

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**III. MURAT DİVANI'NIN
BAĞLAMLI DİZİN ve İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ**

Güliden Esra Aydoğdu

16915300

Danışman

Prof. Dr. Halil Çeçen

Diyarbakır 2022

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**III. MURAT DİVANI'NIN
BAĞLAMLI DİZİN ve İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ**

Gülden Esra Aydoğdu

16915300

Danışman

Prof. Dr. Halil Çeçen

Diyarbakır 2022

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “III. Murat Divanı’nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

10/06/2022

Gülden Esra Aydoğdu

ÖN SÖZ

Murâdî 16. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Divan Edebiyatı'nın önemli hükümdar şairlerindendir. Tarihi kişiliği üzerine önemli çalışmalar yapılmış ancak edebî kişiliğiyle ilgili incelemeler sınırlı kalmıştır.

Muradî'nin Türkçe Divanı üzerine şimdiye kadar yapılan en kapsamlı çalışma, Ahmet Kırkkılıç tarafından “Sultan Üçüncü Murat (Murâdî) Hayatı Edebî Kişiliği Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni” adıyla hazırlanan doktora tez çalışmasıdır. Bu çalışma daha sonra “Murâdî Divanı” adıyla Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı yayınları tarafından yayımlanmıştır. Şairin şiirlerini günümüz insanının anlamasına yönelik şerh incelemeleri bulunmaktadır ancak bu şerhler ağırlıklı olarak Arapça, Farsça gazellerine yapılmıştır, Muradî'nin Türkçe Divanı'na yönelik şerh çalışmaları oldukça sınırlı kalmıştır.

Ahmet Kırkkılıç'ın Muraâdî Divanı isimli çalışmasının esas alındığı bu incelemede Murâdî Türkçe Divanı'nın tüm söz varlığının ortaya konması, Divan'da yer alan kelimelerin tamamının anlamlandırılması; varsa mecazi, tasavvufi manalarının açıklanması, şairin kelime kadrosunun kullanım sıklığının belirlenmesi, hayata, olay ve nesnelere bakış açısının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Tenkitli metinde yer alan bazı okuma hatalarının düzeltilmesine de gayret edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda Divan word ortamına aktarılarak “gentium plus” fontunda transkribe edilmiştir. TEBDİZ projesi kapsamında hazırlanan bu çalışmada 1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammes olmak üzere toplam 1708 şiir TEBDİZ veri sistemine yüklenmiştir. Anlamlandırma sürecinde birçok lûgat ve ilgili kaynağın yanı sıra TEBDİZ sisteminin sağladığı ortak veri alanından istifade edilmiştir. Divan'ı teşkil eden kelimeler, tamlamalar, deyimler, atasözleri, ayetler, hadisler bağlamalı dizin yardımı ile belirlenerek alfabetik sıralanmış, kelime ve kelime gruplarının bağlama göre yüklendiği mecâzî anlamlar belirtilmiş, her madde başında tanıkların kullanım sıklıkları gösterilmiştir.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Murâdî'nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilmiş, Murâdî Divanı'nda yer alan önemli kavramlar değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise sözlüğün kullanım kılavuzu ve Murâdî Divanı bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü yer almaktadır.

Bu çalışmada katkılarından ötürü danışmanım Prof. Dr. Halil Çeçen'e ve eski danışmanım Prof. Dr. Ramazan Sarıçiçek'e, TEBDİZ projesinin yürütücüsü Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a, Arapça ifadelerin tercümesinde yardımını esirgemeyen Prof. Dr. Kasım Şulul'a, beni destekleyen eşim Mahmut Aydoğdu'ya teşekkür ederim.

Gülden Esra AYDOĞDU

Diyarbakır 2022

ÖZET

Klasik Türk Edebiyatı, Osmanlı dönemi boyunca altı yüzyıl hüküm sürmüş Türk Edebiyatı'nın en uzun edebî dönemidir. Hayat şartlarının, düşünce dünyasının ve alfabenin değişmesinden dolayı günümüz insanının bu edebiyatı anlaması zorlaşmıştır.

Klasik Türk Edebiyatı metinlerini anlama yolunda yapılan güncel çalışmalardan biri de TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) projesidir. Murâdî Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü çalışması da bu proje kapsamında hazırlanmıştır. Çalışmada bütün kelime ve kelime gruplarının beyitte ifade ettiği anlamlar tespit edilmeye çalışılmış, daha sonra sözlük formatına dönüştürülmüştür. Çalışmanın bağlamlı dizin bölümü tanıkların alfabetik madde başlıkları altında toplanmasını ve divandaki kullanım sıklıklarının verilmesini; işlevsel sözlük kısmı ise sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre kazandıkları anlamı ifade etmektedir.

Bu çalışma ile Murâdî Divanı'nda 109.856 kelime, 24. 793 kelime grubu, 659 deyim, 199 ayet, 28 hadis tespit edilmiş, 5159 madde başı ve 9956 alt madde anlamlandırılmış, şairin duygu ve düşünce dünyasını şekillendiren kavramlar incelenmiş, dönemin kültürel unsurları Murâdî'nin şiirlerine yansıdığı ölçüde ifade edilmiştir. Böylelikle özelde Murâdî şiirlerinin genelde ise Klasik Türk Edebiyatı'nın anlaşılabilir kılınması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Klasik Türk Edebiyatı, Murâdî, Murâdî Divanı, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük

ABSTRACT

Classical Turkish Literature is the longest period of Turkish Literature during 600 years long Ottoman era. Due to the changes in the living conditions, world of thought and the alphabet, it has become difficult for today's people to understand this literature.

One of the works done in order to understand the texts of Classical Turkish Literature is TEBDÎZ (Functional Dictionary and History and Literature Concordance Project). The context directory and functional dictionary of Muradi Divan was prepared in the scope of this Project. In this work all word's and phrases' meanings in the text were tried to be identified and thenceafter turned into the dictionary format. The concordance of the work represents the alphabetical sorting and the usage frequency of the proofs; and the functionl dictionary section expresses the meanings of these proofs they get according to the context they are used.

With this study, 109.856 words, 24.793 word groups, 659 idioms, 199 verses of the Qur'an, 28 hadith were identified, 5159 lexical entries and 9956 sub-entries were interpreted, the notions shaping the poet's world of thought are analysed and the cultural elements of the era are expressed as much as they are seen in the poems of Murâdî. By this method, poems of Murâdî in particular and the Classical Turkish Litareature in general are intended to be understandable.

Key words

Classical Turkish Literature, Muradi, Muradi Divan, Contextual Index, Functional Dictionary

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MURÂDÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. HAYATI.....	6
1.2. ESERLERİ.....	9
1.3. EDEBİ KİŞİLİĞİ	13

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

2.1. SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU	18
2.2. MURADÎ DİVANI BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ .	19
2.2.1. A.....	19
2.2.2. B.....	128
2.2.3. C.....	202
2.2.4. Ç.....	256
2.2.5. D.....	269
2.2.6. E.....	332
2.2.7. F.....	388
2.2.8. G.....	415
2.2.9. H.....	517
2.2.10. I.....	627
2.2.11. İ.....	631
2.2.12. J.....	684
2.2.13. K.....	684
2.2.14. L.....	777
2.2.15. M.....	795
2.2.16. N.....	923
2.2.17. O.....	996
2.2.18. Ö.....	1000

2.2.19. P.....	1002
2.2.20. R.....	1021
2.2.21. S.....	1055
2.2.22. Ş.....	1133
2.2.23. T.....	1160
2.2.24. U.....	1222
2.2.25. Ü.....	1232
2.2.26. V.....	1239
2.2.27. Y.....	1278
2.2.28. Z.....	1321
SONUÇ.....	1352
KAYNAKÇA	1355

KISALTMALAR

bk.	: Bakınız
bs.	: Baskı, basım
C	: Cilt
çev.	: Çeviren
ed.	: Editör
G.	: Gazel
H	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
M	: Miladi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
No.	: Numara
S	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEBDİZ	: Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük
UÜ	: Uludağ Üniversitesi
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Klasik Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı'nın altı yüzyıl hüküm sürmüş edebî dönemidir. Kendine has vezni, nazım şekilleri, kelime dünyası, mazmunları bulunan bu edebiyat günümüz insanı için anlam yönüyle kapalı kutudur. Klasik Türk Edebiyatı eserlerini anlamaya yönelik şerh, tahlil, kavram sözlüğü gibi farklı inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Bu konuda yapılan güncel araştırma metotlarından biri de bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarıdır.

Dilbilim terimi olarak bağlam “bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim veya birimler bütünü, kontekst” şeklinde tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>:19.03.2022). Zeynep Korkmaz ise bağlamı “Bir cümlede bir konuşmada veya bir metinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi için, kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge ve ögelerle oluşturduğu bütün” olarak ifade etmektedir (Korkmaz, 1992: 18-19). Doğan Aksan'a göre “Bir göstergenin birlikte bulunduğu öteki göstergelerle oluşturduğu ve anlamını aydınlatan bütün, kontekst”tir (Aksan, 1999: 75). Tüm bu tanımların ortak noktası bağlamın birlikte yer aldığı sözcüklerin anlamını belirlemesi, desteklemesidir. Örneğin el sözcüğü, “Elleri titredi.” cümlesinde kolun bilekten parmak ucuna kadar olan bölümü anlamındayken “elindeki tüm parayı harcadı.” cümlesinde ise sahiplik, mülkiyet anlamında kullanılmıştır. “El basmak” deyiminde “kutsal bir şey üzerine el koyarak yemin etmek” anlamını taşımaktadır ((<https://sozluk.gov.tr/>:19.03.2022). Aynı kelime, cümle veya deyim içinde kullanımına, bağlamına göre farklı anlamlar içermektedir.

“İşlevsel (bağlamsal) sözlük”, bir eserin söz varlığını en ince anlam farklılığına değin ortaya çıkaran sözlük (Boz, 2011: 91), “bağlamlı dizin” ise bağlamıyla beraber sunulan sözcüklerin oluşturduğu abecesel dizelge (Vardar, 2007: 32) şeklinde tanımlanır. Bağlamsal sözlükle, sözcüklerdeki anlam zenginliği ortaya koyulurken, bağlamlı dizinler de ögelerin bağlam içindeki görevlerini belirleme ve bunların diğer yapılarla olan ilişkilerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Vardar, 2002: 32).

Bağlamsal dizin çalışmaları Batı’da İncil metinlerine uygulanmıştır (Başkan, 2003: 150). Metin içerisinde yer alan kelimeler tek tek ele alınıp bağlama göre değerlendirilmiştir. Alexander Cruden ve John Eadie bu çalışmalar içerisinde önemli bir yer tutmuş isimlerdir. F. P Dutripon tarafından hazırlanan ve 1861’de yayımlanan *Bibliorum Sacrorum Concordantiae*, 1890 senesinde James Strong tarafından yayımlanan *Strong’s Exhaustive Concordance of the Bible* ya da yaygın bilinen adıyla *Strong’s Concordance* ve Newton Thompson ve Raymond Stock tarafından 1947’de yayımlanan *Complete Concordance to the Bible (Douay Version)* İncil üzerine yapılmış diğer bağlamli dizin çalışmalarıdır (Şenödeyici, 2017: 283).

Batı’da edebî metinler üzerinde de bağlamli dizinlerin hazırlandığı görülmektedir. Albert S. Cook’un 1911 yılında yayımladığı *A Concordance To Beowulf*, bir Anglosakson destanı olan *Beowulf*’un bağlamli dizinidir. Sheakespeare’in eserlerine de benzer çalışmalar yapılmıştır. Bağlamli dizin ve işlevsel sözlük yöntemi Doğu’da da 1987 senesinde İran şairi Hafız’ın *Divan*’ına uygulanmıştır (Şenödeyici, 2017: 283).

Bağlamli dizin ve işlevsel sözlük çalışmaları Batı’da başlamış gibi görünse de Doğu’da Kur’an-ı Kerim’i anlama çabalarında benzer metotların kullanıldığı bilinmektedir. Nitekim tefsir ilminde Kur’an’ın doğru anlaşılması ve yorumlanması amacıyla ayetler bağlamlarıyla değerlendirilmişlerdir. Arapçada tefsir, belagat, usul ve sözlük ilimlerinde “siyak” ve “sibak” kavramları karşımıza çıkmaktadır. Siyâk terim olarak “sözün gelişi, ifade tarzı, üslup, tarz, anlatım biçimi” gibi manalarda kullanılmakta, bir terkip olarak siyâku’l-kelâm da “sözün gelişi, sevk edilişi” anlamına gelmektedir. Sibâk kavramı ise terim olarak, “bir şeyin geçmişi, öncesi, üst tarafı, başlangıcı, dil açısından bir ifadenin öncesi, yukarısı” gibi manalarda kullanıldığı gibi; bir terkip olarak sibâku’l-kelâm, “sözün baş tarafı ile olan bağlantısı, sözün evvelinden, öncesinden gelen mana, evveliyet” karşılığı olarak kullanılır. Genel olarak siyâk-sibâk kavramları birlikte kullanıldığı zaman, öncesine ve sonrasına bakarak, sözün hangi anlamda kullanıldığını tespit etmeye çalışmak anlamına gelir (Bakkal, 2009: 12-13).

Türk Edebiyatı’nda bağlamli dizin ve işlevsel sözlük çalışması 2007’de Furkan Öztürk’ün “Bâkî Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]” adlı doktora

teziyle başlamıştır. Bu çalışmada Bâkî Divanı'nın söz varlığı ortaya konmuş, sözcüklere bağlamlarından hareketle anlamlar verilmiştir (Öztürk, 2007). 2011'de Özer Şenödeyici aynı yöntemi kullanarak Nâilî Divanı'nın bağlamlı dizinini ve işlevsel sözlüğünü yazmıştır (Şenödeyici, 2011). Yakın dönemde ise Orhan Kılıçarslan (Hayâlî Bey Divanı), Selim Gök (Hayretî Divanı), Asuman Bayram (Firâkî / Hüsrev ü Şirin), Veysi Turan (Emrî Divanı), Gülcan Alıcı (Nef'î Divanı), Mete Bülent Değer (Mezâkî Divanı), Gamze Ünsal Topçu (Fasîh Ahmed Dede Divanı) gibi birçok araştırmacı, TEBDİZ projesi kapsamında edebî eserlerin dijital ortamda bağlamlı dizinini ve işlevsel sözlüğünü hazırlamaktadır (Kılıçarslan, 2016), (Gök, 2017), (Bayram, 2017), (Turan, 2018), (Alıcı, 2019), (Değer, 2018), (Topçu, 2021).

Bu çalışmada da hem tarihte hem de Divan Edebiyatı'nda önemli yeri olan Sultan III. Murad'ın Divan'ı TEBDİZ (Türk Edebiyatı bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük) projesi vasıtasıyla incelenmiş, Divan'ın bağlamsal dizini ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır. III. Murat Divanı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü isimli çalışmamızda Ahmet KIRKKILIÇ'ın 2015 yılında Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları tarafından yayımlanan "Murâdî Divanı - Sultan Üçüncü Murad" adlı eseri esas alınmıştır. Tenkitli metin word ortamına aktarılarak "gentium plus" fontunda transkribe edilmiştir. Bu aşamada Murâdî Divanı'nın farklı nüshalarından istifade edilmiştir. Özellikle Ayasofya, Fatih ve Revan nüshaları ile tenkitli metin mukayese edilmiş transkripsiyon hatası olduğu düşünülen kelimeler düzeltilmeye çalışılmıştır.

1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammesten oluşan Divan'ın toplam 1708 şiiri, şekil ve tür özellikleri dikkate alınarak sisteme yüklenmiştir.

Sisteme girilen şiirlere otomatik olarak mısra numarası verilmiştir. Numaralandırılmış şiirlerde anlam verilecek kelime ve kelime grupları ek, kök, gövde hâlinde ayrılmış, anlamlar kök veya gövde esas alınarak verilmiştir. Anlamlandırma aşamasında birçok sözlükten ve ilgili kaynaklardan yararlanılmakla birlikte TEBDİZ sisteminin sağladığı ortak veri alanından da istifade edilmiştir. Anlamlandırma aşamasında metinde bulunan transkripsiyon (tı, sad, dad, harflerinin noktasız

gösterimi) ve harf (kelime sonunda yer alan “ç”, “p” seslerinin “c”, “b” şeklinde yazımı) hataları, okuma yanlışları düzeltilmeye çalışılmıştır.

Anlam verme bölümü bittikten sonra sisteme işlenen kelimeler word şeklinde TEBDİZ sistemi tarafından sözlük formatında dizinlenmiştir.

Örnek 1:

‘ark [1] *Su kanalı. II Gözyaşı.*

- Dirildi yanına geldi çü dilber / Hicâbından velî dökdi **‘arklar** (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 24, Beyit 2*). [*'arklar, -lar*]

İlk satırda yer alan “ark” kelimesi madde başı olup koyu şekilde gösterilmiştir. Köşeli parantez içerisinde kaç kez kullanıldığı belirtilmiştir. Sözcüğün önce gerçek anlamı verilmiştir. Mecaz anlam varsa *II* işaretinden sonra ifade edilmiştir. İkinci satırda tanık ve tanığın nazım şekli, beyit numarası bulunmaktadır.

Örnek 2:

‘aklı başa dirmek [3] (Deyim) *Aklını başına toplamak, akıllıca davranmak.*

- Kimseye kılmaz vefâsız dehr içinde cāvidān / **‘Aklıuñ başuna devşür** h^vāb-ı ğafletden uyan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2*). [*'akluñ başuna devşür,]*

Kelime grubunun deyim, ayet hadis durumu belirtilmiştir.

Örnek 3:

açmak [86] *1. Açmak, açık hale getirmek.*

- **Açılup** kaşr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / Kıldı sūrāhî anuñ necm u meh u sāle haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3*). [*açılup, -up*]

2. Söylemek, açıklamak.

- Göñül emr ile nehyüñ sırrına **açdı** kader elfāz / Anuñ çün ğayrıdan bir zerre kılmadı hazer elfāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1*). [*açdı, -dı*]

3. Açılmak, çiçeklenmek.

- Riyâz u gülşen **açıl**sa kamu murğ ider elhânı / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālân olur peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2*). [*açıl*sa, -(ı)l, -sa]

4. Sayfa açmak.

- **Açaldan** gülşen evrâkın oğur bülbül kitâbından / Senüñ na‘t-ı cemâlünü anuñ evrâk u bābından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1*). [*açaldan*, -aldan]

5. Gözünü açmak, seyretmek.

- Seherî yâre varup seyri cemâl eyleyelüm / **Açalum** dîde-i ‘aynumuzı hâl eyleyelüm (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1*). [*açalum*, -alum]

II Ayıp açmak; günah, kusur açıklamak.

- ‘Aklıñı başuña cem‘ it fehm ü idrâk ile ol / Kimsenüñ ‘aybını **açma** tâ senüñ mestür ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3*). [*açma*, -ma]

Yukarıdaki örneklerde ise “açmak” fiilinin bağlama göre nasıl değişik anlamlar yüklendiği görülmektedir.

Bu şekilde hazırladığımız çalışmamız iki bölümden müteşekkildir. Birinci bölümü Murâdî’nin hayatı, eserleri, edebi kişiliği ve üslubunun belirgin özellikleri; ikinci bölümü ise çalışmanın asıl kısmı olan sözlük oluşturmaktadır. Sözlük bölümünde ilk olarak sözlük kullanma kılavuzu verilmiştir. Daha sonra metinde yer alan tüm sözcükler bağlamdaki yerleri ve işlevleriyle alfabetik olarak dizilmiştir. Bu inceleme ile Murâdî Divanı’nın kelime kadrosu ve bu kelimelerin bağlamsal karşılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MURÂDÎ’NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. HAYATI

Babası İkinci Selim (1566 / 1574), annesi Haseki Afife Nurbanu Sultan’dır (1525 - 1530 / 1583). Manisa’da doğmuştur, “hayrî’n-nesep: 953 = 1546 doğumuna tarihtir. Sultan Murad (1574 / 1595), alçak boylu, beyaz tenli, ela gözlü, kaşları ve yüzü kumral, vücudu balık etlidir (Peçevi İbrahim Efendi, 1982: 1).

Sultan III. Murad, 16 sene Akşehir ve Manisa sancaklarında valilik yapmıştır.

Dedesı Kanuni Sultan Süleyman (1520 / 1566) tarafından 12 yaşında Akşehir’e, babası İkinci Selim döneminde de 18 yaşında Manisa sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Akşehir sancak beyliği döneminde babası ile amcası Bayezid (1525 - 1526 / 1561) arasındaki muharebede Konya kalesini muhafaza etmiştir. Bu Üçüncü Murad’ın bizzat iştirak ettiği tek savaştır (Kırkkılıç, 2015: 23).

Babası İkinci Selimin vefatı üzerine büyük oğul olduğu için Sokullu Mehmet Paşa tarafından saltanata davet edilmiştir.

21 Aralık 1574’te 29 yaşında hükümdar olmuştur. On ikinci Osmanlı sultanı ve yetmiş yedinci İslam halifesidir. Sultan Murad’ın cülûsuyla birlikte beş şehzade boğdurulmuştur (Uzunçarşılı, 2003: 42).

Saray hekimi Hierosolimitano (1555 / 1622) şairin gözlerden uzak hayatında okumanın bir tutku haline geldiğini dile getirerek onun bir gününü özetlemektedir.

“... sabah gündoğumu ile birlikte ibadetini yapmak için kalkar. Daha sonraki yarım saatte yazmakla meşgul olur. Sonrasında, kendisine hoşuna gidecek aperiatif bir şeyler verilir. Bundan sonra, bir saat kadar okumakla meşgul olur. Bu okuma saatinden sonra, haftanın dört günü Divan üyelerine nasihatler verir. Daha sonra bahçede cücelerin, soytarıların onu eğlendiren diğerlerinin maiyetinde bir saatlik yürüyüş

yapar. Daha sonra tekrar öğle yemeği vaktine kadar okumaya devam eder” (Felek, 2010).

Bir başka kaynakta da hükümdarın öğleden sonraki meşguliyetleri anlatılır:

Padişah, eğlence toplantıları yapıldığı her gün ikindi namazını kıldıktan sonra kalkıp haremine gider ve bugünün de böyle hoş geçtiği için yüce Tanrı'ya şükürler ederdi. Hasekilerin (çocuk validesi olan gözdeler) sayısı kırka, çocukların sayısı yüze eriştiği belirtilmektedir (Hammer, 2011: 911).

Hükümdarlığı 21 sene süren III. Murat, sarayında kapalı bir hayat geçirmiş, ilk dönemlerinde Cuma namazlarına çıkarken sonra onu da terk ederek sarayda namaz kılmayı adet edinmiştir.

Babası II. Selim, ara sıra Edirne'ye gidip dolaştığı halde bu İstanbul'dan ve hatta sonraları sarayından dışarı çıkmamıştır. Rivayete göre sar'alı olduğu için vezirleri tarafından sefere gitmesi hakkında yapılan tekliflere hastalığı meydana çıkacak diye mevafakat etmemiştir (Uzunçarşılı, 2003: 44, 114).

Sultan III Murad kaynaklarda zayıf iradeli, kendi başına direktif vermekten aciz, muhtelif tesirler altında hareket eden bir hükümdar olarak tanıtılmaktadır.

İlk zamanları vezir-i âzam Sokullu Mehmet Paşa'nın (1505 / 1579) idaresi sayesinde iyi gittiyse de onun ölümünden sonra o kudrette bir hükümet başkanı bulunmamasından dolayı devlet idaresine valide, haseki sultanlarla musahibe ve bazı paşalar, saray ağaları müdahale eder olmuşlardır (Uzunçarşılı, 2003: 114).

Sultan III. Murad döneminin önemli olayları arasında Şehzade Mehmet'in (1595 / 1603) 1582 tarihinde gerçekleşen sünnet düğünü yer almaktadır.

Hazırlıkları bir yıl önceden başlamıştır ve düğün merasimi 52 gün sürmüştür. Ayı, köpek, tilki gibi hayvanların kuyruklarına maytap bağlanıp ateşlenerek meydana salınması, pilav ikramı için 1500 bakır sini hazırlanması, 600 soytarının görev alması, temsili kale fethi gösterileri düğünün dikkat çeken yanlarından bazılarıdır (Özkan, 2003).

Sultan Üçüncü Murad padişahlığı süresince, on bir defa sadrazam, yedi defa da şeyhülislam değiştirmiştir. Yine ilk defa olmak üzere divanın basılması ve defterdarın öldürülmesi de bu devirde olmuştur (Kırkılıç, 2015: 33).

Bir kitap kurdu olarak tanımlanabilecek Sultan III. Murad kendi siparişi üzerine hazırlanan Şemâilnâme’de elinde (Kur’an olarak da yorumlanabilecek) bir kitapla resmedilen tek Osmanlı Sultanıdır (Felek, 2010).

Silah kullanmada ve ata binmekte hüner sahibidir. Asma saatçilik ve ressamlığa da meyli vardır. Arapça ve Farsça’yı bu dillerde şiir söyleyecek kadar iyi bilmektedir.

Tarikat şeyhleri ve tarikat mensublarıyla mektuplaşmış, bilhassa Halveti şeyhi Şaban Efendi’nin (XVI. asır) halifesi olan Şeyh Şuca’a (XVI. asır) gördüğü rüyaları devamlı tabir ettirmiştir. Ashab-ı sülukla olan bu mükâtebe sebebiyle tasavvufa olan meyli daha da artmıştır. Ruhen maneviyata bağlı olup, kuvvetli bir tasavvuf kültürü ve imanı ile yoğrulmuştur (Kırkılıç, 2015: 24).

Sultan Üçüncü Murad devri, üç yeni derviş tarikatının doğuşunu görmüştür. Bunlar: Celvetî, Uşşakî ve Şemsî tarikatlarıdır (Hammer, 2011: 993).

Sultan III. Murad’ın dünya tarihine ve özellikle dönemin hükümdarlarının yaptığı savaşlara alâka duyduğu, her şeyi öğrenmek istediği dünya tarihiyle ilgili olarak yaptırdığı tercümelerden anlaşılmaktadır. Bilhassa Amerika’nın İspanyollar tarafından keşfine dair Mehmed Suûdî’nin *Târîh-i Hind-i Garbî* adlı eseri yanında Feridun Ahmed Bey’in hazırlattığı Fransa tarihi, Seyfi Çelebi’nin Asya hanlıklarıyla ilgili eseri bunlar arasında sayılabilir (Kütükoğlu, 2020).

Padişah gök bilime büyük ilgi duymaktadır. Yapay bir gök kubbe yapılmasını sağlamak için büyük harcamalara izin vermiştir (Schweigger, 2004: 160).

Cemaziyelevvel 1003 (M. 12-1-1595/ 10-2-1595) tarihinde 49 yaşında vefat etmiştir (Peçevi İbrahim Efendi, 1982: 150).

1.2. ESERLERİ

Sultan Üçüncü Murad Osmanlı hanedanı içinde İkinci Bayezid'in oğlu Şehzade Korkud'dan sonra en çok ilmî eser veren kişidir (Kırkılıç, 2015: 59).

1001 H. / 1592 M. tarihli Fütuhatu's-Sıyam, Sultan III. Murad'ın mesnevi tarzında remel bahrinde yazılmış tasavvufi eseridir. Eski kaynaklarda Futuhât-ı Sıyam veya Futuhât-ı Ramazan şeklinde geçmektedir. Tasavvufi sahada deruni coşkuların aksettiği bir mesnevidir. 91 ana başlık ve 1645 beyitten ibarettir (Uyar, 1995: 44).

Şairin Farsça Divanı ise 39 gazel ve 2 mesneviden oluşmaktadır. Divan'da bulunan 2 mesnevi Futuhât-ı Ramazan'da da mevcuttur. Dili Futuhât-ı Ramazan'a göre daha ağırdır. Şiirler daha çok tasavvuf ağırlıklıdır (Uyar, 1995: 57, 61).

Ahmet Kırkılıç Sultan III. Murat'ın Esrarname isimli eserinin Şeyh Şemsettin Sivasi tarafından şerh edildiğini ve bu kitaba ulaşamadığını ifade etmiştir (Kırkılıç, 2015: 63). Şemseddin-i Sivasi'nin Şerhu Gazeliyyati's- Sultan Muradi's- Salis isimli kitabının Esrarname ile aynı eser olabileceği düşünülmektedir.

Şerhu Gazeliyyati's- Sultan Muradi's- Salis'in tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Amcazade Hüseyin Paşa Kitaplığı 282 / 2 numarada kayıtlı 210 x149 mm ebatlarında bir mecmuanın 114b167a varakları arasında yer almaktadır. Eserde dört Arapça, altı Farsça, altı Türkçe olmak üzere toplam 16 gazel vardır. Bu gazellerden sadece biri şerh edilmemiştir (Süer, 2017: 43, 44).

Sultan III. Murad'ın Arapça Divanı'nın olduğu da belirtilmiştir ancak bu esere ulaşamamıştır (Kırkılıç, 2015: 58).

Murâdî'nin Halvetî Şeyhi Şücâ Dede'ye gönderdiği rüya mektuplarından oluşan 259 varaklı Kitabü'l-Menâmât ise Nuh Ağa (Mirahur) tarafından derlenip bir araya getirilmiştir (Felek, 2014: 15). Sultan III. Murad'ın 2000'in üzerinde şahsi mektupları ve 330'un üzerinde rüya alıntısı bulunmaktadır (Felek, 2010).

Murâdî'nin Türkçe Divanı ise 1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammes olmak üzere toplam 1708 şiirden müteşekkildir.

Hasan Çelebi, Beyani ve Müstakimzade eseri mürettep olarak vasıflandırmıştır. Pek çok divandan farklı olarak kaside, terci-i bent, terhib-i bent, müstezat, rübai, tuyuğ, murabba, terbi, şarkı tardiyе, tahmis, taştir, müseddes, tesdis, muamma, lügaz, tarih gibi manzumeler Muradi Divanı'nda bulunmamaktadır.

Muradi Divanı'ndaki manzumelerin çoğu Türkçedir. 5 gazel Arapça; 8 gazel, 2 mesnevi, 2 nazım, 1 kıta da Farsça yazılmıştır.

Bunların yanı sıra eserde Arapça-Türkçe olarak 81 mülemma gazel, 4 mülemma mesnevi, 1 nazım, Arapça-Farsça-Türkçe olarak 1 gazel; Arapça-Farsça olarak 1 gazel yer almaktadır.

Divanda Arap harflerinin hepsine uygun kafiye de şiir vardır. Muradi Divanı'nın toplam beyit sayısı 8398'dir.

TEBDİZ sisteminden elde edilen verilere göre şairin Divan'ında 109. 856 kelime varlığı bulunmaktadır. Bu kelimelerin 24. 793'ü kelime grubundan oluşmaktadır. Divan'da 659 deyim, 2 atasözü, 199 ayet ve 28 hadis tespit edilmiştir. Sözlük çalışmamızda 5159 madde başı ve 9956 alt madde anlamlandırılmıştır.

Şair Divanı'nda Murâdî mahlasının yanı sıra Murad ismini de kullanmıştır.

Sultan Üçüncü Murad Divanı'nın altısı İstanbul'da, ikisi Paris'te olmak üzere sekiz yazma nüshasını tespit edilmiştir.

Muradi Divanı'nın yazma nüshaları şunlardır:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kitaplığı, No. 3874.

Bu nüshada 1 besmele manzumesi, 5 münacat, 1424 gazel, 1 muhammes, 25 mesnevi, 35 kıta, 32 müfret vardır.

Başı:	Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm Âyet-i unvân-ı kelâm-ı kadîm
Sonu:	Tâatüm olmadı saña lâyıık Rûşen eyle bu kalbi yâ Hâlık
Yaprak:	266
Satır:	17
Ebat:	Dış ebatları 300 x 165, iç ebatları 225 x 115

İstinsah tarihi: Belirtilmemiş
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Talik
Vakıf kaydı: Baş tarafında Birinci Mahmut'un tuğralı mührü ile vakfi tescil eden Evkaf Müfettişi Tahir Efendi'nin "Hāk-i pāy-i fahr-i ālem Mustafā" şeklindeki mührü basılıdır.

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Kitaplığı, No. 3972.

Bu nüshada 1 besmele manzumesi, 3 münacat, 1 naat, 1407 gazel, 1 muhammes, 12 nazım, 3 kıta, 1 mesnevi, 32 beyit vardır.

Baş: Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm
Ayat-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu: Tāatüm olmadı saña lāyık
Rüşen eyle bu kalbi yā HālİK
Yaprak: 235
Satır: 19
Ebat: Dış ebatları 370 x 222, iç ebatları 260 x 132
İstinsah tarihi: Belirtilmemiş
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Nesih
Vakıf kaydı: Baş tarafında Birinci Mahmut'un tuğralı mührü ile vakfi tescil eden Evkaf Müfettişi Tahir Efendi'nin "Hāk-i pāy-i ālem Mustafā" şeklindeki mührü basılıdır.

3. Millet Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Kitaplığı, Ali Emiri, Manzum Eserler Bölümü. No. 625.

1278 gazel, 1 muhammes, 25 mesnevi, 28 kıta, 7 müfret vardır.

Baş: Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm
Ayat-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu: Cür'adan mestem 'ineb ābı nedür
Bu şarābuñ bilmezem tābı nedür
Yaprak: 270
Satır: 15
Ebat: Dış ebatları 270 x 193, iç ebatları 110 x 180
İstinsah tarihi: Belirtilmemiş
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Talik
Vakıf kaydı: Birinci yaprakta Hekimoğlu Ali Paşa'nın vākıf mührü basılıdır.

4. Eyüp Husrev Paşa Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Kitaplığı, No. 359.

1 Besmele manzumesi, 8 beyitlik mesnevi ve 1230 gazel vardır.

Başı: Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm
Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu: Kenz-i manāyı bulup yolına terk-i ser idüp
Kalbün āyinesini nice safā gördün mi
Yaprak: 288
Satır: 13
Ebat: Dış ebatları 289 x 165, iç ebatları 155 x 100
İstinsah tarihi: Belirtilmemiş. H. 1081 (M. 1670/71) temellük tarihi
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Nesih
Vakıf kaydı: "Süvari mukabele kesedarı sabık el-hac Mehmed
Ataullah Efendi'nin Eyüp Cami-i Şerifi derunuda kâin Mihrişah Sultan
Kütüphanesine vakfeylediği Nutk-ı SultanMurad Han-ı Salis nam kitaptır. Fi
17 C. Sene 1264" vakfiyesiyle vâkıfın imzası yazılıdır. Birinci yaprakta
Hekimoğlu Ali Paşa'nın vâkıf mührü basılıdır.

5. Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Kitaplığı, Manzum Eserler Bölümü, No. 401.

Bu nüshada 1135 gazel, 26 müfret vardır.

Başı: Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm
Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu: Bu kitāb(uñ) sāhibine her zamān
Sen ināyet eylegil yā Müste'ān
Yaprak: 353
Satır: 11
Ebat: Dış ebatları 258 x 165, iç ebatları 168 x 102
İstinsah tarihi: H. 1000 (M. 1592)
Müstensih adı: Belirtilmemiş
Yazı: Nesih
Kayıt Bilgisi: Başta ve sonda Ali Emiri ile kitaplığı mühürleri basılıdır.

6. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Kitaplığı, No. 740.

1 besmele manzumesi, 851 gazel, 25 mesnevi, 11 müfret vardır.

Başı: Bede'nā bismi ilāhi'l-kerīmi'l-'atā
Lehü'lizzü ve'l-mennü ve'l-kudretü ve'l-bekā
Sonu: Beyyināñla mümin idenler iktibās
Ey Murādī añladılar mantık u güftārumı
Yaprak: 179
Satır: 15
Ebat: Dış ebatları 305 x 175, iç ebatları 204 x 96
İstinsah tarihi: XVI. asır
Müstensih adı: Mahmut bin Şeyh Ömer Dergüzini
Yazı: Talik
Kayıt Bilgisi: Birinci Mahmud'un tuğralı mührü vardır.

7. Bibliotheque National, No. 1030.

1 Besmele manzumesi, 1322 gazel, 24 mesnevi, 27 nazm, 28 müfred bulunmaktadır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Bu kitāb(uñ) sâhibine her zamān Sen ināyet eylegil yâ Müste'ân
Yaprak:	269
Satır:	15
Ebat:	-----
İstinsah tarihi:	Belirtilmemiş
Müstensih adı:	Belirtilmemiş
Yazı:	Nesih
Kayıt Bilgisi:	“Bâ-diyâr-ı makâm-ı İbrâhîm / Be Kâbe-i insân şâh-ı kerîm” kazılı bir mühür vardır.

8. Bibliotheque National, Levayih-i Tayyibe No. 274. Besmele manzumesi de dâhil olmak üzere 3 mesnevi ve 205 gazel vardır.

Başı:	Bi'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahīm Āyet-i unvān-ı kelām-ı kadīm
Sonu:	Lutf itse Murādına ırgürse murādına Nām eylese adına sohbet nic' olur görsem
Yaprak:	101
Satır:	Sayfalardaki satır sayısı, manzume mısralarının karşı karşıya yazılması hâlinde beş, alt alta yazılması hâlinde ondur.
Ebat:	-----
İstinsah tarihi:	Belirtilmemiş
Müstensih adı:	Belirtilmemiş
Yazı:	-----
Kayıt Bilgisi:	-----

(Kırkkılıç, 2015: 64-71).

1.3. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Sultan III. Murad, Divan Edebiyatı'nın tanınmış hükümdar şairlerindendir. Dönemin âlimlerine, şeyh ve ediplerine kıymet vermiş, onlara ihsanlarda bulunmuştur. Özellikle şeyhler ve tarikat ehli kişiler ile sık sık temas kurmuş, onların fikirlerinden istifade etmiştir.

İlmî ve edebî bir atmosfer içinde hayatını idâme ettiren şair ağırlıklı olarak tasavvufî şiirler yazmıştır. Sultan Murad, şiirlerini diğer Osmanlı Sultanları gibi sade

ve basit bir dille söylemiştir. Oldukça işlek bir şiir tekniğine sahiptir. Tasannua merakı yoktur. Âdeta konuşur gibi bir şiir yazma lisanına sahiptir. Hammer ve Türk müellifler onun şiirlerinin; sufıyane, muhakkikane, muvahhidane ve mutazarriane olarak kabul etmişlerdir (Kırkkılıç, 2015: 44).

Belirtildiği üzere şairin eserinde en belirleyici husus tasavvuftur. Şair kelimelerini bazen doğrudan vahdet, vahid, zikr, kesret, fena gibi tasavvuf ıstılahından seçmiştir. Doğrudan tasavvufî anlama sahip bu kavramların kullanım sıklığı fazladır. Örneğin vahdet 46, vahid 42, kesret 59, zikr 59, fenâ 112 kez kullanılmıştır.

Divan'da yer alan ayet ve hadisleri de bu tasavvufî daire içerisinde değerlendirebiliriz. Nitekim Murâdî Divanı'nda bulunan ayet ve hadisler dini hükümleri bildirmekten ziyade tevhidi, elest bezmini, Allah'ın esma ve sıfatlarını ihtiva etmektedir. Divan'da bu nitelikte 199 ayet ve 28 hadis tespit edilmiştir. En çok kullanılan ayetler “âyet-i kübrâ” (15 kez), “belî” (11 kez), “fe-emmâ” (13 kez), “leyse lil insânî illâ mâ se'â” (8 kez), “lâ velen”dir (8 kez). “Men ‘aref sırrın” (9 kez), “kenz-i mahfî” (6) en sık kullanılan hadislerdir.

Şair bazen de gerçek anlamı tasavvuf içermeyen kavramlara tasavvufî anlam yüklemiştir. Örneğin deniz, nokta, pergel, gemi kelimeleri gerçek anlamda tasavvuf ihtiva etmemektedir fakat şair bu kavramları tasavvufî anlam katarak kullanmıştır. Nokta kelimesi ağırlıklı olarak hakiki birlik, tüm çokluğun aslı, öz; pergel seyr-i sülûk, deniz İlahi aşk, vahdet; gemi kulu Hakk'a, hakikate ulaştıran araç, gönül anlamı taşımaktadır. Murâdî'nin kelimeleri bu şekilde kullanma tasarrufu oldukça fazladır. bahr 147, nokta 52, pergel 18, gemi 50 kez yer almıştır.

Divan'da dikkat çeken bir husus da Klasik Türk Edebiyatı'nın ana sözcüklerinden olan kadd, la'l, dehan gibi bazı beşerî güzellik unsurlarının ve kadeh, mey gibi içki tenasüplü kelimelerin çok az yer alışıdır. Nitekim kadeh 5, kadd 10, mey 10, la'l 8, rakip 8, dehân-dehen 8 kez kullanılmıştır. Murâdî bu kavramları tasavvufî anlam yükleyerek dahi kullanmayı pek tercih etmemiştir. Şairin bu kelimeleri çok az kullanmasının sebebi içkiyle, beşerî güzelliklerle pek anılmak istemeyişi, sahip olduğu hükümdarlık ve halifelik makamının saygınlığını koruma hassasiyeti olabilir.

Ayrıca şair Kitâbü'l-Menâmat'ta yer alan rüyalarında, kendisini peygamber hatta peygamberden üstün görmekte, Allah'ın iltifatlarına mazhar olmaktadır.

“Benüm ruhum, bugün sabah kendümüzü göürdük Hazret-i Muhammed el-Mustafa salla'lahu aleyhi ve sellem olmuşvuz...” (Felek, 2014: 27).

“Benüm sa'âdetüm, beyne'l-yakâzada nidâ geldi kim, izzetüm hakkı'çün eger habibüm Muhammed hâtemü'l-enbiyâ olmayaydı, seni nebi iderdüm...” (Felek, 2014: 23).

Bilinçaltında bulunan bu düşünceler, içki ve beşerî güzellik unsurlarına çok az yer vermesinin sebebi olabilir.

Murâdî Divanı'nda yer alan önemli kavramlardan biri de “şerh”tir. Divan'da şerh kelimesi kelime gruplarıyla birlikte 173 kez kullanılmıştır. Şair özellikle makta' beyitlerde şiirlerindeki derin anlamın, kendi ruh halinin anlaşılmasını, şerh edilmesini talep etmiştir.

Bir acâib mânâ izhâr eyledi yine *Murâd*

Noktasın şerh eylemez cem' olsalar dünyâ yine (G. 1240 / 5. Beyit)

Acep vech üzredir ahvâlimiz olmaz beyân elhak

O kâr-ı mümtenîdendir onu bilmez lisân elhak

Nice meşrûh ola ol sanma onu şerhe kâildir

Onu şerh etmeye halk-ı cihân olsa zebân elhak (G. 683 / 1. 2. Beyit)

Şairin bu şerh edilme isteğinde anlaşılma isteği etkili olmuştur. Nitekim şairin Farsça gazellerinin şerhine yönelik Şemseddin-i Sivasî Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Sâlis isimli eseri kaleme almıştır (Paksoy, 2007). Ayrıca Muradî'nin bazı şiirleri Bâkî, Haşimî, Subhî, Hoca Sadeddin, Zekeriya gibi dönemin önemli edipleri tarafından şerh edilmiştir (Dağlar, 2018).

Muradî'nin bu “şerh” ilgisinde Halvetî tarikatına intisab etmesinin de rolü olduğu düşünülmektedir. Halvetî tarikatında rüyaların özel bir önemi vardır ve müridin rüyalarını şeyhe günlük bildirmesi, rapor etmesi gerekmektedir. Şair, Halvetî şeyhi Şücâ Dede'ye rüyalarını tabir ettirmiş ve bu durum onun üzerinde açma, açıklama, yorumlama anlamlarını karşılayan “şerh”e ilgi uyandırmış olabilir. Nitekim Kitâbü'l-

Menâmat isimli eserde Sultan Murat'ın 330'un üzerinde rüyasına yer verilmiştir (Felek, 2010).

Murâdî Divanı'nda önemli kavramlardan biri de “deniz”dir. Sultan III. Murat, Divan'ında deniz ve denizle ilgili kavramları sıkça kullanmıştır. Kelime gruplarıyla birlikte bâdbân 13, bahr 147, mevc 21, emvâc 6, temevvüc 9, fülk 40, yemm 40, telâtum 7, ebhâr 3, ummân 44, gark 37, gavvâs 16, geştî 10, deryâ 121, deniz 8, sahil 7, şınav 10, lü'lü 3, sade 6, zevrak 18, kulzüm 2 kez yer almıştır. Şairin bu kavramları çok sık kullanmasında sözcüklerin sahip olduğu tasavvufî anlamlar ve bu tasavvufî mananın lirik değer taşıması en temel etkindir. Deniz vahdet, İlahi aşk, mübalağa-mürekkap, gözyaşı, bitmez tükenmez söz varlığı, şairin kendisi, irfan, belâ, cömertlik, hikmet, fazilet, kader, ilim, fenafillah ve hayret makamı; gemi gönül, hakikate ulaştırıcı araç - tâat, ibadet; sahil İlahi aşkın dışında kalma; yelken aşk, inanç; damlalar, dalgalar kesret, maddî âlem; sade dünya, kâinat; inci şairin sözleri, ulaşılacak istenen hakikat, Hak aşkı, bağı delik şair; gavvas aşık, seyr-i sülûkta hakikati arayan yolcu anlamlarını taşımaktadır.

Vahdet denizinde gönül gemisine binen aşık gavvasın inanç, aşk yelkenini açıp kesret dalgalarında ilerlemesi ve sonunda hakikat, Hak incisine ulaşması Murâdî Divanı'nda tasavvufun lirik ifadelerindendir.

Toplam 568 kez yer alan bu kavramları şairin tercih etmesinde İstanbul'da inşa edilen büyük bir amiral gemisi de etkilemiş olabilir. Kanunî ve Selim zamanlarında inşa edilen iki gemi ile rekabet edebilecek büyüklükteki geminin denize indirilişinde Sultan III. Murat ve devlet büyükleri hazır bulunmuş, büyük bir tören tertip edilmiştir (Hammer, 2011: 963). Saraydan dışarı çıkmayı pek tercih etmeyen hükümdarın bu törene katılması duruma önem verdiğinin bir göstergesidir. Şairin kavram dünyasında değer verdiği bir nesne, durum öne çıkmış olabilir.

Muradî Divanı'nda kullanım sıklığıyla dikkat çeken diğer kelime ise kelime gruplarıyla birlikte “terk” (241 kez) sözcüğüdür. Sultan III. Murat hayatındaki olayları, ruh hâlini şiirlerindeki sözcüklere yansıtmıştır. Şairin hayatına bakıldığında belli bir dönemden sonra cuma namazına çıkmayı terk ettiği sarayda ibadet etmeyi tercih ettiği, elçi kabulü gibi mühim hadiseler dışında Divan-ı Hümayun'a katılmadığı, yirmi yıllık

hükümdarlığı süresinde hiçbir seferde yer almadığı görülmektedir. Tüm bu olaylar Osmanlı devlet geleneği içerisinde önemli “terk”lerdir.

Divan’da 659 deyim, 2 atasözü tespit edilmiştir. Deyim sayısındaki çokluk konuşma dilinin, mahallileşmenin şair üzerindeki etkisinin tezahürüdür. En sık kullanılan deyimler ise yüz dutmak- tutmak (58), haber virmek (37), göz açmak (26 kez), haber almak (23), söz dinlemek (21), el çekmek (12 kez), kulak urmaktır (10 kez).

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

2.1. SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU

- I. Sözlükte alfabetik sıralama esas alınmıştır. Madde başları içeriden, alt başlıklar ise kenardan başlatılmıştır.
- II. Türkçe sözcüklerin türemiş biçimleri madde başı olarak alınmıştır. Arapça sözcüklerin müennesleri, Arapça ve Farsça sözcüklerin çoğul biçimleri ve nisbet î'si almış biçimleri, Farsça birleşik sözcükler alt başlık olarak değerlendirilmiştir.
- III. Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük eserin anlam dünyasına ışık tutmak amacıyla oluşturulduğundan kelimelerin tür ve köken bilgisi verilmemiştir.
- IV. Murâdî Divanı'nı oluşturan bütün sözcüklerin sıklıkları (frequence), köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. Bu esnada ana başlıklar ve alt başlıkların sıklıkları birbirinden ayrı olarak verilmiştir.
- V. Sözcüklerin gerçek anlamları, sırlamada ilk olarak verilmiştir. Bir sözcüğün verilen anlamından hareketle çağrıştırılan ya da kastedilen mecazî anlamlar // işaretinin ardından verilmiştir.
- VI. Bağlamın veya sözcüğün anlaşılabilmesi için kimi açıklamalar yapmak gerektiğinde verilen anlamın ardından açıklamaya yer verilmiştir.
- VII. Sultan III. Murat'ın bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü, kelimelerin tüm tanıklarına yer verildiğinde 5480 sayfadır. Bu hacmi azaltmak amacıyla Divan'ın tamamında aynı anlamı taşıyan kelime, tek tanıkla belirtilmiştir.
- VIII. Özel isimler hariç diğer kelime ve kelime grupları küçük harfle başlatılmıştır.
- IX. Mülemma ya da tamamı Arapça, Farsça gazellerde dizinin veya beyitin tamamı anlamlandırılmıştır.

2.2. MURADÎ DİVANI BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

2.2.1. A

âb [35] 1. Su

Miyân-ı mâ'-i ve't-î'n miyânında miyân oldu /
Tagayyür kalmadı ašlâ hemân bir remz olupdur **âb**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2*). [*âb,]*

‘İzzet u devlet ol durur dîg-i hayâtı kaynada / Nâr-
ı maḥabbet ile kim kalmaya kaṭre deñlû **âb**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3*). [*âb,]*

Ḳamu nârı muṭṭî olup kalmadı zerre tâb / Teraşşuḥ
kılaldan inâ'ı vücûdumdan **âb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1*). [*âb,]*

Nâr-ı celâliyyet ola şu 'le-ver / Düşmenüñ olmaya
kulûbında **âb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 2*).
[*âb,]*

Mantık-ı a'lâ bulupdur tûti-i sebz-i revân / Çünkü
ol **âb** ile hâlt idüp içre ḳand-ı nebât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3*). [*âb,]*

Kâse-i 'ibretde âb-ı rûy 'âlim buldı bes / Oldılar ol
âbdan her ṭayyibin ü ṭayyibât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2*). [*âbdan, -dan]*

Ser-â-tâ-pâ muḥîṭ oldu vücûdum havzı **âbına** /
Olapdur meşreb-i şâfi içre andan ḳamu millet
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4*). [*âbına, -ı, -
(n)a]*

'İşk ile bir yirde 'âr olmaz ḥabîbüm bilmiş ol / **Âb**
ile bir kâsede tev'em olamaz nâr güc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2*). [*âb,]*

Zerre-i nâçize pertev şalsa tâb-ı âfitâb / **Âb** içinde
'aks-i tâba şems urulmaz aña ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3*). [*âb,]*

Güş-ı hüşuṇa alursañ bu Murâduñ sözlerin / Şöyle
pâk ide seni pîrâheni **âb** eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5*). [*âb,]*

Nice te'vîl ideyin ben bu cevâbuñı senüñ / Ki
didüñ ben yuyayın ḳan ile **âbuñı** senüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1*). [*âbuñı, -un, -ı]*

Keşti-i ḳalbi her dem sür baḥr-ı bî-kerâna / Ger **âb**
ile havâdan 'ummân olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3*). [*âb,]*

Gel Murâdî kıl temâşâ mukteżâ-yı 'âdeti / **Âb**-ı
rûy ide iseñ cümle nakşı **âba** şal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5*). [*âba, -a]*

Zulmet içre istedüm âb-ı hayât / Eşk-i çeşmi
şuşadum **âb** añladum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2*). [*âb,]*

Şubḥ-ı şâdık görinür mihr-i ruḥuñ tâbından / Baḥr-
ı 'ışkuñ bu cihân kaṭre durur **âbından** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1*). [*âbından, -ı, -n, -dan]*

II İlim.

Şâriḥin-i 'âlem ašlâ şerḥe olmazlar ḳadîr / Ey
Murâdî baḥr-ı 'ilmünden alalar kaṭre **âb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5*). [*âb,]*

2. Gözyaşı

Yağılsa kaṭre kaṭre **âb-ı cism-i nehr** olur ḥâşıl /
Eger cem' olalar enhâr yem-i 'ummân olur peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4*). [*âb-ı cism-i
nehr,]*

Diler iseñ bulasın vaşl-ı ḥabîb / Kıl ciğerde tâb
hem 'aynuñda **âb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4*). [*âb,]*

Âb u âteşden müberrâ oldu bu âvâre dil / Bu
'acebdür yine **âb** içinde âteşle yanar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4*). [*âb,]*

Baḥr-ı 'ışka ṭalmışam 'âlemleri oldum muḥîṭ /
Nitekim mâh-ı cihânı **âb** içinde seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2*). [*âb,]*

Âbumı ḳan itmeyince bilmedüm peydâ nedür /
Müşkil işdür bil bunı a'ley nedür a'lâ nedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1*). [*âbumı, -um,
-ı]*

Gel berü fülk-i dili şal yem-i 'ummâna yine / Bâd-
bân ac ki bu **âb** üzre hemân ber-pâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4*). [*âb,]*

Didüm ac perde-i rûyuñ göre tâ didelerüm / Didi
sil çeşmüñi kim dîdede **âbuñ** vardur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2*). [*âbuñ, -uñ]*

Ben nâr-ı 'ışka yanarum ammâ 'aceb durur / Kim
iki şişesi gözümüñ tolu **âbdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4*). [*âbdur, -dur]*

Gâfil olma bu iki gözlerümüñ **âbından** / Katı
emvâcludur ey şanemâ deryâmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4*). [*âbından, -ı, -n, -dan]*

Yaşuñı görüben saña raḥm eyler ise ger / Yaşuñ
yirine gözlerinüñ **âbını** dem kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4*). [*âbını, -ı, -(n)ı]*

'Ömr-i ḳadîme şordum 'ayn-ı hayâtıdan çün / Mâhî
bulur mı ṭâḳat ger çıksa **âb** içinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4*). [*âb,]*

Lem'a-i mihr-i tâbı ger **âb** içinde 'aks ide / Fî'l-
mesel oldu bu maḥal âyinedür cemâline (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3*). [*âb,]*

Çü akrebdür mine'l-ḳurbi ile'l-ḳurb / Nedendür **âb**
içinde yanar oda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2*). [*âb,]*

Aḳar bu çeşme-sâr-ı çeşmüñ **âbı** oluben ḥünîn / Ol
'aynuñ başı vardur ben gedânuñ göñli dâğında
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2*). [*âbı, -ı]*

Ru'yete açdı niķābın bu iki dīdelere / Vuşlatı **ābı** ile kandı bu hicrūñ 'aşaşı (Murādī Dīvānı, Gazel 1518, Beyit 2). [ābı, -ı]

Bir harfūñ istimā'ına tākāt getürmeyüp / Mebhūt olup aqıtdılar 'aynından **ābını** (Murādī Dīvānı, Gazel 1527, Beyit 3). [ābını, -ı, -(n)ı]

Vücūdum oldu benüm şanma **āb** ile tahmīr / Kelām-ı lutf ile yārüm muhammer itdi beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1544, Beyit 2). [āb,]

Lem'a-i 'aks-i şems-veş gösteren **āb** içinde sen / Añla sen anı bir mesel terk idüben cehāleti (Murādī Dīvānı, Gazel 1554, Beyit 4). [āb,]

Şerār-ı nāra doymaz **āb** irerse nār olur sākin / Eger táb-ı dile irerse vaşl-ı yār olur sākin (Murādī Dīvānı, Müfret 35, Beyit 1). [āb,]

āb-ālūd itmek [1] Suya bulaşmış olmak. II Ağlamak.

Buñār-ı 'ışk ider bu dīde-i giryānı **āb-ālūd** / Şehāb inse cebel üstine pes bārān olur peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 3). [āb-ālūd ider, -er]

āb-ı cūd [1] Cömertlik suyu.

Ser-be-ser emvāc uraldan dilde deryā-yı şühūd / Anuñ içün kaplamışdur 'ālemi bu **āb-ı cūd** (Murādī Dīvānı, Gazel 244, Beyit 1). [āb-ı cūd,]

āb-ı çeşm [1] Gözün suyu; gözyaşı.

'Ömr-i sermeddür baña şīrīn-i 'ışkuñdur lezīz / Āh **āb-ı çeşmüm** ammā hier ile gülgündür (Murādī Dīvānı, Gazel 409, Beyit 4). [āh-ı āb-ı çeşmüm, -üm]

āb-ı dem' [1] Gözyaşı.

'Arza kıldum hālūmi dildāra bir şeb hem çü şem' / Āteş-i 'ışk ile çeşmüm tolmış idi **āb-ı dem'** (Murādī Dīvānı, Gazel 658, Beyit 1). [āb-ı dem',]

āb-ı dīde [1] Gözyaşı.

Her kime **āb-ı dīdemüz** irdi / 'İşk ile girye oldu pes aña hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1187, Beyit 2). [āb-ı dīdemüz, -müz]

āb-ı hamra[1] Kırmızı su. II Kanlı gözyaşı.

Anduğumca la'l-i mey-günüñla çeşm-i mestüñi / İki gözden yaş yirine **āb-ı hamra** ağlaram (Murādī Dīvānı, Gazel 893, Beyit 2). [āb-ı hamra,]

āb-ı hayāt [13] İçeni ölümsüzlüğe kavuşturduğuna inanılan efsanevî su.

Kāne sevdā'i bi'l-beyāzi mucīb / Zülmet içre bulunur **āb-ı hayāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit 4). [āb-ı hayāt,]

Müstedām olmak dilerseñ ma'rifet kesb eylegil / Ma'rifet bezminde gel nūş eylegil **āb-ı hayāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 2). [āb-ı hayāt,]

Bu kelāmını Murāduñ güzel ışğa eyle / Çeşme-i mīm-i Murādiden içüp **āb-ı hayāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 5). [āb-ı hayāt,]

Şormak 'ayb olmasun ey dilber-i şīrīn-harekāt / Leblerūñ la'l-i Bedehşān mı yañūd **āb-ı hayāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 1). [āb-ı hayāt,]

Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tábān-ı cihān / Kaplamışdur şanasın **āb-ı hayātı** zulümāt (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 2). [āb-ı hayātı, -ı]

Şol ki içmez kadeh-i dilberden **āb-ı hayāt** / Dār-ı dünyāda hem uñrāda 'anī'l-mevtādur (Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 3). [āb-ı hayāt,]

Āb-ı hayāta irdi dil eyledi çünkü nūş-ı cān / Başuma 'aklı cem' idüp şimdi hemān hayādayam (Murādī Dīvānı, Gazel 951, Beyit 3). [āb-ı hayāta, -a]

Zulmet içre istedüm **āb-ı hayāt** / Eşk-i çeşmi şuşadum āb añladum (Murādī Dīvānı, Gazel 962, Beyit 2). [āb-ı hayāt,]

Nūş idelden cām-ı hestīden gönül **āb-ı hayāt** / Ref' olındı kande kim vardur meyūñ mey-hānesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 2). [āb-ı hayāt,]

Āb-ı rüyuñ tamzurur çün kıbleye **āb-ı hayāt** / Kaṭresinden kā'ināt üzre 'atā kıldı yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1271, Beyit 3). [āb-ı hayāt,]

Nūş idelden cām-ı hestīden gönül **āb-ı hayāt** / Ref' olındı kande kim vardur meyūñ mey-hānesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1484, Beyit 2). [āb-ı hayāt,]

Ger ister iseñ iresin **āb-ı hayāta** sen / Añla Murādīnūñ bu arada maķālīni (Murādī Dīvānı, Gazel 1531, Beyit 5). [āb-ı hayāta, -a]

II İlim

Lutf-ı hikmet kāsesinde nūş iden **āb-ı hayāt** / 'İlm-i ulā ile uñrādan bilüpdür beyyināt (Murādī Dīvānı, Gazel 171, Beyit 1). [āb-ı hayāt,]

āb-ı hayāt olmak [1] Ölümsüzlük suyu olmak.

Çün **āb-ı hayāt** oldum kevserle rahīkam ben / Āb olmuşam ey 'aşık her bir dil-i 'atşāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1411, Beyit 4). [āb-ı hayāt oldum, -du, -m]

āb-ı hayvān [3] Ab-ı hayat bk.

Virür iken leblerūñ cāna hayāt / Cān efendüm **āb-ı hayvānı** n'ider (Murādī Dīvānı, Gazel 540, Beyit 4). [āb-ı hayvānı, -ı]

Hicābuñ perdesin kıldur bulasın nūr-ı zülmetde / Dimişlerdür mesel zülmetdedür bil **āb-ı hayvānı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 5). [āb-ı hayvānı, -ı]

II Sevgilinin dudağı.

Vişālūñ **āb-ı hayvānı** bu hier ile olan mürde / Kuluña eyleseñ şāhum ne vardur lutf ile ihsān (Murādī Dīvānı, Gazel 1002, Beyit 4). [āb-ı hayvānı, -ın]

āb-ı 'ışk [2] *Aşk suyu.*

Ezelden cism-i hākūm **āb-ı 'ışk** ile muhammerdür / Anuñ çün mihr ü mehdin iki 'ālemde münevverdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 1*). [*āb-ı 'ışk,]*

Āb-ı 'ışk ile muhammer olalıdan tıynetüm / Kālīb-i insānda oldum rūh-ı cān ortalığı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1465, Beyit 3*). [*āb-ı 'ışk,]*

āb-ı kevser [1] *Cennette bulunduğu ve içenin bir daha susuzluk çekmeyeceğine inanılan kutsal su.*

Cem' idüp fehmi-i hıred bir yirde ni'met bābını / Çünki ālāsı çekildi **āb-ı kevserdür** sebīl (*Murādī Dīvānı, Gazel 772, Beyit 4*). [*āb-ı kevserdür, -dür]*

āb-ı luṭf [2] *İyilik, cömertlik suyu.*

Münteşirdür **āb-ı luṭfı** çün levāmī' dür muḥīt / İrdi çün havz-ı vücūda mā'adāya neşr ider (*Murādī Dīvānı, Gazel 345, Beyit 3*). [*āb-ı luṭfı, -ı]*

Aşl u fer'ūm müctemī' olduğda **āb-ı luṭf** ile / Ben beni taḥmīr iderdüm arada 'ışk idi şu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1188, Beyit 3*). [*āb-ı luṭf,]*

āb-ı nebat [1] *Bitkinin suyu, can suyu.*

Murādī mīm ü rā'yı kodı buldı çün elīf ü dāl / Aradan giden anuñ çün didi **āb-ı nebātumdur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 296, Beyit 5*). [*āb-ı nebātumdur, -um, -dur]*

āb-ı nuṭf [1] *Duru ve safı su.*

Sakāhūm şerbetin biñ kerre virse kanamaz 'āşık / Eger olmasa **āb-ı nuṭfı** kılordı helākeyin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 3*). [*āb-ı nuṭfı, -ı]*

āb-ı rahm [1] *Rahmet suyu.*

Çü bildi kārūmızı aña göre kıldı 'atā / Ki **āb-ı rahm** şoyundurdu āteşin meselā (*Murādī Dīvānı, Gazel 110, Beyit 1*). [*āb-ı rahm,]*

āb-ı revan [1] *Akarsu. II Gönül.*

Beni mest eyledi 'ışkı karāra kalmadı çāre / Seyāḥat itmegi 'ālemde çün **āb-ı revān** ister (*Murādī Dīvānı, Gazel 276, Beyit 3*). [*āb-ı revān,]*

āb-ı rū [3] *1. Yüz suyu. 2. Şeref, haysiyet. 3. Medar-ı şeref ve iftihar.*

Āb-ı rūyı her dü-'ālemdür olan 'āşık saña / Şāh-ı dehr odur ki ola āsitānuñda gedā (*Murādī Dīvānı, Gazel 29, Beyit 1*). [*āb-ı rūyı, -(y)ı]*

Gel Murādī kıl temāşā muktezā-yı 'ādeti / **Āb-ı rūyı** ister iseñ cümle naqşı āba şal (*Murādī Dīvānı, Gazel 771, Beyit 5*). [*āb-ı rūyı, -ı]*

Āb-ı rūyuñ tāmzurur çün kıbleye āb-ı hayāt / Kātresinden kā'ināt üzre 'atā kıldı yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1271, Beyit 3*). [*āb-ı rūyuñ, -un]*

āb-ı rūy-i 'ālim [1] *Ālimin yüzünün suyu.*

Kāse-i 'ibretde **āb-ı rūy-i 'ālim** buldı bes / Oldılar ol ābdan her ṭayyibin ü ṭayyibāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 171, Beyit 2*). [*āb-ı rūy-i 'ālim,]*

āb-ı rūyı olmak [1] (Deyim) *Yüz suyu olmak. II Şeref ve itibar vesilesi olmak.*

Āb-ı rūyı olup bu erkānuñ / Sencileyin cihānda bir kanı (*Murādī Dīvānı, Kıt'a 3, Beyit 2*). [*āb-ı rūyı olup, -up]*

āb-ı şevk [1] *Arzu, coşkulu istek suyu.*

Sırr-ı esrār-ı ilāhī ile hem-serdür dil / **Āb-ı şevk** āteş-i derd ile muhammerdür dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 790, Beyit 3*). [*āb-ı şevk,]*

āb-ı vaşl [2] *Vuslat, kavuşma suyu.*

Dil tenūri āteş-i 'ışk ile oldı tāb-nāk / Rāstı bu **āb-ı vaşla** teşnedür ey nūr-ı pāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 733, Beyit 1*). [*āb-ı vaşla, -a]*

Gel **āb-ı vaşluñ** ile söyündür harāretüm / Luṭf ile gel nihāyete ırgūr bu fūrkatı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1528, Beyit 2*). [*āb-ı vaşluñ, -un]*

āb-ı zülal [3] *Berrak su.*

Şunalı **āb-ı zülālī** rahm idüp yārūm baña / Bir zülālüm vardır özge zülāle beñzemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 4*). [*āb-ı zülālī, -i]*

Nice bir nār-ı fūrkatden yana 'āşıklarūñ cānā / Demidür kim fenālar teşneler **āb-ı zülālūnden** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1004, Beyit 2*). [*āb-ı zülālūnden, -ün, -den]*

Murādī **āb-ı zülālūnden** ire ger kaṭre / Ne deñlü mürr ola 'ālemde a'zab ide hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1149, Beyit 5*). [*āb-ı zülālūnden, -ün, -den]*

āb ile eḡgān [1] *Gözyaşı ile inleme.*

Başdan başa kamu 'ālemi seyr eyleyüben / Yirde gökde kımayup **āb ile eḡgānum** arar (*Murādī Dīvānı, Gazel 447, Beyit 2*). [*āb ile eḡgānum, -um]*

āb ile ḥāk [1] *Su ve toprak.*

Āb ile ḥākı kıyup şūreti terk eyledüm / Anuñ için bilemez kimse revānum benüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 950, Beyit 3*). [*āb ile ḥākı, -ı]*

āb ile nār [4] *Su ve ateş.*

Cem' olunmaz bir yire ḡayr ile ey dil 'ışk-ı yār / Dura mı bir kāsede cem' oluben **āb ile nār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 331, Beyit 1*). [*āb ile nār,]*

'İşk ile 'ār karār itmedi bir dilde Murād / Ki karār itmedi bir kāsede çün **āb ile nār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 446, Beyit 5*). [*āb ile nār,]*

Ayrulalı bu çeşm ü dil andan / Anlarūñ yirleridür **āb ile nār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 537, Beyit 6*). [*āb ile nār,]*

Ey Murādī cem' olımaz 'ār u 'ışk / Nitekim bir kāsede **āb ile nār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 541, Beyit 5*). [*āb ile nār,]*

âb olmak [1] *Su olmak.*

Çün âb-ı hayât oldum kevserle rahîkam ben / **Âb olmuşam** ey 'âşık her bir dil-i 'atşâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4*). [*âb olmuşam, -mış, -am*]

âb u âteş [5] *Su ve ateş.*

Âb u âteşden müberrâ oldı bu âvâre dil / Bu 'acebdür yine âb içinde âteşle yanar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4*). [*âb u âteşden, -den*]

Âb ü âteşden halâş olmuş zer-i hâliş gibi / Kîmyâyı bahş-ı Hâk ile meücellâdur gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2*). [*âb ü âteşden, -den*]

Âb u âteşden halâş olduğda cismüm 'unşurı / Pür-ziyâ kıldı iki dünyâyı nurâniyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4*). [*âb u âteşden, -den*]

Hamdû li'llâh **âb ü âteşden** necâtı bulmuşuz / Cümle ecsâdı muhammer olmuşuz tahtîr ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 2*). [*âb ü âteşden, -den*]

Çık **âb u âteş** arasında kılma zâr u hâzîn / Celî olup açıla sende tâ bu cân başarı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2*). [*âb u âteş, -*]

âb u dâne [4] *Su ve yem.*

Gülşen-i vaşluñ duyaldan 'andelîb-i cânumuz / Yimez içmez zîkr ü fikrûñ aña **âb u dânedür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3*). [*âb u dânedür, -dür*]

II Kısmet, rızık.

Kim 'urûc eylerse ey dil tâ ebed bulmaz hürûc / Anuñ içündür ki dökduk saçduk **âb u dânemüz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 4*). [*âb u dânemüz, -müz*]

Kârını terk itmeyince bulmadı kârın Murâd / Sen dağı kâr ister iseñ geç bu **âb u dânededen** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5*). [*âb u dânededen, -den*]

Yâ Rab cemâlûñ pertevi rûşen kılur dil hânesin / Murğ-ı gönül cennetden almışdur çü **âb u dânesin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 1*). [*âb u dânesin, -sin*]

âb u hevâ [1] *Su ve hava. II Maddî unsurlar.*

Cemâl-i bâ-kemâl mutlak oldı / Şu kim terk eyledi **âb ü hevâyı** (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 39, Beyit 1*). [*âb ü hevâyı, -(y)ı*]

âb u nâr [1] *Su ve ateş.*

Miyân-ı âb ü âteşdür nesîm-i gülşen-i cennet / Biri **âb u biri nâr** u biri bād u birisi hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2*). [*âb u nâr, -*]

'abâ [3] *Genellikle yünden yapılan ve ayaklara kadar uzanan hırka.*

'Âkıl iseñ sen bu varlıkdan hebâ kıl ihtiyâr / Zer-keş ü dîbâyı terk eyle **'abâ** kıl ihtiyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1*). [*'abâ, -*]

Murâduñ oldı cihân cümleten yanında giyâh / Tecemmülâtı koyup bir **'abâyâ** kânî imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5*). [*'abâyâ, -y, -a*]

Terk eyleyüp lûbs-i kâba geysün murakka' bir **'abâ** / Olsun garîb ü mübtelâ terk eylesün dünyâyı ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3*). [*'abâ, -*]

âbād bād [1] *Mamur, şen, bayındır olsun.*

Hâzin-i kudretde miftâh-ı ezel **âbād bād** / Bârekallâh nice kenzi dâ'imâ eyler küşâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1*). [*âbād bād, -*]

âbād itmek [2] *Mamur etmek, bayındır duruma getirmek, şenlendirmek.*

Murâdî bu suhanuñ kuvvet-i cāndur el-hâk / **İder** demi ile vîrâne dilleri **âbād** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5*). [*âbād ider, -er*]

Dil ü cân milkini **âbād idüp** ma'mûr kıl yâ Rab / Senüñ gayrûñden âzâd eyle gel lûtf eyle şâd eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4*). [*âbād idüp, -üp*]

âbād kılmak [1] *Mamur etmek, bayındır duruma getirmek. II Mutlu etmek.*

Ruğ-ı zîbâsın açar feth-i cemâl eyleyüben / Ol durur vaşl ile virānumuz **âbād kılan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2*). [*âbād kılan, -an*]

âbād olmak [1] *Mamur etmek, bayındır duruma getirmek. II Mutlu olmak.*

Seni kaşı gibi eyledi hilâl ol meh-i nev / Gün yüzün görmek ile **olmaduñ âbād** gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 2*). [*âbād olmaduñ, -ma, -du, -n*]

âbâ vü ecdād [1] *Atalar, dedeler.*

'İbret isterseñ nazar **âbâ vü ecdāduña** kıl / Var mezârına olaruñ bak hemân 'ibret yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3*). [*âbâ vü ecdāduña, -un, -a*]

'abd [2] *Kul.*

Yâr-ı şāduk ne revādur ki bizi târik ola / Hâşa kim **'abdi** ferāmûş idüben ide güzër (*Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 4*). [*'abdi, -î*]

Hudâyâ dest-gırûmsin benüm sen / Elüm kaldur kim ednâ **'abdünem** ben (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 1*). [*'abdünem, -ün, -em*]

'abd-i hâliş olmak [1] *Halis, samimi kul olmak.*

Her ne yirde ki Murâdî ola ma'beddür ol / **'Abd-i hâliş olana** gizlü degüldür ma'būd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5*). [*'abd-i hâliş olana, -an, -a*]

'abd-i za'îf [1] *Zayıf kul.*

Nice zîkr ide seni **'abd-i za'îf** / Oldı esmâñ zātuña meclâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8*). [*'abd-i za'îf, -*]

abdal [2] *Derviş II perişan âşık.*

Abdāl gelse bunda uşlu olur hem abdāl / Gelsün ziyā virilsün kimūn şafāsı vardır (*Murādī Dīvānı, Gazel 501, Beyit 4*). [*abdāl,]*

Abdāl gelse bunda uşlu olur hem **abdāl** / Gelsün ziyā virilsün kimūn şafāsı vardır (*Murādī Dīvānı, Gazel 501, Beyit 4*). [*abdāl,]*

abdāl olmak [2] *Gezgin derviş olmak.*

Nām ü nengi terk idüp ‘ālemde **abdāl olmuşuz** / Vāhid olup ikilikden fāriḡu’l-bāl olmuşuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 559, Beyit 1*). [*abdāl olmuşuz, -miş, -uz]*

Ey Murādī şābirüz her ne gelürse yārden / Nām ü nengi terk idüp ‘ālemde **abdāl olmuşuz** (*Murādī Dīvānı, Gazel 559, Beyit 5*). [*abdāl olmuşuz, -miş, -uz]*

abdāl-ı bī-idrāk [1] *İdrāki, düşünme yetisi elden gitmiş abdāl, derviş.*

Cām-ı ‘ışkuñ cūr’a-keş **abdāl-ı bī-idrākiyüz** / Līk cümle ‘ālemūn bir ‘ārif-i çālākiyüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 570, Beyit 1*). [*abdāl-ı bī-idrākiyüz, -i, -(v)üz]*

abdāl-ı ‘ışk olmak [1] *Aşk dervişi olmak.*

Şanma Ferhād ile Mecnūn oldılar abdāl-ı ‘ışk / Dūstum ben mübtelādan aldılar anlar sebak (*Murādī Dīvānı, Gazel 694, Beyit 2*). [*abdāl-ı ‘ışk oldılar, -dı, -lar]*

‘abes yire [2] *Boş yere, boşuna.*

Zahmet-i miñnete katlanmıyacak dil-dāde / Çün hūzürin gözedür rāhı **‘abes yire** yeler (*Murādī Dīvānı, Gazel 437, Beyit 4*). [*‘abes yire,]*

‘Alāmet-i ezeliydür senūn yanundaḡı rūḡ / **‘Abes yire** geçürürsin sebeb nedür güzerin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1145, Beyit 3*). [*‘abes yire,]*

āb-gīne-i cism [1] *Bedenin kadehi, billuru.*

Kıldum çü **āb-gīne-i cismümi** āyine / Pes soñra añladum ki muñt-ñumā nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 468, Beyit 4*). [*āb-gīne-i cismümi, -üm, -i]*

‘ābid [2] *İbadet eden, tapan; kul.*

Ey kemālünde külli şey mevcūd / Cümle **‘ābid** saña vü sen ma’būd (*Murādī Dīvānı, Gazel 271, Beyit 1*). [*‘ābid,]*

Ey vücūdūndur aşl-ı her mevcūd / Ğayrūn **‘ābid** saña vü sen ma’būd (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 29, Beyit 1*). [*‘ābid,]*

‘ābid-i rāh olmak [1] *(Aşk) yolunun ibadet edeni olmak.*

Sen mukīm olup meşakḡat çekmedün bir zerrece / Belde-i yāri ne bildün **‘ābid-i rāh olmaduñ** (*Murādī Dīvānı, Gazel 722, Beyit 4*). [*‘ābid-i rāh olmaduñ, -ma, -du, -n]*

‘ābid ü sācid olmak [1] *İbadet ve secde eden olmak.*

‘Ābid ü sācid olup lu’b ile lehv eyleme / Hūlv ile lezzet dile añla ‘ibādetdedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 495, Beyit 2*). [*‘ābid ü sācid olup, -up]*

‘acabā [2] *Şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.*

Kün didi şerḡe gelür mi **‘acabā** ne ki murād / Terk iderseñ bu murādı ire maksūdūña yol (*Murādī Dīvānı, Gazel 797, Beyit 3*). [*‘acabā,]*

‘Acabā var mı ola cihān içre / Bir senūn gibi şāh-ı nīk-ḡışāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 850, Beyit 7*). [*‘acabā,]*

‘acā’ib [28] *Tuhaf, ilginç, şaşırtıcı. (Bu kelime Divan’ın tamamında tuhaf, ilginç, şaşırtıcı anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī sırr-ı ekberdür **‘acā’ibdür** bu güftāruñ / Eger kim taḡa arz itseñ eriyüb ola cümle mā (*Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 5*). [*‘acā’ibdür, -dür]*

‘acā’ibden ‘aceb olmak [1] *Acayıpten daha acayip;, çok şaşkınlık, hayret uyandıracak olmak.*

Bu Murādūñ hālī **olmuşdur** **‘acā’ibden ‘aceb** / Oldı zıkr ile mekām lā-ilāhe illā da hu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1190, Beyit 5*). [*‘acā’ibden ‘aceb olmuşdur, -miş, -dur]*

‘acā’ib-i ezeli [1] *Başlangıcı çok eski olan tuhaf, İlginç, şaşırtıcı durum.*

‘Acā’ib-i ezeliydür ḡarā’ib-i esrār / Göñül seni mütefahḡış velik sen peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 107, Beyit 3*). [*‘acā’ib-i ezeliydür, -dür]*

‘aceb [149] *1. Acayip, garip, şaşılacak şey, tuhaf.*

İsm ile olsam müsemmə ol **‘aceb** olmaz baña / Bu **‘acebdür** zāt olasin bulasin taḡḡike cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 23, Beyit 1*). [*‘acebdür, -dür]*

Bu gün açdı cemālūñden niḡābın ol ruḡ-ı zībā / Vücūdum tāb-nāk olsa **‘aceb** midür serā-tā-pā (*Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 1*). [*‘aceb,]*

Sebāt-ı ‘ömr olurdı ger sebāt olsa kulüb üzre / Ne kalb oldı bu ḡaliblar **‘acebdür** ḡikmet-i kübrā (*Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 4*). [*‘acebdür, -dür]*

Göñül fülkin sıdı çün seng-i hicrān / **‘Aceb** mi çeşmüm akıdursa deryā (*Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 2*). [*‘aceb mi,]*

Bahr-ı ‘ışkuñda fülk-i dil cānā / **‘Aceb** olmuşdur yine peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 94, Beyit 1*). [*‘aceb,]*

Murādī bizde **‘aceb** hāl var añlar iseñ / Gehīce lāḡar u ḡāhī mücessemüz cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

‘Aceb varḡaya düşdi bī-‘aḡl olan cāhilūn / Ki maşnū’a şāni’ diyü eyleye ilticā (*Murādī Dīvānı, Gazel 119, Beyit 4*). [*‘aceb,]*

‘Ayn-ı istignâdadur el-ḥamdü-li’llah kalb-i pāk /
Sen bu sırrı ‘āşık-ı şâdıkdan anlama ‘**aceb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [‘aceb,]

‘Aceb hikmet degil mi kim irâğ olmaya ol benden
/ “Fe-emma” vuşlata dâ’im gönülde iktizâ gâlib
(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 3). [‘aceb,]

Gel Murâduñ bu kelâmın diñle kim / Bir kelâmı
var ‘acebdendür ‘**aceb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 158,
Beyit 5). [‘aceb,]

Gel Murâduñ bu kelâmın diñle kim / Bir kelâmı
var ‘**acebdendür** ‘aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel
158, Beyit 5). [‘acebdendür, -den, -dür]

Ey Murâdî senüñ aḥvâl ile ḥâlün ne ‘aceb / ‘**Aceb**
oldur görünce sende bu aḥvâl-i sıfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 175, Beyit 5). [‘aceb,]

Żalâm-ı ḥucb aradan râfî ‘-i ‘anî’l-merfû ‘ / ‘**Aceb**
budur ki ola ‘ışk ile gönül behhâc (Murâdî Dîvânı,
Gazel 223, Beyit 2). [‘aceb,]

‘Acebdür lu ‘bı dildaruñ ne oyunlar geçer her gün /
Anı gözler dem-â-dem sanma kim hercâdur
‘āşıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4).
[‘acebdür, -dür]

Miyân-ı ‘āşık u ma ‘şûk ‘**aceb** bir cây-ı ekberdür /
O câya varmaz illâ şol kişi kim târik-i serdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [‘aceb,]

Miyân-ı küfr ü imânı ‘**aceb** teşhîş ider ‘ârif / Aña
maḥzâ ilâhından olupdur bu hidâyetler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 287, Beyit 2). [‘aceb,]

‘**Aceb** hikmet degül midür gönül yoğ içre var ister
/ Velî maḥv eyleyen ḥucbı nisâr-ı tayyibâtumdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 3). [‘aceb,]

Vücüdüm büstânın görmişemdür çün tolu ezhâr /
‘**Acebdür** bağbân-ı kudret itmişdür ‘aceb tîmâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [‘acebdür, -
dür]

Vücüdüm büstânın görmişemdür çün tolu ezhâr /
‘Acebdür bağbân-ı kudret itmişdür ‘**aceb** tîmâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [‘aceb,]

‘Aceb deryâ-yı tevḥîdî kanadum fûlk idüp gezdüm
/ N’idem ben ḡayrı mellâhı delîl-i bî-zevâlüm var
(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [‘aceb,]

Benüm gönlüm ‘**aceb** dildür nigârından cemâl
ister / Eger görse cemâlini hemân andan vişâl ister
(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [‘aceb,]

Gerekmez bil ki baña gülşen-i bâğuñ temâşası /
Benüm küy-ı ḥabîbümde ‘**aceb** a’lâ tarağum var
(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 3). [‘aceb,]

Âb u âteşden müberrâ oldı bu âvâre dil / Bu
‘**acebdür** yine âb içinde âteşle yanar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [‘acebdür, -dür]

Âferîn şad âferîn anuñ kemâlâtına kim / Ğavş idüp
baḥr-ı ḥaḳîkatden ‘**aceb** dürdânedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 328, Beyit 3). [‘aceb,]

Ey Murâdî her ne denlü virseler andan ḥaber / Bu
‘**aceb** ḥikmet durur kim ol nihân olmaḳdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 5). [‘aceb,]

Bu ‘**aceb** sırdur çü tenḥâdur ne peydâdur gezen /
Bârek-Allâh hoş ‘**aceb** serrâ vü żarrâ gizlenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [‘aceb,]

Bu ‘**acebdür** kim Murâdî olmadı sende cüdâ / Her
seḥerde âh ü hicrân itdigüm senden durur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 415, Beyit 5). [‘acebdür, -dür]

Her ne demde ki zâmîrine gele luṭf u cefâ / Bu
‘**acebdür** ki hemân bu dil-i meyyâle düşer
(Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [‘acebdür, -
dür]

Añlanmadı Murâdî kelâmı ‘**aceb** durur / Bir ḥarfın
añladuñsa eger ibtidâ yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel
461, Beyit 5). [‘aceb,]

Ben nâr-ı ‘ışka yanarum ammâ ‘**aceb** durur / Kim
iki şîşesi gözümüñ tolu âbdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 471, Beyit 4). [‘aceb,]

‘Ayn-ı başîret ile nazar eyle ey Murâd / Bu kâr-
bân-ı ‘ömr ü zamâne ‘**aceb** geçer (Murâdî Dîvânı,
Gazel 475, Beyit 5). [‘aceb,]

Çün süllem-i hidâyet ile kâḥ-ı ‘izzete / Çıkdum
ayağ ayak ‘**aceb** a’lâ gelüp geçer (Murâdî Dîvânı,
Gazel 476, Beyit 2). [‘aceb,]

Seni arar dil ü cânüm eger ba’îd ü ḳarîb / Bunuñla
eglenürem bir ‘**acebce** kâlüm var (Murâdî Dîvânı,
Gazel 492, Beyit 2). [‘acebce, -ce]

Nem-i ‘aynüm ‘**aceb** deryâ olupdur / O deryâda
neler peydâ olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521,
Beyit 1). [‘aceb,]

Murâduñ her ki gûş itdi kelâmın / ‘**Aceb** şürîde vü
şeydâ olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit
5). [‘aceb,]

Tâlib oldur biz temennâ eylerüz budur ‘**aceb** /
Kimse teşhîş idemez aslâ bizüm âmâlümüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 4). [‘aceb,]

‘**Acebdür** bu benüm ḥâlüm aña fehîm u ḥayâl
irmez / Ḥayâlüm ḥalka ḥâ’ildür aña vaş ile ḥâl
irmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1).
[‘acebdür, -dür]

‘**Acebdür** ḥubb-ı yâr ey dil ki vâhiddür bu
vaḥdetde / Tutarlar her taraf âyîne şüret kimse
göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3).
[‘acebdür, -dür]

Pençe-i ‘ışk ile kimdür tutuşan / Bir bahâdırur
‘**aceb** oransuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit
4). [‘aceb,]

‘**Aceb** budur özi bir neyyir-i a’zam kemâlince /
Düşüben pâyına sâcid aña şems ü ḳamer olmış
(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 4). [‘aceb,]

Bize ‘ışkuñ ‘**aceb** sermâye düşmüş / Anuñ her bir
rumûzı pâyâ düşmüş (Murâdî Dîvânı, Gazel 640,
Beyit 1). [‘aceb,]

Yanarsa táb-ı firâka çeker hicâb-ı celâl / ‘**Aceb** degüldür olursa eger celâle harîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [‘*aceb*,]

‘Alâyimden beyân olsa ‘**aceb** mi Mâ hüve’l-vâki’ / Virür çün kim olardan ser-te-ser dâ’im haber elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 3). [‘*aceb*,]

‘**Aceb** mülâhazadur fikr-i ‘âşık-ı dil-rîş / Özinde hâzırı gözler velîk şol ile sağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [‘*aceb*,]

Çün ‘**aceb** geldi neden mañcûbdur / Bildüm anuñ şübhesidür kara ağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 2). [‘*aceb*,]

Kaşı yayına kurbân olduğum anuñ ‘**aceb** midür / Sözi şîrîn lebi şekker ‘**aceb** hûş dil-rübâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [‘*aceb*,]

‘**Aceb** vech üzredür ahvâlümüz olmaz beyân el-hâk / O kâr-ı mümteni’ dendür anı bilmez lisân el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [‘*aceb*,]

Qalb-i Murâdî ‘ışk ile tolsa ‘**aceb** degül / Böyle görindi şimdi yine muktezâ-yı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [‘*aceb*,]

Âferîn meşreb-i şâfina ‘**aceb** meşrebdür / İgen a’lâda görürven bu cenâbuñı senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Gerçi hicrünü çekerven bu ‘**acebdendür** ‘**aceb** / Lîk her lahzadayın ‘ayn-ı vişâlünde senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Gerçi hicrünü çekerven bu ‘**acebdendür** ‘**aceb** / Lîk her lahzadayın ‘ayn-ı vişâlünde senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [‘*acebdendür*, -den, -dür]

Güş idenler kelimâtum didiler kim şaddak / Ey Murâdî ne ‘**aceb** hikmet olupdur sühanuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [‘*aceb*,]

Nâm ü nişânı fikr ide mi saña yüz dutan / Bî-nâm ola ‘**aceb** mi hayâlün gören senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 4). [‘*aceb*,]

‘**Acebdür** bu Murâdînün rumûzı / Şakın sen olma gamnâk olma gamnâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 5). [‘*acebdür*, -dür]

Cân fidâ kılalı cânâna ‘**aceb** rûhda dil / Şakiren min ni’amin kâne ‘azîmen min hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Dünyâ tolarısa Nûh ile zabt eylemek muhâl / Keştî-mişâl ‘**aceb** ulu deryâdadur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [‘*aceb*,]

‘**Aceb** şadîk durur her ki ola saña hâlîl / Şadâkatüme benüm şıdk-ı ekber oldı delîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [‘*aceb*,]

Bu devrânüñ ‘**acebdür** hâli ey yâr / Ki her biri şafâ vü zevke mâ’îl (Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [‘*acebdür*, -dür]

Yâ İlâhi ola mı dünyâda / Sencileyin ‘**aceb** latîf-hîşâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 8). [‘*aceb*,]

‘**Aceb** menzil-i bü’l-‘**acebdür** bu zîr-i hıyâm / Hayâl-i zilâl oldı cümle vücûh-ı hayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Murâdî şöyle kâl oldum ki yokdur zerrece nokşân / Ebed kalmadı gıl u gış ‘**aceb** şâhib-ıyâr oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [‘*aceb*,]

Bu nâr-ı ‘ışk ile her dem-be-dem ben ‘âşık-ı şeydâ / Yanar isen ‘**aceb** midür çü ben pervâne-i ‘ışkam (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 4). [‘*aceb*,]

‘A tâ-yı bî-nihâyetden yine keşf-i ‘atâ kıldı / ‘**Aceb** fen eyledi sırr eyledi rüy-i celâlınden (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [‘*aceb*,]

‘**Aceb** kudret durur bu hâl ‘**aceb** hikmet durur bu kâr / Beyân eyler seni eşyâ velîkin bî-beyânsın sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [‘*aceb*,]

‘**Acebdür** kim aranursın velîkin olmaduñ ayru / Ne hikmet taşra olunmaz cemâl ile celâlünden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [‘*acebdür*,]

Bî-hamdî’llâh seni gördüm ‘**aceb** dildâr imişsin sen / Cemâlün pertevin gördükde bildüm yâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 1). [‘*aceb*,]

Şu deñlü bilmişem kadrün senün ey vechi meh-pâre / Beni yâr eyleduñ yâre ‘**aceb** muhtâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 2). [‘*aceb*,]

Hayâtum revnağın buldum cemâl-i lâ-yezâliden / Müsebbebsin müsebbebden ‘**aceb** sâlâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Yazalı hattı levh üze habîbüm dest-i kudretle / Tolanuñ nokta-i dâ’im ‘**aceb** pergâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [‘*aceb*,]

Nice nice bu vechüne muķâbil oldı âyîne / Murâdî hüsnüñi gördi ‘**aceb** dîdâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [‘*aceb*,]

Tefahhuş eyledüm dâ’im seni dünyâda ‘uķbâda / ‘**Aceb** budur seni bir lahza bulmam ayru yanumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [‘*aceb*,]

Rüsüm-ı şüret ü ma’nâ ‘ayân olsa ‘**aceb** midür / Nazar kılsañ baña âyîne-i ‘ibret-nümâyam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Müsemma ism ile mersüm olan naşş-ı kâtîdur / Gözetdi maverâsından ‘**aceb** harc eyledi varın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Bir ‘**aceb** deryâ olupdur dil ki yok aña kenâr / Günde biñ deryâ yudar aslâ yimez gam ân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [‘*aceb*,]

Şem-i tábına ‘**aceb** pervânedür dîvâne dil / Yanmağ için meclis-i eyvânı kimden istesün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [‘*aceb*,]

Makşad-ı akşāya tālibdür gönül ey pür-hüner / Bu ‘**acebdür** bunda bu dil şāhib-i iḳān iḡen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1033, Beyit 4*). [*‘acebdür, -dür*]

Ser-firāz olsam ‘**aceb** mi kārūmūn kārında ben / Çābükem kārūmda aṣlā kalmazam yoldaşdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

Dilde ḡaylī dem durur vardur maḡabbetden nişān / Bu ‘**acebdür** dil seni cūyān u sen dilde nihān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1043, Beyit 1*). [*‘acebdür, -dür*]

Gūş iden gūftār-ı dil-sūzum ‘**aceb** mi ola mest / Kaṭreyem gerçi Murādī aḡıdam deryāyı ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1058, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

İnleyen oldu bu şāhrāda ‘**aceb** zār u ḡazīn / Kaṭı-ı menzil olalı ḡıçerem şāhrādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

Ey Murādī seni var eyledi Ḥallāk-ı ezel / Eḡadiyyetde ebed oldu ‘**aceb** ‘āleme cān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1113, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

Şeb-i rūzumda ‘**aceb** ‘ışḡ ile ḡayrānam ben / Mihr ü mehveş beden ü cānumı ḡerdānam ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1117, Beyit 1*). [*‘aceb,]*

Miyān-ı ‘abdūn ile saña ḡirmedi kimse / ‘**Aceb** budur ki ḡirū kim berisin anda hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1139, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

Kādir-şinās olalı bāṭnum durur zāhir / Bu zāhirūm yine bāṭın ‘**aceb** beyānam ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1144, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

Her kime kılсам nazar eyler sirāyet aña da / Hoş ‘acā’ib cevher oldu hoş ‘**aceb** iksīr bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1190, Beyit 4*). [*‘aceb,]*

Gösterür yār yüzün āyinede / Hikmet oldur ‘**acebde** āyinede (*Murādī Dīvānı, Gazel 1215, Beyit 1*). [*‘acebde, -de*]

Fāş kılmadı ‘**aceb** ḡikmetde sırūn ḡözleyen / Hāl-i vaş olmaz şu kim ḡālinde ḡālūn seyr ide (*Murādī Dīvānı, Gazel 1274, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

‘**Acebdür** ḡāl ey tālib rumūzın fehmi iderseñ ger / Çū fāṭırdur kamu ‘ilmi neden inşā ider cümle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1291, Beyit 2*). [*‘acebdür, -dür*]

Murāduñ yemm-i ‘ummānı ‘**aceb** emvāc ider zāhir / Saña cevherler ‘arż ide kılursañ merḡabāñ üzre (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

‘**Aceb** āḡāz-ı ḡikmetdür ḡakīmūn ḡükm-i kübrāsı / Delīl-i bī-‘ibāretdür baña bu ḡükm-i kübrāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1311, Beyit 4*). [*‘aceb,]*

Refīḡ-i ‘ışḡa su’āl itmişem dilārādan / Cevāb virdi ‘**aceb** cevher irdi kānumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1381, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

Tefāzzul itsem ‘**aceb** mi melā’ike ḡānum / Aña ki ben bilürem olmadı olar āḡāḡ (*Murādī Dīvānı, Gazel 1382, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

Gönül deryā durur deryā içinde / ‘**Aceb** peydā durur peydā içinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 1*). [*‘aceb,]*

Murāduñ ḡālī ‘**acebdür** ‘acebden / Neler taḡşıl ider ḡavḡā içinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 5*). [*‘acebdür, -dür*]

Şabāyile şalınursa ‘**aceb** mi / Kim olmışdur şehā mestāne ḡonce (*Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

‘**Acebdür** bu ḡüzellükde Murādī / Sunulmazsa şeh-i ḡūbāna ḡonce (*Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit 7*). [*‘acebdür, -dür*]

Ruḡı ‘ışḡında kan aḡlarsa ‘aşıḡlar ‘**aceb** midür / Hezārān bülbul eyler nāleler ḡülleri budaḡında (*Murādī Dīvānı, Gazel 1436, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

Ayrulalı o ḡülden oldu yirüm benüm ḡār / Gelsem ‘**aceb** midür ben bülbul ḡibi ḡiḡāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 3*). [*‘aceb,]*

Tārik olursam ‘**aceb** mi kā’inatı ser-te-ser / Ḥālūme hem-ḡāl olup bir yaḡşı ḡāl añlar beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1455, Beyit 4*). [*‘aceb,]*

‘Acebdür bu delā’il kim delīl olur delāletle / Berāḡhīn ile kaṭı’dur mu’ammādan mu’ammāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1490, Beyit 3*). [*‘acebdür, -dür*]

Bizüm esrārımız ‘ālemdē cān ḡibi nihān oldu / ‘Iyān-ı bī-nihānīdür ‘**aceb** rūḡ-ı revān oldu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1503, Beyit 1*). [*‘aceb,]*

‘**Aceb** aḡvāl olur cāna eḡer cān añlaya zihntūn / Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 4*). [*‘aceb,]*

‘Acebdür bu delā’il kim delīl olur delālāta / Berāḡhīn ile kaṭı’dur mu’ammādan mu’ammāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1507, Beyit 3*). [*‘acebdür, -dür*]

Sensin baña cū cümleden akreb velī ‘**aceb** / ‘Ālemleri arar bu ḡiḡānum seni seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1534, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

Muḡaddemāt-ı ‘ulūmın bilürdi ‘ilm-i ‘ālīm / ‘**Aceb** mi hey’ete neşr eyler ise ḡālātı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1540, Beyit 4*). [*‘aceb*]

Çünkü Murādī ‘ışḡ eri oldu n’ider bu ‘ālemi / Kenz-i ḡaṡı-i ‘ilm-i cān anda ‘**aceb** nihān ḡibi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 5*). [*‘aceb,]*

Kıldı kitābet ‘**aceb** bir nice mevzī’de bes / Her ne didiyse didi hoş ‘**aceb** a’lā didi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1566, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

Kıldı kitābet ‘**aceb** bir nice mevzī’de bes / Her ne didiyse didi hoş ‘**aceb** a’lā didi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1566, Beyit 2*). [*‘aceb,]*

‘**Aceb** ḡudret durur yā Rab ‘aceb ḡikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen (*Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 10*). [*‘aceb,]*

'Aceb kudret durur yâ Rab **'aceb** hikmet durur bu kâr / Beyân eyler seni eşyâ velâkin bî-beyânsın sen (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 10). [*'aceb,]*

'Aceb fermân-ı zi'l-ma'nâ irişdi mahz-ı 'ibretten / Anı ben bilmedüm illâ ki bildüm geldi hazretten (Murâdî Dîvânı, Kit'a 14, Beyit 1). [*'aceb,]*

'Acedür kılmışam kıldı telattûf / Neden aşdı yine vech-i hicâbı (Murâdî Dîvânı, Müfret 4, Beyit 1). [*'acedür, -dür]*

'Aceb hâl oldu 'uşşâka yine açmış hicâbın yâr / Yine ihyâ kılpudur anları ol pür-vefâ dildâr (Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1). [*'aceb,]*

Bezyâ vü sevdâda gezer 'aynüm benüm gaybüm benüm / Yâ Rab **'acebden** a'cebem sırr oldu bu hâlüm benüm (Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [*'acebden, -den]*

2. Acaba.

Ey **'aceb** bilsem nedür bu 'ışkuñun sermâyesi / Ser-be-ser 'âlemlere 'ışkuñ olupdur muktedâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [*'aceb,]*

Eger kâzım degilmişen nic'olurdu **'aceb** ahvâl / Kamu kârûñ çü hikmetdür kılınmaz hikmetün ifşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [*'aceb,]*

'Aceb bilsen n'ola hâlüm benüm mahşerde yâ Rab / **'Aceb** şâlih mi a' mâlüm benüm mahşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [*'aceb,]*

'Aceb bilsen n'ola hâlüm benüm mahşerde yâ Rab / **'Aceb** şâlih mi a' mâlüm benüm mahşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [*'aceb,]*

Kapuña yüz sürî geldüm kamu eksüklüğüm bildüm / **'Aceb** n'olısar ahvâlüm benüm mahşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2). [*'aceb,]*

Su'âl eyleyesin çün kim baña cümle fi'âlümünden / **'Aceb** n'olısar aqvâlüm benüm mahşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 3). [*'aceb,]*

Bilen sensin kılan sensin alan sensin viren sensin / Ya n'olısar **'aceb** kâlüm benüm mahşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4). [*'aceb,]*

Ey **'aceb** hâlüm n'ola yâ Rabbenâ senden meded / Bakma cürme kıl 'atâ yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 1). [*'aceb,]*

'Aceb cemâl-i kemâlünde mi vücūd-ı ehad / Ya vâhidüñ ehadında kemâl-i lâ-yü'ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [*'aceb,]*

Göñül murğın idüpdür dâm-ı zülfüñ dilberâ naheir / Halâşına anuñ var mı **'aceb** bir çäre vü tedbir (Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [*'aceb,]*

'Aceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki âdemdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 1). [*'aceb,]*

Benefşe fikre varmış kim **'aceb** var mıdur 'âlemde / Gözüñ gibi kara gözler şaçıñ gibi siyeh teller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [*'aceb,]*

Gülsitân içre **'aceb** bülbüllerüñ feryadı ne / Güş-ı hüşı tutsañ añlarduñ ne müşkil kârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [*'aceb,]*

Her taraf bakdukça nev nev bir temâşâ gösterür / Rüyüñ cânâ **'aceb** bilsem ne ebhâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [*'aceb,]*

Bize mestür ne kalmış durur 'âlemde **'aceb** / Sakit ol hazret-i Haq cümlesin itdi izhâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [*'aceb,]*

Ben bilmedüm bu tarz-ı 'acâ'ib **'aceb** nedür / Leylümde bir şehir didi leyl ü şehredür (Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 4). [*'aceb,]*

'Aceb neden bu cihân ile sen muqayyedsin / Bilür misin n'ola hâlün kaçan ezâ olıser (Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 3). [*'aceb,]*

'Aceb tutar mısın ey dil zâmîr-ahvâlin / Muşallat oldu zâmîre **'aceb** ma'âldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [*'aceb,]*

'Aceb tutar mısın ey dil zâmîr-ahvâlin / Muşallat oldu zâmîre **'aceb** ma'âldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [*'aceb,]*

Miyân-ı cevri ü cefâda çeker vefâ kılmaz / **'Aceb** bu yine baña eyler 'arz-ı hâlüm fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [*'aceb,]*

Murâdî her ne kadar kendözini şaklar ise / **'Aceb** budur ider anı benüm maqâlüm fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 5). [*'aceb,]*

'Aceb bu hikmet-i 'uzmâ ne sırr-ı ekberdür / Muķim zann olunur kalb lik râti' imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 4). [*'aceb,]*

Rüy-ı müvecccehüñ ne hatâ eylemiş **'aceb** / Râz-ı derün derünina hücbındadır muhil (Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [*'aceb,]*

Cemâl-i dil-rübâsıdur dili şeydâ iden yârüñ / **'Aceb** olmaz eger bir dem urasın yarama merhem (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [*'aceb,]*

Şerhe kâbil mi **'aceb** hüsn-i ruhuñ yâr didüm / Virmedi baña cevâbı yine tekrâr didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1). [*'aceb,]*

'Aceb bilsem çäre halâşa in ü âniden / Cevâb irdi hüveydâda enîs-i lâ-mekâniden (Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 1). [*'aceb,]*

Âh **'aceb** hâlüm n'ola ol demde tedbirüm n'ola / Anuñ için gözlerümden yaş olur her dem revân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [*'aceb,]*

'Aceb ey dil hayâlünde ruh-ı cânâna irdüñ mi / Gül ü 'abherde bir şemme bulup bostâna irdüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1). [*'aceb,]*

İdüben şarf-ı maķdûruñ bu günde hıdmet-i yâre / Oluben cân ile bende **'aceb** sultâna irdüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [*'aceb,]*

‘İşkî bildün mi dilâ anda cefâ gördün mi / Yâri buldun mi **‘aceb** mihr ü vefâ gördün mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 1). [‘aceb,]

‘Aceb bilsem dilün tenhası var mı / Ne bātındur bunuñ peydâsı var mı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 1). [‘aceb,]

Ten fâriğ olmaz **‘aceb** ol cāndan niçün / İllā meger ki sen seni kılsañ cüdāya rāh (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 30, Beyit 2). [‘aceb,]

Fark ider miydün **‘aceb** kendüñi cānā heyhāt / Bir olur idi saña cümle hayāt ile memāt (Murâdî Dîvânı, Müfret 1, Beyit 1). [‘aceb,]

‘Aceb revā mı saña ey habīb-i cān ü gönül / Beni görüp diyesin kim beni seven bu degül (Murâdî Dîvânı, Müfret 15, Beyit 1). [‘aceb,]

Kesret-i ‘ișyān ile yā Rab **‘aceb** hālüm n’ola / Tevbeler olsun günāha tevbeler yā Rabbenā (Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [‘aceb,]

‘acebde kalmak [1] Şaşırmak.

‘Acebde kaldı bu rühüm benüm bu ma’nāda / Bu mihr-i hübb ile mihrümden ayrudur ma’nā (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [‘acebde kaldı, -dı]

‘acebden ‘acib [1] Çok tuhaf, acâyip.

Nidāsını güş eyledüm virdi haşyet tamām / Velî lezzetin bulmuşam kim **‘acebden ‘acib** (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 2). [‘acebden ‘acib,]

‘acebden a’ceb olmak [1] Çok şaşırtıcı, hayret uyandırıcı olmak

‘Acebden a’ceb olmuşdur bu iki ‘aynumuñ hālî / Murâdî niçün ebsemdür cemālî gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [‘acebden, -den]

‘aceb eylemek [1] Şaşırmak, hayret etmek.

Çün vücūd irdi vücūdından türāba feyz ile / Sen **‘aceb eyler** misin emlak kıldıysa sücūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [‘aceb eyler, -r]

‘aceb itmek [1] Şaşırmak.

Münderic olsa gönülde kamu ‘ilm itme **‘aceb** / ‘Arş-ı a’lā görünür kalb-i beşer hāzretten (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4). [‘aceb itme, -me]

‘aceb kalmak [1] Şaşırmak.

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz **‘aceb kalmañ** dilümde nāmı ger tekrār ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1). [‘aceb kalmañ, -ma, -n]

‘aceb kılmak [1] Şaşırmak.

Dil müşābih olsa Cibrile şakın **kılma ‘aceb** / Tarfetü’l-‘aynında sırrın gördi bālın söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [‘aceb kılma, -ma]

‘aceb ne [1] Acaba neden.

Niçün kendüñi görürsin **‘aceb ne** / Bil anı soñra korlar seni yire (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [‘aceb ne,]

‘aceb olmak [10] Acâyip, tuhaf, garip olmak.

İsm ile olsam müsemma ol **‘aceb olmaz** baña / Bu ‘acebdür zāt olasin bulasin tahkîke cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [‘aceb olmaz, -maz]

A’ceb olmuşdur bu tarz-ı hūb ehl-i sâhile / Ehl-i deryāya Murâdî olmadı hergiz ‘aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [‘aceb olmadı, -ma, -dı]

‘Acā’ibdür benüm hālüm ki bundan **olmaz a’ceb** kim / Ki idersin beni iki vü gāhıde idersin bir (Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 2). [a’ceb olmaz, -maz]

‘Aceb olmaya ey rāh-ı hāqîkat isteyen ‘arif / Seni bilmekte ol şarrāf ‘ulūmuñ sende zāhirdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4). [‘aceb olmaya, -ma, -(y)a]

Ben ta’aķkūl eylesem **olmaz ‘aceb** bu rāhati / Kimsene ‘aķl eylemez miñnetde ‘ayn-ı rāhatüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2). [‘aceb olmaz, -maz]

Baş açuk dîvāne geldüm dün gice meyhāneden / Didiler **olmaz ‘aceb** dîvānelük mestāneden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [‘aceb olmaz, -maz]

Ben ta’accüb kılmaşam āsar ile etvār içün / Bir nidā irdi **‘aceb olmaz** bular muhtār içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 1). [‘aceb olmaz, -maz]

Hüccet ile diler iseñ bu Murāduñ haberin / **‘Aceb olmaz** kaţarāt ister iseñ deryādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [‘aceb olmaz, -maz]

Seyyid-i ādem iderseñ beni **olmaya ‘aceb** / Ulularam seni her dem ne siyādetdür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3). [‘aceb olmaya, -ma, -(y)a]

Musaḥḥar olsa deryālar **‘aceb olmaya** kalbünde / Dümen tarzında mähirdür sefinüm bād-bānumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4). [‘aceb olmaya, -ma, -(y)a]

a’ceb [2] Çok şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.

Hoş a’zeb oldu hoş **a’ceb** bu tarz-ı hüsn velî / Diler ise ola bir laḥzada nice biñ bāy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3). [a’ceb,]

Beyzā vü sevdāda gezer ‘aynüm benüm ğaybüm benüm / Yā Rab ‘acebden **a’cebem** sırr oldu bu hālüm benüm (Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [a’cebem, -em]

a’ceb olmak [2] Çok acâyip, tuhaf olmak.

A’ceb olmuşdur bu tarz-ı hūb ehl-i sâhile / Ehl-i deryāya Murâdî olmadı hergiz ‘aceb (Murâdî

Dîvânî, Gazel 132, Beyit 5). [a'ceb olmuştur, -mış, -dur]

'Alâ'im oldı kamu 'âleme huşûş-i niķâb / 'Aceb olur bu niķâbumda keşf olursa cemâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 4). ['aceb olur, -ur]*

'aceblenmek [1] Şaşırmaq.

Sultân-ı 'ışkâ hâlûmî didüm 'aceblendi / Cümle muhib içinde sen olduñ 'âlem-zede (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1374, Beyit 4). ['aceblendi, -di]*

'acele kılmak [1] Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telâş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranmak.

Gel te'emmülle su'âluña cevâbuñ ala gör / 'Acele kıлма 'acülûñ olısar 'aklı 'adem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 925, Beyit 4). ['acele kıлма, -ma]*

'acem[1] İran.

Ey Murâdî kalb mir'âtında nâzır olmağa / Geldi cümle evliyâ tâ min 'Acem ez hadd-ı Rüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 900, Beyit 5). ['acem,]*

acı [3] 1.Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu; bu tatta olan şey.

Enîs olalı 'ıškuñla dilüm bir lezzet almışdur / Baña ağudan acıdur lisânım ger uram kande (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1302, Beyit 4). [acıdur, -dur]*

2.Elem, sıkıntı, acı çekme.

Tîğ-i belâya tüt karşı cismüñ / Acısı geçsün tâ üstüñvâna (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1435, Beyit 6). [acısı, -sı]*

Tuymadum tîğüñden olan yaranuña acısını / Zîre kim tîğüñ durur bu yaramuñ öz merhemi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1487, Beyit 2). [acısını, -sı, -(n)ı]*

acı şu akmak [1] Gözyaşı, ağlamak.

'Ayn-ı 'aynumdan ki aķar acı şu her ķatresi / Her biri bir ķatredür ki ķapladı dâr u diyâr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 357, Beyit 2). [acı şu aķar, -ar]*

acımak [2] Merhamet etmek.

'İşķımı bileli ol meh baña muhkem acıdı / Didi kim nâz u ğinâ vech-i hısâna yaraşur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 419, Beyit 4). [acıdı, -dı]*

Her kaçan âh çekem derd ile Eyyûb-şifat / Acıyup âhuma her zîr ile bâlâ inler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 450, Beyit 3). [acıyup, -y, -up]*

'acib [4] Garip, tuhaf, şaşılacak.

Mefhâr olalı cihâna fahrum olmuştur füzûn / Fahrum olundum mefharumda iftiħâr etmek 'acib (*Murâdî Dîvânî, Gazel 125, Beyit 3). ['acib,]*

Hak Teâlâ şöyle virmiş hâmdü-li'llah saña kim / Ey Murâdî kimsenüñ güftârı yok senden 'acib (*Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 5). ['acib,]*

Dür-i yetim iy hân cümleden ifrâz / Ğarîb vâķi 'a hânım 'acib hâdisedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 609, Beyit 4). ['acib,]*

Ğarîb vâķi 'a ancak 'acib hâdis e bu / Bilür iken yine benden şorar mu'ammâsın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1148, Beyit 4). ['acib,]*

'acib olmak [1] Acayip, garip olmak.

Oldı Murâdî 'âlem-i şüretde 'ayn-ı rûh / Rûh-ı muşavver oldı ise olmadı 'acib (*Murâdî Dîvânî, Gazel 144, Beyit 5). ['acib olmadı, -ma, -dı]*

'âcil [1] Acele eden, acele.

Ey Murâdî bilürem va'desi yârûñ haķdur / Bârî bilmem neye 'âcil bu dil-i 'âcil-i mâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 50, Beyit 5). ['âcil,]*

'âciz [10] Güçsüz, zayıf, yetersiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında güçsüz, zayıf anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dest-i nefsumden Hudâyâ 'âcizem eyle hâlâş / Cümle müşkiller saña âsândur yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 19, Beyit 2). ['âcizem, -em]*

'âciz etmek [1] Güçsüzleştirmek, zayıflatmak.

'Acze lâıyķdur egerçi bu kuşur ile dilüm / Ol mürüvvet issi lîkin 'âciz itmiş yahşı bîn (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 2). ['âciz itmiş, -miş]*

'âciz olmak [3] Güçsüz olmak, çaresiz bir duruma düşmek.

Benüm râz-ı nihânımdan haber bilmez melâ'ikler / Melâ'ik 'âciz olmuştur ne bilsünler hâlâyıklar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 282, Beyit 1). ['âciz olmuştur, -mış, -dur]*

Ey Murâdî dinleyen güftâr-ı ma'nîdaruñı / Añlamakda 'âciz olup bilemez nedür beyân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1031, Beyit 5). ['âciz olup, -up]*

Hâmdü li'llâh ki eyledüm da'vâ / Olmadum 'âciz anda beyyinede (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1215, Beyit 3). ['âciz olmadum, -ma, -du, -m]*

'acul [1] Çok aceleci, tez canlı, telâşçı, sabırsız (kimse).

Gel te'emmülle su'âluña cevâbuñ ala gör / 'Acele kıлма 'acülûñ olısar 'aklı 'adem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 925, Beyit 4). ['acülûñ, -un]*

'acz [4] Acizlik, iktidarsızlık, el yetmeme, zayıf ve kuvvetsiz olma.

Fehm ü idrâkinde 'aczün var ise ey bî-haber / Bu rumûzuñ hâllini bir ehline yalvarasın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 4). ['aczün, -ün]*

'Acze lâıyķdur egerçi bu kuşur ile dilüm / Ol mürüvvet issi lîkin 'âciz itmiş yahşı bîn (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 2). ['acze, -e]*

'Âlem-i ğayba tıtuپ 'acz ile gel rüy-i niyâz / Dâmen-i pîr-i tarîkat tıtalum döne döne (*Murâdî Dîvânî, Kıt'a 4, Beyit 2). ['acz,]*

'Acze olduŋsa maķar ey ŧāhib-i feyz-i kemāl / ŧol
ķadar ola ziyāde ŧaymayasın hiċ 'ad (*Murādī
Dīvānı, Kit'a 20, Beyit 3*). [*'acze, -e*]

aċmak [86] 1. Aċmak, aċık hale getirmek.

Aċılup kaŧr-ı vüċüduŋ nice yir revzenesi / Kıldı
sūrāhī anuŋ necm u meh u sāle ħaber (*Murādī
Dīvānı, Gazel 428, Beyit 3*). [*aċılup, -up*]

Mest-i lā-ya'kıl gezersek zāhidā 'ayb eyleme / Tā
belī bezminden **aċıķdur** bizüm mey-ħānemüz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 2*). [*aċıķdur, -
dur*]

Ey Murādī okuram bunca 'ulüm-ı aħbār / Sırruŋı
bilmedüm **aċdum** ċü kitābuŋı senüŋ (*Murādī
Dīvānı, Gazel 735, Beyit 5*). [*aċdum, -dum*]

Nice bir mest-i lā-ya'kıl yine mestāneler maĥmūr
/ **Aċıldı** ċün der-i ħum-ħāne hep mestāneler gelsün
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 3*). [*aċıldı, -dı*
]

Yakın olmaz bu ikān ile el-ħaķ fażl-ı 'allāme /
Hüviyyet maĥzenin **aċ** kim mülākī ol liķāsından
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1009, Beyit 2*). [*aċ,*]

Taĥayyüdüŋ velī miftāĥ kilidi **aċmaġıl** zinhār /
ŧafāsın sürmek isterseŋ ċevürme yüz belāsından
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1009, Beyit 3*). [*aċmaġıl, -
ma, -ġıl*]

Aċduķda didi iķrā gördüm ki ħaĥt-ı Raĥmān / Oldı
sebeb ziyāde pes cümle feth-i bāba (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1398, Beyit 4*). [*aċduķda, -duķ, -da*
]

Miftāĥ ile feth olaydı lakin / Her kim ki **aċar** bula
amānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1568, Beyit 4*). [*aċar
-ar*]

Aċıldıķda cenāheynüm muĥīĥ-i nār ü cennetdüŋ /
Birisi vaŧf-ı kālümdüŋ biri mevŧüf-ı ħālümde
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 2*). [*aċıldıķda,
--dik, --da*]

2. Söylemek, aċıklamak.

Eyā yā eyyühe'l-aĥbāb gelün size **aċam** bir bāb /
Ne kim dırsen hemān deryāb ne ma'nā kim ola her
cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 3*). [*aċam, -am*
]

Aċmazdı Murādī kelimāt iċre ma'āni / Virilmese
idi aĥa bürĥān-ı hidāyet (*Murādī Dīvānı, Gazel
196, Beyit 5*). [*aċmazdı, -maz, -dı*]

ŧüĥi-i cān ċünkü mir'āt-ı dile kıldı nazar / **Aċdı**
ġüĥtār-ı düŋer-bārını pes virdi ħaber (*Murādī
Dīvānı, Gazel 335, Beyit 1*). [*aċdı, -dı*]

Fi'l-i ma'nī remzini fi'l ile kenz itdüm yine / Fi'l
ile kıldum muķaffel kenzümü **aċma** ħazer (*Murādī
Dīvānı, Gazel 338, Beyit 4*). [*aċma, -ma*]

Remzini fehmi itmeyen feth idemez genc-i rumüz /
Anuŋ iċün **aċamaz** fethinde ħayrān eglenür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 2*). [*aċamaz, -a,
-maz*]

Ey Murādī saĥa bir ħoŧċa naŧihat kıluram /
Degmeye **aċma** ŧaķın rāz-ı dili eyle ħazer (*Murādī
Dīvānı, Gazel 443, Beyit 5*). [*aċma, -ma*]

Diŋle Murādīnün bu kelāmı ne ŧerĥ ider /
Aċduķċa 'iŧķ muŧĥafını ħüb fālī var (*Murādī
Dīvānı, Gazel 465, Beyit 5*). [*aċduķċa, -duķċa*]

Aċup gencin ŧaċar ċün 'āleme her dem ġüher iĥlāŧ
/ 'Avālim üstine düŋr-i ma'āni neŧr ider iĥlāŧ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 1*). [*aċup, -up*]

Ġöŋül emr ile nehyün sırrına **aċdı** kader elfāz /
Anuŋ ċün ġayrıdan bir zerre kılmağı ħazer elfāz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 655, Beyit 1*). [*aċdı, -dı*]

Cāna cennāt-ı na'īmün ŧerĥini **aċdı** ezel / Olmağı
maķbül-ı cān ol buldı bir andan ġüzel (*Murādī
Dīvānı, Gazel 767, Beyit 1*). [*aċdı, -dı*]

Ķamu bāb u fuŧūlin ħarf ħarfın ġörmişem cümle /
Anuŋ ebvābın **aċduķda** nice biŋ biŋ cinān gördüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 858, Beyit 2*). [*aċduķda, -
duķ, -da*]

Velī Murādīye sen ħāşılın ŧorarsaŋ eger / Saĥa
muķaffel ü mübhem olanuŋ **aċa** derin (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1140, Beyit 5*). [*aċa, -a*]

Şürūĥum maķālını **aċdum** ċü kāmiller / Bu ŧerĥ
ile vaŧfumda ebkem maķālüm yine (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1418, Beyit 3*). [*aċdum, -du, -m*]

Ĥicābuŋdan münevverdüŋ zemīn ü āsumān el-ħaķ
/ Nice ŧāķat vire 'uŧŧāķ **aċarsaŋ** rüy-i ma'nāyı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 3*). [*aċarsaŋ, -
ar, -sa, -n*]

Bedāyi' remzinün ŧerĥin dilerseŋ / Ĥicābın **ac**
nedür ġör māverāsi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1559,
Beyit 4*). [*ac,*]

3. Aċılmak, ċiċeklenmek.

Riyāz u ġülŧen **aċılsa** ħamu murġ ider elĥānı /
Yaluĥuz verd iċün bir bülbül-i nālān olur peydā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 2*). [*aċılsa, -(ı)l, -
sa*]

Aċılmış ravza-i dildār dirilmiş cümle 'āŧıķlar /
Murādī 'ayn-ı 'āŧıķ ġirmesün muĥkem yaŧaġum
var (*Murādī Dīvānı, Gazel 320, Beyit 5*). [*aċılmış,
-mıŧ*]

Aċıldı ħadāyıkda nice biŋ ġül ezhār / ŧerĥe gele
mi ŧādır-ı maŧdūr ile maŧdar (*Murādī Dīvānı,
Gazel 457, Beyit 4*). [*aċıldı, -dı*]

Bāġ-ı felek iċre begüm **aċıldı** mı bir ġül / Kim
üstine anuŋ varup aġlamaya bülbül (*Murādī
Dīvānı, Gazel 816, Beyit 1*). [*aċıldı, -ıl, -dı*]

Taleb verdi **aċıldıķċa** olur cān bülbülü ħandān /
Me'ānī nev-baĥārınun olupdur boyına ħayrān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1021, Beyit 1*). [*aċıldıķċa,
-duķ, -ċa*]

Bārānını yaġdırdı yine ebr-i maĥabbet / Ezhār-ı
ma'ārif **aċılur** yirlü yirinden (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1130, Beyit 3*). [*aċılur, -ur*] (*ortaya ċıkmak,
āŧıķār olmak anlamı da mevcut*)

4. Sayfa açmak.

Açaldan gülşen evrâkın okur bülbül kitabından /
Senüñ na't-ı cemâlünü anuñ evrâk u bâbından
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1*). [*açaldan, -aldan*]

5. Gözünü açmak, seyretmek.

Gözin **açmış** durur şehlâ cemâlüne olup hayrân /
Okur hüsnuñ kitabını saña meddâh olup güller
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3*). [*açmış, -mış*]

Seherî yâre varup seyri cemâl eyleyelüm / **Açalum**
dide-i 'aynumuzı hâl eyleyelüm (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 18, Beyit 1*). [*açalum, -alum*]

II Gönlünü açmak, yönelmek.

Diler iseñ olasıñ sen dü-'âleme ser-tâc /
Derünü bağla sîvâdan cenâb-ı hâzrete **ac**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 1*). [*ac,]*

II Örtüyü; engeli ortadan kaldırmak.

Nice bir 'âşıklarun âhiyle zâr içre kala / **Aç**
nikâbuñ göreler yüzün bulalar tâ şafâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4*). [*aç,]*

Aç nikâb-ı vechünü kılsun temâşâ 'âşıkın / Kimi
dîvâne kimi hayrette kılsun câ-be-câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4*). [*aç,]*

Bu gün **açdı** cemâlünden nikâbın ol ruḥ-ı zîbâ /
Vücudum tâb-nâk olsa 'aceb midür serâ-tâ-pâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1*). [*açdı, -dı*]

Çün **açdı** hicâbın oldu peydâ / Pes kıldı nidâ didi
"Keşefnâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1*). [*açdı, -dı*]

Gel berü ey çerâğ-ı ehl-i kulüb / **Aç** hicâbuñı
olmağıl maḥcûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 1*). [*aç,]*

Leyse nûrun 'ani'r-recâ'i karîb / **Açdı** nûrı çü
zulmet-i kalbi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 3*). [*açdı, -dı*]

Seherde **açdı** zûlmânî nikâbın şahid-i kudret /
Gelüp envâr-ı berķinden cihâna 'âlem-i fıtrat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1*). [*açdı, -dı*]

Aç nikâb-ı gâfleti kaldır gözünden perdeyi / Tâ
müşâhid olasıñ rûy-i ḥabîbi ser-te-ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3*). [*aç,]*

Aç nikâbuñı cemâlünden idüp 'arz-ı cemâl / Nice
biñ kâfiri ḥanum yine imâna getir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2*). [*aç,]*

Didüm **ac** perde-i rûyuñ göre tâ dîdelerüm / Didi
sil çeşmüñi kim dîdede âbuñ vardur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2*). [*ac,]*

Celâli perdesin **açsa** cemâlidür mekşûf / Celâli ile
cemâli ḡam ile şadumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4*). [*açsa, -sa*]

Murâduñ vech-i taḥḳîki yine 'ayn-ı kinâyetdür /
Diler kim **aça** 'ışk ile cemâl-i dil-rübâdan yüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5*). [*aça, -a*]

Nice ola baña râz-ı nihân câna 'ayân sensüz /
Nikâbuñ **acmayınca** olmadı ḡavruñ nihân sensüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1*). [*acmayınca, -ma, -(y)ınca*]

Râfi'-i ḡub olur iseñ her an / **Aç** hicâbı gözüne
ḡayrıya aş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4*). [*aç,]*

'Arş-ı a'lâda nice ḡub aşılı nûr-ı zûlm / **Açdı** pes
perdesini rûy-i zemîne keşşâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3*). [*açdı, -dı*]

Kâşif-i ḡayb-ı ezel ref' ide çün cümle hicâb / Perde
açılrsa eger bil ki yirine keşşâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4*). [*açılrsa, -sa*]

Açdı nikâbı çün ḡabîb kanı nazar kılıcı göz / Hakkı
mu'ayyen istegil saña dimem ḡayâle bak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2*). [*açdı, -dı*]

Geldüğünde **açdı** yetmiş bin cenâh / Olmaz aña her
güzün yakın ırâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2*). [*açdı, -dı*]

Âyinem **açalı** görürem cümle 'âlemi / Her ne ki
buldum anda olupdur şafâ senüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4*). [*açalı, -alı*]

Ey Murâdî gel temâşâ eyle 'ayn-ı vahdeti / **Aç**
hicâb-ı lâ-naẓîrî kâ'inât olsun ḡacil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5*). [*aç,]*

Aç cemâlünden nikâbı 'ayna ḡâ'il itme gel /
Ḥâlümüz cânâ ḡam-ı hier ile müşkil itme gel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1*). [*aç,]* **Aç**
gönül âyinesin jeng-i sîvâdan her dem / Görmege
rûy-i ḡabîbi yûri var bî-keder ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3*). [*aç,]*

Her dem ḡitâsını eger **açsaydı** ol cemâl / Kalmaz
idi cihânda ne resm ü ne ḡod ḡayâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1*). [*açsaydı, -saydı*]

Muḡâl olmaz mecâl olmaz ki ger kesdün 'ılaḡeyin
/ Duruş cehd eyle 'aynünden **açıla** tâ hicâbeyin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1*). [*açıla, -ı, -l, -a*]

Cân ü ten ârâyişin terk itmeyince cân-ı men /
Açmadı ḡub-ı cemâlindeñ yaña cânân-ı men
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1*). [*açmadı, -madı*]

Açmayınca dil nikâbın gösterür mi yüz cemâl / Ey
cemâlüm ibtidâsından görürseñ sāyesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3*). [*açmayınca, -ma, -(y)ınca*]

Ruḥ-ı zîbâsın **açar** feth-i cemâl eyleyüben / Ol
durur vaşl ile virânumuz âbâd kılan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2*). [*açar, -ar*]

Açıldı yine şems-i dîraḡşân hicâbı / Berķ urdı
nücümü yine zav'-ı kâmerinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 2*). [*açıldı, -dı*]

Nikâbın **açmadadur** çün 'izâr-ı bî-hemtâ / Giderdi gayrıyı dilden hayâlün isteyüben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 3*). [*açmadadur, -ma, -da, -dur*]

Şüret-i mir'âta bakdum kim cemâlin **açmış** o / Neşr ider maḥẓ-ı vücûda lem'a-i dildâr-ı hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1*). [*açmış, -mış*]

Açdı mı rüyını yoḥsa var mı vechinde nikâb / Toḡrısın söyle şabâ dildâr küyından bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4*). [*açdı, -dı*]

Rûy-i dilber çün nikâb **açsa** fidâdur cân didi / Cân fidâ kılmak olupdur 'âşıkâ bürhân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1*). [*açsa, -sa*]

Gel ey maḥbûb-ı dil-bendüm cemâlünden nikâb **açgıl** / Ki tâ bir demde 'uşşâkuñ bula biñ biñ tesellâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2*). [*açgıl, -gıl*]

Görindi ḥubb-ı ḥaḳîkatde ma'rifet her cây / **Açılsa** lîk ḥicâbum irişmez 'aḳl ile rây (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1*). [*açılsa, -sa*]

Cemâlin **açdı** ḥabibüm baña naẓar kıldı / Cemâl-i ḥüsni baña ser-te-ser eser kıldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1*). [*açdı, -dı*]

'Ahd-ı mîsâk itdi keşf-i cemâl / **Açdı** çün kim nikâbı didi belî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 3*). [*açdı, -dı*]

Aç nikâbuñ ey dil-ârâ rûşen eyle 'âlemi / Cânımı vaşluñla ḥandân eyle kim giryân benem (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 35, Beyit 2*). [*aç, -*]

II Gönül gözünün açılması, hakikate erişmek.

Ḥazz al bu Murâdinün güftârını gûş eyle / Ḳalbüñi **açup** ol dem mir'ât-nümâ eyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5*). [*açup, -(u)p*]

Açdı çeşm-i cânı ol dem bakdı dil mir'âtına / Kıldı taḥşîl-i tebehñuc oldı yüzi nûrı ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3*). [*açdı, -dı*]

Ḥicâb-ı nefis ü şehvetden bu çeşm olmayıcak **açık** / Cenâb-ı ḥazrete ey dil nice olısar ol lâyıḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 1*). [*açık, -*]

II Âşikâr olmak, görünmek, ortaya çıkmak.

Murâdî 'ilm-i hüveydâdur egerçi biḥâs / **Açar** kemâl ile her laḥza bir cemâl-i vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 5*). [*açar, -ar*]

Ey Murâdî ma'rifet dükkânın **açduḳ** şöyle kim / Kuş dilin söyletmez olduḳ ḥvâce-i 'Atṭara biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5*). [*açduḳ, -duḳ*]

Cemâlün perdesin kıldur ki görsün ibtidâdan yüz / Kâmer bedri nite kim her gice **açar** dücâdan yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1*). [*açar, -ar*]

Cennetün bâbını keşf itmege Rıẓvân gerek / Ma'rifet gencin **açan** ḥâzin-i 'irfânâ ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3*). [*açan, -*]

Şâh-ı cemâle karşı ḥüsni illeri **açılmış** / Her kâra bâ'is ancak birbir zamândur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4*). [*açılmış, -mış*]

Okuyam çünki ben seb'a'l-mesânî ism-i Ḥaḳḳ ile / Sekizdür **açılan** yedi kapanur kılmaz âzârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4*). [*açılan, -an*]

Mubaşşar oldı şu kim 'âlem-i ḥayâtında / Ne deñlü ola müdaḳḳıḳ **açıla** bürhânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 3*). [*açıla, -a*]

II Ayıp açmak; günah, kusur açıklamak.

'Aḳluñı başuña cem' it fehmi ü idrâk ile ol / Kimsenün 'aybını **açma** tâ senün mestür ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3*). [*açma, -ma*]

II El açmak, duâ etmek.

Ecel **açup** durur nice kâfadan / Bilinmez ne yağar ebr-i kazâdan (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2*). [*açup, -up*]

Ḳapuña niçün sürmeyeyin rûy-i siyâḥum / Her şâh u gedâ saña **açar** dest-i temennâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3*). [*açar, -ar*]

II Görmek, aydınlanmak.

Nidâ-yı zü't-te'âlâdan alupdur gûş-ı cân lezzet / **Açıldı** dîde-i binâ o lezzetden zehî devlet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1*). [*açıldı, -dı*]

II Cennet kapısını açmak, cennete gitmek.

Kebâ'irden şaḡâ'irden kaçır pes / Özine bâb-ı firdevsi **açar** bes (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4*). [*açar, -ar*]

Serâ-perde küşâd olsa ruḥ-ı cânân olur peydâ / **Açılsa** bâb-ı cennet ḥür ile ḡilmân olur peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1*). [*açılsa, -(ı)l, -sa*]

Bâb-ı 'adnî **açayın** diyü temennâda olan / Şimdiden bunda mürüvvetle şehavet gözedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4*). [*açayın, -ayın*]

aç gezmek [1] Yoksul, muhtaç, fakir olmak; bu şekilde dolaşmak.

Sücüduñ içre bul mi'râc degül ḥâcet **gezesin aç** / Sözüñ diñle gözüñi aç di lâ-mescüde illâ-hü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 3*). [*aç, -*]

ad [23] İsim, nam, şan, şöhrat. (Bu kelime Divan'ın tamamında isim, nam anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zerre-i nâcize pertev şalsa tâb-ı âfitâb / Âb içinde 'aks-i tâba şems urulmaz aña **ad** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3*). [*ad, -*]

ad u şîfat [1] İsim ve vasıf.

İsm ile kapladı 'âlemleri nâm ile vücûd / Anuñ içün didiler 'ilm iledür **ad u şîfat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2*). [*ad-ı şîfat, -*]

ad itmek [1] *İsim yapmak, ün salmak, şöhrat olmak.*

Sen Murādī derdmendüne virürsin her murād /
Nāmını anuñ murād idüp neden **ad idesin** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1071, Beyit 5). [*ad idesin, -e, -sin*]

ad kımak [2] *İsim vermek, adlandırmak.*

Añlar iseñ bu Murādīnün murādından murād / Bu
murād ismin ezelde kim **kımuşdur** aña **ad**
(Murādī Dīvānı, Gazel 242, Beyit 5). [*ad kımuşdur, -muş, -dur*]

Habīb-i ezel gördi çün kim beni / O demde **kıdı**
adumı ādemi (Murādī Dīvānı, Gazel 1567, Beyit
1). [*adumı kıdı, -dı*]

ad ü şān [2] *Ad ve ün, şöhrat.*

Bize sākī-i kudret şūnalı bu bāde-i ‘ışkı / Belī
bezminde dañı urmuşız biz **ad ü şān** terkin
(Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 5). [*ad ü şān,]*

Okıdı çünki nām-ı bī-nişānı / O hays ile ki geçdi
ad ü şāndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1181, Beyit
4). [*ad ü şāndan, -dan*]

ad ü şān u ‘ār [1] *Ad, şān ve utanma.*

Rāci’ oldum kımadum bu günki kavli yarına /
Şānma kim ben bunda geldüm **ad ü şān u ‘ār** için
(Murādī Dīvānı, Gazel 1065, Beyit 4). [*ad ü şān u
‘ār,]*

a‘dā [4] *Düşmanlar, hasımlar.*

Atdı avcından çü bir müşt-i türāb / Sındı **a‘dā**
kılmadı kılbende tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 159,
Beyit 1). [*a‘dā,]*

İrişdi naşrı izā-cādan idüp fettāh-ı feth-i bāb /
Virildi nıkmet **a‘dāya** idüp pes tebbet ile şād
(Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 3). [*a‘dāya, -
(y)a*]

Oldılar maķhūr **a‘dā** cümleten / Kıpdı başlarına
pes tūfān-ı şer (Murādī Dīvānı, Gazel 539, Beyit
4). [*a‘dā,]*

Nāşır-ı vehhāb viridi çünki nuşret ser-be-ser /
Münhezimdür hāmdı li’llāh cümle **a‘dā** gel berü
(Murādī Dīvānı, Gazel 1196, Beyit 2). [*a‘dā,]*

ādāb [2] *Ahlak ve terbiyenin gerektirdiği
konuşma ve hareket tarzı.*

Ādāb gevherini alup eyle tāt-ı ser / Evvelce gör ki
şoñra zamān-ı edeb geçer (Murādī Dīvānı, Gazel
475, Beyit 4). [*ādāb,]*

Bāb-ı ğayrı yaşdananlar bilmedi **ādābdan** / Ehl-i
ādāb olmayanlar bulmadı sultāna yol (Murādī
Dīvānı, Gazel 764, Beyit 3). [*ādābdan, -dan*]

‘add [1] *Adet, sayı, sayma.*

‘Acze olduñsa maķar ey şāhib-i feyż-i kemāl / Şol
ķadar ola ziyāde şaymayasın hiç **‘add** (Murādī
Dīvānı, Kıt’a 20, Beyit 3). [*‘add,]*

‘add itmek [3] *Saymak, kabul etmek.*

‘Ömr-i sermedden haberdār olmadı ğāfiller āh /
Anları mevtādan **‘add it** gerçi kim dünyādadur
(Murādī Dīvānı, Gazel 367, Beyit 4). [*‘add it,]*

Cān hükmini virelden nefhādan bilmezlenür /
Anuñ için evvelini **‘add ider** tekrārdan (Murādī
Dīvānı, Gazel 1073, Beyit 2). [*‘add ider, -er*]

Rāğıb iken rağbeti insāna sa’y itmiş meger / Pes
niçün cürm **‘add ider** kıan olmadı çün üstine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 4). [*‘add ider,
-er*]

‘add ü vezn[1] *Sayı ve ölçü.*

‘Add ü vezn olduķda iki cānibün sermāyesi / Her
ne meksebden alındıysa virildi pes edā (Murādī
Dīvānı, Gazel 14, Beyit 3). [*‘add ü vezn,]*

‘add u vezn hisābın [1] *Sayı ve ölçü hesabı.*

Tarķ itdi **‘add u vezn hisābın** berāberin / Her
şey’ün anda añladı his ile hālını (Murādī Dīvānı,
Gazel 1529, Beyit 3). [*‘add u vezn hisābın,]*

‘aded [4] *Sayı, hesap.*

Añla Murādīnün sözün ister iseñ eger ‘ilim / Sen
dañı hālün istegil yohsa ‘ulūma yok **‘aded**
(Murādī Dīvānı, Gazel 257, Beyit 5). [*‘aded,]*

Yakdı firāk odına göñlümi meded / Yok mı ilāhī
fūrkatē pāyān ile **‘aded** (Murādī Dīvānı, Gazel
265, Beyit 1). [*‘aded,]*

Manıķından Murāduñ añla bunı / Erba’in oldı kırķ
içinde **‘aded** (Murādī Dīvānı, Gazel 273, Beyit 5).
[*‘aded,]*

Kılduk tapuñı biz sened yā Rab bize senden meded
/ İhsānuña yokdur **‘aded** göster bize didāruñı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1550, Beyit 2). [*‘aded,]*

‘aded-i bī-‘aded [1] *Sayısız adet, çok, hayli.*

Tarķ olupdur **‘aded-i bī-‘aded** ol hālāķa / Her ne
kim var ise bildük o tarıķatdan biz (Murādī Dīvānı,
Gazel 580, Beyit 4). [*‘aded-i bī-‘aded,]*

‘aded olmak [3] *Sınır, son olmak.*

Birlerem ol pādīşāhı kim vücūdudur vaķīd / Cümle
esmā vü şıfātına **‘aded** (Murādī Dīvānı,
Gazel 247, Beyit 3). [*‘aded olunmadı, -ın, -ma, -dı*
]

‘Arşa baķarsa dīde-i seyr ide nur-ı na’lümüz / Tāb
ura vech-i arza ol **‘olmaya** nūrına **‘aded** (Murādī
Dīvānı, Gazel 256, Beyit 2). [*‘aded olmaya, -ma, -
(y)a*]

Ey münevver vechüne ben ‘ālem-i kübrā didüm /
Lem yeliddür naşş-ı kātı añla **‘olmadı** **‘aded**
(Murādī Dīvānı, Kıt’a 20, Beyit 2). [*‘aded olmadı,
-ma, -dı*]

‘adedsüz [1] *Sayısız.*

‘Alā’imden ‘alāmātı bilüp ‘ilm ile ‘āmildür / Velī
anuñ beyānına **‘adedsüz** terk-i cān ister (Murādī
Dīvānı, Gazel 278, Beyit 4). [*‘adedsüz,]*

'adem [10] Hiçlik, yokluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında hiçlik, yokluk anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün geldi 'ademden yine şahrâ-yı vücûda /
Mevcûd olanı kıldı vücûd ile tesellâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 82, Beyit 3). ['ademden, -den]

'adem 'adem kılmak [1] Yokluk içinde yok etmek. II Masivadan sıyrılmak.

Ma'nâyı ahladı şu ki ma'nâdan el yudı / Var oldu
şol ki kıldı vücûdın 'adem 'adem (Murâdî Dîvânî, Gazel 931, Beyit 3). ['adem 'adem kıldı, -dı]

'adem kılmak [1] Yok etmek. II Nefsi öldürmek.

Ger ister iseñ olmağa dildâr ile halvet / Sen kendüñ
aradan çıkarup cümle 'adem kıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 3). ['adem kıl,]

'adem olmak [2] Yok olmak.

Gel te'emmülle su'âlûña cevâbuñ ala gör / 'Aceb
kılma 'acülûñ olısar 'aqlı 'adem (Murâdî Dîvânî, Gazel 925, Beyit 4). ['adem olısar, -ısar]

Ne mekân buldı mekâna ne zamânına zamân /
'Alemin dikdi vücûdında cihân oldu 'adem (Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 4). ['adem oldu, -dı]

âdem [66] İnsanoğlu, insan.

Geldi Murâdî 'âleme âdem kanı başır / Anı bilen
bilür ki nedür sırr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 2, Beyit 5). [âdem,]

Gel kemâlûñ lem'asından 'âleme neşr it ziya /
'Âlem ü âdemde 'âlem âdem olsun muṭlakâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 1). [âdem,]

Anuñ milki durur 'âlem degildür kimseden mîrâs /
Anuñ hükmindedür âdem anuñ emrindedür eşyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 59, Beyit 2). [âdem,]

Hażret-i Hâlık-ı kerîm-i 'atâ / Ba'zı âdemden
eyledi eşyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 91, Beyit 1). [âdemden, -den]

Nefha-i rûhı kim tıyar âdem odur haḳîḳîde /
Nefsini târik idüp ol eyler ol ilticâ saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 99, Beyit 4). [âdem,]

Lâmi' ol nûr oldu 'âlemlerde âdemlerde hep /
Likin olmış tarz-ı âḫer nev'-i nev'in ile yâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 248, Beyit 2). [âdemlerde, -ler, -de]

Murtezâ olmaz eger olmazsa âdem iltizâz /
Çâşnîdür lezzetinden ta'm-ı eşvâk-ı 'azîz (Murâdî Dîvânî, Gazel 275, Beyit 2). [âdem,]

İbtidâ vü intihâ olmış Murâdîde çü cem' / Anuñ
içün olur andan âdem 'âlem iltizâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 275, Beyit 5). [âdem,]

Dime demdür ki olmaz ğam dem olur demdeme
ğamdan / Çü demden âdem oldu dem ne demdür
belki demdemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 4). [âdem,]

'Aceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir
demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña
ki âdemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 1). [âdemdür, -dür]

Murâduñ baḫr-ı vaḫdânî yine mevc urdı 'âlemden /
Şalan dîl fülkîni bu baḫre âdemdür muḳarrerdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 322, Beyit 5). [âdemdür, -dür]

Didi gördüm anda bir 'âlem ki vaşf olmaz aña /
Nice 'âlemdür ki yokdur anda âdemden eser (Murâdî Dîvânî, Gazel 335, Beyit 2). [âdemden, -den]

Mür u mâhî zevk ider âlâyı âdem neylesün / Pes
namâz-ı dest içün 'uşşâk ile kan eglenür (Murâdî Dîvânî, Gazel 352, Beyit 3). [âdem,]

İnkîyâd-ı ehl-i dîl âdemleri merdüm kılar / Ṭâb'-ı
münkâduñ içün tedbîrûñi eyle vaḳâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 400, Beyit 2). [âdemleri, -ler, -i]

Ḥamd-ı sâbıḳdur olan minberde âdem söyledi /
Biñ biñ ararsañ eger elf ile hâ el-ḥamdadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 408, Beyit 3). [âdem,]

Ḥaḳḳumı setr eylemez haḳḳâ ki haḳḳum bendedür /
Her ne kim isterseñ ey âdem heman âdemdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 408, Beyit 1). [âdemdedür, -de, -dür]

Âdem ḫaberin bilmezem 'âlem eserin hiç /
Söyletme Murâdî yine divânelügüm var (Murâdî Dîvânî, Gazel 459, Beyit 5). [âdem,]

Dünyâyı tekye kılma ki bir bî-vefâ durur / Her
günde nice âdemi yir ejderhâ durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 477, Beyit 1). [âdemi, -i]

Cemâle 'âşık okurlar benüm çün âdemdür /
Kemâl-i Bârî nazarda kemâl-i zâdümdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 489, Beyit 1). [âdemdür, -dür]

Ya Rabbi ne 'âlemdür ismüm benüm âdemdür /
Bu yirde nice biñ dem bir laḫza vü bir demdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 505, Beyit 1). [âdemdür, -dür]

Anuñ kim gözleri pür-nem degildür / Haḳîḳat bil
kim ol âdem degildür (Murâdî Dîvânî, Gazel 523, Beyit 1). [âdem,]

Şol kişinüñ ki olmaya 'ışkı / Hergiz aña dime ki
âdemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 531, Beyit 2). [âdemdür, -dür]

Gözlerüñ akıtduğı demdür bil anı nem degil /
Şöyle bil âdem degil anı ki oldu zârsuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 557, Beyit 4). [âdem,]

Cân virmeyince kişi cânâneye iremez / Mest
olmayınca âdem mey-ḫâneye iremez (Murâdî Dîvânî, Gazel 596, Beyit 1). [âdem,]

Ziyâ-ı zâv'ı maḫv eyler eger âdemde 'âlemden /
Miyân-ı beyn beyninden eger berḳ ura envârüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 862, Beyit 4). [âdemde, -de]

‘Avâlimden murâd insân-ı ‘âlemdür muhakkağda / Velî min külli vechin ‘âlem **âdem** ‘âlem **âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [âdem,]

‘Avâlimden murâd insân-ı ‘âlemdür muhakkağda / Velî min külli vechin ‘âlem **âdem** ‘âlem **âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2). [âdem,]

Ġarîb ü âşinâdan vaz gelem yâ Rab senüñ çün hem / Şu kim olmaya ‘âşik sen aña hergiz dime **âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 1). [âdem,]

Tâb uraldan dilde ‘ışkuñ ‘âleme bakmaz gözüm / Cür‘adan mest olalıdan **âdeme** bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [âdeme, -e]

Münis olduğda irerse n’ola insâna ‘atâ / Ger kemâle irişilürse dinilür **âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 2). [âdem,]

Geldi ol niyyete çün ‘avn-ı Murâd ile ‘uyûn / **Âdem** aña bu cihânı dahı ‘âlem **âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [âdem,]

Geldi ol niyyete çün ‘avn-ı Murâd ile ‘uyûn / **Âdem** aña bu cihânı dahı ‘âlem **âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5). [âdem,]

Hum-hâne-i ezelde mestânedür çü **âdem** / Birdür baña anuñ çün her demde ğamla şâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 1). [âdem,]

‘Arş-ı ‘ulâmuñ üstine çıkmadı sırr ile melek / **Âdem** iseñ bu hüsn ile ‘arş-ı ‘ulâya ko qâdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [âdem,]

‘Arş-ı ‘alânuñ üstine çıkmadı per ile melek / **Âdem** iseñ bu hiss ile ‘arş-ı ‘alâya ko qâdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [âdem,]

Reşha-i ‘aynümde seyr itdüm haqîkat ‘âlemin / ‘Âlem-i kesretde gördüm maḥz-ı şüret **âdemin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [âdemin, -iñ]

Çün ideyim ‘arza vardum adum **âdem** oldı pes / Ġurbete düşdüm efendüm ḥâtır-ı deyyâr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [âdem,]

Oldı Murâdî ‘âlim **âdem** kanı ura dem / Sen **âdem** iseñ imdi ref‘ eylegil ‘azâbın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 5). [âdem,]

Oldı Murâdî ‘âlim **âdem** kanı ura dem / Sen **âdem** iseñ imdi ref‘ eylegil ‘azâbın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 5). [âdem,]

‘Âlemde nesne görmedüm ‘uzletden efzâlin / **Âdem** degil kişi çeke ğam ğamla şâd için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 4). [âdem,]

Reh-i şadâkate şıdk ile yüz tutan **âdem** / Vücuduñ itmese ifnâ tıyar mı ḥâlünden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 3). [âdem,]

Gösterür **âdeme** tarîk-i sedâd / Rehber-i lâ-ilâhe illâ’llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 4). [âdeme, -e]

Ebr-i ḥikmet reşhasın tamzurdu çün kim ‘âleme / Kimini emlâka virdi kimisini **âdeme** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [âdeme, -e]

‘Âlemün ‘ayn-ı başîret birle baḳ âsârına / Gelmedi dünyâya **âdem** kim ḥayâlin ögrene (Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [âdem,]

Âdem oldı ol ki dâ’im ḥamd ide Allâhına / Ḥâmid olana Ḥudâ luṭfin ziyâde eyleye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 4). [âdem,]

Hâşa li’llâh ben taḥayyürden bunı yâd itmezem / Şükr için dirven ki zîrâ ḥamd lâzım **âdeme** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 3). [âdeme, -e]

Kitâb-ı hüsnüñi ezberledüm bildüm fününün heb / Karînüm bulmadum hergiz eger ‘âlemde **âdemde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 2). [âdemde, -de]

Gönlümün istedüğü baña bir **âdem** olsa / Ḥavf-ı Mevlâdan iki dîdesi pür-nem olsa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 1). [âdem,]

Genc-i ‘uzlet gibi genc olmaya bu ‘âlemde / Nazar-ı ‘ibret ile ‘âlemi gör **âdemde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [âdemde, -de]

‘Ömr-i ‘âlemde ne var ‘ömr ile **âdem** dile kim / Tâ kim insân oluben ‘ömr ire şâm u şehere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 4). [âdem,]

‘İşkdur şalan cihâna demdeme / ‘İşkî olmayanlara **âdem** dime (Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 1). [âdem,]

‘İşk eri ol ‘ışkı gözle ‘ışk ile / ‘Âşik olğıl ‘ışk ile dön **âdeme** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 3). [âdeme, -e]

Bu hicâb-ı beşeriyette ki maḥcûb ola / **Âdem** âdem olmaz her ne kadar hûb ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 1). [âdem,]

Ey Murâdî gel berü ‘âlem nedür **âdem** nedür / Her ne kim var ise gevher cümleyle kân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [âdem,]

‘Âlem-i hicrettedür çün kâ’inâtuñ ‘âlemi / **Âdem** oldur kim anuñ vaḥdet ola dâ’im demi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [âdem,]

Murâdî ‘âlem ü **âdem** miyânıdır hemân bir dem / Müdâm olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5). [âdem,]

Ḥabîb-i ezel gördi çün kim beni / O demde qodı adumı **âdemi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [âdemi, -i]

‘Amel-i şâlih ile cennete girmez **âdem** / Meger elṭâf-ı Ḥudâ faẓl ola aña hem-dem (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 34, Beyit 1). [âdem,]

‘Arz-ı mü’min hemân demi gibidür / Bî-edeb şanma **âdemi** gibidür (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [âdemi, -i]

Ḥikmet-i ‘ilm u edeb elzem durur / ‘Âmil-i bi’l-i ‘ilm olan **âdem** durur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 1). [âdem,]

II Hz. Âdem.

“Alleme’l-esmā” rumūzın fehm iden ‘āriflere /
Huṭbede **ādem** görünmez secde kılmazlar aña
(*Murādī Dīvānı, Gazel 31, Beyit 4*). [*ādem,]*

Murādī ‘ayn-ı ‘ināyet irişmeseydi eger / Ne **ādem**
ādem olurdu ne hōd cihān peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 108, Beyit 5*). [*ādem,]*

‘Ālemde bulındı ‘ilm-i ‘ālem / **Ādemden** alındı
feyz-i hikmet (*Murādī Dīvānı, Gazel 208, Beyit 2*).
[*ādemden, -den]*

Miyān-ı mā’-ı ve’t-ṭin iken **ādem** / Resūl idi özi
dini mü’eyyed (*Murādī Dīvānı, Gazel 266, Beyit 3*). [*ādem,]*

Murādīnūn kelām-ı dil-küşāsından olur zāhir /
‘Ulūm-ı ‘alleme’l-esmā ki **ādemden** mukadderdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 288, Beyit 5*). [*ādemden, -den]*

Dīnüm İslām idi halk olmamış idi ‘ālem /
Kılağuzladı yine **ādem** dīne keşşāf (*Murādī Dīvānı, Gazel 674, Beyit 2*). [*ādem, -i]*

ādem eylemek [2] İnsanı yaratmak.

Hilkatde **ādem eyledi** hallāk çün beni / İnsan okur
bu ismümi pes iktizāyile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1375, Beyit 3*). [*ādem eyledi, -di]*

II İnsan haline getirmek, insana yaraşır vasıflar kazanmak.

Rāh-ı hāḳīkatde ifnā eyler iseñ ger vücūd / **Ādem**
eyle tıynetūn tā olmayasın min zālūm (*Murādī Dīvānı, Gazel 900, Beyit 2*). [*ādem eyle,]*

ādem-i rızā [1] İnsanların rızası, hoşnutluğu.

Olşa eger dem-ā-dem her demde maḥz-ı ‘ālem /
İnsān olup Murādī sen **ādem-i rızāda** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1400, Beyit 5*). [*ādem-i rızāda, -da]*

ādem oğlanı [1] İnsanoğlu.

Cümle ‘ālem cennet olsa **Ādem oğlanı** melek /
‘Uzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez
(*Murādī Dīvānı, Gazel 555, Beyit 4*). [*ādem oğlanı,]*

ādem olmak [7] İnsan olmak, şahsiyet sahibi ideal insan olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āyet-i zī’l-beşer nedür **ādem olan** bilür anı /
Ādem olanı ey beşer herkese nāfi’ añağıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 814, Beyit 3*). [*ādem olan, -an]*

‘**ādet [6] Gelenek, alışılmış şey, usûl.**

Vaşl-ı ḥabīb için dil çekdi nice felāket /
Kayırmazam ben anı ‘uşşāka budur **‘ādet** (*Murādī Dīvānı, Gazel 193, Beyit 1*). [*‘ādet,]*

Bekāsından bekā bulmak bu demde bize **‘ādetdür**
/ Anuñ her dem sa ‘ādet birle bize bu sa ‘ādetdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 1*). [*‘ādetdür, -dür]*

Qadīm ‘uşşāka **‘ādet** terk-i serdür / Aña zīrā ki ser
virmek nazardur (*Murādī Dīvānı, Gazel 518, Beyit 1*). [*‘ādet,]*

Ey Murādī ḥayra dönsün dir iseñ her işlerūn /
Ḥaḳḳı gözle Ḥaḳḳı gözleyenūn oldur **‘ādeti**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 5*). [*‘ādeti, -i]*

II Huy, tabiat.

‘**Ādeti** terk itmedi şol kim mü’ebbeddür özi / Her
ne zāhir olsa pes özūn **‘ādetdür** gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1047, Beyit 3*). [*‘ādeti, -i]*

Ḥark kılan vücūdını n’eyleye ḥark u **‘ādeti** / Kim
bula bu sa ‘ādeti ekmel-i bī’l-kemāl ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1449, Beyit 3*). [*‘ādeti, -i]*

‘**ādet olmak [2] Alışkanlık haline gelmek, gelenek olmak.**

Sabr u karāra tākat ‘uşşāka **oldı ‘ādet** / Luṭf eyle
ey ḥabībüm kıl anları himāyet (*Murādī Dīvānı, Gazel 195, Beyit 1*). [*‘ādet oldı, -dı]*

Qan ile almak vüzū’ **oldı** çü **‘ādet** ‘aşīka / Bize
ḥācet olmadı bu kār için bir kaṭre mā (*Murādī Dīvānı, Gazel 39, Beyit 3*). [*‘ādet oldı, -dı]*

‘**adil [1] Müsavi, denk.**

Bulınmaz durur cümle ‘ālemde pes / O maḥbūba
ne mişl ne hōd **‘adil** (*Murādī Dīvānı, Gazel 852, Beyit 2*). [*‘adil,]*

‘**adil olmak [2] Adaletli olmak.**

Ey Murādī ḥamdü li’llāh **olmadı** saña **‘adil** / Kim
ki fehm itmez seni v’allāhi ḡāyet dündür (*Murādī Dīvānı, Gazel 409, Beyit 5*). [*‘adil olmadı, -ma, -dı]*

Dād için cevruñ elinden saña geldüm ḥānum /
‘Ādil olmak güzelüm şāh-ı cihāna yaraşır
(*Murādī Dīvānı, Gazel 419, Beyit 2*). [*‘adil olmak, -mak]*

adīm-i arz [1] Yeryüzü.

Çün **adīm-i arz** dansın yā nedendür bu ḡurūr / Çün
türāba rāci’ oldun ḥāksın pes yā nesin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1085, Beyit 3*). [*adīm-i arz* dansın, -dan, -sın]

‘**adl [1] Adalet.**

Şāhum kapuña gelmişem aşl-ı murād için /
Kıldum tazallūmi saña **‘adl** ile dād için (*Murādī Dīvānı, Gazel 1133, Beyit 1*). [*‘adl,]*

‘**adn [2] Cennetin en yüksek mevkiine veya değişik yerlerinin tamamına verilen ad.**

Çün belāya Murādī didi bel’ / Her sözi **‘adne** virdi
biñ revnaḳ (*Murādī Dīvānı, Gazel 712, Beyit 5*). [*‘adne, -e]*

Aña Murāduñ sözini ser-te-ser / **‘Adnūñ**
içinde olasın cāvidān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1173, Beyit 5*). [*‘adnūñ, -ün]*

‘**adn-ı selam [1] Esenlik veren Adn cenneti.**

‘Adn-ı selâmi n’eylerüz virgil anı tâliblere /
Me’vâ-yı vuşlat isterüz virgil anı me’vâ bize
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [‘adn-ı
selâmi, -ı]

‘adn uçağı [1] Adn cenneti

Çekilür sidre-i a’lâya ya ‘adn uçağına / Kanğı ‘âşık
ki işigünde bulur ise memât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181,
Beyit 3). [‘adn uçağına, -(n)a]

‘adû [6] Düşman. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Emr ile çün remy ola müştî türâb / Nice ‘adû ola
harâb u yebâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit
1). [‘adû,]

‘adû olmak [2] Düşman olmak.

Sen baña yâr olalı ben geçmişem her yârdan /
Cümleten baña ‘adû olmuş durur mâl ü ‘ayâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 2). [‘adû olmuş,
-mış]

Her kaçan halk-ı cihân ola cevâb ile ‘adû / ‘Âkil
olan kimsenüñ sînede olmaz kînesi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 3). [‘adû ola, -a]

âfâk [23] Ufuklar, göğün etrafı, dünyanın köşesi
bucağı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lem’ası şems-i vücûduñ virdi âfâka ziyâ / O
ziyâdan şevk irüp eşyâ didi yâ Rabbenâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 32, Beyit 1). [âfâka, -a]

âfâka atmak [1] Kulak arkası etmek, dikkate almamak.

Sen Murâduñ bu kelâmın atma âfâka şakın /
Gördi anı bir hayâl imiş geçüp gitti meger
(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 5). [âfâka atma,
-ma]

âfâkı tutmak [1] Ufku sarmak.

Sa’d-ı ekber tâli’ oldı çünki burc-ı gaybdan /
Lem’ası âfâkı tutdı ‘izzet-i ‘ulyâ durur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 329, Beyit 2). [âfâkı tutdı, -dı]

âfâk u enfüs[1] Bütün çevre ve canlar.

Ser-te-ser gezdüm kamu âfâk u enfüs ‘âlemin /
Bulmadum küyından özge turmağ için bir mahâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3). [âfâk u enfüs,
]]

âfâk ve mâfihâ [1] Dünya ve âhiret.

Žahve-i kübrâda şems-i a’zam olmuşdur bedîd /
Cümle âfâka ve mâfihâya şalmış nûr-ı tâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [âfâka ve
mâfihâya, -a, -(y)a]

âferide [1] Yaratılmış, mahlûk, yaratık.

Yazdı kalem ena’llâh sâbıkda bir cerîde / Sensin
murâd-ı ‘âlem ey cân âferide (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1406, Beyit 1). [âferide,]

âferin [12] Aferin, takdir ve övgü sözü. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Âferin şad âferin zihn-i Murâda âferin / Vaḥdeti
bu kesret-i aşḥâb içinde seyr ider (Murâdî Dîvânı,
Gazel 387, Beyit 5). [âferin,]

âferin itmek [1] Beğenilmek, alkışlanmak.

Eşkümü gördükde deryâ âferin itdi baña / Benden
artuḡdur yaşuñ v’Allâhi hayrânım saña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [âferin itdi, -di]

âfet [1] Sakınılması gereken, tehlikeli, insana
büyük zarar verecek olan kimse veya durum.

Ey nihânî sirruñı fâş itme âfet vaz gel / Degme
kesde şimdi bulunmaz emânet vaz gel (Murâdî
Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [âfet,]

âfitâb [9] Güneş.

Zerredür ol cemâl-i Mevlâdan / ‘Âleme viren
âfitâb ziyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7).
[âfitâb,]

Tâkat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nûr için /
Mâh-tâbum ḥâṭır için toğmasun mı âfitâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [âfitâb,]

Nûr-ı ‘aksidür viren revnaḡ cihânüñ vechine /
Lem’asınüñ lem’asidur âfitâb altındadır (Murâdî
Dîvânı, Gazel 344, Beyit 2). [âfitâb,]

Şeb-pere olmaz muḡabil âfitâbuñ tâbına / Bir
degül nâ-bûd olanlar ile maḡrem bûdeler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [âfitâbuñ, -uñ]

‘Âlem münevver olduḡ şundandır aña kim /
Berḡ-i yüzüñ şeherde tutar âfitâba yüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 593, Beyit 4). [âfitâba, -a]

Cemâl-i ḡsün irişür âfitâbdan kamere / Kamer
ziyâsı durur berḡ uran bu baḡr u bere (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [âfitâbdan, -dan]

Şerḡ eyledüm hayâtum maşrıḡda âfitâba /
Şerminden oldı aḡmer düşdi varup ḡcâba (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [âfitâba, -a]

II Sevgili, dost.

Şerḡüm için kitâbuma yüz tutmuşam yine / Ben
mâhum âfitâbuma yüz tutmuşam yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 1). [âfitâbuma, -um, -a
]]

Dünyâ karañdudur güzelüm sensizin baña / Aydın
iden anı baña sen âfitâbdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 471, Beyit 3). [âfitâbdur, -dur]

âfitâb-âsâ [1] Güneş gibi.

Şeb-i hicrânda nâ-peydâyam ey meh rû ‘inâyet kıl
/ Bu zerre ḡadre pertev şal ḡabîbüm âfitâb-âsâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [âfitâb-âsâ,]

âfitâb-ı ezel [1] Ezel güneşi.

Āfitāb-ı ezelüñ sa'd ile kılmışsa tulū' / Kāmere
olsa muḳābıl ola a'lā güzeri (Murādî Dîvânı,
Gazel 1521, Beyit 2). [āfitāb-ı ezelüñ, -ün]

āfitāb-ı hüsn [1] Güzellik güneşi.

Dem durur demler yudar bu fūrkat için dil meded
/ Āfitāb-ı hüsnüñeyüz hem çü la'l-i nāra biz
(Murādî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3). [āfitāb-ı
hüsnüñeyüz, -ün, -e, -(y)üz, -]

āfitāb-ı neyyir olmak [1] Parlak, nurlu güneş olmak.

Āfitāb-ı neyyir oldum tāb-baḥşam 'āleme /
Pertevümle bildüm ayru nesne yok dildārdan
(Murādî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2). [āfitāb-ı
neyyir oldum, -du, -m]

**āfitāb-ı 'ālem olmak [1] Ālemi aydınlatan güneş
olmak.**

Āfitāb-ı 'ālem oldı dil kamu seyyāredür / Merd-i
vāhiddür kamu 'ālem bilürler nāzını (Murādî
Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 2). [āfitāb-ı 'ālem oldı,
-dı]

'āfiyet [1] Sağlık, esenlik.

Hāḳ-ı ḳadri bilür iseñ iresin ma'rifete / Ma'rifet
bezmine var kim iresin 'āfiyete (Murādî Dîvânı,
Gazel 1351, Beyit 1). ['āfiyete, -e]

'āfiyet bulmak [1] Rahat etmek.

Fe'dhulūhā ḥālidin āvāzesin gūş eyleyen / Dāḫil
olup her elemden buldı anlar 'āfiyet (Murādî
Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). ['āfiyet buldı, -dı]

'afü[1] Affeden, merhametli.

Eylik eyle saña yavuz şanana / Diler iseñ ki rahmet
ide 'afü (Murādî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 2).
['afü,]

'afv [4] Af, suçunu bağışlama, bağışlamak.

Cürmüm çü benden estaḡfiru'llah / 'Afvuñ çü
senden estaḡfiru'llah (Murādî Dîvânı, Gazel 1439,
Beyit 1). ['afvuñ, -un]

İşüm ser-cümle 'işyan u ḥaṭādur / Saña lāyık olan
'afv u 'aṭādur (Murādî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit
3). ['afv,]

Benüm senden ümüdüm 'afv u rahmet / Kerīmā
ḳādirā ḳıl baña şefkat (Murādî Dîvânı, Mesnevi 44,
Beyit 6). ['afv,]

Saña lāyık olan 'afv u 'aṭādur / Baña lāyık olan
cürm ü ḥaṭādur (Murādî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit
17). ['afv,]

'afv-ı ḥaṭā kılmak [1] Hataları affetmek.

'Afv-ı ḥaṭā ḳıl ey Hāḳ eyle 'aṭāña lāyık / İhsān ile
'aṭāña zerre gerek bahāne (Murādî Dîvânı, Gazel
1401, Beyit 4). ['afv-ı ḥaṭā ḳıl,]

'afv-ı rahmān [1] Allah'ın affi, bağışlaması.

Re'fet ü rahmetde gördüm merḥamet emrin tamām
/ 'Afv-ı Rahmān ile uçmağa girürler ḥāş u 'ām

(Murādî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). ['afv-ı
rahmān,]

'afv itmek [1] Affetme,bağışlama.

Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ 'afv ide ol şāh /
Ḳabūl ola senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem
(Murādî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). ['afv ide, -e
]

'afv u ḡufrān [1] Affetme ve bağışlama.

'Afv u ḡufrān oldı Hāḳkuñ ḳārī çün ḡāfirler /
Maḡfretler bulasın ḡāfir iseñ yevmü'l-ḳıyām
(Murādî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). ['afv u
ḡufrān,]

ağ [1] Beyaz. II Gözün beyaz kısmı.

Keşf ideli Murādî bu emsār ḳavmini / Hayret başar
ḳamuyı nazardan bu aḡuma (Murādî Dîvânı,
Gazel 1367, Beyit 5). [aḡuma, -um, -a]

**aḡı ḳaradan seçmek [1] (Deyim) Akı karadan seçmek,
ayırt edebilmek. II İki şey arasındaki farkı anlamak.**

Ma'ānī gencinüñ miftāḥıdur fettāḥ olan evvel /
Bunı fehm itmeyen herḡiz secer mi aḡı ḳaradan
(Murādî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 4). [aḡı ḳaradan
secer, -er]

**aḡ ile ḳara [13] Ak ve siyah. II İyi ve kötü, doğru ve
yanlış.**

Gözleme iki cihānuñ aḡ ile ḳarasını / Her göz açup
yumduḡuñca aḡ u ḳara sendedür (Murādî Dîvânı,
Gazel 358, Beyit 2). [aḡ u ḳara,]

Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp /
Pes gelüp aḡ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aḡ (Murādî
Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3). [aḡ u ḳarayı, -(y)ı]

Saḳā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyzā' / Şu
kim içmeye bu cāmı ne bilsün aḡı ḳaradan
(Murādî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 4). [aḡı
ḳaradan, -dan]

Maḥz-ı ḥaḳā'ik oldı bu kim zāhir itdi 'ışk / 'İşka
düşen nedür bu cihān aḡ u ḳarasın (Murādî
Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 4). [aḡ u ḳarasın, -sın]

Meslek olalı bize rāh-ı Hudā-yı celīl / Baḳmadı
'ālemlerüñ aḡ ile ḳarasına (Murādî Dîvânı, Gazel
1396, Beyit 4). [aḡ ile ḳarasına, -sı, -(n)a]

Çün 'avn-i başar oldı bize bizdedür eltāf / Oldur
bizi gözleyici aḡ ile ḳarada (Murādî Dîvânı,
Gazel 1412, Beyit 2). [aḡ ile ḳarada, -da]

Geçdi sūd ile ziyānından ḡöñül dīvānedür /
'Aynına gelmez ebed dünyānuñ aḡ u ḳarası
(Murādî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [aḡ u
ḳarası, -sı]

II Sevgili dışındaki her şey, masıva.

Cān terkin her kim eyler ol bulur cānāna yol / Yol
bulur mı şol ki ḡayruñ aḡ u ḳarasındadır
(Murādî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 5). [aḡ u
ḳarasındadır, -sı, -n, -da, -dur]

Dutan cenābuña yüzün geçmek gerekdür gayrıdan / Hün eyleyüp eşkini kosun **ağ ile karayı** ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [ağ ile karayı, -(y)ı]

Qara vü ağı fark itmez açan sevdâ vü beyzâyı / Bulan sırr-ı ev-ednâ geçer ol **ağ u karadan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [ağ u karadan, -dan]

Saňa müştak olalı dil cümleden kıldı güzâr / Baňa sensin pes n'idem pes **ağ ile karayı** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 2). [ağ ile karayı, -(y)ı]

Cân ü cismi terk idüp dil çıkmayınca aradan / Bilmez idi n'eydüğin çeşminde **ağ u karasın** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 4). [ağ u karasın, -sın]

Hayât-ı cavidân iste n'idersin bu fenâ milkin / Cemâl-i yâri seyr eyle n'idersin **ağ u karayı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 3). [ağ u karayı, -(y)ı]

Ağ u karası 'aynuñuñ birbirine qarâbeti / Hâtıruña alup bunuñ remzini dilde yaz kitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [ağ u karası, -sı]

Murâdî server olmışdur 'ulûmına nihâyet yok / Kitâbın ezber itmiş okımaz **ağ u karasından** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5). [ağ u karasından, -sın, -dan]

ağ ile karasını gözlemek [1] Ak ile karayı, iyi ve kötü yanları düşünmek.

Gözleme iki cihânüñ ağ ile karasını / Her göz açup yumduğına ağ u kara sendedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 2). [ağ ile karasını gözleme, -me]

ağ [1] İplik, sicim veya tel gibi malzemeden kafes şeklinde örölmüş, göz göz seyrek örgü // zülüf.

Giriftâr oldu murğ-i dil nigârüñ zülfî **ağında** / Göricek dâne-i hâli o mâhuñ gül yañağında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [ağında, -i, -n, -da]

âgâh[3] 1. Haberdar, basîret sâhibi, sırlara vâkıf, müteyakkız.

Tertîb nedür cümle bilürsin bu rumûzı / **Âgâhuña** bak ger dil-i âgâhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [âgâhuña, -un, -a]

Olmağıl hayvânveş her ma'niden algıl haber / Yolda kalma ac gözüñ **âgâhı** senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 2). [âgâhı,]

Cavidânî ma'rifetdür aña sırr-ı men 'aref / **Âgâh** olam dir iseñ vaktüñ geçür **âgâhda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 2). [âgâhda, -da]

âgâh eylemek [1] Haberdar etmek.

Ey Murâdî iki cihân sende / Bizi vâhiddin **eylegil âgâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 5). [âgâh eylegil, -gil]

âgâh ol [14] Haberdar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Bil ve **âgâh ol** gönöl taqdîr-i Hâkdur cümle kâr / Ey kemâlüm gözleyen kârunda gözle kim ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [âgâh ol,]

ağarmak [2] Ağarmak, beyazlamak.

Yetişdi bir dahı 'âlem kocaldım rîşüm **ağardı** / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [ağardı, -dı]

Nice bir nâzenîn 'ömrüñ giçe gâfletde sevdâda / Saçuñ **ağarmada** kalbün kararmak üzredür her an (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [ağarmada, -ma, -da]

âgâz eylemek [1] Başlamak.

Dile 'âlemde kim olur dem-sâz / Şerh-i ma'lûma eylese **âgâz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). [âgâz eylese, -se]

âgâz-ı hikmet [1] Hikmet, bilgelik başlangıcı.

'Aceb **âgâz-ı hikmetdür** hakîmüñ hükmi kübrası / Delîl-i bî-'ibâretdür baňa bu hükmi kübrâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [âgâz-ı hikmetdür, -dür]

âgâz itmek [2] Başlamak.

İdelüm anda du'ayile niyâza **âgâz** / Bulalum 'uzleti pes cümleye 'izzet idelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 2). [âgâz idelüm, -eliü, -m]

Nehc-i râh-ı müstakîme toğrılup **âgâz idüp** / Gâyet-i 'ulyâda buldı 'izzet ile iktirân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 3). [âgâz idüp, -üp]

ağlamak [33] Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Firâka **ağlayan** oldur harâm eyleyüben hıvâbı / Gönülle bile pür-gamdur cemâli gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [ağlayan, -y, -an]

Bu gözüm mâh-ı nev gördükçe kılmañ 'ayb **ağlarsa** / Anuñ **ağladuğı** oldur ki bir kaşı hilâl ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [ağlarsa, -r, -sa]

Âh kim vuşlat demin andukça her an **ağladur** / Vuşlatuñ fehmi itmeyenler bilmedi hicrân nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 2). [ağladur, -dur]

Beni **ağlatma** didüm ey gül-i handânım gel / Didi kim bülbül olan âh ü figâna yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3). [ağlatma, -t, -ma]

Sünbüle karşı ger **ağlar** isem 'ayb itme baňa / Bakduğumca aña ol zülfî muţarrâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [ağlar, -r]

Şol kadar **ağlamışam** humret-i hicrân ile kim / Eşk-i çeşmümi göreliden yedi deryâ inler (Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [ağlamışam, -mış, -am]

Çokdan **ağlardı** bu gözüm kanı / Añlamasa anı
hayâl-i nigâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2).
[ağlardı, -r, -dı]

Gülşen-i hüsnüñ görelden bülbül-i cân **ağlamaz** /
Rüy-i zîbânı görelden çeşm-i giryân **ağlamaz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [ağlamaz, -
maz]

Bu meseldür nehr ola çün bañr-ı ‘ummân **ağlamaz** /
Sen ruh-ı dîl-cüyî cânâ göreli bu dîdeler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [ağlamaz, -maz]

‘Âlemün ‘ilmindedür olmak kader ‘âlemleri / Bu
ecilden anuñ içün merd-i meydân **ağlamaz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). [ağlamaz, -
maz]

Men be-kâ min miñnetin lâ-‘akluhu lâ-fehmühü /
Ey Murâdî râzî olan Hakk’a bir an **ağlamaz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 5). [ağlamaz, -
maz]

Ger Murâdîde celâl ile cemâlî göresin / Dönmezüz
ağlayasın hiç bu hey’etden biz (Murâdî Dîvânı,
Gazel 580, Beyit 5). [ağlayasın, -y, -asın]

Yâ Rab inşâf vir ol Añmed-i muhtâr hakkı / Nice
bir **ağlada** biz o kaşı tuğrâmuz (Murâdî Dîvânı,
Gazel 581, Beyit 5). [ağlada, -a, -]

Çâk itdi yed-i hayret bu sabr-ı girîbânın / Bilmem
ne ola hikmet **ağlamağa** tâkat yok (Murâdî
Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [ağlamağa, -mağ, -a
]

Bâğ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim
üstine anuñ varup **ağlamaya** bülbül (Murâdî
Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [ağlamaya, -ma, -ya]

Çokdan **ağlardı** gözüm yaşın döküp / Anı
eglendürmeseydi ger hayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel
839, Beyit 6). [ağlardı, -r, -dı]

Ben Murâdî ile ey meh olalı senden cüdâ / Tağ u
şahrâ bile **ağlar** şanma tenhâ ağlaram (Murâdî
Dîvânı, Gazel 893, Beyit 5). [ağlar, -r]

Gül yüzünden ayrılalı bülbülâsâ **ağlaram** /
Eyleyüp Hakkdan vişâlünü temennâ **ağlaram**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [ağlaram, -
r, -am]

Gül yüzünden ayrılalı bülbülâsâ **ağlaram** /
Eyleyüp Hakkdan vişâlünü temennâ **ağlaram**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [ağlaram, -
r, -am]

Anduğumca la’l-i mey-günüñla çeşm-i mestünü /
İki gözden yaş yirine âb-ı hamra **ağlaram** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2). [ağlaram, -r, -am]

Kâmet-i bâlânı añup ey meh-i burc-ı şeref / Serv ü
şemşâdî kaçan kılsam temâşâ **ağlaram** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [ağlaram, -r, -am]

Ölmedüm yolına sen cânänenün kurban diyü /
Gelse cânâ her kaçan kim ‘îd-i azhâ **ağlaram**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [ağlaram, -
r, -am]

Ben Murâdî ile ey meh olalı senden cüdâ / Tağ u
şahrâ bile ağlar şanma tenhâ **ağlaram** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 893, Beyit 5). [ağlaram, -r, -am]

Sâmi’-i şavt olan kişi buldı necât-ı câvidân /
Ağlayu kıldı tâ ebed oldı evrâda şol k’aşem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [ağlayu, -y, -
u]

Ey hilâl ebrû güneş yüzlü saçı leylüm benüm /
Gice gündüz **ağlaram** ben sen meh-i tâbân içün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 5). [ağlaram, -
r, -am]

Nice bir **ağlayayın** derd ile hicrânun içün /
Dostum eyle terahhüm baña öz cânun içün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1). [ağlayayın,
-ya, -yın]

Mu’ammâ oldı ismün nükhetinden çün gül-i
ahmer / Anuñ çün ‘andelîb **ağlar** aña karşı çıkup
yaza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [ağlar,
-r]

Ne demdür bu demün kim **ağladur** dem ‘aşîka
hicrün / Velîkin bir dem-i vaşlun tutar biñ dem
yirin demde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3).
[ağladur, -dur]

Beni **ağlatma** senün hüsn ü cemâlün hakkı / Cây-
ı hasretde bizi eyleme gel âvâre (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1341, Beyit 3). [ağlatma, -t, -ma]

Rûsüm-ı ‘âleme ‘akl ile nâzır olduñ ise / Gam ehlin
ağlayuben gülme şâd-mân olana (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1389, Beyit 3). [ağlayuben, -yuben]

Ağladuğumca derd ile ben mübtelâ Murâd / ‘İşk
odı eyledi dahı süzân bu gönümü (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1539, Beyit 7). [ağladuğumca, -duk, -um, -
ca]

Çü böyledür Hudâya ne kılalum / Dem-â-dem
ağlayalum yâ kılalum (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
46, Beyit 13). [ağlayalum, -yalum]

II Yağmurun yağması.

Mâye-i hikmetdedür taqdîr-i hükümün pâyesi /
Dür-i beyzâ olmasaydı ebr-i nisân **ağlamaz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [ağlamaz, -
maz]

ağlayu ağlayu [1] Ağlaya ağlaya.

Hicr-i yâr oldukça aksun gözleründen kanlu yaş /
Ağlayu ağlayu dâ’im vuşlat eyle ârzü (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 4). [ağlayu ağlayu,]

ağlâl [1] Kelepçe.

Dimiş rakîb yâre kulumam eli bağı / Bend olsun
aña yâ Rab **ağlâl** ile selâsil (Murâdî Dîvânı, Gazel
813, Beyit 6). [ağlâl,]

ağmak [2] Yükselmek, çıkmak.

Tür-ı Mûsâda tolandum nice mâh u nice sâl / Tür-
ı cisme **ağmayınca** bilmedüm kurbet nedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [ağmayınca,
-ma, -(y)ınca]

Akıtma yaşamı ey nūr-ı dīde / Göge **ağdurma** bu
āh u fiğānum (*Murādī Dīvānı, Gazel 968, Beyit 2*).
[ağdurma, -ma]

ağu [2] *Zehir, acı.*

Enīs olalı ‘ışkuñla dilüm bir lezzet almışdur / Baña
ağudan acidur lisānum ger uram kande (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1302, Beyit 4*). [ağudan, -dan]

Aldanup kılmağıl ārāyışine dünyānuñ / ‘Aqıl olan
kata mı el ile **ağu** aşına (*Murādī Dīvānı, Gazel
1338, Beyit 4*). [ağu,]

āgüş itmek [1] *Kucaklamak.*

İki gözümü iki yüze bakmadan men‘ eyledüm /
Birlükde sābit olmuşam dildārumı **āgüş idem**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 942, Beyit 2*). [āgüş idem,
-em]

āgyār [18] *Yabancılar, başkaları.*

Minnetüm şol hāledür kim bilmeye **āgyār** anı /
Rağbetüm şol kaledür kim ibtidā olmaz aña
(*Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 2*). [āgyār,]

Gerekmez yārdan gayrı baña **āgyārdur** cümle /
Ser-i küyuñdan özge şanma bir yirde karar ister
(*Murādī Dīvānı, Gazel 298, Beyit 3*). [āgyārdur, -
dur]

‘Arif olup beni añlamadı deyyār neyem / Yār
bilmez nice bilsün beni **āgyār** neyem (*Murādī
Dīvānı, Gazel 928, Beyit 1*). [āgyār,]

Arada olsa yine nice nice nāz u niyāz / Bilmeye
duymaya ol işleri **āgyār** yine (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1336, Beyit 2*). [āgyār,]

Hamdū li‘llāh olup **āgyardan** ‘ālem hālī / Şoḥbet
itdi iki deryā yine tenhā bu gice (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1345, Beyit 2*). [āgyardan, -dan]

Ey Murādī çü seni añlayumadı **āgyār** / Her ne
güftaruñ ola söyle hemān yārāna (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1356, Beyit 5*). [āgyār,]

II Rakip.

Yār ile yār olup çün geldi aradan **āgyār** / Olmadı
cümle nākış virildi her kerāmet (*Murādī Dīvānı,
Gazel 191, Beyit 3*). [āgyār,]

Yāre yār olduğumuz şanma dilā meccāna / Hāy
āgyāruñ elinden ne ezā çekmişdür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 420, Beyit 2*). [āgyāruñ, -uñ]

Yār ile rāzımı benüm **āgyār** duymaz / Ol kande
idi yār ile vār iken ülfetüm (*Murādī Dīvānı, Gazel
934, Beyit 3*). [āgyār,]

Rāzıyam her ne gelürse yār için **āgyarden** /
Çekmezem hergiz elem ben dāmen-i dildārdan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1052, Beyit 1*). [āgyarden,
-den]

Yār içündür çekdügüm ğam çekmezem **āgyarden**
/ Heybet oldum çünki gördüm dīde-i tekrārdan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 1*). [āgyarden,
-den]

Kamu yārin kılupdur cümle **āgyār** / Ümīdi bu ki
yāri ola yāri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1560, Beyit 4*).
[āgyār,]

Cümle ‘ālem şüreti āyine-dār / Hāşa li‘llāh göstere
āgyāra rüy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1569, Beyit 4*).
[āgyāra, -a]

II Allah'tan başka her şey, māsivā.

Murādīnūñ nedür sırrı Hūdādan gayrısı bilmez /
Hūdādur çün anuñ yāri ne ğam ger gayr ola **āgyār**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 5*). [āgyār,]

Delidür şol ki yāri terk idüp meyl ide **āgyāra** /
Bulayduñ sen eger çāre zamāna açmaz idüñ göz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 590, Beyit 4*). [āgyāra, -a]

Ġayre yāriz bize gayr oldı hicāb ‘ayn-ı hicāb /
Ġaşināyuz bize zann itme ki **āgyār** gerek (*Murādī
Dīvānı, Gazel 743, Beyit 4*). [āgyār,]

Dilerseñ yār ile yār olmağa terk eyle **āgyārı** / Bırak
nāmūs ile ‘arı hemān dīdārı seyr eyle (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1308, Beyit 3*). [āgyārı, -ı]

Sādık iseñ ey gönül ikrārda / Yārda ol olmağıl
āgyārda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1423, Beyit 1*).
[āgyārda, -da]

āgyār-ı nā-hemvāre [1] Kötü rakip.

Rāzımı bildürmezem **āgyār-ı nā-hemvāre** ben /
Genc-i sırda dā‘imā çün hākim-i a‘lā menem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 908, Beyit 3*). [āgyār-ı nā-
hemvāre, -e]

āgyār olmak [5] Yabancı olmak, dost olmamak.

Murādī yār ile yār ol kamu cümleye **āgyār ol** /
İşükde turma tekrār ol al imdi pīrdan himmet
(*Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 6*). [āgyār ol,]

Cümle cihān **āgyār olursa** ‘aynuma gelmez
benüm / Ben ‘āşık-ı bī-çāreye olsun hemān tek
yār-ı dōst (*Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 5*).
[āgyār olursa, -ur, -sa]

Yār ile yār olaldan dil gayra **oldı āgyār** / Ġayrıyı
terk idelden şāhib-vaķār idüpdür (*Murādī Dīvānı,
Gazel 499, Beyit 2*). [āgyār oldı, -dı]

Bu yirde bir olmağ için ikilik itmey ihtiyār /
Ġāgyār oluben gayrıya cānāne-i ‘ışkam yine
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1392, Beyit 4*). [āgyār
oluben, -uben]

Gerekmez bize hergiz **olan āgyār** / Bize ol lāzım
olur kim ola yār (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 13,
Beyit 3*). [āgyār olan, -an]

āğız [5] *Ağız, dudak.*

Ruḥuñ mir‘ātına ḥayrān olaldan tūṭi-i cānum /
Zebānı ditrer **āğızında** kaçan ol olısar epsem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 4*). [āğızında, -
nda]

II Dil, konuşma.

Elüme **ağzuma** aldurma benüm mahrumât / Baña her demde mubâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 138, Beyit 4). [ağzuma, -m, -a]

Bilmişem her dem beni dildâr benden yeg sever / Âh **ağzından** velikin almağa ikrâr güc (Murâdî Dîvânî, Gazel 219, Beyit 3). [ağzından, -ın, -dan]

Necâtum çün temennâda mu‘ammer eylemiş kârin / Bu haysiyyetden almışdur habîb **ağzından** ikrârın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1019, Beyit 1). [ağzından, -ı, -(n)dan]

Gülşende kıldı bülbül-i gûyâ hikâyeti / **Ağzından** itdi goncenün işbu rivâyeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1526, Beyit 1). [ağzından,]

âh [48] "Ah!" özlem, üzüntü, sevgi bildiren ünlem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice bir ‘aşıkıların **âhiyle** zâr içre kala / Aç niķābuñ göreler yüzüñ bulalar tâ şafâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 4). [âhiyle, -i, -(y)le]

âh çekmek [1] Âh etmek, hasret çekmek, inlemek.

Her kaçan **âh çekem** derd ile Eyyüb-şîfat / Acıyup âhuma her zîr ile bālâ inler (Murâdî Dîvânî, Gazel 450, Beyit 3). [âh çekem, -em]

âh-ı gönül âteş [1] Gönül ahının, elemnin ateşi.

Yıkmağıl hâtırını kimsenüñ ey dil zinhâr / Kimse karşı durmaz **âh-ı gönül âteşine** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1338, Beyit 2). [âh-ı gönül âteşine, -(n)e]

âh-ı mazlûmân [1] Zulme uğrayanların ahı.

Ey Murâdî bâr-gâh-ı hâzrete eyle niyâz / Cürm-i eflâk **âh-ı mazlûmâna** hâ’il olmadı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1467, Beyit 5). [âh-ı mazlûmâna, -a]

âh-ı seher [2] Seher vakti çekilen ah.

‘Âşıkıların harâreti derd ü cigeredür / ‘Âlemde her ne kim ola **âh-ı şehredür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 460, Beyit 1). [âh-ı şehredür, -de, -dür]

Âh-ı seher okı geçer nüñ feleküñ siperlerin / Biz bilürüz me’âlümüz nâle vü âhı n’eylerüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 600, Beyit 3). [âh-ı seher,]

âh-ı seher eylemek [1] Seher vakti ah etmek, acı çekmek.

Hvâbuñdan uyan ğafletüñi dîdeden ezber / Aldanma hayâlâta var **âh-ı seher eyle** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1414, Beyit 4). [âh-ı seher eyle,]

âh-ı şehergâh [1] Seher vakti feryadı.

Bilemez kimse hâķīkat bu Murâdî lîkin / Ne bilür hikmet-i ‘ışk **âh-ı şehergâhumdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1104, Beyit 5). [âh-ı şehergâhumdan, -um, -dan]

âh itmek [6] Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hiç meķābirden yaña varduñ mı urduñ mı kulağ / **Âh idüp** dest-i ecelden derdnâk olmış yatur (Murâdî Dîvânî, Gazel 405, Beyit 3). [âh idüp, -üp]

âh ile efgân[2] İnleyişler ve feryatlar.

Zâhidâ vird ü du‘âyı bize târîf eyleme / ‘Âşıkun vird ü du‘âsı **âh ile efgân** gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 727, Beyit 2). [âh ile efgân,]

Vaşl olmağı isterseñ ol şâh-ı dil-ârâya / Artur yüri eksiltme sen **âh ile efgânı** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 6). [âh ile efgânı, -ı]

âh ile feryâd [1] Ağlayıp inleme, çok üzülme.

Benüm **âh ile feryâdum** ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisâtında varup seyr eyle kim tölâba düşmişdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 308, Beyit 2). [âh ile feryâdum, -um]

âh ile feryâd eylemek [1] Çok inlemek, acı çekmek.

Bu Murâdî kılınıñ gönlini çün almaz ele / Haşre dek **eyleyiser âh ile feryâd** gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 802, Beyit 5). [âh ile feryâd eyleyiser, -(y)iser]

âh ile zârı kılmak [1] Ağlayıp inleme, perişan olma.

Gönül ğam-gîn gözüm nem-gîn yaşum kana boyanmışdur / Kıluram âh ile zârı güzel ben mübtelâ senden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1018, Beyit 6). [âh ile zârı kıluram, -ur, --am]

âh kılmak [4] Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kalbümi rüşen eyle ‘ışkuñla / Olmayam tâ ki ayru **kılmayam âh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1220, Beyit 4). [âh kılmayam, -ma, -(y)am]

âh kim [3] Manevi bir acıyı, pismanlık ve ümitsizlik duygusunu pekistirmeye yarayan ses taklidi sözcük.

Âh kim şerh itmek için hâlümüz gelmez dile / Şerhini anuñ yine bu şerh-i bürhânım kıla (Murâdî Dîvânî, Gazel 1251, Beyit 1). [âh kim,]

Âh kim oldu habîb için bugün gavgâ yine / Şulh olunmadı didiler pes gelüñ ferdâ yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1253, Beyit 1). [âh kim,]

Âhîret fikrin ider kalmadı hânım şimdi / **Âh kim** ğaflet ile geçdi zamânım şimdi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1517, Beyit 1). [âh kim,]

âh olmak [1] Feryat, inilti ile dolmak.

İki dünyâyı terk iden bu yola baş açık giden / İşi dildâr şevkinden dem-â-dem **âh olan** gelsün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 2). [âh olan, -an]

âh u efgân itmek [2] Ah edip inlemek.

Dutalı 'ışkını başdan bilmediler ünsini /
Hasretinden fûrkatinden **âh u efgân itdiler**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4*). [*âh u efgân
itdiler, -di, -ler*]

Âhumı güş eyledükce rahmuñ artar dilberâ / Lâki
her dem **âh u efgân itdigüm** senden durur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 4*). [*âh u efgân
itdigüm, -düg, -üm*]

âh u figân [7] Ağlayıp inlemek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hicâb urmuş cemâline hevâyı virmiş 'uşşâka / Eger
'ışka nişân ister iseñ **âh u figândan** şor (Murâdî
Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [*âh u figândan, -dan*
]

âhum şerârî [1] Ahımın kıvılcımı.

Hicrûñ şebinde mâhum çokdan nihân olurdum /
Âhum şerârî baña ger olmasa mesâ'il (Murâdî
Dîvânı, Gazel 813, Beyit 3). [*âhum şerârî,]*

âhum şereri [1] Ahımın kıvılcımı.

Âhum şererindendür bu şems-i cihân-ârâ /
Oldığı felek üzere ey şâh-ı cihân tâbân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [*âhum
şererindendür, -n, -den, -dür*]

âh ü hicrân itmek [1] İnlemek ve kederlenmek.

Bu 'acebdür kim Murâdî olmadı sende cüdâ / Her
seherde **âh ü hicrân itdigüm** senden durur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 5). [*âh ü hicrân
itdigüm, -düg, -üm*]

âh ü vâý [1] Ağlayıp inlemek, sızlanmak.

Figân eyler idi sañ-ı çemende / Anuñ dilinde **âh ü
vâýı** gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 2).
[*âh ü vâýı, -(y)ı*]

âh ü zâr [1] Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.

Garç olalum mı hemân bu dîde-i hün-bâra biz /
Nice tâkat virevüz cânâ bu **âh ü zâra** biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [*âh ü zâra, -a*]

âh vâh kılmak [1] Ah vah etmek, inlemek, sızlanmak.

Çokdur günâhum yâ ilâh sensin baña her dem
penâh / Her dem kılvurven âh vâh estağfiru'llâh el-
'azîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 5). [*âh
vâh kılvurven, -urven*]

aḥbâb [2] Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen
kimseler.

Çün muḥibbübündür ḥabîbüñ ey Murâd / Kâ'inâtı
saña **aḥbâb** añladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962,
Beyit 5). [*aḥbâb,]*

Zerre-i nâçize döndi dil diler ümmîdümü / Hayrete
varıp yıkıldı üşdi **aḥbâb** üstine (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1098, Beyit 3). [*aḥbâb,]*

aḥbâr [4] Haberler. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Hâme-i 'ilm-i ezel levḥe çü kıldı raḡam /
Besmeleden soñra bes yazdı bu **aḥbârumuz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [*aḥbârumuz,
-umuz*]

aḥbâr-ı esrar [1] Sırların haberi, bilgisi.

Bi-ḥamdî'llâh ki minnetdür nice **aḥbâr-ı esrâra** /
Gelüp güş urdılar her dem velî fâş olmadı kimse
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [*aḥbâr-ı
esrâra, -a*]

aḥbâr-ı ḥüsn [1] Güzelliğin haberleri.

Aḥbâr-ı ḥüsnî 'âleme yayıldı ser-te-ser / Günden
güne şüyü' ile taze ḥabereddür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 460, Beyit 3). [*aḥbâr-ı ḥüsnî, -i*]

aḥcâb [1] Utanma, engel, örtü.

Bugün bezm-i 'ulâda meclis itdün ḥucbı kaldurduñ
/ Saña bir söz direm zinhâr şaḡın olmasun
aḥcâbuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5).
[*aḥcâbuñ, -un*]

'ahd [11] And, yemin, söz. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sâbit eyle beni ḡavlümde ki ḡavlün ḥaḡdur / Sâdık
oldı senüñ '**aḥdünle** kelâmuñ ḥaḡdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [*'aḥdünle, -ün, -le*]

'ahde vefa kılmak [1] (Deyim) Sözünde durmak,
dostluk bağına korumak.

'Ahde kılduñ çün vefâyı eyledüñ ikrârıñı / Kim
nedendür keşf kılduñ yine pinḥân eyledüñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [*'ahde, -e*]

'ahd eylemek [1] Bir şeyi yapmak için kendi kendine
söz vermek.

Kâlu belâ bezminde çün '**ahd eyledüm** cânân ile /
Ḥikmet kitâbın okuyup ferzâne-i 'ışḡam yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [*'ahd
eyledüm, -dü, -m*]

'ahd-i ezel [1] Ezelde, bezm-i eleste, verilen söz.

'Ahd-i ezelde çün kim 'ışḡ oldı başa yazı / Her
murg-i bî-per ü pâ bu dâneyle iremez (Murâdî
Dîvânı, Gazel 596, Beyit 4). [*'ahd-i ezelde, -de*]

Ben seni sevmek ṭarîḡin bilmişemdür tâ ezel / Oldı
çün '**ahd-i ezelde** 'ışḡ-ı rûḡum hem-demi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 3). [*'ahd-i ezelde, -de*]

'ahd-i ferda [1] Ertelenen vaat..

Murâdî râzî olur mı bu '**ahd-i ferdâya** / Senüñ
murâduñ olursa cihân olur uçmaḡ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 669, Beyit 5). [*'ahd-i ferdâya, -(y)a*]

'ahd-i mîsâk itmek [1] Anlaşma, sözleşme.

'Ahd-i mîsâk itdi keşf-i cemâl / Açdı çün kim
niḡabı didi belî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit
3). [*'ahd-i mîsâk itdi, -di*]

‘ahdi bütün [1] Tam sözlü, sözüne sadık.

Bize ‘âlemde hemân **‘ahdi bütün** yâr gerek /
‘Âşık-ı hasta-dile dide-i hün-bâr gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). [‘ahdi bütün,]

‘ahd ile peymân [2] Söz ve yemin.

Müstahkem idüp **‘ahd ile peymânını** anda / Oldı
mütefekkir kıluben virdini ezber (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 2). [‘ahd ile peymânını, -i, -(n)ı]

Mihr ü vefâ nedür yâ bu cevri ü cefâ n’ola / Ya ara
yirde **‘ahd ile peymân** olan nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4). [‘ahd ile peymân,]

‘ahd u peymân [3] Kuvvetle verilen söz, yemin.

Didi yârüm senüñle kânde gitdi ‘ahd ü peymânım / Didüm kim **‘ahd u peymânıñ** henüz yirinde
sulţânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [‘ahd u peymânıñ, -un]

Rabbüme kıldum du’â ol dem ‘aţâsın gözledüm /
‘Ahd ü peymânım gözetdüm hem vefâsın gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [‘ahd ü peymânın, -nın]

Gel berü ey ‘ilm-i erkân isteyen / Yârüñ ile **‘ahd ü peymân** isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 1). [‘ahd ü peymân,]

‘ahd u peymânın kılmak [1] Söz ve yeminde bulunmak.

Benümle **‘ahd u peymânın kılpudur** ol tabîb-i dil / Geçerven cân ü serden geçmezem ikrârdan hergiz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [‘ahd u peymânın kılpudur, -up, -dur]

‘ahd u peymân olmak [1] Sözüne, yeminine sadık kalmak.

Ne kim oldı arada ‘ahd u peymân / Dinildi söylenildi evvel âhîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 2). [‘ahd u peymân oldı, -dı]

âhen [1] Demir.

Çün sende durur bu ‘ilm-i ‘irfân / Müm ola Murâdî tutsa **âhen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 5). [âhen,]

âhen-i bürhân itmek [1] Sert, katı; doğruluğu kesinleşmiş delil.

Umûr-ı dide durur cümleten evâmir çün / **İder** olar da yirinde bir **âhen-i bürhân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [âhen-i bürhân ider, -er]

âhen-i kalp [1] Kalp demiri; kılıcı.

Pes andan şaykal-i tevhîdi ur sen **âhen-i kalbe** / Ola âyine-i aşfâleyin dağı çü câm-ı Cem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 3). [âhen-i kalbe, -e]

âheng itmek [2] Uyum sağlamak, eşlik etmek.

Figân u nâleme **âheng ider** gülşende bülbüller / İder sînem benüm nağme begüm çeng ü rebâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [âheng ider, -er]

Nâlišümden tağlar **âheng ider** âvâzuma /
Derdümün pâyânı yok gelmekde hicrân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [âheng ider, -er]

ahibbâ [1] Dostlar; bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Anuñ için târik olmışam **ahibbâ** şöhetin /
Halvet-i dilde kılam yâr ile تنها şöhetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 1). [ahibbâ,]

âhîlûk [1] Kardeşlik; bünyesi içindeki esnaf birlikleri ustalar, kalfalar ve çıraqlardan oluşan dinî-içtimâî teşkilat.

Ey Murâdî **âhîlûk** bil degmenüñ kârı degül / Lâki sa’y it “Leyse li’l-insânî illâ mâ se’â” (Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 5). [âhîlûk, -lûk]

âhîr [51] Nihayet, son. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Reng-i büyüne cihânüñ cehd idüp aldanmağıl /
Evveli bir tatlurakdur **âhîr**ı ammâ belâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [âhîr,]

âhîr-ı dünya [1] Dünyanın sonu.

Erşed oldur ki bile **âhîr-ı dünyâyı** kamu / Ey gönül ma’rifet olmasa kişi olmaz ulu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 1). [âhîr-ı dünyâyı, -(y)ı]

âhîrîn ü müntehâ vü evvelin [1] Son ve ilk.

Sâha-i kudret bezenmiş aşl-ı mevcûd evvelîn /
Âhîrîn ü müntehâ vü evvelîn ola hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [âhîrîn ü müntehâ vü evvelîn,]

âhîr u âhîr [2] Son, en son.

Cemâlün pertevi dünyâ vü mâfihâdadur zâhîr / Sen ol sulţân-ı evvelsîn ezelsîn **âhîr ü âhîr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [âhîr ü âhîr,]

Evvel ü evvele bidâyet yok / **Âhîr ü âhîre** nihâyet yok (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 2). [âhîr ü âhîre, -e]

âhîr u bâkî [1] Son ve dâimî, kalıcı.

Fânî cihândur bu cihân kıl yarağıñı / Kalmaz kimesne **âhîr u bâkî** Hudâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 3). [âhîr u bâkî,]

âhîrî’l-emr [1] İşin sonu, akibet, en son.

Her ki dünyâyı meyl ider cânâ / **Âhîrî’l-emr** irişür aña belâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [âhîrî’l-emr,]

âhîret [14] Ahiret, öldükten sonraki alem. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şakın aldanma fânîye bekā iste ger 'ākilsen /
Gerekdür **ahîret** milki taleb kıl yahşî evtândur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 2*). [*ahîret,]*

ahîret-endiş olmak [1] *Ahireti düşünen olmak.*

Âhîret-endiş ol ço gafleti / 'İbret-i fikr eyle dâ'im
'usreti (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 2*).
[*ahîret-endiş ol,]*

ahîret mâ'ili [2] *Ahirete meyleden, ahirete kavuşmayı
arzulayan.*

Âhîret mâ'ili dünyâ sever ahlama şakın / Şems-i
bedre iren azvâ sever ahlama şakın (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 1*). [*ahîret mâ'ili, -i]*

Bu Murâdî ne kim olmuş kamu terk itdi hemân /
Âhîret mâ'ili dünyâ sever ahlama şakın (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 5*). [*ahîret mâ'ili,]*

ahkâm [2] *Hükümler, kânunlar, emirler,
buyruklar.*

Çeker tevki'-i kudret hükmini **ahkâmına** dâ'im /
Virürüz yirlü yirine güneşkâr olmazuz hergiz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4*). [*ahkâmına, -
ı, -n, -a]*

Ahkâmını muşarraḥ idüp kilik-i kudreti / Mîm oldu
anda hâmid elif hâ vü dâline (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1376, Beyit 2*). [*ahkâmını, -ı, -nı]*

ahkâm-ı 'aynûn lem'ası [1] *Asıl, gerçek hükümlerin,
kararların ışığı, parıltısı.*

Hikmetüm hükminde **ahkâm-ı 'aynûn lem'ası**
/ Gayr-ı 'aynûnden geçerseñ fehm idersin
hikmetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 3*).
[*ahkâm-ı 'aynûn lem'ası,]*

ahkem [2] *Çok güçlü, hükmedici.*

Cemî'-i 'âleme hükümün yürür ey 'âlemün şâhı /
Kim ola bir daḥî sultân çü sensin hâkim ü **ahkem**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12*). [*ahkem,]*

Günâhuma muḥırram sensin a'lem / Ne kim hüküm
eyler iseñ sensin **ahkem** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi
44, Beyit 5*). [*ahkem,]*

ahmak [1] *Budala, akılsız, şaşkın.*

Bu cennât ile hûra aldanursañ / Muḥakkak
bilmişem kim sensin **ahmak** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 709, Beyit 2*). [*ahmak,]*

Ahmed [2] *Hız. Muhammed.*

Eḥaddan oldu zâhir çünki **Ahmed** / Çü geldi
'âleme dindi Muḥammed (*Murâdî Dîvânı, Gazel
266, Beyit 1*). [*ahmed,]*

Müctemî' oldu çün şifât-ı eḥad / Kodılar gökde
isini **Ahmed** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit
1*). [*ahmed,]*

Ahmed-i muḥtâr[3] *Hız. Muhammed.*

Ey Murâdî saña her kimse mürebbî olamaz / Saña
'ilm öğreden ol **Ahmed-i Muḥtâr** durur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5*). [*ahmed-i muḥtâr,]*

Gayra biz baş egmezüz her bir tarîki n'eylerüz /
Ahmed-i Muḥtâr ol başduğı izi isterüz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4*). [*ahmed-i muḥtâr,]*

Yâ Rab inşâf vir ol **Ahmed-i muḥtâr** ḥakkı / Nice
bir aḡlada biz o kaşı tuḡrâmuz (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 581, Beyit 5*). [*ahmed-i muḥtâr,]*

Ahmed-i muḥtâr-ı tavr [1] *Hız. Muhammed'in
davranışı, sünneti.*

Ey cemâl-i lâ-yezâlıden münevver bi'l-eḥad /
Ahmed-i muḥtâr-ı tavrın mîm ü dâl aḡlar bu gün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 4*). [*ahmed-i
muḥtâr-ı tavrın, -ın]*

ahmer olmak [1] *Kızarmak.*

Şerḥ eyledüm ḥayâtum maşnıḡda âfitâba /
Şerminden **oldı ahmer** düşdi varup ḥicâba
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1*). [*ahmer
oldı, -dı]*

ahrâb [2] *Kulaktaki küpe deliği.*

Miyân-ı ḥayy u meyyitte gelüp yuhyî yümît
ahrâb / Cidâl idüp miyânını ider pes pāk-ender
pāk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4*). [*ahrâb,
]]*

Şerḥ olalı cür'asından eylemiş **ahrâbı** derc /
Manṭıḡ-ı 'ilm-i mu'ammâdan beyânîdur gelen
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3*). [*ahrâbı, -ı
]]*

ahrâr [1] *"Hür"ün cem'i. Serbest olanlar.*

Hürri-i aḡl oldum 'abâdumdur kamu / Her ne var
ednâ ile **ahrârdan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1167,
Beyit 3*). [*ahrârdan, -dan]*

ahrâr ü ebrâr [1] *Hür olanlar ve hayır sahipleri.*

Gel kemâl-i şerḡ-i muṭlaḡdan bilürseñ bir ḡaber /
Senden olsun münteşir **ahrâr ü ebrâra** eser
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1*). [*ahrâr ü
ebrâra, -a]*

ahsen [2] *Daha güzel, en güzel.*

Hüsnini **ahsen** kılupdur çün didüm **ahsen** aña /
Virdi anı yevm-i evvelde daḡı mî'âdda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4*). [*ahsen,]*

Cemâli âyine dutdı cemâlûme karşı / Cemâlin
aḡladum **ahsen** yine cemâlinde (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1387, Beyit 3*). [*ahsen,]*

**ahsena'llâhu lehü men nazare'l-iḡsânâ bi-kemâlin
ve cemâli ve bi-luṭfin ve yesîr [1]** *Bize ihsan edene
Allah da kolaylıkla, güzellekle, lütufla ve kolaylıkla
ihsan etsin.*

Aḡsena'llâhu lehü men nazare'l-iḡsânâ / Bi-
kemâlin ve cemâli ve be-luṭfin ve yesîr (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 440, Beyit 2*). [*ahsena'llâhu lehü
men nazare'l-iḡsânâ bi-kemâlin ve cemâli ve be-
luṭfin ve yesîr,]*

ahsen-i taḡvîm itmek [1] *Allah'ın her şeyi en güzel
kıvamda(şekilde) yaratması (Tin Suresi 4. ayete atfen).*

Müftehîr ben nice olmayam ki ey şâhib-cemâl /
Her ne zâhir ola benden **aḥsen-i taḳvîm ider**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 393, Beyit 2*). [*aḥsen-i taḳvîm ider, -er*]

aḥsen-i taḳvîm kılmak [1] *En güzel yaratılıştâ var etmek.*

Hâk seni **aḥsen-i taḳvîm kılp** hilkatde / Hüsni ile
hulûkı saña virdi bugün devletde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1346, Beyit 1*). [*aḥsen-i taḳvîm kılp, -up*]

aḥsen-i vech [3] *En güzel tarz.*

Murâdî **aḥsen-i vech** üzredür egerçi vücûh / Velî
bu vech ile olmuş durur kamu aḥvâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 5*). [*aḥsen-i vech,*]

Müntezirdür cümle-i âfâka medh-i hüsni-yâr /
Aḥsen-i vech ile bildüm vaz'umı cânân ile
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1236, Beyit 3*). [*aḥsen-i vech,*]

Aḥsen-i vech ile bildürdi kemâlinde eser / Neşr
olur 'âleme ol vech ile hüsni-i haberi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1512, Beyit 2*). [*aḥsen-i vech,*]

aḥsen kılmak [1] *En güzeli yapmak.*

Hüsni **aḥsen kılpdur** çün didüm aḥsen aña /
Virdi anı yevm-i evvelde daḥı mî'âdda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1287, Beyit 4*). [*aḥsen kılpdur, -up, -dur*]

aḥvâl [41] *Durumlar, içinde bulunulan haller, olup biten işler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Lâ vü len"den geçmişüz sensin bilen **aḥvâlümüz** /
Başumuz kılduk kadem tâ bulavuz râh-ı rızâ
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 33, Beyit 2*). [*aḥvâlümüz, -(ü)müz*]

aḥvâl-ı cihân [1] *Dünya hali.*

Ey Murâdî tãrfetü'l-'ayn oldu **aḥvâl-ı cihân** /
Kimse kalbin münkesir kılmâ göñüldür çün zücâc
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 222, Beyit 5*). [*aḥvâl-ı cihân,*]

aḥvâl-i pür-ma'nâ [1] *Mânâ dolu hâller.*

Vücüdumdan beyân almaḥ beyân-ı bî-nihâyetdûr /
Hemân **aḥvâl-i pür-ma'nâ** 'inâyetdûr 'inâyetdûr
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 1*). [*aḥvâl-i pür-ma'nâ,*]

aḥvâl-i 'ulûm [1] *İlimlerin hâlleri, durumları.*

Hâlet-i dilde durur her n'ola **aḥvâl-i 'ulûm** /
Hâlümüz maḥv olur elbette n'olursa hâlât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 2*). [*aḥvâl-i 'ulûm,*]

aḥvâl-i 'ayn [1] *Kendi hâlim, durumum.*

Şerhe gelmez bu benüm **aḥvâl-i 'aynüm** bir nefes /
Kim dilerse şerhini bulmaḡa terk itsün heves
(*Murâdî Dîvânî, Müfret 23, Beyit 1*). [*aḥvâl-i 'aynüm, -üm*]

aḥvâl ü kâr [1] *Durum ve iş, vaziyet.*

Fark etmek için 'âlemün **aḥvâl ü kârını** / Cümle
zamîri kıldı musaḥḥar fu'âdına (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1366, Beyit 3*). [*aḥvâl ü kârını, -i, -(n)ı*]

aḥvâl [ü] şıfat [1] *Sıfatın, vasfın durumu.*

Ey Murâdî senün aḥvâl ile hâlün ne 'aceb / 'Aceb
oldur görince sende bu **aḥvâl [ü] şıfat** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 175, Beyit 5*). [*aḥvâl-i şıfat,*]

aḥyânâ [2] *Kâh kâh, arada sırada.*

Murâduñ sen murâdısın anuñ ġayrı murâdı yok /
Saña lâyıḡ olan oldur añaşın anı **aḥyânâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 57, Beyit 5*). [*aḥyânâ,*]

Düşdi göñlüm cemâlüne cânâ / Nazar eyle kuluña
aḥyânâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 89, Beyit 1*). [*aḥyânâ,*]

aḥzar [1] *Huzur, nezd, makam.*

Maḥzarında hâzır olmaḡ devlet-i 'uzmâ durur /
Şöyle kim **aḥzar** çün manzaruñdur her vücûd
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1459, Beyit 4*). [*aḥzar,*]

aḥz eylemek [1] *Almak, kabul etmek.*

Lâmi'-i şemsi eḡad nûrını bezl eyledi dil / Kamer-
âsâ anı **aḥz eyledi** a'lâdan dil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 798, Beyit 3*). [*aḥz eyledi, -di*]

'â'id [2] *Birine veya bir şeye mahsus, ona ayrılmış, tahsis edilmiş.*

Anuñ hüsni gâyet yok hemân ḡaṭtuñ saña **'â'id** /
Mu'arrâdur araluḡda bunı fikr eyle kıl iz'ân
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 4*). [*'â'id,*]

Ey cihân-ârâyişin seyr eyleyen ġâfil-mebâş / Seyr-
i naḡş etmekde ne **'â'id** saña didârdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1084, Beyit 3*). [*'â'id,*]

'â'ile [1] *Akraba. II Pay hakkı olan.*

Manṡıkum ezber iderseñ biline saña kelâm / Behre-
dâr olmaz iseñ nefsuñı bil **'â'iledür** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 431, Beyit 4*). [*'â'iledür, -dür*]

ak [1] *Beyaz*

Senün kârûñ çü kârûñdur neden kârûñ
müfevvezdûr / Füyûzuñ 'aynını **aḡdur** ḡalâş olam
melâletden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 981, Beyit 2*). [*aḡdur, -dur*]

aḡ u ḡara [2] *Beyaz ve siyah. II her şey, masiva.*

Her ne kim ister isem ben senden isterven hemân /
Nesne kılmazam efendüm **aḡ u ḡarada** taleb
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 126, Beyit 3*). [*aḡ u ḡarada, -da*]

Murâdî kimse fehmi itmez sözüñi lîk kâmiller /
Kemâl ile olan kâmil ne kılsun **aḡ u ḡarayı**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1499, Beyit 5*). [*aḡ u ḡarayı, -(y)ı*]

'aḡabince [1] *Ardından, takiben.*

Derdini şol kişi görüp ide taħammüli / Dermānını bulur **‘aķabince** bu ğam degül (*Murādī Dīvānı, Gazel 825, Beyit 3*). [*‘aķabince,]*

aķar şu [2] *Aķarsu. II Söz, sedâ.*

Didiler çün reca‘nādan nidāyı / Revān olup aķarlar çün **aķar şu** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1212, Beyit 3*). [*aķar şu,]*

Murāduñ sözleri ‘ayn-ı haķīkat maħz-ı ‘ibretdür / Bu güftāra ķulağ ur ğayrı per-tāb it **aķar şuya** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1330, Beyit 5*). [*aķar şuya, -(y)a]*

aķdāh [2] *Kadeh'ler, cāmlar, bardaklar.*

Cür‘a nüş itdüķde **aķdāhı** sıdum / Bāde-i nüş eylerem esrārdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1167, Beyit 4*). [*aķdāhı, -ı]*

‘Ayn-ı vaħdetden içüpdür nice **aķdāh** ile mā / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ğayrān eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 3*). [*aķdāh,]*

aķdes [1] *En kutsal.*

Tā‘ir-i gülşen-i ķudūs hıvāce-i Rūh-ı Ķudsdür / Cümleñüñ oldı **aķdesi** eyledi çün ğayā sıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 201, Beyit 2*). [*aķdesi, -ı]*

aķdes olmak [1] *En kutsal olmak.*

Muķaddessin senün maħbūbun oldı senden aķdes bes / Ne cevhersin ki ğayrıda bulunmaz dürr-i nā-yābuñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 4*). [*aķdes oldı, -dı]*

‘aķibet [17] *Netice, son, nihayet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Furşatı fevt itme ey dil **‘aķibet** bu dem geçer / İhtiyār-ı ğalvet it k’oldur ķamudan ħūb-ter (*Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 1*). [*‘aķibet,]*

‘aķibet-endiş olmak [2] *Sonunu düşünen olmak.*

Ey Murādī **‘aķibet-endiş olup** gözle tarīķ / Ķul olanlar ğazret-i sultānadur fermān-ber (*Murādī Dīvānı, Gazel 383, Beyit 5*). [*‘aķibet endiş olup, -up]*

‘Aķibet-endiş olan dünyāda ğāfil olmadı / Kārını tedbir iden ‘ālemde cāhil olmadı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1467, Beyit 1*). [*‘aķibet-endiş olan, -an]*

‘aķil [59] *Aķillı kimse. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Māsivāyı terk idüben dünyādan bī-zār ol / **‘Aķil** iseñ ey gönül ‘ışķ ile olğıl āşinā (*Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 2*). [*‘aķil,]*

‘aķil-i ħūb [1] *Güzeli, latif aķillı kişi.*

Ĥuzūr-ı vaħdete meyl eyledi dil-i nālān / Cihān-ı kesrete mā‘il olur mı **‘aķil-i ħūb** (*Murādī Dīvānı, Gazel 141, Beyit 4*). [*‘aķil-i ħūb,]*

‘aķil-i kāmil [2] *Olgunluğa erişmiş aķillı kişi.*

‘Aķil-i kāmil iseñ eyle Murādī bu işi / İhtiyār eyle ferāğat oturup vaħdetde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1346, Beyit 5*). [*‘aķil-i kāmil,]*

Bir laħza devr ider felek niçün saña bunca emek / Ger **‘aķil-i kāmil** iseñ dünyādan olğıl sen beri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1552, Beyit 2*). [*‘aķil-i kāmil,]*

‘aķil ķılmak [1] *Aķillı etmek.*

Bu remzi feth ider mi degme kimse / Meger kıla Murādī anı **‘aķil** (*Murādī Dīvānı, Gazel 847, Beyit 5*). [*‘aķil kıla, -a]*

‘aķil olmak [11] *Aķillı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu beķā-yı ‘uzlet oldı **‘aķil olan** kimsene / Pes Murāduñ kavli olmaz fikr-i rüşenden ırağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 663, Beyit 5*). [*‘aķil olan, -an]*

‘aķl [80] *Aķıl. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ķülliyet irişdi **‘aķla** çün kim / Pes oldı ğabīb-i ‘ālem-ārā (*Murādī Dīvānı, Gazel 95, Beyit 3*). [*‘aķla, -a]*

‘aķla gelmek [1] (Deyim) *Aķla gelmek, düşünmek.*

Nāñķum nuķuma virmedi benüm zerre ğalel / Her ne kim **‘aķla gelürse** anı bilgil mevcūd (*Murādī Dīvānı, Gazel 252, Beyit 3*). [*‘aķla gelürse, -ür, -se]*

‘aķl almak [1] (Deyim) *Aķlını kaybetmek.*

Yāķīne ‘ilm iledürse zevī‘l-‘ uķūl n’ider / Çü **‘aķlın aldura** pes ilticāyı n’eyler dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 829, Beyit 3*). [*aldura, -a]*

‘aķl atı [1] *Aķıl atı.*

Her nice yüğrük ola zevī‘l-‘ aķluñ **‘aķl atı** / Yolda ķala irişmeye eser ayağuma (*Murādī Dīvānı, Gazel 1367,4 Beyit* [*‘aķl atı,]*

‘aķla urmak [1] (Deyim) *Aķla vurmak. II Aķılca düşünmek, değerlendirmek.*

Murāduñ diñlegil ķālin saķın urğıl oñat **‘aķla** / Mu‘ammā-i ledün bilmek dilerseñ añla ķālümde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 5*). [*‘aķla urğıl, -ğıl]*

‘aķl eylemek [1] (Deyim) *Düşünmek.*

Ben ta‘aķķul eylesem olmaz ‘aceb bu rāħati / Kimsene **‘aķl eylemez** miñnetde ‘ayn-ı rāħatüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 877, Beyit 2*). [*‘aķl eylemez, -mez]*

‘aķl-ı ‘ālem [1] *Herkesin aķlı.*

Murādī işbu ma‘nā fehmini bilmediler kimse / Bu yirde cümle **‘aķl-ı ‘ālemin** ķaşır durur el-ĥaķ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 5). [‘aql-ı
‘âlemin, -in]

‘aqlı başa dirmek [3] (Deyim) *Aklını başına toplamak, akıllıca davranmak.*

Kimseye kılmaz vefâsız dehr içinde câvidân /
‘**Akluñ başuna devşür** hıvâb-ı ğafletden uyan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [‘akluñ
başuna devşür,]

‘Âkil iseñ sen benüm kavlüme kâ’il olasin /
‘**Akluñ başuna devşür** hıvâb-ı ğafletden uyan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 4). [‘akluñ
başuna devşür,]

Murâdî kavlını güş eyle ‘aqlı dir başa / Hüdâyı
zâkir olup rûz u şeb senâ eyle (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1385, Beyit 5). [‘aqlı başa dir,]

‘aqlı başuñ cem’ eylemek [3] (Deyim) *Aklını başına toplamak. II Akıllıca düşünmek.*

Neden bağlanuben kalduñ bu mekkârûñ hayâlinde /
Gel ‘**akluñ başuñ cem eyleyüp** Hâkdan rızâ
iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [‘akluñ
başuñ cem eyleyüp, -(y)üp]

‘**Aklı gel başuñ cem’ eyle** eger ‘âkil iseñ / ‘Âkil
oldur edeb ile vara râhında ola (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1363, Beyit 2). [‘aklı başuñ cem’ eyle,]

‘**Aklı gel başuñ cem’ eyle** eger ‘âkil iseñ / ‘Âkil
oldur edeb ile vara râhında ola (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1447, Beyit 2). [‘aklı başuñ cem’ eyle,]

‘aqlı dirmek [4] (Deyim) *Aklı başında olmak, aklını derleyip toplamak. II Akıllıca, makul davranmak.*

Nice bir ğafletde a‘mâ olasin **dir** ‘**akluñ** / Bak
gönül mir‘âtine gör kim ne şüret gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [‘akluñ dir,]

Haber-i ferruñı hayr oldı yine peydâda / Ğaflet
eyleme gönül ‘**akluñ dir** aşfâda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 1). [‘akluñ dir,]

‘İlm öğrenigör cihânda her dem / **Dir** ‘**akluñ** bā-
cehâlet olma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit
2). [‘akluñ dir,]

Münevver eyle ‘âkil sen derüñüñ / Kıyâmetde kim
ola ‘**aklı dire** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit
4). [‘aklı dire ola, -a]

‘aql-ı ekme olmak [1] *En mükemmel aklın oluşması, meydana gelmesi.*

Emr ile hükm-i kâtı‘ irişdi çün türâba / Bir ‘**aql-ı
ekme oldı** kâdir olup cevâba (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1398, Beyit 1). [‘aql-ı ekme oldı, -dı]

‘aql-ı evvel [6] *Allah’ın yarattığı ilk varlık, ilk sebep, maddî olmayan, fakat maddenin kendisinden doğduğu asıl varlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elfdür evvel hurûfa ibtidâ ey merd-i rāh / Oldı
‘**aql-ı evvele** satvet ü behcet iftitāh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [‘aql-ı evvele, -e]

‘aql-ı hayrān [1] *(Bir şeyin mükemmelliği karşısında) hayran kalmış, kendinden geçmiş akıl.*

Bu kadar hikmetine irmedi **‘aql-ı hayrān** / Gene
zâtında beni eyle velî ser-gerdān (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1122, Beyit 1). [‘aql-ı hayrān,]

‘aqlı kalmak [1] (Deyim) *Bir şeyi hep düşünmek, hatırandan çıkmamak.*

Revnağ bulurdi her kişi miqdârına göre / Zâbıt itse
‘**aqlı kalmasa** idi kemānda (Murâdî Dîvânı, Gazel
1370, Beyit 3). [‘aqlı kalmasa, -ma, -sa]

‘aql-ı küll [4] *Akl-ı evvelden sonra gelen ilk mertebe, akl-ı evvelin mazharı; her şeyi kavrayan akıl. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

‘**Aql-ı küll** olalı hem-rāh aña dildür peyrev /
Tahtumı şanma Süleymān gibi sen bād iledür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [‘aql-ı küll,]

‘aql-ı mebhūt [1] *Hayrete düşmüş akıl.*

Lâzım nedür dilâ kim elzemde ‘**aql-ı mebhūt** /
Sevdâ-yı fenn-i âşer zehrîne durdı kaldı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [‘aql-ı mebhūt,]

‘aql-ı müdrik [1] *İdrak eden, anlama yetisine sahip akıl.*

Zât-ı pākūndür müberrā cümle ma‘kūlâtan /
‘**Aql-ı müdrik** varımız güş itme menkūlâtan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 1). [‘aql-ı
müdrik,]

‘aql-ı reh-nümün [1] *Yol gösteren akıl.*

Bahr-i istiğrāka ğarq oldı bu ‘**aql-ı reh-nümün** /
Hayret ile anuñ içün “mā’ arefnā”dur nidā (Murâdî
Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [‘aql-ı reh-nümün,]

‘aql-ı ressāh [1] *Sağlam, yetkin, muhkem akıl.*

Hafîdür ‘**aql-ı ressāha** celîdür ehl-i ‘irfāna /
Cemāl-i bā-kemāle rāğib iseñ gözle merd-āne
(Murâdî Dîvânı, Müfret 30, Beyit 1). [‘aql-ı
ressāha, -a]

‘aql-ı sebük-bār [1] *Dünya derdi, yükü taşımayan akıl.*

Çü ‘**aql-ı sebük-bār** olupdur muhîṭ-i ‘ulūm /
Muhîṭ eyledi çäre oldı mine’l-‘âlemîn (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [‘aql-ı sebük-bār,]

‘aql-ı selim [1] *Sağduyu; Selim akla sahip olanlar.*

Hikmet ü kudretini añladı ol vehhābuñ / Eyledi
‘**aql-ı selimi** üzerine hem-rāh (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1344, Beyit 3). [‘aql-ı selimi, -i]

‘aqlınca [1] *Kendince.*

‘Ukûl irmez nihâyetle Murâdîñün kelâmına / Velî
‘**aqlınca** her bir kimseye bir dâstân olmış (Murâdî
Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [‘aqlınca,]

‘aqlı gitmek [1] (Deyim) *Aklı gitmek, ne yapacağını şaşırarak, doğru düşünemez olmak.*

Çü gitdi selb olub ‘aqlum n’ider ‘aqlı olan ‘aqlı / Şunuñ kim yokdur idrâki özinden ‘aql u cân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [‘aqlum gitdi, -di]

‘aql ile cân [1] Akıl ve can.

Şeb-rev olmışdur hicâb altında çün nefsi zalüm / ‘Aql ile cân oldu şahid cürm-i ikrârındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [‘aql ile cân,]

‘aql irmek [2] (Deyim) Akıl ermek, anlamak.

‘Aql iremez kemâlin müstefsir olma gel / ‘Ayn-ı ma‘ânîye nazar a‘lâdadur göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [‘aql iremez, -e, -mez]

Mîğ-i lutfi bize çün yağdura ihsân matarın / Biterüz şöyle ki ‘aql irmeye tekrârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [‘aql irmeye, -me, - (y)e]

‘aql terâzûsına irmek [1] Akıl terazisine vurmak. II Akıllıca, makul anlayışla olayları değerlendirmek.

Uralum ‘aql terâzûsına anı kat kat / Görelüm lutf-i nidâyile ola ol âsân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 4). [‘aql terâzûsına uralum, -alu, -m]

‘aql u cân [1] Akıl ve can.

Çü gitdi selb olub ‘aqlum n’ider ‘aqlı olan ‘aqlı / Şunuñ kim yokdur idrâki özinden ‘aql u cân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [‘aql u cân,]

‘aql u dâniş [1] Akıl ve bilgi.

‘Aql ü dânişden mücellâ oldu dil âyinesi / Kanlu oldur kim maḥabbetden bir ola sinesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [‘aql ü dânişden, -den]

‘aql u dil [1] Akıl ve gönül/yürek.

Ğayb-ı ğaybiyyetde kâşırdur egerçi ‘aql u dil / Lîk emri ile dil ekmelde mâfihâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 3). [‘aql u dil,]

‘aql u fehm [1] Akıl ve anlama.

Bu Murâdîdür vücûd-ı maḥz-ı sırr-ı kâ’inât / Sen kemâl isterseñ eyle ‘aql u fehmi târ u mâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 5). [‘aql u fehmi, -i]

‘Aql u fehm ile yûri ‘ilm ile tutıl mirşâd / ‘Âkil oldur ki Murâdî bile nef’ ü zarârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 5). [‘aql u fehm,]

‘aql u idrak [1] Akıl ve anlama gücü.

Baḥr-ı a‘zamdur vücûd-ı ‘ârifin ey zü’l-‘aql / ‘Aql u idrâk ister iseñ çekme ‘âlemden ğamı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 3). [‘aql u idrâk,]

‘aql zevraḳı [2] Akıl sandalı; akıl, fikir.

Baḥr-ı muḥîte girdi yine ‘aql zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolu kenârı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [‘aql zevraḳı,]

Baḥr-ı muḥîte girdi yine ‘aql zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolu kenârı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [‘aql zevraḳı,]

‘aqluña irmek [1] Düşünmek.

Bu Murâdî dimiş bunı lîkin / ‘Aqluña urğıl olmağıl ser-keş (Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 5). [‘aqluña urğıl, -ğıl]

‘aqluñ başa düşürmek [1] Akılını başına düşürmek. II Akıl, mantık doğrultusunda davranmak.

‘Aqluñ başa düşürüp fî’l-hâl / Olmağıl sen müşevveşü’l-aḥvâl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 2). [‘aqluñ başa düşürüp, -üp]

‘aqluñ başuña cem’ etmek [1] (Deyim) Akılını başına toplamak, akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak.

‘Aqluñ başuña cem’ it fehm ü idrâk ile ol / Kimsenüñ ‘aybını açma tâ senüñ mestür ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). [‘aqluñ başuña cem’ it,]

aqlâm çalmak [1] Yazmak, yazılmak, işlenmek.

Maḥabbet çün çalındı evvel aqlâm / Velî her kişîye virilmedi tâm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 2). [aqlâm çalındı, -m, -dı]

aḳmak [19] Akmak, coşmak, kaynağından çıkmak, dökülmek.

Baḥr-ı bî-pâyâna enhâr irse nâ-peydâ olur / Her ne deñlü çağlayup aḳarsa nâ-güyâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [aḳarsa, -ar, -sa]

Nice saña virmesün dil bu gedâ-yı derdmend / Dostum çün leblerüñden çeşme-i ḥayvân aḳar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [aḳar, -ar]

Añladuñ mı yine bu yirde Murâduñ suḥenin / Yine lutf ile ma‘ârifden aḳıtdı enhâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 5). [aḳıtdı, -dı]

Yenbû‘-ı ḥikmet oldu aḳıtdı dil zülâlin / Kim nüş iderse anı bilgil ki var idüpdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3). [aḳıtdı, -dı]

Bunı añlamağa şâhâ gerek bir meşreb-i ‘âlî / Murâdîñ revânından aḳar dâ‘im revân elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 5). [aḳar, -ar]

Şafâ zevkîni istedüm buldum ânide / Mezâḳ-ı revân oldu ‘ışkında aḳan zülâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [aḳan, -(a)n]

Nesîm-i lutf eser çün kim mu‘aṭṭardur meşâm-ı dil / Aḳar mâ-ı lezîzi feyz alup ḳand-i zülâlin (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [aḳar, -ar]

Şal vücûduñ fülkîni geşt eyle baṭn-ı ‘âlemi / Bu Murâdîñ dilinden aḳdı bu deryâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [aḳdı, -dı]

II Ağlamak.

Sinemi kıldı delük delük efendüm göz yaşum /
Şanasın kim hâk üstine begüm bārān **aķar**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2*). [*aķar, -ar*]

Çâresini bilmezem bu yaşımı dîñdirmegün /
N'eyleyem ey dostlar her lahza vü her an **aķar**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3*). [*aķar, -ar*]

Ey Murâdî çeşmüñ oldu 'aynâni tecrîyân / Gice
gündüz **aķıdur** yaşın olup giryân aķar (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 397, Beyit 5*). [*aķıdur, -(u)r*]

Aķıtdı gözi yaşını çün yâr ışığında / Rahmet
nazarın eyledi bārâna berâber (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 451, Beyit 3*). [*aķıtdı, -dı*]

Gözlerün **aķıtduğı** demdür bil anı nem degil /
Şöyle bil âdem degil anı ki oldu zârsuz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4*). [*aķıtduğı, -duğı, -ı*]

Kum fe-enzîr 'aynından **aķıdup** zülâl-i fazlını /
Fakr ile fâhr eyleyüb kavline bürhân eylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3*). [*aķıdup, -up*]

Aķıtgıl eşki çeşmünden olasın ma'şiyetden pāk /
'İbâdât it kıl istiğfar ola tâ kim günâhuñ kem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2*). [*aķıtgıl, -gıl*]

Ârzü-yı vuşlat eyler bu dil-i bî-çâremüz / **Aķıdur**
hicrûñle gözler yaş yirine nice dem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3*). [*aķıdur, -(u)r*]

Aķıdup yaşını deryâlar gibi kıldı şadef / Düşdügi
içün cüdâ nâ-yâb bir dürdânenen (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1028, Beyit 2*). [*aķıdup, -(u)p*]

Diñüz baña bi'llâhi göñlümi alan kanı / Hicrinden
aķıdur göz yaşlar yirine kanı (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1556, Beyit 1*). [*aķıdur, -(u)r*]

Güş iden güftâr-ı dil-süzum 'aceb mi ola mest /
Kaṭreyem gerçi Murâdî **aķıdam** deryâyı ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5*). [*aķıdam, -am*]

aķmâr [1] Aylar.

Şu'â'-ı mihri feyzinden eger neşr olmasa zerre /
Olurdu muẓmaḥîl **aķmâr** şems olmazdı nûrânî
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4*). [*aķmâr, -*]

aķrân [1] Denk, eş, benzer.

Anuñ bir hâzini var kim yok anuñ hergiz **aķrânı** /
Güzellükde şu resmedür anı medḥ idemez meddâḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3*). [*aķrânı, -ı*]

aķreb [6] Daha yakın, daha karîb. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kurbete oldu mübeddel bu'dumuz ḥamdüm aña /
Oldı aķreb kurb ile kurbetde **aķrebdür** karîb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2*). [*aķrebdür, -dür*]

aķreb olmak [4] En yakın olmak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kurbete oldu mübeddel bu'dumuz ḥamdüm aña /
Oldı aķreb kurb ile kurbetde aķrebdür karîb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2*). [*aķreb oldu, -dı*]

'aks [15] Akis, yansıma. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Tuṭar mir'ât-ı dilde çün cemâl **'aksine** âyîne /
Beyân-ı beyyînâtuñdan saña bürhân ider yâ Rab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2*). [*'aksine, -i, -(n)e*]

'aks-i güneş [1] Güneşin yansıması.

Lâḥîk olmasa eger **'aks-i güneş** zerresine / Nice
teşḥîş ide zâv-ı nücüm ü kâmerin (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1115, Beyit 3*). [*'aks-i güneş, -*]

'aks-i ḥüsn [1] Güzelliğin yansıması.

Rûyına âyîne tutdı **'aks-i ḥüsnin** gösterüp / Mest
ider 'uşşâkıñı bir cür'a-i peymânenen (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 4*). [*'aks-i ḥüsnin, -in*]

'aks-i kâmer [1] Ay ışığının yansıması.

Şu'â'-ı ḥüsninin pür-tâb idince **'aks-i kâmer** /
İrişdürür aña şems-i ezel ḥarârâtı (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1540, Beyit 3*). [*'aks-i kâmer, -*]

'aks-i mihri [2] Güneşin yansıması.

Vech-i tâbânunıñ dîde tâb içinde seyr ider / **'Aks-i
mihri** nitekim mehtâb içinde seyr ider (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1*). [*'aks-i mihri, -i*]

Şems-i tâbân oldu çün kim **'aks-i mihrüm** 'âleme
/ Ey Murâdî ben degülven mihribânumdur gelen
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 5*). [*'aks-i
mihrüm, -üm*]

'aks-i mir'ât [1] Aynadaki yansıma.

Her ne kim kılsa ḥâbîbüm kamu ef'âlinde / **'Aks-i
mir'âta** girüp dîde-i seyyâle düşer (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 418, Beyit 2*). [*'aks-i mir'âta, -a*]

'aks-i nûr-ı vech [1] Yüzdeki nurun, ışığın yansıması.

Tâb uraldan **'aks-i nûr-ı vechüñ** ey sırr-ı nihân /
Sen nihâniden 'ayânîler 'ayân oldu 'ayân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 1*). [*'aks-i nûr-ı vechüñ, -ün*]

'aks-i nûr-ı yâr [1] Sevgilinin, Allah'ın nurunun
yansıması.

Pâre pâre oldu Sînâ **'aks-i nûr-ı yârdan** / Nice
tâkât göstere şol k'aña peydâ gösterür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2*). [*'aks-i nûr-ı yârdan, -den*]

'aks-i ruh [2] Yanağın ısıltısı; parlak yanak.

Eger mir'ât-ı dilde **'aks-i ruḥdan** / Ne andan var
sevâd ey dil ne beyzâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 75,
Beyit 4*). [*'aks-i ruḥdan, -dan*]

Şubḥ-dem **'aks-i ruḥından** şemse nûr itmiş 'atâ /
Mâha kılmış rû-be-rû anı zamân itmiş yüze

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [‘aks-i ruhundan, -in, -dan]

‘aks-i ruh-sâr [1] Yanağın yansıması.

Mir’ât-ı ‘ayn-ı tahkîk gösterdi **‘aks-i ruh-sâr** / Ey cümleñün cemâli sensin yine numûde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2). [‘aks-i ruh-sâr,]

‘aks-i rûy [1] (Sevgilinin) Yüzünün yansıması.

Tâb uraldan **‘aks-i rûyuñ** tâbdur ‘âlemlere / Dem-be-dem dil ârzûsı irmegedür demlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [‘aks-i rûyuñ, -un]

‘aks-i siyer-nümâ [1] Hz. Muhammed’in ahlâk ve yüksek vasıflarını gösterenin yansıması.

Medh ile medhın eyledi çün zât-ı zi’l-bekâ / Mir’ât-ı şüret eyledi **‘aks-i siyer-nümâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [‘aks-i siyer-nümâ,]

‘aks-i tab [2] Parlak yansıma.

Zerre-i nâçize pertev şalsa tâb-ı âfitâb / Âb içinde **‘aks-i tâba** şems urulmaz aña ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [‘aks-i tâba, -a]

‘Aks-i tâbuñ uralı ‘âleme ey nûr-ı mübîn / Lem’a-i berk-i cemâlün nice peydâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [‘aks-i tâbuñ, -un]

‘aks itmek [1] Yansımak.

Lem’a-i mihr-i tâbı ger âb içinde **‘aks ide** / Fîl-mesle oldu bu maḥal âyinedür cemâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [‘aks ide, -e]

‘aks-i yâr [1] Sevgilinin yansıması.

Şüret-i dünyâda zâhirdür cemâli **‘aks-i yâr** / Leyse fîl-halkı cemâlün leysen ‘an ḡayrin karâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [‘aks-i yâr,]

‘aks olmak [2] Yansımak.

Tarḥ idelden berü **‘aks oldu** dile sit-cihât / Nefs u rûḥum biri kâ’il birisi kâ’iledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [‘aks oldu, -dı]

Şu’â-ı mihrüme **‘aks oldu** ‘aksedür râci’ / Burûḫ-ı aslâ nazar kıl biline tâ feyyâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4). [‘aks oldu, -dı]

aḳşâ [3] En uzak, en son.

Bilâ-harfin nedür kâli gel imdi añla ma’nâyı / Murâdî buldı **aḳşâyı** çü söyler dem-be-dem Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5). [aḳşâyı, -(y)ı]

Bilâ-şariḫ n’ider fânî gel imdi añla ma’nâyı / Murâdî buldu **aḳşâyı** çü söyler dem-be-dem Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5). [aḳşâyı, -(y)ı]

Ru’yet-i ‘uzmâdadur **aḳşâ** maḳâm / Mantıḳ-ı a’lâdadur a’lâ peyâm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1). [aḳşâ,]

aḳşâ-yı cism [1] En uzak cisim, gezegen, yer.

Râh-ı ḥaḳîkat içre dil tıtalı tarîḳat / **Aḳşâ-yı cismi** gezdi irmedi intihâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 2). [aḳşâ-yı cismi, -i]

aḳvâ [3] Ar. sf. Daha kuvvetli.

Yâ Rabbi Murâdî kuluñı luṭfuña ırgür / Çün sensin iki ‘âleme bürhân ile **aḳvâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 5). [aḳvâ,]

Miḳrâz-ı şer’ **aḳvâ** iken biçer mecâzı / Gel derz-i şer’e vâlic oluben ol selâmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [aḳvâ,]

‘Arşa-i heybetde kapdı devletün küyünü pes / Her neye kim el ura kârında ol **aḳvâ** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [aḳvâ,]

aḳvâ eylemek [1] Çok kuvvetli yapmak.

Fâ’il-i muḥtâra çün eyledi ‘arz-ı vücüd / Cüd-i vücûdumda pes **eyledi aḳvâ** benî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 3). [aḳvâ eyledi, -di]

aḳvâl [14] Kavlı’ler, sözler, kelâmlar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sen daḥı tâ ḳalmayasın fi’d-dücâ / Gel Murâduñ diñlegil **aḳvâlini** (Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 5). [aḳvâlini, -i, -(n)i]

aḳval-i şıfat [1] Sıfatın, vasfın sözleri.

Ḳavl-i ḳâ’ilde dinildi nice ḳavl-i ef’âl / Ḳavlümüz bunda durur kim ola **aḳval-i şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 3). [aḳval-i şıfat,]

aḳvâl olmak [1] Sözler olmak. II Sıradan sözler olmak.

Murâduñ ḳavli **olmadı** bu **aḳvâl** / Buyurdı cümle ḳavlümdür kemâ ḳâl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 5). [aḳvâl olmadı, -ma, -dı]

al [2] Hile, düzen, aldatma.

Cân ile cânân arasında ḥicâbın ref’ iden / Meyl idüp aldanmadılar mâsivânuñ **alna** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [alna, -ına]

Aşıldı levḥ-i dil şalınur câ-be-câ müdâm / Bağlandı çünki rişte-i ḥubb ile **âl** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3). [âl,]

al eylemek [2] Hile yapmak.

Çeşm-i sehḥâruñ **eyledi** baña **al** / Bu elif ḳaddüm benüm çün dâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 1). [al eyledi, -di]

Bir kemân ebrü miyânüm kıldı dâl / Aldı göñlüm **eyleyüben** baña **al** (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1). [al eyleyüben, -(y)üben]

âl kılmak [1] Hile, düzen kurmak. II Anlamı gizlemek.

Eyleyüp her yirde câyı hep başır oldu başar / Bu rumûzumda ulû’l-ebşâra **kıldum âlümi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 3). [âlümü kıldum, -du, -m]

al [3] Açık kırmızı renk.

Eger görse yañağı hālını olmazdı kâni' ol / Münāsib girü ol hāla ruḥi üzre bir **al** ister (Murādî Divānı, Gazel 318, Beyit 3). [al,]

La'lüñden aldı **al** ile gonce tarāveti / Zülfüñden aldı süñbül-i ğarrā letāfeti (Murādî Divānı, Gazel 1538, Beyit 1). [al,]

II Kanlı gözyaşı.

Her seher bülbülleyin **āl** ile zār oldu işüm / Gel teraḥḥum eyle bağrum gonceveş pür-hündur (Murādî Divānı, Gazel 396, Beyit 2). [āl,]

'alā [4] Daha iyi, pek iyi, en yüksek, ziyāde ve mürtefi olan.

'Alā'im oldu **'alāya** **'alāyile** süflî / Birisidür derecāt u birisidür derekāt (Murādî Divānı, Gazel 214, Beyit 4). ['alāyile, -(y)ile]

Çün 'aḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ğayb / Nāmumı levḥe kılḳ ile yazdı **'alāda** 'ışḳ (Murādî Divānı, Gazel 703, Beyit 4). ['alāda, -da]

Şerḥ ü beyāna sığmadı gerçi bu ḥüs-n-i rüy / Herkes dilinde medḥi **'alā** ḳudreti'l-himem (Murādî Divānı, Gazel 938, Beyit 3). ['alā,]

'İsmet ḥicābı çün kim tıtmış cihānı düp-düz / Yā bu cezā nedendür rāġib iken **'alāda** (Murādî Divānı, Gazel 1400, Beyit 4). ['alāda, -da]

'alā eyle [1] Yüce eylemek, ululamak.

Cān ile gönül çün aña düşdi / Pes aña anuñ **eyle** **'alāda** (Murādî Divānı, Gazel 1434, Beyit 3). ['alāda eyle,]

a'lā [56] Yüksek, yüce, mukaddes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beni evvel idüp evvel beni sābit kılur āḥir / Murādî bunu fehm eyler iseñ diyem daḥı **a'lā** (Murādî Divānı, Gazel 63, Beyit 5). [a'lā,]

a'lā derecāt [1] Yüksek dereceler.

Āstānından anuñ gitme Murādî zinhār / Ger murāduñ ise bulmak senüñ **a'lā derecāt** (Murādî Divānı, Gazel 181, Beyit 7). [a'lā derecāt,]

a'lā eylemek [2] Yüceltmek.

Ten gibi esfelde ḳalma menzilüñ / Hem çü cān-ı pāk **a'lā eylegil** (Murādî Divānı, Gazel 836, Beyit 4). [a'lā eylegil, -gil]

Gerçi kim dirler 'uluvv-ı himmeti imāndan / Saña tefvīz itmişem sen **eylegil a'lā** yine (Murādî Divānı, Gazel 1255,

a'lā ile edna [1] Soylu, zengin ile soysuz, fakir.

Pes **a'lā ile ednā** buldı tefrīḳ / Biri ehl-i 'ikāb ve biri rütbet (Murādî Divānı, Gazel 205, Beyit 4). [a'lā ile ednā,]

a'lā itmek [1] En üst seviyede yapmak.

Şaġa vü şola baş şaluben serv-i ḥirāmān / Tevhīdūñ **ider** şevḳ ile şāḥa senüñ **a'lā** (Murādî Divānı, Gazel 79, Beyit 3). [a'lā ider, -er]

a'lā'l-meṭālib [1] İstek, arzu, taleb edilen şeyin en yücresi.

Olalı genc-i pinḥānuñ kilīdi / Özinde munderic **a'lā'l-meṭālib** (Murādî Divānı, Gazel 166, Beyit 2). [a'lā'l-meṭālib,]

a'lā olmak [11] Yüce olmak, güzel olmak, yakışmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görme şaḳm özüñi bakma kişi 'aybına / Ḥāk ile berāber o ḳadrüñ **ola tā a'lā** (Murādî Divānı, Gazel 101, Beyit 3). [a'lā ola, -a]

a'lā vü edna [6] Yüce ve hakir. II Tüm insanlar, halk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mundericdür cümleten **a'lā vü ednā** munderic / Ey Murādî mundericdür cümle a'lā munderic (Murādî Divānı, Gazel 220, Beyit 5). [a'lā vü ednā,]

ālā [29] Güzel, latif, hoş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Himemendür **ālā** velī himmetüm sendedür / Çü luṭfuñdan iḥsān ola oluram pür-ziyā (Murādî Divānı, Gazel 118, Beyit 3). [ālā,]

'alā'im [7] Nişanlar, belgeler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Alā'im oldu 'alāya 'alāyile süflî / Birisidür derecāt u birisidür derekāt (Murādî Divānı, Gazel 214, Beyit 4). ['alā'im,]

'alā'im olmak [1] İzlerin, nişanların olması.

'Alā'im oldu ḳamu 'āleme ḥuş-ı niḳāb / Aceb olur bu niḳābumda keşf olursa cemāl (Murādî Divānı, Gazel 828, Beyit 4). ['alā'im oldu, -dı]

'alāḳa [1] Bağlantı, ilişki.

Çünki Murādî añladı neymiş **'alāḳa** / Geçdi kemāl-i ekmeli irdi kemāle (Murādî Divānı, Gazel 1415, Beyit 5). ['alāḳa,]

'alāḳa-i fu'ād [1] Kalbin ilgisi.

Zerrece var ise eger ğayra **'alāḳa-i fu'ād** / Vaşl-ı ḥabībe sen anı cümle-i māñi' añaġıl (Murādî Divānı, Gazel 814, Beyit 2). ['alāḳa-i fu'ād,]

'alāmāt [1] İzler, nişanlar.

'Alā'imden **'alāmātı** bilüp 'ilm ile 'āmildür / Velī anuñ beyānına 'adedsüz terk-i cān ister (Murādî Divānı, Gazel 278, Beyit 4). ['alāmātı, -ı]

‘alāmāt-ı ‘aṭāyā [1] Cömertlik, bağış, ihsan alâmetleri.

Müyesser çün kolay itmiş umûrın zâhîr ü bâtın /
‘**Alāmāt-ı ‘aṭāyâdur** “ve yessernâhü teysîrâ”
(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [‘alāmāt-ı
‘aṭāyâdur, -dur]

‘alâmet [8] Nişan, işaret, eser, iz, remiz; bir
şeyin bilinmesine vasıta olan şey. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘İşkuñda dili eyledi çün sırı ‘alâmet / Sırrında
‘**alâmetde** bulur yine nihâyet (Murâdî Dîvânı,
Gazel 199, Beyit 1). [‘alâmetde, -de]

‘alâmet eylemek [1] İşaret koymak, nişan etmek.

‘İşkuñda dili eyledi çün sırı ‘alâmet / Sırrında
‘alâmetde bulur yine nihâyet (Murâdî Dîvânı,
Gazel 199, Beyit 1). [‘alâmet eyledi, -di]

‘alâmet-i ezeli [1] Ezelden beri var olan iz, işaret.

‘Alâmet-i ezeli’dür senüñ yanundağı rûh / ‘Abes
yire geçürürsin sebeb nedür güzerin (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3). [‘alâmet-i ezeli’dür,
-dür]

‘alâmet olmak [4] Belirti olmak. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Varlık diler iseñ ey Murâdî / ‘İşk **oldı** aña yüce
‘**alâmet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 5).
[‘alâmet oldı, -dı]

ālām-ı ‘ışk [1] Aşkın elemeleri, acıları,
dertleri, sıkıntıları.

Bizdedür **ālām-ı ‘ışk** ammâ devâsı yârde / ‘İşk
iledür hâl-i dil tekrârdur tekrârda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1278, Beyit 1). [ālām-ı ‘ışk,]

ālât [1] Aletler, makineler. II Eşyalar.

Nağş-ı bî-âlet durur ger sende var ise nazar / Nâzır-
ı nağğâş ol kılma nazar **ālâtına** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1256, Beyit 3). [ālâtına, -ı, -(n)a]

alay [3] Alay, topluluk, hepsi.

Mür u mähî zevk ider **ālâyı** âdem neylesün / Pes
namâz-ı dest için ‘uşşâk ile kan eglenür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [ālâyı,]

Lezzâtı terk idenler lezzâta irdi el-hâk / **Ālâyı** terk
idenler na‘mâta irdi el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel
699, Beyit 1). [ālâyı,]

Nihân-ı bî-nihân el-hâk ‘ayân-ı bî-‘ayân olmuş /
Murâdîñ zâmîrinden ider feyezân **ālâyı** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5). [ālâyı, -ı]

ālây-ı Hakk [1] Allah’ın güzellikleri.

Añlağıl **ālây-ı Hakkı** eyle na‘mâyâ nazar / Fursatı
fevt eyleme v‘Allâhi bu kavle inan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 4). [ālây-ı hakkı, -ı, -]

ālây-ı nâzır-ı hey’et [1] Durumun, hâlin görünen
güzellikleri.

Ālây-ı nâzır-ı hey’et küşâde-çeşm olup gözle /
Güneşden nice nûr olur tokındığınca bedr aya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [ālây-ı
nâzır-ı hey’et,]

ālây-ı ‘uzmâ [1] Büyük güzellikler.

Gel Murâduñ cân ile pendini eylerseñ kabûl /
Bulasın na‘mâ vü hem **ālâ-yı ‘uzmâ** gel bertü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 5). [ālây-ı
‘uzmâ,]

‘alâyık [1] Dünya bağları, alakalar.

‘Alâyıkdan müberrâ olmayınca bulmadum kurbet
/ Hâlâyıkdan mu‘arrâ olmayınca görmedüm bâhir
(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 2). [‘alâyıkdan,
-dan]

‘alâyim [1] Alâmetler.

‘Ālâyimden beyân olsa ‘aceb mi Mâ hüve’l-vâkı’
/ Virür çün kim olardan ser-te-ser dâ’im haber
elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 3).
[‘alâyimden, -den]

ālâyış [1] Gösteriş, debdebe, tantana.

Ben sanurdum kim bilür ‘âlem nedür terbiyyeti /
Târik olmayınca Rabbüm bilmedüm **ālâyışı**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 2). [ālâyışı, -i
]

ālâyış-i ‘âlem [1] Dünyanın gösterişi.

Bizi men‘ idemez **ālâyış-i ‘âlem** Hâkdan / Hâmd
ü şûkr aña ki hâk bizde hâkîkatden biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [ālâyış-i ‘âlem,]

ālâyış-i gam [1] Keder bulaşığı.

Kurtarur **ālâyış-i gamdan** dil ü cânın şu kim /
Añlaya bir zerrece kalbinde cür’et var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 4). [ālâyış-i
gamdan, -dan]

alçağ [1] Alçak. II alçakgönüllülük.

Alçaklığı terk itme **alçağ** ile hem-râz ol / Gögsünü
şakın germe tâ düşmeyesin cânâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 101, Beyit 4). [alçağ,]

alçağ eylemek [1] Alçak etmek. II Değersizleşmek.

Ger tekebbürden ırağ olduñsa ey şâhib-hışâl /
Alçağ eyleme özünü var ‘ulâda sâmi’ ol (Murâdî
Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [alçağ eyleme, -me]

alçağ olmak [1] Alçak gönüllü olmak, kendini
olduğundan daha aşağı düzeyde sayma durumu.

Ey Murâdî ister iseñ saña yüz tuta murâd / Benligi
terk eyleyüp sen **alçağ ol** bālâyâ gel (Murâdî
Dîvânı, Gazel 765, Beyit 5). [alçağ ol,]

aldamak [41] Aldanmak, kanmak. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gerüben gögsünü **aldanma** bu dünyâyâ şakın /
Ğarra-i māl u ‘ömür olma yok anlarda sebât

(Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [aldanma, -ma]

aldanup kalmak [7] Aldanıp kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nakş u hayâla **aldanuben kalma** ey gönül / Nakşkâşî gözle dem-be-dem ol nakşa cân virür (Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 2). [aldanuben kalma, -ma]

aldurmak [1] Aldurmak, aldırış etmek.

Elüme ağzuma **aldurma** benüm mahrumât / Baña her demde mubâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4). [aldurma, -ma]

'ale'l-levh [1] Levha üzeri. II Levh-i Mahfûz üzerine.

Nâminı yazdı **'ale'l-levh** kalem 'ilm ile çün / Kışver-i ma'rifeti feth ider ebvâbından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). ['ale'l-levh,]

'alem [342] 1. Dünya.

Geldi Murâdî **'aleme** âdem kanı başır / Anı bilen bilür ki nedür sır-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). ['aleme, -e]

Senden durur ne kim ola **'alemede** cümle kâr / Herkes velîk vâsıtaya eyler ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). ['alemede, -de]

Gel kemâlün lem'asından **'aleme** neşr it ziyâ / **'Alem** ü âdemde **'alem** âdem olsun muṭlaḳâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). ['aleme, -e]

Ey Murâdî hergizin **'alemede** a' mā olmadı / Hâk-i pây-ı evliyâyı çeşme kılan tütüyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). ['alemede, -de]

İktibâs itdi çü dil lem'a-i pür-tâbünden / 'Zav' ile virdi ziyâ **'aleme** kalmadı dücâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 3). ['aleme, -e]

Fürûğın mihr-i hikmetdür saçan **'alemede** ey mehrü / Miyân-ı beyni beyninden burûk oldu kamu azvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). ['alemede, -de]

Anuñ milki durur **'alem** degildür kimseden mîrâs / Anuñ hükmindeyür âdem anuñ emrindedür eşyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2). ['alem,]

Zerredür ol cemâl-i Mevlâdan / **'Aleme** viren âfitâb ziyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7). ['aleme, -e]

Sultân-ı cihân oldu şol kim tuta yüz saña / Pes bil o nihân olmaz **'alemede** odur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 1). ['alemede, -de]

Râstîdür hikmet-i 'irfâna **'alemede** sebep / Toğrulugı koma elden 'izzet ide tā ki Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). ['alemede, -de]

Mâverâyâ varuben dîde-i dil kıldı nazâr / **'Alemün** revnaḳıdur geldi gider rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2). ['âlemün, -ün]

Revnaḳ-ı hüsn-i rûy-i yâr dîdeye virse ferr ü tâb / Gelmez idi bu **'aleme** zerrece dehlû inḳılâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). ['aleme, -e]

Yûsuf-ı sânisin ey mäh-liḳâ **'alemede** / Kim nazâr itse saña günde ider biñ şalavât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). ['alemede, -de]

'Alem durur Murâdî andan cihândur 'aks / Kâ'im durur dem-â-dem gerçi geçer bu sâ'ât (Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 5). ['alem,]

'Alemde 'ışka beñzer olmadı bir letâfet / Ammâ ki vaşla mânend olmadı bir ḫalâvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). ['alemede, -de]

'Alemde dilerseñ ki huḫûruñ ola dâ'im / Yanuña yaḳın olmayalar ehl-i şekâvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). ['alemede, -de]

'Alemde yûri kılma nazâr aza vü çoḡa / Ta kim bulasın cennet ü ni'metde ḫalâvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). ['alemede, -de]

Bulmadum mislün ve hem ayru kişi / **'Alemi** kıldum tecessüs ḳat ḳat (Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). ['alemi, -i]

'Alemde bulındı 'ilm-i 'alem / Âdemden alındı feyḫ-i hikmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2). ['alemede, -de]

Tolaşuben **'alemi** tā şark u ğarb / Külbe-i aḫḫânımı gördün mi hîc (Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). ['alemi, -i]

Ser-be-ser emvâc uraldan dilde deryâ-yı şühûd / Anuñ içün kaplamışdur **'alemi** bu âb-ı cüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). ['alemi, -i]

Eḫaddan oldı zâhir çünki Ahmed / Çü geldi **'aleme** dindi Muhammed (Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 1). ['aleme, -e]

Beni mest eyledi 'ışkı ḳarâra kalmadı çäre / Seyâḫat itmegi **'alemede** çün âb-ı revân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). ['alemede, -de]

Beni **'alemede** Ferhâd eyleyen Şîrîn zebânuñdur / Beni bülbülleyin zâr eyleyen ğonce dehânuñdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). ['alemede, -de]

Benefşe fikre varmış kim 'aceb var mıdur **'alemede** / Gözüñ gibi ḳara gözler saçuñ gibi siyeh teller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). ['alemede, -de]

Añlaḡıl bi'llahi fırsat virmiş iken al saña / Pes bu **'alem** ma'berinden bir gün eylersin 'ubûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). ['alem,]

Didi gördüm anda bir 'alem ki vaşf olmaz aña / Nice **'alemdür** ki yokdur anda âdemden eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). ['alemdür, -dür]

'Alemün mahḫ-ı hayâl olduḡı şundan añla kim / Her neye ḳılsañ nazâr şekl ile elvân oldılar

(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 2). [‘âlemün, -
ün]

Kibriyâ-yı ‘izzetündendür vücûd-ı tâbver / Tâbdan
bir lem‘adur neşr oldu ‘âlemde eser (Murâdî
Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [‘âlemde, -de]

Yâ bu ‘uşşâkuñ serinde tâ ebed sevdâ nedür / Yâ
bu ‘âlem halkınun kıldukları gavgâ nedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3). [‘âlem,]

Çerh-i mînâdur mekân-ı rûh pes ‘ulyâdadur /
‘Âleme bahş-ı hayâtı mu‘ciz-i ‘îsâdadur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [‘âleme, -e]

Ey cemâl-i bâ-kemâlün kibriyâsı perdedâr / ‘Âlem
ü âdemde mevcûd oldu nûruñ her ne var (Murâdî
Dîvânı, Gazel 375, Beyit 1). [‘âlem]

Seyr içün murğ-ı gönül ‘âlemde çün her câ gezer
/ Kimsene virmez nişânın sırr ile tenhâ gezer
(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [‘âlemde, -
de]

Gösterür icâd idüp ‘âlemde şüretten eser / Vâkıf-
ı ma‘nâ olan oldu şuverden pây-ber (Murâdî
Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1). [‘âlemde, -de]

Ey Murâdî merd-i meydân ol durur ‘âlemde kim /
Hükm-i Hakkuñ Muştâfânun şer‘i icrâsındadır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [‘âlemde, -
de]

Bir nefes virsem velâkin ‘âlemün eşyâsına / Mürde
kalmayup cihânda cümleten ihyâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [‘âlemün, -ün]

Bî-vücûdam gerçi yanında velî benven vücûd /
Şıgmadum ‘âlemlere kendümde bulmadum şıgar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4). [‘âlemlere, -
ler, -e]

Bizdedür hep bizdedür hep bizdedür hep her ne var
/ Bizdedür v‘allâhî ‘âlem kâ‘inâtı bizdedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 4). [‘âlem,]

Lem‘a-i nûr-ı hüddâ virdi ziyâ ‘âleme çün / Nâşir-i
zerre durur ‘âleme pes leyl ü nehâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 429, Beyit 2). [‘âleme, -e]

Râhat-ı dil dileyen ‘âleme râhat gözedür / Kurb-ı
yâri dileyen dilde sadâkat gözedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [‘âleme, -e]

‘İbret ile nazar it ‘âleme ‘ibret demidür / Kâni‘-i
nân-ı cevî ol ki kanâ‘at demidür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 442, Beyit 1). [‘âleme, -e]

Bize mestür ne kalmış durur ‘âlemde ‘aceb / Sâkit
ol hâzret-i Hakk cümlesin itdi izhâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [‘âlemde, -de]

Nice demdür seni cânâ bu dil ü cânım arar /
Şulayup ‘âlemi bu dîde-i giryânım arar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1). [‘âlemi, -i]

Başdan başa kamu ‘âlemi seyr eyleyüben / Yirde
gökde kımayup âb ile efgânım arar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [‘âlemi, -i]

‘Aks-i tâbuñ uralı ‘âleme ey nûr-ı mübîn / Lem‘a-
i berğ-i cemâlün nice peydâ görünür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [‘âleme, -e]

Cân ile gönülden saña çün cân iledürler / Hüsni
alup ‘âleme destân iledürler (Murâdî Dîvânı,
Gazel 452, Beyit 1). [‘âleme, -e]

Kul olup eli bağlu işigüne gelenler / ‘İzzet olup
‘âleme sultân iledürler (Murâdî Dîvânı, Gazel
452, Beyit 2). [‘âleme, -e]

Ferd oldu mahabbetde bedel çün kim / Pes kendüye
‘aşık idinür ‘âlemi şad-bâr (Murâdî Dîvânı, Gazel
454, Beyit 2). [‘âlemi, -i]

‘Âlemde bizi bilmedi kendözini bilmez /
Mevlâsını kul bilmeye hıdmet idemezler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 456, ‘Âlem şeheri bād gibi çün
güzerândur / Ol rûh-ı revân anuñ içün cânâ
nihândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1).
[‘âlem,]

Âdem haberin bilmezem ‘âlem eserin hiç /
Söyletme Murâdî yine divânelüğüm var (Murâdî
Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5). [‘âlem,]

‘Âşıkıların hâretiler derd ü cigerdedür / ‘Âlemde
her ne kim ola âh-ı şehrededür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 460, Beyit 1). [‘âlemde, -de]

Ahbâr-ı hüsni ‘âleme yayıldı ser-te-ser / Günden
güne şüyü‘ ile taze haberedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 460, Beyit 3). [‘âleme, -e]

Gayrıya varma gel gezüben serseri yire / ‘Âlemde
her ne kim ola kalb-i şafâdadur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 463, Beyit 2). [‘âlemde, -de]

‘Âlemde iki nesnenün olmaz nihâyeti / Bir hüsni
yâre bir dağı ‘ışk-ı gedâdadur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 463, Beyit 3). [‘âlemde, -de]

‘Âlemde fârîgam ne ‘aceb kışşadır bu kim / Ben
‘ilm içindeyin beni ‘irfân araşdurur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [‘âlemde, -de]

Nûruñ durur çü ‘âleme dâ‘im ziyâ viren / Yâ bu
felekde şems ile azvâ neden gelür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 481, Beyit 3). [‘âleme, -e]

Peydâ çü sensin ‘âleme ey zâhirül-vücûd / Biñ
dürlü gösterüp yâ bu peydâ neden gelür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [‘âleme, -e]

‘İşkuñ tıyaldan cân ü dil cân ü cihân gelmez göze
/ Her cânâ kim ‘işkuñ ola ‘âlemde ol peydalanur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [‘âlemde, -
de]

Gedâ-yı küyuñ oldu çün Murâdî / Efendüm ‘âleme
sultân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit
7). [‘âleme, -e]

‘Âlemün ‘ilmini bilem dir iseñ / İste bir noktadan
haber didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 4).
[‘âlemün, -ün]

Çok durur ‘âlemde vaşşâf-ı cemil / Vaşfumuz
bizüm cemâl-i özgedür (Murâdî Dîvânı, Gazel
538, Beyit 4). [‘âlemde, -de]

Füşat-i eyyâmile 'ömr-i 'azîzi isterüz / Biz sizünle 'âlem içre cümle bizi isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 1). ['âlem,]

Beyit 4). ['âlemde, -de]

Cümle 'âlem cennet olsa Âdem oğlanı melek / 'Uzlet oldu aña cennet ayrı seyrân istemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4). ['âlem,]

Nâm ü nengi terk idüp 'âlemde abdâl olmuşuz / Vâhid olup ikilikden fâriğu'l-bâl olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). ['âlemde, -de]

Ey Murâdî şâbirüz her ne gelürse yârden / Nâm ü nengi terk idüp 'âlemde abdâl olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). ['âlemde, -de]

Bakmazuz ârâyış-i 'âlemlere şubh u mesâ / 'Âlemi geşt eyleyüp bir kalb-i meyyâl isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). ['âlemi, -i]

Fâriğu'l-bâl olmuşuz 'âlemde kıl u kâlden / Biz edeb tarzın bilüp şamt ile ihsân isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3). ['âlemde, -de]

Şerh olunmaz hasb-ı hâli 'aşık-ı dil-hastanuñ / Zerreden bir zerredür ger 'âleme düşse birâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2). ['âleme, -e]

Biz haqâ'ik gülşeninde murğ-i güyâ olmuşuz / Ten hicâbın kaldurup 'âlemde peydâ olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 1). ['âlemde, -de]

Tâk-ı mînâ-yı sipihri gezelüm döne döne / Gün gibi berķ uralum 'âleme bir mâh ile biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4). ['âleme, -e]

'Âlem münevver olduğu şundandır aña kim / Berķ-i yüzün şehirde tutar âfitâba yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 4). ['âlem,]

Zâhib-i râh-ı Haq olup zâyf gelüp bu 'âleme / Her ne ki var ise 'atâ gayrlara getürmüşüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). ['âleme, -e]

Lem'a-i nûr-ı vech çün keşf-i niķâb idüp durur / 'Âleme virdi hüsnini anuñ için cemâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). ['âleme, -e]

Cümle-i vechümde gördüm bir misâl / 'Âlemün ilmini bir noktamda yaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). ['âlemün, -ün]

Küdüret gösterüp 'âlemde her dem / Velî bātında ey dil aşfiyâyuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 4). ['âlemde, -de]

Dile 'âlemde kim olur dem-sâz / Şerh-i ma'lûma eylese âgâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). ['âlemde, -de]

Kanı 'âlem içinde bir er kim / Tolu olmaya kalbi hırş ile az (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). ['âlem,]

'Âlemde dahı bencüleyin 'ışk eri gelmez / Bir bencüleyin Zâl-ı cihân şâb getürmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). ['âlemde, -de]

Şürü'um şer'edür rehber anuñla reh mu'ammerdür / Benüm kavlı-i haķıķüm 'âleme islâm ü dîn olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4). ['âleme, -e]

Şerâyî'den haberdâr ol tecâhül eyleme zinhâr / Bilürsin 'âlemi hânım şerî'at eyleyen cünbiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 2). ['âlemi, -i]

Çün beni oldu müşâhid yaşuma hayrân olup / Allâh Allâh didi 'âlemde ne sırlar var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). ['âlemde, -de]

Gel temâşâ eyle şun'ullâhı ey merd-i kemâl / Altı günde yaradıldı 'âlem ü sensin dü-şes (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). ['âlem,]

Hüsünü 'âlemde bildüm 'ilm ile meşhûr imiş / 'İlmünü her kim bile 'âlemde ol ma'mûr imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 1). ['âlemde, -de]

Ruhı kıldı tecellî 'âlemine / 'Avâlimden geçüp ezmâna düşmüş (Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 4). ['âlemine, -in, -e]

Açup gencin şaçar çün 'âleme her dem güher ihlâş / 'Avâlim üstine dürr-i ma'ânî neşr ider ihlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). ['âleme, -e]

Senâ-yı bî-misâl olmuş tolanur mislüm âfâka / Şakın âfâkı 'âlemden gözetme enfûsi râci' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). ['âlemden, -den]

Çün Murâdî başlaya bir dem kelâmuñ kâline / Nekhet-i hüb 'âlemi kaplar feraħ bulur dimâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). ['âlemi, -i]

Dînüm İslâm idi halk olmamış idi 'âlem / Kılağuzladı yine âdemi dîne keşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 2). ['âlem,]

Kişiy e devlet oldur kim rızâsın gözleye Haķkuñ / Dem-â-dem zıkr-i Haq ola diye 'âlem fenâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). ['âlem,]

Hayât-ı ruh-baħş olmaz idi bu arada meknûn / Eger bilmese 'âlemde nedendür aşfiyâ revnağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4). ['âlemde, -de]

Bende kıldı ise sultân u gedâyı gam degül / Hükm iderse 'âleme cânâ eger hünkâr-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). ['âleme, -e]

Oldı anuñ nice biñ şâhân-ı 'âlem bendesi / Çünkü keşf itdi cemâlin 'âleme sultân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). ['âleme, -e]

Toldı 'âlemde cümle kevn ü mekân / Gülğuledür kamu peyâm el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 4). ['âlemde, -de]

Gördün elyâğ bendeñi 'âlemde sultân eyledün / Sen baña haddümden efzûn lutf ü ihsân eyledün (Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1). ['âlemde, -de]

Âteşümden âsumân ile zemîn bulur fenâ / 'Âleme bir zerresi yayılssa ger bu düdenün (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). ['âleme, -e]

Bize 'âlemde hemân 'ahdi bütün yâr gerek /
'Âşık-ı hasta-dile dîde-i hûn-bâr gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). ['âlemde, -de]

'Âlemde fâhr iden bu 'ulûm-ı kemâl ile / Kimdür
kemâl diye kemâlûn gören senûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 2). ['âlemde, -de]

'Âlemde nedür aîla rızâ sırrını bir dem / Ger
yürüdigün 'ışk ile bu râhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 2). ['âlemde, -de]

Gördigün her birini Hızr aîla 'âlem halkınıñ /
Hasb-ı hâlûniden kamunuñ turma dâ'im hikmet al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). ['âlem,]

'İlm ü hikmet sözlerinden behre-dâr olduñsa ger /
Hadd ile pâyâmı yokdur mâ gibi 'âlemde bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4). ['âlemde, -de]

Levh-i dilde nakşını nakş itdi nakkâş-ı ezel /
Gelmedin bu 'âleme hem olmadın bu 'ukde-hal (Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 1). ['âleme, -e]

Nice nazar kılar idi bu 'âleme Murâd / Ger
çekmeseydi çeşmine kuşl-i vücûdî hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 5). ['âleme, -e]

Geldi Murâdî 'âleme bir şüret-i beşer / Bilmedi anı
bilmeyiser 'ilm ile me'al (Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 5). ['âleme, -e]

Çok durur 'âlemde bil ehl-i şuver / Añlama her
gördigün şahib-vüşûl (Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6). ['âlemde, -de]

Mefhâr olalı bu 'ayân 'âleme / Mülkine kendüsine
hân itdi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 4). ['âleme, -e]

Budur 'ariflik 'âlemde Murâdî / Çekesin iki
dünyâdan dañı el (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 5). ['âlemde, -de]

Cemâlin ider her dem ârâyide / Ki töldura tâ
'âleme kâl u kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4). ['âleme, -e]

Kitâb-ı 'ışkı açdum çün 'acâ'ib dâstân gördüm / Ki
her bir 'âlemin seyr eyledüm bir gülsitân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 1). ['âlemin, -iñ]

Žiyâ-ı zâv'ı mahv eyler eger âdemde 'âlemde /
Miyân-ı beyn beyninden eger berķ ura envârum (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). ['âlemde, -de]

Yetişdi bir dañı 'âlem kocaldum rîşüm ağardı /
Tenüm inceldi şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). ['âlem,]

Raķam kılmayalar hâlüm eger kütüb ola 'âlem /
Beyâna gelmez ahvâlüm midâd ola eger her yem (Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). ['âlem,]

Murâduñ hasb-i hâlini beyân eyliyemez aslâ / Eger
kütüb ola 'âlem midâd ola eger her yem (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 5). ['âlem,]

Mağzen-i dürr ü cevâhirsin bu 'âlem içre sen /
Encüm içre görinen ol mâhı senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4). ['âlem,]

'Âlem olmuşdur hayâlümde hayâl-ender hayâl /
'Âlem-i kübrâ vü şuğrâ oldı 'ayn-ı kudretüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). ['âlem,]

'Âlemüñ 'ilm-i hisâbın ebcedümden öğrenür /
Noktama baş indürüp bir dem olan hem-şoñbetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). ['âlemüñ, -iñ]

Muktedâ-yı evvelin ü ahîrin olduķda dil / Sâye
şaldı 'âleme buldı niżâmın hep ümem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). ['âleme, -e]

Tâb uraldan dilde 'ışkuñ 'âleme bakmaz gözüm /
Cür'adan mest olalıdan âdeme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). ['âleme, -e]

Âyet-i inni ena'llâh oldı münzel 'âleme / Çeşm-i
'ayn ile anuñ dâ'im temâşasındañam (Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). ['âleme, -e]

'Arş ü ferş-i kâ'inâta 'ayn-ı mevcûda 'alîm /
A'lem-i evvelde 'âlem zât-ı vâhiddür muķim (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). ['âlem,]

Pâdişâh-ı dehrem oldum yâr işiginde gedâ / Çün
gedâyam 'âlem içre rütbe-i vâlâ menem (Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 2). ['âlem,]

Ser-firâzân-ı haķikatde görindi 'âlem / 'Âlemüñ
tıynet-i arzından olupdur âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 1). ['âlem,]

'Âķil oldur kıla kârında tedârik her dem / Kim
bilür kimseye kalmaz çü fenâdur 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). ['âlem,]

Ey Murâdî dökeli derde devâ Haķdandur /
'Aynuña gelmeye hergiz yıkılırsa 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). ['âlem,]

Şecer-i zikri diküp 'arşa-i vahdetde bu dem / Ol
şecer berki baña her birisi bir 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). ['âlem,]

Ger añlamaz iseñ bu Murâduñ kelâmını / 'Âlemde
var durur dime aslâ dirâyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 5). ['âlemde, -de]

Neşr-i nuşûr-ı haşr içün cem' eyledi halkı niçün /
Geldi Murâdî 'âleme hoşdur rızâ-yı zî'n-na'am (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 5). ['âleme geldi, -di]

Yâ Rabbi nedür bilsem bu tâb-ı cihân-tâbum / Her
'âleme mihrümden tób urdı meh-i tâbum (Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). ['âleme, -e]

'Âlemi geşt eyledüm zahr ile batnın kamu /
Bulımadum bir bilür râz-ı nihânüm benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 2). ['âlemi, -i]

Lem'a-i nûr-ı behcetüm berķ ura 'âleme kaçan /
Selb ola cümle câydan kalmaya zerre-i zulem (Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). ['âleme, -e]

Ko şüret 'âlemin ey pîr-i 'âlem / Yürî gözle hemân
sırr ile 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1).
['âlem,]

'Âlemde nedür Murâdî bilsen / Pes añlar idün
neden yapıldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 6).
['âlemde, -de]

Çünkü yayıldı bu kelâm 'âleme / Eyledi tahsîn
Murâda enâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5).
['âleme, -e]

Muht-i 'âlem-i gayret olan yokdur bu 'âlemde /
Meger şol kimse olmuşdur ferâgat kıla na'mâdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 4). ['âlemde, -
de]

Habîbüm mihr-i tâbindan kamu mehpâreler zerre /
Ne deñlü var ise 'âlemde hep cânâneler gelsün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). ['âlemde, -
de]

Murâduñ saña te'sir eylemezse kavlı-pür-süzü /
Efendüm saña bu 'âlemde ayruğ pâyeler gelsün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). ['âlemde, -
de]

Murâdî merd odur 'âlemde kim dönmeye
kavlından / Şu kim zevk-i şahîh ister komaz
kalbinde in ü an (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021,
Beyit 5). ['âlemde, -de]

Cemâl-i yâr mestîdür kamu 'âlem ü mâfihâ /
Ene'l-âşîk nidâsıdır gelen herkes cevâbindan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 3). ['âlem,]

Murâdî bahredür zevrak velî bañr añadur zevrak /
Benüm tâbum durur 'âlem benüm çün nûr
tâbindan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5).
['âlem,]

'İşk-i dildârî görüp buldı eserden pes eser / Bende-
i 'işğ oldu dil bu 'âleme sultân igen (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2). ['âleme, -e]

Çeşm-i 'ibretle nazar kıl kâ'inātuñ hâline /
'Âlemün bilgil fenâsın girdiş-i devrândan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). ['âlemün, -
ün]

'Âlemüm emrinde gerçi oldu nice 'âlemîn / Âdem
oldı şun-ı ekber 'âleme ol virdi şân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). ['âlemüm, -üm]

Şems-i tâbân oldu çün kim 'aks-i mihrüm 'âleme /
Ey Murâdî ben degülven mihribânumdur gelen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 5). ['âleme, -e
]

Revnağ-ı hüsni ü cemâlün kıldı şeydâ 'âlemi / Her
vücüd eyler senün hüsnuñi 'ilmince beyân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 2). ['âlemi, -i]

'Âlemi bir şüret añla dil hayâl-i yârdan / Külli
andandur bilürven gelmezem inkârdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 1). ['âlemi, -i]

Ey Murâdî bilmedüm 'âlemde kim vuşlat nedür /
Cân ü ten ârâyışın terk itmeyince cân-ı men
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 5). ['âlemde, -
de]

Sen Murâduñ hâline vâkıf degülsin zerrece /
Geçmeyince tâ ki 'âlemde yog ile vardan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). ['âlemde, -de]

Câ-be-câ aldanma nakşî şüretine 'âlemün /
Vaqtünü bul hağ ile geçgil kamu sâ'âtdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). ['âlemün, -ün]

Âfitâb-ı neyyir oldum tâb-bağşam 'âleme /
Pertevümle bildüm ayru nesne yok dildârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2). ['âleme, -e
]

Ey Murâdî seni 'âlemde nedür muğabil iden /
Hağğa rağbetde bulındı yine bu yanumdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). ['âlemde, -
de]

Ey Murâdî seni var eyledi Hallâğ-ı ezel /
Ehadiyyetde ebed oldu 'aceb 'âleme cân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). ['âleme, -e]

Gösterdi cemâlin yine 'ışkı eserinden / 'Âlem
toludur medh ile hüsni haberinden (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1). ['âlem,]

'Âlemden eyledüm çü ferâgat vü çekdüm el /
Emrüne kılmışam bu işi inkıyâd için (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 2). ['âlemden, -den]

Sorar iseñ bize sen eger terkin 'âlemün / 'Âkil
degül bu kim yiye gam mağz-ı ad için (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 3). ['âlemün, -ün]

'Âlemde nesne görmedüm 'uzletten efzâlin /
Âdem degil kişi çeke gam gamla şâd için (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 4). ['âlemde, -de]

Murâdî âb-ı zülâlünden ire ger kañre / Ne deñlü
mürr ola 'âlemde a'zab ide hemân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). ['âlemde, -de]

Dâ'ireyem noktayam sâbit-i devvâr men / Devr
iderin oluben 'âlemi pergâr men (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1153, Beyit 1). ['âlemi, -i]

'Âlemi ben n'eylerem kevn ü mekân bendedür /
Şehrî menem bâyi'em müştêrî bâzâr men (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 4). ['âlemi, -i]

Şâm u seherden dem kılan bir dem kıılır biñ 'âlemi
/ 'Âlemde 'ışkuñ olmasa olmaz idi an u zamân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 4). ['âlemde, -
de]

'Âlemün bildüm vücûdın 'ilm ile / 'Ayn-ı vâhid
kılmışam merdâne ben (Murâdî Dîvânı, Gazel
1168, Beyit 4). ['âlemün, -ün]

Bakma mâl u câhına bu 'âlemün / Ömrün dâ'im
geçür tã'atde sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1170,
Beyit 3). ['âlemün, -ün]

Eşk-i çeşmünden oldu 'âlem şu / Gark-ı âb oldu
cümle şu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 1).
['âlem,]

'Âlemi terk eyle ey dil hıdmete bağla kemer /
Pâdişâha kulluk idüp kurbet eyle arzû (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 2). ['âlemi, -i]

‘**Älemin** ŧerh n sa a bir bir bey n itsem eger /
G   -1 c n  k l k   de eyle a    gel ber  (Mur    D v n , Gazel 1197, Beyit 3). [‘ lemin, -in]

Ben beni g rd    mi bilmiş idüm g rd   de / L k
‘** lemd ** bu  n md  cih n md r bu (Mur    D v n , Gazel 1202, Beyit 2). [‘ lemd , -de]

Herkese k ld  ‘at  gerçi H d  h lince / Ey Mur   
gezen ‘** lemd ** zeb n md r bu (Mur    D v n , Gazel 1202, Beyit 5). [‘ lemd , -de]

‘** leme** ŧa    feyz-i ni‘metini / Kerem-i l -il he
ill ‘llah (Mur    D v n , Gazel 1213, Beyit 2). [‘ leme, -e]

Ey Mur    sen mur       mur    üstinde bil /
Eylegil her dem niy     ‘** lem   ** vehh b na
(Mur    D v n , Gazel 1227, Beyit 5). [‘ lem   , -  n]

‘** leme** sen ŧ  mad    pes iki ‘ lem sendedür /
Tavru    fehm eyler isen tavr k l etv rda (Mur    D v n , Gazel 1234, Beyit 4). [‘ leme, -e]

Ben hay t-1 c vid n m a lad m iz‘ n ile / Anu 
i   n gezm    ‘** lemd ** ben b rh n ile (Mur    D v n , Gazel 1236, Beyit 1). [‘ lemd , -de]

   n mek n oldu vücüdüm r humu  s lt n na /
Anu  i   n gelmi     r ‘** lem   ** seyr n na
(Mur    D v n , Gazel 1246, Beyit 1). [‘ lem   , -   n]

‘** lemi** bir nok ta g rd  m cümleten  y nede /
N   ram ben l -mek n  ‘** lem   ** devr n na
(Mur    D v n , Gazel 1246, Beyit 3). [‘ lem   , -   n]

S rru    pinh n iderse n s rr ile ey m ttak   /
Cümleten ‘** lem** ser- -ser ber -i n ru ndan t la
(Mur    D v n , Gazel 1251, Beyit 4). [‘ lem,]

M   har-1 n r-1 h         h         serveri / Neşr-i
ber  eyler vel   n ‘** leme** ih    ile (Mur    D v n , Gazel 1257, Beyit 3). [‘ leme, -e]

B  b   -i n l na kar  u verd-i a  merd r k      /
Ya‘n  ‘** lem** ‘ lem içre buldı ezm n bir gice
(Mur    D v n , Gazel 1258, Beyit 4). [‘ lem,]

B  b   -i n l na kar  u verd-i a  merd r k      /
Ya‘n  ‘** lem** ‘ lem içre buldı ezm n bir gice
(Mur    D v n , Gazel 1258, Beyit 4). [‘ lem,]

Ebr-i h   met re   as n t            n kim ‘** leme** /
Kimini eml   a virdi kimisini  deme (Mur    D v n , Gazel 1264, Beyit 1). [‘ leme, -e]

‘** lem   ** ‘  n-1 ba   ret birle b        r na / Gelmedi
d         dem kim hay lin     ne (Mur    D v n , Gazel 1275, Beyit 3). [‘ lem   , -  n]

Emrini t       ne k lmi  h v le ser-te-ser /
Cümleten ‘** lemleri** t       id    n  n     ne
(Mur    D v n , Gazel 1281, Beyit 3). [‘ lemleri, -ler, -i]

H        r r     r ‘** lem** vel   r         r perde /
F     ‘     de            ki g        p    (Mur    D v n , Gazel 1292, Beyit 3). [‘ lem,]

‘Ar   -1 nev gel  r bir bir    a damad olur ‘** lem** /
     r itmez bir iki g  n gider ‘** lem** da   b   a
(Mur    D v n , Gazel 1293, Beyit 3). [‘ lem,]

Temevv  c eylese dery -y  d l ‘** lem** olur      -   /
Vel   eyler te‘enn   her i   nde g     r end   e
(Mur    D v n , Gazel 1300, Beyit 4). [‘ lem,]

Sen    h         ŧu ‘     olalı ‘** lemd ** t        / Meh-
   m       v c            bir zerre ‘** lemd **
(Mur    D v n , Gazel 1302, Beyit 1). [‘ lemd , -de]

Cem      ‘ ksid  r pertev ŧalan        her demde /
Anu       ‘ lem    vardır ben  m her demde
‘** lemd ** (Mur    D v n , Gazel 1304, Beyit 1). [‘ lemd , -de]

Kit   -1 h         ezberled  m bild  m f       n heb /
         bulmad  m hergiz eger ‘** lemd **  demde
(Mur    D v n , Gazel 1304, Beyit 2). [‘ lemd , -de]

Sen    e     -1 tavr    bilmedi ‘** lemd ** her kim var
/ Sen    h         bil    h        h   -da   olmad   kimse
(Mur    D v n , Gazel 1306, Beyit 2). [‘ lemd , -de]

Mur            evr    na bir na    eyled  n kim sen
/ Sa  a be    r      ‘** lemd ** na            kimse
(Mur    D v n , Gazel 1306, Beyit 5). [‘ lemd , -de]

G      oldu temenn  da bulupdur tende tenh     /
Bulup tenh  da      h     ŧ      r ‘** leme** s   e
(Mur    D v n , Gazel 1320, Beyit 3). [‘ leme, -e]

Genc-i ‘    t gibi genc olmaya bu ‘** lemd ** /
Nazar-   ‘    t ile ‘ lemi g  r  demde (Mur    D v n , Gazel 1358, Beyit 1). [‘ lemd , -de]

Ke    eyledi h               r kem  l ile /       
m        ‘** lemi** n  r-1 cem  l ile (Mur    D v n , Gazel 1371, Beyit 1). [‘ lemi, -i]

Derd-i ‘      bilmeyen ‘** lemd ** derm  n bilmedi /
H    -i y   i            r va   -1 c     n bilmedi
(Mur    D v n , Gazel 1452, Beyit 1). [‘ lemd , -de]

Lem‘       n z     r geldi t         bur     / Ne  r
ider ‘** lemd ** an   c      esb    eyledi (Mur    D v n , Gazel 1454, Beyit 2). [‘ lemd , -de]

B          t      d  -‘    c      z          heb /
Misli yok ‘** lemd ** bir ŧ     -cem  l      r beni
(Mur    D v n , Gazel 1455, Beyit 3). [‘ lemd , -de]

Kesretinden            anu  i     n bu ‘** lem   ** /
H     -i v           buld  m g    -i t           
(Mur    D v n , Gazel 1457, Beyit 2). [‘ lem   , -  n]

    n Mur     v      oldu ‘** lem   ** mevr       r /
Kimse bilmedi du‘          r evr        (Mur    D v n , Gazel 1458, Beyit 5). [‘ lem   , -  n]

Âfitâb-ı 'âlem oldu dil kamu seyyâredür / Merd-i vâhiddür kamu 'âlem bilürler nâzını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1472, Beyit 2). ['âlem,]

Baħr-ı a'zamdur vücūd-ı 'ârifin ey zü'l-'aķıl / 'Aķıl u idrâķ ister iseñ çekme 'âlemden ğamı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 3). ['âlemden, -den]

Zevķ idelden zevķüñi ey dil-rübâ-yı bî-misil / Bulmadum mislümü gezdüm ser-te-ser her 'âlemi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1487, Beyit 4). ['âlemi, -i]

Kemâl-i bî-nihâyetdür hüveydâ bu vücūdumda / Žiyâsıdur anuñ bu 'âleme zâv-ı kâmer geldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 3). ['âleme, -e]

Çü geldüm 'âleme seyr eyleyüp gezdüm her ârâyı / Ne câ kaldı ne kûşe görmişem her kûşe vü câyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 1). ['âleme, -e]

Murâduñ 'âleme hükmi şu deñlü nâfiz olmuşdur / Ki yirde yir yir okındı berât-ı nâm-ı tuĝrâsı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1506, Beyit 5). ['âleme, -e]

Şorarsañ ger Murâdıye niçün fâriĝdür 'âlemden / Rızâsın gözleyüp buldı temennâda temennâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1508, Beyit 5). ['âlemden, -den]

Aħsen-i vech ile bildürdi kemâlınden eser / Neş olur 'âleme ol vech ile ħüsn-i haberi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1512, Beyit 2). ['âleme, -e]

Dil virme cem'-i 'aķıl idüben 'âleme Murâd / 'Âlemden ellerüñi çeküp kıl ferâĝati (Murâdî Dîvânî, Gazel 1528, Beyit 5). ['âlemden, -den]

Dil virme cem'-i 'aķıl idüben 'âleme Murâd / 'Âlemden ellerüñi çeküp kıl ferâĝati (Murâdî Dîvânî, Gazel 1528, Beyit 5). ['âleme, -e]

Ufukdan tâli' oldu şems-i devlet / Yayıldı 'âleme nûr-ı başîret (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 9, Beyit 3). ['âleme, -e]

'Âlemüñ aldanmaĝıl âlâsına / Cehd kıl tâ giresin me'vâsına (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 14, Beyit 2). ['âlemüñ, -ün]

'Âlemüñ zerre zerre kıymeti yok / Âħirüñ behre behre ni'meti yok (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 15, Beyit 5). ['âlemüñ, -ün]

'Âlemi vardur Murâduñ 'âlem olmaz aña kes / Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i 'âlemi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1466, Beyit 5). ['âlem,]

'Âķıbet-endiş olan dünyâda ĝâfil olmadı / Kârını tedbir iden 'âlemdede câhil olmadı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1467, Beyit 1). ['âlemdede, -de]

Ey refîķ-i dil-sitânım diñle kavlüm 'ışķ ile / Cehd kıl olmayasın 'âlemdede 'ilm âyînesi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1475, Beyit 4). ['âlemdede, -de]

Eserdür gerçi bu 'âlem mü'essirden kinâyetdür / İki dünyâyâ ammâ kim bu sırrumdan eser geldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 4). ['âlem,]

Murâdî 'âlem ü âdem miyânıdır hemân bir dem / Müdâm olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 5). ['âlem,]

Bizüm esrârumuz 'âlemdede cân gibi nihân oldu / 'İyân-ı bî-nihânîdür 'aceb rûĝ-ı revân oldu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1503, Beyit 1). ['âlemdede, -de]

Ĥüsn-i şüretle gezüp 'âleme destân olma / Aldanursañ eger 'âlemdede denîsin be-denî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 4). ['âlemdede, -de]

'Âlemdede her ne deñlü lisân olsa sendedür / Bilmez Murâdî dünyâda bir tercemân seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1532, Beyit 5). ['âlemdede, -de]

Murâdî baħr-ı ĥaķıķatdedür şinâver çün / Dirĝ kimse bu 'âlemdede bilmedi anı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1545, Beyit 5). ['âlemdede, -de]

Çünki Murâdî 'ışķ eri oldu n'ider bu 'âlemi / Kenz-i ĥafî-i 'ilm-i cân anda 'aceb nihân gibi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1555, Beyit 5). ['âlemi, -i]

'Âlem fenâ durur çün añla Murâdî ĥâlî / Her kişi nevbetinde şurnâ-yı mevti çaldı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1570, Beyit 5). ['âlem,]

Nedür dirseñ eger 'âlem me'âli / Nice oynar gözet zıll-ı ĥayâli (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 19, Beyit 2). ['âlem,]

Ķutlu şol kimse durur kim olısar defter-i aķ / 'Âleme geldüñ anuñ çün kılasın göce yaraķ (Murâdî Dîvânî, Ķıt'a 28, Beyit 1). ['âleme, -e]

Aç niķâbuñ ey dil-ârâ rûşen eyle 'âlemi / Cânımı vaşluñla ĥandân eyle kim girÿân benim (Murâdî Dîvânî, Ķıt'a 35, Beyit 2). ['âlemi, -i]

2.Varlık, kâinât.

'Âlemdede kıldı 'âlemi kenz-i ĥafî yine / Şaldı 'uyûna ĝayret ile ĥucb-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 5, Beyit 2). ['âlemdede, -de]

Ey 'aceb bilsem nedür bu 'ışķuñuñ sermâyesi / Ser-be-ser 'âlemlere 'ışķuñ olupdur muķtedâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 35, Beyit 2). ['âlemlere, -ler, -e]

Mekânuñdur senüñ bâb-ı fu'âdî 'âşķuñ cümle / Ne 'âlemdür ki bu 'âlem seni cümle arar cânâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 57, Beyit 4). ['âlemdür, -dür]

Anuñ milki durur 'âlem degildür kimseden mîrâs / Anuñ ĥükmindeñ âdem anuñ emrindedür eşÿâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 59, Beyit 2). ['âlem,]

Oldı çü 'ulûmında ezel 'ilm ile a'lem / 'Âlem kim ola 'ilmine oldur yine a'lâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 80, Beyit 5). ['âlem,]

'Âlemdede nedür 'ilm ile ma'mûl olan işdür / Men kâne lehü kâne ve-lem kâne 'adîlâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 81, Beyit 6). ['âlemdede, -de]

'Âlemdede beni añlayamaz ĝayr-ı nuķuşuñ / Sensiz n'ideyin olmasun 'uķbâyile dünyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 85, Beyit 4). ['âlemdede, -de]

Âyet-i kübrâ düşüpdür 'âleme hüsni ü cemâl /
Gayb-ı 'aynından cihâna düşdi esrâr-ı 'acîb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 2). ['âleme, -e]

'İlm ile buldı bulanlar genc-i ma'nâya tarîk /
'Âlemüñ 'ilmindedür şer'-i mekân-ı ma'rîfet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 3). ['âlemüñ, -
ün]

Cümleten 'âlemi seyr eyledi dil bād-ı şîfat / Her
neye kıldı nazar gördi ğam u şād-ı şîfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1). ['âlemi, -i]

İsm ile kapladı 'âlemleri nām ile vücūd / Anuñ
içün didiler 'ilm iledür ad-ı şîfat (Murâdî Dîvânı,
Gazel 182, Beyit 2). ['âlemleri, -ler, -i]

Tağıtdı şa'sa'sın 'âleme taraf-be-taraf / Nücümü
māhı ider cümleten kamu ıslāh (Murâdî Dîvânı,
Gazel 233, Beyit 3). ['âleme, -e]

Lāmi' ol nūr oldu 'âlemlerde âdemlerde hep /
Lākin olmuş tarz-ı āher nev'-i nev'in ile yād
(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). ['âlemlerde,
-ler, -de]

Ben eyledüm temāşâyı tırur 'âlem temāşāda /
Dinildi ikisi daħı şîfātum ile zātumdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). ['âlem,]

Didüm 'âlem şürūhumdur beni kim şārih olmuşdur
/ Didi 'ibret-nümā olduñ beyān-ı mu'teber göster
(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). ['âlem,]

Tahayyür kapladı 'âlemleri hüsni cemālünden /
Anuñ çün zindeler bî-'aql mevt-i h'vāba düşmişdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). ['âlemleri, -
ler, -i]

Beni hālk eyledi hālik egerçi mahz-ı kudretten /
Velikin kudret-i mahzam çü 'âlem bende kâşırdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). ['âlem,]

'Âlemüñ kārın ki gördüm 'ilmi peydāsındadır /
Her neye kıldım nazar anuñ temennāsındadır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). ['âlemüñ, -
ün]

Didi gördüm anda bir 'âlem ki vaşf olmaz aña /
Nice 'âlemdür ki yokdur anda âdemden eser
(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). ['âlem,]

Burka'-ı evvelle mahcüb olmayan 'âlemlere /
Añla kim oldı mu'allim Hākk ile tıtan qarār
(Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3). ['âlemlere, -
ler, -e]

Sen ğanîsin cümle 'âlemler saña muhtācdur /
Cümleten şāh u gedā o mîr ü hān emrūñdedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 3). ['âlemler, -
ler]

Ey Murâdî her ne kim kılsañ taleb yanūñdadur /
Ser-te-ser 'âlemleri kılma tefahhuş zahmeten
(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 5). ['âlemleri, -
ler, -i]

Ma'rîfet bâbın açar çün 'âleme 'ilm-i ezel / 'Aql-ı
evvel nātîka ilkā ider peydā olur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 384, Beyit 2). ['âleme, -e]

Bahr-ı 'ışka talmışam 'âlemleri oldum muhîr /
Nitekim mäh-ı cihānı āb içinde seyr ider (Murâdî
Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). ['âlemleri, -ler, -i]

'Âlemüñ fer-i vücūdidür fūrūğ-ı la'l-i dil /
Menba'-ı 'ilm olmadı her k'olmaya 'ālî-güher
(Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). ['âlemüñ, -
ün]

Her ne 'âlem var ise anda o peydā görünür / Dikeli
küñgüre-i kurbā mahabbet 'âlemin (Murâdî
Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4). ['âlem,]

Bulmadum sıdık ile bir kişi ki vire haberüñ / Kamu
'âlemleri gördüm seni sulţānum arar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 447, Beyit 3). ['âlemleri, -leri]

Geldi bu Murâdî yine 'âlemlere kudret / Hükmi-
ezel ile kurulur yine bu bāzār (Murâdî Dîvânı,
Gazel 454, Beyit 5). ['âlemlere, -ler, -e]

Meşrūh-ı ezelden ne temennā kıla tālib / İblāğ-ı
'ilim remz ile 'âlemde revān ol (Murâdî Dîvânı,
Gazel 458, Beyit 3). ['âlemde, -de]

Kamu 'âlemlere hüküm itmek için / Murāduñ
seb'-a-i seyyāresi var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525,
Beyit 5). ['âlemlere, -ler, -e]

Emr-i Hākdur görinen 'âlem ü âdemde kamu /
Bunı fehmi itmek için nūn ile bir kâf gerek
(Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4). ['âlem]

'Âlemüñ 'ilmindedür olmağ kader 'âlemleri / Bu
ecilden anuñ için merd-i meydān ağlamaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). ['âlemleri, -
ler, -i]

Tāb ura ger 'āşıkā nūr-ı cemāl-i dil-pezir / Nūr olur
'âlemlere bu genc olur dünyāya bāz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3). ['âlemlere, -ler, -e]

Tulū'-ı mihre himmetdür viren 'âlemlere revnāğ /
Qarār itmez habībüm cümleten kevn ü mekân
sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 4).
['âlemlere, -ler, -e]

Cemāl-i lā-naẓiridür viren 'âlemlere revnāğ / Eger
'aynūñ irişürse sa'âdet eyleyen cünbiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 621, Beyit 3). ['âlemlere, -ler, -e]

Qalbümün kalbinde bildüm sırr-ı sürür var imiş /
Zeyn ider 'âlemleri bir nūr-ı enver var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 1). ['âlemleri, -
ler, -i]

Sebāt-ı neyyir-i a'zam eger olmasa 'âlemde /
Nücüm ile kamer bî-nūr ola böyle didi kaşşāş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). ['âlemde, -
de]

'Âlemüñ cem'iyetin günc-i ducāda gördiler /
Vahdet ü kesret maqāmını şular kim kıldı fark
(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). ['âlemüñ, -
ün]

Bende kılmuşdur kamu 'âlemleri bir lahzada / Çün
vürüduñ tahtına çıkdı olup sulţān-ı 'ışk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). ['âlemleri, -ler, -i]

Cân ü dil milkini yağma eyledi sultân-ı 'ışk /
'**Äleme** neşr eyledi nu'mâsını sultân-ı 'ışk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 1*). [*'äleme, -e*]

Cümleten '**älemleri** maḥkûm kılduñ ḥükmine / Yâ
nedür aşlı anı derd ile giryân eyledüñ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 723, Beyit 5*). [*'älemleri, -ler, -i*]

Äyînem açalı görürem cümle '**älemi** / Her ne ki
buldum anda olupdur şafâ senüñ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 746, Beyit 4*). [*'älemi,]*

Cümleten oldı münevver bu vücuduñ '**älemi** / Her
nice olsa 'avâlim olmaya aña bedel (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 774, Beyit 2*). [*'älemi,]*

'**Älemüñ** nefy ile isbâtını bilmişdür tamâm / Kenz-
i maḥfûdür velîkin özge peydâdur gönül (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 782, Beyit 2*). [*'älemüñ, -ün*]

Äyet-i kübrâ virür '**älemlere** neşv ü nemâ / Äyet-i
büşrâ ile ins ile cinn eyler maḥâl (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 783, Beyit 4*). [*'älemlere, -ler, -e*]

Ser-te-ser gezdüm kamu âfâk u enfüs '**älemin** /
Bulmadum küyından özge turmağ için bir maḥâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 3*). [*'älemin, -in*]

Bir zerresi durur viren '**älemlere** ḥayât / Ger
cümle olsa olmaz idi hiçbir mecâl (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 822, Beyit 2*). [*'älemlere, -ler, -e*]

Seḥer çün niḳâb açdı vechüñ bu '**älemlere** /
Niḳâbuñ niḳâbındadır zerre cümle-misâl (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 854, Beyit 2*). [*'älemlere, -ler, -e*]

'Avâlimden murâd insân-ı 'älemdür muḥakkakda
/ Velî min külli vechin '**älem** âdem '**älem** âdem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 2*). [*'älem,]*

Ben ki kıldum kendümi erkân ile kıldum nazar /
Baḳmadum '**älemlere** pes mâverâsın gözledüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3*). [*'älemlere, -ler, -e*]

Müntezir olduğda emrûñ bu vücudum milkine /
Nefḥ ider '**älemlere** rûḥını îḳânüm benüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 4*). [*'älemlere, -ler, -e*]

Ey Murâdî çü şadâkatle bir olduğ mevcûd /
Cümleten '**älemi** bu şıdk ile şadık bilürem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 5*). [*'älemi, -i*]

Geçelüm anda serâ-perdeye maḥşûş oluben /
'**Älemi** kabza alup bu işe himmet idelüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5*). [*'älemi, -i*]

Ser-firâzân-ı ḥaḳîkatde görindi 'älem / '**Älemüñ**
tıynet-i arzından olupdur âdem (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 921, Beyit 1*). [*'älemüñ, -üñ*]

'**Älemüñ** ḥâlini her laḥza temâşâ kıldum /
Gezüben seyrini her zîr ile bâlâ kıldum (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1*). [*'älemüñ, -üñ*]

Geldi ol niyyete çün 'avn-ı Murâd ile 'uyûn /
Âdem aña bu cihânı daḥı '**älem** âdem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 926, Beyit 5*). [*'älem,]*

'**Älemlere** sığmaz iken el-ḥaḳ / Ben ḥoḳḳa-i 'ışk
içinde sığdum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 3*). [*'älemlere, -ler, -e*]

Nişânıdır vücudumda görinen bu eserler heb /
Cüyüşumdur 'avâlimden olan zâhir '**älemlerden**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3*). [*'älemlerden, -ler, -den*]

Sen ol sultân-ı 'älemsin toyar na'ma ile '**älem** /
Cihânı var iden sensin velikin bi-cihansın sen
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2*). [*'älem,]*

Celâl-i hey'et olmuşdur ḥayâl ile Murâdî bu /
Yanardı oda '**älemler** şerer çıksa zebânımdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5*). [*'älemler, -ler*]

'**Älemüñ** 'ilmin bilelden eyledüm 'arz-ı 'ulûm / Bu
'ulûmuñ mantıḳından nice şâni'dür gelen (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4*). [*'älemüñ, -üñ*]

Rûḥdur '**älemlere** bi'llâḥ 'avn-ı dūr-bîn / 'Aynümi
billâḥ oldur baña eshel gösteren (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1079, Beyit 4*). [*'älemlere, -ler, -e*]

Bilmez idüm '**älemüñ** 'ilmini olmasa vücûd /
Cehd idüben bildüre ekberde sultân âyetin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 4*). [*'älemüñ, -ün*]

Ey gönül 'ışka düşelden berü ḥayrânam ben / Yâr
ile yâr olalı '**äleme** bürhânam ben (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1101, Beyit 1*). [*'äleme, -e*]

Ben vücudum '**älemin** eyledüm '**älem** güneşin /
Cümlesi aldı edeb izini bu şugrâdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4*). [*'älemin, -in*]

Ey baña 'arz-ı 'ulûm eyleyen '**älem** kanısın / Saña
bir söz diyeyin 'ilm ile 'irfânımdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 3*). [*'älem,]*

Ben lisânüm bilürem kimse zebânüm bilmez /
Kangı '**älemdür** ide şerḥ u beyânüm iz'ân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 4*). [*'älemdür, -dür*]

Mir'ât-ı 'älem şerḥ ider çün vaşf-ı ḥüsnüñ zerresin
/ Lâkin bu '**älemden** geçen ḥüsnüñe oldur
tercemân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2*). [*'älemden, -den*]

'**Älemüñ** 'ilmini bilem dir iseñ / Her kelâmında
lezzet aña bu gün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1164,
Beyit 4*). [*'älemüñ, -üñ*]

Olur cümle cihân bir güne '**älem** / Murâdî her
kaçan kim diye yâ-hü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1212,
Beyit 5*). [*'älem,]*

'**Äleme** virdi ferr ile zînet / Ḳadem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5*). [*'äleme, -e*]

'**Äleme** esdi virdi yaḥşî ḥayât / Hoş dem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6*). [*'äleme, -e*]

‘**Älemi** bildi ‘ilmi oldu delil / Oldu pes ‘alem-i ferâğatda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 2). [‘älemi, -i]

Nâr-ı düzağdan şanurdum ‘**älemüñ** zülmâtını / Perde-i hicrûñden olmuş eyledüm ılgâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [‘älemüñ, -üñ]

Ey kemâl-i kudretin ‘arz ideli ‘**älemlere** / Ehl-i ‘akla emr idersin bakmağa etvârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [‘älemlere, -ler, -e]

Tâb uraldan ‘aks-i rüyuñ tâbdur ‘**älemlere** / Dembe-dem dil ârzûsı irmegedür demlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [‘älemlere, -ler, -e]

‘**Älemüñ** tavrında çün tavr-ı hayâlin añladum / Pes hicâb-ı gayb ile şâhib-celâl oldum yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4). [‘älemüñ, -üñ]

Cemâlüñ revnakıdur ‘**älemi** cânâ kılan tâze / Senüñ hüsnüñ olupdur maşrıq u mağribde âvâze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [‘älemi, -i]

Genc-i ‘uzlet gibi genc olmaya bu ‘alemde / Nazar-ı ‘ibret ile ‘**älemi** gör âdemde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [‘älemi, -i]

Meslek olalı bize râh-ı Hudâ-yı celîl / Bakmadı ‘**älemlerüñ** âğ ile karasına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 4). [‘älemlerüñ, -ler, -ün]

Hikmeti ser añlar iseñ sen bu ‘aynuñda nedür / ‘**Älemüñ** esrârınuñ sensin bugün şâhib-dili (Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 3). [‘älemüñ, -ün]

Zerre zerre münteşir oldu şu‘â‘um ‘**äleme** / Mihr ü mâha nûr için zav‘umla dâl itdüñ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 4). [‘äleme, -e]

Ey Murâdî gel berü ‘**alem** nedür âdem nedür / Her ne kim var ise gevher cümleye kân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [‘alem,]

‘İlm-i insânî nedür bildür uşulî fehmini / Hayy idüp ‘**älemleri** ünsümle ihyâ ol didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4). [‘älemleri, -ler, -i]

Ser-te-ser ‘**älemleri** geşt itdi seyyâh-ı gönül / Ey vücûdum baırına gavvâş olan gör hem-demi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [‘älemleri, -ler, -i]

Dime ‘alem aña kim ol habîr olmaya ‘**âlemden** / Murâdî a‘lem oldur kim vire bu feyze ma‘nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 5). [‘âlemden, -den]

Murâdî mahv ider bir lem‘asında ‘**älemüñ** nârın / Ne bilsün berğ-i envârıñ şular kim nâra yüz tutdı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [‘älemüñ, -ün]

Sensin baña cü cümleden akreb velî ‘aceb / ‘**Älemleri** arar bu figânum seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 2). [‘älemleri, -ler, -i]

İkide üçde gördi ‘**älemi** çün / Anuñ için bir eyledi yüzini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [‘älemi, -i]

Cümle ‘**alem** şüreti âyîne-dâr / Hâşa li‘illâh göstere ağıyâra rüy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 4). [‘alem,]

‘İlm-i ledün durur yine ‘ilm-i ezel ebed hemân / Farz ile sünnet oldu bu ‘**äleme** mahz-ı bâ-vefâ (Murâdî Dîvânı, Kit‘a 13, Beyit 2). [‘äleme, -e]

‘**Älemüñ** revnakı hep sendeldür ehl-i başâr / Gözüñ ac eyle nazar nice temâşâyam ben (Murâdî Dîvânı, Kit‘a 37, Beyit 2). [‘älemüñ, -ün]

Çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil kemâl-i rûh-ı dil-cüdur / Habîbüñ cümleten ‘**alem** fidâ-yı yek-ser-i müdur (Murâdî Dîvânı, Müfret 37, Beyit 1). [‘alem,]

Sen ol sultân-ı ‘âlemsin toyar na‘mâ gele ‘**alem** / Cihânı var iden sensin velîkin bî-cihânsın sen (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 5). [‘alem,]

3. Herkes, halk.

Ben şanurdum kim cihânda añladı ‘**alem** seni / Şimdi bildüm cümlesi zann eylemiş bâtil saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [‘alem,]

‘**Älem** fakîr ü sen ganîsin / Senüñ hükmüñdedür mecmû‘-ı eşyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 2). [‘alem,]

‘**Älem** senüñ kapuñda kuldur / Senüñdür kabz u baş ifnâ vü ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3). [‘alem,]

‘**Älem** senüñ cüduñla mevcûd / Zemîn ü âsumân ü heft deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 4). [‘alem,]

‘**Älemden** itmişdür ferâğat / Seni ister Murâdî sensin a‘lâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 5). [‘âlemden, -den]

Şerh oldu baña ma‘nî şârihdür anı ‘**alem** / Bir noktayı hâll eyler her kim ki bile ma‘nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [‘alem,]

Çün münteşirdür ‘**äleme** bir zerre ‘ilminden haber / Kânet nidâ‘en dâyimen min-‘ilminâ min-‘ilminâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [‘äleme, -e]

Ey Murâdî neş‘e-i kübrâda bulduñ ‘**älemi** / Her du‘â kim eyleseñ maqbûl ider çün ol mucîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5). [‘älemi, -i]

İbtidâ vü intihâ olmuş Murâdîde çü cem‘ / Anuñ olur andan âdem ‘**alem** iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 5). [‘alem,]

Şüyü‘-ı nâm-ı dilberden yine şeydâdur ‘âşıklar / Düşüp ser-pâ bürehne ‘**äleme** rüsvâdur ‘âşıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [‘äleme, -e]

Ne ‘ârum var ne nâmûsum ne ‘**âlemden** haberdârum / Kâmusın mahv iden benden senüñ ol mü-miyânuñdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 3). [‘âlemden, -den]

Mantıkından bu Murāduñ ger alursañ bir haber /
'İlm ile bu 'ālem içinde bulasın iştihār (Murādī Dīvānı, Gazel 339, Beyit 5). ['ālem,]

Rāzumı fāş itmezem 'ālemlere mevtā olur / Yok
hılāfım bu söze v'allāhi hep ifnā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 389, Beyit 1). ['ālemlere, -ler, -e]

'Ālemüñ maḥz-ı ḥayāl idüğini bildi gönül / Ol
hümādur buña konmaz ki bilür mezbeledür (Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 3). ['ālemüñ, -üñ]

Ey Murādī beni kendümi kımazlar 'ālem /
Çekerem cevri ne vardır bu geniş havşaladur (Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 6). ['ālem,]

Aşl-ı ḥaḳāyıkum gözedürven ḥabībden / Ma'şūk u
'āşık eylediler 'āleme haber (Murādī Dīvānı, Gazel 467, Beyit 4). ['āleme, -e]

Ben kılmadım sefer kamu 'ālem sürürda / Bir bir
geçer öñümde bu seyrüm ḥazardadur (Murādī Dīvānı, Gazel 469, Beyit 3). ['ālem,]

Ḥayr-ı maḳdem ey ḥabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz /
Cümle maḥbüb olsa 'ālem senden olmaz ḳalb-bāz (Murādī Dīvānı, Gazel 562, Beyit 1). ['ālem,]

'Ālemlere hidāyet ammā bilen nevādur / Geldi
Murādī çün kim elfāz-ı ṭāb'-ı pāküñ (Murādī Dīvānı, Gazel 504, Beyit 5). ['ālemlere, -ler, -e]

Revānum olalı tende tenümde 'ālemüñ cānı / Revā
mı bī-revān olmış benüm cismümde cān sensüz (Murādī Dīvānı, Gazel 592, Beyit 2). ['ālemüñ, -üñ]

Bu Murādī buldı çün 'ışkuñda sırr-ı Aḥmedi /
Cümle 'ālem bende olmuş anı sultān eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 628, Beyit 5). ['ālem,]

'Ālemüñ vaḥş-ı tıyūrın şayd ider şubḥ ile şām /
Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaḥş ibn-i vaḥş (Murādī Dīvānı, Gazel 629, Beyit 3). ['ālemüñ, -üñ]

Ey Murādī sen murād olsañ ne var 'ālemlere /
Ḥaḳ ile olanuñ oldu Ḥaḳ didi muḥtār-ı Ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 690, Beyit 5). ['ālemlere, -ler, -e]

Baş çıkardı ceyb-i zilletden şu kim sevdi seni /
'Ālemüñ sultāmidur şevkuñla olan sīne-çāk (Murādī Dīvānı, Gazel 733, Beyit 4). ['ālemüñ, -üñ]

Ey Murādī seni 'ālem ne bilür a'mādur / Vāḥidi
iki görür olsa eger dīdede kı (Murādī Dīvānı, Gazel 799, Beyit 5). ['ālem,]

Remzini bu Murāduñ bilmekte 'ālem 'āciz / Allāh
ile olanlar her işde oldu kāmīl (Murādī Dīvānı, Gazel 812, Beyit 5). ['ālem,]

Gayrı mümessel olmadın biz mesel olduk 'āleme /
Cā'e hünā ḥikāyete ḥazere levḥun bi'l-ḳalem (Murādī Dīvānı, Gazel 952, Beyit 3). ['āleme, -e]

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne kemāle āşināyam ben /
Ne deñlü var ise 'ālem ḳamuya pādīşāyam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 1). ['ālem,]

Kendüni sen bilmedün ammā bilür 'ālem seni /
Cevher-i nā-yābsın kıymet bulunmaz der-cihān (Murādī Dīvānı, Gazel 1067, Beyit 4). ['ālem,]

Biz temennā eylerüz virmek saña erzānīdūr / Çün
cevad oldun sehadan oldu 'ālem şād-mān (Murādī Dīvānı, Gazel 1090, Beyit 3). ['ālem,]

Çāger-i 'ışk olalı 'āleme sultānam ben / Gör
ḥabībüm beni sen kim nice bürḥānam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1100, Beyit 1). ['āleme, -e]

Ey Murādī 'ālemüñ ḳalbindedür 'ışkuñ senüñ /
Tavf iderlerse n'ola Ka'besini Baḥḥā ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1257, Beyit 5). ['ālemüñ, -ün]

Murādī çünki ismini dehānına tolu kıldı / Tek ü
tenhā olup 'ālemden iki fırḳaya ol şāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 5). ['ālemden, -den]

'Usri yūsriñi kırmasa iki dünyānuñ / Cümleten
'ālem iki 'aynına her dem olsa (Murādī Dīvānı, Gazel 1349, Beyit 2). ['ālem,]

Faḳ itmek için 'ālemüñ aḥvāl ü ḳarını / Cümle
zamīri kıldı musaḥḥar fu'ādına (Murādī Dīvānı, Gazel 1366, Beyit 3). ['ālemüñ, -üñ]

Lā-reybe fih çün ümmü'l-kitāb şānı / İḥlāsa
irgürürseñ 'ālem durur şafāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1407, Beyit 4). ['ālem,]

Ben sanurdum kim bilür 'ālem nedür terbiyyeti /
Tārik olmayınca Rabbüm bilmedüm ālāyişi (Murādī Dīvānı, Gazel 1473, Beyit 2). ['ālem,]

'Ālem-i hicrettedür çün kâ'inātuñ 'ālemi / Ādem
oldur kim anuñ vaḥdet ola dā'im demi (Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 1). ['ālemi, -i]

Ḥasb-i ḥālüm gözeden 'āleme fāş olma yūri /
Ḳalbūñi nerm idegör muḥkem ü taş olma yūri (Murādī Dīvānı, Gazel 1519, Beyit 1). ['āleme, -e]

'Ālemüñ taḳdīrine şāhid durur / Bir beyān-ı lāzım
u 'ā'id durur (Murādī Dīvānı, Mesnevi 4, Beyit 2). ['ālemüñ, -ün]

4. Ruh ve düşünüş bakımından içinde bulunulan ortam

Günc-i ḥalvet 'ālemin gör kesreti kıma taleb /
Tālib-i taḥḳīk iseñ ol "kable mevtin" sen fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 4). ['ālemin, -in]

Maḥabbet 'ālemin gördüm ki yokdur ḥadd ü
pāyānı / Dilüm kılmaz beyānını beyān oldum aña illā (Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 3). ['ālemin, -in]

Ḥaḳīḳat 'ālemin gezdüm Murād anda emīr olmuş /
Rı'āyā olanuñ ḥālın hemān şāh-ı cihāndan şor (Murādī Dīvānı, Gazel 312, Beyit 5). ['ālemin, -iñ]

'Ālemi ravz-i cennetde müşāhid oluben / Hür u
ḡilmānı derilüp kıldılar ef'āle haber (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 4). ['ālemi, -i]

Bezm-i elest-i mestî oldur cihân-ı hestî / Gel varluğ **'âlemine** bî'l-külliyen beğâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3*). [**'âlemine**, -i, -n, -e]

İşk ile hem-serüz bugün māl ile cāhı n'eylerüz / Tārik-i iki **'âlemüz** tāt u külāhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 1*). [**'âlemüz**, -üz]

Bu Murâdî'nün hüşüşinde nedür gör māl-ı haşal / Gir maḥabbet **'âlemine** tāt bulasın rāhatūn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 5*). [**'âlemine**, -i, -ne]

Şebābum **'âleminde** pes vücūdumdan zen aldum ben / Müvelled oldu bir rûh-ı muşavver maḥz-ı kār oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3*). [**'âleminde**, -i, -n, -de]

II İc dünya, derûn.

Murâduñ baḥr-ı vaḥdānî yine mevc urdı **'âlemde** / Şalan dil fülkîni bu baḥre âdemdür muḥarrerdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5*). [**'âlemde**, -de]

Ya Rabbi ne **'âlemdür** ismüm benüm âdemdür / Bu yirde nice biñ dem bir laḥza vü bir demdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1*). [**'âlemdür**, -dür]

Ben ḥurūcumda vülūcum **'âlemin** naşb itdüm / 'Âlemüm râfî'ini görmege bir dāl gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3*). [**'âlemin**, -in]

Ben ḥurūcumda vülūcum **'âlemin** naşb itdüm / 'Âlemüm râfî'ini görmege bir dāl gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3*). [**'âlemüm**, -üm]

Dil fülki 'ummân-ı ḥaḳîkatde olupdur aşinā / Dildür gezen her **'âlemi** dil şem'ine pervānesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4*). [**'âlemi**, -i]

Bu vücūdum **'âlem** içre kat kat-ender kat kıl / Tāt ki ma'nā-yı ḥaḳîkatden ḥaber ḳalbūn ala (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5*). [**'âlem**,]

'Âlem iki 'âleme vâsıttadır gerçi kim / Ḳalma vasatda şaḳın gel berü giç nârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4*). [**'âlem**,]

'Âlem iki 'âleme vâsıttadır gerçi kim / Ḳalma vusṭada şaḳın gel berü geç nârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4*). [**'âlem**,]

Cemālūn 'aksidür pertev şalan āfāka her demde / Anuñ çün **'âlemüm** vardır benüm her demde 'âlemde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 1*). [**'âlemüm**, -üm]

Seḥerde ref' ide çün kim niḳābın zü'l-celāl Allāh / Ne **'âlem** gösterür 'uşşāka ol dem zü'l-kemāl Allāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1*). [**'âlem**,]

Ḥamdü li'llāh olup aḡyardan **'âlem** ḥālî / Şoḥbet itdi iki deryā yine tenhā bu gice (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2*). [**'âlem**,]

Ḥicāb-ı dil ne revādūr ki olmaya meḳşūf / Bu **'âlem** içre 'ulūm ile kām-rān olana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 4*). [**'âlem**,]

Şerḥ olalı kitābum **'âlem** ḥisāb olupdur / Mürğ-i tefekkür-i ḡayr irmedi bu me'āle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3*). [**'âlem**,]

'Âlemi vardır Murâduñ 'âlem olmaz aña kes / Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i 'âlemi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5*). [**'âlemi**, -i]

Dime **'âlem** aña kim ol ḥabîr olmaya 'âlemden / Murâdî a'lem oldur kim vire bu feyze ma'nāyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 5*). [**'âlem**,]

Rūhumı nefḥ ideli **'âleme** rūḥ oldu tenüm / Cānuma cān olalı pes baña ol cān didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2*). [**'âleme**, -e]

'Âlemün girdini gezdüm yine pergār-şifat / Eylesün anı nuḳat gibi miyān 'ummānı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3*). [**'âlemün**, -ün]

Ḳalbümün mişbāḥıdur **'âlemlere** viren ziyā / Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydādūr beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3*). [**'âlemlere**, -ler, -e]

'âleme destān olmak [1] (Deyim) "Dillere destan olmak" deyiminin karşılığı olarak bir kişi veya olayın herkes tarafından konuşulması, halk arasında yayılması.

Hüsni-şüretle gezüp **'âleme destān olma** / Aldanursañ eger 'âlemde denîsin be-denî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4*). [**'âleme destān olma**, -ma]

'âleme düşmek [1] (Deyim) Bir hâlin etkisi altında kalmak.

Ne kesret kaldı ne vaḥdet gönül bir **'âleme düşdi** / Vaḥid oldu bi-ḥamdî'llāh ki kesret kimse göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4*). [**'âleme düşdi**, -di]

'âleme gelmek [1] Dünyaya gelmek, doğmak.

Cümleye cem' olan gönül çünkü kemāle irişür / Bir daḥı **gelmez 'âleme** gitdi hemān o cān gibi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 2*). [**'âleme gelmez**, -mez]

'âlem-i âdem [1] İnsanlık âlemi.

Manzar-ı 'ayn olmağa imkāna yokdur dest-res / Ḥaşr-ı neşri kıldı berzah **'âlem-i âdemlere** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2*). [**'âlem-i âdemlere**, -ler, -e]

'âlem-i aşğar [1] En küçük âlem, dünya.

'Âlem-i aşğarı kübrāda gören 'ayn-ı yakîn / Bu fenā 'âlem için kor mı yire cāy-ı sebāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2*). [**'âlem-i aşğarı**, -ı]

'âlem-i aşğar u ekber [1] Küçük ve büyük dünya. II Dünya ve ahiret.

'Âlem-i aşğar u ekberde gezer çün bu Murād / Ḡayrılar irmediler irdi Murādî ḥareme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5*). [**'âlem-i aşğar u ekberde**, -de]

'âlem-i aşı [1] Asıl âlem. II Ahiret.

Hicab içinde kalmışsın unuttuñ ‘**âlem-i aşl** / Olan şıdk içre müstağrak görünmez ol her ârâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 4). [‘âlem-i aşl, -ı]

‘**âlem-i ‘ayne’l-yağın** [1] Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek. Tasavvufî açıdan müşahede makamı.

Gayb-ı ‘aynından gelüp ‘ayn ile ‘aynı şâd ider / ‘**Âlem-i ‘ayne’l-yağine** bir ‘ayânîdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [‘âlem-i ‘ayne’l-yağine, -e]

‘**âlem-i ‘ayn**[1] Gözün dünyası; görünen âlem.

‘**Âlem-i ‘aynumda** ‘aynumdur vücudum hâfız / Gayb-ı gayba kıl nazar şerh-i nihânumdur gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [‘âlem-i ‘aynumda, -um, -da]

‘**âlem-i bî-keyf** [1] Huzurun olmadığı dünya.

Milket-i hüsn oldu çün ‘âşıklara cây-ı makar / Ehl-i hâlûn ‘**âlem-i bî-keyfe** ‘ilmi varası (Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 3). [‘âlem-i bî-keyfe, -e]

‘**âlem-i devran** [1] Zamanın, dünyanın mânâsı.

Bildüğüm demde baña ‘**âlem-i devrân** didiler / Beyyinatını hemân eyle gel iz ‘ân didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1). [‘âlem-i devrân,]

‘**âlem-i devrân olmak** [1] Dönen, devreden âlemde olmak. II Belli bir hâl üzere kalmayıp rûhî heyecanlar yaşamak.

Men ‘aref sırrında hayrân oldılar ehl-i tarîk / Sırr-ı tahkîk aňlayandur ‘**âlem-i devrân olan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [‘âlem-i devrân olan, -an]

‘**âlem-i encüm** [1] Yıldızlar âlemi.

‘**Âlem-i encümi** seyr eyleme bir mâha iriş / Anlara zav’ viren şems-i zuhâdur yine bes (Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [‘âlem-i encümi, -i]

‘**âlem-i enver** [1] Nurlu, parlak âlem.

Mihr-i luğfûn toğalı ‘**âlem-i enverde** vücûd / Cümle insân ü melâ’ik kamu eşyâda sücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [‘âlem-i enverde, -de]

‘**âlem-i efvâr** [1] Hâllerin, tavırların âlemi.

Her ne kim var ise vardur ‘**âlem-i efvârda** / Bî-başîret görmez anı oldu zîrâ bî-başar (Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [‘âlem-i efvârda, -da]

a‘**lem-i evvel** [1] İlk en iyi bilen.

‘Arş ü ferş-i kâ’inâta ‘ayn-ı mevcûda ‘alîm / A‘**lem-i evvelde** ‘âlem zât-ı vâhîddür muķim (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [a‘lem-i evvelde, -de]

‘**âlem-i fânî** [4] Gelip geçici âlem, dünya.

‘**Âlem-i fânî** bilirsen pes nedendür bu tama’ / Cümle mâlî kor gidersin ol saña hasret yiter

(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [‘âlem-i fânî,]

Vücûd-ı cûdî haber virmek üzre yârâna / Mücerred âbını gönderdi ‘**âlem-i fâna** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [‘âlem-i fâna, -a]

Murâdî sırr-ı hikmetden eger kim inkişâf itse / Bekâ bulaydı hükm-i Hakk ile bu ‘**âlem-i fânî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 5). [‘âlem-i fânî,]

Rüşen oldu bu ‘**âlem-i fânî** / Geldi milk-i dilûn çü sultânı (Murâdî Dîvânı, Kit’a 3, Beyit 1). [‘âlem-i fânî,]

‘**âlem-i fânî vü bâkî** [1] Dünya ve ahiret âlemi.

Ğam degül mihr-i cihân-ârâ girü virmezse nûr / ‘**Âlem-i fânîde vü bâkîde** azvâdur göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 4). [‘âlem-i fânîde vü bâkîde, -de]

‘**âlem-i ferâgatda olmak** [1] Dünyadan vazgeçmek, dünyayı bırakmak.

‘Âlemi bildi ‘ilmi oldu delîl / Oldı pes ‘**âlem-i ferâgatda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 2). [‘âlem-i ferâgatda oldu, -dı]

‘**âlem-i fıtrat** [1] Yaradılışın âlemi, dünyası.

Şherde açdı zülmânî niķâbın şâhid-i kudret / Gelüp envâr-ı berķinden cihâna ‘**âlem-i fıtrat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [‘âlem-i fıtrat,]

‘**âlem-i ğayb** [3] Gayb âlemi, görünmeyen, bilinmeyen âlem.

‘**Âlem-i ğayb** ile şehâdet nedür / Oldı murâd ile Murâdî sa’îd (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 5). [‘âlem-i ğayb,]

‘**Âlem-i ğayba** n’ola muttâlî‘ oldıysa müdâm / Cümle-i hâlķda muhtâr olan dildür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4). [‘âlem-i ğayba, -a]

‘**Âlem-i ğayba** tutup ‘acz ile gel rûy-i niyâz / Dâmen-i pîr-i tarîķat tütalum döne döne (Murâdî Dîvânı, Kit’a 4, Beyit 2). [‘âlem-i ğayba, -a]

‘**âlem-i ğayb-ı şehadet** [1] Görünen ve görünmeyen şeylerin âlemi.

Geldi Murâdî ‘**âlem-i ğayb-ı şehâdete** / Öğretti cümle ‘âşıķa ser-dâdelik sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [‘âlem-i ğayb-ı şehâdete, -e]

‘**âlem-i ğayb-ı şühûd** [1] Görünen ve bilinmeyen âlem.

‘**Âlem-i ğayb-ı şühûd**ı kamu seyrân itdüm / Ey Murâdî kamu ‘âlem seni ğüyâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 5). [‘âlem-i ğayb-ı şühûd, -i]

‘**âlem-i ğayret** [1] Çabalama, çalışma dünyası.

‘**Âlem-i ğayretdedür** cümle ‘ukûl / Bî-lisân ü bî-lisân ü bî-lisân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3). [‘âlem-i ğayretdedür, -de, -dür]

‘âlem-i hayât [1] Hayat âlemi; ömür.

Mubaşşar oldu şu kim **‘âlem-i hayâtında** / Ne deñlü ola müdakkıķ açıla bürhânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 3*). [*‘âlem-i hayâtında, -ın, -da*]

‘âlem-i hayret [1] Kendinden geçmişlik dünyası (tasavvufta dervişin tecellilerle hayran olduğu âlem).

Ben şanurdum **‘âlem-i hayretde** kaldı dîdeler / Şimdi bildüm câmi‘ü’l-‘aķl oldu ol şürîdeler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 1*). [*‘âlem-i hayretde, -de*]

‘âlem-i hicret [1] Göç âlemi; ölüm.

‘Âlem-i hicretdedür çün kâ’inātuñ ‘âlemi / Âdem oldur kim anuñ vahdet ola dâ’im demi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1*). [*‘âlem-i hicretdedür, -de, -dür*]

‘âlem-i ışķ [1] Aşk, aşklar âlemi.

‘Âlem-i ‘ışķa çü mürğ-i dil idüpdür pervâz / Başdı her lahzada biñ biñ nice bālāya kadem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 3*). [*‘âlem-i ‘ışķa, -a*]

‘âlem-i kesret [2] Çokluk âlemi. II Masıva.

‘Âlem-i kesretde gezdüm maţlabum vecd ü vahîd / Vahdetün oldu mu‘ayyen oldu tâlî‘ pes sa‘îd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1*). [*‘âlem-i kesretde, -de*]

Reşha-i ‘aynümde seyr itdüm haķıķat ‘âlemin / **‘Âlem-i kesretde** gördüm maħz-ı şûret âdemin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1*). [*‘âlem-i kesretde, -de*]

‘âlem-i kevn ü fesâd [1] Varlık ve yokluk dünyası.

Elümüz çekmişüz bu **‘âlem-i kevn ü fesâd** içre / Şuver-perver olanlarla hem-esrâr olmazuz hergiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 2*). [*‘âlem-i kevn ü fesâd,]*

‘âlem-i kevn ü mekân [1] Varlık âlemi.

Şerhe gelüp oldu bes **‘âlem-i kevn ü mekân** / Geldi ‘ayāna beyān oldu ‘ayān muţţalî‘ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 2*). [*‘âlem-i kevn ü mekân,]*

‘âlem-i kübrâ [3] Büyük âlem, kâinat.

Eyleyüp **‘âlem-i kübrâ** özini / Nām-ı ‘arşî özine kıldı maħal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 2*). [*‘âlem-i kübrâ,]*

Ey münevver vechüñe ben **‘âlem-i kübrâ** didüm / Lem yeliddür naşş-ı kâtı aña olmadı ‘aded (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 20, Beyit 2*). [*‘âlem-i kübrâ,]*

Ėaflet itme berü gel **‘âlem-i kübrâsın** sen / Kenz-i maħfî-yi Ėudā rāh-ı temennâsın sen (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 2*). [*‘âlem-i kübrâsın, -sın*]

‘âlem-i kübrâ vü şuğrâ[1] Büyük ve küçük âlem, dünya.

‘Âlem olmuşdur hayālümde hayāl-ender hayāl / **‘Âlem-i kübrâ vü şuğrâ** oldu ‘ayn-ı Ėudretüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4*). [*‘âlem-i kübrâ vü şuğrâ,]*

‘âlem-i lāhūta [1] Uluhiyyet âlemi.

‘Âlem-i lāhūta vardı mürğ-i dil bir ānda / ‘Âlem-i nāsūtı terk idüp daħı çekmez ta‘ab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2*). [*‘âlem-i lāhūta, -a*]

‘âlem-i lā-ilāhe illā‘İlah [1] Allah’tan başka ilah yoktur; tevhid sancağı.

Mağrib ü maşrıķa kanad açdı / **‘Âlem-i lā-ilāhe illā‘İlah** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 3*). [*‘âlem-i lā-ilāhe illā‘İlah,]*

‘âlem-i ma‘nā [1] Mana dünyası.

Hāmi-yi milk-i başîretden haber güş itmişem / Her suver bir **‘âlem-i ma‘nādan** almışdur haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 3*). [*‘âlem-i ma‘nādan, -dan*]

‘âlem-i ma‘nā vü şûret [1] Şekil ve anlam dünyası.

Ey Murāduñ mantıķından dinleyen ‘ilm-i ledün / **‘Âlem-i ma‘nā vü şûretdür** hemān şām u seher (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5*). [*‘âlem-i ma‘nā vü şûretdür, -dür*]

‘âlem-i milk-i şehadet [1] Göze görünenler ülkesi, madde âlemi, dünya.

Geldi Murādî **‘âlem-i milk-i şehādete** / Ef‘ālîni rızāda ide ol yüce ilāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 5*). [*‘âlem-i milk-i şehādete, -e*]

‘âlem-i milk-i vücūd [1] Beden, varlık ülkesinin âlemi, dünyası.

‘Âlem-i milk-i vücūda çünki şāh-ı rühşın / Rāhat-ı kübrā içün Ėayrı fenā kılmak gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4*). [*‘âlem-i milk-i vücūda, -a*]

‘âlem-i muţlak [1] Tek âlem.

Hikmetin teşhîş idendür **‘âlem-i muţlak** bu gün / Ėaşr içinde bir ayak üstinde olmak biñ ayak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4*). [*‘âlem-i muţlak,]*

‘âlem-i mülk ü melekût [1] Varlık, dünya ve melekler âlemi.

‘Âlem-i mülk ü melekūti kamu seyr idesin / Her ne kim var bu cihānda göresin Ėara vü aķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 4*). [*‘âlem-i mülk ü melekūti, -ı*]

‘âlemîn [2] Âlemler.

Ėoldı Ėüsñüñ ĖulĖulından āsumān ile zemîn / Anuñ içün saña müştāk oldu cümle **‘âlemîn** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 1*). [*‘âlemîn,]*

Bu kelāmından Murāduñ **‘âlemîn** / Nice ‘ilm aňlar ki bilmez cāhilîn (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 5*). [*‘âlemîn,]*

‘âlem-i nāsūt [1] İnsanlık âlemi.

‘Älem-i lâhûta vardı murğ-i dil bir ânda / ‘Älem-i nâsûtı terk idüp dahı çekmez ta‘ab (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2). [‘âlem-i nâsûtı, -ı]

‘âlem-i nefis olmak [1] Nefis âlemini, benliği tanıyor olmak.

‘Älem-i nefis olgör Rabbûnî bilmekdür bu / Rabbûnî şöyle ki bildün diyesin sen yâ-hû (Murâdî Dîvânı, Müfret 28, Beyit 1). [‘âlem-i nefis olgör, -ıgör]

‘âlemîn olmak [1] Âlemlerin yaratılması, var edilmesi.

‘Älemüm emrinde gerçi oldı nice ‘âlemîn / Âdem oldı şun‘-ı ekber ‘âleme ol virdi şân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 2). [‘âlemîn oldı, -dı]

‘âlem-i nuţğ [1] Sözüñ dünyası.

‘Älem-i nuţğumı zann eyleme nuţğ-ı insân / Nuţğ-ı elfâzumı sen aña keremden ekrem (Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 4). [‘âlem-i nuţğumı, -um, -ı]

‘âlem-i rây [1] Âlemin fikri, iradesi.

Kerâmet-i ezelîdür egerçi ‘âlem-i rây / Ebedle cem‘ ola ger dahı hûb olur ârây (Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 1). [‘âlem-i rây,]

‘âlem-i rûh-ı misal [1] Temsil olan, vücud bulan ruh âlemi.

Geldi Murâdî ‘âlem-i rûh-ı misâle çün / Bî-misl ü bî-misâl müşâhid anı zamân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5). [‘âlem-i rûh-ı misâle, -e]

‘âlem-i ru‘yâ-şîfat [1] Rüya, hayal âlemi.

Tây idüp milk-i vücûdî ‘âlem-i ru‘yâ-şîfat / Arş-ı ‘alâ levh-i mahfûz üzre cevân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [‘âlem-i ru‘yâ-şîfat,]

‘âlem-i şadr [1] Âlemin göğsüne, gönlüne girmek. II İnsanlığın sevgisini kazanmak.

‘Älem-i şadra geçelden nefeât ile yürür / Her ne kim kılsa Murâd añağıl ünsiyetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [‘âlem-i şadra, -a]

‘âlem-i sâni [1] İki âlem. II Dünya ve ahiret.

Ziyâ-yı âferînişden olupdur ‘âlem-i sâni / Ben evvel halk olundum çün baña devrândur anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 1). [‘âlem-i sâni,]

‘âlem-i sırr-ı hafâ [1] Sırlar âlemi.

‘Älem-i sırr-ı hafâdur nâkil-i ‘ilme‘l-yakîn / Muhtedâ-yı evliyâdur zübde-i a‘yân olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [‘âlem-i sırr-ı hafâdur, -dur]

‘âlem-i şüret [3] Görünen, maddi âlem.

Oldı Murâdî ‘âlem-i şüretde ‘ayn-ı rûh / Rûh-ı muşavver oldı ise olmadı ‘acîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5). [‘âlem-i şüretde, -de]

Hâlet istersen eger ey tâlib-i ‘ilm-i ledün / ‘Älem-i şüretten ihrâc eyle murğun bul necât (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 4). [‘âlem-i şüretten, -den]

‘Älem-i şürete düşdi bu vücûd âyinesi / Emrini tutdı habîbün gelüben tâ‘atde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2). [‘âlem-i şürete, -e]

‘âlem-i şuver [3] Sûretlerin âlemi, manzaraların dünyası.

Oldı Murâdî a‘yün-ı nâsa nihân çün / Bu ‘âlem-i şuverde gözet n‘eyler iktizâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [‘âlem-i şuverde, -de]

Terk-i nişân idenler bu ‘âlem-i şuverden / Döndürdi kâli hâle hâlâta irdi el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 3). [‘âlem-i şuverden, -den]

Kapladı çünki ‘âlem-i şuveri / Yirde vü gökde kalmadı kayğu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4). [‘âlem-i şuveri, -i]

‘âlem-i tahkîk [2] Hakikat âlemi.

Güyâ olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes ‘âlem-i tahkîke ol başdı olup âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [‘âlem-i tahkîke, -e]

Güyâ olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes ‘âlem-i tahkîke ol başdı olup âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 1). [‘âlem-i tahkîke, -e]

‘âlem-i uhırâ [1] Ahiret âlemi.

Murâdî ‘âlem-i uhırâyı ‘arz itdi bize dildâr / Fe-hâşâ yârdan gayra hürîdâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [‘âlem-i uhırâyı, -(y)ı]

‘âlem-i ‘ulvî [5] Yüce âlem; İlahi âlem. (Bu kelime Divan‘ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Älem-i ‘ulviye pervâz eylesün murğ-ı vücûd / ‘Âşıkun ma‘şûk ile anda olan bâzârı gör (Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2). [‘âlem-i ‘ulviye, -(y)e]

‘âlem-i ‘ulyâ [3] Yüce âlem.

‘Älem-i ‘ulyâdadur aña vücûda mu‘teber / Mahzen-i esrâr olaldan günc-i dil kâşânesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [‘âlem-i ‘ulyâdadur, -da, -dur]

‘Älem-i ‘ulyâya pervâz eyledi kudsî gönül / Levh-i mahfûz ‘Arş u Kürsî cümle cevân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [‘âlem-i ‘ulyâya, -(y)a]

‘Älem-i ‘ulyâda görenler beni / Cümle didi aña gerekdür seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 1). [‘âlem-i ‘ulyâda, -da]

‘âlem-i vahdet [3] Birlik dünyası; Allah‘ın birliğiyle ortaya konulan dünya.

Añlama lezzâtı kim ravza-i cennetdedür / Her ne ki vardur gönül ‘âlem-i vahdetdedür (Murâdî

Dîvânı, Gazel 494, Beyit 1). [‘âlem-i vahdetdedür, -de, -dür]

Ey Murâdî ‘âlem-i vahdetde kesretdür vahîd / Sen temâşâ kıl beni kim kesret-i tenhâ menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 5*). [‘âlem-i vahdetde, -de]

‘Âlem-i vahdetde kesret ‘ilmini kılma taleb / Nâr-ı vâdîyi gözetme dest-i Mûsâ üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3*). [‘âlem-i vahdetde, -de]

‘âlemün mübdî’i [1] Âlemi yok iken var eden, varlık alemine çıkaran (Allah).

‘Âlemün mübdî’i çü cüz ile kü / Elif ü hâ olupdur ‘âşîka râh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4*). [‘âlemün mübdî’i, -i]

‘alem-zede olmak [1] Tüm âlem tarafından tanınan, bilinen olmak.

Sultân-ı ‘ışka hâlûmi didüm ‘aceblendi / Cümle muhib içinde sen **olduñ ‘alem-zede** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 4*). [‘alem-zede olduñ, -du, -n]

a’lem [11] Âlim, bilge. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oldı çü ‘ulûmında ezel ‘ilm ile **a’lem** / ‘Âlem kim ola ‘ilmine oldur yine a’lâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 5*). [a’lem,]

a’lem etmek [1] En iyi bilen, âlim etmek.

Murâduñ kavli haqdur her sözinde / Anı ‘ilminde **a’lem itdi** i’lem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5*). [a’lem itdi, -di]

a’lem olmak [4] En iyi bilen kişi olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muhtâr olanlar oldu rızâda / Her kim ki buldı ol **oldı a’lem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 4*). [a’lem oldu, -dı]

‘alem [5] 1. Nişan, iz, sembol.

Ben ‘alâmet olmuşam ‘ışk ile bildi kâ’inât / Pes ‘alâ’im bulmağa benden **‘alemler** var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 2*). [‘alemler, -ler]

Vech-i ma’nâ zâhirîn bātından añlar çünki dil / ‘İlm-i lâhıkdur koyan bu cümle mevcûda **‘alem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2*). [‘alem,]

Zât-ı kadîmi görmege cânlar virür cân-ı za’îf / Lîkin ne tedbîr eylesün bâkîde fânîdür **‘alem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2*). [‘alem,]

Şalındı ‘arşa-i vicde nice muvâhhidler / Velî berâtına çekdi **‘âlem** ile tuğrây (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3*). [‘âlem,]

2. Bayrak, sancak.

‘İlm-i hikmetden haberdâr ol yûri ey muhterem / Tâ ki ma’nânûñ hîşârı üzre naşb ola **‘alem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1*). [‘alem,]

‘alem dikmek [11] Bayrak dikmek, fethetmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne ‘âlem var ise anda o peydâ görünür / **Dikeli** küngüre-i kurbâ mahabbet **‘alemin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 4*). [‘alemin dikeli, -eli] **âlet [1]** Sebep, vesile, alet.

Ğam u şādî bir **âletdür** nedür şādî nedür yâ ğam / Eger aklûñ saña yâr ise gec gel şād ile ğamdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4*). [âletdür, -dür]

âlet-i zevk [1] Zevke vesile olan unsurlar.

Müheyyâ itmişem ben **âlet-i zevküm** kemâlince / Velîkin isterem olsun senûñ ‘ayn-ı şafân üzre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2*). [âlet-i zevküm, -üm]

a’ley [1] En yüce.

Âbumı kan itmeyince bilmedüm peydâ nedür / Müşkil işdür bil bunı **a’ley** nedür a’lâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1*). [a’ley,]

‘ālî [4] Yüce, ulu. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki ‘âlemdür kuruldı biri **‘ālî** biri pest / Kendü ‘ilminden bilür ‘ilmini yine müntehâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4*). [‘ālî,]

‘ālî güher [2] Yüce, ulu cevher.

Mağzen-i esrâr olandur bilmişem **‘ālî güher** / Hamdû li’llâh cümle ‘âlem aña eyler istinâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 2*). [‘ālî güher,]

‘Âlemün fer-i vücûdudur fûrûğ-ı la’l-i dil / Menba’-ı ‘ilm olmadı her k’olmaya **‘ālî güher** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4*). [‘ālî güher,]

‘ālî olmak [2] Yüce, ulu olmak.

Eger diler iseñ ey dil senûñ bahtuñ **ola ‘ālî** / Hudâdan her ne kim saña gelürse tût anı ma’zûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5*). [‘ālî ola, -a]

‘Âli olmañ dilerseñ ‘uqbâda / Bakma dünyâyâ şimdi ey meh-rû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 10*). [‘âli olmañ, -ma, -n]

‘Âlî [1] İslam’ın dördüncü halifesi, kahramanlığı ve ilmi ile meşhur olan Hazreti Ali.

Gerek peygamber ol gerek velî sen / Gerek ‘Ömer gerekse ol **‘Âlî** sen (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 5*). [‘âlî,]

‘âlî [1] Hasta, hastalıklı.

Hakīm kim diyeler mutlakā saña yaraşur / ‘Alīl kim diyeler dā’imā baña yaraşur (Murādī Dīvānı, Gazel 482, Beyit 4). [‘alīl,]

‘alīl-i fūrkat [1] Ayrılık hastası.

Nice gündür ‘alīl-i fūrkat idüñ / Şimdi derd-i tabīb ile eglen (Murādī Dīvānı, Gazel 1163, Beyit 2). [‘alīl-i fūrkat,]

‘alīl kalmak [1] Hasta olmak.

Hasta-i cehl oluben kalma cehaletden ‘alīl / Tut Murāduñ sözini gel koma tiryāk etegin (Murādī Dīvānı, Gazel 1119, Beyit 5). [‘alīl kalma, -ma]

‘alīl olmak [1] Hastalanmak.

Oldı Murādī yine sākī-i ‘ayn-ı zülāl / Nüş ide bu şerbeti her kim olursa ‘alīl (Murādī Dīvānı, Gazel 818, Beyit 5). [‘alīl olursa, -ur, -sa]

‘Alīm [8] 1. İlmi ezeli ve ebedi olan Allah’ın ismi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemāl-ı Hākda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā / ‘Alīmümdür benüm her hālümey dil olan dānā (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 1). [‘alīmümdür, -üm, -dür]

‘alīm-i ‘allām [1] En bilginler bilgini.

Başır vardı başıre ‘alīm-i ‘allāma / Müdebbir oldı müşāvır semī‘ aña bürhān (Murādī Dīvānı, Gazel 1147, Beyit 3). [‘alīm-i ‘allāma, -a]

‘Alīmün hākīmün kerīmün zevi’l-kibriyā [1] O kibriya sahibi alim, hakim ve kerimdir.

Ve fevvaztü emrī ile’l-kađimī’llezī / ‘Alīmün hākīmün kerīmün zevi’l-kibriyā (Murādī Dīvānı, Gazel 80, Beyit 3). [‘alīmün hākīmün kerīmün zevi’l-kibriyā,]

‘alīm [15] Âlim, bilgin. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İstedüğümi bilmege ‘alīm gerek baña / Hākka budur bilürse kalısar durur şanā (Murādī Dīvānı, Gazel 7, Beyit 1). [‘alīm,]

‘alīmān [1] Alimler.

Sen bir ‘alīmsin saña bir zerre gizlü yok / Hayrān olup durur senüñ ‘ilmüñde ‘alīmān (Murādī Dīvānı, Gazel 1134, Beyit 3). [‘alīmān,]

‘alīmān-ı ‘ulūm-ı lem-yezeli [1] Sonu olmayan ilimlerin âlimleri.

Reh-revān-ı tarikat-i ezeli / ‘Alīmān-ı ‘ulūm-ı lem-yezeli (Murādī Dīvānı, Gazel 1564, Beyit 1). [‘alīmān-ı ‘ulūm-ı lem-yezeli,]

‘Ālime’l-hafā [1] Gizliliği bilen, Allah.

Yā mālīke’l-mülük ve yā ‘ālime’l-hafā / Yā kāşife’l-kürübī leke’l-hamdü ve’s-senā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 1). [‘ālime’l-hafā,]

‘alīm-i dānā [1] Bilgili âlim.

Ey Murādī ‘alīm-i dānāya kimdür lā diyen / Lā velenden ger geçerseñ sañadur yalvarası (Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 5). [‘alīm-i dānāya, - (y)a]

‘alīm-i devran [2] Zamanın bilgini.

Senden şu kişi kim okuya ders-i hākiki / ‘Allāmelere ‘alīm-i devrān iledürler (Murādī Dīvānı, Gazel 452, Beyit 3). [‘alīm-i devrān,]

Şerhe olmadı bizüm kavlümüzü şāhib-i ‘ilm / Kavlümüz şerh ideni ‘alīm-i devrān bilürüz (Murādī Dīvānı, Gazel 578, Beyit 3). [‘alīm-i devrān,]

‘alīm-i devrān olmak [1] Zamanın bilgini olmak.

Varalum küngüre-i ‘arşı ser-ā-pā görelüm / Gelelüm bunda yine ‘alīm-i devrān olalum (Murādī Dīvānı, Gazel 919, Beyit 2). [‘alīm-i devrān olalum, -alu, -m]

‘alīm-i esrar [1] Sırları bilen.

Ey Murādī sen eger ister iseñ ‘izzet ü cāh / Tā‘at eyle aña kim ‘alīm-i esrār durur (Murādī Dīvānı, Gazel 424, Beyit 5). [‘alīm-i esrār,]

‘alīm-i ‘ilm-i ezel [1] Ezel ilminin bilgini, âlimi; Allah.

Vākıf-ı esrār-ı Hakdur ‘alīm-i ‘ilm-i ezel / Lem-yezeldür mebdē’i ‘ilm-i ezeldür lem-yezeldür (Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 1). [‘alīm-i ‘ilm-i ezel,]

‘alīm-i ‘ilm-i hāk [1] Allah’ın ilminin âlimi, bileni.

‘Alīm-i ‘ilm-i Hāk gerek sözlerüñi ol aňlaya / Çünki Murādī her sözün noktası oldı bir kitāb (Murādī Dīvānı, Gazel 152, Beyit 5). [‘alīm-i ‘ilm-i hāk,]

‘alīm-i ‘ilm olmak [1] İlim bilen âlim olmak.

Çün getürdi beyyinātı ‘alīm-i ‘ilm oldı pes / Oldı sübhāne’llezī esrāda bir esrā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1228, Beyit 4). [‘alīm-i ‘ilm oldı, -dı]

‘alīm-i mükerrerem [1] Yüce âlim, Allah.

Ey ‘ilm-i ledünne ism-i a‘zam / Ey ‘ilm ile ‘alīm-i mükerrerem (Murādī Dīvānı, Gazel 970, Beyit 1). [‘alīm-i mükerrerem,]

‘alīm-i sırr-ı hafıyyāt [1] Gizli sırların âlimi, en iyi bileni.

‘Alīm-i sırr-ı hafıyyāt oldı Rabbü’l-‘alemin / Kānit olğıl ol Kerīm’e luţfi ālāsındadır (Murādī Dīvānı, Gazel 385, Beyit 4). [‘alīm-i sırr-ı hafıyyāt,]

‘alīm-i ‘ulūm [1] İlimlerin bilgini.

Ahvālümü kaçan kıla şerh ‘alīm-i ‘ulūm / Kendüyü bilmek evvel aña elzem-i lüzüm (Murādī Dīvānı, Gazel 936, Beyit 1). [‘alīm-i ‘ulūm,]

‘alīm-i üstād [1] Bilgin, çok iyi bilen kişi.

Gel Murāduñ mantıkından aıla bu dürlü kelām / Bulmayasın anı sen bir **‘ālim-i üstādda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1287, Beyit 5). [**‘ālim-i üstādda**, -da]

‘ālim olmak [11] İlim sahibi olmak, bilgili olmak; bilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘İlmi ile ‘āmil olan n’eylesün eşkâlden / **‘Ālim oldu** şol ki terk itdi rübā’ ile sülās (Murādī Dīvānı, Gazel 217, Beyit 2). [**‘ālim oldu**, -dı]

‘ālimü’-d-dehr olmak [1] Zamanın âlimi, bilgini olmak.

Añlar iseñ **‘ālimü’-d-dehr olduñ** ey şürde hāl / Bu Murāduñ mantıkından görenler peydā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 329, Beyit 5). [**‘ālimü’-d-dehr olduñ**, -du, -n]

‘Ālim ü ‘Allām u Ra’uf u Eḫad [1] Ālim ve allam ve merhametli ve tek olan Allah.

‘Ālim ü ‘Allām u Ra’uf u Eḫad / Kādīr ü mennān ü kerīm ü şamed (Murādī Dīvānı, Mesnevi 26, Beyit 2). [**‘ālim ü ‘allām u ra’uf u eḫad**,]

Allāh [53] Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sa’y idegör virmek **Allāhuñ** durur tevfiḫ u ḫayr / Kim dimişler “Leyse li’l-insāni illā mā se’ā” (Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 8). [**allāhuñ**, -un]

Allāh Allāh [5] Şaşıрма ifade eden bir söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Allāh Allāh ne ‘aceb hāl durur hāl-i vücūd / ‘İlm-i zāt-ı eḫadiyyetde durur aşı-l şühūd (Murādī Dīvānı, Gazel 253, Beyit 1). [**allāh allāh**,]

Allāhda olmak [1] Allah ile beraber olmak, kalbin Allah'ı zikretmesi.

Hüsn ile meydāna gelseñ táb olur hūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ hud’asına uyma **ol Allāhda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1288, Beyit 3). [**allāhda ol**,]

Allāhu ‘afāk [1] Allah iftirayı ortaya çıkarır... [(Onlar, günahkâr iftiracıların hepsine iner. 26/Şuara 222; (Yalancı ve günahkâr kişinin vay hâline!)) 45/Câsiye 7-8].

Rif atüm sensin benüm ey mihr-i nūr-efşān kim / Rūḫum oldu sen mehūñ dil-dādesi **Allāhu ‘afāk** (Murādī Dīvānı, Gazel 733, Beyit 2). [**allāhu ‘afāk**,]

Allāhu a’lem [1] Allah en iyi bilendir.

Levh üzre ḫāme nakşı mükerrerem / **Allāhu a’lem** Allāhu a’zam (Murādī Dīvānı, Gazel 974, Beyit 1). [**allāhu a’lem**,]

Allāhu a’zam [1] Yüce Allah.

Levh üzre ḫāme nakşı mükerrerem / Allāhu a’lem **Allāhu a’zam** (Murādī Dīvānı, Gazel 974, Beyit 1). [**allāhu a’zam**,]

Allāhu ekber [2] Allah büyüktür.

Çü tırdum ka’be-i yāre berāber / Didüm pes ‘ışk ile **Allāhu ekber** (Murādī Dīvānı, Gazel 519, Beyit 1). [**allāhu ekber**,]

Diyem **Allāhu ekber** çün işidür ḫamd idenden ḫamd / Leke’l-ḫamdı diyem çün kim leke’l-ḫamd eyler ikrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 3). [**allāhu ekber**,]

Allāhu ferdün ve’l-ḫaḫku rabbī [1] Allah eşsizdir, Rabb'im haktır.

Allāhu ferdün ve’l-ḫaḫku Rabbī / Ve’l-‘aklu minnā ve’r-rūḫu minnī (Murādī Dīvānı, Gazel 1571, Beyit 1). [**allāhu ferdün ve’l-ḫaḫku rabbī**,]

‘allām [1] Her şeyi bilen (Allah, Allah'ın sıfatıdır).

Ḫamd ol Allāha ki oldur eḫad / ‘Ālim ü **‘allām ü ḫakīm ü şamed** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 1, Beyit 2). [**‘allām**,]

‘allām-ı cihan [1] Cihanın en bilgini.

Duyduñsa Murāduñ kelimâtında ḫalāvet / Bir harfini şerḫ it eger **‘allām-ı cihānsın** (Murādī Dīvānı, Gazel 1129, Beyit 5). [**‘allām-ı cihānsın**, -sın]

‘allām-ı devrān olmak [2] Tüm zamanların bilgini olmak.

Āyet-i kübrādudur ‘ayn-ı ‘ulūm-ı kün fekān / Fehm ü idrāk eyleyen **‘allām-ı devrān oldılar** (Murādī Dīvānı, Gazel 340, Beyit 4). [**‘allām-ı devrān oldılar**, -dı, -lar]

Çekdi kudret ḫāmesin levḫ-i dile arḫām içün / Virdi ḫadrin istedi **‘allām-ı devrān olduḡum** (Murādī Dīvānı, Gazel 879, Beyit 4). [**‘allām-ı devrān olduḡum**, -duk, -um]

‘allām-ı ‘ışk [1] Aşkın her şeyini bilen.

‘Allām-ı ‘ışka vardum Murādī / Virdi bu kavle nice fetāvā (Murādī Dīvānı, Gazel 122, Beyit 5). [**‘allām-ı ‘ışka**, -a]

‘allām-ı ‘ulūm [1] İlimleri en iyi bilen.

Çü **‘allām-ı ‘ulūm** ile yine ‘ayn-ı kemāl oldum / Nice ḫā mīm u dāl ile elifden dāla dāl oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 859, Beyit 1). [**‘allām-ı ‘ulūm**,]

‘allām-ı zaman [1] Zamanın bilgini.

Nedür bu sācid ü mescüduñ añlarsañ mu ‘ammāsın / Seni devr-i zamān içinde **‘allām-ı zamān** gördüm (Murādī Dīvānı, Gazel 861, Beyit 3). [**‘allām-ı zamān**,]

‘allām-ı zamān olmak [1] Zamanın bilgini olmak.

İşini beñzedüp kāra görüpdür kār ile kārın / Mu ‘ammā sırrını bilmiş hem **‘allām-ı zamān**

olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2).
[‘allâm-ı zamân olmuş, -mış]

‘allâme [10] Âlim, çok bilgili, her şeyi bilen,
her ilimde üstat olan kimse. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nâme-i takdîri tahkîk itmeyen ‘allâmeler /
Mülzem olmazlardı güş itse şüyü’ün ‘âkıbet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [‘allâmeler,
-ler]

‘alleme’l-esmâ [3] “Allah Adem’e bütün isimleri
öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz
sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana
bildirin, dedi.” (Bakara 2/31) ayetinden iktibastır.

‘Alleme’l-esmâ rumûzın fehm iden ‘âriflere /
Huḫbede âdem görünmez secde kılmazlar aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [“‘alleme’l-
esmâ”,]

‘Alleme’l-esmâdadur ‘ayn-ı gönül inhâdadur /
Şer’-i zâhirde görindi emrini icrâdadur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [‘alleme’l-
esmâdadur, -da, -dur]

‘Âkilûn ‘ilmindedür çün ‘alleme’l-esmâda farz /
Vâcib-i sünnetdedür bu müstecâb a’lâda farz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [‘alleme’l-
esmâda, -da]

‘alleme’l-esmâ rumûzı [1] “alleme’l-esmâ”nın
işaretleri: “Allah Adem’e bütün isimleri öğretti. Sonra
onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde
sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi.”
(Bakara 2/31) ayetinden iktibastır.

Ey Murâdî fâ’iliyyet hâlıkun zabtındadır / Oldı
seyyâr ‘alleme’l-esmâ rumûzı hem çü bâd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [‘alleme’l-
esmâ rumûzı,]

‘alleme’l-insân mâlem ya’lemûn [1] Alâk suresinin
beşinci âyetine işaretir. Âyet şudur : «Allemel insane
ma lem ya’lem» Meali: «insana bilmediğini belleten
keremi erişilmez mertebede olan Tanrının adile oku.»

Bu Murâdî ‘Alleme’l-insân mâlem ya’lemûn /
Dersini kıldı kırâ’ât ser-te-ser oldı hümâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 5). [‘alleme’l-
insân mâlem ya’lemûn, -ün]

almak [85] Almak, elde etmek.

‘Add ü vezn olduğda iki cânibün sermayesi / Her
ne meksebden alındıysa virildi pes edâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [alındıysa, -(i)n, -, -sa
]

Dilberâ kühl-i şafâ hânî ben almam ‘ayna / Hâk-i
pâyün olur iken iki çeşmüme cilâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 46, Beyit 3). [almam, -ma, -m]

Bulam eger ey Mevlâ bir zerre rızâfı ben /
Almazdı Murâdî hâk ne dünyâ vü ne ‘ukbâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 5). [almazdı, -
maz, -dı]

Çü ‘ayna almadı hükmine virdi ikisini / Yed-i
yemînine ‘ukba yesârına dünyâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 110, Beyit 4). [almazdı, -ma, -dı]

Gel Murâdî’nün kelâmın eyle bir bir istimâ’ / Her
ne girürse elüne al hemân sen yâ naşîb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [al,]

Şârihîn-i ‘âlem aslâ şerhe olmazlar kâdîr / Ey
Murâdî baḫr-ı ‘ilmüñden alalar kaḫre âb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [alalar, -a, -lar]

Murâdî al edebi cümle varı harc eyle / İki cihânda
bulunmadı bil bahâ-yı edeb (Murâdî Dîvânı, Gazel
142, Beyit 5). [al,]

Bilen sensin kılan sensin alan sensin viren sensin
/ Ya n’olısar ‘aceb kâlüm benüm mahşerde yâ Rab
(Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4). [alan, -an]

Ağ u karası ‘aynuñun birbirine karâbeti / Hâḫruña
alup bunıñ remzini dilde yaz kitâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [alup, -up]

Şu ‘â’-ı mihr-i tâbı mümkün olmazdı ala meh-tâb /
Arada virmese bir zerre cânım al eger fırsat
(Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [ala, -a]

Gel al bu Murâdî sözine eyleme inkâr / Tâ
görmeyesin iki cihân içre mezellet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [al,]

Al gevher-i vaşlı yolına vir bugün cân nakdini /
Çün germ olupdur ‘âşıka gâyet bugün bâzâr-ı döst
(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [al,]

‘Âlemde bulındı ‘ilm-i ‘âlem / Âdemden alındı
feyz-i hikmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 2).
[alındı, -dı]

Varlık diler iseñ alğıl ‘ışkı / ‘İşk ile bulındı her
sa’âdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 2).
[alğıl, -gıl]

Cur’a peymây oldı çün ‘âşıklara rûz-ı ezel /
Cümlesinden almuşuzdur cür’ay olduḫda ‘îd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). [almuşuzdur,
-mış, -uz, -dur]

Güş-ı hûşa ki Murâduñ kelimâtın alasın / Göresin
her naḫânda nice biñ def’ada sūd (Murâdî
Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [alasın, -a, -sın]

‘Arşa-i levḫi gezmişem ḫadd-i ḫudûda almişam /
Ḫâzini olmuşam anuñ ‘ayn ide mi aña ne ḫadd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [almışam, -
mış, -am]

‘Urûc eyler nice ervâḫ egerçi evc-i bâlâya / Bir
avuc ḫâke almazlar oları aña ‘âşıklar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [almazlar, -maz, -lar
]

Cândan yâr olmayan bâzâr-ı ‘ışkı bilmedi / Bî-
ḫamiyyetdür hemân taklîd ile alur şatar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [alur, -ur]

Añlağıl bi’llahi fırsat virmiş iken al saña / Pes bu
‘âlem ma’berinden bir gün eylersin ‘ubûr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [al,]

Cân ile gönülden saña çün cân iledürler / Hüsni
alup 'âleme destân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1*). [*alup, -up*]

Âdâb gevherini **alup** eyle tâc-ı ser / Evvelce gör ki
soñra zamân-ı edeb geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4*). [*alup, -up*]

Alındı hem virildi cümle maqşud / Kimi gâ'ib
kimisi oldı hâzır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 3*). [*alandı, -m, -dı*]

La'l-i yârî Murâdî **alur** ise / Eylegil naqd-ı cân ile
bâzâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7*). [*alur, -ur*]

Yol uzak zâd u zevâdum yokdur / Bir refîk
alınmadum râha yarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 2*). [*alınmadum, -ı, -ma, -dum*]

Ey Murâdî naqd-i cânı vir habîbün vaşlın **al** /
Olmaz bil bu müyesser böyle bu bâzarsuz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 5*). [*al,]*

Almışuzdur biz zemîn ü âsumânı cümleten / Kankı
yirde kim dilerseñ biz o câyilerdenüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3*). [*almışuzdur, -mı, -uz, -dur*]

Aldı naqd-ı hîredüm iki harâmî çeşmün / Hâkim ol
var durur añlarla bizüm da'vâmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3*). [*aldı, -dı*]

Gel Murâduñ mantığın güş eylegil / **Alduğün**
miqdârı **al** ger çoğ u az (*Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5*). [*al,]*

Gel imdi añağıl ma'nâ nedür bilgil esâsından /
Beyânından beyân **algıl** koyupdur cümleye eşrât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3*). [*algıl, -gil*]

Vahdet hâzinesinden her kim ki **alldı** gevher /
Âyât-ı 'ışk okudı âyâta irdi el-hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2*). [*alldı, -dı*]

Cân ü gönül arasın **alldı** çü deryâ-yı 'ışk / Yazdı
berât-ı ezel çekdi çü tuğrâ-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1*). [*alldı, -dı*]

Yok aña Murâdî buña gâyet / Deryâ dükenür mi
alsa bardak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5*). [*alsa, -sa*]

Metâ'-ı lâ-bahâdur bu bulardan çek elün tâcir /
Alup bir gevher-i nâ-yâbî fâriğ ol olup bî-bâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3*). [*alup, -up*]

Alnup hâkdan çün kim mülebbes oldı müşti hâk /
Nidâ irişdi aña emr ile didi ki erselnâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 1*). [*alnup, -up*]

Pes cevâbın aldı kâşid **alduğın** virdi hemân / Pes
Murâdî urdı ol dem bâb-ı âmennâya el (*Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5*). [*alduğın, -duğ, -ı, -n*]

Şemme-i zevk ü şafâdan ey gönül gel lezzet **al** /
Her neye kim sen nazar kılursañ andan hâlet **al**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1*). [*al,]*

Gördigün her birini Hızr aña 'âlem halkınıñ /
Hasb-i hâlünden kamunuñ turma dâ'im hikmet **al**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2*). [*al,]*

Menba'-ı kenz-i haqâyık çün kanâ'atdür dilâ /
Nâm ile nâmûsı terk it âhirette devlet **al** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4*). [*al,]*

Ey Murâdî merd iseñ bi'llâhi merd ol dâ'imâ / Kıl
tevâzuñ dâ'imün üzre özün'e 'izzet **al** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 5*). [*al,]*

Rû'yet-i dildâre gerçi kurdılar nice tarîk / Râh-rev
olmak dilerseñ gel tarîki bizden **al** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3*). [*al,]*

Ey Murâdî çün derünüñ mahzen-i esrârdur /
Cevher **almak** ister iseñ gel bertü dükkâna gel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5*). [*almak, -mak*]

Ey Murâdî bañr-ı hikmetde olan gavvâşlar / Kañre
alsunlar senün nazmuñdan ey deryâ-misâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6*). [*alsunlar, -sun, -lar*]

Ehl-i hâl ister iseñ olmağa ey hâl ehli / Var bu hâli
giderüp yirine özge hâl **al** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3*). [*al,]*

Fetvâ vü dersi kodı 'ilm-i ledünden **alldı** /
Ezberledi o fende nice nice mesâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 3*). [*alldı, -dı*]

Kanı şeftâlû didüm ey dilber / Ruñ-ı âli didi ki
baña gel **al** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4*). [*al,]*

Çü **aldum** kavli kâ'ilden ne kavlüm belki kâ'ilven
/ Ne kâ'il belki kavlüm kavli ile şâhib-makâl oldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4*). [*aldum, -du, -m*]

Mihr-i rüyuñ tâbına tākāt virürse döstüm / Yanımı
encümler **alsa** cümle meh-tâb añlaram (*Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2*). [*alsa, -sa*]

Mîm-i Ahmedden eger **alduñsa** ümmet mîmini /
Añağıl mîm-i Murâdî olasın hayrül-ümem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5*). [*alduñsa, -duñ, -sa*]

Vuşlat tobinı **almağa** çevgân-ı cân ile / Şöyle
segirdürem gehî kim âna şıgmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3*). [*almağa, -mag, -a*]

Murâduñ vech-i tahkîki kemâl-i Haqka râci'dür /
Kelâmı cümleten haqdur mecâz **alma** maqâlinden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5*). [*alma, -ma*]

Naş-ı mir'atümde gördüm şormışam naqqâşdan /
Yedi yâ vü nün ü yânun resmin **aldum** kaşdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1*). [*aldum, -du, -m*]

Ey Murâdî bañr-ı hikmetde şinâv iden kişi /
Senden **alur** her nefes bir kañreden sermayesin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 5*). [*alur, -ur*]

Haberî bî-haber **almağa** gelendür habere / Yūsufâ söyledi pes 'ilm ile rû'yâ haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1099, Beyit 4). [almağa, -mağa]

Bu hisâbı ikiye varmaya dil defterinüñ / Tâ ki mefhûmın **ala** ol raqam-ı vahdetden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1108, Beyit 2). [ala, -a]

Bizi korkutma bugün âteş-i düzağla yûri / Nâr bundan **alınur** alduñ ise cā haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1120, Beyit 2). [alınur, -ur, -]

Ûrâdî lüce-i deryâdan **aldı** bir gevher / Eridi şu oluben kapladı nice 'ummân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1141, Beyit 5). [aldı, -dı]

Yâ Rab cemâlün pertevi rûşen kılar dil hânesin / Murğ-ı gönül cennetden **almışdur** çü âb u dânesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1159, Beyit 1). [almışdur, -muş, -dur]

Alınur şanma kamu memleketi 'asker ile / Cümle etrâfa giden tîr ü kemânumdur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1202, Beyit 4). [alınur, -ın, -ur]

Mukarrerdür cemâl-i bâ-kemâinden **alur** pertev / Şular kim iki dünyâyı katında tutmadı bir cev (Murâdî Dîvânî, Gazel 1207, Beyit 1). [alur, -ur]

Cür'a nûş oldum yine cânân elinden bir gice / Bende ihsân **aldı** ya'ni hân elinden bir gice (Murâdî Dîvânî, Gazel 1258, Beyit 1). [aldı, -dı]

Hayâlün haylî tağıldı hayâl **aldum** çü 'aynünden / Yâ bu hikmet nedür kim gayb-ı 'aynün sığmadı aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 1303, Beyit 3). [aldum, -du, -m]

Murâdî ne idüğini murâd almağ içün **aldı** / Murâdî eylemedi meyl anuñ çün hark-ı 'ādâta (Murâdî Dîvânî, Gazel 1321, Beyit 5). [aldı, -dı]

Cemilü'l-vaşf olan evvel erer kor nândan ey dil / Cemâlü'l-vech olan hüsnin **alır** andan cemâince (Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 2). [alır, -ır]

Meyl itme 'âkil iseñ ey dil fenâ cihâna / Bir gün **alup** elüñi atar seni yabana (Murâdî Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 1). [alup, -up]

Kıl Murâdî özünü zer gibi şâf / Dür **alup** pes tal imdi 'ummâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1440, Beyit 5). [alup, -up]

Sırrımuñ sırrında çün sırrum gelüp kıldı cülûs / Ey Murâdî andan **aldı** cümleten zîbâlığı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1465, Beyit 5). [aldı, -dı]

Milkin **aldı** dil ço arzîn gayrî tîmâr eylesün / Buldı dil icmâli virdi âhire ifrâzını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1472, Beyit 4). [aldı, -dı]

Çerâğını açup 'ayn ile 'ayn **aldı** gaybından / Koyup tenhâda bir kesret idüp kesretde tenhâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 2). [aldı, -dı]

Mekânı tarfetü'l-'ayn içre **aldı** oldu pür-envâr / Dücâ kıldı anuñ nûri ziyâ-yı şems ile ayı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 4). [aldı, -dı]

La'lünden **aldı** al ile gonce tarâveti / Zülfünden **aldı** sünbül-i ğarrâ letâfeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1538, Beyit 1). [aldı, -dı]

La'lünden **aldı** al ile gonce tarâveti / Zülfünden **aldı** sünbül-i ğarrâ letâfeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1538, Beyit 1). [aldı, -dı]

Çün 'ışka buluşdum didüm aña bu cevâbı / Bir cezbeden **alur** idi el'ân ğam u şādî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1548, Beyit 3). [alur, -ur]

Diñüz baña bi'llâhi gönülümü **alan** kanı / Hicrinden akıdur göz yaşlar yirine kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 1). [alan,]

Kodılar şafha-i kemâle raqam / Qalem **almadı** hergiz anlar anı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1564, Beyit 2). [almadı, -ma, -dı]

Ğavvâş-ı bañr-ı hikmet envâ'-ı gevher **aldı** / Her gevher oldu bir bañr ebhâr anda töldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1570, Beyit 1). [aldı, -dı]

Alup her zerre miqdârına göre / Götrür her biri envârına göre (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 9, Beyit 4). [alup, -up]

Gönül levhine yazdum bir nice söz / Birini **almağ** içün vir nice yüz (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 11, Beyit 1). [almağ, -mağ]

'Âlemün burca dik hisâr **alasın** / Hıdmetün birle kâm-kâr olasin (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 15, Beyit 6). [alasın, -asın]

II Kabul etmek.

Ey Murâdî kalemün şakķını şakķu'l-kamer **al** / İ'tikâd eyledi nuşretde saña cümle cünüd (Murâdî Dîvânî, Gazel 253, Beyit 5). [al,]

II Dinlemek.

Semî' olalı haķķı ile güftârını hallâķuñ / Hâlâyık kavlin **alup** şanma biz efvâha yüz tutduk (Murâdî Dîvânî, Gazel 681, Beyit 3). [alup, -up]

II Dahil olmak.

Oldı çün dâ'ire-i merkezinün nokta kamu / Halkaya **al** bu cihânı ele girsün naçcîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 440, Beyit 3). [al,]

II Kaldırmak, ortaya çıkarmak.

Gel berü ma'nâ yüzinden **al** niķâb / Gözleründe ger sebel var ise sil (Murâdî Dîvânî, Gazel 837, Beyit 4). [al,]

II Evlenmek.

Şebâbum 'âleminde pes vücûdumdan zen **aldum** ben / Müvelled oldu bir rûh-ı muşavver mañz-ı kâr oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 3). [aldum, -du, -m]

II Payını, nasibini almak.

Ser-be-ser âfâķı tavâf eyler ol / Andan **alur** behreyi hâs ile 'âm (Murâdî Dîvânî, Gazel 973, Beyit 3). [alur, -ur]

ala ala [1] Alarak, alıp değiştirerek.

Murâdî şî'rin okur ehl-i 'irfân / Biri birbirinden ey cân **ala ala** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 5). [ala ala,]

alt [9] Alt, aşağı.

Nikâb-ı bâ-'ayân **altında** maḥcûb / 'Iyân-ı bâ-nihân vechinde 'aynum (Murâdî Dîvânî, Gazel 165, Beyit 3). [altında, -in, -da]

Elâ yâ eyyühe'l-aḥbâb dıraḥtuñ **altıdur** kevser / Kim içerse zülâlınden olup mest olmadı hüşyâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 306, Beyit 4). [altıdur, -i, -dur]

Rûy-ı zîbâsı ḥabîbüñ çün nikâb **altındadır** / Leyle-i zûlmîde nûr-ı meh sehâb **altındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 1). [altındadır, -in, -da, -dur]

Nûr-ı 'aksidür viren revnâk cihânüñ vechine / Lem'asnuñ lem'asidur âfitâb **altındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 2). [altındadır, -in, -da, -dur]

Mâverâdandur vücûhuñ vech-i ma'mûrî yine / Ḥaymede ef'âl u eşkâlî ḥicâb **altındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 3). [altındadır, -in, -da, -dur]

Vaz'ı sâbık añlama bu kûbbe-i devvârî sen / Sen fenâ remzin tefekkür kıl ḥabâb **altındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 4). [altındadır, -in, -da, -dur]

Fânî dünyâ benüm oldı diyûben da'vî kılan / Kellesi toprağın **altında** yatur hem çü sıfâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 794, Beyit 4). [altında, -i, -n, -da]

Cân tâ'ir ola çün kim bu kafesden çıkuben / Ḥâk **altında** yatarsın nice ân u nice dem (Murâdî Dîvânî, Gazel 924, Beyit 2). [altında, -i, -n, -da]

II Bir şeyin etkisine maruz kalmak

Ey Murâdî kıl du'âyı leyle vü eşhârda / Her ne kim vardur du'â-yı müstecâb **altındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 5). [altındadır, -in, -da, -dur, -]

altı [2] "Altı" sayı sıfatı.

Gel temâşâ eyle şun'ullâhî ey merd-i kemâl / **Altı** günde yaradıldı 'âlem ü sensin dü-şüş (Murâdî Dîvânî, Gazel 629, Beyit 4). [altı,]

Altı günde cihânî var itdüñ / Kimi yâd u kimini yâr itdüñ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 29, Beyit 2). [altı,]

âlûde-i maḥabbet [1] Sohbeta karışan, sohbet eden.

Âlûde-i maḥabbete şordum hikâyetüm / Ma'lûmî üzre söyledi aşl-ı rivâyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 934, Beyit 1). [âlûde-i maḥabbete, -e]

a'mâ [5] Kör, gözleri görmeyen. II İlâhî tecellinin farkında olmayan kişi. (Bu kelime

Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey seyri sırrumda kılan sensin yine seyri kılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi lik **a'mâlanur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 3). [a'mâlanur, -la, -n, -ur]

a'mâ olmak [5] Kör olmak. II Gönül gözü kapalı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî hergizin 'âlemde **a'mâ olmadı** / Ḥâk-i pâ-yı evliyâyı çeşme kılan tütüyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 5). [a'mâ olmadı, -ma, -dı]

ama [1] Fakat, lakin.

Bahr çü mevci cüş ide kim getüriser **ama** tâb / Fûlk-i vücûda irmese cüd olur idi ol ḥarâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 151, Beyit 1). [ama,]

a'mâl [3] Ameller, işler. II Yapılan hayırlar.

'Aceb bilsen n'ola ḥâlüm benüm maḥşerde yâ Rab / 'Aceb şâlih mi **a'mâlüm** benüm maḥşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 147, Beyit 1). [a'mâlüm, -üm]

Bilmişem kendüm ayıkam añladum **a'mâlden** / Her ne kim kılsam Ḥudâdan kıl temennâ gel bertü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1197, Beyit 2). [a'mâlden, -den]

'Ömr ü 'izzetden gelür bir fâ'ide **a'mâl** ile / Qırı gavğâyı n'idersin zinde olğıl ḥâl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1276, Beyit 1). [a'mâl,]

a'mâl-i şâlihât [1] Salih ameller.

A'mâl-i şâlihâtüñ eger olmaya senüñ / Uḥrâda saña kûbh-ı 'amelden ne fâ'ide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1369, Beyit 3). [a'mâl-i şâlihâtüñ, -un]

âmâl [3] Emeller, istekler, ümitler.

İlâhî isterem senden Murâdıye murâdın vir / Bulur mıyam bu **âmâlüm** benüm maḥşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 147, Beyit 5). [âmâlüm, -üm]

Tâlib oldur biz temennâ eylerüz budur 'aceb / Kimse teşhîş idemez aşlâ bizüm **âmâlümüz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 560, Beyit 4). [âmâlümüz, -ümüz]

İderüz biz 'inâyet istid'a / Çekerüz vaşl için nice **âmâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 849, Beyit 3). [âmâl,]

aman [6] Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî gârka-i baḥr-ı hüviyyet oldı bi'llâhî / Dilemez hergizin yârâ o deryâda **amân** senden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1016, Beyit 5). [amân,]

amān vermek [6] Emniyet, güven vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İsteme kemlüğünü şakın zerre kimsenüñ / Şanma ki kimseye ecel ey dil **amān virür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 474, Beyit 3). [*amān virür, -ür*]

āmede der-rüz-ı rüşen sem'-i nâdir ibtidâ
[1] İlk defa ender bir dinleme aydınlık günde geldi.

Āmede der-rüz-ı rüşen sem'-i nâdir ibtidâ / Yâ habîbî sa'yinâ mimmen nidâ'ü'l-kâti'â (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 21, Beyit 2). [*āmede der-rüz-ı rüşen sem'-i nâdir ibtidâ,]*

'amel [14] İş, çalışma kâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olup pergâr-ı devvâr ol **'amelde** / Heyülâdur heyülâdur heyülâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 73, Beyit 2). [*'amelde, -de*]

'amel eylemek [1] Bir iş yapmak, bir şeyle meşgul olmak.

Murâdî **eylemeye** şol ki kavli ile **'amel** / Ne deñlû var ise işlâhdan ola meslûb (Murâdî Dîvânî, Gazel 141, Beyit 5). [*'amel eylemeye, -me, -(y)e*]

'amel-i 'ilm ü şâlih [1] İlim ve salih amel.

'Amel-i 'ilm ü şâlih eyle müyesser yâ Rab / Luţf ü ihsân-ı necâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 138, Beyit 1). [*'amel-i 'ilm ü şâlih,]*

'amel-i şâlih [1] Salih amel: İyi, güzel ve faydalı iş veya davranışlar.

'Amel-i şâlih ile cennete girmez âdem / Meger elţâf-ı Hudâ fazl ola aña hem-dem (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 34, Beyit 1). [*'amel-i şâlih,]*

'amel işlemek [1] Çalışmak.

Dâmenüñe pâyüñi çek gel berü hem çün hâbl / Ger ululuk ister iseñ **işle** gel yahşî **'amel** (Murâdî Dîvânî, Gazel 787, Beyit 1). [*'amel işle,]*

'amel itmek [1] Yapmak.

Dileyen bilmege 'ilm-i ezelî / Şâlih olup **ide** ol şâlih **'amel** (Murâdî Dîvânî, Gazel 840, Beyit 4). [*'amel ide, -e*]

'amel-i zühhd [1] Dünyadan el çekerek kendini ibadete vermek.

'Amel-i zühhd ile takvâyî kılam elde iken / Hażrete artuben âh u fiğānum şimdi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1517, Beyit 3). [*'amel-i zühhd,]*

'amel kılmak [5] Davranmak, hareket etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sen Murâduñ ger kelâmiyle **kılasın** pes **'amel** / Kalmaya âyine-i kalbünde bir zerre zulem (Murâdî Dîvânî, Gazel 885, Beyit 5). [*'amel kılasın, -a, -sın*]

āmennâ [4] Arapça inandık anlamına gelen bu sözcük, bu söylediğiniz doğrudur, öyledir, diyecek yok, tamam gibi kabul ve onama anlatır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Güş idenler Murâdîñün sözünü / Cân ü dilden didiler **āmennâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 86, Beyit 5). [*āmennâ,]*

'āmil [3] Amel eden; bildiklerini uygulayan.

'Alā'imden 'alāmâtı bilüp 'ilm ile **'āmildür** / Velî anuñ beyânına 'adedsüz terk-i cân ister (Murâdî Dîvânî, Gazel 278, Beyit 4). [*'āmildür, -dür*]

Ġayb-ı 'ayn-ı Mâ hüve'l-vâki'dedür aşı-ı şuhûd / Biri isneyñ ile **'āmil** biri vâhid nâm-ver (Murâdî Dîvânî, Gazel 369, Beyit 3). [*'āmil,]*

Râstîdür kanda kim var nîk ü bed her bir **'amel** / **'Āmilüm** ben ol 'amelle aña bürhānum benüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 914, Beyit 2). [*'āmilüm, -üm*]

'āmil-i bi'l-i 'ilm olmak [1] İlim ile amel etmek.

Hikmet-i 'ilm u edeb elzem durur / **'Āmil-i bi'l-i 'ilm olan** âdem durur (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 35, Beyit 1). [*'āmil-i bi'l-i 'ilm olan, -an*]

'āmil-i hilm-i rümüz-ı bihterîn [1] En iyi, yüce sırları sükûnetle yapan.

Kāmil-i baħr-ı 'ulüm-ı mihterîn / **'Āmil-i hilm-i rümüz-ı bihterîn** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 4, Beyit 6). [*'āmil-i hilm-i rümüz-ı bihterîn,]*

'āmil-i 'ilm olmak [1] İlimle amel eden olmak.

'İlm-i uhrâ ile ülâyî bilürse ne 'aceb / **'Āmil-i 'ilm ola** çün 'ilm ile a'lemdür dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 804, Beyit 3). [*'āmil-i 'ilm ola, -a*]

'āmil olmak [3] İcra etmek, çalışmak.

'İlmi ile **'āmil olan** n'eylesün eşkâlden / 'Ālim oldı şol ki terk itdi rübâ' ile sülâs (Murâdî Dîvânî, Gazel 217, Beyit 2). [*'āmil olan, -an*]

Kılmaz Murâdî 'ilmüñ ihâta / 'İlmüñle **'āmil olğul** pes epsem (Murâdî Dîvânî, Gazel 974, Beyit 5). [*'āmil olğul, -gıl*]

'Āmil ol 'ilmüñle ey 'ālî nejâd / Sen daħı tâ kim olasın ber-murâd (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 31, Beyit 2). [*'āmil ol,]*

'amîm [1] Herkese mahsus, umuma ait.

Hıfz-ı amânındayam yarıcı baña kerîm / Luţfına yüz dutmuşam luţfı anundur **'amîm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 949, Beyit 1). [*'amîm,]*

āmīn [2] "Öyle olsun, Allah kabul etsin"
anlamlarında, duaların arasında ve sonunda
kullanılan bir söz.

Hamdūmi ihlāş ile 'arz eyledüm çün fātihā / Baña
meftūh oldı **āmīnümde** emniyetle sūd (Murādī
Dīvānı, Gazel 250, Beyit 3). [āmīnümde, -üm, -de
]

Lām elifden geleli hāyile mīm ü daḥī dāl / Çü ben
el-ḥamd okuyam cümle melek dir **āmīn** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1112, Beyit 4). [āmīn,]

'āmm [1] Herkese āit, umûma mahsus.

Yā hafīyye'l-luṭf luṭfuñ **'āmmdu** maḥlūkuña /
Senden istid'ā iderler faḫl u iḥsān u ni'am (Murādī
Dīvānı, Gazel 895, Beyit 2). ['āmdur, -dur]

'āmm eylemek [1] Umumileştirmek, genelleştirmek. II
Basitleştirmek, sıradan hāle getirmek.

Hamd-ı bī-ḥad saña kim luṭfı baña **'āmm itdūñ** /
Beni **'āmm eylemedūñ** luṭfuñı kılduñ inṭā
(Murādī Dīvānı, Gazel 42, Beyit 2). ['ām
eylemedūñ, -me, -dū, -n]

'āmm itmek [1] Umumileştirmek, genelleştirmek. II
Sürekli hāle getirmek.

Hamd-ı bī-ḥad saña kim luṭfı baña **'āmm itdūñ** /
Beni **'ām eylemedūñ** luṭfuñı kılduñ inṭā (Murādī
Dīvānı, Gazel 42, Beyit 2). ['ām itdūñ, -dū, -n]

amma [31] 1. Ama, fakat, lakin, ancak
anlamlarında bir bağlaç.

Yā Rab ne ḥikmet oldı kim 'uṣṣāk arar seni /
Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā (Murādī
Dīvānı, Gazel 1, Beyit 5). [ammā,]

Reng-i büyına cihānuñ cehd idüp aldanmağıl /
Evveli bir tatluraḫdur āḫır **ammā** belā (Murādī
Dīvānı, Gazel 21, Beyit 4). [ammā,]

Hiçabı ref' ider **ammā** hüner qarārdadır / İn-
isteḫkarre fe-sevfe terānī lā-maḥcūb (Murādī
Dīvānı, Gazel 141, Beyit 3). [ammā,]

'Ömr-i sermeddür baña şīrīn-i 'ışkuñdur lezīz /
Āh-ı āb-ı çeşmüm **ammā** hicr ile gülgündür
(Murādī Dīvānı, Gazel 409, Beyit 4). [ammā,]

Ḥavl ile küll-i şey' görürven ḡayır-nümā / **Ammā**
k'olarda aḫlamadum ibtidā nedür (Murādī Dīvānı,
Gazel 468, Beyit 2). [ammā,]

Ben nār-ı 'ışka yanarum **ammā** 'aceb durur / Kim
iki şīşesi gözümün tolu ābdur (Murādī Dīvānı,
Gazel 471, Beyit 4). [ammā,]

Ey dostum ne ḥikmet her şey'e raḫm idersin / Bize
gelince **ammā** işuñ gücüñ cefādur (Murādī
Dīvānı, Gazel 500, Beyit 2). [ammā,]

'Ālemlere hidāyet **ammā** bilen nevādur / Geldi
Murādī çün kim elfāz-ı tāb'-ı pākūñ (Murādī
Dīvānı, Gazel 504, Beyit 5). [ammā,]

Velī müzī durur ḡāyet ziyān-kār / Gezer baş üzre
ammā yāre beñzer (Murādī Dīvānı, Gazel 517,
Beyit 5). [ammā,]

Ḥaḫḫ-ı ma'būdumda buldum çün 'ibādet lezzetin /
Ben de buldum ḫurbeti **ammā** ki pinḫān eylemiş
(Murādī Dīvānı, Gazel 628, Beyit 2). [ammā,]

Cān oldı gerçi arada **ammā** sebeb ne kim / Olsa
cüdā olur yine rūḥ olmağa maḥāl (Murādī Dīvānı,
Gazel 822, Beyit 4). [ammā,]

Çü sensin zāhir ü bāṭın senūñdür evvel ü āḫir /
Cemālūñ bī-niṣān **ammā** 'acā'ib zi'l-cemālsin sen
(Murādī Dīvānı, Gazel 1010, Beyit 3). [ammā,]

Saḫadur ḫamd ü minnet her zamān ey ḫādir-i dānā
/ Senūñ 'āşīḫlaruñ ister seni **ammā** muḫalsin sen
(Murādī Dīvānı, Gazel 1010, Beyit 4). [ammā,]

Beni peydā kıldan sen saña āyinedür ḫalbüm /
Bu ḫavli söyledüm **ammā** yine a'lā olan sensin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 2). [ammā,]

Hümā-yı gül-şen-i ḫudsem meḫānum 'arş-ı a'lādur
/ Şikāyet eylerem **ammā** vücūdum nār u ābından
(Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 2). [ammā,]

Ḥarf-i şavtın bilmedüm **ammā** bilürven şavt-ı ḫarf
/ Ḫārumı ferḫunde bildüm 'aḫla iz'ān olduḡın
(Murādī Dīvānı, Gazel 1026, Beyit 3). [ammā,]

Kendūñi sen bilmedün **ammā** bilür 'ālem seni /
Cevher-i nā-yābsın ḫıymet bulunmaz der-cihān
(Murādī Dīvānı, Gazel 1067, Beyit 4). [ammā,]

Müknet-i 'uzmāyadur **ammā** cibillet himmeti /
'Azminūñ 'azminde her dem 'azm-ı himmetdür
yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1239, Beyit 4).
[ammā,]

Bizdedür ālām-ı 'ışk **ammā** devāsi yārde / 'Işk
iledür ḫāl-i dil tekrārdur tekrārda (Murādī Dīvānı,
Gazel 1278, Beyit 1). [ammā,]

Gözlerem mir'ātını çün dīde-bān itmiş yüze /
Gözleyüp **ammā** temāşāsın nihān itmiş yüze
(Murādī Dīvānı, Gazel 1280, Beyit 1). [ammā,]

Nesīm-i şubḫ-ı sādıḫdan ḫayāldür cān-baḫş **ammā**
/ Beni ḫayrān ider ḫüsnuñ ḫamirümdür ḫayālinde
(Murādī Dīvānı, Gazel 1295, Beyit 4). [ammā,]

Nām-ı ḫabībi aḫlamak olmış durur 'asīr / **Ammā**
mücāhid ol yūri ḫüsni fi'āl ile (Murādī Dīvānı,
Gazel 1371, Beyit 4). [ammā,]

'Aynuñ mücerreb oldı ḡayruñ mücerreb **ammā** /
Yā tecrībe ne ḫācet şol ki ola azmūde (Murādī
Dīvānı, Gazel 1406, Beyit 3). [ammā,]

Rüşd-i ihlāşında gördüm mürşidūñ irşādını /
Yazmış **ammā** kim ḫabībüm ismüm ile adını
(Murādī Dīvānı, Gazel 1458, Beyit 1). [ammā,]

Tutarlar elde 'ārifler Murāduñ nazm-ı ḡüftārın /
'İyān-ı ehldür nā-ehle **ammā** kim nihān oldı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1492, Beyit 5). [ammā,]

Eserdür gerçi bu 'ālem mü'essirden kināyetdür /
İki dünyāya **ammā** kim bu sırrumdan eser geldi
(Murādī Dīvānı, Gazel 1496, Beyit 4). [ammā,]

Olur çün munderic **ammā** ḡönül levḫinde ḫāletler
/ Ḫuhūr eyler mu'ammāsi biraz eṭrāf-ı ārāyı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1507, Beyit 2). [ammā,]

Bize akreb oluben çeşmümüzün ağından / Biz araruz anı **ammā** ne temāşadur bu (Murādī Dīvānı, Kit'a 33, Beyit 2). [ammā,]

Kışsa-i pür-zevkümi gūşlar eyleyenler tañladı / Cāhil olanlar tañladı 'ākiller **ammā** añladı (Murādī Dīvānı, Müfret 44, Beyit 1). [ammā,]

2. Sözü pekiştirmek, kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

Virür her şey'e hālinece Hudā-yı kibriyā revnağ / Cemāl-i bā-kemālındendür **ammā** ibtidā revnağ (Murādī Dīvānı, Gazel 680, Beyit 1). [ammā,]

Ey Murādī dāne-i ħardal degildür mümkināt / 'Aynüñe **ammā** cemāle bī-muħāl olmağ neden (Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 5). [ammā,]

ammā ki [4] Ama, ne var ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ālemde 'ışka beñzer olmadı bir leñfet / **Ammā ki** vaşla mānend olmadı bir ħalāvet (Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 1). [ammā ki,]

ammā kim [2] Oysa ki.

Cihān bāğında gerçi serv-kadler çokdur **ammā kim** / Görünmez gözüme aşlā o hoş-reftārdan ğayrı (Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 6). [ammā kim,]

Sevdā-yı ser-i 'ışkuñ evvelde inandurdı / Hicrūñ odı **ammā kim** cān ü teni yandurdı (Murādī Dīvānı, Gazel 1557, Beyit 1). [ammā kim,]

'ammereka'llāhu bi-'umrin cedīd [1] Allah sana yeni bir ömür versin.

'Ammereka'llāhu bi-'umrin cedīd / Es'adeka'llāhu bi-sa'dīn ferīd (Murādī Dīvānı, Gazel 270, Beyit 1). ['ammereka'llāhu bi-'umrin cedīd,]

'amūd [1] Direk, sütun.

'İmādü'd-dīn olur şol kim tūta şer'ūñ 'amūdından / Binā muħkem ola dirseñ esās olsun aña tñ'āt (Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 4). ['amūdından, -ın, -dan]

'amye'l-başar itmek [1] Gözün görmemesi.

Beyyinātından mu'arrādur müberrā sırları / Sırr-ı esrā seyrin itmişdür velī 'amye'l-başar (Murādī Dīvānı, Gazel 347, Beyit 4). ['amye'l-başar itmişdür, -miş, -dür]

añ [5] Güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mefħarum olalı fahruñ iftiħār itdüm igen / Bulmadum bir melce' vū me'vā meger ānuñdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 334, Beyit 2). [ānuñdadur, -uñ, -da, -dur]

an [28] An, zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eyledi şevk ile zevkini nihānından 'ayān / Tayy ider **ān** ile ānı demde bir **ān** insilāħ (Murādī Dīvānı, Gazel 238, Beyit 3). [ān,]

ān eylemek [1] Çok kısa bir zaman.

Gel Murādūñ sözini gūş eyle / Vakti bir demde eylegil bir **ān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1160, Beyit 5). [ān eylegil, -gil]

ān-ı vāhid [5] Birlik, yakınlık vakti. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murādīñ kelāmın müstemi' ol cān ile / 'Arz ola pes **ān-ı vāhid** saña nice beyyināt (Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 5). [ān-ı vāhid,]

ān olmak [1] Çok kısa bir zaman.

'Ömr-i sermedden ne lezzet kim geçerse hicr ile / Şādīsi **ān oldu** biñ ğamla geçen sñ ātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1074, Beyit 4). [ān oldu, -dı]

añsuzın [3] Ansızın, birdenbire.

'Ārlanma gel Murādīñ kelāmın gūş kıl / **Añsuzın** bir gün raħıl içün ider āvāz-ı şūr (Murādī Dīvānı, Gazel 333, Beyit 6). [añsuzın,]

Dönmeğ ile ğā'ib oldum çün nazardan **ansuzın** / Ayağum başmadum 'arşa özge cevlan istedüm (Murādī Dīvānı, Gazel 874, Beyit 5). [ansuzın,]

Aldanup kalma cihāna kıl yarağūñ ey 'amū / Āh kim irer ecel bir gün saña bil **ansuzın** (Murādī Dīvānı, Gazel 1055, Beyit 4). [ansuzın,]

ān u zaman [4] An ve zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser-mest oluben añlamadı **ān u zamānı** / Gelmez o beyāna ne kadar buldı siyādet (Murādī Dīvānı, Gazel 197, Beyit 4). [ān u zamānı, -ı]

'anā [1] İşkence, eziyet.

Dil 'anāda oldu çün kim ğayrdan dildār içün / Gökde vū yirde olandan cümle istiğnādayuz (Murādī Dīvānı, Gazel 547, Beyit 3). ['anāda, -da]

aña [326] Ona. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden oldu münevver bu şeş cihāt / Ger mihri tāli' olsa cihān doymaya **aña** (Murādī Dīvānı, Gazel 2, Beyit 4). [aña,]

'an-'azāb [1] Azaptan.

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laħzada / Her kimūñ başında lāmi' kurtulupdur 'an-'azāb (Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 4). ['an-'azāb,]

'anber-i kākül [1] Amber kokulu saç perçemi.

Dām kurmuş güzel o ‘**anber-i kāküllerini**’ / Kaşdı bu bend ide ‘aşıklarının dillerini (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1*). [*‘anber-i kāküllerini, -ler, -i, -(n)i*]

āncā [6] 1.O kadar, onun kadar, öylece.

Rûz-ı ‘îd olduğda tâb-ı şemse gözler mi doyar / **Anca** kâdir derk ile şebde hilâle bakmağa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2*). [*anca,]*

Bu **anca** mürüvvet nice lutf ü nice ihsân / Sensin yine muhsin sebep olduğ biz arada (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4*). [*anca, -n, -ca*]

2. Ancak, sadece, yalnız.

Ṭaleb gerçi murâdumdur mürüvvetdür murâd **āncā** / Maḥall-i kudret olmuşdur eger āncā vü ger ĩncā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1*). [*āncā,]*

Kār ve kisbi tārîkem sende durur göñül hemân / Gayrıyı bilemez dilüm **anca** seni bilür inan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1*). [*anca,]*

Cihāna şöyle aldandun ki fikre gelmez ‘uqbā hiç / Düşürdün başuñ bilmezlik ile **anca** ğavġāya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4*). [*anca,]*

3. Şimdi, daha yeni.

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol / **Anca** geçdüm bu seferden düzaḥ u ḥuld-ı berġin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3*). [*anca,]*

āncā vü ĩncā [1] Orda ve burada.

Ṭaleb gerçi murâdumdur mürüvvetdür murâd āncā / Maḥall-i kudret olmuşdur eger **āncā vü** ger **ĩncā** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1*). [*āncā vü ĩncā,]*

ancaḥ [45] 1.Yalnızca, sadece.

Çünki sendendür ‘ināyet sa’yümüz **ancaḥ** bizüm / Kim buyurduñ “Leyse li’l-insāni illā mā se’ā” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 3*). [*ancaḥ,]*

Nedendür ġafil olmuşsin kamu fikrün hevā **ancaḥ** / Anı bilmez misin yevm-i kıyāmet olısar peydā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3*). [*ancaḥ,]*

Senün zībā cemālün görmeyelden / Ḥayālün añlar **ancaḥ** cānı cānā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2*). [*ancaḥ,]*

Kılmazam bir nesne yā Rab ben bu dünyāda ṭaleb / Kıluram **ancaḥ** seni dünyāda ‘uqbāda ṭaleb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 1*). [*ancaḥ,]*

Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim ihāta eyleye / Zevraḥ-ı dil bildi **ancaḥ** mevcdür deryā şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3*). [*ancaḥ,]*

Misāl-i ‘aks-i mā **ancaḥ** temevvüc kıldı deryādan / Şaçılmasın burūḳın kaṭreden kılmış durur taḥdîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4*). [*ancaḥ,]*

Şağ u şola nāzır olmaz ‘aşıkān-ı müstakīm / Rûy-i dildār oldı **ancaḥ** añlara cāy-ı nazar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3*). [*ancaḥ,]*

Hālümü kimse anlamaz **ancaḥ** Ḥudā bilür / Ḳalbinde herkesün ne var ol pādīşā bilür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 1*). [*ancaḥ,]*

Her ‘ilmi bu Murâdî bilür kıлма i’ṭikād / Bilmez o nesne Rabbine **ancaḥ** senā bilür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 5*). [*ancaḥ,]*

Ben bilmezem bu kārımı **ancaḥ** bilür ḥabīb / Bilür ol anı bildüğü anuñ baña yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 2*). [*ancaḥ,]*

Murâdî irdüğünü **ancaḥ** ol Ḥudāyî bilür / Rızāyı gözledi anuñ çün irdi devlete pes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 5*). [*ancaḥ,]*

Ḳamudan bī-misāl el-ḥaḳ sözüm budur hemân **ancaḥ** / Murâdî her ki ḥālîfdür hemân anları ol ḳāmi’ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5*). [*ancaḥ,]*

Cāna bir derd uğrayupdur kim devā kılmaz ṭabīb / Ey ṭabīb-i dil sen **ancaḥ** idisersin anı şağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4*). [*ancaḥ,]*

Cihān ḥalkını yutmaḳda zemīn bir ejdehā **ancaḥ** / Bu dünyānuñ içi ṭaşı kamu derd ü belā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1*). [*ancaḥ,]*

Cihān ḥalkını yutmaḳda zemīn bir ejdehā **ancaḥ** / Bu dünyānuñ içi ṭaşı kamu derd ü belā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1*). [*ancaḥ,]*

Nedür bu cāḥ ü ‘izzetler fenādur aḥırı çün kim / Cihanun kār u bārı cümleten cevır ü cefā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 2*). [*ancaḥ,]*

Arıḡıl bātınuñ ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü şalınmaḡıl şonı cümle hebā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3*). [*ancaḥ,]*

Kişiye devlet oldur kim rızāsın gözleze Ḥaḳḳuñ / Dem-ā-dem zıkr-i Ḥaḳ ola diye ‘ālem fenā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4*). [*ancaḥ,]*

Murâdî secdeden kaldurma başuñ laḫza her laḫza / Bilürsin kārı Mevlānuñ ḳula lutf ü ‘atā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5*). [*ancaḥ,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā **ancaḥ** / Baña işi güci anuñ hemân cevır ü cefā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1*). [*ancaḥ,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā **ancaḥ** / Baña işi güci anuñ hemân cevır ü cefā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1*). [*ancaḥ,]*

Ḳaşı yayına ḳurbān olduğum anuñ ‘aceb midür / Sözi şırġın lebi şekker ‘aceb ḥoş dil-rübā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2*). [*ancaḥ,]*

Cemālî āyet-i Raḥmān vişālî derdümde dermān / Anı kim medḥ ide bile o bir lutf-ı Ḥudā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3*). [*ancaḥ,]*

Ne deñlü yolına anuñ virürsem cānumı ḳurbān / Anuñ yolına bu sa’yüm benüm cümle hebā **ancaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4*). [*ancaḥ,]*

Şahn-ı kudsîde vücudum yine tûbâ **ancağ** / Bâğ-ı vahdetde gönül bir gül-i ra'nâ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [ancağ,]

Şahn-ı kudsîde vücudum yine tûbâ **ancağ** / Bâğ-ı vahdetde gönül bir gül-i ra'nâ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1). [ancağ,]

Ne nihân ide dilüm cümle 'ayânında senün / Her ne kim geldi gelür bu dile peydâ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [ancağ,]

Ben cemâlüne nazar kılduğımı gördi cemâl / Ey kemâlüm nazarumla tolu her câ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [ancağ,]

Şamer-i bedre bakarsam beni şemsüm gözedür / Şemsüm envârî ile her yanum azvâ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [ancağ,]

'Âlem-i gayb-ı şühûdî kamu seyrân itdüm / Ey Murâdî kamu 'âlem seni güyâ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 5). [ancağ,]

Cemâl-i dil-küşâda gördüm el-ḥaḳ / Ne kim gördüm cemâlüm bilür **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [ancağ,]

Ey Murâdî seni bilmekte 'uḳûl 'âcizdür / Kimse bilmez bilür **ancağ** beni settâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 5). [ancağ,]

Şerḥe şıḡâr aḡlama şerḥ ü beyânüm benüm / Ḥaḳ bilür **ancağ** hemân sırr-ı 'ayânüm benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [ancağ,]

Yüzüm kapuna tutmuşam bilmezem ḡayrı cây / Seni bilürem **ancağ** ey Ḥayy-ı Rabb-i 'âzîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2). [ancağ,]

Şâh-ı cemâle karşı ḡüsn illeri açılmış / Her kâra bâ'is **ancağ** birbir zamândur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4). [ancağ,]

Ḥâlümüzi bilür **ancağ** yine ol yâr-ı ḡüzîn / Kılduḡı luḡfî bize eyleye tekrâr yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 3). [ancağ,]

Nice dillerle medḡ eyler Ḥudâyı / Gül oldu arada **ancağ** bahâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3). [ancağ,]

Aḡlayımadılar anı bildiler **ancağ** aşfiyâ / Oldı olara dâd-ı Ḥaḳ buldı ulu sa'âdeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 2). [ancağ,]

2. Lâkin, ama, fakat, yalnız.

Murâdî Besmele'nün noktası vücûduñdur / Ḥudâyâ oldu 'ayân **ancağ** ol ki yana deḡer (Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5). [ancağ,]

Murâdî'nün kabûlî oldu **ancağ** bir nazar ṭoḡrı / Qabul itmez aña 'arḡ olına cümle cihân sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 5). [ancağ,]

Murâdum sensin ey dilber benüm ḡayrı deḡül fikrüm / Cemâlün ârzü **ancağ** baña ḡayrı deḡül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [ancağ,]

Kemâl ehli kemâlini kemâlerinden bilür **ancağ** / Kemâlini kemâlüm şerḡ ider oldu bu merzâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 3). [ancağ,]

'İyân-ı bî-'ayânundur nihân olan nihân **ancağ** / Urur bu sîne-i mecrûḡa yara yara merhemde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 4). [ancağ,]

3. Öyle ki.

Murâdî ol mehûñ ḡüsnini medḡ itmek deḡil imkân / Nice bir söyleyesin sen hele bir muntelhâ **ancağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 5). [ancağ,]

Ḡarîb vâkı' a **ancağ** 'acîb ḡadîse bu / Bilür iken yine benden şorar mu'ammâsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [ancağ,]

anda [67] Onda. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Minnetle **anda** bakdı yemîn ü yesârına / Pes "usri yûsr"e eyledi raḡbetde ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [anda,]

andan [85] Ondan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nûr-ı maḡz odı ezelden lem'a-i didâr-ı Ḥaḳ / Emri ile her dü 'âlem buldılar **andan** ziyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4). [andan,]

andan ayru [1] Ondan başkası, onun dışındakiler.

Ser-firâzân-ı ḡaḳîḡatdür vücûd-ı 'ayn-ı ḡaḳ / **Andan ayrısı** mürebbîdür maḡallî mâ-ḡazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [andan ayrısı,]

andan özge [2] Ondan başka.

Oldur kemâl-i luḡf ile iḡyâ iden meni / Ḥaşâ ki **andan özgeye** ben ilticâ idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [andan özgeye, -(y)e]

Lâyıḡ-ı câḡ-ı vişâl olmaḡa sa'y eyle meded / **Andan özge** her ne kim ola hebâdur milk ü câḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 2). [andan özge,]

andan sonra [1] Ondan sonra.

Fâ'il-i muḡtâra iş deḡdi pes **andan soñradan** / Eyledi bu mümkünâta pes meremmet iftitâḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [andan soñradan, -dan]

'ândelib [7] Bülbül. II Aşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey temennâ eyleyen ḡayrı temennâyı koḡıl / Gözle 'ışkı 'ışk ile feryâd kıl çün **'ândelib** (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). ['ândelib,]

‘andelīb-āsā olmak [1] *Bülbül gibi olmak.*

Benüm fahrum budur dā'im senün gül-zār-ı
hüsnünde / Olayın ‘andelīb-āsā dem-ā-dem murğ-
i güyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 3).
[‘andelīb-āsā olayın, -ayın]

‘andelīb-i cân [1] *Can bülbülü.*

Gülşen-i vaşluñ duyaldan ‘andelīb-i cânumuz /
Yimez içmez zıkr ü fikrünüñ aña āb u dānedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [‘andelīb-i
cānumuz, -umuz]

‘andelīb-i kudret [1] *Kudret bülbülü.*

Mu‘anber kıldı zülfeynin yüzün bedr-i dücā kıldı /
Terennüm ‘andelīb-i kudret itdi şavt-ı ra‘nādan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [‘andelīb-i
kudret,]

andurmak [1] *Bir şeye onu akla ve hatıra
getirecek şekilde benzetmek.*

Ülfetin anduruben kıldı Halîl-i ezeli / Pes habîb-
i ebedî kıldı şehen-şāhumdan (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1104, Beyit 4). [anduruben, -uben]

ane [1] *Anne.*

Çün tıynetüm İlâhî ‘ışkuñla oldu taḥmîr / Karmında
anenün ben bilmiş idüm bu hālün (Murâdî Dîvânı,
Gazel 748, Beyit 2). [anenün, -nün]

anı [212] *Onu. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Geldi Murâdî ‘āleme ādem kanı başır / Anı bilen
bilür ki nedür sırr-ı kibriyā (Murâdî Dîvânı,
Gazel 2, Beyit 5). [anı,]

anî [6] *Bir anda, ansızın. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Şu‘udî ile ku‘udın bir itdi ānide / Nidā idüp okudu
didi Fālîku’l-ışbāḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 235,
Beyit 3). [ānide,]

‘an-ḡarîbî’z-zamān [1] *Yakın vakitten.*

‘An-ḡarîbî’z-zamān gelse beşir / Her ne dilerse
kādir oldu kādir (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit
1). [‘an-ḡarîbî’z-zamān,]

‘anî’l-‘ālemîn [1] *Âlemlerden.*

Bilindi rumüz ile çün kenz-i maḥfî durur / Velîkin
ganîdür ganîdür ‘anî’l-‘ālemîn (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1155, Beyit 4). [‘anî’l-‘ālemîn,]

‘anî’l-īmān [1] *İmandan.*

Bu ‘ukde ḥalline bir kamil-i mükemmel gör /
Hāzer ve el-hāzer olma beri ‘anî’l-īmān (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [‘anî’l-īmān,]

‘anî’l-lem’a olmak [1] *Işıktan, nurdan
olmak.*

Ḥayāt-ı rūḥ ‘anî’l-lem’a oldu meşhūrest / Hidāyet
irdi aña şol ki buldı iz’ânı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1545, Beyit 2). [‘anî’l-lem’a oldu, -dı]

‘anî’l-mevtā [1] *Öluden.*

Şol ki içmez ḡadeh-i dilberden āb-ı ḥayāt / Dār-ı
dünyāda hem uḡrāda ‘anî’l-mevtādur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [‘anî’l-mevtādur, -dur
]

‘anḡa olmak [1] *Anka kuşu gibi kanaatkâr
olmak.*

Gel berü kūḥ-ı kanā‘at içre ‘anḡa ol bugün /
Ḳonma her bir cîfeye pāk ol sözümi diñle gel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [‘anḡa ol,]

Olmuşam kūḥ-ı kanā‘atde yine ‘anḡa bu gün / Bir
hümāyam ecniḥam kılmış durur bālā beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [‘anḡa olmuşam, -
mış, --am]

‘anḡarîb [1] *Yakında, çok geçmeden.*

‘Anḡarîb oldu vişāl ol zî-kerem keşf ide rû / Ol
ḡabîb ü ol kerîm-i mihr-bān añlar beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [‘anḡarîb,]

anlamak [487] *Sezip kavramak, akıl
erdirmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında
sezmek, kavramak anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

İşbu Murâdî sözlerin añlayan er durur / Her kim
görürse ḡayrete varur kılar taña (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1, Beyit 3). [añlayan, -y, -an]

anlar [44] *Onlar. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Gezerler anda keştiler içi maḥlûḡ ile memlû /
Sürer bād-ı meḡîb anları açmış bād-bān cem‘ā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [anları,]

anlatmak [3] *İfade etmek, açıklamak.*

Rāsti bu ki şehādâtı nedür beyyinenün /
Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhūd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 4). [añlatdura, -
dur, -a]

Lebîb-i bî-bedel añlatdı bize esrârı / Gelen didi
gelecekdür hemîn beyānumuza (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1381, Beyit 3). [añlatdı, -dı]

Ġam degül mir‘āt-ı ḡalbe nāzır olsa ger ‘uyün /
Añladur cân ü göñül ḡadrin anuñ baḡşāyişi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [añladur, -
ur]

anmak [17] *Dile getirmek, söylemek,
hatırlatmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lām elifden aňladuň mı hā vü mimüň remzini /
Her kim anı **añar** ise dimezem ayık aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4*). [*añar, -ar*]

ansuz [10] *Onsuz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmeyelden gözi ol Yüsufi ben Ya'kūbuň /
Dostlar şanmañuz **ansız** baña dünyā görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6*). [*ansız, -sız*]

'anüd olmak [2] *İnatçı olmak.*

İster iseñ 'ilm ü hikmetden olasin behredār / Gel
berü diñle Murâdîñüñ sözün **olma 'anüd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5*). [*'anüd olma, -ma*]

İbtidā ekberde çün kim kibriyādan lem'adur /
İntihā **oldı** selāmet ile ikrārı **'anüd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4*). [*'anüd oldı, -dı*]

anun [254] *Onun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü yazdı bunları nūr oldı bāhir / **Anuñ** ardınca
zülmet oldı zāhir (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 4*). [*anuñ, -*]

anun için [167] *Onun için, bu yüzden, bundan dolayı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu cismüm rāhatı cānum çü gitdi / **Anun çün**
kaldı bu ten ferd ü tenhā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4*). [*anun çün, -*]

'ār [21] *Utanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñülde yir tutar şanma habībüm 'ışk ile 'arı /
Dime ol 'aşıkā 'aşık ki nāmūs ile **'ār** ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2*). [*'ār, -*]

'ār eylemek [2] *Utanmak.*

Ey Murâdî 'ilmüñe her zerre şāhiddür senüñ /
Hakķı hak itmekde ehl-i hak olan **eyler** mi **'ār**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5*). [*'ār eyler, -r*]

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıka / Sem'-i
luţfuñ gūş ider andan dönüp **'ār eylemez** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3*). [*'ār eylemez, -mez*]

'ār olmak [1] *Utanma, çekinme, mahcup olma.*

'İşk ile bir yirde **'ār olmak** habībüm bilmiş ol / Āb
ile bir kāsede tev'ām olmaz nār güc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2*). [*'ār olmaz, -maz*]

'ār u 'ışk [1] *Utanma ve aşk.*

Ey Murâdî cem' olmaz **'ār u 'ışk** / Nitekim bir
kāsede āb ile nār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 5*). [*'ār u 'ışk, -*]

ārā [4] *Süs, bezek, ziynet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilde sen pinhān u dil müştāk u cüyādur seni / Sen
benümlesin ne hikmetdür gezem **ārāyı** ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4*). [*ārāyı, -y, -ı*]

ara [63] *1. İki şeyin ortası, iç.*

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile
şu **arasından** sen beni eyle rehā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2*). [*arasından, -sı, -, -dan*]

Murâdî gerçi ki söyler velî söyletdüren Hākdur / Er
iseñ söylegil illā **aradan** kes ki gitsün lā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5*). [*aradan, -dan*]

'İlm-i edyān ile ebdān **arasında** cism-i hāk / 'İlm
ile eyler 'ilāc aña tabīb iltür şarāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3*). [*arasında, -n, -da, -*]

Cemāl ile kemāl **arasını** teşhîş iden 'ārif / Ne deñlü
kesb ider bir ol kadar bulur hūlūsiyyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3*). [*arasını, -(n)ı*]

Yār ile yār olup çün geldi **aradan** ağıyār / Olmadı
cümle nākış virildi her kerāmet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3*). [*aradan, -*]

Yakīnüm **arasını** bilmezem ırağ u yakın / Ve nañnū
akrebu sırrınadur viren şalavāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4*). [*arasını, -sı, -(n)ı*]

Zalām-ı hucb **aradan** rāfi'-i 'ani'l-merfū' / 'Aceb
budur ki ola 'ışk ile göñül behhāc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2*). [*aradan, -dan*]

Arada mest ü lā-ya'kıl olupdur bilemez çāre / Yine
yoğ içre varından bugün peydādur 'āşıklar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3*). [*arada, -*]

Murâdî mīm ü rā'yı kodı buldı çün elif ü dāl /
Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 5*). [*aradan, -dan*]

Hicāb-ı kibriyādur perdesi rüy-ı müberrānuñ / İki
perde **arasında** heman bu fehmi-kāşırdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3*). [*arasında, -sı, -n, -da*]

Mağz-ı hikmetden hüveydādur bu āyāt-ı hākīm /
Arada bir nesne oldı murğ-ı mā vü mār u mūr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 3*). [*arada, -da*]

'Ayn-ı vahdet bir görünmez **arada** olsa hicāb /
Arada ref' eyle anı kim celālūñ vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3*). [*arada, -da*]

'Ayn-ı vahdet bir görünmez arada olsa hicāb /
Arada ref' eyle anı kim celālūñ vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3*). [*arada, -da*]

Gel Murâdîñüñ kelāmın istimā' eyle yine / Satırnuñ
her **arasını** aña bir uçmağdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5*). [*arasını, -sı, -(n)ı*]

Ey Murâdî hele feyyâzda buhl olmadı çün / **Arada** ayak ayak 'arż olunan pâyê nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 445, Beyit 5). [arada, -da]

Maḥabbet-i ezeldür **arada** bâhir olan / Ezel ebed bugün ol ittîşâle râğıbdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 487, Beyit 2). [arada, -da]

Çü âyine tutuşurlar misâl ile ma'nî / Teferrûc **arada** bir hûb-ter temâşâdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 491, Beyit 3). [arada, -da]

Sensin iden ey ḥabîb ḥubb ile 'âşık seni / Lîk yine ḡayr ile ortaluk **aradadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 498, Beyit 3). [aradadur, -dur]

Ne kim oldu **arada** 'ahd u peymân / Dinildi söylenildi evvel âhir (Murâdî Dîvânî, Gazel 516, Beyit 2). [arada, -da]

Minnete minnet oldu minnet pes / Oldı vaşşâf **arada** kâşır (Murâdî Dîvânî, Gazel 528, Beyit 2). [arada, -da]

Anuñ içündür şıfat esmâ bizüm hem-ḥanemüz / 'Ayn-ı ḡaybı bulmaḡ için ḡa'ib olduk **ārādan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 558, Beyit 3). [ārādan, -dan]

Cân ile cānān **arasına** girür mi ḡayrılar / Ber-ter olmuşdur bizüm 'arş-ı 'alādan bālumuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 560, Beyit 2). [arasına, -sı, -na]

Murâdî ḥubb-ı ḥālünden şakın deyyāra fâş itme / Eger kan ola **arada** bu kana açmaz idüñ göz (Murâdî Dîvânî, Gazel 590, Beyit 5). [arada, -da]

Ḥā'il olur mı **arada** yār ola bizümle çün / Añla bu sırrı ey fetā tā bilesin vişālümüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 598, Beyit 4). [arada, -da]

Münseliḡ oldu cān ü dil kālîb-ı ḡayrı n'eylesün / **Arada** nesne kalmadı bizde bulundu ḥālümüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 599, Beyit 3). [arada, -da]

Cāmî 'ül-âyât olanlar bildiler aqvālūñi / Ey Murâdî kıl taleb kılsun seni **arada** farz (Murâdî Dîvânî, Gazel 651, Beyit 5). [arada, -da]

Rū-be-rū oldukça ma'sūk ile 'âşık anda / **Arada** nāz ü niyāz ile geçer ḡüftār-ı 'ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 687, Beyit 2). [arada, -da]

Cān ü cānānuñ **arasın** ḥall ider mi iftirāk / Şüretā izhār iden ma'nāda olmaz yahşî bak (Murâdî Dîvânî, Gazel 693, Beyit 1). [arasın, -sın]

Cān ü ḡöñül **arasın** aldı çü deryā-yı 'ışk / Yazdı berāt-ı ezel çekdi çü tuḡrā-yı 'ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 707, Beyit 1). [arasın, -sın]

Müfevvez eyledi feyyāza ḥükmin tā ola cārî / Olup pūr-tāb-ı enver pes **aradan** şıçradı çālāk (Murâdî Dîvânî, Gazel 714, Beyit 4). [aradan, -dan]

Arasında iki vechüñ kluben mest-i bî-dermān / Birisine bakar şād ü birisine bakar ḡam-nāk (Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 2). [arasında, -sında]

Ger begendünse berātuñ yazalar menşürini / Okusunlar gör ḡalaṭ var mı **arada** sāmi' ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 758, Beyit 2). [arada, -da]

Gel 'âşık iseñ yār ile gel bir demi dem kıl / Bir sikke ko 'âşıklar **arasında** 'ilim kıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 1). [arasında, -sı, -n, -da]

Sen bu varlık perdesin kaldurmayınca **aradan** / Pes ebed kılduñ dücāda gitmedi senden zulem (Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 2). [aradan, -dan]

Sen bu varlık perdesin kaldurmayınca **aradan** / Pes ebed kılduñ dücāda gitmedi senden zulem (Murâdî Dîvânî, Gazel 910, Beyit 2). [aradan, -dan]

Nefḥa-i rūḡ egerçi görinür **arada** rāy / Bir sebep oldı velikîn demi aslā bir dem (Murâdî Dîvânî, Gazel 921, Beyit 2). [arada, -da]

Cān ü tenüm **arası** tobtolıdır 'ışk ile / Şorar isen şadrūmi 'ilm ile baḡr-ı 'azīm (Murâdî Dîvânî, Gazel 949, Beyit 2). [arası, -sı]

Müntekîş kıldı nuḡuşın kıldı izhār-ı ḥüner / Eyledi temyîz-i ḥikmetle nuḡuşuñ **ārāsın** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1030, Beyit 2). [ārāsın, -sın]

Yaramuñ kalbinde buldum çün maḥabbet çāresin / Anuñ için seçmişem ma'sūk u 'âşık **arasın** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 1). [arasın, -sın]

Mir'atı giderdüm **aradan** oldı dirâyāt / Rükñ ile yine manzar-ı vechüñde miyānsın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1129, Beyit 3). [aradan, -dan]

Zibā yüzüñdendür münevver bu zemîn ü āsumān / Pes **arada** oldı bahāne māḥ ile şems-i cihān (Murâdî Dîvânî, Gazel 1158, Beyit 1). [arada, -da]

Aşl u fer'üm müctemi' olduğda āb-ı luṭf ile / Ben beni taḡmîr iderdüm **arada** 'ışk idi şu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1188, Beyit 3). [arada, -da]

Ma'rîfet lem'asınuñ lem'asıdır aşl-ı vücūd / Bu vücūd ile vücūd **arasına** düşdi kayu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1201, Beyit 2). [arasına, -sı, -n, -a]

Lāzım oldı çün baña kıldı şifāsından şifā / Yoḡ ile var **arasında** var idüpdür varda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1231, Beyit 3). [arasında, -sında]

Cān ile cānān **arasında** ḥicābın ref' iden / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1254, Beyit 4). [arasında, -sında]

Baḡr-ı ma'ārîf içre geştî-i dil tolanur / Kendüde 'ayn-ı pinḥān şeydā gezer **arada** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1400, Beyit 3). [arada, -da]

Bu anca mürüvvet nice luṭf ü nice iḡsān / Sensin yine muḡsin sebep olduk biz **arada** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1412, Beyit 4). [arada, -da]

Nice dillerle medḡ eyler Ḥudāyı / Gül oldı **arada** ancak bahāne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1428, Beyit 3). [arada, -da]

Her kaçan tarh eylesem dil-hānesinden gayrı /
Yār ile mā-beynümüzde kālīmüz kıl **arası** (Murādī Dīvānı, Gazel 1460, Beyit 3). [arası, -sı]

Çehre-i dildaruñ olmışdur niķāb ārāyişi / **Aradan**
ārāyişin kaldurmak olsa kāşkī (Murādī Dīvānı, Gazel 1473, Beyit 1). [aradan, -dan]

Ey Murādī sanma oldum seyr-i bāga pūr-heves /
Aramuzda yār ile sırr-ı nihān añlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1477, Beyit 5). [aramuzda, -muz, -da]

Şüret-i cān oldu çün vech-i kemānuñ **arası** / **Aradan**
kaldur vücūduñ oldur anuñ çāresi (Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 1). [arası, -s, -ı]

Ben şanurdum gayrıdandır bu hicābum **arası** /
Şimdi bildüm añladum benden imiş hep varını (Murādī Dīvānı, Gazel 1482, Beyit 3). [arası, -sı]

Sözi hākdur çü Murāduñ berü gel bātlı ko /
Kendüñi görme ko gitsün **aradan** mā vü meni (Murādī Dīvānı, Gazel 1522, Beyit 5). [aradan, -dan]

Menba'-ı şıdk u şafā ol ki tutan dāmen-i yār /
Gözedür turmaya **arada** olan ikrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 5). [arada, -da]

Çık āb u āteş **arasında** kılma zār u hāzın / Celī olup
açıla sende tā bu cān başarı (Murādī Dīvānı, Gazel 1546, Beyit 2). [arasında, -sı, -n, -da]

2. Zaman, vakit.

Deryā-yı hayret üzre fülk-i gönül şināver /
Varmağa küy-ı yāre bir **ara** var mı yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 2). [ara,]

Şu'ā'-ı mihr-i tabı mümkün olmazdı ala meh-tāb /
Arada virmese bir zerre cānum al eger fırsat (Murādī Dīvānı, Gazel 185, Beyit 2). [arada,]

Göster Murādī fi'l ile kavluñ sadākatın / Nāz u
niyāz olursa **arada** saña yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 470, Beyit 5). [arada,]

Çün oldu hüsn-ı rızāyile muhsin ihsānı / **Arada**
oldı hābībüm hemān bahāne huzūr (Murādī Dīvānı, Gazel 485, Beyit 3). [arada,]

Bi-ħamdi'llāh devāsız olmadı derd / Velī her
nesnenüñ bir **arası** var (Murādī Dīvānı, Gazel 525, Beyit 2). [arası, -(s)ı]

Gezdi bu **arada** nice yüz kerre be-tekrār / Bir laħza
bulımadı özin laħzada hālī (Murādī Dīvānı, Gazel 1547, Beyit 4). [arada,]

ara yir [9] *Ara yer, aralık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şafha-i levh üzre yazmış çünki mīsāk āyetin / **Ara yirde**
anuñ için oldu muhkem iltizāz (Murādī Dīvānı, Gazel 275, Beyit 3). [ara yirde,]

arada bir [1] *Arada bir, bazen.*

Likin bizümle oldu yine ol bize enīs / **Arada bir**
bahāne olupdur bu kāruma (Murādī Dīvānı, Gazel 4, Beyit 4). [arada bir,]

arada kalmak [1] (Deyim) *Birbirine zıt iki durumdan hangisini seçeceğini bilememek, bir tercih yapamamak.*

Cemāl kılsa tecellī celālī mazhardur / **Arada kaldı**
çü şubh u mesāyī n'eyler dil (Murādī Dīvānı, Gazel 829, Beyit 4). [arada kaldı, -dı]

arada olmak [2] *Bir şeyin veya durumun ortasında bulunmak.*

Cān oldu gerçi **arada** ammā sebep ne kim / Olsa
cüdā olur yine rūh olmağa maħāl (Murādī Dīvānı, Gazel 822, Beyit 4). [arada oldu, -dı]

Arada olsa yine nice nice nāz u niyāz / Bilmeye
duymaya ol işleri āğyār yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1336, Beyit 2). [arada olsa, -sa]

aradan çıkmak [2] *Aradan çekilmek. II Tasavvufi manada Allah'a ulaşma yolunda benliğini yok etme.*

Ger ister iseñ olmağa dildār ile hālvat / Sen kendüñ
aradan çıkarup cümle 'adem kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 817, Beyit 3). [aradan çıkarup, -up]

Cān ü cismi terk idüp dil **çıkmayınca aradan** /
Bilmez idi n'eydüñin çeşminde āğ u kırasın (Murādī Dīvānı, Gazel 1030, Beyit 4). [aradan çıkmayınca, -ma, -(y)ınca]

aradan gitmek [2] *Aradan kaldırmak.*

Kaldurdu hicābın idüben keşf-i cemālī / Tarh oldu
aradan gidüben tā-i maħabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 196, Beyit 4). [aradan gidüben, -üben]

Ġayb-ı hüviyyet ile ezeldür ebedde ān / Cān ü teni
gider aradan olmaz aña şān (Murādī Dīvānı, Gazel 1137, Beyit 1). [aradan gider,]

aradan kaldırmak [1] *Aradaki engeli kaldırmak.*

Perde-i pındarı **kaldur aradan** tā kim saña / Ol
cemālün nūrı tābān ola bir an yaħtemil (Murādī Dīvānı, Gazel 784, Beyit 2). [aradan kaldur,]

araya girmek [1] *Bir iş yapılırken ona engel olacak başka bir şey çıkmak; iki kişinin arasındaki bir işe karışmak.*

Murādī 'ilm-i ezberde kitāb-ı ders-i fetvā yok /
Hābīb ile hābīb olduñsa **girmez** kimse **araya** (Murādī Dīvānı, Gazel 1294, Beyit 5). [araya girmez, -mez]

araya ve ortaya girmek [1] *Araya girmek, engel olmak.*

'Aklı yağmaya viren 'ışkı degülmüş anuñ / Söyler
idüm giren araya ve ortaya nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 445, Beyit 3). [araya ve ortaya giren, -en]

a'rāf [1] *Āhirette günahla sevābı denk olanların kalacakları cennetle cehennem arasındaki yer.*

Miyân-ı beyne vü beyni vücūdudur berzah /
Miyân-ı cennet ü nârı sen anlama **a'raf** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [a'raf,]

a'raf olmak [1] Arada, ortada olmak.

Kemâli iktizâsının kazâdur çâresi el-hak /
Kaderde **a'raf olursañ** şakın devr itme misl-i çarh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [a'raf
olursañ, -ur, -sa, -n]

'arâfât-ı vücūd [1] Beden, varlık Arâfat'ı.

Men 'aref sırrı **'Arâfât-ı vücūdumdan** 'ayân /
Hâcî-yi dil eylesün pîrâmeni bes bî-cidâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). ['arâfât-ı
vücūdumdan, -um, -dan]

aralık [4] Aralık, mesafe, açıklık. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Anuñ hüsnine gâyet yok hemân hattun saña 'â'id /
Mu'arrâdur **aralıkda** bunu fikr eyle kıl iz'ân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [aralıkda,
-da]

ârâm etmek [1] Dinlenmek, istirahat etmek.

Müşkilâtum hâlini kıldum taleb cânândan / Didi
geç bir lahza **ârâm itme** baş u cândan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [ârâm itme, -me]

ârâm-ı dil [1] Gönül rahatlığı.

Habbezâ vuşlat demin yâd eyledi **ârâm-ı dil** / Kim
zebân-ı hâlümüz nâm ile pür-ezkârdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [ârâm-ı dil,]

aramak [57] Bulmaya çalışmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ Rab ne hikmet oldu kim 'uşşâk **arar** seni /
Ammâ ki hiç degilsin olardan cüdâ cüdâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [arar, -r]

aranmak [1] Sorulmak, araştırılmak.

'Acebdür kim **aranursın** velîkin olmadun ayru /
Ne hikmet taşra olunmaz cemâl ile celâlünden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [aranursın,
-ur, -sın]

araştırmak [6] Araştırmak, aramak. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vaqt-i seherde cânımı cânân **araştırdur** / Niteki
gicelerde anı cân araştırdur (Murâdî Dîvânı, Gazel
480, Beyit 1). [araştırdur, -ur]

ârây [1] Süs, bezek.

Kerâmet-i ezeldür egerçi 'âlem-i rây / Ebedle
cem' ola ger dahı hûb olur **ârây** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1541, Beyit 1). [ârây,]

ârâyî [1] Süs, ziynet.

Teferrüc kıldum **ârâyî** cemâlini nihân gördüm / Çü
terk itdüm temâşâyı nihânını 'ayân gördüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [ârâyî,]

ârâyide etmek [1] Süslemek.

Cemâlin **ider** her dem **ârâyide** / Ki töldura tâ
'âleme kâl u kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit
4). [ârâyide ider, -er]

ârâyış [5] Zinet, süs. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Rüz u şeb oldu çü **ârâyışde** sitt-i cihât / Ne
müferrih yir olur ravza-i bâğ-ı cennât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [ârâyışde, -de]

ârâyış-i 'âlem [1] Dünyanın süsü.

Bakmazuz **ârâyış-i 'âlemlere** şubh u mesâ /
'Âlemi geşt eyleyüp bir kalb-i meyyâl isterüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [ârâyış-i
'âlemlere, -ler, -e]

'arâz [1] Devamlılığı ve kalıcılığı olmayan,
kendi başına bir varlığı bulunmayan ve var
olmak için dayanacak bir cevhere muhtaç
olan şey.

Eger mir'âta yüz tutsam benüm 'aksüm kılur zâhir
/ Fe-emmâ aşlumu bildüm **'arâz** bilmem dahı
cevher (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 2).
['arâz,]

'arâz olmak [1] Devamlılığı ve kalıcılığı olmamak,
kendi başına bir varlığı bulunmamak, var olmak için
dayanacak bir cevhere muhtaç olmak.

Bahr-ı muhîttünde senün çün vâhid oldu cevherün /
Cevher nedür **olmaz 'arâz** hâşâ vücûden min
emâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). ['arâz
olmaz, -maz]

ard [2] Arka, geri.

Şimdi bildüm şem'-i vech-i nûr olan tâb-ı cemâl /
Nûr-ı şem'e bak hicâb **ardında** gör zıll-ı hayâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [ardında, -i,
-(n)da]

Perde-dâr oldu perde-i gayba / Perde **ardına** vardı
pinhâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5).
[ardına, -i, -(n)a]

ardına düşmek [1] Bir kimseyi tâkip etmek, peşinden
veya yolundan gitmek, arkasına düşmek.

Her kişünün **ardına düşüp** uyup gitme şakın / Hiç
kulağuzluk şakın sen ummağıl güm-râhdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [ardına
düşüp, -üp]

ardınca [5] (İyelik ve eşitlik hali eklerinin
kalıplaşmasıyla) Arkasından, arkası sıra, peşinden. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Murâdî söyledigün sözleri ol tutmak **ardınca** / Dilerseñ olmayasın bâb-ı rahmetden ebed mehcûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 7). [*ardınca*,]

arduña atmak [4] *Arkasına atmak II Terk etmek, vazgeçmek, bırakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İrişem dir iseñ ednâdan eger a'lâya / Bu cihân milkini dübdüz yûri var **arduña at** (Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 3). [*arduña at*,]

a' ref [1] *En arif, irfanı yüce olan kimse.*

A' ref odur cihânda kim 'ârif ola bu hâlûme / Ekmel olur şu kimse kim aňlaya bu kemâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 2). [*a' ref*,]

a' ref-i eşya [1] *Varlığı en iyi bilen.*

A' ref-i eşya nedür ger aňlar iseñ 'ilm ile / Menzil-i Hâkî'e'l-yakînün hâmd ider el-hâmdlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 4). [*a' ref-i eşya*,]

'ârî olmak [1] *Temizlenmek, uzak olmak, kurtulmak.*

Vücüd-ı şekli terk eyle **olasın** cümleden 'ârî / Senün çün zâhir ola çünki eşkâl olasın efham (Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 4). [*'ârî olasın, -a, -sın*]

'aric olmak [1] *Çıkıp inen olmak.*

Murâdî süllem-i şer'-i şerîfe **oldı** çün 'aric / 'Urûc imiş o mi'râca sen aňla iktizâ mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [*'aric*,]

aritmak [1] *Yıkamak, temizlemek. II Manevi arınmak.*

Aritgöl bânînuñ hıkd u hâsedden her yaramazdan / Benüm diyü şalınmağıl şonı cümle hebâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [*aritgöl, -göl*]

'ârîziyyet [1] *Gelip geçici olma durumu.*

Cây-gâh oldu gönül tahtı çü sultân-ı dile / 'Ârîziyyet kalmadı hâşîyyet-i zât oldu dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [*'ârîziyyet*,]

'ârif [28] *Zihni olgunluğa ve sezgi gücüne sahip bilge kişi, marifet ehli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî sır-ı 'ışkı degme kimse bilemez / 'Ârif iseñ 'âşık iseñ gel biyâ vü merhabâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5). [*'ârif*,]

'arîfâ [1] *Ey arif kimse.*

Sen ma'ârif bahrine talmak dilerseñ 'arîfâ / Cân göziyle bu Murâduñ sözlerine yahşı bak (Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [*'arîfâ*,]

'arîfân [1] *Arifler.*

Çeşmümün yaşın görenler 'ayn-ı hamrâ didiler / 'Ârifân her kaşresin bir ulu deryâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [*'arîfân*,]

'arîfâne [2] *Gönül ehli, aşk insanı gibi davranarak.*

Ey Murâdî 'ârif iseñ 'arîfâne cünbiş it / Kıl nazar her nesnenün sâ'at ile evkâtına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 5). [*'arîfâne*,]

'Ârif oldur 'arîfâne kıya bir rişteye el / 'Ârif olmaz şol kişi kim kâşif-i esrâr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 4). [*'arîfâne*,]

'arîfân-ı der-geh-i hâzret [1] *Yüce dergâhın irfan, bilgi sahipleri.*

'Arîfân-ı der-geh-i hâzret dür-i maşûddur / Her ne kim var ise maşlûka o dürden süddur (Murâdî Dîvânı, Kit'a 22, Beyit 1). [*'arîfân-ı der-geh-i hâzret*,]

'arîf-i çalâk [1] *Büyük, yüce irfan sahibi.*

Câm-ı 'ışkuñ cür'a-keş abdâl-ı bî-idrâkiyüz / Lîk cümle 'âlemün bir 'arîf-i çalâkiyüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 1). [*'arîf-i çalâkiyüz, -i, -(y)üz*]

'arîf-i küll-i rumuz [1] *Bütün gizli işaretleri bilen, anlayan.*

'Arîf-i küll-i rumûza şormışam âyâtdan / Didi olmuşdur şüyü'ı nefy ile isbâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 1). [*'arîf-i küll-i rumûza, -a*]

'arîf-i muṭlaḳ [1] *Dilediği işi yapmakta serbest olan İrfan sahibi.*

Ma' rifet-i Hâkka şor 'arîf-i muṭlaḳ nedür / Lâyık olan kimseye söyle kim elyak nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 1). [*'arîf-i muṭlaḳ*,]

'arîfîn [1] *Arifler, hikmet sahibi kişiler.*

Bu Murâduñ sözine münkir olan kimselere / 'Arîfîn aňlar içün dâhil-i nîrân didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 5). [*'arîfîn*,]

'arîf-i râh-ı hâḳîḳî [1] *Hakikat yolunun ârifi.*

'Arîf-i râh-ı hâḳîḳî şorma ehl-i 'örfe sen / Hâsta-i dil-teşnenün çeşmi dem-â-dem mādâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4). [*'arîf-i râh-ı hâḳîḳî*,]

'arîf-i yekta [1] *Eşsiz, benzersiz olan arif.*

Cân ü ten arayışın şüretde seyr itseñ ne var / 'Arîf-i yektâyâ ma'nâsın hüveydâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 4). [*'arîf-i yektâyâ, -(y)a*]

'arîfiyyet [1] *Bilgelik.*

Eger var ise sende 'arîfiyyet / İşt eşyâ saña kılar nidâyı (Murâdî Dîvânı, Kit'a 39, Beyit 2). [*'arîfiyyet*,]

'arîflik [1] *İrfan sahibi olma, Allah'ı tanımanın en yüce mertebesinde olma.*

Budur 'ariflik 'âlemde Murâdî / Çekesin iki dünyâdan dağı el (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 5). ['âriflik,]

'arif olmak [13] İrfan sahibi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kendüni bilesin Murâd Rabbüni 'arif olasin / Cür'a-i 'ışkı nüş kıl tâ olasin beka şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5). ['arif olasin, -a, -sın]

'ariyet almak [1] Emanet almak.

Hamd Hudâya ey gönül almadı 'ariyet Murâd / Diñle kelâm-ı remzini her gün anuñ müceddidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). ['ariyet almadı, -ma, -dı]

'ariyyet [1] Emanet.

Müzekkî olup cümle elvânı mahv eyledi / Mu'arrâ olup 'ariyyetden kamu şeyh u şâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). ['ariyyetden, -den]

'arq [1] Su kanalı. II Gözyaşı.

Dirildi yanına geldi çü dilber / Hicâbından velî dökdi 'arqlar (Murâdî Dîvânı, Kut'a 24, Beyit 2). ['arqlar, -lar]

arqa [1] Sırt, arka.

Likin yine arkamı şıgayup / Yaramı oñultı merheminden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3). [arqamı, -m, -ı]

'arlanmak [1] Utanmak, mahcup olmak.

'Arlanma gel Murâdîniñ kelâmın güş kıl / Añsuzın bir gün rahîl içün ider âvâz-ı şûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). ['arlanma, -ma]

armağan [1] Hediye.

Cemâlin görmek içün ol habîbüñ / Benüm cânumdur aña armağanum (Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3). [armağanum, -u, -m]

'arrâc olmak [1] Yukarı çıkma, yükselme.

Çün vücûduñ tavrına 'arrâc ola Mûsî-i 'ışk / Pâre pâre rîze rîze ola duymaya cibâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). ['arrâc ola, -a]

'arrâf [4] Gâipten haber veren kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Elâ yâ ey gönüller ma'rifet ister iseñ her dem / Nazar kıl bu kelâma kim bilmez bunu bir 'arrâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 4). ['arrâf,]

'arrâf-ı cân olmak [1] Canın hekimi olmak.

Murâdîniñ kelâmın aňlayam dirseñ murâdî ol / Murâdını bulınca ben nice 'arrâf-ı cân oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 5). ['arrâf-ı cân oldum, -du, -m]

'arrâf-ı ehl-i Hakk [1] Allah dostu olup gâipten haber veren kimse.

'Arrâf-ı ehl-i Hakk su'al eyledüm kamu / Didüm ki bildürüñ ne durur muktezâ-yı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 3). ['arrâf-ı ehl-i hakk, -a]

'arrâf olmak [1] En bilgili, hikmet sahibi kişi olmak.

'Arrâf olam dir iseñ aç imdi güş-ı cânı / Kavı-i Murâdî diñle gafletle varma hûbâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 5). ['arrâf olam, --am]

'arşa [12] Meydan. II Dünya.

Ser virdüñ ise serverüm server olursın 'arşada / İllâ ki sensin bu zamân içre sifâl-i bî-bahâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). ['arşada, -da]

Mürtefi' oldı lahzada nef'ini buldı 'arşada / Tâbını gördi lahzada irdi hayât-ı iftiḥâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). ['arşada, -da]

'Arşada mânendi yokdur zerrece / Hoş 'aceb kesb eylemişdür tımturâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 4). ['arşada, -da]

Şevk ile didüm ki kalbüm bir semâ' ister yine / Şıgmazam bu 'arşaya ben 'arş-ı meydân istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 4). ['arşaya, -y, -a]

Gel bir nazar ile yine bu 'arşada şimdi / Nazm itdi Murâdî nice yâkût la'âli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5). ['arşada, -da]

II Aşk meydanı.

Kanaradur şırâtı çün şart ile başdı dil kadem / Kâ'im olursañ 'arşada 'ışkı ola saña sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). ['arşada, -da]

Varlık 'ilminde çün baḥs eyledüm yârân ile / Tâ'ir-i kudsî durur dil 'arşada tayrân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). ['arşada, -da]

Bilmeyen 'ışkı dilâ aňlamadı gayrıdan / Olmadı aşlâ muḳr 'arşada tekrârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 3). ['arşada, -da]

Geldüm bu 'arşaya bu cemâl ü kemâl ile / Bir hûb-rûdan itmişem işbu leṭâfeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). ['arşaya, -(y)a]

Çünkü Tûr-ı 'ışkda erîñ didüm / Toldı vâdî 'arşa vü küh-sâra rüy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). ['arşa,]

II Varlık.

Bu vücûdum 'arşasında merd-i meydân olmuşam / Nice eşcâ'lar başıldı kıldı gâvgâlar zuhûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). ['arşasında, -sı, -n, -da]

Vücûdum 'arşasında çün bürâderle kenâr oldum / Eb ü ümme mülâkât oluben pes âşkâr oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). ['arşasında, -sı, -(n)da]

‘arşa-i ‘âlem [1] *Dünya meydanı.*

Bir ‘ayân olsa olur **‘arşa-i ‘âlemde** nihân / Ol nihâyetümi bulur kim ki bile tenhâmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 3*). [*‘arşa-i ‘âlemde, -de*]

‘arşa-i fehmi [1] *Anlama, kavrama alanı.*

‘Arşa-i fehmi derkümi tayy ideli cenâh ile / Mürğ-i vücûduma nice yirde irişdi pes himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2*). [*‘arşa-i fehmi,]*

‘arşa-i heybet [2] *Büyüklüğüyle saygı ve korku uyandıran yer. II Mahşer.*

Neşr-i nüşûra **‘arşa-i heybetde** kâ’im ol / Elvân levmi eyledi kudretde beyinât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2*). [*‘arşa-i heybetde, -de*]

‘Arşa-i heybetde kapdı devletün küyünü pes / Her neye kim el ura kârında ol aqvâ durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3*). [*‘arşa-i heybetde, -de*]

‘arşa-i hikmet [4] *Hikmet, bilgelik arsası II Akıl, idrâk yeri.*

‘Arşa-i hikmetde seyrân eyledi esb-i vücûd / Seyr ider bir yirde kim bir yirde cân olmaz aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3*). [*‘arşa-i hikmetde, -de*]

Bu Murâdî **‘arşa-i hikmetde** kurmuşdur hıyâm / “Fe’d-hulû fe-s’av velâ insâne illâ mâ-se’â” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 5*). [*‘arşa-i hikmetde, -de*]

‘Arşa-i hikmetde gördüm kâh-ı tev’hîdi bülend / Süllem olmuş iki cânib ‘ayn-ı gayb esrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2*). [*‘arşa-i hikmetde, -de*]

Murâdî **‘arşa-i hikmetde** çün kân eylemiş ‘ilmi / Ma’ârif küyüdür her dem dönen hâlât-ı kalbümde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5*). [*‘arşa-i hikmetde, -de*]

‘arşa-i ışık [2] *Aşk arsası, aşk meydanı.*

Ey Murâdî çünki başduñ **‘arşa-i ışık** kadem / İvme zinhâr ivme zinhâr ivme ivme yâb yâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5*). [*‘arşa-i ışık, -a*]

‘Arşa-i ışık tolandum cây-ı makşûd isteyüp / Sırr ile şimdi anı tıydum ki râz ehlindedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2*). [*‘arşa-i ışık, -ı*]

Eyledüm kaç’-ı menâzil **‘arşa-i ışık**ında ben / Şimdi hâmun-ı haqîkatde alurven menzili (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2*). [*‘arşa-i ışıkında, -in, -da*]

‘arşa-i kevn [1] *Varlık, mevcudiyet alanı.*

‘Arşa-i kevn toldılar cinn ile ins ü tayr u vahş / Hâline göre her birinün virilüp durur ni’am (*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2*). [*‘arşa-i kevn, -e*]

‘arşa-i kudret [1] *Kudret arsası; kudretin tecelli ettiği, ortaya çıktığı yer.*

‘Arşa-i kudretde düşmüş çünki takdîr-i ezel / Pes müberrâdur bedelden bî-bedeldür bî-bedel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 1*). [*‘arşa-i kudretde, -de*]

‘arşa-i kübrâ [1] *Mahşer yeri.*

‘Arşa-i kübrâda nâzır olası tev’fîk ile / Bu Murâdî göresin kim ‘arşa kılmış istinâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5*). [*‘arşa-i kübrâda, -da*]

‘arşa-i levh [1] *Allah tarafından takdir edilen kutsal yazgının bulunduğu alan.*

‘Arşa-i levhi gezmişem hadd-i hudûda almışam / Hâzini olmuşam anuñ ‘ayn ide mi aña ne hadd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2*). [*‘arşa-i levhi, -i*]

‘arşa-i tev’hîd [1] *Allah’ın birliği arsası, Allah’ın birliği üzeri.*

‘Arşa-i tev’hîde kurduñ çünki ‘akluñ haymesin / Añlağıl ednâ vü a’lâ zîr ile bâlâ şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5*). [*‘arşa-i tev’hîde, -e*]

‘arşa-i vahdet [1] *Vahdet arsası. II Allah’a yakın olma hali.*

Şecer-i zikri diküp **‘arşa-i vahdetde** bu dem / Ol şecer berki baña her birisi bir ‘âlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1*). [*‘arşa-i vahdetde, -de*]

‘arşa-i vicd [1] *Vicdan arsası; vicdan.*

Şalındı **‘arşa-i vicde** nice muvaḥḥidler / Velî berâtına çekdi ‘âlem ile tuğrây (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3*). [*‘arşa-i vicde, -e*]

‘arş [16] *Allah’ın dokuzuncu kat gökte tasavvur edilen kudret ve azamet tahtı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tâb-ı na’lüm n’ola ger tâb urur ise **‘arşa** / Tâb-ı saḥında anuñ eyle hâzer rûz ile şeb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4*). [*‘arşa, -a*]

‘arşa çıkmak [1] *Göğe yükselmek, en yüksek seviyeye ulaşmak.*

Varalum **‘arşa çıkup** anda ‘ibâdet idelüm / Ehl-i cürme ne kadar varsa şefâ’at idelüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 1*). [*‘arşa çıkup, -up*]

‘arş eylemek [2] *Gök gibi yüce kılmak.*

Levh-i maḥfûzı taleb eyler iseñ iste nihân / ‘Ârifün kalbini **‘arş eyledi** Rahmân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 4*). [*‘arş eyledi, -di*]

Tayr itdi kürsî ile Murâdî hemân o dem / **‘Arş eyledi** ‘urûc ile ‘izzet me’âbını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5*). [*‘arş eyledi, -di*]

‘arş-ı ‘alā [19] *Yüce arş; İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tâ’ir-i kudî göreliden ‘ışk oldu bâlver / Şöyle tayr eyler ki kalbi **‘arş-ı a ‘lâsındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 324, Beyit 2). [‘arş-ı a ‘lâsındadır, -sı, -n, -da, -dur]

‘arş-ı a ‘zam [3] *Allah’ın yarattığı gök katlarının en yükseği.*

Kürs-i ekberde bulundu yine **‘arş-ı a ‘zam** / Derc olupdur nefehatında nice biñ nefehat (Murâdî Dîvânî, Gazel 174, Beyit 3). [‘arş-ı a ‘zam,]

Mürğ-i pervâz ideliden **‘arş-ı a ‘zam** sâkına / Kalb kâlibda olur emlak ile cem‘iyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 2). [‘arş-ı a ‘zam,]

‘Arş-ı ‘alâ melâ’ik çeğnindedür velîkin / Hey’etden **‘arş-ı a ‘zam** düşmişdür ıztırâba (Murâdî Dîvânî, Gazel 1408, Beyit 4). [‘arş-ı a ‘zam,]

‘arş-ı ‘azîm [3] *En büyük gök, yüce arş.*

Sâha-i kudret oldu dil **‘arş-ı ‘azîm** aña maķar / Gayrı mekânı n‘eylerem ben ki mekânı bulmuşam (Murâdî Dîvânî, Gazel 957, Beyit 2). [‘arş-ı ‘azîm,]

Ey Murâdî merd-i haķķānidedür **‘arş-ı ‘azîm** / Lâ-beyāniden beyānıñ iktizā kıldı yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1271, Beyit 5). [‘arş-ı ‘azîm,]

‘Arş-ı ‘azîm ‘arş-ı mu‘allāya biz / Himmetümüz bilürüz ‘arş-ı mu‘allā bize (Murâdî Dîvânî, Gazel 1397, Beyit 2). [‘arş-ı ‘azîm,]

‘arş-ı bālā [1] *Yüce arş, dokuzuncu gök.*

Kaķan kim sırr-ı seyrānum cevāb-ı cem‘-i a‘lādur / Serirüm kürsî ev-ednā mekānum **‘arş-ı bālādur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 314, Beyit 1). [‘arş-ı bālādur, -dur]

‘arş-ı beķā [1] *Sonsuz gök.*

‘İlm ile hikmet olupdur iki yanında cenāh / Tayr-ı dil **‘arş-ı beķāda** yine perrān yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1361, Beyit 4). [‘arş-ı beķāda, -da]

‘arş-ı hūdā [1] *Allah’ın arşı.*

Kalb-i gedā-yı ‘āşık **‘arş-ı Hūdādur** el-haķ / İki cihān yüzinde mir‘āt-ı rû-nümādur (Murâdî Dîvânî, Gazel 503, Beyit 2). [‘arş-ı hūdādur, -dur]

‘arş-ı kalb [1] *Kalbin en yüksek mertebesi.*

Çü şer‘-i kalb idesen ‘arş olur sen aña bunı / Gel **‘arş-ı kalbe** ‘urüc eyle olasın hāl-daş (Murâdî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 3). [‘arş-ı kalbe, -e]

‘arş-ı meydan [1] *Meydanın, dünyanın dokuzuncu kat göğü.*

Şevk ile didüm ki kalbüm bir semā‘ ister yine / Şıgmazam bu ‘arşaya ben **‘arş-ı meydān** istedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 874, Beyit 4). [‘arş-ı meydān,]

‘arş-ı mu‘allā [6] *Yüce arşın (İslâm inancına göre göğün en yüksek katı) kubbesi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne şey‘e kim nazār kılsam anuñ vechi hüveydādur / Çü ire feyzi feyyāzuñ dile **‘arş-ı mu‘allādur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 297, Beyit 1). [‘arş-ı mu‘allādur, -dur]

‘arş-ı mu‘allā olmak [1] *Yüce arş, gök olmak.*

Tür-ı Sînā olalı **‘arş-ı mu‘allā** ey dil / Nice Mūsāda bize dest-i temennā görünür (Murâdî Dîvânî, Gazel 432, Beyit 3). [‘arş-ı mu‘allā olalı, -alı]

‘arş-ı rahmān olmak [1] *Bütün yaratılmışları şefkat ve merhametle besleyip büyüten Allah’ın tasarruf dairesi, makamı olmak.*

Türda Mūsāya eylemiş beyānı şevk ile / Kalbi-i ‘āşık **‘arş-ı Rahmān oldu** bil ey dil-nüvāz (Murâdî Dîvânî, Gazel 562, Beyit 4). [‘arş-ı rahmān oldu, -dı]

‘arş-ı ulā [4] *Yüce, ulu arş. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

‘Arş-ı ‘ulāda bānuñ bülendiyle medh ider / Kürsidedür meṭāfi melā’ik mesel ḍurüb” (Murâdî Dîvânî, Gazel 143, Beyit 3). [‘arş-ı ‘ulāda, -da]

‘arş-ı vedūd [1] *Şefkat sahibi Allah’ın arşı, seması.*

Sâha-i ‘arşa başaldan kadem-i nev‘-i beşer / Didi tesbîhi melā’ikle daḥı **‘arş-ı vedūd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 253, Beyit 4). [‘arş-ı vedūd,]

‘arş ile ferş [1] *Yeryüzü ve gökyüzü.*

Rüh-ı kudüs kamu melek dā’ir-i ‘âlem oldu çün / **‘Arş ile ferşi** kaplayan cümle-i perr ü bāle bak (Murâdî Dîvânî, Gazel 701, Beyit 3). [‘arş ile ferşi, -i]

‘arş olmak [1] *Göğün en yüksek katı olmak.*

Çü şer‘-i kalb idesen **‘arş olur** sen aña bunı / Gel ‘arş-ı kalbe ‘urüc eyle olasın hāl-daş (Murâdî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 3). [‘arş olur, -ur]

‘arş u ferş [2] *Yeryüzü ve gökyüzü.*

‘Arş u ferş oldu ṭolu na‘t-ı ḥabīb ile kamu / Sende var ise maḥabbet bulasın sen daḥı cā (Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 4). [‘arş u ferş,]

Ṭobṭoludur **‘arş u ferş** ey kām-rān / Nām-ı Haķķ ile zemīn ü hem-zamān (Murâdî Dîvânî, Kıt’a 31, Beyit 1). [‘arş u ferş,]

‘arş u ferş ü kürs [1] *Gökyüzü, yeryüzü ve gökyüzünün aşağısı.*

İftihār ile kadem başdukda ‘Arş u Ferş ü Kürs / Hüsni vechüh ‘ayn-ı ‘aynüm zîr ü bālâ söylenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [‘arş u ferş ü kürs,]

‘arş u kürsî [2] Yer ve gök. II Allah’ın büyüklük ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği yer.

Cân ü ten milkin viren yağmaya buldı devleti / Rûh-ı tayyib ‘Arş u Kürsî cümle devrân oldılar (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [‘arş u kürsî,]

‘Âlem-i ‘ulyâya pervâz eyledi kudsî gönül / Levh-i mahfûz ‘Arş u Kürsî cümle cevân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [‘arş u kürsî,]

‘arş ü ferş-i kâ’inât [1] Kainatın yeri ve göğü.

‘Arş ü ferş-i kâ’inâta ‘ayn-ı mevcûda ‘âlim / A’lem-i evvelde ‘âlem zât-ı vâhiddür muķim (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [‘arş ü ferş-i kâ’inâta, -a]

artmak [18] Fazlalaşmak, çoğalmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘İşkî sermeddür cihâna hüküm iden min hâkimin / Sa’yün **artur** Leyse li’l-insânî illâ mâ se’â (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [artur, -ur]

artuk [2] Daha çok, fazla.

Eşkûmî gördükde deryâ âferin itdi baña / Benden **artukdur** yaşıun v’Allâhî hayrânüm saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [artukdur, -dur]

Murâdıye şakın ta’n itme zâhid / Hüdâya senden **artukdur** inanum (Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 5). [artukdur, -dur]

‘arûs-ı nev [1] Yeni gelin.

‘Arûs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ‘âlem / Karâr itmez bir iki gün gider ‘âlem dağı bāda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [‘arûs-ı nev,]

arz [5] 1. Yeryüzü.

Dümü’-ı ‘aynın akıttı semâ çün tûrdı **arz** üzre / Gelüp şevke ‘ayân oldu ne kim var kendüde ihfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [arz,]

Beni peydâ kılalı ‘arz iderem **arza** vücûd / Gele tâ kim bir ayağ üstine biñ pā muhliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [arza, -a]

Çün ideyim ‘arza vardum adum âdem oldu pes / Gurbete düşdüm efendüm hâtır-ı deyyâr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [‘arza, -a]

II Toprak.

Sâha-i kudretde oldu çün nebâtuñ hâşılı / Kiminüñ **arzında** bitmişdür semer kiminde ‘üd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [arzında, -ın, -da]

Milkin aldı dil ço **arzin** gayrî tûmâr eylesün / Buldı dil icmâli virdi âhire ifrâzını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [arzin, -ın]

arz-ı iz‘ân [1] Anlayış, idrak dünyası.

Devhâ-i tevḥîdi zikrüm **arz-ı iz‘ân** üstine / Virdi esmârını pes elvân elvân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [arz-ı iz‘ân,]

arz-ı sāhire [1] Büyüleyici nitelikte olan yeryüzü, yer.

Bu ne hâcetdür ki ferdâya komağ bu hâleti / Ey Murâdî haşr ola gör işte **arz-ı sāhire** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [arz-ı sāhire, -e]

arz-ı vücûd [1] Varlık toprağı. II Beden.

Nisâr-ı tayyibât itse eger ebr-i şafâ vücûd / Benüm **arz-ı vücûdumda** ne kim eşyâ biter hağdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [arz-ı vücûdumda, -um, -da]

arz ile āsumān [1] Yer ve gök.

Cām-ı cihāna kıl nazar cāmî gözet cihān yine / Günde ne tavr u tarz ider **arz ile āsumān** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [arz ile āsumān,]

arz ile sema[3] Yer ile gök.

Cāmî‘ durur Murâdî sözi kıldı çün kabûl / Şol nesneyi kılmadılar **arz ile semâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5). [arz ile semâ, -ma, -dı, -lar]

İnbi‘âc olduḡda **arz ile semâ** fi’l-intihâ / Pes binâ-yı lâ-yezāliden kılınıdı ibtidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [arz ile semâ,]

Her zerrede çün vardur bir zerre kemâlinde / Memlûdur anuñ için **arz ile semâ** el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 3). [arz ile semâ,]

arz u āsumān [1] Yer ve gök.

Kevn içre cüz’ ü kül kamu aduñ müsebbihûn / Tesbîhûñ ile cümle tolu **arz ü āsumān** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4). [arz ü āsumān,]

arz u eflāk ve māfihā [1] Yeryüzü, gökler ve ahiret.

Muhtecib olmasa vechüh ey ḡabîb-i dilsitân / **Arz u eflāk ve māfihāda** olmazdı karâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [arz u eflāk ve māfihāda, -da]

arz u nüh devvār [1] Yeryüzü ve dokuz felek.

Muḡarrerdür ḡabîb-i dil kemâlin eylese izḡâr / Vücûd-ı cümle nâ-bûd olur idi **arz u nüh devvār** (Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 1). [arz u nüh devvār,]

arz u sema [5] Yer ve gök. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Arz u semâ götürmedi anı ki biz götürmüşüz / Cümle cihān irişmedi aña ki bizler irmişüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 1). [arz u semâ,]

arż u semāvāt [2] Yer ve gökler.

Murādī **arż u semāvātı** aşdı yanına çün / Cidālī
n'eylesün ol şimdi 'ayn-ı dāldadur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 488, Beyit 5*). [*'arż u semāvātı, -ı*]

Gerçi menem zāhira kâ'id-i kûşe-nişîn / **Arż u
semāvāt**da ma'nide seyyār men (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1153, Beyit 2*). [*'arż u semāvāt*da, -da]

'arż [6] Bir büyüğe saygıyla sunmak,
bildirmek.

'Arż-ı cānān itmege hālin varur mı 'ışk eri / Āteş-
i hicre yananlar **'arża** bī-pervā imiş (*Murādī
Dīvānı, Gazel 632, Beyit 4*). [*'arża, -a*]

Her cevābın **'arzasında** **'arżadur** ins ü melek /
Sen vücūdum noktasında kıl taleb pīrāyesin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 4*). [*'arżadur, -
dur, -*]

Cümleten anda melā'ik tırnımış idi şāf şāf / Her
şafuñ tūl ile **'arżı** oldı yetmiş biñ kadar (*Murādī
Dīvānı, Gazel 335, Beyit 3*). [*'arżı oldı, -dı*]

Ger bilür iseñ Murāduñ mīm ü ma'nāsı nedür /
Andan anlarsañ benüm bu **'arż** ile hem kālūmi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1479, Beyit 5*). [*'arż,]*

İştıyākın **'arż** için tedbīr idüpdür mev'ize / Līk
'azāb-ı münkir olmışdur memātuñ evveli (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1483, Beyit 4*). [*'arż,]*

Ger bilür iseñ Murāduñ mīm ü ma'nāsı nedür /
Andan anlarsañ benüm bu **'arż** ile hem kālūmi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1485, Beyit 5*). [*'arż,]*

'arża kılmak [2] Göstermek.

'Arża kıldum hālūmi dildāra bir şeb hem çü şem'
/ Āteş-i 'ışk ile çeşmüm tölmiş idi āb-ı dem'
(*Murādī Dīvānı, Gazel 658, Beyit 1*). [*'arża
kıldum, -du, -m*]

II Anlatmak.

'Arża kılsam bir şehir cānāna kālbum derdini /
Cānumuñ mir'āt-ı Hākdā 'aksine dil urmuş el
(*Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 2*). [*'arża
kılsam, -sa, -m*]

'arż eylemek [6] Saygı ile anlatmak, ifade etmek.

Hamdümü ihlāş ile **'arż eyledüm** çün fātihā / Baña
meftūh oldı āmīnümde emniyetle sūd (*Murādī
Dīvānı, Gazel 250, Beyit 3*). [*'arż eyledüm, -dū, -
m*]

Varup **'arż eyledüm** yāre didüm bu derde kıl çāre
/ Didı çāre buña 'aşık olur rāz-ı nihāniden (*Murādī
Dīvānı, Gazel 993, Beyit 3*). [*'arż eyledüm, -dū, -
m*]

Murādī bilmek olmışdur bu güftaruñ güherden yeg
/ Hemān **'arż eylegil** turma bulursañ ger haridārı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 5*). [*'arż
eylegil, -gil*]

II Sunmak, göstermek.

'Arz eyleme habībüm vechūñ niķāb içinde / Nice
bir olsa her dem bu 'ayna rüyūñ ihfā (*Murādī
Dīvānı, Gazel 106, Beyit 3*). [*'arz eyleme, -me*]

'Arz eylemiş cemālin dilber niķāb içinden / Şan
mihir oldı tāi' ol dem şehāb içinden (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1126, Beyit 1*). [*'arz eylemiş, -miş*]

Gel Murādiden bu kavli istimā' eyle hemān /
Cānını **'arż eyler** iseñ işte bāzārı yine (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1263, Beyit 5*). [*'arż eyler, -r*]

'arż-ı ahvāl eylemek [1] Durumunu bildirmek.

Ey Murādī çü bilürsin bu cihān fānīdür / Nice bir
eyleyesin herkese **'arż-ı ahvāl** (*Murādī Dīvānı,
Gazel 794, Beyit 5*). [*'arż-ı ahvāl eyleyesin, -(y)e,
-sin*]

'arż-ı cānān itmek [1] Sevgiliye sunmak.

'Arż-ı cānān itmege hālin varur mı 'ışk eri / Āteş-
i hicre yananlar **'arża** bī-pervā imiş (*Murādī
Dīvānı, Gazel 632, Beyit 4*). [*'arż-ı cānān itmege,
-meg, -e*]

'arż-ı cemāl itmek [2] Güzelliğini, yüzünü göstermek.

Aç niķābuñı cemālūñden **idüp** **'arż-ı cemāl** / Nice
biñ kāfiri hānum yine imāna getür (*Murādī Dīvānı,
Gazel 438, Beyit 2*). [*'arż-ı cemāl idüp, -üp*]

Aşdı vechine niķābın hucub-ı ihfādan / Ne 'aceb
'arż-ı cemāl ide yine ihfādan (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1103, Beyit 1*). [*'arż-ı cemāl ide, -e*]

'arż-ı cemāl kılmak [1] Güzelliği ortaya koymak, göstermek.

Maḥż-ı hikmetdür **kılan** her dem saña **'arż-ı
cemāl** / Behredār-ı hikmet olan menzil-i
'ulyādadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 367, Beyit 2*).
[*'arż-ı cemāl kılan, -an*]

'arż-ı defter eylemek [1] Defterde yazılanları sunmak. II Günah sevap defterinde yazılanların bildirilmesi.

'Arż-ı defter eylese bir bir haber virdüğünü / Anı
olmışdur muḥāsib nice yevm ü ay u yıl (*Murādī
Dīvānı, Gazel 772, Beyit 3*). [*'arż-ı defter eylese, -
se*]

'arż-ı hācāt eylemek [1] İstekleri bildirmek.

Secde kılmışdur melā'ik **'arż-ı hācāt eyleyüp** /
Sözleri bu "Rabbenā nevvirlenā yevme'l-hisāb"
(*Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 3*). [*'arż-ı hācāt
eyleyüp, -(y)üp*]

'arż-ı hācāt itmek [1] İhtiyacını dile getirmek, sunmak.

'Arż-ı hācāt itmek için yāre vardum bir şehir /
Yüzine bakdukda aşlā bende bulmadum eser
(*Murādī Dīvānı, Gazel 392, Beyit 1*). [*'arż-ı hācāt
itmek, -mek*]

'arż-ı hācēt kılmak [2] İhtiyacını bildirmek, dile getirmek.

'Arż-ı hācēt kıлмаға kaşd eyledüm selmīye çün /
Didi kim şanma maḥabbet dīde-i binādadur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3). [‘arz-ı hâcet kılmağa, -a]

Tâkati selb oldu şevki pes füzûn oldu kati / Çäre-sâza ‘arz-ı hâcet kıldı olmadı ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 4). [‘arz-ı hâcet kıldı, -dı]

‘arz-ı hâl [2] Hâlini arz etmek, gönünün dileğini söylemek, içini açmak.

Miyân-ı cevri ü cefâda çeker vefâ kılmaz / ‘Aceb bu yine baña eyler ‘arz-ı hâlüm fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 2). [‘arz-ı hâlüm, -üm]

‘Arz-ı hâl için muâbil yâre rûy / Tutdı âyine yine dildâra rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 1). [‘arz-ı hâl,]

‘arz-ı hâl itmek [2] Kişinin içinde bulunduğu durumu, halini bildirmesi; içini dökmek.

Niyâzumdan oluben yâre ‘arz-ı hâl itdüm / Ki ya’nî lutf ü vefâsın varup su’âl itdüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 1). [‘arz-ı hâl itdüm, -düm, -m]

Ben ne hâkam ‘arz-ı hâl idem saña ey zü’l-minen / Cümle hâlüm pâdişâhum hâzretüñe hep ‘ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [‘arz-ı hâl idem, -em]

‘arz-ı hikmet eylemek [1] Hikmeti, bilgeliği sunmak, ortaya koymak.

Murâdî eylemişdür ‘arz-ı hikmet / Velîkin ‘avdet oldu kâr-ı müşkil (Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 5). [‘arz-ı hikmet eylemişdür, -miş, -dür]

‘arz-ı hüner kılmak [1] Hüner gösterme, yeteneğini ortaya koyma.

Kılmaz idi enbiyâ vü evliyâ ‘arz-ı hüner / Güş-ı câna gelmeseydi ger nidâ-yı ma’rifet (Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 2). [‘arz-ı hüner kılmaz, -maz]

‘arz-ı kâdir [1] Kudret sahibi olan Allah’ın yeryüzü.

Men ‘aref sırrın bilür şol kim olur ‘arrâfdan / İbtidâda bilmeyen yüz dutsun ‘arz-ı kâdire (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 4). [‘arz-ı kâdire, -e]

‘arz-ı mü’min [1] Allah’a iman eden kişinin sunumu; ibadeti, kulluğu.

‘Arz-ı mü’min hemân demi gibidür / Bî-edeb şanma âdemî gibidür (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [‘arz-ı mü’min,]

‘arz-ı niyâz itmek [1] İsteğini arz etmek, arzusunu söylemek.

Mescide vardı sücüd için idüp ‘arz-ı niyâz / Eyledi mescid ü mihrâb aña ol lahza sücüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3). [‘arz-ı niyâz idüp, -üp]

‘arz-ı temennâ eylemek [1] İsteğini dile getirmek, söylemek.

Bunca müddetdür saña ‘arz-ı temennâ eylerem / Pes gelüp cân olasın kalbümü tenhâ eyledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [‘arz-ı temennâ eylerem, -r, -em]

‘arz-ı ‘ulûm eylemek [1] İlmi, bilgiyi sergileme, ortaya koyma.

Ey baña ‘arz-ı ‘ulûm eyleyen ‘âlem kanısın / Saña bir söz diyeyin ‘ilm ile ‘irfânımdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 3). [‘arz-ı ‘ulûm eyleyen, -(y)en]

‘arz-ı vücûd [1] Varlığın arzı, sunulması.

Hâlîkuñ şun‘ını zann eylemişem ‘arz-ı vücûd / Bildüm aşlın biline sâcid ile tâ mescüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 1). [‘arz-ı vücûd,]

‘arz-ı vücûd eylemek [1] Varlığını sunmak.

Fâ’il-i muhtâra çün eyledi ‘arz-ı vücûd / Cüd-ı vücûdumda pes eyledi aqvâ benî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 3). [‘arz-ı vücûd eyledi, -di]

‘arz-ı yâr kılmak [1] Sevgiliye sunmak.

Metâ’-ı hüsnî kılar ‘arz-ı yâr gün-â-gün / Hemân bu cân semenin eyle ittîşâle tarîk (Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [‘arz-ı yâr kılar, -ur]

‘arz-ı ‘ulûm eylemek [1] İlimleri ortaya çıkarmak, sunmak.

‘Âlemün ‘ilmin bilelden eyledüm ‘arz-ı ‘ulûm / Bu ‘ulûmuñ mantıqından nice şânî’dür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [‘arz-ı ‘ulûm eyledüm, -düm, -m]

‘arz itmek [21] Sunmak, takdim etmek, göstermek.

Cemâlün gülşenin ‘arz it ide tâ na’ra bülbüller / Yakalar çâk ide güller gireler rakşa sünbüller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [‘arz it,]

Nihân-ı bâ-‘ayân ile ‘ayân-ı bâ-nihân olmuş / Murâdî dilberün ‘arz ide cây-ı münthâdan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [‘arz ide, -e]

Serâdan tâ süreyyâya şalınmış gülğul-i hüsnî / Diler kim ‘arz ide süflî ile ‘ayn-ı ‘alâdan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [‘arz ide, -e]

Ne peydâ kıldı peydâda gör ol hallâk-ı ‘âlem kim / Hâkîm-i muṭlak oldur kim nuḳûşın ‘arz ider nakḳâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [‘arz ider, -er]

Beni peydâ kılalı ‘arz iderem arza vücûd / Gele tâ kim bir ayağ üstine biñ pâ muḥliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [‘arz iderem, -er, -em]

Her taraftan nakşını ‘arz itdi nakḳâş-ı ezel / ‘Ârif oldu lîk dil gözler cemâl-i lem-yazel (Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [‘arz itdi, -di]

Sâḥa-i sîmâda gördüm kudret ile bir vücûd / Cem’ olup cümle ḥalâyîk ‘arz ider aña ‘amel (Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 3). [‘arz ider, -er]

Çün Murâdî ‘arż ider dürr ü güher / Gel temâşâ eyle ol sâ’atde sen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1170, Beyit 5). [‘arż ider, -er]

Ey kemâl-i kudretin ‘arż ideli ‘âlemlere / Ehl-i ‘akla emr idersin bakmağa eṭvârına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1266, Beyit 3). [‘arż ideli, -eli]

Murâduñ yemm-i ‘ummânî ‘aceb emvâc ider zâhir / Saña cevherler ‘arż ide kılursañ merḥabân üzre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1309, Beyit 5). [‘arż ide, -e]

‘Arż itdi kudret-i evce özine ihtiyâc / Ma’lûm-ı hâl oldı yine kendü hâline (Murâdî Dîvânî, Gazel 1376, Beyit 4). [‘arż itdi, -di]

II İfade etmek, anlatmak.

Murâdî sırr-ı ekberdür ‘acâ’ibdür bu güftaruñ / Eger kim tağa arż itseñ eriyüb ola cümle mâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 66, Beyit 5). [arż itseñ, -se, -n]

Dil kaçan kim yâre hâlin ‘arż ider virmez cevâb / Şamût olsa her kaçan ol demde eyler feth-i bâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 134, Beyit 1). [‘arż ider, -er]

Habîbe hâlûmî ‘arż itmegedür iḳdâmum / Velâ maḳâl ile olmaz o vaşf-ı hâl üslûb (Murâdî Dîvânî, Gazel 141, Beyit 2). [‘arż itmegedür, -meg, -e, -dür]

Yâre halûñ ‘arż idüp bir bir hikâyet eylegil / Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çün ân eldedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 351, Beyit 3). [‘arż idüp, -üp]

Ey Murâdî ‘arż iderseñ hâlûñi ger fi’s-sücûd / Rabbiye’l-a’lâda ḥâcet ḥâcet-i Mevlâ olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 389, Beyit 5). [‘arż iderseñ, -er, -se, -n]

Murâdî ‘âlem-i uḫrâyı ‘arż itdi bize dildâr / Fe-ḥâşâ yârdan gayra ḥırîdâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânî, Gazel 589, Beyit 5). [‘arż itdi, -di]

Ma’ânî şerḥini virdi beyân aldı beyânından / Delâlâtını ‘arż itdi gelüp bunda ‘ayân elfâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 654, Beyit 4). [‘arż itdi, -di]

Râḫatüm vaşluñdadur vaşluñ temennâsındayam / Dil ḥayâlûñ ḥükmini ‘arż itdi imâsındayam (Murâdî Dîvânî, Gazel 899, Beyit 1). [‘arż itdi, -di]

Didi ol müstemi’ kavlüm saña bir söz diyem el-ḥaḳ / Buña çäre budur ‘arż it ḥabîbüñe beyâniden (Murâdî Dîvânî, Gazel 993, Beyit 2). [‘arż it,]

Kürsî ‘izzet qurılır cem’ olur aşḫâb-ı ‘uḳûl / ‘Arż iderler biri birine şer’ât haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1109, Beyit 4). [‘arż iderler, -er, -ler]

‘arż olmak [12] İfade edilmek, anlatılmak.

Semâvât içre ‘arż oldı melâ’ik içre bir ḥâlet / Ne ḥâletdür bu ḥâlet kim ‘acâ’ib kışşadur nev-yâb

(Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 5). [‘arż oldı, -dı]

Sa’d-ı ekberden ṭulû’ itmekdedür ‘ayn-ı necât / Mümkinât-ı ḳâlûme ‘arż oldı ḡayb-ı beyyînât (Murâdî Dîvânî, Gazel 168, Beyit 1). [‘arż oldı, -dı]

Gel Murâdîñün kelâmın müstemi’ ol cân ile / ‘Arż ola pes ân-ı vâḫid saña nice beyyînât (Murâdî Dîvânî, Gazel 172, Beyit 5). [‘arż ola, -a]

Murâdî saña ‘arż olursa Murâd-ı ezel / Benüm ḥaḳḳ-ı taḫḳîke vardur su’âlüm yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1418, Beyit 5). [‘arż olursa, -ur, -sa]

II Sunulmak, gösterilmek.

Ey gönül ister iseñ kesb idesin ger ḥâlât / Şâd olma sana ger ‘arż ola biñ biñ derecât (Murâdî Dîvânî, Gazel 176, Beyit 1). [‘arż ola, -a]

Ey Murâdî hele feyyâzda buḫl olmadı çün / Arada ayak ayak ‘arż olunan pâyeye nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 445, Beyit 5). [‘arż olunan, -un, -an]

‘Arż olsa ger cân ü cihân olsa miyân-ı ḥaḳ nazar / Şâḫib-‘uḳûl olduñsa ger ‘aḳluñ ebed bulmaz ḥaṭar (Murâdî Dîvânî, Gazel 513, Beyit 1). [‘arż olsa, -sa]

Benüm çün ‘ömr-i cāvîdüm aña ‘arż olmadı hem ṭûl / Vücûdum cûdidur olmaz bu ‘ömr-i cāvîdân ansuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 587, Beyit 3). [‘arż olmadı, -ma, -dı]

Murâdîñün ḳabûli oldı ancaḳ bir nazar toḡrı / Ḳabul itmez aña ‘arż olına cümle cihân sensüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 592, Beyit 5). [‘arż olına, -ın, -a]

Ne deñlü rāḫda ‘arż oldı ise na’mādan / Olara mültefit olmadı irdi ḳurbete pes (Murâdî Dîvânî, Gazel 615, Beyit 2). [‘arż oldı, -dı]

Maḫż-ı devletdür eger kim ‘arż ola saña vücûd / Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1069, Beyit 3). [‘arż ola, -a]

Şüret-i Mûsāya gelmiş çün cevâb-ı len terāñi / Ṭūra ‘arż olan celālîni cibāl añlar bu gün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1078, Beyit 3). [‘arż olan, -an]

arzu [10] Arzu, dilek, istek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ömr-i cân-ı rûḫ-ı ma’nâdur ḥaḳîḳat ârzû / Ey ‘azîzüm ‘izzet isterseñ hemân im’ândadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 374, Beyit 3). [ârzû,]

ârzû eylemek [16] İstek duymak, istemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bildi Murâdî virdini **eyledi** ma'nâ **ârzû** / Senûñ içün diler seni dâ'im ider du'â saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 99, Beyit 5). [ârzû eyledi, -di]

ârzû itmek [1] Heves, şevk | özlem.

'İşkâ muhibb oldum **idüp ârzû** / Cân ü beden şimdi seyâhatdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 543, Beyit 3). [ârzû idüp, -üp]

ârzû kılmak [1] İstemek, heves etmek.

Sen seni çün **ârzû kıldun** saña meyl idigör / Tâlib ü maṭlabı aṇlar eyleyen toḡru nazar (Murâdî Dîvânî, Gazel 412, Beyit 1). [ârzû kıldun, -du, -n]

ârzû olmak [3] İsteğe bulunmak, istemek.

Cânib-i vâhidde **olmaz** cânibeyne **ârzû** / Ger dilerseñ zevk-i vaḥdet olma ey dil cā-be-cā (Murâdî Dîvânî, Gazel 28, Beyit 4). [ârzû olmaz, -maz]

Ey Murâdî luṭfî çok sübhānuma ḥamd iderem / Heb 'aṭa eyler ne kim **olursa** baña **ârzû** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1189, Beyit 5). [ârzû olursa, -ur, -sa]

Ġam degül senden ḥabîbüm her ne tutsa baña rû / Cümlesinden vaşluñ **olmışdur** bu ḳalbe **ârzû** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1191, Beyit 1). [ârzû olmuşdur, -miş, -dur]

ârzû-yı dil olmak [1] Gönlün arzusu olmak.

Cemāl-i bā-kemālün **oldı** çün kim **ârzû-yı dil** / Ki senden gayrusına meyl idüben olmadı dilgîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 285, Beyit 4). [ârzû-yı dil oldı, -dı]

ârzû-yı güş olmak [1] Dinlemeyi arzulamak, istemek.

Ârzû-yı güş olup kavlınden itdün iltimās / Ḳā'ilüm ḳā'il degüldür bir ṭaraf ola vaḳār (Murâdî Dîvânî, Gazel 342, Beyit 4). [ârzû-yı güş olup, -up]

ârzû-yı lem'a-i didâr itmek [1] Yüzün parıltısını arzu etmek.

Ḳalb-i maḥrûr ârzû-yı vuşlat-ı dildâr ider / 'Ayn-ı seyyâl **ârzû-yı lem'a-i didâr ider** (Murâdî Dîvânî, Gazel 382, Beyit 1). [ârzû-yı lem'a-i didâr ider, -er]

ârzû-yı nefis [1] Nefsin isteḡi, arzusu.

Ârzû-yı nefsüñi kıl ber-ṭaraf / Cennet-i tevḥide gel âlāya gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 834, Beyit 3). [ârzû-yı nefsüñi, -ün, -i]

ârzû-yı vaḥdet eylemek [1] Allah'ın birliḡini arzulama.

Kesreti ḳo **ârzû-yı vaḥdet eyle** rûz u şeb / Fā'ide kılmaz bu kesret saña cānā gözüñ ac (Murâdî Dîvânî, Gazel 222, Beyit 4). [ârzû-yı vaḥdet eyle,]

ârzû-yı vaḥdet-i 'uzmā [1] Yüce birliḡe, kesretten uzaklaşp bir olan Allah'a yakınlaşmaya arzu duymak.

Ârzû-yı vaḥdet-i 'uzmādadur 'ayn-ı 'ulûm / Ger bu 'ilmi ister iseñ gözleme hergiz rûşüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 900, Beyit 1). [ârzû-yı vaḥdet-i 'uzmādadur, -da, -dur]

ârzû-yı vuşlat eylemek [1] Kavuşmayı arzulamak.

Ârzû-yı vuşlat eyler bu dil-i bî-çāremüz / Aḳıdur hicrûñle gözler yaş yirine nice dem (Murâdî Dîvânî, Gazel 907, Beyit 3). [ârzû-yı vuşlat eyler, -r]

ârzû-yı vuşlat-ı dildâr itmek [1] Sevgiliye kavuşmayı arzu etmek.

Ḳalb-i maḥrûr **ârzû-yı vuşlat-ı dildâr ider** / 'Ayn-ı seyyâl ârzû-yı lem'a-i didâr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 382, Beyit 1). [ârzû-yı vuşlat-ı dildâr ider, -er]

ârzû-yı yâr [1] Sevgilinin arzusu, sevgiliyi isteme.

Her kaçan kim **ârzû-yı yâr** ider ḳalb-i ḥazîn / Mā yerāhu'l 'aynū illā ḳad yerāhu bi'l-yakîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 1). [ârzû-yı yâr,]

'aşā [3] Asa, uzun sopa, değnek, baston.

Āyet-i kübrāda gördüm remz-i Mūsā āyetin / Cümle Fir'avn olsa 'ālem ben 'asādan geçmezem (Murâdî Dîvânî, Gazel 888, Beyit 4). [asādan, -dan]

Ol **'aşāsı** olur mıydı su'bān / Dimese lâ-ilāhe illā hū (Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 15). [aşāsı, -sı]

İḳtibas içün ḳabesle vardı Mūsā Ṭūra çün / Ejdehā oldı **'aşāsı** anda fermān 'ışkına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1226, Beyit 4). [aşāsı, -sı]

'aşā-yı şer' [1] Dini hükümlerin asası, yol göstericiliḡi, desteḡi.

Cildini cild iden kişi her dem **'aşā-yı şer'** ile / Emre itā'at idene şanma ki mekr u āl ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1449, Beyit 2). [aşā-yı şer',]

aşam olmak [1] Sağır olmak.

Ger ister iseñ olmaḡa sen fāzıl-ı zamān / Diñle Murâdîñün sözini **olmaḡıl aşam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 931, Beyit 5). [aşam olmaḡıl, -ma, -ıl]

a'samtü ilā rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celil: Rabb'ime yapıştım, o ḥakk'tır, celildir.

A'samtü ilā Rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celil / Ferdün eḥadün muḳaddirün Allāhu cemil (Murâdî Dîvânî, Gazel 815, Beyit 1). [a'samtü ilā rabbün hüve'l-ḥaḳḳu celil,]

āsān [3] Kolay, zahmetsiz.

Dest-i nefsümden Ḥudāyā 'ācizem eyle ḥalāş / Cümle müşkilleri saña **āsāndur** yā Rabbenā (Murâdî Dîvânî, Gazel 19, Beyit 2). [āsāndur, -dur]

'İşkî **āsān** mı şanursın ey Murâdî bilmiş ol / Naḳd-i cān ile olur dâ'im hemān bāzār-ı 'ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 686, Beyit 7). [āsān,]

‘İşkî **āsān** şanma ey dil ‘āşıkā bürhān gerek / İbtidā
‘ışka kadem başdukdā tāk-ı cān gerek (Murādî
Dīvânî, Gazel 727, Beyit 1). [āsān,]

āsān eylemek [1] Kolaylaştırmak.

Hamdümü hamd eyledükce kılduñ eltfāfuñ ziyād /
Her neye el urdum ise baña **āsān eyledüñ** (Murādî
Dīvânî, Gazel 725, Beyit 3). [āsān eyledüñ, -dū, -
n]

āsān itmek [1] Kolaylaştırmak, kolay kılmak.

Ey Murādî irdigün ihsāna kimse irmedi / Cümle-i
müşkilleri çün saña **āsān itdi** Hāk (Murādî Dīvânî,
Gazel 691, Beyit 5). [āsān itdi, -di]

āsān olmak [1] Kolay, zahmetsiz olmak.

Uralum ‘aql terāzūsına anı kat kat / Görelüm lutf-
i nidāyile **ola** ol **āsān** (Murādî Dīvânî, Gazel 1105,
Beyit 4). [āsān ola, -a]

āsār [15] Eserler, izler. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Telatıf gösterüp gāyetde gāyet / Olup **āsār** ile
in ‘ām bāhir (Murādî Dīvânî, Gazel 516, Beyit 4).
[āsār,]

āsār-ı hāk [2] Gerçeğin, Hakk’ın izleri.

Çün hākikat milkinge başdı kadem tayr-ı vücūd / Bu
vücūdumda vücūdum buldı pes **āsār-ı Hāk**
(Murādî Dīvânî, Gazel 690, Beyit 3). [āsār-ı hāk,
]

Çün ezelden neşr ider āsārını **āsār-ı Hāk** / Berk
urur anuñ içün ezher taraf envār-ı Hāk (Murādî
Dīvânî, Gazel 695, Beyit 1). [āsār-ı hāk,]

āsār-ı hū [2] Allah’ın nişaneleri, izleri.

Turnayup iki cihānda dutmaduk hergiz karar /
Sırr-ı ev-ednā bildük ne’ydüğün **āsār-ı hū** (Murādî
Dīvânî, Gazel 1193, Beyit 3). [āsār-ı hū,]

Menbā’-ı lutf oldu hū mahzen-i esrār-ı gāyb /
Ma’den-i hū oldu hū neşr ider **āsār-ı hū** (Murādî
Dīvânî, Gazel 1211, Beyit 2). [āsār-ı hū,]

āsār-ı verd-i ‘āşıkīn [1] Aşıkların gülünün etkisi, izi.

Oldı çün āsārdan **āsār-ı verd-i ‘āşıkīn** / Şemm
iderler nūkhetin aña mü’essir māyesi (Murādî
Dīvânî, Gazel 1486, Beyit 3). [āsār-ı verd-i
‘āşıkīn,]

aşba’-ı sebbābene [1] Şehadet parmağı,
başparmağın yanındaki parmak.

Senüñ bu **aşba’-ı sebbābene** turmaz iki dünyā /
Yine kal’-ı cibāl eyler Murādî himmet-i merdān
(Murādî Dīvânî, Gazel 55, Beyit 5). [aşba’-ı
sebbābene, -(n)e]

aşdāf [1] Sedepler.

Burūkın neşr ider āfāka nūra gārķ encümler /
Ma’ānīdür olan **aşdāf** kamerdendür ziyā peydā
(Murādî Dīvânî, Gazel 56, Beyit 4). [aşdāf,]

aşdağ [1] En doğru, en güvenilir.

Hāk oldu cevāb el-hāk mürsel sözüme **aşdağ** /
Cāndur bilene mülhāk cān oldu tenüm cānum
(Murādî Dīvânî, Gazel 945, Beyit 4). [aşdağ,]

aşem kılmak [1] Çok sağır olmak, hiç
işitmek.

Güş eyle Murāduñ bu kelāmını habībā / Dünyā
sözünü dīñleme sem’üñi **aşem kı** (Murādî Dīvânî,
Gazel 817, Beyit 5). [aşem kı,]

aşem olmak [1] Çok sağır, hiç işitmeyen olmak.

Hālķı oldu müsebbih her ne kim var kā’ināt / Aç
kulağ **olma aşem** bu mümkināt aşvātına (Murādî
Dīvânî, Gazel 1256, Beyit 4). [aşem olma, -ma]

aşfā [1] Daha, pek sâfi.

Hāber-i ferruhı hayr oldu yine peydāda / Gāflet
eyleme gönül ‘aqluñı dīr **aşfāda** (Murādî Dīvânî,
Gazel 1359, Beyit 1). [aşfāda, -da]

aşfā eylemek [1] En saf, temiz tutmak.

‘Ālemin şerhın saña bir bir beyān itsem eger / Güş-
ı cānı kı kıl küşāde **eyle aşfā** gel berü (Murādî
Dīvânî, Gazel 1197, Beyit 3). [aşfā eyle,]

aşfā kılmak [1] En saf, katıksız hāle getirmek.

Durış mir’āt-ı kalbi tā sivādan **kılasın aşfā** / Niçün
gāfil olup mā’il olasın tağ u şahrāya (Murādî
Dīvânî, Gazel 1318, Beyit 2). [aşfā kılasın, -a, -sın
]

aşfiyā [5] Peygambere vāris olup, onun
meslek ve gayelerini ihyaya ve tatbiki çalışan
muhakkik zatlar. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ey cemāl-i dil-sitānuñ ‘ışkına pā-māldür / Enbiyā
vü evliyā vü **aşfiyā** vü atķiyā (Murādî Dīvânî,
Gazel 32, Beyit 2). [aşfiyā,]

aşğar u ekber [1] En küçük ve en büyük.

Nıl-i ekberden bugün pes nıl-i aşğardur ‘ayān / Kıl
tecessüs **aşğar u ekberde** şubh ile mesā (Murādî
Dīvânî, Gazel 16, Beyit 4). [aşğar u ekberde, -de]

aşhāb [1] Dost.

Anuñ çün heft ü heşt **aşhābını** temiz ider feyyāz /
Çü mebdē’den bedāyi’dür hevā hūdan hüveydādūr
(Murādî Dīvânî, Gazel 649, Beyit 4). [aşhābını, -
ını]

aşhāb-ı ‘ukūl [1] Akıl sahipleri.

Kürsī ‘izzet kurlur cem’ olur **aşhāb-ı ‘ukūl** / ‘Arz
iderler biri birine şerī’āt haberin (Murādî Dīvânî,
Gazel 1109, Beyit 4). [aşhāb-ı ‘ukūl,]

‘aşım olmak [1] Temiz, nāmuslu, iffetli.

Gel tā’ib olup cümle günāha gice gündüz / İşmet
gözedüp işmet ile **olgör ‘aşım** (Murādî Dīvânî,
Gazel 960, Beyit 4). [‘aşım olgör, -ıgör]

‘aşı [1] Allah’ın emirlerine uymayan, günahkâr (kimse).

Dilerven yâ Hudâ senden ‘inâyet kıl bu ‘âsiye / Senüñ ‘ışkuñ ile yâ Rab dem-â-dem yakılam yanam (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [‘âsiye, -ye]

‘aşı olmak [1] İsyan etmek, başkaldırmak.

Revâ mıdur aña ‘aşı olasin / Tekebbür birle içün toldurasın (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 11). [‘aşı olasin, -a, -sın]

âsim-i her dü-cihân olmak [1] Dünya ve ahiretin günahkârı olmak.

Âsim-i her dü-cihân oldu vü bulmadı felâh / Emrine şol ki anuñ añmaya bi’llâhi beşi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 4). [âsim-i her dü-cihân oldu, -dı]

‘asır [1] Usretli, güç, çetin.

Murâduñ kelâmında ma’nâ bilinmek ‘asır / Meger kim beyân eyleye ol habib-i nesib (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [‘asır,]

‘asır olmak [1] Zor olmak.

Nâm-ı habîbi añlamak olmış durur ‘asır / Ammâ mücâhid ol yüri hüsni fi’âl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [‘asır olmış, -miş]

âsitân [6] Eşik, dergah; huzur, kat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Âb-ı rüyı her dü-‘âlemdür olan ‘âşık saña / Şâh-ı dehr odur ki ola âsitânında gedâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 1). [âsitânında, -un, -da]

âsitân-ı Hakk [1] Hakkın eşiği, dergahı.

Ey hayât-ı câvidânı isteyen merd-i lebîb / Derde çâre ister iseñ âsitân-ı Hakkı kaç (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [âsitân-ı hakkı, -a]

âsitân-ı Muştafa [1] Hz. Muhammed’in eşiği, dergahı.

İster iseñ bilmege kavlı Murâdiden beyân / Okusunlar âsitân-ı Muştafâda sâmi’ ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 5). [âsitân-ı muştafâda, -da]

âsitân-ı yâr [2] Sevgilinin eşiği.

Cân ile cân oynadum çün âsitân-ı yârde / Berkemâl oldum özümden meclis-i dildârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 1). [âsitân-ı yârde, -de]

Yüri sen vâ’ızâ cennet makâmın kılmağıl ta’rîf / Baña me’vâ gerekmez âstân-ı yârden gayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [âstân-ı yârden, -den]

âsitân (âstân) olmak [1] Eşik, dergah olmak.

Žemâ’ir milkine vardum ‘acâ’ib kâ’alar gördüm / Velâkin kalbûme lâyiğ bir ulu âstân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [âstân oldu, -dı]

âsiyâb-âsâ [1] Su değirmeni gibi.

Terahhüm kıl iki mîzâb-ı çeşmümden akan yaşı / Güzellük pâyidâr olmaz cihândur âsiyâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [âsiyâb-âsâ,]

‘asker [2] Asker.

Çün gelüben yanına tolsa sivânun ‘askeri / Pâdişâh-ı ‘ışk irüp tağıtdı vü kıldı yaşağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [‘askeri, -i]

Alınur şanma kamu memleketi ‘asker ile / Cümle etrâfa giden tîr ü kemânumdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [‘asker,]

‘asker-i gayr [1] Düşman askeri II Allah’tan başka olan her şey.

Murâdî taht-ı dile şâh-ı ‘ışk itdi nüzûl / Tağıtdı ‘asker-i gayrı oturdı buldı felâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [‘asker-i gayrı, -ı]

aşl [22] Asıl, temel, esas, hakiki, başlangıç. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hurûcum aşlın isterseñ ben andan olmadum hâric / Vülûcumda hurûcum vaşfını aña mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [aşlın, -ın]

aşl fer’ ol [1] Bir şeyin aslının, kendisinin şubesi, dalı olmak.

Murâdî aşl fer’ oldu egerçi aşl-ı evveldür / Miyân-ı âb ü gildendür iren ezhar ile zînet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [aşl fer’ oldu, -dı]

aşle’l-uşûl [1] Asılların, köklerin kökü.

Cân ü dilden çün seni kıldum kabûl / Añladum bildüm seni aşle’l-uşûl (Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 1). [aşle’l-uşûl,]

aşl-ı âdem [1] Adem’in, insanın aslı.

Aşl-ı âdem çünki oldu hâkdan ey zû-fünûn / Benlûgi terk eyleyüp sen görme hergiz kendözin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [aşl-ı âdem,]

aşl-ı cân [1] Canın aslı, kendisi.

Câna buluşdı aşl-ı cân bildi beni didi hemân / Diñle benüm sözüm inan geldi şıfât-ı iftihâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [aşl-ı cân,]

aşl-ı cân olmak [1] Canın, ruhun asıl kaynağı olmak.

Sâha-i fâna gelmişem lâki bekâ durur yirüm / Gerçi beden türâbdur oldu türâba aşl-ı cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 2). [aşl-ı cân oldu, -dı]

aşl-ı cüd [1] Cömertliğin asıl varlığı, kaynağı.

Milk-i ebeddedür vücûd ile vücûda gel sücûd / Secde durur çü aşl-ı cüd tut bu kulağı kâlîne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 2). [aşl-ı cüd,]

aşl-ı evvel [1] İlk kendisi, aslı.

Murâdî aşl fer' oldı egerçi **aşl-ı evveldür** / Miyân-ı âb ü gildendür iren ezhar ile zînet (Murâdî Dîvânî, Gazel 184, Beyit 5). [aşl-ı evveldür, -dür]

aşl-ı fâl [1] Talihin kendisi.

Çatrede deryâ mu'ayyen oldı yemde çatre kim / Müntehâ-yı tâkat olmuşdur vücûda **aşl-ı fâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 771, Beyit 4). [aşl-ı fâl,]

aşl-ı hâkâyık [2] Hakikatlerin aslı.

Aşl-ı hâkâyıkum gözedürven habîbden / Ma'sûk u 'âşık eylediler 'âleme haber (Murâdî Dîvânî, Gazel 467, Beyit 4). [aşl-ı hâkâyıkum, -um]

Sem'-i câna irişür gerçi nidâ a'lâdan / Dîdeye **aşl-ı hâkîkat** gerek ev-ednâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 1). [aşl-ı hâkîkat,]

aşl-ı harf [1] Harfin aslı, kendisi.

Sem'e irse bî-hurûf ey merd-i dâna **aşl-ı harf** / Her vakâyî' kim zuhûr eyler mu'ammâsındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 324, Beyit 4). [aşl-ı harf,]

aşl-ı her mevcûd [1] Bütün varlıkların, var olanların aslı, kaynağı.

Ey vücûdundur **aşl-ı her mevcûd** / Gayrûn 'âbid saña vü sen ma'bûd (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 29, Beyit 1). [aşl-ı her mevcûd,]

aşl-ı himem [4] Himmetin, cömertliğin, lütfun aslı, kaynağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Himmet-i bâlâdadur dirler egerçi her ne var / Lîk himmetden dahı efzâl durur **aşl-ı himem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 3). [aşl-ı himem,]

aşl-ı hüner [2] Marifetin aslı, kendisi.

Tâ'ir-i kudsî cenâh açdı nişân besmeledür / Dâr-ı Hâkdur bu hemân **aşl-ı hüner** havşaladur (Murâdî Dîvânî, Gazel 431, Beyit 1). [aşl-ı hüner,]

'Ömri cân itmekdedür **aşl-ı hüner** ey zû-fünûn / 'Âlim oldur 'ilm ile kendü me'âlin ögrene (Murâdî Dîvânî, Gazel 1275, Beyit 4). [aşl-ı hüner,]

aşl-ı maşşûd [1] Asıl amaç, gaye.

Aşl-ı maşşûduñı biz fehmedük lîkin / Bize ol müşkilümüz hâl idüben kıl ihsân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1105, Beyit 3). [aşl-ı maşşûduñı, -un, -ı]

aşl-ı ma'nâ [1] Mana hakikati.

Kemâl-i ehl-i hâkdur görinen bu cümle eşyâda / Velîkin nefis-i maşşûşum olupdur **aşl-ı ma'nâda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1311, Beyit 1). [aşl-ı ma'nâda, -da]

aşl-ı meşhûd olmak [1] Göz ile görülen şeyin aslı olmak.

Şühedâ **oldı** çü meşhedde nedür **aşl-ı şühûd** / Şâhidin olmağ için oldı pes aşl-ı meşhûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 251, Beyit 1). [aşl-ı meşhûd oldı, -dı]

aşl-ı mevcûd [1] Varlıkların aslı.

Sâha-i kudret bezenmiş **aşl-ı mevcûd** evvelin / Âhîrîn ü müntehâ vü evvelin ola hemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1083, Beyit 2). [aşl-ı mevcûd,]

aşl-ı murâd [8] (Kainatın yaratılmasının) Asıl gayesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Žahve-i kübrâda gördüm cümle eşyâ secdede / Âşinâ olmak durur **aşl-ı murâd** ey âşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 35, Beyit 3). [aşl-ı murâd,]

aşl-ı murâd olmak [1] İstenilen şeyin kendisi olmak.

Şerh-i maşşûd **oldı** çün **aşl-ı murâd** / Bî-beyân ü bî-beyân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1169, Beyit 2). [aşl-ı murâd oldı, -dı]

aşl-ı murâdî [1] Asıl istek. II III Murat'ın kendisi.

İste murâduñı Murâd geldi murâda her murâd / **Aşl-ı Murâdîdür** murâd buldı çü zât-ı iftîhâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 510, Beyit 5). [aşl-ı murâdîdür, -dür]

aşl-ı müsebbeb [1] Sebep olan, meydana getiren asıl durum.

Âyât-ı feth ezberledüm ki şubh-ı şâdîkdur bu gün / **Aşl-ı müsebbebdür** viren 'özü itmezüz esbâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1393, Beyit 2). [aşl-ı müsebbebdür, -dür]

aşl-ı nazar [2] Bakışın kendisi, aslı.

Zâhir ü bâtında fi'lüm fâ'ilün fi'linde pes / İhtiyârî fâ'ilün fi'linedür **aşl-ı nazar** (Murâdî Dîvânî, Gazel 338, Beyit 3). [aşl-ı nazar,]

Âyine tutmakda maşşûd şun'adur **aşl-ı nazar** / 'Âkil olmaz hüsn için zeyn-i cemâlün ögrene (Murâdî Dîvânî, Gazel 1275, Beyit 2). [aşl-ı nazar,]

aşl-ı rivayet [1] Rivayetin, naklolunan konunun aslı, ta kendisi.

Âlûde-i maşabbete şordum hikâyetüm / Ma'lûmî üzre söyledi **aşl-ı rivâyetüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 934, Beyit 1). [aşl-ı rivâyetüm, -üm]

aşl-ı sabit [1] Sabit, değişmez temel, esas, kâide.

Bu 'ömr-i câvidânı kılduñ çü sen müheyyâ / Ey fer'e **aşl-ı sâbit** rûh-ı cesdede maşyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 1). [aşl-ı sâbit,]

aşl-ı şerh-i kün fekân [1] "Ol deyince oluverir" âyetinin hakikati.

Aşl oldur kim biline **aşl-ı şerh-i kün fekân** / Mâ hüve'l-vâkı'de çok olur 'ulûm-ı bahtiyâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 339, Beyit 2). [aşl-ı şerh-i kün fekân,]

aşl-ı şühûd [8] Göze görünenin aslı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şâhidem ben şâhidem 'aynındadır **aşl-ı şühûd** / Zîr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftâh-ı cûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [aşl-ı şühûd,]

aşl-ı temcîd [1] Yüceliğin, ululuğun aslı.

Ma'anî gencinüñ miftâhı tevḥîd / Anı bilgil ki oldur **aşl-ı temcîd** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 2). [aşl-ı temcîd,]

aşl-ı tenha [1] Yalnızlığın kaynağı.

Ne tenhâdur bu tenhâlık bilinmez **aşl-i tenhâ** mı / Ne kesretdür bu kesret ibtidâ mı intihâ mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [aşl-i tenhâ,]

aşl-ı vücûd [1] Vücudun, varlığın aslı.

Ma'rifet lem'asınun lem'asıdur **aşl-ı vücûd** / Bu vücûd ile vücûd arasına düşdi ḳayu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2). [aşl-ı vücûd,]

aşl-ı zuhûr [1] Görünenin kendisi.

Sâbit oldı çü sebâtında durur **aşl-ı zuhûr** / Pes zuhûrın yine mazharla ḳılupdur isbât (Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 2). [aşl-ı zuhûr,]

aşl ile fer'î [1] Bir şeyin aslı ile şubesi, dalı.

Bildi Murâdî yine **aşl ile fer'î** yakîn / 'İlm-i ledün birle Hâḳ eyledi deryâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [aşl ile fer'î, -i]

aşl olmak [2] Bir şeyin esâsını teşkil eden, en önemli tarafı olan (durum).

Aşl oldı çü her fûrû'a mazhar / Gel mültefit olma fer'e gel sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4). [aşl oldı, -dı]

Râki'-i sâcidde **aşl olmaz** ne şüret ḥâceti / İster iseñ gözle ma'nâyı kamu ef'âl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [aşl olmaz, -maz]

aşl u fer' [1] Kaynak, kök, başlangıç noktası; bir işin temeli ve dalları.

Aşl u fer'üm müctemi' olduğda âb-ı luṭf ile / Ben beni taḥmîr iderdüm arada 'ışḳ idi şu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [aşl u fer'üm, -üm]

aşl u fûrû [1] Bir şeyin aslı, başı, kaynağı ve o kaynaktan meydana gelen çeşitleri. bir meselenin başı sonu.

Mu'ammerdür fûrû'ından ne aşl u ne fûrû' oldı / Binâsın her zamân tecdîd ider çün bildi mi'mârın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 4). [aşl u fûrû',]

aşlu'l-ḥubb [1] Sevginin aslı.

Ben seni sevdüm egerçi lik **aşlu'l-ḥubbsın** / Ben seni her demde mihmân itdigüm senden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 3). [aşlu'l-ḥubbsın, -sın]

aşlâ [47] Asla, hiçbir vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün işittüm bu nidâyı kesb idüp nice feraḥ / Ḳalmadı **aşlâ** ḳusûrum eyledüm ḥamd ü senâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [aşlâ,]

aşlaḥ-ı kâr [1] Daha iyi, en salih işler.

Rütbe-i 'ulyâya meyl itme bu dâr-ı fânide / **Aşlaḥ-ı kâra** duruş ḳurtulasın tâ nârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 3). [aşlaḥ-ı kâra, -a]

aşlında [3] Asıl olarak, esasen.

Gerek **aşlında** her demde ḳıla 'âḳil 'aṭâ ilḥâḥ / 'Alâ'imden ne ma'nâdur ki ibrâm idesin ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [aşlında,]

Dest-i inşâf ile muṣıf olan ey vechi ḥasen / Döne **aşlında** Murâd el ura dâmânümüzze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [aşlında,]

Necât oldı taḥiyyâta sebep **aşlında** bi'l-esbâb / Anuñ içün sebebdür bu sebebden 'avn-ı ḡufrânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). [aşlında,]

aşliyyet [3] Husûsîlik, özellik, seçkinlik.

Murâduñ baḥr-ı ḥikmetdür maḳâl-ı rûḥ-efzâsı / Seni iḥyâ ider elbette ger var ise **aşliyyet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [aşliyyet,]

Mâ-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür **aşliyyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [aşliyyetüm, -üm]

Bilmez idüm ben senün **aşliyyetün** / Bilmek oldı ḳavl ile aḳvâlini (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 2). [aşliyyetün, -ün]

aşmak [12] Asmak, takmak, tutturmak.

Ma'anî gencini feth eyledi çün ḥâlîḳ-ı fettâḥ / **Aşub** zencîr-i ḳudretle anuñ bâbında bir mişbâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [aşub, -ub]

Perdeyi **aşmaḳda** bildün mi nedür ma'nâya râḥ / İnḳişâfından berü cânibde ḳılmaz i'tibâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [aşmaḳda, -da]

Murâdî ister iseñ ḳurtulasın iki 'âlemden / Miyânuñdan miyânuña ḥaḳîḳatden ḥicâbuñ **âş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5). [âş,]

Râfi'-i ḥub olur iseñ her an / Aç ḥicâbı gözünüḡayrıya **aş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4). [aş,]

Aşdı çü miftâhını bâb-ı riyyâz üstine / Oldı bu ma'nâya bes ins ile cân muṭṭalî (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [aşdı, -dı]

Aşa çün kim serâ-perde cemâle / İki 'aynuma olmaz nesne ḥâ'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 2). [aşa, -a]

Perde **aşsa** gün yüzine ebr-i zülfinden o mâḥ / Encümâsâ çeşm-i bî-ḥ'âb ü melâl olmak neden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2). [aşsa, -şa]

Aşdı vechine niķābın hucub-ı iķfādan / Ne ‘aceb
‘arz-ı cemāl ide yine iķfādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 1*). [*aşdı, -dı*]

Şāhidem bedr-i cemāline şehāb **aşdı** niķāb / Zūlfı
bir perde gelür şa‘şa‘ası tābından (*Murādī Dīvānı, Gazel 1106, Beyit 3*). [*aşdı, -dı*]

Menem ol murğ-i himmet ‘ilm-i ‘ālemdür
me‘ālümde / **Aşılmış** şubha-i ‘ubbād-ı ‘ālem perr
ü bālümde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 1*). [*aşılmış, -mış*]

Niķāb **aşma** habībüm eyle lutfuñ rüy-i dil-cūya /
Ķo düşsün cümle ‘uşşākuñ şadāsı hāy ile hūya
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1330, Beyit 1*). [*aşma, -ma*]

II Hükmetmek.

Murādī ‘arz u semāvātı **aşdı** yanına çün / Cidālī
n‘eylesün ol şimdi ‘ayn-ı dāldadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 488, Beyit 5*). [*aşdı, -dı*]

āsmān, āsumān [10] Gök, sema. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh eylemez bu hālümü v’Allāhi kā’ināt / Deryā
mürekkeb olsa zemīn **āsumān** devāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 213, Beyit 1*). [*āsumān,*

āsmān-ı hüsn [1] Güzellik seması.

Āsmān-ı hüsn içinde gerçi var meh-pāreler /
Cümlesi seyyāredür katūnda ey gün yüzlü māh
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1283, Beyit 5*). [*āsmān-ı hüsn,*

āsmān-ı kurb [1] Göğün yakın tabakası, katı.

Baht-ı tālī’ sa’dinūñ te’sīridür ey cān-ı men /
Āsmān-ı kurbda seyr eyleyen seyyāresi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 4*). [*āsmān-ı kurbda, -da*]

āsumān ile zemīn [2] Gök ile yer.

Āteşümden **āsumān ile zemīn** bulur fenā / ‘Āleme
bir zerresi yayılsa ger bu dūdenüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 728, Beyit 3*). [*āsumān ile zemīn,*

Ķoldı hüsnüñ gūlgulından **āsumān ile zemīn** /
Anuñ içün saña müştāk oldı cümle ‘ālemīn
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1038, Beyit 1*). [*āsumān ile zemīn,*

‘aş olmak [1] İsyankâr olmak.

Çü ‘ilm-i milk-i ūlādan haber virdüm saña hālüm /
Eger sen bilmek istersen şakın Rabbüñe **olma** ‘aş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 4*). [*‘aş olma, -ma*].

aşşı [3] Fayda, yarar.

‘Ākıl iseñ kamu ğavġāyı Murādī terk it / Yüri
tenhāya ki yok **aşşısı** bu ğavġānuñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 738, Beyit 5*). [*aşşısı, -sı*]

Ey Murādī bunda gör maţlūbuñı idüp taleb / Yoġsa
ne **aşşı** saña ol va‘de-i heyhātadan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1088, Beyit 5*). [*aşşı,*

Ne **aşşı** saña dünyāda fenādur ‘akibet el-ĥāk /
Durış kim dār-ı uġrāda olasın sen de ferġunde
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 4*). [*aşşı,*

aşşı kılmak [1] Yarar sağlamak.

Saña ne **aşşı kılsar** ‘izz ü ĥaşmet cāh u māl / ‘İşk-
ı Mevlādan berüsin sen yabana at göñöl (*Murādī Dīvānı, Gazel 766, Beyit 3*). [*aşşı kılsar, -ısar*]

āsüde [2] Mutlu, rahat, sıkıntı ve
üzüntülerden uzak.

Merd olup merdāne kıl sen ey Murādī kendüñi /
Zāĥmetin bilmez meseldür yollaruñ **āsüde**ler
(*Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 5*). [*āsüde*ler, -ler]

Hicr-i yāri çekmege tākat getürmez dīdeler /
Baġup aĥvālin anuñ fehmi idemez **āsüde**ler
(*Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 1*). [*āsüde*ler, -ler]

aşvāt [3] Sesler, sadālar.

Semī‘-i şavt olalıdan kamu **aşvāta** meyl itmez /
Beyānından mu‘arrādur beyān ile beyān olmış
(*Murādī Dīvānı, Gazel 617, Beyit 4*). [*aşvāta, -a*]

Şimāĥ olmadı **aşvāta** semī‘-i ĥarf bī-ĥarfin / Ne
kılsun sāmi‘i her dem semī‘ oldı semī‘ nādan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 4*). [*aşvāta, -a*]

Ĥālīķı oldı müsebbih her ne kim var kā’ināt / Aĥ
ķulaĥ olma aşem bu mümkināt **aşvātına** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1256, Beyit 4*). [*aşvātına, -ı, -(n)a*]

aş [1] Aş, yemek.

Aldanup kalmaġıl ārayişine dünyānuñ / ‘Ākıl olan
ķata mı el ile aġu **aşına** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1338, Beyit 4*). [*aşına, -ıñ, -a*]

aş olmak [2] Aş, lokma olmak.

Hicr oldı dile yoldaş miĥnetle bile ķardař / Ķam
baña **olupdur aş** ġuşşa daġı hem-sāye (*Murādī Dīvānı, Gazel 1438, Beyit 4*). [*aş olupdur, -up, -dur*]

II Herkesin diline düşmek.

Şöyle kıl nefsüñi kim cümle saña diye belī / Düşüp
aġzına cihān ĥalkınuñ **aş olma** yūri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1519, Beyit 4*). [*aş olma, -ma*]

‘aşık [156] Āşık. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Nice bir **‘aşıklarūñ** āhiyle zār içre ķala / Aĥ
niķābuñ göreler yüzüñ bulalar tā şafā (*Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 4*). [*‘aşıklarūñ, -lar, -un*]

‘aşıkā [1] Ey aşık.

Şimdi var hicrân ile eglen yûri / ‘**Âşıkâ** hicrâna var
bir ân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 6*). [*‘âşıkâ,]*

‘**âşıkân-ı müstakîm** [1] *Doğru, gerçek aşıklar.*

Şağ u şola nâzır olmaz ‘**âşıkân-ı müstakîm** / Rûy-
i dildâr oldı ancak ahlara cây-ı nazar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3*). [*‘âşıkân-ı müstakîm,]*

‘**âşıkân u hüccâc** [1] *Aşıklar ve hacılar.*

Harîm-i Ka’be-i kûyunda ‘**âşıkân u hüccâc** / Şu
kim muhibb ola ‘ışkuında ol durur behhâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 1*). [*‘âşıkân u hüccâc,]*

‘**âşıkî** [1] *Bir âşık.*

‘Âşıkî dirlerse disünler saña kim ey Murâd /
İşidürdüm gerçek imiş sende cevher var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 5*). [*‘âşıkî,]*

‘**âşık-ı ‘ârif** [1] *Gönül ehli/ârif olan âşığın gönlü.*

Muntazır oldı cevâba çü semâ‘ itdi semî‘ / ‘**Âşık-ı**
‘**ârif** iseñ aña ne zîbâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4*). [*‘âşık-ı ‘ârif,]*

‘**âşık-ı bî-çäre** [2] *Zavalı âşık.*

Cümle cihân ağıyâr olursa ‘aynuma gelmez benüm
/ Ben ‘**âşık-ı bî-çäre**ye olsun hemân tek yâr-ı döst
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5*). [*‘âşık-ı bî-çäre, -(y)e]*

‘İşk ile âvâredür derd ile dil şad pâredür / ‘**Âşık-ı**
‘**bî-çâredür** cânânı kimden istesün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 2*). [*‘âşık-ı bî-çâredür, -dür]*

‘**âşık-ı dildâde** [3] *(Sevgiliye) gönül vermiş âşık.*

Fahrı degül mi ‘**âşık-ı dil-dâdenüñ** bu kim / Hicr
ile kıomaya o vefâdâr anı ğarîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3*). [*‘âşık-ı dil-dâdenüñ, -nün]*

Şart-ı ‘âşık ol durur yârine her dem baş ege /
‘**Âşık-ı dildâde**ye tağ üsti hânım bağdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3*). [*‘âşık-ı dildâde, -(y)e]*

‘Ömr i harc eyler yolunda ‘**âşık-ı dildâde** âh / Her
ne denlû kim şitâb itse görünür özge râh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1*). [*‘âşık-ı dildâde,]*

‘**âşık-ı dildâr** [1] *Gönül alanın; sevgilinin âşığı.*

Halvet-i dil oldı tenhâ yine ‘ışk-ı yâr ile / Vâsıl
iden ‘ışk olupdur ‘**âşık-ı dildâr** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1*). [*‘âşık-ı dildâr,]*

‘**âşık-ı dil-efgâr** [1] *Gönlü yaralı âşık.*

Yâ Rab naşîb eyle şem‘-i ruhına karşı / Ben ‘**âşık-ı**
‘**dil-efgâr** pervâne gibi yana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5*). [*‘âşık-ı dil-efgâr,]*

‘**âşık-ı dil-hasta** [2] *Gönlü yaralı, gönül hastası, âşık.*

Toğrulukdur baña râhuında kifâyet eyleyen / ‘**Âşık-ı**
‘**dil-hastaya** budur şifâ kânündür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 3*). [*‘âşık-ı dil-hastaya, -(y)a]*

Şerh olunmaz hasb-ı hâli ‘**âşık-ı dil-hastanuñ** /
Zerreden bir zerredür ger ‘âleme düşse birâz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2*). [*‘âşık-ı dil-hastanuñ, -nun]*

‘**âşık-ı dîvâne** olmak [1] *Delice seven âşık olmak.*

‘**Âşık-ı dîvâne** ol başuında ‘akluñ var ise / ‘Âşık
olan kimsene ‘ulyâda buldı menzilin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 4*). [*‘âşık-ı dîvâne ol,]*

‘**âşık-ı hasta** [2] *Hasta âşık.*

Dil-i ğam-dîdeye şadî ruh-ı dildâr durur / ‘**Âşık-ı**
‘**hastaya** her demde devâ yâr durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 1*). [*‘âşık-ı hastaya, -(y)a]*

‘**Âşık-ı hasta** hâlûñe mahmaşadan ne hâl ola / Hâşa
ki senden özge bir ğayrı aña me’âl ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1*). [*‘âşık-ı hasta,]*

‘**âşık-ı hasta-dil** [1] *Gönlü hasta âşık.*

Bize ‘âlemde hemân ‘ahdi bütün yâr gerek / ‘**Âşık-ı**
‘**hasta-dile** dîde-i hûn-bâr gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1*). [*‘âşık-ı hasta-dile, -e]*

‘**âşık-ı hicrân-keş** [1] *Ayrılık çeken âşık.*

Bir harâret sende ger yoğ ise gel ey müdde‘î /
‘**Âşık-ı hicrân-keşüñ** kalbinde yanan nârı gör
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3*). [*‘âşık-ı hicrân-keşüñ, -ün]*

‘**âşık-ı māl ü menāl ü sîm ü zer-bedre** [1] *Mala, mülke
ve altın, gümüş dolu keseye âşık olan..*

Murâduñ merd olandur kıymetini fehm iden ‘ârif /
Kamusı ‘**âşık-ı māl ü menāl ü sîm ü zer-bedre**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 5*). [*‘âşık-ı māl ü menāl ü sîm ü zer-bedre,]*

‘**âşık-ı mecnun** [1] *Mecnun olan, deliren âşık.*

Eserdür bî-eserden bu ‘acâ‘ib sırr-ı ekberdür / Ne
bilsün ‘**âşık-ı mecnun** gelürse her şehir Leylî
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 4*). [*‘âşık-ı mecnun,]*

‘**âşık-ı miñnet-keş** [1] *Sıkıntı çeken âşık.*

Mevt oldur ihtiyârî ola muhtâr olmaya / ‘**Âşık-ı**
‘**miñnet-keşe** miñnet mahabbet çün güvâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 4*). [*‘âşık-ı miñnet-keşe, -e]*

‘**âşık-ı muhtâr** [1] *Beğenilmiş, gözde âşık.*

Ğam degüldür baña senden her ne gelse yâr güc /
Şâbir olur çevre çekmez ‘**âşık-ı muhtâr** güc
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1*). [*‘âşık-ı muhtâr,]*

‘**âşık-ı nālân** [2] *Inleyen âşık. fğan eden âşık.*

Ey şabâ ger kûy-ı yâre eyler iseñ sen güzër / Büy-
ı zülfini getür ben ‘**âşık-ı nālân** için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6*). [*‘âşık-ı nālân,]*

Vuşlat umar ‘**âşık-ı nālân** didüm / Didi ki tut
‘ışkuñı tekrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 2*). [*‘âşık-ı nālân,]*

‘āşıkî nîst ḥalāl er-ne-şevî divane [1] *Divane olmazsan āşıklık helal olmaz.*

Da‘vetî kerd-i merā güft-i be-nüş ey ‘ākil / **‘Āşıkî nîst ḥalāl er-ne-şevî dīvāne** (*Murādî Dīvānı, Gazel 1442, Beyit 2*). [*‘āşıkî nîst ḥalāl ez-ne-şevî dīvāne,]*

‘āşık-ı peyda [1] *Meydanda olan aşık.*

Gülşen-i ḥüsninedür bülbül ü güldür yine pes / Kendü ma‘şuk hemān **‘āşık-ı peydādur** bu (*Murādî Dīvānı, Gazel 1199, Beyit 2*). [*‘āşık-ı peydādur, -dur]*

‘āşık-ı şādık [2] *Gerçek aşık.*

‘Ayn-ı istiğnādudur el-ḥamdü-li‘llah kalb-i pāk / Sen bu sırrı **‘āşık-ı şādıkdan** anlama ‘aceb (*Murādî Dīvānı, Gazel 127, Beyit 3*). [*‘āşık-ı şādıkdan, -dan]*

‘Ulüm-ı ḥikmeti öğrendi **‘āşık-ı şādık** / Velik şerh ü beyânına yâr kıldı yaşağ (*Murādî Dīvānı, Gazel 669, Beyit 3*). [*‘āşık-ı şādık,]*

‘āşık-ı şādık olmak [1] *Aşkında sadakatli, vefalı olmak.*

Sen semen-simāya cānın virse ‘āşık tañ midur / **‘Āşık-ı şādık olanlar** gam yemezler cān içün (*Murādî Dīvānı, Gazel 1091, Beyit 2*). [*‘āşık-ı şādık olanlar, -an, -lar]*

‘āşık-ı ser-mest olmak [1] *Kendinden geçmiş aşık olmak.*

‘İşk ile **‘āşık-ı ser-mest olalı** dānāyam / Her gice vuşlat-ı cānānuma miḥmānam ben (*Murādî Dīvānı, Gazel 1117, Beyit 4*). [*‘āşık-ı ser-mest olalı, -alı]*

‘āşık-ı şeydā [2] *Divane âşık.*

Bu nār-ı ‘ışk ile her dem-be-dem ben **‘āşık-ı şeydā** / Yanar iseñ ‘aceb midür çü ben pervāne-i ‘ışkam (*Murādî Dīvānı, Gazel 866, Beyit 4*). [*‘āşık-ı şeydā,]*

Cür‘a nüş oldu yine **‘āşık-ı şeydā** bu gice / Eyledi şevk ile dildārı temāşā bu gice (*Murādî Dīvānı, Gazel 1345, Beyit 1*). [*‘āşık-ı şeydā,]*

‘āşık-ı şūrīde [1] *Divane âşık.*

‘Āşık-ı şūrīde dinmez ol vücūd-ı ḥāma tā / Cismi pūlādını nār-ı ‘ışk ile kılmaya mūm (*Murādî Dīvānı, Gazel 900, Beyit 3*). [*‘āşık-ı şūrīde,]*

‘āşık-ı yār olmak [1] *Sevgilinin aşığı olmak.*

‘Āşık-ı yār olana dīde-i ḥün-bār gerek / Vāşıl olmağ dileyen kātīm-i esrār gerek (*Murādî Dīvānı, Gazel 741, Beyit 1*). [*‘āşık-ı yār olana, -an, -a]*

‘āşık-ı zār [2] *Ağlayan aşık.*

Rāḥat-ı maḥz-ı şafā kesb ider ol **‘āşık-ı zār** / Dāme-i vaşl ucına parmağı ucın kim eyler (*Murādî Dīvānı, Gazel 437, Beyit 2*). [*‘āşık-ı zār,]*

Dil tenūrında yanar āteş-i ‘ışk-ı dildār / Gözyaşın kaynadur ol āteş ile **‘āşık-ı zār** (*Murādî Dīvānı, Gazel 446, Beyit 1*). [*‘āşık-ı zār,]*

Memāta varmış idi **‘āşık-ı zār** / Eger luṭf itmeyeydi aña dil-dār (*Murādî Dīvānı, Kıt’a 24, Beyit 1*). [*‘āşık-ı zār,]*

‘āşıkın [3] *Aşıklar.*

Aç niḳāb-ı vechüñi kılsun temāşā **‘āşıkın** / Kimi dīvāne kimi ḥayretde ḳalsun cā-be-cā (*Murādî Dīvānı, Gazel 39, Beyit 4*). [*‘āşıkın,]*

Resmi oldur **‘āşıkınıñ** bu tarīk-i rāḥda / Eyleye evvel ḳademde cān u dilden terk-i ser (*Murādî Dīvānı, Gazel 346, Beyit 2*). [*‘āşıkınıñ, -un]*

Bunca firāḳa nice şabūr ola **‘āşıkın** / ‘Ahdüñe cyle ey güzelüm gel vefā yiter (*Murādî Dīvānı, Gazel 461, Beyit 2*). [*‘āşıkın,]*

‘āşıkın olmak [1] *Aşıklar olmak.*

Nüş idelden bāde-i ‘ışkı ebed maḥmūr olup / **‘Āşıkın oldu** bu keyfiyyetde ḥün-ālūdeler (*Murādî Dīvānı, Gazel 365, Beyit 4*). [*‘āşıkın oldu, -dı]*

‘āşık etmek [1] *Aşık etmek.*

Sensin iden ey ḥabīb ḥubb ile ‘āşık seni / Līk yine ḡayr ile ortaluḳ aradadır (*Murādî Dīvānı, Gazel 498, Beyit 3*). [*‘āşık iden, -en]*

‘āşıklık [2] *Aşıklık; aşık olma durumu.*

Ey baña müştāk olan **‘āşıklıḡum** fehmi itmege / İttılā itmez aña taḥşīl illā iştiyāk (*Murādî Dīvānı, Gazel 692, Beyit 3*). [*‘āşıklıḡum, -um]*

Çün oldu Murādî ‘ışka hem-ser / **‘Āşıklık** aña durur müselleḡ (*Murādî Dīvānı, Gazel 970, Beyit 5*). [*‘āşıklık,]*

‘āşık olmak [26] *Sevgiliye gönülden bağlanmak, sevdalanmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āb-ı rüyı her dü-‘ālemdür olan **‘āşık** saña / Şāḥ-ı dehr odur ki ola āsitānuñda gedā (*Murādî Dīvānı, Gazel 29, Beyit 1*). [*‘āşık olan, -an]*

‘āşık u ma‘şūk [1] *Seven ve sevilen.*

Murādî **‘āşık u ma‘şūkı** isterseñ murādı gör / Murādınüñ kelāmını er olandur kılan idrāk (*Murādî Dīvānı, Gazel 716, Beyit 5*). [*‘āşık u ma‘şūkı, -ı]*

‘āşık u şeydā kılmak [1] *Divane aşık olmak.*

Ol cemāle şöyle **‘āşık u şeydā** beni / Eyleyiser ‘ākibet Mañşūr-veş ber-dār-ı ‘ışk (*Murādî Dīvānı, Gazel 686, Beyit 4*). [*‘āşık u şeydā kıldı, -dı]*

āşkār, āşikār [7] *Ortaya çıkarmak, görünürlük, belli, açık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ol bihāruñ kaṭresi her biri bir merd-i güzīn /
Öldiler çağırıldılar cümle belī **āṣkār** (Murādī
Dīvānı, Gazel 357, Beyit 3). [āṣkār,]

āṣikāre [2] Açıkça, alenen, herkesin içinde.

Sırr-ı ev-ednāda a'lā olmağa a'lem gerek /
Āṣikāre yā nihānī bilmege kim vire tāb (Murādī
Dīvānı, Gazel 129, Beyit 4). [āṣikāre,]

Ḳudretinden ol Ḥudānuñ **āṣikāre** her ne var /
Zulmet-i beyzāsına sırr oldı bu leyl ü nehār
(Murādī Dīvānı, Gazel 339, Beyit 1). [āṣikāre,]

āṣkār eylemek [2] Ortaya çıkarmak, görünür kılmak.

Niḳābuñ ref' idüp cāna cemālūñ **āṣikār eyle** / Nice
bir muntazır olsun emān göster bir ān ister
(Murādī Dīvānı, Gazel 277, Beyit 2). [āṣikār eyle,
]

Eyledi māhiyyetümi **āṣkār** / Līk anı ğayre nihān
itdi dil (Murādī Dīvānı, Gazel 842, Beyit 2). [āṣkār
eyledi, -di]

āṣkār ile nihān [1] Açık ve gizli.

Eger bir zerre mihrinden olaydı ḥāşılıñ ḥānum /
Bu def'a **āṣkār ile nihāna** açmaz idüñ göz
(Murādī Dīvānı, Gazel 590, Beyit 3). [āṣkār ile
nihāna, -a]

āṣkār ol [5] Belli olmak, ortaya çıkmak,
belirginleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āṣkār olduğda süret genc-i ma'nādur ḥafī / Kenz-i
lā-yefnā dilerseñ himmeti kıl aña dal (Murādī
Dīvānı, Gazel 778, Beyit 4). [āṣkār olduğda, -du, -
k, -da-dukda, -, -]

āṣikār ü nihān [1] Gizli ve açık.

Ene'l-ḥaḳ oldı kelāmından **āṣikār ü nihān** / Hezār
Manşūr-ı Ḥallācı günde dāra çeker (Murādī
Dīvānı, Gazel 484, Beyit 4). [āṣikār ü nihān,]

āṣkāre vü nihān [1] Açık ve gizli.

Ḳuvvet-i muṭlaḳdadur her **āṣkāre vü nihān** /
Ḳuvveti çün sendedür hem luṭfidur saña ḳarīn
(Murādī Dīvānı, Gazel 1070, Beyit 3). [āṣkāre vü
nihān,]

āṣinā [26] Bildik kimse, dost, enis. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz **āṣināları** kamu yād eyledük hemān / Deryā-yı
'ışkda olalıdan biz **āṣinā** (Murādī Dīvānı, Gazel 7,
Beyit 3). [āṣināları, -lar, -ı]

āṣinā eylemek [1] Tanıdık eylemek.

Ḳaldur ḥicābuñı olalum biz de behredār / Nūruñ
ezelde **eyledi** çün **āṣinā** senüñ (Murādī Dīvānı,
Gazel 746, Beyit 2). [āṣinā eyledi, -di]

āṣinā itmek [1] Bilen, tanıyan etmek.

Her dem emīnüm oldı Muḥammed ḥabīb-i Ḥaḳ /
Oldur anuñla her dem **iden** bizi **āṣinā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 4, Beyit 3). [āṣinā iden, -en]

āṣinā kılmak [7] Tanıdık, bildik eylemek, dost kılmak.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beni yār ile **kıldı āṣinā** ol / Göñül tahtında
ḥānumdur maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207,
Beyit 7). [āṣinā kıldı, -dı]

āṣinā olmak [21] Tanıdık olmak, yabancı olmamak,
dost olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz āṣnāları kamu yād eyledük hemān / Deryā-yı
'ışkda **olalıdan** biz **āṣinā** (Murādī Dīvānı, Gazel
7, Beyit 3). [āṣinā olalıdan, -alı, -dan]

āṣināyı [1] Bildik, tanıdık.

Ḳalbümüz mir'atı ḥaḳdur biz Ḥudāyilerdenüz /
Baḥr-ı tevḥīd içre her dem **āṣināyilerdenüz**
(Murādī Dīvānı, Gazel 572, Beyit 1). [āṣināyilerdenüz,
-ler, -den, -üz]

āṣinā-yı 'ışk [1] Aşka aşına.

'Ayn-ı 'ibret dīde-i cānı kılsa rüşenā / **Āṣinā-yı**
'ışk olur dil āṣinādur āṣinā (Murādī Dīvānı, Gazel
31, Beyit 1). [āṣinā-yı 'ışk,]

āṣinā-yı 'ışk olmak [2] Aşka aşına olmak.

Fātiḥü'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez /
Āṣinā-yı 'ışk olanlar bir nefes ḥvāb eylemez
(Murādī Dīvānı, Gazel 554, Beyit 1). [āṣinā-yı 'ışk
olanlar, -an, -lar]

Āṣinā-yı 'ışk olalı bilmişem māhiyyetüm / Baña
zevḳ ile şafādur ḳande miḥnet var ise (Murādī
Dīvānı, Gazel 1232, Beyit 3). [āṣinā-yı 'ışk olalı, -
alı]

āṣinā-yı sırr [1] Sırlara vâkıf, āşına olmak.

Serverün mālā kelāmın şerḥ iden etvārda / **Āṣinā-**
yı sırra emr-i ḥāl ile destürdür (Murādī Dīvānı,
Gazel 330, Beyit 2). [āṣinā-yı sırra, -a]

āṣinā-yı 'ışk olmak [1] Aşk ile dost olmak.

Āṣinā-yı 'ışk olalı cümleden yād oldı pes / Ol
ḥabīb-i bī-misāl içün mu'arrādur göñül (Murādī
Dīvānı, Gazel 781, Beyit 3). [āṣinā-yı 'ışk olalı, -
alı]

āṣiyān [5] Kuş yuvası

Ḳondı dıraḥt-ı 'izzete çün murğ-i bā-cenāḥ / Buldı
çü **āṣiyānını** n'eyler o cā-be-cā (Murādī Dīvānı,
Gazel 9, Beyit 4). [āṣiyānını, -ı, -nı]

Āṣiyānından cüdā oldı maḥabbet ṭırrası / Süz-ı āḥ
ile kelāmın anuñ içün kıldı pes (Murādī Dīvānı,
Gazel 611, Beyit 2). [āṣiyānından, -ı, -n, -dan]

Āşiyânını bulmağ için ol / Derd ile dâ'im eyler
âvâze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 2).
[âşiyânını, -ı, -nı]

Hümâ-yı devlet irişmişdür **âşiyânımuza** / Gelür
çü nûkhet-i vuşlat meşâm-ı cānumuza (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [âşiyânımuza, -
umuz, -a]

II Mesken, ev.

Devha-i tevhidde yaptı Murâdî **âşiyân** / Zîr-i
bâlna alupdur her ne kim var muṭlakâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [âşiyân,]

II Gönül.

Hayât-ı cavidân buldı yakîni **âşiyânında** /
Fenâsınuñ fenâsında şu kim mevt ile ihyâdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [âşiyânında,
-ı, -n, -da]

âşiyân-ı 'ayn [1] Kendi yuvası, yuva kaynağı.

Nîl idüp mürğ-i hayâtum **âşiyân-ı 'aynına** /
Devha-i 'izzetde buldum gayret içre hem-demin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 2). [âşiyân-ı
'aynına, -ı, -(n)a]

âşiyân-ı kuds [1] Kutsal yuva.

Varmağ isterseñ eger kim **âşiyân-ı kudse** gel /
Münseliḥ kıl rūhuñı sen eylegil tenden ırağ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [âşiyân-ı
kudse, -e]

aşmak [1] Aşmak, geçmek.

Yâ Rabbi günâhum çün **aşdı** ḥadden / Sen lutfuñ
işle yâ yüce sultân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1179,
Beyit 2). [aşdı, -dı]

âşüfte [1] Avare, dağılmış, perişan. II Gönül.

Müşṭâk olalı saña **âşüfte** gönülüm ey Hâk / Geçdüm
kāmudan el-ḥâk 'ışkuñ beni oyalar (Murâdî
Dîvânı, Kıt'a 26, Beyit 2). [âşüfte,]

âşüfte eyle [1] Perişan olmak. II Akıl başından gitmek,
meftun olmak.

İktiran itmez ḥabîbüm senden özgiye gönül /
Eyledi âşüfte ḥālūñ döstüm her dem senūñ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [âşüfte
eyledi, -di]

âşüfte ḥâl eylemek [1] Çıldırırçasına sevmek.

Vâdî-i hayretde koyup bî-nevâ / **Eyledi zülfi** gibi
âşüfte ḥâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2).
[âşüfte ḥâl eyledi, -di]

âşüfte kılmak [2] Akıl başından gitmek, meftun olmak.

Tab'-ı meyyâle gelür fikr-i vişâl / Beni **âşüfte**
kılır lîk cemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit
1). [âşüfte kılar, -ur]

Beni **âşüfte kılmışdur** velî cām-ı şafâ-baḥşum /
Muḥîṭ oldı cihānı ni'metüm anuñ 'atâsından
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 4). [âşüfte
kılmışdur, -mış, -dur]

âşüfte olmak [1] Aşık, meftun olmak.

Āşüfte oldı cān ile bâzârı vardur / Kırbân için
yolında bugün terk-i serdedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 460, Beyit 4). [âşüfte oldı, -dı]

âşüfte vü zâr [1] Çıldırırçasına seven ve inleyen.

Seveli rüy-i ḥabîbi dilüm **âşüfte vü zâr** / İ'timâd
itmez iseñ dîdedeki mâye nedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 445, Beyit 2). [âşüfte vü zâr,]

'**aṭâ** [40] Bağış, ihsan, lütuf. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nebt ile revnak-ı küllî vire enbât-ı ḥüsün / Bitüre
her işini kâr ile kârında '**aṭâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 51, Beyit 3). ['aṭâ,]

'**aṭâ 'aṭâ eylemek** [1] Çokça bağışlamak, vermek, ihsan
etmek.

Çünkü dilüm kılur saña şubḥ u mesâ senâ senâ /
Sen daḥı lutf ile aña eyle **şehâ 'aṭâ 'aṭâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 96, Beyit 1). ['aṭâ 'aṭâ eyle,]

'**aṭâ 'aṭâ virmek** [1] Çokça ihsanda bulunmak, bağış
yapmak.

Anlamağ ile buldılar rāh-ı hüdaya yol bulan / Şol
kişiye ki istedi **virdi** aña '**aṭâ 'aṭâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 98, Beyit 2). ['aṭâ 'aṭâ virdi, -di]

Anlamağ ile buldılar rāh-ı hüdaya yol bulan / Şol
kişiyi kim istedi **virdi** aña '**aṭâ 'aṭâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 116, Beyit 2). ['aṭâ 'aṭâ virdi, -di]

'**aṭâ-baḥş olmak** [1] Cömertlik, lütuf bahşetmek,
sunmak.

Haṭâ-püş u '**aṭâ-baḥş olalı** şāhum keremlerden /
Ziyâde ḥazz idüpdür bu dil ü cānum bu demlerden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). ['aṭâ-baḥş
olalı, -alı]

'**aṭâ eylemek** [5] Bağışlamak, vermek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu nefis elinden eyle beni ey Hudâ ḥalâş / **Eyle**
'**aṭâ** ki ol saña lâyıḳ 'aṭâ durur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 473, Beyit 5). ['aṭâ eyle,]

'**aṭâ itmek** [2] Bağışlama, vergi, ihsan.

Şanāyi'den el çekmeyen bilmedi şāni'i / Ne şan'at
durur şan'ata **ide** şāni'i '**aṭâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 119, Beyit 3). ['aṭâ ide, -e]

Şubḥ-dem 'aks-i ruḥından şemse nūr itmiş 'aṭâ /
Māha kılmış rū-be-rū anı zamān itmiş yüze
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). ['aṭâ itmiş,
-miş]

'**aṭâ kılmak** [8] İhsan etmek, bağışlama. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'ola ḥālüm pâdişāhum baña **kılmazsañ** '**aṭâ** /
Çün işüm cürm ü ḥaṭâ her āndur yâ Rabbenâ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [‘aṭā kılmazsañ, -maz, -sa, -n]

‘aṭālar kılmak [2] Bağışlarda, lütuflarda, ihsanlarda bulunma.

Ey şāh-ı milk nīgū **kıl** ‘aşıka ‘aṭālar / Sultān olan kişinūñ dā’im işi ‘aṭādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 3). [‘aṭālar kıl,]

İlāhî **kıl** Murâdîye ‘aṭālar / Kapuñda ola ol her lahza sâ’il (Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 5). [‘aṭālar kıl,]

‘aṭā virmek [1] İhsanda bulunmak, bağış yapmak.

Güşişe göre degüldür **virilen** her dem ‘aṭā / Hazretüñden muntehā durur ‘ayān olan senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 4). [‘aṭā virilen, -il, -en]

‘aṭā vü kerem [1] İhsan ve cömertlik.

Seher sarāy-ı hākīkatde hem-nişinüm o şāh / Zehî ‘aṭā vü kerem lâ-ilāhe illā’llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 1). [‘aṭā vü kerem,]

‘aṭā-yı bî-hisāb [1] Hesapsız bağış, ihsan.

Vāhib-i mutlaḳdadur gerçi ‘aṭā-yı bî-hisāb / Leyse li’l-insāni illā mā se’ā hūkmin kovar (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 3). [‘aṭā-yı bî-hisāb,]

‘aṭā-yı bî-nihāyet [4] Sonu olmayan bağış, ihsan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün ‘aṭā-yı bî-nihāyetdür senüñ şānuñda cūd / Kāsım oldı senden oldı cümleten maḳsūm heb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [‘aṭā-yı bî-nihāyetdür, -dür]

‘aṭā-yı cāvidānî [1] Sonsuz bağış, ihsan.

Gel Murâdinüñ kelāmından kemāl iz’ān kıl / Her ne kim geldi ‘aṭā-yı cāvidānîdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [‘aṭā-yı cāvidānîdür, -dür]

‘aṭā-yı edeb [1] Edebin bahşedilmesi.

Çeker mi idi ta’ab bil çıkar idi serden / Dem-ā-dem olmasa idi eger ‘aṭā-yı edeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 4). [‘aṭā-yı edeb,]

‘aṭā-yı ğinā [2] Zenginlik ihsanı.

Bu hūd ‘aṭā-yı ğinādur ya şivedür yahū nāz / Hūzūr-ı meskenet olmağa faḳr-ı faḳrî yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [‘aṭā-yı ğinādur,]

Bu hūd ‘aṭā-yı ğinādur ya şivedür yahū nāz / Hūzūr-ı meskenet olmağa faḳr-ı faḳrî yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 3). [‘aṭā-yı ğinādur, -dur]

‘aṭā-yı ‘ışk [1] Aşkın ihsanı, lütfü.

Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ‘ışk / Başdan ayağa kapladı cânı ‘aṭā-yı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 1). [‘aṭā-yı ‘ışk,]

‘aṭā-yı Mevlā [1] Allah’ın cömertliği.

Eger ki var ise behreñ fūnūn-ı ‘ilm içre / Murâdî kavlini ḥall it ‘aṭā-yı Mevlādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 5). [‘aṭā-yı Mevlādur, -dur]

‘aṭā-yı tābān olmak [1] Parlak ihsan, lütf olmak.

Ruḥ-sārı bize olmış çü ‘aṭā-yı tābān / Meh-i mihrüm ḥaṭāvāt ile gezer rüz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [‘aṭā-yı tābān olmış, -mış]

‘aṭā’nā [1] İtaat ettik... (2/Bakara 285; 4/Nisa 46; 5/Maide 7; 24/Nur 47,51; 34/Sebe 66, 67).

Murāduñ bildiler kavlı ile fi’lin / Anuñ çün çığışup dirler ‘aṭā’nā” (Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 5). [‘aṭā’nā,]

‘aṭaş [2] Susuzluk, hararet.

‘Aṭaş ne fā’ide kim ola mā-i emlaḥdan / Harāret-i ciğeriden gerek durur ‘aṭaş (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 4). [‘aṭaş,]

Gel Murâdîye ğālib ise ‘aṭaş / Feyz ide tā saña yem-i ‘ummān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5). [‘aṭaş,]

āteş [13] Ateş.

Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile şu arasından sen beni eyle rehā (Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2). [āteş,]

Çü bildi kārūmızı aña göre kıldı ‘aṭā / Ki āb-ı raḥm şoyundurdu āteşin meselā (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [āteşin, -in]

‘Arif ile ‘aşıkuñ mābeyni olmışdur refi’ / Birisi āteşdedür biri ziyyā içre gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 2). [āteşdedür, -de, -dür]

Tamunuñ āteşini nār-ı duzaḥ itdi yine / Kamusı birde qarār itdi lîk sābi’ imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [āteşini, -i, -ni]

II Gönül ateşi.

Ey Murâdî neye beñzer kişi kim ‘ışka düşe / Añla kim āteşe bir penbe düşüpdür meselā (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5). [āteşe-e]

Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil / Bu ‘acebdür yine āb içinde āteşle yanar (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [āteşle, -le]

Vāḳı’āt-ı ğam-ı hicrānı görüp dîdelerüm / Āhumuñ āteşini çeşme-i seyyāle çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [āteşini, -i, -ni]

Rāh-rev oldı gönül āteşe hark olsa n’ola / ‘Aşıkın öldüre ma’sūk yā kāmı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [āteşe, -e]

Dil tenürında yanar āteş-i ‘ışk-ı dildār / Gözyaşın kaynadur ol āteş ile ‘aşıq-ı zār (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [āteş,]

Āteşümden āsumān ile zemīn bulur fenā / 'Āleme bir zerresi yayılsa ger bu düdenüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [āteşümden, --üm, --den]

Seni sevmekde ma'mür itmeyen vîrâne-i kâlbîn / Düşüp **āteşlere** şâhum dil-i vîrânesi yansun (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [āteşlere, -ler, -e]

Yâ Rab ne **āteşdür** irdi cāna / Kül oldu bu cānum yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1). [āteşdür, -dür]

II Ayrılık ateşi.

Firākı **āteşine** hark ider beni o nigār / Rakīb-i bedsiyerüñ sözine uyar hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [āteşine, -i, -(n)e]

āteş-i derd [1] *Aşk derdinin ateşi.*

Sırr-ı esrâr-ı İlâhî ile hem-serdür dil / Āb-ı şevk **āteş-i derd** ile muhammedür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [āteş-i derd,]

āteş-i düzaḥ [2] *Cehennem ateşi.*

Bizi korkutma bugün **āteş-i düzaḥla** yûri / Nâr bundan alınur alduñ ise cā haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [āteş-i düzaḥla, -la]

Āteş-i düzaḥa tākāt mi tutar cism-i za'îf / Eylesem zâr ile Hâkdan imānum şimdi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [āteş-i düzaḥa, -a]

āteş-i hicr [2] *Ayrılık ateşi; ayrılığın verdiği acı, keder.*

Āteş-i hicr ile yağan bağrumı / Yûsuf-ı Ken'ānumı gördüñ mi hic (Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2). [āteş-i hicr,]

'Arz-ı cānān itmege hâlin varur mı 'ışk eri / **Āteş-i hicie** yananlar 'arza bî-pervā imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4). [āteş-i hicie, -e]

āteş-i 'ışk [6] *Aşk ateşi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ezelden **āteş-i 'ışkuñ** kılupdur tıynetüm tahmîr / Kemendüñe olupdur anuñ içün murğ-ı dil naḥcîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [āteş-i 'ışkuñ, -un]

āteş-i 'ışk-ı dildâr [1] *Sevgilinin aşkının ateşi.*

Dil tenûrında yanar **āteş-i 'ışk-ı dildâr** / Gözyaşın kaynadur ol āteş ile 'āşık-ı zâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1). [āteş-i 'ışk-ı dildâr,]

āteş-i 'ışk-ı Hudâ [1] *Allah aşkının ateşi.*

Dil tenûrında yanar çün **āteş-i 'ışk-ı Hudâ** / Rabbenâ yessirlenâ mimmâ yekûnu bi'r-recâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [āteş-i 'ışk-ı hudâ,]

āteş-i 'ışk [1] *Aşk ateşi.*

Āteş-i 'ışkuñ uraldan sîne-i mecrûḥa dâğ / Düstüm iki cihândan cān ü dil kıldı ferâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 1). [āteş-i 'ışkuñ, -un]

āteşin olmak [1] *Ateşli, coşkun olmak.*

Yâ Rab ne **āteşin olur** imiş firāk odı / Gösterme anı kimseye luṭf eyle ey şamed (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [āteşin olur, -ur]

āteş ü āb [1] *Su ve ateş.*

Ma'rifet tılsımını açmağı dānâyı gözet / **Āteş ü āb** gelüp cem' olıma bir demde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2). [āteş ü āb,]

'atıfet [1] *Karşılık beklemeden yapılan iyilik, iyilikseverlik, ihsan.*

'Atıfet bezminde gördüm ḥvân-ı vaşlûñ ni'metin / Cûd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir nice cān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). ['atıfet,]

'atıl bātıl eylemek [1] *Boş, faydasız, esassız görmek.*

Şun'ını görelî şun'ında anuñ şubḥ u mesâ / Meh ü mihrin kâmunuñ eyledüm 'atıl bātıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 2). ['atıl bātıl eyledüm, -dü, -m]

atılmak [1] *Hücum etmek, bir şeye girişmek.*

Miyân-ı 'arşa-i kudretde miḥnet mancılığıyla / **Atıldıkda** ebed berd-i selām oldu aña nârî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [atıldıkda, -dik, -da]

'atıyye [1] *Hediye.*

Bir **'atıyyedür** Hudâdan bende-i zi'd-devlete / Neydügin añlar ḥabîbüm ehl-i 'irfân insilâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2). ['atıyyedür, -dür]

atkıyâ [1] *Takvâ sahipleri.*

Ey cemâl-i dil-sitānuñ 'ışkına pā-mâldür / Enbiyâ vü evliyâ vü aşfiyâ vü **atkıyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [atkıyâ,]

atmak [6] *Atmak.*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bî-pâyāndur / Ḥâtemüñ deryâya **atma** cehd kıl kalmaya şu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [atma, -ma]

Müberraður mu'arrâdur cihân u cānı terk itmiş / **Atupdur** cismîni oda yanupdur hem çü pervâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 3). [atupdur, -up, -dur]

'Amelde 'ömr vefâsın kayurma kâmil iseñ / Bu ḥutı ḥayy idüben ölmedin **at** 'ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [at,]

II Ok atmak.

Yed-i mü'eyyed ile aldı kabza-i hükme / Kader okını **atar** her tarafda kavı-ı kaẓâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [atar, -ar]

Atdı avcıdan çü bir müşt-i türâb / Sındı a'dâ kalmadı kalbinde tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [atdı, -dı]

II Can atmak, çok heveslenmek

Muḳaddem olıma muḳdim meded irmezse
ḥazretten / Bu yolda cānı **atupdur** nice mest ü
nice ayık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2).
[atupdur, -up, -dur]

aṭlas [1] İpekli kumaş.

Ḥvār bakma şāhlar vardur ki taht-ı kubbeye / Kimi
aṭlas pūşlardur kimisi daḥı palāş (Murâdî Dîvânı,
Gazel 613, Beyit 3). [aṭlas,]

aṭşān [3] Susamış.

Murâdî yūmn-i himmetde Muḥammed mîmi ser-
çeşmeñ / Kamu ‘**aṭşānı** kandurduñ dehānuñ ğaym-
ı mātardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5).
[‘aṭşānı, -ı]

Sen Muḥammed ḳadrini **aṭşān** iken mi añladuñ /
Olduğı dem parmağı nāşire-i āb-ı zülāl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4). [aṭşān,]

‘Aṭaş ne fā’ide kim ola mā-i emlahdan / Ḥarāret-i
ciğeriden gerek durur ‘**aṭşān** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1149, Beyit 4). [‘aṭşān,]

aṭyeb [1] En güzel.

Muḳarnas taḳ u **aṭyebdür** tebayi’ / Ve kem min
ḳā’ilin ḳavlen ḥayālā (Murâdî Dîvânı, Gazel 73,
Beyit 3). [aṭyebdür, -dür]

aṭyeb olmak [1] En güzel olmak.

Aṭyeb ol ey cān-ı men çün verd-i taze dem-be-dem
/ Bil rumūz-ı ḥilḳatūñde ṭayyibātuñ evvelin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 4). [aṭyeb ol,]

āvāda [1] Bütünüyle, tamamıyla, adamakıllı.

İster iseñ bulmağa ‘ayn-ı hüviyyet sırrını / Gel
Murāduñ mantıḳından diñle gel **āvāda** hu (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [āvāda, -da]

‘**avālim** [19] Âlemler. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘**Avālim** gerçi seyrānum ḥabībūmdür muḥibbū’l-
vaḳt / Huḳūra çekdi iz’ānum ḥabībūmdür
muḥibbū’l-vaḳt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit
1). [‘avālim,]

‘**avālim revzeni** [1] Dünyaların pencereleri.

Ey Murâdî ḳıl naḳar çün manzarūñdur her vücūd /
‘Ayn-ı feyzūñde küşādedür ‘**avālim revzeni**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [‘avālim
revzeni,]

āvāre [5] Perişan, derbeder, zavallı. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dil derd-i yāre düşdi bir çāre var mı yā Rab / Bir
ben gibî cihānda **āvāre** var mı yā Rab (Murâdî
Dîvânı, Gazel 150, Beyit 1). [āvāre,]

āvāre dil [1] Perişan gönül.

Āb u āteşden müberrā oldı bu **āvāre dil** / Bu
‘acebdür yine āb içinde āteşle yanar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [āvāre dil,]

āvāre eylemek [1] Perişan olmak, başıboş olmak.

Beni ağlatma senūñ ḥüsn ü cemālūñ ḥaḳḳı / Cāy-ı
ḥasretde bizi **eyleme** gel **āvāre** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1341, Beyit 3). [āvāre eyleme, -me]

āvāre ḳalmak [1] Bir başına, çaresiz kalmak.

Murâdî **ḳaldı āvāre** olur mı derde bir çāre / Baña
bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 5). [āvāre ḳaldı,
-dı]

āvāre olmak [2] Şaşkın, sersemlemiş olmak; aşık bir
işin farkına varamayacak halde olmak.

‘Ayb ḳılmañ eger **āvāre olam** çün Mecnūn /
Ḳande kim baksa gözüm ol şacı leylî görinür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [āvāre olam,
--am]

Yār eylese bir çāre dil olmasa āvāre / Yār olsa
hemān yāre ‘izzet nic’olur görsem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4). [āvāre olmasa, -ma, -
sa]

āvāz [5] Ses, sada. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fe’dḥulūhā ḥālidin **āvāzesin** gūş eyleyen / Dāḥil
olup her elemenden buldı anlar ‘āfiyet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [āvāzesin, -sin]

āvāze eylemek [1] Seslenmek.

Āşiyānını bulmağ için ol / Derd ile dā’im **eyler**
āvāze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 2).
[āvāze eyler, -r]

āvāze-i maḥabbet [1] Muhabbetin sesi.

Āvāze-i **maḥabbet** eṭrāfı ḳıldı memlū / Bu ‘ışık ile
semā’a geldi cihānda zerrāt (Murâdî Dîvânı, Gazel
190, Beyit 2). [āvāze-i maḥabbet,]

āvāze ol [1] Sesin, bir konu hakkındaki konuşmanın,
dillerde olması; herkesin o konuda konuşması.

Cemālūñ revnaḳıdır ‘ālemi cānā ḳılan taze / Senūñ
ḥüsnūñ **olupdur** maşrıḳ u mağribde **āvāze**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [āvāze
olupdur, -up, -dur]

āvāz-ı bülend [1] Yüksek ses.

Bād-ı bürhān istedikce virdi **āvāz-ı bülend** / Baş
şalup ḳıldı tesbīḥini itḡān üstine (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1289, Beyit 6). [āvāz-ı bülend,]

āvāz-ı şūr itmek [1] Sür sesinin çalması, kıyametin
kopması.

‘Arlanma gel Murâdinūñ kelāmın gūş ḳıl /
Añsuzın bir gün rahīl için **ider āvāz-ı şūr** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6). [āvāz-ı şūr ider, -er]

avc [1] Avuç.

Atdı **avcından** çü bir müşt-i türâb / Şındı a'dâ
kalmadı kalbinde tâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 159,
Beyit 1). [avcından, -in, -dan]

'avdet olmak [1] Geri gelme, dönme, dönüş.

Murâdî eylemişdür 'arz-ı hikmet / Velîkin **'avdet
oldı** kâr-ı müşkil (Murâdî Dîvânî, Gazel 843, Beyit
5). ['avdet oldu, -dı]

âvîhte-i fikr-i me'âl kılmak [Anlamın,
meydana gelen şeyin düşüncesinin aslı kılması. II
Düşüncesinin oluşması.

Revzen-i ehl-i başiretdür cihân ârâyişi / Her birisin
kıldılar âvîhte-i fikr-i me'âl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 777, Beyit 3). [âvîhte-i fikr-i me'âl kıldılar,
-dı, -lar]

'avn [10] Yardım, imdat. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Avnı zahîr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle cihât
oldı mehâbetle muhtedâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 9,
Beyit 2). ['avnı,]

'avn eylemek [1] Yardım etmek.

Zâkir-i hû ol yûri dem-be-dem ikrâr ile / Eyleye
'avnı Murâd pes saña her bâr hû (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1211, Beyit 5). ['avnı eyleye, -(y)e]

'avn-ı bād-ı himem [1] Himmet rüzgarının yardımı.

'Avn-ı bād-ı himem ile ider ol tayy-ı mekân /
Olmadı bu yürüyüşde kesel olup kâhil (Murâdî
Dîvânî, Gazel 792, Beyit 3). ['avn-ı bād-ı himem,
]]

'avn-i Bārî [2] Allah'ın yardımı.

'Avn-ı Bārî anda oldu her nefes / Bunı şârih âyet-
i âyet-i ümmü'l-kitâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 159,
Beyit 3). ['avn-ı bārî,]

Câhil olur mı Murâdî şu kim / 'Avn-ı Bārî ile
mu' allemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 531, Beyit 5).
['avn-ı bārî,]

'avn-i başsar olmak [1] Her şeyi gören Allah'ın
yardımının olması.

Çün **'avn-i başsar oldu** bize bizdedür eltâf / Oldur
bizi gözleyici ağ ile karada (Murâdî Dîvânî, Gazel
1412, Beyit 2). ['avn-i başsar oldu, -dı]

'avn-i dūr-bîn [1] Uzağı görmeye yardım eden.

Rûhdur 'âlemlere bi'llâh **'avn-ı dūr-bîn** /
'Aynümi billâh oldur baña eshel gösteren (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1079, Beyit 4). ['avn-ı dūr-bîn,]

'avn-i ğufrânî [1] Bağışlayan Allah'ın yardımı.

Necât oldu taḥiyyâta sebeb aşlında bi'l-esbâb /
Anuñ için sebeddür bu sebebden **'avn-ı ğufrânî**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1494, Beyit 3). ['avn-ı
ġufrânî,]

'avn-i Hâk [1] Allah'ın yardımı.

'Avn-ı Hâkdur dil-i âgâhumuzı şâd kılan /
Kırmayup ğamdan eser ğuşşadan âzâd kılan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1121, Beyit 1). ['avn-ı
hâkdur, -dur]

'avn-i Hudâ [1] Allah'ın yardımı.

Sensin Murâdî çün kim iki cihâna mih-ter / **'Avn-
ı Hudâdur** el-hâk pâk eyleyen zeleden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1128, Beyit 5). ['avn-ı hudâdur, -
dur]

'avn-i lutf-ı yâr [1] Sevgilinin iyiliğinin yardımı.

Vuşlat-ı dildârdadur her ne lezzet var ise / **'Avn-ı
lutf-ı yârdedur** her ne devlet var ise (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1232, Beyit 1). ['avn-ı lutf-ı
yârdedur, -de, -dur]

'avn-ı lutf-ı yezdânî [1] Allah'ın lütfu ve yardımı.

İ'âde eyledüm çün kim irişdi faẓl-ı sübhânî /
Yakînen aḥladum kim irdi **'avn-ı lutf-ı Yezdânî**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1494, Beyit 1). ['avn-ı lutf-
ı yezdânî,]

'avn-ı Murâd [1] III Murat'ın yardımı.

Geldi ol niyyete çün **'avn-ı Murâd** ile 'uyûn /
Âdem aḥla bu cihâni daḥı 'âlem âdem (Murâdî
Dîvânî, Gazel 926, Beyit 5). ['avn-ı murâd,]

'avn-ı yâr [2] Sevgilinin yardımı.

'Avn-ı yâr ile ziyân itmedi kesret baña hiç / Melâ-
ı kesrete bakşam baña vahdet görünür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 436, Beyit 2). ['avn-ı yâr,]

Buldı çün kim **'avn-ı yârî** yârî kıldı 'avn-ı yâr /
Ḥayberûñ bābını ḳal' itdi bu resme ḥaydarum
(Murâdî Dîvânî, Gazel 878, Beyit 4). ['avn-ı yârî,
-i]

'avn-ı yâr kılmak [1] Sevgilinin yardım etmesi.

Buldı çün kim 'avn-ı yârî yârî **kıldı 'avn-ı yâr** /
Ḥayberûñ bābını ḳal' itdi bu resme ḥaydarum
(Murâdî Dîvânî, Gazel 878, Beyit 4). ['avn-ı yâr
kıldı, -dı]

avunmak [2] Avunmak, teselli bulmak.

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler ni'âm /
Avunduran nedür bilürem ey nihân seni (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1532, Beyit 3). [avunduran, -dur, -
an]

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler ni'âm /
Avunduran nedür bilürem ey nihân seni (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1532, Beyit 3). [avunmaduñ, -ma, -
du, -n]

avutmak [1] Bir kimsenin acısını veya
sıkıntısını yatıştırmak, teselli etmek.

Çün kim cihâna geldüm ben kılmadum ferâmûş /
Gerçi beni **avutdı** her yirde kıl ü kâlûñ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 748, Beyit 3). [avutdı, -dı]

ay [2] Yaklaşık otuz günlük zaman parçası.

Noḳtayam pergâr içinde devr iderler hep beni /
Yıllar **aylardur** geçer bu mâh u sâla beñzemez

(Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [aylardur, -lar, -dur]

Şâhsârından koparma gönceyi gâfletle sen /
Şolmayup tâ kim devâm üze dura **ay** ile yıl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [ay,]

ay [7] Dünyanın uydusu, kamer.

Ger müyesser ola görmek ben cemâl / Gökdeki
aya virür sâyetim zîyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 40,
Beyit 2). [aya, -a]

Güneşden ezhâr oldı zâv-ı vechûn / Zîyâ virmek
ile şems **aya** düşmüş (Murâdî Dîvânı, Gazel 640,
Beyit 3). [aya, -a]

Ğurra-i mehde hilâl oldı görinen her **ay** / Dün ü
gün oldı celâl ile cemâl içün ‘ayân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [ay,]

Âlâ-yı nâzır-ı hey’et küşâde-çeşm olup gözle /
Güneşden nice nûr olur tokındığınca bedr **aya**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [aya, -a]

Murâduñ sen bu güftârın eger fehîm idesin ey dil /
Ki hûşîd-i cihân gibi virürsin sen zîyâ **aya**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 5). [aya, -a]

Mekânı tārîfettü’l-‘ayn içre aldı oldı pür-envâr /
Dücâ kıldı anuñ nûrî zîyâ-yı şems ile **ay** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [ay, -ı]

II Sevgilinin yüzünün aydınlığı.

Meclis-i ‘ışk içre gördüm ol yüzi bedr **ay** çün /
Sema-ı ğarrâsı muqâbil kıldı dîdârı yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [ay, -ı]

ay u yıl [1] Ay ve yıl.

Hubb-ı habîb ile biz olduk ezel âşinâ / Oldı hisâb-
ı ebed geçmedi bir **ay u yıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel
818, Beyit 2). [ay u yıl,]

aya [3] Avuç içi, el.

Tâlib-i ‘ömr-i lezîzi añladum bürhân ile /
Mümkinât izhârına açdum bu kudret **ayasin**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 2). [ayasin, -sı,
-n]

Bir nazardur biñ nazâr yüz biñ nazardur bir nazâr
/ Parmağın yum lafzatu’llâh oldı insân **ayasin**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3). [ayasin, -sı,
-n]

İki cihân ser-te-ser taht-ı hükümetdedür / Kabza-i
kudretde ol içse eger **ayasin** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1174, Beyit 2). [ayasin, -sı, -n]

ayâ [1] Acaba.

‘İşk sırrın ne bilirsin sen **ayâ** murğ-i seher / ‘İşk
oldur yaqasın kalbünü sen kâlıbla (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1342, Beyit 4). [ayâ,]

ayak [10] Ayak. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ayağı taşra başuben edebden itme hurûc / Ne
deñlü akreb ola gözle müntehâ-yı edeb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [ayağı, -ı]

ayağa kaldurmak [1] Ayağa kaldırmak II Yardım
etmek.

Dest-i lutfuñla elüm al **ayağa kaldur** beni / Çün
keremdür saña kânün eylegil hâşıl şifâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [ayağa kaldur,]

ayağı toprağı [1] Ayağın toprağı, tozu, ayağın bastığı
toprak, yer. Birisine karşı alçalmak, sevgide son
dereceyi aşmak anlamlarında kullanılagelen
tabirlerdendir. Tevazu ifadesi olarak kullanılır.

Bahr-ı hâkkanîde her kim ki şinâverlik ide / **Ayağı**
toprağını sürme-i ebrâr didüm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 918, Beyit 4). [ayağı toprağını, -(n)ı]

ayağı tozu [1] Ayağının tozu.

Şol kimse ki dermâna ire derdün içinde / **Ayağı**
tozun cümleye derman iledürler (Murâdî Dîvânı,
Gazel 452, Beyit 4). [ayağı tozun, -n]

ayak ayak [2] Adım adım.

Çün süllem-i hidâyet ile kâh-ı ‘izzete / Çıkıdum
ayak ayak ‘aceb a’lâ gelüp geçer (Murâdî Dîvânı,
Gazel 476, Beyit 2). [ayak ayak,]

II Yavaş yavaş.

Ey Murâdî hele feyyâzda buhl olmadı çün / Arada
ayak ayak ‘arz olunan pâyê nedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [ayak ayak,]

ayak başmak [2] Bir yere varmak, ulaşmak.

Segân-ı kûyun **ayak başduğı** yire viren bûse /
Kılupdur pâdişâhum zîr ile bâlâdan istiğnâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [ayak
başduğı, -duğı, -ı]

Çerh devvâr olmasa şâyet eger / Şems-i neyyir aña
başmazdı ayak (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit
4). [ayak başmazdı, -maz, -dı]

ayakda kalmamak [1] İşleri kötü gitmesine
rağmen yıkılmamak, çökmemek, mücadeleyi elden
bırakmamak.

Merd iseñ merdâne ol **kalma ayakda** sen dahı / Bu
Murâduñ mantıkından diñlegil şerh u beyân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 5). [ayakda
kalma,]

ayak-daş olmak [1] Yol arkadaşı, yoldaş olmak.

İki ‘âlemde ey dil saña sır-daş olmadı kimse /
Senüñle râha varmakda **ayak-daş** olmadı kimse
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 1). [ayak-daş
olmadı, -ma, -dı]

ayak ile çıkmak [1] Ayakla çıkmak. II Nefsin başı,
iradeyi ele geçirmesi.

Şakın özüñi özüñden özüñ özüñe ‘adü / **Çıkup**
ayak ile başdan tayandılar nice pây (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 4). [ayak ile çıkup, -up
]

ayağlar altında koymak [1] (Deyim) *Hor, zavallı duruma düşmek.*

Kimisin **ayağlar altında koyup** pā-māl ider / Kimisini kara yirden elin alup kaldurur (*Murādī Dīvānı, Gazel 350, Beyit 4*). [*ayağlar altında koyup, -up*]

‘ayān [49] Belli, açık, âşikâr. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nîl-i ekberden bugün pes nîl-i aşğardur **‘ayān** / Kıl teccessüs aşğar u ekberde şubh ile mesā (*Murādī Dīvānı, Gazel 16, Beyit 4*). [*‘ayān,]*

‘ayāna gelmek [1] Belirmek, ortaya çıkmak.

Şerhe gelüp oldı bes ‘ālem-i kevn ü mekân / **Geldi ‘ayāna** beyān oldı ‘ayān muṭṭali’ (*Murādī Dīvānı, Gazel 661, Beyit 2*). [*‘ayāna geldi, -di*]

‘ayān eylemek [7] Ortaya koymak, âşikâr etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Māni‘-i memnū‘dan men‘ ile ger men‘ olasın / Saña pes elṭāfını eyler ‘ayān kıl iktirās (*Murādī Dīvānı, Gazel 217, Beyit 3*). [*‘ayān eyler, -r*]

‘ayān-ı bā-beyān [1] Açıklanan, dile gelen görünürlük.

Nihān olmañ ne mümkindür **‘ayān-ı bā-beyānuñ** āh / Fe-emma vech-i kübrādur misāl olmaz misālinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1295, Beyit 3*). [*‘ayān-ı bā-beyānuñ, -un*]

‘ayān-ı bā-nihān olmak [2] Gizliliğin ayan, görüntü oluşu.

Nihān-ı bā-‘ayān ile **‘ayān-ı bā-nihān olmuş** / Murādī dilberüñ ‘arż ide cāy-ı münthādan yüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 584, Beyit 2*). [*‘ayān-ı bā-nihān olmuş, -miş*]

Nihān-ı bā-‘ayān ile **‘ayān-ı bā-nihān olmuş** / Murādī dilberüñ ‘arż ide cāy-ı münthādan yüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 584, Beyit 2*). [*‘ayān-ı bā-nihān olmuş, -miş*]

‘ayān-ı bī-‘ayān olmak [3] Görünmeden, aşikar olmadan bilinir olmak.

Çü rāzum sırrını bildi **‘ayān-ı bī-‘ayān oldı** / ‘İyānını muḥīṭ oldı nihān oldı ‘ayāniden (*Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 4*). [*‘ayān-ı bī-‘ayān oldı, -dı*]

Nihān-ı bī-nihān el-hāk **‘ayān-ı bī-‘ayān olmuş** / Murādīnün zāmīrinden ider feyezān ālāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1490, Beyit 5*). [*‘ayān-ı bī-‘ayān olmuş, -miş*]

Nihān-ı bī-nihān el-hāk **‘ayān-ı bī-‘ayān olmuş** / Murādīnün zāmīrinde ider feyezān ālāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1507, Beyit 5*). [*‘ayān-ı bī-‘ayān olmuş, -miş*]

‘ayān-ı bī-beyān [2] Dile gelmeyen, anlatılamayan açıklık, âşikârlık.

Çün **‘ayān-ı bī-beyānından** beyānumdur gelen / Her ne kim dünyāda gelmişdür ‘ayānumdur gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 1*). [*‘ayān-ı bī-beyānından, -ın, -dan*]

Zāt-ı ahfādur nişānı çün başiret ehlinün / Pes **‘ayān-ı bī-beyānıdır** yine ğam-ḥvāresi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 2*). [*‘ayān-ı bī-beyānıdır, -dür*]

‘ayān-ı māverā olmak [1] Görülen âlemin ötesinin âşikâr olması. II Kalp gözünün açılması.

Qalb-i tābān içre olmuşdur ‘ayān-ı māverā / Ey verāsın işitenler Hākka eyleñ ilticā (*Murādī Dīvānı, Müfret 14, Beyit 1*). [*‘ayān-ı māverā olmuşdur, -miş, -dur*]

‘ayānī [3] Açık, belli.

Çü rāzum sırrını bildi ‘ayān-ı bī-‘ayān oldı / ‘İyānını muḥīṭ oldı nihān oldı **‘ayāniden** (*Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 4*). [*‘ayāniden, -den*]

Ġayb-ı ‘aynından gelüp ‘ayn ile ‘aynı şād ider / ‘Ālem-i ‘ayne‘l-yākine bir **‘ayānıdır** gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1051, Beyit 4*). [*‘ayānıdır, -dür*]

Tāb uraldan ‘aks-i nūr-ı vechüñ ey sırr-ı nihān / Sen nihāniden **‘ayāniler** ‘ayān oldı ‘ayān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1090, Beyit 1*). [*‘ayāniler, -ler*]

‘ayān ile nihān [2] Açık ile gizli.

Sen Murādiden **‘ayān ile nihānı** ahlama / Gel ‘ayān ile nihānum gözle var ise başar (*Murādī Dīvānı, Gazel 369, Beyit 5*). [*‘ayān ile nihānı, -ı*]

Sen Murādiden ‘ayān ile nihānı ahlama / Gel **‘ayān ile nihānum** gözle var ise başar (*Murādī Dīvānı, Gazel 369, Beyit 5*). [*‘ayān ile nihānum, -um*]

‘ayānī mī-küned cūhhāl-i bī-bāk [1] Korkusuz cahiller kendilerini gösteriyorlar.

‘Ayānī mī-küned cūhhāl-i bī-bāk / Beyāneş rānemī dānem süriş-i hāk (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 8, Beyit 4*). [*‘ayānī mī-küned cūhhāl-i bī-bāk,]*

‘ayān itmek [5] Göstermek, açıklamak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī ser virüp sırrı **‘ayān itme** şakın / Kāşif olma kıl hāzer zinhār kılma keşf-i rāz (*Murādī Dīvānı, Gazel 573, Beyit 5*). [*‘ayān itme, -me*]

‘ayān kılmak [2] Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.

Hiṭāb idüp didi kim ey Murādī iste feyzüñden / Mesā‘il mübhemin bir bir hemān **‘ayān el-hāk** (*Murādī Dīvānı, Gazel 683, Beyit 5*). [*‘ayān kılsun, -sun*]

Ey Murādī çü saña her işi Hāk **kıldı ‘ayān** / Kim ola māni‘ ola anı ki muḥtār kıla (*Murādī Dīvānı, Gazel 1350, Beyit 5*). [*‘ayān kıldı, -dı*]

‘ayān olmak [36] Açık, aşikar, gözle görünür olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dümü‘-ı ‘aynın ağıttı semā çün tırdı arz üzre / Gelüp şevke **‘ayān oldu** ne kim var kendüde ihfā (Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [‘ayān oldu, -dı]

‘ayān ü nihan [1] Açık ve gizli. II Her şey; masiva.

Almaduñ ‘ayna cümle **‘ayān ü nihānı** sen / ‘Ayn ile Hāk idüp durur ey dil ‘ayān seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 4). [‘ayān ü nihānı, -ı]

‘ayān [2] Gözler.

Müheyyādur **‘ayāna** fî’l-kıyāma / Anuñ çün oldu defter üzre hāsib (Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [‘ayāna, -a]

‘Iyān olalı vücūdum vücūda bürhānum / Nihān olalı **‘ayānumdadur** yine bu sebāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2). [‘ayānumdadur, -um, -da, -dur]

a‘yān [3] İleri gelenler.

Ey Murâdî çü sözüñ oldu senüñ gayb-ı lisān / Bunı fehmi eylemek **a‘yāne** igen müşkil olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 5). [a‘yāne, -a]

Muhteliñ olmağñ **a‘yān** ile ger efkār ile / Hürmeti ister iseñ yahşî dile ‘uzletden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [a‘yān,]

‘İşveyle kıldı cümleten **a‘yāna** ‘ayn-ı hāl / Bir kimse irmedi bu şecerden budağuma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 2). [a‘yāna, -a] (Kelimenin “gözler” anlamı da değerlendirilmeli)

āyāt [8] 1. Ayetler, nişaneler.

Vahdet hāzīnesinden her kim ki aldı gevher / **Āyāt-ı** ‘ışk okudı **āyāta** irdi el-hāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [āyāta, -a]

Pür-āyet olupdur tek bakşam kamu **āyāta** / Her ne ki gelür ‘ayna görindi baña el-hāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [āyāta, -a]

Zevk eyledigüñ gördigüñ **āyāt** Hāk için / ‘İşk ile gehî eyledigüñ āhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 4). [āyāt,]

Gel Murâdîñ kelāmın bulduñ ise sen lezīz / Her ne deñlü kim dilerseñ şerh ide **āyātdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [āyātdan, -dan]

‘Ārif-i küll-i rumūza şormışam **āyātdan** / Didi olmuşdur şüyü‘ı nefy ile isbātdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 1). [āyātdan, -dan]

Muşarraḥ yazılmış yine beyyināt / Gel **āyātı** gör kim odur kātī‘at (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [āyātı, -ı]

2. Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, ayetler.

Çü şubḥ-ı şādıkı gördüm ki mahv ider zulümāt / Okurdı Fāliku‘l-ışbāḥ ile nice **āyāt** (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [āyāt,]

Felāḥ ü fevzi isterseñ gönülde sırrı isterseñ / Muṭī‘ olgıl ne kim emr eyledi tenzīl ü **āyāta** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [āyāta, -a]

āyāt-ı ‘ayn-ı lafz [1] Sözün kendisinin ayetleri. II Kur'an ayetleri.

Āyāt-ı ‘ayn-ı lafzı nāmūs-ı ekbere şor / Bī-şavt u bī-hurūfı gel aña cān ü dilden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 4). [āyāt-ı ‘ayn-ı lafzı, -ı]

āyāt-ı feth [1] Fetih âyetleri. Kur'an'ın kırk sekizinci suresi olan Fetih suresinin âyetleri.

Āyāt-ı feth ezberledüm ki şubḥ-ı şādıkıdur bu gün / Aşl-ı müsebbebdür viren ‘özü itmezüz esbābda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [āyāt-ı feth,]

āyāt-ı ḥakīm [1] Allah'ın ayetleri.

Maḥz-ı ḥikmetden hüveydādur bu **āyāt-ı ḥakīm** / Arada bir nesne oldu murğ-ı mā vü mār u mūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 3). [āyāt-ı ḥakīm,]

āyāt-ı ‘ışk [1] Aşk ayetleri.

Vahdet hāzīnesinden her kim ki aldı gevher / **Āyāt-ı ‘ışk** okudı āyāta irdi el-hāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2). [āyāt-ı ‘ışk,]

āyāt-ı ḳalb [1] Gönül âyeti, gönülde olan âyet, iz, eser.

‘Ulüm-ı zāhire bāṭın yine bu bāṭına zāhir / Zuhūr-ı ‘Alleme‘l-esmā benüm **āyāt-ı ḳalbümde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [āyāt-ı ḳalbümde, -üm, -de]

āyāt-ı kübrā [2] En büyük ayetler.

Ben inanmışam saña **āyāt-ı kübrā** ḥākḳ‘içün / Mü‘minem her ḳavl ü kārūna sen imān iste tek (Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 2). [āyāt-ı kübrā,]

Ey varakdan naḳl iden **āyāt-ı kübrā** ḥarfini / Levḥ-i maḥfūza nazar ḳıl tā ‘ayān ola delīl (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [āyāt-ı kübrā,]

āyāt-ı şubḥ [1] Sabah âyeti, izi, belirtileri.

Āyāt-ı şubḥ içinde oldu kamer münevver / Leyl-i ed‘ac içre seyyāredür icāba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [āyāt-ı şubḥ,]

‘ayb [5] Ayıp, kusur, hata. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görme şaḳın özüñi bakma ḳişi **‘aybına** / Hāk ile berāber o ḳadrūñ ola tā a‘lā (Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 3). [‘aybına, -ı, -(n)a]

‘ayb eylemek [4] Kınamak, ayıplamak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mest-i lâ-ya' kıl gezersek zâhidâ 'ayb eyleme / Tâ belî bezminden açıkdur bizüm mey-hânemüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [*'ayb eyleme, -me*]

'ayb-ı 'ayn [1] Kusurlu, noksan gören göz.

Añladum 'ilm-i hâkîkümde bu inşâ şüverin / 'Ayb-ı 'aynum gözedürven yine bu inşâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [*'ayb-ı 'aynum, -um*]

'ayb-ı hüviyyet [1] Kimliği, aslı ayıplı, kusurlu.

'Ayb-ı hüviyyetde çün oldı zamân muṭṭali' / Vâkıf-ı esrâr olup oldı nihân muṭṭali' (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 1). [*'ayb-ı hüviyyetde, -de*]

'ayb itmek [5] Ayıplamak, kınamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sünbüle karşı ger ağlar isem 'ayb itme baña / Bakduğumca aña ol zülfi muṭarrâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [*'ayb itme, -me*]

'ayb kılmak [3] Ayıplamak.

Bu gözüm mâh-ı nev gördükçe kılmân 'ayb ağlarsa / Anuñ ağladuğı oldur ki bir kaşı hilâl ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [*'ayb kılmân, -ma, -n*]

Bu Murâda 'ayb kılmân ger ide divânelik / 'İşk-ı yâr idüpdür anı târ ü mâr ü târ ü mâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 5). [*'ayb kılmân, -ma, -n*]

'Ayb kılmân eger âvâre olam çün Mecnûn / Kande kim baksa gözüm ol şacı leyli görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [*'ayb kılmân, -ma, -n*]

'ayb olmak [1] Ayıp olmak, utandırarak bir halin oluşması.

Şormak 'ayb olmasun ey dilber-i şîrîn-hârekât / Leblerüñ la'l-i Bedehşân mı yahûd âb-ı hayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [*'ayb olmasun, -ma, -sun*]

aydına çıkmak [1] Aydınlığa çıkmak.

Maṣṣûd-ı ezel nedür gel aña / Çık aydına kalmağıl dücâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4). [*aydına çık,]*

aydın itmek [2] Aydınlatmak, nurlandırmak.

Gel berü baş u cânı vir var ise 'ışka ṭâkatûñ / Aydın iden derünını olmadı ol dücâ dücâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [*aydın iden, -en*]

Dünyâ karañudur güzelüm sensizin baña / Aydın iden anı baña sen âfitâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [*aydın iden, -en*]

âye [1] Kimsenin inkâr edemeyeceği alâmet, işâret, nişan.

Sâ'at olmasa yakîn olmaz idi şakk-ı kamer / Oldı çün var idi anuñ barmağında âyesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 4). [*âyesi, -s, -i*]

âyende [2] Gelen, gelici.

Beyân-ı sırr-ı mâ-evhâ hevâdan olmadı kaṭ'a / Egerçi kavlı bî-hadde revende ile âyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2). [*âyende,]*

'Ayn-ı kader egerçi tağyire kâbil olmaz / Likin kaṣâ-yı hükmüñ âyende bir bahâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [*âyende,]*

âyet [22] Kur'anın müstakil mânâ ifade eden her cümlesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rabbi enzilni du'âsiyla du'âsın isteyen / Âyetin münzeldi buldı eyledi ol dem ku'üd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [*âyetin, -in*]

âyet-i 'arş [1] Göklerin (göğün en yüksek tabakası) ayeti. II Mülk Suresi'ne telmih.

Âyet-i ekber olsa dil âyet-i 'arş kürs olur / Cân ile bendesi olan cehd ide mi kıtâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [*âyet-i 'arş,]*

âyet-i âyet-i ümmü'l-kitâb [1] Kitapların anasının ayeti [Sana Kitab'ı indiren odur. Onda Kitab'ın temeli olan kesin anlamlı ayetler vardır (3/ Âli İmrân 7; 13/Rad 39)] nin âyeti.

'Avn-ı Bârî anda oldı her nefes / Bunı şârih âyet-i âyet-i ümmü'l-kitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 3). [*âyet-i âyet-i ümmü'l-kitâb,]*

âyet-i büşrâ [1] Müjdeleyen ayet.

Âyet-i kübrâ virür 'âlemlere neşv ü nemâ / Âyet-i büşrâ ile ins ile cinn eyler maḳâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [*âyet-i büşrâ,]*

âyet-i ekber olmak [1] (Allah'ın kudretini gösteren) ulu ayet.

Âyet-i ekber olsa dil âyet-i 'arş kürs olur / Cân ile bendesi olan cehd ide mi kıtâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [*âyet-i ekber olsa, -sa*]

âyet-i Hudâ [1] Allah'ın âyeti.

Muşḫaf durur cemâlûñ ey mihr-i rûḥ-efzâ / Saṭr-ı kaşuñ nigârâ bil âyet-i Hudâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [*âyet-i hudâdur, -dur*]

âyet-i inni ena'llâh [1] "innî enallâhu rabbul âlemîn" Mânâsı: Şüphesiz ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. (Kasas Suresi/30.ayet).

Âyet-i inni ena'llâh oldı münzel 'âleme / Çeşm-i 'ayn ile anuñ dâ'im temâşâsındayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). [*âyet-i inni ena'llâh,]*

âyet-i kübrâ [15] Büyük ayet, mucize 83/3b 79/Naziat 20: Ve ona en büyük mucizeyi gösterdi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pes didi aña “Kâf” dahı “Kur’ânun mecîdün” / “Ve’n-Necm”den didiler **âyet-i kübrâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 3*). [*âyet-i kübrâ,]*

âyet-i kübrâ olmak [2] *Büyük âyet. II Mucize olmak.*

Gel Murâduñ vukûfın it tahşil / Olasın sen de **âyet-i kübrâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 6*). [*âyet-i kübrâ olasın, -a, -sın]*

Murâdî **âyet-i kübrâ olupdur** bilen a’lâyı / Şuña kim irişür büşrâ geçer a’la vü ednâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 5*). [*âyet-i kübrâ olupdur, -up, -dur]*

âyet-i naşrun min’allâh [1] “Zafer Allah’tandır.” (*Saff, 61/13*).

Seyf-i kudret çün şalındı kesdi düşmen gerdenin / **Âyet-i naşrun min’Allâh** indi her câ gel berü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4*). [*âyet-i naşrun min’allâh,]*

âyet-i Rahmân [1] *Allah’ın ayeti.*

Cemâli **âyet-i Rahmân** vişâli derdüme dermân / Anı kim medh ide bile o bir lutf-ı Hudâ ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3*). [*âyet-i rahmân,]*

âyet-i rahmân-ı ‘ışk olmak [1] *Allah’ın ayetinin aşkı olmak.*

Ber ü bahtırñ hâkimidür cüz’ ü küllün makdemi / Mâ-şaşal bil kim **olupdur âyet-i Rahmân-ı ‘ışk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 4*). [*âyet-i rahmân-ı ‘ışk olupdur, -up, -dur]*

âyet-i ümmü’l-kitâb [2] *Kitapların anasının ayeti [Sana Kitab’ı indiren odur. Onda Kitab’ın temeli olan kesin anlamlı ayetler vardır (3/ Âli İmrân 7; 13/Rad 39)].*

Levh-i dilde çün yazıldı **âyet-i ümmü’l-kitâb”** / Her hurûfına virilmüşdür nice biñ biñ cevâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 1*). [*âyet-i ümmü’l-kitâb”,]*

Levh-i dile mestür olalı **“âyet-i ümmü’l-kitâb”** / Fî-’ilmihi âyâtünâ ‘an-sırrihi ihlâşunâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 3*). [*“âyet-i ümmü’l-kitâb”,]*

âyet-i ‘unvân-ı kelâm-ı kadîm [1] *Kur’an-ı Kerim kitabının âyeti.*

Bi’smi’llâhi’r-Rahmâni’r-Rahîm / **Âyet-i ‘unvân-ı kelâm-ı kadîm** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 1*). [*âyet-i ‘unvân-ı kelâm-ı kadîm,]*

âyet-i zî’l-beşer [1] *İnsana dair olan izler, işaretler.*

Âyet-i zî’l-beşer nedür âdem olan bilür anı / Âdem olanı ey beşer herkese nâfi’ anlağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 3*). [*âyet-i zî’l-beşer,]*

ayık [6] *Aklı başında; kendinde ve bilinçli olan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lâm elifden añladuñ mı hâ vü mimüñ remzini / Her kim anı añar ise dimezem **ayık** aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4*). [*ayık,]*

ayık olmak [2] *Kendinde, bilinçli olmak.*

Bezm-i ‘ışk-ı ezeliden nice dil **ayık ola** / Bir kadeh cür’ası mest eyledi cânı cânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1*). [*ayık ola, -a]*

Ben cür’a-i nüş itmezem **olmaz** idüm **ayık** / Kırtardı cihânüñ beni nef’ ü zararından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 2*). [*ayık olmaz, -maz]*

ayılmak [2] *Ayılmak, uyanmak.*

Hayât-ı câvidânumdur humâr-ı şevkûñ ey dilber / Ebed **ayılmazam** şunduñ ezelde çünki peymâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 2*). [*ayılmazam, -maz, --am]*

ayırmak [18] *1. Ayırmak, ayrı düşürmek.*

Maḥabbetden beni **ayıрма** yâ Rab / Çü verd-i büstânumdur maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 19*). [*ayıрма, -ma]*

Seni sevmekde şol ḥadde varupdur bu dil-i şeydâ / Anı **ayırmaya** ger cümle ‘âlem kılalalar tedbir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 3*). [*ayırmaya, -ma, -(y)a]*

Pây-ı şadâkat dâ’imâ muḥkem olup sâbit ola / **Ayırmaya** yirden seni her yaña dest olsa kemer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4*). [*ayırmaya, -ma, -ya]*

Çün **ayırdı** felek bizi senden / Gele mi gözüme behişt ile hür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 2*). [*ayırdı, -dı]*

Yokdur beḳâsı çün kim bu çarḥ-ı nüh-tibâkuñ / Ḳalbün **ayıрма** Ḥaḳdan ḥandân olam dir isen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2*). [*ayıрма, -ma]*

Temennâ vaşluñ olmışdur baña ey yâr-i pinhânı / Murâdum bu durur senden **ayıрма** bu temennâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3*). [*ayıрма, -ma]*

Beni senden cüdâ kılmağa her kim eyleye tedbir / **Ayır** kıymetlünden anı dilerven ben hemân senden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2*). [*ayır,]*

İlâhi senden **ayıрма** dili senden beni senden / Şu mâhî çıka deryâdan anuñ ḥâli neye vara (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5*). [*ayıрма, -ma]*

Yâ ḥabiba’llah **ayıрмаğıl** cemâlünden beni / Yâ resula’llah **ayıрмаğıl** cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1*). [*ayıрмаğıl, --ma, --ğıl]*

â ḥabiba’llah **ayıрмаğıl** cemâlünden beni / Yâ resula’llah **ayıрмаğıl** cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1*). [*ayıрмаğıl, --ma, --ğıl]*

Yâ şeffi’e’l-müznibîn ü yâ delile’l-‘âcizîn / Yâ resula’llah **ayıрмаğıl** cemâlünden beni (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2). [ayırmağul, --ma, --ğul]

Luṭf ü iḥsân u mürüvvet eyle baña yâ şefî' / Yâ resula'llah **ayırmağul** cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [ayırmağul, --ma, --ğul]*

Saňa erzânî olan ol sırr-ı vahdet ḥaḳkı'cün / Yâ resula'llah **ayırmağul** cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 4). [ayırmağul, --ma, --ğul]*

Bu Murâdî derdmendüñ derdine dermân idüp / Yâ resula'llah **ayırmağul** cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 5). [ayırmağul, --ma, --ğul]*

2. Ayırt etmek; birkaç şeyi birbirinden ayıran niteliği anlamak, tefrik etmek.

Ḥaḳḳ ile bâtiluñdan **ayırduñ** ise kendüñ / Bil kıymetüñ bulunmaz degmede bu ḥaḳîkat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [ayırduñ, -du, -n]*

Ḥaḳḳı bâtıldan **ayırmaýınca** kendüm bilmedüm / Ben cemâline senüñle olmuşam bînâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 4). [ayırmaýınca, -ma, -y, -ınca]*

Bir meḥkedür zıkr-ı Ḥaḳ kim feth ider müşkilleri / **Ayırur** her ma'deni budur anuñ ḥaşıyyeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 3). [ayırur, -ur]*

II Ölüm.

Cân-ı şîrinden nice şâh u gedâyı **ayırup** / Eylemişdür kara yir altında şâhum pây-mâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [ayırup, -up]*

âyin [2] Merasim, tören.

Göñül cemâline karşı tutupdur âyine / Kodı çü **âyinini** bunda geldi âyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [âyinini, -i, -n, -i]*

Göñül cemâline karşı tutupdur âyine / Kodı çü âyinini bunda geldi **âyine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1). [âyine, -e]*

âyine [61] Ayna.

Emvâc-ı yem tağıldı çü her küşeden yaña / Her kaṭresi bir **âyine** oldu cihân-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [âyine,]*

Münkaṭı' olmadı yine zen tuta merde **âyine** / İş bu durur her **âyine** oldılar iki reh-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [âyine,]*

Tutar mir'ât-ı dilde çün cemâl 'aksine **âyine** / Beyân-ı beyyinatüñdan saña bürhân ider yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [âyine,]*

Lîkin iden aña nazar çeşmini eyleye şavâb / Âyineyi her **âyine** âyinedâr gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [âyine,]*

Lîkin iden aña nazar çeşmini eyleye şavâb / **Âyineyi** her âyine âyinedâr gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [âyineyi, -(y)i]*

Zamîr **âyinesine** gelen ḥaḳîkîdür / Konuldu dâ'ire-i nokṭadan bu zâd-ı vülûc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [âyinesine, -si, -(n)e]*

Tûṭı-yi câna virür ta'lim için bir **âyine** / Anuñ için 'ilmini şevk ile her an arturur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3). [âyine,]*

Jeng-i ğayrıdan göñül **âyinesin** sil didi yâr / Âyine bilmez misin sildükçe a'lâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [âyinesin, -si, -n]*

âb urdu cemâl **âyinede** berk-ı muşavver / Bu şüret-i dil-keş yine râz ile nihân-dâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [âyinede, --de]*

Âyinemüz cemâl-i ḥabîbe nazardadır / Her dem misâlümüz yine rüy-i eseredür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1). [âyinemüz, -müz]*

Cemâl **âyinesin** şahid oldu çün kâşif / Lisân-ı kâli koyup özge hâle râğıbdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [âyinesin, -si, -n]*

Görinür **âyinede** ruh-sâr-ı cânân yüz-be-yüz / Âşkara görsem anı âh bir an yüz-be-yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 1). [âyinede, --de]*

Âyine-i 'iber-nümâ oldu çü kalb-i âdemi / **Âyinede** cemâlüne karşı durur cemâlümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 2). [âyinede, --de]*

Âyine çün göstere ruh-sârunuñ 'aksin baña / Gelmez illâ 'aynuma her ne gelürse nûr imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [âyine,]*

Gören rüy-i ḥabîbi **âyinemde** / Bu vech ile nazarda oldu kâni' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 3). [âyinemde, -m, -de]*

Murâdî 'ayn-ı ḥaḳḳıyyetdedür maḥz-ı başâr çün kim / Tutup elde cemâl **âyinesini** râha yüz tutduk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [âyinesini, -sini]*

Beni rüyünda gördi **âyine** / Didî olmuş işüñ tamâm el-ḥaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 2). [âyine,]*

Mir'ât-ı ğayba nâzır olan seyr ider 'uyûn / **Âyinesin** kapar ḥaṭ ü ḥalûñ gören senüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [âyinesin, -si, -n]*

Gördüm çü 'aynumı iki şüretde bir misâl / **Âyine** gösterür nice yüzden nice cemâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [âyine,]*

Cemâlün **âyinesini** nazarda göstergil / Telaṭṭuf ile bu ḥüsnün eserde göstergil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 1). [âyinesini, -sini]*

'Ayn-ı ḥaḳîkate yine 'ayn ile nâzır **âyine** / Cümle başîret ehline vâhid olur kamu ümem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2). [âyine,]*

'Ayn-ı ḥaḳîkate yine 'ayn ile nâzır **âyine** / Cümle başîret ehline vâhid ulu kamu ümem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 2). [âyine,]*

Nice nice bu vechüne muḳâbil oldu **âyine** / Murâdî ḥüsnüñi gördi 'aceb dîdâr imişsin sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [âyine,]*

Nice sakı-yı şafâdur kim şafâ-yı pür-şafâ sende / Muşaffâ olsa **âyine** 'ayân olur 'ayânumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 2). [âyine,]

'Ayn-ı vücûduñ gösterür mir'ât-ı dil **âyinedür** / Dil şerhini dilden dile güş itme gayr efsânesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [âyinedür, -dür]

Gösterür yâr yüzün **âyinede** / Hikmet oldur 'acebde **âyinede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [âyinede, -de]

Lem'anun 'aksine evvel tutdı mir'ât ehl-i 'ışk / Tâb urdı şems-i enver şındı yandı **âyine** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [âyine,]

Rûy-i dildâra nazar saldı gözüm **âyinede** / Oldı gâ'ib nazarum gâ'ibedür **âyinede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [âyinede, --de]

Rûy-i dildâra nazar saldı gözüm **âyinede** / Oldı gâ'ib nazarum gâ'ibedür **âyinede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1). [âyinede, --de]

Ey Murâdî ikilik birlige yol virmez imiş / Bakmağa **âyineye** saña misâlün perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5). [âyineye, -y, -e]

Gördüm ki lutf ile beni yâr eyledi yine / Lâzım budur ki bir olam aña her **âyine** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1). [âyine,]

Necm-i hüda tarîkine **âyine** reh-nümâ / Gözler dikerler aña ki aña bulına râh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 3). [âyine,]

Lem'a-i mihr-i tâbı ger âb içinde 'aks ide / Fî'l-mesal oldı bu maħal **âyinedür** cemâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [âyinedür, -dür]

II Gönül.

Gel berü rengi gider **âyine** şaykal eyle / Bilesin sende nedür hâşıl olan bu şüret (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 4). [âyine,]

Tutar **âyineler** şaf şaf görünür yir yirin şüret / Bu şüret şüret-i vâhid-nümâyişde nümâ mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [âyineler, -ler]

Bir nefesde eyledüm gâyet celî mir'atımı / **Âyine** çünkü mücellâ ola a'lâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [âyine,]

Her nazarda çün nümüdâr-ı şuverdür âyine / **Âyine** şüretle memlû lîk şüret bir eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [âyine,]

Her nazarda çün nümüdâr-ı şuverdür **âyine** / Âyine şüretle memlû lîk şüret bir eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [âyine,]

Jeng-i gayrıdan gönül âyinesin sil didi yâr / **Âyine** bilmez misin sildükçe a'lâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [âyine,]

Çü **âyine** tutuşurlar misâl ile ma'nî / Teferrüc arada bir hûb-ter temâşâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [âyine,]

Oldı mu'ayyen aña hâl-i cemâl-i habîb / Şol ki anuñ kalbinuñ **âyinesi** sâdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 2). [âyinesi, -si]

'Acebdür hubb-ı yâr ey dil ki vâhiddür bu vahdetde / Tutarlar her taraf **âyine** şüret kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [âyine,]

Keşf-i hucb itse ne ğam kâşif-i mutlakdur bu / Perde-dâr **âyinesi** aña beğâdur yine bes (Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [âyinesi, -si]

Ġıl u ğışdan eridüp kalbi muşaffâ eyle / Da'vâ-yı vech idenüñ **âyinesi** şâf gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [âyinesi, -si]

Âyinem açalı görürem cümle 'âlemi / Her ne ki buldum anda olupdur şafâ senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [âyinem, -m]

Ey Murâdî kalbünüñ **âyinesin** / 'İşk ile pāk ü mücellâ eylegil (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 5). [âyinesin, -si, -n]

Şüretüñ **âyinesi** mir'âta sûretdür yine / İsteme mînâda şeklüñ ref' kıl ğitsün zulem (Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [âyinesi, -si]

Bu Murâdî gice gündüz gicesin gündüz ider / Mün'akis oldı bu **âyinede** şems u kamer (Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 5). [âyinede, -de]

Gösterür yâr yüzün **âyinede** / Hikmet oldur 'acebde **âyinede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [âyinede,]

Bilse idüñ eger Murâdî sözün / Kâ'il olur idüñ bu **âyinede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 5). [âyinede, -de]

Sem'üme irdi nidâ çün câna cân irdi yine / Bakmağ için rüyuma bir **âyine** virdi yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [âyine,]

'Âlemi bir nokta gördüm cümleten **âyinede** / Nâzıram ben lâ-mekânî 'âlemüñ devrânına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [âyinede, -de]

Gösterür her veche yüzden bize şüret **âyine** / Cümleñüñ naķş-ı hayâlin dil komışdur âyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [âyine,]

Gösterür her veche yüzden bize şüret âyine / Cümleñüñ naķş-ı hayâlin dil komışdur **âyine** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [âyine,]

Tûti-i câna döner söyletmek için **âyine** / Añla ğüftârını ğüftâr-ı zülâlınden yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 3). [âyine,]

Hâtruñ bulındı çün âyinede **âyinesi** / Mahv olındı kalmadı hâtrda her kim hâtır (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [âyinesi, -si]

Hâtruñ bulındı çün **âyinede** âyinesi / Mahv olındı kalmadı hâtrda her kim hâtır (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [âyinede, -de]

Āyineñi gel eyle mücellâ vü şafâ-bağış / Her söze inanma aña her dem nazar eyle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1414, Beyit 2). [āyineñi, -n, -i]

Komış āyinesinde bir ‘alâmet / Bulur mir’ât ‘alâmetden kerâmet (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 17, Beyit 3). [āyinesinde, -sin, -de, -]

II Aşıkların yüzü.

Vechümün āyinesinde vech ile gördüm vücûh / Ol cemîl oldı cemâl oldı benüm mâhiyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 884, Beyit 2). [āyinesinde, -sin, -de]

II Allah'ın tecelli ettiği yer.

Beni peydâ kıldan sen saña āyinedür kalbüm / Bu kavli söyledüm ammâ yine a'lâ olan sensin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1012, Beyit 2). [āyinedür, -dür]

āyinedār [2] Ayna tutucu, tutan.

Lîkin iden aña nazar çeşmini eyleye şavâb / Āyineyi her āyine āyinedār gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 151, Beyit 3). [āyinedār,]

Cümle ‘âlem şüreti āyine-dār / Hâşa li'llâh göstere ağıyâra rûy (Murâdî Dîvânî, Gazel 1569, Beyit 4). [āyine-dār,]

āyinedār olmak [1] Ayna tutmak, göstermek.

Dutalı mir’âtı rûya oldı rû āyinedār / Birbirine ger mukābil ola peydādur cemâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 776, Beyit 2). [āyinedār oldı, -dı]

āyine dutmak [2] Ayna tutmak. II Yansıtmak, ortaya çıkarmak.

Cemâlî āyine dutdı cemâlûme karşı / Cemâlin ahladum ahsen yine cemâlinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1387, Beyit 3). [āyine dutdı, -dı]

‘Ömr-i ‘azîze şâhum ‘ömr oldı yine mir’ât / Āyine dutdı kudret nûr-ı hüda öñinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1405, Beyit 4). [āyine dutdı, -dı]

āyine-i ‘âlem-nümâ eylemek [1] Alemleri gösteren ayna olmak.

Ŧakdı kanadıdır aña kıldı bu ni’meti ‘atâ / Āyine-i ‘âlem-nümâ eyledi virmedi zevâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 807, Beyit 2). [āyine-i ‘âlem-nümâ eyledi, -di]

āyine-i aşfâleyin [1] En saf, en temiz ayna gibi.

Pes andan saykal-i tevḥîdi ur sen âhen-i kalbe / Ola āyine-i aşfâleyin daḥı çü cām-ı Cem (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 3). [āyine-i aşfâleyin, -leyin]

āyine-i cemal [1] Güzellik aynası.

Āyine-i cemâlün şâm-ı cihân-nümâdur / Her kim nazar kılsa gönli gözi şafâdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 500, Beyit 1). [āyine-i cemâlün, -ün]

āyine-i dil [1] Gönül aynası.

Maḥcûb olur mı āyine-i dil nemedle pes / İkrâh ile hicâbını kılmasa perde-dân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1137, Beyit 4). [āyine-i dil,]

āyine-i ḥüsn [1] Güzellik aynası.

Bakuben āyine-i ḥüsnüñe yazdum kat kat / Bulmadum ḡayrıyı bir nokta misâlünde senün (Murâdî Dîvânî, Gazel 736, Beyit 4). [āyine-i ḥüsnüñe, -ün, -e]

āyine-i ‘ibret [2] İbret aynası.

Ey ki mir’ât-ı ruḥun āyine-i ‘ibretdür / Sen vaḥîd ise bu kârûnda ne cem‘iyyetdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 434, Beyit 1). [āyine-i ‘ibretdür, -dür]

Murâdî nesne yok zâhir ‘amelden / Velî āyine-i ‘ibret-nümâyuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 605, Beyit 5). [āyine-i ‘ibret-nümâyuz, -(y)uz]

āyine-i ‘iber-nümâ olmak [4] İbret gösteren ayna olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nûr-ı ‘ışkuñ lem‘asından irse kalbine eser / Olur idi bu Murâd āyine-i ‘ibret-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 20, Beyit 5). [āyine-i ‘ibret-nümâ olur, -ur]

āyine-i kalp [3] Kalp aynası.

Sil ḡubâr-ı ḡayrıdan āyine-i kalbün Murâd / Rûy göstermez şu mir’ât üzere kim sevdâ gezer (Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 5). [āyine-i kalbün, -ün]

Āyine-i kalbünü eyle muşaykal ki tā / Añlayasın nefsünü kim nice ḥâletdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 495, Beyit 3). [āyine-i kalbünü, -ün, -i]

Sen Murâduñ ger kelâmiyle kılasın pes ‘amel / Kalmaya āyine-i kalbünde bir zerre zûlem (Murâdî Dîvânî, Gazel 885, Beyit 5). [āyine-i kalbünde, -ün, -de]

āyine-i maḥabbet [1] Muhabbet aynası.

Āyine-i maḥabbet behḥâc olalı kalbe / Kalmadı nesne maḥfî cümle görindi şüret (Murâdî Dîvânî, Gazel 191, Beyit 2). [āyine-i maḥabbet,]

āyine-i muḥakḡak olmak [1] Hakikatin aynası olmak.

Mir’ât-ı şüret içre dinildi len terânî / Āyine-i muḥakḡak oldı bize ḡavâtır (Murâdî Dîvânî, Gazel 504, Beyit 3). [āyine-i muḥakḡak oldı, -dı]

āyine itmek [2] Ayna gibi saf, berrak olmak.

Kalbi idüpdür āyine çün vech-i aḡsenün / Ḥüsnün durur kılan yine mir’ât-ı bâ-şafâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 2, Beyit 3). [āyine idüpdür, -üp, -dür]

Güş kıl kavli Murâdî olasın tā şafî / Kalbünü lem‘a-i nûr ile idüp āyine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1343, Beyit 5). [āyine idüp, -üp]

āyine-i zihñ [1] Zihin aynası.

Şol kimse ki kalbinde her laḡza şafâ vardur / Āyine-i zihñinde her vechi nümâ vardur (Murâdî

Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1). [âyine-i zihninde, -i, -n, -de]

âyine kılmak [2] *Ayna kılmak, tecelli etmek, yansımak.*

Seni hallâk-ı cihân **âyine kılmış** özine / Yüzini göstere tâ kim bula kalbün behcet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3*). [*âyine kılmış, -miş*]

Kıldum çü âb-gîne-i cismümi **âyine** / Pes soñra añladum ki muhîr-nümâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 4*). [*âyine kıldum, -du, -m*]

âyineler aşmak [1] *Ayna asmak. II Gönül aynası.*

Cemâl-i yâre sebep olmağ için ey ‘ârif / Tarafda **âyineler aşmışuz** mekânnumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 4*). [*âyineler aşmışuz, -miş, -uz*]

âyine olmak [1] *Ayna olmak.*

Şüretüm **âyine olmuş** görünür şürette / Beni taşvir ideli bende durur şürette (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 1*). [*âyine olmuş, -miş*]

âyine tutmak [13] *Ayna tutma; göstermek, ortaya çıkarmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Münkaṭı ‘olmadı yine zen **tuta** merde **âyine** / İş bu durur her âyine oldılar iki reh-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2*). [*âyine tuta, -a*]

ayru [2] *Ayırmak; ayrı, uzak.*

Nice ola andan **ayru** çünkü **ayru** olmadı / Geç idüp iki cihânı bulmadı aña bedel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 2*). [*ayru, -u*]

Hakdan **ayru** bulımadum özüme çâre-geri / Cümleyi terk idüben anı temennâ kıldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 4*). [*ayru, -u*]

‘ayn [104] 1. Göz.

Hakḳâ budur ki ‘ayn-ı ‘inâyetdedür hüdâ / ‘Ayn-ı hakikatüme bu **‘ayn** oldu reh-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 1*). [*‘ayn,]*

Tâb-ı nûruñ **‘aynuma** oldu cilâ-yı nûr-ı tâb / Lîk çeşmüm nûrî nûrından münevverdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2*). [*‘aynuma, -um, -a*]

Dilberâ kühl-i şafâ hânî ben almam **‘ayna** / Hâk-i pâyün olur iken iki çeşmüme cilâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3*). [*‘ayna, -a*]

Bu sem‘üñ güşunı aç kim olasın müstemi‘ kavli / Bu **‘aynuñ** çeşmini eyle küşâde olasın bînâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3*). [*‘aynuñ, -un*]

‘Arz eyleme habîbüm vechüñ nikâb içinde / Nice bir olsa her dem bu **‘ayna** rüyuñ ihfâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3*). [*‘ayn-a*]

Hicâb-ı perde baña kılma gayrı yâ Rabbî / Ki ola **‘aynuma** mekşûf rüy-i bî-hemtâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 2*). [*‘aynuma, -um, -a*]

Ağ u karası **‘aynuñuñ** birbirine karâbeti / Hâṭruña alup bunıñ remzini dilde yaz kitâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4*). [*‘aynuñuñ, -un, -un*]

Diler iseñ bulasın vaşl-ı habîb / Kıl cigerde tâb hem **‘aynuñda** âb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4*). [*‘aynuñda, -un, -da*]

Nikâb-ı bâ-‘ayân altında maḥcûb / ‘İyân-ı bânihân vechinde **‘aynum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3*). [*‘aynum, -um*]

Ya Rab nedür bu hikmet **‘aynumda** Hakḳ isbât / Vâhid durur fu‘âdum kudretde oldı kerrât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1*). [*‘aynumda, -um, -da*]

Çü tenzîh eyledi gayrından **‘aynın** / Velî kudretle rütbet oldı fiṭrat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 2*). [*‘aynın, -ın*]

Şâhidem ben şâhidem **‘aynındadır** aşl-ı şühûd / Zîr-i dest-i muṭlak olmuşdur bugün miftâh-ı cûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1*). [*‘aynındadır, -ın, -da, -dur*]

Görindi gayb ile **‘aynumda** çün kemâl-i vücûd / Cihânıñ aña ‘uyûnına bu ḥayâl-i vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1*). [*‘aynumda, -um, -da*]

Çü ‘ayn-ı rahmetimiş bilmişem fûn-ı kemâl / Bu **‘aynumuzda** akarsa n’ola zülâl-i vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3*). [*‘aynumuzda, -(u)muz, -da*]

Cihânı var mübeyyinler didüm n’eyler beyânı dil / Didi **‘ayn** ile ‘ayn-ı Hakḳı dâ‘im her naẓar göster (*Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4*). [*‘ayn,]*

‘Ârifün **‘aynındadır** nûr-ı cemâl-i tâb-ver / Cânı kurbân eylemekdür ‘âşıka ednâ hüner (*Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1*). [*‘aynındadır, -ın, -da, -dur*]

Fi‘lî fi‘le kıldı tebdîl ‘ayn-ı vâhidde Murâd / ‘Aynı **‘ayna** kavli kavle evvel âhır aç başar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5*). [*‘ayna, -a*]

Fi‘l ü kavlümden hâzer kılsam yine tâlib benüm / Maḥz-ı zâhir **‘ayn** olursam nâm-ı mâfiḥâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2*). [*‘ayn,]*

Fetvâ-yı ‘aynı **‘ayn** ile bilmek hüner degül / Aña Murâdî gayb ile ‘ayn-ı ‘atâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6*). [*‘ayn,]*

Buldum yüzümde ben eserin hüsn-i vechüñüñ / Her **‘ayn** ile ihâtası medd-i başardadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2*). [*‘ayn,]*

Tâb uraldan dilde mihr-i ‘ışḳ-ı yâr / Zerreñdür **‘aynümde** gayrı ne ki var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1*). [*‘aynümde, -üm, -de*]

Ma‘nâda gayb ile aña yâr ile tenhâdayuz / Gerçi kim cânâ görürsin **‘ayn** ile peydâdayuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1*). [*‘ayn,]*

Tutar çün gözgü-yi ‘ibret-nümâ **‘aynümüze** dildâr / Başîr olduk anı pes gayrı didâr olmazuz hergiz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3). [‘aynümûze, -ümüz, -e]

Bu devr-i bî-vefâdan derd u ğamla / Olur mı ‘aynumuz ki ola demsüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 3). [‘aynumuz, -umuz]

Tâb-ı ruh-ı dildâra gözüm tâb getirmez / ‘Aynum gibi bir göz dağı hûn-âb getirmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [‘aynum, -um]

Cemâl-i lâ-nâzîridür viren ‘âlemlere revnâk / Eger ‘aynüñ irişirse sa’âdet eyleyen cünbiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 3). [‘aynüñ, -uñ]

Şubh-dem bir ‘andelîbi gördüm eylerdi figân / Hâr elinden âh idüp ‘aynında demler var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 2). [‘aynında, -ı, -n, -da]

Ben şanurdum perdemün tahtında ğayrum var imiş / Şimdi bildüm ‘aynümüñ ‘aynında ‘aynüm var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [‘aynüm, -üm]

Ben şanurdum perdemün tahtında ğayrum var imiş / Şimdi bildüm ‘aynümüñ ‘aynında ‘aynüm var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [‘aynında, -ı, -n, -da]

Ben şanurdum perdemün tahtında ğayrum var imiş / Şimdi bildüm ‘aynümüñ ‘aynında ‘aynüm var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1). [‘aynümüñ, -üm, -ün]

Çam fe-enzîr ‘aynından akıdub zülâl-i fażlını / Fakr ile fahr eyleyüb kavline bürhân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [‘aynından, -ı, -n, -dan]

Gördi çeşm-i ‘âlemin ‘aynümde şüret var imiş / Bilmediler lîk ‘aynumda maḥabbet var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [‘aynümde, -üm, -de]

Gördi çeşm-i ‘âlemin ‘aynümde şüret var imiş / Bilmediler lîk ‘aynumda maḥabbet var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [‘aynumda, -um, -da]

Nigâra varsam ider ‘aynüm ittişâlüm fâş / Dilümde ḥalvet idem eyler infişâlüm fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 1). [‘aynüm, -um]

Çü ‘aynı göstere çeşme nazarda bir dağı dir / Mesel durur dil-i teşne olur zülâle ḥarîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [‘aynı, -ı]

Ġayb-ı ‘aynuñdan müberrâsın velî ‘aynuñda ğayb / ‘İbretüñden reh-nümâ durur ‘ayân olan senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 3). [‘aynuñda, -uñ, -da]

‘Aklımı ideli yağma ol iki ‘ayn ile ğayb / İki ‘aynüm giceler kaldı ḥayâlünde senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [‘ayn,]

‘Aklımı ideli yağma ol iki ‘ayn ile ğayb / İki ‘aynüm giceler kaldı ḥayâlünde senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [‘aynüm, -üm]

Her seḥer tâb urdı ‘ayna lem‘a-i mihr-i ezel / Perde-i zulmet küşâde oldu olup ‘ukde-ḥal (Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1). [‘ayna, -a]

Aç cemâlünden niķâbı ‘ayna ḥâ’il itme gel / Ḥâlümüz cânâ ğam-ı hicr ile müşkil itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [‘ayna, -a]

Gel bertü diñle sözüm bi’llâhi ḥayf olmaz saña / Çek Murâduñ küḥlini ‘aynuñda kalmasun zibil (Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [‘aynuñda, -un, -da]

Rûḥum vücûhını yine ‘ayn ile görmişem / Rûḥum mesâbesinde görindi nice ḥayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2). [‘ayn,]

Gördüm çü ‘aynımı iki şüretde bir mişâl / Âyîne gösterür nice yüzden nice cemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [‘aynımı, -um, -ı]

Tarfâtü’l-‘ayn oldu ‘aynüm ğaybüm içre ‘ayn ile / Kılmağa biñ dâ’ire pergâri devvâr istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 4). [‘aynüm, -um]

Tarfâtü’l-‘ayn oldu ‘aynüm ğaybüm içre ‘ayn ile / Kılmağa biñ dâ’ire pergâri devvâr istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 4). [‘ayn,]

Aynümüz gerçi ḥayât ile muķayyeddür ezel / Ben ezel bildüm ebed remzindedür fażl-ı ‘azîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 4). [‘aynümüz, -ümüz]

Her neye nâzır ola ‘ayn ile cân dîdeleri / Cümleyi baña nazar birle muvâfiķ bilürem (Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [‘ayn,]

Ferd-i muṭlaķ görünür vâḥidi ‘aynümde vâḥid / Cümleden el çeküben server-i efrâd oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [‘aynümde, -üm, -de]

‘Ayn-ı ḥaķîķate yine ‘ayn ile nâzır âyine / Cümle başîret ehline vâḥid olur kamu ümem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2). [‘ayn,]

‘Ayn-ı ḥaķîķate yine ‘ayn ile nâzır âyine / Cümle başîret ehline vâḥid ulu kamu ümem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 2). [‘ayn,]

Kemâl-i merḥameti zâḥir oldu ol demde / Yüzüme baķduĝını ‘ayn ile ḥayâl itdüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [‘ayn,]

Senüñ kâruñ çü kâruñdur neden kâruñ müfevvezdür / Füyûzuñ ‘aynını aķdur ḥalâş olam melâletden (Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2). [‘aynını, -ı, -n, -ı]

Muḥâl olmaz mecâl olmaz ki ger kesdün ‘ılaķeyin / Duruş cehd eyle ‘aynünden açıla tā ḥicâbeyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [‘aynünden, -ün, -den]

‘Âlem-i ‘aynumda ‘aynumdur vücûdum ḥâfızı / Ġayb-ı ğayba kıl nazar şerḥ-i nihânumdur gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [‘aynumdur, -um, -dur]

‘İlm-i sābıkdur vücūdum lem‘a-i envār için / Her taraf kıldum küşāde ‘**aynumı** dīdār için (Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 1). [‘aynumı, -um, -ı]

İmtizāc itmekde ğaybūm ‘**ayn** ile müşkildedür / Her ne kim vardur ola ān ü zamānīdür gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1051, Beyit 2). [‘ayn,]

Ġayb-ı ‘aynından gelüp ‘ayn ile ‘**aynı** şād ider / ‘Ālem-i ‘ayne‘l-yaķīne bir ‘ayānīdür gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1051, Beyit 4). [‘aynı, -ı]

Rūhdur ‘ālemlere bi‘llāh ‘avn-ı dūr-bīn / ‘**Aynūmi** billāh oldur baña eshel gösteren (Murādī Dīvānı, Gazel 1079, Beyit 4). [‘aynūmi, -üm, -i]

Ey Murādī dāne-i ħardal degildür mümkināt / ‘**Aynūne** ammā cemāle bī-muħāl olmak neden (Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 5). [‘aynūne, -ün, -e]

Ta‘ayyūn itmedi ‘**aynı** mübeyyen itdi lisān / Müzeyyen oldı bu arz u semā heyūlādan (Murādī Dīvānı, Gazel 1142, Beyit 4). [‘aynı, -ı]

Gösterür fi‘lümde ef‘āl-i şāķīhīn zāt ile / Kılmadı ‘**aynūmde** ğayrı hāl ile hālāt ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 1). [‘aynūmde, -üm, -de]

Bir seĥer gördüm ħabībūm nūrdur azvāyile / ‘**Ayn** ile buldum yaķīnūm mihri sevdayile (Murādī Dīvānı, Gazel 1257, Beyit 1). [‘ayn,]

Murādī ‘ayn-ı vāĥiddür ne ‘**ayn** ile nazar kılsañ / Ĥudā ħaķķı Ĥudādan ğayrı yokdur ferd yanumda (Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 5). [‘ayn,]

Meftūh olalı ‘**ayn** ile çeşmūm bu dīdeme / Ref‘ eyledi Murādī ħicābın rızāyile (Murādī Dīvānı, Gazel 1365, Beyit 5). [‘ayn,]

‘**Aynumda** ğaybuñ eyledi izhār ğaybuñı / Levĥ üze çünki başladı kilki kitābete (Murādī Dīvānı, Gazel 1372, Beyit 4). [‘aynumda, -um, -da]

Mir‘āt-ı ĥüsnūñ içre görindi çü vech-i ‘ayn / ‘**Aynūñ** ne ğam defāire olsa kalem-zede (Murādī Dīvānı, Gazel 1374, Beyit 2). [‘aynūñ, -un]

Nāzır olalı vechūne ‘ayn ile ‘**aynūm** dīdesi / Her nāmuñı ezber okur rūhum lisānı ‘ışķ ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1390, Beyit 2). [‘aynūm, -üm]

Nāzır olalı vechūne ‘**ayn** ile ‘aynūm dīdesi / Her nāmuñı ezber okur rūhum lisānı ‘ışķ ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1390, Beyit 2). [‘ayn,]

Aķar bu çeşme-sār-ı çeşmūñ ābı oluben ĥūnīn / Ol ‘**aynūñ** başı vardur ben gedānuñ göñli dāĥında (Murādī Dīvānı, Gazel 1436, Beyit 2). [‘aynūñ, -un]

Dünyāda her ne kim var ‘**ayn** u bihār u enhār / Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 6). [‘ayn,]

Ĥikmeti ser añlar iseñ sen bu ‘**aynūnda** nedür / ‘Ālemūñ esrārınuñ sensin bugūn şāķīb-dili (Murādī Dīvānı, Gazel 1462, Beyit 3). [‘aynūnda, -un, -da]

Dem-be-dem dem aķıdup ‘**aynından** ‘āşık derd ile / ‘Aşık oldur ‘ārı koya ola ‘ışķuñ hem-demi (Murādī Dīvānı, Gazel 1466, Beyit 3). [‘aynından, -ın, -dan]

‘Ayn-ı vāĥdetden hüveydādur didüm nūr-ı eĥad / Bir kılup ‘**aynumla** ‘aynuña hüveydā ol didi (Murādī Dīvānı, Gazel 1474, Beyit 3). [‘aynumla, -um, -la]

‘Ayn-ı vāĥdetden hüveydādur didüm nūr-ı eĥad / Bir kılup ‘aynumla ‘**aynuña** hüveydā ol didi (Murādī Dīvānı, Gazel 1474, Beyit 3). [‘aynuña, -un, -a]

Tāb uraldan ‘**aynuma** nūruñ ķomadı bende tāb / Ķalbi ĥayrān çeşmi giryān ‘aķlı sekrān eyledi (Murādī Dīvānı, Gazel 1478, Beyit 3). [‘aynuma, -um, -a]

Cihān-ı cān için şerĥ istedüm ben pīr-i ma‘nādan / Didı ‘**aynūndedür** ‘ayn ile ğaybuñdan ‘ayān oldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1493, Beyit 4). [‘aynūndedür, -ün, -de, -dür]

Çerāĥını açup ‘**ayn** ile ‘**ayn** aldı ğaybından / Ķoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde tenhāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1497, Beyit 2). [‘ayn,]

Çerāĥını açup ‘**ayn** ile ‘**ayn** aldı ğaybından / Ķoyup tenhāda bir kesret idüp kesretde tenhāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1497, Beyit 2). [‘ayn,]

Şubĥ-dem tāb urdı şa‘şa‘a-i nūr-ı cemāl / Dīde-i cāndadur ‘**aynıyile** āsarı (Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 2). [‘aynıyile, -ı, -(y)ile]

Bir ĥarfūñ istimā‘na tāķat ğetürmeyüp / Mebhūt olup aķıtdılar ‘**aynından** ābını (Murādī Dīvānı, Gazel 1527, Beyit 3). [‘aynından, -ın, -dan]

Almaduñ ‘ayna cümle ‘ayān ü nihānı sen / ‘**Ayn** ile Ĥaķ idüp durur ey dil ‘ayān seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1532, Beyit 4). [‘ayn,]

Gerçi kim sūretde ‘**aynum** bilmedi keyfiyyetin / Līķ ĥayrān eyleyen ĥüsn-i dilārādur benı (Murādī Dīvānı, Gazel 1567, Beyit 2). [‘aynum, -un]

Vāķı‘ā ‘**ayna** mecāz oldı muķalled bu mecāz / Ķarañuda mütefferik sañ ki ķaşr-ı dırāz (Murādī Dīvānı, Kıt‘a 9, Beyit 1). [‘ayna, -a]

‘İyān olduķça nūruñ ‘**ayna** müstevlī olur ĥayret / Senūñdür kudret ü şavvet senūñdür ‘izzet ü rif‘at (Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 7). [‘ayna, -a]

2. Bir şeyin aslı, kendisi, zātı.

Ġayrumuzdan bizi tarĥ eyledi ‘**aynūñ** līkin / Ġayr-ı ‘aynūnda senūñ ‘ayn ile ğayruñ iĥfā (Murādī Dīvānı, Gazel 45, Beyit 2). [‘aynūñ, -un]

Fi‘li fi‘le kıldı tebdīl ‘ayn-ı vāĥidde Murād / ‘**Aynı** ‘ayna kavli kavle evvel āķır aç başar (Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 5). [‘aynı, -ı]

Aldānanuñ cihāna ‘**aynında** var ĥicābı / Pīş ü peşinde anuñ yaķşı belāası vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 501, Beyit 2). [‘aynında, -ı, -n, -da]

‘Aynı için hakkını eyler mu‘ayyen dā‘imā /
Kudreti bildürmek için kudret-i imādayuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 4). [‘aynı,]

Ġayb-ı ‘aynından gelüp ‘ayn ile ‘aynı şād ider /
‘Älem-i ‘ayne’l-yakîne bir ‘ayânîdür gelen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [‘ayn,]

Terk idelden ġayrıyı ‘aynında buldum ‘aynümi /
Ġayb-ı hakkım şerhini tıyduv kamu etvârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [‘aynümi, -
üm, -i]

Terk idelden ġayrıyı ‘aynında buldum ‘aynümi /
Ġayb-ı hakkım şerhini tıyduv kamu etvârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [‘aynında, -in]

‘Ayn-ı ġayb üzre velî ġayb ile ‘ayna rāh-ber /
İsteyen rāh-ı temennâyı temennâdur bu
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [‘ayna, -a]

Ĥayālün ġaylî taġıldı ġayāl aldum çü ‘aynüñden /
Yâ bu ĥikmet nedür kim ġayb-ı ‘aynün şıġmadı
aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 3). [‘aynüñden, -ün, -den]

‘Aynuñ mücerreb oldı ġayruñ mücerreb ammâ /
Yâ tecrîbe ne ĥacet şol ki ola azmüde
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [‘aynuñ, -un]

Cānumı cāna virmişem rûhı cemāle / ‘Aynümi
ĥale virmişem sırrı vişāle
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [‘aynümi, -üm, -i]

II Görünen, aşık olan.

Lāmi’ü’l-envār olup oldı muĥîṭ-i ġayb u ‘ayn /
Ġaybını ‘ayn eyleyüp ‘aynında ġaybı muṭlaķā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [‘aynında, -in, -da]

Nūr oldı çu nārında ‘ayn oldı bu varında / Leyl ile
nehārında ‘ayn ile mükerrermdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 3). [‘ayn,]

Ĥamse-i devr idicek vāhide yüz urdı yine / Ġayb-ı
‘aynumla didi ġayb ile ‘aynuñ severin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 3). [‘aynuñ, -un]

Anuñdur ġayb ile ‘aynı hem üladur hem uĥrâdur /
Velî her kişiyi virmiş durur özge ġayāl Allāh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 2). [‘aynı, -i]

Necât-ı dil muĥakkakdur senüñ ‘aynuñ zuhūrında /
Şu çeşm ebrü muķābil saña bakmaz çeşm ü
ebrüya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [‘aynuñ, -un]

Cihân-ı cān için şerĥ istedüm ben pîr-i ma’nâdan /
Didi ‘aynuñdedür ‘ayn ile ġaybuñdan ‘ayân oldı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4). [‘ayn,]

Beyzâ vü sevdâda gezer ‘aynüm benüm ġaybüm
benüm / Yâ Rab ‘acebden a’cebem sırr oldı bu
ĥālüm benüm
(Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [‘aynüm, -um]

II Değer, itibar.

Meyyāl olalı yâre bu ħalb-i nâ-tüvānum /
‘Aynümde zerre deñlü yoķdur cihân ü cānum

(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [‘aynümde, -
üm, -de]

Māl ü cāhā bakmazam ĥardal degüldür ‘aynuma /
Mihr içinde bulmuşamdur her ne rütbet var ise
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [‘aynuma, -um, -a]

‘ayna almak [9] (Deyim) İtibar etmek, önem vermek.
(Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü ‘ayna almadı ĥükmine virdi ikisini / Yed-i
yemînine ‘uķba yesârına dünyâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [‘ayna, -a]

‘ayna ‘ayn olmak [1] Göz ile görülür olmak.

Her mu‘ayyen ki ‘ayna ‘ayn oldı / Danışup
dururam mu‘ayyende
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 4). [‘ayna ‘ayn oldı, -dı]

‘ayna gelmek [15] Görünür olmak.

Gel Murâdîñüñ nihânından ‘ayāna rāġıb ol /
‘Ayna gelme bî-‘ayân ol ister iseñ müntehā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [‘ayna gelme, -me]

‘İşkî şorarsañ o ĥāl-i özgedür / ‘Ayna gelmez ol
ġayāl-i özgedür eger
(Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 1). [‘ayna gelmez, -mez]

Pür-âyet olupdur tek bakşam kamu âyāta / Her ne
ki gelür ‘ayna görindi baña el-ĥaķ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [‘ayna gelür, -ür]

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm ef’ālümü /
‘Ayna geldüm ĥüsn-i vech üzre bulup eşķālümü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 1). [‘ayna geldüm, -dü, -m]

Kāmil itdüm çünki ġaybümde özüm ef’ālümü /
‘Ayna geldüm ĥüsn-i vech üzre bulup eşķālümü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 1). [‘ayna geldüm, -dü, -m]

Tecelliden karar itmez gönül ister tecellâyı /
Tecellî ‘aynına gelmez diler keşf ide ma’nâyı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [‘aynına gelmez, -mez]

Tesellâdan karar itmez gönül ister tecellâyı /
Tecellâ ‘aynına gelmez diler keşf ide ma’nâyı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [‘aynına gelmez, -mez]

II (Deyim) Gözünde değeri olmak.

Cümle cihân aġyâr olursa ‘aynuma gelmez
benüm / Ben ‘aşık-ı bî-çāreye olsun hemân tek
yâr-ı dōst
(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [‘aynuma gelmez, -mez]

Ve’n-Necmden geçmeyince ĥale vāķıf olamaz /
Münkirüñ ‘aynına gelmez naşş-ı bürĥân eglenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [‘aynına gelmez, -mez]

Çün hem-dem oldı saña cān ‘aynuma gelmez dü-
cihân / Zencîr-i zülfüñ bendine divāneyem ben

kim bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 2).
[‘aynuma gelmez,]

Âyine çün göstere ruḥ-sârunuñ ‘aksin baña /
Gelmez illâ ‘aynuma her ne gelürse nûr imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [‘aynuma
gelmez, -mez]

Cür‘a nûş olduḡda buldı devlet-i ‘uzmâ yine / Her
zamân ‘aynına gelmez anuñ içün seyr-ı bağ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2). [‘aynına
gelmez, -mez]

Zerrece gelmez benüm ‘aynuma seyrân-ı behişt /
Baña seyrân-geh cemâlün bes n’idem ben seyr-i
bağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2).
[‘aynuma gelmez, -mez]

Ey Murâdî dökeli derde devâ Hâkdandur /
‘Aynuña gelmeye hergiz yıkılırsa ‘âlem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [‘aynuña gelmeye, -
me, -(y)e]

Geçdi sūd ile ziyânından gönül dîvânedür /
‘Aynına gelmez ebed dünyânuñ ağ u qarası
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [‘aynına
gelmez, -mez]

‘ayna gözükmeḡ [1] Göze görünmek.

Kamu seyrânı terk itdük eger cennet daḡı olsa /
Gözükmez ‘ayna ḡayrı özge bir seyrânımız
vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 3).
[‘ayna gözükmez, -mez]

‘aynâni tecriyân [1] İkisinde de akıp giden iki kaynak
vardır (55/Rahman 50).

Ey Murâdî çeşmüñ oldı ‘aynâni tecriyân / Gice
gündüz akıdur yaşın olup giryân akar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 397, Beyit 5). [‘aynâni tecriyân,]

‘ayn eylemek [1] Görünür eylemek.

Lâmi‘ü’l-envâr olup oldı muḡîṭ-i ḡayb u ‘ayn /
ḡaybını ‘ayn eyleyüp ‘aynında ḡaybı muṭlakâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 2). [‘ayn eyleyüp,
-(y)üp]

‘ayne’l-cemîl [1] Güzelliḡin kaynaḡı, kendisi.

‘İlm ü edeb öğrenen cümleye oldı delîl / Lîk
şorarsan bizi cümleye ‘ayne’l-cemîl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 818, Beyit 1). [‘ayne’l-cemîl,]

‘ayne’l-yakîn [1] Bir şeyi bilmenin ikinci basamaḡı, bir
şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek. Tasavvufî
açıdan müşahede makamına karşılık gelir.

Fâ’il-i muḡtârdan kıldum taleb ‘ayne’l-yakîn /
Ḥayrumı ḡaḡḡ ile bildüm ‘ilm-i ḡayrum var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 4). [‘ayne’l-
yakîn,]

‘ayne’l-yakîn itmek [1] Bir şeyi bilmenin ikinci
basamaḡı; bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde
etmek.

Seni ‘ilme’l-yakîn ide kemâ-kân / Seni ‘ayne’l-
yakîn ide kemâ-kân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33,
Beyit 3). [‘ayne’l-yakîn ide, -e]

‘ayneyn [1] İki göz.

Cân içre eger ister iseñ vuşlat-ı dildâr /
‘Ayneynüñi çeşm âbıyile durma ter eyle (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [‘ayneynüñi, -ün, -i]

‘aynı açmak [1] Gözünü açmak. II Basireti açık olmak.

Varlıḡdan geçmeyince varlıḡ gelmez ele /
Açmayınca ‘aynı nice göre nâ-bînâ seni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [‘aynı açmayınca, -
ma, -(y)ınca]

‘ayn-ı ‘alâ [1] Yüce kaynak, menşee.

Serâdan tâ süreyyâya şalınmış ḡulḡul-i ḡüsni /
Diler kim ‘arz ide süflî ile ‘ayn-ı ‘alâdan yüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [‘ayn-ı
‘alâdan, -dan]

‘ayn-ı a‘mâ [1] Kör göz.

Sırr-ı ‘ışkı ne bilür gözlemeyen ḡüsni-i rehâ / ‘Ayn-
ı a‘mâ nice ikrâr ide bürhânumuza (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [‘ayn-ı a‘mâ,]

‘ayn-ı ‘âşık girmek [1] Âşıkların gözünün girmesi,
başka âşıkların bakması.

Açılmış ravza-i dildâr dirilmiş cümle ‘âşıklar /
Murâdî ‘ayn-ı ‘âşık girmesün muḡkem yaşıḡum
var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [‘ayn-ı
‘âşık girmesün, -me, -sün]

‘ayn-ı ‘atâ [1] Lutuf madeni.

Fetvâ-yı ‘aynı ‘ayn ile bilmek hüner degül / Añla
Murâdî ḡayb ile ‘ayn-ı ‘atâdadur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6). [‘ayn-ı ‘atâdadur, -
da, -dur]

‘ayn-ı ‘ayn [4] Göz pınarı, kendisi. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İftihâr ile kâdem başduḡda ‘Arş u Ferş ü Kürs /
Ḥüsni-i vechüñ ‘ayn-ı ‘aynum zîr ü bâlâ söylenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [‘ayn-ı
‘aynum, -um]

‘ayn-ı ‘azîz-i âdem [1] İnsanlığın değerli kaynaḡı.

Cây-ı ümîd-i ‘âlem ‘ayn-ı ‘azîz-i âdem / Ey
‘âlem-i mükerrem ey mihr ü ḡubba lâyık (Murâdî
Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2). [‘ayn-ı ‘azîz-i âdem,]

‘ayn-ı bahir [1] Açıkça görünen.

Ne bâhir sırr-ı aḡfâsın ḡafısın kim nazîr irmez / Ne
bâṭın ‘ayn-ı bâhirsın ki zâhir kudretüñ kâdir
(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3). [‘ayn-ı
bâhirsın, -sın]

‘ayn-ı başar [1] Gören göz.

Ḥayâlat-ı cihânı dâfi‘iz ‘ayn-ı başardan biz / Anı
zann itme sen kim mâl ile biz câha yüz tutduḡ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4). [‘ayn-ı
başardan, -dan]

‘ayn-ı başîret [4] Basîret, idrâk gözü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lahzanuñ künhindedür ‘ayn-ı başîret hâzır ol / Nâkid ol maḥz-ı ulûhiyyetdür istîgnâ sıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [‘ayn-ı başîret,]

‘ayn-ı bekâ [3] Ebediliğin kaynağı.

Ger bekâ olmaḥ dilerseñ kıl fenâ kendözüñi / Ol fenâ yolında sen tâ bulasın ‘ayn-ı bekâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 6). [‘ayn-ı bekâ,]

‘Ayn-ı bekâ meskenin bulmaḥ içün her zamân / Nefsi fenâ eylerüz böyle durur kârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [‘ayn-ı bekâ,]

Her kim ki cân virürse sen pâdişâh öñinde / ‘Ayn-ı bekâya irer ol ibtidâ öñinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [‘ayn-ı bekâya, -(y)a]

‘ayn-ı bela [1] Belanın aslı, asıl bela, belanın kaynağı.

Aldanma yüze güldüğine bu zamânenüñ / Cümle sürür u zîneti ‘ayn-ı belâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 2). [‘ayn-ı belâ,]

‘ayn-ı bihter [1] En iyi kaynak.

Şemâ’il bezmine geldi biri şüret biri sîret / Birisi ‘ayn-ı bihterdür birisi ‘ayn-ı ebterdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [‘ayn-ı bihterdür, -dür]

‘ayn-ı bînâ olmak [1] Gören göz olmak.

Her zamân bir anı gözler ey çerâğ-ı çeşm-i men / Gice gündüz añlar iseñ ‘ayn-ı bînâ olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 4). [‘ayn-ı bînâ olmuşuz, -mış, -uz]

‘ayn-ı cahilin [1] Cahillerin gözü.

Ey Murâdî ‘ayn-ı ḥikmetdür kelâmuñ bilmiş ol / Lîk ‘ayn-ı cāhilîne ser-te-ser mestür imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 5). [‘ayn-ı cāhilîne, -e]

‘ayn-ı celâl ile cemâl itmek [1] Celal, heybet, azamet ile güzelliğin kaynağı.

İki vech itdi beni ‘ayn-ı celâl ile cemâl / Bir yüzüm oldı içümde birisi taşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [‘ayn-ı celâl ile cemâl itdi, -di]

‘ayn-ı cema [4] Güzel göz, yüz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün tecellî eyledi ‘ayn-ı cemâlinden habîb / Ḥamd u minnet kim naşîbe bu düşüpdür yâ naşîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [‘ayn-ı cemâlinden, -in, -den]

‘ayn-ı dâl [1] Delillerin, hakikatin kaynağı.

Murâdî ‘arz u semâvâtı açdı yanına çün / Cidâli n’eylesün ol şimdi ‘ayn-ı dâldadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [‘ayn-ı dâldadur, -da, -dur]

‘ayn-ı dü [1] İki göz.

Envâr-ı şa‘şa‘aında yiter gezdi ‘ayn-ı dü / Ḥaḳḳuında isterem bulam ‘ayn-ı rızâ senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [‘ayn-ı dü,]

‘ayn-ı ebter [1] Faydasız, zürriyetsiz şeyin kaynağı.

Şemâ’il bezmine geldi biri şüret biri sîret / Birisi ‘ayn-ı bihterdür birisi ‘ayn-ı ebterdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [‘ayn-ı ebterdür, -dür]

‘ayn-ı eḥad [1] Vahdetin, teklîğin kaynağı.

Milk-i ezel bizüm durur maḥz-ı ebed bizüm durur / ‘Ayn-ı eḥad bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [‘ayn-ı eḥad,]

‘ayn-ı enzâr [1] Bakan gözler.

Şular yanında kim iki cihân ḥake berâberdür / Olaruñ ‘ayn-ı enzârı hemân iksîr-i ekberdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1). [‘ayn-ı enzârı, -ı]

‘ayn-ı feyz [1] İhsanın kaynağı.

Ey Murâdî kıl nazar çün manzaruñdur her vücûd / ‘Ayn-ı feyzüñde küşâdedür ‘avâlim revzeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [‘ayn-ı feyzüñde, -ün, -de]

‘ayn-ı ğayb [4] Gayb gözü, görülemeyen alemin kaynağı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥazret-i ğaybdur çü ğaybu’l-ğayb / ‘Ayn-ı ğayb ile müttefik lâ-reyb (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [‘ayn-ı ğayb,]

‘ayn-ı ğayr [1] Başka, yabancı göz.

‘Ayn-ı ğayrından müberrâdur nedür bu sır kim / Ḥubb-ı ‘ışkı pes zâmîr-i cümle şeyḥ u şâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [‘ayn-ı ğayrından, -ın, -dan]

‘ayn-ı ğinâ [1] Zenginlik, bolluk kaynağı.

Dâ’iremüz nokta-i ḳudrettedür / ‘Ayn-ı ğinâ maḥz-ı ferâğatdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 1). [‘ayn-ı ğinâ,]

‘ayn-ı gönül [1] Gönül gözü.

‘Alleme’l-esmâdadur ‘ayn-ı gönül inhâdadur / Şer’-i zâhirde görindi emrini icrâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [‘ayn-ı gönül,]

‘ayn-ı ḥacâlet [1] Utanan göz.

Benüm ‘ışk-ı ḥaḳîḳümden ne deñlü kim su’âl itseñ / Nihâyet istemeñ benden gözet ‘ayn-ı ḥacâletdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 2). [‘ayn-ı ḥacâletdür, -dür]

‘ayn-ı ḥaḳâ’ik [1] Hakikatlerin kaynağı.

Resm ile şüret nedür añlar iseñ ey ‘azîz / Ḥikmet-i ‘ulyâdadur ‘ayn-ı ḥaḳâ’ik hemâl (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 23, Beyit 3). [‘ayn-ı ḥaḳâ’ik,]

‘ayn-ı **hakikat** [5] *Hakikatin kendisi, gerçeği gören göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hakkâ budur ki ‘ayn-ı ‘inâyetdedür hüdâ / ‘Ayn-ı **hakikatüme** bu ‘ayn oldu reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 9, Beyit 1). [‘ayn-ı hakikatüme, -üm, -e]

‘ayn-ı **hakık** [5] *Hakikat gözü, hakikati gören göz.*

Murâduñ ‘ayn-ı **hakıkını** hüviyyetdür kılan bâhir / Cemâlün perdesi tursun helâk olmaya mâfihâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 67, Beyit 5). [‘ayn-ı hakıkını, -ı, -(n)ı]

‘Ayn-ı **hakık** ile çeşmün olsa küşâd / Cümle mahfîleri olurdu başîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 536, Beyit 3). [‘ayn-ı hakık,]

Eger var ise inşâfün gör imdi ‘ayn-ı **hakık** ile / Ne cevherler mübeyyendür Murâdîñün makâlinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1295, Beyit 5). [‘ayn-ı hakık,]

‘Ayn-ı **hakık** ile güyüb-ı dü-cihândur hâşıl / Dâ’iren bekle gözet kim anı pergâr kıla (Murâdî Dîvânî, Gazel 1350, Beyit 4). [‘ayn-ı hakık,]

II Hakk’ın kaynağı, ta kendisi, zatı.

Cihânı var mübeyyinler didüm n’eyler beyânı dil / Didî ‘ayn ile ‘ayn-ı **Hakıkı** dâ’im her nazar göster (Murâdî Dîvânî, Gazel 302, Beyit 4). [‘ayn-ı hakıkı, -ı]

‘ayn-ı **hakkiyet** [2] *Hakikat gözü, hakikati gören göz.*

Murâdî ‘ayn-ı **hakkiyyetdedür** mahz-ı başar çün kim / Tutup elde cemâl âyinesini râha yüz tutdu (Murâdî Dîvânî, Gazel 681, Beyit 5). [‘ayn-ı hakkiyyetdedür, -de, -dür]

Hzretünden ‘ayn-ı **hakkiyet** diler bu dideler / Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz infikâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 730, Beyit 2). [‘ayn-ı hakkiyet,]

‘ayn-ı **hâl kılmak** [1] *Hâlin, durumun kaynağı kılmak.*

‘İşveyle **kıldı** cümleten a’yâna ‘ayn-ı **hâl** / Bir kimse irmedi bu şecerden budağuma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1367, Beyit 2). [‘ayn-ı hâl kıldı, -dı]

‘ayn-ı **hâlet** [1] *Hâlin, durumun gözü, kaynağı.*

Miyân-ı ‘ayn-ı vâhiden mu’ayyendür iki ‘aynum / Birisi ‘ayn-ı ülfetdür birisi ‘ayn-ı **hâletdür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 3). [‘ayn-ı hâletdür, -dür]

‘ayn-ı **hâl** [1] *Hâlin, durumun gözü, kaynağı.*

Gör Murâduñ ‘ayn-ı **hâlini** yine / ‘Ayn-ı hikmet nice akar çağ çağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 670, Beyit 5). [‘ayn-ı hâlini, -i, -(n)i, -, -]

‘ayn-ı **hamrâ** [1] *Kızıl çeşme.*

Çeşmümün yaşın görenler ‘ayn-ı **hamrâ** didiler / ‘Arifân her katresin bir ulu deryâ didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 399, Beyit 1). [‘ayn-ı hamrâ,]

‘ayn-ı **hayâl** [1] *Hayalin kendisi.*

Tayf-ı hayâl-i hâleti anlamışam hâl / Eylemezem nazar velî ‘ayn-ı **hayâle** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1415, Beyit 3). [‘ayn-ı hayâle, -e]

‘ayn-ı **hayât** [1] *Yaşam kaynağı.*

‘Ömr-i kadîme şordum ‘ayn-ı **hayâtdan** çün / Mâhî bulur mı tâkat ger çıksa âb içinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 4). [‘ayn-ı hayâtdan, -dan]

‘ayn-ı **hazar** [1] *Sabit meskeni olanların oturdukları memleketin kendisi, ikâmet hâli.*

‘Ayn-ı **hazarda** bu sefer-i iktizâ nedür / Olma habîb-i dil bu su’alunda münfa’îl (Murâdî Dîvânî, Gazel 824, Beyit 3). [‘ayn-ı hazarda, -da]

‘ayn-ı **hicâb** [1] *Örtülü, kapalı göz.*

Gayre yâriz bize gayr oldu hicâb ‘ayn-ı **hicâb** / Aşinâyuz bize zann itme ki âgyâr gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 743, Beyit 4). [‘ayn-ı hicâb,]

‘ayn-ı **hikmet** [4] *Hikmetin, bilgeliğin aslı, kendisi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

‘Ayn-ı **hikmetdür** vücûd-ı kâ’inât ey mu’teber / ‘Âkıl iseñ her hüveydâdan alagör bir haber (Murâdî Dîvânî, Gazel 366, Beyit 1). [‘ayn-ı hikmetdür, -dür]

‘ayn-ı **hüdâ** [1] *Hidayet gözü..*

‘Ayn-ı **hüdâ** küşâde olup gözledi taraf / Buldı tecessüs eyleyüben mîr-i serveri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1533, Beyit 3). [‘ayn-ı hüdâ,]

‘ayn-ı **hüviyyet** [2] *Hakikatin, aslın kaynağı.*

Müstâk-ı ‘ayna gayrûñ ‘ayn-ı **hüviyyetün** hâ / Zâhikdedür tebessüm mağmûm gerçi giryân (Murâdî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 3). [‘ayn-ı hüviyyetün, -ün]

İster iseñ bulmağa ‘ayn-ı **hüviyyet** sırrını / Gel Murâduñ mantıkından diñle gel âvâda hu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1194, Beyit 5). [‘ayn-ı hüviyyet,]

‘ayn-ı **ibret** [2] *İbret gözü.*

‘Ayn-ı **ibret** dîde-i câmî kılsa rûşenâ / Aşinâ-yı ‘ışk olur dil aşinâdur âşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 31, Beyit 1). [‘ayn-ı ibret,]

Gel temâşâ eyle gel ‘ibret-nümâdur cân ile / ‘Ayn-ı **ibret** mahz-ı hikmetdür bugün sultân-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 689, Beyit 4). [‘ayn-ı ibret,]

‘ayn-ı **inâyet** [4] *İnâyet, yardım kaynağı; ihsan nazarı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Haḳḳā budur ki ‘ayn-ı ‘ināyetdedür hüdā / ‘Ayn-ı ḥaḳḳātüme bu ‘ayn oldı reh-nümā (Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 1). [‘ayn-ı ‘ināyetdedür, -de, -dür]

‘ayn-ı ‘ināyet olmak [1] Lutfun kaynağı olmak.

‘Ayn-ı ‘ināyet oldı anuñ iki dîdesi / Buldı ḥalâş her ki bula merḥabâ-yı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 4). [‘ayn-ı ‘ināyet oldı, -dı]

‘ayn-ı istiğna [1] Kûçümseme, hiçe sayma, hor görme.

‘Ayn-ı istiğnâdadur el-ḥamdü-li’llah kalb-i pāk / Sen bu sırrı ‘âşık-ı şâdıkdan añlama ‘aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [‘ayn-ı istiğnâdadur, -da, -dur]

‘ayn-ı kader [2] Kaderin kendisi.

Îlâcda müsebbete şordum kaẓā nedür / ‘Ayn-ı kaderle virdi cevâb iktizâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 1). [‘ayn-ı kaderle, -le]

‘Ayn-ı kader egerçi tağyire kâbil olmaz / Lîkin kaẓā-yı ḥükmüñ âyende bir bahâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [‘ayn-ı kader, -]

‘ayn-ı kâl olmak [1] Sözüñ kaynağı, menşei olmak.

Getürdüm kâlümü hâle yine bakmadum aḥvâle / Eritdüm cânımı ‘ışık ile sızdum ‘ayn-ı kâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [‘ayn-ı kâl oldum, -du, -m]

‘ayn-ı kelâm [1] Sözüñ kendisi, kaynağı.

Şerḥ-i miḳdârındadır her kişinüñ ‘ayn-ı kelâm / Bu Murâduñ nokta-i nuṭkıñda ma’nâ söylenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 5). [‘ayn-ı kelâm, -]

‘ayn-ı kemâl [1] Olgunluğun, mükemmelliğin gözü.

Cemâl-i yâr gerek gözlerüm çü mir’âtı / Birisi ‘ayn-ı kemâl vü biri ḥayâlâtı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 1). [‘ayn-ı kemâl, -]

‘ayn-ı kemâl olmak [4] Kemâliyetin kendisi, kaynağı olmak. (Bu kelime Dîvân’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ayn-ı kemâl oldum yine hâl ile hâl oldum yine / Zâr-ı ḥayâl oldum yine zîbâ cemâlünüñden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [‘ayn-ı kemâl oldum, -du, -m]

‘ayn-ı kesret [2] Kesret, masiva kaynağı.

Cüş eyledi çünki baḥr-ı vahdet / Mevcinden irişdi ‘ayn-ı kesret (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 1). [‘ayn-ı kesret, -]

Murâdî ‘ayn-ı kesretde çü vahdet meclisin gördüm / Aña sen ḥîn-i vahdetde ‘ināyât eyle ey gâfir (Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [‘ayn-ı kesretde, -de]

‘ayn-ı kināyet [1] Maksudı kapalı şekilde anlatan kaynak.

Murâduñ vech-i taḥḳîki yine ‘ayn-ı kināyetdür / Diler kim açā ‘ışık ile cemâl-i dil-rübâdan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [‘ayn-ı kināyetdür, -dür]

‘ayn-ı kudret [2] Kudret kaynağı, menşei olmak.

Ser-te-ser âfâkı kılmışdur ihâta her zamân / ‘Ayn-ı kudret maḥẓ-ı heybet maḥẓ-ı kâni’dür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2). [‘ayn-ı kudret, -]

Ḥayme-i ecdâmda ervâhuñ olmuşdur ḥayâl / Maḥẓ-ı ḥikmet ‘ayn-ı kudretdür bu eşyâ cünbüşi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 4). [‘ayn-ı kudretdür, -dür]

‘ayn-ı kudret olmak [1] Kudret kaynağı, menşei olmak.

‘Âlem olmuşdur ḥayâlümde ḥayâl-ender ḥayâl / ‘Âlem-i kübrâ vü şuğrâ oldı ‘ayn-ı kudretüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). [‘ayn-ı kudretüm oldı, -dı]

‘ayn-ı kübrâ [1] Büyük kaynak.

Anuñ çün mîm ü rā vü elf ü dālî ‘ilm-i milletdür / Murâduñ ‘ayn-ı kübrâsındadır Haḳḳ-ı eser çün kim (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 5). [‘ayn-ı kübrâsındadır, -]

‘ayn-ı ma’āniye [1] Mânâlar gözü.

‘Akl iremez kemâlin müstefsir olma gel / ‘Ayn-ı ma’āniye nazar a’lâdadur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4). [‘ayn-ı ma’āniye, -(y)e]

‘ayn-ı me’âl [1] Anlamın kendisi, kaynağı.

Dildedür rāz-ı nihānum sendeldür ‘ayn-ı me’âl / Ḥamd oldur kim saña ma’lûm olupdur ḥasb-ı ḥâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 1). [‘ayn-ı me’âl, -]

‘ayn-ı meh-tâb [1] Ay ışığının kaynağı, kendisi.

Ma’rifet şerḥinde bir bâb añladum / Şems-i tâbı ‘ayn-ı meh-tâb añladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 1). [‘ayn-ı meh-tâb, -]

‘ayn-ı mevcûd [1] Varlığın ta kendisi.

‘Arş ü ferş-i kâ’inâta ‘ayn-ı mevcûda ‘alîm / A’lem-i evvelde ‘âlem zât-ı vâḥiddür muḳîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [‘ayn-ı mevcûda, -a]

‘ayn-ı mülhem [1] İlham olanın kendisi, aslı.

Evliyâyâ ‘ayn-ı mülhem enbiyâyâ vahy-ı Haḳ / Vâhid-i muṭlaḳ olupdur şânî olmadı inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [‘ayn-ı mülhem, -]

‘ayn-ı murâd [2] 1. Muradın, arzusun kendisi.

‘Ayn-ı Murâda irmege n’eyler zamânı dil / Çün kim Murâdî elde durur şâm u şubḥ-dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 5). [‘ayn-ı murâda, -a]

2. Murad’ın gözü.

‘Ayn-ı Murādî kan akıdır hicr-i yârdan / Vaşl-ı nigâr bir dem anı eyle yâ ehad (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [‘ayn-ı murâdî,]

‘ayn-ı murâd olmak [1] Muradın, arzusun kaynağı olmak.

Murâdî ‘ayn-ı murâd oldu merd haqqıdır / Murâdî bu ki murâd ala andan aşl-ı murâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5). [‘ayn-ı murâd oldu, -dı]

‘ayn-ı müvâneset [1] Ünsiyet peyda etmenin, alışkanlığın kaynağı.

Ğarķ-ı şühûd-ı baħr ola çün kim nedür rızâ / ‘Ayn-ı müvâneset yâ hażar yâ seferdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4). [‘ayn-ı müvâneset,]

‘ayn-ı necat [1] Kurtuluş gözü, kaynağı.

Sa’d-ı ekberden tülû itmekdedür ‘ayn-ı necât / Mümkînât-ı kâlûme ‘arz oldu ğayb-ı beyyînât (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 1). [‘ayn-ı necât,]

‘ayn-ı nihân [1] Gizemin kaynağı, kendisi.

Rehber-i türk olana nice tarîķ ola küşâd / Lîk bir noktâdur ‘ayn-ı nihân mahż -ı nihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [‘ayn-ı nihân,]

‘ayn-ı pinhan [1] Sır kaynağı.

Baħr-ı ma’ârif içre geşt-i dil tolanur / Kendüde ‘ayn-ı pinhân şeydâ gezer arada (Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 3). [‘ayn-ı pinhân,]

‘ayn-ı râhat [1] Rahatlığın kendisi.

Ben ta’aķķul eylesem olmaz ‘aceb bu râhatı / Kimsene ‘aķl eylemez miħnetde ‘ayn-ı râhatüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2). [‘ayn-ı râhatüm, -üm]

ayn-ı rahmet [2] Rahmet pınarı, kaynağı

Ayn-ı rahmetdür kelâmuñ cümle-i şayrulara / Kırtılır ğamdan Murâdî saña olan âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 5). [ayn-ı rahmetdür, -dür]

Çü ‘ayn-ı rahmetimiş bilmişem fûnûn-ı kemâl / Bu ‘aynumuzda akarsa n’ola zülâl-i vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [‘ayn-ı rahmetimiş, -i, -miş]

‘ayn-ı râvî [1] Rivayet edenin kaynağı.

Hüsni rivâyeti irişelden tevâtüre / Kimisi ‘ayn-ı râvî kimisi hayâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 2). [‘ayn-ı râvî,]

‘ayn-ı refâhiyyet [1] Bolluk, rahatlık kaynağı.

Benüm bu cânuma cevri ü cefâlar kılduğuñ cânâ / Baña ‘ayn-ı refâhiyyet durur şanma ziyânüñdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 4). [‘ayn-ı refâhiyyet,]

‘ayn-ı rızâ [1] Hoşgörülü, müsamahalı bakış, nazar.

Envâr-ı şa’sa’ânda yiter gezdi ‘ayn-ı dü / Haķķuñda isterem bulam ‘ayn-ı rızâ senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [‘ayn-ı rızâ,]

‘ayn-ı rûh olmak [1] Can gözü olmak.

Oldı Murâdî ‘âlem-i şüretde ‘ayn-ı rûh / Rûh-ı muşavver oldu ise olmadı ‘acîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5). [‘ayn-ı rûh oldu, -dı]

‘ayn-ı sa’âdet [1] Saadet kaynağı.

Murâdî ‘ayn-ı sa’âdetdür özüñ dâ’imâ / Murâdî ne idüğin añlağıl maķâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 5). [‘ayn-ı sa’âdetdür, -dür]

‘ayn-ı şafâ [1] Gönül huzuru, rızası.

Müheyyâ itmişem ben âlet-i zevķüm kemâlince / Velîkin isterem olsun senüñ ‘ayn-ı şafân üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2). [‘ayn-ı şafân, -n]

‘ayn-ı sebât eylemek [1] Sözünden, kararından vazgeçmeme hali.

Gördi çün hayme-i ecsâd konup göçmededür / Rûhını kıldı muķîm ‘ayn-ı sebât eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [‘ayn-ı sebât eyledi, -di]

‘ayn-ı sebep [1] Sebep kaynağı, sebebi yaratan.

Zâhîrîdür hafî hafî zâhîr / Bâtinîdür zuhûra ‘ayn-ı sebep (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [‘ayn-ı sebep,]

‘ayn-ı sema [1] Gökyüzünün kendisi.

Mahż-ı felek çü devvâr ‘ayn-ı semâ sevâbit / Cân iledür muķayyed düş midür irdi hıvâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3). [‘ayn-ı semâ,]

‘ayn-ı seyyal [1] Akıcı, akan göz; ağlayan göz.

Kalb-i mahrûr ârzü-yı vuşlat-ı dildâr ider / ‘Ayn-ı seyyâl ârzü-yı lem’a-i dîdâr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 1). [‘ayn-ı seyyâl,]

‘ayn-ı ‘ulûm [1] İlimlerinin kaynağı.

Ârzü-yı vahdet-i ‘uzmâdadur ‘ayn-ı ‘ulûm / Ger bu ‘ilmi ister iseñ gözleme herğiz rûsüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [‘ayn-ı ‘ulûm,]

‘ayn-ı ‘ulûm-ı Haķķ Allah’ın ilimlerinin kaynağı.

Çeşm-i küşâdeler çün açarlar cemâle göz / ‘Ayn-ı ‘ulûm-ı Haķķa tutarlar kemâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1). [‘ayn-ı ‘ulûm-ı haķķa, -a]

‘ayn-ı ‘ulûm-ı kün fekân [1] "Ol derse oluverir" ilminin kaynağı.

Âyet-i kübrâdadur ‘ayn-ı ‘ulûm-ı kün fekân / Fehm ü idrâk eyleyen ‘allâm-ı devrân oldılar (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 4). [‘ayn-ı ‘ulûm-ı kün fekân,]

‘ayn-ı ülfet [3] Dostluk kaynağı.

Ezelden çünkü sendendür baña bu ‘ayn-ı ülfetler / Senüñ pes mahz-ı luṭfuñdan olupdur bu ‘ināyetler (Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 1). [‘ayn-ı ülfetler, -ler]

Miyân-ı ‘ayn-ı vâhiden mu‘ayyendür iki ‘aynum / Birisi ‘ayn-ı ülfetdür birisi ‘ayn-ı hâletdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 3). [‘ayn-ı ülfetdür, -dür]

Menba-ı faḫl-ı ‘atâdan ‘ayn-ı ülfetdür gelen / İki cânibden hemân mihr ü maḥabbetdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [‘ayn-ı ülfetdür, -dür]

‘ayn-ı vaḥdet [9] Birlik kaynağı, Allah’a yakınlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ayn-ı vaḥdet bir görünmez arada olsa hicâb / Arada ref’ eyle anı kim celâlün vechidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [‘ayn-ı vaḥdet,]

‘ayn-ı vâhid [4] Birliğin, yakınlığın kaynağı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ayn-ı vâhiddür yine ğayrında hem-dem iltizâz / Mukteẓâ-yı iktizâ adumda her dem iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 1). [‘ayn-ı vâhiddür, -dür]

‘ayn-ı vâhid kılmak [1] Tekliğin, birliğin kendisi, kaynağı olmak.

‘Âlemün bildüm vücūdın ‘ilm ile / ‘Ayn-ı vâhid kılmışam merdâne ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 4). [‘ayn-ı vâhid kılmışam, -mış, --am]

‘ayn-ı vâhid olmak [1] Birliğin, yakınlığın kaynağı olmak.

Mağrib ü maşrıḳda gördüm iki ‘aynün lem‘asın / ‘Ayn-ı vâhid oldu ḥaḳḳum şanmağıl kolayına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [‘ayn-ı vâhid oldu, -dı]

‘ayn-ı vişâl [2] Kavuşmayı bekleyen göz.

Gerçi hicrünü çekerven bu ‘acebdendür ‘aceb / Lîk her lahzadayın ‘ayn-ı vişâlünde senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3). [‘ayn-ı vişâlünde, -ün, -de]

Ey Murâdî zülmet-i hicrân ile şeb dideye / Rüzda kim ḳor anı ‘ayn-ı vişâle bakmağa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [‘ayn-ı vişâle, -e]

‘ayn-ı vücüb [1] Elzem olan göz, görüş, nazar.

Milk-i muḥalled içre çü gördüm cemâlini / ‘Ayn-ı vücüb ile gözedürdüm kemâlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [‘ayn-ı vücüb,]

‘ayn-ı vücüd [1] Varlığın kaynağı.

‘Ayn-ı vücüduñ gösterür mir‘ât-ı dil âyinedür / Dil şerhini dilden dile güş itme ğayr efsânesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [‘ayn-ı vücüduñ, -un]

‘ayn-ı yakîn [2] Göz ile görür derecede görerek, müşahede ederek bilmek.

‘Âlem-i aşğarı kübrâda gören ‘ayn-ı yakîn / Bu fenâ ‘âlem için ḳor mı yire cây-ı sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [‘ayn-ı yakîn,]

‘Iyân olalı görindi gözüme ‘ayn-ı yakîn / Ḥaḳîkatüm göreli dideye nihânam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 2). [‘ayn-ı yakîn,]

‘ayn-ı yara [1] Yaranın kendisi.

Zâhirâ manzûr-ı enzâr oldu ‘ayn-ı yaralar / Kendüsin yara urur tîmâr ider pes yarasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 3). [‘ayn-ı yaralar, -lar]

‘ayn-ı zarar [1] Zarar görmüş; ziyanın, kaybın kendisi.

Şu kim cân vermeye yâr işiginde / Aña ‘âşîḳ dimek ‘ayn-ı zarar dur (Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 2). [‘ayn-ı zarar dur, -dur]

‘ayn-ı zât [1] Allah’ın bizzat kendisi.

Lâ vü lenden geçmeyince varlık gelmez ele / Kıl fenâsın bu vücüduñ bulasın tâ ‘ayn-ı zât (Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [‘ayn-ı zât,]

‘ayn-ı zav’ [1] Aydınlık kaynağı.

Mün ‘akis oldu cemâlünden gönül mir‘âtına / Nûr-ı vechün ‘ayn-ı zav’uñ ḳalmadı hergiz zulâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [‘ayn-ı zav’uñ, -un]

‘ayn-ı zülâl olmak [1] Soğuk, tatlı su kaynağı olmak. II Seçkin şiir, söz kaynağı olmak.

Bir ‘ayn-ı zülâl olduñ sen yine Murâdî kim / Ğâfil kim aç a anı nevminden uyandurdu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5). [‘ayn-ı zülâl olduñ, -du, -n]

‘ayn ile ğayr [1] Kendisi, zâtı ile başkası.

Ğayrumuzdan bizi tarḥ eyledi ‘aynuñ lîkin / Ğayr-ı ‘aynuñda senün ‘ayn ile ğayruñ ihfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [‘ayn ile ğayruñ, -un]

‘ayn itmek [2] Görmek.

‘Arşa-i levḥi gezmişem ḥadd-i ḥudûda almışam / Ḥâzini olmuşam anuñ ‘ayn ide mi aña ne ḥadd (Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [‘ayn ide,]

Bu nazardan ‘ayn idüp mir‘âti urduña yire / Maḫz-ı feyz-e elyak olduñ feyz-i maḫza kıl nazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [‘ayn idüp, -üp]

‘ayniyyet [1] Bir şeyin aslı gibi, tıpkısı olma.

Mâ’il-i ‘ışḳ olalıdan virmedüm ğayrıya râh / Ğayba ğayb u ‘ayn oldu benüm ‘ayniyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [‘ayniyyetüm, -üm]

‘ayn olmak [3] Görünür olmak, hakikati görmek.

Ḥâlât-ı ‘ayn-ı vaḥdet kesrettedür çü maḥcûb / Ḳaldur hicâb-ı ğayrı ‘ayn ola tâ ki bâhir (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [‘ayn ola, -a]

Nür oldu çu nârında ‘**ayn oldu** bu varında / Leyl ile nehârında ‘ayn ile mükerrermdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 505, Beyit 3*). [*‘ayn oldu, -dı*]

Çeşm-i cihân-bînüñ eger ‘**ayn oldu** ise hâk ile / Başdan ayağa ey püser cümle vücûduñdur başar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 513, Beyit 2*). [*‘ayn oldu, -dı*]

‘**aynuñda olmak** [1] Gözünde olmak, değerli, itibar edilen olmak.

Bu Murâduñ bilmek isterseñ eger mâhiyyetin / **Olmasun ‘aynuñda** dünyâ vü temâşâ zerrece (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1262, Beyit 5*). [*‘aynuñda olmasun, -ma, -sun*]

‘**aynü’l-hâk** [1] Hakikatin kaynağı, kendisi.

Murâdî buldı ‘**aynü’l-hâk** ki hâkku’l-hâk olup zâhîr / Anuñ çündür bu vech üzre ana virmiş makâl Allâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1331, Beyit 5*). [*‘aynü’l-hâk,*]

‘**aynü’l-halâş** [1] Kurtuluş kaynağı.

Âyet-i kübrâdadur ‘ilm-i ezel ‘**aynü’l-halâş** / Kalb-i kalbüm ‘ayn-ı ‘aynum sırrı peydâ söylenür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 343, Beyit 3*). [*‘aynü’l-halâş,*]

‘**aynümde kılamak** [1] Gözünde koymak. II Değer vermek, itibar etmek.

Komazam gayrıyı ‘**aynümde** bugün ey server / Añlanup ‘ışk ile kârında karar itdüm ben (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1123, Beyit 2*). [*‘aynümde komazam, -maz, --am-üm, -de*]

‘**ayn** [1] Arapçadaki "ayn" harfi.

Çü emr oldu dinildi katılup ‘**ayn** ile sîn izhâr / Tevakkuf eyleyüp el-hamd yürüdi çün bād (*Murâdî Dîvânî, Gazel 264, Beyit 4*). [*‘ayn,*]

ayrılmak [7] Ayrılmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî rāyegān **ayrılmamışdır** vaşl-ı dildāra / Olursañ muntehî bilgil senādur āhırı elbet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 189, Beyit 5*). [*ayrılmamışdır, -ma, -muş, -dur*]

ayrılığ [1] Ayrılık.

Dost **ayrılığını** kıl ‘ināyetler ey Hudā / Virme kimesne başına gösterme gel ebed (*Murâdî Dîvânî, Gazel 265, Beyit 2*). [*ayrılığını, -ı, -(n)ı*]

ayru [17] Ayırı, uzak.

‘Acebde kaldı bu rûhum benüm bu ma’nâda / Bu mihr-i hubb ile mihrümden **ayrudur** ma’nâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 111, Beyit 2*). [*ayrudur, -dur*]

Sensüzün hiç olıma bende hayât / Senden **ayrudur** hayât ile memât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 202, Beyit 1*). [*ayrudur, -dur*]

Şanma ‘âşık senden **ayru** şâddur ey serverüm / Hâ-yı hicrûñle efendüm bu gönül mahzûndur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 8*). [*ayru,*]

Bu Murâdî sensüzün olmaz tahammül eylemez / Şādî-i kalbisin anuñ senden **ayru** aña gam (*Murâdî Dîvânî, Gazel 907, Beyit 5*). [*ayru,*]

Tefahhuş eyledüm dā’im seni dünyâda ‘uqbâda / ‘Aceb budur seni bir lahzâ bulmam **ayru** yanumdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1014, Beyit 4*). [*ayru,*]

‘Azâb oldur bize ey yâr ki bir dem yârden **ayru** / Düşerse lahzası hânım olur bir yıl yılı ara (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1290, Beyit 3*). [*ayru,*]

II Başka, öteki, diğer.

‘Âkıl iseñ eger ki ey meh-rû / Hâkdan **ayruy**ı kılmâğıl mahbûb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 155, Beyit 2*). [*ayruy, -(y)ı*]

Bulmadum mislûñ ve hem **ayru** kişi / ‘Âlemi kıldum tecessüs kat kat (*Murâdî Dîvânî, Gazel 202, Beyit 3*). [*ayru,*]

Hayâlûñ haylî kapladı dil aña eylemez meyli / Nice kılsun aña meyli aña **ayru** temâşâdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 297, Beyit 4*). [*ayru,*]

Cümle ‘âlem cennet olsa Âdem oğlanı melek / ‘Uzlet oldu aña cennet **ayru** seyrân istemez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 555, Beyit 4*). [*ayru,*]

Ey Murâdî ger murâduñ ise Hâkka irmege / Anı bulmak isteyenler **ayru** cânân istemez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 555, Beyit 5*). [*ayru,*]

Senden **ayru** bize yâr olmağı gösterme bize / Dā’imā cān ü bedende seni cânân bilürüz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 578, Beyit 2*). [*ayru,*]

Ey Murâdî sözlerüñ v’Allâhi hâkdur bilmiş ol / Hâkdan **ayrudan** bi-hamdî’llâh iragum var imiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 622, Beyit 5*). [*ayrudan, -dan*]

Bu Murâdî cümleden geçdi seni kıldı murâd / Senden **ayruy**ı anuñ hükmine fermân eyledüñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 725, Beyit 5*). [*ayruy, -(y)ı*]

Hâşâ ki Murâd **ayruya** meyl eyleye senden / Kalbi leke min mehdin ile’l-lağdı yemil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 815, Beyit 5*). [*ayruya, -y, -a*]

Hâdişdür **ayrusı** velî oldur kadîm pes / Sübhâne men nihâyete lâ-yürdirkü ve’l-hayâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 821, Beyit 3*). [*ayrusı, -sı*]

Âfitâb-ı neyyir oldum tâb-bahşam ‘âleme / Pertevümle bildüm **ayru** nesne yok dildârdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1089, Beyit 2*). [*ayru,*]

ayru olmak [6] Uzak kalmak, ayrı düşmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mümessel oldu vücûd ile cün ‘adem nakşı / Seçildi **ayru olup** cā-be-cā hayât ü memât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 214, Beyit 2*). [*ayru olup, -up*]

ayruḡ [1] *Başka, diğer.*

Murâduñ saña te'sir eylemezse ḡavl-i pür-süzü / Efendüm saña bu 'âlemde **ayruḡ** pâyeler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [ayruḡ,]

ayruḡ olmak [1] *Aykırı, isyancı olmak.*

Bu Murâdî **ola** mı bende bir **ayruḡ** şâha / Var iken sencüleyin nîk-siyer Dârâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [ayruḡ ola, -a]

a'yun-ı nâs [2] *İnsanların gözleri.*

Oldı Murâdî **a'yün-ı nâsa** nihân çün / Bu 'âlem-i şuverde gözet n'eyler iktizâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [a'yün-ı nâsa, -a]

'İlimdür 'ilmüme zeynüm ne bilsün zihnümi vaşşâf / Gelürsem **a'yun-ı nâsa** hayâl olmaz hayâlümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 4). [a'yun-ı nâsa, -a]

'ayyâr [1] *Aldatan, hileci.*

Ne yirde kim gezer nâkış olurdu / Gider gizlü yire **'ayyâra** beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). ['ayyâra, -a]

'ayyûḡ [1] *Keçi yıldızı, göğün en yüksek noktası.*

Umarum rahmetin ben bî-dil ü cân / İrer **'ayyûḡa** çün âh u fiğânüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 2). ['ayyûḡa, -a]

az [4] *Az, çok olmayan.*

İşbu Murâdî sözlerin anlayan **azdur** / Her kim görürse hayrete varur kalur tanâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 5). [azdur, -dur]

Kanı 'âlem içinde bir er kim / Tolu olmaya ḡalbi hırş ile **az** (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [az,]

Sâz-kâr olmağ için anuñla / Her çoğı biz değışmezüz **aza** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 6). [aza, -a]

II Kanaat.

Ser-firâz olmağda çok sa'y eyledüm minnet aña / Zilleti terk itmişem gördüm ki **az** ehlinedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [az,]

az u çok [2] *Az ve çok. II Her şey.*

'Âlemde yüri ḡılma nazar **aza vü çoğa** / Ta kim bulasın cennet ü ni'metde ḡalâvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [aza vü çoğa,]

Murâduñ **az u çoğından** senüñ bir merḡabân efzal / Beni sen eylegil ekmel cemâl-i bâ-kemâl için (Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 5). [az u çoğından, -ın, -dan]

'azâb [4] *Ceza, eziyet, sıkıntı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Teḡâtür eyledi baḡr-ı muḡîte ḡaysün **'azâb** / Bil anı lü'lü-i insân ider bu şâd-ı vülûc (Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2). ['azâb,]

'azâb-ı münkir [1] *İnkar edenin azabı.*

İştîyâḡın 'arz için tedbîr idüpdür mev'ize / Lîk **'azâb-ı münkir** olmuşdur memâtuñ evveli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). ['azâb-ı münkir,]

'azâb-ı nîrân [1] *Cehennem azabı.*

Kime virdüñ cinân u ḡılmânı / Kime virdüñ **'azâb-ı nîrânı** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 4). ['azâb-ı nîrânı, -ı]

a'zâb etmek [1] *İşkence, eziyet etmek, acı çekirmek.*

Murâdî âb-ı zülâlünden ire ger ḡatre / Ne denli mürr ola 'âlemde **a'zâb ide** hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [a'zâb ide, -e]

'azâb u 'ikâb [1] *Ceza, eziyet.*

Luṡfuñ umup cenâbuña şıḡınan / Hâşa kim göre ol **'azâb u 'ikâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 4). ['azâb u 'ikâb,]

âzâd eylemek [2] *Kurtarmak.*

Bu zûlmânî kafesden murḡ-i cânı **eyleyüp âzâd** / Hayât-ı câvidânî ibtidâ vü intihâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 3). [âzâd eyleyüp, -(y)üp]

Dil ü cân milkini âbâd idüp ma'mûr kıl yâ Rab / Senüñ ḡayrûñden **âzâd eyle** gel luṡf eyle şâd eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [âzâd eyle,]

âzâd kılmak [1] *Kurtarmak.*

'Avn-ı Ḥaḡdur dil-i âḡahumuzu şâd kılan / Komayup ḡamdan eser ḡuşşadan **âzâd kılan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). [âzâd kılan, -an]

âzâd olmak [4] *Kurtulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḡîṡ-i ḡarḡa-i nûr olalı bu resm-i fu'âd / Cihân sūd u ziyânından **oldı** ol **âzâd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 1). [âzâd oldı, -dı]

âzâde [3] *Kurtulmuş, özgür.*

Yürür iken cihânda **âzâde** / 'İşkîña şimdi olmuşam me'mûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 6). [âzâde,]

Ḥamdü li'llâh kimsemüz yokdur ḡavâtır bilmezüz / Bende-i 'ışḡ olalıdan ser-be-ser **âzâdeyüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 4). [âzâdeyüz, -y, -(ü)z]

'Arş-ı 'ulâda virdi ḡaber çün meleklerle / Yâr oldı söyleyen yine **âzâdelik** sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 2). [âzâdelik, -lik]

a'z'afü'l-maḡlûḡ [1] *Yaratılmışların en zayıfı, acizi.*

Murâdî mürdan kim bir kuluñdur **az‘afü‘l-mahlûk** / Müyesser kıl seni tesbîh ide her lahza yâ sübhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5*). [*az‘afü‘l-mahlûk,]*

a‘zam [11] Büyük, ulu, yüce. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oldı Murâdî efham ‘ışk iledür mufahham / Gel iste nür-ı a‘zam **a‘zamdadur** mu‘allâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5*). [*a‘zamdadur, -da, -dur]*

a‘zam-ı ism [1] En büyük, yüce isim.

Ey Murâdî **a‘zam-ı ism** oldı mîm-i ism-i Hâk / Şol müsemâyı bulanlar irmez aşlâ ğamlara (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 5*). [*a‘zam-ı ism,]*

a‘zam olmak [1] Büyük, yüce olmak.

Çünkü ‘azîz sensin ‘izzet saña müfevvez / Sen **a‘zam olduğun** çün artar bu ‘izz ü cāhum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4*). [*a‘zam olduğun, -duk, -un]*

‘azamet [1] Büyüklük, ululuk.

‘Azîmsin **‘azametde** velîk a‘lemsin / Bularda gerçi kim ıtlak olındı remz ile tâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 3*). [*‘azametde, -de]*

âzârı kılmak [1] Daha eksiği olmak.

Okuyam çünki ben seb‘a‘l-mesânî ism-i Hâk ile / Sekizdür acılan yedi kapanur **kılmaz âzârı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4*). [*âzârı kılmaz, -maz]*

âzârsuz olmak [1] Eksiksiz olmak.

Bakmaz âsâra gönül ister mü‘essir kim durur / ‘Usri yüsre şabr idüp **olmak** diler **âzârsuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 3*). [*âzârsuz olmak, -mak]*

a‘zeb olmak [1] En tatlı, lezzetli olmak.

Hoş **a‘zeb oldı** hoş a‘ceb bu tarz-ı hüsni velî / Diler ise ola bir lahza nice biñ bāy (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3*). [*a‘zeb oldı, -dı]*

azhâ [3] Kurban, kurban bayramı.

Olalı hürmeti ihrām ile bu ten muhrim / Cānı **azhâya** getürmiş nazarın sâle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3*). [*azhâya, -(y)a]*

Seherden bir şehir gördüm aña bir rûz beñzer yok / Muţâf oldum kamu nâsa nitekim Ka‘be **azhâda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2*). [*azhâda, -da]*

Murâdîñün temennâsı girü andan temennâ pes / Tâvaf olındı beyt-i kalbi yine Ka‘be **azhâda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5*). [*azhâda, -da]*

azher [2] Apaçık, besbelli.

Pes hüveydâdan hüveydâ oldı bu gaybiyyetüm / Bâtin u zâhirde **azher** bâtin-ı bâtin-ı tıynde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 3*). [*azher,]*

Murâdî gördi maşşûdın yine kaşşında ol **azher** / Anuñ çün her taraf zâhir gelür bâtin himemlerden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 5*). [*azher,]*

‘azîm [5] Büyük, ulu. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yaluñuzdur baña vâhid **‘azîmümdür** baña kübrâ / Semî‘ümdür sözüm sâmi‘ rahîmümdür baña müşfik (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*). [*‘azîmümdür, -üm, -dür]*

‘azîmet eylemek [1] Yönelmek, yola çıkmaya niyetlenmek.

‘Azîmet eylemedin lutfi eyler istikbâl / Şu kim ki ‘âlî tutar bulan oldur a‘lâsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 2*). [*‘azîmet eylemedin, -me, -di, -n]*

‘azîz [10] Saygın ve hürmetli kişi; sevgili.

Ey şafâ-bahş-ı dil ü cānum baña sensin **‘azîz** / Gel bu tağyîr-i mizâcumdan necât ırgür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4*). [*‘azîz,]*

‘Azîzümdür refîk u münisümdür / Benüm zîkr-i lisānumdur maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 11*). [*‘azîzümdür, -üm, -dür]*

‘Azîzüm senden isterven benüm ‘izz ile temkînüm / Müberrâ ola dâ‘imde şurūḥumdur nihān olmaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4*). [*‘azîzüm, -üm]*

‘Azîzüm nür-ı vech-i yâre tākāt kimse göstermez / Nedür bu ‘ışk-ı dil k’andan ferāğāt kimse göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1*). [*‘azîzüm, -üm]*

Virdün Murâda ‘izzeti sen bir **‘azîzsın** / Kapuñda bende oldı kamu mäsivâ senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 5*). [*‘azîzsın, -sın]*

İster isen ğınâ eger şan‘at idin kanâ‘atı / Diler isen **‘azîzi** ger sen anı kâni‘ añağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4*). [*‘azîzi, -i]*

Civâruna eger irsem **‘azîzüm** ‘izzet idüp / Baña sen ecr-i ‘azîmi ḥazâda göstergil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3*). [*‘azîzüm, -üm]*

‘Azîzüm ‘izzetün ‘izzetdedür ‘izzet kemâlinde / Kemâlün şerhîni şerḥ itmege başlar cemâlinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 1*). [*‘azîzüm,]*

2. Allah; benzeri bulunmayan, eşsiz kudret sahibi, mağlup edilmesi mümkün olmayan.

‘İzzetde çün Murâdîyi ‘izzetledi **‘azîz** / Her mâ-halaḳda sır ile sırrı ḥaberdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 5*). [*‘azîz,]*

Çünkü **‘azîz** sensin ‘izzet saña müfevvez / Sen a‘zam olduğun çün artar bu ‘izz ü cāhum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4*). [*‘azîz,]*

‘azîz eylemek [1] Değerli, saygın eylemek.

Hudâvendâ zamîrümde maḥabbet şem‘ini yandur /
‘Azîz eyle bu ‘izzetle şarâb-ı ‘ışkuña kandur
(Murâdî Dîvânî, Kût’a 19, Beyit 1). [‘azîz eyle,]

‘azîz-i bâ-kemâl olmak [1] Mükemmel sevgili olmak.

‘Azîz-i bâ-kemâl olan bilür her ‘izzetüñ aşlın /
Anuñ çün cândan olur münteşir her cā-be-cā
revnaḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 680, Beyit 2).
[‘azîz-i bâ-kemâl olan, -an]

‘azîz-i cān [1] Yüce, değerli can.

Çün kim ‘azîz-i cānsan ‘izz ile ibtidâda / Dā‘im
mükerrerem eyle nāz itme intihâda (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1400, Beyit 1). [‘azîz-i cānsan, -sa, -n]

‘azîz-i çeşm-i men [1] Benim gözümün değerlisi,
kıymetlisi.

‘Azîz-i çeşm-i men aña bu ‘ilm-i bâ-ḥaberi /
Ḥaber rumûzını bilmeyen eylemez irşād (Murâdî
Dîvânî, Gazel 260, Beyit 3). [‘azîz-i çeşm-i men,]

‘azîz-i mısr-ı dil [1] Gönül Mısır‘ının (ülkesinin) azizi.
(Beyitte Azîz, Yusuf, Mısır telmihi)

Ey ‘azîz-i mısr-ı dil her ‘usri yüsri oldı ḥisâb /
Bulmaz idi ‘izz-i Yûsuf çekmeseydi renc-i çāḥ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1268, Beyit 3). [‘azîz-i
mısr-ı dil,]

‘azîz-i zî‘l-celâl [1] Yücelik sahibi değerli, üstün olan.
II Allah.

Saňa maḥşûşdur her dem olasın cümleden a‘lâ /
Senüñdür ‘izz ü istiğnâ ‘azîz-i zî‘l-celâlsin sen
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1010, Beyit 2). [‘azîz-i zî‘l-
celâlsin, -sin]

‘azîz itmek [1] Sevgide üstün tutmak, değer vermek.

‘Azîz ider bizi ‘izzet eger ki ‘izzet ide / Bizüm bu
‘izzetümüzde bizüm durur bu ğinâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 111, Beyit 3). [‘azîz ider, -er]

‘azîz olmak [3] Değerli, izzetli olmak.

‘İzzetde ‘azîz olmaḳ ister bu Murâdî / Fehm
eyleyeyin diyen özin eyleye ḥalvet (Murâdî
Dîvânî, Gazel 197, Beyit 5). [‘azîz olmaḳ, -mak]

Mu‘izz oldı çün i‘zâz ile buldı devlet ü ‘izzet /
‘Azîz oldı ‘alîm oldı bu resme eyledi kaşşâs
(Murâdî Dîvânî, Gazel 644, Beyit 3). [‘azîz oldı, -
dı]

‘Azîz olanlar ‘izzetde zelîl olan mezelletde / Uçar
mürğ-i ‘uḳûlî her birinüñ perr ü bâlince (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 4). [‘azîz olanlar, -an, -
lar]

‘azm [3] Kasıt, niyet, karar.

‘Azmümüz ḥayra durur ḥayr ile iḥsân iderüz /
Herkesüñ ḳalbini mesrûr ve şādân iderüz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 577, Beyit 1). [‘azmümüz, -ü, -müz
]

Müknet-i ‘uzmâyadur ammâ cibillet himmeti /
‘Azminüñ ‘azminde her dem ‘azm-ı himmetdür

yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1239, Beyit 4).
[‘azminde, -in, -de]

Müknet-i ‘uzmâyadur ammâ cibillet himmeti /
‘Azminüñ ‘azminde her dem ‘azm-ı himmetdür
yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1239, Beyit 4).
[‘azminüñ, -i, -nün]

‘azm eylemek [1] Niyet etmek, yönelmek, karar
vermek.

Saňa ‘azm eyleyüp terk eyleyen ḡayruñı her
demde / Senüñ iḥsân-ı bî-pâyânüñ irişür aña nev-
rev (Murâdî Dîvânî, Gazel 1207, Beyit 3). [‘azm
eyleyüp, -(y)üp]

‘azm-ı dildâr itmek [1] Sevgiliye yönelmek,
meyletmek.

‘Azm-ı dildâr ideli günü dildür devrân / Ḥāşa
li‘llāḥ ki seni terk ide ber-kār kıla (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1350, Beyit 2). [‘azm-ı dildâr ideli, -eli]

‘azm-ı himmet [1] Bağıшта, ihsanda bulunmada kesin
niyette olmak, karar vermek.

Müknet-i ‘uzmâyadur ammâ cibillet himmeti /
‘Azminüñ ‘azminde her dem ‘azm-ı himmetdür
yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1239, Beyit 4). [‘azm-
ı himmetdür, -dür]

‘azm-ı kenâr itmek [2] Kıyıya doğru gitmek. II
Sevgilinin yanına doğru hareket etmek, gitmek.

Huzur ister iseñ ‘azm-ı kenâr it (Murâdî Dîvânî,
Gazel 204, Beyit 1). [‘azm-ı kenâr it,]

Tıb-ı ḥatır oluben ‘azm-ı kenâr itdüm ben /
Cümle-i târik olup terk-i diyâr itdüm ben (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1123, Beyit 1). [‘azm-ı kenâr itdüm,
-dû, -m]

‘azm-ı meydân eylemek [1] Meydanı gezmek.

‘Azm-ı meydân eyleye çün merd-i merdân insilāḥ
/ Ey Murâdî merd iseñ merdâne depret kendüñi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 238, Beyit 5). [‘azm-ı
meydân eyleye, -(y)e]

azmüde olmak [1] Tecrübe etmek, denemek.

‘Aynuñ mücerreb oldı ḡayruñ mücerreb ammâ /
Yâ tecrübe ne ḥâcet şol ki ola azmüde (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1406, Beyit 3). [azmüde ola, -a]

‘azrâ‘il [1] Dört büyük melekten, Allah‘ın
emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş
olanı, ölüm meleği.

Nefeḥâtumda durur rûḥ-ı mü‘ebbed ḥaberi / Ḳodı
İsrâfili ‘Azrâ‘ili Ḥaḳ didi lisân (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1122, Beyit 3). [‘azrâ‘ili, -i]

azvâ [15] Işıklar, aydınlıklar, parıltılar. (Bu
kelime Divan‘ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Fürûḡın mihr-i ḥikmetdür şaḥan ‘âlemde ey meh-
rû / Miyân-ı beyni beyninden burûḳ oldı ḳamu
azvâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 54, Beyit 2). [azvâ,]

azvā olmak [3] Işık, aydınlık, parıltı olması.

Mikdār-ı nazardur āh yā ben n'ideyin hānum / Rūh
oldı ebed cānum cān **oldı** baña **azvā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 102, Beyit 3). [azvā oldu, -dı]

Beni insān iderseñ itme gel nisyān ile hergiz /
Vücūdum beytine çün kim yine **azvā olan** sensin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 3). [azvā olan,
-an]

Nūr-ı şemsüm şöyle tutmuşdur cihānı ser-te-ser /
Cümle 'ālemde ne kim var **oldı azvā** zerrece
(Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 4). [azvā oldu,
-dı]

azvā-yı baħr ü ber [1] Kara ve denizin parıltıları.

Kemāl-i lem'adan nāşī durur **azvā-yı baħr ü ber** /
Kemālünden kemāl iste ne söyler diñleme eşhāş
(Murādī Dīvānı, Gazel 643, Beyit 3). [azvā-yı baħr
ü ber,]

2.2.2. B

bā-'aql olmak [1] Akıllı olmak.

Mehde ger girme(ye) **bā-'aql ola** mı tıfl-ı 'aceb /
Sebebinden şorar iseñ gel anı kıl inhā (Murādī
Dīvānı, Gazel 51, Beyit 4). [bā-'aql ola, -a]

bā-'ār itmek [1] Utanarak, utançla yapmak.

'Işk ile bir yirde 'ār itmez karar ey cān-ı men /
'Aşık olmaz şol kişi kim kārını **bā-'ār ider**
(Murādī Dīvānı, Gazel 382, Beyit 3). [bā-'ār ider,
-er]

bā-'ayān olmak [1] Açık, âşikâr olmak.

'İyān -ı bī-'ayānuñdan geçerseñ **bā-'ayān olduñ** /
Bu ma'nâyı bilen kimse iki 'ālemde bihterdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 3). [bā-'ayān
olduñ, -du, -n]

bā-cehālet olmak [1] Cehalet, bilgisizlik
içinde olmak.

'İlm öğrenigör cihānda her dem / Dir 'akluñı **bā-
cehālet olma** (Murādī Dīvānı, Gazel 1441, Beyit
2). [bā-cehālet olma, -ma]

bā-cidāl eylemek [1] Kavgalı olmak.

Bu sebebdür **eyleyen** halk-ı cihānı **bā-cidāl** / Anuñ
içün yirde hem göklerde kan olmağdadur (Murādī
Dīvānı, Gazel 381, Beyit 4). [bā-cidāl eyleyen, -
(y)en]

bā-edeb [1] Edeple.

Lāzım olmaz gerçi līkin ğayre benven **bā-edeb** /
Ben mü'eddebven kururven ol mü'eddeb çün
hıyām (Murādī Dīvānı, Gazel 901, Beyit 3). [bā-
edeb,]

bā-edeb olmak [1] Edepli olmak.

Her ne yirde olsañ **olğıl bā-edeb** / Açmağıl hāric
şakın güftāra leb (Murādī Dīvānı, Mesnevi 35,
Beyit 3). [bā-edeb olğıl, -ğıl]

bā-ḥayāt [1] Hayat ile.

Hāzreti hāzretde bildi hıızr-ı dildür **bā-ḥayāt** /
'Ömr-i sermed 'ilmine pes ibtidā kıldı yine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1271, Beyit 2). [bā-ḥayāt,
]]

bā-ḥuşūş [1] Hususıyla, hele, her şeyden
evvel, en ziyade.

Bāliş-i rāḥatda bir ser görmemişem **bā-ḥuşūş** / Her
kimî gördüm benüm gibi ğamı tekrārdur (Murādī
Dīvānı, Gazel 403, Beyit 2). [bā-ḥuşūş,]

bā-nihān [1] Gizlilikle.

Şu 'ā'-ı 'ayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın /
Celidür **bā-nihān** el-ḥaḳ buña bir tercemān olmaz
(Murādī Dīvānı, Gazel 586, Beyit 3). [bā-nihān,]

bā-nişān olmak [1] Belirli izi olmak, tanınır
olmak.

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey
nişān-ı bī-nişānı aña efnādur hemān (Murādī
Dīvānı, Gazel 1076, Beyit 1). [bā-nişān olasın, -a,
-sın]

bā-revān olmağ [1] Yürümek, gitmek.

Sūret-i mir'āta karşı çün muḳābil eyledi / Rūy-i
zībā her taraḑda **bā-revān olmağdadur** (Murādī
Dīvānı, Gazel 381, Beyit 2). [bā-revān
olmağdadur, -mak, -da, -dur]

bā-şūret [1] Suret ile, görünüşte.

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden **bā-şūreti** / Cāna
minnetdārdur çekdürmedi cāna elem (Murādī
Dīvānı, Gazel 902, Beyit 3). [bā-şūreti, -i]

bā-temennā olmak [1] Dileme, isteme,
niyazda bulunma.

Senüñ nūruñ müşāhid olalı bu dīde-i cānum /
Cemālünden cemālüm **bā-temennā oldu** gitdükce
(Murādī Dīvānı, Gazel 1329, Beyit 4). [bā-
temennā oldu, -dı]

be-tekrār [1] Tekrar tekrar.

Gezdi bu arada nice yüz kerre **be-tekrār** / Bir
laḫza bulmadı özin laḫzada ḫālī (Murādī Dīvānı,
Gazel 1547, Beyit 4). [be-tekrār,]

be-v'allāhi [1] Allah için.

Ƙo bu ğavġā-yı dünyāyı gözet gel zuḫr-ı uḫrāyı /
Be-v'Allāhi hisāb eyler komaz bir nīme-i kīrāḫ
(Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 4). [be-v'allāhi,
]]

bāb [25] 1.Kapı.

Didüm ol dār-ı visāle ne zamān ola duḫl / Didı
kim gözle tarīḳüñ aña **bābuñ** vardur (Murādī
Dīvānı, Gazel 444, Beyit 3). [bābuñ, -u, -ñ]

Çıkuben halkasın **bābında** tutdum / Derūnında
Murād itdüm du'ālar (Murādī Dīvānı, Gazel 519,
Beyit 5). [bābında, -ın, -da]

Buldı çün kim 'avn-i yâri yâri kıldı 'avn-ı yâr /
Hayberüñ **bâbını** kal' itdi bu resme haydarum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4*). [*bâbını, -ını*]

Lâbeler kıldum varup ol ravzanuñ rızvânına /
Bâbını feth ide tâ hayrân olam seyrânına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1*). [*bâbını, -ını*]

2. Bölüm, konu.

Ey cemâl-i lâ-yezâli isteyen 'ârif kanı / Okımaduñ
ma'rifet dersinde kaldı nice **bâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3*). [*bâb,]*

Vahdet-i dildür ne kesret kesret oldu çün zehâb /
Zâhib oldu çünki bir şey bağlanılmaz dilde **bâb**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1*). [*bâb,]*

Ma'rifet **bâbında** bir şâhib-temîzi isterüz / Biz bizi
bizde girü bulmakda eylerüz şitâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 2*). [*bâbında, -ı, -n, -da*]

Ma'rifet şerhinde bir **bâb** aıldadum / Şems-i tâbı
'ayn-ı meh-tâb aıldadum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 1*). [*bâb,]*

Qalbûñ İbrâhîmi çün suhf-ı ma'habbet okudu /
İsmiñ buldı Hâlîl olmış anuñ **bâbından** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2*). [*bâbından, -ın, -dan*]

Ezberleyüp ders-i hâkîki vird iderven her zamân /
Lîkin murâd-ı 'ışkıñı kıldum tecessüs **bâbda**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 3*). [*bâbda, -da*]

Gezdüm cihânı sū-be-sū kavluñe bulmadum nazar /
Didüm Murâdî görmedüm kavluñ gibi kim **bâbda**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5*). [*bâbda, -da*]

Bağdum bu kâra çünki fehmi için işbu **bâbı** / Pes
eyledüm nazar ben el uruben kitâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3*). [*bâbı, -ı*]

Cümle niyâz idüp didiler kim bi-hâkîki ân / Keşf it
ma'habbetüñ bize bir iki **bâbını** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2*). [*bâbını, -ı, -n, -ı*]

II Anlam hazinesinin kapısı.

Ma'ânî gencini feth eyledi çün hâlık-ı fettâh /
Aşub zencîr-i kudretle anuñ **bâbında** bir mişbâh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1*). [*bâbında, -ın, -da*]

II Allah'ın kapısı.

İlâhî Murâduñ dil ü dîdesin rüşen it / Ki **bâbuñdan**
özge aña olmaya hiç cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5*). [*bâbuñdan, -un, -dan*]

II Cennet kapısı.

Dikdi otağ cennetüñ **bâbına** hikmetüm 'alem /
Tabl-ı ma'ârifî çalup kıldı nidâ gele ümem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 1*). [*bâbına, -ı, -na*]

Cennetüñ miftâhı virildi Murâduñ destine /
Bâbını feth eylemişdür Fe'dhulühâ hâlidîn

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5*). [*bâbını, -un, -ı*]

II Kapının açılması; engelin ortadan kalkması.

Nefâd irmedi gelmedi kimseye bir hîtâb / Mu'âf
oldılar cümleten feth olındı çü **bâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2*). [*bâb,]*

Buldı ol hayretde bir zevk u şafâ kim şerhi yok /
Luţf idüp ma'hub ona feth itdi biñ **bâb** üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4*). [*bâb,]*

Her işde hâzır oldu çünki vehhâb / Anuñla feth olur
mesdûd olan **bâb** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 4*). [*bâb,]*

Fâtîh durur hidâyet meftûh kabiliyyet / Yâr oldu ise
bunda feth itdi cümle **bâbın** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 3*). [*bâbın, -ıñ*]

II Eşik, huzur, makam.

Kanğı **bâba** varup sürem rüyum / Senden özge
kılam yâ kime senâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 4*). [*bâba, -a*]

Ben temennâ **bâbını** feth eyledüm evvel kadem /
Bir recâma şimdi yüz dürlü temennâ gösterür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2*). [*bâbını, -ı, -n, -ı*]

Bâr-gâh-ı 'izzet itmişdür saña **bâbın** küşâd / İster
iseñ iste gel andan hemân her 'izzeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4*). [*bâbın, -ıñ*]

Cân ü ten terk ideli ol baña cānân didi / **Bâbına** kul
olalı adımı sultân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 1*). [*bâbına, -ıñ, -a*]

bâb açmak [3] Kapı açmak. II Konu açmak.

Eyâ yâ eyyühe'l-aḥbâb gelüñ size **açam** bir **bâb** /
Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma'nâ kim ola her
cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3*). [*bâb açam,]*

Eyâ yâ eyyühe'l-aḥbâb gelüñ size **açam** bir **bâb** /
Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma'nâ kim ola her
cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*). [*bâb açam*]

II Engelleri kaldırmak.

Tevbeler eyledüm eyâ Mevlâ / Kerem u luţfuñ ile
aç baña **bâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2*). [*bâb aç,]*

bâb-ender bâb [1] Bölüm bölüm, kısım kısım.

Kitâb-ı 'ışkı ezberden okıdum **bâb-ender bâb** /
Kamu mevcûd imiş ezberledüm in ile ân vaşfın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 3*). [*bâb-ender bâb,]*

bâb-ı 'adn [1] Cennetin kapısı.

Bâb-ı 'adni açayın diyü temennâda olan /
Şimdiden bunda mürüvvetle şehavet gözedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4*). [*bâb-ı 'adni, -i*]

bāb-ı āmennā [1] *İnanç kapısı. II İnanma, rıza gösterme mertebesi.*

Pes cevābın aldı kâşid aldığın virdi hemān / Pes Murādî urdı ol dem **bāb-ı āmennāya** el (*Murādî Dīvānı, Gazel 756, Beyit 5*). [*bāb-ı āmennāya, -(y)a*]

bāb-ı cennet [1] *Cennetin kapısı.*

Serā-perde küşād olsa ruḥ-ı cānān olur peydā / Açılsa **bāb-ı cennet** hūr ile ḡilmān olur peydā (*Murādî Dīvānı, Gazel 70, Beyit 1*). [*bāb-ı cennet, -*]

bāb-ı der [1] *Kapı. II Gönül kapısı.*

Gel Murādînin murādın aḡla kim merdānedür / Anuñ içündür küşāde bu benüm **bāb-ı derüm** (*Murādî Dīvānı, Gazel 878, Beyit 6*). [*bāb-ı derüm, -üm*]

bāb-ı düden geçmek [1] *İkilik kapısından geçmek. II Kesretten vazgeçmek.*

Gel temennā eyle külliyyet geçüp bāb-ı düden / Sāḡa-i ‘izzetde tā kim vireler saḡa maḡar (*Murādî Dīvānı, Gazel 369, Beyit 4*). [*bāb-ı düden geçüp, -üp*]

bāb-ı firdevs [1] *Cennetin kapısı.*

Kebā’irden saḡā’irden kaçır pes / Özine **bāb-ı firdevsi** açar bes (*Murādî Dīvānı, Mesnevi 19, Beyit 4*). [*bāb-ı firdevsi, -i*]

bāb-ı fu’ād [1] *Gönül kapısı.*

Mekānuñdur senüñ **bāb-ı fu’ādı** ‘āşıkuñ cümle / Ne ‘ālemdür ki bu ‘ālem seni cümle arar cānā (*Murādî Dīvānı, Gazel 57, Beyit 4*). [*bāb-ı fu’ādı, -ı*]

bāb-ı ḡayr [1] *Başka kapı, sığınılacak başka yer.*

Bāb-ı ḡayrı yaşıdananlar bilmedi ādābdan / Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı sultāna yol (*Murādî Dīvānı, Gazel 764, Beyit 3*). [*bāb-ı ḡayrı, -ı*]

bāb-ı genc [1] *Hazine kapısı.*

Oturmuş **bāb-ı genc** içre anuñ karşısına şaf şaf / Tururlar elleri baḡlu melā’ikle kamu ervāḡ (*Murādî Dīvānı, Gazel 228, Beyit 4*). [*bāb-ı genc, -*]

bāb-ı ‘ışk [1] *Aşk kapısı.*

Bāb-ı ‘ışkı çün küşāde kılmuşam ibrām ile / Rehrev-i dil milk-i vaşlı ide seyrān yaḡtemil (*Murādî Dīvānı, Gazel 784, Beyit 4*). [*bāb-ı ‘ışkı, -ı*]

bāb-ı ‘ilm [1] *İlim kapısı.*

Mecdini bildürmek için bu Murādî şimdi pes / **Bāb-ı ‘ilminde** yine bir noḡta i’lān eyledi (*Murādî Dīvānı, Gazel 1464, Beyit 5*). [*bāb-ı ‘ilminde, -in, -de*]

bāb-ı maḡribin [1] *Batı kapısı, güneşin battığı cihet.*

İftitāḡ ile küşāde oldı **bāb-ı maḡribin** / Dest-i ḡudret maḡriḡeyne şalsa n’ola demdeme (*Murādî Dīvānı, Gazel 1264, Beyit 3*). [*bāb-ı maḡribin, -*]

bāb-ı mevlā [1] *Mevlananın kapısı, Mevlananın dergahı.*

Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murād / Her ne olursa iderven **bāb-ı Mevlāda** taleb (*Murādî Dīvānı, Gazel 126, Beyit 4*). [*bāb-ı mevlāda, -da*]

bāb-ı mu‘allā [2] *Yüce kapı.*

Kimüñ kapısına varalum ey şeh-i ‘ālem / Kapuñ gibi şāḡa var iken **bāb-ı mu‘allā** (*Murādî Dīvānı, Gazel 79, Beyit 4*). [*bāb-ı mu‘allā, -*]

‘İmāret eyledi cūd ile ḡudret maḡz-ı ḡikmetden / Şeref virdi vücūda yükselüp **bāb-ı mu‘allāsı** (*Murādî Dīvānı, Gazel 1506, Beyit 3*). [*bāb-ı mu‘allāsı, -sı*]

bāb-ı muḡlaḡ [1] *Kapalı kapı.*

Bāb-ı muḡlaḡdan duḡul itdünse ey sāḡib-kemāl / Şaḡla miftāḡı oñatca lāzım ola kim bile (*Murādî Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 2*). [*bāb-ı muḡlaḡdan, -dan*]

bāb-ı raḡmet [1] *Rahmet kapısı.*

Murādî söyledigün sözleri ol tutmak ardınca / Dilerseñ olmayasın **bāb-ı raḡmetden** ebed mehcūr (*Murādî Dīvānı, Gazel 294, Beyit 7*). [*bāb-ı raḡmetden, -den*]

bāb-ı riyāz [1] *Bahçe kapısı. II Manevi bahçe girişi.*

Aşdı çü miftāḡını **bāb-ı riyāz** üstine / Oldı bu ma’nāya bes ins ile cān muṡṡalī’ (*Murādî Dīvānı, Gazel 661, Beyit 4*). [*bāb-ı riyāz, -*]

bāb u fuşūl [2] *Konu ve bölümler.*

Cā-be-cā yoklamışam **bāb ü fuşūlun** cem’ā / Bilmişem ‘āşıkı ma’şūḡına kimler iledür (*Murādî Dīvānı, Gazel 426, Beyit 2*). [*bāb ü fuşūlun, -un*]

Kamu **bāb u fuşūlın** ḡarf ḡarfın görmişem cümle / Anuñ ebvābın açduḡda nice biñ biñ cinān gördüm (*Murādî Dīvānı, Gazel 858, Beyit 2*). [*bāb u fuşūlın, -ın*]

bād [15] *1. Rüzgar.*

Telātum eyledi baḡr-ı maḡabbet **bād** ile tenhā / Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā (*Murādî Dīvānı, Gazel 54, Beyit 1*). [*bād, -*]

Ey Murādî fā’iliyyet ḡālīkuñ zabtındadır / Oldı seyyār ‘alleme’l-esmā rumūzı hem çü **bād** (*Murādî Dīvānı, Gazel 248, Beyit 5*). [*bād, -*]

Tāb-ı ruḡsārı cemālün manzarından gösterür / Revzen-i ‘aynumda turmadı ḡayālī hem çü **bād** (*Murādî Dīvānı, Gazel 249, Beyit 2*). [*bād, -*]

Misāl bulmadı dil kıldı beni misāl içre / Kesāfeti koyup eltāf oldı hem çün **bād** (*Murādî Dīvānı, Gazel 263, Beyit 3*). [*bād, -*]

Çü emr oldı dinildi katıluḡ ‘ayn ile sîn izhâr /
Tevakkûf eyleyüp el-ḥamd yürüdi çün **bād**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4*). [*bād,]*

‘İşkumı her demde ey dil cevır ü cânân arturur /
Nitekim **bād** esdüḡince mevc-i ‘ummân arturur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 1*). [*bād,]*

‘Akl-ı küll olalı hem-râh aña dildür peyrev /
Tahtumı şanma Süleymân gibi sen **bād** iledür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4*). [*bād,]*

‘Âlem seheri **bād** gibi çün güzerândur / Ol rûḡ-ı
revân anuñ içün cânâ nihândur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1*). [*bād,]*

Añla bu sırrı ‘ömr-i revân oldı hem çü **bād** / Şanur
mısın Murâdî ki dünyâ gelüp geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5*). [*bād,]*

‘Ulyâdadur hümâ çün säyem hümâyâ devlet / Ben
devlete hümâyam devlet cenâḡa **bādum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3*). [*bādum, -um]*

Şemmeden bir şemme meşmûm nûkhet-i nîḡü
müdâm / Muktezâdan Murtaẓâyâ bî-eserdür
bâdda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3*). [*bâdda, -da]*

‘Arûs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ‘âlem /
Karâr itmez bir iki gün gider ‘âlem daḡı **bâda**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3*). [*bâda, -a]*

Yaḡdurdı mîḡ-ı luṡfı çü bârân-ı rahmeti / Emr
eyledi ki dâ’im ese ‘avnı **bâdına** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2*). [*bâdına, -ı, -na]*

Kanı Cem ü kanı Kûbâd toprakların şavurdı **bād** /
İşitmedün mi n’oldılar Dârâyile İskenderi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4*). [*bād,]*

2. Zaman.

Çü va ‘z itdüḡ melâ’ikde bir âvâz irdi minberden /
Mübârek bir **bād** indi saña nûr-ı azherden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1*). [*bād,]*

bād-ı bürhân [1] Delil, ispat rüzgarı.

Bād-ı bürhân istedikce virdi âvâz-ı bülend / Baş
şalup kıldı tesbîḡini itḡân üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6*). [*bād-ı bürhân,]*

bād-ı ḡazân [2] Sonbahar rüzgarı.

Geçmedin bâḡuñ zamânı esmedin **bād-ı ḡazân** /
Sür hemân devrânıñı şimdi çü devrân eldedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2*). [*bād-ı ḡazân,]*

Ġâfil olma serverâ bu bâḡ-ı ḡüsnuñ sebzine /
Esdürür **bād-ı ḡazânı** çerḡ-i gerdün dündür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4*). [*bād-ı ḡazânı, -ı]*

bād-ı luṡf irmek [1] Lütuf rüzgarının erişmesi.

Pes andan **bād-ı luṡf irdi** mu ‘aṡṡar kıldı cân bâḡın
/ Fenâ bulmamışam aṡlâ cüvân-ı bî-karâr oldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5*). [*bād-ı luṡf irdi, -di]*

bād-ı mehîb [1] Heybetli, güçlü rüzgar.

Gezerler anda keştiler içi maḡlûḡ ile memlû / Sürer
bād-ı mehîb anları açmış bād-bân cem’â (*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3*). [*bād-ı mehîb,]*

bād-ı şabâ [3] Sabah rüzgarı.

Yine ṡaḡıtdı gibi sünbûlin o mâḡ-likâ / Ki şemme
eyledi iblâḡ baña **bād-ı şabâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1*). [*bād-ı şabâ,]*

Bād-ı şabâ cânımı gördüñ mi hîc / Söyle o
cânânımı gördüñ mi hîc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1*). [*bād-ı şabâ,]*

Seḡer **bād-ı şabâyile** vücûdum zevrakı tayyâr / Ne
var çün himmetüm elde ki olmaz bādbân ansuz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4*). [*bād-ı şabâyile, -(y)ile]*

bād-ı seḡer [2] Seher rüzgarı.

Toḡdı yine çün şems-i hüda şark-ı şafâda / Hoş
nûkhet irişdi yine **bād-ı seḡerinden** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4*). [*bād-ı seḡerinden, -in, -den]*

Nûkhet-i yâri getürdi yine **bād-ı seḡeri** / Cümle
âfâkı muḡîṡ oldı o büyük eseri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1*). [*bād-ı seḡeri, -i]*

bād-ı şıfat [1] Hâl, şekil, vasıf rüzgarı. II Zamanın özellikleri, nitelikleri.

Cümleten ‘âlemi seyr eyledi dil **bād-ı şıfat** / Her
neye kıldı naẓar gördi ḡam u şād-ı şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1*). [*bād-ı şıfat,]*

bād u ḡāk [1] Rüzgar ve toprak.

Miyân-ı âb ü âteşdür nesîm-i ḡülşen-i cennet / Biri
âb u biri nâr u biri bād u birisi ḡāk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2*). [*bād u ḡāk,]*

bād urmak [1] Rüzgarın esmesi.

Ḥaḡḡ-ı vücûdumı mecâz üstine dikmişem ‘âlem /
Şalınur ol ṡaraf ṡaraf **bād ura** kaçan himem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1*). [*bād ura, -a]*

bādbân [6] Yelken. II İnâṡ, aşk. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eserse rîḡ-i ‘âşıf ger temevvüc baḡr ider el-ḡaḡ /
Eger olmasa fülke **bād-bân** seyr eylemez deryâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2*). [*bād-bân,]*

bād-bân açmak [4] Yelken açmak; yola çıkmak için
hareket etmek. II İnâṡ, aşk. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

bād-bân eylemek [1] Yelken eylemek. II Bir şeyin yardımından yararlanmak.

Baḡre şalındı fülk-i dil bulmadı ḡadd ile kenâr /
Eyledi nice kerredür ‘aḡl ile fehmi bād-bân

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [bâd-bân eyledi, -di]

bâd-bân olmak [1] Yelken olmak.

Zevrak-ı dil âşinâ olalı baħr-ı vaħdete / **Bâd-bân olup** girü 'ummân olan kimdür baħa (Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [bâd-bân olup, -up]

bâdbân-ı zevķini açmak [1] Zevk yelkenini açmak II zevkle dolmak.

Bâdbân-ı zevķini açdı hevâ-yı şevķ ile / Şaldı cismi cismini 'ummâna 'ummân insilâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [bâdbân-ı zevķini açdı, -dı]

bade [2] Kadeh, şarap.

Hum-hânesinden vaħdetüñ nüş eyleyenler **bâdeyi** / Mest olanuñdur bu maķâm olımadı ayıklaruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [bâdeyi, -y, -i]

Çünkü 'ışkuñ **bâdesinden** içmişem / Geçmişem ben kendözümünden geçmişem (Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [bâdesinden, -si, -n, -den]

bâde-i bezm-i bela [1] Keder meclisinin içkisi.

Bâde-i bezm-i belâdan bulmayanlar çâşnî / Terk-i varın itmeyenler vaşl-ı cânân bulımaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4). [bâde-i bezm-i belâdan, -dan]

bâde-i ħamrâ [2] Kırmızı şarap.

Senüñ 'ışkuñ şarâbın nüş idenler ey ħabîb-i dil / Kılurlar şübhe mi var **bâde-i ħamrâdan** istîgnâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4). [bâde-i ħamrâdan, -dan]

Câmdur bu iki çeşmüm **bâde-i ħamrâ** tolu / Kâmetüm çeng oldu sînem dilberâ kânündur (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [bâde-i ħamrâ,]

bâde-i 'ışk [7] Aşk şarabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nüş idelden **bâde-i 'ışkı** ebed maħmûr olup / 'Âşıkîn oldu bu keyfiyyetde hûn-âlûdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4). [bâde-i 'ışkı, -ı]

bâde-i 'ışk içmek [1] Aşk şarabını içmek. II Aşık olmak.

Cür'a nüş oldum ħabîbâ dest-i kudretten yine / **Bâde-i 'ışk içmişemdür** câm-ı vaħdetden yine (Murâdî Dîvânı, Müfret 19, Beyit 1). [bâde-i 'ışk içmişemdür, -miş, -em, -dür]

bâde-i nüş eylemek [1] Şarap, içki içmek.

Cür'a nüş itdükde akdâhı şıdum / **Bâde-i nüş eylerem** esrârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4). [bâde-i nüş eylerem, -r, -em]

bâde-i şabûh olmak [1] Sabah içilen şarap olmak.

Vuşlat şarâbını baħa şun sâkiyâ meded / Hicr ile **oldı** hûn-ı dilüm **bâde-i şabûh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 5). [bâde-i şabûh oldu, -dı]

bâğ [4] Yeşillik, çiçekli, ağaçlı yer.

Bâğ ile ħānumdan irer mı beni / Münis-i yārānumı gördüñ mi ħic (Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4). [bâğ,]

Geçmedin **bâğuñ** zamānı esmedin bād-ı ħazān / Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [bâğuñ, -uñ]

Bâğı seyr itmek için gelse kaçan ol meh-rû / Medħ iderler görürem bâğ-ı karanfillerini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [bâğı, -ı]

II Dünya.

Gel Murāduñ mantıkından fażl-ı Ĥakkı diñlegil / Seyr kılğıl bu riyāz-ı ĥikmeti terk eyle **bâğ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [bâğ,]

bâğ-bân-ı kudret [1] Kudret bahçivanı.

Vücüdüm büstānın görmişemdür çün tolu ezhār / 'Acebdür **bâğbân-ı kudret** itmişdür 'aceb tımār (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [bâğbân-ı kudret,]

bâğ-ı cemal [1] Güzellik bahçesi; sevgilinin yüzü.

Çün görmez oldu **bâğ-ı cemālūñi** ey perî / Eglendürür mi bir daħı seyrān bu göñlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [bâğ-ı cemālūñi, -ün, -i]

bâğ-ı cennet [1] Cennet bahçesi.

Bâğ-ı cennetler ĥarām olsun bize dildārsuz / Bākmaya bu gözlerimüz ĥayrıya ol yārsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1). [bâğ-ı cennetler, -ler]

bâğ-ı cinān [1] Cennet bahçesi.

Düşüpdür 'ışkuña rūhum revānum cān ü dilden çün / Ĥarām olsun aña sensiz eger **bâğ-ı cinān** ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 4). [bâğ-ı cinān,]

bâğ-ı dehr [2] Dünya bahçesi.

Güş-ı hūşuña alup diñle Murāduñ sūħanın / **Bâğ-ı dehrüñ** güline bākma ki ol şolsa gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [bâğ-ı dehrüñ, -ün]

Lāle-zāruñ seyrin eyler **bâğ-ı dehre** aldanan / Bize seyr itdür cemālūñ şems-i hūn-bār üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [bâğ-ı dehre, -e]

bâğ-ı felek [1] Dünya bağı, bahçesi.

Bâğ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim üstine anuñ varup ağlamaya bülbul (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [bâğ-ı felek,]

bâğ-ı gül [1] Gül bahçesi.

Bir şemme duydu **bâğ-ı gül** gül-‘izârdan / ‘Ârum yâsını kodı ‘ulyâda seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3*). [*bâğ-ı gül,]*

bâğ-ı hüsn [2] *Güzellik bahçesi.*

Ġâfil olma serverâ bu **bâğ-ı hüsnüñ** sebzine / Esdürür bâd-ı hazânı çerh-i gerdün dündür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4*). [*bâğ-ı hüsnüñ, -ün]*

Râh-ı hâkîkatde gayrüm kalmadı illâ ki ben / Zâhib oldum **bâğ-ı hüsnünden** alalı reng ü bû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2*). [*bâğ-ı hüsnünden, -ün, -den]*

bâğ-ı karanfil [1] *Bahçenin karanfili.*

Bâğı seyr itmek için gelse kaçan ol meh-rû / Medh iderler görürem **bâğ-ı karanfillerini** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3*). [*bâğ-ı karanfillerini, -ler, -i, -(n)i]*

bâğ-ı ruh [1] *Yanak, yüz bahçesi.*

N’idem ben cennetüñ seyrini ey şâh / Baña **bâğ-ı ruhuñ** seyrân olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 4*). [*bâğ-ı ruhuñ, -un]*

bâğ-ı vahdet [1] *Birlik bahçesi.*

Şahn-ı kudsîde vücûdum yine tûbâ ancak / **Bâğ-ı vahdetde** gönül bir gül-i ra’nâ ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1*). [*bâğ-ı vahdetde,]*

bâğ olmak [1] *Bağ haline gelmek, bahçe olmak.*

Balıguñ karnı **oldı** Yünusa **bâğ** / Didî çün lâ-ilâhe illâ hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 9*). [*bâğ oldı, -dı]*

bâğ u râğ olmak [1] *Güzel bahçe olmak.*

Kûşe-i vahdet bu cāna ravza-i rıdvāndur / Günc-i ‘uzlet baña olmuşdur habībüm **bâğ u râğ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3*). [*bâğ u râğ olmuşdur, -muş, -dur]*

bağışlamak [3] *1. Affetmek, bağışlamak.*

Günâhum çok durur yâ Rab **bağışla** / Saña ne lâyıķ ise anı işle (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 2*). [*bağışla,]*

Bağışlağıl bizi ey ferd-i vâhid / Ki sensin kâdir ü sultân-ı mâcid (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 2*). [*bağışlağıl, -ğıl]*

2. *Karşılıksız vermek, hibe etmek.*

Bağ Murâdî Murâduñ özge sözi / Ki murâdî dile **bağışlar** ân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 5*). [*bağışlar, -lar]*

bağır [5] *Sine, kalp, gönül. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her seher bülbülleyin âl ile zâr oldı işüm / Gel terahhüm eyle **bağrum** gonceveş pür-hündür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2*). [*bağrum, -um]*

bağrı delinmek [1] *İncinin ortasından delinmesi. II İçine ızdırap işlemek, çok müteessir olmak.*

Gün yüzüñ şavkına mâhum kan yudaram la’l-veş / Dür gibi **bağrum delindi** sen leb-i mercân için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4*). [*bağrum delindi, -di]*

bağrı hün olmak [1] *Yüreği kanlarla dolmak II dert ve kederden çok fazla üzülmek.*

Yâd itme rakîbi sen efendüm meded eyle / Yâd eyle anı tâ kim **ola bağrı** anuñ **hün** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 3*). [*bağrı hün ola, -a]*

bağrı yanmak [2] (Deyim) *İçi yanmak, dertli olmak.*

Âteş-i hicr ile **yağan bağrumı** / Yüsuf-ı Ken’ânımı gördüñ mi hîc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2*). [*bağrumı yağan, -an]*

Nice bir fûrkatle yansun bağrı ben pervânenüñ / Şem’-i ruhsârıñ cānâ görmeyem mi ben bir an (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3*). [*bağrı yansun, -sun]*

bağlamak [15] *Sarmak, takmak, asmak.*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevâhirden / Şu resme **bağlamış** zînet görenler kesb ider efrâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2*). [*bağlamış, -mış]*

Leyliyâ zencîr-i zülfüñ **bağla** dil Mecnûndur / Fûrkatüñden iki ‘aynum Nîl ile Ceyhündur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1*). [*bağla,]*

II *Bir amaca bağlanmak, onu hedeflemek.*

Ben ma’ânîde hâkîkat kemerin **bağlamışam** / Kimse el ırgüremez muhkem olupdur kemerüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 2*). [*bağlamışam, -mış, --am]*

Mümkinâtuñ riştesinden **bağladum** bir hoş kemend / Kâl’a-i vahdetde oldum vuşlat-ı cānân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4*). [*bağladum, -dum]*

Zîn-i gayret **bağla** himmet esbine / Ey Murâdî kalma yoğ u varda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5*). [*bağla,]*

II *Yer almak.*

Vahdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün zehâb / Zâhib oldı çünki bir şey **bağlanılmaz** dilde bâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1*). [*bağlanılmaz, -n, -ıl, -maz]*

II *Kurtulmak, olumsuz etkilerden uzaklaşmak.*

Diler iseñ olasın sen dü-‘âleme ser-tâc / Derüni **bağla** sivâdan cenâb-ı hazrete ac (*Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 1*). [*bağla,]*

II *Yönelmek, tevekkül etmek.*

Kabz u başt oldı çü hâkkuñ pes bu ne tedbîrler / Hâkka **bağlar** cümle kârın ey gönül bînâ olan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2*). [*bağlar, -r]*

II Peklik oluşturmak.

Yinciler yayıldı hıavl-i kuvvet ahvāl üstine /
Himmet ile **bağladı** meydān meydān üstine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1289, Beyit 4). [bağladı, -
dı]

II Elleri bağlamak, kelepçelemek.

Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre şaķın kim /
Bağlamaya destüñi senüñ zincire kākül (Murādī
Dīvānı, Gazel 816, Beyit 5). [bağlamaya, -ma, -
(y)a]

II Gönül vermek, aşık olmak.

‘İşka düşüp dīvāne-dil zencire bağlanmak diler /
Zencir-i zülfe gel berü **bağlanalum** dīvāneler
(Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 2).
[bağlanalum, -alum]

‘İşka düşüp dīvāne-dil zencire **bağlanmak** diler /
Zencir-i zülfe gel berü bağlanalum dīvāneler
(Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 2). [bağlanmak,
-mak]

Mihneti çekdükce müstaħkem olupdur ħabl-i ‘işk
/ **Bağlu** kandil-i vücūda nūr ile bālādayuz (Murādī
Dīvānı, Gazel 547, Beyit 2). [bağlu,]

Neden **bağlanuben** kalduñ bu mekkāruñ
ĥayālinde / Gel ‘akluñ başuña cem eyleyüp
Ĥakdan rızā iste (Murādī Dīvānı, Gazel 1316,
Beyit 2). [bağlanuben, -uben]

Aşıldı levh-i dil şalınur cā-be-cā mūdām /
Bağlandı ĥunki rişte-i ĥubb ile āl ile (Murādī
Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 3). [bağlandı, -dı]

baha [6] Kıymet, değer, bedel. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol kişi kim ĥavř ide ol yem-i bī-sāhile / Buldı şu
cevherleri k’olmadı aña **bahā** (Murādī Dīvānı,
Gazel 117, Beyit 2). [bahā,]

bahā baha bulmak [2] Değer, bedel, karşılık bulmak.

Añla sözün Murādīnūñ ĥeřmüñi eylegil küřā /
Kimsene ĥavline anuñ **bulmadı bahā bahā**
(Murādī Dīvānı, Gazel 96, Beyit 5). [bahā bahā
bulmadı, -ı, -ma, -dı]

Cāna kıyar iseñ eger bulduñ anuñ rızāsını / Bulduñ
ise rızāsını **bulmadı bahā bahā** (Murādī Dīvānı,
Gazel 116, Beyit 4). [bahā bahā bulmadı, -ı, -ma,
-dı]

bahā bulmak [3] Değer, bedel, karşılık bulmak.

Gördi ol deryāda bir gevher ki ĥāřü’l-ĥāřdür / Kim
bulunmaz iki dünyāda aña hergiz **bahā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 17, Beyit 2). [bahā bulunmaz, -(i)n,
-maz]

Cāna kıyar iseñ eger bulduñ anuñ rızāsını / Bulduñ
ise rızāsını saña **bulmadı bahā** (Murādī Dīvānı,
Gazel 98, Beyit 4). [bahā bulunmadı, -(i)n, -ma, -
dı]

Murāduñ yed-i kudretüñde olupdur senüñ / Anuñ
ĥün Murāda **bulunmaz** ebed hiç **bahā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 118, Beyit 5). [bahā bulunmaz, -ın, -
maz]

bahā itmek [1] Değerini karşılamak.

Benven za’if ĥāfi ve mücrim günāhkār / Kādir
neyem ki ni’mete şükrüm **bahā idem** (Murādī
Dīvānı, Gazel 939, Beyit 2). [bahā idem, -em]

bahā olmak [3] Değeri, dengi olmak.

Şol kemāle rāğıbum kim intihā olmaz aña / Şol
cemāle ‘āřıkum hergiz **bahā olmaz** aña (Murādī
Dīvānı, Gazel 27, Beyit 1). [bahā olmaz, -maz]

Cihānı varını ser-cümle cem’ itseñ **bahā olmaz** /
Ararsañ iki dünyāyı ele girmez o kām el-ĥak
(Murādī Dīvānı, Gazel 683, Beyit 3). [bahā olmaz,
-maz]

Gel diñle Murādīnūñ bu ĥavl-i güher-pāřın / Bu
güher-i ma’nāya **olmadı bahā** el-ĥak (Murādī
Dīvānı, Gazel 705, Beyit 5). [bahā olmadı, -ma, -
dı]

bahā-yı edeb [1] Edebin değeri.

Murādī al edebi cümle varı ĥarc eyle / İki cihānda
bulunmadı bil **bahā-yı edeb** (Murādī Dīvānı,
Gazel 142, Beyit 5). [bahā-yı edeb,]

bahadır [1] Vücutça güçlü, kuvvetli, boyu
posu yerinde yiğit.

Pençe-i ‘işk ile kimdür tutuşan / Bir **bahādır**
‘aceb oransuz (Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit
4). [bahādır, -dur]

bahane [2] Vesile, sebep.

Müstecāb olmakdan olmuşdur recālar mültemes /
Da’vet oldı bir **bahāne** cūd-ı iřsāna sebep (Murādī
Dīvānı, Gazel 132, Beyit 3). [bahāne,]

‘Afv-ı ĥatā kıl ey Ĥak eyle ‘atāña lāyık / İřsān ile
‘atāña zerre gerek **bahāne** (Murādī Dīvānı, Gazel
1401, Beyit 4). [bahāne,]

bahāne olmak [4] Bahanesi, sebebi olmak. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Likin bizümle oldı yine ol bize enīs / Arada bir
bahāne olupdur bu kāruma (Murādī Dīvānı,
Gazel 4, Beyit 4). [bahāne olupdur, -up, -dur]

bahir [11] Açık, apaçık, besbelli. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Egerçi ketm-i ‘ademden var ise **bāhirdür** / Sebeb
olur ‘ademe aña infişāl-i vücūd (Murādī Dīvānı,
Gazel 261, Beyit 4). [bāhirdür, -dür]

bāhir kılmak [1] Açık, apaçık, besbelli etmek.

Murāduñ ‘ayn-ı ĥakķını ĥüviyyetdür kılan bāhir /
Cemālūñ perdesi ĥırsun helāk olmaya māfihā

(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [bâhir kılan, -an]

bâhir olmak [5] Açık, belli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fıtrat oldu 'ayân çü emründen / Rahmet ü heybet
oldı pes **bâhir** (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 4). [bâhir oldu, -dı]

baħr [33] Deniz.

Gel Murâdî'nün kelâmından iderseñ iktibâs / **Baħr**
ola saña 'ubûr için habîbüm hem çü ber (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [baħr,]

Bildi çün nûr-ı yakîni bu Murâdî enver / Lem'a ile
nice **baħrı** kaţarât eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5). [baħrı, -ı]

Çün kim nesîm-i luţf ese gönlüm dü-'âlemden
kese / Bir katreyem lîkin dilerven **baħr** gibi cûş
idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3). [baħr,]

Ey Murâdî sâhil-i deryâda gül-geşt eyleyen / **Baħr**
içinde bulmadı Hızırı dahı hem-sâyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [baħr,]

Hikâyet eyledi evvel n'idersin âhîrûn kârın /
Su'âlinden cevâb añlar iseñ gör **baħrdan** kaţre
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [baħrdan, -dan]

II Vahdet, Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, sonsuz olan sıfat ve zat makamı.

Fenn-i fûnûn bildi fûnûn-ı kemâline / Karışdı iki
baħr oluben hayy ile fenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [baħr,]

Bir 'acâ'ib **baħra** düşdüm yok durur hadd ü kenâr
/ Pes kenârından kenârına iderven ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [baħra, -a]

Baħre ger zevrak şalarsa hadd ü pâyân istemez /
Menzili n'eyler çün oldu âşinâsı câ-be-câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2). [baħre, -e]

Eserse rîh-i 'âşîf ger temevvüc **baħr** ider el-ħak /
Eger olmasa fülke bād-bân seyr eylemez deryâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [baħr,]

Bildi Murâdî çünki senûñ 'ışkuñ ezel / Râz-ı
nihâna irdi diler **baħr** içinde çüb (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 5). [baħr,]

Baħr çü mevci cûş ide kim getiriser ama tâb /
Fülk-i vücûda irmese cûd olur idi ol ħarâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [baħr,]

Sen Murâduñ **baħrınıñ** emvâcını kılma hisâb /
Bûd olan nâ-bûd olur nâ-bûd olandur anda bûd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [baħrınıñ, -i, -nün]

Dürr-i nâ-yâb gelür kaţreden ey baħr-ı kerem /
Baħr eger dürr-i muħîţ olsa dürr oldu nâ-bûd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4). [baħr,]

Murâduñ baħr-ı vaħdânî yine mevc urdı 'âlemde /
Şalan dil fülkini bu **baħre** âdemdür muķarrerdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5). [baħre, -e]

Ey Murâdî baħre düşdün kim anuñ pâyânı yok /
Lîk sen bir **baħrsin** kim sende deryâ gizlenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 5). [baħrsin, -sin]

Mâverâ-yı 'ışķa irmez ger nebîdür ger velî / **Baħr**
içinde kalmışuz anuñ için âvâre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [baħr,]

Semî' olsa olur sâmi' şimâh-ı cân ü dil dâ'im /
Vücûduñ **baħre** şal dürr için ol ħavvâş ol ħavvâş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [baħre, -e]

Murâdî'nün murâdudur temennâda temennâsı /
Çıkarur nice biñ dürrler olupdur **baħra** çün ħavvâş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [baħra, -a]

Zâhir ü bâtındadır çün sırr-ı vaħdet lem'ası /
Eyledi ħavvâş-ı vaħdet **baħrine** dîdâr-ı Ĥak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2). [baħrine, -i, -n, -e]

Girmedün 'ummâna bilmezsin bu baħrûñ hâlini /
Baħre talmayınca şanma kendüñi dürdânesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [baħre, -e]

Girmedün 'ummâna bilmezsin bu **baħrûñ** hâlini /
Baħre talmayınca şanma kendüñi dürdânesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [baħrûñ, -ün]

Murâdî baħredür zevrak velî **baħr** añadur zevrak /
Benüm tâbum durur 'âlem benüm çün nûrî
tâbindan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [baħr,]

Murâdî **baħredür** zevrak velî baħr añadur zevrak
/ Benüm tâbum durur 'âlem benüm çün nûrî
tâbindan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [baħredür, -e, -dür]

Her seher bir **baħre** ħavş eyler dürr-i nâyâb için /
Ĥavta-i 'uşşâķı ħayrılar ħayâl añlar bu gün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [baħre, -e]

Zevrak-ı dil açdı çün kim bād-bân / Bî-kerân bir
baħre olmışdur revân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 1). [baħre, -e]

Baħre şalındı fülk-i dil bulmadı hadd ile kenâr /
Eyledi nice kerredür 'aķl ile fehmi bād-bân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [baħre, -e]

Mâha karşı zevrak-ı dil gezdi bir **baħr** üzre âh /
Lü'lü vü mercân ile toldurdu 'ummân bir gice
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [baħır,]

'Ayn-ı vaħdet kesreti maħv ü hebâ kıldı yine /
Fülk-i dil bir ulu **baħri** âşinâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 1). [baħri, -i]

Cem'-i baħrin ile dil fülki tilâtumda geçer / İbtidâ
baħr idi **baħr** oldu vücûdum yine de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [baħr,]

II Bir durum veya varlığın deniz gibi genişliği, sınırının olmayışı.

Gerçi Murāduñ dili **baħr** durur bī-kerān / Başı anuñ ‘arşda ayağı deryādadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 498, Beyit 5*). [*baħr,]*

Şalımaz her kişi geştı bu ‘ulūmuñ **baħrına** / Ğark-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i ‘ummāna geñez (*Murādī Dīvānı, Gazel 546, Beyit 3*). [*baħrına, -ı, -na]*

Sen ma‘ārif **baħrine** talmak dilerseñ ‘ārifā / Cān göziyle bu Murāduñ sözlerine yaħşı baķ (*Murādī Dīvānı, Gazel 685, Beyit 5*). [*baħrine, -ı, -n, -e]*

Fazīlet **baħri** ‘umķından çıkardı dürr-i nā-yābı / Cemī‘-i ‘āleme ser-tāc olup olmadı ol ğam-nāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 714, Beyit 3*). [*baħri, -ı]*

baħr ile berr [1] *Deniz ve kara. II Dünya.*

Ṭālī‘ midür nedür ki bu hūrşīd-i enveri / Nūrī ihāta kıldı kamu **baħr ile berri** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1533, Beyit 1*). [*baħr ile beri, -ı]*

baħr olmak [3] *Deniz gibi olmak, deniz gibi geniş veengin olmak.*

Baħr oldu çün gönül yem-i ‘ummāna şıgmazam / Şerh eylesen bu hālūmi dīvāna şıgmazam (*Murādī Dīvānı, Gazel 935, Beyit 1*). [*baħr oldu, -dı]*

Cem‘-i baħrin ile dil fülki tilātumda geķer / İbtidā baħr idi **baħr oldu** vücūdum yine de (*Murādī Dīvānı, Gazel 1353, Beyit 3*). [*baħr oldu, -dı]*

Ğavvāş-ı baħr-ı hıķmet envā‘-ı gevher aldı / Her gevher **oldı** bir **baħr** ebhār anda tıldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 1*). [*baħr oldu, -dı]*

baħr u berr [7] *Deniz ve kara. II Dünya. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr u berr olmaz Murādīye maķām ey müdde‘i / Ān-ı vāhid Ka‘be vü Yesribde vü Baḥḥādadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 367, Beyit 5*). [*baħr u ber,]*

baħr-āsā kılmak [1] *Deniz gibi geniş,engin olmak.*

Hoş-hışāl ol baķmağıl sen herkesüñ güftārına / Kālbūñı **kıl baħr-āsā** gözle kim her kārı ne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1260, Beyit 1*). [*baħr-āsā kıl,]*

baħre düşmek [3] *Denize düşmek. II Allah’ın sonsuz sıfatlarının tecellî hālî.*

Ey Murādī **baħre düşdüñ** kim anuñ pāyānı yok / Lık sen bir baħrsin kim sende deryā gizlenür (*Murādī Dīvānı, Gazel 401, Beyit 5*). [*baħre düşdüñ, -dü, -n]*

Bir **baħre düşüpdür** yine ğavvāş-ı gönül kim / ‘Ummāna deger ķatre-i dürdānelügüm var (*Murādī Dīvānı, Gazel 459, Beyit 2*). [*baħre düşüpdür, -üp, -dür]*

Gönül bir **baħre düşdı** yok kenārı / Anuñ çün terk idüpdür kār u bārı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1560, Beyit 1*). [*baħre düşdı, -dı]*

baħre girmek [2] *Denize girmek. II Allah’ın sonsuz sıfatlarının tecellîsi.*

‘Acā‘ib **baħre tıldı** dil aña ḥadd u kenār olmaz / Ğarā‘ib ḥayret-i kübrāda gördüm cümle şeyḥ u şab (*Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 3*). [*baħre tıldı, -dı]*

Bir **baħre girdi** yine Murād ey ḥabīb-i men / Ğayrılar aña girmedı tıtdı kenāresin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1138, Beyit 5*). [*baħre girdi, -dı]*

baħren aḥāta innī taḥayyertü bi’l-ḥarā [1] *Kuşatıcı bir okyanus ortasında hayret içinde kaldım.*

Baħren aḥāta innī taḥayyertü bi’l-ḥarā / Yā sāķi isķinī bi-şarābī emeddemā (*Murādī Dīvānı, Gazel 3, Beyit 1*). [*baħren aḥāta innī taḥayyertü bi’l-ḥarā,]*

baħr-ı aḥzār [1] *Yeşil deniz; Hint Okyanusu.*

Murādī **baħr-ı aḥzardur** aña ḥadd ü kenār olmaz / Kenār olmaz kenār olmaz şaķın kılmā özüñ per-tāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 6*). [*baħr-ı aḥzardur, -dur]*

baħr-ı a‘zam [4] *Büyük deniz. II Dünya.*

Nev‘ nev‘ olup bu envā‘-ı beşer cinn ile cān / Mevc uralar nitekim bir **baħr-ı a‘zam** bi’t-tamām (*Murādī Dīvānı, Gazel 882, Beyit 2*). [*baħr-ı a‘zam,]*

II Deniz gibi geniş olmak, ucu bucağı olmamak.

Baħr-ı a‘zamdur Murādī her yaña keffin şaķar / N‘eylesün nā-ehle keşf itmek olur esrār güc (*Murādī Dīvānı, Gazel 219, Beyit 5*). [*baħr-ı a‘zamdur, -dur]*

Murādī **baħr-ı a‘zamdur** kamu ‘ālem durur māhī / Eger māhiyyet isterseñ o deryāda özüñ ara (*Murādī Dīvānı, Gazel 1290, Beyit 6*). [*baħr-ı a‘zamdur, -dur]*

Baħr-ı a‘zamdur vücūd-ı ‘ārifin ey zū‘l-‘aķıl / ‘Aķıl u idrāk ister iseñ çekme ‘ālemden ğamı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 3*). [*baħr-ı a‘zamdur, -dur]*

baħr-ı ‘azīm [1] *Büyük deniz. II Deniz gibi geniş olmak, ucu bucağı olmamak.*

Cān ü tenüm arası tobtıolıdır ‘ışķ ile / Sorar isen şadrūmī ‘ilm ile **baħr-ı ‘azīm** (*Murādī Dīvānı, Gazel 949, Beyit 2*). [*baħr-ı ‘azīm,]*

baħr-ı ‘azīm olmak [1] *Büyük deniz olmak. II Allah’ın sonsuz sıfatlarının tecellîsi, vahdet*

Murādīde muķarrerdür ola her ne ki var mevcūd / O bir **baħr-ı ‘azīm oldu** ki yokdur hiç pāyānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 6*). [*baħr-ı ‘azīm oldu, -dı]*

baħr-ı bela [1] *Bela denizi; sıkıntılarının deniz gibi çok, büyük olması.*

Baħr-ı belāya şalma gel ‘āşıķuñı meded meded / Cān ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad (*Murādī*

Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [baħr-ı belâya, -(y)a]

baħr-ı bî-kenâr [1] Uçsuz bucaksız deniz.

Bu sır-ı 'ışkı ey ğâfil hâkîm-i sır-ı dândan sor / Cevâhir ma'denini tırma **baħr-ı bî-kenârdan** sor (*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1*). [*baħr-ı bî-kenârdan, -dan*]

baħr-ı bî-kerân [5] Uçsuz bucaksız deniz.

Oldı deryâ katre çün deryâ olupdur katreves / Yemm-i yemdür çünki **baħr-ı bî-kerâna** bakmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2*). [*baħr-ı bî-kerâna, -a*]

II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.

Keşti-i kalbi her dem sür **baħr-ı bî-kerâna** / Ger âb ile havâdan 'ummân olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3*). [*baħr-ı bî-kerâna, -a*]

Murâdî bil bu deryânın kerânın bulmadı kimse / Nazar iderse saña bil ki **baħr-ı bî-kerânsın** sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 5*). [*baħr-ı bî-kerânsın, -sın*]

Her kelâm-ı nâ-kesi sem'üne alma zinhâr / Gel berü deryâ dil ol sensin çü **baħr-ı bî-kerân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2*). [*baħr-ı bî-kerân,]*

Nazar iderse saña bil ki **baħr-ı bî-kerânsın** sen (*Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 13*). [*baħr-ı bî-kerânsın, -sın*]

baħr-ı bî-kerân olmak [1] Sınırsız, sonu olmayan deniz. *II Aşkla dolu olmak, gönül genişliği.*

Kenâr mı bulınur **baħr-ı bî-kerân olana** / İki cihânda ne kıymet bulına cân olana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1*). [*baħr-ı bî-kerân olana, -an, -a*]

baħr-ı bî-pâyân [4] Uçsuz bucaksız deniz. *II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr-ı bî-pâyânı kimdür kim ihâta eyleye / Zevrak-ı dil bildi ancak mevcdür deryâ şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3*). [*baħr-ı bî-pâyânı, -ı*]

baħr-ı bî-pâyân olmak [1] Uçsuz bucaksız deniz olmak. *II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Murâdî **baħr-ı bî-pâyân olupdur** mevcdür ebhâr / Telâṭum oldı 'irfânım habîbümdür muḥibbü'l-vaḳt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5*). [*baħr-ı bî-pâyân olupdur, -up, -dur*]

baħr-ı cüd [1] Cömertlik denizi.

Ey Murâdî **baħr-ı cüduñ** dâne-i yektâsısın / Her şadef bilmez seni yıllarc'ola memdûdeler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5*). [*baħr-ı cüduñ, -un*]

baħr-ı derya [1] Deniz.

Encüm-i sa'd oldı tâlî **baħr-ı deryâ** üstine / Şanasın kim mihr-i 'âlem toĝdı dünyâ üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1*). [*baħr-ı deryâ,]*

baħr-ı eḫad [1] Birlik, vahdet denizi.

Her ki seni görüp bile söyle aña Murâdîyâ / **Baħr-ı eḫad** cevâhirin vaşfını k'anda dirmişüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5*). [*baħr-ı eḫad,]*

baħr-ı fena [1] Yokluk denizi; Allah'ta yok olmak, benlikten sıyrılmak, fenâ-fi'llâh makâmı.

Baħr-ı fenâda âşinâ oldı bu geştî-i vücûd / Ṭurfetü'l-'ayn olup durur perr ile perr u bälümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4*). [*baħr-ı fenâda, -da*]

baħr-ı fu'âd [1] Gönül denizi.

'Ummân-ı bî-pâyân olup 'ilm ile bu **baħr-ı fu'âd** / 'Arş-ı mu'allâdan geçüp olsun makâm a'lâ bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2*). [*baħr-ı fu'âd,]*

baħr-ı ḫakîḳat [4] Hakikat denizi. *(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr-ı ḫakîḳat içre bu fülk-i dil şinâver / N'ola ihâta kılsa her yanını anuñ zât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 2*). [*baħr-ı ḫakîḳat,]*

baħr-ı ḫakîḳî [1] Hakikat denizi.

Eşk-i hün-âlüduma yârum mu'ammâ söylemiş / Mevc urup **baħr-ı ḫakîḳî** yedi deryâ söylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 1*). [*baħr-ı ḫakîḳî,]*

baħr-ı ḫaḳḳânî [1] Hakikat denizi.

Baħr-ı ḫaḳḳânide her kim ki şinâverlik ide / Ayağı toprağını sürme-i ebrâr didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 4*). [*baħr-ı ḫaḳḳânide, -de*]

baħr-ı ḫamrâ [1] Kızıl deniz.

Baħr-ı ḫamrâda eger gördüñ ise şüretler / Kaṭredür aña anı sen yem-i 'ummânımdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 4*). [*baħr-ı ḫamrâda, -da*]

baħr-ı ḫayret [4] Hayret denizi. *II Hakk'ın keyfiyyetini anlama çabası içinde hayrete düşme hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr-ı ḫayretde nice bir ğavṭa kılsun fülk-i dil / Ḥamdü li'llâh virdi ol andan necât-ı lâ-yezâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3*). [*baħr-ı ḫayretde, -de*]

baħr-ı ḫikmet [3] Hikmet denizi. *II Allah'ın varlığı yaratışındaki sebepler, sırlar.*

Murâduñ **baħr-ı ḫikmetdür** makâl-ı rûḥ-efzâsı / Seni ihyâ ider elbette ger var ise aşliyyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5*). [*baħr-ı ḫikmetdür, -dür*]

‘Acā’ib **baħr-ı hıkmethdür** habībüm diñle hāşū’l-
hāş / Dilerseñ olasin andan şaķın terk eyleme iħlāş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 643, Beyit 1*). [*baħr-ı
hıkmethdür, -dür*]

Ey Murādī **baħr-ı hıkmethde** şināv iden kişi /
Senden alur her nefes bir kaçreden sermāyesin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1080, Beyit 5*). [*baħr-ı
hıkmethde, -de*]

baħr-ı hıkmethde olmak [1] *Hikmet denizinde olmak. II
Allah’ın varlığı yaratışındaki sebepleri, sırları anlama
çabasında olmak.*

Ey Murādī **baħr-ı hıkmethde olan** gāvvāşlar /
Kaçre alsunlar senūñ nazmuñdan ey deryā-misāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 6*). [*baħr-ı
hıkmethde olan, -an*]

baħr-ı ‘ışķ [11] *Aşk denizi. II Allah’ın sonsuz
sıfatlarının tecellisi, vahdet hālī. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr-ı ‘ışķuñda gönül fülki olalı āşinā / Māsivāyı
cümle terk itdi yüzün tıtdı saña (*Murādī Dīvānı,
Gazel 17, Beyit 1*). [*baħr-ı ‘ışķuñda, -un, -da*]

baħr-ı ‘ışķ-ı lā-mekān [1] *Mekansız aşk denizi. II
Allah’ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hālī.*

Ey Murādī āşinā vü yāri terk idüp kamu / **Baħr-ı
‘ışķ-ı lā-mekāna** āşinā kılmak gerek (*Murādī
Dīvānı, Gazel 729, Beyit 5*). [*baħr-ı ‘ışķ-ı lā-
mekāna, -a*]

baħr-ı ‘ışķuñ mevcı [1] *Aşk denizinin dalgası. II
Kesret, masıva.*

Baħr-ı ‘ışķuñ mevcine pāyān olmaz bilmiş ol /
İbtidā-yı mevedür cismūñ muħiṭ olan velī (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1462, Beyit 4*). [*baħr-ı ‘ışķuñ
mevcine, -(n)e*]

baħr-ı iķtizā [1] *Kaderin gerçekleşmesi denizi. II
Kaderin gücü.*

Bir şehir gördüm temevvüc kıldı **baħr-ı iķtizā** /
Fülk-i hestīye taķılmış bād-bānumdur gelen
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 4*). [*baħr-ı
iķtizā,]*

baħr-ı ‘ilm [2] *İlim denizi. II İlmin deniz gibi geniş
olması.*

Şāriħin-i ‘ālem aślā şerħe olmazlar kādīr / Ey
Murādī **baħr-ı ‘ilmüñden** alalar kaçre āb (*Murādī
Dīvānı, Gazel 129, Beyit 5*). [*baħr-ı ‘ilmüñden, -
ün, -den*]

Ey Murādī **baħr-ı ‘ilmüñe** senūñ olmaz kenār /
Fülkini her kim ki şaldı bilmedi pāyān nedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 398, Beyit 5*). [*baħr-ı
‘ilmüñe, -ün, -e*]

baħr-ı ‘ilm olmak [1] *İlim denizi olmak. II Çok bilgili
olmak.*

Ey Murādī **baħr-ı ‘ilm olmakda** dānādur kişi / Līk
sen dānā iseñ dānāları kılmā hacil (*Murādī Dīvānı,*

Gazel 770, Beyit 5). [*baħr-ı ‘ilm olmakda, -mak, -
da*]

baħr-ı ‘irfān [1] *İlim, bilgi denizi. II İlmin deniz gibi
geniş olması.*

Ey Murādī **baħr-ı ‘irfānuñ** re’īsisin hemān / Her
ne dürlü mevc urursa sende gā’ib cümleyem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 5*). [*baħr-ı
‘irfānuñ, -un*]

baħr-ı istiğrāk [1] *Kendinden geçip dünyayı unutma
denizi. II Allah’ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet
hālī.*

Baħr-ı istiğrāka gark oldu bu ‘aķl-ı reh-nümün /
Hayret ile anuñ içün “mā’arefnā”dur nidā (*Murādī
Dīvānı, Gazel 28, Beyit 2*). [*baħr-ı istiğrāka, -a*]

baħr-ı қа’r [1] *Derin deniz. II Allah’ın sonsuz
sıfatlarının tecellisi, vahdet hālī.*

‘Acā’ib **baħr-ı қа’rında** şalupdur biħler tā kim /
Ki her bergi şalup sāye nice biñ biñ kādār tūmār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 3*). [*baħr-ı
қа’rında, -ın, -da*]

baħr-ı ķudret [1] *Kudret denizi. II Allah’ın kudretinin
sonsuz oluşu.*

Kaçan kim mevc ura bu **baħr-ı ķudret** / Dökilür
her taraşdan dürr-i hıkmeth (*Murādī Dīvānı, Gazel
206, Beyit 1*). [*baħr-ı ķudret,]*

baħr-ı ma’ārif [2] *İlim denizi. II İlmin deniz gibi geniş
olması.*

Murādī **baħr-ı ma’ārifde** gāvş iden sensin / Şular
ki müdde’idür zevraķın kenāra çeker (*Murādī
Dīvānı, Gazel 484, Beyit 5*). [*baħr-ı ma’ārifde, -de
]*

Baħr-ı ma’ārif içre geşt-i dil tolanur / Kendüde
‘ayn-ı pinhān şeydā gezer arada (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1400, Beyit 3*). [*baħr-ı ma’ārif,]*

baħr-ı mağfiret [1] *Mağfiret, bağışlama denizi. II
Allah’ın affının deniz gibi ucu bucağı olmayışı.*

Mevc urdı **baħr-ı mağfiret** eylemedi qarār / Anuñ
içün şorulmadı olan haṭāyile (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1375, Beyit 4*). [*baħr-ı mağfiret,]*

baħr-ı maħabbet [6] *Aşk denizi. II Allah’ın sonsuz
sıfatlarının tecellisi, vahdet hālī. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Telātum eyledi **baħr-ı maħabbet** bād ile tenhā /
Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 1*). [*baħr-ı
maħabbet,]*

baħr-ı muħiṭ [4] *Okyanus. II Allah’ın sonsuz
sıfatlarının tecellisi, vahdet hālī. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr-ı muħiṭ itdi iħāta taraş taraş / Fülk-i dile
kenār kanı kıla ilticā (*Murādī Dīvānı, Gazel 7,
Beyit 4*). [*baħr-ı muħiṭ,]*

baħr-ı raħmet [2] *Raħmet denizi. II Allah'ın merhametinin ucu bucağı olmayışı.*

Baħr-ı raħmet temevvüc üzre durur / Reşhaya ırmeyenler oldu tebāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1222, Beyit 3*). [*baħr-ı raħmet,]*

Ĥudāvendā kemāl-i 'izzetünden / Bize neşr eyle **baħr-ı raħmetünden** (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 21, Beyit 1*). [*baħr-ı raħmetünden, -ün, -den]*

baħr-ı rūḫ [1] *Can denizi.*

Ger iştidūn ise nidā-yı ezel / Var ebed **baħr-ı rūḫa** ol ġavvāş (*Murādī Dīvānı, Gazel 646, Beyit 2*). [*baħr-ı rūḫa, -a]*

baħr-ı şühūd [1] *İlāhî tecellilere şāhit olma, mânâ âlemini seyretme denizi.*

Nīsān-ı 'işkuñdan düşüp oldu baña dünyā şadef / **Baħr-ı şühūd** içre şehā dūr-dāneyem ben kim bilür (*Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 4*). [*baħr-ı şühūd,]*

baħr-ı tevḫīd [2] *Birlik denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Ḳalbümüz mir'atı ḫaḳdur biz Ĥudāyilerdenüz / **Baħr-ı tevḫīd** içre her dem āşināyilerdenüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 572, Beyit 1*). [*baħr-ı tevḫīd,]*

Baħr-ı tevḫīde giren kimsene pāyān bulmaz / Ḳul ki olmaya şadāḳatde o sultān bulmaz (*Murādī Dīvānı, Gazel 576, Beyit 1*). [*baħr-ı tevḫīde, -e]*

baħr-ı 'ulūm [1] *İlimler denizi. II İlimlerin deniz gibi geniş olması.*

Baħr-ı 'ulūm içre şol kimse ola bī-mesel / Çün ala bundan sebak ecmel olur bī-riyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 117, Beyit 4*). [*baħr-ı 'ulūm,]*

baħr-ı 'ummān [5] *Büyük deniz, okyanus.*

Bu meseldür nehr ola çün **baħr-ı 'ummān** ağlamaz / Sen ruḫ-ı dil-cüyü cānā göreli bu dideler (*Murādī Dīvānı, Gazel 551, Beyit 2*). [*baħr-ı 'ummān,]*

II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.

Benüm deryā-yı a'zam kim hisāba gelmez emvācum / Benüm bir **baħr-ı 'ummān** kim kenār olmaz ebed baña (*Murādī Dīvānı, Gazel 69, Beyit 2*). [*baħr-ı 'ummān,]*

Murādī talduğınca çıkdüğınca **baħr-ı 'ummāna** / Anuñ her kaṭresinden kāmīl-i insān olur peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 5*). [*baħr-ı 'ummāna, -a]*

Taldı bir deryāya kim her kaṭre bir deryā durur / Mevc urursa ger Murādī **baħr-i 'ummān** eglenür (*Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 7*). [*baħr-i 'ummān,]*

Muḳallid **baħr-ı 'ummān** içre girmez / Anuñ çün geşt-i şad-pāresi var (*Murādī Dīvānı, Gazel 525, Beyit 3*). [*baħr-ı 'ummān,]*

baħr-ı 'ummān olmak [2] *Büyük deniz, okyanus olmak. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Baħr-ı 'ummān olmuşam 'ummān-ı 'ālem bendedür / Cümleten gevherlerüm 'ummāna bezl itsem gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 726, Beyit 2*). [*baħr-ı 'ummān olmuşam, -muş, --am]*

Fülk-i dil ġarḳ oldu şöyle vahdetün deryāsına / Şöyle tūfāndur içüm kim **baħr-ı 'ummān olmuşam** (*Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 4*). [*baħr-ı 'ummān olmuşam, -muş, --am]*

baħr-ı vahdānī [1] *Birlik denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Murāduñ **baħr-ı vahdānī** yine mevc urdı 'ālemde / Şalan dil fülkini bu baħre ādemdür muḳarrerdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 5*). [*baħr-ı vahdānī,]*

baħr-ı vahdet [6] *Vahdet, birlik denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cüş eyledi çünkü **baħr-ı vahdet** / Mevcinden irişdi 'ayn-ı kesret (*Murādī Dīvānı, Gazel 208, Beyit 1*). [*baħr-ı vahdet,]*

baħr-ı vücūd [2] *Vücut, varlık denizi. II Allah'ın sonsuz sıfatlarının tecellisi, vahdet hâli.*

Baħr-ı vücūdında şol kişi k'ola āşinā / Bildi nedür ibtidā bildi nedür intihā (*Murādī Dīvānı, Gazel 117, Beyit 1*). [*baħr-ı vücūdında, -ın, -da]*

Geldi kuruldı 'ömrümüz ḫayme-i bād-bān gibi / **Baħr-ı vücūda** fülk-i dil girdi geçer zamān gibi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 1*). [*baħr-ı vücūda, -a]*

baḫs eylemek [3] *Konuşmak, bahsetmek, hakkında söz söylemek.*

Baḫs eylesün mesā'il-i fetvāda ḳo anı / Zāhir haberlerine çeke saṭr ile rūsüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 936, Beyit 2*). [*baḫs eylesün, -sün]*

Varlık 'ilminde çün **baḫs eyledüm** yārān ile / Tā'ir-i ḳudsī durur dil 'arşada ṭayrān ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1240, Beyit 1*). [*baḫs eyledüm, -dū, -m]*

Ma'rifet bābında **baḫs itdi** 'uḳūl-ı evvelin / Āḫirünñ 'aḳlı olmuşdur ziyāde lā dime (*Murādī Dīvānı, Gazel 1264, Beyit 2*). [*baḫs itdi, -di]*

baḫs olmak [1] *Söylenilme, konuşulma, bahsi geçme.*

Men 'aref sırrında **baḫs oldu** yine 'irfān ile / Her birisi bir kelām itdi nice bürhān ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1252, Beyit 1*). [*baḫs oldu, -dı]*

baḫs ü cidal [1] *Konuşma ve tartışma.*

Eger 'āḳil iseñ ey dil yüri ġavġāyı terk eyle / Murāduñ hâli anlanmaz aña **baḫs ü cidal** irmez (*Murādī Dīvānı, Gazel 588, Beyit 5*). [*baḫs ü cidal,]*

baḥşāyış [2] Bağışlayış.

Ğam degül mir'ât-ı kalbe nâzır olsa ger 'uyün /
Añladur cân ü gönül qadın anuñ **baḥşāyışi**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3*). [*baḥşāyışi, -i*]

Kim ki bilmez hālîkuñ **baḥşāyışin** / Sen elem
çekme gel ol murdâr için (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 8, Beyit 2*). [*baḥşāyışin, -in*]

baḥşāyış-i Ḥaḳ [1] Allah'ın bahşettiği, verdiği.

Merhamet **baḥşāyış-i** Ḥaḳdan 'atâdur kâmile /
Ḥaḳdan isterseñ 'atâyı merhamet kıl ber-devâm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 2*). [*baḥşāyış-i ḥaḳdan, -dan*]

baḥş eylemek [2] Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

İbtihâc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu
sürürü dile **baḥş eyle** meserret yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3*). [*baḥş eyle,]*

Rezzâk oldı **baḥş iden** erzânı cümleye / Kimine
ğam kimisine dem şâd-mân virür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4*). [*baḥş iden, -en*]

baḥş-ı ḥayât [1] Hayat bahşetmek, yaşam sunmak.

Çerḥ-i mînâdur mekân-ı rûḥ pes 'ulyâdadur /
'Âleme **baḥş-ı ḥayâtı** mu'ciz-i 'İsâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1*). [*baḥş-ı ḥayâtı, -ı*]

Cebhesinde ziyâ durur lâmi' / Rûḥuma **eyledi**
şafâlar **baḥş** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 2*). [*baḥş eyledi, -di*]

baḥş itmek [1] Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak.

Ḥazret-i ḥallâḳ-ı Rabb-ı zü'l-celâl / Her
vücûda **baḥş idüpdür** bir kemâl (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 1*). [*baḥş idüpdür, -üp, -dür*]

baḥş olmak [2] İhsan edilmek, bağışlanmak.

Merâtib-i ezeldür çü **baḥş olan** evvel / Dime ki
şâhib-i 'aḳl olana ine pâyê (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2*). [*baḥş olan, -an*]

Sırr-ı 'acebdedür yine sırr-ı ḥabîb-i cân-fezâ /
Câna kıyar iseñ eger cânuñ **baḥş ola** beḳâ
(*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 1*). [*baḥş ola, -a*]

baḥt [2] Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasib, uygun talih, ikbal, şans.

Eger diler iseñ ey dil senüñ **baḥtuñ** ola 'âlî /
Ḥudâdan her ne kim saña gelürse tüt anı ma'zûr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5*). [*baḥtuñ, - (u)ñ*]

Ḥazret-i Ḥaḳdan gerekdür olmamak hergiz cüdâ /
Ey Murâdî **baḥt** odur kim yâr ola cebbâr-ı hû
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 5*). [*baḥt,]*

baḥt-ı ṭālî' [1] Talih, kısmet.

Baḥt-ı ṭālî' sa'dinüñ te'sîridür ey cân-ı men /
Âsmân-ı ḳurbdâ seyr eyleyen seyyâresi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4*). [*baḥt-ı ṭālî',]*

baḥtiyâr [1] Bahtlı, talihli, talihi açık, kutlu, mutlu.

Devlet sa'âdet ister iseñ ey refîḳ ger / Zülmetde
kalma gel berü bir **baḥtiyâra** gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3*). [*baḥtiyâra, -a*]

baḥtiyâr olmak [1] Mutlu olmak, sevinmek.

İhtiyârın gözeden bildi ki muḥtâr nedür / **Baḥtiyâr**
ola eger def' ider ise zararın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 2*). [*baḥtiyâr ola, -a*]

baḥtlu [1] Talihli.

'Aynuñ alma nihâmı 'âḳil iseñ sen sen ol /
Baḥtludur ol kişi kim bu cihândan dūr ola
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 4*). [*baḥtludur, -dur*]

baḥtlu olmak [1] Talihli olmak.

Ey hicâb-ı tende kılmış pertev-i mihrüñ ḳanı /
Âsmânıñdan şehâbı ref' kıl **ol baḥtlu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2*). [*baḥtlu ol,]*

bâ-ı bismi'llah [2] Bismillah'ın bâ'sı, ilk harfî.

Harfdür nokṭadan kelime lûḡat / Mütakellimde **bâ-ı bismillâh** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2*). [*bâ-ı bismillâh,]*

Cümleten mevcûdı aña **bâ-ı bismi'llahda** /
Kendüzüñ terk eyle tâ kim bulasın Allâhda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 1*). [*bâ-ı bismi'llahda, -da*]

ba'îd olmak [1] Uzak olmak.

Ey Murâdî ḳatre çün deryâdan **olmadı ba'îd** /
Çünk'ezelden ulu deryâ idük 'ummân isterüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5*). [*ba'îd olmadı, -ma, -dı*]

ba'îd ü ḳarîb [1] Uzak ve yakın.

Seni arar dil ü cânım eger **ba'îd ü ḳarîb** / Bunuñla
eglenürem bir 'acebce ḳālüm var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 2*). [*ba'îd ü ḳarîb,]*

bâ'is [2] Sebep olucu, olan, bâdî.

Şafâ vü zevke **bâ'isdür** cemâl-i yâr-ı rûḥ-efzâ /
Ruḥından ger niḳâbın ref' ide olmaz haber peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1*). [*bâ'isdür, -dür*]

Şâh-ı cemâle ḳarşu ḥüsni illeri açılmış / Her kâra
bâ'is ancak birbir zamândur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4*). [*bâ'is,]*

bâ'is-i ḡufrân olmak [1] Bağışlanmaya vesile olan.

Ben güneḥ-kâr olduğumca ey şeff'üm vir haber /
Çün Murâdam **bâ'is-i ḡufrân olan** kimdür baña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 5*). [*bâ'is-i ḡufrân olan, -an*]

bā'is-i hikmet [1] Hikmet sebebi.

Ey Murādī **bā'is-i hikmet** nedür bildün mi hiç /
Söylemiş her dem kelâmında kemâlin söylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 5*). [*bā'is-i hikmet,]*

bāk kılmak [1] Korkmak, sakınmak.

Rûtbe-i a'lâda oldur kim ola bî-vâsîta / Dâ'î-yi
Hâk oluben bir kimseden kılmaya bāk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 4*). [*bāk kılmaya, -ma, -(y)a]*

bāk olmak [1] Korkmak.

Havf-ı Hâkdan kalbi dâ'im tolu **bāk olmuş** yatar /
Milk-i dünyâya gönül virmez Murādī 'âkilîn
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5*). [*bāk olmuş, -mı]*

bākî [4] 1.Dâimî, kalıcı, sonsuz.

Ġayrıyı terk iderseñ eger kâmil olasın / Bākî
kimesne kılmaya **bākî** Hudâ durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3*). [*bākî,]*

Mâlî n'eylersin cihân **bākî** degül çün kim saña /
'Âkil iseñ gel berü ur bir dükenmez gence el
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 4*). [*bākî,]*

2. Ebedi olan Allah.

Cân-ı 'azîze 'izzet ider cân ile meger / **Bākîde**
buldı cümle beķâsını ibtidâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2*). [*bākîde, -de]*

Zât-ı kâdîmî görmege cânlar virür cân-ı za'îf /
Lîkin ne tedbîr eylesün **bākîde** fânîdür 'âlem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2*). [*bākîde, -de]*

bākî-i zü'l-celâl [1] Celal sahibi bākî; Allah.

Ġarârına mümkün kâdîm olmaya çün vücüd /
Vücüd-ı beķâdur yine **bākî-i zü'l-celâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4*). [*bākî-i zü'l-celâl,]*

baķmak [149] 1. Nazar etmek.

Minnetle anda **baķdı** yemîn ü yesârına / Pes "“usri
yüsre" eyledi raġbetde ilticâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2*). [*baķdı, -dı]*

Mir'âta **baķdum** gördüm yüzüñi / Çün kim
yüzümden kıldum temennâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4*). [*baķdum, -du, -m]*

Kemâl-i ehl-i 'irfâna kemâlüm oldu çün mir'ât /
Baķuben tûfî-i ervâh anuñla dâstân söyler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4*). [*baķuben, -uben]*

Ruķ-ı dildârı ger **baķsa** aña hasret çeküp derdi /
Ne kıtludur ol 'âşıklar ruķ-ı cânânda hâl ister
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2*). [*baķsa, -sa]*

Hicr-i yâri çekmege tākāt getürmez dîdeler /
Baķup aġvâlin anuñ fehm idemez âsûdeler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 1*). [*baķup, -up]*

Seyre gel ey zûlmet-i inkâr içinde tûre-dil / **Baķ**
gözünle gör nider bizden temâşâlar zühür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4*). [*baķ,]*

'Arz-ı hâcât itmek için yâre vardum bir seher /
Yüzine **baķduķda** aslâ bende bulmadum eser
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 1*). [*baķduķda, -duk, -da]*

Ey mu'arrif nice ta'rif eylesesin şānumuz / Çünki
doymaz gözlerün **baķmaġa** pür-envârdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4*). [*baķmaġa, -ma, -ġ, -a]*

Her taraf **baķduķça** nev nev bir temâşâ gösterür /
Rüyuñi cānâ 'aceb bilsem ne ebhâ gösterür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1*). [*baķduķça, -duķça]*

'Avn-ı yâr ile ziyân itmedi kesret baña hiç / Melâ-
ı kesrete **baķsam** baña vahdet görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2*). [*baķsam, -sa, -m]*

Baķduġumca güneşe ol meh-i ġarrâ görünür /
Māha baķduķça gözüm ol kaşı tuġrâ görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1*). [*baķduġumca, -duġ, -u, -m, -ca]*

Sünbüle karşı ger aġlar isem 'ayb itme baña /
Baķduġumca aña ol zülfî mutarrâ görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3*). [*baķduġumca, -duġ, -u, -m, -ca]*

Her kaçan kim nazar idem bu dil-i mir'âta /
Baķduġumca aña her dem baña sevdâ görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5*). [*baķduġumca, -duġ, -u, -m, -ca]*

Baķduġumca güneşe ol meh-i ġarrâ görünür / Māha
baķduķça gözüm ol kaşı tuġrâ görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1*). [*baķduķça, -duķça]*

'Ayb kıлмаñ eger âvâre olam çün Mecnûn / Ġande
kim **baķsa** gözüm ol saçı leylî görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4*). [*baķsa, -sa]*

Hemân dildâre **baķ** ġayrı gözetme / Ġamunuñ kârı
yoġ u vara beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4*). [*baķ,]* Bâġ-ı cennetler harâm olsun bize
dildârsuz / **Baķmaya** bu gözlerimiz ġayrıya ol
yârsuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1*). [*baķmaya, -ma, -y, -a]*

Baķmaz âsâra gönül ister mü'essir kim durur /
'Usri yüsre şabr idüp olmaķ diler âzârsuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 3*). [*baķmaz, -maz]*

Bilürdi 'âşîka oldu harâm ġayra heves / Yüzin
dönübeni **baķmadı** hür-ı cennete pes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 3*). [*baķmadı, -ma, -dı]*

Dilde hicr-i yâr ile biñ yirde dāġum var imiş /
Añlaram ġayrıya **baķmaġa** yaşıġum var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1*). [*baķmaġa, -ma, -ġa]*

Yek nazar biñ nazraya cā virdi istidlâlden /
Baķmaġa mir'âta olmuşdur şafâ-yı sırr-ı şart
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3*). [*baķmaġa, -maġa]*

Gel berü ey düstüm ben 'âşıkun hâline **bağ** /
Görmeyelden gül yüzün kaldı bu cânımdan ramak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1*). [*bağ, -*]

Kamer-i bedre **bağarsam** beni şemsüm gözedür /
Şemsüm envârı ile her yanım azvâ ancak (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4*). [*bağarsam, -arsam*]

Arasında iki vechün kıluben mest-i bî-dermân /
Birisine **bağar** şad ü birisine **bağar** gam-nâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2*). [*bağar, -ar*]

Arasında iki vechün kıluben mest-i bî-dermân /
Birisine **bağar** şad ü birisine **bağar** gam-nâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2*). [*bağar, -ar*]

Bağuben âyine-i hüsnüfe yazdum kat kat /
Bulmadum gayrıyı bir nokta misâlünde senün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4*). [*bağuben, -
uben*]

Hikmet şarabın isteyen na'ma-i gayra **bağmadı** /
Buldi devâsın şübhesiz sözün tutan hâzıklarun
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4*). [*bağmadı, -
ma, -dı*]

Ben ki kıldum kendümi erkân ile kıldum nazar /
Bağmadum 'âlemlere pes mâverâsın gözledüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3*). [*bağmadum, -
ma, -du, -m*]

Manzar olalı vücüdüm cümle erbâb-ı nazar / Evvel
âhır **bağdılar** bilmediler mâhiyyetüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2*). [*bağdılar, -dı, -lar*]

Her kaçan kim ol habîbüm keşf ide baña cemâl /
Ol cemâle **bağmağ** ile bilmişem mâhiyyetüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2*). [*bağmağ, -
mağ*]

'Akluma oldu muvâfık yine çeşm-i serverüm / Her
neye kim **bağaram** baña muṭabık bilürem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4*). [*bağaram, -
ar, --am*]

Mir'âta **bağdı** hüsnini ifşâ için habîb / 'Âşık kulağ
urup aña şarf eyleyüp himem (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 931, Beyit 4*). [*bağdı, -dı*]

İki gözümi iki yüze **bağmadan** men' eyledüm /
Birlükde sâbit olmuşam dildarımı âgüş idem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2*). [*bağmadan, -
madan*]

Bağdı o bâm-ı dârdan gördi kamu 'avâlimi / Kıldı
o bâmıdan 'uruc gayr ile hem-dem oldu dem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4*). [*bağdı, -dı*]

Kemâl-i merhameti zâhir oldu ol demde / Yüzüme
bağduğunu 'ayn ile hayâl itdüm (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 975, Beyit 3*). [*bağduğunu, -duk, -ı, -n, -ı*]

Kimse kimse hâline **bağmağa** kâdir olmayup /
Gözlerin göge diküben çağrışalar el-amân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 2*). [*bağmağa, -mağa*]

Lâyiğ olsa ey kemâlüm dil virür çeşme başar / Ger
başiretle **bağarsağ** gör bizi ebsârdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4*). [*bağarsağ, -arsağ*]

Bağamaz kimse ruḥı mihrine ol cânânun / Çünkü
nâzırven aña Şems-i dıraḥşanam ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4*). [*bağamaz, -amaz*]

Hüya düşdükte hevâ terkin urupdur cân ü dil / Her
neye **bağsağ** anun çün iderüz tekrâr-ı hû (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 2*). [*bağsağ, -sa, -ğ*]

Sem'üme irdi nidâ çün cânâ cân irdi yine /
Bağmağ için rüyuma bir âyine virdi yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1*). [*bağmağ, -mağ*]

Yâre karşı göz nice doysun cemâle **bağmağa** /
Nâkış olan gözümi bulur kemâle **bağmağa**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1*). [*bağmağa, -
mağ, -a*]

Yâre karşı göz nice doysun cemâle **bağmağa** /
Nâkış olan gözümi bulur kemâle **bağmağa**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1*). [*bağmağa, -
mağ, -a*]

Rûz-ı 'îd olduğda tâb-ı şemse gözler mi doyar /
Anca kâdir derk ile şebde hilâle **bağmağa** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2*). [*bağmağa, -mağ, -a*]

Çün cevâb istermiş ol yâr-ı güzîn 'uşşâkdan / İzn
virsün pes kitâbından su'âle **bağmağa** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3*). [*bağmağa, -mak, -a*]

Kıl u kâlî târik olmayınca ey vâsi' zebân / Hâşâ vü
kellâ kırmazlar saña hâle **bağmağa** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4*). [*bağmağa, -mağ, -a*]

Ey Murâdî zülmet-i hicrân ile şeb dîdeye / Rûzda
kim kor anı 'ayn-ı vişâle **bağmağa** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5*). [*bağmağa, -mağ, -a*]

Sivâ terkin urup ey dil hevâ-yı hüya kıl tebdîl /
Yüri muḥyî'l-mumîti zikr kıl **bağuben** eşyâya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2*). [*bağuben, -
uben*]

Recâda tırmuşuz el bağlayup karşı o Mevlâya /
Yücede isteyüp anı **bağup** sevdâ vü beyzâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1*). [*bağup, -up*]

Ey Murâdî ikilik birlige yol virmez imiş /
Bağmağa âyineye saña misâlün perde (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5*). [*bağmağa, -mak, -a*]

Mürüvvet ehli **bağar** mı gözüñgi mir'âta /
Muḳâbil oldu ḳabül-ı cemâl-i Raḥmâna (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3*). [*bağar, -ar*]

Bulmak dilerseñ ger beḳâ özüñi var eyle fenâ /
Bağma Murâdî gayrîya cânâna cânân ol yüri
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5*). [*bağma, --
ma*]

2. İltilenmek, değer vermek, dikkate almak.

İnkîrâza **bağmazuz** biz ibtidâyî gözlerüz / Anun
içün gözlerüz biz ibtidâda intihâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 22, Beyit 2*). [*bağmazuz, -maz, -uz*]

Ne **bağarsın** bu cihân milğine yâ sîm ü zere / Hâk ile bir gün ola kâse-i ser talsa gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 742, Beyit 4). [bağarsın, -ar, -sın]

Cürm ile haţâma n'ola **bağmasaň** eyâ şâh / Luţf ü keremüň kapladı dünyâyı ser-â-pâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 4). [bağmasaň, -ma, -sa, -n]

Sen **bağma** Murâdî bu iki yüzli cihâna / Yâr ile hemân iste ki kalbün ola tenhâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 84, Beyit 5). [bağma, -ma]

Lem'a-i nûruñi gören şems-i cihâna **bağmadı** / Zav'uñi fehm iden kişi bulmadı bir ziyâ saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 99, Beyit 2). [bağmadı, -ma, -dı]

Görme şaķın özünü **bağma** kişi 'aybına / Hâk ile berâber o kadrün ola tâ a'lâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 101, Beyit 3). [bağma, -ma]

Añla 'âkilseñ bu sırdan bir haber / Şürete **bağma** lebib olğıl lebib (Murâdî Dîvânî, Gazel 158, Beyit 3). [bağma, -ma]

Ey 'aceb hâlüm n'ola yâ Rabbenâ senden meded / **Bağma** cürme kıl 'aţâ yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânî, Gazel 245, Beyit 1). [bağma, -ma]

Enîs-i 'ışk olalıdan gözüm gayrıya **bağmaz** hiç / Tavâf eyler gelüp pâ-büs idüp payende merzâlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 281, Beyit 3). [bağmaz, -maz]

'Ömr-i câna **bağmadı** çeşmüm göreliden rüy-ı yâr / Sözüni güş ideli geçdüm kamudan her ne var (Murâdî Dîvânî, Gazel 327, Beyit 1). [bağmadı, -ma, -dı]

İstimâ 'itme kelâmı istimâ' eyle kelâm / **Bağmağıl** gayrıya mir'ât-i mücellâ sendeür (Murâdî Dîvânî, Gazel 358, Beyit 3). [bağmağıl, -ma, -ğıl]

Şürete **bağma** şaķın sîrete nâzır oligör / Hâtırı yıķma şaķın câbir-i hâtır oligör (Murâdî Dîvânî, Gazel 423, Beyit 1). [bağma, -ma]

Bulmayan 'ışķ-ı haķîki kelimātuñla Murâd / Dehen-i gayra **bağup** bilmezem kim ne diler (Murâdî Dîvânî, Gazel 437, Beyit 5). [bağup, -up]

Düşdi Murâdî derdüñe meşğül-ı nâm-ı virdüñe / Bağmadı **bağdı** ferdüñe zîbâ cemâlüniden midür (Murâdî Dîvânî, Gazel 515, Beyit 5). [bağdı, -dı]

Bağmazuz ârâyiş-i 'âlemlere şubh u mesâ / 'Âlemi geşt eyleyüp bir kalb-i meyyâl isterüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 563, Beyit 4). [bağmazuz, -maz, -uz]

Murâdî 'âkil iseñ ger şaķın aldanma dünyâya / Kimesneye şaķın **bağma** Hudâya 'aşık ol 'aşık (Murâdî Dîvânî, Gazel 678, Beyit 5). [bağma, -ma]

Güş-ı hüşuña alup diñle Murâduñ sühanın / Bağ-ı dehrün güline **bağma** ki ol şolsa gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 742, Beyit 5). [bağma, -ma]

Bildün çü hâl-i 'âlem n'eydüğini tamâmı / Bir zerre **bağma** aña şükrân olam dir iseñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 749, Beyit 4). [bağma, -ma]

Sen şebün rüz eyledünse **bağmağıl** rüz u şebe / Saña vaķt olmaz ziyâyile dücâda sâmi' ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 758, Beyit 4). [bağmağıl,]

İster iseñ bulmağa hâletde hâl / **Bağmağıl** zinhâr imdi sağ u şol (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 5). [bağmağıl, -ma, -ğıl]

Getürdüm kâlümü hâle yine **bağmadum** ahvâle / Eritdüm cânımı 'ışķ ile sızdum 'ayn-ı kâl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 859, Beyit 2). [bağmadum, -ma, -du, -m]

Şâh-ı 'ışķ olalı dil milk-i cihâna **bağmazam** / Cânını buldı tenüm çün rûh u câna **bağmazam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 1). [bağmazam, -maz, -(a)m]

Şâh-ı 'ışķ olalı dil milk-i cihâna **bağmazam** / Cânını buldı tenüm çün rûh u câna **bağmazam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 1). [bağmazam, -maz, -(a)m]

Oldı deryâ kaķre çün deryâ olupdur kaķtreveş / Yemm-i yemdür çünki baķr-ı bî-kerâna **bağmazam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 2). [bağmazam, -maz, -(a)m]

Yâr ile ünsiyyet eyledi gönül insân-vâr / Anuñ içün in ü âna ins ü câna **bağmazam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 3). [bağmazam, -maz, -(a)m]

Menzil-i 'ulyâ çü menzil oldı dil mihmânına / Anuñ içün cennet ü kaķr-ı cinâna **bağmazam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 4). [bağmazam, -maz, -(a)m]

Çün Murâdîñün murâdudur murâdı ins ü cân / Kâmrân oldı gönül her kâmrâna **bağmazam** (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 5). [bağmazam, -maz, -(a)m]

Tâb uraldan dilde 'ışķuñ 'âleme **bağmaz** gözüm / Cür'adan mest olalıdan âdeme **bağmaz** gözüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 1). [bağmaz, -maz]

Tâb uraldan dilde 'ışķuñ 'âleme **bağmaz** gözüm / Cür'adan mest olalıdan âdeme **bağmaz** gözüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 1). [bağmaz, -maz]

N'eyleyem me'vâyı kıldı beni me'vâ 'ışķ-ı yâr / Yoğ ile var içreyem şâd ü gama **bağmaz** gözüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 2). [bağmaz, -maz]

Bilmezem ben kendümi 'ayb eylemeñ yârân baña / Kân şudan a'lâ durur bunda neme **bağmaz** gözüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 3). [bağmaz, -maz]

Havf ider mi cândan her kim kıya baş ortaya / Çeşmümüzden kân aķarsa ol deme **bağmaz**

gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [bakmaz, -maz]

Bu Murâda sâgar-ı 'ışkı şunaldan dest-i yâr /
Kopar ise başına bîn demdeme **bakmaz** gözüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [bakmaz, -maz]

Dünyâ ni'amına **bakmazam** ben / Zîkr oldı benüm
hemân zevâdüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 3). [bakmazam, -maz, -(a)m]

Şohbet-i hâş eylerem hâşe'l-havâşa **bakmazam** /
Şanma kim ben eylerem dünyâ vü 'ukbâ şohbetin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 4). [bakmazam, -maz, -(a)m]

Bakma mâl u câhına bu 'âlemün / Ömrün dâ'im
geçür tâ'atde sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 3). [bakma, -ma]

'Âli olmañ dilerseñ 'ukbâda / **Bakma** dünyâya
şimdi ey meh-rû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 10). [bakma, -ma]

Cihânun nakşına **bakma** anuñ nakkâşını iste /
Cemî'-i 'âlemün levhîn muşavver kılmaz illâ hû
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3). [bakma, -ma]

Mâl ü câhâ **bakmazam** hârdal degüldür 'aynuma
/ Mihr içinde bulmuşamdur her ne rütbet var ise
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [bakmazam, -maz, -(a)m]

Ben hayâle **bakmazam** Hakk-ı cemâle 'âşıkam /
Ben cemâl-i bâ-kemâli isterem imân ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 2). [bakmazam, -maz, -(a)m]

Hoş-hışâl ol **bakmağıl** sen herkesün güftârına /
Kalbünü kıl bañr-âsâ gözle kim her kârı ne (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [bakmağıl, -ma, -ğıl]

Mâ'il-i cā vü haşem olma sebât olmaz aña / Zühr-
ı uhrâ kıl taleb **bakma** cihân etvârına (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 2). [bakma, -ma]

Yemîn ile yesârına **bakanlar** olmadı şâdık / Bu ara
yirde olan 'ahd ile ikrârı seyr eyle (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1308, Beyit 4). [bakanlar, -anlar]

Bu çeşmüm pür olaldan **bakmadı** bu ins ile cāna /
Habib ile gönül berk itdi 'ahd için çü peymāna
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [bakmadı, -ma, -dı]

Haķā'ikden habîr olan yüzün tutmaz bu eşyāya /
Deķā'ikden habîr olan **bakar** mı kırı ğavġāya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 1). [bakar, -ar]

Necât-ı dil muhakkaķdur senün 'aynün zuhûrında
/ Şu çeşm ebrû muķâbil saña **bakmaz** çeşm ü
ebrûya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [bakmaz, -maz]

Kalbine eyle nazar her kime nâzır olasın / **Bakma**
hûb ola eger çeşmine rûy u kaşına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1338, Beyit 3). [bakma, -ma]

Murâd olursa saña ger murâdını bilesin / Nazar
mü'essire kıl **bakmağıl** şakın esere (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 5). [bakmağıl, -ma, -ğıl]

Cân ile müştâķ olan ru'yet-i dildârına / **Bakmadı**
ol özgenün yoġı ile varına (Murâdî Dîvânı, Gazel
1395, Beyit 1). [bakmadı, -ma, -dı]

Didi ki şanma Murâd 'ışkı habîbi geñez / Her ki
habîbi seve **bakmadı** âsârına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1395, Beyit 5). [bakmadı, -ma, -dı]

Hem-dem olan yâr ile **bakmadı** âlâsına / Kesreti
terk eyleyüp yol bula tenhâsına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1396, Beyit 1). [bakmadı, -ma, -dı]

Nüktededür nüktedân dinle bu kavlı hemân / İster
iseñ şâni'i **bakma** heyûlâsına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1396, Beyit 3). [bakma, -ma]

Meslek olalı bize rāh-ı Hudā-yı celîl / **Bakmadı**
'âlemlerün aġ ile karasına (Murâdî Dîvânı, Gazel
1396, Beyit 4). [bakmadı, -ma, -dı]

İste Murâdide peyām hatm olur anda her kelām /
Kāse-i 'ışkı nûş kıl **bakma** cihân sıfâline (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [bakma, -ma]

Murâduñ remzini bilmek dilerseñ / Şakın **bakma**
ziyāna dañı sūda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1426,
Beyit 5). [bakma, -ma]

Murâdî 'ışk-ı Hâķ olan kişide / 'Alāmet o ki
bakmaz baş u cāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428,
Beyit 5). [bakmaz, -maz]

Bakmazam tolsa dü-'âlem cümle zibâlarla heb /
Misli yok 'âlemdede bir şāhib-cemâl añlar beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3). [bakmazam, -maz, -(a)m]

Merd iseñ **bakma** cihân milkine bir lahza Murâd /
Niceyi aldayuben kıldı hebâ gördüñ mi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5). [bakma, -ma]

Şakın rāz açmağıl nā-ehl olana / Eyüyi gözle
bakma ad u sana (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11,
Beyit 3). [bakma, -ma]

Bakmağıl yā Rabb günāhuma benüm / Raħm
kılğıl dūd-ı āhuma benüm (Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 30, Beyit 2). [bakmağıl, -ma, -ğıl]

Ezelden nûş idenler cām-ı 'ışkı / Açup göz
bakmadı başa ayaġa (Murâdî Dîvânı, Müfret 7,
Beyit 1). [bakmadı, -ma, -dı]

3. Deġerlendirmek.

Hvār **bakma** şāhlar vardur ki taħt-ı kubbeye
(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [bakma, -ma]

Sen ma'ārif baħrine talmak dilerseñ 'ārifā / Cān
göziyle bu Murâduñ sözlerine yaħşı **baķ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [baķ,]

Cān ü cānānuñ arasın hāl ider mi iftirāk / Şüretā
izhār iden ma'nāda olmaz yaħşı **baķ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [baķ,]

4. Hikmetle bakmak, anlamak, idrak etmek.

Bilmekde bilmek olmaz kalmağa ruḥṣat olmaz / Ey dil **baḳ** dilerseñ eyle özüñi ifnâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [baḳ,]

Kehkeşân-ı dehre **baḳdum** herkese yol gösterür / Hây zâlim bî-vefâdur âh bu kevn-i fesâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [baḳdum, -du, -m]

‘Arşa **baḳarsa** dîde-i seyr ide nur-ı na‘lümüz / Tâb ura vech-i arza ol olmaya nûrına ‘aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 2). [baḳarsa, -ar, -sa]

Nice bir gâfletde a‘mâ olasın dir ‘aḳluñı / **Baḳ** gönül mir‘âtine gör kim ne şüret gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [baḳ,]

‘İbret isterseñ nazar âbâ vü ecdâduña kıl / Var mezârına olaruñ **baḳ** hemân ‘ibret yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3). [baḳ,]

Tâs-ı mihri oynadur her gün felek barmağ ile / Tâs-bâz-ı dehre **baḳ** her dem temâşâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [baḳ,]

Her biri oldu âhiretten vaz / Cân ile Hâḳḳa **baḳ** ‘ibâdet iden (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 4). [baḳ,]

Açdı çeşm-i cânı ol dem **baḳdı** dil mir‘âtına / Kıldı taḥşîl-i tebehhüc oldu yüzi nûrî ağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [baḳdı, -dı]

Çerḥ-i dü-tâya kıl nazar kudret-i zi‘l-celâl **baḳ** / Pertev-i mihr ü mâhî ḳo ṣa‘ṣa‘a-i cemâle **baḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [baḳ,]

Çerḥ-i dü-tâya kıl nazar kudret-i zi‘l-celâl **baḳ** / Pertev-i mihr ü mâhî ḳo ṣa‘ṣa‘a-i cemâle **baḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [baḳ,]

Açdı nikâbı çün ḥabîb kanı nazar kılıcı göz / Hâḳḳı mu‘ayyen istegil saña dimem ḥayâle **baḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [baḳ,]

Rûh-ı ḳudûs ḳamu melek dâ‘ir-i ‘âlem oldu çün / ‘Arş ile ferṣi ḳaplayan cümle-i perr ü bâle **baḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [baḳ,]

Yemm-i muḥîṭe fülk-i dil girdi çü bād-bân açup / Lahzâda nice râh alur gel berü sen bu hâle **baḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [baḳ,]

Añla Murâdî ḳavlini ḡayrıyî târik ol hemân / İster iseñ ma‘ârifî gel berü bu makâle **baḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 5). [baḳ,]

Pür-âyet olupdur tek **baḳsam** ḳamu âyâta / Her ne ki gelür ‘ayna görindi baña el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [baḳsam, -sa, -m]

Tertîb nedür cümle bilürsin bu rumûzı / Âḡâhuña **baḳ** ger dil-i âḡâhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [baḳ,]

Şimdi bildüm şem‘-i vech-i nûr olan tâb-ı cemâl / Nûr-ı şem‘e **baḳ** ḥicâb ardında gör zıll-ı ḥayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1). [baḳ,]

Ḥayme-i eflâk içinde seyr ider cümle şuver / Cā-be-cā naḳş ile şüret resmine **baḳ** añla hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [baḳ,]

Âyet-i kübrâya **baḳdum** andadur küllî vücûd / Bu vücûduñ hey‘etin bildüm odur luṭf-ı ‘amîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [baḳdum, -du, -m]

Baḳup çün bende-i fermânına bildüm kemâlâtıñ / Velîkin üns-i ülfet çün geṣer fikrüm ḥayâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [baḳup, -up]

Gel berü ac gözünü ḳaldur ḥicâbuñ ser-te-ser / **Baḳ** gönül mir‘âtına gör nice naḳş oldu cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3). [baḳ,]

Tâ‘ir-i gülşen-i ḳuds oldu yine bülbül-i cân / Ḳalbüm ezhârına **baḳ** nice gülistānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [baḳ,]

Baḳ Murâdî Murâduñ özge sözi / Ki murâdı dile bağışlar ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 5). [baḳ,]

Şüret-i mir‘âta **baḳdum** kim cemâlin açmış o / Neşr ider maḥż-ı vücûda lem‘a-i dildâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [baḳdum, -du, -m]

Ey kemâl-i ḳudretin ‘arz ideli ‘âlemlere / Ehl-i ‘aḳla emr idersin **baḳmağa** etvârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3). [baḳmağa, -mağa]

Ey Murâdî ḳâbiliyyet oldu şart-ı dâd-ı Hâḳ / Lem‘a-i nûr-ı tecellîdür **baḳan** envârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 5). [baḳan, -an]

‘Âlemün ‘ayn-ı başîret birle **baḳ** âsârına / Gelmedi dünyâya âdem kim ḥayâlin öḡrene (Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [baḳ,]

Hâlıkın kıldı tefekkür **baḳuben** eşyâya / Cümle maḥlûḳ anuñ birliğine kıldı güvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 2). [baḳuben, -uben]

Zâhidâ gel bize uy tâ ki ziyân itmeyesin / Kendü imânunuñ gör **baḳ** bizüm imānumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [baḳ,]

Ḳazâ ne ḥükm ider ise rızâdadur çäre / **Baḳ** imdi var ise ‘aḳluñ ḳazâ ile ḳadere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 3). [baḳ,]

Baḳdum bu kâra çünki fehmi için işbu bâbı / Pes eyledüm nazar ben el uruben kitâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3). [baḳdum, -du, -m]

Cân mir‘âtına **baḳ** gözle ruḥ-ı dildârı / Tâ ki terk eylesin cümle vücûd u varı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 1). [baḳ,]

Her kim göz açup **baḳdı** ise ‘ayn-ı cemâle / Maḥv oldu vücûdını koyup bî-eser oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [baḳdı, -dı]

Baḳdı mir‘âta gördi dil özini / Giceden fark itdi gündüzini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 1). [baḳdı, -dı]

Müstemi' olgıl yine var ise sende şafâ / Kavl-i Murâdiye **bağ** mantık-ı 'ulyâ didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1566, Beyit 5). [bağ,]

bağup kalmak [1] Bağup kalmak, gözünü alamamak.

Nazar kıldı dil çü dilârâsına / **Bağup kaldı** hüsni temâşâsına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1416, Beyit 1). [bağup kaldı, -dı]

bâl [10] 1. Kanat. 2. Kol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Benüm çün tâyir-i kudî iki yanumda **bâlüm** var / Birisi cezbe-i yâr u biri 'ışkî kemâlüm var (Murâdî Dîvânî, Gazel 307, Beyit 1). [bâlüm, -üm]

bâl-ı himmet [2] İhsan kanadı.

Be-küllî kâr u bârumdan geçüp tefvîz idüp yâre / Takaldan **bâl-ı himmet** ben cemile maḥbûb-ı bâl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 872, Beyit 4). [bâl-ı himmet,]

Müstedâm olup yine devletde buldum devletüm / Anuñ içün şalmışam etrâfa **bâl-i himmetüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 880, Beyit 1). [bâl-i himmetüm, -üm]

bâl-i hümayun [1] Padişahın kanadı. II Hükümdarın himayesi.

Fi'lüm istihracına kavlüm hurûc itdi bu kez / Gözlerüm **bâl-i hümayûnumda** devlet sāyesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 2). [bâl-i hümayûnumda, -um, -da]

bâl-ı kudret [1] Kudret kanadı.

Bâl-ı kudretle Murâdî tayr ider etrâfda / Bu kelâmı añağıl 'akluñda kudret var ise (Murâdî Dîvânî, Gazel 1232, Beyit 5). [bâl-ı kudretle, -le]

bâl-i özge [1] Başka, farklı kanat.

Ravza-i kudside çokdur zü'l-cenâh / Bizde olan bâl **bâl-i özgedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 538, Beyit 2). [bâl-i özgedür, -dür]

bâl itmek [1] Kanatlanmak, uçmak.

'Arş-ı a'lâda geçürdün çünki lebbeyküm ünin / 'Âlem-i 'ulvîde pervâz ile **bâl itdün** beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1463, Beyit 3). [bâl itdün, -dü, -n]

bâl olmak [1] Kanat sahibi olmak. II Aşığın bülbül gibi kanatlarının olması.

Ser-be-ser serrâ vü garrâ şöḥbetin kıldum kamu / Zü'l-cenâh olup hemân bâl ile **bâl oldum** yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1286, Beyit 3). [bâl oldum, -du, -m]

bâlver olmak [1] Kanatlı, uçabilen olmak.

Tâ'ir-i kudî göreliden 'ışk **oldı bâlver** / Şöyle tayr eyler ki kalbî 'arş-ı a'lâsındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 324, Beyit 2). [bâlver oldı, -dı]

bâl [2] Gönül, kalp.

Cân ile cânân arasına girür mi gayırlar / Ber-ter olmuşdur bizüm 'arş-ı 'alâdan **bâlümüz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 560, Beyit 2). [bâlümüz, -ümüz]

Dil müşâbih olsa Cibrile şakın kılma 'aceb / Tarfetü'l-'aynında sırrın gördi **bâlin** söylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 633, Beyit 4). [bâlin, -in]

bâlâ [9] Yüksek, yüce, âli.

Emr olındı pes beşîre eyledi tebsîrini / Aña da oldı haber naşş ile **bâlâdan** fütûḥ (Murâdî Dîvânî, Gazel 232, Beyit 3). [bâlâdan, -dan]

Vaz gelmez 'ışk-ı dilberden gönül şeydâ durur / Degme bir câyı begenmez himmeti **bâlâ** durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 329, Beyit 1). [bâlâ,]

Mihneti çekdükce müstahkem olupdur ḥabl-i 'ışk / Bağlu kandîl-i vücûda nûr ile **bâlâdayuz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 547, Beyit 2). [bâlâdayuz, -da, -yuz]

Ey Murâdî ister iseñ saña yüz tuta murâd / Benligi terk eyleyüp sen alçak ol **bâlâya** gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 765, Beyit 5). [bâlâya, -y, -a]

Ey Murâdî seni yâr eyledi çün kim maḥşûş / Zîri terk eyledi geçdi daḥî **bâlâdan** dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 798, Beyit 5). [bâlâdan, -dan]

'Âlem-i 'ışka çü mürğ-i dil idüpdür pervâz / Başdı her lahzada biñ biñ nice **bâlâya** kadem (Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 3). [bâlâya, -y, -a]

Hurûcın aña ki 'ışkı biline **bâlâdan** / Şimâḥ-ı câna ire bir nidâ ev-ednâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1142, Beyit 1). [bâlâdan, -dan]

Ḥamiyyet kılmağ için himmeti **bâlâ** dutar her dem / Belî didi anuñ için kaçan kim oldı tekrârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1509, Beyit 2). [bâlâ,]

II Çok, fazla.

Gel temennâ kıl ḥabîb-i cân aña iştîyâk / İştîyâkına bugün müştâk **bâlâ** iştîyâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 692, Beyit 1). [bâlâ,]

bâlâ kılmak [1] Yüceltmek.

Olmuşam küḥ-ı kanâ'atde yine 'anka bu gün / Bir hümayam ecnîḥam **kılmış** durur **bâlâ** beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1450, Beyit 3). [bâlâ kılmış, -mış]

balğ [1] Balık.

Balğun karnı oldı Yünusa bağ / Didi çün lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 9). [balğun, -un]

baliğ olmak [1] Erginleşmek, olgunlaşmak.

İktibâs eyledi müsemmadan / **Baliğ oldı** gelüp belâgatda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1223, Beyit 4). [baliğ oldı, -dı]

baliş-i rāḥat [1] Rahat yastık.

Baliş-i rāḥatda bir ser görmemişem bā-ḥuşûş / Her kimi gördüm benüm gibi ḡamı tekrârdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [bâliš-i râhatda, -da]

bām [1] Gökyüzü.

Bakdı o bām-ı dārdan gördi kamu ‘avālimi / Kıldı o **bāmdan** ‘urūc gayr ile hem-dem oldı dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [bāmdan, -dan]

bām-ı dār [1] Dünyanın damı, gökyüzü.

Bakdı o **bām-ı dārdan** gördi kamu ‘avālimi / Kıldı o bāmdan ‘urūc gayr ile hem-dem oldı dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [bām-ı dārdan, -dan]

bān [1] Ezan.

‘Arş-ı ‘ulāda **bānuñ** bülendiyle medh ider / Kürsidedür metāfi melā’ik mesel dūrüb” (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3). [bānuñ, -un]

bana [152] Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Virgil **baña** hayāt-ı ebed lutfuñ işlegil / İgmāz-ı ‘ayn eyleme gel eyle merhabā (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [baña,]

bār [2] 1. Meyve, yemiş, mahsul.

Mā-ı ‘avn ile şulandı yine tā mīveleri / Oldı her **bārı** anuñ fülk-i vücūda bir yem (Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2). [bārı, -ı]

2. Defa, kere.

Hafidür rüy-i dildārum egerçi çeşm-i ağıyare / Velikin vechine nāzır durur yārūñ bu her **bāre** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1). [bāre, -e]

bārān [7] Yağmur. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Buhār-ı ‘ışk ider bu dīde-i giryāmı āb-ālūd / Şehāb inse cebel üstine pes **bārān** olur peydā (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [bārān,]

bārān-ı aḥkām [1] Hüküm, irade yağmuru.

Şehāb-ı lutfi yağdırdı yine **bārān-ı aḥkāmı** / Kamu mevcūd-ı ‘ālem başına şāhib-zamān oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [bārān-ı aḥkāmı, -ı]

bārān-ı rahmet [1] Rahmet yağmuru.

Yağdırdı mīg-ı lutfi çü **bārān-ı rahmeti** / Emr eyledi ki dā’im ese ‘avni bādına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [bārān-ı rahmeti, -i]

bardaḳ [1] Testi.

Yok aña Murādî buña gāyet / Deryā dükenür mi alsa **bardaḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5). [bardaḳ,]

bāre [1] 1. Defa, kez. 2. Kale. 3. Zülf. 4. At.

Bu ‘ışkuñ bī-nihāyetdür tarīķi / Tarīķi geç geçer şol **bāresi** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [bāresi, -si]

bārek allāh [15] Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hāzin-i kudretde miftāh-ı ezel ābād bād / **Bārekallāh** nice kenzi dā’imā eyler küşād (Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [bārekallāh,]

bār-gāh [1] Yüce divan, makām. II Allah’ın huzuru.

Dem-i vaşlına duḫūl eyleyen ey ‘arīf-i dil / **Bār-gāhında** taḳarrüb bulam ebrār durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [bār-gāhında, -ı, -n, -da]

bār-gāh-ı Ḥaḳ [1] Allah’ın yüce divanı.

Hüs-n-i bāğına hāzān irmesün anuñ diyü ben / **Bār-gāh-ı Ḥaḳka** kaldurdı şınar ellerini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [bār-gāh-ı ḥaḳka, -a]

bār-gāh-ı ḥazret [1] Yüksek huzur, yüce makām.

Ey Murādî **bār-gāh-ı ḥazrete** eyle niyāz / Cürm-i eflāk āh-ı mazlūmāna ḥā’il olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 5). [bār-gāh-ı ḥazrete, -e]

bār-gāh-ı ‘izzet [1] Değer, yüce makām, saray.

Bār-gāh-ı ‘izzet itmişdür saña bābın küşād / İster iseñ iste gel andan hemān her ‘izzeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [bār-gāh-ı ‘izzet,]

bārī [1] Hâlık, Cenabıhak.

Mā’il kılınca kendüye **Bārī** / Dil eylemişdür nice müdārā (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3). [bārī,]

bārī [2] Madem, öyleyse.

Ey Murādî bilürem va’desi yārūñ ḥaḳdur / **Bārī** bilmem neye ‘ācil bu dil-i ‘ācil-i mā (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5). [bārī,]

Qıl Murāduñ bu kelāmın istimā’ / Añlamazsañ eyle gel **bārī** metā’ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [bārī,]

barmağ ile oynadmak [1] Bir parmağında oynamak, istediğini yaptırmak.

Tās-ı mihri oynadur her gün felek **barmağ ile** / Tās-bāz-ı dehre bak her dem temāşā gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [barmağ ile oynadur, -ur]

barmaḳ [1] Parmak.

Sā’at olmasa yakīn olmaz idi şaḳḳ-ı kamer / Oldı çün var idi anuñ **barmağında** āyesi (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 4). [barmağında, -i, - (n)da]

başmak [7] 1. Ayak basmak, yere basmak.

Ayağı taşra **başuben** edebden itme hürûc / Ne deñlü akreb ola gözle müntehâ-yı edeb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2*). [*başuben, -uben*]

Gayra biz baş egmezüz her bir tarîki n'eylerüz / Aḥmed-i Muḥtâr ol **başduğı** izi isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4*). [*başduğı, -duğ, -ı*]

Şöyle tayy itdi vücüd illerini / **Başmadı** hergiz ayağ üzere ayak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3*). [*başmadı, -ma, -dı*]

Dönmeg ile gâ'ib oldum çün nazardan ansuzın / Ayağum **başmadum** 'arşa özge cevân istedüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 5*). [*başmadum, -ma, -du, -m*]

Şakın bir gün iresin intihâya / **Başarlar** kabri döge döge pâyâ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 3*). [*başarlar, -ar, -lar*]

2. Yayılmak, kaplamak.

Bu vücüd iklîmine **başdı** bu elvân-ı ḥudûd / Bu tarîki kurdı kendin bunda iz'ân eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 2*). [*başdı, -dı*]

II Erişmek, olgunlaşmak.

Güyâ olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes 'âlem-i taḥkîke ol **başdı** olup âdem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 1*). [*başdı, -dı*]

başar [12] Gözdeki görme hassası, göz. II Anlayış, idrak, basiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî gözleme merdi **başardan** / Ve-taṭlûb lâ'lahû bu'den ve kurbâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 5*). [*başardan, -dan*]

başar açmak [1] Gözünü açmak, dikkatle bakmak.

Fi'li fi'le kıldı tebdîl 'ayn-ı vâḥidde Murâd / 'Aynı 'ayna kavli kavle evvel âḥır **aç başar** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5*). [*başar aç,*

başar-ı nûrânî [1] Nurlu, ışıklı görüş gücü. II Sezgi, kalp gözü açık olma hali.

Biz başiretle nice fikr idelüm kâdr-ı kader / Yine kudretle gerekdür **başar-ı nûrânî** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 2*). [*başar-ı nûrânî,*

başar u sem' ü zeban [1] Göz, kulak ve dil.

Ḥazret-i vâḥidi ism ile müsemmedâ gözet / **Başar u sem' ü zebânüñ** saña cümle ḥâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 2*). [*başar u sem' ü zebânüñ, -un*]

başâyir [1] İbretli görünüşler, deliller, ibretler.

Ḥakkı taḥkîk itmede gerçi **başâyir** bî-l-başar / Lîk kaldur perde-i 'aynuñda zâhir mâverâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3*). [*başâyir,*

başır [6] 1. Gören, görüp anlayan, kalp gözüyle gören, basiret sahibi.

Geldi Murâdî 'âleme âdem kanı **başır** / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5*). [*başır,*

Mubaşşır irdi kemâle kemâli lîk **başır** / Başire menzil olur bî-başardadur eknâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2*). [*başır,*

Mubaşşır irdi kemâle kemâli lîk başır / **Başire** menzil olur bî-başardadur eknâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2*). [*başire, -e*]

Başır vardı başire 'alîm-i 'allâma / Müdebbir oldı müşâvir semî' aña bürhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3*). [*başır,*

Başır vardı **başire** 'alîm-i 'allâma / Müdebbir oldı müşâvir semî' aña bürhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3*). [*başire, -e*]

2. Her şeyi görüp bilmekte olan; Allah.

İlâhumdur baña 'Alîm vedûdumdur muḥibbüm pes / Ḥabîbümdür baña maḥbûb **başırümdür** beni bînâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2*). [*başırümdür, -üm, -dür*

başır olmak [5] Görünür hale gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cihân levhinde gördüñ mi ne taṣvîr eyledi naḳkâş / Kemâl-i 'aḳl ile **olğıl başır** ü olmağıl a'mâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4*). [*başır olğıl, -gıl*]

başiret [11] Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eserdür sırr-ı ekberden nazardur rûkn-i evvelden / Mu'ammâdur **başiret**den beyân u dâstân olmaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2*). [*başiret*den, -den]

başiret 'aynını küşâde kıl [1] Sezgi gözünü açık tutmak, öngörülü olmak.

Kıl başiret 'aynını dâ'im küşâde ey küşâd / Men reâniden haberdâr ol ki ol ülâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 4*). [*başiret 'aynını küşâde kıl,*

başiret çeşmi [1] Gönül, kalp gözü.

Başiret çeşmine kuḥl-ı ḥaḳîkat çekmeyen a'mâ / Murâdî varumı bilmez ne varum belki etvârum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 5*). [*başiret çeşmine, -(n)e*]

başiret dîdesin açmak [1] Basiret, ibret gözünü açmak; olaylardan ders çıkarmak.

‘Ukde-i hāl itmege **acgıl başiret dīdesin** / Tā niķābuñ keşf ide Rabbūñ senūñ iķān ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1252, Beyit 4*). [*başiret dīdesin acgıl, -gıl*]

başiret ehli [3] *Görme yetisine sahip kişi II Olgun, ileri görüşlü kişi.*

‘Ayn-ı haķıkate yine ‘ayn ile nāzır āyine / Cümle **başiret ehline** vāhid olur kamu ümem (*Murādī Dīvānı, Gazel 954, Beyit 2*). [*başiret ehline, -(n)e*]

‘Ayn-ı haķıkate yine ‘ayn ile nāzır āyine / Cümle **başiret ehline** vāhid ulu kamu ümem (*Murādī Dīvānı, Gazel 958, Beyit 2*). [*başiret ehline, -(n)e*]

Rāh-ı ma‘mūr-ı zevī’l-‘aķla **başiret ehli** / Ōzi Mūsā vü velī nūr-ı tecellādur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1199, Beyit 3*). [*başiret ehli, -*]

başiret eylemek [1] *Sezmek.*

Mübaşşır **eylemez** hergiz **başiret** / Anuñ fermānı olur bış eger kem (*Murādī Dīvānı, Gazel 964, Beyit 4*). [*başiret eylemez, -mez*]

başiret gözün [1] *Kalp gözü.*

Başiret gözün ben kuluñ kıl küşāde müdām / Bile ‘ilm ile ‘ilmüñi dem-be-dem yā ‘alīm (*Murādī Dīvānı, Gazel 959, Beyit 4*). [*başiret gözün, -n*]

başiret virmek [1] *Görmek, sezmek.*

Menba‘-ı ‘ilm-i ledün şol kişidür kim dāim / Rāhātı terk idüben **vire başiret** cāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1337, Beyit 4*). [*başiret vire, -e*]

baş [38] 1. *Vücudun üst ve önünde bulunan bölüm, kafa, ser.*

“Lā vü len”den geçmişüz sensin bilen ahvālümüz / **Başumuz** kılduķ qādem tā bulavuz rāh-ı rızā (*Murādī Dīvānı, Gazel 33, Beyit 2*). [*başumuz, -(u)muz*]

Bir milki ķo ki bitmedi ibrām ile ber-kār / **Başuñ** yire ķo qalduruben dest-i temennā (*Murādī Dīvānı, Gazel 84, Beyit 4*). [*başuñ, -un*]

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her lahzada / Her kimüñ **başında** lāmi‘ kurtulupdur ‘an-‘azāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 4*). [*başında, -in, -da*]

İrdi ‘adū **başına** seyf-i każā / Rumh-ı muvaḥḥidde cigerler kebāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 163, Beyit 4*). [*başına, -ı, -(n)a*]

Cem‘ olmadı **başına** bir lahzada ‘aķlı / Eylemedi ḥāl üzre irişmiş idi ḥālet (*Murādī Dīvānı, Gazel 197, Beyit 3*). [*başına, -ı, -(n)a*]

İsm-i ḥayyiden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden zuhūr itse n’ola **başında** tāc (*Murādī Dīvānı, Gazel 221, Beyit 3*). [*başında, -in, -da*]

Hākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc / Kimine bir şal ve kiminüñ virür **başına** tāc

(*Murādī Dīvānı, Gazel 222, Beyit 1*). [*başına, -ı, -(n)a*]

Başumı toḇ eylerüm bulsam nigāri dir idüñ / Furşatı fevt eyleme şimdi çü meydān eldedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 6*). [*başumı, -um, -ı*]

Gerçi Murāduñ dili baḥr durur bī-kerān / **Başı** anuñ ‘arşda ayağı deryādadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 498, Beyit 5*). [*başı, -ı*]

Şaķın binā-yı şer‘den koparmağıl bir taş / Koparsa taş eger yarılır nice biñ **baş** (*Murādī Dīvānı, Gazel 635, Beyit 1*). [*baş, -*]

Murādī secdeden qaldurma **başuñ** lahzā her lahzā / Bilürsin kārı Mevlānuñ kula lutf ü ‘atā ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 5*). [*başuñ, -uñ*]

Şu‘le-i āhum benüm olmış durur **başım**da tāc / Milk-i ‘ışķ içre ben ‘āşık şimdi sultān olmışam (*Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 3*). [*başım*da, -ım, -da]

Eger **başuñda** ‘aķluñ var ise genc-i nihān iste / ‘İbādet eyle Mevlāya günāhuñ an olup giryān (*Murādī Dīvānı, Gazel 999, Beyit 2*). [*başuñda, -(u)ñ, -da*]

‘Āşık-ı dīvāne ol **başuñda** ‘aķluñ var ise / ‘Āşık olan kimsene ‘ulyāda buldı menzilin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1038, Beyit 4*). [*başuñda, -(u)ñ, -da*]

Fa‘ide eylemez bu ad ile şan / **Başuñ** ola türābda çü kedū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1186, Beyit 9*). [*başuñ, -uñ*]

Şaķın özünüñ özünden özün özüne ‘adū / Çıkup ayak ile **başdan** tayandılar nice pāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 4*). [*başdan, -dan*]

2. *Bir şeyin ucu, uçlarından biri.*

Yazmayan medḥūñ cihānda ey kamer-ṭal‘at senūñ / Hāme gibi ol pelīdūñ **başı** olsun iki şaķ (*Murādī Dīvānı, Gazel 694, Beyit 5*). [*başı, -ı*]

II *Kader, alınyazısı.*

Baş açdı çü şādıklar meydān-ı maḥabbetde / Şular ki şaķındılar **başında** sa‘ādet yok (*Murādī Dīvānı, Gazel 706, Beyit 3*). [*başında, -ı, -n, -da*]

Kālū belāda **başuma** ‘ışķuñ yazıldı çün / Senden ider mi bu dil-i şeydā ferāgati (*Murādī Dīvānı, Gazel 1538, Beyit 4*). [*başuma, -um, -a*]

II *Kaynak, memba.*

Aķar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḥünin / Ol ‘aynuñ **başı** vardur ben gedānuñ gōñli dağında (*Murādī Dīvānı, Gazel 1436, Beyit 2*). [*başı, -ı*]

II *Kişinin kendi şahsı, zātı.*

‘İşķuñ **başuma** virdüñ beni dīvāne idüp / Kalb-i ḥubbuñla tolu kālībūm olmış gūyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 48, Beyit 2*). [*başuma, -um, -a*]

Kara zülfün koyaldan **başa** sevdâ / Kararı kalmadı
bu gönülüm aslâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 77, Beyit 1). [başa, -a]

Dost ayrılığını kıl 'inâyetler ey Hudâ / Virme
kimesne **başına** gösterme gel ebed (Murâdî
Dîvânî, Gazel 265, Beyit 2). [başına, -ı, -(n)a]

Dutalı 'ışkını **başdan** bilmediler ünsini /
Hasretinden fûrkatinden âh u efgân itdiler (Murâdî
Dîvânî, Gazel 348, Beyit 4). [başdan,]

Başın hâlâş ider mi gönül dest-i 'ışkdan / 'İşkun
efendi nice nice mekr ü âli var (Murâdî Dîvânî,
Gazel 465, Beyit 4). [başın, -ın]

Şemme-i 'ışkı anlayan cân ile **başa** kalmadı / Belki
sülûkî anlaruñ bir ulu râh içindedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 509, Beyit 4). [başa, -a]

Oldılar mañhûr a'dâ cümleten / Kopardı **başlarına**
pes tûfân-ı şer (Murâdî Dîvânî, Gazel 539, Beyit 4). [başlarına, -larına]

Başuma sevdâ virüp Mecnûn iden kimdür beni /
Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylâ imiş
(Murâdî Dîvânî, Gazel 632, Beyit 2). [başuma, -um, -a]

Baş der-dâmen bu râha gelmişem yokdur döniş /
Esb-i himmet şalmağa menzil ü meydân iste tek
(Murâdî Dîvânî, Gazel 731, Beyit 4). [baş,]

Vuşlat için **baş** ile cânâ kıyanlar ey gönül / Âferîn
merd oldı añlar tûtdılar merdâne yol (Murâdî
Dîvânî, Gazel 769, Beyit 4). [baş,]

İntihâb itdi kamu kârını her kârında / Çekilüp
başını kurtardı müsellemdür dil (Murâdî Dîvânî,
Gazel 804, Beyit 4). [başını, -ı, -n, -ı]

Mümteni'dür şâdika **baş** ile cânuñ kayusu /
Togrılık zîrâ olupdur ser-be-ser imândan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1044, Beyit 2). [baş]

Rûhumı halk eyleyelden ol ilâh-ı ins ü cân /
Başumı anuñ yolına komışamdur der-miyân
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1060, Beyit 1). [başumı, -um, -ı]

Kaşuñ kalemi çekdi **başa** hatt-ı mañabbet / Eyledi
gözün hicri miyânımı benüm nûn (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1132, Beyit 2). [başa, -a]

Çün **başuma** evvelden çekdi kalem-i kudret /
'İşkını o cânānuñ gözüm tura mı bir an (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 2). [başuma, -u, -m, -a]

Eger **başuñda** fehmüñ vār ise fehm eyle güftârım
/ Cenâb-ı Hakkı me'vâ kıl şakın meyl itme
me'vâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1319, Beyit 3).
[başuñda, -(u)ñ, -da]

Māye-i cümle vücûda beni sermāye idüp / Koda bu
devleti dîhimi benüm **başında** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1339, Beyit 3). [başında, -ım, -da]

Hümā-yı devlet eger **başuñā** şala sāye / 'Aṭā vü
luṭf-ı Hudā saña ola hem-sāye (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1380, Beyit 1). [başuñā, -un, -a]

Seḥāb-ı luṭfı yağdırdı yine bārān-ı aḥkāmı / Kamu
mevcūd-ı 'ālem **başına** şāhib-zamān oldı (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1492, Beyit 2). [başına, --ı, --(n)a]

başa almak [1] (Deyim) Bir durumun hakim olması.

Nazarda bir nazar gördi nazîrin bulmadı hergiz /
Eline aldı cām-ı 'ışkı **başa aldı** sevdâyı (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 3). [başa aldı, -dı]

başa ayağa [1] Başa ayağa, yukarıdan aşağıya.

Ezelden nûş idenler cām-ı 'ışkı / Açup göz
bakmadı **başa ayağa** (Murâdî Dîvânî, Müfret 7,
Beyit 1). [başa ayağa,]

başa çıkmak [2] (Deyim) Bir işi başarıyla
sonuçlandırmak.

Râh-ı 'ışkı öğrenüp bildüm fûnûnın cümleten /
Başa çıkmag için andan izn-i bürhân istedüm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 874, Beyit 2). [başa
çıkmag,]

Cân ile yol tutan kişi **başa çıkar** tarîkde / Şol ki bu
yoldadır fenâ buldı ebed beḳā beḳā (Murâdî
Dîvânî, Gazel 96, Beyit 2). [başa çıkar, -ar]

baş açmak [5] Başı açık olmak, başı açık bir şekilde.

Subḥ-dem çün kalka yirden **baş açuk** halk-ı cihân
/ Yaluñ ayak oluben 'üryân ola pir ü cüvân
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1056, Beyit 1). [baş açuk,
]

II Dervişlerin dünyadan el etek çekmesi.

İki dünyâyı terk iden bu yola **baş açuk** giden / İşi
dildâr şevkinden dem-â-dem âh olan gelsün
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 2). [baş açuk,]

II Korkusuz, pervasız.

Baş açdı çü şâdıklar meydân-ı mañabbetde / Şular
ki şakındılar başında sa'âdet yok (Murâdî Dîvânî,
Gazel 706, Beyit 3). [baş açdı, -dı]

Baş açuk dîvâne geldüm dün gice meyḥāneden /
Didiler olmaz 'aceb dîvānelük mestāneden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1028, Beyit 1). [baş açuk,
]

'İşkını dutdı gönülde cümle mañlûk-ı cihân / Yâ
habîbâ çığışurlar **baş açuk** kâşāneden (Murâdî
Dîvânî, Gazel

1028, Beyit 3). [baş açuk,]

başa gelmek [2] (Deyim) Kötü bir duruma uğramak,
beklemediği bir durumu yaşamak.

Şabr idem cevruñ ile fûrkatüne / **Başuma geldi**
çün benüm bu hâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 850,
Beyit 3). [başuma geldi, -di]

Bu ḥüsn-i bî-nihāyetden bize çün kim haber geldi
/ Bu **başa** anuñ 'ışkından neler **geldi** neler geldi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 1). [başa geldi,
-di]

başa koymak [1] Başa takmak. II Değer vermek.

Çeşmüne beñzedi diyü şehlâ vü nergisi / **Başa koyup** iderler olara ri'âyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 2). [başaya koyup, -(y)up]

başaya yazı olmak [1] Başaya yazılmak; kaderde olmak.

'Ahd-ı ezelde çün kim 'ışk oldu başaya yazı / Her murğ-i bî-per ü pâ bu dāneye iremez (Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 4). [başaya yazı oldu, -dı]

baş çekmek [1] Yüzünü çevirmek. II İlgisini kesmek.

Gözet Hakkıñ rızâsın ey kârındaş / Şakın emr-i Hüdâdan çekme gel baş (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4). [baş çekme, -me]

baş çıkarmak [1] Baş çıkarmak; belirlemek, ortaya çıkarmak.

Baş çıkardı ceyb-i zilletten şu kim sevdi seni / 'Âlemün sulţânıdır şevkuñla olan sîne-çâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4). [baş çıkardı, -dı]

başda tutmak [1] Başta tutmak. II Çok değer vermek.

Kuşur-ı cennetin gördüm gönül mâ'il degül lîkin / Cenâbuñ ister ol yârün **dutar başda** bu sevdâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [başda dutar, -ar]

başdan [1] Tamamen.

Her ne kim vardur 'uyün ile bihâr enhârdan / Bendedür bu cümle evlâdum bi-kârı **başdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [başdan, -dan]

başdan ayağa [6] Bütünüyle, tamamıyla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yolı ile tûtalı her işi **başdan ayağa** / Âh bu yolda nice renc ü 'anâ çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [başdan ayağa,]

başdan ayağa kaplamak [1] Baştan ayağa, tamamen kaplamak, yayılmak.

Sem'ümüze gelmiş durur çün kim bizüm ihbâr-ı döst / **Kapladı başdan ayağa** cismümüzi envâr-ı döst (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 1). [başdan ayağa kapladı, -dı]

başdan başa [1] Baştan başa.

Başdan başa kamu 'âlemi seyr eyleyüben / Yirde gökde komayup âb ile efgānum arar (Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2). [başdan başa,]

başdan çıkmak [1] Yoldan sapmak. II Aşık olmak.

Başdan çıkmayacak cānını terk itmeyicek / Ey Murâdî iremez kimse bu esrārumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 5). [başdan çıkmayacak, -ma, -(y)ıcağ]

başdan tutmak [1] Başında tutmak. II Bir duygunun, durumun etkisi altında kalmak.

Cān ü dilden geçmeyince cān ü dil gelmez ele / Şadık oldur her nefes **başdan duta** derd ü gamı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 2). [başdan duta, -a]

başdan tutulmak [2] Başaya gelmek, bir duyguyu yaşamak; aşık olmak.

Var mı 'ışk-ı nihānīyi şordum / Didi **başdan tutuldu** añla hemān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 2). [başdan tutuldu, -dı]

'İşk-ı Ferhādı yine **başdan tutup** / Vaşl-ı Şîrîn fikri ile cān yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3). [başdan tutup, -up]

baş eğmek [6] Başını eğmek, aşağı bakmak.

Ne yazdı levhe gör nakkâş-ı dehr nakşı sen **egme baş** / İki gözden döküben yaş gözetme zir ü bālâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [baş egme, -me]

Deyim II Güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek.

Lâyık-ı 'ayn oldu şol kim **egmedi** gayrıya **baş** / Anuñ içün anlara rüy-ı hüveydâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4). [baş egmedi, -me, -di]

Şart-ı 'aşık ol durur yârine her dem **baş ege** / 'Âşık-ı dildādeye tağ üsti hānum bāğdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [baş ege, -e]

Gayra biz **baş egmezüz** her bir tarîki n'eylerüz / Ahmed-i Muhtâr ol başduğı izi isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [baş egmezüz, -mez, -üz]

Sırrı ifşâ eylemez 'ilm ile dānādur gönül / **Baş egmez** kimseye hānum tūvānādur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [baş egmez, -mez]

Yâ 'azîzâ kâdirâ 'izzet yaraşur saña kim / Kim saña **baş egmeye** hālî anuñ oldu tebah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 3). [baş egmeye, -me, -(y)e]

başına kıpmak [1] (Deyim) Meydana gelmek, bir şeye maruz kalmak.

Bu Murâda sāgar-ı 'ışkı şunaldan dest-i yâr / **Kıpar** ise **başına** biñ demdeme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [başına kıpar, -ar]

başına tāk idmek [1] Taç diye başına takmak. II Çok sevmek ve saymak, el üstünde tutmak.

Nuş u pendin bu Murâduñ er iseñ eyle kabül / Nūr-ı Hakkur edebî **tāk ider** 'ākıl **başına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 5). [başına tāk ider, -er]

başı ortaya kıpmak [3] Başını ortaya koymak. II Canını feda etmeyi göze almak.

Çün irdi bir şehir vaktin nidā-yı kâf u nūn bize / Cevābın virmişüz anuñ çü **kıduğ başı ortaya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 4). [başı ortaya kıduğ, -du, -k]

Çünkü o şehūñ 'ışkı eyledi beni ihya / Ortaya kıdum başı bulınca ben ol hānı (Murâdî Dîvânı,

Gazel 1556, Beyit 4). [başı ortaya kodum, -du, -m]

Hak 'ışkı ile tev'âm aldı bu Murâdî çün / **Kodi başın ortaya** bulunca o sultânı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 7). [başın ortaya kodı, -dı]

başı miyâna kımak [1] Başını ortaya koymak. II Ölümlü göze almak.

Şanma ki döndürem yüz ben ol şeh-i cihândan / Bu rāh-ı 'ışk içinde **başım kıdum miyâna** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1437, Beyit 7). [başım miyâna kıdum, -du, -m]

başında sevdâ olmak [1] Aşık olmak.

Anuñ kim olmaya başında sevdâ / Anı añla behâyimden beterdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 518, Beyit 3). [başında sevdâ olmaya, -ma, -(y)a]

başını meydâna kıymak [1] Başını meydana koymak. II Ölümlü göze almak.

Gel hakikat yemine gavs idelüm merdâne / Merd odur **başını meydâna kıya** rindâne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1356, Beyit 1). [başını meydâna kıya, -a]

başını terk eylemek [1] Canını feda etmek, ölmek.

Rāh-ı 'ışka bu Murâdî şanma sâlik olmadı / **Başını terk eyledi** bu yolda sen sultân için (Murâdî Dîvânî, Gazel 1091, Beyit 7). [başını terk eyledi, -di]

başın top itmek [1] Başın gövdeden ayrılması. II Bir şey uğruna can vermek.

Açılmış 'ışk meydânı oturmuş manzar içre hûb / Kanı **top itmege başın** bugün merdâneler gelsün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 2). [başın top itmege, -mek, -e]

başın yire kıymak [1] Başını yere koymak; secde etmek, rıza göstermek.

'İzzetdedür mu'azzez virdi rızâ çü hükme / **Başın yire kıyuben** nâzır durur hitâba (Murâdî Dîvânî, Gazel 1398, Beyit 2). [başın yire kıyuben, -uben]

baş ile cân oynamak [1] Baş ve canıyla oynamak; başını ve canını feda etmek.

Baş ile cân oynadığım bildi yolında Murād / Şübhesi kalmadı anuñ merd-i meydân olduğum (Murâdî Dîvânî, Gazel 879, Beyit 5). [baş ile cân oynadığım, -duk, -um]

baş indürmek [4] (Deyim) Baş eğmek, direnmekten vazgeçip güçlünün buyruğuna girmek, teslim olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün havza-i kudretdedür kevn ü mekânı cümleñüñ / Tedbire **baş indürmezem** takdîr ider dâ'im 'atâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 115, Beyit 2). [baş indürmezem, -mez, -em]

baş kımak [2] (Deyim) Bir kimse veya değer uğruna ölümlü göze almak, canını feda etmek.

Murâdî kavlinüñ her harfidür bir mürşid-i kâmil / Dilerseñ bulasın rüşdi **kı** her birine biñ biñ **baş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 619, Beyit 5). [baş kı,]

Havf ider mi cāndan her kim **kıya baş** ortaya / Çeşmümüzden kan akarsa ol deme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 4). [baş kıya, -a]

başlarına kıymak [1] Bir olayın kişinin başına gelmesi, o olayın yaşanması.

Oldılar mañhûr-ı a'dâ cümleten / **Kıydı başlarına** pes tûfân-ı şer (Murâdî Dîvânî, Kit'a 27, Beyit 4). [başlarına kıydı, -dı]

baş şalmak [2] Uzaklamak, gelişim göstermek.

Sağa vü şola **baş şaluben** serv-i hırāmān / Tevhîdûñ ider şevk ile şāh senüñ a'lā (Murâdî Dîvânî, Gazel 79, Beyit 3). [baş şaluben, -uben]

Bād-ı bürhān istedükce virdi āvāz-ı bülend / **Baş şalup** kıldı tesbîhîni itgān üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1289, Beyit 6). [baş şalup, -up]

baş olmak [1] Aynı kafada, düşüncede olmak.

Cehli terk eyleyüben 'ilm ü edeb kıl tahşîl / Kendüsün bilmez ile cāh ile **baş olma** yürü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1519, Beyit 3). [baş olma, -ma]

baş u cân [2] Baş ve can. II Aşığın canı.

Müşkilâtum hāllini kıldum taleb cānāndan / Didî geç bir lahza ārām itme **baş u cāndan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1044, Beyit 1). [baş u cāndan, -dan]

Murâdî 'ışk-ı Hak olan kişide / 'Alāmet o ki bakmaz **baş u cāna** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1428, Beyit 5). [baş u cāna, -a]

baş u cân terkin urmak [1] Canından vazgeçmek, kendini feda etmek.

Yolına ol nigāruñ urmuşuz biz baş u cân terkin / İkilikden geçüben kılmışuz iki cihān terkin (Murâdî Dîvânî, Gazel 997, Beyit 1). [baş u cân terkin urmuşuz, -mış, -uz]

baş u cân virmek [1] Başını ve canını vermek. II Kendini feda etmek.

Gel berü **baş u cānı vir** var ise 'ışka tākātüñ / Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā (Murâdî Dîvânî, Gazel 96, Beyit 3). [baş u cānı vir, -ı]

başuma çıkmak [2] Başta olması. II Bir durumun hakim olması..

Müstedām oldum müdām olsun bu 'İşüm dostum / **Başuma çıkdı** benüm bu 'ışk-ı hummārı yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1263, Beyit 2). [başuma çıkdı, -dı]

Başuma çıkdı zülf-i siyāhuñ mahabbeti / Kıldı şehā lebūñ mey-i sekrān bu gönlümi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 3). [başuma çıkdı, -dı]

başuñ'a 'aklı cem' itmek [2] Aklını başına toplamak, mantıklı davranmak.

Âb-ı hayâta irdi dil eyledi çünkü nûş-ı cân /
Başuma ‘aklı cem’ idüp şimdi hemân hayâdayam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3*). [*Başuma
‘aklı cem’ id-üp*]

Habîbûn ‘işve vü nâzı be-gâyet bî-nihâyetdür /
Başuña ‘aklı cem’ it şîve vü nâzına tayanma
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 4*). [*Başuña
‘aklı cem’ it,*]

başuña al [1] *Başına takmak. II Belli bir duruma uygun
şekilde davranmak.*

Başuña al yûri edeb tâcın / Alasın cümle tâ cihân
bâcın (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2*).
[*Başuña al,*]

başuña tâc eylemek [1] (Deyim) *Çok değerli bulmak.*

Vera ‘u zühdi libâs eyle ki hürmet demidür / Edebi
başuña tâc eyle ki devlet demidür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2*). [*Başuña tâc eyle,*]

başuña yazmak [1] *Alın yazısı, kader.*

Başuña yazadur çün miñnet senûn Murâdî /
Gördün zamâna uymaz sen uy hemân zamâna
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 9*). [*Başuña
yazadur, -a, -dur*]

başuñda devlet var [3] *Büyük bir nimeti ele geçirmek.*

Teferrûc eyle âlâyı gider dünya vü ‘ukbâyı /
Bilürseñ işbu ma’nâyı **başuñda var** imiş **devlet**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 4*). [*Başuñda
devlet var imiş,*]

Nehc-i hüddâdur aña cümle kelâmı el-hâk / Diñle
Murâdî kavlin **başuñda varsa devlet** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 191, Beyit 5*). [*Başuñda devlet
varsa, -sa*]

Şıdk ile bildüm ey dil yâre mañabbetün var / Ger
bende iseñ aña **başuñda devletün var** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 502, Beyit 1*). [*Başuñda devletün
var,*]

başuñda tâc-ı ‘işmet olmak [1] *Masumluk tâcının
başta olması.*

Tâc-ı ‘işmet olsa başuñda saña ‘izzet yiter /
Hürmetün şaklar iseñ ol saña hürmet yiter
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 1*). [*Başuñda
tâc-ı ‘işmet olsa, -sa*]

başuñda tâc kılmak [1] *Başına tac etmek. II Çok değer
vermek.*

Saña bir söz söyleyem kim kıl-k-i zerle nakş kıl /
Kim ulu cevher durur **kılğıl anı başuñda tâc**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4*). [*Başuñda tâc
kılğıl, -gıl*]

başuñı gâvğâya düşürmek [1] *Başını kavgaya
düşürmek, sıkıntı içinde olmak.*

Cihâna şöyle aldandun ki fikre gelmez ‘ukbâ hiç /
Düşürdün başuñı bilmezlik ile anca **gâvğâya**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4*). [*Başuñı
gâvğâya düşürdün, -dün, -n*]

başuñ yire kımak [1] *Başını yere koymak. II Mütevazı
olmak.*

Hâk ol yolında **başuñ yire kı** / Kibr ile kimse
gelmez miyâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit
5*). [*Başuñ yire kı,*]

baş urmak [1] *Baş vurmak; başını saygıyla eğmek.*

Baş urup çün secde-i sehv için istigfâra biz / Zâr
ile yalvaravuz ol hâzret-i gaffâra biz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 566, Beyit 1*). [*Baş urup, -up*]

baş üstinde yiri var [1] *Başın üstüne, saçta takılması.
II Çok değer verilmesi.*

Țutarlarsa **baş üstinde yiri var** / Ki çün beñzer
leb-i cânâna gonce (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1431,
Beyit 2*). [*Baş üstinde yiri var,*]

baş üzre [2] *Hürmet, saygı ifadesi.*

Velî müzî durur gâyet ziyân-kâr / Gezer **baş üzre**
ammâ yâre beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 517,
Beyit 5*). [*Baş,*]

Ėavta-i bañr-ı hâkîkat kıldun ise ey ulu / **Baş
üzredür** karârün bî-bahâya dânesin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4*). [*Baş üzredür, -dür*]

baş virmek [1] *Kendini feda etmek, bir amaç uğruna
ölmek.*

Baş viren evvel kademde ol bulur cânâna yol /
Yohsa virmek yolına bu yoğ ile varı degül (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3*). [*Baş viren, -en*]

bâşed murâd-i devlet der-her çi bûd bûde
[1] *Devletin isteğı nede olursa o oldu.*

Ey menba ‘-i kerâmet ez-‘ışk-ı tuvcih hâlet / **Bâşed
murâd-i devlet der-her çi bûd bûde** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 5*). [*bâşed murâd-i
devlet der-her çi bûd bûde,*]

başlamak [9] *Bir işi yapmak üzere harekete
geçmek, bir işe girişmek, şürû etmek. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu Murâdî seni bulmadı çü dünyâlarda / **Başlayup**
fıkr ile her sâ‘at ü her ânım arar (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 447, Beyit 5*). [*Başlayup, -y, -up*]

bañhâ [1] *Mekke’de bir derenin ismi olup
şehr-i mezkûra da alem olmuştur.*

Ey Murâdî ‘âlemün kalbindedür ‘ışkuñ senûn /
Țavf iderlerse n’ola Ka‘besini **Bañhâ** ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5*). [*Bañhâ,*]

bâtl [9] *Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey,
yalan, yanlış. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Ben şanurdum kim cihânda añladı ‘âlem seni /
Şimdi bildüm cümlesi zann eylemiş **bâtl** saña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2*). [*Bâtl,*]

bâtl olmak [2] Boş, yanlış, geçersiz olmak.

Ṭā'at-ı Mevlāya bel bağla тұруп şubh ile şām /
Cāmid ü hayvān gibi **bâtl olma** bilmiş ol (Murādī
Dīvānı, Gazel 762, Beyit 3). [bâtl olma, -ma]

Nice bir sen bu beķāsız fülke mā'il olasın / Fehm
ü idrākūñ dururken yine **bâtl olasın** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1092, Beyit 3). [bâtl olasın, -a, -sın
]

bâtlın [20] 1. İç, gizli, derun.

Zāhir ü bâtlında **bâtlın** zāhirin nakş eylemiş / Şöyle
yazmış levhî elf ü bâ vü tā olmaz aña (Murādī
Dīvānı, Gazel 27, Beyit 4). [bâtlın,]

Ḥazret-i ḥallāk-ı 'ālem kudretin inşādudur / Her ne
kim zāhirdedür **bâtlında** ol peydādudur (Murādī
Dīvānı, Gazel 367, Beyit 1). [bâtlında, -da]

Bâtlın çü ezherdür Murād zāhirde bâtlın seyridür /
Bâtlında ve zāhirdedür yā pes neden ihfalanur
(Murādī Dīvānı, Gazel 514, Beyit 5). [bâtlında, -da
]

Bâtlın çü ezherdür Murād zāhirde bâtlın seyridür /
Bâtlında ve zāhirdedür yā pes neden ihfalanur
(Murādī Dīvānı, Gazel 514, Beyit 5). [bâtlın,]

Bâtlın çü ezherdür Murād zāhirde **bâtlın** seyridür /
Bâtlında ve zāhirdedür yā pes neden ihfalanur
(Murādī Dīvānı, Gazel 514, Beyit 5). [bâtlın,]

Küdret gösterüp 'ālemde her dem / Velī **bâtlında**
ey dil aşfiyāyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit
4). [bâtlında, -da]

Zāhirüm Arıtgıl **bâtlınuñ** hıkd u ḥasedden her
yaramazdan / Benüm diyü şalınmağıl sonı cümle
hebā ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 3).
[bâtlınuñ, -uñ]

mes'elesin bilmege aqvāl gerek / **Bâtlınım** ḥālını
fehm itmege bir ḥāl gerek (Murādī Dīvānı, Gazel
739, Beyit 1). [bâtlınım, -um]

Vech-i ma'nā zāhirin **bâtlından** añlar çünki dil /
'İlm-i lâḥıkdur koyan bu cümle mevcūda 'ālem
(Murādī Dīvānı, Gazel 898, Beyit 2). [bâtlından, -
dan]

Zāhir ü bātında ezher oldu **bâtlın** zāhiri / Mazhar
oldum mazharum vahdetde 'ulyā bulmuşam
(Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 4). [bâtlın,]

Murādī gördi maķşūdın yine kaşdında ol azher /
Anuñ çün her taraf zāhir gelür **bâtlın** himemlerden
(Murādī Dīvānı, Gazel 990, Beyit 5). [bâtlın,]

'Alā'im gerçi ezherdür velī zāhir degül zinhār /
N'ola zāhir eger **bâtlın** 'ayān ola su'ālinden
(Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 4). [bâtlın,]

Genc-i maḥzūnuñı zāhir idesin n'ola didüm /
Bâtlınım baṭna kodum zāhirümi zahr iderin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1116, Beyit 4). [bâtlınım, -
um]

Ḳādir-şinās olalı **bâtlınım** durur zāhir / Bu
zāhirüm yine bâtlın 'aceb beyānam ben (Murādī
Dīvānı, Gazel 1144, Beyit 3). [bâtlınım, -um]

Ḳādir-şinās olalı bâtlınım durur zāhir / Bu zāhirüm
yine **bâtlın** 'aceb beyānam ben (Murādī Dīvānı,
Gazel 1144, Beyit 3). [bâtlın,]

'Ulüm-ı zāhire **bâtlın** yine bu bâtlına zāhir / Zuhūr-
ı 'Alleme'l-esmā benüm āyāt-ı ḳalbümde (Murādī
Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 2). [bâtlın,]

'Ulüm-ı zāhire bâtlın yine bu **bâtlına** zāhir / Zuhūr-
ı 'Alleme'l-esmā benüm āyāt-ı ḳalbümde (Murādī
Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 2). [bâtlına, -a]

Cān ile kıldı gönül 'ışk ile çün tenhā beni / **Bâtlın**
iken eyledi şevki yine peydā beni (Murādī Dīvānı,
Gazel 1450, Beyit 1). [bâtlın,]

'Aceb bilsem dilüñ tenḥası var mı / Ne **bâtlındur**
bunuñ peydası var mı (Murādī Dīvānı, Gazel
1561, Beyit 1). [bâtlındur, -dur]

2. Görülmeyen, görülmekten münezzeh olan Allah.

Ne bâhir sır-ı aḥfāsın ḥafısın kim nazır irmez / Ne
bâtlın 'ayn-ı bâhirsın ki zāhir kudretüñ ḳādir
(Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 3). [bâtlın,]

bâtlın [1] İç yüz, dâhil, derün.

Zāhirüdür ḥafı ḥafı zāhir / **Bâtlındır** zuhūra 'ayn-
ı sebep (Murādī Dīvānı, Gazel 156, Beyit 2).
[bâtlındır, -dür]

bâtlın olmak [1] Gizli hale gelmek.

Çü ḥükmin eyledi zāhir ne zāhir ezher-i bâhir /
Velikin zāhire **bâtlın olupdur** rāzda sırā (Murādī
Dīvānı, Gazel 54, Beyit 4). [bâtlın olupdur, -up, -
dur]

bâtlın u peydā [1] Gizli ve açık.

Yārūñ ḥayālî dīdede tenhā gelüp geçer / Nūr-ı
cemālî **bâtlın u peydā** gelüp geçer (Murādī Dīvānı,
Gazel 476, Beyit 1). [bâtlın u peydā,]

bâtlın u zāhir [4] Görünen ve görünmeyen. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī 'ilm-i ezelde 'ulüm-ı zāhirdür / Velik
bâtlın u zāhirde gösterür ḥālāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 215, Beyit 5). [bâtlın u zāhirde, -de]

baṭn [1] Bir şeyin içi, ortası, iç.

Genc-i maḥzūnuñı zāhir idesin n'ola didüm /
Bâtlınım **baṭna** kodum zāhirümi zahr iderin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1116, Beyit 4). [baṭna, -a]

baṭn-ı 'ālem [1] Kainatın, dünyanın içi.

Şal vücūduñ fülkini geşt eyle **baṭn-ı 'ālemi** / Bu
Murādīnūñ dilinden aḳdı bu deryā yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1253, Beyit 5). [baṭn-ı 'ālemi, -i]

baṭn-ı baṭn-ı tıyn [1] Yaradılışın, tabiatın iç yüzü,
hakikati.

Pes hüveydādan hüveydā oldu bu ḡaybiyyetüm /
Bâtlın u zāhirde ezher **baṭn-ı baṭn-ı tıynde**
(Murādī Dīvānı, Gazel 891, Beyit 3). [baṭn-ı baṭn-
ı tıynde, -de]

baṭṭāt olmak [1] Çağırıcı olmak.

Tefekkür eyle gel dā'im neden geldün nedür aşluñ / Seni yaratmadı anuñ için kim **olasın baṭṭāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 2). [baṭṭāt olasin, -a, -sın]

battīḥ [1] Bittih, kavun.

Battīḥ ola mı zer' idicek tuḥm-ı hanzalı / Bitdükde pes saña o semerden ne fā'ide (Murādī Dīvānı, Gazel 1369, Beyit 4). [battīḥ,]

bā-verā [1] Halk ile.

Bī-taḥammül olma deryā-dil olup ol **bā-verā** / Hāk Te'ālādan hidāyet eylegil dā'im taleb (Murādī Dīvānı, Gazel 131, Beyit 2). [bā-verā,]

bay [1] Zengin, varlıklı.

Kimi isterse ḡarīb eyler kimi isterse **bay** / Kimisin ḡalkuñ ider giryān kimisin güldürür (Murādī Dīvānı, Gazel 350, Beyit 2). [bay,]

bāy olmak [1] Zengin olmak.

Hoş a'zeb oldu hoş a'ceb bu tarz-ı ḡüsn velī / Diler ise **ola** bir laḡzada nice biñ **bāy** (Murādī Dīvānı, Gazel 1541, Beyit 3). [bāy ola, -a]

bāy ü faḡīr [1] Zengin ve fakir.

Ta'aşşub kılma her **bāy ü faḡīre** / Tekebbür eyleme ḡor u ḡaḡīre (Murādī Dīvānı, Gazel 1427, Beyit 1). [bāy ü faḡīre, -e]

bāyi' [1] Satan, satıcı.

'Ālemi ben n'eylerem kevn ü mekân bendedür / Şehrī menem **bāyi'em** müşterī bāzār men (Murādī Dīvānı, Gazel 1153, Beyit 4). [bāyi'em, -em]

bāyi' ü müşteri [1] Satıcı ve alıcı, müşteri.

Bu ne ḡikmet ki bugün **bāyi' ü** hem **müşterisin** / Yine ḡānūt-ı 'avālimdeki bāzār olasin (Murādī Dīvānı, Gazel 1114, Beyit 2). [bāyi' ü müşterisin, -sın]

bāz [5] 1. Doğan denilen yırtıcı kuş.

Cümleten dünyā vü uḡrā hep şikār oldu dile / Dutalı bāzū-yı 'izzet üze devlet **bāzını** (Murādī Dīvānı, Gazel 1472, Beyit 3). [bāzını, -ı, -nı]

Ben eger yāre varam 'aḡlumda yağma gösterür / Yārdan çün **bāz** olam kendümde peydā gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 336, Beyit 1). [bāz,]

Resül-ı rāḡber oldu bu yolda rūḡū'l-emīn / Per ile şeh-per ile ḡalb-i ḡalīb olmış **bāz** (Murādī Dīvānı, Gazel 609, Beyit 2). [bāz,]

Murādī 'ışḡı-yārine çü şayd oldu ḡōñül mürḡı / Velī mürḡ ile **bāz** oldu özi a'lā zamāniden (Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 5). [bāz,]

2. Tekrar, yeniden; geri.

Tāb ura ger 'āşīḡa nūr-ı cemāl-i dil-peḡīr / Nūr olur 'ālemlere bu genc olur dünyāya **bāz** (Murādī Dīvānı, Gazel 573, Beyit 3). [bāz,]

bāz olmak [1] Geri olmak.

'Āḡıl iseñ Murādī diñle sözüñ / Ḥaḡdan özge kamudan **olḡıl bāz** (Murādī Dīvānı, Gazel 606, Beyit 5). [bāz olḡıl, -ḡıl]

bāzār [14] Pazar, alışveriş yeri.

Ey ḡarīdār-ı ma'ārif mekseb-i 'irfāna gel / Mevżi'-i mezkūrda herkes bu **bāzārındadır** (Murādī Dīvānı, Gazel 385, Beyit 3). [bāzārındadır, -ı, -n, -da, -dur]

'Ālemi ben n'eylerem kevn ü mekân bendedür / Şehrī menem bāyi'em müşterī **bāzār** men (Murādī Dīvānı, Gazel 1153, Beyit 4). [bāzār,]

Gel Murādiden bu ḡavli istimā' eyle hemān / Cānını 'arḡ eyler iseñ işte **bāzārı** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1263, Beyit 5). [bāzārı, -ı]

Şatan 'ışḡuñı ḡayrūñ 'ışḡına cānā aña ḡaḡdur / Serin taşlara ursun bilmedi **bāzārını** bunda (Murādī Dīvānı, Gazel 1302, Beyit 2). [bāzārını, -ı, -(n)ı]

Kārumı kārumda buldum pes kılurven kārumı / Eylerem bey' ü şirā çün bilürem **bāzārımı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1457, Beyit 1). [bāzārımı, -um, -ı]

Leb-i la'line dildārūñ bahā isterse ger cānuñ / Murādī dünyāda yig var mı bu **bāzārdan** ḡayrı (Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 7). [bāzārdan, -dan]

II Dünya.

Geldi bu Murādī yine 'ālemlere ḡudret / Ḥük-m-i ezel ile kurulur yine bu **bāzār** (Murādī Dīvānı, Gazel 454, Beyit 5). [bāzār,]

II Alışveriş, pazarlık.

'Ālem-i 'ulviye pervāz eylesün mürḡ-ı vüçüd / 'Aşḡuñ ma'sūḡ ile anda olan **bāzārı** ḡör (Murādī Dīvānı, Gazel 341, Beyit 2). [bāzārı, -ı]

Āşüfte oldu cān ile **bāzārı** vardur / Ḳurbān için yolında bugün terk-i serdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 4). [bāzārı, -ı]

Ey Murādī naḡd-i cānı vir ḡabībūñ vaşlın al / Olmaz bil bu müyesser böyle bu **bāzārsuz** (Murādī Dīvānı, Gazel 557, Beyit 5). [bāzārsuz, -suz]

Terk-i ḡayāt eylemez 'ışḡuña kim cān virür / Vaşl aluruz cān ile oldu bu **bāzārımız** (Murādī Dīvānı, Gazel 601, Beyit 2). [bāzārımız, -umuz]

Bir kelāmum kılmaḡ için naḡl-i 'āciz ḡaldılar / Cinn ü ins ile melā'ik birle **bāzār** istedüm (Murādī Dīvānı, Gazel 876, Beyit 3). [bāzār,]

Ṭāleb maṭlūba maṭlūbdan ḡaberdür aña bu kārı / Şaḡīḡ añlar iseñ bil ṭālibe maṭlūb **bāzārı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1509, Beyit 1). [bāzārı, -ı]

II Hayat.

‘Ömre mağdûr olma **bâzâr** oldu tiz / Hâlümüz
n’ola gele çün rüst-e-hîz (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
24, Beyit 1). [bâzâr,]

bâzâr eylemek [1] Pazarlık etmek, alışveriş yapmak.

La’l-i yârî Murâdî alur ise / Eylegil nakd-ı cân ile
bâzâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [bâzâr
eylegil, -gil]

bâzâr-ı döst [1] Sevgilinin pazarı.

Al gevher-i vaşlı yolına vir bugün cân nakdini /
Çün germ olupdur ‘âşıkâ gâyet bugün **bâzâr-ı döst**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6). [bâzâr-ı döst,
]

bâzâr-ı hû [1] Allah zikrinin pazarı. II Allah zikri
karşılığı can verilen pazar.

Küllî şey’in hâlikün sırrın bilüp ser virmişüz /
Anuñ için bilmişüzdür nicedür **bâzâr-ı hû**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 4). [bâzâr-ı hû,
]

bâzâr-ı ‘ışk [2] Aşk pazarı.

Cândan yâr olmayan **bâzâr-ı ‘ışk** bilmedi / Bî-
hamiyyetdür hemân taklîd ile alur şatar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [bâzâr-ı ‘ışk, -ı]

Sırr-ı vahdet gencine yol ister iseñ ey Murâd /
Nakd-i cânı kıymayana eylegil **bâzâr-ı ‘ışk**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [bâzâr-ı ‘ışk,
]

bâzâr-ı ‘ışk olmak [1] Aşk pazarının, alışverişinin
olması.

‘İşkî âsân mı şanursın ey Murâdî bilmiş ol / Nakd-
i cân ile **olur** dâ’im hemân **bâzâr-ı ‘ışk** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [bâzâr-ı ‘ışk olur, -ur
]

bâzâr idmek [1] Alışveriş yapmak, pazarlık yapmak.

Ey Murâdî râyegân olmaz çü maşûda vüşûl /
Gevheri şoldur alan kim cân ile **bâzâr ider**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [bâzâr ider,
-er]

bâzâr olmak [1] Alışveriş yapmak II Aşk alışverişini
yapmak.

Bu ne hikmet ki bugün bāyî’ ü hem müşterisin /
Yine hânût-ı ‘avâlimdeki **bâzâr olasin** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2). [bâzâr olasin, -a, -
sın]

İhtirâz itmeme konulsa taşra Yahyâ gibi ser /
Vuşlat-ı cânân cân ile eger **bâzâr ola** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [bâzâr ola, -a]

ba’zî [4] Kimi, bir kısım. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Hâzret-i Hâlık-ı kerîm-i ‘atâ / **Ba’zî** âdemden
eyledi eşyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 1).
[ba’zî,]

ba’zî ba’zî [1] Bazı bazı, zaman zaman.

Cür’adan mest oldu **ba’zî ba’zî** oldu dâlden / Gel
bu ma’nâyı nişân-ı eyle kıl hâtır-nişân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [ba’zî ba’zî,]

bâzû [2] Pazu, kol, güç.

Mu’ayyen ile mübeyyen iki yanında olup / Takıldı
himmeti **bâzûsı** üzre iki cenâh (Murâdî Dîvânı,
Gazel 235, Beyit 2). [bâzûsı, -sı]

Gösterür her dürlüden ol âyet-i kübrâ şuver / Lîk
âyet ol şuverden pāk **bâzû** pāk-ver (Murâdî
Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [bâzû Virdi çün
bâzûya kuvvet ol kerimü’l-ekremîn / Yazdı
menşûr-ı berât innâ fetešnâ gel berü (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [bâzûya, -y, -a]

bâzû-yı ‘izzet [1] Değer, kıymet kolu; gücü.

Cümleten dünyâ vü uhrâ hep şikâr oldu dile / Dutalı
bâzû-yı ‘izzet üzre devlet bâzını (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1472, Beyit 3). [bâzû-yı ‘izzet,]

bed-nâm olmak [1] Adı kötüye çıkmak, kötü
anılmak.

Haş seni anuñ için itmedi halk / Nefsüne uyup
olasın bed-nâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit
3). [bed-nâm olasin, -a, -sın]

bed ü nîk [1] İyi ile kötü.

Bed ü nîki göreliden hüsn ü kubhı bilmişem a’lâ /
Cemîlü’l-vaşf olalıdan cemâl-i bâ-cemâl oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [bed ü nîki, -
i]

bedâyi’ [3] Eşi ve benzeri olmayan güzel,
mükemmel ve yeni şeyler.

Anuñ çün heft ü heşt aşhâbını temîz ider feyyâz /
Çü mebdeden **bedâyi’dür** hevâ hûdan
hüveydâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4).
[bedâyi’dür, -dür]

Elâ yâ eyyühe’l-mübdî’ olup elvân ile maḥlûk / Bu
vech ile **bedâyi’dan** gezer tarz ile envâr-ı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3). [bedâyi’dan,
-den]

Bedâyi’ remzinüñ şerḥin dilerseñ / Hicâbın ac
nedür gör mâverâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1559,
Beyit 4). [bedâyi’,]

bedâyi’-i nefehât [1] Eşi benzeri olmayan esintiler,
güzel kokular.

Bedâyi’-i nefehâta bedî’ olur kavlüm / Bu
kavlümi görelî lâldur kamu aqvâl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 828, Beyit 3). [bedâyi’-i nefehâta, -a]

bedel [7] Karşılık, bir şeyin yerini tutan. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ferd oldu maḥabbetde **bedel** çün kim / Pes
kendüye ‘âşık idinür ‘âlemi şad-bâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [bedel,]

bedel kılmak [1] Değer biçmek, değerini belirlemek.

Çatredür şürette oldı lîk deryâ bu Murâd / Her ne kim kılmış durur **kıldı bedel** on üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5). [bedel kıldı, -dı]

bedel olmak [2] Karşılık olmak.

Cehd eyle eylüğe bulasın cümle eylüğü / Şanma ki kemlûge **bedel olan** şafâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4). [bedel olan, -an]

Cümleten oldı münevver bu vücûduñ 'âlemi / Her nice olsa 'avâlim **olmaya** aña **bedel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 2). [bedel olmaya, -ma, - (y)a]

beden [10] Gövde, cisim, vücut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bedenüm tâze vü ter eyle vişâl ile benüm / Büy-ı vaşl ile riyâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [bedenüm, -üm]

beden dükkânı [1] Beden dükkânı. II Varlık, nefis.

'İşk bâzârına çün girdi metâ'-ı dil ü cân / Nice biñ perde yapıldı çü **beden dükkânı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [beden dükkânı,]

beden ü cân [1] Beden ve can.

Şeb-i rûzumda 'aceb 'ışk ile hayrânam ben / Mihr ü mehveş **beden ü cânımı** gerdânam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [beden ü cânımı, -um, -ı]

bede'nâ bismi ilâhi'l-kerîmi'l-'atâ [1] Kerim ve ata sahibi Allah'ın (cc.) adıyla başladık.

Bede'nâ bismi ilâhi'l-kerîmi'l-'atâ / Lehü'l'izzü ve'l-mennü ve'l-kudretü ve'l-bekā (Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 1). [bede'nâ bismi ilâhi'l-kerîmi'l-'atâ,]

be-denî [1] Alçaklıkla.

Hüsn-i şürette gezüp 'âleme destân olma / Aldanursañ eger 'âlemde denîsin **be-denî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4). [be-denî,]

bed-gümân olmak [1] Şüpheli olmak.

Sen bizi yol bilmez anlayuben olma bed-gümân / Kanğı râha dir iseñ biz dönmezüz bi-bākîyüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [bed-gümân olma, -ma]

bedî' [2] Benzeri bulunmayan.

Muhaddisânı vücûda haber virür çü vücûd / Haber virürse **bedî'a** nidâyı n'eyler dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 2). [bedî'a, -a]

Bildi kendümden **bedî'üm** eyledi ibdâ' pes / Farķ idüben çünki kıldı tav' ile icâdını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 2). [bedî'üm, -üm]

bedî' eylemek [1] Benzersiz hâle getirmek. II Benzeri olmayan güzelleştirme.

Maşnû'ını şun'ında **bedî' eyledi** ibdâ' / Eyledi vürüdünü vürüd ile mu'ammer (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3). [bedî' eyledi, -di]

bedî' olmak [1] Yeni, görülmemiş olmak.

Bedâyi'-i nefehâta **bedî' olur** kavlüm / Bu kavlümü görelî lâldur kamu aqvâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 3). [bedî' olur, -ur]

bedî'ü'z-zamân olmak [1] Zamanın söz ustası olmak.

Çavlı-i Murâdî yine **oldı bedî'ü'z-zamân** / 'İlm ile 'allâmeler irmedi fehvasına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 5). [bedî'ü'z-zamân oldı, -dı]

bedîd [1] Görünür; açık, meydanda.

Laḫzadadur laḫza-i 'ayn-ı luḫuz / Dîdededür çeşm-i nihân **bedîd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 3). [bedîd,]

bedîd olmak [3] Görünmek, ortaya çıkmak.

Ḍahve-i kübrâda şems-i a'zam **olmuşdur bedîd** / Cümle afâka ve mâfihâya şalmış nûr-ı tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [bedîd olmuşdur, -mış, -dur]

Lâm elifde veḳâyî' **oldı bedîd** / Ebced olmuş sebebede cedd ile eb (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [bedîd oldı, -dı]

Re'fet ü kudretde celâl ü cemâl / **Oldı** bidâyetde nihâyet **bedîd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [bedîd oldı, -dı]

bedîhi [1] Aşkar, belli ve açık olma.

Ey Murâdî bu **bedîhîdür** ola 'ilmün ziyâd / Tâlib-i maṭlûbdadur aña dâ'im ârzü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 5). [bedîhîdür, -dür]

bedr [2] Ayın on dördü, dolunay.

Cemâlün perdesin kaldur ki görsün ibtidâdan yüz / Kamer **bedri** nite kim her gice açar dücâdan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [bedri,]

Meclis-i 'ışk içre gördüm ol yüzi **bedr** ayı çün / Sema-ı ḡarrâsı muḳâbil kıldı dîdârı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [bedr,]

bedr-ay [3] Dolunay.

Eger maḫabbet ile mihr-i enver olduñsa / Çarada kalmaya nûruñ irişe **bedr-aya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4). [bedr-aya, -a]

II Sevgili.

Âlâ-yı nâzır-ı hey'et küşâde-çeşm olup gözle / Güneşden nice nûr olur tokındığınca **bedr aya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [bedr-aya, -a]

Ben zerre o ḫûrşide dil vireli her demde / Kaldum şeb-i hicr içre irmedüm o **bedr-aya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [bedr-aya, -a]

bedr-i cemal [1] Sevgilinin dolunay gibi güzel olan yüzü.

Şâhidem **bedr-i cemâline** şehâb aşdı niķâb / Zülfi
bir perde gelür şa'sa'sası tâbindan (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1106, Beyit 3). [*bedr-i cemâline, -i, -(n)e*]

bedr-i dücâ kılmak [1] *Karanlığı aydınlatan dolunay.*

Mu'anber kıldı zülfeynin yüzün **bedr-i dücâ kıldı**
/ Terennüm 'andelîb-i kudret itdi şavt-ı ra'nâdan
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 979, Beyit 2). [*bedr-i dücâ
kıldı, -dı*]

bedr-i enver [1] *En parlak dolunay.*

Cemâli **bedr-i enver** zerredür aña muķâbilde /
Ziyâsı cümle azvânun ziyâsında durur bürhân
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 982, Beyit 4). [*bedr-i
enver,]*

bedr-i münîr [1] *Parlak ay.*

Ey Murâdî 'ulûmuñ oldı senüñ / Dû cihânüñ içinde
bedr-i münîr (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 536, Beyit
5). [*bedr-i münîr,]*

bedr-i tâbân [1] *Parlak olan dolunay.*

Şu'â'-ı mihre karşı cümle-i seyyâre nâ-peydâ / Fe-
emmâ **bedr-i tâbân**um habîbümdür muhibbû'l-
vaķt (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 187, Beyit 2). [*bedr-i
tâbân*um, -um]

bedr-i tām [1] *Dolunay.*

Ol habîb ü ol şeff' ü ol cemâli **bedr-i tām** /
Eylesün derde şifâ yâ Rabbenâ senden meded
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 245, Beyit 4). [*bedr-i tām,
]*

bedrû'd-dücâ [1] *Karanlığı gideren ay.*

Kıl 'inâyet bu Murâdî bendeñe / Tâ hidâyet kıla ol
bedrû'd-dücâ (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 40, Beyit 5).
[*bedrû'd-dücâ,]*

bedraķa-i 'ışķ [1] *Aşk rehberi, yol
göstericisi.*

Zâhib-i rāh olalı ibn-i sebîl-i dil-i mā / Hall ider
bedraķa-i 'ışķ hemān müşķil-i mā (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 50, Beyit 1). [*bedraķa-i 'ışķ,]*

bedraķe-i hidayet [1] *Hidayet rehberi.*

Rāhına reh-ber eylemiş **bedraķe-i hidâyeti** /
Bilmegi bilmemek dimiş şârih-i ders ü faşl u bâb
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 152, Beyit 2). [*bedraķe-i
hidâyeti, -i*]

beg [8] *Bey, efendi.*

Figān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller /
İder sînem benüm nağme **begüm** çeng ü rebāb-āsā
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 52, Beyit 2). [*begüm, -üm*]

Murâduñ sözlerin ger kılasın güş / **Begüm** kesb
idesin nice fevâ'id (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 267,
Beyit 5). [*begüm, -üm*]

Sînemi kıldı delük delük efendüm göz yaşum /
Şanasın kim hâķ üstine **begüm** bārān akar (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 397, Beyit 2). [*begüm,]*

Mü'min odur **begüm** kıla imānını dürüst / İmān
içinde kılmaya islāmını dirîğ (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 668, Beyit 4). [*begüm,]*

Bâğ-ı felek içre **begüm** açıldı mı bir gül / Kim
üstine anuñ varup ağlamaya bülbül (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 816, Beyit 1). [*begüm,]*

Sen senden cüdâ eyle eger ister iseñ dā'im / Bu
külliyyât ü cüz'ıyyâtdan olmağa **begüm** āgāh
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1322, Beyit 2). [*begüm,]*

II Sevgili.

Senüñ hicrāna çün tokındı **begüm** / Üşenüp
tağluben oldı hebā (*Murâdî Dîvânı*, Gazel
94, Beyit 3). [*begüm, -üm*]

Senüñ ol tîr-i ğamzeñle **begüm** ebrû kemānuñdur
/ Ħamîde eyleyen kıddüm dilümi eyleyen şerħa
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 317, Beyit 2). [*begüm,]*

be-ġāyet [2] *Aşırı, son derece.*

Ben şıgıñmışam Ħudāya baña mesned ol durur /
Zîrā anuñ luķ ü ihsānı **be-ġāyet** bol durur (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 350, Beyit 1). [*be-ġāyet,]*

Habîbüñ 'ışve vü nāzı **be-ġāyet** bî-nihāyetdür /
Başuña 'aklı cem' it şîve vü nāzına tayanma
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1313, Beyit 4). [*be-ġāyet,]*

beğenmek [3] *Beğenmek, hoşuna gitmek.*

Vaz gelmez 'ışķ-ı dilberden gönül şeydâ durur /
Degme bir cāyı **begenmez** himmeti bālâ durur
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 329, Beyit 1). [*begenmez, -
mez*]

Güş idenler bu kelāmum **begenüp** hep didiler / Ey
Murâdî bunı yâr olsa dehāna yaraşur (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 419, Beyit 5). [*begenüp, -üp*]

Ger **begendünse** berātuñ yazalar menşürını /
Okusunlar gör ġalaķ var mı arada sāmî' ol (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 758, Beyit 2). [*begendünse, -dünse*
]

be-ġüft hātifi ender kelām mā bendā [1]
Gayptan haber veren biri bize şöyle seslendi.

Be-ġüft hātifi ender kelām mā bendā / Ne-
bāşedet ki resîden be-ġür u heyhāt (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 216, Beyit 2). [*be-ġüft hātifi ender
kelām mā bendā,]*

behāyim [3] *Dört ayaklı hayvanlar.*

Anuñ kim olmaya başında sevdâ / Anı añla
behāyimden beterdür (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 518,
Beyit 3). [*behāyimden, -den*]

Yiyüp içüp yatup uyuma **behāyim** gibi sen / Tā'at-
ı Ħaķda durış nefsüñi kıplasin 'adem (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 924, Beyit 4). [*behāyim,]*

Her gicede tā şubħa degin kâ'im-i leyl ol / Ğafletde
yatup kıalma şakın hem çü **behāyim** (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 960, Beyit 3). [*behāyim,]*

behcet [1] *Sevinç, güler yüzlülük, güzellik,
şirinlik.*

Seni hallāk-ı cihān āyine kılmış özine / Yüzini
göstere tā kim bula kalbūn **behcet** (Murādī Dīvānı,
Gazel 180, Beyit 3). [behcet,]

behhāc [2] Şen, güzel.

Āyine-i maḥabbet **behhāc** olalı kalbe / Kalmadı
nesne maḥfī cümle görindi şüret (Murādī Dīvānı,
Gazel 191, Beyit 2). [behhāc,]

Harīm-i Ka‘be-i kūyuñda ‘āşıkān u ḥuccāc / Şu
kim muḥibb ola ‘ışkuñda ol durur **behhāc** (Murādī
Dīvānı, Gazel 223, Beyit 1). [behhāc,]

behhāc olmak [2] Şen, güzel olmak.

Zalām-ı hucb aradan rāfi‘-i ‘ani‘l-merfū‘ / ‘Aceb
budur ki **ola** ‘ışk ile gönül **behhāc** (Murādī Dīvānı,
Gazel 223, Beyit 2). [behhāc ola, -a]

Behhāc olan kulubun bil kim ‘atāsı vardır / Her
ibtidānuñ ey dil bil intihāsı vardır (Murādī Dīvānı,
Gazel 501, Beyit 1). [behhāc olan, -an]

behişt [1] Cennet.

Çün ayırdı felek bizi senden / Gele mi gözüme
behişt ile hür (Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit 2).
[behişt,]

behrām [1] Merih yıldızı, Mars.

Felekle şems u mäh u Zühre **Behram** / Zühāl
Keyvān kamusı saña fercām (Murādī Dīvānı,
Mesnevi 46, Beyit 9). [behrām,]

behre [8] Pay, hisse, kısmet, nasip. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī **behre** isterseñ koma kendünñde sen zerre /
Bu yirde çāk olur zehre bu ma‘nā gizlü ma‘nādur
(Murādī Dīvānı, Gazel 297, Beyit 5). [behre,]

behre almak [3] Hisse almak, nasiplenmek.

Alupdur nefhadan **behre** ‘atā bulmak
bulunmağda / Olup dā‘ire kudretde devir ire
müdārāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1301, Beyit 3).
[behre alupdur, -up, -dur]

Nūr-ı lāmi‘den oldı çün zerre / Kendüye göre
aldılar behre (Murādī Dīvānı, Mesnevi 15, Beyit
2). [behre aldılar, -dı, -lar]

İster iseñ iki ‘ālemden **alasin behre** / Gel
Murādīye yakın gezme şehirden şehre (Murādī
Dīvānı, Müfret 3, Beyit 1). [behre alasin, -a, -sın]

behre behre [1] Pay, hisse.

‘Ālemün zerre zerre kıymeti yok / Āḥirün **behre**
behre ni‘meti yok (Murādī Dīvānı, Mesnevi 15,
Beyit 5). [behre behre,]

behre bulmak [1] Hisse almak, nasiplenmek.

Rāh-ı tarikat içre **bulduñsa behre** cānā / Cehd
eyle imdi cānum kalmaya sende şüret (Murādī

Dīvānı, Gazel 192, Beyit 2). [behre bulduñsa, -du,
-n, -sa]

behredār olmak [6] Hissedar olmak. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İster iseñ ‘ilm ü ḥikmetden **olasın behredār** / Gel
berü diñle Murādīnün sözün olma ‘anūd (Murādī
Dīvānı, Gazel 243, Beyit 5). [behredār olasin, -a,
-sın]

behredār-ı ḥikmet olmak [1] Hikmetten payı olmak.

Maḥz-ı ḥikmetdür kılan her dem saña ‘arż-ı cemāl
/ **Behredār-ı ḥikmet olan** menzil-i ‘ulyādadur
(Murādī Dīvānı, Gazel 367, Beyit 2). [behredār-ı
ḥikmet olan, -an]

behre-ver olmak [1] Nasiplenmek, faydalanmak.

‘Atıfet bezminde gördüm ḥvān-ı vaşlūñ ni‘metin /
Cūd u ihsānuñdan **olmış behre-ver** bir nice cān
(Murādī Dīvānı, Gazel 1090, Beyit 2). [behre-ver
olmış, -mış]

be-ḥvāhī baht u devlet ger ne-bāşed der
cezā dilet taleb rāyī taleb fermāy çi
fermāyet be-gū ferma [1] Talihli olmak
istiyorsan ama şatafat istemiyorsan istediğin
her şey Allah’tadır.

Be-ḥvāhī baht u devlet ger ne-bāşed der cezā dilet
/ Taleb rāyī taleb fermāy çi fermāyet be-gū fermā
(Murādī Dīvānı, Gazel 72, Beyit 4). [be-ḥvāhī
baht u devlet ger ne-bāşed der cezā dilet taleb rāyī
taleb fermāy çi fermāyet be-gū fermā,]

beķā [43] Bakilik, fani olmayış. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görmek diledüğü için envār-ı şa‘sa‘a / Dā‘im
Murādī kendüzin eyler **beķā** fenā (Murādī Dīvānı,
Gazel 1, Beyit 6). [beķā,]

beķā beķā [1] Ebedilik, devamlılık.

Cān ile yol tutan kişi başa çıkar tarıkde / Şol ki bu
yoldadur fenā buldı ebed **beķā beķā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 96, Beyit 2). [beķā beķā,]

beķā bulmak [4] Sonsuzluğa ermek. II Bekabillaha,
Allah’ta yok olmaya ulaşmak. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cām-ı ‘ışkuñ cūr‘asından eyleyen bir kaṭre nūş /
Kendüzin küllī fenā eyler **bulur dā‘im beķā**
(Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 3). [beķā bulur, -
ur]

beķā-ender beķā olmak [1] Sonsuzluk içinde ebedi
olmak.

Beķā bulmaz o bi‘llāhī beķāsın kılmayan ifnā /
Beķā-ender beķā oldı şu kim tekrāra yüz tıttı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1502, Beyit 4). [beķā-ender
beķā oldı, -dı]

beķā eylemek [1] Ölümsüz, ebedi olmak. *II Bekabillaha, Allah'ta yok olmaya ulaşmak.*

Cihānı gözle görürsün fenā durur lā-reyb / Fenāyı tārık olup cānuñı **beķā eyle** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1385, Beyit 3*). [*beķā eyle,]*

beķā olmak [4] Baki, kalıcı, sonsuz olmak. *II Bekabillaha, Allah'ta yok olmaya ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **beķā olmaķ** dilerseñ kıl fenā kendözünü / Ol fenā yolında sen tā bulasın 'ayn-ı beķā (*Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 6*). [*beķā olmaķ, -mak]*

beķā virmek [1] Sonsuzluk, ölümsüzlük vermek.

Cāna **beķā virüp** durur oldı çün ibtidā şıfat / 'İzzet ile 'ulādudur tā ebed intihā şıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 201, Beyit 1*). [*beķā virüp, -üp]*

beķāyī [1] Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedilik, bākīlik

Rūhumuz ervāh-ı 'ālemdür fenāyı bilmezüz / Ger vücūdumuzdan anlarsañ **beķāyilerdenüz** (*Murādī Dīvānı, Gazel 572, Beyit 4*). [*beķāyilerdenüz, -ler, -den, -üz]*

beķā-yı evliya [1] Allah dostlarının bakiliği, fani olmayışı.

Sırr-ı hāķikatüñ odur mażharı fī'l-ezel ebed / Sırrına tıdtı āyine sırrı **beķā-yı evliyā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 100, Beyit 2*). [*beķā-yı evliyā,]*

beķā-yı hū [1] Allah'ın ebediliği.

Sırr-ı Hūdāda a'lem olan ism-i a'zamı / Oldur bilen Murādī fenāda **beķā-yı hū** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1206, Beyit 5*). [*beķā-yı hū,]*

beķā-yı lā-yezālī [1] Ebedi sonsuzluk.

Gel vücūdun kıl fenā tā kim beķāya iresin / Ol **beķā-yı lā-yezāliden** fenāya iresin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 1*). [*beķā-yı lā-yezāliden, -den]*

beķā-yı lem-yezel [1] Sonsuzluk, ölümsüzlük.

Şahn-ı fenāya vardı çün buldu **beķā-yı lem-yezel** / Oldı ebed aña ezel buldı hayāt-ı cāvidān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1157, Beyit 2*). [*beķā-yı lem-yezel,]*

beķā-yı ma'rifet [1] Marifetin bakiliği, fani olmayışı.

Bulmaya aslā fenā vü görmeye hergiz zevāl / Aña kim bir lahza el vire **beķā-yı ma'rifet** (*Murādī Dīvānı, Gazel 170, Beyit 4*). [*beķā-yı ma'rifet,]*

beķā-yı sırr-ı şart [1] Ölümsüzlük sırrının şartı.

Da'vetüm hāķdur necāta sā'iyem min külli vech / Bu beķāya nef'-i küllidür **beķā-yı sırr-ı şart** (*Murādī Dīvānı, Gazel 653, Beyit 4*). [*beķā-yı sırr-ı şart,]*

beķā-yı 'uzlet olmak [1] Sürekli olarak yalnızlık köşesine çekilmek.

Bu **beķā-yı 'uzlet oldı** 'ākıl olan kimsene / Pes Murāduñ kavli olmaz fikr-i rüşenden ırağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 663, Beyit 5*). [*beķā-yı 'uzlet oldı, -dı]*

beklemek [5] Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āsitānuñ baña yegdür **beklemek** / Olmadan milk-i cihāna pādişā (*Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 2*). [*beklemek, -mek]*

be-küllī [2] Tamamen, bütünüyle.

'İş-ı cihānı ko ki **be-küllī** fenā durur / Māl ile cāh u 'izzeti küllī hebā durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 473, Beyit 1*). [*be-küllī,]*

Be-küllī kār u bārumdan geçüp tefvīz idüp yāre / Taķaldan bāl-ı himmet ben cemīle maħbūb-ı bāl oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 872, Beyit 4*). [*be-küllī,]*

bel [1] Bel.

Murādī aña tahķīķi gözet her işde tedķīķi / **Belīñi** kılmağıl iğen biline evsātü'l-evsāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 5*). [*beliñi, -ini]*

bel bağlamak [2] Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.

Tā'at-ı Mevlāya **bel bağla** tırup şubh ile şām / Cāmid ü hayvān gibi bātıl olma bilmiş ol (*Murādī Dīvānı, Gazel 762, Beyit 3*). [*bel bağla,]*

Rāh-ı hāķikatinde **bel bağladum** muħayyer / Her yirde ğayrı nāmı söylemesün lisānum (*Murādī Dīvānı, Gazel 947, Beyit 4*). [*bel bağladum, -du, -m]*

bela [18] 1.Felaket, afet.

Reng-i büyına cihānuñ cehd idüp aldanmağıl / Evveli bir tatluraķdur āhırı ammā **belā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 4*). [*belā,]*

Çokdur çü **belāsi** yok vefası / Niçün kılasın bunuñla ülfet (*Murādī Dīvānı, Gazel 210, Beyit 2*). [*belāsi, -sı]*

Perişān olalı göñlüm ta'assür çekmezem hergiz / Bilürem bir **belā** ardınca Hāķdan biñ 'atā vardur (*Murādī Dīvānı, Gazel 295, Beyit 2*). [*belā,]*

Çün belī bezminde nüş itdüm bu cām-ı 'ışķı ben / Her **belāya** pes belā didüm ki 'ışķ içinde var (*Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 4*). [*belāya, -y, -a]*

Sen **belā** meydānı içre dik melāmet dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Hāķdan haber (*Murādī Dīvānı, Gazel 359, Beyit 2*). [*belā,]*

'Ömrüm senün hayālün ile rüz u şeb geçer / Şabr idelüm **belāya** olur cümle hep geçer (*Murādī Dīvānı, Gazel 475, Beyit 1*). [*belāya, -y, -a]*

Aldānanuñ cihāna ‘aynında var hicābı / Pîş ü peşinde anuñ yaḥşı **belāsı** vardır (Murādî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [belāsı, -sı]

Tahayyüddür velî miftāḥ kilîdi açmağıl zinhār / Şafāsın sürmek isterseñ çevürme yüz **belāsından** (Murādî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [belāsından, -sı, -n, -dan]

Ben anuñ çün her ne kim gelse **belāya** şābirem / Verd-i ra’nā isteyen hergiz kocınmaz ḥārdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [belāya, -y, -a]

Bezm-i belāda çün kim didük belā **belāya** / Biz turmuşuz cefāya kaçmağa yokdur imkân (Murādî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [belāya, -y, -a]

Belî didüm belî bezminde çün sen şāḥ-ı devrāna / Qabûl itdüm anuñ için **belāyı** bu ten ü cāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [belāyı, -(y)]

Qazāma şābir olanlar **belāma** / İrişürler olar a’lā maḳāma (Murādî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 2). [belāma, -m, -a]

Ḥudāyā saña rahmetler sezādur / Efendüm baña ‘işyānum **belādur** (Murādî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 18). [belādur, -dur]

Şığındum saña yā Rab her **belādan** / Ḥuşuşā bu cihān-ı pür cefādan (Murādî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 19). [belādan, -dan]

2. Evet. Allah, ruhlar âlemini yarattığında, ruhlara “elestü bi-Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)” diye sorar. Ruhlar, bu soruya “belā (evet)” cevabını verirler (Kur’ân-ı Kerîm 7/172).

Çün belî bezminde nûş itdüm bu cām-ı ‘ışkı ben / Her belāya pes **belā** didüm ki ‘ışk içinde var (Murādî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [belā,]

Çün **belāya** Murādî didi belî / Her sözi ‘adne virdi biñ revnaḳ (Murādî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 5). [belāya, -ya]

Bezm-i belāda ‘ışkuña çün kim **belā** didüm / Gayrıya dimedüm anı illā saña didüm (Murādî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [belā,]

Çü ‘ışka mübtelā oldı **belā** didi beliyyāta / Kamu terk eyledi varın özin kurtardı gāvğādan (Murādî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 2). [belā,]

Bezm-i belāda çün kim didük **belā** belāya / Biz turmuşuz cefāya kaçmağa yokdur imkân (Murādî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [belā,]

belā çekmek [3] Sıkıntı ve zorluk yaşamak.

Nice müddetdür **çekerdüñ** hicr ü fūrkatden **belā** / Şükr-i Yezdān eyle ‘āşık şimdi cānān eldedür (Murādî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [belā çekerdüñ, -er, -dū, -n]

Bir nazar çün biñ **belā çekdūñ** yoluñda dostum / Gam cefāsın çekmeyenler bilmedi şādān nedür

(Murādî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [belā çekdūñ, -dū, -n]

Dil beni yāre virince ne **bela çekmişdür** / Yār ile hem-dem olunca ne cefā çekmişdür (Murādî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [bela çekmişdür, -miş, -dür]

belā deşti [1] Bela, sıkıntı çölü.

Belā deştindesin Leylādan ötri / Benem Mecnūn-ı bî-ārām ü şeydā (Murādî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [belā deştindesin, -n, -de, -sin]

belā irişmek [1] Bela gelmek.

Her ki dünyāya meyl ider cānā / Āḥirü’l-emr **irışür** aña **belā** (Murādî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [belā irişür, -ür]

belā-keş olmak [1] Belā çekmek; sıkıntı çekmek, sıkıntıya katlanmak.

Cihān u cānı yūri tārik ol eger er iseñ / **Belā-keş ol** yūri tā kim gele miyāna ḥuzūr (Murādî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [belā-keş ol,]

belāsını virmek [1] Bela, sıkıntılı durum ile karşılaşmak.

Ḥaḳdur Murādî her işi fa’‘ālün limā yūrîd / Kendin gören münāfiḳa **virür belāsını** (Murādî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [belāsını virür, -ür]

belagat [2] Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.

İktibās eyledi müsemmedān / Bālîğ oldı gelüp **belāgatda** (Murādî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4). [belāgatda, -da]

Fazl ile ḳo **belāgati** iste ulu sa’ādeti / Dile aña liyāḳati isteme in ü ān ola (Murādî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 4). [belāgati, -i]

belāgat eylemek [1] Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.

Qalbinde kulüb ‘ilmini qalb eyledi mağlūb / İsbāta dutup **eyledi** sözinde **belāgat** (Murādî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 2). [belāgat eyledi, -di]

belde-i yār [1] Sevgilinin diyarı.

Sen mukīm olup meşakkat çekmedün bir zerrece / **Belde-i yāri** ne bildüñ ‘ābid-i rāḥ olmaduñ (Murādî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [belde-i yāri, -i]

beli [14] Evet. II Aferin.

Şalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / **Belî** dimiş durur meydānda şāhib-ḳırān olmış (Murādî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [belî,]

Ādem olan Murādîñüñ kavline hep **belî** didi / Ol ki özini bilmedi oldı bes ebter ü aşem (Murādî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 5). [belî,]

Şöyle kıl nefsuñi kim cümle saña diye **belî** / Düşüp ağzına cihān ḥalḳıñuñ aş olma yūri (Murādî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [belî,]

2. "Ben sizin Rabbiniz değil miyim" demiş ve buna kendilerini şahit tutmuştu. Onlar da: "Evet şahidiz" demişlerdi (7/Araf 172).

Ol bihârûnî kaçresi her biri bir merd-i güzîn / Öldiler çağırıldılar cümle **belî** âşkâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 357, Beyit 3). [belî,]

Çün **belî** bezminde nûş itdüm bu cām-ı 'ışkı ben / Her belāya pes belā didüm ki 'ışk içinde var (Murâdî Dîvânî, Gazel 357, Beyit 4). [belî,]

Mest-i lâ-ya' kıl gezersek zâhidâ 'ayb eyleme / Tâ **belî** bezminden açıkdur bizüm mey-hânemüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 558, Beyit 2). [belî,]

Çün belāya Murâdî didi **belî** / Her sözi 'adne virdi biñ revnağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 712, Beyit 5). [belî,]

Bize sâkî-i kudret şunalı bu bâde-i 'ışkı / **Belî** bezminde dağı urmuşız biz ad ü şân terkin (Murâdî Dîvânî, Gazel 997, Beyit 5). [belî]

Mukîm-i küşe-nişîn andadur cevâb **belî** / Hâlâş olmadı cân ü cihân su'âlünden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 2). [belî,]

Belî didüm belî bezminde çün sen şâh-ı devrâna / Kâbul itdüm anuñ içün belâyı bu ten ü câna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1303, Beyit 1). [belî,]

Belî didüm **belî** bezminde çün sen şâh-ı devrâna / Kâbul itdüm anuñ içün belâyı bu ten ü câna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1303, Beyit 1). [belî,]

Hamiyyet kılmağ içün himmeti bâlâ dutar her dem / **Belî** didi anuñ içün kaçan kim oldu tekrârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1509, Beyit 2). [belî,]

Şundi çün sâkî-i kudret bize cām-ı eceli / Her ne emr oldu ise cân ü gönül didi **belî** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1513, Beyit 1). [belî,]

'Ahd-ı mîsâk itdi keşf-i cemâl / Açdı çün kim niğâbı didi **belî** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1564, Beyit 3). [belî,]

beliyyât [1] Felaketler, kederler, tasalar.

Çü 'ışka mübtelâ oldu belâ didi **beliyyâta** / Kamu terk eyledi varın özin kurtardı gavğâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 978, Beyit 2). [beliyyâta, -a]

belki [15] Belki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seb'-i tîbâkî seyr ider hücre-i dildedür velî / Hâşa k'ola mekân aña **belki** ider senâ şîfat (Murâdî Dîvânî, Gazel 201, Beyit 3). [belki,]

bellü [9] Belli, açık, aşikâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Âferîn ol nakşa nakşâş-ı ezel taşvîridür / Şüret-i menkûş olupdur nakş-ı evvel **bellü** bil (Murâdî Dîvânî, Gazel 772, Beyit 2). [bellü,]

bellü bilmek [2] Açıkça bil.

Bilmegi terk eyle var tâ kim olasın 'alîm / Soñra bilesin bizi söz bu durur **bellü bil** (Murâdî Dîvânî, Gazel 818, Beyit 4). [bellü bil,]

Cânı kurban eyle cānān yolına / Böyle olmayınca olmaz **bellü bil** (Murâdî Dîvânî, Gazel 837, Beyit 2). [bellü bil,]

belürmek [1] Belirmek, ortaya çıkmak.

Fecrûn çü matla'ından tâlî' bu şems-i vahdât / Her yañeden **belürmiş** seyyâre-i sa'adât (Murâdî Dîvânî, Gazel 194, Beyit 1). [belürmiş, -miş]

ben [938] Birinci teklik şahıs zamiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kurtar **beni** iki ciheti eyle bir hemân / Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña (Murâdî Dîvânî, Gazel 3, Beyit 2). [beni, -i]

ben beni bilmek [1] Kendi kendini tanımak, bilmek.

Yâ hafîyyü'l-hâl ihfâ kılmağa mahfice gel / **Ben beni bilmekte** sensin yine baña reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 3). [ben beni bilmekte, -de]

ben za'îf [1] Zayıf ve aciz olan ben.

Bir tecellîsine ol şâh-ı cihānuñ **ben za'îf** / Cānumı kurbān iderem ondan özge ne'm ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 3). [ben za'îf,]

bencüleyin [2] Benim gibi.

'Alemda dağı **bencüleyin** 'ışk eri gelmez / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān şâb getirmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 3). [bencüleyin, -cüley]

'Alemda dağı bencüleyin 'ışk eri gelmez / Bir **bencüleyin** Zāl-ı cihān şâb getirmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 3). [bencüleyin, -cüley]

bend [2] 1. Bağ, engel.

Bendümi hâl eylemiş hamd olsun ol rahmānuma / Her cevābında şanurdum bend ü bağum var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 622, Beyit 4). [bendümi,]

2. Kıvrım, bağ, düğüm.

Çün hem-dem oldu saña cān 'aynuma gelmez dü-cihān / Zencîr-i zülfüñ **bendine** divāneyem ben kim bilür (Murâdî Dîvânî, Gazel 511, Beyit 2). [bendine, -i, -n, -e]

bend itmek [3] Bağlamak, hükmü altına almak.

Ne tedbîr oldu senden cümleten 'uşşâka ey hānum / Kamu **bend itdün** anları maḥabbetden urub zencîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 285, Beyit 2). [bend itdün, -dü, -n]

Dil-halîş olmak ne mümkün ey şeh-i Yūsuf-cemâl / Çün anı **bend itmege** kıldıñ zeneḥdānuñda çah

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4). [bend itmege, -mek, -e]

Dâm kurmuş güzel o 'anber-i kâküllerini / Kaşdı bu **bend ide** 'aşıklarınun dillerini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1). [bend ide, -e]

bend olmak [1] Bağ olmak, engel olmak.

Dimiş rakîb yâre kulunam eli bağlu / **Bend olsun** aña yâ Rab ağlal ile selâsil (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [bend olsun, -sun]

bend ü bağ [1] Set, bağ, engel.

Bendümi hâll eylemiş hâmd olsun ol rahmânuma / Her cevâbında şanurdum **bend ü bağum** var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [bend ü bağum, -um]

bende [40] Kul, köle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâdî **bendeñe** lutfuñ irişdür ey saḥî / Rabbenâ etmim lenâ takşirenâ takşirenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [bendeñe, -e]

bende çekmek [1] Bağlamak, esir etmek.

Bu nefsi **bende çeküp** geç aña eyü pâ-bend / Elinden anuñ özüñ dâmenin rehâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [bende çeküp, -üp]

bende-i fermân-ber [1] Hükme tâbi olan köle.

'İşk oldı Murâdîye çün **bende-i fermân-ber** / Çün hâlini bilmezsin pes tınma yûri epsen (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [bende-i fermân-ber,]

bende-i ferman [1] Emir kulu, fermanlı köle.

Bakup çün **bende-i fermânına** bildüm kemâlâtun / Velîkin üns-i ülfet çün geçer fikrüm hayâlinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [bende-i fermânına, -ı, -(n)a]

bende-i geda [1] Yoksul kul, köle.

Sensin çü şâh-ı 'âlem biz **bende-i gedâyuz** / Biz saña aşınâyuz kılğıl bize 'inâyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 3). [bende-i gedâyuz, -(y)uz]

bende-i 'ışk olmak [2] Aşkın esiri, kölesi olmak, aşka düşmek, aşık olmak.

Ḥamdü li'llâh kimsemüz yokdur havâtır bilmezüz / **Bende-i 'ışk olalıdan** ser-be-ser âzâdeyüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 4). [bende-i 'ışk olalıdan, -alı, -dan]

'İşk-ı dildârı görüp buldı eserden pes eser / **Bende-i 'ışk oldı** dil bu 'âleme suḥtân igen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2). [bende-i 'ışk oldı, -dı]

bende-i şâdık olmak [1] Sadık kul, köle olmak.

Merd olan eyler fidâ cânını cânân 'ışkına / **Bende-i şâdık olan** kurbân olur ḥân 'ışkına (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 1). [bende-i şâdık olan, -an]

bende-i yâr olmak [1] Sevgilinin kulu, kölesi olmak.

Terk idüp kûyını cümle fâriḡu'l-bâlüm yine / **Bende-i yâr olalı** kûyına suḥtân olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 2). [bende-i yâr olalı, -alı]

bende-i zi'd-devlet [1] Devlet, saadet sahibi kul.

Bir 'atıyyedür Ḥudâdan **bende-i zi'd-devlete** / Neydügin aḥlâr ḥabîbüm ehl-i 'irfân insilâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2). [bende-i zi'd-devlete, -e]

bende kılmak [2] Kul, köle haline getirmek.

Bende kıldı ise suḥtân u gedâyı ḡam degül / Hükm iderse 'âleme cânâ eger hünkâr-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [bende kıldı, -dı]

Bende kılmışdur kamu 'âlemleri bir laḡzada / Çün vürüduñ taḥtına çıkdı olup suḥtân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [bende kılmışdur, -mış, -dur]

bende kımak [1] Kul, köle etmek.

Zülf-i Leylâsı seni **bende kıdı** çün Mecnûn / Leb-i şîrîni seni eyledi Ferhâd göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 4). [bende kıdı, -dı]

bendelig [1] Kul, köle, hizmetkâr.

'Âkıbetümi fikr idüp ḥazrete ilticâdayam / **Bendeligüm** bilüp hemân dâ'im aña senâdayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 1). [bendeligüm, -üm]

bendelige al [1] Kul, köle etmek, itaati altına almak.

'İzz ile iḡbâli terk it 'izzet isterseñ eger / 'İzzeti al **bendelige** tâ bilesin 'izzetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 4). [bendelige al,]

bende olmak [10] Kul, köle olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî buldı çün 'ışkuñda sırr-ı Aḥmedî / Cümle 'âlem **bende olmış** anı suḥtân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 5). [bende olmış, -mış]

beñdeş itmek [1] Benzer, eş etmek.

Rabbi bilürse lem yelid kimseyi **beñdeş itmez** ol / Şuḡlı ziyâde ger kıla arturuben didi şamed (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 4). [beñdeş itmez, -mez]

benefşe [1] Güzel kokulu, mor renkli çiçek.

Benefşe fikre varmış kim 'aceb var mıdır 'âlemdə / Gözüñ gibi kâra gözler saçuñ gibi siyeh teller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [benefşe,]

benlig [5] Bir kimsenin kendisini kendisi yapan özellik, kişinin öz varlığı, benlik, kişilik. II Nefis. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'olduğumu bilmedüm kalmadı **benlikden** eser /
Pes irdi sem'üme bir hoş nidâ-yı cân-fezâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [benlikden, -den]

benlûg [8] Benlik.

Kimde kim var ise virmez **benlûginden** ol nişân /
Kande olsa misk-i ezfer bûyî etrâfı tutar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4). [benlûginden, -i, -n, -
den]

Benlûgümde bulmaduñ cânâ çü sen tenhâ beni /
Bulmuşam ben senlûgünde lîk ben a'lâ beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 1).
[benlûgümde, -üm, -de]

II Nefis.

Koğıl **benlûgi** ey gâfil felekde yok karar el-hak /
Gice gündüz geçer 'ömrüñ felek döner tolâb-âsâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [benlûgi, -i]

Ey Murâdî **benlûgi** terk eyle gel senden yûri / Ko
bu kesret milkinî genc-i dücâ kıl ihtiyâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [benlûgi, -i]

Benlûgi terk eyleyen buldı vücûh ile hemân / Bî-
başardur çeşm-i binâ diller oldu bunda lâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [benlûgi, -i]

Benlûgi terk idüben eylûgi var pîşe idin / Garrâ
olma bu cihâna saña gelmeye melâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 794, Beyit 2). [benlûgi, -i]

Müntezir ola vücûdumdan cihâna şa'sa'a /
Benlûgüm terk eyleyüp şems-i duhâdan
geçmezem (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3).
[benlûgüm, -üm]

Aşl-ı âdem çünkü oldu hâkdan ey zû-fünûn /
Benlûgi terk eyleyüp sen görme hergiz kendözin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [benlûgi, -i
]

bennâ-yı devlet [1] Saadet, saltanat mimarı.

Binâ-yı kaşr-ı 'izzet eyledi şol merd-i mu'kil kim
/ Binâ-yı devleti **bennâ-yı devletle** mu'ammerdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [bennâ-yı
devletle, -le]

beñz [1] 1.Yüz, görünen kısım. 2.Yüzün rengi.

Mü gibi inceldi cismüm şevk-i zülfünden senûñ /
Yâvî kıldum kendümi zerd oldu **beñzüm** hem çü
gâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2).
[beñzüm, -üm]

benzemek [27] Benzemek, bir şeyi andırmak,
ona uygunluk göstermek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Mâ-hüve'l-hakk'dur saña bu cümle güftârım
benüm / Gayrı kâra **beñzemez** bir özge işde işbu
kâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4).
[beñzemez, -mez]

benzer [1] Gibi.

'Alemden 'ışka **beñzer** olmadı bir letâfet / Ammâ
ki vaşla mânend olmadı bir halâvet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [beñzer,]

ber [1] Kara, toprak.

Gel Murâdî'nün kelâmından iderseñ iktibâs / Bahr
ola saña 'ubûr için habîbüm hem çü **ber** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [ber,]

ber ü bahır [1] Kara ve deniz. II Bütün âlem, dünya.

Ber ü bahrûñ hâkimidür cüz' ü küllûñ maqdemo /
Mâ-şâşal bil kim olupdur âyet-i Rahmân-ı 'ışk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 4). [ber ü
bahrûñ, -ün]

beraber [19] Birlikte, beraber. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Sâbıkı fikr eyle kim sâbıkda neydi sâbıkûn /
Sebkat eyle kim bulunmaya **berâber** tâ saña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [berâber,]

ber-âb-zede [1] Sulu, ıslak. II Gözyaşı ile
ıslanmış olmak.

Tevekkül ehli odur kim Murâdî her demde /
Görürsin anı ki seccâdesin **ber-âb-zede** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [ber-âb-zede,]

berâhîn [2] Deliller, tanıklar.

'Acebdür bu delâ'il kim delîl olur delâletle /
Berâhîn ile kâtî'dur mu'ammâdan mu'ammâyı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [berâhîn,]

'Acebdür bu delâ'il kim delîl olur delâläta /
Berâhîn ile kâtî'dur mu'ammâdan mu'ammâyı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [berâhîn,]

berat [5] 1. İmtiyaz, rütbe bildiren ferman.

Ger begendünse **berâtuñ** yazalar menşürını /
Okusunlar gör gâla'at var mı arada sâmi' ol (Murâdî
Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2). [berâtuñ, -uñ]

Levn ü rengi terk idüp bî-reng ü levn oldu Murâd /
Nûr-ı nûrında umûrında **berâtum** gözlerüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [berâtum, -
um]

Çün **berâtum** okudum yazmış kul huva'llâhu'l-
'azîm / İsm-i Rahmânı hüveydâ bulmuşam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [berâtum, -
um]

Şalındı 'arşa-i vicde nice muva'hhidler / Velî
berâtına çekdi 'âlem ile tuğrây (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1542, Beyit 3). [berâtına, -i, -n, -a]

2. Berat gecesı, Şaban ayının on beşinci gecesı.

Yapışuben dile hâcet o mehûñ zülfine kim /
Leyletü'l-kâdrdur anuñ birisi biri **berât** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 181, Beyit 6). [berât,]

berât eylemek [1] Azat etmek.

Didi kim oldu mü'ebbed saña bu kurbıyyet / Aldı emrini bu vech ile **berât eyledi** dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [berât eyledi, -di]

berât-ı ezel [1] Ezelden verilen berat, ferman.

Cân ü gönül arasın aldı çü deryâ-yı 'ışk / Yazdı **berât-ı ezel** çekdi çü tuğrâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1). [berât-ı ezel,]

berât-ı iftihâr [1] Şeref, öğünme fermanı, buyruğu.

Levh-i dile kalem çeküp yazdı **berât-ı iftihâr** / Eyledi emr-i sâbıkı buldı sebât-ı iftihâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1). [berât-ı iftihâr,]

berât-ı nâm-ı tuğrâ [1] Femandaki tuğranın şöreti, ismi.

Murâduñ 'âleme hükmi şu denlû nâfiz olmışdur / Ki yirde yir yir okındı **berât-ı nâm-ı tuğrâsı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [berât-ı nâm-ı tuğrâsı, -sı]

berâzîh [1] Ölülerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer.

Yücede irmişem gâiyât-ı şevke / **Berâzîh** olmadı bir zerre hâ'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 2). [berâzîh,]

berd olmak [2] Soğuk olmak.

Dûzağa irdi çünki katre-i eşk / **Berd oluben** soyındı yidi tımu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [berd oluben, -uben]

II Ateşin Hz. İbrahim'e soğuk, serinletici olması.

Berd olur mıydı ol Halîle nâr / Dimese lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 6). [berd olur, -ur]

berd-i selâm olmak [1] Esenlikle soğuk olmak.

Miyân-ı 'arşa-i kudretde miñnet mancılığıyla / Atıldıkda ebed **berd-i selâm oldu** aña nârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [berd-i selâm oldu, -dı]

ber-dâr-ı 'ışk [1] Aşkın asılmışı.

Ol cemâle şöyle kıldı 'aşık u şeydâ beni / Eyleyiser 'âkıbet Manşûr-veş **ber-dâr-ı 'ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 4). [ber-dâr-ı 'ışk,]

ber-devâm [2] Devamlı, dâim, daimî.

Merhamet bahşâyış-i Hâkdan 'atâdur kâmile / Hâkdan isterseñ 'atâyı merhamet kıl **ber-devâm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 2). [ber-devâm,]

Ey Murâdî rahmet-i Rahmâna isterseñ vüşûl / Merhamet kıl pîşe dâ'im merhamet kıl **ber-devâm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 5). [ber-devâm,]

ber-devâm olmak [1] Daimî, devamlı olmak.

'Înâyâtıñ ile yine **ber-devâm olmışam** / Saña kılmışam evvel âhır hemân ilticâ (Murâdî Dîvânı,

Gazel 118, Beyit 4). [ber-devâm olmışam, -mış, -am]

ber-eflâk olmak [1] Semalar, talihler üzere olmak.

Tınâb-ı himmet ile haymem **oldı ber-eflâk** / Urındı hâbl-ı yakîn añladım ki târ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [ber-eflâk oldu, -dı]

ber-ğadd [1] Boyu üzere.

Yâd eylemiş **ber-ğaddi** kamu aşınâları / Terk itdi cümle kesret tenhâda seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 2). [ber-ğaddi, -i]

ber-kâr [2] İş, uğraşma, çabalama üzere.

Bir milki ko ki bitmedi ibrâm ile **ber-kâr** / Başuñ yire ko kalduruben dest-i temennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ber-kâr,]

Her kişi dünyâda meşğûl oldu bir kâr üstine / Saña meşğûl olmuşuz biz kâr **ber-kâr** üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [ber-kâr,]

ber-kâr kılmak [1] Bir işle uğraşmak, işe dalmak.

'Azm-ı dildâr ideli günü dildür devrân / Hâşa li'llâh ki seni terk ide **ber-kâr kıla** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 2). [ber-kâr kıla, -a]

ber-ğarâr [1] Kararlı, yerli, daimî.

Ber-ğarâr üzre kurulmadı çü rûkn-i 'âlem / Nice erkân gözedürsin görüben ey millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [ber-ğarâr,]

ber-ğarâr itmek [2] Devamlı hale getirmek.

Gezmişem nice 'avâlim tutmadum aşlâ karar / **Ber-ğarâr idüm** yine hâlümde buldum hâlümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [ber-ğarâr idüm, -üm]

Gezmişem nice 'avâlim tutmadum aşlâ karar / **Ber-ğarâr idüm** yine hâlümde buldum hâlümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [ber-ğarâr idüm, -üm]

ber-ğarâr olmak [1] Devamlı olmak, sürekliliğe sahip olmak.

Ber-ğarâr olmaz fenâdur 'ömrü dünya mâl ü câh / Küll-i şey'e nâzır olgıl her birinden 'ibret al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [ber-ğarâr olmaz, -maz]

ber-kemâl [1] Kemâl üzere olan; kemâle ermiş.

Dem-â-dem kâm-rân olgıl kemâlün **ber-kemâl** el-hâk / Kemâlünden nice kâmilleri mest eyledi câmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [ber-kemâl,]

ber-kemâl eylemek [1] Kemale erdirmek, eksiksiz hale getirmek.

Hâzret-i Mevlâ cemâlin **ber-kemâl eyler** yine / İktizâsı üzre herkes bir me'al eyler yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [ber-kemâl eyler, -r]

ber-kemāl olmak [5] *Kemal üzere olan, kemale ermiş; mükemmel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ber-kemāl oldu gönül gerçi kemālünde senün / Lîk hayrette durur hüsni cemālünde senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 1). [ber-kemāl oldu, -dı]

ber-maḥal olmak [1] *Yer mefhumuna bağlı olmak.*

'Akl-ı kül virdi cevâbın pes müdebbirdür didi / Böyle olmayınca **olmaz** külli şey'in **ber-maḥal** (Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 3). [ber-maḥal olmaz, -maz]

ber-murâd eylemek [1] *Arzusuna kavuşturmak, dileğine eriştirmek.*

Murâduñ ârzüsü dâ'imâ hüsni-rizâñ olmuş / Saña lâyiḳ ne ise anuñ ile **ber-murâd eyle** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 5). [ber-murâd eyle,]

ber-murâd itmek [1] *Arzusunu yerine getirtmek, emeline kavuşturmak.*

Bu def'a ḥamdüme tekrâr ḥamd ḥamd itdüm / Buyurdi ḥamidi maḥmûd **ber-murâd ideyin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [ber-murâd ideyin, -e, -(y)in]

ber-murâd olmak [6] *Muradına ermek, isteğine kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî çün gele taht-ı dile sultân-ı 'ışk / **Ber-murâd olur** anuñla gelse bir an insilâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5). [ber-murâd olur, -ur]

ber-niḳâb [1] *Örtü üzere, örtülü.*

Zât-ı pākūñ muhtecibdür kibriyâdur **ber-niḳâb** / Ente sultânün 'aleynâ Rabbenâ ekşiflenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [ber-niḳâb,]

ber-pâ [1] *Ayak üzerinde, ayakta, kâim.*

Gel berü fülk-i dili şal yem-i 'ummâna yine / Bâd-bân ac ki bu âb üzre hemân **ber-pâdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [ber-pâdur, -dur]

ber-ṭaraf kıl [2] *Gidermek, ortadan kaldırmak.*

Ârzü-yı nefsüñi **kıl ber-ṭaraf** / Cennet-i tevḥîde gel âlâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3). [ber-ṭaraf kıl,]

Ezelden bî-ḥaberlerdür ebedden oldılar mebhût / Velîkin **ber-ṭaraf kılmuş** ṭarafda lâ-yezâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 3). [ber-ṭaraf kılmuş, -mış]

ber-ter olmak [1] *Daha yüksek, daha üstün olmak.*

Cân ile cânân arasına girür mi ḡayrılar / **Ber-ter olmuşdur** bizüm 'arş-ı 'alâdan bālumuz (Murâdî

Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [ber-ter olmuşdur, -mış, -dur]

ber-vech-i ḥayvân [1] *Hayvan suretli.*

Kâmil olḡıl gel kemāl öğren gel olma bî-kemāl / Bî-kemāl olanları **ber-vech-i ḥayvân** itdi Ḥaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [ber-vech-i ḥayvân,]

berekât [2] *Bereketler, ihsanlar.*

Şadıḳum şıdḳ ile Ḥaḳ şıdḳuma vîrsün **berekât** / Berekât ile virür her ne virürse derecât (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [berekât,]

Şadıḳum şıdḳ ile Ḥaḳ şıdḳuma vîrsün **berekât** / **Berekât** ile virür her ne virürse derecât (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [berekât,]

berg [2] *Yaprak.*

'Acâ'ib baḥr-ı ḳa'ında şalupdur bîḥler tâ kim / Ki her **bergi** şalup sāye nice biñ biñ ḳadar tûmâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [bergi, -i]

Şecer-i zikri diküp 'arşa-i vaḥdetde bu dem / Ol şecer **bergi** baña her birisi bir 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 1). [berki, -i]

beri [6] *Uzak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İkilükden **beriiz** nâzır-ı vâḥid çü bizüz / Bir görinür gözümüze iki dünyâda ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [beriiz, -iz]

beri olmak [7] *Uzak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücūdından **beri olalı** vechi / Heyûlâda heyûlâ oldı el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 3). [beri olalı, -alı]

berḳāsâ [1] *Şimşek gibi.*

Benven ol tâvus-ı ḳudsî kim uçam bir laḫzâda / Tûrfetü'l-'ayn içre bulur cümle **berḳāsâ** beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 5). [berḳāsâ,]

berḳ-i cemal [1] *Güzel yüzün şimşegi, şimşek gibi parlaklığı.*

Şubḫ-dem **berḳ-i cemālūñ** dilde sevdâ gösterür / Nâr-ı Mûsâya beden nâr-ı tecellâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [berḳ-i cemālūñ, -ün]

berḳ-i envâr [1] *Nurların şimşegi.*

Murâdî maḥv ider bir lem'asında 'âlemün nârin / Ne bilsün **berḳ-i envâruñ** şular kim nâra yüz tutdı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [berḳ-i envâruñ, -un]

berḳ-i ḥabîb [1] *Sevgilinin şimşegi, şimşek gibi parlak yüzü.*

Hicāb-ı dil n'ola olsa māsivā neyler / Nîkābı **berk-i ḥabībūn** kamu cināna deger (Murādî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 4). [berk-i ḥabībūn, -ün]

berk-ı muşavver [1] Resmedilmiş, tasvir edilmiş şimşek, parlaklık.

Tâb urdı cemāl âyinede **berk-ı muşavver** / Bu şüret-i dil-keş yine rāz ile nihān-dār (Murādî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [berk-ı muşavver,]

berk-i nūr [1] Nur şimşegi, ışığı.

Sırruñ pinhān iderseñ sırr ile ey müttakî / Cümleten 'ālem ser-ā-ser **berk-i nūruñdan** tola (Murādî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [berk-i nūruñdan, -un, -dan]

berk irmek [1] Şimşegin erişmesi. II Şimşek gibi hızlı, ısıtık saçan olmak.

Himemden çekmezem pāyı turup meydān-ı 'ışkından / Burāka **berk irüp** durdı hemān zav'-ı dücā oldı (Murādî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [berk irüp, -üp]

berk-i yüz [1] Yüzün şimşek gibi parıltısı.

'Ālem münevver olduğı şundandur aña kim / **Berk-i yüzüñ** şehirde tutar āfītāba yüz (Murādî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 4). [berk-i yüzüñ, -ün]

berk olmak [3] Parlamak, şimşek gibi ortaya çıkmak.

İktibās itdüm çü şems-i yārden / **Berk olan** ol lem'a-i envārdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 1). [berk olan, -an]

Dostuñ kārı müsebbeb ola çün kārumuza / **Berk olan** lem'a-i nūrı durur envārumuza (Murādî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [berk olan, -an]

Şu'ā'-ı mihri çü **berk oldı** táb-nāk oluben / Kamer ziyāsına zamm oldı táb-ver kıldı (Murādî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 4). [berk oldı, -dı]

berk urmak [21] Şimşek çakması, şimşek çakar gibi parıldamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Berk urdı ziyā çü sācid oldı / Bir dahı didi nidā "Raḥimnā" (Murādî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 2). [berk urdı, -dı]

berk-var [1] Şimşek gibi.

Çün 'urūc eyler burak-ı 'akl-ı kāmīl **berk-vār** / Saçılan bir reşhadur eşkāle bālından yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 4). [berk-vār,]

berkveş [1] Şimşek gibi.

Gülşen-i cennetde gezmiş bir burak / **Berkveş** geldi uruben sāka sāk (Murādî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [berkveş,]

berk etmek [1] Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.

Bu çeşmüm pür olaldan bakmadı bu ins ile cāna / Ḥabib ile gönül **berk itdi** 'ahd için çü peymāna

(Murādî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [berk itdi, -di]

berrāk [1] Pek parlak, temiz, şeffaf.

Berrākdur sıfıd-i da'cā sivāda merbūt / Anuñ için bulındı sevdā bu cān içinde (Murādî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [berrākdur, -dur]

berrāk etmek [1] Parlak etmek.

Añladuñ mı cümle eşyāda olan peydā nedür / Mihr ü mäh u encümi **berrāk iden** azvā nedür (Murādî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 2). [berrāk iden, -en]

berü [12] 1. Bu tarafa, bu yana, buraya.

'İşkuñ bu gönülde olahdan **berü** peydā / Tutdum yüzümi saña ben şāh-ı dil-ārā (Murādî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 1). [berü,]

Gel **berü** baş u cānı vir var ise 'ışka tākātūñ / Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā (Murādî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3). [berü,]

Harīm-i ḥazretüñe varmağa tārīk nedür / Didüm didi ki konağı **berüdedür** illā (Murādî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [berüdedür, -de, -dür]

Perdeyi aşmağda bildüñ mi nedür ma'nāya rāh / İnkişāfindan **berü** cānibde kılmaz i'tibār (Murādî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [berü,]

Tavk idelden **berü** zencir-i kaẓā gerdenümi / Bir yaña hāle çeker bir yañadan kāle çeker (Murādî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [berü,]

Tārīd idelden **berü** 'aks oldı dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri kâ'il birisi kâ'iledür (Murādî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [berü,]

Her kim ki diler añlaya kavlümi Murāduñ / Gelsün **berü** pes 'ışk ile meydāna berāber (Murādî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 5). [berü,]

Görmeyelden **berü** ben zerre cemālūñ şemsin / Oldı ey mäh karañu dil-i nā-peydāmuz (Murādî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [berü,]

Ey Murādî kelimātuñ işidelden **berü** āh / Şanma kim anı koyup özge makāl istedi dil (Murādî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 5). [berü,]

Ey gönül 'ışka düşelden **berü** ḥayrānam ben / Yār ile yār olalı 'āleme bürhānam ben (Murādî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 1). [berü,]

Biz zamān-ı ezeliden **berü** dervişlerüz / 'İşk-ı cānān ile üftāde vü dil-rişlerüz (Murādî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1). [berü,]

2.Öte, uzak.

Saña ne aşşı kılsar 'izz ü ḥaşmet cāh u māl / 'İşk-ı Mevlādan **berüsin** sen yabana at gönül (Murādî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [berüsin, -sin]

berü gelmek [38] Yaklaş, beriye gel, bu tarafa gel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cür'a-nüş itmek dilerseñ **gel berü** dīvāne ol / Gel bu varlık perdesin keşf eyle bulasın sebāt (Murâdî Dīvânî, Gazel 172, Beyit 3). [berü gel,]

berüde [1] Araplara özgü bir cins kumaş ve bu kumaştan yapılan giysi.

'İlm oldı kâbiliyyet pes muktezâ kazâdur / Hâ'il ola mı nesne kalb ola çün **berüde** (Murâdî Dīvânî, Gazel 1406, Beyit 4). [berüde,]

berzah [3] İki âlemin arası, dünya ile âhiret arası.

Şıra'tı müstakîm üzre kanâtırın kurar **berzah** / Teğâfûl eyleyimezseñ geçersin cennet ü düzah (Murâdî Dīvânî, Gazel 240, Beyit 1). [berzah,]

Berzah kodılar 'âşık için nice maħalde / Evvel kâdemi terk-i ser olmakda durur kâr (Murâdî Dīvânî, Gazel 455, Beyit 3). [berzah,]

Miyân-ı beyne vü beyni vücûdudur **berzah** / Miyân-ı cennet ü nârı sen añlama a'raf (Murâdî Dīvânî, Gazel 673, Beyit 4). [berzah,]

berzah-ı haşr [1] Ölülerin ruhlarının toplandığı yer.

Berzah-ı haşrûn tecellâsında tâb olmaz baña / Pes remîm itdi 'izâmın nice gün fersûdeler (Murâdî Dīvânî, Gazel 390, Beyit 3). [berzah-ı haşrûn, -ün]

berzah kılmak [1] İki âlemin arası kılmak.

Manzar-ı 'ayn olmağa imkâna yokdur dest-res / Haşr-ı neşri **kıldı berzah** 'âlem-i âdemlere (Murâdî Dīvânî, Gazel 1273, Beyit 2). [berzah kıldı, -dı]

berz-i eṭraf-ı arā [1] Ekilmiş olan yerin süsü.

Olur çün mûnderic her dem gönül levhinde hâletler / Zuhûr eyler mu'ammâsı **berz-i eṭraf-ı arāy** (Murâdî Dīvânî, Gazel 1490, Beyit 2). [berz-i eṭraf-ı arāy, -(y)ı]

bes [28] Yeter, yetişir, tamam, kâfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kâse-i 'ibretde âb-ı rüy-i 'âlim buldı **bes** / Oldılar ol âbdan her tayyibin ü tayyibât (Murâdî Dīvânî, Gazel 171, Beyit 2). [bes,]

bes durur [1] Yeter, yetişir.

Bes durur 'aşıklara ma'nâ yüzinden bir nişân / Ten hicâbın keşf idüp olsa nümâyân insilâh (Murâdî Dīvânî, Gazel 237, Beyit 4). [bes durur,]

besî [1] Çok, birçok.

Besî âfâkı geşt itdüm görüp bu levn-i haḍrâda / Senâ-hvânı olupdur dil aña qarada deryâda (Murâdî Dīvânî, Gazel 1301, Beyit 1). [besî,]

beslemek [1] Yetiştirmek.

Boyuñı añarım itsem eger naẓar serve / Yüzüñi fikr iderem **beslesem** gül-i ra'nâ (Murâdî Dīvânî, Gazel 112, Beyit 3). [beslesem, -se, -m]

besmele [4] Bismillâh veya bismillâhirrahmanirrahim kelâm-ı şerîfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tâ'ir-i kudsî cenâh açdı nişân **besmeledür** / Dâr-ı Haḡdur bu hemân aşl-ı hüner haṡşaladur (Murâdî Dīvânî, Gazel 431, Beyit 1). [besmeledür, -dür]

beşaret [1] Göz açıklığı, derin görüş.

Bu Murâda çü didüñ mîm-i Muḡammedle Murâd / Bizi şıdk ile şadîk eyle **beşaret** yâ Rab (Murâdî Dīvânî, Gazel 137, Beyit 5). [beşaret,]

beş [1] Beş. II Beş vakit namaz.

Âsim-i her dü-cihân oldı vü bulmadı felâh / Emrine şol ki anuñ añmaya bi'llâhi **beşi** (Murâdî Dīvânî, Gazel 1518, Beyit 4). [beşi, -i]

beşaret [3] İyi haber, müjde, muştı.

İdüp bu Murâdiye **beşaretle** telaṡṡuf / Pes kıldı işaretle anı mürşid-i ra'nâ (Murâdî Dīvânî, Gazel 83, Beyit 5). [beşaretle, -le]

Mübeşşirden işit **beşaret** sözün / Nihâyetde sen mûntehâ kıl taleb (Murâdî Dīvânî, Gazel 160, Beyit 2). [beşaret,]

Dilde ümmîd-i vişâl-i yâr olupdur mûnderic / Bu **beşaretle** hümâ-yı şâhibü'l-bâl olmuşuz (Murâdî Dīvânî, Gazel 559, Beyit 3). [beşaretle, -le]

beşaret virmek [1] Müjde vermek.

Selâm idüp selâmında **beşaret virdi** kavlinde / Yemîn ile yesârında hümâyûn itdi encâmın (Murâdî Dīvânî, Gazel 980, Beyit 2). [beşaret virdi, -di]

beşer [2] İnsan, insanoğlu.

Beşer bilmekdedür ḡayrân melekler bunda sergerdân / Benüm ol yâr ile her an 'acâ'ib gizlü hâlüm var (Murâdî Dīvânî, Gazel 307, Beyit 4). [beşer,]

Beşer didi saña ḡallâk velî oldum muşavverven / Beni ol mûnseliḡ kılmaz ebed eyledi pâyında (Murâdî Dīvânî, Gazel 1334, Beyit 3). [beşer,]

beşerîyyet [2] İnsanlık.

Libâsdur **beşerîyyet** çü rûḡ-ı bî-bedele / Sebeb o rûḡum olupdur vişâl-i cân ü dile (Murâdî Dīvânî, Gazel 1384, Beyit 1). [beşerîyyet,]

Ḥâlî' ol gel **beşerîyyetde** libâs-ı haḍrâ / Bilesin tâ melikiyyetde esâs-ı seferi (Murâdî Dīvânî, Gazel 1521, Beyit 1). [beşerîyyetde, -de]

beşîr [4] Müjdeci, müjde verici.

'An-ḡarîbi'z-zamân gelse **beşîr** / Her ne dilerse ḡadîr oldı ḡadîr (Murâdî Dīvânî, Gazel 536, Beyit 1). [beşîr,]

Ezelde ḡükmi **beşîr** üzre oldı çün ḡatî' / Beşîr irişdi nezîre nezîrdür ḡamî' (Murâdî Dīvânî, Gazel 660, Beyit 1). [beşîr,]

Ezelde hükmi beşir üze oldı çün kâtı / **Beşir** irişdi neẓire neẓirdür kâmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [beşir,]

II Hz. Muhammed.

Emr olındı pes **beşire** eyledi tebşirini / Aña da oldı haber naşş ile bālâdan fütüh (Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [beşire, -e]

beter [1] Çok fenâ, daha fenâ.

Anuñ kim olmaya başında sevdâ / Anı aña behâyinden **beterdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 3). [beterdür, -dür]

beter eylemek [1] Söz konusu durumdan daha kötü hale düşmek.

Her kim ki Murâduñ sözün almaya kulağa / Hâlini eger bilmeye dañı **beter eyle** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 5). [beter eyle,]

beyâ ey kevkeb-i himmet ne-dânem rāh-ı ez-menzil [1] Hadi gecenin yıldızı, evimin yolunu bulamıyorum.

Beyâ ey kevkeb-i himmet ne-dânem rāh-ı ez-menzil / Ki der-tārık-i şeb mārâ reh-i ürâ güzer benümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 3). [beyâ ey kevkeb-i himmet ne-dânem rāh-ı ez-menzil,]

beyan [59] Anlatma, açık ve güzel söyleme, ifade. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İlm-i hikmetden Murâdî yine kıldı bir beyân / Ol beyân ile **beyânında** beyân itse n'ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [beyânında, -i(n), -da]

beyân almak [2] Anlatma, edebî ifade etme.

Vücüdumdan **beyân almak** beyân-ı bî-nihâyetdür / Hemân ahlvâl-i pür-ma'nâ 'inâyetdür 'inâyetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [beyân almak, -mak]

Ma'ânî şerhini virdi **beyân aldı** beyânından / Delâlatını 'arz itdi gelüp bunda 'ayân elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 4). [beyân aldı, -dı]

beyân eylemek [22] Açıklamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāh-ı Hakkı didüm **beyân eyle** / Didî "Lâ taṭlubü's-sivâ ebedâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 4). [beyân eyle,]

beyân itmek [6] Bildirmek, anlatmak, söylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İlm-i hikmetden Murâdî yine kıldı bir beyân / Ol beyân ile beyânında **beyân itse** n'ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [beyân itse, -se]

beyân kılmak [4] İfade etmek, anlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İlm-i hikmetden Murâdî yine **kıldı bir beyân** / Ol beyân ile beyânında beyân itse n'ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [beyân kıldı, -dı]

beyân olmak [19] Açıklanmak, ifade edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥabbet 'âlemin gördüm ki yokdur hadd ü pâyânı / Dilüm kılmaz beyânını **beyân oldum** aña illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [beyân oldum, -du, -m]

beyâna gelmek [9] Açıklanmak, ifade edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser-mest oluben aılamadı ân u zamânı / **Gelmez o beyâna** ne kadar buldı siyâdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [beyâna gelmez, -mez]

beyânât eylemek [1] Açıklamalar yapmak , nutuk vermek .

Er iseñ 'arîf iseñ aña Murâduñ sözünü / **Eyledi** şimdi **beyânâtı** saña icmālâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 5). [beyânâtı eyledi, -ı, -dı]

beyâneş rā-nemî dānem süriş-i ḥāk [1] Başı toprakta olanın beyanını anlamıyorum.

'Ayānî mî-küned cühhāl-i bî-bāk / **Beyâneş rā-nemî dānem süriş-i ḥāk** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 4). [beyâneş rā-nemî dānem süriş-i ḥāk,]

beyân-ı beyyînât [1] Delillerin ifadesi.

Tuṭar mir'ât-ı dilde çün cemāl 'aksine âyîne / **Beyân-ı beyyînātuñdan** saña bürhân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [beyân-ı beyyînātuñdan, -un, -dan]

beyân-ı bî-'ayân olmak [2] Görülmeyen, bilinmeyen açıklama olmak.

'İyân -ı bî-beyân olmak **beyan-ı bî-'ayândur** pes / N'idersin cem' idüp cem'i çü vâhid birde şākirdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [beyan-ı bî-'ayândur, -dur]

Murâduñ şerh-i ma'nâsı **beyân-ı bî-'ayân oldı** / Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet ma'nâyı elḥamda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [beyân-ı bî-'ayân oldı, -dı]

beyân-ı bî-beyân [2] Açıklanamayan ifade, kolay açıklanamayan ifade.

Murâduñ şerhe gelmez bu beyân-ı bî-beyândur çün / **Beyân-ı bî-beyānuñdan** beyân eyler ne ḥâlsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [beyân-ı bî-beyānuñdan, -un, -dan]

Murâduñ şerhe gelmez bu **beyân-ı bî-beyândur** çün / Beyân-ı bî-beyānuñdan beyân eyler ne ḥâlsin

sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [beyân-ı bî-beyândur, -dur]

beyân-ı bî-nihâyet [2] Nihayetsiz, sonsuz anlatma.

Vücudumdan beyân almak **beyân-ı bî-nihâyetdûr** / Hemân ahvâl-i pür-ma'nâ 'inâyetdûr 'inâyetdûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1). [beyân-ı bî-nihâyetdûr, -dür]

Mürûr-ı vâhid ü hâmis çü sâdisden olur sâbi' / **Beyân-ı bî-nihâyetdûr** ne sâlisdür ne hûd râbi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [beyân-ı bî-nihâyetdûr, -dür]

beyân-ı kâ'il [1] Dile gelen açıklama.

Beyân-ı kâ'ili fikr eyledüm şerh ü beyânımda / Yakînüm hâşılın buldum yine fehm-i 'ayânımda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 1). [beyân-ı kâ'ili, -i]

beyân-ı kudsî [1] Kutsal beyan, anlatım.

'Âlimûn 'ilmidür el-hâk **beyân-ı kudsî** enfâsum / Bu 'ilmûn kâ'inâta zerresi nûr-ı mübîn olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 3). [beyân-ı kudsî,]

beyân-ı küll-i mevcûd [1] Bütün varlığın ifadesi, dile gelmesi.

Żamîr-i âfitâb-âsâya her zerre 'ayân oldu / **Beyân-ı küll-i mevcûd** ile mevcûd 'ayân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 1). [beyân-ı küll-i mevcûd,]

beyân-ı lâzım u 'â'id [1] Konuyla ilgili ve gerekli açıklama.

'Âlemûn takdîrine şâhid durur / Bir **beyân-ı lâzım u 'â'id** durur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2). [beyân-ı lâzım u 'â'id,]

beyân-ı ma'nevî [1] Duyularla sezilebilen, anlamla ilgili olan açıklama.

Bilmek isterseñ Murâdîden **beyân-ı ma'nevî** / Gel bu mirşâda kadem baş bilesin evrâdî ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [beyân-ı ma'nevî,]

beyân-ı mu'teber [1] İtibar edilecek, güven duyulacak açıklama.

Didüm 'âlem şürûhumdur beni kim şârih olmuşdur / Didî 'ibret-nümâ olduñ **beyân-ı mu'teber** göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [beyân-ı mu'teber,]

beyân-ı sır-ı mâ-evhâ [1] Allah (cc.) o anda kuluna vahyedeceğini etti (53/Necm 10) ayetinin sırrı.

Beyân-ı sır-ı mâ-evhâ hevâdan olmadı kaç'a / Egerçi kavî-i bî-hadde revende ile âyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2). [beyân-ı sır-ı mâ-evhâ,]

beyânî [2] Açıklama, anlatma, söyleme.

Didi ol müstemî' kavlüm saña bir söz diyem el-hâk / Buña çäre budur 'arz it habîbüñe **beyânîden**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 2). [beyânîden, -den]

Şerh olalı cür'asından eylemiş ahrâbî derc / Mantık-ı 'ilm-i mu'ammâdan **beyânîdur** gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [beyânîdur, -dür]

beyâz [1] Beyaz, ak. II Saf, temiz.

Beyâzı kalmadı nâmunımda bir câ / Kamu şirretle tolmışdur ser-â-pâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [beyâzı, -ı]

beyâz ü hâzr ü âl [1] Beyaz, yeşil ve kırmızı.

Kenâr-ı havz-ı rûtbetde bitüpdür veche-i 'işmet / Semer virdi nice dürlü **beyâz ü hâzr ü âlından** (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [beyâz ü hâzr ü âlından, -ın, -dan]

beyhude [1] Boş yere, boşuna.

Ser-be-ser **beyhude** gezme kıl kanâ'at rızık içün / Andan efzûn olmaz ol kassâm kim taksîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [beyhude,]

beyn [3] Ara, orta, iki şeyin ortada kalan kısmı.

Fürûğın mihr-i hikmetdür saçan 'âlemde ey mehr-rû / Miyân-ı beyñi **beyninden** burûk oldu kamu aẓvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2). [beyninden, -in, -den]

Miyân-ı beyne vü **beyni** vücûdudur berzah / Miyân-ı cennet ü nârı sen añlama a'râf (Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4). [beyni, -i]

Żiyâ-ı ẓav'ı mahv eyler eger âdemde 'âlemde / Miyân-ı beyñ **beyninden** eger berķ ura envârum (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 4). [beyninden, -in, -den]

beyn beyñ kılmak [1] Ara araya. II Eşit, müsavi olmak.

Çün **beyñ beyñ kıldı** vücûdum terâzûsın / Kıldı mübeyyen anda cemâl ü celâlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [beyñ beyñ kıldı, -dı]

beyne beyni [1] Ara ara, zaman zaman.

Her kaçan kim idesin lutf-ı himâyetlerüñi / **Beyne beyni** görünür manzaradan nâzıra câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [beyne beyni,]

beyt [1] Ev.

Haber virdi çü hüsñinden o mahbûbuñ gelüp vaşşâf / Dirilüp tavf idüp **beytini** sâcid oldılar eşnâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 1). [beytini, -i, -ni]

2. Kâbe, Beytullah.

Ka'be **beyt** ismin edâ itmekdedür tarz-ı 'aceb / Ey muşallî kutbü'l-aķtâb ile şor efrâda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [beyt,]

Tavâf eyledüm **beytümi** kaşd ile / Ki hacc oldu kim hacca olmadı yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [beytümi, -üm, -i]

beyte'l-ḥarām [1] Kabe.

Ṭavāf için konuldu zāhirā **beyte'l-ḥarām** el-ḥaḳ /
Velīkin ḳalb-i insānı muṭāf 'arş-ı mu'allāya
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 2*). [*beyte'l-ḥarām,]*

beyt-i dīl [1] Gönül evi.

Andan itdi iktibāsı cümle kandīl-i züccāc / Lem'a-i
kandīl nūrından münnevver **beyt-i dīl** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 221, Beyit 2*). [*beyt-i dīl,]*

beyt-i ḥānenūn ebvābı [1] Evin kapısı, kapıları.

Şubḥ oldı ḳalmadı eser-i zūlmet-i düccā / Nūr oldı
beyt-i ḥānenūn ebvābı hem deri (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1533, Beyit 2*). [*beyt-i ḥānenūn ebvābı, -ı]*

beyt-i ḳalb [1] Gönül evi.

Murādīnūn temennāsı girü andan temennā pes /
Ṭavāf olındı **beyt-i ḳalbı** yine Ka'be azḥāda
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1312, Beyit 5*). [*beyt-i
ḳalbı, -ı]*

**beyt-i ma'mur [1] Hz. Âdem ile yeryüzüne indirilip
Tufan'dan sonra tekrar Kâbe'nin hizasında yedinci kat
göge çıkarıldığına inanılan köşk, tapınak.**

Âsitānuñ şehā her ki ṭavāf ide senūn / **Beyt-i
ma'mur** ile ol Ka'beye mi ḳā'il durur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 425, Beyit 2*). [*beyt-i ma'mur,]*

beytū'l-ḥarām [2] Kabe.

Ka'be-i ḥaccātı ben şanur idüm **beytū'l-ḥarām** /
Bilmedüm bildüm faẓilet luṭf u iḥsānuñdadur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 334, Beyit 3*). [*beytū'l-ḥarām,]*

Ka'be-i ḥaccātı ben şanur idüm **beytū'l-ḥarām** /
Bilmedüm bildüm faẓilet luṭf ü iḥsānuñdadur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 413, Beyit 3*). [*beytū'l-ḥarām,]*

**bey' eylemek [1] Satın alma. II Aşk
alışverişi.**

Cān ü ten tarḥındadır çünki ḥisāb-ı lâ-naẓır /
Rūḥumı **bey' eyledüm** çün bulmuşam cān ü teni
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1459, Beyit 3*). [*bey'
eyledüm, -dū, -m]*

bey' ü şirā eylemek [1] Alım satım, alış veriş yapmak.

Kārumı kārumba buldum pes ḳılurven kārumı /
Eylerem bey' ü şirā çün bilürem bāzārumı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1457, Beyit 1*). [*bey' ü şirā
eylerem, -r, -em]*

**beyyi' ile'l-ḥabibi vücüdeke hüve'r-rızā [1]
Vücudunu sevgiliye bağı kıl, rıza ondadır.**

Fe'fhemü Murādī eyḳazeke'Allāhu fi'd-devām /
Beyyi' ile'l-ḥabibi vücüdeke hüve'r-rızā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 3, Beyit 5*). [*beyyi' ile'l-ḥabibi
vücüdeke hüve'r-rızā,]*

**beyyināt [12] 1. Çeşitli noktaları beyan eden
ve açıklayan.**

Luṭf-ı ḥikmet kâsesinden nüş iden āb-ı ḥayāt /
'İlm-i ūlā ile uḥrādan bilüpdür **beyyināt** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 171, Beyit 1*). [*beyyināt,]*

Gel Murādīnūn kelāmın müstemi' ol cān ile / 'Arz
ola pes ān-ı vāhid saña nice **beyyināt** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 172, Beyit 5*). [*beyyināt,]*

Neşr-i nüşūra 'arşa-i heybetde ḳā'im ol / Elvān
levm eyledi ḳudretde **beyyināt** (*Murādī Dīvānı,
Gazel 211, Beyit 2*). [*beyyināt,]*

Kābil vücüda ḳā'il olur himmet-i ricāl / Nā-ḳabile
ne fā'ide ger görse **beyyināt** (*Murādī Dīvānı,
Gazel 213, Beyit 3*). [*beyyināt,]*

Sen Murādīnūn kelāmın **beyyināt** emrinde bil /
Ġayrı ma'nā ḳılmasun ḳalbūn tefekkür el-ḥazer
(*Murādī Dīvānı, Gazel 347, Beyit 5*). [*beyyināt,]*

Beyyinātından mu'arrādur müberrā sırları / Sırr-ı
esrā seyrin itmişdür veli 'amye'l-başar (*Murādī
Dīvānı, Gazel 347, Beyit 4*). [*beyyinātından, -ı, -n,
-dan]*

Bildügüm demde baña 'ālem-i devrān didiler /
Beyyinātını hemān eyle gel iz'ān didiler (*Murādī
Dīvānı, Gazel 421, Beyit 1*). [*beyyinātını, -ı, -(n)ı
]*

Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle **beyyināt** /
Ben beni fark idüben pes münthāsın gözledüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 881, Beyit 4*). [*beyyināt,]*

Kātib-i ḳudret yazar çün her cihātūn evvelin /
Ḥikmeti añlarsañ aña **beyyinātūn** evvelin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1072, Beyit 1*). [*beyyinātūn, -uñ]*

Çün getürdi **beyyinātu** 'ālim-i 'ilm oldı pes / Oldı
sübḥāne'İlezi esrāda bir esrā yine (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1228, Beyit 4*). [*beyyinātu, -ı]*

Bu Murāduñ **beyyinātu** ḥadd ü 'adde şığmadı /
Ḳande ḳaldı kim beyāna ol gele tahrīr ile (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 5*). [*beyyinātu, -ı]*

2. Deliller, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin delilleri.

Muşarraḥ yazılmış yine **beyyināt** / Gel āyātı gör
kim odur ḳatı'at (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 34,
Beyit 1*). [*beyyināt,]*

**beyyine [7] Delil, kanıt. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)**

Rāsti bu ki şehādātı nedür **beyyinenūn** /
Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşḥūd
(*Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 4*). [*beyyinenūn,
-nün]*

beyz ü düccā [1] Beyaz ve kara.

Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm / Yād
ile yek-dil olup **beyz ü düccādan** geçelüm (*Murādī
Dīvānı, Gazel 917, Beyit 1*). [*beyz ü düccādan, -dan
]*

**beyzā [8] Çok beyaz. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu**

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olub mâhîler anda her biri bir şekl-i âherde /
Kiminüñ rengi sevdâdur kiminüñ levnidür **beyzâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [beyzâ,]

beyzâ-i dest [1] Elin beyazı, Hz. Musa'nın mucizesi.

Ben şanurdum yalunuz Mûsâdadur **beyzâ-i dest** /
Nice Fir'avnîlere şimdi yed-i beyzâ gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [beyzâ-i dest,]

beyzâ itmek [1] Beyaz etmek , sarartmak .

Ezelidür senüñ 'ışkuñla çü 'ışkum cânâ / Beni
sevdâda kara kılmaduñ **itdün beyzâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [beyzâ itdün, -dû, -n]

beyzâ vü sevda [1] Beyaz ve siyah. II Gözün beyaz ve siyah kısmı.

Beyzâ vü sevdâda gezer 'aynüm benüm gaybüm
benüm / Yâ Rab 'acebden a'cebem sır oldu bu
hâlüm benüm (Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1).
[beyzâ vü sevdâda, -da]

bezemek [2] Süslemek.

Bezendi h'vân-ı lutf ile ser-â-ser cümleten eknâf /
Varup mihmân olup mihmâna karşı anda
mihmânüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 2).
[bezendi, -di]

Sâha-i kudret **bezenmiş** aşl-ı mevcûd evvelin /
Âhîrîn ü muntehâ vü evvelin ola hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [bezenmiş, -n, -miş]

bezl eylemek [4] Harcamak, sarf etmek,
saçmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lâmi'-i şemsi ehad nûrını **bezl eyledi** dil / Kame-
râsâ anı aḥz eyledi a'lâdan dil (Murâdî Dîvânı,
Gazel 798, Beyit 3). [bezl eyledi, -di]

bezl itmek [7] Esirgemedi bol bol vermek, saçmak,
dağıtmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

'İşk ol durur ki cânını 'âşık şakınmaya / Ma'sûka
bezl idüp komaya cânını dirîğ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 668, Beyit 2). [bezl idüp, -üp]

bezl-i maḥdûr eylemek [1] Gücü yettiğince
çabalamak, çalışmak.

Bezl-i maḥdûr eylegil virmek yaraşur hâlîka /
Leyse li'l-insâni illâ mâ se'âdur sa'y gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 4). [bezl-i maḥdûr eylegil, -gil]

bezm [10] I. Meclis, dernek, divan.

Müstedâm olmak dilerseñ ma'rifet kesb eylegil /
Ma'rifet **bezm**inde gel nûş eylegil âb-ı hayât
(Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [bezm, -in, -de]

Şemâ'il **bezm**ine geldi biri şüret biri sîret / Birisi
'ayn-ı bihterdür birisi 'ayn-ı ebterdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3). [bezm, -i, -(n)e]

Mukarreb **bezm**ine vardum didüm kim aşlını
bildüm / Didiler lâ nûsellim gerçi dirler yok zamân
ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 3).
[bezm, -i, -n, -e]

Koma ayıkda özün 'ilm ile bürhân olğıl / Her cihet
bezmine gel şem'-i şebistân olğıl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 803, Beyit 3). [bezm, -ine]

Şem'-i 'aklı yakmışam **bezmümde** yârün dün gice
/ Şu'le kapdum çün anı mihr-i hüveydâ eyledüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [bezmümde,
-ü, -m, -de]

'Atıfet **bezm**inde gördüm h'vân-ı vaşlûñ ni'metin
/ Cüd u ihsânüñdan olmuş behre-ver bir nice cân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [bezm, -i, -n, -de]

Çemen **bezm**inde şâh olsa yaraşur / Tutar çün
cünbüşi şâhâne gonca (Murâdî Dîvânı, Gazel
1431, Beyit 6). [bezm, -inde]

2. Allah'ın ezelde ruhları yarattıktan sonra, "Elestü bi-Rabbiküm: Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu ve ruhların, "Bela evet, sen bizim Rabb'imizsin" diye Allah'ı tasdik ettikleri ezal meclisi.

Çün belî **bezm**inde nûş itdüm bu câm-ı 'ışkı ben /
Her belâya pes belâ didüm ki 'ışk içinde var
(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [bezm, -i, -n, -de]

Mest-i lâ-ya'kıl gezersek zâhidâ 'ayb eyleme / Tâ
belî **bezm**inden açıkdur bizüm mey-hânemüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [bezm, -in, -den]

Belî didüm belî **bezm**inde çün sen şâh-ı devrâna /
Kâbül itdüm anuñ için belâyı bu ten ü câna
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [bezm, -i, -n, -de]

bezm-i bela [3] "Bela" meclisi; ezalde ruhların toplandığı meclis.

Bezm-i belâda oldu dile ibtidâ-yı 'ışk / Başdan
ayağa kapladı cânı 'atâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı,
Gazel 702, Beyit 1). [bezm-i belâda, -da]

Bezm-i belâda 'ışkuña çün kim belâ didüm /
Gayrıya dimedüm anı illâ saña didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [bezm-i belâda, -da]

Bezm-i belâda çün kim didük belâ belâya / Biz
turmuşuz cefâya kaçmağa yokdur imkân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3). [bezm-i belâda, -da]

bezm-i cemal [1] Güzellik meclisi. II Sevgilinin yüzü.

Göñül **bezm-i cemâle** oldu tâlib / Talebden bî-
haberdür kendü râğıb (Murâdî Dîvânı, Gazel 166,
Beyit 1). [bezm-i cemâle, -e]

bezm-i elest-i mesti [1] Allah'ın ruhları yaratıp "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediği anın sarhoşluğu.

Bezm-i elest-i mestî oldur cihân-ı hestî / Gel varluğ 'âlemine bî'l-külliyen beğâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [bezm-i elest-i mestî,]

bezm-i 'ışk-ı ezeli [1] Ezeli aşkın meclisi.

Bezm-i 'ışk-ı ezeli'den nice dil ayık ola / Bir kadeh cür'ası mest eyledi cânı cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [bezm-i 'ışk-ı ezeli'den, -den]

bezm-i rûz-ı ilâhî [1] Allah'ın gününün meclisi. II Elest bezmi.

Çü bezm-i rûz-ı ilâhî'den irdi cânâ huzûr / Muhaqqak oldu ebed gelmedi beyâna huzûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 1). [bezm-i rûz-ı ilâhî'den, -den]

bezm-i 'ulâ [1] Yüce meclis.

Bugün bezm-i 'ulâda meclis itdûn hucbı kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhâr şakın olmasun ahcâbuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [bezm-i 'ulâda, -da]

bezm-i 'ışk [1] Aşk meclisi.

Bezm-i 'ışk şanmağıl kim râyegân ola saña / Tâb-ı dil var ise sende gûş idersin bir makâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 4). [bezm-i 'ışk, -ı]

bırakmak [2] Bırakmak, vazgeçmek.

Bırak dünyâyı terk-i kâr u bâr it / Ko kesret milkini vahdet gözetgil (Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [bırak,]

Dilerseñ yâr ile yâr olmağa terk eyle ağıyârı / Bırak nâmûs ile 'ârı hemân dîdârı seyr eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [bırak,]

bî-'aql [2] 1. Akılsız.

'Aceb varlığa düşdi bî-'aql olan cāhilün / Ki maşnū'a şānı' diyü eyleye ilticā (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [bî-'aql,]

Tahayyür kapladı 'âlemleri hüsn-i cemālünden / Anuñ çün zindeler bî-'aql mevt-i hūbāba düşmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [bî-'aql,]

bî-'aql kılmak [1] Akıldan mahrum kılmak.

Ma'nî cemāline niķāb urdı gelüp celāl ile / Kıldı çoğın bî-'aql vech ile bu ri'āyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3). [bî-'aql kıldı, -dı]

bî-amān [2] Acımasız, merhametsiz.

Āh elünden bî-amānsın ey felek sen bî-amān / Her zamānda kâr u kesbün oldı bu hālka jeyān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [bî-amān,]

Āh elünden bî-amānsın ey felek sen bî-amān / Her zamānda kâr u kesbün oldı bu hālka jeyān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [bî-amānsın, -sın]

bi- 'âr [1] Arsız, utanmaz.

İktiran itmez gönül bir gayr ile şuridedür / Yâr ister yâr ister yâr ile bî-'ardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 4). [bi- 'ardur, -dur]

bî-ārām [1] Rahatsız, huzursuz.

Dest-i lutfuñ yâr elindendür bize peymāne-keş / Mest olup 'uşşākı bî-ārām tā rûz-ı cezā (Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [bî-ārām,]

bî-'avn-ı vehhāb [1] Çok veren, bağışlayan Allah'ın yardımı ile.

Ey Murâdî şaña yâr oldı bî-'avn-ı vehhāb / Ebtahiyyün medeniyyün hāşimiyyün kureyşî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 5). [bi- 'avn-ı vehhāb,]

bî-'ayān [3] Belirsiz, açık olmayan, görünmeyen.

Senündür kuvvet ü şavvet senündür 'izzet u nuşret / 'İyānsın cümleye şāhā velikin bî-'ayānsın sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 3). [bî-'ayānsın, -sın]

Yâr ile şorma hālüm bir bî-'ayāndur bu / Bir gayra söylenilmez rāz-ı nihāndur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 1). [bî-'ayāndur, -dur]

'Ayānsın cümleye şāhā velikin bî-'ayānsın sen / Tūlū'-ı āfitāb-ı 'izzetūñle hayradur efkār (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 8). [bî-'ayānsın, -sın]

bî-'ayān olmak [1] Görünmez olmak, âşikâr olmamak

Gel Murâdî'nün nihānından 'ayāna rāğib ol / 'Ayna gelme bî-'ayān ol ister iseñ mūntehā (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [bî-'ayān ol,]

bî-bahā [3] 1. Paha biçilemeyecek kadar değerli.

Ġavṭa-i bahr-ı hāķīkat kıldıñ ise ey ulu / Baş üzredür kararūñ bî-bahāya dānesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [bî-bahāya, -(y)a]

2. Değersiz.

Ġam u endüh-ı dünyādan elüñ çek hāşılı yokdur / Ne deñlü māl olursa bî-bahādur āhırı elbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 4). [bî-bahādur, -dur]

Cān ü cihānı terk idene 'āşık āña di / Kendü murādını gözeden bî-bahā durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 4). [bî-bahā,]

bî-bahā olmak [1] Paha biçilemeyecek kadar değerli olmak.

Nihāyetde çün kim olupdur gönül mūntehā / Velikin ziyādile ister ola bî-bahā (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 1). [bî-bahā ola, -a]

bî-bāk [3] Korkusuz, çekinmeyen, sakınmayan.

Sen bizi yol bilmez añlayuben olma bed-gümān / Kağıt rāha dir iseñ biz dönmezüz bî-bākīyüz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [bi-bākîyüz, -(y)üz]

Tekâzâ-yı mu'arızdan nizâm-ı milk-i dîn oldu / Şühûdın zâhir itdi çün vahîd oldu varup **bî-bāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [bî-bāk,]

Çerâğ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya lezzâta / Nikâbın her nukûşun ref' idüp râfi' ola **bî-bāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2). [bî-bāk,]

bî-bāk olmak [2] Korkusuz olmak.

Metâ'-ı lâ-bahâdur bu bulardan çek elûn tâcir / Alup bir gevher-i nâ-yâbî fâriğ ol **olup bî-bāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3). [bî-bāk olup, -up]

Senûnle seyr ider dünyâyı her dem / Sen andan hâ'if ü ol **oldı bî-bāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 3). [bî-bāk oldu, -dı]

bî-başar [3] Basiretsiz, görüş gücü zayıf olan.

Şebpere añlar mı tâb-ı âfitâbuñ lezzetin / **Bî-başarlar** müşkilini sürmeler hâll eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [bî-başarlar, -lar]

Mubaşşır irdi kemâle kemâli lîk başîr / Başîre menzil olur **bî-başardadır** eknâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [bî-başardadır, -da, -dur]

Benlûgi terk eyleyen buldı vücûh ile hemân / **Bî-başardur** çeşm-i bînâ diller oldu bunda lâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [bî-başardur, -dur]

bî-başar olmak [4] 1. Bakmamak.

Yârdan bulmağa istersen eger keşf-i cemâl / Gözüñi yâre diküp gayrı yüze **bî-başar ol** (Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [bî-başar ol,]

II Basiretsiz, görüş gücü zayıf olan kişi.

Her ne kim var ise vardır 'âlem-i etvârda / **Bî-başîret** görmez anı oldu zîrâ bî-başar (Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [bî-başar oldu, -dı]

Nûr-ı leme'ân oldu taraflarda hüveydâ / Teşhîş idemez anı şu kim **bî-başar oldu** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 3). [bî-başar oldu, -dı]

Şol ki kim oldu haber gelmez haber andan ebed / Ey başîret isteyen zinhâr **olma bî-başar** (Murâdî Dîvânı, Kit'a 17, Beyit 2). [bî-başar olma, -ma]

bî-başîret [1] Gafil, basiretsiz, sağgörüsüz, insani özellikleri eksik olan.

Her ne kim var ise vardır 'âlem-i etvârda / **Bî-başîret** görmez anı oldu zîrâ bî-başar (Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2). [bî-başîret,]

bî-bedel [5] Eşsiz, benzeri olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mağz-ı hikmetden cemâli nûrını ol **bî-bedel** / Kimine pinhân ider kimine peydâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 4). [bî-bedel,]

bî-berr ü sâhil itmek [1] Denizsiz ve sahilsiz etmek. II Aşk denizinden mahrum kalmak.

Nice bir 'ummân-ı hayretde gezüp bu fûlk-i dil / Hâsılın tahmîl kıl **bî-berr ü sâhil itme** gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [bî-berr ü sâhil itme, -me]

bî-beyân [5] Dile gelmez, konuşmaz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Aceb kudret durur bu hâl 'aceb hikmet durur bu kâr / Beyân eyler seni eşyâ velîkin **bî-beyânsın** sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [bî-beyânsın, -sın]

bî-beyân olmak [1] Açıklamasız olmak, dile gelmemek.

Mekânım lâ-mekânîdür beyânım **bî-beyân olmuş** / Dem-â-dem rûtbe-i a'lâm-ı 'uzma oldu gîtdükce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 2). [bî-beyân olmuş, -mış]

bî-beyân ü bî-'ayân [1] Açıklamasız ve kapalı, gözle görülmeyen.

Gel bu varlık perdesin keşf eyle tâ kim göresin / Bir 'ayân ile mübeyyen **bî-beyân ü bî-'ayân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4). [bî-beyân ü bî-'ayân,]

bî-câh olmak [1] Makamsız olmak. II Aşğın kendisini sınırlayan herhangi bir bağ, mekanla kendini sınırlandırmayışı.

Aldanup kalma cihân zînetine **bî-câh ol** / Kâni' ol her ne ki var iki cihâna şâh ol (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 2). [bî-câh ol,]

bî-cân [1] Cansız, ruhsuz; kendini kaybetmiş, aklını yitirmiş.

Ey Murâdî degme bir kavlûñde kılma 'ışkı fâş / Müstemi' ola harâret birle **bî-cân** yahtemil (Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 5). [bî-cân,]

bî-cân eylemek [1] Cansız bırakmak.

Çün musavver eyledi taşvîrini her şüretûñ / Kimi **bî-cân eylemiş** kimini cân itmiş yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [bî-cân eylemiş, -miş]

bî-cidâl [1] Varlığı tartışmasız şekilde bilinen; Allah.

Sensin ol sultân-ı a'zam bî-vezîr ü bî-nazîr / Bî-misâl ü **bî-cidâl** ü bî-ra'yyet bî-sipâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bî-cidâl,]

bî-cidâl eylemek [1] Kavga etmemek.

Men 'aref sırrı 'Arâfât-ı vücûdumdan 'ayân / Hâcî-yi dil eylesün pîrâmeni bes **bî-cidâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [bî-cidâl eylesün, -sün]

bi-cihan [5] *Dünyası olmamak. II Allah'ın yer mefhumundan münezzeh olması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen ol sultân-ı 'âlemsin toyar na'ma ile 'âlem / Cihanı var iden sensin velikin **bi-cihansın** sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2). [bi-cihansın, -sın]

bi-çäre [8] 1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Baňa sen benden yakınsın lîk ben **bi-çäre** dil / Kıluram her dem seni şahrâda deryâda taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2). [bi-çäre,]

biçmek [1] *Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kesmek.*

Mikrâz-ı şer' akvâ iken **biçer** mecâzı / Gel derz-i şer'e vâlic oluben ol selâmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [biçer, -er]

biçmek [2] *Hasat etmek, devşirip toplamak.*

Çün fenâdur 'âkıbet dünyâ geçer / Her ne zer' eyler kişi anı **biçer** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [biçer, -er]

Hayâl-i kevnî terk eyle ne şûret zâhir ü bâtın / Ne mümkün ola **bi-çäre** aña kim çäre yüz tutdı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2). [bi-çäre,]

bi-dād [1] *Zulüm, eziyet, adaletsizlik.*

Kime feryâd ideyin senden ey **bi-dād** gönül / Olmaduñ yârûñ elinden n'ideyin şâd gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 1). [bi-dād,]

bi-dād olmak [1] *Adaletsiz olmak.*

Nice bir gafletde sen **bi-dād ol** / Şürdan bir gün çıkar şavt-ı muhib (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [bi-dād ol,]

bîdâr [1] *Uykusuz, uyumayan.*

Bir eylese envâr-ı dil eylese ikrârı / Keşf eylese **bîdârı** ru'yet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 2). [bîdârı, -ı]

bîdâr eylemek [1] *Uyandırmak II açmak.*

Açıcağ perdeyi yüzden gözi **bîdâr eyle** / Lîkin anuñ ile bir yirde görürler mi beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [bîdâr eyle,]

bîdâr itmek [1] *Uyandırmak.*

Beni hayrân iden ol rûy-i şafâdur dâ'im / Beni **bî-dâr iden** ol dîde-i ebşâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 2). [bî-dâr iden, -en]

bîdâr olmak [2] *Uyanık olmak, uykusuz kalmak.*

Görmeyelden gözüm hilâl kaşım / **Oldı** her şeb çü farkdan **bîdâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [bîdâr oldı, -dı]

Meded olduñ yetişürsin kamu dermânde / Ne 'acebdür kimine hicr ile **bîdâr olasın** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [bîdâr olasın, -a, -sın]

bidayet [4] *Başlangıç, başlama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Re'fet ü kudretde celâl ü cemâl / Oldı **bidâyetde** nihâyet bedîd (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [bidâyetde, -de]

bî'd-derecât [1] *Derece, mertebe ile.*

Çün ol Hudâ bizi kıldı refî' **bî'd-derecât** / Bizi karîb ider aña bizüm şerî' atümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 3). [bi'd-derecât,]

bî-delîl olmak [1] *Delilsiz, kanıtsız olmak.*

Ğarkâ-i bahr-ı fenâ olmağa budur çün delîl / Kim delîlün **bî-delîl olmaya** bil derd ü cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [bî-delîl olmaya, -ma, -(y)a]

bî-dîl ü cân [2] *Gönülsüz ve cansız.*

Umarum rahmetin ben **bî-dîl ü cân** / İrer 'ayyûka çün âh u figānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 2). [bî-dîl ü cân,]

Hâl-i 'uşşâkı nice fehm ide her **bî-dîl ü cân** / Şem'e yansa olara mazhêk olur pervâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [bî-dîl ü cân,]

bî-edeb [1] *Edepsiz.*

'Arz-ı mü'min hemân demi gibidür / **Bî-edeb** şanma âdemî gibidür (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1). [bî-edeb,]

bi-emr-i zü'l-celâl [1] *Celâl, ululuk sahibi Allah'ın emri ile.*

Ğâlib-i cümle hudûd olup **bi-emr-i zü'l-celâl** / Kaşd-ı maşşûd eyleyüben nuşret-i âlâdayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [bi-emr-i zü'l-celâl,]

bî-eser [5] *İzi, belirtisi olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Virdi cevâbını didi kim bilmişem seni / Añladum anı kim sözünü **bî-eser** dimiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 4). [bî-eser,]

bî-eser olmak [3] *Emaresiz, izsiz olmak.*

Bu lafz-ı ma'nî durur gerçi ara yirde bir zâhir / Kelâm olmaz tekellümden **olupdur bî-eser** elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4). [bî-eser olupdur, -up, -dur]

Eserümden eser isterseñ eger **bî-eser ol** / Nazarumdan nazar isterseñ eger bî-nazar ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 1). [bî-eser ol,]

Her kim göz açup bakdı ise ‘ayn-ı cemāle / Maḥv
oldı vücūdını koyup **bi-eser oldı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1549, Beyit 2). [bi-eser oldı, -dı]

bi-esrārihi [1] Sırrıyla.

Eyledi rüyına özinden niḳāb / Sırrına didi ki **bi-esrārihi** (Murādī Dīvānı, Gazel 1424, Beyit 2). [bi-esrārihi,]

bi-eṭvārihi [1] Tavriyla.

Ṭūr-ı tecelliyi şudur aňlayan / Eyleye tavrını **bi-eṭvārihi** (Murādī Dīvānı, Gazel 1424, Beyit 3). [bi-eṭvārihi,]

bi-gāne [4] Kayıtsız, ilgisiz; yabancı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳullāb-ı ‘iṣḳūn taḳalalı boynuma ey dilrübā / Cümle cihān ü cāndan **bi-gāneyem** ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 3). [bi-gāneyem, -(y)em]

bi-gāne-i ‘iṣḳ [1] Aşka kayıtsız, alakasız olan kimse.

Vücūdum zāhir olmadın naṣīb olmuṣdı baňa ‘iṣḳ / Çü zāhir olmuṣam şanma beni **bi-gāne-i ‘iṣḳam** (Murādī Dīvānı, Gazel 866, Beyit 6). [bi-gāne-i ‘iṣḳam, --am]

bi-gānesi olmak [1] Kayıtsız, ilgisiz, alâkasız olmak.

Kim mu‘arrādur vücūdından bulan oldur özin / Hāşa li‘llāh kim **ola** dilber anuñ **bi-gānesi** (Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 3). [bi-gānesi ola, -a]

bi-gümān [4] Şüphesiz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī bu rumūzın kim ki şerḥin eyleye / Ḳutbü’l-aḳṭab ol durur tüt dāmenini **bi-gümān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1083, Beyit 5). [bi-gümān,]

bi-ḥaber [11] Habersiz, bilgisiz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kim ḥaber-dār ise senden **bi-ḥaberdür** ol hemān / Lāldur bunda zebān-ı ‘ārifin ü atḳiyā (Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 2). [bi-ḥaberdür, -dür]

bi-ḥaber kılmak [3] Habersiz olmak, bir konu hakkında bilgisi olmamak.

Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi şahbādan / Ḥaberdür **bi-ḥaber oldı** haber bilen mu‘ammādan (Murādī Dīvānı, Gazel 983, Beyit 1). [bi-ḥaber oldı, -dı]

Bi-ḥaber olma özünden k’ey şakın ey merd-i dīn / Bu Murāduñ mantıḳın sen aňlaḡıl bürhān içün (Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 5). [bi-ḥaber olma, -ma]

Vücūda irdi vücūdum çün irdi dildāra / Ḥayāt virdi baňa līk **bi-ḥaber kıldı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1543, Beyit 2). [bi-ḥaber kıldı, -dı]

bi-ḥad [5] Hadsiz hesapsız; çok. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ref’ kıldı evc-i eflāke ḥazīz-i ḥākden / Bir faḳīr idüm baňa odur viren **bi-ḥad** ḡinā (Murādī Dīvānı, Gazel 25, Beyit 3). [bi-ḥad,]

bi-ḥad ḥisāb eylemek [1] Hadsiz hesapsız, sınırsız etmek.

İmtiyāz itdün ḳamuyı **eyledün bi-ḥad ḥisāb** / Ḥāsib olduñ gel ḥisābı seyr kıl ya ze’n-nevāl (Murādī Dīvānı, Gazel 773, Beyit 2). [bi-ḥad ḥisāb eyledün, -dün, -n]

bi-ḥadd u pāyān [1] Sınırsız ve sonsuz, uçsuz bucaksız.

Şāh-rāh-ı ‘iṣḳa düşen aña pāyān istemez / Bir ulu deryā durur **bi-ḥadd u pāyān** yüz-be-yüz (Murādī Dīvānı, Gazel 568, Beyit 4). [bi-ḥadd u pāyān,]

bi-ḥadd ü pāyān eylemek [1] Sınırsız ve sonsuz eylemek.

Ben senün ālāna şükrümi nice kılam edā / Sen baňa iḥsānuñ **bi-ḥadd ü pāyān eyledün** (Murādī Dīvānı, Gazel 725, Beyit 2). [bi-ḥadd ü pāyān eyledün, -dün, -n]

bi-ḥaḳīḳat olmak [1] Hakikatsiz, vefasız olmak.

Gel aňla Murādīnün kelāmın / Dur ḳavlüne **bi-ḥaḳīḳat olma** (Murādī Dīvānı, Gazel 1441, Beyit 5). [bi-ḥaḳīḳat olma, -ma]

bi-ḥaḳḳi [1] Hakkı için.

Cümle niyāz idüp didiler kim **bi-ḥaḳḳi** ān / Keşf it maḥabbetün bize bir iki bābını (Murādī Dīvānı, Gazel 1527, Beyit 2). [bi-ḥaḳḳi,]

“bi-ḥaḳḳi ‘arṣi ‘azīm” [1] Büyük Arş’in hakkına... [O büyük arşin Rabbidir. (9/Tevbe 129; 23/Müminun 86; 27/Neml 23, 26)].

Ey Murādī **“bi-ḥaḳḳi ‘arṣi ‘azīm”** / İnne-me’l-‘ilmü kâne fihi bimā (Murādī Dīvānı, Gazel 92, Beyit 5). [“bi-ḥaḳḳi ‘arṣi ‘azīm”,]

bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb [1] Sevgilinin nurunun hakkı için.

Yā ilāhī **bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb** / Rū’yet-i vechün eyle bize naṣīb (Murādī Dīvānı, Gazel 153, Beyit 1). [bi-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḥabīb,]

bi-ḥamdī’llah [10] Allah’a şükür olsun, Allah’ın yardımıyla. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vişālün milk-i zībāsını feth itdüm **bi-ḥamdī’llah** / İḥāta eyledi her cānibini ser-te-ser fursat (Murādī Dīvānı, Gazel 185, Beyit 3). [bi-ḥamdī’llah,]

bī-ḥamdi'llāhi ve 'l-minne [5] *Hamd ve minnet ancak Allah'adır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne kemāle āşināyam ben / Ne deñlü var ise 'ālem kāmuya pādişāyam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 1). [bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne,]

bī-ḥamiyyet [1] Utanmaz.

Cāndan yār olmayan bāzār-ı 'ışkı bilmedi / **Bī-ḥamiyyetdür** hemān taqlid ile alur şatar (Murādī Dīvānı, Gazel 323, Beyit 3). [bī-ḥamiyyetdür, -dür]

bihār [4] Denizler.

Her ne kim vardur 'uyūn ile **bihār** enhārdan / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı başdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 2). [bihār,]

Dünyāda her ne kim var 'ayn u **bihār** u enhār / Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 6). [bihār,]

II Aşk denizi, vahdet.

Ol **bihāruñ** kaṭresi her biri bir merd-i güzīn / Öldiler çağırıldılar cümle belī āşkār (Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 3). [bihāruñ,]

Murāduñ 'ayn-ı vahdetde iki yanı berāberdür / Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş **bihārumda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 5). [bihārumda, -um, -da]

bihār-ı feragat [1] Feragat denizi.

Fülk-i vücūdı saldı **bihār-ı ferāgata** / Lü'lüdüñ añağıl yem-i 'irfāna insilāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 239, Beyit 4). [bihār-ı ferāgata, -a]

bī-ḥarf [1] Harfsiz.

Şimāḥ olmadı aşvāta semī'-i ḥarf **bī-ḥarfin** / Ne kılsun sāmī'i her dem semī' oldı semī' nādan (Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 4). [bī-ḥarfin, -in]

biḥās [1] Konuşulan, sözü edilen.

Murādī 'ilm-i hüveydādur egerçi **biḥās** / Açar kemāl ile her laḥza bir cemāl-i vücūd (Murādī Dīvānı, Gazel 261, Beyit 5). [biḥās,]

biḥās eylemek [1] Bahsini etmek, hakkında konuşmak.

Her ne deñlü **eylerem** 'allāmeler ile **biḥās** / Cümleñüñ oldı cevābı el-vedūd el-vedūd (Murādī Dīvānı, Gazel 243, Beyit 3). [biḥās eylerem, -r, -em]

biḥās olmak [2] Bahsini etmek, hakkında konuşmak.

Mū-be-mū bir mū cihl yaruben **olındı biḥās** / Hüsniñi şerh itmediler kaldılar evlā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1253, Beyit 2). [biḥās olındı, -ın, -dı]

'Ömr-i sermedde egerçi **olnır** nice **biḥās** / Tıynet-i pākūñi pāk eyle hemān dünyāda (Murādī

Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 2). [biḥās olnır, -ın, -ur]

biḥās olmak [1] Şüphelenmek.

Nice nice yirde olur ol vücūdundan biḥās / Bu vücūdumı ayırma toğrıdan yā müsteğās (Murādī Dīvānı, Gazel 217, Beyit 1). [biḥās olur, -ur]

bī-hemtā [1] Eşsiz, benzersiz.

Şūreti bī-misl ü **bī-hemtāda** zākir kudreti / Kudreti teşhīş iderseñ anılayasın ḥikmeti (Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 1). [bī-hemtāda, -da]

bī-hemtā kılmak [1] Eşi benzeri olmamak.

Ey Murādī işi işle işleme şaḳın / Dā'imā aña duruş kārūñı **bī-hemtā kı** (Murādī Dīvānı, Gazel 795, Beyit 5). [bī-hemtā kı,]

bī-ḥicāb [2] Perdesiz, örtüsüz, açık bir şekilde.

Cevāb eylerseñ ey rūḥum şimāḥ-ı cāna remz eyle / Leziz olmaz velikin **bī-ḥicāb** ile durur lezzāt (Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 2). [bī-ḥicāb,]

Ḳādir olmaz mı seni seyr eyleye dil **bī-ḥicāb** / Mihribānum gayret ile oluruz şad-pāre biz (Murādī Dīvānı, Gazel 564, Beyit 4). [bī-ḥicāb,]

bī-ḥicāb ü bī-nikāb olmak [1] Perdesiz, örtüsüz, engelsiz olmak. II Masivadan kurtulmak.

Ref iderse ger ḥicābuñ gözle gel / **Bī-ḥicāb ü bī-nikāb olduñsa** ḥānum gel berü (Murādī Dīvānı, Gazel 1195, Beyit 2). [bī-ḥicāb ü bī-nikāb olduñsa, -du, -n, -sa]

bī-ḥisāb [1] Hesaba gelmez, sayısız, pek çok.

Ṭā'ir-i ḳudsam çü men bülbul-i ḳudsī menem / Ecnihadur **bī-ḥisāb** her yaña tayyār men (Murādī Dīvānı, Gazel 1153, Beyit 3). [bī-ḥisāb,]

bīḥler şalmak [1] Kök salmak.

'Acā'ib baḥr-ı ḳa'ında **şalupdur bīḥler** tā kim / Ki her bergi şalup sāye nice biñ biñ kadar tūmār (Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 3). [bīḥler şalupdur, -ler-up, -dur]

bihter [7] Daha iyi, pek iyi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İyān -ı bī-'ayānuñdan geçerseñ bā-'ayān olduñ / Bu ma'nāyı bilen kimse iki 'ālemde **bihterdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 3). [bihterdür, -dür]

bihter olmak [2] Daha iyi olmak.

Nāmuñı terk itmeyince lāyık-ı nām olıma / **Bihter olmak** ister iseñ olma bihterden ırağ (Murādī Dīvānı, Gazel 663, Beyit 3). [bihter olmak, -mak]

Didüm kim anda yā hādī hidāyet eyle her rāha / Dinildi server olduñ **bihter olduñ** cümle bihterden

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 3). [bihter olduñ, -du, -n]

bî-hûde [2] Beyhude, boşuna.

Muktedâ-yı 'âlem oldur kim sebak senden ala /
Yohsa anı n'eylerüz **bî-hûde** kıla ceyb-i çāk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 3). [bî-hûde,]

'Ayb eylemeñüz dōstlar **bî-hûde** söylerse Murâd /
Çün kim taşā deryā-yı 'ışk şanmañ ki fikr u hūş
idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5). [bî-hûde,]

bî-hûruf [1] Harfsiz.

Sem'e irse **bî-hûruf** ey merd-i dānā aşl-ı harf / Her
vakāyi' kim zuhûr eyler mu'ammāsındadır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [bî-hûruf,]

bî-hūş [1] Akli başında olmayan, kendinden
geçmiş.

Bu Murâdî nūş idenler cür'asından kaşresin /
Yatdılar ser-mest olup **bî-hūş** tā rûz-ı cezā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [bî-hūş,]

bî-hūş olmak [1] Kendinden geçmek, kendini
kaybetmek.

Bāde-i 'ışkından ol şeh toldurupdur bir kadeh /
Cür'asın nūş eyleyen **bî-hūş olur** esrār ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [bî-hūş olur, -ur]

bî-hüner olmak [1] Hünerden, marifetten
yoksun olmak.

'İlm-i ezeldür okınan cümle kütübde / İzhar
idemez lîk cihān **bî-hüner oldı** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1549, Beyit 4). [bî-hüner oldı, -dı]

bî-iztırār [1] Mecbur olmadan, isteyerek.

Bulsa dil mi'râcını muhtār ile **bî-iztırār** / Muhtarib
olmasa Mansûr ölmez dār ile (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1237, Beyit 3). [bî-iztırār,]

bî-ihtiyār olmak [1] Elinde olmayarak,
istemsiz bir biçimde herhangi bir olay ya da
durumu gerçekleştirmek.

Merd ol durur kim bu Murâduñ fehm ide güftārını /
Kılmañ 'uyübına nazar **bî-ihtiyār oldı** yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 5). [bî-ihtiyār
oldı, -dı]

bî-imbān [1] İmkansız, mümkün olmayan.

Lāhik olmayınca mihrūñ pertevi zerrāta pes / Zāhir
olmaz dīde-i nāsa bu **bî-imbāndur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 374, Beyit 4). [bî-imbāndur, -dur]

bî-in ü ān [1] Bu ve o'dan münezzeh olan. II
Her şeyden münezzeh olan Allah.

Zamān ile mekānuñ hālîkı **bî-in ü ānsın** sen /
Mekān senden tolu yā Rab velikin bî-mekānsın sen
(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 2). [bî-in ü
ānsın, -sın]

bî-itā'at olmak [1] Asi olmak, itaat etmemek.

Mağrūr-ı serîr-i şihhat olma / Bil Rabbūñi **bî-itā'at
olma** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 1). [bî-
itā'at olma, -ma]

bî-kāl u kıl [1] Dedikodusuz.

Eylüğe irmez kişi sen bellü bil / Virmez ise
sevdüğün **bî-kāl u kıl** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2,
Beyit 3). [bî-kāl u kıl,]

bî-kām itmek [1] İsteksiz olmak, gönülden
arzulamamak.

Mu'arrāda mu'allādur niķāb iden özin veche /
Vücühından haber bilen **ider bî-kām** her kāmın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [bî-kām ider,
-er]

bî-kār [2] Avare, herhangi bir meşguliyeti
olmayan, işsiz, başıboş.

Her nefes çıkmaya yār 'ışkı anuñ kalbinden /
Yārdan gayrıdan ol kārına **bî-kār** gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [bî-kār,]

Her ne kim vardur 'uyün ile bihār enhārdan /
Bendedür bu cümle evlādum **bî-kārı** başdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [bî-kārı, -ı]

bî-karār eylemek [1] Kararsız kılmak,
huzursuz etmek.

Sāha-i kudretde cevlan üzredür aşl-ı şuhūd /
Münkirini ğāfilini eylemişdür **bî-karār** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [bî-karār eylemişdür,
-miş, -dür]

bî-karār olmak [3] Durmamak, sabit kalmamak,
sürekli dönüp durmak. || Kararsız, huzursuz olmak.

Karār idüp makarrında karār itdi karār ile / Karārın
bulmayanlar **bî-karār olup** gezer etrāf (Murâdî
Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [bî-karār olup, -up]

Eger ister iseñ uğramayasın bir hātara / Kimseye
kılma hātā kaşdını sen **bî-karār ol** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 791, Beyit 4). [bî-karār ol,]

Çün matla'-ı mihrinden ol meh āşkār oldı yine /
Tākatı kalur tābına dil **bî-karār oldı** yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1). [bî-karār oldı, -dı]

bî-keder olmak [1] Kedersiz olmak. II
Dünyevi dertlerden azat olmak.

Aç gönül āyinesin jeng-i sivādan her dem /
Görmege rüy-i habibi yūri var **bî-keder ol**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [bî-keder ol,
]

bî-kemāl [1] Olgun olmayan.

Kāmil olgıl gel kemāl öğren gel olma bî-kemāl /
Bî-kemāl olanları ber-vech-i hayvān itdi Hāk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [bî-kemāl,]

bî-kemāl olmak [1] Kemal, olgunluk sahibi olmama.

Kāmil olgıl gel kemāl öğren gel olma bî-kemāl /
Bî-kemāl olanları ber-vech-i hayvān itdi Hāk

(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [bî-kemâl olma, -ma]

bî-kenâr [1] Engin, uçsuz bucaksız.

Bu Murâdî merd idelden âhırın yâd itmedük / **Bî-kenâr** u bî-nihâye ulu deryâ ol didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5). [bî-kenâr,]

bî-kenâr ü bî-nihâye [1] Kenarsız ve sınırsız.

Ey Murâdî 'ilmüne yokdur senün hadd ü kenâr / **Bî-kenâr ü bî-nihâye** özge deryâdur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 5). [bî-kenâr ü bî-nihâye,]

bî-kerân [2] Sınırsız, uçsuz bucaksız.

Gerçi Murâduñ dili baħr durur **bî-kerân** / Başı anuñ 'arşda ayağı deryâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [bî-kerân,]

Zevrak-ı dil açdı çün kim bād-bân / **Bî-kerân** bir bahre olmışdur revân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 1). [bî-kerân,]

bî-kes [1] Kimsesiz, zavallı, yalnız.

'Înâyet eylegil yâ Rab ğarîbem **bî-kesem** yâ Rab / Baña bu derd ü bu miħnet nedendür bilmezem bilsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 2). [bî-kesem, -em]

bî-kes olmak [1] Kimsesiz kalmak.

Kimseñ olmasun Murâdî dü-cihânda **bî-kes ol** / Hâk te'âlâ ğazretinden ülfet eyle ârzü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 5). [bî-kes ol,]

bî-keyf [1] İsteğe bağlı olmadan.

Keyfenün emrinde **bî-keyf** oldı çün sırr-ı Hudâ / Emrini "kün" kıldı künden oldı pes nûr-ı hüda (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [bî-keyf,]

bî-küllî [1] Hep, bütün, tamamıyla.

Bî-küllî mäsivâdan fâriğam Hâkdur baña matlab / N'iderven ben Murâdî ğayrıyı dîvâna-i 'ışkam (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [bî-küllî,]

bildür [24] Bildirmek, habardar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Merd oldı gelüp çü merd-i merdân / **Bildürdi** nedür rumûz-ı fıtrat (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3). [bildürdi, -di]

biledmek [1] Bildirmek, öğretmek.

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu mes'eledür / Levh-i maħfûzda meşûr-ı kitâbı **biledür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 1). [biledür, -ür]

bilmek [956] Bilgi sahibi olmak, anlamak.

Sür pâyına Murâdî yüzünü Muħammedün / Sensin anı **bilen** viren oldur seni aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 5). [bilen, -en]

bilen bilür [1] Daha önce deneyip bilgisi olanın bilmesi.

Geldi Murâdî 'âleme âdem kanı başır / Anı **bilen bilür** ki nedür sırr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [bilen bilür, -ür]

bilmegi bilmemek [1] Bildiği her şeyi, nefisini bilmez olmak, unutmak.

Râhına reh-ber eylemiş bedraķe-i hidâyeti / **Bilmegi bilmemek** dimiş şârih-i ders ü faşl u bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 2). [bilmegi bilmemek,]

bilmez [1] Bilgisiz, cahil.

Rumûz aħvâlini şorma ğazer kıl **bilmeze** hergiz / Hısâb-ı ebcedi kim bilmedi bilmez mu'ammâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 2). [bilmeze, -e]

bilmezlenmek [2] Bilmezlikten gelmek, bilmez görünmek.

Mis misin yâ sîm ü zer **bilmezlenüp** görme seni / Gel berü şarrâf-ı dehrüz cevherün ğakkâkiyüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [bilmezlenüp, -üp]

Cân ğükmini virelden nefħadan **bilmezlenür** / Anuñ içün evvelini 'add ider tekrârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [bilmezlenür, -ür]

bilmezlüg [3] Bilmemek, bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmamak.

Câm-ı Sikender n'eylesün İskender oldı cām çün / **Bilmezlüğünden** eylemiş bunca ğakkîme iktidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [bilmezlüğünden, -in, -den]

Bilmezem **bilmezlüğüm** ma'zûr tut ey muħterem / Bu meseldür girmez imiş dost dostı kanına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 2). [bilmezlüğüm, -üm]

Cihâna şöyle aldandun ki fikre gelmez 'uķbâ hiç / Düşürdün başuñı **bilmezlüg** ile anca ğavgâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [bilmezlüg,]

bilmiş olmak [29] Haberin olsun, iyi bil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşk ile bir yirde 'âr olmaz ğabîbüm **bilmiş ol** / Âb ile bir kâsede tev'âm olamaz nâr güc (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [bilmiş ol,]

bil bağlamak [1] (Deyim) Birisinin yardımcı olacağına inanmak, güvenmek.

Ğulluğa **bil bağlayuben** kılmayanlar cân ile / Bil ğakkâkat anları kim emr-i sultân bilmedi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 2). [bil bağlayuben, - (y)uben]

bilâd [2] Şehirler.

Elviye-i naşr ile feth olunup çün **bilâd** / Pes bu sebebdan durur cân ile dil oldı şâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 1). [bilâd,]

Feth olındı çü emr-i Hâkla **bilâd** / Cümleten oldılar gönülden şâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 1*). [*bilâd,]*

bilâ-ḥarf [1] *Harfsiz, harf olmadan.*

Bilâ-ḥarfın nedür kâli gel imdi aña ma'nâyı / Murâdî buldı aqşâyı çü söyler dem-be-dem Allâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5*). [*bilâ-ḥarfın, -in]*

bilâ-şarîḳ [1] *Hırsızlık olmadan.*

Bilâ- şarîḳ n'ider fânî gel imdi aña ma'nâyı / Murâdî buldu aqşâyı çü söyler dem-be-dem Allâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5*). [*bilâ- şarîḳ,]*

bi'l-'aḳli yâ murâdî fe'fhem bi-haḳḳi mevlâ fi-bu'dike ḥayâlâ fi-ḳalbike 'ayânâ [1] *Ey Muradî, Mevla ḥaḳḳı için hayalinde uzak ve kalbinde ayan olanı akılla bil.*

Bi'l-'aḳli yâ Murâdî fe'fhem bi-haḳḳi Mevlâ / Fi-bu'dike ḥayâlâ fi-ḳalbike 'ayânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 5*). [*bi'l-'aḳli yâ murâdî fe'fhem bi-haḳḳi mevlâ fi-bu'dike ḥayâlâ fi-ḳalbike 'ayânâ,]*

bi-l-başar [1] *Göz ile.*

Hâḳḳı taḥḳîḳ itmede gerçi başâyir bi-l-başar / Lîḳ ḳaldur perde-i 'aynuñda zâhîr mâverâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3*). [*bi-l-başar,]*

bile [7] *Da, de, dahi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Firâḳa ağlayan oldur ḥarâm eyleyüben ḥvâbı / Gönülle bile pür-ḡamdur cemâlî gözleyen gözler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4*). [*bile,]*

bi'l-eḥad [1] *Allah'ın birliği ile.*

Ey cemâl-i lâ-yezâliden münevver bi'l-eḥad / Aḥmed-i muḥtâr-ı tavrın mîm ü dâl añlar bu gün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 4*). [*bi'l-eḥad,]*

bi'l-esbâb [1] *Sebepler ile.*

Necât oldı taḥiyyâta sebep aşlında bi'l-esbâb / Anuñ için sebebdür bu sebebden 'avn-ı ḡufrânî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3*). [*bi'l-esbâb,]*

bi'l-evḳât [1] *Zamanla.*

Gel Murâduñ mantıḳın güş eyle ey şâhib-kemâl / Vaḳtüne ḥâzır olursañ vaḳti bi'l-evḳât ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 5*). [*bi'l-evḳât,]*

bi'l-ibtidâ [1] *Başlangıcından, başından .*

Ey Murâdî gel ḥicâb-ı benlûḡi terk eyle var / Sen anuñsın ol senüñ bi'l-ibtidâ fi'l-intihâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5*). [*bi'l-ibtidâ,]*

bi'l-iḥlâş [1] *Samimiyetle, gönülden.*

Ger dilerseñ vücûdı bi'l-iḥlâş / Sen vücûduñdan it özüñi ḥalâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1*). [*bi'l-iḥlâş,]*

bî-lisân [3] *Dilsiz, sözsüz.*

'Alem-i ḡayrettedür cümle 'uḳûl / Bî-lisân ü bî-lisân ü bî-lisân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3*). [*bî-lisân,]*

'Alem-i ḡayrettedür cümle 'uḳûl / Bî-lisân ü bî-lisân ü bî-lisân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3*). [*bî-lisân,]*

'Alem-i ḡayrettedür cümle 'uḳûl / Bî-lisân ü bî-lisân ü bî-lisân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 3*). [*bî-lisân,]*

bi'l-ittifâḳ [1] *Beraberce, oy birliğiyle.*

Kâf u nûnı zâhirâ kıldı sebep bi'l-ittifâḳ / Lîḳ ma'nâ añlanılmayınca olmaz 'uḳde ḥal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 2*). [*bi'l-ittifâḳ,]*

bi'l-kemâl [1] *Kemâl ile, mükemmel şekilde.*

İzhâr-ı ḳudret ḳılmaḡ için rūḥı mir'ât eylemiş / Tâ göstere 'ayn-ı kemâlin bi'l-kemâl ve'l-kerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3*). [*bi'l-kemâl,]*

bî'l-külliyen [1] *Tamamen.*

Bezm-i elest-i mestî oldur cihân-ı hestî / Gel varluḡ 'âlemine bî'l-külliyen bekâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3*). [*bî'l-külliyen,]*

bi'llâh / bi'llahi [36] *"Allah için, Allah ḥaḳḳı için" anlamında bir yemin sözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Len tenâlû'l-birr" remzin bilmeyen şol câhile / Eylemez bi'llahi aña maḡfîret ḡufrân aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4*). [*bi'llahi,]*

bîm itmek [1] *Korkmak.*

Mu'cizâtundan ḥabîbüñ buldı bulduḡın Murâd / Anuñ için yanına cehhâl gelmez bîm ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5*). [*bîm ider, -er]*

bî-ma'nâ olmak [1] *Anlamsız olmak, anlamı olmayan.*

Eger ma'nî dilerseñ sen mu'ayyen aña ma'nâdan / Ne ma'na bil ki bî-ma'nâ olupdur hep "ulû'l-elbâb" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4*). [*bî-ma'nâ olupdur, -up, -dur]*

bî-ma'rîfet olmak [1] *Marifetsiz, basiretsiz olmak.*

Furşatı fevt eyleme bî-ma'rîfet olma yûri / Bir gün ola kim siruñ ola türâb içre kedû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3*). [*bî-ma'rîfet olma, -ma]*

bî-mecâl [2] *Halsiz, tákatsiz, zayıf.*

Zemzem-i eşküm firākuñda cihānı kıldı seyl / Zemzeme kıl nāka-i dil kıldı yolda **bi-mecāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 2). [bi-mecāl,]

İştıyākum hādde gelmez **bi-mecāl itdūñ** beni / Yanuñ varınca her hālümde hāl itdūñ beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1463, Beyit 1). [bi-mecāl itdūñ, -dū, -n]

bi-mekān [3] Mekānsız; mekānı olmayan, kendisine bir mekān tayin edilemeyen; mekāndan münezzeh.

Ger temennāda huzūrum hāzır olsa **bi-mekān** / Lem‘alar mahv ola mekşūf olsa ger bir zerre lem‘ (Murādī Dīvānı, Gazel 658, Beyit 4). [bi-mekān,]

Mekān senden tolu yā Rab velīkin **bi-mekānsın** sen / Vücūduñla zamān memlū velīkīn bī-zamānsın sen (Murādī Dīvānı, Gazel 1001, Beyit 1). [bi-mekānsın, -sın]

Zamān ile mekānuñ hālīkı bī-ñ ü ānsın sen / Mekān senden tolu yā Rab velīkin **bi-mekānsın** sen (Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 2). [bi-mekānsın, -sın]

bi-melāmet [1] Ayıplamama, kınamama.

Cān virüp alursañ ‘ışkı şatun / Ersin dü-cihānda **bi-melāmet** (Murādī Dīvānı, Gazel 209, Beyit 3). [bi-melāmet,]

bi-melāmet olmak [1] Ayıplamamak, kınamamak.

Hāk sevmedi zū‘l-ferāh olanı / Añ mevtüñi **bi-melāmet olma** (Murādī Dīvānı, Gazel 1441, Beyit 3). [bi-melāmet olma, -ma]

bi-mesel olmak [1] Benzersiz olmak.

Bahr-ı ‘ulūm içre şol kimse **ola bi-mesel** / Çün ala bundan sebak cemal olur bī-riyā (Murādī Dīvānı, Gazel 117, Beyit 4). [bi-mesel ola, -a]

bi-misāl [5] Dengi ve eşi olmayan Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rūy-i bī-hemtāya kılmış çün celālinden niķāb / **Bi-misāl**in kibriyasıdır kılan yine hicāb (Murādī Dīvānı, Gazel 129, Beyit 1). [bi-misāl, -in]

bi-misāl ü bī-raķam [1] Benzersiz ve yazısız, işaretli.

Ma‘rifet levh-i dilūñ erkāmı olmış gerçi kim / **Bi-misāl ü bī-raķamdur** dā‘imā inşādudur (Murādī Dīvānı, Gazel 377, Beyit 3). [bi-misāl ü bī-raķamdur, -dur]

bi-misl [2] Benzersiz, eşi benzeri olmayan.

Geldi Murādī ‘ālem-i rūh-ı misāle çün / **Bi-misl** ü bī-misāl müşāhid anı zamān (Murādī Dīvānı, Gazel 1137, Beyit 5). [bi-misl,]

Şūreti **bi-misl** ü bī-hemtāda zākir kudreti / Kudreti teşhīş iderseñ aňlayasın hikmeti (Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 1). [bi-misl,]

bi-muķābā [1] Çekinmeden, sakınmadan, korkmadan.

Qıyās-ı ehldür bu **bi-muķābā** / Ki mübdī‘de bilür a‘lāda peydā (Murādī Dīvānı, Mesnevi 7, Beyit 2). [bi-muķābā,]

bi-muķāl olmak [1] Mümkün olmak.

Ey Murādī dāne-i ģardal degildür mümkināt / ‘Aynūñ ammā cemāle **bi-muķāl olmak** neden (Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 5). [bi-muķāl olmak, -mak, -]

biñ [53] Bin, pek çok. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün keşf idesin baña cemālūñ keremūñden / Şükrāne için bir de kılam **biñ** nefes ihyā (Murādī Dīvānı, Gazel 85, Beyit 3). [biñ,]

biñ ayak bir ayak üstinde tırmak [1] Çok kalabalık olmak, adım atacak yer olmamak.

Nefħa-i kübrāda çün ser kıldura hāş ile ‘ām / **Biñ ayak bir ayak üstinde tırup** tuta kıyām (Murādī Dīvānı, Gazel 882, Beyit 1). [biñ ayak bir ayak üstinde tırup, -up]

biñ biñ [13] Binlerce, pek çok. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī merd olup merdāne depret kendüñi / Nice **biñ biñ** merdi alasın elüñ ardına tā (Murādī Dīvānı, Gazel 23, Beyit 5). [biñ biñ,]

biñ cān [1] Bin can.

Gel hicāb-ı hicrūni şakķ eyle ey şāhib-cemāl / Mihr-i vaşluñ lem‘asınuñ zerresi **biñ cānadur** (Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 2). [biñ cānadur, -a, -dur]

biñ cān ķurbān [1] Bin canı dahi olsa kurban, feda etmek.

Söyledüm ‘ışkı tārīķin ba‘zı ehl-i zāra ben / Bir kelāmı virdiler **biñ cān ķurbān** ‘ışķına (Murādī Dīvānı, Gazel 1226, Beyit 5). [biñ cān ķurbān,]

biñde bir [4] Binde bir. II Çok az. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murāduñ sözlerin şerħ itmeye **biñde birin** / Nice biñ gelse ulū‘l-elbāb elbāb üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1098, Beyit 5). [biñde birin,]

biñde birin itmek [1] Çok azını, binde birini yapmak.

İdemez **biñde birin** şerħ-i fem-i ķā‘il-i mā / Laħazāt ile göreydi bize ikrām-ı ni‘am (Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 3). [biñde birin idemez, -e, -mez]

biñ def‘a [3] Bin kez, pek çok defa.

Mu'ayyen ibtidâsıdır nihâyetde kim esbakdur / Nihâyet bulmaz **biñ def'a** kılsun âşinâ ilhâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 4). [biñ def'a,]

Güş-ı hûşa ki Murâduñ kelimâtın alasin / Göresin her natakında nice **biñ def'ada** sūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5). [biñ def'ada, -da]

Kāni' olmaz Murâdî oldı bülend / Demde **biñ def'a** olsa hâşü'l-hâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5). [biñ def'a,]

biñ dem [2] Bin an, uzun süre, hâl.

Ya Rabbi ne 'âlemdür ismüm benüm âdemdür / Bu yirde nice **biñ dem** bir lahza vü bir demdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [biñ dem,]

Mā-i demden dem idüp her demde **biñ dem** buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür aşliyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4). [biñ dem,]

biñ dürlü [3] Bir türlü, bin çeşit.

Kıl nazar her dem cihân **biñ dürlü** hâlet gösterür / Kimine şādî kimisine melâlet gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [biñ dürlü,]

Peydâ çü sensin 'âleme ey zâhirül-vücūd / **Biñ dürlü** gösterüp yâ bu peydâ neden gelür (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [biñ dürlü,]

Mağz-ı haqîkat oldı mağfûz-ı levh-i kalbûn / Her nokta-i kelâma **biñ dürlü** hikmetün var (Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 2). [biñ dürlü,]

biñ kerre [2] Bin defa, pek çok.

Hicr ile var olmadan ey dil saña **biñ kerre** yeg / Ol habîbûn rāh-ı 'ışkında fenâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 3). [biñ kerre,]

Sakayhüm şerbetin **biñ kerre** virse kanamaz 'aşık / Eger olmasa âb-ı nutfî kıldı helâkeyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [biñ kerre,]

biñ olmak [1] Bin tane, binlerce olmak.

Hudānuñ hikmetine 'aql ü idrāk / İrişmez **biñ olursa** cüst ü çālāk (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 7). [biñ olursa, -ur, -sa]

bina [7] 1. Bina, yapı. 2. Yapı yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İmādü'd-dîn olur şol kim tuta şer'ün 'amūdından / **Binā** muhkem ola dirseñ esās olsun aña tātāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [binā,]

binā-yı cism [2] Varlık binası.

Cān ile cān eylesün Hakkā senāyile sipās / Kim **binā-yı cisme** urmuş mağz-ı hikmetle esās (Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 1). [binā-yı cisme, -e]

Çerh-i a'lādan **binā-yı cismümi** kıldı yüce / Çün mu'ammer eyledi bildüm nedür mi'mārumı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [binā-yı cismümi, -üm, -i]

binā-yı devlet [1] 1. Saltanat binası. 2. mutluluk sarayı.

Binā-yı kaşr-ı 'izzet eyledi şol merd-i muqbil kim / **Binā-yı devleti** bennā-yı devletle mu'ammerdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [binā-yı devleti, -i]

binā-yı ibn-i âdem [1] İnsanoğlunun bedeni, varlığı, yapısı.

Binā-yı ibn-i âdem muhtelifdür çün esāsında / Binā hedm olmasun dirseñ bināsın gör bināsında (Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [binā-yı ibn-i âdem,]

binā-yı kaşr-ı 'izzet eylemek [1] İzzet köşkünü bina etmek, kurmak.

Binā-yı kaşr-ı 'izzet eyledi şol merd-i muqbil kim / Binā-yı devleti bennā-yı devletle mu'ammerdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3). [binā-yı kaşr-ı 'izzet eyledi, -di]

binā-yı lâ-yezālî [2] Zevâl bulmayan binā, bitimsiz yapı.

İnbi'âc oldukça arz ile semā fi'l-intihā / Pes **binā-yı lâ-yezāliden** kılındı ibtidā (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [binā-yı lâ-yezāliden, -den]

Mu'ammerdür gönül şehri **binā-yı lâ-yezāliden** / Nidā eyler anuñ ehli nidā-yı zü't-te'āliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [binā-yı lâ-yezāliden, -den]

binā-yı şer' [1] Şeriat binası, yapısı.

Şakın **binā-yı şer'den** koparmağıl bir taş / Koparsa taş eger yarılr nice biñ baş (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [binā-yı şer'den, -den]

binā [2] Gören, görücü.

İlāhumdur baña 'Alīm vedūdumdur muhibbüm pes / Habîbümdür baña mağbûb başürümdür beni **binā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [binā,]

Kemāl-i Hakkı müşāhid başar çü **binādur** / Cemāl-i nūr cemāl içre dide a'lādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [binādur, -dur]

binā olmak [6] Görür olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu sem'ün güşunı aç kim olasin müstemî 'kavli / Bu 'aynuñ çeşmini eyle küşāde **olasın binā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [binā olasin, -a, -sın]

bī-nām olmak [1] Adsız, sansız olmak.

Nām ü nişānı fikr ide mi saña yüz dutan / **Bī-nām ola** 'aceb mi hayālün gören senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 4). [bī-nām ola, -a]

bī-nām ü nişan [1] İzi işareti olmayan.

Gözeden ‘ār ile nāmūsını ‘āşık olamaz / Bize **bī-nām ü nişân** merd-i dil-efgār gerek (*Murâdî Dîvânî, Gazel 743, Beyit 2*). [*bī-nām ü nişân,]*

bī-naẓar olmak [1] Bakışsız olmak. II Malayâni şeylere bakmamak.

Eserümden eser isterseñ eger bī-eser ol / Nazarumdan naẓar isterseñ eger **bī-naẓar ol** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 791, Beyit 1*). [*bī-naẓar ol,]*

bī-naẓîr [2] Eşi benzeri olmayan, benzersiz.

Bī-naẓîr buldı Murâdî şüheden oldı ħalâş / Dimesün şimden girü hergiz naẓîrüm var imiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 624, Beyit 5*). [*bī-naẓîr,]*

Sensin ol sultân-ı a‘zam bī-vezîr ü **bī-naẓîr** / Bī-misâl ü bī-cidâl ü bī-ra‘iyyet bī-sipâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1265, Beyit 4*). [*bī-naẓîr,]*

bī-nevâ [1] Çaresiz, zavallı, nasipsiz.

Vâdî-i hayretde koyup **bī-nevâ** / Eyledi zülfi gibi âşüfte ħâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 839, Beyit 2*). [*bī-nevâ,]*

bī-nevâdî bī-ħicâbi ve bede‘i min-ħucebin [1] Nida ile, hicab ile perdeler arkasından göründü.

Bī-nevâdî bī-ħicâbi ve bede‘i min-ħucebin / Tala‘at atġalı‘u‘l-‘arşu ve kürsü cem‘â (*Murâdî Dîvânî, Gazel 124, Beyit 4*). [*bī-nevâdî bī-ħicâbi ve bede‘i min-ħucebin,]*

bī-nihân olmak [1] Gizli, sır olmayan.

‘İyân -ı bī-nihânıñdan ‘ayānuñ **bī-nihân olmuş** / Yoluñda ser viren anuñ içün olmaz fenâ hergiz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 585, Beyit 4*). [*bī-nihân olmuş, -muş]*

bī-nihāye [2] Nihayetsiz, sonsuz.

Bu Murâdî merd idelden âhırın yâd itmedük / Bī-kenâr u **bī-nihāye** ulu deryâ ol didi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1474, Beyit 5*). [*bī-nihāye,]*

Senüñ lutfuñla faẓluñ **bī-nihāye** / Ögüpdür kullaruñ maħz-ı ‘atāya (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 37, Beyit 2*). [*bī-nihāye,]*

bī-nihāyet [6] Nihayetsiz, sonsuz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu ‘ışkuñ **bī-nihāyetdür** tarîki / Tarîki geç geçer şol bâresi var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 525, Beyit 4*). [*bī-nihāyetdür, -dür]*

bī-nişân [6] Belirsiz, görünmeyen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü sensin zâhir ü bâtın senüñdür evvel ü âhîr / Cemâlün **bī-nişân** ammâ ‘acâ‘ib zi‘l-cemâlsin sen (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1010, Beyit 3*). [*bī-nişân,]*

bī-nişân olmak [2] Belirsiz olmak, izi olmamak.

Ĥırz-ı cân oldı çü nāmuñ yâ nişānı nicedür / **Bī-nişân ol** göresin tâ ki nihānı nicedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 441, Beyit 1*). [*bī-nişân ol,]*

Bī-nişân ol ger dilerseñ kim olasin bā-nişân / Ey nişân-ı bī-nişānı añla efnâdur hemân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1076, Beyit 1*). [*bī-nişân ol,]*

bī-nişân ü bī-zebân olmak [1] Belirsiz ve dilsiz olmak.

Ĥarġa-i baħr-ı fenâdur fülk-i cism-i bī-nişân / **Bī-nişân ü bī-zebân olan** kişi insândur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 374, Beyit 2*). [*bī-nişân ü bī-zebân olan, -an]*

bī-niyâz [1] Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan. (Allah).

Rüy-i ‘aczi ko zemîne **bī-niyâza** kıl niyâz / Cân ile tekbrîr iderseñ bu namâz olur ‘ayân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1076, Beyit 4*). [*bī-niyâza, -a]*

bī-nizâ‘ olmak [1] Çekişmesiz, kavgasız olmak.

Gel tamâmiyyet dilerseñ **bī-nizâ‘ ol** cümleden / Nâ‘il-i kâdr olmağ isterseñ gözet şavmü‘l-ġarîb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 4*). [*bī-nizâ‘ ol,]*

bī-nür olmak [1] Işıksız olmak.

Sebât-ı neyyir-i a‘zam eger olmasa ‘âlemde / Nücüm ile kamer **bī-nür ola** böyle didi kaşşâş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 643, Beyit 2*). [*bī-nür ola, -a]*

bī-pâyân [1] Sonsuz, tükenmez.

Şerhe gelmez bu vücuduñ baħrı **bī-pâyândur** / Ĥâtemün deryâya atma ceħd kıl ħalmaya şu (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1198, Beyit 3*). [*bī-pâyândur, -dur]*

bī-pâyân eylemek [1] Sonsuz hale getirmek. II Oldukça fazla ihsanda bulunma.

Cemâlünî baña ihsân eyle / Bu ihsānuñ **bī-pâyân eyle** (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 21, Beyit 3*). [*bī-pâyân eyle,]*

bī-pervâ [1] Çekinmeden, korkusuz bir biçimde.

‘Arz-ı cânân itmege ħâlin varur mı ‘ışk eri / Āteş-i hicre yananlar ‘arza **bī-pervâ** imiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 632, Beyit 4*). [*bī-pervâ,]*

bir [704] 1. Bir sayı sıfatı; tek.

‘Ayn-ı vaħdet **bir** görünmez arada olsa ħicâb / Arada ref‘ eyle anı kim celâlün vechidür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 370, Beyit 3*). [*bir,]*

Cân-baħş olmağ dilerseñ bende ol bir kām ile / **Bir** kelâmında anuñ biñ mürdeler ihyâ olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 378, Beyit 4*). [*bir,]*

Her neye kim nâzîr iseñ cāmdur ‘ibret-nümâ / ‘İbret ile gör ki **bir** şüretde her eşyâ gezer (*Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 4*). [*bir,]*

Bir nefes virsem velikin 'âlemün eşyasına / Mürde kalmayup cihânda cümleten ihyâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2*). [bir,]

Bir tâc ile bir hırka vü bir nân bize kâfî / Bir bizcileyin kimse kanâ'at idemezler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3*). [bir,]

Bir tâc ile **bir** hırka vü bir nân bize kâfî / Bir bizcileyin kimse kanâ'at idemezler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3*). [bir,]

Bir tâc ile bir hırka vü **bir** nân bize kâfî / Bir bizcileyin kimse kanâ'at idemezler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3*). [bir,]

'Âlemde iki nesnenün olmaz nihâyeti / **Bir** hüsni-yâre bir dağı 'ışk-ı gedâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3*). [bir,]

'Âlemde iki nesnenün olmaz nihâyeti / Bir hüsni-yâre **bir** dağı 'ışk-ı gedâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3*). [bir,]

Ey Murâdî cem' olamaz 'âr u 'ışk / Nitekim **bir** kâsede âb ile nâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 5*). [bir,]

Cümle-i vechümde gördüm **bir** misâl / 'Âlemün 'ilmini **bir** noktamda yaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4*). [bir,]

Şakın binâ-yı şer'den koparmağıl **bir** taş / Koparda taş eger yarılır nice biñ baş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1*). [bir,]

Beni peydâ kılalı 'arz iderem arza vücûd / Gele tâ kim **bir** ayağ üstine biñ pâ muhlîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2*). [bir,]

Murâdî okı ihlâsı seni dâ'im ider şâfî / **Bir** okuyana üç hatme sevâbın feyz ider ihlâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5*). [bir,]

Fâ harfî kaf olursa ne gam **bir** nuқтаla bes / Pergâra nokta oldı gönül men necâ ferâğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4*). [bir,]

Hikmetin teşhîş idendür 'âlem-i mutlak bu gün / Haşr içinde **bir** ayak üstinde olmak biñ ayak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4*). [bir,]

Kameri **bir** işaret itdi iki / İki dünyâyı kıldı bir varak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4*). [bir,]

Kameri bir işaret itdi iki / İki dünyâyı kıldı **bir** varak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4*). [bir,]

Bir nazarda nice biñ manzûrı nazzar eyleyüp / Ni'metünden nice âlâdur 'ayân olan senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2*). [bir,]

Bakuben âyine-i hüsnüne yazdum kat kat / Bulmadum gayrıyı **bir** nokta misâlünde senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4*). [bir,]

Guş kıl **bir** harf kim biñ harf durur / Bu Murâduñ âyet-i kübrâya gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5*). [bir,]

Evvelin ü âhîrinün 'ilmi çün **bir** noktadır / Nokta-i devr eyle öğren san'atı pergârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 4*). [bir,]

Bir nazardur biñ nazar yüz biñ nazardur bir nazar / Parmağıñ yum lafzatu'llâh oldı insân ayasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3*). [bir,]

Bir nazardur biñ nazar yüz biñ nazardur **bir** nazar / Parmağıñ yum lafzatu'llâh oldı insân ayasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 3*). [bir,]

Bir cevâbuña senün nice nice cân elyak / Her kelâmuñda bugün eylemişüz biñ im'ân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2*). [bir,]

Duyduñsa Murâduñ kelimâtında halâvet / **Bir** harfini şerh it eger 'allâm-ı cihânsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5*). [bir,]

Mukarrerdür cemâl-i bâ-kemâlinde alur pertev / Şular kim iki dünyâyı katında tutmadı **bir** cev (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1*). [bir,]

Kâbe kavseynün nedür sırrını şoldur añlayan / Oğ gibi tayy itdi pes urdı nişânın **bir** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4*). [bir,]

İki vech itdi beni 'ayn-ı celâl ile cemâl / **Bir** yüzüm oldı içümde birisi taşumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2*). [bir,]

2. Sadece, yalnızca.

Bir haber alduñsa ey dil sen eger / **Bir** saña oldı musahhar baħr u ber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 1*). [bir,]

3. Aynı, benzer.

Gül yüzinsüz bu bülbül-i cânâ / **Birdür** iki cihânda yoğ ile var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 3*). [birdür, -dür]

Hum-hâne-i ezelde mestânedür çü âdem / **Birdür** baña anuñ çün her demde gamla şâdum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 1*). [birdür, -dür]

4. Bir, tek.

Her ne kılsam oldu anuñla müsemma mâ-ھاşal / Nâmumuz **birdür** velikin her taraf inşa olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4*). [birdür, -dür]

II Vahdet.

'İyân -ı bî-beyân olmak beyan-ı bî-'ayândur pes / N'idersin cem' idüp cem'i çü vâhid **birde** şakirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4*). [birde, -de]

Tamunuñ âteşini nâr-ı duzağ itdi yine / Kamusı **birde** karar itdi lîk sâbi' imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3*). [birde, -de]

Haqq-ı haqîkîdür gözüm bildi yakîni / Vâhidi gördi **birde** bir irdi çü hâle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2*). [birde, -de]

Haqq-ı haqîkîdür gözüm bildi yakîni / Vâhidi gördi birde **bir** irdi çü hâle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2*). [bir,]

‘Ālime nef’i ‘ilmidür cāh ile cehlidür żarār / ‘Ārife
bir yiter hemān cümle katında lāl ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1449, Beyit 4*). [bir,]

(Yukarıda belirtilen tanıkların dışındaki tüm kullanımlar “herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı” anlamını taşımaktadır).

bir ‘acā’ib [1] *Tuhaf.*

Bir ‘acā’ib baħra düşdüm yoķ durur ĥadd ü kenār / Pes kenārından kenārına iderven ilticā (*Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 3*). [bir ‘acā’ib,]

bir ‘aceb [1] *Şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.*

Fehmi ķāşırdur kamu ĥalk-ı cihānuñ ser-te-ser / Kimsene bilmez Murādī **bir ‘aceb** deryā imiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 632, Beyit 5*). [bir ‘aceb,]

bir ‘aceb ĥāl [1] *Tuhaf, şaşılacak durum .*

Bir ‘aceb ĥālüm işitdüm kendü kendümden yine / Didī kim niçün durur ĥālünden öz ĥālün ĥafā (*Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 5*). [bir ‘aceb ĥālüm, -üm]

bir an [20] *Çok kısa süre. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ķālībı ķalb itmeyince kılmayınca rāstī / Her nefes şŭkr itmeyince bulmadı **bir an** aña (*Murādī Dīvānı, Gazel 13, Beyit 2*). [bir an,]

bir ān olmak [1] *Bir anlık olmak, çok kısa sürmek.*

Sen bu cihānı n’idesin lezzeti çün **bir ān ola** / Āĥiret iste ey gönŭl kim saña cāvidān ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1448, Beyit 1*). [bir ān ola, -a]

bir ānda [2] *Bir anda, aniden, hemen.*

‘Ālem-i lāhŭta vardı murğ-i dil **bir ānda** / ‘Ālem-i nāsŭtı terk idŭp daĥı çekmez ta’ab (*Murādī Dīvānı, Gazel 127, Beyit 2*). [bir ānda,]

Sāħa-i arz u semāyı gezmişem **bir anda** / Cānib-i Ĥaķdan virilmişdür bu cāh u ‘izzetüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 906, Beyit 3*). [bir anda,]

bir avuç [2] *Bir avuç, azıcık.*

Emri geldükde **bir avuc** ĥāka / Eyledi ķatre ķatreden deryā (*Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 2*). [bir avuc,]

‘Urŭc eyler nice ervāĥ egerçi evc-i bālāya / **Bir avuc** ĥāke almazlar oları añla ‘āşıķlar (*Murādī Dīvānı, Gazel 282, Beyit 4*). [bir avuc,]

bir avuc toprak [1] *Bir avuç toprak. II Dünya malı, mal mŭlk.*

Ťama’ı terk idŭben gözle ķanā’at yolını / Gözi seyr eylemez illā ki **bir avuc toprak** (*Murādī Dīvānı, Kŭt’a 28, Beyit 2*). [bir avuc toprak,]

bir baha [1] *Aynı değerde, kıymette görmek.*

‘Ayn-ı kader egerçi taĥyire ķābil olmaz / Līkin ķazā-yı ĥŭkmŭñ āyende **bir bahāda** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1407, Beyit 2*). [bir bahāda, -da]

bir behre [1] *Bir pay, hisse, nasip.*

Cān cemāl-i yārden **bir behre** eyler ārzŭ / Terķ ider cān ile başın olsa bir dem rŭ-be-rŭ (*Murādī Dīvānı, Gazel 1190, Beyit 1*). [bir behre,]

bir bilmek [1] *Aynı kabul etmek.*

Vāĥid-i muṭlaķsın isbāt eylerem ĥaķķ ile ben / Sıdķ ile **bir bilŭrem** imānı senden isterem (*Murādī Dīvānı, Gazel 905, Beyit 2*). [bir bilŭrem, -ŭr, -em]

bir bir [17] *Tek tek, birer birer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murādīnŭñ kelāmın eyle **bir bir** istimā’ / Her ne girŭrse elŭne al hemān sen yā naşib (*Murādī Dīvānı, Gazel 125, Beyit 5*). [bir bir,]

bir bir itmek [1] *Tek tek anlatmak.*

Semī’-i na’t olalı ol cemāl-i bā-kemālŭñ dil / Lisān-ı ĥāl ü kāl ile **ider bir bir** zebān vaşfın (*Murādī Dīvānı, Gazel 995, Beyit 4*). [bir bir ider, -er]

bir cŭr’a [3] *Bir yudum.*

Bir cŭr’adan mest oldı dil cevĭlān-gehīdŭr lā-mekān / Bir ‘arş-ı a’lā oldı kim ‘arş oldı aña nerdŭben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1157, Beyit 1*). [bir cŭr’adan, -dan]

Şarāb-ı vuşlatuñ **bir cŭr’asın** zevk eyleyen ‘āşıķ / Eger cāmuñ ŭlusın saña virŭrlerse ķanma (*Murādī Dīvānı, Gazel 1313, Beyit 3*). [bir cŭr’asın,]

Vire **bir cŭr’a** yine cām-ı ĥaķķīsinden / Gāĥ mest ide bizi geh ide ĥŭşyār yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1336, Beyit 4*). [bir cŭr’a,]

bir daĥı [17] *Bir daha, artık, bundan sonra. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne ‘aceb ĥālet olur ĥālet-i vuşlat yā Rab / **Bir daĥı** el vire mi bize o devlet yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 137, Beyit 1*). [bir daĥı,]

bir daķıķa [1] *Bir dakika, kısacık bir süre.*

Dāmen-i yāri tŭtup terk eyler iseñ ĥayrı sen / **Bir daķıķa** ķomaya cümle vire iĥsānda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1247, Beyit 2*). [bir daķıķa,]

bir def’a [3] *Bir kere, defa.*

Oldı çün **bir def’ada** yirŭñ yüzinde ķārumuz / Yā ne ĥikmetdŭr Murādī ķārda tekrārumuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 553, Beyit 5*). [bir def’ada, -da]

Cemālŭñ burķa’ın ref’ eyledŭñ **bir def’a** evvel çün / Kamu dillerden anuñ çün ebed gitmez şafā herģiz (*Murādī Dīvānı, Gazel 585, Beyit 2*). [bir def’a,]

Cān ŭ dilden geçmeyince var olur mı cān ŭ dil / Cümle ‘ālem cismine **bir def’a** bir cān eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 4*). [bir def’a,]

bir degŭl [1] *Aynı değil.*

Şeb-pere olmaz mukābil āfitābuñ tābına / **Bir degül** nā-būd olanlar ile mahrem būdeler (*Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 2*). [bir degül,]

bir dem [33] *Bir nefeslik zaman, bir an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı Murādī çün kim 'ışk-ı habībe çāger / İrmege çāre **bir dem** dil-dāre var mı yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 5*). [bir dem,]

bir dem kılmak [1] *Farklı zaman dilimlerini tek vakitte yaşamak. II Zaman kavramını aşmak.*

Şām u seherden dem kılan **bir dem kılar** biñ 'ālemi / 'Ālemde 'ışkuñ olmasa olmaz idi ān u zamān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1158, Beyit 4*). [bir dem kılar, -ur]

bir dem olmak [2] *Bir an.*

Ān ile ān oluben her işi **bir demde olan** / Sanmağıl anı şeb ü rüz u meh u sālē güyer (*Murādī Dīvānı, Gazel 417, Beyit 2*). [bir demde olan, -an]

Demde **bir dem oldı** dem demdür deminde demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1050, Beyit 4*). [bir dem oldı, -dı]

Devr ile çerḫ-i bī-sūtūn sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl gice gün **bir dem olur** hemān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 3*). [bir dem olur, -ur]

bir dürlü [2] *Bir çeşit.*

Murādī sözlerüñ her biri **bir dürlü** mu'ammādur / Anı añlamayanlar dimesün iz'ānumuz vardur (*Murādī Dīvānı, Gazel 293, Beyit 5*). [bir dürlü,]

Ḳalbümün mişbāhıdur 'ālemlere viren ziyā / Şems-i neyyir eyleyen **bir dürlü** peydādur beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1567, Beyit 3*). [bir dürlü,]

bir durmak [1] *Bir, eşit, denk olmak.*

Seni şol kimse kim bildi rızāñ gözledi dā'im / Ḳatında **bir durur** gedā vü ḳayşer ü ḥusrev (*Murādī Dīvānı, Gazel 1207, Beyit 4*). [bir durur, -ur]

bir eylemek [6] *1. Birlemek, bir hale getirmek.*

Sāḫa-i devletde esb-i himmeti cevālān ider / Ṭarfātü'l-'ayn içre anı anı **bir eyler** hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1046, Beyit 4*). [bir eyler, -r]

2. Eşit saymak, denk tutmak.

Sem'-i dilüm tolı çü şadā-yı nidāyile / **Bir eylemişem** āḫırumı ibtidāyile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1375, Beyit 1*). [bir eylemişem, -muş, -em]

II Birliğe, vahdete ulaşmak.

İki gördün kendüñi **bir eyle** var / Her işi sen işleme iz'ānsuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit 2*). [bir eyle,]

Bir eylese envār-ı dil eylese ikrārı / Keşf eylese bīdārı ru'yet nic'olur görsem (*Murādī Dīvānı, Gazel 977, Beyit 2*). [bir eylese, -se]

Dil irse murādına **bir eylese** adına / Şād olsa reşādına vahdet nic'olur görsem (*Murādī Dīvānı, Gazel 977, Beyit 7*). [bir eylese, -se]

İkide üçde gördi 'ālemi çün / Anuñ içün **bir eyledi** yüzini (*Murādī Dīvānı, Gazel 1563, Beyit 2*). [bir eyledi, -di]

bir görünmek [1] *Aynı görünmek.*

İkilükden beriiz nāzır-ı vāḫid çü bizüz / **Bir görünür** gözümüzde iki dünyāda ne var (*Murādī Dīvānı, Gazel 446, Beyit 4*). [bir görünür, -ür]

bir güne olmak [1] *Bir türlü, çeşit olmak.*

Olur cümle cihān **bir güne** 'ālem / Murādī her kaçan kim diye yā-hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1212, Beyit 5*). [bir güne olur, -ur]

bir gün [15] *Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gāfil şaḳm olma sen **bir gün** ecel irişür / 'Üryān olursın sen hem zīr ve hem bālā (*Murādī Dīvānı, Gazel 101, Beyit 2*). [bir gün,]

bir gün ola ki [1] *Bir gün olsun ki.*

Pāy-bend itme ḡayrıyı özge / **Bir gün ola ki** gelmeye gözüne (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 12, Beyit 3*). [bir gün ola ki,]

bir gün ola kim [1] *Bir gün olur ki.*

Furşatı fevt eyleme bī-ma'rifet olma yüri / **Bir gün ola kim** sıruñ ola tūrāb içre kedū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1195, Beyit 3*). [bir gün ola kim,]

bir harf [1] *Bir harf kadar. II. Çok az miktarda, azıcık.*

Bir harf ḳavl ḳavl-i Murād olmaya beyān / V'Allāhi olsa cümleten eşyāda elsine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1377, Beyit 5*). [bir harf,]

bir itmek [2] *1. Birleştirmek, bir araya getirmek.*

Bu Murāduñ sözlerinde şol bilür iz'ān kim / Bir kelām ile iki dünyāyı **bir ide** hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1043, Beyit 5*). [bir ide, -e]

2. Aynı yapmak, eşit yapmak.

'Acā'ibdür benüm ḫālüm ki bundan olmaz a'ceb kim / Ki idersin beni iki vü ḡāḫide **idersin bir** (*Murādī Dīvānı, Gazel 280, Beyit 2*). [bir idersin, -er, -sin]

bir iki [1] *Birkaç.*

Cümle niyāz idüp didiler kim bi-ḫaḳki ān / Keşf it mahabbetüñ bize **bir iki** bābını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1527, Beyit 2*). [bir iki,]

bir iki gün [4] *Kısa bir zaman dilimi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ğarrâ olma bu cihānuñ **bir iki gün** 'ömrine / Mālîk-i hayl ü haşemler sîne-çāk olmış yatur (Murâdî Dîvânî, Gazel 405, Beyit 2). [bir iki gün,]

bir iki günlük [2] Kısa bir zaman dilimi.

Bir iki günlük 'ömr için nedür bu ğussa vü kayğu / Ne deñlü vuşlat el virse cüdâdur âhırı elbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 189, Beyit 3). [bir iki günlük,]

Niçün **bir iki günlük** 'ömre ey yâr / Olup mağrûr idesin yirüñi nâr (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 3). [bir iki günlük,]

bir itmek [1] Eşit saymak, aynı değerde kılmak.

Şu 'ûdi ile ku 'ûdın **bir itdi** ânide / Nidâ idüp okudı didi Fâliku'l-işbâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 235, Beyit 3). [bir itdi, -di]

bir kadem [1] Bir adım. II Bir an.

'Ömrinde ħarc iderse kemâlin kemâl ile / Kâmil komaya zerre tarîküñde **bir kadem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 938, Beyit 4). [bir kadem,]

bir kadem başmak [1] Bir adım atmak. II Yakınlaşmak.

'İlm ü ħikmet menziline **bir kadem başduñsa** ger / Anuñ iledür göñül vîrânesi ma'mûr olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1040, Beyit 2). [bir kadem başduñsa, -du, -n, -sa]

bir kaatre [9] Bir damla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Câm-ı 'ışkuñ cür'asından eyleyen **bir kaatre** nûş / Kendüzin küllî fenâ eyler bulur dâ'im beķâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 20, Beyit 3). [bir kaatre,]

bir kaatre âb [1] Bir damla su. II Gözyaşı.

'Âşık olan kimsede nâmûs ü 'âr itmez karâr / Dökseler **bir kaatre âbı** maĥv olur nâr üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1270, Beyit 3). [bir kaatre âbı, -ı]

bir kenâra atmak [1] Sahile yanaşmak.

Mâfi'z-zamîri kılma göñül âşkâre gel / Ķalbûñ sefînesin **atağör bir kenâra** gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 823, Beyit 1). [bir kenâra atagör,]

bir kerre [1] Bir defa.

Cân-fezâ oldı yine 'ışk-ı ħākâ'ik nâ-gâh / Vâĥid iseñ gele **bir kerre** bu tekrârumuza (Murâdî Dîvânî, Gazel 1355, Beyit 2). [bir kerre,]

bir kes [1] Herhangi bir kişi, tek bir kimse.

Baĥr-ı 'ışka degme **bir kes** şalımaz dil zevrakın / Tavır u tarzın fehmi idemez zîre etvârı degül (Murâdî Dîvânî, Gazel 760, Beyit 2). [bir kes,]

bir kez [1] Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Bir kez Murâda bir nazar-ı 'ibret ile ger / Ķalb-i cihānı ĳalb-i dünyâda seyr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 479, Beyit 5). [bir kez,]

bir kılmak [3] Bir kılmak, bir yapmak; aynı kılmak.

Himâyet kılmasa dildâr eger şûrîde-i 'ışka / İki dünyâyı **bir kılsañ** himâyet kimse göstermez (Murâdî Dîvânî, Gazel 591, Beyit 2). [bir kılsañ, -sa, -n]

'Ayn-ı vahdetden hüveydâdur didüm nûr-ı eĥad / **Bir kırup** 'aynumla 'aynuña hüveydâ ol didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1474, Beyit 3). [bir kırup, -up]

II Vahdete erişmek.

İkilükden geçüp bu dil tarîk-i bire **bir kıldı** / Bir olduğı için cümle didi zât u şıfâtumdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 296, Beyit 2). [bir kıldı, -dı]

bir kimse [10] 1. Herhangi biri.

Maķâm-ı 'ışk u ma'sûķı ne bilsün degme **bir kimse** / Anı bilen zebânında kitâb-ı 'ışk-ı ezberdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 322, Beyit 4). [bir kimse,]

2. Hiçbir kimse.

Ferdinde ferd olalı cihān içredür vahîd / **Bir kimse** yok ki bulmaya yanında menzilet (Murâdî Dîvânî, Gazel 212, Beyit 3). [bir kimse,]

Zebānuñ degmesün cehd eylegil **bir kimseye** hergiz / 'İķâb olunur uĥrâda egerçi ola ol bir mûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 294, Beyit 4). [bir kimseye, -(y)e]

Bir zamāna irmişüzdür kim 'acâ'ib ĥâlî var / Ķalmadı **bir kimsede** hergiz mürüvvet vaz gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 780, Beyit 2). [bir kimsede, -de]

Ser-te-ser 'ışkuñ şüyü'in diñledüm aĥbâr ile / Görmedüm **bir kimse** kim añlar sefid ü karasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 2). [bir kimse,]

Mâhiyyetümi añlasa ger cümle ĥalâyık / **Bir kimsene** kalmaz idi geçmeye serinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1131, Beyit 3). [bir kimsene,]

'İşveyle kıldı cümleten a'yāna 'ayn-ı ĥâl / **Bir kimse** irmedi bu şecerden budağuma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1367, Beyit 2). [bir kimse,]

Ĥakķa budur ki gelmedi ĥusnûñ nihâyete / **Bir kimse** irmedi o cemâlünde ĥâyete (Murâdî Dîvânî, Gazel 1372, Beyit 1). [bir kimse,]

Bu 'iş ü 'işreti ķo kıĥ Ĥâlîķa 'ibâdet / Bil kim amân virmez **bir kimseye** zamāne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 2). [bir kimseye, -(y)e]

Bilgil Murâdî bu cihān **bir kimseye** virmez amân / Virgil Ĥudānuñ yolına tırma hemân cān ü seri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1552, Beyit 5). [bir kimseye, -(y)e]

bir kışı [1] Bir kışı, birisi.

Vaşl-ı Hüdānuñ ola mı **bir kişi** lāyıkı / Bir şanma sen bu dünyāda mest ile ayıkı (Murādī Dīvānı, Gazel 1530, Beyit 1). [bir kişi,]

bir lahza [25] Çok kısa bir an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice kim hāmdüme **bir lahza** nihāyet yokdur / Yok durur lūtfā nihāyet nice kim kıla 'atā (Murādī Dīvānı, Gazel 47, Beyit 3). [bir lahza,]

bir loğma [1] Azıcık yemek. II Dervişçe yetinmek, az şeyle geçinmek, çok malda gözü olmamak.

Kānī' ol **bir loğmaya** aldanma dürlü ni'mete / Ey Murādī k'ey murakka' el çekup 'unvā ol (Murādī Dīvānı, Gazel 1034, Beyit 5). [bir loğmaya, -(y)a]

bir müşt-i tūrāb [1] Bir avuç toprak.

Atdı avcımdan çü **bir müşt-i tūrāb** / Şındı a'dā kalmadı kalbinde tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 159, Beyit 1). [bir müşt-i tūrāb,]

bir nazar [6] 1. Bir bakış.

Murādīnūñ kabūli oldı ancak **bir nazar** toğrı / Kabul itmez aña 'arz olına cümle cihān sensüz (Murādī Dīvānı, Gazel 592, Beyit 5). [bir nazar,]

Bir nazarda gaybümün gaybında zātüm gözlerüm / **Bir nazarda** 'ayn-ı 'aynumda şıfātüm gözlerüm (Murādī Dīvānı, Gazel 889, Beyit 1). [bir nazarda, -da]

Bir nazarda nāzır itdi nice manzūrı yine / Bilmek için bunları eyledi ey dil yahşı dān (Murādī Dīvānı, Gazel 1045, Beyit 2). [bir nazarda, -da]

Bir nazarda kā'ināt emrinde fermān eyledi / Pes bu fermānında bir bir yahşı im'ān eyledi (Murādī Dīvānı, Gazel 1464, Beyit 1). [bir nazarda, -da]

Meşgūl olur mı dil seni gördükde gayrıya / Bi'llāhi **bir nazarda** gel eyle dirāyeti (Murādī Dīvānı, Gazel 1528, Beyit 4). [bir nazarda, -da]

2. Bir an, çok kısa süre.

Cemālūñ **bir nazar** seyr eyleyen ey şāh-ı 'uşşākān / Muḥakkaḳdur kılur dünyādan ü 'uḳbādan istiğnā (Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 2). [bir nazar,]

bir nazar eylemek [1] Bir kez bakmak.

Ṭā'ir-i gülşen-i ḳudsem baña me'vādur bu / **Bir nazar eyle** ḥabībüm nice ālādur bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1200, Beyit 1). [bir nazar eyle,]

bir nefes [12] 1. Bir soluk.

Bir nefesde eyledüm gāyet celī mir'ātumı / Āyine çünki mücellā ola a'lā gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 336, Beyit 3). [bir nefesde, -de]

Añlar iseñ ger bu remzi kāmīlū'l-'ilm olasin / Nice ḥasta saña gele **bir nefes** dermān için (Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 4). [bir nefes,]

2. Bir an.

Fātiḥū'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez / Āşinā-yı 'ışḳ olanlar **bir nefes** ḥvāb eylemez (Murādī Dīvānı, Gazel 554, Beyit 1). [bir nefes,]

Ḥazretūñden 'ayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dīdeler / Gerçi senden **bir nefesden** bulmamışuz infikāk (Murādī Dīvānı, Gazel 730, Beyit 2). [bir nefesden, -den]

Ḳālden fehḡ itmedüm aḳvālūñi bir zerrece / Fi'li telḥiṣ itmeyince **bir nefes** ānum benüm (Murādī Dīvānı, Gazel 914, Beyit 3). [bir nefes,]

Rūyuñ niḳābını gele ref' eyle **bir nefes** / Tā kim kemālūñ ile vücūda ire 'adem (Murādī Dīvānı, Gazel 938, Beyit 2). [bir nefes,]

Ġāfil itme **bir nefes** ḳalbūñi zikrū'llāhdan / Her ne kim isterseñ ey dil istegil Allāhdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1053, Beyit 1). [bir nefes,]

Ey vücūdum şehrinūñ sultānı gel milkūñ gözet / Sensüz olmasun bu milkūñ **bir nefes** sultān-ı men (Murādī Dīvānı, Gazel 1075, Beyit 3). [bir nefes,]

İnkīta' itmez muvaḥḥid **bir nefes** tevḥiddan / Anuñ için şeh-i dilde buldı dil hem-sāyesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1080, Beyit 4). [bir nefes,]

Bi'llāhi söylemeñ baña bī-çārelik sözün / Añmañ yanumda **bir nefes** āvārelik sözün (Murādī Dīvānı, Gazel 1136, Beyit 1). [bir nefes,]

Gel Murāduñ mantıḳından diñle ḥikmet sözlerin / Şād olasin uğramaya **bir nefes** ḳalbūñ ḡama (Murādī Dīvānı, Gazel 1264, Beyit 5). [bir nefes,]

Şerḥe gelmez bu benüm aḥvāl-i 'aynüm **bir nefes** / Kim dilerse şerḥini bulmaḡa terk itsün heves (Murādī Dīvānı, Müfret 23, Beyit 1). [bir nefes,]

bir nesne [1] Bir şeyin meydana gelmesi.

Muḳaddes kıldı cānum çün cihāndan / Aña **bir nesne** geldi tatlu cāndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1181, Beyit 1). [bir nesne,]

bir nice [6] Bir hayli, birçok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muntazır 'ışḳ içre gördüm **bir nice** ma'nā şıfat / Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi deryādadur (Murādī Dīvānı, Gazel 368, Beyit 2). [bir nice,]

bir nice biñ [1] Birkaç bin.

Şāhn-ı sarāy-ı vaşla başmaḡ için ḳadem ben / Vardur benüm yanumda **bir nice biñ** ḳanadum (Murādī Dīvānı, Gazel 948, Beyit 2). [bir nice biñ,]

bir nice dem [2] Birçok, pek çok, çok zaman.

Muntazır olduḡ saña **bir nice demdür** nice gün / Bir kelām eyle yine dildār kūyından bize (Murādī Dīvānı, Gazel 1230, Beyit 2). [bir nice demdür, -dür]

Ḥün-ı ciğerdedür dil ü cānuñ ḥarāreti / **Bir nice dem** göñülde geçer derd ü ḥasreti (Murādī Dīvānı, Gazel 1528, Beyit 1). [bir nice dem,]

bir nokta [8] *Bir nokta.*

Cümle 'âlem duruşur 'ilme ki **bir nokta** bile / Cümleyi bildi Murâdî elif-i elhamda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 5*). [*bir nokta,]*

Mecdini bildürmek için bu Murâdî şimdi pes / Bâb-ı 'ilminde yine **bir nokta** i'lân eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 5*). [*bir nokta,]*

II Nokta kadar, küçücük.

Gel Murâduñ yine cân ile kelâmın diñle / Nice biñ mürdeye **bir noktası** mu'tî-i hayât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5*). [*bir noktası, -sı]*

Ger yazarsañ sen Murâduñ sözlerin / Eyleye **bir noktası** biñ kavli mât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 5*). [*bir noktası, -sı]*

Murâduñ merd olan añlar kelâmı noktası remzin / Ki **bir noktası** añlanmağa 'ömr-i cavidân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 5*). [*bir noktası, -sı]*

Her kim ki bulur fehmi ile irfân işigünde / **Bir noktasını** 'ilm ile bürhân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 5*). [*bir noktasını, -sı, -(n)ı]*

'Âlemi **bir nokta** gördüm cümleten âyinede / Nâzıram ben lâ-mekânî 'âlemün devrânına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3*). [*bir nokta,]*

II Bir merkez.

Cemî'-i 'âlemün 'ilmi olur **bir noktadan** zâhir / Cemâlün cîmidür nokta nedür saña elif bâ tâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4*). [*bir noktadan,]*

bir ol kadar [1] *Bir o kadar, çok.*

Cemâl ile kemâl arasını teşhîş iden 'ârif / Ne deñlü kesb ider **bir ol kadar** bulur hülûsiyyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3*). [*bir ol kadar,]*

bir olmak [12] *1. Tek olmak.*

İkilükden geçüp bu dil tarîk-i bire bir kıldı / **Bir olduğu** için cümle didi zât u şifâtumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2*). [*bir olduğu, -duğ, -ı]*

Bu yirde **bir olmağ** için ikilik itmem ihtiyâr / Ağyâr oluben gayrıya cânâne-i 'ışkâm yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4*). [*bir olmağ, -mağ]*

2. Aynı, bir olmak.

Döstüm saña olaldan mübtelâ / Cāna **bir oldu** bekāyile fenā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 1*). [*bir oldu, -dı]*

'Arz eyleme habîbüm vechün niķāb içinde / Nice **bir olsa** her dem bu 'ayna rüyuñ ihfā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3*). [*bir olsa, -sa]*

Na'am-ı lâ ne 'acebdür nedür isbât-ı nehy / Görünür gizli **bir ola mı** ola çün meh-tāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4*). [*bir ola mı,]*

Dünyā ile āhîret derilmiş / **Bir oldu** kamuda yalvarılmış (*Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 1*). [*bir oldu, -dı]*

Yüri var 'âlim olmağı taleb kıl / Nice **bir olasin** cehl ile erzel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 2*). [*bir olasin, -a, -sın]*

Merdüm-i kâmil ararsañ arama dünyâyı / Saña bir söz diyeyin 'aķluñı **bir olma** delü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3*). [*bir olma, -ma]*

Gördüm ki luţf ile beni yār eyledi yine / Lâzım budur ki **bir olam** aña her āyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1*). [*bir olam, --am]*

'Aķl ü dānişden mücellā oldu dil āyinesi / Kanlu oldur kim maķabbetden **bir ola** sinesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1*). [*bir ola, -a]*

Murâdiye murābıţ hācet olmaz / **Bir oldu** ibtidāsi intihāsi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 5*). [*bir oldu, -dı]*

Farķ ider miydün 'aceb kendüñi cânā heyhāt / **Bir olur** idi saña cümle hayāt ile memāt (*Murâdî Dîvânı, Müfret 1, Beyit 1*). [*bir olur, -ur]*

bir özge [1] *Bir başka.*

Mükāfāt eyledi dilber baña kıldığı cevri için / Gidüp selb oldu aķvālüm dağı **bir özge** hāl oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 2*). [*bir özge,]*

bir pare [1] *Bir parça, biraz, birazcık.*

Ķulaķ urmaķda ğuţfāra kim ola kim vire tākāt / Velikin tākāt ırgürmek gerekdür bize **bir päre** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 2*). [*bir päre,]*

bir şanmak [1] *Aynı, denk sanmak, zannetmek.*

Vaşl-ı Ħudānuñ ola mı bir ķişı lāyıkı / **Bir şanma** sen bu dünyāda mest ile ayıkı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1*). [*bir şanma, -ma]*

bir şey [2] *Herhangi bir şey.*

Mübdî'-i küllü'l-bedāyî'den hüveydā olmayan / Şāhib olmak **bir şeye** ben dimezem lāyık aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2*). [*bir şeye, -e]*

Vahdet-i dildür ne kesret kesret oldu çün zehāb / Zāhib oldu çünkü **bir şey** bağlanılmaz dilde bāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1*). [*bir şey,]*

bir söz demek [1] *Bir söz söylemek, nasihatte bulunmak.*

Merdüm-i kâmil ararsañ arama dünyâyı / Saña **bir söz diyeyin** 'aķluñı bir olma delü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3*). [*bir söz diyeyin, -(y)e, -(y)in]*

bir taraf [2] *Bir yanda.*

Selsebil ırmağınun yanında hür olmuş muķīt / **Bir tarafda** söyleşür ğılman u ğufrān āyetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2*). [*bir tarafda,]*

Bir tarafda şavt ide tūbā ki tūbā men daķel / **Bir tarafda** medħ ider hür ile Rıdvān āyetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3*). [*bir tarafda,]*

bir tarz [1] *Bir tavır, bir davranış, bir eda.*

Terk eylemişem çü in ü ânı / **Bir tarz** ile bulmuşam mekânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 1*). [*bir tarz,]*

bir vakt olmak [2] *Bir zaman olur, an gelir.*

Lâgar olup vücüdüm olur gâhî çün mekes / **Bir vakt olur ki** bu iki dîvâna şıgmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2*). [*bir vakt olur ki,]*

Bir vakt olur özini Murâdî kılar şümâr / **Bir vakt olur ki** hadd ile imkâna şıgmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 5*). [*bir vakt olur, -ur]*

bir vech ile [1] *Bir nedenle, bir şekilde.*

Çün vücüdüm devhası neşv ü nemâ bulmağdadur / Ki anı gördi aña **bir vech ile** düşdi kamu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4*). [*bir vech ile,]*

bir vech üzere [1] *Bir suret, tarz üzere.*

Miyân-ı âb u âteşden hüruc eyle mü'eyyeddür / Anuñ çün gösterür her lahza **bir vech üzere** etvârûñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 2*). [*bir vech üzere,]*

bir vücüd [1] *Tek vücud.*

Şâha-i simâda gördüm kudret ile **bir vücüd** / Cem' olup cümle halâyık 'arz ider aña 'amel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 3*). [*bir vücüd,]*

bir yan [2] *Bir taraf.*

Bir yanum âteş olupdur bir yanumda oldı şu / Od ile şu arasından sen beni eyle rehâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2*). [*bir yanum, -um]*

Bir yanum âteş olupdur **bir yanumda** oldı şu / Od ile şu arasından sen beni eyle rehâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2*). [*bir yanumda, -um, -da]*

bir yana [7] *Bir tarafa, yana. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kurtar beni iki ciheti eyle bir hemân / **Bir yaña** gözlerüm ola olmaya her yaña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2*). [*bir yaña,]*

bir yaña bir yañadan [1] *Bir taraftan bir tarafa, diğer bir tarafa, ayrılıp farklı yönlere gitmek, dağılmak.*

Tavk idelden berü zencîr-i kaẓâ gerdenümi / Bir yaña hâle çeker bir yañadan kâle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2*). [*bir yaña bir yañadan, -dan]*

bir yaña kılamak [1] *Önemsememek, değerli görmemek.*

Cihân u câni n'eyler kendü devrân / **Kodı** in ile âni **bir yaña** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 4*). [*bir yaña kodı, -dı]*

bir yir [11] *Bir yer.*

Ben ol pervâz urıcıyam cihân pâyumda bir zerre / Ferâğumdur delilüm şanma **bir yirden** me'âlüm

var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2*). [*bir yirden, -den]*

II Aynı yer.

Evvelin ü âhîrîn olsa eger **bir yirde** cem' / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yâ fetâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 4*). [*bir yirde, -de]*

'Işk ile **bir yirde** 'âr olmaz habîbüm bilmiş ol / Âb ile bir kâsede tev'âm olıma nâr güc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2*). [*bir yirde, -de]*

Cem' olunmaz **bir yire** ğayr ile ey dil 'ışk-ı yâr / Dura mı bir kâsede cem' oluben âb ile nâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1*). [*bir yire, -e]*

Fülk-i dil deryâ-yı 'ışka düşeli bulmaz kenâr / Mevc mevc üzere gelüp **bir yirde** kıldırmaz karar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 1*). [*bir yirde, -de]*

Cem' idüp fehî-i hîred **bir yirde** ni'met bâbını / Çünki âlâsı çekildi âb-ı kevserdür sebîl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4*). [*bir yirde, -de]*

Müberra kıl özüñ her dem diseñ ibhâm ola mefhûm / Ne mümkündür ola **bir yirde** pes icmâ'-ı zarbeyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4*). [*bir yirde, -de]*

Ne kadar var ise enhâr kamu oldı hāmūş / Oldı **bir yirde** mülakat iki deryâ bu gice (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3*). [*bir yirde, -de]*

Bir yirde karar eyleme ey dil güzere eyle / Ğayra nazaruñ olmaya aslâ hâzer eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 1*). [*bir yirde, -de]*

'Işk ile 'âr ey Murâdî olıma **bir yirde** cem' / 'Ârı kodum yoğ içinde var gördüm kendümi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5*). [*bir yirde, -de]*

Açıcağ perdeyi yüzden gözi bîdâr eyle / Lîkin anuñ ile **bir yirde** görürler mi beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2*). [*bir yirde, -de]*

bir zerre [33] *Zerre kadar, bir parça, çok az. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir zerresinden oldı münevver bu şeş cihât / Ger mihri tâlî' olsa cihân doymaya aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4*). [*bir zerresinden, -sî, -n, -den-sin, -den]*

bî-ra'ıyyet [1] *Halka muhtaç olmayan.*

Sensin ol sultân-ı a'zam bî-vezîr ü bî-naẓîr / Bî-misâl ü bî-cidâl ü **bî-ra'ıyyet** bî-sipâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4*). [*bî-ra'ıyyet,]*

biraz [2] *Az da olsa, az miktarda.*

Şerh olunmaz hasb-ı hâli 'âşık-ı dil-hastanuñ / Zerreden bir zerredür ger 'âleme düşse **biraz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 2*). [*biraz,]*

Olur çün münderic ammâ gönül levhinde hâletler / Zuhûr eyler mu'ammâsı **biraz** etrâf-ı ârâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 2*). [*biraz,]*

birbiri [13] *Birbiri, karşılıklı olarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İki cihānı **birbirine** şığduran nedür / İki kelām oldu
kamu şey'e reh-nümā (Murādī Dīvānı, Gazel 6,
Beyit 4). [birbirine, -ne]

bī-reng ü levn olmak [1] *Renksiz olmak. II Dünyanın cazibesine kapılmamak.*

Levn ü rengi terk idüp **bī-reng ü levn oldu** Murād
/ Nūr-ı nūrında umūrında berātum gözlerüm
(Murādī Dīvānı, Gazel 889, Beyit 5). [bī-reng ü
levn oldu, -dı]

bī-revān olmak [1] *Ruhsuz, cansız olmak.*

Revānum olalı tende tenümde 'ālemün cānı / Revā
mı **bī-revān olmuş** benüm cismümde cān sensüz
(Murādī Dīvānı, Gazel 592, Beyit 2). [bī-revān
olmuş, -miş]

biri [10] *Biri, bir diğeri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vech-i ādemde var vücūh-ı keşir / **Birisidür** hitāb-ı
"kerremnā" (Murādī Dīvānı, Gazel 93, Beyit 2).
[birisidür, -dür, -]

biri birbiri [1] *Biri diğeri.*

Murādī şî'rin okur ehl-i 'irfān / **Biri birbirinden**
ey cān ala ala (Murādī Dīvānı, Gazel 1429, Beyit
5). [biri birbirinden,]

biri biri [8] *Birbiri, bir diğeri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī lāhık olmaz gerçi aşlā fer' pes / Lık fer'
ü aşl olmaz **biri birinden** cüdā (Murādī Dīvānı,
Gazel 35, Beyit 5). [biri birinden]

biri ... biri [18] *"Biri... diğeri" anlamında karşılaştırma bağlacı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şan'ata olmuşdur yemīn ile yesāruñ zümresi /
Birine hikmet **birine** töhmet oldu iktizā (Murādī
Dīvānı, Gazel 14, Beyit 2). [birine birine,]

biri biri biri birisi [1] *Biri ... biri.. bağlaç.*

Miyān-ı āb ü āteşdür nesīm-i gülşen-i cennet / **Biri**
āb u **biri** nār u **biri** bād u **birisi** hāk (Murādī
Dīvānı, Gazel 716, Beyit 2). [biri biri biri birisi, -
si]

birisin birbirine [1] *Biri birine.*

Görmedüm hiç muvāfık **birisin birbirine** / Bu
sebebden özümü 'ışk ile tenhā kıldum (Murādī
Dīvānı, Gazel 922, Beyit 2). [birisin birbirine,]

bī-riyā [2] *İçi dışı bir, samimi.*

Bahr-ı 'ulūm içre şol kimse ola bī-mesel / Çün ala
bundan sebak ecmel olur **bī-riyā** (Murādī Dīvānı,
Gazel 117, Beyit 4). [bī-riyā,]

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün tarīkını / Milk-i
ferāğa irdi bulup **bī-riyā** ferāğ (Murādī Dīvānı,
Gazel 667, Beyit 3). [bī-riyā,]

birle [13] *İle, birlikte. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beķāsından beķā bulmak bu demde bize 'ādetdür
/ Anuñ her dem sa'ādet **birle** bize bu sa'ādetdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 1). [birle,]

birlemek [1] *Birlemek. II Tevhit.*

Birlerem ol pādīşāhı kim vücūdidur vaḥīd / Cümle
esmā vü şıfātına olunmadı 'aded (Murādī Dīvānı,
Gazel 247, Beyit 3). [birlerem, -r, -em]

Birledi bu dil ü cānum çün olupdur āgāh / Nefy-i
isbāt ile maḥv eyledi didi Allāh (Murādī Dīvānı,
Gazel 1344, Beyit 1). [birledi, -di]

birliğ [4] *Allah'ın birliği, tevhit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedür tarḥ iden ikiden **birliği** yā fetā / Maķālūñi
tarḥ eyle tā bulasın sen nīk hāl (Murādī Dīvānı,
Gazel 855, Beyit 4). [birliği, -i]

birr ü ihsāna vākıf-ı ezeli [1] *İyilik ve ihsana ezelden vākıf.*

Birr ü ihsāna vākıf-ı ezeli / Oldı her demde
ğarka-i na'mā (Murādī Dīvānı, Gazel 91, Beyit 3).
[birr ü ihsāna vākıf-ı ezeli,]

bisāt [1] *Döşeme, kilim, halı.*

Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın isterseñ
/ **Bisātında** varup seyr eyle kim tölāba düşmişdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 2). [bisātında, -
ın, -da]

bī-şavt u bī-ḥurūf [1] *Sessiz ve harfsiz.*

Āyāt-ı 'ayn-ı lafzı nāmūs-ı ekbere şor / **Bī-şavt u**
bī-ḥurūf gel aña cān ü dilden (Murādī Dīvānı,
Gazel 1128, Beyit 4). [bī-şavt u bī-ḥurūf, -ı]

bī-şavt u ḥarf olmak [1] *Sessiz ve harf olmak.*

Semā'-ı şavt için **bī-şavt u ḥarf olmak**
levāzımdan / Ḥurūf ezberle iḥvānum ḥabībümdür
muḥibbū'l-vakt (Murādī Dīvānı, Gazel 187, Beyit
3). [bī-şavt u ḥarf olmak,]

bī-sebāt [1] *Değişken, kararsız.*

Nedür ol **bī-sebāt** u bī-vefā kim / Seni senden
ziyāde oldu derrāk (Murādī Dīvānı, Gazel 753,
Beyit 2). [bī-sebāt,]

bī-ser ü pā kılmak [1] *Başsız ve ayaksız olmak. II Maddeden sıyrılmak.*

Müberrādan teberrā kıl vücūduñ **bī-ser ü pā kıl** /
Çün iḥyā oldı iḥyā kıl şaķın aldanma ālāya

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [bî-ser ü pâ kıl,]

bî-ser ü sāmān [1] Başsız, intizamsız ve perişan, savruk.

Nice nutka gelürdi bu Murâdî **bî-ser ü sāmān** / Eger virmese kudretle aña hoş-ter makāl Allāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [bî-ser ü sāmān,]

bî-sipāh [1] Askere, orduya, desteğe ihtiyacı olmayan Allah.

Sensin ol sultān-ı a'zam bî-vezîr ü bî-naẓîr / Bî-misāl ü bî-cidāl ü bî-ra'ıyyet **bî-sipāh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 4). [bî-sipāh,]

bî'smi'llāh [2] "Allah'ın adıyla" manasında "Bismillāhirrahmānirrahim" sözünün kısaltılmış şekli.

Çünkü **bî'smi'llāhi** er-Rahmān didi er-Rahîm / Kul hüve'llāhu eḥad bu āyete bürhān kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4). [bî'smi'llāhi,]

Kilk-i kudret çü yazdı **bî'smi'llah** / Evvelā lâ-ilāhe illa'llah (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 1). [bî'smi'llah,]

bî'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥîm [1] Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.

Bî'smi'llāhi'r-Rahmāni'r-Rahîm / Āyet-i 'unvān-ı kelām-ı kādîm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 1). [bî'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥîm,]

bî's-şevāb [1] Sevap ile.

Merd-i mülhem **bî's-şevāb** oldı kelimu'llāh çün / Yā ne dırsın sen kelām-ı bî-ḥicāba mā-kezeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [bî's-şevāb,]

bisyār [1] Çok. II Gereksiz.

Ey Murâdî ezeli ḥikmetedür zihn-i ebed / Anuñ içün ne ki var gayrıya **bisyār** didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 5). [bisyār,]

bîş [1] Çok, fazla.

Mübaşşır eylemez hergiz başîret / Anuñ fermāni olur **bîş** eger kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4). [bîş,]

bîşe [1] Orman. II Tarikat.

Ey Murâdî ezeli vâhdeti gör kesreti қо / Şîr iseñ ara kamu **bîşeyi** bul bir daḥı şîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [bîşe-yi,]

bî-şümār eylemek [1] Sayısız, çok eylemek.

Yā Rab Murāda lutfuñ sen eyle **bî-şümār** / Ğaffār olan nice tuta ḡufrānını dirîğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [bî-şümār eyle,]

bitmek [8] Ortaya çıkmak, yetişmek.

Nebt ile revnak-ı küllî vire enbāt-ı ḥüsn / **Bitüre** her işini kār ile kārında 'atā (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [bitüre, -ür, -e]

Nedür bu devḥa-i kübrā ki çekmiş āsumān ser / Ğuşūnında olup memlū **biter** her bir taraf esmār (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [biter, -er]

Kaçan fānī ola kuyruk otından / **Biter** bir daḥı rengi kara beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [biter, -er]

Gülistān-ı vücūdumda **biter** güller kemālinden / Öter cān bülbülü her dem beyān eyler makālinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [biter, -er]

Kenār-ı havz-ı rütbetde **bitüpdür** veche-i 'işmet / Semer virdi nice dürlü beyāz ü ḥazır ü ālından (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [bitüpdür, - (ü)pdür]

Mîğ-i lutfı bize çün yağdura iḥsān maṭarın / **Biterüz** şöyle ki 'aql irmeye tekrārumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [biterüz, -er, -üz]

Battıḥ ola mı zer' idicek tuḥm-ı hanzalı / **Bitdükde** pes saña o semerden ne fā'ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [bitdükde, -dük, -de]

II Belirmek, hasıl olmak.

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i şafā vücūd / Benüm arz-ı vücūdumda ne kim eşyā **biter** ḥaḥdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [biter, -er]

bitmek [3] Sona ermek, bitmek.

Bir milki қо ki **bitmedi** ibrām ile ber-kār / Başuñ yire қо kalduruben dest-i temennā (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [bitmedi, -me, -di]

Nice bir zārı kıla bu dil-i pür-sevdāmuz / Düstüm hicr ile **bitmez** mi bizüm ḡavgāmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1). [bitmez, -mez]

Ey kâ'ināta pādîşāh ey cümle maḥlūka ilah / Nice kılam hicrūñle āh **bitmez** mi hicrānum qanı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 8). [bitmez, -mez]

bî-tāb itmek [1] Dermansız bırakmak, güçsüz hale getirmek.

Tāb urup tāb-ı cemālinden beni **bî-tāb iden** / Āh bildüm bir seḥer ol mîhr-i rûḥ-efzā imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 3). [bî-tāb iden, -en]

bî-taḥammül olmak [1] Tahammülsüz olmak.

Bî-taḥammül olma deryā-dil olup ol bā-verā / Ḥaḥ Te'ālādan hidāyet eylegil dā'im taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [bî-taḥammül olma, -ma]

bî-tār eylemek [1] Karanlığın olmayışı; aydınlık eylemek.

Lem'a ger nūr-ı cemālünden cihāna irmese / Zulmet-ı ḳahr-ı celālūñ kimse **bî-tār eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 2). [bî-tār eylemez, -mez]

bî-tārik oldmak [1] Yola, usüle sahip olmamak.

Cemāl-i dil-rübā senden gönül bir lezzet almış kim / Kamu **bī-tārik oldı** gezmez oldı tağ u şahrāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1508, Beyit 4). [bī-tārik oldı, -dı]

bī't-tamām [5] Tamamıyla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nev' nev' olup bu envā'-ı beşer cinn ile cān / Mevc ular nitekim bir baħr-ı a'zam **bī't-tamām** (Murādī Dīvānı, Gazel 882, Beyit 2). [bī't-tamām,]

bī-'usret [1] Zor, güç olmayan.

Rāh-ı a'lāda görindi yine hadd ile hūdūd / Bu tarīk ibn-i sebīl olana **bī-'usretdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 434, Beyit 3). [bī-'usretdür, -dür]

bi-vaqt olmak [1] Vakitsiz, zamansız olmak.

Mekān-ı lā-mekāniden beyānın tarh ider her dem / Çü **bi-vaqt oldı** vaktinden seçer mi ān ile ānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1494, Beyit 4). [bi-vaqt oldı, -dı]

bī-vāsīta olmak [1] Vasitasız, aracısız olmak.

Rütbe-i a'lāda oldur kim **ola bī-vāsīta** / Dā'ī-yi Haq oluben bir kimseden kılmaya bāk (Murādī Dīvānı, Gazel 730, Beyit 4). [bī-vāsīta ola, -a]

bī-vefā [5] Vefasız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kehkeşān-ı dehre bakdum herkese yol gösterür / Hāy zālīm **bī-vefādur** āh bu kevn-i fesād (Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 4). [bī-vefādur, -dur]

bī-vefā olmak [1] Vefasız olmak.

İster iseñ haqkuñı bilsün senüñ hāş ile 'ām / Olmağıl sen bī-vefā olğıl habībüm Haq-şinās (Murādī Dīvānı, Gazel 612, Beyit 4). [bī-vefā olmağıl, -ma, -gıl]

bī-vezīr [1] Yardımcısız, yardıma ihtiyacı olmayan Allah.

Sensin ol sultān-ı a'zam **bī-vezīr** ü bī-nazīr / Bī-misāl ü bī-cidāl ü bī-ra'ıyyet bī-sipāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1265, Beyit 4). [bī-vezīr,]

bī-vücūd [1] Vücutsuz, maddi varlığı olmayan.

Bī-vücūdām gerçi yanında velī benven vücūd / Şığmadum 'ālemlere kendümde bulmadum şığar (Murādī Dīvānı, Gazel 392, Beyit 4). [bī-vücūdām, -(a)m]

bī-vücūd olmak [2] Maddi varlığından arınmak.

Gel Murāduñ sözini aña murād ile yine / **Bī-vücūd ol** ki bilesin ne durur tayy-ı vücūd (Murādī Dīvānı, Gazel 251, Beyit 5). [bī-vücūd ol,]

Bu vücūdum **bī-vücūd olmasa** bulmazdum vücūd / Bu vücūdum fażl u cūd olduğda buldum ben amān (Murādī Dīvānı, Gazel 1060, Beyit 3). [bī-vücūd olmasa, -ma, -sa]

biyā [1] Gel.

Ey Murādī sırr-ı 'ışkı degme kimse bilemez / 'Ārif iseñ 'āşık iseñ gel **biyā** vü merħabā (Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 5). [biyā,]

biz [365] Biz; şahıs zamiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Likin bizümle oldı yine ol **bize** enīs / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma (Murādī Dīvānı, Gazel 4, Beyit 4). [bize, -e]

bizcileyin [1] Bizim gibi.

Bir tāt ile bir hırka vü bir nān bize kāfī / Bir **bizcileyin** kimse kanā'at idemezler (Murādī Dīvānı, Gazel 456, Beyit 3). [bizcileyin,]

bī-zamān [2] Belli bir zamana sığdırılamayan, tüm zamanların hükümranı olan Allah.

Mekān senden tolu yā Rab velikin bī-mekānsın sen / Vücūdunla zamān memlū velikīn **bī-zamānsın** sen (Murādī Dīvānı, Gazel 1001, Beyit 1). [bī-zamānsın, -sın]

Vücūdunla zamān memlū velikīn **bī-zamānsın** sen / Qādīm ü vāhīd ü ferd ü şamedsin Rabbena'l-ekrem (Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 3). [bī-zamānsın, -sın]

bī-zamān itmek [1] Zamansız etmek, zaman mefhumunu ortadan kaldırmak.

Çü terk-i īn ü ān kıldum zamānumdur muħayyer pes / Zamānum **bī-zamān itdüm** baña olmaz zamān ansuz (Murādī Dīvānı, Gazel 587, Beyit 2). [bī-zamān itdüm, -dü, -m]

bī-zār olmak [1] Rahatsız olmak, usanmak, bıkmak.

Māsivāyı terk idüben dünyādan **bī-zār ol** / 'Ākil iseñ ey gönül 'ışk ile olğıl aşinā (Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 2). [bī-zār ol,]

bī-zebān [3] Dilsiz olmak, hiç konuşmamak.

Bu Murāduñ oldı şerhinde kamu / **Bī-zebān** ü bī-zebān ü bī-zebān (Murādī Dīvānı, Gazel 1169, Beyit 5). [bī-zebān,]

Bu Murāduñ oldı şerhinde kamu / Bī-zebān ü **bī-zebān** ü **bī-zebān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1169, Beyit 5). [bī-zebān,]

Bu Murāduñ oldı şerhinde kamu / Bī-zebān ü **bī-zebān** ü **bī-zebān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1169, Beyit 5). [bī-zebān,]

bī-zevāl [2] Bitmez, tükenmez, sonsuz.

Revân-ı cân fidâ kıldum yolına çün o cânânun / Zevâlüm istemez hâşâ benüm ol **bî-zevâl** Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 2). [bî-zevâl,]

Ey hâkîm-i lâ-yezâlî ey ilâh-ı ber kemâl / Ey ‘alîm-i bî-zevâlî **bî-zevâl** ü pây-dâr (Murâdî Dîvânı, Kit’a 7, Beyit 2). [bî-zevâl,]

bî-zîkr [1] Zikretmeyen, anmayan.

Fark-ı zâkir birle **bî-zîkr** ol durur / Hayy ile meyyit gibidür bil hemân (Murâdî Dîvânı, Kit’a 31, Beyit 3). [bî-zîkr,]

bî-zîyâ olmak [1] Işıksız olmak.

Cümle nücüm ile kamer olurdu bî-zîyâ / Şems-i cemâl dutsa eger kim şehâba yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3). [bî-zîyâ olurdu, -ur, -dı]

bî’z-zât [2] Kendi, kendisi.

Kendü çün aña keşf ide rüy-i hâkîkatin / **Bî’z-zât** n’ide vâsitâyı ol ğinâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [bî’z-zât,]

Ġanî **bî’z-zât** mutlakdur hüve’r-Rahmânü ve’l-mennân / Yücedür tâlîbüm her dem hüve’d-deyyânü ve’s-sultân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 1). [bî’z-zât,]

bol [3] Geniş, çok, mebzul.

Ben şıgınmışam Hudâya baña mesned ol durur / Zîrâ anuñ luţf ü ihsânı be-ğâyet **bol** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 1). [bol,]

Kesme ümmîdî şaķın Allâhdan / Haddi yokdur luţfînuñ ğâyetde **bol** (Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 4). [bol,]

Cümleye sultân-ı Hudâ ol durur / Luţf ile ihsânı igen **bol** durur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 5). [bol,]

borç [1] Borç.

Beni öldür didüm öldürmedi yâr / Ne **borcumuz** bizüm bu intizâra (Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 2). [borcumuz, -um, -uz]

bostân [3] Bahçe, bostan. II Aşk diyarı.

Ey Murâdî kalbûne ebr-i maħabbet sepdî şu / Gel teferrüc eyle gör kim nice **bostānam** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [bostānam, --am]

II Sevgilinin diyarı.

Ķadem başsa kaçan **bostāna** ğonce / Kılur bûlbûlleri dîvâne ğonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [bostāna, -a]

‘Aceb ey dil hayâlûnde ruh-ı cânāna irdüñ mi / Gül ü ‘abherde bir şemme bulup **bostāna** irdüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1). [bostāna, -a]

boy [3] Boy, endam.

Boyuñı añaram itsem eger nazar serve / Yüzüñi fîkr iderem beslesem gül-i ra’nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [boyuñı, -un, -ı]

Gül ü şehlâya vü serve bu gözüm kılsa nazar / Ol yüzi gül **boyı** serv ü gözi şehlâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [boyı, -ı]

Taleb verdi açıldukça olur cân bûlbûli ħandân / Me‘ânî nev-bahârînuñ olupdur **boyına** ħayrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [boyına, -ı, -n, -a]

boyanmak [1] Boyanmak II Bürünmek, kaplanmak.

Göñül ğam-ġin gözüm nem-ġin yaşum kana **boyanmışdur** / Kıluram âh ile zârî güzel ben mübtelâ senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [boyanmışdur, -muş, -dur]

boyun [2] Başı bedene bağlayan bölge.

Ķullâb-ı ‘ışķûñ taķılalı **boynuma** ey dîlrübâ / Cümle cihân ü cāndan bî-ġaneyem ben kim bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 3). [boynuma, -um, -a]

Oldı Mecnûn ey hilâl-ebrû saña bu derd-mend / Leyliyâ zencîr-i zûlfûñ gel anuñ **boynuna** taķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [boynuna, -uñ]

boynına zincîr itmek [1] Boynuna zincir gibi dolamak.

Fârîġu’l-bâl oldı ğayrıdan göñül dîvānesi / **Boynına zincîr idüp** zûlf-i mutarrâ şöhetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [boynına zincîr idüp, -üp]

bozilmek [1] Bozulmak, işe yaramaz duruma gelmek.

Cihân ârâyişine aldanuben olmaġıl ħayrân / Fenâdur ey göñül âķır **bozulur** defter ü dîvân (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [bozulur, -ur]

bölük bölük [6] Kısım kısım. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ĥaķķâ budur ki geldi sa’âdet **bölük bölük** / Etrâfumuñı kapladı devlet bölük bölük (Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 1). [bölük bölük,]

böyle [20] Böyle, bu şekilde. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Böyle olmışdur muķadder böyledür pes nâşîyet / Ma’rifet mîhrindedür zav’-ı hidâyet ma’rifet (Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [böyle,]

bu [1716] Bu; varlıkları işaret yoluyla niteleme, belirtme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden oldu münevver **bu** şeş cihât / Ger mihri tâlî' olsa cihân doymaya aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 2, Beyit 4). [bu,]

bu arada [2] *Bu sırada, bu esnada.*

Hayât-ı rûh-bahş olmaz idi **bu arada** meknûn / Eger bilmese 'âlemde nedendür aşfiyâ revnâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 680, Beyit 4). [bu arada,]

Ger ister iseñ iresin âb-ı hayâta sen / Añla Murâdînün **bu arada** maķālîni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1531, Beyit 5). [bu arada, -da]

bu deñlü [1] *Bu kadar, bu kadar çok.*

Senün emrünüledür hânım **bu deñlü** kılduğum iķdâm / Murâda ķalsa çokdan el çekerdî cümle ğavğâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 987, Beyit 5). [bu deñlü,]

bu durur [3] *Budur.*

Ya Rab saña her dem **bu durur** dilde niyâzum / Her lahzada şükürñle lisânım ola güyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 2). [bu durur,]

Ķaldur bu hicâbuñı gözüm nûr ile tolsun / Senden **bu durur** rûz ile şeb dilde temennâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 85, Beyit 2). [bu durur,]

Şâdıķluga 'âlâmet olan **bu durur** Murâd / Yârini bile sevmeye yâri murâd için (Murâdî Dîvânî, Gazel 1133, Beyit 5). [bu durur,]

bu gün [64] *Bugün. II Artık, bundan böyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nîl-i ekberden **bugün** pes nîl-i aşğardur 'ayân / Ķıl tecessüs aşğar u ekberde şubh ile mesâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 16, Beyit 4). [bugün,]

bu günü yârına kıma [1] *Bugünü yarına bırakmak. II Yapılacak işleri ertelemek.*

'Âķil iseñ **bu günü yârına kıma** zinhâr / Fevt iden fırsatını oldu deli oldu deli (Murâdî Dîvânî, Gazel 1513, Beyit 4). [bu günü yârına kıma, -ma]

bu kıdar [3] *Bu kadar, çok fazla.*

Bu kıdar ķavl-i 'azm ile töludur bu cihân / Bulınur ķavl-i 'azîmümde velîkin a'zam (Murâdî Dîvânî, Gazel 921, Beyit 3). [bu kıdar,]

Bu kıdar hikmetine irmedi 'âķl-ı hayrân / Gene zâtında benî eyle velî ser-gerdân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1122, Beyit 1). [bu kıdar,]

Ey Murâdî **bu kıdar** neşr-i cevâhir kılduñ / Ķim bilür şimdi hâzîneñde neler var yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1336, Beyit 5). [bu kıdar,]

bu kim [5] *Bu ki, budur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fahrî degül mi 'aşık-ı dil-dâdenün **bu kim** / Hicr ile kımaya o vefâdâr anı ğarîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 144, Beyit 3). [bu kim,]

bunca [9] *Bu kadar çok, böylesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Câm-ı Sikender n'eylesün İskender oldu cām çün / Bilmezlüğünden eylemiş **bunca** hâķîme iķtidâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 115, Beyit 3). [bunca,]

buncalayın [1] *Bunun gibi, böyle.*

Ey Murâdî olmazuz biz ğayrı ķavlı müstemi' / **Buncalayın** ķavl-i hûb-ı dâstânım var iken (Murâdî Dîvânî, Gazel 1095, Beyit 5). [buncalayın,]

bundan ötri [1] *Bundan dolayı.*

Bu meseldür ki dinür zâr-ı hâķîb oldu zîb / **Bundan ötri** nice mâlûmı nisâr itdüm ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1123, Beyit 4). [bundan ötri,]

bundan özge [2] *Bundan başķa.*

Çün tarîķüñdür şırât-ı müstakîm / **Bundan özge** bulmadum bir toğrı yol (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 2). [bundan özge,]

Şafâlar olmaya mı **bundan özge** ne şafâ vardır / Mesîh-âsâ Murâdî mürdeler haydür me'âlûñden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1004, Beyit 5). [bundan özge,]

bu ne [2] *Bu nasıl; hayranlık duygusunu belirtme..*

Bu ne hikmetdür ki taķdîr eylemiş / Eyledi ol dem hîķâb-ı müstetâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 159, Beyit 2). [bu ne,]

Bu ne hâcetdür ki ferdâya kımak bu hâķeti / Ey Murâdî hâşr ola gör işte arz-ı sâķire (Murâdî Dîvânî, Gazel 1285, Beyit 5). [bu ne,]

bu ne ... bu ne [2] *Bu nasıl/ne kadar..*

Bu ne hikmet **bu ne** kudret **bu ne** elķâf ola kim / Yâr her demde bizi kıla tefahhüşla rehâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 43, Beyit 3). [bu ne,]

bunuñ gibi [1] *Bunun gibi, böylesi.*

Mesmû' olalı sem'ine aķvâli hâķîbün / El virmedi ğayrıya **bunuñ gibi** sa'âdet (Murâdî Dîvânî, Gazel 196, Beyit 2). [bunuñ gibi,]

bu resme [1] *Bu şekilde.*

Her kimi kim şormışamdur virdi **bu resme** cevâb / Çıķmağıl yârün rızasında şaķın bir ân didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1453, Beyit 4). [bu resme, -e]

bu sebepten [1] *Bu sebepten, bu yüzden, bundan dolayı.*

Her kaçan ķavl eylesem ķavlüm baña biñ ķavl ider / **Bu sebepten** şâķib-i ķavl ü hem 'irfânam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1245, Beyit 4). [bu sebepten, -den]

Bü leheb [1] *Ebü Leheb: Peygamberimizin amcası olup İslâm dinine olan düşmanlığı ile ünlüdür.*

Kim ki münkirdür Murāduñ kavline kılma gümān / **Bü Lehebdiür** nār-ı dūzahda yanar hem çün haṭab (Murādī Dīvānı, Gazel 127, Beyit 5). [bū lehebdiür, -dür]

būd [2] *Vücut, varlık.*

Sen Murāduñ baḥrınıñ emvācını kılma hisāb / Būd olan nā-būd olur nā-būd olandır anda **būd** (Murādī Dīvānı, Gazel 250, Beyit 5). [būd,]

Şeb-pere olmaz muḳābil āfitābuñ tābına / Bir degül nā-būd olanlar ile maḥrem **būdeler** (Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 2). [būdeler, -e, -ler]

būd olmak [1] *Var olmak. II Nefsin mevcudiyeti.*

Sen Murāduñ baḥrınıñ emvācını kılma hisāb / **Būd olan** nā-būd olur nā-būd olandır anda būd (Murādī Dīvānı, Gazel 250, Beyit 5). [būd olan, -an]

bu'd [2] *Uzaklık.*

Kurbete oldı mübeddel **bu'dumuz** hāmdüm aña / Oldı akreb kurb ile kurbetde akrebdür karīb (Murādī Dīvānı, Gazel 125, Beyit 2). [bu'dumuz, -umuz]

Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz nefsin / Hadd ü pāyān olıma **bu'd** ile kurbıyyet ırak (Murādī Dīvānı, Gazel 693, Beyit 2). [bu'd,]

bu'd u kurb [1] *Uzaklık ve yakınlık.*

Ḳabl ü ba'dı **bu'd u kurb** añlarsa maḥcüb oldı māh / Her cihet şavtın münādī bil maḳālūñ vechidür (Murādī Dīvānı, Gazel 370, Beyit 4). [bu'd u kurb,]

budağ [1] *Dal, ağacın çıkıntısı.*

'İşveyle kıldı cümleten a'yāna 'ayn-ı hāl / Bir kimse irmedi bu şecerden **budağuma** (Murādī Dīvānı, Gazel 1367, Beyit 2). [budağuma, -um, -a]

budelā [1] *Allah aşkına karşılık aklını bedel olarak veren kimseler.*

Umenāyuz nuḳebāyuz **budelāyuz** nücebā / Ḳuṭb-ı aḳṭāba şorarsañ yine ğavs oldı ḥiṭāb (Murādī Dīvānı, Gazel 140, Beyit 3). [budelāyuz, -(y)uz]

Zāt-ı pāka bu Murādī yine medhūş el-ḥaḳ / **Budelā** vü nuḳebā ğavs ile evtād-ı şıfat (Murādī Dīvānı, Gazel 182, Beyit 5). [budelā,]

buḥār-ı 'ışk [1] *Aşk buharı.*

Buḥār-ı 'ışk ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd / Şehāb inse cebel üstine pes bārān olur peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 3). [buḥār-ı 'ışk,]

buḥl olmak [1] *Cimrilik olması.*

Ey Murādī hele feyyāzda **buḥl olmadı** çün / Arada ayak ayak 'arz olunan pāye nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 445, Beyit 5). [buḥl olmadı, -ma, -dı]

bulınmak [21] *Bulunmak, var olmak, mevcut olmak.*

Murādī al edebi cümle varı ḥarc eyle / İki cihānda **bulunmadı** bil bahā-yı edeb (Murādī Dīvānı, Gazel 142, Beyit 5). [bulunmadı, -ma, -dı]

Kāne sevdā'i bi'l-beyāzi mucīb / Zülmet içre **bulınur** āb-ı ḥayāt (Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit 4). [bulınur, -ur]

Kürs-i ekberde **bulındı** yine 'arş-ı a'zam / Derc olupdur nefeḥatında nice biñ nefeḥat (Murādī Dīvānı, Gazel 174, Beyit 3). [bulındı, -dı]

Haḳḳ ile bāṭluñdan ayırdıñ ise kendüñ / Bil kıymetüñ **bulınmaz** degmede bu ḥaḳḳat (Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 4). [bulınmaz, -maz]

'Alemden **bulındı** 'ilm-i 'ālem / Ādemden alındı feyz-i ḥikmet (Murādī Dīvānı, Gazel 208, Beyit 2). [bulındı, -dı]

Añla Murādī kavlini kavli-ı şaḥīḥdür / Tesbīḥ-i vecd ile **bulınur** bu muḳaddemāt (Murādī Dīvānı, Gazel 211, Beyit 5). [bulınur, -ur]

Şanmağıl kim ğayrı yirde **bulına** dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yokla dükkānuñdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 334, Beyit 5). [bulına, -a]

Şanmağıl kim ğayrı yirde **bulına** dürr ü güher / Ey Murādī her ne varsa yokla dükkānuñdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 413, Beyit 5). [bulına, -a]

Ruḥ-ı tābendesinden çün niḳābın keşf ide dildār / **Bulınmaz** bende nesne bu yoğ ile yārdan hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 582, Beyit 4). [bulınmaz, -maz]

Münseliḥ oldı cān ü dil ḳālīb-ı ğayrı n'eyleşün / Arada nesne ḳalmadı bizde **bulındı** ḥālümüz (Murādī Dīvānı, Gazel 599, Beyit 3). [bulındı, -dı]

Muḳaddessin senün maḥbūbun oldı senden aḳdes bes / Ne cevhersin ki ğayrıda **bulınmaz** dürr-i nā-yābuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 4). [bulınmaz, -maz]

Ey nihānī sırıñı fāş itme āfet vaz gel / Degme kesde şimdi **bulınmaz** emānet vaz gel (Murādī Dīvānı, Gazel 780, Beyit 1). [bulınmaz, -maz]

Niceler yārem diyü izḥār-ı şıḳḳ eyler saña / Lık **bulınmaz** olar içre şadāḳat vaz gel (Murādī Dīvānı, Gazel 780, Beyit 3). [bulınmaz, --maz]

Bu ḳadar kavli-ı 'azm ile toḷudur bu cihān / **Bulınur** kavli-ı 'azīmümde velikin a'zam (Murādī Dīvānı, Gazel 921, Beyit 3). [bulınur, -ur]

Şevḳünde çün nihāyet ü pāyān **bulunmadı** / Pāyānı bulmuşam daḥı pāyānı n'eylerem (Murādī Dīvānı, Gazel 932, Beyit 2). [bulunmadı, -madı]

Kenār mı bulınur baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne kıymet **bulına** cān olana (Murādī Dīvānı, Gazel 1389, Beyit 1). [bulına, -a]

Kenār mı **bulınur** baḥr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne kıymet bulına cān olana (Murādī Dīvānı, Gazel 1389, Beyit 1). [bulınur, -ur]

Hâtıruñ **bulındı** çün âyîne de âyînesi / Mahv olındı
kalmadı hâtırda her kim hâtıra (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2*). [*bulındı, -dı*]

Alupdur nefhadan behre 'atâ bulmak
bulunmağda / Olup dâ'ire kudretde devir ire
müdârâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3*).
[*bulunmağda, -mak, -da*]

Müşterî var ise ger ma'rifetüñ gevherine / Ey
Murâdî ne cevâhir **bulınur** kâmindâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5*). [*bulınur, -ur*]

II Elde edilmek, ulaşmak.

Vâhid olmayınca kesretten vahîd olmaz fu'âd /
Hâk **bulınmaz** kılmayınca zikr-i inşâ elbine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4*). [*bulınmaz, -maz*]

bulmak [505] *Elde etmek, ermek, ulaşmak.*
(*Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Cân-ı 'azîze 'izzet ider cân ile meger / Bâkîde
buldı cümle bekâsını ibtidâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2*). [*buldı, -dı*]

buluşmak [3] *Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.*

Câna **buluşdı** aşl-ı cân bildi beni didi hemân /
Diñle benüm sözüm inan geldi şîfât-ı iftiḥâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4*). [*buluşdı, -dı*]

Geldi pes didi müdebbir buña tedbîr gerek / 'Âlim
ile **buluşup** ahlâdî dil ḥayr u şerîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 2*). [*buluşup, -up*]

Çün 'ışka **buluşdum** didüm aña bu cevâbı / Bir
cezbeden alur idi el'ân ḡam u şadî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 3*). [*buluşdum, -dum*]

burak [2] *Hız. Muhammed'in, üzerine binerek miraca çıkması için emrine verilen binek.*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir **burak** / Berkveş
geldi uruben sâka sâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1*). [*burak, -*]

Himemden çekmezem pâyı turup meydân-ı
'ışkından / **Burâka** berķ irüp durdı hemân zav'-ı
dücâ oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3*).
[*burâka, -a*]

burak-ı 'aql-ı kâmil [1] *Kemâle ermiş olanların burak gibi hızlı, kıvrak akılları.*

Çün 'urûc eyler **burak-ı 'aql-ı kâmil** berķ-vâr /
Şaçılan bir reşhadur eşkâle bâlından yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 4*). [*burak-ı 'aql-ı kâmil, -*]

burç [1] *Kale, hisar, sur.*

'Âlemün **burca** dik ḥişâr alasin / Hıdmetüñ birle
kâm-kâr olasin (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6*). [*burca, -a*]

burc-ı gayb [1] *Gayb, bilinmezlik burcu.*

Sa'd-ı ekber tâlî' oldı çünki **burc-ı gaybdan** /
Lem'ası âfâkı tutdı 'izzet-i 'ulyâ durur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 329, Beyit 2*). [*burc-ı gaybdan, -dan*]

burc-ı hidayet [1] *Doğruluk burcu.*

Burc-ı hidayet üzre toğdı çü şems-i neyyir / Âfâka
pertev irdi dünyâya nûr şaldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2*). [*burc-ı hidayet, -*]

burc-ı rîf'at [1] *Yücelik burcu.*

Burc-ı rîf'atda tulû' eyledi çün mâh-ı münîr / Ey
benüm şems-i cihânüm n'ola buña tedbîr (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1*). [*burc-ı rîf'atda, -da*]

burc-ı sa'âdet [1] *Mutluluk burcu.*

Şems-i hidayet toğup mâh-ı münîr oldı dil / Necm-i
vücûdı gözet **burc-ı sa'âdetdedür** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3*). [*burc-ı sa'âdetdedür, -de, -dür*]

burc-ı şeref [1] *Mutluluk zamanı, baht açıklığı.*

Varup çü **burc-ı şerefde** mekân idüp tırdı /
Hicâba girmedi aşla vü buldı fevz u felâḥ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2*). [*burc-ı şerefde, -de*]

bürîyâ [1] *Hasır.*

Merḥamet saña ḡalupdur kıl 'inâyet nazarın /
Buriyâ gibi olupdur bedenüm şad-päre (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 4*). [*buriyâ, -*]

burka [5] *Peçe, yaşmak. II Örtü, engel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burka 'ı ref' eyle vechüñden göre 'aşık larun /
İştîyâk ile nice bir vireler bu câna tâb (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2*). [*burka, -ı, -ı*]

burka 'ı evvel [1] *İlk örtü, ilk yüz örtüsü. II Örtü, engel.*

Burka 'ı evvelle maḥcûb olmayan 'âlemlere /
Añla kim oldı mu'allim Hâkḡ ile tutan qarâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3*). [*burka* 'ı evvelle, -le]

burka 'ı rüy [1] *Yüzün peçesi.*

Burka 'ı rüyuñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübâ /
Pertev-i 'aksün toḡınsa cümleye tenhâ yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2*). [*burka* 'ı rüyuñ, -un]

burka 'ı vech [1] *Yüzün peçesi, örtüsü.*

Burka 'ı vechüñ gider seyr eyleyem zîbâ yüzüñ /
İki dünyâyile mâfîḥâyı ben sensiz n'idem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 907, Beyit 4*). [*burka* 'ı vechüñ, -ün]

burûc [1] *Hisarlar, kuleler.*

Gördi deryâ ortasında bir ḥişâr / Kaplamış cümle
burûcın dil ü cân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2*). [*burûcın, -ın*]

burûk [4] *Şimşekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burûkın neşr ider âfâka nûra ğarķ encümler / Ma'ânîdür olan aşdâf kamerdendür zîyâ peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 56, Beyit 4). [burûkın, -ın]

burûk olmak [1] *Şimşek oluşması.*

Fürûğın mihr-i hîkmetdür şaçan 'âlemde ey mehrû / Miyân-ı beyni beyninden **burûk oldu** kamu azvâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 54, Beyit 2). [burûk oldu, -dı]

burûk-ı aşlâ [1] *Asıl, gerçek şimşekler.*

Şu 'â'-ı mihrüme 'aks oldu' 'aksedür râci' / **Burûk-ı aşlâ** nazar kıl biline tâ feyyâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 650, Beyit 4). [burûk-ı aşlâ, -a]

bûs itmek [1] *Öpmek.*

'Arş-ı a'lâ pâyümüz **bûs itmege** nâlişdeyüz / Biz tevâzu' ehliyüz yirinde şüret hâkiyüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 570, Beyit 4). [bûs itmege, -meg, -e]

bûse virmek [1] *Öpmek, öpücük vermek.*

Segân-ı kûyun ayak başduğı yire **viren bûse** / Kılupdur pâdişahum zîr ile bâlâdan istîgnâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 58, Beyit 3). [bûse viren, -en]

bûstân [3] *Bahçe.*

Vücûdum **bûstânın** görmişemdür çün tolu ezhar / 'Acebdür bâğbân-ı kudret itmîşdür 'aceb tîmâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 306, Beyit 1). [bûstânın, -ın]

II Sevgilin bulunduğu yer.

Şemîm-i verd-i ahmer ister iseñ **bûstân** gözle / Figân-ı bülbül-i şeydâ dilerseñ gülsitândan şor (Murâdî Dîvânî, Gazel 312, Beyit 2). [bûstân,]

Bülbülâ kıl nağmeler çün ki gülistân eldedür / Eylegil seyr ü temâşâ çünki **bûstân** eldedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 351, Beyit 1). [bûstân,]

bûstân-ı cihan [1] *Dünya bahçesi.*

Bûstân-ı cihân ğarķa-i âb oldu yaşumdan / Şol deñlü gelür kim anı tölâb getürmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 2). [bûstân-ı cihân,]

buṭlân [3] *Batıl olma; haktan uzak, boş ve temelsiz olma.*

Hak durur haṭk-ı haṭikatde kımaz **buṭlânı** / Hak kıatında bulımaz sāḥir ile siḥr-i sebât (Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 3). [buṭlânı, -ı]

Gelse hak bir yirde **buṭlân** üzredür bātıl hemân / Her kime kim olsa ḥâfız me'men olur hem emîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1070, Beyit 2). [buṭlân,]

Ger tefekkür eyler iseñ eylegil fehmiñ kavî / Olmaya ḳalbünde tâ **buṭlân** buṭlân üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1229, Beyit 4). [buṭlân,]

bûy [3] *Koku.*

Kimde kim var ise virmez benlüğinden ol nişân / Kınde olsa misk-i ezfer **bûy**ı etrâfı kıtar (Murâdî Dîvânî, Gazel 323, Beyit 4). [bûy, -ı]

Senün bu ḥüsn-i zîbânı görelden bülbül-i cânım / Nazar kıılmaḳ ne mümkün derde yâḥüd reng ile **bûya** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1330, Beyit 2). [bûya, -a]

Yudarsa la'İveş kıanı bu şeydâsını 'ayb itme / Elest vaktinde zülfün **bûy**ı ḳalmışdur dimâğında (Murâdî Dîvânî, Gazel 1436, Beyit 4). [bûy, -ı]

bûy-ı gül [2] *Gülbahçesi kokusu.*

Bûy-ı güldendür ḥuzûrı bülbül-i şüridenün / Sâni'-i verdün cemâli ârzûsı dîdenün (Murâdî Dîvânî, Gazel 728, Beyit 1). [bûy-ı güldendür, -den, -dür]

Rûḥa râḥatlar virür cennetde gerçi **bûy-ı gül** / Bûy-ı vuşlat müjdesi râḥat yiter bu cânda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1247, Beyit 3). [bûy-ı gül,]

bûy-ı ḥabîb [1] *Sevgilinin kokusu.*

Habbezâ irdi Murâdiye şehër **bûy-ı ḥabîb** / Her ne kim vardur 'avâlimde bizüm güyâmuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 575, Beyit 5). [bûy-ı ḥabîb,]

bûy-ı laṭîf [1] *Güzel koku.*

Habbezâ gülşen-i vuşlatdan ire **bûy-ı laṭîf** / Vâridün şafḥasına naḳş ide nâmuñ mevrûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 4). [bûy-ı laṭîf,]

bûy-ı şafâ irmek [1] *Neşe, huzur kokusu erişmesi.*

Ḳalmasun zâr-ı firâḳ ile diyü lutf idüben / Ḥabbezâ irdi neşim ile yine **bûy-ı şafâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 47, Beyit 4). [bûy-ı şafâ irdi, -di]

bûy-ı vaşl [1] *Kavuşma kokusu.*

Bedenüm tâze vü ter eyle vişâl ile benüm / **Bûy-ı vaşl** ile riyâḥ eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 138, Beyit 3). [bûy-ı vaşl,]

bû-yı verd [1] *Gül kokusu. II Sevgilinin kokusu.*

Her kıaçan **bû-yı verd** bulmayasın / Nâle-i 'andelîb ile eglen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1163, Beyit 3). [bû-yı verd,]

bûy-ı vuşlat [2] *Kavuşma kokusu.*

Ḥabîb-i mûnis-i cân ü dilümden **bûy-ı vuşlatdur** / Nîkābın keşf idüp rüyından olmış cā-be-cā peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 56, Beyit 2). [bûy-ı vuşlatdur, -dur]

Rûḥa râḥatlar virür cennetde gerçi bûy-ı gül / **Bûy-ı vuşlat** müjdesi râḥat yiter bu cânda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1247, Beyit 3). [bûy-ı vuşlat,]

bûy-ı zülf [1] *Saç kokusu.*

Ey şabâ ger kûy-ı yâre eyler iseñ sen güzêr / **Büy-ı zülfini** getir ben 'aşık-ı nālân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [büy-ı zülfini, -i, -(n)i]

buyruk [1] *Buyruk, emir, hüküm.*

Hâk **buyruğınadır** inkiyâdum / Her demde rızâsıdır murâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 1). [buyruğınadır, -ı, -(n)a, -dur]

buyruk olmak [1] *Emir vermek.*

Bu fenâda kimse muhtâr olmamışdır bilmiş ol / Her kişiye **oldı buyruk** tâ'ati idine kâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3). [buyruk oldu, -dı]

buyurmak [10] *Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çünkü sendendür 'inâyet sa'yümüz ancak bizüm / Kim **buyurduñ** "Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â" (Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 3). [buyurduñ, -du, -n]

Murâduñ kavli olmadı bu aqvâl / **Buyurdi** cümle kavlümdür kemâ kâl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 5). [buyurdi, -dı]

buyût [1] *Evler.*

Hâne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice **buyût** / Gayırlar dâhîl degül ebvâb içinde seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [buyût,]

bükme [2] *Eğmek.*

Oldı kader çü kendüde virdi **büker** celâlini / Virdi cemâlini **büker** kâdr ile eldedür himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [büker, -er]

II Bir durumdan başka duruma çevirmek.

Oldı kader çü kendüde virdi **büker** celâlini / Virdi cemâlini **büker** kâdr ile eldedür himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [büker, -er]

bülbül [15] *Güzel sesiyle bilinen kuş*

Figân u nâleme âheng ider gülşende **bülbüller** / İder sînem benüm nağme begüm çeng ü rebâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [bülbüller, -ler]

Seher **bülbül** hürüşından dü-çeşme gelmemişdür h'vâb / Sürür-ı şevk ile eylerdi medh-i dilber-i nâ-yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [bülbül,]

Gülsitân içre 'aceb **bülbüllerüñ** feryâdı ne / Güş-ı hüşi tutsañ añlarduñ ne müşkil kârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [bülbüllerüñ, -ler, -üñ]

II Aşık.

'Aşıklaruz biz n'eyleyelüm cennetüñ gülzârını / Yiter iki dünyâda biz **bülbüllere** gülzâr-ı döst (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 2). [bülbüllere, -ler, -e]

Cemâlün gülşenin 'arz it ide tâ na'ra **bülbüller** / Yağalar çâk ide güller gireler rakşa sünbüller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1). [bülbüller, -ler]

Nâlemi güş idegör **bülbül** aña nâle düşer / Hâlümü bilmek için hâl ile biñ hâle düşer (Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1). [bülbül,]

Çü ruh-sâruñ gül-i handân olupdur / Hezârân **bülbülüñ** nālân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1). [bülbülüñ, -üñ]

Ruñ u rüyını koçmayaldan anuñ / Oldı **bülbüllerin** yiri pür-hâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [bülbüllerin, -ler, -(i)n]

Gülşen-i hüsnünde nālân oldu **bülbüldür** gönül / Ey cemâlün verdine hayrândur cân ile dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [bülbüldür, -dür]

Bâğ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim üstine anuñ varup ağlamaya **bülbül** (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [bülbül,]

Açaldan gülşen evrâkın okur **bülbül** kitabından / Senüñ na't-ı cemâlünü anuñ evrâk u bâbindan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [bülbül,]

Seherde cüş ider **bülbül** figâna / Gül üzre âh ider ol yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1). [bülbül,]

Qadem başsa kaçan bostâna gonce / Kılur **bülbülleri** dîvâne gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [bülbülleri, -ler, -i]

Hezârân **bülbülü** kılmışdır ihlâk / Anuñ için boyanmış kana gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [bülbülü, -i]

Ruñı 'ışkında kan ağlarsa 'aşıklar 'aceb midür / Hezârân **bülbül** eyler nâleler güller budağında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [bülbül,]

Ayrulalı o gülden oldu yirüm benüm hâr / Gelsem 'aceb midür ben **bülbül** gibi figâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [bülbül,]

Nâle-i **bülbül** nedür yâ gül nedür **bülbül** nedür / Bu rumûzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gülşeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4). [bülbül,]

Gözüm her dem nigâra karşı kan ağlarsa 'ayb itme / Figân eyler mi **bülbül** nesneye gül-zârdan gayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3). [bülbül,]

bülbülâ [1] *Ey bülbül.*

Bülbülâ kıl nağmeler çün ki gülistân eldedür / Eylegil seyr ü temâşâ çünki büstân eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [bülbülâ,]

bülbülâsâ [1] *Bülbül gibi.*

Gül yüzünden ayrulalı **bülbülâsâ** ağlaram / Eyleyüp Hağdan vişâlünü temennâ ağlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [bülbülâsâ,]

bülbül-i aşüfte-dil [1] *Gönlü perişan olmuş aşık.*

Gül yüzüne hasretüm ben **bülbül-i aşüfte-dil** /
Anuñ için her şehir ey gence kıluram figân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2*). [*bülbül-i
aşüfte-dil,]*

bülbül-i cân [4] *Can bülbül. II Aşık.*

Gül yüzinsüz bu **bülbül-i cân** / Birdür iki cihânda
yoğ ile var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 3*).
[*bülbül-i cân, -a]*

Gülşen-i hüsnün göreliden **bülbül-i cân** ağlamaz /
Rüy-i zibânı göreliden çeşm-i giryân ağlamaz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1*). [*bülbül-i
cân,]*

Tâ'ir-i gülşen-i kuds oldu yine **bülbül-i cân** /
Kalbüm ezharına bak nice gülistânı ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3*). [*bülbül-i cân,]*

Senün bu hüsn-i zibânı göreliden **bülbül-i cânım**
/ Nazar kılmak ne mümkün derde yâhüd reng ile
būya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2*).
[*bülbül-i cânım, -um]*

bülbül-i dil [2] *Gönül bülbülü. II Aşık.*

Dehenün goncesine meyl ideli **bülbül-i dil** /
Döstüm ravza-i hüsnünde benüm nağme-serâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2*). [*bülbül-i dil,
]*

Ruhtarun var iken ey şâh-ı cihân / **Bülbül-i dil**
verd-i hândanı n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540,
Beyit 6*). [*bülbül-i dil,]*

bülbül-i güya [4] *Söyleyen, şakıyan bülbül.*

Âhumı güş ideli **bülbül-i güyâ** inler / Nâlemi
aňlayalı tağ ile şahrâ inler (*Murâdî Dîvânı, Gazel
450, Beyit 1*). [*bülbül-i güyâ,]*

Şehirde **bülbül-i güyâyı** gördüm / Gülistân içre ol
şeydâyı gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit
1*). [*bülbül-i güyâyı, -(y)ı]*

II Aşık.

Gülistân-ı 'ışka girdüm **bülbül-i güyâ** menem /
Yârümün gördüm cemâlin vâlih ü şeydâ menem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1*). [*bülbül-i
güyâ,]*

Gülşende kıldı **bülbül-i güyâ** hikâyeti / Ağzından
itdi goncenün işbu rivâyeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1526, Beyit 1*). [*bülbül-i güyâ,]*

bülbül-i güyâ olmak [1] *Söyleyen, konuşan bülbül
olmak. II Aşık.*

İktibâs itdüm çü hüsnünden bu hüsnüm gülşenin /
Bülbül-i güyâ olup şâhib-makâl oldum yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 2*). [*bülbül-i
güyâ olup, -up]*

bülbül-i kudsî [3] *Kutsal, mübarek bülbül.*

Gülşen-i kudsde çün **bülbül-i kudsî** inler / Gül-i
bahtı açılır yaşını ol demde siler (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 437, Beyit 1*). [*bülbül-i kudsî,]*

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübhân âyetin /
Bülbül-i kudsî okurdu cümle Rahmân âyetin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1*). [*bülbül-i
kudsî,]*

Tâ'ir-i kudsam çü men **bülbül-i kudsî** menem /
Ecnihadur bî-hisâb her yaña tayyâr men (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 3*). [*bülbül-i kudsî,]*

bülbül-i nālân [2] *İnleyen bülbül. II Aşık.*

Riyâz u gülşen açılma kamu murğ ider elhânı /
Yaluñuz verd için bir **bülbül-i nālân** olur peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2*). [*bülbül-i
nālân,]*

Bülbül-i nālâna karşı verd-i ahmêrdür küşâd /
Ya'ni 'âlem 'âlem içre buldı ezmân bir gice
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4*). [*bülbül-i
nālâna, -a]*

bülbül-i şürîde [1] *Çılgın bülbül.*

Büy-ı güldendür huzûrı **bülbül-i şürîdenün** /
Şânî'-i verdün cemâli arzûsı dîdenün (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 728, Beyit 1*). [*bülbül-i şürîdenün, -
nün]*

bülbül itmek [1] *Bülbül gibi aşık olmak.*

Ol lebi gence nigâra **bülbül idelden** beni / Kıldı
cümle 'âlemi bu gözlerüme hâr-ı 'ışk (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6*). [*bülbül idelden, -
elden]*

bülbülleyin [2] *Bülbül gibi.*

Beni 'âlemde Ferhâd eyleyen Şîrîn zebânundur /
Beni **bülbülleyin** zâr eyleyen gence dehânundur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1*). [*bülbülleyin,
]*

Her şehir **bülbülleyin** âl ile zâr oldu işüm / Gel
terahhüm eyle bağrum goncaveş pür-hündür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2*). [*bülbülleyin,
]*

bülbül olmak [1] *Bülbül olmak; âşık olmak.*

Beni ağlatma didüm ey gül-i hândanum gel / Didî
kim **bülbül olan** âh ü figâna yaraşur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3*). [*bülbül olan, -an]*

bülbül ü gül [1] *Bülbül ve gül II Aşık ve sevgili.*

Gülşen-i hüsninedür **bülbül ü güldür** yine pes /
Kendü ma'suk hemân 'âşık-ı peydâdur bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 2*). [*bülbül ü güldür, -
dür]*

bülend [2] *Yüce, yüksek.*

'Arş-ı 'ulâda bânun **bülendiyle** medh ider /
Kürsidedür metâfi melâ'ik mesel durub" (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3*). [*bülendiyle, -i, -(y)le
]*

'Arşa-i hikmetde gördüm kâh-ı tevhîdi **bülend** /
Süllem olmuş iki cânib 'ayn-ı gayb esrârdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2*). [*bülend,]*

bülend-âvâz [1] *Gür ve yüksek bir sesle, haykırırcasına.*

Cümlesi kılmış nidâ hânım **bülend-âvâz** ile / Her birüñ güftârını gördüm ki hep imzâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3*). [*bülend-âvâz,]*

bülend kılmak [1] *Yüceltmek.*

Päye-i kudretde **kılduñ** kadrini dâ'im **bülend** / Yâ neden 'ışkuñla anuñ kârın efğân eyledüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3*). [*bülend kılduñ, -du, -n]*

bülend olmak [1] *Yükselmek, yücelmek.*

Qâni' olmaz Murâdî **oldı bülend** / Demde biñ def'a olsa hâşü'l-hâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5*). [*bülend oldı, -dı]*

bünyâd [3] *Temel, bina. II gönül.*

Mu'ammer olsa **bünyâduñ** irerse kubbe-i çerhe / Tıbâk eţbâka yüz tutma hebâdur âhırı elbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2*). [*bünyâduñ, -un]*

'İlm-i ezelîdür bu fehminde 'uqûl 'âciz / V'allâh 'ulemâ bilmez bu ad ile **bünyâdum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 3*). [*bünyâdum, -(u)m]*

İsmiñi gördüm müsemme seyr idüp âvâzda / Bulmuşam lâkin müsemme pes gelüp **bünyâdda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 1*). [*bünyâdda, -da]*

bünyâd etmek [1] *Yapmak, kurmak.*

Yaraşur cânâ saña 'aşıklañ şâd idesin / Şânüña hâşa düşer mi zulme **bünyâd idesin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1*). [*bünyâd idesin, -e, -sin]*

bürâder [1] *Kardeş.*

Vücüdum 'arşasında çün **bürâderle** kenâr oldum / Eb ü ümme mülâkât oluben pes âşkâr oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1*). [*bürâderle, -le]*

bürehe olmak [1] *Çıplak olmak.*

Çağıruben tarafeyne bu lisân itse nidâ / Pâ vü ser **ola bürehe** tola her câ muhlîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3*). [*bürehe ola, -a]*

bürhân [43] *Delil, ispat, tanık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

"Tâ-Hâ" didi çün naşş ile **bürhân** ile münzil / "Tâ-Hâ"da bulındı yine "Tâ- Hâ" ile "esrâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4*). [*bürhân,]*

bürhân eylemek [3] *Delil, tanık yapmak.*

Qum fe-enzir 'aynından akıdup zülâl-i fazlını / Fakr ile fahr eyleyüb kavline **bürhân eylemiş** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3*). [*bürhân eylemiş, -miş]*

Revnaqumdan cümleten pür-revnaq oldı kâ'inât / 'Aklum ile naklümü tobtolu **bürhân eyledüñ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 4*). [*bürhân eyledüñ, -dü, -n]*

'İlm-i hikmet aşlını 'ilminde hıfz eyler yine / Ol kitâbuñ noqtasını aña **bürhân eyledi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4*). [*bürhân eyledi, -di]*

bürhân itmek [3] *İspat etmek, delil ortaya koymak.*

Tuţar mir'ât-ı dilde çün cemâl 'aksine âyine / Beyân-ı beyyinatüñdan saña **bürhân ider** yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2*). [*bürhân ider, -er]*

Bilmedi kimse Murâduñ sözleri ma'nâsını / Her kişi zu'mınca bir vech ile **bürhan itdiler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5*). [*bürhan itdiler, -di, -ler]*

Hâme-i kudret çü satr itdi şudûrın remzini / Her birin bir fi'l ile bir resme **bürhân itdiler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4*). [*bürhân itdiler, -di, -ler]*

bürhân kılmak [3] *Delil, ispat etmek.*

Çünki bi'smi'llâhi er-Rahmân didi er-Rahîm / Kul hüve'llâhu ehad bu âyete **bürhân kıl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 4*). [*bürhân kıl,]*

Kudûmın añladı ehl-i başiret / Anuñ çün kıldılar 'ışk ile bürhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 3*). [*bürhân kıldılar, -dı, -lar]*

Ber-kemâl olan kişi bulur kemâlinde kemâl / Lâzım olmaz kim **kıla bürhânı** bürhân 'ışkına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 3*). [*bürhânı kıla, -a]*

bürhân olmak [6] *Kılavuz olmak.*

Menba'-ı cüd u şehâya **oldı bürhân** insilâh / Maşrıq-ı tende olupdur şems-i tâbân insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1*). [*bürhân oldı, -dı]*

II İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, emare olmak.

Milk-i tende **oldı** çün da'vâya **bürhân** insilâh / Hüküm kıldı aña pes ol demde sultân insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1*). [*bürhân oldı, -dı]*

Qoma ayıkda özüñ 'ilm ile **bürhân olğıl** / Her cihet bezmine gel şem'-i şebistân olğıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3*). [*bürhân olğıl, -gıl]*

Lem'a-i berq-ı nûra tuş oldı / Lem'ası **oldı** kendüye **bürhân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 4*). [*bürhân oldı, -dı]*

Rûy-i dilber çün niğâb açsa fidâdur cân didi / Cân fidâ kılmak **olupdur** 'aşıka **bürhân** didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1*). [*bürhân olupdur, -up, -dur]*

Kılma maḥabbet ḡayrıya miḥnet durur çün ḡayrısı / 'İşk odına döne döne her laḥza **bürhân ol** yûri

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [bürhân ol,]

bürhân-ı hidayet [1] Hidayetin delili.

Açmazdı Murâdî kelimât içre ma'ânî / Virilmese idi aña **bürhân-ı hidâyet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 5). [bürhân-ı hidâyet,]

bürimek [1] Sarmak, kaplamak, örtmek.

Kim tehallûf ide bu va'deye va'demde benüm / İlmi ile **büriyüp** râfî'-i evtâd oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [büriyüp, -(y)üp]

bürnâ ile pîr [1] Genç ile yaşlı.

Ey kemâlüm gözeden kimseye medh itme beni / Hâlıkum bildüğü pes bilmeye **bürnâ ile pîr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 4). [bürnâ ile pîr,]

büşrâ [2] Müjde.

Kün fekanuñ evvelin bilen bilür âhır n'ola / Âhırın âhırda **büşrâ** bilmek olmışdur kader (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 3). [büşrâ,]

Murâdî âyet-i kübrâ olupdur bilen a'lâyı / Şuña kim irişür **büşrâ** geçer a'la vü ednâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 5). [büşrâ,]

bütün [1] Bütün.

'Akl ile yek-cihet olursañ eger / Kul olurlar saña **bütün** dünyâ (Murâdî Dîvânı, Kit'a 29, Beyit 2). [bütün,]

büyük [1] Büyük, fazla, yüce.

Nühket-i yâri getürdi yine bād-ı şehri / Cümle âfâkı muhîr oldu o **büyük** eseri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [büyük,]

2.2.3. C

câ 17] Yer, makam, mahal, mevki. Pes cevâbını virüp didi Murâdî merd olan / Kimsene hâlini bilmez hâl ider hâlinde **câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6). [câ,]

İsm ile olsam müsemma ol 'aceb olmaz baña / Bu 'acebdür zât olasin bulasin taḥkîke **câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [câ,]

Her kaçan kim idesin luṭf-ı himâyetlerüñi / Beyne beyni görünür manzaradan nâzıra **câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2). [câ,]

Zâ'ir ola kâmular yirlü yirin ser-tâ-ser / Nice kerre ola hâlî nice def'a tola **câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [câ,]

Çağıruben tarafeyne bu lisân itse nidâ / Pâ vü ser ola bürehne tola her **câ** muhliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [câ,]

Yek nazar biñ nazraya **câ** virdi istidlâlden / Bakmağa mir'âta olmışdur şafâ-yı sırr-ı şart (Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [câ,]

Ben cemâlüne nazar kılduğımı gördi cemâl / Ey kemâlüm nazarumla tolu her **câ** ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [câ,]

Murâdî çâgerüñ cânâ eger kapunda bulsa **câ** / Bulurdı devlet-i bâkî olurdu dâ'imâ ḥandân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5). [câ,]

Çün ḥakîkat iline geldi bu sultân-ı gönül / Ğayrı yirlerde varup **câ** sever añlama şakın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [câ,]

Miyân-ı câh ile câhı ne fark ider farka / Şu kimse fark ider anı ḥaber bile **câdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [câdan, -dan]

Eger 'âkil iseñ yārâ 'ibâdet eyle Mevlâyâ / Cihân terkinî urğıl mâ'il olma hiç her **câyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 1). [câyâ, -ya]

Ne var ḥaşr-i ihyâ da olsa kefil / Kimüñ **câyı** mesvâ kimüñ ḥâviye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [câyı, -yı]

Kulüb aḥvâlini kalb añladı çün / Anuñ çün bir kalupdur **câ** içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 2). [câ,]

Çü geldüm 'âleme seyr eyleyüp gezdüm her ârâyı / Ne **câ** kaldı ne küşe görmişem her küşe vü câyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [câ,]

Cemâl-i bâ-kemâlünden irerse bir nazar laḥza / Bu ḥükm ile olur kâ'im mesîredür aña her **câ** (Murâdî Dîvânı, Kit'a 32, Beyit 2). [câ,]

Beyâzı kalmadı nâmununda bir **câ** / Kâmu şirretle tolmışdur ser-â-pâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [câ,]

II Cehennem.

Bizi korkutma bugün âteş-i düzaḥla yüri / Nâr bundan alınur alduñ ise **câ** ḥaberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [câ,]

câ bulmak [1] Mevki, makâm bulmak.

'Arş u ferş oldu tolu na't-ı ḥabîb ile kâmu / Sende var ise maḥabbet **bulasin** sen daḥı **câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4). [câ bulasin, -a, -sin]

câ eylemek [1] Yer edinmek.

Ğinâdur ḥâsılum ğayra ğanî oldur ḥakîkatde / "Fe-emma" fazl u ihsânı gönülde **eylemişdür câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [câ eylemişdür, -miş, -dür]

câ itmek [2] Yer etmek, mesken tutmak .

Dostum 'ışk-ı cemâlün ideli gönülüm **câ** / Bu dü-çeşmüm taraf-ı âhere olmadı küşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [câ ideli, -eli]

Selâmün fe'd-hulühâ ḥâlidîn oldu cevâb el-ḥak / Mu'ammerdür bu 'ömr-i câvidâna **câ ider** cümle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 4). [câ ider, -er]

câ kılmak [1] Mekan tutmak, yer edinmek.

Ey cemāle rāğīb olan eyle tenhā dīdeñi / Kesreti manzūr idinme **ķılasın** vahdetde **cā** (Murādī Dīvānı, Gazel 31, Beyit 3). [cā ķılasın, -ası, -n]

cā olmak [1] Yer olmak.

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin rūşen it / Ki bābuñdan özge aña **olmaya** hiç **cā** (Murādī Dīvānı, Gazel 119, Beyit 5). [cā olmaya, -ma, -(y)a]

cā virmek [2] Yer vermek.

Yā habīb-i cān ü dil sensin mūnezzeh cümleden / Līk esrār-ı hafıyyūñdür **viren** eşvāķa **cā** (Murādī Dīvānı, Gazel 32, Beyit 3). [cā viren, -en]

Mu'ın ol işümde dahı ķavl ü fi'lümde hem / Murād itdūñ ismūmi **virgil** murāduma **cā** (Murādī Dīvānı, Gazel 120, Beyit 4). [cā virgil, -gil]

cā-be-cā [13] Yer yer, mahal-be-mahal. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķondı dirāht-ı 'izzete çün murğ-i bā-cenāh / Buldı çü āşıyānımı n'eyler o **cā-be-cā** (Murādī Dīvānı, Gazel 9, Beyit 4). [cā-be-cā,]

cā-be-cā olmak [1] Yer yer olmak. II Sabit kadem olmamak, duruma göre hāl deēiştirmek.

Cānib-i vāhıdde olmaz cānibeyne ārzū / Ger dilerseñ zevķ-i vahdet **olma** ey dil **cā-be-cā** (Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 4). [cā-be-cā olma, -ma]

cābir-i hātır olmak [1] Gönül kırıklığını sarıcı olmak, kırık kalbın gönlinü yapmak.

Şūrete bakma şaķın sūrete nāzır olıgör / Hātırı yıķma şaķın **cābir-i hātır olıgör** (Murādī Dīvānı, Gazel 423, Beyit 1). [cābir-i hātır olıgör, -ıgör]

cābūk-i meydān olmak [1] Meydanın hızlı olmak. II İşinde hızlı, seri davranan olmak.

Tut Murāduñ sözini **cābūk-i meydān olııl** / Bu mu'ammāyı bilüp şāhib-i iz'ān olııl (Murādī Dīvānı, Gazel 803, Beyit 5). [cābūk-i meydān olııl, -ıl]

cā'e beşrūn min nidā iztereme'l-hevā hevā ķāle imāmūn muķtedā hüve hevā hüve vū hū [1] Müjdeciden ses geldi arzu ve istekler çarpıştı kendisine uyulan imam dedi o onu istedi.

Cā'e beşrūn min nidā iztereme'l-hevā hevā / Ķāle imāmūn muķtedā hüve hevā hüve vū hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1205, Beyit 4). [cā'e beşrūn min nidā iztereme'l-hevā hevā ķāle imāmūn muķtedā hüve hevā hüve vū hū,]

cā'e hūnā hıķāyete hāzere levhūn bi'l-ķalem [1] (İşittik ki) Buraya bir hikāye geldi, levh kalemden sakındı.

Ķayrı mūmessel olmadın biz mesel olduk 'āleme / **Cā'e hūnā hıķāyete hāzere levhūn bi'l-ķalem** (Murādī Dīvānı, Gazel 952, Beyit 3). [cā'e hūnā hıķāyete hāzere levhūn bi'l-ķalem,]

cā'e 'ıden li-ūlā hālin ve min 'umri hāyālin [1] Hayal ömründen birinci bayram geldi.

Şubh-ı şādıķda eger tāli' ola nūr-ı cemāl / **Cā'e 'ıden li-ūlā hālin ve min 'umri hāyālin** (Murādī Dīvānı, Gazel 801, Beyit 1). [cā'e 'ıden li-ūlā hālin ve min 'umri hāyālin,]

cāh [15] Makam, derece, rütbe; heybet, ihtişam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī dilerseñ a'lā **cāh** / Eksük itme dilūñde zıķr-i Hudā (Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 9). [cāh,]

cāh ehli [1] Makam, mevki sahibi olanlar.

Şaķıñıl tālīb olma māl u cāha / Nice **cāh ehli** gördüm düşdi cāha (Murādī Dīvānı, Mesnevi 11, Beyit 4). [cāh ehli,]

cāh u 'izzet [3] Makam ve büyüklük, değer.

'İş-ı cihānı ko ki be-küllü fenā durur / Māl ile **cāh u 'izzeti** külli hebā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 473, Beyit 1). [cāh u 'izzeti, -i]

Nedür bu **cāh ü 'izzetler** fenādur ālırı çün kim / Cihanun kār u bārı cümleten cevır ü cefā ancaķ (Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 2). [cāh ü 'izzetler, -ler]

Sāha-i arz u semāyı gezmişem bir anda / Cānib-i Hāķdan virilmişdür bu **cāh u 'izzetüm** (Murādī Dīvānı, Gazel 906, Beyit 3). [cāh u 'izzetüm, -üm]

cāh u māl [1] Makam ve mülk.

Saña ne aşşı ķılısar 'izz ü hāşmet **cāh u māl** / 'İşķ-ı Mevlādan berüsin sen yabana at göñül (Murādī Dīvānı, Gazel 766, Beyit 3). [cāh u māl,]

cāh u manşıb [1] Makam ve mevki.

Terk eyle cihānda **cāh u manşıb** / Tā virile saña ulu rütbet (Murādī Dīvānı, Gazel 210, Beyit 3). [cāh u manşıb,]

cāhı ķazmak [2] Yeri, toprağı kazmak. II İnsanlara zarar vermek.

Ķazmagıl cāhı şaķın ģayrılarıñ düşmesi çün / Bu meseldür kuyı ķazan yine cāhında ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1363, Beyit 4). [cāhı ķazmagıl, -ma, -ıl]

Ķazmagıl cāhı şaķın ģayrılarıñ düşmesi çün / Bu meseldür kuyı ķazan yine cāhında ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1447, Beyit 4). [cāhı ķazmagıl, -ma, -ıl]

cāhında olmak [1] Yerinde olmak, bir mevkiye sahip olmak.

Dime sultān aña kim taht ile **cāhında ola** / Belki sultān o durur cümle penāhında ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1363, Beyit 1). [cāhında ola, -a]

cahil [4] Akılsız, şuursuz, kendini bilmeyen, gaflet içinde olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

"Len tenālū'l-birr" remzin bilmeyen şol **cāhile** / Eylemez bi'llahi aña mağfiredi gufrān aña (Murādī Dīvānı, Gazel 13, Beyit 4). [cāhile, -e]

cāhil olmak [7] Cahil olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol ki bilmeye seni zann ile ol zanna düşe / 'Ālim ise dökeli 'ilme yine **cāhil olur** (Murādī Dīvānı, Gazel 425, Beyit 3). [cāhil olur, -ur]

cāhil-i muṭlaḳ [1] Mutlak cahil, cahilliği kesin olan.

Aña Murādīde vücūh olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb / **Cāhil-i muṭlaḳ** ol durur kıya 'ulūmı üzre ḥad (Murādī Dīvānı, Gazel 256, Beyit 5). [cāhil-i muṭlaḳ,]

cahilin [1] Cahiller.

Bu kelāmından Murāduñ 'ālemīn / Nice 'ilm añlar ki bilmez **cāhilin** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 10, Beyit 5). [cāhilin,]

cā'il-i muḥtār olmak [1] Beğenilmiş, seçkin yaratıcı olmak.

Cā'il-i muḥtār olaldan iḥtiyāruñ sendedür / Fā'il-i muṭlaḳ olaldan oldı ḳalbüm saña rām (Murādī Dīvānı, Gazel 904, Beyit 2). [cā'il-i muḥtār olaldan, -aldan]

cām [14] Kadeh.

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldı **cām** çün / Bilmezliğinden eylemiş bunca ḥakīme iktidā (Murādī Dīvānı, Gazel 115, Beyit 3). [cām,]

Her neye kim nāzır iseñ **cāmdur** 'ibret-nümā / 'İbret ile gör ki bir şüretde her eşyā gezer (Murādī Dīvānı, Gazel 380, Beyit 4). [cāmdur, -dur]

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḥamrā tolu / Kāmetüm çeng oldı sīnem dīlberā kânündür (Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 3). [cāmdur, -dur]

Anı fīkr eyle ki çün ire ecel / Vire dünyā saña zehrin tolu **cām** (Murādī Dīvānı, Gazel 963, Beyit 4). [cām,]

Nümāyan oldı na'māsı özi yine temennāsı / Ne lezzetlidür a'lası bilür nüş eyleyen **cāmın** (Murādī Dīvānı, Gazel 980, Beyit 3). [cāmın, -ın]

Murāduñ 'ışkıdır 'ışķa ḥaber viren bu 'ışkından / Bunı fehmi itmeyen kimse varup ṭebḥ eylesün **cāmın** (Murādī Dīvānı, Gazel 980, Beyit 5). [cāmın, -ın]

Sakā min ḥāmihī selmā ve ke'si dürrē'ı beyzā' / Şu kim içmeye bu **cāmı** ne bilsün ağı ḳaradan (Murādī Dīvānı, Gazel 984, Beyit 4). [cāmı, -ı]

Şarāb-ı vūşlatuñ bir cür'asın zevk eyleyen 'āşık / Eger **cāmuñ** tolusın saña virürlerse ḳanma (Murādī Dīvānı, Gazel 1313, Beyit 3). [cāmuñ, -u, -n]

II Haller, arifin gönlü.

Dem-ā-dem kām-rān olgıl kemālūñ ber-kemāl el-ḥak / Kemālūñden nice kāmilleri mest eyledi **cāmuñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 717, Beyit 4). [cāmuñ, -u, -n]

Sākī-i kudret ki şunmışdur baña bir **cāmı** kim / Cür'asından rüz-ı ḥaşre deñli sekrān olmışam (Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 5). [cāmı, -ı]

'Ayn-ı vaḥdet görünür sır ile pinḥānumdan / Bir ḥaber ister iseñ şor yūri var **cāmından** (Murādī Dīvānı, Gazel 1111, Beyit 1). [cāmından, -ı, -n, -dan]

Cām ile cānı bulmağa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aślā şikārı ne (Murādī Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 3). [cām,]

Cām ile cānı bulmağa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aślā şikārı ne (Murādī Dīvānı, Gazel 1364, Beyit 3). [cām,]

Cām-ı cihāna kıl nazar **cāmı** gözet cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider arz ile āsumān yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 1). [cāmı, -ı]

cām-ı cem [1] Şarabı icat eden Cem'in sihirli kadehi. II Gönül.

Nazar-ı ehl-i nazardur nazaruñ sūltānı / Her kişi bir nazar kıla mı **cām-ı Cemde** (Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 3). [cām-ı cemde, -de]

cām-ı cem olmak [1] Şarabın mucidi Cem'in kadehi olmak.

Pes andan şayḳal-i tevḥīdi ur sen āhen-i ḳalbe / **Ola** āyine-i aśfāleyin daḥı çü **cām-ı Cem** (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 3). [cām-ı cem ola, -a]

cām-ı cihān [1] Dünyayı gösteren kadeh.

Cām-ı cihāna kıl nazar cāmı gözet cihān yine / Günde ne ṭavr u ṭarz ider arz ile āsumān yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 1). [cām-ı cihāna, -a]

cām-ı cihān-nümā [5] İçinde dünyayı yansıtan kadeh, Cemşit'in yedi çeşit madenden yapılmış meşhūr kadehi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne Murādī k'oldı olur mā-ḥalaḳ ḳamu / **Cām-ı cihān-nümā** diledi sende buldı pes (Murādī Dīvānı, Gazel 614, Beyit 5). [cām-ı cihān-nümā,]

cām-ı ecel [1] Ölüm kadehi; ecel.

Sundı çün sākī-i kudret bize **cām-ı eceli** / Her ne emr oldı ise cān ü gönül didi belı (Murādī Dīvānı, Gazel 1513, Beyit 1). [cām-ı eceli, -ı]

cām-ı ḥaḳīḳat [1] Hakikat şarabı.

Şu kim nüş itmedi **cām-ı hāḳīḳatden** mey-i 'ışk / Murādī aḳla anı aḳlamaz esrārdan hergiz (*Murādī Dīvānı, Gazel 582, Beyit 5*). [*cām-ı hāḳīḳatden, -den*]

cām-ı hāḳīḳī [1] Gerçek kadeh, hakikat kadehi.

Vire bir cūr'a yine **cām-ı hāḳīḳīsinden** / Gāh mest ide bizi geh ide hūşyār yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1336, Beyit 4*). [*cām-ı hāḳīḳīsinden, -sin, -den*]

cām-ı hestī [2] Varlık, mevcudiyet kadehi.

Nüş idelden **cām-ı hestīden** gönül āb-ı hayāt / Ref' olındı ḳānde kim vardur meyüñ mey-hānesi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 2*). [*cām-ı hestīden, -den*]

Nüş idelden **cām-ı hestīden** gönül āb-ı hayāt / Ref' olındı ḳānde kim vardur meyüñ mey-hānesi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1484, Beyit 2*). [*cām-ı hestīden, -den*]

cām-ı ḥubb [1] Sevgi kadehi.

Ḳıṣṣa-i 'ışḳum işiden cümle hayrān oldılar / **Cām-ı ḥubbum** nüş idenler mest ü sekrān oldılar (*Murādī Dīvānı, Gazel 340, Beyit 1*). [*cām-ı ḥubbum, -um*]

cām-ı 'ışḳ [8] Aşk şarabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cām-ı 'ışḳuñ cūr'asından eyleyen bir ḳatre nüş / Kendüzin küllī fenā eyler bulur dā'im beḳā (*Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 3*). [*cām-ı 'ışḳuñ, -un*]

cām-ı memāt [1] Ölüm kadehi.

Gör bu dünyā-yı denī kimseye ḳılmadı vefā / Cümle 'ālem bulısar **cām-ı memāt** ile fenā (*Murādī Dīvānı, Müfret 38, Beyit 1*). [*cām-ı memāt, -*]

cām-ı şafā [1] Neşe ve zevk şarabı.

Baḳā şundılar ezel bezminde çün **cām-ı şafā** / Pür-şafā olup özümnden geçmişem ben muṭlaḳā (*Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 1*). [*cām-ı şafā, -*]

cām-ı şafā-baḥş [1] Gönül hoş eden, sefa veren kadeh, şarap.

Beni āşüfte ḳılmışdur velī **cām-ı şafā-baḥşum** / Muḥīṭ oldu cihānı ni'metüm anuñ 'atāsından (*Murādī Dīvānı, Gazel 1009, Beyit 4*). [*cām-ı şafā-baḥşum, -um*]

cām-ı şaḥbā [3] İçki kadehi.

Ezelden çünki nüş itdi bu cānum **cām-ı şaḥbādan** / Anuñ zevḳ-i zülālinden geçüpür cümle na'mādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 978, Beyit 1*). [*cām-ı şaḥbādan, -dan*]

Şarāb-ı 'ışḳı nüş iden geçüpür **cām-ı şaḥbādan** / Maḥabbet eyleyen saḳā geçüpür her dilārādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 992, Beyit 1*). [*cām-ı şaḥbādan, -dan*]

Murāduñ aḳlamadı sözlerini 'allāme / Meger şol aḳladı kim içdi **cām-ı saḥbādan** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1142, Beyit 5*). [*cām-ı saḥbādan, -dan*]

cām-ı şarāb-āsā [1] Şarap kadehi gibi.

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dilber kebāb-āsā / İki gözden aḳar yaşum benüm **cām-ı şarāb-āsā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 1*). [*cām-ı şarāb-āsā, -*]

cām-ı sikender [1] İskender'in kadehi.

Cām-ı Sikender n'eylesün İskender oldu **cām** çün / Bilmezlüğünden eylemiş bunca ḥakīme iḳtidā (*Murādī Dīvānı, Gazel 115, Beyit 3*). [*cām-ı sikender, -*]

cām-ı vaḥdet [1] Allah'a yakın olma kadehi, birlik kadehi.

Cūr'a nüş oldum ḥabībā dest-i ḳudretten yine / Bāde-i 'ışḳ içmişemdür **cām-ı vaḥdetden** yine (*Murādī Dīvānı, Müfret 19, Beyit 1*). [*cām-ı vaḥdetden, -den*]

[1] Elbise.

'Ömr-i sermedde bulındı yine erbāb-ı vişāl / Cism-i fānī olara **cāme** olupdur 'ārı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 4*). [*cāme, -*]

cāmi' [6] Derleyen, toplayan, içine alan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cāmi' durur Murādī sözi ḳıldı çün ḳabūl / Şol nesneyi ḳılmadılar arz ile semā (*Murādī Dīvānı, Gazel 6, Beyit 5*). [*cāmi', -*]

cāmi' olmak [3] Bir araya getirmek, bir arada bulundurmak, içermek.

Cāmi' oldı bu kelāmum aña benven nazḳar / Ben ḳarārımı yirümde çü bulurven tekrār (*Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 1*). [*cāmi' oldı, -dı*]

Rumūz-ı 'ilm-i esmāda muḥaḳḳikler ne şerḥ itmiş / Eger ana muḳırr iseñ yūri cem'ünde ol **cāmi'** (*Murādī Dīvānı, Gazel 656, Beyit 3*). [*cāmi' ol, -*]

Cemī' mümkin **cāmi' olursañ** ey 'āḳıl / Sivā maḥabbetini ḳılma infişāle ṭarīḳ (*Murādī Dīvānı, Gazel 704, Beyit 4*). [*cāmi' olursañ, -ur, -sa, -n*]

cāmi' ü mescid [1] Namaz kılan yerler.

Ma'bedümdür her cevānib **cāmi' ü mescid** nedür / Ḳalb-i cāmi' eyledüm bildüm ol i'lān olduḡın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1026, Beyit 4*). [*cāmi' ü mescid, -*]

cāmi' ü'l-'aḳl olmak [2] Akıl derlemek, toplamak.

Ben şanurdum 'ālem-i ḥayretde ḳaldı dīdeler / Şimdi bildüm **cāmi' ü'l-'aḳl oldı** ol şūrīdeler (*Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 1*). [*cāmi' ü'l-'aḳl oldı, -dı*]

Pāk-dāmen oluben dut ḳoma bir pāk etegin / **Cāmi' ü'l-'aḳl oluben** ṭut ḳoma idrāk etegin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [câmi'ü'l-'aql oluben, -uben]

câmi'ü'l-âyet olmak [1] Ayetleri toplamış olmak.

Câmi'ü'l-âyet olanlar bildiler akvâlünü / Ey Murâdî kıl taleb kılsun seni arada farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 5). [câmi'ü'l-âyet olanlar, -an, -lar]

câmi'ü'l-esrâr olmak [1] Tüm sırları kendinde toplayan, sırlara vâkıf olan.

Câmi'ü'l-esrâr olaldan bu Murâdî zü-fünün / Şol ki tağıtmadı kendin bilmedi cem 'iyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [câmi'ü'l-esrâr olaldan, -aldan]

câmi'a [1] Topluluk.

Ulû'l-emre tâbi' bu ecnâs bes / Velî bilmedün anları **câmi'a** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 4). [câmi'a,]

câmid [1] Cansız, ruhsuz.

Tâ'at-ı Mevlâya bel bağla тұrup şubh ile şâm / **Câmid** ü hayvân gibi bâıl olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [câmid,]

cân [307] Ruh, can.

Câna kıyar iseñ eger bulduñ anuñ rızâsını / Bulduñ ise rızâsını bulmadı bahâ bahâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 4). [câna, -a]

Cânın virelden ol dil-rübâya / **Cân** eylemişdür rûhında peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 2). [cân,]

Cânuma rûh-bağış vaşl-ı habîb / Rabbi yessir 'ani'l-cemâli naşîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 1). [cânuma, -um, -a]

Câna tenin değışdi cân ü tenin virenler / Kârında fâ'il oldu her kim ki buldı ruşşat (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [câna, -a]

Râh-ı tarîkat içre bulduñsa behre cânâ / Cehd eyle imdi **cânum** kalmaya sende şüret (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [cânum, -um]

Câna beka virüp durur oldu çün ibtidâ şîfat / 'İzzet ile 'ulâdadur tâ ebed intihâ şîfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [câna, -a]

Cânuñ maķarrı olalı bu milket-i vücûd / Zâbtında her dem oldu nice şâh u memleket (Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2). [cânuñ, -un]

Revânı **cân** ile kıldum didüm cânâ muḥammer ben / Didî kim faẓl-ı pür-âsar-ı zâtı bî-ḥaber göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [cân,]

Vücûduñ reh-güzârında eger var ise yol **câna** / Ḥabîbüm küy-ı cânâna ki ol menzil ferâġatdır (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2). [câna, -a]

Revânı cân ile kıldum didüm **câna** muḥammer ben / Didî kim faẓl-ı pür-âsar-ı zâtı bî-ḥaber göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [câna, -a]

Benüm bu **cânuma** cevri ü cefâlar kılduġuñ cânâ / Baña 'ayn-ı refâhiyyet durur şanma ziyânuñdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 4). [cânuma, -um, -a]

Cân ü ten fikr ü hayâle atmasun aşlâ seni / Cân ü ten remzin gözet kim cân ü ten **cânuñdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 2). [cânuñdadur, -da, -dur]

Şâhbâz-ı qudsdür **câna** fu'âd-ı ehl-i dil / Münkir olma ehl-i hâle ne dise cânâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [câna, -a]

Cânumı rûha çü cân eyledi ol cân-ı güzîn / Şanma râz ehline sen milk-i cihân ḥâ'il olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [cânumı, -um, -ı]

'Âlem seḥeri bâd gibi çün güzêrandur / Ol rûḥ-ı revân anuñ içün **câna** nihândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [câna, -â]

Çü bezm-i rûz-ı İlâhiden irdi **câna** huẓur / Muḥaḳḳaḳ oldu ebed gelmedi beyâna huẓur (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 1). [câna, -a]

Cânını terk iden kişi genc-i murâdın isteyüp / Sâdık olur talebde şol vâi ile âh içindedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [cânını, -ın, -ı]

Şemme-i 'ışkı añlayan **cân** ile başa kalmadı / Belki sülûkı anlaruñ bir ulu râh içindedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [cân,]

Virür iken lebleruñ cânâ hayât / **Cân** efendüm âb-ı hayvânı n'ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 4). [cân,]

Ser fidâ kılmaḳ olupdur **câna** cânâna geñez / Cân virmek nitekim oldu dilrâna geñez (Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 1). [câna, -a]

Fâriġ oldu bu gönül bir daḡı cânân istemez / Cânı daḡı gitse anuñ yirine **cân** istemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 1). [cân,]

Fâriġ oldu bu gönül bir daḡı cânân istemez / **Cânı** daḡı gitse anuñ yirine cân istemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 1). [cânı, -ı]

Vâ'izâ sen baña pend eyleme kâr eyleyemez / **Cânı** terk eylemeyen kimsene cânân bulımaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 3). [cânı, -ı]

Revânum olalı tende tenümde 'âlemüñ cânı / Revâ mı bî-revân olmış benüm cismümde **cân** sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [cân,]

Revânum olalı tende tenümde 'âlemüñ **cânı** / Revâ mı bî-revân olmış benüm cismümde cân sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 2). [cânı, -ı]

Mir'ât-ı dilde naḳş ideli şüretin habîb / **Cân** ile rûḥ içinde murâkıb bu ḥâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2). [cân,]

Terk-i hayât eylemez 'ışkuña kim **cân** virür / Vaşl aluruz **cân** ile oldu bu bâzârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2). [cân,]

Ben nice şabir olam cānānsuz / Bir beden gördün
mi tura **cānsuz** (*Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit 1*). [*cānsuz, -suz*]

Cān cemālī cān ile sevmekdedür / Anuñ için
olmadı ol ansuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit 3*). [*cān,]*

Cān ile cān eylesün Hakkā senāyile sipās / Kim
binā-yı cisme urmuş maḥz-ı hīkmetle esās (*Murādī Dīvānı, Gazel 613, Beyit 1*). [*cān,]*

Maşrık u mağrib iki bālında zīr olmuş anuñ / Yedi
deryā oldu minḳārında **cānum** kaṭre-veş (*Murādī Dīvānı, Gazel 629, Beyit 2*). [*cānum,]*

Ezelde söyledi **cāna** çün ol rāh-ı revān elfāz /
Anuñ çün neşr olup tōldi zemīn ile zamān elfāz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 654, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Çün ezelden tutdı **cānum** kavlı-i cānāna kulağ / Pes
semā' idüp sürürından tōlandı şol u şağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 662, Beyit 1*). [*cānum, -um*]

Ben temāşā kılmasam bir dem cemālūñi eger / Pāk
nāmūñ Hakk için olmazdı **cānum** zerre şağ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 664, Beyit 4*). [*cānum, -um*]

Bu Murādīnūñ beyānı şerhe tūtardı yüzün / Söyler
idi **cānı** bil olmasa cānāndan yaşağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 664, Beyit 5*). [*cānı, -ı*]

'İşk ol durur ki **cānımı** 'aşık şakınmaya / Ma'şūka
bezl idüp kōmaya **cānımı** dirīğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 668, Beyit 2*). [*cānımı, -ım, -ı*]

'İşk ol durur ki **cānımı** 'aşık şakınmaya / Ma'şūka
bezl idüp kōmaya **cānımı** dirīğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 668, Beyit 2*). [*cānımı, -ım, -ı*]

Maḥabbet-i ezelīdür viren bu **cāna** ferāğ / Ferāğ-ı
bāl ile vaşl oldu yāre ğayr-ı ırağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 669, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

'Azīz-i bā-kemāl olan bilür her 'izzetūñ aşlın /
Anuñ çün **cāndan** olur münteşir her cā-be-cā
revnağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 680, Beyit 2*). [*cāndan, -dan*]

Mesīhā-dem olan fāzıl bilür ihyā iden sırrı / Kaçan
cān ire ebdāna virür her āşinā revnağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 680, Beyit 3*). [*cān,]*

Ne deñlü yolına anuñ virürsem **cānumı** kurbān /
Anuñ yolına bu sa'yüm benüm cümle hebā ancak
(*Murādī Dīvānı, Gazel 682, Beyit 4*). [*cānumı, -ı, -um*]

Ey kemāl-i ḥüsñ ile maḥlūk olan ḥüb ü ḥasen /
Anlaruñ pertevlerinden **cānı** lem'ān itdi Hakk
(*Murādī Dīvānı, Gazel 691, Beyit 2*). [*cānı, -ı*]

Metā'-ı ḥüsni kılar 'arż-ı yār gün-ā-gün / Hemān
bu **cān** semenin eyle ittīşāle ṭarīğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 704, Beyit 3*). [*cān,]*

Çün ezelden **cān** ile cānuñda cānān eyledüñ / Yā
nedür bir cūr'adan āḥırda sekrān eyledüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 1*). [*cān,]*

Çün ezelden cān ile **cānuñda** cānān eyledüñ / Yā
nedür bir cūr'adan āḥırda sekrān eyledüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 1*). [*cānuñda, -(u)ñ, -da*]

Cānı cānānun ṭarīğinde fidā kılmak gerek / Her
kadem başduğda 'ışka ibtidā kılmak gerek
(*Murādī Dīvānı, Gazel 729, Beyit 1*). [*cānı, -ı*]

'Ömr-i sermed buldı ey cān ü revānum cān ü ten /
Cān sensin sevmeyen olsun seni cānüm helāk
(*Murādī Dīvānı, Gazel 733, Beyit 3*). [*cān,]*

Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / Yolına
'aql ü dil ü cān ü ten isār gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 741, Beyit 2*). [*cān,]*

Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / Yolına
'aql ü dil ü **cān** ü ten isār gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 741, Beyit 2*). [*cān,]*

Rāh-ı maḥabbetde şu kim **cānım** şakındılar saña /
Anlar cenābuña senūñ olmadılar lāyıkıların
(*Murādī Dīvānı, Gazel 750, Beyit 2*). [*cānım, -ın*]

Cāna cennāt-ı na'imūñ şerhini açdı ezel / Olmadı
maḥbūl-ı cān ol buldı bir andan güzel (*Murādī Dīvānı, Gazel 767, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Cān ü cānān ortasından ten ḥicābın ref' iden /
Tuymağa bu sırrı hergiz virmediler **cāna** yol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 769, Beyit 3*). [*cāna, -ā*]

Gülşen-i ḥüsñünde nālān oldu bülbüldür gönül / Ey
cemālūñ verdine ḥayrāndur **cān** ile dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 770, Beyit 1*). [*cān,]*

Lāḥık olmasa eger zerre-i pertev **cāna** / Nice
imkān olur idi bulına vech-i sebīl (*Murādī Dīvānı, Gazel 799, Beyit 4*). [*cāna, -a*]

Cān oldu gerçi arada ammā sebep ne kim / Olsa
cüdā olur yine rūḥ olmağa maḥāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 822, Beyit 4*). [*cān,]*

Cānumuz cān içinde oldu nihān / Zākir oldu anuñ
çün olmadı lāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 2*). [*cānumuz, -u, -muz*]

Cānumuz **cān** içinde oldu nihān / Zākir oldu anuñ
çün olmadı lāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 2*). [*cān,]*

Didi çün ittīlā' itdüñ nedendür olmaduñ vāḥid /
Didüm 'ışka düşelden vāḥidem terk itdi ten **cānum**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 856, Beyit 2*). [*cānum, -um*]

Şamāḥ-ı cāna irdi bir nidā-yı ḥüb-ter ey dil / Didi
kim ben seni iki cihāna cümle **cān** gördüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 858, Beyit 4*). [*cān,]*

Getürdüm kālūmi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle /
Eritdüm **cānumı** 'ışka ile şızdum 'ayn-ı kāl oldum
(*Murādī Dīvānı, Gazel 859, Beyit 2*). [*cānumı, -ı, -um*]

Beni bir laḥza dūr itme cenābuñdan kıl iḥsānı /
Fidā kılmak durur **cānum** saña ğayrı degül fikrüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 869, Beyit 4*). [*cānum, -um*]

Şâh-ı 'ışk olalı dil milk-i cihâna bakmazam /
Cânını buldı tenüm çün rûh u câna bakmazam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1*). [*cânını, -ını*]

Havf ider mi **cândan** her kim kıya baş ortaya /
Çeşmümüzden kan akarsa ol deme bakmaz gözüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4*). [*cândan, -dan*]

Râh-revdür gerçi bu cânı beden bâ-şüreti / Câna
minnetdârdur çekdürmedi **câna** elem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3*). [*câna, -a*]

Râh-revdür gerçi bu **cânı** beden bâ-şüreti / Câna
minnetdârdur çekdürmedi câna elem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3*). [*cânı, -ı*]

Cân ü tenden geçmeyince bulmadum sen cânı âh /
Çün fenâ oldum yolunda **cânı** senden isterem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3*). [*cânı, -ı*]

Senden ayru olmasun cismümde bu **cânum** benim
/ Sende mümkündür vücudum üzre imkânım
benüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 1*). [*cânum, -um*]

Cân tâ'ir ola çün kim bu kafesden çıkuben / Hâk
altında yatarsın nice ân u nice dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2*). [*cân,]*

Ger hakîkatle bâña nâzır iseñ sultânım / **Cânuma**
cân dime cânuma cânım cânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1*). [*cânuma, -uma*]

Ger hakîkatle bâña nâzır iseñ sultânım / Cânuma
cân dime **cânuma** cânım cânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1*). [*cânuma, -uma*]

Tertîb-i 'ışkı bilmege ister gehî gönül / Cismüm
içindeki gehî bu **câna** sığmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 4*). [*câna, -a*]

Zât-ı kadîmi görmege **cânlar** virür cân-ı za'îf /
Likin ne tedbîr eylesün bâkîde fânîdür 'âlem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2*). [*cânlar, -lar*]

Hâk oldı cevâb el-hâk mürsel sözüm aşdağ /
Cândur bilene mülhâk **cân** oldı tenüm cânım
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4*). [*cân,]*

Cânı çü terk eyledi buldı hayât-ı ebed / Beñzemez
anuñ için gayrıya **cânum** benim (*Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 4*). [*cânum, -um*]

Cemâlin görmek için ol habîbüñ / Benüm
cânumdur aña armağanım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3*). [*cânumdur, -um, -dur*]

Ezelden çünki nûş itdi bu **cânum** câm-ı şahbâdan
/ Anuñ zevk-i zülâlınden geçüpdür cümle
na'mâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1*). [*cânum, -(u)m*]

Tahayyür kapladı cânı anuñ yâ n'ola dermânı /
Devâ senden yine aña talebdür **cân** ile dilden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2*). [*cân,]*

Tahayyür kapladı **cânı** anuñ yâ n'ola dermânı /
Devâ senden yine aña talebdür cân ile dilden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2*). [*cânı, -ı*]

Vişâlûñ rûhuma **cândur** benim ey 'âlemüñ cânı /
Ümîdüm bu durur bulam vişâl-i câvidân senden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 4*). [*cândur, -dur*]

Gel berü ey terk-i **cân** iden bugün cânân için /
Saña vardur bir cevâbum diñle anı **cân** için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 1*). [*cân,]*

Rûhuma şordum bu cânım teşnesinden bir haber /
Didi kim **cânumda** zan itmey revânım oldığın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3*). [*cânumda, -um, -da*]

Yârdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefâ /
Cân ile durdum yolında dönmezem ikrârdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3*). [*cân,]*

Cân hükmini virelden nefhâdan bilmezlenür /
Anuñ için evvelini 'add ider tekrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2*). [*cân,]*

'Atıfet bezminde gördüm h'vân-ı vaşlûñ ni'metin /
Cüd u ihsânûñdan olmuş behre-ver bir nice **cân**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2*). [*cân,]*

Sen semen-simâya cânın virse 'âşık tañ mıdur /
'Âşık-ı şâdık olanlar gam yemezler **cân** için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 2*). [*cân,]*

Şol cemâlûñ ka'besi hakîkı bu ben pür-derd ü gam
/ 'İd-i vaşlûñe komışam **cânumı** kurbân için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3*). [*cânumı, --(u)m, --ı*]

Cânı koydum yoluña bulmağa sen cânânı / Kamu
cân içre gör imdi nice cânânım ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3*). [*cân,]*

Nice bir ağlayayın derd ile hicrânûñ için / Dostum
eyle terahhüm bâña öz **cânûñ** için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1*). [*cânûñ, -uñ*]

Kanı kavı ile kararûñ benim ile **cânum** / Seni
senden dilerem 'ahd ile peymânûñ için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 2*). [*cânum, -um*]

Bir cevâbuña senüñ nice nice **cân** elyâk / Her
kelâmuñda bugün eylemişüz biñ im'ân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2*). [*cân,]*

Râh-ı hakîkate zâhib olalı cân ü gönül / Beni cân
ile gören cân iledür **cânı** yakîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2*). [*cânı, -ı*]

Râh-ı hakîkate zâhib olalı cân ü gönül / Beni cân
ile gören **cân** iledür cânı yakîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2*). [*cân,]*

Râh-ı hakîkate zâhib olalı cân ü gönül / Beni **cân**
ile gören cân iledür cânı yakîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2*). [*cân,]*

Murâdî buldı murâda vüşûl-ı lâ-yuhşa / Didi ki **cân**
ile kimdür ki istinâd ideyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 5*). [*cân,]*

Nesīm-i şubḥ ireli **cān** ile cihānam ben / Kimine fikr-i ḥafī kimine ‘ayānam ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1144, Beyit 1*). [*cān,]*

Yā kâdir-i bî-hemtâ ‘ışkuñ dile kıl efzûn / **Cānuma** naşīb eyle yoluña ola kurbāñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 6*). [*cānuma, -uma]*

Derd-i dildāra var mıdur dermān / Lîk dermān aña fidādur **cān** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1161, Beyit 1*). [*cān,]*

Çık bu varlık perdesinden āşkār / Gel ‘ademde olmağıl **cān** isteyen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1166, Beyit 2*). [*cān,]*

Cān ile cān virmişem cānāna ben / Bendeyem kıl olmışam sultāna ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1168, Beyit 1*). [*cān,]*

Muḳaddes kıldı **cānum** çün cihāndan / Aña bir nesne geldi tatlu cāndan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1181, Beyit 1*). [*cānum, -(u)m]*

Rûkn-i a‘zamdan murād olduñsa **cāna** gel berü / Sende aña sendedür cümle temāşā gel berü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1197, Beyit 1*). [*cāna, -a]*

Beni hayretde koyan rûḥ-ı revānumdur bu / **Cānuma** rûḥ viren rāhat-i cānumdur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1202, Beyit 1*). [*cānuma, -uma]*

Cān ile cān oynadum çün āstān-ı yārde / Berkemāl oldum özümden meclis-i dildārda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1231, Beyit 1*). [*cān,]*

Rûḥa rāhatlar virür cennetde gerçi büyü gül / Büyü-ı vuslat müjdesi rāhat yiter bu **cānda** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1247, Beyit 3*). [*cānda, -da]*

Tākatüm tarḥ eyledi mekşûf olalı mihr-bān / Kaplamasa mîḡ-i luṭfı kalmaz idüm **cān** ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1249, Beyit 2*). [*cān,]*

Cān ile cānān arasında hicābın ref’ iden / Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1254, Beyit 4*). [*cān,]*

Gel Murādiden bu kavli istimā’ eyle hemān / **Cānını** ‘arz eyler iseñ işte bāzārı yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1263, Beyit 5*). [*cānını, -ı, -n, -ı]*

Murādīnün vücūdında cihānuñ **cānidur** zāhir / Femmā n’eylesün ismi mu‘ammādur bu dünyāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1293, Beyit 5*). [*cānidur, -ı, -dur]*

Murādī sözlerin ‘ākıl iseñ **cāna** ḥamā’il kıl / Bunı bil bellü degme kimse mahrem olıma rāza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1300, Beyit 5*). [*cāna, -a]*

Özüñi koma ḡafletde uyarğıl ḥvābdan **cānuñ** / Elüñden geldüḡi miḡdār durış gel ḥıdmete sende (*Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 3*). [*cānuñ, -uñ]*

Taḥayyür kapladı **cānı** ne bilürdi taḥayyürden / Ne bilsün bildi bilmedi irişdi çün mu‘ammāya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1320, Beyit 2*). [*cānı, -ı]*

Vücūdı maḡz-ı kudretdür mezāhirde olan zāḥir / Benüm rûḥum muḡarrer añağıl **cānum**

revānumda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 2*). [*cānum, -um]*

Ser fidā eyleyen evvelde girür ‘ışk iline / **Cānı** terk eyle ki evvel iresin āḡırına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1343, Beyit 1*). [*cānı, -ı]*

Başdan çıkmayıcak **cānını** terk itmeyecek / Ey Murādī iremez kimse bu esrārumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1347, Beyit 5*). [*cānını, -ı, -nı]*

Reh-rev-i rāḥ-ı ḥaḳıḳat olalı biz cāna / **Cān** ile rûḥumuza cān ilerüz cānumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1362, Beyit 3*). [*cān,]*

Reh-rev-i rāḥ-ı ḥaḳıḳat olalı biz cāna / Cān ile rûḥumuza **cān** ilerüz cānumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1362, Beyit 3*). [*cān,]*

Cānumı fehmi idem diler idüm cihānda / **Cānum** cihānda añlamadum bilmedüm anda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1370, Beyit 1*). [*cānum, -um]*

Cānumı fehmi idem diler idüm cihānda / Cānum cihānda añlamadum bilmedüm anda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1370, Beyit 1*). [*cānumı, -um, -ı]*

Ḳabûl-ı hey’et ider mi ḡayāta irdi çü **cān** / Meger ki dāmen-i insāna dest-i pāy ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1384, Beyit 2*). [*cān,]*

Cihānı gözle görürsin fenā durur lâ-reyḡ / Fenāyı tārık olup **cānuñı** beḡā eyle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1385, Beyit 3*). [*cānuñı, -uñ, -ı]*

Şem’-i ruḡuñ tābı yine yandurdu **cānı** ‘ışk ile / Medḡūñde her dem deprenür ḡalbüm zebānı ‘ışk ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1390, Beyit 1*). [*cānı, -ı]*

Ma’nā hicābından çün ol ma’nā yüzün keşf eyledi / Dīvānelik terkin kılup **cān** ḡuş-yār oldu yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 2*). [*cān,]*

Cāna ḡıdādur sözüñ murḡ-i şeḡer gel berü / Eyle beyān bir cevāb ‘ışk-ı mu‘ammāsına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1396, Beyit 2*). [*cāna, -a]*

Berrāḡdur sîfîd-i da‘cā sîvāda merbûṭ / Anuñ için bulındı sevḡa bu **cān** içinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1403, Beyit 3*). [*cān,]*

Maḡz-ı felek çü devvār ‘ayn-ı semā sevābit / **Cān** iledür muḡayyed düş midür irdi ḡvāba (*Murādī Dīvānı, Gazel 1408, Beyit 3*). [*cān,]*

Āyet-i ekber olsa dil āyet-i ‘arş kürs olur / **Cān** ile bendesi olan cehd ide mi kıtāline (*Murādī Dīvānı, Gazel 1409, Beyit 4*). [*cān,]*

Rûḥ-ı muḡavver olsa ger kim añaḡur ki diye **cān** / Cān-ı ‘azîz-i cān-ı men cān iledür bu **cān** yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 4*). [*cān,]*

Rûḥ-ı muḡavver olsa ger kim añaḡur ki diye cān / Cān-ı ‘azîz-i cān-ı men **cān** iledür bu cān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 4*). [*cān,]*

Gel iste Murādiden gel aña nedür ‘ilmi / ‘İlmi ile ol ‘ālim cehl ırmadı bu **cāna** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1411, Beyit 6*). [*cāna, -a]*

Cān nedür cānāna qurbān olmaya / 'İşkı yokdur şol ki nālān olmaya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1422, Beyit 1*). [*cān,]*

İderven **cānumı** qurbān şeksiz / Anuñ yañağı üstindeki hāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1429, Beyit 3*). [*cānumı, -(u)m, -ı]*

İhtirāz itmem konulsa taşra Yahyā gibi ser / Vuşlat-ı cānān **cān** ile eger bāzār ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1445, Beyit 2*). [*cān,]*

'Āşık odur Murādī kim ma'sūka vire cānını / 'Āşık aña dime şaķın cismi içinde **cān** ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1448, Beyit 5*). [*cān,]*

Kulluğa bil bağlayuben kılmayanlar **cān** ile / Bil haķikat anları kim emr-i sultān bilmedi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1452, Beyit 2*). [*cān,]*

Ey Murādī **cān** terkin urmayınca kimsene / Genc-i vaşlına ḥabībūñ irmeye hergiz eli (*Murādī Dīvānı, Gazel 1462, Beyit 5*). [*cān,]*

İster iseñ bulmağa vaşl-ı ḥabībī cān ile / **Cānı** terk eyle yūri Mañşūr-veş dik dāruñı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1470, Beyit 2*). [*cānı, -ı]*

İster iseñ bulmağa vaşl-ı ḥabībī **cān** ile / Cānı terk eyle yūri Mañşūr-veş dik dāruñı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1470, Beyit 2*). [*cān,]*

İdüben şarf-ı maķdūruñ bu günde ḥıdmet-i yāre / Oluben **cān** ile bende 'aceb sultāna irdüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 2*). [*cān,]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger **cānuñ** / Murādī dünyāda yig var mı bu bāzārdan ğayrı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 7*). [*cānuñ, -uñ]*

Eger el virse el virmek karañudan çıkar **cānı** / Velī zinhār ber-zinhār gözetme kār-ı a'lāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1499, Beyit 4*). [*cānı, -ı]*

Bizüm esrārumuz 'ālemde **cān** gibi nihān oldu / 'İyān-ı bī-nihānīdür 'aceb rūḥ-ı revān oldu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1503, Beyit 1*). [*cān,]*

'Aceb aḥvāl olur **cāna** eger cān añlaya zihnüñ / Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 4*). [*cāna, -a]*

'Aceb aḥvāl olur cāna eger **cān** añlaya zihnüñ / Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 4*). [*cān,]*

'Aceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya zihnüñ / Ne **cānı** var ki cāna cān diye ey cānumuñ **cānı** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 4*). [*cānı, -ı]*

'Aceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya zihnüñ / Ne cānı var ki cāna **cān** diye ey cānumuñ cānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 4*). [*cān,]*

Kıl küşāde bu Murāduñ sözine cān kulağın / Tenüñi ḥıdmete şarf eyle bulasın **cānı** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1515, Beyit 5*). [*cānı, -ı]*

Cānā Murādīye ko cefāyı vefālar it / **Cānında** eyledi seni cānān seni seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1537, Beyit 5*). [*cānında, -ı, -n, -da]*

Māl ile **cāna** ğarra olma tiz gecicidür bular / Aña duriş kim bu seri kırtarasın döküp deri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1552, Beyit 3*). [*cāna, -a]*

Cümleye cem' olan gönül çünki kemāle irişür / Bir daḥı gelmez 'āleme gitdi hemān o **cān** gibi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 2*). [*cān,]*

Terk eyler idüm **cānı** didüñ ki senüñven ben / Ol laḥza güher-bāruñdur cānı ṭayandurdı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1557, Beyit 4*). [*cānı, -ı]*

Terk eyler idüm cānı didüñ ki senüñven ben / Ol laḥza güher-bāruñdur **cānı** ṭayandurdı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1557, Beyit 4*). [*cānı, -ı]*

Ben **cān** ile rūḥı n'eyler idüm / Virmese yemīn ile bu cānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1568, Beyit 9*). [*cān,]*

Sırr-ı 'aceb dedür yine sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā / Cāna kıyar iseñ eger **cānuña** baḥş ola beķā (*Murādī Dīvānı, Kut'a 13, Beyit 1*). [*cānuña, -u, -ñ, -a]*

Ten fāriğ olımaz 'aceb ol **cāndan** niçün / İllā meger ki sen seni kılsañ cüdāya rāḥ (*Murādī Dīvānı, Kut'a 30, Beyit 2*). [*cāndan, -dan]*

Her seḥer zıkr-i Ḥudādūr bu lisānumda benüm / Halk olınmadın daḥı sevgüsü **cānumda** benüm (*Murādī Dīvānı, Müfret 26, Beyit 1*). [*cānumda, -um, -da]*

2. Gönül.

Cān-ı 'azīze 'izzet ider **cān** ile meger / Bāķide buldı cümle beķasını ibtidā (*Murādī Dīvānı, Gazel 2, Beyit 2*). [*cān,]*

Cānumun sermāyesi 'ömründe ḥāşıldur senüñ / Hāzık-ı bī-misl olup sen **cāna** sensin cān-fezā (*Murādī Dīvānı, Gazel 36, Beyit 2*). [*cāna, -a]*

Döstüm saña olaldan mübtelā / **Cāna** bir oldu beķāyile fenā (*Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 1*). [*cāna, -a]*

Bezm-i 'ışk-ı ezeliden nice dil ayık ola / Bir kadeḥ cür'ası mest eyledi **cānı** cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 43, Beyit 1*). [*cānı, -ı]*

Bu Murādī nice sen dilbere virmeye gönül / Rüyuna her ki nazar kıla bulur **cānı** şafā (*Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 5*). [*cānı, -ı]*

Cān ile eyle kelāmını Murāduñ der-güş / Ger bu imā vü kelāmum bilemezseñ ḥayfā (*Murādī Dīvānı, Gazel 47, Beyit 6*). [*cān,]*

Vücüdüm gülşeninde **cānumdan** şadā peydā / Mu'ayyendür mübeyyendür derünümde nidā peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 1*). [*cānumdan, -um, -dan]*

Bu cismüm rāḥatı **cānum** çü gitdi / Anun çün kaldı bu ten ferd ü tenhā (*Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 4*). [*cānum, -um]*

Senüñ zibā cemālūñ görmeyelden / Ḥayālūñ añlar ancak **cānı** cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 77, Beyit 2*). [*cānı, -ı]*

Cân ile kemâlin bilüben gördi cemâli / Ol demde didi “Ente kâdimün ve murâdâ” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 4*). [*cân,]*

Cân ile yol tutan kişi başa çıkar tarîkde / Şol ki bu yoldadır fenâ buldı ebed beķā beķā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2*). [*cân,]*

Mikdâr-ı nazardur âh yâ ben n’ideyin hânım / Rûh oldı ebed cânım **cân** oldı baña azvâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3*). [*cân,]*

Şems-i münîre irmek **cân** eyler ârzüy / Ey cânımuñ kemâli gel cânı eyle peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2*). [*cân,]*

Şems-i münîre irmek cân eyler ârzüy / Ey cânımuñ kemâli gel **cânı** eyle peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2*). [*cânı, -ı]*

Cânım anuñ şükranesi göñlüm anuñ dîvânesi / Kalbüm ziyâ pervânesi “Min-ibtidâ fî-l-intihâ” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2*). [*cânım, -um]*

Cân oldı çün mâ’il saña sen dañı mâ’ilsin aña / Ma’sûk u ‘âşık oldılar biri birine reh-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 1*). [*cân,]*

Burka’ı ref’ eyle vechüñden göre ‘âşıklarun / İştîyâk ile nice bir vireler bu **câna** tâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2*). [*câna, -a]*

‘İşk-ı habîb-i dilsüz kâr itdi **câna** muhkem / Hem-dem baña cihânda bî-çâre var mı yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3*). [*câna, -a]*

Gel Murâdîñüñ kelâmın müstemi’ ol **cân** ile / ‘Arz ola pes ân-ı vâhid saña nice beyyinât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5*). [*cân,]*

Gel Murâduñ yine **cân** ile kelâmın diñle / Nice biñ mürdeye bir noktası mu ‘tî-i hayât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5*). [*cân,]*

Çokdan ferâğat eyledük cümle cihânı **cândan** / Olalı tolu göñlümüz her dem-be-dem efkâr-ı döst (*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4*). [*cândan, -dan]*

Hicrün okı bu **cânımı** eyledi pür-şürûh / Kalmadı tākātüm meded it vaşl ile baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4*). [*cânımı, -um, -ı]*

Güş-ı hûşa bir şalâ didi şadâyile hemân / Eyledi **cânı** katı medhûş u hayrân insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2*). [*cânı, -ı]*

‘İlm-i hâkîkati ki hâkâyıkda gösterür / Ger öğredürse anı sezâ **câna** insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 3*). [*câna, -a]*

Bahr-ı belâya şalma gel ‘âşıkunı meded meded / **Cân** ikiligi terk idüp anuñ içün didi ehad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1*). [*cân,]*

Dü-cihânı **câna** kısmet eylemiş / Buldı zulmetden ziyâdan iltizâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3*). [*câna, -a]*

Bunı fehm itmege **câna** gerekdür meşreb-i ‘âlî / Murâdîñüñ sözi añlanmağa vird-i zebân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 5*). [*câna, -a]*

Dimezven aña ‘âşık kim senüñ yoluñda **cân** ister / Odur ‘ışkuñda şâdık kim hemân terk-i revân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 1*). [*cân,]*

Nikâbuñ ref’ idüp **câna** cemâlün âşikâr eyle / Nice bir muntazır olsun emân göster bir ân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2*). [*câna, -a]*

Kamudan geçmişüz ey dil bizüm cânânumuz vardır / O cânânuñ yolında virmege bir **cânımız** vardır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1*). [*cânımız, -u, -muz]*

Toğrısın diyem kelâmuñ saña ey şâhib-hüner / Bu Murâduñ añlar isen her sözi biñ **cânadur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5*). [*cânadur, -adur]*

Şanma kim sensiz habîbüm bende bu **cân** eglenür / Düstüm oldı hayâlün dilde mihmân eglenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1*). [*cân,]*

Cân nazar mir’âta şaldı bu cemâlün vechidür / Vech-i ma’nâda dimezven bu kemâlün vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1*). [*cân,]*

Ey Murâdî şöyle saklañ tuymasun **cânıñ** seni / Yoħsa dünyâda vü uħrâ ser-te-ser gavğâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5*). [*cânıñ, -uñ]*

Cân şu’â-ı hüsnüñi çün gördi tenhâ gizlenür / Şanma kim ecsâmdur dünyâda peydâ gizlenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1*). [*cân,]*

Olalı hürmeti iħrâm ile bu ten muħrim / **Cânı** aźhâya getürmiş nazarın sâle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3*). [*cânı, -ı]*

Cânımız ‘ışka düşelden dilümüz nâle çeker / Hâl-i dilber dil-i meyyâlümüzi hâle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1*). [*cânımız, -u, -muz]*

Cânı kurbân içün ey dil yine cânâna getür / Mür-ı pây-ı meleñi pîş-i Süleymâna getür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1*). [*cânı, -ı]*

Kânit olmaya şu kim emrüne **câna** im-rüz / Kayd u bend ile seherden anı divâne getür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3*). [*câna, -a]*

Cân atdı çü cân ‘ışk ile cânâna berâber / Bir söz didi cânân aña kim **câna** berâber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 1*). [*câna, -a]*

Cân atdı çü **cân** ‘ışk ile cânâna berâber / Bir söz didi cânân aña kim cânâna berâber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 1*). [*cân,]*

Cân ile gönülden saña çün cân iledürler / Hüsnüni alup ‘âleme destân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1*). [*cân,]*

Cân ile gönülden saña çün **cân** iledürler / Hüsnüni alup ‘âleme destân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1*). [*cân,]*

Bilmek dileyen ‘ışk tarîkinde mu’ammâ / **Cânımda** benüm pes telef-i cân arasunlar

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3*). [*cānumda, -um, -da*]

Ger bende iseñ sen kelimâtına Murâduñ / **Cānuña** senüñ cümle murâduñ nigerândur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 5*). [*cānuña, -u, -ñ, -a*]

Âşüfte oldı **cān** ile bâzârı vardır / Kurbân içün yolında bugün terk-i serdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4*). [*cān,]*

Cānlar eritdi ‘âşıkun ey meh saña yiter / Ferdāya şalma gel bizi ey dîl-rübâ yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1*). [*cānlar, -lar*]

Vakt-i şeherde cānumı cānân araşdurur / Niteki gicelerde anı **cān** araşdurur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1*). [*cān,]*

Vakt-i şeherde **cānumı** cānân araşdurur / Niteki gicelerde anı cān araşdurur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1*). [*cānumı, -um, -ı*]

Vakt-i şeherde **cānumı** cānân araşdurur / Niteki gicelerde anı cān araşdurur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1*). [*cānumı, -um, -ı*]

‘İşkuñ çü sende **cāna** bu sevdâ neden gelür / Dilde zuhûruñ ola yâ ihfâ neden gelür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Hiṭâb irerse eger **cānı** iftiḥâra çeker / Fûrûğ-ı mihrini ya’ni kamer-‘izâra çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1*). [*cānı, -ı*]

Hûsn-i cemâlüne dil ‘aql ile hayrettedür / Vech-i kemâl olsa ger **cān** ile dehşettedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 1*). [*cān,]*

‘Ayn-ı ‘inâyetinde kıldı nazar çü şerḥe / Mihrüñ şu ‘â’ı **cānı** mālında kâr idüpür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4*). [*cānı, -ı*]

Çün hem-dem oldı saña **cān** ‘aynuma gelmez dü-cihân / Zencîr-i zülfün bendine divāneyem ben kim bilür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 2*). [*cān,]*

‘İşkuñ tıyaldan cān ü dîl cān ü cihân gelmez göze / Her **cānda** kim ‘işkuñ ola ‘âlemde ol peydalanur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2*). [*cānda, -da*]

Cānda kalmadı şabr u dilde sürür / Sen melek-rûdan olalı mehcür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1*). [*cānda, -da*]

Virür iken leblerün **cāna** ḥayât / Cān efendüm âb-ı ḥayvânı n’ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 4*). [*cāna, -a*]

Cān ile oldum anuñ efkendes / Dîdeden aḳar anuñ çün cüy-bâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 3*). [*cān,]*

Münderic oldı kelâmında kelâm-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün kelâmı degme bir **cāna** geñez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2*). [*cāna, -a*]

Sensüzün cānâ beni bir laḫza bu **cān** eglemez / Cennete varsam eger ḥûr ile ḡilmân eglemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1*). [*cān,]*

‘Ömrümüz sermâyesin **cān** içre pinhân isterüz / Ya’nî virân olmasun dîl milkine ḥân isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 1*). [*cān,]*

Merkez-i şıḏḳ u şafâdan güzêrân eylemedin / Elf-i cehd eyler ise **cān** ile ḥullân bulmaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4*). [*cān,]*

Yücedür vech-i min vechin velîkin mest ü ḥayrânuz / Cihân u cānı terk itdük ne bilsün anı **cān** ansuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 4*). [*cān,]*

Benüm ḥâlüm nedür bilseñ cihâna açmaz idüñ göz / Cihân ne ola ḳatuñda bu **cāna** açmaz idüñ göz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Nice ola baña râz-ı nihân **cāna** ‘ayân sensüz / Niḳābuñ acmayınca olmadı ḡavruñ nihân sensüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Cān cemâli **cān** ile sevmekdedür / Anuñ içün olmadı ol ansuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 3*). [*cān,]*

Ḡayrı n’ider ne var ise illâ’ki sendedür / **Cān** dile ‘atâ diledi sende buldı pes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 2*). [*cān,]*

Ḳâf dindî ḳudretinden çünki derdüñ **cān** ile / Bârek Allāh bârek Allāh ḥôş kemâlün var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 2*). [*cān,]*

‘Urve-i vüskâyı bildüm ḡayet-i memât imiş / **Cān** ile cānânı sevmek maḳşad-ı aḳşâ imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 1*). [*cān,]*

Gönül sevdâ-yı şerḥ-i **cāna** düşmiş / Ne **cāna** bir yem-i ‘ummāna düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Bir **cānı** ki gördüñ oldur ‘âşık / ‘Uşşâḳ durur tâbân kurulmuş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 4*). [*cānı, -ı*]

Bir eser geldi o sözden **cāna** kim gelmez dile / Güş idelden anı kıldı iki ‘âlemden ferâḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2*). [*cāna, -a*]

Küşe-i vaḥdet bu **cāna** ravza-i rıḳvândur / Günc-i ‘uzlet baña olmışdur ḥabîbüm bağ u râḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3*). [*cāna, -a*]

Cāna bir derd uğrayupdur kim devâ kılmaz ṭabîb / Ey ṭabîb-i dîl sen ancak idisersin anı sağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4*). [*cāna, -a*]

Muḳaddem olıma muḳdim meded irmezse ḥazretten / Bu yolda **cānı** atupdur nice mest ü nice ayık (*Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2*). [*cānı, -ı*]

Muḳaddem ger mu’ahḫardur olupdur **cān** fidâ-yı ‘ışḳ / Kemâl üzre kemâlî ibtidâ vü intihâ el-ḥaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2*). [*cān,]*

Gel temâşâ eyle gel ‘ibret-nümâdur **cān** ile / ‘Ayn-ı ‘ibret maḫz-ı ḥikmetdür bugün sultân-ı ‘ışḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4*). [*cān,]*

Gel berü ey düstum ben ‘âşıkun ḥâline bak / Görmeyelden gül yüzün ḳaldı bu **cānumdan**

ramak (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1).
[cānumdan, -um, -dan]

Rüyum cemâle karşı cānum kemâlin ister /
Birbirine yakışdı ülfet virelden ol Hâk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [cānum, -um]

Bezm-i belâda oldı dile ibtidâ-yı 'ışk / Başdan
ayağa kapladı cānı 'atâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı,
Gazel 702, Beyit 1). [cānı, -ı]

Cānı cānân 'ışkına cānâne bezl itsem gerek /
Kadr-i tākāt hîdmetüm sultāna bezl itsem gerek
(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 1). [cānı, -ı]

Cāna kalmaz 'aşıkam cānân sen cān iste tek / Nice
bürhân irgürem da'vāya bürhân iste tek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [cāna, -a]

'Arza kılsam bir seher cānāna kalbüm derdini /
Cānumuñ mir'ât-ı Hâkda 'aksine dil urmuş el
(Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 2). [cānumuñ, -
um, -uñ]

Kılmağ için cāna cānın āşinā / Eyledi cān ü
gönülünden irtihāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit
4). [cānın, -ın]

Kaçan kim niķāb açsa rüy-i cemil / İder tālībīn aña
cānın sebil (Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 1).
[cānın, -ın]

Ger hāķikatle baña nāzır iseñ sultānum / Cānuma
cān dime cānuma cānum cānum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 930, Beyit 1). [cān,]

Hâk oldı cevāb el-hâk mürsel sözüme aşdağ /
Cāndur bilene mülhâk cān oldı tenüm cānum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [cānum, -um
]

Hâk oldı cevāb el-hâk mürsel sözüme aşdağ /
Cāndur bilene mülhâk cān oldı tenüm cānum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [cāndur, -dur
]

Cānı çü terk eyledi buldı hayāt-ı ebed / Beñzemez
anuñ için gayrıya cānum benüm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 950, Beyit 4). [cānı, -ı]

Meded kıl vaşluñ ābından nigārum / Nice bir yaķa
hicr odı bu cānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 968,
Beyit 3). [cānum,]

Ne hākem zıkr ide Hāķķı lisānum / Doyımaz çün
celāline bu cānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 969,
Beyit 1). [cānum, -um]

Cān ile cemāle nāzıram çün / Dîvāne gezerken
'āķil oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4).
[cān,]

Dil yār ile yār olsa cānumda karar olsa / Tekrār
ile var olsa vuşlat nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı,
Gazel 977, Beyit 1). [cānumda, -um, -da]

Cān iste temennāyı zevk eylese ālāyı / Yār itse
tecellāyı kurbet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı,
Gazel 977, Beyit 3). [cān,]

Baña 'ilmüñ naşīb eyle özüñ cāna habīb eyle /
Beni saña karīb eyle irişdür gel hidāyetden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 3). [cāna, -a]

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlāl /
Turamaz tağlar karşı eser iderse cānumdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [cānumdan,
-um, -dan]

Rūhuma şordum bu cānum teşnesinden bir haber
/ Didi kim cānumda zan itmeme revānum oldıñın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [cānum, -
um]

Cān cemāl-i yāre karşı seyr ider hālâtıdan / Hüb
olan seyrān ider hüsni ruñın mir'âtıdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [cān,]

Sevdāya düşdi cānum dil añladı kemālin / Āyine
tutdı dilber göstermege cemālin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1124, Beyit 1). [cānum, -um]

Hālını hāl idinmek virdi bu cāna 'izzet / Havlini
kıldı hā'il añlanmağa me'ālin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1124, Beyit 4). [cāna, -a]

Ger zāķir olasın anı sen şubh-ı bā-mesā / Eyler
rahīm 'atā dil ile cāna şefķatin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1135, Beyit 2). [cāna, -a]

Cān cemāl-i yārden bir behre eyler ārzü / Terk ider
cān ile başın olsa bir dem rü-be-rü (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1190, Beyit 1). [cān,]

Cān ile hāzrete tutam ben rāh / Eşhed'en lâ-ilāhe
illā'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 4).
[cān,]

Senüñ luţfuña şıgındıķ yüzi dergāhuña dutduķ /
İlāhi nez' hālinde hidāyet eylegil cāna (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 4). [cāna, -a]

Senüñ 'ışkuñ hevāsından şu kim cānın nisār eyler
/ İki 'ālem musahhār olsa degmez yek ser-i mūya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4). [cānın, -ın
]

Menba'-ı 'ilm-i ledün şol kişidür kim dāim /
Rāhatı terk idüben vire başıret cāna (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 4). [cāna, -a]

Cān içre eger ister iseñ vuşlat-ı dildār /
'Aynenüñi çeşm ābıyile durma ter eyle (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [cān,]

Cānumı cāna virmişem rūhı cemāle / 'Aynümi
hāle virmişem sırrı vişāle (Murâdî Dîvânı, Gazel
1415, Beyit 1). [cānumı, -um, -ı]

'İşk-ı Ferhādı yine başdan tutup / Vaşl-ı Şirīn fikri
ile cān yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3).
[cān,]

Cānuñı fark eyleme cānāndan / Kurb ile mümtāz
ol ebrārda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 4).
[cānuñı, -uñ, -ı]

Yā Rab ne āteşdür irdi cāna / Kül oldı bu cānum
yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1).
[cāna, -a]

Yâ Rab ne âteşdür irdi cânâ / Kül oldu bu **cânum**
yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1).
[cânum, -(u)m]

Çün kim irişdi **cânuma** bu nâr / Yoğ ile varum
atdum yabana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 2).
[cânuma, -(u)m, -a]

Yâ Rab ne kılmışam ben ol kaşları kemâna / Her
demde cevır okına **cânum** kılar nişâne (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [cânum, -(u)m]

Cân ile kıldı gönül 'ışık ile çün tenhâ beni / Bâtin
iken eyledi şevki yine peydâ beni (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1450, Beyit 1). [cân,]

Cân ü ten bulmakda her demde ferâh bu aña hâmd
/ **Cân** ile cânâna meyl itdüm o cân aňlar beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 2). [cân,]

Cân ü ten bulmakda her demde ferâh bu aña hâmd
/ Cân ile cânâna meyl itdüm o cân aňlar beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 2). [cân,]

Kanı baña cânân olan dil derdine dermân olan /
Cândur aña kurbân olan bir gayrî kurbânım kanı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [cândur, -
dur]

Gönlüm düşeli saña ey şâh-ı cihân-ârâ / Dünyâdan
vü 'uqbâdan **cânumı** uşandurdu (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1557, Beyit 2). [cânumı, -um, -ı]

Cânum seni diler n'ola rûh olsa baña cân / Her
dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm
(Murâdî Dîvânı, Kıt'a 11, Beyit 2). [cânum, -(u)m
]

Yâr-ı men **cânumda** iz'ân itdürtür yârum baña /
Lâ-vefâ illâ-vefâ illâ-vefâ (Murâdî Dîvânı,
Kıt'a 15, Beyit 1). [cânumda, -um, -da]

Hüsni cemâlüne nazarum düş olalı âh / **Cânum**
seni arar yine saña kılar nigâh (Murâdî Dîvânı,
Kıt'a 30, Beyit 1). [cânum, -(u)m]

Aç niķabuñ ey dil-ârâ rûşen eyle 'âlemi / **Cânumı**
vaşluñla hândan eyle kim giryân benem (Murâdî
Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2). [cânumı, -(u)m, -ı]

Kitâb-ı 'izzet-i cânândan cânâ gelür lezzet / Ne
hâletdür o hâlet kim lezâ'izden virür hâlet (Murâdî
Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [câna, -a]

3. Hayat, yaşam.

'Ömr ü cânı neylesün ey dostum 'âşık olan / Gel
cemâlün perdesin keşf eyle sultânım hemân
(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [cânı, -ı]

II Sevgili.

Revâ oldur saña cânâ kılasın şefkat 'uşşâka / Saña
cân vireni **cânum** sen eylegil anı ihyâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3). [cânum, -um]

Mikdâr-ı nazardur âh yâ ben n'ideyin hânım / Rûh
oldı ebed **cânum** cân oldu baña azvâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3). [cânum, -um].

Bâd-ı şabâ **cânumı** gördün mi hıc / Söyle o
cânânımı gördün mi hıc (Murâdî Dîvânı, Gazel
226, Beyit 1). [cânumı, -ı]

Câna buluşdı aşl-ı cân bildi beni didi hemân /
Diñle benüm sözüm inan geldi şıfât-ı iftiħâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [câna, -a]

Ne ğam **cânum** giderse ger bu tenden / Vişâlün
baña çün kim cân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel
526, Beyit 5). [cânum, -um]

Gel berü cân ister iseñ olmağıl andan ırağ / İster
iseñ kendözünü olmağıl senden ırağ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 663, Beyit 1). [cân,]

Ol rakîb-i bed-'amel **cânum** dimiş ol dilbere / Yâ
İlâhî cânın al ol kâfirî tamuda yak (Murâdî Dîvânı,
Gazel 694, Beyit 6). [cânum,]

Bu düd-ı âhumdan şerer toğrı semâvâta çıkar / Dil
nice bir hicrân çeker vaşluñ baña **cânum** kanı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 3). [cânum,]

Câna kalmaz 'âşıkam cânân sen cân iste tek / Nice
bürhân ırgürem da'vâya bürhân iste tek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [cân,]

'Ömr-i sermed buldı ey cân ü revânım cân ü ten /
Cân sensin sevmeyen olsun seni **cânüm** helâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 3). [cânüm,]

Terk-i ser kılan Murâdî ol bulur cânâna yol / Şol
ki nakdı cânâ kıymaz merd-i bâzârı degül (Murâdî
Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [câna, -a]

Kılmağ için cânâ cânın aşınâ / Eyledi cân ü
göñülden irtiħâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit
4). [câna, -a]

Râh-revdür gerçi bu cânı beden bâ-şüreti / **Câna**
minnetdârdur çekdürmedi cânâ elem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [câna, -a]

Cân ü tenden geçmeyince bulmadum sen cânı âh /
Çün fenâ oldum yolunda cânı senden isterem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [cânı, -ı]

Ger hâķikâtle baña nâzır iseñ sultânım / Cânıma
cân dime cânıma **cânum** cânım (Murâdî Dîvânı,
Gazel 930, Beyit 1). [cânum,]

Ger hâķikâtle baña nâzır iseñ sultânım / Cânıma
cân dime cânıma cânım **cânum** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 930, Beyit 1). [cânum,]

Semî olalı elfâz-ı habîbi güş-ı hüş eyle / Safâlar
kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [cân,]

Derde düşdi bu göñül dermânı kimden istesün /
Bende oldu cân ile sultânı kimden istesün (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 1). [cân,]

Câm ile cânı bulmağa cân atdı cân ü ten / Cân
virmeyince bilmedi aşlâ şikârı ne (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 3). [cânı, -ı]

Reh-rev-i râh-ı hâķikat olalı biz cânâ / Cân ile
rûhumuzı cân ilerüz **cânumuza** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1362, Beyit 3). [cânumuza, -umuz, -a]

Reh-rev-i rāh-ı hāḳīkat olalı biz **cāna** / Cān ile rūḥumuzu cān ilerüz cānumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1362, Beyit 3*). [*cāna, -ā*]

Cān ile **cānı** bulmağa cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aṣlā ṣikārı ne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1364, Beyit 3*). [*cānı, -ı*]

Cānumı **cāna** virmişem rūḥı cemāle / ‘Aynūmi ḥāle virmişem sırı vışāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1415, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

Rūḥumı nefḥı ideli ‘āleme rūḥı oldı tenüm / Cānuma **cān** olalı pes baña ol **cān** didi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1516, Beyit 2*). [*cān,]*

Çeşmümde nem dilümde ḥarāret ṣitābda / Ḥayretde **cān** diler yine ḥayrān seni seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1537, Beyit 4*). [*cān,]*

Çün ‘ışk-ı dil-ārāyile **cāna** haber oldı / Deryā-yı maḥabbetde bu dil gavṭa-ger oldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1549, Beyit 1*). [*cāna, -a*]

cānā [62] *Ey sevgilim, canım, ey dost.*

Ezelidür senün ‘ışkuñla çü ‘ışkum **cānā** / Beni sevdāda ḳara ḳılmađuñ itdün beyzā (*Murādī Dīvānı, Gazel 42, Beyit 1*). [*cānā,]*

Bezm-i ‘ışk-ı ezeliden nice dil ayıḳ ola / Bir ḳadeḥ cūr ‘ası mest eyledi cānı **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 43, Beyit 1*). [*cānā,]*

Seveliden seni her dem dil ü cānum **cānā** / Sırrı sırıñda senün eylememişdür tenhā (*Murādī Dīvānı, Gazel 44, Beyit 1*). [*cānā,]*

Revā oldur saña **cānā** ḳılasın ṣefkat ‘uṣṣāḳa / Saña cān vireni cānum sen eylegil anı iḥyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 57, Beyit 3*). [*cānā,]*

Mekānuñdur senün bāb-ı fu‘ādı ‘āṣıḳuñ cümle / Ne ‘ālemdür ki bu ‘ālem seni cümle arar **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 57, Beyit 4*). [*cānā,]*

Temevvüc eylese deryā ne ṭakat gösterür **cānā** / Çü doymaz mevcine anuñ ne ḥōd ṭaḡa ne ḥōd saḥrā (*Murādī Dīvānı, Gazel 69, Beyit 1*). [*cānā,]*

Senün zībā cemālün görmeyelden / Ḥayālün añlar ancaḳ cānı **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 77, Beyit 2*). [*cānā,]*

Düşdi gönüm cemālüne **cānā** / Nazar eyle ḳuluña aḥyānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 1*). [*cānā,]*

Baḥr-ı ‘ışkuñda fülk-i dil **cānā** / ‘Aceb olmuş durur yine peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 94, Beyit 1*). [*cānā,]*

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna raḥmet / Gel eylegil ḥamiyyet cān ol cihāna **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 104, Beyit 5*). [*cānā,]*

Selāmet-i ezeliden müsellemez **cānā** / ‘Ulüm-ı lem-yezeliden mu‘allemüz cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 1*). [*cānā,]*

Selāmet-i ezeliden müsellemez **cānā** / ‘Ulüm-ı lem-yezeliden mu‘allemüz **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 1*). [*cānā,]*

Kerīm ḳapusına ṭutmuşuz dem-ā-dem yüz / İki cihānda anuñ çün mükerrermez **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 2*). [*cānā,]*

‘Azīmi ulularuz ṣubḥ u ṣām her sā‘at / Cemī‘-i ‘ālem içinde mu‘azzamuz **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 3*). [*cānā,]*

Ya nice itmeyevüz faḥr ey ḥabīb-i cihān / Ḥudā-yı ḥādimi ḡayre mufaḥḥamuz **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 4*). [*cānā,]*

Murādī bizde ‘aceb ḥāl var añlar iseñ / Gehīce lāḡar u ḡāḥī müccessemüz **cānā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 5*). [*cānā,]*

Muḳteżā-yı ‘ışkumı fehmi itdürüp ‘ālimlere / ‘İlm içinde her birisin eyledüm **cānā** lebbīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 2*). [*cānā,]*

Benüm bu cānuma cevri ü cefālar ḳılduḡuñ **cānā** / Baña ‘ayn-ı refāḥiyyet durur ṣanma ziyānuñdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 317, Beyit 4*). [*cānā,]*

Eşk-i çeşmüm yirine **cānā** gözümde kan aḳar / Şöyle cūṣ ile gelür kim sanasın ‘ummān aḳar (*Murādī Dīvānı, Gazel 397, Beyit 1*). [*cānā,]*

Her taraf baḳduḡça nev nev bir temāṣā gösterür / Rūyuñı **cānā** ‘aceb bilsem ne ebḥā gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 410, Beyit 1*). [*cānā,]*

Ṣanma ki gönli ey dost senden anuñ cūdādur / Görmezse ger cemālün **cānā** Murādī bendeñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 500, Beyit 5*). [*cānā,]*

Cānā beni ‘ışkuñ senün ḳoḳdan ḳılıp durur fenā / Cānum ḳomışam yoluña cānāneyem ben kim bilür (*Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 5*). [*cānā,]*

Ṭutdı gönüm ḳarañuluḳ **cānā** / Çün güzer ḳıldı yanumuzdan o nūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit 4*). [*cānā,]*

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı ‘ummān aḡlamaz / Sen ruḥ-ı dil-cūyı **cānā** göreli bu dīdeler (*Murādī Dīvānı, Gazel 551, Beyit 2*). [*cānā,]*

Sensüzün **cānā** beni bir laḡza bu cān eglemez / Cennete varsam eger ḥūr ile ḡılmān eglemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 552, Beyit 1*). [*cānā,]*

Ḡarḳ olalum mı hemān bu dīde-i ḥūn-bāra biz / Nice ṭakat virevüz **cānā** bu āḥ ü zāra biz (*Murādī Dīvānı, Gazel 564, Beyit 1*). [*cānā,]*

Bende ḳıldı ise sultān u gedāyı ḡam degül / Ḥükm iderse ‘āleme **cānā** eger hünkār-ı ‘ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 686, Beyit 5*). [*cānā,]*

Derd ü ḡam-ı cānānı derd ehline keṣf eyle / Sır ṣaḳlamada **cānā** herkesde liyāḳat yok (*Murādī Dīvānı, Gazel 706, Beyit 4*). [*cānā,]*

İsmüne ben eylerem **cānā** yemīn-ender yemīn / Dilde ḡayrinün ḥayālīdür muḥal-ender muḥāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 757, Beyit 3*). [*cānā,]*

Aç cemālünden niķābı ‘ayna hā’il itme gel /
Hālümüz **cānā** ğam-ı hicr ile müşkil itme gel
(*Murādî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1*). [*cānā,*]

‘İşkuña düşen n’eylesün **cānā** iki dünyâyı ol /
Derdüñe düşen n’eylesün ğılman ile havrâyı ol
(*Murādî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 1*). [*cānā,*]

Ben mürdeyi kıl ihyā vaşluña ey Mesîhā / Bu derd-
i ‘ışk **cānā** hālümü kıldı müşkil (*Murādî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2*). [*cānā,*]

Senden baña ne kim gele **cānā** sitem degül / Cevr
ü cefāñ bu dile aşlā elem degül (*Murādî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 1*). [*cānā,*]

Ölmedüm yolına sen cānānenün kurban diyü /
Gelse **cānā** her kaçan kim ‘îd-i azhā ağlaram
(*Murādî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4*). [*cānā,*]

Murādî çāgerün **cānā** eger kapunda bulsa cā /
Bulurdı devlet-i bākî olurdu dā’imā hāndan
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5*). [*cānā,*]

Nice bir nār-ı fūrkatden yana ‘aşıklarun **cānā** /
Demidür kim fenālar teşneler āb-ı zülālünden
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2*). [*cānā,*]

Nice bir **cānā** kılam sen māh-ı hicrinden fiġān /
Gün yüzün göster baña ey server-i sultāniyān
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1*). [*cānā,*]

Nice bir fūrkatle yansun baġrı ben pervānenün /
Şem’-i ruhsāruñı **cānā** görmeyem mi ben bir an
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3*). [*cānā,*]

Tākatüm kalmadı **cānā** hasretün çekmeklüge /
Nice bir hicr ile kalam el-amān ü el-amān (*Murādî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 4*). [*cānā,*]

Yaraşur **cānā** saña ‘aşıklarun şād idesin / Şānuña
hāşa düşer mi zulme bünyād idesin (*Murādî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1*). [*cānā,*]

Merhaba ey müjde-dād-ı vuşlat-ı dildārumuz / Hoş
irüşdük eyler idük saña **cānā** ārzü (*Murādî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 3*). [*cānā,*]

Muntazırdur luţfuña ‘aşıklarun **cānā** yine / Anı
isterler cemālün kılasın peydā yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 1*). [*cānā,*]

Ben cemāl-i yāre **cānā** şöyle hayrānum yine / İki
‘ālemden geçüp ‘ışk ile mihmānam yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 1*). [*cānā,*]

Yoluña varum virtür olsam piyāde tañ mıdır /
Ruĥlarun şevķine **cānā** bende oldu cümle şāh
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6*). [*cānā,*]

Hābîb-i cān ü dil **cānā** revā mıdır kaçā bizden / O
hāşā kim karār ide velî ferd oldu a’lāda (*Murādî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4*). [*cānā,*]

Cemālün revnākıdır ‘ālemi **cānā** kılan tāze /
Senün hüsün olupdur maşrıķ u mağribde āvāze
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1*). [*cānā,*]

Şatan ‘işkuñı ġayrün ‘ışkına **cānā** aña hākdur /
Serin taşlara ursun bilmedi bāzārını bunda
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2*). [*cānā,*]

Benlügümde bulmadun **cānā** çü sen tenhā beni /
Bulmuşam ben senlügünde lîk ben a’lā beni
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 1*). [*cānā,*]

‘Aceb ahvāl olur **cānā** eger cān ānlāya zihnuñ / Ne
cānı var ki **cānā** cān diye ey cānumuñ cānı
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 4*). [*cānā,*]

Cānā Murādîye ķo cefāyı vefālar it / Cānında
eyledi seni cānān seni seni (*Murādî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5*). [*cānā,*]

2. Ey canım, gönlüm.

Her ki dünyāya meyl ider **cānā** / Āĥirü’l-emr irişür
aña belā (*Murādî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1*). [*cānā,*]

Alçaklığı terk itme alçaġ ile hem-rāz ol / Göġsünü
şaķın germe tā düşmeyesin **cānā** (*Murādî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4*). [*cānā,*]

Rāh-ı tarīķat içre bulduñsa behre **cānā** / Cehd eyle
imdi cānum kalmaya sende şüret (*Murādî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2*). [*cānā,*]

Kesreti ķo ārzü-yı vahdet eyle rüz u şeb / Fā’ide
kılmaz bu kesret saña **cānā** gözüñ ac (*Murādî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4*). [*cānā,*]

Şāhbāz-ı kudsdür cāna fu’ād-ı ehl-i dil / Münkir
olma ehl-i hāle ne dise **cānā** olur (*Murādî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4*). [*cānā,*]

Nice demdür seni **cānā** bu dil ü cānum arar /
Şulayup ‘ālemi bu dīde-i giryānum arar (*Murādî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1*). [*cānā,*]

Ma’nāda ġayb ile aña yār ile tenhādayuz / Gerçi
kim **cānā** görürsin ‘ayn ile peydādayuz (*Murādî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1*). [*cānā,*]

Ben cemāl-i yāre **cānā** şöyle hayrān olmuşam /
Gitdi benden ikilük ben cümle yek-sān olmuşam
(*Murādî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1*). [*cānā,*]

Fā’ide görmez cihāndan kimse **cānā** herģizin /
‘Āķil oldur kim bu dünyādan tuta fāriġ özin
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 1*). [*cānā,*]

Murāduñ kim ola ġüftārını fehmi eyleye **cānā** /
Beyān ister iseñ ķo kesreti şuġl ile tenhāda
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5*). [*cānā,*]

Güş-ı cānı küşāde kıl **cānā** / Saña bir söz diyem
bugün tenhā (*Murādî Dîvânı, Kıt’a 29, Beyit 1*). [*cānā,*]

Fark ider miydün ‘aceb kendüñi **cānā** heyhāt / Bir
olur idi saña cümle hayāt ile memāt (*Murādî Dîvânı, Müfret 1, Beyit 1*). [*cānā,*]

cāna cān irmek [1] *Cana can gelmek, hayat dolu olmak.*

Sem’üme irdi nidā çün **cāna cān irdi** yine /
Baķmaġ içün rüyuma bir āyine virdi yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1*). [*cāna cān irdi, -di*]

cāna cān olmak [1] *Cana hayat vermek, canına can katmak.*

Rûhumı nefî ideli 'âleme rûh oldu tenüm / **Cânuma cân olalı** pes baña ol cân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2*). [*cânuma cân olalı, -alı*]

câna değmek [2] *Cana bedel olmak.*

Ey Murâdî sözüñün her biri bin **câna deger** / Lîk kanı bularun kadrini bilen heyhât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 5*). [*câna deger, -er*]

Bu Murâduñ sözleri her biri biñ **câna deger** / Aña mânend ister iseñ yokdur aña inbisâs (*Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 5*). [*câna deger, -*]

câna gelmek [1] *Gönülde belirme.*

Şimâhı **câna gelürse** nidâ-yı zi'l-ikrâm / Muhaqqak olduñ ise sırrını muhaqqak bil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3*). [*câna gelürse, -ür, -se, -*]

câna kılmak [1] *Canını korumak, canına değer göstermek.*

Câna kılmaz şol ki sâdık oldu 'ışk-ı yârde / Cân ile baş ile virmişdür reh-i dildârda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 1*). [*câna kılmaz, -maz*]

câna kıymak [4] *Canını feda etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Câna kıyar iseñ eger bulduñ anuñ rızasını / Bulduñ ise rızasını saña bulınmadı bahâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 4*). [*câna kıyar, -ar*]

cân almak [3] *1. Öldürmek, canını almak.*

Şu 'â'-ı mihr-i tâbı mümkün olmazdı ala meh-tâb / Arada virmese bir zerre **cânum al** eger fırsat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2*). [*cânum al, -*]

Ol raqîb-i bed-'amel cânım dimiş ol dîlber / Yâ İlâhî **cânın al** ol kâfiri tamuda yak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6*). [*cânın al, -*]

2. Gönülü esir etmek.

Ey Murâdî râyegân olmaz çü maqşûda vüşül / Gevheri şoldur **alan** kim cân ile bazar ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5*). [*cân alan, -an*]

cân atmak [6] (Deyim) *Bir şeye erişmeyi çok istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cân atdı çü cânânesine buldı hayâtı / İkdâm ile pes hâşılını eyledi kurbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 3*). [*cân atdı, -dı*]

cân bağın [1] *Can, gönül bahçesi.*

Pes andan bād-ı lutf irdi mu'aṭṭar kıldı **cân bağın** / Fenâ bulmamışam aşlâ cüvân-ı bî-karâr oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5*). [*cân bağın, -n*]

cân bağışlamak [1] *Can vermek, hayat vermek.*

Şeb-i deycür içinde kalmış idüm zâr-ı ser-gerdân / Gelüben taze **cân bağışlamışdur** bir şehir vaşşâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3*). [*cân bağışlamışdur, -mış, -dur*]

cân-bağış [1] *Can bağışlayan, can bağışlarcasına, insanı memnun ve mutlu eden, ferahlık veren.*

Nesîm-i şubh-ı sâdıkdan hayâldür **cân-bağış** ammâ / Beni hayrân ider hüsnuñ zamîrumdür hayâlinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 4*). [*cân-bağış, -*]

cân-bağış olmak [4] *Can veren, can bağışlayan olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Qalîb-ı fersûdeye **cân-bağış olupdur** bu kelâm / Ey Murâdî hâzret-i Hâk zihnuñe virsün ziyâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5*). [*cân-bağış olupdur, -up, -dur*]

cân baş virmek [1] *Canını ve başını feda etmek.*

Câna kılmaz şol ki sâdık oldu 'ışk-ı yârde / Cân ile baş ile **virmişdür** reh-i dildârda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 1*). [*cân baş virmişdür, -mış, -dür*]

cân başarı açılmak [1] *Can, gönül gözünün açık olması.*

Çık âb u âteş arasında kıлма zâr u hâzîn / Celî olup **açıla** sende tâ bu **cân başarı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2*). [*cân başarı açıla, -a*]

cân bûlbûli [3] *Gönül bûlbûli; aşık, seven.*

Cür'a-i cām-ı maḥabbetden çü dîl sekrândur / Anuñ için her şehir **cân bûlbûli** nâlandıur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 1*). [*cân bûlbûli, -*]

Gülistân-ı vücûdumda biter güller kemâlinde / Öter **cân bûlbûli** her dem beyân eyler maḳâlinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1*). [*cân bûlbûli, -*]

Ṭaleb verdi açıldukça olur **cân bûlbûli** ḥandân / Me'ânî nev-bahârınuñ olupdur boyına hayrân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1*). [*cân bûlbûli, -*]

cândan [1] *Büyük bir samimiyetle, yürekten.*

Cândan yâr olmayan bazar-ı 'ışk-ı bilmedi / Bî-ḥamiyyetdür hemân taklîd ile alur şatar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3*). [*cândan, -*]

cân dehâna gelmek [1] *Canın ağza gelmesi. II Ruhun bedenden çıkması, ölüm.*

Ḳoma Murâdî elden niyâzı / Tâ kim gelince **cânüñ dehâna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 7*). [*cânüñ dehâna gelince, -ince*]

cân dideleri [1] *Can gözü. II Hadiseleri manevi yönden gören göz.*

Her neye nâzır ola 'ayn ile **cân dideleri** / Cümleyi baña nazar birle muvâfiḳ bilürem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3*). [*cân dideleri, -*]

cân dilemek [1] *Can, hayat istemek.*

Felemmâ evsale'l-hayyü'llezî lâ hayye min fevkih / O demde her ki bizden **cân dilerse** işde hâzırdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 3). [*cân dilerse, -r, -se*]

cân eritmek [1] *Canını tüketmek, bir uğurda eriyip gitmek.*

Zâhid ü 'âbid maḥabbet zevkını duymadılar / **Cân eridürler** hemân zâyid yire fersüdelər (Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [*cân eridürler, -dür, -ler*]

cân eylemek [5] *Hayat vermek, canlandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cânumı rûḥa çü **cân eyledi** ol cân-ı güzîn / Şanma râz ehline sen milk-i cihân ḥâ'il olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [*cân eyledi, -di*]

cân-fezâ [1] *Cana hayat veren, iç açan.*

Cânumun sermâyesi 'ömründe ḥâşıldur senûn / Ḥâzık-ı bî-misl olup sen câna sensin **cân-fezâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [*cân-fezâ,]*

cân-fezâ olmak [1] *Cana can katıcı olmak.*

Cân-fezâ oldu yine 'ışk-ı ḥakâ'ik nâ-gâh / Vâhid iseñ gele bir kerre bu tekrârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [*cân-fezâ oldu, -dı*]

cân fidâ [2] *Canı feda etmek, yaşamaz olmak, ölmek.*

Vücûda vecd olup mihmân ziyâfetde **fidâdur cân** / Müdebbirden olur dermân "ve debbernâhü tedbîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [*cân fidâdur, -dur*]

Rûy-i dilber çün niḳâb açsa **fidâdur cân** didi / Cân fidâ kılmak olupdur "âşıka bürhân didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1). [*cân fidâdur, -dur*]

cân fidâ eylemek [1] *Canını feda etmek, canına kıymak.*

Merd olan **eyler fidâ cânını** cânân 'ışkına / Bende-i şâdık olan kurbân olur ḥân 'ışkına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 1). [*cânını fidâ eyler, -r*]

cân fidâ kılmak [7] *Canını feda etmek, hiçbir şeyini esirgememek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añlar degül Murâdî kimesne bu sözlerûn / İllâ meger şu kim **kıla** 'ışk ile **cân fidâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [*cân fidâ kıla, kıla-a*]

cân gözi [3] *Gönül gözü, basiret.*

Cân gözini kıl küşâd 'ibret ile kıl nazar / 'Âkıl olan dâ'imâ her nazar 'ibrettedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 2). [*cân gözini, -(n)i*]

Sen ma'ârif baḥrine ṭalmaq dilerseñ 'ârifâ / **Cân göziyle** bu Murâduñ sözlerine yaḥşî baḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [*cân göziyle,]*

Fânüs-veş içinde yûri şem'-i 'ışkî yak / Tâ **cân gözi** ile göresin rûy-i ḥâlîḳı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [*cân gözi,]*

cân-ı 'azîz [4] *Saygın, değerli can. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cân-ı 'azîze 'izzet ider cân ile meger / Bâkîde buldı cümle beḳasını ibtidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [*cân-ı 'azîze, -e*]

cân-ı 'azîz-i cân-ı men [1] *Benim aziz, kıymetli canımın canı.*

Rûḥ-ı muşavver olsa ger kim añadur ki diye cân / **Cân-ı 'azîz-i cân-ı men** cân iledür bu cân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4). [*cân-ı 'azîz-i cân-ı men,]*

cân-ı cihân itmek [1] *Dünyanın canı, özü haline getirmek.*

Diñler iseñ ger bu Murâduñ sözün / Bil ki özin **cân-ı cihân itdi** dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 5). [*cân-ı cihân itdi, -di*]

cân-ı fena [1] *Yok olan, zeval bulan can, varlık.*

Virdüm fenâya cismümi **cân-ı fenâyı** nûş idem / Kıldum hebâ kendözümü kim ḥâtırumı ḥoş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [*cân-ı fenâyı, -(y)ı*]

cân-ı güzîn [1] *Seçkin can.*

Cânumı rûḥa çü cân eyledi ol **cân-ı güzîn** / Şanma râz ehline sen milk-i cihân ḥâ'il olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 4). [*cân-ı güzîn,]*

cân-ı 'ışk olmak [1] *Aşkın canı olmak.*

Gel Murâduñ mantıḳından diñle 'ışk ile ḥaber / Tâ ki iki 'âlem içre **olasın** sen **cân-ı 'ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [*cân-ı 'ışk olasın, -a, -sın*]

cân-ı men [3] *Benim canım.*

Diñler iseñ Murâdî kelâmını **cân-ı men** / Günden güne maḥabbeti yâre ziyâdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 5). [*cân-ı men,]*

Cân ü ten ârâyişin terk itmeyince **cân-ı men** / Açmadı ḥucb-ı cemâlınden yaña cânân-ı men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [*cân-ı men,]*

Ey Murâdî bilmedüm 'âlemde kim vuşlat nedür / Cân ü ten ârâyişin terk itmeyince **cân-ı men** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 5). [*cân-ı men,]*

cân-ı pāk [1] *Temiz can.*

Ten gibi esfelde ḳalma menzılûn / Hem çü **cân-ı pāk** a'lâ eyleḡil (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [*cân-ı pāk,]*

cân-ı şakî [1] *Bahtsız can, gönül.*

Cân-ı şakîye uğrasa hânım sa'îd ider / Gör kim ne
gevher oldu bugün kîmyâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânî,
Gazel 702, Beyit 2). [cân-ı şakîye, -(y)e]

cân-ı şîrîn [1] *Tatlı can.*

Cân-ı şîrinden nice şâh u gedâyı ayırıp /
Eylemişdür kara yir altında şâhum pây-mâl
(Murâdî Dîvânî, Gazel 785, Beyit 2). [cân-ı
şîrinden, -den]

cânı yoluña koymak [1] *Deyim Canından vazgeçmek,
uğruna canını feda etmek.*

Cânı koydum yoluña bulmağa sen cânânı / Kamu
cân içre gör imdi nice cânânâm ben (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1100, Beyit 3). [cânı yoluña
koydum, -du, -m]

cân-ı za'îf virmek [1] *Zayıf düşmüş canın, bedenin
feda edilmesi.*

Zât-ı kadîmî görmege cânlar virür cân-ı za'îf /
Lîkin ne tedbîr eylesün bâkîde fânîdür 'alem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 943, Beyit 2). [cân-ı za'îf
virür, -ür]

cân ile [25] *Candan, isteyerek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murâdî'nün kelâmın gûş kılğıl cân ile / Ki ne
tahşîl idesin sen olasin mihmân aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 13, Beyit 5). [cân ile,]

cân ile baş [1] *Can ve baş; hayat.*

Cân cemâl-i yârden bir behre eyler ârzü / Terk ider
cân ile başın olsa bir dem rû-be-rû (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1190, Beyit 1). [cân ile başın, -ın]

cân ile cânân [1] *Seven ve sevilen.*

Cân ile cânân arasına girür mi gayrılar / Ber-ter
olmuşdur bizüm 'arş-ı 'alâdan bâlumuz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 560, Beyit 2). [cân ile cânân,]

cân ile dil [2] *Can ile gönül.*

Yâr ile yâr olmak isterseñ eger ey haq-şinâs /
Olmaz aña kılmayınca cân ile dil iltihâs (Murâdî
Dîvânî, Gazel 217, Beyit 4). [cân ile dil,]

Elviye-i naşr ile feth olunup çün bilâd / Pes bu
sebebdan durur cân ile dil oldu şâd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 258, Beyit 1). [cân ile dil,]

cân ile gönül [1] *Can ve gönül.*

Şem'-i ruhsârûña cân ile gönül pervânedür /
Yoluña cânın viren 'âşık degül mi yâ nedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 337, Beyit 1). [cân ile
gönül,]

cân ile gûş kılmak [1] *Candan kulak tutmak, kulak
vermek, dikkatle dinlemek.*

Gel Murâdî'nün kelâmın gûş kılğıl cân ile / Ki ne
tahşîl idesin sen olasin mihmân aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 13, Beyit 5). [cân ile gûş kılğıl,]

cân ile ser [1] *Can ve baş.*

Bu ne hüsn ü bu ne hikmetdür ki ey nûr-ı likâ /
Zerre-i nûruñ gören terk itdi cân ile serin (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1038, Beyit 2). [cân ile serin, -in]

cân ile ten [1] *Ruh ile beden.*

Felâ nercü ve illâ fazlühü min haysü mâ-kâne /
Murâdîdür murâd olan bilürseñ cân ile tende
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1334, Beyit 6). [cân ile
tende, -de]

cân itmek [3] *Hayat vermek, canlandırmak.*

Rûh-ı kudse şorar iseñ hâberi ey 'ârif / Ey Murâdî
seni İsrâfile şûr cân iderüz (Murâdî Dîvânî, Gazel
577, Beyit 5). [cân iderüz, -er, -üz]

'Ömri cân itmekdedür aşı-ı hüner ey zû-fünün /
'Âlim oldur 'ilm ile kendü me'âlin ögrene (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1275, Beyit 4). [cân itmekdedür, -
mek, -de, -dür]

Çün musavver eyledi taşvîrini her şüretün / Kimi
bî-cân eylemiş kimini cân itmiş yüze (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1280, Beyit 4). [cân itmiş, -miş]

cân kulağın küşâde kılmak [1] *Can kulağını açmak. II
Dikkatle dinlemek.*

Kıl küşâde bu Murâdî'nün sözine cân kulağın /
Tenüñi hîdmete şarf eyle bulasın cânı (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1515, Beyit 5). [cân kulağın küşâde
kıl,]

cân kurbân [1] *Canını feda etme, bir değer veya kimse
uğruna ölme.*

Pîr-i hikmetden su'âl itdüm bu remzüñ sırların /
Lem'a-i bir lahzasına nice cân kurbân didi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1453, Beyit 2). [cân
kurbân,]

cân kurban eylemek [2] *Canını feda etmek, uğruna
ölmek.*

'Ârifüñ 'aynındadır nûr-ı cemâl-i tâb-ver / Cânı
kurbân eylemekdür 'âşık ednâ hüner (Murâdî
Dîvânî, Gazel 369, Beyit 1). [cânı kurbân
eylemekdür, -dür]

Cânı kurban eyle cânân yolına / Böyle olmayınca
olmaz bellü bil (Murâdî Dîvânî, Gazel 837, Beyit
2). [cânı kurban eyle,]

cân kurbân itmek [2] *Canını bir şey uğruna vermek;
ölmek.*

Bir tecellîsine ol şâh-ı cihânüñ ben za'îf / Cânımı
kurbân iderem ondan özge ne'm ola (Murâdî
Dîvânî, Gazel 17, Beyit 3). [cânımı kurbân
iderem, -er, -em]

Gark-ı hûn oldu derûn-ı 'âşıkın hicrân ile / 'İyd-i
vaşla cânı kurbân itmege efkâr ider (Murâdî
Dîvânî, Gazel 382, Beyit 2). [cânı kurbân itmege,
-meg, -e]

cân kurbân kılmak [1] *Canını fedâ etmek.*

Cenāb-ı Hâkdan özge 'âkil iseñ isteme me'vâ /
Aña **ķurbān kıl cānuñ** nedür dünyā nedür 'uķbā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 61, Beyit 1*). [*cānuñ ķurbān kıl, -un*]

cān ķurbān olmak [1] *Canın kurban, feda olması.*

Seni sevmek güzelüm bu dil ü cāna yaraşur / **Cān ķurbān ola** sen kaşı kemāna yaraşur (*Murādī Dīvānı, Gazel 419, Beyit 1*). [*cān ķurbān ola, -a*]

cān mir'ātu [1] *Gönül aynası.*

Cān mir'ātına baķ gözle ruķ-ı dildārı / Tā ki terk eylesin cümle vücūd u varı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 1*). [*cān mir'ātına, -(n)a*]

cān naķdini virmek [1] *Can sermayesini, hayatını vermek.*

Al gevher-i vaşlı yolına **vir** bugün **cān naķdini** /
Çün germ olupdur 'āşıķa ğāyet bugün bāzār-ı dōst
(*Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 6*). [*cān naķdini vir,]*

cān olmak [11] *1. Sevgili olmak.*

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna rahmet / Gel eylegil ħamiyyet **cān ol** cihāna cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 104, Beyit 5*). [*cān ol,]*

Ey cemālün pertevi āfākı lem'ān eylemiş / Ol ziyā karşıusı **cān oldu** pūr-süz ü güdāz (*Murādī Dīvānı, Gazel 562, Beyit 2*). [*cān oldu, -dı*]

Bunca müddetdür saña 'arż-ı temennā eylerem / Pes gelüp **cān olasın** kalbümü tenhā eyledüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 1*). [*cān olasın, -a, -sın*]

Ey Murādī seni var eyledi Hālāk-ı ezel / Eħadiyyetde ebed **oldı** 'aceb 'āleme **cān** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1113, Beyit 5*). [*cān oldu, -dı*]

Kenār mı bulunur baķr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne kıymet bulına **cān olana** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1389, Beyit 1*). [*cān olana, -an, -a*]

Cānum seni diler n'ola rūķ **olsa** baña **cān** / Her dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm (*Murādī Dīvānı, Kıt'a 11, Beyit 2*). [*cān olsa, -sa*]

2. Ruh olmak, hayat vermek.

'Arşa-i ħikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd / Seyr ider bir yirde kim bir yirde **cān olmaz** aña (*Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 3*). [*cān olmaz, -maz*]

Mürde ihyā eylemek mu'ciz olur 'İsā içün / Tāñrı çün anuñ gibi her laķza **cān olmaķdadur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 381, Beyit 3*). [*cān olmaķdadur, -mak, -da, -dur*]

Ne ğam cānum giderse ger bu tenden / Vişālün baña çün kim **cān olupdur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 526, Beyit 5*). [*cān olupdur, -up, -dur*]

Zulümāt içre olana meh-i tābān olğıl / Mürdeler cismine bi'llāh bugün **cān olğıl** (*Murādī Dīvānı, Gazel 803, Beyit 4*). [*cān olğıl, -ğıl*]

Küllī varlıķdan hüveydādur vücūdun lem'ası / Bir vücūdun varyam bilmem bu **cānum oldıķın** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1039, Beyit 2*). [*cānum oldıķın, -dık, -ın*]

cān ortaya koymak [1] *Canını ortaya koymak; ölümü göze almak.*

Rāhumdan eger ister iseñ bir ħaber almak / **Ortaya koyup cānuñı** kaçma ħaţarından (*Murādī Dīvānı, Gazel 1131, Beyit 4*). [*cānuñı ortaya koyup, -up*]

cān oynatmak [1] *Canını feda etmeye hazır olmak.*

Cān ile **cān oynadum** çün āstān-ı yārde / Ber-kemāl oldum özümden meclis-i dildārda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1231, Beyit 1*). [*cān oynadum, -du, -m*]

cān sermayesi [1] *Canın varlığı, serveti .*

Cānumun sermāyesi 'ömründe ħāşıldur senün / Hāzık-ı bī-misl olup sen cāna sensin cān-fezā (*Murādī Dīvānı, Gazel 36, Beyit 2*). [*cānumun sermāyesi, -um, -un*]

cān tende olmak [1] *Ruhun bedende olması, canlı olmak.*

Murāduñ diñle aķvālın ola tā yahşı aĥvālün / Özün kullıķda kıl kā'im nitekim **cān ola tende** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 5*). [*cān tende ola, -a*]

cān terkin eylemek [1] *Kendinden, canından vazgeçmek.*

Cān terkin her kim **eyler** ol bulur cānāna yol / Yol bulur mı şol ki ğayruñ aķ u karasındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 5*). [*cān terkin eyler, -r*]

cān terkinini urmak [1] *Canını terk etmek, canından vazgeçmek.*

Ġavvās-ı 'ışķ olanlar **cān terkinini uruben** / 'Ummāna talmayınca dūr-dāneye iremez (*Murādī Dīvānı, Gazel 596, Beyit 2*). [*cān terkinini uruben, -uben*]

cān tūķisi [1] *Can papaķanı.*

Şu **cān tūķisi** şimdi kim kafesde söyleşür güftār / Ecel şayyādı bir gün şayd idiser olmağıl ğāfil (*Murādī Dīvānı, Gazel 809, Beyit 4*). [*cān tūķisi,]*

cān ü baş [2] *Can ve baş.*

Cān ü başa ger kıyarsañ vuşlata bulduñ tarīķ / 'İşķdan ğayrı saña dünyāda olmaya edīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 4*). [*cān ü başa, -a*]

Cān ü başın terk idenler buldılar cānāna yol / Şıdķ ile şādıķ olanlar buldular sulţāna yol (*Murādī Dīvānı, Gazel 769, Beyit 1*). [*cān ü başın, -ın*]

cān ü başa kalmak [1] *Can baş derdine düşmek.*

Cān ü başa kalmaz ol kim merd ola meydānda / Sāye şalar merd olanlar nice merdān 'ışķına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1226, Beyit 2*). [*cān ü başa kalmaz,]*

cān ü başı fidā kılmak [2] *Can ve başı; her şeyi feda etmek.*

Cân ü başını fidâ kıldıñ ise ‘âşık ol / Bu maḥabbetde bunı añlama leffâf gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 3*). [*cân ü başını fidâ kıldıñ, -du, -n*]

Cân ü başı kıl fidâ evvel kadem / Kıl odur kim ola sultân isteyen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 4*). [*cân ü başı fidâ kıl,*]

cân ü beden [2] *Ruh ve beden.*

‘İşkâ muḥibb oldum idüp ârzü / **Cân ü beden** şimdi seyâhatdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 3*). [*cân ü beden,*]

Senden ayru bize yâr olmağı gösterme bize / Dâ’imâ **cân ü bedende** seni cânân bilürüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 2*). [*cân ü bedende, -de*]

cân ü cânân [2] *Seven ve sevgili.*

Cân ü cânânun arasın hâll ider mi iftirāk / Şüretâ izhâr iden ma’nâda olmaz yahşı bak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1*). [*cân ü cânânun, -un*]

Cân ü cânân ortasından ten hicâbın ref’ iden / Tuymağa bu sırrı hergiz virmediler cânâ yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3*). [*cân ü cânân,*]

cân ü cihan [10] *Can ve dünya. II Masiva.*

Bu gönülüm çün mekânından mekân-ı lâ-mekân ister / Çü zevk eyledi ḥubbuñ şanma kim **cân ü cihân** ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 1*). [*cân ü cihân,*]

Cân ü cihânı terk idene ‘âşık aña di / Kendü murâdını gözeden bî-bahâ durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 4*). [*cân ü cihânı, -ı*]

‘Arz olsa ger **cân ü cihân** olsa miyân-ı haq nazar / Şâhib-‘ukûl olduñsa ger ‘akluñ ebed bulmaz ḥaṭar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1*). [*cân ü cihân,*]

Tâb-ı cemâlün ‘aksini göz görse dil şeydâlanur / Keşf-i hicâb itseñ eger **cân ü cihân** rüsvâlanur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1*). [*cân ü cihân,*]

‘İşkuñ tuyalan cân ü dil **cân ü cihân** gelmez göze / Her cânâda kim ‘işkuñ ola ‘âlemde ol peydâlanur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2*). [*cân ü cihân,*]

Muķim-i küşe-nişîn andadur cevâb belî / Halâş olmadı **cân ü cihân** su’âlününden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 2*). [*cân ü cihân,*]

Vecde gelüp cümlesi ğayrete ğarķ oldılar / Cümleten unutuldu kalmadı **cân ü cihân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 3*). [*cân ü cihân,*]

Vecde gelüp cümlesi ḥayrete ğarķ oldılar / Cümleten unutuldu kılmadı **cân u cihân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 3*). [*cân u cihân,*]

II Bütün her şey.

Kemâlumdür vişâlumdür cemâlüm / Benüm **cân ü cihânumdur** maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 10*). [*cân ü cihânumdur, -um, -dur*]

İstedi istediğün diledi ol da anı / Bulmadı aña mânend **cân ü cihân** içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 4*). [*cân ü cihân,*]

cân ü cism [1] *Can ve beden.*

Cân ü cismi terk idüp dil çıkmayınca aradan / Bilmez idi n’eydünün çeşminde ağ u karasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 4*). [*cân ü cismi, -i*]

cân ü dil [37] *Can ve gönül. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Güş idenler Murâdîmün sözini / **Cân ü dilden** didiler âmennâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 5*). [*cân ü dilden, -den*]

cân ü dil âyinesin [2] *Can ve gönül aynası.*

Ger mücellâ eyler iseñ **cân ü dil âyinesin** / Her eserden bir ḥaber al her ḥaberden bir eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 2*). [*cân ü dil âyinesin, -n*]

Cân ü dil âyinesin jeng-i sivâdan pāk it / Şūfiyâ soñra gözet anı ki zîbâ görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4*). [*cân ü dil âyinesin, -n*]

cân ü dil olmak [1] *Gönülden, bütün benliğiyle sevmek.*

Bu Murâdî vahdet içre ferd ü vâhiddür gönül / Ben gönül nedür tuyalan rûḥum **oldı cân ü dil** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1*). [*cân ü dil oldı, -dı*]

cân ü dil ü ten [1] *Can, gönül ve beden.*

Güş eyleyen kelâmumı terk itdi ‘aklını / Virür fenâya soñ ucı **cân ü dil ü teni** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1*). [*cân ü dil ü teni, -i*]

cân ü gönül [10] *Can ve gönül. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cân ü gönülde ḥanum ‘işkuñ maķarr idüpdür / Şevķ u maḥabbetündür bu cism ü cânâ rāḥat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 2*). [*cân ü gönülde, -de*]

cân ü gönül virmek [1] *Sevmek, âşık olmak.*

Cân ü gönül virelden ol çeşm-i rüşenâyâ / Deryâyı ‘ışķa girdi dil zevraķı şitâyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 1*). [*cân ü gönül virelden, -elden*]

cân ü ser [5] *Can ve baş. II Nefis. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥaķķı bātıldan seçenler buldılar sırdan eser / ‘İşķ ile hem-râz olanlar terk iderler **cân ü ser** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1*). [*cân ü ser,*]

cân ü serden geçmek [1] Can ve baştan geçmek, kendini feda etmek.

Benümle ‘ahd u peymânın kılupdur ol tabîb-i dil /
Geçerven cân ü serden geçmezem ikrârdan
hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [cân ü serden geçerven, -er, -ven]

cân ü seri yolına virmek [1] Can ve başı; her şeyi yoluna, uğruna feda etmek.

Bilgil Murâdî bu cihân bir kimseye virmez amân /
Virgil Hudânuñ yolına turma hemân **cân ü seri**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 5). [cân ü seri yolına virgil, -gil]

cân ü ten [28] Can ve beden. II Nefis. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şöyle kalmışdur taḥayyürde Murâdî kim şehâ /
Külliyen maḥşv oldı **cân ü ten** hemân varsın Hudâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [cân ü ten,]

cân ü ten ârâyişin [3] Can ve beden süsü.

Cân ü ten ârâyişin terk itmeyince cân-ı men /
Açmadı hucb-ı cemâlınden yaña cânân-ı men
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [cân ü ten ârâyişin, -in]

Ey Murâdî bilmedüm ‘âlemde kim vuşlat nedür /
Cân ü ten ârâyişin terk itmeyince cân-ı men
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 5). [cân ü ten ârâyişin, -n]

Harc var itmededür yolına yâre sevgilü / **Cân u ten ârâyişin**
terk eyle olasin ulu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 1). [cân u ten ârâyişin,]

cân ü tenden geçmek [1] Can ve bedenden geçmek, bunları feda etmek.

Cân ü tenden geçmeyince kimse cânân bulmaz /
‘Aklı yağma itmeyenler genc-i ‘irfân bulmaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 1). [cân ü tenden geçmeyince, -me, -(y)ince]

cân ü ten milkin [1] Can ve beden ülkesi.

Cân ü ten milkin viren yağmaya buldı devleti /
Rûḥ-ı ṭayyib ‘Arş u Kürsî cümle devrân oldılar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [cân ü ten milkin, -in]

cân ü ten tarḥın [1] Can ve beden düzeni, nizamı.

Cân ü ten tarḥındadır çünki hisâb-ı lâ-naẓîr /
Rûḥumı bey’ eyledüm çün bulmuşam cân ü teni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 3). [cân ü ten tarḥındadır, -in, -da, -dur]

cân ü teni kırmak [1] Can ve bedeni terk etmek, feda etmek.

Beni lûṭf ile tutar cân ile sevdüm ben anı / Râḥ-ı
‘ışkında yol üzre **kırmışam cân ü teni** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 1). [cân ü teni kırmışam, -mış, --am]

cân virmek [26] Ölmek, ruhunu teslim etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerḥa şerḥa olmayınca dil dime ‘âşık aña /
Ḥayretinden **virmezince cân** dimem sâdık aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [cân virmezince, -me, -(y)ince]

cânân [71] Sevgili, yâr. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ki cânunı virdi **cânâna** / Kâne ḥayyen ebed
velâ mevtâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 2). [cânâna, -a]

cânân elinden [1] Sevgili eli. II Sevgili sebebiyle.

Cür’a nûş oldum yine **cânân elinden** bir gice /
Bende iḥsân aldı ya’ni ḥân elinden bir gice
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1). [cânân elinden,]

cânân eylemek [2] Sevgili, dost etmek.

Şer’ini sâbit kılup sübhân ilâ yevmi’l-kıyâm /
Kendüye maḥbûb idüp gayrıya **cânân eylemiş**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [cânân eylemiş, -miş]

Cânâ Murâdıye қо cefâyı vefâlar it / Cânında
eyledi seni **cânân** seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 5). [cânân eyledi, -di]

cânân olmak [2] Sevgili olmak.

Ey ḥabîb-i cân ü dil **cânân olan** kimdür baña /
Taḥt-ı dilde vir ḥaber sulṭân olan kimdür baña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1). [cânân olan, -an]

Kanı baña **cânân olan** dil derdine dermân olan /
Cândur aña kurbân olan bir gayrî kurbânım kanı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [cânân olan, -an]

Bulmak dilerseñ ger beḳâ özüñi var eyle fenâ /
Baḳma Murâdî gayrıya cânâna **cânân ol** yûri
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [cânân ol,]

cânâne [6] Sevgili, yâr. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ömr ü cânâ kıymayınca kim bulur **cânânesin** /
Çeşm-i bîdâr ile nevm-i ḡaflet ile kılma ḥvâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [cânânesin, -sin]

cânâne-i ‘ışk [1] Aşk sevgilisi.

Bu yirde bir olmağ içün ikilik itmey ihtiyâr /
Ağyar oluben gayrıya **cânâne-i ‘ışkam** yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [cânâne-i ‘ışkam, --am]

cânânelüg [1] Sevgililik.

Cânân ile şimdi yine **cânânelügüm** var / Nûş
eylemişem cür’a-i mestânelügüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 1). [cânânelügüm, -üm]

cānān-ı men [1] Benim sevgilim.

Cān ü ten ārayışın terk itmeyince cān-ı men /
Açmadı hucb-ı cemālinden yaña **cānān-ı men**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1075, Beyit 1*). [*cānān-ı men,]*

cānib [1] Taraf, cihet, yan.

Perdeyi aşmakda bildüñ mi nedür ma'nāya rāh /
İnkişāfından berü **cānibde** kılmaz i'tibār (*Murādī Dīvānı, Gazel 372, Beyit 2*). [*cānibde, -de]*

cānibeyn [2] İki taraf.

Cānib-i vāhidde olmaz **cānibeyne** ārzū / Ger
dilerseñ zevk-i vāhdet olma ey dil cā-be-cā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 4*). [*cānibeyne, -e]*

Evc-i a'lāda olan eyledi süflīye nazar /
Cānibeynini berāberdedür iz'ān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1361, Beyit 2*). [*cānibeynini, -i, -(n)ı]*

cānib-i Hāqdan [1] Allah tarafından.

Sāha-i arz u semāyı gezmişem bir anda / **Cānib-i Hāqdan** virilmişdür bu cāh u 'izzetüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 906, Beyit 3*). [*cānib-i hāqdan, -dan]*

cānib-i mekşūf [1] Keşfolunmuş, bilinen taraf, cihet.

Cānib-i mekşūfını keş eyledi iz'an için / Vāride
mevrūdını sırr ile kılmışdür hıṭāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 129, Beyit 2*). [*cānib-i mekşūfını, -ı, -(n)ı]*

cānib-i vāhid [1] Tek taraf, tek yön . II Vahdet tarafı, yanı

Cānib-i vāhidde olmaz cānibeyne ārzū / Ger
dilerseñ zevk-i vāhdet olma ey dil cā-be-cā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 4*). [*cānib-i vāhidde, -de]*

cānn [1] Cin taifesi.

Ṭavk eyledi 'ışkı ṭavf-ı ka'bem / Mescid görürem
bu ins **cānnı** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1568, Beyit 5*). [*cānnı, -ı]*

cārī [1] Etkin, yürürlükte.

Çün ena'llāh āyetin yazdı kalem nūn üstine / Anuñ
içün hükmi **cārīdür** bu kānūn üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 1*). [*cārīdür, -dr]*

cārī kılmak [1] Geçerli kılmak.

Ferd-i muṭlaq vāhidüñ nūrında çün mestürdür /
Kün fekān emrin **kılan cārī** hemān ol nürdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 330, Beyit 1*). [*cārī kılan, -an]*

cārī olmak [1] Geçerli olmak, yürürlükte olmak.

Müfevvez eyledi feyyāza hükmin tā ola cārī / Olup
pür-tāb-ı enver pes aradan şıçradı çālāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 714, Beyit 4*). [*cārī ola, -a]*

cārüb [1] Süpürge.

İster iseñ alasin 'ilm-i ledünnide sebāk / Ehl-i
Hāqkuñ teneg ayağına **cārüb** ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1446, Beyit 4*). [*cārüb,]*

cāvidān [1] Daimî, ebedî.

Ben beni añlar iki 'ālemde bulmadum henüz / Bir
zamān-ı cāvidānī **cāvidān** anlar beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1477, Beyit 4*). [*cāvidān,]*

cāvidān kılmak [1] Ebedî, sonsuz, ölümsüz olmak.

Kimseye **kılmaz** vefāsız dehr içinde **cāvidān** /
'Aklūñ başuna devşür h'vāb-ı gāfletden uyan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1092, Beyit 2*). [*cāvidān kılmaz, -maz]*

cāvidān olmak [5] Ebedî, kalıcı olmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cān ü tenden cān ü tenle **cāvidān oldu** vücūd /
Hayy ile ihyāya serdāram hayātum gözlerüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 889, Beyit 2*). [*cāvidān oldu, -dı]*

cāvidānī [1] Ebedî, kalıcı, daimî, baki.

Cāvidānī ma'rifetdür añla sırr-ı men 'aref / Āgāh
olam dir iseñ vaktüñ geçür āgāhda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 2*). [*cāvidānī,]*

cāvidānī 'ömr [1] Uzun ömür.

Cāvidānī 'ömre düşmek degmeye kār olmadı / Ey
benüm kārüm bilen özge temāşādur gönül (*Murādī Dīvānı, Gazel 782, Beyit 4*). [*cāvidānī 'ömre, -e]*

cāvid olmak [2] Sonsuz, ebedî, kalıcı, baki olmak.

'Ömrümüz **cāvid olaldan** şıḥḥat-ı āzādeyüz /
Lāzımü'l-hāl olmağ için 'işmet-i ibkādāyuz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 567, Beyit 1*). [*cāvid olaldan, -aldan]*

Gerçi **cāvid oldu** 'ömrüm lık bilmezdim hayāt /
Şimdi bildüm 'ömrümüñ 'ömrinde 'ömrüm var
imiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 624, Beyit 3*). [*cāvid oldu, -dı]*

cāy [10] Yer, mahal, mevki.

Rū-be-rū yāre niḳāb açduralı nāz u niyāz / Farq
olmaz saña ol **cāyda** sācid mescüd (*Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 2*). [*cāyda, -da]*

Miyān-ı 'āşık u ma'sūḳ 'aceb bir cāy-ı ekberdür /
O **cāya** varmaz illā şol kişi kim tārik-i serdūr
(*Murādī Dīvānı, Gazel 286, Beyit 1*). [*cāya, -a]*

Vaz gelmez 'ışk-ı dilberden gönül şeydā durur /
Degme bir **cāyı** beğenmez himmeti bālā durur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 329, Beyit 1*). [*cāyı, -ı]*

Gel berü inşāfa gel gūş it Murāduñ mantıḳın /
Münkir-i Hāq olanuñ elbette **cāyı** nārdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 406, Beyit 5*). [*cāyı, -ı]*

Ey Murādī bu fenā-dāra gönül virme şaḳın /
Ṭurıcak **cāy** degül belki hemān merḥaledür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 431, Beyit 5*). [*cāy,]*

Lem'a-i nūr-ı behcetüm berķ ura 'āleme kaçan /
Selb ola cümle **cāydan** kalmaya zerre-i zulem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2*). [*cāydan, -dan*]

Yüzüm kapuna tutmuşam bilmezem gayrı **cāy** /
Seni bilürem ancak ey Hayy-ı Rabb-i 'azîm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2*). [*cāy,]*

Tās-bāz u sāhîr olmuşdur felek aldanmağıl /
Sevmegil dünyâyı **cāyuñ** tā kuşūr u hūr ola
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2*). [*cāyuñ, -uñ*]

II Hal, durum, vaziyet.

Maḥabbet cür'asından mest ü hayrân eylegil dā'im
/ Senüñle āşinā kıl gayrılarla **cāy** yād eyle
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3*). [*cāy, -ı*]

Nice bir lehv ile lu'b ola bu kār / Gel duruş olmaya
cāyuñ hāviye (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2*). [*cāyuñ, -uñ*]

cāy eylemek [4] Yerleşmek, yer edinmek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cāy eyledüm çü küşe-i 'arş üzre ben gedā /
Uçurmayınca bālūmi ben bālī bilmedüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3*). [*cāy eyledüm, -dū, -m*]
]

cāy-gāh olmak [1] Mevki, yer olmak.

Cāy-gāh oldu gönül tahtı çü sultān-ı dile /
'Arzıyyet kalmadı hāşıyyet-i zāt oldu dem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2*). [*cāy-gāh
oldu, -dı*]

cāyī [1] Yer, durum, ahval.

Almışuzdur biz zemîn ü āsumānı cümleten / Kankı
yirde kim dilerseñ biz o **cāyilerdenüz** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3*). [*cāyilerdenüz, -ler, -den, -üz*]

cāy-ı 'adem [1] Yokluk yeri.

Ey Murâdî merd olandur añlayan güftāruñı / Yāra
varınca nice **cāy-ı 'adimler** var imiş (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 634, Beyit 6*). [*cāy-ı 'adimler, -ler*]

cāy-ı āher [1] Başka yer.

Fikr iderdüm kim ne hikmet kılmadum hergiz
kārār / Bilmedüm kim **cāy-ı āherde** turağum var
emiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3*). [*cāy-ı
āherde, -de*]

cāy-ı bî-hemtā [1] Eşi benzeri olmayan yer. *II Cennet.*

Şūr u ğavğāsın cihānuñ terk idüben fāriğ ol / Cāy-
ı ğavğāda n'idersin **cāy-ı bî-hemtāya** gel (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3*). [*cāy-ı bî-hemtāya, -
(y)a*]

cāy-ı cennet [1] Cennet gibi güzel yer.

Velîkin dil murâd itmez diler bir küşe-i tenhā /
Semā vü arzuñ 'ırzınca egerçi **cāy-ı cennetdür**

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4*). [*cāy-ı
cennetdür,]*

cāy-ı cihan [1] Dünya yeri, yurdu.

Geldi Murâdî çün kim **cāy-ı cihāna** rahmet / Gel
eylegil hamiyyet cān ol cihāna cānā (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5*). [*cāy-ı cihāna, -a*]

cāy-ı ekber [1] En büyük yer.

Miyān-ı 'āşık u ma'şūk 'aceb bir **cāy-ı ekberdür** /
O cāya varmaz illā şol kişi kim tārîk-i serdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1*). [*cāy-ı
ekberdür, -dür*]

cāy-ı ğavğā [1] Kavga yeri. *II Dünya.*

Şūr u ğavğāsın cihānuñ terk idüben fāriğ ol / **Cāy-
ı ğavğāda** n'idersin cāy-ı bî-hemtāya gel (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3*). [*cāy-ı ğavğāda, -da*]

cāy-ı ḥasret [1] Hasret yeri; hasrette.

Beni ağlatma senüñ ḥüsn ü cemālūñ ḥakkı / **Cāy-ı
ḥasretde** bizi eyleme gel āvāre (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1341, Beyit 3*). [*cāy-ı ḥasretde, -de*]

cāy-ı istiğna [1] Kanaat etme yeri, noktası.

Bu Murāda vir haber kim cümle māfihā nedür / Bil
buları tā şoram kim **cāy-ı istiğnā** nedür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 362, Beyit 6*). [*cāy-ı istiğnā,]*

cāy-ı maḥar [1] Durulan, mesken edinilen yer.

Cāy-ı maḥarra varmağa 'ālî gerek himem /
Kānde bulur himem şu ki derc ide seyyi'āt
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 2*). [*cāy-ı
maḥarra, -a*]

cāy-ı maḥar olmak [1] Durulan, ikamet edilen yer
olmak.

Milket-i ḥüsn **oldu** çün 'āşıklara **cāy-ı maḥar** /
Ehl-i ḥālūñ 'ālem-i bî-keyfe 'ilmi varası (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 3*). [*cāy-ı maḥar oldu, -
dı*]

cāy-ı maḥşūd [2] İstenilen yer.

'Arşa-i 'ışkı tolandum **cāy-ı maḥşūd** isteyüp / Sırr
ile şimdi anı tıydum ki rāz ehlindedür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2*). [*cāy-ı maḥşūd,]*

Kāf u nūndan dileyen şerḥ ile ma'nā haberin /
Cāy-ı maḥşūda varup 'avn ile añlar eserin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 1*). [*cāy-ı
maḥşūda, -a*]

cāy-ı menzilet [1] Konaklama yeri.

Mavtın-ı a'lāda tıtdum çünki **cāy-ı menzilet** /
Anuñ içün didiler süflide vü a'lāda hū (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 3*). [*cāy-ı menzilet,]*

cāy-ı mu'āhız [1] Tenkit edenin yeri. *II Eleştiride
bulunmak.*

Cāy-ı mu'āhızı geçüp irdi çü dār-ı emne ol / Çıkdı
o dār-ı saḥta vü dıkdı 'alāmeti 'ālem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 953, Beyit 3*). [*cāy-ı mu'āhızı, -ı*]

cāy-ı muḥterem [1] Kıymetli yer, makam.

Râh-ı hâkikatümde çün kalmadı **cây-ı muhterem** / Cümle ziyâret itmişem niteki Ka'be vü Harem (Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [cây-ı muhterem,]

cây-ı munteha [1] En uç yer, son nokta.

Nihân-ı bâ-'ayân ile 'ayân-ı bâ-nihân olmuş / Murâdî dilberün 'arz ide **cây-ı muntehâdan** yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [cây-ı muntehâdan, -dan]

cây-ı nâ-hemvâre [1] Çarpık, eğri yer.

Şalmışuz dil zevrağın deryâ-yı bî-pâyâna çün / Âhır bir **cây-ı nâ-hemvâre** nâzil itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4). [cây-ı nâ-hemvâre, -e]

cây-ı nazar [1] Bakılan, nazar edilen yer olmak.

Şem'-i lâmi' olsa her pervâneye oldur muţâf / Mihr-i âlemdür velikin cümleye **cây-ı nazar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [cây-ı nazar,]

cây-ı nazar olmak [1] Bakılan, nazar edilen yer olmak.

Şağ u şola nâzır olmaz 'aşıkân-ı müstakîm / Rûy-i dildâr **oldı** ancak ahlara **cây-ı nazar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [cây-ı nazar oldu, -dı]

cây-ı sebât kımak [1] Bulunduğu yeri bırakmama, yerden ayrılmama.

'Âlem-i aşğarı kübrâda gören 'ayn-ı yakîn / Bu fenâ 'âlem için **kor** mı yire **cây-ı sebât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [cây-ı sebât kor, -r]

cây-ı şöhet [1] Sohbet yeri.

Nefâdî olmadı aşlâ bu hüsn-i halkuñ ey 'âşık / Miyân-ı 'âşık u ma'sûk 'acâ'ib **cây-ı şöhetdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4). [cây-ı şöhetdür, -dür]

cây-ı süknâ olmak [1] Yer, yurt olmak. II Dünyanın kalıcı bir yer olmaması.

Cây-ı süknâ olmadı pes bir rıbât-ı köhnedür / Bu cihânun her ki geldi kendi göçdi dârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 3). [cây-ı süknâ olmadı, -ma, -dı]

cây-ı temâşâ [1] Seyir makamı.

Ṭurfetü'l-'aynumda gördüm hayl-i 'ışkuñ 'askerin / Manzarum seyr eyleyen **cây-ı temâşâ** didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [cây-ı temâşâ,]

cây-ı ümîd-i 'âlem [1] Âlemin ümit yeri.

Cây-ı ümîd-i 'âlem 'ayn-ı 'azîz-i âdem / Ey 'âlem-i mükerrem ey mihr ü hubba lâyıq (Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2). [cây-ı ümîd-i 'âlem,]

cebbâr [4] Azâmet, kahır ve izzet sahibi; Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümleten şun'idur bu kevn u mekân / Ol münezzeh ğanî durur **cebbâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 5). [cebbâr,]

cebbâr-ı hû [1] Ulu, azâmet sahibi Allah.

Ḥazret-i Ḥağdan gerekdür olmamak hergiz cüdâ / Ey Murâdî baht odur kim yâr ola **cebbâr-ı hû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 5). [cebbâr-ı hû,]

cebel [2] Dağ.

Buḥâr-ı 'ışk ider bu dîde-i giryânî âb-âlûd / Şehâb inse **cebel** üstine pes bārân olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [cebel,]

Murâdî merd olan oldur **cebel** kal' ide himmetle / Takındıkca habîbüm kûh-ı tûra nûruñ envârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5). [cebel,]

cebhe [1] Yüz, alın.

Cebhesinde ziyâ durur lâmi' / Rûhuma eyledi safâlar bahş (Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 2). [cebhesinde, -si, -n, -de]

cebhe-i ebrâr [1] Hayır sahiplerinin tarafı.

Cebhe-i ebrârda berķ urdı nûr-ı varumuz / Anuñ için oldu vech-i kurb ile âsârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 1). [cebhe-i ebrârda, -da]

cedd [1] Soy, sop, büyük baba II ebced kelimesinin ced hecesi.

Lâm elifde vekâyî' oldu bedîd / Ebced olmuş sebebde **cedd** ile eb (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4). [cedd,]

cedel eylemek [1] Tartışmak, çekişmek, münakaşa etmek.

Nedür bu kudret ü kadrün ki kaçredür taķdîr / Muḥaddîsân-ı 'ukûl **eylemişdür** anda **cedel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [cedel eylemişdür, -miş, -dür]

cedel kılmak [1] Tartışmak, çekişmek, münakaşa etmek.

Genc-i ma'nâ-yı nihâyetdür bu / **Ķılmasun** kimse bu ma'nâda **cedel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 3). [cedel kılmasun, -ma, -sun]

cedvel-i zer [1] Altın cetvel.

Safḥa-i rûkn-i kitâb **cedvel-i zerle** tolu / Yazdı anı kâ'inât söyledi imlâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3). [cedvel-i zerle, -le]

cefa [14] İncitme, eziyet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İktirân eylemese bendesini bilmez idi / Ne **cefa** aňlanur idi ne daḥı mihr ü vefâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [cefa,]

cefa âteşine yandurmak [1] Eziyet ateşiyile yakmak. II Aşığı üzmek.

Beni yandırma **cefâ âteşine** eyle hâzer / Çok nedâmet çekesin soñra peşimânun için (Murâdî Dîvânî, Gazel 1102, Beyit 3). [*cefâ âteşine yandırma, -dur, -ma*]

cefâ çekmek [4] Zulüm görmek, sıkıntı çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dil beni yâre virince ne bela çekmişdür / Yâr ile hem-dem olunca ne **cefâ çekmişdür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 420, Beyit 1). [*cefâ çekmişdür, -miş, -dür*]

cefâ gelmek [1] Eziyet.

Yârdan şehd ü şekerdür her ne kim **geldi cefâ** / Cân ile durdum yolında dönmezem ikrârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1052, Beyit 3). [*cefâ geldi, -di*]

cefâ itmek [1] Cefa, eziyet etmek.

Murâdî cevri ü cefâ-yı ünâsa şâbirdür / Baña **cefâ idene** cân ile celâl itdüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 975, Beyit 5). [*cefâ idene, -en, -e*]

cefâ-kâr [1] Cefa eden, eziyet veren.

Kime kıldı vefâ bu çarh-ı ğaddâr / Kime cevri itmemişdür bu **cefâ-kâr** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 4). [*cefâ-kâr,]*

cefâ vü cevri [1] Eziyet ve azap.

Baña 'ışkı yolında olmadı hiç / **Cefâ vü cevri**den gayr nevâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 2). [*cefâ vü cevri, -den*]

cefâyâ tırmak [1] Cefa, sıkıntı çekmek.

Bezm-i belâda çün kim didük belâ belâyâ / Biz **tırmışuz cefâyâ** kaçmağa yokdur imkân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1125, Beyit 3). [*cefâyâ tırmışuz, -mış, -uz*]

cefâ-yı yâr [1] Sevgilinin cefası.

Şabra tâkat komadı hicri-hâbî-i dil-figâr / Şabr iden her dem **cefâ-yı yâre** yüzi ağdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 394, Beyit 2). [*cefâ-yı yâre, -e*]

cehalet [4] Bir şeyi bilmez olma, bilmezlik hâli; bilgisizlik, cahillik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hasta-i cehl oluben kalma **cehâletden** 'alîl / Tüt Murâduñ sözini gel koma tiryâk etegin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1119, Beyit 5). [*cehâletden, -den*]

cehd [7] Çaba, gayret, uğraş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tâ'atüm şubh u mesâda istedüm **cehd** ile tâ / Bulmayınca komadum buldum namâz ehlindeür (Murâdî Dîvânî, Gazel 402, Beyit 3). [*cehd,]*

cehd eylemek [9] Çalışıp çabalamak, uğraşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râh-ı tarîkat içre bulduñsa behre cânâ / **Cehd eyle** imdi cânüm kalmaya sende şüret (Murâdî Dîvânî, Gazel 192,

cehd itmek [19] Azmetmek, çalışıp çabalamak, gayret etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Reng-i büyüne cihânun **cehd idüp** aldanmağıl / Evveli bir tatlurakdur âhırı ammâ belâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 21, Beyit 4). [*cehd idüp, -üp*]

cehd kılmak [11] Uğraşmak, çaba sarf etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî Hudâ saña nâzır / **Cehd kıl** ko zamânede eyü ad (Murâdî Dîvânî, Gazel 272, Beyit 5). [*cehd kıl,]*

cehd kün düri bi-zer dil-i mî-bend [1] Dünya malına gönül bağlamaktan uzak kalmaya çalış.

Der-cihân-ı baş ey fetâ hem-çün ğarîb / **Cehd kün düri bi-zer dil-i mî-bend** (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 6, Beyit 1). [*cehd kün düri bi-zer dil-i mî-bend,]*

cehd-i belîğ [1] Düzgün çalışma.

Komadı **cehd-i belîğ** ile işin ferdâlara / Buldı maşûdına himmetle bu gündün dest-res (Murâdî Dîvânî, Gazel 611, Beyit 4). [*cehd-i belîğ,]*

cehd-i cidd [1] Çalışıp çabalama, büyük gayret sarf etme, uğraşma.

Nâ'il olmaz **cehd-i cidd** ile mücerred kimsene / Muntazırdur şâhib-i emrün kamu fermânına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1246, Beyit 4). [*cehd-i cidd,]*

cehd-i esnan [1] Işıklı, parlak gayret.

Temennâ bir temennâdur bu remzi anılamazsañ ger / Ne zahmet saña şanmaz **cehd-i esnân** ile mermer taş (Murâdî Dîvânî, Gazel 619, Beyit 4). [*cehd-i esnân,]*

cehd-i vâfir [1] Çok emek, gayret.

Murâduñ bu kelâmı fehmi olunmaz **cehd-i vâfirle** / Velî her bir sözi iki cihâna merhabâ oldı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1488, Beyit 5). [*cehd-i vâfirle, -le*]

cehennem [3] Ahirette günahkârların ceza ve azap görecekleri yer.

Ey Murâdî kim bulur idi **cehennemden** necât / Olmasaydı rahmet ile ger şefâ'at yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 548, Beyit 5). [*cehennemden, -den*]

Nâr-ı ğayretdür **cehennem** nâr ile memlû olan / Hüsn-i dîlberdür cinânda hûr u ğılmân eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 628, Beyit 4). [*cehennem,]*

Gel imdi şâlih-i a'mâli eylegil pîşe / Özüñden ola
o dâfi' **cehennemüñ** şererin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4*). [*cehennemüñ, -üñ*]

cehhâl [1] Cahiller.

Mu'cizâtından habîbüñ buldı bulduğın Murâd /
Anuñ içün yanına **cehhâl** gelmez bîm ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5*). [*cehhâl,]*

cehîm [2] Cehennem.

Yâ **cehîme** nâr olan yâ ravzada h'ürâ nedür / Yâ
nedendür yâ nedür bu 'urve-i vüşkâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4*). [*cehîme, -e*]

Halk olındı gerçi qahruñdan **cehîmün** hânesi / Ehl-i
tevhîd olanuñ sen şeh yerin nâr eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4*). [*cehîmün, -ün*]

cehîm-i pür-âteş [1] Ateş dolu cehennem.

Bir yanında durur riyâz-ı cinân / Bir yanında
cehîm-i pür-âteş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 3*). [*cehîm-i pür-âteş,]*

cehl [7] Bilgisizlik, cahillik. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seni şu kim ki bilendür o **cehlile** meşhûr / Şular ki
bilmediler oldılar dücâda dücâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 4*). [*cehlile, -ile*]

celal 39] 1. Yücelik, ululuk.

Rûy-i bî-hemtâya kılmış çün **celâlinde** niķâb /
Bî-misâlin kibriyasıdır kılan yine hicâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1*). [*celâlinde, -in, -den*]

Murâdî cümleyi derc eylemiş **celâlinde** / Kemâli
ile muhakkak cemâle râğıbdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 5*). [*celâlinde, -i, -n, -de*]

Ger Murâdîde **celâl** ile cemâli göresin / Dönmezüz
ağlayasın hiç bu hey'etden biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5*). [*celâl,]*

Hüsn-i cemâli ezher ola diyü her zamân / Rûy-i
cemâle perde aşar bu **celâlümüz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 4*). [*celâlümüz, -ümüz*]

Yanarsa tâb-ı firâka çeker hicâb-ı celâl / 'Aceb
degüldür olursa eger **celâle** harîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2*). [*celâle, -e*]

Çün süleymâ rûyına çekdi **celâlinde** niķâb /
Eyledi 'uşşakını ser-mest ü şeydâ ahlamak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3*). [*celâlinde, -in, -den*]

Ne hâkem zıkr ide Hakkı lisânım / Doyımaz çün
celâline bu cânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1*). [*celâline, -i, -(n)e, -*]

Ferec-i dil görünür gerçi tecellâ-i cemâl / Ol
celâlinde anuñ lîk toludur mâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2*). [*celâlinde, -in, -den*]

Ey Murâdî çün murâdında murâdın gözledüm / Pes
celâlinde çıkuben zü'l-cemâl oldum yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5*). [*celâlinde, -in, -den*]

Kemâl-i ma'rifetüm ahladum kemâlinde / Celâl-i
satvetümi bilmişem **celâlinde** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 1*). [*celâlinde, -i, -n, -de*]

Murâdî çünki **celâlün** durur cemâle qarîn / Bunı
kim erlere illâ kim oldı er kıldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 5*). [*celâlün, -ün*]

Ma'nî cemâline niķâb urdı gelüp **celâl** ile / Kıldı
çoğımı bî-'akıl vech ile bu ri'âyeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3*). [*celâl,]*

2. Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve
büyüklik ifade eden sıfatlarının tecellisi.

Ey **celâlünde** bir cemâl ihfâ / Hem çü rûz vü leyle-
i da'câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1*). [*celâlünde, -ün, -de*]

Zât-ı vâhidde dinilmez ne cemâl ü ne **celâl** /
Ehâdiyyetde durur cünbüş-i ef'âl-i şîfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2*). [*celâl,]*

'Ayn-ı vahdet bir görünmez arada olsa hicâb /
Arada ref' eyle anı kim **celâlün** vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3*). [*celâlün, -ün, -*]

Şâhidümdür 'usri yûsrâ kim cemâlümdür **celâl** /
Kande olduğın dilerseñ istemegil kandedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 4*). [*celâl,]*

Celâli perdesin açsa cemâlidür mekşûf / **Celâli** ile
cemâli ğam ile şâdumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4*). [*celâli,]*

Celâli perdesin açsa cemâlidür mekşûf / **Celâli** ile
cemâli ğam ile şâdumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4*). [*celâli, -i*]

Hicâb itmiş **celâlini** cemâle / Güneş nûrî meh-i
tâbâna düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3*). [*celâlini, -i, -(n)i*]

Cemâlün pertevindendür ne kim ola beyân el-hâķ
/ **Celâlün** heybetindendür zemîn ü asumân el-hâķ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 1*). [*celâlün, -ün*]

Senün hükmündedür hikmet ki hikmetden gelür
kudret / **Celâlünle** cemâlünden durur iki cihân el-
hâķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 2*). [*celâlünle, -ün, -le*]

Şafâ mir'âtını gördüm **celâlündür** tutan elde /
Cemâlüne muķâbildür müşâhid olmuş ebrârün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3*). [*celâlündür, -ün, -dür*]

Yaraşur her dem **celâlün** perde-i ğayb-ı cemâl /
Reh-nümün-ı ğayrün olsa hâzretüne sal sal
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1*). [*celâlün, -ün*]

Cemâl kılsa tecellî **celâli** mazhardur / Arada kaldı
çü şubh u mesâyı n'eyler dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4*). [*celâli, -i*]

Celâlınden oldı mu'ayyen cemâl-i kemâl / Cemâlınden oldı mübeyyen **celâl** ile hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [celâl,]

Celâlınden oldı mu'ayyen cemâl-i kemâl / Cemâlınden oldı mübeyyen celâl ile hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [celâlınden, -i, -n, -den]

Oldı kader çü kendüde virdi bükür **celâlini** / Virdi cemâlini bükür kadr ile eldedür himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [celâlini, -i, -(n)i]

Nişân-ı mâverâsından hüveydâ bir yem-i a'zam / Anuñ nişfî cemâliden vü nişfidür **celâlıden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [celâlıden, -i, -den]

'Acebdür kim aranursın velâkin olmaduñ ayru / Ne hikmet taşra olunmaz cemâl ile **celâlünden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4). [celâlünden, -üñ, -den]

Şüret-i Mûsâya gelmiş çün cevâb-ı len terânî / Tûra 'arz olan **celâlini** cibâl añlar bu gün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [celâlini, -i, -(n)i]

Ğurra-i mehde hilâl oldı görinen her ay / Dün ü gün oldı **celâl** ile cemâl için 'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [celâl,]

Ey Murâdî eser-i hikmet olupdur bu kelâm / Ey **celâl** ile cemâlünde gör imdi hünerin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [celâl,]

Murâdî mahz-ı bekâda görür **celâl** ü cemâl / Sözüni söyler anuñ çün makâlin isteyüben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [celâl,]

Yâ Rab nedür bilsem benüm 'ışkuñ **celâlünden** midür / Noksân aña gelmez ebed olur mezîd ol her zamân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 4). [celâlünden, -üñ, -den]

'Âşık olaldan cemâlüm 'âşık olmuşdur baña / Biñ cemâl ile **celâlün** gelmişem tedbîrine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 3). [celâlün, -üñ]

Çü vaşfın vaşf idem didi velî lâl oldı vaşşâfî / **Celâlınden** hicâb urdı cemâle zü'l-celâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4). [celâlınden, -i, -n, -den]

Reh-rev-i 'ayn-ı hâkâ'ikde cemâl oldı cemâl / Göz açurmaz o cemâline **celâlün** perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [celâlün, -üñ]

Çün beyn beyn kıldı vücûdum terâzûsın / Kıldı mübeyyen anda cemâl ü **celâlini** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [celâlini, -i, -(n)i]

Oldı ol 'ilm-i Hudâ-yı zü'l-celâl / Gel **celâli** dâfî' ol min mahzî hâl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8). [celâli, -i]

celâl itmek [1] Kızgınlık göstermek, hiddetlenmek.

Murâdî cevri ü cefâ-yı ünâsa sâbirdür / Baña cefâ idene cân ile **celâl itdüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 5). [celâl itdüm, -dü, -m]

celâl-i cemâl-i celal [1] Yüce güzelliğin ulviliği.

Serâ-perde-i gaybdan çün görindi cemâl / Cemâl-i celâli **celâl-i cemâl-i celâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [celâl-i cemâl-i celâl,]

celâl-i hey'et olmak [1] Yüce suretli, görünüşlü olmak.

Celâl-i hey'et olmuşdur hayâl ile Murâdî bu / Yanardı oda 'âlemler şerer çıksa zebânımdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [celâl-i hey'et olmuşdur, -muş, -dur]

celâl-i kâlıb [1] Bedenin, sûretin azameti, görkemi.

Eger ki cümle olduñsa cemâl-i feyz-i insâna / **Celâl-i kâlıbı** terk eyleyüp rûh ol budur millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [celâl-i kâlıbı, -ı]

celâl-i kibriyâ [1] Allah'ın büyüklüğü.

Çün **celâl-i kibriyâda** perde aşmış bi't-temâm / Şahv-ı ğarkı kıl temennâ 'arş-ı a'lâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 4). [celâl-i kibriyâda, -da]

celâl-i satvet [1] Yüce güç.

Kemâl-i ma'rifetüm añladum kemâlinde / **Celâl-i satvetümi** bilmişem celâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 1). [celâl-i satvetümi, -üm, -i]

celâl-ı şun'-ı ebed [1] Sonsuza dek sürecek olan kudretin celâli, ululuğu.

Mu'ayyen-i ezelîdür **celâl-ı şun'-ı ebed** / Kalem nuķuşını taşvîr için misâldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 3). [celâl-ı şun'-ı ebed,]

celâl-i vücûd [1] Varlığın büyüklüğü, ululuğu.

Karâra yakdı ise tûrı ger **celâl-i vücûd** / Cemâli perde-i Mûsâ-yı bî-karâra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [celâl-i vücûd,]

celâl ü cemal [1] Yücelik ve güzellik.

Re'fet ü kudretde **celâl ü cemâl** / Oldı bidâyetde nihâyet bedîd (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 2). [celâl ü cemâl,]

celi [3] Açık, belli, aşikâr.

Su'â'-ı 'ayn-ı envâra revâdur remz-i meclâsın / **Celîdür** bâ-nihân el-hâk buña bir tercemân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [celîdür, -dür]

Hafîdür sırıñ ihfâda **celîdür** lîk her kârıñ / Cemâlün pertevi hayrânı oldı cümleten varıñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [celîdür, -dür]

Hafîdür 'aql-ı ressâha **celîdür** ehl-i 'irfâna / Cemâl-i bâ-kemâle râġıb iseñ gözle merd-âne (Murâdî Dîvânı, Müfret 30, Beyit 1). [celîdür, -dür]

celî eylemek [1] Aydınlatmak, parlatmak.

Bir nefesde **eyledüm** ğâyet **celî** mir'atımı / Âyine çünki mücellâ ola a'lâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [celî eyledüm, -dü, -m]

celî olmak [2] Açık, aşikâr olmak.

Beni gayretde kodı hüsn-i dilārā-yı habîb /
Kıldığınca nazarın dîde-i cân **oldı celî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 2). [celî oldu, -dı]

Çık âb u âteş arasında kılma zâr u hâzîn / **Celî olup**
açıla sende tâ bu cân başarı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [celî olup, -up]

celîl eylemek [1] Ulu, büyük etmek.

Ululuk isteyüp özüni **eyledi celîl** / Her dem tutar
anun için ol zû'l-celâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 3). [celîl eyledi,]

celîs [2] Beraber, birlikte oturan, refîk.

Sırr-ı ma'nâdan Murâdî ister iseñ ger haber / Gel
enîsün hem **celîsün** dâ'imâ Kur'an kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [celîsün, -ün]

Enîsüm eylegil hubbuñ **celîsüm** eylegil mihrün /
'Înâyet eylegil şevküñ cemâl-i bâ-kemâl için (Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 4). [celîsüm, -üm]

celîs-i hem-kenâr [1] Aynı çevrede oturan, arkadaşı.

Enîs-i ğam-güsâr oldur **celîs-i hem-kenâr** oldur /
Dil-i pür-derde hemdemdür cemâlî gözleyen
gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [celîs-i hem-kenâr,]

cell [1] Celil, büyük, ulu.

Maḥzen-i 'ilm-i ma'ânî oldı meşrûḥ üzre şerḥ /
Geh **cell** ü geh cemâl oldum ğam ile şâdda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2). [cell,]

cellâd [1] Can alan kimse.

Ḳafada oldı çü peyk-i ecel saña **cellâd** / Ḥalâşa
çäre çü yok emre iktidâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4). [cellâd,]

cellâd-ı cevır [1] Eziyet eden cellat. II Sevgili.

Cefâya yok mı oranın nice çeksün dil ü cânım /
Terahḥum eyle kim **cellâd-ı cevıründen** emân ister
(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [cellâd-ı cevıründen, -ün, -den]

celle celal [1] Onun şanı ne yücedir.

Ḥayretüm ezfün olur kılsam temâşâ-yı cemâl /
Kibriyâ-yı 'ayn-ı vaḥdetdür bu dem **celle celâl**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [celle celâl,]

Cem [2] İran hükümdarı.

Ḳanı İskender kanı Dārâ kanı Ḥusrevle **Cem** /
Ḳanı Şeddâd ile Nemrûd buldılar küllî zevâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [cem,]

Ḳanı **Cem** ü kanı Ḳubâd toprakların şavurđ bād /
İşitmedün mi n'oldılar Dārâyile İskenderi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [cem,]

cem' [8] Toplanma, bütün, tüm. II Bütün eşya ve varlıkların Allah sayesinde mevcut olduklarını görme. (Bu kelime Divan'ın

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî **cem'i** cem' etmek degildir degmenün kârı /
"Fe-emmâ" söyle güftârın bilür anı olan dānâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [cem'i, -i]

'İyân -ı bî-beyân olmak beyan-ı bî-'âyândur pes /
N'idersin cem' idüp **cem'i** çü vâhid birde şâkirdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4). [cem'i,]

cem' eylemek [5] Toplamak, bir araya getirmek, dağınlıktan kurtarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cem'-i 'âlemi **cem' eyledüm** sözüm yine bu /
Murâdî'nün sūḥanı ğibi görmedüm cāmî' (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [cem' eyledüm, -dū, -m]

cem' hâli [1] Toplanma hali, topluluk durumu. II Bütün eşya ve varlıkların Allah sayesinde mevcut olduklarını görme durumu.

Cem' ile **cem' hâlini** aňlaymadı ehl-i hâl / Diñle
sözin Murâdî'nün kavlini cāmî' aňlağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 5). [cem' hâlini, -(n)i]

cem'-i 'aql etmek [1] Aklını toplamak, akla uygun şekilde davranmak.

Dil virme **cem'-i 'aql idüben** 'âleme Murâd /
'Âlemden ellerüñi çeküp kıl ferâġati (Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 5). [cem'-i 'aql idüben, -üben]

cem'-i bahreyn [1] Denizin suyunun bir araya gelmesi; dalgalanması.

Cem'-i bahreyn ile dil fülki tilâtumda geçer /
İbtidâ baḥr idi baḥr oldı vücûdum yine de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [cem'-i bahrin, -in]

cem'-i bezm [1] Meclis, toplantı. II Şarap meclisi.

Cem'-i bezmi tağıdup eyler perâkende şu kim /
İktirân idüp maḥabbetle ola hem-kâr-ı 'ışk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 3). [cem'-i bezmi, -i]

cem' etmek [10] Toplamak, bir araya getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî cem'i **cem' etmek** degildir degmenün kârı /
"Fe-emmâ" söyle güftârın bilür anı olan dānâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [cem' etmek, -mek]

cem' olmak [25] Toplamak, bir araya getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yağılsa kaṭre kaṭre âb-ı cism-i nehr olur ḥâşıl /
Eger **cem' olalar** enhâr yem-i 'ummân olur peydâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [cem' olalar, -a, -lar]

cem'ā [4] *Bir arada, beraber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezerler anda keştiler içi maḥlūk ile memlū / Sürer bād-ı meḥīb anları açmış bād-bān **cem'ā** (Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 3). [cem'ā,]

cemā'at [1] *Bir yere toplanmış insan kalabalığı.*

Muktedirdür çü gönül oldu ḥaḳīkatde imām / Bu cemī'ā bu **cemā'atde** muṣallī ebrār (Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 4). [cemā'atde, -de]

cemal [249] 1. *Güzellik, güzel yüz.*

Şol kemāle rāḡıbum kim intihā olmaz aña / Şol **cemāle** 'aşıḳum hergiz bahā olmaz aña (Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 1). [cemāle, -e]

Ger müyesser ola görmek ben **cemāl** / Gökdeki aya virür sāyem žiyā (Murādī Dīvānı, Gazel 40, Beyit 2). [cemāl,]

Nār-ı fūrkatle nice bir yana dil / Bir nazar göster **cemālūñi** baña (Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 3). [cemālūñi, -ün, -i]

Murādī vech-i dil-dārı müṣāhid olayın dirseñ / **Cemālī** lem'asındandır olan şems-i žuhā peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 5). [cemālī, -i]

Cemālūñ pertevinden ḥurrem oldu cümleten dünyā / Ḥabībūm zerre yanūnda olur şems-i cihān-ārā (Murādī Dīvānı, Gazel 57, Beyit 1). [cemālūñ, -ün]

Cemālūñ bir nazar seyr eyleyen ey šāh-ı 'uṣṣākān / Muḥaḳḳaḳdur kılur dünyādan ü 'uḳbādan istiḡnā (Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 2). [cemālūñ, -ün]

Cemālūñ perdesin ḳaldur cemālūñ nice bir mestūr / Bilürven cümle fi'lündür eger serrā eger žarrā (Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 2). [cemālūñ, -ün]

Cemālūñ perdesin ḳaldur **cemālūñ** nice bir mestūr / Bilürven cümle fi'lündür eger serrā eger žarrā (Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 2). [cemālūñ, -ün]

Murāduñ 'ayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür kılan bāhir / **Cemālūñ** perdesi tursun helāk olmaya māfihā (Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 5). [cemālūñ, -ün]

Bu gün açdı **cemālūñden** niḳābın ol ruḥ-ı zībā / Vücūdum tāb-nāk olsa 'aceb midür serā-tā-pā (Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 1). [cemālūñden, -ün, -den]

Cān ile kemālın bilüben gördi **cemālī** / Ol demde didi "Ente ḳadīmün ve murādā" (Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 4). [cemālī, -i]

Çün keşf idesin baña **cemālūñ** keremūñden / Şükrāne içün bir de ḳılam biñ nefes ihyā (Murādī Dīvānı, Gazel 85, Beyit 3). [cemālūñ, -ün]

Düşdi gönülüm **cemālūñe** cānā / Nazar eyle ḳuluña aḫyānā (Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 1). [cemālūñe, -ün, -e]

Ḥicābı gerçi kılursın cemālūñe perde / Ne perde var ne **cemālūñ** ḡanī özüñ ḥāṣā (Murādī Dīvānı, Gazel 108, Beyit 2). [cemālūñ, -ün]

Ḥicābı gerçi kılursın **cemālūñe** perde / Ne perde var ne cemālūñ ḡanī özüñ ḥāṣā (Murādī Dīvānı, Gazel 108, Beyit 2). [cemālūñe, -ün, -e]

Minnet-i 'uzmā durur senden bize ey kân-ı cüd / Gösteresin bir nazar açup **cemālūñden** niḳāb (Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 4). [cemālūñden, -ün, -den]

Zātuñ çü perde-i 'azametde nihāndur / Maḥbūbsın **cemālūñe** oldu niḳāb-ı ḥūb (Murādī Dīvānı, Gazel 143, Beyit 2). [cemālūñe, -ün, -e]

Bir zerre irdi verde **cemālūñ** neticesi / Rüyına ḳarşu medhūñ okur aña 'andelīb (Murādī Dīvānı, Gazel 144, Beyit 4). [cemālūñ, -ün]

Tuṭar mir'āt-ı dilde çün **cemāl** 'aksine āyine / Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 148, Beyit 2). [cemāl,]

Yār **cemālinden** açar çün niḳāb / Ḳarşu varur ḋide-i dil yāb yāb (Murādī Dīvānı, Gazel 164, Beyit 1). [cemālinden, -in, -den]

Kemālūmdür viṣālūmdür **cemālūm** / Benüm cān ü cihānumdur maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 10). [cemālūm, -üm]

Pertev-i nūr-ı cemālinden münevverdür **cemāl** / Berḳ urup andan zuḥūr itdi bu eşyādan fütūḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 232, Beyit 2). [cemāl,]

Görindi ḥüsn-i ḥabībūmde çün **cemāl** evzāḥ / Anuñ içün iki 'ālemdedür kemāl evzāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 234, Beyit 1). [cemāl,]

Tāb-ı ruḥsārı **cemālūñ** manzarından gösterür / Revzen-i 'aynumda tırmadı ḥayālī hem çü bād (Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 2). [cemālūñ, -ün]

Niḳābuñ ref' idüp cāna **cemālūñ** aşıḳār eyle / Nice bir muntazır olsun emān göster bir ān ister (Murādī Dīvānı, Gazel 277, Beyit 2). [cemālūñ, -ün]

Çü ḥvābumda görem zībā **cemālın** ol dilārāmuñ / Yine ḥvābumda ḥvābum ḥüsn-i vech ile ide ta'bīr (Murādī Dīvānı, Gazel 280, Beyit 4). [cemālın, -in]

Cemāle 'aşıḳam her dem mükāfat eylese dilber / 'Iyān -ı bī-beyān olmuş hemān ol dem aña hem-ser (Murādī Dīvānı, Gazel 303, Beyit 1). [cemāle, -e]

Cemālın inkişāf itmiş ḳanı bir ḋide-i bākī / Duruş ḥānum küşād olsun göresin n'eydüḡin manzar (Murādī Dīvānı, Gazel 303, Beyit 3). [cemālın, -in]

Ḳarar itmez bu ḳalbūmde senūñ ḡayrūñ muḥaḳḳaḳdur / **Cemālūñ** 'ışḳına müştāḳ olana

'ışkuñ eşfağdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 1*). [*cemâlûñ, -ün*]

Cemâlûñ pertev-i 'aksi düşürmiş mihr ile mâha / Cihâna zînet için ol türâb-ı âba düşmüşdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3*). [*cemâlûñ, -ün*]

Cemâlûñ revnakı dünyâ vü mâfihâda zâhirdür / Velîkin hüsni-i insânide ezher belki bâhirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1*). [*cemâlûñ, -ün*]

Hicâb urmuş **cemâline** hevâyı virmiş 'uşşâka / Eger 'ışka nişân ister iseñ âh u figândan şor (*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4*). [*cemâline, -i, -n, -e*]

Benüm göñlüm 'aceb dildür nigârından **cemâl** ister / Eger görse cemâlini hemân andan vişâl ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1*). [*cemâl, -i*]

Benüm göñlüm 'aceb dildür nigârından cemâl ister / Eger görse **cemâlini** hemân andan vişâl ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1*). [*cemâlini, -i, -n, -i*]

Cemâlûñ gülşenin 'arz it ide tâ na'ra bülbüller / Yağalar çâk ide güller gireler rakşa sünbüller (*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1*). [*cemâlûñ, -ün*]

Gözin açmış durur şehlâ **cemâlûñe** olup hayrân / Okur hüsniñ kitâbını saña meddâh olup güller (*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3*). [*cemâlûñe, -ün, -e*]

Senüñ hüsniñ **cemâlûñdür** cihâmı eyleyen tenvîr / Kâmu lutfuñ kemâlûñdür ider eşkal ile taşvîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 1*). [*cemâlûñdür, -üñ, -dür*]

Müberrâdur **cemâlûñ** çün hayâtına 'uğul irmez / Muqaddersin ne yüzden kim iderlerse seni takrîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2*). [*cemâlûñ, -üñ*]

Her kaçan kim ol **cemâle** bir nazar kılsa bu göz / Hayret-i kübrâda mebhût oldı fûrkât tağdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4*). [*cemâle, -e*]

Kanı gün görmez güzeller n'oldı ol zîbâ **cemâl** / Zerze zerze şerha şerha infikâk olmuş yatur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4*). [*cemâl, -i*]

Aç niğâbuñ **cemâlûñden** idüp 'arz-ı cemâl / Nice biñ kâfiri hânım yine imâna getir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

Tâb urdı **cemâl** âyinede berç-ı muşavver / Bu şüret-i dil-keş yine râz ile nihân-dâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4*). [*cemâl, -i*]

'Âşıklañ 'ilâcı durur şabr ü yâ sefer / Şabrum senüñ **cemâlûñ** oluben baña nazar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 1*). [*cemâlûñ, -ün*]

Qarâra yağı ise tûri ger celâl-i vücûd / **Cemâli** perde-i Mûsâ-yı bî-qarâra çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3*). [*cemâli, -i*]

Murâdî cümleyi derc eylemiş celâlinde / Kemâli ile muhakkak **cemâle** râğıbdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 5*). [*cemâle, -e*]

Cemâle 'âşık okurlar benüm çün âdemdür / Kemâl-i Bârî nazarda kemâl-i zâdumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1*). [*cemâle, -e*]

Celâli perdesin açsa cemâlidür mekşûf / Celâli ile **cemâli** gam ile şâdumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4*). [*cemâli, -i*]

Celâli perdesin açsa **cemâlidür** mekşûf / Celâli ile cemâli gam ile şâdumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 4*). [*cemâlidür, -i, -dür*]

Muşhaf durur **cemâlûñ** ey mihr-i rûh-efzâ / Safr-ı kaşuñ nigârâ bil âyet-i Hudâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4*). [*cemâlûñ, -ün*]

Şanma ki göñli ey dost senden anuñ cüdâdur / Görmezse ger **cemâlûñ** cânâ Murâdî bendeñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5*). [*cemâlûñ, -ün*]

Ser-mest ü hayrân olduğum zîbâ **cemâlûñden** midür / Şevk ile sekrân olduğum zîbâ cemâlûñden midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

Ser-mest ü hayrân olduğum zîbâ cemâlûñden midür / Şevk ile sekrân olduğum zîbâ **cemâlûñden** midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

Zevk eyleyenden 'ışkuñı kendümi bilmem kendümi / Taşvîl kıldum zevküñi zîbâ **cemâlûñden** midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 2*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

'Ayn-ı kemâl oldum yine hâl ile hâl oldum yine / Zâr-ı hayâl oldum yine zîbâ **cemâlûñden** midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

Cüş eyledüm deryâleyin berç ururam azvâleyin / Beyzâdayın sevdâleyin zîbâ **cemâlûñden** midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

Düşdi Murâdî derdüñe meşgûl-ı nâm-ı virdüñe / Bakmadı bakdı ferdüñe zîbâ **cemâlûñden** midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5*). [*cemâlûñden, -üñ, -den*]

Kıldı cânân **cemâli** bizden dūr / Olduğ ol mâhdan yine mehcūr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 1*). [*cemâli, -i*]

Nürdan ezher **cemâlûñ** var iken / Düstüm dil şems-i tâbânı n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 5*). [*cemâlûñ, -i*]

Bir **cemâle** 'âşıkum kim bir **cemâle** beñzemez / Hâlümüzden ger şorarsañ gayrı hâle beñzemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1*). [*cemâle, -e*]

Bir **cemâle** 'âşıkum kim bir **cemâle** beñzemez / Hâlümüzden ger şorarsañ gayrı hâle beñzemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1*). [*cemâle, -e*]

Ey Murâdî yâri seyr idende 'aql itmez karar / Hâşa li'llâh ol **cemâli** ide iz'ân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 568, Beyit 5). [cemâli, -i]

Ger Murâdîde celâl ile **cemâli** göresin / Dönmezüz ağlayasın hiç bu hey'etden biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 580, Beyit 5). [cemâli, -i]

Görmeyelden berü ben zerre **cemâlûn** şemsin / Oldı ey mâh karañu dil-i nâ-peydâmuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 581, Beyit 2). [cemâlûn, -ün]

Cemâlûn perdesin kaldur ki görsün ibtidâdan yüz / Kamer bedri nite kim her gice açar dücâdan yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 1). [cemâlûn,]

Cemâlûn burka'ın ref' eyledûn bir def'a evvel çün / Kamu dillerden anuñ çün ebed gitmez şafâ hergiz (Murâdî Dîvânî, Gazel 585, Beyit 2). [cemâlûn, -ün]

Yâr ile hem-dem olsa dil-i pür-melâlümüz / Olurdu mihrümüz bu cihânda **cemâlümüz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 595, Beyit 1). [cemâlümüz, -ümüz]

Lem'a-i nûr-ı vech çün keşf-i niķâb idüp durur / 'Äleme virdi hüsnini anuñ için **cemâlümüz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 598, Beyit 3). [cemâlümüz, -ümüz]

Äyine-i 'iber-nümâ oldı çü kalb-i âdemi / Äyinede cemâlûne karşı durur **cemâlümüz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 599, Beyit 2). [cemâlümüz, -ümüz]

Äyine-i 'iber-nümâ oldı çü kalb-i âdemi / Äyinede **cemâlûne** karşı durur cemâlümüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 599, Beyit 2). [cemâlûne, -ûne]

Cân **cemâli** cân ile sevmekdedür / Anuñ için olmadı ol ansuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 603, Beyit 3). [cemâli, -i]

Cemâle çekme niķabuñ didüm mürüvvet kıl / Didi kemâlüm idüpdür benüm **cemâlüm** fâş (Murâdî Dîvânî, Gazel 636, Beyit 3). [cemâlüm, -üm]

Cemâle çekme niķabuñ didüm mürüvvet kıl / Didi kemâlüm idüpdür benüm cemâlüm fâş (Murâdî Dîvânî, Gazel 636, Beyit 3). [cemâle, -e]

Hicâb itmiş celâlini **cemâle** / Güneş nûrî meh-i tâbâna düşmüş (Murâdî Dîvânî, Gazel 639, Beyit 3). [cemâle, -e]

Mir'ât çü göstere **cemâli** / Ayrılmadı añla kavşurulmuş (Murâdî Dîvânî, Gazel 642, Beyit 3). [cemâli, -i]

Muhibb-i hubb-ı ezeldür olan **cemâle** harîş / Hâbib-i milket-i dildür olan kemâle harîş (Murâdî Dîvânî, Gazel 645, Beyit 1). [cemâle, -e]

'Uyûnî râfî' olursa diler 'uyûnî hemân / **Cemâle** münis olan olmaz hayâle harîş (Murâdî Dîvânî, Gazel 645, Beyit 4). [cemâle, -e]

Ben temâşâ kılmasam bir dem **cemâlûni** eger / Pâk nâmuñ Hâķķ için olmazdı cânüm zerre şağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 664, Beyit 4). [cemâlûni, -üñ, -i]

Zerrece gelmez benüm 'aynuma seyrân-ı behişt / Baña seyrân-geh **cemâlûn** bes n'idem ben seyr-i bağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 666, Beyit 2). [cemâlûn, -ün]

Maķarr-ı salţanatda şol kişı tutdı meķânı kim / Anun zîbâ **cemâlinden** olupdur ser-be-ser vaşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 671, Beyit 4). [cemâlinden, -i, -n, -den]

Oldı anuñ nice biñ şâhân-ı 'âlem bendesi / Çünki keşf itdi **cemâlin** 'âleme sultân-ı 'ışķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 689, Beyit 2). [cemâlin, -iñ]

Ben **cemâlûne** nazar kılduğımı gördi cemâl / Ey kemâlüm nazarumla tolu her câ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 696, Beyit 3). [cemâlûne, -üñ, -e]

Ben cemâlûne nazar kılduğımı gördi **cemâl** / Ey kemâlüm nazarumla tolu her câ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 696, Beyit 3). [cemâl,]

Rûyum **cemâle** karşı cânüm kemâlin ister / Birbirine yaķıdı ülfet virelden ol Hâķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 698, Beyit 2). [cemâle, -e]

Cihânda 'ışķa bedel görmedüm **cemâle** tarîķ / Eger ki 'aşîķ iseñ 'ışķı bil vişâle tarîķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 704, Beyit 1). [cemâle, -e]

Cemâl-i dil-küşâda gördüm el-hâķ / Ne kim gördüm **cemâlüm** bilür ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 709, Beyit 1). [cemâlüm, -üm]

Şafâ mir'atını gördüm celâlûndür tutan elde / **Cemâlûne** muķabildür müşâhid olmuş ebrârûñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 3). [cemâlûne, -üñ, -e]

Büy-ı güldendür huzûrî bûlbûl-i şûrîdenüñ / Şâni'-i verdüñ **cemâli** ârzûsı dîdenüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 728, Beyit 1). [cemâli, -i]

Râhat-ı dildür vişâlûñ döstüm her dem senüñ / 'Ömr-i bākîdür **cemâlûn** döstüm her dem senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 734, Beyit 1). [cemâlûn, -üñ]

Tâ'bîr-i hüsn ider mi **cemâlûn** gören senüñ / Takrîr-i hâl ide mi yâ hâlûñ gören senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 747, Beyit 1). [cemâlûn, -üñ]

Gülşen-i hüsnünde nâlân oldı bûlbûldür gönül / Ey **cemâlûn** verdine hayrândur cân ile dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 770, Beyit 1). [cemâlûn, -üñ]

Hurrem ol dil kim hâbibî aña keşf ide cemâl / Dil cemâl ile **cemâlinde** kemâl ide hayâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 1). [cemâlinde, -in, -de]

Hurrem ol dil kim hâbibî aña keşf ide **cemâl** / Dil cemâl ile cemâlinde kemâl ide hayâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 1). [cemâl,]

Hurrem ol dil kim hâbibî aña keşf ide cemâl / Dil **cemâl** ile cemâlinde kemâl ide hayâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 1). [cemâl,]

Dutalı mir'atı rûya oldı rû âyînedâr / Birbirine ger muķâbil ola peydâdur **cemâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 776, Beyit 2). [cemâl,]

Perde-i pindârı kaldur aradan tâ kim saña / Ol **cemâlûn** nûrî tâbân ola bir an yahtemil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 2*). [*cemâlûn, -ûn*]

Aç **cemâlûnden** niķabı ‘ayna hâ’il itme gel / Hâlümüz cânâ ğam-ı hicr ile müşkil itme gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1*). [*cemâlûnden, -ûn, -den*]

Zıkr-i sa’yüm çün benüm küyuñda ka’bemdür **cemâl** / Merve haķķı çün hafâdur ârzü her mâh ü sâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1*). [*cemâl,]*

Ruh-ı zibâ-yı dilârâda **cemâl** istedi dil / ‘İlm-i ülä ile uhrâda kemâl istedi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 1*). [*cemâl,]*

Gördüm çü ‘aynumı iki şüretde bir mişâl / Âyine gösterür nice yüzden nice **cemâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1*). [*cemâl,]*

Her dem ğitâsını eger açsaydı ol **cemâl** / Kalmaz idi cihânda ne resm ü ne hûd hayâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 1*). [*cemâl,]*

‘Alâ’im oldı kamu ‘âleme huşûş-i niķab / ‘Aceb olur bu niķabumda keşf olursa **cemâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4*). [*cemâl,]*

Cemâl kılsa tecellî celâli mazhardur / Arada kaldı çü şubh u mesâyı n’eyler dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4*). [*cemâl,]*

Cemâlûn âyinesini nazarda göstergil / Telaţţuf ile bu hüsnûñ eşerde göstergil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 1*). [*cemâlûn, -(ü)n*]

Tab‘-ı meyyâle gelür fikr-i vişâl / Beni âşüfte kılur lîk **cemâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1*). [*cemâl,]*

Aşa çün kim serâ-perde **cemâle** / İki ‘aynuma olmaz nesne hâ’il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 2*). [*cemâle, -e*]

Cemâlin ider her dem ârâyide / Ki töldura tâ ‘âleme kâl u kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4*). [*cemâlin, -in*]

Kemâl-i cemâlûn münîr-i cemâl-i kemâl / Kemâlûn **cemâlûndedür** sen kemâl-i cemâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1*). [*cemâlûndedür, -ün, -de, -dür*]

Teferrüc kıldum ârâyî **cemâlini** nihân gördüm / Çü terk itdüm temâşâyı nihânını ‘ayân gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1*). [*cemâlini, -i, -n, -i*]

Murâdum sensin ey dilber benüm ğayrı degül fikrüm / **Cemâlûn** ârzü ancaķ baña ğayrı degül fikrüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1*). [*cemâlûn,]*

Vechümün âyinesinde vech ile gördüm vücûh / Ol cemâl oldı **cemâl** oldı benüm mâhiyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2*). [*cemâl,]*

Her kaçan kim ol habîbüm keşf ide baña **cemâl** / Ol cemâle bakmağ ile bilmişem mâhiyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2*). [*cemâl,]*

Her kaçan kim ol habîbüm keşf ide baña cemâl / Ol **cemâle** bakmağ ile bilmişem mâhiyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2*). [*cemâle, -e*]

Mün‘akis oldı **cemâlûnden** gönül mir‘âtına / Nür-ı vechûn ‘ayn-ı zav‘uñ kalmadı herġiz zulâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3*). [*cemâlûnden, -ûn, -den*]

Gülistân-ı ‘ışķa girdüm bülbül-i ğüyâ menem / Yârümün gördüm **cemâlin** vâlih ü şeydâ menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1*). [*cemâlin, -iñ*]

Gördüm **cemâlûnı** geçûben her cemîlden / Rızvân u cennet ü ğam-ı ğılmânı n’eylerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3*). [*cemâlûnı, -ûn, -i*]

Her ġâh kim **cemâlûne** müştâķ ola gözüm / Her pertevi ki berķ ura biñ merhâba didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 2*). [*cemâlûne, -ûn, -e*]

Oldı kader çü kendüde virdi bûker celâlini / Virdi **cemâlini** bûker kadr ile eldedür himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4*). [*cemâlini, -n, -i*]

Fâriġam cümle temâşâdan bu ġün / Çün **cemâlûne** gözümü açmışam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 2*). [*cemâlûne, -ûn, -e*]

Cân ile **cemâle** nâzıram çün / Dîvâne gezerken ‘âķil oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4*). [*cemâle, -e*]

Cemâli bedr-i enver zerredür aña muķâbilde / Ziyâsı cümle azvânun ziyâsında durur bürhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 4*). [*cemâli, -i*]

Habîbâ eyle ‘uşşâķa tesellî gel vişâlûnden / Hicâb-ı ref’ idüp bir dem tecellî kıl **cemâlûnden** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1*). [*cemâlûnden, -ûn, -den*]

Bî-hamdî’llâh seni gördüm ‘aceb dildâr imişsin sen / **Cemâlûn** pertevin gördükde bildüm yâr imişsin sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 1*). [*cemâlûn, -ün*]

Vişâlûn virgil ‘uşşâķa tecellî mâverâsından / **Cemâlûn** ehl-i râha kâşif olġıl ibtidâsından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1*). [*cemâlûn, -ün*]

Seher çağında açmış perdeyi dilber **cemâlinden** / Mürüvvetler kılup ‘uşşâķa şordı kendü hâlinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1*). [*cemâlinden, -in, -den*]

Cemâle hüsn revnaķdur görinen gerçi şüretde / Velâkin ru’yet olursa hafî olsa olur senden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2*). [*cemâle, -e*]

Açmayınca dil niķabın gösterür mi yüz **cemâl** / Ey cemâlüm ibtidâsından görürseñ sāyesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3*). [*cemâl,]*

Açmayınca dil niķabın gösterür mi yüz cemâl / Ey **cemâlüm** ibtidâsından görürseñ sāyesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3*). [*cemâlüm, -üm*]

Tâbverdür çün **cemâlûñ** tâb kim virür aña / Dilde tâb-ı 'ışk vardur n'eyleyem olmaz nihân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1086, Beyit 3). [cemâlûñ, -üñ]

Ey Murâdî dâne-i hardal degildür mümkünât / 'Aynüñe ammâ **cemâle** bî-muḥâl olmak neden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1087, Beyit 5). [cemâle, -e]

Ğurra-i mehde hilâl oldı görinen her ay / Dün ü gün oldı celâl ile **cemâl** için 'ayân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1113, Beyit 3). [cemâl,]

Ne revâdur ki **cemâlûñ** bize settâr olasın / Dilerüz bize kemâlünde hemîn yâr olasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1114, Beyit 1). [cemâlûñ, -üñ]

Ey Murâdî eser-i hikmet olupdur bu kelâm / Ey celâl ile **cemâlünde** gör imdi hünerin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1115, Beyit 5). [cemâlünde, -üñ, -de]

Sevdâya düşdi cânım dil ahladı kemâlin / Âyine tutdı dilber göstermege **cemâlin** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1124, Beyit 1). [cemâlin, -iñ]

'Arz eylemiş **cemâlin** dilber niḳâb içinden / Şan mihr oldı tâî' ol dem şehâb içinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 1). [cemâlin, -iñ]

Gösterdi **cemâlin** yine 'ışkı eserinden / 'Âlem toludur medḥ ile ḥüsni haberinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1131, Beyit 1). [cemâlin, -in]

Fürûğ-ı ḥüsni ü cemâl-i cihân **cemâlünden** / Kemâl-i dil ne ki vardur senüñ kemâlünden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 1). [cemâlünden, -üñ, -den]

'Uşşâka ne hoş demdür yanında ola cânân / Görmekle **cemâlini** ḡam-gîn dil ola şadân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 1). [cemâlini, -i, -n, -i]

Muntazırdur lutfuña 'âşıklarun cânâ yine / Anı isterler **cemâlûñ** kılasın peydâ yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1228, Beyit 1). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

Mün'akis oldı ziyâsından **cemâlûñ** nüh tîbâk / Ol ziyânuñ lem'asından şems-i raḥşânam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1235, Beyit 4). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

'Âşık olaldan **cemâlüm** 'âşık olmışdur baña / Biñ cemâl ile celâlün gelmişem tedbîrine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1248, Beyit 3). [cemâlüm, -üm]

'Âşık olaldan cemâlüm 'âşık olmışdur baña / Biñ **cemâl** ile celâlün gelmişem tedbîrine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1248, Beyit 3). [cemâl,]

Lâle-zâruñ seyrin eyler bağ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür **cemâlûñ** şems-i ḥün-bâr üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1270, Beyit 2). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

Çün **cemâlûñ** 'aksini mir'âta kıldı rû-be-rû / Bu sebebden biri birine vefâ kıldı yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1271, Beyit 4). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

Ey vücudum şerḥini şerḥ eyleyen kâmillere / Sen **cemâle** olma şariḥ gel bu peydâ üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1277, Beyit 2). [cemâle, -e]

Yâre karşı göz nice doysun **cemâle** bakmağa / Nâķış olan gözümi bulur kemâle bakmağa (Murâdî Dîvânî, Gazel 1282, Beyit 1). [cemâle, -e]

Burka'ın kaldırdı dilber çün **cemâlinde** yine / Ekmel oldı dil kemâl ile kemâlinde yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1284, Beyit 1). [cemâlinde, -i, -n, -den]

'Azîzüm 'izzetün 'izzetdedür 'izzet kemâlinde / Kemâlün şerḥini şerḥ itmege başlar **cemâlinde** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1295, Beyit 1). [cemâlinde, -i, -n, -de]

Ḳanâdil-i maḥabbetdür yanan hücrât-ı ḳalbümde / **Cemâlidür** hüveydâ her şehir mir'ât-ı ḳalbümde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1296, Beyit 1). [cemâlidür, -i, -dür]

Cemâlûñ revnâkıdur 'âlemi cânâ kılan tâze / Senüñ ḥüsni olupdur maşḥık u maḡribde âvâze (Murâdî Dîvânî, Gazel 1300, Beyit 1). [cemâlûñ, -iñ]

Cemâlûñ 'aksidür pertev şalan âfâka her demde / Anuñ çün 'âlemüm vardur benüm her demde 'âlemde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1304, Beyit 1). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

Cemâlûñ 'aksidür her dem kılan âfâkı tâb-ende / Vücûdı gerçi sendendür velî sen ḳande ol ḳande (Murâdî Dîvânî, Gazel 1314, Beyit 1). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

Senüñ nûruñ müşâhid olalı bu dîde-i cânım / Cemâlünden **cemâlüm** bâ-temennâ oldı gîtdükce (Murâdî Dîvânî, Gazel 1329, Beyit 4). [cemâlüm, -üm]

Senüñ nûruñ müşâhid olalı bu dîde-i cânım / **Cemâlünden** cemâlüm bâ-temennâ oldı gîtdükce (Murâdî Dîvânî, Gazel 1329, Beyit 4). [cemâlünden, -üñden]

Cemîlü'l-vaşf olan evvel erer ḳor nândan ey dil / Cemâlû'l-vech olan ḥüsniñ alır andan **cemâlince** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 2). [cemâlince, -ince]

Ḳaşd idersem seni bulmağa kemâlün perde / Arasam cümle kemâlini **cemâlûñ** perde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1357, Beyit 1). [cemâlûñ, -(ü)ñ]

Reh-rev-i 'ayn-ı ḥakâ'îkde cemîl oldı cemâl / Göz açurmaz o **cemâline** celâlün perde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1357, Beyit 3). [cemâline, -i, -n, -e]

Ḥakḳâ budur ki gelmedi ḥüsniñ nihâyete / Bir kimse irmedi o **cemâlünde** ḡâyete (Murâdî Dîvânî, Gazel 1372, Beyit 1). [cemâlünde, -üñ, -de]

Her cânibe nazarda ḥabîbüñ **cemâline** / Aldanmaḡıl ḥakîḳat ile gör cemâli ne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1376, Beyit 1). [cemâline, -i, -n, -e]

Gönlül **cemāline** karşı tutupdur āyine / Kodı çü
āyini bunda geldi āyine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1383, Beyit 1*). [*cemāline, -i, -n, -e*]

Cemālī āyine dutdı **cemālūme** karşı / Cemālın
añladum ahsen yine cemālinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 3*). [*cemālūme, -üm, -e*]

Cemālī āyine dutdı cemālūme karşı / Cemālın
añladum ahsen yine cemālinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 3*). [*cemālī, -i*]

Cemālī āyine dutdı cemālūme karşı / **Cemālın**
añladum ahsen yine cemālinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 3*). [*cemālın, -(i)n*]

Cemālī āyine dutdı cemālūme karşı / Cemālın
añladum ahsen yine **cemālinde** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 3*). [*cemālinde, -in, -de*]

Gelgil yüzüñi göster aldanma bu kemāle / Āyine
tutmuşam ben nice nice **cemāle** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1399, Beyit 1*). [*cemāle, -e*]

Lem'a-i mihr-i tābı ger āb içinde 'aks ide / Fī'l-
mesel oldı bu maḥal āyinedür **cemāline** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1409, Beyit 3*). [*cemāline, -ine*]

Cānumı cāna virmişem rūḥı **cemāle** / 'Aynümi
ḥāle virmişem sırrı vişāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1415, Beyit 1*). [*cemāle, -e*]

Cemāl-i ḥabībümde gördüm kemālüm yine /
Kemālinde gördüm anuñ bu **cemālüm** yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1418, Beyit 1*). [*cemālüm, -üm*]

Dirāyet idelden **cemālümde** ḥāl-i 'acīb / Benüm
ḥālümü bilmek ister bu ḥālüm yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1418, Beyit 2*). [*cemālümde, -üm, -de*]

Yā ḥabiba'llah ayırmağıl **cemālūñden** beni / Yā
resula'llah ayırmağıl cemālūñden beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 1*). [*cemālūñden, -üñden*]

Yā ḥabiba'llah ayırmağıl cemālūñden beni / Yā
resula'llah ayırmağıl **cemālūñden** beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 1*). [*cemālūñden, -üñden*]

Yā şefī'e'l-müzribin ü yā delile'l-'ācizīn / Yā
resula'llah ayırmağıl **cemālūñden** beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 2*). [*cemālūñden, -üñden*]

Luṭf ü ihsān u mürüvvet eyle baña yā şefī' / Yā
resula'llah ayırmağıl **cemālūñden** beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 3*). [*cemālūñden, -üñden*]

Saña erzānī olan ol sırr-ı vaḥdet ḥaqqı'çün / Yā
resula'llah ayırmağıl **cemālūñden** beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 4*). [*cemālūñden, -üñden*]

Bu Murādī derdmendüñ derdine dermān idüp / Yā
resula'llah ayırmağıl **cemālūñden** beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 5*). [*cemālūñden, -üñden*]

'Aqlumı yağmaladı göñlüm perīşān eyledi /
Gösterüp bir dem **cemālın** yine pinhān eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1478, Beyit 1*). [*cemālın, -(i)n*]

Gel ey maḥbūb-ı dil-bendüm **cemālūñden** niḳāb
açgıl / Ki tā bir demde 'uşşākuñ bula biñ biñ
tesellāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 2*). [*cemālūñden, -üñ, -den*]

Geldüm bu 'arşaya bu **cemāl** ü kemāl ile / Bir ḥūb-
rūdan itmışem işbu leṭāfeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1526, Beyit 2*). [*cemāl, -*]

Göstermişem **cemāle** ḥabībüm cemālını / Bildüm
kemālī çünki bilürven kemālını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1531, Beyit 1*). [*cemāle, -e*]

Göstermişem cemāle ḥabībüm **cemālını** / Bildüm
kemālī çünki bilürven kemālını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1531, Beyit 1*). [*cemālını, -i, -, -i*]

Setr eyleme **cemālūñi** görsün bu dīdemüz / Nāzır
özün görür yine ḥānum seni seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1534, Beyit 3*). [*cemālūñi, -üñ, -i*]

Cemālın açdı ḥabībüm baña nazar kıldı / Cemāl-i
ḥüsni baña ser-te-ser eser kıldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1543, Beyit 1*). [*cemālın, -i, -n*]

Murādī çünki celālūñ durur **cemāle** karīn / Bunı
kim erlere illā kim oldı er kıldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1543, Beyit 5*). [*cemāle, -e*]

Ma'nī **cemāline** niḳāb urdı gelüp celāl ile / Kıldı
çoğın bi-'aḳıl vech ile bu rī'āyeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1554, Beyit 3*). [*cemāline, -i, -(n)e*]

Cemālın çü meḳşūf ide ḥüsni-yār / Kim ola ki fark
ide andan beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1567, Beyit 2*). [*cemālın, -in*]

Rüy-i zibāñi göreliden vālih ü ḥayrān benem /
Müstetir kılma **cemālūñ** çünki ser-gerdān benem (*Murādī Dīvānı, Kit'a 35, Beyit 1*). [*cemālūñ, -üñ*]

Ḥaḳ Te'ālā ḳudretin seyr eyle ey şāḥib-kemāl /
'Aşık iseñ Ḥaḳdan özge sevmegil ḡayri **cemāl** (*Murādī Dīvānı, Kit'a 36, Beyit 1*). [*cemāl, -*]

Göreliden ser-be-ser **cemālın** / Teferrüc ideli ḥatt
ile ḥālın (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 17, Beyit 1*). [*cemālın, -(i)n*]

'Ömr ü cānı neylesün ey dostum 'aşık olan / Gel
cemālūñ perdesin keşf eyle sultānum hemān (*Murādī Dīvānı, Müfret 10, Beyit 1*). [*cemālūñ, -(ü)ñ*]

2. Allah'ın lütuf, ihsan, rıza sıfatlarının karşılığı.

Ey **cemāle** rāğib olan eyle tenhā dīdeñi / Kesreti
manzūr idinme kılasın vaḥdetde cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 31, Beyit 3*). [*cemāle, -e*]

Cemī'-i 'ālemün 'ilmi olur bir nokṭadan zāḥir /
Cemālūñ cīmidür nokṭa nedür saña elif bā tā (*Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 4*). [*cemālūñ, -ün*]

Ey celâlünde bir **cemâl** ihfâ / Hem çü rûz vü leyle-i da'câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 1). [cemâl,]

Zât-ı vâhidde dinilmez ne **cemâl** ü ne celâl / Ehadıyyetde durur cünbüs-i ef'âl-i şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [cemâl,]

Cemâl ile kemâl arasını teşhîş iden 'ârif / Ne denlû kesb ider bir ol kadar bulur hülûşıyyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 3). [cemâl,]

Ol habîb ü ol şeff' ü ol **cemâlî** bedr-i tām / Eylesün derde şifâ yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [cemâlî, -i]

Cemâlûn pertevi dünyâ vü mâfihâdadur zâhir / Sen ol sultân-ı evvelsin ezelsin âhir ü âhir (Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1). [cemâlûn, -ûn]

Beni hayrân iden yâ Rab o nûruñdan ziyâ mıdır / **Cemâlûnden** yine keşf itsek ihsânun revâ mıdır (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 1). [cemâlûnden, -ûn, -den]

Çerâğ-ı çeşm-i 'âlemdür **cemâlî** gözleyen gözler / Ziyâ-ı 'ayn-ı âdemdür **cemâlî** gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [cemâlî, -i]

Çerâğ-ı çeşm-i 'âlemdür **cemâlî** gözleyen gözler / Ziyâ-ı 'ayn-ı âdemdür **cemâlî** gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [cemâlî, -i]

Hayât-ı mürde olmışdur refîk-i şâhib-i enzâr / Kamu yaraya merhemdür **cemâlî** gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [cemâlî, -i]

Enîs-i gam-güsâr oldur celîs-i hem-kenâr oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür **cemâlî** gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [cemâlî, -i]

Firâka ağlayan oldur harâm eyleyüben hıvâbı / Göñülle bile pür-gamdur **cemâlî** gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [cemâlî, -i]

'Acebden a'ceb olmışdur bu iki 'aynumun hâli / Murâdî niçün ebsemdür **cemâlî** gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [cemâlî, -i]

Mağz-ı hikmetden **cemâlî** nûrını ol bî-bedel / Kimine pinhân ider kimine peydâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 4). [cemâlî, -i]

Cân nazar mir'âta şaldı bu **cemâlûn** vechidür / Vech-i ma'nâda dimezven bu kemâlûn vechidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [cemâlûn, -ûn]

Şüret-i dünyâda zâhirdür **cemâlî** 'aks-i yâr / Leyse fi'l-halki cemâlûn leyse 'an gayrin qarâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [cemâlî, -i]

Şâhidümdür 'usri yûsrâ kim **cemâlümdür** celâl / Kande olduğıñ dilerseñ istemegil kandedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 4). [cemâlümdür, -üm, -dür]

Cemâl âyinesin şâhid oldı çün kâşif / Lisân-ı kâli koyup özge hâle râğıbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [cemâl,]

Cemâlî 'aksini şaldı irişdi tâ ebedâ / Münakkaş eyledi şüretleri hayâldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4). [cemâlî, -i]

Kemâl-i Hakkı müşâhid başar çü bînâdur / Cemâl-i nûr **cemâl** içre dîde a'lâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1). [cemâl,]

Çeşm-i küşâdeler çün açarlar **cemâle** göz / 'Ayn-ı 'ulûm-ı Hakkâ tutarlar kemâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1). [cemâle, -e]

Cemâlûn pertevindendür ne kim ola beyân el-hak / Celâlûn heybetindendür zemîn ü âsumân el-hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 1). [cemâlûn, -ûn]

Senûn hükmündedür hikmet ki hikmetden gelür kudret / Celâlûnle **cemâlûnden** durur iki cihân el-hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 2). [cemâlûnden, -ûnden]

Murâdî 'ayn-ı hakkıyyetdedür mağz-ı başar çün kim / Tutup elde **cemâl** âyinesini râha yüz tutduk (Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [cemâl,]

Cemâlî âyet-i Rahmân vişâli derdûme dermân / Anı kim medh ide bile o bir lutf-ı Hudâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3). [cemâlî, -i]

Ol **cemâle** şöyle kıldı 'aşık u şeydâ beni / Eyleyiser 'âkıbet Mansûr-veş ber-dâr-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 4). [cemâle, -e]

Hafîdûr sırrun ihfâda celîdûr lîk her kârûn / **Cemâlûn** pertevi hayrânı oldı cümleten varun (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [cemâlûn, -ün]

Kaşdüm **cemâlûn** oldı benüm ey Hudâ senûn / Kimdür cemâlûnî göre ol muntehâ senûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 1). [cemâlûn, -ûn]

Kaşdüm cemâlûn oldı benüm ey Hudâ senûn / Kimdür **cemâlûnî** göre ol muntehâ senûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 1). [cemâlûnî, -ûn, -i]

Yâ Rab nedür bu hikmet kudrettedür kemâlûn / Her kande nâzır olsam manzar baña **cemâlûn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [cemâlûn,]

Celâlınden oldı mu'ayyen cemâl-i kemâl / **Cemâlinden** oldı mübeyyen celâl ile hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [cemâlinden, -i, -n, -den]

Serâ-perde-i gaybdan çün görindi **cemâl** / Cemâl-i celâli celâl-i cemâl-i celâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [cemâl,]

Cemâlin görmek içün ol habîbüñ / Benüm cânumdur aña armağanum (Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 3). [cemâlin, -in]

Nişân-ı mâverâsından hüveydâ bir yem-i a'zam / Anuñ nısfı **cemâliden** vü nısfıdur celâlıden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2). [cemâliden, -den]

Muht̃ olmuřdur ol deryā o řehri dil-küřāyī pes / İhāta eylemiř bir sūr anı řāhā **cemāliden** (*Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 3*). [*cemāliden, -den*]

‘Acebdür kim aranursın velikin olmaduñ ayru / Ne hikmet taşra olunmaz **cemāl** ile celālünden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1004, Beyit 4*). [*cemāl,]*

Çü sensin zāhir ü bātin sentündür evvel ü āhir / **Cemālūñ** bī-niřān ammā ‘acā’ib zi’l-cemālsin sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1010, Beyit 3*). [*cemālūñ, -üñ*]

Ne hikmetdür bu sır ey dil hicāb-ı kibriyā dutmuş / **Cemālın** zeyn idüp girü mülākide likāyam ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 4*). [*cemālın, -iñ*]

Seni arar dil ü cānum **cemālūñ** isteyüben / Yed-i niyāzı semāda kemālūñ isteyüben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1150, Beyit 1*). [*cemālūñ, -üñ*]

Murādī mahz-ı bekāda görür celāl ü **cemāl** / Sözüni söyler anuñ çün maķālın isteyüben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1150, Beyit 5*). [*cemāl,]*

Yā Rab **cemālūñ** pertevi rüřen kılor dil hānesin / Murğ-ı göñül cennetden almıřdur çü āb u dānesin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1159, Beyit 1*). [*cemālūñ, -üñ*]

Çün **cemāle** tutmuşam āyine ben / Şüretüm naķş eyledüm imāna ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1168, Beyit 2*). [*cemāle, -e*]

Şüret-i mir’āta bakdum kim **cemālın** açmış o / Neř ider mahz-ı vücūda lem’a-i dildār-ı hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1195, Beyit 1*). [*cemālın, -iñ*]

Hażret-i Mevlā **cemālın** ber-kemāl eyler yine / İktizāsı üzre herkes bir me’āl eyler yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1244, Beyit 1*). [*cemālın, -in*]

Haķķı bātıldan ayırmayınca kendüm bilmedüm / Ben **cemālne** senüñle olmuşam bīnā yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1255, Beyit 4*). [*cemālne, -i, -n, -e*]

Maħzen-i ‘ilm-i ma’ānī oldı meřrūh üzre řerh / Geh cell ü geh **cemāl** oldum ģam ile řādda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1287, Beyit 2*). [*cemāl,]*

Çü vařfın vařf idem didi velī lāl oldı vařřāfi / Celālinden hicāb urdı **cemāle** zū’l-celāl Allāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1298, Beyit 4*). [*cemāle, -e*]

Murādī dest-i zārın ref’ ider ol yüce dergāha / **Cemālinden** diler keřf ide zātın zū’l-cemāl Allāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1298, Beyit 5*). [*cemālinden, -i, -n, -den*]

Reh-rev-i ‘ayn-ı haķā’iķde cemāl oldı **cemāl** / Göz açurmaz o cemālne celālūñ perde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1357, Beyit 3*). [*cemāl,]*

Her cānibe nazarda haķībūñ cemālne / Aldanmağıl haķikat ile gör **cemālī** ne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1376, Beyit 1*). [*cemālī, -i*]

Yā Rab **cemālūñ** gösterüp vir devlet-i kübrā bize / Vahdetde hoş-hāl eyleyüp ģayrıdan istiğnā bize (*Murādī Dīvānı, Gazel 1394, Beyit 1*). [*cemālūñ, -üñ*]

Mir’āt-ı ‘ayn-ı taħķik gösterdi ‘aks-i ruħ-sār / Ey cümleñüñ **cemālī** sensin yine numūde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1406, Beyit 2*). [*cemālī, -i*]

Milk-i muħalled içre çü gördüm **cemālını** / ‘Ayn-ı vücūb ile gözedürdüm kemālını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1529, Beyit 1*). [*cemālını, -i, -, -i*]

Çün beyn beyn kıldı vücūdum terāzūsın / Kıldı mübeyyen anda **cemāl** ü celālını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1529, Beyit 2*). [*cemāl,]*

Hamd-i lā-yu’ad Hudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl / Müşt-i haķiden yaratdı virdi insāna **cemāl** (*Murādī Dīvānı, Kıt’a 12, Beyit 1*). [*cemāl,]*

Ol cemāl-i bī-misāldür kim **cemālī** lem’ası / Eyledi cümle münevver virdi her bir şey’e hāl (*Murādī Dīvānı, Kıt’a 12, Beyit 2*). [*cemālī, -i*]

Ey **cemālūñ** āyetinden kul huva’llāhu eħad / Zahir ü batındadır çünki kul huva’llāhu’s-řamed (*Murādī Dīvānı, Kıt’a 20, Beyit 1*). [*cemālūñ, -üñ*]

Cemāl ile cemālī sābit eyler / Mübeyyendür beyānı sābit eyler (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 5, Beyit 5*). [*cemāl,]*

Cemāl ile **cemālī** sābit eyler / Mübeyyendür beyānı sābit eyler (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 5, Beyit 5*). [*cemālī, -i*]

Cemālūñi baña iħsān eyle / Bu iħsānuñı bī-pāyān eyle (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 21, Beyit 3*). [*cemālūñi, -üñ, -i*]

cemāl ü ģusn [1] Güzellik.

Bu **cemāl ü ģusnüñi** görmezse dīdem hūndur / Fūrkatūñden çeřme-i Nīl ü biri Ceyhūndur (*Murādī Dīvānı, Gazel 409, Beyit 1*). [*cemāl ü ģusnüñi, -ün, -i*]

cemāl-i aħsen-i taķvīm [1] En güzel yaratılmış güzellik.

Cemāl-i aħsen-i taķvīm ile ģulķ oldı çün insān / Dilerseñ olasın kāmīl gözetgil vech-i ma’nāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1495, Beyit 2*). [*cemāl-i aħsen-i taķvīm,]*

cemāl-i’aks [1] Güzelliğın, güzel yüzün yansıması.

Cemāl-i’aksi şalar gerçi sāye her tarafa / Velīk degmede bulunmaz ‘iřķ-ı rūhānī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1545, Beyit 4*). [*cemāl-i’aksi, -i*]

cemāl-i ‘ālem-ārā [1] Dūnyayı süsleyen güzellik, yüz güzelliğı.

Niķāb açmış yüzinden çün **cemāl-i ‘ālem-ārāsı** / Gören ‘āřıķlaruñ varduķça artupdur temennāsı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1506, Beyit 1*). [*cemāl-i ‘ālem-ārāsı, -sı*]

cemāl-i bā-kemāl [18] *Tam, mükemmel güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i bā-kemālūn oldu çün kim arzū-yı dil / Ki senden gayrusına meyl idüben olmadı dilgür (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4). [cemāl-i bā-kemālūn, -ün]

cemāl-i bā-kemāl olmak [2] *Tam, mükemmel güzellik sahibi olmak.*

Göreliden nūr-ı ruhsāruñ **cemāl-i bā-kemāl oldum** / 'İyān-ı 'ayn olalıdan 'uyūn içre hayāl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). [cemāl-i bā-kemāl oldum, -du, -m]

Bed ü niki göreliden hüsn ü kubhı bilmişem a 'lā / Cemilū'l-vaşf olalıdan **cemāl-i bā-cemāl oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [cemāl-i bā-cemāl oldum, -du, -m]

cemāl-i beķā [1] *Ebedi güzellik.*

Dünyā tolusı olsa Murāduñ dolanmaduñ / Eglendüren **cemāl-i beķādur** hemān seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [cemāl-i beķādur, -dur]

cemāl-i bī-misāl [1] *Emsalsiz, benzeri olmayan güzellik, güzel yüz.*

Cemāl-i bī-misālūn baña peydā oldu gitdükce / Ne a'zamdur sa'ādetdür hüveydā oldu gitdükce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 1). [cemāl-i bī-misālūn, -ün]

cemāl-i celāl [2] *Yüce güzellik.*

Serā-perde-i ğaybdan çün görindi cemāl / **Cemāl-i celālī** celāl-i cemāl-i celāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [cemāl-i celālī, -i]

Hicāb aşdıǵı dem **cemāl-i celāl** / Eger arar iseñ bulasın benî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [cemāl-i celāl,]

cemāl-i cümle [1] *Bütün güzellikler.*

Cemāl-i cümleden geçdüm cemilünven hevāsından / Hevāya olmadum tābī' yine şahib-celāl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [cemāl-i cümleden, -den]

cemāl-i dil-küşā [1] *Gönül açan güzellik.*

Cemāl-i dil-küşāda gördüm el-haķ / Ne kim gördüm cemālüm bilür ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 1). [cemāl-i dil-küşāda, -da]

cemāl-i dil-rübā [3] *Gönül alan yüz, güzellik.*

Murāduñ vech-i tahķīki yine 'ayn-ı kināyetdür / Diler kim açā 'ışķ ile **cemāl-i dil-rübādan** yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [cemāl-i dil-rübādan, -dan]

Cemāl-i dil-rübāsıdur dili şeydā iden yārūn / 'Aceb olmaz eger bir dem urasın yarama merhem (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [cemāl-i dil-rübāsıdur, -sı, -dur]

Cemāl-i dil-rübā senden gönül bir lezzet almış kim / Kāmu bī-tārik oldu gezmez oldu tağ u şahrāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 4). [cemāl-i dil-rübā,]

cemāl-i enver [1] *Yüz güzelliğinin çok nurlu oluşu, parlaklığı.*

Muktebesdür **cemāl-i enverden** / Anuñ içün ziyāsıdur bāhir (Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 2). [cemāl-i enverden, -den]

cemāl-i feyz-i insān [1] *İnsana bağışlanan güzellik.*

Eger ki cümle olduñsa **cemāl-i feyz-i insāna** / Celāl-i ķālībı terk eyleyüp ruh ol budur millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [cemāl-i feyz-i insāna, -a]

cemāl-i ğayb [1] *Bilinmeyen, gizli olan güzellik.*

Ey **cemāl-i ğayba** mazhar bilmemişsin kendüñi / Gel haber virem saña ben bu sebātuñ evvelin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 3). [cemāl-i ğayba, -a]

cemāl-i gül [1] *Gülün yüzü, çehresi.*

Anuñ içün tāb urur dilden zebāna / **Cemāl-i gülden** almışdur haber çün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 2). [cemāl-i gülden,]

cemāl-i habīb [3] *Sevgilinin yüz güzelliği.*

Seher **cemāl-i habībüm** niķābın itdi küşād / Maħabbet-i ezelimüz ziyāde oldu ziyād (Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 1). [cemāl-i habībüm, -üm]

Āyinemüz **cemāl-i habībe** nazardadır / Her dem misālümüz yine rüy-i eserdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1). [cemāl-i habībe, -e]

Cemāl-i habībümde gördüm kemālüm yine / Kemālinde gördüm anuñ bu cemālüm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [cemāl-i habībümde, -üm, -de]

cemāl-i Haķ [2] *Allah'ın güzelliği.*

Cemāl-ı Haķda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā / 'Alīmümdür benüm her hālūme ey dil olan dānā (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [cemāl-ı haķda, -da]

Zevķ-i Murādī kıl taleb tā görine **cemāl-i Haķ** / 'İlm-i kemāle al sebaķ hay iledür zamān yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [cemāl-i haķ,]

cemāl-i hüsn [3] *Yüz güzelliği.*

Cemāl-i hüsn ile ta'bīr olur egerçi saña / Vücūdında müberrā vücūdūñ āmennā (Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [cemāl-i hüsn,]

Cemāl-i hüsn irişür āfītabdan kāmere / Kāmer ziyāsi durur berķ uran bu baħr u bere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [cemāl-i hüsn,]

Cemâlin açdı habibüm baña nazar kıldı / **Cemâl-i hüsnî** baña ser-te-ser eser kıldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1*). [*cemâl-i hüsnî, -i*]

cemâl-i kemal [3] *Kemale ermiş güzellik.*

‘Aceb **cemâl-i kemâlünde** mi vücūd-ı eḥad / Ya vâhidüñ eḥadında kemâl-i lâ-yü‘ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1*). [*cemâl-i kemâlünde, -ün, -de*]

Didüm **cemâl-i kemâle** sebeb kemâl-i cemâl / Didî gen daḥı kılur yine kemâlüm fâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 4*). [*cemâl-i kemâle, -e*]

Celâlerinden oldı mu‘ayyen **cemâl-i kemâl** / Cemâlinden oldı mübeyyen celâl ile hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1*). [*cemâl-i kemâl, -i*]

cemâl-i küllü min küllin [1] *Küll’den bir küllün güzelliği.*

Cemâl-i küllü min küllin eger keşf-i niḳâb ide / Mükerrer olmadı aşlâ müeyesser yüsri ‘usrâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 2*). [*cemâl-i küllü min küllin, -i*]

cemâl-i lâ-misâl [1] *Eşi benzeri olmayan güzellik.*

Hudâvendüm zahîrumdür benüm her dürlü kârumda / **Cemâl-i lâ-misâlidür** ki var eyledi varumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 1*). [*cemâl-i lâ-misâlidür, -dür*]

cemâl-i lâ-nazîr [7] *Eşi benzeri olmayan güzellik. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger dilerseñ ol **cemâl-i lâ-nazîri** görmege / Yüri var kıl cümle cism ü cânı yolında fidâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5*). [*cemâl-i lâ-nazîri, -i*]

cemâl-i lâ-yezâl [5] *Ebedî güzellik. II Tanrı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemâl-i lâ-yezâle rehberümdür / Benüm sırr-ı nihânumdur maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 2*). [*cemâl-i lâ-yezâle, -e*]

cemâl-i maḥz-ı ülfet [1] *Yakınlığın, dostluğun kaynağı olan güzellik.*

Cemâl-i maḥz-ı ülfetden temennâ eyledüm behre / Cevâb irdi anuñ bir lem‘asidür mihirden zerre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 1*). [*cemâl-i maḥz-ı ülfetden, -den*]

cemâl-i mevlâ [1] *Allah’ın güzelliği.*

Zerredür ol **cemâl-i Mevlâdan** / ‘Âleme viren âfitâb ziyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7*). [*cemâl-i mevlâdan, -dan*]

cemâl-i nûr [1] *Nurun güzelliği.*

Kemâl-i Hakkı müşâhid başar çü bînâdur / **Cemâl-i nûr** cemâl içre dîde a‘lâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1*). [*cemâl-i nûr, -i*]

cemâl-i özge [1] *Başka, farklı güzel yüz.*

Çok durur ‘âlemde vaşşâf-ı cemîl / Vaşfumuz bizüm **cemâl-i özgedür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 4*). [*cemâl-i özgedür, -dür*]

cemâl-i pertev [2] *Nurlu güzellik.*

Cemâl-i pertev enverdür cemâl-i pertevi n‘eyler / Mu‘arrâdur müberrâdur hüve‘l-hayyü hüve’s-sübḥân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 4*). [*cemâl-i pertev, -i*]

Cemâl-i pertev enverdür **cemâl-i pertevi** n‘eyler / Mu‘arrâdur müberrâdur hüve‘l-hayyü hüve’s-sübḥân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 4*). [*cemâl-i pertevi, -i*]

cemâl-i rüy [1] *Yüz güzelliği.*

Nişâne virmedüg için **cemâl-i rüyüñdan** / Kamu ‘uyûna hicâb oldı ḡaflet ile sebel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 2*). [*cemâl-i rüyüñdan, -un, -dan*]

cemâl-i vücūd [1] *Varlığın, bedenin güzelliği.*

Murâdî ‘ilm-i hüveydâdur egerçi biḥâs / Açar kemâl ile her laḥza bir **cemâl-i vücūd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 5*). [*cemâl-i vücūd, -i*]

cemâl-i yâr [19] *Sevgilinin güzelliği. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cihânüñ varını hergiz gözüm ‘aynına almaz hiç / **Cemâl-i yâri** seyr için mu‘ayyen bir yarağum var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4*). [*cemâl-i yâri, -i*]

cemâl-i yâr olmak [1] *Sevgilinin güzel olması.*

Revzen-i çeşmümde her dem çün **cemâl-i yâr ola** / Siz ‘aceb ḳalmañ dilümde nâmi ger tekrâr ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1*). [*cemâl-i yâr ola, -a*]

cemâl-i yâr-ı rûḥ-efzâ [1] *Cana can katan sevgilinin güzelliği.*

Şafâ vü zevke bâ‘isdür **cemâl-i yâr-ı rûḥ-efzâ** / Ruḥından ger niḳâbın ref‘ ide olmaz haber peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1*). [*cemâl-i yâr-ı rûḥ-efzâ, -i*]

cemâlü’l-vech olmak [1] *Güzel yüzlü olmak.*

Cemâlü’l-vaşf olan evvel erer ḳor nândan ey dil / **Cemâlü’l-vech olan** hüsnin alır andan cemâlince (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2*). [*cemâlü’l-vech olan, -an*]

cemâlün âyeti [1] *Yüzünün güzelliğinin alâmeti, nişanı.*

Şafḥa-i dilde **cemâlün âyeti** imlâ olur / Her ne defter yazıla ol şafḥadan inşâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 1*). [*cemâlün âyeti, -i*]

cemâlün ka‘besi [1] *Kabe gibi güzel, seyredilmeye değer güzel yüz.*

Şol **cemâlün ka‘besi** ḥakkı bu ben pür-derd ü ḡam / ‘İd-i vaşlûñe ḳomışam cânımı ḳurbân için

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1091, Beyit 3). [cemâlûñ ka'besi,]

cemâlûñ nûrî [1] Allah'ın güzellik ve rahmetle tecellîsinin nuru.

Cemâlûñ nûrını göster beni nûra idüp hem-ser / Gözümlü nûruña kıl manzar müyesser eyle hâletden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1007, Beyit 4). [cemâlûñ nûrını, -(n)ı]

cem'en [1] Bir yere toplamak suretiyle.

İhâta eyledi **cem'en** gehî cû' u gehî na'mâ / Gehî sırran gehî zarren gehî mât ü gehî derrâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 3). [cem'en,]

cemî' [5] Bütün, tüm, cümle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hakâ'ik 'ilmin öğrenmek degüldür herkesûñ şânı / **Cemî'i** cem' olan yirde ne zâhirdür ne hûd peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 68, Beyit 2). [cemî'i, -i]

cemî-i 'âlem [8] Âlemin tümü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemî-i 'âlemûñ 'ilmi olur bir noktadan zâhir / Cemâlûñ cîmidür nokta nedür saña elif bâ tâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 67, Beyit 4). [cemî-i 'âlemûñ, -ün]

cemî-i 'âlemûñ levhîn [1] Âlemin hepsinin, tamamının levhası; manevî sayfası.

Cihânûñ nakşına bakma anuñ nakşkâşını iste / **Cemî-i 'âlemûñ levhîn** muşavver kılmaz illâ hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1209, Beyit 3). [cemî-i 'âlemûñ levhîn,]

cemî-i kâ'inât [2] Bütün kainat, yaratılmış olan her şey.

Ezelden çünkü kalb-i kalbüm oldu ibtidâ mahrec / **Cemî-i kâ'inâta** girü oldur intihâ mahrec (Murâdî Dîvânî, Gazel 227, Beyit 1). [cemî-i kâ'inâta, -a]

Mümeyyizdür ider temyîz fi'l-hâl / **Cemî-i kâ'inât** emrindedür çâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 753, Beyit 4). [cemî-i kâ'inât,]

cemî-i kâr [1] Bütün ameller, işler.

Cemî-i kârumuz tefvîz idüp ol yüce dergâha / Tevekkül eyledükçe feyz ider na'mâ-yı 'ulyâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 987, Beyit 2). [cemî-i kârumuz, -umuz]

cemî-i lâle [1] Lalelerin tümü.

Dîrâz itmiş zebân süsen senûñ hüsnuñi medh eyler / **Cemî-i lâleler** hicrûnden olmuşdur siyeh diller (Murâdî Dîvânî, Gazel 319, Beyit 2). [cemî-i lâleler, -ler]

cemî-i tavr [1] Halin, davranışlarının tamamı.

Tolu hikmet 'ulûmında 'ilimdür her kemâlâtı / Müyesserden **cemî-i tavrıdır** rûkn ile âlâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1301, Beyit 4). [cemî-i tavrıdır, -ı, -dur]

cemî'â [1] Bütün, toplam olarak, tamamen.

Muktedâdur çü gönül oldu hakîkatde imâm / Bu **cemî'â** bu cemâ'atde muşallî ebrâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 429, Beyit 4). [cemî'â,]

cemil [5] Güzel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemâl-i cümleden geçdüm **cemilünven** hevâsından / Hevâya olmadum tâbî' yine şahib-celâl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 859, Beyit 4). [cemilünven, -ünven] **cemil-i bî-misâl [1]** Benzersiz güzel.

Ol **cemil-i bî-misâldür** kim cemâlî lem'ası / Eyledi cümle münevver virdi her bir şey'e hâl (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 12, Beyit 2). [cemil-i bî-misâldür, -dür]

cemilü'l-vaşf olmak [3] Güzel vasıftı, meziyetli olmak.

Bed ü nîki göreliden hüsni ü kubhı bilmişem a'lâ / **Cemilü'l-vaşf olalıdan** cemâl-i bâ-cemâl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 865, Beyit 3). [cemilü'l-vaşf olalıdan, -alıdan]

Cemâl-i lâ-naẓîrîdür **cemilü'l-vaşf olan** ey dil / 'İyân-ı bî-nihânîdür nihân olan bu hâlinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1295, Beyit 2). [cemilü'l-vaşf olan, -an]

Cemilü'l-vaşf olan evvel erer kor nândan ey dil / Cemâlü'l-vech olan hüsni alır andan cemâlince (Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 2). [cemilü'l-vaşf olan, -an]

cem'iyet [11] Topluluk, insanlar.

Hafâ vü zevk-i dünyâya tayanma kim o hırmândur / Ne **cem'iyet** k'olur bunda sonı âhir perîşândur (Murâdî Dîvânî, Gazel 289, Beyit 1). [cem'iyet,]

Ey ki mir'ât-ı ruhuñ âyine-i 'ibretdür / Sen vahîd ise bu kâruñda ne **cem'iyetdür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 434, Beyit 1). [cem'iyetdür, -dür]

'Âlemûñ **cem'iyetin** günc-i dücâda gördiler / Vahdet ü kesret makâmını şular kim kıldı fark (Murâdî Dîvânî, Gazel 685, Beyit 3). [cem'iyetin, -i, -n]

Tağlup **cem'iyet** olındı zamâna va'deler / Cem' olup mî'âdda şugrâyile kübrâ yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1253, Beyit 4). [cem'iyet,]

2. Zihin ve hâtırın yalnız Allah için meşgul olması.

Cem'iyetüm bulaldan tağitmadum bu cismüm / Ben kendözümü bildüm râhat virelden ol Hak (Murâdî Dîvânî, Gazel 698, Beyit 3). [cem'iyetüm, -üm]

Bu Murâdîniñ vücûdî cem'dür / Cümleden cem' eyledüm **cem'iyyetüñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 5). [cem'iyyetüñ, -ün]

Qurtılan cümle perîşânından iki 'âlemüñ / Oldur añlar isem añlayan benüm **cem'iyyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 2). [cem'iyyetüm, -üm]

Câmi'ü'l-esrâr olaldan bu Murâdî zû-fünün / Şol ki tağıtmadı kendin bilmedi **cem'iyyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [cem'iyyetüm, -üm]

Tağıdursañ kâr u bâruñ gel Murâduñ yanına / Cem' iderseñ kendüñi añlayasın **cem'iyyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [cem'iyyetüm, -üm]

Mürğ-i pervâz ideliden 'arş-ı a'zam sâkına / Kalb kâlibda olur emlâk ile **cem'iyyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [cem'iyyetüm, -üm]

Cem' olanlar oldılar dünyâ vü 'ukbâyile hep / Cem' olalı yar ile tağıtmışam **cem'iyyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 3). [cem'iyyetüm, -üm]

cemm-i ğafır [1] İnsan kalabalığı.

Añlamak emrinde hayrân oldılar **cemm-i ğafır** / 'Arifüñ sırrındadır sır ile tenhâ añlamak (Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [cemm-i ğafır,]

cenâb [15] 1. "şeref, onur ve büyüklük" terimi olarak kullanılır, hazret.

Çün kıldı edâ cümle salât ile selâmı / Kaldurdu **cenâbına** hemân dest-i temennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [cenâbına, -ı, -(n)a]

Luftuñ umup **cenâbuña** sığınan / Hâşa kim göre ol 'azâb u 'ikâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 4). [cenâbuña, -un, -a]

Ger behredâr olam dir iseñ dem-be-dem Murâd / Eyle du'â **cenâbına** urğıl türâba yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 5). [cenâbına, -ı, -n, -a]

Rüyumu tutarven ol **cenâba** / Oldı çü ğazabdan esbak esbak (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 2). [cenâba, -a]

Âferîn meşreb-i şâfına 'aceb meşrebdür / İğen a'lâda görürven bu **cenâbuñı** senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [cenâbuñı, -un, -ı]

Beni bir lahza dūr itme **cenâbuñdan** kıl ihsânı / Fidâ kılmağ durur cânım saña ğayrı degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [cenâbuñdan, -uñ, -dan]

Râhümi toğrı kılalı eylemişem anı sened / Hâzretine **cenâbına** şubh u mesâ du'adayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 2). [cenâbına, -ı, -n, -a]

Kuşür-ı cennetin gördüm gönül mâ'il degül lîkin / **Cenâbuñ** ister ol yârüñ dutar başda bu sevdâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [cenâbuñ, -uñ]

2. Dergâh, huzur, makam.

Karşuña biñ niyâz ile tıram / Süre misin **cenâbdan** hâşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 3). [cenâbdan, -dan]

Râh-ı mahabbetde şu kim cânın şakındılar saña / Anlar **cenâbuña** senüñ olmadılar lâyıqlaruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 2). [cenâbuña, -u, -ñ, -a]

Dutan **cenâbuña** yüzün geçmek gerekdür ğayrıdan / Hün eyleyüp eşkini kosun ağ ile qarayı ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [cenâbuña, -u, -ñ, -a]

Geldüm **cenâbuña** senüñ luftuñ umarven rahmetüñ / Vardur kuluna re'fetüñ estağfiru'llâh el-'azîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 4). [cenâbuña, -u, -ñ, -a]

Ta'ayyün ile ne mümkün **cenâbuña** pervâz / Muğaddes-i ezeliden geçer mi bâlûnden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [cenâbuña, -u, -ñ, -a]

Gördüm Murâdî cümle murâdumda ârzü / Her vech ile **cenâbuna** yüz tutmuşam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 5). [cenâbuna, -um, -a]

Hudâvendâ ğarîb ü mest-mendüm / **Cenâbuñda** en ednâ derd-mendüm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [cenâbuñda, -uñ, -da]

cenâb-ı Hâk [7] Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cenâb-ı Hâkdan özge 'âkil iseñ isteme me'vâ / Aña kurbân kıl cânuñ nedür dünyâ nedür 'ukbâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [cenâb-ı hâkdan, -dan]

cenâb-ı hâzret-i vehhâb [1] Çok veren, bağışlayan Cenab-ı Hazreti Allah.

Haste-dilsin bu fenâda yok saña hergiz tabîb / Gel **cenâb-ı hâzret-i vehhâbdan** iste 'ilâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [cenâb-ı hâzret-i vehhâbdan, -dan]

cenâb-ı kibriyâ [2] Yüce Allah.

Elâ ey tâlib-i vâhid dilerseñ olasin mahrem / **Cenâb-ı kibriyâya** sen budur şart-ı edeb bil hem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1). [cenâb-ı kibriyâya, -(y)a]

Ey **cenâb-ı kibriyâsıdur** münezzeh min-sivâh / Ey ğuyûbı oldı ğaybe'l-ğayb pes lâ-iştibâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [cenâb-ı kibriyâsıdur, -sı, -dur]

cenâb-ı milk-i evla [1] Yüce mülkün hazreti. II Allah.

Cenâb-ı milk-i evlâdan irişdi emr-i kıatı' çün / Neden kim oldı mağşudı ol iş anda hemân oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [cenâb-ı milk-i evlâdan, -dan]

cenâb-ı yâr [2] Yüce sevgili.

Vardum **cenāb-ı yāre** didüm var mıdur haber / Didüm nedür gelüp saña ol bî-haber dimiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 3*). [*cenāb-ı yāre, -e*]

‘Arş-ı a ‘lā oldı rûhü’l-kudse çün cevlan-geh / Ben **cenāb-ı yārde** tāvüs-ı cevlanam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3*). [*cenāb-ı yārde, -de*]

cenāh [6] *Kanat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her kaçan kim menzil-i a ‘lāyı kılsam ben taleb / Saṭḥ ider küllî **cenāhın** her melā’ik cümle heb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1*). [*cenāhın, -ın*]

cenāh açmak [1] *Kanat açmak.*

Tā’ir-i qudsî **cenāh açdı** nişān besmeledür / Dār-ı Hâkdur bu hemān aṣl-ı hüner havsıladur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1*). [*cenāh açdı, -dı*]

cenāheyn [2] *İki kanat, iki yön.*

Zamān ile yoğ ile varuñ olmışdum miyânında / **Cenāheyn** ile tā’ir şāhib-i perr ile bāl oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 2*). [*cenāheyn,]*

Açıldıkda **cenāheynüm** muḥīt-i nār ü cennetdür / Birisi vaṣf-ı kālūmdür biri mevşūf-ı hālümde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2*). [*cenāheynüm, -üm*]

cenāh-ı erba’a [1] *Dört kanat.*

Gezer ‘avālimi çün oldı perr ü bāl evzaḥ / Çü murğ-ı cāna takıldı **cenāh-ı erba’ası** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2*). [*cenāh-ı erba’ası, -sı*]

cenān [1] *Yürek, kalp, gönül.*

Muḥāşemetde ne var sendedür çü hüsni ezel / **Cenāna** rāğıb olup yā nedür bu tül-i emel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1*). [*cenāna, -a*]

ceng ü cidāl olmak [1] *Savaş ve kavga.*

Gel Murāduñ münderic lafzın temāşā eylegil / Tā murāduñ üzre ola olmaya ceng ü cidāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 5*). [*ceng ü cidāl olmaya, -ma, -(y)a*]

cennāt [3] *Cennetler.*

Bu **cennāt** ile hūra aldanursañ / Muḥakkak bilmişem kim sensin aḥmak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 2*). [*cennāt,]*

Dilerseñ bulasın vuṣlat tarīkin evvelā gözle / Budur evvel kadem meyl eyleme na’mā vü **cennāta** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 3*). [*cennāta, -a*]

Murâdî vaḥdet-i kübrāda bulduñ ise vücūd / Gel imdi vaḥdet-i şuğrāda iste **cennātu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5*). [*cennātu, -ı*]

cennāt-ı na’ım [1] *Cennetin nimetleri.*

Cāna **cennāt-ı na’ımūñ** şerḥini açdı ezel / Olmadı maḳbūl-ı cān ol buldı bir andan güzel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 1*). [*cennāt-ı na’ımūñ, -iñ*]

cennāt-ı sāmin [1] *Sekizinci cennet.*

Kitābda didi **cennāt-ı sāmin** oldı hemān / Velik sır ile bildürdi cümle tāsi’ imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2*). [*cennāt-ı sāmin,]*

cennet [18] *Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zāhidūñ kalbinde **cennet** ‘āṣikuñ mā’il saña / Kālīb-ı kalbūmi sensin eyleyen nā’il saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1*). [*cennet,]*

cennet olmak [1] *Cennete dönüşmek.*

Cümle ‘ālem **cennet olsa** Ādem oğlanı melek / ‘Uzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 4*). [*cennet oldı, -dı*]

cennet turağın eylemek [1] *Karar kılınan, nihaî yerin cennet olması.*

Er olan eyler ‘ukbānuñ yarağın / Duruşur **eyleye cennet turağın** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 3*). [*cennet turağın eyleye, -(y)e*]

cennet ü düzaḥ [1] *Cennet ve cehennem.*

Şıraṭ-ı müstakīm üzre kanātırın kurar berzaḥ / Teğāfūl eyleyimezseñ geçersin **cennet ü düzaḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1*). [*cennet ü düzaḥ,]*

cennet u hūr [1] *Cennet ve huri.*

Sen melek-rū periden ayrılalı / Zerre gelmez gözūme **cennet u hūr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 3*). [*cennet u hūr,]*

cennet ü kaşr-ı cinān [1] *Cennet ve cennetin köşkü.*

Menzil-i ‘ulyā çü menzil oldı dil miḥmānına / Anuñ içün **cennet ü kaşr-ı cināna** bakmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4*). [*cennet ü kaşr-ı cināna, -a*]

cennet ü na’mā [1] *Cennet ve nimetler.*

Vā’izā bize dime **cennet ü na’mā** haberin / Söyle gel kâdir iseñ rüy-i dīlārā haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1*). [*cennet ü na’mā,]*

cennet u nār [3] *Cennet ve cehennem.*

Cennet u nāra muḳırven vü kaṣā ḥayr u şere / Yevm-i mev’ūd ile mīzān u şirātuñ ḥâkdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4*). [*cennet u nāra, -a*]

Bize gel söyleme biz nuṣḥ kabūl eylemezüz / Vā’izā **cennet ü nārı** yiter itdūñ tekrār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2*). [*cennet ü nārı, -ı*]

Murâdî gel murâduñda murâd idi murâduñda / Murâd ider murâduñda elüñde **cennet ü nâruñ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 5). [cennet ü nâruñ, -un]

cennet ü ni'met [1] Cennet ve nimet.

‘Âlemde yûri kılma nazar aza vü çoğa / Ta kim bulasın **cennet ü ni'metde** halâvet (Murâdî Dîvânî, Gazel 198, Beyit 4). [cennet ü ni'metde, -de]

cennete girmek [1] Cennete ulaşmak, cennetlik olmak.

‘Amel-i şâlih ile **cennete girmez** âdem / Meger eltâf-ı Hüdâ fazl ola aña hem-dem (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 34, Beyit 1). [cennete girmez, -mez]

cennet-i 'adn [1] Adn Cenneti, peygamberlere, sıddıklara, şehitlere mahsus, içinde gözlerin hiç görmediği, insanın hatırından geçmeyen muazzam güzelliklerin bulunduğu cennet adı.

N'idem ben **cennet-i 'adni** n'idem firdevs-i me'vây / Baña senden güzel yokdur çü sensin cümleden a'zam (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 11). [cennet-i 'adni, -i]

cennet-i aşl [1] Asıl, gerçek cennet.

Miyân-ı minber ü mescid olupdur ravza-i cennet / Bulupdur **cennet-i aşl** geçüpür her temâşadan (Murâdî Dîvânî, Gazel 978, Beyit 4). [cennet-i aşl, -ı]

cennet-i me'vâ [1] Me'vâ cenneti, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen sekiz cennetten biri.

Şanmañ ansız aña ol **cennet-i me'vâ** görünür / Bu Murâdî eger olmaz ise vaşl ol hûra (Murâdî Dîvânî, Gazel 449, Beyit 7). [cennet-i me'vâ,]

cennet-i mu'allâ [1] Yüce cennet.

Selâmün kavıl nedür **cennet-i mu'allâda** / Muğayyebât-ı ezeldür yine bunda mirşad (Murâdî Dîvânî, Gazel 260, Beyit 4). [cennet-i mu'allâda, -da]

cennet-i tevḥîd [1] Birlik, Allah'ın birliğine iman cenneti.

Ârzü-yı nefsuñı kıl ber-ṭaraf / **Cennet-i tevḥîde** gel âlâya gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 834, Beyit 3). [cennet-i tevḥîde, -e]

cennetüñ babı [1] Cennetin kapısı.

Cennetüñ bâbını keşf itmege Rızvân gerek / Ma'rifet gencin açan hâzin-i 'irfânam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1117, Beyit 3). [cennetüñ bâbını, -(n)ı]

cennetüñ miftâhı [1] Cennetin anahtarı. II Cennete gitmenin yolu.

Cennetüñ miftâhı virildi Murâduñ destine / Bâbını feth eylemişdür Fe'dhulühâ ḥâlidîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1038, Beyit 5). [cennetüñ miftâhı,]

cerb-i zeban [1] Üstün dil, söz.

Murâdîñüñ cevâbın diñler iseñ ey cihân-ârâ / Şaķın her bir kesüñ **cerb-i zebânuñ** görüp aldanma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1313, Beyit 5). [cerb-i zebânuñ, -un]

ceres-âsâ [2] Çan, çingirak gibi.

Sim'â-ı şavtı çün bildi **ceres-âsâ** olur peydâ / Ne zâhirdür bu peydâ kim zuhûrında durur eşyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 62, Beyit 1). [ceres-âsâ,]

Sim'â-ı şavtı çün bildi **ceres-âsâ** olur peydâ / Ne zâhirdür bu peydâ kim zuhûrında durur eşyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 1). [ceres-âsâ,]

ceresüñ şalşalası [1] Çan sesi. II İlâhî kudret sıfatının şiddetli inkişâf etmesi.

Ceresüñ şalşalası misli gelür çünki cevâb / Mülhidâ ebter olur kim k'ana elḥân didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1516, Beyit 3). [ceresüñ şalşalası,]

ceride [1] Defter, kitap.

Yazdı kalem ena'llâh sâbıkda bir **ceride** / Sensin murâd-ı 'âlem ey cân âferide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1406, Beyit 1). [ceride,]

cev [1] Arpa, arpa tanesi.

Muḳarrerdür cemâl-i bâ-kemâlinde alur pertev / Şular kim iki dünyâyı katında tutmadı bir **cev** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1207, Beyit 1). [cev,]

cevâb [44] Yanıt, karşılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râğıb-ı sırâ bir ḥaber şordum / Pes **cevâbında** didi "Kâne duḥâ" (Murâdî Dîvânî, Gazel 92, Beyit 2). [cevâbında, -ın, -da]

cevâb almak [4] Sorduğu soruya karşılık bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pes **cevâbın aldı** kâşid aldığın virdi hemân / Pes Murâdî urdı ol dem bâb-ı âmennâyâ el (Murâdî Dîvânî, Gazel 756, Beyit 5). [cevâbın aldı, -dı]

cevâb eylemek [2] Cevaplamak, cevap vermek.

Cevâb eylesen ey rûḥum şimâḥ-ı câna remz eyle / Lezîz olmaz velîkin bî-ḥicâb ile durur lezzât (Murâdî Dîvânî, Gazel 188, Beyit 2). [cevâb eylesen, -r, -se, -n]

Rûy-i mâlîde kılup kıldı tazarru'la niyâz / Pes **cevâb eyledi** lâ ben yine men var didüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 918, Beyit 2). [cevâb eyledi, -di]

cevâb gelmek [2] Yanıt vermek.

Sem'-i câna **geldi** ḥikmetden **cevâb** / Aldı dil pes ol şadâdan iltizâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 274, Beyit 2). [cevâb geldi, -di]

Ceresüñ şalşalası misli **gelür** çünki **cevâb** / Mülhidâ ebter olur kim k'ana elḥân didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1516, Beyit 3). [cevâb gelür, -ür]

cevāb-ı 'aẓīm virmek [1] *Yüce cevabı vermek.*

Cān ü gönül şerh için pīrūme kıldum su'āl / Virdi cevāb-ı 'aẓīm didi ki fihā'l-makāl (Murādī Dīvānı, Kit'a 23, Beyit 1). [cevāb-ı 'aẓīm virdi, -di]

cevāb-ı cem'-i a'lā [1] *Yüce toplanmanın cevabı, karşılığı.*

Kaçan kim sırr-ı seyrānum **cevāb-ı cem'-i a'lādur** / Serīrüm kürsī ev-ednā mekānum 'arş-ı bālādur (Murādī Dīvānı, Gazel 314, Beyit 1). [cevāb-ı cem'-i a'lādur, -dur]

cevāb-ı len terānī [1] *"Sen beni asla göremezsın"(A'rāf 7/143) cevabı.*

Şüret-i Mūsāya gelmiş cün **cevāb-ı len terānī** / Tūra 'arż olan celālını cibāl añlar bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 3). [cevāb-ı len terānī,]

cevāb-ı ra'yet [1] *Fikrin, düşüncenin cevabı, karşılığı*

Sem'-i kabüle irdi **cevāb-ı ra'yet** için / Ref eyledi gıtāsını hücbında mutlakā (Murādī Dīvānı, Gazel 8, Beyit 3). [cevāb-ı ra'yet,]

cevāb-ı şāfi virmek [2] *Şifa sunan cevabı vermek.*

Ehl-i haqīkat itdi su'āl 'ışk-ı yārīne / **Virdüm cevāb-ı şāfi** didüm yoğ varına (Murādī Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 1). [cevāb-ı şāfi virdüm, -dū, -m]

Ehl-i haqīkat itdi su'āl 'ışk-ı yārīne / **Virdüm cevāb-ı şāfi** didüm yoğ varına (Murādī Dīvānı, Gazel 1364, Beyit 1). [cevāb-ı şāfi virdüm, -dū, -m]

cevāb-ı şahīḥ [1] *Gerçek, doğru cevap.*

Lisān-ı nātīka söyletirdi bir **cevāb-ı şahīḥ** / Makāle virdi cevābın o kālūn isteyūben (Murādī Dīvānı, Gazel 1150, Beyit 4). [cevāb-ı şahīḥ,]

cevāb-ı şavāb [1] *En iyi cevap.*

Murād aldı cün kim **cevāb-ı şavāb** / Varup zikrin arturdu Mevlāsına (Murādī Dīvānı, Gazel 1416, Beyit 5). [cevāb-ı şavāb,]

cevāb itmek [5] *Cevap vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir seher gördüm nikābın şakḥ idüp yüz gösterür / Bir **cevāb idüp** didi "Fe'nzurlenā ni'me'l-me'āb" (Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 2). [cevāb idüp, -üp]

cevāb olmak [1] *Yanıt vermek.*

Selāmün fe'd-hulūhā hālīdīn **oldı cevāb** el-haḥ / Mu'ammerdür bu 'ömr-i cāvidāna cā ider cümle (Murādī Dīvānı, Gazel 1291, Beyit 4). [cevāb oldı, -dı]

cevāb ü peyām virmek [1] *Cevap ve haber vermek.*

Eyledi 'aḳl ile gönül ictimā' / Birbirine virdi cevāb ü peyām (Murādī Dīvānı, Gazel 973, Beyit 4). [cevāb ü peyām virdi, -dı]

cevāb virmek [9] *Cevaplamak, karşılık vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes **cevābını virüp** didi Murādī merd olan / Kimsene hālını bilmez hāl ider hālīnde cā (Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 6). [cevābını virüp, -üp]

cevad olmak [1] *Cömert olmak.*

Biz temennā eylerüz virmek saña erzānīdür / Çün **cevad oldun** sehadan oldı 'ālem şād-mān (Murādī Dīvānı, Gazel 1090, Beyit 3). [cevad oldun, -du, -n]

cevahir [5] 1. Elmas, zümrüt, pirlanta gibi değerli süsler.

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü **cevāhirden** / Şu resme bağlamış zīnet görenler kesb ider efrāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 228, Beyit 2). [cevāhirden, -den]

Bu sırr-ı 'ışk-ı ey gāfil hākīm-i sırr-ı dāndan şor / **Cevāhir** ma'denini tırma bahr-ı bī-kenārdan şor (Murādī Dīvānı, Gazel 312, Beyit 1). [cevāhir,]

II Marifet cevheri.

Müşterī var ise ger ma'rifetūn gevherine / Ey Murādī ne **cevāhir** bulunur kāmında (Murādī Dīvānı, Gazel 1340, Beyit 5). [cevāhir,]

2. Bir şeyin özü, maya, gevher.

Her ki seni görüp bile söyle aña Murādīyā / Baḥr-ı eḥad **cevāhirin** vaşfını k'anda dirmişüz (Murādī Dīvānı, Gazel 597, Beyit 5). [cevāhirin, -in]

cevāmi' [1] *Camiler.*

Murād oldı ḥayātuñdan senūn ḥayy / Murādīden tolu mescid **cevāmi'** (Murādī Dīvānı, Gazel 659, Beyit 5). [cevāmi',]

cevānib [1] *Yanlar.*

Ma'bedümdür her **cevānib** cāmi' ü mescid nedür / Kalb-i cāmi' eyledüm bildüm ol i'lān oldığın (Murādī Dīvānı, Gazel 1026, Beyit 4). [cevānib,]

cevher [27] 1. Var olan bir şeyin özü, esası, varlığındaki maya, gevher.

Benüm yemm-i haqīkat kim haḳā'ik **cevheri** bende / Nihāyetler bulunmaz dürr-i meknūna ebed aḣlā (Murādī Dīvānı, Gazel 69, Beyit 3). [cevheri, -i]

Vücūduñ **cevherin** bildüm nice yıldur vücūdum ḥarc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā mahrec (Murādī Dīvānı, Gazel 227, Beyit 4). [cevherin, -in]

Eger mir'āta yüz tıtsam benüm 'aksüm kılar zāhir / Fe-emmā aḣlumu bildüm 'araḣ bilmem daḣı **cevher** (Murādī Dīvānı, Gazel 303, Beyit 2). [cevher,]

Cevherüñ var ise şüfī gel berü meydāna pes / Remz-i dervīşānı tāc u ḥırkalar ḥall eylemez

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3*). [cevherüñ, -üñ]

Baħr-ı muhîttünde senüñ çün vâhid oldı **cevherüñ** / **Cevher** nedür olmaz 'araz hâşâ hâşâ vücûden min emâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2*). [cevher,]

Baħr-ı muhîttünde senüñ çün vâhid oldı **cevherüñ** / Cevher nedür olmaz 'araz hâşâ hâşâ vücûden min emâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2*). [cevherüñ, -üñ]

Zerre zerre çekmeyen derd-i habîb / Bellü bil ol **cevhere** kan olmaya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 3*). [cevhere, -e]

2. Mücevher, kıymetli taş.

Cevherüñ kıymetin aňlamağa şarrâf gerek / Her 'ulûmuñ hîkemin bilmege 'arrâf gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 1*). [cevherüñ, -üñ]

II Değer, kıymet.

Elâ ey tâlib-i 'irfân gel imdi eylegil i'zâm / Eger kim kılasın seyrân ne **cevherler** kılam ifşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4*). [cevherler, -ler]

Şol kişi kim gâvş ide ol yem-i bî-sâhile / Buldı şu **cevherleri** k'olmadı aña bahâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 2*). [cevherleri, -ler, -i]

Saňa bir söz söyleyem kim kilik-i zerle nakş kıl / Kim ulu **cevher** durur kılğıl anı başuñda tâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 4*). [cevher,]

Bir **cevher** oldı dil anı devrân arar müdâm / Bir gevher oldı kalb anı 'ummân araşdurur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2*). [cevher,]

Mis misin yâ sîm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü şarrâf-ı dehrüz **cevherüñ** hakkâkiyüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3*). [cevherüñ, -üñ]

Tâ ezelden perdeyi **cevher** yüzinden ref' için / Saltanat terkin urup biz şâhib-i şâl olmışuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2*). [cevher,]

'Âşıkî dirlerse disünler saňa kim ey Murâd / İşidürdüm gerçek imiş sende **cevher** var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 5*). [cevher,]

Muqaddessin senün mahbûbun oldı senden akdes bes / Ne **cevhersin** ki gayrıda bulunmaz dürr-i nâ-yâbuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4*). [cevhersin, -sin]

Nakd-ı cân ü 'ömri şarf eyle bu **cevher** yolına / Bir daħı girmez ele bu anı gel biñ ân kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3*). [cevher,]

Ey Murâdî çün derünuñ mahzen-i esrârdur / **Cevher** almak ister iseñ gel berü dükkâna gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5*). [cevher,]

Baħr-ı mahabbet içre ğarķ oldı zevrak-ı dil / Toldurdu anuñ için çok **cevher** itdi hâşıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 2*). [cevher,]

Baħr-ı muhîttünde senüñ çün vâhid oldı **cevherüñ** / Cevher nedür olmaz 'araz hâşâ vücûden min emâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2*). [cevherüñ, -üñ]

Baħr-ı muhîttünde senüñ çün vâhid oldı **cevherüñ** / **Cevher** nedür olmaz 'araz hâşâ vücûden min emâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2*). [cevher,]

Eger var ise inşâfuñ gör imdi 'ayn-ı haķķ ile / Ne **cevherler** mübeyyendür Murâdîñuñ makâlinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5*). [cevherler, -ler]

Refîķ-i 'ışķa su'âl itmişem dilârâdan / Cevâb virdi 'aceb **cevher** irdi kânumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 2*). [cevher,]

Baħr-ı mahabbet içre senâdur bu fülk-i dil / Bulmakda nice **cevheri** ol âşinâ haķı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 3*). [cevheri, -i]

II Değerli söz.

Ey Murâdî sözlerüñ **cevher** durur yâ kîmyâ / Anuñ için oldı güftaruñ kamu efvâhda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5*). [cevher,]

Murâduñ yemm-i 'ummânı 'aceb emvâc ider zâhir / Saňa **cevherler** 'arz ide kılursañ merhabâñ üzre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5*). [cevherler, -ler]

Zâkir oldukça Murâdî anı mezkûr idinür / Gör ne **cevher** görünür verd-i güher-pâşumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5*). [cevher,]

cevher olmak [2] Cevher, mücevher gibi değerli olmak.

Tâlib olsa ele girse n'idelüm n'eyleyelüm / **Cevher olmağa** Murâdî nice 'ummân bilürüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 5*). [cevher olmağa, -mağ, -a]

Her kime kılsam nazar eyler sirâyet aña da / Hoş 'acâ'ib **cevher oldı** hoş 'aceb iksîr bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4*). [cevher oldı, -dı]

cevher ü dürr ü le'âlî [1] Elmas, inci ve inciler.

Ben virürsem sen kabûl itmek senüñ şanuñdadur / **Cevher ü dürr ü le'âlî** hep senüñ yanuñdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1*). [cevher ü dürr ü le'âlî,]

cevher-i 'aķl [1] Akıl cevheri.

Baħr-ı hayretde n'ola ğavş ide bu geşti-i dil / Neġha-i rûh iledür **cevher-i 'aķla** mâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1*). [cevher-i 'aķla, -a]

cevher-i a'lâ [1] Yüce cevher; değer.

Yem-i 'ummâna talan **cevher-i a'lâdur** bu / Revĥ-i rûh-ı 'ilim-i âyet-i kübrâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 1*). [cevher-i a'lâdur, -dur]

cevher-i dürr-i la'âl [1] İnciler incisinin cevheri, kıymeti.

Ben ne dirsem sen kabul itmek senüñ şânuñdadur / **Cevher-i dürr-i la'ali** hep senüñ yanuñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [cevher-i dürr-i la'ali,]

cevher-i ma'nâ-yı sır [1] Anlam cevherinin sırrı.

Münderic oldı yine **cevher-i ma'nâ-yı sır** / Hókka-i ebdânuma töldi çü kâlâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [cevher-i ma'nâ-yı sır,]

cevher-i nâ-yâb [1] Eşsiz kıymetli taş.

Kendüñi sen bilmedün ammâ bilür 'âlem seni / **Cevher-i nâ-yâbsın** kıymet bulunmaz der-cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [cevher-i nâ-yâbsın, -sın]

cevlân [5] Dolaşma, gezinti, dolanma. II Hareket, canlılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çünkü kitmân-ı hafâdur muktezâ-yı emr-i gayb / Zâhir ü bâtında **cevlânın** görürseñ kılma reyb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [cevlânın, -ın]

cevlân eylemek [2] Dolaşmak, gezinmek.

'Âlem-i 'ulyâya pervâz eyledi kudsî gönül / Levh-i mahfûz 'Arş u Kürsî cümle **cevlân eylemiş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 3). [cevlân eylemiş, -miş]

Ṭayy idüp milk-i vücûdî 'âlem-i ru'yâ-şîfat / 'Arş-ı 'alâ levh-i mahfûz üzre **cevlân eyledi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [cevlân eyledi, -di]

cevlân-gehî [1] Gezecek yer, gezilecek alan.

Bir cür'adan mest oldı dil **cevlân-gehîdür** lâmekân / Bir 'arş-ı a'lâ oldı kim 'arş oldı aña nêrdüben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1). [cevlân-gehîdür, -dür]

cevlân-geh olmak [1] Dolaşma, gezinti yeri olmak.

'Arş-ı a'lâ **oldı** ruhü'l-kudse çün **cevlân-geh** / Ben cenâb-ı yârde tāvüs-ı cevlânım yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3). [cevlân-geh oldı, -dı]

cevlân-ı 'ışk itmek [1] Aşkın dolaşması, gezinmesi.

Sâha-i 'izzetde gördüm kim **ider cevlân-ı 'ışk** / Nice perr ü bâl ile gördüm kılur ṭayrân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [cevlân-ı 'ışk ider, -er]

cevlân itmek [2] Dolaşmak, gezinmek.

Her ne deñlü tâ'ir-i kudsî **ide cevlânlar** / İrmeye küh-i haķîkat olmaya 'ukde küşâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [cevlânlar ide, -e]

Sâha-i devletde esb-i himmeti **cevlân ider** / Ṭarfâtü'l-'ayn içre anı anı bir eyler hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [cevlân ider, -er]

cevlân kılmak [1] Dolaşmak, gezinmek.

Bu Murâdî çün semend-i himmete oldı süvâr / **Kılmağa cevlân** için meydânı kimden istesün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [cevlân kılmağa, -mak, -a]

cevr [4] Ezâ, sitem, incitme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dâd için **cevrüñ** elinden saña geldüm hânım / 'Âdil olmağ güzelüm şâh-ı cihâna yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2). [cevrüñ, -üñ]

cevr-i hicr-i yâr [2] Sevgilinin ayrılığının eziyeti.

Cevr-i hicr-i yârden her kim ki çekdi zulmini / Bu Murâduñ katına gelsün ki görmeye sitem (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [cevr-i hicr-i yârden, -den]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zulmini / Bu Murâduñ katına gelsün ki görmeye sitem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [cevr-i hicr-i yârdan, -dan]

cevr itmek [3] Gönül kırmak, incitmek.

Her ne deñlü **cevr iderse** ol ruh-ı zîbâ baña / Ey Murâdî ben aña ḥamd ü senâdan geçmezem (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 5). [cevr iderse, -er, -se]

'İtâbuñ neydi ma'nâsı gönül çün âşinâ oldı / Ne **cevr itdüñse** cevr olmaz bize zevk u şafâ oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [cevr itdüñse, -dü, -n, -se]

Kime kıldı vefâ bu çarḥ-ı ḡaddâr / Kime **cevr itmemişdür** bu cefâ-kâr (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 4). [cevr itmemişdür, -me, -miş, -dür]

cevr kılmak [1] Eziyet etmek.

Mükâfât eyledi dilber baña **kılduğı cevr** için / Gidüp selb oldı aḥvâlüm daḥı bir özge hâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 2). [cevr kılduğı, -duk, -ı]

cevr okı [1] Eziyet, sitem okları.

Yâ Rab ne kılmışam ben ol kaşları kemâna / Her demde **cevr okına** cânım kılur nişâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [cevr okına, -(n)a]

cevr olmak [1] Eziyet.

'İtâbuñ neydi ma'nâsı gönül çün âşinâ oldı / Ne **cevr olmaz** bize zevk u şafâ oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [cevr olmaz, -maz]

cevr ü cânân [1] Eziyet ve sevgili.

'İşkumı her demde ey dil **cevr ü cânân** arturur / Nitekim bād esdüğince mevc-i 'ummân arturur (Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 1). [cevr ü cânân,]

cevr ü cefa [6] *İncitici söz veya davranışlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mihr ü vefâ nedür yâ bu **cevr ü cefâ** n'ola / Ya ara yirde 'ahd ile peymân olan nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 466, Beyit 4). [cevr ü cefâ,]

cevr ü cefâ çekmek [1] *Eziyet ve sıkıntı çekmek, eziyet ve sıkıntıya katlanmak.*

Hamdû li'llâh olmadı ihsânsuz / Bu Murâdî çekdi çok **cevr ü cefâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 603, Beyit 5). [cevr ü cefâ çekdi, -di, -]

cevr ü cefâ eylemek [1] *Üzmek, sıkıntı vermek.*

Bu dünyâya ne kıldum ben baña **cevr ü cefâ eyler** / Baña bu cevr u bu miñnet nedendür bilmezem bilsem (Murâdî Dîvânî, Gazel 868, Beyit 3). [cevr ü cefâ eyler, -r]

cevr ü cefâlar kılmak [1] *Eziyet, sıkıntı göstermek.*

Benüm bu cânuma **cevr ü cefâlar kılduğün** cânâ / Baña 'ayn-ı refâhiyyet durur şanma ziyânuñdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 317, Beyit 4). [cevr ü cefâlar kılduğün, -du(ğ), -un]

cevr ü cefâ-yı ünâs [1] *İnsanların eziyeti.*

Murâdî **cevr ü cefâ-yı ünâsa** şâbirdür / Baña cefâ idene cân ile celâl itdüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 975, Beyit 5). [cevr ü cefâ-yı ünâsa, -a]

cevr ü cefâ-yı yâr [1] *Sevgilinin zulüm ve cefası.*

Beni **cevr ü cefâ-yı yârden** yüz döndürür şanma / Naşihat iderem gönüm deli olduğça uşlanma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1313, Beyit 1). [cevr ü cefâ-yı yârden, -den]

cevr ü miñnet [1] *Eziyet ve sıkıntı.*

Bu dünyâya ne kıldum ben baña **cevr ü cefâ eyler** / Baña bu **cevr ü bu miñnet** nedendür bilmezem bilsem (Murâdî Dîvânî, Gazel 868, Beyit 3). [cevr u miñnet,]

ceyb-i çâk kılmak [1] *Gömleği açmak, yakayı yırtmak.*

Muktedâ-yı 'âlem oldur kim sebak senden ala / Yoğsa anı n'eylerüz bî-hüde **kıla ceyb-i çâk** (Murâdî Dîvânî, Gazel 730, Beyit 3). [ceyb-i çâk kıla, -a]

ceyb-i zillet [1] *Zillet gömleğinin yarığı, açıklığı.*

Baş çıkardı **ceyb-i zilletden** şu kim sevdi seni / 'Âlemün sultânıdır şevkuñla olan sîne-çâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 733, Beyit 4). [ceyb-i zilletden, -den]

cezâ [1] *Ceza.*

'İsmet hicâbı çün kim tutmuş cihânı düp-düz / Yâ bu **cezâ** nedendür râğûb iken 'alâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1400, Beyit 4). [cezâ,]

cezbe [2] 1. Heyecan ve coşkunlukla kendinden geçme durumu.

Çün 'ışka buluşdum didüm aña bu cevâbı / Bir **cezbeden** alur idi el'ân ğam u şâdî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1548, Beyit 3). [cezbeden, -den]

2. Allah'ın, kulunu mânen kendisine çekmesinden doğan coşkunluk, kendinden geçme ve istiğrak hâli.

Vukû'-ı tâma irer mi didüm 'ukûl-ı havâş / Didî ki hikmetimi aña **cezbe** hâlinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1387, Beyit 4). [cezbe,]

cezbe-i Hâk [1] *Allah'ın cezbesi, Allah'ın kulunu kendine çekip yaklaştırması.*

Murâdî **cezbe-i Hâkdur** kelâmuñ / Zebânımda beyânımdur maħabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 207, Beyit 20). [cezbe-i hâkdur, -dur]

cezbe-i 'ışk-ı cemil-i müte'âl [1] *Yüce güzelliğin aşkının cezbesi.*

Zâ'ir-i küy-ı habîb oldı kurbîyyet / **Cezbe-i 'ışk-ı cemil-i müte'âl** istedi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 800, Beyit 2). [cezbe-i 'ışk-ı cemil-i müte'âl,]

cezbe-i yâr [2] *Sevgilinin cezbesi.*

Benüm çün tâyir-i kudî iki yanımda bâlüm var / Birisi **cezbe-i yâr** u biri 'ışkî kemâlüm var (Murâdî Dîvânî, Gazel 307, Beyit 1). [cezbe-i yâr,]

Dide-i 'aql çü bînâ olıma râzında / **Cezbe-i yâri** gözet gör ki edânî nicedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 441, Beyit 2). [cezbe-i yâri, -i]

cezbetün min cezb [1] *Cezbeden bir cezbe .*

Olma mübrim dil nice taḥşîl ide ol mâ-ḥaşal / "Cezbetün min cezb" Raḥman virmeyince tâ şafâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 23, Beyit 2). ["cezbetün min cezb",]

cibâl [6] *Cebeller, dağlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî merd-i ezeldür özinde merdâne / Koparda himmet-i merdân n'ola **cibâl** zecâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 111, Beyit 5). [cibâl,]

cibillet [1] *Yaratılış, tynet, huy.*

Müknet-i 'uzmâyadur ammâ **cibillet** himmeti / 'Azminün 'azminde her dem 'azm-ı himmetdür yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1239, Beyit 4). [cibillet,]

cibrîl [1] *Hız. Cebrail.*

Dil müşâbih olsa **Cibrile** şakın kılmâ 'aceb / Târfetü'l-'aynında sırın gördi bânın söylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 633, Beyit 4). [cibrile, -e]

cidal [4] *Anlaşmazlık, kavga. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî 'arz u semâvâtı aşdı yanına çün / **Cidâli**
n'eylesün ol şimdi 'ayn-ı dâldadur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5). [cidâli, -i]

cidâl eylemek [2] Kavga etmek, mücâdele etmek.

Ol lebi Şîrîne Ferhâd olalı / **Eylerem** ben küh-ı
'ışk ile **cidâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 3).
[cidâl eylerem, -r, -em]

Uluya giciye kıl eylûgi fırsat demidür / Nefs-i
kâfirle **cidâl eyle** şecâ'at demidür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 442, Beyit 3). [cidâl eyle,]

cidâl itmek [1] Tartışmak, münakaşa etmek.

Miyân-ı hayı u meyyitde gelüp yuhyî yümît ahrâb
/ **Cidâl idüp** miyânını ider pes pâk-ender pâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4). [cidâl idüp,
-üp]

cidâl kılmak [2] Kavga etmek.

Sır ile ıtlâk bildüñse Murâdî gel berü / Şimdiden
girü sentüñle kimsene **kılmaz cidâl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 755, Beyit 5). [cidâl kılmaz, -maz]

Murâduñ eger bilmez isen mu'ammâların / Özüñ
devşür imdi kimesneyle **kılma cidâl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 855, Beyit 5). [cidâl kılma, -ma]

cidd ü cehd [1] Çalışma ve çabalama.

Eger seyyâresin pür-nür iderse **cidd ü cehd** ile /
İrişür mihr ü feyzinden ider anı kamer feyyâz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [cidd ü cehd,
]

ciddâ [1] Cidden, hakikaten.

Didi evvel ehad Allâh şameddür lem yelid **ciddâ** /
Lem yelid didi andan anı tenzih ider ihlâş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 648, Beyit 2). [ciddâ,]

cife [1] Kokmuş ceset, leş.

Gel berü küh-ı kanâ'at içre 'ankâ ol bugün /
Konna her bir **cife**ye pâk ol sözümi diñle gel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 3). [cife, -y, -
e]

ciğer [2] Bağır, yürek.

Diler iseñ bulasın vaşl-ı habîb / Kıl **cigerde** tâb
hem 'aynuñda âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 159,
Beyit 4). [cigerde, -de]

Süz-nâk eyleyelüm âteş-i 'ışk ile **ciger** / Bu
mahabbet odına hark ile kâl eyleyelüm (Murâdî
Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 2). [ciger,]

ciger yanmak [2] (Deyim) Çok acı çekmek.

Firâkuñdan **ciger yandı** eyâ dilber kebâb-âsâ / İki
gözden akar yaşum benüm câm-ı şarâb-âsâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [ciger yandı,
-dı]

Firâk ile kebâbâsâ **ciger yanmış** idi nâra / Bi-
hamdi'llâh susamışdur yine vaşlı zülâlınden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [ciger
yanmış, -mış]

cigerler kebâb [1] İnsanın bağırının yanması, çok acı
çekmesi.

İrdi 'adü başına seyf-i kazâ / Rumh-ı muvâhhidde
cigerler kebâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit
4). [cigerler kebâb,]

cihâd eylemek [1] Savaşmak.

Mücâhidsen **cihâd eyle** 'inâyet iste her demde /
Mu'in olmaz ise saña fe-inne's-sa'ye lâ-tenfa'
(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 4). [cihâd eyle,
]

cihan [215] Dünya, âlem. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden oldı münevver bu şeş cihât / Ger
mihri tâli' olsa **cihân** doymaya aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [cihân,]

cihân-ârâ [1] Cihânı süsleyen.

Cihân-ârâ cihân oldı cihâna / Aña şems ü kamer
azvâ olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 3).
[cihân-ârâ,]

cihân ârâyişi [4] Dünya süsü. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cihân ârâyişine aldanuben olmağıl hayrân /
Fenâdur ey gönül âhır bozılur defter ü dîvân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [cihân
ârâyişine, -(n)e]

cihân bâcın almak [1] Dünyanın vergisini almak. II
Dünyaya hükmetmek.

Başuña al yûri edeb tâcın / **Alasın** cümle tâ **cihân**
bâcın (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2).
[cihân bâcın alasın, -a, -sın]

cihân bağı [1] Dünya bahçesi.

Cihân bağında gerçi serv-şadler çokdur ammâ
kim / Görünmez gözüme aşıla o hoş-reftârdan gayrı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [cihân
bâğında, -da]

cihândan geçmek [1] Dünya bağından vazgeçmek,
dünyevi olan her şeyle ilişkisini kesmek.

Bir cür'a mest idelden dil **geçdi** bu **cihândan** / Bir
lezzete irişdi terk oldı cümle lezzât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 194, Beyit 3). [cihândan geçdi, -di]

cihân halkınuñ ağzına düşmek [1] Deyim Tüm
insanların dilinde olmak. II Herkesin ondan söz etmesi.

Şöyle kıl nefsuñi kim cümle saña diye belî / **Düşüp**
ağzına cihân halkınuñ aş olma yûri (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [cihân halkınuñ
ağzına düşüp, -üp]

cihân-ı bî-karâr [1] Sabit olmayan, yerinde durmayan
dünya. II Vefasız dünya.

Ey Murâdî bî-vefâdur bu **cihân-ı bî-ķarâr** / Terki
dünyâ eyle tâ ķalbûn ebed mesrûr ola (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 5*). [*cihân-ı bî-ķarâr,]*

cihân-ı bî-nişânî [1] Belirsizlik, tanınmazlık dünyası,
adı sanı olmama âlemi.

Cihân-ı bî-nişânîden gelürse feyz-i külliyyât /
Mükemmeldür kemâl ile olursa ĥüsn-i tekrâruñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2*). [*cihân-ı bî-
nişânîden, -den]*

cihân-ı bî-vefâ [1] Vefasız dünya.

Olma ey dil bu **cihân-ı bî-vefâyâ** mübtelâ / Mülk
ü māl ü cāh ü 'izzet olısar küllî hebâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1*). [*cihân-ı bî-vefâyâ, -
(y)a]*

Fenâdur bu **cihân-ı bî-vefâ** umma vefâ bundan /
Fenâ-ender fenâ ol mâ'il ol sultân-ı a'lâyâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4*). [*cihân-ı bî-vefâ,]*

cihân-ı cān [1] Gönül âlemi.

Cihân-ı cān için şerĥ istedüm ben pîr-i ma'nâdan
/ Didî 'aynüñdedür 'ayn ile ĥaybuñdan 'ayân oldı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4*). [*cihân-ı
cān,]*

cihân-ı hestî [1] Varlık dünyası.

Bezm-i elest-i mestî oldur **cihân-ı hestî** / Gel
varluk 'âlemine bî'l-külliyen bekâdur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3*). [*cihân-ı hestî,]*

cihân-ı kesret [1] Çokluğun dünyası. II Allah'ın
dışındaki şeylerin dünyası.

Ĥuzûr-ı vahdete meyl eyledi dil-i nālân / **Cihân-ı
kesrete** mâ'il olur mı 'ākîl-i ĥüb (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 141, Beyit 4*). [*cihân-ı kesrete, -e]*

cihân-ı ma'rifet [1] İrfan dünyası.

Cān ü ten terkin uranlar buldılar ma'nâyâ yol / Ey
Murâdî târik olandur **cihân-ı ma'rifet** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 169, Beyit 5*). [*cihân-ı ma'rifet,]*

cihân-ı pür cefa [1] Sıkıntılarla dolu dünya.

Şıĥındum saña yâ Rab her belâdan / Ĥuşûsâ bu
cihân-ı pür cefâdan (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46,
Beyit 19*). [*cihân-ı pür cefâdan, -dan]*

cihânı tıtmak [1] Her tarafa yayılmak, dünyayı
tutmak.

'İsmet ĥicâbı çün kim **tıtmış cihânı** düp-düz / Yâ
bu cezâ nedendür râĥib iken 'alâda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4*). [*cihânı tıtmış, -mış
]*

cihân milki [3] Dünya mülkü, yeryüzü, cihan.

İrişem dir iseñ ednâdan eger a'lâyâ / Bu **cihân
milkini** dübdüz yûri var arduña at (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 176, Beyit 3*). [*cihân milkini, -(n)i]*

Ey Murâdî bu **cihân milkini** terk eyle yûri /
Ma'rifet bâbını keşf eyleye tâ kim saña ol (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 797, Beyit 5*). [*cihân milkini, -(n)i]*

Merd iseñ bakma **cihân milkine** bir laĥza Murâd /
Niceyi aldayuben kıldı hebâ gördüñ mi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5*). [*cihân milkine, -(n)e
]*

cihân mülki [1] Dünya mülkü, varlığı; dünya
zenginliği.

Bu **cihân mülki** Murâdî kıılır 'uķbâyâ nazar / Gel
berü aña bunı kim nice dünyâdur bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5*). [*cihân mülki,]*

cihân-nümâ [1] Dünyayı gösteren.

Emvâc-ı yem taĥıldı çü her kûşeden yaña / Her
ķatresi bir âyine oldı **cihân-nümâ** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 6, Beyit 1*). [*cihân-nümâ,]*

cihân olmak [2] Dünya gibi olmak.

Serîr-i satvete sultân olan gedâ bunda / Cihân
içinde **cihân olduğum** neden ma'lûm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3*). [*cihân olduğum, -duk,
-um]*

Maĥabbet himmet-i a'lâ ki velâ ya'lâ / Mücerred
zîr ile bālâ ĥabîbüm bir **cihân oldı** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4*). [*cihân oldı, -dı]*

cihân u 'âlem [1] Dünya. II Herkes, her şey.

Her kim ki ide saña niyâzı / Destinde durur **cihân
u 'âlem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 4*).
[*cihân u 'âlem,]*

cihân u cān [8] Dünya ve varlık. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ĥaber geldi dilârâdan ĥaberdan bî-ĥaberlerdur /
Cihân u cāndan şimdi yine tenĥâdur 'aşıklar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2*). [*cihân u
cāndan, -dan]*

cihānuñ naķsı [1] Dünyanın suretleri, süsü.

Cihānuñ naķsına bakma anuñ naķķasını iste /
Cemî'-i 'âlemüñ levĥin muşavver kılmaz illâ hû
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3*). [*cihānuñ
naķsına, -(n)a]*

cihānuñ reng-i büyi [1] Dünyanın kokusunun rengi II
Dünyanın çekici hevesleri .

Reng-i büyına cihānuñ cehd idüp aldanmaĥıl /
Evveli bir tatluraķdur āĥırı ammâ belâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4*). [*cihānuñ reng-i büyına,
-(n)a-un]*

cihat [2] Cihetler, yönler, taraflar.

'Avnı zahîr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle **cihāt**
oldı mehâbetle muķtedâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 9,
Beyit 2*). [*cihāt,]*

Kâtib-i kudret yazar çün her **cihātuñ** evvelin /
Ĥikmeti añlarsañ aña beyyînātuñ evvelin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 1*). [*cihātuñ, -uñ]*

cihāt-ı mine [1] Mekke ile Müzdelife arasında Mescid-
i Harâm'ın yaklaşık 7 km. kuzeydoğusunda ve Harem
sınırları içinde bulunan yerin civarı.

Beni hazır bilenün hazırıyam rüz ile şeb / Ka'beyi
ister iseñ gezme **cihāt-ı Minede** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1353, Beyit 4). [cihāt-ı minede, -de]

cihāt-ı sitt [1] Altı taraf; ön, arka, sağ, sol, üst, alt.

Şu 'ā'-ı âfitâb-ı 'ışkuñ oldı ser-te-ser tâbân / **Cihāt-ı sitt** terk itdüm senüñ küyuñ cihānumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 3). [cihāt-ı sitt, -i]

cila [1] Parlaklık, ıslıltı.

Şoĥbet-i ebrâr ile bulan **cilā** ey zū-fünün /
Münderic olsa ma'ânide nidâsın añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 3). [cilā,]

cilā eylemek [1] Parlatmak, temizlemek.

Zamîr âyinesin zıkr ile **cilā eyle** / 'Ulüm-ı evvele
âhirde ibtidâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385,
Beyit 1). [cilā eyle,]

cilā olmak [1] Parlamak.

Dilberā kühl-i şafā hânî ben almam 'ayna / Hâk-i
pâyün olur iken iki çeşmüme cilā (Murâdî Dîvânı,
Gazel 46, Beyit 3). [cilā olur iken, -ur, -iken]

cilā-yı nūr-ı tâb olmak [1] Işığın nûrunun cilâsı,
parlaklığı.

Tâb-ı nûruñ 'aynuma oldı **cilā-yı nūr-ı tâb** / Lîk
çeşmüm nûrî nûrından münevverdür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [cilā-yı nūr-ı tâb oldı, -dı]

cild [1] Deri, ten. II Varlık, benlik.

Cildini cild iden kişi her dem 'aşā-yı şer' ile /
Emre itā'at idene şanma ki mekr u âl ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). [cildini, -i, -(n)i]

cild itmek [1] Ciltlemek, kaplamak. II Bir durumun
hakim olması.

Cildini **cild iden** kişi her dem 'aşā-yı şer' ile /
Emre itā'at idene şanma ki mekr u âl ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2). [cild iden, -en]

cilve-i ĥüsn ü cemal [1] Güzelliğin cilvesi,
görünmesi.

Ma'nî-i bürhāna bürhān itdi bürhānın karîn /
Cilve-i ĥüsn ü cemālî kıldı ra'nā aňlamak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 2). [cilve-i ĥüsn
ü cemālî, -i]

cīm [1] Arap alfabesinde (c) sesini veren
harf. II Harfın içindeki nokta.

Cemî'-i 'âlemüñ 'ilmi olur bir noktadan zâhir /
Cemālüñ **cīmidür** nokta nedür saña elif bâ tā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 4). [cīmidür, -i, -dür]

cinān [8] Cennetler. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Seyr itse **cinānında** cāy eylese yanında / Fehm
olsa beyānında fikret nic'olur görsem (Murâdî

Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11). [cinānında, -ın, -da
]

cinn [1] Cin, gözle görülmeyen yaratık.

Emr ile kürse çıkdum okudum kitābını / Emlāk ü
ins ü **cinne** 'ibâdet sevābını (Murâdî Dîvânı, Gazel
1527, Beyit 1). [cinne, -e]

cinn ile cān [1] Cin ve insan.

Nev' nev' olup bu envā'-ı beşer **cinn ile cān** /
Mevc uralar nitekim bir baĥr-ı a'zam bi't-tamām
(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [cinn ile cān,
]

cinn ile ins [2] Cin ve insan taifesi.

Bir kelāmum kıлмаğ için nakl-i 'âciz kaldılar /
Cinn ü ins ile melā'ik birle bāzār istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 3). [cinn ü ins,]

'Arşa-i kevne töldılar **cinn ile ins** ü tayr u vahş /
Hāline göre her birinüñ virilüp durur ni'am
(Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [cinn ile ins,
]

cism [26] Cisim, vücut. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Cān ü tenden gelici rûh-ı revānum sensin / Yoluña
cismi fenā eyleyeli buldı beķā (Murâdî Dîvânı,
Gazel 48, Beyit 4). [cismi, -i]

cism ü cān [5] Can ve beden. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ger dilerseñ ol cemāl-i lâ-nazîri görmege / Yürü
var kıl cümle **cism ü cānı** yolında fidā (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5). [cism ü cānı, -ı]

cism-i fānî [1] Gelip geçici beden.

'Ömr-i sermedde bulındı yine erbāb-ı vişāl / **Cism-i fānî** olara cāme olupdur 'ārı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 4). [cism-i fānî,]

cism-i ĥāk [3] Toprak olan beden, vücut.

'İlm-i edyān ile ebdān arasında **cism-i ĥāk** / 'İlm
ile eyler 'ilāc aña tabīb iltür şarāb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 130, Beyit 3). [cism-i ĥāk,]

Ezelden **cism-i ĥāküm** āb-ı 'ışk ile muĥammerdür
/ Anuñ çün mihr ü mehden iki 'ālemde
münevverdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 1).
[cism-i ĥāküm, -üm]

İrişdi **cism-i ĥākîye** nidā-yı kum fe-erselnāk /
Gelüp seyr itdi cismi rûh çü gitdi kibr oldı ĥāk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [cism-i
ĥākîye, -(y)e]

cism-i kâfes [1] Beden kafesi, beden ruhu kafeste
tutması.

Tayr-ı vücūd-ı 'āşıkān tayr itmek için rāh arar /
Cism-i kâfesdür anlaruñ ervāhına sicn-i zulem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 4). [cism-i kâfessedür, -dür]

cism-i nehr[1] *Beden, varlık nehri. II Gözyaşı.*

Yağılsa katre katre âb **cism-i nehr** olur hâşıl / Eger cem' olalar enhâr yem-i 'ummân olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [âb-ı cism-i nehr,]

cismi pülâd [1] *Çelikten beden, vücut, varlık. II Güçlü kişi.*

'Âşık-ı şürîde dinmez ol vücut-ı hâma tâ / **Cismi pülâdını** nâr-ı 'ışk ile kılmaya mûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 3). [cismi pülâdını, -ı, -(n)ı]

cism-i za'îf [1] *Zayıf, güçsüz beden.*

Âteş-i düzağa tâkat mi tutar **cism-i za'îf** / Eylesem zârî ile Hâkdan imânum şimdi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 2). [cism-i za'îf,]

cisr-i şer'î [1] *Şeriat köprüsü.*

Cisr-i şer'iden gelüp geldük muhîr-i vahdete / Âşinâyuz anda bu fenn içre ra'nâ olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 3). [cisr-i şer'iden, -den]

civar [1] *Yakın yer, etraf.*

Civâruna eger irsem 'azîzüm 'izzet idüp / Baña sen ecr-i 'azîmi hâzarda göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). [civâruna, -un, -a]

cömerd [1] *Cömert.*

Cihân **cömerdini** gördüm iğen çok / Velî yok çeşm-i güher-bâra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 3). [cömerdini, -i, -(n)i]

cü [1] *İrmak, akarsu. II Gözyaşı.*

Sensin baña **cü** cümleden akreb velî 'aceb / 'Âlemleri arar bu fiğânun seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 2). [cü,]

cü' [1] *Açlık.*

İhâta eyledi cem'en gehî **cü'** u gehî na'mâ / Gehî sırran gehî zarren gehî mât ü gehî derrâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [cü',]

cüd [10] *Cömertlik, cömertçe davranmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Âlem senüñ **cüduñla** mevcüd / Zemîn ü âsumân ü heft deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 4). [cüduñla, -un, -la]

cüd eylemek [1] *Cömertlik yapmak, cömertçe davranmak.*

Ol selâmın kılmasa dil virmez idi hiç selâm / **Eyledi** ol dem şehâdetde tehiyyât ile **cüd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [cüd eyledi, -di]

cüd-ı habîb [1] *Sevgilinin cömertliği.*

Beni izhâr ideli **cüd-ı habîb** ile vücüd / Gayrı vech üzre o peydâ sever añlama şakın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [cüd-ı habîb,]

cüd-ı ihsân [1] *Bağış cömertliği.*

Müstecâb olmağdan olmuşdur recâlar mültemes / Da'vet oldı bir bahâne **cüd-ı ihsâna** sebeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [cüd-ı ihsâna, -a]

cüd-ı vücüd [1] *Varlıktaki cömertlik.*

Fâ'il-i muhtâra çün eyledi 'arz-ı vücüd / **Cüd-ı vücüdümde** pes eyledi aqvâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 3). [cüd-ı vücüdümde, -um, -dan]

cüd olmak [1] *Yardımda, bağışta bulunmak.*

Bahr çü mevci cüş ide kim getiriser ama tâb / Fülk-i vücûda irmese **cüd olur** idi ol harâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [cüd olur, -ur]

cüd u ihsân [2] *Cömertlik ve bağış.*

Sen kerîmü's-şânsın ma'bûdsın yâ ze'l-celâl / **Cüd u ihsânıñla** toludur şehâ kevn ü mekân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [cüd u ihsânıñla, -un, -la]

'Atıfet bezminde gördüm h'vân-ı vaşlûñ ni'metin / **Cüd u ihsânıñdan** olmuş behre-ver bir nice cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2). [cüd u ihsânıñdan, -un, -dan]

cüş [1] *Coşma, kaynama.*

Eşk-i çeşmüm yirine cânâ gözümünden kan akar / Şöyle **cüş** ile gelür kim sanasın 'ummân akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [cüş,]

cüş eylemek [3] *Coşup taşmak. II İlahî tecellilerle kendinden geçmek.*

Cüş eyledi çünki bahr-ı vahdet / Mevcinden irişdi 'ayn-ı kesret (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 1). [cüş eyledi, -di]

Cüş eyledüm deryâleyin berk ururam azvâleyin / Beyzâdayın sevdâleyin zibâ cemâlünden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4). [cüş eyledüm, -dü, -m]

Cüş eyledi çün yem-i maḥabbet / Dil zevraḳı bulmadı nihâyet (Murâdî Dîvânı, Müfret 8, Beyit 1). [cüş eyledi, -di]

cüş itmek [6] *Coşup taşmak. II İlahî tecellilerle kendinden geçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥakkak 'ilm-i ulâ ile uḥrâ câmi'i dildür / Bir 'ilme cehd idüp **cüş it** ne ders ola ne ḥöd fetvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [cüş it,]

cüş kılmak [1] *Coşmak, taşmak. II İlahî tecellilerle kendinden geçmek.*

Cüş kıldı yine dil 'ışık ile bir hâle güyer / Hâle hem-hâl oluben havl ile ahyâle güyer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 1*). [*cüş kıldı, -dı*]

cüyâ [1] Arayıcı, arayan, isteyen (kimse).

Dilde sen pinhân u dil müştâk u **cüyâdur** seni / Sen benümlesin ne hikmetdür gezem ârâyı ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4*). [*cüyâdur, -dur*]

cüyân [1] Arayıcı, arayan, isteyen (kimse).

Dilde haylî dem durur vardur maḥabbetden nişân / Bu 'acebdür dil seni **cüyân** u sen dilde nihân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 1*). [*cüyân,]*

cüy-bâr [2] Akarsu, ırmak.

Miyân-ı âb ile hâkı koyup ḥalâş oldum / Düşüp deñizine bildüm ki **cüy-bâr** nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 2*). [*cüy-bâr,]*

Cân ile oldum anuñ efkendesî / Dîdeden akar anuñ çün **cüy-bâr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 3*). [*cüy-bâr,]*

cüy-ı eşk [1] Gözyaşı ırmağı.

Cüy-ı eşküm dîdelerden şevkine yârûñ yine / Şöyle akdı kim Murâdî virmedi 'ummâna yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 5*). [*cüy-ı eşküm, -üm*]

cüda [3] Ayı.

Bir iki günlük 'ömr için nedür bu gussa vü kayğu / Ne deñlü vuşlat el virse **cüdâdur** âhırı elbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 3*). [*cüdâdur, -dur*]

Şanma ki göñli ey dost senden anuñ **cüdâdur** / Görmezse ger cemâlûñ cānâ Murâdî bendeñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5*). [*cüdâdur, -dur*]

Ten fâriğ olıma 'aceb ol cāndan niçün / İllâ meger ki sen seni kılsañ **cüdâya** rāh (*Murâdî Dîvânı, Kut'a 30, Beyit 2*). [*cüdâya, -(y)a*]

cüdâ cüda [1] Ayı ayrı.

Yâ Rab ne hikmet oldu kim 'uşşâk arar seni / Ammâ ki hiç degilsin olardan **cüdâ cüdâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5*). [*cüdâ cüdâ,]*

cüdâ düşmek [1] Ayı düşmek, uzak kalmak; görüşmemek, yakın olamamak.

Akıdup yaşını deryâlar gibi kıldı şadef / **Düşdügi** için **cüdâ** nâ-yâb bir dürdāneden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2*). [*cüdâ düşdügi, -dü, -(ğ)i*]

cüdâ eylemek [2] Ayırmak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.

Sen senden **cüdâ eyle** eger ister iseñ dâ'im / Bu külliyyât ü cüz'ıyyâtdan olmağa begüm āgāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 2*). [*cüdâ eyle,]*

Seni senden ne **cüdâ eyleye** bi'llah Murâd / Çünkü eyler saña her demde ḥabîbüñ yâri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 6*). [*cüdâ eyleye, -(y)e*]

cüdâ kılmak [1] Ayı düşme.

Yâri bulınca göñlüme didüm ki arasın / Vaş olduñca kimse **cüdâ kılmaz** arasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 1*). [*cüdâ kılmaz, -maz*]

cüdâ kılmak [6] Ayırmak, uzak tutmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ömr ü cānı n'eylesün senden şu kim ola cüdâ / Luṭf idüp **kılma cüdâ** saña olalı aşınâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 1*). [*cüdâ kılmaz, -ma*]

cüdâ olmak [15] Ayı düşmek, uzak kalmak, görüşmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Devrinde devre geldi çü devr ile dâire / Devvâr nokta oldu hemân **olmadı cüdâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4*). [*cüdâ olmadı, -ma, -dı*]

cülüs itmek [1] Tahta çıkmak.

Dil milkine **cülüs ideli** 'ışık-ı kām-yâb / Buldı sa'âdetin yüce kıldı sitâresin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2*). [*cülüs ideli, -eli*]

cülüs kılmak [1] Oturmak.

Sırrımuñ sırrında çün sırrum gelüp **kıldı cülüs** / Ey Murâdî andan aldı cümleten zibālîğî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5*). [*cülüs kıldı, -dı*]

cümle [424] Bütün, tüm, müstesnası olmayarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân-ı 'azîze 'izzet ider cān ile meger / Bâkîde buldı **cümle** bekâsını ibtidâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2*). [*cümle,]*

cümle 'âlem [17] Bütün dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rûḥ-ı a'zamdan murâdum rûḥ-ı rāḥat olmasa / Heybetümden **cümle 'âlem** olur idi kat kat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4*). [*cümle 'âlem,]*

cümle cihan [6] Bütün dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümle cihân âğyâr olursa 'aynuma gelmez benüm / Ben 'âşık-ı bî-çāreye olsun hemân tek yâr-ı dōst (*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5*). [*cümle cihân,]*

cümle cihân elsinesi [1] Bütün dünya dilleri, lisanları.

Nāmuñı vird ideli **cümle cihân elsinesi** / Herkese 'aql ile mîqdâr-ı zu'emdür mevrûd (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 254, Beyit 2). [cümle cihân elsesini, -si]

cümle eşya [1] *Bütün mevcudat.*

Zahve-i kübrâda gördüm **cümle eşyâ** secdede /
Âşinâ olmak durur ahl-ı murâd ey âşinâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3*). [cümle eşyâ,]

cümle insân ü melâ'ik [1] *Bütün insan ve melekler.*

Mihr-i lutfuñ toğalı 'âlem-i enverde vücûd /
Cümle insân ü melâ'ik kamu eşyâda sücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1*). [cümle insân ü melâ'ik,]

cümle kâr [1] *Bütün iş güç, kazanç.*

Senden durur ne kim ola 'âlemde **cümle kâr** /
Herkes velik vâsitaya eyler ilticâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2*). [cümle kâr,]

cümle maḥlûḳ [1] *Bütün varlık.*

Hâlıkın kıldı tefekkür bakuben eşyâya / **Cümle maḥlûḳ** anuñ birliğine kıldı güvâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 2*). [cümle maḥlûḳ,]

cümle melâ'ik [1] *Bütün melekler.*

Olalı 'ışk-ı ḥabîb ile muḥammer bu vücûd / Eyledi
cümle melâ'ik aña 'ışk ile sücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 1*). [cümle melâ'ik,]

cümle var [1] *Bütün mal, varlık.*

Murâdî al edebi **cümle varı** harc eyle / İki cihânda
bulunmadı bil bahâ-yı edeb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5*). [cümle varı,]

cümle-i âfâk [1] *Dünyanın dört bir yanı.*

Müntezirdür **cümle-i âfâka** medḥ-i ḥüsn-i yâr /
Aḥsen-i vech ile bildüm vaz'umı cānân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3*). [cümle-i âfâka, -a]

cümle-i 'âlem [5] *Bütün alem, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levh-i dilde nakş olaldan rûy-i zibâ-yı ḥabîb /
Cümle-i 'âlemlerüñ derdine ben oldum ṭabîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1*). [cümle-i 'âlemlerüñ, -ler, -ün]

cümle-i derman [1] *Dermanın, ilacın tümü, tamamı.*

Ḥamdü lâ-yuḥşâ aña kim rāzık-ı maḥlûḳdur /
Cümle-i dermānda yâ andan durur her dem meded (*Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 4*). [cümle-i dermānda, -da]

cümle-i eşya [1] *Tüm yaratılmışlar, mevcudat, var olan şeylerin bütünü.*

Ey senüñ ḥüsnüñ hüveydâ cümle-i 'âlemleri /
Cümle-i eşyâda vardır ḥüsnüñ içün hüccetüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 2*). [cümle-i eşyâda, -da]

cümle-i ḥalk [1] *Yaratılmışların hepsi.*

'Âlem-i ḡayba n'ola muttālî' oldıysa müdām /
Cümle-i ḥalkda muḥtâr olan dildür bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4*). [cümle-i ḥalkda, -da]

cümle-i hem-sāye [1] *Bütün komşular, yakın olanlar.*

Hâne-i 'izz-i celāl oldı maḥarr-ı vücûd / 'İzz-i
safâda ḳodı **cümle-i hem-sāyesin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3*). [cümle-i hem-sāyesin, -sin]

cümle-i insân ü melâ'ik [1] *Bütün insan ve melekler.*

Dem-beste ḳalur **cümle-i insân ü melâ'ik** / Çün
kim bu kelāma nazar im'ân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 6*). [cümle-i insân ü melâ'ik,]

cümle-i ḳalmışlar [2] *Kalmışların hepsine, tümüne. II İhtiyaç sahipleri.*

Ol durur rāzık u ferd ü mübîn / **Cümle-i ḳalmışlara** oldur mu'în (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3*). [cümle-i ḳalmışlara, -a]

Cümle-i ḳalmışlara feryād-res / Ḡayrısını aña
hevâ vü heves (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [cümle-i ḳalmışlara, -a]

cümle-i lezzât [1] *Lezzetlerin tümü.*

Şol ki lezzet aldı rûyından ḥabîb-i ma'nîñüñ /
Fârigü'l-bâl oldı her dem **cümle-i lezzâtıdan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 2*). [cümle-i lezzâtıdan, -dan]

cümle-i māni' [1] *Tüm engeller.*

Zerrece var ise eger ḡayra 'alāḳa-i fu'ād / Vaşl-ı
ḥabîbe sen anı **cümle-i māni'** añaḡıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 2*). [cümle-i māni',]

cümle-i me'vâ [2] *Bütün cennetler.*

Ṭarfete'l-'ayn içreyüz cümle-i me'vâda biz /
Olmaḡa yir cehd ider **cümle-i me'vâ** bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 4*). [cümle-i me'vâ,]

Ṭarfete'l-'ayn içreyüz **cümle-i me'vâda** biz /
Olmaḡa yir cehd ider cümle-i me'vâ bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 4*). [cümle-i me'vâda, -da]

cümle-i mevcûd [1] *Bütün varlıklar.*

Çün kim derile **cümle-i mevcûd** Murâda / Bir bir
aluben ḥazrete insân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 7*). [cümle-i mevcûd,]

cümle-i mevta [1] *Bütün ölümler.*

'Aḳl ile eger nāzır iseñ fi'l-i Murâda / İḥyâdan ola
cümle-i mevta nazarından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5*). [cümle-i mevta,]

cümle-i müşkiller [1] *Zorlukların tamamı.*

Ey Murâdî irdiḡüñ iḥsâna kimse irmedi / **Cümle-i müşkilleri** çün saña âsân itdi Ḥaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5*). [cümle-i müşkilleri, -ler, -i]

cümle-i na'mâ [1] *Bütün nimetler.*

Şükri ziyâd itmişüz şükürümüz içinde biz / Turfe-i vâhid durur **cümle-i na'mâ** bize (Murâdî Dîvânî, Gazel 1397, Beyit 3). [cümle-i na'mâ,]

cümle-i perr ü bâl [1] Tüm kanat ve kollar.

Rûh-ı kudûs kamu melek dâ'ir-i 'âlem oldu çün / 'Arş ile ferşi kaplayan **cümle-i perr ü bâle** bak (Murâdî Dîvânî, Gazel 701, Beyit 3). [cümle-i perr ü bâle, -e]

cümle-i rāh [1] Yolların tümü.

Şâfi'-i âyet-i zelîl bendesi rûh-ı Cebrâ'il / **Cümle-i rāhadur** delîl ma'la'-ı nûr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 100, Beyit 4). [cümle-i rāhadur, -a, -dur]

cümle-i şayru [1] Hastaların tümüne .

Ayn-ı rahmetdür kelâmuñ **cümle-i şayrulara** / Kırtılır gâmdan Murâdî saña olan aşınâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 36, Beyit 5). [cümle-i şayrulara, -lar, -a]

cümle-i seyyare [2] Bütün yıldızlar, gezegenler.

Şu'â'-ı mihre karşı **cümle-i seyyâre** nâ-peydâ / Fe-emmâ bedr-i tâbânım habîbümdür muhibbû'l-vaqt (Murâdî Dîvânî, Gazel 187, Beyit 2). [cümle-i seyyâre,]

Zerre-i nâçizi çün kim şems pür-tâb eyledi / **Cümle-i seyyâreyi** ol şemse meh-tâb eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1454, Beyit 1). [cümle-i seyyâreyi, -(y)i]

cümle-i tabân [1] Parıltıların, ışıltıların tümü.

Kıldı müstağrak murâdını yine nûr-ı cemâl / Lem'adâr olup anuñ çün **cümle-i tabândan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1044, Beyit 5). [cümle-i tabândan, -dan]

cümle-i târik olmak [1] Bütün her şeyi terk etmek.

Tîb-ı hâtır oluben 'azm-i kenâr itdüm ben / **Cümle-i târik olup** terk-i diyâr itdüm ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1123, Beyit 1). [cümle-i târik olup, -up]

cümle-i vech [1] Sûretlerin tümü.

Cümle-i vechümde gördüm bir misâl / 'Âlemün 'ilmîni bir noktamda yaz (Murâdî Dîvânî, Gazel 602, Beyit 4). [cümle-i vechümde, -üm, -de]

cümle-i zerrât [1] Zerrelerin tümü.

Cümle-i zerrâtta bâhir durur hükm-i ezel / Gel tefekkür eyle hânım nice hâşi'dür gelen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1041, Beyit 3). [cümle-i zerrâtta, -da]

cümle-misâl [1] Bütün, tüm örnek.

Şeher çün niķâb açdı vechün bu 'âlemlere / Niķâbuñ niķâbındadır zerre **cümle-misâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 854, Beyit 2). [cümle-misâl,]

cümleten [74] Bütünüyle, tamamen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben sebâtum istedüm virdi hayâtın **cümleten** / Ben bu ni'met şükürini nice kılam yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 25, Beyit 2). [cümleten,]

cünbiş [12] Kımıldanma, hareket. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bildün Murâdî **cünbüş** ü işler anuñ durur / Kılmak cihân ile yâ bu gâvğâ neden gelür (Murâdî Dîvânî, Gazel 481, Beyit 5). [cünbüş,]

cünbiş itmek [1] Hareket etmek.

Ey Murâdî 'ârif iseñ 'ârifâne **cünbiş it** / Kıl nazâr her nesnenün sâ'at ile evkâtına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1256, Beyit 5). [cünbiş it,]

cünbüş-i ef'âl-i şıfat [1] Şıfatın, vasfın işlerinin hareketi.

Zât-ı vâhidde dinilmez ne cemâl ü ne celâl / Ehadiyyetde durur **cünbüş-i ef'âl-i şıfat** (Murâdî Dîvânî, Gazel 175, Beyit 2). [cünbüş-i ef'âl-i şıfat,]

cünbüş tutmak [1] Müzik aletini tutmak, çalmak.

Çemen bezminde şâh olsa yaraşur / **Tutar** çün **cünbüşi** şâhâne gonca (Murâdî Dîvânî, Gazel 1431, Beyit 6). [cünbüşi tutar, -ar-i]

cünd [1] Asker.

Aña hayrân itdürüp cümle melâ'ik **cündini** / Kendüsün bir cür'a-i şevk ile sekrân itdiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 349, Beyit 3). [cündini, -i, -(n)i]

cünüd [1] Askerler, ordu.

Ey Murâdî kalemün şakkını şakku'l-kamer al / İtikâd eyledi nûşretde saña cümle **cünüd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 253, Beyit 5). [cünüd, -de]

cür'a [17] Yudum, içim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî nûş idenler **cür'asından** kaşresin / Yatdılar ser-mest olup bî-hüş tâ rûz-ı cezâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 5). [cür'asından, -sı, -n, -dan]

cür'a-i aqđāh [1] Kadehlerdeki yudumlar.

Cür'a-i aqđāhdan cem' oldu bir deryâ yine / Şaldılar 'uşşâk zevrak zîr ile bālâ yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1241, Beyit 1). [cür'a-i aqđāhdan, -dan]

cür'a-i cām-ı maḥabbet [2] Aşk kadehinin yudumu.

Şems-i envâr-ı hüdâdur menba'-ı şıdık u şafâ / **Cür'a-i cām-ı maḥabbetden** velî mestânedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 328, Beyit 2). [cür'a-i cām-ı maḥabbetden, -den]

Cür'a-i cām-ı maḥabbetden çü dil sekrândur / Anuñ içün her şehir cân bülbülü nâlandı (Murâdî

Dîvânı, Gazel 374, Beyit 1). [cür'a-i cām-ı maḥabbetden, -den]

cür'a-i dest [1] *Eldeki bir yudumluk içki.*

Cür'a-i destüñden ey dilber çü nüş itdüm yine / Evvelin ü āhırını naḫşına tıtdım yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1*). [*cür'a-i destüñden, -ün, -den]*

cür'a-i ehl-i ḥaḳā'ik [1] *Hakikatlere vakıf kişilerin bir yudumluk içkisi. II Feyiz almak.*

Şol kim ki içdi cür'a-i ehl-i ḥaḳā'iki / Nür oldu anda ḳalmadı bir zerre-i zulem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 2*). [*cür'a-i ehl-i ḥaḳā'iki, -i]*

cür'a-i ḥubb [1] *Güzel yudum.*

Bir cür'a-i ḥubbuñdur kim kıldı beni medhüş / Zān itme mey-i şevküñ ḥānum beni ḳandurdu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 3*). [*cür'a-i ḥubbuñdur, -un, -dur]*

cür'a-i işḳ [2] *Aşk yudumu.*

Kendüñi bilesin Murâd Rabbüñi 'ārif olasın / Cür'a-i işḳi nüş ḳıl tā olasın beḳā şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5*). [*cür'a-i işḳi, -ı]*

Gel Murâduñ ḳavl-i pür-ma'nāsına tıd güş-ı ḥüş / Cür'a-i işḳi yine mestāne bezl itsem gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 5*). [*cür'a-i işḳi, -ı]*

cür'a-i mestānelüg [1] *Sarhoş edici içim.*

Cānān ile şimdi yine cānānelügüm var / Nüş eylemişem cür'a-i mestānelügüm var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 1*). [*cür'a-i mestānelügüm, -üm]*

cür'a-i nüş itmek [1] *Bir yudum içki içmek.*

Ben cür'a-i nüş itmezem olmaz idüm ayık / Ḳurtardı cihānuñ beni nef' ü zararından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 2*). [*cür'a-i nüş itmezem, -mez, -em]*

cür'a-i peymāne [1] *Kadehteki damla.*

Rüya āyine tıtdı 'aks-i ḥüsnin gösterüp / Mest ider 'uşşāḳını bir cür'a-i peymāneden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 4*). [*cür'a-i peymāneden, -den]*

cür'a-i şevḳ [1] *İçme isteği.*

Aña ḫayrān itdürüp cümle melā'ik cündini / Kendüsin bir cür'a-i şevḳ ile sekrān itdiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 3*). [*cür'a-i şevḳ,]*

cür'a-i zülāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan tatlı, soğuk suyun damlası, yudumu.*

Ebed ḥumārı iderdi ebed şarāb-ı elest / Meded irişmese ger cür'a-i zülāl-i ezel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 4*). [*cür'a-i zülāl-i ezel,]*

cür'a-keş [1] *Yudum çeken, içen.*

Cām-ı 'işḳuñ cür'a-keş abdāl-ı bī-idrākiyüz / Lîk cümle 'ālemüñ bir 'ārif-i ḳālākiyüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 1*). [*cür'a-keş,]*

cür'a nüş eylemek [3] *Bir yudum içmek.*

Çün cür'ayı nüş eyledüm hāte's-şabūḫ yā 'āşḳiñ / Bu sekrümüz dā'im ola eylesün ferzāneler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3*). [*cür'ayı, -yı]*

Bāde-i 'ışḳından ol şeh toldurupdur bir ḳadeḫ / Cür'asın nüş eyleyen bī-ḥüş olur esrār ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4*). [*cür'asın, -sın]*

Cür'ayı nüş eyleyüp mest-i ebed olmuşam / Lîk yine gözlerüm ḫayret-i şahbādatur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4*). [*cür'ayı, -(y)ı]*

cür'a-nüş itmek [3] *Kadehteki yudumu içmek.*

Cür'a-nüş itmek dilerseñ gel berü dîvāne ol / Gel bu varlık perdesin keşf eyle bulasın sebāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3*). [*cür'a-nüş itmek, -mek]*

Cür'a nüş itdükde aḳdāḫı sıdım / Bāde-i nüş eylerem esrārdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4*). [*cür'a,]*

Kendüzüm bilmem dirğa hep ferāmuş itmişem / Cür'asını nüş idüp ser-mest ü ḫayrān eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2*). [*cür'asını, -sı, -(n)ı]*

cür'a-nüş olmak [10] *Kadehteki yudumu içen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cür'a nüş olalı ḥum-ḥāne-i vaḫdetden biz / Nice dem fāriḡuz ez-ḡayr ve kesretten biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1*). [*cür'a,]*

cür'a peymāy [1] *Yudumu, damlayı ölçmek, tartmak.*

Cür'a peymāy oldu çün 'āşḳlara rüz-ı ezel / Cümlesinden almışuzdur cür'ayı olduğda 'id (*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3*). [*cur'a peymāy,]*

cür'et [1] *Cesaret, yiğitlik, korkmayarak ileriye atılma.*

Ḳurtarur ālāyiş-i ḡamdan dil ü cānın şu kim / Añlaya bir zerrece ḳalbinde cür'et var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 4*). [*cür'et,]*

cür'et itmek [1] *Cesaret etmek, yürekliyet göstermek, kalkışmak.*

Lisānın kim ider taḫrīke cür'et / İder yek-sān ile nuṭṭını her ān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4*). [*cür'et ider, -er]*

cürm [8] *Suç, günah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dün ü gün oldı işümüz 'işyân / 'Ömrümüz geçdi
cürm ile hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2).
[cürm,]

cürm-i eflak [1] Gökyüzündeki günahlar.

Ey Murâdî bâr-gâh-ı hâzrete eyle niyâz / **Cürm-i eflâk** âh-ı mazlûmâna hâ'il olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 5). [cürm-i eflâk,]

cürm-i ikrâr [1] Saklanmayıp söylenilen suç.

Şeb-rev olmuşdur hicâb altında çün nefs-i zalûm /
'Akl ile cân oldı şâhid **cürm-i ikrârındadır** (Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2). [cürm-i ikrârındadır, -ı, -n, -da, -dur]

cürm ile haţâ [1] Günah ve yanlış.

Cürm ile haţâma n'ola bakmasaň eyâ şâh / Lutf ü keremüň kapladı dünyâyı ser-â-pâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [cürm ile haţâma, -m, -a]

cürm ü günah [2] Suç ve günah.

Mağzen-i sırr-ı 'ışk olan buldı hâlâş-ı câvidân / Şâf ola zıkr ile göñül **cürm ü günâhı** n'eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [cürm ü günâhı, -ı]

Bilmezem kim sen nigâra n'eyledüm **cürm ü günâh** / Baňa hierüñ çekdürüben itdürürsin her gün âh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 1). [cürm ü günâh,]

cürm ü haţâ [3] Günah ve yanlış.

Hücre-i kalbüm tolı kıl şu'le-i envâr ile / Nice bir **cürm ü haţâyile** ola göñlüm kara (Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 3). [cürm ü haţâyile, -(y)ile]

N'ola hâlüm pâdişâhum baňa kılmazsaň 'atâ / Çün işüm **cürm ü haţâ** her ândur yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [cürm ü haţâ,]

Benüm kârum kamu **cürm ü haţâdur** / Senüñ yâ Rab işüñ lutf ü 'atâdur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 2). [cürm ü haţâdur, -dur]

cüst [1] Arama, araştırma.

Hudânuñ hikmetine 'aql ü idrâk / İrişmez biñ olursa **cüst** ü çalâk (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 7). [cüst,]

cüvân [2] Genç, taze, delikanlı.

Ger bu Murâduñ sözün 'ışk ile ey muttakî / Diñler iseñ olasıñ sen dahı dâñâ **cüvân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 5). [cüvân,]

Gel bu Murâduñ sözün 'ışk ile ey muttakî / Diñler iseñ olasıñ sen dahı dâñâ **cüvân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 5). [cüvân,]

cüvân-ı bî-karâr olmak [1] Kararsız genç olmak. II Delikanlı olmak.

Pes andan bād-ı lutf irdi mu'atţar kıldı cân bağın / Fenâ bulmamışam aşlâ **cüvân-ı bî-karâr oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [cüvân-ı bî-karâr oldum, -du, -m]

cüyüş [1] Askerler, ordular.

Nişânıdır vücûdumda görinen bu eserler heb / **Cüyüşumdur** 'avâlimden olan zâhir 'âlemlerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [cüyüşumdur, -um, -dur]

cüz ile küll [1] Parça ve bütün.

'Âlemüñ mübdî'i çü **cüz ile küll** / Elif ü hâ olupdur 'aşîka râh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4). [cüz ile küll,]

cüz' ü kemâl ile hüner [1] Parçalar ve mükemmellik ile marifet.

Cüz' ü külden çü gelür **cüz' ü kemâl ile hüner** / Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [cüz' ü kemâl ile hüner,]

cüz' ü küll [4] Parça ve bütün; maddenin en küçük birimi ve varlık âleminin tamamı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemâl ile hüner / Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [cüz' ü külden, -den]

cüz'ıyyât [1] Bir bütünüñ küçük parçaları.

Sen senden cüdâ eyle eger ister iseñ dâ'im / Bu külliyyât ü **cüz'ıyyâtıdan** olmağa begüm âgâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 2). [cüz'ıyyâtıdan, -dan]

2.2.4. Ç

çâbüük [1] Çabuk, tez.

Ser-firâz olsam 'aceb mi kârumun kârında ben / **Çâbüükem** kârumda aşlâ kılmazam yoldaşdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [çâbüükem, -em]

çağ çağ [1] Çağıl çağıl.

Gör Murâduñ 'ayn-ı hâlini yine / 'Ayn-ı hikmet nice akar **çağ çağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 5). [çağ çağ,]

çağırmak [6] I. Çağırmak, seslenmek.

Ol bihâruñ kaţresi her biri bir merd-i güzîn / Öldiler **çağırdılar** cümle belî aşkâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [çağırdılar, -+dı, -+lar]

Çağıruben tarafeyne bu lisân itse nidâ / Pâ vü ser ola bürehne tola her câ muhlîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [çağıruben, -uben]

Çü bildüm bir kerâmet virdi Hâk kim hadde gelmez ol / Melâ'ik cümle âmennâ diyü **çağırdı** her yirden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [çağırdı, -dı]

2. Davet etmek.

Göcdedür her vücūd u her zerrât / **Çağırur** mevt-i
hâdimü'l-lezzât (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 12,
Beyit 4). [çağırur, -ur]

II Yalvarmak, yakarmak.

Tesbihüñ ile yâ Rab töldür içümi her dem / **Çağıra**
bu cân ü dil her dem saña yâ sübhân (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 5). [çağıra, -a]

Çağırup didüm ki yâ maḥbûb derdüm çok benüm
/ Bir nidâ irdi ki ben derdüñe dermân olmışam
(Murâdî Dîvânî, Gazel 892, Beyit 6). [çağırup, -
(u)p]

çağlamak [1] Coşkun biçimde akmak,
çoşmak.

Baḥr-ı bî-pâyâna enhâr irse nâ-peydâ olur / Her ne
deñlü **çağlayup** akarsa nâ-güyâ olur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 378, Beyit 1). [çağlayup, -y, -(u)p]

çağrışmak [2] Hep bir ağızdan bağırarak,
yüksek sesle söylemek.

Şarâb-ı 'ışkı bir katre virüpdür cümleye zevki /
Anuñ çün **çağrışurlar** cümleten ins ile cân el-haḡ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 675, Beyit 5). [çağrışurlar,
-(u)r, -lar]

Kimse kimse ḥâline bakmağa kâdir olmayup /
Gözlerin göge diküben **çağrışalar** el-amân
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1056, Beyit 2). [çağrışalar,
-a, -lar]

çâh [4] Kuyu, çukur. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Şöyle ḥabs itdi seni ol zekânı **çâhında** / Olmaduñ
iki cihânda meded âzâd gönül (Murâdî Dîvânî,
Gazel 802, Beyit 3). [çâhında, -ı, -n, -da]

çâha düşmek [1] Kuyuya düşmek. II Doğru yoldan
ayrılmak suretiyle zor durumda kalmak.

Şaḡıñıl tâlib olma mâl u câha / Nice câh ehli
gördüm **düşdi çâha** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 11,
Beyit 4). [çâha düşdi, -di]

çâh-ı zulmet [1] Zulmet, karanlık kuyu.

Mısr-ı 'ışkuñ Yûsufın Ya'kûb-ı dilden kıl taleb /
Çâh-ı zulmetde kalanlar bilmedi Ken'ân nedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 398, Beyit 4). [çâh-ı
zulmetde, -de]

çaḡ [1] Tam, dek, hatta.

Mümeyyizdür ider temyîz fî'l-ḥâl / Cemî'-i kâ'inât
emrindedür **çaḡ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 753, Beyit
4). [çaḡ,]

çaḡ eylemek [1] Yırtmak, parçalamak.

Tiḡ-i ḡamla dem-be-dem bu sînemi **çaḡ eyledi** /
Yaḡdı yandırdı bu baḡrum ey dirîḡâ nâr-ı 'ışk
(Murâdî Dîvânî, Gazel 686, Beyit 2). [çaḡ eyledi,
-di]

çaḡ itmek [2] Yırtılmak.

Çāk itdi yed-i ḡayret bu sabr-ı girîbânın / Bilmem
ne ola ḡikmet aḡlamağa tākāt yok (Murâdî Dîvânî,
Gazel 706, Beyit 2). [çāk itdi, -di]

II Goncaların yaprak açması.

Cemâlün gülşenin 'arz it ide tā na'ra bülbüller /
Yaḡalar **çāk ide** güller gireler rakşa sünbüller
(Murâdî Dîvânî, Gazel 319, Beyit 1). [çāk ide, -e]

çāk kılmak [1] Yırtılmak; parçalamak.

Şerâr-ı nâr-ı âhumdan tutışdı ḡayme-i eflāk /
Ḥabîbüñ çâresidür çâre-i ṣabrum **kılan çāk**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 716, Beyit 1). [çāk kılan, -
an]

çāk olmak [4] Yırtılmak, parçalanmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî behre isterseñ koma kendüñde sen zerre /
Bu yirde **çāk olur** zehre bu ma' nâ gizlü ma'nâdur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 297, Beyit 5). [çāk olur, -
ur]

çaker [2] Kul, köle II aşık.

İrişdürdi yine dildâruma ey dil ḡaber fırsat / Bu
çakerden o sultâna neler dimiş neler fırsat
(Murâdî Dîvânî, Gazel 185, Beyit 1). [çakerden, -
den]

Murâdî **çakerün** cânâ eger kapunda bulsa cā /
Bulurdı devlet-i bākî olurdu dā'imâ ḡandân
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1002, Beyit 5). [çakerün, -
ün]

çaker-i 'ışk olmak [1] Aşkın kölesi olmak.

Çaker-i 'ışk olalı 'âleme sultânam ben / Gör
ḡabîbüm beni sen kim nice bürhânam ben (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1100, Beyit 1). [çaker-i 'ışk olalı, -
alı]

çaker itmek [1] Kul, köle yapmak.

Ger nefsi kul idüp özünē **çaker idesin** / Gör imdi
nice neşr idiser nûr-ı ḡikmetin (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1135, Beyit 4). [çaker idesin, -e, -sin]

çaker olmak [1] Kul, köle olmak.

Oldı Murâdî çün kim 'ışk-ı ḡabîbe **çaker** / İrmege
çâre bir dem dil-dâre var mı yâ Rab (Murâdî
Dîvânî, Gazel 150, Beyit 5). [çaker oldı, -dı]

çalmak [1] Çalmak; sûra üflemek.

Eyledi çünki Murâdî özini heşt behişt / İmtiyâz
itmek için şûrî kaçan **çala** güyer (Murâdî Dîvânî,
Gazel 417, Beyit 5). [çala, -a]

çalāk [4] Hareketi sür'atlı, çevik, cevval. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müfevveẓ eyledi feyyâza ḡükmin tā ola cārî / Olup
pür-tâb-ı enver pes aradan şıçradı **çalāk** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 714, Beyit 4). [çalāk,]

çalāk eteğin [1] *Büyük, yüce adamların eteği. II Yüce kişilerin vasıfları.*

Baħr u berri eger itmege dilerseñ seyrān / Hızr u İlyās sıfat tüt koma **çalāk eteğin** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1119, Beyit 4*). [*çalāk eteğin, -n*]

çalāk olmak [1] *Hızlı olmak, acele hareket etmek.*

Murādīnün kelāmınun olupdur fehmi müşkilce / Anı şol kimse añlar kim içinde ola **ol çalāk** (*Murādī Dīvānı, Gazel 718, Beyit 5*). [*çalāk ola, -a*]

çar [2] *Dört.*

Münfa‘il oldı cümleten muktebis oldı çün gönül / Rub‘ını virdi **çarına** oldı talebde muntehā (*Murādī Dīvānı, Gazel 97, Beyit 3*). [*çarına,]*

Çār yanum **çar** olur ise ger murabba‘ rub‘ ola / Terk idüp sādīs ü hāmīs olmışam bir yaña ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1063, Beyit 2*). [*çar,]*

çar etrāf [1] *Dört yan, dört etraf.*

Çār etrāfım yine memlū olupdur ser-te-ser / Her nazarda bir vücūda irmişem peydā ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1257, Beyit 2*). [*çar etrāfım, -um*]

çar rükn [2] *Dört direk, sütun.*

Tavaf eyledüm anuñ **çar rüknin** / Olupdur hacc-ı ekber pes müyesser (*Murādī Dīvānı, Gazel 519, Beyit 2*). [*çar rüknin, -in*]

Hāne-i dilde olursam hem-nişīn ol yār ile / **Çār rüknine** nazar kılduğda ebvāb anlaram (*Murādī Dīvānı, Gazel 897, Beyit 3*). [*çar rüknine, -i, -(n)e*]

çar yan [2] *Dört taraf; sağ, sol, ön, arka, her taraf.*

Çār yanum çār olur ise ger murabba‘ rub‘ ola / Terk idüp sādīs ü hāmīs olmışam bir yaña ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1063, Beyit 2*). [*çar yanum, -um*]

Baħr-ı hayret **çar yanımı** ihāta eyledi / Kande kim kılsam nazar dīdār gördüm kendümi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1469, Beyit 2*). [*çar yanımı, -um, -ı*]

çare [33] *1. İlâç, tedbir. II Aşk derdinin ilacı.*

Çün ezelden ‘ışka düşdüm pes halāşa çäre ne / **Çäresi** vaşl-ı habīb oldı anuñ pes dā‘imā (*Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 2*). [*çäresi, -si*]

Dil derd-i yāre düşdi bir **çäre** var mı yā Rab / Bir ben gibi cihānda āvāre var mı yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 1*). [*çäre,]*

Oldı Murādī çün kim ‘ışk-ı habībe çāger / İrmege **çäre** bir dem dil-dāre var mı yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 5*). [*çäre,]*

Gezmişem cümle etibbāyı bu derde **çäre** yok / Çäresüzler çäresi buldum yine senden ‘ilāc (*Murādī Dīvānı, Gazel 218, Beyit 3*). [*çäre,]*

Gezmişem cümle etibbāyı bu derde çäre yok / Çäresüzler **çäresi** buldum yine senden ‘ilāc (*Murādī Dīvānı, Gazel 218, Beyit 3*). [*çäresi, -si*]

Ey hayāt-ı cāvidānı isteyen merd-i lebib / Derde **çäre** ister iseñ āsitān-ı Hākka kaç (*Murādī Dīvānı, Gazel 222, Beyit 3*). [*çäre,]*

Arada mest ü lā-ya‘kıl olupdur bilemez **çäre** / Yine yoğ içre varından bugün peydādur ‘āşıklar (*Murādī Dīvānı, Gazel 283, Beyit 3*). [*çäre,]*

Derün-ı dilde yāruñ yarası var / Tabībā sende anuñ **çäresi** var (*Murādī Dīvānı, Gazel 525, Beyit 1*). [*çäresi, -si*]

Çäreyi gayrıdan ararsañ eger dīvānesin / Ey Murādī her ne kim derd ola aña **çäre** biz (*Murādī Dīvānı, Gazel 566, Beyit 5*). [*çäre,]*

Çäreyi gayrıdan ararsañ eger dīvānesin / Ey Murādī her ne kim derd ola aña **çäre** biz (*Murādī Dīvānı, Gazel 566, Beyit 5*). [*çäre*yi, -y, -i]

Şerār-ı nār-ı āhumdan tutışdı hayme-i eflāk / Habībūñ **çäresidür** çäre-i şabrum kılan çāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 716, Beyit 1*). [*çäresidür, -si, -dür*]

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur çäre / Habībūñ **çäre** sendendür aña çäre degül merhem (*Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 2*). [*çäre,]*

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur **çäre** / Habībūñ çäre sendendür aña çäre degül merhem (*Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 2*). [*çäre,]*

Miyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur çäre / Habībūñ çäre sendendür aña **çäre** degül merhem (*Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 2*). [*çäre,]*

Didi ol müstemi‘ kavlım saña bir söz diyem el-hāk / Buña **çäre** budur ‘arz it habībūñ beyāniden (*Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 2*). [*çäre,]*

Varup ‘arz eyledüm yāre didüm bu derde kıl **çäre** / Didi **çäre** buña ‘āşık olur rāz-ı nihāniden (*Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 3*). [*çäre,]*

Yaramuñ kalbinde buldum çün maħabbet **çäresin** / Anuñ içün seçmişem ma‘şūk u ‘āşık arasın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1049, Beyit 1*). [*çäresin, -sin*]

Kalb-i hāzīne fūrkat ile yara urdı yār / Desti ile mürehhim anuñ kıldı **çäresin** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1138, Beyit 3*). [*çäresin, -sin*]

Çäre-sāzuñ **çäresinden** çäre-sāz oldı gönül / Baħr-ı vahdet içre taldım özge ‘ummānam yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1235, Beyit 2*). [*çäresinden, -sin, -den*]

Çün ezelden yārden oldı derünüm yarası / Ol tabīb-i cāndandur girü anuñ **çäresi** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1460, Beyit 1*). [*çäresi, -si*]

Tabīb-i hāzıkı bulduñ mı var mı derdüñe **çäre** / ‘İlāc odı mı bu kāra nice dermāna irdüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 3*). [*çäre,]*

2. Yol; çözüm yolu.

Kemālî iktizâsının kazâdur **çâresi** el-hâk /
Kâderde a'raf olursañ şaķın devr itme misl-i çarh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3*). [*çâresi, -si*]

Çâresini bilmezem bu yaşımı dîndirmegüñ /
N'eyleyem ey dostlar her lahza vü her an aķar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3*). [*çâresini, -si, -n, -i*]

'Aceb bilsem **çâre** hâlâşa in ü âniden / Cevâb irdi
hüveydâda enîs-i lâ-mekâniden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 1*). [*çâre,]*

Mihnete sabr itdüg' için buldı göñlüm **çâresin** /
Çâresüzler çâresi bildi nedür bî-çâresin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 1*). [*çâresin, -sin*]

Lebîb olan bunı añlar ki olıma**z çâre** / Meger ki
çâre ked eyleye çâreyi yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4*). [*çâre,]*

Lebîb olan bunı añlar ki olıma**z çâre** / Meger ki
çâre ked eyleye **çâreyi** yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4*). [*çâreyi, -y, -i*]

Kafada oldu çü peyk-i ecel saña cellâd / Hâlâşa
çâre çü yok emre iktidâ eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4*). [*çâre,]*

Kazâ ne hükm ider ise rızâdadur **çâre** / Baķ imdi
var ise 'akluñ kazâ ile kâdere (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 3*). [*çâre,]*

Şûret-i cân oldu çün vech-i kemânun arası / Aradan
kaldur vücûduñ oldur anuñ **çâresi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1*). [*çâresi, -si*]

Hayâl-i kevnî terk eyle ne şûret zâhir ü bâtın / Ne
mümkin ola bî-çâre aña kim **çâre** yüz tutdı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 2*). [*çâre,]*

Çâreden **çâre** ger gelürse eger / Her güzün kimsede
olur mı zarâr (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4*). [*çâre,]*

Çâreden çâre ger gelürse eger / Her güzün
kimsede olur mı zarâr (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4*). [*çâreden, -den*]

çâre bulmak [3] 1. Deva bulmak, tedavi etmek. II Aşk derdine çâre bulmak.

Derd ü hicründen yiter kan yutdı bu bî-çâre dil /
Bir dahı bu vuşlata **bulur** mıyuz bir **çâre** biz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 2*). [*çâre bulur, -ur*]

2. Bir meseleyi halletmeye çalışmak, çözüm yolu aramak.

Delidür şol ki yâri terk idüp meyl ide ağıyâra /
Bulayduñ sen eger **çâre** zamâna açmaz idüñ göz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 4*). [*çâre bulayduñ, -a(y), -du, -n*]

Vâ'ız sen eger **bulduñ** ise **çâre** hâlâşa / Gel
hâlümüze ko bizi lutf eyle kerem kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2*). [*çâre bulduñ, -du, -n*]

çâre eylemek [1] Derde derman bulmak. II Aşk derdine çâre bulmak.

Yâr eylese bir **çâre** dil olmasa âvâre / Yâr olsa
hemân yâre 'izzet nic'olur görsem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4*). [*çâre eylese, -se*]

çâre kılmak [1] Çare bulunması. II Aşk derdine çare bulmak.

Beni mest eyledi 'ışķı karâra **kılmadı çâre** /
Seyâhat itmegi 'âlemde çün âb-ı revân ister
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3*). [*çâre kılmadı, -ma, -dı*]

çâre kılmak [4] 1. Çare bulunması. II Aşk derdine çare bulmak.

Varup 'arz eyledüm yâre didüm bu derde **kıl çâre** /
Didi çâre buña 'aşķ olur râz-ı nihâniden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3*). [*çâre kıl,]*

Gösterüp yara-i baķrumı bugün dildâra / Didüm ey
merhâmeti çok baña **kıl bir çâre** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 1*). [*çâre kıl,]*

Ėam degül hûsn-i cemâlünden eger nâlân olam /
Çâresini sen **kılursın** çün saña mihmân olam
(*Murâdî Dîvânı, Müfret 11, Beyit 1*). [*çâresini kılursın, -ur, -sın*]

2. Yardım etmek.

Çâresüz kaldum Hudâyâ **çâre kıl** yâ Rab baña /
Nefs ü şeytândan hâlâş eyle beni ey pâdişâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1*). [*çâre kıl,]*

çâre ne [1] Çare nedir, çare yok; yapılacak bir şeyin olmaması, elden hiçbir şeyin gelmemesi.

Çün ezelden 'ışķa düşdüm pes hâlâşa **çâre ne** /
Çâresi vaşl-ı habîb oldu anuñ pes dâ'imâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2*). [*çâre ne,]*

çâre olmak [4] 1. Bir meseleyi halletmek, çözüm yolu bulmak.

Didüm olmaz mı seni görmege bir çâre baña / Didi
ebvâbını şerh eyle kitâbun vardur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4*). [*çâre olmaz, -maz*]

Çü 'akl-ı sebük-bâr olupdur muhîl-i 'ulûm / Muhîl
eyledi **çâre oldu** mine'l-'âlemîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3*). [*çâre oldu, -dı*]

Lebîb olan bunı añlar ki olıma**z çâre** / Meger ki
çâre ked eyleye çâreyi yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 4*). [*çâre olıma**z, -ı, -maz***]

2. Çare bulunması. II Aşk derdine çare bulmak.

Bu râh-ı 'ışķ içinde kaluram bi'llâhi âvâre / Eger
olmaz ise **çâre** baña ey reh-nümâ senden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3*). [*çâre olmaz, -maz*]

çâre vü tedbir [1] Çare ve önlem.

Göñül murğın idüpdür dâm-ı zülfün dilberâ naķcîr /
Hâlâşına anuñ var mı 'aceb bir **çâre vü tedbir**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1*). [*çâre vü tedbir,]*

çâre-ger [1] Çare bulucu.

Haḳdan ayru bulımadum özüme **çäre-geri** / Cümleyi terk idüben anı temennâ kıldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 4*). [*çäre-geri, -i*]

çäre-i şabr [1] *Sabrın çaresi.*

Şerâr-ı nâr-ı âhumdan tutışdı hayme-i eflâk / Hâbîbün çâresidür **çäre-i şabrum** kılan çâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1*). [*çäre-i şabrum, -um*]

çäre-sâz [4] *Çare ve tedbir düşünen, bulan; çözüm bulan, çözüm yolu bulan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ömrümi 'ömrümde gördüm çün dırâz / Hâlûmi hâlümde buldum **çäre-sâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1*). [*çäre-sâz,*]

çäre-sâz olmak [1] *Çözüm üreten, çare bulan olmak.*

Çäre-sâzuñ çâresinden **çäre-sâz oldı** gönül / Bahr-ı vahdet içre taldum özge 'ummânam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 2*). [*çäre-sâz oldı, -dı*]

çâresüz kalmak [1] *Çözüm yolu, çıkar yolu bulamamak.*

Çâresüz kaldum Hudâyâ çäre kıl yâ Rab baña / Nefs ü şeytândan halâş eyle beni ey pâdişâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1*). [*çâresüz kaldum, -du, -m*]

çâresüzler çaresi [2] *Çaresiz kalmışlara çare olan. II Allah.*

Gezmişem cümle etibbâyı bu derde çäre yok / **Çâresüzler çaresi** buldum yine senden 'ilâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3*). [*çâresüzler çaresi*]

Mihnete şabr itdüg' için buldı gönülüm çâresin / **Çâresüzler çaresi** bildi nedür bî-çâresin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 1*). [*çâresüzler çaresi,*]

çarh-ı ğaddâr [1] *Merhametsiz, zalim felek.*

Kime kıldı vefâ bu **çarh-ı ğaddâr** / Kime cevritmemişdür bu cefâ-kâr (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 4*). [*çarh-ı ğaddâr,*]

çarh-ı nüħ-ıtbâk [1] *Dokuz tabakalı felek.*

Yokdur beḳâsı çün kim bu **çarh-ı nüħ-ıtbâkuñ** / Ḳalbün ayırma Haḳdan ḥandân olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2*). [*çarh-ı nüħ-ıtbâkuñ, -un*]

çâşnî [2] *Lezzet, tat, çeşni.*

Murtezâ olmaz eger olmazsa âdem iltizâz / **Çâşnidür** lezzetinden ta'm-ı eşvâḳ-ı 'azîz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2*). [*çâşnidür, -dür*]

Bâde-i bezm-i belâdan bulmayanlar **çâşnî** / Terk-i varın itmeyenler vaşl-ı cânân bulımaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4*). [*çâşnî,*]

çegn [2] *Sırt, arka, bel.*

Ger olursañ ḥâmil iki 'âlemi bir **çegnünne** / Anda añlarsın benüm kuvvetde olan tãḳatüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 3*). [*çegnünne, -ün, -e, -*]

'Arş-ı 'alâ melâ'ik **çegnindedür** velikin / Hey'etden 'arş-ı a'zam düşmişdür ıztırâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 4*). [*çegnindedür, -in, -de, -dür*]

çehre [1] *Yüz, surat, sima.*

Yüsuf-ı meh **çehreme** her gice mihr eyler sücüd / Ey mu'abbir añlamazsın kim ne ru'yâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2*). [*çehreme, -m, -e*]

çehre-i dildâr [2] *Sevgilinin yüzü.*

Dide-i bînâ kılsañ nür-ı iz'ân ile ger / Nâzır olduḳda ḳamuda **çehre-i dildârı** gör (*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4*). [*çehre-i dildârı, -ı*]

Ger tülû' ide ne var **çehre-i dildâr** yine / Söyleşe 'aşık ile bir nice güftâr yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 1*). [*çehre-i dildâr,*]

çehre-i dildârıñ olmak [1] *Sevgilinin yüzü, sureti olmak, haline gelmek.*

Çehre-i dildârıñ olmuşdur niḳâb ârâyişi / Aradan ârâyişin ḳaldurmak olsa ḳâşḳı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 1*). [*çehre-i dildârıñ olmuşdur, -mış, -dur*]

çekmek [56] *1. Yukarıya doğru yükselmek; göğe çıkmak.*

Meydâna gelmişdür Murâd merdâneler ḥâzır mıdır / 'Avn ile cümle pest olur ger âsumâna **çekseler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5*). [*çekseler, -se, -ler*]

2. Katlanmak, tahammül etmek.

Vaşl-ı ḥabîb için dil **çekdi** nice felâket / Ḳayırmazam ben anı 'uşşâḳa budur 'âdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1*). [*çekdi, -di*]

Cefâya yok mı oranuñ nice **çeksün** dil ü cânım / Terahḥum eyle kim cellâd-ı cevruñden emân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3*). [*çeksün, -sün*]

Geçürme bu demi bir dem geçerse ağlayasın dem / Demidür ger **çekersen** dem ki dem mâdur çü mâ demdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2*). [*çekersen, -er, -señ*]

Bir nazar çün biñ belâ çekdüñ yoluñda dostum / Gam cefâsın **çekmeyenler** bilmedi şādân nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3*). [*çekmeyenler, -me, -y, -en, -ler*]

Zâ'ir-ı Ka'be olaldan bu gönül nâle **çekker** / Çün nidâda didi lebbeyk anı bir hâle **çekker** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1*). [*çekker, -er*]

Tavḳ idelden berü zencîr-i ḳazâ gerdenuñ / Bir yaña hâle **çekker** bir yañadan ḳâle **çekker** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2*). [*çekker, -er*]

Zemzeme vardı Murādī **çeküben** zemzemeyi / Çün delîl oldı delîlin yine ol dāla çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 5). [çeküben, -üben]

Kişi **çekdüğini** bilir bu meseldür dirler / Bu tenüm yāri bulınca ne kaẓā çekmişdür (Murādī Dīvānı, Gazel 420, Beyit 3). [çekdüğini, -düg, -i, -(n)i]

Kişi çekdüğini bilir bu meseldür dirler / Bu tenüm yāri bulınca ne kaẓā **çekmişdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 420, Beyit 3). [çekmişdür, -miş, -dür]

Yoli ile ıtaltı her işi başdan ayağa / Āh bu yolda nice renc ü 'anā **çekmişdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 420, Beyit 4). [çekmişdür, -miş, -dür]

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil hālin / Yār yolında nice sūd u haẓā **çekmişdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 420, Beyit 5). [çekmişdür, -miş, -dür]

Ey Murādī beni kendümi kımazlar 'ālem / **Çekerem** cevri ne vardur bu geñiş havşaladur (Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 6). [çekerem, -e, -r, -e, -m]

Cānumuz 'ışka düşelden dilümüz nāle **çeker** / Hāl-i dilber dil-i meyyālümüzi hāle çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 1). [çeker, -er]

Vākı 'āt-ı ğam-ı hicrānı görüp didelerüm / Āhumuñ āteşini çeşme-i seyyāle **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 2). [çeker, -er]

Bu yolda bizüm **çekdüğümüz** táb-ı ta'ab çok / Ğayrı kişiler böyle seyāhat idemezler (Murādī Dīvānı, Gazel 456, Beyit 2). [çekdüğümüz, -düg, -ümüz]

Murādī **çekdüğini** kimse bilmez illā Hāk / Şanur mısın eline girdi rāyegāna huzūr (Murādī Dīvānı, Gazel 485, Beyit 5). [çekdüğini, -düg, -i, -n, -i]

Miyān-ı cevri ü cefāda **çeker** vefā kılmaz / 'Aceb bu yine baña eyler 'arẓ-ı hālüm fāş (Murādī Dīvānı, Gazel 636, Beyit 2). [çeker, -er]

Yanarsa táb-ı firāka **çeker** hicāb-ı celāl / 'Aceb degüldür olursa eger celāle hāriş (Murādī Dīvānı, Gazel 645, Beyit 2). [çeker, -er]

Gerçi hicrünü **çekerven** bu 'acebdendür 'aceb / Līk her lahzadayın 'ayn-ı vişālünde senüñ (Murādī Dīvānı, Gazel 736, Beyit 3). [çekerven, -er, -ven]

İdertüz biz 'ināyet istid'a / **Çekerüz** vaşl içün nice āmāl (Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 3). [çekerüz, -er, -üz]

Çeke gör kahr-ı dünyayı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur hürrem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 6). [çeke gör,]

Çeke gör kahr-ı dünyayı nitekim **çekdi** ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur hürrem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 6). [çekdi, -di]

Yār içündür **çekdüğüm** ğam çekmezem agyārden / Heybet oldum çünki gördüm dīde-i tekrārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 1). [çekdüğüm, -düg, -üm]

Bilmezem kim sen nigāra n'eyledüm cürm ü günāh / Baña hicrünü **çekdürüben** itdürürsin her gün āh (Murādī Dīvānı, Gazel 1283, Beyit 1). [çekdürüben, -üben]

Şabā kūy-ı nigāra ger geçerseñ / Neler **çekdüğümüz** söyle o yāre (Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 3). [çekdüğümüz, -düg, -ümüz]

Murādī çekdüğini ger **çekeydi** / Olurdı seng-i hāra pāre pāre (Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 5). [çekeydi, -eydi]

Murādī **çekdüğini** ger çekeydi / Olurdı seng-i hāra pāre pāre (Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 5). [çekdüğini, -düg, -i, -n, -i]

Derd-i 'ışkı bilmeyen 'ālemdē dermān bilmedi / Hicr-i yāri **çekmeyenler** vaşl-ı cānān bilmedi (Murādī Dīvānı, Gazel 1452, Beyit 1). [çekmeyenler, -me, -y, -en, -ler]

Bahr-ı a'zamdur vücūd-ı 'ārifin ey zü'l-'akıl / 'Akl u idrāk ister iseñ **çekme** 'ālemdēn ğamı (Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 3). [çekme, -me]

Ğayrı terk itmeyince olmadı ğam / Şād olmazdı **çekmese** elemi (Murādī Dīvānı, Gazel 1564, Beyit 4). [çekmese, -me, -se]

3. Nikab çekmek; yüzünü örtmek.

Ma'nā yüzine dil ki kaçan **çekse** niķābı / Ğāyet nazarumla benüm im'ān arasunlar (Murādī Dīvānı, Gazel 453, Beyit 4). [çekse, -se]

Qarāra yaqdı ise tūrı ger celāl-i vücūd / Cemālī perde-i Mūsā-yı bī-qarāra **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 484, Beyit 3). [çeker, -er]

Cemāle **çekme** niķābuñ didüm mürüvvet kıl / Didi kemālüm idüpdür benüm cemālüm fāş (Murādī Dīvānı, Gazel 636, Beyit 3). [çekme, -me]

Ruhsārını niķābına çün kim **çeker** o şāh / Mir'āt-ı kalbe perde olur bizde dūd-ı āh (Murādī Dīvānı, Gazel 1378, Beyit 1). [çeker, -er]

4. Kalem çekmek, yazmak.

Fu'āduñ levhine naķķāş-ı kudret / Ele aldı **çeküp** kilik-i sa'adet (Murādī Dīvānı, Gazel 205, Beyit 1). [çeküp, -üp]

Çekdi kudret hāmesin levh-i dile arkām içün / Virdi kadrin istedi 'allām-ı devrān olduğum (Murādī Dīvānı, Gazel 879, Beyit 4). [çekdi, -di]

Gel şorma baña sen bunı şorgıl yūri sırı / Sırrum didi kim sır ile **çek** nāme midādi (Murādī Dīvānı, Gazel 1548, Beyit 4). [çek,]

5. Uyku çekmek. II Gaflet uykusu.

Ferd-i vāhid oldı dutmaz ān-ı vāhidde karar / Ni'meti h'vānına **çekdi** kutb ile efrādını (Murādī Dīvānı, Gazel 1458, Beyit 4). [çekdi, -di]

6. İçki içmek; kadeh çekmek.

Muntazırdur habere meyl ile meyyāle **çeker** / İzīcā' itdi haṭīm içre ne vaqt ire peyām (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 4). [çeker, -er]

7. Kendine göre şu veya bu şekilde mânâlandırmak, yorumlamak, tefsir etmek.

Ṭavk idelden bertü zencîr-i kaza gerdenümi / Bir yaña hāle **çeker** bir yañadan kâle **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 2). [çeker, -er]

Zemzeme vardı Murādī çeküben zemzemeyi / Çün delîl oldı delîlin yine ol dāla **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 5). [çeker, -er]

Yāra hem-rāh olalı bu dil-i āteş-tābüm / Ṭākat u şabr idemez kendüyi aḥvāle **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 3). [çeker, -er]

Nās iz'ān idemez hālūmi ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi hāle çekerler kimisi kâle **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 4). [çeker, -er]

Nās iz'ān idemez hālūmi ḥaḳḳ ile benüm / Kimisi hāle **çekerler** kimisi kâle çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 4). [çekerler, -er, -ler]

Bu kelāmında Murādī yine bir hāl itmiş / Zāt-ı sābit bilinür kendüyi ef'āle **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 5). [çeker, -er]

Ḥitāb irerse eger cānı iftiḥāra **çeker** / Fūrūğ-ı mihrini ya'ni kamer-izāra çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 484, Beyit 1). [çeker, -er]

Ḥitāb irerse eger cānı iftiḥāra çeker / Fūrūğ-ı mihrini ya'ni kamer-izāra **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 484, Beyit 1). [çeker, -er]

8. Sürme çekmek, sürmek.

Gel berü diñle sözüüm bi'llāhi ḥayf olmaz saña / **Çek** Murāduñ küḥlini 'aynuñda kalmasun zibil (Murādī Dīvānı, Gazel 787, Beyit 5). [çek,]

Nice nazar kıılır idi bu 'āleme Murād / Ger **çekmeseydi** çeşmine kuḥl-i vücūdı hāl (Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 5). [çekmeseydi, -me, -se, -(y)di]

Başiret çeşmine kuḥl-ı ḥaḳīḳat **çekmeyen** a'mā / Murādī varumı bilmez ne varum belki eṭvārum (Murādī Dīvānı, Gazel 862, Beyit 5). [çekmeyen, -me, -(y)en]

9. Boyun çekmesi; uzaması.

Münderic oldı pes anda nice elvān-ı varak / Kadd-i bālā **çekdi** pes ebdān ebdān üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1289, Beyit 3). [çekdi, -di]

10. Gölge oluşması.

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı azḥāya getürmüş nazarın sāle **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 3). [çeker, -er]

11. Diyarlara çekmek; alıp götürmek.

Ne deñlü ḥāne-i dilde dilerse vuşlatı dil / Şadā-yı ḥüsnü yine anı bir diyāra **çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 484, Beyit 2). [çeker, -er]

12. Utangaçlık çekmek.

'Arif olam diyen kişi görme özüñ özüñ gör / Dinle Murādī sözlerin **çekmeyesin** ḥacāleti (Murādī Dīvānı, Gazel 1554, Beyit 5). [çekmeyesin, -me, -y, -e, -sin]

13. Tuğra çekmek.

Cān ü gönül arasın aldı çü deryā-yı 'ışk / Yazdı berāt-ı ezel **çekdi** çü tuğrā-yı 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel 707, Beyit 1). [çekdi, -di]

çekilmek [5] 1. Yükselmek.

Çekilür sidre-i a'lāya ya 'adn uçmağına / Kaṅğı 'āşık ki işigünde bulur ise memāt (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 3). [çekilür, -ür]

2. Brakmak, terk etmek.

Kıldı beni muzā'af na'māsıdur çü a'lā / Her cümleden **çekildüm** ni'met virelden ol Ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 698, Beyit 4). [çekildüm, -düm]

İntihāb itdi kamu kārını her kārında / **Çekilüp** başını kurtardı müsellemdür dil (Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 4). [çekilüp, -üp]

3. Vukû bulmak, gerçekleşmek.

Eyledi biñ biñ ricā hāl-i ḥayālinden ḥayāl / Muktezāyiden **çekildi** ḥasta iken oldı şağ (Murādī Dīvānı, Gazel 665, Beyit 2). [çekildi, -di]

Cem' idüp fehmi-i ḥired bir yirde ni'met bābını / Çünki ālāsı **çekildi** āb-ı kevserdür sebīl (Murādī Dīvānı, Gazel 772, Beyit 4). [çekildi, -di]

çemen [2] Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

Çünki gitdün cihānı seyr iderek / Ḥālümüzi yüri **çemenlere** şor (Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit 3). [çemenlere, -ler, -e]

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur / Ṭutar çün cünbüşi şāhāne gonca (Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit 6). [çemen,]

çeng olmak [1] Çeng gibi eğri olmak. II Beli bükülmek.

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḥamrā tolu / Kāmetüm **çeng oldı** sinem dilberā kânündur (Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 3). [çeng oldı, -dı]

çeng ü ney ü def [1] Çeng, ney ve def.

Nuḳl ü şarāb ü **çeng ü ney ü def** ile rebāb / Dār-ı beḳāda cümlesi saña ḥatā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 472, Beyit 3). [çeng ü ney ü def,]

çeng ü rebāb-āsā [1] Çeng (bir çeşit saz) ve rebāb (bir çeşit kemançe) gibi.

Figān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller / İder sinem benüm nağme begüm **çeng ü rebāb-āsā** (Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 2). [çeng ü rebāb-āsā,]

çerāğ [3] Mum, kandil.

Çerâğ-ı âfitâb olmuş durur yanumda bir zerre /
Ziyâ virür iki dünyâya bir hûş-ter çerâğum var
(Murâdî Dîvânî, Gazel 320, Beyit 2). [çerâğum, -
um]

II İlahi aşkın neticesinde ortaya çıkan alev.

Mihr-i tarîkatde biz elde çerâğ oynaruz / Anuñ
içün kalmadı yolda bir ibn-i sebîl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 818, Beyit 3). [çerâğ,]

N'ola mişkât-ı ezelden yanar ise bu çerâğ / Ol ziyâ
ile görünür baña nef' ü zarâr (Murâdî Dîvânî,
Gazel 929, Beyit 4). [çerâğ,]

çerâğ açmak [1] Kandili açmak, aydınlatmak.

Çerâğını açup 'ayn ile 'ayn aldı gaybından /
Koyup tenhâda bir kesret idüp kesretde tenhâyı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 2). [çerâğını
açup, -up]

çerâğ-ı âfitâb olmak [1] Güneşin mumu olmak,
güneşten bir parça olmak.

Çerâğ-ı âfitâb olmuş durur yanumda bir zerre /
Ziyâ virür iki dünyâya bir hûş-ter çerâğum var
(Murâdî Dîvânî, Gazel 320, Beyit 2). [çerâğ-ı
âfitâb olmuş, -mış]

çerâğ-ı çeşm-i 'âlem [1] Âlemin gözünün nuru.

Çerâğ-ı çeşm-i 'âlemdür cemâlî gözleyen gözler
'Ziyâ-ı 'ayn-ı âdemdür cemâlî gözleyen gözler
(Murâdî Dîvânî, Gazel 316, Beyit 1). [çerâğ-ı
çeşm-i 'âlemdür, -dür]

çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil [2] Gönül ehlinin gözünün ışığı,
nuru.

Çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil müberrâdur dü-'âlemden
'Eger şâdıkısañ 'ışkuñda cüdâ olmaya göz nemden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1024, Beyit 1). [çerâğ-ı
çeşm-i ehl-i dil,]

Çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil kemâl-i rûh-ı dil-cüdür /
Hâbîbüñ cümleten 'âlem fidâ-yı yek-ser-i müdür
(Murâdî Dîvânî, Müfret 37, Beyit 1). [çerâğ-ı
çeşm-i ehl-i dil,]

çerâğ-ı ehl-i dil [1] Gönül ehlinin kandili, ışığı.

Çerâğ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya lezzâta /
Nikâbın her nuķuşun ref' idüp râfi' ola bî-bâk
(Murâdî Dîvânî, Gazel 715, Beyit 2). [çerâğ-ı ehl-
i dil,]

çerâğ-ı enver [1] Nurların kandili.

Şu 'â-ı mihr ü mâha şu 'le virür şol kesün şemsi /
Çerâğ-ı enveri maḥẓ-ı hidâyetden mûnevverdür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 286, Beyit 4). [çerâğ-ı
enveri, -i]

çerâğ-ı kalb [1] Gönlin ışığı, alevi.

İktibâsa tûr-ı cisme vardı Mûsî-i vücûd / Nûr
virdiler çerâğ-ı kalbine bürhân didi (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1453, Beyit 3). [çerâğ-ı kalbine, -i,
-(n)e]

çerâğ yakmak [1] Kandil yakmak. II Aşka tutulmak.

Hâne-i kalbünde tevḥîd ile yak bir hoş çerâğ / İki
'âlemde odur çün şu 'le-i deycür olan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1040, Beyit 3). [çerâğ yak,]

çerâ-gâh [1] Hayvan otlayacak yer, otlak,
mera.

Ten çerâ-gâhında otlar çün bu nefsi-güsfeñd / Ey
ḥalîlüm ni' metûñ yir gelmez andan ḥâşa kem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 902, Beyit 4). [çerâ-
gâhında, -ın, -da]

çerḥ [2] Dünya, felek.

Çerḥi var idendür izḥâr-ı ene'l-Hâk eyleyen /
Lâzım izḥârı degül çün şems-i tâbânuñdadur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 376, Beyit 4). [çerḥi, -i]

Çerḥ devvâr olmasa şâyet eger / Şems-i neyyir aña
başmazdı ayağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 670, Beyit
4). [çerḥ,]

çerḥ-i a'lâ [1] En yüce gök.

Çerḥ-i a'lâdan binâ-i cismümi kıldı yüce / Çün
mu'ammer eyledi bildüm nedür mi'mârumı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1457, Beyit 4). [çerḥ-i
a'lâdan, -dan]

çerḥ-i bî-sütûn [1] Sütunsuz felek. II Gökyüzü.

Devr ile çerḥ-i bî-sütûn sâl ile mâh irüşdürür /
Mâh ile sâl gice gün bir dem olur hemân yine
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1410, Beyit 3). [çerḥ-i bî-
sütûn,]

çerḥ-i devvâr [1] Durmadan dönen felek; dünya.

Kamu 'âlemlerün vaşfını şordum çerḥ-i devvâra /
Benüm tâb-ende mâhuma ḥaber virdi kararumda
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1297, Beyit 2). [çerḥ-i
devvâra, -a]

çerḥ-i dü-tâ [1] İki kat olmuş, kamburu çıkmış felek.

Çerḥ-i dü-tâya kıl nazar kudret-i zi'l-celâl baķ /
Pertev-i mihr ü mâhi ḳo şa'şâ'a-i cemâle baķ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 701, Beyit 1). [çerḥ-i dü-
tâya, -(y)a]

çerḥ-i gerdûn [1] Dönen felek. II Dünya.

Gâfil olma serverâ bu bağ-ı ḥüsnuñ sebzine /
Esdürür bâd-ı ḥazânı çerḥ-i gerdûn dündür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 4). [çerḥ-i
gerdûn,]

çerḥ-i mînâ [1] Mavi gökyüzü.

Çerḥ-i mînâdur mekân-ı rûḥ pes 'ulyâdadur /
'Âleme baḥş-ı ḥayâtı mu'ciz-i 'İsâdadur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 368, Beyit 1). [çerḥ-i mînâdur, -dur
]

çerḥ-i ser-nigûn [1] Baş aşağı olmuş felek, dünya.

Bu çerḥ-i ser-nigûndan çekdüm nice meşakḳat /
Şimden girü bu 'âşık kanına şalla ḳana (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1437, Beyit 8). [çerḥ-i ser-
nigûndan, -dan]

çerḥ-i şu'bede bâz [1] Hakkabaz, hilekar felek.

Seni aldar bu **çerh-i şu'bede bāz** / Gösterür dürlü
dürlü reng ile bû (Murâdî Divânı, Gazel 1186,
Beyit 4). [çerh-i şu'bede bāz, -de]

çerh tolâbı [1] *Felek dolabı. II Dünyanın sürekli
dönmesi, dünya.*

Çerh tolâbında gördüm delve girmiş bir melek /
Kismet eyleyüp gezer erzâkı ol her bir feme
(Murâdî Divânı, Gazel 1264, Beyit 4). [çerh
tolâbında, -(n)da]

çerh urmak [1] *Dönmek.*

Mâh u hürşid ü sitâre cümle sergerdân olup / **Çerh
ururlar** cümleten heft âsumân emrûndedir
(Murâdî Divânı, Gazel 356, Beyit 2). [çerh
ururlar, -ur, -lar]

çeri [1] *Asker, ordu.*

Ey Murâdî kırar sevâ **çerisin** / Leşker-i lâ-ilâhe
illâ'llah (Murâdî Divânı, Gazel 1217, Beyit 6).
[çerisin, -sin]

çesm [41] Göz, dide, ayn. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî hergizin 'âlemde a'mâ olmadı / Hâk-i
pây-ı evliyâyı **çeşme** kılan tütüyâ (Murâdî Divânı,
Gazel 32, Beyit 5). [çeşme, -e]

çesm âbı [1] *Göz yaşı.*

Cân içre eger ister iseñ vuşlat-ı dildâr /
'Ayneynüñ **çesm âbiyle** durma ter eyle (Murâdî
Divânı, Gazel 1414, Beyit 3). [çesm âbiyle, -(y)ile
]

çesm ü dil [1] *Göz ve gönül.*

Ayrulalı bu **çesm ü dil** andan / Anlaruñ yirleridür
âb ile nâr (Murâdî Divânı, Gazel 537, Beyit 6).
[çesm ü dil,]

çesm ü ebru [1] *Kaş ve göz.*

Necât-ı dil muhakkağdur senüñ 'aynüñ zuhûrında
/ Şu çesm ebrü muqâbil saña bakmaz **çesm ü
ebrüya** (Murâdî Divânı, Gazel 1330, Beyit 3).
[çesm ü ebrüya, -(y)a]

çeşme tütüya olmak [1] *Göze sürme olmak.*

Murâdî merd-i hâkîkat olupdur ol kimse / Ki hâk-
i pâyı **ola çeşme tütüya** sere tâc (Murâdî Divânı,
Gazel 223, Beyit 5). [çeşme tütüya ola, -a]

çeşme-i hayvân [1] *Hayat çeşmesi II İçeni ölümsüzlüğe
ulaştırdığına inanılan suyun pınarı.*

Nice saña virmesün dil bu gedâ-yı derdmend /
Dostum çün leblerüñden **çeşme-i hayvân** akar
(Murâdî Divânı, Gazel 397, Beyit 4). [çeşme-i
hayvân,]

çeşme-i mîm-i murâdî [1] *Murat ismindeki mim
harfinin çeşmesi.*

Bu kelâmını Murâduñ güzel ışığa eyle / **Çeşme-i
mîm-i Murâdîden** içüp âb-ı hayât (Murâdî

Divânı, Gazel 179, Beyit 5). [çeşme-i mîm-i
murâdîden, -den]

çeşme-i nîl ü ceyhûn [1] *Nil ve Ceyhun nehri gibi göz
(gözyaşından dolayı).*

Bu cemâl ü hüsnuñi görmezse didem hündür /
Furkatüñden çeşme-i Nîl ü biri Ceyhündür
(Murâdî Divânı, Gazel 409, Beyit 1). [çeşme-i nîl
ü ceyhündür, -dur]

çeşme-i seyyale [1] *Gözden akan, gözyaşı.*

Vâkı'ât-ı ğam-ı hicrânı görüp didelerüm / Âhumuñ
âteşini **çeşme-i seyyale** çeker (Murâdî Divânı,
Gazel 427, Beyit 2). [çeşme-i seyyale,]

çeşme-sâr-ı çesm [1] *Gözyaşı çeşmesi(çok akan
gözyaşı).*

Akar bu **çeşme-sâr-ı çesmüñ** âbı oluben hünin /
Ol 'aynuñ başı vardur ben gedânuñ gönli dâğında
(Murâdî Divânı, Gazel 1436, Beyit 2). [çeşme-sâr-
ı çesmüñ, -ün]

çesm-i a'dâ [1] *Düşmanların gözleri.*

Remy kılındı dest-i kudret **çesm-i a'dâya** türâb /
Virdi Hâk saña Murâdî cümle âlâ gel berü (Murâdî
Divânı, Gazel 1196, Beyit 5). [çesm-i a'dâya, -(y)a
]

çesm ağı [1] *Gözün beyaz kısmı.*

Bize akreb oluben **çesmümüzün ağından** / Biz
araruz anı ammâ ne temâşâdur bu (Murâdî Divânı,
Kit'a 33, Beyit 2). [çesmümüzün ağından, -dan]

çesm-i ağıyar [1] *Rakiplerin gözleri.*

Hafîdür rüy-i dildârüm egerçi **çesm-i ağıyare** /
Velîkin vechine nâzır durur yârüñ bu her bâre
(Murâdî Divânı, Gazel 1290, Beyit 1). [çesm-i
ağıyare, -e]

çesm-i 'âlemin [1] *İnsanların gözleri.*

Gördi **çesm-i 'âlemin** 'aynümde şüret var imiş /
Bilmediler lik 'aynumda maḥabbet var imiş
(Murâdî Divânı, Gazel 631, Beyit 1). [çesm-i
'âlemin, -in]

çesm-i 'ayân [1] *Açık, aşikâr gören göz.*

Hakkâ budur ki hüsnuñi dâ'im görür gözü / **Çesm-
i 'ayân** ile ola çün rû-be-rû yüzüm (Murâdî
Divânı, Kit'a 11, Beyit 1). [çesm-i 'ayân,]

çesm-i 'ayn [1] *Gözün kendisi, pınarı.*

Âyet-i inni ena'llâh oldu münzel 'âleme / **Çesm-i
'ayn** ile anuñ dâ'im temâşâsındayam (Murâdî
Divânı, Gazel 899, Beyit 4). [çesm-i 'ayn,]

çesm-i bed-nazar [1] *Kötü bakışlı göz.*

Çü **çesm-i bed-nazar** ide hafîzdur hafîz / Hamâ'il-
i hikem ile tolu durur sine (Murâdî Divânı, Gazel
1383, Beyit 2). [çesm-i bed-nazar ide, -e]

çesm-i bîdâr [1] *Uykusuz göz II Aşığın üzüntüden uyku
girmeyen gözü.*

‘Ömr ü cāna kıymayınca kim bulur cānānesin /
Çeşm-i bîdār ile nevm-i ğaflet ile kılma ẖvāb
(*Murādî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4*). [*Çeşm-i bîdār,*]

Çeşm-i bî-ẖ’āb ü melāl olmak [1] *Hüzünlü ve uykusuz göz olmak.*

Perde aşşa gün yüzine ebr-i zülfinden o mäh /
Encümāsā **Çeşm-i bî-ẖ’āb ü melāl olmak** neden
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2*). [*Çeşm-i bî-ẖ’āb ü melāl olmak, -mak*]

Çeşm-i bînā [1] *Gören göz.*

Benlūgi terk eyleyen buldı vüçüh ile hemān / Bî-
başardur **Çeşm-i bînā** diller oldu bunda lāl (*Murādî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3*). [*Çeşm-i bînā,*]

Çeşm-i cān [5] *Gönül gözü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hakkā budur ki keşf-i cemāl eylese habīb / Bu
Çeşm-i cāna manzar-ı a’lādudur naşīb (*Murādî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 1*). [*Çeşm-i cāna, -a*]

Çeşm-i cānuñ açık tutmak [1] *Can gözünü açık tutmak. II Uyanık, dikkatli olmak.*

Kulağ ur ‘aql ile her dem **açık tut Çeşm-i cānuñ**
gel / Murādîden görinen sır ile güftarı seyr eyle
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5*). [*Çeşm-i cānuñ açık tut,*]

Çeşm-i cihān-bîn [1] *Dünyayı gören göz.*

Çeşm-i cihān-bînüñ eger ‘ayn oldu ise hāk ile /
Başdan ayağa ey püser cümle vüçüdüñdur başar
(*Murādî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2*). [*Çeşm-i cihān-bînüñ, -ün*]

Çeşm-i dü [2] *İki göz.*

Fark itmek için eyledi farkında **Çeşm-i dü** / Tā kim
karār ile bile hadd ü karārı ne (*Murādî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4*). [*Çeşm-i dü,*]

Fark itmek için eyledi farkında **Çeşm-i dü** / Tā kim
karār ile bile hadd ü karārı ne (*Murādî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4*). [*Çeşm-i dü,*]

Çeşm-i ğazāl [1] *Ceylan göz. II Ceylan gözlü güzel.*

Göñül şayd oldu bir **Çeşm-i ğazāle** / Çü kıldı
ğamzesi tūgin havāle (*Murādî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1*). [*Çeşm-i ğazāle, -e*]

Çeşm-i giryān [2] *Ağlayan göz.*

Rāğibān-ı rüyuñ olmuşlar kamu hayrān u zār /
Çeşm-i giryānlar dökerler kaşreler hem çün şehāb
(*Murādî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3*). [*Çeşm-i giryānlar, -lar*]

Gülşen-i hüsnüñ göreliden bülbül-i cān ağlamaz /
Rüy-i zibāñi göreliden **Çeşm-i giryān** ağlamaz
(*Murādî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1*). [*Çeşm-i giryān,*]

Çeşm-i güher-bār [1] *İnci yağdıran göz.*

Cihān cömerdini gördüm igen çok / Velî yok
Çeşm-i güher-bāra beñzer (*Murādî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 3*). [*Çeşm-i güher-bāra, -a*]

Çeşm-i hūn-bār [1] *Kanlar yağdıran göz. II Kan ağlamak.*

İstediler çün Murādîden bu ma’nādan haber /
Şevkden yaş yirine bir **Çeşm-i hūn-bār** istedüm
(*Murādî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 5*). [*Çeşm-i hūn-bār,*]

Çeşm-i hūn-feşān [1] *Kan saçan göz. II Kan ağlamak.*

Nice demdür ki **Çeşm-i hūn-feşānum** anı gözlerdi
/ Görindi hāmd u minnet sırrı ile sır kemālinden
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3*). [*Çeşm-i hūn-feşānum, -um*]

Çeşm-i ‘iber [2] *İbret gözü.*

‘İbret isterseñ yüri **Çeşm-i ‘iberle** kıl nazar / Heb
Murādî ile memlū cümleñüñ dil-hānesi (*Murādî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 5*). [*Çeşm-i ‘iberle, -le*]

Şahñ-ı sarāy-ı ‘āleme **Çeşm-i ‘iberle** kıl nazar /
Kimisi zāhir olmada kimisidür nihān yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 2*). [*Çeşm-i ‘iberle, -le*]

Çeşm-i ‘ibret [2] *İbret gözü; ibretlik bakış.*

Çeşm-i ‘ibretle nazar kıl kâ’inātuñ hālne /
‘Ālemüñ bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan (*Murādî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4*). [*Çeşm-i ‘ibretle, -le*]

Ey Murādî **Çeşm-i ‘ibret** birle kıl dā’im nazar /
Hikmet-i hayy-ı kadīmi gözle gel emvātdan
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5*). [*Çeşm-i ‘ibret,*]

Çeşm-i küşade [1] *Açılmış; bakan göz.*

Çeşm-i küşadeler çün açarlar cemāle göz / ‘Ayn-ı
‘ulūm-ı Hakkā tutarlar kemāle göz (*Murādî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 1*). [*Çeşm-i küşadeler, -ler*]

Çeşm-i mest [1] *Mahmur, baygın bakan göz.*

Anduğumca la’l-i mey-günüñla **Çeşm-i mestüñi** /
İki gözden yaş yirine āb-ı hāmra ağlaram (*Murādî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2*). [*Çeşm-i mestüñi, -ün, -i*]

Çeşm-i nāzır [2] *Gözetken göz.*

Çeşm-i nāzır gözedür vechini cehd ile tamām /
Lık her lahzada fikriyle hayāl istedi dil (*Murādî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 3*). [*Çeşm-i nāzır,*]

Eser durur görinen **Çeşm-i nāzıra** dā’im / Nazar
irişür ise saña iresin nazara (*Murādî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 2*). [*Çeşm-i nāzıra, -a*]

Çeşm-i nem-zede [1] *Nemli, ağlayan göz.*

Gördükde rüyuñ nazar-ı vakt isterüz / Yaş ile pür
olup bu iki **Çeşm-i nem-zede** (*Murādî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3*). [*Çeşm-i nem-zede,*]

Çeşm-i nihan [1] *Gizli göz.*

Lahzadadur lahza-i 'ayn-ı luḥuz / Didededür
çeşm-i nihân çün bed'îd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 3*). [*çeşm-i nihân,]*

çeşm-i nûr-ı bahş [1] *Nur bahşeden göz.*

Bu **çeşm-i nûr-ı bahşam** çün cemâl-i yâre
nâzırdur / Kamuyı 'aynına almadı çün mecmû'-ı
hâtırdur (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 38, Beyit 1*). [*çeşm-
i nûr-ı bahşam, --am]*

çeşm-i rûşenâ [1] *Parlak, ışıldayan göz (sevgilinin
gözü).*

Cân ü gönül virelden ol **çeşm-i rûşenâya** / Deryâ-
yı 'ışka girdi dil zevrakı şitâya (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1404, Beyit 1*). [*çeşm-i rûşenâya, -(y)a]*

çeşm-i şehhâr [1] *Sihirli gözler. II Aşığî büyüleyen
gözler.*

Çeşm-i şehhâruñ eyledi baña al / Bu elif kıddüm
benüm çün dâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 1*). [*çeşm-i şehhâruñ, -un]*

çeşm-i server [1] *Başkanın, hükümdarın gözü. II
Sevgilinin gözü.*

'Akluma oldu muvâfık yine **çeşm-i serverüm** / Her
neye kim bakaram baña muṭabık bilürem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4*). [*çeşm-i serverüm, -
üm]*

çeşm-i seyyal [1] *Akan, gözyaşı dökən göz.*

Biz kamu esrâra mahrem şâhib-i ḥâl isterüz /
Rikḳat-i kalb ile her dem **çeşm-i seyyâl** isterüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1*). [*çeşm-i
seyyâl,]*

çeşm-i ter [1] *Nemli; ağlayan gözler.*

Murâdî merd-i 'aybından hüner değil haber almak
/ Serüñde sırr-ı a'lâ gör diye tâ **çeşm-i ter** elfâz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5*). [*çeşm-i ter,]*

çeşm küşâd kılmak [1] *Gözünü açmak. II Gerçekleri
görmek, hakikatten gafıl olmamak.*

Gel hicâb-ı gâfleti ref' eyle **çeşmüñ kıl küşâd** / Tâ
saña daḥı naşîb ola bugün iz'ândan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 3*). [*çeşmüñ küşâd kıl,]*

çeşm nûrî [1] *Göz nûru, ışığı .*

Tâb-ı nûruñ 'aynuma oldu cilâ-yı nûr-ı tâb / Lîk
çeşmüm nûrî nûrından münevverdür baña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2*). [*çeşmüm nûrî,
]*

çeşm revzeni [1] *Gözün pencereleri; kapakları*

Çeşmümüz revzenleri oldu küşâde şubḥ u şâm /
Dide-bân-ı hayret olmuş ğarḳa-i dîdârda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 2*). [*çeşmümüz
revzenleri,]*

çetr-i bî-sütûn [1] *Sütunsuz direk, çadır. II
Gökyüzü.*

Bu **çetr-i bî-sütûnı** çün kurdı ol müdebbir / Seyr
ide şems-i seyyâr ol meh-liḳâ öñinde (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2*). [*çetr-i bî-sütûnı, -ı]*

çevgân-ı cân [1] *Can, gönül çevganı.*

Vuşlat ṭobını almağa **çevgân-ı cân** ile / Şöyle
segirdürem geḥî kim âna şıgmazam (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3*). [*çevgân-ı cân,]*

çevre [2] *Etraf, civar.*

Egerçi **çevre** yanumda muḥîṭ-i baḥr-ı bi-pâyân /
Bulınmaz ḥadd ü pâyānum baña kavı ü makāl
irmez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3*). [*çevre,
]*

II Etraftaki insanlar.

Ġam degüldür baña senden her ne gelse yâr güc /
Şâbir olur **çevre** çekmez 'âşık-ı muḥtâr güc
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1*). [*çevre,]*

çevre almak [1] *Çevrelemek, etrafına toplanmak.*

Gel berü şem'-i cihân ol **çevre alsunlar** seni /
Şu'le vir fânüs-ı dehre görine zıll-ı ḥayâl (*Murâdî
Dîvânı, Kit'a 36, Beyit 2*). [*çevre alsunlar, -sun, -
lar]*

çığırmaq [1] *Bağırmaq.*

Dek ṭurma Murâdî sen kıl zikrini ol şâhuñ / Derd
ile **çığır** her dem rahm it baña yâ Rahmân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7*). [*çığır,]*

çığırmaq [2] *Bağırmaq.*

Murâduñ bildiler kavı ile fî'lin / Anuñ çün
çığırşup dirler "aṭa'nâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 73,
Beyit 5*). [*çığırşup, -up]*

'İşkîñı dutdı gönülde cümle maḥlûḳ-ı cihân / Yâ
habîbâ **çığırşurlar** baş açık kâşânedan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3*). [*çığırşurlar, -ur, -lar
]*

çıkmaq [47] *1. Bir yerden veya durumdan
uzaklaşmak, ayrılmak.*

Murâdî ṭalduğınca **çıkdüğınca** baḥr-ı 'ummâna /
Anuñ her ḳaṭresinden kâmil-i insân olur peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5*). [*çıkdüğınca, -
du(ğ), -ınca]*

'İşkî kapladı Murâdîyi ḳomaz 'akla gele / **Çıkmaz**
ol nokṭa ki dâ'ire-i pergâle düşer (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 418, Beyit 5*). [*çıkma, -maz]*

Çıkma Mevlânüñ rızâsından şaḳın bir zerrece / Ey
Murâdî bilmek isterseñ eger âlâ nedür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 414, Beyit 5*). [*çıkma, -ma]*

Gel berü Hüt oluben **çıkma** deñiz ka'rından / Tâ
ḥayâta iresin ol ni'am-ı 'uzmâdur (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 430, Beyit 2*). [*çıkma, -ma]*

Çıkuben ḥalkasın bâbında ṭuttum / Derünında
Murâd itdüm du'âlar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 519,
Beyit 5*). [*çıkuben, -uben]*

Ġavş-ı 'ummân ideli oldu çü deryâ muḥliş / Şad
hezârân o deñizden **çıkma** peydâ muḥliş (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1*). [*çıkma, -a]*

Her nefes **çıkma**ya yâr 'ışkı anuñ kalbinden / Yârdan gayrıdan ol kârına bî-kâr gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [çıkma, -maya]

'Urve-i vüskâda hatm itdüñse havf-ı vahşeti / Kûyı meydândan **çıkarduñ** 'ukde oldı saña hal (Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [çıkarduñ, -du, -ñ]

Gelüp zamîrûme düşdi yine hayâl-i ezel / Ebed **çık**ar mı bu kalbünden ol menâl-i ezel (Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [çık, -ar]

Cân tâ'ir ola çün kim bu kafesden **çıkuben** / Hâk altında yatarsın nice ân u nice dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [çıkuben, -uben]

Seherde müjde-i devlet irişdi muktezâsından / Senüñdür 'izzet ü nuşret hemân **çıkma** rızâsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 1). [çıkma, -ma]

Şalan bahr-ı maḥabbetde vücûdî fülkine bir dem / Bulup sâhil **çık**ar ahlama sen anı o deryâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [çık, -ar]

İster iseñ bulmağa dâ'im tarîk-i müstaḳîm / Her söze kıhma 'amel kim ol **çık**ar efvâhdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 3). [çık, -(a)r]

'Ömr-i kadîme şordum 'ayn-ı hayâtdan çün / Mâhî bulur mı tâkat ger **çık**sa âb içinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [çık, -sa]

Celâl-i hey'et olmışdur hayâl ile Murâdî bu / Yanardı oda 'âlemler şerer **çık**sa zebânımdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5). [çık, -sa]

Şad ü gâmdan **çıkma**duñ mı ey dil-i şürîde âh / Gâh şad ü gâh gâmdan pür-melâl olmak neden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [çıkma, -ma, -du, -n]

Dâ'ireden **çıkma**dı her biri pergâr-vâr / Nokta gibi kaldılar dâ'irede ins ü cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 4). [çıkma, -ma, -dı]

Çık bu varlık perdesinden âşkâr / Gel 'ademde olmağıl cân isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2). [çık,]

Dâ'ireden **çıkma**dı her biri pergâr-vâr / Nokta gibi kaldılar dâ'irede ins ü cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 4). [çıkma, -ma, -dı]

Ṭavrumı ben bileli ṭavrından anuñ **çıkma**dum / Cümle baña uydılar pes ṭavr ile eṭvârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 4). [çıkma, -ma, -dum]

Ṭaşra **çıkma** nokta-i devr eyle ey şâhib-kemâl / Dest-i kudretdür havâle çünki pergâr üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4). [çıkma, -ma]

Ey Murâdî çün murâdında murâdın gözledüm / Pes celâlınden **çıkuben** zü'l-cemâl oldum yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5). [çıkuben, -uben]

İlâhî senden ayırma dili senden beni senden / Şu mâhî **çık**a deryâdan anuñ hâli neye vara (Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [çık, -a]

Çü **çıkma**ğ olmağı hâcet enişde / Niçündür mâni'i nedür şu'ûda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 3). [çıkmağ, -mağ]

Her kimi kim şormışamdur virdi bu resme cevâb / **Çıkmağıl** yârûñ rızâsında şaḳın bir ân didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 4). [çıkmağıl, -ma, -ğıl]

Eger el virse el virmek karañıdan **çık**ar cânı / Velî zinhâr ber-zinhâr gözetme kâr-ı a'lâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [çık, -(a)r]

Çık âb u âteş arasında kıhma zâr u hâzîn / Celî olup açıla sende tâ bu cân başarı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [çık,]

2. Tahta oturmak.

Bende kılmışdur kamu 'âlemleri bir lahzada / Çün vürüduñ tahtına **çık**dı olup sultân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2). [çık, -dı]

3. Örtünün kalkması.

Perdeden **çıkdu**ğda çün vechinde im'ân itdiler / Virilüp taht-ı şehâdet üzre sultân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [çıkduğda, -duğ, -da]

Oldı Murâdî kâ'im yâr iledür çü dâ'im / Zinhâr **çık**maz aña her dem hicâb içinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 5). [çık, -maz]

4. Yükselmek.

Nice bir ḡafletde sen bîdâd ol / Şürdan bir gün **çık**ar şavt-ı muḥîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [çık, -ar]

Menber-i 'arş üzre **çıkup** ḥamd ider / Rûḥ u cisim ḥâlık-ı midḥatdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [çıkup, -up]

Nâliş-i dermânda âh ile semâya ger **çık**a / Sem'-i luṭfuñ ḡuş ider andan dönüp 'âr eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3). [çık, -a]

'Arş-ı 'ulâmuñ üstine **çıkma**dı sırr ile melek / Âdem iseñ bu ḥüsn ile 'arş-ı 'ulâya ko ḳadem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [çıkma, -ma, -dı]

'Arş-ı 'alânuñ üstine **çıkma**dı per ile melek / Âdem iseñ bu ḥiss ile 'arş-ı 'alâya ko ḳadem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [çıkma, -ma, -dı]

Çık mu'allâ 'arşa ḥânım kılmaz nazar âfâka gel / Ân-ı vâhiddür saña her manzar u her bir kemîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4). [çık,]

Evce **çık**ar çün ḥümâ ṭayr ider eflâkda / Devlet-i 'uzmâ bilür kime şalar sāyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [çık, -ar]

Sırr-ı Ḥabîbî kıldı hikâye fu'âda sır / Ṭayr itdi evce **çık**dı hemân iki bâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [çık, -dı]

Bu dūd-ı āhumdan şerer toğrı semāvāta **çıkar** / Dil nice bir hicrān çeker vaşluñ baña cānum xanı (Murādī Dīvānı, Gazel 1551, Beyit 3). [çıkar, -ar]

5. Bir şeyin üstüne çıkmak.

Çün süllem-i hidāyet ile kâh-ı 'izzete / **Çıkıdum** ayağ ayak 'aceb a'lā gelüp geçer (Murādī Dīvānı, Gazel 476, Beyit 2). [çıkıdum, -du, -m]

Cāy-ı mu'āhızı geçüp irdi çü dār-ı emne ol / **Çıkıdı** o dār-ı sahta vü dikdi 'alāmeti 'alem (Murādī Dīvānı, Gazel 953, Beyit 3). [çıkıdı, -dı]

Turna **çık** dār-ı ene'l-Hakka yūri Manşūrves / Tā ki ol mi'rāc dāruñda bekāya iresin (Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 2). [çık,]

Emr ile kürse **çıkıdum** okudum kitābını / Emlāk ü ins ü cinne 'ibādet sevābını (Murādī Dīvānı, Gazel 1527, Beyit 1). [çıkıdum, -du, -m]

6. İnci çıkarmak.

Bahr-ı vahdetde şināver olalı işbu Murād / Nice dürlər **çıkarur** al kulağa ra'nādur (Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 5). [çıkarur, -ur]

Murādīnūñ murādıdur temennāda temennāsı / **Çıkarur** nice biñ dürlər olupdur bahra çün ğavvās (Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 5). [çıkarur, -ur]

Fazilet bahri 'umkından **çıkardı** dürr-i nā-yābı / Cemī'-i 'āleme ser-tāc olup olmadı ol ğam-nāk (Murādī Dīvānı, Gazel 714, Beyit 3). [çıkardı, -ar, -dı]

II Söz söylemek.

Gel diñle Murādīnūñ kelāmın / Kim nice **çıkar** güher feminden (Murādī Dīvānı, Gazel 1177, Beyit 5). [çıkar, -ar]

7. Gönülden çıkarmak; vazgeçmek.

Cehd kıl hubb-ı cihānı hāne-i dilden **çıkar** / Bunda eyü nesne olmaz saña ey şūrīde-hāl (Murādī Dīvānı, Gazel 785, Beyit 4). [çıkar,]

çi dāned bī-başıret çist cevher [1] Basiretsiz cevherin ne olduğunu ne anlar.

Çi dāned bī-başıret çist cevher / Çi dāned kâfir-i bī-dīn-i hem-ser (Murādī Dīvānı, Mesnevi 8, Beyit 2). [çi dāned bī-başıret çist cevher,]

çi dāned bī-mubaşşır şeb çist yā rüz [1] Basiretsiz gece ve gündüzün ne olduğunu anlamaz.

Çi dāned bī-mubaşşır şeb çist yā rüz / Hemān dāned şu'a'-ı nām imrüz (Murādī Dīvānı, Mesnevi 8, Beyit 3). [çi dāned bī-mubaşşır şeb çist yā rüz,]

çi dāned kâfir-i bī-dīn-i hem-ser [1] Dinsiz kâfir eşin ne olduğunu ne anlar.

Çi dāned bī-başıret çist cevher / **Çi dāned kâfir-i bī-dīn-i hem-ser** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 8, Beyit 2). [çi dāned kâfir-i bī-dīn-i hem-ser,]

çigne almak [1] Omza almak. II Maddi manevi bir yükü yüklenmek.

Bu iki dünyâyı **alup çignüme** / Miknetümi gördi zemīn ü zamān (Murādī Dīvānı, Gazel 1173, Beyit 2). [çignüme alup, -up]

çoğ olmak [2] Fazla olmak.

Çün şırāt-ı müstaķīmi kurdı Rabbü'l-'ālemīn / Gayrı terk it **çoğ olur** çün elsine efvāhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 4). [çoğ olur, -ur]

Bildüm özümü 'ilm ile 'aqlum özümmedür / Aldanma her söze **çoğ olur** söz miyānda (Murādī Dīvānı, Gazel 1370, Beyit 4). [çoğ olur, -ur]

çoğ u az [1] Çok ve az.

Gel Murāduñ mantıkın güş eylegil / Alduğun miqdārı al ger **çoğ u az** (Murādī Dīvānı, Gazel 602, Beyit 5). [çoğ u az,]

çok [34] Çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çokdur çü belāsı yok vefāsı / Niçün kılasın bunuñla ülfet (Murādī Dīvānı, Gazel 210, Beyit 2). [çokdur, -dur]

çok dürlü [1] Çok çeşitli.

Gösterdi Murādī pes **çok dürlü** işāretler / Līkin n'ideyin hayfā bir ehl-i irādet yok (Murādī Dīvānı, Gazel 706, Beyit 5). [çok dürlü,]

çok olmak [1] Çok olmak, fazla olmak.

Aşl oldur kim biline aşl-ı şerh-i kün fekān / Mā hüve'l-vāķi'de **çok olur** 'ulūm-ı bahtiyār (Murādī Dīvānı, Gazel 339, Beyit 2). [çok olur, -ur]

çokdan [7] Çok zaman önce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çokdan ferāğat eyledük cümle cihānı cāndan / Olalı tolu gönülümüz her dem-be-dem efkār-ı dōst (Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 4). [çokdan,]

çüb [1] Ağaç parçası, değnek, tahta parçası.

Bildi Murādī çünki senüñ 'ışkuñı ezel / Rāz-ı nihāna irdi diler bahr içinde **çüb** (Murādī Dīvānı, Gazel 143, Beyit 5). [çüb,]

çü [386] Çünkü, şundan dolayı, şu sebeple, zira. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Emvāc-ı yem tağıldı **çü** her küşeden yaña / Her kaşresi bir āyine oldı cihān-nümā (Murādī Dīvānı, Gazel 6, Beyit 1). [çü,]

çü be-küşād ez-ruh-ı nîkābeş ān cihān-ārā [1] *Git ve o süslü dünyanın yüzündeki örtüyü aç.*

Çü be-küşād ez-ruh-ı nîkābeş ān cihān-ārā / Zi-
'aql-ı dāniş ü miknet-i dil 'aşıq şevd tenhā
(*Murādî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 1*). [*çü be-küşād ez-ruh-ı nîkābeş ān cihān-ārā,*]

çün [716] -dığı için, çünkü, mademki. (Bu kelime *Divan*'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qalbi idüpdür āyine **çün** vech-i ahsenüñ / Hüsünüñ
durur kılan yine mir'āt-ı bā-şafā (*Murādî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3*). [*çün,*]

çün resul-i haqq u rā-mel'ün güft [1] *Hakk'ın resulü melun dediğinde.*

Çün resul-i Haqq u rā-mel'ün güft / Terk-i u der
nezd-i 'ākil şüde bend (*Murādî Dîvânı, Kit'a 6, Beyit 2*). [*çün resul-i haqq u rā-mel'ün güft,*]

çünk'ezelden [1] *Çünkü ezelden.*

Ey Murādî kaatre çün deryādan olmadı ba'd /
Çünk'ezelden ulu deryā idük 'ummān isterüz
(*Murādî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5*). [*çünk'ezelden,*]

çün ki / çün kim [249] *Çünkü, nedeniyle, zira.*
(Bu kelime *Divan*'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mukaddesdür ezel **çün kim** gör imdi kibriyā
kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasin
ra'nā (*Murādî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 4*). [*çün kim,*]

2.2.5. D

dād [3] *1. Adalet, doğruluk.*

Dād için cevruñ elinden saña geldüm hānum /
'Ādil olmak güzelüm şāh-ı cihāna yaraşur (*Murādî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 2*). [*dād,*]

Şāhum kapuña gelmişem aşl-ı murād için /
Kıldum tazallümü saña 'adl ile **dād** için (*Murādî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1*). [*dād,*]

2. İyilik, ihsan.

İns ü cānuñ murādı olmadı **dād** / Bu Murādîyedür
murād-ı murād (*Murādî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 7*). [*dād,*]

dād-ı Haq [2] *Allah vergisi, İlahi ihsan.*

Kābiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde / Līk
şart-ı kābiliyyet **dād-ı Haqdandur** me'al (*Murādî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2*). [*dād-ı haqdandur,* -dan, -dur]

'İlm-i hikmet **dād-ı Haqdur** pes virilmez
degmeye / Haqka minnet anuñ için egmedüm ser
kimseye (*Murādî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1*). [*dād-ı haqdur,* -dur]

dād-ı Haq olmak [1] *Allah'ın adaletinin gerçekleşmesi.*

Añlayamadılar anı bildiler ancak aşfiyā / **Oldı**
olara **dād-ı Haq** buldı ulu sa'ādeti (*Murādî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 2*). [*dād-ı haq oldı,* -dı]

dāfi' [2] *Def eden, gideren.*

Hayalat-ı cihānı **dāfi'iz** 'ayn-ı başardan biz / Anı
zann itme sen kim māl ile biz cāha yüz tutduq
(*Murādî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4*). [*dāfi'iz,* -iz]

Def-i zarr itse ne vardur hey'etin meslūb iden /
Dāfi'üñ hükminde kārın añlayan def'āt ile
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4*). [*dāfi'üñ,* -ün]

dāfi' olmak [2] *Def etmek, kovmak.*

Gel imdi sālih-i a'māli eylegil pīşe / Özüñden **ola**
o **dāfi'** cehennemüñ şererin (*Murādî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4*). [*dāfi'ola,* -a]

Oldı ol 'ilm-i Hudā-yı zü'l-celāl / Gel celālî **dāfi'**
ol min mahzi hāl (*Murādî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8*). [*dāfi'ol,*]

dāğ [2] *Kızgın demir ve saire ile vücuda vurulan nişan, damga, yaki.*

Dāğ-ı dilde gördigüñ dünyāyı şanma **dāğdur** / Yār
yolında viren cānını her dem şağdur (*Murādî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1*). [*dāğdur,* -dur]

Dilde hicr-i yār ile biñ yirde **dāğum** var imiş /
Añlaram ğayrıya bakmağa yaşağum var imiş
(*Murādî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1*). [*dāğum,* -um]

dāğ-ı dil [1] *Gönül yarası.*

Dāğ-ı dilde gördigüñ dünyāyı şanma **dāğdur** / Yār
yolında viren cānını her dem şağdur (*Murādî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1*). [*dāğ-ı dilde,* -de]

dāğ-ı dilber [1] *Sevgilinin ateş yarası, derdi.*

'Āşıkuñ bağrında her dem **dāğ-ı dilber** var imiş /
Bilmedüm hicr-i habībümde ne ğamlar var imiş
(*Murādî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 1*). [*dāğ-ı dilber,*]

dāğ urmak [5] *Yaralamak, yakmak, kızgın bir alet ile yanık izi yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ururam deşt-i sīnem üzre **dāğı** / Dolaşduqça o
dil-ber tağ u şahrā (*Murādî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3*). [*dāğı ururam,* -ı, -ur, -am]

dāğıtmak [1] *Dağıtmak, saçmak.*

Elden ele düşürüp sünbül saçuñ **dāğıtma** / Şakla
sen anı 'ömrüm olmaz yabanda hāşıl (*Murādî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4*). [*dāğıtma,* -ma]

dahı [103] *De, da, bile. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İktirân eylemese bendesini bilmez idi / Ne cefâ
añlanur idi ne **dahı** mihr ü vefâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 44, Beyit 4). [dahı,]

dâhil [3] *İç, içeri; içinde olma.*

Hâne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyüt /
Gayrılar **dâhil** degül ebvâb içinde seyr ider
(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [dâhil,]

Her kelâmında Murâduñ nice hikmet **dâhil** / Sırr-ı
Hakk oldu hüveydâ yine el'ân yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5). [dâhil,]

Kabza-i hükm ile **dâhilse** eger kevn ü mekân /
Hükmüne vâkıf olursañ saña irmez hatârı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 4). [dâhilse, -se]

dâhil-i nîrân [1] *Ateşin, cehennemin içinde olan.*

Bu Murâduñ sözine münkir olan kimselere /
'Arifin añlar için **dâhil-i nîrân** didi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 5). [dâhil-i nîrân,]

dâhil olmak [1] *Dahil olmak, bağlanmak, girmek.*

Fe'dhulühâ hâlidin âvâzesin güş eyleyen / **Dâhil**
olup her elemden buldı anlar 'âfiyet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [dâhil olup, -up]

daim [97] *Her zaman, sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Görmek diledüğü için envâr-ı şa'sa'a / **Dâ'im**
Murâdî kendüzin eyler bekâ fenâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1, Beyit 6). [dâ'im,]

dâ'im eylemek [1] *Devamlı, sürekli kılmak.*

Durış tevhid-i Hakkı **dâ'im eyle** / 'İbâdetle
vücüdün kâ'im eyle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6,
Beyit 1). [dâ'im eyle,]

dâ'im olmak [6] *Sürekli olmak, devam etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Âlemde dilerseñ ki huzûruñ **ola dâ'im** / Yanuña
yakîn olmayalar ehl-i şekâvet (Murâdî Dîvânı,
Gazel 198, Beyit 2). [dâ'im ola, -a]

dâ'imâ [41] *Devam üzere, her vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden 'ışka düşdüm pes hâlâşa çäre ne /
Çäresi vaşl-ı habîb oldu anuñ pes **dâ'imâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [dâ'imâ,]

daire [13] *Halka, çember. II Devir nazariyesi; mutlak varlıktan tecellî suretiyle ayrılan bir nesne, çeşitli değişim*

safhalarından geçtikten sonra varlıkların en
süflisi olan madde mertebesine kadar iner.
Sonra yükselmeye başlayarak yine çeşitli
merhalelerden geçtikten sonra geldiği
noktaya ulaşır. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Devrinde devre geldi çü devr ile **dâire** / Devvâr
nokta oldu hemân olmadı cüdâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 8, Beyit 4). [dâire,]

dâ'ire-dil nokta [1] *Gönül dairesinin merkezindeki nokta. II Devir nazariyesi.*

Ders-i kitâb istemez **dâ'ire-dil noktaya** / Baña
didiler ledün bildürür anı 'alîm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 949, Beyit 3). [dâ'ire-dil noktaya, -(y)a]

dâ'ire-i merkez [1] *Merkezin, merkezdeki noktanın dairesi. II Devir nazariyesi.*

Oldı çün **dâ'ire-i merkezinüñ** nokta kamu /
Halkaya al bu cihânı ele girsün naçcîr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [dâ'ire-i merkezinüñ,
-i, -nün]

dâ'ire-i nokta [1] *Noktanın dairesi. II Devir nazariyesi.*

Zamîr âyinesine gelen haqîkîdür / Konuldu **dâ'ire-i**
noğtadan bu zâd-ı vülûc (Murâdî Dîvânı, Gazel
225, Beyit 3). [dâ'ire-i noğtadan,]

dâ'ire-i pergâl [1] *Pergelin dairesi, pergelle çizilen daire.*

'İşkî kapladı Murâdîyi komaz 'akla gele / Çıkmaz
ol nokta ki **dâ'ire-i pergâle** düşer (Murâdî Dîvânı,
Gazel 418, Beyit 5). [dâ'ire-i pergâle, -e]

dâ'ire olmak [2] *Daire şeklinde dizilmiş olmak. II Devir nazariyesi.*

Merkez-i 'ayn-ı vahdete **oldı** Murâdî **dâ'ire** / Anı
muhiñ olmayup cümlesi çekdiler elem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 952, Beyit 5). [dâ'ire oldı, -dı]

Alupdur nefhadan behre 'atâ bulmak bulunmakda
/ **Olup dâ'ire** kudretde devir ire müdârâda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [dâ'ire
olup, -up]

dâ'ir-i 'âlem olmak [1] *Âlemi devreden, dönen olmak.*

Rûh-ı kudüs kamu melek **dâ'ir-i 'âlem oldı** çün /
'Arş ile ferşi kaplayan cümle-i perr ü bâle bak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3). [dâ'ir-i
'âlem oldı, -dı]

dâ'ir olmak [1] *Dolaşmak. II Devir nazariyesi.*

Dâ'ir olmuş vücudı çün pergâr / 'İlm bir nokta oldı
añla vü dâñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 4).
[dâ'ir olmuş, -mış]

dâ'î-yi Hakk olmak [1] *Allah'a dua eden olmak.*

Rütbe-i a'lâda oldur kim ola bî-vâsıta / **Dâ'î-yi**
Hağ oluben bir kimseden kılmaya bāk (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 730, Beyit 4). [*dâ'î-yi hağ oluben, -*
uben]

dâ'î-yi hikmet olmak [1] *Hikmete davet etmek,*
çağırmak.

Dâ'î-yi hikmet olalı şādıkuz da'vāmuza / Şāhid
olmışdır bizüm da'vāmuza her kārumuz (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 553, Beyit 3). [*dâ'î-yi hikmet olalı,*
-alı]

dağmak [1] *Takmak.*

Ṭaqa gör nefsüne zencîr elünde tā zebûn olsun / Bu
gün sen aña tağmazsan **dağısarlar** saña erğam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7*). [*dağısarlar,*
-isar, -lar]

dağıka [1] 1. Bir saatlik zaman dilimi. 2. İnce
düşünce.

Seher vakt-i ṭulū'ında nümāyān olsa her sā'at /
Dağıka kalmaz im'ānum ḥabībümdür muḥibbū'l-
vakt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4*). [*dağıka,*
]

dağk-ı bâb eylemek [1] *Kapı çalma.*

Mültemis oldı çü saña vaşl-ı yār / **Eyle** uli'l-elbâb
yürü **dağk-ı bâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit*
3). [*dağk-ı bâb eyle,*]

dağk-ı ebvâb eylemek [1] *Kapıları çalmak. II Medet*
ummak.

Fâtihü'l-ebvâb olanlar **dağk-ı ebvâb eylemez** /
Âşinā-yı 'ışk olanlar bir nefes ḥvâb eylemez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1*). [*dağk-ı*
ebvâb eylemez, -mez]

dāl [6] *Arap alfabesindeki "dal" harfi.*

Sem'ine irdi çün nidā oldı nidā aña gıdā / Kaldı
elifle **dāl** ü hā kendüye oldı pes o **dāl** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [*dāl,*]

Çü 'allām-ı 'ulūm ile yine 'ayn-ı kemāl oldum /
Nice hā mīm u dāl ile elifden **dāla** dāl oldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1*). [*dāla, -a*]

Lām elifden geleli ḥāyile mīm ü daḥı **dāl** / Çü ben
el-ḥamd okuyam cümle melek dir āmīn (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [*dāl,*]

Aḥkāmını muşarraḥ idüp kil-k-i kudreti / Mīm oldı
anda ḥāmid elif hā vü **dālina** (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1376, Beyit 2). [*dālina, -i, -(n)a*]

II Belin iki büklüm olması.

Çeşm-i sehḥāruñ eyledi baña al / Bu elif kaddüm
benüm çün **dāl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit*
1). [*dāl,*]

Çü 'allām-ı 'ulūm ile yine 'ayn-ı kemāl oldum /
Nice hā mīm u **dāl** ile elifden dāla **dāl** oldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1*). [*dāl,*]

dāl itmek [2] *"Dal" harfi gibi eğik duruma getirmek.*

Refîküm oldı yanumca enîn-i nāle vü āh / Şefî'üm
oldılar anda kaddüm çü **dāl itdüm** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [*dāl itdüm, -dū, -m*]

Zerre zerre münteşir oldı şu 'ā'um 'āleme / Mihr ü
māha nūr içün zav'umla **dāl itdün** benî (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 4). [*dāl itdün, -dū, -n*]

dāl kılmak [1] *Kişinin belini bükmek; çaresizlik içinde*
bırakmak.

Bir kemān ebrū miyānum **kıldı dāl** / Aldı gönlüm
eyleyüben baña al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839,*
Beyit 1). [*dāl kıldı, -dı*]

dāl olmak [1] *Dal harfi gibi olmak; iki büklüm olmak,*
saygı ve hürmet göstermek.

Çü 'allām-ı 'ulūm ile yine 'ayn-ı kemāl oldum /
Nice hā mīm u dāl ile elifden dāla **dāl oldum**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 1*). [*dāl oldum,*
-du, -m]

dāl [5] *Gösteren, işaret eden. (Bu kelime*
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu ki dāl eyledi **dālinda** durur yine delîl / Bil
zelîl oldı şu kim aňlamaya dāl-i şıfat (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [*dālinda, -in, -de*]

dāl eylemek [2] *Delalet etmek, göstermek.*

Bu ki **dāl eyledi** dālinda durur yine delîl / Bil zelîl
oldı şu kim aňlamaya dāl-i şıfat (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 175, Beyit 4). [*dāl eyledi, -di*]

Ref' idüp her şübhesin kılan ziyāde 'ilmini /
Müntehā-yı 'ilminüñ şerḥinde **dāl eyler** yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 3*). [*dāl eyler,*
-r]

dāl-ı şıfat [1] *Vasfi, sıfatı gösteren, işaret eden.*

Bu ki dāl eyledi dālinda durur yine delîl / Bil zelîl
oldı şu kim aňlamaya **dāl-i şıfat** (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 175, Beyit 4). [*dāl-ı şıfat,*]

dāl kılmak [1] *Delalet etmek, göstermek.*

Âşkār olduḡda şüret genc-i ma'nādur ḥafî / Kenz-
i lâ-yefnā dilerseñ himmeti **kıl aña dāl** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 778, Beyit 4). [*dāl kıl,*]

dāl olmak [2] *Delil olan; işaret eden, yol gösteren.*

Murāduñ zamîrinde olsa ne var her vücūd /
Vücūdına **oldı** vücūd-ı muḳaddes çü **dāl** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [*dāl oldı, -dı*]

Cür'adan mest oldı ba'zı ba'zı **oldı dāliden** / Gel
bu ma'nāyı nişānuñ eyle kıl ḥāṭır-nişān (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [*dāliden oldı, -den-*
dı]

dalmak [1] *Denize dalmak. II Bir alanda*
derin düşünmek.

Ḥāk-ı rāh-ı kadem-i server-i insān olğıl / **Dal**
ma'āni yemmine şāḥib-i 'irfān olğıl (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 803, Beyit 1). [*dāl,*]

dām [2] *Tuzak, ağ.*

Müstedām-ı ‘ömr olanlar havf ider mi **dāmdan** / Ben murādum bulmuşam dā’imle dā’im bende şād (Murādî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [dāmdan, -dan]

‘İsmet-i şıdkı hemān yirden kılma kalbden / Meker ile sicn-i belā **dāmına** düşseñ gāhda (Murādî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [dāmına, -ı, -n, -a]

dām-ı zülf [1] *Zülf tuzağı.*

Göñül murğın idüpdür **dām-ı zülfün** dilberā naḥcır / Ḥalāşına anuñ var mı ‘aceb bir çäre vü tedbır (Murādî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [dām-ı zülfün, -tın]

dām kurmak [2] *Tuzak kurmak. II Aşığın gönlünü avlamak.*

Şāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı dide-bān / **Dām kurmak** istedi bir evc-i a’lā didiler (Murādî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [dām kurmak,]

Dām kurmuş güzel o ‘anber-i kāküllerini / Kaşdı bu bend ide ‘āşıklarınuñ dillerini (Murādî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 1). [dām kurmuş, -mış]

damad olmak [1] *Bir aileye göre kızları ile evlenmiş olan erkek; güvey olmak II Yakın, sıkı ilişki kurmak; ilgi görmek.*

‘Arūs-ı nev gelür bir bir aña **damad olur** ‘ālem / Karār itmez bir iki gün gider ‘ālem daḥı bāda (Murādî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [damad olur, -ur]

dāmān [1] *Etek. II Sevgilinin himaye ve ilgisi, koruyuculuğu.*

Dest-i inşāf ile munşif olan ey vechi ḥasen / Döne aslında Murād el ura **dāmānümüze** (Murādî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [dāmānümüze, -ümüz, -e]

dāmen [3] *Etek. II Manevi ağırlık, yük.*

Dāmenüñe pâyıñı çek gel berü hem çün hābl / Ger ululuk ister iseñ işle gel yaḥşı ‘amel (Murādî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [dāmenüñe, -üñ, -e]

Saña me’vā yiter me’vā yüri ta’n eyleme zāhid / Bize iki cihāndan **dāmeni** kütāh olan gelstün (Murādî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [dāmeni, -i]

Munfa’ıl olmazam ben eşyādan / Yed-i ğam **dāmenümdedür** kütāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 3). [dāmenümdedür, -üm, -de, -dür]

dāmen çekmek [1] *Eteğini çekmek. II Vazgeçmek, bırakmak.*

Cümleyi terk eyleyüben **dāmenin çekdi** çü küh / Virseler ger aña cümle hür u ğilmān istemez (Murādî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 2). [dāmenin çekdi, -di]

dāmen-i dildār [1] *Sevgilinin eteği.*

Rāzıyam her ne gelürse yār için ağıyārden / Çekmezem hergiz elem ben **dāmen-i dildārdan** (Murādî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [dāmen-i dildārdan, -dan]

dāmenin elde tutmak [1] *Eteğine tutunmak. II Himayesine sığınmak.*

Cümleñüñ maḥz-ı murādı bu Murādide ‘ayān / **Dāmenin elde tutanlar** hulefādur yine bes (Murādî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 5). [dāmenin elde tutanlar, -an, -lar]

dāmen-i insān [1] *İnsan eteği. II İnsanlık sureti, beden.*

Qabül-ı hey’et ider mi ḥayāta irdi çü cān / Meger ki **dāmen-i insāna** dest-i pāy ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 2). [dāmen-i insāna, -a]

dāmenin rehā eylemek [1] *Eteğini kurtarmak. II Kötü, zor bir durumdan kurtulmak.*

Bu nefsi bende çeküp geç aña eyü pā-bend / Elinden anuñ özün **dāmenin rehā eyle** (Murādî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [dāmenin rehā eyle,]

dāmen-i pır-i tarikat tutmak [1] *Tarikat şeyhinin eteğini tutmak. II Dervişlerden manevi yardım istemek.*

‘Ālem-i ğayba tutup ‘acz ile gel rüy-i niyāz / **Dāmen-i pır-i tarikat tütalum** döne döne (Murādî Dîvânı, Kıt’a 4, Beyit 2). [dāmen-i pır-i tarikat tütalum, -alu, -m]

dāmen-i vaşl ucu [1] *Kavuşma eteğinin ucu. II Sevgiliye kavuşma.*

Rāḥat-ı maḥz-ı şafā kesb ider ol ‘āşık-ı zār / **Dāmen-i vaşl ucına** parmağı ucın kim eyler (Murādî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 2). [dāme-i vaşl ucına, -(n)a].

dāmen-i yār tutmak [3] *Sevgilinin eteğini tutmak. II Sevgiliye sığınmak, ondan medet ummak.*

Cān ü serden vaz olandur **dāmen-i yāri tutan** / Dāmenin çün tütmişam biñ şad hezārāndur serüm (Murādî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 3). [dāmen-i yāri tutan, -an]

Dāmen-i yāri tutup terk eyler iseñ ğayrı sen / Bir daḳıka kōmaya cümle vire iḥsānda (Murādî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [dāmen-i yāri tutup, -up]

Menba’-ı şıdk u şafā ol ki **tutan dāmen-i yār** / Gözedür turmaya arada olan ikrārı (Murādî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5). [dāmen-i yār tutan, -an]

dāmen tutmak [5] *Etek tutmak. II Manevi yardım istemek, almak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ehl-i diller **dāmenin tut** ister iseñ ger necāt / Zīrā Ḥaḳ anlara virmişdür ne kim var ṭayyibāt (Murādî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [dāmenin tut, -in]

dān [3] *Bil.*

Bir nazarda nâzır itdi nice manzûrî yine / Bilmek için bunları eyledi ey dil yahşı **dân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1045, Beyit 2). [dân,]

Nâkil-i şûra didüm vir baña ihyâ haberin / Didi ihyâ ile emvâtı hemân aña vü **dân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1122, Beyit 2). [dân,]

Dâ'ir olmuş vücûdî çün pergâr / 'İlm bir nokta oldu aña vü **dân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1165, Beyit 4). [dân,]

dânâ [8] Ârif, âlim, fâzıl.

Ey Murâdî baħr-ı 'ilm olmaħda **dânâdur** kişi / Lîk sen dâñâ iseñ dâñâları kılma ĥacil (Murâdî Dîvânî, Gazel 770, Beyit 5). [dânâdur, -dur]

Ey Murâdî baħr-ı 'ilm olmaħda dâñâdur kişi / Lîk sen **dânâ** iseñ dâñâları kılma ĥacil (Murâdî Dîvânî, Gazel 770, Beyit 5). [dânâ,]

Ey Murâdî baħr-ı 'ilm olmaħda dâñâdur kişi / Lîk sen dâñâ iseñ **dâñâları** kılma ĥacil (Murâdî Dîvânî, Gazel 770, Beyit 5). [dâñâları, -lar, -ı]

Sırrı ifşâ eylemez 'ilm ile **dânâdur** gönül / Baş egmez kimseye ĥanum tüvânâdur gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 781, Beyit 1). [dânâdur, -dur]

'İşk ile 'âşık-ı ser-mest olalı **dânâyam** / Her gice vuşlat-ı cânânuma miħmânâ ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1117, Beyit 4). [dânâyam, -y, -am]

Ma'rifet tılsımını açmağı **dânâyı** gözet / Âteş ü âb gelüp cem' olımaħ bir demde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1358, Beyit 2). [dânâyı, -y, -ı]

Ey Murâdî bilmek isterseñ eger aħvâlümüz / 'İlm ile dâñâ iden bir ulu **dânâdur** beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1567, Beyit 5). [dânâdur, -dur]

II Âlim, bilgin, bilgili; Allah.

Ķarn-ı ezelde çün kim fark olmaħı gıyûbuñ / Ķayb-ı ĥaķıķatüñdür esrâr-ı ĥaybî **dânâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 2). [dânâ,]

dânâ itmek [1] Bilgili kılmak.

Ey Murâdî bilmek isterseñ eger aħvâlümüz / 'İlm ile **dânâ iden** bir ulu dâñâdur beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1567, Beyit 5). [dânâ iden, -en]

dânâ kılmak [1] Bilgin kılmak.

Muħâl olmaya lıtfuñdan senüñ ey kâdir-i bîñâ / Saña dâ'im muħib olanı **ķılsañ** 'ilm ile **dânâ** (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 32, Beyit 1). [dânâ ķılsañ, -sa, -n]

dânâ olmak [6] Bilmek, farkında olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemâl-ı Ķaħda Rabbümdür mürebî ey cihân-ârâ / 'Âlimümdür benüm her ĥâlüme ey dil **olan dâñâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 1). [dânâ olan, -an]

dâne [4] Tane, tohum.

'Aħd-ı ezelde çün kim 'ışk oldu başa yazı / Her murğ-i bî-per ü pâ bu **dâneye** iremez (Murâdî Dîvânî, Gazel 596, Beyit 4). [dâneye, -y, -e]

Âşinâ her laħzada buldı ĥamudan iştihâr / Oldı murğân-ı 'ayâna tu'ma anuñ **dâñesi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1243, Beyit 4). [dâñesi, -si]

Âşinâ her laħzada buldı ĥamudan iştihâr / Oldı murğân-ı 'ayâna tu'mâ anun **dâñesi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1484, Beyit 4). [dâñesi, -si]

II Çok az miktar.

Ķavta-i baħr-ı ĥaķıķat kılduñ ise ey ulu / Baş üzredür ĥarârüñ bî-bahâya **dâñesin** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1085, Beyit 4). [dâñesin, -sin]

dâne dâne [1] Tane tane.

Dâne dâne çünki düşürem ĥayâlüm ĥabbesin / Ol ĥayâl ile bu ĥâl-i mâverâdan geçmezem (Murâdî Dîvânî, Gazel 888, Beyit 2). [dâne dâne,]

dâne-i ĥâl [1] Tane, tohum gibi olan ben.

Giriftâr oldı murğ-i dil nigârüñ zülfî ağında / Göricek **dâne-i ĥâlî** o mâhuñ gül yañağında (Murâdî Dîvânî, Gazel 1436, Beyit 1). [dâne-i ĥâlî, -i]

dâne-i ĥardal [1] Hardal tanesi. II Çok küçük.

Ey Murâdî **dâne-i ĥardal** degildür mümkinât / 'Aynüñe ammâ cemâle bî-muħâl olmaħ neden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1087, Beyit 5). [dâne-i ĥardal,]

dâne-i yekta [1] Tek, eşsiz benzersiz tane. II İnci.

Ey Murâdî baħr-ı cüduñ **dâne-i yektâsın** / Her şadef bilmez seni yıllarc'ola memdûdeler (Murâdî Dîvânî, Gazel 390, Beyit 5). [dâne-i yektâsın, -sı, -sin]

dânem zi-ħusni ân ki zi-zîbâ-yı eş ki hest [1] Onun güzelliğinden güzelliğin ne olduğunu biliyorum.

Dânem zi-ħusni ân ki zi-zîbâ-yı eş ki hest / Ender heyecân 'aceb çi-küñed ĩn ĥicâb-ı 'ışk (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 5, Beyit 2). [dânem zi-ħusni ân ki zi-zîbâ-yı eş ki hest,]

danışmak [2] Danışmak, sorup soruşturmak.

Bir delîle **danışup** kūyî tavâf için anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sâle düşer (Murâdî Dîvânî, Gazel 418, Beyit 4). [danışup, -up]

Her mu'ayyen ki 'ayna 'ayn oldı / **Danışup** dururam mu'ayyende (Murâdî Dîvânî, Gazel 1215, Beyit 4). [danışup, -up]

dâniş [2] Bilgi sahipleri, âlim.

Dâniş isterseñ eger gel berü zânü çöküben / Güş kıl gör ki nice 'ilm ile 'irfân bilürüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 578, Beyit 4). [dâniş,]

Şüret-i zîbâ nedür bir neş'e-i ĥüsn ü cemâl / Rûĥ u 'akl u 'ilm ü **dâniş** ĥatre-i baħr-ı kemâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 777, Beyit 1). [dâniş,]

dār [3] *Ev, yurt.*

Aç gözün ey merd-i 'ākıl dār-ı dünyādur bu **dār** /
Hiç bilür misin tutar mısın ebed bunda karar
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 355, Beyit 1*). [*dār*,]

Kanı sende 'ibâdet ile tâ'at / Kâlor mı saña mîlk ü
dār ü deyyâr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 524, Beyit 3*).
[*dār*,]

II Ahiret.

Cây-ı süknâ olmadı pes bir rîbât-ı köhnedür / Bu
cihânun her ki geldi kendi göçdi **dârına** (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1260, Beyit 3*). [*dârına*, -i, -(n)a]

dār-ı bekā [1] *Ebedî diyar. II Ahiret.*

Nuķ ü şarâb ü çeng ü ney ü def ile rebâb / **Dār-ı
beķada** cümlesi saña haķa durur (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 472, Beyit 3*). [*dār-ı beķada*, -da]

dār-ı cennet [1] *Cennet yurdu.*

Bu cihânda huzûrî n'eylersin / **Dār-ı cennetde** iste
zevk u huzûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 530, Beyit 2*).
[*dār-ı cennetde*, -de]

dār-ı dünya [3] *Dünya yurdu, yeryüzü.*

Dilâ bu **dār-ı dünyâda** şanur mısın vefâ vardır /
Vefâsı yirine bi'llâhi biñ renc ü 'anâ vardır
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 295, Beyit 1*). [*dār-ı
dünyâda*, -da]

Aç gözün ey merd-i 'ākıl **dār-ı dünyādur** bu dār /
Hiç bilür misin tutar mısın ebed bunda karar
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 355, Beyit 1*). [*dār-ı
dünyādur*, -dur]

Şol ki içmez kadeh-i dilberden âb-ı hayât / **Dār-ı
dünyâda** hem uhrâda 'anî'l-mevtâdur (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 430, Beyit 3*). [*dār-ı dünyâda*, -da]

dār-ı emn [1] *Güvenli yer, yurt.*

Cây-ı mu'âhızı geçüp irdi çü **dār-ı emne** ol / Çıkdı
o **dār-ı sahta** vü dikdi 'alâmeti 'alem (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 953, Beyit 3*). [*dār-ı emne*, -e]

dār-ı fânî [3] *Yok olacak olan, fani alem; dünya.*

Dār-ı fânî durur bu dār-ı ğurûr / Kimse bulmadı
bunda hiç sürûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 530, Beyit
1*). [*dār-ı fânî*,]

Rûtbe-i 'ulyāya meyl itme bu **dār-ı fânîde** / Aşlah-
ı kâra duruş kırtılasın tâ nârdan (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 1066, Beyit 3*). [*dār-ı fânîde*, -de]

Dār-ı fânî durur bu dār-ı ğurûr / Kimse bulmadı
bunda hiç sürûr (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 12, Beyit
1*). [*dār-ı fânî*,]

dār-ı fena [2] *Dünyâ.*

Ko **dār-ı fenâyı** beķa kıl taleb / Yoluñ bulmağa
reh-nümâ kıl taleb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 160,
Beyit 1*). [*dār-ı fenâyı*, -(y)ı]

Ne bağlarsın gönül **dār-ı fenāya** / Şafâsı degmedi
renc ü 'anāya (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 42, Beyit
2*). [*dār-ı fenāya*, -(y)a]

dār-ı ğurûr [2] *Gururlanma, aldanma yeri; dünya.*

Dār-ı fânî durur bu **dār-ı ğurûr** / Kimse bulmadı
bunda hiç sürûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 530, Beyit
1*). [*dār-ı ğurûr*,]

Dār-ı fânî durur bu **dār-ı ğurûr** / Kimse bulmadı
bunda hiç sürûr (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 12, Beyit
1*). [*dār-ı ğurûr*,]

dār-ı haķ [1] *Hakikat yurdu.*

Tâ'ir-i kudsî cenâh açdı nişân besmeledür / **Dār-ı
Haķdur** bu hemân aşl-ı hüner havşaladur (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 431, Beyit 1*). [*dār-ı haķdur*, -dur]

dār-ı miñnet [1] *Dert yurdu.*

Bulduñ bu cihânı **dār-ı miñnet** / Gönlüñ buña
kılmason maħabbet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 210,
Beyit 1*). [*dār-ı miñnet*,]

dār-ı saht [1] *Güç, zor yurt.*

Cây-ı mu'âhızı geçüp irdi çü dār-ı emne ol / Çıkdı
o **dār-ı sahta** vü dikdi 'alâmeti 'alem (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 953, Beyit 3*). [*dār-ı sahta*, -a]

dār-ı şüret [1] *Şekil, görünüş diyarı. II Dünya.*

Ey Murâdî **dār-ı şüret** oldı çün kim mezra'a /
Hâne-i miñnet olupdur tayyibâtuñ evveli (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1483, Beyit 5*). [*dār-ı şüret*,]

dār-ı uhrâ [1] *Ahiret yurdu.*

Ne aşşı saña dünyâda fenâdur 'akîbet el-haķ /
Duruş kim **dār-ı uhrâda** olasın sen de ferhunde
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1307, Beyit 4*). [*dār-ı
uhrâda*, -da]

dār-ı visal [1] *Kavuşma yurdu, diyarı.*

Didüm ol **dār-ı visâle** ne zamân ola duhûl / Didî
kim gözle tarîķuñ aña bâbuñ vardır (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 444, Beyit 3*). [*dār-ı visâle*, -e]

dār u diyâr kaplamak [1] *Dünyayı sarmak, kaplamak.*

'Ayn-ı 'aynumdan ki aşar acı şu her kaķresi / Her
biri bir kaķredür ki **kapladı dār u diyâr** (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 357, Beyit 2*). [*dār u diyâr kapladı*,
-dı]

dār u hâne [1] *Ev, yurt.*

Murâduñ şerhe gelmez 'ışķ-ı yâr ile olan kârı /
Buña kim i'tikâd itmezse **dār u hânesi** yansun
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 985, Beyit 5*). [*dār u
hânesi*, -si]

dârü'l-amân [1] *Sığınak.*

Ġidâ-yı rûh-baħşumdur hayâtum / Benüm **dârü'l-
amânumdur** maħabbet (*Murâdî Dîvânî, Gazel
207, Beyit 12*). [*dârü'l-amânumdur*, -um, -dur]

dârü's-şifâ [2] *Şifahane. II Aşk derdinin şifahanesi.*

Maħabbet şem'ini yakdum kanı pervâneler gelsün
/ Kûşâd olmış yine **dârü's-şifâ** divâneler gelsün
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 1*). [*dârü's-
şifâ*,]

dār [3] İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk, darağacı.

Sen belâ meydânı içre dik melâmet **dārını** / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Haḳdan haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [dārını, -ı, -n, -ı]

Vâhid ol vâhid dilerseñ bunda şıgmaz ikilik / Raḳş uruben **dāra** varsun kime kim cānān gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 4). [dāra, -a]

Bulsa dil mi'râcını muhtâr ile bî-ıztırâr / Muḫtarib olmasa Manşûr ölmez **dār** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 3). [dār,]

dāra çekmek [1] Darağacında asmak, idam etmek.

Ene'l-haḳ oldı kelâmından âşikâr ü nihân / Hezâr Manşûr-ı Hallâcı günde **dāra çeker** (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [dāra çeker, -er]

dār dikmek [3] Darağacı dikmek, idam etmek.

Murâdî sırr-ı ma'nâdan haberdâr olayım degme / Meger Manşûrveş meydân-ı 'ışk içre **dike dārın** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 5). [dārın dike, -e]

İster iseñ bulmağa vaşl-ı habîbi cān ile / Cānı terk eyle yûri Manşûr-veş **dik dāruñı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [dāruñı dik,]

Şerhe şıgmaz sırr-ı 'ışk anı kimesne añlamaz / Tā meger meydân-ı 'ışka **dike** evvel **dārını** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 4). [dārını dike, -e]

dār-ı âs olmak [1] Mersin ağacının dalı, direği.

Ġalib olmuşlar durur kudretle Fir'avnlilere / Nitekim Mūsâ elinde ejder **oldı dār-ı âs** (Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 4). [dār-ı âs oldı, -dı]

dār-ı ene'l-Haḳḳ [1] Ben hakkım sözünün dar ağacı; Hallac-ı Mansur'a atıfta bulunularak.

Ṭurma çık **dār-ı ene'l-Haḳḳa** yûri Manşûrveş / Tā ki ol mi'râc dāruñda beḳāya iresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [dār-ı ene'l-haḳḳa, -a]

dārā [3] Eski İran'ın meşhur bir şahı.

Ḳanı İskender ḳanı **Dārā** ḳanı Ḳusrevle Cem / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllî zevāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [dārā,]

Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların şavurdı bād / İştmedün mi n'oldılar **Dārāyile** İskenderi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [dārāyile, -(y)ile]

II Hükümdar.

Bu Murâdî ola mı bende bir ayruḳ şāha / Var iken sencüleyin nîk-siyer **Dārāmuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [dārāmuz, -muz]

dāstān [5] Destan, hikaye. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kemāl-i ehl-i 'irfāna kemālüm oldı çün mir'ât / Baḳuben tûṭî-i ervāḥ anuñla **dāstān** söyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [dāstān,]

dāstān olmak [2] Destan olmak, anlatılmak.

Eserdür sırr-ı ekberden nazardur rûkn-i evvelden / Mu'ammâdur başiretten beyân u **dāstān olmaz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2). [dāstān olmaz, -maz]

'Uḳûl irmez nihâyetle Murâdînün kelāmına / Velî 'aḳlınca her bir kimseye bir **dāstān olmuş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [dāstān olmuş, -mış]

da'vā [7] Çözülmesi gereken mesele, dava. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Milk-i tende oldı çün **da'vāya** bürhān insilāḥ / Hükûm kıldı aña pes ol demde sultān insilāḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1). [da'vāya, -(y)a]

da'vā eylemek [1] Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürmek, iddia etmek.

Ḥamdü li'llāh ki **eyledüm da'vā** / Olmadum 'âciz anda beyyinede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 3). [da'vā eyledüm, -dū, -m]

da'vā kılmak [1] İddiada bulunmak, iddia etmek.

'İşk ile **da'vā kılan** gel berü göster hünerrūñ / Merd iseñ kār ile bürhānuñı meydāna getür (Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [da'vā kılan, -an]

da'vā-yı bürhān [1] Davanın ispatı, delili.

İrgürdi çünki **da'vā-yı bürhāna** insilāḥ / Ol demde kārın eyledi merdāne insilāḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 1). [da'vā-yı bürhāna, -a]

da'vā-yı merd eylemek [1] Yiğitlik iddiasında bulunmak.

Murâdî merd-i meydāndur elinde top ile çevgān / Eger **da'vā-yı merd eyler** iseñ cevḫānı göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5). [da'vā-yı merd eyler, -r]

da'vā-yı vech itmek [1] Yüz; yüzün güzelliği konusunda iddia sahibi olmak.

Ġıl u ğışdan eridüp ḳalbi muşaffā eyle / **Da'vā-yı vech idenüñ** āyinesi şāf gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [da'vā-yı vech idenüñ, -en, -ün]

da'vet [2] Davet etmek, çağırmak.

Müstecāb olmaḳdan olmuşdur recālar mültemes / **Da'vet** oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [da'vet,]

Da'vetüm ḥaḳdur necāta sâ'iyem min küllî vech / Bu beḳāya nef'-i küllîdür beḳā-yı sırr-ı şarṭ (Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [da'vetüm, -üm]

da'vetî kerd-i merâ güft-i be-nüş ey 'âkil [1] *Davet etti, dedi: Ey akıllı iç.*

Da'vetî kerd-i merâ güft-i be-nüş ey 'âkil / 'Âşıkî nîst hâlâl ez-ne-şevî dîvâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 2*). [*da'vetî kerd-i merâ güft-i be-nüş ey 'âkil,]*

da'vî [2] *Dava, iddia.*

Bilmek için bu şıdkumuz **da'vîye** kaşdımuş nedür / Kâzî vü şâhid ol habîb gayrı güvâhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4*). [*da'vîye, -ye]*

Var ise sendedür 'ışk-ı İlâhî / Getür bu **da'vîye** ma'nâ miyâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4*). [*da'vîye, -(y)e]*

da'vî kılmak [1] *İddiada bulunmak.*

Fânî dünyâ benüm oldu diyüben **da'vî kılan /** Kelleşi toprağın altında yatur hem çü sifâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4*). [*da'vî kılan, -an]*

da'vî-i 'ışk itmek [1] *Aşk davasında, iddiasında bulunmak.*

Da'vî-i 'ışk itdiler vaşlın temennâ itmege / Pes taleb kıldı habîb anlardan iki beyyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 3*). [*da'vî-i 'ışk itdiler, -di, -ler]*

da'vî-yi huşk eylemek [1] *Kuru, boş dava etmek; boş yere tartışmak.*

Lâyık-ı dîdâr iseñ gel imtiñân ol görelüm / **Da'vî-yi huşk eyleme** kim dilde olur çok haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4*). [*da'vî-yi huşk eyleme, -me]*

dâ virmek [1] *Hastalık, acı, sıkıntı vermek.*

Revnağ vireli devr ile devrâna irerler / Hâmûş olup soñra **virür** derdi dile **dâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3*). [*dâ virür, -ür]*

Dâvudveş [1] *Hız. Davud gibi. II Güzel ses.*

Eger **Dâvudveş** kılsam bu elhânım Zebûrumda / Toları cümle mañlûkâtdan tağ ile sahrâlar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2*). [*dâvudveş,]*

dayanmak [1] *Güvenmek, sığınmak.*

Dayanma mañz-ı fenâya beğâyâ râğıb ol / Dile sa'âdet-i uhrâ ki ol beğâ olıser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 2*). [*dayanma, -ma]*

dâye [1] *Çocuk emzirici, çocuk mürebbiyesi, süt nine.*

İçmiş idi şehd-i şîr oldığı vaktin şîti / Şimdi Murâdî çeker terbiyeye **dâyesim** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5*). [*dâyesim, -sin]*

debîr [1] *Kâtip, münşî.*

Kâtib-i kudret yazaldan bu evâmir satırını / Bir **debîrem** çekmişem her hükme bir tuğrâyı ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3*). [*debîrem, -em]*

debîr-i efzâl [1] *Faziletli kâtip.*

Debîr-i efzâla şerh eyledi mudağkık râz / Didi ki 'ilmi 'avâlimden eyledi mümtâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 1*). [*debîr-i efzâla, -a]*

def'a [2] *Kez, kere.*

Eger bir zerre mihrinden olaydı hâşılûñ hânım / Bu **def'a** âşkâr ile nihâna açmaz idüñ göz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 3*). [*def'a,]*

Bu **def'a** hâmdüme tekrâr hâmd hâmd itdüm / Buyurdı hâmidî mañmûd ber-murâd ideyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3*). [*def'a,]*

def'ât [1] *Birçok kez.*

Def'-i zarr itse ne vardur hey'etin meslûb iden / Dâfî'ün hükminde kârın anlayan **def'ât** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4*). [*def'ât,]*

defâtir [2] *Defterler.*

Sâbıkda añladuñ mı geçen mâcerâları / Memhûr anuñ **defâtiri** fevka'l-'ulâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4*). [*defâtiri, -i]*

II Güzellik defteri.

Mir'ât-ı hüsnüñ içre görindi çü vech-i 'ayn / 'Aynuñ ne gam **defâtire** olsa kalem-zede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2*). [*defâtire, -e]*

def' itmek [1] *Ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.*

İhtiyârın gözeden bildi ki muhtâr nedür / Bahtiyâr ola eger **def' ider** ise zararın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 2*). [*def' ider, -er]*

def'-i zarr itmek [1] *Zararı def etmek, uzaklaştırmak.*

Def'-i zarr itse ne vardur hey'etin meslûb iden / Dâfî'ün hükminde kârın anlayan **def'ât** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4*). [*def'-i zarr itse, -se]*

defter [9] *Defter.*

Müheyyâdur 'ayâna fi'l-kıyâma / Anuñ cün oldı **defter** üzre hâsib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4*). [*defter,]*

Yazup **defterde** kilik-i kudret ile hañt cün kim ad / Didi Nûn ile Şâd Yâ-Sin Hâ-Mîm Elif-Lâm-Mîm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1*). [*defterde, -de]*

Fehm ü dâniş remzini remz itmedi 'allâmeler / Gerçi yazmış ba'zı 'ilmin zâhirâ **defterde** Hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2*). [*defterde, -de]*

II Marifet defteri.

Sâlik-i nehc-i hidâyet olana ey zü-fünûn / Ma'rifetden **defter** olmuşdur aña her bir varâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 4*). [*defter,]*

II Güzellik defteri.

Şafha-i dilde cemālūn āyeti imlā olur / Her ne **defter** yazıla ol şafhadan inşā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 1). [defter,]

II Amel defteri.

Oķuna ķunki **defterūn** anda senūn varaķ varaķ / Şālīh iden ‘amellerin añla anı necā necā (Murādī Dīvānı, Gazel 96, Beyit 4). [defterūn, -ūn]

Varalum **defterimūz** okıyalum sultāna / İzn-i sultān ile mansūr-ı sa‘ādet idelūm (Murādī Dīvānı, Gazel 920, Beyit 4). [defterimūz, -i, -mūz]

II Ledūnle ilgili, ilāhī sırlara, Tanrı ilmine āit defter.

Defteri tatbīķ iderseñ defteri ğayrıdadur / Sen mūrekkebden durış tā kim ķalem şakķı tola (Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 3). [defteri, -i]

Defteri tatbīķ iderseñ **defteri** ğayrıdadur / Sen mūrekkebden durış tā kim ķalem şakķı tola (Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 3). [defteri, -i]

defter eylemek [1] Yazmak, defter tutmak, toplamak, bir araya getirmek.

Rūkn-i a‘zam fehmin isterseñ eyā tālib bu ğūn / Mūfredatūñ **defter eyle** gel berū iķrāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1234, Beyit 3). [defter eyle,]

defter-i aķ olmak [1] Amel defteri temiz olmak.

Kutlu şol kimse durur kim **olsar defter-i aķ** / ‘Āleme geldūñ anuñ ķūn kılasın ğöce yaraķ (Murādī Dīvānı, Kıt'a 28, Beyit 1). [defter-i aķ olsar, -isar]

defter-i şerh [1] Açıklamaların yazıldığı defter.

Yazılmaz **defter-i şerhūm** mūrekkeb olsa deryālar / Kāmu mevcūd ‘ācizler durur naķş-ı misālūmde (Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 3). [defter-i şerhūm, -ūm]

defter tıtmak [1] Hesapların deftere işlenmesi.

Biz ķılmişuz muhasebe evveldeñ āhire / **Defter tıtup** hisābuma yüz tıtmışam yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1368, Beyit 2). [defter tıtup, -up]

defter ü dīvān [1] Defter ve divan.

Cihān ārāyişine aldanuben olmağıl hayrān / Fenādur ey ğöñül āhır bozılır **defter ü dīvān** (Murādī Dīvānı, Gazel 999, Beyit 1). [defter ü dīvān,]

değin [1] Bir işin sona erdiği zamānı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek.

Her ğicede tā şubħa **değin** ķā‘im-i leyl ol / Ğafletde yatup ķalma şakķın hem ķū behāyim (Murādī Dīvānı, Gazel 960, Beyit 3). [değin,]

değişmek [6] Birini diğerine tercih etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cāna tenin **değişdi** cān ü tenin virenler / Kārında fā‘il oldu her kim ki buldı ruħşat (Murādī Dīvānı, Gazel 192, Beyit 4). [değişdi, -di]

değiştirilmek [1] Başka bir biçim veya duruma girmek.

Ğorseñ birini ki oldu meyyit / Bir şüret olur **değiştirilmiş** (Murādī Dīvānı, Gazel 642, Beyit 5). [değiştirilmiş, -dür, -il, -miş]

degme [32] Herhangi biri, sıradan biri. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī sırr-ı ‘ışķı **degme** kimse bilemez / ‘Ārif iseñ ‘āşık iseñ gel biyā vü merħabā (Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 5). [degme, -me]

degme bir can [1] Herhangi, sıradan bir kişi.

Degme bir can bilemez sırr-ı ene‘l-hak’dan haber / Anı şol añlar ki ‘ışķ ile irādet gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 360, Beyit 4). [degme bir can,]

degme bir kimsene [1] Sıradan biri, herhangi biri.

Birbirinden mütefāvit yaradıldı ķū cihān / **Degme bir kimsene** fehmi ide mi hikmet haberin (Murādī Dīvānı, Gazel 1110, Beyit 4). [degme bir kimsene,]

degme biri [1] Sıradan, herhangi bir kişi.

Er olur şol ki başa pāyını muhkem yirine / İrmeye pāyını yolından anuñ **degme biri** (Murādī Dīvānı, Gazel 1512, Beyit 4). [degme biri,]

degme kes [2] Sıradan kimseler.

Ey Murādī bu tarīķ-i ‘ışķı bilmez **degme kes** / ‘Āşık oldur kim beri olmaya zār ü āhdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1061, Beyit 5). [degme kes,]

Rāh-i ‘ışķūnda baña hem-rāh olıma **degme kes** / Māder-i ‘ışķūnda illā baña hem-zād idesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1071, Beyit 3). [degme kes,]

degme kişi [1] Herhangi biri, birisi.

Bu Murāduñ sözini **degme kişi** fehmi idemez / Añlāya şol ki meğer ‘ışķ ile pūr-hūn oldu (Murādī Dīvānı, Gazel 1514, Beyit 5). [degme kişi,]

degmek [6] Bedel olmak, karşılık gelmek, ... ğibi değerli olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilūm habīb-i nihāndur sözüm cihāna **deger** / Cihān ne kıymet aña ‘ömr-i cāvidāna deger (Murādī Dīvānı, Gazel 490, Beyit 1). [deger, -er]

değmek [6] Ulaşmak, erişmek, dokunmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zebānuñ **degmesün** cehd eylegil bir kimseye herğiz / ‘İķāb olunur uħrāda eğerçi ola ol bir mūr (Murādī Dīvānı, Gazel 294, Beyit 4). [degmesün, -mesün]

dehan [5] Ağız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lisānumdur **dehānumdur** zebānum / Dil ile tev'emānumdur maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 17). [dehānumdur, -um, -dur]

dehān olmak [1] Ağız olmak. II Dilinde, sözünde olmak.

Hayretümden bilmezem tende revānum oldığın / Her kelāmı şerḥ iden bilmem **dehānum oldığın** (Murādī Dīvānı, Gazel 1039, Beyit 1). [dehānum oldığın, -dık, -ın]

dehen-i ğayr [1] Başkalarının ağzı. II Başkalarının sözü.

Bulmayan 'ışk-ı ḥaḳīkī kelimātuñla Murād / **Dehen-i ğayra** bakup bilmezem kim ne diler (Murādī Dīvānı, Gazel 437, Beyit 5). [dehen-i ğayra, -a]

dehenüñ goncesi [1] Ağzının goncası, gonca gibi ağzı

Dehenüñ goncesine meyl ideli bülbül-i dil / Dōstum ravḫa-i ḥüsnüñde benüm nağme-serā (Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 2). [dehenüñ goncesine, -(n)e]

dehr [2] Dünya, cihan.

Kimseye kılmaz vefāsız **dehr** içinde cāvidān / 'Aḳluñı başuna devşür ḥvāb-ı ğafletden uyan (Murādī Dīvānı, Gazel 1092, Beyit 2). [dehr,]

Maḳālātum lisānumdan degüldür tercemānīdür / Lisān-ı 'ayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā **dehre** (Murādī Dīvānı, Gazel 1315, Beyit 4). [dehre, -e]

dehr-i eyyam [1] Dünyanın günleri; hayat.

Çü menşürında yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu 'unvān ü şalābetle geçürdi **dehr-i eyyāmın** (Murādī Dīvānı, Gazel 980, Beyit 1). [dehr-i eyyāmın, -ın]

dehşet [2] Korku, ürküntü.

Vuşlatda vişāl ile özin bilmedi ḳat'ā / Bir lezzete irdi ki anı kapladı **dehşet** (Murādī Dīvānı, Gazel 197, Beyit 2). [dehşet,]

Ḥüsn-i cemālūñe dil 'aḳl ile ḫayretededür / Vech-i kemāl olsa ger cān ile **dehşetdedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 496, Beyit 1). [dehşetdedür, -de, -dür]

dek [1] -e kadar, -e değin.

Bu Murādī ḳulmuñ göñlini çün almaz ele / Haşre **dek** eyleyiser āḫ ile feryād göñül (Murādī Dīvānı, Gazel 802, Beyit 5). [dek,]

dek [1] Sessiz, rahat, sakince.

Günāhumı bildür baña ben daḫı bileyüm / Şuçum bildürüp **dek** güzel soñradan varuñı (Murādī Dīvānı, Gazel 1572, Beyit 3). [dek,]

dek ṭurmak [2] Rahat durmak.

Dek ṭurursa ger zebān bil ser daḫı ṭutar ḳarār / Ne gelürse nīḳ ü bed her kişiyē dilden durur (Murādī Dīvānı, Gazel 361, Beyit 2). [dek ṭurursa, -ur, -sa]

Dek ṭurma Murādī sen ḳıl zıkrını ol şāḫuñ / Derd ile çıġır her dem raḫm it baña yā Raḫmān (Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 7). [dek ṭurma, -ma]

dekā'ıḳ [5] Dikkat gerektiren şeyler, incelikler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Haḳā'ıḳden ḫabīr olan yüzün ṭutmaz bu eşyāya / **Deḳā'ıḳden** ḫabīr olan baḳar mı ḳurı ğavġāya (Murādī Dīvānı, Gazel 1325, Beyit 1). [dekā'ıḳden, -den]

delā'il [3] Deliller.

Māḫ u ḫurşid ü sitāre devr ider bir ḳār içün / Gerçi dirler var **delā'il** ḳubbe-i devvārda (Murādī Dīvānı, Gazel 1278, Beyit 4). [delā'il,]

'Acebdür bu **delā'il** kim delīl olur delāletle / Berāḫīn ile ḳatı'dur mu'ammādan mu'ammāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1490, Beyit 3). [delā'il,]

'Acebdür bu **delā'il** kim delīl olur delālāta / Berāḫīn ile ḳatı'dur mu'ammādan mu'ammāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1507, Beyit 3). [delā'il,]

delā'il-i 'aceb [1] En tuhaf, hayrette bırakan izler, deliller.

Benüm çü ḫaḳ ile tekrār mā-ḫalaḳdur kim / **Delā'il-i 'aceb** ile mükerrer itdi beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1544, Beyit 4). [delā'il-i 'aceb,]

delālāt [6] Deliller, işaretler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beyān eyler kemālātın 'ayān eyler **delālātın** / Pes andan medḫ ider zātın neler söyler neler iḫlāş (Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 4). [delālātın, -ın]

delalet [2] Delil, işaret.

'Ayānuñdur saña cümle dilüm peydāsı pinḫanı / Delālātını izḫār eylegil yine **delāletden** (Murādī Dīvānı, Gazel 981, Beyit 4). [delāletden, -den]

'Acebdür bu delā'il kim delīl olur **delāletle** / Berāḫīn ile ḳatı'dur mu'ammādan mu'ammāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1490, Beyit 3). [delāletle, -le]

deli [2] Akıl veya şuuru yerinde olmayan, çılgın, meczup, mecnun.

Delidür şol ki yāri terk idüp meyl ide aġyāra / Bulayduñ sen eger çāre zamāna açmaz idüñ göz (Murādī Dīvānı, Gazel 590, Beyit 4). [delidür, -dür]

Merdüm-i kâmil ararsaň arama dünyâyı / Saňa bir söz diyeyin ‘aqluňı bir olma **delü** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 3). [delü,]

deli olmak [3] Aklını kaybetmek, delirmek.

Beni cevır ü cefâ-yı yârden yüz döndürür şanma / Naşihat iderem gönüm **deli oldu**ça uşlanma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 1). [deli olduça, -duça]

‘Âkil iseñ bu günü yârine koma zinhâr / Fevt iden fırsatını oldu **deli oldu** deli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 4). [deli oldu, -dı]

‘Âkil iseñ bu günü yârine koma zinhâr / Fevt iden fırsatını oldu **deli oldu** deli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 4). [deli oldu, -dı]

delü divane [2] Deli divane, çılgın.

‘İşk ile kal’a-i dile her kim dîker ‘âlem / Ma’zûr olur ki yok **delü dîvâne**ye kalem (Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 1). [delü dîvâneye, -(y)e]

Ey benüm hâlüm şoran bi’llâh sen bî-gânesin / Yâ hû zincire takılmış bir **delü dîvânesin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 1). [delü dîvânesin, -sin]

delil [13] 1. Kılavuz, rehber, yol gösterici.

Şâfi’-i âyet-i zelîl bendesi rûh-ı Cebrâ’il / Cümle-i râhadur **delil** matla’-ı nûr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [delil,]

Ben ol pervâz urıcıyam cihân pâyumda bir zerre / Ferâğumdur **delilüm** şanma bir yirden me’âlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [delilüm, -üm]

Zemzeme vardı Murâdî çeküben zemzemeyi / Çün **delil** oldu delîlin yine ol dâla çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [delil,]

Zemzeme vardı Murâdî çeküben zemzemeyi / Çün delil oldu **delilün** yine ol dâla çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 5). [delilün, -in]

Bir **delile** danışup kuyı tavâf içün anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sâle düşer (Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 4). [delile, -e]

2. Şahit, belge, nişan.

Bu ki dâll eyledi dâllında durur yine **delil** / Bil zelîl oldu şu kim aňlamaya dâll-i şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [delil,]

Ey varakdan nakl iden âyât-ı kübrâ harfını / Levh-i mañfûza nazar kıl tâ ‘ayân ola **delil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [delil,]

Kevn ü mekânüñ rehber râh-ı Hudâya vir **delil** / Kâlû selâmen kavlünâ ente’s-selâm minke’s-selâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3). [delil,]

Zâhib-i râh-ı hâkîkat olmağa budur **delil** / Müstakîm ola fu’âdı gelmeye inkârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [delil,]

Garğa-i bañr-ı fenâ olmağa budur çün **delil** / Kim delilün bî-delil olmaya bil derd ü cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [delil,]

Garğa-i bañr-ı fenâ olmağa budur çün delil / Kim **delilün** bî-delil olmaya bil derd ü cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [delilün, -ün]

Murâduñ budur çün **delili** kamu / Getür aňlara şer’ ile beyyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 5). [delili, -i]

Muğayyibâtı kayurma mu’ayyenâta düriş / Dilâ yelinde gezerseñ **delildür** eseri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [delildür, -dür]

delil olmak [5] 1. Rehber olmak.

‘İlm ü edeb öğrenen cümleye **oldı delil** / Lîk şorarsan bizi cümleye ‘ayne’l-cemîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 1). [delil oldu, -dı]

‘Aceb şadîk durur her ki ola saňa hâlîl / Şadâkatüme benüm sıdk-ı ekber **oldı delil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [delil oldu, -dı]

‘Âlemi bildi ‘ilmi **oldı delil** / Oldı pes ‘âlem-i ferâğatda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 2). [delil oldu, -dı]

2. Delil olmak; işaret, ipucu olmak.

‘Acebdür bu delâ’il kim **delil olur** delâletle / Berâhîn ile kâtı’dur mu’ammâdan mu’ammâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [delil olur, -ur]

‘Acebdür bu delâ’il kim **delil olur** delâlâta / Berâhîn ile kâtı’dur mu’ammâdan mu’ammâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [delil olur, -ur]

delil-i bî-‘ibâret [1] Cümleye, ifadeye ihtiyacı olmayan delil.

‘Aceb âgâz-ı hikmetdür hâkimün hükm-i kübrâsı / **Delil-i bî-‘ibâretdür** baña bu hükm-i kübrâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [delil-i bî-‘ibâretdür, -dür]

delil-i bî-zevâl [1] Zevalsiz, sonu olmayan.

‘Aceb deryâ-yı tevîdî kanadum fûlk idüp gezdüm / N’idem ben gayrı mellâhı **delil-i bî-zevâlüm** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [delil-i bî-zevâlüm, -üm]

delil-i enbiyâ vü evliya [1] Evliya ve peygamberlerin delili.

Delil-i enbiyâ vü evliyâdur / Muşaffâdur küdûret andan eb’ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4). [delil-i enbiyâ vü evliyâdur, -dur]

delük delük kılmak [1] Parça parça etmek. İl Çok acı çekmek.

Sinemi **kıldı delük delük** efendüm göz yaşum / Şanasın kim hâk üstine begüm bârân akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [delük delük kıldı, -dı]

delv [1] 1. Kova 2. Kova burcu.

Çerh̄ tolābında gördüm **delve** girmiş bir melek /
Kismet eyleyüp gezer erzākı ol her bir feme
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1264, Beyit 4*). [*delve, -e*]

dem [93] 1. Nefes.

Murādī bu suhanuñ kuvvet-i cāndur el-hāk / İder
demī ile vīrāne dilleri ābād (*Murādī Dīvānı, Gazel 260, Beyit 5*). [*demī, -i*]

Dime demdür ki olmaz ğam **dem** olur demdeme
ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür
belki demdemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 4*). [*dem,]*

Habībūñ hicri derdinden gönül āh / **Dem** olur mı
ki gözüm ola nemsüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 604, Beyit 2*). [*dem,]*

Ķānī‘ olmaz Murādī oldı bülend / **Demde** biñ
def‘a olsa ħāşū‘l-ħāş (*Murādī Dīvānı, Gazel 646, Beyit 5*). [*demde, -de*]

Nefħa-i rūḥ egerçi görinür arada rāy / Bir sebeb
oldı velikin **demī** ašlā bir dem (*Murādī Dīvānı, Gazel 921, Beyit 2*). [*demī, -i*]

Geldüm çü guyüb ‘āleminden / İrdüm bu vücūda
ol **deminden** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1177, Beyit 1*). [*deminden, -i, -n, -den*]

Ey Ḥālḫ-ı ma‘būd ve yā sāmie‘l-aşvāt / Çokdur çü
günāhum iderem **demde** nice āh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1413, Beyit 4*). [*demde, -de*]

‘Arz-ı mü‘min hemān **demī** gibidür / Bī-edeb
şanma ādemī gibidür (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 25, Beyit 1*). [*demī, -i*]

2. Zaman, an, vakit.

Gördiği **dem** anı didüm oldı dil ḫayrān aña / Nice
nice sa‘y kıldı bulmadı pāyān aña (*Murādī Dīvānı, Gazel 13, Beyit 1*). [*dem,]*

Eyledi şevḫ ile zevḫini nihānından ‘ayān / Tayy
ider ān ile ānı **demde** bir ān insilāḫ (*Murādī Dīvānı, Gazel 238, Beyit 3*). [*demde, -de*]

Beḫāsından beḫā bulmak bu **demde** bize ‘ādetdür
/ Anuñ her dem sa‘ādet birle bize bu sa‘ādetdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 1*). [*demde, -de*]

‘Aceb bilsem nedür bu **dem** ki demler bunda bir
demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña
ki ādemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 1*). [*dem,]*

‘Aceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir
demdür / Bu **demde** bulmayan bir dem dimem aña
ki ādemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 1*). [*demde, -de*]

‘Aceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir
demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña
ki ādemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 1*). [*demdür, -dür*]

‘Aceb bilsem nedür bu dem ki **demler** bunda bir
demdür / Bu demde bulmayan bir dem dimem aña
ki ādemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 1*). [*demler, -ler*]

Geçürme bu **demī** bir dem geçerse ağlayasın dem
/ Demidür ger çekersen dem ki dem mādūr çü mā
demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 2*). [*demī, -i*]

Geçürme bu demī bir **dem** geçerse ağlayasın dem
/ Demidür ger çekersen dem ki dem mādūr çü mā
demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 2*). [*dem,]*

Geçürme bu demī bir dem geçerse ağlayasın dem
/ **Demidür** ger çekersen dem ki dem mādūr çü mā
demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 2*). [*demidür, -i, -dür*]

Dem ü mādān geçerseñ ger dem ü mādān olur
kāruñ / Dem-ā-dem eşküñ ola dem **demidür** dem
ki bu demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 3*). [*demidür, -i, -dür*]

Dime **demdür** ki olmaz ğam dem olur demdeme
ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür
belki demdemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 4*). [*demdür, -dür*]

Dime demdür ki olmaz ğam **dem** olur demdeme
ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne demdür
belki demdemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 4*). [*dem,]*

Dime demdür ki olmaz ğam dem olur demdeme
ġamdan / Çü demden ādem oldı dem ne **demdür**
belki demdemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 4*). [*demdür, -dür*]

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī
dem / Müdām olsun müdāmuñ k’anda bir dem nice
biñ **demdür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 5*). [*demdür, -dür*]

Devām-ı dem devām olsun **dem** olsun ey Murādī
dem / Müdām olsun müdāmuñ k’anda bir dem nice
biñ demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 5*). [*dem,]*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī
dem / Müdām olsun müdāmuñ k’anda bir dem
nice biñ demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 5*). [*dem,]*

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī
dem / Müdām olsun müdāmuñ k’anda bir **dem**
nice biñ demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 5*). [*dem,]*

Cemāle ‘aşıḫam her **dem** mükāfat eylese dilber /
‘İyān -ı bī-beyān olmış hemān ol dem aña hem-ser
(*Murādī Dīvānı, Gazel 303, Beyit 1*). [*dem,]*

Ḥasta idüñ nice **demdür** derde dermān bulmaduñ
/ Eylegil ‘İş u ṭarab kim şimdī dermān eldedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 5*). [*demdür, -dür*]

Habbezâ vuşlat **demîn** yâd eyledi ârâm-ı dil / Kim zebân-ı hâlûmüz nâm ile pür-ezkârdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2*). [*demin, -in*]

Bildüğüm **demde** baña 'âlem-i devrân didiler / Beyyinatını hemân eyle gel iz'ân didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1*). [*demde, -de*]

Hâsib ol nefsiñi her demde vü her sâ'at ü ân / Hâk hisâb eyleyiser ol **deme** hâzır olıgôr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2*). [*deme, -e*]

'İbret ile nazâr it 'âleme 'ibret **demidür** / Kâni'-i nân-ı cevîn ol ki kanâ'at demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1*). [*demidür, -i, -dür*]

'İbret ile nazâr it 'âleme 'ibret demidür / Kâni'-i nân-ı cevîn ol ki kanâ'at **demidür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1*). [*demidür, -i, -dür*]

Vera' u zühdi libâs eyle ki hürmet demidür / Edebi başuña tâc eyle ki devlet **demidür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2*). [*demidür, -i, -dür*]

Vera' u zühdi libâs eyle ki hürmet **demidür** / Edebi başuña tâc eyle ki devlet demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 2*). [*demidür, -i, -dür*]

Uluya giciye kıl eylügi fırsat **demidür** / Nefs-i kâfirle cidâl eyle şecâ'at demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3*). [*demidür, -i, -dür*]

Uluya giciye kıl eylügi fırsat demidür / Nefs-i kâfirle cidâl eyle şecâ'at **demidür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 3*). [*demidür, -i, -dür*]

Furşatuñ elde durur şimdi çü gayret **demidür** / El açup Hâkka niyâz eyle icâbet demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4*). [*demidür, -i, -dür*]

Furşatuñ elde durur şimdi çü gayret demidür / El açup Hâkka niyâz eyle icâbet **demidür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4*). [*demidür, -i, -dür*]

Hâk saña virdi kerâmâtı sa'âdet **demidür** / Hamdü li'llâh ki Murâdî demüñ 'izzet demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5*). [*demidür, -i, -dür*]

Hâk saña virdi kerâmâtı sa'âdet demidür / Hamdü li'llâh ki Murâdî demüñ 'izzet **demidür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5*). [*demidür, -i, -dür*]

Hâk saña virdi kerâmâtı sa'âdet demidür / Hamdü li'llâh ki Murâdî **demüñ** 'izzet demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5*). [*demüñ, -üñ*]

Nice **demdür** seni cânâ bu dil ü cânüm arar / Şulayup 'âlemi bu dîde-i giryânum arar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1*). [*demdür, -dür*]

Rezzâk oldı bahş iden erzânî cümleye / Kimine gam kimisine **dem** şad-mân virür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4*). [*dem,]*

Qulluğın ider şol kim cân ile sever anı / Müstağfir olur aña ol **dem** ki haťa eyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 2*). [*dem,]*

Murâdî ol Hudâ-yı bî-zevâli / Dem-â-dem zîkr kıl çün **dem** bu dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5*). [*dem,]*

Murâdî ol Hudâ-yı bî-zevâli / Dem-â-dem zîkr kıl çün dem bu **dem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5*). [*dem,]*

Dem durur demler yudar bu fûrkat için dil meded / Âfitâb-ı hüsnüneyüz hem çü la'l-i nâra biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3*). [*dem,]*

Cür'a nûş olalı hum-hâne-i vahdetden biz / Nice **dem** fâriguz ez-ğayr ve kesretten biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1*). [*dem,]*

Vaşf-ı dem kılmakda **dem** vardır bilür ehl-i kemâl / Bir demüm dem kılmakda lâkin ne demler var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3*). [*dem,]*

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardır bilür ehl-i kemâl / Bir **demüm** dem kılmakda lâkin ne demler var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3*). [*demüm, -üm*]

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardır bilür ehl-i kemâl / Bir demüm dem kılmakda lâkin ne **demler** var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3*). [*demler, -ler*]

Meḥâbâdan ibâ kıldı bilürdi fer' ile aşlı / Hisâba aldı her demde **demidür** sâmin ü tâsi' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2*). [*demidür, -i, -dür*]

'Ârifûñ 'urkında demdür çün maḥabbet **demleri** / Lahmeke laḥmi varup ma'nâsına el urdı el (*Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4*). [*demleri, -ler, -i*]

Sen Muhammed ḳadrini aṣṣân iken mi añladuñ / Olduğı **dem** parmağı nâşire-i âb-ı zülâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 4*). [*dem,]*

Ey Murâdî **dem** demüñdür sâbit olsun dâ'imâ / Ente baḥrûn ente baḥrûn inneme'l-enhâr ḳal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5*). [*dem,]*

Ey Murâdî dem **demüñdür** sâbit olsun dâ'imâ / Ente baḥrûn ente baḥrûn inneme'l-enhâr ḳal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 5*). [*demüñdür, -ün, -dür*]

Ḥayretüm efzûn olur kılsam temâşâ-yı cemâl / Kibriyâ-yı 'ayn-ı vahdetdür bu **dem** celle celâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1*). [*dem,]*

Bu Murâd aldana mı fânî **deme** / Bildi kim dünyâ durur zıll-i ḥayâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 5*). [*deme, -e*]

Ṭuymanın gel Murâdî seni raḳîb / Yoḥsa eyler bu **dem** seni pâ-mâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9*). [*dem,]*

Murâduñ tarz-ı aḥvâlin ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dirsên bu aḥvâli demüñden ḥâsıl eyle **dem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5*). [*dem,]*

Murâduñ tarz-ı aḥvâlin ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dirsên bu aḥvâli **demüñden** ḥâsıl eyle dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5*). [*demüñden, -üñden*]

Mâ-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde **demin** demlerdedür

aşliyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4).
[demin, -i, -n]

Mâ-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı
dem / Buldı bir demde demin **demlerdedür**
aşliyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 4).
[demlerdedür, -ler, -de, -dür]

Cây-gâh oldu gönül tahtı çü sultân-ı dile /
‘Arzıyyet kalmadı hâşiyet-i zât oldu **dem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [dem,]

Cân tâ’ir ola çün kim bu kafesden çıkuben / Hâk
altında yatarsın nice ân u nice **dem** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [dem,]

Ma’anî bahrine gavvaş olalı ân ile **demde** /
Murâdînün kelâmı mündericdür ism-i a’lâdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [demde, -de
]

Bakdı o bâm-ı dârdan gördi kamu ‘avâlimi / Kıldı
o bâmıdan ‘urûc gayr ile hem-dem oldu **dem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4). [dem,]

Haâ-puş u ‘atâ-bağş olalı şâhum keremlerden /
Ziyâde hazz idüpür bu dil ü cânum bu **demlerden**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [demlerden,
-ler, -den]

Nice bir nâr-ı fûrkatden yana ‘aşıkların cânâ /
Demidür kim fenâlar teşneler âb-ı zülâlünden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [demidür, -
i, -dür]

Ey Murâdî cehdi elden kılma terk eyle hâzer /
Bilmegi bul şimdiki **dem** dil saña fermân igen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 5). [dem,]

Dilde haylî **dem** durur vardur maḥabbetden nişân
/ Bu ‘acebdür dil seni cüyân u sen dilde nihân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 1). [dem,]

Demde bir dem oldu dem demdür deminde
demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda
demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4).
[demin, -i, -n]

Demde bir dem oldu dem **demdür** deminde
demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda
demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4).
[demdür, -dür]

Demde bir dem oldu **dem** demdür deminde
demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda
demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4).
[dem,]

Demde bir **dem** oldu dem demdür deminde
demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda
demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4).
[dem,]

Demde bir dem oldu dem demdür deminde
demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda
demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4).
[demde, -de]

Demde bir dem oldu dem demdür **deminde**
demdeme / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda

demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 4).
[deminde, -in, -de]

Âh ‘aceb hâlüm n’ola ol **demde** tedbîrüm n’ola /
Anuñ için gözlerümden yaş olur her dem revân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [demde, -de
]

‘Uşşâka ne hoş **demdür** yanında ola cânân /
Görmekle cemâlini gam-gîn dil ola şadân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [demdür, -dür]

Demidür ey günâh-ı mazlûmuñ / Eşk-i çeşmüñ ile
günâhuñı yu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit
8). [demidür, -i, -dür]

Tâb uraldan ‘aks-i rüyuñ tâbdur ‘âlemlere / Dem-
be-dem dil arzûsı irmeğedür **demlere** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [demlere, -ler, -e]

Ni‘met-i kübrâdadur elḥamdu lî’llâh zâtumuz /
Ma’nîmüz ‘irfân ile memlû daḥı şükr ol **deme**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [deme, -e]

Ne demdür bu demüñ kim aḡladur dem ‘aşıka
hicrûñ / Velâkin bir dem-i vaşlûñ tutar biñ dem
yirin **demde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit
3). [demde, -de]

Nidâ-yı fâliḡu’l-ısbâh irişe çünki mevtâya / Ne
kutludur o **dem** cânân şalar ‘uşşâkına sâye
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [dem,]

Cânı cânâna fidâ kılmağa ni‘met bilüben / İde
kurbân yolına şükr ide her dem bu **deme** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 2). [deme, -e]

Şol **demde** ki nefsi vü nefsi diye maḥlûḡ /
Ḥavlûñle o demde bizi kurtarmadı ey şâh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [demde, -de]

Şol demde ki nefsi vü nefsi diye maḥlûḡ / Ḥavlûñle
o **demde** bizi kurtarmadı ey şâh (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1413, Beyit 2). [demde, -de]

‘Işk ile yoldaş olanlar ey gönül / İrişen anlar durur
bir hoş **deme** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit
2). [deme, -e]

Cemâl-i lâ-naẓîrin keşf iderse zîr-i ḥucbından /
Ziyâde ola ol **demde** kamu üftâdenüñ meylî
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [demde, -de
]

Ṭayr itdi kürsî ile Murâdî hemân o **dem** / ‘Arş
eyledi ‘urûc ile ‘izzet me’âbını (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1527, Beyit 5). [dem,]

Ḥabîb-i ezel gördi çün kim beni / O **demde** kodı
adımı âdemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit
1). [demde, -de]

Hicâb aşdıḡı **dem** cemâl-i celâl / Eger arar iseñ
bulasın beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3).
[dem,]

dem â dem [35] Her vakit. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger dilerseñ kim **dem-â-dem** olasın maḥbûb ile /
Yüri var Mañşûr-veş kendüñ hebâ kılıl hebâ

(Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 7). [dem-â-dem,]

dem-be-dem [31] Her zaman, daima, her an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey cemâlûn lem'ası mihrûnden enverdür baña / Mihr-i hıbbuñ **dem-be-dem** mihrûnden ezherdür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 1). [dem-be-dem,]

dem-beste kılmak [1] Suskun hale gelmek, bir olay karşısında nefesi kesilmek.

Dem-beste kalur cümle-i insân ü melâ'ik / Çün kim bu kelâma nazar im'ân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 6). [dem-beste kalur, -ur]

dem bulmak [1] Soluk, nefes bulmak. II Hayat bulmak.

Mâ-i demden dem idüp her demde biñ **dem buldı** dem / Buldı bir demde demin demlerdedür aşliyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 891, Beyit 4). [dem buldı, -dı]

dem eylemek [1] Nefes almak; yaşamak.

Hevâdâr olalı saña hevâ-yı gayrı terk itdüm / Hevân eyledi dîvâne velî **eylemedi** bir **dem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 867, Beyit 3). [dem eylemedi, -me, -di]

dem geçmek [1] Vaktin geçmesi; ömrün geçmesi.

Furşatı fevt itme ey dil 'âkıbet bu **dem geçer** / İhtiyâr-ı hâlvit it k'oldur kâmadan hûb-ter (Murâdî Dîvânî, Gazel 353, Beyit 1). [dem geçer, -er]

dem idmek [1] İçki içmek, sarhoş olmak.

Mâ-i demden **dem idüp** her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür aşliyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 891, Beyit 4). [dem idüp, -üp]

dem-i hâl [1] Hâlin, durumun zamanı.

Seni hayrân ideli hüsün ü cemâl-i dildâr / Kâmu hayrân Murâdî **dem-i hâlünde** senûñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 736, Beyit 5). [dem-i hâlünde, -ün, -de]

dem-i hoş [1] Güzel vakit.

Bir zamân-ı 'âlem içre bir zamân añlar beni / Ol **dem-i hoşda** bu kalb-i şâd-mân añlar beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1477, Beyit 1). [dem-i hoşda, -da]

dem-i 'isâ [1] Hz. İsa nefesi; ölüleri diriltiren nefes.

Dîdem benüm çün ol ruh-ı zîbâyı karşılar / Şan mürdeler durur **dem-i 'İsâyı** karşılar (Murâdî Dîvânî, Müfret 24, Beyit 1). [dem-i 'İsâyı, -(y)ı]

dem-i lahza [1] An, içinde bulunulan kısa zaman.

Ğam-ı endühı koyup va'de-i ferdâ olmaz / Dürî terk itdi **dem-i lahzada** hâl istedi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 800, Beyit 4). [dem-i lahzada, -da]

dem-i vaşl [2] Kavuşma zamanı.

Dem-i vaşlına duhul eyleyen ey 'ârif-i dil / Bâr-gâhında taqarrüb bulam ebrâr durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 433, Beyit 4). [dem-i vaşlına, -ı, -(n)a]

Ne demdür bu demün kim ağladur dem 'âşıkâ hicrûñ / Velikin bir **dem-i vaşlûñ** tutar biñ dem yirin demde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1302, Beyit 3). [dem-i vaşlûñ, -un]

dem kılmak [3] Zamanı, ânı yaşamak.

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardır bilür ehl-i kemâl / Bir demüm **dem kılmak** lâkin ne demler var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 634, Beyit 3). [dem kılmak, -mak, -a]

Gel 'âşık iseñ yâr ile gel bir demi **dem kıl** / Bir sikke k'o 'âşıklar arasında 'ilim kıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 1). [dem kıl,]

Şâm u seherden **dem kılan** bir dem kılar biñ 'âlemi / 'Âlemde 'ışkuñ olmasa olmaz idi ân u zamân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1158, Beyit 4). [dem kılan, -an]

dem olmak [1] Vakti, zamanı olmak.

'Âlem-i hicrettedür çün kâ'inâtûñ 'âlemi / Âdem oldur kim anuñ vahdet **ola** dâ'im **demi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 1). [demi ola, -a]

dem urmak [3] Nefes vermek, ferahlamak. II Bahsetmek, konuşmak, söz etmek.

Elâ iy kum fe-enzur ma'nîsin fehmi eyleyen 'ârif / Fe-kebbirden fe-tahhirden **dem urursañ** gelir hâlât (Murâdî Dîvânî, Gazel 188, Beyit 3). [dem urursañ, -ur, -sa, -n]

'Ömr-i sermeddür baña 'ışkuñ dü-'âlemde ne ğam / Hâşa li'llâh kim zebânüm gayrı yirden **ura dem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 898, Beyit 1). [dem ura, -a]

Oldı Murâdî 'âlim âdem kanı **ura dem** / Sen âdem iseñ imdi ref' eylegil 'azâbın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1127, Beyit 5). [dem ura, -a]

dem [22] Kan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Aceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür / Bu demde bulmayan bir **dem** dimem aña ki âdemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 1). [dem,]

dem ağlamak [1] Kan ağlamak. II Çok üzülmek.

Geçürme bu demi bir dem geçerse **ağlayasın dem** / Demidür ger çekersen dem ki dem mādūr çü mād demdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 2). [dem ağlayasın, -(y)a, -sın]

dem akıtmak [2] Kan akıtmak. II Kan ağlamak, üzülmek.

Gözlerün **akıtduğı demdür** bil anı nem degil / Şöyle bil âdem degil anı ki oldı zârsuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 557, Beyit 4*). [*demdür akıtduğı, -duk, -ı*]

Dem-be-dem **dem akıdup** ‘aynından ‘âşık derd ile / ‘Âşık oldur ‘ârı kıya ola ‘ışkuñ hem-demi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1466, Beyit 3*). [*dem akıdup, -up*]

dem kılmak [1] *Kan ağlamak. II Çok acı çekmek.*

Yaşuñ görüben saña rahm eyler ise ger / Yaşuñ yirine gözlerinüñ âbını **dem kı** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 4*). [*dem kı, -*]

dem ü mâ [2] *Kan ve su. II Kanlı gözyaşı.*

Dem ü mâdan geçerseñ ger dem ü mâdan olur kâruñ / Dem-â-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 3*). [*dem ü mâdan, -dan*]

Dem ü mâdan geçerseñ ger **dem ü mâdan** olur kâruñ / Dem-â-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 3*). [*dem ü mâdan, -dan*]

dem yudmak [1] *Kanlar yutmak. II Çok acı çekmek.*

Dem durur **demler yudar** bu fûrkat için dil meded / Âfitâb-ı hüsnüñeyüz hem çü la’l-i nâra biz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 564, Beyit 3*). [*demler yudar, -ar*]

demdeme [2] *Öfke.*

Dime demdür ki olmaz ğam dem olur **demdeme** ğamdan / Çü demden âdem oldı dem ne demdür belki demdemdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 4*). [*demdeme, -*]

Bu Murâda sâğar-ı ‘ışkı şunaldan dest-i yâr / Kopardı başına biñ **demdeme** bakmaz gözüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 5*). [*demdeme, -ar*]

demdeme [3] *Şöhret, ün.*

İftitâh ile küşâde oldı bâb-ı mağribîn / Dest-i kudret maşrıkeyne şalsa n’ola **demdeme** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 3*). [*demdeme, -*]

‘İşkür şalan cihâna **demdeme** / ‘İşkî olmayanlara âdem dime (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1421, Beyit 1*). [*demdeme, -*]

Demde bir dem oldı dem demdür deminde **demdeme** / Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1050, Beyit 4*). [*demdeme, -ar*]

demdem-i lâ-ilâhe illâ’llah [1] *Allah’tan başka ilah yoktur’un şöhreti, ünü.*

Oldı memlû iki cihâna şadâ / **Demdem-i lâ-ilâhe illâ’llah** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1213, Beyit 7*). [*demdem-i lâ-ilâhe illâ’llah, -*]

dem-sâz olmak [2] *Dost olmak, sırdaş olmak.*

Dile ‘âlemde kim **olur dem-sâz** / Şerh-i ma’lûma eylese âğâz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 606, Beyit 1*). [*dem-sâz olur, -ur*]

Beni hayretde kodı fâşıl-ı ‘akl-ı evvel / Âhîrümde nice kim ‘ışk ile **dem-sâz oldum** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 927, Beyit 2*). [*dem-sâz oldum, -du, -m*]

demek [3] *Söylemek.*

Ruḥ-ı dildârı ger baksa aña ḥasret çeküp **derdi** / Ne kütüdür ol ‘âşıklar ruḥ-ı cânânda ḥâl ister (*Murâdî Dîvânî, Gazel 318, Beyit 2*). [*derdi, -r, -di*]

Bildüm günâhumı kamu kapuña geldüm yüz sürü / Yâ Rabbî **derven** yalvara etâğfiru’llâh el-‘azîm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 940, Beyit 2*). [*derven, -r, -ven*]

Ben didüm kim if’al emrûke **dedi** innî fâ’il / Bir ḥayâl imiş Murâdî yine buyurdi yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1225, Beyit 5*). [*dedi, -di*]

denemek [1] *Sınamak, tecrübe etmek.*

Şınadı cümle vücûdı **denedi** her rây / Andan özge özine bildi kim olmaya penâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1344, Beyit 4*). [*denedi, -di*]

deng ü ḥayrân itmek [1] *Şaşkın ve hayran etmek.*

Çün niḳâbın keşf idüp kıldı tecellâ-yı cemâl / Cümleyi bir lem’a ile **deng ü ḥayrân itdiler** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 348, Beyit 3*). [*deng ü ḥayrân itdiler, -di, -ler*]

deni [3] *Alçak.*

Sen olma **denilerle** muşâhib yûri zinhâr / Her dem arağıl kânde ki var ehl-i siyâdet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 198, Beyit 3*). [*denilerle, -ler, -le*]

Aldanma vefâsına aşlâ **denî** dünyânuñ / Bir laḥza şafâsında yüz dürlü cefâ vardur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 506, Beyit 3*). [*denî, -*]

Hüsn-i şüretle gezüp ‘âleme destân olma / Aldanursañ eger ‘âlemde **denîsin** be-denî (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 4*). [*denîsin, -sin*]

deñiz [7] *Deniz. II Vahdet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Reşḥa-i ‘aynumda eyler çünki deryâlar zuhûr / Ol **deñizler** kaṭresini kıldı dünyâlar zuhûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 391, Beyit 1*). [*deñizler, -ler*]

deñize düşmek [1] *Denize düşmek. II Vahdet.*

Miyân-ı âb ile ḥâkî koyup ḥalâş oldum / **Düşüp deñizine** bildüm ki cüy-bâr nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 486, Beyit 2*). [*deñizine düşüp, -üp*]

deñlü [6] *Kadar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Revnağ-ı hüsn-i rüy-i yâr dideye virse ferr ü tâb /
Gelmez idi bu 'âleme zerrece **deñlü** inkılab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1*). [*deñlü,]*

deprenmek [1] Kımıldamak, hareket etmek,
sarsılmak.

Şem'-i ruhuñ tâbı yine yandurdu cânı 'ışk ile /
Medhûnde her dem **deprenür** kalbüm zebânı 'ışk
ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1*).
[*deprenür, -ür]*

depret [2] Kımıldatmak, hareket ettirmek, sarsmak.

Ey Murâdî merd olup merdâne **depret** kendüñi /
Nice biñ biñ merdî alasin elüñ ardına tâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 23, Beyit 5*). [*depret,]*

'Azm-ı meydân eyleye çün merd-i merdân insilâh
/ Ey Murâdî merd iseñ merdâne **depret** kendüñi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 5*). [*depret,]*

der [1] Kapı.

Şubh oldı kalmadı eser-i zülmet-i dücâ / Nür oldı
beyt-i hânenüñ ebvâbı hem **deri** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1533, Beyit 2*). [*deri, -i]*

der açmak [1] Kapıyı açmak. II Engeli kaldırmak.

Velî Murâdîye sen hâşılın şorarsañ eger / Saña
mucaffel ü mübhem olanuñ aç **derin** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 5*). [*derin,]*

**der cennet-i beden çü murâdî sitâd-ı gül der-ravza'î
me'ânî bûd gülîstân-ı men** [1] Beden cennetinde gül
murat edince benim manalar bahçesinde gülistanım
oluştı.

**Der cennet-i beden çü Murâdî sitâd-ı gül / Der-
ravza'î me'ânî bûd gülîstân-ı men** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 5*). [*der cennet-i beden
çü murâdî sitâd-ı gül der-ravza'î me'ânî bûd
gülîstân-ı men,]*

der-beder kılmak [1] Perişan olmak.

Murâdî iste feyzüñden senüñ feyzüñ kemâlidür /
Degül hâcet tolanuben **kılasın der-beder** ilhâh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5*). [*derbeder
kılasın, -a, -sın]*

der-beder olmak [1] Perişan olmak.

Murâdîñ kelâmı vardı bir hâdde melâ'ikler /
Olup anuñ kemâlinde gezerler **der-beder** vaşşâf
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 5*). [*der-beder
olup, -up]*

derc eylemek [3] İçine almak, dahil etmek.

Murâdî cümleyi **derc eylemiş** celâlinde / Kemâli
ile muhakkak cemâle râğıbdur (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 487, Beyit 5*). [*derc eylemiş, -miş]*

Ne **derc eylemiş** şâhib-i 'ilm o nüktedân / Biliş
virmege aña gerek bir ehl-i kemâl (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 855, Beyit 2*). [*derc eylemiş, -miş]*

Şerh olalı cür'asından **eylemiş** ahrâbı **derc** /
Mantık-ı 'ilm-i mu'ammâdan beyânîdur gelen

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3*). [*derc
eylemiş, -miş]*

derc itmek [1] Toplama, bir araya getirme.

Cây-ı mağarra varmağa 'âlî gerek himem / Kande
bulur himem şu ki **derc ide** seyyi'ât (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 213, Beyit 2*). [*derc ide, -e]*

derc olmak [3] I. Toplanmak, bir araya gelmek.

Kürs-i ekberde bulındı yine 'arş-ı a'zam / **Derc
olupdur** nefehatında nice biñ nefehat (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3*). [*derc olupdur, -up, -
dur]*

Derc olalı hâzîneye cümleten olmuş olacak / Geçdi
elümden ol kamu urmadı kimse aña yed (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3*). [*derc olalı, -alı]*

2. Hattatların yazdığı meşk tomarı olmak.

Levh-i dilde çün yazıldı ism-i zâtuñ evveli / Evvel
ü âhirde **derc oldı** sıfâtuñ evveli (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1483, Beyit 1*). [*derc oldı, -dı]*

der-cihân [1] Cihan içinde.

Kendüñi sen bilmedün ammâ bilür 'âlem seni /
Cevher-i nâ-yâbsın kıymet bulunmaz **der-cihân**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4*). [*der-cihân,
]*

der-cihân-bâş ey fetâ hem-çün ğarîb [1] Ey genç,
dünyada garip bir yolcu gibi ol.

Der-cihân-bâş ey fetâ hem-çün ğarîb / Cehd kün
dürî bi-zer dîl-i mî-bend (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 6,
Beyit 1*). [*der-cihân-ı bâş ey fetâ hem-çün ğarîb,]*

derd [53] I. Gam, keder.

Revnağ vireli devr ile devrâna irerler / Hâmûş olup
soñra virür **derdi** dile dâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel
84, Beyit 3*). [*derdi, -i]*

Ey hayât-ı câvidânı isteyen merd-i lebîb / **Derde**
çâre ister iseñ âsitân-ı Hakk'a kaç (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 222, Beyit 3*). [*derde, -e]*

Râz-ı dil şerhîn virürsem bu gönül rüsvâ olur /
Söylemezsem **derdümi** eşyâ beni güyâ olur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1*). [*derdümi, -
üm, -i]*

Nâlişümden tağlar âheng ider âvâzuma /
Derdümüñ pâyânı yok gelmekde hicrân yüz-be-
yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2*).
[*derdüümüñ, -üm, -ün]*

Habîbüñ hicri **derdinden** gönül âh / Dem olur mı
ki gözüm ola nemsüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 604,
Beyit 2*). [*derdinden, -in, -den]*

Kâf dindi kudretinden çünki **derdüñ** cân ile /
Bârek Allâh bârek Allâh hoş kemâlün var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 2*). [*derdüñ, -üñ
]*

Bir 'ışka hevâ-dâram kim hadd ile gâyet yok / Bir
derde giriftâram derde ki nihâyet yok (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1*). [*derde, -e]*

Bir 'ışka hevâ-dâram kim hadd ile gâyet yok / Bir derde giriftâram **derde** ki nihâyet yok (Murâdî Dîvânî, Gazel 706, Beyit 1). [derde, -e]

Cümleten 'âlemleri mahkûm kıldıñ hükmine / Yâ nedür aşlı anı **derd** ile giryân eyledüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 5). [derd,]

'Arza kılsam bir seher cânâna kalbüm **derdini** / Cānumuñ mir'ât-ı Hâkda 'aksine dil urmuş el (Murâdî Dîvânî, Gazel 779, Beyit 2). [derdini, -i, -n, -i]

Murâdî 'ışkuña düşdi anuñ eglencesi oldur / Senüñ **derdüñ** yiter aña çeker mi gayrıdan ol gam (Murâdî Dîvânî, Gazel 867, Beyit 5). [derdüñ, -üñ]

Bilmek isterseñ Murâdîñün kelâmından haber / Şerhe gelmez degmenün **derdinde** im'ânüm benüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 914, Beyit 5). [derdinde, -i, -n, -de]

'İşk ile âvâredür **derd** ile dil şad pâredür / 'Âşık-ı bî-çâredür cânânı kimden istesün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1032, Beyit 2). [derd,]

Nice bir ağlayayın **derd** ile hicrânüñ için / Dostum eyle terahhüm baña öz cânüñ için (Murâdî Dîvânî, Gazel 1102, Beyit 1). [derd,]

Dek turma Murâdî sen kıl zikrini ol şâhuñ / **Derd** ile çıgır her dem rahm it baña yâ Rahmân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 7). [derd,]

Âşiyânını bulmağ için ol / **Derd** ile dâ'im eyler âvâze (Murâdî Dîvânî, Gazel 1219, Beyit 2). [derd,]

Senüñ bu hüsn-i zîbânı göreliden bülbül-i cânüm / Nazar kılmak ne mümkün **derde** yâhüd reng ile bûya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1330, Beyit 2). [derde, -e]

Lehv ü hevâda geçdi 'ömr-i 'azîz ey vâ / **Derdüm** beyâna gelmez şıgmağ gamum lisâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 3). [derdüm, -üm]

Deryâ midâd ola ger eşcâr olursa aqlâm / **Derdümi** yaza ger halk gelmeye ol beyâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1402, Beyit 3). [derdümi, -(ü)m, -i]

Dem-be-dem dem akıdup 'aynından 'âşık **derd** ile / 'Âşık oldur 'ârı koya ola 'ışkuñ hem-demi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1466, Beyit 3). [derd,]

Ağladuğumca **derd** ile ben mübtelâ Murâd / 'İşk odı eyledi dağı süzân bu gönümi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 7). [derd,]

Cümle cihân miñnet durur **derd** ile hem fûrkat durur / Gönülüm baña cennet durur cennetde rızvânüm kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 6). [derd,]

Kesretde vahdet gözlegil urğıl cihâna püşt-i pâ / Yâ-hû ve yâ men-hû diyü **derd** ile giryân ol yûri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1553, Beyit 2). [derd,]

2. Acı, ağrı, sızı. II Aşk derdi.

Bu Murâdî **derdünün** dermânını kim bilmese / Her huşuşa mâlik ise dimezem hâzık aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 24, Beyit 5). [derdünün, -i, -nün] Ey Murâdî derd-i 'ışkuñ yine dermânı habîb / Kağı **derd** ola habîbüm kim devâ olmaz aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 27, Beyit 5). [derd,]

Levh-i dilde nakş olaldan rüy-i zîbâ-yı habîb / Cümle-i 'âlemlerün **derdine** ben oldum tabîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 1). [derdine, -i, -(n)e]

Gezmişem cümle etîbbâyı bu **derde** çäre yok / Çâresüzler çâresi buldum yine senden 'ilâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 3). [derde, -e]

Söyle Murâdî baña toğrı haber / **Derdüme** dermânımı gördüñ mi hîc (Murâdî Dîvânî, Gazel 226, Beyit 5). [derdüme, -üm, -e]

Ol habîb ü ol seft' ü ol cemâli bedr-i tām / Eylesün **derde** şifâ yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânî, Gazel 245, Beyit 4). [derde, -e]

Her kaçan âh çekem **derd** ile Eyyüb-sıfat / Acıyup âhuma her zir ile bâlâ inler (Murâdî Dîvânî, Gazel 450, Beyit 3). [derd,]

Şol kimse ki dermâna ire **derdüñ** içinde / Ayağı tozin cümleye derman iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 4). [derdüñ, -üñ]

Derdümde benüm derd ile dermân arasunlar / Hükümümde hemân emr ile sultân arasunlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 453, Beyit 1). [derdümde, -üm, -de]

Derdümde benüm **derd** ile dermân arasunlar / Hükümümde hemân emr ile sultân arasunlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 453, Beyit 1). [derd,]

Bi-hamdi'llâh devâsız olmadı **derd** / Velî her nesnenün bir arası var (Murâdî Dîvânî, Gazel 525, Beyit 2). [derd,]

Kaçan derd ü firâka uğrasa dil / Hayâlün **derdüme** dermân olupdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 526, Beyit 6). [derdüme, -üm, -e]

Bilmezem bu **derdümün** dermânını kimden bilem / Bir tabîb-i hâzıkı olmadı imkân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 568, Beyit 3). [derdümün, -üm, -ün]

Hasta gönül devâ diledi sende buldı pes / Her **derdine** şifâ diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânî, Gazel 614, Beyit 1). [derdine, -i, -n, -e]

Câna bir **derd** uğrayupdur kim devâ kılmaz tabîb / Ey tabîb-i dil sen ancak idisersin anı sağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 666, Beyit 4). [derd,]

Cemâli âyet-i Rahmân vişâli **derdüme** dermân / Anı kim medh ide bile o bir lutf-ı Hudâ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 682, Beyit 3). [derdüme, -(ü)m, -e]

Her **derdüm** için buldum biñ dürli devâ el-hâk / Her bir marazüm çün vardur nice şifâ el-hâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 705, Beyit 1). [derdüm, -üm]

Derd-i 'ışkı bilmeyenler bilmediler hâl ne / **Derd** ile hem-derd olanlar buldılar dermâna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [derd,]

Derdini şol kişi görüp ide tahammüli / Dermânını bulur 'aķabince bu ğam degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [derdini, -i, -n, -i]

Didi terk-i hevâ kıldum hevâyile nedür **derdüñ** / Didüm 'ışkuñ hevâsından irişdi derde dermânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [derdüñ, -üñ]

Didi terk-i hevâ kıldum hevâyile nedür derdüñ / Didüm 'ışkuñ hevâsından irişdi **derde** dermânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [derde, -e]

Kâ'im-i menzil olandan lutf ü ihsân istedüm / Ya'nî 'ışkuñ hastasıyam **derde** dermân istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 1). [derde, -e]

Çağırıp didüm ki yâ mahbûb **derdüm** çok benüm / Bir nidâ irdi ki ben derdüñe dermân olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 6). [derdüm, -üm]

Ey Murâdî dökeli **derde** devâ Hâkdandır / 'Aynuña gelmeye hergiz yıkılursa 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [derde, -e]

Şalduñ beni çü **derdüñe** dermânı n'eylerem / Buldum bu baħr-ı 'ışkuñı 'ummânı n'eylerem (Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1). [derdüñe, -üñ, -e]

Derdüme devâ itse zikrini ğidâ itse / Dil aña senâ itse şefkat nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [derdüme, -üm, -e]

Varup 'arz eyledüm yâre didüm bu **derde** kıl çäre / Didi çäre buña 'aşık olur râz-ı nihâniden (Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [derde, -e]

Hudâyâ **derde** düş olduk irişdür bizi dermâna / Vücüdümüz 'inâyet eyle yakma nâr-ı nîrâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [derde, -e]

Tabîb-i hâzıkı bulduñ mı var mı **derdüñe** çäre / 'İlâc odı mı bu kâra nice dermâna irdüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [derdüñe,]

Var eyledüñ beni koma sa'yümde nâ-ümîd / **Derdüm** seni diler yine dermân seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3). [derdüm, -üm]

'Âşıklara kılan vefâ dil derdine kılan devâ / Gel ey tabîb-i pür-şafâ **derdüme** dermânım xanı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [derdüme, -üme]

derd ehli [5] Sıkıntı çeken insanlar. II Aşıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Derd ehlinüñ bulımadı dermânını tabîb / **Derd ehli** kande var beni dermân araşdurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 3). [derd ehli,]

derd ile göyneklü bir hûş âh [1] Dert giyinmiş, yüklenmiş âh çekme.

Ġâfil olma ey gönül v'Allâhi senden isterem / **Derd ile göyneklü bir hûş âh** senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 1). [derd ile göyneklü bir hûş âh, -ı]

derd olmak [1] Dert, sıkıntı olmak.

Çäreyi ğayrıdan ararsañ eger dîvânesin / Ey Murâdî her ne kim **derd ola** aña çäre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 5). [derd ola, -a]

derd ü bela [2] Dert ve bela.

Cihân halkını yutmaķda zemîn bir ejdehâ ancak / Bu dünyânıñ içi taşu kamu **derd ü belâ** ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [derd ü belâ,]

Baňa **derd ü belâ** miñnet nedendür bilmezem bilsem / Nedendür baňa bu nikmet nedendür bilmezem bilsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 1). [derd ü belâ,]

derd ü ciğer [1] Gam ve ciğer; gönül.

'Âşıklarunñ harâreti **derd ü cigerdedür** / 'Âlemde her ne kim ola âh-ı şehdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 1). [derd ü cigerdedür, -de, -dür]

derd ü cihan [1] Dert ve dünya.

Ġarķa-i baħr-ı fenâ olmaģa budur çün delîl / Kim delîlün bî-delîl olmaya bil **derd ü cihân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [derd ü cihân,]

derd ü elem çekmek [3] Dert ve keder çekmek.

Ġayr-ı vâķi' çün ne lâzım çekmeģe **derd ü elem** / 'Âşıķ oldur hicr-i yâr için çeke her lahza ğam (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 1). [derd ü elem çekmeģe, -mek, -e]

Ġayr-ı vâķi' çün ne lâzım çekmeģe **derd ü elem** / 'Âşıķ oldur hicr-i yâr için çeke **derd ü elem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [derd ü elem çeke, -e]

Ġayr-ı vâķi' çün ne lâzım çekmeģe **derd ü elem** / 'Âşıķ oldur hicr-i yâr için çeke **derd ü elem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [derd ü elem çekmeģe, -mek, -e]

derd ü firâķ [1] Dert ve ayrılık.

Kaçan **derd ü firâķa** uğrasa dil / Ġayâlün derdüme dermân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6). [derd ü firâķa, -a]

derd ü ğam [5] Dert ve üzüntü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gönül virme cihâna pür-elemdür / İşi geh şâdidür geh **derd ü ğamdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 1). [derd ü ğamdur, -dur]

derd ü ğam çekmek [1] Dert, sıkıntı çekmek.

Ey Murâdî seni bilen bilmez / Her ki bilmedi **çekdi derd ü ğam** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 5). [derd ü ğam çekdi, -di]

derd ü ğam-ı cānān [1] Sevginin dert ve kederi.

Derd ü ğam-ı cānānı derd ehline keşf eyle / Sır şaklamada cānā herkesde liyākat yok (Murādī Dīvānı, Gazel 706, Beyit 4). [derd ü ğam-ı cānānı, -ı]

derd ü ħasret [1] Dert ve özlem.

Hün-ı cigerdedür dil ü cānuñ harāreti / Bir nice dem gönülde geçer **derd ü ħasreti** (Murādī Dīvānı, Gazel 1528, Beyit 1). [derd ü ħasreti, -i]

derd ü hicr [1] Ayrılık derdi, acısı.

Derd ü hicründen yiter kan yutdı bu bī-çāre dil / Bir daħı bu vuşlata bulur mıyuz bir çāre biz (Murādī Dīvānı, Gazel 564, Beyit 2). [derd ü hicründen, -ün, -den]

derd ü miñnet [3] Dert ve sıkıntı.

‘İnāyet eylegil yā Rab ğarībem bī-kesem yā Rab / Baña bu **derd ü bu miñnet** nedendür bilmezem bilsem (Murādī Dīvānı, Gazel 868, Beyit 2). [derd ü miñnet,]

Ğarībem bilmezem kim nedür baña bu fūrkatler / Baña bu **derd ü bu miñnet** nedendür bilmezem bilsem (Murādī Dīvānı, Gazel 868, Beyit 4). [derd ü miñnet,]

Murādī kaldı āvāre olur mı derde bir çāre / Baña bu **derd ü bu miñnet** nedendür bilmezem bilsem (Murādī Dīvānı, Gazel 868, Beyit 5). [derd ü miñnet,]

derde çāre olmak [1] Derdi, sıkıntıyı gidermek.

Murādī kaldı āvāre **olur** mı **derde** bir **çāre** / Baña bu derd ü bu miñnet nedendür bilmezem bilsem (Murādī Dīvānı, Gazel 868, Beyit 5). [derde çāre olur, -ur]

derde dermān bulmak [2] Derde derman bulmak. II Derdi, sıkıntıyı gidermek.

Hasta idūñ nice demdür **derde dermān bulmaduñ** / Eylegil ‘ış u tarab kim şimdi dermān eldedür (Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 5). [derde dermān bulmaduñ, -ma, -du, -n]

Ey Murādī reng-i būya aldanup kalma şaķın / Tutmayan sözün tabībūñ **derde dermān bulmaz** (Murādī Dīvānı, Gazel 556, Beyit 5). [derde dermān bulmaz, -ı, -maz]

derde dermān olmak [2] Soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek.

Çağırup didüm ki yā maħbūb derdüm çok benüm / Bir nidā irdi ki ben **derdüñe dermān olmuşam** (Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 6). [derdüñe dermān olmuşam, -mı, --am]

Bilemezler düşmeyenler derde dermān lezzetin / Dert-i yāri çekmişem her **derde dermān olmuşam** (Murādī Dīvānı, Gazel 913, Beyit 4). [derde dermān olmuşam, -mı, --am]

derde düşmek [5] Bir sıkıntıya, kedere maruz kalmak ve bu durumdan kurtulamamak. (Bu kelime Divan’ın

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Düşdi Murādī **derdüñe** meşğul-ı nām-ı virdüñe / Bakmadı bakdı ferdüñe zībā cemālūñden midür (Murādī Dīvānı, Gazel 515, Beyit 5). [derdüñe düşdi, -di]

derde şalmak [1] Sıkıntılara duçar etmek, keder ve üzüntü içinde bırakmak.

Bizi çün **derde şaldı** ‘ışk-ı cānān / Gözümüz hıvāb kılmaz sā’at u ān (Murādī Dīvānı, Müfret 43, Beyit 1). [derde şaldı, -dı]

derd-i derün-ı ‘āşık [1] Āşığın içindeki, kimseye söylemediği dert.

Şerh u beyāna gelmez **derd-i derün-ı ‘āşık** / ‘İşk olmadı müyesser kimde ki yok sadākat (Murādī Dīvānı, Gazel 192, Beyit 3). [derd-i derün-ı ‘āşık,]

derd-i dil [2] Gönül derdi. II Aşk.

Hadden aşdı **derd-i dil** gel tabībüm kıl devā / İntizār ile saña bu kıddüm olmuşdur dü-tā (Murādī Dīvānı, Gazel 36, Beyit 1). [derd-i dil,]

Derün-ı dilde **derd-i dil** derünüñ / Nedür dil aňlamak mescūd-ı eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 73, Beyit 4). [derd-i dil,]

derd-i dildār [1] Sevgilinin aşkının derdi.

Derd-i dildāra var midür dermān / Līk dermān aña fidādur cān (Murādī Dīvānı, Gazel 1161, Beyit 1). [derd-i dildāra, -a]

derd-i ħabīb çekmek [1] Sevgilinin derdini çekmek.

Zerre zerre çekmeyen derd-i ħabīb / Bellü bil ol cevhere kan olmaya (Murādī Dīvānı, Gazel 1422, Beyit 3). [derd-i ħabīb çekmeyen, -me, -(y)en]

derd-i ‘ışk [4] Aşk derdi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī **derd-i ‘ışkuñ** yine dermānı ħabīb / Kağı derd ola ħabībüm kim devā olmaz aña (Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 5). [derd-i ‘ışkuñ, -un]

derd-i ‘ışka düşmek [1] Aşk derdine düşmek, aşkın sıkıntısını çekmek.

Çü düşdüm derd-i ‘ışka şanma kendümden eşer buldum / Düşelden ‘ışkına anuñ neler buldum neler buldum (Murādī Dīvānı, Gazel 860, Beyit 1). [derd-i ‘ışka düşdüm, -dü, -m]

derd-i ‘ışk çekmek [1] Aşk derdini çekmek.

Derd-i ‘ışkuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür / Saña kurbān olmayanlar bilmedi kurbān nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 398, Beyit 1). [derd-i ‘ışkuñ çekmeyenler, -me, -(y)en, -ler]

derd-i tabīb [2] Doktorun; sevgilinin derdi, üzüntüsü.

Ey Murâdî ko murâdî ol murâd-ı yâr ile / Şabr ider
derd-i şabîbe aña kim dermân gerek (*Murâdî Dîvânî, Gazel 727, Beyit 5*). [*derd-i şabîbe, -e*]

Nice gündür 'alîl-i fûrkat idûn / Şimdi **derd-i şabîb** ile eglen (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1163, Beyit 2*). [*derd-i şabîb, -i*]

derd-i 'uşşâk [1] *Aşıkların derdi.*

Rû-be-rû olmak senûnle kimseye olmaz revâ /
Senden irişür habîbüm **derd-i 'uşşâka** devâ
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 22, Beyit 1*). [*derd-i 'uşşâka, -a*]

derd-i yâre düşmek [1] *Yar derdine düşmek. II Sevdalanmak.*

Dil **derd-i yâre düşdi** bir çâre var mı yâ Rab / Bir
ben gibi cihânda âvâre var mı yâ Rab (*Murâdî Dîvânî, Gazel 150, Beyit 1*). [*derd-i yâre düşdi, -di*]

derd-i yâr çekmek [1] *Sevgilinin derdini çekmek.*

Bilemezler düşmeyenler derde dermân lezzetin /
Derd-i yâri çekmişem her derde dermân olmuşam
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 913, Beyit 4*). [*derd-i yâri çekmişem, -miş, -em*]

derdine dermân itmek [1] *Derdine çare bulmak.*

Bu Murâdî derdmendûn **derdine dermân idüp** /
Yâ resula'llah ayırmağıl cemâlûnden beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1468, Beyit 5*). [*derdine dermân idüp, -üp*]

derd-men [4] *Dert sahibi. II Aşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen Murâdî **derdmendûne** virürsin her murâd /
Nâmını anuñ murâd idüp neden ad idesin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1071, Beyit 5*). [*derdmendûne, -üne*]

derd-mend olmak [1] *Dertli olmak. II Aşık olmak.*

Oldı Mecnûn ey hilâl-ebur saña bu **derd-mend** /
Leyliyâ zencîr-i zûlfûn gel anuñ boynuna taş
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 694, Beyit 4*). [*derd-mend oldı, -dı*]

derdnâk olmak [1] *Dertli olmak.*

Hiç mekâbirden yaña varduñ mı urduñ mı kulağ /
Âh idüp dest-i ecelden **derdnâk olmuş** yatur
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 405, Beyit 3*). [*derdnâk olmuş, -muş*]

der-dâmen [1] *Eteğini toplama. II Derli toplu, saygılı olma.*

Baş **der-dâmen** bu râha gelmişem yokdur dönüş /
Esb-i himmet şalmağa menzil ü meydân iste tek
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 731, Beyit 4*). [*der-dâmen, -i*]

derecât [3] *Dereceler, mertebeler.*

Ey gönül ister iseñ kesb idesin ger hâlât / Şâd olma
sana ger 'arz ola bîn bîn **derecât** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 176, Beyit 1*). [*derecât, -i*]

Şâdıkum şıdk ile Hâk şıdkuma virsün berekât /
Berekât ile virür her ne virürse **derecât** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 1*). [*derecât, -i*]

'Alâ'im oldı 'alâya 'alâyile süflî / Birisidür
derecât u birisidür derekât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 214, Beyit 4*). [*derecât, -i*]

derekât [1] *1. Basamaklar. 2. Aşağı katlar.*

'Alâ'im oldı 'alâya 'alâyile süflî / Birisidür derecât
u birisidür **derekât** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 214, Beyit 4*). [*derekât, -i*]

der-gâh [11] *Kapı, eşik. II Allah'ın huzuru. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu bir yüce **dergâhdur** a'la durur kadri 'azîm /
Bunda berâberdür Murâdî cümleten şâh u gedâ
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 115, Beyit 6*). [*dergâhdur, -dur*]

dergâh olmak [3] *Tekke gibi olmak. II Sığınılacak yere varmak, yönelmek.*

Kalmağıl râhda râh ehline hem-râh ol / Gönül
Allâha tutup bendeyi bu **der-gâh** ol (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 18, Beyit 1*). [*der-gâh, ol*]

Kalmağıl râhda râh ehline gel hem-râh ol / Gönül
Allâha tutup bendeyi bu **der-gâh** ol (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 18, Beyit 4*). [*der-gâh, ol*]

Kalmağıl râhda râh ehline gel hem-râh ol / Gönül
Allâha dönüp bendeyi bu **dergâh ol** (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 22, Beyit 3*). [*dergâh ol, -i*]

dergâh-ı a'lâ [1] *Yüce dergah.*

Saña seyr ü temâşâdan olur mı fâ'ide hâşıl /
Niçündür kulluk itmezsin sen ol **dergâh-ı a'lâya**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1318, Beyit 3*). [*dergâh-ı a'lâya, -(y)a*]

der-gâh-ı Hâk [2] *Allah'ın huzuru.*

Bir murâd isteme hergiz kimseden sen ey Murâd /
'Âkıl oldur kim duta **dergâh-ı Hâkka** kendözin
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1055, Beyit 5*). [*dergâh-ı hâkka, -a*]

Ne yüzle varası **der-gâh-ı Hâkka** / Çü varmaduñ
bugün sen râh-ı Hâkka (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 12*). [*der-gâh-ı hâkka, -a*]

dergâh-ı sultân [1] *Sultanın kapısı. II İlahî huzur.*

Ne eksük ola cûduñdan iderseñ ger bize rahmet /
Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz **dergâh-ı sultâna**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1317, Beyit 2*). [*dergâh-ı sultâna, -a*]

der-güş eylemek [1] *Dinlemek, işitmek.*

Cân ile **eyle** kelâmını Murâduñ **der-güş** / Ger bu imâ vü kelâmum bilemezseñ hayfâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 47, Beyit 6). [der-güş eyle,]

deri dökmek [1] Ter dökmek. II Bir amaç uğrunda çok çabalamak. (Deri dögmek şeklinde de okunabilir; kapıyı çalmak, çabalamak.)

Mâl ile câna garra olma tiz gecicidir bular / Aña durış kim bu seri kırtarasın **döküp deri** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1552, Beyit 3). [deri döküp, -üp]

der-i hum-hâne [1] Meyhanenin kapısı.

Nice bir mest-i lâ-ya' kıl yine mestâneler maḥmûr / Açıldı çün **der-i hum-hâne** hep mestâneler gelsün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 3). [der-i hum-hâne,]

derilmek [3] Toplamak.

‘Âlemi ravz-i cennetde müşâhid oluben / Hür u ḡilmânı **derilüp** kıldılar ef‘âle haber (Murâdî Dîvânî, Gazel 428, Beyit 4). [derilüp, -üp]

Çün kim **derile** cümle-i mevcûd Murâda / Bir bir aluben ḥazrete insân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 7). [derile, -e]

Dünyâ ile âḥiret **derilmiş** / Bir oldu kamuda yalvarılmış (Murâdî Dîvânî, Gazel 642, Beyit 1). [derilmiş, --miş]

derk [3] Anlama, kavrama.

‘Arşa-i fehmi **derkümi** tayy ideli cenâh ile / Mürḡ-i vücûduma nice yirde irişdi pes himem (Murâdî Dîvânî, Gazel 953, Beyit 2). [derkümi, -üm, -i]

Rûz-ı ‘îd olduğda tâb-ı şemse gözler mi doyar / Anca kâdir **derk** ile şebde hilâle bakmağa (Murâdî Dîvânî, Gazel 1282, Beyit 2). [derk,]

Gel Murâduñ diñle ḳavlin aña ḡâyet **derk** ile / Diñle gel anı maḳâl ile maḳâlinde yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1284, Beyit 5). [derk,]

derk eylemek [1] Anlamak, idrak etmek, kavramak.

Laṭîfün ma’nîsin añlar ki bulan luṭf ile behre / Ḥabîr olur şu kim **derk eyleye** idrâk ile elṭâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 3). [derk eyleye, -(y)e]

derk etmek [3] Anlamak.

Künhini **derk itmede** ‘âciz ‘ukûl-ı aşfiyâ / Enbiyâ vü evliyâda mâ-‘arefnâdur nidâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 20, Beyit 1). [derk itmede, -me, -de]

Hikmetün fikrindedür arz ü semâda mâ-ḥalaḳ / ‘İlmüñi **derk itmedi** bir şâhib-i ‘ilm ü sebak (Murâdî Dîvânî, Gazel 685, Beyit 1). [derk itmedi, -me, -di]

Hâdis olan kadîmini **derk ide** bile mi gönül / Her ki diye ki müdrîkem destüñi sal zevâline (Murâdî Dîvânî, Gazel 1409, Beyit 5). [derk ide, -e]

derk-i baḥr [1] Anlayış, idrak denizi.

Nice **derk-i baḥr** ide bir ḳatre-i nâ-bedîd / Bu ma’nâyı bilmezseñ olduñ mine’z-ḡâlimîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1155, Beyit 2). [derk-i baḥr,]

derk-i nazar [1] Anlayan, idark eden bakış.

Nice şerḥ ola mu‘ayyen göremez **derk-i nazar** / Şol vücûdı ki vücûdında olupdur mevcûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 255, Beyit 3). [derk-i nazar,]

derman [36] 1. İlaç. II Aşk derdinin ilacı.

Bu Murâdî derdinün **dermânını** kim bilmeze / Her ḥuşûşa mâlik ise dimezem ḥâzîḳ aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 24, Beyit 5). [dermânını, -ı, -(n)ı]

Ey Murâdî derd-i ‘ışḳuñ yine **dermânı** ḥabîb / Ḳanḡı derd ola ḥabîbüm kim devâ olmaz aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 27, Beyit 5). [dermânı, -ı]

Söyle Murâdî baña toḡrı ḥaber / Derdüme **dermânımı** gördün mi ḥic (Murâdî Dîvânî, Gazel 226, Beyit 5). [dermânımı, -um, -ı]

Ey ṭabîb-i ḥâzîḳ olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle **dermân** var ise dil derdine kılma ‘inâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 249, Beyit 3). [dermân,]

Ḥasta idün nice demdür derde **dermân** bulmaduñ / Eylegil ‘îş u ṭarab kim şimdi **dermân** eldedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 351, Beyit 5). [dermân,]

Derd-i ‘ışḳuñ çekmeyenler bilmedi **dermân** nedür / Saña ḳurbân olmayanlar bilmedi ḳurbân nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 398, Beyit 1). [dermân,]

Şol kimse ki **dermâna** ire derdün içinde / Ayaḡı tozin cümleye derman iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 4). [dermâna, -a]

Şol kimse ki dermâna ire derdün içinde / Ayaḡı tozin cümleye **derman** iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 4). [derman,]

Derdümde benüm derd ile **dermân** arasunlar / Ḥükmümde hemân emr ile sultân arasunlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 453, Beyit 1). [dermân,]

Derd ehlinün bulmadı dermânını ṭabîb / Derd ehli ḳande var beni **dermân** araşdurur (Murâdî Dîvânî, Gazel 480, Beyit 3). [dermân,]

Derd ehlinün bulmadı **dermânını** ṭabîb / Derd ehli ḳande var beni dermân araşdurur (Murâdî Dîvânî, Gazel 480, Beyit 3). [dermânını, -ın, -ı]

Bilmezem bu derdümün **dermânını** kimden bilem / Bir ṭabîb-i ḥâzîḳa olmadı imkân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 568, Beyit 3). [dermânını, -ı, -n, -ı]

Cemâli âyet-i Raḥmân vişâli derdümde **dermân** / Anı kim medḥ ide bile o bir luṭf-ı Ḥudâ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 682, Beyit 3). [dermân,]

Ey Murâdî ḳo murâdı ol murâd-ı yâr ile / Şabr ider derd-i ṭabîbe aña kim **dermân** gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 727, Beyit 5). [dermân,]

Derd-i ‘ışḳı bilmeyenler bilmediler ḥâl ne / Derd ile hem-derd olanlar buldılar **dermâna** yol

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2*). [*dermāna, -a*]

Cihānda niceler vardur ṭabīb adına cāhiller / Ṭabīb-i ḥāzık olduṇsa baña **dermānı** göstergil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4*). [*dermānı, -ı*]

Derdini şol kişi görüp ide taḥammüli / **Dermānını** bulur ‘aḳabince bu ḡam degül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3*). [*dermānını, -ın, -ı*]

Didi terk-i hevā kıldum hevāyile nedür derdüñ / Didüm ‘ışkuñ hevāsından iriṣdi derde **dermānum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3*). [*dermānum, -um*]

Ḳā’im-i menzil olandan luṭf ü iḥsān istedüm / Ya’nī ‘ışkuñ ḥastasıyam derde **dermān** istedüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 1*). [*dermān,]*

Ḥasta-i ‘ışkam yine **dermānı** senden isterem / Her ne deñlü mücrimem ḡufrānı senden isterem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1*). [*dermānı, -ı*]

Bilemezler düşmeyenler derde **dermān** lezzetin / Derd-i yāri çekmişem her derde **dermān** olmışam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 4*). [*dermān,]*

Şalduñ beni çü derdüñe **dermānı** n’eylerem / Buldum bu baḥr-ı ‘ışkuñı ‘ummānı n’eylerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1*). [*dermānı, -ı*]

Taḥayyür kapladı cānı anuñ yā n’ola **dermānı** / Devā senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2*). [*dermānı, -ı*]

Añlar iseñ ger bu remzi kāmîlū’l-‘ilm olasin / Nice ḥasta saña gele bir nefes **dermān** için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4*). [*dermān,]*

Derde düşdi bu gönül **dermānı** kimden istesün / Bende oldı cān ile sulṭānı kimden istesün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 1*). [*dermānı, -ı*]

Münderic ‘ilminde oldı evvelīn ü āḥirīn / Şol ki marṣādandur oldur cümleye **dermān** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 4*). [*dermān*]

Derd-i dildāra var mıdur **dermān** / Līk dermān aña fidādur cān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1*). [*dermān,]*

Derd-i dildāra var mıdur dermān / Līk **dermān** aña fidādur cān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 1*). [*dermān,]*

Rūḥ-ı rūḥ oldı çünkü rūḥa ḳarīn / Pes ṭabīb oldı cümle **dermāna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 2*). [*dermāna, -a*]

Ḥudāyā derde düş olduk iriṣdür bizi **dermāna** / Vücüdümüz ‘ināyet eyle yakma nār-ı nīrāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1*). [*dermāna, -a*]

Derd-i ‘ışkı bilmeyen ‘ālemdə **dermān** bilmedi / Hicr-i yāri çekmeyenler vaṣl-ı cānān bilmedi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 1*). [*dermān,]*

Ṭabīb-i ḥāzıkı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / ‘İlāc odı mı bu kāra nice **dermāna** irdüñ mi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3*). [*dermāna, -a*]

Var eyledüñ beni ḳoma sa’yümde nā-ümīd / Derdüm seni diler yine **dermān** seni seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3*). [*dermān,]*

‘Aşıklara kılan vefā dil derdine kılan devā / Gel ey ṭabīb-i pūr-şafā derdüme **dermānum** ḳanı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2*). [*dermānum, -(u)m*]

2. Çare.

Ḳalbe didüm ki yāre di **dermānuñ** eylesün / Ḳatlan didi cefāya ki cümle ta’ab geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2*). [*dermānuñ, -uñ*]

Kitābında didi iḳrā okındı ezber-i manzūr / Nazar mir’āta urmaḳdur hünerdür aña **dermānı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3*). [*dermānı, -ı*]

dermān bulmak [1] İlaç bulmak. II Aşk derdinin ilacını bulmak.

Düşdi bir derde bu dil kim aña tā rüz-ı kıyām / Cem’ olur ise eṭibbā ḳamu **dermān bulmaz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 2*). [*dermān bulmaz, -ı, -maz*]

dermān olmak [5] İlaç olmak. II Aşk derdinin ilacı.

Ḥasta-i ‘ışk oldıgumca ben devāya ṭalībüm / Ey ṭabībüm söyle kim **dermān olan** kimdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3*). [*dermān olan, -an*]

Ḳaçan derd ü firāḳa uğrasa dil / Ḥayālūñ derdüme **dermān olupdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6*). [*dermān olupdur, -up, -dur*]

Ey gönül ṣabr ile **ola** vaṣla **dermān** yaḥtemil / Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānān yaḥtemil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1*). [*dermān ola, -a*]

Ḳanı baña cānān olan dil derdine **dermān olan** / Cāndur aña ḳurbān olan bir ḡayrī ḳurbānum ḳanı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4*). [*dermān olan, -an*]

2. Çare olmak.

Vücūda vecd olup miḥmān ziyāfetde fidādur cān / Müdebbirden **olur dermān** “ve debbernāhū tedbīrā” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2*). [*dermān olur, -ur*]

dermān virmek [1] Çare vermek.

Mübdī’-i küll-i bedāyī’den zuḥūrın bilmedi / Ḳaldı maḥcūb-ı ebed Ḥaḳ **virmedi dermān** aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3*). [*dermān virmedi, -me, -di*]

dermānde [1] Aciz, biçare.

Meded olduñ yetişürsin kamu **dermānde** / Ne ‘acebdür kimine hicr ile bîdār olasın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1114, Beyit 3*). [*dermānde,]*

dermān-ı cān [1] *Can dermanı, ilacı.*

Benüm rāzum nihāndur rāz-dānın bulmadı kimse / Nazarsız pîrden **dermān-ı cān** bulmadı kimse (*Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 11*). [*dermān-ı cānın, -ın]*

der-miyān [1] *Açık, ortada.*

Rūhumı halk eyleyeden ol ilāh-ı ins ü cān / Başumı anuñ yolına komışamdur **der-miyān** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1060, Beyit 1*). [*der-miyān,]*

derrāk [2] *Çabuk anlayan, anlayışlı.*

Ma‘ānî buldı anlar kim ‘ulūmın kıldılar taķrîr / Nihānı buldı şol k’oldı Murâdî lafzını **derrāk** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 715, Beyit 5*). [*derrāk,]*

İhāta eyledi cem‘en gehî cū‘ u gehî na‘mā / Gehî sırran gehî żarren gehî māt ü gehî **derrāk** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 3*). [*derrāk,]*

derrāk olmak [1] *Anlayışlı olmak.*

Nedür ol bî-sebāt u bî-vefā kim / Seni senden ziyāde **oldı derrāk** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 753, Beyit 2*). [*derrāk oldı, -dı]*

ders [6] *Bilgi, ders. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳaḳ ‘ilm-i ūlā ile uḫrā cāmî‘i dildür / Bir ‘ilme cehd idüp cūş it ne **ders** ola ne ḥōd fetvā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 65, Beyit 3*). [*ders,]*

ders-i ḥaḳīḳî [3] *Hakikat dersi, bilgisi.*

Senden şu kişi kim okuya **ders-i ḥaḳīḳî** / ‘Allāmelere ‘ālim-i devrān iledürler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 3*). [*ders-i ḥaḳīḳî,]*

Ders-i ḥaḳīḳî ezber idüp istedüm ḥafî / Ḥatm itdüm evvelini anuñ intihāyile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1365, Beyit 2*). [*ders-i ḥaḳīḳî,]*

Ezberleyüp **ders-i ḥaḳīḳî** vird iderven her zamān / Lîkin murād-ı ‘ışkıñı kıldum tecessüs bâbda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1393, Beyit 3*). [*ders-i ḥaḳīḳî,]*

ders-i ḥakīm eylemek [1] *Hikmet dersi işlemek.*

Gelüp ḥvāce-i ḥikmet **eyledi ders-i ḥakīm** / Şu resme ki ḥayrān olupdur nice bîñ lebîb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 162, Beyit 4*). [*ders-i ḥakīm eyledi, -dı]*

ders-i ḥikmet [1] *Hikmet dersi.*

Çü kudret mektebinde **ders-i ḥikmet** kılmışuz ezber / Bize bu ‘ilm-i ḥikmetde sebaḳ-daş olmadı kimse (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1306, Beyit 4*). [*ders-i ḥikmet,]*

ders-i ‘ışk [1] *Aşk dersi.*

Fu‘ādında kitāb-ı ‘ışk anuñ her demde ezberdür / Murāda **ders-i ‘ışk** kimse ta‘lîm idemez el-ḥaḳ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 301, Beyit 5*). [*ders-i ‘ışk,]*

ders-i kitāb [1] *Dersin kitabı.*

Ders-i kitāb istemez dā‘ire-dil noḳtaya / Baña didiler ledün bildürür anı ‘alîm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 949, Beyit 3*). [*ders-i kitāb,]*

ders-i ‘ulūm [1] *İlimlerin dersi.*

Ben okumışam **ders-i ‘ulūm** ezelden / Bu ilmi yazup ortaya küttāb getürmez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 4*). [*ders-i ‘ulūm, -ı]*

ders okımak [1] *İlim tahsil etmek, öğrenmek.*

Mu‘ammā remzini bildi şu kim **ders okıdı** senden / Fażilet şerḥini bilenler oldı fāzıl-ı efzāl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 811, Beyit 2*). [*ders okıdı, -dı]*

der-şubḥ u mesā [1] *Sabah ve akşam.*

Ġarka-i baḫr-ı hüviyyet oldı **der-şubḥ u mesā** / Gicede gündüzde anuñ için a‘lādur gönül (*Murâdî Dîvânî, Gazel 782, Beyit 3*). [*der-şubḥ u mesā,]*

derun [13] *Gönül. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerhe gelmez bu **derünüm** ḥālî ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümün ḥavlinedür ḥālün senün ey meh-liḳā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 2*). [*derünüm, -um]*

derün-ı ‘aşık [1] *Âşığın gönlü.*

Ġark-ı ḥūn oldı **derün-ı ‘aşık**ın hicrān ile / ‘İyd-i vaşla cānı ḳurbān itmege efkār ider (*Murâdî Dîvânî, Gazel 382, Beyit 2*). [*derün-ı ‘aşıkın, -ın]*

derün-ı dā‘ire [1] *Daire içi. II Gönül dâiresi.*

Dirildi cümle nuḳatlar **derün-ı dā‘ireye** / Şular ki taşrada ḳaldı bulur mı hiç necāḫ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 233, Beyit 4*). [*derün-ı dā‘ireye, -(y)e]*

derün-ı dil [2] *Gönlün derinlikleri.*

Derün-ı dilde derd-i dil derünüñ / Nedür dil añlamak mescüd-ı eşyā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 73, Beyit 4*). [*derün-ı dilde, -de]*

Derün-ı dilde yāruñ yarası var / Ṭabîbā sende anuñ çāresi var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 525, Beyit 1*). [*derün-ı dilde, -de]*

derün-ı ḳalb [1] *Kalbin içi.*

Her ki virdi **derün-ı ḳalbe** şafā / Ref‘e‘Allāhu ḳadrehu ebedā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 90, Beyit 1*). [*derün-ı ḳalbe, -e]*

derünü yakmak [1] *Gönlünü yakmak. II Aşk ateşine düşmek.*

‘İşk ile **derünü yaksa** ‘uşşāḳ / Bulurlar anuñ ile selāmet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 209, Beyit 4*). [*derünü yaksa,]*

dervāze [1] *Şehir veya kale kapısı.*

Per açup murğ-i dil çü pervāza / Başladı geçdi nice
dervāze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 1*). [*dervāze,]*

dervîş [1] *Bir tarikata girmiş, onun kurallarına ve törelerine bağlı kimse; alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse. II Aşık.*

Biz zamân-ı ezeliden berü **dervîşlerüz** / 'İşk-ı cānân ile üftâde vü dil-rîşlerüz (*Murâdî Dîvânı, Müfret 20, Beyit 1*). [*dervîşlerüz, -ler, -üz]*

derya [86] *Deniz.*

Eşkümü gördükde **deryâ** âferin itdi baña / Benden artuğdur yaşuñ v'Allâhi hayrânum saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1*). [*deryâ,]*

Emri geldükde bir avuc hâka / Eyledi kaçre
kaçreden **deryâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2*). [*deryâ,]*

Baňa sen benden yakınsın lîk ben bî-çâre dil /
Kıluram her dem seni şahrâda **deryâda** taleb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2*). [*deryâda, -da]*

Bahr-ı bî-pâyânı kimdür kim ihâta eyleye /
Zevrak-ı dil bildi ancak mevdür **deryâ** şıfat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3*). [*deryâ,]*

Şerh eylemez bu hâlümü v'Allâhi kâ'inât / **Deryâ**
mürekkeb olsa zemîn âsumân devât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1*). [*deryâ,]*

Çalemler olsa ger eşcâr mürekkeb olsa **deryâlar** /
Yazılmaz idi ahvâlüm ne peydâdur bu peydâlar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1*). [*deryâlar, -lar]*

Misâl-i 'aks-i mâ ancak temevvüc kıldı **deryâdan** /
Şaçılmasın burûkın kaçreden kılmış durur tağdır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4*). [*deryâdan, -dan]*

Ey Murâdî kaçre çün **deryâdan** olmadı ba'îd /
Çünk'ezelden ulu deryâ idük 'ummân isterüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5*). [*deryâdan, -dan]*

Mahtarlar oldu emtârumda zâhir / Anuñ her kaçresi
deryâya düşmüş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4*). [*deryâya, -ya]*

Yok aña Murâdî buña gâyet / **Deryâ** dükenür mi
alsa bardak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 5*). [*deryâ,]*

Çatre **deryâ** olmayınca gevhere el iremez /
'Âşıkun her kaçresi bu yolda bir 'ummân gerek
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3*). [*deryâ,]*

Didiler haķâ'ik-şinâsân-ı 'ilme'l-yakîn / Çü mevc
ura **deryâ** görünmez şudan şâhilin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1*). [*deryâ,]*

Îlâhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu
mâhî çıka **deryâdan** anuñ hâli neye vara (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5*). [*deryâdan, -dan]*

Murâduñ hüsni-i ta'bîrin işiden gaş olur elbet /
Meseldür mahv olur el-haķ düşerse kaçre **deryâya**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5*). [*deryâya, -ya]*

Besî âfâkı geşt itdüm görüp bu levni-i hâdrâda /
Senâ-hvânı olupdur dil aña karada **deryâda**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1*). [*deryâda, -da]*

II Vahdet.

Dümü'umdan çü zâhir oldu bir yemm-i mehîb-âsâ /
O **deryâdan** müheyyâ oldu peydâda olub peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1*). [*deryâdan, -dan]*

Temevvüc eylese **deryâ** ne tākāt gösterür cānâ /
Çü doymaz mevcine anuñ ne hōd tağa ne hōd şahrâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1*). [*deryâ,]*

Eserse rîh-i 'âşif ger temevvüc bahr ider el-haķ /
Eger olmasa fülke bād-bân seyr eylemez **deryâ**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2*). [*deryâ,]*

Girdi **deryâ** içine deryâlar / Oldı peydâda ser-be-
ser peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3*). [*deryâ,]*

Girdi deryâ içine **deryâlar** / Oldı peydâda ser-be-
ser peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3*). [*deryâlar, -lar]*

Taldı bir deryâya kim her kaçre bir **deryâ** durur /
Mevc urursa ger Murâdî bahr-i 'ummân eglenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7*). [*deryâ,]*

Ey Murâdî bahre düşdüñ kim anuñ pâyânı yok /
Lîk sen bir bahrsin kim sende **deryâ** gizlenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 5*). [*deryâ,]*

Nem-i 'aynüm 'aceb deryâ olupdur / O **deryâda**
neler peydâ olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1*). [*deryâda, -da]*

Çavş-ı 'ummân ideli oldu çü **deryâ** muhlîş / Şad
hezârân o deñizden çıka peydâ muhlîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1*). [*deryâ,]*

Bir şâh-sâr zevraķa döndi bu fülk-i dil / **Deryâda**
hadde irse bulur zîr-i pâ ferâğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2*). [*deryâda, -da]*

Gönül peydâda peydâ oldu el-haķ / Ulu **deryâda**
deryâ oldu el-haķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 1*). [*deryâda, -da]*

Çatrede **deryâ** mu'ayyen oldu yemde kaçre kim /
Müntehâ-yı tākāt olmuşdur vücûda aşl-ı fâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4*). [*deryâ,]*

Dürr-i deryâ-yı haķîķat bu kelâm-ı dil-cû / Kaţarât
itdi hüveydâ yine **deryâdan** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2*). [*deryâdan, --dan]*

Muhtî oldu yem-i kudret ihâta kıldı ser-tâ-pâ / O
deryâ ortasında bir melek-şüret püser buldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2*). [*deryâ,]*

Oldı **deryâ** kaçre çün deryâ olupdur kaçreves /
Yemm-i yemdür çünki bahr-ı bî-kerâna bakmazam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2*). [*deryâ,]*

Oldı deryā kaçre çün **deryā** olupdur kaçreves /
Yemm-i yemdür çünki baħr-ı bī-kerāna bakmazam
(*Murādī Dīvānı, Gazel 890, Beyit 2*). [*deryā,]*

Muħit olmışdur ol **deryā** o şehri dil-küşāyī pes /
İhāta eylemiş bir sūr anı şāhā cemāliden (*Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 3*). [*deryā,]*

Murādī bil bu **deryānuñ** kerānın bulmadı kimse /
Nazar iderse saña bil ki baħr-ı bī-kerānsın sen
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1001, Beyit 5*). [*deryānuñ, -nun]*

Şalan baħr-ı maħabbetde vücūdı fülkine bir dem /
Bulup sâhil çıkar aňlama sen anı o **deryādan**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1003, Beyit 2*). [*deryādan, -dan]*

Murādī ğarķa-i baħr-ı hüviyyet oldı bi'llāhi /
Dilemez hergizin yārā o **deryāda** amān senden
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1016, Beyit 5*). [*deryāda, -da]*

Şalmışam 'ışķı deňizine fu'ādum zevraķın /
Eylerem her demde ben **deryāda** deryā şöhetin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 3*). [*deryāda, -da]*

Bu 'acā'ib kışşadur aňla haberden gel haber / Ğh
ile hem-rāzdur **deryāda** dil miħmān iĝen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1033, Beyit 3*). [*deryāda, -da]*

Ey dil Murādī kavli şerħ ü beyāna gelmez / **Deryā**
durur bu deryā 'ummān durur bu 'ummān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1125, Beyit 5*). [*deryā,]*

Ey dil Murādī kavli şerħ ü beyāna gelmez / Deryā
durur bu **deryā** 'ummān durur bu 'ummān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1125, Beyit 5*). [*deryā,]*

Yem-i ħaķāyık üzre gönül fülkini ķoma / Tā
bilmeyince 'ilm ile **deryādelik** sözün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1136, Beyit 4*). [*der-yādelik, -lik]*

Gördi **deryā** ortasında bir ħişār / Kāplamış cümle
burūcın dil ü cān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1171, Beyit 2*). [*deryā,]*

Ṭotalı bu ķalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū /
Ṭurmaz artar mevc urur **deryālayım** esrār-ı hū
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 1*). [*deryālayım, -layım]*

Fülk-i dil **deryāda** tayr u rūhumuz şahrādudur /
Anuñ içün söylenür deryāda vū şahrāda hū
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1194, Beyit 2*). [*deryāda, -da]*

Şalmışam 'ışķı deňizine fu'ādum zevraķın /
Eylerem her demde ben deryāda **deryā** şöhetin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 3*). [*deryā,]*

Bir 'aceb **deryā** olupdur dil ki yok aña kenār /
Günde biñ **deryā** yudar aslā yimez gam ān içün
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 3*). [*deryā,]*

Kaçmışam ĝayretde ĝavvāş olmışam **deryāya** ben
/ ĝayre ħālūmdür nihān illā ki aña hep 'ayān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1060, Beyit 2*). [*deryāya, -(y)am]*

Taħayyüre n'ola ĝarķ itse ķalbi istiĝrāk / Ne deňlü
ķatre olursa bilür o **deryāsın** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1148, Beyit 3*). [*deryāsın, -sın]*

Fülk-i dil **deryāda** tayr u rūhumuz şahrādudur /
Anuñ içün söylenür **deryāda** vū şahrāda hū
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1194, Beyit 2*). [*deryāda,]*

Cür'a-i aķdāħdan cem' oldı bir **deryā** yine /
Şaldılar 'uşşāk zevraķ zīr ile bālā yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1241, Beyit 1*). [*deryā,]*

Murādī baħr-ı a'zamdur ķamu 'ālem durur māhī /
Eger māhiyyet isterseñ o **deryāda** özūñ ara
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1290, Beyit 6*). [*deryāda, -da]*

Muħit oldı yem-i ķudret telātūmda telātūmda /
Hevā terkin kılup fülk-i gönül **deryāda** tutdı rāħ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 4*). [*deryāda, -da]*

Musaħħar olsa **deryālar** 'aceb olmaya ķalbūñde /
Dümen tarzında māhirdür sefinüm bād-bānumdan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 4*). [*deryālar, -lar]*

Bir kaçre iken yā Rab kılduñ beni bir deryā /
Deryāyı ķarışdurduñ 'ummān ile 'ummāna
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1411, Beyit 2*). [*deryāyı, -yı]*

Gönül **deryā** durur deryā içinde / 'Aceb peydā
durur peydā içinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 1*). [*deryā,]*

Gönül deryā durur **deryā** içinde / 'Aceb peydā
durur peydā içinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 1*). [*deryā,]*

Bu ĝeşti-i vücūduñ bād-bānın bulmadı kimse /
Murādī bil bu **deryānın** kerānın bulmadı kimse
(*Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 12*). [*deryānın, -ın]*

II Bir duygunun veya durumun deniz kadar çok, yoğun oluşu.

Raħmetūñ **deryāsına** ħadd ü kenār olmadı ħiç /
Kaťresinden neşr kılabiz kullara yā Rabbenā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 4*). [*deryāsına, -sı, -na]*

Gördi ol **deryāda** bir ĝevher ki ħāşū'l-ħāşdūr /
Kim bulunmaz iki dünyāda aña herĝiz bahā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 2*). [*deryāda, -da]*

Kaçan mevc ursa ol **deryā** tolar şarķ ile ĝarb aşvāt
/ Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ħālā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 4*). [*deryā,]*

Gönül fülkin şıdı çün seng-i hicrān / 'Aceb mi
çeşmüm aķıdursa **deryā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 2*). [*deryā,]*

Muťabaķat ideli 'ışķ ile dil-i şeydā / Muķābil oldı
biri birine iki **deryā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 111, Beyit 1*). [*deryā,]*

Telâṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O **deryâda** vücûdum zevraḳı devrân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [deryâda, -da]

Muntazır 'ışk içre gördüm bir nice ma'nâ sıfat / Kimisi sâhilde seyr eyler kimi **deryâdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [deryâdadur, -da, -dur]

Çeşmümün yaşın görenler 'ayn-ı ḥamrâ didiler / 'Ârifân her kaṭresin bir ulu **deryâ** didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [deryâ,]

Ḳalemüm reşhaları her biri bir **deryâdur** / Ol deñizlerde nice nev' deñiz peydâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [deryâdur, -dur]

Ey Murâdî yem-i 'irfânuna olmadı verây / Her ḥurûfî kelimâtun nice **deryâ** görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [deryâ,]

Gerçi Murâduñ dili baḥr durur bî-kerân / Başı anuñ 'arşda ayağı **deryâdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5). [deryâdadur, -da, -dur]

Nem-i 'aynüm 'aceb **deryâ** olupdur / O deryâda neler peydâ olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [deryâ,]

Şâh-râh-ı 'ışka düşen aña pâyân istemez / Bir ulu **deryâ** durur bî-hadd u pâyân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 4). [deryâ,]

Ey Murâdî kaṭre çün deryâdan olmadı ba'îd / Çünk'ezelden ulu **deryâ** idük 'ummân isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [deryâ,]

Ġâfil olma bu iki gözlerümün âbından / Katı emvâcludur ey şanemâ **deryâmuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [deryâmuz, -muz]

Fehmi kâşırdur kamu ḥalk-ı cihânun ser-te-ser / Kimsene bilmez Murâdî bir 'aceb **deryâ** imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 5). [deryâ,]

Bî-nihâyet ulu **deryâdur** Murâdî sözleri / Ḥayy-ı mevtâ eylemez tâ ölmeyince teff-i sâḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5). [deryâdur, -dur]

Ey Murâdî 'ilmüne yokdur senün ḥadd ü kenâr / Bî-kenâr ü bî-nihâye özge **deryâdur** gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 5). [deryâdur, -dur]

Dünyâ ṭolarsa Nüh ile zabt eylemek muḥâl / Keştî-mişâl 'aceb ulu **deryâdadur** gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [deryâdadur, -dadur]

Fülk-i dil ḡarḳ oldu şöyle vahdetün **deryâsına** / Şöyle tûfândur içüm kim baḥr-ı 'ummân olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [deryâsına, -sı, -n, -a]

Akıdup yaşını **deryâlar** gibi kıldı şadef / Düşdügi içün cüdâ nâ-yâb bir dürdânedan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2). [deryâlar, -lar]

Noḳṭayam pergâr içinde devr ider durmaz beni / Ey Murâdî maḥv iderven günde bin **deryâyı** ben

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [deryâyı, -yı]

Hüccet ile diler iseñ bu Murâduñ haberin / 'Aceb olmaz kaṭarât ister iseñ **deryâdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [deryâdan, -dan]

Yûsufun **deryâsına** tâ'bîr olındı çok rumûz / 'Âşıkuñ ḥvâbına ta'bîr oldu biñ rû'yâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 4). [deryâsına, -sı, -(n)a]

Şal vücûduñ fülkini geşt eyle baṭn-ı 'âlemi / Bu Murâdîñ dilinden aḳdı bu **deryâ** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5). [deryâ,]

Bu vücûdum fülki seyr eyler mu'allâḳdur hevâ / 'Ayna almaz mevc urursa cümle **deryâ** zerrece (Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3). [deryâ,]

Bir kaṭre iken yâ Rab kılduñ beni bir **deryâ** / Deryâyı karışdıruñ 'ummân ile 'ummâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [deryâ,]

II Gözyaşı.

Reşḥa-i 'aynumda eyler çünki **deryâlar** zuḥûr / Ol deñizler kaṭresini kıldı dünyâlar zuḥûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [deryâlar, --lar]

Güş iden güftâr-ı dil-süzüm 'aceb mi ola mest / Kaṭreyem gerçi Murâdî aḳıdam **deryâyı** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 5). [deryâyı, -yı]

II Masiva.

Şerḥe gelmez bu vücûduñ baḥrı bî-pâyândur / Ḥâtemün **deryâya** atma cehd kıl kalmaya şu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [deryâyı, -(y)a]

deryâ dil olmak [2] Derya gibi engin gönüllü olmak.

Bî-taḥammül olma **deryâ-dil olup** ol bâ-verâ / Ḥaḳ Te'âlâdan hidâyet eylegil dâ'im taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [deryâ-dil olup, -up]

Her kelâm-ı nâ-kesi sem'üne alma zinhâr / Gel berü **deryâ dil ol** sensin çü baḥr-ı bî-kerân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2). [deryâ dil ol,]

deryâ eylemek [3] Deniz gibi yapmak. II Vahdete erişmek.

Zerre iken mihr-i raḥşân olıgör / Kaṭre-i 'ışk ile **deryâ eylegil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 3). [deryâ eylegil, -gil]

Eyle **deryâ** kendüni sen kaṭrelikden ol ḥalâş / İster iseñ vuşlatı terk eyle nâm u 'ârûnı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 3). [deryâ eyle,]

Bildi Murâdî yine aşl ile fer'i yakîn / 'İlm-i ledün birle Ḥaḳ **eyledi deryâ** beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [deryâ eyledi, -di]

deryâleyin [1] Deniz gibi.

Cüş eyledüm **deryāleyin** berķ ururam azvāleyin /
Beyzādayın sevdāleyin zibā cemālūnden midūr
(*Murādī Dīvānı, Gazel 515, Beyit 4*). [*deryāleyin,*
]

deryā midād olmak [1] *Deniz mürekkep olsa. II*
Çokluk, abartı.

Deryā midād ola ger eşcār olursa aklām /
Derdümi yaza ger hālķ gelmeye ol beyāna (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1402, Beyit 3). [*deryā midād ola, -*
a]

deryā-misāl [1] *Deniz gibi, deniz misali.*

Ey Murādī baħr-ı hīkmetde olan ğavvāşlar / Kaṭre
alsunlar senūñ nazmuñdan ey **deryā-misāl**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 6*). [*deryā-*
misāl,]

deryā mürekkebek olmak [1] *Denizler mürekkep olsa. II*
Mübalaga, abartı.

Yazılmaz defter-i şerhūm **mürekkebek olsa**
deryālar / Kamu mevcūd ‘ācizler durur naķş-ı
misālūmde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 3*). [*deryālar*
mürekkebek olsa, -sa]

deryā olmak [7] *Deniz gibi olmak. II Vahdete erişmek..*

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu aħvālī / Vir kaṭre
Murādīye tā kim **olasın deryā** (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 102, Beyit 5). [*deryā olasın, -a, -sın]*

Gönül peydāda peydā oldı el-haķ / Ulu deryāda
deryā oldı el-haķ (*Murādī Dīvānı, Gazel 708,*
Beyit 1). [*deryā oldı, -dı]*

Bu Murādī merd idelden āħırın yād itmedük / Bī-
kenār u bī-nihāye ulu **deryā ol** didi (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1474, Beyit 5). [*deryā ol,]*

II Bir duygunun veya durumun deniz kadar çok, yoğun
oluşu.

Bir ‘aceb **deryā olupdur** dil ki yok aña kenār /
Günde biñ deryā yudar aşlā yimez gam ān içün
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 3*). [*deryā*
olupdur, -up, -dur]

Kaṭredür şüretde **oldı** līk **deryā** bu Murād / Her ne
kim kılılmış durur kıldı bedel on üstine (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 5). [*deryā oldı, -dı]*

Murāduñ merd-i kāmildür kelāmuñ fehmi iden el-
haķ / Kelāmı **oldı** bir **deryā** ki gelmez hadd ü
pāyāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1303, Beyit 5*). [*deryā oldı, -dı]*

Çü eşküñden dōke kaṭre fırāk-ı hicr-i yār içün /
Olur her biri bir **deryā** cihāmı ğarķ ider seyli
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1504, Beyit 3*). [*deryā olur,*
-ur]

deryā vü enhār-ı revan [1] *Deniz ve ırmaklar.*

Ebrden bir kaṭre emrūñsüz yire nāzil degül /
Cümleten **deryā vü enhār-ı revān** emrūñdedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 4*). [*deryā vü*
enhār-ı revān,]

deryāya düşmek [1] *Denize düşmek. II Vahdet.*

Temevvüc ide cihān cümleten ola ğarķ-āb / Eger
düşerse kelāmuñ Murādī deryāya (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 1380, Beyit 5). [*deryāya düşerse, -er, -se]*

deryāya ıalmak [1] *Denize dalmak. II Vahdet.*

Taldı bir deryāya kim her kaṭre bir deryā durur /
Mevc urursa ger Murādī baħr-i ‘ummān eglenür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 7*). [*deryāya*
ıaldı, -dı]

deryā-yı a‘zam [1] *En büyük deniz.*

Benüm **deryā-yı a‘zam** kim hisāba gelmez
emvācum / Benüm bir baħr-ı ‘ummān kim kenār
olmaz ebed baña (*Murādī Dīvānı, Gazel 69, Beyit*
2). [*deryā-yı a‘zam,]*

deryā-yı bī-pāyān [1] *Sınırsız, uçsuz bucaksız, sonsuz*
deniz. II Vahdet.

Şalmışuz dil zevraķın **deryā-yı bī-pāyāna** cün /
Āħırı bir cāy-ı nā-hemvāre nāzil itme gel (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 786, Beyit 4). [*deryā-yı bī-pāyāna,*
-a]

deryā-yı dil [1] *Gönül denizi.*

Temevvüc eylese **deryā-yı dil** ‘ālem olur ğarķ-āb
/ Velī eyler te‘ennī her işinde gözler endāze
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1300, Beyit 4*). [*deryā-yı*
dil,]

deryā-yı hayret [1] *Hayret denizi.*

Deryā-yı hayret üzre fülk-i gönül şināver /
Varmağa kūy-ı yāre bir ara var mı yā Rab (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 150, Beyit 2). [*deryā-yı hayret,]*

deryā-yı ihsān [1] *İyilik, lütuf denizi.*

Ne kaṭre eksilür **deryā-yı ihsānuñdan** ey kayyüm
/ Eger bir zerre in‘āmuñ irerse baña yā Ĥannān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 998, Beyit 3*). [*deryā-yı*
ihsānuñdan, -un, -dan]

deryā-yı ‘ışķ [5] *Aşk denizi. (Bu kelime Divan’ın*
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz āşnāları kamu yād eyledük hemān / **Deryā-yı**
‘ışķda olalıdan biz āşinā (*Murādī Dīvānı, Gazel 7,*
Beyit 3). [*deryā-yı ‘ışķda, -da]*

deryā-yı ‘ışķa düşmek [1] *Aşk denizine dalmak. II*
Vahdet.

Fülk-i dil **deryā-yı ‘ışķa düşeli** bulmaz kenār /
Mevc mevc üzre gelüp bir yirde kıldırmaz karār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 1*). [*deryā-yı*
‘ışķa düşeli, -eli]

deryā-yı maħabbet [1] *Sevgi denizi.*

Çün ‘ışķ-ı dil-ārāyile cāna haber oldı / **Deryā-yı**
maħabbetde bu dil ğavṭa-ger oldı (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1549, Beyit 1). [*deryā-yı*
maħabbetde, -de]

deryā-yı muħīṭ [1] *Büyük deniz, okyanus.*

Hâlûmî şorarsañ aña el-ḥaḳ / **Deryâ-yı muḥîte**
girdi zevrak (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1).
[deryâ-yı muḥîte, -e]

deryâ-yı şühûd [2] Mânâ âleminin görünen, vücut
bulan denizi.

Ser-be-ser emvâc uraldan dilde **deryâ-yı şühûd** /
Anuñ içün kaplamışdur ‘âlemi bu âb-ı cûd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [deryâ-yı
şühûd,]

Çü neysân-ı maḥabbetden gelüp oldı şadef dünyâ
/ Bu **deryâ-yı şühûd** içre şehâ dürdâne-i ‘ışkam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [deryâ-yı
şühûd,]

deryâ-yı tevḥîd [1] Tevhid denizi.

‘Aceb **deryâ-yı tevḥîdî** kanadum fülk idüp
gezdüm / N’idem ben ḡayrı mellâhı delîl-i bî-
zevâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3).
[deryâ-yı tevḥîdî, -i]

deryâb [2] Akıllı, anlayışlı, müdrik.

Eyâ yâ eyyühe’l-aḥbâb gelün size açam bir bâb /
Ne kim dirsem hemân **deryâb** ne ma’nâ kim ola
her câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3).
[deryâb,]

Ebhâr temevvüde eşcâr teselsülde / **Deryâb** yedi
deryâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 508, Beyit 3). [deryâb,]

deryâb olmak [1] Akıllı, anlayışlı olmak.

Eyâ yâ eyyühe’l-aḥbâb gelün size açam bir bâb /
Ne kim dirsem hemân **deryâb** ne ma’nâ kim ola
her câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [deryâb
ola, -a]

derz-i şer’ [1] Şeriat terzisi.

Mikrâz-ı şer’ aḳvâ iken biçer mecâzı / Gel **derz-i**
şer’e vâlic oluben ol selâmet (Murâdî Dîvânı,
Gazel 193, Beyit 4). [derz-i şer’e, -e]

dest [8] 1. El.

Uzatma elün genc-i leb-i yâre şaḳın kim /
Bağlamaya **destüñi** senün zincîre kâkûl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 816, Beyit 5). [destüñi, -üñ, -i]

Güşuna alḡıl Murâduñ sözlerin / Ehl-i dil yanına
var **destüñle** il (Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit
5). [destüñle, -üñ, -le]

Ḳalb-i ḥazîne fūrḳat ile yara urdı yâr / **Desti** ile
mürehhim anuñ kıldı çâresin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1138, Beyit 3). [desti, -i]

2. Yetkinlik, güç.

Ḡayb-ı ‘aynı mâverasından tekellüm bir daḡı /
Murtezâ **destindedür** tûr ü kemân-ı ma’rifet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4). [destindedür,
-in, -de, -dür]

Her kim ki ide saña niyâzı / **Destinde** durur cihân
u ‘âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 4).
[destinde, -in, -de]

Cennetün miftâhı virildi Murâduñ **destine** /
Bâbunı feth eylemişdür Fe’dḡulūhâ ḡalîdîn
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [destine, -i,
-ne]

Uzadup ellerin yemîn ü yesâr / İki **destinde** oldu
iki cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3).
[destinde, -de, -in]

Refîḳ-i dil-nüvâzumdur dutar **destinde** mir’âtı /
Nazar-ḡâh-ı Ḥudâdur bu durur dâ’im kenârumda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3). [destinde, -
de, -in]

dest çekmek [2] (Deyim) Elini çekmek. II Bırakmak,
vazgeçmek.

Devletün var ise **çek** fânî cihândan **destüñi** /
Künc-i ‘uzlet ihtiyâr it zıkr-i Ḥaḳ devlet yiter
(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [destüñi çek,
]]

Ḳavl ü kuvvet gerçi ḡaḳdandur müsebbebdür velî
/ **Destüñi çekme** şaḳın sen şâḡib-i ḡalâtdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [destüñi
çekme, -me]

dest-gîr [1] Düşenin elini tutan, yardımcı. II Allah.

Ḥudâyâ **dest-gîrünsin** benüm sen / Elüm ḡaldur
kim ednâ ‘abdünem ben (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
43, Beyit 1). [dest-gîrünsin, -üm, -sin]

dest-i beyzâ [2] Musa Aleyhisselâm’ın mucize olarak
gösterdiği beyaz ve parlak eli.

Ḳavl-i dilbertün kelîm oldı Murâdî her nefes / Nice
fir’avnîlere ol **dest-i beyzâ** gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 411, Beyit 5). [dest-i beyzâ,]

Gösteren tûr-ı ḡaḳîḳatde tecellâdur beni / Eyleyen
Mûsî-i ḡudret **dest-i beyzâdur** beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [dest-i beyzâdur, -
dur]

dest-i çevḡân [1] Çevgeni, ucu eğri değneği tutan el.

Şâriḡ-i ‘ilm-i eḡadsın şer’dür ‘arş-ı ‘aẓîm /
Ḥâricün küy-ı seri bil **dest-i çevḡānuñdadur**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 3). [dest-i
çevḡānuñdadur, -un, -da, -dur]

dest-i ecel [3] Ecel eli. II Ölüm.

Hiç meḡâbirden yaña varduñ mı urduñ mı ḡulaḡ /
Âḡ idüp **dest-i ecelden** derdnâk olmuş yatur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [dest-i
ecelden, -den]

Sen Murâdîñün kelâmın güş eyle cân ile / Ṭâ’ata
cehd eyle virmez çün amân **dest-i ecel** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 774, Beyit 5). [dest-i ecel,]

Yaḡanı **dest-i ecel** tutar olursan nālân / Oldı
v’allâhî sözüñ ḡaḳ bu cevâba sen inan (Murâdî
Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5). [dest-i ecel,]

dest-i inşâf [1] İnşaf; adalet eli.

Dest-i inşâf ile muñşıf olan ey vechi ḡasen / Döne
aslında Murâd el ura dāmānümûze (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5). [dest-i inşâf,]

dest-i 'ışk [1] *Aşkın eli.*

Başın hālâş ider mi gönül **dest-i 'ışkdan** / 'İşkun efendi nice nice mekr ü âli var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 4*). [*dest-i 'ışkdan, -dan*]

dest-i kudret [7] *Kudret eli. II Kudret sahibi Yaratici'nın tasarrufu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tir-i hikmet **dest-i kudret** üzere çün devrân ider / Pes kılur pertâv oları her taraf kavs-ı kazâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3*). [*dest-i kudret,]*

dest-i luṭf [2] *İyilik eli.*

Dest-i luṭfuñ yâr elindendir bize peymâne-keş / Mest olup 'uşşâkı bî-ârâm tâ rûz-ı cezâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4*). [*dest-i luṭfuñ, -un*]

Dest-i luṭfuñla elüm al ayağa kaldur beni / Çün keremdür saña kânûn eylegil hâşıl şifâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3*). [*dest-i luṭfuñla, -un, -la*]

dest-i Mesîhâ [1] *Hz. İsa'nın eli.*

Cür'a-nüş oldı yine **dest-i Mesîhâdan** dil / Mest-i la-ya'kıl olupdur yine şahbâdan dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 1*). [*dest-i mesîhâdan, -dan*]

dest-i Mūsâ [1] *Hz. Musa'nın eli.*

'Âlem-i vahdetde kesret 'ilmini kılma taleb / Nâr-ı vâdîyi gözetme **dest-i Mūsâ** üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3*). [*dest-i mūsâ,]*

dest-i namaz [2] *Namazın eli. II Abdest.*

Viremez bu mes'ele fetvâsını şeyhu'l-enâm / Çün bu yirde kan iledür 'âşık **dest-i namâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3*). [*dest-i namâz,]*

Râz-ı dildendür kamu kevn ü mekân ey pāk-bâz / Sırrı fâş eylese 'âşık hūnîdür **dest-i namâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1*). [*dest-i namâz,]*

dest-i nefis [1] *Nefsin eli. II Nefsin istekleri.*

Dest-i nefsümden Hüdâyâ 'âcizem eyle hālâş / Cümle müşkiller saña âsândur yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 2*). [*dest-i nefsümden, -üm, -den*]

dest-i pây [1] *El, ayak. II Beden.*

Qabül-ı hey'et ider mi hayâta irdi çü cân / Meger ki dâmen-i insâna **dest-i pây** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 2*). [*dest-i pây,]*

dest-i res [1] *Güç, kudret II İmkan.*

Ten hicâbın ref' iden maḳşûda bulmuş **dest-i res** / Bir hümâdur uçmağa perr ile bâl eyler yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2*). [*dest-i res,]*

dest-i temenna [2] *Arzu, istek eli.*

Kapuña niçün sürmeyeyin rûy-i siyâhüm / Her şâh u gedâ saña açar **dest-i temennâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3*). [*dest-i temennâ,]*

Tür-ı Sînâ olalı 'arş-ı mu'allâ ey dil / Nice Mūsâda bize **dest-i temennâ** görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3*). [*dest-i temennâ,]*

dest-i temennâ kaldurmak [2] *Arzu, istek elini kaldırmak. II Duada el açmak.*

Çün kıldı edâ cümle şalât ile selâmı / **Kaldurdi** cenâbına hemân **dest-i temennâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2*). [*dest-i temennâ kaldurdi, -dı*]

Bir milki қо ki bitmedi ibrâm ile ber-kâr / Başuñ yire қо **kalduruben dest-i temennâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4*). [*dest-i temennâ kalduruben, -uben*]

dest-i tırnağ [1] *Elin tırnağı. II Tırnakla tutunmak; bir şeyi ya da durumu iyice kavramak, onu hiç bırakmamak.*

Güş eyle gel Murâdî'nün kelâmın ey ulu / Tâ tārîkat dâmenine **dest-i tırnağuñ** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6*). [*dest-i tırnağuñ, -un*]

dest-i vehhâb [1] *Çok hibe edenin, bağışlayanın; Allah'ın eli.*

Dest-i vehhâbuñ durur çün kim bu taksîmât hep / Ey Murâdî yâ neden gözler gözüñ nef' ü zarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5*). [*dest-i vehhâbuñ, -un*]

dest-i yâr [3] *Sevgilinin eli.*

Bu Murâda sāgar-ı 'ışkı şunaldan **dest-i yâr** / Qopar ise başına biñ demdeme bakmaz gözüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5*). [*dest-i yâr,]*

Cür'a şunup **dest-i yâr** ser-be-ser 'uşşâkına / Eyledi hūsnin kamu anlara bir bir beyân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 2*). [*dest-i yâr,]*

Cür'a şunub **dest-i yâr** ser-be-ser 'uşşâkına / Anlara hūsnin kamu anlara bir bir beyân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 2*). [*dest-i yâr,]*

dest-i zâr [1] *Ağlayarak, inleyerek açılan el.*

Murâdî **dest-i zârın** ref' ider ol yüce dergâha / Cemâlınden diler keşf ide zâtın zü'l-cemâl Allâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5*). [*dest-i zârın, -ın*]

destinde tutmak [1] *Elinde tutmak.*

Tutar destinde tâ şuna hezâra / Şarâb ile tolu peymâne gonce (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4*). [*destinde tutar, -ar*]

dest olmak [1] *El gibi olmak. II Destek olmak, yardım etmek.*

Pây-ı şadâkat dâ'imâ muḳkem olup sâbit ola / Ayırmaya yirden seni her yaña **dest olsa** kemer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4*). [*dest olsa, -sa*]

dest-res [3] *Eli yetişen, muktedir, muvaffak, nail.*

Buldı nidā-yı limene **dest-res** / Milk-i ebed içre şu k'ola vahid (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 4). [dest-res,]

Komadı cehd-i belîğ ile işin ferdâlara / Buldı maşûdına himmetle bu günden **dest-res** (Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 4). [dest-res,]

Manzar-ı 'ayn olmağa imkâna yokdur **dest-res** / Haşr-ı neşri kıldı berzah 'âlem-i âdemlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [dest-res,]

dest salmak [1] Elini salmak. II Bir işe dahil olmak, bir hâlin içine girmek.

Hâdis olan kadîmini derk ide bile mi gönül / Her ki diye ki müdrikem **destüni sal** zevâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [destüni sal,]

dest urmak [3] El vurmak. II Erişmek.

Terk-i maşûd eyleyüp **urmak** gerek maşûda **dest** / Târik olmayan bulur mı maşad-ı akşâya yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 2). [dest urmak, -mak]

Terk-i cân iden bu yolda ol **urur** maşûda **dest** / Hamd u minnet kim yine cânâna mihmân olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 3). [dest urur, -ur]

II Ele almak, nakşetmek, yazmak.

Kâtib-i dehr **urup destini** levh u kâleme / Halimün biñde birin yazmadı düşdi eleme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [destini urup, -up]

dest ü zeban [1] El ve dil.

Kimse rencide senün **dest ü zebānuñdan** âh / Olmasun cehd idüben bu işe kâdir olıgör (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 3). [dest ü zebānuñdan, -un, -dan]

destan [2] Hikaye, efsanevi anlatı.

Cân ile gönülden saña çün cân iledürler / Hüsünü alup 'âleme **destān** iledürler (Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 1). [destān,]

Şerhümi ezberledüm virdüm odur çün dā'imā / Güft u gū māzī müzāri' kışsa **destān** eglemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [destān,]

destur [2] İzin, müsaade.

Serverün mālā kelāmin şerh iden etvārda / Āşinā-yı sırta emr-i hāl ile **destürdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [destürdür, -dur]

Rū-be-rū olmak ne mümkindür saña ey nūr-ı 'ayn / Lîk vardur bu kadar bir zerresi **destür** imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 4). [destür,]

destür virmek [1] İzin vermek.

V'Allāhi kalsa vāhid eger noktadur 'adem / **Destür virdi** lîk n'idem ismi adına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 4). [destür virdi, -di]

deşt-i sîne [1] Kalp, gönül çölü.

Ururam **deşt-i sînem** üzre dağı / Dolaşduğça o dilber tağ u şahrā (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [deşt-i sînem, -m]

deva [13] I. İlaç, derman.

Hasta-i 'ışk oldıgumca ben **devāya** tālībüm / Ey tabībüm söyle kim dermān olan kimdür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [devāya, -(y)a]

Dil-i gam-dideye sādī ruh-ı dildār durur / 'Āşık-ı hastaya her demde **devā** yār durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 1). [devā,]

Bi-hamdi'llāh **devāsız** olmadı derd / Velī her nesnenün bir arası var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 2). [devāsız, -sız]

Hasta gönül **devā** diledi sende buldı pes / Her derdine şifā diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 1). [devā,]

Her derdüm içün buldum biñ dūrli **devā** el-hağ / Her bir marazum çün vardur nice şifā el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 1). [devā,]

Hikmet şarābın isteyen na'ma-i ğayra bakmadı / Buldı **devāsın** şübhesiz sözün tutan hāzıklarun (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [devāsın, -sın]

Ey Murâdî dökeli derde **devā** Hağdandur / 'Aynuña gelmeye hergiz yıkılırsa 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [devā,]

Bi'llāhi şan'atünde mücerreb ol ey tabīb / Derd ehline **devā** diyü virmeyesin sümüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [devā,]

'İlāc ile dil-i bimāra irdüm / Meded ırgür **devā** ister habībüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 3). [devā,]

Tahayyür kapladı cânı anuñ yā n'ola dermānı / **Devā** senden yine aña talebdür cân ile dilden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2). [devā,]

Terahhum kıl baña dildār ki ben bir hastayam pür-zār / Baña dünyāda sensin vār tabībüm gel **devā** senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [devā,]

Bizdedür ālām-ı 'ışk ammā **devāsı** yārde / 'İşk iledür hāl-i dil tekrārdur tekrārda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [devāsı, -sı]

2.Çare, tedbir.

Şeklüni mīm ile mażmüm eyleme müşkil olur / Bilemezsin kendüni düşdün **devāsız** müşkile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 3). [devāsız, -sız]

devā irişmek [1] Devanın erişmesi. II Sevgiliye kavuşmak.

Rū-be-rū olmak senünle kimseye olmaz revā / Senden irişür habībüm derd-i 'uşşāka **devā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 1). [devā irişür, -ür]

devā itmek [1] Rahatsızlığı gidermek, iyileştirmek. II İyilik, ihsanda bulunmak.

Derdüme **devā itse** zikrini ğidā itse / Dil aña senā itse şefkat nic’ olur görsem (*Murādī Dīvānı, Gazel 977, Beyit 5*). [*devā itse, -se*]

devā kılmak [4] İlaç olmak. II Aşk derdinin ilacı olmak. (Bu kelime Dīvān’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hadden aşdı derd-i dil gel tabībüm **kıl devā** / İntizār ile saña bu kıddüm olmışdır dü-tā (*Murādī Dīvānı, Gazel 36, Beyit 1*). [*devā kıl,]*

devā olmak [2] İlaç olmak. II Aşk derdinin ilacı olmak.

Ey Murādī derd-i işkuñ yine dermānı habīb / Kañğı derd ola habībüm kim **devā olmaz** aña (*Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 5*). [*devā olmaz, -maz*]

Güneş žiyāsına mir’atı tutmak **oldı devā** / Ki tā ki hücre-i deycūra nūr ola lāmi’ (*Murādī Dīvānı, Gazel 660, Beyit 3*). [*devā oldı, -dı*]

devām-ı dem [1] Nefesin sürekli oluşu; uzun ömür.

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k’anda bir dem nice biñ demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 5*). [*devām-ı dem,]*

devām olmak [1] Sürme, devam etme.

Devām-ı dem **devām olsun** dem olsun ey Murādī dem / Müdām olsun müdāmuñ k’anda bir dem nice biñ demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 5*). [*devām olsun, -sun*]

devām ü ber-devām [1] Sürekli.

Olsun Murād ‘işkuñ senüñ dā’im **devām ü ber-devām** / ‘Aklūñ olur ise tamām gūş eyleme efsāneler (*Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 5*). [*devām ü ber-devām,]*

devām üzre [1] Devam etme hali, bir halde devam etme.

Şāhsārından koparma gönceyi ğafletle sen / Şolmayup tā kim **devām üzre** dura ay ile yıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 770, Beyit 2*). [*devām üzre,]*

devān olmak [1] Koşmak.

Niçe **devān olup** kılasın ser-te-ser güzer / İnşāf şimdiden girü gel bir qarāra gel (*Murādī Dīvānı, Gazel 823, Beyit 2*). [*devān olup, -up*]

devāt [1] Divit, kalem koymak için uzun madenî sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan âlet.

Şerh eylemez bu hālümü v’Allāhi kâ’ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn āsumān **devāt** (*Murādī Dīvānı, Gazel 213, Beyit 1*). [*devāt,]*

devha-i fānī [1] Yokluğun büyük ağacı. II Dünyevî arzular.

Şāh-sār-ı ehadıyyetde konup murğ-ı gönül / Vara mı **devha-i fānīye** dahı ol heyhāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 4*). [*devha-i fānīye, -(y)e*]

devha-i ‘izzet [1] İzzet, saygınlık ağacı.

Nıl idüp mürğ-i hayātum āşiyān-ı ‘aynına / **Devha-i ‘izzetde** buldum ğayret içre hem-demin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1050, Beyit 2*). [*devha-i ‘izzetde, -de*]

devha-i kübrā [1] Büyük, ulu ağaç.

Nedür bu **devha-i kübrā** ki çekmiş āsumān ser / Guşūnında olup memlū biter her bir taraf esmār (*Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 2*). [*devha-i kübrā,]*

devha-i tevḥīd [2] Tevhidin , birliğin ulu ağacı .

Devha-i tevḥīdde yapı Murādī āşiyān / Zīr-i bālına alupdur her ne kim var muṭlaķā (*Murādī Dīvānı, Gazel 29, Beyit 5*). [*devha-i tevḥīdde, -de*]

Devha-i tevḥīdi zikrüm arz-ı iz’ān üstine / Virdi esmārını pes elvān elvān üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1289, Beyit 1*). [*devha-i tevḥīdi, -i*]

devir [1] Dönme, dönüş. II Devir nazariyesi.

Alupdur nefḥadan behre ‘aṭā bulmak bulunmaķda / Olup dā’ire kudretde **devir** ire müdārāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1301, Beyit 3*). [*devir,]*

devlet [42] 1. Hükümet, devlet; hükümdarlık.

Vera’ u zühdi libās eyle ki hürmet demidür / Edebi başuña tāt eyle ki **devlet** demidür (*Murādī Dīvānı, Gazel 442, Beyit 2*). [*devlet,]*

Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını / Şanma Murādī **devleti** tāt ü kemerdedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 5*). [*devleti, -i*]

Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını / Şanma Murādī **devleti** tāt ü kemerdedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 5*). [*devlet,]*

Devlet degül mi iki cihānda saña Murād / Her demde sen kavlini o sultān araşdurur (*Murādī Dīvānı, Gazel 480, Beyit 5*). [*devlet,]*

‘İzzet ile biz mu’azzezlerdeniz ey cān-ı men / Anuñ için rāhda **devletle** hem-pā olmuşuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 574, Beyit 2*). [*devletle, -le*]

Murādī irdüğünü ancaķ ol Hudāyī bilür / Rızāyı gözledi anuñ çün irdi **devlete** pes (*Murādī Dīvānı, Gazel 615, Beyit 5*). [*devlete, -e*]

Haķķā budur ki geldi sa’adet bölük bölük / Eṭrāfımızı kapladı **devlet** bölük bölük (*Murādī Dīvānı, Gazel 745, Beyit 1*). [*devlet,]*

Müstedām olup yine devletde buldum **devletüm** / Anuñ için şalmışam etrāfa bāl-i himmetüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1). [devletüm, -üm]

Virmezem ben zevkümü şâhân-ı ‘âlem zevkine / Men gedâ-yı kûy-ı yâr olalı buldum **devletüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [devletüm, -üm]

Murâdîdür saña bende ilâhi kılma efkende / Hemîşe eylegil hânde naşîb eyle o **devletden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 5). [devletden, -den]

Kılupdur Murâdîde **devlet** ‘atâ iktirân / Serine göre her kişi pes görür devletin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [devlet,]

Mâye-i cümle vücûda beni sermâye idüp / Kodı bu **devleti** dîhimi benüm başımda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [devleti, -i]

Hâk seni ahsen-i takvîm kılup hilkatde / Hüsn ile hulkı saña virdi bugün **devletde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [devletde, -de]

‘Âkil isen yüri her milleti bir hikmet tüt / Şanma **devlet** bulunur her külah-ı Edhemde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [devlet,]

2. Mutluluk, zenginlik.

Ne ‘aceb hâlet olur hâlet-i vuslat yâ Rab / Bir dağı el vire mi bize o **devlet** yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [devlet,]

Ne ‘aceb hâlet olur hâletümüz ey hâlet / Gâh şevk u gehî hüzn ü gehî fûrkat **devlet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [devlet,]

Nidâ-yı zû’t-te‘âlâdan alupdur gûş-ı cân lezzet / Açıldı dîde-i binâ o lezzetden zehî **devlet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [devlet,]

Mukırr oldukça eltâfa virürsin tâze eltâfı / Şekûr oldukça na‘mâya virilen tâze **devletdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [devletdür, -dür]

Evvel ü uhırâya çün kim ser-be-ser kıldum nazar / Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm **devlet** nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 2). [devlet,]

‘Arşa-i heybetde kapdı **devletün** küyını pes / Her neye kim el ura kârında ol akvâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3). [devletün, -ün]

Devletün var ise çek fânî cihândan destüni / Künc-i ‘uzlet ihtiyâr it zıkr-i Hâk **devlet** yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [devlet,]

Kişiy **devlet** oldur kim rızâsın gözleye Hâkkuñ / Dem-â-dem zıkr-i Hâk ola diye ‘âlem fenâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [devlet,]

Nâmını vird eylesem her subh u şâm / Karşuma yüzün tutar yüz **devletün** (Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 2). [devletün, -ün]

Menba‘-ı kenz-i hâkâyık çün kanâ‘atdür dilâ / Nâm ile nâmûsı terk it âhirette **devlet** al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4). [devlet,]

Devlet sa‘âdet ister isen ey refîk ger / Zülmetde kalma gel berü bir bahtiyâra gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [devlet,]

Luţf itse ‘inâyetden gösterse sa‘âdetden / Ol olur hidâyetden **devlet** nic’olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 10). [devlet,]

Kişilik terk iden kimse bulur ol **devlet** ü ‘izzet / Dilerseñ **devlet** ü rif‘at taleb kıl sırr-ı esmâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4). [devlet,]

Kârûnı sen tamâm iderseñ eger / Her işün işde **devlet** aña bu gün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 3). [devlet,]

Sırrımı sende kodum saña emânetdür bu / Anı sensin gözeden çün baña **devletdür** bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [devletdür, -dür]

Vuşlat-ı dildârdadur her ne lezzet var ise / ‘Avn-ı luţf-ı yâredur her ne **devlet** var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 1). [devlet,]

Tâc-ı ‘izzetdür kerâmet gerçi kim insânda / Lîk **devlet** var ziyâde vuslat-ı cânânda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 1). [devlet,]

Zâhir ü bâtında ma‘mûr ol budur **devlet** saña / Ol mücâhid girmeyesin tâ ki düzağ nârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [devlet,]

3. Baht, talih.

Zafer peykeredür himmet çü himmet kâbiliyyetdür / Ne kâbil mukbil-i makbûl olursa ulu **devletdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 1). [devletdür, -dür]

Devletün var ise çek fânî cihândan destüni / Künc-i ‘uzlet ihtiyâr it zıkr-i Hâk devlet yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [devletün, -ün]

Şol kim anuñ serine perr-i hüma-sâye şalar / Arayup **devleti** neyler anı devlet gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 2). [devleti, -i]

Şol kim anuñ serine perr-i hüma-sâye şalar / Arayup devleti neyler anı **devlet** gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 2). [devlet,]

Müstedâm olup yine **devletde** buldum devletüm / Anuñ için şalmışam etrâfa bâl-i himmetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1). [devletde, -de]

‘Ulyâdadur hüma çün sayem hümayâ devlet / Ben **devlete** hümayam devlet cenâha bādum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [devlete, -e]

‘Ulyâdadur hüma çün sayem hümayâ **devlet** / Ben devlete hümayam devlet cenâha bādum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [devlet,]

‘Ulyâdadur hüma çün sayem hümayâ devlet / Ben devlete hümayam **devlet** cenâha bādum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [devlet,]

Kılupdur Murâdîde devlet ‘atâ iktirân / Serine göre her kişi pes görür **devletin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 5). [devletin, -in]

Cümleten dünyā vü uhṛā hep şikār oldı dile / Dutalı
bāzū-yı 'izzet üze **devlet** bāzını (Murādī Dīvānı,
Gazel 1472, Beyit 3). [devlet,]

devlet bulmak [1] Mutluluğu bulmak.

Cān ü ten milkin viren yağmaya **buldı devleti** /
Rūh-ı tayyib 'Arş u Kürsī cümle devrān oldılar
(Murādī Dīvānı, Gazel 340, Beyit 3). [devleti
buldı, -dı]

devlet-i bākī [1] Ebedi mutluluk.

Murādī çāgerūn cānā eger kapunda bulsa cā /
Bulurdı **devlet-i bākī** olurdu dā'imā ḥandān
(Murādī Dīvānı, Gazel 1002, Beyit 5). [devlet-i
bākī,]

devlet-i inşa [1] Meydana getirilen saâdet, talih.

Çün ḥayāt-ı bî-zevāl ile müheyyādur vücūd / Sırr-ı
cān ile dem-ā-dem **devlet-i inşādayuz** (Murādī
Dīvānı, Gazel 567, Beyit 2). [devlet-i inşādayuz, -
da, -(y)uz]

devlet-i kübrā [1] 1. Büyük, yüce devlet, hükümlanlık.
2. Büyük saadet.

Yā Rab cemālūn gösterüp vir **devlet-i kübrā** bize
/ Vahdetde hoş-hāl eyleyüp gayrıdan istignā bize
(Murādī Dīvānı, Gazel 1394, Beyit 1). [devlet-i
kübrā,]

devlet-i 'ışk [1] Aşk makamı, mutluluğu.

Allāh Allāh ne 'aceb ḥālet olur ḥālet-i 'ışk / Şāh-ı
dü-'ālem olur kime irer **devlet-i 'ışk** (Murādī
Dīvānı, Müfret 16, Beyit 1). [devlet-i 'ışk,]

devlet-i 'uzmā [6] 1. Büyük hükümdarlık. 2. Büyük
mutluluk.

Murādī **devlet-i 'uzmā** dilerseñ / Yüri gözle rızā-
yı Hakkı her bār (Murādī Dīvānı, Gazel 524, Beyit
5). [devlet-i 'uzmā,]

Nefs-i Murādī **devlet-i 'uzmā** dü-'āleme / Terk-i
sivā ile bulunur ḡālibā ferāḡ (Murādī Dīvānı,
Gazel 667, Beyit 5). [devlet-i 'uzmā,]

2. Büyük mutluluk.

Cür'a nüş olduğda buldı **devlet-i 'uzmā** yine / Her
zamān 'aynına gelmez anuñ içün seyr-ı bağ
(Murādī Dīvānı, Gazel 664, Beyit 2). [devlet-i
'uzmā,]

Maḥzarında ḥāzır olmak **devlet-i 'uzmā** durur /
Şöyle kim aḥzar çün manzaruñdur her vücūd
(Murādī Dīvānı, Gazel 1459, Beyit 4). [devlet-i
'uzmā,]

3. Büyük talih.

Evce çıkar çün hümaṁ tayr ider eflākda / **Devlet-i**
'uzmā bilir kime şalar sāyesin (Murādī Dīvānı,
Gazel 1174, Beyit 4). [devlet-i 'uzmā,]

Kim durur ol mantıķı gūyā olan / **Devlet-i 'uzmā**
mu'ammā olan (Murādī Dīvānı, Mesnevi 32, Beyit
2). [devlet-i 'uzmā, -sı]

devlet sayesin [1] Devletin gölgesi. II Talih kuşunun
gölgesi, himayesi.

Fi'lüm istiḥrācına kavlüm ḥurūc itdi bu kez /
Gözlerüm bāl-i hümayūnumda **devlet sāyesin**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 2). [devlet
sāyesin,]

devlet ü cihan [1] Devlet ve cihan.

Devlet ü cihānda saña sevdā-yı Ḥudādur / Sen
eyleme 'āşık yüri bu göñlüñi her cā (Murādī
Dīvānı, Gazel 79, Beyit 6). [devlet ü cihānda, -da
]

devlet u iḳbāl [1] Mutluluk ve iyi talih.

Devlet u iḳbāl n'eydüñ göñül bilmez idi /
Gelmeseydi eyleyüp iḳbāl-ı devlet yüz-be-yüz
(Murādī Dīvānı, Gazel 548, Beyit 3). [devlet u
iḳbāl,]

devlet ü 'izzet [2] Saadet ve şeref.

Mu'izz oldı çün i'zāz ile buldı **devlet ü 'izzet** /
'Azīz oldı 'alīm oldı bu resme eyledi kaşşāş
(Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 3). [devlet ü
'izzet,]

Kişilik terk iden kimse bulur ol **devlet ü 'izzet** /
Dilerseñ devlet ü rif'at taleb kıl sırr-ı esmādan
(Murādī Dīvānı, Gazel 1003, Beyit 4). [devlet ü
'izzet,]

devlet virmek [1] 1. Saltanat, hükümdarlık verilmesi.
2. Saâdete erişmek.

Bu 'ömr-i cāvidāna ruḡşat virelden ol Hakk /
Bildüm nedür naşībüm **devlet virelden** ol Hakk
(Murādī Dīvānı, Gazel 698, Beyit 1). [devlet
virelden, -elden]

devr [8] 1. Dönme, dönüş.

Şems in'ikāsı pertev-i vechinden oldı çün / Sevdā-
yı ḥüsnı **devr** ile devr-i kamerdedür (Murādī
Dīvānı, Gazel 460, Beyit 2). [devr,]

Devr ile çerḡ-i bî-sütün sāl ile mäh irüşdürür / Mäh
ile sāl gice gün bir dem olur hemān yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 3). [devr,]

2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme
(uruc) hali.

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār
nokta oldı hemān olmadı cüdā (Murādī Dīvānı,
Gazel 8, Beyit 4). [devrinde, -in, -de]

Devrinde **devre** geldi çü devr ile dāire / Devvār
nokta oldı hemān olmadı cüdā (Murādī Dīvānı,
Gazel 8, Beyit 4). [devre, -e]

Devrinde devre geldi çü **devr** ile dāire / Devvār
nokta oldı hemān olmadı cüdā (Murādī Dīvānı,
Gazel 8, Beyit 4). [devr,]

Revnaḡ vireli **devr** ile devrāna irerler / Ḥāmūş
olup soñra virür derdi dile dā (Murādī Dīvānı,
Gazel 84, Beyit 3). [devr,]

Ben huşûle râğıbem oldu huşûlum mâ-haşal / **Devrümü** bir noktadan fehm iyle biñ pergâr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [devrümü, -üm, -i]

Kim virür şoñra baña fâ'ideyi uhrâda / Elde iken göreyim **devr** ile ânum şimdi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [devr,]

devr dönmek [1] 1. Talihin, bahtın değışmesi. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiğı yere dönme (uruc) hali.

'İbret alğıl yûri Mevlâdan eger 'âkil iseñ / **Devr** bir gün **döniser** saña bu pergâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 3). [devr döniser, -iser]

devr eylemek [2] 1. Dönmek, dolaşmak. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiğı yere dönme (uruc) hali.

Elâ ya eyyühe'l-câmi' Murâdî cem'i maşşûduñ / Nedendür hikmeti **devr eyler** anı cümleten varuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 5). [devr eyler, -r]

Devr eyledi erkânı kamu nokta-be-nokta / Bulmadı gezüp sañı dü-'âlemde misâli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [devr eyledi, -di]

devr-i bî-vefâ [1] Vefasız felek, zaman.

Bu **devr-i bî-vefâdan** derd u ğamla / Olur mı 'aynumuz ki ola demsüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 3). [devr-i bî-vefâdan, -dan]

devr idmek [8] 1. Dönmek, dolaşmak.

Kemâli iktizâsınuñ kazâdur çâresi el-hağ / Qaderde a'raf olursañ şağın **devr itme** misl-i çarğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3). [devr itme, -me]

Lahza lahza eyledüğümce küşâde dîdemi / Dîdeme biñ dîde virdi **devr ider** tutmaz qarâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [devr ider, -er]

Mâh u hurşid ü sitâre **devr ider** bir kâr için / Gerçi dirler var delâ'il kubbe-i devvârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 4). [devr ider, -er]

Bir lahza **devr ider** felek niçün saña bunca emek / Ger 'âkil-i kâmil iseñ dünyâdan olğıl sen beri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [devr ider, -er]

1. Dönmek, dolaşmak. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiğı yere dönme (uruc) hali.

Noktayam pergâr içinde **devr iderler** hep beni / Yıllar aylardur geçer bu mâh u sâla beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [devr iderler, -er, -ler]

Noktayam pergâr içinde **devr ider** durmaz beni / Ey Murâdî mañv iderven günde bin deryâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [devr ider, -er]

Mü'min oldu nice İslâm ile imân getürüp / Göreli dâ'irede **devr idişin** nûr-ı mübîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [devr idişin, -iş, -in]

Devr idüp dâ'ire 'âklı dolanur idi gönül / 'İşk ilinde şimdi ben devvâr gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [devr idüp, -üp]

devr iderin olmak [1] 1. Devreden, dönen olmak. 2. Dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiğı yere dönme (uruc) hali.

Dâ'ireyem noktayam sâbit-i devvâr men / **Devr iderin oluben** 'âlemi pergâr men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 1). [devr iderin oluben, -uben]

devri geçmek [1] Zamanı geçmek, eskimek.

Geçüpdür devri Mecnûnuñ dağı Vâmıqla Ferhâduñ / Murâdî sen fîğânı eyle kim şimdi zamânüñdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5). [devri geçüpdür, -üp, -dür]

devr-i kamer [2] Ay devri. II Sevgilinin yüzünün aşıkardığı vakit.

Şems in 'ikâsı pertev-i vechinden oldu cün / Sevdâ-yı hüsni devr ile **devr-i kamerdedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [devr-i kamerdedür, -de, -dür]

Eger ki şems-i cemâlini inkişaf idesin / Anuñ şu 'â'ını **devr-i kamerde** göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 4). [devr-i kamerde, -de]

devr-i zaman [1] Zamanın devri, ilerlemesi.

Nedür bu sâcid ü mescüduñ añlarsañ mu'ammâsın / Seni **devr-i zamân** içinde 'allâm-ı zamân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [devr-i zamân,]

devran [13] 1. Dünya, felek.

Cihân u cânı n'eyler kendü **devrân** / Kodı in ile âni bir yaña dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 4). [devrân,]

Ğarğa-i bañr-ı mañabbet olalıdan cân ü dil / Düşdi fikr-i yâre her dem ğam yimez **devrân** için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2). [devrân,]

Gözün aç fânîdür fânî bu **devrân** / Şoñ ucu olsardur cümle vîrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [devrân,]

2. Baht, talih.

Geçmedin bāguñ zamânı esmedin bād-ı hazân / Sür hemân devrânıñ şimdi çü **devrân** eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [devrân,]

Bu **devrânıñ** 'acebdür hâli ey yâr / Ki her biri şafâ vü zevke mâ'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [devrânıñ, -uñ]

'Azm-ı dildâr ideli günü dildür **devrân** / Hâşa li'llâh ki seni terk ide ber-kâr kıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 2). [devrân,]

Ey Murâdî olma hicrâna melûl / İnkişâb üstindedür **devrân** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [devrân,]

3. Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Bir cevher oldu dil anı **devrân** arar müdâm / Bir gevher oldu kalb anı ‘ummân araşdurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [devrân,]

Bu Murâdî anlaruñ çün emrini kıldı tamâm / Pes şurû‘ itdi yine bu resme bir **devrân** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 5). [devrân,]

‘Âlemi bir nokta gördüm cümleten âyinede / Nâzıram ben lâ-mekânî ‘âlemüñ **devrânına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [devrânına, -i, -(n)a]

Żiyâ-yı âferînişden olupdur ‘âlem-i sâni / Ben evvel halk olundum çün baña **devrândur** anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 1). [devrândur, -dur]

Kalem çün ism-i levhî levhe yazdı levh-i levhümdür / Anuñ çün oldu lâyiñ ‘âlemine cümle **devrânı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [devrânı, -ı]

4. Devir, dönüş.

Ben Murâdîden murâduñ istedüm teşhîşini / Didi kim sen ‘arşum ol ben seni **devrânam** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 5). [devrânam, --am]

devrâna irmek [1] Dönmek, dolaşmak. II Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Revnağ vireli devr ile **devrâna ırerler** / Hâmûş olup soñra virür derdi dile dâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [devrâna ırerler, -er, -ler]

devrân itmek [3] Dönmek, dolaşmak. II Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Tîr-i hikmet dest-i kudret üzre çün **devrân ider** / Pes kılar pertâv oları her taraf kavı-ı każâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [devrân ider, -er]

Telâţum eyledi bañr-ı mañabbet mevc-ender mevc / O deryâda vücûdum zevrakı **devrân ider** yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [devrân ider, -er]

Dönerseñ nokta üzre dâ‘ireveş / Bilürsin kendözün **devrân iderseñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 4). [devrân iderseñ, -er, -se, -n]

devrân olmak [1] Dönmek, dolaşmak. II Devir; dünyaya gelme (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (uruc) hali.

Cân ü ten milkin viren yağmaya buldı devleti / Rûh-ı tayyib ‘Arş u Kürsî cümle **devrân oldılar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [devrân oldılar, -dı, -lar]

devrân sürmek [2] Huzur, refah içinde yaşamak.

Geçmedin bağuñ zamânı esmedin bād-ı hâzân / Sür hemân **devrânunuñ** şimdi çü devrân eldedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [devrânunuñ sür,]

Murâdî ger haķıķatden haķıķatse murâduñ pes / Elüñ çek bu aralıkdan **süresin** tâ ki **devrânı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 5). [devrânı süresin, -e, -sin]

devşürmek [1] Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.

Murâduñ eger bilmez isen mu‘ammâların / Özüñ **devşür** imdi kimesneyle kıhma cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 5). [devşür,]

devvâr [7] Çok devreden, daima dönen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Devrinde devre geldi çü devr ile dâire / **Devvâr** nokta oldu hemân olmadı cüdâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4). [devvâr,]

devvâr olmak [1] Dönmek.

Çerh **devvâr olmasa** şâyet eger / Şems-i neyyir aña başmazdı ayağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [devvâr olmasa, -ma, -sa]

deycür olmak [1] Karanlık olmak.

Görmeyelden gözüm yüzüñ güneşin / **Oldı** cümle cihân baña **deycür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [deycür oldu, -dı]

deyr [1] Kilise, manastır.

Mescidle **deyre** varsa ‘ayb eylemeñ Murâda / Bilüñ taleb kılar ol cānânı hāne hāne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 5). [deyre, -e]

deyyân [1] Herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah.

Yâ Rabbi ğufrān rahm it Murâda / Sensin çü a‘zam sensin çü **deyyân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 5). [deyyân,]

deyyâr [3] Bir kimse, kimsecikler.

Murâdî hubb-ı hālūñden şaķın **deyyâra** fâş itme / Eger kan ola arada bu kana açmaz idüñ göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [deyyâra, -a]

‘Ârif olup beni añlamadı **deyyâr** neyem / Yâr bilmez nice bilsün beni aġyâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [deyyâr,]

2. Manastır sahibi II Zâhit, kaba sofu.

Kanı sende ‘ibâdet ile tã‘at / Qalır mı saña milk ü dâr ü **deyyâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 3). [deyyâr,]

dıraşşân [1] Far. sf. Parlak, ziyadar, nurlu.

Reşha-i ‘ayn-ı kader dünyâyı ‘ummân eylemiş / Ğayb-ı hikmet mihri her şey’i **dıraşşân** eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [dıraşşân,]

dıraht [1] Ağaç.

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb **dıraḥtuñ** altıdur kevser /
Kim içerse zülâlınden olup mest olmadı hüşyâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4*). [*dıraḥtuñ, -*
(u)ñ]

dıraḥt-ı 'izzet [1] İzzet ağacı.

Kondu **dıraḥt-ı 'izzete** çün murğ-i bâ-cenâh /
Buldu çü âşiyânını n'eyler o cā-be-cā (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 9, Beyit 4). [*dıraḥt-ı 'izzete, -e*]

dîrâz [1] Uzun.

'Ömrümi 'ömrümde gördüm çün **dîrâz** / Hâlümü
hâlümde buldum çäre-sâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
602, Beyit 1). [*dîrâz,]*

dîbâ [1] Dallı çiçekli bir cins ipek kumaş.

Murâdî var ise fehm ü bilişüñ / Şakın aldanma
dîbâ vü harîre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit*
5). [*dîbâ,]*

dîdâr [23] 1. Yüz, çehre.

Nice nice bu vechüñe muḳâbil oldı âyîne / Murâdî
hüsnuñı gördi 'aceb **dîdâr** imişsin sen (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5). [*dîdâr,]*

Râḡib-ı dîdâra şordum bir haber **dîdârdan** / Şumt
ile virdi cevâbın 'ârif oldum yârden (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1). [*dîdârdan, -dan*]

Meclis-i 'ışk içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün /
Sema-ı ḡarrâsı muḳâbil kıldı **dîdârı** yine (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [*dîdârı, -ı*]

Dilerseñ yâr ile yâr olmağa terk eyle aḡyârı / Bırak
nāmüs ile 'ârı hemân **dîdârı** seyr eyle (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [*dîdârı, -ı*]

'İşkuña düşdi çünki bu göñlüm şafâyile / **Dîdâra**
tutdı âyine ol dem likâyile (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1365, Beyit 1). [*dîdâra, -a*]

Gözüme nesne görünmez ruḥ-ı dildârdan ḡayrı /
Meseldür 'âşîka eglence yok **dîdârdan** ḡayrı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 1*). [*dîdârdan,*
-dan]

2. Allah'ın mümin kullarına vaad ettiği görüntüsü, tecellisi.

Tevḥîd-i hū hergiz dilüñden eksük olmasun Murâd
/ Ger dilerseñ göstere **dîdârını** her bâr-ı döst
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7*). [*dîdârını, -ı,*
-(n)ı]

Şâhid-i ma'nâ çü tutar âyine / Her yañadan göstere
dîdârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 4*).
[*dîdârumuz, -umuz*]

Muḳarreb meclisin gördüm ne mir'âti ne hîd ḡayrı
/ Muḥîṭ-i bî-nihâyetdür nihân olmadı **dîdârıñ**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4*). [*dîdârıñ, -*
uñ]

Ey Murâdî bizi her şürete şanma mâ'il / Bize her
şüreti nakş iden o **dîdâr** gerek (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 743, Beyit 5). [*dîdâr,]*

Rızâñı dilerem yâ Rab naşîb eyle anı baña /
Müyesser eyle **dîdârıñ** baña yâ hayyî yâ mennân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 2*). [*dîdârıñ, -*
uñ]

'İlm-i sâbıḳdur vücüdüm lem'a-i envâr için / Her
taraf kıldum küşâde 'aynımı **dîdâr** için (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1). [*dîdâr,]*

Ey Murâdî levḥ-i maḥfûz üzre nâmuñ nakş olup /
Yazdı nâmuñ yanına ḥalk eyledüm **dîdâr** için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5*). [*dîdâr,]*

Ey cihân-ârâyışın seyr eyleyen ḡafil-mebâş / Seyr-
i nakş itmekde ne 'â'id saña **dîdârdan** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [*dîdârdan, -dan*]

Ey Murâdî bağlama dil iki dünyâ mihrine / Dörd
yanuñ ister iseñ dem-be-dem **dîdâr** ola (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [*dîdâr,]*

Baḥr-ı hayret çâr yanımı ihâta eyledi / Kande kim
kılsam nazar **dîdâr** gördüm kendümi (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [*dîdâr,]*

Ey Hâlık-ı arz u semâ göster bize **dîdârıñı** /
Senden iderüz biz recâ göster bize dîdârıñı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

Ey Hâlık-ı arz u semâ göster bize dîdârıñı /
Senden iderüz biz recâ göster bize **dîdârıñı**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

Kılduk ṭapuñı biz sened yâ Rab bize senden meded
/ İhsânıña yokdur 'aded göster bize **dîdârıñı**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

Yâ Rab hayâtuñ ḥaḳḳı çün göster bize **dîdârıñı** /
Maḥbûb-ı zâtuñ ḥaḳḳı çün göster bize dîdârıñı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

Yâ Rab hayâtuñ ḥaḳḳı çün göster bize dîdârıñı /
Maḥbûb-ı zâtuñ ḥaḳḳı çün göster bize **dîdârıñı**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

Sensin bize Raḥmân olan sensin bize ḡufrân olan /
Her demde zü'l-ihsân olan göster bize **dîdârıñı**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

Eyler Murâdî çün du'â ḥazretüñe dâ'im senâ /
Budur sözümüz dâ'imâ göster bize **dîdârıñı**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5*). [*dîdârıñı, -*
uñ, -ı]

dîdâr-ı döst [1] Sevgilinin yüzü.

Ey zâhid-i zînet-perest ta'n itme bu 'âşîklara /
Tırma dile tâc ü kemer yiter bize **dîdâr-ı döst**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3*). [*dîdâr-ı döst,*
]

dîdâr-ı Ḥaḳ [1] Yüce Allah'ın yüzü, vechullah; İlahi tecelli.

Zâhir ü bâtındadır çün sırr-ı vahdet lem'ası /
Eyledi gâvvâs-ı vahdet bahrine **didâr-ı Hâk**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2*). [*didâr-ı hâk,*
]

didâr olmak [1] Görmek, görüşmek.

Țutar çün gözgü-yi 'ibret-nümâ 'aynümüze dildâr
/ Başır olduk anı pes gayrı **didâr olmazuz** hergiz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3*). [*didâr*
olmazuz, -maz, -uz]

didê [37] Göz.

Ey cemâle râgıb olan eyle tenhâ **didêni** / Kesreti
manzûr idinme kılasın vahdetde câ (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [*didêni, -n, -i*]

didê âbı [1] Göz suyu. *II Gözyaşı.*

Didê âbından gönül şehrini gel ma'mûr kıl / Yıl
gibi 'ömrün geçer sen şanma kim yilden durur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3*). [*didê*
âbından, -n, -dan]

dideden gitmek [1] Gözden gitmek, unutmak, akıldan
çıkarmak.

Her lahza **gitmez dideden** nûr-ı cemâlün lem'ası /
Oldur bizüm maksûdumuz gayrı n'ider azvâ bize
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 4*). [*dideden*
gitmez, -mez]

didê-i 'aql [2] Akıl gözü.

Kıl **didê-i 'aqlumı** benüm rûşen ü bînâ / Țutdum
yüzümü kapuña lutf issi Hüdâyâ (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 78, Beyit 1). [*didê-i 'aqlumı, -um, -ı*]

Didê-i 'aql çü bînâ olıma râzında / Cezbe-i yâri
gözet gör ki edânî nicedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
441, Beyit 2). [*didê-i 'aql,]*

didê-i 'ayn [1] Göz. *II Basiret.*

Seherî yâre varup seyri cemâl eyleyelüm / Açalum
didê-i 'aynumuzı hâl eyleyelüm (*Murâdî Dîvânı,*
Kıt'a 18, Beyit 1). [*didê-i 'aynumuzı, -umuz, -u*]

didê-i bâkî [1] Ölümsüz göz.

Cemâlin inkişâf itmiş kanı bir **didê-i bâkî** / Duruş
hânum küşâd olsun göresin n'eydügin manzar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3*). [*didê-i bâkî,*
]

didê-i başır [1] Görüp anlayan göz.

Her kanda kim nazar kıla bu **didê-i başır** / Her
cânibün nidâsını gûş itdi yâ mucîb (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [*didê-i başır,]*

didê-i bînâ [3] Gören göz. *II Ferasetli nazar.*

Sen serv-i revânî görüben **didê-i bînâ** / Mihrâb-ı
ham-ı ebrûña ism itdi muşallâ (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 83, Beyit 1). [*didê-i bînâ,]*

Nidâ-yı zû'te-âlâdan alupdur gûş-ı cân lezzet /
Açıldı **didê-i bînâ** o lezzetden zehî devlet (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [*didê-i bînâ,]*

'Arz-ı hâcet kılmağa kaşd eyledüm selmîye çün /
Didi kim şanma mahabbet **didê-i bînâdadur**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3*). [*didê-i*
bînâdadur, -da, -dur]

didê-i bînâ kılmak [1] Gören göz. *II Ferasetli nazar.*

Didê-i bînâ kılsañ nûr-ı iz'ân ile ger / Nâzır
oldukda kamuda çehre-i dildârı gör (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [*didê-i bînâ kılsañ,*
-ur, -sa, -n]

didê-i cân [6] Gönül gözü. (*Bu kelime Divan'ın*
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ayn-ı 'ibret **didê-i cânı** kılsañ rûşenâ / Âşinâ-yı
'ışk olur dil âşinâdur âşinâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
31, Beyit 1). [*didê-i cânı, -ı*]

didê-i devran [1] Dönen göz. *II Devir nazariyesi.*

Görelî hüsn ü cemâlünî dil oldı hayran / Baña
göster beni ol **didê-i devrânun** için (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 4). [*didê-i devrânun, -*
un]

didê-i dil [3] Kalp, gönül gözü.

Mâverâya varuben **didê-i dil** kıldı nazar / 'Âlemün
revnâkıdur geldi gider rûz ile şeb (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 139, Beyit 2). [*didê-i dil,]*

Yâr cemâlinde açar çün nikâb / Karşu varur **didê-**
i dil yâb yâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 1*).
[*didê-i dil,]*

Rûy-i yâre **didê-i dildür** küşâd / 'Ömrümüz anuñ
içün oldı ziyâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit*
1). [*didê-i dildür, -dür*]

didê-i ebşâr [1] Gözler.

Beni hayrân iden ol rûy-i şafâdur dâ'im / Beni bî-
dâr iden ol **didê-i ebşâr** durur (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 433, Beyit 2). [*didê-i ebşâr,]*

didê-i giryân [6] Ağlayan göz. (*Bu kelime Divan'ın*
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Buhâr-ı 'ışk ider bu **didê-i giryânı** âb-âlûd / Şehâb
inse cebel üstine pes bārân olur peydâ (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [*didê-i giryânı, -ı*]

didê-i hûn-bâr [7] Kan saçan göz. (*Bu kelime Divan'ın*
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Garķ olalum mı hemân bu **didê-i hûn-bâra** biz /
Nice tâķat virevüz cânâ bu âh ü zâra biz (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1). [*didê-i hûn-bâra, -a*]

didê-i inşâf ile bakmak [1] İnşâf nazarıyla bakmak;
hakikati idrak edecek bir anlayışla olayları temaşa
eylemek.

Ey başîret ehli gel bak **didê-i inşâf** ile / Çün kilîd
elde ya niçün itmeyesin feth-i bâb (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 135, Beyit 4). [*didê-i inşâf ile bak,]*

didê-i küffâr [1] Kâfirin gözü.

Nuşret-i fettâh çü mü'mindedür / **Dide-i küffârdadur** hûn-ı h'vâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 163, Beyit 3). [dide-i küffârdadur, -da, -dur]

dide-i nâs [1] İnsan gözü.

Lâhık olmayınca mihrûn pertevi zerrâta pes / Zâhir olmaz **dide-i nâsa** bu bî-imbândur (Murâdî Dîvânî, Gazel 374, Beyit 4). [dide-i nâsa, -a]

dide-i seyr itmek [1] Etrafa bakan, etrafı seyreden göz.

'Arşa bakarsa **dide-i seyr ide** nur-ı na'lûmüz / Tâb ura vech-i arza ol olmaya nûrına 'aded (Murâdî Dîvânî, Gazel 256, Beyit 2). [dide-i seyr ide, -e]

dide-i seyyale [1] Gözyaşı.

Her ne kim kılsa hâbîbüm kamu ef'âlinde / 'Aks-i mir'âta girüp **dide-i seyyâle** düşer (Murâdî Dîvânî, Gazel 418, Beyit 2). [dide-i seyyâle,]

dide-i tekrar [1] Yeniden görmek.

Yâr içündür çekdiğüm gam çekmezem ağıyârdan / Heybet oldum çünkü gördüm **dide-i tekrârdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1084, Beyit 1). [dide-i tekrârdan, -dan]

dide-i ter [2] Islak gözler. II Ağlayan göz.

Rûy-i dildâra nazar ideli bu **dide-i ter** / Her neye nâzır olursam komaz anlara eser (Murâdî Dîvânî, Gazel 443, Beyit 1). [dide-i ter,]

Taraf-ı âhere meyl itmedi bu **dide-i ter** / Anlamışdur anı ol âyet-i kübrâ görünür (Murâdî Dîvânî, Gazel 448, Beyit 3). [dide-i ter,]

dide-i ümmîd [1] Ümit, istek gözü.

Dide-i ümmîdi buldum çeşm-i cânımdan küşâd / Râhumuñ me'vâların menzilden itdüm izdiyâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 249, Beyit 1). [dide-i ümmîdi, -i]

dide küşâde olmak [1] Gözün açık olması; uyanık olmak.

Seherde **dide olduğda küşâde** / Nazar-gâh-ı 'ayânımdur maḥabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 207, Beyit 18). [dide küşâde olduğda, -dukda]

dide-bân [3] Gözcü, bekçi, muhafız.

Hayâlımdür dü-çeşmümde şeb ü rûz / Mükerrer **dide-bânımdur** maḥabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 207, Beyit 16). [dide-bânımdur, -um, -dur]

Şâh-bâz-ı dil uçarken gördi anı **dide-bân** / Dâm kurmak istedi bir evc-i a'lâ didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 399, Beyit 4). [dide-bân,]

Murâdî naşş-ı kâtı'la maḳâlâtuñ durur efşâh / Bu vâzıhdur eger olsañ müfessir **dide-bânımda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1310, Beyit 5). [dide-bânımda, -um, -da]

dide-bân itmek [1] Gözcülük etmek.

Gözlerem mir'âtını çün **dide-bân itmiş** yüze / Gözleyüp ammâ temâşâsın nihân itmiş yüze

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1280, Beyit 1). [dide-bân itmiş, -miş]

dide-bân olmak [1] Gözcü olmak.

Çam ile şādîyi zıdd itdi ḥālîk-ı ezeli / Mücerreb oldu kamu fi'le **dide-bân olana** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1389, Beyit 2). [dide-bân olana, -an, -a]

dide-bân-ı hayret olmak [1] Hayretle, hayret makamı ile, gözleyen olmak.

Çeşmümüz revzenleri oldu küşâde şubḥ u şâm / **Dide-bân-ı hayret olmuş** garîk-ı didârda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1278, Beyit 2). [dide-bân-ı hayret olmuş, -mış]

diğ-i hayât [1] Hayat tenceresi. II Yaşam.

'İzzet u devlet ol durur **diğ-i hayâtı** kaydada / Nâr-ı maḥabbet ile kim kalmaya kaṭre deñlü âb (Murâdî Dîvânî, Gazel 152, Beyit 3). [diğ-i hayâtı, -ı]

dih [1] Köy, karye.

Mâye-i cümle vücûda beni sermâye idüp / Koda bu devleti **dihimi** benüm başımda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1339, Beyit 3). [dihimi, -im, -i]

dikmek [4] 1. Bir cismi dik olarak durdurmak; bayrak dikmek.

'İlm-i ḥikmetden mu'ammerdür vücûduñ yapısı / Lık kanı bir dilâver kim **dike** aña 'âlem (Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 4). [dike, -e]

'Âlemün burca **dik** ḥişâr alasin / Hıdmetüñ birle kâm-kâr olasin (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 15, Beyit 6). [dik,]

2. Dar ağacını dikmek.

Sen belâ meydânı içre **dik** melâmet dârinı / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Hakdan ḥaber (Murâdî Dîvânî, Gazel 359, Beyit 2). [dik,]

3. Ağaç dikmek. II Zikir ağacı dikmek, zikretmek.

Şecer-i zikri **diküp** 'arşa-i vahdetde bu dem / Ol şecer berki baña her birisi bir 'âlem (Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 1). [diküp, -üp]

dikkat-i çeşm itmek [1] Dikkatle bakmak.

Rüsüm-ı ehl-i ḥaḳîkat budur ki her demde / Nazarda **dikkat-i çeşm ide** ola maḥz-ı penâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1382, Beyit 3). [dikkat-i çeşm ide, -e]

dil [364] Gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün 'ışk geldi sırrını fâş eyledi baña / **Dil** oldu kendü kendüsüne yine reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 8, Beyit 1). [dil,]

dilâ [12] Ey gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilâ bu dâr-ı dünyâdâ şanur mısın vefâ vardır / Vefâsı yirine bi'llâhi biñ renc ü 'anâ vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [dilâ,]

dil âyinesi [3] Gönül aynası.

Murâduñ kelâmın bilem dir iseñ / **Dil âyinesinden** gider jengi sil (Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5). [dil âyinesinden, -n, -den]

Kenz-i mañfiden çü peydâ oldu **dil âyinesi** / Hem nihânım hem hüveydâ tâ kılam a'lâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 4). [dil âyinesi,]

'Akl ü dânişden mücellâ oldu **dil âyinesi** / Kanlu oldur kim mañabbetden bir ola sînesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [dil âyinesi,]

dil-ārā, dil-ārām [12] Gönüli alan; sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dil ü 'aκlumuz oldu yine yağma / Yüzin döndürdi bizden o **dil-ārā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 1). [dil-ārā,]

dil-āver [2] Yürekli, cesur, yiğit.

'İlm-i hikmetden mu'ammerdür vücūduñ yapısı / Lık kanı bir **dilāver** kim dike aña 'alem (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 4). [dilāver,]

'İlm ü hikmetden mu'ammerdür vücūduñ yapısı / Lık kanı bir **dilāver** kim dike aña 'alem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 4). [dilāver,]

dil bağlamak [1] Gönül bağlamak; severek bağlanmak, aşık olmak.

Ey Murâdî **bağlama dil** iki dünyā mihrine / Dörd yanuñ ister iseñ dem-be-dem didār ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [dil bağlama, -ma]

dil-ber [21] Gönül alan, güzel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî nice sen **dil-bere** virmeye gönül / Rûyuna her ki nazar kıla bulur cânı şafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 5). [dilbere, -e]

dil-berā [6] Ey gönül alan, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dil-berā kühl-i şafâ hânî ben almam 'ayna / Hāk-i pâyün olur iken iki çeşmüme cilâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [dilberā,]

dilber dudağı [1] 1. Sevgilinin dudağı. 2. Bir çeşit tatlı.

Leb-i la'l-i hevâsında Murâdî ağlar iken kan / Didi hâtif nasībūñ var senūñ **dilber dudağında** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 5). [dilber dudağında, -(n)da]

dil bülbülü [1] Gönül bülbülü, gönül kuşu. II Aşığın gönü.

Dil bülbülü çün başlaya feryād u zār u nağmeye / Feryād ile iki cihânı isterem hāmūş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 4). [dil bülbülü,]

dil cür'ası [1] Gönül yudumu.

Dilden giderme şerhini tarh eyle dilden gayrıyı / **Dil cür'asından** ey Murâd nüş eyle gel peymānesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [dil cür'asından, -n, -dan]

dil-dāde [4] Gönül vermiş, âşık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zahmet-i miñnete katlanmıyacak **dil-dāde** / Çün hużūrın gözedür rāhî 'abes yire yeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [dil-dāde,]

dil-dār [50] Birinin gönlünü almış, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî ger saña rahm itse **dil-dār** / Saña gavğā-yı 'ālemden ne pervā (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5). [dil-dār,]

dilde ateş koymak [1] Gönüle ateş düşürmek. II Aşk ateşi.

Dilde bir ateş koyupdur 'ışkuñ ey dilber senūñ / Āh idem ger cümle hākister idem dünyāyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 3). [dilde ateş koyupdur, -up, -dur]

dil defteri [1] Gönül defteri.

Bu hisābı ikiye varmaya **dil defterinūñ** / Tā ki mefhūmın ala ol raķam-ı vañdetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [dil defterinūñ, -nūñ]

dilden gidermek [1] Gönülden uzaklaştırmak.

Dilden giderme şerhini tarh eyle dilden gayrıyı / Dil cür'asından ey Murâd nüş eyle gel peymānesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [dilden giderme, -me]

dilden kımak [1] Dilinden düşürmeme, gönlünden çıkarmama.

Allāh zikrini **kıma dilden** şaķın şaķın / Oldur seni Hudāya kılan dem-be-dem yakīn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1). [dilden kıma,]

dil derdi [3] Gönül derdi.

Ey tabīb-i hāzık olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle dermān var ise **dil derdine** kıлма 'inād (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 3). [dil derdine, -(n)e]

'Āşıklara kılan vefā **dil derdine** kılan devā / Gel ey tabīb-i pūr-şafā derdūme dermānum kanı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2). [dil derdine, -(n)e]

Kanı baña cânān olan **dil derdine** dermān olan / Cāndur aña kurbān olan bir gayrı kurbānum kanı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 4). [dil derdine, -(n)e]

dil-efgār olmak [1] Gönülü yaralı olmak.

Ġam-ı dünyâyile ey dil **dil-efgār olmazuz** hergiz / Bi-ħamdî'llāh ki andan ġayr ile yār olmazuz hergiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 1*). [*dil-efgār olmazuz, -maz, -uz*]

dile gelmek [2] *Gönüle gelmek; hissedilmek.*

Bilgil ki beķası yok zamānuñ / **Gelsün dilüñe** oñatca ħālet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 4*). [*dilüñe gelsün, -sün*]

Çün kim urdı mihribānum sîne-i mecrūħa dāġ / 'Işk irüp **geldi dile** virdi dü-'ālemden ferāġ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 1*). [*dile geldi, -di*]

dil eyleyemek [1] *Gönül yapmak, kalp kazanmak.*

Ger dilerseñ bulasın sen daħı küllide kemāl / Dilüñi cehd idüben **eyleyesin** sen nice **dil** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 2*). [*dil eyleyesin, -(y)e, -sin*]

dil fülki [5] *Gönül sandalı, kayığı. II Aşıġın gönlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ baħr-ı vaħdānī yine mevc urdı 'ālemdē / Şalan **dil fülkini** bu bahre ādemdür muķarrerdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5*). [*dil fülkini, -(n)i*]

dil-ġir olmak [1] *Gönlü tutulmak, kalbine sıkıntı girmek.*

Cemāl-i bā-kemālūñ oldı çün kim ārzū-yı dil / Ki senden ġayrusına meyl idüben **olmadı dil-ġir** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4*). [*dilġir olmadı, -ma, -dı*]

dil-ħaliş olmak [1] *Gönlü huzura, kurtuluşa erişmiş olmak.*

Dil-ħaliş olmak ne mümkin ey şeh-i Yūsuf-cemāl / Çün anı bend itmege kılduñ zeneħdānuñda çāħ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4*). [*dil-ħaliş olmak, -mak*]

dil ħānesi [5] *Gönül evi; aşġın gönlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zeyn olahı nı'met-di dildār ile **dil ħānesi** / İki dünyādan qabūl itmē anuñ çün zīnetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 4*). [*dil ħānesi, -*]

dil hücresi [1] *Gönül odası, evi.*

Tāb-nāk olsa eger **dil hücresi** ey zū-fünün / Maṭla'-ı envār olurdu laħza laħza her zamān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 4*). [*dil hücresi, -*]

dil-i 'ācil-i mā [1] *Bizim aceleci gönlümüz.*

Ey Murâdî bilürem va'desi yārūñ ħaķdur / Bārī bilmem neye 'ācil bu **dil-i 'ācil-i mā** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5*). [*dil-i 'ācil-i mā, -*]

dil-i āġāh [3] *Kalp gözü açık gönlü.*

Seyr-i fi'llāh idelüm sırr-ı ma'a'llāh ile biz / Kılalum her ne kılursañ **dil-i āġāh** ile biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 1*). [*dil-i āġāh, -*]

Tertīb nedür cümle bilürsin bu rumūzı / Āġāhuña baķ ger **dil-i āġāhı** severseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3*). [*dil-i āġāhı, -ı*]

'Avn-ı Ĥaķdur **dil-i āġāhumuzı** şād kılan / Kōmayup ġamdan eser ġuşşadan āzād kılan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1*). [*dil-i āġāhumuzı, -umuz, -ı*]

dil-i aşfā [1] *Daha, pek sâfi gönlü.*

Murâdî vird-i ezberdür okur subħ ile şām el-ħaķ / Muķaddesdür **dil-i aşfā** ne serrā aña ne żarrā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5*). [*dil-i aşfā, -*]

dil-i 'aşık [1] *Aşıġın gönlü.*

Şerħe gelmez bu maħabbet kim **dil-i 'aşıķdadur** / Her ki gördi lem'asından oldı ol min-sālīmın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 3*). [*dil-i 'aşıķdadur, -da, -dur*]

dil-i ateş-tāb [1] *Ateş gibi harareti, yakıcı gönlü.*

Yāra hem-rāh olalı bu **dil-i ateş-tābum** / Ṭāķat u şabr idemez kendüyi aħvāle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 3*). [*dil-i ateş-tābum, -um*]

dil-i 'atşān [1] *Susamış gönlü.*

Çün āb-ı ĥayāt oldum kevserle raħıķam ben / Āb olmaşam ey 'aşıķ her bir **dil-i 'atşāna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4*). [*dil-i 'atşāna, -a*]

dil-i āzürde [1] *Kırılmış gönlü.*

Bu Murâdîñ ĥaķıķat çünki sen sulṭānısın / Göñlini alġıl ele gel bu **dil-i āzürdenüñ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 5*). [*dil-i āzürdenüñ, -nün*]

dil-i bî-çāre [1] *Zavallı, düşkün gönlü.*

Ārzū-yı vuşlat eyler bu **dil-i bî-çāremüz** / Aķıdur hicrūñle gözler yaş yirine nice dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3*). [*dil-i bî-çāremüz, -müz*]

dil-i bīmār [3] *Hasta gönlü.*

Ey gözleri mestüm **dil-i bīmāra** naķar kııl / Hicrūñ odına sîne kebāb oldı yaşum mül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6*). [*dil-i bīmāra, -a*]

'İlāc ile **dil-i bīmāra** irdüm / Meded irdür devā ister ĥabībüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit 3*). [*dil-i bīmāra, -a*]

'Ömr-i cān oldı vişālūñ **dil-i bīmārumuza** / Ĥamdü li'llāh yine ĥayy irdi bizüm varumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 1*). [*dil-i bīmārumuza, -umuz, -a*]

dil-i ġam-dide [2] *Ġam görmüş, kederli gönlü.*

Dil-i ġam-dideye şādī ruh-ı dildār durur / 'Āşıķ-ı ĥastaya her demde devā yār durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 1*). [*dil-i ġam-dideye, -(y)e*]

Gâlib olmazdı maḥabbet **dil-i ğam-didem** / Raġbet olmasa eger şevk ile cānānumdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1111, Beyit 2*). [*dil-i ğam-didem, -m*]

dil-i ğam-gîn [1] *Gamlı, tasalı gönül.*

Yâ Rab bu **dil-i ğam-gîn** hâli n'olısar âhır / İrmez mi vişâlûne dâ'im çeke mi hicrân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 3*). [*dil-i ğam-gîn,]*

dil-i ğüya [1] *Söyleyen, konuşan gönül.*

Faḥrma faḥr için **dil-i ğüyâ** senâ yiter / Kûy-ı ḥabîbe şavk-ı gönül reh-nümâ yiter (*Murâdî Dîvânî, Gazel 470, Beyit 1*). [*dil-i ğüyâ,]*

dil-i ḥazîn [1] *Hüzünlü, dertli gönül.*

Cemâl-i yâre hevesde **dil-i ḥazînüm** âh / Hemân ḥabîb diyü rûz u şeb maḥâlüm var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 492, Beyit 4*). [*dil-i ḥazînüm, -üm*]

dil-i maḥrem [1] *Gönlün içinde gizli olan duygu.*

Tavâf-ı tûrfadan çün kim **dil-i maḥrem** muvaḳḳatdûr / Muvakkatler konuldu kim tavâf olına eyvânüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 857, Beyit 4*). [*dil-i maḥrem,]*

dil-i maḥzûn [3] *Kederli gönül.*

Şâhâ nice bir hüzn ile kıla **dil-i maḥzûn** / Leyli saçûña oldı güzel çünki o Mecnûn (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1132, Beyit 1*). [*dil-i maḥzûn,]*

İlâhî gonce-i ümmîdümü dâ'im küşâd eyle / **Dil-i maḥzûnumı** vaşl-ı cemâlün birle şâd eyle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1333, Beyit 1*). [*dil-i maḥzûnumı, -um, -ı*]

Fürkatde vü hicrânda kalur mı **dil-i maḥzûn** / Yoḥsa ola mı vuşlat göre mi gözüm anı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 3*). [*dil-i maḥzûn,]*

dil-i mâ'il-i mâ [1] *Meyleden, istekli gönlümüz.*

Ḥayra maḳdem görünür milk-i ḥabîbe yolumuz / Vaşl ile ḥurrem ola şa'lla(h) **dil-i mâ'il-i mâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 50, Beyit 2*). [*dil-i mâ'il-i mâ,]*

dil-i mecnun [2] *Mecnun'un gönlü. II Deli gönül.*

Gayra yakışmaz **dil-i Mecnûn** ey Leylî-ḥicâb / Sende bulmuşdur seni mir'ât-ı dildür rû-nümâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 29, Beyit 2*). [*dil-i mecnûn,]*

Ezelden çün **dil-i mecnûnı** saña âşinâ kılduñ / Ne mümkindür ki sizden yâd ola ol âşinâ hergiz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 585, Beyit 3*). [*dil-i mecnûnı, -ı*]

dil-i meyyal [5] *Bir şey veya kimseye istek, arzu duyan gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Meyli olduñda şalar sāyesini lâ-şekk ü reyḅ / Dime kim sen aña kim her **dil-i meyyâle** güyer (*Murâdî Dîvânî, Gazel 417, Beyit 4*). [*dil-i meyyâle, -e*]

dil-i mir'ât [1] *Gönül aynası.*

Her kaçan kim nazar idem bu **dil-i mir'âta** / Baḳdugumca aña her dem baña sevdâ görünür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 449, Beyit 5*). [*dil-i mir'âta, -a*]

dil-i nālân [5] *İnleyen gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥuzûr-ı vaḥdete meyl eyledi **dil-i nālân** / Cihân-ı kesrete mâ'il olur mı 'âkil-i ḥûb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 141, Beyit 4*). [*dil-i nālân,]*

dil-i nâ-peydâ [1] *Görünmez, bulunmaz gönül.*

Görmeyelden berü ben zerre cemâlün şemsin / Oldı ey mâh karañu **dil-i nâ-peydāmuz** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 581, Beyit 2*). [*dil-i nâ-peydāmuz, -muz*]

dil-i pervane [1] *Pervâne gönül.*

Şem'-i 'ışka cān virelden bu **dil-i pervānemüz** / Bir beḳa bulduḳ fenâda ġayrıdan pervānemüz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 558, Beyit 1*). [*dil-i pervānemüz, -müz*]

dil-i pür-derd [1] *Çok dertli gönül.*

Enîs-i ğam-güsâr oldur celîs-i hem-kenâr oldur / **Dil-i pür-derde** hemdemdûr cemâlî gözleyen gözler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 316, Beyit 3*). [*dil-i pür-derde, -e*]

dil-i pür-melâl [1] *Çok kederli gönül; bıkmış, usanmış gönül.*

Yâr ile hem-dem olsa **dil-i pür-melâlümüz** / Olurdı mihrümüz bu cihânda cemâlümüz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 595, Beyit 1*). [*dil-i pür-melâlümüz, -ümüz*]

dil-i pür-sevdâ [2] *Sevda dolu gönül.*

Yine bir hâle düşüpdür **dil-i pür-sevdāmuz** / Bilmeyen evvelümüz bilemedi uğrāmuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 575, Beyit 1*). [*dil-i pür-sevdāmuz, -muz*]

Nice bir zârı kıla bu **dil-i pür-sevdāmuz** / Düstüm hicr ile bitmez mi bizüm ġavġāmuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 581, Beyit 1*). [*dil-i pür-sevdāmuz, -muz*]

dil-i pür-yara [1] *Yarası, acısı çok gönül.*

Râyġân mı irişür vuşlat-ı dildâra kişi / Tîġ-i cevri **dil-i pür-yarayı** kaç pâre diler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 437, Beyit 3*). [*dil-i pür-yarayı, -(y)ı*]

dil-i pür-ziyâ [1] *Işık dolu, aydınlık gönül.*

'İlm-i zemâyirüñ nice dürlü fûnûnı var / Fehm eylemez meger ki **dil-i pür-ziyâ** bilür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 462, Beyit 2*). [*dil-i pür-ziyâ,]*

dilrân [1] *Yürekliler, cesurlar.*

Ser fidâ kılmak olupdur cāna cānāna ġeñez / Cān virmek nitekim oldı **dilrāna** ġeñez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 546, Beyit 1*). [*dilrāna, -a*]

dilîr-i cihân-sitân olmak [1] Yürekli hükümdar olmak.

Oldı Murâdî çünkü **dilîr-i cihân-sitân** / Cümle
‘avâlime ol olupdur kadem-zede (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1374, Beyit 5). [dilîr-i cihân-sitân oldu, -dı]

dil-i sâ’il-i mâ [1] Bizim dilenci, isteyen, talepkâr
gönlümüz.

Rû hicâbını eger kaldura ol hüsn ü cemâl / Tâkat
itmez bilürem aña **dil-i sâ’il-i mâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 50, Beyit 4). [dil-i sâ’il-i mâ,]

dil-i şeydâ [8] Deli, çılgın gönül. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muṭâbakat ideli ‘ışk ile **dil-i şeydâ** / Mukâbil oldu
biri birine iki deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111,
Beyit 1). [dil-i şeydâ,]

dil-i şürîde [2] Perişan, tutkun gönül.

İktirân itmez **dil-i şürîde** bir dem gayr ile /
Eylemez aşlâ kabûl ü yoğ olmaz varsuz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 557, Beyit 2). [dil-i şürîde,

Her şehirde nâle çeksem inler âhum nâleme / Hey
‘acâ’ib hâli vardır bu **dil-i şürîdenüñ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2). [dil-i şürîdenüñ, -nün
]

dil-i süzân [1] Yanık, ateşli gönül.

‘İşkî pinhân ideli tende **dil-i süzân** / Cümle
süzân oluben pest ile a’lâ inler (Murâdî Dîvânı,
Gazel 450, Beyit 4). [dil-i süzân, -um]

dil-i tâbân [1] Nurlu gönül.

Lâmi‘-i mihr-i haḳîkatde **dil-i tâbân** / Berk
uran encüm-i seyyâre durur mâhumdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 3). [dil-i tâbân, -um
]

dil-i teşne [1] Susamış gönül.

Çü ‘aynı göstere çeşme nazarda bir daḳıdır /
Mesel durur **dil-i teşne** olur zülâle harîş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [dil-i teşne,]

dil-i ‘uşşâk [2] Aşıkların gönlü.

Fikret-i kesret nice kalsun **dil-i ‘uşşâkda** / Dem-
be-dem yir eyledi kalbinde çün efkâr-ı ‘ışk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [dil-i
‘uşşâkda, -da]

Beni hayrân ideli cümle cihân hayrânâ / Ne
şafâdur **dil-i ‘uşşâka** ki dildâr kıla (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 3). [dil-i ‘uşşâka, -a]

dil-i virane [1] Yıkık, harap gönül.

Seni sevmekde ma‘mûr itmeyen vîrâne-i kalbin /
Düşüp âteşlere şâhum **dil-i vîrânesi** yansun
(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [dil-i
vîrânesi, -si]

dil kândili [1] Gönül kandili ; gönlün aşk derdiyle
yanması.

‘İşk zencîri taḳıldı çünki **dil kândiline** / Yir ile
gökde vü mâfîhâya virdi ol ziyâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 22, Beyit 4). [dil kândiline, -(n)e]

dil-keş [1] Gönül çekici, cezbedici.

Çün nümâyân oldu rûy-i yâr **dil-keş** min-hicâb /
İktibâs-ı nûr idüp feyz aldı her azvâ yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [dil-keş,]

dil-küşâ [1] Gönüle ferahlık veren.

Muḥîṭ olmuşdur ol deryâ o şehri **dil-küşâyı** pes /
İḥâta eylemiş bir sūr anı şâhâ cemâliden (Murâdî
Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [dil-küşâyı, -(y)ı]

dil mahremi [1] Gönlün samimi olduğu. II Sevgili.

Mahrem olmaz kimsene bu râza ey dil bilmiş ol /
Ey Murâdî tâlib ol kim bulasın **dil mahrem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 5). [dil
mahrem, -n]

dil mâh-veşi [1] Ay gibi parlak, saf olan gönül.

Tâli‘-i sa‘da qarîn oldu sa‘âdet güneşi / Şems-i
tâbâna yakîn oldu bu **dil mâh-veşi** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1518, Beyit 1). [dil mâh-veşi,]

dil mihmanı [1] Gönül misafiri.

Menzil-i ‘ulyâ çü menzil oldu **dil mihmânına** /
Anuñ içün cennet ü kaşr-ı cinâna bakmazam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4). [dil
mihmânına, -(n)a]

dil milki [2] Gönül ülkesi.

‘Ömrümüz sermâyesin cân içre pinhân isterüz /
Ya’nî virân olmasun **dil milkine** hân isterüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 1). [dil milkine,
-(n)e]

Dil milkine cülûs ideli ‘ışk-ı kâm-yâb / Buldı
sa‘âdetin yüce kıldı sitâresin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1138, Beyit 2). [dil milkine, -(n)e]

dil-nüvâz [1] Gönül okşayan.

‘İş -ı hayât-ı ebed ni‘met-i kübrâ bize / Rûyî vü ruh
dil-nüvâz seyr ü temâşâ bize (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1397, Beyit 1). [dil-nüvâz,]

dil pervanesi [3] Gönül pervanesi. II Pervane gibi aşk
ateşinin etrafında dolanan ve aşk ateşiyle yanan aşık.

Şem‘-i ‘ışka dün gice harḳ oldu **dil pervânesi** /
Rûḥına cân virmek içün kıldı ifnâ şoḥbetin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [dil
pervânesi,]

Şoḥbet-i dâr-ı ḥabîbe vardı **dil pervânesi** /
Şem‘ine yanmak dilerseñ bi’llâh ol divânesi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [dil
pervânesi,]

Şoḥbet-i dâr-ı ḥabîbe vardı **dil pervânesi** /
Şem‘ine yanmak diler bi’llâh ol divânesi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1). [dil pervânesi,]

dil-rîş [1] Gönlü yaralı, aşktan dolayı dertli.

Biz zamān-ı ezeliden berü dervişlerüz / 'İşk-ı cānān ile üftāde vü **dil-rişlerüz** (Murādī Dīvānı, Müfret 20, Beyit 1). [dil-rişlerüz, -ler, -üz]

dil-rübā [5] Gönül alan, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cānın virelden ol **dil-rübāya** / Cān eylemişdür rühında peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 122, Beyit 2). [dil-rübāya, -(y)a]

dil-rübā-yı şāhib-i rāz [1] Sır sahibi sevgili.

Ḳabül-i ḥüsn idüp ol **dil-rübā-yı şāhib-i rāz** / Muḳarrer-i kerem idüp mükerrer itdi reşād (Murādī Dīvānı, Gazel 260, Beyit 2). [dilrübā-yı şāhib-i rāz,]

dil sırrı [1] Gönül sırrı, gönülde gizli tutulan şey.

Çün temennā kıldı **dil sırrında** izhār-ı sücüd / Pes kıyām ile rükū' oldı aña aşl-ı şühūd (Murādī Dīvānı, Gazel 250, Beyit 1). [dil sırrında, -(n)da, -]

dil şerhi [1] Gönülde yer alan duyguları etraflıca anlatmak.

'Ayn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil āyinedür / **Dil şerhini** dilden dile güş itme ğayr efsānesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1159, Beyit 2). [dil şerhini, -(n)i]

dil-şürīde [1] Gönülü perişan olan; aşık.

Muğtenim olalı na'mān ile **dil-şürīdesi** / Ḳānī' olıma aña pes ister ol a'lā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1228, Beyit 3). [dil-şürīdesi, -si]

dil ü 'aql [1] Gönül ve akıl.

Dil ü 'aqlumuz oldı yine yağma / Yüzin döndürdi bizden o dil-ārā (Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 1). [dil ü 'aqlumuz, -umuz]

dil ü cān [27] Gönül ve can. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Avnı zahīr olalı **dil ü cāna** her nefes / Cümle cihāt oldı meḥābetle muḳtedā (Murādī Dīvānı, Gazel 9, Beyit 2). [dil ü cāna, -a]

dil ü cān milki [1] Gönül ve can ülkesi.

Dil ü cān milkini ābād idüp ma'mūr kıl yā Rab / Senūñ ğayrūñden āzād eyle gel luṭf eyle şād eyle (Murādī Dīvānı, Gazel 1333, Beyit 4). [dil ü cān milkini, -(n)i]

dil ü cān virmek [1] Gönül ve can vermek II Bir amaç uğruna her şeyini feda etmek.

Ḳārını bildi gönül 'ışkına virdi dil ü cān / Nāzır olmamağ için ğayrıya eyledi yasaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 697, Beyit 3). [dil ü cān virdi, -di]

dil ü dīde [1] Gönül ve göz.

İlāhī Murāduñ **dil ü dīdesin** rüşen it / Ki bābuñdan özge aña olmaya hiç cā (Murādī Dīvānı, Gazel 119, Beyit 5). [dil ü dīdesin, -sin]

dilüñ tenḥası [1] Gönlün boş olması, gönülde aşkın bulunmaması.

'Aceb bilsem **dilüñ tenḥası** var mı / Ne bātındur bunuñ peydası var mı (Murādī Dīvānı, Gazel 1561, Beyit 1). [dilüñ tenḥası,]

dil virmek [5] Gönül vermek, sevmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Saña **dil viren** ten ü cānı n'ider / Dostum bir özge cānānı n'ider (Murādī Dīvānı, Gazel 540, Beyit 1). [dil viren, -en]

dil zevraḳı [5] Gönül sandalı; aşğın gönlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Baḥr-ı 'ışka degme bir kes şalıma **dil zevraḳın** / Tavr u tarzın fehmi idemez zīre etvārı degül (Murādī Dīvānı, Gazel 760, Beyit 2). [dil zevraḳın, -n]

dil [32] Dil, lisan, söz, konuşma.

Kitāb-ı 'ışk okıyaldan nedür **dil** māzī müstaḳbel / Telāş ile rubā'ı gözlemez şol kim diler na'mā (Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 2). [dil,]

Dilinde vaḥş u tayruñ cümleten zıkr-i ḥabīb el-ḥaḳ / Kimi tālib kimi rāḡub kimisi ḥāl ile tevṵāb (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 2). [dilinde, -in, -de]

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında / **Dilinde** zıkrī nāmı ḳalbinüñ zıkrinde zıkrādur (Murādī Dīvānı, Gazel 292, Beyit 5). [dilinde, -i, -n, -de]

Hem-rehüm olmağa her **dillerde** güyā söylenür / Manzarum olmağa ḥüsn ile tecellā söylenür (Murādī Dīvānı, Gazel 343, Beyit 1). [dillerde, -ler, -de]

Dek tırsa ger zebān bil ser daḥı tutar ḳarār / Ne gelürse nıḳ ü bed her kişiy **dilden** durur (Murādī Dīvānı, Gazel 361, Beyit 2). [dilden, -den]

Cānumuz 'ışka düşelden **dilümüz** nāle çeker / Ḥāl-i dilber dil-i meyyālümüzi ḥāle çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 1). [dilümüz, -ü, -müz]

Söyleme gel bu cihān mesāvīsin / Zıkr-i Ḥaḳḳı **dilünde** kıl mevfūr (Murādī Dīvānı, Gazel 533, Beyit 2). [dilünde, -üñ, -de]

Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān / Bī-başardur çeşm-i bīnā **diller** oldı bunda lāl (Murādī Dīvānı, Gazel 775, Beyit 3). [diller, -ler]

Ger dilerseñ bulasın sen daḥı küllīde kemāl / **Dilüñi** cehd idüben eyleyesin sen nice dil (Murādī Dīvānı, Gazel 795, Beyit 2). [dilüñi, -üñi]

Senden özge güzel Ḥudā ḥaḳḳı / Yok durur bu **dilümde** hiç maḳāl (Murādī Dīvānı, Gazel 850, Beyit 5). [dilümde, -ü, -m, -de]

Murādī cihānda murāda vüşül olmadı / Nice ḥāller var ki **diller** olur anda lāl (Murādī Dīvānı, Gazel 853, Beyit 5). [diller, -ler]

Nazar kılma bu dünyāya oturgıl vāhid ü tenhā / **Dilünden** eksük olmasun anuñ zıkrını kıl her dem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 4). [dilünden, -ü, -n, -den]

Şerh ü beyāna sığmadı gerçi bu hüsn-i rüy / Herkes **dilinde** medhi 'alā kudreti'l-himem (Murādī Dīvānı, Gazel 938, Beyit 3). [dilinde,]

Haddüm degül benüm ki Hudāya du'ā idem / Lāyık degül benüm **dilüme** kim senā idem (Murādī Dīvānı, Gazel 939, Beyit 1). [dilüme, -(ü)m, -e]

Dillerde yād olaldan nām oldu her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür **dillerde** cümle yādum (Murādī Dīvānı, Gazel 948, Beyit 4). [dillerde, -ler, -de]

Dillerde yād olaldan nām oldu her lisānum / Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum (Murādī Dīvānı, Gazel 948, Beyit 4). [dillerde, -ler, -de]

Fiğān eyler idi saṭh-ı cemende / Anuñ **dilinde** āh ü vāyı gördüm (Murādī Dīvānı, Gazel 965, Beyit 2). [dilinde, -i, -n, -de]

Kıldı şıfatını **dil** ezber tamām / Anuñ içün zātınadır ihtimām (Murādī Dīvānı, Gazel 973, Beyit 1). [dil,]

Ziyāde itmese ger 'ömr içinde na'māsın / Ne kādır idi ki artura **dil** temennāsın (Murādī Dīvānı, Gazel 1148, Beyit 1). [dil,]

Bağ Murādī Murāduñ özge sözi / Ki murādī **dile** bağışlar ān (Murādī Dīvānı, Gazel 1165, Beyit 5). [dile, -e]

Dil Murādī hāl ile hūda kıla şevk ile hū / **Dilde** eksük olmasun her dem-be-dem efkār-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 5). [dilde, -de]

Dem-ā-dem zākir ol zākir ziyāde ni'met eyler hamd / Ki **dillerde** gönüllerde mükerrer kılmaz illā hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1209, Beyit 4). [dillerde, -ler, -de]

Her ki **dilinde** gönül eyleye tekrār hū / Luṭf ile ihsānını feyz ide cebbār hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1211, Beyit 1). [dilinde, -i, -n, -de]

Ey Murādī mürşid-i kāmīl gerekse her kime / Elde **dilde** arayup varup maḳālīn seyr ide (Murādī Dīvānı, Gazel 1274, Beyit 5). [dilde, -de]

Dilerseñ levḥ-i dilde yazmağa ger naḳş-ı bismi'llāh / Dem-ā-dem eksük olmasuñ **dilünde** zıkr-i illā'llāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 1). [dilünde, -üñ, -de]

Ziyād u naḳşdan çün kim müberrādur müberrādur / Anuñ vaşf-ı kemālīn söyleşür **diller** maḳālince (Murādī Dīvānı, Gazel 1335, Beyit 3). [diller, -ler]

Anuñ içün tāb urur **dilden** zebāna / Cemāl-i gülden almışdur haber çün (Murādī Dīvānı, Gazel 1428, Beyit 2). [dilden, -den]

Nice **dillerle** medh eyler Hudāy / Gül oldu arada ancak bahāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1428, Beyit 3). [dillerle, -ler, -le]

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz 'aceb ḳalmañ **dilümde** nāmı ger tekrār ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1445, Beyit 1). [dilümde, -ümde]

Murādī şerḥ-i āḫirdür ne mümkindür ola meşrūh / Kim anı bilmeye lākin **dilinde** ola vāveylā (Murādī Dīvānı, Gazel 1504, Beyit 5). [dilinde, -i, -n, -de]

Ḳamu **dillerde** mezkūr oldu nāmıñ / Sen olduñ ḫālīḳı cümle enāmıñ (Murādī Dīvānı, Mesnevi 39, Beyit 1). [dillerde, -ler, -de]

Yalan söz gelmesün aşlā **dilünden** / Yaman iş gelmesün hergiz elünden (Murādī Dīvānı, Mesnevi 48, Beyit 2). [dilünden, -ü, -n, -den]

dil açmak [1] Ağzını açmak, konuşmaya başlamak.

Cür'a nüş oldum ezelden ta ebed gitmez ḫumār / **Dil açup** nāmını zıkr eyler tenümde cümle mū (Murādī Dīvānı, Gazel 1190, Beyit 3). [dil açup, -up]

dilden dile güş itmek [1] Başkalarından dinlemek.

'Ayn-ı vücūduñ gösterür mir'āt-ı dil āyinedür / Dil şerhini **dilden dile güş itme** ḡayr efsānesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1159, Beyit 2). [dilden dile güş itme, -me]

dile gelmek [5] Dile gelmek, konuşmaya başlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir eser geldi o sözden cāna kim **gelmez dile** / Güş idelden anı kıldı iki 'ālemden ferāğ (Murādī Dīvānı, Gazel 662, Beyit 2). [dile gelmez, -mez]

dilünden eksük olmamak [1] (Deyim) Dilinden düşmemek. II Daima yad edilmek.

Tevḫid-i hū hergiz **dilünden eksük olmasun** Murād / Ger dilerseñ göstere didārını her bār-ı dōst (Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 7). [dilünden eksük olmasun, -sun]

dilün tutmak [1] (Deyim) Dilini tutmak: Gerektiği yerde susmasını bilmek, sözüne hākim olmak, rastgele ve ağzına her geleni söylemekten kaçınmak, ağzını tutmak, çenesini tutmak.

Dilün tut kim zebānuñdur ziyānuñ / Peşimāndur şu kim epsem degüldür (Murādī Dīvānı, Gazel 523, Beyit 2). [dilün tut,]

dilemek [186] İstemek, arzulamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görmek **diledügi** içün envār-ı şa'sa'a / Dā'im Murādī kendüzin eyler beḳā fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 6). [diledügi, -düg, -i]

dilenci [1] *Başkalarına el açarak, dilenerek geçinen kimse. II Allah'ın inâyetine muhtaç kişi.*

Za'îfem kapuna geldüm **dilenci** / Beni sen kılmağıl halkun gülünci (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 4). [dilenci,]

dilmek [1] Parçalara ayırmak.

Râygân mı irişür vuşlat-ı dildâra kişi / Tîğ-i cevri dil-i pür-yarayı kaç päre **diler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [diler, -r]

dimâğ [1] Akıl, bilinç, şuur.

Çün Murâdî başlaya bir dem kelâmuñ kâline / Nekhet-i hûb 'âlemi kaplar ferağ bulur **dimâğ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5). [dimâğ,]

dimâğda kalmak [1] Aklında kalmak, unutamamak.

Yudarsa la'İveş kanı bu şeydâsını 'ayb itme / Elest vaktinde zülfüñ büyü **kalmışdır dimâğında** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [dimâğında kalmışdır, -mış, -dur]

dimek [572] Demek, söylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir 'aceb hâlüm işitdüm kendü kendümden yine / **Didi kim** niçün durur hâlûñden öz hâlûñ hafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [didi kim,]

din [5] İnanç, inanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Miyân-ı mâ'-ı ve't-îñ iken âdem / Resûl idi özi **dini** mü'eyyed (Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [dini, -i]

dindirmek [1] Dindirmek, teskin etmek.

Çâresini bilmezem bu yaşımı **diñdirmegün** / N'eyleyem ey dostlar her lahzâ vü her an aqar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [diñdirmegün, -meg, -ün]

dinlemek [89] Kulak vermek, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hamd Hudâya ey gönül almadı 'âriyet Murâd / **Diñle** kelâm-ı remzini her gün anuñ müceddidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [diñle,]

dirâyât olmak [1] Bilginin, kavrayışın artması.

Mir'atı giderdüm aradan **oldı dirâyât** / Rûkn ile yine manzar-ı vechûñde miyânsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [dirâyât oldı, -dı]

dirayet [5] Çabuk kavrama yeteneği, kavrayış, anlayış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâduñ bilmeyen kârın bilemez kendü eţvârın / Kişiy eîzem olan bil **dirâyetdür** dirâyetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 5). [dirâyetdür, -dür]

dirâyet itmek [3] Kavrayışı güçlü olma, anlayış.

Dirâyet idelden cemâlümde hâl-i 'acîb / Benüm hâlümü bilmek ister bu hâlüm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2). [dirâyet idelden, -elden]

Bir hişşedür Murâdî bu güftârdan murâd / 'Âkil olanlar anı **iderler dirâyeti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 5). [dirâyeti iderler, -er, -ler]

Levh-i dile yazup durur kîlk-i kader çün âyeti / Cem' oluben kamu cihân **itmege tâ dirâyeti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 1). [dirâyeti itmege, -mek, -e]

dirâyeti eylemek [1] Çabuk anlama, kavrama.

Meşğûl olur mı dil seni gördükde gayrıya / Bi'llâhi bir nazarda gel **eyle dirâyeti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [dirâyeti eyle,]

dirîğ [5] Esirgemek, sakınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hamd ol Hudâya k'eylemez in'âmını **dirîğ** / Hâşâ kerîm olan ide ihsânını **dirîğ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 1). [dirîğ,]

dirîğ itmek [2] Esirgemek.

Hamd ol Hudâya k'eylemez in'âmını **dirîğ** / Hâşâ kerîm olan **ide** ihsânını **dirîğ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 1). [dirîğ ide, -e]

'İnâyâtıñ **dirîğ itme** mu'în olğıl 'inâyetden / Şu deñlü aňlamak var kim muhîţ olam dirâyetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 1). [dirîğ itme, -me]

dirîğ kılmak [1] Esirgemek.

Mü'min odur begüm kıla imânını dürüst / İmân içinde **kılmaya** islâmını **dirîğ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4). [dirîğ kılmaya, -ma, -(y)a]

dirîğ olmak [1] Esirgemek..

'İyânâtı **dirîğ olmaz** saña her demde ey meh-veş / Senûñdür cümle mâfihâ senûñ meftûh-ı ebvâbuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). [dirîğ olmaz, -maz]

dirîğâ [2] Çok yazık!

Dirîğâ olmadum bir gün elemsüz / Cihânda var mı bir dem derd u ğamsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 1). [dirîğâ,]

Kendüzüm bilmem **dirîğâ** hep ferâmuş itmişem / Cür'asını nûş idüp ser-mest ü hayrân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2). [dirîğâ,]

dirilmek [1] Derilmek, toplanmak.

Kurıldı member-i kudret Murād oldu haṭīb anda / Anı dinlemeğe eşnāf **dirildi** şāf-ender şāf (Murādī Dīvānı, Gazel 672, Beyit 5). [dirildi, -di]

dirilmek [5] Canlanmak, hayat bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dirildi cümle nuḳatlar derūn-ı dā'ireye / Şular ki taşrada kaldı bulur mı hiç necāh (Murādī Dīvānı, Gazel 233, Beyit 4). [dirildi, -di]

dirlik [1] Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat.

Ebed **dirlik** dilerseñ ger yūri ölmezden evvel öl / Selāmet dārına Manşürveş var kıl nişān terkin (Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 6). [dirlik,]

dirlik eylemek [1] İyi geçinmek, uyum içinde yaşamak.

Ey dil diler iseñ tola kalbūñ kemāl ile / Dūnyāda **dirlik eyle** hemān yahşī hāl ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 1). [dirlik eyle,]

ditremek [3] Titremek.

Kaçan mevc ursa ol deryā tōlar şark ile ğarb aşvāt / Zemīn ü āsumān **ditrer** yine sākin olur hālā (Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 4). [ditrer, -r]

Sem'-i cāna çün kim irişe cevāb / **Ditredür** cümle miyānum heybetūñ (Murādī Dīvānı, Gazel 752, Beyit 3). [ditredür, -t, -ür]

Ruḥūñ mir'ātına ḥayrān olaldan tūṭi-i cānum / Zebānı **ditrer** ağzında kaçan ol olısar epsem (Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 4). [ditrer, -r]

divān [3] 1. Büyük meclis.

Kānīt olmaya şu kim emrūñe cāna im-rūz / Kayd u bend ile şeherden anı **divāne** getür (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 3). [divāne, -e]

2. Şiir mecmuası.

Bahr oldu çün gönül yem-i 'ummāna şığmazam / Şerḥ eylesem bu hālūmi **divāna** şığmazam (Murādī Dīvānı, Gazel 935, Beyit 1). [divāna, -a]

Lāğar olup vücūdum olur gāhī çün mekes / Bir vakt olur ki bu iki **divāna** şığmazam (Murādī Dīvānı, Gazel 935, Beyit 2). [divāna, -a]

divāna çıkmak [1] Huzuruna varmak, yüce bir makama çıkmak.

Pes didüm sem'en ve tā'e ol nişānuñ gösterüp / Feth-i bāb idüp varup **çıkdım** anuñ **divānına** (Murādī Dīvānı, Gazel 1224, Beyit 3). [divānına çıkdım, -du, -m]

divane [15] Deli, mecnun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Aç niḳāb-ı vechūñi kılsun temāşā 'āşıkīñ / Kimi **divāne** kimi ḥayretde kılsun cā-be-cā (Murādī Dīvānı, Gazel 39, Beyit 4). [divāne,]

divāne-dil [1] Deli gönül.

'İşka düşüp **divāne-dil** zencire bağlanmak diler / Zencir-i zülfe gel berü bağlanalum divāneler (Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 2). [divāne-dil,]

divāne eylemek [1] Deliye dönmek.

Hevādār olalı saña hevā-yı ğayrı terk itdüm / Hevāñ **eyledi divāne** velī eylemedi bir dem (Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 3). [divāne eyledi, -di]

divāne-i 'ışk [2] Aşk delisi.

Bi-küllī māsivādan fāriğam Ḥaḳdur baña maṭlab / N'iderven ben Murādī ğayrıyı **divāne-i 'ışkam** (Murādī Dīvānı, Gazel 866, Beyit 7). [divāna-i 'ışkam, --am]

Ḥum-ḥāne-i vaḥdetde ben mestāne-i 'ışkam yine / Kāşāne-i 'uzletde ben **divāne-i 'ışkam** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1392, Beyit 1). [divāne-i 'ışkam, --am]

divāne itmek [1] Deli etmek, çıldırtmak.

'İşkuñı başuma virdūñ beni **divāne idüp** / Kalb-i ḥubbuñla tolu kālbum olmış gūyā (Murādī Dīvānı, Gazel 48, Beyit 2). [divāne idüp, -üp]

divāne kılmak [1] Kendinden geçirmek, düşkün hale getirmek; mübtela, aşık etmek.

Qadem başsa kaçan bostāna ğonce / **Kılur** bülbülleri **divāne** ğonce (Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit 1). [divāne kılur, -ur]

divanelik [3] Divane olma durumu, delilik, çılgınlık, mecnunluk.

Ādem haberin bilmezem 'ālem eserin hiç / Söyletme Murādī yine **divānelügüm** var (Murādī Dīvānı, Gazel 459, Beyit 5). [divānelügüm, -üm]

Baş açuḳ divāne geldüm dün ğice meyhāneden / Didiler olmaz 'aceb **divānelük** mestāneden (Murādī Dīvānı, Gazel 1028, Beyit 1). [divānelük,]

Ma'nā ḥicābından çün ol ma'nā yüzün keşf eyledi / **Divānelik** terkin kılup cān ḥuş-yār oldu yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 2). [divānelik,]

divānelik itmek [1] Delilik etmek, akıllı davranmamak.

Bu Murāda 'ayb kılmañ ger **ide divānelik** / 'İşk-ı yār idüpdür anı tār ü mār ü tār ü mār (Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 5). [divānelik ide, -e]

divāne olmak [2] Delirmek, kendinden geçmek.

Cür'a-nuş itmek dilerseñ gel berü **divāne ol** / Gel bu varlık perdesin keşf eyle bulasın sebāt (Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 3). [divāne ol,]

Şoḥbet-i dār-ı ḥabibe vardı dil pervānesi / Şem'ine yanmak dilerseñ bi'llāh **ol divānesi** (Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 1). [divānesi ol,]

diyanet [1] Dindarlık, dînin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme.

Tefekkür eyleme lezzât-ı fânî / Irâğ eyler **diyânetden** seni bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 4). [diyânetden, -den]

diyar [2] Memleket, ülke.

Ne deñlü hâne-i dilde dilerse vuşlatı dil / Şadâ-yı hüsni yine anı bir **diyâra** çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 2). [diyâra, -a]

Göñül fülki çıkam dirken kenâra / Şalar gam mevci anı bir **diyâra** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1). [diyâra, -a]

diyâr-ı ‘adem [1] Yokluk diyarı, dünya.

Birbirine beni gösterdi cihân enmilesi / Şol ki görmedi gözi düşdi **diyâr-ı ‘ademe** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 2). [diyâr-ı ‘ademe, -e]

diye / **diyü** [24] Diyerek, deyip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her kim ki şi'r **diye** Murâduñ kelâmına / İki cihânda la'netin itsün aña Hudâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [diye,]

diye görmek [4] Söyleyiver. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Saňa rahmet dilerseñ eyleye hû / **Diyeğör** lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 1). [diyeğör,]

doğrı rāh [1] Her türlü kötülükten uzak olan tutum, hak yolu.

Uyma vesvâsına şeytân-ı la'înüñ zînhâr / Dür kılma kalbünü bir lahza **doğrı rāhdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 4). [doğrı rāhdan, -dan]

2. Saçılmak, serpilme. II Çıkmak, ortaya konulmak.

Kaçan kim mevc ura bu bañr-ı kudret / **Dökilür** her taraftan dürr-i hikmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 1). [dökilür, -ür]

doğunmak [1] Dokunmak, temas etmek.

Şu'â'ı nûr-ı pür-tābuñ **doğındı** lem'a-ber lem'a / Levâmi'den mu'arrâdur bu kevn ile mekân el-hāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [doğındı, -dı]

dolāb [1] Su değirmeni.

Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisâtında varup seyr eyle kim **tōlāba** düşmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [tōlāba, -a]

dolanmak [3] Dolanmak, bir şeyin çevresinde dönmek.

Dünyā tolusı olsa Murâduñ **dolanmaduñ** / Eglendüren cemāl-i beğâdur hemân seni (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [dolanmaduñ, -ma, -du, -n]

II Akli karışmak, akli başından gitmek.

Devr idüp dā'ire 'aqlı **dolanur** idi göñül / 'İşk ilinde şimdi ben devvâr gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [dolanur, -ur]

II Eğlendirmek.

Şeydâ göñül **dolandura** mı ins ü cān seni / Eglendüremedi seni hûr-ı cinān seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [dolandura, -a]

dolaşmak [1] Gezmek.

Ururam deşt-i sînem üzre dāğı / **Dolaşdukça** o dilber tağ u şahrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [dolaşdukça, -dukça]

dost [31] Dost, arkadaşı.

Şanma Ferhād ile Mecnûn oldılar abdāl-ı 'ışk / **Dostum** ben mübtelâdan aldılar anlar sebak (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 2). [düstum, -um]

Ol leb-i la'lün havâsından bu ben üftâdenün / **Dostum** kıan ağlamakdan gözleri oldı şafak (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [düstum, -um]

'Ayb eylemeñüz **dōstlar** bî-hüde söylese Murâd / Çün kim taşâ deryâ-yı 'ışk şanmañ ki fıkır u hüş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5). [dōstlar,]

II Sevgili.

Dostum saña olaldan mübtelâ / Cāna bir oldı beğâyile fenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 1). [dostum, -um]

Dostum 'ışk-ı cemālün ideli göñlüm cā / Bu dü-çeşmüm taraf-ı âhîre olmadı küşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [dostum, -um]

Dehenün goncesine meyl ideli bülbül-i dil / **Dostum** ravza-i hüsñünde benüm nağme-serâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [dōstum, -um]

Dost ayrılığını kıl 'inâyetler ey Hudâ / Virme kimesne başına gösterme gel ebed (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2). [dost,]

Nice saña virmesün dil bu gedâ-yı derdmend / **Dostum** çün leblerüñden çeşme-i hayvân akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [dostum, -um]

Bir nazar çün biñ belâ çekdüñ yoluñda **dostum** / Gam cefâsın çekmeyenler bilmedi şadân nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [dostum, -um]

Dostum bilmem ne hâletler ider vechün baña / Her ki nâzırdur baña nev nev mühennâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [dostum,]

Sen baña maḥbûbsın zâhirde gerçi **dostum** /
Ma'nâda şevkuñı iz'ân itdigüm senden durur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 2*). [*dostum,]*

Görmeyelden gözi ol Yûsufî ben Ya'kûbuñ /
Dostlar şanmañuz ansız baña dünyâ görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6*). [*dostlar, -lar]*

Saña dil viren ten ü cânı n'ider / **Dostum** bir özge
cânânı n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 1*).
[*dostum, -um]*

Nûrdan ezher cemâlûñ var iken / **Dostum** dil
şems-i tâbânı n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 5*). [*düstum, -um]*

Nice bir zârı kıla bu dil-i pür-sevdâmuz / **Dostum**
hicr ile bitmez mi bizüm gavğâmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1*). [*düstum, -um]*

Âteş-i 'ışkuñ uraldan sîne-i mecrûha dâğ / **Dostum**
iki cihândan cân ü dil kıldı ferâğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 1*). [*düstum, -um]*

Âh kim her dem kılur ben mübtelâyı zâr-ı 'ışk /
Bilmez idüm müşkil imiş **dostlar** bu kâr-ı 'ışk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 1*). [*dostlar, -lar]*

Râhat-ı dildür vişâlûñ **dostum** her dem senûñ /
'Ömr-i bâkîdür cemâlûñ **dostum** her dem senûñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 1*). [*dostum, -um]*

Râhat-ı dildür vişâlûñ **dostum** her dem senûñ /
'Ömr-i bâkîdür cemâlûñ **dostum** her dem senûñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 1*). [*dostum, -um]*

Sende mihrüm tâ ezelden mündericdür ey ḥabîb /
Mest ider zülâlûñ **dostum** her dem senûñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 2*). [*dostum, -um]*

Ser-te-ser gezdüm cihânı bulmadum saña bedel /
İki çeşmümde ḥayâlûñ **dostum** her dem senûñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 3*). [*dostum, -um]*

İktiran itmez ḥabîbüm senden özgiye gönül /
Eyledi âşüfte ḥâlûñ **dostum** her dem senûñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4*). [*dostum, -um]*

Çün bu güftarı didüm geldi cevâbı kim Murâd /
Ḥôş gelür baña maḥâlûñ **dostum** her dem senûñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 5*). [*dostum, -um]*

Mihr-i rüyuñ tâbına tâkat virürse **dostum** /
Yanımı encümler alsa cümle meh-tâb añlaram
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2*). [*dostum, -um]*

Ey Murâdî ben bilürven menba'-ı 'irfân nedür /
Bendesine **dostum** reml ile heykel gösteren
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5*). [*dostum, -um]*

Nice bir ağlayayın derd ile hicrânûñ içün / **Dostum**
eyle teraḥḥum baña öz cânûñ içün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 1*). [*dostum, -um]*

Müstedâm oldum müdâm olsun bu 'ışüm **dostum**
/ Başuma çıkdı benüm bu 'ışk-ı ḥummârı yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2*). [*dostum,]*

Dostuñ kârı müsebbeb ola çün kârumuza / Berk
olan lem'a-i nûrî durur envârumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1*). [*dostuñ, -uñ]*

Dostum her demde vechûñden ḥayâl añlar beni /
Şanma kim bu saltanatla milk ü mâl añlar beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 1*). [*dostum, -um]*

Çokdan eylerdüm bu yirden **dostum** terk-i diyâr /
Lîk her demde rızâñ ile me'âl añlar beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2*). [*dostum, -um]*

Ey kemâl-i muntelhâya râğib olan kimsene / **Dost**
isterseñ eger kırtar bu benlikden seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 4*). [*dost,]*

dost dostı kanına girmez [1] (Atasözü) Dost olan kişi
dostuna zarar vermez.

Bilmezem bilmezlûğüm ma'zûr tût ey muḥterem /
Bu meseldür **girmez** imiş **dost dostı kanına**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 2*). [*dost dostı kanına girmez,]*

dost olmak [1] Dost olmak.

Şanma kim sensiz ḥabîbüm bende bu cân eglenür
/ **Dostum oldu** ḥayâlûñ dilde miḥmân eglenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1*). [*dostum oldu, -dı]*

doymak [8] Yeter bulmak, kanmak, tatmin
olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden oldu münevver bu şey cihât / Ger
mihri tâli' olsa cihân **doymaya** aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4*). [*doymaya, -ma, -ya]*

döge döge [1] Döve döve, vura vura.

Şaḥın bir gün iresin intihâya / Başarlar ḡabri **döge**
döge pâya (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 3*).
[*döge döge,]*

dökmek [8] Akıtmak, dökmek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kim 'urûc eylerse ey dil tâ ebed bulmaz ḥurûc /
Anuñ içündür ki **dökdük** şaḥduk âb u dânemüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 4*). [*dökdük, -dü, -k]*

dönmek [26] 1. Devretmek, dolaşmak.

Ḳoğıl benlûgi ey ḡafil felekde yok karâr el-ḥaḡ /
Gice gündüz geçer 'ömrûñ felek **döner** tolâb-âsâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4*). [*döner, -er]*

Bir şâhsın ey şâh ki sen şâh-ı cihānuñ / Medh ile
toldur **döneli** günbed-i haḍrā (Murādī Dīvānı,
Gazel 79, Beyit 2). [döneli, -eli]

Murādī günbed-i eflāk **döner** zâyir olup şaḥşuñ /
Eger olmaz ise olmaz zemîn ü âsumân ansuz
(Murādī Dīvānı, Gazel 587, Beyit 5). [döner, -er]

Dönerseñ nokta üzre dâ'ireveş / Bilürsin
kendözün devrân iderseñ (Murādī Dīvānı, Gazel
754, Beyit 4). [dönerseñ, -er, -se, -ñ]

Dönmeg ile ğā'ib oldum çün nazardan ansuzın /
Ayağum başmadum 'arşa özge cevlan istedüm
(Murādī Dīvānı, Gazel 874, Beyit 5). [dönmeg, -
meg]

Murādī 'arşa-i hikmetde çün kân eylemiş 'ilmi /
Ma'ârif küyüdur her dem **dönen** hâlât-ı kalbümde
(Murādī Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 5). [dönen, -en
]

2. Bir halden başka duruma geçmek.

Bir şâh-sâr zevrağa **döndi** bu fülk-i dil / Deryâda
hadde irse bulur zîr-i pâ ferâğ (Murādī Dīvānı,
Gazel 667, Beyit 2). [döndi, -di]

Terk-i nişân idenler bu 'âlem-i şuverden /
Döndürdi kâli hâle hâlâta irdi el-hâk (Murādī
Dīvānı, Gazel 699, Beyit 3). [döndürdi, -dürdi]

Dest-i inşâf ile munşif olan ey vechi hasen / **Döne**
aslında Murād el ura dāmānümüze (Murādī
Dīvānı, Gazel 1362, Beyit 5). [döne, -e]

Ey Murādī hayra **dönsün** dir iseñ her işlerün /
Hakkı gözle Hakkı gözleyenün oldur 'âdeti
(Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 5). [dönsün, -
sün]

3. Gibi olmak, benzetmek.

Zerre-i nâçize **döndi** dil diler ümmîdümü / Hayrete
varıp yıkıldı üşdi aḥbâb üstine (Murādī Dīvānı,
Gazel 1098, Beyit 3). [döndi, -di]

Tûti-i cāna **döner** söyletmek için âyine / Añla
güftârını güftâr-ı zülâlınden yine (Murādī Dīvānı,
Gazel 1284, Beyit 3). [döner, -er]

'İşk eri ol 'ışkı gözle 'ışk ile / 'Âşık olgıl 'ışk ile
dön âdeme (Murādī Dīvānı, Gazel 1421, Beyit 3).
[dön,]

4. Vazgeçmek, caymak.

Sen bizi yol bilmez aňlayuben olma bed-gümân /
Kaňı rāha dir iseñ biz **dönmezüz** bi-bākîyüz
(Murādī Dīvānı, Gazel 570, Beyit 2). [dönmezüz, -
mez, -(ü)z]

Ger Murādīde celâl ile cemâli göresin / **Dönmezüz**
ağlayasın hiç bu hey'etden biz (Murādī Dīvānı,
Gazel 580, Beyit 5). [dönmezüz, -mez, -(ü)z]

Ricā vü minneti terk itmezem dildârdan hergiz /
Kamu terkin ururven **dönmezem** ben yârdan
hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 582, Beyit 1).
[dönmezem, -mez, -em]

Baş der-dâmen bu rāha gelmişem yokdur **döniş** /
Esb-i himmet şalmağa menzil ü meydân iste tek
(Murādī Dīvānı, Gazel 731, Beyit 4). [döniş, -iş]

Yârdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefâ / Cân
ile durdum yolında **dönmezem** ikrârdan (Murādī
Dīvānı, Gazel 1052, Beyit 3). [dönmezem, -mez, -
em]

Şadıķam kavlümde hâşâ kim **dönem** bir yaña ben
/ Olur ise cümle 'âlem bir yaña bir yaña ben
(Murādī Dīvānı, Gazel 1063, Beyit 1). [dönem, -
em]

Ey Murādī merd odur kim şadıķ ola kavline /
Şadıķam kavlümde hâşâ ki **dönem** bir yaña ben
(Murādī Dīvānı, Gazel 1063, Beyit 5). [dönem, -
em]

Hey'etümden **dönmezem** didükde vardur
heybetüm / Ben heyülâ bilmezem insân oldum yâr
içün (Murādī Dīvānı, Gazel 1065, Beyit 2).
[dönmezem, -mez, -em]

Aldı kulağum haberi yârdan / **Dönmemiş** ol idtügi
ikrârdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1172, Beyit 1).
[dönmemiş, -me, -miş]

5. Elden ele geçmek.

İder şevk ile şevkin âşkâre / Anuñ için **döner** bu
şerh-i minû (Murādī Dīvānı, Gazel 1212, Beyit 2).
[döner, -er]

6. Yapılmakta olan işi bitirip başka işe, duruma geçmek.

Nâliş-i dermânda âh ile semâya ger çıka / Sem'-i
luṭfuñ güş ider andan **dönüp** 'âr eylemez (Murādī
Dīvānı, Gazel 569, Beyit 3). [dönüp, -üp]

7. Yönelmek.

Kalmağıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül
Allāha **dönüp** bendeyi bu dergāh ol (Murādī
Dīvānı, Mesnevi 22, Beyit 3). [dönüp, -üp]

8. Çevirmek.

Dil ü 'aqlumuz oldı yine yağma / Yüzin **döndürdi**
bizden o dil-ārâ (Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit
1). [döndürdi, -di]

döne döne [6] Döne döne, durmaksızın. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tāk-ı mînâ-yı sipihri gezelim **döne döne** / Gün
gibi berķ uralum 'âleme bir mäh ile biz (Murādī
Dīvānı, Gazel 579, Beyit 4). [döne döne,]

dörd [1] Dört, sayı sıfatı.

Kalem şakķ olup **dörd** pâre hemân / Yazar tā
kıyâmet rumüz-ı nihân (Murādī Dīvānı, Mesnevi
34, Beyit 2). [dörd,]

dörd yan [1] Dört taraf. II Her yer.

Ey Murādī bağlama dil iki dünyâ mihrine / **Dörd**
yanuñ ister iseñ dem-be-dem dîdâr ola (Murādī
Dīvānı, Gazel 1445, Beyit 5). [dörd yanuñ, -un]

du'ā [9] Allah'a yalvarma; niyaz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kıl **du'āmuzu** müstecāb bizüm / İnneke kâdirün
karîbü mucîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 153, Beyit 2).
[du'āmuzu, -muz, -ı]

du'ā dilemek [2] Dua etmek.

Ben **du'āmı diledüm** gayrı du'âsın dilesin / Pes
kabûlüne hemân eyleyelüm hamd ü senâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 47, Beyit 2). [du'āmı diledüm, -m, -
ı, -dû, -m]

Ben du'āmı diledüm gayrı **du'âsın dilesin** / Pes
kabûlüne hemân eyleyelüm hamd ü senâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 47, Beyit 2). [du'âsın dilesin, -sı, -
n, -sîn]

du'ā eylemek [3] Dua etmek.

Ey Murâdî neş'e-i kübrâda bulduñ 'âlemi / Her
du'ā kim eyleseñ maqbûl ider çün ol mucîb
(Murâdî Dîvânî, Gazel 128, Beyit 5). [du'ā
eyleseñ, -se, -n]

Ger behredâr olam dir iseñ dem-be-dem Murâd /
Eyle du'ā cenâbına urgıl türâba yüz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 593, Beyit 5). [du'ā eyle,]

Eyler Murâdî çün **du'ā** hazretüne dâ'im senâ /
Budur sözüümüz dâ'imâ göster bize dîdârûñ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1550, Beyit 5). [du'ā eyler,
-r]

du'ā itmek [5] Dua etmek; Allah'a yalvarmak, niyaz
etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Hâtar irmeye diyü hüsnuñe serv ile çenâr / Kılıyor
biri namâz ve **ideyor** biri **du'ā** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 46, Beyit 4). [du'ā ideyor, -e, -yor]

du'ā kılmak [2] Allah'a yalvarma, niyaz.

Ey Murâdî **kıl du'âyı** leyle vü eşhârda / Her ne kim
vardur du'â-yı müstecāb altındadır (Murâdî
Dîvânî, Gazel 344, Beyit 5). [du'âyı kıl,]

Rabbüme **kıldum du'ā** ol dem 'atâsın gözledüm /
'Ahd ü peymânın gözetdüm hem vefâsın
gözledüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 881, Beyit 1).
[du'ā kıldum, -du, -m]

du'â-yı müstecāb [1] Kabul edilmiş dua.

Ey Murâdî kıl du'âyı leyle vü eşhârda / Her ne kim
vardur **du'â-yı müstecāb** altındadır (Murâdî
Dîvânî, Gazel 344, Beyit 5). [du'â-yı müstecāb,]

düde [1] Mürekkep yapılan çıra isi.

Âteşümden âsumân ile zemîn bulur fenâ / 'Âleme
bir zerresi yayılsa ger bu **düdenüñ** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 728, Beyit 3). [düdenüñ, -nün]

dūd-ı âh [3] Çekilen ateşli ahlardan çıkan
duman. II Yürek yangını.

Ruhsârını niķābına çün kim çeker o şāh / Mir'ât-ı
ķalbe perde olur bizde **dūd-ı âh** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1378, Beyit 1). [dūd-ı âh,]

Bu **dūd-ı âhumdan** şerer toĝrı semāvāta çıkar /
Dil nice bir hicrân çeker vaşluñ baña cânüm ķanı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 3). [dūd-ı
âhumdan, -um, -dan]

Bakmaĝıl yâ Rabb günâhuma benüm / Raĝm kılĝıl
dūd-ı âhuma benüm (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 30,
Beyit 2). [dūd-ı âhuma, -um, -a]

dūd-ı cism [1] Bedenin, vücudun dumanı. II Gam.

'Âşık olalı bu gönül zâr ile âh içindedür / Kpladı
dūd-ı cismümü dūd-ı siyâh içindedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 509, Beyit 1). [dūd-ı cismümü, -üm,
-i]

dūd-ı siyah [1] Kara duman. II Aşığın içindeki acı,
kederin ah ederek çıkması.

'Âşık olalı bu gönül zâr ile âh içindedür / Kpladı
dūd-ı cismümü **dūd-ı siyâh** içindedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 509, Beyit 1). [dūd-ı siyâh,]

duĝul eylemek [1] Girmek.

Dem-i vaşlına **duĝul eyleyen** ey 'ârif-i dil / Bâr-
gâhında takarrüb bulam ebrâr durur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 433, Beyit 4). [duĝul eyleyen, -(y)en
]

duĝul itmek [1] İçeri girmek, içeri dahil olmak.

Bâb-ı muĝlaķdan **duĝul itdünse** ey sâhib-kemâl /
Şakla miftâhı oñatca lâzım ola kim bile (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1242, Beyit 2). [duĝul itdünse, -dû,
-n, -se]

duĝul olmak [1] İçeri girmek. II Kavuşmak.

Didüm ol dâr-ı visâle ne zamân **ola duĝul** / Didi
kim gözle tarîķüñ aña bâbuñ vardur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 444, Beyit 3). [duĝul ola, -a]

dün [2] Alçak, soysuz, denî.

Ĝâfil olma serverâ bu bağ-ı hüsnuñ sebzine /
Esdürür bād-ı hâzânı çerĝ-i gerdün **dündür**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 4). [dündür, -
dur]

Ey Murâdî hamdû li'llâh olmadı saña 'adîl / Kim
ki fehmi itmez seni v'allâhi ĝâyet **dündür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 409, Beyit 5). [dündür, -dur]

dür [3] Uzak.

Mâ hüve'l-vâķi' durur gerçi vuķû'-ı tâmda / Min
tarafın hafıyyin âĝirinde **dürdür** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 330, Beyit 3). [dürdür, -dur]

Fikre gelmezsin seni her kim taşavvur eylese / Her
ne deñlü kim karîb olan saña ol **dür** imiş (Murâdî
Dîvânî, Gazel 630, Beyit 2). [dür,]

Ĝam-ı endühi koyup va'de-i ferdâ olmaz / **Dürü**
terk itdi dem-i laĝzada hâl istedi dil (Murâdî
Dîvânî, Gazel 800, Beyit 4). [dürü, -ı]

dür itmek [2] Uzaklaştırmak.

Yâ Rab Murâdî kuluñı 'ışkuñdan **itme dūr** / 'Uşşâka 'ışkuñ oldı senüñ çün ğıdâ-yı rûh (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 7). [dūr itme, -me]

Beni bir lahza **dūr itme** cenâbuñdan kıl ihsânı / Fidâ kılmak durur cânım saña ğayrı degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [dūr itme, -me]

dūr kılmak [5] *Uzak tutmak, uzaklaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dūr kılmak 'ışkı dilden sen Murâd / Dem-be-dem bulğıl Hüdâdan iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 5). [dūr kılmak, -ma]

dūr olmak [3] *Uzak olmak.*

Turna sa'y eyle rûz u şeb aña kim / **Olmayasın** Cenâb-ı Hâkdan **dūr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 4). [dūr olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

Kendümi hâka şalsam 'ayb itmeñ / 'Ömrümñ hâşılından **oldum dūr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 5). [dūr oldum, -du, -m]

'Aynüña alma nihâni 'âkil iseñ sen sen ol / Bahtludur ol kişi kim bu cihândan **dūr ola** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 4). [dūr ola, -a]

durışmak 23] *Uğraşıp gayret etmek, çalışıp çabalamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey kemâl-i maḥabbetüñ kânı / Sen kemâle **durış** kemâl saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 5). [durış,]

durmak [14] *1. Kalmak, beklemek.*

Maḥzen-i 'ayn-ı ḥaḳâyıḳde **durur** pinhânım / Beni pinhân idemez sır-ı vücûdum aşlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [durur, -ur]

Cem' olunmaz bir yire ğayr ile ey dil 'ışk-ı yâr / **Dura** mı bir kâsede cem' oluben âb ile nâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [dura, -a]

Çünkü mîzân **dura** hâzır fî-yevm / Bir sevâb olmadı kim câha yarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 4). [dura, -a]

Lâzım oldur bize dâ'im **durışavuz** hayra / Ḥayrumuz mü'min ile kâfire yeksân iderüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 2). [durışavuz, -ış, -avuz]

Noḳtayam pergâr içinde devr ider **durmaz** beni / Ey Murâdî maḥv iderven günde bin deryâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [durmaz, -maz]

Her mu'ayyen ki 'ayna 'ayn oldı / Danişup **dururam** mu'ayyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 4). [dururam, -ur, --am]

Ķâ'im olup **durur** çü murâduñda bu Murâd / Ḥâl üzre ḥavlüñ ile girür cümle hey'ete (Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 5). [durur, -ur]

Cân içre eger ister iseñ vuşlat-ı dildâr / 'Ayneynüñi çeşm âbiyile **durma** ter eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 3). [durma,]

Himemden çekmezem pâyı turup meydân-ı 'ışkıñdan / Burâka berķ irüp **durdı** hemân zav'-ı dücâ oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3). [durdı, -dı]

Her dem talebdeñ dil ü cânım seni seni / **Durmaz** arar bu eşk-i revânım seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 1). [durmaz, -maz]

2. *Var olmak, bulunmak.*

Nice bir sen bu beķasız fülke mâ'il olasın / Fehm ü idrâküñ **dururken** yine bâtl olasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 3). [dururken, -ur, -ken]

Ḥayât-ı câvidânîdür velîkin kibriyâ **dursun** / Ki tâ vechini görmekte virem bir dem mecâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3). [dursun, -sun]

3. *Sabit kalmak, değişmemek.*

Şâhsârından koparma ğonceyi ğafletle sen / Solmayup tâ kim devâm üzre **dura** ay ile yıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [dura, -a]

Gel aña Murâdîñ kelâmın / **Dur** kavlüñe bî-ḥaḳıḳat olma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5). [dur,]

durdı kaldı [1] *Durup kalmak. II Bir durumun etkisinin uzun süre hissedilmesi.*

Lâzım nedür dilâ kim elzemde 'âkl-ı mebhût / Sevdâ-yı fenn-i âḥer zehrîne **durdı kaldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [durdı kaldı, -dı]

durur [379] *Teklik üçüncü şahıs bildirme eki; -dır, -dir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İşbu Murâdî sözlerin anlayan er **durur** / Her kim görürse ḥayrete varur kılar taña (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [durur,]

düş kerdem güzeri çün be-der-i mey-hâne [1] *Dün gece meyhane kapısından geçtim.*

Düş kerdem güzeri çün be-der-i mey-hâne / Sâķî-yi ḥüb girifte be-dereş peymâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 1). [düş kerdem güzeri çün be-der-i mey-hâne,]

düş olmak [5] *Müptela olmak, giriftar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Göñül bir 'ilme **düş oldı** ne dersi var ne fetvâsı / Okumazven ben ol 'ilmi ki her dem imtiḥân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 4). [düş oldı, -dı]

dutmak [10] 1. Elinde bulundurmak.

Dutalı mir'atı rüya oldu rü âyinedâr / Birbirine ger muķâbil ola peydâdur cemâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 776, Beyit 2). [dutalı, -alı]

Refîk-i dil-nüvâzumdur **dutar** destinde mir'atı / Nazar-gâh-ı Hüdâdur bu durur dâ'im kenârında (Murâdî Dîvânî, Gazel 1297, Beyit 3). [dutar, -ar]

'İşk ile ger **dutayın** dir iseñ ey dil geşt / Kıl taħammül ura ger günde saña biñ sedeme (Murâdî Dîvânî, Gazel 1348, Beyit 3). [dutayın, -a, -(y)ın]

2. Gerçekleştirmek, yerine getirmek.

Kalbinde kulüb 'ilmini kalb eyledi mağlûb / İsbâta **dutup** eyledi sözinde belâgat (Murâdî Dîvânî, Gazel 199, Beyit 2). [dutup, -up]

Râh-ı hâķîkate kademin şol kişi başâr / İslâm içinde **dutmaya** iz'ânını dirîğ (Murâdî Dîvânî, Gazel 668, Beyit 3). [dutmaya, -ma, -ya]

Faşl-ı 'atâ ile kaçan ola nidâ-yı ze'l-kerem / Pes **dutuben** misâlini levh-i dile yazar kalem (Murâdî Dîvânî, Gazel 955, Beyit 1). [dutuben, -uben]

Cümleten dünyâ vü uhrâ hep şikâr oldu dile / **Dutalı** bâzû-yı 'izzet üzre devlet bâzını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1472, Beyit 3). [dutalı, -alı]

Hamîyyet kılmağ için himmeti bâlâ **dutar** her dem / Belî didi anuñ için kaçan kim oldu tekrârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1509, Beyit 2). [dutar, -ar]

3. Yönelmek, bağlanmak.

Bir murâd isteme hergiz kimseden sen ey Murâd / 'Âķıl oldur kim **duta** dergâh-ı Hâķķa kendözin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1055, Beyit 5). [duta, -a]

4. Kaplamak, sarmak.

Ne hîkmetdür bu sır ey dil hicâb-ı kibriyâ **dutmuş** / Cemâlin zeyn idüp girü mülâķide likâyam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1017, Beyit 4). [dutmüş, -mış]

duymak [9] 1. İşitmek.

Gülşen-i vaşluñ **duyaldan** 'andelîb-i cânumuz / Yimez içmez zıkr ü fikrûñ aña âb u dânedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 337, Beyit 3). [duyaldan, -aldan]

Sırrımı hüd'a ile hîleme yâr itdüm çün / **Duymasun** kimse diyü tanz ile 'ârında geçer (Murâdî Dîvânî, Gazel 422, Beyit 3). [duymasun, -ma, -sun]

Benüm nef'üm **duyaldan** hâş ile 'âm / Mu'aṭṭal oldu eşyâda menâfî' (Murâdî Dîvânî, Gazel 659, Beyit 2). [duyaldan, -aldan]

Çün vücûduñ tavrına 'arrâc ola Mûsî-i 'îşk / Pâre pâre rîze rîze ola **duymaya** cibâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 2). [duymaya, -ma, -y, -a]

Yâr ile râzımı benüm ağıyâr **duyamaz** / Ol ķande idi yâr ile vâ r iken ülfetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 934, Beyit 3). [duyamaz, -a, -maz]

Arada olsa yine nice nice nâz u niyâz / Bilmeye **duymaya** ol işleri ağıyâr yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1336, Beyit 2). [duymaya, -ma, -y, -a]

2. Sezmek, fark etmek, hissetmek.

Bir şemme **duydı** bağ-ı gül gül-'izârdan / 'Ârum yâsını ķodı 'ulyâda seyr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 479, Beyit 3). [duydı, -dı]

Ķatlu fâlümde görüp tã'ir-i ķudsîde nisâr / Ķademü'l-hayr **duyup** kendümi var itdüm ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1123, Beyit 3). [duyup, -up]

Duyduñsa Murâduñ kelimâtında ģalâvet / Bir harfîni şerh it eger 'allâm-ı cihânsın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1129, Beyit 5). [duyduñsa, -du, -ñ, -sa]

dûzaķ [2] Cehennem.

Dûzaķa irdi çünki ķatre-i eşk / Berd oluben soyındı yidi ṭamu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1187, Beyit 3). [dûzaķa, -a]

Zâhîr ü bâṭında ma'mûr ol budur devlet saña / Ol mücâhid girmeyesin tã ki **dûzaķ** nârına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1260, Beyit 4). [dûzaķ,]

dûzaķ u ģuld-ı berin [1] Cehennem ve kutsal cennet.

Kendümi terk itmeyince bulmadum cânâne yol / Anca geçdüm bu seferden **dûzaķ u ģuld-ı berin** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 3). [dûzaķ u ģuld-ı berin,]

dü-'âlem [12] İki dünya. II Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Âb-ı rüyı her **dü-'âlemdür** olan 'âşık saña / Şâh-ı dehr odur ki ola âsitânuñda gedâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 29, Beyit 1). [dü-'âlemdür, -dür]

dü-'âlem gülşeni [1] İki dünyanın; dünyanın ve ahiretin gül bahçesi.

Vâridâtumdan münevverdür vücûdum gülşeni / Mümkinâtumdan müzeyyendür **dü-'âlem gülşeni** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1461, Beyit 1). [dü-'âlem gülşeni,]

dübdüz yürimek [1] Dümdüz yürümek, bir yere sapmadan yürümek.

İrişem dir iseñ ednâdan eger a'lâya / Bu cihân milkini **dübdüz yûri** var arduña at (Murâdî Dîvânî, Gazel 176, Beyit 3). [dübdüz yûri,]

düca [9] Karanlık, zulmet, târ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seni şu kim ki bilendür o cehlile meşhûr / Şular ki bilmediler oldılar dücâda **dücâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 108, Beyit 4). [dücâ,]

dücâ dücâ [1] Çok karanlık, zulmet, târ.

Gel berü baş u cânı vir var ise 'ışka tākātūn / Aydın iden derūnını olmadı ol **dücâ dücâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 96, Beyit 3). [dücâ dücâ,]

dücâ kılmak [2] Karanlıkta kalmak .

İktibās itdi çü dil lem 'a-i pür-tābūndan / Žav' ile virdi ziyā 'āleme **kılmadı dücâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 44, Beyit 3). [dücâ kılmadı, -ma, -dı]

Maḳşūd-ı ezel nedür gel aña / Çık aydına **kılmagıl dücâda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1434, Beyit 4). [dücâda kılmagıl, -ma, -gıl]

dücâ kılmak [1] Karanlık hale getirmek.

Mekânı tārketü'l-'ayn içre aldı oldı pür-envār / **Dücâ kıldı** anuñ nûrî ziyā-yı şems ile ayı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 4). [dücâ kıldı, -dı]

dü cihan [9] İki dünya. II Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nāzil olmak neden oldı bu ḥaḳāyık haberi / Ola tā sīdk-ı Muhammed **dü-cihānda** peydā (Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 3). [dü-cihānda, -da]

dü-çeşm [3] İki göz.

Dostum 'ışk-ı cemālūn ideli gönlüm cā / Bu **dü-çeşmüm** taraf-ı aḥere olmadı küşā (Murâdî Dîvânî, Gazel 46, Beyit 1). [dü-çeşmüm, -üm]

Seḥer bülbul ḥurūşından **dü-çeşme** gelmemişdür ḥvāb / Sürür-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dilber-i nā-yāb (Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 1). [dü-çeşme, -e]

Ḥayālumdür **dü-çeşmümde** şeb ü rüz / Mükerrer dide-bānumdur maḥabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 207, Beyit 16). [dü-çeşmümde, -üm, -de]

dükeli [3] Bütün, tüm.

"Faşbir li-ḥükmi Rabbike"nüñ sırrın añladı / İşmarladı şu kim **dükeli** kārını aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 5, Beyit 4). [dükeli,]

Şol ki bilmeye seni zānn ile ol zānna düşe / 'Ālim ise **dökeli** 'ilme yine cāhil olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 425, Beyit 3). [dökeli,]

Ey Murâdî **dökeli** derde devā Ḥaḳdandur / 'Aynuña gelmeye hergiz yıkılırsa 'ālem (Murâdî Dîvânî, Gazel 924, Beyit 5). [dökeli,]

dükenmek [2] Bitmek, sona ermek.

Yok aña Murâdî buña ḡāyet / Deryā **dükenür** mi alsa bardaḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 710, Beyit 5). [dükenür, -ür]

Temennā eyledüm bir gün seḥer-gehden niyāz ile / İrişdi kuvvet ü ferrüm **dükenmezdür** temāşāsı

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1506, Beyit 4). [dükenmezdür, -mez, -dür]

dükenmez genc [1] Sonu olmayan hazine.

Mālî n'eylersin cihān bākî degül çün kim saña / 'Āḳil iseñ gel berü ur bir **dükenmez gence** el (Murâdî Dîvânî, Gazel 787, Beyit 4). [dükenmez gence, -e]

dükkân [4] Dükkân. II Sevgilinin ağzı.

Şanmaḡıl kim ḡayrı yirde bulına dürr ü güher / Ey Murâdî her ne varsa yokla **dükkānuñdadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 334, Beyit 5). [dükkānuñdadur, -un, -da, -dur]

II Marifet dükkânı.

Ey Murâdî ma'rifet **dükkānı** açduk şöyle kim / Kuş dilin söyletmez olduk ḥvāce-i 'Atṭāra biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 564, Beyit 5). [dükkānı, -ı, -n]

II Aşk dükkânı.

Ey Murâdî çün derūnuñ maḥzen-i esrârdur / Cevher almak ister iseñ gel berü **dükkāna** gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 788, Beyit 5). [dükkāna, -a]

II Şiir.

Şanmaḡıl kim ḡayrı yirde bulına dürr ü güher / Ey Murâdî her ne varsa yokla **dükkānuñdadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 413, Beyit 5). [dükkānuñdadur, -un, -da, -dur]

dümen [1] Geminin yönünü belirleyen kısım. II Hayatın yönü.

Musaḥḡar olsa deryālar 'aceb olmaya ḳalbünde / **Dümen** tarzında mähirdür sefinüm bād-bānumdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1328, Beyit 4). [dümen,]

dü-mīm olmak [1] İki mim harfi olmak. II Muhammed ismindeki iki mim harfi.

Kābe ḳavseyñ üzre iki şāhid oldı iki ḳāf / İki daḡı **olur** ism-i Muhammedde **dü-mīm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 903, Beyit 2). [dü-mīm olur, -ur]

dümü' [1] Gözyaşları.

Dümü'umdan çü zāhir oldı bir yemm-i meḥūb-āsā / O deryādan müheyyā oldı peydāda olub peydā (Murâdî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 1). [dümü'umdan, -um, -dan]

dümü'-ı 'ayn akıtmak [2] Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Dümü'-ı 'aynın akıtdı semā çün tırdı arz üzre / Gelüp şevḳe 'ayān oldı ne kim var kendüde iḥfā (Murâdî Dîvânî, Gazel 62, Beyit 2). [dümü'-ı 'aynın akıtdı, -ın, -dı]

Dümü'-ı 'aynın akıtdı semā çün tırdı arz üzre / Gelüp şevḳe 'ayān oldı ne kim var kendüde iḥfā (Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 2). [dümü'-ı 'aynın akıtdı, -ın, -dı]

dün gice [3] Dün gece.

Şem'-i 'aklı yakmışam bezmümde yârûñ **dün gice** / Şu'le kapdum çün añı mihr-i hüveydâ eyledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [dün gice,]

Baş açuk dîvâne geldüm **dün gice** meyhânenen / Didiler olmaz 'aceb dîvânelük mestânenen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 1). [dün gice,]

Şem'-i 'ışka **dün gice** hark oldu dil pervânesi / Rûhına cân virmek içün kıldı ifnâ şolbetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [dün gice,]

dün gün [1] Gece gündüz.

Çün o durur hâlık-ı kevn ü mekân / Eyle 'ibâdet aña **dün gün** hemân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 7). [dün gün,]

dün ü gün [3] Gece ve gündüz, sürekli.

Murâdî **dün ü gün** yalvar Hudâya / Gine saña gele ol mâh-sîmâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5). [dün ü gün,]

Dün ü gün oldu işümüz 'işyân / 'Ömrümüz geçdi cürm ile hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2). [dün ü gün,]

Ğurra-i mehde hilâl oldu görinen her ay / **Dün ü gün** oldu celâl ile cemâl içün 'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [dün ü gün,]

dünya [121] Dünya. II Dünya hayatı.

Mâsivâyı terk idüben **dünyâdan** bî-zâr ol / 'Âkil iseñ ey gönül 'ışk ile olğıl âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 2). [dünyâdan, -dan]

Cemâlûñ pertevinden hurrem oldu cümleten **dünyâ** / Habîbüm zerre yanunda olur şems-i cihân-ârâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1). [dünyâ,]

Cenâb-ı Hakdan özge 'âkil iseñ isteme me'vâ / Aña kurbân kıl cânûñ nedür **dünyâ** nedür 'uqbâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 1). [dünyâ,]

Şakın aldanma **dünyâya** ribât-ı köhnedür ey dil / Niceler konuben göçdi göçersin sen dañı ferdâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [dünyâya, -(y)a]

Cürm ile haşâma n'ola bakmasañ eyâ şâh / Lutf ü keremûñ kapladı **dünyâyı** ser-â-pâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [dünyâyı, -(y)ı]

Cümle **dünyâda** her ne var mevcûd / Sen şehûñ zikri iledür güyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Her ki **dünyâya** meyl ider cânâ / Âhirü'l-emr irişür aña belâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [dünyâya, -(y)a]

Çü 'ayna almadı hükmine virdi ikisini / Yed-i yemînine 'uqbâ yesârına **dünyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 4). [dünyâ,]

Kılmazam bir nesne yâ Rab ben bu **dünyâda** taleb / Kıluram ancak seni dünyâda 'uqbâda taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 1). [dünyâda, -da]

Kılmazam bir nesne yâ Rab ben bu dünyâda taleb / Kıluram ancak seni **dünyâda** 'uqbâda taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 1). [dünyâda, -da]

Cân ü başa ger kıyarsañ vuşlata bulduñ tarîk / 'İşkdan gayrı saña **dünyâda** olmaya edîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Gerüben göğsüñi aldanma bu **dünyâyâ** şakın / Ğarra-i mâl u 'ömür olma yok anlarda sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [dünyâyâ, -(y)a]

Dünyâ tolu talebde her nice olsa eşvât / Ğavs oldu çünki ğavvâş kuşb oldu aña tâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [dünyâ,]

Bırak **dünyâyı** terk-i kâr u bâr it / Kõ kesret milkini vahdet gözetgil (Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [dünyâyı, -(y)ı]

Bu cihânı sen n'idersin çün fenâdur 'âkıbet / Bu fenâ **dünyâyı** terk idüp beķâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 2). [dünyâyı, -y, -ı]

'Ömr-i sermedden haberdâr olmadı ğâfiller âh / Anları mevtâdan 'add it gerçi kim **dünyâdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [dünyâdadur, -da, -dur]

Reşha-i 'aynumda eyler çünki deryâlar zuhûr / Ol deñizler katresini kıldı **dünyâlar** zuhûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [dünyâlar, -lar]

Dâğ-ı dilde gördigüñ **dünyâyı** şanma dâğdur / Yâr yolında viren cânını her dem şağdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [dünyâyı, -y, -ı]

Cân şu'â-ı hüsnuñi çün gördi tenhâ gizlenür / Şanma kim ecsâmdur **dünyâda** peydâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [dünyâda, -da]

Her mekânı aradum yir yir ki bir yir kılmağı / **Dünyâda** 'uqbâda gördüm zîr ü bâlâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [dünyâda, -da]

Ger dilerseñ bulasın **dünyâda** 'âlim 'ilmini / Al Murâduñ mantıkından gel berü bir bir haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 5). [dünyâda,]

Müsteħak olduñsa Raħmânûñ eger eltâfına / Gel teferrüc eylegil **dünyâ** nedür 'uqbâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [dünyâ,]

Gönül aldanma bu **dünyâ** katı ğaddâr durur / Nicenüñ kanın içüpdür katı hûn-hvâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [dünyâ,]

Ey Murâdî o durur şâh-ı cihân **dünyâda** / Kûnc-i 'uzletde olup mesken-i vahdet gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 5). [dünyâda, -da]

Bu Murâdî seni bulmağı çü **dünyâlarda** / Başlayup fikr ile her sâ'at ü her ânum arar (Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 5). [dünyâlarda, -da]

Görmeyelden gözi ol Yüsufi ben Ya'kubuñ / Dostlar şanmañuz ansız baña **dünyā** görinür (Murādī Dīvānı, Gazel 449, Beyit 6). [dünyā,]

Dünyā karañudur güzelüm sensizin baña / Aydın iden anı baña sen âfîtabdur (Murādī Dīvānı, Gazel 471, Beyit 3). [dünyā,]

Yokdur Murādī bendeñe **dünyāda** bir murād / Anuñ murādı sen şeh-i 'ālī-cenābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 471, Beyit 7). [dünyāda, -da]

Dünyāya tālīb olma ki soñı fenā durur / 'İş ü şafası miñnet u renc u 'anā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 472, Beyit 1). [dünyāya, -y, -a]

Dünyāya mā'il olma vü hayrān seyrine / Zıll-ı hayāldur bu temāşā gelüp geçer (Murādī Dīvānı, Gazel 476, Beyit 3). [dünyāya, -y, -a]

Añla bu sırrı 'ömr-i revān oldı hem çü bād / Şanur mısın Murādī ki **dünyā** gelüp geçer (Murādī Dīvānı, Gazel 476, Beyit 5). [dünyā,]

Dünyāyı tekye kılma ki bir bī-vefā durur / Her günde nice ādemi yir ejderhā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 477, Beyit 1). [dünyāyı, -yı]

Aldanma vefāsına aşlā denī **dünyānuñ** / Bir lahza şafasında yüz dürlü cefā vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 506, Beyit 3). [dünyānuñ, -nuñ]

Mihr u kamer envārı **dünyāyı** muñt oldu / Bu kudret ü bu azvā peydā neden olmışdur (Murādī Dīvānı, Gazel 508, Beyit 2). [dünyāyı, -yı]

Nisān-ı 'ışkuñdan düşüp oldı baña **dünyā** şadef / Bañr-ı şühüd içre şehā dūr-dāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 4). [dünyā,]

Seveliden Murādī sen güzeli / Oldı **dünyā** içinde ol meşhūr (Murādī Dīvānı, Gazel 534, Beyit 7). [dünyā,]

'İşk meyinden bu Murādī şöyle mañmur oldı kim / Tolsa **dünyā** ol ħumārı cūr'alar ħall eylemez (Murādī Dīvānı, Gazel 561, Beyit 5). [dünyā,]

Tāb ura ger 'aşıka nūr-ı cemāl-i dil-peñr / Nūr olur 'ālemlere bu genc olur **dünyāya** bāz (Murādī Dīvānı, Gazel 573, Beyit 3). [dünyāya, -y, -a]

Reşha-i 'ayn-ı kader **dünyāyı** 'ummān eylemiş / Ğayb-ı ħikmet miñri her şey'i dıraşşān eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 628, Beyit 1). [dünyāyı, -y, -ı]

Murādīnün yine şirīn-mağālī / Yayılmış ser-be-ser **dünyāya** düşmiş (Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 5). [dünyāya, -y, -a]

Dünyā ile āñiret derilmiş / Bir oldı kāmuda yalvarılmış (Murādī Dīvānı, Gazel 642, Beyit 1). [dünyā,]

Cihān ħalkını yutmağda zemīn bir ejdehā ancak / Bu **dünyānuñ** içi taş kāmı derd ü belā ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 1). [dünyānuñ, -nuñ]

Murādī 'ākil iseñ ger şaķın aldanma **dünyāya** / Kimesneye şaķın baķma Ĥudāya 'āşık ol 'āşık

(Murādī Dīvānı, Gazel 678, Beyit 5). [dünyāya, --ya]

Bu Murādīnün murādı budur ey perverdigār / Gelmesün ol dilbere **dünyāda** şerr-i mā-ħalak (Murādī Dīvānı, Gazel 694, Beyit 7). [dünyāda, -da]

İstimā' ideli dil vaşfını ol zībānuñ / 'Aynına almadı zībālarını **dünyānuñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 738, Beyit 1). [dünyānuñ, -nuñ]

Her ki **dünyāyı** kodı āñirete mā'ildür / Āñiret isteyen aña hemān gülse gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 742, Beyit 2). [dünyāyı, -y, -ı]

Senüñle seyr ider **dünyāyı** her dem / Sen andan ħā'if ü ol oldı bī-bāk (Murādī Dīvānı, Gazel 753, Beyit 3). [dünyāyı, -y, -ı]

Bu fenā **dünyāyı** n'eylersin gönül uñrāya gel / Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya gel (Murādī Dīvānı, Gazel 765, Beyit 1). [dünyāyı, -yı]

Bu fenā **dünyāyı** terk idüp yabana at gönül / Fā'ide kılmañ saña çün kim yabana at gönül (Murādī Dīvānı, Gazel 766, Beyit 1). [dünyāyı, -y, -ı]

Ber-ķarār olmaz fenādur 'ömrü **dünyā** māl ü cāh / Küll-i şey'e nāñır olğıl her birinden 'ibret al (Murādī Dīvānı, Gazel 768, Beyit 3). [dünyā,]

Şana mısın kıla ey dil sana **dünyāda** menāl / Terk eyleme ķanā'at çü geçer 'izzet ü māl (Murādī Dīvānı, Gazel 794, Beyit 1). [dünyāda, -da]

Fāñ **dünyā** benüm oldı diyüben da'vī kılan / Kellesi toprağın altında yatur hem çü sıfāl (Murādī Dīvānı, Gazel 794, Beyit 4). [dünyā,]

Ķamu öğrendi eyü yavuzını **dünyānuñ** / Gör Murādī gözün aç nice mu'allamdur dil (Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 5). [dünyānuñ, -nuñ]

Terk eyleyüp lübs-i ķaba geysün muraķķa' bir 'abā / Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün **dünyāyı** ol (Murādī Dīvānı, Gazel 805, Beyit 3). [dünyāyı, -yı]

Ķuru ġavğāsını arduña atğıl sen bu **dünyānuñ** / Ķamu māl ile cāhuñ kalmayısar saña bellü bil (Murādī Dīvānı, Gazel 809, Beyit 3). [dünyānuñ, -nuñ]

Ķuş eyle Murāduñ bu kelāmını ħabībā / **Dünyā** sözini diñleme sem'üñi aşem kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 817, Beyit 5). [dünyā,]

Dünyā tölarsa Nüh ile zabt eylemek muñāl / Keşti-misāl 'aceb ulu deryādadur gönül (Murādī Dīvānı, Gazel 820, Beyit 2). [dünyā,]

Şimdi şorar iseñ eger ey sāñib-i kemāl / Zān eyleme ki **dünyāda** 'ukbādadur gönül (Murādī Dīvānı, Gazel 820, Beyit 3). [dünyāda,]

Bu Murād aldana mı fāñi deme / Bildi kim **dünyā** durur zıll-ı ħayāl (Murādī Dīvānı, Gazel 833, Beyit 5). [dünyā,]

Yâ İlâhî ola mı **dünyâda** / Sencileyin ‘aceb laţîf-
hışâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 8). [dünyâda, -da]

Çü neysân-ı maḥabbetden gelüp oldı şadef **dünyâ**
/ Bu deryâ-yı şühûd içre şehâ dürdâne-i ‘ışkâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3). [dünyâ,]

Bu **dünyâya** ne kıldum ben baña cevır ü cefâ eyler
/ Baña bu cevır u bu miḥnet nedendür bilmezem
bilsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 3). [dünyâya, -y, -a]

Nazar kılma bu **dünyâya** oturgıl vâhid ü tenhâ /
Dilünden eksük olmasun anuñ zikrini kıl her dem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [dünyâya, -y, -a]

Sen beni zâhirde **dünyâ** içre gördünse şakın / Ey
Murâdî sen taşavvur kılma sevdâsındayam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [dünyâ,]

Ġâyib-âne nice ḥükm oluna bu aşl-ı şühûd / Bir
şehâdet ider isem daḥı **dünyâda** ne ġam (Murâdî
Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [dünyâda, -da]

Şol ki kabûl kılmaya ġayrıya nuşh ide / **Dünyâda**
âhiretde odur ezlâm-ı zulûm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 936, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Anı fıkır eyle ki çün ire ecel / Vire **dünyâ** saña
zehrin tolu câm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit
4). [dünyâ,]

Dünyâ ni‘amına bakmazam ben / Zikr oldı benüm
hemân zevâdüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit
3). [dünyâ,]

Meyl itmese **dünyâya** şükr eylese âlâya / Ḥamd
eylese Mevlâya ‘ıffet nic’olur görsem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). [dünyâya, -y, -a]

Terk eylesem eşyâyı fıkır itmese **dünyâyı** / Her
dürlü temâşâyı ‘uzlet nic’olur görsem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 977, Beyit 8). [dünyâyı, -y, -ı]

Cefâsından ḥafî kılmış virüp bir nûr-ı berrâkı /
Münevver kıldı **dünyâyı** ziyâsı şems-i ġarrâdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [dünyâyı, -y, -ı]

Nazar gevher durur zinhâr o edeb kılmağıl zâyî‘ /
Bunuñ kâdrin bilürseñ yeg durur **dünyâ** tolu
zerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [dünyâ,]

Tefahḥuş eyledüm dâ‘im seni **dünyâda** ‘uqbâda /
‘Aceb budur seni bir laḥza bulmam ayrı
yanumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Terahḥum kıl baña dildâr ki ben bir ḥastayam pür-
zâr / Baña **dünyâda** sensin vâr tabîbüm gel devâ
senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Hiçâb-ı ġayret-i kübrâ muḥîṭ olmasa **dünyâyı** /
Çarâr itmez mi cân ü ten nişândur cân ü ten tenden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [dünyâyı, -y, -ı]

Fâ‘ide görmez cihândan kimse cânâ hergizin /
‘Âkıl oldur kim bu **dünyâdan** tuta fâriğ özin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 1). [dünyâdan, -dan]

Dilde bir âteş koyupdur ‘ışkuñ ey dilber senün /
Âḥ idem ger cümle ḥâkister idem **dünyâyı** ben
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 3). [dünyâyı, -y, -ı]

Âḥiret mâ‘ili **dünyâ** sever añlama şakın / Şems-i
bedre iren azvâ sever añlama şakın (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 1). [dünyâ,]

Bu Murâdî ne kim olmış kamu terk itdi hemân /
Âḥiret mâ‘ili **dünyâ** sever añlama şakın (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 5). [dünyâ,]

Eyle **dünyâda** sen eyü ‘ameli / Olasın âḥiretde tâ
ma‘fû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 3). [dünyâda, -da]

‘Âli olmañ dilerseñ ‘uqbâda / Bakma **dünyâyı**
şimdi ey meh-rû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186,
Beyit 10). [dünyâyı, -ya]

Cân u dildendür vücûdum çün didi peydâda hû /
Anuñ içün kim görürsin dir beni **dünyâda** hû
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [dünyâda, -da]

‘Ayn-ı ḥikmetde görindi ḥükm-i Ḥayy-ı lâ-yenâm
/ Anuñ içün söylenür **dünyâda** vü uḥrâda hû
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Bu cihân mülki Murâdî kılar ‘uqbâyı nazar / Gel
berü añla bunu kim nice **dünyâdur** bu (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5). [dünyâdur, -dur]

Merdüm-i kâmil ararsañ arama **dünyâyı** / Saña bir
söz diyeyin ‘akluñı bir olma delü (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1201, Beyit 3). [dünyâyı, -y, -ı]

Bir ‘acâ‘ib ma‘nâ izḥâr eyledi yine Murâd /
Noktasın şerḥ eylemez cem‘ olsalar **dünyâ** yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 5). [dünyâ,]

Ey Murâdî biñde bir evşâfuñ olmaya beyân /
Olsalar ülä vü uḥrâ cümle **dünyâ** elsine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 5). [dünyâ,]

Her kişi **dünyâda** meşġûl oldı bir kâr üstine / Saña
meşġûl olmışuz biz kâr ber-kâr üstine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1). [dünyâda, -da]

‘Âlemün ‘ayn-ı başiret birle bak âsarına / Gelmedi
dünyâyı âdem kim ḥayâlin ögrene (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [dünyâyı, -ya]

Encüm-i sa‘d oldı tâli‘ baḥr-ı deryâ üstine /
Şanasın kim mihr-i ‘âlem toġdı **dünyâ** üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [dünyâ,]

Şu‘lesidür mihr-i ‘ışkuñ berķ uran **dünyâda** âḥ /
Tâb-ı şemsi berķ uran şanma bu mâhuñ üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [dünyâda, -da]

Şu kim bilmeye vuşlat 'âlemin **dünyâ** seve ey dil / Serini taşu ursun sînesini eylesün pâre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1290, Beyit 4). [dünyâ,]

Seher tâb-ı cemâlünden ziyâ düşdi çü **dünyâya** / Mülâzım oldu insâna melâ'ik düşdi gavğâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1292, Beyit 1). [dünyâya, -y, -a]

Murâdî'nün vücûdında cihânun cânıdır zâhir / Fe-emmâ n'eylesün ismi mu'ammâdur bu **dünyâda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1293, Beyit 5). [dünyâda, -da]

'Umûmen millet olmuştur bu **dünyâ** gerçi ser-tâ-pâ / Velîkin vâhid olmağdur bula dil râh-ı a'lâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1294, Beyit 2). [dünyâ,]

Ne aşşı saña **dünyâda** fenâdur 'âkıbet el-hâk / Duruş kim dâr-ı uhûrâda olasın sen de ferhunde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1307, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Ferahlar kesb idüp her dem mu'tî-i lâ-yemût oldu / Bu evzâ' ile rütbet buldı **dünyâyile** 'uqbâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1312, Beyit 4). [dünyâyile, -ile]

Müsemmadan haber bilen Murâdî bî-haberdür ol / Aña kim bir haber oldu haber virmez o **dünyâya** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1320, Beyit 5). [dünyâya, -ya]

Aldanup kalmağıl ârâyışine **dünyânuñ** / 'Aqıl olan kâta mı el ile ağu aşına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1338, Beyit 4). [dünyânuñ, -nuñ]

'Ömr-i sermedde egerçi olunur nice bihâs / Tıynet-i pākūñi pāk eyle hemân **dünyâda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1359, Beyit 2). [dünyâda, -da]

Ey dil diler iseñ tola kalbün kemâl ile / **Dünyâda** dirlik eyle hemân yahşî hâl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1373, Beyit 1). [dünyâda, -da]

Dünyâda her ne kim var 'ayn u bihâr u enhâr / Gözüm yaşıdur olmuş yir yüzine revâne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1437, Beyit 6). [dünyâda, -da]

Tâs-bâz u sâhir olmuştur felek aldanmağıl / Sevmegil **dünyâyı** câyûñ tâ kuşûr u hûr ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1444, Beyit 2). [dünyâyı, -y, -ı]

Geçdi sūd ile ziyânından gönül dîvânedür / 'Aynına gelmez ebed **dünyânuñ** ağ u qarası (Murâdî Dîvânî, Gazel 1460, Beyit 4). [dünyânuñ, -nuñ]

'Âkıbet-endiş olan **dünyâda** gâfil olmadı / Kârını tedbir iden 'âlemde câhil olmadı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1467, Beyit 1). [dünyâda, -da]

Bu Murâdî'nün çü **dünyâda** cevâbı Hâk durur / Hâk cevâbıdur cevâbı gayrı yokdur nesnesi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1475, Beyit 5). [dünyâda, -da]

Leb-i la'line dildârûñ bahâ isterse ger cânûñ / Murâdî **dünyâda** yig var mı bu bâzârdan gayrı

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 7). [dünyâda, -da]

Vaşl-ı Hudânuñ ola mı bir kişi lâyıķı / Bir şanma sen bu **dünyâda** mest ile ayıķı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1530, Beyit 1). [dünyâda, -da]

'Âlemde her ne deñlü lisân olsa sendedür / Bilmez Murâdî **dünyâda** bir tercemân seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1532, Beyit 5). [dünyâda, -da]

Giderdi gönümden keder **dünyâya** kılmazduñ naẓar / Bu ben Murâdîye eger rahm itse Yezdânım kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 9). [dünyâya, -ya]

Bir lahza devr ider felek niçün saña bunca emek / Ger 'âqıl-i kâmil iseñ **dünyâdan** olğıl sen beri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1552, Beyit 2). [dünyâdan, -dan]

Gönülüm düşeli saña ey şâh-ı cihân-ârâ / **Dünyâdan** vü 'uqbâdan cânımı uşandurdı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1557, Beyit 2). [dünyâdan, -dan]

Burc-ı hidâyet üzre toğdı çü şems-i neyyir / Âfâka pertev irdi **dünyâya** nûr şaldı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1570, Beyit 2). [dünyâya, -ya]

Şakın aldanma **dünyâya** tayanma / Anuñ ihsânına hergiz inanma (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 6, Beyit 2). [dünyâya, -ya]

Çün fenâdur 'âkıbet **dünyâ** geçer / Her ne zer' eyler kişi anı biçer (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 14, Beyit 3). [dünyâ,]

Tâc-ı 'izzetdür edeb hıfz eyle var / Hikmet ile işlenür **dünyâda** kâr (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 35, Beyit 2). [dünyâda, -da]

Şanur mısın bu **dünyâda** vefâ var / Vefâsı yirine cevır ü cefâ var (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 42, Beyit 4). [dünyâda, -da]

Fenâ **dünyâdan** i'râz eyle ey dil / Cihân rengine aldanmadı 'âqıl (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 1). [dünyâdan, -dan]

Duruş aldamasun **dünyâ** seni de / Kûl oldur dâ'imâ Mevlâya gide (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 2). [dünyâ,]

Hayret-i kübrâda kaldı bulmayan yolında râh / Vây saña ister iseñ **dünyâda** 'izz ile câh (Murâdî Dîvânî, Müfret 45, Beyit 1). [dünyâda, -da]

2. Dünya halkı.

'Aql ile yek-cihet olursañ eger / Kûl olurlar saña bütün **dünyâ** (Murâdî Dîvânî, Kit'a 29, Beyit 2). [dünyâ,]

dünyâda gelmek [1] Dünyaya gelmek, var olmak.

Çün 'ayân-ı bî-beyânından beyânumdur gelen / Her ne kim **dünyâda** gelmişdür 'ayânumdur gelen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1036, Beyit 1). [dünyâda gelmişdür, -miş, -dür]

dünyâ geçer [1] Zamanın geçmesi, ömrün sona ermesi.

‘Akıbet **dünyâ geçer** çün kim bilürsin ey gönül /
Ne umarsın iki günlük manşib ile cāhdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3*). [*dünyâ geçer, -er*]

dünyâ ile uhrâ [1] *Dünya ile âhiret.*

Murâdî iste kim **dünyâñ ile uhrâñ** ola ma‘mûr /
‘Înâyâtın qarîn itsün saña ol hâlık-ı dānā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5*). [*dünyâñ ile uhrâñ, -n, -n*]

dünyâ ile uqbâ [1] *Dünya ve âhiret.*

Murâdî hâ‘il olmaz çün saña kevn ü mekân tahkîk /
Ne kim senden gelür **dünyâ ile uqbâ** ider cümle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 5*). [*dünyâ ile uqbâ, -*]

dünyâ tolusu [1] *Dünya dolusu; dünyalar kadar, çok.*

Dünyâ tolusu olsa Murâduñ dolanmaduñ /
Eglendüren cemâl-i bekdâdur hemân seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2*). [*dünyâ tolusu, -*]

dünyâ vü mâfihâ [3] *Dünya ve ahiret.*

Revzen-i çeşmümde hâkîyet görür eşyâ sıfat /
Anuñ içün bildi dil **dünyâ vü mâfihâ** sıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1*). [*dünyâ vü mâfihâ, -*]

Cemâlûñ revnaķı **dünyâ vü mâfihâda** zâhirdür /
Velîkin hüsni-insânide ezher belki bâhirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1*). [*dünyâ vü mâfihâda, -da*]

Cemâlûñ pertevi **dünyâ vü mâfihâdadur** zâhir /
Sen ol sultân-ı evvelsin ezelsin âhîr ü âhîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 1*). [*dünyâ vü mâfihâdadur, -da, -dur*]

dünyâ vü temâşâ [1] *Dünya ve onun gezintisi, nazarı.*

Bu Murâduñ bilmek isterseñ eger mâhiyyetin /
Olmasun ‘aynuñda **dünyâ vü temâşâ** zerrece (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 5*). [*dünyâ vü temâşâ, -*]

dünyâ vü uhrâ [3] *Dünya ve ahiret.*

Murâdî didügi haķdur eger **dünyâ vü uhrâda** /
Velî te’sîri anuñ emr ile esbâba düşmişdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 5*). [*dünyâ vü uhrâda, -da*]

Ey Murâdî şöyle saklañ tuymasun cânuñ seni /
Yohsa **dünyâda vü uhrâ** ser-te-ser ğavġâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5*). [*dünyâda vü uhrâ, -da*]

Cümleten **dünyâ vü uhrâ** hep şikâr oldı dile /
Dutalı bâzû-yı ‘izzet üzre devlet bâzını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3*). [*dünyâ vü uhrâ, -*]

dünyâ vü ‘uqbâ [5] *Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemâlûñ bir nazar seyr eyleyen ey sâh-ı ‘uşşâķān /
Muhaķķaķdur kılur **dünyâdan ü ‘uqbâdan** istiġnâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2*). [*dünyâdan ü ‘uqbâdan, -dan, -dan*]

dünyâ vü ‘uqbâyı virmek [1] *Dünya ve âhireti vermek; iki cihânı bağışlamak.*

Ey beşîrüm çün baña muştuladuñ vaşlın yine /
Müjde içün **vireyin dünyâ vü ‘uqbâyı** saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4*). [*dünyâ vü ‘uqbâyı vireyin, -eyin, -*]

dünyâyı ‘atâ kılmak [1] *Dünyayı bağışlamak; ihsan etmek.*

Yaraya merhem urup yârüm nazar kıldı baña / Bir
nazar yegdür baña **dünyâyı kılmakdan ‘atâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1*). [*dünyâyı ‘atâ kılmakdan, -dan*]

dünyâ-yı deni [3] *Alçak, değersiz, kıymetsiz dünya.*

Çünki **dünyâ-yı deni** kalmadı hiç bir kimseye /
Kalmayıser saña vü ğayra yabana at gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4*). [*dünyâ-yı deni, -*]

İgen aldanma **dünyâ-yı deniye** / Temâşâ eyleğör
ifnâsı var mı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 3*). [*dünyâ-yı deniye, -(y)e*]

Gör bu **dünyâ-yı deni** kimseye kılmadı vefâ /
Cümle ‘âlem bulısar cām-ı memât ile fenâ (*Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1*). [*dünyâ-yı deni, -*]

dünyâ-yı ‘ışk [1] *Aşk dünyası.*

Añla Murâduñ sözün ey meh-i pür-ferr ü tâb /
Şems-i hüda vire nûr tola bu **dünyâ-yı ‘ışk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5*). [*dünyâ-yı ‘ışk, -*]

düp-düz [1] *Dümdüz.*

‘İsmet hicâbı çün kim tutmuş cihânı **düp-düz** / Yâ
bu cezâ nedendür râġib iken ‘alâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 4*). [*düp-düz, -*]

dürr [7] *İnci.*

Gün yüzün şavķına mâhum kan yudaram la‘l-veş /
Dürr gibi bağrum delindi sen leb-i mercân içün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4*). [*dür, -*]

II İtaat etmek.

‘Arifân-ı der-geh-i hâzret dür-i maķşûddur / Her
ne kim var ise maħlûķa o **dürden** süddür (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 22, Beyit 1*). [*dürden, -den*]

Dürr-i nâ-yâb gelür kaķreden ey baħr-ı kerem /
Baħr eger dürr-i muħîṭ olsa **dürr** oldı nâ-büd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4*). [*dür, -*]

Perdesinde böyle **dürr** keşf olsa nic’olurdı kâr /
Hôş ‘aceb ħesnâ imiş bi’llâhi ol kütü‘l-ķulûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3*). [*dür, -*]

Baħr-ı vahdetde şinâver olalı işbu Murâd / Nice
dürrler çıkarur al ķulaġa ra’nâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 5*). [*dürrler, -er*]

Semî‘ olsa olur sâmi‘ şimâh-ı cān ü dil dā‘im /
Vücuduñ baħre şal **dürr** içün ol ğavvâş ol ğavvâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4*). [*dürr, -*]

Kıl Murâdî özünü zer gibi şâf / **Dürr** alup pes tal
imdi 'ummâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5*). [*dür,]*

dür-dâne [8] İnci tanesi.

Degmenün kârı degildür nâra atmak kendözin /
Hâşıl olmaz her şadefde degme **dürdâne** geñez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4*). [*dürdâne,]*

II İnsan-ı kamil.

Âferîn şad âferîn anuñ kemâlâtına kim / Gavs idüp
baħr-ı hâķıkâtden 'aceb **dürdânedür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 3*). [*dürdânedür, -dür]*

Nîsân-ı 'ışkuñdan düşüp oldı baña dünyâ şadef /
Baħr-ı şühüd içre şehâ **dür-dâneym** ben kim
bilür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4*). [*dür-
dâneym, -(y)em]*

Gavvâs-ı 'ışk olanlar cân terkinî uruben /
'Ummâna talmayınca **dür-dâneye** iremez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 2*). [*dür-dâneye,
-ye]*

Murâdî bu 'avâlim bir şadefdür / Vücudun
cümleye **dürdâne** düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 5*). [*dürdâne,]*

Akıdup yaşını deryâlar gibi kıldı şadef / Düşdügi
içün cüdâ nâ-yâb bir **dürdânen** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 2*). [*dürdânen, -den]*

Girmedün 'ummâna bilmezsin bu baħrûñ hâlini /
Baħre talmayınca şanma kendüñi **dürdânesin**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2*). [*dürdânesin, -sin]*

Merkezin buldı nokta dâ'ireden / Havz-ı kevserde
şanki **dürdâne** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3*). [*dürdâne,]*

dürdâne-i 'ışk [2] Aşkın inci tanesi.

Çü neysân-ı mahabbetden gelüp oldı şadef dünyâ
/ Bu deryâ-yı şühüd içre şehâ **dürdâne-i 'ışkam**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3*). [*dürdâne-i
'ışkam, --am]*

Bu kâr u bârî terk idüp râh-ı fenâyı gözleyüp /
'Ummân-ı 'irfâna talup **dürdâne-i 'ışkam** yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2*). [*dürdâne-i
'ışkam, --am]*

dürr-i beyzâ [1] Beyaz inci.

Mâye-i hikmetdedür taķdîr-i hükmün pâyesi /
Dürr-i beyzâ olmasaydı ebr-i nîsân ağlamaz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3*). [*dürr-i
beyzâ,]*

dürr-i deryâ [1] Deniz incisi.

Murâdî ko bu ma'nâyı hemân eyle temâşâyı /
Bilürseñ **dürr-i deryâyı** müşâbih olduñ insâna
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5*). [*dürr-i
deryâyı, -(y)ı]*

dürr-i deryâ-yı hâķıkâat [2] Hakikat denizinin incisi.

Dürr-i deryâ-yı hâķıkâat bu kelâm-ı dil-cü /
Kaţarât itdi hüveydâ yine deryâdan dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2*). [*dürr-i deryâ-yı
hâķıkâat,]*

Dürr-i deryâ-yı hâķıkâat kelimâtum el-hâķ / Ey
Murâdî kelimâtunı senün ben güderin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5*). [*dürr-i deryâ-yı
hâķıkâat,]*

dürr-i hikmet [1] Hikmet incisi.

Kaçan kim mevc ura bu baħr-ı kudret / Dökilür her
tarafdan **dürr-i hikmet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 1*). [*dürr-i hikmet,]*

dürr-i ma'ânî [2] Anlam incisi.

Açup gencin saçar çün 'âleme her dem güher ihlâş
/ 'Avâlim üstine **dürr-i ma'ânî** neşr ider ihlâş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1*). [*dürr-i
ma'ânî,]*

Arayup **dürr-i ma'ânî** olalum tâlib-i 'ışk / Baħr-ı
vaħdetde vücûda tölalum döne döne (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 3*). [*dürr-i ma'ânî,]*

dürr-i maķşûd [1] Ulaşılmaz arzu edilen inci. II Sevgili.

'Ârifân-ı der-geh-i hâzret **dürr-i maķşûddur** /
Her ne kim var ise maķlûķa o dürden süddur
(*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 22, Beyit 1*). [*dür-i
maķşûddur, -dur]*

dürr-i meknûn [1] Dizilmiş inci.

Benüm yemm-i hâķıkâat kim hâķâ'ik cevheri bende
/ Nihâyetler bulunmaz **dürr-i meknûna** ebed aşlâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3*). [*dürr-i
meknûna, -a]*

dürr-i meknûn olmak [1] Saklı inci olmak.

Dürr-i meknûn oldı güftârı Murâduñ harf harf /
Güş iderseñ gösterür her birisi Mevlâyâ yol
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5*). [*dürr-i
meknûn oldı, -dı]*

dürr-i muhîṭ olmak [1] Etrafı çeviren, kuşatan inci olmak.

Dürr-i nâ-yâb gelür kaţreden ey baħr-ı kerem /
Baħr eger **dürr-i muhîṭ** olsa dür oldı nâ-büd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4*). [*dürr-i muhîṭ
olsa, -sa]*

dürr-i nâyâb [4] Bulunmaz, nadir inci. II İnsan-ı kamil.
(*Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Dürr-i nâ-yâb gelür kaţreden ey baħr-ı kerem /
Baħr eger dürr-i muhîṭ olsa dür oldı nâ-büd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4*). [*dürr-i nâ-
yâb,]*

dürr-i yetim [1] Sedefinde tek olarak çıkan iri inci.

Dürr-i yetim... iy hân cümleden ifrâz / Ğarîb
vâķi'a hânım 'acîb hâdisedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4*). [*dür-i yetim,]*

dürr-i yemîn olmak [1] *Deniz incisi olmak.*

Ṭalebüm şevkine ṭaliblere 'ışk oldu karîn /
Gevherüm elden ele düşdi **olup dürr-i yemîn** /
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 1*). [*dürr-i yemîn olup, -up*]

dürler saçmak [1] *İnciler saçmak. II Şiirler yazmak.*

Ol habîbüñ vaşlı şavkından yine / Ey Murâdî gör
ne **dürler saçmışam** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 5*). [*dürler saçmışam, -mış, --am*]

dürr olmak [1] *İnci gibi olmak.*

Kıl Murâdî özünü zer gibi şâf / **Dürr olup** pes ṭal
imdi 'ummâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5*). [*dür olup, -up*]

dürr ü güher [3] *İnci ve mücevher.*

Şanmağıl kim gayrı yirde bulına **dürr ü güher** /
Ey Murâdî her ne varsa yokla dükkânüñdadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5*). [*dürr ü güher,]*

Sanmağıl kim gayrı yirde bulına **dürr ü güher** /
Ey Murâdî her ne varsa yokla dükkânüñdadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5*). [*dürr ü güher,]*

Çün Murâdî 'arz ider **dürr ü güher** / Gel temâşâ
eyle ol sâ'atde sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 5*). [*dürr ü güher,]*

dürlü [9] *Tür, çeşit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭarz-ı istignâda gerçi gösterür **dürlü** şuver / Kendi
kendüm añladum remz-i hicâbından tarab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4*). [*dürlü,]*

dürlü dürlü [1] *Çeşit çeşit.*

Seni aldar bu çerḥ-i şu'bede bâz / Gösterür **dürlü**
dürlü reng ile bû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 4*). [*dürlü dürlü,]*

dürüst [1] *Adil, eşit.*

Fi'l fi'l-i ezeli'dür yed-i kudretde **dürüst** / Şâhid
isterseñ eger hâzır iki beyyinede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2*). [*dürüst,]*

dürüst kılmak [1] *Doğru, düzgün yapmak; dürüst olmak.*

Mü'min odur begüm **kıla** imânını **dürüst** / İmân
içinde kılmaya islâmını dirîğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4*). [*dürüst kıla, -a*]

düş [2] *Hayal, rüya.*

Diñledüm lîkin bilemem **düş** midür yâhüd hayâl /
Ey Murâdî râzî olsun isterem Rabbü'l-enâm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 5*). [*düş,]*

Maḥz-ı felek çü devvâr 'ayn-ı semâ sevâbit / Cân
iledür muḳayyed **düş** midür irdi ḥvâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3*). [*düş,]*

dü-şes [1] *Tavla oyununda iki zarın da altı gelmesi II İyi tesadüf, şansın iyi olması.*

Gel temâşâ eyle şun'ullâhı ey merd-i kemâl / Altı
günde yaradıldı 'âlem ü sensin **dü-şes** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4*). [*dü-şes,]*

düşmek [56] *1. İnmek. II Yağmurun yağması.*

Maṭarlar oldı emtârumda zâhir / Anuñ her kaṭresi
deryâya **düşmiş** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4*). [*düşmiş, -miş*]

Murâduñ ḥüs-n-i ta'bîrin işiden ğaş olur elbet /
Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ **düşerse** kaṭre deryâya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5*). [*düşerse, -er, -se*]

2. Mübtela olmak, aşık olmak.

Düşdi gönüm cemâlüne cânâ / Nazar eyle kuluña
ahyânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 1*). [*düşdi, -di*]

Düşelden 'ışk-ı dildâra bulupdur dil ulu rûtbet /
Vişâle irmemişdür kılmayınca tâ özin ḥalvet
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1*). [*düşelden, -elden*]

Telâṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tâba **düşmişdür** /
Kenârın bulmayıp geşt-i dil girdâba düşmişdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1*). [*düşmişdür, -dür*]

Her ne demde ki zâmîrine gele luṭf u cefâ / Bu
'acebdür ki hemân bu dil-i meyyâle **düşer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3*). [*düşer, -e, -r*]

Dilüm habîbe **düşelden** zebân maḳâldedür / Maḳâl
ḳavl ile ḥavlinde ḥüs-n-i ḥâldedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 1*). [*düşelden, -elden*]

Gönül sevdâ-yı şerḥ-i cânâ **düşmiş** / Ne cânâ bir
yem-i 'ummâna düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1*). [*düşmiş,]*

Ḳarâr eylememiş sevdâda hergiz / Yüzin ağ
eylemiş Raḥmâna **düşmiş** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2*). [*düşmiş, -miş*]

Dâne dâne çünki **düşürem** ḥayâlüm ḥabbesin / Ol
ḥayâl ile bu ḥâl-i mâverâdan geçmezem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2*). [*düşürem, -em*]

Seni sevmekde ma'mûr itmeyen vîrâne-i ḳalbin /
Düşüp âteşlere şâhum dil-i vîrânesi yansun
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4*). [*düşüp, -üp*]

Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan cân ü dil / **Düşdi**
fıkr-i yâre her dem ğam yimez devrân içün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2*). [*düşdi, -di*]

Muḥîṭ oldı taḥayyürle bu aḳlum n'eyleyem
bilmem / Yine dil zevrakı pâyânsuz **düşdi** bir
'ummâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 4*). [*düşdi, -di*]

Cân ile gönül çün aña **düşdi** / Pes añla anuñ eyle
'alâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 3*). [*düşdi, -di*]

3. Meydana gelmek, ortaya çıkmak, gerçekleşmek.

Āyet-i kübrā **düşüpdür** 'āleme hüsn ü cemāl / Gayb-ı 'aynından cihāna düşdi esrār-ı 'acīb (Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 2). [düşüpdür, -üp, -dür]

Telâṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba **düşmişdür** / Kenārın bulmayıp geṣṭi-i dil girdāba düşmişdür (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 1). [düşmişdür, -miş, -dür]

Murādī didügi ḥaḳdur eger dünyā vü ulḥrāda / Velī te'sīri anuñ emr ile esbāba **düşmişdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 5). [düşmişdür, -miş, -dür]

Nālemi güş idegör bülbül aña nāle **düşer** / Hālūmi bilmek için ḥāl ile biñ ḥāle düşer (Murādī Dīvānı, Gazel 418, Beyit 1). [düşer, -er]

Bir delīle danıṣup kūyı ṭavāf için anuñ / Didī kim anı anuñ yevm ü meh ü sāle **düşer** (Murādī Dīvānı, Gazel 418, Beyit 4). [düşer, -er]

'İşkī kapladı Murādīyi kōmaz 'aḳla gele / Çıkmaz ol nokṭa ki dā'ire-i pergāle **düşer** (Murādī Dīvānı, Gazel 418, Beyit 5). [düşer, -er]

Nīsān-ı 'ışkuñdan **düşüp** oldu baña dünyā ṣadef / Baḥr-ı şühūd içre şehā dūr-dāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 4). [düşüp, -üp]

Şerḥ olunmaz ḥasb-ı ḥālī 'āşık-ı dil-ḥastanuñ / Zerreden bir zerredür ger 'āleme **düşse** birāz (Murādī Dīvānı, Gazel 573, Beyit 2). [düşse, -se]

Ruḥı kıldı tecellī 'ālemine / 'Avālimden geçüp ezmāna **düşmiş** (Murādī Dīvānı, Gazel 639, Beyit 4). [düşmiş, -miş]

Murādī bu 'avālim bir ṣadefdür / Vücuduñ cümleye dürdāne **düşmiş** (Murādī Dīvānı, Gazel 639, Beyit 5). [düşmiş, -miş]

'Arşa-i kudretde **düşmiş** çünkü taḳdīr-i ezel / Pes müberrādūr bedelden bī-bedeldür bī-bedel (Murādī Dīvānı, Gazel 756, Beyit 1). [düşmiş, -miş]

Çün vücūdum devḥası neşv ü nemā bulmaḳdadur / Ki anı gördi aña bir vech ile **düşdi** kamu (Murādī Dīvānı, Gazel 1188, Beyit 4). [düşdi, -di]

'Azāb oldur bize ey yār ki bir dem yārden ayru / **Düşerse** laḥzası ḥānum olur bir yıl yılı ara (Murādī Dīvānı, Gazel 1290, Beyit 3). [düşerse, -er, -se]

'Ālem-i şūrete **düşdi** bu vücūd āyinesi / Emrini tutdı ḥabībūñ gelüben ṭā'atde (Murādī Dīvānı, Gazel 1352, Beyit 2). [düşdi, -di]

4. Payına düşmek, nasip olmak.

Çün tecellī eyledi 'ayn-ı cemālimden ḥabīb / Hamd u minnet kim naşībe bu **düşüpdür** yā naşīb (Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 1). [düşüpdür, -üp, -dür]

Bize 'ışkuñ 'aceb sermāye **düşmiş** / Anuñ her bir rumūzı pāya **düşmiş** (Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 1). [düşmiş, -miş]

Cāvidānī 'ömre **düşmek** degmeye kār olmadı / Ey benüm kārūm bilen özge temāşādūr gōñül (Murādī Dīvānı, Gazel 782, Beyit 4). [düşmek, -mek]

5. Kötü bir durum yüzünden istenmeyen bir yerde veya durumda bulunmak.

Alçaḳlığı terk itme alçaḳ ile hem-rāz ol / Gögsünü şaḳın germe tā **düşmeyesin** cānā (Murādī Dīvānı, Gazel 101, Beyit 4). [düşmeyesin, -me, -(y)e, -sin]

'Aceb varṭaya **düşdi** bī-'aḳl olan cāhilūn / Ki maşnū'a şānī' diyü eyleye ilticā (Murādī Dīvānı, Gazel 119, Beyit 4). [düşdi, -di]

Şüyū'-ı nām-ı dilberden yine şeydādūr 'āşıklar / **Düşüp** ser-pā bürehne 'āleme rüsvādūr 'āşıklar (Murādī Dīvānı, Gazel 283, Beyit 1). [düşüp, -üp]

Nālemi güş idegör bülbül aña nāle düşer / Hālūmi bilmek için ḥāl ile biñ ḥāle **düşer** (Murādī Dīvānı, Gazel 418, Beyit 1). [düşer, -er]

Şeklūñi mīm ile mażmūm eyleme müşkil olur / Bilemezsın kendüñi **düşdün** devāsız müşkile (Murādī Dīvānı, Gazel 1233, Beyit 3). [düşdün, -dün]

Terk-i istifsār idüp güş it Murāduñ kavlini / Añlayup her ḥālī tā kim **düşmeyesin** müşkile (Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 5). [düşmeyesin, -me, -ye, -sin]

'İsmet-i şıḳı hemān yirden kıлма kalbden / Mekr ile sicn-i belā dāmına **düşseñ** gāhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1288, Beyit 4). [düşseñ, -se, -ñ]

Müberrā olmayan ey dil berīlerden berīdür ol / Berī olma berī olḡıl **düşürme** kendüñi vāya (Murādī Dīvānı, Gazel 1325, Beyit 2). [düşürme, -ür, -me]

Deryā-yı 'ışk içinde bu fülk-i dil meded āh / Girdāb-ı hicre **düşdi** irmedi bir mekāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 2). [düşdi, -di]

Kazmaḡıl cāhı şaḳın ḡayrılarıñ **düşmesi** çün / Bu meseldür kuyı kazar yine cāhında ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1363, Beyit 4). [düşmesi, -me, -si]

Kazmaḡıl cāhı şaḳın ḡayrılarıñ **düşmesi** çün / Bu meseldür kuyı kazar yine cāhında ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1447, Beyit 4). [düşmesi, -me, -si]

6. Yayılmak, dağılmak.

Āyet-i kübrā düşüpdür 'āleme hüsn ü cemāl / Gayb-ı 'aynından cihāna **düşdi** esrār-ı 'acīb (Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 2). [düşdi, -di]

Cemālūñ pertev-i 'aksi **düşürmüş** mihr ile māha / Cihāna zīnet için ol türāb-ı āba düşmişdür (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 3). [düşürmüş, -miş]

Cemālūñ pertev-i 'aksi düşürmüş mihr ile māha / Cihāna zīnet için ol türāb-ı āba **düşmişdür**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3). [düşmişdür, -miş, -dür]

Hicâb itmiş celâlini cemâle / Güneş nûri meh-i tâbâna **düşmiş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3). [düşmiş, -miş]

Güneşden ezher oldı zâv-ı vechûn / Ziyâ virmek ile şems aya **düşmiş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [düşmiş, -miş]

Murâdînün yine şîrîn-makâli / Yayılmış ser-be-ser dünyâya **düşmiş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 5). [düşmiş, -miş]

7. Akla, hatıra gelmek.

Gelüp zâmîrûme **düşdi** yine hayâl-i ezel / Ebed çıkar mı bu kâlbümden ol menâl-i ezel (Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [düşdi, -di]

8. Gözyaşı dökmek.

Her ne kim kılsa hâbîbüm kamu ef'âlinde / 'Aks-i mir'âta gîrüp dîde-i seyyâle **düşer** (Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 2). [düşer, -e, -r]

9. Dalmak.

Bir 'acâ'ib bahra **düşdüm** yok durur hadd ü kenâr / Pes kenârından kenârına iderven ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [düşdüm, -dü, -m]

Lücce-i bahra **düşdi** pes zevrak-ı dil mücidd olup / Bulmadı hadd ile kenâr seyrini kıldı câ-be-câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [düşdi, -di]

10. Etkisi altında kalmak.

Tahayyür kapladı 'âlemleri hüsn-i cemâlünden / Anuñ çün zindeler bî-'âkl mevt-i hâbâ **düşmişdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [düşmişdür, -miş, -dür]

Şol ki bilmeye seni zann ile ol zanna **düşe** / 'Âlim ise dökeli 'ilme yine câhil olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 3). [düşe,]

11. Uygun düşmek, yakışmak.

Yaraşur cânâ saña 'aşıklarun şâd idesin / Şânuna hâşa **düşer** mi zulme bünyâd idesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [düşer, -er]

II Devamlı olmak.

Benüm âh ile feryâdum ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisâtında varup seyr eyle kim tölâba **düşmişdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 2). [düşmişdür, -mişdür]

düşmen [3] Düşman.

Nâr-ı celâliyyet ola şu'le-ver / **Düşmenün** olmaya kulübında âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 2). [düşmenün, -ün]

Bir iki gün yüziñe hânde kılur şimdi cihân / Saña **düşmenlügi** var şanma saña yâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 4). [düşmenlügi, -i]

Seyf-i kudret çün şalındı kesdi **düşmen** gerdenin / Âyet-i naşrun min'Allâh indî her câ gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [düşmen,]

düşmen olmak [1] Düşman olmak.

Âşinâ olalı 'ışkuñla gönül / **Düşmen oldı** baña yâd u âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 4). [düşmen oldı, -dı]

düşmiş [1] Düşkün, aciz kimseler.

Nuşret isterseñ eger hâzret-i Hâkdan dâ'im / Ey Murâdî kamu **düşmişlere** nâşır olıgôr (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 5). [düşmişlere, -e]

düşünmek [1] Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.

Ey ders-i mecâzî okuyan tıfl **düşün** kim / 'İlm-i ezelün noktasıdır sendeki güftâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4). [düşün,]

düşvâr [1] Güç, müşkül, zor.

Murâdî bu mu'ammâdan haber bilmek durur **düşvâr** / Dutan ebkem zebânını kamu yirde selâmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [düşvâr,]

dü-tâ itmek [1] İki kat; iki büküm etmek, bükmek, eğmek.

Çün ben Murâdî bulmuşam andan kamu murâd / Hıdmete yaraşur ki bu kaddüm **dü-tâ idem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 5). [dü-tâ idem, -em]

dü-tâ olmak [3] İki kat olmak, eğilmek.

Hadden aşdı derd-i dil gel tabîbüm kıl devâ / İntizâr ile saña bu kaddüm **olmuşdur dü-tâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [dü-tâ olmuşdur, -miş, -dur]

İnbi'âc itse kaçan şark ile garb **ola dü-tâ** / Mihr ile meh ola hâbî bu felek gayrı semâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [dü-tâ ola, -a]

Tıfl-ı nâ-reste sıfîd eyleye rişin nice dem / Ger **dü-tâ ola** kâdi bilmeye her bâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [dü-tâ ola, -a]

düzd-i tahayyür [1] Hayret hırsızı.

Olmuşam ser-mest ü hayrân bilmezem kim n'ideyin / Eylemiş **düzd-i tahayyür** cümleten yağma beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 6). [düzd-i tahayyür,]

düzmek [2] Kurmak, dizmek, hazırlamak.

Ulû'l-emrûn **düzildi** emri ile çünki bu enmât / Sen anı şanmağıl kâ'im koyuben göçdi çün füstât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [düzildi, -di]

Şöyle beklerler ol a'zam **düzdi** kim / Ger 'adû gelür ise virmez amân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 3). [düzdi, -di]

2.2.6. E

eb [1] *Baba, ata. II Ebced kelimesinin eb hecesi.*

Lām elifde veķāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebde cedd ile **eb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4*). [*eb,]*

eb ü ümme [1] *Baba ve anne.*

Vücüdüm 'arşasında çün bürâderle kenâr oldum / **Eb ü ümme** mülâkât oluben pes âşkâr oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1*). [*eb ü ümme, -e]*

eb'ad [3] *Daha, pek, en uzak.*

Delîl-i enbiyâ vü evliyâdur / Muşaffâdur küdürüt andan **eb'ad** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4*). [*eb'ad,]*

Murâdî sırrı koya kim ki fehmidür **eb'ad** / Kim ola şimdi ki ma'nâ vire beyânımuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 5*). [*eb'ad,]*

'Ömr-i Murâdî sermed oldı sıvâdan **eb'ad** / Kılduñ anı muķayyed 'ışk ile ibtilâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5*). [*eb'ad,]*

eb'ad eylemek [1] *Çok uzak eylemek.*

Bu 'ömr-i cân-ı sermed 'ışkuñladur muķayyed / Ğayrûñden **eyle eb'ad** kıl gel kerem 'inâyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4*). [*eb'ad eyle,]*

ebced [3] *Her harfî bir sayıyı karşılayan Arap harfleri ile yazılı sekiz kelimeden meydana gelen bir hesap sistemi.*

Lām elifde veķāyi' oldı bedīd / **Ebced** olmış sebebde cedd ile eb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 4*). [*ebced,]*

'Âlemüñ 'ilm-i hisâbın **ebcedümden** öğrenür / Noktâma baş indürüp bir dem olan hem-şoñbetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3*). [*ebcedümden, -üm, -den]*

Tarh ideli hisâbı çekdi hisâbdan el / **Ebcedden** añladı hep hâmd ile kıldı ihsân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 4*). [*ebcedden, -den]*

ebdân [5] *Bedenler, vücutlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mesîhâ-dem olan fâzıl bilür ihyâ iden sırrı / Kaçan cân ire **ebdâna** virür her âşinâ revnağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3*). [*ebdâna, -a]*

ebed [61] *Gelecekte muteber sonu olmayan zaman, sonsuza kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâduñ merd olan bildi nedür hâl ile eṭvârı / Er oldur kim er oldur kim **ebed** kılmaya sırr ifşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 5*). [*ebed,]*

ebedâ [2] *Devam etme, daim olma.*

Cemâli 'aksini şaldı irişiḍi tā **ebedâ** / Münakkaş eyledi şüretleri hayâldedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4*). [*ebedâ,]*

Şahayifinde yazıldı vişâl içün menşür / Şu vech ile **ebedâ** yokdur anda kâra vü ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2*). [*ebedâ,]*

ebed eylemek [1] *Dâimî kılmak.*

'Ömr ile eyledi ihyâ bizi yâ Rabb-i kemâl / Bu 'inâyetle **ebed eyle** 'inâyet yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 4*). [*ebed eyle,]*

ebed hümârı [1] *Sonsuzluk sarhoşluğu.*

Ebed hümârı iderdi ebed şarâb-ı elest / Meded irişme ger cür'a-i zülâl-i ezel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 4*). [*ebed hümârı,]*

ebedî [3] *Sonsuza kadar, ebediyen.*

Secde itmedüğü içün aña / **Ebedî** la'net oldı şeytâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 3*). [*ebedî,]*

Merhamet virdi senüñ kalbüne hallâk-ı cihân / Cümle 'âlem senüñ ile **ebedî** ülfetde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 2*). [*ebedî,]*

Secde itmedüğü içün aña / **Ebedî** la'net oldı şeytâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 3*). [*ebedî,]*

ebed-i lâ-yü'ad [1] *Sayırsız, hesapsız gelecek. II Sonu belli olmayan gelecek zaman.*

Ezelî oldı ezel bu **ebed-i lâ-yü'ad** / Şâhib-i mücib olup şâhib-i icâd oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3*). [*ebed-i lâ-yü'ad,]*

ebed irişmek [1] *Sonsuzluğa erişmek.*

İrişdi emr-i ezelde **ebed** me'al-i vücûd / Teraşşuh itdi inâ-ı vücûda hâl-i vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1*). [*ebed irişdi, -di]*

ebed olmak [6] *Sonsuz olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Miķdâr-ı nazardur âh yâ ben n'ideyin hânım / Rûh oldı **ebed** cânım cân oldı baña azvâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 3*). [*ebed oldı, -dı]*

ebedü'l-âbâd [1] *Sonsuza kadar.*

Zinde olayın dirseñ 'âşık **ebedü'l-âbâd** / Var yüri hebâ eyle yolında ten ü cânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5*). [*ebedü'l-âbâd,]*

ebhâ [1] *En güzel.*

Her taraf bakdukça nev nev bir temâşâ gösterür / Rüyüñi cânâ 'aceb bilsem ne **ebhâ** gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1*). [*ebhâ,]*

ebhâ olmak [1] *Daha güzel olmak.*

Elā ey ‘ārif-i esrār-ı ma‘nā / Dilerseñ **olasın** ‘ilm ile **ebhā** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 5, Beyit 1). [ebhā olasin, -a, -sın]

ebhār [3] Denizler. II Vahdet.

Murādī baħr-ı bī-pāyān olupdur mevciddür **ebhār** / Telāṭum oldı ‘irfānum ḥabībūmdür muḥibbū’l-vaḳt (Murādī Dīvānı, Gazel 187, Beyit 5). [ebhār,]

Ebhār temevvüde eṣcār teselsülde / Deryāb yedi deryā peydā neden olmışdur (Murādī Dīvānı, Gazel 508, Beyit 3). [ebhār,]

Ğavvāş-ı baħr-ı ḥikmet envā’-ı gevher aldı / Her gevher oldı bir baħr **ebhār** anda ṭoldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 1). [ebhār,]

ebkem [4] Dilsiz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī bu mu‘ammādan ḥaber bilmek durur düşvār / Dutān **ebkem** zebānını ḳamu yirde selāmetdür (Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 5). [ebkem,]

ebkemün minhū ‘ālimün ve lebīb [1] Ālim ve akil olanlar (Murat’ın sözleri karşısında) sustular, konuşamaz oldular.

Ebkemün minhū ‘ālimün ve lebīb / Sırr-ı meknündür kelām-ı Murād (Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit 5). [ebkemün minhū ‘ālimün ve lebīb,]

ebr [1] Bulut.

Ebrden bir ḳatre emrūñsüz yire nāzil degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrūñdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 4). [ebrden, -den]

ebr-i ḥikmet reşhası [1] Hikmet bulutunun damlası.

Ebr-i ḥikmet reşhasın ṭamzurdı çün kim ‘āleme / Kimini emlāka virdi kimisini ādeme (Murādī Dīvānı, Gazel 1264, Beyit 1). [ebr-i ḥikmet reşhasın,]

ebr-i himmet [2] Lütuf bulutu.

Ebr-i himmet yağduraldan ḳaṭresin her bir yire / Oldı iḥfā üzre her mümkinde bu esrārumuz (Murādī Dīvānı, Gazel 553, Beyit 4). [ebr-i himmet,]

Yağdurupdur **ebr-i himmet** luṭf ile tedric ile / Tāzelendi yağdı çün bārān bārān üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1289, Beyit 2). [ebr-i himmet,]

ebr-i ḥuşk [1] Kuru bulut.

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör / Eger muḥit isēñ ol **ebr-i ḥuşke** yağmur şac (Murādī Dīvānı, Gazel 224, Beyit 3). [ebr-i ḥuşke, -e]

ebr-i ḳazā [1] Kaza bulutu. II Kaderin tecelli etmesi.

Ecel açup durur nice ḳafadan / Bilinmez ne yağar **ebr-i ḳazādan** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 2). [ebr-i ḳazādan, -dan]

ebr-i maḥabbet [2] Sevgi bulutu.

Bārānını yağdurdı yine **ebr-i maḥabbet** / Ezhār-ı ma‘ārif açılır yirlü yirinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1130, Beyit 3). [ebr-i maḥabbet,]

Ey Murādī ḳalbūñe **ebr-i maḥabbet** sepdı şu / Gel teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1235, Beyit 5). [ebr-i maḥabbet,]

ebr-i nīsān [1] Nisan bulutu; sadefin karnına girince incinin oluşması.

Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmün pāyesi / Dürr-i beyzā olmasaydı **ebr-i nīsān** ağlamaz (Murādī Dīvānı, Gazel 551, Beyit 3). [ebr-i nīsān,]

ebr-i şafā [1] Safā, huzur bulutu.

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger **ebr-i şafā** vüçüd / Benüm arz-ı vüçümdüde ne kim eşyā biter ḥaḳdur (Murādī Dīvānı, Gazel 304, Beyit 3). [ebr-i şafā,]

ebr-i zülf [1] Sevgilinin buluta benzeyen siyah saçları.

Perde aşşā gün yüzine **ebr-i zülfinden** o mäh / Encümāsā çeşm-i bī-ḥ‘āb ü melāl olmaḳ neden (Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 2). [ebr-i zülfinden, -in, -den]

ebraḳ [1] Fazla parıltı.

Şems ü kamerde olan zerre-i azvāsıdur / İdene rüşen özin söyle ki **ebraḳ** nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 4). [ebraḳ,]

ebrār [15] Bırr’ler, özü sözü doğru faziletli, kerim zatlar, adamlar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilerseñ ehl-i ḥālūñ zevḳını bir zerrece ṭatmak / Teḡāfūl eyleme var imdi **ebrār** ile ḳıl şoḥbet (Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 2). [ebrār,]

ebru [2] Kaş.

Çü **ebrūñ** oldı miḥrāb-ı mesācid / Aña nazzār olupdur cümle sācid (Murādī Dīvānı, Gazel 267, Beyit 1). [ebrūñ, -n]

Necāt-ı dil muḥaḳḳaḳdur senūñ ‘aynūñ zuḥūrında / Şu çeşm **ebrū** muḳābil saña bakmaz çeşm ü ebrūya (Murādī Dīvānı, Gazel 1330, Beyit 3). [ebrū,]

ebrū keman [1] Yay kaşlı.

Senūñ ol tır-i ğamzeñle begüm **ebrū kemānuñdur** / Ḥamīde eyleyen ḳaddūm dilūmi eyleyen şerḥa (Murādī Dīvānı, Gazel 317, Beyit 2). [ebrū kemānuñdur, -un, -dur]

ebşār [3] Gözler.

Revnağ-ı hüsün gözedür çün hayâl / Dide gerek gözleye **ebşârumuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 2). [ebşârumuz, -umuz]

Hayâlât-ı vakâyî'den ulû'l-'ayn oldu **ebşârum** / Ulû'l-'azmûn şafâsına şafâ-bağş oldu muhtârüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ebşârum, -um]

Lâyih olsa ey kemâlüm dil virür çeşme başâr / Ger başiretle bakarsañ gör bizi **ebşârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4). [ebşârdan, -dan]

ebsem [1] Susmuş, sessiz.

'Acebden a'ceb olmışdur bu iki 'aynumuñ hâli / Murâdî niçün **ebsemdür** cemâli gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [ebsemdür, -dür]

ebtahiyyün medeniyyün hâşimiyyün kureyşî [1] Çöl ehli Medinelî Haşim soyuna mensup, Kureyşî.

Ey Murâdî şaîna yâr oldu bî-'avn-ı vehhâb / **Ebtahiyyün medeniyyün hâşimiyyün kureyşî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 5). [ebtahiyyün medeniyyün hâşimiyyün kureyşî,]

ebter olmak [1] Bir işe yaramayan, faydasız, kötü.

Ceresuñ şalşalası misli gelür çünki cevâb / Mülhidâ **ebter olur** kim k'ana elhân didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [ebter olur, -ur]

ebter ü aşem olmak [1] Eksik, noksan ve sağır olmak.

Âdem olan Murâdinuñ kavline hep belî didi / Ol ki özini bilmedi **oldı** bes **ebter ü aşem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 5). [ebter ü aşem oldu, -dı]

ebvâb [6] 1. "Bab" kelimesinin cem'i, kapılar. II Manevi kapı; boyut.

Hâne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyût / Gayrılar dâhil degül **ebvâb** içinde seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [ebvâb,]

Hâne-i dilde olursam hem-nişin ol yâr ile / Çâr rûknine nazar kılduğda **ebvâb** anlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 3). [ebvâb,]

Nâmını yazdı 'ale'l-levh kalem 'ilm ile çün / Kişver-i ma'rifeti feth ider **ebvâbından** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4). [ebvâbından, -ın, -dan]

Elâ yâ eyyühe'l-aḥbâb açıldı cümleten **ebvâb** / Şafâ-yı sırrunuz varsa gezelim cümle ârâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 2). [ebvâb,]

2. Kitabın bölümleri.

Didüm olmaz mı seni görmege bir çäre baña / Didi **ebvâbını** şerh eyle kitabun vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4). [ebvâbını, -ı, -(n)ı]

Kamu bâb u fuşûlün harf harfin görmişem cümle / Anuñ **ebvâbın** açduğda nice biñ biñ cinân gördüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [ebvâbın, -ın]

ecel [8] Can verme, ölüm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İsteme kemlûğini şakın zerre kimsenüñ / Şanma ki kimseye **ecel** ey dil amân virür (Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 3). [ecel,]

ecel irişmek [1] Eceli yetişmek, ölüm zamanı gelmek, ölecek olmak.

Gâfil şakın olma sen bir gün **ecel irişür** / 'Üryan olursın sen hem zîr ve hem bâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [ecel irişür, -ür]

ecel şayyâdı [1] Ölüm avcısı. II Azrail.

Şu cân tûfisi şimdi kim kafesde söyleşür güftâr / **Ecel şayyâdı** bir gün şayd idiser olmağıl gâfil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [ecel şayyâdı, -ı]

echel [2] Ziyade cahil olan.

Ger muṭâbık olmasa mir'âta vech-i tâze rûy / Bir yüzinden gösterişdür anı **echel** gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [echel,]

'İlm-i 'âlim kandedür **echel** durur bu ma'nîde / Mihr-bânüm mihrini virdüm bu yaḥşî adına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [echel,]

echel olmak [2] En cahil olmak.

Murâduñ bu kelâmina kim ola diye ma'nâyı / Bu yirdedür ki bunda cümle a'lem **oldılar echel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [echel oldılar, -dı, -lar]

Kemâlin bilmege dil ekmel oldu / Beyânın eylemekte **echel oldu** (Murâdî Dîvânı, Müfret 42, Beyit 1). [echel oldu, -dı]

ecil [1] Sebep.

'Âlemuñ 'ilmindedür olmak kader 'âlemleri / Bu **ecilden** anuñ içün merd-i meydân ağlamaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4). [ecilden, -den]

ecmel [2] Daha güzel.

Baḥr-ı 'ulûm içre şol kimse ola bî-mesel / Çün ala bundan sebak **ecmel** olur bî-riyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 4). [ecmel,]

Maḥz-ı devletdür eger kim 'arż ola şaîna vücûd / **Ecmel** ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [ecmel,]

ecnâs [1] Türler, cinsler.

Ulû'l-emre tâbi' bu **ecnâs** bes / Velî bilmedüñ anları câmi'a (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 4). [ecnâs,]

ecniḥa [3] Kanatlar; kuş.

Ṭā'ir-i ḳudsam çü men bülbül-i ḳudsî menem / **Ecnîḥadur** bî-hisâb her yaña ṭayyâr men (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1153, Beyit 3*). [*ecniḥadur, -dur*]

Melâ'ik durur çün üli **ecniha** / Kimisine de mesnâ kimi sâlise (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1417, Beyit 1*). [*ecniha, -*]

Olmuşam küḥ-ı kanâ'atde yine 'anḳa bu gün / Bir hümayam **ecniḥam** kılmış durur bâlâ beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1450, Beyit 3*). [*ecniḥam, -m*]

ecr-i 'azîm [1] Büyük sevap.

Civâruna eger irsem 'azîzüm 'izzet idüp / Baña sen **ecr-i 'azîmî** ḥazarda göstergil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 830, Beyit 3*). [*ecr-i 'azîmî, -i*]

ecsâd [1] Cesetler, bedenler.

Ḥamdü li'llâh âb ü âteşden necâtı bulmuşuz / Cümle **ecsâdı** muḥammer olmuşuz taḥmîr ile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1259, Beyit 2*). [*ecsâdı, -ı*]

ecsâm [1] Cisimler.

Cân şu'â-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhâ gizlenür / Şanma kim **ecsâmdur** dünyâda peydâ gizlenür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 401, Beyit 1*). [*ecsâmdur, -dur*]

ecza [1] Cüzler, parçalar, kısımlar.

Ene'l-Haḳdan hüveydâdur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrâ / Ne ḥaḳḳiyyet ne keyfiyyet ne **eczâ** kibriyâ el-ḥaḳ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 679, Beyit 3*). [*eczâ, -*]

edâ [1] Tarz, üslûp, davranış veya anlatış biçimi.

Bilindi fûrḳatün kenzi ḥafâda / Dinildi kesret ü vahdet **edâsı** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1559, Beyit 2*). [*edâsı, -sı*]

edâ itmek [2] Yerine getirmek, istenileni, gerekeni yapmak.

Ka'be beyt ismin **edâ itmekdedür** ṭarz-ı 'aceb / Ey muşallî kutbü'l-aḳṭâb ile şor efrâda farz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 651, Beyit 4*). [*edâ itmekdedür, -mek, -de, -dür*]

Ol baña şol ḳadar kıtur iḥsân ḥisâbı yok / Kaḅı birin anup daḅı şükrin **edâ idem** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 939, Beyit 3*). [*edâ idem, -em*]

edâ kılmak [3] Yerine getirmek.

Çün **kıldı edâ** cümle şalât ile selâmı / Ḳaldurdi cenâbına hemân dest-i temennâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 83, Beyit 2*). [*edâ kıldı, -dı*]

Refîḳüm oldı çü 'ıṣḳ-ı ḥabîb her demde / Ḥuḳûḳın anuñ **edâ kılmak** ictiḥâdumdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 489, Beyit 2*). [*edâ kılmak, -mak*]

Ben senüñ âlâna şükrümi nice **kılam edâ** / Sen baña iḥsânunuñ bi-ḥadd ü pâyân eyledüñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 725, Beyit 2*). [*edâ kılam, --am*]

edâ virmek [1] Tarz, üslûp, davranış biçimi vermek, kazandırmak.

'Add ü vezn olduḳda iki cânibün sermâyesi / Her ne meksebden alındıysa **virildi** pes **edâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 14, Beyit 3*). [*edâ virildi, -(i)l, -di*]

edânî [1] Aşaḅılık kimseler.

Dîde-i 'aḳl çü bînâ olımaz râzında / Cezbe-i yâri gözet gör ki **edânî** nicedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 441, Beyit 2*). [*edânî, -*]

ed-dem'u mine'l-'aynî ilâ ḥâlî delil [1] Gözden akan yaş ḥâlimin delilidir.

Hâlümü ne ḥâcet ki beyân ide zebânüm / **Ed-dem'u mine'l-'aynî ilâ ḥâlî delil** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 815, Beyit 2*). [*ed-dem'u mine'l-'aynî ilâ ḥâlî delil, -*]

edeb [13] Edeb, terbiye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî al **edebi** cümle varı ḥarc eyle / İki cihânda bulunmadı bil bahâ-yı edeb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 142, Beyit 5*). [*edebi, -i*]

edeb-i 'aḳl [1] Aḳlın zarıflığı, terbiyesi.

Edeb-i 'aḳla uyup ḡayr-ı kelâm eylemezüz / Başmazuz ṭaşra ayak râḥ-ı şerî'atdan biz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 580, Beyit 3*). [*edeb-i 'aḳla, -a*]

edeb almak [1] Terbiye öğrenmek, güzel ahlak edinmek.

Ben vücûdum 'âlemin eyledüm 'âlem güneşin / Cümlesi **aldı edeb** izini bu şuḅrâdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1103, Beyit 4*). [*edeb aldı, -dı*]

edeb tacın [1] Edepi tacı.

Başuña al yûri **edeb tacın** / Alasın cümle tâ cihân bâcın (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 25, Beyit 2*). [*edeb tacın, -*]

edhem [2] İbrahim Edhem; Belh hükümdarı iken tacını ve tahtını terk ederek derviş olan evliyâdan bir zat.

Ey Murâdî sır-ı lâ-yuḥşâ durur sır-ı velî / Tâc u taḥtı 'ârif iseñ târik ol çün **Edhemî** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 5*). [*edhemî, -i*]

Ḳul olmaḅa bu meclise lâyıḳ degül durur / Terk itdi gerçi taḥtını **Edhem** ü meskeni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1525, Beyit 3*). [*edhem, -*]

edîb [2] 1. Edebî yazılar yazan kimse, edebî nesir yazarı.

Hâzık itmiş çünki telmîzin fûnûnında **edîb** / Şöyle mâhir oldı kim söyletmedi üstâdını (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1458, Beyit 3*). [*edîb, -*]

2. Terbiyeli, saygılı, nazik kimse.

Cân ü başa ger kıyarsañ vuşlata bulduñ ṭarîḳ / 'İṣḳdan ḡayrı saña dünyâda olmaya **edîb** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 128, Beyit 4*). [*edîb, -*]

edîb-i 'işmet [1] Masum, temiz zarıflık, ediblik.

Edib-i 'işmet ile çün edebdedür bu Murād / Kelâmin anlamayan bilmedi veķâr nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 486, Beyit 5). [edîb-i 'işmet,]

edna [8] 1. Aşağı.

İrişem dir iseñ **ednâdan** eger a'lâya / Bu cihân milkini dübdüz yûri var arduña at (Murâdî Dîvânî, Gazel 176, Beyit 3). [ednâdan, -dan]

'Ârifüñ 'aynındadır nûr-ı cemâl-i tâb-ver / Cânı kurbân eylemekdür 'âşıkā **ednâ** hüner (Murâdî Dîvânî, Gazel 369, Beyit 1). [ednâ,]

Hürr-i aşl oldum 'abâdumdur kamu / Her ne var **ednâ** ile ahrârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1167, Beyit 3). [ednâ,]

2. Aşağı nitelikli, değersiz.

Şu 'âşık kim vire 'ışk ile cānı / Fidā-yı rûh aña **ednâ** hünerdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 518, Beyit 4). [ednâ,]

Murâdîñ kelâmının hevâsında nihâyet yok / En **ednâ** görmeye füc'et okıyan bunı ezberden (Murâdî Dîvânî, Gazel 991, Beyit 5). [ednâ,]

Hudâ şun'ımı fikr eyle nazar kıl tāk-ı mînāya / Aña meyl eylegil meyl eyleme a'lâya **ednāya** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1319, Beyit 1). [ednāya, -y, -a]

Hudâvendâ ğarîb ü mest-mendüm / Cenâbuñda en **ednâ** derd-mendüm (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 41, Beyit 1). [ednâ,]

Hudâyâ dest-gürümsin benüm sen / Elüm kaldur kim **ednâ** 'abdünem ben (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 43, Beyit 1). [ednâ,]

ednâ olmak [1] Pek aşağı, en alçak, küçük ve değersiz olmak.

'Âkil iseñ Hâkdan özge kimseyi kılma penâh / Hükmi iledür anuñ **ednâ olan** a'lâ olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1062, Beyit 4). [ednâ olan, -an]

ednâ vü a'lâ [2] Alt ve üst.

'Arşa-i tevhide kurdun çünki 'akluñ haymesin / Añlağıl **ednâ vü a'lâ** zîr ile bālâ sıfat (Murâdî Dîvânî, Gazel 173, Beyit 5). [ednâ vü a'lâ,]

Murâduñ diñle takrîrin gel imdi 'âşık ol sende / Kamu **ednâ vü a'lâdan** igen a'lâdur 'âşıklar (Murâdî Dîvânî, Gazel 283, Beyit 5). [ednâ vü a'lâdan, -dan]

ef'âl [13] Fiiller, işler, ameller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu kelâmında Murâdî yine bir hâl itmiş / Zât-ı sâbit bilinür kendüyi **ef'âle** çeker (Murâdî Dîvânî, Gazel 427, Beyit 5). [ef'âle, -e]

ef'âl-i şahîhîn [1] Gerçek ameller, işler.

Gösterür fi'lümde **ef'âl-i şahîhîn** zât ile / Kılmadı 'aynümde gayrı hâl ile hâlât ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1250, Beyit 1). [ef'âl-i şahîhîn,]

ef'âl u eşkâl [1] İşler ve şekiller.

Mâverâdandur vücûhuñ vech-i ma'mûri yine / Haymede **ef'âl u eşkâli** hicâb altındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 3). [ef'âl u eşkâli, -i]

efendi [13] Buyruğu yürüten, sözü geçen kimse. II Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne kim ister isem ben senden isterven hemân / Nesne kılmazam **efendüm** ak u qarada taleb (Murâdî Dîvânî, Gazel 126, Beyit 3). [efendüm, -m]

efgân [2] Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat.

Çün ben kılın nālân sever iki gözüm giryân sever / İşüm gücüm **efgân** sever olmaz mı efgânım kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 5). [efgân,]

Çün ben kılın nālân sever iki gözüm giryân sever / İşüm gücüm **efgân** sever olmaz mı **efgânım** kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 5). [efgânım, -um]

efgân eylemek [1] Feryat etmek, haykırmak.

Päye-i kudretde kıldun kâdrini dâ'im bülend / Yâ neden 'ışkuñla anuñ kârın **efgân eyledün** (Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 3). [efgân eyledün, -dün, -n]

efgân olmak [1] Ağlamak, feryat etmek.

Hicr-i yârinden bu ben bî-çârenün / Bir dem olmaz işi **efgân olmaya** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1422, Beyit 2). [efgân olmaya, -ma, -(y)a]

efham olmak [1] Çok şeref sahibi, en ulu olmak.

Vücüd-ı şekli terk eyle olasın cümleden 'ârî / Senüñ çün zâhîr ola çünki eşkâl **olasın efham** (Murâdî Dîvânî, Gazel 863, Beyit 4). [efham olasın, -a, -sın]

efham olmak [1] Anlayan, idrâk eden olmak.

Oldı Murâdî **efham** 'ışk iledür mufahham / Gel iste nûr-ı a'zam a'zâmdadır mu'allâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 106, Beyit 5). [efham oldı,]

efkâr [10] 1. "Fikr"ın cem". Düşünce, düşünceler. Niyetler.

Her ne kim gelse bize sâlim olur biz sıkayuz / Bizüm **efkâr** ile kârımuza rehber tevvâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 140, Beyit 2). [efkâr,]

Ger Murâduñ bilmek isterseñ nedür **efkârımı** / Fâriğ olup cümleden biz fikret-i Mevlâdayuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 547, Beyit 5). [efkârımı, -ı, -(n)ı]

Âh Murâdîyi bilen bilmedi / Hayf dimiş bilmeyen **efkârımız** (Murâdî Dîvânî, Gazel 607, Beyit 5). [efkârımız, -umuz]

Haḳ ile eyle Murādî her zamân **efkârûnî** / Feyz ide tâ kâl ü hâlünden senüñ esrâr-ı Haḳ (Murādî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 5). [efkârûnî, -um, -ı]

Yârdan ğayrı nazar oldu harâm ‘âşıklara / Şadık olmaz şol kişi kim yâri **efkârı** degül (Murādî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 4). [efkârı, -ı]

Kemâle ben gümân itmem fe-em mâ vech-i âḫer var / Gelüpdür evvel âhirden hem evvel âḫir **efkârum** (Murādî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 3). [efkârum, -um]

Künhini cümle umuruñ nice idrâk itsün / Kâr fehmini irişdürmeyen **efkârumuza** (Murādî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3). [efkârumuza, -umuz, -a]

Eglenür mi kalb-i ‘âşık hür u ğilmân ile âḫ / Hâşa li’lîlâh yârdan ğayrı aña **efkâr** ola (Murādî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 3). [efkâr,]

‘Ayânsın cümleye şâḫ velîkin bî-‘ayânsın sen / Tûlû’-ı âfîṭâb-ı ‘izzetüñle ḫayradur **efkâr** (Murādî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 8). [efkâr,]

2. Sıkıntı, üzüntü.

Mündeḫî kıldı cümle **efkârı** / Eser-i lâ-ilâhe illâ’lîlâh (Murādî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 3). [efkârı, -ı]

efkâr almak [1] Fikirlere, endişelere dalmak.

Ṭarzını **efkâra almak**dur muḫâl-ender muḫâl / Kıl nazar ğüftâra kılma kim igen ra’nâ olur (Murādî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [efkâra almakdur, -dur]

efkâr eylemek [1] Düşünmek.

Evvelüñ fikr-i ḫayâli senden iḫbâr eylemez / Seyr iden ḫüsn-i şifâtuñ zâtuñ **efkâr eylemez** (Murādî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [efkâr eylemez, -mez]

efkâr-ı döst [1] Sevgilinin düşüncesi, fikri.

Çokdan ferâġat eyledük cümle cihânî cândan / Olalı tolu gönlümüz her dem-be-dem **efkâr-ı döst** (Murādî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4). [efkâr-ı döst,]

efkâr-ı hû [1] Allah’ı düşünmek, anmak.

Dil Murādî hâl ile hûda kıla şevḳ ile hû / Dilde eksük olmasun her dem-be-dem **efkâr-ı hû** (Murādî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 5). [efkâr-ı hû,]

efkâr-ı ‘ışk [1] Aşk düşünceleri, dertleri.

Fikret-i kesret nice kalsun dil-i ‘uşşâkda / Dem-be-dem yir eyledi kalbinde çün **efkâr-ı ‘ışk** (Murādî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [efkâr-ı ‘ışk,]

efkâr itmek [1] Efkarlandırmak, sıkıntıya, karamsarlığa düşürmek.

Ġark-ı ḫûn oldu derûn-ı ‘âşıkın hicrân ile / ‘İyd-i vaşla cânı kurbân itmege **efkâr ider** (Murādî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [efkâr ider,]

efkâr [1] Fakirler, toplumun fakir kesimi.

Muḫtelîṭ olmaġıl a‘yân ile ger **efkâr** ile / Hürmeti ister iseñ yaḫşı dile ‘uzletden (Murādî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [efkâr,]

efgende [2] 1. Yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, düşkün. 2. Aşık-ı bî-çâre.

Cân ile oldum anuñ **efgendesi** / Dîdeden aḳar anuñ çün cüy-bâr (Murādî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 3). [efgendesi, -si]

Ne kim var ise ğayrûñ cümleden buldum nihâyet ben / Velî sende nihâyet bulmayuben kaldum **efgende** (Murādî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 5). [efkende,]

efgende kılmak [2] Yıkılmış, harap etmek. II Perişan etmek.

Murâdîdür saña bende ilâhî **kılma efgende** / Hemîşe eylegil ḫande naşîb eyle o devletden (Murādî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 5). [efkende kılma, -ma]

Seḫâ vü cüd-ı Rabbe zâr ile yüz tuta çün bende / Muḫaḳḳaḳdur ser-efrâz ider anı **kılmaz efgende** (Murādî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 1). [efkende kılmaz, -maz]

eflak [2] Felekler; gökyüzü.

Şems-i enver toġdıġın her gün görür mi dîdeler / Ger işâret olmasa **eflâk** ile hâlâtdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 2). [eflâk,]

Evce çıkar çün ḫümâ ṭayr ider **eflâkda** / Devlet-i ‘uzmâ bilür kime şalar sāyesin (Murādî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [eflâkda, -da]

eflâk etegin [1] Gökyüzünün eteği; gök.

Şâḫ-bâz olmaġa ey dil hevesüñ var ise gel / Mihr ü mâhı iki per kıl ḳoma **eflâk etegin** (Murādî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [eflâk etegin, -n]

efnâ [1] Fani olan, yok olan.

Bî-nişân ol ger dilerseñ kim olasın bâ-nişân / Ey nişân-ı bî-nişânı aña **efnâdur** hemân (Murādî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [efnâdur, -dur]

efrâd [2] Fertler.

Ka‘be beyt ismin edâ itmekdedür ṭarz-ı ‘aceb / Ey muşallî ḳutbü’l-aḳṭâb ile şor **efrâda** farz (Murādî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [efrâda, -a]

Ferd-i vâḫîd oldu dutmaz ân-ı vâḫidde karâr / Ni‘meti ḫvânına çekdi ḳutb ile **efrâdını** (Murādî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [efrâdını, -ı, -n, -ı]

efrâḫ [3] İç açıklıkları, sevinmeler.

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevâhirden / Şu resme bağlamış zînet görenler kesb ider **efrâḫ** (Murādî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2). [efrâḫ,]

Murâdî cümle cihân üzre kâ’inât olmuş / Bu ḳavli fehmi iden elbette kesb ider **efrâḫ** (Murādî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 5). [efrâḫ,]

İki fırka olup bes cümle ervāh / Kime gūşsa virildi
kime **efrāh** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 20, Beyit 5).
[efrāh,]

efşah [1] *Daha, pek fasih.*

Murādī naşş-ı kâtı'la maḳālātuñ durur **efşah** / Bu
vāzihdur eger olsañ müfessir dīde-bānumda
(Murādī Dīvānı, Gazel 1310, Beyit 5). [efşah,]

efsane [3] *Efsane, hikāye.*

Tārik-i ğayr ol eger 'ışkuñda şādıkçañ Murād /
Yārdan ğayrı ne kim vardır kamu **efsānedür**
(Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 5). [efsānedür, -
dür]

Olusun Murād 'ışkuñ senüñ dā'im devām ü ber-
devām / 'Aḳluñ olur ise tamām gūş eyleme
efsāneler (Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 5).
[efsāneler, -ler]

'Ayn-ı vücuduñ gösterür mir'āt-ı dil āyinedür / Dil
şerhini dilden dile gūş itme ğayr **efsānesin**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1159, Beyit 2). [efsānesin,
-s, -i, -n]

efvāh [8] *Ağzlar. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Ey Murādī bu kelāmuñdan yeg / Görmedüm nutḳı
kim **efvāha** yarar (Murādī Dīvānı, Gazel 545,
Beyit 5). [efvāha, -a]

efvāhda olmak [1] *Ağızda olmak. II Güzel bir vasıftan
dolayı dillerde olmak, herkesin bu durumu konuşması.*

Ey Murādī sözlerüñ cevher durur yā kīmyā / Anuñ
içün **oldı** güftaruñ kamu **efvāhda** (Murādī Dīvānı,
Gazel 1288, Beyit 5). [efvāhda oldu, -dı]

efvāh-ı 'āşık [1] *Aşığın ağzı.*

N'idersin mümkin ey dil ne mümkin var ne hōd
memnū' / Heman **efvāh-ı 'āşıkda** liyākat eyleyen
cünbiş (Murādī Dīvānı, Gazel 621, Beyit 4).
[efvāh-ı 'āşıkda, -da]

efvāh-ı nāsa düşmek [1] *Halkın, insanların ağzına
düşmek.*

Efvāh-ı nāsa düşme olma yamana yoldaş / Zinhār
erāzili sen kendüñe kılma yoldaş (Murādī Dīvānı,
Kut'a 2, Beyit 1). [efvāh-ı nāsa düşme, -a-me]

efzal, efḍal [8] *Daha faziletli. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel ey 'āşık hemān hū di hüve'l-bāḳī hüve'l-bāḳī
/ Çün oldur cümleden **efzal** çün oldur cümleden
a'lem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 9). [efzal,
]]

efḍal-i a'lem [1] *Bilginlerin en yücesi. II Allah.*

Sensin çü ḥabībī kā'inātuñ / Ey şāḥib-i 'ilm **efḍal-
i a'lem** (Murādī Dīvānı, Gazel 970, Beyit 2).
[efḍal-i a'lem,]

efzün [1] *Çok, fazla.*

Gördüñ elyāḳ bendeñi 'ālemde sulṭān eyledüñ /
Sen baña ḥaddümden **efzün** luṭf ü iḥsān eyledüñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 725, Beyit 1). [efzün,]

efzün kılmak [1] *Fazlalaştırmak, çoğaltmak.*

Yā kādir-i bī-hemtā 'ışkuñ dile **kıl efzün** / Cānuma
naşib eyle yoluña ola kurbāñ (Murādī Dīvānı,
Gazel 1156, Beyit 6). [efzün kıl,]

efzün olmak [3] *Artmak, çoğalmak.*

Ser-be-ser beyhüde gezme kıl kanā'at rızık için /
Andan **efzün olmaz** ol ḳassām kim taḳsīm ider
(Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 4). [efzün olmaz,
-maz]

Hayretüm **efzün olur** kılsam temāşā-yı cemāl /
Kibriyā-yı 'ayn-ı vāḥdetdür bu dem celle celāl
(Murādī Dīvānı, Gazel 783, Beyit 1). [efzün olur,
-ur]

N'ola ger fā'il-i muḥtār ider ise muḥtār / Genc-i
ma'nāsı anuñ ser-be-ser **efzün oldu** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1514, Beyit 3). [efzün oldu, -dı]

eger [286] *Şart edatı, şayet. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Evvelin ü āḥirīn olsa **eger** bir yirde cem' /
Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yā fetā (Murādī
Dīvānı, Gazel 29, Beyit 4). [eger,]

eger eger [3] *"gerek, gerek ..." anlamını veren
bağlaç.*

Murādīye murādın vir murāda ırgür anı sen /
Murādı sensin ey sulṭān **eger** ulā **eger** uḥrā
(Murādī Dīvānı, Gazel 60, Beyit 5). [eger eger,]

Cemālün perdesin ḳaldur cemālün nice bir mestür
/ Bilürven cümle fī'lüñdür **eger** serrā **eger** zarrā
(Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 2). [eger eger,]

Ḳamudan zāḥir oldu 'ışk-ı yār ey mihter i 'ālem /
Ḥakīmün ḥukmidür el-ḥaḳ **eger** yara **eger** merhem
(Murādī Dīvānı, Gazel 863, Beyit 1). [eger eger,]

eger ger [1] *İster...ister, gerek...gerek.*

Taleb gerçi murādumdur mürüvvettür murād āncā
/ Maḥall-i ḳudret olmuşdur **eger** āncā vü **ger** īncā
(Murādī Dīvānı, Gazel 71, Beyit 1). [eger ger,]

egerçi [34] *Her ne kadar, ise de. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Velīkin dil murād itmez diler bir küşe-i tenhā /
Semā vü arzuñ 'ırzınca **egerçi** cāy-ı cennettür
(Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 4). [egerçi,]

eglemek [31] *Eğlenmek, hoşça vakit
geçirmek.*

Şanma kim sensiz ḥabībüm bende bu cān **eglenür**
/ Düstüm oldu ḥayālün dilde miḥmān eglenür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1). [eglenür, -ür]

Şanma kim sensiz habîbüm bende bu cân eglenür / Düstüm oldu hayâlün dilde mihmân **eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 1). [eglenür, -ür]

Remzini fehmi itmeyen feth idemez genc-i rumûz / Anuñ için açamaz fethinde hayrân **eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [eglenür, -ür]

Seni arar dil ü cânım eger ba'îd ü karîb / Bunuñla **eglenürem** bir 'acebce kâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 2). [eglenürem, -ür, -em]

Sensüzün cânâ beni bir lahza bu cân **eglemez** / Cennete varsam eger hür ile gilmân eglemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1). [eglemez, -mez]

Sensüzün cânâ beni bir lahza bu cân eglemez / Cennete varsam eger hür ile gilmân **eglemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 1). [eglemez, -mez]

Ben baña yâr olayım tek gayrı yâri n'eyleyem / Bensüzün gayrı beni bir dem ve bir ân **eglemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 2). [eglemez, -mez]

Şerhümi ezberledüm virdüm odur çün dâ'imâ / Güft u gû mâzî müzâri' kıssa destân **eglemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [eglemez, -mez]

Müntehâ-yı bahr-ı kalbün fülki olmuş kâf u nûn / İşbu kalbi anuñ için seyr-i 'ummân **eglemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4). [eglemez, -mez]

Gel Murâduñ kavlini ezberle hırz-ı cân için / 'Âşık olan kimseyi na'mâ-yı devrân **eglemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5). [eglemez, -mez]

Çokdan ağlardı gözüm yaşın döküp / Anı **eglendürmeseydi** ger hayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 6). [eglendürmeseydi, -me, -se(y), -di]

Dil hayâl-i habîb ile **eglen** / Ol habîb-i lebîb ile **eglen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 1). [eglen,]

Dil hayâl-i habîb ile **eglen** / Ol habîb-i lebîb ile **eglen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 1). [eglen,]

Nice gündür 'alîl-i fûrkât idüñ / Şimdi derd-i tabîb ile **eglen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2). [eglen,]

Her kaçan bû-yı verd bulmayasın / Nâle-i 'andelîb ile **eglen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 3). [eglen,]

Lâ ve len terkiñ eylegil 'âşık / Ol hasîb-i nesîb ile **eglen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 4). [eglen,]

Diñle güftârını Murâduñ gel / Bu kelâm-ı 'acîb ile **eglen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5). [eglen,]

Eglenür mi kalb-i 'âşık hür u gilmân ile âh / Hâşa li'llâh yârden gayrı aña efkâr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 3). [eglenür, -ür]

Şeydâ gönül dolandura mı ins ü cân seni / **Eglenüremedi** seni hür-ı cinân seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [eglenüremedi, -e, -me, -di]

Dünyâ tolusı olsa Murâduñ dolanmaduñ / **Eglenüren** cemâl-i bekadur hemân seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2). [eglenüren, -dür, -en]

Nâr-ı firâk yaqalı ey cân bu gönlümi / Şanur mısın ki **eglene** bir an bu gönlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 1). [eglene, -e]

Çün görmez oldu bağ-ı cemâlünü ey perî / **Eglenürür** mi bir dağı seyrân bu gönlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [eglenürür, -ür]

Sensiz eyâ melek nice zan idesin baña / **Eglenürür** mi ravza-i Rızvân bu gönlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5). [eglenürür, -ür, -mi]

2. Bir kimsenin herhangi bir kusuru veya zayıf noktası ile alay etmek.

Mür u mâhî zevk ider âlâyı âdem neylesün / Pes namâz-ı dest için 'uşşâk ile **kan eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [eglenür, -ür]

Şerhini 'âşıkıların şerh idemez 'allâmeler / Yazamazlar mü-be-mü küttâb-ı devrân **eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 4). [eglenür, -ür]

Ve'n-Necmden geçmeyince hâle vâkıf olıma / Münkiriñ 'aynına gelmez naşs-ı bürhân **eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [eglenür, -ür]

Taldı bir deryâya kim her katre bir deryâ durur / Mevc urursa ger Murâdî bahr-i 'ummân **eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 7). [eglenür, -ür]

Gülsitân-ı dehre aldanma sebât olmaz aña / Bî-vefâdur **eglenüb** kalmaz gül-i hamrâ gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [eglenüb, -üb]

3. Bulunmak, durmak.

'Ârif olan olmadı ma'rûf fehmi nâsda / 'Ârifün kalbinde her dem sırr-ı Yezdân **eglenür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 5). [eglenür, -ür]

Şabr ile **eglen** dil-i nālân yine / Şâyed ire rahmet-i cânân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 1). [eglen,]

Şimdi var hicrân ile **eglen** yûri / ‘Âşıkâ hicrâna var
bir ân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 6*).
[eglen,]

eglence [5] *Gönül eğlendirecek, hoş vakit
geçirtecek şey. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Ğam-ı hicrânda **eglcem** oldur / Benüm eşk-i
revânumdur maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207,
Beyit 9*). [eglcem, -m]

egn [1] *Sirt.*

Hal’ idüp **egnümden** el-ḥaḳ bu libâs-ı mümküni /
Mümteni’ den vaz olup kaşd eyledüm tekrâr için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2*). [egnümden,
-üm, -den]

egri kadem kımak [1] *Eğri adım bırakmak,
atmak. II Yanlış davranışta bulunmak.*

Ger necât ister iseñ toğrı tarîkı gözle / Hâric-i râha
varup **kıma** şakın **egri kadem** (*Murâdî Dîvânı,
Kıt’a 34, Beyit 3*). [egri kadem kıma, -ma]

**ehabbü’l-aşlin min ḥubbin fe-inne’l-aşle fi-
ḥubbî** [1] *Aslın en sevimlisi sevgidendir zira
asıl benim sevgimdedir.*

Eḥabbü’l-aşlin min ḥubbin fe-inne’l-aşle fi-ḥubbî
/ Ḥabîb ile ḥabîb olmuş n’ider pes özge gavḡâyı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 4*). [ehabbü’l-
aşlin min ḥubbin fe-inne’l-aşle fi-ḥubbî,]

ehad [12] *Allah. “Tek, bir” anlamında esmâ-
i hüsnâdandır. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Çün eḥaddür eḥadda buldı **ehad** / Vâhidün bi’s-
sebâti fî’l-isbât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit
3*). [ehad,]

ehad nûrî [1] *Vahdet nuru.*

Lâmi’-i şemsi **ehad nûrını** bezl eyledi dil /
Kamer-âsâ anı aḥz eyledi a’lâdan dîl (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3*). [ehad nûrını, -(n)ı]

ehadiyyet [2] *Allah’ın birliği.*

Zât-ı vâhidde dinilmez ne cemâl ü ne celâl /
Eḥadiyyetde durur cünbüs-i ef’âl-i şîfat (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2*). [ehadiyyetde, -de]

Ey Murâdî seni var eyledi Ḥallâḳ-ı ezel /
Eḥadiyyetde ebed oldu ‘aceb ‘âleme cân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5*). [ehadiyyetde, -de]

ehem [1] *En önemlisi, en mühimi.*

‘Âşıkda her ne deñlü ola sîdk ile şafâ / Yârinden
özge maşlahat aña **ehem** degül (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 825, Beyit 2*). [ehem,]

ehl [14] 1. *Sahip, malik, mutasarrif olan.*

‘İşkî bilmezsen eger bilgil niyâz **ehlindedür** /
Añlamazsañ yâri sen fehm eyle nâz ehlindedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 1*). [ehlindedür,
-i, -n, -den, -dür]

‘İşkî bilmezsen eger bilgil niyâz ehlindedür /
Añlamazsañ yâri sen fehm eyle nâz **ehlindedür**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 1*). [ehlindedür,
-i, -n, -den, -dür]

‘Arşa-i ‘ışkı tolandum cây-ı maḳşûd isteyüp / Sırr
ile şimdi anı tıydu ki râz **ehlindedür** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2*). [ehlindedür, -i, -n, -
den, -dür]

Tâ’atüm şubḥ u mesâda istedüm cehd ile tâ /
Bulmayınca kımadum buldum namâz **ehlindedür**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3*). [ehlindedür,
-i, -n, -den, -dür]

Ser-firâz olmaḳda çok sa’y eyledüm minnet aña /
Zilleti terk itmişem gördüm ki az **ehlindedür**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4*). [ehlindedür,
-i, -n, -den, -dür]

Ey Murâdî kurb-ı yâre meslek isterdüm hemân /
Ḥamdü li’llâh añladum süz u güdâz **ehlindedür**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 5*). [ehlindedür,
-i, -n, -den, -dür]

‘Arş-ı a’lâ pâyümüz bûs itmege nâlişdeyüz / Biz
tevâzu’ **ehliyüz** yirinde şûret ḥâkiyüz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4*). [ehliyüz, -i, -y, -üz]

Mu’ammerdür göñül şehri binâ-yı lâ-yezâliden /
Nidâ eyler anuñ **ehli** nidâ-yı zü’t-te’âlden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1*). [ehli, -i]

Bu vaz’ u tarzumı gözle başîret **ehli** iseñ / Mu’arref
ol müteşerri’ gözet ḥakîmâne (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1388, Beyit 2*). [ehli, -i]

Mürüvvet **ehli** baḳar mı gözünḡi mir’âta / Muḳâbil
oldı kabûl-ı cemâl-i Raḥmâna (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1388, Beyit 3*). [ehli, -i]

Rûsüm-ı ‘âleme ‘aḳl ile nâzır olduñ ise / Ğam
ehlin aḡlayuben gülme şâd-mân olana (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3*). [ehlin, -in]

Zât-ı aḥfâdur nişânı çün başîret **ehlinüñ** / Pes
‘ayân-ı bî-beyânîdür yine Ğam-ı Vâresi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2*). [ehlinüñ, -i, -nüñ]

2. *Ehl, bir işten anlayan.*

Fâş itme sırr-ı ‘ışkı şu kim **ehli** olmadı / Var ise ger
Murâdî hemân ehl-i kâra gel (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 823, Beyit 5*). [ehli, -i]

Fehm ü idrâkinde ‘aczün var ise ey bî-ḥaber / Bu
rumûzuñ ḥallini bir **ehline** yalvarasın (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4*). [ehline, -i, -n, -e]

ehli-âdâb olmak [1] *Usul ehli olmak; yol, yöntem
bilen olmak.*

Bâb-ı Ğayrı yaşdananlar bilmedi âdâbdan / **Ehl-i
âdâb olmayanlar** bulmadı sultâna yol (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3*). [ehl-i âdâb
olmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]

ehl-i ‘aql [2] *Akıll sahipleri, akıllılar.*

‘Âkıl iseñ Murâdî vār iste **ehl-i ‘aqlı** / Cāhil olanlar ey dil ferzāneye iremez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 5*). [*ehl-i ‘aqlı, -ı*]

Ey kemāl-i kudretin ‘arz ideli ‘ālemlere / **Ehl-i ‘aqla** emr idersin bakmağa eṭvārına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3*). [*ehl-i ‘aqla, -a*]

ehl-i baṣar [1] *Görmekte hassas olan kişiler. II İdrak sahipleri.*

‘Ālemüñ revnakı hep sendedür **ehl-i baṣar** / Gözüñ ac eyle nazar nice temāṣāyam ben (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 37, Beyit 2*). [*ehl-i baṣar,]*

ehl-i baṣar olmak [1] *Görmekte hassas olan kişiler. II İdrak sahipleri.*

Ey Murâdî saña inkār eyleyen a‘mā durur / Kāruña **ehl-i baṣar olanlar** inkār eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 5*). [*ehl-i baṣar olanlar, -an, -lar*]

ehl-i baṣîret [2] *Basiret sahipleri, öngörüsü yüksek kişiler.*

Qudūmın añladı **ehl-i baṣîret** / Anuñ çün kıldılar ‘ışk ile bürhān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 3*). [*ehl-i baṣîret,]*

Elā ey ‘ākıl ü **ehl-i baṣîret** / Hūdānun virdügin bilgîl gānîmet (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 8*). [*ehl-i baṣîret,]*

ehl-i baṣîret olmak [2] *Gerçeği kalp gözüyle anlayan olmak.*

Ehl-i baṣîret olgîl taḥkîk kārı iste / Aldanma ey Murād zinhār bu ḥayāle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 5*). [*ehl-i baṣîret olgîl, -gîl*]

Ehl-i baṣîret olgîl yolda ne var kıl iz‘ān / Pāyuña kıl hāzer kim toḵunmaya senüñ taş (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2*). [*ehl-i baṣîret olgîl, -gîl*]

ehl-i beḳā olmak [1] *Sonsuzluk nuruna mazhar olmak.*

Merd-i Hūdā durur Murād merd o durur ola murād / **Ehl-i beḳā olalı** dil cism ile cāmı bulmuşam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 4*). [*ehl-i beḳā olalı, -alı*]

ehl-i bid‘at olmak [1] *Dinin usulünde olmayan ekleme yapmak.*

Ger mu‘min iseñ eyü ‘amel kıl / Cehd eyle ki **ehl-i bid‘at olma** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 4*). [*ehl-i bid‘at olma, -ma*]

ehl-i cürm [1] *Suçlular, günahkârlar.*

Varalum ‘arṣa çıkup anda ‘ibādet idelüm / **Ehl-i cürme** ne kadar varsa şefā‘at idelüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 1*). [*ehl-i cürme, -e*]

ehl-i derya [1] *Deniz ehli. II Vahdete, İlahi yakınlığa sahip kişiler.*

A‘ceb olmuşdur bu tarz-ı hüb ehl-i sāḥile / **Ehl-i deryāya** Murâdî olmadı hergiz ‘aceb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5*). [*ehl-i deryāya, -(y)a*]

ehl-i dil [2] *Âşıklar, gönül ehli.*

Ehl-i diller dāmenin tūt ister iseñ ger necāt / Zîrā Hāk anlara virmişdür ne kim var tayyibāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1*). [*ehl-i diller, -ler*]

Sehm-i emri **ehl-i dil** her yaña per-tāb eylemez / Kābza-i kudretde muhkem olmasa kavs-i ḳazā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4*). [*ehl-i dil,]*

Güşuna algıl Murāduñ sözlerin / **Ehl-i dil** yanına var destünle il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5*). [*ehl-i dil,]*

ehl-i dünyā olmak [1] *Dünya adamı; ahireti düşünmeyip bu dünyaya gönül bağlamış olan kimse olmak.*

Gezüben cümle cihānı yine ānî geletüm / **Ehl-i dünyā olanı** yine nigeḥbān olalum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 4*). [*ehl-i dünyā olanı, -an, -ı*]

ehl-i Ḥaḳḳ [2] *Allah'a iman eden kimse.*

İster iseñ alasin ‘ilm-i ledünnide sebāk / **Ehl-i Ḥaḳḳuñ** teneg ayağına cārüb ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 4*). [*ehl-i ḥaḳḳuñ, -un*]

Kelāmın **ehl-i Ḥaḳḳuñ** diñle gel var / Kulağa al anı tekrār tekrār (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1*). [*ehl-i ḥaḳḳuñ, -un*]

ehl-i ḥaḳ olmak [1] *Hak ehli, doğru yolda olmak.*

Ey Murâdî ‘ilmüne her zerre şāhiddür senüñ / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde **ehl-i ḥaḳ olan** eyler mi ‘ār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5*). [*ehl-i ḥaḳ olan, -an*]

ehl-i ḥaḳîḳat [3] *Hakikat ehli.*

Mecāzı n‘eylesün **ehl-i ḥaḳîḳat** / Muḥaḳḳıkseñ tarîkatdür muḥaḳḳak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 4*). [*ehl-i ḥaḳîḳat,]*

Ehl-i ḥaḳîḳat itdi su‘āl ‘ışk-ı yārine / Virdüm cevāb-ı şāfî didüm yoğ varına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1*). [*ehl-i ḥaḳîḳat,]*

Ehl-i ḥaḳîḳat itdi su‘āl ‘ışk-ı yārine / Virdüm cevāb-ı şāfî didüm yoğ varına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 1*). [*ehl-i ḥaḳîḳat,]*

ehl-i ḥāl [9] *Gönül ehli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilerseñ **ehl-i ḥālūñ** zevḳını bir zerrece tatmak / Teğāfûl eyleme var imdi ebrār ile kıl şoḥbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2*). [*ehl-i ḥālūñ, -ün*]

ehl-i ḥāl olmak [3] *Gönül ehli olmak.*

Ger diler iseñ Murâdîñüñ murādın bilesin / Vaz gelgil sen murāduñdan olasin ehl-i ḥāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 5*). [*ehl-i ḥāl olasin, -a, -sın*]

Bul ehl-i hālî **ehl-i hāl olasin** / Yüri a'layı bul terk eyle esfel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 4*). [*ehl-i hāl olasin, -a, -sın*]

Ehl-i hāl olmak dilerseñ vâkıf-ı hāl ol yüri / Vâkıf-ı hāl olmayan her işde kâmil olmadı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3*). [*ehl-i hāl olmak, -mak*]

ehl-i 'ışk [3] Âşıklar.

Ger Murâdî şorar iseñ kim nenün kârındadır / **Ehl-i 'ışka** kâdî olmuş hüccet imzâsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6*). [*ehl-i 'ışka, -a*]

Ehl-i 'ışka oldı ey dil ibtidâ-yı sırr-ı şart / Añlağıl meşrû-ı şartı intihâ-yı sırr-ı şart (*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 1*). [*ehl-i 'ışka, -a*]

Lem'anun 'aksine evvel tutdı mir'ât **ehl-i 'ışk** / Tâb urdı şems-i enver şındı yandı âyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2*). [*ehl-i 'ışk, -a*]

ehl-i 'ışk olmak [1] Aşk ehli olmak, aşktan anlamak, gerçek aşık olmak.

Ehl-i 'ışk olan bilür 'ışk ehlinün hâlin yine / Ten hicâbında kalanlar bilmediler hâl ne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1*). [*ehl-i 'ışk olan, -an*]

ehl-i 'ikâb [1] Eza, cefa, eziyet gören.

Pes a'lâ ile ednâ buldı tefrîk / Biri **ehl-i 'ikâb** ve biri rûtbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 4*). [*ehl-i 'ikâb, -a*]

ehl-i irâdet [1] İrade, ihtiyar sahibi.

Gösterdi Murâdî pes çok dürlü işâretler / Lîkin n'ideyin hayfâ bir **ehl-i irâdet** yok (*Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 5*). [*ehl-i irâdet, -a*]

ehl-i 'irfân [7] İrfan sahibi, ârifler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir 'atıyyedür Hudâdan bende-i zi'd-devlete / Neydüğün añlar habîbüm **ehl-i 'irfân** insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2*). [*ehl-i 'irfân, -a*]

ehl-i islâm [1] İslam ehli.

Zaferdür her zamân her dem karîni **ehl-i İslâmuñ** / Livâ-i nuşret üzre çün yazıldı ism ile nâmuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1*). [*ehl-i islâmuñ, -un*]

ehl-i kâr [1] Yaptığı hareketleri uygun olan, güzel ahlaklı.

Fâş itme sırr-ı 'ışkı şu kim ehli olmadı / Var ise ger Murâdî hemân **ehl-i kâra** gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 5*). [*ehl-i kâra, -a*]

ehl-i kemal [2] İlim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardur bilür **ehl-i kemâl** / Bir demüm dem kılmğa lâkin ne demler var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3*). [*ehl-i kemâl, -a*]

Ne derc eylemiş şâhib-i 'ilm o nüktedân / Biliş virmeye aña gerek bir **ehl-i kemâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2*). [*ehl-i kemâl, -a*]

ehl-i kemâl olmak [1] Bilgi, görgü ve davranış yönünden olgunluğa erişmek, olgunlaşmak.

Vaktüni hoşca görürsin **olasın ehl-i kemâl** / Cehd kıl tâ ki kaçırmaşın elden anı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 3*). [*ehl-i kemâl olasin, -a, -sın*]

ehl-i kitâb [1] Kitabı olanlar. II İslam geleneğinde, Yahudiler ve Hristiyanlar gibi kutsal bir kitabı bulunan dinin takipçileri.

Münfa'ıl olma çü sözün reddi yok / Diñle ne kim nakl ide **ehl-i kitâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 4*). [*ehl-i kitâb, -a*]

ehl-i 'örf [1] Medresede yetişen din bilginleri.

'Ârif-i râh-ı hâkîki şorma **ehl-i 'örfe** sen / Hâsta-i dil-teşnenün çeşmi dem-â-dem mādâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4*). [*ehl-i 'örfe, -e*]

ehl-i râh [1] Hakikati gören, doğru yolda yürüten.

Vişâlün virgil 'uşşâka tecellî mâverâsından / Cemâlün **ehl-i râha** kâşif olğıl ibtidâsından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1*). [*ehl-i râha, -a*]

ehl-i rumuz [1] Manası gizli olan sözlerden anlayan.

Müttefik oldı yine **ehl-i rumûz** ile gönül / Her ne mevzi' de taleb olına hâzır biledür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 2*). [*ehl-i rumûz, -a*]

ehl-i sa'âdet [1] Mutlu kimseler.

Sultân-ı cihân oldı şu kim kıldı kanâ'at / Şol kim ola kâni' o durur **ehl-i sa'âdet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1*). [*ehl-i sa'âdet, -a*]

ehl-i sâhil [1] Sahil ehli. II Varlık alemi.

A'ceb olmışdur bu tarz-ı hûb **ehl-i sâhile** / Ehl-i deryâya Murâdî olmadı hergiz 'aceb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5*). [*ehl-i sâhile, -e*]

ehl-i şavaş olmak [1] Savaşçı, kavgacı olmak.

Her kime tüş olasin ülfet ile ünsiyet it / Nefs-i bed-hûya uyup **ehl-i şavaş olma** yüri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2*). [*ehl-i şavaş olma, -ma*]

ehl-i semüm [1] Zehirlenmiş olanlar.

Hayât-ı cavidânı ister iseñ gel berü 'aşık / Murâduñ nazmıdur **ehl-i semûma** ser-be-ser tiryâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 5*). [*ehl-i semûma, -a*]

ehl-i sena [1] Övme, methetme işini yapan.

Egerçi şâni'-i ekber beni var itdi şun'ından / Femma olmadın gayrı dañı **ehl-i senâyam** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 5*). [*ehl-i senâyam, -(y)am*]

ehl-i ser [1] Akıl ile her şeyi anlamaya çalışanlar, öze inemeyenler.

Men 'aref sırrında **ehl-i ser** idüp cevhlânlar / Keşf olunmaz yâr ile sırr-ı nihânım var iken (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 3*). [*ehl-i ser,]*

ehl-i siyâdet [1] *Ululuk, büyüklük ehli, sahibi.*

Sen olma denîlerle müşâhib yûri zinhâr / Her dem arağıl kânde ki var **ehl-i siyâdet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3*). [*ehl-i siyâdet,]*

ehl-i şuver [1] *Suret ehli. II Maddiyatta kalmış, maneviyat eksîği olan.*

Çok durur 'âlemde bil **ehl-i şuver** / Añlama her gördiğün şâhib-vüşûl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6*). [*ehl-i şuver,]*

ehl-i şekâvet [1] *Sıkıntı ehli, cehennemlik olanlar.*

'Âlemde dilerseñ ki huzûruñ ola dâ'im / Yanuñâ yakîn olmayalar **ehl-i şekâvet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2*). [*ehl-i şekâvet,]*

ehl-i tarîk [1] *Tarikata girmiş olan kimse veya kimseler, dervîş.*

Men 'aref sırrında hayrân oldılar **ehl-i tarîk** / Sırr-ı tahkîk aňlayandır 'âlem-i devrân olan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3*). [*ehl-i tarîk,]*

ehl-i tarîk olmak [1] *Tarikat ehli olmak, belli bir yola tâbi olmak.*

Gel Murâdî aña râhî **olasın ehl-i tarîk** / Añlar iseñ ger bilürsin cümleye hân olduğın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 5*). [*ehl-i tarîk olasin, -a, -sın]*

ehl-i tarîkat [1] *Tarikat ehli.*

Pâk-bâza şormışam **ehl-i tarîkat** yolların / Didi irersen Murâda 'ömrüñ câvidân olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 5*). [*ehl-i tarîkat,]*

ehl-i tevhiid olmak [1] *Allah'ın birliğine inanmak.*

Halk olındı gerçi kahrûñdan cehîmün hânesi / **Ehl-i tevhiid olanuñ** sen şeh yerin nâr eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4*). [*ehl-i tevhiid olanuñ, -an, -un]*

ehl-i vecd [1] *Aşk ehli.*

Bir vecd ü hâl virdi Murâd **ehl-i vecde** kim / Şerh ü beyâna gelmez o şerh-i makâl ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5*). [*ehl-i vecde, -e]*

ehl-i vücüd [2] *Vücud ehli, varlık sahipleri.*

Kemâl **ehl-i vücûda** vücüd olınca kemâl / Benüm kemâl-i vücûdumdadır bu hüsn-i şîfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3*). [*ehl-i vücûda, -a]*

Kimi görseñ şanursın **ehl-i vücûd** / Arasañ lışş olur yâhûd gammâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 2*). [*ehl-i vücûd,]*

ehl-i zâr [1] *Ağlayan, inleyen kişiler. II Aşklar.*

Söyledüm 'ışkı tarîkin ba'zı **ehl-i zâra** ben / Bir kelâmı virdiler biñ cân kurbân 'ışkına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5*). [*ehl-i zâra, -a]*

ehl olmak [1] *Sahip, malik, mutasarrıf olmak.*

Gel Murâdun bu kelâmını gözet inşâf it / **Ehl olan** kimsenede hâk ile inşâf gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5*). [*ehl olan, -an]*

ehliyyet [1] *Kabiliyet, kifayet ve yeterlilik.*

Ger Murâduñ mantıkından kesb-i 'irfan idesin / Bulduñ iki hânede **ehliyyet** ile iştiâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5*). [*ehliyyet,]*

ejdehâ / ejderhâ [2] *Büyük yılan.*

Dünyâyı tekye kılma ki bir bî-vefâ durur / Her günde nice âdemî yir **ejderhâ** durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1*). [*ejderhâ,]*

Cihân halkını yutmağda zemîn bir **ejdehâ** ancak / Bu dünyânun içi taşî kamu derd ü belâ ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1*). [*ejdehâ,]*

ejdehâ olmak [1] *Ejderha, büyük yılan olmak.*

İktibas için kabesle vardı Mûsâ Tûra çün / **Ejdehâ oldu** 'aşâsı anda fermân 'ışkına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 4*). [*ejdehâ oldu, -dı]*

ejder [1] *Büyük yılan.*

Ğâlib olmuşlar durur kudretle Fir'avnilere / Nitekim Mûsâ elinde **ejder** oldu dâr-ı âs (*Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 4*). [*ejder,]*

ekber [3] *En büyük.*

Cümleten her ne ki vardır aña mahzardur dil / Ey Murâdî nazar it Ka'beden **ekberdür** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5*). [*ekberdür, -dür]*

Bilmez idüm 'âlemün 'ilmini olmasa vücûd / Ceht idüben bildüre **ekberde** sultân âyetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 4*). [*ekberde, -de]*

II Namazın başında getirilen tekbir.

İbtidâ **ekberde** çün kim kibriyâdan lem'adur / İntihâ oldu selâmet ile ikrârı 'anûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4*). [*ekberde, -de]*

ekmek [1] *Toprağa tohum atmak veya gömmek.*

Ekmeyen tıhım-ı ezel almaz fevâ'id hırmanın / Kendü 'ırzı kendüsünde pây-mâl eyler yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4*). [*ekmeyen, -me, -y, -eñ]*

ekmel [5] *Daha, pek kâmil, noksansız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ğayb-ı ğaybiyyetde kâşırdur egerçi 'aql u dil / Lîk emri ile dil **ekmelde** mâfihâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 3*). [*ekmelde, -de]*

ekmel eylemek [1] *En kamil hale getirmek, noksansız kılmak.*

Murâduñ az u çoğundan senün bir merhâbân efzâl / Beni sen **eylegil ekmel** cemâl-i bâ-kemâl için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 5*). [*ekmel eylegil, -gil]*

ekmel olmak [6] *En mükemmel olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsterseñ ey Murâdî 'ilmüñde **ekmel olmak** / Bil sendedür şerî'at bil sendedür tarîkat (Murâdî Dîvânî, Gazel 192, Beyit 5). [ekmel olmak, -mak]

ekmel-i bî'l-kemâl olmak [1] *Olgunluk ile mükemmelliğe erişme.*

Hark kılan vücūdını n'eyleye hark u 'âdeti / Kim bula bu sa'âdeti **ekmel-i bî'l-kemâl ola** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1449, Beyit 3). [ekmel-i bî'l-kemâl ola, -a]

ekmeliyet [1] *Mükemmellik.*

Ekmeliyetden murâd olmaz velî kâmil özi / Kün 'aleyke kâmilten testetir 'anke'l-vaķâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 372, Beyit 4). [ekmeliyetden, -den]

eknâf [2] *Yanlar, yönler, taraflar.*

Mubaşşır irdi kemâle kemâli lîk başîr / Başîre menzil olur bî-başardadır **eknâf** (Murâdî Dîvânî, Gazel 673, Beyit 2). [eknâf,]

Bezendi h'vân-ı lutf ile ser-â-ser cümleten **eknâf** / Varup mihmân olup mihmâna karşı anda mihmânım (Murâdî Dîvânî, Gazel 857, Beyit 2). [eknâf,]

ekrem [7] *En değerli, cömert. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cümleden a'zam ü hem **ekremsin** / Ey Kerîm ü Rahîm ü Rabb u Vedūd (Murâdî Dîvânî, Gazel 271, Beyit 2). [ekremsin, -sin]

eksilmek [4] *Azalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni kılma mahrûm sen varlığıñ hakkı çün / Ne **eksile** cüdüñden ey ferd-i berr-i kadîm (Murâdî Dîvânî, Gazel 959, Beyit 3). [eksile, -e]

eksük itmek [3] *Eksik etmek, bir şeyden mahrum bırakmak.*

Eksük itme dilüñde zîkr-i Hudâ / Söyle "Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ" (Murâdî Dîvânî, Gazel 87, Beyit 1). [eksük itme, -me]

Ey Murâdî dilerseñ a'lâ câh / **Eksük itme** dilüñde zîkr-i Hudâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 87, Beyit 9). [eksük itme, -me]

Eksük itme gele zebânüñden / Tevhîd-i lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 19). [eksük itme,]

eksük olmak [4] *Eksik etmek, bir şeyden mahrum bırakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî sırr-ı ebrârî gözet vaşl-ı muķarrebden / Yoluñda şâdık ol kim **eksük olmaz** merķabâ herģiz (Murâdî Dîvânî, Gazel 585, Beyit 5). [eksük olmaz, -maz]

eksüklüg [1] *Hata, noksan, kusur.*

Kapuña yüz sürî geldüm kamu **eksüklügüm** bildüm / 'Aceb n'olisar ahvâlüm benüm maķşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 147, Beyit 2). [eksüklügüm, -üm]

ekvân [1] *Âlemler, dünyalar, varlıklar.*

Ser-te-ser eyvân ile **ekvânî** geşt itdüm kamu / Manzarından mihr-i tâbân ola raķşân yaķtemil (Murâdî Dîvânî, Gazel 784, Beyit 3). [ekvânî, -ı]

el [37] *1. İnsanın uzvu el.*

Gel Murâdîñün kelâmın eyle bir bir istimâ' / Her ne ğirürse **elüñe** al hemân sen yâ naşîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 125, Beyit 5). [elüñe, -ün, -e]

Elüme aĝzuma aldurma benüm mahrûmât / Baña her demde mubâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 138, Beyit 4). [elüme, -üm, -e]

Çü yakdı 'ışķ ile şevķi göñülde bir mişbâh / Tutup **elinde** anı her dücâda buldı necâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 235, Beyit 1). [elinde, -in, -de]

Ġâlib olmuşlar durur kudretle Fir'avnilere / Nitekim Mûsâ **elinde** ejder oldu dâr-ı âs (Murâdî Dîvânî, Gazel 613, Beyit 4). [elinde, -i, -n, -de]

Murâdî 'ayn-ı haķķiyyetdedür maķz-ı başar çün kim / Tutup **elde** cemâl âyînesini râha yüz tutduķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 681, Beyit 5). [elde, -de]

Uzatma **elüñ** genc-i leb-i yâre şaķın kim / Baĝlamaya destüñi senüñ zincîre kâķül (Murâdî Dîvânî, Gazel 816, Beyit 5). [elüñ, -üñ]

Mihr-i tarîkatde biz **elde** çerâĝ oynaruz / Anuñ içün kâlmadı yolda bir ibn-i sebîl (Murâdî Dîvânî, Gazel 818, Beyit 3). [elde, -de]

Uzadup **ellerin** yemîn ü yesâr / İki destinde oldu iki cihân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1160, Beyit 3). [ellerin, -ler, -in]

Ey Murâdî mürşid-i kâmil gerekse her kime / **Elde** dilde arayup varup maķâlin seyr ide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1274, Beyit 5). [elde, -de]

Aldanup kâlmagıl ârâyişine dünyânuñ / 'Aķıl olan kıta mı **el** ile aĝu aşına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1338, Beyit 4). [el,]

Hüsn-i baĝına hâzân irmesün anuñ diyü ben / Bâr-gâh-ı Haķķa kâldırdı şınar **ellerini** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1523, Beyit 4). [ellerini, -lerini]

Yalan söz gelmesün aşlâ dilüñden / Yaman iş gelmesün herģiz **elüñden** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 48, Beyit 2). [elüñden, -, -]

2. Güç, iktidar, irade.

Dem-â-dem haķķı zîkr eyle çün oldur Kâdir ü Mevlâ / **Elindedür** anuñ kaķb ile başt îhyâ ile ifnâ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [elindedür, -in, -de, -dür]

Râstîdür hikmet-i 'irfâna 'âlemde sebep / Toğrulıgı koma **elden** 'izzet ide tâ ki Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [elden, -den]

Ey başîret ehli gel bak dîde-i inşâf ile / Çün kilîd **elde** ya niçün itmeyesin feth-i bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [elde, -de]

Derc olalı hâzîneye cümleten olmuş olacak / Geçdi **elümden** ol kamu urmadı kimse aña yed (Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3). [elümden, -üm, -den]

Bülbülâ kıl nağmeler çün ki gülîstân **eldedür** / Eylegil seyr ü temâşâ çünki büstân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [eldedür, -dür]

Bülbülâ kıl nağmeler çün ki gülîstân **eldedür** / Eylegil seyr ü temâşâ çünki büstân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [eldedür, -dür]

Geçmedin bâğuñ zamânı esmedin bād-ı hâzân / Sür hemân devrânıñ şimdi çü devrân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2). [eldedür, -dür]

Yâre hâlûñ 'arz idüp bir bir hikâyet eylegil / Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çün ân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [eldedür, -dür]

Nice müddetdür çekerdüñ hier ü fûrkatden belâ / Şükr-i Yezdân eyle 'âşık şimdi cânân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [eldedür, -dür]

Hasta idüñ nice demdür derde dermân bulmaduñ / Eylegil 'îş u tarab kim şimdi dermân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [eldedür, -dür]

Başımı tób eylerüm bulsam nigârı dir idüñ / Fursatı fevt eyleme şimdi çü meydân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [eldedür, -dür]

Bende iseñ ger Hudâya ey Murâdî sen dañı / Gice gündüz eyle hıdmet çünki sultân **eldedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 7). [eldedür, -dür]

Fursatuñ **elde** durur şimdi çü gayret demidür / El açup Hakkâ niyâz eyle icâbet demidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [elde, -de]

Seher bād-ı şabâyile vücûdum zevrakı tayyâr / Ne var çün himmetüm **elde** ki olmaz bādbān ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [elde, -de]

Murâdî gel murâduñda murâd idi murâduñda / Murâd ider murâduñda **elünde** cennet ü nâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5). [elünde, -üñ, -de]

Elâ yâ eyyühe'l-mâni' ne men' eyler vücûhuñdan / **Elünde** kudretüñ yapış nedendür böyle etvâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [elünde, -üñ, -de]

Kâdir-i kudrete şordum ki nedür ahvâlüm / Didi cümle hep **elünde** kamu ahvâl senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 4). [elünde, -üñ, -de]

'Ârifüñ 'urkıñda demdür çün maḥabbet demleri / Lahmeke laḥmi varup ma'nāsına **el** urdı **el** (Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [el,]

Murâdî merd-i meydândur **elinde** top ile çevgân / Eger da'vâ-yı merd eyler iseñ cevlanı göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5). [elinde,]

Murâdî kabza-i hükmündedür kamu ne ki var / **Elüñ** durur kamuya muḥsim-i nevâl-i ezel (Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 5). [elüñ, -üñ]

Ṭaḳa gör nefsuñe zencîr **elünde** tâ zebûn olsun / Bu gün sen aña ṭaḳmazsan dakısarlar saña erḳam (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [elünde, -üñ, -de]

'Ayn-ı Murâda irmege n'eyler zamânı dil / Çün kim Murâdî **elde** durur şâm u şubḥ-dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 5). [elde, -de]

Oldı kader çü kendüde virdi bükîr celâlini / Virdi cemâlini bükîr kadr ile **eldedür** himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [eldedür, -dür]

Meyl itme 'âkil iseñ ey dil fenâ cihâna / Bir gün alup **elüñi** atar seni yabana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 1). [elüñi, -üñ, -i]

Ḥarîm-i ka'beñe vardum **elümde** ḥalka-i ümmîd / Bu nefsi ḥvâb-ı ḡafletden 'inâyet eyle uyandur (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 19, Beyit 2). [elümde, -üm, -de]

el açmak [1] Duâ etmek için elleri bir araya getirip açmak.

Fursatuñ elde durur şimdi çü gayret demidür / **El açup** Hakkâ niyâz eyle icâbet demidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4). [el açup, -up]

el almak [1] Elinden tutmak, yardım etmek.

Dest-i luṭfuñla **elüm al** ayağa kaldur beni / Çün keremdür saña kânûn eylegil ḥâşıl şifâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [elüm al,]

el alup kaldurmak [2] Elinden tutup kaldırmak. II Yardımda bulunmak.

Kimisin ayaklar altında koyup pâ-mâl ider / Kimisini kara yirden **elin alup kaldurur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 4). [elin alup kaldurur, -ur]

Maḥabbet baḥrine ṭaldur **elüm alup** beni **kaldur** / Bu ben giryânıñ güldür 'inâyet kıl sa'âdetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 2). [elüm alup kaldur,]

el arḳası yirde [1] Pes etmek, mağlubiyeti kabul etmek.

Ey Murâdî âferîn **el arḳası yirde** saña / Şimdi añladum seni ben âferîn ü âferîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 5). [el arḳası yirde,]

el bağlayub ṭurmak [2] (Deyim) Saygı göstermek amacıyla elleri önde birleştirmek.

Kul oldu aña cümle selâtin-i cihân-bân / **El bağlayuben tırdı** çü sultâna berâber (Murâdî Dîvânî, Gazel 451, Beyit 2). [el bağlayuben tırdı, -dı]

Recâda tırmışuz el bağlayup karşı o Mevlâya / Yücede isteyüp anı bakup sevdâ vü beyzâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1320, Beyit 1). [el bağlayup tırmışuz, -mış, -uz]

el çekmek (Deyim) [12] Vazgeçmek, ilgisini kesmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şanâyî'den **el çekmeyen** bilmedi şânî'i / Ne şan'at durur şan'ata ide şânî'i 'atâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 119, Beyit 3). [el çekmeyen, -me, -(y)en]

el değmek [1] Ulaşmak.

Gel Murâduñ bu kelâmına nazar eyle yine / Genc-i pinhân durur **degmez** aña degme **eli** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1513, Beyit 5). [eli degmez, -mez]

elde iken [2] Elinde bulunduğu zaman, sahip olduğu anda.

'Amel-i zühd ile takvâyı kılam **elde iken** / Hazrete artuben âh u fiğânım şimdi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1517, Beyit 3). [elde iken,]

Kim virür soñra baña fâ'ideyi uhrâda / **Elde iken** göreym devr ile ânum şimdi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1517, Beyit 4). [elde iken,]

elden ele düşmek [2] Deyim Elden ele gezmek. II Değeri azalmak.

Elden ele düşürüp sünbül saçun dağıtma / Şakla sen anı 'ömrüm olmaz yabanda hâşıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 813, Beyit 4). [elden ele düşürüp, -ür, -üp]

İstebüm şevkine tâliblere 'ışk oldu karîn / Gevherüm **elden ele düşdi** olup dürr-i yemîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1112, Beyit 1). [elden ele düşdi, -di]

elden gelmek [1] Deyim Mümkün olmak, gücü yetmek, yapabilmek.

Amânı bulmadı kimse ecelden / Bulurdı cümle şehler **gelse elden** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 5). [elden gelse, -se]

elden gitmek [3] (Deyim) Zayı olmak, yitirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her rüz u şeb gam ile dil **gitti elden** eyvâh / Bir dağı bu gam ile sad-pâre var mı yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 150, Beyit 4). [elden gitti, -di]

elden kaçırarak [1] (Deyim) Elde edilebilecek iyi bir şeyi türlü nedenlerle elde edememek, ondan yararlanamamak.

Vaktüni hoşca görürsin olasin ehl-i kemâl / Cehd kıl tâ ki **kaçırmayasın elden** anı (Murâdî Dîvânî,

Gazel 1515, Beyit 3). [elden kaçırmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

elden kılmak [1] Elden bırakmak. II Vazgeçmek.

Ey Murâdî cehdi **elden kılmak** terk eyle hâzer / Bilmegi bul şimdiki dem dil saña fermân igen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1033, Beyit 5). [elden kılmak, -ma]

elden kırmak [9] (Deyim) Bırakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rızâ-yı Hakkı **elden kırmak** râh-ı şer'i tüt dâ'im / Murâdî işbu ma'nâyı bilenler kâmil insâdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 289, Beyit 5). [elden kırmak,]

elden virmek [1] Elden bırakmak, sahip olamamak.

Murâdî ihtiyârın **virdi elden** / Hemân yârine virdi ihtiyârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1560, Beyit 5). [elden virdi, -di]

elde tutmak [3] Elinde tutmak. II Sahip olmak.

Ma'anî gencinün miftâhını **tutmuş elinde** yâr / Diler kim göstere her dem kemâl ile 'atâdan yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 4). [elinde tutmuş, -mış]

Şafâ mir'atını gördüm celâlündür **tutan elde** / Cemâlüne mukâbildür müşâhid olmuş ebrârın (Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 3). [elde tutan, -an]

Tutarlar elde 'arifler Murâduñ nazm-ı güftârın / 'Iyân-ı ehldür nâ-ehle ammâ kim nihân oldu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1492, Beyit 5). [elde tutarlar, -ar, -lar]

ele almak [7] Ele geçirmek, sahip olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fu'âduñ levhine nakkâş-ı kudret / **Ele aldı** çeküp kıl-k-i sa'âdet (Murâdî Dîvânî, Gazel 205, Beyit 1). [ele aldı, -dı]

ele gelmek [5] (Deyim) Ulaşmak, nail olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lâ vü lenden geçmeyince varlık **gelmez ele** / Kıl fenâsın bu vücûduñ bulasın tâ 'ayn-ı zât (Murâdî Dîvânî, Gazel 172, Beyit 4). [ele gelmez, -mez]

ele girmek [7] Ele geçmek, elde etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü gâvvas oldu ol lüccî firâka / **Eline girdi** anuñ hoş gânimet (Murâdî Dîvânî, Gazel 206, Beyit 3). [eline girdi, -di]

ele ihtiyâr virilmek [1] Seçme hakkı tanınması.

Pes niçün sâlih 'amel yok sende ey gâfil kişi / Sen şanur mısın ki **virildi elüne ihtiyâr** (Murâdî

Dîvânı, Gazel 355, Beyit 2). [elüñe ihtiyâr virildi, -di]

eli baĝlu [3] Saygı için ellerini göbeğinin üstüne kavuşturup durmak.

Ķul olup **eli baĝlu** işigüñe gelenler / 'İzzet olunup 'âleme sultân iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2*). [*eli baĝlu,]*

Dimiş rakîb yâre ĳulunam **eli baĝlu** / Bend olsun aña yâ Rab aĝlal ile selâsil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6*). [*eli baĝlu,]*

II Bir şey yapamamak, yapacak gücü olmamak.

Sultân olan bu yirde **eli baĝlu** bendedür / Ķul olmayınca dutmadı ol pāk-dâmeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 4*). [*eli baĝlu,]*

eli baĝlu ĳurmak [1] Elleri önlerinde baĝlı şekilde durmak; saygı göstermek.

Oturmuş bāb-ı genc içre anuñ karşıısına şaf şaf / **ĳururlar elleri baĝlu** melâ'ikle kamu ervâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4*). [*elleri baĝlu ĳururlar, -ur, -lar]*

eli du'âya ĳaldurmak [1] Dua etmek üzere ellerini açmak.

Çün kıldı Hudâ yüzün anuñ cümleden enver / **ĳaldurdu du'âya elini** 'arşa berâber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 1*). [*elini du'âya ĳaldurdu, -dı]*

elinden [10] Birinin elinden; yüzünden, -den dolayı, ... sebebiyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dest-i lutfuñ yâr **elindendür** bize peymâne-keş / Mest olup 'uşşâkı bî-ârām tâ rûz-ı cezâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4*). [*elindendür, -in, -de, -dür]*

elinden almak [1] Mahrum etmek, sahip olduĝu şeyi ele geçirmek.

Müştāk olan ĝarîb ü bî-çâre derd-mendi / Hâşa **elinden alup** sen atasın yabana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 2*). [*elinden alup, -up]*

elinden olmak [1] Birinin kendisinin yapması.

Muĥt-i mâ-hüve'l-vâķi' sığar gerçi bu idrâke / Velîkin şıĝmadı hergiz bu hûd **olmuşdur elinden** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 3*). [*elinden olmuşdur, -miş, -dur]*

elirmek [4] Ulaşmak, bir şeye ulaşacak kadar güçlü olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķatre deryâ olmayınca gevhere **el iremez** / 'Âşıkun her katresi bu yolda bir 'ummân gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3*). [*el iremez, -e, -mez]*

el ĳaldurmak [1] Elimi kaldır. II Zavallı, âciz durumdan kurtarılma isteĝi.

Hudâyâ dest-ĝrürsin benüm sen / **Elüm ĳaldur** kim ednâ 'abdünem ben (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 1*). [*elüm ĳaldur,]*

el urmak [10] El vurmak, değmek. II Bir işi yapmaya yanaşmak, girişmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ĥamdümi ĥamd eyledükce kılduñ elťafuñ ziyâd / Her neye **el urdum** ise baña âsân eyledüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3*). [*el urdum, -du, -m]*

elüñ ardına almak [1] Bir topluluĝa liderlik etmek, topluluĝu emriyle harekete geçirmek.

Ey Murâdî merd olup merdâne depret kendüñi / Nice biñ biñ merdi **alasin elüñ ardına** tâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 5*). [*elüñ ardına alasin, -a, -sın]*

elüñden geldüĝi miĝdâr [1] Elinden geldiĝi kadar, gücünün yettiĝi ölçüde.

Özüñi ĳoma ĝafletde uyarĝıl ĥvâbdan cânuñ / **Elüñden geldüĝi miĝdâr** duruş gel ĥıdmete sende (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3*). [*elüñden geldüĝi miĝdâr,]*

el vermek [11] (Deyim) Yardım etmek, fırsat vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne 'aceb ĥâlet olur ĥâlet-i vuşlat yâ Rab / Bir daĝı **el vire** mi bize o devlet yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1*). [*el vire, -e]*

el yumak [3] Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.

Gel imdi pîr-i ma'nâ ol cihândan cümleten **el yu** / Bu nefsi-şüma hergizde şaķın sen virmegil ruşşat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5*). [*el yu,]*

Cümleden **el yudı** çün yâre muĥ' oldı muĥ' / Kerem-i yâr ile gör nice mükerrerendür dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2*). [*el yudı, -dı]*

Ma'nâyı añladı şı ki ma'nâdan **el yudı** / Var oldı şol ki kıldı vücüdün 'adem 'adem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 3*). [*el yudı, -dı]*

elâ [20] Başlama ve tenbih edatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Elâ bu 'izzet ü câha ĳayanub olmaĝıl maĝrûr / Çü ĳalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibķâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3*). [*elâ,]*

elâ ey 'aşıkân-ı dil ĥabîb âmed çü dil âncâ [1] Ey gönül aşıkları, gönül orada olduĝu vakit sevgili de oraya gelir.

Murâdî 'aşķ ân dildâr ne-bâsed ger dü-'âlem bes / **Elâ ey 'aşıkân-ı dil ĥabîb âmed çü dil âncâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 5*). [*elâ ey 'aşıkân-ı dil ĥabîb âmed çü dil âncâ,]*

elâ iy ĳum fe-enzur [1] Kalk da uyar (74/Müddessir 2).

Elā iy kum fe-enzur ma'nīsın fehm eyleyen 'ārif / Fe-kebbirden fe-tāhhirden dem urursañ gelür hālāt (Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 3). [elā iy kum fe-enzur,]

elā yā eyyühe'l-aḥbāb [3] Ey sevgililer!.

Ṭulū' eyleser bu mihr-i münir aña cihān zerre / **Elā yā eyyühe'l-aḥbāb** gelün kim toğdı mäh-tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb,]

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb nedür ma'nī-i zāt el-ḥaḳ / Eger añlamak isterseñ görürsın yine yārümde (Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb,]

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb açıldı cümleten ebvāb / Şafā-yı sırrunuz varsa gezelüm cümle ārāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1508, Beyit 2). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb,]

elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā [1] Dikkat edin ey dostlar (sevgililer) şerbet dolu bardaklar vardır.

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā / Anı her kim ki nüş ide vücūdi nūr-ı ibhādur (Murādī Dīvānı, Gazel 314, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-aḥbāb lenā min-şerbetin ke'sā,]

elā yā eyyühe'l-müşṭāḳi fa'lem [1] Dikkat ey tutkun aşık.

Elā yā eyyühe'l-müşṭāḳi fa'lem / Fe-inne'l-'ilme min 'aynī'z-zülālī (Murādī Dīvānı, Gazel 1562, Beyit 4). [elā yā eyyühe'l-müşṭāḳi fa'lem,]

el-'abdü murādün veleḥü küntü murādā [1] Murat kulun senin muradını ister.

El-'abdü murādün veleḥü küntü murādā / Men yezkürüke tezkürü bi's-şıdḳı ve 'adlā (Murādī Dīvānı, Gazel 80, Beyit 8). [el-'abdü murādün veleḥü küntü murādā,]

"el-'abdü yüdebbir" [1] Kul tedbirli davranır.

"El-'abdü yüdebbir" didi "v'Allāhu yüḳaddir" / Men kāne mürīdün ve bihi ya'lemü ma'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 81, Beyit 2). [“el-'abdü yüdebbir”,]

el-amān [4] Aman, imdat, medet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kimse kimse ḥāline bakmağa kādir olmayup / Gözlerin göge diküben çağrışalar **el-amān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1056, Beyit 2). [el-amān,]

el'ān [4] Şimdi, halen, şu anda. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nāḳil ü menḳülü bir naḳl itdiler / Pes olur **el'ān** nice kıl u ḳāl (Murādī Dīvānı, Gazel 838, Beyit 2). [el'ān,]

el-'āşıḳu min hicrike fānin ve 'alil [1] Aşık senin ayrılığından fāni ve zordadır.

'Aşık nice sağ ola çü senden ola ayrı / **El-'āşıḳu min hicrike fānin ve 'alil** (Murādī Dīvānı, Gazel 815, Beyit 4). [el-'āşıḳu min hicrike fānin ve 'alil,]

elbāb [1] Akıl.

Bu Murāduñ sözlerin şerḥ itmeye biñde birin / Nice biñ gelse ulü'l-elbāb **elbāb** üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1098, Beyit 5). [elbāb,]

elbet [8] Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Neşāt-ı dehre aldanma fenādür āḫır **elbet** / Ne kim emr ide emmāre ḥaṭādür āḫır **elbet** (Murādī Dīvānı, Gazel 189, Beyit 1). [elbet,]

elbetde [9] Mutlaka, hiç şüphesiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i 'ulüm / Hālümüz maḥv olur **elbette** n'olursa ḥālāt (Murādī Dīvānı, Gazel 177, Beyit 2). [elbette,]

elem [5] Üzüntü, tasa, keder. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fe'dḥulūḥā ḥālīdīn āvāzesin güş eyleyen / Dāḫil olup her **elemden** buldı anlar 'āfiyet (Murādī Dīvānı, Gazel 167, Beyit 3). [elemden, -den]

elem çekmek [5] (Deyim) Üzülmek, tasalanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-şüreti / Cāna minnetdārdur **çekdürmedi** cāna **elem** (Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 3). [elem çekdürmedi, -dür, -me, -di]

eleme düşmek [1] Acıya gark olmak.

Kātib-i dehr urup destini levḥ u ḳaleme / Hālümün biñde birin yazmadı **düşdi eleme** (Murādī Dīvānı, Gazel 1354, Beyit 1). [eleme düşdi, -di]

elem-zede olmak [1] Acı çekmek.

Hicr ile 'āşıḳuñ şēḥā ḳılma ḡam-zede / Saña muḥibb olan **ola ḥāşā elem-zede** (Murādī Dīvānı, Gazel 1374, Beyit 1). [elem-zede ola, -a]

elem neşrah [1] "Genişletmedik mi?" (Kur'an, İnşirah 94: 1).

Elem neşrah dinildi ḳālībuñ ḳalbinde ma'nāda / Velī ma'nāsı ḳalb içre olur mektüb-ı inşāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1312, Beyit 1). [elem neşrah,]

elest [1] Allāh'ın, ruhlar âlemini yarattığında, ruhlara "elestü bi-Rabbiküm

(Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)” diye sorup ruhların da “belâ (evet)” diye cevap verdiği gün.

Yudarsa la'İveş kâni bu şeydâsını 'ayb itme / Elest vaktinde zülfün bûyî kalmışdır dimâğında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [elest,]

elf [2] 1000 sayısı.

Müttetif ism ile müsemması / 'İlmdür nokta nokta elf ile heb (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3). [elf,]

'Ulüm-ı künde kâfuñ elfi misli râst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña kudret ve hem heybet (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4). [elfi, -i]

elf cehd [1] Binlerce çalışma, gayret.

Yüzüm vücūduma sürdüm hayât idüp 'ilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki şad hezâr nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [elf cehd,]

elf-i cehd eylemek [1] Binlerce çabalama göstermek, çok gayret göstermek.

Merkez-i şıdk u şafâdan güzerân eylemedin / Elf-i cehd eyler ise cân ile hullân bulmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [elf-i cehd eyler, -r]

elf [7] Elif harfi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Elfdür evvel hurûfa ibtidâ ey merd-i rāh / Oldı 'aql-ı evvele satvet ü behcet iftitāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [elfdür, -dür]

elf ile hā [1] Arap alfabesindeki elif ve ha harfi.

Hamd-ı sabıkdur olan minberde âdem söyledi / Biñ biñ ararsañ eger elf ile hā el-hamdudur (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [elf ile hā,]

elf ü bā vü tā [1] Arap alfabesinin ilk üç harfi.

Zāhir ü bāında bāın zāhirin nakş eylemiş / Şöyle yazmış levhi elf ü bā vü tā olmaz aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [elf ü bā vü tā,]

elfāz [16] Kelimeler, lafızlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mu 'ammādan haber bilmek dilerseñ ey cemālî hūb / Murāduñ diñle elfāzın hidāyetdür hidāyetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 5). [elfāzın, -ın]

elfāz-ı habīb [1] Sevgilinin sözleri.

Semī' olalı elfāz-ı habībî gūş-ı hūş eyle / Şafālar kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [elfāz-ı habībî, -i]

elfāz-ı lā-yuhşā [1] Sayısız, çok lafızlar, kelimeler.

Senāsında durur elfāz-ı lā-yuhşā kemāl ile / Kemāl-i bā-kemālinde kemālince 'ayān oldı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 2). [elfāz-ı lā-yuhşā,]

elfāz-ı t̤āb'-ı pāk [1] Temiz yaradılışlı, fitratlı lafızlar, sözler.

'Alemlere hidāyet ammā bilen nevādur / Geldi Murādî çün kim elfāz-ı t̤āb'-ı pākūñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [elfāz-ı t̤āb'-ı pākūñ, -ün]

el-habīb [2] Sevgili.

Çün gül-istān içre gördüm 'andelīb / Dir idi kim el-habīb el-habīb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1). [el-habīb,]

Çün gül-istān içre gördüm 'andelīb / Dir idi kim el-habīb el-habīb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1). [el-habīb,]

el-hak [95] Doğrusu, hakkâ, hak budur ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Koğıl benlūgi ey gāfil felekde yok karar el-hak / Gice gündüz geçer 'ömrün felek döner tolāb-āsā (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [el-hak,]

el-hāliku'llezī hālağa'l-mevte ve'l-hayāt [1] Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve dirimi yaratan odur (67/Mülk 2).

Sübhāne vāhidün eḥade'z-zāte bi's-şifāt / El-hāliku'llezī hālağa'l-mevte ve'l-hayāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 1). [el-hāliku'llezī hālağa'l-mevte ve'l-hayāt,]

el-hamd [5] Allah'a hamd olsun (Fatiha Suresi-2). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü emr oldı dinildi katılup 'ayn ile sîn izhār / Tevakkuf eyleyüp el-hamd yüridi çün bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [el-hamd,]

elhamdu li'llāh [5] Allah'a hamd olsun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ayn-ı istignādudur el-hamdü-li'llāh kalb-i pāk / Sen bu sırrı 'āşık-ı şādıkdan añlama 'aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [el-hamdü-li'llāh,]

el-hamdü li'llāhi'llezī a'tā lenā milke'l-'ızam [1] Bize büyük mülkü veren Allah'a hamd olsun.

El-hamdü li'llāhi'llezī a'tā lenā milke'l-'ızam / Eş-şükrü li'llāhi'llezī ebkā lenā zāte'l-kıdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [el-hamdü li'llāhi'llezī a'tā lenā milke'l-'ızam,]

el-hamdü li'llāhi'llezī ni'me'l-'ulā ni'me'l-'ulā [1] Ona hamt ne güzel yüceliktir, ne güzel yüceliktir.

El-hamdü li'llāhi'llezī ni'me'l-'ulā ni'me'l-'ulā / Ve's-şükrü li'llāhi'llezī ni'me's-senā ni'me's-senā (Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 1). [el-hamdü li'llāhi'llezī ni'me'l-'ulā ni'me'l-'ulā,]

elḥān [1] *Nağmeler, ezgiler, melodiler.*

Ceresūñ şalışası misli gelür çünki cevāb / Mülhidā ebter olur kim k'ana **elḥān** didi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1516, Beyit 3*). [*elḥān,]*

elḥān itmek [1] *Şarkı söylemek.*

Riyāz u gülşen açılsa kamu murğ **ider elḥānı** / Yaluñuz verd için bir bülbul-i nālān olur peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 2*). [*elḥānı ider, -ı, -er]*

elḥān kılmak [1] *Nağmelerde, ezgilerde bulunmak.*

Eger Dāvudveş **kılsam** bu **elḥānum** Zebūrumda / Toları cümle mahlūkātından tağ ile sahrālar (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 2*). [*elḥānum kılsam, -sa, -m]*

el-ḥāşıl [1] *Netice itibariyle, sonuçta.*

Şol deñlü seni vaşl ile dil kıldı temennā / **El-ḥāşıl** anuñ vaşlını vuşlat idüp ihyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 82, Beyit 1*). [*el-ḥāşıl,]*

el-ḥayātü fi'l-ḥayāti [1] *Hayat, hayattadır...*

Iztırāb itdüm göricek ıztırābumı didi / **El-ḥayātü fi'l-ḥayāti** didi kayırdı yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1225, Beyit 4*). [*el-ḥayātü fi'l-ḥayāti,]*

el-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt [1] *Hayat onun hayatındandır.*

Buldi çün ḥayy ile Murādī ḥayāt / **El-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt** (*Murādī Dīvānı, Gazel 203, Beyit 5*). [*el-ḥayātü mine'l-ḥayāti ḥayāt,]*

el-ḥazer [1] *"Sakin, sakinınız, sakınılsın" anlamında bir ifade.*

Sen Murādīnün kelāmın beyyināt emrinde bil / Gayrı ma'nā kılmāsın ḳalbün tefekkür **el-ḥazer** (*Murādī Dīvānı, Gazel 347, Beyit 5*). [*el-ḥazer,]*

elif [8] *Arap alfabesinin ilk harfi.*

Lām **elifde** veḳāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebe cedd ile eb (*Murādī Dīvānı, Gazel 156, Beyit 4*). [*elifde, -de]*

Sem'ine irdi çün nidā oldı nidā aña gıdā / Ḳaldı **elifle** dāl ü ḥā kendüye oldı pes o dāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 807, Beyit 3*). [*elifle, -le]*

Çü 'allām-ı 'ulūm ile yine 'ayn-ı kemāl oldum / Nice ḥā mīm u dāl ile **elifden** dāla dāl oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 859, Beyit 1*). [*elifden, -den]*

Lām **elifden** gelesi ḥāyile mīm ü daḥı dāl / Çü ben el-ḥamd okuyam cümle melek dir āmīn (*Murādī Dīvānı, Gazel 1112, Beyit 4*). [*elifden, -den]*

Aḥkāmını muşarraḥ idüp kil-k-i kudreti / Mīm oldı anda ḥāmid **elif** ḥā vü dālma (*Murādī Dīvānı, Gazel 1376, Beyit 2*). [*elif,]*

II Sevgilinin boyu.

Elifüñ ma'nīsini itmek için dil iz'an / Cehd kıldı nice kez ḳaddi anuñ nūn oldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1514, Beyit 2*). [*elifüñ, -üñ]*

II Hurufilik: Elif harfinin ebceddeki değeri "bir" dir ve Allah'ın zatının vahdetine delalet eder.

Muşafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre **elif** / Ḥamdu li'llāh ḡāyet-i 'izzetde buldum fālūmi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1479, Beyit 4*). [*elif,]*

Muşafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre **elif** / Ḥamdu li'llāh ḡāyet-i 'izzetde buldum fālūmi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1485, Beyit 4*). [*elif,]*

elif bā tā [1] *Arap alfabesinin ilk üç harfi.*

Cemī'-i 'ālemün 'ilmi olur bir nokṭadan zāhir / Cemālün cimidür nokṭa nedür saña **elif bā tā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 4*). [*elif bā tā,]*

elif ḥā vü dāl [1] *Ehad, Allah'ın birliği.*

Ḳaldur hicāb-ı 'aynuñı 'akluñ münevver it / Ḡayrıda ṭurma iste **elif ḥā vü dāl** ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 4*). [*elif ḥā vü dāl,]*

elif ḳadd [1] *Dimdik ve düz boy.*

Çeşm-i sehḥāruñ eyledi baña al / Bu **elif ḳaddüm** benüm çün dāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 850, Beyit 1*). [*elif ḳaddüm, -üm]*

elif ü dāl [1] *Elif ve dal harfi.*

Murādī mīm ü rā'yı kodı buldı çün **elif ü dāl** / Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 296, Beyit 5*). [*elif ü dāl,]*

elif ü ḥā [1] *Arapça āh kelimesinde yer alan elif ve ha harfleri.*

'Ālemün mübdī' i çü cüz ile kü'l / **Elif ü ḥā** olupdur 'āşıka rāḥ (*Murādī Dīvānı, Gazel 1216, Beyit 4*). [*elif ü ḥā,]*

elif-i elḥām [1] *Fatiha suresinin, "elham" ifadesinin elif harfi.*

Cümle 'ālem durışur 'ilme ki bir nokṭa bile / Cümleyi bildi Murādī **elif-i elḥām**da (*Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 5*). [*elif-i elḥām, -da]*

elif-lām-mīm [1] *Elif, Lam, Mīm (2/Bakara 1, 3/ Āli İmran 1, 7/Araf 1, 13/Rad 1, 29/Ankebut 1, 30/Rum 1, 31/Lokman 1, 32/Secde 1).*

Yazup defterde kil-k-i kudret ile ḥaṭṭ çün kim ad / Didı Nūn ile Şād Yā-Sīn Ḥā-Mīm **Elif-Lām-Mīm** (*Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 1*). [*elif-lām-mīm,]*

el-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebil [1] *Kalpten kalbe yol vardır.*

Elbette bu ḥālūmden o yārūñ ḥāberi var / **El-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebil** (*Murādī Dīvānı, Gazel 815, Beyit 3*). [*el-ḳalbi mine'l-ḳalbi ile'l-ḳalbi sebil,]*

el-minnetü li'llāh [1] *Minnet ancak Allah içindir.*

El-minnetü li'llâh añadur hamd u senâmuz / Ol bize 'inâyette vü biz aña senâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1412, Beyit 3). [el-minnetü li'llâh,]

el-murâdî fî-murâdik ve'l-murâdü fî'l-murâd [1] İsteğim isteğindir ve istek istektedir.

El-murâdî fî-murâdik ve'l-murâdü fî'l-murâd / Ente maşşüdu'l-Murâdî ente zü'l-fazlî'l-'atâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 12, Beyit 5). [el-murâdî fî-murâdik ve'l-murâdü fî'l-murâd,]

elsine [13] Diller, lisanlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lem'adan zerreler hüveydâdur / **Elsine** bu maşâlde kâşır (Murâdî Dîvânî, Gazel 532, Beyit 3). [elsine,]

elsine ser ü pâ olmak [1] Baştan ayağa dil olmak.

Ey 'ayânın isteyen bu güft ü gûdan vaz gel / Ser fidâ kıl virme sırr **olsaň ser ü pâ elsine** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1267, Beyit 2). [ser ü pâ olsaň, -sa, -n]

el'tâf [15] Lütüflar, iyilikler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu ne hikmet bu ne kudret bu ne **el'tâf** ola kim / Yâr her demde bizi kıla tefahhüşla rehâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 43, Beyit 3). [el'tâf,]

el'tâf-ı Hudâ [1] Allah'ın keremi.

'Amel-i şâlih ile cennete girmez âdem / Meger **el'tâf-ı Hudâ** fazl ola aña hem-dem (Murâdî Dîvânî, Küt'a 34, Beyit 1). [el'tâf-ı hudâ,]

elvâh [1] Yazı yazılan, resim yapılan levhalar, tablolar.

Murâdî'nün kelâmıdır kemâl-i kudret ü heybet / Anuñ bir harfî şerh olmaz hâlâyık ger yaza **elvâh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 5). [elvâh,]

el-vâhidü celâlen el-vâhidü cemâlâ [1] Otek olan zat celal ve cema sahibidir.

Yâ kalbî ente faşbir fî-hicrihi cemîlâ / **El-vâhidü celâlen el-vâhidü cemâlâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 105, Beyit 3). [el-vâhidü celâlen el-vâhidü cemâlâ,]

elvân [3] Türlü türlü, rengârenk.

Müzekkî olup cümle **elvânı** mahv eyledi / Mu'arrâ olup 'âriyyetden kamu şeyh u şâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 161, Beyit 3). [elvânı, -ı]

Neşr-i nüşûra 'arşa-i heybetde kâ'im ol / **Elvân** levh eyledi kudrette beyinât (Murâdî Dîvânî, Gazel 211, Beyit 2). [elvân,]

Elâ yâ eyyühe'l-mübdî' olup **elvân** ile maşlûk / Bu vech ile bedâyi'den gezer tarz ile envârûñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 720, Beyit 3). [elvân,]

elvân elvan [1] Renk renk, çeşit çeşit.

Devha-i tevâhidü zikrüm arz-ı iz'ân üstine / Virdi esmârını pes **elvân elvân** üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1289, Beyit 1). [elvân elvân,]

elvân-ı hudûd [1] Sınırların renkleri, çeşidi.

Bu vücûd iklimine başdı bu **elvân-ı hudûd** / Bu tarîki kurdı kendin bunda iz'ân eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1464, Beyit 2). [elvân-ı hudûd,]

elvân-ı varâk [1] Renkli sayfa.

Münderic oldı pes anda nice **elvân-ı varâk** / Kadd-i bâlâ çekdi pes ebdân ebdân üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1289, Beyit 3). [elvân-ı varâk,]

el-vedüdü el-vedüd [1] Çok şefkatli.

Her ne deñlü eylerem 'allâmeler ile bihâs / Cümleñüñ oldı cevâbı **el-vedüdü el-vedüd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 243, Beyit 3). [el-vedüdü el-vedüd,]

elviye-i naşr [1] Yardımın bayrakları, sancakları.

Elviye-i naşr ile feth olunup çün bilâd / Pes bu sebebdan durur cân ile dil oldı şâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 258, Beyit 1). [elviye-i naşr,]

elyağ [7] Daha münasip, daha layık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rızâñı dilerven ulu ni'met oldur baña / Velî baña eyle ne kim ola **elyağ** saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 118, Beyit 1). [elyağ,]

elyağ olmak [4] Layık, uygun olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu nazardan 'ayn idüp mir'âti urduña yire / Maşz-ı feyz-e **elyağ olduñ** feyz-i maşza kıl nazar (Murâdî Dîvânî, Gazel 345, Beyit 2). [elyağ olduñ, -du, -n]

elzem [4] Çok lâzım, gerekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Levâzım gerçi hâzırdur "Fe-emmâ" ruhşatı **elzem** / Bu rüşen olmasa bârân nebât olmaya nit ez-câ (Murâdî Dîvânî, Gazel 71, Beyit 4). [elzem,]

elzem olmak [1] En gerekli olmak.

Murâduñ bilmeyen kârın bilemez kendü eñvârın / Kişie **elzem olan** bil dirâyetdür dirâyetdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 279, Beyit 5). [elzem olan, -an]

elzem-i lüzum [1] Gerekli olanların en gerekli.

Ahvâlümü kaçan kıla şerh 'âlim-i 'ulûm / Kendüyü bilmek evvel aña **elzem-i lüzum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 936, Beyit 1). [elzem-i lüzum,]

emân [1] *Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet.*

Nikâbuñ ref' idüp cânâ cemâlün âşikâr eyle / Nice bir muntazır olsun **emân** göster bir ân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [emân,]

emân istemek [2] *Aman istemek; sığınıp merhamet istemek, affedilmeyi dilemek.*

Cefâya yok mı oranuñ nice çeksün dil ü cânım / Teraḥḥum eyle kim cellâd-ı cevruñden **emân ister** (Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [emân ister, -r]

Nazar kıldı nazirinde nazirinden **emân ister** / Virüp varluğı yağmaya hayât-ı cavidân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [emân ister, -r]

emanet [2] *Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.*

Ey nihânî sırruñı fâş itme âfet vaz gel / Degme kesde şimdi bulunmaz **emânet** vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [emânet,]

Sırrımı sende kodum saña **emânetdür** bu / Anı sensin gözeden çün baña devletdür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [emânetdür, -dür]

emek [1] *Bir iş uğruna gayret ve çaba sarf etmek.*

Bir lahza devr ider felek niçün saña bunca **emek** / Ger 'âkil-i kâmil iseñ dünyâdan olgıl sen beri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 2). [emek,]

emîn [2] 1. *Güvenilir, inanılır, itimat edilir kimse, inak.*

Gelse hak bir yirde butlân üzredür bâtıl hemân / Her kime kim olsa hâfız me'men olur hem **emîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [emîn,]

II Hz. Muhammed'in lakabı.

Her dem **emînüm** oldı Muhammed ḥabîb-i Hak / Oldur anuñla her dem iden bizi âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 3). [emînüm, -üm]

emir [2] *Emir, buyruk.*

Ulû'l-emrûñ düzildi **emri** ile çünki bu enmât / Sen anı şanmağıl kâ'im koyuben göçdi çün füstât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [emri, -i]

Ger diler iseñ vişâl-i dildâr / Olmaya **emirde** lâ ile len (Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 2). [emirde, -de]

emir olmak [1] *Emir, yönetici olmak.*

Hakîkat 'âlemin gezdüm Murâd anda **emir olmuş** / Rı'âyâ olanuñ hâlin hemân şâh-ı cihândan şor (Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5). [emir olmuş, -muş]

emlak [3] *Mülkler, dünyadaki yerler.*

Tülû' ider çü semâ-i vücûda şems-i şabâḥ / Nidâ idüp kamu **emlâk** Fâliḳu'l-ışbâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [emlâk,]

'Âlimüñ 'ilminde kıldı imtiḥân için özin / Sordı **emlâka** mesâ'il kıldı ğavğâ şöḥbetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 3). [emlâka, -a]

II Beden, vücut.

Mürğ-i pervâz ideliden 'arş-ı a'zam sâkına / Kalb kâlibda olur **emlâk** ile cem'iyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2). [emlâk,]

emlâk [4] *Melekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün vücûd irdi vücûdından türâba feyz ile / Sen 'aceb eyler misin **emlâk** kıldıysa sücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [emlâk,]

emlâk ü eşya [1] *Mülkler ve eşya. II Cansızlar âlemi.*

İns ü cin **emlâk ü eşyâ** bilmediler sırrumuz / Enbiyâ vü evliyâdan daḥı hoş-ter hâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [emlâk ü eşyâ,]

emmâre [2] *Emreden, emredici; kötülüğü emreden ve bundan zevk alan nefis.*

Neşât-ı dehre aldanma fenâdur âḥır elbet / Ne kim emr ide **emmâre** ḥatâdur âḥır elbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1). [emmâre,]

Hażret-i ḥallâka tâ'at kıl müdâm / Ola ta **emmâre** ey dil râziye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 3). [emmâre,]

emniyet [1] *İnanma, güvenme, güven, itimat.*

Hamdümü ihlâş ile 'arz eyledüm çün fâtiḥâ / Baña meftûḥ oldı âmînümde **emniyetle** sūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [emniyetle, -le]

emr [59] *Buyruk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Keyfenüñ **emrinde** bî-keyf oldı çün sırr-ı Hudâ / Emrini "kün" kıldı künden oldı pes nûr-ı hüdâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 1). [emrinde, -in, -de]

emr almak [1] *Emir almak.*

Didi kim oldı mü'ebbed saña bu kurbîyyet / Aldı **emrini** bu vech ile berât eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [emrini aldı, -dı]

emr eylemek [2] *Emretmek.*

Felâḥ ü fevzi isterseñ gönüldir sırrı isterseñ / Muḥî' olgıl ne kim **emr eyledi** tenzîl ü âyâta (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [emr eyledi, -di]

Yağdurdı mîğ-ı luṭfı çü bârân-ı rahmeti / **Emr eyledi** ki dâ'im ese 'avnı bādına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [emr eyledi, -di]

emr etmek [2] Kesin olarak bildirmek, buyurmak.

Neşât-ı dehre aldanma fenâdur âhır elbet / Ne kim **emr ide** emmâre haşadur âhır elbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1*). [*emr ide, -e*]

Ey kemâl-i kudretin ‘arz ideli ‘âlemlere / Ehl-i ‘akla **emr idersin** bakmağa eṭvârına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3*). [*emr idersin, -er, -sin*]

emr olmak [4] Hükmetmek, emir vermek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Emr olındı pes beşire eyledi tebşîrini / Aña da oldı haber naşş ile bâlâdan fütüh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3*). [*emr olındı, -in, -dı*]

emr-i ‘amel [1] İşin emri, buyruğu.

Şerh itmek için **emr-i ‘amelde** hikâyetin / Takdîr kıldı hüküm ile gönderdi nâzî ât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3*). [*emr-i ‘amelde, -de*]

emr-i bi-emru’llah olmak [1] Allah’ın emrine uygun emirde olmak.

İstimâ’ eyle dilâ kavlümi gel âgâh ol / Her ne kim işler iseñ **emr-i bi-emru’llah ol** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 1*). [*emr-i bi-emru’llah ol,]*

emri bi’l-ma’rûf etmek [1] İyiliği emretmek.

Murâdî **emri bi’l-ma’rûf idenler** kalmadı yolda / Ki her kişi tarîkince bulur âlâ vü na’mâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 5*). [*emri bi’l-ma’rûf idenler, -en, -ler*]

emr-i bî-niyâz [1] Yalvarmasız, ihtiyaçsız emir.

Her cihetde nâfizü’l-hüküm oldı **emr-i bî-niyâz** / Lîk her şeyde görinen cümlesi esbâbdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3*). [*emr-i bî-niyâz,]*

emr-i cebbar [1] Yüce, azâmetli, ulu emir.

İrâdetdür ezelden **emr-i cebbâr** / Anı kâdir bilür ey merd-i hüsyâr (*Murâdî Dîvânı, Müfret 40, Beyit 1*). [*emr-i cebbâr,]*

emr-i eḫḫam [1] Çok şerefli emir.

Hemânâ kün didüñ olmışdur eṭrâf / Ezelden böyle olmuş **emr-i eḫḫam** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 3*). [*emr-i eḫḫam,]*

emr-i ezel [1] Ezelden verilen emir.

İrişdi **emr-i ezelde** ebed me’âl-i vücûd / Teraşşuh itdi inâ-ı vücûda hâl-i vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 1*). [*emr-i ezelde, -de*]

emr-i “fetennâk” [1] Seni üzüntüden kurtarmış ve seni birçok musibetlerle denemiştik (20/Ta-Ha 40) emri, âyeti.

Baňa geldiyse ger **emr-i “fetennâk”** / Fe-teşkür ente li-Rabbî’l-‘atâyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 2*). [*emr-i “fetennâk”,]*

emr-i ğarîb [1] Sırlı buyruk, emir.

Ey Murâdî ne ‘aceb hâdisedür **emr-i ğarîb** / Her ne kim olsa kelâmuñ görünür elsinede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5*). [*emr-i ğarîb,]*

emr-i Hâḫ [2] Allah’ın emri.

Feth olındı çü **emr-i Hâḫla** bilâd / Cümleten oldılar gönülden şâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 1*). [*emr-i hâḫla, -la*]

Emr-i Hâḫdur görinen ‘âlem ü âdemde kamu / Bunı fehmi itmek için nûn ile bir kâf gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4*). [*emr-i hâḫdur, -dur*]

emr-i hâl [1] Hâl, durum emri.

Serverüñ mālâ kelâmın şerh iden eṭvârda / Âşinâ-yı sırâ **emr-i hâl** ile destûrdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2*). [*emr-i hâl,]*

emr-i Hudâ [1] Allah’ın emri.

Gözet Hâḫkuñ rızâsın ey karındaş / Şaḫın **emr-i Hudâdan** çekme gel baş (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*emr-i hudâdan, -dan*]

emr-i kâṭı’ [1] Kesin emir, hüküm.

Cenâb-ı milk-i evlâdan irişdi **emr-i kâṭı’** çün / Neden kim oldı maḫşûdî ol iş anda hemân oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4*). [*emr-i kâṭı’,]*

emr-i kün [2] Ol emri; Allah (C.C.) bir şeye "Kün" dese; o şey olur.

Emr-i künle şems-i ‘âlemdür şalar çün pertevi / Nice nice zerreler ihyâ ider sultân-ı ‘ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3*). [*emr-i künle, -le*]

Miyân u ‘arz u semâ oldı emr-i zi’l-iḥsân / Bu **emr-i künde** durur gerçi hâḫ-ı kevn ü mekân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1*). [*emr-i künde, -de*]

emr-i kün-fekân [1] Ol emri.

Hâḫ olındı çünki kudretten umûr-ı dü-cihân / Pes kamunuñ varluğına şâhid **emr-i kün-fekân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1*). [*emr-i kün-fekân,]*

emr-i sabık [1] Geçmişteki emir.

Levh-i dile kalem çeküp yazdı berât-ı iftiḫâr / Eyledi **emr-i sâbıkı** buldı sebât-ı iftiḫâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1*). [*emr-i sâbıkı, -ı*]

emr-i sultân [1] Hükümdarın emri.

Kulluğa bil bağlayuben kılmayanlar cân ile / Bil hâḫîḫat anları kim **emr-i sultân** bilmedi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 2*). [*emr-i sultân,]*

emr-i ṭahr [1] Temiz emir.

Rabbine yolını taḫḫîḫ eyleyen oldur k’ana / **Emr-i ṭahr** ile muṭaḫḫar kılup iḥsân eylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2*). [*emr-i ṭahr,]*

emr-i vâḫid [1] Tek, bir olanın emri, Allah’ın emri.

Umûr-ı mu‘zamadan oldu **emr-i vâhid** pes / Ki
oldı münteşir andan evâmir-i erkân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 2*). [*emr-i vâhid,]*

emr-i zi'l-ihsân olmak [1] *İhsan sahibinin, Allah'ın emriyle olması, yaratılması.*

Miyân u ‘arz u semâ **oldı emr-i zi'l-ihsân** / Bu
emr-i künde durur gerçi halk-ı kevn ü mekân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1*). [*emr-i zi'l-ihsân oldu, -dı]*

emrinde olmak [1] *Emrinde olmak, hükmü altında bulunmak, üzerinde söz sahibi olmak.*

Kâ'inât **emrinde olmuş** her lisânı müstemi‘ /
Añlamamış kimseler herkes makâlin söylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 2*). [*emrinde olmuş, -muş]*

emrini tutmak [1] *Emrini, isteğini yerine getirmek.*

‘Âlem-i şürete düşdi bu vücûd âyinesi / **Emrini**
tutdı habîbûn gelüben tâ‘atde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 2*). [*emrini tutdı, -dı]*

emşâr [1] *"Mısır"ın cem'i. Beldeler, şehirler.*

Keşf ideli Murâdî bu **emşâr** kavmini / Hayret
başar kamuyı nazardan bu ağuma (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5*). [*emşâr,]*

emtâr [1] *Yağmur II Gözyaşı.*

Matarlar oldu **emtârımda** zâhir / Anuñ her katresi
deryâya düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 4*). [*emtârımda, -um, -dan]*

emvâc [5] *Dalgalar. II Kesret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm deryâ-yı a‘zam kim hisâba gelmez
emvâcum / Benüm bir bañr-ı ‘ummân kim kenâr
olmaz ebed baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2*). [*emvâcum, -um]*

emvâc-ı yem [1] *Denizin dalgaları. II Kesret.*

Emvâc-ı yem tağıldı çü her küşeden yaña / Her
katresi bir âyine oldu cihân-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1*). [*emvâc-ı yem,]*

emvât [2] *Ölümler.*

Ey Murâdî çeşm-i ‘ibret birle kıl dâ‘im nazar /
Hikmet-i hayy-ı kadîmi gözle gel **emvâtdan**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5*). [*emvâtdan, -dan]*

Nâkil-i şûra didüm vir baña ihyâ haberin / Didi
ihyâ ile **emvâtı** hemân aña vü dâñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2*). [*emvâtı, -ı]*

emvât-ı cāmîd [1] *Cansız ölmüşler.*

Çün enfâsum durur ‘İsâya akreb / Bulur benden
hayât **emvât-ı cāmîd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 3*). [*emvât-ı cāmîd,]*

emvât-ı ser-gerdân [1] *Başı dönmüş, perişan ölümler. II Aşıklar.*

Yiter hayrân u ser-gerdân kamu **emvât-ı ser-gerdân** / Muhibbüm diyü her zerre cevâb ider
türâbından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 4*). [*emvât-ı ser-gerdân,]*

en [2] *Çok.*

Murâdînün kelâmının hevâsında nihâyet yok / **En**
ednâ görmeye füc‘et okıyan bunu ezberden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5*). [*en,]*

Hudâvendâ garîb ü mest-mendüm / Cenâbuñda **en**
ednâ derd-mendüm (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1*). [*en,]*

ena’llâh [3] *Şüphesiz ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım (28/Kasas 30, 20/Ta-Ha 14, 27/Neml 9).*

Çün ezel yazdı **ena’llâh** âyetin şakku’l-kalem /
Mu‘cize olsa Muhammedden ne var şakku’l-kamer
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4*). [*ena’llâh,]*

Çün **ena’llâh** âyetin yazdı kalem nün üstine /
Anuñ içün hükmi cârîdür bu kânûn üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1*). [*ena’llâh,]*

Yazdı kalem **ena’llâh** sâbıkda bir ceride / Sensin
murâd-ı ‘âlem ey cân âferide (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1*). [*ena’llâh,]*

enam [2] *İnsanlar, halk.*

Çünkü yayıldı bu kelâm ‘âleme / Eyledi tañsın
Murâda **enâm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5*). [*enâm,]*

Kamu dillerde mezkûr oldu nâmuñ / Sen olduñ
hâlıkı cümle **enâmuñ** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1*). [*enâmuñ, -un]*

enbât-ı hüsn [1] *Güzel bitkiler.*

Nebt ile revnağ-ı küllî vire **enbât-ı hüsn** / Bitüre
her işini kâr ile kârında ‘atâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3*). [*enbât-ı hüsn,]*

enbiya [7] *Nebi'ler, peygamberler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cemâl-i dil-sitânuñ ‘ışkına pâ-mâldür / **Enbiyâ**
vü evliyâ vü aşfiyâ vü atkiyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2*). [*enbiyâ,]*

enbiyâ vü evliya [4] *Peygamberler ve veliler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kühini derk itmede ‘âciz ‘uqûl-ı aşfiyâ / **Enbiyâ**
vü evliyâda mâ-‘arefnâdur nidâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 1*). [*enbiyâ vü evliyâda, -da]*

encam [1] *Son, akıbet.*

Selâm idüp selâmında beşâret virdi kavlinde /
Yemîn ile yesârında hümâyun itdi **encâmın**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2*). [*encâmın,]*

encüm [6] Yıldızlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Burūkın neşr ider āfāka nūra ğarķ **encümler** / Ma'ānīdür olan aşdāf kamerdendür zīyā peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 4). [encümler, -ler]

encüm olmak [1] Yıldız olmak. II Yol gösterici olmak.

Rāh-ı vūşūla **encüm oldu** hūdā-yı hādī / Künc-i dücāda sākin teşhīş ider mi evķāt (Murādī Dīvānı, Gazel 190, Beyit 4). [encüm oldu, -dı]

encümāsā [1] Yıldızlar gibi.

Perde aşsa gün yüzine ebr-i zülfinden o māh / **Encümāsā** çeşm-i bī-h'āb ü melāl olmak neden (Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 2). [encümāsā,]

encüm-i sa'd [1] Kutlu, uğurlu yıldızlar.

Encüm-i sa'd oldu tālī' baħr-ı deryā üstine / Şanasın kim mihr-i 'ālem toĝdı dünyā üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1277, Beyit 1). [encüm-i sa'd,]

encüm-i şems ü kamer [1] Güneş ve ay yıldızı.

Bir zīyā virdi ruħ-ı yār iki dīdeye kim / Tāb-baħş oldu olar **encüm-i şems ü kamere** (Murādī Dīvānı, Gazel 1360, Beyit 3). [encüm-i şems ü kamere, -e]

encüm-i seyyare [1] Hareket eden yıldızlar.

Lāmi'-i mihr-i ħaķīkatde dil-i tābānum / Berķ uran **encüm-i seyyāre** durur māhumdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1104, Beyit 3). [encüm-i seyyāre,]

endaze [2] Ölçü.

Ey Murādī rızā dilerseñ eger / Her işüñde gözetgil **endāze** (Murādī Dīvānı, Gazel 1219, Beyit 7). [endāze,]

Temevvüc eylese deryā-yı dil 'ālem olur ğarķ-āb / Velī eyler te'ennī her işinde gözler **endāze** (Murādī Dīvānı, Gazel 1300, Beyit 4). [endāze,]

ender heyecān 'aceb çi-küned in ħicāb-ı 'ışķ [1] Bu heyecanda aşķ örtüsü neler yapıyor.

Dānem zi-ħusni ān ki zi-zībā-yı eş ki hest / **Ender heyecān 'aceb çi-küned in ħicāb-ı 'ışķ** (Murādī Dīvānı, Kıt'a 5, Beyit 2). [ender heyecān 'aceb çi-küned in ħicāb-ı 'ışķ,]

endişe kılmak [1] Düşünmek.

Cehd kııl tā ola mīzānuñ saķıl / Āħire aħvālını **endişe kııl** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 14, Beyit 4). [endişe kııl,]

ene'l-'āşık [1] Ben aşışım.

Cemāl-i yār mestīdür kamu 'ālem ü māfihā / **Ene'l-'āşık** nidāsıdır gelen herkes cevābindan

(Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 3). [ene'l-'āşık,]

enel-ħaķ [8] Ben Hakk'ım; Hallac-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī sırr-ı Ħaķdur çün **"ene'l-Ħaķ"** söyleyen / Yā nedür Mañşūr-ı Ħallāca olan zulm ü ezā (Murādī Dīvānı, Gazel 31, Beyit 5). [“ene'l-ħaķ”,]

ene'l-müznib ve ente'r-rabbü ma'būd [1] Ben günahkārım, sen mabudum, Rabb'imsin.

Ene'l-müznib ve ente'r-Rabbü ma'būd / Tekabbelnā du'ānā ente maķşūd (Murādī Dīvānı, Mesnevi 27, Beyit 3). [ene'l-müznib ve ente'r-rabbü ma'būd,]

enfās [3] Nefesler, soluklar.

Çün **enfāsum** durur 'İsāya akreb / Bulur benden ħayāt emvāt-ı cāmid (Murādī Dīvānı, Gazel 267, Beyit 3). [enfāsum, -um]

'Alīmüñ 'ilmidür el-ħaķ beyān-ı ħudsī **enfāsum** / Bu 'ilmüñ kā'ināta zerresi nūr-ı mübīn olmuş (Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 3). [enfāsum, -um]

Ne deñlü mürde olursa bulur ħayāt-ı ebed / Murāduñ eyler ise gūş eger ki **enfāsın** (Murādī Dīvānı, Gazel 1148, Beyit 5). [enfāsın, -ı, -n]

enfās ü aķvāl [1] Nefesler ve sözler.

Murāduñ mürdeyi itse n'ola ħay ey cihān-ārā / Kamu **enfās ü aķvāl**i yine a'lā olan sensin (Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 5). [enfās ü aķvāl, -ı]

enfüs [1] İç, ruhla ilgili.

Senā-yı bī-misāl olmuş tolanur mislüm āfāķa / Şaķın āfāķı 'ālemden gözetme **enfüsü** rāci' (Murādī Dīvānı, Gazel 656, Beyit 4). [enfüsü, -ı]

enfüs-i āfāķ [1] Ufukların ruhları, içi.

Enfüs-i āfāķda buldı çü dil pāyesin / Şimdi ziyāde kıılır renc ile sermāyesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1174, Beyit 1). [enfüs-i āfāķda, -da]

enhār [6] Irmaklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yaĝılsa kaķre kaķre āb-ı cism-i nehr olur ħāşıl / Eger cem' olalar **enhār** yem-i 'ummān olur peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 4). [enhār,]

Baħr-ı bī-pāyāna **enhār** irse nā-peydā olur / Her ne deñlü çağlayup aķarsa nā-güyā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 378, Beyit 1). [enhār,]

Her ne kim vardur 'uyūn ile biħār **enhārdan** / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı başdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 2). [enhārdan, -dan]

Ne kadar var ise **enhār** kamu oldu hāmūş / Oldı bir yirde mülākāt iki deryā bu gice (*Murādī Dīvānı, Gazel 1345, Beyit 3*). [*enhār,]*

Dünyāda her ne kim var ‘ayn u bihār u **enhār** / Gözüm yaşıdır olmuş yir yüzine revāne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 6*). [*enhār,]*

II Çokluk, bolluk.

Añladuñ mı yine bu yirde Murāduñ suhenin / Yine lutf ile ma‘ārifden akitdı **enhār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 5*). [*enhār,]*

enîn-i nāle vü āh [1] İnlemek, ah çekmek.

Refiküm oldı yanumca **enîn-i nāle vü āh** / Şefî‘üm oldılar anda kıddüm çü dāl itdüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 975, Beyit 2*). [*enîn-i nāle vü āh,]*

enîn kılmak [1] İnlemek.

Ey Murādī **kıl** du‘ā ile **enîn** / Olasın uhrāda tā min sālīmîn (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 14, Beyit 5*). [*enîn kıl,]*

enīs [3] Arkadaş, yâren.

Sırr-ı ma‘nādan Murādī ister isen ger haber / Gel **enīsüñ** hem celisüñ dā‘imā Qur‘ān kıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 761, Beyit 5*). [*enīsüñ, -üñ]*

Enīsüm eylegil hubbuñ celīsüm eylegil mihrüñ / İnāyet eylegil şevküñ cemāl-i bā-kemāl içün (*Murādī Dīvānı, Gazel 986, Beyit 4*). [*enīsüm, -üm]*

Enīs ü münis-i rûh-ı revāndur gerçi nām-ı yâr / Velî zâtında hayrānum bekā oldı baña andan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1013, Beyit 4*). [*enīs,]*

enīs eylemek [1] Dost edinmek.

Müvāneset çü **enīs eyledi** ‘ayānı nihān / Nihān ‘ayānına oldı ‘ayān nihānına sed (*Murādī Dīvānı, Gazel 259, Beyit 2*). [*enīs eyledi, -di]*

enīs-i ğam-güsār [2] Üzüntüyü gideren arkadaş.

Enīs-i ğam-güsārumdur dem-ā-dem / Habīb-i mihribānumdur maḥabbet (*Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 3*). [*enīs-i ğam-güsārumdur, -um, -dur]*

Enīs-i ğam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür cemāl-i gözleyen gözler (*Murādī Dīvānı, Gazel 316, Beyit 3*). [*enīs-i ğam-güsār,]*

enīs-i ‘ışk olmak [1] Aşkın dostu olmak.

Enīs-i ‘ışk olalıdan gözüm gayrıya bakmaz hiç / Tavāf eyler gelüp pā-būs idüp payende merzālar (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 3*). [*enīs-i ‘ışk olalıdan, -alı, -dan]*

enīs-i lā-mekānī [1] Mekansız olan, yeri bulunmayan dost.

‘Aceb bilsem çäre ḥalāşa in ü āniden / Cevāb irdi hüveydāda **enīs-i lā-mekāniden** (*Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 1*). [*enīs-i lā-mekāniden, -den]*

enīs-i münis olmak [1] Eşi dostu; sevimli cana yakın dost, arkadaş olmak.

Enīs-i münis olalı şemîmin şemmeden tutdı / Virüp cānı o meşmūma ma‘āniden beyān ister (*Murādī Dīvānı, Gazel 278, Beyit 2*). [*enīs-i münis olalı, -alı]*

enīs olmak [2] Arkadaş olmak.

Lîkin bizümle oldı yine **ol** bize **enīs** / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma (*Murādī Dīvānı, Gazel 4, Beyit 4*). [*enīs oldı, -do]*

Enīs olalı ‘ışkuñla dilüm bir lezzet almışdur / Baña ağudan acıdur lisānum ger uram kande (*Murādī Dīvānı, Gazel 1302, Beyit 4*). [*enīs olalı, -alı]*

enış [1] İniş, inmek.

Çü çıkmak olmadı hācet **enişde** / Niçündür mānī‘i nedür şu‘ūda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1426, Beyit 3*). [*enişde, -de]*

enmāt [1] Çeşitli, çeşit çeşit.

Ulû‘l-emrûñ düzildi emri ile çünki bu **enmāt** / Sen anı şanmağıl kâ‘im koyuben göçdi çün füstāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 1*). [*enmāt,]*

enmile [1] Parmak ucu.

Birbirine beni gösterdi cihān **enmilesi** / Şol ki görmedi gözi düşdi diyār-ı ‘ademe (*Murādī Dīvānı, Gazel 1354, Beyit 2*). [*enmilesi, -si]*

ente ‘allāmü‘l-ğuyūbi inneke şāhib ḥikem [1] Sen hikmetler sahibi ve gaybı bilensin.

Müntehā-yı rahmetüñden kesmezüz ümmidümüz / **Ente ‘allāmü‘l-ğuyūbi inneke şāhib ḥikem** (*Murādī Dīvānı, Gazel 895, Beyit 4*). [*ente ‘allāmü‘l-ğuyūbi inneke şāhib ḥikem,]*

ente baḥrûn ente baḥrûn inneme‘l-enhār [1] Sen denizsin sen okyanussun nehirler. Nehirler küçüktür, azdır.

Ey Murādī dem demüñdür sâbit olsun dā‘imā / **Ente baḥrûn ente baḥrûn inneme‘l-enhār** kal (*Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 5*). [*ente baḥrûn ente baḥrûn inneme‘l-enhār,]*

ente hümāmün bi‘t-tamāmi innī hümām bi‘l-hümām [1] Sen son derece kaygılısın ben de kaygılılardanım.

Mustağfir oldum çün saña müstağfirem çün şubḥ u şām / **Ente hümāmün bi‘t-tamāmi innī hümām bi‘l-hümām** (*Murādī Dīvānı, Gazel 941, Beyit 1*). [*ente hümāmün bi‘t-tamāmi innī hümām bi‘l-hümām,]*

ente kadīmün ve murādā [1] Sen kadimsin ve istenilensin.

Cān ile kemālin bilüben gördi cemāl-i / Ol demde didi “**Ente kadīmün ve murādā**” (*Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 4*). [*“ente kadīmün ve murādā”,]*

ente maḥbūbun ileynā lā terdü ‘anna’ ‘aṭāk
[1] *Sen bizim sevgilimizsin bizden nimetini kesme.*

Yā ḥabībe’l-ḳalbi ercūke vemā nercū sivāk / **Ente maḥbūbun ileynā lā terdü ‘anna’ ‘aṭāk** (Murādī Dīvānı, Gazel 730, Beyit 1). [ente maḥbūbun ileynā lā terdü ‘anna’ ‘aṭāk,]

ente maḳṣūdu’l-murādī ente zü’l-fazlı’l-‘aṭā [1] *Sen Murad’ın maksudusun, sen fazilet ve ihsan sahibisin.*

El-murādī fi-murādīk ve’l-murādū fi’l-murād / **Ente maḳṣūdu’l-Murādī ente zü’l-fazlı’l-‘aṭā** (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 5). [ente maḳṣūdu’l-murādī ente zü’l-fazlı’l-‘aṭā,]

ente ma’būdū’l-berāyā ḳāle faḥkūm [1] *Sen temiz olanların mabudusun hükmet dedi.*

Yā veliyye’l-ḥükmi faḥkūm yā ‘azīme’l-menni hāl / **Ente ma’būdū’l-berāyā ḳāle faḥkūm** ḳāle ḳāl (Murādī Dīvānı, Gazel 773, Beyit 1). [ente ma’būdū’l-berāyā ḳāle faḥkūm,]

ente murādun ‘abduhu fa’şbir li-ḥükmi rabbike [1] *Sen kulunun muradsın, Rabb’inin hükmüne sabret.*

Ente murādun ‘abduhu fa’şbir li-ḥükmi Rabbike / Rabbī rahīmūn bi’l-‘aṭā yā ze’l-‘aṭā yā ze’l-‘aṭā (Murādī Dīvānı, Gazel 113, Beyit 5). [ente murādun ‘abduhu fa’şbir li-ḥükmi rabbike,]

ente sulṭānū’l-berāyā ente raḥmānū’l-verā
[1] *Sen yaratılanların sultanı ve günahtan sakınanların Rahman’ısın.*

Ḳādir-i muṭlaḳ çü sensin mānī’ūñ yokdur senūñ / **Ente sulṭānū’l-berāyā ente Raḥmānū’l-verā** (Murādī Dīvānı, Gazel 37, Beyit 4). [ente sulṭānū’l-berāyā ente raḥmānū’l-verā,]

ente sulṭānūn ‘aleynā cārin emrūke ‘indenā [1] *Sen sultansın, indimizde emrin geçerlidir.*

Yā ḥabībe’l-ḳalbi fa’ḥkūm beynenā fa’şliḥ lenā / **Ente sulṭānūn ‘aleynā cārin emrūke ‘indenā** (Murādī Dīvānı, Gazel 33, Beyit 1). [ente sulṭānūn ‘aleynā cārin emrūke ‘indenā,]

ente sulṭānūn ‘aleynā rabbenā ekşiflenā [1] *Sen sultanımızsın, Rabbimiz bize keşfettir.*

Zāt-ı pākūñ muḥteciḳdür kibriyādur ber-niḳāb / **Ente sulṭānūn ‘aleynā Rabbenā ekşiflenā** (Murādī Dīvānı, Gazel 37, Beyit 2). [ente sulṭānūn ‘aleynā rabbenā ekşiflenā,]

ente sulṭānū’s-seḥāyā ente raḥmānū’l-verā
[1] *Sen cömertlik sultanı, günahtan sakınanların Rahman’ı.,*

Ente sulṭānū’s-seḥāyā ente Raḥmānū’l-verā / Fā’ilūn limā yūrīdū va’fū ‘annā be’senā (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 1). [ente sulṭānū’s-seḥāyā ente raḥmānū’l-verā,]

envā’-ı beşer [1] *İnsan türleri.*

Nev’ nev’ olup bu **envā’-ı beşer** cinn ile cān / Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı a’zam bi’t-tamām (Murādī Dīvānı, Gazel 882, Beyit 2). [envā’-ı beşer,]

envā’-ı gevher [1] *Çeşitli cevherler, değerler.*

Ġavvāş-ı baḥr-ı ḥikmet **envā’-ı gevher** aldı / Her gevher oldu bir baḥr ebḥār anda tıldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 1). [envā’-ı gevher,]

envār [16] *Nurlar, aydınlıklar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

“Va’fū ‘annā” virdini vird itmeseydi ger türāb / Şemsden **envār** olur mıydı virür miydi ziyā (Murādī Dīvānı, Gazel 23, Beyit 3). [envār,]

envār olmak [1] *Nur olmak, aydınlanmak.*

Ey Murādī seni fehm itmede ‘ācizdür nās / Lık her şey’de **envār olan** dildür bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1204, Beyit 5). [envār olan, -an]

envār-ı berḳ [1] *Şimşeg’in ışıkları, nurları.*

Seḫerde açdı zülmānī niḳābın şāhid-i ḳudret / Gelüp **envār-ı berḳinden** cihāna ‘ālem-i fiṭrat (Murādī Dīvānı, Gazel 186, Beyit 1). [envār-ı berḳinden, -ın, -den]

envār-ı dil [1] *Gönül nuru.*

Bir eylese **envār-ı dil** eylese ikrārı / Keşf eylese bīdārı ru’yet nic’olur görsem (Murādī Dīvānı, Gazel 977, Beyit 2). [envār-ı dil,]

envār-ı dōst [1] *Dostun, sevgilinin nurları.*

Sem’ümüze gelmiş durur çün kim bizüm iḥbār-ı dōst / Ḳapladı başdan ayaḡa cismümüzi **envār-ı dōst** (Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 1). [envār-ı dōst,]

envār-ı Ḥaḳ [2] *Hakk’ın nurları.*

Şafḫa-i ḳalbümde menḳuş oldu çün esrār-ı Ḥaḳ / Ḳande kim kılsam nazar zāhir durur **envār-ı Ḥaḳ** (Murādī Dīvānı, Gazel 690, Beyit 1). [envār-ı ḥaḳ,]

Çün ezelden neşr ider āsārını āsār-ı Ḥaḳ / Berḳ urur anuñ içün ezher taraf **envār-ı Ḥaḳ** (Murādī Dīvānı, Gazel 695, Beyit 1). [envār-ı ḥaḳ,]

envār-ı hū [1] *İlahi nurlar.*

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem **envār-ı hū** / Ṭurmaz artar mevc urur deryālayım esrār-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 1). [envār-ı hū,]

envār-ı işḳ [1] *Aşk parıltısı, aşk nurları.*

Hāne-i dilde çü berḳ urdı yine **envār-ı işḳ** / Şems-i enver tālī’ olduğça olur tekrār-ı işḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 687, Beyit 1). [envār-ı işḳ,]

envār-ı şa’şa’a [2] *Parlaklığın ışıkları.*

Görmek diledüğü için **envâr-ı şa'ş'a** / Dâ'im Murâdî kendüzin eyler beka fenâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 6). [envâr-ı şa'ş'a,]

Envâr-ı şa'ş'a'nda yiter gezdi 'ayn-ı dü / Hakkûnda isterem bulam 'ayn-ı rızâ senûn (Murâdî Dîvânî, Gazel 746, Beyit 3). [envâr-ı şa'ş'a'nda, -n, -da]

enver [5] Daha, pek, en nurlu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey cemâlün lem'ası mihründen **enverdür** baña / Mihr-i hubbuñ dem-be-dem mihründen ezherdür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 1). [enverdür, -dür]

enver kılmak [1] Aydınlatmak.

Çün **kıldı** Hudâ yüzün anuñ cümleden **enver** / Kaldurdu du'aya elini 'arşa berâber (Murâdî Dîvânî, Gazel 457, Beyit 1). [enver kıldı, -dı]

enver olmak [1] Aydınlanmak.

Şem' **oldı** hemân mihre münevver gibi **enver** / Tarh eyledi bes zulmeti kılmadı şefâ'at (Murâdî Dîvânî, Gazel 199, Beyit 4). [enver oldı, -dı]

epsem [4] Sessiz, ses çıkarmayan, susan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilün tut kim zebânûdûr ziyânûñ / Peşimândur şu kim **epsem** degüldür (Murâdî Dîvânî, Gazel 523, Beyit 2). [epsem,]

epsem olmak [3] Ses çıkarmamak, susmak.

Ruñuñ mir'âtına hayrân olaldan tûñ-i cânım / Zebânı ditrer ağzında kaçan ol **olisar epsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 867, Beyit 4). [epsem olisar, -ı, -sar]

Maḥabbet şem'ine bu hücre-i kalbi kılup mişkât / Göñül pervânesi dâ'im tolaşur **olmayup epsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 870, Beyit 3). [epsem olmayup, -ma, -(y)up]

'İnâyet eylegil şâhâ habîbüñ Muştafâ hakkı / Ki zikründen senûñ bir an İlâhi **olmayam epsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 13). [epsem olmayam, -ma, -(y)am]

er [19] Yiğit, mert. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İşbu Murâdî sözlerin aňlayan **er** durur / Her kim görürse hayrete varur kılar taña (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 3). [er,]

er kılmak [1] Yiğit, sözünün eri kılmak.

Murâdî çünkü celâlün durur cemâle karın / Bunı kim erlere illâ kim oldı **er kıldı** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1543, Beyit 5). [er kıldı, -dı]

er olmak [3] Yiğit, mert olmak.

Murâdî 'aşık u ma'sûkı isterseñ murâdı gör / Murâdîñün kelâmını **er olandur** kılan idrâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 716, Beyit 5). [er olandur, -an, -dur]

Er olur şol ki başa pâyını muhkem yirine / İrmeye pâyını yolından anuñ degme biri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1512, Beyit 4). [er olur, -ur]

Er olan eyler 'uqbânûñ yarağın / Durışur eyleye cennet turağın (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 19, Beyit 3). [er olan, -an]

er oldur kim [2] Yiğit odur ki.

Murâduñ merd olan bildi nedür hal ile eṭvârı / **Er oldur kim** er oldur kim ebed kılmaya sırr ifşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 5). [er oldur kim,]

Murâduñ merd olan bildi nedür hal ile eṭvârı / Er oldur kim **er oldur kim** ebed kılmaya sırr ifşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 5). [er oldur kim,]

erâzil [1] Pek alçak ve soysuz kimseler.

Efvâh-ı nâsa düşme olma yamana yoldaş / Zinhâr **erâzili** sen kendüñe kılmaya yoldaş (Murâdî Dîvânî, Kit'a 2, Beyit 1). [erâzili, -i]

erbâb-ı dil [1] Gönül erbabı, olgun insan, kamil insan.

Çün terâniden terâne eyleye **erbâb-ı dil** / Pes yerâhu min yerâniden varam bir yaña ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1063, Beyit 3). [erbâb-ı dil,]

erbâb-ı nazar [1] Bakış sahipleri.

Manzar olalı vücūdum cümle **erbâb-ı nazar** / Evvel âhîr bakdılar bilmediler mâhiyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 883, Beyit 2). [erbâb-ı nazar,]

erbâb-ı vişâl [1] Kavuşma erbabı, ehil olan kimse.

'Ömr-i sermedde bulındı yine **erbâb-ı vişâl** / Cism-i fânî olara câme olupdur 'ârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1524, Beyit 4). [erbâb-ı vişâl,]

erba'ın [1] Kırk II. Sufilerin 40 günlük süre zarfında dünyadan kat-ı alaka edip tecrid hayat yaşaması.

Halvet-i 'ışkda çün mu'tekif olmuş 'aşık / **Erba'ın** ile muḥammer oluben buldı vücūd (Murâdî Dîvânî, Gazel 251, Beyit 2). [erba'ın,]

erba'ın olmak [1] Kırk olmak, kırkinci sırayı almak.

Manṭıkından Murâduñ aňla bunı / **Erba'ın oldı** kırk içinde 'aded (Murâdî Dîvânî, Gazel 273, Beyit 5). [erba'ın oldı, -dı]

erçi [1] Gerçi; her ne kadar.

Râhil oldı bu vücūd **erci** bugün râhilde / Ne 'acebdür yine râhın viresin râhatda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1352, Beyit 3). [erci,]

eren [1] *Ermış; er.*

Cihânı kal' u kam' eyler **erenlerdür** velî sîret / Vilâyet pâdişâhında ulu mahzen çü himmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [erenlerdür, -ler, -dür]

erfağ [1] *Yoldaş olmaya en çok lâyük.*

Kalbini yumşadana söyle ki **erfağ** nedür / Rıfk-ı gönülde murâd tesliye-i rûhdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 3). [erfağ,]

erf-i hicâb [1] *Daha yüce, ulu örtü.*

Hicâb-ı gayrı çün terk eyledüm **erf-i hicâb** için / Mu'ayyen kesb-i zâhirdür nihânîdür nihânımdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 3). [erf-i hicâb,]

erham [2] *Daha, pek merhametli; Allah.*

Yâ Rabbi Yezdân sensin çü **erham** / Sensin çü ekrem yâ ferd-i sübhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 4). [erham,]

Mu'ammâ bilmeyen bilmez nedür ma'nâ-yı bismi'llâh / Bilen Rahmânı **erhamdan** Rahîm oldu ziyâ oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2). [erhamdan, -dan]

erhamü râhim [1] *Merhametlilerin en merhametlisi.*

Çün Hudâya **erhamü râhim** dinildi ism ile / Bu sıfatla muttasıf ol ola râhim sende nâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4). [erhamü râhim,]

erimek [4] *Erimek. II Güçlülere maruz kalmak.*

Murâdî sırr-ı ekberdür 'acâ'ibdür bu güftâruñ / Eger kim tağa arz itseñ **eriyüb** ola cümle mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [eriyüb, -(y)üb]

Çam-ı sevdâyile yağun **erimeyince** müdâm / Vaşl-ı yârî nice sen idebilürsin hâşıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [erimeyince, -me, -(y)ince]

Murâdî lüce-i deryâdan aldı bir gevher / **Eridi** şu oluben kapladı nice 'ummân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [eridi, -di]

II Saflaştırmak

Gıl u gışdan **eridüp** kalbi muşaffâ eyle / Da'vâ-yı vech idenüñ âyinesi şâf gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [eridüp, -üp]

erîni [1] "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi." (A'raf 7/143) ayetinden ıktıbastur.

Çünkü Tûr-ı 'ışkda **erîni** didüm / Toldı vâdî 'arşa vü küh-sâra rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2). [erîni,]

erişmek [2] *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Nûr-ı 'aynüm gel **eriş** berç ura tâ fevku'l-cebel / Gâr-ı vahdetde harâret birledür dil pâymâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [eriş,]

Cümle erkân oldu pâye çünki rûkn-i evvele / Evvel ü âhir çü menzildür **erişgil** menzile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [erişgil, -gil]

eritmek [2] *Harcayıp tüketmek. II Üzmek.*

Cânlar **eritdi** 'aşıkun ey meh saña yiter / Ferdâya şalma gel bizi ey dil-rübâ yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1). [eritdi, -di]

Getürdüm kâlümü hâle yine bakmadum ahvâle / **Eritdüm** cânımı 'ışk ile şızdum 'ayn-ı kâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [eritdüm, -dü, -m]

erşam [1] *Yazılar, resimler, sayılar.*

Çekdi kudret hâmesin levh-i dile **arşam** için / Virdi kadrin istedi 'allâm-ı devrân olduğum (Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [arşam,]

erşâmı olmak [1] *Yazıları, resimleri olmak.*

Ma'rifet levh-i dilün **erşâmı olmuş** gerçi kim / Bî-misâl ü bî-raşamdur dâ'imâ inşâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 3). [erşâmı olmuş, -mış]

erşam [1] *İnsanı ısırmak için aranan habis yılan veya erkek yılan; alaca (aklı karalı) yılan.*

Tağa gör nefsiñe zencîr elünde tâ zebûn olsun / Bu gün sen aña taşmazsan dakısarlar saña **erşam** (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [erşam,]

erkân [13] *1. Esas, temel.*

Ber-karâr üze kurulmadı çü rûkn-i 'âlem / Nice **erkân** gözedürsin görüben ey millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [erkân,]

Murâdî rûkn-i a'zam 'ışkdur cümle bu **erkâna** / Eger fehm itmek isterseñ degül sırr u nihân el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 6). [erkâna, -a]

Cümle **erkân** oldu pâye çünki rûkn-i evvele / Evvel ü âhir çü menzildür erişgil menzile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1). [erkân,]

Rûh-ı sâni eyledi ihyâ bu **erkânı** kamu / İkilkendür müberrâ bu hayâtun evveli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 3). [erkânı, -ı]

Rûkn-i evvelde durur âhirümün **erkânı** / Bedenüm ger şorasın gevherün oldur kânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 1). [erkânı, -ı]

Devr eyledi **erkânı** kamu nokta-be-nokta / Bulmadı gezüp sañ-ı dü-'âlemde misâli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [erkânı, -ı]

2. Adâp, usûl, esaslar.

Şemme durur gösterür cümleten **erkân** ile / Kimisi zilletdedür kimi sa'âdetdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 2). [erkân,]

Murâdî mâ-hüve'l-vâki' hüve'l-vâki' hüve'l-vâki' / N'idersin anuñ **erkânî** siyâdet eyleyen cünbiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 621, Beyit 5). [erkânî, -ı]

Gel bu ma'nâyı eger hâfız iseñ fehmüñde / Cümle **erkânî** bilürsin saña yokdur müşkil (Murâdî Dîvânî, Gazel 792, Beyit 4). [erkânî, -ı]

Tefâhür kıluram çü rûkn ile ben / Koyup cümle **erkânî** bulduk vuşul (Murâdî Dîvânî, Gazel 851, Beyit 2). [erkânî, -ı]

Ben ki kıldum kendümi **erkân** ile kıldum nazar / Bakmadum 'alemlere pes mâverâsın gözledüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 881, Beyit 3). [erkân,]

Kâf u nûnuñ rûknini **erkân** ile fehm eyleyen / Cüz' ü küñ remzinden añlar mihrini zerrât ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1250, Beyit 2). [erkân,]

3. İleri gelenler.

Âb-ı rûy olup bu **erkânüñ** / Sencileyin cihânda bir kanı (Murâdî Dîvânî, Kit'a 3, Beyit 2). [erkânüñ, -uñ]

erkân eylemek [1] Esasa, usûle uygun olmak.

Çü rûknin **eyledi** hükm ile **erkân** / Mu'arrâ kıldı kendözin kemâ-kân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1182, Beyit 1). [erkân eyledi, -di]

ermek [2] Ermek, ulaşmak.

Cân virüp alursañ 'ışkı şatun / **Ersin** dü-cihânda bî-melâmet (Murâdî Dîvânî, Gazel 209, Beyit 3). [ersin, -sin]

Cemilü'l-vaşf olan evvel **erer** kor nândan ey dil / Cemâlü'l-vech olan hüsnin alır andan cemâlince (Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 2). [erer, -er]

er-raḥīm [1] Rahmet, merhamet, şefkat eden; Allah.

Çünkü bi'smi'llâhi er-Raḥmân didi **er-Raḥīm** / Kûl hüve'llâhu eḥad bu âyete bürhân kıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 761, Beyit 4). [er-raḥīm,]

er-raḥmân [2] Bütün varlıklara merhamet eden.

Çünkü bi'smi'llâhi **er-Raḥmân** didi er-Raḥīm / Kûl hüve'llâhu eḥad bu âyete bürhân kıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 761, Beyit 4). [er-raḥmân,]

Muḥîṭ çünkü enel-Haḥda yazdı **er-Raḥmân** / Raḥīm ismini bildürdi luṭf ile mennân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1147, Beyit 1). [er-raḥmân,]

erselnāk [1] "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn" Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya suresi/107.ayet).

Alınup ḥâkdan çün kim mülebbes oldu müştî ḥâk / Nidâ irişdi aña emr ile didi ki **erselnāk** (Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 1). [erselnāk,]

erşed [1] En doğru yolu tutmuş, doğru yola en yakın olan, davranışları en iyi olan.

Erşed oldur ki bile âḥır-ı dünyâyı kamu / Ey gönül ma'rifet olmasa kişi olmaz ulu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1201, Beyit 1). [erşed,]

erşed ü a'zam [1] Daha reşid, doğru yola da yakın ve daha büyük.

Maḥz-ı ḥikmetdür vücûdı hem lisânî zü'l-beyân / **Erşed ü a'zam** durur gâyetde hem a'lâ durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 329, Beyit 4). [erşed ü a'zam,]

ervāḥ [5] Ruhlar, canlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oturmuş bâb-ı genc içre anuñ karşısına şaf şaf / Tururlar elleri bağlu melâ'ikle kamu **ervāḥ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 4). [ervāḥ,]

ervāḥ-ı 'âlem [1] Alemin ruhları, canı.

Rûhumuz **ervāḥ-ı 'âlemdür** fenâyı bilmezüz / Ger vücûdumuzdan añlarsañ beḳâyîlerdenüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 572, Beyit 4). [ervāḥ-ı 'âlemdür, -dür]

ervāḥ-ı sa'âdet [1] Mutlu ruhlar.

Hürrem ol dil ki ola 'ışk-ı ḥabîb ile 'ulâ / Nice nice gele **ervāḥ-ı sa'âdet** peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 51, Beyit 1). [ervāḥ-ı sa'âdet,]

erzāk [1] Yiyecek, içecek şey, azık.

Çerḥ tolâbında gördüm delve girmiş bir melek / Kısmet eyleyüp gezer **erzākı** ol her bir feme (Murâdî Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 4). [erzākı, -ı]

erzân [1] Kolay, ucuz.

Rezzāk oldu baḥş iden **erzânî** cümle / Kimine ḡam kimisine dem şâd-mân virür (Murâdî Dîvânî, Gazel 474, Beyit 4). [erzânî, -ı]

erzânî [1] Layık, uygun.

Biz temennâ eylerüz virmek saña **erzânîdür** / Çün cevad oldun sehadan oldu 'âlem şâd-mân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1090, Beyit 3). [erzânîdür, -dür]

erzânî kılmak [1] 1. Kolay etmek. 2. Layık görmek.

Kâm-yâb olmağa kâmuñ gerek ey kâm-ı cihân / Sensin **erzânî kılan** 'izz u sa'âdet yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 137, Beyit 2). [erzânî kılan, -an]

erzânî olmak [1] Layık, uygun olmak.

Saña **erzânî olan** ol sırr-ı vaḥdet ḥaḳkî'çün / Yâ resula'llah ayırmaḡıl cemâlünden beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1468, Beyit 4). [erzânî olan, -an]

erzel [1] En rezil, rezillerin rezili.

Yüri var 'âlim olmaḡı taleb kıl / Nice bir olasın cehl ile **erzel** (Murâdî Dîvânî, Gazel 846, Beyit 2). [erzel,]

es'adeka'llâhu bi-sa'dîn ferîd [1] Allah sana eşsiz bir mutluluk versin.

‘Ammereka’llāhu bi-‘umrin cedīd /
Es’adeka’llāhu bi-sa’dīn ferīd (*Murādī Dīvānı, Gazel 270, Beyit 1*). [*es’adeka’llāhu bi-sa’dīn ferīd,]*

es’ad olmak [1] Hayırlı olmak.

Oldı akreb va’de-i Hāk ola peydā gel berü / **Es’ad oldı** tālī’üñ ‘ulyāda ‘ulyā gel berü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1196, Beyit 1*). [*es’ad oldı, -dı]*

eşahh [1] En doğru, güvenilir.

Oldı Murādī āzād çün gayrinüñ ğamından / Buldı kelām **eşahhın** pes kalmadı ğümānum (*Murādī Dīvānı, Gazel 947, Beyit 5*). [*eşahhın, -ın]*

esās [3] Temel, asıl.

Eyledi ma’mūr-ı kudret ibtidā baña **esās** / Münhedim olmaz o kim kâdir anı termīm ider (*Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 3*). [*esās,]*

Gel imdi aılağıl ma’nā nedür bilgil **esāsından** / Beyānından beyān alğıl koyupdur cümleye eşrāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 3*). [*esāsından, -ından]*

Binā-yı ibn-i ādem muhtelifdür çün **esāsında** / Binā hedim olmasun dirseñ bināsın gör bināsında (*Murādī Dīvānı, Müfret 22, Beyit 1*). [*esāsında, -ı, -n, -da]*

esās-ı sefer [1] Asıl, gerçek yolculuk.

Hālī’ ol gel beşeriyette libās-ı haḍrā / Bilesin tā melikiyyette **esās-ı seferi** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1521, Beyit 1*). [*esās-ı seferi, -i]*

esās-ı şer’ [1] Şeriatın esasları, temel özellikleri.

Esās-ı şer’e hālel virme olasıñ sābit / Ezel mühendisi bu tarzı kurdı hāzır baş (*Murādī Dīvānı, Gazel 635, Beyit 2*). [*esās-ı şer’e, -e]*

esās olmak [1] Temel olmak.

‘İmādü’d-dīn olur şol kim tuta şer’üñ ‘amūdından / Binā muhkem ola dirseñ **esās olsun** aña tā’āt (*Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 4*). [*esās olsun, -sun]*

esās urmak [1] Temel atmak. II Allah’ın insanı yoktan yaratması.

Cān ile cān eylesün Hākka senāyile sipās / Kim binā-yı cisme **urmuş** mahz-ı hikmetle esās (*Murādī Dīvānı, Gazel 613, Beyit 1*). [*esās urmuş, -muş]*

esb [1] At, feres.

Şalup **esb** oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belī dimiş durur meydāda şāhib-kırān olmuş (*Murādī Dīvānı, Gazel 617, Beyit 3*). [*esb,]*

esb-i fikr [1] Fikir atı.

Sırrında ‘ışk-ı ‘āşıkadur çün mürāca’at / Seyrāngeh **esb-i fikre** bu hāmūn-ı ‘ātfet (*Murādī Dīvānı, Gazel 212, Beyit 1*). [*esb-i fikre, -e]*

esb-i himmet [2] Yardım, lütuf atı.

Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yokdur döniş / **Esb-i himmet** şalmağa menzil ü meydān iste tek (*Murādī Dīvānı, Gazel 731, Beyit 4*). [*esb-i himmet,]*

Sāha-i devletde **esb-i himmeti** cevlan ider / Tārfatü’l-‘ayn içre anı anı bir eyler hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1046, Beyit 4*). [*esb-i himmeti, -i]*

esb-i vücūd [1] Vücūt atı. II Beden.

‘Arşa-i hikmetde seyrān eyledi **esb-i vücūd** / Seyr ider bir yirde kim bir yirde cān olmaz aña (*Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 3*). [*esb-i vücūd,]*

esbāb [5] Sebepler, vasıtalar, vesileler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her cihette nāfizü’l-hüküm oldı emr-i bī-niyāz / Lık her şeyde görinen cümlesi **esbābdur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 3*). [*esbābdur, -dur]*

esbāb eylemek [1] Bir olayın gerçekleşmesini bir nedene bağlamak.

Lem’asından zāhire geldi tavālī’le burūk / Neşr ider ‘ālemde anı cümle **esbāb eyledi** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1454, Beyit 2*). [*esbāb eyledi, -di]*

esbak [5] Daha evvel, önce. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mu’ayyen ibtidāsıdır nihāyetde kim **esbakdur** / Nihāyet bulımañ biñ def’a kılsun āşınā ilhāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 230, Beyit 4*). [*esbakdur, -dur]*

esbak olmak [1] Daha önce olmak.

İlāhī oldı va’deñ hāk-ı mutlak / Ğazabdan rahmetüñ **olmuşdur esbak** (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 37, Beyit 1*). [*esbak olmuşdur, -muş, -dur]*

eşdağ [1] En doğru sözlü, dürüst.

Her ki maḥabbet diler şıdk aña elzem durur / Şıdkı maḳām idine söyle ki **eşdağ** nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 2*). [*eşdağ,]*

eser [67] Eser, iz, nişan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mu’arrādur libāsından görinen vech-i bā-ma’nā / Vücūh ile müberrādur **eserdendür** ‘atā peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 3*). [*eserdendür, -den, -dür]*

eser bulmak [3] Belirti, iz bulmak.

Hürmetüm şerhinde sem’-i cāna virmişler haber / Ol haberden her kime irişdi **buldı bir eser** (*Murādī Dīvānı, Gazel 364, Beyit 1*). [*eser buldı, -dı]*

Çü hüsinden **eser buldı** gelüp virdi haber vaşşāf / Neler didi beyān olmaz neler didi neler vaşşāf

(Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [eser buldı, -dı]

Bu Murâduñ bu kelâmında **eser bulmaz** iseñ / Saña yazık ki cihânda olmaduñ uşlu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5). [eser bulmaz, -maz]

eser görmek [1] Herhangi bir iz, işaret görmek; bir şeyle ilgili bir belirtiyile karşılaşmak.

Bi-hamdi'llâhi ve'l-minne gelüben âyet-i kübrâ / Vücüdüm ka'besi aşlâ **eser görmez** şanemlerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 4). [eser görmez, -mez]

eser itmek [1] İz bırakmak, tesir etmek.

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlâl / Turamaz taşlar karşı **eser iderse** cânımdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [eser iderse, -er, -se]

eser irmek [1] İz bırakmak. II Etkilemek.

Nür-i 'ışkuñ lem'asından **irse** kalbine **eser** / Olur idi bu Murâd âyine-i 'ibret-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 5). [eser irse, -se]

eser kılmak [1] Belirti, iz bırakmak.

N'olduğımı bilmedüm **kılmadı** benlikden **eser** / Pes irdi sem'üme bir hoş nidâ-yı cân-fezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [eser kılmadı,]

eser kılmak [3] İz bırakmak. II Tesir etmek, etkilemek.

Vürüd-ı cümle-i aḥbâra **kılmışdur** **eser** ilhâh / Niteki'âyine-i ruḥsâra kılmışdur nazar ilhâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [eser kılmışdur, -mış, -dur]

Murâdiye **eser kıldı** bu güftâr / Gözüm açdum hemân a'lâyı gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 5). [eser kıldı, -dı]

Cemâlin açdı ḥabîbüm baña nazar kıldı / Cemâl-i ḥüsni baña ser-te-ser **eser kıldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 1). [eser kıldı, -dı]

eser kırmak [1] İz bırakma.

Ol ḥabîb-i cân u dilden ister iseñ bir ḥaber / Gel berü bir laḥzada kıma vücüdüñden **eser** (Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1). [eser kıma,]

eser olmak [3] Delalet etmek, işaret olunmak.

Seyrümü sırrında gördüm sırrımı sırrımda ben / Sırr-ı seyri cem' idüp seyr ile sırr **oldı** **eser** (Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [eser oldı, -dı]

Her ne kim **ola** **eser** mihr ü maḥabbetdedür / Fâ'il-i muḥtâr pes fi'l ile ḥikmetdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 1). [eser ola, -a]

Mu'ammâdan ḥaber olmuş 'ulümü kılmış istiḥrâc / Ledünnü 'ilminüñ faḫlıyla yanında **eser olmuş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [eser olmuş, -mış]

eser yok [1] Emare, işaret yok.

Didi gördüm anda bir 'âlem ki vaşf olmaz aña / Nice 'âlemdür ki yokdur anda âdemden **eser** (Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [eser yokdur, -dur]

eser-i ḥikmet olmak [1] Hikmetin eseri, emaresi olmak.

Ey Murâdî **eser-i ḥikmet olupdur** bu kelâm / Ey celâl ile cemâlünde gör imdi hünerin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [eser-i ḥikmet olupdur, -up, -dur]

eser-i lâ-ilâhe illâ'llah [1] Kelime-i tevhidin izi, eseri.

Mündefi' kıldı cümle efkârı / **Eser-i lâ-ilâhe illâ'llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 3). [eser-i lâ-ilâhe illâ'llah,]

eser-i şemme [1] Kokunun izi.

Bulsa idi 'andelîb bir **eser-i şemmeden** / Kılmaz idi bir nazar ravzada gül-zârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 2). [eser-i şemmeden, -den]

eser-i zülmet-i dücâ [1] Zifiri karanlıktan iz, emare.

Şubḥ oldı kalmadı **eser-i zülmet-i dücâ** / Nür oldı beyt-i ḥânenüñ ebvâbı hem deri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [eser-i zülmet-i dücâ,]

esfel [2] Alçak yer, aşağı, dip.

Ten gibi **esfelde** kalma menzîlün / Hem çü cân-ı pāk a'lâ eylegil (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4). [esfelde,]

Bul ehl-i ḥâli ehl-i ḥâl olasin / Yüri a'lâyı bul terk eyle **esfel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 4). [esfel,]

esfel olmak [1] En sefil, pek aşağı olmak.

Mekân ile zamânı târik ol vaḫt ister iseñ ger / Muvakkât ol yüri katlin şaḫın **olmayasın** **esfel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [esfel olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

eshel [3] En kolay.

Şerḥ ü beyâna sığmaz bu 'ilm-i mümkinātuñ / Şol nesne mümteni'dür **eshel** katında ḥâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [eshel,]

Zâhib-i rāh-ı hüdâya nesne olmaz pây-bend / Menzilin her dem müseḫhel oldı **eshel** gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3). [eshel,]

Rūḫdur 'âlemlere bi'llāh 'avn-ı dūr-bîn / 'Aynümi billāh oldur baña **eshel** gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 4). [eshel,]

esirgemek [1] Acımak, merhamet etmek.

Esirge merḥamet eyle baña kim / Ğarîb ü bî-kesem gül yüzlü ḥânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 4). [esirge,]

esma [3] Allah'ın güzel isimleri.

Nice zıkr ide seni 'abd-i za'îf / Oldı **esmāñ** zātuña meclâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [esmāñ, -n]

Anuñ içündür şıfat **esmā** bizüm hem-hānemüz /
'Ayn-ı ğaybı bulmağ için ğā'ib olduk āradan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 3*). [*esmā,]*

II "Allah, Adem'e bütün isimleri öğretti" (*Bakara suresi/31.ayet*).

Aña bildürdi cümle **esmāyı** / Eyleyüp mazhar anı
'irfāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1218, Beyit 2*).
[*esmāyı, -y, -ı]* Aña bildürdi cümle **esmāyı** /
Eyleyüp mazhar anı 'irfāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1440, Beyit 2*). [*esmāyı, -yı]*

esmā vü şıfāt [1] Allah'ın isim ve sıfatları.

Birlerem ol pādīşāhı kim vücūdudur vaḥīd / Cümle
esmā vü şıfātına olınmadı 'aded (*Murādī Dīvānı, Gazel 247, Beyit 3*). [*esmā vü şıfātına, -ı, -(n)a]*

esmār [4] Meyveler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥabbetdür viren revnağ eger ma'şūk-ı 'āşıkda /
Mürebbī olmasa kılmaz şecer **esmārını** peydā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 71, Beyit 3*). [*esmārını, -ı, -(n)ı]*

esmek [7] Esmek, havanın bir yönden başka bir yöne akması.

Eserse rih-i 'āşif ger temevvüc baḥr ider el-ḥağ /
Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez deryā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 71, Beyit 2*). [*eserse, -er, -se]*

'İşkümü her demde ey dil cevri cānān arturur /
Nitekim bād **esdüğince** mevc-i 'ummān arturur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 325, Beyit 1*). [*esdüğince, -düg, -ince]*

Geçmedin bağuñ zamānı **esmedin** bād-ı ḥazān /
Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 2*). [*esmedin, -di, -n]*

Ġāfil olma serverā bu bağ-ı ḥüsnuñ sebzine /
Esdürür bād-ı ḥazānı çerḥ-i gerdün dündür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 4*). [*esdürür, -dür, -ür]*

Çün kim nesīm-i luṭf **ese** gönlüm dü-'ālemden
kese / Bir katreyem līkin dilerven baḥr gibi cūş
idem (*Murādī Dīvānı, Gazel 942, Beyit 3*). [*ese, -e]*

Yağdurdı mīg-i luṭfi çü bārān-ı rahmeti / Emr
eyledi ki dā'im **ese** 'avnı bādına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1366, Beyit 2*). [*ese, -e]*

II Hayat bahşetmek.

'Āleme **esdi** virdi yaḥşı hayāt / Hoş dem-i lā-ilāhe
illā'llah (*Murādī Dīvānı, Gazel 1213, Beyit 6*).
[*esdi, -di]*

esdi şavurdi [1] Esip şavurmak. II Bağırıp çağırmaq.

Rūḥum benüm için o nigāra neler dimiş / **Esdi şavurdi** virmedi yoluñda ser dimiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 638, Beyit 1*). [*esdi şavurdi,]*

eşnāf [2] Sınıflar, takımlar, zümreler.

Ḥaber virdi çü ḥüsünden o maḥbūbuñ gelüp
vaşşāf / Dirilüp ṭavf idüp beytini sācīd oldılar
eşnāf (*Murādī Dīvānı, Gazel 672, Beyit 1*). [*eşnāf,]*

Qurıldı menber-i kudret Murād oldı ḥaṭīb anda /
Anı dinlemege **eşnāf** dirildi şāf-ender şāf (*Murādī Dīvānı, Gazel 672, Beyit 5*). [*eşnāf,]*

eşnāf-ı ḥayāl [1] Gölgeyi görülen şeylerin çeşitleri.

Sırr-ı envār ḥicāb eyledi **eşnāf-ı ḥayāl** / Mübdī'-i
küll-i bedāyi'dedür ṭkān didiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 421, Beyit 4*). [*eşnāf-ı ḥayāl,]*

esrā [2] Götürdü, yürüttü. II "Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götürün Allah'ın şanı yücedir." 17/1.

"Tā-Hā" didi çün naşş ile bürhān ile münzil / "Tā-Hā"da bulundu yine "Tā-Hā" ile "**esrā**" (*Murādī Dīvānı, Gazel 81, Beyit 4*). [*"esrā",]*

Çün getürdi beyyinatı 'ālim-i 'ilm oldu pes / Oldı
sübḥāne'llezī esrāda bir **esrā** yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1228, Beyit 4*). [*esrā,]*

esrar [27] Sırlar, gizler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥafī kılduñ velikin ḥikmetüñdendür yine **esrār** /
Bu mübhem şerḥini bildi kime virdüñ ise na'mā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 55, Beyit 2*). [*esrār,]*

esrār-ı 'acīb [1] Acâip, şaşılacak sırlar.

Āyet-i kübrā düşüpdür 'āleme ḥüsni cemāl /
Ġayb-ı 'aynından cihāna düşdi **esrār-ı 'acīb**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 2*). [*esrār-ı 'acīb,]*

esrār-ı ğaybī [1] Bilinmeyen, gizli sırlar.

Karn-ı ezelde çün kim fark olmadı guyūbuñ /
Ġayb-ı ḥaḳīkatüñdür **esrār-ı ğaybī** dānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 103, Beyit 2*). [*esrār-ı ğaybī,]*

esrār-ı ḥafī [1] Gizli sırlar.

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin münezzeh cümleden /
Līk **esrār-ı ḥafīyyüñdür** viren eşvāka cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 32, Beyit 3*). [*esrār-ı ḥafīyyüñdür, -dür]*

esrār-ı ḥağ [2] Hakikat sırrı.

Şafḥa-i kalbümde menkūş oldı çün **esrār-ı ḥağ** /
Kande kim kılsam nazar zāḥir durur envār-ı Ḥağ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 690, Beyit 1*). [*esrār-ı ḥağ,]*

Hak ile eyle Murâdî her zamân efkârûnı / Feyz ide
tâ kâl ü hâlûnden senûn **esrâr-ı hak** (Murâdî
Divânî, Gazel 695, Beyit 5). [esrâr-ı hak,]

esrâr-ı hû [1] *Hu zikrinin sırları.*

Tolalı bu kalbümüzde dem-be-dem envâr-ı hû /
Türmaz artar mevc urur deryâlayım **esrâr-ı hû**
(Murâdî Divânî, Gazel 1193, Beyit 1). [esrâr-ı hû,
]

esrâr-ı ışık [1] *Aşkın esrarı, gizemi.*

Görelî la'l-i mey-günü n bu çeşmüm ey gözi âhû /
Senûn **esrâr-ı ışık**la habîbüm olmuşam hayrân
(Murâdî Divânî, Gazel 1002, Beyit 2). [esrâr-ı
'ışık'la, -un, -la]

esrâr-ı nebi [1] *Peygamberin sırları.*

Mukarrerdür ki **esrâr-ı nebîdür** enbiyâ el-hak /
Yine sırr-ı velîdür sırr-ı sırr-ı evliyâ el-hak
(Murâdî Divânî, Gazel 679, Beyit 1). [esrâr-ı
nebîdür, -dür]

es-sâmi'vân yeteferrekü innî fark bi-fırkat
[1] *Onunla ayrılan fırka nerede!.*

Yekünü'l-hadî ba'zühüm min ba'zin tecävüze /
Es-sâmi'vân yeteferrekü innî fark bi-fırkat
(Murâdî Divânî, Gazel 1443, Beyit 4). [es-
sâmi'vân yeteferrekü innî fark bi-fırkat,]

estağfiru'llah [12] "Allah'tan af ve mağfiret
dilerim" anlamında duâ sözü. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cürmüm çü benden **estağfiru'llah** / 'Afvuñ çü
senden estağfiru'llah (Murâdî Divânî, Gazel 1439,
Beyit 1). [estağfiru'llah,]

estağfiru'llah el-'azîm [5] *Yüce olan Allah'tan af
dilerim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)*

Geldüm günâhum bilmişem **estağfiru'llah el-
'azîm** / Cürmüme tevbe kılmışam estağfiru'llah
el-'azîm (Murâdî Divânî, Gazel 940, Beyit 1).
[estağfiru'llah el-'azîm,]

eşvât [2] *Sesler, sadâlar.*

Kaçan mevc ursa ol deryâ tolar şark ile ğarb **aşvât**
/ Zemîn ü âsumân ditrer yine sâkin olur hâlâ
(Murâdî Divânî, Gazel 53, Beyit 4). [aşvât,]

Dünyâ tolu talebde her nice olsa **eşvât** / Ğavs oldu
çünkü ğavvâş kuşb oldu aña tâlib (Murâdî Divânî,
Gazel 194, Beyit 4). [eşvât,]

eşcâ [1] *Cesur, çok yiğit.*

Bu vücudum 'arşasında merd-i meydân olmuşam /
Nice **eşcâ'lar** başıldı kıldı ğavġâlar zuhûr (Murâdî
Divânî, Gazel 391, Beyit 2). [eşcâ'lar, -lar]

eşcâr [2] *Ağaçlar.*

Kalemler olsa ger **eşcâr** mürekkeb olsa deryâlar /
Yazılmaz idi ahvâlüm ne peydâdur bu peydâlar
(Murâdî Divânî, Gazel 281, Beyit 1). [eşcâr,]

Ebhâr temevvüde **eşcâr** teselsülde / Deryâb yedi
deryâ peydâ neden olmuşdur (Murâdî Divânî,
Gazel 508, Beyit 3). [eşcâr,]

eşcâr aqlâm olmak [1] *Ağaçların kalem olması. II
Çokluk, abartı.*

Deryâ midâd ola ger **eşcâr olursa aqlâm** /
Derdümi yaza ger halk gelmeye ol beyâna (Murâdî
Divânî, Gazel 1402, Beyit 3). [eşcâr aqlâm olursa,
-ur, -sa]

eşed olmak [1] *Çok şiddetli, çetin olmak.*

Kim diye yâr fûrkatine şad hezâr aña / Ol taş
bağırılı oldu hâcerden dahî eşed (Murâdî Divânî,
Gazel 265, Beyit 4). [eşed oldu, -dı]

eşfağ [1] *Daha şefkatli, daha müşfik.*

Karar itmez bu kalbümde senûn ğayrûn
muhaqqakdur / Cemâlûn 'ışıkına müştâk olana
'ışıkun **eşfağdur** (Murâdî Divânî, Gazel 304, Beyit
1). [eşfağdur, -dur]

"eşfağtû" [1] *Şefkat ettim. [Hususi
konuşmanızdan önce sadaka vermekten
ürktünüz mü ki bunu yerine getirmediniz?
(58/Mücadele 13)].*

"Eşfağtû" didi şefkat ile oldu çü müşfik / Pes didi
"hasebnâhü hisâben ve yesirâ" (Murâdî Divânî,
Gazel 81, Beyit 3). ["eşfağtû",]

eşhâş [1] *Şahıslar, adamlar.*

Kemâl-i lem'adan nâşî durur azvâ-yı baħr ü ber /
Kemâlünden kemâl iste ne söyler dinleme **eşhâş**
(Murâdî Divânî, Gazel 643, Beyit 3). [eşhâş,]

eşhed'en lâ-ilâhe illâ'llah [5] *Kelime-i
Şehadet: "Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka
hiçbir İlâh yoktur. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Ey hayâtuña külli şey'in güvâh / **Eşhed'en lâ-
ilâhe illâ'llah** (Murâdî Divânî, Gazel 1221, Beyit
1). [eşhed'en lâ-ilâhe illâ'llah,]

eşk [6] *Gözyaşı. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Eşkümü gördükde deryâ âferin itdi baña / Benden
artuğdur yaşıun v'Allâhî hayrânüm saña (Murâdî
Divânî, Gazel 10, Beyit 1). [eşkümü, -üm, -i]

eşk-i çeşm [8] *Gözyaşı. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eşk-i çeşmüm yirine cânâ gözümünden kan akar /
Şöyle cûş ile gelür kim sanasın 'ummân akar
(Murâdî Divânî, Gazel 397, Beyit 1). [eşk-i
çeşmüm, -üm]

eşk-i hün-âlüd [1] Kanlı gözyaşı.

Eşk-i hün-âlüduma yârum mu‘ammâ söylemiş / Mevc urup baîr-ı hâkîki yedi deryâ söylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 625, Beyit 1). [eşk-i hün-âlüduma, -um, -a]

eşk-i Murâd [1] Murat'ın gözyaşı.

Her kime kim tokındı **eşk-i Murâd** / Didiler lâ-îlâhe illâ hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1187, Beyit 5). [eşk-i murâd,]

eşkini hün eylemek [1] Kan ağlamak. II Çok üzölmek.

Dutan cenâbuña yüzün geçmek gerekdür ğayrıdan / **Hün eyleyüp eşkini** kosun ağ ile kırayı ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 805, Beyit 2). [eşkini hün eyleyüp, -(y)üp]

eşk-i revan [2] Akan gözyaşı.

Ėam-ı hicrânda eglencem oldur / Benüm **eşk-i revânumdur** maĥabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 207, Beyit 9). [eşk-i revânumdur, -um, -dur]

Her dem talebdeür dil ü cânım seni seni / Durmaz arar bu **eşk-i revânım** seni seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1534, Beyit 1). [eşk-i revânım, -um]

eşk-rîz [1] Gözyaşı döken.

‘İşk ile kan ağlayan bir **eşk-rîzi** isterüz / ‘Âşık olmaz yanumuzda degme bir kıllâşlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 565, Beyit 3). [eşk-rîzi, -i]

eşkâl [9] Şekiller, suretler, biçimler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

‘İlmi ile ‘âmil olan n‘eylesün **eşkâlden** / ‘Âlim oldu şol ki terk itdi rübâ‘ ile sülâs (Murâdî Dîvânî, Gazel 217, Beyit 2). [eşkâlden, -den]

eşkâl-i ‘âlem [1] Âlemin, dünyanın şekli.

Ser-te-ser **eşkâl-i ‘âlem** oldu fânüs-ı ĥayâl / Şu‘le-i mihürüm bilürven anda tâbân olduğın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1026, Beyit 2). [eşkâl-i ‘âlem,]

eşrât [1] Alâmetler, nişaneler.

Gel imdi aňlaĖıl ma‘nâ nedür bilgil esâsından / Beyânından beyân algıl kıyupdur cümleye **eşrât** (Murâdî Dîvânî, Gazel 652, Beyit 3). [eşrât,]

eş-şükrü li‘llâhi‘llezi ebķā lenā zāte‘l-kıdem [1] Bize ebediyet veren kıdem sahibine şükürler olsun.

El-ĥamdü li‘llâhi‘llezi a‘tā lenā milke‘l-‘ızam / **Eş-şükrü li‘llâhi‘llezi ebķā lenā zāte‘l-kıdem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 943, Beyit 1). [eş-şükrü li‘llâhi‘llezi ebķā lenā zāte‘l-kıdem,]

eşvāk [1] Arzular, şevkler.

Yā ĥabîb-i cân ü dil sensin münezzeh cümleden / Lîk esrâr-ı ĥafıyyüñdür viren **eşvākā** cā (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 3). [eşvākā, -a]

eşya [38] Şeyler, mevcudat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Lem‘ası şems-i vücüduñ virdi âfākā ziyā / O ziyâdan şevķ irüp **eşyā** didi yā Rabbenā (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 1). [eşyā,]

eşbāk [1] Tabakalar, katlar.

Mu‘ammer olsa bünyâduñ irerse kıbbe-i çerĥe / Tıbāk **eşbākā** yüz tıtma hebâdur âĥır elbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 189, Beyit 2). [eşbākā, -a]

etegin dutmak [1] Eteğinden ayrılmamak, peşini bırakmamak.

Pāk-dâmen oluben **dut** kıma bir pāk **etegin** / Câmî‘ü‘l-‘âkl oluben tıt kıma idrāk etegin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1119, Beyit 1). [etegin dut,]

eşibbā [2] Tabib'ler, hekimler.

Gezmişem cümle **eşibbâyı** bu derde çäre yok / Çâresüzler çâresi buldum yine senden ‘ilâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 3). [eşibbâyı, -(y)ı]

Düşdi bir derde bu dil kim aña tā rüz-ı kıyām / Cem‘ olur ise **eşibbā** kımu dermân bulmaz (Murâdî Dîvânî, Gazel 576, Beyit 2). [eşibbā,]

etrâb [1] Aynı yaşta olan kımseler, akran. II Birbirinin aynısı, benzeri.

Añladum arz u semânüñ cümleten sırrın yakîn / Ben maĥabbet mâ‘adâsın cümle **etrâb** añlaram (Murâdî Dîvânî, Gazel 897, Beyit 4). [etrâb,]

eţrâf [11] Taraflar, yanlar, her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Ėvâze-i maĥabbet **eţrâfı** kıldı memlû / Bu ‘ışķ ile semâ‘a geldi cihânda zerrât (Murâdî Dîvânî, Gazel 190, Beyit 2). [eţrâfı, -ı]

eţrâf-ı ârâ [1] Etrafın süsü. II Dünyanın cazibesi, güzellikĖi.

Olur çün münderic ammâ göñöl levĥinde ĥâletler / Zuhûr eyler mu‘ammâsı biraz **eţrâf-ı ârâyı** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1507, Beyit 2). [eţrâf-ı ârâyı, -(y)ı]

eţrâfı tıtmak [2] Etrafı kaplamak.

Kimde kım var ise virmez benlüğinden ol nişân / Kıande olsa misk-i ezfer büyi **eţrâfı tıtar** (Murâdî Dîvânî, Gazel 323, Beyit 4). [eţrâfı tıtar, -ar]

eţvâr [20] Tavırlar, edalar, hareketler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Murâduñ kılmeyen kırın kılemez kendü **eţvârın** / Kışıye elzem olan bil dirâyetdür dirâyetdür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 5). [eṭvârın, -ın]

eṭvâr-ı Hâk [1] Hakk'ın tavırları.

Hakkı hâk idüp hûkûkında hâkâ'ik gezinmiş /
Hakkı hâk itmekdedür her dem-be-dem **eṭvâr-ı Hâk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [eṭvâr-ı hâk,]

eṭvâr-ı tavrûn [1] Tavır, davranış, durum.

Senûn **eṭvâr-ı tavrûn** bilmedi 'âlemde her kim var /
Senûn hâlûn bilüp hâlûne hâl-daş olmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [eṭvâr-ı tavrûn, -un]

e'ûzu bi'llâhi min şerri hâlkîhi ebedâ [1]
Ebediyen yaratılmışların şerrinden sana sığınırım.

E'ûzu bi'llâhi min şerri hâlkîhi ebedâ /
Şıgındum aña beni şaklaya sivâdan tâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 1). [e'ûzu bi'llâhi min şerri hâlkîhi ebedâ,]

evâmir [3] Emirler, buyruklar.

Çü men' olındı **evâmirle** hunta-i me'kûl / Ne ola hîkmeti men' ide hûkmini mâni' (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 4). [evâmirle, -le]

Kâtib-i kudret yazaldan bu **evâmir** satırını / Bir debîrem çekmişem her hûkme bir tuğrâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [evâmir,]

Umûr-ı dîde durur cümleten **evâmir** çün / İder olar da yirinde bir âhen-i bürhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [evâmir,]

evâmir-i erkân [1] Başlıca emirler.

Umûr-ı mu'zamadan oldı emr-i vâhid pes / Ki oldı münteşir andan **evâmir-i erkân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 2). [evâmir-i erkân,]

evâmir itmek [1] Emirler etmek, buyurmak.

Emrini iden evâmir nefehât ile yürür / Cümle kâl itdi özin ahlama kim kâle güyer (Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 3). [evâmir iden, -en]

evc [3] Gök, gökyüzünün en yüksek noktası, doruk, yüce.

Evce çıkar çün hümâ tayr ider eflâkda / Devlet-i 'uzmâ bilür kime şalar sāyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [evce, -e]

Sırr-ı Hâbîbi kıldı hikāye fu'âda sır / Tayr itdi **evce** çıkdı hemân iki bâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [evce, -e]

'Uruc eyler iseñ **evce** koma toğruluğı elden / Temennî eyler iseñ ger şakın itme temennâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 2). [evce, -e]

evc-i a'lâ [2] En yüce zirve.

Şâh-bâz-ı dil uçarken gördi anı dide-bân / Dâm kurmak istedi bir **evc-i a'lâ** didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [evc-i a'lâ,]

Evc-i a'lâda olan eyledi süflîye nazar / Cānibeynini berāberdedür iz'ân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 2). [evc-i a'lâda, -da]

evc-i bālâ [1] Yüce gökyüzü.

'Uruc eyler nice ervāh egerçi **evc-i bālāya** / Bir avuc hāke almazlar oları aña 'āşıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [evc-i bālāya, -(y)a]

evc-i eflak [1] Feleklerin en yüksek mertebesi.

Ref' kıldı **evc-i eflāke** hāzîz-i hākden / Bir fakîr idüm baña odur viren bî-hād ğinā (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [evc-i eflāke, -e]

evc-i hidayet [1] Doğru yolu göstermenin yüceliği, doruğu.

Maḥz-ı hüdādur yine muhsinûn ihsānı pes / Mihr-i dıraḥşān-ı dil **evc-i hidāyetdedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4). [evc-i hidāyetdedür, -de, -dür]

evc-i hîkmet [1] Hikmetin doruk noktası, zirvesi.

İder mi mürğ-ı 'aķıl **evc-i hîkmete** pervāz / Taķılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezel (Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 3). [evc-i hîkmete, -e]

evc-i istiğna [1] Tokgözlülük, ihtiyaçsızlık zirvesi.

Evc-i istiğnāda mürğ-i dil uçarken nāz ile / Şayd-ı dām-ı zülûf oluben pāymāl olmak neden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 3). [evc-i istiğnāda, -da]

evc-i 'ulā [1] Yüksek, yüce nokta, doruk.

Evc-i 'ulāda gördüm çün lem'a-i ziyāyı / Ey devletüm ziyāsı yaḥşî hidāyetüñ var (Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [evc-i 'ulāda, -da]

ev-ednā [3] Necm Suresi 9. ayette geçen " Kabe kavseyn ev edna/ iki yayın beraberliği gibi, belki ondan da yakın. " ibaresi.

Kaçan kim sırr-ı seyrānum cevāb-ı cem'-i a'lādur / Serîrüm kürsî **ev-ednā** mekānum 'arş-ı bālādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [ev-ednā,]

Sem'-i cāna irişür gerçi nidā a'lādan / Dīdeye aşl-ı hāķîkat gerek **ev-ednādan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 1). [ev-ednādan, -dan]

Hürücün aña ki 'ışķı biline bālādan / Şimāḥ-ı cāna ire bir nidā **ev-ednā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 1). [ev-ednā,]

evķāt [8] Vakitler, zamanlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fi'lûñ ortasına girmez ne fuhûm u ne 'uķûl / Oldı **evķāt** ile her fā'il-i mu'tād-ı şîfāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [evķāt,]

evķāt-ı ķalb [1] Gönül zamanı.

Ħireden ĥāric olanlar mükellef olmadı aşlā / Bu teklîf-i 'ibādetdür ĥired **evķāt-ı ķalbümde**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [evkât-ı kalbümde, -üm, -de]

evkât olmak [1] Zaman, devir gibi olmak.

Lem'a-i nûr-ı hû eger tâb ura hâne-i dile / Her ne ki varısar **evkât oldu** hemân 'ayân gibi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 4). [evkât oldu, -dı]

evla [1] Daha uygun, daha iyi, daha lâıyk, yeğ.

Mû-be-mû bir mû cihl yaruben olındı bihâs / Hüsni şerh itmediler kaldılar **evlâ** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [evlâ,]

evlâd [1] Hz. Adem'in evladı olarak bütün insanlık.

Her ne kim vardur 'uyûn ile bihâr enhârdan / Bendedür bu cümle **evlâdum** bi-kârı başdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 2). [evlâdum, -um]

evliya [8] Allah dostları, veliler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey cemâl-i dil-sitânuñ 'ışkına pâ-mâldür / Enbiyâ vü **evliyâ** vü aşfiyâ vü atkiyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 2). [evliyâ,]

evrâd [3] Evrat; okunması âdet edinilmiş olan belli âyet, sûre ve duâlar.

Sâmi'-i şavt olan kişi buldı necât-ı câvidân / Ağlayu kıldı tâ ebed oldu **evrâda** şol k'aşem (Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4). [evrâda, -a]

Bilmek isterseñ Murâdiden beyân-ı ma'nevî / Gel bu mirşâda kadem baş bilesin **evrâdı** ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [evrâdı, -ı]

Çün Murâdî vârid oldu 'âlemün mevrûdudur / Kimse bilmedi du'âyile nedür **evrâdını** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 5). [evrâdını, -ı, -n, -ı]

evrâd kılmak [1] Tekrarlama; zikretme.

Râğib-ı nehc-i hüdaya yolını gösterürüz / İstinâd ile tarîkin bulur **evrâd kılan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [evrâd kılan, -an]

evrâk [6] Sayfalar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hucbuñ **evrâkında** maḥcûb oldu mekşûf-ı ezel / Oldı pes mekşûf ile maḥcûb ile ol dem nidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [evrâkında, -ı(n), -da]

evrâk u aqlâmı olmak [1] Sayfalar ve kalemler kadar çok olmak.

Yaraşur güftârumuñ şerhinde nâfiz olsa ger / Yazmaya yir gök **ola evrâk u aqlâmı** şecer (Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1). [evrâk u aqlâmı ola, -a]

evrâk u bâb [1] Sayfalar ve bölümler.

Açaldan gülşen evrâkın okur bülbül kitabından / Senün na t-ı cemâlünü anuñ **evrâk u bâbından** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1). [evrâk u bâbından, -ın, -dan]

evşâf [2] Vasıflar, özellikler.

Hâberdür gerçi güftârum haber ahlama sen andan / Bu kavlüm kendözin tercîh idüp **evşâfını** söyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2). [evşâfını, -ı, -(n)ı]

Ey Murâdî biñde bir **evşâfuñ** olmaya beyân / Olsalar ülä vü uḫrâ cümle dünyâ elsine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 5). [evşâfuñ, -uñ]

evsâfı'l-evşâf [1] Mutedil mizaca sahip olan kişi.

Murâdî aña taḫkîki gözet her işde tedkîki / Belîñi kılmağıl iğen biline **evşatı'l-evşâf** (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [evşatı'l-evşâf,]

evtâd-ı şıfat [1] Velilerin vasfı, hâli.

Zât-ı pâka bu Murâdî yine medhüş el-ḫaḫ / Budelâ vü nukebâ ḡavs ile **evtâd-ı şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5). [evtâd-ı şıfat,]

evṭân [2] Vatanlar, insanın doğup büyüdüğü ve sevdiği memleketler.

Şakın aldanma fânîye beḳâ iste ger 'âkilsen / Gerekdür âḫîret milki taleb kıl yahşî **evṭândur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 2). [evṭândur, -dur]

Tâ ki varlık milkine yollar bulan / Olasın tâ anda **evṭân** isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 3). [evṭân,]

evvel [63] İlk olarak, ilk önce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Reng-i bûyına cihânuñ ceḥd idüp aldanmağıl / **Evveli** bir ṭatluraḫdur âḫırı ammâ belâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 4). [evveli,]

evvel âḫîr [5] Önce ve sonra; her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İnâyâtuñ ile yine ber-devâm olmışam / Saña kılmişam **evvel âḫîr** hemân ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 4). [evvel âḫîr,]

evvel kadem [5] İlk başta, ilk olarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben temennâ bâbını feth eyledüm **evvel kadem** / Bir recâma şimdi yüz dürlü temennâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [evvel kadem,]

evvel olmak [1] İlk önce, en önce olmak.

Geldi Murâdî **evvel oldı** marâdî sâni / Her kim muhîf olursa kâdir durur cevâba (Murâdî Dîvânî, Gazel 1408, Beyit 5). [evvel oldı, -dı]

evvel ü ahîr [13] Başlangı ve son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî söylemezdi bu kelâmı **evvel ü ahîr** / Eger itmeselerdi enbiyâ vü evliyâ ilhâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 230, Beyit 5). [evvel ü ahîr,]

evvel ü evvel [1] İlklerin ilki, en evvel.

Evvel ü evvele bidâyet yok / Âhîr ü âhire nihâyet yok (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 16, Beyit 2). [evvel ü evvele, -e]

evvel ü uhîrâ [1] Baş ve son.

Evvel ü uhîrâya çün kim ser-be-ser kıldum nazar / Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm devlet nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 326, Beyit 2). [evvel ü uhîrâya, -(y)a]

evvelâ [3] İlk önce, ilk olarak.

Dilerseñ bulasın vuşlat tarîkin **evvelâ** gözle / Budur evvel kâdem meyl eyleme na'mâ vü cennâta (Murâdî Dîvânî, Gazel 1321, Beyit 3). [evvelâ,]

Gönül levhine çün nakkâş-ı kudret / Yazupdur **evvelâ** ma'nâ-yı ülfet (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 9, Beyit 1). [evvelâ,]

Kilk-i kudret çü yazdı bi'smi'llah / **Evvelâ** lâ-ilâhe illa'llah (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 16, Beyit 1). [evvelâ,]

evvelce [1] Önce, önceden.

Âdâb gevherini alup eyle tâc-ı ser / **Evvelce** gör ki soñra zamân-ı edeb geçer (Murâdî Dîvânî, Gazel 475, Beyit 4). [evvelce,]

evvelîn [3] Başlangıç, iptidâ.

Murâdî **evvelînüñ** âhîrîdur / Ne kim geldi ise ol aña kâlib (Murâdî Dîvânî, Gazel 166, Beyit 5). [evvelînüñ, -nün]

Sâha-i kudret bezenmiş aşl-ı mevcûd **evvelîn** / Âhîrîn ü müntehâ vü evvelîn ola hemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1083, Beyit 2). [evvelîn,]

Sâha-i kudret bezenmiş aşl-ı mevcûd evvelîn / Âhîrîn ü müntehâ vü **evvelîn** ola hemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1083, Beyit 2). [evvelîn,]

evvelîn ü ahîrîn [7] Öncekiler ve sonrakiler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Evvelîn ü ahîrîn olsa eger bir yirde cem' / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yâ fetâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 29, Beyit 4). [evvelîn ü ahîrîn,]

evzâ' [1] Haller, vaziyetler.

Ferahlar kesb idüp her dem muñ'-i lâ-yemût oldı / Bu **evzâ'** ile rütbet buldı dünyâyile 'uqbâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1312, Beyit 4). [evzâ',]

evzâh [5] Çok açık, besbelli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görindi hüsni-i habîbümde çün cemâl **evzâh** / Anuñ için iki 'âlemedür kemâl evzâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 234, Beyit 1). [evzâh,]

evzâh olmak [1] Açık olmak.

Gezer 'avâlimi çün **oldı** perr ü bâl **evzâh** / Çü murğ-ı câna takıldı cenâh-ı erba'ası (Murâdî Dîvânî, Gazel 234, Beyit 2). [evzâh oldı, -dı]

ey [80] Seslenme edatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ten hicâbın ref' iderseñ olasın şâhib-kemâl / **Ey** kemâlüm sen kemâlümünden beni kıl rüşenâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 4). [ey,]

ey âdem [1] Ey insan.

Hakkımı setr eylemez hakkâ ki hakkım bendedür / Her ne kim isterseñ **ey âdem** heman âdemdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 408, Beyit 1). [ey âdem,]

ey 'âkil [4] Ey akıl sahibi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemî' mümkinî câmi' olursañ **ey 'âkil** / Sivâ mahabbetini kılma inşîâle tarîk (Murâdî Dîvânî, Gazel 704, Beyit 4). [ey 'âkil,]

ey 'âlem-i mükerrerem [1] Ey aziz, muhterem âlem.

Cây-ı ümîd-i 'âlem 'ayn-ı 'azîz-i âdem / **Ey 'âlem-i mükerrerem** ey mihr ü hubba lâyıq (Murâdî Dîvânî, Gazel 700, Beyit 2). [ey 'âlem-i mükerrerem,]

ey 'âlem-i tüvâna [1] Ey âlemin güç ve kuvvet sahibi olan Allah.

Yazdı Murâdî levhe levh oldı aña levha / **Ey 'âlem-i tüvânâ** sensin yine hüveydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 5). [ey 'âlem-i tüvânâ,]

ey 'âlemüñ câni [1] Ey aleme can veren, âlemin hayat kaynağı. II Sevgili.

Vişâlün rûhuma cândur benüm **ey 'âlemüñ câni** / Ümîdüm bu durur bulam vişâl-i câvidân senden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1016, Beyit 4). [ey 'âlemüñ câni,]

ey 'âlemüñ hayâtı [1] Ey âlemin hayatı, hayat kaynağı.

Kaldur hicâbı yüzden **ey 'âlemüñ hayâtı** / Dâ'im teveccühünden olsun bu dil muşaffâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 104, Beyit 3). [ey 'âlemüñ hayâtı,]

ey 'âlemüñ şâhı [1] Ey cihanın hükümdarı. II Allah.

Cemî'-i 'âleme hükümün yürür **ey 'âlemün şâhı** / Kim ola bir dağı sultân çü sensin hâkim ü ahkem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [ey 'âlemün şâhı,]

ey 'âlî cenâb [1] Ey şerefli, yüce padişah.

Çün keremler fi'l-i maşşûsundur **ey 'âlî cenâb** / Kesme lütfün aña kim ihsâna mu'tâd idesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [ey 'âlî cenâb,]

ey 'âlî nejad [1] Ey yüce soylu kişi.

'Âmil ol 'ilmünle **ey 'âlî nejad** / Sen dağı tā kim olasın ber-murâd (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 2). [ey 'âlî nejad,]

ey 'âlî-makâm [1] Ey makamı yüce, yüce makamlı.

Hâme-i kudret çekildi levh-i maşfûz üstine / Her ne kim var sende hatm olmuşdur **ey 'âlî-makâm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [ey 'âlî-makâm,]

ey 'âlim [1] Ey bilgisi ezeli ve ebedî olan Allah .

Ey kerîm ü ey Rahîm ü **ey 'âlim** ü ey 'atûf / Kullara dâ'im işün ihsândur yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ey 'âlim,]

ey 'âlim-i bî-zevâlî [1] Ey sonu olmayan ilim sahibi. II Allah.

Ey hâkim-i lâ-yezâlî ey ilâh-ı ber kemâl / **Ey 'âlim-i bî-zevâlî** bî-zevâl ü pây-dâr (Murâdî Dîvânı, Kit'a 7, Beyit 2). [ey 'âlim-i bî-zevâlî,]

ey 'âlim ü mevlâ [1] Ey her şeyi bilen ve her şeyin efendisi, Allah.

Hüdâyâ kıl 'inâyet kalmışam hayretde ben nâciz / Baña fazlûndan ihsân eylegil **ey 'âlim ü Mevlâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 2). [ey 'âlim ü mevlâ,]

ey alû [1] Ey âciz kişi.

Len tenâlû'l-birre hattâ tunfîkû / Pes dağı mimma tuhibbûn **ey alû** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 2). [ey alû,]

ey 'amû [1] Ey amca.

Aldanup kalma cihâna kıl yarağun **ey 'amû** / Âh kim irer ecet bir gün saña bil ansuzın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 4). [ey 'amû,]

ey 'ârif [2] Ey Arif.

Rûh-ı kudse şorar iseñ hâberi **ey 'ârif** / Ey Murâdî seni İsrâfile şûr cân iderüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5). [ey 'ârif,]

Cemâl-i yâre sebep olmağ için **ey 'ârif** / Tarafda âyineler aşmışuz mekânımıza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 4). [ey 'ârif,]

ey 'ârif-i dil [1] Ey gönüli bilen, sezen.

Dem-i vaşlına duhûl eyleyen **ey 'ârif-i dil** / Bâr-gâhında tağarrüb bulam ebrâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4). [ey 'ârif-i dil,]

ey 'ârif-i esrâr-ı ma'nâ [1] Ey gizli anlamların ârifi, bileni.

Elâ **ey 'ârif-i esrâr-ı ma'nâ** / Dilerseñ olasin 'ilm ile ebhâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 1). [ey 'ârif-i esrâr-ı ma'nâ,]

ey 'ârif ü 'âkil [1] Ey ârif ve akıllı kimse.

Saña bir söz diyem güş eyle gâyet yahşı iz'ândur / Elâ **ey 'ârif ü 'âkil** mudakkıkseñ berü gelgil (Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [ey 'ârif ü 'âkil,]

ey 'âşık [6] Ey aşık. (Bu kelime Dîvân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yem-i 'ışk içre bir lahza şinâv itdünse **ey 'âşık** / Ziyâde varmağa himmet kıluben eylegil gayret (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [ey 'âşık,]

ey 'âşık-ı şürîde [1] Ey tutkun, perişan aşık.

Elâ **ey 'âşık-ı şürîde** gel keşf-i hicâb oldu / Yürî var hüsne karşı gör ne şîve kıılır ol fettân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3). [ey 'âşık-ı şürîde,]

ey âşinâ [1] Ey bildik, tanıdık kimse; dost.

Žahve-i kübrâda gördüm cümle eşyâ secdede / Âşinâ olmağ durur aşl-ı murâd **ey âşinâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [ey âşinâ,]

ey 'ağâ isteyen [1] Ey bağış, ihsan isteyen.

Ey 'ağâyî isteyen hıdmetde takşîr eyleme / Mâ hüve'l-vâkı' budur 'âr ile olmaz vaşl-ı yâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 4). [ey 'ağâyî isteyen,]

ey 'atûf [1] Ey şefkat ve merhamet edici Allah .

Ey kerîm ü ey Rahîm ü ey 'âlim ü **ey 'atûf** / Kullara dâ'im işün ihsândur yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4). [ey 'atûf,]

ey 'ayânuñdan münezzeh [1] Ey görünen, bilinenlerden münezzeh, beri olan. II Allah.

Ey misâlününden müberrâ kâdir-i perverdigâr / **Ey 'ayânuñdan münezzeh** hâlık-ı leyl ü nehâr (Murâdî Dîvânı, Kit'a 7, Beyit 1). [ey 'ayânuñdan münezzeh,]

ey 'azîz [3] Ey değerli olan, ey sevgili.

'Ömr-i cân-ı rûh-ı ma'nâdur haqîkat ârzü / **Ey 'azîzüm** 'izzet isterseñ hemân im'ândadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3). [ey 'azîzüm, -üm]

Havl ile hâl **ey 'azîz** ni'met-i 'uzmâ durur / Havl ile ey cân-ı men kal' ola cümle cibâl (Murâdî Dîvânı, Kit'a 23, Beyit 2). [ey 'azîz,]

Resm ile şüret nedür añlar iseñ **ey 'azîz** / Hikmet-i 'ulyâdadur 'ayn-ı haqâ'ik hemâl (Murâdî Dîvânı, Kit'a 23, Beyit 3). [ey 'azîz,]

ey 'azîz-i mısr-ı dil [1] Ey gönül Mısır'ının Aziz'i, değerlisi.

Ey 'azîz-i Mısr-ı dil ru'yâña ta'bir isteme / Kim hased kılmaya ihvânım saña bu râhda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1288, Beyit 2). [ey 'azîz-i mısr-ı dil,]

ey baħr-ı kerem [1] Ey cömertlik denizi. II Cömertliği çok olan.

Dür-r-i nâ-yâb gelür kaçreden **ey baħr-ı kerem** / Baħr eger dürr-i muhîf olsa dürr oldu nâ-büd (Murâdî Dîvânî, Gazel 254, Beyit 4). [ey baħr-ı kerem,]

ey başîret ehli [1] Ey sezgisi kuvvetli, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrayan.

Ey başîret ehli gel bak dîde-i inşâf ile / Çün kilîd elde ya niçün itmeyesin feth-i bâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 135, Beyit 4). [ey başîret ehli,]

ey bed-hû [1] Ey kötü ahlâklı kişi.

Alma mazlûmın âhın **ey bed-hû** / İder âhır senün yirûnî tamu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1186, Beyit 1). [ey bed-hû,]

ey benüm şems-i cihânum [1] Ey benim cihanımın güneşi.

Burc-ı rıf'atda tûlû' eyledi çün mâh-ı münîr / **Ey benüm şems-i cihânum** n'ola buña tedbîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 440, Beyit 1). [ey benüm şems-i cihânum,]

ey beşer [1] Ey insan.

Âyet-i zî'l-beşer nedür âdem olan bilür anı / Âdem olanı **ey beşer** herkese nâfi' añağıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 814, Beyit 3). [ey beşer,]

ey beşîr [1] Ey müjdeleyeci.

Ey beşîrüm çün baña muştuladuñ vaşlın yine / Müjde için vireyin dünyâ vü 'uqbâyı saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 25, Beyit 4). [ey beşîrüm, -üm]

ey bî-ħaber [1] Ey habersiz, haberi olmayan kişi.

Fehm ü idrâkinde 'acüzün var ise **ey bî-ħaber** / Bu rumûzuñ hâllini bir ehline yalvarasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 4). [ey bî-ħaber,]

ey cân [7] 1. Ey can.

Aldanma cihâna sen ey merdüm-i pür-dânâ / Tâ kim olasın **ey cân** her nesneye sen bînâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 101, Beyit 1). [ey cân,]

Murâdî şî'rîn okur ehl-i 'irfân / Biri birbirinden **ey cân** ala ala (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 5). [ey cân,]

Nâr-ı firâk yaķalı **ey cân** bu gönlümi / Şanur mısın ki eglene bir an bu gönlümi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 1). [ey cân,]

2. Ey Sevgili.

Ey cân her dü-'âlem sensin Murâda ekrem / Ey efzâl-i mu'azzam ey ekrem-i hâlâyık (Murâdî Dîvânî, Gazel 700, Beyit 5). [ey cân,]

Sevdâ-yı zülfûñ **ey cân** kıldı beni çü Mecnûn / Hırz olsun eyle leylüm koluñ baña ħamâ'il (Murâdî Dîvânî, Gazel 813, Beyit 5). [ey cân,]

Revnaķ-ı 'âlemden **ey cân** kaçmışam marzîsine / Bildüm anı bir ħayâl imiş temâşâ eyledüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 911, Beyit 4). [ey cân,]

Yazdı kalem ena'llâh sâbıkda bir cerîde / Sensin murâd-ı 'âlem **ey cân** âferîde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1406, Beyit 1). [ey cân,]

ey cân ü revânum [1] Ey canım ve geçip giden sevgilim.

'Ömr-i sermed buldı **ey cân ü revânum** cân ü ten / Cân sensin sevmeyen olsun seni cânüm helâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 733, Beyit 3). [ey cân ü revânum, -um]

ey cânâ cân [1] Ey cana can veren sevgili; Allah.

Rif'at ü 'izzet müfevvezdür saña **ey cânâ cân** / Sen Ĥudâ muhtârsın kimdür saña kıla gümân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1067, Beyit 1). [ey cânâ cân,]

ey cân-ı men [5] Ey benim canım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşk ile bir yirde 'âr itmez karar **ey cân-ı men** / 'Âşık olmaz şol kişi kim kârını bâ-'âr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 382, Beyit 3). [ey cân-ı men,]

ey cânumuñ cânı [1] Ey canımın canı. II Sevgili.

'Aceb ahvâl olur cânâ eger cân aňlaya zihnüñ / Ne cânı var ki cânâ cân diye **ey cânumuñ cânı** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1505, Beyit 4). [ey cânumuñ cânı,]

ey cânumuñ kemali [1] Ey canımın en yüksek değeri.

Şems-i münîre irmek cân eyler ârzüý / **Ey cânumuñ kemâli** gel cânı eyle peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 106, Beyit 2). [ey cânumuñ kemâli,]

ey cemâl-i bâ-kemâl [1] Ey kemâle erişmiş güzellik.

Ey cemâl-i bâ-kemâlün kibriyâsı perdedâr / 'Âlem ü âdemde mevcûd oldu nûruñ her ne var (Murâdî Dîvânî, Gazel 375, Beyit 1). [ey cemâl-i bâ-kemâlün, -ün]

ey cemâl-i dil-sitânuñ 'ışkı [1] Ey gönül alan sevgilinin güzelliğinin aşkı .

Ey cemâl-i dil-sitânuñ 'ışkına pâ-mâldür / Enbiyâ vü evliyâ vü aşfiyâ vü atķiyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 2). [ey cemâl-i dil-sitânuñ 'ışkına, -(n)a]

ey cemâli ħüb [1] Ey yüzü güzel.

Mu'ammâdan ħaber bilmek dilerseñ **ey cemâli ħüb** / Murâduñ diñle elfâzın hidâyetdür hidâyetdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 5). [ey cemâli ħüb,]

ey cemâl-i lâ-naẓîr [2] Ey eşi benzeri olmayan yüz güzelliği, güzellik.

Ey cemāl-i lā-naẓīrūnden gider gitsün hicāb /
Şimdiden girü yaraşmaz sana kılmak ihticāb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 1*). [*ey cemāl-i lā-naẓīrūnden, -ün, -den*]

Dil saña müştāk iken buldı seni / **Ey cemāl-i lā-naẓīrūn** pür-eser (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 2*). [*ey cemāl-i lā-naẓīrūn, -ün*]

ey cemāl-i lā-yezāl [1] *Ey zeval bulmaz, yok olmaz, bitmez Allah'ın güzelliği.*

Ey cemāl-i lā-yezālî isteyen 'ârif kanı / Okımaduñ
ma 'rifet dersinde kaldı nice bâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3*). [*ey cemāl-i lā-yezālî, -i*]

ey cemālūn lem'ası [1] *Ey güzelliğinin ışığı, parıltısı.*

Ey cemālūn lem'ası mihrūnden enverdür baña /
Mihr-i hübbuñ dem-be-dem mihrūnden ezherdür
baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1*). [*ey cemālūn lem'ası,]*

ey cemālūn pertevi [2] *Ey güzellik ışığı.*

Ey cemālūn pertevi 'aksi kamu fihādudur / Her
ne deñlü ṯalib olsam ğāyet-i 'ulyādudur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 1*). [*ey cemālūn pertevi,]*

Ey cemālūn pertevi âfākî lem'an eylemiş / Ol
ziyâ karşısına cân oldı pür-süz ü güdāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 2*). [*ey cemālūn pertevi,]*

ey çerāğ-ı çeşm-i men [1] *Ey benim gözümün nuru.*

Her zamān bir anı gözler **ey çerāğ-ı çeşm-i men** /
Gice gündüz añlar iseñ 'ayn-ı bīnā olmışuz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 4*). [*ey çerāğ-ı çeşm-i men,]*

ey çerāğ-ı ehl-i kulüb [1] *Ey gönül ehlinin kandili, sevgilisi.*

Gel berü **ey çerāğ-ı ehl-i kulüb** / Aç hicābuñı
olmağıl mañcūb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 1*). [*ey çerāğ-ı ehl-i kulüb,]*

ey cihān-ārā [5] *Ey cihanı süsleyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-ı Hākda Rabbūmdür mürebbī **ey cihān-ārā** /
'Alīmūmdür benüm her hālūme ey dil olan dānā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1*). [*ey cihān-ārā,]*

ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḥired [1] *Ey sonu olan dünyaya meyleden akılsız.*

Ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḥired / Saña
kalıcı 'ameldür ğayrı fānī cümle heb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4*). [*ey cihān-ı bī-bekāya mā'il olan bī-ḥired,]*

ey cümleden müberrā [1] *Ey bütün dünyevi olanla ilgi ve alakası kalmamış olan.*

Memlū vū mundericdür her güne gerçi hākim / **Ey cümleden müberrā** sābit sözüñde illā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4*). [*ey cümleden müberrā,]*

ey cüvān [1] *Ey delikanlı.*

'Ömrüñ oldukça saña nuşhum budur / Zākīr ol
ism-i Hudāyı **ey cüvān** (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 2*). [*ey cüvān,]*

ey dānā-yı hāl [1] *Ey hālî, durumu bilen.*

Şerhe gelmez bu derūnum hālî **ey dānā-yı hāl** /
Hālūmūñ havlindedür hālūñ senūñ ey meh-likā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2*). [*ey dānā-yı hāl,]*

ey ders-i mecāzî okuyan ṯıf [1] *Ey mecazi, hakikat dışı ders talim eden çocuk.*

Ey ders-i mecāzî okuyan ṯıf düşün kim / 'İlm-i
ezelūñ noktasıdır sendeki güftār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4*). [*ey ders-i mecāzî okuyan ṯıf,]*

ey derya [1] *Ey deniz. II Vahdet.*

Katreden bir katredür 'ilmūñde 'ilm-i cinn ü ins /
Kim ihāta eyleye 'ilm ile **ey deryā** seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4*). [*ey deryā,]*

ey devletüm zīyāsı [1] *Ey saadetin ışığı.*

Evc-i 'ulāda gördüm çün lem'a-i zīyāyı / **Ey devletüm zīyāsı** yaḥşî hidāyetūñ var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3*). [*ey devletüm zīyāsı,]*

ey dil [102] *Ey gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Olma **ey dil** bu cihān-ı bī-vefāya mübtelā / Mülk ü
māl ü cāh ü 'izzet olırs küllî hebā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1*). [*ey dil,]*

ey dil-ārā [1] *Ey gönlü süsleyen, sevgili.*

Aç niķābuñ **ey dil-ārā** rüşen eyle 'ālemi / Cānumı
vaşluñla ḥandān eyle kim giryān benem (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 2*). [*ey dil-ārā,]*

ey dilber [5] *Ey gönül alıcı, sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kanı şeftālū didüm **ey dilber** / Ruḥ-ı alı didi ki
baña gel al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4*). [*ey dilber,]*

ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt [1] *Ey tatlı hareketli, tatlı davranışlı gönül alan, sevgili.*

Şormak 'ayb olmasun **ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt** /
Leblerūñ la'l-i Bedeḥşān mı yaḥūd āb-ı ḥayāt
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1*). [*ey dilber-i şīrīn-ḥarekāt,]*

ey dil-firīb [1] *Ey gönlü aldatan. II Sevgili.*

Özüñden beni bilme bī-gāne **ey dil-firīb** /
Benümle senūñ bilürem olan ikrāruñı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 4*). [*ey dil-firīb,]*

ey dil-i mecnun [1] *Ey Mecnun gönüllü.*

Tağı gezme **ey dil-i Mecnūn** ki Leylā sendedür /
Ḥācetūñ kendūñde gör rāh-ı temennā sendedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [ey dil-i mecnûn,]

ey dil-i şürîde [1] *Ey perişan gönül, tutkun gönül; uslanmaz deli gönül.*

Şād ü ğamdan çıkmaduñ mı **ey dil-i şürîde** âh /
Gâh şād ü gâh ğamdan pür-melâl olmak neden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [ey dil-i şürîde,]

ey dil-nüvâz [1] *Ey gönül okşayan.*

Türda Mûsâya eylemiş beyânı şevk ile / Kalbi-i
‘âşık ‘arş-ı Rahmân oldı bil **ey dil-nüvâz** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 562, Beyit 4). [ey dil-nüvâz,]

ey dil-rübâ [4] *Ey gönül alan sevgili. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cânlar eritdi ‘âşıkun ey meh saña yiter / Ferdâya
salma gel bizi **ey dil-rübâ** yiter (Murâdî Dîvânı,
Gazel 461, Beyit 1). [ey dil-rübâ,]

ey dil-rübâ-yı bî-misil [1] *Ey eşi benzeri olmayan sevgili.*

Zevk idelden zevkünü **ey dil-rübâ-yı bî-misil** /
Bulmadum mislümü gezdüm ser-te-ser her ‘âlemi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [ey dil-rübâ-yı bî-misil,]

ey dirîğâ [1] *Yazıklar olsun!.*

Tîğ-i ğamla dem-be-dem bu sînemi çāk eyledi /
Yakdı yandırdı bu bağrum **ey dirîğâ** nâr-ı ‘ışk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [ey dirîğâ,]

ey dost [7] *Ey sevgili.*

Ey dostum ne hikmet her şey’e rahm idersin / Bize
gelince ammâ işün gücün cefâdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 500, Beyit 2). [ey dostum, -um]

Şanma ki göñli **ey dost** senden anuñ cüdâdur /
Görmezse ger cemâlün cânâ Murâdî bendeñ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [ey dost,]

Gel berü **ey dostum** ben ‘âşıkun hâline bak /
Görmeyelden gül yüzün kaldı bu cânumdan ramak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [ey düstüm, -um]

Yalıñuz kaldum vahîdem târikem ğayrıları /
Vuşlata hâzır-dilem **ey döstüm** ân iste tek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [ey döstüm, -um]

Ben ‘âşıkâ rikât kılup **ey döst** sürâhî / Kân
ağlayuben meclisi kıldı tolu ğulgul (Murâdî
Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [ey döst,]

‘Ömr ü cânı neylesün **ey dostum** ‘âşık olan / Gel
cemâlün perdesin keşf eyle sultânüm hemân
(Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [ey dostum, -um]

2. *Ey arkadaş.*

Çâresini bilmezem bu yaşımı diñdirmegün /
N’eyleyem **ey dostlar** her lahza vü her an aķar

(Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [ey dostlar, -lar]

ey efzâl-i mu‘azzam [1] *Ey ulu, yüce faziletli.*

Ey cân her dü-‘âlem sensin Murâda ekrem / **Ey efzâl-i mu‘azzam** ey ekrem-i ħalâyık (Murâdî
Dîvânı, Gazel 700, Beyit 5). [ey efzâl-i mu‘azzam,]

ey ehl-i kemal [1] *Ey olgunluk, kemal sahibi kişi.*

Çün şer’atda göñül ħvâcedür **ey ehl-i kemâl** /
Kangı milke ki varursam baña ruşat görünür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 4). [ey ehl-i kemâl,]

ey ekrem-i ħalâyık [1] *Ey yaratılmışların en cömerdi.*

Ey cân her dü-‘âlem sensin Murâda ekrem / **Ey efzâl-i mu‘azzam ey ekrem-i ħalâyık** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 700, Beyit 5). [ey ekrem-i ħalâyık,]

ey enîs-i dil [1] *Ey gönül dostu.*

Žamîrüm zikrüne mahrem olalı **ey enîs-i dil** /
Senün ğayruñ şürûrından benüm kehf-i
emânumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2).
[ey enîs-i dil,]

ey felek [1] *Ey felek; devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih.*

Âh elünden bî-âmânsın **ey felek** sen bî-amân / Her
zamânda kâr u kesbün oldı bu ħalka jeyân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [ey felek,]

ey ferd-i berr-i ħadîm [1] *Ey başlangıcı olmayıp ezeli olan ve her türlü beşerî zaaf, ihtiyaçtan beri, uzak olan, hiçbir şeye veya kimseye ihtiyâcı bulunmayan, tek olan Allah’ım.*

Beni kılma mahrûm sen varlığıñ ħakkı çün / Ne
eksile cüduñdan **ey ferd-i berr-i ħadîm** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [ey ferd-i berr-i ħadîm,]

ey ferd-i vahîd [1] *Ey benzeri, eşi olmayan Allah.*

Bağışlağıl bizi **ey ferd-i vahîd** / Ki sensin kâdir ü
sultân-ı mâcid (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 2). [ey ferd-i vahîd,]

ey ferîd-i cihan [1] *Ey cihanın eşi benzeri olmayanı.*

Refîk olalı baña ‘ışıkun **ey ferîd-i cihân** / İki cihânı
koyup özgece ħayâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel
492, Beyit 3). [ey ferîd-i cihân,]

ey fetâ [5] *Ey delikanlı, yiğit. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vaşl-ı Ħakkı diler iseñ **ey fetâ** / Cism ü cânı kıl
yolına var hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 1). [ey fetâ,]

ey ğâfil [2] *Ey Gafil, gerçeği bilmeyen.*

Ķoğıl benlügi **ey ğâfil** felekde yok karâr el-ĥak /
Gice gündüz geçer ‘ömrün felek döner tolab-âsâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ey ğâfil,]

Bu sırr-ı 'ışkı **ey gâfil** hâkîm-i sırr-ı dândan şor /
Cevâhir ma'denini tırma bahr-ı bî-kenârdan şor
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1*). [*ey gâfil,]*

ey gâfil kişi [1] *Ey gâfil, olup bitenden haberi olmayan kişi.*

Pes niçün şâlih 'amel yok sende **ey gâfil kişi** / Sen
şanur mısın ki virildi elüne ihtiyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 2*). [*ey gâfil kişi,]*

ey gâfir [1] *Ey mağfiret eden, affeden Allah.*

Murâdî 'ayn-ı kesretde çü vahdet meclisin gördüm
/ Aña sen hîn-i vahdetde 'inâyât eyle **ey gâfir**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5*). [*ey gâfir,]*

ey gonce [1] *Ey gonca gibi olan sevgili.*

Gül yüzüne hasretüm ben bülbül-i âşüfte-dil /
Anuñ için her şehir **ey gonce** kıluram figân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2*). [*ey gonce,]*

ey gönül [31] *Ey gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mâsivâyı terk idüben dünyâdan bî-zâr ol / 'Âkıl
iseñ **ey gönül** 'ışk ile olğıl âşinâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 2*). [*ey gönül,]*

ey gözi âhü [1] *Ey ahu gözli sevgili.*

Görelî la 'l-i mey-günü ñ bu çeşmüm **ey gözi âhü** /
Senüñ esrâr-ı 'ışkuñla habîbüm olmışam hayrân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2*). [*ey gözi âhü,]*

ey gözleri mestüm [1] *Ey gözleri baygın bakan; sevgili.*

Ey gözleri mestüm dil-i bîmâra nazar kıl / Hicrûñ
odına sîne kebâb oldu yaşum mül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6*). [*ey gözleri mestüm,]*

ey gül-i handân [1] *Ey açılmış gül. II Sevgili.*

Beni ağlatma didüm **ey gül-i handân**um gel / Didi
kim bülbül olan âh ü figâna yaraşur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3*). [*ey gül-i handân, -um]*

ey gün yüzlü mâh [1] *Ey gün gibi aydınlık yüzlü ay. II Sevgili.*

Âsmân-ı hüsni içinde gerçi var meh-pâreler /
Cümlesi seyyâredür katuñda **ey gün yüzlü mâh**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5*). [*ey gün yüzlü mâh,]*

ey güzel [1] *Ey sevgili.*

Bunca firâka nice şabûr ola 'âşikîn / 'Ahdüne eyle
ey güzelüm gel vefâ yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2*). [*ey güzelüm, -üm]*

ey habîb [5] *Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şabr u karâra tākāt 'uşşâka oldu 'âdet / Luṭf eyle **ey habîbüm** kıl anları himâyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1*). [*ey habîbüm, -üm]*

ey habîb-i cân ü dil [2] *Ey gönül ve canın sevgilisi .*

Ey habîb-i cân ü dil cânân olan kimdür baña /
Taht-ı dilde vir haber sultân olan kimdür baña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 1*). [*ey habîb-i cân ü dil,]*

Sen benümle olmasañ ger **ey habîb-i cân ü dil** /
Tākāt olmazdı kelâma kâlib-i fersüdenüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 4*). [*ey habîb-i cân ü dil,]*

ey habîb-i cân ü gönül [1] *Ey can ve gönlün sevgilisi.*

'Aceb revâ mı saña **ey habîb-i cân ü gönül** / Beni
görüp diyesin kim beni seven bu degül (*Murâdî Dîvânı, Müfret 15, Beyit 1*). [*ey habîb-i cân ü gönül,]*

ey habîb-i cihan [1] *Ey cihanın sevgilisi.*

Ya nice itmeyevüz fahr **ey habîb-i cihan** / Hudâ-
yı hâdimi gayre mufahhamuz cânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4*). [*ey habîb-i cihan,]*

ey habîb-i dil [1] *Ey gönül sevgilisi.*

Senüñ 'ışkuñ şarâbın nûş idenler **ey habîb-i dil** /
Kılurlar şübhe mi var bâde-i hamrâdan istiğnâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4*). [*ey habîb-i dil,]*

ey habîb-i dilsitân [1] *Ey gönül alan sevgili.*

Muhtecib olmasa vechüñ **ey habîb-i dilsitân** / Arz
u eflâk ve mâfihâda olmazdı karâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2*). [*ey habîb-i dilsitân,]*

ey habîb-i dilsitân-ı dil-nüvâz [1] *Ey gönül okşayan, kendine meftûn eden sevgili.*

Hayr-ı maqdem **ey habîb-i dilsitân-ı dil-nüvâz** /
Cümle maḥbûb olsa 'âlem senden olmaz kalb-bâz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1*). [*ey habîb-i dilsitân-ı dil-nüvâz,]*

ey habîb-i men[1] *Ey benim sevgilim.*

Bir bahre girdi yine Murâd **ey habîb-i men** /
Gayrılar aña girmedî tıtdı kenâresin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5*). [*ey habîb-i men,]*

ey habîr [1] *Ey haberi, bilgisi olan kişi.*

Gel Murâduñ mantıkından 'ârif iseñ **ey habîr** /
Hâne-i kalbünde hâşıl ola tâ kim rüşenî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5*). [*ey habîr,]*

ey Hâk [4] *Ey Allah'ım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kapıñdan özge yok durur **ey Hâk** baña sened /
Dergâhuña senüñ iderem bu du'â durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 6*). [*ey hâk,]*

ey hâkim [1] *Ey âlim , bilgin .*

Ger “sırât-ı müstakîm” üzre yürürseñ **ey hâkîm** / Râhuñı toğrı bulursın olmaya müşkil saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3*). [*ey hâkîm,]*

ey hâkîm-i lâ-yezâlî [1] *Ey zeval bulmayan, bâkî olan hüküm, bilgelik sahibi. II Allah.*

Ey hâkîm-i lâ-yezâlî ey ilâh-ı ber kemâl / Ey ‘alîm-i bî-zevâlî bî-zevâl ü pây-dâr (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 7, Beyit 2*). [*ey hâkîm-i lâ-yezâlî,]*

ey hâk-şinâs [1] *Ey hak gözetten, hak bilir.*

Yâr ile yâr olmak isterseñ eger **ey hâk-şinâs** / Olmaz aña kılmayınca cân ile dil iltihâs (*Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 4*). [*ey hâk-şinâs,]*

ey hâl ehli [1] *Ey gönül ehli.*

Ehl-i hâl ister iseñ olmağa **ey hâl ehli** / Var bu hâli giderüp yirine özge hâl al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3*). [*ey hâl ehli,]*

ey hâlet [1] *Ey hal, keyfiyet. II Vecd hali.*

Ne ‘aceb hâlet olur hâletümüz **ey hâlet** / Gâh şevk u gehî hüzn ü gehî fûrkat devlet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1*). [*ey hâlet,]*

ey hâlîka’s-secâyâ v’iy râzîka’l-berâyâ [1] *Ey karakterlilerin yaratıcısı ve ey muttakilerin rızık vericisi.*

Ey hâlîka’s-secâyâ v’iy râzîka’l-berâyâ / Yâ ze’l-‘atûfî Mennân yâ ğâfire’l-hatâyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 1*). [*ey hâlîka’s-secâyâ v’iy râzîka’l-berâyâ,]*

ey hâlîk-ı arz u sema [1] *Ey yerin ve göğün yaratanı, Allah.*

Ey Hâlîk-ı arz u semâ göster bize didâruñı / Senden iderüz biz recâ göster bize didâruñı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1*). [*ey hâlîk-ı arz u semâ,]*

ey hâlîk-ı ma’bûd [1] *Ey kendisine ibadet edilen yüce Yaratıcı, Allah.*

Ey Hâlîk-ı ma’bûd ve yâ sâmie’l-aşvât / Çokdur çü günâhum iderem demde nice âh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 4*). [*ey hâlîk-ı ma’bûd,]*

ey hâlîl [2] *Ey dost.*

Ten çerâ-ğâhında otlar çün bu nefis-i gûsfend / **Ey hâlîlüm** ni‘metüñ yir gelmez andan hâşa kem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4*). [*ey hâlîlüm, -üm]*

II Hz. İbrahim.

Ey hâlîlüm Ka’be kaşdın eyleyüp çekme elem / Gel tavâf eyle beni kim Ka’be-i ‘ulya menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4*). [*ey hâlîlüm, -üm]*

ey hân [2] *Ey sevgili.*

Lem’a-i nûr-ı hidâyetten tulû‘ eyler hemân / Muktedâ-yı ehl-i vicdân oldu **ey hân** insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 3*). [*ey hân,]*

Ne tedbîr oldu senden cümleten ‘uşşâka **ey hânım** / Kamu bend itdüh anları mahabbetden urub zencîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2*). [*ey hânım, -um]*

ey hannân [1] *Ey çok acıyan, Allah.*

Nazar kıl hâk-ı bî-kadram ümidüm sensin **ey Hannân** / Vücûdum külliya mahv oldu kaldum cümleten tenhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4*). [*ey hannân,]*

ey harîdâr-ı ma’ârif [1] *Ey marifeti, bilgeliği satın alıcı.*

Ey harîdâr-ı ma’ârif mekseb-i ‘irfâna gel / Mevzi’-i mezkûrda herkes bu bâzârındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3*). [*ey harîdâr-ı ma’ârif,]*

ey hayâsız [1] *Ey utanmadan yoksun kişi.*

Kanı havf ol Hudâdan **ey hayâsız** / Nedür bu şerr ü şûruñ intihâsız (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2*). [*ey hayâsız,]*

ey hayât-ı bî-fenâ [1] *Ey bâkî, sonsuz hayat.*

Ey hayât-ı bî-fenâya râğıb olan hurredân / Hall-i ‘ukde eyler iseñ bulasın yevmü’t-tenâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4*). [*ey hayât-ı bî-fenâya, -(y)a]*

ey hayât-ı câvidân [2] *Ey ölümsüz hayat.*

Ey hayât-ı câvidânım eyle gel ihyâ beni / Çünkü kâ’imdür vücûdum **ey hayât-ı câvidân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4*). [*ey hayât-ı câvidân,]*

Ey hayât-ı câvidânım eyle gel ihyâ beni / Çünkü kâ’imdür vücûdum ey hayât-ı câvidân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4*). [*ey hayât-ı câvidânım, -um]*

ey hayr-ı nâs [2] *Ey insanların hayırlısı.*

Müjdeler olsun saña **ey hayr-ı nâs** / Hayr ile dâ’im gelür hayr-i haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3*). [*ey hayr-ı nâs,]*

Müjdeler olsun saña **ey hayr-ı nâs** / Hayr ile dâ’im gelür hayr-i haber (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 27, Beyit 3*). [*ey hayr-ı nâs,]*

ey hayrû’l-kudûm [1] *Ey uzak yerden gelenlerin hayırlısı.*

Ey şabâ-yı mahz-ı kudret mahz-ı hikmetdür sözüñ / Bir haber vir bize ‘ışkında gel **ey hayrû’l-kudûm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4*). [*ey hayrû’l-kudûm,]*

ey hayy-ı rabb-i ‘azîm [1] *Ey Hayy, daima diri olan yüce Allah’ım.*

Yüzüm kapuna tutmuşam bilmezem gayrı cây / Seni bilürem ancak **ey Hayy-ı Rabb-i ‘azîm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2*). [*ey hayy-ı rabb-i ‘azîm,]*

ey hem-ser-i muvâfık [1] *Ey uygun, lâıyk arkadaş.*

Ey menba‘-ı fezā‘il ey mecma‘-ı hamā‘il / Ey maḥzen-i delā‘il **ey hem-ser-i muvāfiḳ** (*Murādī Dīvānı, Gazel 700, Beyit 3*). [*ey hem-ser-i muvāfiḳ,]*

ey hilāl ebru [2] *Ey hilal kaşlı.*

Oldı Mecnūn **ey hilāl-ebrū** saña bu derd-mend / Leyliyā zencīr-i zūlfūn gel anuñ boynuna taḳ (*Murādī Dīvānı, Gazel 694, Beyit 4*). [*ey hilāl-ebrū,]*

Ey hilāl ebrū güneş yüzlü saçı leylüm benüm / Gice gündüz ağlaram ben sen meh-i tābān içün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1091, Beyit 5*). [*ey hilāl ebrū,]*

ey hoş-ter hıṣāl [1] *Ey güzel huylu kişi.*

Gā‘ib oldı dil yine gayrıdan **ey hoş-ter hıṣāl** / Hamdū li‘llāh vāḥid oldı dil geçüp tekrārdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1068, Beyit 4*). [*ey hoş-ter hıṣāl,]*

ey Hudā [3] *Ey Allah‘ım.*

Dost ayrılığını kıl ‘ināyetler **ey Hudā** / Virme kimesne başına gösterme gel ebed (*Murādī Dīvānı, Gazel 265, Beyit 2*). [*ey hudā,]*

Bu nefs elinden eyle beni **ey Hudā** ḥalāṣ / Eyle ‘atā ki ol saña lāyık ‘atā durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 473, Beyit 5*). [*ey hudā,]*

Kaşdüm cemālūn oldı benüm **ey Hudā** senūn / Kimdür cemālūnı göre ol muntehā senūn (*Murādī Dīvānı, Gazel 746, Beyit 1*). [*ey hudā,]*

ey hudāvend-i raḥīm [1] *Ey merhametli olan Allah.*

Ey kerīm ü **ey Hudāvend-i Raḥīm** ü müste‘ān / Eyle ihsānuñ baña yā Rabbenā senden meded (*Murādī Dīvānı, Gazel 245, Beyit 3*). [*ey hudāvend-i raḥīm,]*

ey hūr-ı cinān [1] *Ey cennetlerin hurisi. II Sevgili.*

Her kaçan yād eylese ismūnı **ey hūr-ı cinān** / Dem-be-dem akar Murādī gözlerinden kara ḳan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1059, Beyit 5*). [*ey hūr-ı cinān,]*

ey hūşmend [1] *Ey akli başında kişi.*

Rūkn-i evvel sābi‘ olsa tañ degül **ey hūşmend** / Ḥarf-i elf olmasa vāḥid bulımazdı izdiyād (*Murādī Dīvānı, Gazel 248, Beyit 3*). [*ey hūşmend,]*

ey ḥusrev [2] *Ey hükümdar. II Ey sevgili.*

Leb-i Şirīnūne **ey Ḥusrevüm** çün oldı dil Ferhād / Saçı Leylīsī şevḳinden benüm mecnūn-ı sergerdān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1002, Beyit 3*). [*ey ḥusrevüm, -üm]*

II Ferhad Şirin hikayesi kahramanlarından ünlü aşık.

Ey ḥusrevüm olalı lebūn Şirīne Ferhād / Şeb-dīz saçūn hicri yaşum eyledi gül-gün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1132, Beyit 4*). [*ey ḥusrevüm, -üm]*

ey ‘ışḳ ehli [1] *Ey aşk ehli, aşık.*

Ḥuzūr-ı vaḥdet oldı kār-ı ‘ārif / Gel **ey ‘ışḳ ehli** kesb eyle ma‘ārif (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 33, Beyit 1*). [*ey ‘ışḳ ehli,]*

ey ilāh-ı ber kemal [1] *Ey mükemmellik sahibi, eksikliklerden öte olan Allah.*

Ey ḥakīm-i lā-yezālī **ey ilāh-ı ber kemāl** / Ey ‘alīm-i bī-zevālī bī-zevāl ü pāy-dār (*Murādī Dīvānı, Kit‘a 7, Beyit 2*). [*ey ilāh-ı ber kemāl,]*

ey kādir-i bīnā [1] *Ey her şeyi yapmaya gücü yeten, Allah.*

Muḥāl olmaya lūtfūndan senūn **ey kādir-i bīnā** / Saña dā‘im muḥib olanı kılsañ ‘ilm ile dānā (*Murādī Dīvānı, Kit‘a 32, Beyit 1*). [*ey kādir-i bīnā,]*

ey kādir-i dānā [1] *Ey bilgi ve güce sahip olan. II Allah.*

Saḥadur ḥamd ü minnet her zamān **ey kādir-i dānā** / Senūn ‘aşıḳlaruñ ister seni ammā muḥalsin sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1010, Beyit 4*). [*ey kādir-i dānā,]*

ey kādir-i vāḥid [1] *Ey kudreti, gücü tek olan. II Allah.*

Kapuñda cümle şehler olupdur kamu gedā / **Ey kādir-i vāḥid** senūn emrūnde bu cihān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1134, Beyit 2*). [*ey kādir-i vāḥid,]*

ey kā‘ināta pādīşāh [1] *Ey kâinata padişah olan; sevgili.*

Ey kā‘ināta pādīşāh ey cümle maḥlūka ilah / Nice kılam hicrūnle āḥ bitmez mi hicrānum ḳanı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1551, Beyit 8*). [*ey kā‘ināta pādīşāh,]*

ey ḳamer-ṭal‘at [1] *Ey parlak ay gibi olan sevgili.*

Yazmayan medḥūn cihānda **ey ḳamer-ṭal‘at** senūn / Ḥāme gibi ol pelidūn başı olsun iki şaḳ (*Murādī Dīvānı, Gazel 694, Beyit 5*). [*ey ḳamer-ṭal‘at,]*

ey kām-ı cihān [1] *Ey bütün dünyanın isteḡi, arzusu.*

Kām-yāb olmaḡa kāmūn gerek **ey kām-ı cihān** / Sensin erzānī kılan ‘izz u sa‘adet yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 137, Beyit 2*). [*ey kām-ı cihān,]*

ey kāmīl [1] *Ey olgun, kemale ermiş kişi.*

Rāḥ-ı me‘vāya şu kim tūşe diler **ey kāmīl** / Bu fenā-dārda zūhd ile ferāḡat gözedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 3*). [*ey kāmīl,]*

ey kām-rān [1] *Ey arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar.*

Ṭobṭoludur ‘arş u ferş **ey kām-rān** / Nām-ı Ḥaḳḳ ile zemīn ü hem-zamān (*Murādī Dīvānı, Kit‘a 31, Beyit 1*). [*ey kām-rān,]*

ey ḳamunuñ ḥālīḳı [1] *Ey her şeyin yaratıcı, Allah.*

Ey ḳamunuñ ḥālīḳı her dü cihān emrūndedür / Ey ḳamunuñ rāzıḳı bu ins ü cān emrūndedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 1*). [*ey ḳamunuñ ḥālīḳı,]*

ey kamunun rāzıkı [1] *Ey her şeyin rızkını veren; Allah.*

Ey kamunun hālīkı her dü cihān emrūndedür / **Ey kamunun rāzıkı** bu ins ü cān emrūndedür (Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 1). [ey kamunun rāzıkı,]

ey kân-ı cūd [1] *Ey cömertlik ocağı, menbai.*

Minnet-i 'uzmā durur senden bize **ey kân-ı cūd** / Gösteresin bir nazar açup cemālūnden nikāb (Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 4). [ey kân-ı cūd,]

ey karındaş [1] *Ey kardeş.*

Gözet Hakkıñ rızāsın **ey karındaş** / Şakın emr-i Hüdādan çekme gel baş (Murādī Dīvānı, Mesnevi 6, Beyit 4). [ey karındaş,]

ey kayyüm [1] *Ey varlığı, diriliği her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimi her şeye her hususta iktidarı yeten Allah.*

Ne kaṭre eksilür deryā-yı ihsānuñdan **ey kayyüm** / Eger bir zerre in'āmuñ irerse baña yā Hannān (Murādī Dīvānı, Gazel 998, Beyit 3). [ey kayyüm,]

ey kemāl-i kudreti her maḥzara izhār iden [1] *Ey kudretin mükemmelliğini tüm görünen şeylere gösteren. II Allah.*

Ey kemāl-i kudreti her maḥzara izhār iden / Çünkü izhāruñda kādırsın nedendür yā güzër (Murādī Dīvānı, Gazel 395, Beyit 4). [ey kemāl-i kudreti her maḥzara izhār iden,]

ey kemāl-i maḥabbetüñ kanı [1] *Ey muhabbetin, sevginin en yüce değerinin kaynağı.*

Ey kemāl-i maḥabbetüñ kânı / Sen kemāle durış kemāl saña (Murādī Dīvānı, Gazel 91, Beyit 5). [ey kemāl-i maḥabbetüñ kânı,]

ey kemālüm gözeden [1] *Ey olgunluğu, mükemmelliği gözeten.*

Ey kemālüm gözeden kimseye medḥ itme beni / Hālīkum bildüğü pes bilmeye büñnā ile pīr (Murādī Dīvānı, Gazel 440, Beyit 4). [ey kemālüm gözeden,]

ey kemālüm gözleyen [1] *Ey kemāle ermeme gözleyen. II Allah.*

Bil ve āgāh ol gönül taḳdīr-i Hakkdur cümle kār / **Ey kemālüm gözleyen** kārımda gözle kim ne var (Murādī Dīvānı, Gazel 400, Beyit 1). [ey kemālüm gözleyen,]

ey kerim [3] *Ey cömert, ulu Allah .*

Ey kerim ü ey Raḥīm ü ey 'ālīm ü ey 'aṭūf / Kullara dā'im işüñ ihsāndur yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 19, Beyit 4). [ey kerim,]

Ey kerim ü ey Hüdāvend-i Raḥīm ü müste'ān / Eyle ihsānuñ baña yā Rabbenā senden meded (Murādī Dīvānı, Gazel 245, Beyit 3). [ey kerim,]

Cümleden a'zam ü hem ekremsin / **Ey Kerim** ü Raḥīm ü Rabb u Vedūd (Murādī Dīvānı, Gazel 271, Beyit 2). [ey kerim,]

ey ki [1] *Ey sen ki.*

Ey ki mir'āt-ı ruḥuñ āyine-i 'ibretdür / Sen vaḥīd ise bu kārūñda ne cem'iyyetdür (Murādī Dīvānı, Gazel 434, Beyit 1). [ey ki,]

ey kudretinde kadir [1] *Ey güçte kudret sahibi.*

Ey pertev-i celālūñ her maḥzaruñda zāhir / Ey müzhire'l 'acā'ib **ey kudretinde kadir** (Murādī Dīvānı, Gazel 504, Beyit 1). [ey kudretinde kadir,]

ey kulūbı seyr iden [1] *Ey kalpleri seyreden, kalplere bakan.*

Ey kulūbı seyr iden peydāya gel / Kaşdı terk it maḥşad-ı aḳşāya gel (Murādī Dīvānı, Gazel 834, Beyit 1). [ey kulūbı seyr iden, -en]

ey küşād [1] *Ey açan; sezgi gözü açık olan.*

Kıl başiret 'aynını dā'im küşāde **ey küşād** / Men reāniden ḥāberdār ol ki ol ülādadur (Murādī Dīvānı, Gazel 371, Beyit 4). [ey küşād,]

ey leb-i şirîn [1] *Ey dudağı tatlı olan || Sevgili.*

Zülf-i şebdizūñ hevāsından başum sevdālıdur / **Ey leb-i şirîn** terāḥhum kıl yaşum gülgündür (Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 7). [ey leb-i şirîn,]

ey leylī-ḥicāb [1] *Ey Leylā'nın örtüsü. II Ey gecenin örtüsü, geceyi örten.*

Gayra yakışmaz dil-i Mecnūn **ey Leylī-ḥicāb** / Sende bulmuşdur seni mir'āt-ı dildür rü-nümā (Murādī Dīvānı, Gazel 29, Beyit 2). [ey leylī-ḥicāb,]

ey ma'din-i fezā'il [1] *Ey faziletlerin madeni.*

Ey mehbiṭ-i resā'il **ey ma'din-i fezā'il** / Ey zübde-i ḥaşā'il yüce sa'ādetüñ var (Murādī Dīvānı, Gazel 502, Beyit 4). [ey ma'din-i fezā'il,]

ey mäh [2] *Ey ay gibi olan sevgili.*

Görmeyelden berü ben zerre cemālūñ şemsin / Oldı **ey mäh** karañu dil-i nā-peydāmuz (Murādī Dīvānı, Gazel 581, Beyit 2). [ey mäh,]

Kul olupdur Murādī saña **ey mäh** / Vişālūñ vir aña ey mihrbānum (Murādī Dīvānı, Gazel 968, Beyit 7). [ey mäh,]

ey maḥbūb-ı dil-bendüm [1] *Ey gönlü sana bağlanmış olanların sevgilisi.*

Gel **ey maḥbūb-ı dil-bendüm** cemālūñden nikāb açıl / Ki tā bir demde 'uşşākuñ bula biñ biñ tesellāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 2). [ey maḥbūb-ı dil-bendüm, -üm]

ey mäh-liḳā [1] *Ey ay yüzlü sevgili.*

Yūsuf-ı sānīsın **ey mäh-liḳā** 'ālemde / Kim nazar itse saña günde ider biñ şalavāt (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 4). [ey mäh-liḳā,]

ey maḥzen-i delā'il [1] *Ey delillerin saklandığı yer.*

Ey menba'-ı feżā'il ey mecma'-ı ḥamā'il / **Ey maḥzen-i delā'il** ey hem-ser-i muvāfiḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 700, Beyit 3). [ey maḥzen-i delā'il,]

ey maḥşūd [1] *Ey istenilen, arzu edilen.*

Ḥarām olsun baña sensiz iki dünyā ve māfihā / Senüñ gayruñdan **ey maḥşūd** müberrādur göñül maḥzā (Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 1). [ey maḥşūd,]

ey mecma'-ı ḥamā'il [1] *Ey tılsımların toplandığı yer.*

Ey menba'-ı feżā'il **ey mecma'-ı ḥamā'il** / Ey maḥzen-i delā'il ey hem-ser-i muvāfiḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 700, Beyit 3). [ey mecma'-ı ḥamā'il,]

ey mefḥar-ı yegāne [1] *Ey yegane, tek övünç kaynağı.*

Sende durur necātüm **ey mefḥar-ı yegāne** / Lāzım olan sebep ne bu ḥükm-i iktizāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1400, Beyit 2). [ey mefḥar-ı yegāne,]

ey meh [3] *Ey ay; sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cānlar eritdi 'āşīkuñ **ey meh** saña yiter / Ferdāya şalma gel bizi ey dil-rübā yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 461, Beyit 1). [ey meh,]

ey meh rū [1] *Ey ay yüzlü.*

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam **ey meh rū** 'ināyet kıl / Bu zerre ḳadre pertev şal ḥabībüm āfītāb-āsā (Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 5). [ey meh rū,]

ey mehbiṭ-i resā'il [1] *Ey risalelerin, mecmuaların indiği yer.*

Ey mehbiṭ-i resā'il ey ma'din-i feżā'il / Ey zübde-i ḥaşā'il yüce sa'ādetüñ var (Murādī Dīvānı, Gazel 502, Beyit 4). [ey mehbiṭ-i resā'il,]

ey meh-i burc-ı şeref [1] *Ey ululuk burcunun dolunayı.*

Ḳāmet-i bālānı añup **ey meh-i burc-ı şeref** / Serv ü şemşādı kaçan kılsam temāşā aḡlaram (Murādī Dīvānı, Gazel 893, Beyit 3). [ey meh-i burc-ı şeref,]

ey meh-i pür-ferr ü tāb [1] *Ey ışıık ve parlaklık dolu ay.*

Añla Murāduñ sözün **ey meh-i pür-ferr ü tāb** / Şems-i hüda vire nūr tola bu dünyā-yı 'ışık (Murādī Dīvānı, Gazel 707, Beyit 5). [ey meh-i pür-ferr ü tāb,]

ey meh-i tābān [1] *Ey Parlayan ay (Sevgili).*

Ruḥ-sār-ı şemsüñi güzelüm görmeyeli ben / Aldı ḳarañu **ey meh-i tābān** bu göñlümi (Murādī Dīvānı, Gazel 1539, Beyit 4). [ey meh-i tābān,]

ey meh-i tābān-ı cihan [1] *Ey cihanı aydınlatan ay, sevgili.*

Çün siyeh-püş olasın **ey meh-i tābān-ı cihan** / Ḳaplamışdur şanasın āb-ı ḥayātı zulümāt (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 2). [ey meh-i tābān-ı cihan,]

ey meh-liḳā [1] *Ey ay yüzlü güzel, dilber.*

Şerḥe gelmez bu derūnum ḥālī ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümün ḥavlinedür ḥālün senün **ey meh-liḳā** (Murādī Dīvānı, Gazel 30, Beyit 2). [ey meh-liḳā,]

ey meh-rū [6] *Ey ay yüzlü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fürügün mihr-i ḥikmetdür saçan 'ālemde **ey meh-rū** / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldu kamu azvā (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 2). [ey meh-rū,]

ey meh-veş [1] *Ey ay gibi olan sevgili.*

'İyānātı dırığ olmaz saña her demde **ey meh-veş** / Senüñdür cümle māfihā senün meftūḥ-ı ebvābuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 3). [ey meh-veş,]

ey menba'-ı kerāmet ez-'ışık-ı tuvcih ḥālet [1] *Ey keramet kaynağı, aşktan sen ne hāle girdin.*

Ey menba'-ı kerāmet ez-'ışık-ı tuvcih ḥālet / Bāşed murād-i devlet der-her çi būd būde (Murādī Dīvānı, Gazel 1406, Beyit 5). [ey menba'-ı kerāmet ez-'ışık-ı tuvcih ḥālet,]

ey merd-i 'āḳil [1] *Ey akıllı kişi.*

Aç gözüñ **ey merd-i 'āḳil** dār-ı dünyādur bu dār / Hiç bilür misin tutar mısın ebed bunda ḳarār (Murādī Dīvānı, Gazel 355, Beyit 1). [ey merd-i 'āḳil,]

ey merd-i dānā [2] *Ey bilgili yiğit.*

Müheyyā kıl özüñ **ey merd-i dānā** / Ola rūz u şebüñ "'ıyden ve ḳadrā" (Murādī Dīvānı, Gazel 75, Beyit 1). [ey merd-i dānā,]

Sem'e irse bī-ḥurūf **ey merd-i dānā** aşl-ı ḥarf / Her vaḳāyī' kim zuhūr eyler mu'ammāsındadır (Murādī Dīvānı, Gazel 324, Beyit 4). [ey merd-i dānā,]

ey merd-i dīn [1] *Ey dinin yiğidi, dindar kişi.*

Bī-ḥaber olma özüñden k'ey şaḳın **ey merd-i dīn** / Bu Murāduñ mantıḳın sen añlaḡıl bürhān için (Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 5). [ey merd-i dīn,]

ey merd-i hüşyār [1] *Ey akıllı yiğit.*

İrādetdür ezelden emr-i cebbār / Anı ḳādir bilür **ey merd-i hüşyār** (Murādī Dīvānı, Müfret 40, Beyit 1). [ey merd-i hüşyār,]

ey merd-i kemal [1] *Ey olgunluk sahibi adam.*

Gel temāşā eyle şun'ullāhı **ey merd-i kemāl** / Altı günde yaradıldı 'ālem ü sensin dü-şeş (Murādī Dīvānı, Gazel 629, Beyit 4). [ey merd-i kemāl,]

ey merd-i rāh [1] *Ey seyr-i sülûkun, yolun yığidi.*

Elfdür evvel hürûfa ibtidâ **ey merd-i rāh** / Oldı
'aql-ı evvele satvet ü behcet iftitāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3*). [*ey merd-i rāh,]*

ey merdüm-i pür-dānā [1] *Ey çok bilen insan.*

Aldanma cihāna sen **ey merdüm-i pür-dānā** / Tā
kim olasın ey cān her nesneye sen bīnā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 1*). [*ey merdüm-i pür-dānā,]*

ey mesihā [1] *Ey Mesih gibi ölüleri diriltten sevgili.*

Ben mürdeyi kıl ihyā vaşluña **ey Mesihā** / Bu
derd-i 'ışk cānā hālümü kıldı müşkil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2*). [*ey mesihā,]*

ey Mevlā [1] *Ya Rab.*

Bulam eger **ey Mevlā** bir zerre rızānı ben /
Almazdı Murâdî hāk ne dünyā vü ne 'uqbā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 5*). [*ey mevlā,]*

ey mevrūd [1] *Ey gönüle gelmiş olan, Allah.*

Nāmuñ oldı zebānumuñ virdi / Vāridātuñı artur **ey mevrūd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 4*). [*ey mevrūd,]*

ey mihr ü ħubba lāyık [1] *Ey sevgi ve muhabbete lāyık olan.*

Cāy-ı ümūd-i 'ālem 'ayn-ı 'azīz-i ādem / Ey 'ālem-
i mükerrrem **ey mihr ü ħubba lāyık** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 2*). [*ey mihr ü ħubba lāyık, -a]*

ey mihrbān [2] *Ey şefkatli, merhametli, dost.*

Kul olupdur Murâdî saña ey mäh / Vişālūñ vir aña
ey mihrbānum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 7*). [*ey mihrbānum, -um]*

Çün temennā eyledi senden Murâdî maşşadın /
Kalb-i meyyālını nā'il eylegil **ey mihrbān**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5*). [*ey mihrbān,]*

ey mihr-i 'ālem [1] *Ey âlemin güneşi; sevgisi.*

Elā **ey mihr-i 'ālem** gel saña bir söz diyem aña /
Kitāb-ı kâlbūñ içinde bunu dā'im idüp ezber
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4*). [*ey mihr-i 'ālem,]*

ey mihrbān-ı 'āşıkān [1] *Ey aşıkların güneşi.*

Rāhat-ı dildür yüzün **ey mihrbān-ı 'āşıkān** / Kıl
küşāde tā ki ğamdan kurtıla her nātūvān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 1*). [*ey mihrbān-ı 'āşıkān,]*

ey mihr-i nūr-efşān [1] *Ey nur saçan güneş. II Sevgili.*

Rif atüm sensin benüm **ey mihr-i nūr-efşān** kim /
Rūhum oldı sen mehūñ dil-dādesi Allāhu 'afāk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 2*). [*ey mihr-i nūr-efşān,]*

ey mihr-i rūh-efzā [1] *Ey cana can katan güneş, sevgili.*

Muşhaf durur cemālūñ **ey mihr-i rūh-efzā** / Satr-ı
kaşuñ nigārā bil āyet-i Hūdādur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4*). [*ey mihr-i rūh-efzā,]*

ey mihter [1] *Ey hizmetkâr.*

Al sem'üne **ey mihter** kavlini Murâdîñüñ / Bu
gevher-i nāyāba şanma ki bahā vardur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 5*). [*ey mihter,]*

ey mihter-i 'ālem [1] *Ey âlemin en büyüğü.*

Kamudan zāhîr oldı 'ışk-ı yār **ey mihter i 'ālem** /
Hakīmūñ hükmidür el-ḥak eger yara eger merhem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 1*). [*ey mihter-i 'ālem,]*

ey mihter-i ebrār [1] *Ey faziletli kişilerin en büyüğü.*

Ey mihter-i ebrār muḳarreb ne bahādur / Şerḥ
eyleyler hālūñi bu maḥz-ı ḥaṭādur (*Murâdî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1*). [*ey mihter-i ebrār,]*

ey mihter-i şāhib-ferāset [1] *Ey yüce feraset, anlayış sahibi.*

Elā **ey mihter-i şāhib-ferāset** / Bu dilerseñ
bulasın 'izz riyāset (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 1*). [*ey mihter-i şāhib-ferāset,]*

ey millet [1] *Ey millet, ey insanlar.*

Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çü rükn-i 'ālem / Nice
erkān gözedürsin görüben **ey millet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2*). [*ey millet,]*

ey misālūñden müberrā [1] *Ey eşi benzeri olmayan.*

Ey misālūñden müberrā kādir-i perverdigār / Ey
'ayānuñdan münezzeh ḥālīk-ı leyl ü nehār (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 7, Beyit 1*). [*ey misālūñden müberrā,]*

ey mu'abbir [1] *Ey rüya tabir eden.*

Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücüd /
Ey mu'abbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2*). [*ey mu'abbir,]*

ey mu'arrif [1] *Ey tarif eden, bildiren.*

Ey mu'arrif nice ta'rif eylesin şānumuz / Çünkü
doymaz gözlerün baḳmağa pür-envārdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4*). [*ey mu'arrif,]*

ey mubaşşır [1] *Ey gözetici, bekleyici, bakıcı.*

Rāfi'-i ḥucb olsa maḳşūd eylese keşf-i cemāl / **Ey mubaşşır**
her ne deñlü görseñ ol zibā olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3*). [*ey mubaşşır,]*

ey müdde'î [3] *Ey iddia eden kişi.*

Bir ḥarāret sende ger yoğ ise gel **ey müdde'î** /
'Āşık-ı hicrān-keşuñ kalbinde yanan nārı gör
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3*). [*ey müdde'î,]*

Bahr u ber olmaz Murâdîye maḳām **ey müdde'î** /
Ān-ı vāhid Ka'be vü Yesribde vü Bathādudur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5*). [*ey müdde'î,]*

Gel berü **ey müdde** 'î bi'llâhi vaşf eyle bize / Kün-fekânûn şerhini ülä nedür uhrâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 4*). [*ey müdde î,]*

ey müdrik-i râz [1] *Ey sırrı idrak eden, anlayan kişi.*

Cehd kıl cehd kıl **ey müdrik-i râz** / Olasın tâ cihânda nîk-hulû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 6*). [*ey müdrik-i râz,]*

ey muhterem [3] *Ey şeref sahibi, saygı değer insan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İlm-i hikmetden haberdâr ol yûri **ey muhterem** / Tâ ki ma'nânûn hîşârî üze naşb ola 'âlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1*). [*ey muhterem,]*

ey müjde-dâd-ı vuşlat-ı dildârumuz [1] *Ey sevgiliye kavuşmanın müjdesini veren.*

Merhaba **ey müjde-dâd-ı vuşlat-ı dildârumuz** / Hoş irtüşdük eyler idük saña cânâ arzû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 3*). [*ey müjde-dâd-ı vuşlat-ı dildârumuz, -umuz]*

ey Murâd [15] *Sultan III. Murat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâduñ mantıkından diñleyen 'ilm-i ledün / 'Âlem-i ma'nâ vü şüredür hemân şâm u seher (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5*). [*ey murâduñ, -un]*

ey murâdî [358] *Sultan III. Murat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî sırr-ı 'ışkı degme kimse bilemez / 'Ârif iseñ 'âşık iseñ gel biyâ vü merhabâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5*). [*ey murâdî,]*

ey murâdî kün taleb ez-mantık-ı ra'nâ-yı men [1] *Ey Murâdî benim güzel aklımdan talep et.*

Men murâd-ı her dü 'âlem rânemî kerdem kabûl / **Ey Murâdî kün taleb ez-mantık-ı ra'nâ-yı men** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 5*). [*ey murâdî kün taleb ez-mantık-ı ra'nâ-yı men,]*

ey mu'teber [3] *Ey itibarlı, saygın kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kuşadupdur her şafı şaffında yetmiş biñ şufûf / Birbirine beñzemez eşkâli bil **ey mu'teber** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4*). [*ey mu'teber,]*

ey mu'trib-i hoş-nağme-serâ [1] *Ey hoş şarka söyleyen.*

'Uşşâka şıfâhân ile 'uzzâlî nevâ kıl / **Ey mu'trib-i hoş-nağme-serâ** tûrmaya kulkul (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3*). [*ey mu'trib-i hoş-nağme-serâ,]*

ey muttakî [3] *Ey Allah'tan korkup günahlardan sakınan kimse. II Takva sahibi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger bu Murâduñ sözün 'ışk ile **ey muttakî** / Diñler iseñ olasın sen dañî dâñâ cüvân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 5*). [*ey muttakî,]*

ey müzhire'l 'acâ'ib [1] *Ey şaşılacak, hayrette bırakacak görünüş, suret veren.*

Ey pertev-i celâlûn her mazharuñda zâhir / **Ey müzhire'l 'acâ'ib** ey kudretinde kâdir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1*). [*ey müzhire'l 'acâ'ib,]*

ey nefis [2] *Ey nefis.*

Gel gel berü **ey nefsum** inşâf ide bi'llâhi / Bu fânî cihânı gör kim kime vefâ eyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4*). [*ey nefsum, -üm]*

Güş-ı câna al Murâduñ sözlerin / Gel berü **ey nefis** olma gâfile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 5*). [*ey nefis,]*

ey nice şâhân-ı 'âlem [1] *Ey âlemin nice, birçok şahı.*

Ey nice şâhân-ı 'âlem zîr-i hâk olmuş yatur / Pehlîvân-ı şaf-şikenler hep helâk olmuş yatur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1*). [*ey nice şâhân-ı 'âlem,]*

ey nihan [1] *Ey gizli olan. II Aşığın gönlü.*

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler ni'âm / Avunduran nedür bilürem **ey nihân** seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3*). [*ey nihân,]*

ey nüktedân-ı pâk idrak [1] *Ey temiz idrakli nükte bilen, ince ve zarîf kimse.*

Elâ **ey nüktedân-ı pâk idrâk** / Haberdâr ol bu mübhem üze çâlâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 1*). [*ey nüktedân-ı pâk idrâk,]*

ey nûr [1] *Ey nur. II Sevgili.*

Hicr ile sîne çâk olup çü ölem / Gelesin kabrüm üstine **ey nûr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4*). [*ey nûr,]*

ey nûr-ı 'ayn [1] *Ey göz nuru.*

Rû-be-rû olmak ne mümkündür saña **ey nûr-ı 'ayn** / Lîk vardur bu kadar bir zerresi destûr imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 4*). [*ey nûr-ı 'ayn,]*

ey nûr-ı dîde [1] *Ey göz nuru. II Sevgili.*

Akıtmaya yaşımı **ey nûr-ı dîde** / Göge ağdurma bu âh u figânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 2*). [*ey nûr-ı dîde,]*

ey nûr-ı lîkâ [1] *Ey nur yüzü.*

Bu ne hüsn ü bu ne hikmetdür ki **ey nûr-ı lîkâ** / Zerre-i nûruñ gören terk itdi cân ile serin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 2*). [*ey nûr-ı lîkâ,]*

ey nûr-ı mübîn [1] *Ey parlak nur.*

'Aks-i tâbuñ uralı 'âleme **ey nûr-ı mübîn** / Lem'a-i berķ-i cemâlûn nice peydâ görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2*). [*ey nûr-ı mübîn,]*

ey nûr-ı pâk [1] *Ey temiz nur.*

Dil tenürü âteş-i 'ışık ile oldı tâb-nâk / Râstî bu âb-
ı vaşla teşnedür **ey nûr-ı pāk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 1*). [*ey nûr-ı pāk,]*

ey pâdişā / ey pâdişāh [2] *Ey Allah'ım.*

Çâresüz kaldum Hudâyâ çâre kıl yâ Rab baña /
Nefs ü şeytândan halâş eyle beni **ey pâdişā**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1*). [*ey pâdişā,]*

Tevbeler kıldum günâha yâ ilâh / Yaraşur saña 'atâ
ey pâdişāh (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 1*).
[*ey pâdişāh,]*

ey pâdişāh-ı zü'l-kemāl [1] *Ey mükemmellik sahibi
hükümdar. II Allah.*

Kıl 'inâyetle nazar **ey pâdişāh-ı zü'l-kemāl** / Bu
Murâdî kuluña kim her zamân emründedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 5*). [*ey pâdişāh-
ı zü'l-kemāl,]*

ey pāk-bāz [2] *Ey Usta oyuncu. II Ey yürekten bağlı
aşık.*

Râz-ı dildendür kamu kevn ü mekân **ey pāk-bāz** /
Sırrı fâş eylerse 'âşık hûnîdür dest-i namâz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1*). [*ey pāk-bāz,
]*

Geldi çün kim gayb-ı 'ayn **ey pāk-bāz** / Bî-cihân
ü bî-cihân ü bî-cihân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1169,
Beyit 4*). [*ey pāk-bāz,]*

ey peri [1] *Ey peri. II Ey sevgili.*

Çün görmez oldı bağ-ı cemâlünü **ey perî** /
Eglendürür mi bir dağı seyrân bu gönlümi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2*). [*ey perî,]*

ey pertev-i 'aks-i ruh [1] *Ey yanağının yansımının
ışığı.*

Mâ lâma'a illâ bi-kemâlin ve te'âlâ / **Ey pertev-i
'aks-i ruhuñ** envârı hüveydâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 85, Beyit 1*). [*ey pertev-i 'aks-i ruhuñ, -un]*

ey pertev-i celal [1] *Ey büyüklük, ululuğun ışığı.*

Ey pertev-i celâlûñ her mazharuñda zâhir / Ey
müzhire'l 'acâ'ib ey kudretinde kâdir (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1*). [*ey pertev-i celâlûñ, -
ün]*

ey perverdigâr [1] *Ey Allah'ım.*

Bu Murâdî'nün murâdı budur **ey perverdigâr** /
Gelmesün ol dilbere dünyâda şerr-i mâ-ḥalâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 7*). [*ey
perverdigâr,]*

ey pîr-i 'âlem [1] *Ey dünyanın yaşlısı, hayat tecrübesi
çok olanı.*

Ko şüret 'âlemin **ey pîr-i 'âlem** / Yüri gözle
hemân sırr ile 'âlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 966,
Beyit 1*). [*ey pîr-i 'âlem,]*

ey pişer [1] *Ey sevgili, ey çocuk, ey güzel.*

Sem-i cânı kıl küşâde **ey pişer** / Târik-i dü-'âlem
ol ortaya gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 4*).
[*ey pişer,]*

ey pür-hüner [1] *Ey hünerli, yetenekli.*

Maḥşad-ı akşâya tâlibdür gönül **ey pür-hüner** / Bu
'acebdür bunda bu dil şâhib-i ikân igen (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 4*). [*ey pür-hüner,]*

ey püser [1] *Ey oğul.*

Çeşm-i cihân-bînün eger 'ayn oldı ise ḥâk ile /
Başdan ayağa **ey püser** cümle vücûduñdur başar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2*). [*ey püser,]*

ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen 'arīf [1] *Ey hakikat yolunu
isteyen ârif.*

'Aceb olmaya **ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen 'arīf** /
Seni bilmekte ol şarrāf 'ulūmuñ sende zâhirdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4*). [*ey rāh-ı
ḥaḳīḳat isteyen 'arīf,]*

ey Raḥīm [1] *Ey merhametli, esirgeyen, koruyan
Allah.*

Ey kerīm ü **ey Raḥīm** ü ey 'alīm ü ey 'atūf /
Kullara dâ'im işün ihsândur yâ Rabbenâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4*). [*ey raḥīm,]*

ey refīḳ [1] *Ey arkadaş, ey yoldaş.*

Devlet sa'âdet ister iseñ **ey refīḳ** ger / Zülmetde
kalma gel berü bir baḥtiyâra gel (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 823, Beyit 3*). [*ey refīḳ,]*

ey refīḳ-i dil-sitân [1] *Ey gönül alan dost.*

Ey refīḳ-i dil-sitânum dinle kavlım 'ışık ile /
Cehd kıl olmayasın 'âlemde 'ilm âyinesi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 4*). [*ey refīḳ-i dil-
sitân*um, -um]

ey reh-nümâ [1] *Ey yol gösterici. II Sevgili.*

Bu rāh-ı 'ışık içinde ḳaluram bi'llāhi âvâre / Eger
olmaz ise çâre baña **ey reh-nümâ** senden (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3*). [*ey reh-nümâ,]*

ey revnaḳ-ı ḳalb [1] *Ey kalbin parlaklığı, güzelliği.*

Mu'tnüm olalı mihrün benüm **ey revnaḳ-ı
ḳalbüm** / Ne deñlü var ise ḥalkuñ benüm hep pās-
bânumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4*).
[*ey revnaḳ-ı ḳalbüm, -üm]*

ey rūḥ-ı mâ [1] *Ey su gibi olan can.*

'Ömrümüz ḥarc itmezüz zâ'id yire **ey rūḥ-ı mâ** /
Anladuñ her kesretüñ yanında vaḥdet var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3*). [*ey rūḥ-ı mâ,
]*

ey rūḥ-ı revan [2] *Ey sevgili.*

Baña raḥm eyle **ey rūḥ-ı revānum** / 'İnâyet eyle
ey serv-i revānum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968,
Beyit 1*). [*ey rūḥ-ı revānum, -um]*

Cân-baḥş oldı kelâmıñ bize **ey rūḥ-ı revān** / Bu
senün lutf ile ihsânıña yokdur pâyân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 1*). [*ey rūḥ-ı revān,]*

ey rūḥum [1] *Ey sevgilim.*

Cevâb eylersen **ey rūḥum** şimâḥ-ı câna remz eyle
/ Lezîz olmaz velîkin bî-ḥicâb ile durur lezzât

(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [ey rûhum, -um]

ey rûz ten [1] Ey güneş gibi aydınlık tenli.

Eyle ifnâ bu vücûd-ı 'ârızî **ey rûz ten** / Men 'aref sırrın dilerseñ keşf kıl bu kârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [ey rûz ten,]

ey şabâ [1] Ey sabah rûzgârı.

Ey şabâ ger kûy-ı yâre eyler iseñ sen güzër / Bûy-ı zülfini getür ben 'âşık-ı nâlân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 6). [ey şabâ,]

ey şabâ-yı maḥẓ-ı ḳudret [1] Ey kudret kaynağı sabah rûzgârı.

Ey şabâ-yı maḥẓ-ı ḳudret maḥẓ-ı ḥikmetdür sözüñ / Bir haber vir bize 'ışkıñda gel ey ḥayrû'l-ḳudüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4). [ey şabâ-yı maḥẓ-ı ḳudret,]

ey şadâ-yı 'ışkı 'âlemde şıyt u şadâ kılan [1] Ey aşkın sadâsını âlemde yüksek sesle duyuran.

Ey şadâ-yı 'ışkı 'âlemde kılan şıyt u şadâ / Âşkâre hoşça sırr itdün hüveydâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 2). [ey şadâ-yı 'ışkı 'âlemde şıyt u şadâ kılan,]

ey sa'd-ı tâlî [1] Ey tâlihî, bahtın uğuru.

Merhabâ ey şem'-i cem'-i 'ârifin-i aşfiyâ / Merhabâ **ey sa'd-ı tâlî** lutf-ı maḥẓ-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 1). [ey sa'd-ı tâlî,]

ey şadık [1] Ey işinde dürüst olan kişi.

Güş-ı hûsuñ tutar iseñ sözüme **ey şadık** / Bu Murâdî diye pes remz ile imâ ḥaberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 5). [ey şadık,]

ey şafâ-baḥş-ı dil ü cân [1] Ey can ve gönüle mutluluk veren .

Ey şafâ-baḥş-ı dil ü cânüm baña sensin 'azîz / Gel bu tağyîr-i mizâcumdan necât ırgür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). [ey şafâ-baḥş-ı dil ü cânüm, -um]

ey şafḥa-i kitâbuñ 'unvânı [1] Ey kitabın sayfalarının ismi, ünvanı.

Ey şafḥa-i kitâbuñ 'unvânı 'ilm-i ulâ / Ey zâhir-i ḥaḳîkat ulâ vü sende uḥrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 1). [ey şafḥa-i kitâbuñ 'unvânı,]

ey saḥî [1] Ey Cömert, eli açık, saḥâvetli kimse.

Gel Murâdî bendeñe lutfuñ irişdür **ey saḥî** / Rabbenâ etmim lenâ taḳşirenâ taḳşirenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5). [ey saḥî,]

ey şâḥib-cemâl [3] Ey güzelliḳ sahibi; sevgili.

Gel ḥicâb-ı hicrünü şaḳḳ eyle **ey şâḥib-cemâl** / Mihr-i vaşluñ lem'asınuñ zerresi biñ cânadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [ey şâḥib-cemâl,]

Müfteḥir ben nice olmayam ki **ey şâḥib-cemâl** / Her ne zâhir ola benden aḥsen-i taḳvîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 2). [ey şâḥib-cemâl,]

'İşkuñı pinhân idelden dilde **ey şâḥib-cemâl** / Kalmadı ḡayrıdan aşlâ dilde bir zerre me'âl (Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [ey şâḥib-cemâl,]

ey şâḥib-ḥıṣâl [1] Ey ahlak sahibi.

Ger tekebbürden ıraḡ olduñsa **ey şâḥib-ḥıṣâl** / Alçaḳ eyleme özüñi var 'ulâda sâmi' ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [ey şâḥib-ḥıṣâl,]

ey şâḥib-hüner [1] Ey bilgi sahibi, usta.

Toḡrısın diyem kelâmuñ saña **ey şâḥib-hüner** / Bu Murâduñ añlar iseñ her sözi biñ cânadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [ey şâḥib-hüner,]

ey şâḥib-i 'ilm [1] Ey ilim sahibi. II Allah.

Sensin çü ḥabîbî kâ'inātuñ / **Ey şâḥib-i 'ilm** efdâl-i a'lem (Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 2). [ey şâḥib-i 'ilm,]

ey şâḥib-i kemal [6] Ey olgunluk sahibi kişi (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Heft deryâyı geçerseñ daḥı var bunda neler / Seb'a-i eṭvârı seyrân eyle **ey şâḥib-kemâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [ey şâḥib-kemâl,]

ey sâḳî [1] 1. Ey Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su daḡutan; sevgili.

Fânî durur **ey sâḳî** geçer çünki bu eyyâm / Gel 'ış idelüm eyleme lutf eyle tekâsül (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2). [ey sâḳî,]

ey şamed [1] Ey her şey kendisine muhtaç, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, mutlak malik olan Allah.

Yâ Rab ne âteşin olur imiş firâḳ odı / Gösterme anı kimseye lutf eyle **ey şamed** (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [ey şamed,]

ey şanemâ [1] Ey put gibi güzel sevgili.

Ġâfil olma bu iki gözlerümüñ âbından / Katı emvâcludur **ey şanemâ** deryâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [ey şanemâ,]

ey server [2] Ey hükümdar, güzeller sultanı.

Şanma 'âşık senden ayru şâddur **ey serverüm** / Hâ-yı hicrünü eḑendüm bu gönül maḥẓündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [ey serverüm, -üm]

Komazam ḡayrıyı 'aynümde bugün **ey server** / Añlanup 'ışık ile kârında ḳarâr itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [ey server,]

ey server-i 'avâlim [1] Ey dünyaların başkanı.

Sensin mürîd-i şâdık **ey server-i 'avâlim** / Bildüm ki ey Murâdî muhkem şadâkatüñ var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 5*). [*ey server-i 'avâlim,]*

ey server-i hûbân [1] *Ey güzellerin önderi, başkanı.*

Gedâ-yı küyuñ oldum çün senüñ **ey server-i hûbân** / Anı bilgil ki olmışam cemî-i 'âleme sultân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 1*). [*ey server-i hûbân,]*

ey server-i sultâniyân [3] *Ey sultanların başkanı, önderi.*

Kaşuñ yayına **ey serv-i revânüm** / Nice biñ 'âşıküñ kurbân olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 2*). [*ey serv-i revânüm, -um]*

Baňa rahm eyle ey rûh-i revânüm / İnâyet eyle **ey serv-i revânüm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 1*). [*ey serv-i revânüm, -um]*

Nice bir cânâ kılam sen mâh-ı hicrinden figân / Gün yüzüñ göster baňa **ey server-i sultâniyân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1*). [*ey server-i sultâniyân,]*

ey sîrr-ı nihân [1] *Ey gizli sır.*

Tâb uraldan 'aks-i nûr-ı vechüñ **ey sîrr-ı nihân** / Sen nihâniden 'ayâniler 'ayân oldı 'ayân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 1*). [*ey sîrr-ı nihân,]*

ey şofî [1] *Ey şofî.*

Şorar iseñ bize ger mes'eleden **ey şofî** / Kesret-i vecd ile bulduk biz o tenhâ haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4*). [*ey şofî,]*

ey sultân [1] *Ey sultan; ey sevgili.*

Murâdiye murâdın vir murâda ırgür anı sen / Murâdî sensin **ey sultân** eger ülä eger uhrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5*). [*ey sultân,]*

ey şâh [5] *Ey şâh; sevgili.*

Bir şâhsın **ey şâh** ki sen şâh-ı cihânüñ / Medh ile toludur döneli günbed-i haðrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2*). [*ey şâh,]*

N'idem ben cennetüñ seyrini **ey şâh** / Baňa bağ-ı ruhuñ seyrân olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 4*). [*ey şâh,]*

Lebüñ hicrinden **ey şâhum** nice bir / Akısar dembe-dem gözümde şanum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 6*). [*ey şâhum, -um]*

II Hz. Allah.

Saňa kıılır sücüd her eşyâ / Sensin **ey şâh** cümleye mescüd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 3*). [*ey şâh,]*

Şol demde ki nefsi vü nefsi diye mañlûk / Havlûñle o demde bizi kıurtarmadı **ey şâh** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2*). [*ey şâh,]*

ey şâhâ [1] *Ey padişahım, Allah.*

Muşaffâ kııl bu mir'ât-ı fu'âdum tâ gözüm görsün / Senüñ esrârüñı bilsün bu güş-ı cânüm **ey şâhâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3*). [*ey şâhâ,]*

ey şâh-ı cihan [2] *Ey cihanın sultanı. II Sevgili.*

Ruğlaruñ var iken **ey şâh-ı cihan** / Bülbül-i dil verd-i handanı n'idir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 6*). [*ey şâh-ı cihan,]*

Âhum şererindendür bu şems-i cihan-ârâ / Oldıñı felek üzre **ey şâh-ı cihan** tâbân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4*). [*ey şâh-ı cihan,]*

ey şâh-ı cihan-ârâ [1] *Ey cihanı süsleyen hükümdar, sevgili.*

Gönlüm düşeli saňa **ey şâh-ı cihan-ârâ** / Dünyâdan vü 'uqbâdan cânımı uşandurdı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 2*). [*ey şâh-ı cihan-ârâ,]*

ey şâh-ı milk [1] *Ey ülkenin hükümdarı, sevgili.*

Ey şâh-ı milk nigü kııl 'âşıkâ 'atâlar / Sultân olan kişinüñ dâ'im işi 'atâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 3*). [*ey şâh-ı milk,]*

ey şâh-ı 'uşşâkân [1] *Ey âşıkların şâhi, önderi.*

Cemâlün bir nazar seyr eyleyen **ey şâh-ı 'uşşâkân** / Muhaqqakdur kıılur dünyâdan ü 'uqbâdan istignâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2*). [*ey şâh-ı 'uşşâkân,]*

ey şefî [1] *Ey şefa'at eden .*

Ben güneş-kâr oldıgumca **ey şefî'üm** vir haber / Çün Murâdam bâ'is-i gufrân olan kimdür baňa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 5*). [*ey şefî'üm, -üm]*

ey şeh-i 'âlem [2] *Ey âlemin hükümdarı.*

Kimün kapısına varalum **ey şeh-i 'âlem** / Kapuñ gibi şâhâ var iken bâb-ı mu'allâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 4*). [*ey şeh-i 'âlem,]*

Nice bir kıalayn günc-i dücâda **ey şeh-i 'âlem** / Karañu kalbümi pür-nür kııl lutf eyle yâ sultân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4*). [*ey şeh-i 'âlem,]*

ey şeh-i ferhunde-fâl [1] *Ey talihli hükümdar.*

Tekye kıılma bu cihâna **ey şeh-i ferhunde-fâl** / Nicesine kııldı bu mekkâre 'ömrüm hîle al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1*). [*ey şeh-i ferhunde-fâl,]*

ey şeh-i ferhunde-hümâyün [1] *Ey mübarek, kutlu hükümdar. II Sevgili.*

Eyle bu Murâdî kuluñı lutfuña mazhar / Redd itme anı **ey şeh-i ferhunde-hümâyün** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 5*). [*ey şeh-i ferhunde-hümâyün,]*

ey şeh-i yûsuf-cemâl [1] *Ey Yusuf gibi güzel olanların başı, önderi.*

Dil-halîş olmağ ne mümkün **ey şeh-i Yûsuf-cemâl** / Çün anı bend itmege kılduñ zenehdânüñda şâh

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1283, Beyit 4). [ey şeh-i
yûsuf-cemâl,]

ey şem'-i cem'-i 'arîfîn-i aşfiyâ [1] Ey saf ve temiz
ârifler , bilginler topluluğunun mumu .

Merhabâ ey şem'-i cem'-i 'arîfîn-i aşfiyâ /
Merhabâ ey sa'd-ı tâli' lutf-ı mahz-ı kibriyâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 1). [ey şem'-i
cem'-i 'arîfîn-i aşfiyâ,]

ey şürîde hâl [2] Ey perişan hâlli.

Añlar iseñ 'âlimü'd-dehr olduñ ey şürîde hâl / Bu
Murâduñ mantıkından görenler peydâ durur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 329, Beyit 5). [ey şürîde
hâl,]

Cehd kıl hubb-ı cihânı hâne-i dilden çıkar / Bunda
eyü nesne olmaz saña ey şürîde-hâl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 785, Beyit 4). [ey şürîde-hâl,]

ey şürü' kılan [1] Ey başlayan.

Ey niyâza nâz için kılan şürü' aña bunı / Yâra
karşu varmağa lâzım durur her dem niyâz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 573, Beyit 4). [ey şürü' kılan, -an]

ey tabîb [3] Ey doktor, hekim. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hasta-i 'ışk oldıgımcı ben devâya tâlibüm / Ey
tabîbüm söyle kim dermân olan kimdür baña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 38, Beyit 3). [ey tabîbüm, -
üm]

ey tabîb-i dil [1] Ey gönül doktoru.

Câna bir derd uğrayupdur kim devâ kılmaz tabîb /
Ey tabîb-i dil sen ancak idisersin anı sağ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 666, Beyit 4). [ey tabîb-i dil,]

ey tabîb-i hâzık [1] Ey işinin ehli doktor.

Ey tabîb-i hâzık olsun saña sevgendüm bu kim /
Eyle dermân var ise dil derdine kılma 'inâd
(Murâdî Dîvânî, Gazel 249, Beyit 3). [ey tabîb-i
hâzık,]

ey tabîb-i pür-şafâ [1] Ey safa, huzur dolu tabip. II
Sevgili.

'Âşıklara kılan vefâ dil derdine kılan devâ / Gel ey
tabîb-i pür-şafâ derdüme dermânım kanı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 2). [ey tabîb-i
pür-şafâ,]

ey tâlib [2] Ey isteyen, ey talip olan.

Nazaruñdan nazarın aňlayugör ey tâlib /
Müntehîsin saña kimdür bula pâyân didiler
(Murâdî Dîvânî, Gazel 421, Beyit 2). [ey tâlib,]

'Acebdür hâl ey tâlib rumûzın fehm iderseñ ger /
Çü fâtırdur kamu 'ilmi neden inşâ ider cümle
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1291, Beyit 2). [ey tâlib,]

ey tâlib-i 'ilm-i ledün [1] Ey Allah'ın sırlarına âit
manevi bilgiyi, gayb ilmini talep eden, isteyen.

Hâlet isterseñ eger ey tâlib-i 'ilm-i ledün / 'Âlem-
i şüretten ihrac eyle murğuñ bul necât (Murâdî

Dîvânî, Gazel 171, Beyit 4). [ey tâlib-i 'ilm-i
ledün,]

ey tâlib-i 'irfân [1] Ey irfan isteyen, dileyen.

Elâ ey tâlib-i 'irfân gel imdi eylegil i'zâm / Eger
kim kılasın seyrân ne cevherler kılam ifşâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 69, Beyit 4). [ey tâlib-i 'irfân,]

ey tâlib-i sırr-ı Hudâ [1] Ey Allah'ın sırlarına tâlip
olan kişi.

Gel berü ey tâlib-i sırr-ı Hudâ / Hâk dilerseñ saña
ola reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 36, Beyit
1). [ey tâlib-i sırr-ı hudâ,]

ey tâlib-i vâhid [1] Ey vahdeti, Allah'a yakınlığı,
vahdet-i vücudu isteyen kişi.

Elâ ey tâlib-i vâhid dilerseñ olasın mahrem /
Cenâb-ı kibriyâya sen budur şart-ı edeb bil hem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 1). [ey tâlib-i
vâhid,]

ey tâlib-i 'ilme'l-yakîn [1] Ey akıl yoluyla bir şeyin
bilgisini kavramayı isteyen kişi..

Gel berü ey tâlib-i 'ilme'l-yakîn / Diñle kim ne
didi Rabbü'l-'âlemîn (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 2,
Beyit 1). [ey tâlib-i 'ilme'l-yakîn,]

ey temennâ eyleyen [1] Ey temenni eden, isteyen.

Ey temennâ eyleyen ğayrı temennâyı koğıl /
Gözle 'ışkı 'ışk ile feryâd kıl çün 'andelîb (Murâdî
Dîvânî, Gazel 128, Beyit 3). [ey temennâ eyleyen,
-(y)en]

ey terk-i cân iden [1] Ey canını terk eden, feda eden.

Gel berü ey terk-i cân iden bugün cânân için /
Saña vardur bir cevâbum diñle anı cân için
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1027, Beyit 1). [ey terk-i
cân iden, -en]

ey ulu [3] Ey yüce kişi.

Nâzır olma kimsenüñ 'aybına zinhâr ey ulu / Ğayrı
kimse dağı tã ki bulmaya sende hâlel (Murâdî
Dîvânî, Gazel 787, Beyit 2). [ey ulu,]

Ğavta-i baħr-ı hâkîkat kılduñ ise ey ulu / Baş
üzredür karârıñ bî-bahâya dânesin (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1085, Beyit 4). [ey ulu,]

Güş eyle gel Murâdîñ kelâmın ey ulu / Tã
tarîkat dâmenine dest-i tırnağıñ ile (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1251, Beyit 6). [ey ulu,]

ey vâ'ız-ı dehr [1] Ey zamanın vaaz, nasihat edeni.

Nür-ı mutlak nice şerh oluna ey vâ'ız-ı dehr /
Anuñ için iki dünyâ tolu vâveylâdan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 3). [ey vâ'ız-ı dehr,]

ey vâsi' zeban [1] Ey geniş ağızlı, boş boğaz, geveze.

Kıl u kâli târik olmayınca ey vâsi' zebân / Hâşâ
vü kellâ komazlar saña hâle bakmağa (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1282, Beyit 4). [ey vâsi' zebân,]

ey vâi [1] Ne yazık.

Lehv ü hevâda geçdi ‘ömr-i ‘azîz **ey vâý** / Derdüm beyâna gelmez şıgmağ ğamum lisâna (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 3*). [*ey vâý,]*

ey vechî hasen [1] *Ey güzel yüzlü.*

Dest-i inşâf ile munşif olan **ey vechî hasen** / Döne aslında Murâd el ura dâmânümüze (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1362, Beyit 5*). [*ey vechî hasen,]*

ey vechî meh-pâre [1] *Ey yüzü ay parçası gibi olan.*

Şu deñlü bilmişem kadrün senün **ey vechî meh-pâre** / Beni yâr eyledün yâre ‘aceb muhtâr imişsin sen (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1008, Beyit 2*). [*ey vechî meh-pâre,]*

ey vücûdum gül-şeni [1] *Ey vücudumun, varlığımın gül bahçesi.*

Hayra maqdemdür vücûdum **ey vücûdum gül-şeni** / Ben seni kıldum taleb ammâ ki sen dañı beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1459, Beyit 1*). [*ey vücûdum gül-şeni,]*

ey vücûdum râhatı [1] *Ey varlığıma huzur veren.*

‘Ömr-i bâkîdür vücûduñ **ey vücûdum râhatı** / Kâ’im olmışdur vücûduñla vücûdum bi’t-tamâm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 904, Beyit 4*). [*ey vücûdum râhatı, -ı]*

ey vücûdum revnağı [1] *Ey varlığıma güzellik, letafet veren. II Sevgili.*

Şıdkuma bürhân dilerseñ **ey vücûdum revnağı** / ‘İşk meydânında ‘uşşâkuñla olsam rû-be-rû (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1191, Beyit 3*). [*ey vücûdum revnağı,]*

ey vücûdum zindesi [1] *Ey vücudumu zinde, canlı tutan.*

‘Ömr-i sermeddür vücûdum **ey vücûdum zindesi** / Bir vücûd ihyâsıyam her küll ü cüz’ andan eser (*Murâdî Dîvânî, Gazel 379, Beyit 3*). [*ey vücûdum zindesi,]*

ey yâr [6] *Ey yar, sevgili. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dime kim cümle oldur ansuz yok / Kâfir olur buni diyen **ey yâr** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 527, Beyit 4*). [*ey yâr,]*

ey yâr-ı güzîn [2] *Ey seçkin dost, arkadaş.*

Qubbelerde bizi mektûm iden esrâr durur / Lâhık olmaz ve ne hûd munfaşıl **ey yâr-ı güzîn** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 433, Beyit 3*). [*ey yâr-ı güzîn,]*

Âşınâsın bize her lahzada **ey yâr-ı güzîn** / Bu ne hikmet göze mestûr oluben kâr olasın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1114, Beyit 4*). [*ey yâr-ı güzîn,]*

ey yâr-i pinhânî [1] *Ey gizli sevgili.*

Temennâ vasluñ olmışdur baña **ey yâr-i pinhânî** / Murâdum bu durur senden ayırma bu temennâdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 992, Beyit 3*). [*ey yâr-i pinhânî,]*

ey zâhid [1] *Ey sofu.*

Gel **ey zâhid** koğıl ta’nı yûri hâlûne ol meşgûl / Güm itmez râhım ol kim hidâyet aña rehberdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 301, Beyit 4*). [*ey zâhid,]*

ey zâhid-i zînet-perest [1] *Ey zinete, süse tapan; süs düşkünü zahid.*

Ey zâhid-i zînet-perest ta’n itme bu ‘âşıklara / Turma dile tâc ü kemer yiter bize didâr-ı döst (*Murâdî Dîvânî, Gazel 200, Beyit 3*). [*ey zâhid-i zînet-perest,]*

ey zâhir-i haqîkat [1] *Ey hakikatin görünen yüzü.*

Ey şafha-i kitâbuñ ‘unvânı ‘ilm-i ûlâ / **Ey zâhir-i haqîkat** ûlâ vü sende uhrâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 104, Beyit 1*). [*ey zâhir-i haqîkat,]*

ey zâhirül-vücûd [1] *Ey varlığın görünen, dış yüzü.*

Peydâ çü sensin ‘âleme **ey zâhirül-vücûd** / Biñ dürlü gösterüp yâ bu peydâ neden gelür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 481, Beyit 4*). [*ey zâhirül-vücûd,]*

ey zübde-i haşâ’il [1] *Ey hasletlerin, huyların özü, merkezi.*

Ey mehbiñ-i resâ’il ey ma’din-i fezâ’il / **Ey zübde-i haşâ’il** yüce sa’âdetüñ var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 502, Beyit 4*). [*ey zübde-i haşâ’il,]*

ey zû-fünûn [11] *Ey bilgili, hünerli kişi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şöyle hâl olsun gidüp teşvîş-i dil **ey zû-fünûn** / Sen yûri var târik ol tâ kim bilesin mâverâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 2*). [*ey zû-fünûn,]*

ey zû’l-celâl [1] *Ey Celâl sahibi Allah’ım .*

Ben Murâda kıl ‘inâyet fazluñ **ey zû’l-celâl** / Senden özge kimsenem yokdur benüm yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 18, Beyit 5*). [*ey zû’l-celâl,]*

ey zûlmet-i inkâr içinde türe-dil [1] *Ey inkar, inanmama karanlığı içindeki kara kalpli.*

Seyre gel **ey zûlmet-i inkâr içinde türe-dil** / Bağ gözüñle gör nider bizden temâşâlar zuhûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 391, Beyit 4*). [*ey zûlmet-i inkâr içinde türe-dil,]*

ey zû’l-minen [1] *Ey iyilik ve bağış sahibi; Allah.*

Ben ne hâkam ‘arz-ı hâl idem saña **ey zû’l-minen** / Cümle hâlüm pâdişâhum hazretüñe hep ‘ayân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1057, Beyit 3*). [*ey zû’l-minen,]*

ey zû’l-‘aql [1] *Ey akıl sahipleri.*

Bahr-ı a’zamdur vücûd-ı ‘ârifîn **ey zû’l-‘aql** / ‘Aql u idrâk ister iseñ çekme ‘âlemden ğamı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 3*). [*ey zû’l-‘aql,]*

eyâ [7] *Ey, hey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelün size açam bir bāb / Ne kim dirsem hemān deryāb ne ma'nā kim ola her cā (Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 3). [eyā,]

eyā dil [1] Ey gönül.

Yakın olmaklık isterseñ **eyā dil** / İrağ olmaklığı sen eyle ḥāşıl (Murādī Dīvānı, Gazel 847, Beyit 1). [eyā dil,]

eyā dilber [1] Ey sevgili.

Firākuñdan ciger yandı **eyā dilber** kebāb-āsā / İki gözden akar yaşum benüm cām-ı şarāb-āsā (Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 1). [eyā dilber,]

eyā gül [1] Ey gül. II Ey sevgili.

Bir dem yüzine gül bu Murādīnün **eyā gül** / Hicr āteşine nice yanup ola tenüm kül (Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 7). [eyā gül,]

eyā Mevlā [2] Ey Allahım.

Ben ne ḥākam ṭapuña lāyık olam / Luṭfuña kalmışam **eyā Mevlā** (Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 4). [eyā mevlā,]

Tevbeler eyledüm **eyā Mevlā** / Kerem u luṭfuñ ile aç baña bāb (Murādī Dīvānı, Gazel 154, Beyit 2). [eyā mevlā,]

eyā şah [1] Ey padişah, Allah.

Cürm ile ḥatāma n'ola bakmasañ **eyā şah** / Luṭf ü keremün kapladı dünyayı ser-ā-pā (Murādī Dīvānı, Gazel 78, Beyit 4). [eyā şah,]

eyitmek [1] Demek, söylemek.

Beḳādan diledüm ibkā muḥakkak maḥz-ı bākīdür / **Eyitdi** kıl nazar baña nazar kılma fenāñ üzre (Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 4). [eyitdi, -di]

eylemek [70] Etmek, yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görmek diledüğü için envār-ı şa'sa'a / Dā'im Murādī kendüzün **eyler** beḳā fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 6). [eyler, -r]

eylög [5] İyilik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cehd eyle **eylög** bulasın cümle eylügen / Şanma ki kemlög bedel olan şafā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 472, Beyit 4). [eylög, -e]

eylök eylemek [1] İyilik yapmak.

Eylök eyle saña yavuz şanana / Diler iseñ ki rahmet ide 'afü (Murādī Dīvānı, Gazel 1186, Beyit 2). [eylök eyle,]

eylügen itmek [1] İyilik etmek.

Dilerüz rahmet-i Mevlā iderüz cehdi eger / Biz rızası çün anuñ eylügen her ān iderüz (Murādī Dīvānı, Gazel 577, Beyit 3). [eylügen iderüz, -er, -üz]

eylügen kılmak [1] İyilik yapmak.

Uluya giciye **kıl eylügen** fırsat demidür / Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecā'at demidür (Murādī Dīvānı, Gazel 442, Beyit 3). [eylügen kıl,]

eymān-ı ḡilāz eylemek [1] Ağır, büyük yeminler.

Baña **eymān-ı ḡilāz** eylemeseydi o ḥabīb / Halka dirdüm ki nedür dīnüm ile imānum (Murādī Dīvānı, Gazel 930, Beyit 2). [ḡilāz eylemeseydi, -me, -se, -(y)di]

eyü [9] Beğenilen, iyi, hoş giden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kılmağa ḥatāna tevbe iy dil / Mevt oldı saña **eyü** 'alāmet (Murādī Dīvānı, Gazel 210, Beyit 5). [eyü,]

eyvah [1] Eyvah! Ne yazık

Her rüz u şeb ḡam ile dil gitdi elden **eyvāh** / Bir daḡı bu gam ile sad-pāre var mı yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 4). [eyvāh,]

eyvan [2] Saray, köşk.

Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem muvaḳḳatdür / Muvakkatler konuldu kim ṭavāf olına **eyvānum** (Murādī Dīvānı, Gazel 857, Beyit 4). [eyvānum, -um]

II Gök, gökyüzü.

Ser-te-ser **eyvān** ile ekvānı geşt itdüm kamu / Manzarından mihr-i tābān ola raḥşān yaḥtemil (Murādī Dīvānı, Gazel 784, Beyit 3). [eyvān,]

eyvān-ı şerī at [1] Şeriat köşkü.

Yol buluben **eyvān-ı şerī atda** yakine / Her laḡza yakīnüm ile īkān arasunlar (Murādī Dīvānı, Gazel 453, Beyit 5). [eyvān-ı şerī atda, -da]

ey-vāy [1] Eyvah, yazık.

Güneşün nūri çü tābında kılurmuş ḡameri / Gice gündüz ne ararsın meded **ey-vāy** seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1522, Beyit 3). [ey-vāy,]

eyyam [2] Günler. II Zaman, devir.

Murādī ḥamdūñi eyle ziyāde sā'aten sā'at / İki vech üzre fetḥ u nuşret ile olur **eyyāmuñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 717, Beyit 5). [eyyāmuñ, -uñ]

Fānī durur ey sāḡı geçer çünki bu **eyyām** / Gel 'iṣ idelüm eyleme luṭf eyle tekāsül (Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 2). [eyyām,]

eyyām ü leyāl [1] Gündüz ve gece.

Dil kıldı te'emmü nice **eyyâm ü leyâli** / Eyledi hayâl ile hayâlinde hayâli (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1547, Beyit 1*). [*eyyâm ü leyâli,]*

eyyede'l-mevlâ bi-naşrihi ileyhi mine'n-necâ inne muhammeden habîbuhu ve kâne bi'l-mü'minîne rahîmâ [1] *Mevla ona olan yardımını teyit etti çünkü Muhammed onun habibidir ve o, müminlere karşı çok merhametlidir. [Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmetini gönderen O'dur. Melekleri de size istiğfar eder. Allah, müminlere karşı çok merhametlidir (33/Ahzab 43)].*

Eyyede'l-Mevlâ bi-naşrihi ileyhi mine'n-necâ / İne Muhammeden habîbuhu ve kâne bi'l-mü'minîne rahîmâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 123, Beyit 1*). [*eyyede'l-mevlâ bi-naşrihi ileyhi mine'n-necâ inne muhammeden habîbuhu ve kâne bi'l-mü'minîne rahîmâ,]*

Eyyüb [2] *Hiz. Eyyub Peygamber; sabrın simgesi.*

Çeke gör kahr-ı dünyâyı nitekim çekdi ol **Eyyüb** / Bu günkü gün çeken kahrı yarın anda olur hürrem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 6*). [*eyyüb,]*

Sabrın arturmaz idi ol **Eyyüb** / Dimese lâ-ilâhe illâ hü (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 8*). [*eyyüb,]*

eyyüb-şîfat [1] *Hiz. Eyyub gibi; sabırlı.*

Her kaçan âh çekem derd ile **Eyyüb-şîfat** / Acıyup âhuma her zîr ile bâlâ inler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 450, Beyit 3*). [*eyyüb-şîfat,]*

eyyüb-ves [1] *Eyyüp peygamber gibi.*

Çek cefâyı ey gönül olma melûl **Eyyüb-ves** / Bunda çok cevri ü cefâ anda vefâyı iresin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1054, Beyit 3*). [*eyyübves,]*

eyyühe'l-müştaķu irci' ve'trüki'l-gam ve'btehic [1] *Ey âşık, gamı terk et ve mutlu ol*

Eyyühe'l-müştaķu irci' ve'trüki'l-gam ve'btehic / Leyse mislûk lâ firâķa fî'l-ebed min beyneñâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 11, Beyit 3*). [*eyyühe'l-müştaķu irci' ve'trüki'l-gam ve'btehic,]*

ez [1] *"-den, -dan" eki.*

Ey Murâdî kalb mir'âtında nâzır olmağa / Geldi cümle evliyâ tâ min 'Acem **ez** hadd-ı Rûm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 900, Beyit 5*). [*ez,]*

ezâ çekmek [1] (Deyim) *Eziyet çekmek.*

Yâre yâr olduğumuz şanma dilâ meccâna / Hây ağıyârûñ elinden ne **ezâ çekmişdür** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 420, Beyit 2*). [*ezâ çekmişdür, -miş, -dür]*

ezâ olmak [1] *Eza, sıkıntı olması.*

'Aceb neden bu cihân ile sen muķayyedsin / Bilür misin n'ola hâlûñ kaçan **ezâ oliser** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 483, Beyit 3*). [*ezâ oliser, -iser]*

ez'âf olmak [1] *Artmak.*

Murâdî mebde'i külden nişâna hâcet yok / Nişânî ilerü naşb eyle **olasın ez'âf** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 673, Beyit 5*). [*ez'âf olasin, -a, -sın]*

ez'âf u ahķār olmak [1] *Çok zayıf ve pek âciz olmak.*

Bu Murâdî **ez'âf u ahķār olupdur** cümleden / Hâşa kim hâdden ziyâde bunda bir söz söyleme (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1279, Beyit 5*). [*ez'âf u ahķār olupdur, -up, -dur]*

ez-an du'a-râ kabûl kün yâ rab [1] *Ey Rab! Ondan duayı kabul et.*

Ez-an du'a-râ kabûl kün yâ Rab / Ez-evvel hıvâhem türâ taleb bi-taleb (*Murâdî Dîvânî, Kıt'a 16, Beyit 2*). [*ez-an du'a-râ kabûl kün yâ rab,]*

ezber [8] *Zihinde tutma, hıfz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Harîm-i Ka'be-i vuşlat tavâfın kıldı şunlar kim / Dem-â-dem zıkr-ı dildâr ile lebbeyk aña **ezberdür** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 286, Beyit 2*). [*ezberdür, -dür]*

ezberden [2] *Ezberden, hıfz etmek.*

Murâdîñ kelâmının hevâsında nihâyet yok / En ednâ görmeye füc'et okıyan bunu **ezberden** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 991, Beyit 5*). [*ezberden,]*

Kitâb-ı 'ışkı **ezberden** okıdum bâb-ender bâb / Kamu mevcûd imiş ezberledüm in ile ân vaşfın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 995, Beyit 3*). [*ezberden,]*

ezber-i manzûr [1] *Nazara alınarak, beğenilerek ezberlenmek.*

Kitâbında didi ikrâ okındı **ezber-i manzûr** / Nazar mir'âta urmaķdur hünerdür aña dermânı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1501, Beyit 3*). [*ezber-i manzûr,]*

ezber itmek [4] *Ezberlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Elâ ey mihr-i 'âlem gel saña bir söz diyem aña / Kitâb-ı kalbûñ içinde bunu dâ'im **idüp ezber** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 303, Beyit 4*). [*ezber idüp, -üp]*

ezber kılmak [3] *Ezberlemek, hıfz etmek.*

Müştaķem idüp 'ahd ile peymânını anda / Oldı mütefekkir **kıluben** virdini **ezber** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 457, Beyit 2*). [*ezber kıluben, -uben]*

Kıldı şîfatını dil **ezber** tamâm / Anuñ için zâtınadır ihtimâm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 973, Beyit 1*). [*ezber kıldı, -dı]*

Çü kudret mektebinde ders-i hikmet **kılmışuz ezber** / Bize bu 'ilm-i hikmetde sebak-daş olmadı kimse (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1306, Beyit 4*). [*ezber kılmışuz, -mış, -uz]*

ezberlemek [8] Ezberlemek, hıfz etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Semâ'-ı şavt için bî-şavt u harf olmak levâzımdan / Hürûf **ezberle** ihvânum habîbümdür muhibbül- / vakt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3). [ezberle,]

ez-câ [1] Yerden.

Levâzım gerçi hâzırdur "Fe-emmâ" ruhşatı elzem / Bu rüşen olmasa bârân nebât olmaya nubb **ez-câ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [ez-câ,]

ez-cümle [1] Kısaca, özet olarak, özetle.

Bu kudret kudret-i 'uzmâ senûñ şânûñ 'azîminde / Ki zâtûñ a'zam **ez-cümle** Hüve'l-hayyü'llezi fâtır (Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [ez-cümle,]

ezdâd [1] Muhalif, karşıt kimseler. II Kargaşa çıkaran, huzuru bozan kişiler; düşmanlar.

Çün hayât ile memâtum oldu şağ / Benden oldu cümle **ezdâdum** ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 1). [ezdâdum, -um]

ezel [65] Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün **ezelden** 'ışka düşdüm pes halâşa çäre ne / Çaresi vaşl-ı habîb oldu anuñ pes dâ'imâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2). [ezelden, -den]

ezel bezmi [1] Bezm-i elest. Allah'ın tüm ruhları topladığı meclis.

Baňa şundılar **ezel bezminde** çün câm-ı şafâ / Pür-şafâ olup özümde geçmişem ben muṭlakâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [ezel bezminde, -n, -de]

ezel ebed [1] Geçmiş ve gelecek.

Maḥabbet-i ezelîdür arada bâhir olan / **Ezel ebed** bugün ol ittişâle râğıbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 2). [ezel ebed,]

ezelî [5] Ezele mensup; başlangıcı olmayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ezelîdür senûñ 'ışkuñla çü 'ışkum cānâ / Beni sevdâda kara kılmaduñ itdûñ beyzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [ezelîdür, -dür]

ezelî olmak [1] Öncesiz olmak.

Ezelî oldu ezel bu ebed-i lâ-yü'ad / Şâhib-i mücib olup şâhib-i icâd oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3). [ezelî oldu, -dı]

ezel mey-hânesi [1] Ezelden beri var olan meyhane, aşkların toplandıkları yer. II Elest meclisi.

Cür'a nûş olduḡda ṭolmışdı **ezel mey-hânesi** / Biz anı bezl eyledük 'âşıklara ihsân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4). [ezel mey-hânesi,]

ezel mühendisi [1] Çok eski zamandan itibaren her şeyi kuran, meydana getiren. II Allah.

Esâs-ı şer'e hâlel virme olasın sâbit / **Ezel mühendisi** bu tarzı kurdı hâzır baş (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2). [ezel mühendisi,]

ezel olmak [1] Ölümsüz olmak.

Çün 'akl-ı evveldür ezel virdi murâdın ol ezel / **Oldı** Murâdî pes **ezel** Ḥaḡdur viren kıлма gümân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [ezel oldu, -dı]

ez-evvel ḡvâhem türâ ṭaleb bi-ṭaleb [1] Önceden sana gelmeyi istiyorum.

Ez-an du'â-râ kabûl kün yâ Rab / **Ez-evvel ḡvâhem türâ ṭaleb bi-ṭaleb** (Murâdî Dîvânı, Kit'a 16, Beyit 2). [ez-evvel ḡvâhem türâ ṭaleb bi-ṭaleb,]

ez-fu'ad [2] Gönülde, kalpte.

Sen şanur mısın bizi ḡaric olavuz **ez-fu'ad** / Bârek-Allâh cümle eşyâ vâridâtı bizdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 3). [ez-fu'ad,]

Vakâyi' ḡamın ḡaric it **ez-fu'ad** / Murabba' müselle müseddes zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [ez-fu'ad,]

ez-ḡayr [1] Allah'tan başka her şeyden.

Cür'a nûş olalı ḡum-hâne-i vahdetden biz / Nice dem fâriḡuz **ez-ḡayr** ve kesretten biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [ez-ḡayr,]

ezhâr [3] Çiçekler.

Murâdî aşl fer' oldu egerçi aşl-ı evveldür / Miyân-ı âb ü gildendür iren **ezhâr** ile zînet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 5). [ezhâr,]

Vücûdum büstânın görmişemdir çün ṭolu **ezhâr** / 'Acebdür bâḡbân-ı kudret itmişdür 'aceb tîmâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1). [ezhâr,]

Açıldı ḡadâyıkda nice biñ gül **ezhâr** / Şerhe gele mi şâdir-ı maşdür ile maşdar (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [ezhâr,]

ezhâr-ı ma'ârif [1] İlim çiçekleri.

Bârânını yağdırdı yine ebr-i maḥabbet / **Ezhâr-ı ma'ârif** açılır yırlı yirinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 3). [ezhâr-ı ma'ârif,]

ezher [8] Ak tenli güzel, berrak, parlak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey cemâlûñ lem'ası mihrûnden enverdür baňa / Mihr-i ḡubbuñ dem-be-dem mihrûnden **ezherdür** baňa (Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [ezherdür, -dür]

ezher olmak [4] Pek beyaz, güzel ve parlak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hüsni cemâli **eẓher ola** diyü her zamân / Rûy-i cemâle perde aşar bu celâlümüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 595, Beyit 4). [eẓher ola, -a]

eẓher-i bahir [1] Besbelli, apaçık.

Çü hükmin eyledi zâhir ne zâhir **eẓher-i bahir** / Velikin zâhire bâtin olupdur râzda sırrâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 54, Beyit 4). [eẓher-i bahir,]

eẓlâm-ı zulüm [1] Zalimlerin en zalimi.

Şol ki kabûl kılmaya gayrıya nuş ide / Dünyâda âhirette odur **eẓlâm-ı zulüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 936, Beyit 4). [eẓlâm-ı zulüm,]

ezmân [4] Zamanlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yef'alu'llâhu mâ-yeşâdan çün görindi tâb-ı nûr / Hüküm ider her ne dilerse ider **ezmân** pes mürûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 333, Beyit 1). [ezmân,]

eznâb [1] Günahlar.

Gel bu kârûn fikrini it kaç kamu **eznâbdan** / Ey Murâdî hâkka mekşûf oldu her mestûr olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1040, Beyit 5). [eznâbdan, -dan]

2.2.7. F

fâ [1] Arapçadaki "fe" harfi.

Fâ harfi kâf olursa ne gam bir nuqatla bes / Pergâra nokta oldu gönül men necâ ferâğ (Murâdî Dîvânî, Gazel 667, Beyit 4). [fâ,]

fa''âl [2] Çok işleyen, daima harekette bulunan.

Murâdî fi'l ile **fa''âli** aramak müşkil / Vücûd-ı pür-hüneründe nazardadır feyyâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 650, Beyit 5). [fa''âli, -i]

Fa''âlsın işünde yokdur saña mu'âriz / Muhtârsın kamuda ey yüce pâdişâhum (Murâdî Dîvânî, Gazel 946, Beyit 2). [fa''âlsın, -sın]

fa''âl-ı râkî [1] Rükûyu, namazda eğilmeyi çok yapmak.

Nâkil olmuş ba'zısı **fa''âl-ı râkî** secdede / Sen kıyâmı bulduñ ise iste gel inşâda farz (Murâdî Dîvânî, Gazel 651, Beyit 2). [fa''âl-ı râkî,]

fa''âl-i şıfat [1] Vâsfin, sıfatın yaparı.

Fi'l-i eşyâda görindi yine bu hâl-i şıfat / Hâşa li'llah k'ola fi'linde o **fa''âl-i şıfat** (Murâdî Dîvânî, Gazel 175, Beyit 1). [fa''âl-i şıfat,]

fa''âlün limâ yürüdi [2] Rabbinin dilediği hariç, (onlar) gökler ve yer durdukça o ateşte ebedî kalacaklardır. Çünkü Rabbin, istediğini hakkıyla yapandır. (Hüd, 11/107).

Fa''âlün limâ yürüdi bildüm / Ol her ne buyurdu anı kıldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 971, Beyit 1). [fa''âlün limâ yürüdi, -i]

Hâkdur Murâdî her işi **fa''âlün limâ yürüdi** / Kendin gören münâfıka virür belâsını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1535, Beyit 5). [fa''âlün limâ yürüdi,]

faḥr [9] Övünme, iftihar etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mefḥar olalı cihâna **faḥrum** olmuştur füzûn / Faḥr olundum meḥarumda iftiḥâr itmek 'acîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 125, Beyit 3). [faḥrum, -um]

faḥr eylemek [1] Övünmek, iftihar etmek.

Ḳum fe-enzir 'aynından akıdıp zülâl-i faḫlını / Faḫr ile **faḥr eyleyüb** kavline bürhân eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 626, Beyit 3). [faḥr eyleyüb, -(y)üb]

faḥr itmek [2] Övünmek.

Ya nice **itmeyevüz faḥr** ey ḥabîb-i cihân / Hudâ-yı ḥâdimi ḡayre mufahḥamuz cânâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 109, Beyit 4). [faḥr itmeyevüz, -me, -(y)e, -vüz]

'Âlemde **faḥr iden** bu 'ulûm-ı kemâl ile / Kimdür kemâl diye kemâlün gören senün (Murâdî Dîvânî, Gazel 747, Beyit 2). [faḥr iden, -en]

faḥr olmak [1] Övünmek, onurlanmak.

Mefḥar olalı cihâna **faḥrum** olmuştur füzûn / **Faḥr olundum** meḥarumda iftiḥâr itmek 'acîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 125, Beyit 3). [faḥr olundum, -un, -du, -m]

faḥr-ı nâs olmak [1] İnsanların övüncü olmak.

Gel Murâduñ güş kıl sır ile ḥikmet sözlerin / Cehd idegör fehmine tâ kim **olasın faḥr-ı nâs** (Murâdî Dîvânî, Gazel 613, Beyit 5). [faḥr-ı nâs olasın, -a, -sın]

faḥşa [1] Boyun eğ.

Şakın ḥavf itme ḡayrıdan çü ḡayrûñ ḡayrıdur saña / Miyanuñda koma şüret bulup mu'îni pes **faḥşa** (Murâdî Dîvânî, Gazel 657, Beyit 2). [faḥşa,]

fâ'ide [1] Fayda, yarar.

Saña seyr ü temâşâdan olur mı **fâ'ide** ḥâsıl / Niçündür kulluk itmezsın sen ol dergâh-ı a'lâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1318, Beyit 3). [fâ'ide,]

fâ'ide eylemek [1] Yarar sağlamak, faydalı olmak.

Fâ'ide eylemez bu ad ile şan / Başuñ ola türâbda çü kedû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1186, Beyit 9). [fâ'ide eylemez, -mez]

fâ'ide gelmek [1] Fayda, iyilik gelmek.

'Ömr ü 'izzetden **gelür** bir **fâ'ide** a'mâl ile / Ḳurı ḡavḡâyı n'idersin zinde olgıl hâl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1276, Beyit 1). [fâ'ide gelür, -ür]

fā'ide görmek [1] *Faydalanmak, yarar görmek.*

Fā'ide görmez cihāndan kimse cānā hergizin /
'Ākil oldur kim bu dünyādan tuta fāriğ özin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1055, Beyit 1). [fā'ide
görmez, -mez]

fā'ide kılmak [5] *Fayda sağlamak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kesreti қо arzū-yı vahdet eyle rüz u şeb / **Fā'ide
kılmaz** bu kesret saña cānā gözüñ ac (Murādī
Dīvānı, Gazel 222, Beyit 4). [fā'ide kılmaz, -maz]

fā'ide virmek [1] *Fayda vermek.*

Kim virür şöıra baña **fā'ideyi** uhrāda / Elde iken
göreyim devr ile ānum şimdi (Murādī Dīvānı,
Gazel 1517, Beyit 4). [fā'ideyi virür, -ür]

fā'il [7] *Eden, yapan, işleyen. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zāhir ü bā'ında fi'lüm **fā'ilün** fi'linde pes / İhtiyārī
fā'ilün fi'linedür aśl-ı naẓar (Murādī Dīvānı,
Gazel 338, Beyit 3). [fā'ilün, -ün]

fā'il-i muhtār [8] *İsteddiğini yapmakta serbest olan. II
Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)*

Fā'il-i muhtāra iş degdi pes andan soñradan /
Eyledi bu mümkināta pes meremmet iftitāh
(Murādī Dīvānı, Gazel 231, Beyit 4). [fā'il-i
muhtāra, -a]

fā'il-i muhtār-i hū [1] *İsteddiğini yapmakta serbest olan
Allah.*

Bir yem-i 'ummāndur menba'-ı ihsāndur / Muṭṭī-i
Yezdāndur **fā'il-i muhtār-ı hū** (Murādī Dīvānı,
Gazel 1211, Beyit 4). [fā'il-i muhtār-ı hū,]

fā'il-i mu'tād-ı şıfat [1] *Şıfata, duruma, hāle almış
olan.*

Fi'lün ortasına girmez ne fuhūm u ne 'uḳūl / Oldı
evkāṭ ile her **fā'il-i mu'tād-ı şıfat** (Murādī Dīvānı,
Gazel 182, Beyit 3). [fā'il-i mu'tād-ı şıfat,]

fā'il-i muṭlaḳ olmak [1] *Yaptığı şey hakkında kimseye
hesap vermek zorunda olmayan, yaptığı şeyleri
bağımsız ve kesin olarak yapan olmak. II Allah.*

Cā'il-i muhtār olaldan ihtiyāruñ sendedür / **Fā'il-i
muṭlaḳ olaldan** oldı ḳalbüm saña rām (Murādī
Dīvānı, Gazel 904, Beyit 2). [fā'il-i muṭlaḳ
olaldan, -aldan]

fā'il-i zencir-i tül olmak [1] *Uzun zincir yapan olmak.
II Hayatı meşakkatli, kederli kılmak.*

Fikr-i heyhāt ile sevdālarda yilmek nice bir / **Fā'il-
i zencir-i tül olup** müselsel itme gel (Murādī
Dīvānı, Gazel 786, Beyit 3). [fā'il-i zencir-i tül
olup, -up]

fā'il olmak [1] *İşleyen kişi.*

Cāna tenin değışdi cān ü tenin virenler / Kārında
fā'il oldı her kim ki buldı ruḫşat (Murādī Dīvānı,
Gazel 192, Beyit 4). [fā'il oldı, -dı]

fā'iliyyet [1] *İşleyicilik, işleyen ve yapanın
hali.*

Ey Murādī **fā'iliyyet** ḫālīḳuñ zabtındadır / Oldı
seyyār 'alleme'l-esmā rumūzı hem çü bād (Murādī
Dīvānı, Gazel 248, Beyit 5). [fā'iliyyet,]

fā'ilün limā yürüdü va'fü 'annā be'senā [1]
Ey dilediğini yapan; bizim üzüntümüzü gider.

Ente sultānū's-seḫāyā ente Rahmānū'l-verā /
Fā'ilün limā yürüdü va'fü 'annā be'senā
(Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 1). [fā'ilün limā
yürüdü va'fü 'annā be'senā,]

faḳīr [2] *Yoksul, muhtaç. II Düşkün, âciz.*

'Ālem **faḳīr** ü sen ḡanīsın / Senūñ ḥükmündedür
mecmū'-ı eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 74, Beyit 2).
[faḳīr,]

Ref' kıldı evc-i eflāke ḫazīz-i ḫākten / Bir **faḳīr**
idüm baña odur viren bī-ḫad ḡinā (Murādī Dīvānı,
Gazel 25, Beyit 3). [faḳīr,]

faḳr [2] *Yoksulluk, ihtiyaç. II Kendinde varlık
görmeyip her bakımdan Allah'a muhtaç
olduğunu bilme.*

Şol kimse ki ḳānī'dür her vech ile şāyi'dür /
Görmez yüzini **faḳruñ** şunda ki ḡinā vardur
(Murādī Dīvānı, Gazel 506, Beyit 2). [faḳruñ, -uñ
]

Ḳum fe-enzir 'aynından akıdup zülāl-i faḫlını /
Faḳr ile faḫr eyleyüb ḳavline bürhān eylemiş
(Murādī Dīvānı, Gazel 626, Beyit 3). [faḳr,]

faḳr-ı faḫr [1] *"Yoksulluk övüncümdür." manasındaki
hadis.*

Bu ḥüd 'aṭā-yı ḡinādur ya şīvedür yahū nāz /
Ḥuzūr-ı meskenet olmağa **faḳr-ı faḫri** yiter
(Murādī Dīvānı, Gazel 609, Beyit 3). [faḳr-ı faḫri,
]

faḳr u 'anā [1] *Fakirlik ve güçlük, meşakkat.*

İltimās eyleyelüm yāre ḳıla keşf-i cemāl / Rāḫat-ı
dil bulalum **faḳr u 'anādan** geçelüm (Murādī
Dīvānı, Gazel 917, Beyit 3). [faḳr u 'anādan, -dan
]

fāl [4] *Bakı; talih, kısmet. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Diñle Murādīnūñ bu kelāmı ne şerḫ ider / Açduḳça
'ışḳ muṣḫafını ḥüb **fāl** var (Murādī Dīvānı, Gazel
465, Beyit 5). [fāl,]

fāl-ı ḳur'a [1] *Kura çekme yoluyla bakılan fal.*

Gel tefe'ül eyle ḫālūñ imtiḫān-ı 'ışḳ ile / Yoḫsa bu
ahvālī **fāl-ı ḳur'alar** ḫall eylemez (Murādī Dīvānı,
Gazel 561, Beyit 4). [fāl-ı ḳur'alar, -lar]

fāliḳu'l-işbāh [3] *Yücelik ışığını yansıtmaktan dolayı tan yerini ağartmak... [6/Enam 96 (Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı... kılandır...) 6/Enam 96].*

Çü şubh-ı şādıḳı gördüm ki mahv ider zulümāt / Oḳurdı **Fāliḳu'l-işbāh** ile nice āyāt (Murādî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [fāliḳu'l-işbāh,]

Ṭülü' ider çü semā-i vücūda şems-i şabāh / Nidā idüp kamu emlāk **Fāliḳu'l-işbāh** (Murādî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [fāliḳu'l-işbāh,]

Şu'ūdî ile ku'ūdın bir itdi ānide / Nidā idüp oḳudı didi **Fāliḳu'l-işbāh** (Murādî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [fāliḳu'l-işbāh,]

fāliḳu'l-işbāhı min 'aksi ziya'ü'l-kibriyā [1] *Yücelik ışığını yansıtmaktan dolayı tan yerini ağartmak... [6/Enam 96 (Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı... kılandır...) 6/Enam 96].*

"Fāliḳu'l-işbāhı min 'aksi ziya'ü'l-kibriyā" / *Ḳalbümüz eyler münevver dā'imā nūr-ı Hudā (Murādî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 1). [fāliḳu'l-işbāhı min 'aksi ziya'ü'l-kibriyā",]*

fān [2] 1. *Bekası olmayan, fena bulan, devamsız.*

Ma'nā-yı dilde yazdı gönül levhine kalem / Her kim ki ola **fān** aña 'ışḳ intihā yiter (Murādî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3). [fān,]

II "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır." (Rahman suresi, 26. ayet).

Ref'-i hicāb için ne teḳāzā ider gönül / Çün kibriyāsıdır oḳuyan Küllü mende **fān** (Murādî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [fān,]

fānî [13] *Bekası olmayan, fena bulan, devamsız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey cihān-ı bî-bekāya mā'il olan bî-ḥired / Saña ḳalıcı 'ameldür ḡayrı **fānî** cümle heb (Murādî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [fānî,]

fānî cihan [1] *Geçici dünya.*

Devletün var ise çek **fānî cihāndan** destüni / Künc-i 'uzlet ihtiyār it zıkr-i Hāḳ devlet yiter (Murādî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [fānî cihāndan, -dan]

fānî olmak [1] *Ölmek, canını feda etmek; yok olmak, kendi benliğinden vazgeçmek.*

Ḳaçan **fānî ola** kuyruk otından / Biter bir daḡı rengi ḳara beñzer (Murādî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [fānî ola, -a]

fānūs-ı dehr [1] *Dünya fanusu. II Dünya.*

Gel berü şem'-i cihān ol çevre alsunlar seni / Şu'le vir **fānūs-ı dehre** görine zıll-ı ḡayāl (Murādî Dîvânı, Kit'a 36, Beyit 2). [fānūs-ı dehre, -e]

fānūs-ı ḡayāl olmak [1] *Üzerine yapılmış resimleri, içinde yanan ışık etkisiyle büyütüp aksettiren döner fenerin şekli, görüntüsü gibi olmak.*

Ser-te-ser eşḳāl-i 'ālem oldu **fānūs-ı ḡayāl** / Şu'le-i mihrüm bilürven anda tābān oldığın (Murādî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 2). [fānūs-ı ḡayāl oldu, -dı]

fānūs-veş [1] *İçerisinde mum yakılan uzun ayaklı, süslü, sabit ve büyük fener gibi.*

Fānūs-veş içinde yüri şem'-i 'ışḳı yak / Tā cān gözi ile göresin rüy-i ḡalḳı (Murādî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [fānūs-veş,]

fāriḡ [6] *Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Alemden **fāriḡam** ne 'aceb ḳışṣadur bu kim / Ben 'ilm içindeyin beni 'irfān araşdurur (Murādî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [fāriḡam, -am]

fāriḡ-dil [1] *Gönlü rahat.*

Dil naḡar-ḡāh-ı ḡabīb olalı ben **fāriḡ-dilem** / Ḥamdu li'llāh sıklet-i hicrān için ḳalmadı ḡam (Murādî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [fāriḡ-dilem, -em]

fāriḡ olmak [6] *Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger Murāduñ bilmek isterseñ nedür efḳarını / **Fāriḡ olup** cümleden biz fikret-i Mevlādayuz (Murādî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 5). [fāriḡ olup, -up]

fāriḡu'l-bāl [1] *Her türlü kayıttan kurtulmuş. II Gönlü rahatlığı.*

Terk idüp küyını cümle **fāriḡu'l-bālüm** yine / Bende-i yār olalı küyına sultān olmuşam (Murādî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 2). [fāriḡu'l-bālüm, -üm]

fāriḡu'l-bāl olmak [5] *Başı dinç, gönlü rahat olmak. II Dünya'ya ait yüklerinden kurtulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nām ü nengi terk idüp 'ālemden abdāl olmuşuz / Vāḡid olup ikilikden **fāriḡu'l-bāl olmuşuz** (Murādî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). [fāriḡu'l-bāl olmuşuz, -miş, -uz]

farḳ [2] *Tepe, üst.*

Görmeyelden gözüm hilāl ḳaşın / Oldı her şeb çü **farḳdan** bîdār (Murādî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [farḳdan, -dan]

'Alemler eylemişlerdür egerçi ḡal ü ḡalince / 'Alemler dikküm ki rumḡum **farḳına** perr ile bāl irmez (Murādî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [farḳına, -ı, -n, -a]

farḳ-ı ser [1] *Baş üstü.*

Râh-ı hâkikatüne varan kimsene senün / **Fark-ı serini** pây ider eyler serini tob (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4). [fark-ı serini, -i, -ni]

fark [1] Ayırma, seçme, ayırt etme.

Miyân-ı câh ile çâhı ne fark ider **farğa** / Şu kimse fark ider anı haber bile cādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [farğa, -a]

fark eylemek [4] Farkına varmak, ayırt etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mâ vü menden geçüp mübâh oldu / Pes dücâyı ziyâyı **eyledi fark** (Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 2). [fark eyledi, -di]

fark-ı zâkir [1] Zikreden, hatırlayanın farkı.

Fark-ı zâkir birle bî-zîkr ol durur / Hayy ile meyyit gibidür bil hemân (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit 3). [fark-ı zâkir,]

fark itmek [14] Farkına varmak, anlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh-i bünyân ile geldi çünkü cümle beyyinat / Ben beni **farğ idüben** pes müntehâsın gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [farğ idüben, -üben]

fark kılmak [1] Farkına varmak, anlamak.

‘Âlemün cem’iyyetin günc-i dücâda gördiler / Vahdet ü kesret makâmını şular kim **kıldı fark** (Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [fark kıldı, -dı]

fark olmak [3] Farkı, ayırt ediciliği olmak.

Ķarn-ı ezelde çün kim **fark olmadı** guyübuñ / Ķayb-ı hâkikatündür esrâr-ı Ķaybî dānā (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [fark olmadı, -ma, -dı]

‘İlm ile **fark oluna** sâcid ile tā mescüd / ‘İlm-i zâhirle gelüpdür hulefâ-i insân (Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2). [fark oluna, -un, -a]

Rû-be-rû yâre niķâb açduralı nâz u niyâz / **Fark olmaz** saña ol cāyda sâcid mescüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 2). [fark olmaz, -i, -maz]

farz [6] Allah'ın, insanların yapmaları için şart koştığı dinî emir, şart ve gerekli olan şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Âķilün ‘ilmindedür çün ‘alleme'l-esmāda **farz** / Vâcib-i sünnetdedür bu müstecāb a'lāda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [farz,]

farz kılmak [1] Gerekli kılmak.

Cāmi'ü'l-āyāt olanlar bildiler aķvālünü / Ey Murâdî kıl taleb **kılsun** seni arada **farz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 5). [farz kılsun, -sun]

fâş eylemek [4] Ortaya çıkarmak, ifşa etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kâf u nūnün remzini bir nokţadur **fâş eyleyen** / Başmağıl pergârdan taşra ķadem eyle hâzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 3). [fâş eyleyen, -(y)en]

fâş ez ü dü ‘âlemest hüve hüve vü hū nuķta’i devr âdemest hüve hevâ hüve vü hū [1] Her iki cihan ondandır; bu iki cihan, insan devrinin noktası hükmündedir.

Fâş ez ü dü ‘âlemest hüve hüve vü hū / Nuķta’i devr âdemest hüve hevâ hüve vü hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 1). [fâş ez ü dü ‘âlemest hüve hüve vü hū nuķta’i devr âdemest hüve hevâ hüve vü hū,]

fâş itmek [8] Gizli olanı açığa vurmak, duyurmak, ortaya çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şaķlarum sînemde ‘ışķı sırr-ı pinhānum gibi / **Fâş ider** yaşum velîkin eylemek inkâr güc (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 4). [fâş ider, -er]

fâş kılmak [3] Gizli olan bir şeyi ortaya çıkarmak, açığa vurmak, duyurmak, ifşa etmek.

Didüm cemāl-i kemāle sebeb kemāl-i cemāl / Didi igen dahı **kıılır** yine kemālüm **fâş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 4). [fâş kıılır, -ur]

Ey Murâdî degme bir ķavlünde **ķılma** ‘ışķı **fâş** / Müstemi’ ola hârâret birle bî-cân yaķtemil (Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 5). [fâş ķılma, -ma]

Fâş ķılmadı ‘aceb hıķmetde sırruñ gözleyen / Hāl-i vaşf olmaz şu kim hālinde hālün seyr ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [fâş ķılmadı, -ma, -dı]

fâş olmak [2] Meydana çıkmak, açığa vurmak.

Bi-hamdî’llâh ki minnetdür nice aķbâr-ı esrâra / Gelüp güş urdılar her dem velî **fâş olmadı** kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [fâş olmadı, -ma, -dı]

Hasb-i hālüm gözeden ‘âleme **fâş olma** yûri / Ķalbünü nerm idegôr muħkem ü taş olma yûri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [fâş olma, -ma]

“faşbir bi-hükmihi şabrâ” [1] Onun hükmüne sabret.

“Limeni’l-mülk”e istedüm ma’nâ / Didi **“Faşbir bi-hükmihi şabrâ”** (Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 3). [“faşbir bi-hükmihi şabrâ”,]

faşbir li-hükmi rabbike [1] Rabbinin hükmü için artık sabret ; Kalem Süresi 48. âyet .

“Faşbir li-hükmi Rabbike”nün sırrın ańladı / İşmarladı şu kim dükeli ķarını aña (Murâdî

Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [“faşbir li-hükmi rabbike”nüñ, -nün]

faşıl [1] Bölüm, kısım.

Eger var ise virdüñ pes saña vârid durur **fâşıl** / Murâdî bildügin bildi hüve't-tevvâbü ve'l-ğufrân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 5*). [fâşıl,]

faşıl-ı 'aql-ı evvel [1] İlk aklın meselesi. II Yaratan ilk şey olan aklın, nur-ı Muhammed, konusu.

Beni hayretde kodı **fâşıl-ı 'aql-ı evvel** / Âhîrümde nice kim 'ışk ile dem-sâz oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 2*). [fâşıl-ı 'aql-ı evvel,]

faşıl-ı 'aṭā [1] Cömertlik, lütuf zamanı.

Faşıl-ı 'aṭā ile kaçan ola nidâ-yı ze'l-kerem / Pes dutuben misâlini levh-i dile yazar kalem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1*). [faşıl-ı 'aṭā,]

faşıl-ı şehâdet itmek [1] Şahitlik, şehitlik bölümü, faslı.

'Ubbâd-ı cihân gelse 'ibâdet idemezler / Mâbeynümüzi **faşıl-ı şehâdet idemezler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1*). [faşıl-ı şehâdet idemezler, -emez, -ler]

fâşem egerçi der dü cihânem nihân-ı men [1] Benim sırrım iki cihanda bellidir.

Fâşem egerçi der dü cihânem nihân-ı men / Hâkî beden şüdi velî cavidân-ı men (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 1*). [fâşem egerçi der dü cihânem nihân-ı men,]

fâṭır [5] Yaratıcı, yaratan; Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lâyık oldu zevî'l-'ukûla sebeb / Pes müsebbeb müsebbibe **fâṭır** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3*). [fâṭır,]

fâtiḥ [1] Fetheden, açan.

Fâtiḥ durur hidâyet meftûḥ kâbiliyyet / Yâr oldu ise bunda feth itdi cümle bâbın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 3*). [fâtiḥ,]

fâtiḥ-i bilâd [1] Memleketler fetheden.

Çünkü murâdîdur Murâd virdi murâdını murâd / Bizde çü **fâtiḥ-i bilâd** ta'n-ı sipâhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 6*). [fâtiḥ-i bilâd,]

fâtiḥ-i feyz-i ezel [1] Ezelden beri açan, fetheden.

Fâtiḥ-i feyz-i ezel eyledi fettâḥ seni / Ne yire uğrar iseñ söyle şecâ'at haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2*). [fâtiḥ-i feyz-i ezel,]

fâtiḥ-i kevn ü mekân [1] Varlık âleminin fatihi. II Allah.

Feth-i ebvâb eyledi çün **fâtiḥ-i kevn ü mekân** / Pes baña niçün didi kün anuñ içün pes fekân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 1*). [fâtiḥ-i kevn ü mekân,]

fâtiḥü'l-ebvâb olmak [1] Kapıları açan olmak.

Fâtiḥü'l-ebvâb olanlar daḳḳ-ı ebvâb eylemez / Âşinâ-yı 'ışk olanlar bir nefes ḥvâb eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 1*). [fâtiḥü'l-ebvâb olanlar, -an, -lar-lar]

fâtiḥâ [1] Fatiha suresi.

Hamdümi iḥlâş ile 'arz eyledüm çün **fâtiḥâ** / Baña meftûḥ oldu âmînümde emniyetle sūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3*). [fâtiḥâ,]

fâzil olmak [1] İlim ve irfan sahibi olmak.

Mesîḥâ-dem olan **fâzil** bilür iḥyâ iden sırrı / Kaçan cân ire ebdâna virür her âşinâ revnaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3*). [fâzil olan, -an]

fâzil-ı efzâl olmak [1] En faziletlerin faziletlisi; en ahlaklı kişi.

Mu'ammâ remzini bildi şu kim ders okıdı senden / Fazilet şerhini bilenler **oldı fâzil-ı efzâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 2*). [fâzil-ı efzâl oldu, -dı]

fâzil-ı zamân olmak [1] Zamanın, devrin faziletlisi olmak.

Ger ister iseñ **olmağa** sen **fâzil-ı zamân** / Diñle Murâdîñün sözünü olmağıl aşam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 5*). [fâzil-ı zamân olmağa, -mak, -a]

fazilet [6] İyi huy, erdem, güzel ahlak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Süfehâdan oluben kılma şaḳın sefk-i dimâ / Tâ **faziletle** melekler kılalar saña sücüd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 3*). [faziletle, -le]

fazl [9] İyilik, erdem, lütuf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben Murâda kıl 'inâyet **fazluñı** ey zü'l-celâl / Senden özge kimsenem yokdur benüm yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 5*). [fazluñı, -un, -ı]

fazl-ı 'allâm [1] Alimin, bilginin lutfu, ihsanı.

Yakın olmaz bu îkân ile el-ḥaḳ **fazl-ı 'allâme** / Hüviyyet mahzenin aç kim mülâḳ ol likâsından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2*). [fazl-ı 'allâme,]

fazl-ı 'azîm [1] Büyük, yüce lütuf.

'Aynümüz gerçi ḥayât ile muḳayyeddür ezel / Ben ezel bildüm ebed remzindedür **fazl-ı 'azîm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 4*). [fazl-ı 'azîm,]

fazl-ı Ḥaḳ [2] Allah'ın lutfu.

Gel Murâduñ mantıkından **fazl-ı Ḥaḳkı** diñlegil / Seyr kılğıl bu riyâz-ı ḥikmeti terk eyle bâğ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [faẓl-ı hâḳḳı, -ı]

Faẓl-ı Hâḳḳur hâmd-i bî-hâd naṣṣ-ı ḳâṭı ‘dur gelen / Ḳalbümü mesrûr iden ol nûr-ı lâmi‘dûr gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [faẓl-ı hâḳḳur, -dur]

faẓl-ı Murâd [1] Sultan III Murad'ın iyiliği, lütfu.

Ey murâduñ isteyen **faẓl-ı Murâdında** merâm / Gel berü bu varlığa budur şırât-ı müstakîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 5). [faẓl-ı murâdında, -ın, -da]

faẓl-ı pür-âsar-ı zât [1] Zâtının, kendisinin eserleriyle dolu lütufları.

Revânî cân ile kıldum didüm câna muḥammer ben / Didî kim **faẓl-ı pür-âsar-ı zâtı** bî-haber göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [faẓl-ı pür-âsar-ı zâtı, -ı]

faẓl-ı sübhânî [1] Allah'ın yüceliği, lütfu.

Î‘ade eyledüm çün kim irişdi **faẓl-ı sübhânî** / Yakînen anladum kim irdi ‘avn-ı luṭf-ı Yezdânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 1). [faẓl-ı sübhânî,]

faẓl olmak [2] 1. Çok, üstün, fazla olmak.

‘Amel-i ṣâlih ile cennete girmez âdem / Meger eltâf-ı Hüdâ **faẓl ola** aña hem-dem (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 1). [faẓl ola, -a]

2. Faziletli olmak.

Eger ki ma‘nâ ile **faẓl olursa** saña ḳarîn / Ne deñlü var ise şûret olur hicâb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [faẓl olursa, -ur, -sa]

faẓl u cüd olmak [1] İyilik ve cömertlik olması.

Bu vücûdum bî-vücûd olmasa bulmazdum vücûd / Bu vücûdum **faẓl u cüd olduğda** buldum ben amân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 3). [faẓl u cüd olduğda, -duk, -da]

faẓl u ihsan [1] İyilik ve bağış.

Ġinâdur ḥâsılum gayra ḡanî oldur ḥaḳîḳatde / “Fe-**emmâ**” **faẓl u ihsânı** ḡönülde eylemiştir cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [faẓl u ihsânı, -ı]

fecr [1] Güneş doğmadan evvel doğacağı ufukta hâsıl olan kızarıntı.

Fecrûñ çü maṭla‘ından ṭâlî‘ bu şems-i vaḥdât / Her yañeden belürmiş seyyâre-i sa‘âdât (Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [fecrûñ, -ün]

fecr-i şâdık [1] Şafağın sökmesi.

Fecr-i şâdık leyl-i sevdâdan ‘ayân olmaḳdadur / Mâh u mihrûñ ḥüsn-i ruḥsârı beyân olmaḳdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 1). [fecr-i şâdık,]

fecr-i şâdık lem‘ası [1] Fecir sökerken oluşan ışıltı.

Yâ murâd-ı külli şey’in şeydedür aṣl-ı murâd / **Fecr-i şâdık lem‘ası** ‘ışkı ziyâd eyler ziyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [fecr-i şâdık lem‘ası, -sı]

fe‘d-hulû fe-s‘av velâ insâne illâ mâ-se‘â
[1] *Giriniz, çalışınız! İnsana ancak çalıştığınızın karşılığı vardır. [Temelli kalacağınız cehennem kapılarından girin! (16/Nahl 29)]*

Bu Murâdî ‘arṣa-i ḥikmetde ḳurmuşdur ḥıyâm / “**Fe‘d-hulû fe-s‘av velâ insâne illâ mâ-se‘â**” (Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 5). [“fe‘d-hulû fe-s‘av velâ insâne illâ mâ-se‘â”,]

fe‘dhulûhâ ḥâlidîn [2] Ölümsüzler oraya - cennete- girsin! (39/Zümer73).

Fe‘dhulûhâ ḥâlidîn âvâzesin ḡüş eyleyen / Dâḥil olup her elemnden buldı anlar ‘âfiyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 3). [fe‘dhulûhâ ḥâlidîn,]

Cennetüñ miftâhı virildi Murâduñ destine / Bâbunı feth eylemiştir **Fe‘dhulûhâ ḥâlidîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [fe‘dhulûhâ ḥâlidîn,]

fe-emmâ [13] *Fakat: 2/Bakara 26; 3/Âli İmran 7, 56, 106; 4/Nisa 173, 175; 9/Tövbe 124; 11/Hud 106; 13/Rad 17; 28/Kasas 67; 30/Rum 15; 41/Fussilet 15; 45/Casiye 30; 56/Vakıa 88; 69/Hakka 5, 19; 79/Naziat 37; 84/İnşikak 7; 89/Fecr 15; 92/Leyl 5; 93/Duha 9; 101/Karia 6. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî cem‘i cem‘ itmek degildir degmenüñ ḳarî / “**Fe-emmâ**” söyle ḡüftârın bilür anı olan dânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [“fe-emmâ”,]

Ġinâdur ḥâsılum gayra ḡanî oldur ḥaḳîḳatde / “**Fe-emmâ**” faẓl u ihsânı ḡönülde eylemiştir cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [“fe-emmâ”,]

fe‘fhemü murâdî eyḳazeke‘allâhu fi‘d-devâm [1] *Allahu Teala seni sürekli uyanık tutsun, ben Muradımı bilirim .*

Fe‘fhemü Murâdî eyḳazeke‘Allâhu fi‘d-devâm / Beyyi‘ ile‘l-ḡabîbî vücûdeke hüve‘r-rızâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 5). [fe‘fhemü murâdî eyḳazeke‘allâhu fi‘d-devâm,]

fe-ḡalaḳa ḡâlîḳu mimmen terâhu [1] *Gördüğün her şeyi o yarattı.*

Muḥîṭun ‘âlimün ve‘l-‘ilmü minhu / **Fe-ḡalaḳa ḡâlîḳu mimmen terâhu** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 4). [fe-ḡalaḳa ḡâlîḳu mimmen terâhu,]

fe-ḡaşâ [1] Allah korusun.

Murâdî ‘âlem-i uḡrâyı ‘arz itdi bize dildâr / **Fe-ḡaşâ** yârdan gayra ḡurîdâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5). [fe-ḡaşâ,]

fehm [22] Anlamak, idrak etmek, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳulzüm-i hayretde her eşyâ kılupdur ğavtalar /
‘Âkilûñ **fehminde**dür fehm-i ‘ayân-ı ma‘rifet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2). [fehminde, -in, -de, -dür]

fehme gelmek [1] İdrake gelmek, anlaşılır olmak.

Şerhe gelmez hâlümüz şerh ü beyânım var iken /
Fehme gelmez kâlümüz nice ‘ayânım var iken
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 1). [fehme gelmez, -mez]

fehm eylemek [22] Anlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beni evvel idüp evvel beni sâbit kılar âhir / Murâdî
bunı **fehm eyler** iseñ diyem dañı a‘lâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5). [fehm eyler, -r]

fehm-i ‘aql [1] Akılın anlaması, iz‘ani.

Zât vaşf olmaz lisân-ı kâşır ile zînhâr / **Fehm-i**
‘aqla her ne kim olsa olur eşyâ sıfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [fehm-i ‘aqla, -a]

fehm-i ‘ayân-ı ma‘rifet [1] Marifetin âşikâr, açık anlamı.

Ḳulzüm-i hayretde her eşyâ kılupdur ğavtalar /
‘Âkilûñ fehminde

fehm-i ‘ayân [1] Açık, âşıkâr şekilde idrak etmek, anlamak.

Beyân-ı kâ‘ili fikr eyledüm şerh ü beyânımda /
Yakînüm hâşılın buldum yine **fehm-i ‘ayânımda**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 1). [fehm-i ‘ayânımda, -um, -da]

fehm-i hîred [1] Akılla anlamak, idrak etmek.

Cem‘ idüp **fehm-i hîred** bir yirde ni‘met bâbını /
Çünkü âlâsı çekildi âb-ı kevserdür sebîl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [fehm-i hîred,]

fehm-i ‘ilm [1] İdrak ve ilim, bilgi.

Fehm-i ‘ilm olmaz senûñ ‘ilmünde bir zerre müfîd
/ Zerrece ‘ilm ile kimse bilemez a‘lâ seni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 3). [fehm-i ‘ilm,]

fehm-i kâşır [1] Kusurlu, eksik anlayış.

Hicâb-ı kibriyâdur perdesi rûy-ı müberrânûñ / İki
perde arasında heman bu **fehm-i kâşır**dur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [fehm-i kâşır, -dur]

fehm-i mu‘ammâ [1] Bilinmeyen; edebî bilmececin anlaşılması.

‘Ulûmuñ mübdi‘idir maḥz-ı illâ / Fuhûmuñ
merkezi **fehm-i mu‘ammâ** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4). [fehm-i mu‘ammâ,]

fehm-i nâs [1] İnsanların anlayışı.

‘Ârif olan olmadı ma‘rûf **fehm-i nâsda** / ‘Ârifûñ
kalbinde her dem sırr-ı Yezdân eglenür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 352, Beyit 5). [fehm-i nâsda, -da]

fehm-i rüşeni olmak [1] Aydınlık, parlak idrâk sahibi olmak.

Degme kimesne añlayamaz kavlı ü şoḡbetüm / İllâ
meger kişinûñ **ola fehm-i rüşeni** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 2). [fehm-i rüşeni ola, -a]

fehm itmek [46] Anlamak, idrak etmek, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

“Alleme‘l-esmâ” rumûzın **fehm iden** ‘âriflere /
Huṭbede âdem görünmez secde kılmazlar aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [fehm iden, -en]

fehm kılmak [1] Anlamak.

Ben Murâdî maḳdeminden **fehm kıldum** kim
nedür / Ey Murâdî aña kavlı-i muḳteżâ-yı sırr-ı şarṭ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 5). [fehm kıldum, -du, -m]

fehm olmak [6] Anlaşılmak, idrak edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâduñ **fehm olunmaz** bu kelâmı / Meger yâver
ola sultân-ı ‘izzet (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 5). [fehm olunmaz, -ın, -maz]

fehm u ḡayâl irmek [1] İdrak ve hayalin ulaşması, anlaması.

‘Acebdür bu benüm hâlüm aña **fehm u ḡayâl irme**
z / Ḥayâlüm ḡalka ḡâ‘ildür aña vaşf ile hâl
irmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 1). [fehm u ḡayâl irme, -mez]

fehm ü dâniş [1] Anlayış ve bilgi.

Fehm ü dâniş remzini remz itmedi ‘allâmeler /
Gerçi yazmış ba‘zı ‘ilmin zâhirâ defterde Ḥaḳ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [fehm ü dâniş,]

fehm ü idrak [3] Anlamak, akıl erdirmek.

Murâdâ **fehm u idrâküñ** senûñ fehm eylemez
kimse / Murâd iken murâdum çun velî bir ḡasb-i
hâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 5). [fehm u idrâküñ, -ün]

Fehm ü idrâkinde ‘acüzün var ise ey bî-ḡaber / Bu
rumûzuñ ḡallini bir ehline yalvarasın (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [fehm ü idrâkinde, -in, -de]

Nice bir sen bu beḳâsız fülke mâ‘il olasın / **Fehm ü idrâküñ**
dururken yine bâtil olasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 3). [fehm ü idrâküñ, -ün]

fehm ü idrâk eylemek [1] Anlamak, idrâk etmek.

Âyet-i kübrâdadur ‘ayn-ı ‘ulûm-ı kün fekân / **Fehm ü idrâk eyleyen** ‘allâm-ı devrân oldılar (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 4). [fehm ü idrâk eyleyen, -(y)en]

fehm ü idrâke gelmek [1] Akla, idrake gelmek.

O süruñ **gelmedi** aslâ binâsı **fehm u idrâke** / Anuñla kâ’im oldı mâ’ada añla hayâliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 4). [fehm u idrâke gelmedi, -me, -di]

fehm ü idrâk ile olmak [1] Zeki ve akıllı olmak.

‘Aklıñı başuña cem’ it **fehm ü idrâk ile ol** / Kimsenüñ ‘aybını açma tâ senüñ mestür ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 3). [fehm ü idrâk ile ol,]

fehm ü ‘ilm [1] İdrak ve ilim.

‘Aklımı bildüm ki mümkün eylemişdür şan’atın / **Fehm ü ‘ilmi** perr ü bâl itdüm ben ol tayyâr içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 4). [fehm ü ‘ilmi, -i]

fehvä [2] Anlam, mânâ.

Çavlı-i Murâdî yine oldı bedi’ü’z-zamân / ‘İlm ile ‘allâmeler ırmadı **fehvasına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 5). [fehvasına, -sı, -(n)a]

Sorup ana dildâr bir mes’ele / Didî kim nedür dañı **fehvasına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 2). [fehvasına, -sı, -(n)a]

fehvä-yı ‘ışk [1] Aşkın anlamı.

Lâyık olan ‘âkıla bu durur ey hîş hîşâl / Nâzır-ı ‘ibret olup diñlese **fehvä-yı ‘ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 4). [fehvä-yı ‘ışk,]

fe-inne’l-‘ilme min ‘ayni’z-zülâli [1] Bil ki ilim zülal kaynağındandır.

Elâ yâ eyyühe’l-müşâki fa’lem / **Fe-inne’l-‘ilme min ‘ayni’z-zülâli** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 4). [fe-inne’l-‘ilme min ‘ayni’z-zülâli,]

fe-inne’s-sa’ye lâ-tenfa’ [1] Kimsenin kimse namına bir şey ödemeyeceği, hiç kimseden fide alınmayacağı, kimseye şefaatin yarar sağlamayacağı ve onların yardım görmeyeceği günden korunun (2/Bakara 123).

Mücâhidsen cihâd eyle ‘inâyet iste her demde / Mu’in olmaz ise saña **fe-inne’s-sa’ye lâ-tenfa’** (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 4). [fe-inne’s-sa’ye lâ-tenfa’,]

fekân [1] Ol. Olur.

Feth-i ebvâb eyledi çün fâtiḥ-i kevn ü mekân / Pes baña niçün didi kün anuñ içün pes **fekân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 1). [fekân,]

fe-kâne’l-hayrî hüve ev-kâne şerrâ [1] Hayır ve şer ondandır.

Ne kim k’olur ise saña bil andan / **Fe-kâne’l-hayrî hüve ev-kâne şerrâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel

75, Beyit 3). [fe-kâne’l-hayrî hüve ev-kâne şerrâ,]

fe-kebbir [1] Rabbini yücelt. (74/Müddessir 3).

Elâ iy kum fe-enzur ma’nîsin fehm eyleyen ‘arîf / **Fe-kebbirden** fe-tahhirden dem urursañ gelür hâlât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [fe-kebbirden, -den]

fe’kterebe va’düke ve va’düke ḥaḳḳun leyse ‘usr fe’zhere va’düke ve va’düke inni ileyhi ekünü müteraḳḳibâ [1] Vadin yakınlaştı. Senin vadin haktır. Vadini gerçekleştirmek sana zor değildir. Vadin gerçekleşti. Senin vadin ki ben onu sürekli gözlüyorum.

Fe’kterebe va’düke ve va’düke ḥaḳḳun leyse ‘usr / Fe’zhere va’düke ve va’düke inni ileyhi ekünü müteraḳḳibâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 4). [fe’kterebe va’düke ve va’düke ḥaḳḳun leyse ‘usr fe’zhere va’düke ve va’düke inni ileyhi ekünü müteraḳḳibâ,]

felâ nercü ve illâ fazlühü min ḥaysü mâ-kâne [1] Nerde olursa olsun biz ancak onun fazlını isteriz.

Felâ nercü ve illâ fazlühü min ḥaysü mâ-kâne / Murâdîdür murâd olan bilürseñ cân ile tende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 6). [felâ nercü ve illâ fazlühü min ḥaysü mâ-kâne,]

felâḥ [2] Kurtulma, selamet.

Ben Murâdî kuluña eyle ‘inâyetle nazar / İki dünyâda **felâḥ** eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 5). [felâḥ,]

Felâḥ ü fevzi isterseñ gönülde sırı isterseñ / Muṭî’ olğıl ne kim emr eyledi tenzîl ü âyâta (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [felâḥ,]

felâḥ bulmak [2] Kurtuluşa ermek, selâmet bulmak.

Murâdî taḥt-ı dile şâh-ı ‘ışk itdi nüzûl / Taḡıtdı ‘asker-i ḡayrı oturdı **buldı felâḥ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [felâḥ buldı, -dı]

Âsim-i her dü-cihân oldı vü **bulmadı felâḥ** / Emrine şol ki anuñ aınmaya bi’llâhi beşi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 4). [felâḥ bulmadı, -ma, -dı]

felaket [1] Bela, musibet.

Vaşl-ı ḥabîb içün dil çekdi nice **felâket** / Çayırılmazam ben anı ‘uşşâka budur ‘âdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 1). [felâket,]

fe’l-bâḳiyâtü minke lenâ ve’l-mübârekâ [1] Senden bize kalan her şey bizim için mübarektir.

Yâ hayyü min hayâtike hayyen ve tayyibâ / **Fe’l-bâḳiyâtü minke lenâ ve’l-mübârekâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 1). [fe’l-bâḳiyâtü minke lenâ ve’l-mübârekâ,]

felek [10] 1. Gök, asuman.

İnbi'âc itse kaçan şark ile garb ola dü-tâ / Mihr ile meh ola hâbîb bu **felek** gayrı semâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 1). [felek,]

Ṭās-ı mihrî oynadur her gün **felek** barmağ ile / Ṭās-bâz-ı dehre bak her dem temâşâ gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 411, Beyit 3). [felek,]

Âhum şererindendür bu şems-i cihân-ârâ / Oldıgı **felek** üzre ey şâh-ı cihân tâbân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 4). [felek,]

Felekle şems u mâh u Zühre Behram / Zühâl Keyvân kamusı saña fercâm (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 9). [felekle, -le]

2. Dünya, âlem

Koğıl benlûgi ey gâfil felekde yok karâr el-hâk / Gice gündüz geçer 'ömrün **felek** döner tolâb-âsâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 61, Beyit 4). [felek,]

Koğıl benlûgi ey gâfil **felekde** yok karâr el-hâk / Gice gündüz geçer 'ömrün felek döner tolâb-âsâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 61, Beyit 4). [felekde, -de]

Nûruñ durur çü 'âleme dâ'im ziyâ viren / Yâ bu **felekde** şems ile azvâ neden gelür (Murâdî Dîvânî, Gazel 481, Beyit 3). [felekde, -de]

Ṭās-bâz u sâhîr olmışdur **felek** aldanmağıl / Sevmegil dünyâyı câyûñ tâ kuşûr u hûr ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1444, Beyit 2). [felek,]

Bir lahza devr ider **felek** niçün saña bunca emek / Ger 'âkîl-i kâmil iseñ dünyâdan olğıl sen beri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1552, Beyit 2). [felek,]

3. Baht, talih, kader.

Çün ayırdı **felek** bizi senden / Gele mi gözüme behîşt ile hûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 535, Beyit 2). [felek,]

felemmâ evşale'l-hayyü'llezî lâ hayye min fevķih [1] Kendi hayatının üzerinde bir hayat olmayan ulaştırdığında.

Felemmâ evşale'l-hayyü'llezî lâ hayye min fevķih / O demde her ki bizden cân dilerse işde hâzırdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 309, Beyit 3). [felemmâ evşale'l-hayyü'llezî lâ hayye min fevķih,]

felimen hayye hayâtün ve-limen mâte memâ [1] Herkes için hayat ve ölüm vardır.

Beni pür-hayret idüp mahz-ı hayâtüm sebebi / **Felimen hayye hayâtün ve-limen mâte memât** (Murâdî Dîvânî, Gazel 178, Beyit 4). [felimen hayye hayâtün ve-limen mâte memât,]

fem [4] Ağız.

Çerħ tolâbında gördüm delve girmiş bir melek / Kısmet eyleyüp gezer erzâkı ol her bir **feme** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 4). [feme, -e]

V'allâhi söylemezdi bu **fem** şüret-i kelâm / Virmese ma'nâ ruşsat ile mâcerâsını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1535, Beyit 3). [fem,]

II Şiir.

Gel Murâdî'nün kelâmın diñle güş-ı cân ile / Söyledükçe sen **feminden** berķ uran envârı gör (Murâdî Dîvânî, Gazel 341, Beyit 5). [feminden, -i, -n, -den]

Gel diñle Murâdî'nün kelâmın / Kim nice çıkar güher **feminden** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1177, Beyit 5). [feminden, -i, -n, -den]

femlere düşmek [1] Ağızlara düşmek, dillere dolanmak.

Sırr-ı sübhânî hüveydâ kıldı kalb-i enbiyâ / Evliyâyâ muķtebis efvâh **düşdi femlere** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1273, Beyit 3). [femlere düşdi, -diler, -e]

fena [61] Yok olmak, zeval bulmak.

Fenn-i fûnûn bildi fûnûn-ı kemâline / Karişdı iki bahır oluben hayy ile **fenâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 3). [fenâ,]

Dôstum saña olaldan mübtelâ / Câna bir oldı beķâyile **fenâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 41, Beyit 1). [fenâ,]

Eger kûyına olmasa revâ-yı kibriyâ ğâlib / Olurdu fi'l-hâķikât cümle mevcûda **fenâ** ğâlib (Murâdî Dîvânî, Gazel 149, Beyit 1). [fenâ,]

Neşât-ı dehre aldanma **fenâdur** âhır elbet / Ne kim emr ide emmâre haķâdur âhır elbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 189, Beyit 1). [fenâdur, -dur]

Haste-dilsin bu **fenâda** yok saña herģiz tabîb / Gel cenâb-ı hażret-i vehhâbdan iste 'ilâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 222, Beyit 2). [fenâda, -da]

Hicr ile var olmadan ey dil saña biñ kerre yeg / Ol habîbüñ râh-ı 'ışķında **fenâ** kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 354, Beyit 3). [fenâ,]

Dünyâyâ tâlib olma ki soñı **fenâ** durur / 'İş ü şafâsı miñnet u renc u 'anâ durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 472, Beyit 1). [fenâ,]

Çü sensin evvel ü âhîr beķâ saña yaraşur / Benüm çü hâdis-i fânî **fenâ** baña yaraşur (Murâdî Dîvânî, Gazel 482, Beyit 1). [fenâ,]

Şem'-i 'ışķa cân virelden bu dil-i pervânemüz / Bir beķâ bulduk **fenâda** gayrıdan pervânemüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 558, Beyit 1). [fenâda, -da]

Rûhumuz ervâh-ı 'âlemdür **fenâyı** bilmezüz / Ger vücûdumuzdan añlarsañ beķâyilerdenüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 572, Beyit 4). [fenâyı, -y, -ı]

Beķâyı sen deģişmegil **fenâyı** / Murâdî bil beķâ olmaz 'ademsüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 604, Beyit 5). [fenâyı, -y, -a]

Kişîye devlet oldur kim rızâsın gözleyle Haķķuñ / Dem-â-dem zıkr-i Haķ ola diye 'âlem **fenâ** ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 677, Beyit 4). [fenâ,]

Nedür bu câh ü 'izzetler **fenâdur** âhır çün kim / Cihanun kâr u bârı cümleten cevır ü cefâ ancak

(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 2). [fenâdur, -dur]

Âteşümden âsumân ile zemîn bulur **fenâ** / 'Âleme bir zerresi yayılsa ger bu düdenüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [fenâ,]

Virdüm **fenâya** cismümi cân-ı fenâyı nüş idem / Kıldum hebâ kendözümi kim hâtırımı hîş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [fenâya, -y, -a]

Fenâda turma sen iste bekâyı / Bekâ uman fenâ olur dem-â-dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 2). [fenâda, -da]

Fenâ için nedür bunca te'emmül / Niçün şerm eylemezsin Hağdan el'ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [fenâ,]

Bekâdan diledüm ibkâ muhakkak mağz-ı bâkîdür / Eyitdi kıl nazar baña nazar kılma **fenân** üze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [fenân, -n]

İrişdi muhteżâ çünki bulındı iktizâsından / Fenâsından **fenâsını** fenâya virdi ifnâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [fenâsını, -sı, -n, -ı]

Yâ Rabb zât-ı Hağkuñ mağfî çü kibriyâda / Olsaydı ger küşâde kalur cihân **fenâda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [fenâda, -da]

Şüretten isteme haberi iste ma'niden / Şüret nedür **fenâda** bilür çün likâsını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 2). [fenâda, -da]

Murâdî 'izz-i bekâ oldı çün fenâ-yı muhîf / **Fenâ** bekâ seni zâbıt bu vârid-i şeheri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [fenâ,]

Gör bu dünyâ-yı denî kimseye kılmadı vefâ / Cümle 'âlem bulısar câm-ı memât ile **fenâ** (Murâdî Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [fenâ,]

II Fani dünya.

Bu **fenâda** kimse muhtâr olmamışdur bilmiş ol / Her kişiye oldı buyruk tâ'ati idine kâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3). [fenâda, -da]

Eger biñ yıl tıurursan bu **fenâda** / Senüñ müşkillerüñ olmayısar hal (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 3). [fenâda, -da]

II Kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olması

Görmek diledügi için envâr-ı şa'sa'a / Dâ'im Murâdî kendüzin eyler bekâ **fenâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 6). [fenâ,]

Hâtırı idelüm zemîn el vire tâ zamânumuz / Zâta muşayyed olalum eyleyelüm **fenâ** şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [fenâ,]

Hayât-ı câvidân buldı yakîni âşiyânında / Fenâsınıñ **fenâsında** şu kim mevt ile ihyâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [fenâsında, -sı, -n, -da]

Hayât-ı câvidân buldı yakîni âşiyânında / **Fenâsınıñ** fenâsında şu kim mevt ile ihyâdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [fenâsınıñ, -sı, -nun]

Vaz'ı sâbık ânlama bu kubbe-i devvârı sen / Sen **fenâ** remzin tefekkür kıl habâb altındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [fenâ,]

Bir lahza gâlib olsa eger kim nikâba yüz / Külli vücüd ururdu **fenâyile** hâbâba yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [fenâyile,]

Nice bir nâr-ı fûrkatden yana 'âşıkıların cânâ / Demidür kim **fenâlar** teşneler âb-ı zülâlünden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [fenâlar, -lar]

Gel vücüdün kıl fenâ tâ kim bekâyâ iresin / Ol bekâ-yı lâ-yezâliden **fenâya** iresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 1). [fenâya, -(y)a]

Sırr-ı Hudâda a'lem olan ism-i a'zamı / Oldur bilen Murâdî **fenâda** bekâ-yı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 5). [fenâda, -da]

İrişdi muhteżâ çünki bulındı iktizâsından / Fenâsından fenâsını **fenâya** virdi ifnâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [fenâya, -y, -a]

İrişdi muhteżâ çünki bulındı iktizâsından / **Fenâsından** fenâsını fenâya virdi ifnâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [fenâsından, -(s)ı, -(n)dan]

Bekâ dilerseñ eger kıl **fenâ** fenâ şuveri / Eger ki şâdık iseñ târik ol bu cân ü seri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 1). [fenâ,]

1. Fânî, geçici, sonu olan. 2. Kötü, üzücü.

Bu cihânı sen n'idersin çün **fenâdur** 'âkıbet / Bu fenâ dünyâyı terk idüp bekâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 2). [fenâdur, -dur]

Bu cihânı sen n'idersin çün fenâdur 'âkıbet / Bu **fenâ** dünyâyı terk idüp bekâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 2). [fenâ,]

'İş-ı cihânı ko ki be-küllü **fenâ** durur / Mâl ile câh u 'izzeti külli hebâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1). [fenâ,]

Bu **fenâ** dünyâyı n'eylersin gönül uhrâya gel / Mâsivâyı terk idüben ol yüce Mevlâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [fenâ,]

Hağdân-ı 'âlemi ko veche pervâz eyle var / Ol **fenâ** süflîyi n'eylersin berü a'lâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [fenâ,]

Bu **fenâ** dünyâyı terk idüp yabana at gönül / Fâ'ide kılmaz saña çün kim yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 1). [fenâ,]

Mâ'il olma 'İş ü nûşa çün **fenâdur** 'âkıbet / Gel fenâyı ihtiyâr itme yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [fenâdur,]

Mâ'il olma 'İş ü nûşa çün fenâdur 'âkıbet / Gel **fenâyı** ihtiyâr itme yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [fenâyı, -(y)ı]

Ber-karâr olmaz **fenâdur** 'ömrü dünya māl ü cāh / Küll-i şey'e nâzır olgıl her birinden 'ibret al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [fenâdur, -dur]

'Âkil oldur kıla kârında tedârük her dem / Kim bilür kimseye kalmaz çü **fenâdur** 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [fenâdur, -dur]

Cihân ârâyişine aldanuben olmağıl hayrân / **Fenâdur** ey gönül âhır bozılır defter ü dîvân (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [fenâdur, -dur]

Çeşm-i 'ibretle nazar kıl kâ'inātuñ hâline / 'Âlemüñ bilgil **fenâsın** girdişi-i devrândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [fenâsın, -sı, -n]

Ne aşşı saña dünyâda **fenâdur** 'akıbet el-hak / Duruş kim dâr-ı uhrâda olasın sen de ferhunde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 4). [fenâdur, -dur]

Fenâya mâ'il olmağıl vefâ bulmadı bir kimse / Fenâ olan ümemden gözgü-yi 'ibret-nümâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4). [fenâya, -ya]

Fenâdur bu cihân-ı bî-vefâ umma vefâ bundan / Fenâ-ender fenâ ol mâ'il ol sultân-ı a'lâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [fenâdur, -dur]

Cihânı gözle görürsün **fenâ** durur lâ-reyb / Fenâyı târik olup cânuñı bekā eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [fenâ,]

Cihânı gözle görürsün fenâ durur lâ-reyb / **Fenâyı** târik olup cânuñı bekā eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [fenâyı, -(y)ı]

Meyl itme 'âkil iseñ ey dil **fenâ** cihâna / Bir gün alup elüñi atar seni yabana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 1). [fenâ,]

Ko bu cihân-ârâyişin çün kim **fenâdur** âhırı / Yakın degül midür ecel nedür bu fikr-i serserî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1). [fenâdur, -dur]

'Âlem **fenâ** durur çün aña Murâdî hâli / Her kişi nevbetinde şurnâ-yı mevti çaldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [fenâ,]

Çün **fenâdur** 'akıbet dünyâ geçer / Her ne zer' eyler kişi anı biçer (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [fenâdur, -dur]

Ser-be-ser cümle **fenâdur** çü bilürsen bu cihân / Sende ğafletle revâ mı geçe bu 'ömr-i zamân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 4). [fenâdur, -dur]

Zamânüñ yok durur aślâ vefâsı / **Fenâdur** ibtidâsı intihâsı (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 3). [fenâdur, -dur]

Fenâ dünyâdan i'râz eyle ey dil / Cihân rengine aldanmadı 'âkil (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 1). [fenâ,]

fenâ ahvâl [1] Yokluk durumu. II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.

Tecerrüd ehline vardum **fenâ ahvâlini** sordum / Didiler 'ayn-ı vâhiddür görürsün sen bekān üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [fenâ ahvâlini, -(n)i]

fenâ 'âlem [1] Yokluk alemin; dünya.

'Âlem-i aşgarı kübrâda gören 'ayn-ı yakîn / Bu **fenâ 'âlem** için kor mı yire cây-ı sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [fenâ 'âlem,]

fenâ bulmak [3] Yok olmak, ortadan kalkmak. II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.

Cân ile yol tutan kişi başa çıkar tarîkde / Şol ki bu yoldadır **fenâ buldı** ebed bekā bekā (Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [fenâ buldı, -dı]

Bulmaya aślâ **fenâ** vü görmeye hergiz zevâl / Aña kim bir lahza el vire bekā-yı ma'rîfet (Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 4). [fenâ bulmaya, -ma, -(y)a]

Pes andan bād-ı luṭf irdi mu'atṭar kıldı cân bağın / **Fenâ bulmamışam** aślâ cüvân-ı bî-karâr oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 5). [fenâ bulmamışam, -ma, -mış, --am]

fenâ-dâr [2] Yokluk yurdu. II Dünya.

Ey Murâdî bu **fenâ-dâra** gönül virme şakın / Turıcağ cây degül belki hemân merhâledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [fenâ-dâra, -a]

Râh-ı me'vâya şu kim tüşe diler ey kâmil / Bu **fenâ-dârda** zühd ile ferâgat gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [fenâ-dârda, -da]

fenâ-ender fenâ olmak [1] Yokluk içinde yok olmak. II Tüm nefsanî arzularından sıyrılmak.

Fenâdur bu cihân-ı bî-vefâ umma vefâ bundan / **Fenâ-ender fenâ ol** mâ'il ol sultân-ı a'lâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [fenâ-ender fenâ ol,]

fenâ eylemek [4] Yok etmek.

'Ayn-ı bekā meskenin bulmağ için her zamân / Nefsi **fenâ eylerüz** böyle durur kârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [fenâ eylerüz, -r, -üz]

II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hâli.

Câm-ı 'ışkuñ cür'asından eyleyen bir katre nüş / Kendüzin küllî **fenâ eyler** bulur dâ'im bekā (Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [fenâ eyler, -e]

Cân ü tenden gelici rûh-ı revânüm sensin / Yoluña cismi **fenâ eyleyeli** buldı bekā (Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [fenâ eyleyeli, -(y)eli]

Bulmak dilerseñ ger bekā özüñi var **eyle fenâ** / Bakma Murâdî ğayrîya cânâna cânân ol yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [fenâ eyle,]

fenā-fi'llāh [1] Ölmeden önce ölmüş gibi olmak, Allah'ın varlığında yok olmak.

Ser-be-ser lezzet olupdur dil **fenā-fi'llāhda** / Hayy-ı bākī sırrını hak ile ra'nā bulmuşam (Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 3). [fenā-fi'llāhda, -da]

fenā fi'llāh olmak [1] Ölmeden önce ölmüş gibi olmak, Allah'ın varlığında yok olmak, erimek.

Bu gün 'aşıkla ru'n esrārına āgāh olan gelsün / Bu meydān-ı mahabbetde **fenā fi'llāh olan** gelsün (Murādī Dīvānı, Gazel 1000, Beyit 1). [fenā fi'llāh olan, -an]

fenā kılmak [7] Yok etmek, ortadan kaldırmak.

Cānā beni 'ışku'n senü'n çokdan **kılop** durur **fenā** / Cānum kōmışam yolu'ña cānāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 5). [fenā kılop, -up]

II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hālī.

Ger bekā olmak dilerseñ **kıl fenā** kendözüñi / Ol fenā yolında sen tā bulasın 'ayn-ı bekā (Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 6). [fenā kıl,]

Lā vü lenden geçmeyince varlık gelmez ele / **Kıl fenāsın** bu vücūduñ bulasın tā 'ayn-ı zāt (Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 4). [fenāsın kıl, -sın]

'Ālem-i milk-i vücūda çünki şāh-ı rūhsın / Rāhat-ı kübrā için gayrı **fenā kılmak** gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 729, Beyit 4). [fenā kılmak, -mak]

Gel vücūduñ **kıl fenā** tā kim bekāya iresin / Ol bekā-yı lā-yezāliden fenāya iresin (Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 1). [fenā kıl,]

Bekā dilerseñ eger **kıl fenā** fenā şuveri / Eger ki şādık iseñ tārik ol bu cān ü seri (Murādī Dīvānı, Gazel 1546, Beyit 1). [fenā kıl,]

Fenā kıl kendüñi ölmezden evvel / Geçüpsin cümleden 'aql ile çek el (Murādī Dīvānı, Mesnevi 6, Beyit 3). [fenā kıl,]

fenā milkin [1] Fānī, gelip geçici dünya.

Hayāt-ı cāvidān iste n'idersin bu **fenā milkin** / Cemāl-i yāri seyr eyle n'idersin ağ u karayı (Murādī Dīvānı, Gazel 1495, Beyit 3). [fenā milkin,]

fenā olmak [10] Yok olmak.

Şafā oldur ebed ola **fenā olanı** n'idersin / Zebānuñdan Hudā zikrini sen bir lahza kılma dūr (Murādī Dīvānı, Gazel 294, Beyit 3). [fenā olanı, -an, -ı]

Cihāna aldanubın kalma çün **fenā olıser** / Bu māl u milki nidersin ki çün hebā olıser (Murādī Dīvānı, Gazel 483, Beyit 1). [fenā olıser, -ıser]

'İyān -ı bī-nihānuñdan 'ayānuñ bī-nihān olmuş / Yoluñda ser viren anuñ için **olmaz fenā** hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 585, Beyit 4). [fenā olmaz, -maz]

Fenāda turma sen iste bekāyı / Bekā uman **fenā olur** dem-ā-dem (Murādī Dīvānı, Gazel 966, Beyit 2). [fenā olur, -ur]

Ebed hayāt bulur mutlağa **fenā olmaz** / Murādī şol ki içe katre-i zülālünden (Murādī Dīvānı, Gazel 1146, Beyit 5). [fenā olmaz, -maz]

Fenāya mā'il olmağıl vefā bulmadı bir kimse / **Fenā olan** ümemden gözgü-yi 'ibret-nümā iste (Murādī Dīvānı, Gazel 1316, Beyit 4). [fenā olan, -an]

II Nefisten sıyrılıp Hakka ulaşma hālī.

Günc-i halvet 'ālemin gör kesreti kılma taleb / Tālib-i tahkik iseñ ol "kable mevtin" sen **fenā** (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 4). [fenā ol,]

Cān ü tenden geçmeyince bulmadım sen cānı āh / Çün **fenā oldum** yolunda cānı senden isterem (Murādī Dīvānı, Gazel 905, Beyit 3). [fenā oldum, -du, -m]

Kalbüme didüm ko nakşı istegil nakkāşımı / Bir nidā irdi **fenā ol** mazhar ol ihsānına (Murādī Dīvānı, Gazel 1224, Beyit 4). [fenā ol,]

Ne varluğdan ki var olmaz olan var oldu yoğ içre / Miyānında miyān olmaz **fenā oldı** bekā oldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 4). [fenā oldı, -dı]

fenā vü bekā [2] Yokluk ve süreklilik; yok olmayış.

Gördi Murādī aradı bulmadı gayrıyı / Pes gördi cümle cümle **fenā vü bekāda** 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel 703, Beyit 5). [fenā vü bekāda, -da]

Ya Rabb Murādī saña yüz tıtdı hemişe / Ol gayrıyı bilmez bu **fenāda vü bekāda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1412, Beyit 5). [fenāda vü bekāda, -da]

fenā vü heba [1] Yok olmak.

Şahn-ı çemende kılma nazar gül-'izārına / Bir iki günde cümle **fenā vü hebā** durur (Murādī Dīvānı, Gazel 477, Beyit 2). [fenā vü hebā,]

fenāya virmek [1] Yok etmek, ortadan kaldırmak. *II Tüm nefsanî arzulardan sıyrılmak.*

Güş eyleyen kelāmımı terk itdi 'aqlımı / **Virür fenāya** soñ uci cān ü dil ü teni (Murādī Dīvānı, Gazel 1525, Beyit 1). [fenāya virür, -ür]

fenā-yı mahv-ı zātī [1] Kendini yok eden yokluk; maddeden arınma.

Hayāt-ı rūh-ı cismānī **fenā-yı mahv-ı zātūdūr** / Bekāda oldı zāhir añla bu bir sırr-ı aḥfādūr (Murādī Dīvānı, Gazel 314, Beyit 3). [fenā-yı mahv-ı zātūdūr, -dür]

fenā-yı misāl olmak [1] Yok olmaya örnek, yokluk örneği.

Hayāt-ı ebed oldı çün rāhat-ı cāvidān / **Fenā-yı misāl oldı** rūh-ı revāna misāl (Murādī Dīvānı, Gazel 853, Beyit 3). [fenā-yı misāl oldı, -dı]

fenā-yı muḥīṭ [1] Her şeyi kuşatan yokluk.

Murâdî 'izz-i bekā oldu çün **fenâ-yı muhîṭ** / Fenâ bekā seni zâbıṭ bu vârid-i şehetî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5*). [*fenâ-yı muhîṭ,*]

fenâ-yı sırr-ı şart [1] Yokluk sırrının şartı.

Maḳdem-i 'ayne'l-yaḳînem maḳzen-i ehl-i baṣar / Melce-i ehl-i yaḳîn oldı **fenâ-yı sırr-ı şart** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 2*). [*fenâ-yı sırr-ı şart,*]

fenâ yolu [1] Fânî, geçici, sonu olan yol.

Ger bekā olmak dilerseñ kıl fenâ kendözünü / Ol **fenâ yolında** sen tâ bulasın 'ayn-ı bekā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 6*). [*fenâ yolında, -n, -da*]

fenn [6] Herhangi bir konuya ait olan ilim, bir ilim kolu, hünere, marifet, sanat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ol **fenn** ile bulmuşdur işiginde liyâkat / Dil eyledi dildâra nice dürlü zerâfet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1*). [*fenn,*]

fenn eylemek [1] İlim sahibi olmak, ilmini sergilemek.

'Aṭâ-yı bî-nihâyetden yine keşf-i 'aṭâ kıldı / 'Aceb **fenn eyledi** sırr eyledi rûy-i celâlınden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2*). [*fenn eyledi, -di*]

fenn-i fûnûn [1] Fenlerin ilmi.

Fenn-i fûnûn bildi fûnûn-ı kemâline / Karışdı iki baḫr oluben ḫayy ile fenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3*). [*fenn-i fûnûn,*]

fenn-i 'ışk [1] Aşk ilmi.

Şem'-i cemâl-i yâre pervâne oldı bu dil / Anuñ içün olupdur bu **fenn-i 'ışka** mâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 1*). [*fenn-i 'ışka, -a*]

fe'nzurlenâ ni'me'l-me'âb [1] Bizim için bak, ne güzel sığınma yeri.

Bir şehir gördüm niḳâbın şakḳ idüp yüz gösterür / Bir cevâb idüp didi "**Fe'nzurlenâ ni'me'l-me'âb**" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2*). [*'fe'nzurlenâ ni'me'l-me'âb,*]

fer [5] Ayrıntı, ikinci derecede olan, asıl karşısı, şube. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî lâḫıḳ olmaz gerçi aṣlâ **fer** pes / Lîk **fer** ü aṣl olmaz biri birinden cüdâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5*). [*fer,*]

fer' ü aṣl [1] Bir şeyin şubesi ve temeli, aslı.

Ey Murâdî lâḫıḳ olmaz gerçi aṣlâ **fer** pes / Lîk **fer** ü aṣl olmaz biri birinden cüdâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5*). [*fer' ü aṣl,*]

fer [2] Zinet, süs.

Dîdeme **ferûnden** urdı çünki **fer** / Lem'-a-i nûr-i cemâlûñ seçmişem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4*). [*ferûnden, -ün, -den*]

'Âleme virdi **fer** ile zînet / Ḳadem-i lâ-ilâhe illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5*). [*fer,*]

fer-i vücûd [1] Bedenin, varlığın ışıḡı.

'Âlemûñ **fer-i vücûdudur** fûrûḡ-ı la'l-i dil / Menba'-ı 'ilm olmadı her k'olmaya 'âlî-güher (*Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4*). [*fer-i vücûdudur, -ı, -dur*]

fer urmak [1] Nurlanmak.

Dîdeme ferrûnden **urdu** çünki **fer** / Lem'-a-i nûr-i cemâlûñ seçmişem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4*). [*fer urdu, -dı*]

fer ü tâb virmek [1] Parıltı, ışıltı vermek.

Revnaḳ-ı ḫüsn-i rûy-i yâr dîdeye **virse fer ü tâb** / Gelmez idi bu 'âleme zerrece deñlü inḳılâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1*). [*fer ü tâb virse, -se*]

ferâḡ [10] Vazgeçme, el çekme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben ol pervâz urıcıyam cihân pâyumda bir zerre / **Ferâḡumdur** delîlüm şanma bir yirden me'âlüm var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2*). [*ferâḡumdur, -um, -dur*]

ferâḡ-ı bâl [1] Huzur kanadı.

Maḫabbet-i ezelîdür viren bu câna **ferâḡ** / **Ferâḡ-ı bâl** ile vaṣl oldı yâre ḡayr-ı ıraḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 1*). [*ferâḡ-ı bâl,*]

ferâḡ kılmak [2] Vazgeçmek, terk etmek.

Bir eser geldi o sözden câna kim gelmez dile / Güş idelden anı **kıldı** iki 'âlemden **ferâḡ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2*). [*ferâḡ kıldı, -dı*]

Âteş-i 'ışkuñ uraldan sîne-i mecrûḫa dâḡ / Düstüm iki cihândan cân ü dil **kıldı ferâḡ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 1*). [*ferâḡ kıldı, -dı*]

ferâḡ virmek [2] Vazgeçmek, terk etmek.

Çün kim urdı mihribânım sîne-i mecrûḫa dâḡ / 'İşk irüp geldi dile **virdi** dü-'âlemden **ferâḡ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 1*). [*ferâḡ virdi, -di*]

Maḫabbet-i ezelîdür **viren** bu câna **ferâḡ** / **Ferâḡ-ı bâl** ile vaṣl oldı yâre ḡayr-ı ıraḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 1*). [*ferâḡ viren, -en*]

feragat [3] Fariḡ olma, vazgeçme.

Vücûduñ reh-güzârında eger var ise yol câna / Ḥabîbüm küy-i cânâna ki ol menzil **ferâḡatdır** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2*). [*ferâḡatdır, -dur*]

Râh-ı me'vâya şu kim tûşe diler ey kâmil / Bu fenâ-dârda zühd ile **ferâḡat** gözedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3*). [*ferâḡat,*]

İster iseñ ger huzûr añlar iseñ ger necât / Belki Murâdî bular cümle **ferâgatdadur** (Murâdî Divânî, Gazel 495, Beyit 5). [ferâgatdadur, -da, -dur]

ferâgat 'âlemi [1] El çekme âlemi, vazgeçme, bırakma.

Ferâgat 'âlemi milk-i 'ademdür / Hayât-ı cavidân andan mümeşşil (Murâdî Divânî, Gazel 843, Beyit 4). [ferâgat 'âlemi,]

ferâgat eylemek [6] Vazgeçmek, el çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çokdan **ferâgat eyledük** cümle cihânı cândan / Olalı tolu göñlümüz her dem-be-dem efkâr-ı döst (Murâdî Divânî, Gazel 200, Beyit 4). [ferâgat eyledük, -dü, -k]

ferâgat göstermek [1] Feragat göstermek, özveride bulunmak.

'Azîzüm nûr-ı vech-i yâre tâkat kimse göstermez / Nedür bu 'ışk-ı dil k'andan **ferâgat** kimse **göstermez** (Murâdî Divânî, Gazel 591, Beyit 1). [ferâgat göstermez, -mez]

ferâgat itmek [2] Vazgeçmek, bırakmak.

'Âlemden **itmişdür ferâgat** / Seni ister Murâdî sensin a'lâ (Murâdî Divânî, Gazel 74, Beyit 5). [ferâgat itmişdür, -miş, -dür]

Kâlû belâda başuma 'ışkuñ yazıldı çün / Senden **ider** mi bu dil-i şeydâ **ferâgati** (Murâdî Divânî, Gazel 1538, Beyit 4). [ferâgati ider, -er]

ferâgat kılmak [4] Vazgeçmek, el çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tenhâda kılup işlerini cümle tamâmen / Kılmadı meşâlihda işi **kıldı ferâgat** (Murâdî Divânî, Gazel 199, Beyit 3). [ferâgat kıldı, -dı]

ferah [4] Sevinç ve mutluluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün işittüm bu nidâyı keşb idüp nice **ferah** / Kalmadı aslâ kusurum eyledüm hâmd ü senâ (Murâdî Divânî, Gazel 11, Beyit 4). [ferah,]

ferah bulmak [2] Sevinmek, mutlu olmak, tasasız hale gelmek.

Bulmasuñ mı bu cihân içre **ferah** / Bu Murâdî saña kıldı cân fidâ (Murâdî Divânî, Gazel 41, Beyit 5). [ferah bulmasuñ mı, -ma, -sun, -mı]

Çün Murâdî başlaya bir dem kelâmuñ kâline / Nekhet-i hûb 'âlemi kaplar **ferah bulur** dimâğ (Murâdî Divânî, Gazel 662, Beyit 5). [ferah bulur, -ur]

ferah-ı kalb [1] Huzurlu gönül.

Ȧldı vecdi yine vecdi deñizine keşşâf / Virdi bî-had **ferah-ı kalb** hazine keşşâf (Murâdî Divânî, Gazel 674, Beyit 1). [ferah-ı kalb,]

ferah-nâk olmak [1] Sevinçli, mesud olmak.

Ferah-nâk olmamuz vardur yine ihsân-ı Mevlâdan / Ne deñlû şûkr idersen biñ 'aťadur Haķ Te'âlâdan (Murâdî Divânî, Gazel 987, Beyit 1). [ferah-nâk olmamuz, -ma, -muz]

ferah virmek [1] İç açmak, rahatlık hissettirmek.

Çün kıldı habîb-i dil kendüye halîl el-haķ / Bu ma'ser-i hullâna hõş **virdi ferah** şadum (Murâdî Divânî, Gazel 945, Beyit 2). [ferah virdi, -di]

ferâmüş itmek [2] Unutmak, hatırdan çıkarmak.

Yâr-ı şaduk ne revâdur ki bizi târik ola / Hâşa kim 'abdi **ferâmüş idüben** ide güzer (Murâdî Divânî, Gazel 443, Beyit 4). [ferâmüş idüben, -üben]

Kendüzüm bilmem dirîga hep **ferâmüş itmişem** / Cür'asını nûş idüp ser-mest ü hayrân eyledi (Murâdî Divânî, Gazel 1478, Beyit 2). [ferâmüş itmişem, -miş, -em]

ferâmüş kılmak [1] Unutmak, hatırdan çıkarmak.

Çün kim cihâna geldüm ben **kılmadum ferâmüş** / Gerçi beni avutdı her yirde kıl ü kâlûñ (Murâdî Divânî, Gazel 748, Beyit 3). [ferâmüş kılmadum, -ma, -dur, -m]

fercâm [1] Fayda, yarar.

Felekle şems u mâh u Zühre Behram / Zühâl Keyvân kamusı saña **fercâm** (Murâdî Divânî, Mesnevi 46, Beyit 9). [fercâm,]

ferd [8] Tek, yalnız, eşsiz. II Birey, kişi.

Murâdî ger şorar iseñ niçün ğinâ buldı / Hudâdan özgeye bir **ferde** olmadı muhtâc (Murâdî Divânî, Gazel 224, Beyit 5). [ferde, -e]

Bî-hamdî'llâhi ve 'l-minne bu hâle / Bu hâli añlamak bir **ferde** müşkil (Murâdî Divânî, Gazel 848, Beyit 3). [ferde, -e]

II Tek olan Allah.

Ferdinde ferd olalı cihân içredür vahîd / Bir kimse yok ki bulmaya yanında menzilet (Murâdî Divânî, Gazel 212, Beyit 3). [ferdinde, -in, -de]

Ferd oldı mahabbetde bedel çün kim / Pes kendüye 'aşık idinür 'âlemi şad-bâr (Murâdî Divânî, Gazel 454, Beyit 2). [ferd,]

Düşdi Murâdî derdüñe meşğül-ı nâm-ı virdüñe / Bakmadı bakdı **ferdüñe** zîbâ cemâlünden midür (Murâdî Divânî, Gazel 515, Beyit 5). [ferdüñe, -ün, -e]

Murâdî 'ayn-ı vâhiddür ne 'ayn ile nazar kılsañ / Hudâ haķķı Hudâdan ğayrı yokdur **ferd** yanumda (Murâdî Divânî, Gazel 1328, Beyit 5). [ferd,]

Ol durur râzık u **ferd** ü mübîn / Cümle-i kalmışlara oldur mu'ın (Murâdî Divânî, Mesnevi 1, Beyit 3). [ferd,]

Vücuduñla zamân memlû velîkin bî-zamânsın sen / Qadîm ü vâhid ü **ferd** ü şamedsin Rabbenal-

ekrem (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3).
[ferd,]

ferdâniyyet [1] Birlik.

Çü **ferdâniyyeti** ikrâr idüben eyledi ihlâş / İşigin
eyleyüp me'vâ pes oldı yine hâşû'l-hâş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [ferdâniyyeti, -i]

ferd-i ferdâniyyet [1] Tek, bir olma hali.

Ferd-i ferdâniyyetinde kendüsi oldı vahîd / Gayrı
ne bilsün anuñ katında vahdâniyyetüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [ferd-i
ferdâniyyetinde, -in, -de]

ferd-i muhtedâ [1] Örnek olan, liderlik eden eş
benzeri olmayan.

Sâbit-i mahz-ı nazardur fitrat-ı 'ayn-ı vücüd / Lîk
ferd-i muhtedâdur kim mu'allâ söylenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 4). [ferd-i
muhtedâdur, -dur]

ferd-i muṭlaḳ [2] Tek başına, yalnız.

Ferd-i muṭlaḳ vâhidüñ nûrında çün mestûrdur /
Kün fekān emrin kılan cârî hemân ol nûrdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [ferd-i
muṭlaḳ,]

Ferd-i muṭlaḳ görünür vâhidi 'aynümde vahîd /
Cümleden el çeküben server-i efrâd oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [ferd-i
muṭlaḳ,]

ferd-i muṭlaḳ olmak [1] Doğruluğu kesin şekilde tek
olan, Allah.

İlâhî sen kamu maḥlûkuñ ey Hâḳ / Pes **olduñ**
cümleden pes **ferd-i muṭlaḳ** (Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 40, Beyit 1). [ferd-i muṭlaḳ olduñ, -du, -n
]

ferd-i vâhid olmak [1] Bir olmak; Allah'a yakınlık.

Ferd-i vâhid oldı dutmaz ân-ı vâhidde karar /
Ni'meti h'vânına çekdi kutb ile efrâdını (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [ferd-i vâhid oldı, -
dı]

ferd olmak [2] Tek, yalnız ve eşsiz olmak.

Ferinde **ferd olalı** cihân içredür vahîd / Bir kimse
yok ki bulmaya yanında menzilet (Murâdî Dîvânı,
Gazel 212, Beyit 3). [ferd olalı, -alı]

Hâbîb-i cân ü dil cânâ revâ mîdur kaçā bizden / O
hâşā kim karar ide velî **ferd oldı** a'lâda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [ferd oldı, -dı]

ferd ü tenhâ kalmak [1] Tek ve yalnız kalmak.

Bu cismüm râhatı cânüm çü gitdi / Anun çün **kaldı**
bu ten **ferd ü tenhâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 76,
Beyit 4). [ferd ü tenhâ kaldı, -dı]

ferd ü vâhid [1] Tek ve yalnız.

Bu Murâdî vahdet içre **ferd ü vâhiddür** gönül /
Ben gönül nedür tıyaldan rûhum oldı cân ü dil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1). [ferd ü
vâhiddür, -dür]

ferda [6] Yarın, gelecek zaman. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şaḳın aldanma dünyāya ribât-ı köhnedür ey dil /
Niceler konuben göçdi göçersin sen daḥı **ferdâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [ferdâ,]

ferdâ ḡamın [1] Gelecek kaygısı, ümitsizlik.

Kemâl ehli iseñ **ferdâ ḡamın** ko / Murâduñ gör
ḡam-ı ferdâsı var mı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1561,
Beyit 5). [ferdâ ḡamın,]

ferdāya ḳomaḳ [1] Yarına, ahirete bırakmak.

Bu ne hâcetdür ki **ferdāya ḳomaḳ** bu hâleti / Ey
Murâdî ḡaşr ola gör işte arz-ı sâḥire (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [ferdāya ḳomaḳ, -
mak]

ferdün eḥadün muḳaddirün allāhu cemil
[1] Eşsizdir, tektir, mukaddirdir, Allah cemal
sahibidir.

A'samtü ilâ Rabbün hüve'l-ḡaḳḳu celîl / **Ferdün**
eḥadün muḳaddirün Allāhu cemil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 815, Beyit 1). [ferdün eḥadün
muḳaddirün allāhu cemîl,]

ferec-i dil [1] Gönül sıkıntısının geçmesi.

Ferec-i dil görünür gerçi tecellâ-i cemâl / Ol
celâlinden anuñ lîk töludur mâdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [ferec-i dil,]

ferhâd [2] Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhâd ü Şîrîn
aşk hikâyelerinin erkek kahramanı.

Geçüpdür devri Mecnûnuñ daḥı Vâmıḳla
Ferhâduñ / Murâdî sen fiḡânı eyle kim şimdi
zamânıñdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5).
[ferhâduñ, -uñ]

Şanma **Ferhâd** ile Mecnûn oldılar abdâl-ı 'ışḳ /
Düstüm ben mübtelâdan aldılar anlar sebaḳ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 2). [ferhâd,]

ferhâd eylemek [2] Aşkından daḡları delen Ferhad
gibi olmak,, aşık etmek.

Beni 'âlemde **Ferhâd eyleyen** Şîrîn zebânuñdur /
Beni bülbülleyin zâr eyleyen ḡonce dehânuñdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 1). [ferhâd
eyleyen, -(y)en]

Zülf-i Leylâsı seni bende ḳodı çün Mecnûn / Leb-
i şîrîni seni **eyledi Ferhâd** gönül (Murâdî Dîvânı,
Gazel 802, Beyit 4). [ferhâd eyledi, -di]

ferhâd olmak [4] Ferhat gibi olmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ol lebi Şîrîne **Ferhâd olalı** / Eylerem ben küñ-ı
'ışḳ ile cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 3).
[ferhâd olalı, -alı]

ferḡunde [1] Kutlu, mübarek, uğurlu.

Harf-i şavtın bilmedüm ammā bilürven şavt-ı harf / Kārumı **ferhunde** bildüm 'aqla iz'ân oldığın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1026, Beyit 3). [ferhunde,]

ferhunde-fâl olmak [1] Talihi kutlu olmak.

Ey Murâdî iste kâruñ hâsılın / Tâ **olasın** her zamân **ferhunde-fâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 838, Beyit 5). [ferhunde-fâl olasin, -a, -sın]

ferhunde olmak [1] Mübarek, uğurlu olmak.

Ne aşşı saña dünyâda fenâdur 'akibet el-hâk / Durış kim dâr-ı uhrâda **olasın** sen de **ferhunde** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1307, Beyit 4). [ferhunde olasin, -a, -sın]

ferîd olmak [1] Eşsiz, tek, benzersiz olmak.

Tıynet-i pâkindedür her kişinüñ **olmak ferîd** / Terbiyet nâ-ehl olana hiç kâbil olmadı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1467, Beyit 4). [ferîd olmak, -mak]

ferman [8] Emir, buyruk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mübaşşır eylemez hergiz başîret / Anuñ **fermânı** olur bîş eger kem (Murâdî Dîvânî, Gazel 964, Beyit 4). [fermânı, -ı]

fermân-ber [1] Aldığı emri yerine getiren.

Ey Murâdî 'âkibet endîş olup gözle tarîk / Kûl olanlar hâzret-i sultânadur **fermân-ber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 383, Beyit 5). [fermân-ber,]

fermân eylemek [2] Emretmek, emir buyurmak.

Bu Murâdî cümleden geçdi seni kıldı murâd / Senden ayrüyı anuñ hükmine **fermân eyledüñ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 725, Beyit 5). [fermân eyledüñ, -dü, -n]

Bir nazarda kâ'inât emrinde **fermân eyledi** / Pes bu fermânında bir bir yahşî im'ân eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1464, Beyit 1). [fermân eyledi, -di]

fermân-ı zî'l-ma'nâ [1] Derin anlam sahibi ferman, emir.

'Aceb **fermân-ı zî'l-ma'nâ** irişdi mahz-ı 'ibretten / Anı ben bilmedüm illâ ki bildüm geldi hâzretten (Murâdî Dîvânî, Kut'a 14, Beyit 1). [fermân-ı zî'l-ma'nâ,]

ferr [1] Güç, kuvvet.

Temennâ eyledüm bir gün şehir-gehden niyâz ile / İrişdi kuvvet ü **ferrüm** dükenmezdür temâşâsı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1506, Beyit 4). [ferrüm, -üm]

ferruh [1] Feraha, huzura ermiş olan.

Oldı Murâdî 'ışk ile zevküñi hâsıl itmede / **Ferruh** odur cihânda kim ola senüñle âşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 100, Beyit 5). [ferruh,]

fersude [2] Eskimiş, yıpranmış.

Zâhid ü 'âbid mahabbet zevkini duymadılar / Cân eridürler hemân zâyid yire **fersüdele** (Murâdî Dîvânî, Gazel 365, Beyit 3). [fersüdele, -ler]

Berzah-ı haşrûñ tecellâsında tâb olmaz baña / Pes remîm itdi 'izâmın nice gün **fersüdele** (Murâdî Dîvânî, Gazel 390, Beyit 3). [fersüdele, -ler]

ferş-i esfel [1] En sefil, aşağı yeryüzü.

'Arş-ı a'lâ **ferş-i esfel** bu zemîn ü âsumân / Hâk u bâtıl nev'-i zâtî nev'-i eşyâ hükm-i ân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1083, Beyit 1). [ferş-i esfel,]

feryâd [2] Bağırıp çağırmak, yüksek sesle yardım istemek.

Gülsitân içre 'aceb bülbüllerüñ **feryâdı** ne / Güş-ı hûşı tutsañ anılduñ ne müşkil kârdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 403, Beyit 3). [feryâdı, -ı]

Dil bülbülü çün başlaya feryâd u zâr u nağmeye / **Feryâd** ile iki cihânı isterem hâmüş idem (Murâdî Dîvânî, Gazel 942, Beyit 4). [feryâd,]

feryâd itmek [2] Bağırıp çağırmak, haykarmak.

Kime **feryâd ideyin** senden ey bî-dâd gönül / Olmaduñ yârüñ elinden n'ideyin şâd gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 802, Beyit 1). [feryâd ideyin, -e, -yin]

İktibâs-ı hüsnüñi gördüm kamu 'âlemde ben / Kendü kendüñi sevüp pes yâ ne **feryâd idesin** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1071, Beyit 4). [feryâd idesin, -e, -sın]

feryâd kılmak [1] Feryat etmek, bağırarak.

Ey temennâ eyleyen gayrı temennâyı koğıl / Gözle 'ışkı 'ışk ile **feryâd kı**l çün 'andelîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 128, Beyit 3). [feryâd kı,]

feryâd-res [1] İmdada yetişen, imdatçı.

Cümle-i kalmışlara **feryâd-res** / Gayrısını aña hevâ vü heves (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 1, Beyit 6). [feryâd-res,]

feryâd u zâr u nağme [1] Feryat edip inleme, dertli dertli söylenme.

Dil bülbülü çün başlaya **feryâd u zâr u nağmeye** / Feryâd ile iki cihânı isterem hâmüş idem (Murâdî Dîvânî, Gazel 942, Beyit 4). [feryâd u zâr u nağmeye, -(y)e]

ferzâne [4] Bilgili, güzide, iyi yetişmiş kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vuşlat-ı yâre gönül meyl ideli divânedür / Münderic her dürlü ma'nâ lîk bir **ferzânedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 328, Beyit 1). [ferzânedür, -dür]

ferzâne-i 'ışk [2] Aşk ile seçkin, güzide, iyi yetişmiş kişi.

Bugün ħumhâne-i vahdetde ben mestâne-i 'ışķam / Baña kim eyleye ta'lim çü ben **ferzâne-i 'ışķam** (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 1). [ferzâne-i 'ışķam, --am]

Ķālu belā bezminde çün 'ahd eyledüm cānān ile / Ħikmet kitābın okuyup **ferzâne-i 'ışķam** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [ferzâne-i 'ışķam, --am]

ferzānelüg [1] Âlimlik, bilginlik, hakimlik.

'İlmümde bilindi yine bu 'ilm-i yakīnüm / 'İlm ile 'ilimde yine **ferzānelügüm** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 4). [ferzānelügüm, -üm]

fesād [1] Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne.

Ȧoldı cümle tebehhüc ile zemān / Ķalması yirüzinde hiç **fesād** (Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [fesād,]

fe's'el 'aṭānā lā yūs'el 'annī [1] Benden sorulmayan rızık istedim.

Şemsün zuḥahā kamerün telāḥe / **Fe's'el 'aṭānā lā yūs'el 'annī** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 3). [fe's'el 'aṭānā lā yūs'el 'annī,]

fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeķül [1] İki kanatlı kuş gibi oldum.

Merertü ilā nehci 'anvin es-sedād / **Fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeķül** (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 3). [fe şırtü bi-ṭayrin cenāḥī yeķül,]

fe-tahhir [1] Giydiklerini temiz tut (74/Müddessir 4).

Elā iy kum fe-enzur ma'nīsın fehmi eyleyen 'arīf / Fe-kebbirden **fe-tahhirden** dem urursañ gelür ḥālāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3). [fe-tahhirden, -den]

fetāvā virmek [1] Fetvalar vermek.

'Allām-ı 'ışķa vardum Murâdî / **Virdi** bu kavle nice **fetāvā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 5). [fetāvā virdi, -di]

fetāvī [1] Fetvalar, hükümler.

Ȧarīķ-i 'ışķa meyl itdüm okudum nice fetvāy / Ȧuyupdur ol **fetāvīde** nice dürlü mu'ammāy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 1). [fetāvīde, -de]

fe-teşķür ente li-rabbi'l-'aṭāyā [1] İkrām sahibi Rabb 'ine teşekkür et!.

Baña geldiyse ger emr-i "fetennāk" / **Fe-teşķür ente li-Rabbi'l-'aṭāyā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 2). [fe-teşķür ente li-rabbi'l-'aṭāyā,]

feth [3] Açmak, açılmak, ele geçirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Remzini fehmi itmeyen feth idemez genc-i rumüz / Anuñ içün açamaz **fethinde** ḥayrān eglenür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2). [fethinde, -in, -de]

feth eylemek [3] Feth etmek, açmak.

Ma'ānī gencini **feth eyledi** çün ḥalīķ-ı fettāḥ / Aşub zencir-i kudretle anuñ bābında bir mişbāḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [feth eyledi, -di]

Ben temennā bābını **feth eyledüm** evvel ḳadem / Bir recāma şimdi yüz dürlü temennā gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [feth eyledüm, -dü, -m]

Cennetün miftāḥı virildi Murāduñ destine / Bābını **feth eylemişdür** Fe'dḥulūḥā ḥalidīn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5). [feth eylemişdür, -miş, -dür]

feth-i bāb [3] Kapı açmak. II Ulaşma, kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî her kelāmuñda nice biñ sır var / Her ḥurufi ṭalibine cümle **feth-i bābdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 5). [feth-i bābdur, -dur]

feth-i bāb eylemek [1] Kapı açmak. II Sevgiliye ulaşma.

Dil kaçan kim yāre ḥalīn 'arż ider virmez cevāb / Sāmīt olsa her kaçan ol demde **eyler feth-i bāb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1). [feth-i bāb eyler, -r]

feth-i bāb itmek [2] Kapı açmak. II Sevgiliye ulaşma.

Ey başiret ehli gel baķ dide-i inşāf ile / Çün kilid elde ya niçün **itmeyesin feth-i bāb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4). [feth-i bāb itmeyesin, -me, -(y)e, -sin]

Pes didüm sem'en ve ṭā'e ol nişānuñ gösterüp / **Feth-i bāb idüp** varup çıkdum anuñ dīvānına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 3). [feth-i bāb idüp, -üp]

feth-i cemāl eylemek [1] Güzelliği ortaya çıkarmak, göstermek.

Ruḥ-ı zībāsın açar **feth-i cemāl eyleyüben** / Ol durur vaşl ile virānumuz ābād kılan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2). [feth-i cemāl eyleyüben, -(y)üben]

feth-i ebvāb eylemek [2] Kapıları açmak, fethetmek. II Maddi, manevî âlemler var etmek.

Feth-i ebvāb eyledi çün fātīḥ-i kevn ü mekân / Pes baña niçün didi kün anuñ içün pes fekān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 1). [feth-i ebvāb eyledi, -di]

Buldı mi'rācını çün kıldı 'urūc-ender 'urūc / Nice yüz biñ kerre yüz biñ **feth-i ebvāb eyledi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 3). [feth-i ebvāb eyledi, -di]

feth itmek [15] Açmak, fethetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vişālūn milk-i zibāsını **feth itdüm** bi-ḥamdī'llah / İhāta eyledi her cānibini ser-te-ser fırsat (Murādī Dīvānı, Gazel 185, Beyit 3). [feth itdüm, -dū, -m]

feth-i 'ulūm eylemek [1] İlimlerin açılması, ilim ehli olmak.

Murāda **feth-i 'ulūm eyler** ise reyb itme / Kim ola münkir aña nār-ı duzaḥa yakıla (Murādī Dīvānı, Gazel 1384, Beyit 5). [feth-i 'ulūm eyler, -r]

feth olmak [5] Fethetmek, açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nefād irmedi gelmedi kimseye bir ḥitāb / Mu'āf oldılar cümleten **feth olındı** çü bāb (Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 2). [feth olındı, -(ı)n, -dı]

feth u nuşret [1] Yardım ve fetih.

Murādī ḥamdūnı eyle ziyāde sā'aten sā'at / İki vech üzre **feth u nuşret** ile olur eyyāmuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 717, Beyit 5). [feth u nuşret,]

fettāḥ [1] Kullarının kapalı işlerini açan Cenabıhak: fettāḥ-ı kerīm.

Feth idüpdür bendesine nice biñ remz ü künüz / Ḥamd-ı bī-ḥad şükr-i lā-yu'ad işüm **fettāḥına** (Murādī Dīvānı, Gazel 1227, Beyit 3). [fettāḥına, -ı, -(n)a]

fettāḥ eylemek [1] Fetheden, açan.

Fātiḥ-i feyz-i ezel eyledi **fettāḥ** seni / Ne yire uğrar iseñ söyle şecā'at ḥaberin (Murādī Dīvānı, Gazel 1110, Beyit 2). [fettāḥ eyledi, -di]

fettāḥ-ı feth-i bāb itmek [2] Fetih kapısını açmak, zafer elde etmek.

Oğudı çünki ve'n-Necmden olmadı nutkı / Bilüp vahyı çü yūḥādan **idüp fettāḥ-ı feth-i bāb** (Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 2). [fettāḥ-ı feth-i bāb idüp, -üp, -]

İrişdi naşrı izā-cādan **idüp fettāḥ-ı feth-i bāb** / Virildi nıḳmet a'dāya idüp pes tebbet ile şād (Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 3). [fettāḥ-ı feth-i bāb idüp, -üp]

fettāḥ olmak [1] Fetheden, açan.

Ma'ānī gencinüñ miftāḥıdır **fettāḥ olan** evvel / Bunı fehmi itmeyen hergiz seçer mi ağı karadan (Murādī Dīvānı, Gazel 983, Beyit 4). [fettāḥ olan, -an]

fettan [1] Çekici, gönül alıcı.

Elā ey 'āşık-ı şūrīde gel keşf-i ḥicāb oldı / Yüri var ḥüsne karşı gör ne şīve kılar ol **fettān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1021, Beyit 3). [fettān,]

fetva [4] Fetva, hüküm, açıklama, yorum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muḥakkak 'ilm-i ūlā ile uḥrā cāmī'i dildür / Bir 'ilme cehd idüp cūş it ne ders ola ne ḥōd **fetvā** (Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 3). [fetvā,]

fetvā virmek [1] Fetva vermek, dini bir konuda hüküm vermek.

Viremez bu mes'ele **fetvāsını** şeyḥu'l-enām / Çün bu yirde kan iledür 'āşika dest-i namāz (Murādī Dīvānı, Gazel 562, Beyit 3). [fetvāsını viremez, -e, -mez]

fetvā-yı 'ayn [1] Bir şeyin aslının, kendisinin fetvası, hükmü.

Fetvā-yı 'ayn 'ayn ile bilmek hüner degül / Añla Murādī gayb ile 'ayn-ı 'atādadur (Murādī Dīvānı, Gazel 464, Beyit 6). [fetvā-yı 'ayn, -ı]

fevā'id [2] Menfaatler, faydalar, kârlar, kazançlar.

Murāduñ sözlerin ger kılasın gūş / Begüm kesb idesin nice **fevā'id** (Murādī Dīvānı, Gazel 267, Beyit 5). [fevā'id,]

Naşīḥāt gūş kıl ey dil saña bī-ḥad **fevā'id** var / Naşīḥāt gūş idenler görmediler tā ebed ḥüsran (Murādī Dīvānı, Gazel 999, Beyit 4). [fevā'id,]

fevā'id almak [1] Fayda almak, faydalanmak.

Ekmeyen ṭuḥm-ı ezel **almaz fevā'id** hırmanın / Kendü 'ırzı kendüsünde pāy-māl eyler yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1244, Beyit 4). [fevā'id almaz, -maz]

fevc [1] Birlik, bölük.

Fevc maşdardan çü şādırdur şüdüryn şadr ider / Kimisi şadrında kaldı kimisi muḥtāc u ac (Murādī Dīvānı, Gazel 221, Beyit 4). [fevc,]

fevka'l-'ulā [1] Alışılmış olandan ayrı, olağanüstü, beklenmedik, görülmedik, işitilmedik.

Sābıkda añladuñ mı geçen māceraları / Memhūr anuñ defātiri **fevka'l-'ulādadur** (Murādī Dīvānı, Gazel 463, Beyit 4). [fevka'l-'ulādadur, -da, -dur]

fevku'l-cebel [1] Dağın üstü.

Nūr-ı 'aynüm gel eriş berķ ura tā **fevku'l-cebel** / Ğār-ı vaḥdetde ḥarāret birledür dil pāymāl (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 3). [fevku'l-cebel,]

fevt eylemek [2] Elden kaçırmak, kaybetmek.

Başumı ṭob eylerüm bulsam nigārı dir idüñ / Fursatı **fevt eyleme** şimdi çü meydān eldedür (Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 6). [fevt eyleme, -me]

Añlağıl ālā-yı Ḥakkı eyle na'māya nazar / Fursatı **fevt eyleme** v'Allāhi bu ḳavle inan (Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 4). [fevt eyleme, -me]

fevz [1] *Kurtuluş, zafer.*

Felâh ü **fevzi** isterseñ gönülde sırrı isterseñ / Muṭî‘ olğıl ne kim emr eyledi tenzîl ü âyâta (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2*). [fevzi, -i]

fevz u felâh bulmak [1] *Zafer ve kurtuluş bulmak, zafer ve kurtuluşa erişmek.*

Varup çü burc-ı şerefde mekân idüp tırdı / Hicâba girmedî aşla vü **buldı fevz u felâh** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2*). [fevz u felâh buldı, -dı]

fevz u necât bulur [1] *Zafer ve kurtuluş bulmak.*

Kurtılır havf u hâzandan şu ki hâkka yapışa / Hâkık ile hâk olan elbet de **bulur fevz u necât** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4*). [fevz u necât bulur, -ur]

feyezân itmek [2] *Bolluk etmek.*

Nihân-ı bî-nihân el-hâk ‘ayân-ı bî-‘ayân olmuş / Murâdîniñ zâmirinden **ider feyezân** âlâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5*). [feyezân ider, -er]

Nihân-ı bî- nihân el-hâk ‘ayân-ı bî-‘ayân olmuş / Murâdîniñ zâmirinde **ider feyezân** âlâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 5*). [feyezân ider, -er]

feyyâz [14] *1. Ziyade feyz ve bereket veren; Allah.*

Ne şey’e kim nazar kılsam anuñ vechi hüveydâdur / Çü ire feyzi **feyyâzuñ** dile ‘arş-ı mu‘allâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1*). [feyyâzuñ, -un]

Çü feyzinden cihâna virdi feyzi ser-be-ser **feyyâz** / Ne deñlü ise isti‘dâd virür pes ol kadar feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1*). [feyyâz,]

Çü feyzinden cihâna virdi feyzi ser-be-ser feyyâz / Ne deñlü ise isti‘dâd virür pes ol kadar **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1*). [feyyâz,]

Nazar bir kîmyâdur kim ider hâkı zer-i hâliş / Egerçi seng-i hârâdur ider ol dem güher **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3*). [feyyâz,]

Anuñ çün heft ü heşt aşhâbını temîz ider **feyyâz** / Çü mebbe‘den bedâyi‘dür hevâ hûdan hüveydâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4*). [feyyâz,]

Mu‘ammâdur ki ma‘nâsın bilimezler zevî‘l-ma‘nâ / Murâdîniñ lisânından ki feyz eyler neler **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5*). [feyyâz,]

Beni vücûda getürdi vücûd ile **feyyâz** / O cûd ile bu vücûdum olup durur feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1*). [feyyâz,]

Vücûd-ı bâtını irdi vücûd-ı zâhir içün / Nazarda manzar-ı nâzır kademdedür **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2*). [feyyâz,]

‘Ulûm-ı ‘ilm ile bildürdi gerçi bize ‘alîm / Bû ‘ilm-i sâbıkı râbıt durur velî **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3*). [feyyâz,]

Şu ‘â‘-ı mihrüme ‘aks oldı ‘aksedür râcî‘ / Burûk-ı aşlâ nazar kıl biline tâ **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4*). [feyyâz,]

Murâdî fi‘l ile fa‘‘âlî aramak müşkil / Vücûd-ı pür-hüneründe nazardadır **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 5*). [feyyâz,]

Müfevvez eyledi **feyyâza** hükmin tâ ola cârî / Olup pür-tâb-ı enver pes aradan şıçradı çalâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4*). [feyyâza, -a]

2. Bereket, bolluk, cömertlik.

Ey Murâdî hele **feyyâzda** buhlı olmadı çün / Arada ayak ayak ‘arz olunan pâyê nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5*). [feyyâzda, -da]

Beni vücûda getürdi vücûd ile feyyâz / O cûd ile bu vücûdum olup durur **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1*). [feyyâz,]

feyyâz itmek [1] *Çok bereketli etmek.*

Eger seyyâresin pür-nür iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyzinden **ider** anı kamer **feyyâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2*). [feyyâz ider, -er]

feyyâz-kâdir olmak [1] *Çok kudretli, güçlü olmak.*

Feyyâz-kâdir oldı feyz itmege tevâtür / Âyîne tutdı ‘akse her dem bir ân içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 2*). [feyyâz-kâdir oldı, -dı]

feyz [11] *1. İhsan, bağış, kerem.*

Hâşıl olsun diyü ‘uşşâkıma **feyz** ile vücûd / Kad benâ eclî hayâtın gürefen fî‘l-cennât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 3*). [feyz,]

Murâdî iste feyzünden senüñ **feyzüñ** kemâlidür / Degül hâcet tolanuben kılasın derbeder ilhâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5*). [feyzüñ, -ün]

Murâdî iste **feyzünden** senüñ feyzüñ kemâlidür / Degül hâcet tolanuben kılasın derbeder ilhâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5*). [feyzünden, -ün, -den]

Çün vücûd irdi vücûdından türâba **feyz** ile / Sen ‘aceb eyler misin emlak kıldıysa sücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2*). [feyz,]

Çü feyzinden cihâna virdi **feyzi** ser-be-ser feyyâz / Ne deñlü ise isti‘dâd virür pes ol kadar feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1*). [feyzi, -i]

Çü **feyzinden** cihâna virdi feyzi ser-be-ser feyyâz / Ne deñlü ise isti‘dâd virür pes ol kadar feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1*). [feyzinden, -i, -n, -den]

Eger seyyâresin pür-nür iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü **feyzinden** ider anı kamer feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2*). [feyzinden, -i, -n, -den]

Hitâb idüp didi kim ey Murâdî iste **feyzünden** / Mesâ‘il mübhemin bir bir hemân kılsun ‘ayân el-

hak (Murâdî Dîvânî, Gazel 683, Beyit 5).
[feyzünden, -ün, -den]

Sen ol sultân-ı âlemsin Hudâyâ / Senün
feyzüñdedür mecmû'-ı eşyâ (Murâdî Dîvânî,
Mesnevi 44, Beyit 4). [feyzüñdedür, -ün, -de, -dür
]

2. İlim, irfan.

Ne şey'e kim nazar kılsam anuñ vechi hüveydâdur
/ Çü ire **feyzî** feyyâzuñ dile 'arş-ı mu'allâdur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 297, Beyit 1). [feyzî, -i]

Dime 'âlem aña kim ol habîr olmaya 'âlemden /
Murâdî a'lem oldur kim vire bu **feyze** ma'nâyı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 5). [feyze, -e]

feyz almak [2] (Deyim) Bir kimsenin bilgi ve
maneviyatından yararlanmak; yardım, iyilik görmek.

Nesîm-i lütf eser çün kim mu'attardur meşâm-ı dil
/ Akar mâ-ı lezîzi **feyz alup** kand-i zülâlınden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 996, Beyit 3). [feyz alup, -
up]

Çün nümâyân oldı rüy-i yâr dil-keş min-hicâb /
İktibâs-ı nûr idüp **feyz aldı** her azvâ yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1241, Beyit 2). [feyz aldı, -dı]

feyz eylemek [1] Bağışlamak, bereketlendirmek.

Mu'ammâdur ki ma'nâsın bilimezler zevî'l-ma'nâ
/ Murâdînün lisânından ki **feyz eyler** neler feyyâz
(Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 5). [feyz eyler, -
r]

feyz itmek [6] İhsan etmek, bereketlendirmek, bolluk
vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Murâdî okı ihlâşî seni dâ'im ider şâfi / Bir okuyana
üç hatme sevâbın **feyz ider** ihlâş (Murâdî Dîvânî,
Gazel 648, Beyit 5). [feyz ider, -er]

feyz-i fazl irişmek [1] İyilik ve cömertliğin feyzinin,
bolluğunun erişmesi.

Göz yumup açınca **feyz-i fazl irişürse** eger /
Kâ'inâta kâdir olur hâk virmege vücûd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 244, Beyit 3). [feyz-i fazl irişürse, -
ür, -se]

feyz-i Hak [1] Allah'ın lütfü.

Mikdâra göredür kamu eşyâya **feyz-i Hak** /
Sübhâne men tenezzehe şibhi ve'l-misâl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 821, Beyit 4). [feyz-i Hak,]

feyz-i hakâ'ık [1] Hakikatler ilmi, ihsanı.

Dilersen bulasın **feyz-i hakâ'ık** / Dekâ'ıkdan olur
mahz-ı dekâ'ık (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 5, Beyit
3). [feyz-i hakâ'ık,]

feyz-i hikmet [1] Hikmeti bol olan.

'Âlemde bulındı 'ilm-i 'âlem / Âdemden alındı
feyz-i hikmet (Murâdî Dîvânî, Gazel 208, Beyit
2). [feyz-i hikmet,]

feyz-i külliyyat [1] Bütün bereketler, bolluklar.

Cihân-ı bî-nişâniden gelürse **feyz-i külliyyât** /
Mükemmeldür kemâl ile olursa hüsn-i tekrârıñ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 2). [feyz-i
külliyyât,]

feyz-i mahz [1] Halis ilim, irfan.

Bu nazardan 'ayn idüp mir'âti urduña yire /
Mahz-ı feyze elyak olduñ **feyz-i mahza** kıl nazar
(Murâdî Dîvânî, Gazel 345, Beyit 2). [feyz-i
mahza, -a]

feyz-i muṭlak [1] Mutlak, kayıtsız, şartsız bolluk,
bereket.

Feyz-i muṭlakdur hakîkat bu Murâduñ sözleri /
Didi sübhâne'llezî esrâ bugün esrârda (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1231, Beyit 5). [feyz-i muṭlakdur, -
dur]

feyz-i ni'met [1] Nimetlerin bereketi.

'Âleme saçdı **feyz-i ni'metini** / Kerem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (Murâdî Dîvânî, Gazel 1213, Beyit 2).
[feyz-i ni'metini, -i, -(n)i]

feyz-i subhâniye [1] Allah'ın ilmi.

Murâdî **feyz-i subhâniye** olmaz degmeler vâsıl /
Hidâyetden hüveydâdur tedâhül eyleyen sâ'ât
(Murâdî Dîvânî, Gazel 188, Beyit 5). [feyz-i
subhâniye, -(y)e]

fezâ-yı kudret [1] Kudretin sonsuz genişliği.

Fezâ-yı kudret içinde çü tayr itdi gönül tayrı / Ne
meslekler sülûk itdi dimedi bu nihâyetdûr (Murâdî
Dîvânî, Gazel 299, Beyit 3). [fezâ-yı kudret,]

fırka [1] Bölük, grup.

Nefahñadan nidâ geldi pes oldı şak iki **fırka** /
İşitmeyen bulup nakmet işiden irdi na'mâya
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1323, Beyit 2). [fırka,]

fıtrat [8] Yaratılış, âferîneş, hilkat. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü tenzîh eyledi gayrıdan 'aynıñ / Velî kudretle
rütbet oldı **fıtrat** (Murâdî Dîvânî, Gazel 205, Beyit
2). [fıtrat,]

fıtrat-ı 'ayn-ı vücûd [1] Varlık gözünün, kaynağının
yaradılışı.

Sâbit-i mahz-ı nazardur **fıtrat-ı 'ayn-ı vücûd** / Lîk
ferd-i muktedâdur kim mu'allâ söylenür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 343, Beyit 4). [fıtrat-ı 'ayn-ı vücûd,
]

fıtratün min kaṭreti'r-rahmâni 'aklen min fütür [1]
Yaratılan akıl Rahman'ın katresinden bir fıtratır.

**Fıtratün min kaṭreti'r-Rahmâni 'aklen min
fütür** / Mâ hâlaqtü'l-cinne ve'l-insâne illâ mâ se'â
(Murâdî Dîvânî, Gazel 33, Beyit 3). [fıtratün min
kaṭreti'r-rahmâni 'aklen min fütür,]

fızze [1] Gümüş.

Gilletden ayırup çü zer-i hâlişüm yine / Kâl itmeyince **fiżzemi** ben kâlî bilmedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 933, Beyit 4). [fiżzemi, -m, -i]

fi'âl [6] İşler, ameller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Su'âl eylesin çün kim baña cümle **fi'âlüm**den / 'Aceb n'olısar aqvâlüm benüm mahşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 147, Beyit 3). [fi'âlümden, -üm, -den]

fidâ [1] Feda, kurban.

Derd-i dildâra var mıdur dermân / Lîk dermân aña **fidâdur** cân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1161, Beyit 1). [fidâdur, -dur]

fidâ kılmak [2] Vazgeçmek, feda etmek.

Cânî cânânun tarîkinde **fidâ kılmak** gerek / Her kadem başdukda 'ışka ibtidâ kılmak gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 729, Beyit 1). [fidâ kılmak, -mak]

Beni bir lahza dūr itme cenâbuñdan kıl ihsânı / **Fidâ kılmak** durur cânüm saña gayrı degül fikrüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 869, Beyit 4). [fidâ kılmak, -mak]

fidâ virmek [1] Başılamak.

Aşma hicâbı rüyüña 'aşıklaruñ zâr itmesün / Yoluña **virsinler fidâ** rûh-ı revânı 'ışk ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1390, Beyit 3). [fidâ virsinler, -sün, -ler]

fidâ-yı 'azîm olmak [1] Büyük bağış, kurban olmak.

Oldı İsmâ'ile **fidâ-yı 'azîm** / Didi çün lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 7). [fidâ-yı 'azîm oldı, -dı]

fidâ-yı 'ışk olmak [1] Aşka fedâ olmak.

Muqaddem ger mu'ahhârdur **olupdur cân fidâ-yı 'ışk** / Kemâl üzre kemâlî ibtidâ vü intihâ el-hâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 679, Beyit 2). [fidâ-yı 'ışk olupdur, -up, -dur]

fidâ-yı rûh [1] Ruhunu feda, kurban etmek.

Şu 'aşık kim vire 'ışk ile cânı / **Fidâ-yı rûh** aña ednâ hünerdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 518, Beyit 4). [fidâ-yı rûh,]

fidâ-yı yek-ser-i mû [1] Baştaki tek bir kula, saç teline feda olmak.

Çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil kemâl-i rûh-ı dil-cüdur / Hâbîbün cümleten 'âlem **fidâ-yı yek-ser-i müdur** (Murâdî Dîvânî, Müfret 37, Beyit 1). [fidâ-yı yek-ser-i müdur, -dur]

fi'd-düca [1] Karanlıkta.

Sen dahı tâ kalmayasın **fi'd-düca** / Gel Murâduñ diñlegil aqvâlini (Murâdî Dîvânî, Gazel 121, Beyit 5). [fi'd-düca,]

figân [3] İztirap ile bağırp çağırma, inleme.

Sem'ine girsün **figân**um bir terahhüm eylesün / Bu hevâyile geçer kârüm figân ü zârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1052, Beyit 2). [figân, -um]

Seherde cüş ider bülbül **figâna** / Gül üzre âh ider ol yana yana (Murâdî Dîvânî, Gazel 1428, Beyit 1). [figâna, -a]

Sensin baña cû cümleden akreb velî 'aceb / 'Älemleri arar bu **figân**um seni seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1534, Beyit 2). [figân, -um]

figâna gelmek [1] Figan etmeye başlamak.

Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm hâr / **Gelsem** 'aceb midür ben bülbül gibi **figâna** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1437, Beyit 3). [figâna gelsem, -se, -m]

figân eylemek [5] Üzüntü ile bağırp çağırma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şanma kim bir gül için **eyler figân** / İster anı kim bula Hâkdan naşîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 158, Beyit 2). [figân eyler, -r]

figân-ı bülbül-i şeydâ [1] Çılgın bülbülün feryadı. II Aşk çılgını aşığın feryadı.

Şemî-i verd-i ahmer ister iseñ büstân gözle / **Figân-ı bülbül-i şeydâ** dilerseñ gülsitândan şor (Murâdî Dîvânî, Gazel 312, Beyit 2). [figân-ı bülbül-i şeydâ,]

figân kılmak [2] İnlemek, ağlayıp sızlanmak.

Nice bir cânâ **kılam** sen mâh-ı hicrinden **figân** / Gün yüzün göster baña ey server-i sultâniyân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1059, Beyit 1). [figân kılam, -am]

Gül yüzüne hasretüm ben bülbül-i âşüfte-dil / Anuñ için her seher ey gonce **kıluram figân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1059, Beyit 2). [figân kıluram, -ur, -am]

figân u âh [1] Feryat ve inleme.

Çün bilürsin 'âkıbet hâk olısar cismün senün / Tevbeye gel hâlî olmağıl **figân ü âhdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1053, Beyit 2). [figân ü âhdan, -dan]

figân u nale [1] Feryat ve İnilti.

Figân u nâleme âheng ider gülşende bülbüller / İder sînem benüm nağme begüm çeng ü rebâb-âsâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 52, Beyit 2). [figân u nâleme, -m, -e]

figân ü zâr [2] Ağlayıp inlemek.

Sem'ine girsün figânum bir terahhüm eylesün / Bu hevâyile geçer kârüm **figân ü zârdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1052, Beyit 2). [figân ü zârdan, -dan]

Benüm bir münisüm yokdur yanumda sâyeden özge / Ne bir eglencemüz vardur **figân ü zârdan**

ğayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4). [fîğân ü zârdan, -dan]

fihâ [1] Onda, içinde.

Ey cemâlün pertevi 'aksi kamu **fihâdadur** / Her ne deñlü tâlib olsam gâyet-i 'ulyâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 1). [fihâdadur, -da, -dur]

fihâ'l-mağâl [1] Sözüün içindedir.

Cân ü gönül şerh için pürüme kıldum su'âl / Virdi cevâb-ı 'azîm didi ki **fihâ'l-mağâl** (Murâdî Dîvânı, Kut'a 23, Beyit 1). [fihâ'l-mağâl,]

fihâ'l-mescüd [1] Secde edilen yer oradadır.

Nâmını bilmek için nâm ile nâm itdi özin / İsm ile bildi müsemma didi **Fihâ'l-mescüd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4). [fihâ'l-mescüd,]

fî-ilmîhi âyâtünâ 'an-sırrihi ihlâşunâ [1]
Bizim ayetlerimiz onun ilmindedir, ihlasımız onun sırrındandır.

Levh-i dile mestür olalı "âyet-i ümmü'l-kitâb" / **Fî-ilmîhi âyâtünâ 'an-sırrihi ihlâşunâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 3). [fî-ilmîhi âyâtünâ 'an-sırrihi ihlâşunâ,]

fikir [23] Düşünce, fikir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nedendür gâfil olmuşsin kamu **fikrûn** hevâ ancak / Anı bilmez misin yevm-i kıyâmet olırsar peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [fikrûn, -ün]

fikre gelmek [1] Akla gelmek, düşünmek.

Cihâna şöyle aldandun ki **fikre gelmez** 'uqbâ hiç / Düşürdün başunu bilmezlik ile anca gâvğâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4). [fikre gelmez, -mez]

fikre varmak [1] Düşünmek.

Benefşe **fikre varmış** kim 'aceb var mıdır 'âlemde / Gözüñ gibi kara gözler saçun gibi siyeh teller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [fikre varmış, -miş]

fikr eylemek [7] Düşünmek, tefekkür etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sâbıkı **fikr eyle** kim sâbıkda neydi sâbıkun / Sebkat eyle kim bulunmaya berâber tâ saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4). [fikr eyle,]

fikr-i âşık-ı dil-rîş [1] Gönlü yaralı aşığın düşüncesi.

'Aceb mülâhazadur **fikr-i âşık-ı dil-rîş** / Özinde hâzırı gözler velik şol ile sağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 4). [fikr-i âşık-ı dil-rîş,]

fikr-i bî-had olmak [1] Sayısız düşüncenin oluşması.

Menzil-i 'ulyâda lâmi'dür rumûz-ı gayb u 'ayn / **Fikr-i bî-had oldu** menkûlât u ma'kûlâtan

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [fikr-i bî-had oldu, -dı]

fikr-i habîb [1] Sevgilinin düşüncesi.

Râzumuz **fikr-i habîbe** çün muvâfîk kârdur / Anuñ için her rumûza vâkıf-ı esrârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1). [fikr-i habîbe, -a]

fikr-i hafî [1] Gizli düşünce.

Nesîm-i şubh ireli cân ile cihânam ben / Kimine **fikr-i hafî** kimine 'ayânam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 1). [fikr-i hafî,]

fikr-i hayâl [2] Hayalinin düşüncesi.

Benüm vird-i zebânum nâm-ı maḥbûb / Benüm **fikr-i hayâlüm** oldu ol hûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1). [fikr-i hayâlüm, -üm]

Evvelün **fikr-i hayâli** senden iḥbâr eylemez / Seyr iden hüsn-i şifâtuñ zâtuñ efkâr eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [fikr-i hayâli, -i]

fikr-i heyhat [1] Üzüntülü düşünce.

Fikr-i heyhât ile sevdâlarda yilmek nice bir / Fâ'il-i zencîr-i tûl olup müselsel itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [fikr-i heyhât,]

fikr-i Hudâda olmak [1] Allah'ı düşünmek, tefekkür etmek.

Maḥrem olam dir iseñ eger vaşl-ı hâzrete / **Fikr-i Hudâda ol** girü ko bu ḥalâyıkı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2). [fikr-i hudâda ol,]

fikr-i râsiḥ [1] Sağlam, bilgisi geniş olan fikir.

'Ömr-i medîd içinde nedür **fikr-i râsiḥün** / 'Ömr-i kaşîr içinde ḥayât-ı ziyâdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [fikr-i râsiḥün, -ün]

fikr-i rüşen [1] Aydınlık düşünce.

Bu beḳâ-yı 'uzlet oldu 'âkil olan kimsene / Pes Murâduñ ḳavli olmaz **fikr-i rüşenden** ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 5). [fikr-i rüşenden, -den]

fikr-i serseri [1] Boş düşünce.

Ḳo bu cihân-ârâyışın çün kim fenâdur âḥır-ı / Yakın degül midür ecel nedür bu **fikr-i serseri** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1). [fikr-i serseri,]

fikr itmek [12] Düşünmek, mülâhaza etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben **fikr iderem** dâ'im ḥikmet ne durur bilsem / Sen dilde nihân olduñ gönlüm senidür gûyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 2). [fikr iderem, -er, -em]

fikr-i vişâl [1] Kavuşma düşüncesi.

Ṭab'-ı meyyâle gelür **fikr-i vişâl** / Beni âşüfte kılur lîk cemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 1). [fikr-i vişâl,]

fikr-i vuşlat [1] Sevgiliye kavuşma düşüncesi.

Mecnûn olup gönül gene şahrâda seyr ider / 'İşk ile **fıkr-i vuşlat** Leylâda seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 1*). [*fıkr-i vuşlat,]*

fıkr-i yâr [1] *Yar düşüncesi, sevgili hayali.*

Çarğa-i baħr-ı maħabbet olalıdan cân ü dil / Düşdi **fıkr-i yâre** her dem ğam yemez devrân için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2*). [*fıkr-i yâre, -e]*

fıkr kılmak [2] *Düşünmek.*

Kıyâmetde sevâbuñ ne kıyâmetde 'ikâbuñ ne / Kıyâmet günü hâlûñ ne ola var **fıkr kıl** yârâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4*). [*fıkr kıl,]*

Hayret-i kübrâda nice kılsun ol / **Kılmaya fıkr** illâ bî-efkârîhi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4*). [*fıkr kılmaya, -ma, -(y)a]*

fıkr u hüş itmek [1] *Akıllı davranmak.*

'Ayb eylemeñüz döstlar bî-hüde söylerse Murâd / Çün kim taşa deryâ-yı 'ışk şanmañ ki **fıkr u hüş idem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 5*). [*fıkr u hüş idem, -em]*

fıkr ü sevda [1] *Düşünce ve aşk, sevgi.*

Murâdî kalb-i mir'atun muşaffâ kılmaga cehd it / Cihânun **fıkr ü sevdâsın** gider kalbünden iy nâdân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 5*). [*fıkr ü sevdâsın, -sın]*

fıkr ü zıkr [1] *Düşünmek ve anmak.*

Fıkr ü zıkre yok nihâyet gerçi kim / Fıkre sığmaz bu me'âl-i özgedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 538, Beyit 3*). [*fıkr ü zıkre, -e]*

fikret [3] *Düşünme, düşünce, fikir.*

Seyr itse cinânında cây eylese yanında / Fehm olsa beyânında **fikret** nic'olur görsem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11*). [*fikret,]*

Tefekkür eylemiş fıkr ile **fikret** / Ne fikret fıkr ide inkâr içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4*). [*fikret,]*

Tefekkür eylemiş fıkr ile fikret / Ne **fikret** fıkr ide inkâr içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4*). [*fikret,]*

fikret-i kesret [1] *Birçok düşünce. II Masıva.*

Fikret-i kesret nice kılsun dil-i 'uşşâkda / Dembe-dem yir eyledi kalbinde çün efkâr-ı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4*). [*fikret-i kesret,]*

fikret-i Mevlâ [1] *Allah'ı isteme, düşünme.*

Ger Murâduñ bilmek isterseñ nedür efkârını / Fâriğ olup cümleden biz **fikret-i Mevlâdayuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 5*). [*fikret-i mevlâdayuz, -da, -(y)uz]*

fi'l [33] *İş, eylem, amel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mikdâra tutdı 'ilm ile taqdîri kâdr için / **Fi'linde** kodı hikmetin işler kemâ-yeşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3*). [*fi'linde, -in, -de]*

fi'l-i eşya [1] *Varlığın, mevcudâtın ameli, hareketi, işi.*

Fi'l-i eşyâda görindi yine bu hâl-i sıfat / Hâşa li'llah k'ola fi'linde o fa'âl-i şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1*). [*fi'l-i eşyâda, -da]*

fi'l-i ezeli [1] *Ezelden beri var olan, devam eden iş.*

Fi'l **fi'l-i ezeli**dür yed-i kudretde dürrüst / Şâhid isterseñ eger hâzır iki beyyinede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2*). [*fi'l-i ezeli*dür, -dür]

fi'l itmek [1] *Yapmak, gerçekleştirmek.*

Fi'l-i kâderdedür ne ki var ise fâ'ilün / Fi'linde yine **fi'l ider** ibtidâsını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 4*). [*fi'l ider, -er]*

fi'l-i kâder [1] *Kaderin, alın yazısının gerçekleşmesi.*

Fi'l-i kâderdedür ne ki var ise fâ'ilün / Fi'linde yine fi'l ider ibtidâsını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 4*). [*fi'l-i kâderdedür, -de, -dür]*

fi'l-i kadîm [1] *Eski, önceki iş.*

Fâ'ilün fi'line merbûl olalı **fi'l-i kadîm** / Fi'limün nehcini anlamağa ef'âl gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 2*). [*fi'l-i kadîm,]*

fi'l ile kavlı [1] *Amel ile söz.*

Göster Murâdî **fi'l ile kavlı**n sadâkatın / Nâz u niyâz olursa arada saña yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 5*). [*fi'l ile kavlı*n, -ün]

fi'l-i maḥşûş [1] *Bir kişiye has, özel iş.*

Çün keremler **fi'l-i maḥşûşuñdur** ey 'âlî cenâb / Kesme luḥfuñ aña kim ihsâna mu'tâd idesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2*). [*fi'l-i maḥşûşuñdur, -un, -dur]*

fi'l-i ma'nî remzi [1] *Mânâ işinin işareti.*

Fi'l-i ma'nî remzini fi'l ile kenz itdüm yine / Fi'l ile kıldum muḥaffel kenzümi açma ḥazer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 4*). [*fi'l-i ma'nî remzini, -(n)i]*

fi'l-i Murâd [1] *Murâdî'nin işi, ameli.*

'Aql ile eger nâzır iseñ **fi'l-i Murâda** / İhyâdan ola cümle-i mevtâ nazarından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5*). [*fi'l-i Murâda, -a]*

fi'l-i Murâdî [1] *Murâdî'nin işi, ameli.*

Kavlı ile **fi'l-i Murâdî** nice fehm ide 'uḳûl / İrişür ḥubb-ı ezelden dil-i meyyâle ḥaber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 5*). [*fi'l-i Murâdî,]*

fi'l ü kavlı [2] *Amel ile söz.*

Gel Murâdî'nün kelâm-ı râstın kıl istimâ' / Her ne **fi'l ü** her ne **kavlı** olursa andan mâ-keziḅ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5*). [*fi'l ü kavlı,]*

Fi'l ü kavlımden ḥazer kılsam yine tâlib benüm / Maḥz-ı zâhir 'ayn olursam nâm-ı mâfihâ olur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [fi'l ü kavlümden, -üm, -den]

fi'l-'adem olmak [1] Yokluk içinde kalmak.

Şems-i vücûdumuz bugün virdi kamerlere ziyâ / Zerrece ger ola cüdâ cümlesi **oldı fi'l-'adem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 4). [fi'l-'adem oldu, -dı]

fi'l-cümle [1] Bir hayli, iyiden iyiye.

Murâdî'nün ne mümkindür ki şerh ola bu güftârı / Bunı yazmağa **fi'l-cümle** mecâl olmaya küttâbuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 6). [fi'l-cümle,]

fi'l-ezel [1] Ezelde, başlangıcı olmayan geçmiş zamanda.

Sırr-ı hakikatüñ odur mazharı **fi'l-ezel** ebed / Sırrına tutdı âyine sırrı beka-yı evliyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [fi'l-ezel,]

fi'l-hakîka [1] Hakikatte, esasında, hakikaten, doğrusu.

Kemâl-i ekmel oldu **fi'l-hakîka** râz-ı pinhâmı / Eger merd iseñ ey dil kâtim olğıl sırr-ı imânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [fi'l-hakîka,]

fi'l-hakikat [1] Hakikatte, esasında, hakikaten, doğrusu.

Eger kûyna olmasa revâ-yı kibriyâ gâlib / Olurdi **fi'l-hakikat** cümle mevcûda fenâ gâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 1). [fi'l-hakikat,]

fi'l-hâl [2] Bu halde, bu durumda.

Mümeyyizdür ider temyîz **fi'l-hâl** / Cemî'-i kâ'inât emrindedür çâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [fi'l-hâl,]

'Akluñ başa düşürüp **fi'l-hâl** / Olmağıl sen müşevveşü'l-aḥvâl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 2). [fi'l-hâl,]

fi'l-ibtidâ [1] Başlangıçta.

Ḥazarda sefer oldu **fi'l-ibtidâ** / Seferde ḥazardur ḥazarda sefer (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3). [fi'l-ibtidâ,]

fi'l-intihâ [2] Nihayette, sonunda.

İnbî'âc olduğda arz ile semâ **fi'l-intihâ** / Pes binâ-yı lâ-yezâliden kıldı ibtidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 1). [fi'l-intihâ,]

Ey Murâdî gel hicâb-ı benlûgi terk eyle var / Sen anuñsın ol senüñ bi'l-ibtidâ **fi'l-intihâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [fi'l-intihâ,]

fi'l-kıyâm [1] Ayakta.

Müheyyâdur 'ayâna **fi'l-kıyâma** / Anuñ çün oldu defter üze ḥâsib (Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [fi'l-kıyâma, -a]

fi'l-leyl ve'n-nehâr [1] Gece ve gündüzde (6/Enam 13).

Çün hebâ durur bilürsin 'akibet milk-i cihân / Ey Murâdî ḥakka tâ'at eyle **fi'l-leyl ve'n-nehâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 5). [fi'l-leyl ve'n-nehâr,]

fi'l-mesel [1] Diyelim ki, farzedelim ki.

Lem'a-i mihr-i tâbı ger âb içinde 'aks ide / **Fi'l-mesel** oldu bu maḥal âyinedür cemâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [fi'l-mesel,]

fırâk [8] Ayrılık, hicran. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fırâkuñdan ciger yandı eyâ dilber kebâb-âsâ / İki gözden akar yaşum benüm câm-ı şarâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [fırâkuñdan, -un, -dan]

fırâk-ı hicr-i yâr [1] Sevgilinin ayrılığının acısı.

Çü eşküñden döke katre **fırâk-ı hicr-i yâr** için / Olur her biri bir deryâ cihâmı garḳ ider seyli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [fırâk-ı hicr-i yâr,]

fırâk odı [2] Ayrılık ateşi.

Yakdı **fırâk odına** gönlümi meded / Yok mı ilâhî fûrkate pâyân ile 'aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 1). [fırâk odına, -(n)a]

Yâ Rab ne âteşin olur imiş **fırâk odı** / Gösterme anı kimseye luṭf eyle ey şamed (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 3). [fırâk odı,]

fırâk u âh [1] Ayrılık ve ayrılığın acısıyla âh etmek.

Yûsuf-ı dehrüm baña şorma su'âli çâhda / Ḥâl-i Ya'kûbı su'âl eyle **fırâk u âhda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 1). [fırâk u âhda, -da]

fırâr eylemek [1] Kaçmak, kurtulmak.

Milk-i 'izzetde durur vahdet sırât-ı mustakîm / 'Âkil oldur kesret ü vahdetden **eyleye fırâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 4). [fırâr eyleye, -(y)e]

fırâr itmek [3] Kaçmak, kaçmak.

Ḳamu her ne ki vardur terkin urğıl / Ne kim nehy eyledi andan **fırâr it** (Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 5). [fırâr it,]

Çün kim maḥabbet-i yâr dilde karar idüpdür / Bu cân ü dil ḳamudan cümle **fırâr idüpdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 1). [fırâr idüpdür, -üp, -dür]

Vahşet eyledi gönül cümleyi terk itdi ḳamu / Ey Murâdî varuben yâre **fırâr itdüm** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 5). [fırâr itdüm, -dü, -m]

fır'avnî [4] Tanrı iddiasında bulunduğu için Hz. Mûsâ'nın mücâdele ettiği Mısır hükümdarı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gösterdi yüzinden yine pes şimdi Murāduñ / **Fir'avnilere** Müs-i kudret yed-i beyzā (Murādī Divānı, Gazel 81, Beyit 7). [fir'avnilere, -ler, -e]

fir'avn olmak [1] Tanrı iddiasında bulunduğu için Hz. Mūsā'nın mücādele ettiği Mısır hükümdarı gibi olmak.

Āyet-i kübrāda gördüm remz-i Mūsā āyetin / Cümle **Fir'avn** olsa 'ālem ben 'asādan geçmezem (Murādī Divānı, Gazel 888, Beyit 4). [fir'avn olsa, -sa]

firdevs-i me'vā [1] Firdevs cenneti.

N'idem ben cennet-i 'adni n'idem **firdevs-i me'vāy** / Baña senden güzel yokdur çü sensin cümleden a'zam (Murādī Divānı, Gazel 871, Beyit 11). [firdevs-i me'vāy, -(y)ı]

fi's-şubh u şām [3] Sabah akşam.

Ey Murādī rāhat-ı dildür sözün 'irfāne çün / Vird olunmak lāzım oldı kavlüñüz **fi's-şubh ve's-şām** (Murādī Divānı, Gazel 901, Beyit 5). [fi's-şubh ve's-şām,]

Qabl ü ba'di terk idüp merzā gözet **fi's-şubh u şām** / Yüz tuta tā kim qabül-ı zi'l-celāl iqbāl ile (Murādī Divānı, Gazel 1276, Beyit 2). [fi's-şubh u şām,]

Ġafleti terk idelüm **fi's-şubh-ı şām** / Tā'at ile bulalum 'ālī makām (Murādī Divānı, Mesnevi 24, Beyit 2). [fi's-şubh-ı şām,]

fi's-sücüd [1] Secdelerde.

Ey Murādī 'arz iderseñ hālün ger **fi's-sücüd** / Rabbiye'l-a'lāda hācet hācet-i Mevlā olur (Murādī Divānı, Gazel 389, Beyit 5). [fi's-sücüd,]

fitāde olmak [1] Tutkun, düşkün olmak.

Luft eylegil Murāda lutfun senün ziyāde / **Oldum** saña **fitāde** tenvīr eyle māhum (Murādī Divānı, Gazel 946, Beyit 5). [fitāde oldum, -du, -m]

fi-yevm [1] Günde. II Kıyamet gününde.

Çünkü mizān dura hāzır **fi-yevm** / Bir sevāb olmadı kim cāha yarar (Murādī Divānı, Gazel 545, Beyit 4). [fi-yevm,]

fu'ad [13] Kalp, gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ya Rab nedür bu hikmet 'aynumda Hakk isbāt / Vāhid durur **fu'adum** kudretde oldı kerrāt (Murādī Divānı, Gazel 190, Beyit 1). [fu'adum, -um]

fu'ad-ı 'aşıkın [1] Aşıkların gönlü.

Hayāt-ı cāvidāndur kim sebāt-ı hayret-i şahid / **Fu'ad-ı 'aşıkın** içre qarār itse qarār eṭvār (Murādī Divānı, Gazel 305, Beyit 2). [fu'ad-ı 'aşıkın,]

fu'ad-ı ehl-i dil [1] Gönül ehlinin kalbi.

Şāhbāz-ı qudsdūr cāna **fu'ad-ı ehl-i dil** / Münkir olma ehl-i hāle ne dise cānā olur (Murādī Divānı, Gazel 384, Beyit 4). [fu'ad-ı ehl-i dil,]

fu'ad-ı şafha-i merķūm [1] Yazılmış sayfaların yüreği.

Şahāyifden müberrādur **fu'ad-ı şafha-i merķūm** / Degüldür lafzu harfe mā'il aña bu kerāmetdür (Murādī Divānı, Gazel 299, Beyit 4). [fu'ad-ı şafha-i merķūm,]

fuhūm [6] Anlamalar, anlayışlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

"Küllü men min hıfzihı" sırruñ **fuhūmın** bilmeyen / Hak durur her dem okursam nām ile 'āşık aña (Murādī Divānı, Gazel 24, Beyit 3). [fuhūmın, -ın]

furķān [1] Kuran-ı Kerim.

Menzilde çü münzil oldı süre / **Furķān** ile fark idem cihānı (Murādī Divānı, Gazel 1568, Beyit 6). [furķān,]

furşat [11] Bir işin gerçekleşebilmesi için müsait olan vakit, durum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İrişdüdi yine dildaruma ey dil haber **furşat** / Bu çākerden o sultāna neler dimiş neler furşat (Murādī Divānı, Gazel 185, Beyit 1). [furşat,]

furşat bulmak [1] Herhangi bir şey için en uygun zamanı, imkanı bulmak.

Gice gündüz tefekkür eyler idüm zulmet ü nūr / Şeb ile ruzı tārık olmayınca **bulmadum furşat** (Murādī Divānı, Gazel 184, Beyit 2). [furşat bulmadum, -du, -m]

furşat geçürmek [1] Fırsatın geçmesi, gitmesi.

Cān ü gönülle kıl olıgör hān-ı 'ışka gel / **Furşat geçürme** furşat-ı ferdā gelüp geçer (Murādī Divānı, Gazel 476, Beyit 4). [furşat geçürme, -ür, -me]

furşat kılmak [1] Fırsat vermek, elverişli hāle getirmek.

Murādī vaşl-ı dildāra kaçan olur idi vāşıl / Miyān-ı yāre kollarını **kılmasa** kemer **furşat** (Murādī Divānı, Gazel 185, Beyit 5). [furşat kılmasa, -ma, -sa]

furşat virmek [3] Bir işi yapmak için uygun, elverişli şartı sağlamak.

Şu 'ā-ı mihr-i tābı mümkün olmazdı ala meh-tāb / Arada **virmese** bir zerre cānum al eger **furşat** (Murādī Divānı, Gazel 185, Beyit 2). [furşat virmese, -me, -se]

Çü ma'nī remzini fikr eyledüm bildüm mu'ammāy / Bu 'ilmi bilmek için **virdi** bir a'lā güher **furşat** (Murādī Divānı, Gazel 185, Beyit 4). [furşat virdi, -di]

Añlağıl bi'llahi **furşat virmiş** iken al saña / Pes bu
'âlem ma'berinden bir gün eylersin 'ubür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 333, Beyit 5). [furşat virmiş, -miş]

furşat-ı ferda [1] Yarının, geleceğin fırsatı.

Cân ü gönülle kıl olıgör hân-ı 'ışka gel / Furşat
geçürme **furşat-ı ferdâ** gelüp geçer (Murâdî
Dîvânî, Gazel 476, Beyit 4). [furşat-ı ferdâ,]

furşatı fevt eylemek [1] Fırsatı kaçırmak.

Furşatı fevt eyleme bî-ma'rifet olma yûri / Bir
gün ola kim sîruñ ola türâb içre kedû (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1195, Beyit 3). [furşatı fevt eyleme,
]

furşatı fevt itmek [2] Fırsatı kaçırmamak.

Furşatı fevt itme ey dil 'âkıbet bu dem geçer /
İhtiyâr-ı hâlvet it k'oldur kâmadan hûb-ter
(Murâdî Dîvânî, Gazel 353, Beyit 1). [furşatı fevt
itme,]

'Âkıl iseñ bu günü yârîne koma zinhâr / **Fevt iden**
furşatını oldı deli oldı deli (Murâdî Dîvânî, Gazel
1513, Beyit 4). [furşatını fevt iden, -en]

füc'et [1] Birdenbire, nagehanî.

Murâdîñ kâlmînuñ hevâsında nihâyet yok / En
ednâ görmeye **füc'et** okıyan bunı ezberden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 991, Beyit 5). [füc'et,]

fülk [6] Gemi. II Kurtuluş, selamet yolu,
aracı.

Eserse rîh-i 'âşif ger temevvüc baħr ider el-hâk /
Eger olmasa **fülke** bād-bān seyr eylemez deryâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 71, Beyit 2). [fülke, -e]

Ey Murâdî baħr-ı 'ilmüne senün olmaz kenâr /
Fülkini her kim ki şaldı bilmedi pâyân nedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 398, Beyit 5). [fülkini, -i, -
n, -i]

Müntehâ-yı baħr-ı kalbün **fülki** olmış kâf u nûn /
İşbu kalbî anuñ içün seyr-i 'ummân eglemez
(Murâdî Dîvânî, Gazel 552, Beyit 4). [fülki, -i]

Şalan baħr-ı maħabbetde vücûdî **fülkine** bir dem /
Bulup sâhil çıkar añlama sen anı o deryâdan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1003, Beyit 2). [fülkine, -i,
-(n)e]

Murâduñ 'ayn-ı vahdetde iki yanı berâberdür /
Nice yüz kerre yüz biñ **fülk** ola gezmiş bihârumda
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1297, Beyit 5). [fülk,]

II Fani dünya.

Nice bir sen bu beķâsız **fülke** mâ'il olasın / Fehm
ü idrâkûñ dururken yine bâtil olasın (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1092, Beyit 3). [fülke, -e]

fülk itmek [1] Gemi etmek, gemi gibi yapmak. II
Kurtuluş, selamet yolu, aracı.

'Aceb deryâ-yı tevħîdî kanadum **fülk idüp**
gezdüm / N'idem ben gayrı mellâhı delîl-i bî-
zevâlüm var (Murâdî Dîvânî, Gazel 307, Beyit 3).
[fülk idüp, -üp]

fülk-i 'aql [1] Akıl gemisi.

Cân ü dil ol hicâbı kıldı çü şak / **Fülk-i 'aql** oldı
yemm-i hayrete ğarķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 712,
Beyit 1). [fülk-i 'aql,]

fülk-i cism-i bî-nişân [1] Belirsiz, bilinmeyen varlık
gemisi.

Ġarķa-i baħr-ı fenâdur **fülk-i cism-i bî-nişân** / Bî-
nişân ü bî-zebân olan kişi insândur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 374, Beyit 2). [fülk-i cism-i bî-nişân,
]

fülk-i dil [21] Gönül gemisi. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Baħr-ı muħîṭ itdi ihâta taraf taraf / **Fülk-i dile**
kenâr kanı kıla ilticâ (Murâdî Dîvânî, Gazel
7, Beyit 4). [fülk-i dile, -e]

fülk-i gönül [5] Gönül gemisi. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Reftâr idince **fülk-i gönül** baħr-ı vahdete / Hadd ü
kenâr bulmadı tâ kıla ilticâ (Murâdî Dîvânî, Gazel
1, Beyit 4). [fülk-i gönül,]

fülk-i hestî [1] Varlık gemisi.

Bir seher gördüm temevvüc kıldı baħr-ı iktizâ /
Fülk-i hestîye taķılmış bād-bānumdur gelen
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1036, Beyit 4). [fülk-i
hestîye, -(y)e]

fülk-i vücüd [3] Beden gemisi. II Beden, varlık.

Baħr çü mevci cüş ide kim getiriser ama tâb /
Fülk-i vücûda irmese cûd olur idi ol harâb
(Murâdî Dîvânî, Gazel 151, Beyit 1). [fülk-i
vücûda, -a]

Fülk-i vücûdî saldı bihâr-ı ferâġata / Lü'lüdür
añlağıl yem-i 'irfâna insilâh (Murâdî Dîvânî,
Gazel 239, Beyit 4). [fülk-i vücûdî, -ı]

Mâ-ı 'avn ile şulandı yine tâ mîveleri / Oldı her
bârı anuñ **fülk-i vücûda** bir yem (Murâdî Dîvânî,
Gazel 926, Beyit 2). [fülk-i vücûda, -a]

fülk-i yemm olmak [1] Denizin gemisi olmak.

Fülk-i dil çün şalındı 'ummâna / **Fülk-i yemm oldı**
yem-i 'ummâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1214,
Beyit 1). [fülk-i yemm oldı, -dı]

fünûn [6] İlim, ustalık, maharet, sanat. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İlm-i zemâyirüñ nice dürlü **fünûnı** var / Fehm
eylemez meger ki dil-i pür-zîyâ bilür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 462, Beyit 2). [fünûnı, -ı]

fünûn-ı 'ilm [1] İlmin türleri, marifeti.

Eger ki var ise behreñ **fünûn-ı 'ilm** içre / Murâdî
ķavlini hâl it 'atâ-yı Mevlâdur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 491, Beyit 5). [fünûn-ı 'ilm,]

fünün-ı kemal [3] *Mükemmel, tam, eksiksiz ilimler.*

Fenn-i fünün bildi **fünün-ı kemāline** / Karışdı iki bahır oluben hayy ile fenā (Murādî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 3). [fünün-ı kemāline,]

Çü 'ayn-ı rahmetimiş bilmişem **fünün-ı kemāl** / Bu 'aynumuzda akarsa n'ola zülāl-i vücūd (Murādî Dîvânî, Gazel 262, Beyit 3). [fünün-ı kemāl,]

fünün-ı zāhirin ü bāṭnīn [1] *Açık ve gizli ilimler.*

'Ulūm-ı evvelin ü āhirinden / **Fünün-ı zāhirin ü bāṭnīnden** (Murādî Dîvânî, Mesnevi 13, Beyit 1). [fünün-ı zāhirin ü bāṭnīnden, -den]

fürkat [17] *Ayrılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne 'aceb hālet olur hāletümüz ey hālet / Gāh şevk u gehi hūzn ü gehi **fürkat** devlet (Murādî Dîvânî, Gazel 180, Beyit 1). [fürkat,]

fürkat-i leyli [1] *Leyla'nın ayrılığı.*

Tag u sahrāda yūri Mecnūnveş / **Fürkat-i Leyli** bulur pāyān yine (Murādî Dîvânî, Gazel 1420, Beyit 4). [fürkat-i leyli,]

fürkat-i nigār [1] *Resim gibi güzel sevgilinin ayrılığı.*

Ey Murādî bu hāl böyle durur / Ol yūri **fürkat-i nigāra** şabūr (Murādî Dîvânî, Gazel 535, Beyit 5). [fürkat-i nigāra, -a]

fürkatūn kenzi [1] *Ayrılığın hazinesi.*

Bilindi **fürkatūn kenzi** hafāda / Dinildi kesret ü vahdet edāsı (Murādî Dîvânî, Gazel 1559, Beyit 2). [fürkatūn kenzi,]

fürū [3] *İkinci derecede olan önemsiz meseleler.*

Mu'ammerdür **fürū'ından** ne aşl u ne fürū' oldı / Bināsın her zamān tecdīd ider çün bildi mi mārın (Murādî Dîvânî, Gazel 1019, Beyit 4). [fürū'ından, -ın, -dan]

Aşl oldı çü her **fürū'a** mazhar / Gel mültefit olma fer'e gel sen (Murādî Dîvânî, Gazel 1178, Beyit 4). [fürū'a, -a]

Hicābdur rūhdur 'ālem velī rūh aṇadur perde / **Fürū'a** aşlā degişmez şular ki gözledi pāye (Murādî Dîvânî, Gazel 1292, Beyit 3). [fürū'a, -ı]

fürüg [1] *Parlak, aydınlık, ışıklı.*

Fürüg aşlını fehm itmeyen muḳallidler / Zebāna ḳalmış olar ḳıl ü ḳāle rāğıbdur (Murādî Dîvânî, Gazel 487, Beyit 4). [fürüg,]

fürüg-ı hūsn ü cemāl-i cihan [1] *Cihanın güzelliğinin ışığı, parlaklığı.*

Fürüg-ı hūsn ü cemāl-i cihān cemālūnden / Kemāl-i dil ne ki vardur senūn kemālūnden (Murādî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 1). [fürüg-ı hūsn ü cemāl-i cihān,]

fürüg-ı 'ilm-i ūlā [1] *İlk ilmin ışığı.*

Fürüg-ı 'ilm-i ūlādan olupdur muḳtebes cümle / Müferrihdür bu ma'nālar bilen zāhir durur el-hāḳ (Murādî Dîvânî, Gazel 676, Beyit 2). [fürüg-ı 'ilm-i ūlādan, -dan]

fürüg-ı la'l-i dil [1] *Gönül dudağının ışığı, parlaklığı.*

'Ālemūn fer-i vücūdudur **fürüg-ı la'l-i dil** / Menba'-ı 'ilm olmadı her k'olmaya 'ālī-güher (Murādî Dîvânî, Gazel 412, Beyit 4). [fürüg-ı la'l-i dil,]

fürüg-ı mihr [1] *Güneşin parlaklığı, ışığı.*

Hiṭāb irerse eger cānı iftiḥāra çeker / **Fürüg-ı mihrini** ya'ni ḳamer-'izāra çeker (Murādî Dîvânî, Gazel 484, Beyit 1). [fürüg-ı mihrini, -i, -(n)i]

fürügün saçmak [1] *Işık, parlaklık saçmak, aydınlatmak.*

Fürügün mihr-i ḥikmetdür **saçan** 'ālemde ey mehr-rū / Miyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu azvā (Murādî Dîvânî, Gazel 54, Beyit 2). [fürügün saçan,]

füşat-i eyyām [1] *Günlerin genişliği, ferahlığı.*

Füşat-i eyyāmile 'ömr-i 'azīzi isterüz / Biz sizūñle 'ālem içre cümle bizi isterüz (Murādî Dîvânî, Gazel 565, Beyit 1). [füşat-i eyyāmile, -ile]

füşat [1] *Büyük çadır.*

Ulū'l-emrūn düzildi emri ile çünki bu enmāt / Sen anı şanmağıl ḳā'im ḳoyuben göçdi çün **füşat** (Murādî Dîvânî, Gazel 652, Beyit 1). [füşat,]

fütüh [8] *Fetihler, zaferler, nusretler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añla Murāduñ sözün ister iseñ ger **fütüh** / Oldı selāse sūḥan ḥarf-i elif dāl u ḥā (Murādî Dîvânî, Gazel 117, Beyit 5). [fütüh,]

fütüh olmak [2] *Fetihlerin olması.*

Emr olındı pes beşire eyledi tebşirini / Aña da **oldı** haber naşş ile bālādan **fütüh** (Murādî Dîvânî, Gazel 232, Beyit 3). [fütüh oldı, -dı]

Umaruz Ḥaḳdan **ola** nice **fütüh** / Çün müyesser durur o Rabb-i 'ibād (Murādî Dîvânî, Gazel 272, Beyit 4). [fütüh ola, -a]

fütüh-ı ḡayb [1] *Bilinmeyenin açılması, ortaya çıkması.*

Çün 'aḳl-ı evvelümde görindi **fütüh-ı ḡayb** / Nāmumı levḥe ḳilk ile yazdı 'alāda 'ışḳ (Murādî Dîvânî, Gazel 703, Beyit 4). [fütüh-ı ḡayb,]

füyüz [1] *Bolluk, bereket, ilim, irfan anlamına gelen feyz kelimesinin çoğulu.*

Senūn ḳāruñ çü ḳāruñdur neden ḳāruñ müfevvezdür / **Füyüzüñ** 'aynını aḳdur ḥalāş olam

melâletden (Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 2).
[füyüzüñ, -un]

füzûn olmak [2] Artmak, çoğalmak.

Mefhâr olalı cihâna fâhrum **olmuşdur füzûn** / Faḥr
olundum mefḥarumda iftiḥâr itmek ‘acîb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [füzûn olmuşdur, -mış,
-dur]

Ṭâkati selb oldı şevki pes **füzûn oldı** katı / Çâre-
sâza ‘arz-ı ḥâcet kıldı olmadı ırağ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 662, Beyit 4). [füzûn oldı, -dı]

2.2.8. G

gaddar [1] Acıması olmayan, başkalarına
haksızlık eden, merhametsiz, katı yürekli,
insafsız davranan, kıyıcı.

Göñül aldanma bu dünyâ katı **gaddâr** durur /
Nicenüñ kanın içüpdür katı ḥûn-ḥvâr durur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [gaddâr,]

gaffâr [3] Kullarının günahlarını affeden,
Allah..

Ġafûrumdur beni **gaffâr** beni sâtir daḥı settâr /
Beni var eyleyen ḥâlîk idübdür zâhirüm inşâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [gaffâr,]

Yâ Rab Murâda luṭfuñı sen eyle bî-şümâr / **Ġaffâr**
olan nice tuta ḡufrânını dirîğ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 668, Beyit 5). [gaffâr,]

Rabbüñ senüñ **gaffârdur** her cürmini settârdur /
Kimi seve muḥtârdur tevḥîde gel tevḥîde gel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 3). [gaffârdur, -
dur]

ğafil [2] Çevresinden ve gerçeklerden
habersiz olan, gaflet içinde bulunan.

‘Ömr-i sermedden haberdâr olmadı **ğafil**ler âh /
Anları mevtâdan ‘add it gerçi kim dünyâdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [ğafil, -ler
]

Bir ‘ayn-ı zülâl olduñ sen yine Murâdî kim / **Ġafil**
kim açâ anı nevminde uyandurdı (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1557, Beyit 5). [ğafil,]

ğafilim [1] Gafiller, hakikatten habersiz olanlar.

Sâḥa-i kudretde cevân üzredür aṣl-ı şuhûd /
Münkirini **ğafilini** eylemişdür bî-karâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [ğafilini, -i]

ğafil itmek [1] Gaflete düşürmek, habersiz, tedbirsiz
bırakmak.

Ġafil itme bir nefes kalbünü zikru’llâhdan / Her ne
kim isterseñ ey dil istegil Allâhdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 1). [ğafil itme, -me]

ğafil-mebâş [1] Gafil olma.

Ey cihân-ārâyışın seyr eyleyen **ğafil-mebâş** /
Seyr-i naḡş itmekde ne ‘â’id saña didârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3). [ğafil-
mebâş,]

ğafil olmak [14] Gaflette olmak, boş bulunmak. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Nedendür **ğafil olmuşsun** kamu fikrûñ hevâ ancak
/ Anı bilmez misin yevm-i kıyâmet olısar peydâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [ğafil
olmuşsun, -mış, -sın]

ğafir [2] Bağışlayan, affeden.

‘Afv u ḡufrân oldı Ḥaḡḡuñ kârı çün ḡafilrlere /
Maḡfiretler bulasın **ğafir** iseñ yevmü’l-kıyâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [ğafir,]

‘Afv u ḡufrân oldı Ḥaḡḡuñ kârı çün **ğafilrlere** /
Maḡfiretler bulasın ḡafir iseñ yevmü’l-kıyâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [ğafilrlere, -
ler, -e]

ğaflet [19] Gafillik, bihaberlik, dalgınlık, boş
bulunmak, sehv. II Kalbin Hak’tan gafil
olması. (Bu kelime Divan’ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice bir **ğafletde** sen bîdâd ol / Şürdan bir gün
çıkâr şavt-ı muḥîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158,
Beyit 4). [ğafletde, -de]

ğaflet eylemek [1] Gaflette olmak, hakikati
görememek.

Ḥaber-i feruḡı ḡayr oldı yine peydâda / **Ġaflet**
eyleme göñül ‘aḡluñı dir aşfâda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 1). [ğaflet eyleme, -me]

ğaflet itmek [1] Gaflette olmak, hakikati görememek.

Ġaflet itme berü gel ‘âlem-i kübrâsın sen / Kenz-
i maḡfî-yi Ḥudâ râḥ-ı temennâsın sen (Murâdî
Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 2). [ğaflet itme, -me]

ğaflet uyhusından uyanmak [1] Gaflet içinde ve olup
bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına
varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.

Ġaflet uyhusından uyandır beni yâ müste‘ân /
Nefs ü şeytândan ḡalâş eyle Ḥudâyâ el-amân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 1). [ğaflet
uyhusından uyandır, -dur]

ğaflet-menâmından uyanmak [1] Gaflet uykusundan
uyanmak.

Maḡabbet âteşi düşdi dil ü cânımı yandurdı / Velî
beni **uyandurdı** gelüp **ğaflet-menâmından**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 3). [ğaflet-
menâmından uyandurdı, -dur, -dı]

ğafûr [2] Çok maḡfîret ve merhamet eden,
suçları en çok afveden; Cenab-ı Hak.

Ġafûrumdur beni ḡaffâr beni sâtir daḥı settâr /
Beni var eyleyen ḥâlîk idübdür zâhirüm inşâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [ğafûrumdur,
-um, -dur]

Dâ’imâ tevbeysi şına’at idin / Seni dâ’im **ğafûr** ide
maḡfûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4).
[ğafûr,]

gāh [5] *Bazen. kimi vakit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne 'aceb hālet olur hāletümüz ey hālet / **Gāh** şevk u gehī hüzn ü gehī fūrkat devlet (*Murādī Dīvānı, Gazel 180, Beyit 1*). [*gāh,]*

gāh gāh [1] *Bazan ...bazan, kimi.....kimi, kâh.....kâh.*

Şād ü gāmdan çıkmaduñ mı ey dil-i şūrīde āh / **Gāh** şād ü **gāh** gāmdan pūr-melāl olmak neden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 4*). [*gāh gāh,]*

gāh olur kim [1] *Bazen, zaman olur ki.*

Gāh olur kim hāl' iderven üç libāsı ser-te-ser / Gāh 'üryān ü mülebbes hāmīyem hercāyī ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1064, Beyit 2*). [*gāh olur kim,]*

gāh ü bī-gāh [1] *Sıralı sırasız, vakitli vakitsiz.*

Gāh ü bī-gāh ey gönül şūrīde hāl olmak neden / Pāymāl-i hüsn-i rüy u zūlf ü hāl olmak neden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 1*). [*gāh ü bī-gāh,]*

gāhī [6] *Ara sıra, bazen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī bizde 'aceb hāl var añlar iseñ / Gehīce lāgar u **gāhī** mücessemüz cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 5*). [*gāhī,]*

gāhī gāhī [1] *Bazen... bazen.*

Lüccī-i deryāda gezer serserī / **Gāhī** nihān **gāhī** hemān itdi dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 842, Beyit 3*). [*gāhī gāhī,]*

gā'ib [5] *Hazır bulunmayan, mevcut olmayan, zayı, görünmez olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Alındı hem virildi cümle maqşūd / Kimi **gā'ib** kimisi oldı hāzır (*Murādī Dīvānı, Gazel 516, Beyit 3*). [*gā'ib,]*

gā'ib olmak [4] *Kaybolmak, yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ içündür şıfat esmā bizüm hem-hānemüz / 'Ayn-ı gāybı bulmağ için **gā'ib** olduğ ārādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 3*). [*gā'ib olduğ, -du, -k]*

gālaṭ [1] *Yanlış, sehiv, hata.*

Ger begendünse berātuñ yazalar menşürımı / Okusunlar gör **gālaṭ** var mı arada sāmi' ol (*Murādī Dīvānı, Gazel 758, Beyit 2*). [*gālaṭ,]*

gālib [2] *Muzaffer, üstün.*

'Aceb hikmet degil mi kim ırağ olmaya ol benden / "Fe-emmā" vuslata dā'im gönülde iktizā **gālib** (*Murādī Dīvānı, Gazel 149, Beyit 3*). [*gālib,]*

Gel Murādīye **gālib** ise 'aṭeş / Feyz ide tā saña yem-i 'ummān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1162, Beyit 5*). [*gālib,]*

gālib olmak [12] *Üstün gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eger küyına olmasa revā-yı kibriyā **gālib** / **Olurdu** fī'l-haḳīkat cümle mevcūda fenā **gālib** (*Murādī Dīvānı, Gazel 149, Beyit 1*). [*gālib olurdu, -ur, -dı]*

gālib-i cümle [1] *Bütün üstün gelen, daha kuvvetli olan.*

Gālib-i cümle hudūd olup bi-emr-i zū'l-celāl / Kaşd-ı maqşūd eyleyüben nuşret-i ālādayuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 567, Beyit 3*). [*gālib-i cümle,]*

gālibā [1] *Öyle görünüyor ki, görüntüye göre, anlaşılan, zannediyorum ki.*

Nefs-i Murādī devlet-i 'uzmā dü-'āleme / Terk-i sivā ile bulunur **gālibā** ferāğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 667, Beyit 5*). [*gālibā,]*

gāltān etmek [1] *Gāltān etmek; top gibi yerde yuvarlamak.*

Serūñ meydān-ı 'ışk içre **idüp** ser-i güyuñ **gāltān** / Virüp yolına cān ü baş yūri her demde kıl sen āh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 3*). [*gāltān idüp, -üp]*

gam [49] *Kaygı, tasa, keder. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her rüz u şeb **gam** ile dil gitdi elden eyvāh / Bir daḳı bu gam ile sad-pāre var mı yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 4*). [*gam,]*

gam çekmek [7] (Deyim) *Tasalanmak, üzölmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ne gam gāyırı gamından **çekmezüz** bir laḳzada bir **gam** / Kulına lutf idici bir yüce sultānumuz vardur (*Murādī Dīvānı, Gazel 293, Beyit 4*). [*gam çekmezüz, -mez, -üz]*

gamdan kurtulmak [1] *Gamdan kurtulmak, huzura ermek.*

Ayn-ı rahmetdür kelāmuñ cümle-i şayrulara / **Kurtulur gamdan** Murādī saña olan āşinā (*Murādī Dīvānı, Gazel 36, Beyit 5*). [*gamdan kurtulur, -ur]*

gam degöl [1] *Ne çıkar, zararı yok, aldırma!.*

Gam degöl senden habībüm her ne tıtsa baña rü / Cümlesinden vaşluñ olmuşdur bu kalbe ārzü

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 1). [ğam degül,
]

ğam-gîn [2] Üzgün, üzüntülü.

Göñül **ğam-gîn** gözüm nem-gîn yaşum kana boyanmışdır / Kıluram âh ile zârî güzel ben mübtelâ senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [ğam-gîn,]

‘Uşşâka ne hoş demdür yanında ola cânân / Görmekle cemâlini **ğam-gîn** dil ola şādân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [ğam-gîn,]

ğam-güsâr [1] Gam, keder gideren, teselli veren.

Müşevveş olmağıl ey dil seni her lahza yâr ister / Perişân olmağıl ğamdan seni ol **ğam-güsâr** ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 1). [ğam-güsâr,]

ğam-hâne [2] Keder evi. II Gönül.

Ğam-hānemüzde yâr ile tenhâdadur göñül / Zan itme seyr-i gülşen-i şahrâdadur göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 1). [ğam-hānemüzde, -müzde]

Hâzır olmışdı göñül ğam-hānesi **ğam-hānede** / Ey Murâdî ya’nî sultân oldu mihmân bir gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 5). [ğam-hānede,]

ğam-hvâr [1] Kederlenen, hüziinlenen, tasalanan.

Zât-ı ahfâdur nişânı çün başîret ehlinüñ / Pes ‘ayân-ı bî-beyânîdür yine **ğam-hvâresi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [ğam-hvâresi, -si]

ğam-ı dildâr [2] Sevgilinin gamı, kederi.

Beni hayret ihâta eylemişdür ser-te-ser hānum / **Ğam-ı dildâr** ile dā’im iki ‘aynüm tolpudur nem (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 2). [ğam-ı dildâr,]

Ref’ idelden **ğam-ı dildârı** yine şād oldum / Cümle bildüm olanı guşşadan âzād oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 1). [ğam-ı dildârı, -ı]

ğam-ı dünya [3] Dünyanın kederi, tasası.

Ğam-ı dünyâyile ‘ömrüñ geçürme / Giden ‘ömrüñ gelür mi saña tekrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [ğam-ı dünyâyile, -(y)ile]

Ğam-ı dünyâyile ey dil dil-efgâr olmazuz hergiz / Bi-hamdi’llâh ki andan gayr ile yâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 1). [ğam-ı dünyâyile, -(y)ile]

Ğam-ı dünyâyı terk eyle dilerseñ âhiret milkin / Hudâyı zâkir ol dā’im dilerseñ âhiret milkin (Murâdî Dîvânı, Müfret 36, Beyit 1). [ğam-ı dünyâyı, -(y)ı]

ğam-ı ferda [1] Yarının derdi, gelecek kaygısı.

Kemâl ehli iseñ ferdâ ğamın ko / Murâduñ gör **ğam-ı ferdâsı** var mı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 5). [ğam-ı ferdâsı, -sı]

ğam-ı ğılmân [1] Cennette hizmet gören delikanlıların derdi.

Gördüm cemâlünü geçuben her cemilden / Rızvân u cennet ü **ğam-ı ğılmânı** n’eylerem (Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [ğam-ı ğılmânı, -ı]

ğam-ı hicr [2] Ayrılık acısı.

Karâra kalmadı tākāt ne hōd mecālüm var / Sorar isen **ğam-ı hicr** ile özge hālüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [ğam-ı hicr,]

Aç cemâlünden niķābı ‘ayna hā’il itme gel / Hālümüz cânā **ğam-ı hicr** ile müşkil itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [ğam-ı hicr,]

ğam-ı hicran [1] Ayrılık acısı.

Ğam-ı hicrānda eglencem oldur / Benüm eşk-i revānumdur maħabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 9). [ğam-ı hicrānda, -da]

ğam-ı sevda [1] Sevda derdi. II. Aşk hastalığı.

Ğam-ı sevdâyile yağun erimeyince müdām / Vaşl-ı yâri nice sen idebilürsin hāşıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [ğam-ı sevdâyile, -(y)ile]

ğam mevcî [1] Gam dalgası.

Göñül fülki çıķam dirken kenāra / Şalar **ğam mevcî** anı bir diyāra (Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1). [ğam mevcî,]

ğam-nāk [2] Gamlı, kederli.

Arasında iki vechüñ kıluben mest-i bî-dermân / Birisine baķar şād ü birisine baķar **ğam-nāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [ğam-nāk,]

Didi şanma gül içün beni **ğam-nāk** / Ben andan hikmet-i Mevlâyı gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 4). [ğam-nāk,]

ğam-nāk olmak [2] Gamlı, kederli olmak.

Fazîlet bahri ‘umķından çıkardı dürr-i nā-yābı / Cemî’-i ‘āleme ser-tāc olup **olmadı ol** **ğam-nāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [ğam-nāk olmadı, -ma, -dı]

‘Acebdür bu Murâdîñüñ rumüzü / Şaķın sen olma **ğam-nāk olma** ğamnāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 5). [ğamnāk olma, -ma]

ğam olmak [2] Üzülmek.

Ne **ğamda oldu** gayrılar bulınca rāhuma bir yol / Bu yol bir yol durur el-haķ mu’allādur mu’allālar (Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [ğamda oldu, -dı]

Maħabbet ile çü a’la durur **ğam olmaz** aña / Şol kimse bilmedi oldur iki cihānda zelîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 2). [ğam olmaz, -maz]

gam u endüh [2] Üzüntü ve sıkıntı.

Ğam-ı endühi koyup va’de-i ferdâ olmaz / Dürî terk itdi dem-i lahza hāl istedi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [ğam-ı endühi, -ı]

Şorarsaň ger **ğam u endühumi** hicründen olmışdur / Vişälün äbını gönder dime kâşânesi yansun (*Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2*). [*ğam u endühumi, -um, -ı*]

Şabrum yakasın her an çäk itdi **gam u endüh** / Virdi o mehûn ‘ışkı genc-i dili yağmaya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 3*). [*gam u endüh,]*

ğam u endüh-ı dünya [1] *Dünyanın keder ve gamı.*

Ğam u endüh-ı dünyâdan elün çek hâşılı yokdur / Ne deňlü māl olursa bî-bahâdur âhırı elbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 4*). [*ğam u endüh-ı dünyâdan, -dan*]

ğam u şādî [2] *Üzüntü ve sevinç.*

Ğam u şādî bir âletdür nedür şādî nedür yâ ğam / Eger aklun saňa yâr ise gec gel şād ile ğamdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4*). [*ğam u şādî,]*

Çün ‘ışka buluşdum didüm aňa bu cevâbı / Bir cezbeden alur idi el’ân **gam u şādî** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 3*). [*ğam u şādî,]*

ğam u şād şıfat [1] *Üzgün ve mutlu vasıf, nitelik.*

Cümleten ‘âlemi seyr eyledi dil bād-ı şıfat / Her neye kıldı nazar gördi **ğam u şād şıfat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 1*). [*ğam u şād-ı şıfat,]*

ğam yemek / yimek [9] *Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hüner bilür ‘uyubun **yimegil ğam** / Degil ey dil senün şahuñ keremsüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4*). [*ğam yimegil, -me, -gil*]

ğam-zede kılmak [1] *Gamlı, tasalı etmek.*

Hicr ile ‘aşıkunı şehā **kılma ğam-zede** / Saňa muhibb olan ola hâşâ elem-zede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 1*). [*ğam-zede kılmak, -ma*]

ğammāz [1] *Söz taşıyan, laf yetiştiren kimse, kovucu.*

Kimi görseñ şanursın ehl-i vücūd / Arasañ lışş olur yâhūd **ğammāz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 2*). [*ğammāz,]*

gamze [1] *Sevgilinin süzerek göz ucu ile hisımlı yan bakışı.*

Göñül şayd oldu bir çeşm-i gazāle / Çü kıldı **ğamzesi** tiğin havāle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1*). [*ğamzesi, -s, -i*]

ğanā’im [1] *Ganimetler, savaşta düşmandan alınan mallar, esirler.*

‘Aklumuñ kâfilesin eyledi yağma gerçi / Ne **ğanā’imlere** irdüm yine bu yağmāda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4*). [*ğanā’imlere, -ler, -e*]

ğanî [9] *Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyacını*

karşılaman mutlak zengin olan Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ġinādur hâşılum ğayra **ğanî** oldur hâkikatde / “Fe-emmā” fazl u ihsānı göñülde eylemişdür cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2*). [*ğanî,]*

ğanî olmak [1] *Zengin olmak, ihtiyacını karşılamış olmak.*

Müberrā ol müberrā ol yürî şükr eyle ālāya / Ziyāde ister iseñ ger **ğanî ol** ni‘mete ikna‘ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 3*). [*ğanî ol,]*

ğanîmet [3] *Ganimet, kazanç.*

Müheyyā eyledüm ‘aklı ki hâşıldan alam mahşül / **Ğanîmet** hâşıl oldu eyledüm çün kendüme himmet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3*). [*ğanîmet,]*

Çü ğavvāş oldu ol lüccî fırāka / Eline girdi anuñ hōş **ğanîmet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 3*). [*ğanîmet,]*

Elā ey ‘ākıl ü ehl-i başîret / Hudānun virdügin bilgil **ğanîmet** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 8*). [*ğanîmet,]*

ğaniyyün rāzıkun mu‘tan ra‘ufun [1] *Ganidir, razıktır, verendir, acıyandır.*

Ğaniyyün rāzıkun mu‘tan ra‘ufun / Hüve’l-Mennānū lā yenfedu ‘atāhu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 2*). [*ğaniyyün rāzıkun mu‘tan ra‘ufun,]*

ğaniyyü’z-zāti lā-misle verāhu [1] *Zatı ganidir misli ve dengi yoktur.*

Tahayyernā bi-‘ilmin fî-şıfātih / **Ğaniyyü’z-zāti lā-misle verāhu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 3*). [*ğaniyyü’z-zāti lā-misle verāhu,]*

ğarā’ib [3] *Tuhaf, şaşılacak şeyler.*

‘Acā’ib bahre taldı dil aňa hadd u kenār olmaz / **Ğarā’ib** hayret-i kübrāda gördüm cümle şeyh u şab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3*). [*ğarā’ib,]*

O kuyrukdan olur hâşıl ‘acā’ib / ‘Acā’ibdür **ğarā’ib** kâra beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 4*). [*ğarā’ib,]*

Kulağa çü geldi nidā-yı seher / ‘Acā’ib eserdür **ğarā’ib** haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1*). [*ğarā’ib,]*

ğarā’ib-i esrar [1] *Esrarlı, sırlı bilinmezlik.*

‘Acā’ib-i ezeldür **ğarā’ib-i esrār** / Göñül seni mütefahhış velik sen peydā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 3*). [*ğarā’ib-i esrār,]*

ğaraz [1] *Gaye, maksat, amaç.*

Hemān cihāna nidādur **ğaraz** cihān degül / İkiyi terk iden oldu iki cihāna sened (*Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 4*). [*ğaraz,]*

ġār-ı vaġdet [1] *Allah'a yakınlık maġarası. II Hıra Maġarası.*

Nür-ı 'aynüm gel eriş berķ ura tã fevķu'l-cebel / **Ġār-ı vaġdetde** ġarãret birledür dil pãymãl (Murãdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 3). [ġār-ı vaġdetde, -de]

ġarîb [6] 1. Garip, zavallı, biķare.

'Înãyet eylegil yã Rab **ġarîbem** bî-kesem yã Rab / Baña bu derd ü bu miġnet nedendür bilmezem bilsem (Murãdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 2). [ġarîbem, -em]

Ġarîbem bilmezem kim nedür baña bu fûrķatler / Baña bu derd ü bu miġnet nedendür bilmezem bilsem (Murãdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 4). [ġarîbem, -em]

Müřtãķ olan **ġarîb** ü bî-ķãre derd-mendi / Hãřa elinden alup sen atasın yabana (Murãdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 2). [ġarîb,]

Hudãvendã **ġarîb** ü mest-mendüm / Cenãbuñda en ednã derd-mendüm (Murãdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [ġarîb,]

2. Alışılmamış, tuġaf ve gizli yanları bulunan, yadırgatıcı..

Dür-i yetim... iy ġãn cümleden ifrãz / **Ġarîb** vãķi' a ġãnım 'acîb ġãdisedür (Murãdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [ġarîb,]

Ġarîb vãķi' a ancaķ 'acîb ġãdisẽ bu / Bilür iken yine benden řorar mu'ammãsın (Murãdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [ġarîb,]

ġarîb eylemek [1] Kimsesiz, zavallı, ķaresiz etmek.

Kimi isterse **ġarîb eyler** kimi isterse bay / Kimisin ġalkuñ ider giryãn kimisin ġüldürür (Murãdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [ġarîb eyler, -r]

ġarîb-i bî-dil [1] Âşık olan garib .

Ķıl 'inãyet ben **ġarîb-i bî-dile** / Raġmet eyle bu gedãya ġusrevã (Murãdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 3). [ġarîb-i bî-dile, -e]

ġarîb ķomak [2] Garip koymak; kimsesiz, ķaresiz bırakmak.

Faġrı degül mi 'ãřık-ı dil-dãdenüñ bu kim / Hicr ile **ķomaya** o vefãdãr anı **ġarîb** (Murãdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3). [ġarîb ķomaya, -ma, -(y)a]

Ķıl ġabibüñe bizi hem-sãye / Rüz-ı maġřerde **ķoma** bizi **ġarîb** (Murãdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 4). [ġarîb ķoma, -ma]

ġarîb olmak [1] Yabancı, uzak olmak.

Mislümi kıldum misãl-i ehl-i ġikmet her zamãn / Anuñ içün ġalk-ı 'ãlem **olmadı** hergiz **ġarîb** (Murãdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [ġarîb olmadı, -ma, -dı]

ġarîb ü ařınã [1] Yabancı ve dost.

Ġarîb ü ařınãdan vaz gelem yã Rab senüñ ķün hem / şu kim olmaya 'ãřık sen aña hergiz dime

ãdem (Murãdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 1). [ġarîb ü ařınãdan, -dan]

ġarîb ü bî-kes [1] Kimsesiz garip.

Esirge merġamet eyle baña kim / **Ġarîb ü bî-kesem** ġül yüzlü ġãnım (Murãdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 4). [ġarîb ü bî-kesem, -em]

ġarîb ü mübtelã olmak [1] Garip, kimsesiz ve dűřķün, müptela olmak.

Terk eyleyüp lűbs-i ķaba geysün muraķķa' bir 'abã / **Olsun ġarîb ü mübtelã** terk eylesün dűnyãyı ol (Murãdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3). [ġarîb ü mübtelã olsun, -sun]

ġarķ [1] Boġulma.

Burũķın neşr ider âfãka nũra **ġarķ** encümler / Ma'ãnidür olan ařdãf ķamerdendür ziyyã peydã (Murãdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [ġarķ,]

ġarķ-ãb olmak [2] Suyu batmak.

Temevvũc eylese deryã-yı dil 'ãlem **olur ġarķ-ãb** / Velĩ eyler te'ennĩ her işinde ġözler endãze (Murãdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [ġarķ-ãb olur, -ur]

II Bir duygunun yoġun şekilde hissedilmesi.

Temevvũc ide cihãn cümleten **ola ġarķ-ãb** / Eger dűřerse kelãmuñ Murãdî deryãya (Murãdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [ġarķ-ãb ola, -a]

ġarķa-i ãb eylemek [1] Suyu batmak. II Çok terlemek; utanmak.

Remz ü ma'nãsın diyüp eltãfını bezl eyleyüp / Pes ġayãsından vücũdın **ġarķa-i ãb eyledi** (Murãdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 4). [ġarķa-i ãb eyledi, -di]

ġarķa-i ãb olmak [2] Suyu batmış olmak.

Bũřtãn-ı cihãn **ġarķa-i ãb oldu** yaşumdan / şol deñlü gelür kim anı tũlãb ġetürmez (Murãdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [ġarķa-i ãb oldu, -dı]

Eşk-i ķeřmũmden oldu 'ãlem şu / **Ġarķa-i ãb oldu** cümle şu (Murãdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 1). [ġarķa-i ãb oldu, -dı]

ġarķa-i baġr olmak [1] Aşk denizine batmak, aşkla dolmak.

Ġarķa-i baġr olalı ġũt-ı ġũñũl buldı ġayãt / řũyle řayyãr durur fũlk-i dil aña kim ire (Murãdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 2). [ġarķa-i baġr olalı, -alı]

ġarķa-i baġr-ı fena [2] Yokluk denizine batmak, o denizde boġulmak.

Ġarķa-i baġr-ı fenãdur fũlk-i cism-i bî-niřãn / Bî-niřãn ü bî-zebãn olan ķiři insãndur (Murãdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 2). [ġarķa-i baġr-ı fenãdur, -dur]

Ġarķa-i baġr-ı fenãyam gerķi zãhirde velĩ / Cümleden efďal durur ma'nãda bu iz'ãn-ı men (Murãdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2). [ġarķa-i baġr-ı fenãyam, -(y)am]

ğark-ı baħr-ı fenā olmak [1] Yokluk denizine batmış olmak.

Ğark-ı baħr-ı fenā olmağa budur çün delîl / Kim delîlün bî-delîl olmaya bil derd ü cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 2). [ğark-ı baħr-ı fenā olmağa, -mak, -a]

ğark-ı baħr-ı hayât olmak [1] Hayat denizine batmış olmak. II Dünya dalmak.

Ğark-ı baħr-ı hayât olmaz kişi illâ meger / Eyleye hâ-i hüviyyetden varup mirşâda râh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 2). [ğark-ı baħr-ı hayât olmaz, -maz]

ğark-ı baħr-ı hüviyyet olmak [3] Hakikat denizine batmış olmak.

Ğark-ı baħr-ı hüviyyet olalı fülk-i gönül / Evvel ü âhirde seyr eyler dahı bulmaz kenâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 3). [ğark-ı baħr-ı hüviyyet olalı, -alı]

Ğark-ı baħr-ı hüviyyet oldı der-şubh u mesâ / Gicede gündüzde anuñ içün a'ladur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 3). [ğark-ı baħr-ı hüviyyet oldı, -dı]

Murâdî **ğark-ı baħr-ı hüviyyet oldı** bi'llâhi / Dilemez hergizin yârâ o deryâda amân senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 5). [ğark-ı baħr-ı hüviyyet oldı, -dı]

ğark-ı baħr-ı maħabbet [1] Aşk denizinde boğulma.

Ğark-ı baħr-ı maħabbetden şakın sorma haber / Bî-herberdür bî-herberdür bî-eserdür bî-eser (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 17, Beyit 1). [ğark-ı baħr-ı maħabbetden, -den]

ğark-ı baħr-ı maħabbet olmak [2] Muhabbet denizine batmış olmak. II Aşık olmak.

Ğark-ı baħr-ı maħabbet olalıdan cân ü dil / Düşdi fikr-i yâre her dem ğam yimez devrân içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 2). [ğark-ı baħr-ı maħabbet olalıdan, -alı, -dan]

Ğark-ı baħr-ı maħabbet olalı şubh u mesâ / Lâyık-ı dîden-i dîdâr olan dildür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 3). [ğark-ı baħr-ı maħabbet olalı, -alı]

ğark-ı dîdâr [1] Yüzün güzelliğine dalmak.

Çeşmümüz revzenleri oldı küşâde şubh u şâm / Dîde-bân-ı hayret olmış **ğark-ı dîdârda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 2). [ğark-ı dîdârda, -da]

ğark-ı na'mâ olmak [İhsan, nimetle çokça dolu olmak, nimetin çok olması.

Birr ü ihsâna vâkıf-ı ezeli / **Oldı** her demde **ğark-ı na'mâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 3). [ğark-ı na'mâ oldı, -dı]

ğark-ı deryâ-yı maħabbet olmak [1] Muhabbet denizine batmış olmak. II Aşık olmak.

Murâdî **ğark-ı deryâ-yı maħabbet olmasaydı** ger / Ne mümkün idi bir zevrak gezeydi rüy-i deryâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5). [ğark-ı deryâ-yı maħabbet olmasaydı, -ma, -sa, -(y)dı]

ğark-ı fülk itmek [1] Geminin suya batması.

Salımaz her kişi geştî bu 'ulûmuñ baħrına / **Ğark-ı fülk itmek** gelüpdür mevc-i 'ummâna geñez (Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3). [ğark-ı fülk itmek, -mek]

ğark-ı hûn olmak [1] Kana batmak, kan içinde kalmak.

Ğark-ı hûn oldı derûn-ı 'aşıkın hicrân ile / 'İyd-i vaşla cânı kurbân itmege efkâr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). [ğark-ı hûn oldı, -dı]

ğark-ı 'ışk eylemek [1] Aşka batmış, aşkla dolu olmak.

Murâdî merd-i kâmilseñ bu kâr u bârı terk eyle / Vücûduñ **ğark-ı 'ışk eyle** sîvâdan gel rehâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5). [ğark-ı 'ışk eyle,]

ğark-ı şühûd-ı baħr olmak [1] Denizi görüp ona dalmak. II Vahdetin derinlerine inmek.

Ğark-ı şühûd-ı baħr ola çün kim nedür rızâ / 'Ayn-ı müvâneset yâ hâzar yâ seferdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4). [ğark-ı şühûd-ı baħr ola, -a]

ğark-ı ziyâ [1] Işığa batmak, aydınlıkla boğulmak.

Mihr-i haķikat oldı çü tâlî 'tulû'da / Başdan ayağa **ğark-ı ziyâyam** ziyâyile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 2). [ğark-ı ziyâyam, -(y)am]

ğark itmek [2] Boğmak. II Tamamıyla kaplamak, sarmak.

Tahayyüre n'ola **ğarkitse** kalbi istiğrāk / Ne deñli katre olursa bilür o deryâsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [ğarkitse, -se]

Çü eşküñden dōke katre firāk-ı hicr-i yâr içün / Olur her biri bir deryâ cihânı **ğark ider** seyli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 3). [ğark ider, -er]

ğark olmak [10] Boğulmak, kaplamak. II Etkisi altına girmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Baħr-i istiğrâka **ğark oldı** bu 'akl-ı reh-nümün / Hayret ile anuñ içün "mâ'arefnâ" dur nidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 2). [ğark oldı, -dı]

ğarrâ [2] Ak, parlak, güzel, gösterişli, nümâyışli.

İki dünyâyı terk idüp mezîd olur aña sevdâ / Ne **ğarrâsın** ne zîbâsın seni añduķça dil her-dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [ğarrâsın, -sın]

Ser-be-ser serrâ vü **ğarrâ** şoħbetin kıldum kamu / Zü'l-cenâh olup hemân bâl ile bâl oldum yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3). [ğarrâ,]

ğarra-i māl u 'ömür olmak [1] *Mal ve ömür ile kibirlenmek.*

Gerüben göğsüni aldanma bu dünyāya şaķın /
Ğarra-i māl u 'ömür olma yok anlarda sebāt
(*Murādī Dīvānı, Gazel 176, Beyit 4*). [*ğarra-i māl u 'ömür olma, -ma*]

ğarrā olmak [5] *Parlak, gösterişli, şa'şaalı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ğarrā olma bu cihānuñ bir iki gün 'ömrine /
Mālik-i hayl ü haşemler sīne-çāk olmuş yatur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 405, Beyit 2*). [*ğarrā olma, -ma*]

ğāsık [1] *Zifiri karanlık gece.*

Müberrā kıl sivādan özüñi 'akluñ müzekkī kıl /
Hudā adın okı tā ki saña mekr itmeye **ğāsık**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 678, Beyit 3*). [*ğāsık,]*

ğaş olmak [1] *Şaşırmak.*

Murāduñ hüs-n-i ta'bīrin işiden **ğaş olur** elbet /
Meseldür maḥv olur el-ḥaķ düşerse kaṭre deryāya
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 5*). [*ğaş olur, -ur*]

ğavğa [14] *Kavga, tartışma, gürültü. II Dünyaya ait mücadeleler, dünyevi heves; arzu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni var eyledi çün kim 'ibādet idesin aña / Senüñ
ne işüñe yarar Murādī bunca **ğavğalar** (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 5*). [*ğavğalar, -lar*]

ğavğa 'ālemin [1] *Kavgalı, huzurun olmadığı dünya.*

Terk-i kesret eyle ey dil vaḥdet eyle ārzü / Kō bu
ğavğa 'ālemin var 'uzlet eyle ārzü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1192, Beyit 1*). [*ğavğa 'ālemin,]*

ğavğa kılmak [2] *Kavga etmek. II Fesat çıkarmak.*

Yā bu 'uşşāķuñ serinde tā ebed sevdā nedür / Yā
bu 'ālem ḥalkıñuñ **kılduķları ğavğa** nedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 362, Beyit 3*). [*ğavğa kılduķları, -duk, -lar, -ı*]

Bildüñ Murādī cünbüş ü işler anuñ durur / **Kılmak**
cihān ile yā bu **ğavğa** neden gelür (*Murādī Dīvānı, Gazel 481, Beyit 5*). [*ğavğa kılmak, -mak*]

ğavğa olmak [2] *Kavga çıkmak.*

Ey Murādī şöyle saklañ tuymasun cānuñ seni /
Yoḥsa dünyāda vü uḫrā ser-te-ser **ğavğa olur**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 378, Beyit 5*). [*ğavğa olur, -ur*]

Åh kim **oldı** ḥabīb için bugün **ğavğa** yine / Sulḥ
olınmadı didiler pes gelüñ ferdā yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1253, Beyit 1*). [*ğavğa oldı, -dı*]

ğavğa şöḫbetin [1] *Dünyaya ait mücadeleler, malāyāni heves; arzulara dāir konuşmalar.*

'Ālimüñ 'ilminde kıldı imtiḥān için özin / Şordı
emlāka mesā'il kıldı **ğavğa şöḫbetin** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1029, Beyit 3*). [*ğavğa şöḫbetin, -in*]

ğavğa başmak [1] *Kavgaların, huzursuzluğun giderilmesi.*

Bu vücūdum 'arşasında merd-i meydān olmuřam /
Nice eşcā'lar **başıldı** kıldı **ğavğalar** zuḫūr
(*Murādī Dīvānı, Gazel 391, Beyit 2*). [*ğavğalar başıldı, -ıl, -dı*]

ğavğāya düşmek [3] (Deyim) *Kavgaya tutuşmak.*

Varup bir genc-i 'uzletde karār it / Nedür zāyid
yire **ğavğāya düşmek** (*Murādī Dīvānı, Gazel 204, Beyit 3*). [*ğavğāya düşmek, -mek*]

Senüñ hüs-n-i cemālünü göreliden / Zemīn ü āsumān
ğavğāya düşmüş (*Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 2*). [*ğavğāya düşmüş, -miş*]

Seḫer tāb-ı cemālünden ziya düşdi çü dünyāya /
Mülāzım oldı insāna melā'ik **düşdi ğavğāya**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 1*). [*ğavğāya düşdi, -dı*]

ğavğa-yı 'ālem [1] *Dünya telaşesi, kavgası.*

Murādī ger saña raḥm itse dil-dār / Saña **ğavğa-yı 'ālemden** ne pervā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 77, Beyit 5*). [*ğavğa-yı 'ālemden, -den*]

ğavğa-yı cihan [1] *Dünya telaşı.*

Kō **ğavğa-yı cihānı** gel serüñde varsa idrāküñ /
Yapıř zeyline anuñ kim vücūdında şafā vardur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 295, Beyit 3*). [*ğavğa-yı cihānı, -ı*]

ğavğa-yı dünya [1] *Dünya kavgası.*

Kō bu **ğavğa-yı dünyāyı** gözet gel zuḫr-ı uḫrāyı /
Be-v'Allāhi ḫisāb eyler ḫomaz bir nīme-i ḫirāt
(*Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 4*). [*ğavğa-yı dünyāyı, -(y)ı*]

ğavr [1] *Öz, hakikat, esas.*

Nice ola baña rāz-ı nihān cāna 'ayān sensüz /
Niķābuñ acmayınca olmadı **ğavrüñ** nihān sensüz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 592, Beyit 1*). [*ğavrüñ, -ün*]

ğavs [3] *Yardımcı, imdada yetişen.*

Umenāyuz nuķebāyuz budelāyuz nücebā / Kuṭb-ı
aķtāba şorarsañ yine **ğavs** oldı ḫitāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 140, Beyit 3*). [*ğavs,]*

Zāt-ı pāka bu Murādī yine medḫuş el-ḥaķ / Budelā
vü nuķebā **ğavs** ile evtād-ı şıfāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 182, Beyit 5*). [*ğavs,]*

Dünyā tolu talebde her nice olsa eşvāt / **Ğavs** oldı
çünkü ğavvāş kuṭb oldı aña ṭālib (*Murādī Dīvānı, Gazel 194, Beyit 4*). [*ğavs,]*

ğavş eylemek [1] *Suya dalmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.*

Her seher bir bahre **ğavş eyler** dūr-i nāyāb için /
Ğavta-i 'uṣṣākı gayrılar hayāl añlar bu gün
(Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 2). [ğavş eyler,
-r]

ğavş itmek [6] Suyu dalmak, dalgıçlık etmek. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol kişi kim **ğavş ide** ol yem-i bī-sāhile / Buldı şu cevherleri k'olmadı aña bahā (Murādī Dīvānı, Gazel 117, Beyit 2). [ğavş ide, -e]

ğavş-ı 'ummān itmek [1] Büyük denize dalmak.

Ğavş-ı 'ummān ideli oldu çü deryā muhlış / Şad hezārān o deñizden çıka peydā muhlış (Murādī Dīvānı, Gazel 647, Beyit 1). [ğavş-ı 'ummān ideli, -eli]

ğavta [1] Su içindeki derinlik.

Bahr-ı hayrette nice bir **ğavta** kılsun fülk-i dil / Hamdū li'llāh virdi ol andan necāt-ı lā-yezāl (Murādī Dīvānı, Gazel 778, Beyit 3). [ğavta,]

ğavta-ger olmak [1] Suyun içindeki derinliğe dalmak. II Aşk denizinin derinlerinde olmak.

Çün 'ışk-ı dil-ārāyile cāna haber oldu / Deryā-yı mahabbette bu dil **ğavta-ger oldu** (Murādī Dīvānı, Gazel 1549, Beyit 1). [ğavta-ger oldu, -dı]

ğavta-i bahr-ı haqıqat kılmak [1] Hakikat denizinin derinlerine dalmak.

Ğavta-i bahr-ı haqıqat kılduñ ise ey ulu / Baş üzredür karāruñ bī-bahāya dānesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1085, Beyit 4). [ğavta-i bahr-ı haqıqat kılduñ, -du, -n]

ğavta-i 'uṣṣāk [1] Aşıkların aşk denizi içindeki derinliği.

Her seher bir bahre **ğavş eyler** dūr-i nāyāb için /
Ğavta-i 'uṣṣākı gayrılar hayāl añlar bu gün
(Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 2). [ğavta-i 'uṣṣākı, -ı]

ğavtalar kılmak [1] Dalmak, batmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.

Qulzüm-i hayrette her eşyā **kılupdur** **ğavtalar** /
'Ākilūñ fehmincedür fehm-i 'ayān-ı ma'rifet
(Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 2). [ğavtalar kılupdur, -lar, -up, -dur]

ğavvāş [1] Dalgıç. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.

Ey Murādī bahr-ı hikmetde olan **ğavvāşlar** / Kaatre alsunlar senūñ nazmuñdan ey deryā-misāl (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 6). [ğavvāşlar, -lar]

ğavvāş olmak [9] Dalgıç olmak, dalmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.

Dünyā tolu talebde her nice olsa eşvāt / Ğavş **oldı** çünkü **ğavvāş** kuṭb oldu aña tālib (Murādī Dīvānı, Gazel 194, Beyit 4). [ğavvāş oldu,]

Çü **ğavvāş oldu** ol lüccī firāka / Eline girdi anuñ hōş ğanīmet (Murādī Dīvānı, Gazel 206, Beyit 3). [ğavvāş oldu, -dı]

Ğavvaş olalı yemm-i vücūdına fülk-i dil / Ānīde gördi mihrini açdı hilāle göz (Murādī Dīvānı, Gazel 594, Beyit 4). [ğavvaş olalı, -alı]

Semī' olsa olur sāmi' şimāh-ı cān ü dil dā'im / Vücūdun bahre şal dürr için ol **ğavvāş ol** **ğavvāş** (Murādī Dīvānı, Gazel 643, Beyit 4). [ğavvāş ol,]

Ger işitdūñ ise nidā-yı ezel / Var ebed bahr-ı rūha **ol** **ğavvāş** (Murādī Dīvānı, Gazel 646, Beyit 2). [ğavvāş ol,]

Ma'anī bahrine **ğavvaş olalı** ān ile demde / Murādīnūñ kelāmı mundericdūr ism-i a'lādan (Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 5). [ğavvaş olalı, -alı]

Kaçmışam gayrette **ğavvāş olmuşam** deryāya ben / Gayre hālumdür nihān illā ki aña hep 'ayān (Murādī Dīvānı, Gazel 1060, Beyit 2). [ğavvāş olmuşam, -mı, --am]

Ser-te-ser 'ālemleri geşt itdi seyyāh-ı gönül / Ey vücūdum bahrına **ğavvāş olan** gör hem-demi (Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 2). [ğavvāş olan, -an]

II Yeni şiirler yazmak.

Murādīnūñ murādıdur temennāda temennāsı / Çıkarur nice biñ dürrler **olupdur** bahrā çün **ğavvāş** (Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 5). [ğavvāş olupdur, -up, -dur]

ğavvāş-ı bahr olmak [2] Denize dalmak. II Bir fikir veya duyguda derinleşmek.

Sultān-ı 'ışk olanlar ma'nāda pādīşādur / **Ğavvāş-ı bahr olanlar** hikmetle āşinādur (Murādī Dīvānı, Gazel 503, Beyit 1). [ğavvāş-ı bahr olanlar, -an, -lar]

Mevrūs olalı nuṣṣ-ı hadīsi kulağuma / **Ğavvāş-ı bahr olalı** irişdüm yatağuma (Murādī Dīvānı, Gazel 1367, Beyit 1). [ğavvāş-ı bahr olalı, -alı]

ğavvāş-ı bahr-ı hikmet [1] Hikmet denizinin dalgıcı. II Hikmetin derinliklerine dalan, bilgelikte derinleşen.

Ğavvāş-ı bahr-ı hikmet envā'-ı gevher aldı / Her gevher oldu bir bahr ebhār anda tōldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 1). [ğavvāş-ı bahr-ı hikmet,]

ğavvāş-ı gönül [1] Gönül dalgıcı. II Gönlün manevi derinliklerine dalan.

Bir bahre düşüpdür yine **ğavvāş-ı gönül** kim / 'Ummāna deger kaatre-i dūrdānelūğum var (Murādī Dīvānı, Gazel 459, Beyit 2). [ğavvāş-ı gönül,]

ğavvāş-ı 'ışk olmak [1] Aşka dalmak, aşkın dalgıcı olmak.

Ğavvāş-ı 'ışk olanlar cān terkini uruben / 'Ummāna talmayınca dūr-dāneye iremez (Murādī

Dîvânî, Gazel 596, Beyit 2). [ğavvās-ı 'ışk olanlar, -an, -lar]

ğavvās-ı vahdet [1] Birlik dalgıcı. II Vahdet denizine dalan.

Zāhir ü bātındadır çün sırr-ı vahdet lem'ası / Eyledi **ğavvās-ı vahdet** bahrine dîdār-ı Hāk (Murādî Dîvânî, Gazel 690, Beyit 2). [ğavvās-ı vahdet,]

ğāyāt-ı şevk [1] Arzunun, neşenin doruk noktası.

Yücede irmişem **ğāyāt-ı şevke** / Berāzîh olmadı bir zerre hā'il (Murādî Dîvânî, Gazel 843, Beyit 2). [ğāyāt-ı şevke, -e]

ğayb [25] Görünmeyen, bilinmeyen hāl, ahval. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lāmi'ü'l-envār olup oldu muhîṭ-i **ğayb** u 'ayn / Gaybını 'ayn eyleyüp 'aynında **ğaybı** muṭlaḳā (Murādî Dîvânî, Gazel 16, Beyit 2). [ğaybı, -ı]

ğaybe'l-ğayb olmak [1] Bilinmeyenlerin bilinmeyişi.

Ey cenāb-ı kibriyāsıdır münezzeh min-sivāh / Ey guybūbı **oldı** **ğaybe'l-ğayb** pes lā-iṣṭibāh (Murādî Dîvânî, Gazel 1272, Beyit 1). [ğaybe'l-ğayb oldu, -dı]

ğayb-ı 'ayn [7] Bütün varlıkların kendisinden zuhur ettiği Allah'ın zatının gaybubeti, bilinmezliği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āyet-i kübrā düşüpdür 'āleme hūsn ü cemāl / **Ğayb-ı 'aynından** cihāna düşdi esrār-ı 'acīb (Murādî Dîvânî, Gazel 128, Beyit 2). [ğayb-ı 'aynından, -ın, -dan]

ğayb-ı 'ayn-ı mā hüve'l-vāḳi' [1] Gerçekleşen odur'un kaynağının bilinmeyişi.

Ğayb-ı 'ayn-ı Mā hüve'l-vāḳi' dedür aṣl-ı şuhūd / Biri isneyn ile 'āmil biri vāhid nām-ver (Murādî Dîvânî, Gazel 369, Beyit 3). [ğayb-ı 'ayn-ı mā hüve'l-vāḳi' dedür, -de, -dür]

ğayb-ı beyyināt [1] Görülmeyen deliller.

Sa'd-ı ekberden ṭulū' itmekdedür 'ayn-ı necāt / Mümkînāt-ı kālūme 'arz oldu **ğayb-ı beyyināt** (Murādî Dîvânî, Gazel 168, Beyit 1). [ğayb-ı beyyināt,]

ğayb-ı gayb [1] Bilinmeyenlerin bilinmeyişi.

'Ālem-i 'aynumda 'aynumdur vücūdum hāfızı / **Ğayb-ı gayba** kıl nazar şerḥ-i nihānumdur gelen (Murādî Dîvânî, Gazel 1036, Beyit 2). [ğayb-ı gayba, -a]

ğayb-ı gaybiyyet [1] Bilinmeyenlerin bilinmeyişi.

Ğayb-ı gaybiyyetde kâşırdu egerçi 'aḳl u dil / Lîk emri ile dil ekmelde māfihā olur (Murādî

Dîvânî, Gazel 384, Beyit 3). [ğayb-ı gaybiyyetde, -de]

ğayb-ı ḥaḳīḳat [1] Gerçeğin, hakikatin gizliliği.

Ḳarn-ı ezelde çün kim fark olmadı guybūbuñ / **Ğayb-ı ḥaḳīḳatüñdür** esrār-ı gaybī dānā (Murādî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 2). [ğayb-ı ḥaḳīḳatüñdür, -ün, -dür]

ğayb-ı ḥaḳ [1] Gerçeğin, hakikatin gizliliği.

Terk idelden gayrıyı 'aynında buldum 'aynūmi / **Ğayb-ı ḥaḳkum** şerḥini tıydum kamu etvārdan (Murādî Dîvânî, Gazel 1068, Beyit 2). [ğayb-ı ḥaḳkum, -um]

ğayb-ı ḥikmet [1] Gönül ilminin gizemi, bilinmeyişi.

Reṣṣa-i 'ayn-ı kader dünyāyı 'ummān eylemiş / **Ğayb-ı ḥikmet** mihri her şey'i dirāḥşān eylemiş (Murādî Dîvânî, Gazel 628, Beyit 1). [ğayb-ı ḥikmet,]

ğayb-ı hüviyyet [1] Kimliği gizli olan.

Ğayb-ı hüviyyet ile ezeldür ebedde ān / Cān ü teni gider aradan olmaz aña şān (Murādî Dîvânî, Gazel 1137, Beyit 1). [ğayb-ı hüviyyet,]

ğayb-ı lisan [1] Dilin gizemi, sırrı.

Ey Murādî çü sözüñ oldu senüñ **ğayb-ı lisān** / Bunı fehmi eylemek a'yāne igen müşkil olur (Murādî Dîvânî, Gazel 425, Beyit 5). [ğayb-ı lisān,]

ğayb itmek [1] Gözle görülemeyen. II Madde aleminden mana alemine geçmek.

Murād itdi kesretde vahdet-hüner / Gönül **ğayb ider** ol şeh-i Edhemi (Murādî Dîvânî, Gazel 1567, Beyit 5). [ğayb ider, -er]

ğaybiyyet [1] Gizli, görünmeyen şeylere ait.

Pes hüveydādan hüveydā oldu bu **ğaybiyyetüm** / Bāṭın u zāhirde ezher baṭn-ı baṭn-ı tıynde (Murādî Dîvânî, Gazel 891, Beyit 3). [ğaybiyyetüm, -üm]

ğayb u 'ayn olmak [1] Görünen ve görünmeyen olan.

Mā'il-i 'ışk olalıdan virmedüm gayrıya rāh / Gayba **ğayb u 'ayn oldu** benüm 'ayniyyetüm (Murādî Dîvânî, Gazel 891, Beyit 2). [ğayb u 'ayn oldu, -dı]

ğaybu'l-ğayb [1] Ortada eseri, varlığının, geleceğinin olmayan, gaybın gaybı olan.

Hāzret-i gaybdur çü **ğaybu'l-ğayb** / 'Ayn-ı gayb ile müttefik lā-reyb (Murādî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 1). [ğaybu'l-ğayb,]

gayet [26] 1. Uç, son, son derece.

Ğayeti kuşvā gözetdüm ānladum kārūm nedür / Ben murādum maṭlabında bulmuşam ḡayet murād (Murādî Dîvânî, Gazel 242, Beyit 3). [ğayeti, -i]

Saṇa bir söz diyem gūş eyle **ḡayet** yaḥşı iz'āndur / Elā ey 'ārif ü 'ākil mudāḳḳikseñ berü gelgil (Murādî Dîvânî, Gazel 289, Beyit 4). [ḡayet,]

Mağz-ı hikmetdür vücûdî hem lisânî zü'l-beyân / Erşed ü a'zam durur **gâyetde** hem a'lâ durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 329, Beyit 4). [gâyetde, -de]

Bir nefesde eyledüm **gâyet** celî mir'atımı / Âyine çünkü mücellâ ola a'lâ gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 336, Beyit 3). [gâyet,]

Her demde Murâdîdür pes oldı murâdîdur / Her ism bir adıdur **gâyetde** mufahhamdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 505, Beyit 5). [gâyetde, -de]

Telaţţuf gösterüp gâyetde **gâyet** / Olup âsâr ile in'âm bâhir (Murâdî Dîvânî, Gazel 516, Beyit 4). [gâyet,]

'İlm-i ledünne ırgürür 'uşşâkı ser-be-ser / **Ġâyet**e çok olup durur ey dil vefâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 702, Beyit 3). [gâyet, -e]

Bir 'ışka hevâ-dâram kim hadd ile **gâyet** yok / Bir derde giriftâram derde ki nihâyet yok (Murâdî Dîvânî, Gazel 706, Beyit 1). [gâyet,]

Yok aña Murâdî buña **gâyet** / Deryâ dükenür mi alsa bardak (Murâdî Dîvânî, Gazel 710, Beyit 5). [gâyet,]

Ġâyet-i kuşvâya şordum gâyet-i mermâyı ben / Pes cevâbın virdi kim **gâyetde** hergiz yok makâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 4). [gâyetde, -de]

Kesme ümmîdi şakın Allâhdan / Haddi yokdur luţfınuñ **gâyetde** bol (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 4). [gâyetde, -de]

Gördüm senüñ çü şânuñ **gâyetde** muhterem / Cân ü dil ile dil saña tolandı lâ-cerem (Murâdî Dîvânî, Gazel 938, Beyit 1). [gâyetde, -de]

Çu luţfuñ haddine **gâyet** bulunmaz bî-nihâyetdür / Nihâyet isterem yine bulam sen bî-nihâyetden (Murâdî Dîvânî, Gazel 981, Beyit 3). [gâyet,]

Anuñ hüsnine **gâyet** yok hemân hattıñ saña 'â'id / Mu'arrâdur aralıkda bunu fıkır eyle kıl iz'ân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 4). [gâyet,]

Ġâyetde sır-ı gâyet illâdadur mübeyyen / 'İlm içre kâmil iseñ tarf eyledüñ hicâbın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1127, Beyit 4). [gâyetde, -de]

Hakkâ budur ki gelmedi hüsnüñ nihâyete / Bir kimse irmedi o cemâlünde **gâyet**e (Murâdî Dîvânî, Gazel 1372, Beyit 1). [gâyet, -e]

2. Çok, pek, epey.

Al gevher-i vaşlı yolına vir bugün cân nakdini / Çün germ olupdur 'aşık **gâyet** bugün bâzâr-ı döst (Murâdî Dîvânî, Gazel 200, Beyit 6). [gâyet,]

Ġâyeti kuşvâ gözetdüm aňladum kârum nedür / Ben murâdum matlabında bulmuşam **gâyet** murâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 242, Beyit 3). [gâyet,]

Ey Murâdî hamdü li'llâh olmadı saña 'adîl / Kim ki fehm itmez seni v'allâhi **gâyet** dündür (Murâdî Dîvânî, Gazel 409, Beyit 5). [gâyet,]

Ma'nâ yüzine dil ki kaçan çekse niķâbı / **Ġâyet** nazarumla benüm im'ân arasunlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 453, Beyit 4). [gâyet,]

Telaţţuf gösterüp **gâyetde** gâyet / Olup âsâr ile in'âm bâhir (Murâdî Dîvânî, Gazel 516, Beyit 4). [gâyetde, -de]

Velî müzî durur **gâyet** ziyân-kâr / Gezer baş üzre ammâ yâre beñzer (Murâdî Dîvânî, Gazel 517, Beyit 5). [gâyet,]

Hamdu li'llâh istemiş **gâyetde** makşûd-ı ezel / Bu hicâb-ı saltanatda şöyle pinhân olduğum (Murâdî Dîvânî, Gazel 879, Beyit 2). [gâyetde, -de]

Gerçi **gâyetde** müferrihdür dile vaşlı-ı habîb / Âh lîkin olmayaydı soñra fûrkât zâr ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1237, Beyit 2). [gâyetde, -de]

Gel Murâduñ diñle kavlin aña **gâyet** derk ile / Diñle gel anı makâl ile makâlınden yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1284, Beyit 5). [gâyet,]

Nedendür tâ'ata dâ'im keselsin / Eger lu'b olsa **gâyet** bî-bedelsin (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 23, Beyit 3). [gâyet,]

gâyet-i a'lâ [2] Çok yüksek, yüce.

Ġâyet-i mermâ nedür yâ gâyet-i 'ulyâ nedür / Ġâyet-i kuşvâ nedür yâ **gâyet-i a'lâ** nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 362, Beyit 5). [gâyet-i 'alâ,]

Fi'lümi bildi fâ'ilüm **gâyet-i a'lâ** / Kaşdumı bildi makşadum gelmedi kâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1415, Beyit 4). [gâyet-i a'lâ,]

gâyet-i 'izzet [2] Değerin, saygınlığın ulaşabildiği son nokta.

Muşafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif / Hamdu li'llâh **gâyet-i 'izzetde** buldum fâlûmi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1479, Beyit 4). [gâyet-i 'izzetde, -de]

Muşafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif / Hamdu li'llâh **gâyet-i 'izzetde** buldum fâlûmi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1485, Beyit 4). [gâyet-i 'izzetde, -de]

gâyet-i kuşvâ [2] Son derece, erişilecek olan son nokta.

Ġâyet-i mermâ nedür yâ gâyet-i 'ulyâ nedür / **Ġâyet-i kuşvâ** nedür yâ gâyet-i 'alâ nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 362, Beyit 5). [gâyet-i kuşvâ,]

Ġâyet-i kuşvâya şordum gâyet-i mermâyı ben / Pes cevâbın virdi kim gâyetde hergiz yok makâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 4). [gâyet-i kuşvâya, -(y)a]

gâyet-i memât [1] Ölümün sonu.

'Urve-i vüşkâyı bildüm **gâyet-i memât** imiş / Cân ile cânânı sevmek makşad-ı akşâ imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 632, Beyit 1). [gâyet-i memât,]

gâyet-i mermâ [2] Atılmış olan uç, sınır. II Varılabilecek son nokta.

Ġāyet-i mermā nedür yā ġāyet-i 'ulyā nedür /
Ġāyet-i kuşvā nedür yā ġāyet-i 'alā nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 362, Beyit 5*). [*ġāyet-i mermā,]*

Ġāyet-i kuşvāya şordum **ġāyet-i mermāyı** ben /
Pes cevābın virdi kim ġāyetde hergiz yok maḳāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 775, Beyit 4*). [*ġāyet-i mermāyı, -(y)ı]*

ġāyet-i 'ulyā [3] *En yüce son, sınır.*

Ġāyet-i mermā nedür yā **ġāyet-i 'ulyā** nedür /
Ġāyet-i kuşvā nedür yā ġāyet-i 'alā nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 362, Beyit 5*). [*ġāyet-i 'ulyā,]*

Ey cemālūn pertevi 'aksi kamu fihādadur / Her ne
deñlü t̄alib olsam **ġāyet-i 'ulyādadur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 371, Beyit 1*). [*ġāyet-i 'ulyādadur, -da, -dur]*

Nehc-i rāh-ı müstākime toġrnlup āgāz idüp /
Ġāyet-i 'ulyāda buldı 'izzet ile iktirān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1046, Beyit 3*). [*ġāyet-i 'ulyāda, -da]*

ġāyet-i vaşl [1] *Kavuşmanın son noktası.*

Rabbenā etnim lenā ve en'amnā / **Ġāyet-i vaşl**
olan vücūdīdūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 91, Beyit 2*). [*ġāyet-i vaşl,]*

ġāyet olmak [1] *Son bulmak.*

Ġāyet oldı vücūd-ı ġāyetde / Murtezā oldı çün
nihāyetde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1223, Beyit 1*). [*ġāyet oldı, -dı]*

ġāyibāne [1] *Göze görünmeden.*

Ġāyib-āne nice hükm oluna bu aşl-ı şühūd / Bir
şehādet ider isem daḥı dünyāda ne ġam (*Murādī Dīvānı, Gazel 925, Beyit 3*). [*ġāyib-āne,]*

ġayır-nümā [1] *Başkasını, diğerini gösteren.*

Havl ile küll-i şey' görürven **ġayır-nümā** / Ammā
k'olarda anılamadum ibtidā nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 468, Beyit 2*). [*ġayır-nümā,]*

ġaym [1] *Bulut.*

Ġaym olmasa semāda yire tamlamaz maṭar / Her
didede ki eşk ola ol 'ışkdadur güvāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1378, Beyit 2*). [*ġaym,]*

ġaym-ı māṭar [1] *Yağmur bulutu.*

Murādī yümn-i himmetde Muḥammed mīmi ser-
çeşmeñ / Kamu 'atşanı kandurduñ dehānuñ **ġaym-ı māṭardur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 309, Beyit 5*). [*ġaym-ı māṭardur, -dur]*

ġayr [248] *1. Başka, ayrı, özge.*

Kıl mücerred kendüñi kalbün sarayın pāk kıl /
Yārdan **ġayrı** tavaṭṭun kılmaya her nā-sezā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 3*). [*ġayrı,]*

Ġayra yakışmaz dil-i Mecnūn ey Leylī-hicāb /
Sende bulmuşdur seni mir'āt-ı dildür rü-nümā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 29, Beyit 2*). [*ġayra,]*

İnbi'āc itse kaçan şark ile ġarb ola dü-tā / Mihr ile
meh ola hābiṭ bu felek **ġayrı** semā (*Murādī Dīvānı, Gazel 49, Beyit 1*). [*ġayrı,]*

Murāduñ sen murādısın anuñ **ġayrı** murādı yok /
Saña lāyık olan oldur añasın anı ahyānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 57, Beyit 5*). [*ġayrı,]*

Müşṭāk-ı 'ayna **ġayrūñ** 'ayn-ı hüviyyetūñ hā /
Zāhikdedür tebessüm maġmūm gerçi giryān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 103, Beyit 3*). [*ġayrūñ, -ün]*

Hicāb-ı perde baña kılma **ġayrı** yā Rabbī / Ki ola
'aynuma mekşūf rüy-i bī-hemtā (*Murādī Dīvānı, Gazel 107, Beyit 2*). [*ġayrı,]*

Kendüyi bulmak durur kişi hüner kendüde / **Ġayrı**
hünerdür kamu küllide küllī hebā (*Murādī Dīvānı, Gazel 117, Beyit 3*). [*ġayrı,]*

Cān ü başa ger kıyarsañ vuşlata bulduñ ṭarīk /
'İşkdan **ġayrı** saña dünyāda olmaya edīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 4*). [*ġayrı,]*

Gerekmez yārdan **ġayrı** baña aġyārdur cümle /
Ser-i küyuñdan özge şanma bir yirde karar ister
(*Murādī Dīvānı, Gazel 298, Beyit 3*). [*ġayrı,]*

Karar itmez bu kalbümde senūñ **ġayrūñ**
muḥaḳḳaḳdur / Cemālūñ 'ışkına müşṭāk olana
'ışkuñ eşfāḳdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 304, Beyit 1*). [*ġayrūñ, -üñ]*

Murādīnūñ nedür sırrı Hudādan **ġayrısı** bilmez /
Hudādur çün anuñ yāri ne ġam ger ġayr ola aġyār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 5*). [*ġayrısı, -sı]*

'Aceb deryā-yı tevḥīdi kanadum fülk idüp gezdüm
/ N'idem ben **ġayrı** mellāhı delīl-i bī-zevālüm var
(*Murādī Dīvānı, Gazel 307, Beyit 3*). [*ġayrı, -ı]*

Mā-hüve'l-ḥaḳḳdur saña bu cümle ġüftārum
benüm / **Ġayrı** kāra beñzemez bir özge işde işbu
kār (*Murādī Dīvānı, Gazel 331, Beyit 4*). [*ġayrı,]*

Bildi ol ma'nāyı çün kim **ġayra** ister ıttılā' / Her
neye kim muṭṭalī'dür şükr-i ālāsındadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 4*). [*ġayra, -a]*

Şanmaġıl kim **ġayrı** yirde bulna dürr ü güher / Ey
Murādī her ne varsa yokla dükkānuñdadur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 334, Beyit 5*). [*ġayrı,]*

Tārik-i ġayr ol eger 'ışkuñda şādıksañ Murād /
Yārdan **ġayrı** ne kim vardur kamu efsānedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 5*). [*ġayrı,]*

Sen Murādīnūñ kelāmın beyyināt emrinde bil /
Ġayrı ma'nā kılmazsun kalbün tefekkür el-ḥazer
(*Murādī Dīvānı, Gazel 347, Beyit 5*). [*ġayrı,]*

Ey ḥabībüm ḥazretūñde nokṭa-i naḳdüm görüp / Ol
bahāya görmedüm bir **ġayrı** bulmadum eser
(*Murādī Dīvānı, Gazel 392, Beyit 3*). [*ġayrı,]*

Biz ḥayāt-ı ḥaḳḳdayuz **ġayruñ** ḥayātı bizdedür /
Fā'ilüz emr ile eşyā vāḳı'ātu bizdedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 407, Beyit 1*). [*ġayruñ, -üñ]*

Sanmağıl kim **ğayrı** yirde bulına dürr ü güher / Ey Murâdî her ne varsa yokla dükkânüñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [ğayrı, -ı]

Bu yolda bizüm çekdüğümüz tâb-ı ta'ab çok / **Ğayrı** kişiler böyle seyâhat idemezler (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [ğayrı,]

Sencileyin şâh-ı 'âlem var iken / 'Âşıkun bir **ğayrı** sultânı n'ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3). [ğayrı,]

Tâb uraldan dilde mihr-i 'ışk-ı yâr / Zerreür 'aynümde **ğayrı** ne ki var (Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1). [ğayrı,]

Bir cemâle 'âşıkum kim bir cemâle beñzemez / Hâlümüzden ger şorarsañ **ğayrı** hâle beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 1). [ğayrı, -ı]

Hakkı bâtıldan seçenlerdür bilen etvârumı / Bir me'âlüm var kim **ğayrı** me'âle beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [ğayrı,]

Ğüş kıl her dem kelâmını Murâdîñün yûri / Bir maqâlî vardır **ğayrı** maqâle beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 5). [ğayrı, -ı]

Ben baña yâr olayım tek **ğayrı** yâri n'eyleyem / Bensüzün **ğayrı** beni bir dem ve bir ân eglemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 2). [ğayrı, -ı]

Yârdan **ğayrı** bizümdür yanumuzda hâr ü has / Şanmañuz iki cihânda manşib u mâl isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 3). [ğayrı,]

Mübtelâ eyleme yâ Rab bizi **ğayrı** güzele / Var iken ol yañağı verd gözi şehlämuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [ğayrı, -ı]

Gezüben cümle âfâkı aradum kendüme sır-daş / Aradum **ğayrı** yokdur dîde-i hun-bârdan hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 3). [ğayrı,]

Bilmek için bu şıdkumuz da'vîye kaşdımuз nedür / Kâzî vü şâhid ol habîb **ğayrı** güvâhı n'eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [ğayrı,]

Allâh Allâh ey gönül **ğayrı** me'âlün var imiş / Bilmez idüm ben seni bir özge hâlün var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 1). [ğayrı,]

Mevkîf-i a'lâ vü ednâda şakın kılma karâr / Ben seni bildüm gönül **ğayrı** hayâlün var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 4). [ğayrı,]

Dil dil-ârâmin bulup her lahza hâlin söylemiş / Anuñ için **ğayrı** ile olan cidâlin söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 1). [ğayrı,]

Şakın havf itme **ğayrı**dan çü **ğayrûñ** **ğayrı**dur saña / Miyânuñda koma şüret bulup mu'îni pes faşşâ' (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ğayrûñ, -üñ]

Mukarreb meclisin gördüm ne mir'âtı ne hûd **ğayrı** / Muht-i bî-nihâyetdür nihân olmadı didâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4). [ğayrı, -ı]

Bakuben âyine-i hüsnüñe yazdum kat kat / Bulmadum **ğayrı** bir nokta misâlünde senüñ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4). [ğayrıyı, -y, -ı]

İsmüne ben eylerem cânâ yemîn-ender yemîn / Dilde **ğayrinüñ** hayâlidür muhal-ender muhâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3). [ğayrinüñ, -nün]

Yârdan **ğayrı** nazar oldu harâm 'âşıklara / Sâdik olmaz şol kişi kim yâri efkârı degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 4). [ğayrı,]

Yârdan bulmağa istersen eger keşf-i cemâl / Gözüñi yâre diküp **ğayrı** yüze bî-başar ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [ğayrı, -ı]

Râh-ı 'ışkıñda anuñ ben sâlike / Derd ü gamından **ğayrı** olmadı nevâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 4). [ğayrı,]

Murâdum sensin ey dilber benüm **ğayrı** degül fikrüm / Cemâlün ârzü ancak baña **ğayrı** degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [ğayrı,]

Murâdum sensin ey dilber benüm **ğayrı** degül fikrüm / Cemâlün ârzü ancak baña **ğayrı** degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 1). [ğayrı,]

Vücüdı n'eyleyem sensiz haram olsun baña sensiz / Beni sen kılmağıl sensiz budur **ğayrı** degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 2). [ğayrı,]

Saña kim âşinâ oldu habîbâ aña pervâne / Dil ü cân 'ışkuña yana budur **ğayrı** degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 3). [ğayrı,]

Beni bir lahza dūr itme cenâbuñdan kıl ihsânı / Fidâ kılmak durur cânım saña **ğayrı** degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 4). [ğayrı,]

Senüñ ne ise maşşuduñ Murâduñ ol murâdidur / Hemân nâmuñ durur zikrüm benüm **ğayrı** degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [ğayrı,]

Ferd-i ferdâniyyetinde kendüsi oldu vahîd / **Ğayrı** ne bilsün anuñ katında vahdâniyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [ğayrı,]

'Ömr-i sermeddür baña 'ışkuñ dü-'âlemde ne gam / Hâşa li'llâh kim zebânım **ğayrı** yirden ura dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 1). [ğayrı,]

Lâzım olmaz gerçi lîkin **ğayre** benven bâ-edeb / Ben mü'eddebven kururven ol mü'eddeb çün hıyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [ğayre, -e]

Râh-ı haqîkatinde bel bağladum muhayyer / Her yirde **ğayrı** nâmi söylemesün lisânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [ğayrı,]

Oldı Murâdî âzâd çün **ğayrinüñ** gamından / Buldı kelâm eşahhın pes kalmadı gümânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [ğayrinüñ, -nün]

Bakdı o bām-ı dārdan gördi kamu 'avālimi / Kıldı
o bāmdan 'urūc **gayr** ile hem-dem oldu dem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 953, Beyit 4*). [*gayr,]*

Diñle Murādī kavlini tā ki kemāle iresin / Sen ki
kemāl bulasın **gayre** durur kemāl hem (*Murādī
Dīvānı, Gazel 954, Beyit 5*). [*gayre, -e]*

Diñle Murādī kavlini tā ki kemāle iresin / Sen ki
kemāl bulasın **gayre** durur kemāl hem (*Murādī
Dīvānı, Gazel 958, Beyit 5*). [*gayre, -e]*

Yüzüm kapuna tutmuşam bilmezem **gayrı** cāy /
Seni bilürem ancak ey Hayy-ı Rabb-i 'azīm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 959, Beyit 2*). [*gayrı,]*

Egerçi şānı'-i ekber beni var itdi şun'ından / Fe-
emmā olmadın **gayrı** dañı ehl-i senāyam ben
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Çıkmagil mizāndan hergiz Murādī zīnhār / Çün
bilürsin nesne yok **gayrı** yoğ ile vardan (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1052, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Ey Murādī olmazuz biz **gayrı** kavli müstemi' /
Buncalayın kavlı-ı hūb-ı dāstānum var iken
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1095, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Çün haqīkat iline geldi bu sultān-ı gönül / **Gayrı**
yirlerde varup cā sever añlama şakın (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1107, Beyit 2*). [*gayrı,]*

Beni izhār ideli cūd-ı habīb ile vücūd / **Gayrı** vech
üzre o peydā sever añlama şakın (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1107, Beyit 4*). [*gayrı,]*

Yārdan **gayrı** muhib olanı tekfīn itdüm / Ey
Murādī nazar it nice müsülmānam ben (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1117, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Defteri taṭbīk iderseñ defteri **gayrıdadur** / Sen
mürekkebdan durış tā kim kalem şakı tola
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 3*). [*gayrıdadur, -da, -dur]*

O bir ma'būd-ı 'ālemdür ki yokdur **gayrı** illā hū /
Kamunun vird-i mevcūdı olupdur cümle ismu'llah
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1299, Beyit 3*). [*gayrı,]*

Benüm 'ışk-ı habīb olmuş hayālüm fikrüm
eglencem / Benüm çün saña **gayrı** dürlü
söylerlerse inanma (*Murādī Dīvānı, Gazel 1313,
Beyit 2*). [*gayrı,]*

Murādī çün saña yüz tıtdı senden **gayrısın** bilmez
/ Gedā vü cümle hem sultān anuñ çündür aña
bende (*Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 5*). [*gayrısın, -sı, -n]*

Müberra ol sivādan gel mu'arrā ol muşaffā ol /
Telezzüz eyle **gayr** ile olasın muḳbil-i dergāh
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 3*). [*gayr,]*

Murādī 'ayn-ı vāhiddür ne 'ayn ile nazar kılsañ /
Hudā haqqı Hudādan **gayrı** yokdur ferd yanumda
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 5*). [*gayrı,]*

O bir ma'būd-ı 'ālemdür ki yokdur **gayrı** illā hū /
Kamunun vird-i mevrūdı olupdur cümle ismu'llah
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1332, Beyit 3*). [*gayrı,]*

Gel Murādī kuluñı eyleme red eyle kerem /
Koyuben seni varup **gayre** kime yalvara (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1341, Beyit 5*). [*gayre, -e]*

Bilmeyen 'ışkı dilā añlamadı **gayrıdan** / Olmadı
aşlā muḳır 'arşada tekrārına (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1395, Beyit 3*). [*gayrıdan, -dan]*

Baña 'ışkı yolında olmadı hiç / Cefā vü cevreden
gayr nevāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1429, Beyit 2*). [*gayr,]*

Eglenür mi kalb-i 'āşık hūr u ḡilmān ile āh / Hāşa
li'llāh yārdan **gayrı** aña efkār ola (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1445, Beyit 3*). [*gayrı,]*

Āşık-ı ḡasta hālūne maḡmaşadan ne hāl ola / Hāşa
ki senden özge bir **gayrı** aña me'āl ola (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1449, Beyit 1*). [*gayrı,]*

Sırr-ı 'ışkı bilmege kim eyler ise ārzū / Bu
Murāduñ kapusından **gayrı** yok yalvarası (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1460, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Bu Murādīnün çü dünyāda cevābı Haḡ durur / Haḡ
cevābidur cevābı **gayrı** yokdur nesnesi (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1475, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Gözüme nesne görünmez ruḡ-ı dildārdan **gayrı** /
Meseldür 'āşıkā eglence yok dīdārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 1*). [*gayrı,]*

Gözüme nesne görünmez ruḡ-ı dildārdan **gayrı** /
Meseldür 'āşıkā eglence yok dīdārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 1*). [*gayrı,]*

Yüri sen vā'izā cennet maḡāmin kılmagıl ta'rīf /
Baña me'vā gerekmez āstān-ı yārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 2*). [*gayrı,]*

Gözüm her dem nigāra karşı kan ağlarsa 'ayb itme
/ Fiḡān eyler mi bülbül nesneye gül-zārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 3*). [*gayrı,]*

Benüm bir münisüm yokdur yanumda sāyeden
özge / Ne bir eglencemüz vardur fiḡān ü zārdan
gayrı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 4*). [*gayrı,]*

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde ḡulviyyāt /
Baña sem oldu cümle ol şeker ḡüftārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 5*). [*gayrı,]*

Cihān bağında gerçi serv-ḡadler çokdur ammā kim
/ Görünmez gözüme aşlā o hoş-reftārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 6*). [*gayrı,]*

Leb-i la'line dildāruñ bahā isterse ger cānuñ /
Murādī dünyāda yig var mı bu bāzārdan **gayrı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 7*). [*gayrı,]*

Kanı baña cānān olan dil derdine dermān olan /
Cāndur aña ḡurbān olan bir **gayrı** ḡurbānum kanı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1551, Beyit 4*). [*gayrı,]*

Haḡ Te'ālā ḡudretin seyr eyle ey şāhib-kemāl /
'Āşık iseñ Haḡdan özge sevmegil **gayrı** cemāl
(*Murādī Dīvānı, Kit'a 36, Beyit 1*). [*gayrı,]*

Vemā edri siva'l-maḡbūb mā'-indī siva'l-merḡūb
/ Benüm yanumda andan **gayrısın** şanmañ ki

hâzırdur (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 2).
[ğayrısın, -sı, -n]

II Sevgiliden, Allah'tan, başka her şey.

Minnetüm sen şâhadur **ğayrıya** yokdur minnetüm
/ Senden özge mesnedüm yok yâ ilahî zi'l-bekâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [ğayrıya, -ya
]

Ne revâdur kılasın sen beni **ğayra** muhtâc / Hâşa
li'llâh kılasın baña bu kârı mahzâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 42, Beyit 4). [ğayra, -a]

Ğayrumuzdan bizi tarh eyledi 'aynuñ lîkin /
Ğayr-ı 'aynuñda senüñ 'ayn ile gayruñ ihfâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2).
[ğayrumuzdan, -umuz, -dan]

Harâm olsun baña sensiz iki dünyâ ve mâfihâ /
Senüñ **ğayruñdan** ey maksûd müberrâdur gönül
mahzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1).
[ğayruñdan, -un, -dan]

Ğinâdur hâsılum **ğayra** ğanî oldur haķıķatde / "Fe-
emma" fazl u ihsânı gönülde eylemişdür câ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [ğayra, -a]

Ya nice itmeyevüz fahr ey habîb-i cihân / Hudâ-yı
hâdimi **ğayre** mufahhamuz cânâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 109, Beyit 4). [ğayre,]

Dil oldı çün dil-dâr ile tenhâ / Meyl itmemişdür
ğayrıya aslâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 1).
[ğayrıya, -(y)a]

Ey cihân-ı bî-bekâya mâ'il olan bî-hîred / Saña
kalıcı 'ameldür **ğayrı** fânî cümle heb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 131, Beyit 4). [ğayrı,]

İfhâm ider çü tarzın fehm eyle añağıl pes / Sensin
kılan taleb çün pes **ğayra** yâ ne hâcet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 193, Beyit 3). [ğayra, -a]

Bu 'ömr-i cân-ı sermed 'ışkuñladur muķayyed /
Ğayruñden eyle eb'ad kıl gel kerem 'inâyet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [ğayruñden,
-ün, -den]

Çü tenzîh eyledi **ğayrıdan** 'aynın / Velî kudretle
rûtbet oldı fîrât (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit
2). [ğayrıdan, -ın, -dan]

Merâm-ı dil durur dilden murâdî / Anuñ çün
virmedi **ğayrıya** ruhşat (Murâdî Dîvânı, Gazel
206, Beyit 4). [ğayrıya, -(y)a]

Çün bulur katuñda yâ Rabb cümle maksûdum
revâc / 'İzzetüñ haķķı beni sen **ğayra** kılma ihtiyâc
(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [ğayra, -a]

Gel Murâdîñün sözine eyle merdâne nazar / Merd-
i haķķ iseñ eger terk eyle **ğayrı** Haķķa kaç (Murâdî
Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [ğayrı, -ı]

Habîbe gerçi bu 'ışk ile olmuşam mâ'il / Velîk ol
dahı mâ'il ki **ğayrıdan** dir kaç (Murâdî Dîvânı,
Gazel 223, Beyit 3). [ğayrıdan, -dan]

Mihmân olalı hâne-i dilde maħabbetüñ / **Ğayra**
nazardan eylemişem tevbe-i naşûh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [ğayra, -a]

Kılmadum **ğayra** nazar kaldum rızâ-yı yâr ile /
Añlar iseñ kâ'ilem kavlınden olmışdur şehid
(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [ğayra, -a]

'Ayn-ı vâhiddür yine **ğayrında** hem-dem iltizâz /
Muķtezâ-yı iķtizâ adumda her dem iltizâz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 275, Beyit 1). [ğayrında, -ın, -da]

Enîs-i 'ışk olalıdan gözüm **ğayrıya** bakmaz hiç /
Tavâf eyler gelüp pâ-bûs idüp payende merzâlar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [ğayrıya, -
(y)a]

Cemâl-i bâ-kemâlün oldı çün kim ârzü-yı dil / Ki
senden **ğayrusına** meyl idüben olmadı dîlgîr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 4). [ğayrusına, -
sı, -(n)a]

Žamîrüm zikrüne maħrem olalı ey enîs-i dil /
Senüñ **ğayruñ** şürûrından benüm kehf-i
emânumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2).
[ğayruñ, -un]

Kamu seyrânı terk itdük eger cennet dahı olsa /
Gözükmez 'ayna **ğayrı** özge bir seyrânumuz
vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 3).
[ğayrı,]

Murâdîñün nedür sırrı Hudâdan ğayrısı bilmez /
Hudâdur çün anuñ yârı ne ğam ger **ğayr** ola âğyar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [ğayr,]

Cem' olunmaz bir yire **ğayr** ile ey dil 'ışk-ı yâr /
Dura mı bir kâsedde cem' oluben âb ile nâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [ğayr,]

Cân terkin her kim eyler ol bulur cânâna yol / Yol
bulur mı şol ki **ğayruñ** ağ u karasındadır (Murâdî
Dîvânı, Gazel 332, Beyit 5). [ğayruñ, -uñ]

İstimâ' itme kelâmı istimâ' eyle kelâm / Baķmağıl
ğayrıya mir'ât-i mücellâ sendedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [ğayrıya, -ı, -ya]

Ey Murâdî mahz-ı hikmetdür kelâmuñ her biri /
Saña lâzım olanı sen kıl saña **ğayrı** gider (Murâdî
Dîvânı, Gazel 366, Beyit 5). [ğayrı,]

Şol seher kim hâlvet oldı hâne-i dil **ğayrdan** /
Kesreti terk itmek için naşs-ı tenhâ gösterür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 3). [ğayrdan, -
dan]

Lâyık-ı 'ayn oldı şol kim egmedi **ğayrıya** baş /
Anuñ için anlara rûy-ı hüveydâ gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4). [ğayrıya, -ı, -ya]

Hâne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyüt /
Ğayrılar dahıl degül ebvâb içinde seyr ider
(Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [ğayrılar, -ı,
-lar]

İķtiran itmez gönül bir **ğayr** ile şüridedür / Yâr
ister yâr ister yâr ile bi-ârdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 403, Beyit 4). [ğayr,]

Mümkinâtı oldı mübdi' mümteni'dür **ğayrısı** /
Žâtüñ mestür kılmuş lîk ol her demdedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [ğayrısı, -sı]

Ġayrıya varma gel gezüben serseri yire / 'Älemde her ne kim ola kalb-i şafâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2*). [*Ġayrıya, -ı, -ya*]

Ġayrıyı terk iderseñ eger kâmil olasın / Bâkî kimesne kalmaya bâkî Ĥudâ durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3*). [*Ġayrıy, -ı, -yı*]

Sensin iden ey habîb ĥubb ile 'âşık seni / Lîk yine **Ġayr** ile ortaluk aradadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 3*). [*Ġayr,]*

Yâr ile yâr olaldan dil **Ġayra** oldu aġyâr / Ġayrıyı terk idelden şâhib-vaġâr idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2*). [*Ġayra, -a*]

Yâr ile yâr olaldan dil Ġayra oldu aġyâr / **Ġayrıy**ı terk idelden şâhib-vaġâr idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2*). [*Ġayrıy, -ı, -yı*]

Meyl itmedi Murâdî bir zerre mâsivâya / **Ġayruñ** var ise Ġayrı anuñ Ĥudâsı vardur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 5*). [*Ġayruñ, -uñ*]

Hemân dildâre baġ **Ġayrı** gözetme / Ķamunuñ kârı yoġ u vara beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4*). [*Ġayrı,]*

Dil 'anâda oldu çün kim **Ġayrdan** dildâr için / Gökde vü yirde olandan cümle istiġnâdayuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3*). [*Ġayrdan, -dan*]

Şol muĥakkıķlar ki taĥkîķ itdiler maţlûbını / Döndürüp yüz **Ġayra** bir dem meyl-i aĥbâb eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2*). [*Ġayra, -a*]

Bâġ-ı cennetler ĥarâm olsun bize dildârsuz / Baġmaya bu gözlerimiz **Ġayrıya** ol yârsuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1*). [*Ġayrıya, -ya*]

Şem'-i 'ışķa cân virelden bu dil-i pervânemüz / Bir beķâ bulduk fenâda **Ġayrıdan** pervânemüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1*). [*Ġayrıdan, -ı, -dan*]

Nice yüzler zâhir ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murâdî terk idendür **Ġayrısın** merd-ânemüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5*). [*Ġayrısın, -sı, -n*]

Ġayra biz baş egmezüz her bir tarîķi n'eylerüz / Aĥmed-i Muĥtâr ol başduġı izi isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4*). [*Ġayra, -a*]

Ol arada her ne kim zâhir kıla ol bizler / **Ġayrıdan** setrin temennâ eylerüz settâra biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 2*). [*Ġayrıdan, -ı, -dan*]

Çäreyi **Ġayrıdan** ararsañ eger dîvânesin / Ey Murâdî her ne kim derd ola aña çäre biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 5*). [*Ġayrıdan, -ı, -dan*]

Murâdî 'âlem-i uĥrâyı 'arz itdi bize dildâr / Fe-ĥâşâ yârdan **Ġayra** ĥırîdâr olmazuz herġiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 5*). [*Ġayra, -a*]

Zâhib-i râh-ı Ĥaġ olup zayf gelüp bu 'âleme / Her ne ki var ise 'atâ **Ġayrlara** getürmişüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4*). [*Ġayrlara, -lar, -a*]

Bilürdi 'âşık oldu ĥarâm **Ġayra** heves / Yüzin dönübeni bakmadı ĥûr-ı cennete pes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 3*). [*Ġayra, -a*]

Dilde hicr-i yâr ile biñ yirde dâġum var imiş / Añlaram **Ġayrıya** baġmaġa yaşıġum var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1*). [*Ġayrıya, -ya*]

Ben şanurdum perdemün tahtında **Ġayrum** var imiş / Şimdi bildüm 'aynümün 'aynında 'aynüm var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 1*). [*Ġayrum, -um*]

Râfî'-i ĥucb olur iseñ her an / Aç ĥicâbı gözüne **Ġayrıya** aş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4*). [*Ġayrıya, -ya*]

Göñül emr ile nehytün sırrına açdı kader elfâz / Anuñ çün **Ġayrıdan** bir zerre kılmadı ĥazer elfâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1*). [*Ġayrıdan, -ı, -dan*]

Şaķın ĥavf itme **Ġayrıdan** çü Ġayrûñ Ġayrıdur saña / Miyânuñda Ķoma şüret bulup mu'îni pes faĥşa' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2*). [*Ġayrıdan, -ı, -dan*]

Ey Murâdî şâdık iseñ ger bu ĥubb-ı yârde / Ĥâne-i dilden hemân **Ġayrıy**ı eyle tarĥ u Ķam' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5*). [*Ġayrıy, -ı, -yı*]

Kârını bildi göñül 'ışķına virdi dil ü cân / Nâzır olmamaġ için **Ġayrıya** eyledi yasaĶ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3*). [*Ġayrıya, -ı, -ya*]

Añla Murâdî Ķavlini **Ġayrıy**ı târik ol hemân / İster iseñ ma'ârifî gel berü bu maķâle baġ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 5*). [*Ġayrıy, -ı, -yı*]

Gördi Murâdî aradı bulmadı **Ġayrıy**ı / Pes gördi cümle cümle fenâ vü beķâda 'ışķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 5*). [*Ġayrıy, -ı, -yı*]

Muĥaddessin senün maĥbûbun oldu senden aĶdes bes / Ne cevhersin ki **Ġayrıda** bulımmaz dürr-i nâ-yâbuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4*). [*Ġayrıda, -da*]

Yalıñuz kaldum vaĥîdem târikem **Ġayrıları** / Vuşlata ĥâzır-dilem ey döstüm ân iste tek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3*). [*Ġayrıları, -ları*]

Anuñ için bu göñül mâ'îli **Ġayrûñ** olımmaz / Yok beķası bilür elbette Ķamu eşyânuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 4*). [*Ġayrûñ, -üñ*]

Târik-i Ġayr oluben **Ġayrıya** kılmaz nazarı / Dü cihânda bu Murâda hemân ol yâr gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 5*). [*Ġayrıya, -ya*]

Ġayre yâriz bize **Ġayr** oldu ĥicâb 'ayn-ı ĥicâb / Aşınâyuz bize zann itme ki aġyâr gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 4*). [*Ġayr,]*

'İşķuñ pinĥân idelden dilde ey sâĥib-cemâl / Kılmadı **Ġayrıdan** aşlâ dilde bir zerre me'al

(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Olma mâ'il Hâk Te'âlâ hazretinden **ğayrıya** /
Ğayret eyle **ğayrıya** cümle yabana at gönül
(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [ğayrıya, -ya]

Olma mâ'il Hâk Te'âlâ hazretinden **ğayrıya** /
Ğayret eyle **ğayrıya** cümle yabana at gönül
(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [ğayrıya, -ya]

Dutan cenâbuña yüzün geçmek gerekdür **ğayrıdan**
/ Hün eyleyüp eşkini kosun ağ ile kararı ol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Zerrece var ise eger **ğayra** 'alâka-i fu'âd / Vaşl-ı
habîbe sen anı cümle-i mâni' añağıl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 814, Beyit 2). [ğayra, -a]

Sırr-ı 'ışkı çü dilüm bildi ezel / Çekdi **ğayrıdan**
anun çün ol el (Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit
1). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Yakinen şâdikan istersen eger / Kayırma **ğayrıya**
urma yakın el (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3).
[ğayrıya, -ya]

Hudâdan **ğayrıy** 'aşık n'ider pes / Ne kim var
ğayrıya hep aña bātıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 848,
Beyit 4). [ğayrıya, -ı, -ya]

Hudâdan **ğayrıy** 'aşık n'ider pes / Ne kim var
ğayrıya hep aña bātıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 848,
Beyit 4). [ğayrıy, -ı, -yı]

O kim şıdk ile 'aşık oldu aña / Nazar eylemez
ğayre bir lahza bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 852,
Beyit 3). [ğayre, -e]

Bi-küllî mäsivâdan fârigam Hâkdur baña matlab /
N'iderven ben Murâdî **ğayrıy** dîvâna-i 'ışkam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [ğayrıy, -y, -ı]

Murâdî 'ışkuña düşdi anuñ eglencesi oldur / Senün
derdün yiter aña çeker mi **ğayrıdan** ol gam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 5). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Minnetüm Mevlâyadur **ğayrıya** yokdur minnetüm
/ Anuñ için 'izzetüm katında buldum 'izzetüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [ğayrıya, -ya]

Mâ'il-i 'ışk olalıdan virmedüm **ğayrıya** rāh /
Ğayba ğayb u 'ayn oldu benüm 'ayniyyetüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [ğayrıya, -ya]

Yäre kalbüm meyl idelden **ğayrıy** h'vâb anılam /
Selb olaldan tākātüm tākātde bir tīb anılam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 1). [ğayrıy, -y, -ı]

Ey Murâdî ezeli hikmetedür zihn-i ebed / Anuñ
içün ne ki var **ğayrıya** bisyār didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 918, Beyit 5). [ğayrıya, -ı, -ya]

Şol ki kabül kılmaya **ğayrıya** nuş ide / Dünyâda
âhiretde odur ezlâm-ı zulüm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 936, Beyit 4). [ğayrıya, -ya]

Bezm-i belâda 'ışkuña çün kim belâ didüm /
Ğayrıya dimedüm anı illâ saña didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [ğayrıya, -ya]

Keşf-i cemâl idelden çeşmümde manzarumdur /
'Ahdine i'timādum var **ğayre** yok inanın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 2). [ğayre, -e]

Bulmağ için vuslatuñ tenhâda ben / Cümle
ğayründen habîbüm kaçmışam (Murâdî Dîvânı,
Gazel 961, Beyit 3). [ğayründen, -ün, -den]

Ferâgat eyledi cümle müberrâ oldu kesretten /
N'ider ol **ğayrınıñ** zevkin çü zevk aldı dil-ârâdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [ğayrınıñ,]

Bu luğ ü cûda şükr eyle ziyâde eyleye tâ kim / Kıo
ğayrı anı gözle tâ olasin mürtezâsından (Murâdî
Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [ğayrı, -ı]

Seni çok imtihân eyler talebde şâdık ol muhkem /
Şakın **ğayra** nazar kıлма temennâ kıl lîkâsından
(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [ğayra, -a]

Fârigu'l-bâl oldu **ğayrıdan** gönül dîvânesi /
Boynına zincîr idüp zülf-i mutarrâ şohbetin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Yüz urup didüm baña **ğayruñdan** irişdür necât /
Kim necâtumdan hayâtum irişe her ândan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 3). [ğayruñdan, -un, -dan]

Terk idelden **ğayrıy** 'aynında buldum 'aynümü /
Gayb-ı hakķum şerhini tıydum kamu etvârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 2). [ğayrıy, -y, -ı]

Ğâ'ib oldu dil yine **ğayrıdan** ey hoş-ter hışâl /
Hamdû li'llâh vâhid oldu dil geçüp tekrârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Lâ-mekânam bu cihânda çün mekânüm andadur /
Ol karîn oldu baña **ğayrıy** kılmazven karîn
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 4). [ğayrıy, -ı, -yı]

Komazam **ğayrıy** 'aynümde bugün ey server /
Añlanup 'ışk ile kârında karar itdüm ben (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [ğayrıy, -y, -ı]

Nikâbın açmadadur çün 'izâr-ı bî-hemtâ / Giderdi
ğayrıy dilden hayâlün isteyüben (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1150, Beyit 3). [ğayrıy, -y, -ı]

'İşkî şafâ anılayan **ğayrıy** matrüd ider / 'İşka nişân
iste gel dîde-i hün-bârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel
1152, Beyit 3). [ğayrıy, -y, -ı]

'Ayn-ı vücuduñ gösterür mir'at-ı dil âyinedür / Dil
şerhini dilden dile güş itme **ğayr** efsânesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 2). [ğayr,]

Dilden giderme şerhini tarh eyle dilden **ğayrıy** /
Dil cür'asından ey Murâd nûş eyle gel peymânesin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [ğayrıyı, -y, -ı]

Kâr ve kisbi târikem sende durur gönül hemân / **Ğayrıyı** bilemez dilüm anca seni bilür inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [ğayrıyı, -y, -ı]

Râh-ı hâkikatde **ğayrüm** kalmadı illâ ki ben / Zâhib oldum bâğ-ı hüsnuñden alalı reng ü bü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2). [ğayrüm, -üm]

Saňa ‘azm eyleyüp terk eyleyen **ğayruñı** her demde / Senüñ ihsân-ı bî-pâyânüñ irişür aña nevre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 3). [ğayruñı, -un, -ı]

Tarh idüp **ğayrısın** direm her gâh / Hasbiya’llâhü lâ-ilâhe sivâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [ğayrısın, -sın]

Dâmen-i yâri tutup terk eyler iseñ **ğayrı** sen / Bir daķıka kômaya cümle vire ihsânda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2). [ğayrı, -ı]

Gösterür fi’lümde ef’âl-i şahîhîn zât ile / Kılmadı ‘aynümde **ğayrı** hâl ile hâlât ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 1). [ğayrı, -ı]

Tecessüs kılma **ğayrıdan** çeküben bir kuru zahmet / Murâdî her ne kim var ise bilgil sendedür sende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 6). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Şatan ‘ışkuñı **ğayrûñ** ‘ışkına cânâ aña hâkdur / Serin taşlara ursun bilmedi bâzârını bunda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [ğayrûñ, -ün]

Ne kim var ise **ğayrûñ** cümleden buldum nihâyet ben / Velî sende nihâyet bulmayuben kaldum efkende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 5). [ğayrûñ, -ün]

Dil ü cân milkini âbâd idüp ma’mûr kıl yâ Rab / Senüñ **ğayrûñden** âzâd eyle gel lutf eyle şâd eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [ğayrûñden, -ün, -den]

Âşinâ olmamı çün istemedi **ğayrı** ile / Sürdi kaldurdu kômadi kâmuyı yanumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [ğayrı,]

Kaldur hicâb-ı ‘aynuñı ‘akluñ münevver it / **Ğayrıda** turma iste elif hâ vü dâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [ğayrıda, -da]

Bu yirde bir olmağ için ikilik itmeme ihtiyâr / Ağyâr oluben **ğayrıya** cânâne-i ‘ışkâm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [ğayrıya, -y, -a]

Yâ Rab cemâlün gösterüp vir devlet-i kübrâ bize / Vaħdetde hoş-hâl eyleyüp **ğayrıdan** istignâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Merd-i hâkikat oldur kıla yirinde kârın / **Ğayra** mülâķi olmaz irem diyen likâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [ğayra, -a]

‘Aynuñ mücerreb oldu **ğayruñ** mücerreb ammâ / Yâ tecrîbe ne hâcet şol ki ola azmüde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [ğayruñ, -ün]

Ya Rabb Murâdî saña yüz tıtdı hemîşe / Ol **ğayrıyı** bilmez bu fenâda vü beķâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 5). [ğayrıyı, -y, -ı]

Bir yirde karâr eyleme ey dil güzer eyle / **Ğayra** nazaruñ olmaya aslâ hâzer eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 1). [ğayra, -a]

Ğayrıyı terk itmeyince ey Murâd / Taht-ı ‘ışka kimse sultân olmaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 5). [ğayrıyı, -(y)ı]

İktirân itme şakın **ğayr** ile sen / Diledigün tâ bulasın yârde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 3). [ğayr,]

Ger murâd ister iseñ terk-i murâd eyle hemân / Her ki **ğayrı** diledi redd ile mağzûb ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [ğayrı,]

Terk olunmayınca **ğayruñ** kim bilür tenhâ beni / Kendü pinhân olmayınca göremez peydâ seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [ğayruñ, -ün]

Her kaçan tarh eylesem dil-hânesinden **ğayrıyı** / Yâr ile mâ-beynümüzde kâlimüz kıl arası (Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [ğayrıyı, -ı, -y, -ı]

Ben şanurdum **ğayrıdandur** bu hicâbum arası / Şimdi bildüm añladum benden imiş hep varını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 3). [ğayrıdandur, -dan, -dur]

Şafâ câmın ger isterseñ muşaffâ eyle mir’atuñ / Gözetme **ğayrıdan** zerre gözetgil vech-i dildârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Hayâl-i terk-i şüretten görünmez hâlet-i ma’nâ / İrağ ol **ğayrıdan** aña yakın ol gözle ma’nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Meşgûl olur mı dil seni gördükde **ğayrıya** / Bi’llâhi bir nazarda gel eyle dirâyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [ğayrıya, -ya]

Kılma mahabbet **ğayrıya** miñnet durur çün **ğayrısı** / ‘İşk odına döne döne her lahza bürhân ol yûri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [ğayrısı, -sı, -ı]

Kılma mahabbet **ğayrıya** miñnet durur çün **ğayrısı** / ‘İşk odına döne döne her lahza bürhân ol yûri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [ğayrıya, -y, -a]

Bulmak dilerseñ ger beķâ özünü var eyle fenâ / Bakma Murâdî **ğayrıya** cânâna cânân ol yûri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5). [ğayrıya, -(y)a]

Ğayrı terk itmeyince olmadı ğam / Şâd olmazdı çekmese eleme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 4). [ğayrı,]

Her neye kılsam nazar ol yârdur / Dilde bi'llâhi
odur **ğayrı** degül (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 25, Beyit 2). [ğayrı,]

Cümle-i kalmışlara feryâd-res / **Ğayrısını** aňla
hevâ vü heves (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 6). [ğayrısını, -sı, -n, -ı]

Pây-bend itme **ğayrıyı** özge / Bir gün ola ki
gelmeye gözüne (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 3). [ğayrıyı, -y, -ı]

Ey vücüduñdur aşl-ı her mevcüd / **Ğayrûn** 'âbid
saña vü sen ma'büd (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 1). [ğayrûn, -ün]

'İşka tuş ola çün dil-i nālân / Yârden **ğayra** olmadı
nigerân (Murâdî Dîvânı, Müfret 48, Beyit 1). [ğayra, -a]

2. Yabancı, tanıdık olmayan.

Mesmû' olalı sem'ine akvâli habîbüñ / El virmedi
ğayrıya bunuñ gibi sa'âdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 2). [ğayrıya, -(y)a]

Ne ğamda oldu **ğayrılar** bulınca rāhuma bir yol /
Bu yol bir yol durur el-haḡ mu'allādur mu'allālar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 4). [ğayrılar, -lar]

Yâre hem-dem olalı dil 'ışkı ğavġāsındadır /
Ğayre nâzır olmadı vaşlı temennâsındadır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [ğayre, -e]

Meyl-i dildâr ideli vaşlı temennâsındayum / Yâr
yâr olsun benümle **ğayrıdan** pervânedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Yâr için terk eylegil iki cihānuñ varını / Yârdan
ğayrıdan ey dil eylegil dā'im hāzer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 359, Beyit 3). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Sırr eyle cevâbında nedür nükteyi tıydum /
Ğayrıya nihân oldu ise baña 'ayāndur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 458, Beyit 2). [ğayrıya, -ya]

İktirân itmez dil-i şūrîde bir dem **ğayr** ile /
Eylemez aşlâ kabûl ü yoġ olmaz varsuz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 557, Beyit 2). [ğayr,]

Cân ile cānân arasına girür mi **ğayrılar** / Ber-ter
olmışdur bizüm 'arş-ı 'alâdan bālumuz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 560, Beyit 2). [ğayrılar, -lar]

Ğam-ı dünyâyile ey dil dil-efġâr olmazuz herġiz /
Bi-ġamdi'llāh ki andan **ğayr** ile yâr olmazuz
herġiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 1). [ğayr,]

Şer'ini sâbit kılup sūbhān ilā yevmi'l-kıyām /
Kendüye maḡbûb idüp **ğayrıya** cānân eylemiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [ğayrıya, -ı, -ya]

Şakın ħavf itme ġayrıdan çü ġayrûn **ğayrıdur** saña
/ Miyanuñda koma şûret bulup mu'îni pes faḡṣa'
(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2). [ğayrıdur, -dur]

Her nefes çıkmaya yâr 'ışkı anuñ kalbinden /
Yârdan **ğayrıdan** ol kârına bî-kâr gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4). [ğayrıdan, -ı, -dan]

Ğayre yâriz bize ġayr oldu hicâb 'ayn-ı hicâb /
Âşinâyuz bize zann itme ki aġyâr gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 743, Beyit 4). [ğayre, -e]

Çünki dünyâ-yı denî kalmadı hiç bir kimseye /
Kalmayıser saña vü **ğayra** yabana at göñül
(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4). [ğayra, -a]

Eyledi mâhiyyetümi âşkâr / Lîk anı **ğayre** nihân
itdi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 2). [ğayre, -e]

Cânı çü terk eyledi buldı ħayât-ı ebed / Beñzemez
anuñ için **ğayrıya** cānum benüm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 950, Beyit 4). [ğayrıya, -ya]

Kaçmışam ġayretde ġavvâş olmuşam deryāya ben
/ **Ğayre** hālumdür nihân illā ki aña hep 'ayân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [ğayre, -e]

Her seḡer bir baḡre ġavş eyler dūr-i nâyâb için /
Ğavṡa-i 'uşşâkı **ğayrılar** ħayāl añlar bu gün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 2). [ğayrılar, -lar]

Bildüm seni ben ḡüsn ile sultân-ı zamānsın /
Ğayrılara ger gizlû iseñ baña 'ayānsın (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 1). [ğayrılara, -lar, -a]

Bir baḡre girdi yine Murâd ey ḡabîb-i men /
Ğayrılar aña girmedi tıtdı kenâresin (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 5). [ğayrılar, -lar]

Yâr ile şorma hālüm bir bî-'ayāndur bu / Bir **ğayra**
söylenilmez rāz-ı nihāndur bu (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1210, Beyit 1). [ğayra, -a]

Ber-kemāl oldu şu kim senden kemālin öġrene /
Yoḡsa olmaz ḡaşılı **ğayride** hālîn öġrene (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 1). [ğayride, -da]

Maḡabbet cūr'asından mest ü ḡayrân eylegil dā'im
/ Senüñle âşinā kıl **ğayrılarla** cāyı yād eyle
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [ğayrılarla, -lar, -la]

Yârdan her dem eger biñ ġam u verhem çekesin /
Yâr bilsün seni zinhâr şakın **ğayre** dime (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 4). [ğayre, -e]

'Âlem-i aşġar u ekberde gezer çün bu Murâd /
Ğayrılar irmediler irdi Murâdî ḡareme (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5). [ğayrılar, -lar]

Kazmaġıl cāhı şakın **ğayrılaruñ** düşmesi çün / Bu
meseldür kuyı kazan yine cāhında ola (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 4). [ğayrılaruñ, -lar, -uñ]

Ḥaḡḡ ile ol Murâdî yûri ḡaḡ çü sendedür / Urma
kulaġı **ğayrılaruñ** kıl u kâline (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1376, Beyit 5). [ğayrılaruñ, -lar, -uñ]

Kazmaġıl cāhı şakın **ğayrılaruñ** düşmesi çün / Bu
meseldür kuyı kazan yine cāhında ola (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 4). [ğayrılaruñ, -lar, -uñ]

ğayr-ı ‘ayn [2] *Aslından, kendisinden başka.*

Gayrumuzdan bizi tarh eyledi ‘aynuñ lîkin / **Ğayr-ı ‘aynuñda** senüñ ‘ayn ile ğayruñ ihfâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 45, Beyit 2). [ğayr-ı ‘aynuñda, -un, -da]

Hikmetüm hükmindedür ahkâm-ı ‘aynuñ lem ‘ası / **Ğayr-ı ‘aynuñden** geçerseñ fehm idersin hikmetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 884, Beyit 3). [ğayr-ı ‘aynuñden, -ün, -den]

ğayr-ı cân olmak [1] *Candan başka şeyin olmaması.*

Murâdî tarfı min tarfın olupdur tarfı min tarfın / Kemâl-i bâ-kemâlünden tenünde **ğayr-ı cân olmaz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 586, Beyit 5). [ğayr-ı cân olmaz, -maz]

ğayr-ı hâl [1] *Diğer, başka hal, durum.*

Murâdîdür murâdî ile olup ravzâda hâzin / Havâlisinde kaplamış tahayyür **ğayr-ı hâlinde** (Murâdî Dîvânî, Gazel 996, Beyit 5). [ğayr-ı hâlinde, -in, -den]

ğayr-ı ırağ [1] *Uzak olmayan.*

Maḥabbet-i ezeliğdür viren bu cânâ ferâğ / Ferâğ-ı bâl ile vaşl oldu yâre **ğayr-ı ırağ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 669, Beyit 1). [ğayr-ı ırağ,]

ğayr-ı kelam [1] *Başka söz. II Boş konuşma.*

Edeb-i ‘akla uyup **ğayr-ı kelâm** eylemezüz / Başmazuz taşra ayak rāh-ı şerī’atdan biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 580, Beyit 3). [ğayr-ı kelâm,]

ğayr-ı nuķūş [1] *Nakişlarından başka. II Mâsivâ.*

‘Âlemde beni anlayamaz **ğayr-ı nuķūşuñ** / Sensiz n’ideyin olmasun ‘uķbâyile dünyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 85, Beyit 4). [ğayr-ı nuķūşuñ, -un]

ğayr-ı vâķi [2] *Meydana gelmemek, vukû bulmamak.*

Ğayr-ı vâķi ‘çün ne lâzım çekmege derd ü elem / ‘Âşık oldur hicr-i yâr için çeke her laḥza ğam (Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 1). [ğayr-ı vâķi,]

Ğayr-ı vâķi ‘çün ne lâzım çekmege derd ü elem / ‘Âşık oldur hicr-i yâr için çeke derd ü elem (Murâdî Dîvânî, Gazel 910, Beyit 1). [ğayr-ı vâķi,]

ğayr-ı yâr [1] *Sevgiliden başkası.*

Gel Murâduñ mantıkından aılağıl ‘ilm-i ledün / Târik oldum çünki **ğayr-ı yâri** a’lâ bulmuşam (Murâdî Dîvânî, Gazel 915, Beyit 6). [ğayr-ı yâri, -i]

ğayrı yir [1] *Başka yer, durum.*

Müntehâ-yı maṭlabum ‘ışkuñda vuşlatdur bugün / Anuñ için **ğayrı yirden** çekmezem hergiz kayu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1190, Beyit 2). [ğayrı yirden, -den]

ğayret [10] *1. İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ṭaleb-i himmet idersem baña **ğayret** görünür / Eger ikrām ider isem baña ‘izzet görünür (Murâdî Dîvânî, Gazel 436, Beyit 1). [ğayret,]

ğayret eylemek [2] *İçten gelerek çalışmak, belli bir şey için çabalamak, azmetmek.*

Yem-i ‘ışk içre bir laḥza şināv itdünse ey ‘âşık / Ziyâde varmağa himmet kıluben **eylegil ğayret** (Murâdî Dîvânî, Gazel 183, Beyit 3). [ğayret eylegil, -gil]

Olma mâ’il Hâk Te’âlâ ḥazretinden ğayrıya / **Ğayret eyle** ğayrıya cümle yabana at gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 766, Beyit 5). [ğayret eyle,]

ğayretde kōmak [1] *Bir amaç uğruna çalışma, gayret gösterme.*

Beni **ğayretde kōdı** ḥüsn-i dilārâ-yı ḥabīb / Kıldığınca nazarın dide-i cân oldu celī (Murâdî Dîvânî, Gazel 1513, Beyit 2). [ğayretde kōdı, -dı]

ğayret-i vahdet [1] *Yakınlaşma, vahdet için gayret etme, çabalama.*

Ğayret-i vahdet çü cüş ide kalur mı nesneden / Her ne deñlü var ola kesret olur zîr ü zeber (Murâdî Dîvânî, Gazel 383, Beyit 2). [ğayret-i vahdet,]

ğayrı [24] *Artık, bundan böyle. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben du’âmı diledüm **ğayrı** du’âsın dilesin / Pes kabûlüne hemân eyleyelüm ḥamd ü senâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 47, Beyit 2). [ğayrı,]

ğays [1] *Yağmur, bârân, matar.*

Teķâtür eyledi baḥr-ı muḥîte **ğaysün** ‘azab / Bil anı lü’lû-i insân ider bu şād-ı vülûc (Murâdî Dîvânî, Gazel 225, Beyit 2). [ğaysün, -ün]

ğazâ kılmaķ [1] *Savaşmak; gazâ etmek.*

Çün mücâhidsin vücūduñ kal’asın feth itmege / Nefs-i kāfir-kîş ile her dem **ğazâ kılmaķ** gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 729, Beyit 2). [ğazâ kılmaķ, -mak]

ğazab [3] *Gazap, kızgınlık, kıзма, öfke, hiddet.*

Murâduñ rûz-ı maḥşerde nüfûsı olmaya zâyî / Bunı aıla muḥaķķaķ kim **ğazabdan** rahmet esbaķdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 304, Beyit 5). [ğazabdan, -dan]

Rûyımı tutarven ol cenâba / Oldı çü **ğazabdan** esbaķ esbaķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 710, Beyit 2). [ğazabdan, -dan]

İlâhî oldı va’deñ ḥaķķ-ı muṭlaķ / **Ğazabdan** rahmetüñ olmuşdur esbaķ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 37, Beyit 1). [ğazabdan, -dan]

geçmek [153] 1. Bir yerden geçmek, bir yere uğramak.

Ben kılmadum sefer kamu 'âlem sürürda / Bir bir **geçer** önümde bu seyrüm hâzardadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [geçer, -er]

Şabâ küy-ı nigâra ger **geçerseñ** / Neler çekdüğümüz söyle o yâre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -se, -ñ]

2. Vazgeçmek.

Baňa şundılar ezel bezminde çün cām-ı şafâ / Pür-şafâ olup özümde **geçmişem** ben mutlakâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -em]

Miyân-ı mâ-i ve't-tinûn miyânıdır miyân olan / Miyânuñdan **geçerseñ** ger olasin râsih-i erseh (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2). [geçerseñ, -er, -se, -n]

Kamudan **geçmişüz** ey dil bizüm cānānumuz vardur / O cānānuñ yolında virmege bir cānumuz vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1). [geçmişüz, -miş, -üz]

İkilükden **geçüp** bu dil tarîk-i bire bir kıldı / Bir olduğı içün cümle didi zât u şifātumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [geçüp, -üp]

'İyân -ı bi'-ayānuñdan **geçerseñ** bā-'ayān olduñ / Bu ma'nâyı bilen kimse iki 'âlemde bihterdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -se, -n]

'Ömr-i cāna bakmadı çeşmüm göreldeñ rüy-ı yâr / Sözüni güş ideli **geçdüm** kamudan her ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [geçdüm, -dü, -m]

Añladı çünki beni 'ışk ile kârında **geçer** / 'Āşıkun varlığı ma'sûk ile varında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [geçer, -(e)r]

Añladı çünki beni 'ışk ile kârında geçer / 'Āşıkun varlığı ma'sûk ile varında **geçer** (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [geçer, -(e)r]

Ben kararum bilürem lîk kararı n'iderem / Bu kararımı benüm aña kararında **geçer** (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [geçer, -er]

Sırrımı hüd'a ile hileme yâr itdüm çün / Duyumasun kimse diyü tanz ile 'ârında **geçer** (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [geçer, -er]

Bu 'ışkuñ bi-nihāyetdür tarîki / Tarîki **geç** geçer şol bâresi var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4). [geç,]

Benümle 'ahd u peymânın kılupdur ol tabîb-i dil / Geçerven cān ü serden **geçmezem** ikrârdan hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [geçmezem, -+mezem]

Bildi Murâdî özin **geçdi** kamu vazdan / Kâmil-i insân olan oldu hemân muttali' (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 5). [geçdi, -di]

Mâ vü menden **geçüp** mübâh oldu / Pes dücâyı ziyâyı eyledi fark (Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 2). [geçüp, -üp]

Bu Murâdî cümleden **geçdi** seni kıldı murâd / Senden ayrüyı anuñ hükmine fermân eyledün (Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 5). [geçdi, -di]

Sen baňa yâr olalı ben **geçmişem** her yârdan / Cümleten baňa 'adû olmuş durur māl ü 'ayāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 2). [geçmişem, -miş, -(e)m]

Zevk-i dilden ger **geçerseñ** ibtidâda sâmi' ol / Geçmez iseñ pes geçerseñ intihâda sâmi' ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [geçerseñ, -er, -sen]

Zevk-i dilden ger geçerseñ ibtidâda sâmi' ol / Geçmez iseñ pes **geçerseñ** intihâda sâmi' ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [geçerseñ, -er, -sen]

Zevk-i dilden ger geçerseñ ibtidâda sâmi' ol / **Geçmez** iseñ pes geçerseñ intihâda sâmi' ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [geçmez, -mez]

Cān ü tenden **geçmeyince** kim bulur cānāna yol / Cān ü ser terkin kılanlar tıtdılar merdāna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 1). [geçmeyince, -me, -y, -ince]

Ey Murâdî merd iseñ merdāne eyle kâruñı / **Gec** kamudan iste Allāhı ki oldur lem-yazel (Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 5). [geç,]

Dutan cenābuña yüzün **geçmek** gerekdür gayrıdan / Hün eyleyüp eşkini kosun ağ ile qarayı ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [geçmek, -mek]

Geçenden **geçmişem** yārā nedür māzî vü müstağbel / Senüñ ile gönül çün vâhid oldu oldu ol ekmel (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -(e)m]

Cemāl-i cümleden **geçdüm** cemilünven hevāsından / Hevāya olmadum tâbi' yine şâhib-celāl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4). [geçdüm, -düm]

Be-küllî kâr u bārumdan **geçüp** tefvîz idüp yâre / Tağaldan bāl-ı himmet ben cemile mağbûb-ı bāl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [geçüp, -üp]

Hikmetüm hükmindeñ aḥkām-ı 'aynūñ lem'ası / Gayr-ı 'aynūñden **geçerseñ** fehm idersin hikmetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 3). [geçerseñ, -er, -sen]

Lezzet-i vaşl-ı cemāl-i dilrübādan geçmezem / İbtidâ terkin idüp ben intihādan **geçmezem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [geçmezem, -+mezem]

Lezzet-i vaşl-ı cemāl-i dilrübādan **geçmezem** / İbtidâ terkin idüp ben intihādan geçmezem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [geçmezem, -+mezem]

Dâne dâne çünkü düşürem hayâlüm habbesin / Ol hayâl ile bu hâl-i mâverâdan **geçmezem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2). [geçmezem, -+mezem]

Müntezir ola vücûdumdan cihâna şa'sa'a / Benlûgüm terk eyleyüp şems-i duhâdan **geçmezem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [geçmezem, -+mezem]

Âyet-i kübrâda gördüm remz-i Mûsâ âyetin / Cümle Fir'avn olsa âlem ben 'asâdan **geçmezem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [geçmezem, -+mezem]

Her ne deñlî cevri iderse ol ruh-ı zîbâ baña / Ey Murâdî ben aña hâmd ü senâdan **geçmezem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 5). [geçmezem, -+mezem]

Cân ü tenden **geçmeyince** bulmadum sen cânı âh / Çün fenâ oldum yolunda cânı senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [geçmeyince, -me, -y, -ince]

Pâk-ı dâmen olalum cümle hevâdan **geçelüm** / Yâd ile yek-dil olup beyz ü dücâdan geçelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [geçelüm, -e, -lüm]

Pâk-ı dâmen olalum cümle hevâdan geçelüm / Yâd ile yek-dil olup beyz ü dücâdan **geçelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [geçelüm, -e, -lüm]

Varalum Ka'be-i dildârı tavâf eyleyüben / Merve hakkı varalum cümle şafâdan **geçelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [geçelüm, -elüm]

İltimâs eyleyelüm yâre kıla keşf-i cemâl / Râhat-ı dil bulalum fakr u 'anâdan **geçelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 3). [geçelüm, -elüm]

Gördüm cemâlünü **geçüben** her cemîlden / Rızvân u cennet ü gam-ı gılmânı n'eylerem (Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3). [geçüben, -üben]

Çünkü gördün ki cihân zevkine olmadı sebât / 'Âkıbet isteyelüm zevk-i fenâdan **geçelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [geçelüm, -e, -lüm]

Çünkü 'ışkuñ bâdesinden içmişem / **Geçmişem** ben kendözümünden geçmişem (Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -(e)m]

Çünkü 'ışkuñ bâdesinden içmişem / Geçmişem ben kendözümünden **geçmişem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 1). [geçmişem, -miş, -(e)m]

Dil **geçse** hicâbından şakk itse niğâbından / Kurtarsa 'azâbından rahmet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 9). [geçse, -se]

Eger merd olayın dirseñ yûri merdâne kâr eyle / Murâdî merd olur mı **geçmeyeydi** zir ü bâlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 5). [geçmeyeydi, -me, -(y)ey, -di]

Ezelden çünkü nûş itdi bu cânım câm-ı şahbâdan / Anuñ zevk-i zülâlınden **geçüpdür** cümle na'mâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [geçüpdür, -üp, -dür]

Miyân-ı minber ü mescid olupdur ravza-i cennet / Bulupdur cennet-i aslı **geçüpdür** her temâşâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 4). [geçüpdür, -üp, -dür]

Ser-â-ser 'aklı yâd itdüm çü oldum âşinâ 'ışka / Mu'arrâ olmadum tâ **geçmeyince** zir ü bâlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 2). [geçmeyince, -me, -y, -ince]

Bakup çün bende-i fermânına bildüm kemâlâtun / Velîkin üns-i ülfet çün **geçer** fikrüm hayâlinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [geçer, -er]

Şarâb-ı 'ışkı nûş iden **geçüpdür** câm-ı şahbâdan / Maḥabbet eyleyen saña geçüpdür her dilârâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [geçüpdür, -üp, -dür]

Şarâb-ı 'ışkı nûş iden geçüpdür câm-ı şahbâdan / Maḥabbet eyleyen saña **geçüpdür** her dilârâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1). [geçüpdür, -üp, -dür]

Kamu lezzâtı terk eyler iren ol yüce dergâha / Bilen kârını her demde **geçüpdür** zir u bâlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 2). [geçüpdür, -üp, -dür]

Yolına ol nigârûn urmuşuz biz baş u cân terkin / İkilikden **geçüben** kılmışuz iki cihân terkin (Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 1). [geçüben, -üben]

Kara vü ağı fark itmez açan sevdâ vü beyzâyı / Bulan sırr-ı ev-ednâ **geçer** ol ağı u karadan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [geçer, -er]

Murâdî âyet-i kübrâ olupdur bilen a'lâyı / Şuña kim irişür büşrâ **geçer** a'la vü ednâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 5). [geçer, -e, -r]

Ğam u şadî bir âletdür nedür şadî nedür yâ ğam / Eger aklun saña yâr ise **geç** gel şad ile ğamdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 4). [geç,]

Kârını terk itmeyince bulmadı kârın Murâd / Sen daḥı kâr ister iseñ **geç** bu âb u dânedan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [geç,]

Müşkilâtum ḥallini kıldum taleb cânândan / Didi **geç** bir lahza ârâm itme baş u cândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [geç,]

Senden oldıysa münâsib ya tenâsüb 'uzvda / Ma'nî gözle şüreti ko **geç** bu menşubâtan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [geç,]

Kim haberdâr ise anuñ bî-haberlikdür İşi / Ben beyândan **geçmişemdir** istemeñ benden beyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 4). [geçmişemdir, -miş, -em, -dür]

Bulmağ için lem'a-i nûr-ı tecelliden eser / Anuñ için **geçmişüz** biz cümle mâl ü câhdan (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 2). [geçmişüz, -miş, -üz]

Gâ'ib oldu dil yine gayrıdan ey hoş-ter hışâl /
Hamdû li'llâh vâhid oldu dil **geçüp** tekrârdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [geçüp, -üp]*

Mağz-ı devletdür eger kim 'arz ola saña vücûd /
Ecmel ü ekmelde gördüm dil **geçer** mi vardan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3). [geçer, -er]*

Sen Murâduñ hâline vâkıf degülsin zerrece /
Geçmeyince tâ ki 'âlemde yoğ ile vardan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Câ-be-câ aldanma nağşı şûretine 'âlemüñ /
Vaqtüñi bul haq ile **geçgil** kamu sâ'âtdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). [geçgil, -gil]*

Bir gence irüpdür aña pâyân bulunmaz / Çün **geçdi**
Murâdî bu cihân sîm ü zerinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 5). [geçdi, -di]*

Ta'ayyün ile ne mümkün cenâbuña pervâz /
Muqaddes-i ezelden **geçer** mi bâlüñden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [geçer, -er]*

Mir'ât-ı 'âlem şerh ider çün vaşf-ı hüsnüñ zerresin /
Lâkin bu 'âlemden **geçen** hüsnüñe oldur tercemân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2). [geçen, --en]*

Vücûdın varlığa kıldı mübeddel / Anuñ çün **geçdi**
cümle hânmandan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [geçdi, -di]*

Oğudı çünkü nâm-ı bî-nişânı / O hays ile ki **geçdi**
ad ü şândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4). [geçdi, -di]*

Murâdî bilmedi nâm ü nişânı / Ki **geçmeyince** nâm
ile nişândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 5). [geçmeyince, -me, -(y)ince]*

Ey Murâdî **geç** murâduñdan murâdın gözle gel /
İster iseñ bu kelâmuñ irmege iz'ânına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [geç,]*

Ben cemâl-i yâre cânâ şöyle hayrânım yine / İki
'âlemden **geçüp** 'ışk ile mihmânım yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 1). [geçüp, -üp]*

Ta'alluk hükmidür ey dil hicâb olan dilârâya /
İkilükden **geçerseñ** ger bulasın sen dağı pây
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 1). [geçerseñ, -er, -sen]*

Hitâm-ı cümleden vaz ol cihân u cândan el çek /
Hicâb-ı gayrıdan **geç** kim şalasın cümleye sâye
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 3). [geç,]*

Varlıktan **geçmeyince** varlık gelmez ele /
Açmayınca 'aynı nice göre nâ-bînâ seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Varlığımdan **geçmeyince** bilmedüm dildârımı /
Hasta-i 'ışk olmayınca bulmadum tîmârımı

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Zâ'ir-i küy-ı habîb olalı hacdan **geçmişem** / Hacc-
ı ekber kılmışam ben eyleyüp ikrârımı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [geçmişem, -miş, -(e)m]*

Geçdi sūd ile ziyânından gönül dîvânedür /
'Aynına gelmez ebed dünyânın ağ u qarası
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 4). [geçdi, -di]*

Cân ü dilden **geçmeyince** cân ü dil gelmez ele /
Şâdık oldur her nefes başdan duta derd ü gamı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 2). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Cân ü dilden **geçmeyince** var olur mı cân ü dil /
Cümle 'âlem cismine bir def'a bir cân eyledi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 4). [geçmeyince, -me, -y, -ince]*

Kendü hükümünden **geçüp** gördi rızâsın gözlerüm /
Bu vücûdumla vücûduñ eyle ibkâ ol didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [geçüp, -üp]*

Ey Murâdî 'âlim-i dānāya kimdür lâ diyen / Lâ
velenden ger **geçerseñ** sañadur yalvarası (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 5). [geçerseñ, -er, -sen]*

Müştak olalı saña âşüfte gönlüm ey Haq / **Geçdüm**
kamudan el-hağ 'ışkuñ beni oyalar (*Murâdî Dîvânı, Kut'a 26, Beyit 2). [geçdüm, --dū, --m]*

Fenâ kıl kendüñi ölmezden evvel / **Geçüpsin**
cümleden 'aql ile çek el (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 3). [geçüpsin, -üp, -sin]*

Mâ ile menden **geçenler** buldılar merdâne yol /
Cânı cânâna virenler buldılar sultāna yol (*Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [geçenler, -en, -ler]*

3. Zamanın geçmesi.

Dün ü gün oldu işümüz 'işyân / 'Ömrümüz **geçdi**
cürm ile hayfâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2). [geçdi, -di]*

Geçürme bu demi bir dem geçerse ağlayasın dem /
Demidür ger çekersen dem ki dem mādūr çü mā
demdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [geçürme, -me]*

Geçürme bu demi bir dem **geçerse** ağlayasın dem /
Demidür ger çekersen dem ki dem mādūr çü mā
demdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 2). [geçerse, -erse]*

'Ömrüm senüñ hayâlün ile rüz u şeb **geçer** / Şabr
idelüm belāya olur cümle hep **geçer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1). [geçer, -er]*

Âdâb gevherini alup eyle tâc-ı ser / Evvelce gör ki
soñra zamân-ı edeb **geçer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [geçer, -er]*

'Ayn-ı başîret ile nazar eyle ey Murâd / Bu kâr-
bân-ı 'ömr ü zamâne 'aceb **geçer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 5). [geçer, -er]*

Ğam-ı dünyâyile 'ömrün **geçürme** / Giden 'ömrün
gelür mi saña tekrâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 524,
Beyit 2). [geçürme, -me]

Noķtayam pergâr içinde devr iderler hep beni /
Yıllar aylardur **geçer** bu mâh u sâla beñzemez
(Murâdî Dîvânî, Gazel 550, Beyit 2). [geçer, -er]

Fânî durur ey sâkî **geçer** çünkü bu eyyâm / Gel 'îş
idelüm eyleme lutf eyle tekâsül (Murâdî Dîvânî,
Gazel 816, Beyit 2). [geçer, -er]

Hubb-ı habîb ile biz olduk ezel âşinâ / Oldı hisâb-
ı ebed **geçmedi** bir ay u yıl (Murâdî Dîvânî, Gazel
818, Beyit 2). [geçmedi, -me, -di]

Çü menşürında yazdı nâm ile nâm eyledi nâmın /
Bu 'unvân ü şalâbetle **geçürdi** dehr-i eyyâmın
(Murâdî Dîvânî, Gazel 980, Beyit 1). [geçürdi, -di]

'Ömr-i sermedden ne lezzet kim geçerse hicr ile /
Şâdîsi ân oldı biñ ğamla **geçen** sâ'âtıdan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1074, Beyit 4). [geçen, -en]

'Alâmet-i ezelîdür senüñ yanundağı rûh / 'Abes
yire **geçürürsin** sebep nedür güzerin (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1145, Beyit 3). [geçürürsin, -ür, -sin]

Bakma mâl u câhına bu 'âlemün / Ömrün dâ'im
geçür tâ'atde sen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1170,
Beyit 3). [geçür,]

Câvidânî ma'rifetdür aña sırr-ı men 'aref / Āgâh
olan dir iseñ vaktün **geçür** āgâhda (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1269, Beyit 2). [geçür,]

Geldi kuruldı 'ömrümüz hayme-i bād-bân gibi /
Baħr-ı vücûda fûlk-i dil girdi **geçer** zamân gibi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1555, Beyit 1). [geçer, -er]

Ser-be-ser cümle fenâdur çü bilürsen bu cihân /
Sende ğafletle revâ mı **geçe** bu 'ömr-i zamân
(Murâdî Dîvânî, Mesnevi 22, Beyit 4). [geçe, -e]

4. Bir safhadan başka bir safhaya girmek, yeni bir
safhaya başlamak, atlamak, bırakmak.

"Lâ vü len"den **geçmişüz** sensin bilen ahvâlümüz
/ Başumuz kılduk qadem tâ bulavuz rāh-ı rızā
(Murâdî Dîvânî, Gazel 33, Beyit 2). [geçmişüz, -
miş, -üz]

Lâ vü lenden **geçmeyince** varlık gelmez ele / Kıl
fenâsın bu vücûduñ bulasın tâ 'ayn-ı zât (Murâdî
Dîvânî, Gazel 172, Beyit 4). [geçmeyince, -me, -
(y)ince]

Şıra-ı müstakîm üzre kanâtırın kırar berzah /
Teğâfûl eyleyimezseñ **geçersin** cennet ü düzah
(Murâdî Dîvânî, Gazel 240, Beyit 1). [geçersin, -
er, -sin]

Ve'n-Necmden **geçmeyince** hâle vâkıf olıma /
Münkirün 'aynına gelmez naşş-ı bürhân eglenür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 352, Beyit 6). [geçmeyince,
-me, -(y)ince]

Hâne-i dilden **geçüp** seyr eyledüm nice buyût /
Gayrılar dâhil degül ebvâb içinde seyr ider
(Murâdî Dîvânî, Gazel 387, Beyit 4). [geçüp, -üp]

Ruħı kıldı tecellî 'âlemine / 'Avâlimden **geçüp**
ezmâna düşmiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 639, Beyit
4). [geçüp, -üp]

Şerh-i dilden **geçmek** için tâlibüm şerh-i 'aceb /
Ben ne söylersem anı şerh itmez illâ iştîyāk
(Murâdî Dîvânî, Gazel 692, Beyit 4). [geçmek, -
mek]

Lâ vü lenden **geçmeyince** hâl-i dil gelmez ele / Ey
Murâdî degme kimse bulıma / Raħmâna yol
(Murâdî Dîvânî, Gazel 764, Beyit 5). [geçmeyince,
-me, -(y)ince]

Şeref-i kurb-ı 'atâda diledi menziline / **Geçdi** pes
anuñ için seyr-i temâşâdan dil (Murâdî Dîvânî,
Gazel 798, Beyit 4). [geçdi, -di]

Ey Murâdî seni yâr eyledi çün kim maħşûş / Ziri
terk eyledi **geçdi** daħı bālâdan dil (Murâdî Dîvânî,
Gazel 798, Beyit 5). [geçdi, -di]

Ey Murâdî çü erün himmeti kal' ide cibâl /
Himmet-i Aħmed ile 'arş-ı 'ulâdan **geçelüm**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 917, Beyit 5). [geçelüm, -
elü, -m]

Geçelüm anda serâ-perdeye maħşûş oluben /
'Âlemi kabza alup bu işe himmet idelüm (Murâdî
Dîvânî, Gazel 920, Beyit 5). [geçelüm, -elü, -m]

Seni meddâh olalıdan okur kevser lisânımdan /
İrişdüm bir beyâna kim **geçilmişdür** beyânımdan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1020, Beyit 1).
[geçilmişdür, -miş, -dür]

Ber-kemâl oldı yine kalbüm benüm ekmelde pes /
Muķtedâluķda ne var **geçdüm** kamu ebrârdan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1068, Beyit 3). [geçdüm, -
düm]

'Ömr-i sermedden ne lezzet kim **geçerse** hicr ile /
Şâdîsi ân oldı biñ ğamla geçen sâ'âtıdan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1074, Beyit 4). [geçerse, -erse]

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol /
Anca **geçdüm** bu seferden düzah u huld-ı berîn
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 3). [geçdüm, -
düm]

'Âlem-i şadra **geçelden** nefeħât ile yürür / Her ne
kim kılsa Murâd aña ğıl ünsiyyetden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1108, Beyit 5). [geçelden, -elden]

Sâha-i kudretde çün açdum kanad / Tayr idüp
geçdüm yine ebrârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel
1167, Beyit 2). [geçdüm, -dü, -m]

Per açup murğ-i dil çü pervāza / Başladı **geçdi** nice
dervāze (Murâdî Dîvânî, Gazel 1219, Beyit 1).
[geçdi, -di]

Bu nefsi bende çeküp **geç** aña eyü pā-bend /
Elinden anuñ özün dāmenin rehā eyle (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1385, Beyit 2). [geç,]

‘Ummān-ı bî-pâyân olup ‘ilm ile bu baħr-ı fu‘ād /
‘Arş-ı mu‘allādan **geçüp** olsun maķām a‘lā bize
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2*). [*geçüp, -üp*]
]

Çünkü Murādî aňladı neymiş ‘alāķa / **Geçdi** kemāl-
i ekmeli irdi kemāle (*Murādî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 5*). [*geçdi, -di*]

5. Maruz kalmak, tecrübe etmek, yaşamak.

Derc olalı ĥazîneye cümleten olmuş olacaķ / **Geçdi**
elümden ol ķamu urmadı kimse aña yed (*Murādî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3*). [*geçdi, -di*]

Dem ü mādān **geçerseñ** ger dem ü mādān olur
kāruñ / Dem-ā-dem eşküñ ola dem demidür dem
ki bu demdür (*Murādî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 3*).
[*geçerseñ, -er, -se, -ñ*]

Geçmedin bağüñ zamānı esmedin bād-ı ĥazān /
Sür hemān devrānuñı şimdi çü devrān eldedür
(*Murādî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2*). [*geçmedin, -me, -din*]

Lüce-i baħra şalındı yine geşt-i gönül /
Şanmañuz siz anı ĥavf ile kenārında **geçer**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4*). [*geçer, -er*]

Ey Murādî çün iki ĥāne yapubdur taķdır / Kimi
nürin gözedüpdür kimi nārında **geçer** (*Murādî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5*). [*geçer, -(e)r*]

Sābıkda aňladuñ mı **geçen** mācerāları / Memhūr
anuñ defātiri fevķa’l-‘ulādadur (*Murādî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4*). [*geçen, --en*]

Rū-be-rū olduķca ma’sūk ile ‘āşık anda / Arada
nāz ü niyāz ile **geçer** güftār-ı ‘ışķ (*Murādî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 2*). [*geçer, -er*]

Sem‘ine girsün fiğānum bir teraĥķum eylesün / Bu
hevāyile **geçer** kārüm fiğān ü zārdan (*Murādî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2*). [*geçer, -(e)r*]

Ey Murādî oldu her zī-‘ilmüñ üstinde ‘ālīm / Anuñ
içündür muķarreb **geçdi** ebrār üstine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5*). [*geçdi, -di*]

Çü şadrek şadrına **geçdi** ma‘ānī milkinüñ şāhı /
Anuñ çün vaż‘ olındı vizri andan bu heyülāda
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2*). [*geçdi, -di*]
]

Cem‘-i baħrin ile dil fülki tilātumda **geçer** / İbtidā
baħr idi baħr oldu vücūdum yine de (*Murādî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3*). [*geçer, -er*]

Lehv ü hevāda **geçdi** ‘ömr-i ‘azīz ey vāy / Derdüm
beyāna gelmez şığmaz ģamum lisāna (*Murādî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3*). [*geçdi, -di*]

Tīg-i belāya tüt ķarşu cismüñ / Acısı **geçsün** tā
üstüĥvāna (*Murādî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6*).
[*geçsün, -sün*]

Āĥiret fikrin ider ķalmadı ĥānum şimdi / Āh kim
ġaflet ile **geçdi** zamānum şimdi (*Murādî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 1*). [*geçdi, -di*]

Ĥün-ı cigerdedür dil ü cānuñ ĥarāreti / Bir nice
dem gönülde **geçer** derd ü ĥasreti (*Murādî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 1*). [*geçer, -(e)r*]

6. Yerleşmek. II Bir vaşfi taşımak.

Murādîye murād oldu ķamu ‘ālem mürīdidür /
Serīr-i ĥüsne **geçdüm** ‘izz ile şāhib-cemāl oldum
(*Murādî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5*). [*geçdüm, -dü, -m*]

7. Bitmek, sona ermek.

‘Ömrüm senüñ ĥayālün ile rüz u şeb **geçer** / Şabr
idelüm belāya olur cümle hep **geçer** (*Murādî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

Ķalbe didüm ki yāre di dermānuñ eylesün / Ķatlan
didi cefāya ki cümle ta‘ab **geçer** (*Murādî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2*). [*geçer, -er*]

Çün sem‘-i cāna geldi nidā anı dinledüm / Luţf-ı
Ĥudāyı gözle ki cümle naşab **geçer** (*Murādî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3*). [*geçer, -er*]

Bu ‘ışķuñ bî-nihāyetdür tarīķi / Tarīķi geç **geçer**
şol bāresi var (*Murādî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4*).
[*geçer, -er*]

Şana mısın kıla ey dil sana dünyāda menāl / Terķ
eyleme ķanā‘at çü **geçer** ‘izzet ü māl (*Murādî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

Geçenden geçmişem yārā nedür māzī vü
müstakbel / Senüñ ile gönül çün vāĥid oldu oldu ol
ekmel (*Murādî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 1*).
[*geçenden, -den*]

‘Ālem iki ‘āleme vāsīdadur gerçi kim / Kalma
vuştada şaķın gel berü **geç** nārdan (*Murādî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4*). [*geç,]*

Māl ile cāna ġarra olma tiz **geccidür** bular / Aña
durış kim bu seri ķurtarasın döküp deri (*Murādî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 3*). [*geccidür, -dür*]

Çün fenādur ‘ākıbet dünyā **geçer** / Her ne zer‘
eyler ķişi anı biçer (*Murādî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3*). [*geçer, -er*]

8. Arzulamak, istemek, gönlünden geçirmek.

Ey Murādî nice ĥoş ĥātırādur bu ĥātır / Ĥātırūndan
ne **geçerse** virür ol Rabb-i elest (*Murādî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5*). [*geçerse, -er, -se*]

Ĥātır-ı ‘ātırā her ne ki **geçer** olsa gerek / Seyf-i
mübrim bu sūĥan her ne ki dir bulsa gerek (*Murādî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1*). [*geçer, -er*]

9. İçinden geçmek, isabet etmek.

Āh-ı seĥer okı **geçer** nüh feleküñ siperlerin / Biz
bilürüz me‘ālümüz nāle vü āhı n‘eylerüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3*). [*geçer, -er*]

geçer olmak [1] Vazgeçmek.

Gel temennādan **geçer olsañ** taleb eyler dime /
Tālib-i maķşūdī tālibdür taleb leyli ü nehār (*Murādî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4*). [*geçer olsañ, -sa, -n*]

geçüp gitmek [1] (Deyim) Gelip geçmek.

Sen Murāduñ bu kelāmın atma āfāka şaķın / Gördi anı bir hayāl imiş **geçüp gitdi** meger (*Murādī Dīvānı, Gazel 335, Beyit 5*). [*geçüp gitdi, -di*]

geçüpirmek [1] Belli bir yeri veya durumu geçip başka yere, duruma ulaşmak.

Cāy-ı mu'ālızı **geçüp irdi** çü dār-ı emne ol / Çıkdı o dār-ı sahta vü dikdi 'alāmeti 'alem (*Murādī Dīvānı, Gazel 953, Beyit 3*). [*geçüp irdi, -di*]

geda [11] Dilenci, kul, köle.

Serīr-i şavvete sultān olan **gedā** bunda / Cihān içinde cihān olduğum neden ma'lūm (*Murādī Dīvānı, Gazel 976, Beyit 3*). [*gedā,]*

Seni şol kimse kim bildi rızānı gözledi dā'im / Katında bir durur **gedā** vü kayşer ü husrev (*Murādī Dīvānı, Gazel 1207, Beyit 4*). [*gedā,]*

Didi çün kâf u nūn-ı feyekūn / Lafz-ı kündür kılan **gedāları** şah (*Murādī Dīvānı, Gazel 1222, Beyit 4*). [*gedāları, -lar, -ı*]

Murādī çün saña yüz tıtdı senden gayrısın bilmez / **Gedā** vü cümle hem sultān anuñ çündür aña bende (*Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 5*). [*gedā,]*

Gerek şah olasın gerek **gedā** sen / Gerekse hüsn ile ol muntēhā sen (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 4*). [*gedā,]*

II İlahi tecellilere muhtaç olan salik.

Kıl 'ināyet ben ğarīb-i bī-dile / Raḥmet eyle bu **gedāya** husrevā (*Murādī Dīvānı, Gazel 40, Beyit 3*). [*gedāya, -(y)a*]

Her anda nite diyeler Hudā saña yaraşur / O vech ile diyeler kim **gedā** baña yaraşur (*Murādī Dīvānı, Gazel 482, Beyit 3*). [*gedā,]*

Bizi şürette gördüñ pādīşāyuz / Velī ma'nāda bir kemter **gedāyuz** (*Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 1*). [*gedāyuz, -(y)uz*]

Pādīşāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün **gedāyam** 'ālem içre rütbe-i vālā menem (*Murādī Dīvānı, Gazel 908, Beyit 2*). [*gedāyam, -y, -am*]

Cāy eyledüm çü küşe-i 'arş üzre ben **gedā** / Uçurmayınca bālūmi ben bālī bilmedüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 933, Beyit 3*). [*gedā,]*

II Aşık.

Aķar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben hūnīn / Ol 'aynuñ başı vardır ben **gedānuñ** gönli dāğında (*Murādī Dīvānı, Gazel 1436, Beyit 2*). [*gedānuñ, -nuñ*]

gedā olmak [4] Dilenci, kul, köle olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āb-ı rüyı her dü-'ālemdür olan 'aşıķ saña / Şāh-ı dehr odur ki **ola** āsitānuñda **gedā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 29, Beyit 1*). [*gedā ola, -a*]

gedā vü şah [1] Dilenci ve padişah.

Ger ğınāya mālīk iseñ eyle kānī' nefsuñı / İki çeşmüñ olmasun hergiz **gedā vü şahda** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 3*). [*gedā vü şahda, -da*]

gedā-yı der-beder olmak [1] Derbeder kul, köle olmak.

Niķābın ey Murādī ref' idelden Yūsuf-ı ma'nā / Cemī'-i 'ālem 'ıķūñdan **gedā-yı der-beder olmış** (*Murādī Dīvānı, Gazel 618, Beyit 5*). [*gedā-yı der-beder olmış, -mış*]

gedā-yı derdmend [1] Dert sahibi kul.

Nice saña virmesün dil bu **gedā-yı derdmend** / Dostum çün leblerüñden çeşme-i hayvān aķar (*Murādī Dīvānı, Gazel 397, Beyit 4*). [*gedā-yı derdmend,]*

gedā-yı kemter [1] Aciz kul.

Saña yüz tutan iki dünyāyı pā-māl eyler ol / Bir **gedā-yı kemterüñ** iki cihāna pādīşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 4*). [*gedā-yı kemterüñ, -ün*]

gedā-yı kūy [1] Mahallenin dilencisi.

Gedā-yı kūyına yārūñ gedā olmağ için her dem / İki dünyāda urmuşuz külāh-ı husrevān terkin (*Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 2*). [*gedā-yı kūyına, -ı, -(n)a*]

gedā-yı kūy-ı yār olmak [1] Sevgilinin diyarının dilencisi olmak.

Virmezem ben zevķümi şāhān-ı 'ālem zevķine / Men **gedā-yı kūy-ı yār olalı** buldum devletüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 912, Beyit 2*). [*gedā-yı kūy-ı yār olalı, -alı*]

gedā-yı kūy olmak [2] Sevgilinin bulunduğu diyarın dilencisi olmak.

Gedā-yı kūyuñ oldı çün Murādī / Efendüm 'āleme sultān olupdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 526, Beyit 7*). [*gedā-yı kūyuñ oldı, -dı*]

Gedā-yı kūyuñ oldum çün senüñ ey server-i hūbān / Anı bilgil ki olmışam cemī'-i 'āleme sultān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1002, Beyit 1*). [*gedā-yı kūyuñ oldum, -du, -m*]

geh [1] Bazen, kimi zaman.

Vire bir cūr'a yine cām-ı ḥaķīķisinden / Gāh mest ide bizi **geh** ide hüşyār yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1336, Beyit 4*). [*geh,]*

geh gāh / geh geh [3] Bazen.... bazen.

Gönül virme cihāna pūr-elemdür / İşi **geh** şādīdūr **geh** derd ü ğamdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 522, Beyit 1*). [*geh geh,]*

Maḥzen-i 'ilm-i ma'ānī oldı meşrūḥ üzre şerḥ / **Geh** cell ü **geh** cemāl oldum ğam ile şādda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1287, Beyit 2*). [*geh geh,]*

Sensin çü keremlere şehâ ekrem ü a'zam / Luṭf ü keremün eyle 'atâ bendeñe **geh gâh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1413, Beyit 3). [geh gâh,]

gehî [4] Bazen, ara sıra. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zevk eyledigün gördigün âyât Hâk için / 'İşk ile **gehî** eyledigün âhı severseñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 751, Beyit 4). [gehî,]

gehî gehî [4] Bazen...bazen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne 'aceb hâlet olur hâletümüz ey hâlet / Gâh şevk u **gehî** hüzn ü **gehî** fûrkât devlet (Murâdî Dîvânî, Gazel 180, Beyit 1). [gehî gehî,]

gehîce [1] Gâh, bazen.

Murâdî bizde 'aceb hâl var añlar iseñ / **Gehîce** lâgar u gâhî mücessemüz cânâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 109, Beyit 5). [gehîce,]

gehvâre olmak [1] Beşik gibi olmak.

Lâ'übâli meşrebüz biz bizde istiğnâ nedür / Tıfl-ı bî-me'vâ olana **olmuşuz gehvâre** biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 566, Beyit 4). [gehvâre olmuşuz, -mış, -uz]

gelmek [654] 1. Gelmek, yaklaşmak.

Ḳulum kapuñâ yüz sürüp **gelmişem** yâ ğanî / Sana yaraşur 'izzet-i saltanat kibriyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 120, Beyit 3). [gelmişem, -mış, -em]

Ṭulû' eylerse bu mihr-i münîr aña cihân zerre / Elâ yâ eyyühe'l-aḥbâb **gelün** kim toğdı mäh-tâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 4). [gelün, -ün]

Yâr ile yâr olup çün **geldi** aradan âgyâr / Olmadı cümle nâkış virildi her kerâmet (Murâdî Dîvânî, Gazel 191, Beyit 3). [geldi, -di]

Ġarḳ oldu baḥr-ı vahdete şöyle bu fülk-i dil / Andan ḥalâş olmaya **gelse** hezâr Nüh (Murâdî Dîvânî, Gazel 236, Beyit 3). [gelse, -se]

Mu'ammâdur bu bir kenz-i hafîdür nûkte-i muṭlak / Murâdîñün kelâmın kim durur **gelsün** iden tefsîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 5). [gelsün, -sün]

Seyre **gel** ey zulmet-i inkâr içinde türe-dil / Bak gözünle gör nider bizden temâşâlar zuhûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 391, Beyit 4). [gel,]

Mu'cizâtından ḥabîbün buldı bulduğın Murâd / Anuñ için yanına cehhâl **gelmez** bîm ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 393, Beyit 5). [gelmez, -mez]

Dâd için cevruñ elinden saña **geldüm** ḥanum / 'Âdil olmak güzelüm şâh-ı cihâna yaraşur (Murâdî Dîvânî, Gazel 419, Beyit 2). [geldüm, -dü, -m]

Her kim ki diler añlaya ḳavlümi Murâduñ / **Gelsün** berü pes 'ışk ile meydâna berâber (Murâdî Dîvânî, Gazel 451, Beyit 5). [gelsün, -sün]

Ḳul olup eli bağılu işigüne **gelenler** / 'İzzet olıñup 'âleme sultân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 2). [gelenler, -en, -ler]

Murâdî 'ışka düşen añlar 'aşık aḥvâlin / Ḳapısına **gelüp** ol yârden su'âlüm var (Murâdî Dîvânî, Gazel 492, Beyit 5). [gelüp, -üp]

Abdâl **gelse** bunda uşlu olur hem abdâl / Gelsün ziyâ virilsün kimün şafası vardur (Murâdî Dîvânî, Gazel 501, Beyit 4). [gelse, -se]

Abdâl gelse bunda uşlu olur hem abdâl / **Gelsün** ziyâ virilsün kimün şafası vardur (Murâdî Dîvânî, Gazel 501, Beyit 4). [gelsün, -sün]

Nâmdan nâm itdi nâmın neng ü nâmın terk idüp / Pes **gelüp** ağ u ḳarayı kıldı ḳara ile ağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 665, Beyit 3). [gelüp, -üp]

Çün **gelüben** yanına tolsa sîvânuñ 'askeri / Pâdişâh-ı 'ışk irüp tağıtdı vü kıldı yaşağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 665, Beyit 4). [gelüben, -üben]

Şeb-i deycür içinde ḳalmış idüm zâr-ı ser-gerdân / **Gelüben** tâze cân bağıslamışdur bir şehir vaşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 671, Beyit 3). [gelüben, -üben]

İrişdi cism-i ḥâkiye nidâ-yı ḳum fe-erselnâk / **Gelüp** seyr itdi cismi rûḥ çü gitdi kibr oldı ḥâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 714, Beyit 1). [gelüp, -üp]

Baş der-dâmen bu râha **gelmişem** yokdur döniş / Esb-i himmet şalmağa menzil ü meydân iste tek (Murâdî Dîvânî, Gazel 731, Beyit 4). [gelmişem, -miş, -em]

Ey Murâdîñün kelâmın güş iden **gelsün** yine / Cân ile sâmi' olursa kesb ide hâl üzere hâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 5). [gelsün, -sün]

Ben Murâdî ḳadrini **gelmezden** evvel bilmişem / Gelmedin Ḥavvâ vü Âdem olmadın cennetde hâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 777, Beyit 5). [gelmezden, -mez, -den]

Bunca müddetdür saña 'arz-ı temennâ eylerem / Pes **gelüp** cân olasın ḳalbümü tenhâ eyledüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 911, Beyit 1). [gelüp, -üp]

Varalum küngüre-i 'arşı ser-â-pâ görelüm / **Gelelüm** bunda yine 'âlim-i devrân olalum (Murâdî Dîvânî, Gazel 919, Beyit 2). [gelelüm, -elüm]

Gezüben cümle cihânı yine ânî **gelelüm** / Ehl-i dünyâ olanı yine nigehbân olalum (Murâdî Dîvânî, Gazel 919, Beyit 4). [gelelüm, -elüm]

Rüyuñ niḳâbını **gele** ref' eyle bir nefes / Tâ kim kemâlün ile vücûda ire 'adem (Murâdî Dîvânî, Gazel 938, Beyit 2). [gele, -e]

Geldüm günâhum bilmişem estağfiru'llâh el-'azîm / Cürmüme tevbe ḳılmışam estağfiru'llâh el-'azîm (Murâdî Dîvânî, Gazel 940, Beyit 1). [geldüm, -dü, -m]

Yâ Rabbenâ raḥm it baña dutdum yüzüm **geldüm** saña / Virdüm budur subḥ u mesâ estağfiru'llâh el-

‘azîm (Murâdî Dîvânî, Gazel 940, Beyit 3).
[geldüm, -dû, -m]

Geldüm cenâbuña senüñ lutfuñ umarven
rahmetüñ / Vardur kıluna re’fetüñ estagfiru’llâh
el-‘azîm (Murâdî Dîvânî, Gazel 940, Beyit 4).
[geldüm, -dû, -m]

Bu gün ‘âşıkıların esrârına âgâh olan **gelsün** / Bu
meydân-ı mahabbetde fenâ fi’llâh olan gelsün
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 1). [gelsün, -
sün]

Bu gün ‘âşıkıların esrârına âgâh olan gelsün / Bu
meydân-ı mahabbetde fenâ fi’llâh olan **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 1). [gelsün, -
sün]

İki dünyâyı terk iden bu yola baş açık giden / İşi
dildâr şevkinden dem-â-dem âh olan **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 2). [gelsün, -
sün]

Bu ‘ışkuñ remzini fehm eyleyimez degme bir ‘âkil
/ Bunı aňlamağa derd ehline hem-râh olan **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 3). [gelsün, -
sün]

Saňa me’vâ yiter me’vâ yürî ta’n eyleme zâhid /
Bize iki cihândan dâmeni kütâh olan **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 4). [gelsün, -
sün]

Bu râza ey Murâdî her kimesne olıma mahrem /
Bu ‘ışkuñ milkinge ey ser-be-ser şâh olan **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 5). [gelsün, -
sün]

Mahabbet şem’ini yakdum kanı pervâneler **gelsün**
/ Küşâd olmış yine dârü’s-şifâ dîvâneler gelsün
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 1). [gelsün, -
sün]

Mahabbet şem’ini yakdum kanı pervâneler gelsün
/ Küşâd olmış yine dârü’s-şifâ dîvâneler **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 1). [gelsün, -
sün]

Açılmış ‘ışk meydânı oturmuş manzar içre hûb /
Kanı top itmege başın bugün merdâneler **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 2). [gelsün, -
sün]

Nice bir mest-i lâ-ya’kıl yine mestâneler mahmûr
/ Açıldı çün der-i hum-hâne hep mestâneler **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 3). [gelsün, -
sün]

Habîbüm mihr-i tâbindan kamu mehpâreler zerre /
Ne deñlü var ise ‘âlemde hep cânâneler **gelsün**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 4). [gelsün, -
sün]

Baş açık dîvâne **geldüm** dün gice meyhâneden /
Didiler olmaz ‘aceb dîvânelük mestânenen
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1028, Beyit 1). [geldüm, -
düm]

Hâberi bî-haber almağa **gelendür** habere / Yüsufa
söyledi pes ‘ilm ile rû’yâ haberin (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1099, Beyit 4). [gelendür, -dür]

Murâdî kapuna **geldi** meded umup yâ Rab / Saňa
ne kim ola elyak sen anı kıl ihsân (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1139, Beyit 5). [geldi, -di]

Ra’ûf **geldi** sorar hâlini muhibbün pes / Muhib
irişdi habîbe virildi didi amân (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1147, Beyit 2). [geldi, -di]

Sâha-i fâna **gelmişem** lâki beka durur yirüm /
Gerçi beden türâbdur oldı türâba aşı-ı cân (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1183, Beyit 2). [gelmişem, -miş, -em
]

İrdi çün kim **gelüp** oluñ âgâh / Himem-i lâ-ilâhe
illâ’llah (Murâdî Dîvânî, Gazel 1213, Beyit 1).
[gelüp, -üp]

Çün mekân oldı vücüdüm rahumuñ sultânına /
Anuñ için **gelmişüzdür** ‘âlemüñ seyrânına
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1246, Beyit 1).
[gelmişüzdür, -miş, -üz, -dür]

Ne eksük ola cûduñdan iderseñ ger bize rahmet /
Yüzümüz sürüyü çün **gelmişüz** dergâh-ı sultâna
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1317, Beyit 2). [gelmişüz, -
miş, -üz]

‘Âlem-i şürete düşdi bu vücüd âyinesi / Emrini
tutdı habîbüñ **gelüben** tâ’atde (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1352, Beyit 2). [gelüben, -üben]

Lebîb-i bî-bedel aňlatdı bize esrârı / **Gelen** didi
gelecekdür hemîn beyânımuza (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1381, Beyit 3). [gelen, -en]

Gelgil yüzüñi göster aldanma bu kemâle / Âyîne
tutmuşam ben nice nice cemâle (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1399, Beyit 1). [gelgil, -gil]

Kuluñ Murâdî yâ Rab ‘işyân içinde kaldı / Rahmet
umup katuña uş **geldi** yana yana (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1401, Beyit 5). [geldi, -di]

Bâğı seyr itmek için **gelse** kaçan ol meh-rû / Medh
iderler görürem bâğ-ı karanfillerini (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1523, Beyit 3). [gelse, -se]

Geldüm bu ‘arşaya bu cemâl ü kemâl ile / Bir hûb-
rûdan itmişem işbu letâfeti (Murâdî Dîvânî, Gazel
1526, Beyit 2). [geldüm, -dû, -m]

Geldi kuruldı ‘ömrümüz hayme-i bād-bân gibi /
Bağ-ı vücûda fûlk-i dil girdi geçer zamân gibi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1555, Beyit 1). [geldi, -di]

Dirildi yanına **geldi** çü dilber / Hicâbindan velî
dökdi ‘arklar (Murâdî Dîvânî, Kit’a 24, Beyit 2).
[geldi, -di]

Ṭuyan **gelsün** bizüm meydânımızda / Anı bilen
ko kılsun yanımuza (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 13,
Beyit 2). [gelsün, -sün]

Ža’îfem kapuna **geldüm** dilenci / Beni sen
kılmağıl halkun gülünci (Murâdî Dîvânî, Mesnevi
21, Beyit 4). [geldüm, -dû, -m]

Kuluñam pâdişahum saña **geldüm** / Ne ihsân eyledünse anı buldum (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 21*). [*geldüm, -dû, -m*]

II Haydi, buyur; teşvik amaçlı.

Virgil baña hayât-ı ebed lutfuñ işlegil / İgmâz-ı ‘ayn eyleme **gel** eyle merhabâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4*). [*gel,]*

Gel Murâdînin kelâmın aña kim merdânedür / Merd iseñ gel imtiñân ol işte meydân-ı vefâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel Murâdînin kelâmın aña kim merdânedür / Merd iseñ **gel** imtiñân ol işte meydân-ı vefâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel Murâdînin kelâmın güş kılğıl cân ile / Ki ne tañşıl idesin sen olasin miñmân aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel kemâlün lem‘asından ‘âleme neşr it ziya / ‘Âlem ü âdemde ‘âlem âdem olsun muñlakâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1*). [*gel,]*

Gel Murâdînin nihânından ‘ayâna râğıb ol / ‘Ayna gelme bî-‘ayân ol ister iseñ müntehâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5*). [*gel,]*

Ey Murâdî sırr-ı ‘ışkı degme kimse bilemez / ‘Ârif iseñ ‘âşık iseñ **gel** biyâ vü merhabâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 5*). [*gel,]*

Yâ hafıyyü’l-hâl ihfâ kılmaga mañfice **gel** / Ben beni bilmekde sensin yine baña reh-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3*). [*gel,]*

Hadden aşdı derd-i dil **gel** tabîbüm kıl devâ / İntizâr ile saña bu kaddüm olmışdur dü-tâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1*). [*gel,]*

Ey şafâ-bağş-ı dil ü cānum baña sensin ‘azîz / **Gel** bu tağıyır-i mizācumdan necāt ırgür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4*). [*gel,]*

Gel Murâdî bendeñe lutfuñ irişdür ey sañı / Rabbenâ etmim lenâ taqşirenâ taqşirenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5*). [*gel,]*

Mehde ger girme(ye) bā-‘aql ola mı tıfl-ı ‘aceb / Sebebinden şorar iseñ **gel** anı kıl inhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4*). [*gel,]*

Eyâ yâ eyyühe’l-añbâb **gelün** size açam bir bâb / Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma’nâ kim ola her cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3*). [*gelün, -ün*]

Eyâ yâ eyyühe’l-añbâb **gelün** size açam bir bâb / Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma’nâ kim ola her cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*). [*gelün, -ün*]

Elâ ey tâlib-i ‘irfân **gel** imdi eylegil i’zām / Eger kim kılasın seyrân ne cevherler kılam ifşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4*). [*gel,]*

Baña **geldiyse** ger emr-i “fetennāk” / Fe-teşkürr ente li-Rabbi’l-‘atâyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 2*). [*geldiyse, -di, -(y)se*]

Murâdî dün ü gün yalvar Hüdâyâ / Gine saña **gele** ol mäh-simâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 5*). [*gele, -e*]

Gel Murâduñ vukûfin it tañşıl / Olasin sen de âyet-i kübrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 6*). [*gel,]*

Gel aña Murâdînin kelâmın / Bir noktada gizlü biñ mu‘ammâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu añvâli / Vir kañre Murâdiye tâ kim olasin deryâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 5*). [*gel,]*

Geldi Murâdî çün kim cāy-ı cihāna rahmet / **Gel** eylegil hamıyyet cān ol cihāna cānâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 5*). [*gel,]*

Şems-i münire irmek cān eyler ârzüyü / Ey cānumuñ kemâli **gel** cānı eyle peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2*). [*gel,]*

Oldı Murâdî efham ‘ışk iledür mufahham / **Gel** iste nūr-ı a‘zam a‘zamdadur mu‘allâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 5*). [*gel,]*

Müstâk olupdur dil saña sen **gel** baña sen gel baña / Müstâkuñam ben dâ‘imâ hānum saña hānum saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4*). [*gel,]*

Müstâk olupdur dil saña sen gel baña sen **gel** baña / Müstâkuñam ben dâ‘imâ hānum saña hānum saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4*). [*gel,]*

Sen dañı tâ kalmayasın fi’d-dücâ / **Gel** Murâduñ diñlegil aqvālını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel Murâdînin kelâmın eyle bir bir istimâ‘ / Her ne girürse elüñe al hemân sen yâ naşîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel Murâdînin kelâm-ı rāstın kıl istimâ‘ / Her ne fi’l ü her ne kavı olursa andan mâ-keziñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel tamâmiyyet dilerseñ bî-nizâ‘ ol cümleden / Nâ‘il-i kâdr olmañ isterseñ gözet şavmü’l-ğarîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4*). [*gel,]*

Ey başîret ehli **gel** bañ dîde-i inşâf ile / Çün kilîd elde ya niçün itmeyesin feth-i bâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 4*). [*gel,]*

Gel Murâdînin kelâmın diñle güş-ı cān ile / Oldı anda her nuķat ta‘bîr olımsa bir kitâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5*). [*gel,]*

Kimse rencide olmasun senden / Cehd idüp eyle **gel** haşâyil-i hûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 4*). [*gel,]*

Gel Murâduñ kelâmını kıl güş / Olmayasın bu kârdan meslûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel Murâduñ bu kelâmın diñle kim / Bir kelâmı var ‘acebdendür ‘aceb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5*). [*gel,]*

Gel Murāduñ kavline kavlı ol ki sultān olasın /
Kılasın bu saltanatla nice biñ biñ şahı táb (*Murādî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5*). [gel,]

Müstedām olmak dilerseñ ma'rifet kesb eylegil /
Ma'rifet bezminde **gel** nüş eylegil āb-ı hayāt (*Murādî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2*). [gel,]

Cür'a-nüş itmek dilerseñ gel berü dîvāne ol / **Gel**
bu varlık perdesin keşf eyle bulasın sebāt (*Murādî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3*). [gel,]

Gel Murādîñ kelāmın müstemi' ol cān ile / 'Arz
ola pes ān-ı vāhid saña nice beyyinat (*Murādî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ yine cān ile kelāmın diñle / Nice biñ
mürdeye bir noktası mu'tî-i hayāt (*Murādî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5*). [gel,]

Gel imdi pîr-i ma'nā ol cihāndan cümleten el yu /
Bu nefis-i şüma hergizde şakın sen virmegil ruşat (*Murādî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5*). [gel,]

Ey dil **gel** aña hālî bir hāl durur maḥabbet / Bilgil
müyesser olmaz degmeye bu sa'adet (*Murādî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 1*). [gel,]

Mikrāz-ı şer' aqvā iken biçer mecāzı / **Gel** derz-i
şer'e vālic oluben ol selāmet (*Murādî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4*). [gel,]

Bu 'ömr-i cān-ı sermed 'ışkuñladur muḳayyed /
Gayrūñden eyle eb'ad kıl **gel** kerem 'ināyet (*Murādî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4*). [gel,]

Gel al bu Murādî sözine eyleme inkār / Tā
görmeyesin iki cihān içre mezellet (*Murādî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5*). [gel,]

Ey Murādî bu durur pendüm saña her lahzada /
Cümleyi terk eyleyüp **gelgil** Cenāb-ı Hākka kaç (*Murādî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 5*). [gelgil, -gil]

Gel Murādîñ sözine eyle merdāne nazar / Merd-
i hākķ iseñ eger terk eyle gayrı Hākka kaç (*Murādî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5*). [gel,]

Ey Murādî çün **gele** taht-ı dile sultān-ı 'ışķ / Ber-
murād olur anuñla gelse bir an insilāḥ (*Murādî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5*). [gele, -e]

Gel Murāduñ diñlegil 'ilm ile ma'nā sözlerin / Tā
ki vire añlamağıñ saña ḥallāķ-ı mecīd (*Murādî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 6*). [gel,]

Gel Murāduñ sözini aña murād ile yine / Bî-vücūd
ol ki bilesin ne durur ṭayy-ı vücūd (*Murādî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5*). [gel,]

Dost ayrılığını kıl 'ināyetler ey Hudā / Virme
kimesne başına gösterme **gel** ebed (*Murādî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2*). [gel,]

Gel tārīķi gözle kılma rāhdan / İster iseñ bulasın
nehc-i sedād (*Murādî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4*). [gel,]

Enis-i 'ışķ olalıdan gözüm gayrıya bakmaz hiç /
Tavāf eyler **gelüp** pā-būs idüp payende merzālar (*Murādî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3*). [gelüp, -üp]

Murāduñ diñle takrîrin **gel** imdi 'āşık ol sende /
Kamu ednā vü a'lādan igen a'lādur 'āşıkklar (*Murādî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 5*). [gel,]

Qo ğavġā-yı cihānı **gel** serüñde varsa idrākūñ /
Yapış zeyline anuñ kim vücūdında şafā vardur (*Murādî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3*). [gel,]

Gel ey zāhid koġıl ta'nı yüri hālūñe ol meşġul /
Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña rehberdür (*Murādî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4*). [gel,]

Elā ey mihr-i 'ālem **gel** saña bir söz diyem aña /
Kitāb-ı kalbūñ içinde bunı dā'im idüp ezber (*Murādî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4*). [gel,]

Hākķat bahrine ṭalmak dilerseñ **gel** Murādîden /
Murādāta murād iste görülsün pür 'atā midur (*Murādî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5*). [gel,]

'Arlanma **gel** Murādîñ kelāmın gūş kıl /
Añsuzın bir gün rahıl için ider āvāz-ı şūr (*Murādî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6*). [gel,]

Gel hicāb-ı hicrūni şakķ eyle ey şāhib-cemāl /
Mihr-i vaşluñ lem'asınuñ zerresi biñ cānadur (*Murādî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2*). [gel,]

Gel bu varlık perdesin kaldur cemāl-i yāri gör /
Dide-i cānı küşāde eyle **gel** tekrarı gör (*Murādî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1*). [gel,]

Gel bu varlık perdesin kaldur cemāl-i yāri gör /
Dide-i cānı küşāde eyle **gel** tekrarı gör (*Murādî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1*). [gel,]

Bir ḥarāret sende ger yoġ ise **gel** ey müdde'î /
'Aşık-ı hicrān-keşūñ kalbinde yanan nārı gör (*Murādî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3*). [gel,]

Gel Murādîñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile /
Söyledükçe sen feminden berķ uran envārı gör (*Murādî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 5*). [gel,]

Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaķdan bilürseñ bir ḥaber /
Senden olsun münteşir aḥrār ü ebrāra eser (*Murādî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1*). [gel,]

Nefs-i emmāre elinden ceḥd idüp olġıl ḥalāş /
Münkirāt-ı dünyā vü 'uķbādan eyle **gel** ḥazer (*Murādî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 3*). [gel,]

Ey Murādî benlūġi terk eyle **gel** senden yüri / Qo
bu kesret milkini genc-i dücā kıl ihtiyār (*Murādî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5*). [gel,]

Ey Murādî **gel** vücūdun zerreveş nāġiz kıl / İki
dünyāya güneş gibi olasın táb-ver (*Murādî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5*). [gel,]

Dide ābından gönül şehrini **gel** ma'mūr kıl / Yıl
gibi 'ömrün geçer sen şanma kim yilden durur (*Murādî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3*). [gel,]

Gel Murādîñ kelāmından iderseñ iķtibās / Bahr
ola saña 'ubūr için ḥabībüm hem çü ber (*Murādî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5*). [gel,]

Gel temennā eyle külliyyet geķüp bāb-ı düden /
Sāḥa-i 'izzetde tā kim vireler saña maķar (*Murādî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4*). [gel,]

Sen Murādiden ‘ayān ile nihānı ahlama / **Gel** ‘ayān ile nihānum gözle var ise başar (*Murādî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ mantıkından dînlegil ‘ilm-i ledün / ‘İlmüñi fehmi eyleyüp miqdāra eyle i ‘tizār (*Murādî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5*). [gel,]

‘İlm-i ūlā ile uhrā çün senüñ şānuñdadur / Müslim iseñ iste **gel** Allāhı imānuñdadur (*Murādî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1*). [gel,]

Lāyık-ı didār iseñ **gel** imtiḥān ol görelüm / Da‘vî-yi huşk eyleme kim dilde olur çok ḥaber (*Murādî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4*). [gel,]

Ey ḥarīdār-ı ma‘ārif mekseb-i ‘irfāna **gel** / Mevzî-i mezkūrda herkes bu bāzārındadır (*Murādî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3*). [gel,]

Gel temennādan geçer olsañ taleb eyler dime / Tālib-i maḥşudı tālibdür taleb leyl ü nehār (*Murādî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4*). [gel,]

Gel Murādîñüñ kelāmın istimā‘ eyle yine / Satırnuñ her arasını aña bir uçağdır (*Murādî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5*). [gel,]

Her şehir bülbülüyin āl ile zār oldu işüm / **Gel** teraḥḥum eyle bağrum gonceveş pür-ḥündür (*Murādî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 2*). [gel,]

Diñleyüp sözün rakībün uyma ol mekkāre **gel** / Hā şaḥın andan perī yüzlüm iğen mel‘ündür (*Murādî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5*). [gel,]

Müsteḥak olduñsa Rahmānuñ eger eltāfına / **Gel** teferrüc eylegil dünyā nedür ‘ukbā nedür (*Murādî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3*). [gel,]

Beni ağlatma didüm ey gül-i ḥandānum **gel** / Didi kim bülbül olan āh ü fiğāna yaraşur (*Murādî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 3*). [gel,]

Bildüğüm demde baña ‘ālem-i devrān didiler / Beyinātını hemān eyle **gel** iz‘ān didiler (*Murādî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1*). [gel,]

Bize **gel** söyleme biz nuşḥ kabül eylemezüz / Vā‘izā cennet ü nārı yiter itdün tekrār (*Murādî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2*). [gel,]

Ḳalbüñi musaṭṭaḥ kıluben eyle müdevver / **Gel** aña Murāduñ bu kelāmında ḥalāvet (*Murādî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5*). [gel,]

Cānlar eritdi ‘āşikuñ ey meh saña yiter / Ferdāya şalma **gel** bizi ey dil-rübā yiter (*Murādî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1*). [gel,]

Bunca firāka nice şabūr ola ‘āşikīn / ‘Ahdüñe eyle ey güzelüm **gel** vefā yiter (*Murādî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 2*). [gel,]

Gayriya varma **gel** gezüben serseri yire / ‘Ālemde her ne kim ola ḳalb-i şafādudur (*Murādî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2*). [gel,]

Bi’llāhi **gel** Murādî bize toğrusın di kim / Bu sende görinen yem-i ‘ummān olan nedür (*Murādî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5*). [gel,]

Cān ü gönülle ḳul olıgör ḥān-ı ‘ışka **gel** / Furşat geçürme furşat-ı ferdā gelüp geçer (*Murādî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 4*). [gel,]

Bezm-i elest-i mestî oldur cihān-ı hestî / **Gel** varluḳ ‘ālemine bî’l-külliyen beḳādur (*Murādî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3*). [gel,]

İcrā-yı Ḥaḳ iderseñ **gel** diñle bu kelāmı / Her kim Ḥudāyı tālib tālib aña Ḥudādur (*Murādî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 4*). [gel,]

Gel aña Murādîñüñ bu ḳavli mu‘ammāsın / Levḥ ü kalem ü inşā peydā neden olmuşdur (*Murādî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 5*). [gel,]

Nehc-i sedād üzre hemān sür **gel** semend-i nefşüñi / Aldanma şol u sağa tā toğrı ola bir reh-güzār (*Murādî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3*). [gel,]

Söyleme **gel** bu cihān mesāvīsın / Zikr-i Ḥaḳkı dilünde kıl mevfūr (*Murādî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 2*). [gel,]

Gel Murāduñ ḳavlini ezberle hırz-ı cān içün / ‘Āşık olan kimseyi na‘mā-yı devrān eglemez (*Murādî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5*). [gel,]

Gel tefe’ül eyle ḥālūñ imtiḥān-ı ‘ışk ile / Yoḥsa bu aḥvālî fāl-ı ḳur‘alar ḥall eylemez (*Murādî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4*). [gel,]

Gel Murāduñ mantıkın gūş eylegil / Alduğün miqdārı al ger çoğ u az (*Murādî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5*). [gel,]

Ne deñlü akrebüz aña sen itme **gel** teftiş / Yiter saña olur ise bizüm hidāyetümüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 4*). [gel,]

Çün beni bildüm ḥuḳūḳum aḥladum iz‘ān ile / Tālib ol **gel** sen daḥı olğıl ḥabībüm Ḥaḳ-şınās (*Murādî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 3*). [gel,]

Bu maḳāl-i ḥikmet-āmīzin Murāduñ diñle **gel** / Ğāfil olma dem-be-dem olğıl ḥabībüm Ḥaḳ-şınās (*Murādî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ gūş ḳıl sır ile ḥikmet sözlerin / Cehd idegör fehmine tā kim olasın faḥr-ı nās (*Murādî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5*). [gel,]

Yāra ḳurban olmağı **gel** baña ta‘līm eyle kim / Şimdi bildüm kim sevāb-ı ḥacc-ı ekber var imiş (*Murādî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 4*). [gel,]

Gel temāşā eyle şun‘ullāhı ey merd-i kemāl / Altı günde yaradıldı ‘ālem ü sensin dü-şes (*Murādî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4*). [gel,]

Çü şer‘-i ḳalb idesen ‘arş olur sen aña bunu / **Gel** ‘arş-ı ḳalbe ‘urüc eyle olasın ḥāl-daş (*Murādî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3*). [gel,]

Vardum cenāb-ı yāre didüm var mıdur ḥaber / Didüm nedür **gelüp** saña ol bî-ḥaber dimiş (*Murādî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 3*). [gelüp, -üp]

Nāḳil olmuş ba‘zısı fa‘‘āl-ı rāki‘ secdede / Sen kıyāmı bulduñ ise iste **gel** inşāda farz (*Murādî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 2*). [gel,]

Tefekkür eyle **gel** dâ'im neden geldün nedür afluñ / Seni yaratmadı anuñ içün kim olasin battât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 2). [gel,]

Gel imdi añlağıl ma'nâ nedür bilgil esâsından / Beyânından beyân algıl koyupdur cümleye eşrât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3). [gel,]

Ko bu ğavġâ-yı dünyâyı gözet **gel** zuhr-ı uhrâyı / Be-v'Allâhi hisâb eyler komaz bir nîme-i kırât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [gel,]

Varmağ isterseñ eger kim âşiyân-ı kudse **gel** / Münseliğ kıl rûhuñı sen eylegil tenden ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [gel,]

Gel Murâduñ mantıkından fazl-ı Hakkı diñlegil / Seyr kılğıl bu riyâz-ı hikmeti terk eyle bağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [gel,]

Gel Murâduñ mantıkından diñle 'ışk ile haber / Tâ ki iki 'âlem içre olasin sen cân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [gel,]

Gel temâşâ eyle **gel** 'ibret-nümâdur cân ile / 'Ayn-ı 'ibret mahz-ı hikmetdür bugün sultân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [gel,]

Gel temâşâ eyle **gel** 'ibret-nümâdur cân ile / 'Ayn-ı 'ibret mahz-ı hikmetdür bugün sultân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [gel,]

Kâmil olğıl **gel** kemâl öğren **gel** olma bî-kemâl / Bî-kemâl olanları ber-vech-i hayvân itdi Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [gel,]

Kâmil olğıl **gel** kemâl öğren **gel** olma bî-kemâl / Bî-kemâl olanları ber-vech-i hayvân itdi Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [gel,]

Gel temennâ kıl habîb-i cân aña iştiyâk / İштиyâkına bugün müştâk bâlâ iştiyâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 1). [gel,]

Oldı Mecnûn ey hilâl-ebur saña bu derd-mend / Leyliâ zencîr-i zülfün **gel** anuñ boynuna taş (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 4). [gel,]

Gel diñle Murâdîñün bu kavlı-güher-pâşın / Bu güher-i ma'nâya olmadı bahâ el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 5). [gel,]

Gel Murâduñ kelâmını aña / Olasin tâ ki müstedâm el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 5). [gel,]

Murâdî **gel** murâduñda murâd idi murâduñda / Murâd ider murâduñda elünde cennet ü nâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5). [gel,]

Gel Murâduñ kavlı-i pür-ma'nâsına tut güş-ı hüş / Cür'a-i 'ışkı yine mestâne beğ itsem gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 5). [gel,]

Bu Murâdîñün hâkîkat çünki sen sultânısın / Göñlini algıl ele **gel** bu dil-i âzürdenün (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 5). [gel,]

Yâ nedendür bilemedüm bendesinün hüccetün / **Gel** hicâbı ref kıl göster bize mâhiyyetün (Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 1). [gel,]

Gel Murâdun bu kelâmını gözet inşâf it / Ehl olan kimsenede hâk ile inşâf gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [gel,]

Şer' ile tutdı benüm iki elüm hâbl-i metin / **Gel** tarikatda ucın tut koyu virme resenün (Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [gel,]

Açğıl kulağ-ı cânı **gel** tâ kim sa'âdet bulasın / Diñle Murâdî sözlerin güftâridur sâbıklarun (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 5). [gel,]

Sâmi'ü'l-kavl ol yûri kendüñden iş itme şakın / **Gel** Murâduñ mantıkından sen 'atâsın añlağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [gel,]

Nakd-ı cân ü 'ömri şarf eyle bu cevher yolına / Bir dahı girmez ele bu anı **gel** biñ ân kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [gel,]

Sırr-ı ma'nâdan Murâdî ister iseñ ger haber / **Gel** enîsün hem celîsün dâ'imâ Kur'an kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 5). [gel,]

Gel Murâdîñün kelâmın dinle güş-ı cân ile / Seyr-i deryâ kıl muķm-i sâhil olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5). [gel,]

Bu fenâ dünyâyı n'eylersin gönül uhrâyâ **gel** / Mâsivâyı terk idüben ol yüce Mevlâyâ **gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [gel,]

Bu fenâ dünyâyı n'eylersin gönül uhrâyâ **gel** / Mâsivâyı terk idüben ol yüce Mevlâyâ **gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 1). [gel,]

Şûr u ğavġâsın cihânun terk idüben fâriğ ol / Cây-ı ğavġâda n'idersin cây-ı bî-hemtâyâ **gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 3). [gel,]

Ni'met-i dünyâyı ey dil zehr-i kâtil añlağıl / Zû-fünün-ı kâmil iseñ tırma bu âlâyâ **gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [gel,]

Ey Murâdî ister iseñ saña yüz tuta murâd / Benligi terk eyleyüp sen alçağ ol bâlâyâ **gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 5). [gel,]

Mâ'il olma 'ış ü nûşa çün fenâdur 'âkıbet / **Gel** fenâyı ihtiyâr itme yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2). [gel,]

Şemme-i zevk ü şafâdan ey gönül **gel** lezzet al / Her neye kim sen nâzar kılursañ andan hâlet al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1). [gel,]

Gel Murâdî kıl temâşâ muktezâ-yı 'âdeti / Âb-ı rûyı ister iseñ cümle nakşı âba şal (Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5). [gel,]

Ey Murâdî **gel** temâşâ eyle 'ayn-ı vahdeti / Aç hicâb-ı lâ-nażîri kâ'inât olsun hacil (Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [gel,]

İmtiyâz itdün kamuyı eyledün bî-had hisâb / Hâsib olduñ **gel** hisâbı seyr kıl ya ze'n-nevâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [gel,]

Gel Murâduñ münderic lafzın temâşâ eylegil / Tâ murâduñ üzre ola olmaya ceng ü cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 5). [gel,]

Bezî-i maḳdûr eylegil virmek yaraşur hâliḳa /
Leyse li'l-insânî illâ mâ se'âdur sa'y **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 774, Beyit 4*). [gel,]

Rû'yet-i dildâre gerçi kurdılar nice tarîḳ / Râh-rev
olmaḳ dilerseñ **gel** tarîḳî bizden al (*Murâdî Dîvânî, Gazel 776, Beyit 3*). [gel,]

İster iseñ ger ma'ârifden haberdâr olasın / **Gel**
Murâduñ bu maḳâlinden hemân kesb eyle hâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 778, Beyit 5*). [gel,]

Aç cemâlünden niḳâbı 'ayna hâ'il itme **gel** /
Hâlümüz cānâ ḡam-ı hicr ile müşkil itme **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 1*). [gel,]

Aç cemâlünden niḳâbı 'ayna hâ'il itme **gel** /
Hâlümüz cānâ ḡam-ı hicr ile müşkil itme **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 1*). [gel,]

Nice bir 'ummân-ı hayretde gezüp bu fûlk-i dil /
Hâsılın tahmîl kıl bî-berr ü sâhil itme **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 2*). [gel,]

Fikr-i heyhât ile sevdâlarda yilmek nice bir / Fâ'il-
i zencîr-i tûl olup müselsel itme **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 3*). [gel,]

Şalmışuz dil zevraḳın deryâ-yı bî-pâyâna çün /
Âḡır bir cāy-ı nâ-hemvâre nâzil itme **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 4*). [gel,]

Ey Murâdî Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â / Sa'y kıl
her kâra sa'yünde tekâsül itme **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 5*). [gel,]

Dâmenüñe pâyıñı çek **gel** berü hem çün habl / Ger
ululuk ister iseñ işle **gel** yahşî 'amel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 787, Beyit 1*). [gel,]

Gel berü küh-ı kanâ'at içre 'ankâ ol bugün /
Konma her bir cîfeye pāk ol sözümi diñle **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 787, Beyit 3*). [gel,]

Ey Murâdî çün derünüñ maḡzen-i esrârdur /
Cevher almak ister iseñ gel berü dükkâna **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 788, Beyit 5*). [gel,]

Nûr-ı 'aynüm **gel** eriş berḳ ura tâ fevḳu'l-cebel /
Ġâr-ı vaḡdetde ḡarâret birledür dil pâyımâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 3*). [gel,]

Ey tavâfin isteyen şıḳ ile **gel** kılḡıl namâz / Recm
kıl şeytân-ı nefsi ḳalmaya tâ mekr ü âl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 5*). [gel,]

Gel bu ma'nâyı eger ḡafîz iseñ fehmiñde / Cümle
erkânı bilürsin saña yokdur müşkil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 792, Beyit 4*). [gel,]

Ḳoma ḡayretde özüñ mihr-i dirâḡşân olḡıl / Ġüş kıl
pendümi **gel** mîr-i suḡandân olḡıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 2*). [gel,]

Ḳoma ayıḳda özüñ 'ilm ile bürhân olḡıl / Her cihet
bezmîne **gel** şem'-i şebistân olḡıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 3*). [gel,]

Ey dil nice ḡafletdesin tevḡîde **gel** tevḡîde gel /
Bildüm seni 'uzletdesin tevḡîde gel tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 1*). [gel,]

Ey dil nice ḡafletdesin tevḡîde gel tevḡîde **gel** /
Bildüm seni 'uzletdesin tevḡîde gel tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 1*). [gel,]

Ey dil nice ḡafletdesin tevḡîde gel tevḡîde gel /
Bildüm seni 'uzletdesin tevḡîde **gel** tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 1*). [gel,]

Ey dil nice ḡafletdesin tevḡîde gel tevḡîde gel /
Bildüm seni 'uzletdesin tevḡîde gel tevḡîde **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 1*). [gel,]

Mevlâya tâ'at eylegil dâ'im 'ibâdet eylegil / Emre
iṭâ'at eylegil tevḡîde **gel** tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 2*). [gel,]

Mevlâya tâ'at eylegil dâ'im 'ibâdet eylegil / Emre
iṭâ'at eylegil tevḡîde gel tevḡîde **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 2*). [gel,]

Rabbüñ senüñ ḡaffârdur her cürmini settârdur /
Kimi seve muḡtârdur tevḡîde **gel** tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 3*). [gel,]

Rabbüñ senüñ ḡaffârdur her cürmini settârdur /
Kimi seve muḡtârdur tevḡîde gel tevḡîde **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 3*). [gel,]

İmânumuz tevḡîddür sulṭânumuz tevḡîddür /
Cânânumuz tevḡîddür tevḡîde **gel** tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 4*). [gel,]

İmânumuz tevḡîddür sulṭânumuz tevḡîddür /
Cânânumuz tevḡîddür tevḡîde gel tevḡîde **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 4*). [gel,]

Eyle Murâdî sen ṭaleb ne var ise çün sende hep /
Sırr-ı Hudâ sırr-ı 'aceb tevḡîde **gel** tevḡîde gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 5*). [gel,]

Eyle Murâdî sen ṭaleb ne var ise çün sende hep /
Sırr-ı Hudâ sırr-ı 'aceb tevḡîde gel tevḡîde **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 5*). [gel,]

Eger kullukda şadıḳsañ baña sulṭânı göstergil /
Muvahḡhid mü'min iseñ **gel** baña imâni göstergil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 810, Beyit 1*). [gel,]

Eger ümmü'l-kitâb içre bilürseñ ma'nâ-yı iḡlâş /
Eger ḡıfz-ı 'ulüm itdünse **gel** Ḳur'ânı göstergil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 810, Beyit 3*). [gel,]

Kelâm-ı ehl-i ḡaḳdur bu bunı ḡüş eyle cân ile /
Menâşib ister iseñ ger Hudânuñ ḳapusına **gel** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 811, Beyit 4*). [gel,]

Fânî durur ey sâḳî geḡer çünki bu eyyâm / **Gel** 'ıṣ
idelüm eyleme luṭf eyle tekâsül (*Murâdî Dîvânî, Gazel 816, Beyit 2*). [gel,]

Gel 'âşık iseñ yâr ile **gel** bir demi dem kıl / Bir
sikke ḳo 'âşıklar arasında 'ilim kıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 1*). [gel,]

Gel 'âşık iseñ yâr ile gel bir demi dem kıl / Bir
sikke ḳo 'âşıklar arasında 'ilim kıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 1*). [gel,]

Vâ'ız sen eger bulduñ ise çâre ḡalâşa / **Gel**
ḡâlümüze ḳo bizi luṭf eyle kerem kıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 2*). [gel,]

‘Akl iremez kemâlin müstefsir olma **gel** / ‘Ayn-ı ma‘âniye nazar a‘lâdadur gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4*). [gel,]

Mâfi‘z-zamîri kılma gönül âşkâre **gel** / Kâlbûn sefînesin atagör bir kenâra gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1*). [gel,]

Mâfi‘z-zamîri kılma gönül âşkâre gel / Kâlbûn sefînesin atagör bir kenâra **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1*). [gel,]

Niçe devân olup kılasın ser-te-ser güzer / İnşâf şimdiden girü **gel** bir karâra gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2*). [gel,]

Niçe devân olup kılasın ser-te-ser güzer / İnşâf şimdiden girü gel bir karâra **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2*). [gel,]

Devlet sa‘âdet ister iseñ ey refîk ger / Zülmetde kılma gel berü bir bahtiyâra **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3*). [gel,]

Milk-i vücûda çün seni gönderdi lâ-yenâm / Terk eyle gâfleti dil ü cânûñ uyarı **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4*). [gel,]

Fâş itme sırr-ı ‘ışkı şu kim ehli olmadı / Var ise ger Murâdî hemân ehl-i kâra **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 5*). [gel,]

Eger hayât-ı ebed ister iseñ ey ‘âşık / Şadâkati ele al bu Murâdî yanına **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 5*). [gel,]

‘Ayân olursa gümân itme kim nihândur bu / Nihân olursa ‘ayândur **gel** itme kâl ile kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 4*). [gel,]

Ey kulûbı seyr iden peydâya **gel** / Kaşdı terk it maşad-ı akşâya gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1*). [gel,]

Ey kulûbı seyr iden peydâya gel / Kaşdı terk it maşad-ı akşâya **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1*). [gel,]

Nice bir maḥlûka baş indüresin / Gel berü **gel** ḥazret-i Mevlâya gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2*). [gel,]

Nice bir maḥlûka baş indüresin / Gel berü gel ḥazret-i Mevlâya **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2*). [gel,]

Ârzü-yı nefsuñi kıl ber-ṭaraf / Cennet-i tevḥîde **gel** âlâya gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3*). [gel,]

Ârzü-yı nefsuñi kıl ber-ṭaraf / Cennet-i tevḥîde gel âlâya **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 3*). [gel,]

Ġuş kıl bir harf kim biñ harf durur / Bu Murâduñ âyet-i kübrâya **gel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5*). [gel,]

Mâsivâ terkin urandur merd-i dîn / **Gel** bu remzüñ remzini iz ‘ân kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 3*). [gel,]

Gel Murâduñ sözini al ġuşa / Eylegil ḥaşlet-i zenbûr-ı ‘asel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5*). [gel,]

Duruş **gel** tâ‘at it perverdgâra / Şevâb-ı dü-cihâni eyle ḥaşıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2*). [gel,]

Muḥakkakdur Murâduñ bu kelâmı / Muḥakkıkeñ **gel** imdi gör müşkil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 5*). [gel,]

Kanı şeftâlû didüm ey dilber / Ruḥ-ı âlî didi ki baña **gel** al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4*). [gel,]

Ṭuymadın **gel** Murâdî seni rakîb / Yoḥsa eyler bu dem seni pâ-mâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9*). [gel,]

Gel ey ‘âşık hemân hû di hüve‘l-bâkî hüve‘l-bâkî / Çün oldur cümleden efzâl çün oldur cümleden a‘lem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 9*). [gel,]

Gel Murâdîñün murâdın aña kim merdânedür / Anuñ içündür küşâde bu benüm bâb-ı derüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 6*). [gel,]

Gel Murâduñ diñle kavlin oldı bu kavlı-e eşaḥ / Uy cevâba kim cevâbumdur saña her dem imâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 5*). [gel,]

Ṭağıdursañ kâr u bâruñ **gel** Murâduñ yanına / Cem‘ iderseñ kendüñi añlayasın cem‘iyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâduñ bu kelâmın diñle cân ile yine / Haḳ te‘âla ‘avnı ile nicedür gör kudretüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 5*). [gel,]

Ey şabâ-yı maḥz-ı kudret maḥz-ı ḥikmetdür sözüñ / Bir ḥaber vir bize ‘ışkında **gel** ey ḥayrû‘l-kudüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4*). [gel,]

Ey ḥalîlüm Ka‘be kaşdın eyleyüp çekme elem / **Gel** ṭavâf eyle beni kim Ka‘be-i ‘ulya menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4*). [gel,]

Ey Murâdî **gel** tefekkür eyle ma‘nâ remzini / Şimdi bu ma‘nâda gör nice mu‘ammâ eyledüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5*). [gel,]

Gel er iseñ bu Murâdîñün sözinden lezzet al / Râğıb olmam kimseye ‘ışk ehlinedür rağbetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâduñ mantıqından añağıl ‘ilm-i ledün / Târik oldum çünki ġayr-ı yâri a‘lâ bulmuşam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 6*). [gel,]

Gel Murâdî sūḥanın cân ile olğıl sâmi‘ / Ehl-i ḥâl añlamağıçün bunu inşâ kıldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 5*). [gel,]

Gel te‘emmülle su‘âluna cevâbuñ ala gör / ‘Acele kılma ‘acülün olısar ‘aklı ‘adem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4*). [gel,]

Gel tâ‘ib olup cümle günâha gice gündüz / ‘İşmet gözedüp ‘işmet ile olğör ‘âşım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 4*). [gel,]

Hüdāvendā baña lutfuñ irişdür **gel** 'ināyetden / Beni sen pāy-māl itme müyesser kıl dirāyetden (Murādī Dīvānı, Gazel 1007, Beyit 1). [gel,]

Baňa 'ilmüñ naşīb eyle özüñ cāna ḥabīb eyle / Beni saña qarīb eyle irişdür **gel** hidāyetden (Murādī Dīvānı, Gazel 1007, Beyit 3). [gel,]

Beni insān iderseñ itme **gel** nisyān ile hergiz / Vücüdüm beytine çün kim yine azvā olan sensin (Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 3). [gel,]

Terahḥum kıl baňa dildār ki ben bir ḥastayam pür-zār / Baňa dünyāda sensin vār ṭabībüm **gel** devā senden (Murādī Dīvānı, Gazel 1018, Beyit 4). [gel,]

Elā ey 'āşık-ı şūrīde **gel** keşf-i hicāb oldı / Yüri var ḥüsne karşı gör ne şīve kıılır ol fettān (Murādī Dīvānı, Gazel 1021, Beyit 3). [gel,]

Ġam u şādī bir āletdür nedür şādī nedür yā ğam / Eger aklüñ saña yār ise gec **gel** şād ile ğamdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1024, Beyit 4). [gel,]

Gel Murādī aña rāhī olasın ehl-i ṭarīk / Añlar iseñ ger bilürsin cümleye ḥān oldıñın (Murādī Dīvānı, Gazel 1026, Beyit 5). [gel,]

Añlar iseñ ger bu remzi kāmīlū'l-'ilm olasın / Nice ḥasta saña **gele** bir nefes dermān için (Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 4). [gele, -e]

Bu 'acā'ib kıışadur aña ḥaberden **gel** ḥaber / Āh ile hem-rāzdur deryāda dīl mihmān iğen (Murādī Dīvānı, Gazel 1033, Beyit 3). [gel,]

Gel tefekkür eylegil bir dem kıyāmet günlerin / Zūlm ü cevri terk idüp ḥavf eylegil sübhāndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1034, Beyit 2). [gel,]

Gel hicāb-ı ğafleti ref' eyle çeşmüñ kıl küşād / Tā saña daḥī naşīb ola bugün iz'āndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1034, Beyit 3). [gel,]

Cür'adan mest oldı ba'zı ba'zı oldı dālden / **Gel** bu ma'nāyī nişānuñ eyle kıl ḥāṭır-nişān (Murādī Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 4). [gel,]

Gel bu kārūñ fikrini it kaç kamu eznābdan / Ey Murādī ḥaḳḳa mekşūf oldı her mestür olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1040, Beyit 5). [gel,]

Cümle-i zerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / **Gel** tefekkür eyle ḥānum nice ḥāşī'dür gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1041, Beyit 3). [gel,]

Didi kim **gel** mahz-ı ḥikmetdür vücūduñ ser-be-ser / Bilesin tā ḥikmetüm iz'ān ile ikāndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1044, Beyit 4). [gel,]

Gel bu varlık perdesin keşf eyle tā kim göresin / Bir 'ayān ile mübeyyen bī-beyān ü bi-'ayān (Murādī Dīvānı, Gazel 1045, Beyit 4). [gel,]

Kalbūni cem' eyle tefrīk itme **gel** ey zū-fünün / Merd olandan merde bilgil kim ḥaḳīkatdür gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1047, Beyit 4). [gel,]

Gel Murādīnūñ kelāmın bulduñ ise sen lezīz / Her ne deñlü kim dilerseñ şerḥ ide āyātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1048, Beyit 5). [gel,]

Gel Murādīnūñ kelāmından kemāl iz'ān kıl / Her ne kim geldi 'atā-yı cāvidānidür gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1051, Beyit 5). [gel,]

Gel vücūduñ kıl fenā tā kim beḳāya iresin / Ol beḳā-yı lā-yezāliden fenāya iresin (Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 1). [gel,]

Gel Murādīnūñ kelāmın gūş kıl ey muḥterem / Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳdur cevābum kavlüme bi'llāh inan (Murādī Dīvānı, Gazel 1067, Beyit 5). [gel,]

Şef'ü vetrüñ **gel** ḥisābın istegil ebrārdan / Vāḥidiyyet ister iseñ kıl ṭaleb muḥtārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1069, Beyit 1). [gel,]

Çık mu'allā 'arşa ḥānum kıl nazar āfāka **gel** / Ān-ı vāḥiddür saña her manzar u her bir kemīn (Murādī Dīvānı, Gazel 1070, Beyit 4). [gel,]

Ey cemāl-i ḡayba maḫzar bilmemişsin kendüñi / **Gel** ḥaber virem saña ben bu sebātuñ evvelin (Murādī Dīvānı, Gazel 1072, Beyit 3). [gel,]

Ey Murādī **gel** ḥaberdār ol bu remzünden benüm / Ḥaşr u neşre ḡalīb ol bilgil nebātuñ evvelin (Murādī Dīvānı, Gazel 1072, Beyit 5). [gel,]

Ey vücūdum şehrīnūñ sulṭānı **gel** milkūñ gözet / Sensüz olmasun bu milkūñ bir nefes sulṭān-ı men (Murādī Dīvānı, Gazel 1075, Beyit 3). [gel,]

Gel hicāb-ı zulmeti ref' eyle rūşen olasın / Kalmaya mir'āt-ı ḳalbūñde senüñ zerre niḥān (Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 2). [gel,]

'İlm-i bī-ma'nāyī ko **gel** 'ilm-i bā-ma'nā dile / Kī 'ulūm-ı evvelīn ü āḫirīn ola nişān (Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 3). [gel,]

Gel kemāl-i lā-yezāliden ma'ārif iste tā / 'İlm ile ma'dūd olasın zümre-i ebrārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 4). [gel,]

Ey ḥayāt-ı cāvidānum eyle **gel** iḫyā beni / Çünkü ḳā'imdür vücūdum ey ḥayāt-ı cāvidān (Murādī Dīvānı, Gazel 1086, Beyit 4). [gel,]

Şerḥ-i miḳdār ile her şey'üñ olur ḥālī beyān / **Gel** tefekkür eyle bir dem gerdiş-i etvārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1089, Beyit 4). [gel,]

İster iseñ bilmege 'ilm-i ledünniden ḥaber / **Gel** Murāduñ mantıḳından diñle Yezdān āyetin (Murādī Dīvānı, Gazel 1094, Beyit 5). [gel,]

Ey Murādī çeşm-i 'ibret birle kıl dā'im nazar / Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi gözle **gel** emvātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1097, Beyit 5). [gel,]

Gel berü mürşid idin **gel** bu Murāduñ suḫanın / Diñlemezseñ saña zulm ile sitem-kār olasın (Murādī Dīvānı, Gazel 1114, Beyit 5). [gel,]

Şāh-bāz olmağa ey dil hevesüñ var ise **gel** / Mihr ü māhı iki per kıl ḳoma eflāk etegin (Murādī Dīvānı, Gazel 1119, Beyit 3). [gel,]

Ḥasta-i cehl oluben ḳalma cehāletden 'alīl / Ṭut Murāduñ sözini **gel** ḳoma tiryāk etegin (Murādī Dīvānı, Gazel 1119, Beyit 5). [gel,]

Vā'izā bize dime cennet ü na'mā haberin / Söyle **gel** kâdir iseñ rüy-i dîlārā haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1*). [gel,]

Nice şabûr ola dil nâr-ı firâka ya Rab / Eyle halâs anı **gel** bu piç ü tâb içinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2*). [gel,]

Âyât-ı 'ayn-ı lafzı nâmûs-ı ekbere şor / Bî-şavt u bî-hurûfî **gel** aña cân ü dilden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 4*). [gel,]

Bekâ dilerseñ eger iste **gel** Hudâ nazarın / Nazarda tâ bulasın lutf ile 'atâ eserin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 1*). [gel,]

'İşkî şafâ añlayan ğayrıyı matrûd ider / 'İşkâ nişân iste **gel** dîde-i hûn-bârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3*). [gel,]

Dilden giderme şerhini tarh eyle dilden ğayrıyı / Dil cür'asından ey Murâd nûş eyle **gel** peymânesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâduñ sözini gûş eyle / Vañtı bir demde eylegil bir ân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâdıye ğâlib ise 'ateş / Feyz ide tâ saña yem-i 'ummân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5*). [gel,]

Diñle güftârını Murâduñ **gel** / Bu kelâm-ı 'acîb ile eglen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5*). [gel,]

Gel kelâm-ı Murâdı gûş eyle / Her sözinde naşîhat aña bu gün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 5*). [gel,]

Çık bu varlık perdesinden âşkâr / **Gel** 'ademde olmağıl cân isteyen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2*). [gel,]

Çün Murâdî 'arz ider dürr ü güher / **Gel** temâşâ eyle ol sâ'atde sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 5*). [gel,]

Cân ile **gel** diñle Murâdî sözün / Berķ ura tâ lem'a-i envârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 5*). [gel,]

Gel bu Murâduñ sözün 'ışk ile ey muttakî / Diñler iseñ olasın sen dañi dānā cūvān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 5*). [gel,]

'İşkî şafâ añlayan matrûd eyler ol / 'İşkâ nişân iste **gel** dîde-i hûn-bârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 3*). [gel,]

Gel diñle Murâdîñ kelâmın / Kim nice çıkar güher feminden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5*). [gel,]

Aşl oldu çü her fûrû'a mazhar / **Gel** mültefit olma fer'e gel sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4*). [gel,]

Aşl oldu çü her fûrû'a mazhar / **Gel** mültefit olma fer'e **gel** sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4*). [gel,]

Rahmet-i kibriyâ dilerseñ eger / Söyle **gel** lâ-ilâhe illâ hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 3*). [gel,]

İster iseñ bulmağa 'ayn-ı hüviyyet sırrını / **Gel** Murâduñ mantıķından diñle gel âvâda hu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5*). [gel,]

İster iseñ bulmağa 'ayn-ı hüviyyet sırrını / **Gel** Murâduñ mantıķından diñle **gel** âvâda hu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5*). [gel,]

Ref' iderse ger hicâbuñ gözle **gel** / Bî-hicâb ü bî-nikâb olduñsa hânım **gel** berü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2*). [gel,]

Gel Murâduñ cân ile pendini eylerseñ kabûl / Bulasın na'mâ vü hem âlâ-yı 'uzmâ gel berü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâdîden al 'atâ haberin / Tâ ki kalmayasın cehâletde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 5*). [gel,]

Ey Murâdî geç murâduñdan murâdın gözle **gel** / İster iseñ bu kelâmuñ irmege iz'ânına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5*). [gel,]

Ey vücûdum şerhini şerh eyleyen kâmillere / Sen cemâle olma şârih **gel** bu peydâ üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2*). [gel,]

Gel Murâdî bendeñe lutfuñdan eyle lutfuñı / Kim senüñ nûr-ı cemâlûñden ola gûyâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 5*). [gel,]

Men lehü'l-emrûk durur hükminde zâhirle nihân / Hikmetin **gel** gözle gel im'ân im'ân üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3*). [gel,]

Men lehü'l-emrûk durur hükminde zâhirle nihân / Hikmetin gel gözle **gel** im'ân im'ân üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3*). [gel,]

Ey Murâdî kalbûñe ebr-i maħabbet sepdî şu / **Gel** teferrûc eyle gör kim nice bostānam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâduñ bu kelâm-ı lâ-naẓîrin eyle gûş / Kendüzinden kâr kılmaz eyler ol fermân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâdîñ kelâmından gözet şerh u beyân / Ma'rifet tahşil idesin sen dañi bürhân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 5*). [gel,]

Bilmek isterseñ Murâdîden beyân-ı ma'nevî / **Gel** bu mirşâda kâdem baş bilesin evrâdî ne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5*). [gel,]

Ma'rifet kesb eyleyem dirseñ eyâ şâhib-kemâl / **Gel** Murâduñ mantıķın gûş eylegil iz'ân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâduñ mantıķın gûş eyle ey şâhib-kemâl / Vaktüñe hâzır olursañ vañtı bi'l-evķât ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 5*). [gel,]

Gûş eyle **gel** Murâdîñ kelâmın ey ulu / Tâ tarîķat dâmenine dest-i tırnağûñ ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6*). [gel,]

Gel Murāduñ mantıqından behredār olduñsa ger /
Kim bilür kendüñ bilesin himmet-i merdān ile
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murādiden bu kavli istimā' eyle hemān /
Cānını 'arz eyler iseñ işte bāzārı yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ mantıqından diñle hikmet sözlerin /
Şād olasın uğramaya bir nefes kalbün ğama
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5*). [gel,]

Gel temennā idelüm dā'im rızā-yı hāzreti / Kim
ola anuñ rızāsında ebed olmaz tebāh (*Murādî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 4*). [gel,]

Gel Murāduñ gör kelāmın sem'-i cāna al hemān /
Naşş-ı kātı'dur kelāmı cümle güyā üstine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ diñle kavlin aña ğāyet derk ile /
Diñle gel anı makāl ile makālinden yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ diñle kavlin aña ğāyet derk ile /
Diñle **gel** anı makāl ile makālinden yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ mantıqından aña bu dürlü kelām /
Bulmayasın anı sen bir 'ālim-i üstādda (*Murādî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5*). [gel,]

Bilā-harfın nedür kālî **gel** imdi aña ma'nāy /
Murādî buldı aqşāyı çü söyler dem-be-dem Allāh
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5*). [gel,]

Özüñi koma ğafletde uyarıl hıvābdan cānuñ /
Elüñden geldüğü miqdār durış **gel** hıdmete sende
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3*). [gel,]

Bu etvār ile āsāruñ hicābın rāfî' ol her dem /
Muḥakkak revzeninden **gel** cemāl-i yāri seyr eyle
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2*). [gel,]

Ķulağ ur 'aql ile her dem açık tūt çeşm-i cānuñ **gel** /
Murādiden görinen sırr ile güftārı seyr eyle
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5*). [gel,]

Göñül terk eyle bu milk-i fenāy **gel** bekā iste /
Ḥudā-yı lā-yezāle tā'at it andan 'atā iste (*Murādî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 1*). [gel,]

Neden bağlanuben kalduñ bu mekkāruñ ḥayālinde /
Gel 'akluñ başuña cem eyleyüp Ḥakdan rızā iste
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2*). [gel,]

Murādî merd-i kāmılseñ bu kār u bārı terk eyle /
Vücüduñ ğarğ-ı 'ışk eyle sivādan **gel** rehā iste
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5*). [gel,]

Müberrā ol sivādan **gel** mu'arrā ol muşaffā ol /
Telezüz eyle ğayr ile olasın muḳbil-i dergāh
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 3*). [gel,]

Ḥabībüm 'ayn-ı vahdetden hicāb açmış **gelür** /
gördüm / Didi kim ben mübeşşirven ki didi ittışāl
Allāh (*Murādî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2*).
[gelür, -ür]

Bilā- şarık n'ider fānî **gel** imdi aña ma'nāy /
Murādî buldu aqşāyı çü söyler dem-be-dem Allāh
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5*). [gel,]

Dil ü cān milkini ābād idüp ma'mūr kıl yā Rab /
Senüñ ğayründen āzād eyle **gel** luṭf eyle şād eyle
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4*). [gel,]

Beni ağlatma senüñ ḥüsn ü cemālün ḥaḳḳı / Cāy-ı
ḥasretde bizi eyleme **gel** āvāre (*Murādî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3*). [gel,]

Gel Murādî kuluñı eyleme red eyle kerem /
Ḳoyuben seni varup ğayre kime yalvara (*Murādî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murāduñ bu kelāmını işit āġāh ol / Yāvî kılma
yoluñı gel berü olma güm-rāh (*Murādî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5*). [gel,]

Gel ḥaḳḳat yemine ğavş idelüm merdāne / Merd
odur başını meydāna ḳoya rindāne (*Murādî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 1*). [gel,]

'Āḳil iseñ Murādî sözün diñle 'aql ile / Şimdi ki
rüz-ı fursatı **gel** koma yarına (*Murādî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5*). [gel,]

Zāhidā **gel** bize uy tā ki ziyān itmeyesin / Kendü
imānuñı gör baḳ bizüm imānumuza (*Murādî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2*). [gel,]

'Aḳlı **gel** başuña cem' eyle eger 'āḳil iseñ / 'Āḳil
oldur edeb ile vara rāhında ola (*Murādî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 2*). [gel,]

Gel Murāduñ sözünü diñle saña şāfî'dür / 'Āşık ol
kimse durur nāle vü āhında ola (*Murādî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 5*). [gel,]

'Āḳil iseñ Murādî sözün diñle 'aql ile / Şimdi ki
rüz-ı fursatı **gel** koma yarına (*Murādî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 5*). [gel,]

Hicāb-ı ğayrı gider benligünde saña hicāb / Seni
gider ara yirden iriş **gel** a'lāya (*Murādî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 3*). [gel,]

Gel iste Murādiden gel aña nedür 'ilmi / 'İlmi ile
ol 'ālim cehl irmedi bu cāna (*Murādî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 6*). [gel,]

Gel iste Murādiden **gel** aña nedür 'ilmi / 'İlmi ile
ol 'ālim cehl irmedi bu cāna (*Murādî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 6*). [gel,]

Āyineñi **gel** eyle mücellā vü şafā-baḥş / Her söze
inanma aña her dem nāzar eyle (*Murādî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 2*). [gel,]

Gelüp pîr-i ma'nādan itdi su'āl / Didi n'ola ḥāl bu
mu'ammāsına (*Murādî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3*). [gelüp, -üp]

Nice bir lehv ile lu'b ola bu kār / **Gel** duruş olmaya
cāyuñ ḥāviye (*Murādî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2*). [gel,]

Şeḫerde çünki şahrā-yı vücūda / **Gelüben** olmışuz
maḫzar sücūda (*Murādî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 1*). [gelüben, -üben]

Maḳşūd-ı ezel nedür **gel** aña / Çık aydına ḳalmağıl
dücāda (*Murādî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4*). [gel,]

Gel aña Murâdîniñ kelâmın / Dur qavluñe bî-
haqîkat olma (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5*). [gel,]

‘Aklı **gel** başuña cem’ eyle eger ‘âkil iseñ / ‘Âkil
oldur edeb ile vara rāhında ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 2*). [gel,]

Gel Murâdun sözini diñle saña şâfi’dür / ‘Âşık ol
kimse durur nāle vü āhında ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 5*). [gel,]

Gel Murâduñ mantıkından ‘ârif iseñ ey habîr /
Hāne-i kalbünde hāşıl ola tā kim rüşeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5*). [gel,]

Bār-gāh-ı ‘izzet itmişdür saña bābın küşād / İster
iseñ iste **gel** andan hemān her ‘izzeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4*). [gel,]

Gel ey mahbûb-ı dil-bendüm cemālünden niķāb
açgıl / Ki tā bir demde ‘uşşākuñ bula biñ biñ
tesellāyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2*). [gel,]

Gel Murâduñ bu kelâmına nazar eyle yine / Genc-
i pinhān durur degmez aña degme eli (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5*). [gel,]

Hālî’ ol **gel** beşeriyette libās-ı haḍrā / Bilesin tā
melikiyyette esās-ı seferi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1*). [gel,]

Gel Murâduñ kelimâtına koğıl inkārı / Ber-murād
oluben insān olasın bir seheri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5*). [gel,]

Gel āb-ı vaşluñ ile söyündür harāretüm / Luṭf ile
gel nihāyete ırgūr bu fūrķati (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2*). [gel,]

Gel āb-ı vaşluñ ile söyündür harāretüm / Luṭf ile
gel nihāyete ırgūr bu fūrķati (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2*). [gel,]

Meşgûl olur mı dil seni gördükde ğayrıya / Bi’llāhi
bir nazarda **gel** eyle dirāyeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4*). [gel,]

Bir qavl-i bî-bedel yine peydā idüp Murād / **Gel**
sem’-i cān ile işit imdi maķālîni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 5*). [gel,]

Geldi Murâdî kesrete yümn ile gerçi kim /
Vaḥdetde kıldı zıkr-i dehānum seni seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5*). [geldi, -di]

Gel bir nazar ile yine bu ‘arşada şimdi / Nazm itdi
Murâdî nice yāķūt la’ālî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5*). [gel,]

Gel şorma baña sen bunı sorğıl yürî sırı / Sırrum
didi kim sır ile çek nāme midādı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4*). [gel,]

‘Âşıklara kılan vefā dil derdine kılan devā / **Gel** ey
ṭabîb-i pūr-şafā derdüme dermānum ḳanı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 2*). [gel,]

‘Ālem-i ğayba tutup ‘aciz ile **gel** rüy-i niyāz /
Dāmen-i pîr-i ṭarîķat ṭıtālum dōne dōne (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 4, Beyit 2*). [gel,]

Kim ki bilmez hālîkuñ baḥşāyışın / Sen elem
çekme **gel** ol murdār içün (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 8, Beyit 2*). [gel,]

Oldı ol ‘ilm-i Hudā-yı zü’l-celāl / **Gel** celālî dāfi’
ol min mahẓî hāl (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 8*). [gel,]

Kıl Murâduñ bu kelâmın istimā’ / Añlamazsañ
eyle **gel** bārî metā’ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12*). [gel,]

Gözet Hāķkuñ rızāsın ey ḳarındaş / Şaķın emr-i
Hudādan çekme **gel** baş (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [gel,]

Murâdîniñ sözün ğuş eyle **gel** var / Ṭayanma bu
cihāna zerre miķdār (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 5*). [gel,]

Ḳalmağıl rāhda rāh ehline **gel** hem-rāh ol / Göñül
Allāha tutup bendeyi bu der-gāh ol (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 4*). [gel,]

Kelâmın ehl-i Hāķkuñ diñle **gel** var / Ḳulağā al anı
tekrār tekrār (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1*). [gel,]

‘İnāyet eyle **gel** dā’im Murāda / İrişdür ḥazretüñde
izdiyāda (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 5*). [gel,]

İstimā’ eyle dilā ḳavlümi **gel** āgāh ol / Her ne kim
işler iseñ emr-i bi-emru’llah ol (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 1*). [gel,]

Ḳalmağıl rāhda rāh ehline **gel** hem-rāh ol / Göñül
Allāha dönüp bendeyi bu dergāh ol (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 3*). [gel,]

Huzûr-ı vaḥdet oldı kār-ı ‘ârif / **Gel** ey ‘ışķ ehli
kesb eyle ma’ârif (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 1*). [gel,]

Muşarraḥ yazılmış yine beyyināt / **Gel** āyâtı gör
kim odur ḳatī’at (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1*). [gel,]

Mevtüñi zıkr eylegil **gel** dā’imā / Eyle şer’-i
Muşṭafāya iķtidā (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 36, Beyit 3*). [gel,]

İster iseñ iki ‘ālemden alasın behre / **Gel** Murâdıye
yakın gezme şehirden şehre (*Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1*). [gel,]

‘Ömr ü cānı neylesün ey dostum ‘âşık olan / **Gel**
cemālün perdesin keşf eyle sultānum hemān (*Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1*). [gel,]

Ḥayme-i eflāki gör kim gösterür zıll-ı ḥayāl / **Gel**
ḥayāle aldanup ḳalma ḥikemden kıl nazar (*Murâdî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1*). [gel,]

2. Doğmak, ortaya çıkmak.

Geldi Murâdî ‘āleme ādem ḳanı başır / Anı bilen
bilür ki nedür sır-ı kibriyā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5*). [geldi, -di]

Çün 'ışk **geldi** sırrını fâş eyledi baña / Dil oldu kendü kendüsüne yine reh-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Devrinde devre **geldi** çü devr ile dâire / Devvâr nokta oldu hemân olmadı cüdâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 4*). [*geldi, -di*]

Cân ü tenden **gelici** rûh-ı revânum sensin / Yoluña cismi fenâ eyleyeli buldı beķâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4*). [*gelici, -ici*]

Hürrem ol dil ki ola 'ışk-ı habîb ile 'ulâ / Nice nice **gele** ervâh-ı sa'âdet peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 1*). [*gele, -e*]

Nidâdur mahz-ı kudretten "ve kaddernâhü taķdırâ / Misâle **geldi** çün şüret "ve şavvernâhü taşvîrâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Çün **geldi** 'ademden yine şahrâ-yı vücûda / Mevcûd olanı kıldı vücûd ile tesellâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3*). [*geldi, -di*]

Oldı zıkr-i habîb-i kalbe şafâ / Zâkire **geldi** hükm-i "kerremnâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Emri **geldükde** bir avuc hâka / Eyledi kaçre kaçreden deryâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2*). [*geldükde, -dükde*]

Sem'üme **geldi** bir sadâ "hâze'n-nidâ hâze'n-nidâ" / Kâne'l-'atâ'ü'l-muṭlaķâ hâze'l-'atâ ni'me'l-'atâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Her ne kim **gelse** bize sâlim olur biz sıkayuz / Bizüm efķâr ile kârımuza rehber tevvâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2*). [*gelse, -se*]

Revnaķ-ı hüsn-i rüy-i yâr dîdeye virse ferr ü tâb / **Gelmez** idi bu 'âleme zerrece deñlî inķılâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1*). [*gelmez, -mez*]

Gelüp h'vâce-i hikmet eyledi ders-i hâķîm / Şu resme ki hayrân olupdur nice biñ lebîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4*). [*gelüp, -üp*]

Murâdî evvelînüñ âhırıdır / Ne kim **geldi** ise ol aña kâlib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 5*). [*geldi, -di*]

Oldı müstecmi' sıfat-ı emr-i 'âlem kâf u nün / Ḳavlühü'l-hakku lehü'l-hüküm ile **geldi** kaçî'ât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2*). [*geldi, -di*]

Kılmaz idi enbiyâ vü evliyâ 'arz-ı hüner / Güş-ı câna **gelmeseydi** ger nidâ-yı ma'rifet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 2*). [*gelmeseydi, -me, -se(y), -di*]

Seherde açdı zülmânî niķâbın şâhid-i kudret / **Gelüp** envâr-ı berķinden cihâna 'âlem-i fıtrat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1*). [*gelüp, -üp*]

'Ulüm-ı künde kâfuñ elfi misli râst olduña / **Gelür** milk-i hüviyyetden saña kudret ve hem heybet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4*). [*gelür, -ür*]

Elâ iy ḳum fe-enzur ma'nîsin fehmi eyleyen 'arîf / Fe-kebbirden fe-tahhirden dem urursañ **gelür** hâlât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 3*). [*gelür, -ür*]

Merd oldu **gelüp** çü merd-i merdân / Bildürdi nedür rumûz-ı fıtrat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3*). [*gelüp, -üp*]

Murâdînün **gele** güş eyle kavlı ü güftârın / Diler iseñ olasın sen de kâsib-i hâlât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 5*). [*gele, -e*]

Haste-dilsin bu fenâda yok saña hergiz tabîb / **Gel** cenâb-ı hâzret-i vehhâbdan iste 'ilâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2*). [*gel, -*]

Zamîr âyinesine **gelen** hâķîķdür / Ḳonuldı dâ'ire-i nokṭadan bu zâd-ı vülûc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3*). [*gelen, -en*]

Zâhir oldu lem'a-i İnnâ fetahñâdan fütûḥ / Pes mukırr olup didiler **geldi** Mevlâdan fütûḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Vücûd-ı neş'esi **geldi** çü kâlib u câna / Gelüp görindi heyulâda bu hayâl evzâḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3*). [*geldi, -di*]

Vücûd-ı neş'esi **geldi** çü kâlib u câna / **Gelüp** görindi heyulâda bu hayâl evzâḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3*). [*gelüp, -üp*]

Ey Murâdî çün gele taht-ı dile sultân-ı 'ışk / Bermurâd olur anuñla **gelse** bir an insilâḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 5*). [*gelse, -se*]

'İlm ile fark oluna sâcîd ile tâ mescûd / 'İlm-i zâhirle **gelüpdür** hulefâ-i insân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2*). [*gelüpdür, -üp, -dür*]

Dürr-i nâ-yâb **gelür** kaçreden ey baḥr-ı kerem / Baḥr eger dürr-i muḥîṭ olsa dür oldu nâ-bûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 4*). [*gelür, -ür*]

Baḥr-ı belâyâ şalma **gel** 'aşıķuñı meded meded / Cân ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1*). [*gel, -*]

Ḥabîb-i aṣl ola ḥubbu'l-İşâle çün mâ'il / **Gelür** anuñla heyulâya bu hayâl-i vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 2*). [*gelür, -ür*]

Eḥaddan oldu zâhir çünki Aḥmed / Çü **geldi** 'âleme dindi Muḥammed (*Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Gele çün kim zuhûra yevm-i maḥşer / Murâda pes ricâsı oldu mesned (*Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 5*). [*gele, -e*]

Gelüp âfâķa şerḥ itmiş zemîn ile zamân söyler / Murâdînüñ kelâm-ı dil-pezerin güş iden sâmi' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5*). [*gelüp, -üp*]

Şemâ'il bezmine **geldi** biri şüret biri sîret / Birisi 'ayn-ı bihterdür birisi 'ayn-ı ebterdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3*). [*geldi, -di*]

Eger diler iseñ ey dil senüñ baḥtuñ ola 'âlî / Hudâdan her ne kim saña **gelürse** tüt anı ma'zür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5*). [*gelürse, -ürse*]

Her ne kim zâhir olur ol hâlet-i dilden durur / Her ne kim **gelse** saña sen şanma ki ilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 1). [gelse, -se]

Dek tûrursa ger zebân bil ser dahı tutar karar / Ne **gelürse** nîk ü bed her kişîye dilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [gelürse, -ürse]

Lâ-ilâhe illâ lenâ tûrukun ilâ 'ilmin cedîd / Oldı kâ'im pes **gelür** kayyûmdan tecdîd-kâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [gelür, -ür]

Çün bu şûret 'âlemine **gelmişem** bir kâr içün / Hâsta-i 'ayn-ı vücûdî dâ'irem pergâr var (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2). [gelmişem, -miş, -em]

Her ne demde ki zâmîrine **gele** lutf u cefâ / Bu 'acebdür ki hemân bu dil-i meyyâle düşer (Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [gele, -e]

'İşkî kapladı Murâdîyi komaz 'akla **gele** / Çıkmaz ol nokta ki dâ'ire-i pergâle düşer (Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 5). [gele, -e]

Cüz' ü külden çü **gelür** cüz' ü kemâl ile hüner / Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [gelür, -ür]

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemâl ile hüner / Hüner ehlinden eger **gelse** hüner minnetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [gelse, -se]

Luftî çü nihâyetde degül özgedür eltâf / Katre **gele** mi bir yem-i 'ummâna berâber (Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 4). [gele, -e]

Geldi bu Murâdî yine 'âlemlere kudret / Hükmi-ezel ile kurulur yine bu bâzâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 5). [geldi, -di]

'Ubbâd-ı cihân **gelse** 'ibâdet idemezler / Mâbeynümüzi faş-ı şehâdet idemezler (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1). [gelse, --se]

'İşkuñ çü sende cāna bu sevdâ neden **gelür** / Dilde zuhûruñ ola yâ ihfâ neden gelür (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1). [gelür, -ür]

'İşkuñ çü sende cāna bu sevdâ neden gelür / Dilde zuhûruñ ola yâ ihfâ neden **gelür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1). [gelür, -ür]

Çün sâtir ola sen seni cümle 'ayândan / Dillerde nâmuñı koyup ifşâ neden **gelür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2). [gelür, -ür]

Nûruñ durur çü 'âleme dâ'im ziyâ viren / Yâ bu felekde şems ile azvâ neden **gelür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 3). [gelür, -ür]

Peydâ çü sensin 'âleme ey zâhirül-vücûd / Biñ dürlü gösterüp yâ bu peydâ neden **gelür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 4). [gelür, -ür]

Bildüñ Murâdî cünbüş ü işler anuñ durur / Kılmak cihân ile yâ bu gavgâ neden **gelür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 5). [gelür, -ür]

Şu 'â'-ı mihri çü tâb urdı her taraf-be-taraf / İhâta eyledi sırrı **gelüp** 'ayâna huzûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [gelüp, -üp]

Cihân u cānı yûri târik ol eger er iseñ / Belâ-keş ol yûri tâ kim **gele** miyâna huzûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [gele, -e]

'Âlemlere hidâyet ammâ bilen nevâdur / **Geldi** Murâdî çün kim elfâz-ı tâb'-ı pākūñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [geldi, -di]

Harf ile nuķat **geldi** bir yire kelâm oldı / Bu 'ilm ile bu ma'nâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [geldi, -di]

Cāna buluşdı aşl-ı cān bildi beni didi hemân / Diñle benüm sözüm inan **geldi** şîfât-ı iftihâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4). [geldi, -di]

İste murâduñı Murâd **geldi** murâda her murâd / Aşl-ı Murâdîdür murâd buldı çü zât-ı iftihâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [geldi, -di]

Meydāna **gelmişdür** Murâd merdāneler hâzır mîdur / 'Avn ile cümle pest olur ger āsumāna çekseler (Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5). [gelmişdür, -miş, -dür]

Çün izhâr eyledi zahrında kudret / **Gelüp** kudret nice āsâr olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 2). [gelüp, -üp]

Murâda her ne kim senden **gelürse** / Aña şādî durur ol ğam degüldür (Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 5). [gelürse, -ür, -se]

Ğam-ı dünyâyile 'ömrüñ geçürme / Giden 'ömrüñ **gelür** mi saña tekrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 2). [gelür, -ür]

Hicr ile sîne çak olup çü ölem / **Gelesin** kabrüm üstine ey nûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [gelesin, -e, -sin]

'An-karîbi'z-zamân **gelse** beşîr / Her ne dilerse kâdir oldı kâdir (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [gelse, -se]

Müjdeler olsun saña ey hayr-ı nâs / Hayr ile dâ'im **gelür** hayr-i haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3). [gelür, -ür]

Ğulaĝa çü **geldi** nidâ-yı şehîr / 'Acâ'ib eserdür ĝarâ'ib haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [geldi, -di]

Devlet u ikbâl n'eydüĝin gönül bilmez idi / **Gelmeseydi** eyleyüp ikbâl-ı devlet yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 3). [gelmeseydi, -me, -se(y), -di]

Sa'd-ı ekber tâli' oldı maşrıķında lahzada / Anuñ içün **geldi** yüz tutdı sa'âdet yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 4). [geldi, -di]

Ey Murâdî sâbirüz her ne **gelürse** yârden / Nâm ü nengi terk idüp 'âlemde abdâl olmışuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [gelürse, -ür, -se]

Nâlişümden taĝlar âheng ider âvâzuma / Derdümüñ pâyânı yok **gelmekde** hicrân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [gelmekde, -mekde]

Cisr-i şer'iden **gelüp** geldük muhîṭ-i vahdete /
Âşinâyuz anda bu fenn içre ra'nâ olmuşuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 574, Beyit 3). [gelüp, -üp]

Cisr-i şer'iden **gelüp** **geldük** muhîṭ-i vahdete /
Âşinâyuz anda bu fenn içre ra'nâ olmuşuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 574, Beyit 3). [geldük, -dük, -k]

Çün nihân oldu **gelüp** meclis-i hey'etde 'ilm / Pes
mu'ayyen 'ulemâyile durur da'vâmuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 575, Beyit 2). [gelüp, -üp]

Ey Murâdî bize her kim **gele** tav'an dilerüz / Zûlm
u hayf eylemezüz kimseye ikrâh ile biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 579, Beyit 5). [gele, -e]

Zâhib-i râh-ı Hâk olup zâyf **gelüp** bu 'âleme / Her
ne ki var ise 'atâ gâyrlara getürmüşüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 597, Beyit 4). [gelüp, -üp]

'Alemden daḥî bencüleyin 'ışk eri **gelmez** / Bir
bencüleyin Zâl-ı cihân şâb getürmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 3). [gelmez, -mez]

Şâh-sârından çü tûbânun **gelür** bir tayr-ı hûş /
Şöyle tâb urur cihâna mahv olur kûş-ı güneş (Murâdî Dîvânî, Gazel 629, Beyit 1). [gelür, -ür]

Fikre **gelmezsın** seni her kim taşavvur eylese / Her
ne deñlü kim qarîb olan saña ol dūr imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 630, Beyit 2). [gelmezsın, -mez, -sın]

Âyine çün göstere ruḥ-sârunun 'aksin baña /
Gelmez illâ 'aynuma her ne **gelürse** nūr imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 630, Beyit 3). [gelürse, -ür, -se]

Şubḥ-ı şâdıkda toḡdı çünki güneş / Karşuma **geldi**
turdı bir meh-veş (Murâdî Dîvânî, Gazel 641, Beyit 1). [geldi, -di]

Beni peydâ kılalı 'arz iderem arza vücūd / **Gele** tâ
kim bir ayaḡ üstüne biñ pā muḥliş (Murâdî Dîvânî, Gazel 647, Beyit 2). [gele, -e]

Tefekkür eyle gel dâ'im neden **geldün** nedür aşluñ /
Seni yaratmadı anuñ içün kim olasın baṭṭâṭ (Murâdî Dîvânî, Gazel 652, Beyit 2). [geldün, -dün, -ñ]

Ma'anî şerḥini virdi beyân aldı beyânından /
Delâlatını 'arz itdi **gelüp** bunda 'ayân elfâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 654, Beyit 4). [gelüp, -üp]

İdelden serverüm keşf-i berâki' / **Gelür** şems ü
kamer gibi levâmî' (Murâdî Dîvânî, Gazel 659, Beyit 1). [gelür, -ür]

Bir eser **geldi** o sözden cāna kim gelmez dile / Gûş
idelden anı kıldı iki 'âlemden ferâḡ (Murâdî Dîvânî, Gazel 662, Beyit 2). [geldi, -di]

Çün 'aceb **geldi** neden maḥcûbdur / Bildüm anuñ
şübhesidür kara aḡ (Murâdî Dîvânî, Gazel 670, Beyit 2). [geldi, -di]

Çü hûsninden eser buldı **gelüp** virdi haber vaşşâf /
Neler didi beyân olmaz neler didi neler vaşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 671, Beyit 1). [gelüp, -üp]

Haber virdi çü hûsninden o maḥbûbuñ **gelüp**
vaşşâf / Dirilüp tavf idüp beytini sâcîd oldılar eṣnâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 1). [gelüp, -üp]

Senüñ hûkmündedür ḥikmet ki ḥikmetden **gelür**
kudret / Celâlünle cemâlünden durur iki cihân el-
hâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 675, Beyit 2). [gelür, -ür]

Bu Murâdî'nün murâdı budur ey perverdigâr /
Gelmesün ol dilbere dünyâda şerr-i mâ-halâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 694, Beyit 7). [gelmesün, -me, -sün]

Ne nihân ide dilüm cümle 'ayānuñda senüñ / Her
ne kim **geldi** gelür bu dile peydâ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 696, Beyit 2). [geldi, -di]

Ne nihân ide dilüm cümle 'ayānuñda senüñ / Her
ne kim **geldi** **gelür** bu dile peydâ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 696, Beyit 2). [gelür, -ür]

Gülşen-i cennetde gezmiş bir burâk / Berķveş
geldi uruben sâka sâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 713, Beyit 1). [geldi, -di]

Geldüğünde açdı yetmiş bin cenâh / Olmaz aña her
güzîn yakın ırâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 713, Beyit 2). [geldüğünde,]

Miyân-ı ḥayy u meyyitte **gelüp** yuḥyî yümt aḥrâb /
Cidâl idüp miyânını ider pes pāk-ender pāk (Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 4). [gelüp, -üp]

Cihân-ı bî-nişâniden **gelürse** feyḏ-i külliyyât /
Mükemmeldür kemâl ile olursa hûsn-i tekrârın (Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 2). [gelürse, -ürse]

Ser-firâzân-ı ḥaḳîkat **geldiler** bürhân ile / Ben
bugün bürhānumı merdāne bezl itsem gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 726, Beyit 3). [geldiler, -di, -ler]

Çün bu güftarı didüm **geldi** cevâbı kim Murâd /
Ḥôş **gelür** baña maḳâlün dōstum her dem senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 734, Beyit 5). [gelür, -ür]

Çün bu güftarı didüm **geldi** cevâbı kim Murâd /
Ḥôş **gelür** baña maḳâlün dōstum her dem senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 734, Beyit 5). [geldi, -di]

Ḥaḳḳā budur ki **geldi** sa'adet bölük bölük /
Etrâfımızı kapladı devlet bölük bölük (Murâdî Dîvânî, Gazel 745, Beyit 1). [geldi, -di]

Çün kim cihâna **geldüm** ben kılmadum ferāmûş /
Gerçi beni avutdı her yirde kıl ü ḳālün (Murâdî Dîvânî, Gazel 748, Beyit 3). [geldüm, -düm, -m]

Ben Murâdî ḳadrini gelmezden evvel bilmişem /
Gelmedin Ḥavvâ vü Âdem olmadın cennetde ḥâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 777, Beyit 5). [gelmedin, -me, -di, -ñ]

Levh-i dilde naḳşını naḳş itdi naḳḳâş-ı ezel /
Gelmedin bu 'âleme hem olmadın bu 'uḳde-ḥal (Murâdî Dîvânî, Gazel 788, Beyit 1). [gelmedin, -me, -di, -ñ]

Şabr-ı każā kıl ey gönül didi yuħibbu's-şābirin / Her ne ki **gelse** nık ü bed Hākdan 'a'ādur bilmiş ol (Murādī Dīvānı, Gazel 806, Beyit 2). [gelse, -se]

Geldi Murādī 'āleme bir şüret-i beşer / Bilmedi anı bilmeyiser 'ilm ile me'al (Murādī Dīvānı, Gazel 822, Beyit 5). [geldi, -di]

Senden baña ne kim **gele** cānā sitem degül / Cevr ü cefāñ bu dile aślā elem degül (Murādī Dīvānı, Gazel 825, Beyit 1). [gele, -e]

Gelüp zamīrūme düşdi yine hayāl-i ezel / Ebed çıkar mı bu kılbumden ol menāl-i ezel (Murādī Dīvānı, Gazel 827, Beyit 1). [gelüp, -üp]

Tab'-ı meyyāle **gelür** fikr-i vişāl / Beni āşüfte kılur lık cemāl (Murādī Dīvānı, Gazel 841, Beyit 1). [gelür, -ür]

Yakīnūñ **gelmedin** cehd it yakīne / Yakīne ol yakīn hāl ola müşkil (Murādī Dīvānı, Gazel 847, Beyit 2). [gelmedin,]

Tarfetü'l-'ayn içinde **geldi** hayāl / Leyse fī'l-'ayn ile'l-cemālī muhāl (Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 1). [geldi, -di]

Kemāle ben gümān itmēm fe-emmā vech-i āher var / **Gelüpdür** evvel āhirden hem evvel āhir efkārūm (Murādī Dīvānı, Gazel 862, Beyit 3). [gelüpdür, -üp, -dür]

Çü neysān-ı mahabbetden **gelüp** oldı şādef dünyā / Bu deryā-yı şühüd içre şehā dürdāne-i 'ışkām (Murādī Dīvānı, Gazel 866, Beyit 3). [gelüp, -üp]

Şerh-i bünyān ile **geldi** çünkü cümle beyyināt / Ben beni fark idüben pes münthāsın gözledüm (Murādī Dīvānı, Gazel 881, Beyit 4). [geldi, -di]

Cevr-i hicr-i yārden her kim ki çekdi zulmini / Bu Murāduñ katına **gelsün** ki görmeye sitem (Murādī Dīvānı, Gazel 887, Beyit 5). [gelsün, -sün]

Ölmedüm yolına sen cānānenüñ kurban diyü / **Gelse** cānā her kaçan kim 'id-i azhā ağılaram (Murādī Dīvānı, Gazel 893, Beyit 4). [gelse, -se]

Ey Murādī kalb mir'ātında nāzır olmağa / **Geldi** cümle evliyā tā min 'Acem ez hadd-ı Rüm (Murādī Dīvānı, Gazel 900, Beyit 5). [geldi, -di]

Varalum perde-i hayretlerimiz ref' idelim / **Gelüben** bunda yine şāhib-i 'irfān olalum (Murādī Dīvānı, Gazel 919, Beyit 3). [gelüben, -üben]

Geldi Murāda çün kim 'izz-i huzūr-ı vahdet / Ey gönülümüñ murādı budur benüm murādum (Murādī Dīvānı, Gazel 948, Beyit 5). [geldi, -di]

Dikdi otağ cennetüñ bābına hikmetüm 'ālem / Tabl-ı ma'ārifi çalup kıldı nidā **gele** ümem (Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 1). [gele, -e]

Bilmek için **geldi** bu nūr-ı hüda / Anuñ ile zā'il olur her kelām (Murādī Dīvānı, Gazel 973, Beyit 2). [geldi, -di]

Miyāna **gelmedi** tā olmayınca mābeyni / Miyān içinde miyān olduğum neden ma'lūm (Murādī Dīvānı, Gazel 976, Beyit 4). [gelmedi, -me, -di]

Bi-hamd-i'llāhi ve'l-minne **gelüben** āyet-i kübrā / Vücüdüm ka'besi aślā eser görmez şanemlerden (Murādī Dīvānı, Gazel 990, Beyit 4). [gelüben, -üben]

Murādī gördi maşşūdın yine kaşında ol azher / Anuñ çün her taraf zāhir **gelür** bātin himemlerden (Murādī Dīvānı, Gazel 990, Beyit 5). [gelür, -ür]

Habībā eyle 'uşşāka tesellī **gel** vişālünden / Hicāb-ı ref' idüp bir dem tecellī kıl cemālünden (Murādī Dīvānı, Gazel 1004, Beyit 1). [gel,]

Murāduñ saña te'sir eylemezse kavlı-i pür-süzü / Efendüm saña bu 'ālemdə ayrıuk pāyeler **gelsün** (Murādī Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 5). [gelsün, -sün]

Maħabbet āteşi düşdi dil ü cānumı yandurdu / Velī beni uyandurdu **gelüp** gāflet-menāmından (Murādī Dīvānı, Gazel 1014, Beyit 3). [gelüp, -üp]

Cemāl-i yār mestüdüür kamu 'ālem ü māfihā / Ene'l-'āşık nidāsıdur **gelen** herkes cevābından (Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 3). [gelen, -en]

Kāf u nūnı eyledi izhār kudretten hemān / Oldı peydā anuñ için ser-be-ser **geldi** nihān (Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 1). [geldi, -di]

Münderic oldı **gelüp** cem'inde küll-i beyān / Ol beyānından beyān oldı gelüp cümle 'ayān (Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 2). [gelüp, -üp]

Münderic oldı gelüp cem'inde küll-i beyān / Ol beyānından beyān oldı **gelüp** cümle 'ayān (Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 2). [gelüp, -üp]

Çün 'ayān-ı bī-beyānından beyānumdur **gelen** / Her ne kim dünyāda gelmişdür 'ayānumdur **gelen** (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 1). [gelen, -en]

Çün 'ayān-ı bī-beyānından beyānumdur **gelen** / Her ne kim dünyāda gelmişdür 'ayānumdur **gelen** (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 1). [gelen, -en]

'Ālem-i 'aynumda 'aynumdur vücūdum hāfızı / Ğayb-ı ğayba kıl nāzar şerh-i nihānumdur **gelen** (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 2). [gelen, -en]

Münthā-yı cūda vardı çün vücūdum menba'ı / Evvel ü āhirdə 'ömr-i cāvidānumdur **gelen** (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 3). [gelen, -en]

Bir şehir gördüm temevvüc kıldı baħr-ı iktizā / Fülk-i hestīye taķılmış bād-bānumdur **gelen** (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 4). [gelen, -en]

Şems-i tābān oldı çün kim 'aks-i mihrüm 'āleme / Ey Murādī ben degülven miħribānumdur **gelen** (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 5). [gelen, -en]

Fazl-ı hākdur hāmd-i bī-hād naşş-ı kātī'dur **gelen** / Kālbümü mesrūr iden ol nūr-ı lāmi'dür gelen

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [gelen, -en]

Fazl-ı hâkdur hamd-i bî-had naşs-ı kâti'dur gelen /
Kalbümü mesrûr iden ol nûr-ı lâmi'dür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [gelen, -en]

Ser-te-ser âfâkı kılmışdur ihâta her zamân / 'Ayn-ı
kudret mahz-ı heybet mahz-ı kâni'dür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2). [gelen, -en]

Cümle-i zerrâtda bâhir durur hükm-i ezel / Gel
tefekkün eyle hânım nice hâşi'dür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [gelen, -en]

'Âlemün 'ilmin bilelden eyledüm 'arz-ı 'ulûm / Bu
'ulûmün mantıkından nice şâni'dür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [gelen, -en]

Añla işbu kavli el-hâk saña yahşidur beyân / Bu
Murâduñ meclisine cümle zâyî'dür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 5). [gelen, -en]

Menba'-ı fazl-ı 'atâdan 'ayn-ı ülfetdür **gelen** / İki
câhibden hemân mihr ü mahabbetdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [gelen, -en]

Menba'-ı fazl-ı 'atâdan 'ayn-ı ülfetdür gelen / İki
câhibden hemân mihr ü mahabbetdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [gelen, -en]

'Ârifün bir lem'asındandır cihân-ârâyîşi / Kesret-
i emvâc ile bir bir meşîyyetdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 2). [gelen, -en]

'Âdeti terk itmedi şol kim mü'ebbeddür özi / Her
ne zâhir olsa pes özüñ 'âdetdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 3). [gelen, -en]

Kalbünü cem' eyle tefrîk itme gel ey zû-fünün /
Merd olandan merde bilgil kim hakîkatdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 4). [gelen, -en]

Güş kıl kavli-i Murâdî bulasın tâ nice sûd / Her ne
gelse mantıkından bil naşihatdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [gelen, -en]

Güş kıl kavli-i Murâdî bulasın tâ nice sûd / Her ne
gelse mantıkından bil naşihatdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [gelse, -se]

Kalbümün kalbine bir sırr-ı nihânîdür **gelen** /
Milket-i 'ayn-ı şühûda lâ-mekânîdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [gelen, -en]

Kalbümün kalbine bir sırr-ı nihânîdür gelen /
Milket-i 'ayn-ı şühûda lâ-mekânîdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [gelen, -en]

İmtizâc itmekde gaybüm 'ayn ile müşkildedür /
Her ne kim vardır ola ân ü zamânîdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 2). [gelen, -en]

Şerh olalı cür'asından eylemiş ahrâbı derc /
Mantık-ı 'ilm-i mu'ammâdan beyânîdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [gelen, -en]

Gayb-ı 'aynından gelüp 'ayn ile 'aynî şâd ider /
'Âlem-i 'ayne'l-yakîne bir 'ayânîdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [gelen, -en]

Gayb-ı 'aynından **gelüp** 'ayn ile 'aynî şâd ider /
'Âlem-i 'ayne'l-yakîne bir 'ayânîdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 4). [gelüp, -üp]

Gel Murâdîñ kelâmından kemâl iz'ân kıl / Her
ne kim **geldi** 'atâ-yı câvidânîdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [geldi, -di]

Gel Murâdîñ kelâmından kemâl iz'ân kıl / Her
ne kim geldi 'atâ-yı câvidânîdür **gelen** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [gelen, -en]

Râzıyam her ne **gelürse** yâr için ağıyarden /
Çekmezem hergiz elem ben dâmen-i dildârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [gelürse, -ürse]

Ben anuñ çün her ne kim **gelse** belâya şâbirem /
Verd-i ra'nâ isteyen hergiz kocınmaz hârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [gelse, -se]

Râci' oldum komadum bu günki kavli yarına /
Şanma kim ben bunda **geldüm** ad ü şân u 'âr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [geldüm, -dü, -m]

Gelse hak bir yirde butlân üzredür bâtl hemân /
Her kime kim olsa hâfız me'men olur hem emîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [gelse, -se]

Sûret-i Mûsâya **gelmiş** çün cevâb-ı len terânî /
Tûra 'arz olan celâlini cibâl añlar bu gün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [gelmiş, -miş]

Bu Murâduñ sözlerin şerh itmeye biñde birin /
Nice biñ **gelse** ulû'l-elbâb elbâb üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [gelse, -se]

Şâhidem bedr-i cemâline şehâb aşdı niķâb / Zülfi
bir perde **gelür** şa'sa'sı tabından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [gelür, -ür]

Çün hakîkat iline **geldi** bu sultân-ı gönül / Gayrı
yirlerde varup câ sever añlama şakın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [geldi, -di]

Lâm elifden **geleli** hâyile mîm ü dahî dâl / Çü ben
el-hamd okuyam cümle melek dir âmîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [geleli, -eli]

Geldi pes didi müdebbir buña tedbîr gerek / Âlim
ile buluşup añladı dil hayr u şerin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 2). [geldi, -di]

Şerh itdi çünki vaşşâf 'ilm ü tarîkatünden / **Geldi**
su'âl-i tahkîk ol dem cevâb içinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 3). [geldi, -di]

Geldi Murādî ‘âlem-i gayb-ı şehâdete / Öğretti cümle ‘âşık ser-dâdelik sözün (Murādî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [geldi, -di]

Geldi Murādî ‘âlem-i rûh-ı misâle çün / Bî-misl ü bî-misâl müşâhid anı zamân (Murādî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5). [geldi, -di]

Çü ‘ilm-i nâtıkadan **geldi** bu ‘ulûm-ı siyer / Siyer bu zâta şîfat oldu zâtı kıllıkân (Murādî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [geldi, -di]

Hakikat-i ezeldür hakâ’ikün isteyüben / Şimâh-ı câna nidâ **geldi** hâlün isteyüben (Murādî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 2). [geldi, -di]

Geldi çün kim gayb-ı ‘ayn ey pâk-bâz / Bî-cihân ü bî-cihân ü bî-cihân (Murādî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 4). [geldi,]

Şöyle beklerler ol a‘zam düzdü kim / Ger ‘adû **gelür** ise virmez amân (Murādî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 3). [gelür, -ür]

Geldüm çü gıyûb ‘âleminden / İrdüm bu vücûda ol deminden (Murādî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 1). [geldüm, -düm, -m]

Peyki **gelüben** didi ki müjde / Kurtardı seni cihân gamından (Murādî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 4). [gelüben, -+üben]

Şahrâ-yı vücûda **gelmişem** ben / Cûd ile muhammer oldu bu ten (Murādî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 1). [gelmişem, -miş, -em]

Muqaddes kıldı cânım çün cihândan / Aña bir nesne **geldi** tatlu cândan (Murādî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 1). [geldi, -di]

Eksük itme **gele** zebânundan / Tevhîd-i lâ-ilâhe illâ hû (Murādî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 19). [gele, -e]

Sem-i kabûl-i câna **gelür** çün nidâ-yı hû / Milk-i vücûda irdi ser-â-pâ şafâ-yı hû (Murādî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [gelür, -ür]

İktibâs eyledi müsemmadan / Bâliğ oldu **gelüp** belâgatda (Murādî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4). [gelüp, -üp]

Lutfi bî-haddur anuñ oldum müşâhid kat kat / **Gelmedi** bir zerrece noşşân anuñ eltfâfına (Murādî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 2). [gelmedi, -me, -di]

Ma‘rifet şem‘inden ey dil isteyen bir lem‘ayı / Cümleten pervâneves **gelsün** Murâduñ yanına (Murādî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 5). [gelsün, -sün]

Şûret-i ‘aql-ı hayâlüm mahv idelden bu humâr / Buldı bir keyfiyeti ‘aqlım ki **gelmez** râyına (Murādî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 2). [gelmez, -mez]

‘Âşık olaldan cemâlüm ‘âşık olmışdur baña / Biñ cemâl ile celâlün **gelmişem** tedbîrine (Murādî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 3). [gelmişem, -miş, -em]

Ser-firâzânı hakikatden işitdüm bir haber / Her ne kim sultândan **gelse** mübarekdür kula (Murādî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [gelse, -se]

Âh kim oldu habîb için bugün gavgâ yine / Şulh olunmadı didiler pes **gelün** ferdâ yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 1). [gelün, -(ü)ñ]

Cây-ı süknâ olmadı pes bir rıbât-ı köhnedür / Bu cihânun her ki **geldi** kendi göçdi dârına (Murādî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 3). [geldi, -di]

Rûz-ı rûşen oldu çün kim **geldi** mihr-i tâb-ver / Cem‘ olup mâh ile encüm uydı anuñ râyına (Murādî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [geldi, -di]

‘Âlemün ‘ayn-ı başîret birle bak âsârına / **Gelmedi** dünyâya âdem kim hayâlin ögrene (Murādî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 3). [gelmedi, -me, -di]

İsmiñi gördüm müsemma seyr idüp âvâzda / Bulmuşam lâkin müsemma pes **gelüp** bünyâdda (Murādî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 1). [gelüp, -(ü)p]

Hüsn ile meydâna **gelseñ** tâb olur hûbân-ı dehr / Zen-cihânun hud‘asına uyma ol Allâhda (Murādî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [gelseñ, -+se, -+n]

Geldi üstine nice biñ biñ tıyûr-ı muhtelif / Kimi sâlim kimisi kıldı nice kan üstine (Murādî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [geldi, -di]

Naşş-ı kâtı‘dur Murâduñ her cevâbınuñ biri / Aña **geldi** nice biñ bürhân bürhân üstine (Murādî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 7). [geldi, -di]

Murâdî hâ’il olmaz çün saña kevn ü mekân taḥḳıḳ / Ne kim senden **gelür** dünyâ ile uqbâ ider cümle (Murādî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 5). [gelür, -ür]

‘Arûs-ı nev **gelür** bir bir aña damad olur ‘âlem / Karâr itmez bir iki gün gider ‘âlem daḥı bâda (Murādî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [gelür, -ür]

Semâ‘-ı şavt olupdur çün şuheyl-i bād-ı pāsından / Mirârendür bu tekrârı **gelüp** beyzâda sevdâda (Murādî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [gelüp, -üp]

‘İlimdür ‘ilmüme zeynüm ne bilsün zihnümi vaşşâf / **Gelürsem** a‘yun-ı nâsa hayâl olmaz hayâlümde (Murādî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 4). [gelürsem, -ür, -se, -m]

Bi-hamdî‘llâh ki minnetdür nice aḥbâr-ı esrâra / **Gelüp** güş urdılar her dem velî faş olmadı kimse (Murādî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3). [gelüp, -üp]

Cihân halk olalı bir sencileyin gelmedi **gelmez** / Murâdî nokta-i nuṭṭuñ ki ra’nâ oldu gitdükce (Murādî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 5). [gelmez, -mez]

Cihân halk olalı bir sencileyin **gelmedi** gelmez / Murâdî nokta-i nuṭṭuñ ki ra’nâ oldu gitdükce (Murādî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 5). [gelmedi, -me, -di]

Cân-fezâ oldu yine 'ışk-ı hâkâ'ik nâ-gâh / Vâhid iseñ **gele** bir kerre bu tekrârumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2*). [*gele, -e*]

Kalb-i enverde görindi yine 'işmet eseri / İşümüz toğrı **gelüpdür** bu bizüm kârumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3*). [*gelüpdür, -üp, -dür*]

Ey Murâdî ne kadar **geldi** cihân hem geliser / Şıgmadı şıgmayısar kûbbe-i devvârumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 5*). [*geldi, -di*]

Ey Murâdî ne kadar geldi cihân hem **geliser** / Şıgmadı şıgmayısar kûbbe-i devvârumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 5*). [*geliser, -iser*]

Kûşe-i çeşme **gelürse** şafağ-ı rûz-ı vişâl / Leyl-i ed'ac koyu virmez göze hâlûn perde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2*). [*gelürse, -ürse*]

Ma'rifet tılsımını açmağı dâneyi gözet / Âteş ü âb **gelüp** cem' olamaz bir demde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 2*). [*gelüp, -üp*]

Geldi Murâdî 'âlem-i milk-i şehâdete / Ef'âlini rızâda ide ol yüce ilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 5*). [*geldi, -di*]

Hümâ-yı devlet irişmişdür âşiyânumuza / **Gelür** çü nûkhet-i vuşlat meşâm-ı cânumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1*). [*gelür, -ür*]

Göñül cemâline karşı tutupdur âyine / Kõdî çü âyinini bunda **geldi** âyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Çün virdi mihr-i enver mâha şu'â'ı 'aksin / Mâh oldu **geldi** sâcid şems-i duhâ öñinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3*). [*geldi, -di*]

Geldi Murâdî evvel oldu marâdî sâñî / Her kim muhîf olursa kâdir durur cevâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5*). [*geldi, -di*]

Varlığum peydâda buldum intihâdan ibtidâ / **Gelmedin** milk-i 'ademden bulmuşam peydâlığı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2*). [*gelmedin, -me, -din*]

Sırrımuñ sırrında çün sırrum **gelüp** kıldı cülûs / Ey Murâdî andan aldı cümleten zîbâlığı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5*). [*gelüp, -üp*]

Ey Murâdî her ne kim **gelse** baña andan şafâ / Her ne itdiyse baña bil 'ışk-ı sübhân eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 5*). [*gelse, -se*]

Mushafum keşf eyledüm pes **geldi** elf üzre elif / Hamdu li'llâh gâyet-i 'izzetde buldum fâlûmi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4*). [*geldi, -di*]

Mushafum keşf eyledüm pes **geldi** elf üzre elif / Hamdu li'llâh gâyet-i 'izzetde buldum fâlûmi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4*). [*geldi, -di*]

Bu hûsn-i bî-nihâyetden bize çün kim haber **geldi** / Bu başa anuñ 'ışkından neler **geldi** neler **geldi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Hayât-ı câvidânı çün hitâb-ı dil-firbûmdür / Beni ihyâ idüpdür ol baña çün bir şehir **geldi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 2*). [*geldi, -di*]

Kemâl-i bî-nihâyetdür hüveydâ bu vücûdumda / Ziyâsıdur anuñ bu 'âleme zav-ı kamer **geldi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3*). [*geldi, -di*]

Eserdür gerçi bu 'âlem mü'essirden kinâyetdür / İki dünyâya ammâ kim bu sırrumdan eser **geldi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4*). [*geldi, -di*]

Murâdî 'âlem ü âdem miyânıdır hemân bir dem / Müdâm olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser **geldi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5*). [*geldi, -di*]

Çü **geldüm** 'âleme seyr eyleyüp gezdüm her ârâyı / Ne câ kaldı ne kûşe görmişem her kûşe vü câyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1*). [*geldüm, -dû, -m*]

Eserdür bî-eserden bu 'acâ'ib sırr-ı ekberdür / Ne bilsün 'âşık-ı mecnûn **gelürse** her şehir Leylî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 4*). [*gelürse, -ürse*]

Ma'nî cemâline niķâb urdı **gelüp** celâl ile / Kıldı çoğını bî-'akıl vech ile bu ri'âyeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 3*). [*gelüp, -üp*]

Ma'nâ-yı vücûda **gelmişem** ben / Mübhemde kalurdı çok ma'ânî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 2*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Rûşen oldu bu 'âlem-i fânî / **Geldi** milk-i dilûn çü sultânı (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 3, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

'Aceb fermân-ı zi'l-ma'nâ irişdi mahz-ı 'ibretten / Anı ben bilmedüm illâ ki bildüm **geldi** hâzretten (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1*). [*geldi, -di*]

Müjdeler olsun saña ey hayr-ı nâs / Hayr ile dâ'im **gelür** hayr-ı haber (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 3*). [*gelür, -ür*]

Kutlu şol kimse durur kim olırsar defter-i ak / 'Âleme **geldüñ** anuñ çün kılasın göce yarağ (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 1*). [*geldüñ, -ñ, -dû*]

Ėâfil olma beķâ degil bu cihân / İşte **geldi** ve işte gıtdi hemân (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 5*). [*geldi, -di*]

Çâreden çâre ger **gelürse** eger / Her güzün kimsede olur mı zarâr (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4*). [*gelürse, -ürse*]

'Ömre mağdûr olma bâzâr oldu tiz / Hâlümüz n'ola **gele** çün rûst-e-hîz (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1*). [*gele, -e*]

Yalan söz **gelmesün** aslâ dilûnden / Yaman iş gelmesün hergiz elûnden (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2*). [*gelmesün, -me, -sün*]

Yalan söz gelmesün aslâ dilûnden / Yaman iş **gelmesün** hergiz elûnden (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 2*). [*gelmesün, -me, -sün*]

Sen ol sultân-ı 'âlemsin toyar na'mâ **gele** 'âlem / Cihâni var iden sensin velîkin bî-cihânsın sen (Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 5). [gele, -e]

Kitâb-ı 'izzet-i cânândan cânâ **gelür** lezzet / Ne hâletdür o hâlet kim lezâ'izden virür hâlet (Murâdî Dîvânî, Müfret 32, Beyit 1). [gelür, -ür]

3. Akmak.

Eşk-i çeşmüm yirine cânâ gözümnden kan akar / Şöyle cüş ile **gelür** kim sanasın 'ummân akar (Murâdî Dîvânî, Gazel 397, Beyit 1). [gelür, -ür]

Büstân-ı cihân gârka-i âb oldu yaşumdan / Şol deñlü **gelür** kim anı tölâb getürmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 2). [gelür, -ür]

gel berü [54] Yakına gel. II Söylenilenleri dikkate al. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel berü baş u cânı vir var ise 'ışka tâkatûn / Aydın iden derûnını olmadı ol dücâ dücâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 96, Beyit 3). [gel,]

gel gel [1] Büyük bir istekle ve ivedilikle muhatabın yaklaşmasını isteyen vurgulu söylem.

Murâdî'nün kelâmın güş eyle / Şarâb-ı 'ışkı **gel gel** nüş eyle (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 20, Beyit 8). [gel gel,]

gel gel berü [1] Gel, yaklaş.

Gel gel berü ey nefsum inşâf ide bi'llâhi / Bu fânî cihâni gör kim kime vefâ eyler (Murâdî Dîvânî, Gazel 507, Beyit 4). [gel gel berü,]

gel imdi [3] Gel şimdi. II Dikkati bir konuya yöneltmek.

Senüñle âşinâ olmuş ezelden / **Gel imdi** merhabâ ister habîbüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 967, Beyit 4). [gel imdi,]

Gel imdi şâlih-i a'mâli eylegil pîşe / Özüñden ola o dâfi' cehennemün şererin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1145, Beyit 4). [gel imdi,]

Murâdî vahdet-i kübrâda bulduñ ise vücûd / **Gel imdi** vahdet-i şugrâda iste cennâtı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1540, Beyit 5). [gel imdi,]

geldi gider [1] Gelip gider. II Çabucak tükenmek, tüketilmek.

Mâverâya varuben dîde-i dil kıldı naẓar / 'Âlemün revnâkıdur **geldi gider** rûz ile şeb (Murâdî Dîvânî, Gazel 139, Beyit 2). [geldi gider,]

gelince [1] Yeni bir konuya girilir veya yeni bir kişiden bahsedilirken cümle başına getirilen "... söz konusu olunca, sıra -e gelince" anlamında geçiş sözü.

Ey dostum ne hikmet her şey'e rahm idersin / Bize **gelince** ammâ işüñ gücün cefâdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 500, Beyit 2). [gelince,]

gelüp geçmek [6] (Deyim) Gelip geçmek, sona ermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yârün hayâli dîdede tenhâ **gelüp geçer** / Nûr-ı cemâli bâın u peydâ gelüp geçer (Murâdî Dîvânî, Gazel 476, Beyit 1). [gelüp geçer, -er]

gemi [2] Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan taşıt.

Gönül bañr-ı hâkikatde **gemidür** / Pes aña bād-bānumdur maħabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 207, Beyit 6). [gemidür, -dür]

Bir Süleymân olsa kim alsa zebānumdan haber / Sen **gemi** hâlin ne bildün Nûha hem-râh olmadun (Murâdî Dîvânî, Gazel 722, Beyit 2). [gemi,]

genç [10] Hazine. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ma'anî **gencini** feth eyledi çün hâlık-ı fettâh / Aşub zencîr-i kudretle anuñ bâbında bir mişbâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 1). [gencini, -i, -(n)i]

genc-i dil [1] Gönül hazinesi.

Şabrum yaķasın her an çâk itdi gam u endüh / Virdi o mehûñ 'ışkı **genc-i dili** yağmaya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1438, Beyit 3). [genc-i dili, -i]

genc-i dücâ [1] Karanlıktaki hazine. II Keşfedilmemiş, bilinmeyen manevi âlem.

Ey Murâdî benlûgi terk eyle gel senden yûri / Ko bu kesret milkini **genc-i dücâ** kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 354, Beyit 5). [genc-i dücâ,]

genc-i 'irfân [1] Bilgi hazinesi.

Cân ü tenden geçmeyince kimse cânân bulmaz / 'Aklı yağma itmeyenler **genc-i 'irfân** bulmaz (Murâdî Dîvânî, Gazel 556, Beyit 1). [genc-i 'irfân,]

genc-i leb-i yâr [1] Sevgilinin dudak hazinesi.

Uzatma elün **genc-i leb-i yâre** şaķın kim / Bağlamaya destüñi senün zincire kâkûl (Murâdî Dîvânî, Gazel 816, Beyit 5). [genc-i leb-i yâre, -e]

genc-i maħzûn [1] Hüzünlü hazine. II Gönül.

Genc-i maħzûnuñı zâhir idesin n'ola didüm / Bâtnum batna kodum zâhîrîmi zahr iderin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1116, Beyit 4). [genc-i maħzûnuñı, -un, -ı]

genc-i ma'nâ [3] Mana hazinesi.

'İlm ile buldı bulanlar **genc-i ma'nâya** tarîk / 'Âlemün 'ilmindedür şer'-i mekân-ı ma'rifet (Murâdî Dîvânî, Gazel 169, Beyit 3). [genc-i ma'nâya, -(y)a]

Âşkâr olduķda şüret **genc-i ma'nâdur** hafî / Kenz-i lâ-yefnâ dilerseñ himmeti kıl aña dal (Murâdî

Dîvânı, Gazel 778, Beyit 4). [genc-i ma'nâdur, -dur]

N'ola ger fâ'il-i muhtâr ider ise muhtâr / **Genc-i ma'nâsı** anuñ ser-be-ser efzûn oldu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3*). [*genc-i ma'nâsı, -sı*]

genc-i ma'nâ-yı nihayet [1] Son anlam hazinesi.

Genc-i ma'nâ-yı nihâyetdür bu / Kılmasun kimse bu ma'nâda cedel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 3*). [*genc-i ma'nâ-yı nihâyetdür, -dür*]

genc-i murâd [1] Arzu, istek hazinesi.

Cânını terk iden kişi **genc-i murâdın** isteyüp / Şâdık olur talebde şol vâý ile âh içindedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2*). [*genc-i murâdın, -ın*]

genc-i nihan [1] Gizli hazine. II Aşk.

Eger başuñda 'akluñ var ise **genc-i nihân** iste / 'İbâdet eyle Mevlâya günâhuñ an olup giryân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 2*). [*genc-i nihân,]*

genc-i pinhan [2] Gizli hazine.

Olalı **genc-i pinhânıñ** kilidi / Özinde münderic a'lâ'l-me'tâlib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 2*). [*genc-i pinhânıñ, -un*]

Gel Murâduñ bu kelâmına nazar eyle yine / **Genc-i pinhân** durur degmez aña degme eli (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5*). [*genc-i pinhân,]*

genc-i rumuz [1] Manası gizli olan sözler hazinesi.

Remzini fehîm itmeyen feth idemez **genc-i rumûz** / Anuñ içün açamaz fethinde hayrân eglenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 2*). [*genc-i rumûz,]*

genc-i sır [1] Hazine sırrı.

Râzümi bildürmezem âğyâr-ı nâ-hemvâre ben / **Genc-i sır**ra da'imâ çün hâkim-i a'lâ menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 3*). [*genc-i sır, -a*]

genc-i 'uzlet [1] Yalnızlık hazinesi.

Genc-i 'uzlet gibi genc olmaya bu 'âlemde / Nazar-ı 'ibret ile 'âlemi gör âdemde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1*). [*genc-i 'uzlet,]*

genc-i vaşl [1] Sevgiliye kavuşmanın hazinesi.

Ey Murâdî cân terkin urmayınca kimsene / **Genc-i vaşl**na habîbüñ irmeye hergiz eli (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 5*). [*genc-i vaşl, -i, -(n)a*]

genc olmak [1] Hazine olmak; değerli olmak.

Tâb ura ger 'âşıkâ nûr-ı cemâl-i dil-pezîr / Nûr olur 'âlemlere bu **genc olur** dünyâya bâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 3*). [*genc olur, -ur*]

gencine-i esrâr olmak [1] Sırlar hazinesi olmak.

Şoñbet-i yâre taleb-kâr olan dildür bu / Añla **gencine-i esrâr olan** dildür bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 1*). [*gencine-i esrâr olan, -an*]

genc [1] Genç.

Çü bildüñ kim vücûduñ olırsar hâk / Yüri eyle tevâzu' **genc** pîre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3*). [*genc, --e*]

gene [2] Yine, tekrar.

Mecnûn olup gönül **gene** şahrâda seyr ider / 'İşk ile fikr-i vuşlat Leylâda seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 1*). [*gene,]*

Bu kadar hikmetine irmedi 'aql-ı hayrân / **Gene** zâtında beni eyle velî ser-gerdân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1*). [*gene,]*

geñez [3] Kolay.

Degmenüñ kârı degildür nâra atmak kendözin / Hâsıl olmaz her şadefde degme dürdâne **geñez** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4*). [*geñez,]*

Şefî 'ü'l-müznibîn olmak **geñezdür** / Olursañ luţf-ı sultân ile elyak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 3*). [*geñezdür, -dür*]

Didi ki şanma Murâd 'ışkı habîbi **geñez** / Her ki habîbi seve bakmadı âsârına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 5*). [*geñez,]*

geñez gelmek [2] Kolay gelmek, yapılması yorucu olmamak.

Münderic oldu kelâmında kelâm-ı ehl-i hâk / **Gelmez** anuñ çün kelâmı degme bir cânâ **geñez** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2*). [*geñez gelmez, -mez*]

Salımaz her kişi geştî bu 'ulûmuñ baırına / Gark-ı fûlk itmek **gelüpdür** mevc-i 'ummâna **geñez** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3*). [*geñez gelüpdür, -üp, -dür*]

geñez olmak [4] Kolay olmak, kolaylıkla halledilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser fidâ kılmak **olupdur** cânâ cânâna **geñez** / Cân virmek nitekim oldu dilrâna **geñez** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 1*). [*geñez oldu,]*

geniş [1] Geniş.

Ey Murâdî beni kendümi kımazlar 'âlem / Çekerem cevri ne vardur bu **geniş** havşaladur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6*). [*geniş,]*

ger [268] Eğer, şayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden oldu münevver bu şeş cihât / **Ger** mihri tâli' olsa cihân doymaya aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4*). [*ger,]*

ger ger [1] Eğer ... eğer, gerek ... gerek.

Māverā-yı 'ışka irmez **ger** nebîdür **ger** velî / Baħr içinde qalmışuz anuñ içün āvāre biz (*Murādî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3*). [*ger ger,]*

ger kim [1] Meğer ki, oysa ki.

Rûh-ı muşavver olsa **ger kim** añadur ki diye cân / Cân-ı 'azîz-i cân-ı men cân iledür bu cân yine (*Murādî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4*). [*ger kim,]*

ger porsî ez-nihâyet pürs ez tenhâ-yı men [1] Eğer sonunda bana soracaksan benim yalnızlığımı sor.

Tû meres ez an nihâyet ez nihâyet 'ârîst / **Ger porsî ez-nihâyet pürs ez tenhâ-yı men** (*Murādî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 3*). [*ger porsî ez-nihâyet pürs ez tenhâ-yı men,]*

gerçek [3] Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

'Âşıkî dirlerse disünler saña kim ey Murād / İşidürdüm **gerçek** imiş sende cevher var imiş (*Murādî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 5*). [*gerçek,]*

Eger 'ışkuñda **gerçekseñ** gerekdür da'vāya ma'nā / Maħabbetde zaman vardur baña ol anı göstergil (*Murādî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 2*). [*gerçekseñ, -se, -n]*

Bulmak dilerseñ ger şafā elden koma şıdkı şakın / **Gerçek** iseñ 'ışkuñda ger dildāra kurbān ol yûri (*Murādî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 3*). [*gerçek,]*

gerçi [60] 1. Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin.

Haqqı taħkîk itmede **gerçi** başāyir bî-l-başar / Lîk kaldur perde-i 'aynuñda zāhir māverā (*Murādî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Ey Murādî lâhîk olmaz **gerçi** aşlā fer' pes / Lîk fer' ü aşl olmaz biri birinden cüdā (*Murādî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 5*). [*gerçi,]*

Ṭaleb **gerçi** murādumdur mürüvvetdür murād āncā / Maħall-i kudret olmışdur eger āncā vü ger ĩncā (*Murādî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1*). [*gerçi,]* Levāzım **gerçi** hāzırdur "Fe-emmā" ruħşatı elzem / Bu rüşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā (*Murādî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Müştāk-ı 'ayna ğayrūñ 'ayn-ı hüviyyetūñ hā / Zāhikdedür tebessüm mağmūm **gerçi** giryān (*Murādî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Memlû vü mündericdür her gūne **gerçi** hākim / Ey cümleden müberrā sābit sözüñde illā (*Murādî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Zāt-ı kādīmî **gerçi** olmaz muhîṭ hādîs / Sırr ile sırta hākim hükmindedür çü imzā (*Murādî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Hicābı **gerçi** kılursın cemālūñe perde / Ne perde var ne cemālūñ ğanî özüñ hāşā (*Murādî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 2*). [*gerçi,]*

Güzeller **gerçi** cihān içre vardur ey meh-rû / Velîk şems-i cemālūñe cümle oldı sühā (*Murādî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Ṭarz-ı istiğnāda **gerçi** gösterür dürlü şuver / Kendi kendüm añladum remz-i hicābından tarab (*Murādî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Teşhîş-i ibn-i ādem pes cümledendür a'zam / Sā'irde **gerçi** vardur olmadı lîk hālāt (*Murādî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 3*). [*gerçi,]*

'Ālem durur Murādî andan cihāndur 'aks / Kā'im durur dem-ā-dem **gerçi** geçer bu sâ'āt (*Murādî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 5*). [*gerçi,]*

Habîbe **gerçi** bu 'ışk ile olmışam mā'il / Velîk ol daħı mā'il ki ğayrıdan dir kaç (*Murādî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Hāberdür **gerçi** güftārum haber añlama sen andan / Bu kavlüm kendözin tercîh idüp evşāfımı söyler (*Murādî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2*). [*gerçi,]*

Mā hüve'l-vāķi' durur **gerçi** vukū'-ı tāmda / Min tarafın hafıyyin āhırinde dürdür (*Murādî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Bî-vücūdām **gerçi** yanında velî benven vücūd / Şımadum 'ālemlere kendümde bulmadum şıgar (*Murādî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Gerçi Murāduñ dili baħr durur bî-kerān / Başı anuñ 'arşda ayağı deryādudur (*Murādî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 5*). [*gerçi,]*

Gerçi melā'ik oldılar hāşî'-i 'ābid-i İlāh / Görmediler ebed olar Haqdan anı ki görmüşüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2*). [*gerçi,]*

Bu lafz-ı ma'nî durur **gerçi** ara yirde bir zāhir / Kelām olmaz tekellümden olupdur bî-eser elfāz (*Murādî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Kemāl izhārdur kāmillerün **gerçi** kemāl ile / Kemālünden kemālāt öğrenüpdür cümle şān el-hāk (*Murādî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi 'allāmeler / **Gerçi** yazmış ba'zı 'ilmin zāhirā defterde Haq (*Murādî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2*). [*gerçi,]*

Hāzretūñden 'ayn-ı haqqıyet diler bu dîdeler / **Gerçi** senden bir nefesden bulmamışuz infikāk (*Murādî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2*). [*gerçi,]*

Ber-kemāl oldı gönül **gerçi** kemālünde senūñ / Lîk hayretde durur hüsni cemālünde senūñ (*Murādî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 1*). [*gerçi,]*

Gerçi hicrūñi çekerven bu 'acebdendür 'aceb / Lîk her lahzadayın 'ayn-ı vişālünde senūñ (*Murādî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Söyler cihānda her kişi **gerçi** maķāle / Hayrān olur Murādî maķālūñ gören senūñ (*Murādî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 5*). [*gerçi,]*

Cā-be-cā cāh ü sa'ādet **gerçi** şadr olmuş velî / Tālî'umdür 'izzet itdi 'izzete irdi maķāl (*Murādî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4*). [*gerçi,]*

Rū'yet-i dildāre **gerçi** kurdılar nice ṭarîķ / Rāh-rev olmaķ dilerseñ gel ṭarîķi bizden al (*Murādî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3*). [*gerçi,]*

Kābiliyyet kesb ider dil **gerçi** her bir fennde / Lîk şarḥ-ı kābiliyyet dād-ı Hākdandur me'āl (Murādî Dîvânî, Gazel 783, Beyit 2). [gerçi,]

Hāfızam hükminde'dür **gerçi** kemāl-i hikmetüm / Lîk olmışdur sebab 'izz ü vekār u 'işmetüm (Murādî Dîvânî, Gazel 883, Beyit 1). [gerçi,]

Lāzım olmaz **gerçi** lîkin gayre benven bâ-edebe / Ben mü'eddebven kûrurven ol mü'eddeb çün hıyām (Murādî Dîvânî, Gazel 901, Beyit 3). [gerçi,]

Şerḥ ü beyāna şıgmadı **gerçi** bu hüsni-rüy / Herkes dilinde medḥi 'alā kudreti'l-himem (Murādî Dîvânî, Gazel 938, Beyit 3). [gerçi,]

Muḥîṭ-i mā-hüve'l-vākî' sığar **gerçi** bu idrāke / Velîkin şıgmadı hergiz bu hûd olmışdur elinden (Murādî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 3). [gerçi,]

Cemāle hüsni revnâkdur görinen **gerçi** sûrette / Velâkin ru'yet olursa ḥafî olsa olur senden (Murādî Dîvânî, Gazel 1024, Beyit 2). [gerçi,]

Cemālüh 'aksidür her dem kılan âfākı tâb-ende / Vücûdî **gerçi** sendendür velî sen kânde ol kânde (Murādî Dîvânî, Gazel 1314, Beyit 1). [gerçi,]

2. Aslında.

'Avālim **gerçi** seyrānum ḥabîbümdür muḥibbū'l-vakt / Huzûra çekdi iz'ānum ḥabîbümdür muḥibbū'l-vakt (Murādî Dîvânî, Gazel 187, Beyit 1). [gerçi,]

Vāhib-i mutlakdadur **gerçi** 'atā-yı bî-hisāb / Leyse li'l-insāni illā mā se'ā hükmin kovar (Murādî Dîvânî, Gazel 400, Beyit 3). [gerçi,]

Sen bâña maḥbûbsın zâhirde **gerçi** dostum / Ma'nâda şevkuñi iz'ān itdigüm senden durur (Murādî Dîvânî, Gazel 415, Beyit 2). [gerçi,]

Tâbi'-i tebe'de **gerçi** rivâyâtdur saḥîḥ / Maẓmûn-ı nokṭa sır ile sırrı eserdedür (Murādî Dîvânî, Gazel 478, Beyit 3). [gerçi,]

Halk olındı **gerçi** kaḥruñdan cehîmün ḥānesi / Ehl-i tevḥîd olanuñ sen şeh yerin nār eylemez (Murādî Dîvânî, Gazel 569, Beyit 4). [gerçi,]

Muḥarreb bezmine vardum didüm kim aşlını bildüm / Didiler lâ nüsellim **gerçi** dirler yok zamān ansuz (Murādî Dîvânî, Gazel 583, Beyit 3). [gerçi,]

Gerçi câvid oldu 'ömrüm lîk bilmezdim hayāt / Şimdi bildüm 'ömrümüñ 'ömrinde 'ömrüm var imiş (Murādî Dîvânî, Gazel 624, Beyit 3). [gerçi,]

'Ulûm-ı 'ilm ile bildürdi **gerçi** bize 'ālîm / Bū 'ilm-i sâbîkı râbiṭ durur velî feyyāz (Murādî Dîvânî, Gazel 650, Beyit 3). [gerçi,]

Çün kim cihāna geldüm ben kılmadum ferāmûş / **Gerçi** beni avutdı her yirde kîl ü kâlüh (Murādî Dîvânî, Gazel 748, Beyit 3). [gerçi,]

Cân oldu **gerçi** arada ammā sebab ne kim / Olsa cüdâ olur yine rûḥ olmağa maḥāl (Murādî Dîvânî, Gazel 822, Beyit 4). [gerçi,]

Manṭıḳ-ı ma'nîdedür **gerçi** kelām-ı 'ālîmün / 'İlm-i evvel 'ilm-i uḥrâdur benüm ḥāşiyetüm (Murādî Dîvânî, Gazel 884, Beyit 4). [gerçi,]

Râh-revdür **gerçi** bu cāni beden bâ-şüreti / Cāna minnetdârdur çekdürmedi cāna elem (Murādî Dîvânî, Gazel 902, Beyit 3). [gerçi,]

'Aynümüz **gerçi** hayāt ile mukayyeddür ezel / Ben ezel bildüm ebed remzindedür faẓl-ı 'aẓîm (Murādî Dîvânî, Gazel 903, Beyit 4). [gerçi,]

Enîs ü münis-i rûḥ-ı revândur **gerçi** nām-ı yār / Velî zâtında ḥayrānum beḳā oldu bâña andan (Murādî Dîvânî, Gazel 1013, Beyit 4). [gerçi,]

'Alā'im **gerçi** ezherdür velî zâhir degül zinhār / N'ola zâhir eger bâṭın 'ayân ola su'âlinden (Murādî Dîvânî, Gazel 1015, Beyit 4). [gerçi,]

'Ālemüm emrinde **gerçi** oldu nice 'ālemün / Ādem oldu şun'-ı ekber 'āleme ol virdi şân (Murādî Dîvânî, Gazel 1035, Beyit 2). [gerçi,]

Güş iden güftâr-ı dil-sûzum 'aceb mi ola mest / Kaṭreyem **gerçi** Murādî aḳıdam deryâyı ben (Murādî Dîvânî, Gazel 1058, Beyit 5). [gerçi,]

Ġarka-i baḥr-ı fenāyam **gerçi** zâhirde velî / Cümleden efḍal durur ma'nâda bu iz'ān-ı men (Murādî Dîvânî, Gazel 1075, Beyit 2). [gerçi,]

Kavl ü kuvvet **gerçi** ḥākdandur müsebbebdür velî / Destüñi çekme şakın sen şāhib-i ḥālâtadan (Murādî Dîvânî, Gazel 1097, Beyit 4). [gerçi,]

Sem'-i cāna irişür **gerçi** nidā a'lâdan / Dîdeye aşl-ı ḥaḳîkat gerek ev-ednâdan (Murādî Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 1). [gerçi,]

Ferec-i dil görünür **gerçi** tecellâ-i cemāl / Ol celâlinden anuñ lîk ṭoludur mâdan (Murādî Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 2). [gerçi,]

Miyân u 'arẓ u semâ oldu emr-i zi'l-iḥsân / Bu emr-i künde durur **gerçi** halk-ı kevn ü mekân (Murādî Dîvânî, Gazel 1141, Beyit 1). [gerçi,]

Gerçi menem zâhira kâ'id-i küşe-nişîn / Arẓ u semāvâtta ma'nîde seyyār men (Murādî Dîvânî, Gazel 1153, Beyit 2). [gerçi,]

Sāḥa-i fāna gelmişem lâki beḳā durur yirüm / **Gerçi** beden türâbdur oldu türāba aşl-ı cān (Murādî Dîvânî, Gazel 1183, Beyit 2). [gerçi,]

Herkese kıldı 'atā **gerçi** Hudâ ḥālince / Ey Murādî gezen 'ālemde zebānumdur bu (Murādî Dîvânî, Gazel 1202, Beyit 5). [gerçi,]

Gerçi gāyetde müferriḥdür dile vaşl-ı ḥabîb / Āḥ lîkin olmayaydı soñra fūrkat zār ile (Murādî Dîvânî, Gazel 1237, Beyit 2). [gerçi,]

Rûḥa rāḥatlar virür cennetde **gerçi** bûy-ı gül / Bûy-ı vuşlat müjdesi rāḥat yiter bu cānda (Murādî Dîvânî, Gazel 1247, Beyit 3). [gerçi,]

Māh u hırşîd ü sitāre devr ider bir kār için / **Gerçi** dirler var delā'il kubbe-i devvārda (Murādî Dîvânî, Gazel 1278, Beyit 4). [gerçi,]

Âsmân-ı hüsñ içinde **gerçi** var meh-pâreler / Cümlesi seyyâredür katuñda ey gün yüzlü māh (Murādî Dîvânî, Gazel 1283, Beyit 5). [gerçi,]

'Umūmen millet olmışdur bu dünyā **gerçi** ser-tā-pā / Velīkin vāhid olmağdur bula dil rāh-ı a'lāya (Murādî Dîvânî, Gazel 1294, Beyit 2). [gerçi,]

Tālibem **gerçi** saña sende taleb bes ne sebeb / Sen misin sen yine a'lem bu vidād ülfetde (Murādî Dîvânî, Gazel 1352, Beyit 4). [gerçi,]

'Aqlumuñ kâfilesin eyledi yağma **gerçi** / Ne ğanā'implere irdüm yine bu yağmāda (Murādî Dîvânî, Gazel 1359, Beyit 4). [gerçi,]

Kāmilü'l-vaqt olmışam **gerçi** bu 'aql u hilm ile / Müfredatūm vāhid oldı añladun çün sen seni (Murādî Dîvânî, Gazel 1459, Beyit 2). [gerçi,]

Eserdür **gerçi** bu 'ālem mü'essirden kināyetdür / İki dünyāya ammā kim bu sırrumdan eser geldi (Murādî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 4). [gerçi,]

Cihān bāğında **gerçi** serv-kadler çokdur ammā kim / Görünmez gözüme aślā o hoş-reftārdan gayrı (Murādî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 6). [gerçi,]

Kul olmağa bu meclise lāyık degül durur / Terk itdi **gerçi** tahtını Edhem ü meskeni (Murādî Dîvânî, Gazel 1525, Beyit 3). [gerçi,]

Cemāl-i'aksi şalar **gerçi** sāye her tarafa / Velīk degmede bulunmaz 'ışk-ı rühānî (Murādî Dîvânî, Gazel 1545, Beyit 4). [gerçi,]

gerçi ki [1] Her ne kadar.

Murādî **gerçi ki** söyler velī söyletdüren Hākdur / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki gitsün lā (Murādî Dîvânî, Gazel 69, Beyit 5). [gerçi ki,]

gerçi kim [12] Her ne kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Azımsin 'azametde velīk a'lemsin / Bularda **gerçi kim** ıtlak olındı remz ile tā (Murādî Dîvânî, Gazel 108, Beyit 3). [gerçi kim,]

gerd [1] Toz toprak. II İnsandaki dünyevi, fani hevesler; dünya sevgisi.

Kalb-i mir'atūmda hāşā **gerd** ola zerrece / İbtidā vü intihā bil oldı baña zerrece (Murādî Dîvânî, Gazel 1262, Beyit 1). [gerd,]

gerdan [1] Dönen, döndüren, dolaşan.

Şeb-i rüzumda 'aceb 'ışk ile hayrānam ben / Mihr ü mehveş beden ü cānumı **gerdānam** ben (Murādî Dîvânî, Gazel 1117, Beyit 1). [gerdānam, --am]

gerden [2] Boyun, gerdan.

Tavk idelden berü zencîr-i kazā **gerdenümi** / Bir yaña hāle çeker bir yañadan kâle çeker (Murādî Dîvânî, Gazel 416, Beyit 2). [gerdenümi, -üm, -i]

Seyf-i kudret çün şalındı kesdi düşmen **gerdenin** / Äyet-i naşrun min'Allāh indî her cā gel berü (Murādî Dîvânî, Gazel 1196, Beyit 4). [gerdenin, -in]

gerdiş-i eṭvār [1] Tavırların, hareketlerin dolaşması, dönüşü.

Şerh-i mīkdār ile her şey'üñ olur hāli beyān / Gel tefekkür eyle bir dem **gerdiş-i eṭvārdan** (Murādî Dîvânî, Gazel 1089, Beyit 4). [gerdiş-i eṭvārdan, -dan]

gerek [98] Lazım, elzem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İstedüğümi bilmege 'ālim **gerek** baña / Hākkā budur bilürse kalısar durur tanā (Murādî Dîvânî, Gazel 7, Beyit 1). [gerek,]

gerek gerek [3] Gerek ... gerekse.

Gerek şāh olasın **gerek** gedā sen / Gerekse hüsñ ile ol muntehā sen (Murādî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 4). [gerek gerek,]

Gerek peygamber ol **gerek** velī sen / Gerek 'Ömer gerekse ol 'Alī sen (Murādî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 5). [gerek gerek,]

Gerek peygamber ol gerek velī sen / **Gerek** 'Ömer gerekse ol 'Alī sen (Murādî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 5). [gerek gerekse,]

gerek olmak [1] Lazım olmak.

Faziletür **gerek olan** kişide / Özüñi Hākkā ışmarla her işde (Murādî Dîvânî, Mesnevi 3, Beyit 1). [gerek olan, -an]

germ olmak [1] Kızısmak II Pazarlığın artması.

Al gevher-i vaşlı yolına vir bugün cān naqdini / Çün **germ olupdur** 'aşıka gāyet bugün bāzār-ı dōst (Murādî Dîvânî, Gazel 200, Beyit 6). [germ olupdur, -up, -dur]

geşt eylemek [4] Dolaşmak, gezmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bakmazuz ārāyış-i 'ālemlere şubh u mesā / 'Ālemi **geşt eyleyüp** bir kalb-i meyyāl isterüz (Murādî Dîvânî, Gazel 563, Beyit 4). [geşt eyleyüp, -(y)üp]

geşt itmek [5] Dolaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice ola andan ayru çünki ayru olmadı / **Geşt idüp** iki cihānı bulmadı aña bedel (Murādî Dîvânî, Gazel 767, Beyit 2). [geşt idüp, -üp]

geştî [3] Gemi.

Şalımaz her kişi **geşti** bu 'ulūmuñ baħrına / Ğark-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i 'ummāna geñez (Murādī Dīvānı, Gazel 546, Beyit 3). [geşti,]

Şahv-ı kübrāya düşerse yine maħlas mevcūd / **Geşti** girdāba düşer kendü rehādur yine bes (Murādī Dīvānı, Gazel 616, Beyit 3). [geşti,]

'İşk ile ger dutayın dir iseñ ey dil **geşti** / Kıl taħammül ura ger günde saña biñ sedeme (Murādī Dīvānı, Gazel 1348, Beyit 3). [geşti,]

geşti-i dil [3] Gönül gemisi.

Telāţum eyleyüp baħr-ı maħabbet tāba düşmişdür / Kenārın bulmayıp **geşti-i dil** girdāba düşmişdür (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 1). [geşti-i dil,]

Baħr-ı hayretde n'ola ğavş ide bu **geşti-i dil** / Nefħa-i rüh iledür cevher-i 'aqla mā'il (Murādī Dīvānı, Gazel 799, Beyit 1). [geşti-i dil,]

Baħr-ı ma'ārif içre **geşti-i dil** tolanur / Kendüde 'ayn-ı pinhān şeydā gezer arada (Murādī Dīvānı, Gazel 1400, Beyit 3). [geşti-i dil,]

geşti-i gönül [1] Gönül gemisi.

Lücce-i baħra şalındı yine **geşti-i gönül** / Şanmañuz siz anı ħavf ile kenārında geçer (Murādī Dīvānı, Gazel 422, Beyit 4). [geşti-i gönül,]

geşti-i şad-pāre [1] Yüz parçalı, parça parça olmuş gemi.

Muķallid baħr-ı 'ummān içre girmez / Anuñ çün **geşti-i şad-pāresi** var (Murādī Dīvānı, Gazel 525, Beyit 3). [geşti-i şad-pāresi, -si]

geşti-i vücūd [2] Beden, varlık gemisi.

Baħr-ı fenāda āşınā oldı bu **geşti-i vücūd** / Tūrfetü'l-'ayn olup durur perr ile perr u bālümüz (Murādī Dīvānı, Gazel 599, Beyit 4). [geşti-i vücūd,]

Bu **geşti-i vücūduñ** bād-bānın bulmadı kimse / Murādī bil bu deryānın kerānın bulmadı kimse (Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 12). [geşti-i vücūduñ, -un]

getürmek [20] 1. Getirmek, iletmek.

Cānı ķurbān için ey dil yine cānāna **getür** / Mūr-ı pāy-ı meleħi pīş-i Süleymāna getür (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 1). [getür,]

Cānı ķurbān için ey dil yine cānāna getür / Mūr-ı pāy-ı meleħi pīş-i Süleymāna **getür** (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 1). [getür,]

Ķānit olmaya şu kim emrūñe cāna im-rüz / Ķayd u bend ile seherden anı divāne **getür** (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 3). [getür,]

Zāhib-i rāh-ı Ħaķ olup zayf gelüp bu 'āleme / Her ne ki var ise 'atā ğayrlara **getürmişüz** (Murādī Dīvānı, Gazel 597, Beyit 4). [getürmişüz, -miş, -üz]

2. Ortaya çıkarmak.

'İşk ile da'vā kılan gel berü göster hūnerüñ / Merd iseñ kār ile bürhānuñı meydāna **getür** (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 4). [getür,]

Añlamaz iseñ eger işbu Murāduñ suħanın / Yāda varma berü gel ħikmeti Loķmāna **getür** (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 5). [getür,]

Diñle Murādīñuñ bu kelāmını cān ile / Var ise sen daħı **getür** ortaya bir hūner (Murādī Dīvānı, Gazel 467, Beyit 5). [getür,]

Tāb-ı ruh-ı dildāra gözüm tāb **getürmez** / 'Aynum gibi bir göz daħı ħūn-āb **getürmez** (Murādī Dīvānı, Gazel 610, Beyit 1). [getürmez, -mez]

Büstān-ı cihān ğarķa-i āb oldı yaşımdan / Şol deñlü gelür kim anı tōlāb **getürmez** (Murādī Dīvānı, Gazel 610, Beyit 2). [getürmez, -mez]

'Alemda daħı bencüleyin 'ışķ eri gelmez / Bir bencüleyin Zāl-ı cihān şāb **getürmez** (Murādī Dīvānı, Gazel 610, Beyit 3). [getürmez, -mez]

Getürdüm kālūmi ħāle yine baķmadum aħvāle / Eritdüm cānumı 'ışķ ile şızdum 'ayn-ı kāl oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 859, Beyit 2). [getürdüm, -düm, -m]

Murāduñ sözlerin añlayayım ger dirseñ ey 'āķil / Bu ef'āl ile aķvālī **getür** kendüñe ħāleyin (Murādī Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 5). [getür,]

Ey şabā ger kūy-ı yāre eyler iseñ sen güzër / Büy-ı zūlfını **getür** ben 'aşık-ı nālān için (Murādī Dīvānı, Gazel 1091, Beyit 6). [getür,]

Çün **getürdi** beyyinātı 'ālim-i 'ilm oldı pes / Oldı sübhāne'llezī esrāda bir esrā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1228, Beyit 4). [getürdi, -di]

Nūķhet-i yāri **getürdi** yine bād-ı seħeri / Cümle āfākı muħiţ oldı o büyük eseri (Murādī Dīvānı, Gazel 1512, Beyit 1). [getürdi, -di]

Arayup bulmadı mānend-i bī-çün / **Getürdi** nice biñ Mūsā vü Hārūn (Murādī Dīvānı, Mesnevi 17, Beyit 4). [getürdi, -di]

'Ulūm-ı evvel ü uħrāya 'ālim iseñ eger / Hūner **getür** bu miyāna olur nażar hūnere (Murādī Dīvānı, Gazel 1386, Beyit 4). [getür,]

Murāduñ budur çün delili ķamu / **Getür** añlara şer' ile beyyine (Murādī Dīvānı, Gazel 1417, Beyit 5). [getür,]

3. Dayanmak.

Hicr-i yāri çekmege tākat **getürmez** dīdeler / Baķup aħvālın anuñ fehmi idemez āsūdeler (Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 1). [getürmez, -mez]

4. Sunmak, takdim etmek.

Olalı ħürmeti iħrām ile bu ten muħrim / Cānı aźhāya **getürmiş** nażarın sālē çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 3). [getürmiş, -miş]

gevher [17] 1. Mücevher.

Kaatre deryâ olmayınca **gevhere** el iremez /
'Aşıkuñ her kaatre bu yolda bir 'ummân gerek
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3*). [*gevhere, -e*
]

1. Mücevher. 2. Bir şeyin özü, esası, varlığındaki
değişmeyen asli maya, cevher.

Gördi ol deryâda bir **gevher** ki hâşû'l-hâşdür /
Kim bulunmaz iki dünyâda aña hergiz bahâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2*). [*gevher,]*

Ey Murâdî râyegân olmaz çü makşûda vüşûl /
Gevheri şoldur alan kim cân ile bâzâr ider
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5*). [*gevheri, -i]*

Âdâb **gevherini** alup eyle tâc-ı ser / Evvelce gör ki
şoñra zamân-ı edeb geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
475, Beyit 4). [*gevherini, -i, -(n)i]*

Bir cevher oldu dil anı devrân arar müdâm / Bir
gevher oldu kalb anı 'ummân araşdurur (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [*gevher,]*

Vahdet hâzînesinden her kim ki aldı **gevher** /
Âyât-ı 'ışk okudı âyâta irdi el-hâk (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 699, Beyit 2). [*gevher,]*

Cân-ı şakîye uğrasa hânım sa'îd ider / Gör kim ne
gevher oldu bugün kîmyâ-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 702, Beyit 2). [*gevher,]*

Bahr-ı 'ummân olmuşam 'ummân-ı 'âlem
bendedür / Cümleten **gevherlerüm** 'ummâna bezl
itsem gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2*).
[*gevherlerüm, -ler, -üm]*

Nazar **gevher** durur zinhâr o edeb kılmağıl zâyî' /
Bunuñ kâdrin bilürseñ yeg durur dünyâ tolu zerden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3*). [*gevher,]*

Talebüm şevkine tâliblere 'ışk oldu qarîn /
Gevherüm elden ele düşdi olup dürr-i yemîn
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 1*). [*gevherüm,*
-üm]

Murâdî lücce-i deryâdan aldı bir **gevher** / Eridi şu
oluben kapladı nice 'ummân (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1141, Beyit 5). [*gevher,]*

Müşterî var ise ger ma'rifetüñ **gevherine** / Ey
Murâdî ne cevâhir bulunur kâmindâ (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [*gevherine, -i, -n, -e*
]

Ey Murâdî gel berü 'âlem nedür âdem nedür / Her
ne kim var ise **gevher** cümleye kân eyledi (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [*gevher,]*

Rûkn-i evvelde durur âhîrümün erkânı / Bedenüm
ger şorasın **gevherün** oldur kânı (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1515, Beyit 1). [*gevherün, -ü+n]*

Ğavvâş-ı bahr-ı hikmet envâ'-ı gevher aldı / Her
gevher oldu bir bahr ebhâr anda taldı (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 1). [*gevher,]*

II Şiir, söz, mana.

Murâdî **gevherin** asan kulağa / Ümîdüm oldur
olmaya o hüsrân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1180,*
Beyit 5). [*gevherin, -i, -n]*

Şerhine bu **gevherün** ey zû-fünün / Bir kelâma vir
cihânun mālını (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 1, Beyit 3*).
[*gevherün, -ün]*

gevher-i nâyâb [2] Benzeri olmayan eşsiz bir inci.

Al sem'üne ey mihter kavlini Murâdîñün / Bu
gevher-i nâyâba şanma ki bahâ vardır (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 506, Beyit 5). [*gevher-i nâyâba, -a*
]

Metâ'-ı lâ-bahâdur bu bulardan çek elün tâcir /
Alup bir **gevher-i nâ-yâbı** fâriğ ol olup bî-bâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 3*). [*gevher-i nâ-*
yâbı, -ı]

gevher-i vaşl [1] Kavuşma cevheri.

Al **gevher-i vaşl** yolına vir bugün cân nakdini /
Çün germ olupdur 'âşîka gâyet bugün bâzâr-ı döst
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 6*). [*gevher-i*
vaşl, -ı]

geymek [1] Giymek.

Terk eyleyüp lübs-i kaba **geysün** murakka' bir
'abâ / Olsun garîb ü mübtelâ terk eylesün dünyâyı
ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3*). [*geysün, -*
sün, -]

gezmek [76] Dolaşmak.

Gezmişem cümle etibbâyı bu derde çäre yok /
Çâresüzler çâresi buldum yine senden 'ilâc
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3*). [*gezmişem, -*
miş, -em]

Gezer 'avâlimi çün oldu perr ü bâl evzâh / Çü
murğ-ı câna tağıldı cenâh-ı erba'ası (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2). [*gezer, -er]*

Ser-te-ser **gezdüm** bu eṭrâfı hemân gördüm anı /
Lîk hicrân odına bu cân ü dil her dem yanar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2*). [*gezdüm, -*
dü, -m]

Tağı **gezme** ey dil-i Mecnûn ki Leylâ sendedür /
Hâcetün kendünde gör râh-ı temennâ sendedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1*). [*gezme, -me*
]

Ben şanurdum yalunuz Müsâdadur beyzâ-i dest /
Nice Fir'avnîlere şimdi yed-i beyzâ **gezer** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2). [*gezer, -er]*

Gülsitân-ı dehre aldanma sebât olmaz aña / Bî-
vefâdur eglenüb kalmaz gül-i hamrâ **gezer**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3*). [*gezer, -er]*

Her neye kim nâzır iseñ câmdur 'ibret-nümâ /
'İbret ile gör ki bir şüretde her eşyâ **gezer** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). [*gezer, -er]*

Sil gubâr-ı gayrıdan âyine-i kalbün Murâd / Rüy
göstermez şu mir'ât üzere kim sevdâ **gezer** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [*gezer, -er]*

Ser-be-ser beyhüde **gezme** kıl kanâ'at rızık için /
Andan efzûn olmaz ol kassâm kim taksîm ider
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4*). [*gezme, -me*
]

Gayrıya varma gel **gezüben** serseri yire / 'Älemde her ne kim ola kalb-i şafâdadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 463, Beyit 2). [gezüben, -üben]

Ne yirde kim **gezer** nâkış olurdu / Gider gizlû yire 'ayyâra beñzer (Murâdî Dîvânî, Gazel 517, Beyit 2). [gezer, -er]

Velî müzî durur gâyet ziyân-kâr / **Gezer** baş üzre ammâ yâre beñzer (Murâdî Dîvânî, Gazel 517, Beyit 5). [gezer, -er]

Mest-i lâ-ya' kıl **gezersek** zâhidâ 'ayb eyleme / Tâ belî bezminden açıkdur bizüm mey-hânemüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 558, Beyit 2). [gezersek, -er, -se, -k]

Gezüben cümle âfâkı aradum kendüme sır-daş / Aradum gayrı yokdur dîde-i hun-bârdan hergiz (Murâdî Dîvânî, Gazel 582, Beyit 3). [gezüben, -üben]

Murâdinün kelâmı vardı bir hadde melâ'ikler / Olup anuñ kemâlinde **gezerler** der-beder vaşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 671, Beyit 5). [gezerler, -er, -ler]

Qarâr idüp makarrında qarâr itdi qarâr ile / Qarârın bulmayanlar bî-qarâr olup **gezer** etrâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 2). [gezer, -er]

Ser-te-ser **gezdüm** cihânı bulmadum saña bedel / İki çeşmümde hayâlün dôstum her dem senün (Murâdî Dîvânî, Gazel 734, Beyit 3). [gezdüm, -dü, -m]

Envâr-ı şa'sa'a'nda yiter **gezdî** 'ayn-ı dü / Hâkku'nda isterem bulam 'ayn-ı rızâ senün (Murâdî Dîvânî, Gazel 746, Beyit 3). [gezdî, -di]

Ser-te-ser **gezdüm** kamu âfâk u enfüs 'âlemin / Bulmadum küyından özge turmağ için bir maḥâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 788, Beyit 3). [gezdüm, -düm]

Sâha-i arz u semâyı **gezmişem** bir anda / Cānib-i Hâkdan virilmişdür bu cāh u 'izzetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 3). [gezmişem, -miş, -em]

Gezüben cümle cihânı yine ānî gelelüm / Ehl-i dünyâ olanı yine nigehbān olalum (Murâdî Dîvânî, Gazel 919, Beyit 4). [gezüben, -üben]

'Älemün hâlini her laḥza temāşâ kıldum / **Gezüben** seyrini her zîr ile bālâ kıldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 922, Beyit 1). [gezüben, -üben]

Cümle cihânı **gezdüm** ben görmedüm misâlin / Anuñ çün anı söyler her demde bu zebānum (Murâdî Dîvânî, Gazel 947, Beyit 3). [gezdüm, -düm]

Cān ile cemâle nâzıram çün / Dîvâne **gezerken** 'âkil oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 971, Beyit 4). [gezerken, -er, -ken]

Dilde sen pinhân u dil müştâk u cüyâdur seni / Sen benümlesin ne ḥikmetdür **gezem** ârâyı ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1058, Beyit 4). [gezem, -em]

Herkese kıldı 'atâ gerçi Hudâ hâlince / Ey Murâdî **gezen** 'âlemde zebānumdur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1202, Beyit 5). [gezen, -en]

Sücüdün içre bul mi'râc degül hâcet **gezesin** aç / Sözümlüñle gözünü aç di lâ-mescüde illâ-hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1208, Beyit 3). [gezesin, -e, -sin]

Çerḥ tolâbında gördüm delve girmiş bir melek / Kısmet eyleyüp **gezer** erzâkı ol her bir feme (Murâdî Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 4). [gezer, -er]

Nazardan ol nedür bilse velî yokdur başiretden / Mubaşşardur mubaşşardur **gezer** pes girü pâyâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1324, Beyit 4). [gezer, -er]

Gezdüm cihânı sū-be-sū kavluñe bulmadum nazar / Didüm Murâdî görmedüm kavluñ gibi kim bâbda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1393, Beyit 5). [gezdüm, -düm]

Eserden kıldı istidlâl te'sîr / Eser ile **gezer** âsâr içinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1432, Beyit 2). [gezer, -er]

Zevk idelden zevküñi ey dil-rübâ-yı bî-misil / Bulmadum mislümü **gezdüm** ser-te-ser her 'âlemi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1487, Beyit 4). [gezdüm, -dü, -m]

Tolaşup ser-te-ser âfâkı **gezdüm** başdan ayağa / Murâdî gibi sen bir şâhib-i 'ummâna irdün mi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1491, Beyit 5). [gezdüm, -dü, -ñ]

Çü geldüm 'âleme seyr eyleyüp **gezdüm** her ârâyı / Ne cā kaldı ne küşe görmişem her küşe vü cāyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 1). [gezdüm, -dü, -m]

Hüsn-i şüretle **gezüp** 'âleme destân olma / Aldanursañ eger 'âlemde denîsin be-denî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 4). [gezüp, -üp]

Beni hâzır bilenün hâzırıyam rûz ile şeb / Ka'beyi ister iseñ **gezme** cihât-ı Minede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1353, Beyit 4). [gezme, -me]

Rây-ı irâdâtı koyuben rāh-ı maṭlûba / **Gezdüm** cihânı Ka'be vü Merve Şafâ ḥâkı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1536, Beyit 2). [gezdüm, -dü, -m]

Devr eyledi erkânı kamu nokta-be-nokta / Bulmadı **gezüp** saṭḥ-ı dü-'âlemde misâli (Murâdî Dîvânî, Gazel 1547, Beyit 2). [gezüp, -üp]

İster iseñ iki 'âlemden alasin behre / Gel Murâdîye yakın **gezme** şehirden şehre (Murâdî Dîvânî, Müfret 3, Beyit 1). [gezme, -me]

Beyzâ vü sevdâda **gezer** 'aynüm benüm gaybüm benüm / Yâ Rab 'acebden a'cebem sırı oldı bu hâlüm benüm (Murâdî Dîvânî, Müfret 25, Beyit 1). [gezer, -er]

II Yaşamak, hissetemek.

Râh-ı 'ışkı ser-te-ser seyrân idüp **gezdüm** kamu /
Bu yolumda râh-ı bî-pâyân olan kimdür baña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4*). [*gezdüm, -dû, -m*]

Gezerler anda keştiler içi maḥlûk ile memlû /
Sürer bād-ı meḥîb anları açmış bād-bân cem'â
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3*). [*gezerler, -er, -ler*]

Ruḥ-sârî bize olmuş çü 'atâ-yı tâbân / Meh-i
mihrûm ḥatâvât ile **gezer** rûz ile şeb (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3*). [*gezer, -er*]

'Âlem-i kesretde **gezdüm** maṭlabum vecd ü vaḥîd
/ Vaḥdetün oldı mu'ayyen oldı tâlî' pes sa'td
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1*). [*gezdüm, -dû, -m*]

'Arşa-i levḥi **gezmişem** ḥadd-i ḥudûda almışam /
Ḥâzini olmuşam anuñ 'ayn ide mi aña ne ḥadd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2*). [*gezmişem, -miş, -em*]

'Aceb deryâ-yı tevḥîdi ḳanadum fûlk idüp
gezdüm / N'idem ben ḡayrı mellâḥı delîl-i bî-
zevâlüm var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3*).
[*gezdüm, -dû, -m*]

Ḥaḳîkat 'âlemin **gezdüm** Murâd anda emîr olmuş /
Rı'âyâ olanuñ ḥâlin hemân şâh-ı cihândan şor
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5*). [*gezdüm, -dû, -m*]

'Ârif ile 'aşıḳuñ mâbeyni olmuşdur refî' / Birisi
âteşdedür biri zîyâ içre **gezer** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 369, Beyit 2*). [*gezer, -er*]

Seyr içün murğ-ı gönül 'âlemde çün her cā **gezer** /
Kimsene virmez nişânın sır ile tenhâ **gezer**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1*). [*gezer, -er*]

Seyr içün murğ-ı gönül 'âlemde çün her cā **gezer** /
Kimsene virmez nişânın sır ile tenhâ **gezer**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1*). [*gezer, -er*]

Bu 'aceb sırdur çü tenhâdur ne peydâdur **gezen** /
Bârek-Allâh hoş 'aceb serrâ vü zarrâ gizlenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4*). [*gezen, -en*]

Tâk-ı mînâ-yı sipihri **gezelüm** döne döne / Gün
gibi berḳ uralum 'âleme bir mâh ile biz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4*). [*gezelüm, -elüm*]

Gülşen-i cennetde **gezmiş** bir burak / Berkveş
geldi uruben sâḳa sâḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713,
Beyit 1*). [*gezmiş, -miş*]

Elâ yâ eyyühe'l-mübdî' olup elvân ile maḥlûk / Bu
vech ile bedâyi'den **gezer** tarz ile envâruñ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3*). [*gezer, -er*]

Râh-ı 'ışk içre **gezerken** dil-i şeydâ yab yab /
Ḥvâce-i ma'nî buyurdi saña imhâl gerek (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 740, Beyit 4*). [*gezerken, -er, -ken*]

Nice bir 'ummân-ı hayretde **gezüp** bu fûlk-i dil /
Ḥâşılın taḥmîl kıl bî-berr ü sâḥil itme gel (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2*). [*gezüp, -üp*]

Lüccî-i deryâda **gezer** serseri / Gâhî nihân gâhî
hemân itdi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit
3*). [*gezer, -er*]

Dil fûlki 'ummân-ı ḥaḳîkatde olupdur âşinâ /
Dildür **gezen** her 'âlemi dil şem'ine pervânesin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4*). [*gezen, -en*]

Ben ḡayât-ı cāvidānum aṇladum iz'ân ile / Anuñ
içün **gezmişem** 'âlemde ben bürhân ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 1*). [*gezmişem, -miş, -em*]

Ṭayy idüp **gezdüm** nice yıllar mesâ'il illerin /
Eyledüm ḡüftâr-ı âḡir şâḡib-i 'irfân ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3*). [*gezdüm, -dû, -m*]

Mâha karşı zevrak-ı dil **gezdi** bir baḡır üzre âh /
Lü'lü vü mercân ile toldurdi 'ummân bir gice
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2*). [*gezdi, -di*]

Murâduñ 'ayn-ı vaḥdetde iki yanı berâberdür /
Nice yüz kerre yüz biñ fûlk ola **gezmiş** biḡârûmda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5*). [*gezmiş, -miş*]

Murâdî ḡarḳ-ı deryâ-yı maḡabbet olmasaydı ger /
Ne mümkün idi bir zevrak **gezeydi** rûy-i deryâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5*). [*gezeydi, -e, -(y)di*]

'Âlem-i aşḡar u ekberde **gezer** çün bu Murâd /
ḡayrılar irmediler irdi Murâdî ḡareme (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5*). [*gezer, -er*]

Baḡr-ı muḡîte girdi yine 'aḳl zevrakı / Şol deñlü
gezdi bulmadı yolu kenârı ne (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 2*). [*gezdi, -di*]

Baḡr-ı muḡîte girdi yine 'aḳl zevrakı / Şol deñlü
gezdi bulmadı yolu kenârı ne (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1364, Beyit 2*). [*gezdi, -di*]

Bulmada 'ışk-ı be-râhumı bulalı ṭarîḳ / Hâmûn-ı
mihri **gezmişem** ol reh-nümâyle (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1365, Beyit 4*). [*gezmişem, -miş, -em*]

Baḡr-ı ma'ârif içre ḡeştî-i dil ṭolanur / Kendüde
'ayn-ı pinḡân şeydâ **gezer** arada (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1400, Beyit 3*). [*gezer, -er*]

Râh-ı ḥaḳîkat içre dil ṭotalı ṭarîḳat / Aḳşâ-yı cismi
gezdi irmedi intihâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1404, Beyit 2*). [*gezdi, -di*]

Gezmişem nice 'avâlim tutmadum aṣlâ karar /
Ber-ḳarâr idüm yine ḡâlûmde buldum ḡâlûmi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2*). [*gezmişem, -miş, -em*]

Gezmişem nice 'avâlim tutmadum aṣlâ karar /
Ber-ḳarâr idüm yine ḡâlûmde buldum ḡâlûmi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2*). [*gezmişem, -miş, -em*]

Elâ yâ eyyühe'l-aḡbâb açıldı cümleten ebvâb /
Şafâ-yı sırunuz varsa **gezelüm** cümle ârâyı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 2*). [*gezelüm, -elüm*]

‘Älemün girdini **gezdüm** yine pergâr-şîfat / Eylesün anı nuqat gibi miyân ‘ummânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [gezdüm, -dû, -m]

Muğayyibâtı kayurma mu‘ayyenâta düriş / Dilâ yelinde **gezerseñ** delîldür eseri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3). [gezerseñ, -er, -se, -n]

Gezdi bu arada nice yüz kerre be-tekrâr / Bir lahzâ bulımadı özin lahzada hâlî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 4). [gezdi, -di]

II Bir mevzu ile meşgul olmak.

Hakkı hak idüp huqukında haka’ik **gezinmiş** / Hakkı hak itmekdedür her dem-be-dem etvâr-ı Hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 4). [gezinmiş, -miş]

gezmez olmak [1] Dolaşmamak.

Cemâl-i dil-rübâ senden gönül bir lezzet almış kim / Kamu bî-târik oldu **gezmez oldu** tağ u şahrâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 4). [gezmez oldu, -dı]

ğidâ [2] Besin, nimet.

Câna **ğidâdur** sözüñ murğ-i seher gel berü / Eyle beyân bir cevâb ‘ışk-ı mu‘ammâsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [ğidâdur, -dur]

Şimâh-ı câna geldi çün nidâsı / Olupdur rûhumuñ her dem **ğidâsı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 1). [ğidâsı, -sı]

ğidâ itmek [1] Beslemek, gıdalanmak. II İbadet etmek, ruhu manevî olarak beslemek.

Derdüme devâ itse zikrini **ğidâ itse** / Dil aña senâ itse şefkat nic’olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [ğidâ itse, -se]

ğidâ olmak [1] Gıda olmak; beslenmek.

Sem’ine irdi çün nidâ **oldı** nidâ aña **ğidâ** / Kaldı elifle dâl ü hâ kendüye oldu pes o dâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [ğidâ oldu, -dı]

ğidâ-yı rûh [1] Ruhun gıdası.

Ğidâ-yı rûhum olalı habîbüñ nâm-ı dil-cüyı / Tulu’ iden lisânım maşrıktan nûr-ı ezherdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2). [ğidâ-yı rûhum, -um]

ğidâ-yı rûh-bahş [1] Ruh bahşeden gıda; cana can katmak.

Ğidâ-yı rûh-bahşumdur hayâtum / Benüm dârü’l-amânumdur maḥabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 12). [ğidâ-yı rûh-bahşumdur, -um, -dur]

ğidâ-yı rûh olmak [2] Ruhu beslemek.

‘Uşşâka ‘ışkuñ **oldı** senüñ çün **ğidâ-yı rûh** / Her dem ilâhî yine baña ‘ışkdan fütûh (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 1). [ğidâ-yı rûh oldu, -dı]

Yâ Rab Murâdî kuluñı ‘ışkuñdan itme dūr / ‘Uşşâka ‘ışkuñ **oldı** senüñ çün **ğidâ-yı rûh**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 7). [ğidâ-yı rûh oldu, -dı]

ğillet [1] Karışık, katışıklık.

Ğilletden ayırup çü zer-i hâlişum yine / Kâl itmeyince fiżzemi ben kâlî bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [ğilletden, -den]

ğill u gış [3] Kin ve hile.

Ğill u gışdan ey Murâdî kalbünü pāk idegör / Revzen-i dilden dilerseñ eyleye şāhuñ nāzar (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [ğill u gışdan, -dan]

Ğill u gışdan arıdup kalbi muşaffā eyle / Da’vā-yı vech idenüñ āyinesi şāf gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [ğil u gışdan, -dan]

Murâdî şöyle kâl oldum ki yokdur zerrece noqşān / Ebed kalmadı **ğill u gış** ‘aceb şāhib-‘ıyār oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [ğil u gış,]

ğilmân [4] Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlılar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Serâ-perde küşād olsa ruḥ-ı cānān olur peydā / Açılsa bāb-ı cennet hūr ile **ğilmân** olur peydā (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [ğilmân,]

ğmā [8] 1. Zenginlik.

Şol kimse ki kâni’dür her vech ile şāyi’dür / Görmez yüzini fakruñ şunda ki **ğmā** vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [ğmā,]

Ğmā dilerseñ eger kâni’ ol olana hemān / Muḳadderüñ ne kâdarsa odur hemān ḳardaş (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [ğmā,]

İster iseñ **ğmā** eger şan’at idin kanā’ati / Diler iseñ ‘azîzi ger sen anı kâni’ añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). [ğmā,]

Ger **ğmāya** mālîk iseñ eyle kâni’ nefsuñı / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [ğmāya, -ya]

II İhyâ olmak; lutuf ve ihsâna mazhar olmak.

Ğmādur hāşılum ḡayra ḡanî oldur ḡaḳıḳatde / “Fe-em mā” fazl u ihsānı gönülde eylemişdür cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 2). [ğmādur, -dur]

‘Azîz ider bizi ‘izzet eger ki ‘izzet ide / Bizüm bu ‘izzetümüzde bizüm durur bu **ğmā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). [ğmā,]

Kendü çün aña keşf ide rûy-i ḡaḳıḳatin / Bi’z-zāt n’ide vāsıṭayı ol **ğmādadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [ğmādadur, -da, -dur]

Her ne ki vardur gönül ‘aḳl ile ḡikmetdedür / İster iseñ ger **ğmā** cümle kanā’atdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 1). [ğmā,]

ġinā bulmak [1] Zenginlik ve varlık bulmak. *II İhyā olmak; lutf ve ihsāna mazhar olmak.*

Murādī ger sorar iseñ niçün **ġinā buldı** / Hudādan özgeye bir ferde olmadı muhtāc (*Murādī Dīvānı, Gazel 224, Beyit 5*). [*ġinā buldı, -dı*]

ġinā virmek [1] Zenginlik vermek.

Ref' kıldı evc-i eflāke hāzīz-i hākden / Bir fakīr idüm baña odur **viren** bī-had **ġinā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 25, Beyit 3*). [*ġinā viren, -en*]

ġırbāl [1] Harmandan elde edilen hububatı samandan ayırmak için kullanılan elek, kalbur.

Bu Murādīye merām oldı murād-ı dil-i yār / Vaşl-ı yāri dileyen cismi çü **ġırbāl** gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 739, Beyit 5*). [*ġırbāl,]*

ġıta [2] Örtü, perde.

Sem'-i kabüle irdi cevāb-ı ra'yet için / Ref' eyledi **ġıtaşını** hucbında muṭlakā (*Murādī Dīvānı, Gazel 8, Beyit 3*). [*ġıtaşını, -sı, -nı*]

Her dem **ġıtaşını** eger açsaydı ol cemāl / Kalmaz idi cihānda ne resm ü ne hōd hayāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 822, Beyit 1*). [*ġıtaşını, -sı, -nı*]

ġıta kaldurmak [1] Örtüsünü kaldırmak.

Kibriyā-yı 'azmetün **kaldur ġıtaşın** lā-cerem / İmtiyāz olmaḡ şu'uruñdan mübeşşerdür baña (*Murādī Dīvānı, Gazel 34, Beyit 3*). [*ġıtaşın kaldur, -sın*]

gibi [60] Benzetme edatı; -e benzer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kimün kapusına varalum ey şeh-i 'ālem / Kapuñ **gibi** šāhā var iken bāb-ı mu'allā (*Murādī Dīvānı, Gazel 79, Beyit 4*). [*gibi,]*

giçmek [5] 1. Bir yerden başka bir yere gitmek.

İñleyen oldı bu şahrāda 'aceb zār u hāzīn / Kātı'-ı menzil olalı **giçerem** şahrādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 3*). [*giçerem, -er, -em*]

2. Vazgeçmek, bırakmak.

Semt-i āher görünür her ne kadar kılsa taleb / Tālib-i rūz-ı hākikat **giçemez** sevdādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1118, Beyit 4*). [*giçemez, -e, -mez*]

'Ālem iki 'āleme vāşıttadır gerçi kim / Kılma vasatda şaḡın gel berü **giç** nārdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1152, Beyit 4*). [*giç,]*

3. Devam etmek, sürmek.

Nice bir nāzenīn 'ömrün **giçe** gāfletde sevdāda / Saḡuñ ağarmada kalbün karararak üzredür her an (*Murādī Dīvānı, Gazel 999, Beyit 3*). [*giçe, -e*]

Tārik-i ġayr olmasa şol kim havāyile **giçer** / İki 'ālemde anı bilgil ki sen nā-büddür (*Murādī Dīvānı, Kit'a 22, Beyit 2*). [*giçer, -er*]

gice [21] Gece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yūsuf-ı meh çehreme her **gice** mihr eyler sücūd / Ey mu'abbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 411, Beyit 2*). [*gice,]*

gice gün [1] Gece ve gündüz.

Devr ile çerḡ-i bī-sütün sāl ile māh irüşdürür / Māh ile sāl **gice gün** bir dem olur hemān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 3*). [*gice gün,]*

gice gündüz [13] Gece gündüz, aralıksız, sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳoḡıl benlūgi ey ġāfil felekde yoḡ karar el-haḡ / **Gice gündüz** geçer 'ömrün felek döner tolāb-āsā (*Murādī Dīvānı, Gazel 61, Beyit 4*). [*gice gündüz,]*

giceler kalmak [1] Gecelemek, sabaha dek uyumamak.

'Aḡlumu ideli yağma ol iki 'ayn ile ġayb / İki 'aynüm **giceler kaldı** hayālünde senün (*Murādī Dīvānı, Gazel 736, Beyit 2*). [*giceler kaldı, -dı*]

gicesin gündüz itmek [1] Geceyi gündüz gibi aydınlatmak. *II* Geceleri gündüz gibi uyanık kalmak; dertten uyuyamamak.

Bu Murādī gice gündüz **gicesin gündüz ider** / Mün'akis oldı bu āyīnede şems u kamer (*Murādī Dīvānı, Gazel 929, Beyit 5*). [*gicesin gündüz ider, -er*]

gidmek / gitmek [38] 1. Bulunduğu yeri terk etmek, oradan uzaklaşmak.

Āstānından anuñ **gitme** Murādī zinhār / Ger murāduñ ise bulmaḡ senün a'lā derecāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 7*). [*gitme, -me*]

Murādī mīm ü rā'yı ḳodı buldı çün elīf ü dāl / Aradan **giden** anuñ çün didi āb-ı nebātumdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 296, Beyit 5*). [*giden, -en*]

Şeb-i fırkatde mi şanduñ beni sen ey meh-rū / **Giderem** mihr-i hidāyetle yolum tāb iledür (*Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 5*). [*giderem, -er, -em*]

Ne yirde kim gezer nāḡış olurum / **Gider** gizlū yire 'ayyāra beñzer (*Murādī Dīvānı, Gazel 517, Beyit 2*). [*gider, -er*]

Çünki **gıtdün** cihānı seyr iderek / Hālümüzi yūri çemenlere şor (*Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit 3*). [*gıtdün, -dü, -ñ*]

Dilde kılmaḡ yine şabr u karar / Çün koyup bendesini **gıtdi** yār (*Murādī Dīvānı, Gazel 537, Beyit 1*). [*gıtdi, -di*]

Hiç Mūsā **gider** miydi Tūra / Dimese lā-ilāhe illā hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1185, Beyit 14*). [*gider, -er*]

Alınur şanma kamu memleketi ‘asker ile / Cümle eṭrāfā **giden** tır ü kemānumdur bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1202, Beyit 4). [giden,]

‘Arūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ‘ālem / Karār itmez bir iki gün **gider** ‘ālem daḥı bāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1293, Beyit 3). [gider, -er]

2. Bir şeyi bırakmak, terk etmek.

Şöyle hāl olsun **gidüp** teşvīş-i dil ey zū-fünün / Sen yūri var tārīk ol tā kim bilesin māverā (Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 2). [gidüp, -üp]

Murādī gerçi ki söyler velī söyletdüren Haḫdur / Er iseñ söylegil illā aradan kes ki **gitsün** lā (Murādī Dīvānı, Gazel 69, Beyit 5). [gitsün, -sün]

Bu cismüm rāḫatı cānum çü **gitdi** / Anun çün kaldı bu ten ferd ü tenhā (Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 4). [gitdi, -di]

Ey cemāl-i lā-naẓrūñden gider **gitsün** ḥicāb / Şimdiden girü yaraşmaz sana kılmaḫ iḥticāb (Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 1). [gitsün, -sün]

Her kim ki bu minvālī elden komayup **gide** / Haḫ daḥı aña bī-ḥad luṭf ile ‘aṭā eyler (Murādī Dīvānı, Gazel 507, Beyit 3). [gide, -e]

Ġam-ı dünyāyle ‘ömrüñ geçürme / **Giden** ‘ömrüñ gelür mi saña tekrār (Murādī Dīvānı, Gazel 524, Beyit 2). [giden, -en]

Cemālūñ burka ‘ın ref eyledüñ bir def a evvel çün / Kamu dillerden anuñ çün ebed **gitmez** şafā hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 585, Beyit 2). [gitmez, -mez]

Gitmeyince bu gönül āyinesinden jengüñ / Ref‘-i ḥucb eyleyimezsın anı sen bellü bil (Murādī Dīvānı, Gazel 795, Beyit 4). [gitmeyince, -me, -(y)ince]

Didi yārüm senüñle kande **gitdi** ‘ahd ü peymānum / Didüm kim ‘ahd u peymānuñ henüz yirinde sulṭānum (Murādī Dīvānı, Gazel 856, Beyit 1). [gitdi, -di]

Sen bu varlık perdesin kaldurmayınca aradan / Pes ebed ḫalduñ dücāda **gitmedi** senden zulem (Murādī Dīvānı, Gazel 887, Beyit 2). [gitmedi, -me, -di]

Ben cemāl-i yāre cānā şöyle ḫayrān olmışam / **Gitdi** benden ikilük ben cümle yek-sān olmışam (Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 1). [gitdi, -di]

Şuretüñ āyinesi mir‘āta süretdür yine / İsteme mīnāda şeklūñ ref kıl **gitsün** zulem (Murādī Dīvānı, Gazel 898, Beyit 4). [gitsün, -sün]

Sen bu varlık perdesin kaldurmayınca aradan / Pes ebed ḫalduñ dücāda **gitmedi** senden zulem (Murādī Dīvānı, Gazel 910, Beyit 2). [gitmedi, -me, -di]

İki dünyāyı terk iden bu yola baş açık **giden** / İşi dildār şevkından dem-ā-dem āh olan gelsün

(Murādī Dīvānı, Gazel 1000, Beyit 2). [giden, -en]

İkilikten mu‘arrā ol gider **gitsün** gönül paşı / Mücellā eyle mir‘ātuñ ola gün gibi tāb-ende (Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 2). [gitsün, -sün]

Sözi ḫaḫdur çü Murāduñ berü gel bātılı ḫo / Kendüñi görme ḫo **gitsün** aradan mā vü meni (Murādī Dīvānı, Gazel 1522, Beyit 5). [gitsün, -sün]

Cümleye cem‘ olan gönül çünki kemāle irişür / Bir daḥı gelmez ‘āleme **gitdi** hemān o cān gibi (Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 2). [gitdi, -di]

3. Dünyadan gitmek; ölmek.

‘Ālem-i fāñi bilürseñ pes nedendür bu ṭama‘ / Cümle mālī ḫor **gidersin** ol saña ḫasret yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 363, Beyit 4). [gidersin, -er, -sin]

Ne ḡam cānum **giderse** ger bu tenden / Vişālūñ baña çün kim cān olupdur (Murādī Dīvānı, Gazel 526, Beyit 5). [giderse, -er, -se]

Fāriḡ oldı bu gönül bir daḥı cānān istemez / Cānı daḥı **gitse** anuñ yirine cān istemez (Murādī Dīvānı, Gazel 555, Beyit 1). [gitse, -se]

İrişdi cism-i ḫākīye nidā-yı kum fe-erselnāk / Gelüp seyr itdi cismi rūḫ çü **gitdi** kibr oldı ḫāk (Murādī Dīvānı, Gazel 714, Beyit 1). [gitdi, -di]

Ġāfil olma beḫā deḡil bu cihān / İşte geldi ve işte **gitdi** hemān (Murādī Dīvānı, Mesnevi 12, Beyit 5). [gitdi, -di]

Gönül bağlama hergiz bu cihāna / Gidenler **gitdi** bundan yana yana (Murādī Dīvānı, Mesnevi 42, Beyit 1). [gitdi, -di]

Gönül bağlama hergiz bu cihāna / **Gidenler** gitdi bundan yana yana (Murādī Dīvānı, Mesnevi 42, Beyit 1). [gidenler, -+en, -+ler]

4. Solmak.

Gel berü rengi **gider** āyine şayḫal eyle / Bilesin sende nedür ḫāşıl olan bu şuret (Murādī Dīvānı, Gazel 180, Beyit 4). [gider, -er]

5. Belli bir amaçla bir yere, duruma devam etmek.

Ey Murādī maḫẓ-ı ḫikmetdür kelāmuñ her biri / Saña lāzım olanı sen kıl saña ḡayrı **gider** (Murādī Dīvānı, Gazel 366, Beyit 5). [gider, -er]

Mükāfāt eyledi dilber baña kılduḡı cevri içün / **Gidüp** selb oldı aḫvālüm daḥı bir özge ḫāl oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 872, Beyit 2). [gidüp, -üp]

Her kişinüñ ardına düşüp uyup **gitme** şaḫın / Hiç ḫulaḡuzluk şaḫın sen ummaḡıl güm-rāḫdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1061, Beyit 4). [gitme, -me]

Duriş aldamasun dünyā seni de / Ḳul oldur dā‘imā Mevlāya **gide** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 45, Beyit 2). [gide, -e]

gidermek [16] Yok etmek, çıkarmak, uzaklaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey cemāl-i lā-naẓīrūnden **gider** gitsün hicāb /
Şimdiden girü yaraşmaz sana kılmak ihticāb
(Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 1). [gider,]

gitdükçe [6] Gitgide, artarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemāl-i bī-misālūn baña peydā oldı **gitdükce** / Ne
a'zamdur sa'ādetdür hüveydā oldı gitdükce
(Murādī Dīvānı, Gazel 1329, Beyit 1). [gitdükce,]

gine [2] Yine, tekrar.

Murādī dün ü gün yalvar Hudāya / **Gine** saña gele
ol mäh-sīmā (Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 5).
[gine,]

Kāf u nūn emrini bildünse olursın 'ālim / Kūn ile
kevn ü mekân olmadadur olsa **gine** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1343, Beyit 3). [gine,]

girmek [33] 1. Girmek, dahil olmak.

Mehde ger **girme(ye)** bā-'aql ola mı tıfl-ı 'aceb /
Sebebinden şorar iseñ gel anı kıl inhā (Murādī
Dīvānı, Gazel 51, Beyit 4). [girme(ye), -me(ye)]

Girdi deryā içine deryālar / Oldı peydāda ser-be-
ser peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 3).
[girdi, -di]

Gel Murādīnūn kelāmın eyle bir bir istimā' / Her
ne **girürse** elüñe al hemān sen yā naşīb (Murādī
Dīvānı, Gazel 125, Beyit 5). [girürse, -ür, -se]

Fi'lūn ortasına **girmez** ne fuhūm u ne 'ukūl / Oldı
evkāt ile her fā'il-i mu'tād-ı şıfat (Murādī Dīvānı,
Gazel 182, Beyit 3). [girmez, -mez]

Varup çü burc-ı şerefde mekân idüp tırdı / Hicāba
girmedi aşla vü buldı fevz u felāh (Murādī Dīvānı,
Gazel 233, Beyit 2). [girmedi, -me, -di]

Eger görse yañağı hālını olmazdı kānı' ol /
Münāsib **girür** ol hāla ruḥı üzre bir al ister (Murādī
Dīvānı, Gazel 318, Beyit 3). [girür, -ü]

Ger Murāduñ mantıqından añlayam dirseñ suḥan /
Gel berü meydāna **gir** terk eyle nāmūs ile 'ār
(Murādī Dīvānı, Gazel 327, Beyit 5). [gir,]

Sāhil-i deryā-yı 'ışkı fülk-i dil eyler güzār / Çün
gire ummāna hergiz bulımağ hadd ü kenār
(Murādī Dīvānı, Gazel 388, Beyit 1). [gire, -e]

Muqallid baḥr-ı 'ummān içre **girmez** / Anuñ çün
geşt-i şad-pāresi var (Murādī Dīvānı, Gazel 525,
Beyit 3). [girmez, -mez]

Cān ile cānān arasına **girür** mi gayrılar / Ber-ter
olmışdur bizüm 'arş-ı 'alādan bālumuz (Murādī
Dīvānı, Gazel 560, Beyit 2). [girür, -ür]

Baḥr-ı tevḥide **giren** kimsene pāyān bulımağ / Kıl
ki olmaya şadākatde o sultān bulımağ (Murādī
Dīvānı, Gazel 576, Beyit 1). [giren, -en]

Yemm-i muḥīte fülk-i dil **girdi** çü bād-bān açup /
Laḥzada nice rāh alur gel berü sen bu hāle bağ
(Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 4). [girdi, -di]

Hālūmi şorarsañ aña el-ḥağ / Deryā-yı muḥīte
girdi zevrak (Murādī Dīvānı, Gazel 710, Beyit 1).
[girdi, -di]

Bu Murādīnūn ḥuşuşında nedür gör mā-ḥaşal / **Gir**
maḥabbet 'ālemine tā bulasın rāḥatūñ (Murādī
Dīvānı, Gazel 732, Beyit 5). [gir,]

Gülüstān-ı 'ışka **girdüm** bülbül-i güyā menem /
Yārümün gördüm cemālın vālih ü şeydā menem
(Murādī Dīvānı, Gazel 908, Beyit 1). [girdüm, -
düm]

Re'fet ü rahmetde gördüm merḥamet emrin tamām
/ 'Afv-ı Raḥmān ile uçmağ **girürler** hāş u 'ām
(Murādī Dīvānı, Gazel 909, Beyit 1). [girürler, -
ür, -ler]

Girmedün 'ummāna bilmezsin bu baḥrūñ hālını /
Baḥre ṭalmayınca şanma kendünü dördānesin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1085, Beyit 2). [girmedün,
-me, -dü, -n]

Bir baḥre girdi yine Murād ey ḥabīb-i men /
Gayrılar aña **girmedi** tıtdı kenāresin (Murādī
Dīvānı, Gazel 1138, Beyit 5). [girmedi, -me, -di]

Miyān-ı 'abdūñ ile saña **girmedi** kimse / 'Aceb
budur ki girü kim berisin anda hemān (Murādī
Dīvānı, Gazel 1139, Beyit 3). [girmedi, -me, -di]

Eyledüm çünki i'āde eyledi hāl ile hāl / Gördi
çünki bu hicābum perdeye **girdi** yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1225, Beyit 3). [girdi, -di]

Zāhir ü bāṭında ma'mūr ol budur devlet saña / Ol
mücāhid **girmeyesin** tā ki düzaḥ nārına (Murādī
Dīvānı, Gazel 1260, Beyit 4). [girmeyesin, -me, -
(y)e, -sin]

Çerḥ tolābında gördüm delve **girmiş** bir melek /
Kısmet eyleyüp gezer erzākı ol her bir feme
(Murādī Dīvānı, Gazel 1264, Beyit 4). [girmiş, -
miş]

Ser fidā eyleyen evvelde **girür** 'ışk iline / Cānı terk
eyle ki evvel iresin āḫırına (Murādī Dīvānı, Gazel
1343, Beyit 1). [girür, -ür]

Baḥr-ı muḥīte **girdi** yine 'aql zevrakı / Şol deñlü
gezdı bulmadı yolu kenārı ne (Murādī Dīvānı,
Gazel 1359, Beyit 2). [girdi, -di]

Baḥr-ı muḥīte **girdi** yine 'aql zevrakı / Şol deñlü
gezdı bulmadı yolu kenārı ne (Murādī Dīvānı,
Gazel 1364, Beyit 2). [girdi, -di]

Kā'im olup durur çü murāduñda bu Murād / Hāl
üzre ḥavlūñ ile **girür** cümle hey'ete (Murādī
Dīvānı, Gazel 1372, Beyit 5). [girür, -ür]

Çü taş-ı 'izzete **girdi** o pāre-i muḥḡa / Yunuldı
mā-i reşād ile kalmadı kine (Murādī Dīvānı, Gazel
1383, Beyit 3). [girdi, -di]

Cân ü gönül virelden ol çeşm-i rüşenāya / Deryā-yı 'ışka **girdi** dil zevrakı şitāya (Murādî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 1). [girdi, -di]

'İşk bāzārına çün **girdi** metā'-ı dil ü cān / Nice biñ perde yapıldı çü beden dükkānı (Murādî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [girdi, -di]

Geldi kuruldu 'ömrümüz hayme-i bād-bān gibi / Baħr-ı vücūda fülk-i dil **girdi** geçer zamān gibi (Murādî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [girdi, -di]

'Ālemüñ aldanmağıl ālāsına / Cehd kıl tā **giresin** me'vāsına (Murādî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 2). [giresin, -e, -sin]

2. Şeklini almak.

Müşkilin hāl idüp müşekkil olup / Şekli ile **girdi** şekl-i insāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [girdi, -di]

Rūsūm-ı zāhir ü bāṭın egerçi **girdi** eşkāl / Mu'ayyen olmaz idi bu mu'in olmasa peydāda (Murādî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 2). [girdi, -di]

gird [1] Yuvarlak, çevre.

'Ālemüñ **girdini** gezdüm yine pergār-şifat / Eylesün anı nuḳat gibi miyān 'ummānı (Murādî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [girdini, -i, -(n)i]

girdāb [1] Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anaför, su çevrintisi. II Coşkunluk hali.

Telāṭum eyleyüp baħr-ı maħabbet tāba düşmişdür / Kenārın bulmayıp geşt-i dil **girdāba** düşmişdür (Murādî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [girdāba, -a]

girdāba düşmek [1] Girdaba girmek, içinden çıkılmaz zor veya tehlikeli bir durumda bulunmak.

Şaħv-ı kübrāya düşerse yine maħlas mevcūd / Geşt **girdāba düşer** kendü rehādūr yine bes (Murādî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3). [girdāba düşer, -er]

girdāb-ı hicr [2] Ayrılık girdabı.

Deryā-yı 'ışk içinde bu fülk-i dil meded āh / **Girdāb-ı hicre** düşdi ırmadı bir mekāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 2). [girdāb-ı hicre, -e]

Girdāb-ı hicr içinde ben mübtelā olaldan / Miħnet nihengi her dem kılmaḳda kaşd-ı cāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [girdāb-ı hicr,]

girdāb olmak [1] Girdabın oluşması. II Coşkunluk hali.

Kulzūm-i vaħdetde dil fülki egerçi seyr ider / Vāhidıyyet bezmine varduḳda **girdāb oldu** hāl (Murādî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 3). [girdāb oldu, -dı]

girdiş-i devran [1] Dünyanın dönüşü.

Çeşm-i 'ibretle nazar kıl kâ'inātuñ hālne / 'Ālemüñ bilgil fenāsın **girdiş-i devrāndan**

(Murādî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 4). [girdiş-i devrāndan, -dan]

giriftar [1] Esir, tutsak.

Bir 'ışka hevā-dāram kim hadd ile ḡāyet yok / Bir derde **giriftāram** derde ki nihāyet yok (Murādî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [giriftāram, -am]

giriftār olmak [2] Düşmek, esir olmak, tutulmak; aşık olmak.

Çü 'ışkına **giriftār oldu** bu dil / Anı zıkr eylesün dā'im zebānum (Murādî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 4). [giriftār oldu, -dı]

Giriftār oldu murğ-i dil nigāruñ zülfi ağında / Göricek dāne-i ḡālī o māhuñ gül yañağında (Murādî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1). [giriftār oldu, -dı]

girü [12] Artık, bundan böyle. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zevrak-ı dil āşinā olalı baħr-ı vaħdete / Bād-bān olup **girü** 'ummān olan kimdür baña (Murādî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [girü,]

girü [2] Arka.

Miyān-ı 'abdūñ ile saña girmedi kimse / 'Aceb budur ki **girü** kim berisin anda hemān (Murādî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [girü,]

II Sonra.

Şaḳḳ-ı evvelde degül sādidedür 'aḳl hemān / Evvelüñ evveline vardı **girü** pinhānum (Murādî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [girü,]

girü kımak [1] Geri bırakmak, vazgeçmek.

Maħrem olam dir iseñ eger vaşl-ı ḡazrete / Fıkr-i Ḥudāda ol **girü kı** bu ḡalāyıkı (Murādî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2). [girü kı,]

girü olmak [1] Geri, uzak olmak.

Olpdur sırr-ı iḡfāsı **girü oldu** temennāsı / Nedür aña dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 4). [girü olupdur, -up, -dur]

girü virmek [1] Hemen girmek.

Ġam degül mihr-i cihān-ārā **girü virmezse** nūr / 'Ālem-i fānide vü bākide azvādūr ḡönül (Murādî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 4). [girü virmezse, -mez, -se]

giryān [5] Gözyaşı dökme, ağlayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müşṭāḳ-ı 'ayna ḡayrūñ 'ayn-ı hüviyyetūñ hā / Zāhikdedür tebeşşüm maḡmūm gerçi **giryān** (Murādî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [giryān,]

giryān eylemek [1] Ağlamak.

Cümleten 'âlemleri maḥkûm kılduñ ḥükmine / Yâ nedür aşlı anı derd ile **giryân eyledüñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 5). [giryân eyledüñ, -dî, -n]

giryân itmek [2] Ağlatmak.

Kimi isterse ğarîb eyler kimi isterse bay / Kimisin ḥalkuñ **ider giryân** kimisin güldürür (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [giryân ider, -er]

Murâdî ḥaqqı bâtıldan seçersin / Kimi şād ü kimi **giryân iderseñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 5). [giryân iderseñ, -er, -se, -n]

giryân olmak [4] Ağlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî çeşmüñ oldı 'aynâni tecriyân / Gice gündüz akıdur yaşın **olup giryân** akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 5). [giryân olup, -up]

giryân-ı 'ışk [1] Aştan dolayı ağlayan.

Oldı bir maḥbûb-ı bî-misl ol kemâl-i ḥüsn ile / Kimini ḥandân idüpdür kimini **giryân-ı 'ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3). [giryân-ı 'ışk,]

giryân u nālân eylemek [1] Ağlayıp inlemek.

Bilmezem fark itmezem kim giceden gündüz nedür / İşbu vech ile beni **giryân u nālân eyledi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 4). [giryân u nālân eyledi, -di]

giryê [1] Ağlama, gözyaşı.

Didüm bu **giryeler** saña nedendür / Seni ben vâlih ü rüsvâyî gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 3). [giryeler, -ler]

giryê olmak [1] Gözyaşı dökmek.

Her kime âb-ı dîdemüz irdi / 'İşk ile **giryê oldı** pes aña hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 2). [giryê oldı, -dı]

gîsû [1] Omuz üstüne dökülen saç.

Gîsûların nigârum kılmış yüzine mâ'il / Şan rüy-i mâha ey dil olmış sehâb hâ'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [gîsûların, -lar, -ın]

giyâh [1] Ot, bitki.

Murâduñ oldı cihân cümleten yanında **giyâh** / Tecemmülâtı koyup bir 'abâya kâni' imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [giyâh,]

gizlenmek [6] Gizlenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân şu 'â-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhâ **gizlenür** / Şanma kim ecsâmdur dünyâda peydâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [gizlenür, -ür]

gizlü [10] Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul. (Bu kelime Divan'ın

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel aña Murâdîñ kelâmın / Bir noқтаda **gizlü** biñ mu'ammâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [gizlü,]

gizlü kenz olmak [1] Gizli hazîne olmak.

Gizlü kenz oldı kalb-i 'ârif âh / Şehida'llâhü lâ-ilâhe sivâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 1). [gizlü kenz oldı, -dı]

göçmek [6] Ölmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şaķın aldanma dünyâya ribât-ı köhnedür ey dil / Niceler konuben **göçdi** göçersin sen daḥı ferdâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [göçdi, -di]

gögsüni germek [2] Övünmek, kibirlenmek.

Alçaķlığı terk itme alçağ ile hem-râz ol / **Gögsüni** şaķın **germe** tâ düşmeyesin cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 4). [gögsüni germe, -me]

Gerüben gögsüñi aldanma bu dünyâya şaķın / Ğarra-i māl u 'ömür olma yok anlarda sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 4). [gögsüñi gerüben, -üben]

ğonca [12] Açılmamış gül.

Şâhsârından koparma **ğonceyi** ğafletle sen / Şolmayup tâ kim devâm üzre dura ay ile yıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [ğonceyi, -y, -i]

Ṭutarlarsa baş üstinde yiri var / Ki çün beñzer leb-i cânâna **ğonce** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [ğonce,]

'Acebdür bu güzelliğde Murâdî / Şunulmazsa şeh-i ḥübâna **ğonce** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 7). [ğonce,]

La'lüñden aldı al ile **ğonce** tarâveti / Zülfüñden aldı süñbül-i ğarrâ leṭâfeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [ğonce,]

II Sevgili.

Çemen bezminde şâh olsa yaraşur / Ṭutar çün cünbüşi şâhâne **ğonca** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6). [ğonca,]

Qadem başsa kaçan bostâna **ğonce** / Kılur bülbülleri dîvâne **ğonce** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [ğonce,]

Qadem başsa kaçan bostâna **ğonce** / Kılur bülbülleri dîvâne **ğonce** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [ğonce,]

Hezârân bülbülü kılmışdur ihlâk / Anuñ içün boyanmış kana **ğonce** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [ğonce,]

Tutar destinde tā şuna hezāra / Şarāb ile tolu
peymāne **gonce** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit 4*). [*gonce,]*

Şabāyile şalınursa ‘aceb mi / Kim olmuştur şehā
mestāne **gonce** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit 5*). [*gonce,]*

II Sevgilinin ağzı.

Ol lebi **gonce** nigāra bülbül idelden beni / Kıldı
cümle ‘ālemi bu gözlerüme hār-ı ‘ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 686, Beyit 6*). [*gonce,]*

Gülşende kıldı bülbül-i gūyā hikāyeti / Ağzından
itdi **goncenüñ** işbu rivāyeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1526, Beyit 1*). [*goncenüñ, -n, -üñ]*

gonce dehan [1] Ağzı gonca gibi küçük ve güzel olan.

Beni ‘ālemde Ferhād eyleyen Şīrīn zebānuñdur / Beni
bülbülleyin zār eyleyen **gonce dehānuñdur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 317, Beyit 1*). [*gonce dehānuñdur, -un, -dur]*

gonce-i ümmīd [1] Ümit goncası.

İlāhī **gonce-i ümmīdümi** dā’im küşād eyle / Dil-i
maḥzūnumı vaşl-ı cemālūñ birle şād eyle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1333, Beyit 1*). [*gonce-i ümmīdümi, -üm, -i]*

gonce-veş [1] Gonca gibi.

Her şehir bülbülleyin āl ile zār oldu işüm / Gel
terahḥum eyle bağrum **gonce-veş** pür-hündur (*Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 2*). [*gonceveş,]*

gök [6] Gök, gökyüzü. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Ger müyesser ola görmek ben cemāl / **Gökdeki**
aya virür sāyem zīyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 40, Beyit 2*). [*gökdeki, -de, -ki]*

göndermek [7] 1. Belli bir yere, belli bir işi
yapmak üzere gitmesini sağlamak, bir
görevle yollamak.

Şerh itmek için emr-i ‘amelde hikāyetin / Taḳdīr
kıldı hüküm ile **gönderdi** nāzi’āt (*Murādī Dīvānı, Gazel 211, Beyit 3*). [*gönderdi, -di]*

Āteş-i ‘ışk ile tahmīr eylediler tıynetin /
Gönderüp şevk ile zevkin kalbe mihmān itdiler
(*Murādī Dīvānı, Gazel 349, Beyit 2*). [*gönderüp, -üp]*

Sem’-i cānı kıl küşāde müstemi’ ol dā’imā /
Kullarına **gönderüp** i’lām-ı Qur’ān itdi Hāk
(*Murādī Dīvānı, Gazel 691, Beyit 4*). [*gönderüp, -üp]*

Milk-i vücūda çün seni **gönderdi** lā-yenām / Terk
eyle gaḫleti dil ü cānuñ uyara gel (*Murādī Dīvānı, Gazel 823, Beyit 4*). [*gönderdi, -di]*

Şorarsañ ger gam u endūhumı hicrūñden olmuştur
/ Vişālūñ ābını **gönder** dime kāşānesi yansun
(*Murādī Dīvānı, Gazel 985, Beyit 2*). [*gönder,]*

Vücūd-ı cūdı haber virmek üzre yārāna / Mücerred
ābını **gönderdi** ‘ālem-i fāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1388, Beyit 1*). [*gönderdi, -di]*

2. Geri çevirmek, reddetmek.

İlāhī dūr kılma rahmetūñden / Bizi mahrūm
gönderme katuñdan (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 41, Beyit 4*). [*gönderme, -me]*

göñül [219] Gönül, kalp. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Āşinā olalı ‘ışkuñla **göñül** / Düşmen oldu baña yād
u āşinā (*Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 4*). [*göñül,]*

göñli yanmak [1] (Deyim) Gönlü yanmak; çok
üzülmek.

Dem-be-dem kan ağlaşurlar gözlerüm hicrān için
/ Kimsenüñ **yanmadı göñli** ben dili bir yan için
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1091, Beyit 1*). [*göñli yanmadı, -ma, -dı]*

göñlü düşmek [2] (Deyim) Sevdalanmak, aşık olmak.

Göñül habībe **düşelden** vişāle rāğıbdur / Sivāyı
tārik olup infişāle rāğıbdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 487, Beyit 1*). [*göñül düşelden, -elden]*

Göñlüm düşeli saña ey şāh-ı cihān-ārā /
Dünyādan vü ‘uḳbādan cānumı uşandurdı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1557, Beyit 2*). [*göñlüm düşeli, -eli]*

göñlü kara olamak [1] Kalbin günahlardan dolayı
maneviyatta kirlenmesi .

Hücre-i kalbüm tolu kıl şu’le-i envār ile / Nice
cürm ü ḫatāyile **ola göñlüm kara** (*Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 3*). [*göñlüm kara ola, -a-m, -a]*

göñül almak [1] Kendine aşık etmek, bağlamak.

Bir kemān ebrū miyānum kıldı dāl / **Aldı göñlüm**
eyleyüben baña al (*Murādī Dīvānı, Gazel 839, Beyit 1*). [*göñlüm aldı, -dı]*

göñül āyinesi [4] Gönül aynası. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Aç **göñül āyinesin** jeng-i sivādan her dem /
Görmege rüy-i habībi yūri var bī-keder ol (*Murādī Dīvānı, Gazel 791, Beyit 3*). [*göñül āyinesin, -n]*

göñül bağlamak [2] (Deyim) Gönlinü bağlamak,
dügümlemek. II Candan bağlanmak, sevmek, aşık
olmak, gönül vermek.

Göñül bağlama hergiz bu cihāna / Gidenler gitdi
bundan yana yana (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 42, Beyit 1*). [*göñül bağlama, -ma, -]*

Ne **bağlarsın göñül** dār-ı fenāya / Safāsı degmedi
renc ü ‘anāya (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 42, Beyit 2*). [*göñül bağlarsın, -r, -sın]*

göñül çeşmi [1] Kalp gözü.

Göñül çeşmini ey ‘aşık münevver kılmaz illâ hû / Murâdın herkesün ey dil müyesser kılmaz illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 1). [göñül çeşmini, -(n)i]

göñül dağı [1] Göñül dağı.

Akar bu çeşme-sâr-ı çeşmün âbı oluben hûnîn / Ol ‘aynuñ başı vardur ben gedânuñ **göñli dağında** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [göñli dağında, -da]

göñülde dutmak [1] Sevgisini kimseye söylemek, aşkı gizlemek.

‘İşkiñi **dutdı göñülde** cümle mañlûk-ı cihân / Yâ habîbâ çığışurlar baş açık kâşânedden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [göñülde dutdı, -dı]

göñül divanesi [1] Göñlü divane, başıboş olan. II Dünya dertlerinden kurtulmuş olan Hak aşığı.

Fârîgu’l-bâl oldı gayırdan **göñül dîvanesi** / Boynına zincîr idüp zülf-i muţarrâ şohbetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 2). [göñül dîvanesi,]

göñül fülki [4] Göñül kayığı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bahr-ı ‘işkuñda **göñül fülki** olalı aşinâ / Mâsivâyı cümle terk itdi yüzün tutdı saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [göñül fülki,]

göñül gam-hânesi [1] Göñlün gamlı evi.

Hâzır olmışdı **göñül gam-hânesi** gam-hânede / Ey Murâdî ya’nî sultân oldı mihmân bir gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 5). [göñül gam-hânesi,]

göñül gözi [1] Manevî temizliğin ve olgunluğun insana verdiği uyanıklık, gördüğü şeyin gerçeğine varma hassası, kalp gözü, sağ görü.

Mir’ât-ı hâl nâzır olalı **göñül gözi** / Şanma ki kâl ile tuta dâ’im hayâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2). [göñül gözi,]

göñül hişarı [1] Göñül kalesi.

Eyle muhkem **göñül hişarın** ey yâr / Bulmasun yol aña bu nefis-i ‘adû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [göñül hişarın,]

göñül kutı [1] Göñül azığı.

N’idersin sen bu nâşûtı taleb kıl râh-ı lâhûtı / Çü zikr oldı **göñül kutı** dem-â-dem zâkir ol her gâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 2). [göñül kutı, -ı]

göñül lâyihası [1] Göñül sayfası, yazısı.

Hikmet-i kudrete yüz dutdı **göñül lâyihası** / Cümle hayrân kalupdur bizüm esrârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 4). [göñül lâyihası, -sı]

göñül levhi [4] Göñül levhası, sayfası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olur çün münderic her dem **göñül levhinde** hâletler / Zuhûr eyler mu‘ammâsı berz-i etrâf-ı ârâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 2). [göñül levhinde, -de]

göñül meş‘alesi [1] Göñül meşalesi.

Zâhike oldı **göñül meş‘alesi** pertev ile / Perri pervâne yakup târik ola cân ü serin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4). [göñül meş‘alesi,]

göñül mir‘atı [6] Göñül aynası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice bir gafletde a‘mâ olasın dir ‘akluñı / Bağ **göñül mir‘atine** gör kim ne şüret gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3). [göñül mir‘atine, -e]

göñül mürği [3] Göñül kuşu.

Göñül murgın idüpdür dâm-ı zülfün dilberâ nañcîr / Halâşına anuñ var mı ‘aceb bir çäre vü tedbîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [göñül murgın, -n]

‘İşk ile yokladı özin gördi özinde çün kemâl / Virdi **göñül murgına** pes uçmağa iki perr ü bâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1). [göñül murgına, -(n)a]

Murâdî ‘ışk-ı yârine çü sayd oldı **göñül mürği** / Velî murg ile bâz oldı özi a‘lâ zamâniden (Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 5). [göñül mürği,]

göñül paşı [1] Dünyaya bağlanıp Allah’ı unutma, günah işleme gibi sebeplerden oluşan durum.

İkilikden mu‘arrâ ol gider gitsün **göñül paşı** / Mücellâ eyle mir’atun ola gün gibi tâb-ende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2). [göñül paşı,]

göñül pervanesi [2] Pervane gibi dönen göñül.

Mağabbet şem‘ine bu hücre-i kalbi kılup mişkât / **Göñül pervanesi** dâ’im tolaşur olmayup epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3). [göñül pervanesi,]

Mağabbet şem‘ini yandur **göñül pervanesi** yansun / Şerârından o nâruñ her dilün dîvanesi yansun (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [göñül pervanesi,]

göñül şehri [2] Göñül şehri.

Dide âbindan **göñül şehrinin** gel ma‘mûr kıl / Yil gibi ‘ömrün geçer sen şanma kim yilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [göñül şehrinin, -n, -i]

Mu‘ammerdür **göñül şehri** binâ-yı lâ-yezâliden / Nidâ eyler anuñ ehli nidâ-yı zü’t-te’âliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [göñül şehri,]

göñül tahtı [Göñül tahtı.

Beni yār ile kıldı āşinā ol / **Göñül tahtında** hānumdur maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 7). [göñül tahtında, -n, -da]

Cāy-gāh oldu **göñül tahtı** çü sultān-ı dile / ‘Arzıyyet kalmadı ḥāşıyyet-i zāt oldu dem (Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 2). [göñül tahtı,]

göñül tayrı [1] Gönül kuşu.

Fezā-yı kudret içinde çü tayr itdi **göñül tayrı** / Ne meslekler sülük itdi dımedi bu nihāyetdür (Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 3). [göñül tayrı,]

göñül tūfisi [1] Gönül kuşu, papağanı.

Seni medḥ ü senā eyler **göñül tūfisi** her demde / ‘Urūc eyler varur ‘arşa kaçan başlaya pervāza (Murādī Dīvānı, Gazel 1300, Beyit 3). [göñül tūfisi,]

göñül vıranesi [1] Gönül harabesi.

‘İlm ü ḥikmet menziline bir kadem başduñsa ger / Anuñ iledür **göñül vırānesi** ma‘mūr olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1040, Beyit 2). [göñül vırānesi,]

göñül virmek [4] (Deyim) Gönül vermek, sevmek, meyletmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murādī nice sen dilbere **virmeye göñül** / Rūyuna her ki nazar kıla bulur cānı şafā (Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 5). [göñül virmeye, -me, -(y)e]

göre [13] Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca gereğince. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü bildi kārımı aña **göre** kıldı ‘atā / Ki āb-ı rahm şoyundurdi āteşin meselā (Murādī Dīvānı, Gazel 110, Beyit 1). [göre,]

görmek [484] Görmek, bakmak.

Görmek diledügi içün envār-ı şa‘şa‘a / Dā‘im Murādī kendüzin eyler bekā fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 6). [görmek, -mek]

Gördiği dem anı didüm oldu dil hayrān aña / Nice nice sa‘y kıldı bulmadı pāyān aña (Murādī Dīvānı, Gazel 13, Beyit 1). [gördiği, -dik, -i]

Nice bir ‘āşıklañ āhiyle zār içre kala / Aç niķābuñ **görel** yüzüñ bulalar tā şafā (Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 4). [görel, -e, -ler]

Ger dilerseñ ol cemāl-i lā-naziri **görmege** / Yüri var kıl cümle cism ü cānı yolında fidā (Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 5). [görmege, -me, -ge]

Ger müyesser ola **görmek** ben cemāl / Gökdeki aya virür sāyem žiyā (Murādī Dīvānı, Gazel 40, Beyit 2). [görmek,]

Her kaçan kim idesin lutf-ı himāyetlerüñi / Beyne beyni **görinür** manzaradan nāzıra cā (Murādī Dīvānı, Gazel 44, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]

İdemez biñde birin şerḥ-i fem-i kâ‘il-i mā / Lahazāt ile **göre** bize ikrām-ı ni‘am (Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 3). [göre, -e, -(y)di]

Muşaffā kıl bu mir‘āt-ı fu‘ādum tā gözüm **görsün** / Senüñ esrāruñı bilsün bu gūş-ı cānum ey şāhā (Murādī Dīvānı, Gazel 60, Beyit 3). [görsün, -sün]

Senüñ zibā cemālūñ **görmeyelden** / Hayālūñ añlar ancak cānı cānā (Murādī Dīvānı, Gazel 77, Beyit 2). [görmeyelden, -me, -(y)elden]

Sen serv-i revānı **görüben** dide-i bīnā / Mihrāb-ı ḥam-ı ebrūñā ism itdi muşallā (Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 1). [görüben, -üben]

Burka‘ı ref‘ eyle vechūñden **göre** ‘āşıklarun / İştıyāk ile nice bir vireler bu cāna tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 136, . [göre, -e]

Çün gül-istān içre **gördüm** ‘andelīb / Dir idi kim el-ḥabībü el-ḥabīb (Murādī Dīvānı, Gazel 158, Beyit 1). [gördüm, -dū, -m]

Ber-ķarār üzre kurlımadı çü rükn-i ‘ālem / Nice erkān gözedürsin **görüben** ey millet (Murādī Dīvānı, Gazel 180, Beyit 2). [görüben,]

Cümleten ‘ālemi seyr eyledi dil bād-ı şıfat / Her neye kıldı nazar **gördi** ğam u şād-ı şıfat (Murādī Dīvānı, Gazel 182, Beyit 1). [gördi, -di]

Çü şubḥ-ı şādıkı **gördüm** ki maḥv ider zulümāt / Okurdi Fāliķu‘l-işbāḥ ile nice āyāt (Murādī Dīvānı, Gazel 214, Beyit 1). [gördüm, -dū, -m]

Bād-ı şabā cānumı **gördüñ** mi hīc / Söyle o cānānumı gördüñ mi hīc (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 1). [gördüñ, -dū, -n]

Bād-ı şabā cānumı gördüñ mi hīc / Söyle o cānānumı **gördüñ** mi hīc (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 1). [gördüñ, -dū, -n]

Āteş-i hicr ile yaķan bağrumı / Yūsuf-ı Ken‘ānumı **gördüñ** mi hīc (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 2). [gördüñ, -dū, -n]

Tolaşuben ‘ālemi tā şark u ğarb / Külbe-i aḥzānumı **gördüñ** mi hīc (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 3). [gördüñ, -dū, -n]

Bāğ ile hānumdan irer mı beni / Münis-i yārānumı **gördüñ** mi hīc (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 4). [gördüñ, -dū, -n]

Söyle Murādī baña toğrı ḥaber / Derdüme dermānumı **gördüñ** mi hīc (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 5). [gördüñ, -dū, -n]

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden / Şu resme bağlamış zīnet **görenler** kesb ider efrāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 228, Beyit 2). [görenler, -en, -ler]

‘Arşa-i kübrâda nâzır olasin tevfiķ ile / Bu Murâdî **göresin** kim ‘arşa kılmış istinâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [göresin, -e, -sin]

Çü hıvâbumda **görem** zîbâ cemâlin ol dilârâmuñ / Yine hıvâbumda hıvâbum hüsn-i vech ile ide ta‘bîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [görem, -e, -m]

Benüm gönîlüm ‘aceb dildür nigârından cemâl ister / Eger **görse** cemâlini hemân andan vişâl ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1). [görse, -se]

Bu gözüm mâh-ı nev **gördükçe** kılmañ ‘ayb ağlarsa / Anuñ ağladuğı oldur ki bir kaşı hilâl ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [gördükçe, -dükçe]

Eger **görse** yañağı hâlini olmazdı kâni‘ ol / Münâsib girü ol hâla ruķı üzre bir al ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3). [görse, -se]

Ser-te-ser gezdüm bu eṭrâfı hemân **gördüm** anı / Lîk hicrân odına bu cân ü dil her dem yanar (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

‘Ömr-i cânâ bakmadı çeşmüm **göreliden** rüy-ı yâr / Sözüni güş ideli geçdüm kamudan her ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [göreliden,]

Seyre gel ey zulmet-i inkâr içinde tîre-dil / Bak gözünle **gör** nider bizden temâşâlar zühûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [gör,]

Dâğ-ı dilde **gördiğün** dünyâyı şanma dâğdur / Yâr yolında viren cânını her dem sağdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [gördiğün, -dig, -ün]

Çeşmümün yaşın **görenler** ‘ayn-ı hamrâ didiler / ‘Ârifân her kaṭresin bir ulu deryâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 1). [görenler, -en, -ler]

Bâliş-i râhatda bir ser görmemişem bâ-ḥuşuş / Her kimi **gördüm** benüm gibi ğamı tekrârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Bu cemâl ü hüsnüñi **görmezse** dîdem hündür / Fûrkatünden çeşme-i Nîl ü biri Ceyhündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 1). [görmezse, -mez, -se]

Didüm ac perde-i rüyüñ **göre** tâ dîdelerüm / Didi sil çeşmüñi kim dîdede âbuñ vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [göre, -e]

Didüm olmaz mı seni **görmege** bir çâre baña / Didi ebvâbını şerḥ eyle kitâbun vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4). [görmege, -mek, -e]

Yaķa çâķ itmegi benden **görüþ** öğrendi sabâḥ / Perde olan şoruñ ol kâkül-i sevdâya nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4). [görüþ, -üp]

Bulmadum şıdk ile bir kişı ki vire haberüñ / Kamu ‘âlemleri **gördüm** seni sulṭânım arar (Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Şark u ğarbí tolanup gün yüzüñi **görmek** içün / Günde mihr ü gicelerde meh-i tâbânım arar

(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [görmek, -mek]

Görmeyelden gözi ol Yûsufi ben Ya‘ķûbuñ / Dostlar şanmañuz ansız baña dünyâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [görmeyelden,]

Görmeyelden gözi ol Yûsufi ben Ya‘ķûbuñ / Dostlar şanmañuz ansız baña dünyâ **görünür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [görünür, -in, -ür]

Şanmañ ansız aña ol cennet-i me‘vâ **görünür** / Bu Murâdî eger olmaz ise vaşl ol hûra (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 7). [görünür, -in, -ür]

Şol kadar ağlamışam ḥumret-i hicrân ile kim / Eşk-i çeşmümi **göreliden** yedi deryâ iñler (Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [göreliden, -elden]

Havl ile küll-i şey‘ **görürlen** ğayır-nümâ / Ammâ k’olarda aḥlamadum ibtidâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [görürlen, -ür, -ven]

Şanma ki gönli ey dost senden anuñ cüdâdur / **Görmezse** ger cemâlün cânâ Murâdî bendeñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 5). [görmezse, -mez, -se]

Şol kimse ki kâni‘dür her vech ile şâyî‘dür / **Görmez** yüzini fakruñ şunda ki ğınâ vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [görmez, -mez]

Tâb-ı cemâlün ‘aksini göz **görse** dil şeydâlanur / Keşf-i hicâb itseñ eger cân ü cihân rûsvâlanur (Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [görse, -se]

Ey seyri sırrumda kılan sensin yine seyri kılan / **Gören** seni görmezlenür var çeşmi lîk a‘mâlanur (Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [gören, -en]

Görmeyelden gözüm yüzün güneşin / Oldı cümle cihân baña deycür (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [görmeyelden,]

Görmeyelden gözüm hilâl kaşın / Oldı her şeb çü farkdan bîdâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [görmeyelden,]

Ma‘nâda ğayb ile aña yâr ile tenḥadayuz / Gerçi kim cânâ **görürsin** ‘ayn ile peydâdayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [görürsin, -ür, -sin]

Gülşen-i hüsnüñ **göreliden** bülbül-i cân ağlamaz / Rüy-i zîbâñı göreliden çeşm-i giryân ağlamaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [göreliden, -elden]

Gülşen-i hüsnüñ göreliden bülbül-i cân ağlamaz / Rüy-i zîbâñı **göreliden** çeşm-i giryân ağlamaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 1). [göreliden, -elden]

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı ‘ummân ağlamaz / Sen ruķ-ı dil-cüyı cânâ **görelî** bu dîdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [görelî, -elî]

Görinür âyinede ruḥ-sâr-ı cānân yüz-be-yüz /
Âşkâra **görsem** anı âh bir an yüz-be-yüz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 568, Beyit 1*). [*görsem, -se, -m*]

Mis misin yâ sîm ü zer bilmezlenüp **görme** seni /
Gel berü şarrâf-ı dehrüz cevherün hakkâkiyüz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 570, Beyit 3*). [*görme, -me*]

Görmeyelden berü ben zerre cemâlün şemsin /
Oldı ey mäh karañu dil-i nâ-peydâmuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 581, Beyit 2*). [*görmeyelden, -me, -yel, -den*]

Mekân-ı lâ-mekâniden hicâb açmış mekân ansuz /
Ne deñlü gözledüm her sâ'atî **görmedüm** ân ansuz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 587, Beyit 1*). [*görmedüm, -me, -dû, -m*]

Ben nice şabir olam cānānsuz / Bir beden **gördün**
mî tura cānsuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 603, Beyit 1*). [*gördün, -dû, -n*]

Bizi şüretde **gördün** pâdişâyuz / Velî ma'nâda bir
kemter gedâyuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 605, Beyit 1*). [*gördün, -dû, -n*]

Kimi **görseñ** şanursin ehl-i vücûd / Arasañ lışş
olur yâhûd ğammâz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 606, Beyit 2*). [*görseñ, -se, -ñ*]

Şubḥ-dem bir 'andelîbi **gördüm** eylerdi figân /
Hâr elinden âh idüp 'aynında demler var imiş
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 623, Beyit 2*). [*gördüm, -dû, -m*]

Senün hüsni cemâlün **görelen** / Zemîn ü
âsumân ğavġâyâ düşmiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 640, Beyit 2*). [*görelen, -el, -den*]

Görseñ birini ki oldı meyyit / Bir şüret olur
değiştirilmiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 642, Beyit 5*). [*görseñ, -se, -ñ*]

Gören rüy-i habîbi âyinemde / Bu vech ile nazarda
oldı kâni' (*Murâdî Dîvânî, Gazel 659, Beyit 3*). [*gören, -*]

Gel berü ey düstüm ben 'aşıkun hâline bak /
Görmeyeldeñ gül yüzün kaldı bu cânımdan
ramak (*Murâdî Dîvânî, Gazel 694, Beyit 1*). [*görmeyeldeñ, -*]

'Âlem-i mülk ü melekûtî kamu seyr idesin / Her ne
kim var bu cihânda **göresin** kara vü aq (*Murâdî Dîvânî, Gazel 697, Beyit 4*). [*göresin, -esin*]

Beni rüyında **gördi** âyine / Didi olmuş işün tamâm
el-ḥaḳ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 711, Beyit 2*). [*gördi, -di*]

Âyinem açalı **görürem** cümle 'âlemi / Her ne ki
buldum anda olupdur şafâ senün (*Murâdî Dîvânî, Gazel 746, Beyit 4*). [*görürem, -(ü)r, -(e)m*]

Kaldur nikâbuñ dilberâ **görsün** yüzün 'aşıklarun /
Şavḳ ile yoluñda senün serler viren şadıqlarun
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 750, Beyit 1*). [*görsün, -sün*]

Gördigün her birini Hızr añla 'âlem ḥalkınuñ /
Hasb-i hâlünden kamunuñ tırma dâ'im ḥikmet al
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 768, Beyit 2*). [*gördigün, -dig, -ün*]

Aç gönül âyinesin jeng-i sivâdan her dem /
Görmege rüy-i habîbi yûri var bî-keder ol (*Murâdî Dîvânî, Gazel 791, Beyit 3*). [*görmege, -mek, -e*]

Yaşuñ **görüben** saña raḥm eyler ise ger / Yaşuñ
yirine gözlerinün âbını dem kıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 4*). [*görüben, -üben*]

Derdini şol kişi **görüp** ide taḥammülü / Dermânını
bulur 'akabince bu ğam degül (*Murâdî Dîvânî, Gazel 825, Beyit 3*). [*görüp, -üp*]

Çün seni **gördi** saña kıldı su'al / Ol daḥı didi seni
saña maḳâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 833, Beyit 1*). [*gördi, -di*]

Çok durur 'âlemde bil ehl-i şuver / Añlama her
gördigün şâhib-vüṣûl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 6*). [*gördigün, -dig, -ün*]

Gülistân-ı 'ışḳa girdüm bülbül-i güyâ menem /
Yârümün **gördüm** cemâlin vâlih ü şeydâ menem
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 908, Beyit 1*). [*gördüm, -dû, -m*]

Görmedüm hiç muvâfıḳ birisin birbirine / Bu
sebebden özümü 'ışḳ ile tenhâ kıldum (*Murâdî Dîvânî, Gazel 922, Beyit 2*). [*görmedüm, -me, -dû, -m*]

Cümle cihânı gezdüm ben **görmedüm** misâlin / Bu
Anuñ çün anı söyler her demde bu zebânım
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 947, Beyit 3*). [*görmedüm, -me, -dû, -m*]

Ol habîbüñ vaşlı şavkıñdan yine / Ey Murâdî **gör**
ne dürlür saçmışam (*Murâdî Dîvânî, Gazel 961, Beyit 5*). [*gör, -*]

Şeḥerde bülbül-i güyâyı **gördüm** / Gülistân içre ol
şeydâyı **gördüm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 965, Beyit 1*). [*gördüm, -dû, -m*]

Şeḥerde bülbül-i güyâyı **gördüm** / Gülistân içre ol
şeydâyı **gördüm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 965, Beyit 1*). [*gördüm, -dû, -m*]

Figân eyler idi saḥ-ı çemende / Anuñ dilinde âh ü
vâyı **gördüm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 965, Beyit 2*). [*gördüm, -dû, -m*]

Didüm bu giryeler saña nedendür / Seni ben vâlih
ü rüsvâyî **gördüm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 965, Beyit 3*). [*gördüm, -dû, -m*]

Cemâlin **görmek** içün ol habîbüñ / Benüm
cânımdur aña armağanım (*Murâdî Dîvânî, Gazel 969, Beyit 3*). [*görmek, -mek*]

Görelî la'l-i mey-ġünü ñ bu çeşmüm ey gözi âhü /
Senün esrâr-ı 'ışḳunla habîbüñ olmuşam ḥayrân
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1002, Beyit 2*). [*görelî, -elî*]

Bî-ḥamdî'llâh seni **gördüm** 'aceb dildâr imişsin
sen / Cemâlün pertevin gördükde bildüm yâr

imişsin sen (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1008, Beyit 1*).
[gördüm, -dü, -m]

Bî-hamdî'llâh seni gördüm 'aceb dildâr imişsin
sen / Cemâlûn pertevin **gördükde** bildüm yâr
imişsin sen (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1008, Beyit 1*).
[gördükde, -dükde]

Nice nice bu vechûne mukābil oldı âyine / Murâdî
hüsnuñi **gördi** 'aceb dîdâr imişsin sen (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1008, Beyit 5*). [gördi, -di]

Elâ ey 'aşık-ı şûrîde gel keşf-i hicâb oldı / Yûri var
hüsne karşı **gör** ne şîve kılar ol fettân (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 3*). [gör,]

Ser-te-ser 'ışkuñ şüyü'ın dinledüm aḥbâr ile /
Görmedüm bir kimse kim añlar sefid ü qarasin
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 2*).
[görmedüm, -me, -dü, -m]

Nice bir fûrkatle yansun bağı ben pervānenûñ /
Şem'-i ruḥsāruñi cānā **görmeyem** mi ben bir an
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1059, Beyit 3*). [görmeyem,
-me, -y, -em]

İktibās-ı hüsnuñi **gördüm** kamu 'ālemde ben /
Kendü kendüñi sevüp pes yâ ne feryād idesin
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1071, Beyit 4*). [gördüm, -
dü, -m]

Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl / Ey
cemālüm ibtidāsından **görüñseñ** sāyesin (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1080, Beyit 3*). [görüñseñ, -(ü)r, -se,
-ñ]

Şems-i enver toğdıgım her gün **görüñ** mi dîdeler /
Ger işāret olmasa eflāk ile ḥālātdan (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1088, Beyit 2*). [görüñ, -ür]

Görelî hüsñ ü cemālūñi dil oldı ḥayran / Baña
göster beni ol dîde-i devrānuñ için (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1102, Beyit 4*). [görelî, -eli]

Bahr-ı ḥamrāda eger **gördüñ** ise şüretler /
Kaṭredür añla anı sen yem-i 'ummānumdan
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1111, Beyit 4*). [gördüñ, -
dün]

'Ālemde nesne **görmedüm** 'uzletden efzālin /
Ādem degil kişi çeke ḡam ḡamla şād için (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1133, Beyit 4*). [görmedüm, -me, -
dü, -m]

'Uşşāka ne hoş demdür yanında ola cānān /
Görmekle cemālîni ḡam-ḡīn dil ola şādān
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 1*). [görmekle,
-mek, -le]

İztırāb itdüm **göricek** ıztırābumı didi / El-ḥayātü
fi'l-ḥayāti didi kayırdı yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel
1225, Beyit 4*). [göricek, -icek]

Ey Murâdî kalbûne ebr-i maḥabbet sepdî şu / Gel
teferrücc eyle **gör** kim nice bostānam yine (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1235, Beyit 5*). [gör,]

Rāḡib-ı rāḥ-ı necāta yol bulunmaz zerrece / Tâ
meger her kārūñi **göre** me'ālūñ seyr ide (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1274, Beyit 4*). [göre, -e]

Bu ne ḥācetdür ki ferdāya komaḵ bu ḥāleti / Ey
Murâdî ḥaşr ola **gör** işte arz-ı sāḥire (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1285, Beyit 5*). [gör,]

Revnaḵ-ı hüsnuñ **göreliden** turfe-ḥāl oldum yine /
Lîk hicrūñden ḥabîbüm bir ḥayāl oldum yine
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1286, Beyit 1*). [göreliden,
-elden]

Kaçan kim yāre tûş olsam beni tenhâ ider cümle /
Kaçan kim **görmesem** kendin baña imlâ ider
cümle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1291, Beyit 1*).
[görmesem, -me, -se, -m]

Senüñ bu hüsñ-i zibāñi **göreliden** bülbül-i cānum /
Nazar kılmak ne mümkün derde yāḥūd reng ile
büya (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1330, Beyit 2*).
[göreliden, -el(i), -den]

Birbirine beni gösterdi cihān enmilesi / Şol ki
görmedi gözi düşdi diyār-ı 'ademe (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1354, Beyit 2*). [görmedi, -me, -di]

Görem dir iseñ eger mihr ü mäh ü necm-i ḥüdā /
Semā-ı kalbūñi kılma şaḳın şehāb-zede (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1379, Beyit 4*). [görem, -em]

İster iseñ **görmege** vech-i ḥabîb / Terk-i 'ār it olma
nām u 'ārda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1423, Beyit 2*).
[görmege, -me, -ge]

Giriftār oldı murḡ-i dil nigāruñ zülfi ağında /
Göricek dāne-i ḥālî o māḥuñ gül yañağında
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1436, Beyit 1*). [göricek, -
icek]

Şems-i tābānuñ **göreliden** tālî'üm mes'uddur /
Cümleden anuñ için şāḥib-cemāl itdüñ beni
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1463, Beyit 2*). [göreliden,
]

Rāḥat olmazsın gönül sen **görmeyince** yārūñi /
Bilürem gördükde anı terk idersin varuñi (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1470, Beyit 1*). [görmeyince, -me, -
y, -ince]

Niḳāb açmış yüzinden çün cemāl-i 'ālem-ārāsı /
Gören 'aşıkıların varduḡça artupdur temennāsı
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1506, Beyit 1*). [gören, -en
]

Açıcaḵ perdeyi yüzden gözi bîdār eyle / Lîkin
anuñ ile bir yirde **görüñler** mi beni (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 2*). [görüñler, -ür, -ler]

Bağı seyr itmek için gelse kaçan ol meh-rû / Medḥ
iderler **görürem** bağ-ı karanfillerini (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1523, Beyit 3*). [görürem, -ür, -em]

Setr eyleme cemālūñi **görsün** bu dîdemüz / Nāzır
özüñ görür yine ḥānum seni seni (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 1534, Beyit 3*). [görsün, -sün]

Ruḥ-sār-ı şemsūñi güzelüm **görmeyeli** ben / Aldı
karañu ey meh-i tābān bu gönölümü (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 4*). [görmeyeli, -me, -
(y)eli]

Fûrkatde vü hicrānda kalur mı dil-i maḥzûn /
Yoḡsa ola mı vuşlat **göre** mi gözüm anı (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 3*). [göre, -e]

Hakkā budur ki hüsnüni dā'im **görü**r gözü / Çeşm-i 'ayān ile ola çün rü-be-rü yüzüm (Murādī Dīvānı, Kit'a 11, Beyit 1). [görür, -ür]

'Aceb revā mı saña ey habīb-i cān ü gönül / Beni **görü**p diyesin kim beni seven bu degül (Murādī Dīvānı, Müfret 15, Beyit 1). [görüp, -üp]

Rüy-i zibānı **gö**relden vālih ü hayrān benem / Müstetir kılma cemālūn çünki ser-gerdān benem (Murādī Dīvānı, Kit'a 35, Beyit 1). [görelden,]

2. İdrak etmek, anlamak.

İşbu Murādī sözlerin aňlayan er durur / Her kim **görü**rse hayrete varur kılar taña (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 3). [görürse, -ür, -se]

Hikmetde **gördi** 'ibreti 'ibrettedür hikem / Hayretde hayret üzre durur yād ü āşinā (Murādī Dīvānı, Gazel 6, Beyit 2). [gördi, -di]

İşbu Murādī sözlerin aňlayan azdur / Her kim **görü**rse hayrete varur kalur taña (Murādī Dīvānı, Gazel 8, Beyit 5). [görürse, -ür, -se]

Eşkümü **gördükde** deryā āferin itdi baña / Benden artuğdur yaşuñ v'Allāhi hayrānum saña (Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 1). [gördükde, -dükde]

Gördi ol deryāda bir gevher ki hāşū'l-hāşdür / Kim bulunmaz iki dünyāda aña hergiz bahā (Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 2). [gördi, -di]

Günc-i halvet 'ālemin **gör** kesreti kılma taleb / Tālib-i tahkik iseñ ol "kable mevtin" sen fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 4). [gör,]

Żahve-i kübrāda **gördüm** cümle eşyā secdede / Āşinā olmağ durur aşl-ı murād ey āşinā (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 3). [gördüm, -düm, -m]

Cihān levhinde **gördün** mi ne taşvır eyledi nakkaş / Kemāl-i 'aql ile olğıl başır ü olmağıl a'mā (Murādī Dīvānı, Gazel 55, Beyit 4). [gördün mi, -dün, -n,]

Muğaddesdür ezel çün kim **gör** imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasin ra'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 4). [gör,]

Muğaddesdür ezel çün kim **gör** imdi kibriyā kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasin ra'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 4). [gör,]

Şerāyiñ 'ilm-i zāhirdür veli şüret-perest olma / O zāhirdür ma'ānī **gör** murād olan odur ma'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 4). [gör,]

Mağabbet 'ālemin **gördüm** ki yoğdur hadd ü pāyānı / Dilüm kılma beyānını beyān oldum aña illā (Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 3). [gördüm, -düm, -m]

Cān ile kemālin bilüben **gördi** cemālī / Ol demde didi "Ente kadümün ve murādā" (Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 4). [gördi, -di]

'İlm ü fażlum **görü**p senāda didüm / Rabbi zidnī ve min ledünke 'ilmā (Murādī Dīvānı, Gazel 93, Beyit 4). [görüp, -üp]

Lem'a-i nūruñı **gören** şems-i cihāna bakmadı / Zav'uñı fehm iden kişi bulmadı bir ziyā saña (Murādī Dīvānı, Gazel 99, Beyit 2). [gören, -en]

Görme şaķın özüñi bakma kişi 'aybına / Hāk ile berāber o kadrūñ ola tā a'lā (Murādī Dīvānı, Gazel 101, Beyit 3). [görme, -me]

Murādī **gördi** menāmında yāre vaşl olmış / Umar ki ola bu ru'yāsı şādıķu'r-rü'yā (Murādī Dīvānı, Gazel 112, Beyit 5). [gördi, -di]

Mir'āta bakdum **gördüm** yüzüñi / Çün kim yüzümden kıldum temennā (Murādī Dīvānı, Gazel 122, Beyit 4). [gördüm, -düm, -m]

Çünki kitmān-ı hafādur mukteżā-yı emr-i ğayb / Zāhir ü bāında cevlnānı **görü**rseñ kılma reyb (Murādī Dīvānı, Gazel 132, Beyit 1). [görürseñ, -ür, -se, -n]

Bir seher **gördüm** nikābın şaķk idüp yüz gösterür / Bir cevāb idüp didi "Fe'nzurlenā ni'me'l-me'āb" (Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 2). [gördüm, -düm, -m]

İbtihāc-ı dil odur kim **göre** çeşmüm yüze yüz / Bu sürürü dile baħş eyle meserret yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 137, Beyit 3). [göre, -e]

Bu Murādī çü kelāmında durur mīr-ı kelām / **Gö**reler daħı kelāmuñda neler rüz ile şeb (Murādī Dīvānı, Gazel 139, Beyit 5). [göreler, -e, -ler]

'Acā'ib bahre taldı dil aña hadd u kenār olmaz / Ğarā'ib hayret-i kübrāda **gördüm** cümle şeyh u şab (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 3). [gördüm, -düm, -m]

Revzen-i çeşmümde haķķiyet **görü**r eşyā şıfat / Anuñ için bildi dil dünyā vü māfihā şıfat (Murādī Dīvānı, Gazel 173, Beyit 1). [görür, -ür]

Ey Murādī senüñ aħvāl ile hālūñ ne 'aceb / 'Aceb oldur **görince** sende bu aħvāl-i şıfat (Murādī Dīvānı, Gazel 175, Beyit 5). [görince, -ince]

'Ālem-i aşgarı kübrāda **gören** 'ayn-ı yakīn / Bu fenā 'ālem için ķor mı yire cāy-ı sebāt (Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 2). [gören, -en]

Muğaddimātı bilürseñ muğaddimāt ile **gör** / Eger muħiñ iseñ ol ebr-i huşke yağmur şac (Murādī Dīvānı, Gazel 224, Beyit 3). [gör,]

'Ömrümüz zātuñda **gördük** ey habīb olmış ziyād / Mā-ħaşal taħsiline bunuñ iderdük icthād (Murādī Dīvānı, Gazel 248, Beyit 1). [gördük, -dük, -k]

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasin / **Gö**resin her naṭaķında nice biñ def'ada sūd (Murādī Dīvānı, Gazel 254, Beyit 5). [göresin, -e, -sin]

Nice şerħ ola mu'ayyen **gö**remez derk-i nażar / Şol vücūdı ki vücūdında olupdur mevcūd (Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 3). [göremez, -e, -mez]

Cemālin inkişāf itmiş kanı bir dīde-i bakī / Duruş hānum küşād olsun **gö**resin n'eydüğün manżar (Murādī Dīvānı, Gazel 303, Beyit 3). [göresin, -e, -sin]

Vücüdüm büstânın **görmüşemdür** çün tolu ezhâr /
'Acebdür bağbân-ı kudret itmişdür 'aceb tîmâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1*). [*görmüşemdür, -miş, -em, -dür*]

'Alâyıkdan müberrâ olmayınca bulmadum kurbet
/ Hâlâyıkdan mu'arrâ olmayınca **görmedüm** bâhir
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 2*). [*görmedüm, -me, -dü, -m*]

Murâdî 'ayn-ı kesretde çü vahdet meclisin
gördüm / Aña sen hîn-i vahdetde 'inâyât eyle ey
ğâfir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5*). [*gördüm, -dü, -m*]

'Uyûn-ı bâ-'ayân ile egerçi **gördiler** zerre /
Velâkin olmadı 'âşık ilen sensin girü tedbîr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 3*). [*gördiler, -di, -ler*]

Her ne kim var ise vardur 'âlem-i etvârda / Bî-
başîret **görmez** anı oldu zîrâ bî-başar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 2*). [*görmez, -mez*]

Tâ'ir-i kudsî **göreliden** 'ışık oldu bâlver / Şöyle tayr
eyler ki kalbî 'arş-ı a'lâsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2*). [*göreliden, -elden*]

'Âlemün kârın ki **gördüm** 'ilmi peydâsındadır /
Her neye kıldum nazar anuñ temennâsındadır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1*). [*gördüm, -dü, -m*]

Añlar iseñ 'âlimü'd-dehr olduñ ey şürîde hâl / Bu
Murâduñ mantıqından **görenler** peydâ durur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5*). [*görenler, -en, -ler*]

Didi **gördüm** anda bir 'âlem ki vaşf olmaz aña /
Nice 'âlemdür ki yokdur anda âdemden eser
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2*). [*gördüm, -dü, -m*]

Sen Murâduñ bu kelâmın atma âfâka şaķın / **Gördi**
anı bir hayâl imiş geçüp gitdi meger (*Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 5*). [*gördi, -di*]

Çeşm-i cânı kıl küşâde ister iseñ ma'rifet / **Gör**
Murâdî mantıķın kendin ne zîbâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5*). [*gör, -*]

Seyrümü sırında **gördüm** sırrımı sırrımda ben /
Sırr-ı seyrî cem' idüp seyr ile sırr oldu eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2*). [*gördüm, -dü, -m*]

Gel bu varlık perdesin kaldur cemâl-i yâri **gör** /
Dîde-i cânı küşâde eyle gel tekrârı gör (*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1*). [*gör, -*]

Gel bu varlık perdesin kaldur cemâl-i yâri gör /
Dîde-i cânı küşâde eyle gel tekrârı **gör** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1*). [*gör, -*]

'Âlem-i 'ulviye pervâz eylesün murğ-ı vücûd /
'Âşıkun ma'sûķ ile anda olan bâzârı **gör** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2*). [*gör, -*]

Bir harâret sende ger yoğ ise gel ey müdde'î /
'Âşık-ı hicrân-keşün kalbinde yanan nârı **gör**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3*). [*gör, -*]

Dîde-i bînâ kıılursañ nûr-ı iz'an ile ger / Nâzır
olduķda kamuda çeħre-i dildârı **gör** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4*). [*gör, -*]

Gel Murâdînün kelâmın diñle gûş-ı cân ile /
Söyledükçe sen feminden berķ uran envârı **gör**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 5*). [*gör, -*]

Nice bir ğafletde a'mâ olasın dir 'akluñı / Baķ
gönül mir'âtine **gör** kim ne şûret gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 3*). [*gör, -*]

Muntazır 'ışık içre **gördüm** bir nice ma'nâ şıfat /
Kimisi sâhilde seyr eyler kimi deryâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2*). [*gördüm, -düm*]

Cümlesi kılmış nidâ hânım bülend-âvâz ile / Her
birün ğüftârını **gördüm** ki hep imzâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3*). [*gördüm, -düm*]

Şafha-i kübrâyı **gördüm** bir münakkaş levhdür /
Kilk-i kudret yazmış anda her ne kim var cümle
kâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4*). [*gördüm, -düm*]

Râfî'-i hucb olsa makşûd eylese keşf-i cemâl / Ey
mubaşşır her ne deñlü **görseñ** ol zîbâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3*). [*görseñ, -se, -ñ*]

Her neye kim nâzır iseñ câmdur 'ibret-nümâ /
'İbret ile **gör** ki bir şûretde her eşyâ gezer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4*). [*gör, -*]

Râzıķun merzûķ için hâlince vardur mevhîbi /
Hâlûñi keşf itmez iseñ **gör** neler intâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4*). [*gör, -*]

Ey habîbüm hâzretünñde nokta-i nakdüm görüp / Ol
bahâya **görmedüm** bir ğayrı bulmadum eser
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3*). [*görmedüm, -me, -dü, -m*]

Ey habîbüm hâzretünñde nokta-i nakdüm **görüp** /
Ol bahâya görmedüm bir ğayrı bulmadum eser
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3*). [*görüp, -üp*]

Ey Murâdî **gör** Hudânuñ şun'ını maħbûbda /
Kaşları hem çün kalemdür gözleri çün nündür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9*). [*gör, -*]

Turfetü'l-'aynumda **gördüm** hayl-i 'ışķun
'askerin / Manzarum seyr eyleyen câ-yı temâşâ
didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3*). [*gördüm, -dü, -m*]

Şâh-bâz-ı dil uçarken **gördi** anı dide-bân / Dâm
kurmak istedi bir evc-i a'lâ didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4*). [*gördi, -di*]

Cân şu'â-ı hûsnûñi çün **gördi** tenhâ gizlenür /
Şanma kim ecsâmdur dünyâda peydâ gizlenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1*). [*gördi, -di*]

Her meķanı aradum yir yir ki bir yir kılmadı /
Dünyâda 'uķbâda **gördüm** zîr ü bâlâ gizlenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3*). [*gördüm, -dü, -m*]

Ser-firâz olmaķda çok sa'y eyledüm minnet aña /
Zilleti terk itmişem **gördüm** ki az ehlinedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

Ey Murâdî ezeli vahdeti **gör** kesreti ço / Şîr iseñ ara kamu bişeyi bul bir dañı şîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [gör,]

Hırz-ı cân oldu çü nâmuñ yâ nişanı nicedür / Bî-nişân ol **göresin** tâ ki nihâni nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1). [göresin, -e, -sin]

Dîde-i 'aql çü binâ olamaz râzında / Cezbe-i yâri gözet **gör** ki edâni nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [gör,]

Hüsni Yüsufda eger kıldı ise hâl zühür / Hâl-i Ya'kûbda **gör** 'ışk ile cânı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [gör,]

Diler iseñ bu Murâdî **göresin** vahdetde / Yoñsa kesretde nice cism ile yektâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [göresin, -e, -sin]

Nazm-ı pür-süzünü her kim ki Murâduñ **göriser** / Kıluben âhına her demde temâşâ inler (Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 5). [göriser, -iser]

Ȧoldurdu Murâdî şikemin halk-ı cihân **gör** / V'Allâhi bizüm gibi riyaâzât idemezler (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5). [gör,]

Âdâb gevherini alup eyle tâc-ı ser / Evvelce **gör** ki soñra zamân-ı edeb geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 4). [gör,]

Hakk ile bâtil seçer kim ki Murâdî **göre** / Bilmez iseñ kavlüñi kavlüme sor hak nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 5). [göre, -e]

Evc-i 'ulâda **gördüm** çün lem'a-i ziyâyı / Ey devletüm ziyâsı yahşî hidâyetüñ var (Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Gel gel berü ey nefsum inşâf ide bi'llâhi / Bu fânî cihânı **gör** kim kime vefâ eyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [gör,]

Görüben lâzımâtum mültezimde / Hañimde irticâ itdüm mükerrer (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [görüben, -üben]

Cihân cömerdini **gördüm** igen çok / Velî yok çeşm-i güher-bâra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 3). [gördüm, -düm]

Murâdî kalmadı ma'nâ bilenler / Ne **göreseñ** şüret-i dîvâra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [göreseñ, -se, -ñ]

Kör olma gözünü ac **gör** kim / 'Âkıbet yirüñ olacañdur güñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [gör,]

Dâniş isterseñ eger gel berü zânü çöküben / Güş kıl **gör** ki nice 'ilm ile 'irfân bilürüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 4). [gör,]

Mekânüm lâ-mekânîdür mekânımdan ol ân ansuz / Muhañkañ **görmedüm** aşlâ mekânımdan mekân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 1). [görmedüm, -me, -dü, -m]

Vücüdün burka'ın kaldur cemâl-i yâri **gör** n'eyler / Bunı fehm eyle kim bu sırâ 'ilm ile kemâl irmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2). [gör,]

Ğavvaş olalı yemm-i vücüdına fülk-i dil / 'Ânîde **gördi** mihrini açdı hilâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [gördi, -di]

Her kim ki **gördi** işbu Murâduñ fi 'âlini / Çâk oldu 'aqlı fehmi didi yok su'âlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 5). [gördi, -di]

Gerçi melâ'ik oldılar hâşî-i 'âbid-i İlâh / **Görmediler** ebed olar Hañdan anı ki görmişüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [görmediler, -me, -di, -ler]

Her ki seni **görüñ** bile söyle aña Murâdîyâ / Bañr-ı eñad cevâhirin vaşfını k'anda dirmişüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5). [görüñ, -üñ]

Şerh ü beyâna şıñmadı yine bizüm bu hâlümüz / Bilmedi kimse Hañkımız **görmediler** hayâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 1). [görmediler, -me, -di, -ler]

'Ömrümi 'ömrümde **gördüm** çün dırâz / Hâlümü hâlümde buldum çäre-sâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Cümle-i vechümde **gördüm** bir misâl / 'Älemün 'ilmini bir noñtamda yaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

İki **gördün** kendünüñ bir eyle var / Her işi sen işleme iz'ânsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 2). [gördün, -dü, -ñ]

Yüzini kıldı muñâbil zücâce-i kurba / Yüzini Hañk ile **gördi** irüp hañkâta pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [gördi, -di]

İşini beñzedüp kâra **görüpdür** kâr ile kârın / Mu'ammâ sırrını bilmiş hem 'allâm-ı zamân olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [görüpdür, -üp, -dür]

Ne peydâ kıldı peydâda **gör** ol hallâk-ı 'âlem kim / Hañkım-i muñlak oldur kim nuñuşın 'arz ider nañkâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [gör,]

Kuvvet-i havl-ı Hudâ-yı lâ-yezâl ile yine / Bu Murâdî kavlini **gör** nice a'lâ söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 5). [gör,]

Gördi çeşm-i 'âlemin 'aynümde şüret var imiş / Bilmediler lik 'aynumda mañabbet var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 1). [gördi, -di]

Dil müşâbih olsa Cibrile şağın kılma 'aceb / Tarfetü'l-'aynında sırrın **gördi** bâlın söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [gördi, -+di]

Mañâm-ı ülfeti **gördüm** kemâle râci' imiş / Ne kim huñur ide hañırda cümle vâki' imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Bir cânı ki **gördün** oldur 'aşık / 'Uşşāk durur tabān
kırılmış (Murādī Dīvānı, Gazel 642, Beyit 4).
[gördün, -dū, -ñ]

Murādī merd-i 'aybından hüner degil haber almak
/ Seründe sırr-ı a'lā **gör** diye tā çeşm-i ter elfāz
(Murādī Dīvānı, Gazel 655, Beyit 5). [gör,]

Gör Murāduñ 'ayn-ı hālını yine / 'Ayn-ı hikmet
nice akar çağ çağ (Murādī Dīvānı, Gazel 670,
Beyit 5). [gör,]

'Älemün cem'iyetin günc-i ducāda **gördiler** /
Vaḥdet ü kesret makāmını şular kim kıldı fark
(Murādī Dīvānı, Gazel 685, Beyit 3). [gördiler, -
di, -ler]

Sāha-i 'izzetde **gördüm** kim ider cevlan-ı 'ışk /
Nice perr ü bāl ile gördüm kılur tayrān-ı 'ışk
(Murādī Dīvānı, Gazel 688, Beyit 1). [gördüm, -
dū, -m]

Sāha-i 'izzetde gördüm kim ider cevlan-ı 'ışk /
Nice perr ü bāl ile **gördüm** kılur tayrān-ı 'ışk
(Murādī Dīvānı, Gazel 688, Beyit 1). [gördüm, -
dū, -m]

Ben cemālüne nazār kılduğımı **gördi** cemāl / Ey
kemālüm nazarumla tolu her cā ancak (Murādī
Dīvānı, Gazel 696, Beyit 3). [gördi, -di]

Cān-ı şakīye uğrasa ḥānum sa'īd ider / **Gör** kim ne
gevher oldı bugün kīmyā-yı 'ışk (Murādī Dīvānı,
Gazel 702, Beyit 2). [gör,]

Pākı muḥibb ider daḥı pākı sever özi / Billāhi **gör**
ne ḥüb durur bu şafā-yı 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel
702, Beyit 4). [gör,]

Gördüm çü ḥüsn-i dilberi mir'āt-ı kalb ile / İletdi
nūr-ı 'ayna beni bir ducāda 'ışk (Murādī Dīvānı,
Gazel 703, Beyit 2). [gördüm, -dū, -m]

Gördi Murādī aradı bulmadı ḡayrıy / Pes gördi
cümle cümle fenā vü beḡāda 'ışk (Murādī Dīvānı,
Gazel 703, Beyit 5). [gördi, -di]

Gördi Murādī aradı bulmadı ḡayrıy / Pes **gördi**
cümle cümle fenā vü beḡāda 'ışk (Murādī Dīvānı,
Gazel 703, Beyit 5). [gördi, -di]

Cihānda 'ışka bedel **görmedüm** cemāle tarīk /
Eger ki 'aşık iseñ 'ışkı bil vişāle tarīk (Murādī
Dīvānı, Gazel 704, Beyit 1). [görmedüm, -me, -dū,
-m]

Cemāl-i dil-küşāda **gördüm** el-ḡaḡ / Ne kim
gördüm cemālüm bilür ancak (Murādī Dīvānı,
Gazel 709, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Cemāl-i dil-küşāda gördüm el-ḡaḡ / Ne kim
gördüm cemālüm bilür ancak (Murādī Dīvānı,
Gazel 709, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Murādī 'aşık u ma'sūḡı isterseñ murādı **gör** /
Murādīnün kelāmını er olandur kılan idrāk
(Murādī Dīvānı, Gazel 716, Beyit 5). [gör,]

Şafā mir'ātını **gördüm** celālündür tutan elde /
Cemālüne muḡābildür müşāhid olmış ebrāruñ

(Murādī Dīvānı, Gazel 719, Beyit 3). [gördüm, -
dū, -m]

Muḡarreb meclisin **gördüm** ne mir'ātı ne ḡod
ḡayrı / Muḡit-i bī-nihāyetdür nihān olmadı dīdāruñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 719, Beyit 4). [gördüm, -
dū, -m]

Gördün elyak bendeñi 'ālemde sultān eyledün /
Sen baña ḡaddümden efzün luṭf ü iḡsān eyledün
(Murādī Dīvānı, Gazel 725, Beyit 1). [gördün, -dū,
-ñ]

Bu Murādīnün ḡuşuşında nedür **gör** mā-ḡaşal / Gir
maḡabbet 'ālemine tā bulasın rāḡatün (Murādī
Dīvānı, Gazel 732, Beyit 5). [gör,]

Äferin meşreb-i şāfına 'aceb meşrebdür / İgen
a'lāda **görüven** bu cenābuñı senün (Murādī
Dīvānı, Gazel 735, Beyit 3). [görüven, -ür, -ven]

Ben ḡurūcumda vülūcum 'ālemin naşb itdüm /
'Älemüm rāfi'ini **görmege** bir dāl gerek (Murādī
Dīvānı, Gazel 739, Beyit 3). [görmege, -mek, -e]

Ḥaḡdur Murādī her bir işi işleyen gözet / Nice ider
saña **gör** 'ināyet bölük bölük (Murādī Dīvānı,
Gazel 745, Beyit 5). [gör,]

Kaşdüm cemālün oldı benüm ey Ḥudā senün /
Kimdür cemālünü **göre** ol muntēḡa senün (Murādī
Dīvānı, Gazel 746, Beyit 1). [göre, -e]

Tā'bīr-i ḡüsn ider mi cemālün **gören** senün /
Taḡrīr-i ḡāl ide mi yā ḡālün gören senün (Murādī
Dīvānı, Gazel 747, Beyit 1). [gören, -en]

Tā'bīr-i ḡüsn ider mi cemālün gören senün /
Taḡrīr-i ḡāl ide mi yā ḡālün **gören** senün (Murādī
Dīvānı, Gazel 747, Beyit 1). [gören, -en]

'Älemde faḡr iden bu 'ulūm-ı kemāl ile / Kimdür
kemāl diye kemālün **gören** senün (Murādī Dīvānı,
Gazel 747, Beyit 2). [gören, -en]

Mir'āt-ı ḡayba nāzır olan seyr ider 'uyūn /
Äyīnesin kapar ḡaṭ ü ḡālün **gören** senün (Murādī
Dīvānı, Gazel 747, Beyit 3). [gören, -en]

Nām ü nişānı fīkr ide mi saña yüz dutan / Bī-nām
ola 'aceb mi ḡayālün **gören** senün (Murādī Dīvānı,
Gazel 747, Beyit 4). [gören, -en]

Söyler cihānda her kişi gerçi maḡālede / Ḥayrān
olur Murādī maḡālün **gören** senün (Murādī
Dīvānı, Gazel 747, Beyit 5). [gören, -en]

Zevḡ eyledigün **gördigün** āyāt Ḥaḡ için / 'İşk ile
gehī eyledigün āḡı severseñ (Murādī Dīvānı,
Gazel 751, Beyit 4). [gördigün, -dik, -ün]

Şāha-i sīmāda **gördüm** kudret ile bir vücūd / Cem'
olup cümle ḡalāyık 'arz ider aña 'amel (Murādī
Dīvānı, Gazel 755, Beyit 3). [gördüm, -dū, -m]

Ger begendünse berātün yazalar menşürünü /
Okusunlar **gör** ḡalaṭ var mı arada sāmi' ol (Murādī
Dīvānı, Gazel 758, Beyit 2). [gör,]

Şimdi bildüm şem'-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl /
Nūr-ı şem'e baḡ ḡicāb ardında **gör** zıll-ı ḡayāl
(Murādī Dīvānı, Gazel 771, Beyit 1). [gör,]

Şun'ını **görelî** şun'ında anuñ şubh u mesâ / Meh ü mihrin kamunuñ eyledüm 'âtil bâtil (Murâdî Dîvânî, Gazel 793, Beyit 2). [görelî, -eli]

Gördi çün yâr yüzün çok şalavât eyledi dil / Kelimât eyleyirek kesb-i hayât eyledi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 796, Beyit 1). [gördi, -di]

Gördi çün hayme-i ecsâd konup göçmededür / Rûhını kıldı muķim 'ayn-ı sebât eyledi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 796, Beyit 3). [gördi, -di]

Ey Murâdî seni 'âlem ne bilür a'mâdur / Vâhidi iki **görür** olsa eger dîdede kıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 799, Beyit 5). [görür, -ür]

Cümleden el yudî çün yâre muķî' oldı muķî' / Kerem-i yâr ile **gör** nice mükerremdür dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 804, Beyit 2). [gör,]

Kamu öğrendi eyü yavuzını dünyānuñ / **Gör** Murâdî gözün aç nice mu'allamdur dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 804, Beyit 5). [gör,]

'İşk ile yokladı özin **gördi** özinde çün kemâl / Virdi gönül murğına pes uçmağa iki perr ü bâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 807, Beyit 1). [gördi, -di]

Kendüyi **gördi** kendüde kendüyi buldı kendüde / Kendüde oldı kendüde bulmadı nokta pes maḥal (Murâdî Dîvânî, Gazel 807, Beyit 4). [gördi, -di]

Gördüm çü 'aynımı iki şüretde bir mişâl / Âyîne gösterür nice yüzden nice cemâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 819, Beyit 1). [gördüm, -düm, -m]

Rûhum vücühını yine 'ayn ile **görmişem** / Rûhum mesâbesinde görindi nice hayâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 819, Beyit 2). [görmişem, -miş, -em]

Bize 'inâyet idelden müyessirü'l-âmâl / Ḥakâ'îkinde **görülmüş** durur kamu aḥvâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 826, Beyit 1). [görülmüş, -miş]

Bedâyi' -i nefehâta bedi' olur kavlümi / Bu kavlümi **görelî** lâldur kamu aḥvâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 3). [görelî, -eli]

Muḥakkaḥdur Murâduñ bu kelâmı / Muḥakkaḥıkeñ gel imdi **gör** müşkil (Murâdî Dîvânî, Gazel 848, Beyit 5). [gör,]

Kitâb-ı 'ışkı açdum çün 'acâ'ib dâstân **gördüm** / Ki her bir 'âlemin seyr eyledüm bir gülsitân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Kitâb-ı 'ışkı açdum çün 'acâ'ib dâstân **gördüm** / Ki her bir 'âlemin seyr eyledüm bir gülsitân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Kamu bâb u fuşûlın harf harfin görmişem cümle / Anuñ ebvâbın açdukda nice biñ biñ cinân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 2). [gördüm, -düm]

Kamu bâb u fuşûlın harf harfin **görmüşem** cümle / Anuñ ebvâbın açdukda nice biñ biñ cinân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 2). [görmüşem, -miş, -em]

Velikin ḥaṭṭı yokdur ol kitābuñ lik ḥālîdür / Benüm ḥālümde ḥâl olmuş zemîn ile zamân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 3). [gördüm, -düm]

Samâḥ-ı cāna irdi bir nidā-yı ḥüb-ter ey dil / Didi kim ben seni iki cihāna cümle cān **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 4). [gördüm, -düm]

Didüm kim bu Murâdî ber-murâd olmaya mı ḥâşıl / Didi kim ben seni her dem murâd-ı cāvidân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 5). [gördüm, -düm]

Teferrüc kıldum ârâyî cemâlini nihân **gördüm** / Çü terk itdüm temâşâyı nihânını 'ayân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 861, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Teferrüc kıldum ârâyî cemâlini nihân **gördüm** / Çü terk itdüm temâşâyı nihânını 'ayân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 861, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Temelluḥ eyleyü dildâr nihânını beyân içün / Beyân içün ne kim vardur cihānda tercemân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 861, Beyit 2). [gördüm, -düm]

Göreliden nûr-ı ruḥsârûñ cemâl-i bâ-kemâl oldum / 'İyân-ı 'ayn olalıdan 'uyûn içre hayâl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 865, Beyit 1). [göreliden, -el(i), -den]

Nedür bu sâcid ü mescüduñ añlarsañ mu 'ammâsın / Seni devr-i zamân içinde 'allâm-ı zamân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 861, Beyit 3). [gördüm, -düm, -m]

Gönül mir'âtını çün kim mücellâ kıldı elṭâfı / Cihân içre nazar kıldum nice yüz biñ cihân **gördüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 861, Beyit 4). [gördüm, -düm, -m]

Bed ü nîki **göreliden** ḥüsn ü kubḥı bilmişem a'lâ / Cemîlü'l-vaşf olalıdan cemâl-i bâ-cemâl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 865, Beyit 3). [göreliden, -el(i), -den]

Vechümün âyinesinde vech ile **gördüm** vücûh / Ol cemîl oldı cemâl oldı benüm mâhiyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 884, Beyit 2). [gördüm, -düm]

Âyet-i kübrâda **gördüm** remz-i Mûsâ âyetin / Cümle Fir'avn olsa 'âlem ben 'asâdan geçmezem (Murâdî Dîvânî, Gazel 888, Beyit 4). [gördüm, -düm]

Gel Murâduñ bu kelâmın diñle cān ile yine / Ḥak te'âla 'avnı ile nicedür **gör** kudretüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 896, Beyit 5). [gör,]

Sen beni zâhirde dünyâ içre **gördünse** şaḥın / Ey Murâdî sen taşavvur kılma sevdâsındayam (Murâdî Dîvânî, Gazel 899, Beyit 5). [gördünse, -dün, -ñ, -se]

Ey Murâdî evvel ü âḥîr **görürsin** ânîde / Şan'atüm olmadı her bir demde biñdür şan'atüm (Murâdî

Dîvânı, Gazel 906, Beyit 5). [görürsin, -(ü)r, -sin]

Re'fet ü rahmetde **gördüm** merhamet emrin tamâm / 'Afv-ı Rahmân ile uçağa girürler hâs u 'âm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1*). [*gördüm, -düm]*

Ey Murâdî gel tefekkür eyle ma'nâ remzini / Şimdi bu ma'nâda **gör** nice mu'ammâ eyledüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5*). [*gör,]*

Çünkü **gördün** ki cihân zevkine olmadı sebât / 'Âkıbet isteyelim zevk-i fenâdan geçelim (*Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4*). [*gördün, -dün, -n]*

Varalum küngüre-i 'arşı ser-â-pâ **görelüm** / Gelelüm bunda yine 'âlim-i devrân olalum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 2*). [*görelüm, -eli, -m]*

Nefha-i rûh egerçi **görünür** arada rây / Bir sebep oldu velîkin demi ahlâ bir dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2*). [*görünür, -i(-n), -ür]*

Ferd-i muṭlaḳ **görünür** vâhidi 'aynümde vahîd / Cümleden el çeküben server-i efrâd oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2*). [*görünür, -in, -ür]*

Levn ile rengi koyup cümleyi dil oldu muḥîṭ / Ey Murâdî beni **gör** kim nice mu'tâd oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5*). [*gör,]*

Gördüm cemâlünü geçübün her cemîlden / Rızvân u cennet ü ḡam-ı ḡilmânı n'eylerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 3*). [*gördüm, -düm]*

Zât-ı kadîmî **görme** cânlar virür cân-ı za'îf / Lîkin ne tedbîr eylesün bâḳîde fânîdür 'âlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2*). [*görme, -mege]*

Bakdı o bâm-ı dârdan **gördi** kamu 'avâlimi / Kıldı o bâmıdan 'urûc ḡayr ile hem-dem oldu dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 4*). [*gördi, -di]*

Şâhib-nazar iseñ ey Murâdî / **Gör** kânde yazıldı nâm-ı Âdem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5*). [*gör,]*

Dil yâr ile yâr olsa cânımda karar olsa / Tekrâr ile var olsa vuṣlat nic'olur **görsem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1*). [*görsem, -se, -m]*

Murâdî'nün kelâmının hevâsında nihâyet yok / En ednâ **görmeye** füc'et okıyan bunı ezberden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5*). [*görmeye, -me, -ye]*

Gel berü ac gözünü kaldur ḡicâbuñ ser-te-ser / Bak ḡöñül mir'âtına **gör** nice naḳş oldu cihân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3*). [*gör,]*

'Iṣḳ-ı dildârı **görüp** buldı eserden pes eser / Bende-i 'ıṣḳ oldu dil bu 'âleme sultân iḡen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 2*). [*görüp, -üp]*

Bir şehir **gördüm** temevvüc kıldı baḡr-ı iḳtiżâ / Fülk-i hestîye ṭaḳılmış bād-bânımdur gelen

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4*). [*gördüm, -dün, -m]*

Naḳş-ı mir'âtımda **gördüm** şormışam naḳḳâşdan / Yedi yâ vü nün ü yâñun resmin aldum kaşdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1*). [*gördüm, -dün, -m]*

Hâlûmî hâlümde **gördüm** tarz ile etvârdan / Hâlûmî sen baña şorgıl şormaḡıl hâlâşdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4*). [*gördüm, -dün, -m]*

Bu ne ḡüsn ü bu ne ḡikmetdür ki ey nûr-ı lîḳâ / Zerre-i nûruñ **gören** terk itdi cân ile serin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 2*). [*gören, -en]*

Gel bu varlık perdesin keşf eyle tâ kim **göresin** / Bir 'ayân ile mübeyyen bî-beyân ü bi-'ayân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4*). [*göresin, -e, -sin]*

Çün **görindi** vaṣl-ı dilber men' ile isbâtıdan / Dürlü ma'nâlar virildi mantıḳ-ı hâlâtdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1*). [*görindi, -in, -di]*

Reşha-i 'aynümde seyr itdüm ḡaḳîḳat 'âlemin / 'Âlem-i kesretde **gördüm** maḡz-ı şüret âdemin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1*). [*gördüm, -dün, -m]*

Aṣl-ı âdem çünkü oldu ḡâḳdan ey zû-fünün / Benlüḡi terk eyleyüp sen **görme** herḡiz kendözin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2*). [*görme, -me]*

Her neye kim nâzır olsam gözlerem Mevlâyı ben / Münteḡâ-yı 'arş-ı a'lâdan **görem** ferdâyı ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1*). [*görem, -em]*

'Arşa-i ḡikmetde **gördüm** kâḡ-ı tevḡîdi bülend / Süllem olmuş iki cânib 'ayn-ı ḡayb esrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2*). [*gördüm, -düm]*

Maḡz-ı devletdür eger kim 'arṣ ola saña vücüd / Ecmel ü ekmelde **gördüm** dil geçer mi vardan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3*). [*gördüm, -dün, -m]*

Lâyih olsa ey kemâlüm dil virür çeşme başar / Ger başiretle bakarsañ **gör** bizi ebşârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4*). [*gör,]*

Yâr içündür çekdügüm ḡam çekmezem aḡyârdan / Heybet oldum çünkü **gördüm** dîde-i tekrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 1*). [*gördüm, -dün, -m]*

Ey Murâdî bunda **gör** maṭlûbuñı idüp taleb / Yoḡsa ne aşşı saña ol va'de-i heyhâtdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5*). [*gör,]*

'Atıfet bezminde **gördüm** ḡvân-ı vaṣlûñ ni'metin / Cüd u iḡsânıñdan olmuş behre-ver bir nice cân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 2*). [*gördüm, -dün, -m]*

Gülşen-i cennetde **gördüm** vech-i sübhân âyetin / Bülbül-i ḡudsî okurdı cümle Rahmân âyetin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Çâger-i 'ışk olalı 'âleme sultānam ben / **Gör** habībüm beni sen kim nice bürhānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1). [gör,]

Seni mihmān ideli dilde benüm cānānum / Her kulüb içre beni **gör** nice mihmānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 2). [gör,]

Cānı koydum yoluña bulmağa sen cānānı / Kamu cān içre **gör** imdi nice cānānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3). [gör,]

Ne beyān eyledi **gör** bunda yine kavlı-i Murād / Şihhat-ı dil diler iseñ dile şihhat haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [gör,]

Rāh-ı hāqıqate zāhib olalı cān ü gönül / Beni cān ile **gören** cān iledür cānı yakīn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2). [gören, -en]

Mü'min oldı nice İslām ile imān getürüp / **Görelî** dā'irede devr idişin nūr-ı mübīn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [görelî, -elî]

Vāhîdüz Hakk u Muhammedle eḥaddür **görinen** / Rūh iseñ bunda Murād aña Mesihā haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [görinen, -inen]

Katlu fālümde **görüp** tā'ir-i kudside nisār / Kademü'l-hayr duyup kendümi var itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [görüp, -üp]

Ger nefsi kul idüp özüñe çāger idesin / **Gör** imdi nice neşr idiser nūr-ı hikmetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [gör,]

'İyān olalı görindi gözümde 'ayn-ı yakīn / Hāqıkatüm **görelî** dideye nihānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 2). [görelî, -elî]

Bu 'ukde ḥalline bir kamil-i mükemmel **gör** / Hazer ve el-hazer olma beri 'anî'l-imān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [gör,]

Murâdî maḥz-ı bekāda **görür** celāl ü cemāl / Sözüni söyler anuñ çün maḥālīn isteyüben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5). [görür, -ür]

Çü 'ilmümde **gördüm** 'ulümüñ yine hikmetin / İderven kamu 'âleme neşr ḥāşiyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Müheyyā idelden vücūdum sarāyın kamu / Nıkāb açdı **gördüm** seririnde māhiyyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [gördüm, -düm]

Maḥdemüñden muḥīm olanı **görüp** / Başlasın pes muḥaddemāta lisān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 3). [görüp, -üp]

Gör kemāl-i kudret-i ḥazretde sen / Kudreti rükn ile bil hikmetde sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 1). [gör,]

Gördi deryā ortasında bir ḥişār / Kaplamış cümle burūcın dil ü cān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [gördi, -di]

Bu iki dünyāyı alup çignüme / Miknetümi **gördi** zemīn ü zamān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 2). [gördi, -di]

Çün vücūdum devḥası neşv ü nemā bulmaḥdadur / Ki anı **gördi** aña bir vech ile düşdi kamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [gördi, -di]

Cān u dildendür vücūdum çün didi peydāda hū / Anuñ içün kim **görürsin** dir beni dünyāda hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [görürsin, -ür, -sin]

Ben beni **gördüğümü** bilmiş idüm gördükde / Lık 'âlemde bu ānumda cihānumdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 2). [gördüğümü, -düg, -üm, -i]

Ben beni gördüğümü bilmiş idüm **gördükde** / Lık 'âlemde bu ānumda cihānumdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 2). [gördükde, -dük, -de]

Ne şüret gösterür gözle bugün mir'at-ı ḳalbi **gör** / Ne kim vardur ḳazā ḥükmin muḳadder ḳılmaz illā hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [gör,]

Eyledüm çünki i'ade eyledi ḥāl ile ḥāl / **Gördi** çünki bu ḥicābum perdeye girdi yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3). [gördi, -di]

Sāha-i kudretde **gördüm** bu zuhūrın kesretin / Lıkin olunmuş iḥāta bir muḥīb 'ummān ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

'İbret ile nāzır ise kim ki **görsin** ḳavlini / Bu Murâdî kendüyi kendinde ḥāl eyler yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 5). [görsin, -sin]

'Âlemi bir nokta **gördüm** cümleten āyinede / Nāzıram ben lâ-mekānī 'âlemüñ devrānına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Bir seḥer **gördüm** ḥabībüm nürdür azvāyile / 'Ayn ile buldum yakīnüm mihrini sevdāyile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [gördüm, -düm]

Leyle-i zūlmāda **gördüm** bir kamer olmuş 'ayān / Cümleten seyyāreler yüz urmuş anuñ pāyına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Mağrib ü maşriḳda **gördüm** iki 'aynūñ lem'asın / 'Ayn-ı vāhîd oldı ḥaḳḳum şanmağıl ḳolayına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

Meclis-i 'ışk içre **gördüm** ol yüzi bedr ayı çün / Sema-ı ḡarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

Çerḥ tolābında **gördüm** delve girmiş bir melek / Kısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

Ey zebānın depreden elfāza ma'nā bilmedüñ / Şüret-i ḥükümüñde **gör** yazmış mı tuḡrā elsine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [gör,]

Gel Murāduñ **gör** kelâmın sem‘-i cāna al hemān / Naşş-ı kâtı‘dur kelâmı cümle güyâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [gör,]

İsmiñi **gördüm** müsemmâ seyr idüp âvâzda / Bulmışam lâkin müsemmâ pes gelüp bünyâdda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Eger var ise inşâfuñ **gör** imdi ‘ayn-ı hâk ile / Ne cevherler mübeyyendür Murâdîñün maķālinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5). [gör,]

Elâ yâ eyyühe‘l-aķbâb nedür ma‘nî-i zât el-hâķ / Eger añlamak isterseñ **görürsin** yine yârümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 4). [görürsin, -ür, -sin]

Beşî âfâķı geşt itdüm **görüp** bu levn-i haķrâda / Senâ-hvânı olupdur dil aña ķarada deryâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 1). [görüp, -üp]

Tecerrüd ehline vardum fenâ aķvâlini şordum / Didiler ‘ayn-ı vâhiddür **görürsin** sen beķān üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [görürsin, -ür, -sin]

Cenâb-ı hażrete ülfet bizi çün kim hâlîl itdi / Muķıbb-i şâdıķum **gördüm** habîbüm iki yanumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Seherden bir seher **gördüm** aña bir rûz beñzer yok / Muķâf oldum kamu nâsa nitekim Ka‘be aźhâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Murâdîñün cevâbın diñler iseñ ey cihân-ārâ / Şaķın her bir kesüñ cerb-i zebānuñ **görüp** aldanma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 5). [görüp, -üp]

Hikâyet eyledi evvel n‘idersin âķirüñ ķarın / Su‘âlinden cevâb añlar iseñ **gör** baķrdan ķatre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 2). [gör,]

Habîbüm ‘ayn-ı vaķdetden hicâb açmış gelür **gördüm** / Didî kim ben mübeşşirven ki didî ittişâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Ĥayât-ı cavidânîdür velîkin kibriyâ dursun / Ki tâ vechini **görmekde** virem bir dem mecâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3). [görmekde, -mek, -de]

Seherde rûy-i dildâra nazar kılan kemâlince / Kemâle irmedi v‘Allâhi **gördi** kendü hâlince (Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 1). [gördi, -di]

Nûr-ı mutlakda **görür** nûr-ı Muķammed ‘ilmin / Kendü iķsâna irüp mefķar olur insâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 3). [görür, -ür]

Hâme-i ķudreti **gördüm** yed-i naķķaşumda / Ĥâbe ķavseyni yazar idi zeber ķaşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Zâķir olduķca Murâdî anı mezkûr idinür / **Gör** ne cevher görünür verd-i güher-pâşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [gör,]

Ĥhumı güş idesin ger özüñi bilmeyesin / Seni **gören** dimeye bir daķı hergiz şun‘ ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 3). [gören, -en]

Ĥavl ile maķż-ı kıyâs oldı semâ‘ı cāna / Ĥaķķuñı **görmeğedür** sem‘ ile ķālûñ perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [görmeğedür, -mek, -e, -dür]

Genc-i ‘uzlet gibi genc olmaya bu ‘âlemde / Nazar-ı ‘ibret ile ‘âlemi **gör** âdemde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 1). [gör,]

Zâhidâ gel bize uy tâ ki ziyân itmeyesin / Kendü imānuñı **gör** baķ bizüm imānumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [gör,]

Gördüm kubâb-ı ‘âlemi cümle ĥubâb imiş / Ben yapduğum kubâbuma yüz tutmuşam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Gördükde rûyuñı nazar-ı vaķt isterüz / Yaş ile pür olup bu iki çeşm-i nem-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3). [gördükde, -dük, -de]

Her cānibe nazarda habîbüñ cemâline / Aldanmağıl haķîkat ile **gör** cemâlî ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [gör,]

Tevekkül ehli odur kim Murâdî her demde / **Görürsin** anı ki seccâdesin ber-âb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [görürsin, -ür, -sin]

Cihânı gözle **görürsin** fenâ durur lâ-reyb / Fenâyı târik olup cānuñı beķâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [görürsin, -ür, -sin]

Açduķda didi iķrâ **gördüm** ki ĥatt-ı Raķmân / Oldı sebeb ziyâde pes cümle feth-i bâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

Ĥaķķ-ı haķîķîdür gözüm bildi yakîni / Vâhidî **gördi** birde bir irdi çü hâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [gördi, -di]

Cemâl-i habîbümde **gördüm** kemâlüm yine / Kemâlinde gördüm anuñ bu cemâlüm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Cemâl-i habîbümde gördüm kemâlüm yine / Kemâlinde **gördüm** anuñ bu cemâlüm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Niçün kendüñi **görürsin** ‘aceb ne / Bil anı şoñra ķorlar seni yire (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [görürsin, -ür, -sin]

Başuñı yazadur çün miķnet senüñ Murâdî / **Gördün** zamāna uymaz sen uy hemān zamāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 9). [gördün, -dü, -ñ]

Terk olınmayınca ĥayruñ kim bilür tenhâ beni / Kendü pinhân olmayınca **göremez** peydâ seni

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 1). [göremez, -e, -mez]

Varlıktan geçmeyince varlık gelmez ele / Açmayınca 'aynı nice **göre** nâ-bînâ seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [göre,]

Her ki **gördi** işbu kavli birbirine söyleyüp / Sen Murâduñ sözlerinde eylegil im'ân didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 5). [gördi, -di]

'Arş-ı a'lâdur gönül oldu nazar-gâh-ı habîb / 'Arşa nâzır olmayınca **göremedüm** yârümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 2). [göremedüm, -e, -me, -dü, -m]

'İşk-ı yâr olalı yârâ yâr **gördüm** kendümi / İki 'âlem içre pür-âsâr **gördüm** kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

'İşk-ı yâr olalı yârâ yâr **gördüm** kendümi / İki 'âlem içre pür-âsâr **gördüm** kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Bahr-ı hayret çâr yanımı ihâta eyledi / Kande kim kılsam nazar didâr **gördüm** kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Devr idüp dâ'ire 'aklı dolanur idi gönül / 'İşk ilinde şimdi ben devvâr **gördüm** kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Toğdı çün şems-i sa'âdet müştêrî cismümde pes / Bu vücûdum milkine envâr **gördüm** kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 4). [gördüm, -dü, -m]

'İşk ile 'âr ey Murâdî olıma bir yirde cem' / 'Ârı kodum yoğ içinde var **gördüm** kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]

Râhat olmazsın gönül sen görmeyince yârüni / Bilürem **gördükde** anı terk idersin varuñı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 1). [gördükde, -dük, -de]

Ser-te-ser 'âlemleri geşt itdi seyyâh-ı gönül / Ey vücûdum bahırına gavvâş olan **gör** hem-demi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 2). [gör,]

Gönül mir'âtına eyle nazar **gör** nûr-ı iclâlî / Göresin tâ ki ol nûr ile sen nûr-ı tecellâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [gör,]

Gönül mir'âtına eyle nazar **gör** nûr-ı iclâlî / **Göresin** tâ ki ol nûr ile sen nûr-ı tecellâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1). [göresin, -e, -sin]

'Ulûm-ı evvelîn ü âhîrîni **görmüşem** cümle / Murâdî cümleden a'lâ bulupdur 'ışk-ı tenhâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 5). [görmüşem, -miş, -em]

Çü geldüm 'âleme seyr eyleyüp gezdüm her ârâyı / Ne câ kaldı ne küşe **görmüşem** her küşe vü câyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [görmüşem, -miş, -em]

Nazarda bir nazar **gördi** nazîrin bulmadı hergiz / Eline aldı câm-ı 'ışkı başa aldı sevdâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [gördi, -di]

Ne yazdı levhe **gör** nakkâş-ı dehr nakşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zir ü bälâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [gör,]

Žemâ'ir milkine vardum 'acâ'ib kâ'alar **gördüm** / Velikin kalbûme lâyiğ bir ulu âstân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Tecellâ eylemiş Mûsî-i kalbe vahdet-i zâtı / Ene'l-hak söylemiş kesretde **gördüm** tağ u şahrâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [gördüm, -dü, -m]

Kuşûr-ı cennetin **gördüm** gönül mâ'il degül lîkin / Cenâbuñ ister ol yârûñ dutar başda bu sevdâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [gördüm, -dü, -m]

Vaktüñi hoşca **görürsin** olasıñ ehl-i kemâl / Cehd kıl tâ ki kaçırmayasın elden anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 3). [görürsin, -(ü)r, -sin]

Kim virtür soñra baña fâ'ideyi uhrâda / Elde iken **göreym** devr ile ânum şimdi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 4). [göreym, -e, -(y)im]

Şimdi kurbîyyete lâzım olanı eyleyelüm / Ey Murâdî **göreym** rây u mekânım şimdi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 5). [göreym, -eyin]

Meşğûl olur mı dil seni **gördükde** gayrıya / Bi'llâhi bir nazarda gel eyle dirâyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 4). [gördükde, -dük, -de]

Milk-i muhalled içre çü **gördüm** cemâlini / 'Ayn-ı vücûb ile gözedürdüm kemâlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Fânûs-veş içinde yûri şem'-i 'ışkı yak / Tâ cân gözi ile **göresin** rûy-i hâlîkı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3). [göresin, -e, -sin]

Setr eyleme cemâlünü görsün bu didemüz / Nâzır özüñ **görür** yine hânım seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3). [görür, -ür]

Hağdur Murâdî her işi fa'âlün limâ yûrîd / Kendin **gören** münâfîka virür belâsını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 5). [gören, -en]

Görindi hubb-ı haqîkatde ma'rîfet her cây / Açılma lîk hicâbum irişmez 'akl ile rây (Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1). [görindi, -in, -di]

'Ârif olam diyen kişi görme özüñ özüñi **gör** / Dinle Murâdî sözlerin çekmeyesin hacâleti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [gör,]

'Ârif olam diyen kişi **görme** özüñ özüñi **gör** / Dinle Murâdî sözlerin çekmeyesin hacâleti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [görme, -me]

Cemâl-i bâ-kemâlinde **görindi** / Hicâbından münevverdür lîkâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 3). [görindi, -in, -di]

Bedâyi' remzinüñ şerhin dilerseñ / Hicâbın ac nedür **gör** mâverâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 4). [gör,]

Dilerseñ **görmege** vech-i cemâli / Göñül
mir'âtunuñ **gör** pāsı var mı (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1561, Beyit 4). [*görmege, -mek, -e*]

Dilerseñ görmege vech-i cemâli / Göñül
mir'âtunuñ **gör** pāsı var mı (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1561, Beyit 4). [*gör,*]

Kemâl ehli iseñ ferdâ ğamın ko / Murâduñ **gör**
ğam-ı ferdāsı var mı (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 1561,
Beyit 5). [*gör,*]

Bakdı mir'âta **gördi** dil özini / Giceden fark itdi
gündüzini (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 1563, Beyit 1).
[*gördi, -di*]

İkide üçde **gördi** 'âlemi çün / Anuñ içün bir eyledi
yüzini (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 1563, Beyit 2).
[*gördi, -di*]

'Âlem-i 'ulyâda **görenler** beni / Cümle didi aña
gerekdür seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 1565, Beyit
1). [*görenler, -enler*]

Habîb-i ezel **gördi** çün kim beni / O demde kodı
adımı âdemi (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 1567, Beyit
1). [*gördi, -di*]

Tavk eyledi 'ışkı tavf-ı ka'bem / Mescid **görürem**
bu ins cāmı (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 1568, Beyit 5).
[*görürem, -(ü)r, -(e)m*]

Şu 'â-ı şems-i neyyirden ne ma'zi añlasun ma'nâ /
Eger çeşmünde revnağ var ise **gör** sen de
şan'atdan (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a* 14, Beyit 2). [*gör,*
]

Âyet-i kübrâda **gördü** kendümi / Bil dir iseñ
bilmediler bellü bil (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a* 25, Beyit
3). [*gördü, -dü*]

Alup her zerre mîkdârına göre / **Görür** her biri
envârına göre (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi* 9, Beyit
4). [*görür, -ür*]

Meşrebindedür kamunuñ serbi bes / Gözüñe göre
görürsin sözi kes (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi* 10,
Beyit 3). [*görürsin, -ür, -sin*]

Şakıngıl tâlib olma māl u cāha / Nice cāh ehli
gördüm düşdi cāha (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi* 11,
Beyit 4). [*gördüm, -dü, -m*]

Göreliden ser-be-ser cemâlin / Teferrüc ideli hatt
ile hālın (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi* 17, Beyit 1).
[*göreliden, -el(i), -den*]

Sendedür kürs-i 'azîm 'arş-ı mu'allāsın sen / Ey
Murâdî berü gel **gör** nice peydāsın sen (*Murâdî*
Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3). [*gör,*]

Muşarraḥ yazılmış yine beyyinât / Gel âyâtı **gör**
kim odur kâtı'at (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi* 34,
Beyit 1). [*gör,*]

Binâ-yı ibn-i âdem muhtelifdür çün esāsında /
Binâ hedm olmasun dirseñ bināsın **gör** bināsında
(*Murâdî Dîvânı, Müfret* 22, Beyit 1). [*gör,*]

Hayme-i eflâki **gör** kim gösterür zıll-ı hayâl / Gel
hayâle aldanup kalma hikemden kıl nazâr (*Murâdî*
Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [*gör,*]

Gör bu dünyâ-yı denî kimseye kılmadı vefâ /
Cümle 'âlem bulısar cām-ı memât ile fenâ (*Murâdî*
Dîvânı, Müfret 38, Beyit 1). [*gör,*]

3. Yaşamak, tecrübe etmek.

Luṭfuñ umup cenâbuña sığınan / Hâşa kim **göre** ol
'azâb u 'ikâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 154, Beyit 4).
[*göre, -e*]

Gel al bu Murâdî sözine eyleme inkâr / Tâ
görmeyesin iki cihân içre mezellet (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [*görmeyesin, -me, -*
(y)e, -sin]

Kâbil vücûda kâ'il olur himmet-i ricâl / Nâ-kâbile
ne fâ'ide ger **görse** beyyinât (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 213, Beyit 3). [*görse, -se*]

Ḥaḳîkat bahrine talmak dilerseñ gel Murâdiden /
Murâdâta murâd iste **görölsün** pür 'aṭâ mîdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel* 315, Beyit 5). [*görölsün,*]

Lâyık-ı dîdâr iseñ gel imtiḥân ol **görelüm** / Da'vî-
yi ḥuşk eyleme kim dilde olur çok ḥaber (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 383, Beyit 4). [*görelüm,*]

Bâliş-i râhatda bir ser **görmemişem** bâ-ḥuşuş / Her
kimi gördüm benüm gibi ğamı tekrârdur (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [*görmemişem, -me, -*
miş, -em]

Ey Murâdî ne 'aceb saña nihâyet olmaz / Bir sentüñ
gibi daḥı **görmedük** 'ummân didiler (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 421, Beyit 5). [*görmedük, -dük*]

Vâkı'ât-ı ğam-ı hicrânı **görüp** dîdelerüm /
Âhumuñ âteşini çeşme-i seyyâle çeker (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [*görüp, -üp*]

Mürtefi' oldı laḥzada nef'ini buldı 'arşada / Tâbını
gördi laḥzada irdi hayât-ı iftiḥâr (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 510, Beyit 2). [*gördi, -di*]

Ey Murâdî bu kelâmuñdan yeg / **Görmedüm** nuṭkı
kim efvâha yarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 545, Beyit
5). [*görmedüm, -me, -dü, -m*]

Ger Murâdîde celâl ile cemâli **göresin** / Dönmezüz
ağlayasın hiç bu hey'etden biz (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 580, Beyit 5). [*göresin, -esin*]

Muşarraḥ añladum hâli pes ebrâra su'âl itdüm /
Cevâbın virdiler kim **görmedük** hergiz cihân
ansuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 583, Beyit 2).
[*görmedük, -me, -dü, -k*]

Gerçi melâ'ik oldılar ḥâşî-i 'âbid-i İlâh /
Görmediler ebed olar Ḥaḳdan anı ki **görmüşüz**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel* 597, Beyit 2). [*görmüşüz, -*
miş, -üz]

Ne ğam ğam **görmedi** kimse şafâ kesb eylediler
hep / Cefâlar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü
kallâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel* 619, Beyit 2).
[*görmedi, -me, -di*]

Cemî-i 'âlemi cem' eyledüm sözüme yine bu /
Murâdîñ sūḥanı gibi **görmedüm** cāmî' (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [*görmedüm, -me, -dü,*
-m]

Misāl **görmedi** aslâ olur mı saña nazîr / Cihânda rüy-i siyâh oldı ol ki didi bedel (Murâdî Dîvânî, Gazel 831, Beyit 3). [görmedi, -me, -di]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zulmini / Bu Murâduñ katına gelsün ki **görmeye** sitem (Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 5). [görmeye, -me, -ye]

Râhatüm yokdur benüm tâ **görmeyince** râhatüm / Râhatüm eylerseñ istifsâr oldı 'uzletüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 1). [görmeyince, -me, -y, -ince]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zulmini / Bu Murâduñ katına gelsün ki **görmeye** sitem (Murâdî Dîvânî, Gazel 910, Beyit 5). [görmeye, -me, -y, -e]

Ben bilmeyince hâlümü aḥvâli bilmedüm / Fi'lümde **görmeyince** ben ef'âli bilmedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 933, Beyit 1). [görmeyince, -me, -y, -ince]

Gördüm senüñ çü şânuñı gâyetde muhterem / Cân ü dil ile dil saña tolandı lâ-cerem (Murâdî Dîvânî, Gazel 938, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Bir eylese envâr-ı dil eylese ikrârı / Keşf eylese bîdârı ru'yet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 2). [görsem, -se, -m]

Cân iste temennâyı zevk eylese âlâyı / Yâr itse tecellâyı ḳurbet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 3). [görsem, -se, -m]

Yâr eylese bir çâre dil olmasa âvâre / Yâr olsa hemân yâre 'izzet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 4). [görsem, -se, -m]

Derdüme devâ itse zîkrini ğidâ itse / Dil aña senâ itse şefkat nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 5). [görsem, -se, -m]

Meyl itnese dünyâya şükr eylese âlâyı / Hamd eylese Mevlâyı 'iffet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 6). [görsem, -se, -m]

Dil irse murâdına bir eylese adına / Şâd olsa reşâdına vahdet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 7). [görsem, -se, -m]

Terk eylesem eşyâyı fîkr itnese dünyâyı / Her dürlü temâşâyı 'uzlet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 8). [görsem, -se, -m]

Dil geçse hicâbından şakk itse niḳâbından / Ḳurtarsa 'azâbından rahmet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 9). [görsem, -se, -m]

Luṭf itse 'inâyetden gösterse sa'âdetden / Ol olur hidâyetden devlet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 10). [görsem, -se, -m]

Seyr itse cinânında cây eylese yanında / Fehm olsa beyânında fikret nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 11). [görsem, -se, -m]

Luṭf itse Murâdına ırgürse murâdına / Nâm eylese adına şoḥbet nic'olur **görsem** (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 12). [görsem, -se, -m]

Murâdî **gördi** maḳşûdın yine ḳaşdında ol azher / Anuñ çün her taraf zâhir gelür bâtın himemlerden (Murâdî Dîvânî, Gazel 990, Beyit 5). [gördi, -di]

Naşîḥât gûş ḳıl ey dil saña bî-ḥad fevâyid var / Naşîḥât gûş idenler **görmediler** tâ ebed ḥüsrân (Murâdî Dîvânî, Gazel 999, Beyit 4). [görmediler, -mediler]

Şerḥe gelmez bu maḥabbet kim dil-i 'âşîḳdadur / Her ki **gördi** lem'asından oldı ol min-sâlimîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1038, Beyit 3). [gördi, -di]

Uralum 'aḳl terâzûsına anı ḳat ḳat / **Görelüm** luṭf-i nidâyile ola ol âsân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1105, Beyit 4). [görelüm, -elü, -m]

Ey Murâdî bu cihân kesb içün oldı icâd / Anda yarın **görimez** bunda olan a'mâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 5). [görimez, -i, -mez]

Ḳılupdur Murâdîde devlet 'atâ iḳtirân / Serine göre her kişi pes **görür** devletin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1154, Beyit 5). [görür, -ür]

Ey Murâdî hey'tüñden vaz gel / **Göresin** sen n'eylerem her âna ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1168, Beyit 6). [göresin, -e, -sin]

Eylemiş idi bana merḥameti ḳıldı ziyâd / **Gördi** 'ışkıñı benüm dîde-i giryânımda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1340, Beyit 4). [gördi, -di]

Gördüm Murâdî cümle murâdumda ârzü / Her vech ile cenâbuma yüz tutmuşam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1368, Beyit 5). [gördüm, -dü, -m]

Ġaybuñda oldı maḥfî kemâl-i ḥaḳîḳatüñ / 'Ayn-ı 'inâyetüñ **gören** irer sa'âdetde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1372, Beyit 2). [gören, -en]

Gördüm ki luṭf ile beni yâr eyledi yine / Lâzım budur ki bir olam aña her âyine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1377, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Gezdüm cihânı sū-be-sū ḳavluñe bulmadum naẓar / Didüm Murâdî **görmedüm** ḳavluñ gibi kim bâbda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1393, Beyit 5). [görmedüm, -me, -düm]

Rüşd-i iḥlâsında **gördüm** mürşidüñ irşâdını / Yazmış ammâ kim ḥabîbüm ismüm ile adını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1458, Beyit 1). [gördüm, -dü, -m]

Kendü hükmümden geçüp **gördi** rızâsın gözlerüm / Bu vücûdumla vücûduñ eyle ibḳâ ol didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1474, Beyit 2). [gördi, -di]

'İşkî bildüñ mi dilâ anda cefâ **gördüñ** mi / Yâri bulduñ mı 'aceb mihr ü vefâ **gördüñ** mi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1511, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -ñ]

'İşkî bildüñ mi dilâ anda cefâ **gördüñ** mi / Yâri bulduñ mı 'aceb mihr ü vefâ **gördüñ** mi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1511, Beyit 1). [gördüñ, -dü, -ñ]

Yûsuf-ı ḥüsn ü cemâl eyledi mi raḥm u luṭf / Yâḥû Ya'ḳûb-şîfat ḥüzn ü belâ **gördüñ** mi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1511, Beyit 2). [gördüñ, -dü, -ñ]

Kenz-i ma'nâyı bulup yolına terk-i ser idüp /
Qalbûñ âyinesini nice şafâ **gördüñ** mi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [gördüñ, -dû, -ñ]

Menzil alup varup itdüñ mi makâmuña huzûr /
Yoğsa râh üzre varup renc ü 'anâ **gördüñ** mi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [gördüñ, -
dû, -ñ]

Merd iseñ bakma cihân milkinge bir lahza Murâd /
Niceyi aldayuben kıldı hebâ **gördüñ** mi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 5). [gördüñ, -dû, -ñ]

görinmek [89] Ortaya çıkmak, görünür olmak.

Bakduğumca güneşe ol meh-i garrâ **görinür** /
Mâha bakdukça gözüm ol kaşı tuğrâ **görinür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [görinür, -ür
]

Gül ü şehlâya vü serve bu gözüm kılsa nazar / Ol
yüzi gül boyı serv ü gözi şehlâ **görinür** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [görinür, -ür]

Sünbüle karşı ger ağlar isem 'ayb itme baña /
Bakduğumca aña ol zülfî mu'tarrâ **görinür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [görinür, -ür
]

'Ayb kılmañ eger âvâre olam çün Mecnûn / Kande
kim baksa gözüm ol şacı leylî **görinür** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [görinür, -ür]

Her kaçan kim nazar idem bu dil-i mir'âta /
Bakduğumca aña her dem baña sevdâ **görinür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [görinür, -ür
]

Şubh-ı şadık **görinür** mihr-i ruhuñ tâbindan /
Baħr-ı 'ışkuñ bu cihân ka'tre durur âbindan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1). [görinür, -
in, -ür]

Cihân bağında gerçi serv-ka'dler çokdur ammâ kim
/ **Görünmez** gözüme aşıla o hoş-reftârdan gayır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [görünmez,
-mez]

Bu reng ü büyi sen **görünürsün** ki bende var /
Cümle anuñ durur bu eser ko cehâleti (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 3). [görünürsün, -ür, -sün
]

II Anlaşılmak, idrak edilmek.

“Alleme'l-esmâ” rumûzın fehm iden 'ariflere /
Huṭbede âdem **görünmez** secede kılmazlar aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [görünmez, -
(i)n, -mez]

Mu'arrâdur libâsından **görünen** vech-i bâ-ma'nâ /
Vücûh ile müberrâdur eserdendür 'atâ peydâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [görünen, -
(i)n, -en]

Câ-be-câ nûr-ı hüdâdur **görünen** her lahza / Her
kimuñ başında lâmi' kurtulupdur 'an-'azâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 4). [görünen, -en
]

Na'am-ı lâ ne 'acebdür nedür isbât-ı nehy /
Görinür gizlû bir ola mı ola çün meh-tâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [görinür, -ür]

Nefehatümde **görindi** yine çün nefh-ı hayât /
Eylediler bu kelâmunma nice biñ kelimât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1). [görindi, -di]

Fi'l-i eşyâda **görindi** yine bu hâl-i şıfat / Hâşa
li'llah k'ola fi'linde o fa'âl-i şıfat (Murâdî Dîvânı,
Gazel 175, Beyit 1). [görindi, -di]

Âyine-i maḥabbet behhâc olalı kalbe / Kalmadı
nesne maḥfî cümle **görindi** şüret (Murâdî Dîvânı,
Gazel 191, Beyit 2). [görindi, -di]

Habîb-i dilde **göründi** yine vidâd-ı vülûc / Hurûc-
ı mihr-i kâmerde bu ittihâd-ı vülûc (Murâdî
Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [göründi, -di]

Görindi gayb ile 'aynumda çün kemâl-i vücûd /
Cihânuñ aña 'uyûnına bu hayâl-i vücûd (Murâdî
Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [görindi, -di]

Görindi ḥüsn-i ḥabîbümde çün cemâl evzâḥ /
Anuñ içün iki 'âlemedür kemâl evzâḥ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 234, Beyit 1). [görindi, -di]

Vücûd-ı neş'esi geldi çü kâlıb u câna / Gelüp
görindi heyûlâda bu hayâl evzâḥ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 234, Beyit 3). [görindi, -di]

Vilâyetde müvellâdur vilâyet 'ilmin ezberle /
Heyûlâdan mı añlarsın **görünen** bu vilâyetler
(Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 4). [görünen, -en
]

Tutar âyîneler şaf şaf **görinür** yir yirin şüret / Bu
şüret şüret-i vâhid-nümâyişde nümâ mıdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [görinür, -in,
-ür]

Yef'alu'llâhu mâ-yeşâdan çün **görindi** tâb-ı nûr /
Hükm ider her ne dilerse ider ez mân pes mürûr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [görindi, -di
]

'Ayn-ı vahdet bir **görünmez** arada olsa hicâb /
Arada ref' eyle anı kim celâlün vechidür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [görünmez, -mez]

Her cihetde nâfizü'l-hükm oldı emr-i bî-niyâz /
Lîk her şeyde **görünen** cümlesi esbâbdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [görünen, -en]

'Alleme'l-esmâdadur 'ayn-ı gönül inhâdadur /
Şer'-i zâhirde **görindi** emrini icrâdadur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [görindi, -di]

Muktebisdür dil hayât-ı câvidânun şu'lesin /
Lem'asındadır ḥabîbüm **görünen** nümüneler
(Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 4). [görünen, -en
]

Berk ura nûr-ı cemâlün çü hüveydâ **görinür** /
Kibriyâ kapladı lîkin anı ihfâ görinür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 432, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

Berk ura nûr-ı cemâlün çü hüveydâ görinür /
Kibriyâ kapladı lîkin anı ihfâ **görinür** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 432, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

Ârzü eyledüğümce baña ikrâmın ider / Ne kadar
'ulvî olursam dañı a'lâ **görinür** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 432, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]

Tür-ı Sînâ olalı 'arş-ı mu'allâ ey dil / Nice Mûsâda
bize dest-i temennâ **görinür** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 432, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]

Her ne 'âlem var ise anda o peydâ **görinür** / Dikeli
küngüre-i kurbâ maḥabbet 'alemin (Murâdî
Dîvânî, Gazel 432, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]

Ey Murâdî yem-i 'irfânüña olmadı verây / Her
hurûfî kelimâtuñ nice deryâ **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 432, Beyit 5). [görinür,]

Râh-ı a'lâda **görindi** yine hadd ile hudûd / Bu tarîk
ibn-i sebîl olana bî-'usretdür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 434, Beyit 3). [görindi, -di]

Ṭaleb-i himmet idersem baña gayret **görinür** /
Eger ikrâm ider isem baña 'izzet görinür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 436, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

Ṭaleb-i himmet idersem baña gayret görinür / Eger
ikrâm ider isem baña 'izzet **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 436, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

'Avn-ı yâr ile ziyân itmedi kesret baña hiç / Melâ-
ı kesrete bakşam baña vahdet **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 436, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]

İktibâs eyledi çün nûr-ı tecellâdan dil / Ne tarîkî ki
tutam baña ḥaḳîḳat **görinür** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 436, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]

Çün şerî'atda gönül hıvâcedür ey ehl-i kemâl /
Kaḡı milke ki varursam baña ruḡṣat **görinür**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 436, Beyit 4). [görinür, -in,
-ür]

Ey Murâdî nice ḥâlât olur inşâf saña / Şu ki
tutmaya sözüñ aña nedâmet **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 436, Beyit 5). [görinür, -(ü)r]

Her neden nâzîr isem vechüñe a'lâ **görinür** /
Revnaḳuñ memleket-i dilde mu'ammâ görinür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 448, Beyit 1). [görinür, -in,
-ür]

Her neden nâzîr isem vechüñe a'lâ görinür /
Revnaḳuñ memleket-i dilde mu'ammâ **görinür**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 448, Beyit 1). [görinür, -in,
-ür]

'Aks-i tâbuñ uralı 'âleme ey nûr-ı mübîn / Lem'a-
ı berḳ-i cemâlüñ nice peydâ **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 448, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]

Ṭaraf-ı âhere meyl itmedi bu dîde-i ter /
Añlamışdur anı ol âyet-i kübrâ **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 448, Beyit 3). [görinür, -in, -ür]

Cân ü dil âyinesin jeng-i sivâdan pāk it / Şüfiyâ
soñra gözet anı ki zîbâ **görinür** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 448, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]

Diler iseñ bu Murâdî göresin vahdetde / Yoḡsa
kesretde nice cism ile yektâ **görinür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 448, Beyit 5). [görinür, -in, -ür]

Bakduğumca güneşe ol meh-i ġarrâ **görinür** /
Mâha bakduḡça gözüm ol kaşı tuḡrâ **görinür**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 449, Beyit 1). [görinür,]

Bi'llâhi gel Murâdî bize toḡrusın di kim / Bu sende
görinten yem-i 'ummân olan nedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 466, Beyit 5). [görinten, -en]

Görinür âyînede ruḡ-sâr-ı cānân yüz-be-yüz /
Âşkâra görsem anı âh bir an yüz-be-yüz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 568, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

Kalb-i Murâdî 'ışk ile talsa 'aceb degül / Böyle
görindi şimdi yine muḳteẓâ-yı 'ışk (Murâdî
Dîvânî, Gazel 702, Beyit 5). [görindi, -di]

Çün 'aḳl-ı evvelümde **görindi** fütüh-ı ġayb /
Nāmumî levḡe kilḳ ile yazdı 'alâda 'ışk (Murâdî
Dîvânî, Gazel 703, Beyit 4). [görindi, -di]

Pür-âyet olupdur tek bakşam kamu âyâta / Her ne
ki gelür 'ayna **görindi** baña el-ḡaḳ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 705, Beyit 2). [görindi, -di]

Emr-i Ḥaḳdur **görinten** 'âlem ü âdemde kamu /
Bunı fehîm itmek içün nûn ile bir kâf gerek
(Murâdî Dîvânî, Gazel 737, Beyit 4). [görinten, -in,
-en]

Her kaçan kim iriše 'ilm-i ziyâ maṭla'ına / Ṭâli'-i
sa'd ile sa'dumda **görünmez** ḡâ'il (Murâdî
Dîvânî, Gazel 793, Beyit 4). [görünmez, -mez]

Rūḡum vücūhını yine 'ayn ile görmişem / Rūḡum
mesâbesinde **görindi** nice ḡayâl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 819, Beyit 2). [görindi, -di]

Mu'ayyen oldı vücūda vücūd-ı lâ-yuḡṣâ / Bu
fî 'âlümüzde ne var ser-te-ser **görinse** fî 'âl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 826, Beyit 2). [görinse, -se]

Muvânesetle **görindi** 'uyūna māfi'l-bāl / Zihî
'ulūm-ı dilārâ zihî 'acā'ib ḡāl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 828, Beyit 1). [görindi, -di]

Nazare eyleyeli revzen-i kemâle gözüm /
Görünmedi göze noḳṣân hep görindi kemâl
(Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 2). [görünmedi,
-me, -di]

Nazare eyleyeli revzen-i kemâle gözüm /
Görünmedi göze noḳṣân hep **görindi** kemâl
(Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 2). [görindi, -di]

Murâdî merd-i ezeldür ezeldedür zâhîr /
Müdâvemet **görinten** isteme yûri te'vîl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 832, Beyit 5). [görinten, -ür]

Serâ-perde-i ġaybdan çün **görindi** cemâl / Cemâl-
i celâli celâl-i cemâl-i celâl (Murâdî Dîvânî, Gazel
855, Beyit 1). [görindi, -di]

Maḡzen-i dürr ü cevâhirsın bu 'âlem içre sen /
Encüm içre **görinten** ol māhı senden isterem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 873, Beyit 4). [görinten, -en]

Ser-firâzân-ı ḡaḳîḳatde **görindi** 'âlem / 'Âlemüñ
tıynet-i arzından olupdur âdem (Murâdî Dîvânî,
Gazel 921, Beyit 1). [görindi, -di]

N'ola mişkât-ı ezelden yanar ise bu çerâğ / Ol ziyâ ile **görinür** baña nef' ü zarâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [görinür, -ür]

'Atâ-yı bî-nihâyetdûr **görinen** yine cünbişde / Bi-hamdî'llâhî ve'l-minne 'atâdur yine a'lâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 3). [görinen,]

Nişânıdır vücûdumda **görinen** bu eserler heb / Cüyüşumdur 'avâlimden olan zâhir 'âlemlerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [görinen, -en]

Nice demdür ki çeşm-i hûn-feşânım anı gözlerdi / **Görindi** hâmd u minnet sırrı ile sır kemâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [görindi, -di]

Cemâle hûsn revnağdûr **görinen** gerçi şüretde / Velâkin ru'yet olursa hafî olsa olur sende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [görinen, -en]

Ser- serâ-perde-i vuşlat **görinür** âhumdan / Nehc-i râh-ı çhadiyyet bulunur râhumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

Münderic olsa gönülde kamu 'ilm itme 'aceb / 'Arş-ı a'lâ **görinür** kalb-i beşer hâzretten (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]

'Ayn-ı vahdet **görinür** sırr ile pinhânımdan / Bir haber ister iseñ şor yûri var câmından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 1). [görinür, -in, -ür]

Ğurra-i mehde hilâl oldu **görinen** her ay / Dûn ü gün oldu celâl ile cemâl için 'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [görinen, -en]

Ferec-i dil **görinür** gerçi tecellâ-i cemâl / Ol celâlinden anuñ lîk töludur mâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [görinür, -in, -ür]

Semt-i âher **görinür** her ne kadar kılsa taleb / Tâlib-i rûz-ı hakîkat geçemez sevdâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [görinür, -in, -ür]

Didiler hakâ'ik-şinâsân-ı 'ilme'l-yakîn / Çü mevc ura deryâ **görünmez** şudan şâhilîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [görünmez, -mez]

'Ayn-ı hikmetde **görindi** hükm-i Hayy-ı lâ-yenâm / Anuñ için söylenür dünyâda vü uhrâda hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 4). [görindi, -di]

Fâ'il-i muhtârdur olmadı muhtârı hilâf / **Görnür** her lahza bürhân bürhân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 2). [görnür, -ür]

'Ömr i harc eyler yolunda 'aşık-ı dildâde âh / Her ne deñlü kim şitâb itse **görinür** özge râh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1). [görinür, --i-nür]

Kulağ ur 'aql ile her dem açık tut çeşm-i cânıñ gel / Murâdîden **görinen** sırr ile güftârı seyr eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [görinen, -inen]

Kemâl-i ehl-i hakdûr **görinen** bu cümle eşyâda / Velâkin nefis-i mahşûşum olupdur aşl-ı ma'nâda

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 1). [görinen, -en]

Zâkir oldukça Murâdî anı mezkûr idinür / Gör ne cevher **görinür** verd-i güher-pâşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [görinür, --i-nür]

Şüretüm âyine olmuş **görinür** şüretde / Beni taşvîr ideli bende durur şüretde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 1). [görinür, --i-nür]

Ey Murâdî ne 'aceb hâdisedür emr-i garîb / Her ne kim olsa kelâmuñ **görinür** elsinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [görinür, -ür]

Kalb-i enverde **görindi** yine 'işmet eseri / İşümüz toğrı gelüpdür bu bizüm kârımuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 3). [görindi, -di]

Mir'ât-ı hüsnuñ içre **görindi** çü vech-i 'ayn / 'Aynuñ ne gam defâtire olsa kalem-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2). [görindi, -di]

Eser durur **görinen** çeşm-i nâzıra dâ'im / Nazar irişür ise saña iresin nazara (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 2). [görinen, -en]

Zevk-i Murâdî kıl taleb tâ **görine** cemâl-i Hak / 'İlm-i kemâle al sebak hay iledür zamân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [görine, -e]

Hicâb içinde kalmışsın unuttuñ 'âlem-i aşl / Olan sıdk içre müstağrak **görinmez** ol her ârâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 4). [görinmez, -mez]

Hayâl-i terk-i şüretten **görünmez** hâlet-i ma'nâ / İrağ ol gayrıdan aña yakın ol gözle ma'nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [görünmez, -mez]

Gel bertî şem'-i cihân ol çevre alsunlar seni / Şu'le vir fânüs-ı dehre **görine** zıll-ı hayâl (Murâdî Dîvânı, Kit'a 36, Beyit 2). [görine, -e]

gör imdi [1] Gör şimdi.

Ey Murâdî eser-i hikmet olupdur bu kelâm / Ey celâl ile cemâlünde **gör imdi** hünerin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [gör imdi,]

gör kim [1] Gör ki. II Anla, dikkat et.

Ey Murâdî Hak Te'âlâ ni'meti bulmaz nefâz / Yahşî seyrân eyle **gör kim** hoşça me'vâdur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [gör kim,]

görmezlenmek [1] Görmezden gelmek.

Ey seyri sırrımda kılan sensin yine seyri kılan / Gören seni **görmezlenür** var çeşmi lîk a'mâlanur (Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [görmezlenür, -ür]

görmez olmak [1] Göremeyecek hâle gelmek.

Çün **görmez oldu** bağ-ı cemâlünü ey perî / Eglendürtür mi bir dahı seyrân bu gönülümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 2). [görmez oldu, -dı]

göstermek [138] Görünür hale getirmek, ortaya çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nâr-ı fûrkatle nice bir yana dil / Bir nazar **göster** cemâlünü baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3). [göster,]

gösteren olmak [1] Görülmesini, bilinmesini sağlamak.

Râgıb-ı râh oluben râhı bize **gösteren ol** / Kim girürdi yola ger virmese me'vâ haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3). [gösteren ol,]

gösteriş [1] Göz alıcı, çekici, alımlı II görünme, gözükme.

Câm-ı cihân-nümâdadur câm-ı cihân-nümâ bu dem / **Gösterişinde** gösterür işbu nümâyişi himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 1). [gösterişinde, -in, -de]

götürmek [1] Dayanmak, taşımak, katlanmak.

Arz u semâ **götürmedi** anı ki biz götürmüşüz / Cümle cihân irişmedi aña ki bizler irmişüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 1). [götürmedi, -me, -di]

göz [95] 1. Görme organı.

Muşaffâ kıl bu mir'ât-ı fu'âdum tâ **gözüm** görsün / Senûn esrârûnı bilsün bu gûş-ı cânım ey şâhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [gözüm, -üm]

Çaldur bu hicâbuñı **gözüm** nûr ile tolsun / Senden bu durur rûz ile şeb dilde temennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [gözüm, -üm]

Lâyık-ı dîdar olur mı her **göze** mâlik olan / Herkes olur mı cihân içinde şâh-ı kâm-yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [göze, -e]

Göster **gözüme** şa'şâ'a-i nûruñı şehâ / Anuñ firâkı ırmaya tâ sîneme rumûl (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [gözüme, -üm, -e]

Enîs-i ışık olalıdan **gözüm** gayrıya bakmaz hiç / Tâvâf eyler gelüp pâ-bûs idüp payende merzâlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [gözüm, -üm]

Bu **gözüm** mâh-ı nev gördükçe kılmañ 'ayb ağlarsa / Anuñ ağladuğı oldur ki bir kaşı hilâl ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [gözüm, -üm]

Gözün açmış durur şehlä cemâlüne olup hayrân / Okur hüsnün kitabını saña meddâh olup güller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [gözün, -i, -n]

Benefşe fikre varmış kim 'aceb var mıdır 'âlemde / **Gözün** gibi kara gözler şaçuñ gibi siyeh teller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [gözün, -ün]

Seyre gel ey zulmet-i inkâr içinde türe-dil / Bak **gözünle** gör nider bizden temâşâlar zühür (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 4). [gözünle, -ün, -le]

Her kaçan kim ol cemâle bir nazar kılsa bu **göz** / Hayret-i kübrâda mebhût oldı fûrkat tağdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [göz,]

Dest-i vehhâbuñ durur çün kim bu takسیمât hep / Ey Murâdî yâ neden gözler **gözün** nef' ü zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [gözün, -ün]

Ey Murâdî gör Hudânuñ şun'ını mahbûbda / Kaşları hem çün kalemdür **gözleri** çün nündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [gözleri,]

Eşk-i çeşmüm yirine cânâ **gözüm**den kan akar / Şöyle cûş ile gelür kim sanasın 'ummân akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [gözüm, -üm, -den]

Didüm ister seni her demde Murâdî nide pes / Didî aç **gözlerünü** kim dağı h'vâbuñ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 444, Beyit 5). [gözlerini, -ler, -ün, -i]

Gül ü şehläya vü serve bu **gözüm** kılsa nazar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlä görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [gözüm, -üm]

Gül ü şehläya vü serve bu **gözüm** kılsa nazar / Ol yüzi gül boyı serv ü **gözi** şehlä görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [gözi, -i]

Görmeyelden **gözi** ol Yûsufî ben Ya'kûbuñ / Dostlar şanmañuz ansız baña dünyâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [gözi, -i]

Hem-şoñbetüm hayâlün olupdur şehâ benüm / Bu **gözlerüm** piyâleleri pür-şarâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [gözlerüm, -ler, -(ü)m]

Tâb-ı cemâlün 'aksini **göz** görse dil şeydâlanur / Keşf-i hicâb itseñ eger cân ü cihân rûsvâlanur (Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [göz,]

Gözümden akanı şanma şakın yaş / Ol akan yaş degildür belki demdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 3). [gözüm, -üm, -den]

Dimezler aña 'aşık kim **gözinde** / Nem-i eşki yirine dem degildür (Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 4). [gözinde, -i, -(n)de]

Anuñ kim **gözleri** pür-nem degildür / Hâkîkat bil kim ol âdem degildür (Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 1). [gözleri, -ler, -i]

Dem durur kim **gözümde** nem demdür / Şanma çeşmümden akanı nemdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 1). [gözümde, -(ü)m, -de]

Görmeyelden **gözüm** yüzün güneşin / Oldı cümle cihân baña deycür (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 2). [gözüm, -üm]

Çokdan ağlardı bu **gözüm** kanı / Anlamasa anı hayâl-i nigâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2). [gözüm, -üm]

Görmeyelden **gözüm** hilâl kaşın / Oldı her şeb çü farkdan bîdâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 4). [gözüm, -üm]

Bâğ-ı cennetler haram olsun bize dildârsuz / Bakmaya bu **gözlerimiz** gayrıya ol yârsuz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 1). [gözlerimüz, --ler, --imüz]

Gözlerün akitduğı demdür bil anı nem degil / Şöyle bil âdem degil anı ki oldı zârsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [gözlerün, -ler, -ün]

Mübtelâ eyleme yâ Rab bizi ğayrı güzele / Var iken ol yañağı verd **gözi** şehlâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [gözi, -i]

Habîbün hicri derdinden gönül âh / Dem olur mı ki **gözüm** ola nemsüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 2). [gözüm, -üm]

Tâb-ı ruh-ı dildâra **gözüm** tâb getürmez / ‘Aynum gibi bir göz dağı hûn-âb getürmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [gözüm, -üm]

Tâb-ı ruh-ı dildâra gözüm tâb getürmez / ‘Aynum gibi bir **göz** dağı hûn-âb getürmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [göz,]

Ol lebi ğonce nigâra bülbül idelden beni / Kıldı cümle ‘âlemi bu **gözlerüme** hâr-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6). [gözlerüme, -lerüme]

Ol leb-i la’lün havâsından bu ben üftâdenün / Düstüm kan ağlamakdan **gözleri** oldı şafak (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [gözleri, -ler, -i]

Açdı nikâbı çün habîb kanı nazar kılıcı **göz** / Hakkı mu‘ayyen istegil saña dimem hayâle bak (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [göz,]

Metn olmağıl şerh olıgör şerh-i müşerreğ olıgör / Giryân olursa yolına **gözün** sezâdur bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [gözün, -ün]

Yaşuñı görüben saña rahm eyler ise ger / Yaşuñ yirine **gözlerinün** âbını dem kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4). [gözlerinün, -ler, -in, -ün]

Gel berü ma’nâ yüzinden al nikâb / **Gözleründe** ger sebel var ise sil (Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [gözleründe, -ler, -ün, -de]

Bilmezem ben kendümi ‘ayb eylemeñ yârân baña / Kan sudan a’lâ durur bunda neme bakmaz **gözüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [gözüm, -üm]

Havf ider mi cândan her kim kıya baş ortaya / Çeşmümüzden kan akarsa ol deme bakmaz **gözüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [gözüm, -üm]

Ârzü-yı vuşlat eyler bu dil-i bî-çâremüz / Akıdur hicrünle **gözler** yaş yirine nice dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 3). [gözler, -ler]

Lebün hicrinden ey şâhum nice bir / Akısar dem-be-dem **gözümde** kanum (Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 6). [gözümde, -üm, -de]

Anuñ çün yüz sürerler cümle ‘âlem hâk-i pâyüne / Bilürler olışardur **gözlerine** rûşenâ senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 2). [gözlerine, -ler, -i, -ne]

Gönül ğam-gîn **gözüm** nem-gîn yaşum kana boyanmışdur / Kıluram âh ile zârı güzel ben mübtelâ senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [gözüm, -üm]

Çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil müberrâdur dü-‘âlemden / Eger şadıksañ ‘ışkuñda cüdâ olmaya **göz** nemden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 1). [göz,]

Âh ‘aceb hâlüm n’ola ol demde tedbîrüm n’ola / Anuñ için **gözlerümden** yaş olur her dem revân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [gözlerümden, -ler, -üm, -den]

Her kaçan yâd eylese ismüñi ey hûr-ı cinân / Dem-be-dem akar Murâdî **gözlerinden** kara kan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 5). [gözlerinden, -ler, -i, -n, -den]

Dem-be-dem kan ağlaşurlar **gözlerüm** hicrân için / Kimsenün yanmadı göñli ben dili bir yan için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 1). [gözlerüm, -ler, -(ü)m]

Âşinâsın bize her lahzada ey yâr-ı güzîn / Bu ne hikmet **göze** mestür oluben kâr olasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4). [göze, -e]

Kaşuñ kâlemi çekdi başa hatt-ı maḥabbet / Eyledi **gözün** hicri miyânımı benüm nûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [gözün, -(ü)n]

Yâre karşı göz nice doysun cemâle bakmağa / Nakış olan **gözümü** bulur kemâle bakmağa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [gözümü, -üm, -i]

Hayât-ı cavidânumdur senün rûhum bu eltâfuñ / ‘Acâ’ibdür bu ahvâlüm gönül şâd ü **gözüm** nemde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 3). [gözüm, -(ü)m]

Küşe-i çeşme gelürse şafak-ı rûz-ı vişâl / Leyl-i ed‘ac kıyır virmez **göze** hâlün perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [göze, -e]

Mürüvvet ehli bakar mı **gözünği** mir’âta / Muḳâbil oldı kabûl-ı cemâl-i Raḥmâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [gözünği, -ün, -ği]

Fürkatde vü hicrânda qalır mı dil-i maḥzûn / Yoḥsa ola mı vuşlat göre mi **gözüm** anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [gözüm, -(ü)m]

Bizi çün derde şaldı ‘ışk-ı cânân / **Gözümüz** hıvâb kılmaz sâ‘at u ân (Murâdî Dîvânı, Müfret 43, Beyit 1). [gözümüz, -ümüz]

II Bakış, nazar.

Kurtar beni iki ciheti eyle bir hemân / Bir yaña **gözlerüm** ola olmaya her yaña (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [gözlerüm, -ler, -üm]

Çerâğ-ı çeşm-i ‘âlemdür cemâli gözleyen **gözler** / Ziyâ-ı ‘ayn-ı âdemdür cemâli gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözler, -ler]

Çerâğ-ı çeşm-i ‘âlemdür cemâli gözleyen gözler / Ziyâ-ı ‘ayn-ı âdemdür cemâli gözleyen **gözler**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözler, -ler]

Hayât-ı mürde olmuşdur refîk-i şâhib-i enzâr /
Kamu yaraya merhemdür cemâli gözleyen **gözler**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [gözler, -ler]

Enîs-i gam-güsâr oldur celîs-i hem-kenâr oldur /
Dil-i pür-derde hemdemdür cemâli gözleyen **gözler**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [gözler, -ler]

Firâka ağlayan oldur harâm eyleyüben hıvâbı /
Gönülle bile pür-gâmdur cemâli gözleyen **gözler**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [gözler, -ler]

‘Acebden a‘ceb olmuşdur bu iki ‘aynumuñ hâli /
Murâdî niçün ebsemdür cemâli gözleyen **gözler**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [gözler, -ler]

Cihânuñ varını hergiz **gözüm** ‘aynına almaz hiç /
Cemâl-i yârı seyr içün mu‘ayyen bir yarağum var
(Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [gözüm, -üm]

Aç niķâb-ı gâfleti kâldur **gözünüñden** perdeyi / Tâ
müşâhid olasın rüy-i habîbi ser-te-ser (Murâdî
Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [gözünüñden, -ün, -den]

Ey mu‘arrif nice ta‘rif eylesin şânumuz / Çünkü
doymaz **gözlerünüñ** bakmağa pür-envârdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [gözlerünüñ, -ler, -(ü)ñ]

İkiltükden beriiz nâzır-ı vâhid çü bizüz / Bir
görünür **gözümüze** iki dünyâda ne var (Murâdî
Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [gözümüze, -ümüz, -e]

Bakduğumca güneşe ol meh-i ğarrâ görünür / Mâha
bakdukça **gözüm** ol kaşı tuğrâ görünür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [gözüm, -üm]

‘Ayb kılmañ eger âvâre olam çün Mecnûn / Kande
kim baksa **gözüm** ol saçı leylî görünür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 449, Beyit 4). [gözüm, -üm]

Cür‘ayı nüş eyleyüp mest-i ebed olmuşam / Lîk
yine **gözlerüm** hayret-i şahbâdadur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [gözlerüm, -ler, -üm]

Âyîne-i cemâlün şâm-ı cihân-nümâdur / Her kim
nazar kılursa gönli **gözi** şafâdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 500, Beyit 1). [gözi, -i]

Râfî‘-i hücb olur iseñ her an / Aç hicâbı **gözünüñe**
gayrıya aş (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4).
[gözünüñe, -ünüñe]

Gözledi her ki **gözle** pes sen de **gözle** gözle /
Evķâtı şarf idenler evķâta irdi el-haķ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözle, -le]

Nazare eyleyli revzen-i kemâle **gözüm** /
Görünmedi **göze** nokşân hep görindi kemâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [göze, -e]

Nazare eyleyli revzen-i kemâle **gözüm** /
Görünmedi göze nokşân hep görindi kemâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [gözüm, -
(ü)m]

Tâb uraldan dilde ‘işķuñ ‘âleme bakmaz **gözüm** /
Cür‘adan mest olalıdan âdeme bakmaz gözüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [gözüm, -
(ü)m]

Tâb uraldan dilde ‘işķuñ ‘âleme bakmaz gözüm /
Cür‘adan mest olalıdan âdeme bakmaz **gözüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 1). [gözüm, -
(ü)m]

N’eyleyem me‘vâyı kıldı beni me‘vâ ‘ışķ-ı yâr /
Yoğ ile var içreyem şâd ü gama bakmaz **gözüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [gözüm, -
(ü)m]

Bu Murâda sāğar-ı ‘ışķı şunaldan dest-i yâr /
Kopar ise başına biñ demdeme bakmaz **gözüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 5). [gözüm, -
(ü)m]

Her gâh kim cemâlüne müştâķ ola **gözüm** / Her
pertevi ki berķ ura biñ merhâba didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 937, Beyit 2). [gözüm, -üm]

Men‘ olunmaz dîde-i hûn-bâr rüy-i yârdan / Bu
meseldür kim **göze** olmaz yaşağ ebrârdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 1). [göze, -e]

Çün başuma evvelden çekdi kalem-i kudret /
‘İşķını o cânânuñ **gözüm** tura mı bir an (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]

Yâre karşı **göz** nice doysun cemâle bakmağa /
Nâķış olan gözümü bulur kemâle bakmağa
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [göz,]

Rûz-ı ‘îd olduķda tâb-ı şemse **gözler** mi doyar /
Anca kâdir derk ile şebde hilâle bakmağa (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [gözler, -ler]

Rüy-i dildâra nazar şaldı **gözüm** âyinede / Oldı
ğâ‘ib nazarum ğâ‘ibedür âyinede (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1353, Beyit 1). [gözüm, -(ü)m]

Haķķ-ı haķîķdür **gözüm** bildi yakîni / Vâhidi
gördi birde bir irdi çü hâle (Murâdî Dîvânı, Gazel
1415, Beyit 2). [gözüm, -(ü)m]

‘İşķı pinhan eyleyem dirdüm **gözüm** fâş eyledi /
Cümle ‘âlem bildiler benven anuñ bî-çâresi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 2). [gözüm, -
(ü)m]

Gözüm her dem nigâra karşı kan ağlarsa ‘ayb
itme / Fiğân eyler mi bülbül nesneye gül-zârdan
gayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3).
[gözüm, -(ü)m]

Cihân bāğında gerçi serv-ķadler çokdur ammâ kim
/ Görünmez **gözüme** aşlâ o hoş-refîrdan gayrı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [gözüme, -
üm, -e]

Açıķak perdeyi yüzden **gözi** bîdâr eyle / Lîkin
anuñ ile bir yirde görürler mi beni (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1522, Beyit 2). [gözi, -i]

Ḥakkā budur ki ḥüsnüñi dā'im görür **gözü** / Çeşm-i 'ayân ile ola çün rû-be-rû yüzüm (Murâdî Dîvânî, Kit'a 11, Beyit 1). [gözü, -ü]

Cânum seni diler n'ola rûḥ olsa baña cân / Her dem gice **gözümde** gözüm günde gündüzüm (Murâdî Dîvânî, Kit'a 11, Beyit 2). [gözümde, -üm, -de]

Tama'ı terk idüben gözle kanâ'at yolını / **Gözi** seyr eylemez illâ ki bir avuc toprak (Murâdî Dîvânî, Kit'a 28, Beyit 2). [gözi, -i]

Meşrebindedür kamunun şerbi bes / **Gözüne** göre görürsin sözi kes (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 10, Beyit 3). [gözüne, -ü, -(n)e]

Gözümde nûrının tâbî eserdür / Nazardan kıl nazar zerre haberdür (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 17, Beyit 2). [gözümde, -üm, -de]

göz açmak [26] (Deyim) Dikkatle bakmak, nazar etmek; anlamak, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kesreti ço ârzü-yı vahdet eyle rûz u şeb / Fâ'ide kılmaz bu kesret saña cânâ **gözün ac** (Murâdî Dîvânî, Gazel 222, Beyit 4). [gözün ac,]

göz dikmek [3] (Deyim) Dikkatlice bakmak.

Yârdan bulmağa isterseñ eger keşf-i cemâl / **Gözünü** yâre **diküp** gayrı yüze bî-başar ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 791, Beyit 2). [gözünü diküp, -üp]

'Âkil oldur kimsenün 'aybına kılmaya nazar / Kendü 'aybın gözlemege dâ'imâ **dike gözün** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1055, Beyit 3). [gözün dike, -e]

II Bir şeyi elde etmeyi aklına koymak, ele geçirmek istemek.

Necm-i hüda tārîkine âyine reh-nümâ / **Gözler dikerler** aña ki aña bulına rāḥ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1378, Beyit 3). [gözler dikerler, -er, -ler]

göz doymak [1] (Deyim) Gözün doyması, sürekli bakmak istemek.

Çün hicâbın ref'ide dildâr **doymaz** aña **göz** / Tâ meger sâbit olup dil gözleye ikrârını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1482, Beyit 2). [göz doymaz, -maz]

göze gelmek [4] (Deyim) Herhangi bir değeri olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşkuñ tıyaldan cân ü dil cân ü cihân **gelmez göze** / Her cānda kim 'işkuñ ola 'ālemde ol peydālanur (Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 2). [göze gelmez,]

göze görünmek [2] Görmek.

'İyân olalı **görindi gözüne** 'ayn-ı yakīn / Ḥaḳīkatüm görelî dîdeye nihānam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1144, Beyit 2). [gözüne görindi, -di]

II Fark etmek, ilgilenmek.

Gözüne nesne **görünmez** ruh-ı dildârdan gayrı / Meseldür 'aşîka eglence yok dîdârdan gayrı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 1). [gözüne görünmez, -mez]

göze h'vâb getürmek [1] Uyumak.

'İşk ehli bilür ne'ydüğünü işbu Murâduñ / 'Aşîka ḥarām oldı **göze h'vâb getürmez** (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 5). [göze h'vâb getürmez, -mez]

gözi düşmek [1] (Deyim) Bakmak.

Birbirine beni gösterdi cihân enmilesi / Şol ki görmedi **gözi düşdi** diyâr-ı 'ademe (Murâdî Dîvânî, Gazel 1354, Beyit 2). [gözi düşdi, -di]

gözleründen kanlı yaş akmak [1] Gözden kanlı yaş akıtmak. II Çok ağlamak, üzülmek.

Hicr-i yâr olduğda **aşsun gözleründen kanlı yaş** / Ağlayu ağlayu dâ'im vuşlat eyle ârzü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1192, Beyit 4). [gözleründen kanlı yaş aşsun, -sun]

gözlerin göge dikmek [1] Gözlerini göge dikmek. II Allah'tan medet, yardım ummak.

Kimse kimse hâline bakmağa kâdir olmayup / **Gözlerin göge diküben** çağrışalar el-amân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1056, Beyit 2). [gözlerin göge diküben, -üben]

göz revzeni [1] Göz penceresi; göz.

Bize yiter seyr-i ruh-ı dil-rübâ / Ola küşâde **gözümüz revzeni** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1565, Beyit 4). [gözümüz revzeni,]

göz tutmak [3] Umutla bekleme.

Çeşm-i küşâdeler çün açarlar cemâle göz / 'Ayn-ı 'ulûm-ı Ḥaḳka **tutarlar** kemâle **göz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 594, Beyit 1). [göz tutarlar, -ar, -lar]

Mir'ât-ı hâl nâzır olalı gönül gözi / Şanma ki kâl ile **tuta** dâ'im hayâle **göz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 594, Beyit 2). [göz tuta, -a]

Ululuk isteyüp özini eyledi celîl / Her dem **tutar** anuñ için ol zû'l-celâle **göz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 594, Beyit 3). [göz tutar, -ar]

gözüm [1] "Kıymetlim" anlamında sevgi hitabı.

Cânum seni diler n'ola rûḥ olsa baña cân / Her dem gice gözümde **gözüm** günde gündüzüm (Murâdî Dîvânî, Kit'a 11, Beyit 2). [gözüm,]

gözüm nuru [1] Gözün ışığı.

Cemâlün nûrını göster beni nûra idüp hem-ser / **Gözüm nûruña** kıl manzar müyesser eyle hâletden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1007, Beyit 4). [gözüm nûruña, -(n)a]

gözüm tire olmak [1] Gözü yaşlı olmak.

Kerimā kıl keremler ben ḥaḳīre / Kıyāmetde
gözüm olmaya tıre (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 16*). [*gözüm tıre olmaya, -ma, -(y)a*]

gözümün iki şişesi [1] Her iki göz.

Ben nār-ı 'ışka yanarum ammā 'aceb durur / Kim
iki şişesi gözümün tolu ābdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 471, Beyit 4*). [*gözümün iki şişesi,]*

gözyaşı [6] Gözyaşı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sinemi kıldı delük delük efendüm **gözyaşum** /
Şanasın kim ḥāk üstine begüm bārān akar (*Murādī Dīvānı, Gazel 397, Beyit 2*). [*göz yaşum, -um*]

gözyaşını yağdırmak [1] Gözyaşlarını yağmur gibi yağdırmak. II Çok ağlamak.

Tevbeye gel tevbe her demde biñ biñ tevbe kıl /
Añ ḥatāñı **gözlerün yaşını yağdur** çün maṭar (*Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 4*). [*gözlerün yaşını yağdur,]*

göz yumup açmak [1] Göz açıp kapayınca dek, kısa bir zaman diliminde.

Göz yumup açınca feyz-i faẓl irişürse eger /
Kā'ināta kādir olur ḥāk virmege vücūd (*Murādī Dīvānı, Gazel 244, Beyit 3*). [*göz yumup açınca, -ınca*]

gözlemek [74] 1. Dikkatle bakmak, düşünmek.

Oldı Murādī a'yün-ı nāsa nihān çün / Bu 'ālem-i
şuverde **gözet** n'eyler iktizā (*Murādī Dīvānı, Gazel 9, Beyit 5*). [*gözet,]*

Gel tamāmiyyet dilerseñ bī-nizā' ol cümleden /
Nā'il-i kadr olmak isterseñ **gözet** şavmū'l-ğarīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 4*). [*gözet,]*

Hemān dildāre baḳ ḡayrı **gözetme** / Kamunuñ kārı
yoḡ u vara beñzer (*Murādī Dīvānı, Gazel 520, Beyit 4*). [*gözetme, -me*]

Revnaḳ-ı ḥüsnin **gözedür** çün ḡayāl / Dīde gerek
gözleye ebşārumuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 607, Beyit 2*). [*gözedür, -(ü)r*]

Kamer-i bedre bakarsam beni şemsüm **gözedür** /
Şemsüm envārı ile her yanum azvā ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 696, Beyit 4*). [*gözedür, -ür*]

Ḥaḳdur Murādī her bir işi işleyen **gözet** / Nice ider
saña gör 'ināyet bölük bölük (*Murādī Dīvānı, Gazel 745, Beyit 5*). [*gözet,]*

'Ālem-i vahdetde kesret 'ilmini kılma ṭaleb / Nār-ı
vādīyi **gözetme** dest-i Mūsā üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1277, Beyit 3*). [*gözetme, -me*]

Özini eyledi maḥşuş özin **gözetmek** için / Bu
kārımı gözedürven yine fi'ālinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 2*). [*gözetmek, -mek*]

Cām-ı cihāna kıl nazar cāmı **gözet** cihān yine /
Günde ne ṭavr u ṭarz ider arz ile āsumān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 1*). [*gözet,]*

Ḥasb-i ḡalūm **gözed** 'āleme fāş olma yūri /
Ḳalbūñi nerm ideḡor muḥkem ü ṭaş olma yūri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1519, Beyit 1*). [*gözed, -en*]

Nedür dirseñ eger 'ālem me'ālī / Nice oynar **gözet**
zıll-ı ḡayālī (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 19, Beyit 2*). [*gözet,]*

2. Beklemek, ummak.

Ḡayeti ḡuşvā **gözetdüm** aḡladum kārım nedür /
Ben murādum maṭlabında bulmışam ḡayet murād (*Murādī Dīvānı, Gazel 242, Beyit 3*). [*gözetdüm, -düm, -m*]

Şāni 'ūñ şun'ında tekrārın **gözetdüm** bir seḡer / Pes
lisāni şun' ile tekrārımı aldum ḡaber (*Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 1*). [*gözetdüm, -düm, -m*]

Ey Murādī çün iki ḡāne yapubdur taḡdīr / Kimi
nūrın **gözedüpdür** kimi nārında geḡer (*Murādī Dīvānı, Gazel 422, Beyit 5*). [*gözedüpdür, -üp, -dür*]

Şol kim anuñ serine perr-i ḡumā-sāye şalar /
Arayup devleti neyler anı devlet **gözedür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 2*). [*gözedür, -ür*]

Rāh-ı me'vāya şu kim tūşe diler ey kāmīl / Bu
fenā-dārda zūhd ile ferāḡat **gözedür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 3*). [*gözedür, -ür*]

Bāb-ı 'adnī aḡayın diyū temennāda olan /
Şimdiden bunda mürüvvete seḡavet **gözedür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 4*). [*gözedür, -ür*]

Ey Murādī o durur şāh-ı cihān dūnyāda / Künc-i
'uzletde olup mesken-i vahdet **gözedür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 5*). [*gözedür, -ür*]

Zaḡmet-i miḡnete katlanmıyacak dil-dāde / Çün
ḡuzūrın **gözedür** rāḡı 'abes yire yeler (*Murādī Dīvānı, Gazel 437, Beyit 4*). [*gözedür, -ür*]

Ey Murādī seni dā'im **gözedür** çünki ḡarīb / Sā'ir
ezmān ile yā şimdi zamānı nicedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 5*). [*gözedür, -ür*]

Aşl-ı ḡaḡayıkum **gözedürven** ḡarībden / Ma'sūḡ
u 'āşık eylediler 'āleme ḡaber (*Murādī Dīvānı, Gazel 467, Beyit 4*). [*gözedürven, -ür, -ven*]

Ḥazret-i vāḡidī ism ile müsem māda **gözet** / Başar
u sem' ü zebānuñ saña cümle ḡā'il (*Murādī Dīvānı, Gazel 799, Beyit 2*). [*gözet,]*

Çeşm-i nāẓır **gözedür** vechini ceḡd ile tamām /
Līk her laḡzada fikriyle ḡayāl istedi dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 800, Beyit 3*). [*gözedür, -ür*]

Gel tā'ib olup cümle ḡunāḡa gice ḡündüz / 'İşmet
gözedüp 'işmet ile olıḡor 'āşım (*Murādī Dīvānı, Gazel 960, Beyit 4*). [*gözedüp, -üp*]

Müsem mā ism ile mersüm olan naşş-ı ḡatī'dur /
Gözetdi maverāsından 'aceb ḡarḡ eyledi varın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1019, Beyit 3*). [*gözetdi, -di*]

‘Ayn-ı haqq ile gıyüb-ı dü-cihāndur hāşıl / Dā’iren bekle **gözet** kim anı pergār kıla (Murādî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 4). [gözet,]

Añladum ‘ilm-i haqqümde bu inşā şüverin / ‘Ayb-ı ‘aynum **gözedürven** yine bu inşādan (Murādî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [gözedürven, -ür, -ven]

Seni kesretde koyup kıldı hicāb etrāfuñ / ‘Ayn-ı vahdet **gözedüp** müşkili hāl eyle yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [gözedüp, -üp]

Milk-i muhalled içre çü gördüm cemālini / ‘Ayn-ı vücüb ile **gözedürdüm** kemālini (Murādî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 1). [gözedürdüm, -ür, -dū, -m]

3. Himaye etmek, özen göstermek.

Cān ü dil āyinesin jeng-i sivādan pāk it / Şüfiyā soñra **gözet** anı ki zibā görinür (Murādî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [gözet,]

Ey vücūdum şehrinüñ sultāni gel milkün **gözet** / Sensüz olmasun bu milkün bir nefes sultān-ı men (Murādî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 3). [gözet,]

Ey Murādî seni haqdan yine Haqdur **gözeden** / Ol durur ‘ilm-i ledünne seni üstād kılan (Murādî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5). [gözeden, -en]

Sırrımı sende kodum saña emānetdür bu / Anı sensin **gözeden** çün baña devletdür bu (Murādî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [gözeden, -en]

4. Esas almak, ön planda tutmak.

Ferah ister iseñ müferrih **gözet** / Yem-i ‘ışkda āşinā kıl taleb (Murādî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 3). [gözet,]

Ber-karār üzre kırılmadı çü rükn-i ‘ālem / Nice erkān **gözedürsin** görüben ey millet (Murādî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [gözedürsin, -ür, -sin]

Bırak dünyāyı terk-i kār u bār it / Ko kesret milkini vahdet **gözetgil** (Murādî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [gözetgil, -gil]

Eger ‘ākil iseñ terk ihtiyār it / **Gözedüp** hāzret-i hālākuñ emrin (Murādî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 4). [gözedüp, -üp]

Murādî kadrine irmekdedür igen meyyāl / **Gözedür** anuñ içün ser-te-ser misāl-i vücūd (Murādî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [gözedür, -ür]

Benüm ‘ışk-ı haqqümde ne deñlü kim su’āl itseñ / Nihāyet istemeñ benden **gözet** ‘ayn-ı hacāletdür (Murādî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 2). [gözet,]

Cān ü ten fikr ü hayāle atmasun aslā seni / Cān ü ten remzin **gözet** kim cān ü ten cānuñdadur (Murādî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 2). [gözet,]

Rāhat-ı dil dileyen ‘āleme rāhat **gözedür** / Kurb-ı yāri dileyen dilde sadākat gözedür (Murādî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [gözedür, -ür]

Rāhat-ı dil dileyen ‘āleme rāhat gözedür / Kurb-ı yāri dileyen dilde sadākat **gözedür** (Murādî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 1). [gözedür, -ür]

Dide-i ‘aql çü binā olıma rāzında / Cezbe-i yāri **gözet** gör ki edānı nicedür (Murādî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 2). [gözet,]

Cān ü cihāni terk idene ‘āşık añā di / Kendü murādını **gözeden** bī-bahā durur (Murādî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 4). [gözeden, -en]

Şems-i hidāyet toğup mäh-ı münir oldı dil / Necm-i vücūd **gözet** burc-ı sa’ādetdedür (Murādî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [gözet,]

Zāhir **gözetme** her bār ger zāhir ola bir kār / Her bir işüñ eyā dil bir muktezāsı vardur (Murādî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 3). [gözetme, -me]

Remz ü ma’nadan **gözet** kim saña ma’nā remz ider / Yoğsa bu ahlāl ü etvār lisān şerh eylemez (Murādî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [gözet,]

Murādî sırr-ı ebrārı **gözet** vaşl-ı muqarrebden / Yoluñda şādık ol kim eksük olmaz merhabā hergiz (Murādî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [gözet,]

Ko bu gavgā-yı dünyāyı **gözet** gel zuhr-ı uhrāyı / Be-v’Allāhi hisāb eyler komaz bir nīme-i kīrāt (Murādî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [gözet,]

Murādî anla tahkiki **gözet** her işde tedkiki / Belinī kılmagıl igen biline evsatü’l-evsāt (Murādî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [gözet,]

Senā-yı bī-misāl olmış tolanur mislüm āfāka / Şakın āfāki ‘ālemden **gözetme** enfüsü rāci’ (Murādî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [gözetme, -me]

Gel Murādun bu kelāmını **gözet** inşāf it / Ehl olan kimsenede haq ile inşāf gerek (Murādî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [gözet,]

Gözeden ‘ār ile nāmüsünü ‘āşık olıma / Bize bī-nām ü nişān merd-i dil-efgār gerek (Murādî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 2). [gözeden, -en]

Kışsa-i mazī nedür müstaḳbelün emrin **gözet** / Nehyini bildünse hāzır muktezāsın anlağıl (Murādî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [gözet,]

Bildi Murādî sırrını şerhindedür haḫı / Zāhir **gözet** anı igen ihfādudur gönül (Murādî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 5). [gözet,]

Rabbüme kıldum du’ā ol dem ‘atāsın gözledüm / ‘Ahd ü peymān **gözetdüm** hem vefāsın gözledüm (Murādî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1). [gözetdüm, -dū, -m]

Ey Murādî bu ‘ulüm-ı şüveriden ma’nā / **Gözedürseñ** ne dimekdür diyeler pes Yā-Sin (Murādî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [gözedürseñ, -ür, -se, -n]

İhtiyārın **gözeden** bildi ki muhtār nedür / Bahtiyār ola eger def ider ise zararın (Murādî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 2). [gözeden, -en]

Bilmek isterseñ Murāduñ aşlını / Aşlı fer‘ ile **gözet**
her kârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 5*).
[gözet,]

Ru‘yet umar dîde-i giryân didüm / Didi **gözet**
ru‘yeti âsârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 3*).
[gözet,]

Ey Murâdî rızâ dilerseñ eger / Her işünde **gözetgil**
endâze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 7*).
[gözetgil, -gil]

Gel Murâdîniñ kelâmından **gözet** şerh u beyân /
Ma‘rifet tahşil idesin sen dağı bürhân ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 5*). [gözet,]

Kabl ü ba‘di terk idüp merzâ **gözet** fi‘ş-subh u şâm
/ Yüz tuta tâ kim kabûl-ı zî‘l-celâl ikbâl ile
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2*). [gözet,]

Murâduñ şerh-i ma‘nâsı beyân-ı bî‘ayân oldı /
Bunı fehm eyleyem dirseñ **gözet** ma‘nâyı elhamda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5*). [gözet,]

Ma‘rifet tılsımını açmağı dānâyı **gözet** / Ateş ü âb
gelüp cem‘ olmaz bir demde (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1358, Beyit 2*). [gözet,]

Özini eyledi maḥşûş özin gözetmek için / Bu
kârımı **gözedürven** yine fi‘âlinde (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 2*). [gözedürven, -ür, -
ven]

Bu vaz‘ u tarzımı gözle başiret ehli iseñ / Mu‘arref
ol müteşerri‘ **gözet** hâkîmâne (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1388, Beyit 2*). [gözet,]

Cemâl-i aḥsen-i takvîm ile hûlk oldı çün insân /
Dilerseñ olasıñ kâmil **gözetgil** vech-i ma‘nâyı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 2*). [gözetgil, -
gil]

Ne yazdı levḥe gör nakḥâş-ı dehr nakḥı sen egme
baş / İki gözden döküben yaş **gözetme** zîr ü bālâyı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3*). [gözetme, -
me]

Eger el virse el virmek karañudan çıkar cânı / Velî
zinhâr ber-zinhâr **gözetme** kâr-ı a‘lâyı (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4*). [gözetme, -me]

Şafâ câmin ger isterseñ muşaffâ eyle mir‘âtuñ /
Gözetme gayrıdan zerre **gözetgil** vech-i dildârı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2*). [gözetgil, -
gil]

Şafâ câmin ger isterseñ muşaffâ eyle mir‘âtuñ /
Gözetme gayrıdan zerre gözetgil vech-i dildârı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2*). [gözetme, -
me]

Menba‘-ı şıdk u şafâ ol ki tutan dâmen-i yâr /
Gözedür turmaya arada olan ikrârı (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 5*). [gözedür, -ür]

Gözet Hâḳḳuñ rızâsın ey qarındaş / Şaḳın emr-i
Ḥudâdan çekme gel baş (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi
6, Beyit 4*). [gözet,]

**gözü-yi ‘ibret-nümâ [3] İbret gösteren
ayna.**

Ey Murâdî gel berü bi‘llâhi inşâf eyle kim /
Gözü-yi ‘ibret-nümâyuz bir temâşâ olmuşuz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 5*). [gözü-yi
‘ibret-nümâyuz, -(y)uz]

Tutar çün **gözü-yi ‘ibret-nümâ** ‘aynümüzde
dildâr / Başır olduñ anı pes gayrı dîdâr olmazuz
hergiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3*).
[gözü-yi ‘ibret-nümâ,]

Fenâya mâ‘il olmağıl vefâ bulmadı bir kimse /
Fenâ olan ümenden **gözü-yi ‘ibret-nümâ** iste
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4*). [gözü-yi
‘ibret-nümâ,]

gözü-yi şüret-nümâ [1] Sureti gösteren ayna.

Aḥvâlini nuḳûşuñ eger kim sorar iseñ / Şorgıl aña
ki **gözü-yi şüret-nümâ** bilür (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 462, Beyit 3*). [gözü-yi şüret-nümâ,]

gözlemek [117] 1. Dikkat etmek, bakmak.

Şemîm-i verd-i aḥmer ister iseñ büstân **gözle** /
Figân-ı bülbül-i şeydâ dilerseñ gûlsitândan şor
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2*). [gözle,]

Arayup her birinüñ **gözle** mü‘eddâ sırların / Aña
aldanma ki zerḳ ile ‘ibâdet gösterür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2*). [gözle,]

Sen Murâdîden ‘ayân ile nihâni añlama / Gel ‘ayân
ile nihânım **gözle** var ise başar (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 369, Beyit 5*). [gözle,]

Ey Murâdî şâkir olduḳça Ḥudâ-yı ‘âleme / **Gözle**
kim senden idiserdür ne na‘mâlar zuḥûr (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5*). [gözle,]

Bil ve âgâh ol gönül taḳdîr-i Ḥaḳdur cümle kâr /
Ey kemâlüm gözleyen kârımda **gözle** kim ne var
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1*). [gözle,]

Didüm ol dâr-ı visâle ne zamân ola duḥûl / Didi
kim **gözle** tarîḳüñ aña bâbuñ vardur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3*). [gözle,]

Nakḥ u ḥayâla aldanuben kalma ey gönül / Nakḥâşı
gözle dem-be-dem ol nakḥa cân virür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 474, Beyit 2*). [gözle,]

Bildün ise murâdımı añlayasın Murâdî pes / Şubḥ
u mesâdadur yine **gözler** iseñ bu dâlümüz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 598, Beyit 5*). [gözler, -r]

Revnaḳ-ı ḥüsnin gözedür çün ḥayâl / Dîde gerek
gözleye ebşârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 607,
Beyit 2*). [gözleye, -(y)e]

‘Aceb mülâḥazadur fikr-i ‘âşık-ı dil-rîş / Özinde
ḥâzırı **gözler** velîk şol ile sağ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 669, Beyit 4*). [gözler, -r]

Gözledi her ki gözle pes sen de **gözle** gözle /
Evḳâtı şarf idenler evḳâta irdi el-ḥaḳ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4*). [gözle,]

Nice demdür ki çeşm-i ḥün-feşânım anı **gözlerdi**
/ Görindi ḥamd u minnet sırrı ile sır kemâlinde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3*). [gözlerdi, -
r, -di]

‘Âkil oldur kimsenüñ ‘aybına kılmaya nazar / Kendü ‘aybın **gözleme**ge dā’imā dike gözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 3). [gözlemege, -me, -ge]

Gözlerem mir’atını çün dîde-bân itmiş yüze / Gözleyüp ammā temâşâsın nihân itmiş yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [gözlerem, -r, -em]

Gözlerem mir’atını çün dîde-bân itmiş yüze / **Gözleyüp** ammā temâşâsın nihân itmiş yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [gözleyüp, -yüp]

Âlâ-yı nâzır-ı hey’et küşâde-çeşm olup **gözle** / Güneşden nice nûr olur tokındığınca bedr aya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [gözle,]

Temevvüc eylese deryâ-yı dil ‘âlem olur ğark-âb / Velî eyler te’ennî her işinde **gözler** endâze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [gözler, -r]

İkinci bu durur iki gözünü dört idüp **gözle** / İkisini ko eşyâya ikisini delâlâta (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [gözle,]

Sırr-ı ‘ışkı ne bilür **gözlemeyen** hüsni rehâ / ‘Ayn-ı a’mâ nice ikrâr ide bürhânumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [gözlemeyen, -me, -(y)en]

Cihânı **gözle** görürsin fenâ durur lâ-reyb / Fenâyı târik olup cânunı bekā eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [gözle,]

Bu vaz’ u tarzumı **gözle** başıret ehli iseñ / Mu‘arref ol müteşerri’ gözet hâkimâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [gözle,]

Lâ vü len terkin uranlar buldılar râh-ı hüda / Kendü zu‘mın **gözleyenler** ne’ydi imân bilmedi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 3). [gözleyenler, -ler]

2. Aramak, beklenti içinde olmak.

İnkirâza bakmazuz biz ibtidâyı **gözlerüz** / Anun için gözlerüz biz ibtidâda intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [gözlerüz, -r, -üz]

İnkirâza bakmazuz biz ibtidâyı gözlerüz / Anun için **gözlerüz** biz ibtidâda intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [gözlerüz, -r, -üz]

Kitâb-ı ‘ışk okıyaldan nedür dil mâzî müstakbel / Telâş ile rubâ’ı **gözlemez** şol kim diler na’mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [gözlemez, -mez]

Murâdî sen beni **gözle** hâkikat sendedür sende / Murâd-ı her dü-‘âlemsin senün hükmünde mâfihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 5). [gözle,]

Murâdî **gözleme** merdi başardan / Ve-tatlıb lâ’lâhü bu ‘den ve kurbâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 5). [gözleme, -me]

Ey temennâ eyleyen gayrı temennâyı koğıl / **Gözle** ‘ışkı ‘ışk ile feryâd kıl çün ‘andelîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [gözle,]

Ayağı taşra başuben edebden itme hürûc / Ne deñlü akreb ola **gözle** muntehâ-yı edeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [gözle,]

Dâ’im yüri **gözle** Hâk rızâsın / Muhkemce bu işde eyle kuvvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [gözle,]

İhbâr-ı şerhe virmege kâdir midür kişi / Her noktasında **gözlemeyince** bir ‘âkıbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [gözlemeyince, -me, -(y)ince]

Gel tarîki **gözle** kalma râhdan / İster iseñ bulasın nehc-i sedâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [gözle,]

Men lehü’l-emrük umürin **gözleyen** / Aldı sırr-ı müctebâdan iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 4). [gözleyen, -(y)en]

‘Acebdür lu ‘bı dildârün ne oyunlar geçer her gün / Anı **gözler** dem-â-dem sanma kim hercâdur ‘aşıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [gözler, -r]

Çerâğ-ı çeşm-i ‘âlemdür cemâli **gözleyen** gözler / Ziyâ-ı ‘ayn-ı âdemdür cemâli gözleyen gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözleyen, -yen]

Çerâğ-ı çeşm-i ‘âlemdür cemâli gözleyen gözler / Ziyâ-ı ‘ayn-ı âdemdür cemâli **gözleyen** gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 1). [gözleyen, -yen]

Hayât-ı mürde olmuşdur refîk-i şâhib-i enzâr / Kamu yaraya merhemdür cemâli **gözleyen** gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [gözleyen, -yen]

Enîs-i gam-güsâr oldur celîs-i hem-kenâr oldur / Dil-i pür-derde hemdemdür cemâli **gözleyen** gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 3). [gözleyen, -yen]

Firâka ağlayan oldur harâm eyleyüben hıvâbı / Gönülle bile pür-gamdur cemâli **gözleyen** gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [gözleyen, -yen]

‘Acebdür a‘ceb olmuşdur bu iki ‘aynumun hâli / Murâdî niçün ebsemdür cemâli **gözleyen** gözler (Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 5). [gözleyen, -yen]

Çün Murâdî bu merâmında nihâyet **gözledi** / Ey Murâdî baħr-ı bî-pâyâna añladum hâzar (Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 5). [gözledi, -di]

Dest-i vehhâbuñ durur çün kim bu taksîmât hep / Ey Murâdî yâ neden **gözler** gözün nef’ ü zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [gözler, -r]

Ben senün rahmetün **gözlerüm** olmam çü kanûñ / Ki resülün ne ki bildürdi peyâmün hâkdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 2). [gözlerüm, -r, -üm]

Her kim ki ‘ışkıñ ile habîbüm şafâdadur / Dâ’im rızâñ **gözleyüben** iktizâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 1). [gözleyüben, -yüben]

Çün sem'-i cāna geldi nidā anı diñledüm / Luţf-ı
Hudâyı **gözle** ki cümle naşab geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3). [gözle,]

Murâdî devlet-i 'uzmâ dilerseñ / Yüri **gözle** rızâ-yı
Hakkı her bâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 5).
[gözle,]

İster iseñ isteme sivādan / **Gözle** k'anı sırr-ı
evliyādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 5).
[gözle,]

Nâzır-ı şüret degül Mevlâ çü sîret **gözledi** / Biz
riyādan kaçmışuz 'ilm ile 'irfān isterüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [gözledi, -di]

Her zamān bir anı **gözler** ey çerāğ-ı çeşm-i men /
Gice gündüz añlar iseñ 'ayn-ı bînā olmuşuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 4). [gözler, -r]

Mekân-ı lâ-mekâniden hicāb açmış mekân ansuz /
Ne deñlü **gözledüm** her sâ'ati görmedüm ān ansuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 1). [gözledüm, -
, -düm]

Murâdî irdüğini ancak ol Hudâyî bilür / Rızâyı
gözledi anuñ çün irdi devlete pes (Murâdî Dîvânı,
Gazel 615, Beyit 5). [gözledi, -di]

Kişiyi devlet oldur kim rızāsın **gözleye** Hakkuñ /
Dem-â-dem zıkr-i Haq ola diye 'ālem fenā ancak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [gözleye, -
(y)e]

Gözledi her ki **gözle** pes sen de gözle gözle /
Evkātı şarf idenler evkāta irdi el-ḥaḥ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözle,]

Gözledi her ki gözle pes sen de gözle gözle /
Evkātı şarf idenler evkāta irdi el-ḥaḥ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [gözledi, -di]

Her tarafdan naḡşını 'arz itdi naḡḡāş-ı ezel / 'Ārif
oldı lîk dîl **gözler** cemāl-i lem-yezel (Murâdî
Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [gözler, -r]

Bâtin u zâhirde ālā **gözledi** / 'Avn ile kıldı özin bir
turfā ḥāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 3).
[gözledi, -di]

Rabbüme kıldum du'ā ol dem 'atāsın **gözledüm** /
'Ahd ü peymānın gözetdüm hem vefāsın
gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1).
[gözledüm, -, -düm]

Rabbüme kıldum du'ā ol dem 'atāsın gözledüm /
'Ahd ü peymānın gözetdüm hem vefāsın
gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1).
[gözledüm, -, -düm]

Cümleñüñ eṭvārına kıldum nazar ben ser-te-ser /
Küllü şey'in ḥādîşinde ibtidāsın **gözledüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [gözledüm, -
, -düm]

Ben ki kıldum kendümi erkān ile kıldum nazar /
Baḡmadum 'ālemlere pes māverāsın **gözledüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 3). [gözledüm, -
, -düm]

Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle beyyināt / Ben
beni fark idüben pes müntehāsın **gözledüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [gözledüm, -
, -düm]

Ey Murâdî terk idüp zevk ile ālā soḡbetin / Her ne
yirde kim varam anuñ rızāsın **gözledüm** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [gözledüm, -, -düm]

Bir nazarda ḡaybümün ḡaybında zātüm **gözlerüm**
/ Bir nazarda 'ayn-ı 'aynumda şifātüm gözlerüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [gözlerüm, -
r, -üm]

Bir nazarda ḡaybümün ḡaybında zātüm gözlerüm
/ Bir nazarda 'ayn-ı 'aynumda şifātüm **gözlerüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [gözlerüm, -
r, -üm]

Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı vücūd / Hayy
ile iḡyāya serdāram ḡayātüm **gözlerüm** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [gözlerüm, -r, -üm]

Sābit olduḡda kelām itdi sebātüm **gözlerüm** / Ben
ḡayāt ile sebātumda sebātüm gözlerüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 889, Beyit 3). [gözlerüm, -r, -üm]

Sābit olduḡda kelām itdi sebātüm gözlerüm / Ben
ḡayāt ile sebātumda sebātüm **gözlerüm** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 889, Beyit 3). [gözlerüm, -r, -üm]

Tarf-ı 'ulyāda memātüm ref' idüp tarḥ eyledüm /
Gebş-i mevṭi zābıḡ oldum pes cihānum **gözlerüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [gözlerüm, -
r, -üm]

Levn ü rengi terk idüp bî-reng ü levn oldı Murād /
Nūr-ı nūrında umūrımda berātüm **gözlerüm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 5). [gözlerüm, -
r, -üm]

Ārzü-yı vaḡdet-i 'uzmādadur 'ayn-ı 'ulüm / Ger bu
'ilmî ister iseñ **gözleme** hergiz rüsüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [gözleme, -me]

Ko şüret 'ālemin ey pîr-i 'ālem / Yüri **gözle** hemān
sırr ile 'ālem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1).
[gözle,]

Bu luţf ü cūda şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / Ko
ḡayrı anı **gözle** tā olasın mürtezāsından (Murâdî
Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3). [gözle,]

Ziyādandur rızā zāhir sivādı maḡv ider elbet /
Velîkin **gözle** sevdâyı muḡaḡḡakḡdur rızā andan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 3). [gözle,]

Li nūsime dindi her vech ile olmadı mecāl / Pes
bu remzüñ ma'nīsini **gözledüm** evkātdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 3). [gözledüm, -, -düm]

Her neye kim nâzır olsam **gözlerem** Mevlâyı ben
/ Muntēhā-yı 'arş-ı a'lādan görem ferdâyı ben
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [gözlerem,
-r, -em]

Fî'lüm istiḡrācına ḡavlüm ḡurūc itdi bu kez /
Gözlerüm bāl-i ḡumâyūnumda devlet sāyesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 2). [gözlerüm,
-r, -üm]

Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ‘uẓvda / Ma’nī
gözle şüreti ko geç bu menşübâtıdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [gözle,]

Ey Murâdî çeşm-i ‘ibret birle kıl dâ’im nazar /
Hikmet-i hayy-ı kadîmî **gözle** gel emvâtıdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 5). [gözle,]

Hicâb-ı ğayrı gider **gözle** âşinâ eserin / Yakîn
olursañ eger sâmi‘ ol nidâ haberin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1145, Beyit 1). [gözle,]

Mündericdür kelâm-ı sübhânî / Bu kelâmunıda
gözle sırr-ı nihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1162,
Beyit 4). [gözle,]

Ref’ iderse ger hicâbuñ **gözle** gel / Bî-hicâb ü bî-
nikâb olduñsa hânım gel berü (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1195, Beyit 2). [gözle,]

Rızâñı **gözleyen** her dem olur marzî-i millet pes /
Tarîküñde olan kâmil odur her râhda hoş-rev
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 2). [gözleyen, -
y, -en]

Seni şol kimse kim bildi rızâñı **gözledi** dâ’im /
Kâtında bir durur gedâ vü kayşer ü husrev (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [gözledi, -di]

Ne şüret gösterür **gözle** bugün mir’ât-ı kalbi gör /
Ne kim vardır kazâ hükmin mukadder kılmaz illâ
hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2). [gözle,]

Ey Murâdî geç murâduñdan murâdın **gözle** gel /
İster iseñ bu kelâmıñ irmege iz’ânına (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [gözle,]

Men lehü’l-emrük durur hükminde zâhırle nihân /
Hikmetin gel **gözle** gel im’ân im’ân üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [gözle,]

Didi kim ‘ilme’l-yakînüñden ‘uyunuñ **gözle** kim /
Tâ haqqatle huķûkuñ bilesin tîkân ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 4). [gözle,]

Hoş-hışâl ol bakmağıl sen herkesüñ güftârına /
Kalbünüñ kıl baħr-âsâ **gözle** kim her kârı ne (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [gözle,]

Muħkem itmiş ‘ahdini anda vefâsın **gözledi** /
Sâbitü’l-kavlı oldu eyleyüp vefâ ikrârına (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [gözledi, -di]

Fâş kılmağı ‘aceb hikmetde sırruñ **gözleyen** / Hâl-
ı vaşf olmağı şı kim hâlinde hâlün seyr ide (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [gözleyen, -y, -en]

Râki‘-i sâcidde aşl olmağı ne şüret hâceti / İster iseñ
gözle ma’nâyı kamu ef’âl ile (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1276, Beyit 3). [gözle,]

Ey Murâdî çün murâdında murâdın **gözledüm** /
Pes celâlinden çıkuben zü’l-cemâl oldum yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 5). [gözledüm, -
dü, -m]

Hicâbdur rûhdur ‘âlem velî rûh añadur perde /
Fürü’ı aşlâ değışmez şular ki **gözledi** pâyê
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [gözledi,]

Murâdî sen murâda kâşid ol tâ bulasın maķşûd /
Bu günki fırsatı **gözle** ne hâcet va’d-i ferdâyâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5). [gözle,]

Dilerseñ bulasın vuşlat tarîkin evvelâ **gözle** /
Budur evvel kadem meyl eyleme na’mâ vü
cennâta (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 3).
[gözle,]

Bu kâr u bârı terk idüp râh-ı fenâyı **gözleyüp** /
‘Ummân-ı ‘irfâna talup dürdâne-i ‘ışķam yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2). [gözleyüp, -
y, -üp]

‘İşk eri ol ‘ışķı **gözle** ‘ışķ ile / ‘Âşık olğıl ‘ışķ ile
dön âdeme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 3).
[gözle,]

Kendü hükümünden geçüp gördi rızâsın **gözlerüm**
/ Bu vücudumla vücuduñ eyle ibķâ ol didi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [gözlerüm, -ler, -üm
]

Ey Murâdî hayra döñsün dir iseñ her işlerüñ /
Haķķı gözle Haķķı **gözleyenüñ** oldur ‘âdeti
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5).
[gözleyenüñ, -(y)en, -ün]

Ey Murâdî hayra döñsün dir iseñ her işlerüñ /
Haķķı **gözle** Haķķı gözleyenüñ oldur ‘âdeti
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 5). [gözle,]

Çün hicâbın ref’ ide dildâr doymaz aña göz / Tâ
meger sâbit olup dil **gözleye** ikrârını (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [gözleye, -y, -e]

Sorarsañ ger Murâdıye niçün fâriğdür ‘âlemden /
Rızâsın **gözleyüp** buldı temennâda temennâyı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [gözleyüp, -
(y)üp]

Hayâl-i terk-i şüretten görünmez hâlet-i ma’nâ /
İrağ ol ğayrıdan aña yakın ol **gözle** ma’nâyı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [gözle,]

Cân mir’âtına baķ **gözle** ruħ-ı dildârı / Tâ ki terk
eyleyesin cümle vücüd u varı (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1524, Beyit 1). [gözle,]

Maķşûş olındı kıdve-i a’yân olup özi / Metbû’ oldu
gözledi hürmet me’âlini (Murâdî Dîvânı, Gazel
1529, Beyit 4). [gözledi, -di]

‘Ayn-ı hüdâ küşâde olup **gözledi** taraf / Buldı
tecessüs eyleyüben mîr-i serveri (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1533, Beyit 3). [gözledi, -di]

‘İşķuñla nâlede dil ü cânım firâķda / **Gözler** her
anda dîde-i giryân seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel
1537, Beyit 2). [gözler, -r]

Cemâl-i yâr gerek **gözlerüm** çü mir’âtı / Birisi
‘ayn-ı kemâl vü biri hayâlâtı (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1540, Beyit 1). [gözlerüm, -r, -üm]

Kesretde vaħdet **gözlegil** urğıl cihâna püşt-i pâ /
Yâ-hû ve yâ men-hû diyü derd ile giryân ol yüri
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [gözlegil, -
gil]

Tâli'in gördi iktirân-ı sa'd / **Gözledi** yüce yirde yıldızını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [gözledi, -di]

Tama'ı terk idüben **gözle** kanâ'at yolını / Gözi seyr eylemez illâ ki bir avuc toprak (Murâdî Dîvânı, Kit'a 28, Beyit 2). [gözle,]

Ger necât ister iseñ toğrı tarîki **gözle** / Hâric-i rāha varup koma şaķın egri ķadem (Murâdî Dîvânı, Kit'a 34, Beyit 3). [gözle,]

Şaķın rāz açmağıl nā-ehl olana / Eyüi **gözle** bakma ad u sana (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [gözle,]

Dilerseñ ma'rifet meydānı **gözle** / Ulu bābına var 'irfānı gözle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2). [gözle,]

Dilerseñ ma'rifet meydānı gözle / Ulu bābına var 'irfānı **gözle** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2). [gözle,]

Hafîdür 'aķl-ı ressāha celîdür ehl-i 'irfāna / Cemāl-i bā-kemāle rāğib iseñ **gözle** merd-āne (Murâdî Dîvânı, Müfret 30, Beyit 1). [gözle,]

2. Korumak, himaye etmek.

Çün 'avn-i bařar oldu bize bizdedür elťāf / Oldur bizi **gözleyici** ağ ile ķarada (Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 2). [gözleyici, -(y)ici]

ğubār [1] Toz, ince toprak.

Rāğibān-ı dergehüñden ķılma istikrāh kim / Tūtüyā itmek murādidur **ğubārını** hemān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [ğubārını, -ı, -n, -ı]

ğubār-ı ğayrı [2] Başkasının tozu. II Sevgili dışında kalbe dolan her şey.

Sil **ğubār-ı ğayrıyı** mir'āt-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cān ile neler seyr idesin andan neler (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [ğubār-ı ğayrıyı, -(y)ı]

Sil **ğubār-ı ğayrıdan** āyine-i ķalbün Murād / Rüy göstermez şu mir'āt üzre kim sevdā gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [ğubār-ı ğayrıdan, -ı, -dan]

ğufrān [8] 1. Bağışlama, affetme.

"Len tenālū'l-birr" remzin bilmeyen řol cāhile / Eylemez bi'llahi ańla mağfıret **ğufrān** ańa (Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [ğufrān,]

Dā'imā ķārum benüm 'iřyāndur yā Rabbenā / Hāzrete lāyık olan **ğufrāndur** yā Rabbenā (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [ğufrāndur, -dur]

N'ola bu 'āciz Murāda rahmetün ķılsañ ķarın / Çün senün dā'im işün **ğufrāndur** yā Rabbenā (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 5). [ğufrāndur, -dur]

Yā Rab Murāda luťfün sen eyle bī-řümār / Ğaffār olan nice tuta **ğufrānını** dirġ (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 5). [ğufrānını, -ını]

Hasta-i 'ıřķam yine dermānı senden isterem / Her ne deńlü mücrimem **ğufrānı** senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [ğufrānı, -ı]

Yā Rabbi **ğufrān** rahm it Murāda / Sensin çü a'zam sensin çü deyyān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 5). [ğufrān,]

2. Bağışlayıcı olan, affeden Allah.

Sensin bize Rahmān olan sensin bize **ğufrān** olan / Her demde zū'l-iħsān olan göster bize dîdāruñı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4). [ğufrān,]

3. Affını dileriz (2/Bakara 285).

Selsebil ırmağının yanında hūr olmuş muħt / Bir tarafda söyleşür ġılman u **ğufrān** āyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [ğufrān,]

ğulğul [1] Gürültü, bağrışıp çağrışma, velvele.

Toldı hüsñün **ğulğulından** āsumān ile zemīn / Anuñ içün sańa müřtāk oldu cümle 'ālemīn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 1). [ğulğulından, -ın, -dan]

ğulğul-i hüsñ [1] Güzelliğın gürültüsü. II Herkesin güzelliğın bahsetmesi.

Serādan tā süreyyāya şalınmış **ğulğul-i hüsni** / Diler kim 'arż ide süflī ile 'ayn-ı 'alādan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [ğulğul-i hüsni, -i]

ğulğul kılmak [1] Gulgul sesi çıkarmak. "Gulgul", bağrışıp çağrışma, şamata, gürültü, velvele anlamındadır.

Ben 'ařıķa rıķķat kı lup ey dōst sürāhī / Kān ağlayuben meclisi **ğulğul** tolu (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [ğulğul kıldı, -dı]

ğulğule [1] Gürültü, şamata yapmak.

Toldı 'ālemde cümle kevn ü mekān / **Ğulğuledür** kamu peyām el-haķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 4). [ğulğuledür, -dür]

ğulğule düşmek [1] Sesin, gürültünün duyulur olması. II Herkesin dilinde olmak.

Bu Murādî eyledi bir ķavl-i nev-peydā yine / **Düşdi** yine yiniden iki cihāna **ğulğule** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 5). [ğulğule düşdi, -di]

ğün-ā-ğün [1] Türlü türlü, renk renk, çeşit çeşit.

Metā'-ı hüsni kı lur 'arż-ı yār **ğün-ā-ğün** / Hemān bu cān semenin eyle ittiřāle tarıķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 3). [ğün-ā-ğün,]

ğür [1] Kabir, mezar.

Kör olma gözüñi ac gör kim / 'Āķıbet yirün olacağdur **ğür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [ğür,]

ğurbete düşmek [1] (Deyim) Memleketten uzağā, ġurbete gitmek.

Çün ideyim ‘arza vardum adum âdem oldı pes / **Ğurbete düşdüm** efendüm hâtır-ı deyyâr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [ğurbete düşdüm, -dû, -m]

ğurra-i meh [1] Ayın parlaklığı.

Ğurra-i mehde hilâl oldı görinen her ay / Dün ü gün oldı celâl ile cemâl için ‘ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 3). [ğurra-i mehde, -de]

ğurûr [1] Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enâniyet, kibir, azamet.

Çün adīm-i arz dānsın yā nedendūr bu **ğurûr** / Çün tūrāba rāci’ oldun hāksın pes yā nesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3). [ğurûr,]

ğurûr itmek [1] Kendini beğenmek, büyüklük taslamak, kibirlenmek.

Miknet ‘izz ü cāha **itme ğurûr** / Milk ile mālā olmağıl mağrûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 1). [ğurûr itme, -me]

ğussa [5] Acı, sıkıntı, keder, kaygı, tasa. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ref’ idelden ğam-ı dildārı yine şād oldum / Cümle bildüm olanı **ğuşşadan** āzād oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 1). [ğuşşadan, -dan]

ğuşşa çekmek [1] Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak.

‘Ākil iseñ Murâdî şakın zīnhār kim / Ğuşşaya **ğuşşa çekme** vü şād olma şādına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 5). [ğuşşa çekme, -me]

ğussa vü kayğu [1] Üzüntü ve endişe.

Bir iki günlük ‘ömr için nedür bu **ğussa vü kayğu** / Ne deñlü vuşlat el virse cüdādur āhırı elbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 3). [ğussa vü kayğu,]

ğuşûn [1] Ağaç dalları, filizleri.

Nedür bu devha-i kübrā ki çekmiş āsumān ser / **Ğuşûnında** olup memlû biter her bir taraf esmār (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [ğuşûnında,]

güş [1] Kulak.

Güş nedür semā’ ne müstemi’-i istimā’ ne / Añlar iseñ bu kavli ger añlayasın nedür hıṭāb (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [güş,]

ğüşa almak [1] (Deyim) Dinlemek, kulak vermek.

Gel Murâduñ sözini **al ğüşa** / Eylegil haşlet-i zenbûr-ı ‘asel (Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5). [ğüşa al,]

güş dutmak [1] (Deyim) Kulak ver, dinle.

Hüsn-i pendine Murâduñ **dutuben güş** ile hüş / Eyleme anı ki olmaya saña kâr-ı ehem (Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5). [güş dutuben, -uben]

güş eylemek [28] Dinlemek, kulak vermek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nidāsını **güş eyledüm** virdi haşyet tamām / Velî lezzetin bulmuşam kim ‘acebden ‘acīb (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 2). [güş eyledüm, -dû, -m]

güş-ı cān [4] Can kulağı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muşaffā kıl bu mir’āt-ı fu’ādum tā gözüm görsün / Senüñ esrāruñı bilsün bu **güş-ı cānum** ey şāhā (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [güş-ı cānum, -um]

güş-ı cāna almak [1] Can kulağına almak. II Dikkatle dinlemek.

Güş-ı cāna al Murâduñ sözlerin / Gel berü ey nefis olma ğāfile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 5). [güş-ı cāna al,]

güş-ı cānı açmak [1] Can kulağını açmak. II Dikkatle dinlemek.

‘Arrāf olam dir iseñ **aç** imdi **güş-ı cānı** / Kavı-i Murâdî diñle ğafletle varma hıvāba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 5). [güş-ı cānı aç,]

güş-ı cānı küşāde kılmak [2] Can kulağını açmak, candan dinlemek.

‘Ālemin şerhın saña bir bir beyān itsem eger / **Güş-ı cānı kıl küşāde** eyle aşfā gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 3). [güş-ı cānı küşāde kıl,]

Güş-ı cānı küşāde kıl cānā / Saña bir söz diyem bugün tenhā (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 29, Beyit 1). [güş-ı cānı küşāde kıl,]

güş-ı cān ile dinlemek [3] (Deyim) Can kulağıyla, dikkatle dinlemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâdınñ kelāmın **diñle güş-ı cān ile** / Oldı anda her nukaṭ ta’bır olınsa bir kitāb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [güş-ı cān ile diñle,]

güş-ı dil [1] Gönül kulağı.

Seher-i nāle-i bülbül irişüp **güş-ı dile** / Didi kim ola benüm gibi ki yana yakıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 1). [güş-ı dile, -e]

güş-ı gönül [1] Gönül kulağı.

Cümle cihāna müjdedür **güş-ı gönül** habereddür / Añla maḳāl esereddür didi rüvāt-ı iftiḥār (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 3). [güş-ı gönül,]

güş-ı hüş [2] Mantık, akıl kulağı. II Dinleyip idrak etmek.

Güş-ı hûşa bir şalâ didi şadâyile hemân / Eyledi cânı katı medhûş u hayrân insilâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 238, Beyit 2*). [*güş-ı hûşa, -a*]

Güş-ı hûşa ki Murâduñ kelimâtın alasin / Göresin her natakında nice biñ def'ada sūd (*Murâdî Dîvânî, Gazel 254, Beyit 5*). [*güş-ı hûşa, -a*]

güş-ı hûş eylemek [1] *Akul kulağıyla dinlemek.*

Semî' olalı elfâz-ı habîbi **güş-ı hûş eyle** / Şafâlar kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 2*). [*güş-ı hûş eyle,]*

güş-ı hûş tutmak [4] *Akul kulağını tutmak. II Mantıklı davranmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gülsitân içre 'aceb bülbüllerüñ feryâdı ne / **Güş-ı hûşı tutsañ** añlarduñ ne müşkil kârdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 403, Beyit 3*). [*güş-ı hûşı tutsañ, -sa, -n*]

güş-ı hûşuña almak [2] *Akul kulağına almak, dikkatle dinlemek.*

Güş-ı hûşuña alursañ bu Murâduñ sözlerin / Şöyle pāk ide seni pīrahēni āb eylemez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 554, Beyit 5*). [*güş-ı hûşuña alursañ, -ur, -sa, -n*]

Güş-ı hûşuña alup dinle Murâduñ sūhanın / Bağ-ı dehrüñ güline bakma ki ol şolsa gerek (*Murâdî Dîvânî, Gazel 742, Beyit 5*). [*güş-ı hûşuña alup, -up*]

güşına almak [2] (Deyim) *Kulağına almak, söz dinlemek, bir söze itibar etmek.*

Ol durur yarın diyen "yāleytenī küntü tūrāb" / Ey Murâdî **güşına** her kim ki **almaz** kavluñi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 134, Beyit 5*). [*güşına almaz,]*

Güşuna algıl Murâduñ sözlerin / Ehl-i dil yanına var destüñle il (*Murâdî Dîvânî, Gazel 837, Beyit 5*). [*güşuna algıl, -gıl*]

güş itmek [34] *Kulak vermek, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Güş idenler Murâdîñüñ sözini / Cān ü dilden didiler āmennā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 86, Beyit 5*). [*güş idenler, -en, -ler*]

güş kılmak [19] *Dinlemek, dikkate almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murâdîñüñ kelâmın **güş kılgıl** cân ile / Ki ne taḥşil idesin sen olasin mihmān aña (*Murâdî Dîvânî, Gazel 13, Beyit 5*). [*güş kılgıl, -gıl*]

güşumda güş-vār [1] *Kulakta küpe olmak. II Başa gelen, duyulan bir hadiseden ders almak.*

Güftār-ı ḥüsn-i dildār **güşumda güş-vāre** / Aldum kulağa cümle na'tini her milelden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1128, Beyit 2*). [*güşumda güş-vāre,]*

güşunu açmak [1] (Deyim) *Kulak açmak, dinlemek.*

Bu sem'üñ **güşunu aç** kim olasin müstemi' kavlı / Bu 'aynuñ çeşmini eyle küşāde olasin bīnā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 55, Beyit 3*). [*güşunu aç, -un, -ı*]

güş urmak [1] (Deyim) *Kulak vermek, dinlemek.*

Bi-ḥamdi'llāh ki minnetdür nice aḥbār-ı esrāra / Gelüp **güş urdılar** her dem velī fāş olmadı kimse (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1306, Beyit 3*). [*güş urdılar, -dı, -lar*]

güşe-i tekrar [1] *Birden fazla olan taraf, yer. II Masiva.*

Kesretinden kaçmışam anuñ içün bu 'ālemüñ / Hücre-i vaḥdetde buldum **güşe-i tekrārımı** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1457, Beyit 2*). [*güşe-i tekrārımı, -um, -ı*]

güşış [1] *Çalışma, uğraşma.*

Güşişe göre degüldür virilen her dem 'atā / Ḥazretüñden münthēa durur 'ayān olan senüñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 724, Beyit 4*). [*güşişe, -e*]

güya [3] *Sanki, âdeta.*

'İşkuñı başuma virdüñ beni dīvāne idüp / Ḳalb-i ḥubbuñla ṭolu kālībūm olmuş **güyā** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 2*). [*güyā,]*

Kamu dillerde nāmuñ vird olup her dem seni **güyā** / Eger sen kılmasañ olmaz idi hergiz ḥafı peydā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 55, Beyit 1*). [*güyā,]*

Ben fīkr iderem dā'im ḥikmet ne durur bilsem / Sen dilde nihān olduñ göñlüm senidür **güyā** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 102, Beyit 2*). [*güyā,]*

güya [9] *Konuşan.*

Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum / Her laḥzada şükrüñle lisānum ola **güyā** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 2*). [*güyā,]*

İde mi Murâdî yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / Her küşede zikrüñle ṭoludur nice **güyā** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 79, Beyit 7*). [*güyā,]*

Cümle dünyāda her ne var mevcūd / Sen şehüñ zikri iledür **güyā** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 87, Beyit 4*). [*güyā,]*

Hem-rehüm olmağa her dillerde **güyā** söylenür / Manzarum olmağa ḥüsn ile tecellā söylenür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 343, Beyit 1*). [*güyā,]*

Rāz-ı dil şerḥin virürsem bu göñül rüsvā olur / Söylemezsem derdümi eşyā beni **güyā** olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 404, Beyit 1*). [*güyā,]*

Ḥabbezā irdi Murâdîye şehir bü-yı ḥabīb / Her ne kim vardur 'avālimde bizüm **güyāmuz** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 575, Beyit 5*). [*güyāmuz, -muz*]

'Ālem-i ḡayb-ı şühūdı kamu seyrān itdüm / Ey Murâdî kamu 'ālem seni **güyā** ancak (*Murâdî Dîvânî, Gazel 696, Beyit 5*). [*güyā,]*

Eylemişdür çünkü efvâh içre peydâ elsine / Anuñ için ismini her yirde **güyâ** elsine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 1). [güyâ,]

Gel Murâduñ gör kelâmın sem'-i câna al hemân / Naşs-ı kâtı'dur kelâmı cümle **güyâ** üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [güyâ,]

güyâ olmak [5] Konuşan, söyleyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Güyâ olalı bu dil ismüñle seni her dem / Pes 'âlem-i tahkîke ol başdı olup âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 1). [güyâ olalı, -alı]

güyüb [2] Kayıplar; görünmeyen, bilinmeyen şeyler. II Madde âleminin ötesindeki gözle görülemeyen âlemler.

Çarn-ı ezelde çün kim fark olmadı **güyübuñ** / Gayb-ı hakikatüñdür esrâr-ı gaybî dâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 2). [güyübuñ, -un]

Ey cenâb-ı kibriyâsıdır münezzeh min-sivâh / Ey **güyübü** oldı gaybe'l-gayb pes lâ-iştibâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [güyübü, -ı]

güyüb 'âlemi [1] Bilinmeyen, görülmeyen âlem, öteki dünya.

Geldüm çü **güyüb 'âleminden** / İrdüm bu vücûda ol deminden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 1). [güyüb 'âleminden, -n, -den]

güyüb-ı dü-cihân [1] Dünya ve ahiretin gaybları, sırları.

'Ayn-ı hakık ile **güyüb-ı dü-cihândur** hâşıl / Dâ'iren bekle gözet kim anı pergâr kıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 4). [güyüb-ı dü-cihândur, -dur]

güc [4] Zor. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çam degüldür baña senden her ne gelse yâr **güc** / Şâbir olur çevre çekmez 'aşık-ı muhtâr **güc** (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [güc,]

güc çekmek [1] Zorluğa katlanmak.

Çam degüldür baña senden her ne gelse yâr **güc** / Şâbir olur çevre **çekmez** 'aşık-ı muhtâr **güc** (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [güc çekmez, -mez]

güc olmak [1] Zor olmak; bir şeyin zor ve çetin olması.

Bahr-ı a'zamdur Murâdî her yaña keffin şaçar / N'eylesün nâ-ehle keşf itmek **olur** esrâr **güc** (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [güc olur, -ur]

güd [1] Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların bakımını yapmak. II Kelimer üzerinde tasarrufta bulunabime.

Dürr-i deryâ-yı hakikat kelimâtum el-hak / Ey Murâdî kelimâtunı senün ben **güderin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5). [güderin,]

güft ü gü [2] Laf, konuşma, dedikodu.

Şerhümi ezberledüm virdüm odur çün dâ'imâ / **Güft u gü** mâzî müzârî kıssa destân eglemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 3). [güft u gü,]

Ey 'ayânın isteyen bu **güft ü güdan** vaz gel / Ser fidâ kıl virme sır olsañ ser ü pâ elsine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 2). [güft ü güdan, -dan]

güftâr [51] Söz, kelâm.

Murâdî cem'i cem' itmek degildür degmenün kârı / "Fe-emmâ" söyle **güftârın** bilür anı olan dâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 5). [güftârın, -ın]

Hak Teâlâ şöyle virmiş hâmdü-li'llah saña kim / Ey Murâdî kimsenün **güftârı** yok senden 'acîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 5). [güftârı, -ı]

Semî' olalı **güftârın** mu'ammâsını feth idtüm / Biz anı feth idince bir dağı lafz-ı beyân söyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2). [güftârın, -ın]

Cümlesi kılmiş nidâ hânım bülend-âvâz ile / Her birün **güftârını** gördüm ki hep imzâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 3). [güftârını, -ı, -n, -ı]

Tarzını efkâra almakdur muhâl-ender muhâl / Kıl nazâr **güftâra** kılma kim igen ra'nâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [güftâra, -a]

Ey ders-i mecâzî okuyan tıfl düşün kim / 'İlm-i ezelnü noktasıdır sendeki **güftâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 4). [güftâr,]

Hazır al bu Murâdîñün **güftârını** güş eyle / Kalbünü açup ol dem mir'ât-nümâ eyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5). [güftârını, -ı, -n, -ı]

Kulağ ursañ bu **güftâra** bilürdün hâl-i 'uşşâkı / Kemâl-i 'ilm olup 'ilmün yabana açmaz idün göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2). [güftâra, -a]

Ey Murâdî merd olandur anlayan **güftârın** / Yâra varınca nice cây-ı 'ademler var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 6). [güftârın, -ı, -n, -ı]

Ben hakikat sırrını sır ile mekşûf eyledüm / Müstemi' olmağ için **güftârı** her 'uzv oldı sem' (Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [güftârı, -ı]

Semî' olalı hakık ile **güftârını** hallâkuñ / Halâyık kavlin alup şanma biz efvâha yüz tutduk (Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 3). [güftârını, -ı, -n, -ı]

Açıl kulağ-ı cânı gel tâ kim sa'âdet bulasın / Dinle Murâdî sözlerin **güftârıdır** sabıklarun (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 5). [güftârıdır, -ı, -dur]

Şu cân tütisi şimdi kim kafesde şöyleşür **güftâr** / Ecel sayyâdı bir gün sayd idiser olmağıl gâfil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4). [güftâr,]

Mantık-ı 'ulyâdadur **güftâra** viren revnağı / Her sözün aşlın dilerseñ iste bir şâhib-himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [güftâra, -a]

Murâdiye eser kıldı bu **güftâr** / Gözüme açdum hemân a'lâyı gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 5*). [*güftâr,]*

Ey Murâdî kavluñi v'Allâhi haqdur söyleden / Ger inanursan bu **güftâra** saña besdür hemân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 5*). [*güftâra, -a]*

Güftâra tākāt olmaz ger ola rû-be-rû yâr / Cân ile añlar iseñ bir bî-nişândur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 2*). [*güftâra, -a]*

İster iseñ bilmek ey dil kalb-i ma'nâdan haber / Remzini aña Murâduñ sırr ile **güftârda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5*). [*güftârda, -da]*

Târik-i gayr olalıdan bu Murâdî zû-fünûn / Vuşlata kılmaz kanâ'at kıla mı **güftâr** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 5*). [*güftâr,]*

Hoş-huşâl ol bakmağıl sen herkesüñ **güftârına** / Kalbünü kıl bañr-âsâ gözle kim her kârî ne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1*). [*güftârına, -ı, -n, -a]*

Ŧüti-i cânâ döner söyletmek için âyine / Añla **güftârını** güftâr-ı zülâlınden yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 3*). [*güftârını, -ı, -n, -ı]*

Kulağ urmağda **güftâra** kim ola kim vire tākāt / Velîkin tākāt ırgürmek gerekdür bize bir pâre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 2*). [*güftâra, -a]*

Kulağ ur 'aql ile her dem açık tūt çeşm-i cânüñ gel / Murâdiden görinen sırr ile **güftârı** seyr eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5*). [*güftârı, -ı]*

Eger başuñda fehmüñ vār ise fehm eyle **güftârım** / Cenâb-ı Haqqı me'vâ kıl şağın meyl itme me'vâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 3*). [*güftârım, -um]*

Murâduñ sen bu **güftârın** eger fehm idesin ey dil / Ki hûrşîd-i cihân gibi virürsin sen ziya aya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 5*). [*güftârın, -ın]*

Murâduñ sözleri 'ayn-ı haqqı mahz-ı 'ibretdür / Bu **güftâra** kulağ ur gayrı per-tâb it akar şuya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5*). [*güftâra, -a]*

Murâduñ luğfi lafzında kim ola vire ma'nâyı / İder her kimse **güftârı** fikirince hayâlince (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 5*). [*güftârı, -ı]*

Ger tulû' ide ne var çehre-i dildâr yine / Söyleşe 'âşık ile bir nice **güftâr** yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 1*). [*güftâr,]*

Ey Murâdî çü seni anılayamadı ağıyâr / Her ne **güftârıñ** ola söyle hemân yârâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 5*). [*güftârıñ, -un]*

Ŧüti-i cân söyledi bunda yine bir lisân / Hayrete vardum kulağ urdum o **güftârına** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 4*). [*güftârına, -ı, -n, -a]*

Ser virelden yâre ser-dâr olmışam 'âşıklara / Şerhe gelmez ger şorarsañ yâr ile **güftârımı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 3*). [*güftârımı, -um, -ı]*

Çünkü sözinde bildi **güftârı** / Bildi kendüyi söyledi sözünü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 3*). [*güftârı, -ı]*

Her ne yirde olsañ olğıl bâ-edebe / Açmağıl hâric şağın **güftâra** leb (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3*). [*güftâra, -a]*

Yaraşur **güftârımuñ** şerhinde nâfiz olsa ger / Yazmaya yir gök ola evrâk u aqlâmı şecer (*Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1*). [*güftârımuñ, -um, -un]*

II Şiir.

Murâdî sırr-ı ekberdür 'acâ'ibdür bu **güftârıñ** / Eger kim tağa arz itseñ eriyüb ola cümle mâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5*). [*güftârıñ, -un]*

Murâduñ bunca **güftârın** mecâz anlamağıl zinhâr / Çü her bir nokta vü harfî nice biñ tercemân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5*). [*güftârın, -ın]*

Haberdür gerçi **güftârım** haber anlama sen andan / Bu kavlım kendözin tercih idüp evşafını söyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2*). [*güftârım, -um]*

Mâ-hüve'l-haqqdur saña bu cümle **güftârım** benüm / Gayrı kâra beñzemez bir özge işde işbu kâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4*). [*güftârım, -um]*

Murâdinüñ ne mümkündür ki şerh ola bu **güftârı** / Bunı yazmağa fi'l-cümle mecâl olmaya küttâbuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 6*). [*güftârı, -ı]*

Çün bu **güftârı** didüm geldi cevâbı kim Murâd / Hoş gelür baña makâlün döstüm her dem senüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 5*). [*güftârı, -ı]*

Dürr-i meknûn oldı **güftârı** Murâduñ harf harf / Güş iderseñ gösterür her birisi Mevlâya yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5*). [*güftârı, -ı]*

Murâduñ oldı **güftârı** 'acâ'ib süz-nâk el-hağ / Melâ'ik gayrete vardı benüm âh ü fiğânımdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 5*). [*güftârı, -ı]*

Güftârı bu Murâduñ fehm olmağ oldı müşkil / Tāvus-ı kudsî bilse dökerdi perr ü bâlin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 5*). [*güftârı, -ı]*

Diñle **güftârını** Murâduñ gel / Bu kelâm-ı 'acib ile eglen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5*). [*güftârını, -ı, -, -ı]*

Güftârıñ anlanılmaz hikmet nedür didiler / Gelmez Murâdî şerhe bir dâstândur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 5*). [*güftârıñ, -un]*

Ey Murâdî sözlerüñ cevher durur yâ kîmyâ / Anuñ için oldı **güftârıñ** kamu efvâhda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5*). [*güftârıñ, -un]*

Murāduñ kim ola **güftārını** fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ қо kesreti şuğl ile tenhāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1301, Beyit 5). [güftārını, -ı, -, -ı]

Merd ol durur kim bu Murāduñ fehm ide **güftārını** / Kılmañ 'uyubına nazar bī-ihtiyār oldu yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 5). [güftārını, -ı, -, -ı]

Güftārı bu Murāduñ mübhemdür añlanılmaz / Bir tercemān bulunmaz aña zamān içinde (Murādī Dīvānı, Gazel 1403, Beyit 5). [güftārı, -ı]

Murādī bilmek olmışdur bu **güftārıñ** güherden yeg / Hemān 'arz eylegil turma bulursañ ger hārīdārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 5). [güftārıñ, -un]

Bir hışşedür Murādī bu **güftārđan** murād / 'Ākıl olanlar anı iderler dirāyeti (Murādī Dīvānı, Gazel 1526, Beyit 5). [güftārđan, -dan]

güftār-ı āhīr eylemek [1] Başka, daha önce söylenmemiş söz söylemek.

Tayy idüp gezdüm nice yıllar mesā'il illerin / Eyledüm **güftār-ı āhīr** sāhib-i 'irfān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 3). [güftār-ı āhīr eyledüm, -dū, -m]

güftār-ı dil-süz [1] Gönül yakan, gönle tesir eden söz.

Güş iden **güftār-ı dil-süzüm** 'aceb mi ola mest / Kātreym gerçi Murādī aqıdam deryāyı ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1058, Beyit 5). [güftār-ı dil-süzüm, -um]

güftār-ı dürer-bār [1] İnci gibi söz söyleme.

Tūī-i cān çünki mir'āt-ı dile kıldı nazar / Açdı **güftār-ı dürer-bārını** pes virdi haber (Murādī Dīvānı, Gazel 335, Beyit 1). [güftār-ı dürer-bārını, -ı, -(n)ı]

güftār-ı hüsñ-i dildār [1] Sevgilinin güzelliğinin sözü, bahsi.

Güftār-ı hüsñ-i dildār güşumda güş-vāre / Aldum kulağa cümle na'tini her milelden (Murādī Dīvānı, Gazel 1128, Beyit 2). [güftār-ı hüsñ-i dildār,]

güftār-ı 'ışk [1] Aşk sözü, aşka dair söz.

Rū-be-rū olduğça ma'sūk ile 'āşık anda / Arada nāz ü niyāz ile geçer **güftār-ı 'ışk** (Murādī Dīvānı, Gazel 687, Beyit 2). [güftār-ı 'ışk,]

güftār-ı ma'nidār [1] Derin anlamlı söz.

Ey Murādī diñleyen **güftār-ı ma'nidārıñı** / Añlamağda 'āciz olup bilemez nedür beyān (Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 5). [güftār-ı ma'nidārıñı, -un, -ı]

güftār-ı zülal [1] Safi, hafif, soğuk, güzel su gibi olan söz.

Tūī-i cāna döner söyletmek için āyine / Añla güftārını **güftār-ı zülālinden** yine (Murādī

Dīvānı, Gazel 1284, Beyit 3). [güftār-ı zülālinden, -in, -den]

güher [5] Cevher, inci.

Murādī bilmek olmışdur bu güftārıñ **güherden** yeg / Hemān 'arz eylegil turma bulursañ ger hārīdārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 5). [güherden, -den]

II Güzel söz.

Çü ma'nī remzini fikr eyledüm bildüm mu'ammāyı / Bu 'ilmi bilmek için virdi bir a'lā **güher** fırsat (Murādī Dīvānı, Gazel 185, Beyit 4). [güher,]

Açup gencin saçar çün 'āleme her dem **güher** ihlās / 'Avālim üstine dürr-i ma'āni neşr ider ihlās (Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 1). [güher,]

Bu Murāduñ kelimātını urup iz'āna / Añlar iseñ ne **güherler** kılasın sen hāsıl (Murādī Dīvānı, Gazel 792, Beyit 5). [güherler, -ler]

Gel diñle Murādīñün kelāmın / Kim nice çıkar **güher** feminden (Murādī Dīvānı, Gazel 1177, Beyit 5). [güher,]

güher-bār [1] Cevher saçan.

Terk eyler idüm cānı didüñ ki senüñven ben / Ol lahza **güher-bārıñdur** cānı tayandurdı (Murādī Dīvānı, Gazel 1557, Beyit 4). [güher-bārıñdur, -un, -dur]

güher-i lā-ilāhe illā'llah [1] Kelime-i tevhidin incisi.

Misli yok zāyi' eyleme zinhār / **Güher-i lā-ilāhe illā'llah** (Murādī Dīvānı, Gazel 1217, Beyit 5). [güher-i lā-ilāhe illā'llah,]

güher-i ma'nā [1] Anlam mücevheri.

Gel diñle Murādīñün bu kavı-i güher-pāşın / Bu **güher-i ma'nāya** olmadı bahā el-hāk (Murādī Dīvānı, Gazel 705, Beyit 5). [güher-i ma'nāya, -(y)a]

güher itmek [1] Mücevher etmek, mücevhere dönüştürmek.

Nazar bir kīmyādur kim ider hākı zer-i hālīş / Egerçi seng-i hārādur **ider** ol dem **güher** feyyāz (Murādī Dīvānı, Gazel 649, Beyit 3). [güher ider, -er]

gül [15] Gül.

Şanma kim bir **gül** için eyler figān / İster anı kim bula Hākdan naşīb (Murādī Dīvānı, Gazel 158, Beyit 2). [gül,]

Gözin açmış durur şehlä cemālüne olup hayrān / Oğur hüsñüñ kitabını saña meddāh olup **güller** (Murādī Dīvānı, Gazel 319, Beyit 3). [güller, -ler]

Kibri terk idüp dilā eyle tevāzu' pāyesin / Çün bilürsin kim bināsı haymenüñ **gülden** durur (Murādī Dīvānı, Gazel 361, Beyit 4). [gülden, -den]

Gül ü şehlâya vü serve bu gözüm kılsa nazar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlâ görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2*). [gül,]

Gül ü şehlâya vü serve bu gözüm kılsa nazar / Ol yüzi **gül** boyı serv ü gözi şehlâ görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2*). [gül,]

Açıldı hadâyıkda nice biñ **gül** ezhâr / Şerhe gele mi şadır-ı maşdür ile maşdar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4*). [gül,]

Güş-ı hüşuñ alup diñle Murâduñ sühanın / Bağ-ı dehrüñ **güline** bakma ki ol şolsa gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5*). [güline, -i, -(n)e]

Didi şanma **gül** için beni ğam-nāk / Ben andan hikmet-i Mevlâyı gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 4*). [gül,]

Gülistân-ı vücudumda biter **güller** kemâlinde / Öter cân bülbülü her dem beyân eyler makâlinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1*). [güller, -ler]

II Sevgili.

Cemâlün gülşenin 'arz it ide tā na'ra bülbüller / Yakalar çāk ide **güller** gireler rakşa sünbüller (*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1*). [güller, -ler]

Bâğ-ı felek içre begüm açıldı mı bir **gül** / Kim üstine anuñ varup ağlamaya bülbül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1*). [gül,]

Seherde cüş ider bülbül figâna / **Gül** üzre âh ider ol yana yana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1*). [gül,]

Nice dillerle medh eyler Hüdâyı / **Gül** oldu arada ancak bahâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3*). [gül,]

Ayralalı o **gülden** oldu yirüm benüm hâr / Gelsem 'aceb midür ben bülbül gibi figâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3*). [gülden, -den]

Nâle-i bülbül nedür yâ **gül** nedür bülbül nedür / Bu rumûzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gülşeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4*). [gül,]

gül-geşt eylemek [1] *Gül gezintisi yapmak; gül bahçesinde gezinmek, dolaşmak.*

Ey Murâdî sâhil-i deryâda **gül-geşt** eyleyen / Bahr içinde bulmadı Hızrı dañı hem-sâyesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5*). [gül-geşt eyleyen, -(y)en]

gülgün [2] 1. *Gül renkli.*

Zülf-i şebdizüñ hevâsından başum sevdâlıdır / Ey leb-i şîrin terahhüm kıl yaşum **gülgündür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7*). [gülgündür, -dur]

2. *Husrev'in Şirin'e hediye ettiği at.*

'Ömr-i sermeddür baña şîrin-i 'ışkuñdur lezîz / Âh-ı âb-ı çeşmüm ammâ hicr ile **gülgündür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4*). [gülgündür, -dur]

gül-i ahmer [1] *Kırmızı gül.*

Mu'ammâ oldu ismüñ nükhedenin çün **gül-i ahmer** / Anuñ çün 'andelîb ağlar aña karşı çıkup yaza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2*). [gül-i ahmer,]

gül-i bahtı açılmak [1] *Baht, talih gülünün açılması. II Bahtının açılması.*

Gülşen-i kıdsde çün bülbül-i kıdsî inler / **Gül-i bahtı açılır** yaşını ol demde siler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1*). [gül-i bahtı açılır, -ur]

gül-i hamrâ [1] *Kırmızı gül.*

Gülsitân-ı dehre aldanma sebât olmaz aña / Bî-vefâdur eglenüb kalmaz **gül-i hamrâ** gezer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3*). [gül-i hamrâ,]

gül-i handân [1] *Açılmış gül; sevgili.*

Çü ruh-sâruñ **gül-i handân** olupdur / Hezârân bülbülün nālân olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1*). [gül-i handân,]

gül-i ra'nâ [2] *Bir tarafı sarı, diğer tarafı kırmızı gül.*

Boyuñı añaram itsem eger nazar serve / Yüzüñi fikr iderem beslesem **gül-i ra'nâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3*). [gül-i ra'nâ,]

Şahn-ı kıdsde vücudum yine tûbâ ancak / Bağ-ı vahdetde gönül bir **gül-i ra'nâ** ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1*). [gül-i ra'nâ,]

gül-istân [5] *Güllük, gül bahçesi, gül tarlası.*

Murâdî ravza-i cennetde var mıdur hürâ / Ne ravza var ne melek cümle **gülistānam** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 5*). [gülistānam, --am]

II Sevgilinin bulunduğu yer.

Çün **gül-istân** içre gördüm 'andelîb / Dir idi kim el-habîbü el-habîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 1*). [gül-istân,]

Bülbülâ kıl nağmeler çün ki **gülistān** eldedür / Eylegil seyr ü temâşâ çünki büstān eldedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1*). [gülistān,]

Seherde bülbül-i güyâyı gördüm / **Gülistān** içre ol şeydâyı gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 1*). [gülistān,]

Tâ'ir-i gülşen-i kıds oldu yine bülbül-i cân / Kalbüm ezhârına bak nice **gülistānam** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3*). [gülistānam, --am]

gülistān-ı 'ışk [1] *Aşk bahçesi.*

Gülistān-ı 'ışka girdüm bülbül-i güyâ menem / Yârümün gördüm cemâlin vâlih ü şeydâ menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1*). [gülistān-ı 'ışka, -a]

gülistān-ı vücüd [1] *Varlığın, bedenin gül bahçesi.*

Gülistān-ı vücūdumda biter güller kemâlinde / Öter cân bülbülü her dem beyân eyler makâlinden

(Murâdî Dîvânî, Gazel 996, Beyit 1). [gülistân-ı vüçûdumda, -um, -da]

gül-‘izâr [2] *Gül yanak, al yanak. II Sevgili.*

Şahn-ı çemende kılma nazar **gül-‘izârına** / Bir iki günde cümle fenâ vü hebâ durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 477, Beyit 2). [gül-‘izârına, -ı, -n, -a]

Bir şemme duydı bağ-ı gül **gül-‘izârdan** / ‘Ârûm yâsını kôdı ‘ulyâda seyr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 479, Beyit 3). [gül-‘izârdan, -dan]

güller budağı [1] *Güllerin dalı. II Sevgilinin diyarı.*

Ruḥı ‘ışkında kan ağlarsa ‘âşıklar ‘aceb midür / Hezârân bülbül eyler nâleler **güller budağında** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1436, Beyit 3). [güller budağında, -da]

gülsitân [3] *Gül bahçesi, çiçeklik. II Sevgilinin bulunduğu yer, sevgili makâmı.*

Şemîm-i verd-i aḥmer ister iseñ büstân gözle / Fiğân-ı bülbül-i şeydâ dilerseñ **gülsitândan** şor (Murâdî Dîvânî, Gazel 312, Beyit 2). [gülsitândan, -dan]

Gülsitân içre ‘aceb bülbüllerüñ feryâdı ne / Gûş-ı hûşı tutsañ añlarduñ ne müşkil kârdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 403, Beyit 3). [gülsitân,]

Kitâb-ı ‘ışkı açdum çün ‘acâ’ib dâstân gördüm / Ki her bir ‘âlemin seyr eyledüm bir **gülsitân** gördüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 1). [gülsitân,]

gülsitân-ı dehr [1] *Dünyanın gül bahçesi.*

Gülsitân-ı dehre aldanma sebât olmaz aña / Bî-vefâdur eglenüb kalmaz gül-i ḥamrâ gezer (Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 3). [gülsitân-ı dehre, -e]

gülşen [8] *Bahçe, gül bahçesi. II Sevgilinin bulunduğu yer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Fiğân u nâleme âheng ider **gülşende** bülbüller / İder sînem benüm nağme begüm çeng ü rebâb-âsâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 52, Beyit 2). [gülşende, -de]

gülşen-i bağ [1] *Gül bahçesi.*

Gerekmez bil ki baña **gülşen-i bağuñ** temâşası / Benüm küy-ı ḥabîbümde ‘aceb a’lâ tarağum var (Murâdî Dîvânî, Gazel 320, Beyit 3). [gülşen-i bağuñ, -un]

gülşen-i cennet [2] *Cennet bahçesi.*

Gülşen-i cennetde gezmiş bir burak / Berkveş geldi uruben sâka sâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 713, Beyit 1). [gülşen-i cennetde, -de]

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübhân âyetin / Bülbül-i kudsî okurdu cümle Rahmân âyetin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1094, Beyit 1). [gülşen-i cennetde, -de]

gülşen-i ḥüsn [3] *Güzelliğin gül bahçesi. II Sevgilinin mekanı.*

Gülşen-i ḥüsnüñ göreliden bülbül-i cân ağlamaz / Rûy-i zîbânî göreliden çeşm-i giryân ağlamaz (Murâdî Dîvânî, Gazel 551, Beyit 1). [gülşen-i ḥüsnüñ, -ün]

Gülşen-i ḥüsnünde nâlân oldu bülbüldür gönül / Ey cemâlün verdine ḥayrândur cân ile dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 770, Beyit 1). [gülşen-i ḥüsnünde, -ün, -de]

Gülşen-i ḥüsninedür bülbül ü güldür yine pes / Kendü ma‘şuk hemân ‘âşık-ı peydâdur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1199, Beyit 2). [gülşen-i ḥüsninedür, -i, -(n)e, -dür]

gülşen-i ızhâr [1] *Gül bahçesinin meydana çıkarması, ortaya koyması.*

Kibriyâ-yı ḥazret-i vâcib vüçûd ızhârına / **Gülşen-i ızhâra** milketle virimez reng ü bâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 1195, Beyit 4). [gülşen-i ızhâra, -a]

gülşen-i kıuds [1] *Kutsal gül bahçesi.*

Gülşen-i kıudsde çün bülbül-i kıdsî inler / Gül-i baḥtî açılır yaşını ol demde siler (Murâdî Dîvânî, Gazel 437, Beyit 1). [gülşen-i kıudsde, -de]

gülşen-i vaşl [1] *Kavuşmanın gül bahçesi.*

Gülşen-i vaşluñ duyardan ‘andelîb-i cânumuz / Yimez içmez zıkr ü fikrûñ aña âb u dânedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 337, Beyit 3). [gülşen-i vaşluñ, -un]

gülşen-i vuşlat [1] *Kavuşmanın gül bahçesi.*

Ḥabbezâ **gülşen-i vuşlatdan** ire bûy-ı laṭîf / Vâridüñ şafhasına naḳş ide nâmuñ mevrûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 4). [gülşen-i vuşlatdan, -dan]

gül ü ‘abher [1] *Gül ve nergis. II Sevgili.*

‘Aceb ey dil ḥayâlünde ruḥ-ı cânâna irdüñ mi / **Gül ü ‘abherde** bir şemme bulup bostâna irdüñ mi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1491, Beyit 1). [gül ü ‘abherde, -de]

gül yanak [1] *Gül gibi pembe yanak.*

Giriftâr oldu murğ-i dil nigârüñ zülfî ağında / Göricek dâne-i ḥâlî o mâhuñ **gül yañağında** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1436, Beyit 1). [gül yañağında, -da]

gül yüz [6] *Sevgilinin gül gibi güzel yüzü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gül yüzinsüz bu bülbül-i cânâ / Birdür iki cihânda yoğ ile var (Murâdî Dîvânî, Gazel 537, Beyit 3). [gül, yüzinsüz]

gülzâr [3] *Gül bahçesi.*

‘Âşıklaruz biz n’eyleyelüm cennetüñ **gülzârını** / Yiter iki dünyâda biz bülbüllere gülzâr-ı döst

(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 2). [gülzârını, -ı, -(n)ı]

Bulsa idi 'andelîb bir eser-i şemmeden / Kılmaz idi bir nazar ravzada **gül-zârına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1395, Beyit 2). [gül-zârına, -ı, -n, -a]

II Sevgilinin diyarı.

Gözüm her dem nigâra karşı kan ağlarsa 'ayb itme / Figân eyler mi bülbül nesneye **gül-zârdan** gayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 3). [gül-zârdan, -dan]

gülzâr-ı döst [1] Dostun, sevgilinin gül bahçesi.

'Âşıkларuz biz n'eyleyelüm cennetün gülzârını / Yiter iki dünyâda biz bülbüllere **gülzâr-ı döst** (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 2). [gülzâr-ı döst,]

gül-zâr-ı hüsn [1] Güzelliğin gül bahçesi.

Benüm fahrum budur dâ'im senün **gül-zâr-ı hüsnünde** / Olayın 'andelîb-âsâ dem-â-dem murğ-i güyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 3). [gül-zâr-ı hüsnünde, -ün, -de]

gül-zâr-ı ibrahîm-veş [1] Hz. İbrahim'in gül bahçesi gibi. II Ateşe atıldığı yer gibi.

Ol rîzâsında habîbün dâ'imâ sen şubh u şâm / Eyleye **gül-zâr-ı İbrâhîm-veş** tâ nârûnı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 4). [gül-zâr-ı ibrahîm-veş,]

gülmek [2] Gülmek.

Her ki dünyâyı kodı âhîrete mâ'ildür / Ahîret isteyenî aña hemân **gölse** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 2). [gölse, -se]

Rûsüm-ı 'âleme 'aql ile nâzır olduñ ise / Gam ehlin ağlayuben **gölme** şâd-mân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [gölme, -me]

güldürmek [2] Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak, sevindirmek.

Kimi isterse garîb eyler kimi isterse bay / Kimisin halkuñ ider giryân kimisin **güldürür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 2). [güldürür, -ür]

II Cenabı Allah'ın kuluna inayeti; iyiliği.

Mağabbet bahrine taldur elüm alup beni kaldur / Bu ben giryânunuñ **güldür** 'inâyet kıl sa'âdetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 2). [güldür,]

Gülşenî [1] 15. yüzyıl Divan Şairi.

Muhtâr olan bu yirde Murâduñ kelâmıdır / Kimdür bu yirde Rüşenî vü yâhû **Gülşenî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [gülşenî,]

gümân [1] Şüphe, kuşku.

Oldı Murâdî âzâd çün gayrinün gamından / Buldı kelâm eşâhın pes kalmadı **gümânum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [gümânum, -um]

gümân itmek [2] Şüpheye düşmek.

'Ayân olursa **gümân itme** kim nihândur bu / Nihân olursa 'ayândur gel itme kâl ile kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 4). [gümân itme, -me]

Kemâle ben **gümân itmem** fe-emmâ vech-i âhîr var / Gelüpdür evvel âhîrden hem evvel âhîr efkârım (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 3). [gümân itmem, -me, -m]

gümân kılmak [3] Şüphe etmek, kuşkuya düşmek.

Kim ki münkirdür Murâduñ kavline **kılma gümân** / Bû Lehebdür nâr-ı düzağda yanar hem çün haşab (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5). [gümân kılma, -ma]

Rif'at ü 'izzet müfevvezdür saña ey cāna cān / Sen Hudâ muhtârsın kimdür saña **kıla gümân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 1). [gümân kıla, -a]

Çün 'aql-ı evveldür ezel virdi murâdın ol ezel / Oldı Murâdî pes ezel Hâkdur viren **kılma gümân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [gümân kılma, -ma]

güm-râh [1] Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış.

Her kişinün ardına düşüp uyup gitme şakın / Hiç kulağuzluk şakın sen ummağıl **güm-râhdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4). [güm-râhdan, -dan]

güm-râh olmak [3] Yolunu şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak.

Çün Murâdî anlamaduñ anlamazsın hâlini / Ey tarîke toğrulan bilgil ki **güm-râh olmaduñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 5). [güm-râh olmaduñ, -ma, -du, -n]

Beni kurtar ilâhi zulmetden / **Olmayam** tâ yolumda ben **güm-râh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 3). [güm-râh olmayam, -ma, -(y)am]

Gel Murâduñ bu kelâmını işit âgâh ol / Yâvî kılma yoluñ gel berü **olma güm-râh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5). [güm-râh olma, -ma]

gün [24] 1. Gün.

Yûsuf-ı sânisin ey mâh-liqâ 'âlemde / Kim nazar itse saña **günde** ider biñ şalavât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [günde,]

Şark u garbı tolanup gün yüzünü görmek içün / **Günde** mihr ü gicelerde meh-i tâbânum arar (Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [günde,]

Ene'l-hâk oldı kelâmından âşikâr ü nihân / Hezâr Manşûr-ı Hallâcı **günde** dâra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [günde,]

Gel temâşâ eyle şun'ullâhı ey merd-i kemâl / Altı **günde** yaradıldı 'âlem ü sensin dü-şes (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 4). [günde, -de]

Bir 'aceb deryâ olupdur dil ki yok aña kenâr / **Günde** biñ deryâ yudar aşlâ yimez gam ân içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [günde, -de]

Noķtayam pergār içinde devr ider durmaz beni / Ey Murādī mahv iderven **günde** bin deryayı ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1064, Beyit 5). [günde, -de]

‘İşk ile ger dutayın dir iseñ ey dil geştī / Kıl taħammül ura ger **günde** saña bñ sedeme (Murādī Dīvānı, Gazel 1348, Beyit 3). [günde,]

‘Azm-ı dildār ideli **güni** dildür devrān / Hāşa li’l-lāh ki seni terk ide ber-kār kıla (Murādī Dīvānı, Gazel 1350, Beyit 2). [güni, -i]

Cām-ı cihāna kıl nazar cāmı gözet cihān yine / **Günde** ne tavr u tarz ider arz ile āsumān yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 1). [günde, -de]

İdüben şarf-ı maķdūruñ bu **günde** hıdmet-i yāre / Oluben cān ile bende ‘aceb sultāna irdüñ mi (Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 2). [günde, -de]

Cānum seni diler n’ola rūh olsa baña cān / Her dem gice gözümde gözüm **günde** gündüzüm (Murādī Dīvānı, Kit’a 11, Beyit 2). [günde, -de]

Altı **günde** cihānı var itdüñ / Kimi yād u kimini yār itdüñ (Murādī Dīvānı, Mesnevi 29, Beyit 2). [günde, -de]

2. Zaman.

Berzah-ı haşrūñ tecellāsında táb olmaz baña / Pes remīm itdi ‘ızāmın nice **gün** fersüdelers (Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 3). [gün,]

Çeke gör kahr-ı dünyayı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu **günki** gün çeken kahrı yarın anda olur hürrem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 6). [günki, -ki]

Çeke gör kahr-ı dünyayı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu **günki** gün çeken kahrı yarın anda olur hürrem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 6). [gün,]

Taķa gör nefsiñe zencir elüñde tā zebün olsun / Bu **gün** sen aña taķmazsan daķısarlar saña erķam (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 7). [gün,]

Hāl-i istiğrākı ‘āşıķlar ne hāl añlar bu **gün** / Yār-i bī-hemtādan ayrılmak muħāl añlar bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 1). [gün,]

Hāl-i istiğrākı ‘āşıķlar ne hāl añlar bu gün / Yār-i bī-hemtādan ayrılmak muħāl añlar bu **gün** (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 1). [gün,]

Her seher bir bahre ğavş eyler dür-i nāyāb için / Ğavta-i ‘uşşākı ğayrılar hayāl añlar bu **gün** (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 2). [gün,]

Şüret-i Mūsāya gelmiş çün cevāb-ı len terāñ / Tūra ‘arz olan celālını cibāl añlar bu **gün** (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 3). [gün,]

Ey cemāl-i lā-yezāliden münevver bi’l-eħad / Aħmed-i muħtār-ı tavrın mīm ü dāl añlar bu **gün** (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 4). [gün,]

Her kime kim olmaya sırr-ı Muhammedden naşib / Sözlertüñi ey Murādī kıl u kāl añlar bu **gün** (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 5). [gün,]

Nice **gündür** ‘alil-i fūrķat idüñ / Şimdi derd-i taķib ile eglen (Murādī Dīvānı, Gazel 1163, Beyit 2). [gündür, -dür]

Murādī sen murāda ķaşid ol tā bulasın maķşūd / Bu **günki** fırsatı gözle ne ĥacet va’d-i ferdāya (Murādī Dīvānı, Gazel 1319, Beyit 5). [günki, -ki]

günden güne [3] *Gün geķtikçe, her gün biraz daha, gün günden.*

Aħbār-ı hüsni ‘āleme yayıldı ser-te-ser / **Günden güne** şüyü ile taze ĥaberedür (Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 3). [günden güne,]

Şol hüsni bā-kemāl ki sen dil-rübādudur / **Günden güne** bu ķalbüme ‘ışķı ziyādedür (Murādī Dīvānı, Gazel 463, Beyit 1). [günden güne,]

Diñler iseñ Murādī kelāmını cān-ı men / **Günden güne** maħabbeti yāre ziyādedür (Murādī Dīvānı, Gazel 463, Beyit 5). [günden güne,]

gün kılmak [1] *Baht, talih.*

Niceler bunda rāhı **gün** kıldı / Oldılar pes muħalled-i fi’n-nār (Murādī Dīvānı, Gazel 527, Beyit 6). [gün,]

gün [2] *Güneş, aydınlık, parlak.*

Tāķ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne / **Gün** gibi berķ uralum ‘āleme bir māk ile biz (Murādī Dīvānı, Gazel 579, Beyit 4). [gün,]

Kendüñi **gün** içre nā-peydā kılup / Özüñi peydāda peydā eylegil (Murādī Dīvānı, Gazel 836, Beyit 2). [gün,]

gün gibi [1] *Güneş gibi parlak, aydınlık.*

İkilikden mu‘arrā ol gider ğitsün göñül paşı / Mücellā eyle mir‘ātuñ ola **gün gibi** táb-ende (Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 2). [gün gibi,]

gün görmez güzel [1] *Güzelliğini herkesin göremediği, saklı güzel.*

Ķanı **gün görmez güzeller** n’oldı ol zībā cemāl / Zerre zerre şerħa şerħa infikāk olmuş yatur (Murādī Dīvānı, Gazel 405, Beyit 4). [gün görmez güzeller, -ler]

gün yüz [6] *Güneş gibi olan parlak yüz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şarķ u ğarbi tolanup **gün yüzüñi** görmek için / Günde mihr ü gicelerde meh-i tábānum arar (Murādī Dīvānı, Gazel 447, Beyit 4). [gün yüzüñi, -n, -i]

gün yüzün görmek [1] *Güneş gibi parlak yüzü görmek.*

Seni kaşı gibi eyledi hilāl ol meh-i nev / **Gün yüzün görmek** ile olmadıñ ābād göñül (Murādī Dīvānı, Gazel 802, Beyit 2). [gün yüzün görmek, -mek]

günah [21] *Günah; suç, kusur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Akıtgıl eşki çeşmünden olasin ma'şiyetden pāk /
'İbādāt it kıl istiğfar ola tā kim **günāhuñ** kem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 2*). [*günāhuñ, -uñ*]

günāh-ı mazlūm [1] *Mazlumun günahı.*

Demidür ey **günāh-ı mazlūmuñ** / Eşk-i çeşmüñ
ile günāhuñı yu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1186, Beyit 8*). [*günāh-ı mazlūmuñ, -un*]

günahkār [1] *Günah işleyici, işleyen, âsim, suçlu.*

Benven za'îf hātî ve mücrim **günāhkār** / Kādir
neyem ki ni'mete şükrüm bahā idem (*Murādī Dīvānı, Gazel 939, Beyit 2*). [*günāhkār, -*]

güneh-kār olmak [2] *Günah işlemiş olmak.*

Ben **güneh-kār oldıgumca** ey şefi'üm vir haber /
Çün Murādam bā'is-i gufrān olan kimdür baña
(*Murādī Dīvānı, Gazel 38, Beyit 5*). [*güneh-kār oldıgumca, -dik, -um, -ca*]

Çeker tevktî-i kudret hükmini aḥkāmına dā'im /
Virürüz yirlü yirine **günehkār olmazuz** hergiz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 589, Beyit 4*). [*günehkār olmazuz, -maz, -uz*]

günāh yumak [1] *Günahını yıkamak, günahından arınmak.*

Demidür ey günāh-ı mazlūmuñ / Eşk-i çeşmüñ ile
günāhuñı yu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1186, Beyit 8*). [*günāhuñı yu, -*]

günbed-i eflak [1] *Feleklerin kubbesi. II Gökyüzü.*

Murādī **günbed-i eflāk** döner zâyir olup şahsuñ /
Eger olmaz ise olmaz zemîn ü âsumān ansuz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 587, Beyit 5*). [*günbed-i eflāk, -*]

günbed-i ḥaḍrā [2] *Yeşil kubbe, gökyüzü.*

Bir şāhsım ey şāh ki sen şāh-ı cihānuñ / Medḥ ile
toludur döneli **günbed-i ḥaḍrā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 79, Beyit 2*). [*günbed-i ḥaḍrā, -*]

Ol Hudānuñ şerîf ismi ile / Cümleten tolu **günbed-i ḥaḍrā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 3*). [*günbed-i ḥaḍrā, -*]

gündüz [3] *Gündüz.*

Bilmezem fark itmezem kim giceden **gündüz**
nedür / İşbu vech ile beni giryān u nālān eyledi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1478, Beyit 4*). [*gündüz, -*]

Bakdı mir'āta gördi dil özini / Giceden fark itdi
gündüzini (*Murādī Dīvānı, Gazel 1563, Beyit 1*). [*gündüzini, -i, -n, -i*]

Cānum seni diler n'ola rūḥ olsa baña cān / Her dem
gice gözümde gözüm günde **gündüzüm** (*Murādī Dīvānı, Kit'a 11, Beyit 2*). [*gündüzüm, -üm*]

gündüzin [1] *Gündüz vakti.*

Haḥ seni anuñ için eyledi var / **Gündüzin** şavm
idesin gice kıyām (*Murādī Dīvānı, Gazel 963, Beyit 2*). [*gündüzin, -*]

güneş [11] *Güneş.*

Ey Murādī gel vücūduñ zerreveş nāciz kıl / İki
dünyāya **güneş** gibi olasin tāb-ver (*Murādī Dīvānı, Gazel 359, Beyit 5*). [*güneş, -*]

Bakduğumca **güneşe** ol meh-i ḡarrā görünür /
Māha bakduḡça gözüm ol kaşı tuḡrā görünür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 449, Beyit 1*). [*güneşe, -e*]

Görmeyelden gözüm yüzüñ **güneşin** / Oldı cümle
cihān baña deycür (*Murādī Dīvānı, Gazel 534, Beyit 2*). [*güneşin, -in*]

Güneşden ezher oldı zav-ı vechūñ / Ziyā virmek
ile şems aya düşmiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 3*). [*güneşden, -den*]

Şubḥ-ı şādıkda toḡdı çünki **güneş** / Karşuma geldi
turdı bir meh-veş (*Murādī Dīvānı, Gazel 641, Beyit 1*). [*güneş, -*]

Güneş ziyāsına mir'atı tutmak oldı devā / Ki tā ki
hücre-i deycūra nūr ola lāmi' (*Murādī Dīvānı, Gazel 660, Beyit 3*). [*güneş, -*]

Ben vücūdum 'ālemin eyledüm 'ālem **güneşin** /
Cümlesi aldı edeb izini bu şuḡrādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 4*). [*güneşin, -in*]

Ālā-yı nāzır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle /
Güneşden nice nūr olur tokındıḡınca bedr aya
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 4*). [*güneşden, -den*]

Ey Murādī seni bilmekde tereddüdde cihān / Ey
cihānuñ **güneşi** iste beni azvāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 5*). [*güneşi, -i*]

Egerçi necm ü kamer oldılar mużî-i semā / Tulu'
ide çü **güneş** kalmaya sitāre vü āy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1541, Beyit 2*). [*güneş, -*]

II Sevgili.

Hiçab itmiş celālini cemāle / **Güneş** nūrı meh-i
tābāna düşmiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 639, Beyit 3*). [*güneş, -*]

güneş yüzlü [1] *Güneş gibi parlak ve nur yüzlü.*

Ey hilāl ebrü **güneş yüzlü** şaçı leylüm benüm /
Gice gündüz aḡlaram ben sen meh-i tābān için
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1091, Beyit 5*). [*güneş yüzlü, -*]

güneşüñ nūrı [1] *Güneşin ışığı.*

Güneşüñ nūrı çü tābında kılurmuş kameri / Gice
gündüz ne ararsın meded ey-vāy seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1522, Beyit 3*). [*güneşüñ nūrı, -*]

güster [1] *Yayılmış, döşenmiş.*

Oldı mir'at-ı Hudā **güster** ü bihterdür dil / Gel
berü bir nazar it kim nice serverdür dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 790, Beyit 2*). [*güster, -*]

güşā eylemek [1] *Açmak.*

Añla sözün Murâdîniñ çeşmüni **eylegil güşâ** / Kimsene kavline anuñ bulımadı bahâ bahâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 5). [güşâ eylegil, -gil]

güşâ olmak [1] Açık olmak .

Dostum 'ışk-ı cemâlün ideli gönüm câ / Bu dü-çeşmüm taraf-ı âhere **olmadı güşâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [güşâ olmadı, -ma, -dı]

güşâd [3] Açık.

Rûy-i yâre dîde-i dildür **güşâd** / 'Ömrümüz anuñ içün oldı ziyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 1). [güşâd,]

Gel Murâdîniñ murâdın añla kim merdânedür / Anuñ içündür **güşâde** bu benüm bâb-ı derüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 6). [güşâde,]

Bülbül-i nâlâna karşı verd-i ahımdür **güşâd** / Ya'ni 'âlem 'âlem içre buldı ezmân bir gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 4). [güşâd,]

güşâd bulmak [1] Ferahlık bulmak, rahatlamak.

Dîde-i ümmîdi buldum çeşm-i cânımdan **güşâd** / Râhumuñ me'vâların menzilden itdüm izdiyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1). [güşâd buldum, -du, -m]

güşâd eylemek [2] Açmak.

Hâzin-i kudretde miftâh-ı ezel âbâd bād / Bârekallâh nice kenzi dâ'imâ **eyler güşâd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [güşâd eyler, -r]

İlâhî gence-i ümmîdümü dâ'im **güşâd eyle** / Dil-i maşûnımı vaşl-ı cemâlün birle şâd eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [güşâd eyle,]

güşâd itmek [4] Açmak.

Seher cemâl-i habîbüm nişânı **itdi güşâd** / Mağabbet-i ezelimüz ziyâde oldı ziyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 1). [güşâd itdi, -dı]

Eyledüm ma'nâda muhkem icthâd ey zû-fünün / Pes **güşâd itdüm** çü urdum ma'rîfet gencine el (Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4). [güşâd itdüm, -dü, -m]

Bâr-gâh-ı 'izzet **itmişdür** saña bâbın **güşâd** / İster iseñ iste gel andan hemân her 'izzeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4). [güşâd itmişdür, -miş, -dür]

II Gönül kulağını açmak, dinlemek.

Sem'-i dili **küşâd idüp** bildi melekke ins ü cân / Seb'a semâyı geşt idüp şimdi ben istivâdayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [güşâd idüp, -üp]

güşâd kılmak [1] Açmak, açık hale getirmek.

Cân gözünü **kıl güşâd** 'ibret ile kıl nazar / 'Âkıl olan dâ'imâ her nazar 'ibrettedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 2). [güşâd kıl,]

güşâd olmak [6] Açma, açılma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne deñlü tâ'ir-i kudsî ide cevânlar / İrmeye künh-i hâkikat **olmaya** 'ukde **güşâd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2). [güşâd olmaya, -ma, -(y)a]

güşâde [2] Açık.

Pâdişâhum 'inâyet eyle baña / Zikrûñ eyle **güşâdedür** efvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 5). [güşâdedür, -dür]

Ey Murâdî kıl nazar çün manzaruñdur her vücûd / 'Ayn-ı feyzünde **güşâdedür** 'avâlim revzeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [güşâdedür, -dür]

güşâde eylemek [6] Açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu sem'ün güşunı aç kim olasın müstemi' kavli / Bu 'aynuñ çeşmini **eyle güşâde** olasın bînâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [güşâde eyle,]

güşâde kılmak [8] Fethetmek, açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çeşm-i cânı **kıl güşâde** ister iseñ ma'rîfet / Gör Murâdî mantığın kendin ne zîbâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5). [güşâde kıl,]

güşâde olmak [6] Açılmak, ferahlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her şehir tâb urdı 'ayna lem'a-i mihr-i ezel / Perde-i zulmet **güşâde oldı** olup 'ukde-ğal (Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1). [güşâde oldı, -dı]

güşâde-çeşm olmak [1] Gözünü açmış olmak, dikkatle bakmak.

Âlâ-yı nâzır-ı hey'et **güşâde-çeşm olup** gözle / Güneşden nice nûr olur tokındığınca bedr aya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4). [güşâde-çeşm olup, -up]

güşâde-şâli [1] Kutlu talih.

Güşâde-şâli 'oldur kim tulu'ın añlaya kânde / İki çeşmi mücellâ iki 'aynı anuñ 'umyâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [güşâde-şâli,]

güvâh [5] Şahit, tanık; delil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bilmek için bu sıdkumuz da'vîye kaşdıruz nedür / Kâzî vü şâhid ol habîb gayrı **güvâhı** n'eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4). [güvâhı,]

güvâh görmek [1] Şahit görünmek, tanık olmak.

Çün habîbüm durur habîb-i ezel / Ezelüme ebed
görindi güvâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1216, Beyit 2). [güvâh görindi, -di]

güvâh kılmak [1] Tanık, delil göstermek.

Hâlîkım kıldı tefekkür bakuben eşyâya / Cümle
mahlûk anuñ birliğine **kıldı güvâh** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1344, Beyit 2). [güvâh kıldı, -dı]

güymek [6] Beklemek, sabretmek, intizar
etmek, gözlemek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Cüş kıldı yine dil 'ışk ile bir hâle **güyey** / Hâle
hem-hâl oluben havl ile ahvâle güyer (Murâdî
Dîvânî, Gazel 417, Beyit 1). [güyey, -er]

güzâr eylemek [1] Geçip gitmek.

Sâhil-i deryâ-yı 'ışkı fûlk-i dil **eyler güzâr** / Çün
gire ummâna hergiz bulmaz hadd ü kenâr (Murâdî
Dîvânî, Gazel 388, Beyit 1). [güzâr eyler, -r]

güzâr kılmak [1] Geçip gitmek; terk etmek.

Saňa müştak olalı dil cümleden **kıldı güzâr** / Baňa
sensin pes n'idem pes ağ ile karayı ben (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1058, Beyit 2). [güzâr kıldı, -dı]

güzel [15] Güzel, hoş.

Güzeller gerçi cihân içre vardur ey meh-rû / Velîk
şems-i cemâlüne cümle oldı sühâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 112, Beyit 4). [güzeller, -ler]

Bu kelâmını Murâduñ **güzel** ıışğa eyle / Çeşme-i
mîm-i Murâdiden içüp âb-ı hayât (Murâdî Dîvânî,
Gazel 179, Beyit 5). [güzel,]

Câna cennât-ı na'îmün şerhîni açdı ezel / Olmadı
maqbûl-ı cân ol buldı bir andan **güzel** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 767, Beyit 1). [güzel,]

Senden özge **güzel** Hudâ hakkı / Yok durur bu
dilümde hiç makâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 850,
Beyit 5). [güzel,]

N'idem ben cennet-i 'adni n'idem firdevs-i
me'vâyı / Baňa senden **güzel** yokdur çü sensin
cümleden a'zam (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit
11). [güzel,]

Şâhâ nice bir hüzn ile kıla dil-i mahzûn / Leyli
şaçuña oldı **güzel** çünki o Mecnûn (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1132, Beyit 1). [güzel,]

Günâhumı bildür baňa ben dahı bileyüm / Şuçum
bildürüp dek **güzel** soñradan varuñı (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1572, Beyit 3). [güzel,]

II Sevgili.

Seni sevmek **güzelüm** bu dil ü câna yaraşur / Cân
kurbân ola sen kaşı kemâna yaraşur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 419, Beyit 1). [güzelüm,]

Dâd için cevruñ elinden saňa geldüm hânım /
'Âdil olmak **güzelüm** şâh-ı cihâna yaraşur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 419, Beyit 2). [güzelüm,]

Dünyâ karañudur **güzelüm** sensizin baňa / Aydın
iden anı baňa sen âfîtabdur (Murâdî Dîvânî, Gazel
471, Beyit 3). [güzelüm,]

Seveliden Murâdî sen **güzeli** / Oldı dünyâ içinde
ol meşhûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 534, Beyit 7).
[güzeli, -i]

Mübtelâ eyleme yâ Rab bizi ğayrı **güzele** / Var
iken ol yañağı verd gözi şehlâmuz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 581, Beyit 6). [güzele, -e]

Gönül ğam-gîn gözüm nem-gîn yaşum kana
boyanmışdur / Kıluram âh ile zârı **güzel** ben
mübtelâ senden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1018,
Beyit 6). [güzel,]

Dâm kurmuş **güzel** o 'anber-i kâküllerini / Kaşdı
bu bend ide 'aşıklarınun dillerini (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1523, Beyit 1). [güzel,]

Ruğ-sâr-ı şemsüñi **güzelüm** görmeyeli ben / Aldı
karañu ey meh-i tâbân bu gönülümü (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 4). [güzelüm,]

güzellük [3] Güzellik, hüsniyet.

Terahhum kıl iki mîzâb-ı çeşmümden akan yaşa /
Güzellük pâyidâr olmaz cihândur âsiyâb-âsâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 52, Beyit 3). [güzellük,]

Anuñ bir hâzini var kim yok anuñ hergiz akrânı /
Güzellükde şu resmedür anı medh idemez
meddâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 3).
[güzellükde, -de]

'Acebdür bu **güzellükde** Murâdî / Şunulmazsa
şeh-i hûbâna gonce (Murâdî Dîvânî, Gazel 1431,
Beyit 7). [güzellükde, -de]

güzer [3] Geçme, geçiş.

Ey kemâl-i kudreti her mazhara izhâr iden / Çünki
izhârunda kâdîrsin nedendür yâ **güzer** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 395, Beyit 4). [güzer,]

'Alâmet-i ezelidür senün yanundağı ruh / 'Abes
yire geçürtürsin sebep nedür **güzerin** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1145, Beyit 3). [güzerin,]

Âfîtab-ı ezelün sa'd ile kılmışsa tülû' / Kamere
olsa muqâbil ola a'lâ **güzeri** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1521, Beyit 2). [güzeri, -i]

güzer eylemek [2] Geçmek, gitmek.

Bir yirde karar eyleme ey dil **güzer eyle** / Ğayra
nazaruñ olmaya aslâ hâzer eyle (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1414, Beyit 1). [güzer eyle,]

II Esmek.

Ey şabâ ger küy-ı yâre **eyler** iseñ sen **güzer** / Büy-
ı zülfini getir ben 'aşık-ı nâlân için (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1091, Beyit 6). [güzer eyler, -r]

güzer itmek [2] Geçmek.

Yâr-ı şaduk ne revâdur ki bizi târik ola / Hâşa kim
'abdi ferâmüş idüben **ide güzer** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 443, Beyit 4). [güzer ide, -e]

‘Arş-ı ‘alâda **itdi güzer** tayr-ı zü’l-cenâh / Heft
âsumânda kor mı bizi perr ü bälümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [güzer itdi, -di]

güzer kılmak [3] Geçmek, vazgeçmek.

Țutdı gönüm karanıluğ cânâ / Çün **güzer kıldı**
yanumuzdan o nûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [güzer kıldı, -dı]

Merkez-i şıdk u şafâdan sen **güzer kıma** karar /
Hamdü li’llâh hamdü li’llâh hoş kemâlün var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 3). [güzer kıma, -ma]

Niçe devân olup **kılasın** ser-te-ser **güzer** / İnşâf
şimdiden girü gel bir karâra gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [güzer kılasın, -a, -sın]

güzerân [1] Aşmış, geçmiş.

‘Âlem şehri bād gibi çün **güzerândur** / Ol rûh-ı
revân anuñ için cāna nihândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [güzerândur, -dur]

güzerân eylemek [1] Geçmek.

Merkez-i şıdk u şafâdan **güzerân eylemedin** / Elf-
i cehd eyler ise cān ile hullân bulmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 4). [güzerân eylemedin, -me, -di, -n]

güzeşte şud kelimâti hezâr ber kelimât [1]
Binlerce kelime üst üste geldi.

Şebî mübâhase kerdem bedel ze-ecell-i hayât /
Güzeşte şud kelimâti hezâr ber kelimât (Murâdî Dîvânı, Gazel 216, Beyit 1). [güzeşte şud kelimâti hezâr ber kelimât,]

güzîn [3] Seçkin, soylu, seçilmiş.

Geldüğünde açdı yetmiş bin cenâh / Olmaz aña her
güzîn yakın ırak (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2). [güzîn,]

İşünden taşra yokdur her **güzîn** kâr / Ki kârunda
durur kârum dem-â-dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 2). [güzîn,]

Çâreden çâre ger gelürse eger / Her **güzîn** kimsede
olur mı zarar (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [güzîn,]

2.2.9. H

hâ [3] Gayrete getirmek ve teşvik etmek için kullanılan söz.

Müştak-ı ‘ayna gayrûñ ‘ayn-ı hüviyyetüñ **hâ** /
Zâhikdedür teessüm mağmûm gerçi giryân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [hâ,]

Kâl u kıldan vaz olursan sen dañı / Mâzî vü
müstakbeli terk eyle **hâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 3). [hâ,]

Diñleyüp sözün rakîbüñ uyma ol mekkâre gel / **Hâ**
şakın andan perî yüzlüm igen mel’undur (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [hâ,]

hâ [2] Arapçadaki "he" harfi.

Elf ü nün ü yâ vü elf ü nün u elf u elf u lâm / **Hâdan**
añlağıl hüviyyet ma’nide im’ân kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [hâdan, -dan]

Ahkâmını muşarrañ idüp kıl-k-i kudreti / Mîm oldu
anda hâmid elif **hâ** vü dālma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [hâ,]

hâ [4] Arap alfabesinin altıncı harfi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sem’ine irdi çün nidâ oldu nidâ aña gıdâ / Kaldı
elifle dāl ü **hâ** kendüye oldu pes o dāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [hâ,]

hâ-i hüviyyet [1] Hüviyyet kelimesinin ilk sesi "h".

Hâ-yı hüviyyetden murâd aña Murâdiden murâd
/ Her ibtidâ vü intihâda muntehâdur bilmiş ol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 5). [hâ-yı hüviyyetden, -den]

Ğarğa-i bañr-ı hayât olmaz kişi illâ meger / Eyleye
hâ-i hüviyyetden varup mirşâda rāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 2). [hâ-i hüviyyetden, -den]

hâ-i lâhût [1] Lâhût; ulûhiyyet âlemi kelimesindeki he harfi.

N’idersin vāv-ı nāsûtı yapışğıl **hâ-i lâhûta** / Bilür
bu sırrı şol kimse ki çeşminde ziyâ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 4). [hâ-i lâhûta, -a]

hâ-i vāv [1] Hû, Allah lafzının harfleri.

Hâ-i vāv oldu zâhir oldu hû / Yirini bildi aşl-ı
himmetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 3). [hâ-i vāv,]

hâ vü mîm [1] "hâ ve mîm": "hâ mîm", Kur'an'da bazı surelerin başında bulunan huruf-ı mukattaa denilen harfler.

Lâm elifden añladuñ mı **hâ vü mîmüñ** remzini /
Her kim anı añar ise dimezem ayık aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 4). [hâ vü mîmüñ, -ün]

hâ-yı hicr [1] Ayrılık, "hicr" kelimesinin ilk harfi.

Şanma ‘aşık senden ayrı şâddur ey serverüm / **Hâ-yı hicrünüle** efendüm bu gönül mañzûndur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [hâ-yı hicrünüle, -ün, -le]

hāvâb [15] Uyku.

Çü hāvâbumda görem zîbâ cemâlin ol dilârâmuñ /
Yine hāvâbumda **hāvâbum** hüsni vech ile ide ta’bîr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [hāvâbum, -um]

Çü hāvâbumda görem zîbâ cemâlin ol dilârâmuñ /
Yine hāvâbumda hāvâbum hüsni vech ile ide ta’bîr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [hāvâbumda, -um, -da]

Çü ẖvābumda görem zībā cemālin ol dilārāmuñ /
Yine **ẖvābumda** ẖvābum hüsn-i vech ile ide ta'bir
(*Murādī Dīvānı, Gazel 280, Beyit 4*). [*ẖvābumda, -um, -da*]

Firāka ağlayan oldur harām eyleyüben **ẖvābı** /
Gönülle bile pür-gāmdur cemālī gözleyen gözler
(*Murādī Dīvānı, Gazel 316, Beyit 4*). [*ẖvābı, -ı*]

Cān ü ten arayışın terk eyledüm ey zū-fünün /
Dīdemi şanma ki anı **ẖvāb** içinde seyr ider
(*Murādī Dīvānı, Gazel 387, Beyit 3*). [*ẖvāb,]*

Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler hayāl /
Tālī' olsam **ẖvāb** içinde adumuz ru'yā olur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 404, Beyit 3*). [*ẖvāb,]*

Bir lahza gālīb olsa eger kim nikāba yüz / Külli
vücūd ururdu fenāyile **ẖvāba** yüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 593, Beyit 1*). [*ẖvāba, -a*]

Şormışam pür-i zevi'l-'akla bu rü'yā haberin / Didi
te'vıl ideyin hayr ile **ẖvābuñı** senüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 735, Beyit 2*). [*ẖvābuñı, -un, -ı*]

Yüsufulñ deryāsına tā'bir olındı çok rumüz /
'Aşıkñ **ẖvābına** ta'bir oldı biñ rü'yā yine
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1241, Beyit 4*). [*ẖvābına, -ı, -(n)a*]

Maḥz-ı felek çü devvār 'ayn-ı semā sevābit / Cān
iledür muḳayyed düş midür irdi **ẖvāba** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1408, Beyit 3*). [*ẖvāba, -a*]

II Gaflet uykusu.

Murādī terk-i dünyā kıl hemān kalbi muşaffā kıl /
Hemān kaşd-ı temennā kıl kalanın añla cümle
ẖvāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 145, Beyit 5*). [*ẖvāb,]*

Didüm ister seni her demde Murādī nide pes / Didi
aç gözlerüñi kim daḥı **ẖvābuñ** vardır (*Murādī Dīvānı, Gazel 444, Beyit 5*). [*ẖvābuñ, -un*]

Yāre kalbüm meyl idelden ḡayrıyı **ẖvāb** añlaram /
Selb olaldan tākatüm tākatde bir tāb añlaram
(*Murādī Dīvānı, Gazel 897, Beyit 1*). [*ẖvāb,]*

Özüñi koma ḡafletde uyarḡıl **ẖvābdan** cānuñ /
Elüñden geldüḡi mīkdār durış gel ḥidmete sende
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 3*). [*ẖvābdan, -dan*]

H̱vābuñdan uyan ḡafletüñi dīdeden ezber /
Aldanma hayālāta var āh-ı seḡer eyle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1414, Beyit 4*). [*ẖvābuñdan, -un, -dan*]

ẖvāba varmak [1] *Uykuya dalmak, uyumak. II Gafil olmak.*

'Arrāf olam dir iseñ aç imdi ḡuş-ı cānı / Ḳavl-i
Murādī diñle ḡafletle **varma ẖvāba** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1398, Beyit 5*). [*ẖvāba varma, -ma*]

ẖvāb eylemek [1] *Uyumak.*

Fātiḡü'l-ebvāb olanlar daḡḡ-ı ebvāb eylemez /
Āşinā-yı 'ışk olanlar bir nefes **ẖvāb eylemez**

(*Murādī Dīvānı, Gazel 554, Beyit 1*). [*ẖvāb eylemez, -mez*]

ẖvāb gelmek [1] (Deyim) *Uykusu gelmek.*

Seḡer bülbül ḡurūşından dü-çeşme **gelmemişdür**
ẖvāb / Sürür-ı şevḡ ile eylerdi medḡ-i dilber-i nā-
yāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 1*). [*ẖvāb gelmemişdür, -me, -miş, -dür*]

Bizi çün derde şaldı 'ışḡ-ı cānān / Gözüñüz **ẖvāb**
kılmaz sā'at u ān (*Murādī Dīvānı, Müfret 43, Beyit 1*). [*ẖvāb kılmaz, -maz*]

ẖvāb-ı ḡaflet [1] *Gaflet uykusu.*

Ḥarīm-i ka'beñe vardum elümde ḡalka-i ümmīd /
Bu nefsi **ẖvāb-ı ḡafletden** 'ināyet eyle uyandır
(*Murādī Dīvānı, Kır'a 19, Beyit 2*). [*ẖvāb-ı ḡafletden, -den*]

ẖvāb-ı ḡafletde kalmak [1] *Gaflet uykusunda kalmak.*

Kem lebişük bilmeyen ma'nā vü sırrından ḡaber /
H̱vāb-ı ḡafletde kalupdur bulmadı me'vāya yol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 3*). [*ẖvāb-ı ḡafletde kalupdur, -up, -dur*]

ẖvāb-ı ḡafletden uyanmak [2] *Gaflet uykusundan uyanmak, bilgisizlikten vazgeçmek.*

Kimseye kılmaz vefāsız dehr içinde cāvidān /
'Akluñı başuna devşür **ẖvāb-ı ḡafletden uyan**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1092, Beyit 2*). [*ẖvāb-ı ḡafletden uyan,]*

'Āḡıl iseñ sen benüm ḡavlüme ḡā'il olasın /
'Akluñı başuñu devşür **ẖvāb-ı ḡafletden uyan**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1092, Beyit 4*). [*ẖvāb-ı ḡafletden uyan,]*

ẖvāb kılmak [2] *Uyumak.*

'Ömr ü cāna kıymayınca kim bulur cānānesin /
Çeşm-i bīdār ile nevm-i ḡaflet ile **kılma ẖvāb**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 130, Beyit 4*). [*ẖvāb kılma, -ma*]

ḡabāb [1] *Su üzerinde olan hava kabarcıkları.*

Vaz'ı sābıḡ añlama bu ḡubbe-i devvārı sen / Sen
fenā remzin tefekkür kıl **ḡabāb** altındadır
(*Murādī Dīvānı, Gazel 344, Beyit 4*). [*ḡabāb,]*

ḡabbe [1] *Buğday, arpa gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler; tane, çekirdek.*

Dāne dāne çünki düşürem ḡayālüm **ḡabbesin** / Ol
ḡayāl ile bu ḡāl-i māverādan geçmezem (*Murādī Dīvānı, Gazel 888, Beyit 2*). [*ḡabbesin, -sin*]

ḡabbezā [4] *Ne güzel! Ne sevimli! (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kalmasun zār-ı firāk ile diyü luḡ idüben /
ḡabbezā irdi neşim ile yine bñy-ı şafā (*Murādī Dīvānı, Gazel 47, Beyit 4*). [*ḡabbezā,]*

ḡaber [111] *1. Haber, bilgi.*

Şafâ vü zevke bâ'isdür cemâl-i yâr-ı rûh-efzâ /
Ruğundan ger niķâbın ref'ide olmaz **haber** peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1*). [*haber,]*

Çün münteşirdür 'âleme bir zerre 'ilminden **haber**
/ Kânet nidâ'en dâyimen min-'ilminâ min-'ilminâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4*). [*haber,]*

İrişdüirdi yine dildâruma ey dil **haber** fırsat / Bu
çâkerden o sultâna neler dimiş neler fırsat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1*). [*haber,]*

Söyle Murâdî baña toğrı **haber** / Derdüme
dermânımı gördüñ mi hiç (*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5*). [*haber,]*

Nâkil-i kudsi işitdüm dir idi bu **haberi** / Şâhidine
nazar cyle biline tâ meşhûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2*). [*haberi, -i]*

Benüm râz-ı nihânımdan **haber** bilmez melâ'ikler
/ Melâ'ik 'âciz olmışdur ne bilsünler hâlâyıklar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 1*). [*haber,]*

Haberdür gerçi güftârım **haber** ahlama sen andan
/ Bu kavlüm kendözin tercih idüp evşâfını söyler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2*). [*haberdür, -dür]*

Haberdür gerçi güftârım **haber** ahlama sen andan
/ Bu kavlüm kendözin tercih idüp evşâfını söyler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 2*). [*haber,]*

Haber geldi dilârâdan **haberden** bî-haberlerdur /
Cihân u cândan şimdi yine tenhâdur 'aşıklar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2*). [*haberden, -den]*

Rumûz-ı 'allemel-esmâ çü inşasında peydâdur /
Mu'ammâdan **haber** ey dil bu inşâda hüveydâdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1*). [*haber,]*

Haber 'ömr-i beķâdan isteyen rûh-ı revândan şor
/ Şehîd-i 'ışk olan her dem hayât-ı cavidân buldı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3*). [*haber,]*

Muntazırdur **habere** meyl ile meyyâle çeker /
İzticâ' itdi haţım içre ne vakt ire peyâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4*). [*habere, -e]*

'İşkî yanında taleb eyler idüm cân ü tenüñ /
Añladım kim **haberi** yok durur andan bedenüñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 1*). [*haberi, -i]*

Elbette bu hâlümde o yârüñ **haberi** var / El-ķalbi
mine'l-ķalbi ile'l-ķalbi sebîl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 3*). [*haberi, -i]*

Bahş eylesün mesâ'il-i fetvâda ķo anı / Zâhir
haberlerine çeke satır ile rûsüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2*). [*haberlerine, -ler, -i, -n, -e]*

Haberi bî-haber almağa gelendür **habere** / Yûsufa
söyledi pes 'ilm ile rû'yâ haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4*). [*habere, -e]*

Tuydı bu ķulağım yine yârüñ **haberinden** / Te'sîr
ķılup oldu bu ķalbün eserinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 1*). [*haberinden, -in, -den]*

Gösterdi cemâlin yine 'ışkı eserinden / 'Âlem
toludur medh ile hûsni **haberinden** (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1). [*haberinden, -in, -den]*

Hâtırın eyle küşâde bu Murâduñ gel berü / Sıhhat
üzre bir **haber** dildâr kūyından bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 5*). [*haber,]*

Bilmek isterseñ eger 'ilm ile 'ilmüñden **haber** /
Hâķ-ı na'l olup mülâzim ol varup bir kâmile
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 4*). [*haber,]*

Tâleb maţlûba maţlûbdan **haberdür** aña bu ķarı /
Şahîh añlar iseñ bil tâlibe maţlûb bâzârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1*). [*haberdür, -dür]*

2. İlim, vukuf, malûmat.

Nâzil olmaķ neden oldu bu haķâyık **haberi** / Ola tâ
sıdk-ı Muħammed dü-cihânda peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3*). [*haberi, -i]*

Râğıb-ı sırâ bir **haber** şordum / Pes cevâbında
didi "Kâne duħâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 2*). [*haber,]*

Aña 'âķilseñ bu sırdan bir **haber** / Şürete bakma
lebîb olğıl lebîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3*). [*haber,]*

Şerh-i ma'nâ **haber**in bildi şü kim virdi Hudâ /
Yoksa ma'nâ **haber**in kim bile ey dil heyhât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4*). [*haberin, -in]*

Şerh-i ma'nâ **haber**in bildi şü kim virdi Hudâ /
Yoksa ma'nâ **haber**in kim bile ey dil heyhât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4*). [*haberin, -in]*

Emr olındı pes beşîre eyledi tebsîrini / Aña da oldu
haber naşş ile bâlâdan fütûh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3*). [*haber,]*

'Azîz-i çeşm-i men aña bu 'ilm-i bâ-haberi /
Haber rumûzını bilmeyen eylemez irşâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3*). [*haber,]*

Murâdî bu mu'ammâdan **haber** bilmek durur
düşvâr / Dutan ebkem zebânını ķamu yirde
selâmetdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5*). [*haber,]*

Gel kemâl-i şerh-i muţlakdan bilürseñ bir **haber** /
Senden olsun münteşir ahrâr ü ebrâra eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1*). [*haber,]*

Ol habîb-i cân u dilden ister iseñ bir **haber** / Gel
berü bir laħzada ķoma vücûduñdan eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1*). [*haber,]*

Sen belâ meydânı içre dik melâmet dârını / Diler
iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Haķdan **haber** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2*). [*haber,]*

Degme bir can bilemez sırr-ı ene'l-haķ'dan **haber** /
Anı şol añlar ki 'ışk ile irâdet gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4*). [*haber,]*

Hürmetüm şerhinde sem'-i cânâ virmişler **haber** /
Ol **haberden** her kime irişdi buldı bir eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 1*). [*haberden, -den]*

Ger mücellâ eyler iseñ cân ü dil âyînesin / Her eserden bir haber al her **haberden** bir eser (Murâdî Dîvânî, Gazel 366, Beyit 2). [haberden, -den]

Hâmi-yi milk-i başiretten **haber** güş itmişem / Her şuver bir 'âlem-i ma'nâdan almışdur **haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 395, Beyit 3). [haber,]

Hayrümüz hayr idelüm hayr ile ahvâle **haber** / Virelüm kavlı ile kuvvete bugün hâle **haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 428, Beyit 1). [haber,]

Nükteden hâtif-i ğayba çü su'âl itdi lisân / Nükteyi vird-i zebân ile cevâb itdi **haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 443, Beyit 2). [haber,]

Âdem **haber**in bilmezem 'âlem eserin hiç / Söyletme Murâdî yine divânelüğüm var (Murâdî Dîvânî, Gazel 459, Beyit 5). [haber, -i, -n]

Ahbar-ı hüsnî 'âleme yayıldı ser-te-ser / Günden güne şüyü' ile taze **haberedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 460, Beyit 3). [haberedür, -de, -dür]

Bilmek diler iseñ ger 'ulūmuñ **haberlerin** / Dinle Murâdî kavlini aña 'atâ nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 468, Beyit 5). [haberlerin, -ler, -in]

Añla Murâdîñün bu kelâmını fehmi ile / Her bir kelâmı hikmet ile bir **haberedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 5). [haberedür, -de, -dür]

'İzzetde çün Murâdîyi 'izzetledi 'azîz / Her mâ-halâkda sır ile sırrı **haberedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 478, Beyit 5). [haberedür, -de, -dür]

Muḥakkıḳ-i ezeliden işitişem **haberi** / Didi ki sır-ı nihânıñ kamu beyâna deger (Murâdî Dîvânî, Gazel 490, Beyit 2). [haberi, -i]

Cümle cihâna müjdedür güş-ı gönül **haberedür** / Añla maḳâl eseredür didi rûvât-ı iftiḥâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 510, Beyit 3). [haberedür, -de, -dür]

'Âlemüñ 'ilmini bilem dir iseñ / İşte bir noktadan **haber** didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 529, Beyit 4). [haber,]

Kulağa çü geldi nidâ-yı seḫer / 'Acâ'ib eserdür ğarâ'ib **haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 544, Beyit 1). [haber,]

Rûḫ-ı kudse şorar iseñ **haberi** ey 'ârif / Ey Murâdî seni İsrâfile şûr cân idertüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 577, Beyit 5). [haberi, -i]

Şerḫ-i istiğrâkuma yokdur nihâyetden **haber** / Zerri miḳdârınca her a'lâ vü ednâ söylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 625, Beyit 3). [haber,]

Vardum cenâb-ı yâre didüm var mîdur **haber** / Didüm nedür gelüp saña ol bî-ḫaber dimiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 638, Beyit 3). [haber,]

Gel Murâduñ mantıḳından dinle 'ışḳ ile **haber** / Tâ ki iki 'âlem içre olasın sen cân-ı 'ışḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 688, Beyit 5). [haber,]

Sormışam pîr-i zevî'l-'âḳla bu rû'yâ **haber**in / Didi te'vîl ideyin ḫayr ile ḫvâbuñı senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 735, Beyit 2). [haber, -i, -n]

Sırr-ı ma'nâdan Murâdî ister iseñ ger **haber** / Gel enîsüñ hem celîsüñ dâ'imâ Ḳur'an kıḳı (Murâdî Dîvânî, Gazel 761, Beyit 5). [haber,]

Kem levistük bilmeyen ma'nâ vü sırrından **haber** / Ḫvâb-ı ğafletde ḳalıpdur bulmadı me'vâya yol (Murâdî Dîvânî, Gazel 763, Beyit 3). [haber,]

Haber bilmez idüm aña zemîn ü âsumândan ben / Murâduñ sözlerinüñ her birinde biñ haber buldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 860, Beyit 5). [haber,]

Haber bilmez idüm aña zemîn ü âsumândan ben / Murâduñ sözlerinüñ her birinde biñ **haber** buldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 860, Beyit 5). [haber,]

İstediler çün Murâdîden bu ma'nâdan **haber** / Şevḳden yaş yirine bir çeşm-i ḫün-bâr istedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 876, Beyit 5). [haber,]

Bilmek isterseñ Murâdîñün kelâmından **haber** / Şerḫe gelmez degmenün derdinde im'ânım benüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 914, Beyit 5). [haber,]

Subḫ-dem 'arş-ı mu'allâda işitdüm **haberüm** / Şâyi' oldı çü haberüñde de buldum haberüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 929, Beyit 1). [haberüm, -üm]

Subḫ-dem 'arş-ı mu'allâda işitdüm haberüm / Şâyi' oldı çü haberüñde de buldum **haberüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 929, Beyit 1). [haberüm, -üm]

Subḫ-dem 'arş-ı mu'allâda işitdüm haberüm / Şâyi' oldı çü **haberüñde** de buldum haberüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 929, Beyit 1). [haberüñde, -ün, -de]

Mu'arrâda mu'allâdur niḳâb iden özin veche / Vücühından **haber** bilen ider bî-kâm her kâmin (Murâdî Dîvânî, Gazel 980, Beyit 4). [haber,]

Kemâlınden mükemmeldür şular kim içdi şahbâdan / Haberden bî-ḫaber oldı **haber** bilen mu'ammâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 983, Beyit 1). [haber,]

Kemâlınden mükemmeldür şular kim içdi şahbâdan / **Haberden** bî-ḫaber oldı haber bilen mu'ammâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 983, Beyit 1). [haberden, -den]

Bizi şerḫ eylemez şâriḫ **haber** bilmez bu ma'nâdan / Çü kendi nefsinî bilmez ne bilsün sır-ı esrâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 984, Beyit 1). [haber,]

Bu 'acâ'ib kıssadur aña haberden gel **haber** / Âḫ ile hem-râzdur deryâda dil miḫmân iğen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1033, Beyit 3). [haber,]

Bu 'acâ'ib kıssadur aña **haberden** gel haber / Âḫ ile hem-râzdur deryâda dil miḫmân iğen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1033, Beyit 3). [haberden, -den]

Rūhuma şordum bu cānum teşnesinden bir **haber** / Didî kim cānumda zan itmeme revānum olduĝın (Murādî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3). [haber,]

İster iseñ bu Murādîden eger zerre **haber** / ‘İlm-i sābıkdur vücūdum lem’a-i envār içün (Murādî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 5). [haber,]

Ey Murādî mazhar-ı esmā olan şüret nedür / Vāhidiyyetden **haber** sen isteme aḥbārdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 5). [haber,]

‘Ömr-i sermedden ne lâzım kim ḥabîr ide **haber** / Ma’rifet bezminde taḥrîr eylesün ‘irfân-ı men (Murādî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [haber,]

Rāğib-ı dîdāra şordum bir **haber** dîdārdan / Şumt ile virdi cevābın ‘ārif oldum yārden (Murādî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1). [haber,]

İster iseñ bilmege ‘ilm-i ledünniden **haber** / Gel Murāduñ mantıkından diñle Yezdān āyetin (Murādî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 5). [haber,]

Ḥaberi bî-ḥaber almaĝa gelendür ḥabere / Yūsufa söyledi pes ‘ilm ile rü’yā ḥaberin (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [haberi, -i]

Gūş kıldum şeheri ‘ilm-i mu‘ammā **haber**in / Şordılar baña didi mi saña inşā ḥaberin (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Gūş kıldum şeheri ‘ilm-i mu‘ammā ḥaberin / Şordılar baña didi mi saña inşā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Kā’im olmaĝ içün irdi yine bir savt-ı ‘acîb / Añladum anı ki söyler baña peydā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 2). [haberin, -i, -n]

Ḥaberi bî-ḥaber almaĝa gelendür ḥabere / Yūsufa söyledi pes ‘ilm ile rü’yā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 4). [haberin, -i, -n]

Gūş-ı hūşuñ tutar iseñ sözümey şādık / Bu Murādî diye pes remz ile imā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 5). [haberin, -i, -n]

Hüccet ile diler iseñ bu Murāduñ **haber**in / ‘Aceb olmaz kaṭarāt ister iseñ deryādan (Murādî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [haberin, -i, -n]

Nākil-i ḥikmete şordum yine ḥikmet ḥaberin / Virdi pes ḥikmet ile baña başret **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Çün ‘imādidür anuñ şer‘ koyam ey bihter / Söyleşür rūḥ-ı ḥabîb anda ḥaḳıḳat **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [haberin, -i, -n]

Kürsî ‘izzet kurlur cem‘ olur aşḥāb-ı ‘uḳûl / ‘Arz iderler biri birine şer‘āt **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 4). [haberin, -i, -n]

Ne beyān eyledi gör bunda yine ḳavl-i Murād / Şiḥḥat-ı dil diler iseñ dile şihḥat **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [haberin, -i, -n]

Nāşır-ı muṭlaḳa şordum yine nuşret **haber**in / Didî kim müjde hemān diñle sa‘ādet ḥaberin (Murādî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Nāşır-ı muṭlaḳa şordum yine nuşret ḥaberin / Didî kim müjde hemān diñle sa‘ādet **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Fātiḥ-i feyz-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne yire uğrar iseñ söyle şecā‘at **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [haberin, -i, -n]

Birbirinden mütefāvit yaradıldı çü cihān / Degme bir kimsene fehmi ide mi ḥikmet **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 4). [haberin, -i, -n]

Mazhar-ı Ḥaḳ olalı mazhar-ı Ḥaḳdur bu Murād / Sāmi‘ ol cümle kelāmında ḥaḳıḳat **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 5). [haberin, -i, -n]

‘Ayn-ı vaḥdet görünür sır ile pinḥānumdan / Bir **haber** ister iseñ şor yuri var cāmından (Murādî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 1). [haber,]

Kāf u nūndan dileyen şerḥ ile ma’nā **haber**in / Cāy-ı maḳşūda varup ‘avn ile añlar eserin (Murādî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Ḥazret-i muṭlaḳa şordum yine sırıuñ **haber**in / Fā’ile kıldı ḥavāle diyü fi’lūñ eserin (Murādî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Vā’ızā bize dime cennet ü na’mā **haber**in / Söyle gel ḳādir iseñ rüy-i dīlārā ḥaberin (Murādî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Vā’ızā bize dime cennet ü na’mā ḥaberin / Söyle gel ḳādir iseñ rüy-i dīlārā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

Şorar iseñ bize ger mes’eleden ey soḫi / Kesret-i vecd ile bulduḳ biz o tenḥā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4). [haberin, -i, -n]

Vāhidüz Ḥaḳḳ u Muḥammedle eḥaddür görinen / Rūḥ iseñ bunda Murād añla Mesīḥā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [haberin, -i, -n]

Nefeḥātumda durur rūḥ-ı mü’ebbed **haber**i / Ḳodî İsrāfili ‘Azrā’ili Ḥaḳ didi lisān (Murādî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [haberi, -i]

Bil imdi buldı ebed ol necāt-ı lā-yu‘ad / Bu resme söyledi rāḥ ehli bize bu **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 4). [haberin, -i, -n]

Miyān-ı cāḥ ile çāḥı ne fark ider farka / Şu kimse fark ider anı **haber** bile cādan (Murādî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 3). [haber,]

Ḥicāb-ı ğayrı gider gözle āşinā eserin / Yakīn olursañ eger sāmi‘ ol nidā **haber**in (Murādî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 1). [haberin, -i, -n]

İster iseñ bilmek ey dil ḳalb-i ma’nādan **haber** / Remzini añla Murāduñ sır ile güftārda (Murādî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5). [haber,]

Ser-firâzânî hâkîkatden işitdüm bir **haber** / Her ne kim sultândan gelse mübârekdür kula (Murâdî Dîvânî, Gazel 1251, Beyit 3). [haber,]

Müsemmadan **haber** bilen Murâdî bî-**haberdür** ol / Aña kim bir **haber** oldu **haber** virmez o dünyâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1320, Beyit 5). [haber,]

Müsemmadan **haber** bilen Murâdî bî-**haberdür** ol / Aña kim bir **haber** oldu **haber** virmez o dünyâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1320, Beyit 5). [haber,]

Küntü kenzenen **haber** bilmez şu kim / Şevk-i dildâr ile yek-sân olmaya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1422, Beyit 4). [haber,]

Bu Murâdî ahladı 'ışkuñda çün küllî **haber** / Ahladı bildi hemân ulâ vü hem uhrâ seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1451, Beyit 5). [haber,]

Haberin nakl ideli sem'-i kabûle irişür / Bu kabûl ile olur her kişi bir kârûñ eri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1512, Beyit 3). [haberin, -i, -n]

Şüretten isteme **haberi** iste ma'niden / Şüret nedür fenâda bilür çün likâsını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1535, Beyit 2). [haberi, -i]

Vücüd-ı mahz-ı ezel çün vücûdudur zâbıt / Murâbıt oldu anı cümleten cihân **haberi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1546, Beyit 4). [haberi, -i]

Ğarka-i baħr-ı mahabbetden şaķın şorma **haber** / Bî-**haberdür** bî-**haberdür** bî-eserdür bî-eser (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 17, Beyit 1). [haber,]

Gözümde nûrînuñ tâbî eserdür / Nazardan kıl nazar zerre **haberdür** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 17, Beyit 2). [haberdür, -dür]

haber almak [23] (Deyim) Öğrenmek, bilgi edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mebde-i küllden **almışam haberi** / Kâle men kâne şamiten fenecâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 93, Beyit 3). [haberi almışam, -i, -mış, -am]

haber bilmek [3] Bilgisi, malumatı olmak.

Mu'ammadan **haber bilmek** dilerseñ ey cemâlî hûb / Murâduñ diñle elfâzın hidâyetdür hidâyetdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 5). [haber bilmek, -mek]

Şıgar şanma iki dünyâya şol kim içdi şahbâdan / Ne bilstün gice gündüzden **haber bilen** o Leylâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1003, Beyit 1). [haber bilen, -en]

Ğam yimez şimden girü dil hâlden **bildi haber** / Her zamânda eyler idi bunı yâre ârzü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1189, Beyit 4). [haber bildi, -di]

haber çıkarmak [1] (Deyim) Konuşmak, laf ortaya koymak.

Şu'le-i berķ-i cemâlî şöyle hayrân itdi kim / Bu zebânundan cevâb içün **çıkarmadum haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 392, Beyit 2). [haber çıkarmadum, -ma, -du, -m]

haber-dâr [3] Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.

Kim **haber-dâr** ise senden bî-**haberdür** ol hemân / Lâldur bunda zebân-ı 'ârifin ü atķiyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 20, Beyit 2). [haber-dâr,]

Ne 'arum var ne nâmûsum ne 'âlemden **haberdârum** / Kâmusın mahv iden benden senüñ ol mü-miyânuñdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 317, Beyit 3). [haberdârum, -um]

Kim **haberdâr** ise anuñ bî-**haberlikdâr** işi / Ben beyândan geçmişemdür istemeñ benden beyân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1060, Beyit 4). [haberdâr,]

haberdâr eylemek [2] Haber vermek, haberli olmasını sağlamak, bir haberi birine bildirmek.

Ger 'aşık iseñ eyle **haberdâr** luṭf kıl / Ma'şûk u 'aşık üzre bu bürhân olan nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 466, Beyit 3). [haberdâr eyle,]

Haberdâr eyle yâ Rab kim rızâñı isteyem kânden / Yine senden taleb yâ Rab yine senden yine senden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1014, Beyit 1). [haberdâr eyle,]

haberdâr olmak [12] Haberi, bilgisi olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey **haberdâr olmayan** ahvâldan / Ğaflet ile kime kılduñ istinâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 269, Beyit 3). [haberdâr olmayan, -ma, -(y)an]

haber eylemek [2] Haber vermek, ulaştırmak.

Kavlümüz şıdkını âfâka beyân itmek içün / Kavl ile **eylemişüz** cümleten aķvâle **haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 428, Beyit 2). [haber eylemişüz, -miş, -üz]

Aşl-ı hâķâyıķum gözedürven habîbden / Ma'şûk u 'aşık **eylediler** 'âleme **haber** (Murâdî Dîvânî, Gazel 467, Beyit 4). [haber eylediler, -di, -ler]

haber gelmek [3] Bir olay, bir olgu üzerine bilginin ulaşması.

Haber geldi dilârâdan haberdan bî-**haberlerdur** / Cihân u cândan şimdî yine tenhâdur 'aşıkılar (Murâdî Dîvânî, Gazel 283, Beyit 2). [haber geldi, -di]

Bu hûsn-i bî-nihâyetden bize çün kim **haber geldi** / Bu başa anuñ 'ışkından neler geldi neler geldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 1). [haber geldi, -di]

Şol ki kim oldu **haber gelmez** haber andan ebed / Ey başîret isteyen zinhâr olma bî-başar (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 17, Beyit 2). [haber gelmez, -mez]

haber getürmek [1] Birisi veya bir olay hakkında bilgi vermek.

Ben enbiyâya nebâ şormışam **haber** virmez / Pes evliyâyâ ne mümkün **haber getüre** dile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1384, Beyit 4). [haber getüre, -ür, -e]

haber-i ferruḥ [1] Kutlu, mübarek haber.

Haber-i ferruḥ hayr oldı yine peydāda / Ğaflet eyleme gönül 'aqluñı dir aşfāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 1). [haber-i ferruḥı, -ı]

haber irişmek [1] Haber ulaşmak.

Qavl ile fi'l-i Murādī nice fehm ide 'uḳūl / **İrişür** ḥubb-ı ezelden dil-i meyyāle **haber** (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 5). [haber irişür, -ür]

haber-i yār [1] Sevgilinin haberi.

Ve'l-fecri leyālīde virildi **haber-i yār** / Dil şef' ile vetri ne hisāb eyleye tekrār (Murādī Dīvānı, Gazel 454, Beyit 1). [haber-i yār,]

haber kılmak [2] Haberdar etmek, bilgi vermek.

Açılıp kaşr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / **Kıldı** sūrāḥī anuñ necm u meh u sāle **haber** (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 3). [haber kıldı, -dı]

'Ālemi ravz-i cennetde müşāhid oluben / Hür u ğilmānı derilüp **kıldılar** ef'āle **haber** (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 4). [haber kıldılar, -dı, -lar]

haber olmak [5] Haberin gelmesi, yayılması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lāyık-ı didār iseñ gel imtiḥān ol görelüm / Da'vī-yi ḥuşk eyleme kim dilde **olur** çok **haber** (Murādī Dīvānı, Gazel 383, Beyit 4). [haber olur, -ur]

haber virmek [37] (Deyim) Bildirmek, haber ulaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey ḥabīb-i cān ü dil cānān olan kimdür baña / Taḥt-ı dilde **vir** **haber** sulṭān olan kimdür baña (Murādī Dīvānı, Gazel 38, Beyit 1). [haber vir,]

habīb [126] Sevgili, mahbup. (Bu kelime aşağıda belirtilen Hz. Muhammed anlamının dışında daima sevgili anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'eyleyem kim n'eyledüğümü bilüpdür ol **habīb** / N'eyledi ise ben itdüm baña hem oldur recā (Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 4). [habīb,]

II. Hz. Muhammed (s.a.v).

Kıl **habībūne** bizi hem-sāye / Rüz-ı maḥşerde ḳoma bizi ğarīb (Murādī Dīvānı, Gazel 153, Beyit 4). [habībūne, -ün, -e]

Mu'cizātından **habībūñ** buldı bulduğın Murād / Anuñ için yanına cehhāl gelmez bīm ider (Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 5). [habībūñ, -üñ]

'İnāyet eylegil şāḥā **habībūñ** Muştafā ḥaḳḳı / Ki zikrūñden senūñ bir an İlahi olmayam epsem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 13). [habībūñ, -ün]

Kerīmā kird-ğārā raḥmetūñden eyleme maḥrūm / **Ḥabībūñ** ḥürmeti kaşd itmesün şeyṭān imāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1317, Beyit 3). [habībūñ, -üñ]

habībā [4] Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ğuş eyle Murāduñ bu kelāmını **habībā** / Dünyā sözini diñleme sem'ūñi aşem kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 817, Beyit 5). [habībā,]

habīb eylemek [1] Dost edinmek.

Baña 'ilmūñ naşīb eyle özüñ cāna **habīb eyle** / Beni saña ḳarīb eyle irişdür gel hidāyetden (Murādī Dīvānı, Gazel 1007, Beyit 3). [habīb eyle,]

habīb-i 'ālem-ārā olmak [1] Dünyayı süsleyen sevgili olmak.

Külliyet irişdi 'aḳla çün kim / Pes **oldı** **habīb-i 'ālem-ārā** (Murādī Dīvānı, Gazel 95, Beyit 3). [habīb-i 'ālem-ārā oldı, -dı]

habīb-i aşl [1] Gerçek sevgili.

Ḥabīb-i aşl ola ḥubbu'l-işāle çün mā'il / Gelür anuñla heyūlāya bu ḥayāl-i vücūd (Murādī Dīvānı, Gazel 261, Beyit 2). [habīb-i aşl,]

habīb-i bī-misāl [1] Eşi benzeri olmayan sevgili.

Āşinā-yı 'ışḳ olalı cümleden yād oldı pes / Ol **habīb-i bī-misāl** için mu'arrādūr gönül (Murādī Dīvānı, Gazel 781, Beyit 3). [habīb-i bī-misāl,]

habīb-i cān [1] Canın sevgilisi.

Gel temennā kıl **habīb-i cān** aña iştīyāk / İştīyākına bugün müştāk bālā iştīyāk (Murādī Dīvānı, Gazel 692, Beyit 1). [habīb-i cān,]

habīb-i cān ü dil [2] Gönül ve canın sevgilisi.

Ol **habīb-i cān u dilden** ister iseñ bir haber / Gel berü bir laḫzada ḳoma vücūduñdan eser (Murādī Dīvānı, Gazel 346, Beyit 1). [habīb-i cān u dilden, -den]

Ḥabīb-i cān ü dil cāna revā mīdur ḳaça bizden / O ḥāşā kim ḳarār ide velī ferd oldı a'lāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1293, Beyit 4). [habīb-i cān ü dil,]

habīb-i dil [5] Gönül sevgilisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥabīb-i dilde göründi yine vidād-ı vülūc / Ḥurūc-ı mihr-i ḳamerde bu ittihād-ı vülūc (Murādī Dīvānı, Gazel 225, Beyit 1). [habīb-i dilde, -de]

habīb-i dil-nüvāz olmak [1] Gönül okşayan, latif sevgilinin sevgilisi olmak.

Ḳaçan kim 'ışḳ-ı nāzından yanar dil-dādenüñ ḳalbi / **Ḥabīb-i dil-nüvāz oldum** temelluḳ gösterür ḥaylī (Murādī Dīvānı, Gazel 1504, Beyit 1). [habīb-i dil-nüvāz oldum, -du, -m]

habīb-i dil-sitān [1] Gönül alan sevgili.

Maḥabbetden durur mīm-i Muḥammed / **Ḥabīb-i dīl-sitānumdur** maḥabbet (*Murādī Dīvānī, Gazel 207, Beyit 13*). [*ḥabīb-i dīl-sitānumdur, -um, -dur*]

ḥabīb-i ebedī [1] *Sonsuza dek var olacak sevgili.*

Ülfetin anduruben kıldı Ḥalīl-i ezeli / Pes **ḥabīb-i ebedī** kıldı ṣehen-ṣāhumdan (*Murādī Dīvānī, Gazel 1104, Beyit 4*). [*ḥabīb-i ebedī,]*

ḥabīb-i ezel [3] *Ezelden beri var olan sevgili. II Allah.*

Çün ḥabībüm durur **ḥabīb-i ezel** / Ezelüme ebed görindi güvāh (*Murādī Dīvānī, Gazel 1216, Beyit 2*). [*ḥabīb-i ezel,]*

Ḥabīb-i ezel gördi çün kim beni / O demde kodi adımı ādemi (*Murādī Dīvānī, Gazel 1567, Beyit 1*). [*ḥabīb-i ezel,]*

Ebed hükmin itmiş **ḥabīb-i ezel** / N'ola olsa dīl ḥākīmūn mahremi (*Murādī Dīvānī, Gazel 1567, Beyit 4*). [*ḥabīb-i ezel,]*

ḥabīb-i lebib [1] *Akıllı sevgili.*

Dil ḥayāl-i ḥabīb ile eglen / Ol **ḥabīb-i lebib** ile eglen (*Murādī Dīvānī, Gazel 1163, Beyit 1*). [*ḥabīb-i lebib,]*

ḥabīb-i ma'nī [1] *Mananın, hakikatin sevgilisi.*

Şol ki lezzet aldı rüyından **ḥabīb-i ma'nīnūn** / Fārigü'l-bāl oldu her dem cümle-i lezzātdan (*Murādī Dīvānī, Gazel 1074, Beyit 2*). [*ḥabīb-i ma'nīnūn, -nūn*]

ḥabīb-i mihribān [1] *Şefkatli, merhametli sevgili.*

Enīs-i ḡam-güsārumdur dem-ā-dem / **Ḥabīb-i mihribānumdur** maḥabbet (*Murādī Dīvānī, Gazel 207, Beyit 3*). [*ḥabīb-i mihribānumdur, -um, -dur*]

ḥabīb-i milket-i dīl [1] *Gönül ülkesinin sevgilisi.*

Muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür olan cemāle ḥarīṣ / **Ḥabīb-i milket-i dildür** olan kemāle ḥarīṣ (*Murādī Dīvānī, Gazel 645, Beyit 1*). [*ḥabīb-i milket-i dildür, -dür*]

ḥabīb-i mūnis-i cān ü dīl [1] *Gönül ve canın sevimli sevgilisi.*

Ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden bŷı-ı vuşlatdur / Nıḳābın keşf idüp rüyından olmuş cā-be-cā peydā (*Murādī Dīvānī, Gazel 56, Beyit 2*). [*ḥabīb-i mūnis-i cān ü dilümden, -üm, -den*]

ḥabīb-i nesīb [1] *Nesebi temiz, soylu sevgili.*

Murāduñ kelāmında ma'nā bilinmek 'asīr / Meger kim beyān eyleye ol **ḥabīb-i nesīb** (*Murādī Dīvānī, Gazel 162, Beyit 5*). [*ḥabīb-i nesīb,]*

ḥabīb-i nihan [1] *Gizli sevgili.*

Dilüm **ḥabīb-i nihāndur** sözüml cihāna deger / Cihān ne kıymet aña 'ömr-i cāvidāna deger (*Murādī Dīvānī, Gazel 490, Beyit 1*). [*ḥabīb-i nihāndur, -dur*]

ḥabīb-i şıdk [1] *Sadakatli sevgili.*

Oldı maḥabbet-i yār cān ü dile çü sīret / Bildi **ḥabīb-i şıdkın** luṭf ile şordı ḥālın (*Murādī Dīvānī, Gazel 1124, Beyit 2*). [*ḥabīb-i şıdkın, -ın*]

ḥabīb olmak [3] *Sevgili, dost olmak.*

Murādī 'ilm-i ezberde kitāb-ı ders-i fetvā yok / Ḥabīb ile **ḥabīb olduṣa** girmez kimse araya (*Murādī Dīvānī, Gazel 1294, Beyit 5*). [*ḥabīb olduṣa, -du, -n, -sa*]

Eḥabbü'l-aşlin min ḥubbin fe-inne'l-aşle ft-ḥubbī / Ḥabīb ile **ḥabīb olmuş** n'ider pes özge ḡavḡāyı (*Murādī Dīvānī, Gazel 1490, Beyit 4*). [*ḥabīb olmuş, -muş*]

Uḥibbu aşlu'l-ḥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi / Ḥabīb ile **ḥabīb olmuş** n'ider bes özge ḡavḡāyı (*Murādī Dīvānī, Gazel 1507, Beyit 4*). [*ḥabīb olmuş, -muş*]

ḥabīb olmak [1] *Yaramaz, bozuk.*

İnbi'āc itse kaçan şark ile ḡarb ola dü-tā / Mihr ile meh **ola ḥabīb** bu felek ḡayrı semā (*Murādī Dīvānī, Gazel 49, Beyit 1*). [*ḥabīb ola, -a*]

ḥabīb itmek [6] *Haberdar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Laṭifün ma'nīsın añlar ki bulan luṭf ile behre / **Ḥabīb olur** şu kim derk eyleye idrāk ile eltāf (*Murādī Dīvānī, Gazel 672, Beyit 3*). [*ḥabīb olur, -ur*]

ḥabl [1] *Bükülmüş ip, urgan.*

Dāmenüñe pāyuñı çek gel berü hem çün **ḥabl** / Ger ululuk ister iseñ işle gel yaḥşı 'amel (*Murādī Dīvānī, Gazel 787, Beyit 1*). [*ḥabl,]*

ḥabl-i 'ışk [1] *Aşkın ipi.*

Miḥneti çekdükce müstahkem olupdur **ḥabl-i 'ışk** / Bağlu kandil-i vücūda nūr ile bālādayuz (*Murādī Dīvānī, Gazel 547, Beyit 2*). [*ḥabl-i 'ışk,]*

ḥabl-i metin [2] *Sağlam ip, kurtuluş yolu.*

Murāduñ sır-ı ednāsı cihānuñ sır-ı a'lāsı / Temennāda temennāsı hemān **ḥabl-i metin** olmuş (*Murādī Dīvānī, Gazel 620, Beyit 6*). [*ḥabl-i metin,]*

Şer' ile tutdı benüm iki elüm **ḥabl-i metin** / Gel tarikatda ucın tut koyu virme resenüñ (*Murādī Dīvānī, Gazel 744, Beyit 3*). [*ḥabl-i metin,]*

ḥabl-ı yakın [1] *Yakın, bilgi ipi.*

Tınāb-ı himmet ile ḡaymem oldu ber-eflāk / Urındı **ḥabl-ı yakın** añladum ki tār nedür (*Murādī Dīvānī, Gazel 486, Beyit 4*). [*ḥabl-ı yakın,]*

ḥablü'l verid [1] *Şah damarı, atardamar; "And olsun insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fışıldadıklarını biliriz, biz ona şah*

damarından da yakınız.” anlamına gelen Kaf suresinin 16. ayetinden alıntı.

Âferîn **hablû'l verîdüñ** nazmına ma'nâ viren / Nahñü akreb âyeti tefsîrine olmaz yaşak (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [*hablû'l verîdüñ, -ün*]

habs itmek [1] Zorla bir yerde tutmak.

Şöyle **habs itdi** seni ol zekânı çâhında / Olmaduñ iki cihânda meded âzâd gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 3). [*habs itdi, -di*]

hacâlet [2] Mahcubiyet, utanma.

Qavl-i Murâdîyi ger almayasın kulağa / Saña zehî **hacâlet** sende zehî hamâkat (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 5). [*hacâlet,*]

‘Ârif olam diyen kişi görme özüñ özüñ gör / Dinle Murâdî sözlerin çekmeyesin **hacâleti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 5). [*hacâleti, -i*]

hacâlet kılmak [1] Utanma, mahcubiyet.

Râh-ı haqîkat üzre kurdı şırâtı çün yâr / Toğrulalum aña biz **kılmayalum hacâlet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [*hacâlet kılmayalum, -ma, -(y)alu, -m*]

hacât [1] İstekler, dilekler.

Münacât ile **hacâtum** sañadur / Senâ ile tehiyyâtum sañadur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 2). [*hacâtum, -um*]

hacc [2] İslam'ın şartlarından biri, Hac.

Tavâf eyledüm beytümi kaşd ile / Ki hacc oldu kim **hacca** olmadı yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [*hacca, -a*]

Zâ'ir-i küy-ı habîb olalı **hacdan** geçmişem / Hacc-ı ekber kılmışam ben eyleyüp ikrârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [*hacdan, -dan*]

hacc-ı ekber kılmak [1] En büyük hac; Kurban Bayramının ya da bazı kaynaklarda arefe gününün cuma gününe denk geldiği hac ibadeti.

Zâ'ir-i küy-ı habîb olalı hacdan geçmişem / **Hacc-ı ekber kılmışam** ben eyleyüp ikrârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 4). [*hacc-ı ekber kılmışam, -mış, --am*]

hacc-ı ekber olmak [1] En büyük hac; Kurban Bayramının ya da bazı kaynaklarda arefe gününün cuma gününe denk geldiği hac ibadeti.

Tavaf eyledüm anuñ çar rûknin / **Olupdur hacc-ı ekber** pes müyesser (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 2). [*hacc-ı ekber olupdur, -up, -dur*]

hacc olmak [1] Hac zamanı gelmek.

Tavâf eyledüm beytümi kaşd ile / Ki **hacc oldu** kim hacca olmadı yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [*hacc oldu, -dı*]

hacî-i çalâk olmak [1] Çevik hacı olmak.

Harîm-i Ka'be-i 'ulyâ mı şanduñ hâk ile hıştı / Bu gün küy-ı habîbi kıl tavâf ol **hacî-i çalâk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [*hacî-i çalâk ol,*]

hacî-yi dil [1] Gönül hacısı.

Men 'aref sırrı 'Arâfât-ı vücûdumdan 'ayân / **Hacî-yi dil** eylesün pîrâmeni bes bî-cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [*hacî-yi dil,*]

hVâce [1] Muallim, üstat, hoca.

Çün şer'atda gönül **hVâcedür** ey ehl-i kemâl / Kağrı milke ki varursam baña ruḥşat görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 4). [*hVâcedür, -dür*]

hVâce-i 'Atfâr [1] Hoca Attar; meşhur mutasavvıf.

Ey Murâdî ma'rifet dükkânın açduk şöyle kim / Kuş dilin söyletmez olduk **hVâce-i 'Atfâra** biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 5). [*hVâce-i 'atfâra, -a*]

hVâce-i hikmet [1] Bilgeliğin hocası.

Gelüp **hVâce-i hikmet** eyledi ders-i hakîm / Şu resme ki hayrân olupdur nice biñ lebîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [*hVâce-i hikmet,*]

hVâce-i ma'nî [1] Mana hocası.

Râh-ı 'ışk içre gezerken dil-i şeydâ yab yab / **hVâce-i ma'nî** buyurdu saña imhâl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 4). [*hVâce-i ma'nî,*]

hVâce-i rûḥ-ı kuds [1][1] Cebrail aleyhisselamın hocası, sahibi.

Tâ'ir-i gülşen-i kudüs **hVâce-i Rûḥ-ı Kudsdür** / Cümleñüñ oldu akdesi eyledi çün hayâ şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 2). [*hVâce-i rûḥ-ı kudsdür, -dür*]

hacer [1] Taş, kaya.

Kim diye yâr fûrkatine şad hezâr aña / Ol taş bağırlı oldu **hacerden** dahı eşed (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 4). [*hacerden, -den*]

hacer esved [1] Kabe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiğine inanılan meşhur kara taş.

Yemînüm eyledüm rûkn-i yamânı / **Hacer esvedle** kıldum merḥabâlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 4). [*hacer esvedle, -le*]

hâcet [8] İhtiyaç, lüzum. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî dilerseñ bulasın merâm / Kamu **hâcetüñe** revâ kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 5). [*hâcetüñe, -ün, -e*]

hâcet degül [1] Gerektirmez, ihtiyacı yoktur.

Murâdî iste feyzüñden senüñ feyzüñ kemâlidür / **Degül hâcet** tolanuben kılasın derbeder ilhâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [*hâcet degül,*]

hâcet görmek [1] (Deyim) *İhtiyacını görmek, muhtaç durumdan kurtulmak.*

Tağı gezme ey dil-i Mecnûn ki Leylâ sendedür /
Hâcetüñ kendüñde **gör** rāh-ı temennâ sendedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1*). [*hâcetüñ gör,*
]

hâcet-i Mevlâ [1] *Allah'ı istemek, arzulamak.*

Ey Murâdî 'arz iderseñ hâlünü ger fi's-sücüd /
Rabbiye'l-a'lâda **hâcet hâcet-i Mevlâ** olur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5*). [*hâcet-i*
mevlâ,]

hâcet olmak [5] *Gerekmek, lazım olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kan ile almak vüzü' oldı çü 'âdet 'âşıkā / Bize
hâcet olmadı bu kâr için bir kaṭre mā (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [*hâcet olmadı, -ma, -dı*
]

hâcet yok [1] *Gerek yok.*

Murâdî mebd'e'î külden nişāna **hâcet yok** / Nişānı
ilerü naşb eyle olasıñ eż' âf (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
673, Beyit 5). [*hâcet yok,*]

hacil kılmak [1] *Utandırmak.*

Ey Murâdî baḥr-ı 'ilm olmakda dānādur kişi / Lîk
sen dānā iseñ dānaları **kılmā hacil** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 770, Beyit 5). [*hacil kılmā, -ma*]

hacil olmak [1] *Utanmak.*

Ey Murâdî gel temāşā eyle 'ayn-ı vahdeti / Aç
hicāb-ı lā-naẓîri kâ'ināt **olsun hacil** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [*hacil olsun, -sun*]

hadâyîk [1] *Bahçeler.*

Açıldı **hadâyîkda** nice biñ gül ezhâr / Şerhe gele
mi şâdir-ı maşdûr ile maşdar (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 457, Beyit 4). [*hadâyîkda, -da*]

had [13] *1. Sınır.*

Rāh-ı a'lâda görindi yine **hadd** ile hudûd / Bu tarîk
ibn-i sebîl olana bî-'usretdür (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 434, Beyit 3). [*hadd,*]

Ḳarînümdür ḳarîñüm çün refi' oldum ḳarâbette /
Vücüdüm **hadde** şıgmadı aña çün kim ḳarîñ olmış
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5*). [*hadde, -e*]

Bir şâḥ-sâr zevraḳa döndi bu fülk-i dil / Deryâda
hadde irse bulur zîr-i pâ ferâğ (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 667, Beyit 2). [*hadde, -e*]

Bir 'ışḳa hevâ-dāram kim **hadd** ile gâyet yok / Bir
derde giriftāram derde ki nihâyet yok (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [*hadd,*]

Gördüñ elyak bendeñi 'âlemde sultân eyledüñ /
Sen baña **haddümden** efzûn lutf ü ihsân eyledüñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1*). [*haddümden,*
-üm, -den]

'İlm ü ḥikmet sözlerinden behre-dâr olduñsa ger /
Hadd ile pâyânı yokdur mā gibi 'âlemde bil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4*). [*hadd,*]

Kesme ümmîdi şaḳın Allāhdan / **Haddi** yokdur
luṭfinuñ gâyetde bol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 835,*
Beyit 4). [*haddi,*]

Bir vakt olur özini Murâdî kılar şümâr / Bir vakt
olur ki **hadd** ile imkāna şıgmazam (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 935, Beyit 5). [*hadd,*]

Çu luṭfuñ **haddine** gâyet bulunmaz bî-nihâyetdür /
Nihâyet isterem yine bulam sen bî-nihâyetden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 3*). [*haddine, -*
in, -e]

Yâ Rabbi günāhum çün aşdı **hadden** / Sen luṭfuñ
işle yâ yüce sultân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1179,*
Beyit 2). [*hadden, -en*]

Bahre şalıñdı fülk-i dil bulmadı **hadd** ile kenâr /
Eyledi nice kerredür 'aḳl ile fehmi bād-bân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3*). [*hadd,*]

Bu Murâdî eż' âf u aḥḳâr olupdur cümleden / Hâşa
kim **hadden** ziyâde bunda bir söz söyleme
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 5*). [*hadden, -*
en]

2. *İnsanın yetki ve değeri.*

Haddüm degül benüm ki Hudāya du'â idem /
Lâyîk degül benüm dilüme kim senâ idem (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 939, Beyit 1). [*haddüm, -dû, -m*]

had kıymak [2] (Deyim) *Sınır kıymak.*

Añla Murâdîde vücûh olmadı **hadd-i bâ-hisâb** /
Câhil-i muṭlaḳ ol durur **ḳoya** 'ulümü üzre **had**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5*). [*had kıya, -*
a]

Murâdî 'izz-i hużûrında çün murâd oldı /
Müverriḥ-i ezelîdür **ḳoyan** bu târiḥe **had** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). [*had kıyan, -an*]

hadd ile kenâr bulmak [1] *Sınır ve kenar bulmak; son bulmak.*

Lücce-i baḥra düşdi pes zevraḳ-ı dil mücidd olup /
Bulmadı **hadd** ile kenâr seyrini kıldı cā-be-cā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4*). [*hadd ile*
kenâr bulmadı, -ma, -dı]

hadd ü 'add [1] *Sayı ve sınır. II Sayısız ve sınırsız ölçüde fazla.*

Bu Murâduñ beyyinâtı **hadd ü 'adde** şıgmadı /
Ḳande ḳaldı kim beyāna ol gele taḥrîr ile (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [*hadd ü 'adde, -e*]

hadd ü haşra gelmek [1] *Hadde hesaba gelmek.*

Râz-ı pinhân olalı yâr ile yârem kime ne / **Hadd ü**
haşra gelemmez hiç olan intâ i'tâ (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 43, Beyit 2). [*hadd ü haşra gelemmez,*]

hadd ü ḳarâr [2] *Sınırı ve sonu, nihayeti.*

Fark etmek için eyledi farkında çeşm-i dü / Tâ kim karar ile bile **hadd ü karar**ı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [hadd ü karar, -ı]

Fark etmek için eyledi farkında çeşm-i dü / Tâ kim karar ile bile **hadd ü karar**ı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [hadd ü karar, -ı]

hadd ü kenar [5] Sınır ve kenar; son. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir 'acâ'ib bahra düşdüm yok durur **hadd ü kenâr** / Pes kenârından kenârına iderven ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [hadd ü kenâr,]

hadd ü kenâr bulmak [1] Kenar ve sınır;son bulmak.

Reftâr idince fülk-i gönül baħr-ı vahdete / **Hadd ü kenâr bulmadı** tâ kıla ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 4). [hadd ü kenâr bulmadı, -ma, -dı]

hadd u kenâr olmak [2] Sınır ve kenar; son olmak.

'Acâ'ib bahre taldı dil aña **hadd u kenâr olmaz** / Garâ'ib hayret-i kübrâda gördüm cümle şeyh u şab (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [hadd u kenâr olmaz,]

Murâdî baħr-ı ahzardur aña **hadd ü kenâr olmaz** / Kenâr olmaz kenâr olmaz şakın kılma özüñ per-tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6). [hadd ü kenâr olmaz, -maz]

hadd ü pâyân [3] Sınır ve son.

Bahre ger zevrak şalarsa **hadd ü pâyân** istemez / Menzili n'eyler çün oldu aşınası câ-be-câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2). [hadd ü pâyân,]

Maħabbet âlemin gördüm ki yokdur **hadd ü pâyân** / Dilüm kılmaz beyânını beyân oldum aña illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [hadd ü pâyânı, -ı]

Senâ vü şükr saña kim seni arar dil ü cân / Senüñ bu 'ışkuña yâ Rabb yok **hadd ü pâyân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 1). [hadd ü pâyân,]

hadd ü pâyân olmak [1] Sınır ve son olmak.

Ey maħâm-ı vuslata vâsıl bilen öz nefsin / **Hadd ü pâyân olmaz** bu'd ile kurbıyyet irak (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [hadd ü pâyân olmaz, -maz]

hadd ü pâyâna gelmek [1] Sınırı, sonu olmak.

Murâduñ merd-i kâmindür kelâmuñ fehm iden el-ħak / Kelâmı oldu bir deryâ ki **hadd ü pâyâna gelmez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [hadd ü pâyâna gelmez, -mez]

hadd ü pâyân bulmak [1] Sınır ve kenar; son bulmak.

Egerçi çevre yanumda muhîṭ-i baħr-ı bi-pâyân / **Bulınmaz hadd ü pâyân**u baña kavlı maħâl irmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 3). [hadd ü pâyânı bulmaz, -ın, -maz]

hadde [1] Derece, mertebe.

Murâdîñ kelâmı vardı bir **hadde** melâ'ikler / Olup anuñ kemâlinde gezerler der-beder vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 5). [hadde,]

hadde gelmek [2] (Deyim) Sınırı, sonu olmak.

Çü bildüm bir kerâmet virdi Ĥak kim **hadde gelmez** ol / Melâ'ik cümle âmennâ diyü çağırdı her yirden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [hadde gelmez, -mez]

İştıyâkum **hadde gelmez** bî-mecâl itdüñ beni / Yanuña varınca her hâlümde hâl itdüñ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [hadde gelmez, -mez]

hadde varmak [1] (Deyim) Sınıra varmak, uç noktaya ulaşmak, aşırılık.

Seni sevmekte şol **hadde varupdur** bu dil-i şeydâ / Anı ayırmaya ger cümle 'âlem kılalar tedbîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 3). [hadde varupdur, -up, -dur]

hadden aşmak [1] (Deyim) Sınırı aşmak, aşırı gitmek.

Hadden aşdı derd-i dil gel taḫbûm kıl devâ / İntizâr ile saña bu ḫaddüm olmuşdur dü-tâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [hadden aşdı, -dı]

hadd-i bâ-hisâb olmak [1] Hesaplı sınır olmak.

Aña Murâdîde vücûh **olmadı hadd-i bâ-hisâb** / Câhil-i muṭlak ol durur kıya 'ulûmı üzre ḫad (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [hadd-i bâ-hisâb olmadı, -ma, -dı]

hadd-i ḫudûd [1] Sınırların derecesi, mertebesi.

'Arşa-i levḫi gezmişem **hadd-i ḫudûda** almışam / Ḥâzini olmuşam anuñ 'ayn ide mi aña ne ḫadd (Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2). [hadd-i ḫudûda, -a]

hadd-ı rûm [1] Rum memleketi.

Ey Murâdî kalb mir'âtında nâzır olmağa / Geldi cümle evliyâ tâ min 'Acem ez **hadd-ı Rûm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [hadd-ı rûm,]

hadem [1] Hizmetçiler, odacılar.

Çünkü şakḫ oldu işâretle semânuñ kameri / Mihr-i enver meh ü encüm benüm için **hademe** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [hademe, -e]

Hâdî [1] Allah'ın sıfatlarından olup "doğru yolu gösteren, hidayet eden," anlamlarını ihtiva eder.

Şudûr-ı mümkünâtı çünki şadrumdan şudûr itdi / Çü **hâdî** kodı ismini bize yaḫşı hidâyetdûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [hâdî,]

hâdis [3] Haber, söz, kıssa.

Ḥâdisdür ayrısı velî oldur ḫadîm pes / Sübhâne men nihâyetle lâ-yürdirkü ve'l-hayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 3). [hâdisdür, -dür]

Cümleñ eṭvârına kıldum nazar ben ser-te-ser / Küllü şey'in **hâdisinde** ibtidâsın gözledüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [hâdisinde, -i, -n, -de]

Hâdis olan kadîmini derk ide bile mi gönül / Her ki diye ki müdrikem destûnî sal zevâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [hâdis,]

hâdis [1] Ortada, yeni görünen.

Zât-ı kadîmi gerçi olmaz muhîṭ **hâdis** / Sırr ile sırâ hâkim hükmindeḡur çü imzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [hâdis,]

hâdis [1] Kadîm olan Allah 'a nispetle yoktan yaratılmış olan, ezeli olmayan, sonradan var olan (şey).

Yâ Rab ne oldu **hâdis** ola kademle ezher / Kılmakda sırr-ı ekber kibri yüzine çaldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 3). [hâdis,]

hâdis-i fânî [1] Yokluktan, fanilikten meydana gelen.

Çü sensin evvel ü âhîr beḡa saña yaraşur / Benüm çü **hâdis-i fânî** fenâ baña yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 1). [hâdis-i fânî,]

hâdis [3] Olay.

Dür-i yetîm... iy hân cümleden ifrâz / Ğarîb vâḡı 'a hânım 'acîb **hâdisedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [hâdisedür, -dür]

Ğarîb vâḡı 'a ancak 'acîb **hâdis** bu / Bilür iken yine benden şorar mu'ammâsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [hâdis,]

Ey Murâdî ne 'aceb **hâdisedür** emr-i Ğarîb / Her ne kim olsa kelâmuñ görinür elsinede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [hâdisedür, -dür]

hafa [3] Gizli olma, gizlilik.

Bir 'aceb hâlüm işitdüm kendü kendümnden yine / Didî kim niçün durur hâlünden öz hâlün **hafa** (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [hafa,]

Zîkr-i sa'yüm çün benüm küyuñda ka'bemdür cemâl / Merve haḡḡı çün **hafadur** ârzü her mäh ü sâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [hafadur, -dur]

Bilindi fûrḡatün kenzi **hafada** / Dinildi kesret ü vahdet edâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 2). [hafada,]

hafa vü zevk-i dünya [1] Dünyanın zevki ve gizli şey.

Hafa vü zevk-i dünyâya tayanma kim o hırmândur / Ne cem'iyet k'olur bunda şonı âhîr perîşândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1). [hafa vü zevk-i dünyâya, -(y)a]

hafız [4] Koruyucu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel bu ma'nâyı eger **hafız** iseñ fehmünde / Cümle erkânı bilürsin saña yokdur müşkil (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 4). [hafız,]

hafız olmak [1] Korumak, muhafaza olmak.

Gelse haḡ bir yirde buṭlân üzredür bâṭıl hemân / Her kime kim olsa **hafız** me'men olur hem emîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [hafız olsa, -sa]

hafıza [1] Zihinde saklayan, hisseden kuvvet.

Hafızam hükmindeḡur gerçi kemâl-i hikmetüm / Lîk olmuşdur sebep 'izz ü vekâr u 'işmetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1). [hafızam, -m]

hafızın rabbeḡu 'ani'l-âfât [1] Rabbi onu afetlerden korusun.

Oldı çün kendü kendüde kelimât / **Hafızın Rabbeḡu 'ani'l-âfât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 1). [hafızın rabbeḡu 'ani'l-âfât,]

hafızu'l-vaḡt olmak [1] Zamanı koruyan, iyi değerlendiren kişi olmak.

Ey Murâdî **hafızu'l-vaḡt olmaḡa** sa'y eyle kim / Dâ'im ola hıfz ile nuşret saña cebbârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 5). [hafızu'l-vaḡt olmaḡa, -mak, -a]

hafı [10] Gizli, saklı, sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳamu dillerde nâmuñ vird olup her dem seni gūyâ / Eger sen kılmasañ olmaz idi hergiz **hafı** peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1). [hafı,]

hafı hafı [1] Gizli gizli.

Zâhîrîdür **hafı hafı** zâhîr / Bâṭınîdür zuḡûra 'ayn-ı sebep (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 2). [hafı hafı,]

hafı kılmak [2] Gizli etmek.

Hafı kılduñ velîkin hikmetündendür yine esrâr / Bu mübhem şerḡını bildi kime virdüñ ise na'mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [hafı kılduñ, -du, -n]

Cefâsından **hafı kılmış** virüp bir nûr-ı berrâḡı / Münevver kıldı dünyâyı ziyâsı şems-i ġarrâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3). [hafı kılmış, -mış]

hafı olmak [2] Gizli olmak.

Cemâle ḡüsn revnaḡdur görinen gerçi şüretde / Velâkin ru'yet **olursa hafı** olsa olur senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 2). [hafı olursa, -ur, -sa]

Sensin seni izḡâr iden pes maḡharuñdur kâ'inât / **Olduñ hafı** her vech ile kimdür seni kılan beyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 3). [hafı olduñ, -du, -n]

hafız [3] Gözetici, koruyucu, muhafaza eden, koruyup saklayan, yapılan bütün işleri tafsilatıyla saklayıp hıfzeden; Allah.

Ger olmasa **hafız** ile maḥfūz kā'ināt / Bir demde cümlesi tutar idi ḥarāba yüz (Murādī Dīvānı, Gazel 593, Beyit 2). [ḥafız,]

Çü çeşm-i bed-nazar ide **hafızdur** ḥafız / Ḥamā'il-i ḥikem ile tolu durur sīne (Murādī Dīvānı, Gazel 1383, Beyit 2). [ḥafızdur, -dür]

Levh-i maḥfūzuñ **hafızı** her zamān / Eyler ol ma'nā-yı bā-ma'nā beyān (Murādī Dīvānı, Mesnevi 4, Beyit 3). [ḥafızı, -i]

ḥā'if [1] Korkan, korkak.

Senūñle seyr ider dünyāyı her dem / Sen andan **ḥā'if** ü ol oldu bī-bāk (Murādī Dīvānı, Gazel 753, Beyit 3). [ḥā'if,]

ḥā'il [4] Perde, engel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī cün tefekkür eyledüm kıldum necāt / Yirde gökde bulmadum bir zerrece **ḥā'il** saña (Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 5). [ḥā'il,]

ḥā'il itmek [1] Engellemek.

Aç cemālūñden niḳābı 'ayna **ḥā'il itme** gel / Ḥālūmüz cānā ḡam-ı hicr ile müşkil itme gel (Murādī Dīvānı, Gazel 786, Beyit 1). [ḥā'il itme, -me]

ḥā'il kılmak [1] Örtmek, perdelemek. II Gizlemek.

Ḥālını ḥāl idinmek virdi bu cāna 'izzet / Ḥavlini **kıldı ḥā'il** añlanmaḡa me'ālın (Murādī Dīvānı, Gazel 1124, Beyit 4). [ḥā'il kıldı, -dı]

ḥā'il olmak [10] Görünmesine engel olmak, perde çekmek, araya girmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥā'il olmaz 'arife kevn ü mekānuñ perdesi / Perdeyi ref' eyler iseñ sen de buldun yā naşīb (Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 3). [ḥā'il olmaz, -maz]

ḥaḳ [218] 1. Doğru.

"Küllü men min ḥıfzıhi" sırruñ fūhūmın bilmeyen / **Ḥaḳ** durur her dem okursam nām ile 'āşık aña (Murādī Dīvānı, Gazel 24, Beyit 3). [ḥaḳ,]

Ey Murādī bilürem va'desi yārūñ **ḥaḳdur** / Bārī bilmem neye 'ācil bu dil-i 'ācil-i mā (Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]

Ḳurtılur ḥavf u ḥazandan şu ki **ḥaḳka** yapışa / Ḥaḳ ile ḥaḳ olan elbet de bulur fevz u necāt (Murādī Dīvānı, Gazel 177, Beyit 4). [ḥaḳka, -a]

Murāduñ maḥz-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger **ḥaḳ** üze nāzırsañ derūnuñ tola ḥikmetler (Murādī Dīvānı, Gazel 282, Beyit 5). [ḥaḳ,]

Nisār-ı ṭayyibāt itse eger ebr-i şafā vücūd / Benüm arz-ı vücūdumda ne kim eşyā biter **ḥaḳdur**

(Murādī Dīvānı, Gazel 304, Beyit 3). [ḥaḳdur, -dur]

Murādī didüḡi **ḥaḳdur** eger dünyā vü uḥrāda / Velī te'siri anuñ emr ile esbāba düşmişdür (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 5). [ḥaḳdur,]

Ḥaḳkı bātıldan seçenler buldılar sırdan eser / İşḳ ile hem-rāz olanlar terk iderler cān ü ser (Murādī Dīvānı, Gazel 359, Beyit 1). [ḥaḳkı,]

Ey Murādī sözlerūñ **ḥaḳdur** senūñ hem **ḥaḳ** budur / Mu'ciz-āsādur kelāmuñ mürdeler ihyā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 5). [ḥaḳ,]

Ey Murādī sözlerūñ **ḥaḳdur** senūñ hem **ḥaḳ** budur / Mu'ciz-āsādur kelāmuñ mürdeler ihyā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]

Sābit eyle beni ḳavlūmde ki ḳavlūñ **ḥaḳdur** / Sādık oldu senūñ 'ahdüñle kelāmuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]

Sābit eyle beni ḳavlūmde ki ḳavlūñ **ḥaḳdur** / Sādık oldu senūñ 'ahdüñle kelāmuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]

Ben senūñ raḡmetūñi gözlerüm olmam çü ḳanūt / Ki resūlūñ ne ki bildürdi peyāmuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 2). [ḥaḳdur, -dur]

Mü'minem ben saña vü cümle resūl u melege / Daḡı nāzil ne kim oldıysa kitābuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 3). [ḥaḳdur, -dur]

Cennet u nāra muḳırven vü ḳazā ḡayr u şere / Yevm-i mev'ūd ile mīzān u sırātuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 4). [ḥaḳdur, -dur]

Her ne kim senden olur **ḥaḳdur** aña İslāmum / Ben Murādī bilürem zāt u şıfatuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]

Her ne kim senden olur **ḥaḳdur** aña İslāmum / Ben Murādī bilürem zāt u şıfatuñ **ḥaḳdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 5). [ḥaḳdur, -dur]

Ḥaḳ ile bātıl seçer kim ki Murādī göre / Bilmez iseñ ḳavlūñi ḳavlūme şor **ḥaḳ** nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 5). [ḥaḳ,]

Ḥaḳkı bātıldan seçenlerdür bilen etvārumı / Bir me'ālüm var kim ḡayri me'āle beñzemez (Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 3). [ḥaḳkı,]

'Aynı içün **ḥaḳkı** eyler mu'ayyen dā'imā / Ḳudreti bildürmek içün ḳudret-i imādayuz (Murādī Dīvānı, Gazel 567, Beyit 4). [ḥaḳkı, -kını]

Ḳalbümüz mir'atı **ḥaḳdur** biz Ḥudāyilerdenüz / Baḡr-ı tevḥīd içre her dem āşınāyilerdenüz (Murādī Dīvānı, Gazel 572, Beyit 1). [ḥaḳdur, -dur]

Ey Murâdî sözlerüñ v' Allâhî **hakdur** bilmiş ol /
Hakdan ayırdan bi-hamdi'llâh ırağum var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Da'vetüm **hakdur** necâta sâ'iyem min külli vech /
Bu bekâya nef-i küllidür bekâ-yı sırr-ı şart
(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [hakdur, -dur]

Semî' olalı **hakki** ile güftârını hallâkuñ / Halâyık
kavlin alup şanma biz efvâha yüz tutduk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 681, Beyit 3). [hakki, -ı]

Murâdî **hakki** bătıldan seçersin / Kimi şād ü kimi
giryân iderseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 5). [hakki,]

Hakki bătıldan seçersen pes hakikîsin bu gün /
Añlamayan işbu remzi bulmadı 'irfâna yol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 4). [hakki, -ı]

Hak budur cümle tarîk ehline rehberdür dil /
Nefha-i nühket-i dilberle mu'anberdür dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4). [hak,]

Ser-be-ser lezzet olupdur dil fenâ-fi'llâhda / Hayy-
ı bâkî sırrını **hak** ile ra'nâ bulmuşam (Murâdî
Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3). [hak,]

Murâduñ kavli **hakdur** her sözinde / Anı 'ilminde
a'lem itdi i'lem (Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Murâdî **hakki** tahkîk eyledünse 'ilm-i ezberde /
Nümâyân ola her fi'li bugün sen hak-nümâsından
(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [hakki, -ı]

Murâduñ vech-i tahkîki kemâl-i Hakka râci'dür /
Kelâmı cümleten **hakdur** mecâz alma makâlinden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Gelse **hak** bir yirde butlân üzredür bătıl hemân /
Her kime kim olsa hâfız me'men olur hem emîn
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [hak,]

Câ-be-câ aldanma nakşı şüretine 'âlemüñ /
Vahtüñi bul **hak** ile geçgil kamu sâ'âtdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 4). [hak,]

Ey Murâdî seni 'âlemde nedür muqabil iden /
Hakka rağbetde bulındı yine bu yanumdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [hakka, -a]

Buldı hakkında hakikatle hakâ'ikden nişân / Hakki
îkânında **hak** ile hakikatdür yine (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1239, Beyit 3). [hak,]

Hakki bătıldan ayırmayınca kendüm bilmedüm /
Ben cemâline senüñle olmuşam bînâ yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 4). [hakki, -ı]

Şatan 'ışkuñı gayrûñ 'ışkına cânâ aña **hakdur** /
Serin taşlara ursun bilmedi bazarını bunda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [hakdur, -dur]

Beni îkâna irişdürse n'ola Hak hakkıum / Çünkü
hak ile oluşurdı hakikümi Haka (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [hak,]

Kavl ile mahz-ı kıyâs oldı semâ'ı câna / **Hakkuñı**
görmedür sem' ile kâlûñ perde (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1357, Beyit 4). [hakkuñı, -un, -ı]

Hak ile ol Murâdî yürî **hak** çü sendedür / Urma
kulağı gayrılarıñ kıl u kâline (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1376, Beyit 5). [hak,]

Dir imiş dilber baña ben sevmesem sevmes beni /
Hak dimişdür 'ışk-ı dildâr oldı 'ışkuñ a'zamı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 1). [hak,]

Râh-ı hakkiyyete **hak** ile olur cümle vuşûl / Hak
ile eyle sen ünsi olasın hakkanî (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1520, Beyit 4). [hak,]

Sözi **hakdur** çü Murâduñ berü gel bătılı ko /
Kendüñi görme ko gitsün aradan mâ vü meni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Mahz-ı hakikatdeyem hakkıumı hak itmişem /
Hakka yarar **hak** ile eyledi peydâ beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [hak,]

Mahz-ı hakikatdeyem hakkıumı hak itmişem /
Hakka yarar hak ile eyledi peydâ beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [hakka, -a]

Hakkuñı hüsnüñ temâşasında teşhîş itmezem /
Zâtuñi cümle şîfâtuñ birle teşhîş itmezem (Murâdî
Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1). [hakkuñı, -un, -ı]

2. Allah tealâ.

Mübdî'-i küll-i bedâyi'den zühürin bilmedi / Kaldı
mahcüb-ı ebed **Hak** virmedi dermân aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [hak,]

Hakki tahkîk itmede gerçi başâyir bî-l-başar / Lîk
kaldur perde-i 'aynuñda zâhir mâverâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [hakki, -ı]

Dem-â-dem **hakki** zîkr eyle çün oldur Kâdir ü
Mevlâ / Elindedür anuñ kabz ile baş ihyâ ile ifnâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [hakki, -ı]

Murâdî gerçi ki söyler velî söyletdüren **Hakdur** /
Er iseñ söylegil illâ aradan kes ki gitsün lâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [hakdur, -dur]

'Âkıl iseñ eger ki ey meh-rû / **Hakdan** ayruyı
kılmagıl mahbûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 155,
Beyit 2). [hakdan, -dan]

Şanma kim bir gül için eyler figân / İster anı kim
bula **Hakdan** naşîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158,
Beyit 2). [hakdan, -dan]

Ehl-i diller dâmenin tut ister iseñ ger necât / Zîrâ
Hak anlara virmişdür ne kim var tayyibât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [hak,]

Sadıqum sıdık ile **Hak** sıdıkuma virsün berekât /
Berekât ile virür her ne virürse derecât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 177, Beyit 1). [hak,]

Hak durur hak-ı hakikatde komaz butlânı / **Hak**
katında bulmaz sâhîr ile sihr-i sebât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [hak,]

urtilur havf u hazandan şu ki haa yapışa /
Ha ile ha olan elbet de bulur fevz u necat
(*Muradi Divanı, Gazel 177, Beyit 4*). [*ha,]*

Ya Rab nedir bu hikmet 'aynumda **Ha** isbat /
Vahid durur fu'adum kudretde oldu kerrat (*Muradi
Divanı, Gazel 190, Beyit 1*). [*ha,]*

Gel Muradinun sızine eyle merdane nazar / Merd-
i ha isen eger terk eyle gayrı **Haa** kaç
(*Muradi Divanı, Gazel 221, Beyit 5*). [*haa, -a]*

Ger Muraduñ sızlerin fehm itmek olursa murad /
İste **Hadan** isteme a'la vu ednadan futuh
(*Muradi Divanı, Gazel 232, Beyit 5*). [*hadan, -
dan]*

Tutdi etrafı çün sürur u neşat / Didiler **Hala**
toğrıdur mirşad (*Muradi Divanı, Gazel 272, Beyit
2*). [*hala, -la]*

Umaruz **Hadan** ola nice futuh / Çün müyesser
durur o Rabb-i 'ibad (*Muradi Divanı, Gazel 272,
Beyit 4*). [*hadan, -dan]*

İmtiyaz itdi cümleden anı **Ha** / Didı irğürsin
'aşına meded (*Muradi Divanı, Gazel 273, Beyit
2*). [*ha,]*

Perişan olalı gınlum ta'assur çekmezem hergiz /
Bilürem bir belā ardınca **Hadan** biñ 'atā vardur
(*Muradi Divanı, Gazel 295, Beyit 2*). [*hadan, -
dan]*

Burka'-ı evvelle macub olmayan 'alemlere / Añla
kim oldu mu'allim **Ha** ile tutan karar (*Muradi
Divanı, Gazel 339, Beyit 3*). [*ha,]*

Hasıb ol nefsunı her demde vu her sa'at u an / **Ha**
hisab eyleyiser ol deme hazır olgır (*Muradi
Divanı, Gazel 423, Beyit 2*). [*ha,]*

Furşatun elde durur şimdi çu gayret demidur / El
açup **Haa** niyaz eyle icabet demidur (*Muradi
Divanı, Gazel 442, Beyit 4*). [*haa, -a]*

Ha saña virdi keramati sa'adet demidur / Hamdu
li'llah ki Muradi demun 'izzet demidur (*Muradi
Divanı, Gazel 442, Beyit 5*). [*ha,]*

Hamd it Hudaya toğrı yolu eyle sen taleb / Bil ki
Muradi cümleye **Ha** reh-numa durur (*Muradi
Divanı, Gazel 472, Beyit 5*). [*ha,]*

Bu lezzet-i fenayı n'idersin taleb kılup / Zikr eyle
Haı kim dil u cana şafa durur (*Muradi Divanı,
Gazel 473, Beyit 2*). [*haı, -ı]*

Muradi çekdügini kimse bilmez illā **Ha** / şanur
mısın eline girdi rayegana huşur (*Muradi Divanı,
Gazel 485, Beyit 5*). [*ha,]*

Hadan olur cümleden naş ile feth u futuh /
şanma Muradi bular mahz-ı şeca'atdadur (*Muradi
Divanı, Gazel 494, Beyit 5*). [*hadan, -dan]*

Her kim ki bu minvali elden komayup gide / **Ha**
dahı aña bi-had lutf ile 'ata eyler (*Muradi Divanı,
Gazel 507, Beyit 3*). [*ha,]*

Çeşm-i cihan-binun eger 'ayn oldu ise **Ha** ile /
Başdan ayağa ey püser cümle vücuduñdur başar
(*Muradi Divanı, Gazel 513, Beyit 2*). [*ha,]*

'Amelden layıkum yokdur Hudaya / Hemān
Hadan ricā lutf ü keremdur (*Muradi Divanı,
Gazel 522, Beyit 4*). [*hadan, -dan]*

Ey Muradi ger muraduñ ise **Haa** irmege / Anı
bulmak isteyenler ayrı canan istemez (*Muradi
Divanı, Gazel 555, Beyit 5*). [*haa, -a]*

Men be-kā min mişnetin lā-'akluhu lā-fehmühü /
Ey Muradi razi olan **Haa** bir an ağlamaz
(*Muradi Divanı, Gazel 551, Beyit 5*). [*haa, -a]*

Hamdümüzde hamdümüz mektumdur minnet bize
/ Ey Muradi **Haa** şükr olsun senāyilerdenüz
(*Muradi Divanı, Gazel 572, Beyit 5*). [*haa, -a]*

Gayrı biz kayıruruz kayura **Ha** dahı bizi /
Virüben malumuzu yolına talan idertüz (*Muradi
Divanı, Gazel 577, Beyit 4*). [*ha,]*

Bizi men' idemez alāyiř-i 'alem **Hadan** / Hamd
ü şükr aña ki ha bizde haşıkaten biz (*Muradi
Divanı, Gazel 580, Beyit 2*). [*hadan, -dan]*

Gerçi melā'ik oldılar haşı'-i 'ābid-i ilāh /
Görmediler ebed olar **Hadan** anı ki görmişüz
(*Muradi Divanı, Gazel 597, Beyit 2*). [*hadan, -
dan]*

şerh ü beyāna şığmadı yine bizüm bu hālümüz /
Bilmedi kimse **Haımız** görmediler hayālümüz
(*Muradi Divanı, Gazel 598, Beyit 1*). [*haımız, -
umuz]*

Mahz-ı Murad-ı ezel **Ha** ile oldu Murad / Böyle
virüpdur haber bir seher ebrarımız (*Muradi
Divanı, Gazel 601, Beyit 5*). [*ha,]*

Her biri oldu āhiretten vaz / Cān ile **Haa** ba
'ibadet iden (*Muradi Divanı, Gazel 606, Beyit 4*).
[*haa, -a]*

'Akil isen Muradi dinle sözüm / **Hadan** özge
kamudan olgıl bāz (*Muradi Divanı, Gazel 606,
Beyit 5*). [*hadan, -dan]*

Cān ile cān eylesün **Haa** senāyile sipās / Kim
binā-yı cisme urmış mahz-ı hikmetle esās (*Muradi
Divanı, Gazel 613, Beyit 1*). [*haa, -a]*

Yüzini kıldı muķabil zücece-i kurba / Yüzini
Ha ile gördi irüp haşıkata pes (*Muradi Divanı,
Gazel 615, Beyit 4*). [*ha,]*

Ey Muradi sızlerun v'Allahi hadur bilmiş ol /
Hadan ayrudan bi-hamdi'llah ırağum var imiş
(*Muradi Divanı, Gazel 622, Beyit 5*). [*hadan, -
dan]*

Muraza vu mücteba vu muķteda vu Muştafa / Her
nefesde **Ha** ile takik iķan eylemiş (*Muradi
Divanı, Gazel 626, Beyit 4*). [*ha,]*

İl virdüğine sevinme zinhār / **Ha** virdügidur
hemān virilmiş (*Muradi Divanı, Gazel 642, Beyit
2*). [*ha,]*

Ben temâşâ kılmasam bir dem cemâlünü eger / Pâk nâmuñ **Hakḳ** için olmazdı cânım zerre şağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4). [hakḳ,]

Kişiy e devlet oldur kim rızâsın gözleye **Hakḳuñ** / Dem-â-dem zıkr-i Hak ola diye 'âlem fenâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 4). [hakḳuñ, -uñ]

Fehm ü dâniş remzini remz itmedi 'allâmeler / Gerçi yazmış ba'zı 'ilmin zâhirâ defterde **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [hak,]

Ey Murâdî sen murâd olsañ ne var 'âlemlere / Hak ile olanuñ oldu **Hak** didi muhtâr-ı **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [hak,]

Ey Murâdî sen murâd olsañ ne var 'âlemlere / **Hakḳ** ile olanuñ oldu Hak didi muhtâr-ı Hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [hakḳ,]

Nev'-i insânı zevî'l-ihsâna ihsân itdi **Hak** / Mâ-ḥaşal ihsân için anları insân itdi Hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [hak,]

Nev'-i insânı zevî'l-ihsâna ihsân itdi Hak / Mâ-ḥaşal ihsân için anları insân itdi **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [hak,]

Ey kemâl-i hüsn ile maḥlûk olan hûb ü ḥasen / Anlaruñ pertevlerinden cânı lem'ân itdi **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [hak,]

Kâmil olğıl gel kemâl öğren gel olma bî-kemâl / Bî-kemâl olanları ber-vech-i ḥayvân itdi **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 3). [hak,]

Sem'-i cânı kıl küşâde müstemi' ol dâ'imâ / Kullarına gönderüp i'lâm-ı Kur'an itdi **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 4). [hak,]

Ey Murâdî irdigün ihsâna kimse irmedi / Cümle-i müşkilleri çün saña âsân itdi **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5). [hak,]

Hak ile eyle Murâdî her zamân efkârünü / Feyz ide tâ kâl ü hâlünden senüñ esrâr-ı **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 5). [hak,]

Bu 'ömr-i câvidâna ruḥşat virelden ol **Hak** / Bildüm nedür naşîbüm devlet virelden ol Hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 1). [hak,]

Bu 'ömr-i câvidâna ruḥşat virelden ol Hak / Bildüm nedür naşîbüm devlet virelden ol **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 1). [hak,]

Rûyum cemâle karşı cânım kemâlin ister / Birbirine yakışdı ülfet virelden ol **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [hak,]

Cem'iyetüm bulaldan tağıtmadum bu cismüm / Ben kendözümü bildüm rāḥat virelden ol **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3). [hak,]

Kıldı beni muzâ'af na'mâsıdur çü a'lâ / Her cümleden çekildüm ni'met virelden ol **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 4). [hak,]

Almazam ey Murâdî iki cihânı 'ayna / Terk eyledüm kamuyı 'uzlet virelden ol **Hak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 5). [hak,]

Açdı niḳâbı çün ḥabîb kanı nazar kılıcı göz / **Hakḳı** mu'ayyen istegil saña dimem ḥayâle bak (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 2). [hakḳı, -ı]

Ey Murâdî bârek-Allâh ḥôş kelâmuñ var imiş / Mûnkir olup **Hakḳa** kâ'il olmayan ola helâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 5). [hakḳa, -a]

Hakdur Murâdî her bir işi işleyen gözet / Nice ider saña gör 'inâyet bölük bölük (Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Yokdur bekâsı çün kim bu çarḥ-ı nüh-tibâkuñ / Kalbün ayırma **Hakdan** ḥandân olam dir iseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 2). [hakdan, -dan]

Zevḳ eyledigün gördigün âyât **Hak** için / 'Işk ile gehî eyledigün âhi severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 4). [hak,]

İstegil **Hakdan** bir 'ilmi olmaya cehli anuñ / Kendü zu'muñca yürüyüp câhil olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 2). [hakdan, -dan]

Hak seni çün kim 'ibâdet kılmağa halk eyledi / Hıdmet-i perverdigâra kâhil olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [hak,]

Sabr-ı kazâ kıl ey gönül didi yuḥibbu's-sâbirin / Her ne ki gelse nîk ü bed **Hakdan** 'atâdur bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 2). [hakdan, -dan]

Gel berü kalbün muşaffâ eylegil / Kendüñi **Hakdan** temennâ eylegil (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 1). [hakdan, -dan]

Murâduñ her sözi **Hakdan** sebaḳdur / Anuñ için dutar yüzin aña dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 5). [hakdan, -dan]

Bi-küllî mâsivâdan fâriḡam **Hakdur** baña maṭlab / N'iderven ben Murâdî ḡayrıyı dîvâna-i 'işḳam (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 7). [hakdur, -dur]

Gül yüzünden ayrulalı bûlbûlâsâ aḡlaram / Eyleyüp **Hakdan** vişâlünü temennâ aḡlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 1). [hakdan, -dan]

Merḥamet baḥşâyiş-i **Hakdan** 'atâdur kâmile / **Hakdan** isterseñ 'atâyı merḥamet kıl ber-devâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 2). [hakdan, -dan]

'Afv u ḡufrân oldu **Hakḳuñ** kârı çün ḡâfirlere / Maḡfretler bulasın ḡâfir iseñ yevmü'l-kıyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 3). [hakḳuñ, -uñ]

Hakdan ayru bulımadum özüme çäre-geri / Cümleyi terk idüben anı temennâ kıldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 4). [hakdan, -dan]

Ey Murâdî dökeli derde devâ **Hakdandur** / 'Aynuña gelmeye hergiz yıkılırsa 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [hakdandur, -dan, -dur]

Varlık 'ilmin eger ögrede 'âlimlere **Hak** / Cem' olup 'ilm ile aňlamayalar var neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [hak,]

Şerhe şıgar aňlama şerh ü beyânüm benüm / **Hak** bilür ancak hemân sırr-ı 'ayânüm benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [hak,]

Hak seni anuñ için eyledi var / Gündüzün şavm idesin gice kıyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 2). [hak,]

Hak seni anuñ için itmedi halk / Nefsüne uyup olasıñ bed-nâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [hak,]

Ne hâkem zıkr ide **Hak**ki lisânüm / Doyımaz çün celâline bu cânüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 969, Beyit 1). [hakki, -ı]

Hak buyruğınadır inkıyâdum / Her demde rızâsıdır murâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 1). [hak,]

Çü bildüm bir kerâmet virdi **Hak** kim hadde gelmez ol / Melâ'ik cümle âmennâ diyü çağırdı her yirden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2). [hak,]

Bu Murâduñ remzi mübhem bilmege k'ey er gerek / Bilmek için kıl 'ibâdet **Hak**kâ hem yalvarasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 5). [hakka, -a]

Hakqumı hak itmede **Hak**dur baña meşkür olan / Nâminı zıkr itmede oldur baña mezkûr olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [hakdur, -dur]

Gel bu kârûñ fikrini it kaç kamu eznâbdan / Ey Murâdî **hak**ka mekşûf oldı her mestûr olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5). [hakka, -a]

Hikmet-i hallâkdur her nesnede peydâ olan / **Hak** durur kılan kamu bilür bunı dâñâ olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 1). [hak,]

Kabz u başt oldı çü hakkuñ pes bu ne tedbîrler / **Hak**ka bağlar cümle kârın ey gönül bînâ olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [hakka, -a]

Kabz u başt oldı çü **Hak**kuñ pes bu ne tedbîrler / Hakka bağlar cümle kârın ey gönül bînâ olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2). [hakkuñ, -uñ]

'Âkil iseñ **Hak**dan özge kimseyi kılma penâh / Hükmi iledür anuñ ednâ olan a'lâ olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 4). [hakdan, -dan]

Hâfizuñ Allâhdur çün nâşıruñ hakdur yine / Kalbüñi **Hak**dan cüdâ kılma saña yokdur ziyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 3). [hakdan, -dan]

Hâfizuñ Allâhdur çün nâşıruñ **Hak**dur yine / Kalbüñi Hakdan cüdâ kılma saña yokdur ziyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 3). [hakdur, -dur]

Ey Murâdî gam yime gamdur saña bil kim günâh / **Hak** rızâsın koma elden olasıñ sâdâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 5). [hak,]

Kavl ü kuvvet gerçi **hak**dandur müsebbebdür velî / Destüñi çekme şakın sen şâhib-i hâlâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4). [hakdandur, -dan, -dur]

Ey Murâdî seni hakdan yine **Hak**dur gözeden / Ol durur 'ilm-i ledünne seni üstâd kılan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Nefehtëumda durur rûh-ı mü'ebbed haberi / Kodı İsrâfili 'Azrâ'ili **Hak** didi lisân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3). [hak,]

Çün 'akl-ı evveldür ezel virdi murâdın ol ezel / Oldı Murâdî pes ezel **Hak**dur viren kılma gümân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [hakdur, -dur]

Fenâ için nedür bunca te'emmül / Niçün şerm eylemezsın **Hak**dan el'ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [hakdan, -dan]

İtme kemlük hisâb ider çün **Hak** / Bedenünde zebân olur her mü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [hak,]

Nefsüne meyl eyleme **Hak**kuñ rızâsın kıl taleb / Şubh ile şâm olma hâlî tâ'at eyle ârzü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 3). [hakkuñ, -uñ]

Remy kılındı dest-i kudret çeşm-i a'dâya türâb / Virdi **Hak** saña Murâdî cümle âlâ gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5). [hak,]

Buldı hakqında hakîkatle hakâ'ikden nişân / **Hak**ki ikânında hak ile hakîkâtdür yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 3). [hakki, -ı]

Zâtumı hayretde buldı mâ 'arefnâ didi çün / **Hak** meşrût oldı zâtum zât idine zâtına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [hak,]

Vâhid olmayınca kesretten vahid olmaz fu'ad / **Hak** bulunmaz kılmayınca zıkr-i inşâ elsine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [hak,]

'İlm-i hikmet dâd-ı Hakdur pes virilmez degmeye / **Hak**ka minnet anuñ için egmedüm ser kimseye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [hakka, -a]

Neden bağlanuben kalduñ bu mekkârûñ hayâlinde / Gel 'akluñ başuña cem eyleyüp **Hak**dan rızâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [hakdan, -dan]

Hak seni ahsen-i takvîm kılup hilkatde / Hüsn ile hulki saña virdi bugün devletde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [hak,]

Ey Murâdî çü saña her işi **Hak** kıldı 'ayân / Kim ola mâni' ola anı ki muhtâr kıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 5). [hak,]

Beni ikâna irişdürse n'ola Hak hakqum / Çünkü hak ile oluşturdı hakîkümi **Hak**ka (Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [haka, -a]

Beni ıķāna irişdürse n'ola **Haķ** haķķum / Çünki haķķ ile oluşdurdı haķķıķımı Haķa (*Murādī Dīvānı, Gazel 1351, Beyit 2*). [*haķ,]*

‘Arif olan huķıķı **Haķķ** ile kıldı isbāt / ‘Aķıl olan kimesne cehd itmedi cidāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1399, Beyit 4*). [*haķķ,]*

Haķ sevmedi zü'l-ferah olanı / Añ mevtüni bî-melâmet olma (*Murādī Dīvānı, Gazel 1441, Beyit 3*). [*haķ,]*

Bu Murādîñüñ çü dünyāda cevābı **Haķ** durur / Haķ cevābıdur cevābı ğayrı yokdur nesnesi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1475, Beyit 5*). [*haķ,]*

Bu Murādîñüñ çü dünyāda cevābı **Haķ** durur / **Haķ** cevābıdur cevābı ğayrı yokdur nesnesi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1475, Beyit 5*). [*haķ,]*

Ey Murādî hayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / **Haķķı** gözle Haķķı gözleyenüñ oldur ‘âdeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 5*). [*haķķı, -ı]*

Ey Murādî hayra dönsün dir iseñ her işlerüñ / Haķķı gözle **Haķķı** gözleyenüñ oldur ‘âdeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 5*). [*haķķı, -ı]*

Āteř-i düzaķa tākāt mi tutar cism-i za‘îf / Eylesem zār ile **Haķdan** imānum şimdi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1517, Beyit 2*). [*haķdan, -dan]*

Rāh-ı haķkiyyete haķķ ile olur cümle vuşul / **Haķķ** ile eyle sen ünsi olasın haķķānī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1520, Beyit 4*). [*haķķ,]*

Almaduñ ‘ayna cümle ‘ayān ü nihānı sen / ‘Ayn ile **Haķ** idüp durur ey dil ‘ayān seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1532, Beyit 4*). [*haķ,]*

Haķdur Murādî her işi fa‘‘ālün limā yürüd / Kendin gören münāfıķa virür belāsını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1535, Beyit 5*). [*haķdur, -dur]*

Bilmez cihānda sırrını kimse Ĥudā haķı / **Haķdur** benüm haķıķatüm ol kibriyā haķı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1536, Beyit 1*). [*haķdur, -dur]*

Haķ ‘ışķı ile tev‘ām aldı bu Murādî çün / Ķodi başın ortaya bulunca o sultānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1556, Beyit 7*). [*haķ,]*

Bildi Murādî yine açıl ile fer‘i yakīn / ‘İlm-i ledün birle **Haķ** eyledi deryā beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1558, Beyit 5*). [*haķ,]*

Haķ Te‘ālā kudretin seyr eyle ey şāhib-kemāl / ‘Āřık iseñ **Haķdan** özge sevmegil ğayrı cemāl (*Murādī Dīvānı, Kıt'a 36, Beyit 1*). [*haķdan, -dan]*

Fazīletdür gerek olan kişide / Özüñi **Haķķa** ışmarla her işde (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 3, Beyit 1*). [*haķķa, -a]*

Er iseñ olmasun **Haķdan** ‘udülün / Senün kızıl olmasun hergiz kabülün (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 3, Beyit 2*). [*haķdan, -dan]*

Gözet **Haķķuñ** rızāsın ey karındaş / Şaķın emr-i Ĥudādan çekme gel baş (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 6, Beyit 4*). [*haķķuñ, -uñ]*

Gel berü kalbün muřaffā eylegil / Kendüñi **Haķdan** temennā eylegil (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 14, Beyit 1*). [*haķdan, -dan]*

Zāhirin çünki zāhir eyledi **Haķ** / Var idüpdür kamuyı ol muřlaķ (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 15, Beyit 1*). [*haķ,]*

Temennā eyle **Haķdan** sen necātı / Bulasın ser-be-ser tā tayyibātı (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 20, Beyit 6*). [*haķdan, -dan]*

Gel berü ey tālīb-i sırr-ı Ĥudā / **Haķ** dilerseñ saña ola reh-nümā (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 36, Beyit 1*). [*haķ,]*

Buları saña ĥıdmet-kār kıldı / Saña luşfindan ol **Haķ** var kıldı (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 10*). [*haķ,]*

Ķadr-i tākāt her kişiye **Haķ** virür na‘māsını / Tākatince her kişi bilmek gerek mevlāsını (*Murādī Dīvānı, Müfret 13, Beyit 1*). [*haķ,]*

Ķalb-i tābān içre olmuşdur ‘ayān-ı māverā / Ey verāsın işitenler **Haķķa** eyleñ ilticā (*Murādī Dīvānı, Müfret 14, Beyit 1*). [*haķķa, -a]*

3. Adalet, hakkaniyet, insaf.

Nās iz‘ān idemez hālūmi **haķķ** ile benüm / Kimisi hāle çekerler kimisi kāle çeker (*Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 4*). [*haķķ,]*

Bizi men‘ idemez ālāyiř-i ‘ālem Haķdan / Ĥamd ü şükr aña ki **haķ** bizde haķıķatden biz (*Murādī Dīvānı, Gazel 580, Beyit 2*). [*haķ,]*

Gel Murādun bu kelāmını gözet inřāf it / Ehl olan kimsenede **haķ** ile inřāf gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 737, Beyit 5*). [*haķ,]*

Vāhid-i muřlaķsın isbāt eylerem **haķķ** ile ben / Sıdķ ile bir bilürem imānı senden isterem (*Murādī Dīvānı, Gazel 905, Beyit 2*). [*haķķ,]*

Her kime mesmū‘ olursa ey Murādî sözlerüñ / **Haķ** budur řek yok durur kim ögrenür imān u dīn (*Murādī Dīvānı, Gazel 1081, Beyit 5*). [*haķ,]*

Ey Murādî kavluñı v‘Allāhi **haķdur** söyleden / Ger inanursan bu ğüftāra saña besdür hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1090, Beyit 5*). [*haķdur, -dur]*

Ey Murādî seni **haķdan** yine Haķdur gözeden / Ol durur ‘ilm-i ledünne seni üstād kılan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1121, Beyit 5*). [*haķdan, -dan]*

Murādî ‘ayn-ı vāhiddür ne ‘ayn ile nazar kılsañ / Ĥudā **haķķı** Ĥudādan ğayrı yokdur ferd yanumda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 5*). [*haķķı, -ı]*

4. Hakkı için, hürmetine.

Yā Rab inřāf vir ol Aķmed-i muřtār **haķķı** / Nice bir aĝlada biz o kaşı tuĝrāmuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 581, Beyit 5*). [*haķķı, -ı]*

Ben inanmıřam saña āyāt-ı kübrā **haķķ’içün** / Mü‘minem her kavlı ü kārūña sen imān iste tek (*Murādī Dīvānı, Gazel 731, Beyit 2*). [*haķķ’içün,]*

Zikr-i sa'yüm çün benüm küyünda ka'bemdür cemāl / Merve **hakḳı çün** hafādur ārzü her mäh ü sāl (Murādî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1). [hakḳı çün,]

İnāyet eylegil şāhā habībūn Muştafā **hakḳı** / Ki zikrūnden senūn bir an İlāhi olmayam epsem (Murādî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 13). [hakḳı,]

Varalum Ka'be-i dildārı tavāf eyleyūben / Merve **hakḳı** varalum cümle şafādan geçelüm (Murādî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2). [hakḳı,]

Beni kılma mahrūm sen varlıguñ **hakḳı çün** / Ne eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i kadīm (Murādî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [hakḳı çün,]

Şol cemālūn ka'besi **hakḳı** bu ben pür-derd ü ğam / 'İd-i vaşlūne komışam cānumı kurbān için (Murādî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [hakḳı, -ı]

Beni aġlatma senūn hūsn ü cemālūn **hakḳı** / Cāy-ı haşretde bizi eyleme gel āvāre (Murādî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 3). [hakḳı, -ı]

Saḡa erzānī olan ol sırr-ı vahdet **hakḳı'çün** / Yā resula'llah ayırmaġıl cemālūñden beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 4). [hakḳı'çün,]

Bilmez cihānda sırrını kimse Hudā **hakḳı** / Haḳdur benüm haḳīkatūm ol kibriyā **hakḳı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 1). [hakḳı, -ı]

Bilmez cihānda sırrını kimse Hudā **hakḳı** / Haḳdur benüm haḳīkatūm ol kibriyā **hakḳı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 1). [hakḳı, -ı]

Rāy-ı irādātı koyuben rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Ka'be vü Merve Şafā **hakḳı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2). [hakḳı, -ı]

Baḡr-ı maḡabbet içre senādur bu fülk-i dil / Bulmaḳda nice cevheri ol āşinā **hakḳı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 3). [hakḳı, -ı]

'Ömr-i 'azīzi sermed idüp medd-i zıll ile / Maḳbūl-ı haḳret oldı mücāb-ı du'ā **hakḳı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [hakḳı, -ı]

Yā Rab murādını bu Murāduñ müyesser it / Ortada haḳretūñle olan mācerā **hakḳı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 5). [hakḳı, -ı]

Yā Rab hayātuñ **hakḳı** çün göster bize dīdāruñı / Maḡbūb-ı zātuñ **hakḳı** çün göster bize dīdāruñı (Murādî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [hakḳı, -ı]

Yā Rab hayātuñ **hakḳı** çün göster bize dīdāruñı / Maḡbūb-ı zātuñ **hakḳı** çün göster bize dīdāruñı (Murādî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [hakḳı, -ı]

5. İnsan üzerine lâzım, kendine ait olan şey, husus.

Murādî 'ayn-ı murād oldı merd **hakḳıdur** / Murādî bu ki murād ala andan aṣl-ı murād (Murādî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5). [hakḳıdur, -ı, -dur]

Hakḳumı setr eylemez hakḳā ki **hakḳum** bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür (Murādî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [hakḳum, -um]

Hakḳumı setr eylemez hakḳā ki **hakḳum** bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür (Murādî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [hakḳumı, -um, -ı]

İster iseñ **hakḳuñı** bilsün senūn hāş ile 'ām / Olmaġıl sen bī-vefā olġıl habībūm Haḳ-şinās (Murādî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 4). [hakḳuñı, -un, -ı]

Fā'il-i muḡtārdan kıldum taleb 'ayne'l-yaḳīn / Ḳayrumı **hakḳ** ile bildüm 'ilm-i ḡayrum var imiş (Murādî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 4). [hakḳ,]

Envār-ı şa'şā'añda yiter gezdi 'ayn-ı dü / **Hakḳuñda** isterem bulam 'ayn-ı rızā senūñ (Murādî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 3). [hakḳuñda, -uñ, -da]

Haḳlu **hakḳın** isteyüp her kiṣi haşmını tuta / Ḳāzī ola haḳret-i sultān-ı ḡayy-ı lā-yenām (Murādî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [hakḳın, -ı, -n]

Beni sevdāda terk itme cemāl-i bā-kemāl için / Mükāfāt eyle **hakḳumdan** cemāl-i bā-kemāl için (Murādî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 1). [hakḳumdan, -um, -dan]

Hakḳumı haḳ itmede haḳdur baña meşḳūr olan / Nāmını zikr itmede oldur baña mezkūr olan (Murādî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [hakḳumı, -um, -ı]

Maġrib ü maşrıḳda gördüm iki 'aynūñ lem'asın / 'Ayn-ı vāḡid oldı **hakḳum** şanmaġıl kolayına (Murādî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [hakḳum, -um]

Tāḳati n'eyler şu kim 'ayn-ı cemālūñ seyr ide / **Hakḳumı** buldı şu kim Haḳḳ-ı kemālūñ seyr ide (Murādî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 1). [hakḳumı, -ı, -n, -ı]

Beni īkāna irişdürse n'ola Haḳ **hakḳum** / Çünki haḳ ile oluṣdurdı haḳīḳumı Haḳa (Murādî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [hakḳum, -um]

Maḡz-ı haḳīḳatdeyem **hakḳumı** haḳ itmişem / Haḳḳa yarar haḳḳ ile eyledi peydā beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [hakḳumı, -um, -ı]

hak itmek [2] Uygun olmak, layık olmak.

Hakḳumı **hak itmede** haḳdur baña meşḳūr olan / Nāmını zikr itmede oldur baña mezkūr olan (Murādî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [hak itmede, -me, -de]

Maḡz-ı haḳīḳatdeyem hakḳumı **hak itmişem** / Haḳḳa yarar haḳḳ ile eyledi peydā beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2). [hak itmişem, -miş, -em]

hakḳā [1] Doğrusu, gerçekte.

Hakḳumı setr eylemez **hakḳā** ki **hakḳum** bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür (Murādî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [hakḳā, -a]

hakḳā budur [1] Doğrusu, hakikat, gerçek budur.

İstedüğümü bilmege 'âlim gerek baña / **Hakka** budur bilürse kalırsar durur tanâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 7, Beyit 1). [hakka budur,]

hakka budur ki [4] Gerçekten de.

Hakka budur ki 'ayn-ı 'inâyetdedür hüdâ / 'Ayn-ı hakikatüme bu 'ayn oldı reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 9, Beyit 1). [hakka budur ki,]

Hakka budur ki keşf-i cemâl eylese habîb / Bu çeşm-i câna manzar-ı a'lâdadur naşîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 144, Beyit 1). [hakka budur ki,]

Hakka budur ki geldi sa'âdet bölük bölük / Etrâfımızı kapladı devlet bölük bölük (Murâdî Dîvânî, Gazel 745, Beyit 1). [hakka budur ki]

Hakka budur ki gelmedi hüsnün nihâyete / Bir kimse irmedi o cemâlünde gâyete (Murâdî Dîvânî, Gazel 1372, Beyit 1). [hakka budur ki,]

Hakka budur ki hüsnünü dâ'im görür gözü / Çeşm-i 'ayân ile ola çün rû-be-rû yüzüm (Murâdî Dîvânî, Kit'a 11, Beyit 1). [hakka budur ki,]

hakkanî [1] Hak ve adaletle uygun.

Muhammed 'âlime şordum ne hikmetdür bu mâfihâ / Ki **hakkanî** kelâmuñdan bula dil hâlet-i ebrâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 305, Beyit 4). [hakkanî,]

hakkanî olmak [1] Hakka uygun olmak.

Râh-ı hakkiyyete hak ile olur cümle vusûl / Hak ile eyle sen ünsi **olasın hakkanî** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1520, Beyit 4). [hakkanî olasin, -a, -sin]

Hakka tâ'at eylemek [1] Allah'a ibadet etmek.

Çün hebâ durur bilürsin 'akîbet milk-i cihân / Ey Murâdî **Hakka tâ'at eyle** fi'l-leyl ve'n-nehâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 355, Beyit 5). [hakka ta'at eyle,]

Hak katında [1] Allah katı, Allah indinde.

Hak durur hak-ı hakikatde komaz butlânı / **Hak katında** bulmaz sâhîr ile sihr-i sebât (Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 3). [hak katında, -n, -da]

Hakki bulmak [1] Allah'ı bulmak.

Ey Murâdî **Hakki** hakikatde bulmak nicedür / Bu zemâyirdür zamîründen mükerrerdür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 5). [hakki bulmak, -mak]

Hak-ı cemal [1] Güzel olan Allah.

Ben hayâle bakmazam **Hak-ı cemâle** 'aşıkam / Ben cemâl-i bâ-kemâli isterem imân ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1236, Beyit 2). [hak-ı cemâle, -e]

Hak-ı eser [1] Eserin Allah'ı, yaradanı.

Anuñ çün mîm ü râ vü elf ü dâlî 'ilm-i milletdür / Murâduñ 'ayn-ı kübrâsındadır **Hak-ı eser** çün kim (Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 5). [hak-ı eser,]

hakki hak eylemek [1] Hakka riâyete etmek, kimsenin hakkını yememek.

Hakki hak eyledigün çün beni tahkîke kodı / Baña nuşret irişür her taraf Allâhumdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1104, Beyit 2). [hakki hak eyledigün, -dik, -ün]

Hak-ı hakikat [1] Allah'ın gerçekleri.

Hak durur **Hak-ı hakikatde** komaz butlânı / Hak katında bulmaz sâhîr ile sihr-i sebât (Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 3). [hak-ı hakikatde, -de]

hak-ı hakîkî [1] Hakikatin kendisi.

Hak-ı hakîkîdür gözüm bildi yakîni / Vâhidi gördi birde bir irdi çü hâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1415, Beyit 2). [hak-ı hakîkîdür, -dür]

hakki hak itmek [3] Hakkı, doğruyu hak etmek.

Ey Murâdî 'ilmüne her zerre şâhiddür senün / **Hakki hak itmekde** ehl-i hak olan eyler mi 'âr (Murâdî Dîvânî, Gazel 375, Beyit 5). [hakki hak itmekde, -mek, -de]

Hakki hak idüp hukûkında hakâ'ik gezinmiş / Hakki hak itmekdedür her dem-be-dem etvâr-ı Hak (Murâdî Dîvânî, Gazel 695, Beyit 4). [hakki hak idüp, -üp]

Hakki hak idüp hukûkında hakâ'ik gezinmiş / **Hakki hak itmekdedür** her dem-be-dem etvâr-ı Hak (Murâdî Dîvânî, Gazel 695, Beyit 4). [hakki hak itmekdedür, -mek, -de, -dür]

hak-ı hakkiyyet [1] Doğruluğunda şüphe olmayan hak.

Hak-ı hakkiyyetümi sırr-ı dekâyık bilürem / Her ne kim zâhîr ola cümle hakâ'ik bilürem (Murâdî Dîvânî, Gazel 916, Beyit 1). [hak-ı hakkiyyetümi, -üm, -i]

Hak-ı kadr [1] Allah'ın gücü, yüceliği.

Hak-ı kadri bilir iseñ iresin ma'rifete / Ma'rifet bezmine var kim iresin 'âfiyete (Murâdî Dîvânî, Gazel 1351, Beyit 1). [hak-ı kadri, -i]

Hak-ı kemal [1] Noksansız, mükemmel olan Allah.

Tâkati n'eyler şu kim 'ayn-ı cemâlün seyr ide / Hakkı buldı şu kim **Hak-ı kemâlün** seyr ide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1274, Beyit 1). [hak-ı kemâlün, -ün]

Hak-ı ma'bûd [1] Kendisine ibadet edilen Allah.

Hak-ı ma'bûdumda buldum çün 'ibâdet lezzetin / Ben de buldum kurbeti ammâ ki pinhân eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 628, Beyit 2). [hak-ı ma'bûdumda, -um, -da]

hak-ı makâl [1] Sözün doğrusu.

Tahsîn idüp bu kavlı ile ma'nâya cümlesi / Açdı Murâdî hâl ile **hak-ı makâle** göz (Murâdî Dîvânî, Gazel 594, Beyit 5). [hak-ı makâle, -e]

hak-ı ma'lûm [1] Herkes tarafından bilinen gerçek.

Hakk-ı ma'lûmumdan oldu şerh-i rāz /
Mağdemüm meymündür hem çäre-sāz (Murâdî
Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 1). [hakk-ı
ma'lûmumdan, -um, -dan]

hakk-ı muflak [1] Doğruluğu kesin olan.

Gel Murâdîniñ kelâmın güş kıl ey muhterem /
Hakk-ı muflakdur cevâbum kavlûme bi'llâh inan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 5). [hakk-ı
muflakdur, -dur]

hakk-ı muflak olmak [1] Doğruluğu tartışmasız, kesin
olmak.

İlâhî oldu va'deñ **hakk-ı muflak** / Ğazabdan
rağmetüñ olmışdur esbak (Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 37, Beyit 1). [hakk-ı muflak oldu, -dı]

hakkında [3] Bir konu, kişi üzerine, hakkında, ile ilgili.

Hakkında hüveydâdur nefy olmadı bu isbât /
Birbirine zıdd oldu şubh ile mesâ el-hak (Murâdî
Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4). [hakkında, -ı, -n, -da
]

Buldı **hakkında** hakikatle hakâ'ikden nişân /
Hakkı ıkanında hakk ile hakikatdûr yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 3). [hakkında, -ı, -n, -da
]

Saňa inşâfıñı virsün umula / Senün **hakkıñda** bu
durur temennâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit
4). [hakkıñda,]

hakkın yimek [1] (Deyim) Birinin hakkını yemek,
hakkını elinden almak.

Kulağa al sözümi **yime** kimsenün **hakkın** /
Tefekkür eyle anı kâzî cün Hudâ oliser (Murâdî
Dîvânı, Gazel 483, Beyit 4). [hakkın yime, -me]

hakk-ı sâbık [1] Geçmişin hakkı, öncekilerin hatırı.

Hakk-ı sâbıkda ne miqdâr ise hakkıyyetümüz /
Pes anuñ cünbişidûr emr ile fermân yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [hakk-ı sâbıkda, -da
]

hakk-ı tahkik [1] Hakikatlerin ta kendisi.

Murâdî saňa 'arz olursa Murâd-ı ezel / Benüm
hakk-ı tahkike vardır su'âlüm yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 5). [hakk-ı tahkike, -e]

hakk-ı vücüd [1] Varlığın, bedenın hakikati, temeli.

Hakk-ı vücüdümı mecâz üstine dikmişem 'alem /
Şalınur ol taraf taraf bād ura kaçan himem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [hakk-ı vücüdüm, -
um, -ı]

hakk ile bâtil [2] Doğru, gerçek ile hak ve hakikat
olmayan şey, boş şey, yalan, yanlış.

Hakk ile bâtiluñdan ayırdıñ ise kendüñ / Bil
kıymetüñ bulımmaz degmede bu hakikat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [hakk ile bâtiluñdan,
-un, -dan]

Hakk ile bâtil seçer kim ki Murâdî göre / Bilmez
iseñ kavluñı kavlûme şor hak nedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 497, Beyit 5). [hakk ile bâtil,]

Hakk ile olmak [1] Allah'la dost, beraber olmak.

Hakk ile ol Murâdî yûri hak çü sendedür / Urma
kulağı ğayrılarıñ kıl u kâline (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1376, Beyit 5). [hakk ile ol,]

hakkıyet [4] Doğruluk.

Revzen-i çeşmümde **hakkıyet** görür eşyâ sıfat /
Anuñ için bildi dil dünyâ vü maffihâ sıfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [hakkıyet,]

Ene'l-Hakdan hüveydâdur yine hakkıyyet-i kübrâ
/ Ne **hakkıyyet** ne keyfiyyet ne eczâ kibriyâ el-hak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3). [hakkıyyet,]

Hakk-ı sâbıkda ne miqdâr ise **hakkıyyetümüz** /
Pes anuñ cünbişidûr emr ile fermân yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [hakkıyyetümüz, -
ümüz]

Bu vücüduñ şehrine sultân olaldan sırr-ı dil / Sırr
ile **hakkıyyetüm** ihyâ iden hâdur beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [hakkıyyetüm, -üm]

hakkıyyet-i kübrâ [1] Büyük gerçeklik, hakikat.

Ene'l-Hakdan hüveydâdur yine **hakkıyyet-i
kübrâ** / Ne hakkıyyet ne keyfiyyet ne eczâ kibriyâ
el-hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 3).
[hakkıyyet-i kübrâ,]

hakkı'l-hak olmak [1] Her şeyiyle hakka, hakikate
erişme.

Murâdî buldı 'aynı'l-hak ki **hakkı'l-hak olup**
zâhir / Anuñ cündür bu vech üzre ana virmiş makâl
Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5).
[hakkı'l-hak olup, -up]

Hakk u Muhammed [1] Allah ve Hz. Muhammed.

Vahidüz **Hakk u Muhammedle** ehaddür görinen
/ Rûh iseñ bunda Murâd aña Mesihâ haberin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [hakk u
muhammedle, -le]

haklı [1] Haklı.

Haklı hakkın isteyüp her kişi haşmını tuta / Kâzî
ola hâzret-i sultân-ı hayy-ı lâ-yenâm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [haklı,]

hakk-nümâ [1] Doğru gösteren.

Murâdî hakkı tahkik eyledüñse 'ilm-i ezberde /
Nümâyân ola her fi'li bugün sen **hak-
nümâsından** (Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5).
[hak-nümâsından, -sın, -dan]

hak olmak [3] Doğru, gerçek olmak.

Kurtılur havf u hazandan şu ki hakka yapışa / Hakk
ile **hak olan** elbet de bulur fevz u necât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [hak olan, -an]

Hak oldu cevâb el-hak mürsel sözüme aşdağ /
Cândur bilene mülhak cân oldu tenüm cânım

(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [hâk oldu, -dı]

Yakanı dest-i eccl tutar olursan nālân / **Oldı** v'allâhi sözüm **hâk** bu cevâba sen inan (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5). [hâk oldu, -dı]

Hâk rızâsın [1] Allah'ın hoşnutluğu ve rızası.

Dâ'im yûri gözle **Hâk rızâsın** / Muhkemce bu işde eyle kuvvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [hâk rızâsın,]

hâk-şinâs [1] Hak gözeten, hak bilir.

Oldı mergûb iki dünyâda habîbüm **hâk-şinas** / Cehd idüp cehd ile sen olgıl habîbüm **Hâk-şinâs** (Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 1). [hâk-şinas,]

hâk-şinâs olmak [6] Hak gözeten, hak bilir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oldı mergûb iki dünyâda habîbüm **Hâk-şinas** / Cehd idüp cehd ile sen **olgıl** habîbüm **hâk-şinâs** (Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 1). [hâk-şinâs olgıl, -gil]

Hâk Teâlâ [7] Yüce Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bî-tahammül olma deryâ-dil olup ol bâ-verâ / **Hâk Te'âlâdan** hidâyet eylegil dâ'im taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [hâk te'âlâdan, -dan]

Hâk te'âlâ hazreti [2] Şanı yüce, her türlü övgüye lâyık Allah.

Olma mâ'il **Hâk Te'âlâ hazretinden** gayrıya / Gayret eyle gayrıya cümle yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 5). [hâk te'âlâ hazretinden, -n, -den]

Kimseñ olmasun Murâdî dü-cihânda bî-kes ol / **Hâk te'âlâ hazretinden** ülfet eyle ârzü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 5). [hâk te'âlâ hazretinden, -n, -den]

hâk u bâtl [1] Gerçek ve gerçek olmayan.

'Arş-ı a'lâ ferş-i esfel bu zemîn ü âsumân / **Hâk u bâtl** nev'-i zâtî nev'-i eşyâ hükm-i ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [hâk u bâtl,]

Hâk yolu [1] Allah'a ulaştıran yol, doğru yol.

Hâk yolına sevdüğün virmek gerek / Sevdüğün virmek ile irmek gerek (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 4). [hâk yolına, -(n)a]

hâk [20] Toprak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Emri geldükde bir avuc **hâka** / Eyledi kaçre kaçreden deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 2). [hâka, -a]

hâkî [1] Toprağa âit, topraktan.

Bâde-i 'ışk ile tahmîr oldu bu **hâkî** vücûd / Kimsene tuymaz benüm keyfiyyet-i esrârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 3). [hâkî,]

hâkî beden şüdi velî câvidân-ı men [1] Bedenim toprağa gidebilir ama ben ebediyim.

Fâşem egerçi der dü cihânem nihân-ı men / **Hâkî beden şüdi velî câvidân-ı men** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 1). [hâkî beden şüdi velî câvidân-ı men,]

hâk-ı bî-ğadr [2] Değersiz toprak.

Nazar şal kîmyâ-yı vaşl ile ben **hâk-ı bî-ğadre** / Niçe bir hâk-ı zilletde olam yârâ türâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [hâk-ı bî-ğadre, -e]

Nazar kıl **hâk-ı bî-ğadram** ümîdüm sensin ey Hannân / Vücûdum külliyyâ mahv oldu kaldum cümleten tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [hâk-ı bî-ğadram, -am]

hâkdân-ı 'âlem [1] Dünya.

Hâkdân-ı 'âlemi ko vecche pervâz eyle var / Ol fenâ süflîyi n'eylersin berü a'lâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 2). [hâkdân-ı 'âlemi, -i]

hâkdan olmak [1] Topraktan olmak, topraktan yaratılmak.

Aşl-ı âdem çünki **oldı hâkdan** ey zû-fünûn / Benlûgi terk eyleyüp sen görme hergiz kendözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 2). [hâkdan oldu, -dı]

hâk eteğin [1] Toprağın eteği. II Alçak gönüllü olmak.

Râğıb-ı râh-ı kemâl olduñ ise kibri gider / Hâzî' olgıl yûri her demde kıma **hâk etegin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [hâk etegin, -n]

hâk ile hışt [1] Toprak ile kerpiç.

Harîm-i Ka'be-i 'ulyâ mı şanduñ **hâk ile hıştı** / Bu gün küy-ı habîbî kıl tavâf ol hâcî-i çâlâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [hâk ile hıştı, -ı]

hâk ile yeksân itmek [1] (Deyim) Yerle bir etmek. II Temeline kadar yok etmek, tahrîp etmek.

Turmağıl kendözünü **hâk ile yeksân idegör** / Tarh idüp senlûgi senden kıma kendüñde hayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [hâk ile yeksân idegör, -e, -gör]

hâk-i na'l olmak [1] Topraktaki nal gibi olmak. II Mütevazı olmak.

Bilmek isterseñ eger 'ilm ile 'ilmüñden haber / **Hâk-ı na'l olup** mülâzım ol varup bir kâmile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 4). [hâk-ı na'l olup, -up]

hâk-i pây [3] Ayak toprağı.

Dilberâ kühl-i şafâ hânî ben almam 'ayna / **Hâk-i pâyün** olur iken iki çeşmüme cilâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [hâk-i pâyün, -ün]

Murâdî merd-i hâkîkat olupdur ol kimse / Ki **hâk-i pâyî** ola çeşme tûfiya sere tâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 223, Beyit 5). [hâk-i pâyî, -ı]

Anuñ çün yüz sürerler cümle ‘âlem **hâk-i pâyüñe** / Bilürler olırsardur gözlerine rüşenâ sende (Murâdî Dîvânî, Gazel 1018, Beyit 2). [hâk-i pâyüñe, -ün, -e]

hâk-i pây-ı evliya [1] Evliyanın ayağının toprağı.

Ey Murâdî hergizin ‘âlemde a‘mâ olmadı / **Hâk-i pây-ı evliyâyı** çeşme kılan tûfiyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 5). [hâk-i pây-ı evliyâyı, -(y)ı]

hâk-i râh-ı kadem-i server-i insân olmak [1] İnsanların başkanının, reisinin ayağındaki yol toprağı olmak.

Hâk-ı râh-ı kadem-i server-i insân olgıl / Dal ma‘ânî yemmine şâhib-i ‘irfân olgıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 1). [hâk-ı râh-ı kadem-i server-i insân olgıl, -gıl]

hâk-i râh olmak [1] Yolunun toprağı olmak.

Murâdî **hâk-i râhı ol** o şâh-i bende-bahşânun / Kılâsın sen dahı tâ cümleten eşyâdan istiğnâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 58, Beyit 5). [hâk-i râhı ol,]

hâk-i zilletde olmak [1] Alçaklık, düşkünlük toprağında olmak.

Nazar şal kîmyâ-yı vaşl ile ben hâk-ı bî-kadre / Niçe bir **hâk-ı zilletde olam** yârâ türâb-âsâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 52, Beyit 4). [hâk-ı zilletde olam, -am]

hâk olmak [5] Toprak olmak. II Ölmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İrişdi cism-i hâkîye nidâ-yı kum fe-erselnâk / Gelüp seyr itdi cismi rûh çü gitdi kibr **oldı hâk** (Murâdî Dîvânî, Gazel 714, Beyit 1). [hâk oldı, -dı]

hâkâ’ik / hâkâyık [16] Hakikatler, gerçekler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nâzil olmak neden oldı bu **hâkâyık** haberi / Ola tâ şıdk-ı Muhammed dü-cihânda peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 3). [hâkâyık,]

hâkâ’ik olmak [1] Hakikatlerden olmak.

Murâduñ **oldı** her kavli **hâkâ’ik** / Dekâ’ıkdur dekâ’ıkdur dekâ’ıkdur (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 13, Beyit 5). [hâkâ’ik oldı, -dı]

hâkâ’ik-şinâsân-ı ‘ilme’l-yaqîn [1] Hakikatleri bilmenin ilk basamağı, akıl yoluyla bilgisini kavramak.

Didiler **hâkâ’ik-şinâsân-ı ‘ilme’l-yaqîn** / Çü mevc ura deryâ görünmez şudan şâhilîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1155, Beyit 1). [hâkâ’ik-şinâsân-ı ‘ilme’l-yaqîn,]

hakemnâ [1] Biz hükmettik.

Bilinmişdür **hakemnâ** sırrı anuñ çün nefeñnâdan / Anuñ çün oldı zâhir mazharı anuñ heyûlâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 979, Beyit 1). [hakemnâ,]

hakîk [1] Doğru olan, asıl.

Beni îkâna irişdürse n’ola Hâk hakķum / Çünki hakķ ile oluşdurdı **hakîķūmi** Haka (Murâdî Dîvânî, Gazel 1351, Beyit 2). [hakîķūmi, -üm, -i]

hakîkat [40] Doğru olan, asıl. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü mana. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî hakķı **hakîkatde** bulmak nicedür / Bu zemâyirdür zamîründen mükerrerdür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 5). [hakîkatde, -de]

hakîkat ‘âlemin [1] Doğruluk, gerçeklik dünyası. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.

Reşha-i ‘aynümde seyr itdüm **hakîkat ‘âlemin** / ‘Âlem-i kesretde gördüm mahż-ı şüret âdemin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1050, Beyit 1). [hakîkat ‘âlemin, -n]

hakîkat bahri [1] Hakikat denizi. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.

Hakîkat bahrine hüt oldı rûh-ı pür-fütûhum çün / Şinâv itsem o yem içre yine peydâ olan sensin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1012, Beyit 4). [hakîkat bahrine, -(n)e]

hakîkat bahrine talmak [1] Hakikat denizine dalmak. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.

Hakîkat bahrine talmak dilerseñ gel Murâdiden / Murâdâta murâd iste görülsün pür ‘atâ mîdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 315, Beyit 5). [hakîkat bahrine talmak,]

hakîkat ili [1] Hakikat ülkesi. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.

Çün **hakîkat iline** geldi bu sultân-ı gönül / Gayrı yirlerde varup câ sever ahlama şaķın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1107, Beyit 2). [hakîkat iline, -(n)e]

hakîkat kemerin [1] Hakikat kimeri. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âleme bağlanma.

Ben ma‘ânîde **hakîkat kemerin** bağlamışam / Kimse el ırgüremez muhkem olupdur kemerüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 929, Beyit 2). [hakîkat kemerin, -i, -n-n]

hakîkat yemi [1] Hakikat denizi. II Görünenin ardındaki gizli ve örtülü âlem.

Gel **hakîkat yemine** gavş idelüm merdâne / Merd odur başını meydâna koyâ rindâne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1356, Beyit 1). [hakîkat yemine, -(n)e]

hakîkat-âşinâ olmak [1] Hakikati bilen, tanıyan olmak.

Olurdu 'ömr-i sermedde **hakikat-âşinâ olmak** / Eger olmasa vech-i fânîye rüy-ı bekâ gâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 4). [*hakikat-âşinâ olmak*,]

hakikat-i ezeli [1] Ezelden beri var olan hakikat, gerçek.

Hakikat-i ezelidür hakâ'îkûn isteyüben / Şimâh-ı cāna nidâ geldi hâlûn isteyüben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 2). [*hakikat-i ezeli*dür, -dür]

hakikî [3] Gerçek, hakikate mensup.

Nefha-i rûhî kim tıyar âdem odur **hakikîde** / Nefsini târik idüp ol eyler ol ilticâ saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [*hakikîde*, -de]

Zamîr âyinesine gelen **hakikîdür** / Konuldu dâ'ire-i noktadan bu zâd-ı vülûc (Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 3). [*hakikîdür*, -dür]

Hakkı bâııldan seçersen pes **hakikîsin** bu gün / Anlamayan işbu remzi bulmadı 'irfâna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 4). [*hakikîsin*, -sin]

hakim [12] 1. Bilge.

Câm-ı Sikender n'eylesün İskender oldu cām çün / Bilmezlüğinden eylemiş bunca **hakime** iktidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [*hakime*, -e]

Kamudan zâhir oldu 'ışk-ı yâr ey mihter i 'âlem / **Hakimûn** hükmidür el-hak eger yara eger merhem (Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 1). [*hakimûn*, -ûn]

'Aceb âgâz-ı hikmetdür **hakimûn** hükmi-kübrâsı / Delîl-i bî-'ibâretdür baña bu hükmi-kübrâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 4). [*hakimûn*, -ûn]

2. Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen; Allah.

Yâ mü'minü'l-müheymin ü yâ Rabbi zi'l-celâl / Sensin **hakim** ü kâdir ü sultân-ı zi'l-bekâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [*hakim*,]

Memlû vü mündericdür her güne gerçi **hakim** / Ey cümleden müberrâ sâbit sözünde illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [*hakim*,]

Zât-ı kadîmi gerçi olmaz muhîtt hâdis / Sırr ile sırta **hakim** hükmindedir çü imzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [*hakim*,]

Hakim kim diyeler muṭlaḳâ saña yaraşur / 'Alîl kim diyeler dâ'imâ baña yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 4). [*hakim*,]

Ber ü bahrûn **hakimidür** cüz' ü küllûn maḳdemi / Mâ-ḥaşal bil kim olupdur âyet-i Raḥmân-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 4). [*hakimidür*, -i, -dür]

Cemî'-i 'âleme hükmiñ yürür ey 'âlemiñ şâhı / Kim ola bir dahı sultân çü sensin **hakim** ü aḥkem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [*hakim*,]

Añlar iseñ ey Murâd saña virilen ni'am / Hikmeti sende komış hikmet ile ol **hakim** (Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 5). [*hakim*,]

Ebed hükmin itmiş ḥabîb-i ezel / N'ola olsa dil **hakimûn** maḥremi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [*hakimûn*, -ûn]

Hamd ol Allâha ki oldur eḥad / 'Âlim ü 'allâm ü **hakim** ü şamed (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 2). [*hakim*,]

hakimâne [1] Bilgeye yakışır tarzda, bilgece.

Bu vaz' u tarzımı gözle başiret ehli iseñ / Mu'arref ol müteşerri' gözet **hakimâne** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [*hakimâne*,]

hakim-i a'lâ [1] Yüce hükmeden.

Râzümi bildürmezem aḡyâr-ı nâ-hemvâre ben / Genc-i sırta dâ'imâ çün **hakim-i a'lâ** menem (Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 3). [*hakim-i a'lâ*,]

hakim-i emr-i ezel [1] Ezelden verilen emrin hâkimi, emir veren.

Hakim-i emr-i ezel hükmine buldurdı revâc / Kimine bir şal ve kiminüñ virür başına tâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [*hakim-i emr-i ezel*,]

hakim-i kâr-dân [1] İşin inceliğini, hikmetini bilen.

Maḥabbetle çü ten oldu muḥammer / **Hakim-i kâr-dânumdur** maḥabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 8). [*hakim-i kâr-dânumdur*,]

hakim-i muṭlaḳ [1] Her şeyi hikmetle yaratan, tam hikmet sahibi olan, Allah.

Ne peydâ kıldı peydâda gör ol ḥallâḳ-ı 'âlem kim / **Hakim-i muṭlaḳ** oldur kim nuḳûşın 'arz ider naḳḳâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [*hakim-i muṭlaḳ*,]

hakim-i sırr-ı dâñ [1] Sır bilen hikmet sahibi kişi.

Bu sırr-ı 'ışkı ey ḡafil **hakim-i sırr-ı dâñdan** şor / Cevâhir ma'denini tırma bahr-ı bî-kenârdan şor (Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [*hakim-i sırr-ı dâñdan*, -dan]

hakim kılmak [1] Hakim olmak, buyruğu yürütmek.

Hâkim oldu ol ḥabîbüm hükmi idüpdür sıdkuma / Şâhid oldu yine **hakim kıldıḡum** ikrârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 2). [*hakim kıldıḡum*, -duk, -um]

hakim olmak [2] Hükmetmek, egemen olmak.

Aldı naḳd-ı ḥiredüm iki ḥarâmî çeşmüñ / **Hakim ol** var durur añlarla bizüm da'vâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [*hakim ol*,]

Hakim oldu ol ḥabîbüm hükmi idüpdür sıdkuma / Şâhid oldu yine **hakim kıldıḡum** ikrârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 2). [*hakim oldu*, -dı]

hakîr [1] Değersiz, aşağı.

Kerīmā kıl keremler ben **ḥaḳīre** / Kıyāmetde gözüm olmaya tīre (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 16*). [*ḥaḳīre, -e*]

ḥaḳīr olmak [1] Değersiz olmak.

Olsun kamudan **ol ḥaḳīr** igende bir köhne ḥasīr / Olsun yed-i 'ışka esīr terk eylesün me'vāy ol (*Murādī Dīvānı, Gazel 805, Beyit 4*). [*ḥaḳīr olsun, -sun*]

ḥākister itmek [1] Kül etmek.

Dilde bir āteş koyupdur 'ışkuñ ey dilber senüñ / Āh idem ger cümle **ḥākister idem** dünyāy ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1058, Beyit 3*). [*ḥākister idem, -em*]

ḥakkāk [1] Sarraf; maden, taş, tahta vb. üzerine şekiller kazıyan sanatkār.

Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü şarrāf-ı dehrüz cevherüñ **ḥakkākīyüz** (*Murādī Dīvānı, Gazel 570, Beyit 3*). [*ḥakkākīyüz, -i, -(y)üz*]

ḥāl [6] Ben, nokta. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ruḥ-ı dildārı ger baksa aña ḥasret çeküp derdi / Ne kütüldür ol 'āşıklar ruḥ-ı cānānda **ḥāl** ister (*Murādī Dīvānı, Gazel 318, Beyit 2*). [*ḥāl, i*]

ḥāl-i dilber [1] Sevgilinin beni.

Cānumuz 'ışka düşelden dilümüz nāle çeker / **Ḥāl-i dilber** dil-i meyyālümüzi ḥāle çeker (*Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 1*). [*ḥāl-i dilber, i*]

ḥāl u ḥaṭṭ-ı rüy-i dilber [1] Sevgilinin yüzünün tüyü ve ben'i.

Ḥāl u ḥaṭṭ-ı rüy-i dilber dilde naḳş oldu meger / Anuñ içün kıldı izhār anı naḳḳāş-ı hüner (*Murādī Dīvānı, Gazel 323, Beyit 1*). [*ḥāl u ḥaṭṭ-ı rüy-i dilber, i*]

ḥāl [246] Oluş, buluş, suret, keyfiyet.

Pes cevābını virüp didi Murādī merd olan / Kimsene ḥālını bilmez ḥāl ider **ḥālinde** cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 6*). [*ḥālinde, -in, -de*]

N'ola **ḥālüm** pādīşāhum baña kılmazsañ 'atā / Çün işüm cürm ü ḥaṭṭ her āndur yā Rabbenā (*Murādī Dīvānı, Gazel 19, Beyit 3*). [*ḥālüm, -üm*]

Minnetüm şol **ḥāledür** kim bilmeye ağıyār anı / Rağbetüm şol **kāledür** kim ibtidā olmaz aña (*Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 2*). [*ḥāledür, -e, -dür*]

Kıyāmetde sevābuñ ne kıyāmetde 'ikābuñ ne / Kıyāmet günü **ḥālūñ** ne ola var fīkr kıl yārā (*Murādī Dīvānı, Gazel 59, Beyit 4*). [*ḥālūñ, -ün*]

Manṭıḳda bulındı bu Murāduñ çü kelāmı / Nuṭḳ ile bilinmedi bilür **ḥālī** süleymā (*Murādī Dīvānı, Gazel 82, Beyit 5*). [*ḥālī, -i*]

Murādī bizde 'aceb **ḥāl** var añlar iseñ / Gehīce lāğar u gāhī mücessemüz cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 5*). [*ḥāl, i*]

Dil kaçan kim yāre **ḥālın** 'arz ider virmez cevāb / Şāmīt olsa her kaçan ol demde eyler feth-i bāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 1*). [*ḥālın, -in*]

Ḥabībe **ḥālūmi** 'arz itmegedür ikdāmum / Velā maḳāl ile olmaz o vaşf-ı ḥāl üslūb (*Murādī Dīvānı, Gazel 141, Beyit 2*). [*ḥālūmi, -üm, -i*]

'Aceb bilsen n'ola **ḥālüm** benüm maḥşerde yā Rab / 'Aceb şālīḥ mi a'mālüm benüm maḥşerde yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 147, Beyit 1*). [*ḥālüm, -üm*]

Ey Murādī senüñ aḥvāl ile **ḥālūñ** ne 'aceb / 'Aceb oldur görince sende bu aḥvāl-i şıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 175, Beyit 5*). [*ḥālūñ, -ün*]

Hālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i 'ulūm / **Ḥālümüz** maḥv olur elbette n'olursa ḥālāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 177, Beyit 2*). [*ḥālümüz, -ümüz*]

Ey dil gel aña ḥālī bir **ḥāl** durur maḥabbet / Bilgil müyesser olmaz degmeye bu sa'ādet (*Murādī Dīvānı, Gazel 192, Beyit 1*). [*ḥāl, i*]

Ey dil gel aña **ḥālī** bir ḥāl durur maḥabbet / Bilgil müyesser olmaz degmeye bu sa'ādet (*Murādī Dīvānı, Gazel 192, Beyit 1*). [*ḥālī, -i*]

Şerḥ eylemez bu **ḥālūmi** v'Allāhī kā'ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn āsumān devāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 213, Beyit 1*). [*ḥālūmi, -üm, -i*]

Ey 'aceb **ḥālüm** n'ola yā Rabbenā senden meded / Bakma cürme kıl 'atā yā Rabbenā senden meded (*Murādī Dīvānı, Gazel 245, Beyit 1*). [*ḥālüm, -üm*]

'Acā'ibdür benüm **ḥālüm** ki bundan olmaz a'ceb kim / Ki idersin benī iki vü gāhīde idersin bir (*Murādī Dīvānı, Gazel 280, Beyit 2*). [*ḥālüm, -üm*]

Şu 'ā' oldı velīkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu tarfuñ ṭurfedür **ḥālī** velīkin tarz-ı āherdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 288, Beyit 4*). [*ḥālī, -i*]

Gel ey zāhid koğıl ta'nı yūri **ḥālūñe** ol meşğul / Güm itmez rāhım ol kim hidāyet aña rehberdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 301, Beyit 4*). [*ḥālūñe, -üñ, -e*]

Beşer bilmekdedür ḥayrān melekler bunda sergerdān / Benüm ol yār ile her an 'acā'ib gizlū **ḥālüm** var (*Murādī Dīvānı, Gazel 307, Beyit 4*). [*ḥālüm, -üm*]

Ḥaḳīkat 'ālemin gezdüm Murād anda emīr olmış / Rı'āyā olanuñ **ḥālın** hemān şāh-ı cihāndan şor (*Murādī Dīvānı, Gazel 312, Beyit 5*). [*ḥālın, -i(n)*]

'Acebden a'ceb olmışdur bu iki 'aynumuñ **ḥālī** / Murādī niçün ebsemdür cemālī gözleyen gözler (*Murādī Dīvānı, Gazel 316, Beyit 5*). [*ḥālī, -i*]

Yäre **hālūñ** 'arz idüp bir bir hikāyet eylegil /
Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çün ān eldedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 3*). [*hālūñ, -üñ*]

Lem' a vü sevdāyı ko kim olmaya sūduñ ziyān / Ey
Murādī nāzır iseñ kande **hālūñ** vechidür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 370, Beyit 5*). [*hālūñ, -üñ*]

Cem' ola küttāb-ı 'ālem yazmayalar **hālūmi** /
Sırrumuñ bir noktasından virmeye kimse haber
(*Murādī Dīvānı, Gazel 379, Beyit 2*). [*hālūmi, -
üm, -i*]

Ey Murādī 'arz iderseñ **hālūni** ger fi's-sücūd /
Rabbīye'l-a'lāda hācet hācet-i Mevlā olur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 389, Beyit 5*). [*hālūni, -uñ, -i*]

Tavk idelden berü zencir-i kaẓā gerdenümi / Bir
yaña **hāle** çeker bir yañadan kāle çeker (*Murādī
Dīvānı, Gazel 416, Beyit 2*). [*hāle, -e*]

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle düşer / Hālūmi
bilmek için hāl ile biñ **hāle** düşer (*Murādī Dīvānı,
Gazel 418, Beyit 1*). [*hāle, -e*]

Nālemi gūş idegör bülbül aña nāle düşer / **Hālūmi**
bilmek için hāl ile biñ hāle düşer (*Murādī Dīvānı,
Gazel 418, Beyit 1*). [*hālūmi, -üm, -i*]

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil **hālīn** / Yār
yolında nice sūd u haẓā çekmişdür (*Murādī Dīvānı,
Gazel 420, Beyit 5*). [*hālīn, -i, -n*]

Hüs-n-i Yūsufda eger kıldı ise **hāl** zuhūr / Hāl-i
Ya'kūbda gör 'ışk ile cānı nicedür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 441, Beyit 3*). [*hāl, -*]

'Aceb neden bu cihān ile sen muḳayyedsin / Bilür
misin n'ola **hālūñ** kaçan ezā olıser (*Murādī
Dīvānı, Gazel 483, Beyit 3*). [*hālūñ, -üñ*]

Cemāl āyinesin şahid oldı çün kāşif / Lisān-ı kālī
koyup özge **hāle** rāğıbdur (*Murādī Dīvānı, Gazel
487, Beyit 3*). [*hāle, -e*]

Karāra kalmadı tākāt ne hōd mecālum var / Sorar
isen ğam-ı hicr ile özge **hālūm** var (*Murādī
Dīvānı, Gazel 492, Beyit 1*). [*hālūm, -üm*]

Ḳamu hācetde hācet oldı zāhir / İdüp takrīr **hālīn**
yäre bir bir (*Murādī Dīvānı, Gazel 516, Beyit 1*).
[*hālīn, -i, -n*]

Mündericdür 'uyūnı hālīnde / Şerh ider kendü
hālīni bir bir (*Murādī Dīvānı, Gazel 532, Beyit 4*).
[*hālīni, -i, -(n)i*]

Mündericdür 'uyūnı **hālīnde** / Şerh ider kendü
hālīni bir bir (*Murādī Dīvānı, Gazel 532, Beyit 4*).
[*hālīnde, -i, -n, -de*]

Çünki gitdūñ cihānı seyr iderek / **Hālūmüzi** yūri
çemenlere şor (*Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit
3*). [*hālūmüzi, -ümüz, -i*]

Ey Murādī bu **hāl** böyle durur / Ol yūri fūrkat-i
niğāra şabūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit 5*).
[*hāl, -*]

Nic' olur **hālūmi** bilmem yā Rab / Kārum olmadı
o dergāha yarar (*Murādī Dīvānı, Gazel 545, Beyit
3*). [*hālūmi, -üm, -i*]

Bir cemāle 'āşıḳum kim bir cemāle beñzemez /
Hālūmüzden ger şorarsañ ğayrı hāle beñzemez
(*Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 1*).
[*hālūmüzden, -ümüz, -den*]

Bir cemāle 'āşıḳum kim bir cemāle beñzemez /
Hālūmüzden ger şorarsañ ğayrı **hāle** beñzemez
(*Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 1*). [*hāle, -e*]

Gel tefe'ül eyle **hālūñ** imtiḥān-ı 'ışk ile / Yoḥsa bu
ahvālī fāl-ı ḳur'alar hāl eylemez (*Murādī Dīvānı,
Gazel 561, Beyit 4*). [*hālūñ, -üñ*]

'İşk-ı cānān ile dā'im **hālūmüz** hōşdur bizüm /
Vaşfinuñ zıkrinden özge şanmañuz kāl isterüz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 563, Beyit 2*). [*hālūmüz, -
ümüz*]

Ey Murādī bārek'Allāh hoş 'acā'ib **hāl** olur / Biz
du'āda dā'im olduḳ himmet istid'adayuz (*Murādī
Dīvānı, Gazel 567, Beyit 5*). [*hāl, -*]

Muşarraḥ añladum **hālī** pes ebrāra su'al itdüm /
Cevābın virdiler kim görmedük hergiz cihān ansuz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 583, Beyit 2*). [*hālī, -i*]

Eger 'ākıl iseñ ey dil yūri ğavġayı terk eyle /
Murāduñ **hālī** añlanmaz aña baḥs ü cidāl irmez
(*Murādī Dīvānı, Gazel 588, Beyit 5*). [*hālī, --i*]

Benüm **hālūm** nedür bilseñ cihāna açmaz idūñ göz
/ Cihān ne ola ḳatuñda bu cāna açmaz idūñ göz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 590, Beyit 1*). [*hālūm, -üm*
]

A'ref odur cihānda kim 'ārif ola bu **hālūme** /
Ekmel olur şu kimse kim añlaya bu kemālūmüz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 598, Beyit 2*). [*hālūme, -
üme*]

'Ömrümi 'ömrümde gördüm çün dirāz / **Hālūmi**
hālūmde buldum çāre-sāz (*Murādī Dīvānı, Gazel
602, Beyit 1*). [*hālūmi, -üm, -i*]

Allāh Allāh ey göñül ğayrı me'alūñ var imiş /
Bilmez idüm ben seni bir özge **hālūñ** var imiş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 627, Beyit 1*). [*hālūñ, -üñ*]

'Arz-ı cānān itmege **hālīn** varur mı 'ışk eri / Āteş-
i hicie yananlar 'arza bī-pervā imiş (*Murādī
Dīvānı, Gazel 632, Beyit 4*). [*hālīn, -*]

Dil dil-ārāmın bulup her laḥza **hālīn** söylemiş /
Anuñ için ğayr ile olan cidālīn söylemiş (*Murādī
Dīvānı, Gazel 633, Beyit 1*). [*hālīn, -(i)n*]

Çü 'ilm-i milk-i ulādan haber virdüm saña **hālūm**
/ Eger sen bilmek isterseñ şaḳın Rabbūne olma 'āş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 4*). [*hālūm, -üm*
]

'Arza kıldum **hālūmi** dildāra bir şeb hem çü şem'
/ Āteş-i 'ışk ile çeşmüm tolmış idi āb-ı dem'
(*Murādī Dīvānı, Gazel 658, Beyit 1*). [*hālūmi, -
üm, -i*]

Ḥamdu li'llāh kim teraḥḥum eylemişdür **hālūme** /
Oldı bu mir'āt-ı rüyum vech-i cānān ile cem'
(*Murādī Dīvānı, Gazel 658, Beyit 2*). [*hālūme, -
üme*]

Gel berü ey düstüm ben 'aşıkun **hālīne** bak / Görmeyelden gül yüzün kaldı bu cânımdan ramak (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [hālīne, -i, -n, -e]

Hālūmi sorarsan aıla el-hak / Deryā-yı muhîte girdi zevrak (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1). [hālūmi, -üm, -i]

Ey benüm hālüm şoran **hālūmden** āgāh olmadun / Her ne deñlü olayın didünse bi'llāh olmadun (Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 1). [hālūmden, -ümden]

Ey benüm **hālüm** şoran hālūmden āgāh olmadun / Her ne deñlü olayın didünse bi'llāh olmadun (Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 1). [hālüm, -üm]

Çün Murâdî aılamadun aılamazsın **hālīni** / Ey tarıke toğrulan bilgil ki güm-rāh olmadun (Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 5). [hālīni, -in, -i]

Her şehirde nāle çeksem inler āhum nāleme / Hey 'acā'ib **hālī** vardur bu dil-i şūrīdenün (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2). [hālī, -i]

İktiran itmez habībüm senden özgiye göñül / Eyledi āşüfte **hālūñ** dōstüm her dem senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [hālūñ, -üñ]

Bu senün tutmadı **hālūñ** ne beyān ü ne hisāb / Kim ola kādīr ola vire hisābuñ senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 4). [hālūñ, -üñ]

Tā'bīr-i hüsn ider mi cemālūñ gören senün / Takrīr-i hāl ide mi yā **hālūñ** gören senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [hālūñ, -üñ]

Çün tıynetüm İlāhī 'ışkuñla oldı tañmīr / Karmında anenün ben bilmiş idüm bu **hālūñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 2). [hālūñ, -üñ]

Derd-i 'ışkı bilmeyenler bilmediler **hāl** ne / Derd ile hem-derd olanlar buldılar dermāna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [hāl,]

Hayme-i eflāk içinde seyr ider cümle şuver / Cābe-cā naķş ile şüret resmine bak aıla **hāl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [hāl,]

Ey Murâdî kā'inātün bir 'acā'ib **hālī** var / Muhtelifdür her ne kim icād idüpdür zū'l-celāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 5). [hālī, -i]

Bir zamāna irmişüzdür kim 'acā'ib **hālī** var / Kalmadı bir kimsede hergiz mürüvvet vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [hālī, -i]

Aç cemālūñden niķābı 'ayna hā'il itme gel / **Hālūmüz** cānā ğam-ı hicr ile müşkil itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [hālūmüz, -ümüz]

Ehl-i hāl ister iseñ olmağa ey hāl ehli / Var bu **hālī** giderüp yerine özge hāl al (Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 3). [hālī, -i]

Ben mürdeyi kıl ihyā vaşluña ey Mesīhā / Bu derd-i 'ışk cānā **hālūmı** kıldı müşkil (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [hālūmı, -umu]

Elbette bu **hālūmden** o yārūñ haberi var / El-ķalbi mine'l-ķalbi ile'l-ķalbi sebīl (Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 3). [hālūmden, -üm, -den]

Vā'ız sen eger bulduñ ise çāre hālāsa / Gel **hālūmüze** ķo bizi lutf eyle kerem kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [hālūmüze, -ümüz, -e]

Bu devrānuñ 'acebdür **hālī** ey yār / Ki her biri şafā vü zevķe mā'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 3). [hālī, -i]

Şabr idem cevruñ ile fūrķatūñe / Başuma geldi çün benüm bu **hāl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 3). [hāl,]

Murâdî cihānda murāda vüşul olmadı / Nice **hāller** var ki diller olur anda lāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 5). [hāller, -ler]

Rakam kılmayalar **hālūm** eger kütüb ola 'ālem / Beyāna gelmez ahvālūm midād ola eger her yem (Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1). [hālūm, -üm]

Gel berü ol yevmü yād it kıl yarağun şimdiden / Āh ol dem n'ola **hālūñ** fikr ider misin müdām (Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [hālūñ, -üñ]

'Ālemün **hālīni** her lahza temāşā kıldum / Gezūben seyrini her zir ile bālā kıldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [hālīni, -i, -n, -i]

Ben bilmeyince **hālūmi** ahvālī bilmedüm / Fi'lümde görmeyince ben ef'ālī bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 1). [hālūmi,]

Güş itmeyince sözlerin ey dil Murādīnün / Ahvāle muṭṭālī' oluben **hālī** bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 5). [hālī, -i]

'İşk oldı Murādīye çün bende-i fermān-ber / Çün **hālīni** bilmezsin pes tınma yūri epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [hālīni, -i, -n, -i]

'Arşā-i kevne tōldılar cinn ile ins ü ṭayr u vaṣṣ / **Hālīne** göre her birinün virilüp durur ni'am (Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [hālīne, -i, -ne]

'Aceb kudret durur bu **hāl** 'aceb hikmet durur bu kār / Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 4). [hāl,]

Murāduñ şerķe gelmez bu beyān-ı bī-beyāndur çün / Beyān-ı bī-beyānuñdan beyān eyler ne **hālsin** sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [hālsin, -sin]

Şehir çağında açmış perdeyi dilber cemālinden / Mürüvvetler kılup 'uṣṣāķa şordı kendü **hālinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [hālinden, -i, -(n)den]

Cüdā olmak ne mümkindür habībüm cism ü cān senden / Benüm **hālūm** 'ayānuñdur degül hergiz niḥān senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 1). [hālūm, -üm]

Çeşm-i 'ibretle nazar kıl kâ'inātuñ **hâline** /
'Âlemün bilgil fenâsın girdişi-i devrândan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1034, Beyit 4). [hâline, -i, -ne]

Çeşm-i 'ibretle nazar kıl kâ'inātuñ **hâline** /
'Âlemün bilgil fenâsın girdişi-i devrândan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1034, Beyit 4). [hâline, -i, -ne]

Hâlûmi hâlûmde gördüm tarz ile eṭvârdan /
Hâlûmi sen baña şorğıl şormağıl hâldeşdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1037, Beyit 4). [hâlûmi, -üm, -i]

Hâlûmi **hâlûmde** gördüm tarz ile eṭvârdan /
Hâlûmi sen baña şorğıl şormağıl hâldeşdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1037, Beyit 4). [hâlûmde, -üm, -de]

Kimse kimse **hâline** bakmağa kâdir olmayup /
Gözlerin göge diküben çağrışalar el-amân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1056, Beyit 2). [hâline, -i, -ne]

Ben ne hâkam 'arz-ı hâl idem saña ey zü'l-minen /
Cümle **hâlûm** pâdişâhum hazretüñe hep 'ayân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1057, Beyit 3). [hâlûm, -üm]

Bu Murâda vir murâdın kim murâdudur murâd /
Hâtmümi hayr ile eyle **hâlûmi** kılma yaman (Murâdî Dîvânî, Gazel 1057, Beyit 5). [hâlûmi, -üm, -i]

Hâl-i istiğrâkı 'aşıklar ne **hâl** añlar bu gün / Yâr-i
bî-hemtâdan ayrılmak muhâl añlar bu gün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1078, Beyit 1). [hâl,]

'Ömrümün şerhinde buldum zâtumuñ sermâyesin /
Her nefesde zâtumuñ **hâliyle** bildüm pâyesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 1). [hâliyle, -i, -y, -le]

Sen Murâduñ **hâline** vâkıf degülsin zerrece /
Geçmeyince tâ ki 'âlemde yoğ ile vardan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1084, Beyit 5). [hâline, -i, -ne]

Ey benüm **hâlûm** soran bi'llâh sen bî-gânesin / Yâ
hû zincîre taķılmış bir delü dîvânesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1085, Beyit 1). [hâlûm, -üm]

Şerh-i mîkdâr ile her şey'ün olur **hâli** beyân / Gel
tefekür eyle bir dem gerdîşi-i eṭvârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1089, Beyit 4). [hâli, -i]

Şerhe gelmez **hâlûmüz** şerh ü beyânım var iken /
Fehme gelmez kâlûmüz nice 'ayânım var iken (Murâdî Dîvânî, Gazel 1095, Beyit 1). [hâlûmüz, -ümüz]

Oldı maḥabbet-i yâr cân ü dile çü sîret / Bildi
ḥabîb-i şıdkın luṭf ile şordı **hâlin** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1124, Beyit 2). [hâlin, -in]

Hâlini hâl idinmek virdi bu câna 'izzet / Hâvlini
kıldı hâ'il añlanmağa me'âlin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1124, Beyit 4). [hâlini, -i, -n, -i]

Reh-i şadâkate şıdk ile yüz tutan âdem / Vücûduñ
itmese ifnâ tıyar mı **hâlûnden** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 3). [hâlûnden, -üñ, -den]

Ra'ûf geldi şorar **hâlini** muḥibbün pes / Muḥib
irişdi ḥabîbe virildi didi amân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1147, Beyit 2). [hâlini, -i, -(n)i]

Kamu **hâlûne** nâzırdur çü Hâlık / Bilür aḥvâlünü
cümle o sulṭân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1180, Beyit 3). [hâlûne, -üñe]

Ġam yimez şimden girü dil **hâlden** bildi ḥaber /
Her zamânda eyler idi bunı yâre ârzü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1189, Beyit 4). [hâlden, -den]

Yâr ile şorma **hâlûm** bir bî-'ayândur bu / Bir gayra
söylenilmez râz-ı nihândur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1210, Beyit 1). [hâlûm, -üm]

Hâlûm istifsâr iderseñ gelmez ol hergiz dile /
Niceler ḥayrân olur bilmekde anı kim bile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1233, Beyit 1). [hâlûm, -üm]

İktibas idüp olardan her biri bir lem'adan /
Añladılar her birisi **hâlini** bürhân ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1240, Beyit 3). [hâlini, -i, -n, -i]

Terk-i istifsâr idüp güş it Murâduñ kavlini /
Añlayup her **hâli** tâ kim düşmeyesin müşkile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1242, Beyit 5). [hâli, -i]

Âh kim şerḥ itmek için **hâlûmüz** gelmez dile /
Şerḥini anuñ yine bu şerḥ-i bürhânım kıla (Murâdî Dîvânî, Gazel 1251, Beyit 1). [hâlûmüz, -ümüz]

Lâ-mekân oldı mekâmı verde vâsıl 'andelîb / Yâr
ile **hâlûm** nedür iki cihânda kim bile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1251, Beyit 2). [hâlûm, -üm]

Ehl-i 'ışk olan bilür 'ışk ehlinün **hâlin** yine / Ten
hicâbında kalanlar bilmediler hâl ne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1254, Beyit 1). [hâlin, -in]

Yâ 'azîzâ kâdirâ 'izzet yaraşur saña kim / Kim
saña baş egmeye **hâli** anuñ oldı tebâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1265, Beyit 3). [hâli, -i]

Ey Murâdî seyyid-i evlâd-ı insân olmadı /
Olmayan ḥânım muvaḥḥid **hâlini** kıldı tebâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1272, Beyit 5). [hâlini, -i, -n, -i]

Ber-kemâl oldı şu kim senden kemâlin ögrene /
Yohsa olmaz ḥasılı gayride **hâlin** ögrene (Murâdî Dîvânî, Gazel 1275, Beyit 1). [hâlin, -i, -n]

İlâhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu
mâhî çıka deryâdan anuñ **hâli** neye vara (Murâdî Dîvânî, Gazel 1290, Beyit 5). [hâli, -i]

'Acebdür **hâl** ey tâlib rumûzın fehmi iderseñ ger /
Çü fâtırdur kamu 'ilmi neden inşâ ider cümle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1291, Beyit 2). [hâl,]

Cemâl-i lâ-naẓîrîdür cemilü'l-vaşf olan ey dil /
'İyân-ı bî-nihânîdür nihân olan bu **hâlinde** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1295, Beyit 2). [hâlinde, -in, -de]

Senün eṭvâr-ı tavruñ bilmedi 'âlemde her kim var /
Senün hâlün bilüp **hâlûne** hâl-daş olmadı kimse (Murâdî Dîvânî, Gazel 1306, Beyit 2). [hâlûne, -üñe]

Gice gündüz tefekkür kıl yürü **hālūni** her demde / Murādī gâfil olup mā'il olma şaķın eşyaya (Murādī Dīvānı, Gazel 1318, Beyit 5). [hālūni, -uñ, -i]

Mu'azzezür mükerrermdür şu kim ola rızasında / Ki ehl-i hāl ile n'eyler bilür misin ne **hāl** Allāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1327, Beyit 4). [hāl,]

Hālümüzi bilür ancak yine ol yār-ı güzīn / Kılduğı luṭfı bize eyleye tekrār yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1336, Beyit 3). [hālümüzi, -üm, -üz, -i]

Hālūmi eyledi hālümde benüm **hāl** ile **hāl** / Lem'a-i nūrī zuhūr eyledi hāl-daşumda (Murādī Dīvānı, Gazel 1339, Beyit 4). [hāl,]

Virüben ana cevābını didüm yā bülbül / Ger şorarsañ bu benüm **hālūmi** gelmez o dile (Murādī Dīvānı, Gazel 1342, Beyit 2). [hālūmi, -umu]

Kātib-i dehr urup destini levh u kalem / **Hālīmūn** biñde birin yazmadı düşdi eleme (Murādī Dīvānı, Gazel 1354, Beyit 1). [hālīmūn, -im, -ün]

Ey dil diler iseñ tola kalbūñ kemāl ile / Dünyāda dirlik eyle hemān yaḥşī **hāl** ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 1). [hāl,]

Sultān-ı 'ışķa **hālūmi** didüm 'aceblendi / Cümle muḥib içinde sen olduñ 'alem-zede (Murādī Dīvānı, Gazel 1374, Beyit 4). [hālūmi, -üm, -i]

'Arz itdi kudret-i evce özine ihtiyāc / Ma'lūm-ı hāl oldu yine kendü **hālīne** (Murādī Dīvānı, Gazel 1376, Beyit 4). [hālīne, -i, -ne]

Vuḳū'-ı tāmā irer mi didüm 'uḳūl-ı havāş / Didi ki ḥikmetimi aña cezbe **hālīnde** (Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 4). [hālīnde, -i, -n, -de]

Hālūmi aňlayaldan hāl oldu müşkilātum / Vāķıf olur mı ḡayrı hergiz bu ḥasb-ı hāle (Murādī Dīvānı, Gazel 1399, Beyit 2). [hālūmi, -üm, -i]

Her kim ki Murāduñ sözün almaya kulağa / **Hālīni** eger bilmeye daḡı beter eyle (Murādī Dīvānı, Gazel 1414, Beyit 5). [hālīni, -i, -n, -i]

Gelüp pīr-i ma'nādan itdi su'āl / Didi n'ola **hāl** bu mu'ammāsına (Murādī Dīvānı, Gazel 1416, Beyit 3). [hāl,]

Dirāyet idelden cemālümde hāl-i 'acīb / Benüm **hālūmi** bilmek ister bu hālüm yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1418, Beyit 2). [hālūmi, -üm, -i]

Dirāyet idelden cemālümde hāl-i 'acīb / Benüm hālūmi bilmek ister bu **hālüm** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1418, Beyit 2). [hālüm, -üm]

'Āşıkuñ 'ışķında **hālī** bellüdür / 'İşķ ile 'āşık ura ger zemzeme (Murādī Dīvānı, Gazel 1421, Beyit 4). [hālī, -i]

Murāduñ **hālī** a'cebdür 'acebden / Neler taḥşil ider ḡavḡā içinde (Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 5). [hālī, -i]

Āşık-ı ḥasta **hālūne** maḡmaşadan ne hāl ola / Hāşā ki senden özge bir ḡayrı aña me'āl ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1449, Beyit 1). [hālūne, -üne]

Tārik olursam 'aceb mi kā'inātı ser-te-ser / Hālūme hem-hāl olup bir yaḥşī **hāl** aňlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1455, Beyit 4). [hāl,]

Tārik olursam 'aceb mi kā'inātı ser-te-ser / **Hālūme** hem-hāl olup bir yaḥşī hāl aňlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1455, Beyit 4). [hālūme, -üme]

Kimseler hergiz benüm **hālüm**den āḡāh olmaz / Cūş idem çün kim Murādī bu maḡāl aňlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1455, Beyit 5). [hālüm, -üm, -den]

Ṭarḥ itdi 'add u vezn ḥisābın berāberin / Her şey'ūñ anda aňladı ḥis ile **hālīni** (Murādī Dīvānı, Gazel 1529, Beyit 3). [hālīni, -i, -n, -i]

Yā Rab ne ḥikmet oldu yāḥūd sır-ı ber-kemāl / Benden şorar ḡabīb yine kendü **hālīni** (Murādī Dīvānı, Gazel 1531, Beyit 2). [hālīni, -i, -n, -i]

Yā Rab seni ṭalebde dil ü cān seni seni / Her dem arar bu **hāl** ile pinḡān seni seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1537, Beyit 1). [hāl,]

'Ālem fenā durur çün aña Murādī **hālī** / Her kişi nevbetinde şurnā-yı mevti çaldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 5). [hālī, -i]

Tecrībe kıldum ḡabībūñ kālīni / Didi kālümde bilürven **hālīni** (Murādī Dīvānı, Kut'a 1, Beyit 1). [hālīni, -i, -ñi]

Elā ey ḡayreti yok nefis-i zālīm / Senūñle n'olırsar āḡır bu **hālüm** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 23, Beyit 1). [hālüm, -üm]

'Ömre maḡdūr olma bāzār oldu tiz / **Hālümüz** n'ola gele çün rüst-e-ḡīz (Murādī Dīvānı, Mesnevi 24, Beyit 1). [hālümüz, -ümüz]

Eceli dā'imā tefekkür kıl / Olacak **hālī** var tezekkür kıl (Murādī Dīvānı, Mesnevi 28, Beyit 3). [hālī, -i]

Sañ ma'lūmdur bu cümle **hālüm** / Zāmīrümde ne kim var kıl ü kālüm (Murādī Dīvānı, Mesnevi 41, Beyit 2). [hālüm, -üm]

Ey mihter-i ebrār muḡarreb ne bahādur / Şerḥ eyleyeler **hālūni** bu maḡz-ı ḡaṭādur (Murādī Dīvānı, Müfret 12, Beyit 1). [hālūni, -uñ, -i]

Kesret-i 'işyān ile yā Rab 'aceb **hālüm** n'ola / Tevbeler olsun ḡünāḡa tevbeler yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Müfret 17, Beyit 1). [hālüm, -üm]

II Cezbeye tutulma, vecde gelme.

Bir 'aceb hālüm iştüdüm kendü kendümde yine / Didi kim niçün durur hālūñden öz **hālūñ** ḡafā (Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 5). [hālūñ, -ün]

Bir 'aceb hālüm iştüdüm kendü kendümde yine / Didi kim niçün durur **hālūñden** öz hālūñ ḡafā (Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 5). [hālūñden, -ün, -den]

Şerhe gelmez bu derûnum **hâli** ey dānā-yı hāl /
Hālümün havlindedür hālün senün ey meh-liķā
(Murādî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 2). [hâli, -i]

Şerhe gelmez bu derûnum hâli ey dānā-yı hāl /
Hālümün havlindedür hālün senün ey meh-liķā
(Murādî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 2). [hālümün, -
üm, -ün]

Şerhe gelmez bu derûnum hâli ey dānā-yı hāl /
Hālümün havlindedür **hālün** senün ey meh-liķā
(Murādî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 2). [hālün, -ün]

Yaşumı kılma revân zâtuñı keşf eye baña / Ne ki
hālüm ki ola cümlesi mekşûf saña (Murādî
Dîvânî, Gazel 48, Beyit 1). [hālüm, -üm]

Dilinde vahş u tayruñ cümleten zıkr-i habîb el-hāk
/ Kimi tâlib kimi râğıb kimisi **hāl** ile tevvâb
(Murādî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 2). [hāl,]

Murādî çünki kelâmına virdi hûb nizâm / Kemâl
ile kelimâtındadır bu **hāl** evzâh (Murādî Dîvânî,
Gazel 234, Beyit 5). [hāl,]

Allâh Allâh ne ‘aceb **hāl** durur hâl-i vücûd / ‘İlm-
i zât-ı ehadîyyetde durur aşl-ı şühûd (Murādî
Dîvânî, Gazel 253, Beyit 1). [hâl,]

Hālümüzün hâkîkatin bilmedi kimsene ebed /
Lâkî şol añladı k’aña bildüre vâhid ehad (Murādî
Dîvânî, Gazel 257, Beyit 1). [hālümüzün, -(ü)müz,
-ün]

Añla Murādîñün sözün ister iseñ eger ‘ilim / Sen
dahı **hālün** istegil yohsa ‘ulûma yok ‘aded
(Murādî Dîvânî, Gazel 257, Beyit 5). [hālün, -ün]

Çü **hālümüzde** bilinmiş durur kamu ahvâl / Anuñ
içün irişür havl ile bu hâl-i vücûd (Murādî Dîvânî,
Gazel 262, Beyit 4). [hālümüzde, -(ü)müz, -de]

Ve’n-Necmden geçmeyince **hâle** vâkıf olıma /
Münkîrün ‘aynına gelmez naşş-ı bürhân eglenür
(Murādî Dîvânî, Gazel 352, Beyit 6). [hâle, -e]

Râzıkun merzûk içün hâlince vardur mevhibi /
Hālün keşf itmez iseñ gör neler intâ olur (Murādî
Dîvânî, Gazel 389, Beyit 4). [hālün, -ün, -i]

Añlar iseñ **hālümüz** gelmez ‘uķûl ü fehme hiç /
Ger beķāya râğıb iseñ bil sebâtı bizdedür (Murādî
Dîvânî, Gazel 407, Beyit 2). [hālümüz, -ümüz]

Zâ’ir-i Ka’be olaldan bu gönül nâle çeker / Çün
nidâda didi lebbeyk anı bir **hâle** çeker (Murādî
Dîvânî, Gazel 416, Beyit 1). [hâle, -e]

Cüş kıldı yine dil ‘ışk ile bir **hâle** güyer / Hâle
hem-hâl oluben havl ile ahvâle güyer (Murādî
Dîvânî, Gazel 417, Beyit 1). [hâle, -e]

Cüş kıldı yine dil ‘ışk ile bir hâle güyer / **Hâle**
hem-hâl oluben havl ile ahvâle güyer (Murādî
Dîvânî, Gazel 417, Beyit 1). [hâle, -e]

Nâlemi güş idegör bülbül aña nâle düşer / Hālümü
bilmek içün **hāl** ile biñ hâle düşer (Murādî Dîvânî,
Gazel 418, Beyit 1). [hâl,]

Cānumuz ‘ışka düşelden dilümüz nâle çeker / Hâl-
i dilber dil-i meyyālümüzi **hâle** çeker (Murādî
Dîvânî, Gazel 427, Beyit 1). [hâle, -e]

Nās iz’ân idemez hālümü hâkîk ile benüm / Kimisi
hâle çekerler kimisi kâle çeker (Murādî Dîvânî,
Gazel 427, Beyit 4). [hâle, -e]

Nās iz’ân idemez **hālümü** hâkîk ile benüm / Kimisi
hâle çekerler kimisi kâle çeker (Murādî Dîvânî,
Gazel 427, Beyit 4). [hālümü, -üm, -i]

Hayrümüz hayr idelüm hayr ile ahvâle haber /
Virelüm kavı ile kuvvete bugün **hâle** haber
(Murādî Dîvânî, Gazel 428, Beyit 1). [hâle, -e]

Hālümü kimse añlamaz ancak Hüdâ bilür /
Kalbinde herkesün ne var ol pâdişâ bilür (Murādî
Dîvânî, Gazel 462, Beyit 1). [hālümü, -üm, -i]

‘Ayn-ı kemâl oldum yine **hâl** ile **hâl** oldum yine /
Zâr-ı hayâl oldum yine zîbâ cemâlünden midür
(Murādî Dîvânî, Gazel 515, Beyit 3). [hâl,]

İns ü cin emlâk ü eşyâ bilmediler sırrumuz /
Enbiyâ vü evliyâdan dahı hōş-ter **hālümüz**
(Murādî Dîvânî, Gazel 560, Beyit 3). [hālümüz, -
ümüz]

‘Acebdür bu benüm **hālüm** aña fehm u hayâl
irmez / Hayâlüm halka hâ’ildür aña vaşf ile hâl
irmez (Murādî Dîvânî, Gazel 588, Beyit 1).
[hālüm, -üm]

‘Acebdür bu benüm hālüm aña fehm u hayâl irmez
/ Hayâlüm halka hâ’ildür aña vaşf ile **hâl** irmez
(Murādî Dîvânî, Gazel 588, Beyit 1). [hâl,]

Tahsîn idüp bu kavı ile ma’nāya cümlesi / Açdı
Murādî **hâl** ile hâkîk-ı makāle göz (Murādî Dîvânî,
Gazel 594, Beyit 5). [hâl,]

Mir’ât-ı dilde naķş ideli şüretin habîb / Cān ile rûh
içinde murâķıb bu **hālümüz** (Murādî Dîvânî,
Gazel 595, Beyit 2). [hālümüz, -ümüz]

Şerh ü beyāna sığmadı yine bizüm bu **hālümüz** /
Bilmedi kimse Hâķķumuz görmediler hayālümüz
(Murādî Dîvânî, Gazel 598, Beyit 1). [hālümüz, -
ümüz]

Münseliñ oldı cān ü dil kālîb-ı gayrı n’eylesün /
Arada nesne kalmadı bizde bulındı **hālümüz**
(Murādî Dîvânî, Gazel 599, Beyit 3). [hālümüz, -
ümüz]

‘Ömrümü ‘ömrümde gördüm çün dırâz / Hālümü
hālümde buldum çäre-sâz (Murādî Dîvânî, Gazel
602, Beyit 1). [hālümde, -üm, -de]

Terk-i nişân idenler bu ‘âlem-i şuverden /
Döndürdi kâlî **hâle** hâlâta irdi el-hâķ (Murādî
Dîvânî, Gazel 699, Beyit 3). [hâle, -e]

Yemm-i muhîte fûlk-i dil girdi çü bād-bān açup /
Lahzada nice rāh alur gel berü sen bu **hâle** bak
(Murādî Dîvânî, Gazel 701, Beyit 4). [hâle, -e]

Zâhirüm mes’elesin bilmege aķvâl gerek /
Bâtnum **hâlini** fehm itmege bir hâl gerek (Murādî
Dîvânî, Gazel 739, Beyit 1). [hâlini, -i, -n, -i]

Zāhirüm mes'elesin bilmege aqvāl gerek / Bāṭınım hālını fehm itmege bir **hāl** gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 739, Beyit 1). [hāl,]

Dil-i nālānuma bir hātır-ı meyyāl gerek / **Hālūmi** aňlamağa özge zevî'l-hāl gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 740, Beyit 1). [hālūmi, -üm, -i]

Kāf u nūnı zāhirā kıldı sebep bi'l-ittifāk / Līk ma'nā aňlanılmayınca olmaz 'ukde **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 755, Beyit 2). [hāl,]

İster iseñ ger ma'ārifden haberdār olasın / Gel Murāduñ bu maḳālinden hemān kesb eyle **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 778, Beyit 5). [hāl,]

'Urve-i vüskāda hātım itdünse hāvf-ı vahşeti / Kūyı meydāndan çıkardıñ 'ukde oldu saña **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 4). [hāl,]

Ḳulzüm-i vahdetde dil fülki egerçi seyr ider / Vāhidiyyet bezmine vardukda girdāb oldu **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 783, Beyit 3). [hāl,]

Ehl-i hāl ister iseñ olmağa ey **hāl** ehli / Var bu hālî giderüp yirine özge **hāl** al (Murādī Dīvānı, Gazel 794, Beyit 3). [hāl,]

Ġam-ı endühî koyup va'de-i ferdā olmaz / Dürî terk itdi dem-i lahzada **hāl** istedi dil (Murādī Dīvānı, Gazel 800, Beyit 4). [hāl,]

Hālūmi ne hācet ki beyān ide zebānum / Ed-dem 'u mine'l-'aynî ilā hālî delîl (Murādī Dīvānı, Gazel 815, Beyit 2). [hālūmi, -üm, -i]

Nice nazar kıılır idi bu 'āleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine kuḥl-i vücūdî **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 5). [hāl,]

Muvānesetle görindi 'uyūna māfî'l-bāl / Zihî 'ulūm-ı dilārā zihî 'acā'ib **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 828, Beyit 1). [hāl,]

İster iseñ bulmağa hāletde **hāl** / Baḳmaḡıl zinhār imdi saḡ u şol (Murādī Dīvānı, Gazel 835, Beyit 5). [hāl,]

Bî-ḥamdî'llāhî ve 'l-minne bu hāle / Bu **hālî** aňlamak bir ferde müşkil (Murādī Dīvānı, Gazel 848, Beyit 3). [hālî, -i]

Bî-ḥamdî'llāhî ve 'l-minne bu **hāle** / Bu hālî aňlamak bir ferde müşkil (Murādī Dīvānı, Gazel 848, Beyit 3). [hāle, -e]

Celālinden oldu mu'ayyen cemāl-i kemāl / Cemālinden oldu mübeyyen celāl ile **hāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 853, Beyit 1). [hāl,]

Velîkin ḥaṭṭı yokdur ol kitābuñ lîk hālîdür / Benüm **hālümde** hāl olmuş zemîn ile zamān gördüm (Murādī Dīvānı, Gazel 858, Beyit 3). [hālümde, -üm, -de]

Getürdüm kālūmi **hāle** yine baḳmadum aḥvāle / Eritdüm cānumı 'ışk ile şızdum 'ayn-ı kāl oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 859, Beyit 2). [hāle, -e]

Kemāl-i 'ışka tıtdum yüz aña pîr-i kemāl oldum / Benüm **hālūmi** bilmekde zevî'l-'ākla ḥayāl oldum

(Murādī Dīvānı, Gazel 872, Beyit 1). [hālūmi, -üm, -i]

Muntazım olduḡda **hālî** kesb-i efrāḡ eyledi / Ṭālîb oldılar anuñ çün cümlesi andan himem (Murādī Dīvānı, Gazel 885, Beyit 3). [hālî, -i]

Bahr oldu çün gönül yem-i 'ummāna şıḡmazam / Şerḡ eylesem bu **hālūmi** divāna şıḡmazam (Murādī Dīvānı, Gazel 935, Beyit 1). [hālūmi, -üm, -i]

Şerḡ itmedi bu **hālî** kime eylerem su'āl / Virmez cevābını ne ki didüm baña didüm (Murādī Dīvānı, Gazel 937, Beyit 4). [hālî, -i]

Murāduñ sözlerin aňlayayım ger dirseñ ey 'ākil / Bu ef'āl ile aqvālî getür kendüñe **hāleyin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 5). [hāleyin,]

Hālūmi hālümde gördüm tarz ile etvārdan / **Hālūmi** sen baña şorḡıl sormaḡıl hāldaşdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 4). [hālūmi, -üm, -i]

Āḥ 'aceb **hālüm** n'ola ol demde tedbîrüm n'ola / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān (Murādī Dīvānı, Gazel 1056, Beyit 3). [hālüm, -üm]

Kaçmışam ḡayretde ḡavvāş olmuşam deryāya ben / ḡayre **hālümdür** nihān illā ki aña hep 'ayān (Murādī Dīvānı, Gazel 1060, Beyit 2). [hālümdür, -ümdür]

Girmedüñ 'ummāna bilmezsin bu baḡrūñ **hālîni** / Baḡre ṭalmayınca şanma kendüñi dürdānesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1085, Beyit 2). [hālîni, -i, - (n)i]

Ḥaḳîkat-i ezelîdür ḥaḳā'ikūñ isteyüben / Şimāḡ-ı cāna nidā geldi **hālūñ** isteyüben (Murādī Dīvānı, Gazel 1150, Beyit 2). [hālūñ, -üñ]

Yā Rab bu dil-i ḡam-gîn **hālî** n'olısar āḡır / İrmez mi vişālūñe dā'im çeke mi hicrān (Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 3). [hālî, -i]

Bu Murāduñ **hālî** olmuşdur 'acā'ibden 'aceb / Oldı zıkr ile meḳamı lâ-ilāhe illā da hu (Murādī Dīvānı, Gazel 1190, Beyit 5). [hālî, -i]

Dil Murādî **hāl** ile hūda kıla şevḳ ile hū / Dilde eksük olmasın her dem-be-dem efḳār-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 5). [hāl,]

Eyledüm çünki i'āde eyledi **hāl** ile **hāl** / Gördi çünki bu ḡicābum perdeye girdi yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1225, Beyit 3). [hāl,]

Gösterür fi'lümde ef'āl-i şaḡīḡhîn zāt ile / Kılmadı 'aynümde ḡayrı **hāl** ile hālāt ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 1). [hāl,]

Ehl-i 'ışk olan bilür 'ışk ehlinüñ hālîni yine / Ten ḡicābında ḡalanlar bilmediler **hāl** ne (Murādī Dīvānı, Gazel 1254, Beyit 1). [hāl,]

Fāş kılmadı 'aceb ḡikmetde sırūñ gözleyen / Hāl-i vaşf olmaz şu kim **hālînde** hālūñ seyr ide

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [hâlinde, -i, -n, -de]

Fâş kılmadı ‘aceb hikmetde sırûn gözleyen / Hâl-i vaşf olmaz şu kim hâlinde **hâlûn** seyr ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 3). [hâlûn, -ûn]

‘Ömr ü ‘izzetden gelür bir fâ’ide a‘mâl ile / Kırı gavgâyı n’idersin zinde olgıl **hâl** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [hâl,]

Çü gaybından virür ‘uşşâkına bir özge **hâl** Allâh / İder zâhir o hâletden nice dürlü makâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 1). [hâl,]

Senûn etvâr-ı tavrûn bilmedi ‘âlemde her kim var / Senûn **hâlûn** bilüp hâlûne hâl-daş olmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [hâlûn, -ûn]

Senûn lûtfuına şıgınduk yüzi dergâhuına dutduk / İlâhi nez’ **hâlinde** hidâyet eylegil câna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 4). [hâlinde, -i, -n, -de]

Ne lezzetdür bu lezzet kim cihân vaşfında lâl olmuş / Ne ‘izzetdür bu ‘izzet kim vire vuşlatla **hâl** Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4). [hâl,]

Hâlûmi eyledi hâlûmde benüm hâl ile hâl / Lem‘a-i nûrî zuhûr eyledi hâl-daşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [hâlûmi, -üm, -i]

Hâlûmi eyledi **hâlûmde** benüm hâl ile hâl / Lem‘a-i nûrî zuhûr eyledi hâl-daşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [hâlûmde, -üm, -de]

Bir vecd ü **hâl** virdi Murâd ehl-i vecde kim / Şerh ü beyâna gelmez o şerh-i makâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [hâl,]

Terk eyle kâli hâle duruş turma ey gönül / Hâlî durur bu **hâl** bil olmadı kâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 2). [hâl,]

Terk eyle kâli **hâle** duruş turma ey gönül / Hâlî durur bu hâl bil olmadı kâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 2). [hâle, -e]

‘Ömr ile câvidân olan oldur iren kemâline / Havl ile kuvvet olmasa kim irişür bu **hâline** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 1). [hâline, -i, -n, -e, -]

Cânımı câna virmişem rûhı cemâle / ‘Aynümi **hâle** virmişem sırrı vişâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [hâle, -e]

Hakq-ı hakîkîdür gözüm bildi yakîni / Vâhidi gördi birde bir irdi çü **hâle** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [hâle, -e]

Tayf-ı hayâl-i hâleti anlaşısam **hâl** / Eylemezem nâzar velî ‘ayn-ı hayâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 3). [hâl,]

İştîyâkum hadde gelmez bî-mecâl itdûn beni / Yanuına varınca her **hâlûmde** hâl itdûn beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [hâlûmde, -üm, -de]

Gezmişem nice ‘avâlim tutmadum aşlâ karar / Berkarâr idüm yine **hâlûmde** buldum hâlûmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [hâlûmde, -üm, -de]

Gezmişem nice ‘avâlim tutmadum aşlâ karar / Berkarâr idüm yine hâlûmde buldum **hâlûmi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 2). [hâlûmi, -üm, -i]

Gezmişem nice ‘avâlim tutmadum aşlâ karar / Berkarâr idüm yine hâlûmde buldum **hâlûmi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [hâlûmi, -üm, -i]

Gezmişem nice ‘avâlim tutmadum aşlâ karar / Berkarâr idüm yine **hâlûmde** buldum hâlûmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 2). [hâlûmde, -üm, -de]

Havl ile **hâl** ey ‘azîz ni‘met-i ‘uzmâ durur / Havl ile ey cân-ı men kal’ ola cümle cibâl (Murâdî Dîvânı, Kut’a 23, Beyit 2). [hâl,]

Beyzâ vü sevdâda gezer ‘aynüm benüm gaybüm benüm / Yâ Rab ‘acebden a‘cebem sırrı oldu bu **hâlûm** benüm (Murâdî Dîvânı, Müfret 25, Beyit 1). [hâlûm, -üm]

2. Şimdiki zaman.

Ey kemâlûn şafha-i ‘âlemde **hâl** / Her kişi tutar egerçi bir hayâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 1). [hâl,]

hâl-daş [2] Aynı halde olan, karşısındakinin halinden anlayan kimse.

Hâlûmi hâlûmde gördüm tarz ile etvârdan / Hâlûmi sen baña şorğıl şormağıl **hâl-daşdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4). [hâl-daşdan, -dan]

Hâlûmi eyledi hâlûmde benüm hâl ile hâl / Lem‘a-i nûrî zuhûr eyledi **hâl-daşumda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 4). [hâl-daşumda, -um, -da]

hâl-daş olmak [2] Aynı halde olmak, karşısındakinin halinden anlamak.

Çü şer‘-i kalb idesen ‘arş olur sen aña bunu / Gel ‘arş-ı kalbe ‘urûc eyle olası hâl-daş (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 3). [hâl-daş olası, -a, -sın]

Senûn etvâr-ı tavrûn bilmedi ‘âlemde her kim var / Senûn hâlûn bilüp hâlûne **hâl-daş** olmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 2). [hâl-daş olmadı, -ma, -dı]

hâle düşmek [1] Hâl, durum içinde bulunmak.

Yine bir **hâle düşüpdür** dil-i pür-sevdâmuz / Bilmeyen evvelümüz bilemedi uhrâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 1). [hâle düşüpdür, -üp, -dür]

hâl eylemek [6] 1. Bir durumun oluşması. II Vecde gelme durumu.

Cem‘ olmadı başına bir lahzada ‘aklı / **Eylemedi** **hâl** üzre irişmiş idi hâlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 3). [hâl eylemedi, -me, -di]

Ḳudret izhârına budur kâfî / Kâf u nûnı irişdi
eyledi hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 4*). [*hâl eyledi, -di*]

‘İbret ile nâzır ise kim ki görsin kavlini / Bu
Murâdî kendüyi kendinde **hâl eyler** yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 5*). [*hâl eyler, -r*]

Hâlümi **eyledi** hâlümde benüm **hâl** ile hâl / Lem‘a-
i nûrî zuhûr eyledi hâl-daşumda (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1339, Beyit 4*). [*hâl eyledi, -di*]

II Bir ulunun huzurunda kendinden geçmek, cezbolmak.

Eyledüm çünkü i‘âde **eyledi hâl** ile hâl / Gördi
çünkü bu hicâbum perdeye girdi yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 3*). [*hâl eyledi, -di*]

Seherî yâre varup seyri cemâl eyleyelüm / Açalum
dîde-i ‘aynumuzı **hâl eyleyelüm** (*Murâdî Dîvânı,
Kit‘a 18, Beyit 1*). [*hâl eyleyelüm, -(y)elü, -m*]

hâlî [1] *Vaziyete, hâle, duruma âit.*

Terk eyle kâli hâle duruş tırma ey gönül / **Hâlî**
durur bu hâl bil olmadı kâl ile (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1373, Beyit 2*). [*hâlî, -*]

hâl-i ‘acîb [1] *Şaşılacak, garip durum.*

Dirâyet idelden cemâlümde **hâl-i ‘acîb** / Benüm
hâlümi bilmek ister bu hâlüm yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 2*). [*hâl-i ‘acîb, -*]

hâl-i âhîr [1] *Son hâl, durum.*

Mâverâ-yı ‘ayn-ı idrâkûnde bulduñsa başâr / Kıl
başîretle nâzar var **hâl-i âhîrden** dile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 4*). [*hâl-i âhîrden, -den*]

hâl-i ‘âlem [1] *Alemin, cihan halkının hali.*

Bildüñ çü **hâl-i ‘âlem** n‘eydügini tamâmı / Bir
zerre bakma aña şükrân olam dir iseñ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 749, Beyit 4*). [*hâl-i ‘âlem, -*]

hâl-i cemâl-i habîb [1] *Sevgilinin güzelliğinin durumu.*

Oldı mu‘ayyen aña **hâl-i cemâl-i habîb** / Şol ki
anuß kalbinüñ âyinesi sâdedür (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 498, Beyit 2*). [*hâl-i cemâl-i habîb, -*]

hâl-i dil [2] *Gönlün hali, durumu.*

Lâ vü lenden geçmeyince **hâl-i dil** gelmez ele / Ey
Murâdî degme kimse bulamaz Raḥmâna yol
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 5*). [*hâl-i dil, -*]

Bizdedür âlâm-ı ‘ışk ammâ devâsı yârde / ‘İşk
iledür **hâl-i dil** tekrârdur tekrârda (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1278, Beyit 1*). [*hâl-i dil, -*]

hâl-i hayâl [1] *Hayâlin durumu.*

Eyledi biñ biñ ricâ **hâl-i hayâlinde** hayâl /
Muḳtezâyiden çekildi hasta iken oldı sağ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 665, Beyit 2*). [*hâl-i hayâlinde, -i,
-n, -den*]

hâl-i istiğrâk [1] *Kendinden geçme hali.*

Hâl-i istiğrâk ‘aşıklar ne hâl añlar bu gün / Yâr-i
bî-hemtâdan ayrılmak muḥâl añlar bu gün (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1*). [*hâl-i istiğrâk, -ı*]

hâl ile eṭvâr [2] *Hâl ile tavırlar.*

Murâduñ merd olan bildi nedür **hâl ile eṭvârı** / Er
oldur kim er oldur kim ebed kılmaya sırr ifşâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 5*). [*hâl ile eṭvârı,
-ı*]

Murâduñ merd olan bildi nedür **hâl ile eṭvârı** / Er
oldur kim er oldur kim ebed kılmaya sırr ifşâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 5*). [*hâl ile eṭvârı,
-ı*]

hâl ile kâl [1] *Hâl ile söz.*

Ezelde hem-zebân olmış lisânüm **hâl ile kâle** /
Anuß çün her dehânümde zebânüm bin lisân
söyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3*). [*hâl
ile kâle, -e*]

hâl-i mavera [1] *Bir şeyin ötesinde, arkasında,
gerisinde bulunan yer, zamanın durumu. II. Görülen
âlemin ötesindeki durum, hâl.*

Dâne dâne çünkü düşürem hayâlüm habbesin / Ol
hayâl ile bu **hâl-i mâverâdan** geçmezem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 888, Beyit 2*). [*hâl-i mâverâdan, -
dan*]

hâl-i mevt [1] *Ölünün durumu. II Nefsî arzularına göre
hareket eden kimsenin durumu, sonu.*

Añar yok şimdi kimse **hâl-i mevti** / Kamusı şimdi
halkuñ oldı gâfil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit
4*). [*hâl-i mevti, -i*]

hâl-i murâdî [2] *Sultan III. Murat‘ın hâlî, durumu.*

Añlayayın dir iseñ **hâl-i Murâdî** eger / ‘Ayn-ı
hakikatdedür maḥz-ı ferâgatdadur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 496, Beyit 5*). [*hâl-i murâdî, -*]

Bildi murâdî ne‘ydügini bu murâddan / **Hâl-i
Murâdî** bilmedi kimse maḳâl ile (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1373, Beyit 5*). [*hâl-i murâdî, -*]

hâlince [8] *Durumuna göre, vaziyetince. (Bu kelime
Divan‘ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Güş idenler bu Murâduñ mantık-ı ‘ulyâsını / Her
biri **hâlince** ey dil şâhib-‘irfân oldılar (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 340, Beyit 5*). [*hâlince, -*]

hâline kımak [1] (Deyim) *Kendi haline bırakmak,
karışmamak.*

Murâdî rāḥat-ı dildür Fe-emmâ **hâline kıor** yok /
‘İtāba maḥzar olana ebed virmez ziyā revnaḳ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 5*). [*hâline kıor,
-r*]

hâlini bilmek [1] *Durumunu anlamak.*

Pes cevâbını virüp didi Murâdî merd olan /
Kimsene **hâlini bilmez** hâl ider hâlinde cā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6*). [*hâlini bilmez,
-mez*]

hāl-i özge [1] Başka hāl, durum.

‘İşkî şorarsañ o **hāl-i özgedür** / ‘Ayna gelmez ol
hayāl-i özgedür eger (Murâdî Dîvânî, Gazel 538,
Beyit 1). [hāl-i özgedür, -dür]

hāl-i pinhan [1] Gizli hāl.

Hāl-i pinhānum sorar iseñ zebān şerh eylemez /
Bir lisāndur bu lisān kim tercemān şerh eylemez
(Murâdî Dîvânî, Gazel 549, Beyit 1). [hāl-i
pinhānum, -um]

hāl-i şıfat [1] Özelliğin, vasfın durumu.

Fi’l-i eşyāda görindi yine bu **hāl-i şıfat** / Hāşa
li’llah k’ola fi’linde o fa’āl-i şıfat (Murâdî Dîvânî,
Gazel 175, Beyit 1). [hāl-i şıfat,]

hāl itmek [5] Hal edinmek, bir durumun oluşması. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Pes cevābını virüp didi Murâdî merd olan /
Kimsene hālını bilmez **hāl ider** hālinde cā
(Murâdî Dîvânî, Gazel 11, Beyit 6). [hāl ider, -er
]

hāl-i ‘uşşâk [2] Âşıkların hali.

Ķulağ ursañ bu güftāra bilürdün **hāl-i ‘uşşâkı** /
Kemāl-i ‘ilm olup ‘ilmün yabana açmaz idün göz
(Murâdî Dîvânî, Gazel 590, Beyit 2). [hāl-i
‘uşşâkı, -ı]

Hāl-i ‘uşşâkı nice fehm ide her bî-dil ü cān /
Şem’e yansa olara mazhek olur pervāne (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1356, Beyit 2). [hāl-i ‘uşşâkı, -ı]

hāl-i vaşf olmak [1] Durumu anlatan, vasfeden olmak.

Fāş kılmadı ‘aceb hikmetde sırruñ gözleyen / **Hāl-
i vaşf olmaz** şu kim hālinde hālün seyr ide
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1274, Beyit 3). [hāl-i vaşf
olmaz, -maz]

hāl-i vücüd [2] Vücudun, varlığın durumu.

Allāh Allāh ne ‘aceb hāl durur **hāl-i vücüd** / ‘İlm-
i zāt-ı eḥadiyyetde durur aşl-ı şühüd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 253, Beyit 1). [hāl-i vücüd,]

Çü hālümüzde bilinmiş durur kamu aḥvāl / Anuñ
içün irişür havl ile bu **hāl-i vücüd** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 262, Beyit 4). [hāl-i vücüd,]

hāl-i ya’küb [2] Hz. Yakub’un hālî.

Hüsni Yūsufda eger kıldı ise hāl zuhūr / **Hāl-i
Ya’kūbda** gör ‘ışk ile cānı nicedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 441, Beyit 3). [hāl-i ya’kūbda, -da]

Yūsuf-ı dehrüm baña şorma su’ālî cāhda / **Hāl-i
Ya’kūbı** su’āl eyle firāk u āhda (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1288, Beyit 1). [hāl-i ya’kūbı, -ı]

hāl-i zeban [1] Hal dili, kendilerine özgü şekilde,
yaratılışlarına uygun olarak; gönülden, istekli bir
şekilde; konuşmadan.

Muhtār olana virdi taşarruf keremlerün / Söyler
yine bu **hāl-i zebānum** seni seni (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1534, Beyit 4). [hāl-i zebānum, -um]

hāl kılmak [1] Bir durumun oluşması.

Bāṭın u zāhirde ālā gözledi / ‘Avn ile **kıldı** özin bir
turfā **hāl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 833, Beyit 3). [hāl
kıldı, -dı]

hāl olmak [6] 1. Bir durumun ortaya çıkması. II
Kendinden geçmek, cezbolmak. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

‘Ayn-ı kemāl oldum yine hāl ile **hāl oldum** yine /
Zār-ı ḥayāl oldum yine zībā cemālünden midür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 515, Beyit 3). [hāl oldum,
-du, -m]

hālünde olmak [1] Kendi halinde olmak, kimseye
kötülük etmemek.

Ey Murâdî ister iseñ yaḥşılık / Kimseyi incitme var
hālünde ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 7).
[hālünde ol,]

hāl üzere [1] Bu şekilde, bu şekil üzere.

Ķā’im olup durur çü murāduñda bu Murād / **Hāl
üzre** havlün ile girür cümle hey’ete (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1372, Beyit 5). [hāl üzere,]

hāl üzere hāl [1] Hāl içinde hāl. II Dervişlerin, sofuların
cezbesi, coşkunluğu.

Ey Murâdınun kelāmın gūş iden gelsün yine / Cān
ile sāmi’ olursa kesb ide **hāl üzere hāl** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 775, Beyit 5). [hāl üzere hāl,]

hāl virmek [1] Manevi tesiri altına almak.

Ol cemāl-i bî-misāldür kim cemālî lem’ası / Eyledi
cümle münevver **virdi** her bir şey’e **hāl** (Murâdî
Dîvânî, Kut’a 12, Beyit 2). [hāl virdi, -di]

hālā [2] Bu zamana kadar, daha, henüz,
şimdi bile, hâlen.

Ķaçan mevc ursa ol deryā tolar şark ile ģarb aşvāt
/ Zemīn ü āsumān dītrir yine sākin olur **hālā**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 4). [hālā,]

Şerḥ ü beyāna sığmaz bu ‘ilm-i mümkinātuñ / Şol
nesne mümteni’dür eshel ḳatuñda **hālā** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 104, Beyit 2). [hālā,]

hālāş [8] Kurtulmak, kurtuluş. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Çün ezelden ‘ışka düşdüm pes **hālāşa** çäre ne /
Çäresi vaşl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā’imā (Murâdî
Dîvânî, Gazel 10, Beyit 2). [hālāşa, -a]

hālāş bulmak [1] (Deyim) Kurtulmak, azat olmak.

‘Ayn-ı ‘ināyet oldı anuñ iki dīdesi / **Buldi hālāş**
her ki bula merḥabā-yı hū (Murâdî Dîvânî, Gazel
1206, Beyit 4). [hālāş buldi, -dı]

ḥalāş eylemek [5] Kurtarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çāresüz kıldum Ḥudāyā çāre kıl yā Rab baña / Nefs ü şeytāndan **ḥalāş eyle** beni ey pādişā (Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 1). [ḥalāş eyle,]

ḥalāş itmek [2] Kurtarmak.

Başın **ḥalāş ider** mi gönül dest-i 'ışkdan / 'İşkun efendî nice nice mekr ü âli var (Murādī Dīvānı, Gazel 465, Beyit 4). [ḥalāş ider, -er]

Ger dilerseñ vücūdî bi'l-iḥlās / Sen vücūdünñan **it** özüñi **ḥalāş** (Murādī Dīvānı, Gazel 646, Beyit 1). [ḥalāş it,]

ḥalāş olmak [14] Kurtulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ġark oldı baḥr-ı vaḥdete şöyle bu fülk-i dil / Andan **ḥalāş olmaya** gelse hezār Nūḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 236, Beyit 3). [ḥalāş olmaya, -ma, -(y)a]

ḥalāş-ı cāvidān [1] Ebedî kurtuluş.

Maḥzen-i sırr-ı 'ışk olan buldı **ḥalāş-ı cāvidān** / Şāf ola zıkr ile gönül cürm ü günāhı n'eylerüz (Murādī Dīvānı, Gazel 600, Beyit 5). [ḥalāş-ı cāvidān,]

ḥālāt [13] Durumlara, haller.

Bu Murāduñ kelimātını eger diñler iseñ / Hāşıl ola saña miqdāruña göre **ḥālāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 174, Beyit 5). [ḥālāt,]

Ey gönül ister iseñ kesb idesin ger **ḥālāt** / Şād olma sana ger 'arż ola biñ biñ derecāt (Murādī Dīvānı, Gazel 176, Beyit 1). [ḥālāt,]

Hālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i 'ulūm / Hālümüz maḥv olur elbette n'olursa **ḥālāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 177, Beyit 2). [ḥālāt,]

Ey Murādî nice **ḥālāt** olur inşāf saña / Şu ki tutmaya sözüñ aña nedāmet görünür (Murādī Dīvānı, Gazel 436, Beyit 5). [ḥālāt,]

Cān cemāl-i yāre karşı seyr ider **ḥālāt**dan / Hüb olan seyrān ider hüsni ruḥın mir'ātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1074, Beyit 1). [ḥālāt

Şems-i enver toğdıñın her gün görür mi dīdeler / Ger işāret olmasa eflāk ile **ḥālāt**dan (Murādī Dīvānı, Gazel 1088, Beyit 2). [ḥālāt

Gösterür fi'lümde ef'āl-i şaḥīḥin zāt ile / Kılmadı 'aynümde ḡayrı hāl ile **ḥālāt** ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 1). [ḥālāt,]

Dilerseñ irmege ey dil kemālāt ile **ḥālāta** / Muşaffā eyle mir'ātuñ sen aldanma ḡayālāta (Murādī Dīvānı, Gazel 1321, Beyit 1). [ḥālāta, -a]

II Kendinden geçme hali, cezbe.

Elā iy kum fe-enzur ma'nīsın fehm eyleyen 'ārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden dem urursañ gelür **ḥālāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 3). [ḥālāt,]

Teşḥīs-i ibn-i ādem pes cümledendür a'zam / Sā'irde gerçi vardır olmadı lık **ḥālāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 190, Beyit 3). [ḥālāt,]

Murādî 'ilm-i ezelde 'ulūm-ı zāhirdür / Velik bāṭın u zāhirde gösterür **ḥālāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 215, Beyit 5). [ḥālāt,]

Terk-i nişān idenler bu 'ālem-i şuverden / Döndürdi kālî hāle **ḥālāta** irdi el-ḡaḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 699, Beyit 3). [ḥālāta, -a]

Muḡaddemāt-ı 'ulūmın bilürdi 'ilm-i 'alīm / 'Aceb mi hey'ete neşr eyler ise **ḥālātı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1540, Beyit 4). [ḥālātı, -ı]

ḥālāt-ı 'ayn-ı vaḥdet [1] Allah'a yakınlık kaynağının hālleri, durumları.

Ḥālāt-ı 'ayn-ı vaḥdet kesrettedür çü maḥcüb / Kaldur ḡicāb-ı ḡayrı 'ayn ola tā ki bāḥir (Murādī Dīvānı, Gazel 504, Beyit 2). [ḥālāt-ı 'ayn-ı vaḥdet,]

ḥālāt-ı ḡalb [1] Gönülde bulunan hāller, durumlar.

Murādî 'arşa-i ḡikmetde çün kân eylemiş 'ilmi / Ma'ārif kūyudur her dem dönen **ḥālāt-ı ḡalbümde** (Murādī Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 5). [ḥālāt-ı ḡalbümde, -üm, -de]

ḥālāvet [3] Tatlılık, lezzet.

'Ālemde 'ışka beñzer olmadı bir letāfet / Ammā ki vaşla mānend olmadı bir **ḥālāvet** (Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 1). [ḥālāvet,]

ḡalbūñi musaṭṭaḡ kıluben eyle müdevver / Gel aña Murāduñ bu kelāmında **ḥālāvet** (Murādī Dīvānı, Gazel 457, Beyit 5). [ḥālāvet,]

Duyduñsa Murāduñ kelimātında **ḥālāvet** / Bir ḡarfını şerḡ it eger 'allām-ı cihānsın (Murādī Dīvānı, Gazel 1129, Beyit 5). [ḥālāvet,]

ḥālāvet bulmak [1] Hoşluk, tatlılık bulmak.

'Ālemde yūri kılma nazar aza vū çoḡa / Ta kim **bulasın** cennet ü ni'metde **ḥālāvet** (Murādī Dīvānı, Gazel 198, Beyit 4). [ḥālāvet bulasın, -a, -sın]

ḥālāyık [8] Yaratılmış canlılar, özellikle insanlar, mahlukat, ḡalīkâ'nın çoḡulu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādîñün kelāmıdır kemāl-i ḡudret ü heybet / Anuñ bir ḡarfı şerḡ olmaz **ḥālāyık** ger yaza elvāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 228, Beyit 5). [ḥālāyık,]

ḡāle [1] Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire. II Sevgilinin etrafı, çevresi.

Kıl u kâli târik olmayınca ey vâsi' zebân / Hâşâ vü kellâ komazlar saña **hâle** bakmağa (Murâdî Dîvânî, Gazel 1282, Beyit 4). [hâle,]

hâlel bulmak [1] Kusur bulmak, hatasını görmek.

Nâzır olma kimsenün 'aybına zinhâr ey ulu / Ğayrı kimse dağı tâ ki **bulmaya** sende **hâlel** (Murâdî Dîvânî, Gazel 787, Beyit 2). [hâlel bulmaya, -ma, -(y)a]

hâlel virmek [3] Bozmak, sarsmak; zarar vermek.

Nâtıķum nuţķuma **virmedi** benüm zerre **hâlel** / Her ne kim 'aķla gelürse anı bilgil mevcûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 3). [hâlel virmedi, -me, -di]

Nûr-ı imânuña kizb ile meded **virme hâlel** / Eyle sıdk ile ziyâde anı bâhir olğör (Murâdî Dîvânî, Gazel 423, Beyit 4). [hâlel virme, -me]

Esâs-ı şer'e **hâlel virme** olasın sâbit / Ezel mühendisi bu tarzı kurdı hâzır baş (Murâdî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 2). [hâlel virme, -me]

hâlet [23] Nitelik, durum, hal.

Ne 'aceb hâlet olur **hâletümüz** ey hâlet / Gâh şevķ u gehî hüzn ü gehî fûrķat devlet (Murâdî Dîvânî, Gazel 180, Beyit 1). [hâletümüz, -ümüz]

Anı remy itmedün sen bil ki benven râmi-i tahķık / Bu ķavl içre Murâdî kıl teccüs nice **hâletler** (Murâdî Dîvânî, Gazel 287, Beyit 5). [hâletler, -ler]

Ķıl nazar her dem cihân biñ dürlü **hâlet** gösterür / Kimine şadî kimisine melâlet gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 360, Beyit 1). [hâlet,]

Âyine-i ķalbûni eyle muşayķal ki tâ / Añlayasın nefsûni kim nice **hâletdedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 495, Beyit 3). [hâletdedür, -de, -dür]

Şemme-i zevķ ü şafâdan ey gönül gel lezzet al / Her neye kim sen nazar kılsañ andan **hâlet** al (Murâdî Dîvânî, Gazel 768, Beyit 1). [hâlet,]

Cemâlün nûrını göster beni nûra idüp hem-ser / Gözüm nûruña kıl manzar müyesser eyle **hâletden** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1007, Beyit 4). [hâletden, -den]

Bu ne hâcetdür ki ferdâya ķomak bu **hâleti** / Ey Murâdî haşr ola gör işte arz-ı sâhire (Murâdî Dîvânî, Gazel 1285, Beyit 5). [hâleti, -i]

Sende bu hüsn ü tarâvet neden olmış zâhir / Cümle maķlûk-ı cihân fikr ile bu **hâletde** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1346, Beyit 3). [hâletde, -de]

Pes 'aşık olmağıl esere ol mü'essire / Tâ sen de 'ışķ ile bulasın yahşı **hâleti** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1526, Beyit 4). [hâleti, -i]

Kitâb-ı 'izzet-i cānāndan cāna gelür lezzet / Ne hâletdür o **hâlet** kim lezā'izden virür hâlet (Murâdî Dîvânî, Müfret 32, Beyit 1). [hâlet,]

Kitâb-ı 'izzet-i cānāndan cāna gelür lezzet / Ne hâletdür o hâlet kim lezā'izden virür **hâlet** (Murâdî Dîvânî, Müfret 32, Beyit 1). [hâlet,]

II Kendinden geçme hali, cezbe.

Semāvāt içre 'arz oldı melā'ik içre bir **hâlet** / Ne hâletdür bu hâlet kim 'acā'ib kışşadur nev-yâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 5). [hâlet,]

Semāvāt içre 'arz oldı melā'ik içre bir hâlet / Ne hâletdür bu **hâlet** kim 'acā'ib kışşadur nev-yâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 5). [hâlet,]

Semāvāt içre 'arz oldı melā'ik içre bir hâlet / Ne **hâletdür** bu hâlet kim 'acā'ib kışşadur nev-yâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 5). [hâletdür, -dür]

Hâlet istersen eger ey tâlib-i 'ilm-i ledün / 'Âlem-i şüretten iħrâc eyle murğun bul necât (Murâdî Dîvânî, Gazel 171, Beyit 4). [hâlet,]

Bilgil ki bekâsı yok zamānuñ / Gelsün dilüne oñatca **hâlet** (Murâdî Dîvânî, Gazel 210, Beyit 4). [hâlet,]

Murâdî sırr-ı ekberden ne **hâlet** eyledün taķşıl / Ğalâyık bir mu'ammâdur 'iberdür 'ibret-i abşar (Murâdî Dîvânî, Gazel 305, Beyit 5). [hâlet,]

Serseri şanma maķabbet özge **hâletdür** gönül / Añlama her hây u hü y idende tâb-ı 'ışķ var (Murâdî Dîvânî, Gazel 331, Beyit 2). [hâletdür, -dür]

İster isen bulmağa **hâletde** hâl / Baķmağıl zinhâr imdi sağ u şol (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 5). [hâletde, -de]

Çü ğaybından virür 'uşşâķına bir özge hâl Allâh / İder zâhir o **hâletden** nice dürlü maķâl Allâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1298, Beyit 1). [hâletden, -den]

Olur çün mûnderic her dem gönül levhinde **hâletler** / Zuhûr eyler mu'ammâsı berz-i eţrâf-ı ârâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1490, Beyit 2). [hâletler, -ler]

Olur çün mûnderic ammâ gönül levhinde **hâletler** / Zuhûr eyler mu'ammâsı biraz eţrâf-ı ârâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1507, Beyit 2). [hâletler, -ler]

Kitâb-ı 'izzet-i cānāndan cāna gelür lezzet / Ne **hâletdür** o hâlet kim lezā'izden virür hâlet (Murâdî Dîvânî, Müfret 32, Beyit 1). [hâletdür, -dür]

hâlet irişmek [1] Üzerine tuhaf bir hal gelmek.

Cem' olmadı başına bir laħzada 'aķlı / Eylemedi hâl üzre **irışmiş** idi **hâlet** (Murâdî Dîvânî, Gazel 197, Beyit 3). [hâlet irışmiş, -miş]

hâlet-i dil [2] Gönülün hâli, durumu.

Hâlet-i dilde durur her n'ola aħvâl-i 'ulûm / Ğâlümüz maķv olur elbette n'olursa hâlât (Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 2). [hâlet-i dilde, -de]

Her ne kim zâhir olur ol **hâlet-i dilden** durur / Her ne kim gelse saña sen şanma ki ilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 1). [hâlet-i dilden, -den]

hâlet-i ebrâr [1] Hayır sahiplerinin hâlleri.

Muhakkik 'âlîme şordum ne hikmetdür bu mâfihâ / Ki hakkânî kelâmuñdan bula dil **hâlet-i ebrâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [hâlet-i ebrâr,]

hâlet-i 'ışk [1] Aşk hâli, aşkın durumu.

Allâh Allâh ne 'aceb hâlet olur **hâlet-i 'ışk** / Şâh-ı dü-'âlem olur kime irer devlet-i 'ışk (Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [hâlet-i 'ışk,]

hâlet-i ma'nâ [1] Anlaman, mânâ âleminin durumu, hâli.

Hayâl-i terk-i şüretten görünmez **hâlet-i ma'nâ** / İrağ ol gayırdan aña yakın ol gözle ma'nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [hâlet-i ma'nâ,]

hâlet-i vuslat [1] Kavuşma durumu.

Ne 'aceb hâlet olur **hâlet-i vuslat** yâ Rab / Bir dağı el vire mi bize o devlet yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [hâlet-i vuslat,]

hâletler itmek [1] Olaylar, durumlar oluşturmak.

Dostum bilmem ne **hâletler ider** vechüñ baña / Her ki nâzırdur baña nev nev mühennâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [hâletler ider, -er]

hâlet olmak [3] Hâl, durum, nitelik olmak, oluşmak. II Cezbe, vecd hali.

Ne 'aceb **hâlet olur** hâlet-i vuslat yâ Rab / Bir dağı el vire mi bize o devlet yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 1). [hâlet olur, -ur]

Ne 'aceb **hâlet olur** hâletümüz ey hâlet / Gâh şevk u gehî hüzn ü gehî fûrkat devlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [hâlet olur, -ur]

Allâh Allâh ne 'aceb **hâlet olur** hâlet-i 'ışk / Şâh-ı dü-'âlem olur kime irer devlet-i 'ışk (Murâdî Dîvânı, Müfret 16, Beyit 1). [hâlet olur, -ur]

hâlık [15] Yaratan, Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ğafûrumdur beni ğaffâr beni sâtir dağı settâr / Beni var eyleyen **hâlık** idübdür zâhirüm inşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [hâlık,]

hâlık-ı arz u sema [1] Yerin ve göğün Allah'ı.

Hâlık-ı arz u semâ çün itdi fîrât iftitâh / Kimine 'izzet kılupdur kime nıkmî iftitâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [hâlık-ı arz u semâ,]

hâlık-ı dâna [1] Âlim olan yaradan, Allah.

Murâdî iste kim dünyân ile uhrân ola ma'mûr / 'Înâyâtın karîn itsün saña ol **hâlık-ı dâna** (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [hâlık-ı dâna,]

hâlık-ı ezeli [1] Ezelden beri var olan yaratıcı, Allah.

Ğam ile şādîyi zıdd itdi **hâlık-ı ezeli** / Mücerreb oldu kamu fî'le dîde-bân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 2). [hâlık-ı ezeli,]

hâlık-ı fettâh [1] Fetheden, açan yaradan; Allah.

Ma'ânî gencini feth eyledi çün **hâlık-ı fettâh** / Aşub zencîr-i kudretle anuñ bābında bir mişbâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [hâlık-ı fettâh,]

hâlık-ı kevn ü mekân [2] Varlığın , kâinatın yaratıcı.

Hâlık-ı kevn ü mekân eyledi bu hükmi çün / Her birine hikmeten vaz' olunup yahşı ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 2). [hâlık-ı kevn ü mekân,]

Çün o durur **hâlık-ı kevn ü mekân** / Eyle 'ibâdet aña dün gün hemân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 7). [hâlık-ı kevn ü mekân,]

hâlık-ı leyl ü nehâr [1] Gece ve gündüzü yaratan Allah.

Ey misâlünden müberrâ kâdir-i perverdigâr / Ey 'ayânundan münezzeh **hâlık-ı leyl ü nehâr** (Murâdî Dîvânı, Kit'a 7, Beyit 1). [hâlık-ı leyl ü nehâr,]

hâlık-ı midhat [1] Yaratanı övme.

Menber-i 'arş üzre çıkup hamd ider / Rûh u cisim **hâlık-ı midhatdedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [hâlık-ı midhatdedür, -de, -dür]

hâlık olmak [1] Halk eden, yaratan olmak.

Kamu dillerde mezkûr oldu nâmuñ / Sen olduñ **hâlık** cümle enâmuñ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1). [hâlık olduñ, -du, -n]

hâlık-ı l-eyyâ [1] Her şeyi yaratan Allah.

Saña yüz tutmuşam yâ Haq çü sensin **hâlık-ı l-eyyâ** / Ümîdüm sañadur her dem çü sensin kâdir ü dâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [hâlık-ı l-eyyâ,]

hâli [4] Boş, tenha. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Velîkin haţtı yokdur ol kitābuñ lîk **hâlidür** / Benüm hâlümdе hâl olmuş zemîn ile zamân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [hâlidür, -dür]

hâli olmak [4] Boş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zâ'ir ola kâmlar yirlü yirin ser-tâ-ser / Nice kerre **ola hâli** nice def'a tola cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [hâli ola, -a]

ḫalîf [1] Arkadan gelen, sonradan gelen; birinin yerine geçen.

Kamudan bî-misâl el-ḫaḫ sözüm budur hemân ancak / Murâdî her ki **ḫalîfdür** hemân anları ol kâmi' (Murâdî Dîvânî, Gazel 656, Beyit 5). [ḫalîfdür, -dür]

ḫalîl [2] Dost. II Hz. İbrahim.

Ḳalbûñ İbrâhîmî çün suḥf-ı maḥabbet okudı / İsmîni buldı **Ḥalîl** olmuş anuñ yâbından (Murâdî Dîvânî, Gazel 1106, Beyit 2). [ḫalîl,]

Berd olur mıydı ol **Ḥalîle** nâr / Dimese lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 6). [ḫalîle, -e]

ḫalîl-i ezeli [1] Ezelden, eskiden beri dost olan.

Ülfetin anduruben kıldı **Ḥalîl-i ezeli** / Pes ḫabîb-i ebedî kıldı şehen-şâhumdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1104, Beyit 4). [ḫalîl-i ezeli,]

ḫalîl etmek [1] Dost etmek.

Cenâb-ı ḫazrete ülfet bizi çün kim **ḫalîl itdi** / Muḥibb-i şadîkum gördüm ḫabîbüm iki yanumda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1310, Beyit 2). [ḫalîl itdi, -di]

ḫalîl kılmak [1] Samimi olmak.

Çün **kıldı** ḫabîb-i dil kendüye **ḫalîl** el-ḫaḫ / Bu ma'şer-i ḫullâna ḫôş virdi ferâḫ şadum (Murâdî Dîvânî, Gazel 945, Beyit 2). [ḫalîl kıldı, -dı]

ḫalîl olmak [1] Dost olmak.

'Aceb şadîk durur her ki ola saña ḫalîl / Şadâkatüme benüm şıdk-ı ekber oldı delîl (Murâdî Dîvânî, Gazel 832, Beyit 1). [ḫalîl ola, -a]

ḫalî' olmak [1] Vazgeçmek, uzak, eksik olmak, arınmak.

Ḥalî' ol gel beşeriyetde libâs-ı ḫaḍrâ / Bilesin tâ melikiyyetde esâs-ı seferi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1521, Beyit 1). [ḫalî' ol,]

ḫalîş olmak [1] Saflaşmak, arınmak.

Lîk şart oldı 'ibâdet koma elden zinhâr / Ol daḫı **ḫalîş olup** ola riyâ andan kim (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 34, Beyit 2). [ḫalîş olup, -up]

ḫal' etmek [2] Çıkarmak.

Ḥal' idüp egnümden el-ḫaḫ bu libâs-ı mümkinî / Mümteni'den vaz olup ḫaşd eyledüm tekrâr için (Murâdî Dîvânî, Gazel 1042, Beyit 2). [ḫal' idüp, -üp]

Gâḫ olur kim **ḫal' iderven** üç libâsı ser-te-ser / Gâḫ 'üryân ü mülebbes ḫamîyem hercâyî ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1064, Beyit 2). [ḫal' iderven, -er, -ven]

ḫalk [17] 1. Yaratma, yaratılma.

Benüm çü **ḫalk** ile tekrâr mâ-ḫalaḫdur kim / Delâ'il-i 'aceb ile mükerrer itdi beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1544, Beyit 4). [ḫalk,]

2. Ahali, insanlar.

Mu'inüm olalı mihrüñ benüm ey revnaḫ-ı ḫalbüm / Ne deñlü var ise **ḫalkuñ** benüm hep päs-bânumdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 290, Beyit 4). [ḫalkuñ, -un]

Kimi isterse ḡarîb eyler kimi isterse bay / Kimisin **ḫalkuñ** ider giryân kimisin güldürür (Murâdî Dîvânî, Gazel 350, Beyit 2). [ḫalkuñ, -uñ]

Yâ bu 'uşşâḫuñ serinde tâ ebed sevdâ nedür / Yâ bu 'âlem **ḫalkınuñ** kılduḫları ḡavḡâ nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 362, Beyit 3). [ḫalkınuñ, -ı, -nuñ]

'Acebdür bu benüm ḫälüm aña fehmu ḫayâl irmez / Ḥayâlum **ḫalka** ḫâ'ildür aña vaş ile ḫäl irmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 588, Beyit 1). [ḫalka, -a]

Cihân **ḫalkını** yutmaḫda zemîn bir ejdeḫâ ancak / Bu dünyânıñ içi taşu kamu derd ü belâ ancak (Murâdî Dîvânî, Gazel 677, Beyit 1). [ḫalkını, -ın, -ı]

Gördiḡüñ her birini Hızır aña 'âlem **ḫalkınuñ** / Ḥasb-i ḫälünden kamuñ ḫırma dâ'im ḫikmet al (Murâdî Dîvânî, Gazel 768, Beyit 2). [ḫalkınuñ, -ı, -nuñ]

Añar yok şimdi kimse ḫâl-i mevte / Kamusu şimdi **ḫalkuñ** oldı ḡafil (Murâdî Dîvânî, Gazel 845, Beyit 4). [ḫalkuñ, -uñ]

Me'älüm olalı 'ıḡḫ-ı ḫabîbüm bu me'älümde / Me'älümden ferâḡat eyledüm **ḫalka** me'äl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 872, Beyit 3). [ḫalka, -a]

Baña imân ḡulâz eylemeseydi o ḫabîb / **Ḥalka** dirdüm ki nedür dînüm ile imânüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 930, Beyit 2). [ḫalka, -a]

Neşr-i nuşûr-ı ḫaşr için cem' eyledi **ḫalkı** niçün / Geldi Murâdî 'âleme ḫôşdur rızâ-yı zî'n-na'am (Murâdî Dîvânî, Gazel 943, Beyit 5). [ḫalkı, -ı]

Ḥarf-i ma'nâsını kıldum bir nuḡat / Cümle **ḫalkı** aña küttâb añladum (Murâdî Dîvânî, Gazel 962, Beyit 4). [ḫalkı, -ı]

Raḫm u şefḫat oldı çün kim kâmil-i imândan / **Ḥalka** raḫm it kim bulasın maḡfîret Raḫmândan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1034, Beyit 1). [ḫalka, -a]

Raḫm u şefḫat oldı çün kim kâmil-i imândan / **Ḥalka** raḫm it kim bulasın maḡfîret Raḫmândan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1034, Beyit 1). [ḫalka, -a]

Âḫ elünden bî-âmânsın ey felek sen bî-amân / Her zamânda kâr u kesbün oldı bu **ḫalka** jeyân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1092, Beyit 1). [ḫalka, -a]

Deryâ midâd ola ger eḡcâr olursa aḡlâm / Derdümi yaza ger **ḫalk** gelmeye ol beyâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1402, Beyit 3). [ḫalk,]

Bi'llâhi zâhidâ baña ta'n itme 'ıḡḫ ile / Rızḫ itdi 'ıḡḫı baña kamu **ḫalk** rızıḫı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1530, Beyit 4). [ḫalk,]

halk eylemek [4] *Yaratmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni **halk eyledi** hâlik egerçi mahz-ı kudretten / Velikin kudret-i mahzam çü 'âlem bende kâşırdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [*halk eyledi, -di*]

halk-ı 'âlem [3] *Dünya halkı, herkes.*

Mislümi kıldum misâl-i ehl-i hikmet her zamân / Anuñ için **halk-ı 'âlem** olmadı hergiz ğarîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [*halk-ı 'âlem,*]

Bir ihsân eylemişdür kim saña lutfından ol vehhâb / Dirilse **halk-ı 'âlem** yazmaya zerre 'atâsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 2). [*halk-ı 'âlem,*]

Hayrete vardı Murâdî buña **halk-ı 'âlem** / Hâsıl oldı nice biñ dürlü temennâ bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 5). [*halk-ı 'âlem,*]

halk-ı cihan [6] *Herkes, cümlesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu sebebdür eyleyen **halk-ı cihânı** bâ-cidâl / Anuñ için yirde hem göklerde kan olmağdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [*halk-ı cihânı, -ı*]

halk-ı kevn ü mekân [1] *Varlığın, kainatın yaratılması.*

Miyân u 'arz u semâ oldı emr-i zi'l-ihsân / Bu emr-i künde durur gerçi **halk-ı kevn ü mekân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [*halk-ı kevn ü mekân,*]

halk itmek [3] *Yaratmak, yoktan var etmek.*

Hak seni anuñ için **itmedi halk** / Nefsüne uyup olasıñ bed-nâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [*halk itmedi, -me, -di*]

Hamd ü minnet bu Murâdî **halk idüp** kul eyledüñ / Vahdetünde hidmetin yegdür gerekmez milk ü câh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5). [*halk idüp, -üp*]

Minnet ol pâdişeh-i hâlik-ı zî'l-ihsâna / Bendeler **halk idüben** virdi tarîk 'irfâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 1). [*halk idüben, -üben*]

halk olmak [9] *Yaratılmak, var olmak, meydana gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Halk olındı gerçi kahrından cehîmün hânesi / Ehl-i tevhid olanuñ sen şeh yerin nâr eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4). [*halk olındı, -in, -dı*]

halkun gülünci kılmak [1] *Halkın alay etmesi, hafife alması.*

Za'ifem kapuna geldüm dilenci / Beni sen **kılmağıl halkun gülünci** (Murâdî Dîvânı,

Mesnevi 21, Beyit 4). [*halkun gülünci kılmağıl, -ma, -ğıl*]

halka [2] *Daire şeklinde olan şey. II Meclis.*

Oldı çün dâ'ire-i merkezinüñ nokta kamu / **Halkaya** al bu cihânı ele girsün naḥcîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [*halkaya, -(y)a*]

Çıkuben **halkasın** bâbında tutdum / Derûnında Murâd itdüm du'âlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 5). [*halkasın, -sın*]

halka-i ümmîd [1] *Ümit halkası.*

Harîm-i ka'beñe vardum elümde **halka-i ümmîd** / Bu nefsi h'vâb-ı ğafletden 'inâyet eyle uyandur (Murâdî Dîvânı, Kut'a 19, Beyit 2). [*halka-i ümmîd,*]

hall [2] *Çözmek, üstesinden gelmek.*

Müşkilâtum **hallini** kıldum taleb cânândan / Didi geç bir laḥza ârâm itme baş u cândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [*hallini, -i, -n, -i*]

Fehm ü idrâkinde 'aczüñ var ise ey bî-ḥaber / Bu rumûzuñ **hallini** bir ehline yalvarasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 4). [*hallini, -i, -n, -i*]

hall eylemek [10] *Çözüm yolu bularak sonuca eriştirmek, halletmek.*

Şerḥ oldı baña ma'nî şârihdür anı 'âlem / Bir noktayı **hall eyler** her kim ki bile ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [*hall eyler, -r*]

Müşkil-i güftârûñ ey dil degmeler **hall eylemez** / Mihr-i rahşânûñ ziyâsın lem'alar **hall eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [*hall eylemez, -mez*]

Müşkil-i güftârûñ ey dil degmeler **hall eylemez** / Mihr-i rahşânûñ ziyâsın lem'alar **hall eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [*hall eylemez, -mez*]

Şebpere añlar mı tâb-ı âfitâbuñ lezzetin / Bî-başarlar müşkilini sürmeler **hall eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [*hall eylemez, -mez*]

Cevherüñ var ise şüfî gel berü meydâna pes / Remz-i dervîşanı tâc u hırkalar **hall eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [*hall eylemez, -mez*]

Gel tefe'ül eyle hâlûñ imtiḥân-ı 'ışk ile / Yoḥsa bu aḥvâli fâl-ı kur'alar **hall eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [*hall eylemez, -mez*]

'İşk meyinden bu Murâdî şöyle maḥmur oldı kim / Tolsa dünyâ ol ḥumarı cür'alar **hall eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [*hall eylemez, -mez*]

Bendümi **hall eylemiş** ḥamd olsun ol rahmânuma / Her cevâbında şanurdum bend ü bağum var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [*hall eylemiş, -miş*]

Kul huva'llâhu'llezî kul lâ-ilâhe illâ hûda hû / Müşkilüm **hall eylemez** kimse benüm illâ ki hû

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 1). [hall eylemez, -mez]

Seni kesretde koyup kıldı hicâb eṭrâfuñ / ‘Ayn-ı vahdet gözedüp müşkili **hall eyle** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [hall eyle,]

hall-i müşkilât kırmak [1] Zorlukları halletmek, çözmek.

Mürşidüñ şânında **kırmışdur** çü **hall-i müşkilât** / Lik ma’nâda kelâmı mantık-ı esrâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [hall-i müşkilât kırmışdur, -mış, -dur]

hall-i ‘ukde eylemek [1] Düşümü çözmek, açmak. II Meseleyi çözüme kavuşturmak.

Ey hayât-ı bî-fenâya râgıb olan hurredân / **Hall-i ‘ukde eyler** iseñ bulasın yevmü’t-tenâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4). [hall-i ‘ukde eyler, -r]

hall itmek [7] Sorunu gidermek, çözüme kavuşturmak.

Zâhib-i râh olalı ibn-i sebîl-i dil-i mâ / **Hall ider** bedraḳa-i ‘ışk hemân müşkil-i mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [hall ider, -er]

Bu Murâduñ ‘ukdesin ger **hall iderseñ** ‘ilm ile / Senüñ için de yazalar tâ kıyâmet menkıbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 5). [hal iderseñ, -er, -se, -n]

Eger ki var ise behreñ fûnûn-ı ‘ilm içre / Murâdî kavlini **hall it** ‘atâ-yı Mevlâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 5). [hall it,]

Cân ü cânânüñ arasın **hall ider** mi iftirâk / Şüretâ izhâr iden ma’nâda olmaz yahşî bak (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [hall ider, -er]

Murâdî kendü fikrüne uyubun kılmagıl bir kâr / Tuta gör pîr-i râhuñ dâmenin kim **hall ider** müşkil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 5). [hal ider, -er]

Hayretümde bilmedüm bildüm diyen ‘âşık degül / Şâdık oldur şıdkını şıdkında **hall ide** kamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 4). [hall ide, -e]

Müşkilin **hall idüp** müşekkil olup / Şekli ile girdi şekl-i insâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [hall idüp, -üp]

hall olmak [7] Çözümlemek, sonuçlanmak; sıkıntı ve kederi gidermek.

Şöyle **hall olsun** gidüp teşvîş-i dil ey zû-fûnûn / Sen yûri var târik ol tâ kim bilesin mâverâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [hall olsun, -sun]

Lafz-ı maḥfiden beyânüm emri icrâ olsa ger / Mümteni‘den vaz olurum **hall olurdu** mümkünât (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3). [hall olurdu, -ur, -dı]

Eger biñ yıl tıurursan bu fenâda / Senüñ müşkillerüñ **olmayısar** **hall** (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 3). [hal olmayısar, -ma, -(y)ısar]

Yakînüñ gelmedin cehd it yakîne / Yakîne ol yakîn **hall ola** müşkil (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2). [hall ola, -a]

Kalb-i mir’âtına pes kılup nazar virdüm cevâb / Bu su’âlünüz sizüñ **hall olmaz** iz’ân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 2). [hall olmaz, -ı, -maz]

Ma’nîyi fehmi itmediler cümleten ‘allâmeler / Mes’ele **hall olmayuben** kaldı pes ma’nâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [hal olmayuben, -ma, -(y)uben]

Hâlümü añlayaldan **hall oldu** müşkilâtum / Vâkıf olur mı gayrı hergiz bu hasb-ı hâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 2). [hall oldu, -dı]

hall ü hâlince [1] Durum ve vaziyetince.

‘Alem naşb eylemişlerdür egerçi **hall ü hâlince** / ‘Alem dikküm ki rumḥum farkına perr ile bâl irmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [hall ü hâlince,]

hallâk [6] Yaratma gücü sınırsız olan, devamlı olarak yaratan, Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hallâk o durur cümleyi pes ketm-i ‘ademden / Evvel oldu münezzeh yine bu cümleden illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 7). [hallâk,]

hallâk-ı ‘âlem [2] Alemleri yaratan.

Ne peydâ kıldı peydâda gör ol **hallâk-ı ‘âlem** kim / Hâkîm-i muṭlak oldur kim nuḳûşın ‘arz ider naḳḳâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [hallâk-ı ‘âlem,]

Cümlesi secde eyledi **hallâk-ı ‘âleme** / Teslîm idüp kamu yire ḳodı rîḳâbını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [hallâk-ı ‘âleme, -e]

hallâk-ı cihan [2] Kainatın yaratıcısı, Allah.

Seni **hallâk-ı cihân** âyine kılmış özine / Yüzini göstere tâ kim bula ḳalbüñ behcet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3). [hallâk-ı cihân,]

Merḥamet virdi senüñ ḳalbüne **hallâk-ı cihân** / Cümle ‘âlem senüñ ile ebedî ülfetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 2). [hallâk-ı cihân,]

hallâk-ı ezel [1] Ezelin yaratıcısı, Allah.

Ey Murâdî seni var eyledi **Hallâk-ı ezel** / Ehadiyyetde ebed oldu ‘aceb ‘âleme cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 5). [hallâk-ı ezel,]

hallâk-ı mecîd [1] Büyük yaratıcı, Allah.

Gel Murâduñ diñlegil ‘ilm ile ma’nâ sözlerin / Tâ ki vire añlamağın saña **hallâk-ı mecîd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 6). [hallâk-ı mecîd,]

hâlt itmek [1] Karıştırmak.

Manṭık-ı a'lā bulupdur tūṭi-i sebz-i revān / Çünkü ol āb ile **ḥalt idüp** iḥṣer kând-ı nebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [*ḥalt idüp, -üp*]

ḥalvet [1] *Inziva. II Dış dünyayla bütün bağlarını keserek sevgiliyle birleşebilmek için insanın kendi içine kapanması.*

Ḥalvetüm saṭhında berḳ urmuş kâmer / Selb-i ṭâkât kılduğum tâb ânladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [*ḥalvetüm, -üm*]

ḥalvet eylemek [1] *İnzivaya çekilmek. II Masivadan uzaklaşıp tamamen Allah'a yönelmek.*

‘İzzetde ‘azîz olmak ister bu Murâdî / Fehm eyleyeyin diyen özin **eyleye ḥalvet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 5). [*ḥalvet eyleye, -(y)e*]

ḥalvet-i dil [2] *Gönül yalnızlığı.*

Anuñ için târik olmuşam aḥibbâ şoḥbetin / **Ḥalvet-i dilde** kılam yâr ile تنها şoḥbetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 1). [*ḥalvet-i dilde, -de*]

Ḥalvet-i dil oldu tenhâ yine ‘ışık-ı yâr ile / Vâsıl iden ‘ışık olupdur ‘âşık-ı dildâr ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [*ḥalvet-i dil,*]

ḥalvet-i ‘ışık [1] *Aşkın yalnızlığı.*

Ḥalvet-i ‘ışıkda çün mu‘tekif olmuş ‘âşık / Erba‘în ile muḥammer oluben buldı vücūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 2). [*ḥalvet-i ‘ışıkda, -da*]

ḥalvet itmek [1] *Yalnız, تنها kalmak.*

Nigâra varsam ider ‘aynüm ittişâlüm fâş / Dilümde **ḥalvet idem** eyler infişâlüm fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 1). [*ḥalvet idem, -e, -m*]

ḥalvet kılmak [1] *Yalnız kalma, inzivâya çekilme.*

Düşelden ‘ışık-ı dildâra bulupdur dil ulu rûtbet / Vişâle irmemişdür **kılmayınca** tâ özin **ḥalvet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1). [*ḥalvet kılmayınca, -ma, -(y)ınca*]

ḥalvet olmak [4] *Yalnız kalmak, تنها çekilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yazdı ḳudret kâtibi ḳudret yediyle bir kelâm / **Ḥalvet oldu** dil anuñ meşğûl ma‘nâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [*ḥalvet oldu, -dı*]

ḥamâ’il eylemek [1] *Muskalamak, tılsımlı hale getirmek.*

Sevdâ-yı zülfün ey cân kıldı beni çü Mecnûn / Hırz olsun eyle leylüm koluñ baña **ḥamâ’il** (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [*ḥamâ’il eyle,*]

ḥamâ’il-i ḥikem [1] *Hikmet, bilgelik muskası, tılsımı.*

Çü çeşm-i bed-nazar ide ḥafızdur ḥâfız / **Ḥamâ’il-i ḥikem** ile tolu durur sîne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2). [*ḥamâ’il-i ḥikem,*]

ḥamâ’il kılmak [1] *Muska takmak, yapmak.*

Murâdî sözlerin ‘âkil iseñ câna **ḥamâ’il kıl** / Bunu bil bellü degme kimse maḥrem olamaz râza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5). [*ḥamâ’il kıl,*]

ḥamâḳat [1] *Ahmaklık.*

Ḳavl-i Murâdîyi ger almayasın ḳulağa / Saña zehî hacâlet sende zehî **ḥamâḳat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 5). [*ḥamâḳat,*]

ḥamd [23] *Allah'a olan şükran duygularını bildirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim **ḥamdüme** bir laḫza nihâyet yokdur / Yok durur luṭfa nihâyet nice kim kıla ‘atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [*ḥamdüme, -üm, -e*]

ḥamd eylemek [3] *Hamd etmek, şükretmek.*

Hamdümi **ḥamd eyledükce** kılduñ elṭâfuñ ziyâd / Her neye el urdum ise baña âsân eyledüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3). [*ḥamd eyledükce, -dükce*]

Meyl itmese dünyâya şükr eylese âlâya / **Ḥamd eylese** Mevlâya ‘ıffet nic’olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). [*ḥamd eylese, -se*]

Fıtratuñ insân olupdur kıll tefekkür Fâtırı / Ḥâlîḳuñdur fâtıruñ **ḥamd eyle** dâ’im Fâtıra (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 3). [*ḥamd eyle,*]

ḥamd-i bî-ḥad [4] *Sonsuz hamd, şükür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd-ı bî-ḥad saña kim luṭfı baña ‘âm itdün / Beni ‘âm eylemedün luṭfuñı kılduñ inṭâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 2). [*ḥamd-ı bî-ḥad,*]

ḥamd-i lâ-yu’ad [1] *Sayırsız şükürler olsun.*

Ḥamd-i lâ-yu’ad Ḥudâ-yı lâ-yezâl-i ber-kemâl / Müşt-i ḥâkîden yaratdı virdi insâna cemâl (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 12, Beyit 1). [*ḥamd-i lâ-yu’ad,*]

ḥamd-i sâbık [1] *Geçmişte övülmüş olan.*

Ḥamd-ı sâbıkdur olan minberde âdem söyledi / Biñ biñ ararsañ eger elf ile ḥâ el-ḥamdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [*ḥamd-ı sâbık*dur, -dur]

ḥamd itmek [8] *Şükretmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İde mi Murâdî yalunuḫ **ḥamdüñi** yâ Rab / Her küşede zıkrüñle ṭoludur nice güyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [*ḥamdüñi ide, -ün, -i, -e*]

ḥamd-i vâḥid [1] *Tek olana, Allah'a yapılan şükür.*

Ḥamd-ı vâḥiddür zebân-ı şükr içinde çün ‘ayân / Şâkir ol meşkûra sa’y eyle amân oldur hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [*ḥamd-ı vâḥiddür, -dür*]

hamd kılmak [1] Allah'a hamdini, teşekkürünü bildirmek.

Kuruldu hayme-i 'adli ki hâşâ zûlm ola meyli / Dilerseñ **hamd kıl** haylî gele tâ işüñ ortaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [hamd kıl,]

hamd olmak [3] Şükür etmek.

Bendümi hall eylemiş **hamd olsun** ol rahmānuma / Her cevābında şanurdum bend ü bağum var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4). [hamd olsun, -sun]

Hamd olsun ol kerîme ki ekrem kāmudan ol / Luṭf iledür ziyāde ri'āyet bölük bölük (Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 3). [hamd olsun, -sun]

Tevhîd-i ḥaḳîḳdür baña kār / **Hamd olsun** aña ki vaşla şādum (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 4). [hamd olsun, -sun]

hamd u minnet [7] Övgü ve şükür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün tecellî eyledi 'ayn-ı cemālinden ḥabīb / **Hamd u minnet** kim naşibe bu düşüpdür yā naşib (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [hamd u minnet,]

hamdü lâ-yuḥşâ [1] Sayısız şükürler.

Hamdü lâ-yuḥşâ aña kim râzık-ı maḥlûḳdur / Cümle-i dermānda yā andan durur her dem meded (Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 4). [hamdü lâ-yuḥşâ,]

hamdü li'llāh [25] Hamd, ancak Allah'adır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥaḳ Teālâ şöyle virmiş **hamdü-li'llāh** saña kim / Ey Murâdî kimsenüñ güftārı yok senden 'acib (Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 5). [hamdü-li'llāh,]

hamdü li'llāh ki [1] Allah'a hamd olsun ki.

Hamdü li'llāh ki eyledüm da'vā / Olmadum 'aciz anda beyyinede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 3). [hamdü li'llāh ki,]

hamd ü sena [6] Şükür ve övgü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hamd ü senā añaḍur luṭf ü seḥası öküş / Şükrini kıl dā'imā nāmını zıkr eyle yād (Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3). [hamd ü senā,]

hamd ü şükr [1] Allah'a minnette bulunmak.

Bizi men' idemez ālāyış-i 'ālem Ḥaḳdan / **Hamd ü şükr** aña ki ḥaḳ bizde ḥaḳîḳatden biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [hamd ü şükr,]

hāme [3] Kalem.

Yazmayan medḥüñ cihānda ey kām-ṭal'at senüñ / **Hāme** gibi ol pelidüñ başı olsun iki şaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [hāme,]

Levh üzre **hāme** naḳşı mükerrerem / Allāhu a'lem Allāhu a'zam (Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [hāme,]

II Hüküm, karar.

Çekdi kudret **hāmesin** levh-i dile arkām içün / Virdi ḳadrin istedi 'allām-ı devrān olduğum (Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4). [hāmesin, -sin]

hāme-i 'ilm-i ezel [1] Ezel ilminin kalemi.

Hāme-i 'ilm-i ezel levḥe çü kıldı raḳam / Besmeleden soñra bes yazdı bu aḥbārumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [hāme-i 'ilm-i ezel,]

hāme-i kudret [3] Kudret kalemi. II Tanrı iradesi.

Hāme-i kudret çü saṭr itdi şudürin remzini / Her birin bir fi'l ile bir resme bürhān itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [hāme-i kudret,]

Maḥz-ı ḥikmetden murādum ḥişşedār olmak durur / **Hāme-i kudret** ne taḳdīr itd'anı eyler beyān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [hāme-i kudret,]

Hāme-i kudreti gördüm yed-i naḳḳāşumda / Kābe ḳavseyni yazar idi zeber ḳaşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [hāme-i kudreti, -i]

hāme-i kudret çekmek [1] (Deyim) Kudret kalemi çekmek. II Tanrı iradesinin gerçekleşmesi.

Hāme-i kudret çekildi levh-i maḥfūz üstine / Her ne kim var sende ḥatm olmışdur ey 'ālî-maḳām (Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [hāme-i kudret çekildi, -il, -di]

hāme-i taḳdīr [1] Kader kalemi.

Hāme-i taḳdīr naḳş itdi ne var ise ḳamu / Pes su'āl oldı neden nāşī durur ṭul-ı emel (Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [hāme-i taḳdīr,]

hām-ı bürehne [1] Boş ümit olduğu aşıkâr, açık olan.

Sırr-ı niḳāba tāḳatı keşf eylemezse dil / **Hām-ı bürehnedür** daḥı ol puḥte-dil değil (Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 1). [hām-ı bürehnedür, -dür]

hāmī [1] Koruyan, koruyucu. II Bulunduğu durumu koruyan, durumunu değiştirmeyen.

Gāh olur kim ḥal' iderven üç libası ser-te-ser / Gāh 'üryān ü mülebbes **hāmīyem** hercāyī ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [hāmīyem, -(y)em]

hāmī-yi beyān-ı 'ilm-i āḥirīn [1] Gelecekteki ilimleri açıklayıp koruyan, sahiplen.

Nāḳil-i tafzīl-i 'ilm-i evvelīn / **Hāmī-yi beyān-ı 'ilm-i āḥirīn** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 5). [hāmī-yi beyān-ı 'ilm-i āḥirīn,]

hāmī-yi milk-i başīret [1] Basiret, ön sezi ülkesinin sahibi, koruyarı.

Hāmi-yi milk-i başiretten haber gūş itmişem / Her şuver bir 'ālem-i ma'nādan almışdur haber (Murādī Dīvānı, Gazel 395, Beyit 3). [hāmi-yi milk-i başiretten, -den]

hāmid [5] Şükreden.

Benüm hāmdüm bilenler **hāmid** oldu / Benüm hāmdümle a'lem cümle **hāmid** (Murādī Dīvānı, Gazel 267, Beyit 2). [hāmid,]

Bu def'a hāmdüme tekrār hāmd hāmd itdüm / Buyurdı **hāmidi** maḥmūd ber-murād ideyin (Murādī Dīvānı, Gazel 1143, Beyit 3). [hāmidi, -i]

Aḥkāmını muşarraḥ idüp kil-k-i kudreti / Mīm oldu anda **hāmid** elif hā vü dālına (Murādī Dīvānı, Gazel 1376, Beyit 2). [hāmid,]

II Hz. Muhammed'in lākabı.

Hāmidüm Maḥmūd olaldan bilmişem māhiyyetüm / Muntazırven şimdiden soñra daḥı pes n'ideler (Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 2). [hāmidüm, -üm]

Ey Murādī **hāmid** ü maḥmūdī fark itmek nedür / Kādir ü maḥdūrī fark itmekte oldu rāḥda (Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 5). [hāmid,]

hāmid olmak [2] Şükreden kişi olmak.

Benüm hāmdüm bilenler **hāmid oldu** / Benüm hāmdümle a'lem cümle hāmid (Murādī Dīvānı, Gazel 267, Beyit 2). [hāmid oldu, -dı]

Ādem oldu ol ki dā'im hāmd ide Allāhına / **Hāmid olana** Ḥudā lutfın ziyāde eyleye (Murādī Dīvānı, Gazel 1279, Beyit 4). [hāmid olana, -a, -(n)a]

hāmidün-ı ins ü melek [1] Melek ve insan hāmd eder, şükreder.

Benüm ḥayātüm için **hāmidün-ı ins ü melek** / Eger maḥāmumu aḥmūd iderse yā ne ḳala (Murādī Dīvānı, Gazel 1384, Beyit 3). [hāmidün-ı ins ü melek,]

hāmīde eylemek [1] İki büküm, kambur yapmak.

Senūñ ol tūr-i ḡamzeñle begüm ebrū kemānuñdur / **Hāmīde eyleyen** ḳaddüm dilümi eyleyen şerḥa (Murādī Dīvānı, Gazel 317, Beyit 2). [hāmīde eyleyen, -(y)en]

hāmīl olmak [1] Taşımak, bulundurmak.

Ger olursañ **hāmīl** iki 'ālemi bir çeḡnūñe / Anda añlarsın benüm kuvvetde olan ṭāḳatüm (Murādī Dīvānı, Gazel 880, Beyit 3). [hāmīl olursañ, -ur, -sa, -n]

hā-mīm [1] Ha-Mim (40/Mümin 1, 41/Fussilet 1, 42/Şura 1, 43/Zuhruf 1, 44/Duhan 1, 45/Casiye 1, 46/Ahkaf 1).

Yazup defterde kil-k-i kudret ile ḥaṭṭ çün kim ad / Didī Nūn ile Şād Yā-Sin **Hā-Mīm** Elif-Lām-Mīm (Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 1). [hā-mīm,]

hāmiyyet eylemek [1] Hāmiyyetli olmak, onur ve hāsiyyetli davranmak.

Geldi Murādī çün kim cāy-ı cihāna rahmet / Gel eylegil **hāmiyyet** cān ol cihāna cānā (Murādī Dīvānı, Gazel 104, Beyit 5). [hāmiyyet eylegil, -gil]

hāmiyyet ḳılmak [1] Şerefini koruma gayreti göstermek.

Hāmiyyet ḳılmağ için himmeti bālā dutar her dem / Belī didi anuñ için ḳaçan kim oldu tekrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1509, Beyit 2). [hāmiyyet ḳılmağ, -mak]

hāmse-i devr itmek [1] Beş kere dönüp geri gelmek, devretmek. II Beş vakit namaz ḳılmak.

Hāmse-i devr idicek vāhide yüz urdı yine / Ğayb-ı 'aynumla didi ḡayb ile 'aynuñ severin (Murādī Dīvānı, Gazel 1116, Beyit 3). [hāmse-i devr idicek,]

hāmün-ı 'āṭifet [1] İyilik, cömertlik alanı, sahası.

Sırrında 'ışḳ-ı 'āşīḳadur çün mürāca'at / Seyrāñgeh esb-i fikre bu **hāmün-ı 'āṭifet** (Murādī Dīvānı, Gazel 212, Beyit 1). [hāmün-ı 'āṭifet,]

hāmün-ı ḥaḳīḳat [1] Hakikat meydana.

Eyledüm ḳaṭ'-ı menāzil 'arşa-i 'ışḳında ben / Şimdi **hāmün-ı ḥaḳīḳatde** alurven menzili (Murādī Dīvānı, Gazel 1462, Beyit 2). [hāmün-ı ḥaḳīḳatde, -de]

hāmün-ı mihr [1] Sevgi sahrası.

Bulmada 'ışḳ-ı be-rāhumı bulalı ṭarīḳ / **Hāmün-ı mihri** gezmişem ol reh-nümāyile (Murādī Dīvānı, Gazel 1365, Beyit 4). [hāmün-ı mihri, -i]

hāmūş itmek [1] Susmak, sus pus olmak.

Dil bülbüli çün başlaya feryād u zār u naḡmeye / Feryād ile iki cihānı isterem **hāmūş idem** (Murādī Dīvānı, Gazel 942, Beyit 4). [hāmūş idem, -em]

hāmūş olmak [2] Susmak.

Revnaḳ vireli devr ile devrāna irerler / **Hāmūş olup** soñra virür derdi dile dā (Murādī Dīvānı, Gazel 84, Beyit 3). [hāmūş olup, -up]

Ne ḳadar var ise enhār ḳamu **oldı hāmūş** / Oldı bir yirde mülāḳat iki deryā bu gice (Murādī Dīvānı, Gazel 1345, Beyit 3). [hāmūş oldu, -dı]

hVān [1] Yemek, sofrası.

Ferd-i vāḥid oldu dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār / Ni'meti **hVānına** çekdi ḳutb ile efrādını (Murādī Dīvānı, Gazel 1458, Beyit 4). [hVānına, -ı, -n, -a]

hVān-ı faḫl [1] Cömertlik sofrası. II Allah'ın nimetleri, lütufları.

Cemāl-i lā-yezālūñ ḥayretinde 'aḳl-ı küll ebkem / Cihāna **hVān-ı faḫluñdan** nevāl-i lutf ire her dem

(Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 4). [h̄vân-ı faẓluñdan, -un, -dan]

h̄vân-ı luṭf [1] Lütuf, ihsan sofrası.

Bezendi **h̄vân-ı luṭf** ile ser-â-ser cümleten eknâf / Varup mihmân olup mihmâna karşı anda mihmânım (Murâdî Dîvânî, Gazel 857, Beyit 2). [h̄vân-ı luṭf,]

h̄vân-ı vaşl [1] Vuslat sofrası.

‘Atıfet bezminde gördüm **h̄vân-ı vaşlûñ** ni’metin / Cüd u ihsânıñdan olmış behre-ver bir nice cân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1090, Beyit 2). [h̄vân-ı vaşlûñ, -un]

hân [36] Han, hakan, hükümdar. II Sevgili. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mikdâr-ı nazardur âh yâ ben n’ideyin **hânım** / Rûh oldu ebed cânım cân oldu baña azvâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 102, Beyit 3). [hânım, -um]

hân-ı ‘ışk [1] Aşk hanı. II Tekke.

Cân ü gönülle kıl olıgör **hân-ı ‘ışka** gel / Fursat geçürme fursat-ı ferdâ gelüp geçer (Murâdî Dîvânî, Gazel 476, Beyit 4). [hân-ı ‘ışka, -a]

hân itmek [1] Hükümdar yapmak.

Mefhar olalı bu ‘ayân ‘âleme / Mülkine kendüsine **hân itdi** dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 842, Beyit 4). [hân itdi, -di]

hân-kâh-ı ‘ışk [1] Aşk tekkesi.

Hân-kâh-ı ‘ışk içinde mu’tekif olduñsa ger / ‘Uzlet oldur kesret oldu kânde ‘uzlet var ise (Murâdî Dîvânî, Gazel 1232, Beyit 2). [hân-kâh-ı ‘ışk,]

hân olmak [1] Hükümdar olmak.

Gel Murâdî aña râhı olasıñ ehl-i tarîk / Añlar iseñ ger bilürsün cümleye **hân olduğın** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1026, Beyit 5). [hân olduğın, -dı, -(ğ)ın]

handân eylemek [1] Güldürmek, sevindirmek.

Aç niķābuñ ey dil-ārā rûşen eyle ‘âlemi / Cânımı vaşluñla **handân eyle** kim giryân benem (Murâdî Dîvânî, Kıt’a 35, Beyit 2). [handân eyle,]

handân itmek [1] Güldürmek.

Oldı bir maḥbûb-ı bî-misl ol kemâl-i ḥüsñ ile / Kimini **handân idüpdür** kimini giryân-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 688, Beyit 3). [handân idüpdür, -üp, -dür]

handân olmak [3] Gülmek, neşeli ve mutlu olmak.

Yokdur bekâsı çün kim bu çarḥ-ı nüh-tıbākuñ / Kālbüñ ayırma Ḥaḳdan **handân olam** dir iseñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 749, Beyit 2). [handân olam, -a, -m]

Murâdî çāgerüñ cānā eger ḳapunda bulsa cā / Bulurdı devlet-i bākī **olurđı** dā’imā **handân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1002, Beyit 5). [handân olurđı, -ur, -dı]

II Açılmak, yapraklarını açmak.

Ṭaleb verdi açıldıḳça **olur** cāñ bülbüli **handân** / Me’ānī nev-bahārınñ olupdur boyına ḥayrān (Murâdî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 1). [handân olur, -ur]

hande eylemek [1] Gülümsemek; mutlu olmak, sevinmek.

Murâdîdür saña bende ilāhī kılma efkende / Hemîşe eylegil **hande** naşib eyle o devletden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1007, Beyit 5). [hande eylegil, -gil]

hâne [5] Ev. II Bir durumun yoğun şekilde varlığı.

Halk olındı gerçi ḳahruñdan cehimün **hânesi** / Ehl-i tevḥid olanñ sen şeh yerin nâr eylemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 569, Beyit 4). [hânesi, -si]

II Gönül evi.

Ḥarâb-âbâd-ı ‘âlemde eyâ dil olmağıl mesrûr / Duruş aña derünüñ **hânesini** idesin ma’mûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 294, Beyit 1). [hânesini, -si, -n, -i]

Ġam **hânemüzi** kıldı müşerref yine dildâr / Cân ü dili luṭf ile yine oldu nigehdâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 455, Beyit 1). [hânemüzi, -müz, -i]

Cür’a nûş olduñsa bu mey-hânedede / Ol mücerred gel berü bu **hânedede** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 31, Beyit 3). [hânedede, -de]

II Dünya.

Eylemiş bir **hâne** anda kim muḥîṭ-i ‘âmdur / Ḳaplamışdur kün fekānı nitekim bir mā’î tās (Murâdî Dîvânî, Gazel 613, Beyit 2). [hâne,]

hâne hâne [1] Ev ev dolaşıp bulmaya çalışmak II çok aramak.

Mescidle deyre varsa ‘ayb eylemeñ Murâda / Bilün ṭaleb kılur ol cānām **hâne hâne** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1402, Beyit 5). [hâne hâne,]

hâne-i dil [10] Gönül evi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mihmân olalı **hâne-i dilde** maḥabbetüñ / Ġayra nazardan eylemişem tevbe-i naşûḥ (Murâdî Dîvânî, Gazel 236, Beyit 2). [hâne-i dilde, -de]

hâne-i ‘izz-i celâl olmak [1] Büyüklük, yüceliğın değerli, ulu evi olmak.

Hâne-i ‘izz-i celâl oldu maḳarr-ı vücûd / ‘İzz-i şafâda ḳodı cümle-i hem-sâyesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1174, Beyit 3). [hâne-i ‘izz-i celâl oldu, -dı]

hâne-i kalb [5] *Gönül evi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmezem sırr-ı nihānum kande pinhān olduğın / Lāk bildüm **hâne-i kalbümde** mihmān olduğım (Murādî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 1). [*hâne-i kalbümde, -üm, -de*]

hâne-i miñnet [1] *Keder, sıkıntı evi. II Dünya.*

Ey Murādî dār-ı şüret oldı çün kim mezra'a / **Hâne-i miñnet** olupdur tayyibātuñ evveli (Murādî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 5). [*hâne-i miñnet,]*

hâne-i şadr [1] *Kalp, gönül evi.*

Milk-i şüretde egerçi yiridür **hâne-i şadr** / Cümle 'ālemde velî var olan dildür bu (Murādî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 2). [*hâne-i şadr,]*

hâne-i vañdet [1] *Birlik yuvası. II Allah ile kulun yakın olması.*

Hâne-i vañdetde tevñidümde vañdet bulmuşam / Vañdetüm şerhinde ben kesretle bürhānam yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [*hâne-i vañdetde, -de*]

hâne vü bāb [1] *Ev ve kapı.*

Nice bir meylî var mıdur saña ol dil-rübā yārūñ / Tolanup **hâne vü bābın** yine ihsāna irdüñ mi (Murādî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 4). [*hâne vü bābın, -ın*]

hānmān [1] *Ev, bark, ocak, yurt, yuva.*

Vücūdın varlığa kıldı mübeddel / Anuñ çün geçdi cümle **hānmāndan** (Murādî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [*hānmāndan, -dan*]

hannān [1] *Çok acıyan, çok acıyıcı; Allah.*

Yā Rabbi **Hannān** sensin çü rāhīm / Her demde yā Rab sensin çü Rāhmān (Murādî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 3). [*hannān,]*

hānumān [1] *Mesken. II Gönül.*

Necātumdur benüm kürbetde dā'im / Hāqīkat **hānumānumdur** mañabbet (Murādî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 15). [*hānumānumdur, -um, -dur*]

hānūt-ı 'avālim [1] *Ālemlerin dükkânı, iş yeri. II Aşk pazarı.*

Bu ne hīkmet ki bugün bāyi' ü hem müşterîsin / Yine **hānūt-ı 'avālimdeki** bāzār olasın (Murādî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2). [*hānūt-ı 'avālimdeki, -de, -ki*]

hār [3] *Diken.*

Şubh-dem bir 'andelîbi gördüm eylerdi fiğān / **Hār** elinden āh idüp 'aynında demler var imiş (Murādî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 2). [*hār,]*

Ben anuñ çün her ne kim gelse belāya sâbirem / Verd-i ra'nā isteyen hergiz kocınmaz **hārdan** (Murādî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [*hārdan, -dan*]

Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm **hār** / Gelsem 'aceb midür ben bülbül gibi fiğāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [*hār,]*

hār çekmek [1] *Dikenin çekilmesi. II Sevgilinin eza veren bakışı.*

Seni sevdüğüm çün midür baña bunca cefā / Baña ta'n idersin gönülden **çeküp hāruñı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 2). [*hāruñı çeküp, -üp*]

hār-ı 'ışk kılmak [1] *Aşkın dikeninin batması. II Aşkın cefasını çekmek.*

Ol lebi gonce nigāra bülbül idelden beni / Kıldı cümle 'ālemi bu gözlerüme hār-ı 'ışk (Murādî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 6). [*hār-ı 'ışk kıldı, -dı*]

hār ü has [1] *Çerçöp.*

Yārdan gayrı bizümdür yanumuzda **hār ü has** / Şanmañuz iki cihānda manşıb u māl isterüz (Murādî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 3). [*hār ü has,]*

hārāb [2] *Bozulmuş, yıkılmış, viran.*

Bahr çü mevci cüş ide kim getiriser ama tāb / Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol **hārāb** (Murādî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [*hārāb,]*

Ger olmasa hafız ile mañfūz kâ'ināt / Bir demde cümlesi tutar idi **hārāba** yüz (Murādî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 2). [*hārāba, -a*]

hārāb-ābād-ı 'ālem [1] *Ālemin, dünyanın harabe, yıkık dökük yeri.*

Hārāb-ābād-ı 'ālemde eyā dil olmağıl mesrūr / Duruş aña derünuñ hānesini idesin ma'mūr (Murādî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [*hārāb-ābād-ı 'ālemde, -de*]

hārāb-ender hārābest [1] *Yıkık dökük olmak.*

Yine āhîr türāb-ender türābest / Cihān āhîr **hārāb-ender hārābest** (Murādî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 6). [*hārāb-ender hārābest,]*

hārāb olmak [1] *Yıkılmak, tahrip olmak.*

Şu'ā-ı şems-i vücūd oldı çünki tāb-zede / **Hārāb olurdu** cihān olmasa niğāb-zede (Murādî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 1). [*hārāb olurdu, -ur, -dı*]

hārāb u yebāb olmak [1] *Yıkık ve perişan olmak.*

Emr ile çün remy ola müştî türāb / Nice 'adū **ola hārāb u yebāb** (Murādî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [*hārāb u yebāb ola, -a*]

hārām-ender hārām olmak [1] *Haram içinde haram olmak.*

Ey Murādî vāhidiyyetden haberdār olmayan / Pes **hārām-ender hārām oldu** anuñla keşf-i rāz (Murādî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 5). [*hārām-ender hārām oldu, -dı*]

hārām eylemek [1] *Bir şeyden umulanı yaşatmamak, mani olmak.*

Firāka ağlayan oldur **hārām eyleyüben** hāvābı / Gönülle bile pür-gamdur cemālî gözleyen gözler

(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 4). [harâm eyleyüben, -(y)üben]

harâm olmak [8] Haram, yasak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Harâm olsun baña sensiz iki dünyâ ve mâfihâ / Senüñ gayruñdan ey maşşûd müberrâdur gönül maşzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [harâm olsun, -sun]

harâmî [1] Haydut, hırsız. II Gönül ülkesini bakış marifetiyle talan eden.

Aldı nağd-ı hîredüm iki **harâmî** çeşmüñ / Hâkim ol var durur añlarla bizüm da'vâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [harâmî,]

harâmî göz [1] Haydut göz, hırsız göz. II Gönül ülkesini bakış marifetiyle talan etme bağlamında).

Eylemişdür şehâ **harâmî gözün** / Cümleten nağd-i 'aqlını yağma (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 2). [harâmî gözün, -ün]

harârât [1] Sıcaklık, ateş. II Coşkunluk.

Şu'â'-ı hüsninin pür-tâb idince 'aks-i kamer / İrişdürür aña şems-i ezel **harârâtı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3). [harârâtı, -ı]

harâret [7] Sıcaklık. II Zevk, şevk, arzu ve istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir **harâret** sende ger yoğ ise gel ey müdde'î / 'Âşık-ı hicrân-keşün kalbinde yanan nârı gör (Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [harâret,]

harâret virmek [1] Yakıcı halde kasvet vermek.

Bir **harâret virdi** hicrân bu dil-i şeydâya kim / Lâkin olmaz dökse ger biñ yemmi-pür-âb üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 2). [harâret virdi, -di]

harâret-i ciğeri [1] Ciğer, gönül ateşi.

'Ataş ne fâ'ide kim ola mâ-i emlahdan / **Harâret-i ciğeri**den gerek durur 'atşân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 4). [harâret-i ciğeri, -den]

hvar bakmak [1] Hor bakmak, görmek; önem vermemek, küçük görmek, aşağı ve bayağı görmek.

Hvar bakma şâhlar vardur ki taht-ı kubbede / Kimi atlas püşlardur kimisi dağı palâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [hvar bakma, -ma]

harc [1] Harcanan; tüketilen şey, masraf.

Vücüdün cevherin bildüm nice yıldur vücudum **harc** / Vücûda irdüm anuñla olupdur reh-nümâ mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [harc,]

harc eylemek [3] Harcamak, tüketmek; feda etmek.

Murâdî al edebi cümle varı **harc eyle** / İki cihânda bulunmadı bil bahâ-yı edeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 5). [harc eyle,]

'Ömrümüz **harc eyledük** sâ'at ile her bir nefes / Hamdu li'llâh kim Mesh-âsâyuz ihyâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4). [harc eyledük, -dü, -k]

Müsemmâ ism ile mersüm olan naşş-ı kâtî'dur / Gözetdi maverâsından 'aceb **harc eyledi** varın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [harc eyledi, -di]

harc etmek [3] Harcamak, sarf etmek; feda etmek.

'Ömrümüz **harc itmezüz** zâ'id yire ey rûh-ı mâ / Anladuñ her kesretün yanında vahdet var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [harc itmezüz, -mez, -üz]

'Ömrinde **harc iderse** kemâlin kemâl ile / Kâmil komaya zerre tarîkünde bir kadem (Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 4). [harc iderse, -er, -se]

'Ömrüñi **harc itme** lu'b u lehve âh / Hayf kim 'ömr-i 'azîz ola tebâh (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 1). [harc itme, -me]

hardal [1] Hardal tanesi. II Küçüklük, değersizlik.

Mâl ü câhâ bakmazam **hardal** degüldür 'aynuma / Mihr içinde bulmuşamdur her ne rütbet var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [hardal,]

hareme [1] Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.

'Âlem-i aşgar u ekberde gezer çün bu Murâd / Gayrılar irmediler irdi Murâdî **hareme** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 5). [hareme, -e]

hareme-i menzil-i 'ulyâ [1] Yüce mekanın özel yeri.

Dikdi çün naşr ile dil mavtın-ı a'lâda 'alem / **Hareme-i menzil-i 'ulyâya** durur aşı-lı himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 1). [hareme-i menzil-i 'ulyâya, -(y)a]

harf [18] Dildeki sesleri gösteren ve alfabe-yi meydana getiren işaretlerden her biri.

Murâdî'nün kelâmıdur kemâl-i kudret ü heybet / Anuñ bir **harfî** şerh olmaz hâlâyık ger yaza elvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [harfî, -i]

Sahâyifden müberrâdur fu'âd-ı şafha-i merkûm / Degüldür lafzu **harfe** mâ'il aña bu kerâmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 4). [harfe, -e]

Añlanmadı Murâdî kelâmı 'aceb durur / Bir **harfin** añladuñsa eger ibtidâ yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 5). [harfin, -in]

Harf ile nuqa't geldi bir yire kelâm oldı / Bu 'ilm ile bu ma'nâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [harf,]

Murâdî kavlinüñ her **harfidür** bir mürşid-i kâmil / Dilerseñ bulasın rüşdi ço her birine biñ biñ baş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [harfidür, -i, -dür]

Fâ **harfî** kâf olursa ne ğam bir nuqatla bes / Pergâra nuqta oldı gönül men necâ ferâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [harfî, -i]

Ey varakdan nakl iden âyât-ı kübrâ **harfini** / Levh-i mahfûza nazar kıl tâ 'ayân ola delîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 3). [harfini, -ini]

Beyânun ile 'ayânun **harfî** nihânîdür / Mûsâfirem baña 'avnûn seferde göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 2). [harfî, -i]

Ğuş kıl bir **harf** kim biñ harf durur / Bu Murâduñ âyet-i kübrâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5). [harf,]

Ğuş kıl bir harf kim biñ **harf** durur / Bu Murâduñ âyet-i kübrâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 5). [harf,]

Mağz-ı netâyicindedür kâm ile **harf** ile suhan / Harf ile şavtı târik ol aňlaya tâ ki her kilem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [harf,]

Mağz-ı netâyicindedür kâm ile harf ile suhan / **Harf** ile şavtı târik ol aňlaya tâ ki her kilem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [harf,]

Mağz-ı netâyicindedür kâm ile **harf** ile suhan / Harf ile şavtı evvel aňlaya niteki her kilem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [harf,]

Mağz-ı netâyicindedür kâm ile harf ile suhan / **Harf** ile şavtı evvel aňlaya niteki her kilem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [harf,]

Duyduñsa Murâduñ kelimâtında ħalâvet / Bir **harfini** şerh it eger 'allâm-ı cihânsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5). [harfini, -ini]

Harfidür nuqtadan kelime lûğat / Mütেকellimde bâ-i bismillâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [harfidür, -dür]

Bir **harfün** istimâ'ına tãkat getürmeyüp / Mebhût olup akitdılar 'aynından âbını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3). [harfün, -ün]

II Söz, kelim.

Kitâb-ı harfe ne ma'nâ dimiş durur 'ulemâ / Ki 'ârifün nazarı **harfî** cümlesine güvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [harfî, -i]

harfe gelmek [1] (Deyim) Yazıya gelmek, yazılmak.

Murâduñ **harfe gelmez** çü kelâm-ı rûh-efzâsı / Velîkin lem'asidur eyleyen her mürdeyi ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 5). [harfe gelmez, -mez]

harf harf [2] Her harfinde. II En ince ayrıntısına kadar.

Dürr-i meknûn oldı güftârı Murâduñ **harf harf** / Gûş iderseñ gösterür her birisi Mevlâya yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5). [harf harf,]

Kamu bâb u fuşûlın **harf harfin** görmişem cümle / Anuñ evvâbın açduğda nice biñ biñ cinân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 2). [harf harfin, -in]

harf-i elf [1] Elif harfî.

Rûkn-i evvel sâbi' olsa tañ degül ey hüşmend / **Harf-i elf** olmasa vâhid bulmazdı izdiyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [harf-i elf,]

harf-i elif dâl u hâ [1] Elif, dal ve ha harfî.

Añla Murâduñ sözün ister iseñ ger fütûh / Oldı selâse sühan **harf-i elif dâl u hâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [harf-i elif dâl u hâ,]

harf-i kûr'an [1] Kur'an harfî.

Kum fe-enzirden haber alduñsa iz'ân üstine / Sırrını sırrında añla **harf-i Kûr'an** üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1). [harf-i kûr'an,]

harf-i ma'nâ [1] Mananın harfî. II İç derinliği oluşturan asıl unsur.

Harf-i ma'nâsını kıldum bir nuqat / Cümle halkı aña küttâb aňladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 4). [harf-i ma'nâsını, -sı, -(n)ı]

harf-i nuqta [1] Noktalı harf.

Harf-i nuqtamdan ger istihrâc iderseñ bir kelâm / Noktamı kandurmağa nice kalemler var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [harf-i nuqtamdan, -m, -dan]

harf-i şavt [1] Sesin harfî, işareti.

Harf-i şavtın bilmedüm ammâ bilürven şavt-ı harf / Kârımı ferhunde bildüm 'aqla iz'ân oldıñın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [harf-i şavtın, -ın]

haric [2] Hiç ilgisi olmayan kimse.

Şârih-i 'ilm-i eħadsın şer'dür 'arş-ı 'azîm / **Haricün** küy-ı seri bil dest-i çevgânuñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 3). [haricün, -ün]

Her ne yirde olsañ olğıl bâ-edeb / Açmağıl **haric** şaķın güftâra leb (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [haric,]

haric-i râh [1] Dışarıdaki yol. II Doğru yolun dışında olan yollar.

Ger necât ister iseñ toğrı tarîki gözle / **Haric-i râha** varup koma şaķın egri kadem (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 34, Beyit 3). [haric-i râha, -a]

haric itmek [1] Dışında tutmak.

Vakâyi' ğamın **haric it** ez-fu'âd / Murabba' müselles müseddes zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [haric it,]

haric olmak [3] Ayrılmak, dışında olmak.

Hurûcum aşlın isterseñ ben andan **olmadum haric** / Vülûcumda hurûcum vaşfını añla mahrec

(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [hâric olmadum, -ma, -du, -m]

Sen şanur mısın bizi **hâric olavuz** ez-fu'ad / Bârek-Allâh cümle eşyâ vâridâtı bizdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 3). [hâric olavuz, -avuz]

Hıredden **hâric olanlar** mükellef olmadı aşlâ / Bu teklîf-i 'ibâdetdûr hıred evkât-ı kalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [hâric olanlar, -an, -lar]

hârîdâr [1] Alıcı, müşteri.

Murâdî bilmek olmuştur bu güftârûñ güherden yeg / Hemân 'arz eylegil tırma bulursañ ger **hârîdârı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5). [hârîdârı, -ı]

hârîm-i hâzret [1] Hazretin evi, özel bir mevkisi.

Hârîm-i hâzretüñe varmağa tarîk nedür / Didüm didi ki konağı berüdedür illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 4). [hârîm-i hâzretüñe, -ün, -e]

hârîm-i ka'be [1] Kabe'nin yabancıları yasak olan kutsal yeri. II Kabe alanı.

Hârîm-i ka'beñe vardum elümde halka-i ümmîd / Bu nefsi hıvâb-ı gafletden 'inâyet eyle uyandur (Murâdî Dîvânı, Kut'a 19, Beyit 2). [hârîm-i ka'beñe, -n, -e]

hârîm-i ka'be-i küy [1] Kabe'nin mukaddes çevresi.

Hârîm-i Ka'be-i küyüñda 'aşıkân u hüccâc / Şu kim muhibb ola 'ışkıñda ol durur behhâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 1). [hârîm-i ka'be-i küyüñda, -un, -da]

hârîm-i ka'be-i 'ulyâ [1] Çok yüce Ka'be'nin çevresi.

Hârîm-i Ka'be-i 'ulyâ mı şandun hâk ile hışı / Bu gün küy-ı habîbî kıl tavâf ol hâc-i çâlâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 4). [hârîm-i ka'be-i 'ulyâ,]

hârîm-i ka'be-i vuşlat [1] Kavuşma kâbesinin harimi, gizli ve mukaddes bucağı.

Hârîm-i Ka'be-i vuşlat tavâfın kıldı şunlar kim / Dem-â-dem zîkr-i dildâr ile lebbeyk aña ezberdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [hârîm-i ka'be-i vuşlat,]

hârîr [1] İpek, ipekli kumaş.

Murâdî var ise fehmi ü bilişüñ / Şakın aldanma dîbâ vü **hârîre** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 5). [hârîre, -e]

hârîş olmak [6] Hırslı olmak, çok istemek, çok arzu etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muhibb-i hübb-ı ezeldür **olan** cemâle **hârîş** / Hâbîb-i milket-i dildâr olan kemâle **hârîş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 1). [hârîş olan, -an]

hark [1] Yakmak, yakılmak, ihrâk.

Süz-nâk eyleyelüm âteş-i 'ışk ile ciger / Bu mahabbet odına **hark** ile kâl eyleyelüm (Murâdî Dîvânı, Kut'a 18, Beyit 2). [hark,]

hark itmek [2] Yakmak, yakılmak.

Firâkı âteşine **hark ider** beni o nigâr / Raķîb-i bed-siyerüñ sözine uyar hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 2). [hark ider, -er]

Hark kılan vücudını n'eyleye **hark u** 'âdeti / Kim bula bu sa'âdeti ekme-i bî'l-kemâl ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [hark kılan, -an]

hark olmak [2] Yakılmış olmak.

Râh-rev oldu gönül âteşe **hark olsa** n'ola / 'Aşıkın öldüre ma'sûk yâ kanı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [hark olsa, -sa]

Şem'-i 'ışka dün gece **hark oldu** dil pervânesi / Rûhına cân virmek için kıldı ifnâ şöhetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [hark oldu, -dı]

hark [1] Yırtık.

Hark kılan vücudını n'eyleye **hark u** 'âdeti / Kim bula bu sa'âdeti ekme-i bî'l-kemâl ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [hark,]

hark-ı 'adât [1] Âdetlerin, alışkanlıkların kanalı, arkı, yolu.

Murâdî ne idüğini murâd almağ için aldı / Murâdî eylemedi meyl anuñ çün **hark-ı 'adâta** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [hark-ı 'adâta, -a]

harrema'llâhu 'ani'n-nâri bi-luţfin ebeden kâle men zâde ziyâden ve bi-kurbin fazlan [1] Artır ve faziletinle yakınlaştırdı diyene Allahu Teala lütfuyla ebedî olarak ateşi haram kıldı.

Harrema'llâhu 'ani'n-nâri bi-luţfin ebeden / Kâle men zâde ziyâden ve bi-kurbin fazlan (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 1). [harrema'llâhu 'ani'n-nâri bi-luţfin ebeden kâle men zâde ziyâden ve bi-kurbin fazlan,]

hârûn [1] Hz. Mûsâ'nın kardeşi.

Arayup bulmadı mânend-i bî-çün / Getürdi nice biñ Mûsâ vü **Hârûn** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 4). [hârûn,]

haşâyil-i hüb eylemek [1] Güzel hasletler, huylar etmek, göstermek.

Kimse rencide olmasun senden / Cehd idüp eyle gel **haşâyil-i hüb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 4). [haşâyil-i hüb eyle,]

hasb-i hâl [9] Görüşüp konuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâduñ şerhe gelmez **hasb-ı hâli** ey cihân-ârâ / Ne deñlü var ise ismüñ benüm vird-i zebânumdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 5). [hasb-ı hâli, -i]

hasb-i hâl olmak [1] Halleşmek, görüşüp konuşmak.

Murâdâ fehm u idrâkûñ senûñ fehm eylemez kimse / Murâd iken murâdum çun velî bir **hasb-i hâl oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 5). [hasb-i hâl oldum, -du, -m]

hasbiya'llâhü lâ-ilâhe sivâh [1] Allah benim vekilimdir. Ondan başka vekil yoktur.

Tarh idüp gayrısın direm her gâh / **Hasbiya'llâhü lâ-ilâhe sivâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [hasbiya'llâhü lâ-ilâhe sivâh,]

hasebnâhü hisâben ve yesîrâ [1] Onun hesabını kolay kıldık [Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolay geçireceği bir hesaba çekilir ve arkadaşlarının yanına sevinçle döner (84/İnşıkak 7-9, 89/Fecir 8)].

“Eşfaktû” didi şefkat ile oldı çü müşfik / Pes didi **“hasebnâhü hisâben ve yesîrâ”** (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 3). [“hasebnâhü hisâben ve yesîrâ”,]

hased kılmak [1] Kıskanmak.

Ey 'azîz-i Mısr-ı dil ru'yâña ta'bîr isteme / Kim **hased kılmaya** ihvânım saña bu râhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2). [hased kılmaya, -ma, -(y)a]

hâşe'l-havâş [1] Hasların hası, seçkinlerin seçkini.

Şohbet-i hâş eylerem **hâşe'l-havâşa** bakmazam / Şanma kim ben eylerem dünyâ vü 'uqbâ şohbetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 4). [hâşe'l-havâşa, -a]

hâşıl [16] Husûle gelen, meydana çıkan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cânımın sermâyesi 'ömründe **hâşıldur** senûñ / Hâzık-ı bî-misl olup sen câna sensin cân-fezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 2). [hâşıldur, -dur]

hâşıl eylemek [3] Elde etmek.

Duruş gel tâ'at it perverdgâra / Şevâb-ı dü-cihânı **eyle hâşıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [hâşıl eyle,]

Yakın olmaklık isterseñ eyâ dil / İrağ olmaklığı sen **eyle hâşıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 1). [hâşıl eyle,]

Murâduñ tarz-ı ahvâlin ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dersen bu ahvâli demünden **hâşıl eyle** dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5). [hâşıl eyle,]

hâşılı [3] Doğrusu, sözün kısası, kısacası.

Hâşılı 'ömr-i 'azîzûñ kudret izhârındadır / Hâşılı rûh-ı hafînûñ sırr-ı esrârındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1). [hâşılı,]

Hâşılı 'ömr-i 'azîzûñ kudret izhârındadır / **Hâşılı** rûh-ı hafînûñ sırr-ı esrârındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1). [hâşılı,]

Ber-kemâl oldı şu kim senden kemâlin ögrene / Yoḥsa olmaz **hâşılı** gayrıda hâlin ögrene (Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 1). [hâşılı,]

hâşıl-ı 'ömr [1] Ömrün semeresi, neticesi.

Ben **hâşıl-ı 'ömrüm** bilürem söyleme nâşih / Va'zuñ olara söyle ki tullâb-ı cinândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4). [hâşıl-ı 'ömrüm, -üm]

hâşıl itmek [3] Elde etmek.

Oldı Murâdî 'ışk ile zevkûñi **hâşıl itmede** / Ferruh odur cihânda kim ola senûñle âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 5). [hâşıl itmede, -me, -de]

Ğam-ı sevdâyile yağun erimeyince müdâm / Vaşl-ı yâri nice sen **idebilürsin hâşıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 3). [hâşıl idebilürsin, -ür, -sin]

Bahr-ı mahabbet içre garķ oldı zevrak-ı dil / Töldurdu anuñ için çok cevher **itdi hâşıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 2). [hâşıl itdi, -di]

hâşıl kılmak [3] Elde etmek, sağlamak.

Eger dirseñ ki müstahric ne **hâşıl kıldı** müstahrec / Ne deñlü kim kıla ihrâc tolu şubḥ u mesâ mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [hâşıl kıldı, -dı]

Bu Murâduñ kelimâtını urup iz'âna / Añlar iseñ ne güherler **kılasın** sen **hâşıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5). [hâşıl kılasın, -a, -sın]

Ben ne bildüm ki bizüm bilmegümüz bilmededür / Bu bilişle kamu bilmekleri **kıldum hâşıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 3). [hâşıl kıldum, -du, -m]

hâşıl olmak [14] Meydana gelmek, gerçekleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yağılsa kaçre kaçre âb-ı cism-i nehr **olur hâşıl** / Eger cem' olalar enhâr yem-i 'ummân olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [hâşıl olur, -ur]

hâşib olmak [3] Hesap eden olmak.

Müheyyâdur 'ayâna fi'l-kıyâma / Anuñ çün **oldı** defter üzre **hâşib** (Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [hâşib oldı, -dı]

Hâşib ol nefsuñi her demde vü her sâ'at ü ân / Hâķ hisâb eyleyiser ol deme hâzır olıgôr (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [hâşib ol,]

İmtiyâz itdün kamuyı eyledün bî-had hisâb / **Hâşib olduñ** gel hisâbı seyr kıl ya ze'n-nevâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [hâşib olduñ, -du, -n]

hâşib-i nesib [1] Soyu temiz, itibarlı. II Sevgili.

Lâ ve len terkiñ eylegil ‘âşık / Ol **hasīb-i nesīb** ile eglen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 4). [*hasīb-i nesīb*,]

hâş ile ‘âm [5] Seçkin ve avam; herkes. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İster isen hâkkuñı bilsün senüñ **hâş ile ‘âm** / Olmağıl sen bî-vefâ olğıl habîbüm Hâk-şinâs (Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 4). [*hâş ile ‘âm*,]

hâş u ‘âm [Seçkin kimseler ve halk; herkes.

Hâş u ‘âmuñ kadrini bildürmek için kadrini / İmtiyâz idüp olupdur özine bir kâr-ı Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 3). [*hâş u ‘âmuñ*, -un]

Re’fet ü rahmetde gördüm merhamet emrin tamâm / ‘Afv-ı Rahmân ile uçmağa gürürler **hâş u ‘âm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [*hâş u ‘âm*,]

hâşu’l-hâş [1] En has, en güzel.

‘Acâ’ib baħr-ı hîkmetdür habîbüm diñle **hâşu’l-hâş** / Dilersen olasin andan şaķın terk eyleme ihlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 1). [*hâşu’l-hâş*,]

hâşu’l-hâş olmak [3] En güzeli, en ayrıcalıklısı olmak.

Gördi ol deryâda bir gevher ki **hâşu’l-hâşdür** / Kim bulunmaz iki dünyâda aña hergiz bahâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [*hâşu’l-hâşdür*,]

Çü ferdâniyyeti ikrâr idüben eyledi ihlâş / İşigin eyleyüp me’vâ pes **oldı** yine **hâşu’l-hâş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [*hâşu’l-hâş oldu*, -dı]

Kâni’ olmaz Murâdî oldu bülend / Demde biñ def a **olsa hâşu’l-hâş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 5). [*hâşu’l-hâş olsa*, -sa]

hasır [1] Hasır, hasır otundan örülerek yapılan kilim, yaygı.

Olsun kamudan ol haķır igende bir köhne **hasır** / Olsun yed-i ‘ışķa esır terk eylesün me’vâyı ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [*hasır*,]

hâşiyet [4] Bir şeye ait olan hâl, kuvvet ve tesir; böyle bir kuvvet ve tesire sahip olma meziyyeti. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Manṭıķ-ı ma’nîdedür gerçi kelâm-ı ‘âlimün / ‘İlm-i evvel ‘ilm-i uḫrâdur benüm **hâşiyetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [*hâşiyetüm*, -üm]

hâşiyet-i zât olmak [1] Kişinin şahsiyetinin olması, şahsiyeti haline gelmesi.

Cây-gâh oldu gönül taḫtı çü sultân-ı dile / ‘Arzıyyet kalmadı **hâşiyet-i zât oldu** dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 2). [*hâşiyet-i zât oldu*, -dı]

ḥaşlet-i zenbūr-ı ‘asel eylemek [Bal arısının huyunda, tabiatında olmak. II Güzel huylu olmak.

Gel Murâduñ sözini al gûşa / **Eylegil ḥaşlet-i zenbūr-ı ‘asel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 5). [*ḥaşlet-i zenbūr-ı ‘asel eylegil*, -gil]

ḥaşm [1] Düşman.

Hâķlu hâķķın isteyüp her kişi **ḥaşmını** tuta / Kâzî ola ḥazret-i sultân-ı ḥayy-ı lâ-yenâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3). [*ḥaşmını*, -ı, -n, -ı]

ḥasret [3] Kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştîyak.

Dutalı ‘ışķını başdan bilmediler ünsini / **Ḥasretinden** fūrķatinden âh u eḫḡân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [*ḥasretinden*, -i, -n, -den]

‘Âlem-i fânî bilürsen pes nedendür bu ṭama’ / Cümle mâlı ḳor ḡidersin ol saña **ḥasret** yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [*ḥasret*,]

Gül yüzüne **ḥasretüm** ben bülbül-i âşüfte-dil / Anuñ için her seher ey ḡonce kıluram ḡigân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 2). [*ḥasretüm*, -üm]

ḥasret çekmek [2] (Deyim) Özlem çekmek.

Ruḫ-ı dildânı ger baksa aña **ḥasret çeküp** derdi / Ne ḳutludur ol ‘âşıķlar ruḫ-ı cânânda ḡâl ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 2). [*ḥasret çeküp*, -üp]

Tâķatüm kalmadı cânâ **ḥasretüñ çekmeklüge** / Nice bir hicr ile ḳalam el-amân ü el-amân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 4). [*ḥasretüñ çekmeklüge*, -mek, -lük, -e]

ḥasret olmak [1] Çok özlemek.

Ezelden bâde-i ‘ışķuñla taḫmîr oldu çün fıṭrat / Cemâl-i bâ-kemâlüñ pertevine **olmuşam ḥasret** (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 6). [*ḥasret olmuşam*, -mış, --am]

hasta [6] Hasta. II Aşk derdiyle hasta düşmüş kimse. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hasta idüñ nice demdür derde dermân bulmaduñ / Eylegil ‘ış u ṭarab kim şimdi dermân eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5). [*hasta*,]

hasta-i ‘ayn-ı vücūd [1] Bedenin kendisinin hasta oluşu.

Çün bu şüret ‘âlemine gelmişem bir kâr için / **Hasta-i ‘ayn-ı vücūdî** dâ’irem pergâr var (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2). [*hasta-i ‘ayn-ı vücūdî*, -ı]

hasta-i cân [1] Can hastalığı.

Ḥayât-efzâ durur her **hasta-i cân** üstine dâ’im / Murâduñ ṭatlu elfâzı hemân ḳand-ı mükerrerdür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [hâsta-i cân,]

hâsta-i cehl olmak [1] Cehalet hastası olmak.

Hâsta-i cehl oluben kalma cehâletden ‘alîl / Tût Murâduñ sözini gel koma tiryâk etegin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5). [hâsta-i cehl oluben, -uben]

hâsta-i dil-teşne [1] Gönlü susamış hasta.

‘Arif-i râh-ı hâkîki şorma ehl-i ‘örfe sen / **Hâsta-i dil-teşnenüñ** çeşmi dem-â-dem mādudur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 4). [hâsta-i dil-teşnenüñ, -nün]

hâsta-i ışk [1] Aşk hastası.

Hâsta-i ‘ışkam yine dermânı senden isterem / Her ne deñlü mücrimem gufrânı senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [hâsta-i ‘ışkam, --am]

hâsta-i ışk olmak [2] Aşk hastası olmak .

Hâsta-i ‘ışk oldıgumca ben devāya tâlibüm / Ey tabîbüm söyle kim dermân olan kimdür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [hâsta-i ‘ışk oldıgumca, -duk, -um, -ca]

Varlıgumdan geçmeyince bilmedüm dildarımı / **Hâsta-i ‘ışk olmayınca** bulmadum tîmârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [hâsta-i ‘ışk olmayınca, -ma, -(y)ınca]

hâste-dil [1] Hasta gönül.

Hâste-dilsin bu fenâda yok saña hergiz tabîb / Gel cenâb-ı hâzret-i vehhâbdan iste ‘ilâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [hâste-dilsin, -sin]

hâşa [25] Asla, hiçbir zaman, Allah göstermesin. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne revâdur kılasın sen beni ğayra muhtâc / **Hâşa** li’llâh kılasın baña bu kârı mahzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [hâşa,]

hâşa li’llah [12] Allah göstermesin, asla, hiçbir zaman. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fi’l-i eşyâda görindi yine bu hâl-i sıfat / **Hâşa li’llah** k’ola fi’linde o fa’âl-i sıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 1). [hâşa li’llah,]

hâşâ vücûden min emâm [1] Önceden var olma müstesna.

Bahr-ı muhîttüñde senüñ çün vâhid oldı cevherüñ / Cevher nedür olmaz ‘arâz **hâşâ vücûden min emâm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 2). [hâşâ vücûden min emâm,]

hâşâk [1] Ot, çer çöp. II Sevgili dışındaki her şey.

Tâ’ir-i gülşen olalıdan dilâ tayr-ı vücûd / Anı özler kılmaz anuñ çün bu **hâşâka** heves (Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [hâşâka, -a]

hâşî’ [1] Alçak gönüllülük gösteren.

Cümle-i zerrâtda bâhir durur hükm-i ezel / Gel tefekkür eyle hânım nice **hâşî’dür** gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 3). [hâşî’dür, -dür]

hâşî-i ‘âbid-i ilâh olmak [1] Allah’a ibadet eden alçakgönüllü kimse olmak.

Gerçi melâ’ik oldılar **hâşî-i ‘âbid-i ilâh** / Görmediler ebed olar Hâkdan anı ki görmüşüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 2). [hâşî-i ‘âbid-i ilâh oldılar, -dı, -lar]

hâşr [2] Allâh’ın ölümlere ruhlarını geri verip onları hesaba çekmek üzere toplaması ve toplanma yerine sevk etmesi, dirilme.

Hikmetin teşhîş idendür ‘âlem-i mutlak bu gün / **Hâşr** içinde bir ayak üstinde olmak biñ ayak (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [hâşr,]

Bu Murâdî kulunuñ gönülini çün almaz ele / **Hâşre** dek eyleyiser âh ile feryâd gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 5). [hâşre, -e]

hâşr-ı neşr [1] Kıyamet günü dağılıp toplanma.

Manzar-ı ‘ayn olmağa imkâna yokdur dest-res / **Hâşr-ı neşri** kıldı berzah ‘âlem-i âdemlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2). [hâşr-ı neşri, -i]

hâşr-i ihyâ [1] Dirilenlerin toplanması.

Ne var **hâşr-i ihyâ** da olsa kefil / Kimüñ cayı mesvâ kimüñ hâviye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [hâşr-i ihyâ,]

hâşr olmak [1] Kıyamet gününde, ölümlerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek.

Bu ne hâcetdür ki ferdāya komağ bu hâleti / Ey Murâdî **hâşr ola** gör işte arz-ı sâhire (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 5). [hâşr ola, -a]

hâşr u neşr [1] Yeniden diriliş ve toplanma günü.

Ey Murâdî gel haberdâr ol bu remzümden benüm / **Hâşr u neşre** gâlib ol bilgil nebâtuñ evvelin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 5). [hâşr u neşre, -e]

hâş ü hâşâk [1] Dert çer çöpi. II Dert artıkları.

Hâş ü hâşâkdan pāk it sarâyını fu’âduñ sen / Sarâyıñ tâhir olmayınca olmaz her işüñ hâşıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [hâş ü hâşâkdan, -dan]

hâşyet [1] Korku, korkma; endişe.

Kanı **hâşyet** kanı havf ü kanı ‘âr / Ki mü’min olana lâyıq mı nîrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [hâşyet,]

hâşyet virmek [1] Korku vermek.

Nidâsını gûş eyledüm **virdi haşyet** tamâm / Velî
lezzetin bulmuşam kim ‘acebden ‘acîb (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 162, Beyit 2*). [*haşyet virdi, -di*]

haṭ ü hâl [1] *Yüzdeki ayva tüyleri ve ben.*

Mir’ât-ı ğayba nâzır olan seyr ider ‘uyûn /
Âyînesin kapar **haṭ ü hâlûn** gören senûñ (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 747, Beyit 3*). [*haṭ ü hâlûn, -ün*]

haṭâ [8] *1. Yanlış.*

Neşât-ı dehre aldanma fenâdur âhırî elbet / Ne kim
emr ide emmâre **haṭâdur** âhırî elbet (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 189, Beyit 1*). [*haṭâdur, -dur*]

Nuḳl ü şarâb ü çeng ü ney ü def ile rebâb / Dâr-ı
beḳâda cümlesi saña **haṭâ** durur (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 472, Beyit 3*). [*haṭâ,]*

Terk eyle gönül varı fehmi idesin ısrârı / İşleme
yaman kârı v’Allâhî **haṭâ** vardır (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 506, Beyit 4*). [*haṭâ,]*

Bi’llâhî ol **haṭâ** dir imiş kârı bilmemiş /
Anlamamış rumûzî sözün pür-haṭâr dimiş (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 638, Beyit 2*). [*haṭâ,]*

2. Günah.

Kılmağa **haṭâña** tevbe iy dil / Mevt oldı saña eyü
‘alâmet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 210, Beyit 5*).
[*haṭâña, -n, -a*]

Tevbeye gel tevbe her demde biñ biñ tevbe kıl /
Añ **haṭâñı** gözlerüñ yaşını yağdur çün maṭâr
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 353, Beyit 4*). [*haṭâñı, -nı*]

İşüm ser-cümle ‘işyan u **haṭâdur** / Saña lâıyık olan
‘afv u ‘aṭâdur (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 41, Beyit
3*). [*haṭâdur, -dur*]

Saña lâıyık olan ‘afv u ‘aṭâdur / Baña lâıyık olan
cürm ü **haṭâdur** (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46,
Beyit 17*). [*haṭâdur, -dur*]

haṭâ eylemek [2] *1. Yanlışlık yapmak, hata etmek.*

Rûy-ı müveccheñ ne **haṭâ eylemiş** ‘aceb / Râz-ı
derûn derûnına hucbındadır muḥil (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 824, Beyit 2*). [*haṭâ eylemiş, -miş*]

2. Günah işlemek.

Kulluğın ider şol kim cân ile sever anı / Müstağfir
olur aña ol dem ki **haṭâ eyler** (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 507, Beyit 2*). [*haṭâ eyler, -r*]

haṭâ kılmak [1] *Hata yapmak, yanlış iş yapmak.*

Eger ister iseñ uğramayasın bir ḥaṭara / Kimseye
kılmı haṭâ kaşdını sen bî-ḳarâr ol (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 791, Beyit 4*). [*haṭâ kılmı, -ma*]

haṭâ-püş [1] *Hata örtin.*

Haṭâ-püş u ‘aṭâ-baḥş olalı şâhum keremlerden /
Ziyâde ḥazz idüpdür bu dil ü cânım bu demlerden
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 990, Beyit 1*). [*haṭâ-püş,]*

haṭâyile olmak [1] *Yanlışlıkla olan, hatayla
gerçekleşen.*

Mevc urdı baḥr-ı mağfiret eylemedi ḳarâr / Anuñ
içün şorulmadı **olan haṭâyile** (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 1375, Beyit 4*). [*haṭâyile olan, -an*]

haṭab [1] *Odun, hîme.*

Kim ki münkirdür Murâduñ ḳavline ḳılma gümân
/ Bû Lehebdür nâr-ı düzaḥda yanar hem çün **haṭab**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 127, Beyit 5*). [*haṭab,]*

hatar [7] *Tehlike, emniyetsizlik. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yola ḳulağuz olmayıcañ yürime şaḳın / Râhuñ
hatarlarını yine reh-nümâ bilür (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 462, Beyit 4*). [*hatarlarını, -lar, -ı, -(n)ı*]

haṭar irmek [1] *Tehlike oluşması .*

Haṭar irmeye diyü ḥüsnüñe serv ile çenâr /
Ḳılayor biri namâz ve ideyor biri du â (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 46, Beyit 4*). [*haṭar irmeye, -me, -
(y)e*]

haṭâvât [1] *Adımlar.*

Ruḥ-sârî bize olmuş çü ‘aṭâ-yı tâbân / Meh-i
mihrüm **haṭâvât** ile gezer rûz ile şeb (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 139, Beyit 3*). [*haṭâvât,]*

hâtem [2] *Mühür, üstü mühürlü yüzük.*

Sır aña Murâduñ bu kelâmı eserinden / Mürsellere
hâtem olan ol şâhı severseñ (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 751, Beyit 5*). [*hâtem,]*

Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bî-pâyândur /
Hâtemüñ deryâya atma cehd ḳıl ḳalmaya şu
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1198, Beyit 3*). [*hâtemüñ, -
üñ*]

hâte’s-şabûḥ [1] *Sabah gelince, geldiğinde.*

Çün cür’ayî nûş eyledüm **hâte’s-şabûḥ** yâ ‘aşîḳîn
/ Bu sekrümüz dâ’im ola eylesün ferzâneler
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 512, Beyit 3*). [*hâte’s-
şabûḥ,]*

de]

hâṭır [11] *Gönül, gönülde olan his. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tâkat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nûr için /
Mâh-tâbum **hâṭır** için toğmasun mı âfitâb
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 135, Beyit 2*). [*hâṭır,]*

hâṭırâ [1] *Hatıra gelen, hatırdaki kalan şey.*

Ey Murâdî nice ḥoş **hâṭırâdur** bu hâṭır /
Ḥâṭıruñdan ne geçerse virür ol Rabb-i elest
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 180, Beyit 5*). [*hâṭırâdur, -
dur*]

hâṭırda ḳalmak [1] (Deyim) *Gönülde yer edinmek.*

Ḥâṭıruñ bulındı çün âyîne de âyînesi / Mahv olındı
ḳalmadı hâṭırda her kim hâṭıra (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 1285, Beyit 2*). [*hâṭırda ḳalmadı, -ma, -dı*]

hâtır-ı 'âtır [1] Güzel kokulu zihin, fikir.

Hâtır-ı 'âtır her ne ki geçer olsa gerek / Seyf-i mübrim bu sühan her ne ki dir bulsa gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1). [hâtır-ı 'âtır, -a]

hâtır-ı deyyâr [1] Birinin hatırı, gönlü.

Çün ideyim 'arza vardum adum âdem oldı pes / Gurbete düşdüm efendüm **hâtır-ı deyyâr** için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 3). [hâtır-ı deyyâr,]

hâtır-ı meyyâl [1] Düşkün gönül.

Dil-i nālânuma bir **hâtır-ı meyyâl** gerek / Hâlümü aňlamağa özge zevî'l-hâl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 1). [hâtır-ı meyyâl,]

hâtır-nişân kılmak [1] Hatırda kalmak, gönülde yer etmek.

Cür'adan mest oldı ba'zı ba'zı oldı dâlden / Gel bu ma'nâyı nişânıñ eyle **kıl hâtır-nişân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 4). [hâtır-nişân kıl,]

hâtır yıkmak [2] (Deyim) Gönül kırmak.

Şürete bakma şaķın sîrete nâzır olıgôr / **Hâtırı yıkma** şaķın câbir-i hâtır olıgôr (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 1). [hâtırı yıkma, -ma]

Yıkmağıl hâtırını kimsenüñ ey dil zinhâr / Kimse karşı durmaz âh-ı gönül âteşine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 2). [hâtırını yıkmağıl, -ma, -gıl]

hâfî [1] Yaramaz kimse; günahkar.

Benven za'îf **hâfî** ve mücrim günâhkâr / Kâdir neyem ki ni'mete şükrüm bahâ idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [hâfî,]

hâfîb [1] Camide hutbe okuyan; güzel, düzgün konuşan kimse.

Kurıldı menber-i kudret Murâd oldı **hâfîb** anda / Anı dinlemege eşnâf dirildi şâf-ender şâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [hâfîb,]

hâtif [1] Gaipden gelen ses.

Leb-i la'l-i hevâsında Murâdî ağlar iken kan / Didi **hâtif** nasîbüñ var senüñ dilber dudağında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 5). [hâtif,]

hâtif-i ğayb [1] Görünmeyen çağırıcı, vicdan.

Nükteden **hâtif-i ğayba** çü su'âl itdi lisân / Nükteyi vird-i zebân ile cevâb itdi haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 2). [hâtif-i ğayba, -a]

hâfîm [2] Kırma, kırıp ufalama.

Muntazırdur habere meyl ile meyyâle çeker / İz'icâ' itdi **hâfîm** içre ne vakt ire peyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [hâfîm,]

Görübên lâzîmâtum mültezimde / **Hâfîmde** ız'icâ itdüm mükerrer (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [hâfîmde, -

hatm [2] 1. Bitirme.

Bu Murâda vir murâdın kim murâdıdur murâd / **Hatmümi** hayr ile eyle hâlümü kılma yaman (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 5). [hatmümi, -üm, -i]

2. Kur'an'ı başından sonuna kadar okuma.

Murâdî okı ihlâş seni dâ'im ider şâfî / Bir okuyana üç **hatme** sevâbın feyz ider ihlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 5). [hatme, -e]

hatm eylemek [1] Tamamlamak, Kuran'ı baştan sona okumak.

O kudî âyetini gönlü m eyledi **hatmi** / Muhaqqak oldı maķâlümde bu maķâl-i ezel (Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 2). [hatmi eyledi, -di]

hatm itmek [2] Tamamlamak, sonlandırmak, bitirmek.

'Urve-i vüskâda **hatm itdünse** havf-ı vahşeti / Kûyı meydândan çıkardıñ 'uķde oldı saña hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [hatm itdünse, -dü, -n, -se]

Ders-i hâķîki ezber idüp istedüm hâfî / **Hatm itdüm** evvelini anuñ intihâyile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 2). [hatm itdüm, -dü, -m]

hatm olmak [2] Bitmek, sona ermek.

Hâme-i kudret çekildi levh-i maḥfûz üstine / Her ne kim var sende **hatm olmışdur** ey 'âlî-maķâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [hatm olmışdur, -mış, -dur]

İste Murâdîde peyâm **hatm olur** anda her kelâm / Kâse-i 'ışķı nüş kıl bakma cihân sifâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [hatm olur, -ur]

haṭṭ [6] 1. Yazı.

Yazup defterde kil-kî kudret ile **haṭṭ** çün kim ad / Didi Nûn ile Şâd Yâ-Sîn Hâ-Mîm Elif-Lâm-Mîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [haṭṭ,]

Velîkin **haṭṭı** yokdur ol kitâbuñ lîk hâlîdür / Benüm hâlümde hâl olmuş zemîn ile zamân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3). [haṭṭı,]

Minnetüm evrâķına yazdum murâdum **haṭṭını** / Gel berü bir nazâr kıl nice inşâ eyledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2). [haṭṭını, -ı, -n, -ı]

Yazalı **haṭṭı** levḥ üze ḥabîbüm dest-i kudretle / Tolanıñ nokṭa-i dâ'im 'aceb pergâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [haṭṭı,]

2. Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Anuñ ḥüsnine ğâyet yok hemân **haṭṭuñ** saña 'â'id / Mu'arrâdur aralukda bunı fîkr eyle kıl iz'ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [haṭṭuñ, -uñ]

Göreliden ser-be-ser cemâlin / Teferrüc ideli **haṭṭ** ile hâlin (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 1). [haṭṭ,]

haṭṭ-ı maḥabbet [1] Aşk yazısı.

Kaşuñ kâlemi çekdi başa **haṭṭ-ı maḥabbet** / Eyledi gözün hicri miyânımı benüm nün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2*). [*haṭṭ-ı maḥabbet,]*

haṭṭ-ı rahmân [1] *Esirgeyen Allah'ın yazısı. II Kuran ayeti.*

Açduķda didi ikrâ gördüm ki **haṭṭ-ı Rahmân** / Oldı sebep ziyâde pes cümle feth-i bâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4*). [*haṭṭ-ı rahmân,]*

hava [1] *Hava, dört unsurdan biri.*

Keşti-i kalbi her dem sür baḥr-ı bî-kerâna / Ger âb ile **havâdan** 'ummân olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3*). [*havâdan, -dan]*

havâle [2] *Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma.*

Taşra çıkma nokta-i devr eyle ey sâhib-kemâl / Dest-i kudretdür **havâle** çünkü pergâr üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4*). [*havâle,]*

'İlmi bir nokta kılup 'ilm ile 'ilminde ḥafî / Nâşiyet kıldı **havâle** ḥikemin nâşiyete (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3*). [*havâle,]*

havâle kılmak [3] *Havâle etmek, başkasının sorumluluğuna bırakma.*

Hażret-i muṭlaķa şordum yine sırruñ haberin / Fâ'ile **kıldı havâle** diyü fi'lüñ eserin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 1*). [*havâle kıldı, -dı]*

Emrini taķdîrine **kılmış havâle** ser-te-ser / Cümleten 'âlemleri taḥmîl idüp nün üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3*). [*havâle kılmış, -mış]*

Göñül şayd oldı bir çeşm-i gâzâle / Çü **kıldı** ğamzesi tiğın **havâle** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1*). [*havâle kıldı, -dı]*

havali [1] *Çevre, civar, yöre.*

Murâdîdür murâdı ile olup ravzâda ḥâzin / **Havâlisinde** kaplamış taḥayyür gayr-ı ḥâlinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 5*). [*havâlisinde, -(s), -i, -(n), -de]*

havâṭır [3] *Hatıralar, fikirler.*

Mir'ât-ı şüret içre dinildi len terânî / Âyîne-i muḥaḳḳaķ oldı bize **havâṭır** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3*). [*havâṭır,]*

Ḥamdü li'llâh kimsemüz yokdur **havâṭır** bilmezüz / Bende-i 'ışķ olalıdan ser-be-ser âzâdeyüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 4*). [*havâṭır,]*

Havâṭırdan müberrâdur şu kim dildâra yüz tutdı / Ḥarâm oldı hevâ-yı gayr aña kim yâre yüz tutdı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 1*). [*havâṭırdan, -dan]*

havf [2] *Korkma.*

Lücce-i baḥra şalındı yine geşt-i göñül / Şanmañuz siz anı **havf** ile kenârında geķer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4*). [*havf,]*

Kanı ḥaşyet kanı **havf** ü kanı 'âr / Ki mü'min olana lâyıķ mı nîrân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4*). [*havf,]*

havf eylemek [1] *Korkmak.*

Gel tefekkür eylegil bir dem kıyâmet günlerin / Zûlm ü cevri terk idüp **havf eylegil** sübhândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2*). [*havf eylegil, -gil]*

havf-ı ḥaķ [1] *Allah korkusu.*

Havf-ı Ḥaķdan kalbi dâ'im ṭolu bâk olmış yatar / Milk-i dünyâya göñül virmez Murâdî 'âķilîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5*). [*havf-ı ḥaķdan,]*

havf-ı mevlâ [1] *Allah korkusu.*

Göñlümün istediği baña bir âdem olsa / **Havf-ı Mevlâdan** iki dîdesi pür-nem olsa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 1*). [*havf-ı mevlâdan, -dan]*

havf-ı vaḥşet [1] *Vahşi, yabani korku.*

'Urve-i vüskâda ḥatm itdünse **havf-ı vaḥşeti** / Kûyı meydândan çıkarduñ 'uķde oldı saña ḥal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4*). [*havf-ı vaḥşeti, -i]*

havf itmek [3] *Korkmak.*

Müstedâm-ı 'ömr olanlar **havf ider** mi dâmdan / Ben murâdum bulmuşam dâ'imle dâ'im bende şâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4*). [*havf ider, -er]*

Şaķın **havf itme** ğayrıdan çü ğayrûñ ğayrıdur saña / Miyanuñda ķoma şüret bulup mu'ini pes faḥşa' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2*). [*havf itme, -me]*

Havf ider mi cândan her kim ķoya baş ortaya / Çeşmümüzden kan aķarsa ol deme bakmaz gözüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4*). [*havf ider, -er]*

havf olmak [1] *Korkmak.*

Kanı **havf ol** Ḥudâdan ey ḥayâsız / Nedür bu şerr ü şüruñ intihâsız (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2*). [*havf ol,]*

havf u ḥazandan ķurtılmak [1] *Korku ve gam, kederden kurtulmak.*

Ķurtılır havf u ḥazandan şu ki ḥaķķa yapışa / Ḥaķķ ile ḥaķ olan elbet de bulur fevz u necât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4*). [*havf u ḥazandan ķurtılır, -ur]*

havf u ḥüzün [1] *Korku ve üzüntü.*

Seni insân iden senden ferâğat eylemez kaṭ'â / Saña **havf u ḥüzün** yokdur mu'arrâsın mükerrerden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 4*). [*havf u ḥüzün,]*

haviye [2] *Cehennem; Kur'an-ı Kerim "haviye"yi "nâr-ı hâmiye" diye tavzih buyuruyor ki "şedidü'l-harâre ateş" demektir.*

Ne var haşr-i ihyâ da olsa kefil / Kimün cayı mesvâ kimün **hâviye** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 3). [hâviye,]

Nice bir lehv ile lu'â bu kâr / Gel duruş olmaya câyûn **hâviye** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 2). [hâviye,]

havl [13] *Güç, kuvvet, tâkat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerhe gelmez bu derûnum hâli ey dâna-yı hâl / Hâlümün **havlindedür** hâlün senün ey meh-likâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 2). [havlindedür, -in, -de, -dür]

havl-i kuvvet [1] *Güç ve kudret.*

Yinciler yayıldı **havl-i kuvvet** ahvâl üstine / Himmet ile bağladı meydân meydân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [havl-i kuvvet,]

havrâ [1] *Ahu gözlü kadın, kız. Cennetteki Huri adı verilen kızlar.*

'İşkuña düşen n'eylesün cânâ iki dünyâyı ol / Dêrdüñe düşen n'eylesün gılman ile **havrâyı** ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 1). [havrâyı, -y, -ı]

havşala [2] *Anlayış, akıl.*

Ey Murâdî beni kendümi kımazlar 'âlem / Çekerem cevri ne vardur bu geniş **havşaladur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [havşaladur, -dur]

Tâ'ir-i kudsî cenâh açdı nişân besmeledür / Dâr-ı Hâkdur bu hemân aşı-ı hüner **havşaladur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1). [havşaladur, -dur]

havvâ vü âdem [1] *Havva ile Adem.*

Ben Murâdî kadrini gelmezden evvel bilmişem / Gelmedin **Havvâ vü Âdem** olmadın cennette hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 5). [havvâ vü âdem,]

havz [1] *Havuz; kevser havuzu.*

Ser-â-tâ-pâ muhîr oldu vücudum **havzı** âbına / Olupdur meşreb-i şâfi içen andan kamu millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [havzı, -ı]

havz-ı kevser [1] *Kevser Havuzu; cennette Hz. Muhammed'e verilen ve buradan su içenlerin ebedi olarak susuzluk çekmeyeceği vadedilen havuzun adıdır.*

Merkezin buldı nokta dâ'ireden / **Havz-ı kevserde** şanki dürdâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [havz-ı kevserde, -de]

havz-ı vücud [1] *Varlık havuzu.*

Müntezirdür âb-ı lutfi çün levâmî'dür muhîr / İrdi çün **havz-ı vücûda** mâ'adâya neşr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [havz-ı vücûda, -a]

hây [Vay!, Eyvah!]

Kehkeşân-ı dehre bakdum herkese yol gösterür / **Hây** zâlim bî-vefâdur âh bu kevn-i fesâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [hây,]

Yâre yâr olduğumuz şanma dilâ meccâna / **Hây** ağıyârûn elinden ne ezâ çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 2). [hây,]

hayâ [4] *Edep. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İdüp nûr-ı ilahidür Murâduñ tâc-ı ser eyle / Mükemmel oldu îmân şunda kim ola **hayâ** gâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [hayâ,]

hayâl [75] *Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hayâli haylîdür her rûz u şeb zıll-ı hayâlinde / Zemîn üzre ne şûret gösterür bu hayme-i hazrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [hayâli, -i]

hayâlât [4] *Hayaller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilerseñ irmege ey dil kemâlât ile hâlâta / Muşaffâ eyle mir'âtuñ sen aldanma **hayâlâta** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 1). [hayâlâta, -a]

hayâlât-ı cihan [Dünyanın hayalleri.

Hayâlât-ı cihânî dâfi'iz 'ayn-ı başardan biz / Anı zann itme sen kim mâl ile biz câha yüz tutduk (Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 4). [hayâlât-ı cihânî, -ı]

Hayâlât-ı cihândan kalbünü pâk eyle ey 'âkıl / Ki tâ gönülün serîrinde tuta şâh-ı cihân menzil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 1). [hayâlât-ı cihândan, -dan]

hayâlât-ı vakâyi' [1] *Olayların hayalleri, yaşanan hallerle ilgili hayaller.*

Hayâlât-ı vakâyi'den ulü'l-'ayn oldu ebşârüm / Ulü'l-'azmün şafâsına şafâ-bağş oldu muhtârüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [hayâlât-ı vakâyi'den, -den]

hayâl-ender hayâl olmak [1] *Hayal içinde hayal olmak, hayalde kalmak.*

'Âlem olmuşdur hayâlümde **hayâl-ender hayâl** / 'Âlem-i kübrâ vü şugrâ oldu 'ayn-ı kudretüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 4). [hayâl-ender hayâl olmuşdur, -mış, -dur]

hayâl eylemek [1] *Gerçekleşmesi arzu edilen bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak, düşünmek.*

Dil kıldı te'emmü nice eyyâm ü leyâlî / **Eyledi hayâl ile** hayâlinde hayâlî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1547, Beyit 1). [hayâl eyledi, -di]

hayâlî [1] Gerçek olmayan, hayal.

O sürûn gelmedi aşlâ binâsı fehîm u idrâke / Anuñla kâ'im oldı mâ'ada aña **hayâlden** (Murâdî Dîvânî, Gazel 994, Beyit 4). [hayâlden, -den]

hayâl-i ezel [1] Çok eskiden beri var olan hayal, düş.

Gelüp zâmirüme düşdi yine **hayâl-i ezel** / Ebed çıkar mı bu kâlbümden ol menâl-i ezel (Murâdî Dîvânî, Gazel 827, Beyit 1). [hayâl-i ezel,]

hayâl-i fikr ile zîkr [1] Düşünce ve hatırlayışın hayalı.

Hayâl-i fikr ile zîkr oldı 'âşıkun kârı / Velîk aña hayâl olımaz hayâle tarîk (Murâdî Dîvânî, Gazel 704, Beyit 2). [hayâl-i fikr ile zîkr,]

hayâl-i habîb [1] Sevgilinin hayalı.

Dil **hayâl-i habîb** ile eglen / Ol habîb-i lebîb ile eglen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1163, Beyit 1). [hayâl-i habîb,]

hayâl-i kevn [1] Varlık âleminin düşüncesi.

Hayâl-i kevni terk eyle ne şüret zâhir ü bâtın / Ne mümkün ola bî-çâre aña kim çâre yüz tutdı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1502, Beyit 2). [hayâl-i kevnî, -i]

hayâl-i nigâr [1] Güzel yüzü sevgilinin hayalı.

Çokdan ağlardı bu gözüm kanı / Añlamasa anı **hayâl-i nigâr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 537, Beyit 2). [hayâl-i nigâr,]

hayâl-i özge [1] Başka, farklı hayal.

'İşkî şorarsañ o hâl-i özgedür / 'Ayna gelmez ol **hayâl-i özgedür** eger (Murâdî Dîvânî, Gazel 538, Beyit 1). [hayâl-i özgedür, -dür]

hayâl-i terk-i şüret [1] Suretin, yüzün hayalini terk etmek.

Hayâl-i terk-i şüretden görünmez hâlet-i ma'nâ / İrağ ol gayrıdan aña yakın ol gözle ma'nâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1505, Beyit 3). [hayâl-i terk-i şüret, -den]

hayâl itmek [3] Düşlemek.

Dil seni çün **hayâl ider** eyler ol ibtidâ saña / Çünkü seni me'âl ile eyler ol intihâ saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 99, Beyit 1). [hayâl ider, -er]

Hurrem ol dil kim habîbî aña keşf ide cemâl / Dil cemâl ile cemâlinde kemâl **ide hayâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 1). [hayâl ide, -e]

Kemâl-i merhameti zâhir oldı ol demde / Yüzüme bakduğımı 'ayn ile **hayâl itdüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 975, Beyit 3). [hayâl itdüm, -düm, -m]

hayâl-i vücûd [2] Varlığın hayalı.

Habîb-i aşl ola hubbu'l-îşâle çün mâ'il / Gelür anuñla heyûlâya bu **hayâl-i vücûd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 261, Beyit 2). [hayâl-i vücûd,]

Görindi gayb ile 'aynumda çün kemâl-i vücûd / Cihânun aña 'uyûnına bu **hayâl-i vücûd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 262, Beyit 1). [hayâl-i vücûd,]

hayâl-i yâr [3] Sevgilinin hayalı.

Kıl **hayâl-i yâr**i yâr ey dil saña / Kıl tevaşkuf bir dem ey dil olma zâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 541, Beyit 4). [hayâl-i yârî, -i]

'Âlemi bir şüret aña dil **hayâl-i yârd**en / Küllî andandur bilürven gelmezem inkârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1068, Beyit 1). [hayâl-i yârd, -den]

Saña hicrândur ezelden çün naşîb / Ol **hayâl-i yâr** ile mihmân yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1420, Beyit 2). [hayâl-i yâr,]

hayâl-i zilâl [1] Hayalin gölgesi.

'Aceb menzil-i bü'l-'acebdür bu zîr-i hıyâm / **Hayâl-i zilâl** oldı cümle vücûh-ı hayâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 854, Beyit 3). [hayâl-i zilâl,]

hayâl olmak [5] Hayal; görünmez olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Göreliden nûr-ı ruhsârûn cemâl-i bâ-kemâl oldum / 'İyân-ı 'ayn olalıdan 'uyûn içre **hayâl oldum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 865, Beyit 1). [hayâl oldum, -du, -m]

hayâl tutmak [1] Hayal kurmak, düşlemek.

Ey kemâlün şafha-i 'âlemde hâl / Her kişi **tutar** egerçi bir **hayâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 838, Beyit 1). [hayâl tutar, -ar]

hayât [39] Hayat, yaşam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pes kıldı kamu mürdeleri lutfi ile hay / Hayy itdi **hayât** ile yine lutfi temâşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 82, Beyit 2). [hayât,]

hayât bulmak [2] (Deyim) Canlanmak, dirilmek; sıkıntılardan kurtulmak; isteklerine kavuşmak.

Cân atdı çü cānānesine **buldı hayâtı** / İkdām ile pes hāşılını eyledi kurbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 196, Beyit 3). [hayâtı buldı, -dı]

Bu Murâdî'nün kelāmından **bulur** mürde **hayât** / Bende oldı bir sözine nice şāh-ı Edhemî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1487, Beyit 5). [hayât bulur, -ur]

hayât-efzâ [1] Hayat artırıcı, hayat bahşedici, canlandırıcı.

Hayât-efzâ durur her hāsta-i cān üstine dā'im / Murāduñ tatlu elfāzı hemān kand-ı mükerrerdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 286, Beyit 5). [hayât-efzâ,]

hayât-ı bekā [1] Ebedi, ölümsüz hayat.

Beni **hayât-ı bekāda** mü'ebbed eyledi çün / Velî
bu şüreti bir hoşca nâzır ol gözüñ ac (Murâdî
Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [hayât-ı bekāda, -da]

hayât-ı bî-zevâl [1] Sonsuz hayat.

Çün **hayât-ı bî-zevâl** ile müheyyâdur vücûd / Sırr-
ı cân ile dem-â-dem devlet-i inşâdayuz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2). [hayât-ı bî-zevâl,]

hayât-ı cân [1] Hayat, yaşam.

Hayât-ı cānum olmuş çün hayât-ı cāvidānumdan /
Hayātumdan hayât için ider nakş-ı şüver ilhâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 3). [hayât-ı
cānum, -um]

hayât-ı cāvidān [21] Sonsuz hayat. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî sözleri ser-çeşme-i âb-ı hayât oldu / **Hayât-
ı cāvidānī** kesb ider andan olan sîrâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [hayât-ı cāvidānī,]

hayât-ı cāvidān bulmak [3] Ölümsüz yaşamı bulmak.

Hayât-ı cāvidān buldı yakîni âşiyânında /
Fenâsinuñ fenâsında şu kim mevt ile ihyâdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3). [hayât-ı
cāvidān buldı, -dı]

Hayât-ı cāvidāndur kim sebât-ı hayret-i şâhid /
Fu'âd-ı 'aşîkîn içre karar itse karar etvâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [hayât-ı cāvidāndur,
-dur]

Haber 'ömr-i bekādan isteyen rûh-ı revāndan sor /
Şehîd-i 'ışk olan her dem **hayât-ı cāvidān buldı**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [hayât-ı
cāvidān buldı, -dı]

hayât-ı cāvidān olmak [1] Ebedi hayata sahip olmak.

Hayātum terk idüp çün kim **hayât-ı cāvidān oldu** /
Kamu maḥlûkuñ ortasında qavl ile maḥâl oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 3). [hayât-ı
cāvidān oldu, -dı]

hayât-ı ebed [5] Sonsuz hayat, ölümsüzlük. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Virgil baña **hayât-ı ebed** lutfuñ işlegil / İgmâz-ı
'ayn eyleme gel eyle merḥabâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 3, Beyit 4). [hayât-ı ebed,]

hayât-ı ebed olmak [1] Sonsuz, ölümsüz hayat olmak.

Hayât-ı ebed oldu çün rāḥat-ı cāvidān / Fenâ-yı
mişâl oldu rûh-ı revāna mişâl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 853, Beyit 3). [hayât-ı ebed oldu, -dı]

hayât-ı ḥaḳ [1] Doğru, hak olan hayat.

Biz **hayât-ı ḥaḳdayuz** gayruñ hayâtı bizdedür /
Fa'ilüz emr ile eşyâ vâkı'âtı bizdedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 407, Beyit 1). [hayât-ı ḥaḳdayuz, -
da, -(y)uz]

hayât-ı iftiḥâr [1] Övünülecek hayat.

Mürtefi' oldı laḥzada nef' ini buldı 'arşada / Tâbını
gördi laḥzada irdi **hayât-ı iftiḥâr** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 510, Beyit 2). [hayât-ı iftiḥâr,]

hayât-ı mürde olmak [1] Ölüye hayat olmak, ölüye
can vermek.

Hayât-ı mürde olmuştur refîḳ-i şâhib-i enzâr /
Kamu yaraya merhemdür cemâlî gözleyen gözler
(Murâdî Dîvânı, Gazel 316, Beyit 2). [hayât-ı
mürde olmuştur, -mış, -dur]

hayât-ı rûḥ [2] Ruhun hayatı.

Hayât-ı rûḥdur ve ammâ sâ'ati rāciḥ / Bekâdur
ravza-i 'adni hemîn ibkâ ider cümle (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [hayât-ı rûḥdur, -dur
]

Hayât-ı rûḥ 'ani'l-lem'a oldı meşhûrest / Hidâyet
irdi aña şol ki buldı iz'ânı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1545, Beyit 2). [hayât-ı rûḥ,]

hayât-ı rûḥ-baḥş [1] Ruh bağışlayan hayat.

Hayât-ı rûḥ-baḥş olmaz idi bu arada meknûn /
Eger bilmese 'âlemde nedendür aşfiyâ revnaḳ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4). [hayât-ı rûḥ-
baḥş,]

hayât-ı rûḥ-ı cismani [1] Bedenin ruhunun hayatı.

Hayât-ı rûḥ-ı cismânî fenâ-yı maḥv-i zâtîdür /
Bekâda oldı zâhir aña bu bir sırr-ı aḥfâdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 3). [hayât-ı rûḥ-
ı cismânî,]

hayât-ı ziyade [1] Çok, fazla, uzun hayat.

'Ömr-i medîd içinde nedür fikr-i rāsiḥûñ / 'Ömr-i
kaşîr içinde **hayât-ı ziyâdedür** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 464, Beyit 5). [hayât-ı ziyâdedür, -dür]

hayât ile memât [3] Hayat ile ölüm.

Güş-ı cân ile Murâduñ qavlini kıl istimâ' / İki
yüzlü âyine oldı **hayât ile memât** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 168, Beyit 6). [hayât ile memât,]

Sensüzün hiç olamaz bende hayât / Senden ayrudur
hayât ile memât (Murâdî Dîvânı, Gazel 202,
Beyit 1). [hayât ile memât,]

Çün **hayât ile memâtum** oldı sağ / Benden oldı
cümle ezdâdum ıraḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670,
Beyit 1). [hayât ile memâtum, -um]

hayât itmek [1] Hayat kaynağı olmak.

Yüzüm vücûduma sürdüm **hayât idüp** 'ilmüm /
Bu elf cehd ile bildüm ki şad hezâr nedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3). [hayât idüp, -üp]

hayât olmak [1] Hayat vermek.

Olupdur 'ışk-ı ḥabîbüm baña mededle **hayât** /
Hayātumuñ ebedin pes ebed kılar isbât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 215, Beyit 1). [hayât olupdur, -up, -
dur]

hayât ü memât [1] Hayat ve ölüm.

Mümessel oldu vücūd ile çün 'adem nakşı / Seçildi ayru olup cā-be-cā **hayāt ü memāt** (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [*hayāt ü memāt*,]

hayāt virmek [5] (Deyim) Canlandırmak; mutlu etmek, sıkıntıyı gidermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben sebātum istedüm **virdi hayātın** cümleten / Ben bu ni'met şükürini nice kılam yā Rabbenā (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [*hayātın virdi*, -in, -di]

hayber [1] Hayber kalesi.

Buldı çün kim 'avn-i yāri yāri kıldı 'avn-ı yār / **Hayberün** bābını kal' itdi bu resme haydarum (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [*hayberün*, -ün]

haydar [1] 1. Arslan. 2. Hz. Ali.

Buldı çün kim 'avn-i yāri yāri kıldı 'avn-ı yār / Hayberün bābını kal' itdi bu resme **haydarum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [*haydarum*, -um]

hayf [3] "Yazık ki, heyhat, vah!" anlamlarında kullanılan ünlem.

Şol ki bizüm bilmedi ikrārımız / **Hayf** aña ki aňlamadı kārımız (Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 1). [*hayf*,]

Āh Murâdîyi bilen bilmedi / **Hayf** dimiş bilmeyen efkārımız (Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 5). [*hayf*,]5

'Ömrünü harc itme lu'b u lehve āh / **Hayf** kim 'ömr-i 'azîz ola tebāh (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 1). [*hayf*,]

hayf olmak [1] Yazık olmak, ziyan olmak.

Gel berü diňle sözüm bi'llāhi **hayf olmaz** saňa / Çek Murāduň kühlini 'aynuñda qalmasun zibil (Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [*hayf olmaz*, -maz]

hayfā [5] Yazık!, yazıklar olsun! (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cān ile eyle kelāmını Murāduñ der-güş / Ger bu imā vü kelāmum bilemezseñ **hayfā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [*hayfā*,]

hāy ile hūy [1] Karışıklık, kargaşa, gürültü.

Nikāb aşma habībüm eyle luftuñ rüy-i dil-cūya / Ko düşsün cümle 'uşşākuñ şadāsı **hāy ile hūya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1). [*hāy hūya*, -(y)a]

hāy u hūy itmek [1] (Deyim) Karışıklık, kargaşa, gürültü.

Serseri şanma maħabbet özge hāletdür gönül / Aňlama her **hāy u hūy idende** tāb-ı 'ışk var (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2). [*hāy u hūy idende*, -ende]

haylī [6] Epeyce, çokça, çoktan: hayli zaman, hayli müddet, bir hayli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayālî **haylīdür** her rüz u şeb zıll-ı hayālinde / Zemīn üzre ne şüret gösterür bu hayme-i hāzrā (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [*haylīdür*, -dür]

hayl-i 'ışkuñ 'askeri [1] Aşk ordusunun askeri.

Turfetü'l-'aynumda gördüm **hayl-i 'ışkuñ 'askerin** / Manzarum seyr eyleyen cā-yı temāşā didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [*hayl-i 'ışkuñ 'askerin*,]

hayme [4] Çadır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Arşa-i tevħide kurdıñ çünkü 'akluñ **haymesin** / Aňlağıl ednā vü a'lā zīr ile bālā sıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5). [*haymesin*, -sin]

hayme-i 'adli kırmak [1] Adalet otağının, çadırının kurulması. II Kiyamet günü mizanın olması.

Kuruldu hayme-i 'adli ki hāşā zūlm ola meyli / Dilerseñ hāmd kıl haylī gele tā işuñ ortaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [*hayme-i 'adli kuruldu*, -dı]

hayme-i bād-bān [1] Yelkenli çadır.

Geldi kuruldu 'ömrümüz **hayme-i bād-bān** gibi / Baħr-ı vücūda fülk-i dil girdi geçer zamān gibi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 1). [*hayme-i bād-bān*,]

hayme-i ecsād [1] Bedenlerin çadırı.

Gördi çün **hayme-i ecsād** konup göçmededür / Rūhını kıldı muķīm 'ayn-ı sebāt eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [*hayme-i ecsād*,]

hayme-i ecsām [1] Beden, varlık çadırı.

Hayme-i ecsāmda ervāhuñ olmuşdur hayāl / Maħz-ı hikmet 'ayn-ı kudretdür bu eşyā cünbüşi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 4). [*hayme-i ecsām*da, -da]

hayme-i eflak [3] Feleklerin çadırı.

Şerār-ı nār-ı āhumdan tutışdı **hayme-i eflāk** / Habībün çāresidür çāre-i şabrum kılan çāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [*hayme-i eflāk*,]

Hayme-i eflāk içinde seyr ider cümle şuver / Cā-be-cā nakş ile şüret resmine bak aňla hāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [*hayme-i eflāk*,]

Hayme-i eflāki gör kim gösterür zıll-ı hayāl / Gel hayāle aldanup kalma hikemden kıl nazar (Murâdî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [*hayme-i eflāki*, -i]

hayme-i hāzrā [1] Kır, yeşillik otağı.

Hayâli haylîdür her rûz u şeb zıll-ı hayâlinde /
Zemîn üzre ne şüret gösterür bu **hayme-i hazrâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [hayme-i
hazrâ,]

hayme-i vücûd kırmak [1] Beden, varlık çadırını
kurmak.

Kurdum tınâb-ı cûd ile çün **hayme-i vücûd** /
Sâyemde kimi konar ider kimi irtihâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [hayme-i vücûd
kırdum, -du, -m]

hayme kırmak [2] Çadır kurmak.

Kemâl ile kemâl el-hâk kemâlidür kemâlinde /
Miyân-ı şems ile zerre **kurılmış hayme** pür-eñâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [hayme
kurılmış, -ıl, -mış]

Mihter-i ‘aql **kurar** çünki hikem **haymelerin** / Her
tınâbı virür âfâka tarikat haberin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1109, Beyit 2). [haymelerin kurar, -ar]

hayr [20] Hayır, hayırlı, faydalı, iyi, iyilik.
(Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayrümüz hayr idelüm hayr ile ahvâle haber /
Virelüm kavî ile kuvvete bugün hâle haber
(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [hayrümüz, -
ümüz]

hayra maqdem görünmek [1] Gelişi hayırlı görünmek.

Hayra maqdem görünür milk-i habîbe yolumuz /
Vaşl ile hurrem ola şa’lla(h) dil-i mâ’il-i mâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [hayra
maqdem görünür, -ür]

hayr-ı haber [2] Haberin hayırlısı.

Müjdeler olsun saña ey hayr-ı nâs / Hayr ile dâ’im
gelür **hayr-ı haber** (Murâdî Dîvânı, Gazel 539,
Beyit 3). [hayr-ı haber,]

Müjdeler olsun saña ey hayr-ı nâs / Hayr ile dâ’im
gelür **hayr-ı haber** (Murâdî Dîvânı, Kit’a 27, Beyit
3). [hayr-ı haber,]

hayr-ı hayr itmek [1] Hayırlının hayırlısı, en hayırlısı
etmek.

Hayr-ı hayr itdi özi hayr ile yâd itdi özin / Ey
Murâdî hayradur anuñ içün her niyyetüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 891, Beyit 5). [hayr-ı hayr itdi, -di]

hayr-ı maqdem [1] Gelişinin hayrı.

Hayr-ı maqdem ey habîb-i dilsitân-ı dil-nüvâz /
Cümle maḥbûb olsa ‘âlem senden olmaz kalb-bâz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [hayr-ı
maqdem,]

hayr itmek [2] Yararlı, faydalı olmak.

Seherüm **hayr idüben** eyle mesâmi pür-nûr /
Dem-be-dem kutlu şabâh eyle müyesser yâ Rab
(Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [hayr idüben,
-üben]

Hayrümüz **hayr idelüm** hayr ile ahvâle haber /
Virelüm kavî ile kuvvete bugün hâle haber
(Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [hayr idelüm,
-elü, -m]

hayr olmak [1] Hayırlı olmak; iyi, güzel olmak.

Haber-i ferruhı **hayr oldu** yine peydâda / Ğaflet
eyleme gönül ‘akluñı dir aşfâda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 1). [hayr oldu, -dı]

hayr u şer [2] İyilik ve kötülük.

Cennet u nâra muḳırvan vü kazâ **hayr u şere** /
Yevm-i mev’ûd ile mîzân u şirâtuñ ḥâkdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [hayr u şere,
-e]

Geldi pes didi müdebbir buña tedbîr gerek / ‘Âlim
ile buluşup añladı dil **hayr u şerin** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 2). [hayr u şerin, -in]

hayr u şer olmak [1] Hayrın ve şerrin meydana
gelmesi.

Hazret-i qudsî durur her kârı peydâ eyleyen /
Cümle dest-i kudretinde **oldı** anuñ **hayr u şer**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 4). [hayr u şer
oldı, -dı]

hayrû’l-ümem olmak [1] Hayırların anası, kaynağı,
doğuş yeri olmak.

Mîm-i Ahmedden eger alduñsa ümmet mîmini /
Añlağıl mîm-i Murâdî **olasın hayrû’l-ümem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [hayrû’l-
ümem olasın, -a, -sın]

hayrân [19] 1. Bir kimse veya bir şey
karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen,
çok takdir eden kimse.

Eşkûmi gördükde deryâ âferin itdi baña / Benden
artuḳdur yaşuñ v’Allâhî **hayrânım** saña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [hayrânım, -um]

Beni hayretde koduñ lîk cihân **hayrânım** / Zâhirâ
şakla bu ‘işmetle velî kıl ifşâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 45, Beyit 4). [hayrânım, -um]

Beşer bilmekdedür **hayrân** melekler bunda ser-
gerdân / Benüm ol yâr ile her an ‘acâ’ib gizlî
ḥâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4).
[hayrân,]

Dünyâya mâ’il olma vü **hayrân** seyrine / Zıll-ı
hayâldur bu temâşâ gelüp geçer (Murâdî Dîvânı,
Gazel 476, Beyit 3). [hayrân,]

Seni hayrân ideli ḥüsn ü cemâl-i dildâr / Kamu
hayran Murâdî dem-i ḥâlünde senüñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 736, Beyit 5). [hayran,]

Gülşen-i ḥüsnünde nâlân oldı bülbüldür gönül / Ey
cemâlün verdine **hayrândur** cân ile dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 770, Beyit 1). [hayrândur, -dur]

Didi kim sen nedür aşlı Murâdî tâlib olmışsın /
Didüm kim tâlib olmuş maṭlabum fikir ile
hayrânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 5).
[hayrânım, -um]

Ger merd-i hâkîkatsen bildün bu Murâdı / A'mâ oluben kalma ac gözüni **hayrānum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 945, Beyit 5). [hayrānum, -um]

Enîs ü münis-i rûh-ı revândur gerçi nâm-ı yâr / Velî zâtında **hayrānum** bekā oldu baña andan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1013, Beyit 4). [hayrānum, -um]

Seni maḥbûb ideli terk-i hevâ kıldum kim / Bilesin ḥüsn ü cemāle nice **hayrānam** ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1100, Beyit 4). [hayrānam, -am]

Ben cemāl-i yâre cānā şöyle **hayrānum** yine / İki 'ālemden geçüp 'ışk ile miḥmānam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1235, Beyit 1). [hayrānum, -um]

Cem' idelden cem' ile cem'ümde **hayrānam** yine / Olmadum bir laḥza münfek aṣlā miḥmānam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1245, Beyit 1). [hayrānam, -am]

Beni hayrān ideli cümle cihān **hayrānam** / Ne şafādur dil-i 'uşşāka ki dildār kıla (Murâdî Dîvânî, Gazel 1350, Beyit 3). [hayrānam, -am]

Tāb uraldan 'aynuma nūruñ ḳomadı bende tāb / Ḳalbi **hayrān** çeşmi giryān 'aklı sekrān eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1478, Beyit 3). [hayrān,]

Çeşmümde nem dilümde ḥarāret şitābda / Ḥayrette cān diler yine **hayrān** seni seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1537, Beyit 4). [hayrān,]

2. Şaşakalmış, şaşkın, hayrette kalan, ne yapacağını bilmeyen.

Remzini fehm itmeyen fetḥ idemez genc-i rumûz / Anuñ içün açamaz fetḥinde **hayrān** eglenür (Murâdî Dîvânî, Gazel 352, Beyit 2). [hayrān,]

Men 'aref sırrında hayran oldu dil **hayrān** igen / Taldı bir 'umman-ı bî-pāyāna dil 'umman igen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1033, Beyit 1). [hayrān,]

Ey gönül 'ışka düşelden berü **hayrānam** ben / Yâr ile yâr olalı 'āleme bürhānam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1101, Beyit 1). [hayrānam, -a, -m]

Şeb-i rûzumda 'aceb 'ışk ile **hayrānam** ben / Mihr ü meḥveş beden ü cānumı gerdānam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1117, Beyit 1). [hayrānam, -a, -m]

hayrān eylemek [3] Hayranlık uyandırmak, çok etkilemek; sarhoş etmek, kendinden geçirmek.

Himmet-i bālâyile başdı ḳadem me'vāsına / Pes nedendür vālih ü şeydā vü **hayrān eyledüñ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 2). [hayrān eyledüñ, -dü, -n]

Ḳaddüñ okı kıldı şehā ḳāmetüm hemān / Ḳaşuñ ḥayālî eyledi **hayrān** bu gönlümi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 6). [hayrān eyledi, -di]

Gerçi kim sûrette 'aynum bilmedi keyfiyyetin / Lîk **hayrān eyleyen** ḥüsn-i dilārādur beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1567, Beyit 2). [hayrān eyleyen, -(y)en]

hayrān hayrān olmak [1] Çok hayran olmak, beğenmek.

Diñler iseñ ger Murâdîñüñ mu'ammā sözlerin / **Olasın** fehminde sen **hayrān hayrān** üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1229, Beyit 5). [hayrān hayrān olasın, -a, -sın]

hayrān itmek [9] Hayranlık duygusu uyandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mey-i şevḳuñ durur her dem beni sekrān ider yâ Rab / Senüñ 'ışkuñ durur her dem beni **hayrān ider** yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 148, Beyit 1). [hayrān ider, -er]

hayrān ḳalmak [1] (Deyim) Çok beğenmek.

Hikmet-i ḳudrete yüz dutdı gönül lâyiḥası / Cümle **hayrān ḳalupdur** bizüm esrārumuza (Murâdî Dîvânî, Gazel 1355, Beyit 4). [hayrān ḳalupdur, -up, -dur]

hayrān olmak [25] 1. Hayranlık duygusunun uyanması, beğenmek.

Gördigi dem anı didüm **oldı** dil **hayrān** aña / Nice nice sa'y kıldı bulmadı pāyān aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 13, Beyit 1). [hayrān oldu, -dı]

Gelüp ḥvāce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm / Şu resme ki **hayrān olupdur** nice biñ lebīb (Murâdî Dîvânî, Gazel 162, Beyit 4). [hayrān olupdur, -up, -dur]

Gözün açmış durur şehlā cemālüne **olup hayrān** / Okur ḥüsnüñ ḳitābını saña meddāḥ olup güller (Murâdî Dîvânî, Gazel 319, Beyit 3). [hayrān olup, -up]

Ḳıssa-i 'ışḳum işiden cümle **hayrān oldılar** / Cām-ı ḥubbum nüş idenler mest ü sekrān oldılar (Murâdî Dîvânî, Gazel 340, Beyit 1). [hayrān oldılar, -dı, -lar]

Nice meh-pāreler var bu cihānda / Senüñ gün yüzüne **hayrān olupdur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 526, Beyit 3). [hayrān olupdur, -up, -dur]

Nikāb açdı yüzinden gösterüp maḥbûb çeşm u ḳaş / Ḳamu 'uşşāk **olup hayrān** mesācid didiler sâbāş (Murâdî Dîvânî, Gazel 619, Beyit 1). [hayrān olup, -up]

Çün beni oldu müşāhid yaşuma **hayrān olup** / Allāh Allāh didi 'ālemdə ne sırlar var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 623, Beyit 3). [hayrān olup, -up]

Añlamak emrinde **hayrān oldılar** cemm-i ğafir / 'Ārifüñ sırrındadır sır ile tenhā añlamak (Murâdî Dîvânî, Gazel 684, Beyit 4). [hayrān oldılar, -dı, -lar]

Ḥafidür sirruñ ihfāda celidür lîk her kārūñ / Cemālün pertevi **hayrānı oldu** cümleten varuñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 1). [hayrānı oldu, -dı]

Yaraşur ḥüsnüñ temāşāsına **hayrān olsalar** / Yaradılmışlar ḳamu müştākı olmuş ṭal'atüñ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 3). [hayrân olsalar, -sa, -lar]

Söyler cihânda her kişi gerçi makâlde / **Hayrân olur** Murâdî makâlün gören senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 5). [hayrân olur, -ur]

Añladı çün kim benüm 'ışkıyla nālân olduğum / Merhamet kıldı bilüp hüsninde **hayran olduğum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 1). [hayran olduğum, -duk, -um]

Ben cemâl-i yâre cânâ şöyle **hayrân olmuşam** / Gitdi benden ikilük ben cümle yek-sân olmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1). [hayrân olmuşam, -mış, --am]

Râh-ı 'ışkı tütalum rehber ü cüyân olalum / Kaşd-ı dildâr idelüm rüyına **hayrân olalum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 1). [hayrân olalum, -alu, -m]

Cihân ârâyışine aldanuben **olmağıl hayrân** / Fenâdur ey gönül âhır bozılır defter ü dîvân (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 1). [hayrân olmağıl, -ma, -ğıl]

Taleb verdi açıldukça olur cân bülbülü hândân / Me'ânî nev-bahârınun **olupdur** boyına **hayrân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [hayrân olupdur, -up, -dur]

Görelî hüsn ü cemâlünü dil **oldı hayran** / Baña göster beni ol dîde-i devrânun için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 4). [hayran oldı, -dı]

Sen bir 'alîmsin saña bir zerre gizlü yok / **Hayrân olup** durur senün 'ilmünde 'âlimân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 3). [hayrân olup, -up]

Lâbeler kıldum varup ol ravzanun rîzvânına / Bâbını feth ide tâ **hayrân olam** seyrânına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 1). [hayrân olam, --am]

2. Şaşırmak, hayrete düşmek.

Ser-mest ü **hayrân olduğum** zîbâ cemâlünden midür / Şevk ile sekrân olduğum zîbâ cemâlünden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [hayrân olduğum, -duğ, -um]

Ruhuñ mir'âtına **hayrân olaldan** tûtî-i cânun / Zebânı dîtrer ağzında kaçan ol olısar epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4). [hayrân olaldan, -aldan]

Görelî la'l-i mey-günü ñ bu çeşmüm ey gözi âhü / Senün esrâr-ı 'ışkuñla habîbüm **olmuşam hayrân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [hayrân olmuşam, -mış, --am]

Men 'aref sırında **hayran oldı** dil hayrân igen / Taldı bir 'umman-ı bî-pâyâna dil 'umman igen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [hayran oldı, -dı]

Men 'aref sırında **hayrân oldılar** ehl-i tarîk / Sırr-ı tahkîk añlayandur 'âlem-i devrân olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 3). [hayrân oldılar, -dı, -lar]

Hâlüm istifsâr iderseñ gelmez ol hergiz dile / Niceler **hayrân olur** bilmekte anı kim bile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1). [hayrân olur, -ur]

hayrân u ser-gerdân [1] Şaşkın, şaşırmış, başı dönmüş.

Yiter **hayrân u ser-gerdân** kamu emvât-ı ser-gerdân / Muhibbüm diyü her zerre cevâb ider türâbından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 4). [hayrân u ser-gerdân,]

hayrân u zâr [1] Şaşırmış ve ağlayan.

Râğbân-ı rüyun olmuşlar kamu **hayrân u zâr** / Çeşm-i giryânlar dokerler katreler hem çün şehâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3). [hayrân u zâr,]

hayrân ü zâr olmak [1] Şaşıрма ve ağlayıp inlemek.

Çok olupdur bende 'isyân **olmuşam hayrân ü zâr** / Luţf kalmışdur saña yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 2). [hayrân ü zâr olmuşam, -mış, -am]

hayret [20] Şaşıрма, şaşırp kalma, ne yapacağını bilmeme.

Şerha şerha olmayınca dil dime 'aşık aña / **Hayretinden** vormeyince cân dimem sâdık aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [hayretinden, -i, -n, -den]

Hüsn-i cemâlüne dil 'aql ile **hayrettedür** / Vech-i kemâl olsa ger cân ile dehşettedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 1). [hayrettedür, -de, -dür]

Ber-kemâl oldı gönül gerçi kemâlünde senün / Lîk **hayretde** durur hüsn-i cemâlünde senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 1). [hayretde,]

Koma **hayretde** özün mihr-i dirahşân olğıl / Güş kıl pendümi gel mîr-i suhandân olğıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2). [hayretde,]

Hayretümde bilmezem tende revânun oldığın / Her kelâmı şerh iden bilmem dehânun oldığın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1). [hayretümde, -ümde]

Hayretümde bilmedüm bildüm diyen 'aşık degül / Şâdık oldur şıdkını şıdkında hall ide kamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 4). [hayretümde, -üm, -den]

Tahayyür kapladı ins ile cinni cümle eşyâyı / O **hayretde** halâş için didiler cümleten Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 2). [hayretde, -den]

Tahayyür kapladı ins ile cini cümle eşyâyı / O **hayretde** halâş için didiler cümleten Allah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 2). [hayretde, -den]

II Hayret makamı: Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen şaşkınlık durumu.

Hikmetde gördi 'ibreti 'ibrettedür hikem / Hayrette **hayret** üzre durur yâd ü âşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 2). [hayret,]

Hikmetde gördi 'ibreti 'ibrettedür hikem / **Hayrette** hayret üzre durur yâd ü âşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 2). [hayrette, -de]

Bahr-i istigrâka ğarķ oldu bu 'aķl-ı reh-nümün / **Hayret** ile anuñ içün "mâ'arefnâ"dur nidâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 28, Beyit 2). [hayret,]

Hayretüm efzün olur kılsam temâşâ-yı cemâl / Kibriyâ-yı 'ayn-ı vahdetdür bu dem celle celâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 783, Beyit 1). [hayretüm, -üm]

Beni **hayret** ihâta eylemişdür ser-te-ser hânım / Ğam-ı dildâr ile dâ'im iki 'aynüm tolpudur nem (Murâdî Dîvânî, Gazel 870, Beyit 2). [hayret,]

Buldi ol **hayrette** bir zevk u şafâ kim şerhi yok / Lutf idüp mahbûb ona feth itdi biñ bâb üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1098, Beyit 4). [hayrette, -de]

Vecde gelüp cümlesi **hayrete** ğarķ oldılar / Cümleten unutdılar kılmadı cân u cihân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1175, Beyit 3). [hayrete, -e]

Oldı müstağrak gönül **hayrette** hayretdür yine / Kesretinden vecd olup vahdetde vahdetdür yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1239, Beyit 1). [hayrette, -de]

Oldı müstağrak gönül hayrette **hayretdür** yine / Kesretinden vecd olup vahdetde vahdetdür yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1239, Beyit 1). [hayretdür, -dür]

Çeşmümde nem dilümde harâret şitâbda / **Hayrette** cân diler yine hayrân seni seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1537, Beyit 4). [hayrette, -de]

Cemâl-i lâ-yezâlûñ **hayretinde** 'aķl-ı küll ebkem / Cihâna h'vân-ı faẓluñdan nevâl-i lutf ire her dem (Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 4). [hayretinde, -in, -de]

'İyân oldukça nûruñ 'ayna müstevlî olur **hayret** / Senüñdür kudret ü şaẓvet senüñdür 'izzet ü rif'at (Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 7). [hayret,]

hayret almak [2] Hayrete düşmek, şaşkınlık içinde kalmak.

Cümleyi **hayret alur** idi Murâd / Söyleseñ ger saña neler didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 529, Beyit 5). [hayret alur, -ur]

Tâkatüñ kılmaz idi zerre kadar güş itseñ / **Hayret alurdi** seni lahza kadar güş itseñ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 47, Beyit 2). [hayret alurdi, -ur, -dı]

hayret başmak [1] Hayrete düşmek, şaşkırmak, şaşırıp kalmak.

Keşf ideli Murâdî bu emşâr kavmini / **Hayret başar** kamuyı nazardan bu ağuma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1367, Beyit 5). [hayret başar, -ar]

hayrette bulmak [1] Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen şaşkınlık durumu.

Zâtumı **hayrette buldı** mâ 'arefnâ didi çün / Haķķ meşrût oldı zâtüm zât idine zâtına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1256, Beyit 2). [hayrette buldı, -dı]

hayrette kılmak [3] (Deyim) Şaşkırmak, ne yapacağımı bilememek.

Aç niķâb-ı vechüñi kılsun temâşâ 'aşķıñ / Kimi dîvâne kimi **hayrette kılsun** câ-be-câ (Murâdî Dîvânî, Gazel 39, Beyit 4). [hayrette kılsun, -sun]

Hüdâyâ kıl 'inâyet **kalmışam hayrette** ben nâçiz / Baña faẓluñdan ihsân eylegil ey 'âlim ü Mevlâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 60, Beyit 2). [hayrette kalmışam, -mış, -am]

Hayrette kaldı bilmedi aşla beyânımı / Zirâ ki bilmez idi bu künh-i haķıķatüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 934, Beyit 2). [hayrette kaldı, -dı]

hayrette kımak [3] Hayret içerisinde bırakmak, şaşkırmak.

Beni **hayrette kuduñ** lîk cihân hayrânım / Zâhirâ şaķla bu 'işmetle velî kıl ifşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 45, Beyit 4). [hayrette kuduñ, -un]

Beni **hayrette kodi** fâşıl-ı 'aķl-ı evvel / Âhîrümde nice kim 'ışķ ile dem-sâz oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 927, Beyit 2). [hayrette kodi, -dı]

Beni **hayrette kıyan** rûh-ı revânumdur bu / Cânuma rûh viren râhat-i cânumdur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1202, Beyit 1). [hayrette kıyan, -(y)an]

hayrete varmak [5] Hayrete düşmek, şaşkırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İşbu Murâdî sözlerin aňlayan er durur / Her kim görürse **hayrete varur** kılar taña (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 3). [hayrete varur, -ur]

hayret-i kübrâ [5] En büyük makam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Acâ'ib bahre taldı dil aña hadd u kenâr olmaz / Ğarâ'ib **hayret-i kübrâda** gördüm cümle şeyh u şab (Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 3). [hayret-i kübrâda,]

hayret-i kübrâda kılmak [1] Büyük hayret içinde kalmak.

Hayret-i kübrâda kaldı bulmayan yolında râh / Vây saña ister iseñ dünyâda 'izz ile câh (Murâdî Dîvânî, Müfret 45, Beyit 1). [hayret-i kübrâda kaldı, -dı]

hayret-i şahbâ [1] Şarabın şaşkınlığı.

Cür'ayı nüş eyleyüp mest-i ebed olmuşam / Lîk yine gözlerüm **hayret-i şahbâdadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 498, Beyit 4). [hayret-i şahbâdadur, -da, -dur]

hays [1] İlgi.

Oğudı çünkü nâm-ı bî-nişânı / O **hays** ile ki geçdi
ad ü şandan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4*).
[hays,]

haysiyyet [1] Şeref, onur, itibar.

Necâtum çün temennâda mu‘ammer eylemiş kârın
/ Bu **haysiyyetden** almışdur habîb ağzından
iğrârın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1*).
[haysiyyetden, -den]

hayvân [3] 1. Canlı.

Tâ‘at-ı Mevlâya bel bağla тұrup şubh ile şâm /
Câmid ü **hayvân** gibi bâtl olma bilmiş ol (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3*). [hayvân,]

2. Akılsız, idraksiz, ahmak kimse.

Eger insân iseñ bil imdi özüñ / Ki şaķın olma uyma
hayvâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 4*).
[hayvâna, -a]

Eger insân iseñ bil imdi özüñ / K‘ey şaķın olma
uyma **hayvâna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit
4*). [hayvâna, -a]

hayvânves olmak [1] Hayvan gibi olmak. II Nefise uymak.

Olmağıl hayvânves her ma‘niden alğıl haber /
Yolda kalma ac gözüñ ağāhı senden isterem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 2*). [hayvânves
olmağıl, -ma, -gıl]

hayy [10] 1. Diri olan Allah.

Buldı çün **hayy** ile Murâdî hayât / El-hayâtü
mine‘l-hayâtî hayât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 203,
Beyit 5*). [hayy,]

Müheyyâ oldı çün **hayy** ile ihyâ / İrişdi ‘ilm içün
mevt ile satvet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit
3*). [hayy,]

Murâd oldı hayâtüñden senüñ **hayy** / Murâdiden
tolu mescid cevâmi‘ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 659,
Beyit 5*). [hayy,]

Hayy-ı kayyûma yetişmiş idi kayyûm ile **hayy** /
Mürdeye virdi yine remz ile ihyâ haberin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3*). [hay,]

‘Ömr-i cân oldı vişâlün dil-i bîmârumuza / Hamdü
li‘llâh yine **hayy** irdi bizüm varumuza (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 1*). [hayy,]

Zevk-i Murâdî kıl taleb tâ görine cemâl-i Hâk /
‘İlm-i kemâle al sebak **hayy** iledür zamân yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5*). [hay,]

2. Diri, hayat sahibi.

Fenn-i fûnün bildi fûnün-ı kemâline / Karışdı iki
baħr oluben **hayy** ile fenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel
6, Beyit 3*). [hayy,]

Cân ü tenden cân ü tenle câvidân oldı vücūd /
Hayy ile ihyâyâ serdâram hayâtum gözlerüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2*). [hayy,]

Şafâlar olmaya mı bundan özge ne şafâ vardır /
Mesîh-âsâ Murâdî mürdeler **haydür** me‘âlünden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5*). [haydür, -
dür]

Fark-ı zâkir birle bî-zîkr ol durur / **Hayy** ile meyyit
gibidür bil hemân (*Murâdî Dîvânı, Kit‘a 31, Beyit
3*). [hayy,]

hayy etmek [5] Diriltmek, canlandırmak. (Bu kelime
Divan‘ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pes kıldı kamu mürdeleri lutfi ile hay / **Hayy itdi**
hayât ile yine lutfi temâşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel
82, Beyit 2*). [hayy itdi, -di]

hayye ‘ale‘l-felâh [1] Haydi kurtuluşa (Ezan ifadesi).

Şâm u şehirde izzn idi **hayye ‘ale‘l-felâh** / Pes virdi
vaķt-i hamse-i nevbet mü‘ezzine (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1377, Beyit 3*). [hayye ‘ale‘l-felâh,]

hayy-ı bâķi [1] Baki olan Allah.

Ser-be-ser lezzet olupdur dil fenâ-fi‘llâhda /
Hayy-ı bâķi sırtını haķ ile ra‘nâ bulmuşam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 3*). [hayy-ı bâķi,
]]

hayy-ı edeb olmak [1] Edepte dirilme, edeple var olma.

Sem‘-i câna güş idelden ol habîb âvâzını / **Oldı dil
hayy-ı edeb** bildükde her bir râzını (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 1*). [hayy-ı edeb oldı, -
dı]

hayy-ı kayyûm [1] Ezelden beri diri olan, Allah.

Hayy-ı kayyûma yetişmiş idi kayyûm ile hay /
Mürdeye virdi yine remz ile ihyâ haberin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3*). [hayy-ı kayyûma, -a
]]

hayy-ı mevtâ eylemek [1] Ölünün dirilmesi.

Bî-nihâyet ulu deryâdur Murâdî sözleri / **Hayy-ı
mevtâ eylemez** tâ ölmeyince teff-i sâķ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5*). [hayy-ı mevtâ
eylemez, -mez]

hayy kılmak [1] Can vermek.

Pes **kıldı** kamu mürdeleri lutfi ile **hayy** / Hayy itdi
hayât ile yine lutfi temâşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel
82, Beyit 2*). [hay kıldı, -dı]

hazân [1] Güz, sonbahar. II Hüzün, dert, sıkıntı.

Hüsn-i bâğına **hazân** irmesün anuñ diyü ben / Bâr-
gâh-ı Haķka kaldurdu şınar ellerini (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4*). [hazân,]

hazar [7] 1. Oturma, bir yerde oturma.

Çün Murâdî bu merâmında nihâyet gözledi / Ey
Murâdî baħr-ı bî-pâyâna añladum **hazar** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 392, Beyit 5*). [hazar,]

Civāruna eger irsem ‘azîzüm ‘izzet idüp / Baña sen ecr-i ‘azîmi **hazarda** göstergil (Murâdî Dîvânî, Gazel 830, Beyit 3). [hazarda, -da]

2. Barış, güven.

Ben kılmadum sefer kamu ‘âlem sürürda / Bir bir geçer önümde bu seyrüm **hazardadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 3). [hazardadur, -da, -dur]

Garğ-ı şühüd-ı baħr ola çün kim nedür rızâ / ‘Ayn-ı müvâneset yâ **hazar** yâ seferdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 478, Beyit 4). [hazar,]

Hazarda sefer oldı fî’l-ibtidâ / Seferde hazardur hazarda sefer (Murâdî Dîvânî, Gazel 544, Beyit 3). [hazarda, -da]

Hazarda sefer oldı fî’l-ibtidâ / Seferde hazardur **hazarda** sefer (Murâdî Dîvânî, Gazel 544, Beyit 3). [hazarda, -da]

Hazarda sefer oldı fî’l-ibtidâ / Seferde **hazardur** hazarda sefer (Murâdî Dîvânî, Gazel 544, Beyit 3). [hazardur, -dur]

haze’n-nidâ haze’n-nidâ [1] İşte bu ses, işte bu ses...

Sem’üme geldi bir sadâ “**haze’n-nidâ haze’n-nidâ**” / Kâne’l-‘atâ’ü’l-muṭlakâ haze’l-‘atâ ni’me’l-‘atâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 114, Beyit 1). [“haze’n-nidâ haze’n-nidâ”,]

hazer [2] Sakınma, korunma.

Fi’l-i ma’nî remzini fi’l ile kenz itdüm yine / Fi’l ile kıldum muḳaffel kenzümü açma **hazer** (Murâdî Dîvânî, Gazel 338, Beyit 4). [hazer,]

Ey Murâdî cehdi elden kılma terk eyle **hazer** / Bilmegi bul şimdiki dem dil saña fermân igen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1033, Beyit 5). [hazer,]

hazer eylemek [8] Sakınmak, kaçınmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tâb-ı na’lüm n’ola ger tâb urur ise ‘arşa / Tâb-ı saṭhında anuñ eyle **hazer** rûz ile şeb (Murâdî Dîvânî, Gazel 139, Beyit 4). [hazer eyle,]

hazer kılmak [6] Çekinmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fi’l ü kavlümden **hazer** kılsam yine tâlib benüm / Maḥz-ı zâhir ‘ayn olursam nâm-ı mâfihâ olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 404, Beyit 2). [hazer kılsam, -sa, -m]

hazer ve el-hazer [1] Sakın, çekin.

Bu ‘ukde ḥalline bir kamil-i mükemmel gör / **Hazer ve el-hazer** olma beri ‘ani’l-îmân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1149, Beyit 3). [hazer ve el-hazer,]

hâzi’ olmak [1] Alçak gönüllü olmak.

Râğıb-ı râh-ı kemâl olduñ ise kibri gider / **Hâzi’ olğıl** yûri her demde ḳoma ḥâk etegin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1119, Beyit 2). [hâzi’ olğıl, -gıl]

hâzık [3] Usta, mahir, işinin ehli.

Bu Murâdî derdinüñ dermânını kim bilmese / Her huşûşa mâlik ise dimezem **hâzık** aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 24, Beyit 5). [hâzık,]

Hikmet şarâbın isteyen na’ma-i ğayra bakmadı / Buldı devâsın şübhesiz sözün tutan **hâzıklarun** (Murâdî Dîvânî, Gazel 750, Beyit 4). [hâzıklarun, -lar, -un]

Hâzık itmiş çünki telmîzin fûnûnında edib / Şöyle mâhir oldı kim söyletmedi üstâdını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1458, Beyit 3). [hâzık,]

hâzık-ı bî-misl olmak [1] Benzersiz usta, işinin ehli olmak.

Cânumun sermâyesi ‘ömründe ḥâşıldur senün / **Hâzık-ı bî-misl olup** sen câna sensin cân-fezâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 36, Beyit 2). [hâzık-ı bî-misl olup, -up]

hâzık-ı dil-firîb [1] Gönül avutan işinin ehli sevgili.

Gönül levḥa-i kudret olduḳda naḳşın bilür / Ne ḥâcet ki naḳş eyleye **hâzık-ı dil-firîb** (Murâdî Dîvânî, Gazel 162, Beyit 3). [hâzık-ı dil-firîb,]

hâzır [14] Huzurda olan, kaybolmayan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Levâzım gerçi **hâzırdur** “Fe-emmâ” ruḥşatı elzem / Bu rûşen olmasa bârân nebât olmaya nit ez-câ (Murâdî Dîvânî, Gazel 71, Beyit 4). [hâzırdur, -dur]

hâzır baş [1] Hazır şekil, sûret.

Esâs-ı şer’e ḥalel virme olasın sâbit / Ezel mühendisi bu tarzı kurdı **hâzır baş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 2). [hâzır baş,]

hâzır olmak [8] Hazır olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Laḥzanuñ künhindedür ‘ayn-ı başiret **hâzır ol** / Nâḳid ol maḥz-ı ulûhiyyetdür istignâ sıfat (Murâdî Dîvânî, Gazel 173, Beyit 4). [hâzır ol,]

hâzır-dil [1] Gönül hazır olmak, istekli.

Yalıñuz ḳaldum vahîdem târikem ğayrıları / Vuşlata **hâzır-dilem** ey döstüm ân iste tek (Murâdî Dîvânî, Gazel 731, Beyit 3). [hâzır-dilem, -em]

hâzin [2] Hazine muhafızı, bekçi.

Anuñ bir **hâzini** var kim yok anuñ hergiz aḳrânı / Güzellükde şu resmedür anı medḥ idemez meddâḥ (Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 3). [hâzini, -i]

‘Arşa-i levhî gezmişem hadd-i hudûda almışam /
Hâzini olmuşam anuñ ‘ayn ide mi aña ne hadd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 2*). [*hâzini, -i*]

hâzîne [4] *Mal veya değerli eşyaların saklandığı yer.
II Allah'ın manevi nimetleri.*

Derc olalı **hâzîne**ye cümleten olmuş olacak / Geçdi
elümden ol kamu urmadı kimse aña yed (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3*). [*hâzîneye, -(y)e*]

Țaldı vecdi yine vecdi deñizine keşşâf / Virdi bî-
had feraḥ-ı kalb **hâzîne** keşşâf (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 674, Beyit 1*). [*hâzîne,]*

Vahdet **hâzînesinden** her kim ki aldı gevher /
Âyât-ı ‘ışk okudu âyâta irdi el-ḥaḥ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 699, Beyit 2*). [*hâzînesinden, -si, -n, -den*]

II Söz dağarcığı.

Ey Murâdî bu kadar neşr-i cevâhir kılduñ / Kim
bilür şimdi **hâzîneñde** neler var yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 5*). [*hâzîneñde, -n, -de*]

hâzin-i ‘irfân [1] *İrfan hazinesinin koruyucusu,
muhafızı.*

Cennetüñ bâbını keşf itmege Rızvân gerek /
Ma‘rifet gencin açan **hâzin-i ‘irfân** ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3*). [*hâzin-i
‘irfân, --am*]

hâzin-i kudret [1] *Kudret hazinedarı, kudret
hazinesinin muhafızı.*

Hâzin-i kudretde miftâḥ-ı ezel âbâd bād /
Bârekallâh nice kenzi dâ‘imâ eyler küşâd (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1*). [*hâzin-i kudretde, -de
]*

hâzin-i kudret *Kudretin hüznü, kederi.*

Men lehü’l-emrük nedür emrinde ma‘na aḥlamak
/ **Hâzin-i kudretde** pes sırr ile ifşâ aḥlamak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1*). [*hâzin-i
kudretde, -de*]

hâzin olmak [1] *Kederlenmek, üzülmek.*

Ma‘ânî gencine **hâzin olaldan** / Kamu ma‘nâda
ma‘nâ oldu el-ḥaḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 708,
Beyit 2*). [*hâzin olaldan, -aldan*]

hâzîz-i ḥāk [1] *Toprağın en aşağısı.*

Ref kıldı evc-i eflâke **hâzîz-i ḥākden** / Bir fakîr
idüm baña odur viren bî-had ğinā (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 25, Beyit 3*). [*hâzîz-i ḥākden, -den*]

ḥazret [18] 1. *Huzur, kat.*

Ey ḥabîbüm **ḥazretünde** nokta-i naḥdüm görüp /
Ol bahāya görmedüm bir ğayrı bulmadum eser
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 3*). [*ḥazretünde,
-üñ, -de*]

Güşîşe göre degüldür virilen her dem ‘aṭā /
Ḥazretünden muntehâ durur ‘ayân olan senüñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 4*). [*ḥazretünden,
-(ü)ñ, -den*]

Ḥazretünden ‘ayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dîdeler /
Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz infikāk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2*). [*ḥazretünden,
-(ü)ñ, -den*]

Yaraşur her dem celâlün perde-i ğayb-ı cemāl /
Reh-nümün-ı ğayrūñ olsa **ḥazretüne** sal sal
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1*). [*ḥazretüne,
-üñ, -e*]

‘Âkıbetümi fikr idüp **ḥazrete** ilticādayam /
Bendeligüm bilüp hemân dâ‘im aña senādayam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 1*). [*ḥazrete, -e*]

Rāhümi toĝrı kılalı eylemişem anı sened /
Ḥazretine cenābına şubḥ u mesā du‘ādayam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 2*). [*ḥazretine, -
i, -n, -e*]

Ben ne ḥākam ‘arz-ı ḥāl idem saña ey zü’l-minen
/ Cümle ḥālüm pâdişāhum **ḥazretüne** hep ‘ayân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3*). [*ḥazretüne,
-ü, -ñ, -e*]

Münderic olsa göñülde kamu ‘ilm itme ‘aceb /
‘Arş-ı a‘lâ görünür kalb-i beşer **ḥazretiden** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 4*). [*ḥazretiden, -den*]

Cân ile **ḥazrete** tutam ben rāḥ / Eşhed‘en lâ-ilāhe
illā‘llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 4*). [*ḥazrete, -e*]

Ḥazreti **ḥazretde** bildi ḥızr-ı dildür bā-ḥayāt /
‘Ömr-i sermed ‘ilmine pes ibtidā kıldı yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2*). [*ḥazretde, -
de*]

‘Amel-i zühd ile taḳvāyı kılam elde iken / **Ḥazrete**
artuben āḥ u fiġānum şimdi (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1517, Beyit 3*). [*ḥazrete, -e*]

Eyler Murâdî çün du‘ā **ḥazretüne** dâ‘im senā /
Budur sözümüz dâ‘imâ göster bize dîdāruñı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5*). [*ḥazretüne,
-üñ, -e*]

‘İnāyet eyle gel dâ‘im Murāda / İrişdür
ḥazretünde izdiyāda (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21,
Beyit 5*). [*ḥazretünde, -üñ, -de*]

2. *Allah için kullanılan saygı ifadesi.*

Dâ‘imâ kârum benüm ‘ișyāndur yā Rabbenā /
Ḥazrete lâyıḳ olan ğufrāndur yā Rabbenā (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1*). [*ḥazrete, -e*]

Muḳaddem olımaz muḳdim meded irmezse
ḥazretiden / Bu yolda cānı atupdur nice mest ü
nice ayıḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2*). [*ḥazretiden, -den*]

Ḥazreti ḥazretde bildi ḥızr-ı dildür bā-ḥayāt /
‘Ömr-i sermed ‘ilmine pes ibtidā kıldı yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2*). [*ḥazreti,]*

Yā Rab murādını bu Murāduñ müyesser it / Ortada
ḥazretünle olan mācerā ḥaḳı (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1536, Beyit 5*). [*ḥazretünle, -üñ, -le*]

‘Aceb fermān-ı zi‘l-ma‘nā irișdi maḥz-ı ‘ibretten
/ Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi **ḥazretiden**

(Murâdî Dîvânî, Kit'a 14, Beyit 1). [hazretiden, -den]

hazrete almak [1] Önüne, huzuruna almak, kabul etmek.

Çün kim derile cümle-i mevcûd Murâda / Bir bir aluben hazrete insân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 7). [hazrete aluben, -uben]

hazret-i fettâhdur [2] Kullarının kapalı işlerini açan, Cenâbîhak.

Çün naşîrûn hazret-i fettâhdur / Her umûrunda saña virdi zafer (Murâdî Dîvânî, Gazel 539, Beyit 2). [hazret-i fettâhdur, -dur]

Çün naşîrûn hazret-i fettâhdur / Her umûrunda saña virdi zafer (Murâdî Dîvânî, Kit'a 27, Beyit 2). [hazret-i fettâhdur, -dur]

hazret-i gaffâr [1] Gaffar olan Allah.

Baş urup çün secde-i sehv için istiğfâra biz / Zâr ile yalvaravuz ol hazret-i gaffâra biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 566, Beyit 1). [hazret-i gaffâra, -a]

hazret-i gayb [1] Görünmeyen, gizli olan hazret; Allah.

Hazret-i gaybdur çü gaybu'l-gayb / 'Ayn-ı gayb ile müttefik lâ-reyb (Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 1). [hazret-i gaybdur, -dur]

hazret-i hâk [7] Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hazret-i Hakdan temennâ dâ'imâ oldu rızâ / Ey kazâsında rızâsı ey rızâsında kazâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 35, Beyit 1). [hazret-i hakdan, -dan]

hazret-i hâlık-ı kerîm-i 'atâ [1] İhsan, ikram eden Hazret-i Halık.

Hazret-i Hâlık-ı kerîm-i 'atâ / Ba'zı âdemden eyledi eşyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 91, Beyit 1). [hazret-i hâlık-ı kerîm-i 'atâ,]

hazret-i hallâk [2] Yüce yaratıcı, Allah.

Eger 'âkil iseñ terk ihtiyâr it / Gözedüp hazret-i hallâkuñ emrin (Murâdî Dîvânî, Gazel 204, Beyit 4). [hazret-i hallâkuñ, -un]

Hazret-i hallâka tâ'at kıl mûdâm / Ola ta emmâre ey dil râziye (Murâdî Dîvânî, Gazel 1419, Beyit 3). [hazret-i hallâka, -a]

hazret-i hallâk-ı 'âlem [1] Âlemi yaratan Allah.

Hazret-i hallâk-ı 'âlem kudretin inşâdadur / Her ne kim zâhirdedür bâtında ol peydâdadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 367, Beyit 1). [hazret-i hallâk-ı 'âlem,]

hazret-i hallâk-ı rabb-ı zü'l-celâl [1] Azamet sahibi, terbiye edici yüce yaratıcı; Allah.

Hazret-i hallâk-ı Rabb-ı zü'l-celâl / Her vücûda bahş idüpdür bir kemâl (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 31, Beyit 1). [hazret-i hallâk-ı rabb-ı zü'l-celâl,]

hazret-i kudsî [1] Allah.

Hazret-i kudsî durur her kârı peydâ eyleyen / Cümle dest-i kudretinde oldu anuñ hayr u şer (Murâdî Dîvânî, Gazel 366, Beyit 4). [hazret-i kudsî,]

hazret-i Mevlâ [3] Allah.

Nice bir mañlûka baş indüresin / Gel berü gel hazret-i Mevlâya gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 834, Beyit 2). [hazret-i mevlâya, -(y)a]

Ey Murâdî kıl tevekkül **Hazret-i Mevlâya** sen / Çün anuñ emrindedür kübrâ olan suğrâ olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1062, Beyit 5). [hazret-i mevlâya, -(y)a]

Hazret-i Mevlâ cemâlin ber-kemâl eyler yine / İktizâsı üzre herkes bir me'al eyler yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1244, Beyit 1). [hazret-i mevlâ,]

hazret-i muṭlaḳ [1] Varlığı kesin olarak bilinen yüce; Allah.

Hazret-i muṭlaḳa şordum yine sırruñ haberin / Fâ'ile kıldı havâle diyü fi'lûñ eserin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1116, Beyit 1). [hazret-i muṭlaḳa, -a]

hazret-i nâşır [1] Yüce yardımcı; Allah.

Murâdî hazret-i nâşır murâduñ üzredür dâ'im / Anuñ çün kâmbîn ü kâmbahş olmuş durur kâmuñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 717, Beyit 3). [hazret-i nâşır,]

hazret-i sulṭân [1] Sultan hazretleri; Allah.

Ey Murâdî 'âkibet endiş olup gözle tarîḳ / Kul olanlar hazret-i sulṭânadur fermân-ber (Murâdî Dîvânî, Gazel 383, Beyit 5). [hazret-i sulṭânadur, -a, -dur]

hazret-i sulṭân-ı hayy-ı lâ-yenâm [1] Uyumayan, diri olan Allah.

Haklu hakḳın isteyüp her kişi haşmını tuta / Kâzî ola hazret-i sulṭân-ı hayy-ı lâ-yenâm (Murâdî Dîvânî, Gazel 882, Beyit 3). [hazret-i sulṭân-ı hayy-ı lâ-yenâm,]

hazret-i vâhib [1] İstekleri gerçekleştiren Hazreti Allah.

Hazret-i vâhibe çün zâtıdan irdi nefehât / Zahere'l-hikmetü ve'n-ni'metü men fi'l-hâlât (Murâdî Dîvânî, Gazel 178, Beyit 1). [hazret-i vâhibe, -e]

hazret-i vâhid [1] Tek olan Hazreti Allah.

Hazret-i vâhidi ism ile müsemmeâda gözet / Başar u sem' ü zebânüñ saña cümle hâ'il (Murâdî Dîvânî, Gazel 799, Beyit 2). [hazret-i vâhidi, -i]

hazret-i vâhid almak [1] Hoşlanmak, keyif almak, büyük mutluluk duymak.

Hazret-i vâhid al bu Murâdîñüñ güftârını gûş eyle / Kalbünü açup ol dem mir'ât-nümâ eyler (Murâdî Dîvânî, Gazel 507, Beyit 5). [hazret-i vâhid, al,]

hazret-i vâhid almak [1] Hoşlanmak, zevk almak.

Haṭā-pūş u 'aṭā-baḥş olalı şāhum keremlerden / Ziyāde **ḥazz idüpdür** bu dil ü cānum bu demlerden (Murādî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [ḥazz idüpdür, -üp, -dür]

heba [9] Boş, beyhude, nafile. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger dilerseñ kim dem-â-dem olasın maḥbûb ile / Yûri var Mañşûr-veş kendüñ **hebâ** kılğıl **hebâ** (Murādî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [hebâ,]

hebâ eylemek [1] Ziyân etmek.

Zinde olayın dirseñ 'âşık ebedü'l-âbâd / Var yûri **hebâ eyle** yolında ten ü cānı (Murādî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [hebâ eyle,]

hebâ kılmak [5] Heba etmek, ziyân etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger dilerseñ kim dem-â-dem olasın maḥbûb ile / Yûri var Mañşûr-veş kendüñ **hebâ kılğıl** **hebâ** (Murādî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [hebâ kılğıl, -ğıl]

hebâ olmak [3] Boşuna gitmek, zayi olmak, mahvolmak, yok olmak.

Olma ey dil bu cihân-ı bî-vefāya mübtelâ / Mülk ü māl ü cāh ü 'izzet **olisar** küllî **hebâ** (Murādî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [hebâ olisar, -isar]

Senüñ hicrāna çün tokındı begüm / Üşenüp tağıluben **oldı hebâ** (Murādî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [hebâ oldı, -dı]

Cihāna aldanuben kalma çün fenâ olıser / Bu māl u milki nidersin ki çün **hebâ olıser** (Murādî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 1). [hebâ olıser, -ıser]

hedāyâ [1] Hediyeleler.

'Aṭāya bulmak isterseñ seḥāyâ bulmak isterseñ / **Hedāya** bulmak isterseñ di lâ-ze'l-cüde illâ hû (Murādî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 4). [hedāya,]

hedm olmak [2] Yakılıp yıkılmış olan.

Hedm oldı yine zûrum ile kal'a-i hestî / Meydân-ı fenâda yine merdânelügüm var (Murādî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [hedm oldı, -dı]

Binā-yı ibn-i âdem muḥtelifdür çün esāsında / Binā **hedm olmasun** dirseñ bināsın gör bināsında (Murādî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1). [hedm olmasun, -ma, -sun]

heft [1] Yedi, seb'a.

Anuñ çün **heft** ü heşt aşḥabını temîz ider feyyâz / Çü mebd'e'den bedāyî' dür hevâ hûdan hüveydâdur (Murādî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [heft,]

heft āsumān [2] Yedi gök.

Māh u ḥürşid ü sitāre cümle sergerdān olup / Çerḫ ururlar cümleten **heft āsumān** emründeñdür

(Murādî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 2). [heft āsumān,]

'Arş-ı 'alāda itdi güzer ṭayr-ı zü'l-cenāḥ / **Heft āsumānda** ḳor mı bizi perr ü bālümüz (Murādî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [heft āsumānda, -da]

heft deryâyı geçmek [1] Yedi denizi (Pasifik Okyanusu, Atlas Okyanusu, Akdeniz, Karadeniz, Taberiye, Hazer, Aral) geçmek, aşmak.

Heft deryâyı geçerseñ daḥı var bunda neler / Seb'a-i eṭvārı seyrān eyle ey şāhib-kemāl (Murādî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [heft deryâyı geçerseñ, -er, -se, -n]

helākeyin kılmak [1] Yok olmak, zeval bulmak.

Saḳayhüm şerbetin biñ kerre virse ḳanamaz 'âşık / Eger olmasa âb-ı nuṭfî **ḳılordı helākeyin** (Murādî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [helākeyin ḳılordı, -ur, -dı]

helāk olmak [4] Yok olmak; perişan hale gelmek, mahvolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murāduñ 'ayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bâhir / Cemālün perdesi ṭursun **helāk olmaya** māfihâ (Murādî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [helāk olmaya, -ma, -(y)a]

ḥelâl olmak [1] Dinin kurallarına aykırı olmamak, dinî bakımdan yasaklanmamış olmak, helal olmak.

Nâzil-i ḳudsîde meştûr oldı menzil ma'nāsı / İktibas itdüm çü nurin **oldı** her ni'met **ḥelâl** (Murādî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [ḥelâl oldı, -dı]

hele [3] Artık.

Ey Murādî **hele** feyyâzda buḫl olmadı çün / Arada ayak ayak 'arz olunan pāye nedür (Murādî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 5). [hele,]

Murādî ol mehûñ ḥüsnini medḥ itmek deḡil imkân / Nice bir söyleyesin sen **hele** bir müntehâ ancak (Murādî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 5). [hele,]

Nice yıllardur olupdur ruḥ-ı yāre müştāk / 'Âşıḳuñ irdi **hele** âḫire ṭül-ı emelî (Murādî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3). [hele,]

hel min mezîd [1] "O gün cehenneme "Doldun mu?" deriz. O da "Daha var mı?" der." (Kaf 50/30) ayetinden iktibastır.

Çün ziyāde istedüm virdi ziyād umdum yine / Pes cevābını virüp didi baña **hel min mezîd** (Murādî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 4). [hel min mezîd,]

hem [48] Ayrıca, ilave olarak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'eyleyem kim n'eyledüğümü bilüpdür ol ḥabīb /
N'eyledi ise ben itdüm baña **hem** oldur recā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 4*). [*hem,]*

hem çü / hem çün [17] *Onun gibi, böylece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey celālünde bir cemāl ihfā / **Hem çü** rüz vü leyle-
i da'cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 93, Beyit 1*). [*hem*
çü,]

hem hem [4] *Hem....hem de; geçerli olan iki durumu anlatan bağlaç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gāfil şakin olma sen bir gün ecel irişür / 'Üryān
olursın sen **hem** zīr ve **hem** bālā (*Murādī Dīvānı, Gazel 101, Beyit 2*). [*hem hem,]*

hemāl [1] *Ortak, şerik; nazir, benzer, eş.*

Resm ile şüret nedür añlar iseñ ey 'azīz / Hikmet-i
'ulyādadur 'ayn-ı ḥaḳā'ik **hemāl** (*Murādī Dīvānı, Kıt'a 23, Beyit 3*). [*hemāl,]*

hemān [190] *Hemen.*

Ḳurtar beni iki ciheti eyle bir **hemān** / Bir yaña
gözlerüm ola olmaya her yaña (*Murādī Dīvānı, Gazel 3, Beyit 2*). [*hemān,]*

Biz āşnaları kamu yād eyledük **hemān** / Deryā-yı
'ışḳda olalıdan biz āşinā (*Murādī Dīvānı, Gazel 7, Beyit 3*). [*hemān,]*

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār
nokta oldu **hemān** olmadı cüdā (*Murādī Dīvānı, Gazel 8, Beyit 4*). [*hemān,]*

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murādī kim şehā /
Külliyen mahv oldu cān ü ten **hemān** varsın Ḥudā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 9*). [*hemān,]*

Kim ḥaber-dār ise senden bī-ḥaberdür ol **hemān** /
Lāldur bunda zebān-ı 'ārifīn ü atḳiyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 2*). [*hemān,]*

Ben du'āmı diledüm gayrı du'āsın dilesin / Pes
ḳabülüne **hemān** eyleyelüm ḥamd ü senā (*Murādī Dīvānı, Gazel 47, Beyit 2*). [*hemān,]*

Zāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / Ḥall ider
bedraḳa-i 'ışḳ **hemān** müşkil-i mā (*Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 1*). [*hemān,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb /
Ne kim dirsem **hemān** deryāb ne ma'nā kim ola
her cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 3*). [*hemān,]*

Eyā yā eyyühe'l-aḥbāb gelüñ size açam bir bāb /
Ne kim dirsem **hemān** deryāb ne ma'nā kim ola
her cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 3*). [*hemān,]*

Çün kıldı edā cümle şalāt ile selāmı / Ḳaldurdu
cenābına **hemān** dest-i temennā (*Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 2*). [*hemān,]*

Sen bakma Murādī bu iki yüzli cihāna / Yār ile
hemān iste ki ḳalbün ola tenhā (*Murādī Dīvānı, Gazel 84, Beyit 5*). [*hemān,]*

Ne revādur revā dimek bu söze / Laḥzatan
laḥzadur **hemān** mahzā (*Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 4*). [*hemān,]*

İster iseñ kemālünü iste **hemān** hüdā hüdā / Nām u
nişānı tārik ol tā bulasın kemālünü (*Murādī Dīvānı, Gazel 98, Beyit 3*). [*hemān,]*

Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālünü / İster
isen kemālünü itse **hemān** hüdā hüdā (*Murādī Dīvānı, Gazel 116, Beyit 3*). [*hemān,]*

'İnāyātuñ ile yine ber-devām olmışam / Saña
ḳılmışam evvel āḥir **hemān** ilticā (*Murādī Dīvānı, Gazel 118, Beyit 4*). [*hemān,]*

Gel Murādīmün kelāmın eyle bir bir istimā' / Her
ne girürse elüne al **hemān** sen yā naşīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 125, Beyit 5*). [*hemān,]*

Her ne kim ister isem ben senden isterven **hemān** /
Nesne ḳılmazam efendüm aḳ u ḳarada ṭaleb
(*Murādī Dīvānı, Gazel 126, Beyit 3*). [*hemān,]*

Miyān-ı mā'-i ve't-ṭīn miyānında miyān oldu /
Taḡayyür ḳalmadı aşlā **hemān** bir remz olupdur āb
(*Murādī Dīvānı, Gazel 145, Beyit 2*). [*hemān,]*

Murādī terk-i dünyā ḳıl **hemān** ḳalbi muşaffā ḳıl /
Hemān ḳaşd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle
ḥvāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 145, Beyit 5*). [*hemān,]*

Murādī terk-i dünyā ḳıl hemān ḳalbi muşaffā ḳıl /
Hemān ḳaşd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle
ḥvāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 145, Beyit 5*). [*hemān,]*

Vaz'-ı hey'etden Murādī vaz'-ı ḥikmetdür **hemān** /
Ḥikmet-i hey'etde buldı 'ilm ile ḥikmet sebāt
(*Murādī Dīvānı, Gazel 168, Beyit 5*). [*hemān,]*

Cümle cihān aḡyār olursa 'aynuma gelmez benüm
/ Ben 'āşık-ı bī-çāreye olsun **hemān** tek yār-ı dōst
(*Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 5*). [*hemān,]*

Murādī var **hemān** sen 'ışḳı yār it (*Murādī Dīvānı, Gazel 204, Beyit 6*). [*hemān,]*

Seni sana gerek ise seni sen eyle **hemān** / Özini
bilmeyenün ṭurmaḡıl yanından ḳaç (*Murādī Dīvānı, Gazel 224, Beyit 2*). [*hemān,]*

Memerri oldu **hemān** pes mürürü merr-ı şehāb /
Merertü didi didi merreteyn olup miftāḥ (*Murādī Dīvānı, Gazel 235, Beyit 4*). [*hemān,]*

Lem'a-i nūr-ı hidāyetten ṭulū' eyler **hemān** /
Muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldu ey ḥān insilāḥ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 237, Beyit 3*). [*hemān,]*

Hemān cihāna nidādur ḡaraz cihān degül / İkiyi
terk iden oldu iki cihāna sened (*Murādī Dīvānı, Gazel 259, Beyit 4*). [*hemān,]*

Dimezven aña 'āşık kim senün yoluñda cān ister /
Odur 'ışḳuñda şādık kim **hemān** terk-i revān ister
(*Murādī Dīvānı, Gazel 277, Beyit 1*). [*hemān,]*

Hayât-efzâ durur her hasta-i cân üstine dâ'im /
Murâduñ tatlu elfâzı **hemân** kand-ı mükerrerdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5*). [hemân,]

Vücüdumdan beyân almak beyân-ı bî-nihâyetdür /
Hemân ahvâl-i pür-ma'nâ 'inâyetdür 'inâyetdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1*). [hemân,]

Şular yanında kim iki cihân hâke berâberdür /
Olaruñ 'ayn-ı enzârı **hemân** iksîr-i ekberdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1*). [hemân,]

Cemâle 'aşıkam her dem mükâfat eylese dilber /
'İyân -ı bî-beyân olmuş **hemân** ol dem aña hem-
ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1*). [hemân,
]

Benüm gönüm 'aceb dildür nigârından cemâl ister
/ Eger görse cemâlini **hemân** andan vişâl ister
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 1*). [hemân,]

Geçmedin bağuñ zamânı esmedin bād-ı hazân /
Sür **hemân** devrânunuñ şimdi çü devrân eldedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 2*). [hemân,]

Ger ululuk ister iseñ ol rızasında **hemân** / Bildüğün
yañıldı her kim ki kerâmet gösterür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 360, Beyit 5*). [hemân,]

'İbret isterseñ nazâr âbâ vü ecdâduña kıl / Var
mezârına olaruñ baķ **hemân** 'ibret yiter (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3*). [hemân,]

Ey Murâdî kurb-ı yâre meslek isterdüm **hemân** /
Hamdû li'llâh añladum sûz u güdâz ehlindedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 5*). [hemân,]

Her ne demde ki zâmîrine gele lutf u cefâ / Bu
'acebdür ki **hemân** bu dil-i meyyâle düşer (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3*). [hemân,]

Bildüğüm demde baña 'âlem-i devrân didiler /
Beyyinatını **hemân** eyle gel iz'ân didiler (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1*). [hemân,]

Şükr ol Hudâya kim dile râz-ı nihân virür / Kıl her
ne kim murâd ider andan **hemân** virür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1*). [hemân,]

Câna buluşdı aşl-ı cân bildi beni didi **hemân** /
Diñle benüm sözüm inan geldi şıfât-ı iftihâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4*). [hemân,]

Metâ'-ı hüsnî kılur 'arz-ı yâr gün-â-gün / **Hemân**
bu cân semenin eyle ittîşâle tarîķ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 704, Beyit 3*). [hemân,]

Beni senden cüdâ kılmağa her kim eyleye tedbîr /
Ayr kıymetlûden anı dilerven ben **hemân** senden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2*). [hemân,]

Bu Murâdî ne kim olmuş kamu terk itdi **hemân** /
Âhîret mâ'îli dünyâ sever añlama şaķın (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 5*). [hemân,]

Kalmadı kuşurı baña hep eyledüñ in'am / Likin
bana sen eyledigüñ işde **hemânsın** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 2*). [hemânsın, -sın]

Ser-be-ser serrâ vü ğarrâ şöhetin kıldum kamu /
Zü'l-cenâh olup **hemân** bâl ile bâl oldum yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 3*). [hemân,]

Devr ile çerh-i bî-sütün sâl ile mâh irüşdürür / Mâh
ile sâl gice gün bir dem olur **hemân** yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3*). [hemân,]

Kaddüñ okı kıldı şehâ kâmetüm **hemân** / Kaşuñ
hayâlî eyledi hayrân bu gönümü (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1539, Beyit 6*). [hemân,]

Bilgil Murâdî bu cihân bir kimseye virmez amân /
Virgil Hudânuñ yolına tırma **hemân** cân ü seri
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 5*). [hemân,]

Cümleye cem' olan gönül çünkü kemâle irişür / Bir
dağı gelmez 'âleme gitdi **hemân** o cân gibi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 2*). [hemân,]

Lem'a-i nûr-ı hû eger tâb ura hâne-i dile / Her ne
ki varisar evķat oldu **hemân** 'ayân gibi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 4*). [hemân,]

Ey Murâdî sendedür çün her murâd / Hâşıludur
tut **hemân** her kâra rûy (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1569, Beyit 5*). [hemân,]

Fark-ı zâkir birle bî-zîkr ol durur / Hayy ile meyyit
gibidür bil **hemân** (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 31, Beyit
3*). [hemân,]

Çün o durur hâlık-ı kevn ü mekân / Eyle 'ibâdet
aña dün gün **hemân** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1,
Beyit 7*). [hemân,]

Ġâfil olma beķa deĠil bu cihân / İşte geldi ve işte
gitdi **hemân** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit
5*). [hemân,]

Kalem şakķ olup dörd pâre **hemân** / Yazar tâ
kıyâmet rumûz-ı nihân (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi
34, Beyit 2*). [hemân,]

2. Böylece.

Yine şeyb oldu kıldı i'âde meselâ / Çün şabî oldu
Murâdî yine şâb oldu **hemân** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 51, Beyit 5*). [hemân,]

Şem' oldu **hemân** mihre münevver gibi enver /
Tarķ eyledi bes zulmeti kılmadı şefâ'at (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4*). [hemân,]

Güş-ı hûşâ bir şalâ didi şadâyile **hemân** / Eyledi
cânı katı medhûş u hayrân insilâķ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 238, Beyit 2*). [hemân,]

Hicâb-ı kibriyâdur perdesi rûy-ı müberrânun / İki
perde arasında **hemân** bu fehm-i kâşırdur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3*). [hemân,]

Hakîķat 'âlemin gezdüm Murâd anda emîr olmuş /
Rı'âyâ olanuñ hâlin **hemân** şâh-ı cihândan şor
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 5*). [hemân,]

Cândan yâr olmayan bâzâr-ı 'ışķı bilmedi / Bî-
hamiyyetdür **hemân** taklîd ile alur şatar (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3*). [hemân,]

Ser-te-ser gezdüm bu etrâfı **hemân** gördüm anı /
Lîk hicrân odına bu cân ü dil her dem yanar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 2*). [hemân,]

Ferd-i mutlak vâhidüñ nûrında çün mestürdür /
Kün fekân emrin kılan cârî **hemân** ol nûrdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1*). [*hemân,]*

Zâhid ü 'âbid maḥabbet zevkîni duymadılar / Cân
eridürler **hemân** zâyid yire fersûdeler (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3*). [*hemân,]*

'Ömr-i cân-ı rûḥ-ı ma'nâdur ḥaḳîkat ârzü / Ey
'azîzüm 'izzet isterseñ **hemân** im'ândadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3*). [*hemân,]*

Ey Murâduñ mantıḳından diñleyen 'ilm-i ledün /
'Âlem-i ma'nâ vü şüretdür **hemân** şâm u seḥer
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5*). [*hemân,]*

Ḥaḳḳumı setr eylemez ḥaḳḳā ki ḥaḳḳum bendedür
/ Her ne kim isterseñ ey âdem **heman** âdemdedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1*). [*heman,]*

Gel berü fülk-i dili şal yem-i 'ummâna yine / Bâd-
bân ac ki bu âb üze **hemân** ber-pâdur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4*). [*hemân,]*

Tâ'ir-i ḳudsî cenâḥ açdı nişân besmeledür / Dâr-ı
Ḥaḳdur bu **hemân** aşı-ı hûner ḥavşaladur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1*). [*hemân,]*

Ey Murâdî bu fenâ-dâra göñül virme şaḳın /
Ṭuricaḳ cây degül belki **hemân** merḥaledür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5*). [*hemân,]*

Derdümde benüm derd ile dermân arasunlar /
Ḥükmümde **hemân** emr ile sulṭân arasunlar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1*). [*hemân,]*

Zu'm eylesün kimsene kim zu'mı ḳavîdür /
Zu'mında **hemân** zu'm ile iz'ân arasunlar (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 453, Beyit 2*). [*hemân,]*

Şanma ki Murâdî bunu dir kendüye ḥâşâ /
Lutfından ilâhuñ **hemân** iḥsân arasunlar (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 453, Beyit 6*). [*hemân,]*

Senden ricâmuzı yine sensin bilen **hemân** / Ben
istedüğüm eyle anı sen saña yiter (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 461, Beyit 3*). [*hemân,]*

Çün oldı ḥüsn-ı rızâyile muḥsin iḥsânı / Arada oldı
ḥabîbüm **hemân** bahâne ḥuzûr (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 485, Beyit 3*). [*hemân,]*

Cemâl-i yâre hevesde dil-i ḥazînüm âḥ / **Hemân**
ḥabîb diyü rûz u şeb maḳâlüm var (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 492, Beyit 4*). [*hemân,]*

Nehc-i sedâd üze **hemân** sür gel semend-i nefsüñi
/ Aldanma şol u şaḡa tâ ṭoḡrı ola bir reh-güzâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3*). [*hemân,]*

Hemân dildâre baḳ ḡayrı gözetme / Ḳamunuñ kârı
yoḡ u vara beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 520,
Beyit 4*). [*hemân,]*

'Amelden lâyıḳum yokdur Ḥudâya / **Hemân**
Ḥaḳdan ricâ lutf ü keremdür (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 522, Beyit 4*). [*hemân,]*

Ḡarḳ olalum mı **hemân** bu dîde-i ḥûn-bâra biz /
Nice ṭaḳat virevüz cânâ bu âḥ ü zâra biz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 564, Beyit 1*). [*hemân,]*

Murâduñ sırr-ı ednâsı cihânüñ sırr-ı a'lâsı /
Temennâda temennâsı **hemân** ḥabl-i meṭîn olmış
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6*). [*hemân,]*

N'idersin mümkinî ey dil ne mümkin var ne ḥôd
memnû' / **Heman** efvâḥ-ı 'âşıḳda liyâḳat eyleyen
cünbiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4*).
[*heman,]*

Ġinâ dilerseñ eger ḳânî' ol olana **hemân** /
Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur **hemân** ḳardaş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4*). [*hemân,]*

Ġinâ dilerseñ eger ḳânî' ol olana **hemân** /
Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur **hemân** ḳardaş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4*). [*hemân,]*

Kitâbda didi cennât-ı sâmin oldı **hemân** / Velîḳ
sırr ile bildürdi cümle tâsî' imiş (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 637, Beyit 2*). [*hemân,]*

İl virdüḡine sevinme zinhâr / Ḥaḳ virdüḡidür
hemân virilmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit
2*). [*hemân,]*

'Uyûnî râfî' olursa diler 'uyûnî **hemân** / Cemâle
münis olan olımaḡ ḡayâle ḡarîş (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 645, Beyit 4*). [*hemân,]*

Müzeyyendür mu'ayyendür mübeyyendür
muḳannendür / Velî sırr ile hem-tendür zühür itdi
hemân elfâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3*).
[*hemân,]*

Ḳamudan bî-misâl el-ḥaḳ sözüñ budur hemân
ancaḳ / Murâdî her ki ḥâlifdür **hemân** anları ol
ḳâmi' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5*).
[*hemân,]*

Ḳamudan bî-misâl el-ḥaḳ sözüñ budur **hemân**
ancaḳ / Murâdî her ki ḥâlifdür hemân anları ol
ḳâmi' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5*).
[*hemân,]*

Murâdî terk-i var eyle hemân terk-i diyâr eyle /
Siyâḡat ihtiyâr eyle ḳarâr itme **heman** irta'
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5*). [*heman,]*

Murâdî terk-i var eyle **hemân** terk-i diyâr eyle /
Siyâḡat ihtiyâr eyle ḳarâr itme **heman** irta'
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5*). [*hemân,]*

Ey Murâdî şâḍıḳ iseñ ger bu ḡubb-ı yârde / Ḥâne-i
dilden **hemân** ḡayrıyı eyle tarḡ u ḳam' (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5*). [*hemân,]*

Bildi Murâdî özin geḗdi ḳamu vazdan / Kâmil-i
insân olan oldı **hemân** muṭṭalı' (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 661, Beyit 5*). [*hemân,]*

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelâ
ancaḳ / Baña işi güci anuñ **hemân** cevri ü cefâ
ancaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1*).
[*hemân,]*

Ḥiṭâb idüp didi kim ey Murâdî iste feyzüñden /
Mesâ'il mübhemin bir bir **hemân** ḳılsun 'ayân el-
ḡaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 5*). [*hemân,
]*

‘İşkî âsân mı şanursın ey Murâdî bilmiş ol / Nakd-
i cân ile olur dâ’im **hemân** bâzâr-ı ‘ışk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [hemân,]

Ey Murâdî ‘arîf olduñ ‘ışkî añlarsañ **hemân** / Sırr-
ı ekber sırr-ı kudret oldu bu sultân-ı ‘ışk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 689, Beyit 5). [hemân,]

Añla Murâdî kavlini ğayrıyî târik ol **hemân** / İster
iseñ ma’arîfi gel berü bu maķâle baķ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 701, Beyit 5). [hemân,]

Ey Murâdî ko bu ğavğâyı **hemân** arduña at / Târik-
i salţanat olğıl saña bir şâl gerek (Murâdî Dîvânı,
Gazel 740, Beyit 5). [hemân,]

Târik-i ğayr oluben ğayrıya kılmaz nazarı / Dü
cihânda bu Murâda **hemân** ol yâr gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 741, Beyit 5). [hemân,]

Her ki dünyâyı kodı âhirete mâ’ildür / Ahiret
isteyeni añla **hemân** gülse gerek (Murâdî Dîvânı,
Gazel 742, Beyit 2). [hemân,]

Bize ‘âlemde **hemân** ‘ahdi bütün yâr gerek /
‘Aşık-ı hasta-dile dîde-i hûn-bâr gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 743, Beyit 1). [hemân,]

Pes cevâbın aldı kâşid alduğın virdi **hemân** / Pes
Murâdî urdı ol dem bâb-ı âmennâyâ el (Murâdî
Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [hemân,]

İster iseñ ger ma’arîfden haberdâr olasın / Gel
Murâduñ bu maķâlinden **hemân** kesb eyle hâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 5). [hemân,]

Mürde ihyâsına sâ’î vü mücidd oldu **hemân** / Kıldı
taķdis-i Hudâyı nefehât eyledi dil (Murâdî Dîvânı,
Gazel 796, Beyit 4). [hemân,]

Benlüği terk eyleyen buldı vücûh ile **hemân** / Bî-
başardur çeşm-i bînâ diller oldu bunda lâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [hemân,]

Fâş itme sırr-ı ‘ışkî şü kim ehli olmadı / Var ise ger
Murâdî **hemân** ehli-i kâra gel (Murâdî Dîvânı,
Gazel 823, Beyit 5). [hemân,]

Senüñ ne ise maķşuduñ Murâduñ ol murâdudur /
Hemân nâmuñ durur zikrüm benüm ğayrı degül
fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5).
[hemân,]

Gel ey ‘aşık **hemân** hû di hüve’l-bâķî hüve’l-bâķî
/ Çün oldur cümleden efzâl çün oldur cümleden
a’lem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 9).
[hemân,]

Ey Murâdî baħr-ı ‘irfânüñ re’îsisin **hemân** / Her
ne dürlü mevc urursa sende ğâ’ib cümleyem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [hemân,]

Şaķķ-ı evvelde degül sâñidedür ‘aķl **hemân** /
Evvelüñ evveline vardı ğirü pinhânım (Murâdî
Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [hemân,]

Şerħe şığar añlama şerħ ü beyânım benüm / Hâķ
bilür ancaķ **hemân** sırr-ı ‘ayânım benüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [hemân,]

‘Âķıbetümi fikr idüp ğazrete ilticâdayam /
Bendeligüm bilüp **hemân** dâ’im aña senâdayam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 1). [hemân,]

Âb-ı ğayâta irdi dil eyledi çünki nûş-ı cân /
Başuma ‘aķlı cem’ idüp şimdi **hemân** ğayâdayam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3). [hemân,]

Behre durur Murâdîde behre anuñ murâdudur /
Cümle murâdî ‘ışk ile şimdi **hemân** recâdayam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 5). [hemân,]

Murâdî kuluñuñ murâdî **hemân** sendedür / Yine
ĥikmetin sen bilürsin anuñ yâ ĥakīm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 959, Beyit 5). [hemân,]

Murâdîye eser kıldı bu ğüftâr / Gözüm açdum
hemân a’lâyı gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 965,
Beyit 5). [hemân,]

Ķo şüret ‘âlemin ey pîr-i ‘âlem / Yüri gözle **hemân**
sırr ile ‘âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1).
[hemân,]

Murâdîñüñ **hemân** sensin murâdî / Göñül senden
vefâ ister ĥabîbüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 967,
Beyit 5). [hemân,]

Dünyâ ni’âmına baķmazam ben / Zikr oldu benüm
hemân zevâdüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 972,
Beyit 3). [hemân,]

Seħerde müjde-i devlet irişdi muķtezâsından /
Senüñdür ‘izzet ü nuşret **hemân** çıkma rızâsından
(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 1). [hemân,]

Maķâl-i dil-küşâdur bu **hemân** bir vech-i ma’nâsı
/ Eger ‘aķluñ kemâl üzere ise şaķın ĥaţarlardan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 2). [hemân,]

Murâdî ĥarf-ı âĥirdür bugün temsil âĥirden /
Hemân bir söz durur şerħ-i maķâlîden (Murâdî
Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [hemân,]

Murâdî sâbit iseñ ger ĥarîķ-i müstaķīm üzere /
Zebânüñ dem-be-dem illâ ile kılsun **hemân** vaşfın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [hemân,]

Murâdîñüñ murâdî dem-be-dem dilber murâdudur
/ Murâdî olmayan yârüñ urupdur ol **hemân** terkin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 7). [hemân,]

Anuñ ĥüsnine ğâyet yok **hemân** ĥaţtuñ saña ‘â’id
/ Mu’arrâdur aralukda bunu fikr eyle kıl iz’ân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 4). [hemân,]

Kâf u nûmî eyledi izhâr kudretten **hemân** / Oldı
peydâ anuñ için ser-be-ser geldi nihân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 1). [hemân,]

Bu Murâduñ sözlerinde şol bilür iz’ân kim / Bir
kelâm ile iki dünyâyı bir ide **hemân** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 5). [hemân,]

Sâħa-i devletde esb-i himmeti cev lâñ ider /
Tarfatü’l-‘ayn içre anı anı bir eyler **hemân**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 4). [hemân,]

Menba’-ı fażl-ı ‘aţâdan ‘ayn-ı ülfetdür gelen / İki
cânıbdan **hemân** mihr ü maĥabbetdür gelen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [hemân,]

Ne yüz ile saña varam kılmadum saña ‘amel / Saña kalmışdur Hüdāya cümleten kârum **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [hemân,]

Bu Murâduñ bir murâdî yok durur illâ ki ol / Ne ise anuñ murâdî pes bunuñ oldur **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 5). [hemân,]

Gelse hak bir yirde butlân üzredür bâtil **hemân** / Her kime kim olsa hâfiz me’men olur hem emîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [hemân,]

Bî-nişân ol ger dilerseñ kim olasın bâ-nişân / Ey nişân-ı bî-nişânı aña efnâdur **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 1). [hemân,]

Hamd-ı vâhiddür zebân-ı şükr içinde çün ‘ayân / Şâkir ol meşkûra sa’y eyle amân oldur **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [hemân,]

Sâha-i kudret bezenmiş aşl-ı mevcûd evvelîn / Añırın ü muntahâ vü evvelîn ola **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 2). [hemân,]

Râgıbân-ı dergehüñden kılma istikrâh kim / Tûtîyâ itmek murâdîdur gubârını **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [hemân,]

Ey Murâdî kavluñi v’Allâhi hakdur söyleden / Ger inanursan bu güftâra saña besdür **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 5). [hemân,]

Nâsir-ı muṭlaḳa şordum yine nuşret haberin / Didi kim müjde **hemân** diñle sa’âdet haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 1). [hemân,]

Nâkil-i şûra didüm vir baña ihyâ haberin / Didi ihyâ ile emvâtı **hemân** aña vü dâñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2). [hemân,]

Mevt ihtiyârı ile pesendîdedür velî / Muṭtarr olunca n’eyleyelüm tav’dur **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 3). [hemân,]

Miyân-ı ‘abdüñ ile saña girmedî kimse / ‘Aceb budur ki girü kim berisin anda **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1139, Beyit 3). [hemân,]

Kemâl-i her dü-cihânda kemâle râci’dür / Çün oldı laḫḫada her laḫḫa müsteşâr **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4). [hemân,]

Ḳamusı câmi’e yüz tutdılar nihâyetsüz / Eḫad ilâh ile vâcidde vâhid oldı **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 4). [hemân,]

Murâdî âb-ı zülâlüñden ire ger kaṭre / Ne deñlü mürr ola ‘âlemde a’zab ide **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [hemân,]

Seyyârelerde mâh olan gelsün berü meydâna pes / Tâb-ende mihrüñ nûrna tâb olmaya anda **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [hemân,]

Çün senüñ düşdi ‘ışkuña dil ü cân / Seni bildi senüñ ile o **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 1). [hemân,]

Var mı ‘ışk-ı nihânîyi şordum / Didi başdan tutuldı aña **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 2). [hemân,]

Aralıkda ne ola ihfâda / Pes ḫafîdûr özi özinde **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 3). [hemân,]

Çün mürîd oldı aña bu dil ü cân / Sen murâd aña anda anı **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 1). [hemân,]

Ṭoḡruluk ile bulur bulan ṭarîḳ / Aña bu remzi sözüñ budur **hemân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 4). [hemân,]

Kâr ve kisbi târikem sende durur gönül **hemân** / Ğayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [hemân,]

Çâk olur ey Murâdî bunda ‘âkil / Di **hemân** lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 22). [hemân,]

Gülşen-i ḫüsninedür bülbül ü güldür yine pes / Kendü ma’suk **hemân** ‘âşık-ı peydâdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 2). [hemân,]

Murâdîñün murâdîdur **hemân** maḳşûdî ol şâhuñ / Bilür kim nûr-ı eclâsın mubaşşır kılmaz illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 5). [hemân,]

Kârı ol yârüñ nedür pes cünbüşi ne resmedür / Bir cevâb algıl **hemân** dildâr küyından bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 3). [hemân,]

Gel Murâdîden bu kavli istimâ’ eyle **hemân** / Cânını ‘arz eyler iseñ işte bâzârı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 5). [hemân,]

Gel Murâduñ gör kelâmın sem’-i câna al **hemân** / Naşş-ı kâtı’dur kelâmı cümle gûyâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [hemân,]

‘İsmet-i şıdkı **hemân** yirden kılma kalbden / Mekk ile sicn-i belâ dâmina düşseñ ḡahda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [hemân,]

Dilerseñ yâr ile yâr olmaḡa terk eyle aḡyârı / Bırak nâmûs ile ‘ârı **hemân** didârı seyr eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 3). [hemân,]

Murâdî ḳo bu ma’nâyı **hemân** eyle temâşâyı / Bilürseñ dürr-i deryâyı müşâbih olduñ insâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [hemân,]

Ey Murâdî çü seni añlayumadı aḡyâr / Her ne güftârüñ ola söyle **hemân** yârâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 5). [hemân,]

‘Ömr-i sermedde egerçi olunur nice biḫâs / Ṭıynet-i pâküñi pâk eyle **hemân** dünyâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [hemân,]

Rû-be-rû oldı yine zâhir u bâṭın nazara / Naḡar irişdi **hemân** şarka vü ḡarba esere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 1). [hemân,]

Sırr-ı Ḥabîbî kıldı hikâye fu’âda sır / Ṭayr itdi evce çıkdı **hemân** iki bâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [hemân,]

Ey dil diler iseñ tola ḳalbün kemâl ile / Dünyâda dirlik eyle **hemân** yaḫşî ḫâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [hemân,]

Nüktededür nüktedân diñle bu kavli **hemân** / İster iseñ şânî'i bakma heyûlâsına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3*). [*hemân,]*

Başuñ yazadur çün miñnet senüñ Murâdî / Gördüñ zamâna uymaz sen uy **hemân** zamâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 9*). [*hemân,]*

Ger murâd ister iseñ terk-i murâd eyle **hemân** / Her ki gayrı diledi redd ile mağzûb ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2*). [*hemân,]*

İste gönül 'alâmeti tâ bulasın selâmeti / Çekmeyesin nedâmeti çünki işüñ **hemân** ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 3*). [*hemân,]*

'Âlime nef'i 'ilmidür câh ile cehlidür zarâr / 'Arife bir yiter **hemân** cümle katında lâl ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 4*). [*hemân,]*

Bu Murâdî añladı 'ışkuñda çün küllî haber / Añladı bildi **hemân** ülä vü hem uhrâ seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 5*). [*hemân,]*

Bâr-gâh-ı 'izzet itmişdür saña bâbın küşâd / İster iseñ iste gel andan **hemân** her 'izzeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 4*). [*hemân,]*

Himemden çekmezem pâyı turup meydân-ı / 'ışkıñdan / Burâka berķ irüp durdı **hemân** zav'-ı dücâ oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3*). [*hemân,]*

Hüve'l-mağbûbü mağbûbün lehü'l-aḥfâ mine'l-maḥfî / **Hemân** bir sırr-ı 'âşıkdur viren mâ'nâda ma'nâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 4*). [*hemân,]*

Cenâb-ı milk-i evlâdan irişdi emr-i kâtı' çün / Neden kim oldı maḥşûdî ol iş anda **hemân** oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4*). [*hemân,]*

Murâdî nefḥa-i evvel degül sânde sâlisde / **Hemân** bir vech-i ma'nâdur 'ayân oldı 'ayân oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5*). [*hemân,]*

Murâdî 'âlem ü âdem miyânıdur **hemân** bir dem / Müdâm olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5*). [*hemân,]*

Murâdî bilmek olmuşdur bu güftâruñ güherden yeg / **Hemân** 'arz eylegil ṭurma bulursañ ger ḥarîdârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 5*). [*hemân,]*

Naḳş-ı miştârı n'idersin bula gör naḳḳâşı / Mâhî olduñsa taleb eyle **hemân** 'ummânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 4*). [*hemân,]*

Ey Murâdî kamuya eylüge cehd eyle **hemân** / İtme rencide şakın kalb-i ḥırâş olma yürü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5*). [*hemân,]*

Ṭayr itdi kürsî ile Murâdî **hemân** o dem / 'Arş eyledi 'urûc ile 'izzet me'âbını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 5*). [*hemân,]*

Dünyâ ṭolusı olsa Murâduñ dolanmaduñ / Eglendüren cemâl-i beḳâdur **hemân** seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2*). [*hemân,]*

Bekle Murâdî işigüñi sen anuñ **hemân** / Bulmaḳ dilerseñ iki cihânda sa'âdeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 5*). [*hemân,]*

Murâdî ihtiyârın virdi elden / **Hemân** yârine virdi ihtiyârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 5*). [*hemân,]*

'İlm-i ledün durur yine 'ilm-i ezel ebed **hemân** / Farz ile sünnet oldı bu 'âleme maḥz-ı bâ-vefâ (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 13, Beyit 2*). [*hemân,]*

'Arz-ı mü'min **hemân** demi gibidür / Bî-edeb şanma âdemî gibidür (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 1*). [*hemân,]*

'Ömr ü cânı neylesün ey dostum 'âşık olan / Gel cemâlün perdesin keşf eyle sultânüm **hemân** (*Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1*). [*hemân,]*

hemânâ [1] *Daima, her zaman, sürekli.*

Hemânâ kün didüñ olmuşdur eṭrâf / Ezelden böyle olmuş emr-i efḥam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 3*). [*hemânâ,]*

hemân dâned şu'a'-ı nâm imrüz [1] *Sadece şimdiki hâli anlar.*

Çi dâned bî-mubaşşır şeb çist yâ rüz / **Hemân dâned şu'a'-ı nâm imrüz** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 3*). [*hemân dâned şu'a'-ı nâm imrüz,]*

hemân itmek [1] *Hemen, hızlıca, bekletmeden yapmak.*

Lüccî-i deryâda gezer serserî / Gâhî nihân gâhî **hemân itdi** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 3*). [*hemân itdi, -di]*

hemân olmak [2] *Birden, hemen olmak.*

Yâr eylese bir çâre dil olmasa âvâre / Yâr **olsa hemân** yâre 'izzet nic'olur görsem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 4*). [*hemân olsa, -sa]*

Şinâv-ı baḥr-ı vaḥdet kıl Murâdî kesret içinde / Bu bir a'lâ zerâfetdür nihân itdüñ **hemân oldı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5*). [*hemân oldı, -dı]*

hemdem [10] *Dost, arkadaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İşk-ı ḥabîb-i dilsüz kâr itdi câna muḥkem / **Hem-dem** baña cihânda bî-çâre var mı yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3*). [*hem-dem,]*

hem-dem olmak [13] *Arkadaş olmak, arkadaşlık etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yâre **hem-dem olalı** dil 'ışkı ḡavḡâsındadır / Ḡayre nâzır olmadı vaḣlı temennâsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1*). [*hem-dem olalı, -alı]*

hem-dem-i lâ-ilâhe illâ'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur lafzının dostu olmak.*

Her ki oldı cihānda oldı sa'īd / **Hem-dem-i lā-ilāhe illā'llah** (Murādī Dīvānı, Gazel 1213, Beyit 8). [hem-dem-i lā-ilāhe illā'llah,]

hem-dem-i yār olmak [1] Sevgiliyle dost olmak.

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yārı ta'zīm ideli nice mu'azzamdur dil (Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 1). [hem-dem-i yār olalı, -alı]

hem-derd olmak [1] Yoldaş olmak.

Derd-i 'ışkı bilmeyenler bilmediler hāl ne / Derd ile **hem-derd olanlar** buldılar dermāna yol (Murādī Dīvānı, Gazel 769, Beyit 2). [hem-derd olanlar, -an, -lar]

hem-esrār olmak [1] Sırdaş olmak.

Elümüz çekmişüz bu 'ālem-i kevn ü fesād içre / Şuver-perver olanlarla **hem-esrār olmazuz** hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 589, Beyit 2). [hem-esrār olmazuz, -maz, -uz]

hem-hāl olmak [3] Aynı durumda olmak. II Halden anlamak.

Havl ile **hem-hāl olan** aňlar Murāduñ kavlini / Aňlayan miftāh-ı ğaybī 'indehu mesrūrdur (Murādī Dīvānı, Gazel 330, Beyit 5). [hem-hāl olan, -an]

Cüş kıldı yine dil 'ışk ile bir hāle güyer / Hāle **hem-hāl oluben** havl ile aħvāle güyer (Murādī Dīvānı, Gazel 417, Beyit 1). [hem-hāl oluben, -uben]

Tārik olursam 'aceb mi kā'inātı ser-te-ser / Hālūme **hem-hāl olup** bir yaħşı hāl aňlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1455, Beyit 4). [hem-hāl olup, -up]

hem-hāne [1] Dost.

Anuñ içündür sıfat esmā bizüm **hem-hānemüz** / 'Ayn-ı ğaybı bulmağ için ğā'ib olduk ārādan (Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 3). [hem-hānemüz, -müz]

hem-hāne-i 'ışk [1] Aşkın arkadaşı.

Beni siz şanmañuz 'ışk ile şimdi olmuşam yoldaş / Daħı kālū belā bezminde ben **hem-hāne-i 'ışkam** (Murādī Dīvānı, Gazel 866, Beyit 2). [hem-hāne-i 'ışkam, --am]

hemīn [6] Bütünüyle, tamamen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāğīb oldı çün kim ol rağbetle tālibdür **hemīn** / Mażhar-ı rağbet biziz her nesne bizde vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 406, Beyit 3). [hemīn,]

hemīşe [4] Daima, her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ğayrı kılma Murādı sen muhtāc / İlticāsı **hemīşe** oldı saña (Murādī Dīvānı, Gazel 88, Beyit 5). [hemīşe,]

hem-kār-ı 'ışk [1] Aşk .

Cem'-i bezmi tağıdup eyler perākende şu kim / İktirān idüp mahabbetle ola **hem-kār-ı 'ışk** (Murādī Dīvānı, Gazel 687, Beyit 3). [hem-kār-ı 'ışk,]

hemm ü şād olmak [1] Keder ve mutluluk olması.

Kesret ü vahdet nedür kesretde vahdetdür kamu / Vahd u vahdāniyyet izhār için **oldı hemm ü şād** (Murādī Dīvānı, Gazel 248, Beyit 4). [hemm ü şād oldı, -dı]

hem-nişīn [1] Beraber oturup kalkan, samimi arkadaş.

Seher sarāy-ı hākikatde **hem-nişīmüm** o şāh / Zehī 'atā vü kerem lā-ilāhe illā'llah (Murādī Dīvānı, Gazel 1382, Beyit 1). [hem-nişīmüm, -üm]

hem-nişīn olmak [1] Birlikte oturup kalkmak. Dost, yakın arkadaş olmak.

Hāne-i dilde olursam **hem-nişīn ol** yār ile / Çār rüknine nażar kılduğda ebvāb anlaram (Murādī Dīvānı, Gazel 897, Beyit 3). [hem-nişīn olursam, -ur, -sa, -m]

hem-pā olmak [1] Yoldaş olmak.

'İzzet ile biz mu'azzezlerdeniz ey cān-ı men / Anuñ için rāhda devletle **hem-pā olmuşuz** (Murādī Dīvānı, Gazel 574, Beyit 2). [hem-pā olmuşuz, -muş, -uz]

hem-rāh [1] Yol arkadaşı, yoldaş.

Ya Rabbī Murādī kuluñı eyleme maħrūm / Her yirde aña kıl meded ü 'avnüñi **hem-rāh** (Murādī Dīvānı, Gazel 1413, Beyit 5). [hem-rāh,]

hem-rāh eylemek [1] Yol arkadaşı, yoldaş etmek.

Hikmet ü kudretini aňladı ol vehhābuñ / Eyledi 'aql-ı selīmi üzerine hem-rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1344, Beyit 3). [hem-rāh eyledi, -di]

hem-rāh olmak [8] Yoldaş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Aql-ı küll **olalı hem-rāh** aña dildür peyrev / Taħtumı şanma Süleymān gibi sen bād iledür (Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 4). [hem-rāh olalı, -alı]

hem-rāz [1] Sırdaş, dost.

Bu 'acā'ib kıışadur aňla haberden gel haber / Āh ile **hem-rāzdur** deryāda dil miħmān iğen (Murādī Dīvānı, Gazel 1033, Beyit 3). [hem-rāzdur, -dur]

hem-rāz olmak [3] Sırdaş, dost olmak.

Alçaqlığı terk itme alçağ ile **hem-rāz ol** / Göğsüni şakin germe tā düşmeyesin cānā (Murādī Dīvānı, Gazel 101, Beyit 4). [hem-rāz ol,]

Hakkı bātıldan seçenler buldılar sırdan eser / 'İşk ile **hem-râz olanlar** terk iderler cân ü ser (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [hem-râz olanlar, -an, -lar]

Hem-râz olmazsañ bu Murâd ile eger sen / Söyletme beni lutf idüben bir dahı tekrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 5). [hem-râz olmazsañ, -ı, -maz, -sa, -n]

hem-râz-ı yâr bâşed eger dil mîresed bâşed çü 'azm-i yâr küned cân cân-ı men [1] Benim canım sevgiliyi isterse yâr ile aynı sırlı olurum.

Hem-râz-ı yâr bâşed eger dil mîresed / Bâşed çü 'azm-i yâr küned cân cân-ı men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1184, Beyit 2). [hem-râz-ı yâr bâşed eger dil mîresed bâşed çü 'azm-i yâr küned cân cân-ı men,]

hem-reh-i kâmil [1] Kemâle ermiş, olgun yol arkadaşı.

Qabl ü ba'dünden şaķın urmaya râhuñ rāh-zen / Tālib ol tā bulna bir **hem-reh-i kâmil** saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [hem-reh-i kâmil,]

hem-reh olmak [1] Yol arkadaşı olmak, yoldaşlık.

Hem-rehüm olmağa her dillerde güyâ söylenür / Manzarum olmağa hüsn ile tecellâ söylenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [hem-rehüm olmağa, -mağ, -a]

hem-sāye [3] Komşu.

İnkita' itmez muvâhhid bir nefes tevḥidden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil **hem-sāyesin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [hem-sāyesin, -sin]

Ey Murâdî sāhil-i deryāda gül-geşt eyleyen / Baħr içinde bulmadı Hızırı dahı **hem-sāyesin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [hem-sāyesin, -sin]

Hicr oldı dile yoldaş miñnetle bile qardaş / Ğam baña olupdur aş ğuşsa dahı **hem-sāye** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 4). [hem-sāye,]

hem-sāye kılmak [1] Komşu olmak.

Qıl ḥabibüne bizi **hem-sāye** / Rüz-ı maḥşerde qoma bizi ğarīb (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 4). [hem-sāye kılmak,]

hem-sāye olmak [1] Komşu olmak.

Hümā-yı devlet eger başuña şala sāye / 'Aṭā vü lutf-ı Hudā saña **ola hem-sāye** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [hem-sāye ola, -a]

hem-ser [5] Arkadaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi 'ışka **hem-serdür** / Hākā'ıkda iki vech oldı mestür ü mu'ayyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [hem-serdür, -dür]

hem-ser itmek [1] Arkadaş olmak.

Cemālün nūrını göster beni nūra **idüp hem-ser** / Gözüm nūruña qıl manzar müyesser eyle ḥāletden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4). [hem-ser idüp, -üp]

hem-ser olmak [2] Arkadaş olmak.

Olalı 'ışk ile **hemser** dü-'ālemnden ferāğum var / Yakīn olalı dildāra qamusından ırāğum var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 1). [hemser olalı, -alı]

Çün **oldı** Murâdî 'ışka **hem-ser** / 'Āşıklık aña durur müselleḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 5). [hem-ser oldı, -dı]

hem-şoḡbet [1] Sohbet arkadaşı, dost.

Hem-şoḡbetüm ḥayālün olupdur şehā benüm / Bu gözlerüm piyāleleri pūr-şarābdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [hem-şoḡbetüm, -üm]

hem-şoḡbetüm olmak [1] Dost olmak, aynı sohbet halkasında bulunmak.

'Ālemün 'ilm-i ḥisābın ebcedümden öğrenür / Nokṭama baş indürüp bir dem **olan hem-şoḡbetüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3). [hem-şoḡbetüm olan, -an]

hem-ten [1] Aynı bedende, varlıkta olmak.

Müzeyyendür mu'ayyendür mübeyyendür muḳannendür / Velī sırr ile **hem-tendür** zuḥūr itdi hemān elfāz (Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3). [hem-tendür, -dür]

hem-zād itmek [1] Aynı anadan doğmuş olmak, kardeş olmak.

Rāh-ı 'ışkuñda baña hem-rāh olmaz degme kes / Māder-i 'ışkuñda illā baña **hem-zād idesin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [hem-zād idesin, -e, -sin]

hem-zamān [1] Zaman.

Tobṭoludur 'arş u ferş ey kām-rān / Nām-ı Hakk ile zemīn ü **hem-zamān** (Murâdî Dîvânı, Kut'a 31, Beyit 1). [hem-zamān,]

hem-zebān [1] Aynı dili konuşan; kafa dengi olan, kafadar.

Bulsa idi ger Murâd kendüye bir **hem-zebān** / Nice ma'ārif diye idi dehānum benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 5). [hem-zebān,]

hem-zebān olmak [2] Aynı şeyleri söylemek, ağız bir olmak, arkadaş olmak.

Ezelde **hem-zebān olmuş** lisānum ḥal ile qāle / Anuñ çün her dehānumda zebānum bin lisān söyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 3). [hem-zebān olmuş, -muş]

Çün ezelden bu dili 'ışk ile bir var gerek / **Hem-zebān olmamıza** 'ışk ile bir var gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 3). [hem-zebān olmamıza, -ma, -muz, -a]

henüz [3] Daha, hâlâ.

Didi yârûm senûñle kânde gitdi ‘ahd ü peymânûm / Didûm kim ‘ahd u peymânûñ **henûz** yirinde sultânûm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 856, Beyit 1*). [heb,]

Ben beni añlar iki ‘âlemde bulmadum **henûz** / Bir zamân-ı câvidânî câvidân anlar beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1477, Beyit 4*). [heb,]

Kenz-i maḥfiden itdi keşf-i rumûz / Zâhir olmadı lîk zerre **henûz** (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 16, Beyit 3*). [heb,]

hep [53] 1. Sürekli olarak, her zaman, daima.

Her kaçan kim menzil-i a’lâyı kılsam ben taleb / Saḥ ider küllî cenâḥım her melâ’ik cümle **hep** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 127, Beyit 1*). [heb,]

Ey cihân-ı bî-bekâyâ mâ’il olan bî-ḥired / Saña kalıcı ‘ameldür gayrı fânî cümle **hep** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 131, Beyit 4*). [heb,]

Çün ‘atâ-yı bî-nihâyetdür senûñ şânuñda cüd / Kâsım oldı senden oldı cümleten maḥsûm **hep** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 132, Beyit 2*). [heb,]

Eger ma’nî dilerseñ sen mu’ayyen añla ma’nâdan / Ne ma’na bil ki bî-ma’nâ olupdur **hep** “ulü’l-elbâb” (*Murâdî Dîvânî, Gazel 145, Beyit 4*). [heb,]

Müttefik ism ile müsemması / İlmdür nokta nokta elf ile **hep** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 3*). [heb,]

Lâmi’ ol nûr oldı ‘âlemlerde âdemlerde **hep** / Likin olmuş tarz-ı âḥer nev’-i nev’in ile yâd (*Murâdî Dîvânî, Gazel 248, Beyit 2*). [heb,]

Mu’inüm olalı mihrûñ benüm ey revnak-ı kalbüm / Ne deñlü var ise ḥalkuñ benüm **hep** päs-bânumdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 290, Beyit 4*). [heb,]

Ben ne dirsem sen kabul itmek senûñ şânuñdadur / Cevher-i dürr-i la’âlî **hep** senûñ yanuñdadur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 413, Beyit 1*). [heb,]

Ne ğam ğam görmedi kimse şafâ kesb eylediler **hep** / Cefâlar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü kallâş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 619, Beyit 2*). [heb,]

Nişânıdır vücûdumda görinen bu eserler **hep** / Cüyüşumdur ‘avâlimden olan zâhir ‘âlemlerden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 990, Beyit 3*). [heb,]

Tarḥ ideli ḥisâbı çekdi ḥisâbdan el / Ebcedden añladı **hep** ḥamd ile kıldı iḥsân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1125, Beyit 4*). [heb,]

Kalmadı kuşûrı baña **hep** eyledüñ in’am / Likin bana sen eyledigüñ işde hemânsın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1129, Beyit 2*). [heb,]

Ey Murâdî luṭfı çok sübhânuma ḥamd iderem / **Hep** ‘atâ eyler ne kim olursa baña ârzü (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1189, Beyit 5*). [heb,]

‘İbret isterseñ yûri çeşm-i ‘iberle kıl nazar / **Hep** Murâdî ile memlû cümleññ dil-ḥânesi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1243, Beyit 5*). [heb,]

Kitâb-ı ḥüsnûñi ezberledüm bildüm fûnûñın **hep** / Qarînum bulmadum hergiz eger ‘âlemde âdemde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1304, Beyit 2*). [heb,]

Aşlını bu sevâb u ‘ıķābuñ **hep** añlayup / Cehd ile bu sevâbuma yüz tutmuşam yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1368, Beyit 4*). [heb,]

Bakmazam ṭolsa dü-‘âlem cümle zîbâlarla **hep** / Misli yok ‘âlemde bir şāhib-cemâl añlar beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1455, Beyit 3*). [heb,]

Kendüzüm bilmem dirîğa **hep** ferâmuş itmişem / Cür’asını nûş idüp ser-mest ü ḥayrân eyledi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1478, Beyit 2*). [heb,]

Eyleyüp her yirde cāyı **hep** başır oldı başar / Bu rumûzumda ulü’l ebşâra kıldum âlûmi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1485, Beyit 3*). [heb,]

Sücûdumda benüm **hep** sâcidün sâcid durur cem’â / Kıyâmumda rükû’umda iderven neşr-i âsârı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1510, Beyit 2*). [heb,]

‘Âlemüñ revnakı **hep** sendedür ehl-i başar / Gözüñ ac eyle nazar nice temâşâyam ben (*Murâdî Dîvânî, Kit’a 37, Beyit 2*). [heb,]

Ḥikmetidür mübdî-i küll-i vücûd / **Hep** añadur cümlede olan sücûd (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 1, Beyit 4*). [heb,]

2. Bütün, tamamen, hepsi.

Ben virürsem sen kabûl itmek senûñ şânuñdadur / Cevher ü dürr ü le’âlî **hep** senûñ yanuñdadur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 334, Beyit 1*). [heb,]

Sendedür her ne dilerseñ sendedür bil sendedür / Küllü mâ câ’e **hep** hüveydâ sendedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 358, Beyit 4*). [heb,]

Cümlesi kılmış nidâ ḥānum bülend-âvâz ile / Her birüñ güftarını gördüm ki **hep** imzâdadur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 368, Beyit 3*). [heb,]

Râzumı fâş itmezem ‘âlemlere mevṭâ olur / Yok ḥilâfım bu söze v’allāhi **hep** ifnâ olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 389, Beyit 1*). [heb,]

Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taḥsîmât **hep** / Ey Murâdî yâ neden gözler gözüñ nef’ ü zarar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 395, Beyit 5*). [heb,]

Ey nice şāhân-ı ‘âlem zîr-i ḥāk olmuş yatur / Pehlivân-ı şaf-şikenler **hep** helāk olmuş yatur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 405, Beyit 1*). [heb,]

Bizdedür **hep** bizdedür hep bizdedür hep her ne var / Bizdedür v’allāhi ‘âlem kâ’inâtı bizdedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 407, Beyit 4*). [heb,]

Bizdedür hep bizdedür **hep** bizdedür hep her ne var / Bizdedür v’allāhi ‘âlem kâ’inâtı bizdedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 407, Beyit 4*). [heb,]

Bizdedür hep bizdedür hep bizdedür **hep** her ne var / Bizdedür v'allâhi 'âlem kâ'inâtı bizdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 4). [hep,]

Ey Murâdî her ne kim var küllü mâ-câ'e yeci'ü / Sendedür v'allâhi cümle sendedür **hep** sendedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 5). [hep,]

Güş idenler bu kelâmum begenüp **hep** didiler / Ey Murâdî bunu yâr olsa dehâna yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 5). [hep,]

'Ömrüm senüñ hayâlün ile rüz u şeb geçer / Şabr idelüm belâya olur cümle **hep** geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 1). [hep,]

Noğtayam pergâr içinde devr iderler **hep** beni / Yıllar aylardur geçer bu mâh u sâla beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [hep,]

Qâdir-i kudrete şordum ki nedür ahvâlüm / Didi cümle **hep** elünde kamu ahvâl senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 4). [hep,]

Eyle Murâdî sen taleb ne var ise çün sende **hep** / Sırr-ı Hudâ sırr-ı 'aceb tevhide gel tevhide gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [hep,]

Nazare eyleyli revzen-i kemâle gözüñ / Görünmedi göze nokşân **hep** görindi kemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 2). [hep,]

Hudâdan gayrıyı 'aşık n'ider pes / Ne kim var gayrıya **hep** aña bātıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 4). [hep,] Muğtedâ-yı evvelin ü ahirîn olduqda dıl / Sâye şaldı 'âleme buldı nîzâmın **hep** ümem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [hep,]

Cem' olanlar oldılar dünyâ vü 'uqbâyile **hep** / Cem' olalı yar ile tağıtmışam cem'iyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 3). [hep,]

Âdem olan Murâdîññ kavline **hep** belî didi / Ol ki özini bilmedi oldu bes ebter ü aşem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 5). [hep,]

Nice bir mest-i lâ-ya'kıl yine mestâneler maḥmûr / Açıldı çün der-i ḥum-ḥâne **hep** mestâneler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [hep,]

Ḥabîbüm mihr-i tâbindan kamu mehpâreler zerre / Ne deñlü var ise 'âlemde **hep** cânâneler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 4). [hep,]

Anı bunu bilmezem **hep** in u ânumdur kamu / Añlamam lîkin buları anı ânum olduğın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 4). [hep,]

Hep beyânumdur Murâdî cümleten şerḥ ü beyân / Şerḥ ü ma'nâ añlamam şerḥ ü beyânım olduğın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 5). [hep,]

Ben ne ḥâkam 'arz-ı ḥâl idem saña ey zü'l-minen / Cümle ḥâlüm pâdişâhum ḥazretüñe **hep** 'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3). [hep,]

Kaçmışam gayrette gavvâş olmuşam deryâya ben / Gayre ḥâlümdür nihân illâ ki aña **hep** 'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2). [hep,]

Ṭabâyî'den çü maṭbû' oldılar **hep** / Anuñ çün birbirine gösterür rû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 4). [hep,]

Ḥamd ile şükr ilâha ḥalk olalı Murâdî / Şaf şaf olup dururlar **hep** evliyâ öninde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 5). [hep,]

Cümleten dünyâ vü uḥrâ **hep** şikâr oldu dile / Dutalı bâzû-yı 'izzet üzre devlet bâzını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 3). [hep,]

Eyleyüp her yirde câyı **hep** başır oldu başar / Bu rumüzümde ulû'l-ebşâra kıldum âlümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 3). [hep,]

Ben şanurdum gayrıdandır bu ḥicâbum arası / Şimdi bildüm añladum benden imiş **hep** varını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 3). [hep,]

'İbret isterseñ yine sen de 'iberle kıl nazar / **Hep** Murâdî ile memlû cümleññ dıl-ḥânesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 5). [hep,]

hep cümle [1] Hepsi birden.

Şubḥ-dem levḥ-i fu'âda ser-be-ser kıldum nazar / Evvelin u ahirîn **hep cümle** peydâ söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 4). [hep cümle,]

her [301] Hep, bütün, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İşbu Murâdî sözlerin aňlayan er durur / **Her** kim görürse ḥayrete varur kılar taña (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [her,]

her an [16] Her an, zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'ola ḥâlüm pâdişâhum baña kılmazsañ 'atâ / Çün işüm cürm ü ḥatâ **her ândur** yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3). [her ândur, -dur]

her bâr [5] Her seferinde, sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kâf u nûn itdi tekellüm bu kelâm oldu kelîm / Bu kelâm-ı mütekellim yine **her bâr** hezâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [her bâr,]

her bâr- dōst [1] Sevgili her defasında.

Tevḥîd-i ḥü hergiz dilünden eksük olmasun Murâd / Ger dilerseñ göstere didârını **her bâr- dōst** (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7). [her bâr-ı dōst,]

her bir [24] Hepsî, tüm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâduñ bunca güftârın mecâz aňlamağıl zinhâr / Çü **her bir** nokta vü ḥarfî nice biñ tercemân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5). [her bir,]

her bir dem [1] Her bir nefes.

Ey Murâdî evvel ü âhîr görürsin ânîde / Şan'atüm olmadı **her bir demde** biñdür şan'atüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 5). [her bir demde, -de]

her bir iş [1] Her işte.

Eyledi taķdîrini taķdîrde / **Her bir işde** yâ nedendür bu cidâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 838, Beyit 3). [her bir işde, -de]

her bir kes [2] Her bir kişi.

Sırr-ı 'ışkı añlamak **her bir kes** esrârî degül / 'Âşık olmak ey gönül her degmenün kârî degül (Murâdî Dîvânî, Gazel 760, Beyit 1). [her bir kes,]

Murâdînün cevâbın diñler iseñ ey cihân-ârâ / Şaķın **her bir kesün** cerb-i zebânün görüp aldanma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1313, Beyit 5). [her bir kesün, -ün]

her bir şey'e [1] Her şey.

Ol cemîl-i bî-misâldür kim cemâli lem'ası / Eyledi cümle münevver virdi **her bir şey'e** hâl (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 12, Beyit 2). [her bir şey'e, -e]

her bir taraf [1] Her bir taraf.

Nedür bu devha-i kübrâ ki çekmiş âsumân ser / Ğuşunında olup memlû biter **her bir taraf** esmâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 306, Beyit 2). [her bir taraf,]

her biri [40] Her biri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olub mâhîler anda **her biri** bir şekl-i âherde / Kiminün rengi sevdâdur kiminün levnidür beyzâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 2). [her biri,]

her câ / cây [7] Her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eyâ yâ eyyühe'l-aħbâb gelün size açam bir bâb / Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma'nâ kim ola **her câ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 62, Beyit 3). [her câ,]

hercâ / hercâyî [2] Bir şey üzerinde sürekli durmayan, sözünden, kararlarından dönüveren, sebatsız, kararsız, vefasız.

'Acebdür lu'bı dildârün ne oyunlar geçer her gün / Anı gözler dem-â-dem sanma kim **hercâdur** 'âşıklar (Murâdî Dîvânî, Gazel 283, Beyit 4). [hercâdur, -dur]

Gâh olur kim hâl' iderven üç libâsı ser-te-ser / Gâh 'üryân ü mülebbes hâmiyem **hercâyî** ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1064, Beyit 2). [hercâyî,]

her cānib [3] Her taraf, her yön.

Her kanda kim nazar kıla bu dîde-i başîr / **Her cānibün** nidāsını ğuş itdi yâ mucîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 144, Beyit 2). [her cānibün, -ün]

Vişālün milk-i zîbāsını feth itdüm bi-ħamdi'llah / İhâta eyledi **her cānibini** ser-te-ser fursat (Murâdî

Dîvânî, Gazel 185, Beyit 3). [her cānibini, -i, -(n)i]

Her cānibe nazarda ħabîbün cemāline / Aldanmağıl ħaķıķat ile gör cemāli ne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1376, Beyit 1). [her cānibe, -e]

her cihet [3] Her bakımdan, her yönden, her açıdan.

Ķabl ü ba'dı bu'd u kurb añlarsa maħcûb oldu mäh / **Her cihet** şavtın münādî bil maķālün vechidür (Murâdî Dîvânî, Gazel 370, Beyit 4). [her cihet,]

Her cihetde nāfîzü'l-ħukm oldu emr-i bî-niyâz / Lîk her şeyde görinen cümlesi esbâbdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 373, Beyit 3). [her cihetde, -de]

Ķoma ayıkda özün 'ilm ile bürhân olğıl / **Her cihet** bezmine gel şem'-i şebistân olğıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 3). [her cihet,]

her dehan [1] Konuşmak, her ağzını açmak.

Ezelde hem-zebân olmuş lisānum hâl ile kâle / Anuñ çün **her dehānumda** zebānum bin lisān söyler (Murâdî Dîvânî, Gazel 284, Beyit 3). [her dehānumda, -um, -da]

her dem [198] Her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her dem emînüm oldu Muħammed ħabîb-i Ħaķ / Oldur anuñla her dem iden bizi aşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 4, Beyit 3). [her dem,]

her dem-be-dem [4] Sürekli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne ħikmetdür ne kudretdür bunu ben dahı bilmezven / Murāduñ ħalbini **her dem-be-dem** 'ummân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 148, Beyit 5). [her dem-be-dem,]

her demde vü her sâ'at ü ân [1] Her zaman ve saat ve an.

Ħasib ol nefsüñi **her demde vü her sâ'at ü ân** / Ħaķ ħisâb eyleyiser ol deme ħâzır olğör (Murâdî Dîvânî, Gazel 423, Beyit 2). [her demde vü her sâ'at ü ân,]

her dem-i lâ-ilāhe illâ'llah [1] Allah'tan başka ilah yoktur (diyen kişinin) her nefesi.

Ey Murâdî ulu sa'âdetdür / **Her dem-i lâ-ilāhe illâ'llah** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1213, Beyit 9). [her dem-i lâ-ilāhe illâ'llah,]

her dü 'âlem [1] Her iki âlem, dünya ve âhiret.

Nür-ı maħz odı ezelden lem'a-i dîdâr-ı Ħaķ / Emri ile **her dü 'âlem** buldılar andan ziyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 33, Beyit 4). [her dü 'âlem,]

her dü cihan [1] Her iki dünya; dünya ve ahiret.

Ey kamunuñ ħālîķı **her dü cihān** emründeñdür / Ey kamunuñ rāzîķı bu ins ü cān emründeñdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 356, Beyit 1). [her dü cihān,]

her dürlü [5] *Her türlü, her çeşit. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vuşlat-ı yâre gönül meyl ideli divânedür /
Münderic **her dürlü** ma'nâ lîk bir ferzânedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 1*). [*her dürlü,]*

her eşya [2] *Yaratılmış olan her şey.*

Ḳulzüm-i hayretde **her eşyâ** kılupdur gāvṭalar /
'Âkilûn fehmincedür fehm-i 'ayân-ı ma'rifet
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 2*). [*her eşyâ,]*

Saňa kılur sücüd **her eşyâ** / Sensin ey şâh cümleye
mescüd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 3*). [*her eşyâ,]*

her fem-i nādān [1] *Her cahil ağız.*

Şerh-i âlâ ide mi **her fem-i nādān** ey dil / 'Âlim
iseñ eger 'ilm ile şehâdetde şühüd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3*). [*her fem-i nādān,]*

her gâh [4] *Her zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ṭarḥ idüp gayrısın direm **her gâh** / Ḥasbiyâ'llâhü
lâ-ilâhe sivâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1*). [*her gâh,]*

her gâh kim [1] *Ne zaman ki.*

Her gâh kim cemâlüne müştâk ola gözüm / Her
pertevi ki berḳ ura biñ merḥâba didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 2*). [*her gâh kim,]*

her gice [1] *Her gece.*

'İşk ile 'âşîḳ-ı ser-mest olalı dānāyam / **Her gice**
vuşlat-ı cānānuma mihmānam ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 4*). [*her gice,]*

hergiz [91] *Asla, kat'a, hiçbir vakit, hiçbir veçhile. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gördi ol deryâda bir gevher ki ḥâşü'l-ḥâşdür / Kim
bulunmaz iki dünyâda aña **hergiz** bahâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2*). [*hergiz,]*

her göz açup yumduḡuñca [1] *Her göz açup yummak. II Her zaman.*

Gözleme iki cihānuñ aḡ ile ḳarasını / **Her göz açup yumduḡuñca** aḡ u ḳara sendedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 2*). [*her göz açup yumduḡuñca, -duḡ, -unca]*

her güne [1] *Her türlü.*

Memlû vü mündericdür **her güne** gerḳi ḥâkim / Ey
cümleden müberrâ sābit sözüñde illâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4*). [*her güne,]*

her gün [6] *Her gün, daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḥamd Ḥudāya ey gönül almadı 'âriyet Murâd /
Diñle kelâm-ı remzini **her gün** anuñ müceddidâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5*). [*her gün,]*

her hâl [1] *Her durum.*

Cemâl-ı Ḥaḳda Rabbümdür mürebbî ey cihân-ārâ
/ 'Âlimümdür benüm **her ḥâlüne** ey dil olan dānâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1*). [*her ḥâlüne, -üm, -e]*

her ḥuşûş [1] *Her konu, her özellik.*

Bu Murâdî derdinüñ dermânını kim bilmese / **Her ḥuşûşa** mâlik ise dimezem ḥâzîḳ aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5*). [*her ḥuşûşa, -a]*

her iş [2] *Yapılan her iş.*

Nebt ile revnaḳ-ı küllî vire enbât-ı ḥüsn / Bitüre
her işini kâr ile kârında 'atâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3*). [*her işini, -i, -(n)i]*

Ey Murâdî çü saña **her işi** Ḥaḳ kıldı 'ayân / Kim
ola mâni' ola anı ki muḥṭâr kıla (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 5*). [*her işi, -i]*

her işde [3] *Her şart, her durum; başa gelen her şey.*

Remzini bu Murâduñ bilmekde 'âlem 'âciz / Allâh
ile olanlar **her işde** oldı kâmil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 5*). [*her işde, -de]*

Ey Murâdî rızâ dilerseñ eger / **Her işünde** gözetgil
endâze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 7*). [*her işünde, -ün, -de]*

Ehl-i ḥâl olmaḳ dilerseñ vâḳıf-ı ḥâl ol yüri / Vâḳıf-
ı ḥâl olmayan **her işde** kâmil olmadı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3*). [*her işde, -de]*

her kaçan [18] *Her ne zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dil kaçan kim yâre ḥâlin 'arz ider virmez cevâb /
Şâmit olsa **her kaçan** ol demde eyler feth-i bâb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1*). [*her kaçan,]*

her kânde [1] *Her nerede.*

Yâ Rab nedür bu ḥikmet ḳudrettedür kemâlün /
Her kânde nâzır olsam manzar baña cemâlün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1*). [*her kânde,]*

her kânde kim [1] *Her nerede ki.*

Her kânde kim naḳar kıla bu dîde-i başır / Her
cânibün nidâsını ḡuş itdi yâ mucîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2*). [*her kânde kim,]*

her kâr [1] *Her iş.*

Ḥazret-i ḳudsî durur **her kârı** peydâ eyleyen /
Cümle dest-i ḳudretinde oldı anuñ ḥayr u şer
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 4*). [*her kârı,]*

her kaṭre [2] *Her damla, tamamı.*

Emvâc-ı yem taḡıldı çü her küşeden yaña / **Her kaṭresi** bir âyine oldı cihân-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1*). [*her kaṭresi, -si]*

Murâdî talduğınca çıkdüğınca baħr-ı 'ummāna / Anuñ **her kaṭresinden** kāmīl-i insān olur peydā (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [her kaṭresinden, -si(n), -den]

herkes [22] Herkes, çoğu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senden durur ne kim ola 'âlemde cümle kār / **Herkes** velik vâsitaya eyler ilticā (Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [herkes,]

her ki / her kim [92] Her kimse ki, hangi kimse ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ki dünyāya meyl ider cānā / Āḫirü'l-emr irişür aña belā (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 1). [her ki,]

her kimesne [1] Her kimse; herkes.

Bu rāza ey Murâdî **her kimesne** olımaṣ maḥrem / Bu 'ışkuñ milkine ey ser-be-ser şāh olan gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5). [her kimesne,]

her kimse [3] Herkes.

Ey Murâdî saña **her kimse** mürebbî olımaṣ / Saña 'ilm öğreden ol Aḥmed-i Muḥtār durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5). [her kimse,]

İ'timād itme şakın **her kimseye** nuş it kabûl / Degme bir yārem diyene vırme ruḥşat vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 4). [her kimseye, -(y)e]

Murāduñ luṭfı lafzında kim ola vire ma'nāy / İder **her kimse** güftarı fikirince ḫayālince (Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 5). [her kimse,]

her kişi [24] Herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İktibās-ı her-milel Ṭūr-ı maḥabbetden velī / Olabilmez **her kişi** Mūsā-kelām itmez aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [her kişi,]

her küşe [2] Her köşe.

Emvāc-ı yem tağıldı çü **her küşeden** yaña / Her kaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [her küşeden, -den]

İde mi Murâdî yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / **Her küşede** zikrūñle ṭoludur nice gūyā (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [her küşede, -de]

her küll ü cüz [1] Bütün parçalar, şeyler.

'Ömr-i sermeddür vücūdum ey vücūdum zindesi / Bir vücūd iḫyāsiyam **her küll ü cüz** andan eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3). [her küll ü cüz,]

her laḫza [27] Her an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum / **Her laḫzada** şükrūñle lisānum ola gūyā (Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 2). [her laḫzada, -da]

her laḫza vü her an [1] Her an, her zaman.

Çāresini bilmezem bu yaşımı dindirmegūñ / N'eyleyem ey dostlar **her laḫza vü her an** aḫar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 3). [her laḫza vü her an,]

her ne [33] Her ne, hangi şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Add ü vezn olduḫda iki cānibūñ sermāyesi / **Her ne** meksebden alındıysa virildi pes edā (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [her ne,]

her ne demde [1] Her ne zaman.

Her ne demde ki zāmīrine gele luṭf u cefā / Bu 'acebdür ki hemān bu dil-i meyyāle düşer (Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3). [her ne demde, -de]

her ne deñlü [18] Her ne kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne deñlü eylerem 'allāmeler ile biḫās / Cümleñüñ oldı cevābı el-vedūd el-vedūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 3). [her ne deñlü,]

her ne dilerse [1] Her neyi arzularsan.

Sendedür **her ne dilerseñ** sendedür bil sendedür / Küllü mā cā'e hep hüveydā sendedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 4). [her ne dilerseñ,]

her ne dilerse ider [1] Her ne isterse yapmak.

Yef'alu'llāhu mā-yeşādan çün görindi tāb-ı nūr / Hük m ider **her ne dilerse ider** ezmān pes mürür (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [her ne dilerse ider, -er]

her ne dürlü [1] Her ne çeşit.

Ey Murâdî baħr-ı 'irfānuñ re'ṭisinin hemān / **Her ne dürlü** mevc urursa sende ḡā'ib cümleyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [her ne dürlü,]

her ne gelse [1] Her ne gelse, her ne gelirse gelsin.

Ġam degüldür baña senden **her ne gelse** yār güc / Şābir olur çevre çekmez 'āşık-ı muḥtār güc (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 1). [her ne gelse,]

her ne iş kim [1] Her işte, her zaman.

Her ne iş kim olmaya tevfiḫ-i Ḥaḫ aña refiḫ / Şad hezārān sa'y ile cehd ile kāmīl olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 2). [her ne iş kim,]

her ne kadar [3] Her ne kadar.

Murâdî **her ne kadar** kendözini şaklar ise / ‘ Aceb budur ider anı benüm makālüm fâş (Murâdî Dîvânî, Gazel 636, Beyit 5). [her ne kadar,]

Semt-i âher görünür **her ne kadar** kılsa taleb / Tâlib-i rûz-ı hâkîkat giçemez sevdâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 4). [her ne kadar,]

Bu hicâb-ı beşeriyette ki maḥcûb ola / Âdem âdem olamaz **her ne kadar** ḥûb ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1446, Beyit 1). [her ne kadar,]

her ne kılsa [1] Her neyi yapsa.

Her ne kılsam olduḡ anuñla müsemmâ mâ-ḥaşal / Nāmumuz birdür velîkin her taraf inşâ olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 404, Beyit 4). [her ne kılsam, -sa, -m]

her ne ki [11] Her ne, hangi, hangi şey ki. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân ile diñle kavlı-i Murâdîyi bi’t-tamâm / **Her ne ki** işleseñ yine âhır saña durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 477, Beyit 5). [her ne ki,]

her ne kim [44] Her ne, kim olursa olsun. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râhat-ı dil oldu çün mihr ü vefâ-yı dil-firîb / **Her ne kim** eylesen eylesün bize her dem ḥabîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 125, Beyit 1). [her ne kim,]

her ne kim kılsa [1] Her ne olsa.

Her ne kim kılsa ḥabîbüm kamu ef’âlinde / ‘ Aks-i mir’âta girüp dîde-i seyyâle düşer (Murâdî Dîvânî, Gazel 418, Beyit 2). [her ne kim kılsa, -sa]

her ne kim ola / olsa [4] Her ne, kim varsa. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Âşıklarun ḥarâreti derd ü eigerdedür / ‘ Âlemde **her ne kim ola** âh-ı şehdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 460, Beyit 1). [her ne kim ola, -a]

her ne kim var [28] Her ne, kim varsa; herkes, her şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Devḥa-i tevḥîdde yapıdı Murâdî âşîyân / Zîr-i bālîna alupdur **her ne kim var** muṭlakâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 29, Beyit 5). [her ne kim var,]

her ne olursa [1] Ne olursa olsun.

Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murâd / **Her ne olursa** iderven bâb-ı Mevlâda taleb (Murâdî Dîvânî, Gazel 126, Beyit 4). [her ne olursa, -ur, -sa]

her ne var [15] Tamamı; her ne varsa. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümle dünyâda **her ne var** mevcûd / Sen şehûñ zîkri iledür güyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 87, Beyit 4). [her ne var,]

her ne yirde [2] Her nerede, neresi olursa olsun.

Hey’etüm hey’etde pür-aḥsen bulupdur şüreti / Hiçde ḳodı **her ne yirde** kim şanemler var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 634, Beyit 4). [her ne yirde, -de]

Her ne yirde olsañ olḡıl bâ-edeb / Açmaḡıl ḥâric şakın güftâra leb (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 35, Beyit 3). [her ne yirde, -de]

her neden [1] Neden, hangi şeyden.

Her neden nâzîr isem vechûne a’lâ görünür / Revnaḳuñ memleket-i dilde mu’ammâ görünür (Murâdî Dîvânî, Gazel 448, Beyit 1). [her neden,]

her nefes [11] Her an. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Avnı zahîr olalı dil ü câna **her nefes** / Cümle cihât oldu meḥâbetle muḳtedâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 9, Beyit 2). [her nefes,]

her nesne [4] Her şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Aldanma cihâna sen ey merdüm-i pür-dânâ / Tâ kim olasın ey cân **her nesneye** sen bînâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 101, Beyit 1). [her nesneye, -(y)e]

her nev’ [1] Her tür, her çeşit.

Kemâl-i hem-nişîn itmîş eser çün / Anuñ çün oldu **her nev’** üzere ḡalîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 166, Beyit 3). [her nev’,]

her neye [12] Hangi, hangi şeye. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümleten ‘âlemi seyr eyledi dil bād-ı şîfat / **Her neye** kıldı nazar gördi ḡam u şād-ı şîfat (Murâdî Dîvânî, Gazel 182, Beyit 1). [her neye,]

her neye kim [4] Hangi şeye ki. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her neye kim nâzîr iseñ câmdur ‘ibret-nümâ / ‘İbret ile gör ki bir şüretde her eşyâ gezer (Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 4). [her neye kim,]

her nice [3] Her ne kadar, ...ise de.

Dünyâ tolu talebdē **her nice** olsa eşvât / Ḡavs oldu çünki ḡavvâş ḳuṭb oldu aña tâlib (Murâdî Dîvânî, Gazel 194, Beyit 4). [her nice,]

Cümleten oldu münevver bu vücûduñ ‘âlemi / **Her nice** olsa ‘avâlim olmaya aña bedel (Murâdî Dîvânî, Gazel 774, Beyit 2). [her nice,]

Her nice yüḡrük ola zev’îl-‘aḳluñ ‘aḳl atı / Yolda ḳala irişmeye eser ayaḡuma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1367, Beyit 4). [her nice,]

her nokta [1] Her yer.

İhbar-ı şerhe virmege kâdir midür kişi / **Her noktasında** gözlemeyince bir 'akıbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [her noktasında, -sı, -(n)da]

her n'ola [1] Her ne olursa, gerçekleşirse.

İki dünyâyı münevver eyledi nûr-ı hüda / Ey Murâdî **her n'ola** hayra 'alâmetdür yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 5). [her n'ola,]

her rûz u şeb [1] Her gece ve gündüz.

Hayâlî haylîdür **her rûz u şeb** zıll-ı hayâlinde / Zemîn üzre ne şüret gösterür bu hayme-i hazrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [her rûz u şeb,]

her sâ'at [2] Her saat, her an.

'Azîmi ulularuz şubh u şâm **her sâ'at** / Cemî'-i âlem içinde mu'azzamuz cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [her sâ'at,]

Seher vakt-i tulû'ında nümâyân olsa **her sâ'at** / Dağıka kalmaz im'ânım habîbümdür muhibbû'l-vakt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [her sâ'at,]

her sâ'at ü her ân [1] Her zaman.

Bu Murâdî seni bulmadı çü dünyâlarda / Başlayup fıkır ile **her sâ'at ü her ânım** arar (Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 5). [her sâ'at ü her ânım, -um]

her şubh u şâm [1] Her sabah ve akşam.

Ey Murâdî zâkir ü şâkirden ol **her şubh u şâm** / Andan özge olmadı kalmışlara hergiz sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 5). [her şubh u şâm,]

her şey' [7] Var olanın hepsi, tümü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her cihette nâfizü'l-hükm oldu emr-i bî-niyâz / Lîk **her şeyde** görinen cümlesi esbâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [her şeyde, -de]

her taraf [12] Her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tîr-i hikmet dest-i kudret üzre çün devrân ider / Pes kılur pertâv oları **her taraf** kavı-ı kazâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [her taraf,]

her vech [4] Her yönden, her açıdan, tamamen.

Gösterür **her vech** yüzden bize şüret âyine / Cümleñün nakş-ı hayâlin dil komışdur âyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [her vech, -e]

her yañ [10] Her taraf, her yön. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kurtar beni iki ciheti eyle bir hemân / Bir yaña gözlerüm ola olmaya **her yaña** (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [her yaña,]

her yir [9] Her taraf, yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ömr-i ebeddedür ol kim saña âşinâdur / Cân-ı 'azîzi anuñ **her yirdedür** mu'allâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 4). [her yirdedür, -dür]

her zaman [24] Her zaman, daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mislümi kıldum misâl-i ehl-i hikmet **her zamân** / Anuñ için halk-ı 'âlem olmadı hergiz garîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4). [her zamân,]

her zerre [2] Her zerre, parça.

Yiter hayrân u ser-gerdân kamu emvât-ı ser-gerdân / Muhibbüm diyü **her zerre** cevâb ider türâbindan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 4). [her zerre,]

Alup **her zerre** miqdârına göre / Görür her biri envârına göre (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 4). [her zerre,]

hesnâ [1] Güzel.

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdi kâr / Hôş 'aceb **hesnâ** imiş bi'llâhi ol kütü'l-kulüb (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [hesnâ,]

hest [1] Var, var olma, varlık.

Hest ü hüsyâra sorarlarsa benüm ahvâlüm / Kâdir olmaya cevâba ne temâşâdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 3). [hest,]

heşt [1] Sekiz.

Anuñ çün heft ü **heşt** aşhâbını temîz ider feyyâz / Çü mebd'e'den bedâyi' dür hevâ hüdân hüveydâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [heşt,]

heşt behîşt eylemek [1] Sekiz cennet etmek; cennet gibi huzurlu, güzel olmak.

Eyledi çünki Murâdî özini **heşt behîşt** / İmtiyâz etmek için şûrî kaçan çala güyer (Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 5). [heşt behîşt eyledi, -di]

hevâ [24] İptila, arzu, heves, hoşlanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nedendür gâfil olmuşsın kamu fikrûñ **hevâ** ancak / Anı bilmez misin yevm-i kıyâmet olırsar peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [hevâ,]

hevâ-dâr [1] İstekli, meyilli, hevesli.

Bir 'ışka **hevâ-dâram** kim hadd ile gâyet yok / Bir derde giriftâram derde ki nihâyet yok (Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 1). [hevâ-dâram, --am]

hevâdâr olmak [1] Hevesli, gönüllü, âşık olmak.

Hevādār olalı saña hevā-yı ğayrı terk itdüm /
Hevāñ eyledi dīvāne velī eylemedi bir dem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 3*). [*hevādār olalı, -alı*]

hevā vü heves [1] *Nefis ve istekler.*

Cümle-i kalmışlara feryād-res / Ğayrısını añla
hevā vü heves (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 1, Beyit 6*). [*hevā vü heves,]*

hevā-yı ğayr [2] *Sevgiliden başkasına duyulan heves, istek.*

Hevādār olalı saña **hevā-yı ğayrı** terk itdüm /
Hevāñ eyledi dīvāne velī eylemedi bir dem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 867, Beyit 3*). [*hevā-yı ğayrı, -ı*]

Havâtırdan müberrâdur şu kim dildāra yüz tıtdı /
Harām oldı **hevā-yı ğayr** aña kim yāre yüz tıtdı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1502, Beyit 1*). [*hevā-yı ğayr,]*

hevā-yı hū [1] *"Hū" aşkı, Allah aşkı.*

Sivā terkin urup ey dil **hevā-yı hūya** kıl tebdıl /
Yüri muhyî'l-mumîti zıkr kıl bakuben eşyāya
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1319, Beyit 2*). [*hevā-yı hūya, -(y)a*]

hevā-yı şevk [1] *Arzu ve istek havası, yeli.*

Bâdbân-ı zevkını açdı **hevā-yı şevk** ile / Şaldı
cismi cismını 'ummāna 'ummān insilāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 238, Beyit 4*). [*hevā-yı şevk,]*

heves [4] *Arzu, istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemāl-i yāre **hevesde** dil-i hâzînüm āh / Hemān
habîb diyü rûz u şeb maķālüm var (*Murādī Dīvānı, Gazel 492, Beyit 4*). [*hevesde, -de*]

heves kılmak [2] *Heveslenmek.*

Tā'ir-i gülşen olalıdan dilā tayr-ı vücūd / Anı özler
kılmaz anuñ çün bu hāşāka **heves** (*Murādī Dīvānı, Gazel 611, Beyit 3*). [*heves kılmaz, -maz*]

'İlmümüz ma'lüm idinmez hiç kes / Şānuñ
olmazsa buña **kılma heves** (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 10, Beyit 2*). [*heves kılma, -ma*]

hey [1] *Seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için söylenen bir söz.*

Her şehirde nāle çeksem iñler āhum nāleme / **Hey**
'acā'ib hālî vardır bu dil-i şūrîdenüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 728, Beyit 2*). [*hey,]*

heybet [11] *Büyüklük, azamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rûh-ı a'zamdan murādum rûh-ı rāhat olmasa /
Heybetümden cümle 'ālem olur idi kat kat
(*Murādī Dīvānı, Gazel 168, Beyit 4*). [*heybetümden, -üm, -den*]

heybet olmak [1] *Korku ve saygı duyulması.*

Yār içündür çekdügüm ğam çekmezem aġyārden /
Heybet oldum çünkü gördüm dide-i tekrârdan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 1*). [*heybet oldum, -du, -m*]

hey'et [12] *1. Şekil, suret, kıyafet.*

Hey'etüm hey'etde pür-aşsen bulupdur şüreti /
Hiçde kodi her ne yirde kim şanemler var imiş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 4*). [*hey'etüm, -üm*]

Hey'etüm **hey'etde** pür-aşsen bulupdur şüreti /
Hiçde kodi her ne yirde kim şanemler var imiş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 4*). [*hey'etde, -de*]

Ey Murādī **hey'etüñden** vaz gel / Göresin sen
n'eylerem her āna ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1168, Beyit 6*). [*hey'etüñden, -ün, -den*]

Muķarindür egerçi hikmet ü kudret berāberde /
Velikin **hey'et** u heybet ikisi tev'amān oldı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1492, Beyit 3*). [*hey'et,]*

2. *Durum.*

Nūr-ı heybetde koyup **hey'eti** ibķāda beķā /
Āsumān nūr-ı kıdemden ola tābān didiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 421, Beyit 3*). [*hey'eti, -i*]

Ger Murādide celāl ile cemālî göresin / Dönmezüz
aġlayasın hiç bu **hey'etden** biz (*Murādī Dīvānı, Gazel 580, Beyit 5*). [*hey'etden, -den*]

Āyet-i kübrāya bakdum andadur küllî vücūd / Bu
vücūdün **hey'etin** bildüm odur luţf-ı 'amīm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 903, Beyit 3*). [*hey'etin,]*

Hey'etümden dönmezem didükde vardır
heybetüm / Ben heyülā bilmezem insān oldum yār
içün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1065, Beyit 2*). [*hey'etümden, -üm, -den*]

Def'-i zarr itse ne vardır **hey'etin** meslûb iden /
Dāfi'ün hükminde kārın añlayan def'āt ile
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 4*). [*hey'etin, -in*]

Kā'im olup durur çü murāduñda bu Murād / Hāl
üzre havlūñ ile girür cümle **hey'ete** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1372, Beyit 5*). [*hey'ete, -e*]

Muķaddemāt-ı 'ulūmın bilürdi 'ilm-i 'alīm / 'Aceb
mi **hey'ete** neşr eyler ise hālātı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1540, Beyit 4*). [*hey'ete, -e*]

3. *Kurul.*

'Arş-ı 'alā melā'ik çeġnindedür velikin /
Hey'etden 'arş-ı a'zam düşmişdür ıztırāba
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1408, Beyit 4*). [*hey'etden, -den*]

heyhat [5] *Yazık, ne yazık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerh-i ma'nâ haberin bildi şu kim virdi Hudâ / Yoksa ma'nâ haberin kim bile ey dil **heyhât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [heyhât,]

heykel [1] Mermer, tunç, taş, pişmiş toprak vb. şeylerden yapılan insan veya hayvan şekli.

Ey Murâdî ben bilürven menba'-ı 'irfân nedür / Bendesine dostum reml ile **heykel** gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [heykel,]

heyula [16] Ana madde, cisimlerin ilk maddesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Netâyic kapladı iki cihânı kabz ü baş ile / **Heyülâda** hüveydâdur ne kim var cümleten ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [heyülâda, -da]

hezâr [4] 1. Bülbül II Aşık.

Țutar destinde tâ şuna **hezâra** / Şarâb ile tolu peymâne gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4). [hezâra, -a]

2. Bin, binlerce.

Garğ oldu baħr-ı vahdete şöyle bu fülk-i dil / Andan halâş olmaya gelse **hezâr** Nüh (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 3). [hezâr,]

Kâf u nûn itdi tekellüm bu kelâm oldu kelîm / Bu kelâm-ı mütekellim yine her bâr **hezâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3). [hezâr,]

Ene'l-hağ oldu kelâmından âşikâr ü nihân / **Hezâr** Manşûr-ı Hâllâcî günde dâra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [hezâr,]

hezârân [5] 1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.

Çü ruh-sâruñ gül-i hândân olupdur / **Hezârân** bülbülün nâlân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1). [hezârân,]

Hezârân bülbülü kılmışdur ihlâk / Anuñ için boyanmış kana gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [hezârân,]

Ruħı 'ışkında kan ağlarsa 'âşıklar 'aceb midür / **Hezârân** bülbül eyler nâleler güller budağında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3). [hezârân,]

Binler, binlerce.

Murâdî şabr kıl pîşe tebehhüc ister iseñ ger / Cefâ ardınca cânândan **hezârân** merhabâ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [hezârân,]

Bu Murâdî'nün kelâmından haberdâr olmağa / Gel berü eyle **hezârân** pâre kalbün yarasin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 5). [hezârân,]

hıdmet [8] Hizmet, görev, vazife. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey 'atâyı isteyen **hıdmetde** takşîr eyleme / Mâ hüve'l-vâkı' budur 'âr ile olmaz vaşl-ı yâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 4). [hıdmetde, -de]

hıdmet eylemek [1] Hizmet etmek.

Bende iseñ ger Hudâya ey Murâdî sen dahı / Gice gündüz eyle **hıdmet** çünki sultân eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 7). [hıdmet eyle,]

hıdmet itmek [1] Hizmet etmek, iş görmek.

'Älemde bizi bilmedi kendözini bilmez / Mevlâsını kıl bilmeye **hıdmet idemezler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 4). [hıdmet idemezler, -emez, -ler]

hıdmet-i perverdigâr [1] Allah'ın işi.

Hağ seni çün kim 'ibâdet kılmağa halk eyledi / **Hıdmet-i perverdigâra** kâhil olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [hıdmet-i perverdigâra, -a]

hıdmet-i yâr [1] Sevgilinin hizmeti.

İdüben şarf-ı mağdûruñ bu günde **hıdmet-i yâre** / Oluben cân ile bende 'aceb sultâna irdüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [hıdmet-i yâre, -e]

hıdmet-kâr kılmak [1] Hizmetçi yapmak, hizmetine sunmak.

Buları saña **hıdmet-kâr kıldı** / Saña luğfindan ol Hağ var kıldı (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 10). [hıdmet-kâr kıldı, -dı]

hıfz [3] Koruma, muhafaza etme.

Ey Murâdî hâfızu'l-vağt olmağa sa'y eyle kim / Dâ'im ola **hıfz** ile nuşret saña cebbârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 5). [hıfz,]

Nâr-ı düzağdan özün cehd idüben **hıfza** durış / Nârdan kurtıla mı şol ki günâhında ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 3). [hıfza, -a]

Nâr-ı düzağdan özün cehd idüben **hıfza** durış / Nârdan kurtıla mı şol ki günâhında ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 3). [hıfza, -a]

hıfz eylemek [3] Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Ne kadar merd-i ma'ârif özini ketm ide ol / Miski **hıfz eyledügince** yine zâhirdür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4). [hıfz eyledügince, -dük, -ince]

Tâc-ı 'izzetdûr edeb **hıfz eyle** var / Hikmet ile işlenür dünyâda kâr (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 2). [hıfz eyle,]

'İlm-i hikmet aşlını 'ilminde **hıfz eyler** yine / Ol kitâbuñ noktasını aña bürhân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4). [hıfz eyler, -r]

hıfz-ı amân [1] Korkusuzluğun, emniyetin koruması.

Hıfz-ı amânındayam yarıcı baña kerîm / Luğfına yüz dutmuşam luğfı anundur 'amîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 1). [hıfz-ı amânındayam, -ın, -da, -(y)am]

hıfz-ı levh [1] Muhafaza, koruma altındaki levha.

Çün ifitâh kıldı 'arş üze **hıfz-ı levhe** / Pes başladum
habîbüm ben dağı her 'amelden (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1128, Beyit 3). [*hıfz-ı levhe, -e*]

hıfz-ı 'ulûm itmek [1] İlimleri ezberlemek, çok iyi
bilmek.

Eger ümmü'l-kitâb içre bilürseñ ma'nâ-yı ihlâş / Eger
hıfz-ı 'ulûm itdünse gel Kur'ânı göstergil (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [*hıfz-ı 'ulûm itdünse, -dü ,*
-n, -se]

hıfz itmek [1] Korumak, muhafaza etmek.

Ne deñlü kıldı istiğnâ mu'ammâsını **hıfz idüp** / İdüp
feth ol mu'ammâyı şalındı şanasın rakķâş (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [*hıfz idüp, -üp*]

hıkd u hased [1] Kin ve kıskançlık.

Aritğıl bātınuñ **hıkd u hasedden** her yaramazdan /
Benüm diyü şalınmağıl sonı cümle hebâ ancak (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [*hıkd u hasedden, -den*]

hırāman olmak [1] Salına salına, naz ve edā
ile yürümek.

Ey Murādî varalum yāre niyāz eyleyelüm / Şāhib-i nāz
oluben bunda **hırāman olalum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
919, Beyit 5). [*hırāman olalum, -alu, -m*]

hired [2] Akıl, us.

Hireden hāric olanlar mükellef olmadı aślā / Bu
teklif-i 'ibādetdür hired evķāt-ı kalbümde (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [*hireden, --den*]

Hireden hāric olanlar mükellef olmadı aślā / Bu teklif-
i 'ibādetdür **hired** evķāt-ı kalbümde (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1296, Beyit 4). [*hired,]*

hired ehli olmak [1] Akıl ehli olmak, akılcıca davranan
olmak.

Hired ehli olan çekmez nedāmet hiç kārında / Tefekkür
ehlidür fikr eyler ol yoğında varında (*Murâdî Dîvânı,*
Müfret 31, Beyit 1). [*hired ehli olan, -an*]

hırīdār olmak [1] Müşteri olmak; alıcı
olmak, bir kimseye teveccüh etmek.

Murādî 'ālem-i uhrāyı 'arz itdi bize dildār / Fe-hāşā
yārdan gayra **hırīdār olmazuz** hergiz (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 589, Beyit 5). [*hırīdār olmazuz, -maz, -uz*]

hırķa [1] Dervişlerin üstlerine giydikleri,
biçimi ve rengi mensup oldukları tarikata
göre değışen, kollu, yakasız, pamuklu
giyecek.

Bir tāt ile bir **hırķa** vü bir nān bize kāfī / Bir bizcileyin
kimse kanā'at idemezler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456,*
Beyit 3). [*hırķa,]*

hırmān [1] Mahrumluk, mahrumiyet.

Hafā vü zevk-i dünyāya tayanma kim o **hırmāndur** /
Ne cem'iyet k'olur bunda sonı āhīr perīşāndur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 1*). [*hırmāndur, -dur*
]

hırmān-ı ğavġā [1] Kavganın, çekişmenin sebep
olduğı mahrumiyet.

Murādî şuġl-ı dünyāyı yūri arduña at zinhār / Vücūduñ
hırmān-ı ğavġāyle sen virme nokşāna (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 5). [*hırmān-ı ğavġāyle, -*
(y)ile]

hırmān [1] Harman. II Ömür.

Ekmeyen tuġm-ı ezel almaz fevā'id **hırmānı** / Kendü
'ırzı kendüsünde pāy-māl eyler yine (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1244, Beyit 4). [*hırmānı, -ın*]

hırmān-ı ma'ārif [1] Bilgelik, bilgi harmanı.

Bu mezra'-ı fenāda zer' eyle toġm-ı hıkmət / Tā
hırmān-ı ma'ārif el irġüre bahāya (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1404, Beyit 3). [*hırmān-ı ma'ārif,]*

hırş [1] Aç gözlülük, şiddet ve tamahla bir
şeyin üzerine düşme.

Kanı 'ālem içinde bir er kim / Tolu olmaya kalbi **hırş**
ile az (*Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3*). [*hırş,]*

hırz olmak [1] Nazar boncuğı olmak.

Sevdā-yı zūlfūñ ey cān kıldı beni çü Mecnūn / **Hırz**
olsun eyle leylüm koluñ baña hamā'il (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 813, Beyit 5). [*hırz olsun, -sun*]

hırz-ı cān [1] Can muskası.

Gel Murāduñ kavlini ezberle **hırz-ı cān** için / 'Āşık
olan kimseyi na'mā-yı devrān eglemez (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 552, Beyit 5). [*hırz-ı cān,]*

hırz-ı cān olmak [1] Canın emniyet içinde olması.

Hırz-ı cān oldu çü nāmuñ yā nişānı nicedür / Bī-nişān
ol göresin tā ki nihānı nicedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
441, Beyit 1). [*hırz-ı cān oldu, -dı*]

hışāl [3] Güzel hasletler, huylar.

Lāyık olan 'ākıla bu durur ey hōş **hışāl** / Nāzır-ı 'ibret
olup diñlese fehvā-yı 'ışķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707,*
Beyit 4). [*hışāl,]*

İsmüñdedür müsem mā tālibdedür bu ma'nā / Ben
eyledüm temennā ismüñdedür **hışālūñ** (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 748, Beyit 4). [*hışālūñ, -üñ*]

Menzil-i 'ulyādadur hem 'arş-ı a'lā meskeni / Ey
Murādî Muştafānuñ kim **hışālın** öġrene (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 5). [*hışālın, -in*]

hışm-ı hūdā [1] Allah'ın gazabı.

Murāduñ sözlerine kılma inkār / İder **hışm-ı Hūdā**
v'Allāh iki şak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5*).
[*hışm-ı hūdā,]*

hıyām kırmak [2] Çadırlar kırmak.

Bu Murādî 'arşa-i hıkmətdə **kırmışdur hıyām** / "Fe'd-
hulū fe-s'av velā insāne illā mā-se'ā" (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 30, Beyit 5). [*hıyām kırmışdur, -mış, -dur*]

Lāzım olmaz gerçi līkin ġayre benven bā-edeb / Ben
mü'eddebven **kıururven** ol mü'eddeb çün **hıyām**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3*). [*hıyām kıururven,*
-ur, -ven]

hıẓr [3] Ab-ı hayatı içerek ölümsüz olduğına
inanılan peygamber.

Hızra yoldaş olmayan bilmez ledünniden eser / 'İşkî sen kânden bilürsin şâhib-i âh olmadun (Murâdî Dîvânî, Gazel 722, Beyit 3). [hızra, -a]

Gördigün her birini **Hızır** aña 'âlem halkının / Hasb-i hâlünden kamunun turma dâ'im hikmet al (Murâdî Dîvânî, Gazel 768, Beyit 2). [hızır,]

Ey Murâdî sâhil-i deryâda gül-geşt eyleyen / Bahr içinde bulmadı **Hızır**ı dağı hem-sâyesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 5). [hızır, -ı]

hızır-ı dil [1] Gönül Hızır'ı.

Hzreti hâzretde bildi **hızır-ı dildür** bâ-hayât / 'Ömr-i sermed 'ilmine pes ibtidâ kıldı yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1271, Beyit 2). [hızır-ı dildür, -dür]

hızır u ilyâs [2] Hızır ve İlyas peygamber.

Bahr u berri eger itmege dilerseñ seyrân / **Hızır u İlyâs** sıfat tut koma çâlâk etegin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1119, Beyit 4). [hızır u ilyâs,]

Ey Murâdî çü müfevvez saña tefviz itmiş / **Hızır u İlyâs**leyin hükm ide gör bahr u bere (Murâdî Dîvânî, Gazel 1360, Beyit 5). [hızır u ilyâsleyin, -leyin]

hızır-veş [1] Hızır gibi.

Hızır-veş bilmeyince 'ilm-i ledün / Kavli olmaz Murâdî'nün iz'ân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1161, Beyit 5). [hızır-veş,]

hicâb [51] 1. Utanma.

Oldı Murâdî kâ'im yâr iledür çü dâ'im / Zinhâr çıkmaz aña her dem **hicâb** içinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 5). [hicâb,]

Dirildi yanına geldi çü dilber / **Hicâbından** velî dökdî 'arklar (Murâdî Dîvânî, Kit'a 24, Beyit 2). [hicâbından, -i, -n, -dan]

2. Perde, örtü. II Engel.

Ten **hicâbın** ref' iderseñ olasın şâhib-kemâl / Ey kemâlüm sen kemâlümünden beni kıl rüşenâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 4). [hicâbın, -i, -n]

Kaldur bu **hicâbuñı** gözüm nür ile tolsun / Senden bu durur rûz ile şeb dilde temennâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 85, Beyit 2). [hicâbuñı, -un, -ı]

Çün açdı **hicâbın** oldı peydâ / Pes kıldı nidâ didi "Keşefnâ" (Murâdî Dîvânî, Gazel 95, Beyit 1). [hicâbın, -ın]

Kaldur **hicâbı** yüzden ey 'âlemün hayâtı / Dâ'im teveccühünden olsun bu dil muşaffâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 104, Beyit 3). [hicâbı, -ı]

Hicâbı gerçi kılursın cemâlüne perde / Ne perde var ne cemâlün ganî özün hâşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 108, Beyit 2). [hicâbı, -ı]

Ey cemâl-i lâ-naziründen gider gitsün **hicâb** / Şimdiden girü yarasız sana kılmak ihticâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 136, Beyit 1). [hicâb,]

Hicâbı ref' ider ammâ hünere karârdadır / İn-istekârre fe-sevfe terânî lâ-maḥcûb (Murâdî Dîvânî, Gazel 141, Beyit 3). [hicâbı, -ı]

Hicâbın eyledi hikmete mukteżâ-yı edeb / Egerçi kaşd-ı vuḳû' oldı vâkıfa lâ-reyb (Murâdî Dîvânî, Gazel 142, Beyit 3). [hicâbın, -ın]

Gel berü ey çerâğ-ı ehl-i kulüb / Aç **hicâbuñı** olmağıl maḥcûb (Murâdî Dîvânî, Gazel 155, Beyit 1). [hicâbuñı, -un, -ı]

Varup çü burc-ı şerefde mekân idüp tırdı / **Hicâba** girmedi aşla vü buldı fevz u felâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 233, Beyit 2). [hicâba, -a]

Murâdun sözünün her birisidür mürşid-i kâmil / Nice zulmet **hicâbında** kalanları ider irşâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 264, Beyit 5). [hicâbında, -ın, -da]

Mâverâdandur vücûhuñ vech-i ma'mûri yine / Haymede ef'âl u eşkâlî **hicâb** altındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 3). [hicâb,]

'Aşık oldur ura dâ'im sîne-i mecrûha dâğ / Ref' kılmadın **hicâbı** nür-ı lem'ân bulmaz (Murâdî Dîvânî, Gazel 556, Beyit 3). [hicâbı, -ı]

Biz ḥakâ'ik gülşeninde murg-i güyâ olmışuz / Ten **hicâbın** kaldurup 'âlemde peydâ olmışuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 574, Beyit 1). [hicâbın, -ın]

Murâdî ister iseñ kurtulasın iki 'âlemden / Miyânuñdan miyânuña ḥakikatden **hicâbuñ** aş (Murâdî Dîvânî, Gazel 643, Beyit 5). [hicâbuñ, -un]

Râfi'-i ḥub olur iseñ her an / Aç **hicâbı** gözüne gayrıya aş (Murâdî Dîvânî, Gazel 646, Beyit 4). [hicâbı, -ı]

Kâşif-i gayb-ı ezel ref' ide çün cümle **hicâb** / Perde açılma eger bil ki yirine keşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 674, Beyit 4). [hicâb,]

Cân ü dil ol **hicâbı** kıldı çü şak / Fülk-i 'aḳl oldı yemm-i hayrete garḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 712, Beyit 1). [hicâbı, -ı]

Yâ nedendür bilemedüm bendesinün ḥucetün / Gel **hicâbı** ref' kıl göster bize mâhiyyetün (Murâdî Dîvânî, Gazel 732, Beyit 1). [hicâbı, -ı]

Kaldur **hicâbuñı** olalum biz de behredâr / Nürün ezelde eyledi çün âşinâ senün (Murâdî Dîvânî, Gazel 746, Beyit 2). [hicâbuñı, -un, -ı]

Cân ü cânân ortasından ten **hicâbın** ref' iden / Tuymağa bu sırrı hergiz virmediler câna yol (Murâdî Dîvânî, Gazel 769, Beyit 3). [hicâbın, -ın]

Dil geçse **hicâbından** şakḳ itse niḳâbından / Kurtarsa 'azâbından rahmet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 9). [hicâbından, -ın, -dan]

Ser serâ-yı perdede buldı **hicâb** ile maḳar / Urdu ma'sûḳ ile 'aşık yarasına merhem (Murâdî Dîvânî, Gazel 1050, Beyit 3). [hicâb,]

Ref' ider çünkü **hicābı** aña maḥbūb-ı ezel / Andan özge daḥı ra'nā sever aḥlama şaḳın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1107, Beyit 3*). [*hicābı, -ı*]

Ġāyetde sır-ı ġāyet illādudur mübeyyen / 'İlm içre kāmīl iseñ tarf eyledüñ **hicābın** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1127, Beyit 4*). [*hicābın, -ın*]

Açıldı yine şems-i dıraḥşān **hicābı** / Berḳ urdı nücūmı yine zāv'-ı ḳāmerinden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1130, Beyit 2*). [*hicābı, -ı*]

Maḥcūb olur mı āyine-i dil nemedle pes / İkrāh ile **hicābını** ḳılmasa perde-dān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1137, Beyit 4*). [*hicābını, -ı, -nı*]

Ref' iderse ger **hicābuñ** gözle gel / Bī-hicāb ü bī-nikāb olduñsa ḥānum gel berü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1195, Beyit 2*). [*hicābuñ, -un*]

Eyledüm çünkü i'āde eyledi ḥāl ile ḥāl / Gördi çünkü bu **hicābum** perdeye girdi yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1225, Beyit 3*). [*hicābum, -um*]

Ehl-i 'ışḳ olan bilür 'ışḳ ehlinüñ ḥālın yine / Ten **hicābında** ḳalanlar bilmediler ḥāl ne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1254, Beyit 1*). [*hicābında, -ı, -n, -da*]

Cān ile cānān arasında **hicābın** ref' iden / Meyl idüp aldanmadılar māsiwānuñ alına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1254, Beyit 4*). [*hicābın, -ın*]

Hicābdur rūḥdur 'ālem velī rūḥ aḥadur perde / Fūrū'ı aṣlā deġişmez şular ki gözledi pāye (*Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 3*). [*hicābdur, -dur*]

Bu eṭvār ile āsāruñ **hicābın** rāfi' ol her dem / Muḥaḳḳaḳ revzeninden gel cemāl-i yāri seyr eyle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1308, Beyit 2*). [*hicābın, -ın*]

Meftūḥ olalı 'ayn ile çeşmüm bu dīdeme / Ref' eyledi Murādī **hicābın** rızāyile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1365, Beyit 5*). [*hicābın, -ın*]

Keşf eyledi **hicābı** cū dilber kemāl ile / Ḳıldı müzeyyen 'ālemi nūr-ı cemāl ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1371, Beyit 1*). [*hicābı, -ı*]

Hicāb-ı ġayrı ġider benligünde saña **hicāb** / Seni ġider ara yirden iriş gel a'lāya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1380, Beyit 3*). [*hicāb, -ı*]

Ma'nā **hicābından** cūn ol ma'nā yüzün keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳılup cān ḥūş-yār oldu yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 2*). [*hicābından, -ın, -dan*]

'İsmet **hicābı** cūn kim tutmuş cihānı düp-düz / Yā bu cezā nedendür rāġıb iken 'alāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1400, Beyit 4*). [*hicābı, -ı*]

Cūn **hicābın** ref' ide dildār doymaz aña göz / Tā meġer sābit olup dil gözleye ikrārını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1482, Beyit 2*). [*hicābın, -ın*]

Ben şanurdum ġayrıdandır bu **hicābum** arası / Şimdi bildüm aḥladum benden imiş hep varını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1482, Beyit 3*). [*hicābum, -um*]

Hicābuñdan münevverdür zemīn ü āsumān el-ḥaḳ / Nice tāḳat vire 'uşşāḳ açarsañ rüy-i ma'nāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 3*). [*hicābuñdan, -un, -dan*]

Hicābuñ perdesin ḳaldur bulasın nūr-ı zulmetde / Dimişlerdür mesel zulmetdedür bil āb-ı ḥayvānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 5*). [*hicābuñ, -un*]

Görindi ḥubb-ı ḥaḳīkatde ma'rifet her cāy / Açılsa līk **hicābum** irişmez 'aḳl ile rāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 1*). [*hicābum, -um*]

Cemāl-i bā-kemālinden görindi / **Hicābından** münevverdür liḳası (*Murādī Dīvānı, Gazel 1559, Beyit 3*). [*hicābından, -ı, -n, -dan*]

Bedāyi' remzinüñ şerḥin dilerseñ / **Hicābın** ac nedür gör māverāsi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1559, Beyit 4*). [*hicābın, -ı, -n*]

Ki **hicāb** ile pes-i perdededür ġāhī 'ayān / Ḳande varsañ seni izler Yemene var yā Hicāz (*Murādī Dīvānı, Kit'a 9, Beyit 2*). [*hicāb, -ı*]

Cehd ḳıl bu **hicābı** ref' idesin / Nūr olup zūlmetüñi ref' idesin (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 12, Beyit 2*). [*hicābı, -ı*]

II Göz kapaġı.

Aldānanuñ cihāna 'aynında var **hicābı** / Pīş ü peşinde anuñ yaḥşı belāsi vardur (*Murādī Dīvānı, Gazel 501, Beyit 2*). [*hicābı, -ı*]

Şimdi bildüm şem'-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl / Nūr-ı şem'e baḳ **hicāb** ardında gör zıll-ı ḥayāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 771, Beyit 1*). [*hicāb, -ı*]

hicāb açmak [3] Perdeyi açmak. II Engeli kaldırmak.

Mekān-ı lā-mekāniden **hicāb açmış** mekān ansuz / Ne deñlü gözledüm her sā'ati görmedüm ān ansuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 587, Beyit 1*). [*hicāb açmış, -mış*]

Habībüm 'ayn-ı vaḥdetden **hicāb açmış** gelür gördüm / Didi kim ben mübeşşirven ki didi ittişāl Allāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1331, Beyit 2*). [*hicāb açmış, -mış*]

'Aceb ḥāl oldu 'uşşāḳa yine **açmış hicābın** yār / Yine iḥyā ḳılupdur anları ol pūr-vefā dildār (*Murādī Dīvānı, Müfret 18, Beyit 1*). [*hicābın açmış, -mış*]

hicāba düşmek [1] Utanmak.

Şerḥ eyledüm ḥayātum maşrıḳda āfitāba / Şerminden oldu aḥmer **düşdi** varup **hicāba** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1408, Beyit 1*). [*hicāba düşdi, -di*]

hicāb altında [Örtü altı. II Masıva.

Şeb-rev olmuşdur **hicāb altında** cūn nefsi zalüm / 'Aḳl ile cān oldu şāhid cürm-i ikrārındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 385, Beyit 2*). [*hicāb altında, -n, -da*]

hicāb aşmak [2] Örtü asmak, perdelemek. II Engel koymak.

Ne ğam **hicāb** aşı ger rüy-i cāhilne kelām / Murādî sözleri mekşûf ehl-i 'irfāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5). [hicāb aşı, -a]

Aşma hicābı rüyüña 'âşıklañ zār itmesün / Yoluña virsünler fidā rüh-i revānı 'ışk ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [hicābı aşma, -ma]

Hicāb aşdığı dem cemāl-i celāl / Eger arar iseñ bulasın beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [hicāb aşdığı, -dık, -ı]

hicābeyin [1] Perdeler, örtüler. II Engeller.

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdün 'ılaķeyin / Durış cehd eyle 'aynūñden açıla tā **hicābeyin** (Murādî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [hicābeyin,]

hicāb eylemek [1] Perdelemek. II Engel koymak.

Sırr-ı envār **hicāb eyledi** eşnāf-ı ḥayāl / Mübdi' -i küll-i bedāyi' dedür tīkân didiler (Murādî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [hicāb eyledi, -di]

hicāb-ı āferin olmak [1] Takdir edilecek perde, engel olmak.

Ḥayātum perde-i 'ayna **hicāb-ı āferin olmuş** / Vefā-yı serverüm tā ser kabā-yı āhenin olmuş (Murādî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [hicāb-ı āferin olmuş, -muş]

hicāb-ı 'ayn-ı taķsīr [1] Kusurun, kabahatin kaynağı olan engel, örtü.

Hicāb-ı 'ayn-ı taķsīrūñ saña göstermedi vechūñ / Benüm meknūnumı keşf eyleme olsun 'ayānumda (Murādî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 3). [hicāb-ı 'ayn-ı taķsīrūñ, -ün]

hicāb-ı 'ayn [1] Gözdeki perde, engel.

Ḳaldur **hicāb-ı 'aynuñı** 'aķluñ münevver it / Ğayrıda tırma iste elif hā vü dāl ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 4). [hicāb-ı 'aynuñı, -un, -ı]

hicāb-ı benlūĝ [1] Benlik perdesi, nefis engeli.

Ey Murādî gel **hicāb-ı benlūĝı** terk eyle var / Sen anuñsın ol senūñ bi'l-ibtidā fī'l-intihā (Murādî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [hicāb-ı benlūĝı, -ı]

hicāb-ı beşeriyet [1] İnsanlığın utancı.

Bu **hicāb-ı beşeriyette** ki maḥcūb ola / Ādem ādem olımağ her ne kadar ḥūb ola (Murādî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 1). [hicāb-ı beşeriyette, -de]

hicāb-ı celal [1] Celal, ululuk perdesi.

Yanarsa tāb-ı firāķa çeker **hicāb-ı celāl** / 'Aceb degüldür olursa eger celāle ḥarış (Murādî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [hicāb-ı celāl,]

hicāb-ı dil [2] Gönül örtüsü.

Hicāb-ı dil n'ola olsa māsivā neyler / Niķābı berķ-i ḥabībūñ kamu cināna deĝer (Murādî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 4). [hicāb-ı dil,]

Hicāb-ı dil ne revādur ki olmaya mekşûf / Bu 'ālem içre 'ulūm ile kām-rān olana (Murādî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 4). [hicāb-ı dil,]

hicāb-ı ĝaflet [1] Ğaflet örtüsü.

Gel **hicāb-ı ĝafleti** ref' eyle çeşmūñ kıl küşād / Tā saña daḥı naşīb ola bugūn iz'āndan (Murādî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 3). [hicāb-ı ĝafleti, -i]

hicāb-ı ĝayb [1] Bilinmezlik örtüsü.

'Ālemūñ tavrında çün tavr-ı ḥayālın añladum / Pes **hicāb-ı ĝayb** ile şāhib-celāl oldum yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4). [hicāb-ı ĝayb,]

hicāb-ı ĝayret-i kübrā [1] Büyüklüğün, yüceliğin örtüsü, aşikar olmayışı.

Hicāb-ı ĝayret-i kübrā muḥīt olmasa dünyāyı / Karar itmez mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden (Murādî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [hicāb-ı ĝayret-i kübrā,]

hicāb-ı ĝayr [5] Allah'tan başka olan şeylerin engeli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hālāt-ı 'ayn-ı vaḥdet kesrettedür çü maḥcūb / Ḳaldur **hicāb-ı ĝayrı** 'ayn ola tā ki bāhir (Murādî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [hicāb-ı ĝayrı, -ı]

hicāb-ı hicr [1] Ayrılık engeli.

Gel **hicāb-ı hicrūni** şaķķ eyle ey şāhib-cemāl / Mihr-i vaşluñ lem'asınūñ zerresi biñ cānadur (Murādî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2). [hicāb-ı hicrūni, -ün, -i]

hicāb-ı kibriyā [2] Büyüklük perdesi.

Hicāb-ı kibriyādur perdesi rüy-i müberrānuñ / İki perde arasında heman bu fehmi-i ķāşırdur (Murādî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [hicāb-ı kibriyādur, -dur]

Ne ḥikmetdür bu sır ey dil **hicāb-ı kibriyā** dutmış / Cemālın zeyn idüp girü mülāķide likāyam ben (Murādî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [hicāb-ı kibriyā,]

hicāb-ı lā-nażır [1] Eşsiz, benzersiz örtü; engel.

Ey Murādî gel temāşā eyle 'ayn-ı vaḥdeti / Aç **hicāb-ı lā-nażiri** kā'ināt olsun ḥacıl (Murādî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 5). [hicāb-ı lā-nażiri, -i]

hicāb-ı mecd [1] Ulu, yüce örtü.

Hicāb-ı mecede yakīn olsa ger nebiyy ü veli' / Vücūddan ḥaber almaz olur türāb-zede (Murādî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 2). [hicāb-ı mecede, -e]

hicāb-ı nefis ü şehvet [1] Nefis ve şehvetin engeli, örtüsü.

Hicāb-ı nefis ü şehvetden bu çeşm olmayıcaķ açık / Cenāb-ı ḥazrete ey dil nice olısar ol lāyık (Murādî

Dîvânı, Gazel 678, Beyit 1). [hicâb-ı nefis ü şehvetden, -den]

hicâb-ı nûr-ı zâtî [1] *Zâtına, Allah'a âit nuru örten İlahî perde, engel.*

Nişânundu cihân nakşı velîkin bî-nişânsın sen / 'İyân iken **hicâb-ı nûr-ı zâtîde** nihânsın sen (*Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 1*). [*hicâb-ı nûr-ı zâtîde, -de]*

hicâb-ı perde [1] *Perde örtüsü. II Engel.*

Hicâb-ı perde baña kılma ğayı ya Rabbî / Ki ola 'aynuma mekşûf rûy-i bî-hemtâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 2*). [*hicâb-ı perde,]*

hicâb-ı ref' itmek [1] *Perdeyi, engeli kaldırmak.*

Habîbâ eyle 'uşşâka tesellî gel vişâlünden / **Hicâb-ı ref' idüp** bir dem tecellî kıl cemâlünden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1*). [*hicâb-ı ref' idüp, -üp]*

hicâb-ı salâtanat [1] *Salânat, hükümdarlık örtüsü.*

Hamdu li'llâh istemiş ğâyetde makşûd-ı ezel / Bu **hicâb-ı salâtanatda** şöyle pinhân olduğum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 2*). [*hicâb-ı salâtanatda, -da]*

hicâb-ı ten [1] *Beden örtüsü, engeli. II Nefsani engeller.*

Râh-ı 'ışkı bilmedi şol kim **hicâb-ı tendedür** / Baħr-ı 'ışka ğavs idenler tutdılar 'ummâna yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 2*). [*hicâb-ı tendedür, -de, -dür]*

hicâb-ı tende kılmak [1] *Beden, varlık örtüsüne, engeline takılmış olmak.*

Ey **hicâb-ı tende kılmış** pertev-i mihruñ kanı / Āsmānuñdan şehâbı ref' kıl ol baħtlu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2*). [*hicâb-ı tende kılmış, -mış]*

hicâb-ı zûlmet [1] *Karanlık perdesi.*

Gel **hicâb-ı zûlmeti** ref' eyle rûşen olasın / Kalmaya mir'ât-ı kalbünde senüñ zerre nihân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2*). [*hicâb-ı zûlmeti, -i]*

hicâb içinde kalmak [1] *Örtü içinde kalmak. II Nefis engeline takılmak.*

Hicâb içinde kalmışsın unuttuñ 'âlem-i aşlı / Olan şıdk içre müstağrak görünmez ol her ârâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 4*). [*hicâb içinde kalmışsın, -mış, -sın]*

hicâb itmek [1] *Örtünmek, kapanmak. II Engel olmak.*

Hicâb itmiş celâlini cemâle / Güneş nûrı meh-i tâbâna düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 3*). [*hicâb itmiş, -miş]*

hicâb kaldırmak [2] *Örtü kaldırmak. II Engeli kaldırmak.*

Kaldurdu hicâbın idüben keşf-i cemâli / Tarħ oldu aradan gidüben tâ-i maħabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4*). [*hicâbın kaldurdu, -dı]*

Gel berü ac gözünü **kaldur hicâbuñ** ser-te-ser / Baħ gönül mir'âtına gör nice nakş oldu cihân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 3*). [*hicâbuñ kaldur,]*

hicâb kılmak [2] *Örtmek. II Kaplamak.*

Rûy-i bî-hemtâya kılmış çün celâlinde niķâb / Bî-misâlin kibriyasıdur **kılan** yine **hicâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1*). [*hicâb kılan, -an]*

II Engel koymak.

Seni kesretde koyup **kıldı hicâb** etrâfuñ / 'Ayn-ı vahdet gözedüp müşkili hall eyle yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2*). [*hicâb kıldı, -dı]*

hicâb olmak [4] *Perde olmak. II Engel olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Ayn-ı vahdet bir görünmez arada **olsa hicâb** / Arada ref' eyle anı kim celâlün vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3*). [*hicâb olsa, -sa]*

hicâb u hâ'il olmak [1] *Perdelemek. II Engel olmak.*

Dil kemâl-i 'izz ü câha mâ'il olma bilmiş ol / Kendü kendün **hicâb ü hâ'il olma** bilmiş ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 1*). [*hicâb ü hâ'il olma, -ma]*

hicâb urmak [2] *Yüzünü örtmek, kapatmak.*

Hicâb urmuş cemâline hevâyı virmiş 'uşşâka / Eger 'ışka nişân ister iseñ âh u figândan şor (*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4*). [*hicâb urmuş, -muş]*

Çü vaşfin vaşf idem didi velî lâl oldu vaşşâfı / Celâlinde **hicâb urdu** cemâle zü'l-celâl Allâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4*). [*hicâb urdu, -dı]*

hicâb-zede [1] *Örtülü, perdeli. II Engelli.*

Eger ki ma'nâ ile faẓl olursa saña qarîn / Ne deñlü var ise şüret olur **hicâb-zede** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3*). [*hicâb-zede,]*

hicaz [1] 1. Mekke ve Medine şehirlerinin bulunduğu coğrafya. 2. Klasik Türk musikisinde bir makam.

Ki hicâb ile pes-i perdededür gâhî 'ayân / Kande varsañ seni izler Yemene var yâ **Hicâz** (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 2*). [*hicâz,]*

hicr [28] *Ayrılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Faħrı degül mi 'âşık-ı dil-dâdenün bu kim / **Hicr** ile komaya o vefâdâr anı ğarîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 3*). [*hicr,]*

hicr 'aşaşı [1] Ayrılığın susamışlığı. II Ayrılıktan dolayı sevgiliye hasret kalmak.

Ru'yete açdı niķābın bu iki dīdelere / Vuşlatı ābı ile kandı bu **hicrūñ 'aşaşı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1518, Beyit 2). [hicrūñ 'aşaşı,]

hicr āteşine yanmak [1] Ayrılık ateşine yanmak. II Ayrılık acısı çekmek.

Bir dem yüzine gül bu Murādīnūñ eyā gül / **Hicr āteşine** nice **yanup** ola tenüm kül (Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 7). [hicr āteşine yanup, -up]

hicr-i ḥabīb [1] Sevgilinin ayrılığı.

'Aşıkūñ bağırında her dem dāğ-ı dilber var imiş / Bilmedüm **hicr-i ḥabībūmde** ne gamlar var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 623, Beyit 1). [hicr-i ḥabībūmde, -üm, -de]

hicr-i ḥabīb-i dil-figār [1] Aşığın sevgilisinin ayrılığı.

Şabra tāķat komadı **hicr-i ḥabīb-i dil-figār** / Şabr iden her dem cefā-yı yāre yüzi ağdur (Murādī Dīvānı, Gazel 394, Beyit 2). [hicr-i ḥabīb-i dil-figār,]

hicr-i yār [7] Sevgilinin ayrılığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ayn-ı Murādī ķan akıdur **hicr-i yārdan** / Vaşl-ı nigār bir dem anı eyle yā eḥad (Murādī Dīvānı, Gazel 265, Beyit 5). [hicr-i yārdan, -dan]

hicr-i yār olmak [1] Sevgiliden ayrı olmak.

Hicr-i yār oldukça aksun gözlerūñden kanlu yaş / Ağlayu ağlayu dā'im vuşlat eyle ārzū (Murādī Dīvānı, Gazel 1192, Beyit 4). [hicr-i yār oldukça, -dukda]

hicr odı [3] Ayrılık ateşi.

Meded kıl vaşluñ ābından nigārūm / Nice bir yaķa **hicr odı** bu cānum (Murādī Dīvānı, Gazel 968, Beyit 3). [hicr odı,]

Nice bir **hicr odıyla** yakma göñlüm / İlāhi vir sen inşāfın nigāra (Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 4). [hicr odıyla, -(y)la]

Sevdā-yı ser-i 'işķuñ evvelde inandurdu / **Hicrūñ odı** ammā kim cān ü teni yandurdu (Murādī Dīvānı, Gazel 1557, Beyit 1). [hicrūñ odı,]

hicr ü fūrķat [1] Ayrılık.

Nice müddetdūr çekerdūñ **hicr ü fūrķatden** belā / Şükr-i Yezdān eyle 'aşıķ şimdi cānān eldedür (Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 4). [hicr ü fūrķatden, -den]

hicran [14] Ayrılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senūñ **hicrāna** cūn tokındı begüm / Üşenüp tağıluben oldu hebā (Murādī Dīvānı, Gazel 94, Beyit 3). [hicrāna, -a]

hicrān çekmek [2] Ayrılık acısı çekmek.

Yā Rab bu dil-i ğam-gīn ḥālī n'olısar āhır / İrmez mi vişālūñe dā'im **çeke** mi **hicrān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 3). [hicrān çeke, -e]

Bu dūd-ı āhumdan şerer toğrı semāvāta çıkar / Dil nice bir **hicrān çeker** vaşluñ baña cānum ķanı (Murādī Dīvānı, Gazel 1551, Beyit 3). [hicrān çeker, -er]

hicrān elinden [1] Ayrılık sebebiyle, ayrılık yüzünden.

Vaşluñ şarābın ey yār şun baña ķana ķana / **Hicrān elinde** bağrum ğarķ oldu ķana ķana (Murādī Dīvānı, Gazel 1402, Beyit 1). [hicrān elinde, -de]

hicrān odına yanmak [1] Ayrılık ateşiyle yanmak.

Ser-te-ser gezdüm bu eṭrāfı hemān gördüm anı / Līk **hicrān odına** bu cān ü dil her dem **yanar** (Murādī Dīvānı, Gazel 327, Beyit 2). [hicrān odına yanar, -ar]

hiç [46] 1. Asla.

Yā Rab ne ḥikmet oldu kim 'uşşāķ arar seni / Ammā ki **hiç** degilsin olardan cūdā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 5). [hiç,]

Raḥmetūñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı **hiç** / Kaṭresinden neşr kıl biz kullara yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 4). [hiç,]

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / Hadd ü ḥaşra gelemes **hiç** olan intā i'tā (Murādī Dīvānı, Gazel 43, Beyit 2). [hiç,]

Bir dilde vaṭan dutmuş ola 'işķuñ o dil **hiç** / Meyl eyleye mi ravza-i Rıdvāna Ḥudāyā (Murādī Dīvānı, Gazel 79, Beyit 5). [hiç,]

Murāduñ yed-i kudretūñde olupdur senūñ / Anuñ cūn Murāda bulunmaz ebed **hiç** bahā (Murādī Dīvānı, Gazel 118, Beyit 5). [hiç,]

İlāhī Murāduñ dil ü dīdesin rūşen it / Ki bābuñdan özge aña olmaya **hiç** cā (Murādī Dīvānı, Gazel 119, Beyit 5). [hiç,]

İlāhum cū sensin saña kılmuşum ilticā / İşigünden özge penāh olıma **hiç** baña (Murādī Dīvānı, Gazel 120, Beyit 1). [hiç,]

Sensüzün **hiç** olıma bende ḥayāt / Senden ayrudur ḥayāt ile memāt (Murādī Dīvānı, Gazel 202, Beyit 1). [hiç,]

Ol selāmın kılmasa dil virmez idi **hiç** selām / Eyledi ol dem şehādetde teḥiyyāt ile cūd (Murādī Dīvānı, Gazel 250, Beyit 2). [hiç,]

Olmadı iḥsānına **hiç** nihāyet anuñ / Hergiz olıma muḥīt anı bu zann-ı fu'ād (Murādī Dīvānı, Gazel 258, Beyit 4). [hiç,]

Toldı cümle tebeḥhüc ile zemān / Kalmadı yiryüzinde **hiç** fesād (Murādī Dīvānı, Gazel 272, Beyit 3). [hiç,]

Enīs-i 'ışk olalıdan gözüm gayrıya bakmaz **hiç** /
Tavâf eyler gelüp pâ-bûs idüp payende merzâlar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3*). [hiç,]

Cihânunı varını hergiz gözüm 'aynına almaz **hiç** /
Cemâl-i yâri seyr içün mu'ayyen bir yarağum var
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4*). [hiç,]

Añlar iseñ hâlümüz gelmez 'ukûl ü fehme **hiç** /
Ger bekâya râğıb iseñ bil sebâtı bizdedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 2*). [hiç,]

'Avn-i yâr ile ziyân itmedi kesret baña **hiç** / Melâ-
ı kesrete baksam baña vahdet görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2*). [hiç,]

Âdem haberin bilmezem 'âlem eserin **hiç** /
Söyletme Murâdî yine divânelüğüm var
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 5*). [hiç,]

Dâr-ı fânî durur bu dâr-ı gurûr / Kimse bulmadı
bunda **hiç** sürür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 1*). [hiç,]

Ger Murâdîde celâl ile cemâlî göresin / Dönmezüz
ağlayasın **hiç** bu hey'etden biz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 5*). [hiç,]

Senden özge güzel Hüdâ hakkı / Yok durur bu
dilümde **hiç** makâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 5*). [hiç,]

Lîk istîgnâda ol kılma bulara **hiç** meyl / Tâ ziyâd-
ender ziyâd olup bulasın ihtîşâm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4*). [hiç,]

Görmedüm **hiç** muvâfık birisin birbirine / Bu
sebebden özümü 'ışk ile tenhâ kıldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2*). [hiç,]

Mennânsın habîbüm settârsın tabîbüm / Bildüm
senün murâduñ yokdur **hiç** iştibâhum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3*). [hiç,]

Menba'-ı lutfından ırmış çün vücûd-ı aşl-ı cûd /
Hiç kayırmaz her ne deñlü olsa mañlûkâtıdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4*). [hiç,]

Her kişinün ardına düşüp uyup gitme şakın / **Hiç**
kulağuzluk şakın sen ummağıl güm-râhdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 4*). [hiç,]

'Âşikuñ yarası oñulmaz **hiç** / Her nefesde çün olur
ol taze
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4*). [hiç,]

Eger 'âkil iseñ yârâ 'ibâdet eyle Mevlâya / Cihân
terkini urğıl mâ'il olma **hiç** her câya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 1*). [hiç,]

Cihâna şöyle aldandun ki fikre gelmez 'ukbâ **hiç** /
Düşürdün başuñ bilmezlik ile anca gavğâya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 4*). [hiç,]

Baňa 'ışkı yolında olmadı **hiç** / Cefâ vü cevrdan
gayr nevâle
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2*). [hiç,]

Tıynet-i pâkindedür her kişinün olmağ ferîd /
Terbiyet nâ-ehl olana **hiç** kâbil olmadı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4*). [hiç,]

Murâdîde muğarrerdür ola her ne ki var mevcûd /
O bir bahr-ı 'azîm oldı ki yokdur **hiç** pâyânı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 6*). [hiç,]

'Acze olduñsa mağar ey şâhib-i feyz-i kemâl / Şol
kadar ola ziyâde şaymayasın **hiç** 'ad
(*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 20, Beyit 3*). [hiç,]

Dâr-ı fânî durur bu dâr-ı gurûr / Kimse bulmadı
bunda **hiç** sürür
(*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 1*). [hiç,]

Hîred ehli olan çekmez nedâmet **hiç** kârında /
Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoğında varında
(*Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1*). [hiç,]

2. Yokluk, adem, hiçlik; yok olan, yok denecek kadar az olan.

Hey'etüm hey'etde pür-aşsen bulupdur şüreti /
Hiçde kodı her ne yirde kim şanemler var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4*). [hiçde, -de]

3. Bir işin herhangi bir zamanda yapılıp yapılmadığını sormak için soru cümlelerinde kullanılır.

Bâd-ı şabâ cānumı gördün mi **hiç** / Söyle o
cānānumı gördün mi **hiç**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1*). [hiç,]

Bâd-ı şabâ cānumı gördün mi **hiç** / Söyle o
cānānumı gördün mi **hiç**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 1*). [hiç,]

Âteş-i hicr ile yağan bağrumı / Yūsuf-ı Ken'ānumı
gördün mi **hiç**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 2*). [hiç,]

Tolaşuben 'ālemi tâ şarğ u ğarb / Külbe-i
ahzānumı gördün mi **hiç**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3*). [hiç,]

Bâğ ile hānumdan irer mi beni / Münis-i yārānumı
gördün mi **hiç**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4*). [hiç,]

Söyle Murâdî baña toğrı haber / Derdume
dermānumı gördün mi **hiç**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 5*). [hiç,]

Dirildi cümle nuğatlar derün-ı dā'ireye / Şular ki
taşrada kaldı bulur mı **hiç** necāh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4*). [hiç,]

Aç gözün ey merd-i 'âkil dâr-ı dünyādur bu dâr /
Hiç bilür misin tutar mısın ebed bunda karar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 1*). [hiç,]

İç mekâbirden yaña varduñ mı urduñ mı kulağ / Āh
idüp dest-i ecelden derdnāk olmuş yatur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3*). [hiç,]

Ey Murâdî bâ'is-i hikmet nedür bildün mi **hiç** /
Söylemiş her dem kelāmında kemālın söylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 5*). [hiç,]

Hüd bulur mı idi **hiç** necāt / Dimese lâ-ilāhe illā hū
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 10*). [hiç,]

Hiç Mūsā gider miydi Tūra / Dimese lâ-ilāhe illā
hū
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 14*). [hiç,]

hiçbir [4] Hiçbir, hiç kimse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî ne murâd üzere durur keşf-i hicâb / Vaşî u takrîr idemez **hiç** seni **bir** vaşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 140, Beyit 5). [hiç bir,]

hiç kes [1] Hiç kimse.

‘İlmümüz ma’lûm idinmez **hiç kes** / Şânuñ olmazsa buña kılma heves (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 10, Beyit 2). [hiç kes,]

hidayet [19] Hak yolu, doğru yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘İnâyet senündür **hidâyet** senün yâ ehad / Umarven senün faẓluñ dem-be-dem dâ’imâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 120, Beyit 2). [hidâyet,]

hidâyet bulmak [1] Doğru yolu bulmak.

Lem’a-i nûr-ı Hudâdan çün **hidâyet bula** dil / İki âlemde olur âyine-i ‘ibret-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 22, Beyit 3). [hidâyet bula, -a]

hidâyet dayesi [1] Hidayet süt annesi, doğru yol gösteren dadi.

Şimdi ma’nâ tıflı toğmazdı fu’âduñdan Murâd / Şîr-i hikmet virmese idi **hidâyet dâyesi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1486, Beyit 5). [hidâyet dâyesi,]

hidâyet eylemek [4] Doğru yolu göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Saña yüz tutdum Hudâyâ sen **hidâyet eylegil** / Senden öze kime kılam pâdişâhum ilticâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 18, Beyit 4). [hidâyet eylegil, -gil]

hidâyet kılmak [3] Doğru yolu göstermek..

Kıl ‘inâyet bu Murâdî bendeñe / Tâ **hidâyet kıla** ol bedrû’d-dücâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 40, Beyit 5). [hidâyet kıla, -a]

Sivâdan kıl muşaffâ ey Murâdî kalbünü her dem / **Hidâyetler kıla** saña dilerseñ dem-be-dem Mevlâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 61, Beyit 5). [hidâyetler kıla, -ler, -a]

Murâdî kuluna yâ Rab ‘inâyet kıl **hidâyet kıl** / Muḳarreb ola kapuñda niteki İbrâhim Edhem (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 14). [hidâyet kıl,]

hidâyet olmak [2] Bir şeyin doğru yol olarak kabul edilmesi.

Miyân-ı küfr ü imânı ‘aceb teşhîş ider ‘ârif / Aña mahzâ ilâhından **olupdur** bu **hidâyetler** (Murâdî Dîvânî, Gazel 287, Beyit 2). [hidâyetler olupdur, -up, -dur]

Kim durur saña nazarda bula kudret yüz-be-yüz / Olmaz ol illâ meger **ola hidâyet** yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 548, Beyit 1). [hidâyet ola, -a]

hikâye kılmak [1] Hikayeleştirmek, anlatmak.

Sırr-ı Habîbî **kıldı hikâye** fu’âda sır / Tayr itdi evce çıkdı hemân iki bâl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1371, Beyit 3). [hikâye kıldı, -dı]

hikâyet [2] Bir insanın başından geçen olaylar.

Şerh itmek için emr-i ‘amelde **hikâyetin** / Takdîr kıldı hükm ile gönderdi nâzi’ât (Murâdî Dîvânî, Gazel 211, Beyit 3). [hikâyetin, -in]

Âlûde-i mahabbete şordum **hikâyetüm** / Ma’lûmî üzere söyledi aşl-ı rivâyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 934, Beyit 1). [hikâyetüm, -üm]

hikâyet eylemek [2] Anlatmak, nakletmek.

Yâre halûñ ‘arz idüp bir bir **hikâyet eylegil** / Sergüzeştün söyle aña şimdi çün ân eldedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 351, Beyit 3). [hikâyet eylegil, -gil]

Hikâyet eyledi evvel n’idersin âhirün kârın / Su’âlinden cevâb añlar iseñ gör bahrdan kaçre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1315, Beyit 2). [hikâyet eyledi, -di]

hikâyet-i ebedî olmak [1] Sonsuza dek hikayesi devam edecek olmak.

‘İmâret-i ezeliñdür vücûd-ı insânî / **Hikâyet-i ebedî oldı** anuñ ikâmî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1545, Beyit 1). [hikâyet-i ebedî oldı, -dı]

hikâyet kılmak [1] Hikayeleştirmek, bir olayı anlatmak.

Gülşende **kıldı** bülbül-i güyâ **hikâyeti** / Ağzından itdi goncenün işbu rivâyeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1526, Beyit 1). [hikâyeti kıldı, -dı]

hikem [5] Bilgelik, hakimlik, hakim adamın hali. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hikmetde gördi ‘ibreti ‘ibrettedür **hikem** / Hayretde hayret üzere durur yâd ü aşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 2). [hikem,]

hikmet [107] Hakikat sırrı, bilgelik, öz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ Rab ne **hikmet** oldı kim ‘uşşâk arar seni / Ammâ ki hiç degilsin olardan cüdâ cüdâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 5). [hikmet,]

hikmet-i hallâk [1] Allah'ın hikmeti.

Hikmet-i hallâkdur her nesnede peydâ olan / Hâk durur kılan kamu bilür bunu dâñâ olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1062, Beyit 1). [hikmet-i hallâkdur, -dur]

hikmet-i hayy-ı kadîm [1] Çok eskiden beri var olan hikmet, yaratılış sırrı.

Ey Murâdî çeşm-i 'ibret birle kıl dâ'im nazar / **Hikmet-i hayy-ı kadîmî** gözle gel emvâtdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1097, Beyit 5). [hikmet-i hayy-ı kadîmî, -i]

hikmet-i hey'et [1] Şeklin, hâlin hikmeti, sebebi.

Važ'-ı hey'etden Murâdî važ'-ı hikmetdür hemân / **Hikmet-i hey'etde** buldı 'ilm ile hikmet sebât (Murâdî Dîvânî, Gazel 168, Beyit 5). [hikmet-i hey'etde, -de]

hikmet-i 'ışk [1] Aşk hikmeti.

Bilemez kimse haķtıkāt bu Murâdî lîkin / Ne bilür **hikmet-i 'ışk** âh-ı sehergâhumdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1104, Beyit 5). [hikmet-i 'ışk,]

hikmet-i 'ilm u edeb [1] İlim ve edebin hikmeti, varlık sebebi.

Hikmet-i 'ilm u edeb elzem durur / 'Âmil-i bi'l-i 'ilm olan âdem durur (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 35, Beyit 1). [hikmet-i 'ilm u edeb,]

hikmet-i 'irfân [1] Bilginin hikmeti.

Râstîdür **hikmet-i 'irfâna** 'âlemde sebep / Toğruluğı koma elden 'izzet ide tā ki Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 131, Beyit 1). [hikmet-i 'irfâna, -a]

hikmet-i kudret [2] Gücün hikmeti, gizli sebebi.

Añlağıl kavîl-i Murâdî bilesin tā hikmeti / **Hikmet-i kudretde** yine hikmet olmuş tev'emân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1045, Beyit 5). [hikmet-i kudretde, -de]

Hikmet-i kudrete yüz dutdı gönül lâyihası / Cümle hayrân kalıptur bizüm esrârumuza (Murâdî Dîvânî, Gazel 1355, Beyit 4). [hikmet-i kudrete, -e]

hikmet-i kübrâ [1] Büyük hikmet.

Sebât-ı 'ömr olurdu ger sebât olsa kulüb üzre / Ne kalb oldu bu kâlıblar 'acebdür **hikmet-i kübrâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 68, Beyit 4). [hikmet-i kübrâ,]

hikmet-i Mevlâ [1] Allahın hikmeti.

Didi şanma gül için beni ğam-nāk / Ben andan **hikmet-i Mevlâyı** gördüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 965, Beyit 4). [hikmet-i mevlâyı, -(y)ı]

hikmet-i 'ulyâ [1] Yüce bilgelik.

Resm ile şüret nedür añlar iseñ ey 'azîz / **Hikmet-i 'ulyâdadur** 'ayn-ı haķâ'ik hemâl (Murâdî Dîvânî, Kut'a 23, Beyit 3). [hikmet-i 'ulyâdadur, -da, -dur]

hikmet-i 'uzmâ [1] Yüce hikmet.

'Aceb bu **hikmet-i 'uzmâ** ne sırr-ı ekberdür / Muķīm zann olunur kalb lîk râti' imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 637, Beyit 4). [hikmet-i 'uzmâ,]

hikmet kitâbın [1] Kainatın yaratılış gayesini açıklayan kitap.

Kālu belâ bezminde çün 'ahd eyledüm cānân ile / **Hikmet kitâbın** okuyup ferzâne-i 'ışķam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1392, Beyit 3). [hikmet kitâbın,]

hikmet ü kudret [1] Hikmet ve kudret.

Hikmet ü kudretle çün izhâr-ı insân itdiler / Hil'at-i hilm ü hayâ 'aķl ile ihsân itdiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 349, Beyit 1). [hikmet ü kudretle, -le]

hilâf [1] Aksî, yalan, yanlış.

Râzumı fâş itmezem 'âlemlere mevtâ olur / Yok **hilâfum** bu söze v'allâhi hep ifnâ olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 389, Beyit 1). [hilâfum, -um]

hilâf olmak [2] Aykırı, yalan olmak; muhalîf olmak, karşı olmak.

Semâ' kıldı tarabdan velî televvünde / Buyurdu va'de **hilâf olmaz** iste şād ideyin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1143, Beyit 2). [hilâf olmaz, -maz]

Fâ'il-i muhtârdur olmadı muhtârı hilâf / Görmür her lahzada bürhân bürhân üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1229, Beyit 2). [hilâf olmadı, -ma, -dı]

hilâl [3] Yeni ay.

Ġavvaş olalı yemm-i vücûdına fülk-i dil / Ānîde gördi mihrini açdı **hilâle** göz (Murâdî Dîvânî, Gazel 594, Beyit 4). [hilâle, -e]

II Sevgili.

Rüz-ı 'îd olduķda tâb-ı şemse gözler mi doyar / Anca kâdir derk ile şebde **hilâle** bakmağa (Murâdî Dîvânî, Gazel 1282, Beyit 2). [hilâle, -e]

II Sevgilinin hilâl kaşı.

Görmeyelden gözüm **hilâl** kaşın / Oldı her şeb çü farkdan bîdâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 537, Beyit 4). [hilâl,]

hilâl eylemek [1] Boynu hilâl gibi etmek, eğmek bükmek.

Seni kaşı gibi **eyledi hilâl** ol meh-i nev / Gün yüzün görmek ile olmaduñ âbâd gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 802, Beyit 2). [hilâl eyledi, -di]

hilâl olmak [1] Hilâl olmak.

Ġurra-i mehde **hilâl oldu** görinen her ay / Dün ü gün oldu celâl ile cemâl için 'ayân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1113, Beyit 3). [hilâl oldu, -dı]

hil'at-i hilm ü hayâ [1] Akıl ve yumuşak huy elbisesi.

Hikmet ü kudretle çün izhâr-ı insân itdiler / **Hil'at-i hilm ü hayâ** 'aķl ile ihsân itdiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 349, Beyit 1). [hil'at-i hilm ü hayâ,]

hile [1] Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

Sırrımı hüd'a ile **hileme** yâr itdüm çün / Duymasun kimse diyü tanz ile 'ârında geçer

(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [hîleme, -m, -e]

hîle al kılmak [1] Hile yapmak, kandırmak.

Tekye kıлма bu cihâna ey şeh-i ferhunde-fâl / Nicesine **kıldı** bu mekkâre 'ömrüm **hîle al** (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [hîle al kıldı, -dı]

hîlkat [3] Yaratılıştâ bulunan hâl, yaratılıştan gelen mizaç, yaratılış.

Cümleten nev'-i beşerdün muhtelif **hîlkatde** çün / Olmadı herkes berâber ey Murâd îmânda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 5). [hîlkatde, -de]

Hâk seni âhsen-i takvîm kılup **hîlkatde** / Hüsn ile hulkı saña virdi bugün devletde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [hîlkatde, -de]

Hîlkatde âdem eyledi hâllâk çün beni / İnsân okur bu ismümi pes iktizâyile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 3). [hîlkatde, -de]

hîlm [1] Huy yumuşaklığı.

Kâmilü'l-vaqt olmuşam gerçi bu 'aql u **hîlm** ile / Müfredâtum vâhid oldu ahladun çün sen seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [hîlm,]

hîlye-i envâ' [1] Çeşitli süs, zinet.

Hîlye-i envâ' ile oldu müzeyyen şehri dil / Kâ'inâta çün ziyâ-bağış oldu bu envârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 2). [hîlye-i envâ',]

himâyet [1] Koruma, esirgeme.

Olupdur müctemi' çün kim 'ulûm-ı evvel ü âhîr / Ne tenhâdur bu tenhâlık **himâyetdür** himâyetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [himâyetdür, -dür]

himâyet göstermek [1] Koruyup kollamak.

Himâyet kılmasa dildâr eger şürîde-i 'ışka / İki dünyâyı bir kılsañ **himâyet** kimse **göstermez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 2). [himâyet göstermez, -mez]

himâyet kılmak [2] Himaye etmek, korumak, esirgemek, koruması altına almak.

Şabr u karâra tâkat 'uşşâka oldu 'âdet / Lutf eyle ey habîbüm **kıl** anları **himâyet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [himâyet kıl,]

Himâyet kılmasa dildâr eger şürîde-i 'ışka / İki dünyâyı bir kılsañ himâyet kimse **göstermez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 2). [himâyet kılmasa, -ma, -sa]

himem [12] Gayretler, emekler, çalışmalar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Himemdendür âlâ velî himmetüm sendendür / Çü lutfundan ihsân ola oluram pür-ziyâ (Murâdî

Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [himemdendür, -den, -dür]

himem-i lâ-ilâhe illâ'llah [1] Allah'tan başka ilah yoktur'un ihsanı, keremi.

İrdi çün kim gelüp oluñ âgâh / **Himem-i lâ-ilâhe illâ'llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 1). [himem-i lâ-ilâhe illâ'llah,]

himmet 24] Lütuf, kerem, yardım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Himemdendür âlâ velî **himmetüm** sendendür / Çü lutfundan ihsân ola oluram pür-ziyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3). [himmetüm, -üm]

himmet almak [1] Manevî yardım almak.

Murâdî yâr ile yâr ol kamu cümleye âgyâr ol / İşükde tırma tekrâr ol al imdi pîrden himmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [himmet al,]

himmet esbi [1] Çalışma, gayret atı.

Zîn-i gayret bağla **himmet esbine** / Ey Murâdî kalma yoğ u varda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [himmet esbine, -(n)e]

himmet eylemek [2] Yardım etmek.

Müheyyâ eyledüm 'aqlı ki hâsıdan alam mahşûl / Ganîmet hâşıl oldu **eyledüm** çün kendüme **himmet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [himmet eyledüm, -dû, -m]

Özinden **eyledi himmet** miyâna / Şalup sevdaları sevdâ içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [himmet eyledi, -di]

himmet-i Aḥmed [1] Hz. Peygamber'in yardımı.

Ey Murâdî çü erüñ himmeti kal' ide cibâl / **Himmet-i Aḥmed** ile 'arş-ı 'ulâdan geçelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 5). [himmet-i aḥmed,]

himmet-i 'âlî [1] Allah'ın yardımı, lutfu.

Bu deñlü vaḥdete aşlâ biz olmazuz kâni' / Murâdî **himmet-i 'âlî** bizüm ma'îšetümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 5). [himmet-i 'âlî,]

himmet-i a'lâ [1] Yüce lütuf, kerem, yardım.

Maḥabbet **himmet-i a'lâ** ki velâ ya'lâ / Mücerred zîr ile bâlâ habîbüm bir cihân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4). [himmet-i a'lâ,]

himmet-i bâlâ [3] Yüce lutf.

Himmet-i bâlâdadur dirler egerçi her ne var / Lîk himmetden daḥî efzâl durur aşl-ı himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 3). [himmet-i bâlâdadur, -da, -dur]

Himmet-i bâlâyile başdı kadem me'vâsına / Pes nedendür vâlih ü şeydâ vü ḥayrân eyledüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [himmet-i bâlâyile, -(y)ile]

Himmet-i bālādudur diler egerçi her ne var / Lîk himmetden daği efdal durur aşı-ı himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 3). [himmet-i bālādudur, -da, -dur]

himmet-i merdân [3] Gönül adamlarının gayreti.

Senûn bu aşba'-ı sebbābene tırmaz iki dünyā / Yine kal'-ı cibāl eyler Murâdî **himmet-i merdân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 5). [himmet-i merdân,]

Murâdî merd-i ezeldür özinde merdāne / Koparda **himmet-i merdân** n'ola cibāl zecā (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [himmet-i merdân,]

Gel Murāduñ mantıqından behredār olduñsa ger / Kim bilür kendüñ bilesin **himmet-i merdân** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 5). [himmet-i merdân,]

himmet-i rical [2] Er kişilerin yardımı,.

Kābil vücūda kā'il olur **himmet-i ricāl** / Nā-kābile ne fā'ide ger görse beyyināt (Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [himmet-i ricāl,]

Miftāh-ı genc ğayb durur **himmet-i ricāl** / Anlara söyle 'ışk ile dil-dādelik sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 3). [himmet-i ricāl,]

himmet itmek [2] Gayret etmek, emek vermek.

Geçelüm anda serā-perdeye maḥşûş oluben / 'Ālemi kabza alup bu işe **himmet idelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [himmet idelüm, -elü, -m]

Sırr-ı vahdet şerhini zan eyleme ebrārdan / Her ne kim **himmet iderseñ** istegil muḥtārdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 1). [himmet iderseñ, -er, -se, -n]

himmet kılmak [1] Gayret göstermek.

Yem-i 'ışk içre bir lahza şināv itdüñse ey 'āşık / Ziyāde varmağa **himmet kıluben** eylegil gayret (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3). [himmet kıluben, -uben]

hîn-i seher [1] Seher vakti.

Murâdî hûsn-i kabûl ile kılduñ ise kabûl / Anuñ murādını **hîn-i seherde** göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 6). [hîn-i seherde, -de]

hîn-i vahdet [1] Vahdet ânı, kulun Allah'a yakın olduğu vakit.

Murâdî 'ayn-ı kesretde çü vahdet meclisin gördüm / Aña sen **hîn-i vahdetde** 'ināyāt eyle ey ğāfir (Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5). [hîn-i vahdetde, -de]

hısāb [12] Sayı, hesap. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdîde murād üzre ḥakā'ik töludur / Añla kim oldı **hısāb** ile rimāl-ı sā'āt (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [hısāb,]

hısāba almak [1] Hesāba almak, katmak, göz önünde bulundurmak.

Meḥābādan ibā kıldı bilürdi fer' ile aşı / **Hısāba aldı** her demde demidür sāmīn ü tāsī' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [hısāba aldı, -dı]

hısāba gelmek [1] (Deyim) Hesap edilebilir olmak.

Benüm deryā-yı a'zam kim **hısāba gelmez** emvācum / Benüm bir baḥr-ı 'ummān kim kenār olmaz ebed baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2). [hısāba gelmez,]

hısāb eylemek [3] Hesaplamak.

Hāsib ol nefsüñi her demde vü her sā'at ü ān / Haḳ **hısāb eyleyiser** ol deme hāzır olıgör (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [hısāb eyleyiser, -(y)iser]

Ve'l-fecri leyālīde virildi haber-i yār / Dil şef' ile vetri ne **hısāb eyleye** tekrār (Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [hısāb eyleye, -(y)e]

Ko bu ğavġā-yı dünyāyı gözet gel zuḥr-ı uḥrāyı / Be-v'Allāhi **hısāb eyler** komaz bir nīme-i kīrāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [hısāb eyler, -r]

hısāb-ı ebcedi [1] Ebced hesabı; her harfi bir sayıyı karşılayan Arap harfleri ile yazılı sekiz kelimeden meydana gelen bir hesap sistemi.

Rumüz aḥvālını şorma hāzer kıl bilmeze hergiz / **Hısāb-ı ebcedi** kim bilmedi bilmez mu'ammādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 2). [hısāb-ı ebcedi, -i]

hısāb-ı ebcedi kılmak [1] Ebced hesabı haline getirmek, ebced hesabı gibi yapmak.

Tarḥ eyledi çün fītratın **kıldı hısāb-ı ebcedi** / Kıldı 'ulūmın soḥbetin yoġ ile var oldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 3). [hısāb-ı ebcedi kıldı, -dı]

hısāb-ı ebed olmak [1] Sonsuza, ebede kadar süren hesap, süre.

Ḥubb-ı ḥabīb ile biz olduġ ezel āşinā / **Oldı hısāb-ı ebed** geçmedi bir ay u yıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 2). [hısāb-ı ebed oldı, -dı]

hısāb-ı lâ-naẓīr [1] Eşi benzeri olmayan hesap, düzen.

Cān ü ten tarḥındadır çünki **hısāb-ı lâ-naẓīr** / Rūḥumı bey' eyledüm çün bulmuşam cān ü teni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 3). [hısāb-ı lâ-naẓīr,]

hısāb itmek [1] Hesaplamak.

İtme kemlük **hısāb ider** çün Haḳ / Bedenüñde zebān olur her mū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [hısāb ider, -er]

hısāb kılmak [1] Hesap etmek.

Sen Murāduñ baḥrınıñ emvācını **kıлма hısāb** / Būd olan nā-būd olur nā-būd olandur anda būd

(Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [hisâb kıhma, -ma]

hisâb olmak [2] Hesaplanmak.

Ne kim kıldıñ ise zerre miqdâr / Ki t'Allâhi **hisâb olma** bir bir (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 4). [hisâb olma, -m, -a]

II Sormak, sorgulamak, araştırmak.

Şerh olalı kitâbum 'âlem **hisâb olupdur** / Mürg-i tefekkür-i gayr ırmadı bu me'âle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3). [hisâb olupdur, -up, -dur]

hisâb vermek [1] Hesap vermek.

Bu senüñ tutmadı hâlün ne beyân ü ne hisâb / Kim ola kâdir ola **vire hisâbuñ** senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 4). [hisâbuñ vire, -e]

hişâr [3] Kale.

'Âlemün burca dik **hişâr** alasin / Hıdmetün birle kâm-kâr olasin (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [hişâr,]

II Sıgımlacak emin bir yer.

'İlm-i hikmetden haberdâr ol yûri ey muhterem / Tâ ki ma'nânün **hişârı** üzre naşb ola 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [hişârı, -ı]

Gördi deryâ ortasında bir **hişâr** / Kaplamış cümle burûcın dil ü cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [hişâr,]

hiss [2] Duygu, sezgi.

'Arş-ı 'alânun üstüne çıkmadı per ile melek / Âdem iseñ bu **hiss** ile 'arş-ı 'alâya ko çadem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [hiss,]

Tarh itdi 'add u vezn hisâbın berâberin / Her şey'ün anda añladı **hiss** ile hâlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 3). [his,]

hiss-i evvel [1] İlk hissedilen duygu.

Müntefi' olmağdadur evvelde **hiss-i evvelüm** / 'Âkl-ı evvel âhîrümde evvelümde bi't-tamâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 2). [hiss-i evvelüm, -üm]

hişşe [1] Bir olaydan çıkarılan ders.

Bir **hişşedür** Murâdî bu güftârdan murâd / 'Âkil olanlar anı iderler dirâyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 5). [hişşedür, -dür]

hişşedâr olmak [1] Hissedar olmak, ortak olmak, nasiplenmek.

Mağz-ı hikmetden murâdum **hişşedâr olmak** durur / Hâme-i kudret ne taqdîr itd'anı eyler beyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [hişşedâr olmak, -mak]

hiṭāb [5] Konuşma, söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Umenâyuz nuḳebâyuz budelâyuz nücebâ / Kuṭb-ı aḳṭāba şorarsañ yine ğavs oldı **hiṭāb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [hiṭāb,]

hiṭāb gelmek [1] Söz söylenmesi.

Nefâd ırmadı **gelmedi** kimseye bir **hiṭāb** / Mu'âf oldılar cümleten fetḥ olındı çü bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [hiṭāb gelmedi, -me, -di]

hiṭāb itmek [1] Seslenmek, konuşmak.

Hiṭāb idüp didi kim ey Murâdî iste feyzündün / Mesâ'il mübhemin bir bir hemân kılsun 'ayân el-haḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 5). [hiṭāb idüp, -üp]

hiṭāb kılmak [1] Söz söylemek, söz yöneltmek.

Cânib-i meḳşûfını keşf eyledi iz'an içün / Vâride mevrûdını sır ile **kılmışdur hiṭāb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [hiṭāb kılmışdur, -miş, -dur]

hiṭāb-ı dil-firîb [1] Gönül aldatan, avutan söz.

Hayât-ı câvidânı çün **hiṭāb-ı dil-firîbümdür** / Benî ihyâ idüpdür ol baña çün bir şehir geldi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 2). [hiṭāb-ı dil-firîbümdür, -üm, -dür]

hiṭāb-ı "kerremnâ" [1] Şerefliendirdik hitâbı[Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık (17/İsra 70)].

Vech-i âdemde var vücûh-ı keşîr / Birisidür **hiṭāb-ı "kerremnâ"** (Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 2). [hiṭāb-ı "kerremnâ",]

hiṭāb-ı müsteṭāb eylemek [1] Güzel sözler, şiirler eylemek.

Bu ne hikmetdür ki taqdîr eylemiş / **Eyledi** ol dem **hiṭāb-ı müsteṭāb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 2). [hiṭāb-ı müsteṭāb eyledi, -di]

hiṭām-ı cümle [1] Bütün sonu olan şeyler.

Hiṭām-ı cümleden vaz ol cihân u cāndan el çek / Hiṭāb-ı gayrıdan geç kim şalasin cümleye sāye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 3). [hiṭām-ı cümleden, -den]

hûd [13] Kendi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muḥaḳḳaḳ 'ilm-i ūlâ ile uḥrâ cāmî'i dildür / Bir 'ilme cehd idüp cûş it ne ders ola ne **hûd** fetvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [hûd,]

hoḳḳa-i ebdân [1] Vücut, beden hokkası.

Münderic oldı yine cevher-i ma'nâ-yı sır / **Hoḳḳa-i ebdânuma** taldı çü kâlâ-yı 'ıṣṣ (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [hoḳḳa-i ebdânuma, -um, -a]

hokka-i 'ışk [1] *Aşk hokkası, aşkı içine alan küçük şişe.*

'Älemlere sığmaz iken el-hak / Ben **hokka-i 'ışk** içinde sığdım (Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 3). [hokka-i 'ışk,]

hor u hakîr [1] *Değersiz ve itibarsız.*

Ta'aşşub kıılma her bây ü fakîre / Tekebbür eyleme **hor u hakîre** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1). [hor u hakîre, -e]

hōş [32] *İyi, güzel, lâtif, a'lâ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî nice **hōş** hâtîrâdur bu hâtîr / Hâtîruñdan ne geçerse virür ol Rabb-i elest (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [hōş,]

hōş 'aceb [2] *Nasıl da güzel.*

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdı kâr / **Hōş 'aceb** hesnâ imiş bi'llâhi ol kütü'l-kulüb (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [hōş 'aceb,]

'Arşada mânendi yokdur zerrece / **Hōş 'aceb** kesb eylemişdür tımtırak (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 4). [hōş 'aceb,]

hōşca [4] *Hoş bir tarzda, iyice, güzelce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Beni hayât-ı bekdâda mü'ebbed eyledi çün / Velî bu şüreti bir **hōşca** nâzır ol gözün ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [hōşca,]

hoş dem-i lâ-ilâhe illâ'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un hoş nefesi, soluğu.*

'Äleme esdi virdi yahşı hayât / **Hoş dem-i lâ-ilâhe illâ'llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [hoş dem-i lâ-ilâhe illâ'llah,]

hōş itmek [1] *Hoş etme, sevindirme.*

Virdüm fenâya cismümi cân-ı fenâyı nüş idem / Kıldum hebâ kendözümü kim hâtırumı **hōş idem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [hōş idem, -em]

hoş-ğâl eylemek [1] *Memnun, mutlu etmek.*

Yâ Rab cemâlün gösterüp vir devlet-i kübrâ bize / Vahdetde **hoş-ğâl eyleyüp** gayrıdan istignâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [hoş-ğâl eyleyüp, -(y)üp]

hoş-ğışâl olmak [1] *Güzel huylu olmak.*

Hoş-ğışâl ol bakmağıl sen herkesün güftârına / Qalbünü kıl baħr-âsâ gözle kim her kârı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [hoş-ğışâl ol,]

hoş nidâ-yı cân-fezâ [1] *Gönüle ferahlık verici, cana can katıcı hoş seslenme.*

N'olduğımı bilmedüm kalmadı benlikden eser / Pes irdi sem'üme bir **hoş nidâ-yı cân-fezâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [hoş nidâ-yı cân-fezâ,]

hoş-reftâr [1] *Yürüyüşü güzel olan sevgili.*

Cihân bāğında gerçi serv-şadler çokdur ammâ kim / Görünmez gözüme aslâ o **hoş-reftârdan** gayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [hoş-reftârdan, -dan]

hoş-rev [1] *Hoş gidişli.*

Rızâñı gözleyen her dem olur marzî-i millet pes / Tarîkûñde olan kâmil odur her râhda **hoş-rev** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 2). [hoş-rev,]

hoş-ter [3] *Daha güzel, çok güzel.*

Çerâğ-ı âfitâb olmuş durur yanumda bir zerre / Ziyâ virür iki dünyâya bir **hōş-ter** çerâğum var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 2). [hōş-ter,]

İns ü cin emlâk ü eşyâ bilmediler sırrumuz / Enbiyâ vü evliyâdan daħı **hōş-ter** hâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [hōş-ter,]

Nice nutka gelürdi bu Murâdî bî-ser ü sāmān / Eger virmese kudretle aña **hoş-ter** makāl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [hoş-ter,]

hū [26] *Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ çün heft ü heşt aşhâbını temîz ider feyyâz / Çü mebbe'den bedâyi'dür hevâ **hūdan** hüveydâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [hūdan, -dan]

hū eylemek [1] *Allah'ı anmak, zikretmek.*

Saña rahmet dilerseñ **eyleye hū** / Diyeğör lâ-ilâhe illâ hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 1). [hū eyleye, -(y)e]

hūya düşmek [1] *Allah'ın zikrine kapılmak.*

Hūya düşükde hevâ terkin urupdur cân ü dil / Her neye baksañ anuñ çün iderüz tekrâr-ı hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 2). [hūya düşükde, -dükde]

hūb [6] *Güzel, hoş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Benüm vird-i zebānum nām-ı mahbūb / Benüm fikr-i hayālüm oldı ol **hūb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1). [hūb,]

hūb olmak [4] *Güzel olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cân cemâl-i yâre karşı seyr ider hâlâtıdan / **Hūb olan** seyrân ider hūsn-i ruhın mir'âtıdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1). [hūb olan, -an]

hūb u hasen [1] *İyi ve güzel.*

Ey kemâl-i hūsn ile mahlūk olan **hūb ü hasen** / Anlaruñ pertevlerinden cânı lem'ân itdi Hak

(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2). [hüb ü hasen,]

hübâb [1] Su üzerinde olan hava kabarcıkları.

Gördüm kübâb-ı ‘âlemi cümle **hübâb** imiş / Ben yapduğum kübâbıma yüz tutmuşam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [hübâb,]

hübân-ı dehr [1] Dünyanın güzelleri.

Hüsni ile meydâna gelseñ tâb olur **hübân-ı dehr** / Zen-cihânıñ hud‘asına uyma ol Allâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [hübân-ı dehr,]

hubb [6] Sevgi, aşk. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hubbuñ virelden el-hâk mürde tene hayâtı / Komadı ol memâti eyledi cümle ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [hubbuñ, -un]

hubb-ı cihan [1] Dünya sevgisi.

Cehd kıl **hubb-ı cihânı** hâne-i dilden çıkar / Bunda eyü nesne olmaz saña ey şürîde-hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 4). [hubb-ı cihânı, -ı]

hubb-ı ezel [2] Ezeli sevgi.

Kavl ile fi’l-i Murâdî nice fehm ide ‘ukûl / İrişür **hubb-ı ezelden** dil-i meyyâle haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 5). [hubb-ı ezelden, -den]

Hubb-ı ezelledür vücûd oldı rûkû hem sücûd / Zâhir ü bâtınümde ben yâri nihânî bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [hubb-ı ezelledür, -de, -dür]

hubb-ı ğayr [2] Başkalarına duyulan sevgi.

Değsürmedi çünkü **hubb-ı ğayra** / Pes eyledi miñneti mañabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 4). [hubb-ı ğayra, -a]

Hubbumuz bir **hubb-ı ğayre** beñzemez bi’llâhi kim / Bu hayâtımız bizüm eyler Mesîhâ arzû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 2). [hubb-ı ğayre, -e]

hubb-ı habîb [2] Sevgiliye duyulan sevgi.

Hubb-ı habîb ile biz olduk ezel âşinâ / Oldı hisâb-ı ebed geçmedi bir ay u yıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 2). [hubb-ı habîb,]

Hubb-ı habîbi anuñ içün bilmişem ziyâd / Mihr ü mañabbet ile toğupdur sa’âdetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 4). [hubb-ı habîbi, -i]

hubb-ı haķıķat [1] Gerçek güzellik.

Görindi **hubb-ı haķıķatde** ma’rifet her cây / Açılsa lik hicâbum irişmez ‘aql ile rây (Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 1). [hubb-ı haķıķatde, -de]

hubb-ı haķķ [1] Allah’ın güzelliği, tecellisi.

Biri birine olar nâzır ü müvellâdur / Mañabbet-i ezelî **hubb-ı Haķķı** yâr itmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 2). [hubb-ı haķķı, -ı]

hubb-ı hâl [1] İçinde bulunulan durumun sevgisi.

Murâdî **hubb-ı hâlünden** şaķın deyyâra fâş itme / Eger kan ola arada bu kana açmaz idüñ göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [hubb-ı hâlünden, -ün, -den]

hubb-ı ‘ışķ [1] Aşkın sevgisi.

‘Ayn-ı ğayrından müberrâdur nedür bu sır kim / **Hubb-ı ‘ışķı** pes zamîr-i cümle şeyh u şâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [hubb-ı ‘ışķı, -ı]

hubb-ı taħķıķ [1] Hakiki, gerçek sevgi.

Hubb-ı taħķıķı muħaķķaķ añlamış imân ile / Hâşa li’llâh hâşa li’llâh çekmez ikiden zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 4). [hubb-ı taħķıķı, -ı]

hubb-ı yâr [2] Sevgilinin aşķı.

‘Acebdür **hubb-ı yâr** ey dil ki vâhiddür bu vañdetde / Tutarlar her taraf âyine şüret kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [hubb-ı yâr,]

Ey Murâdî şâdıķ iseñ ger bu **hubb-ı yârde** / Hâne-i dilden hemân ğayrıñı eyler tārħ u kām (Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [hubb-ı yârde, -de]

hüb-rû [1] Güzeli yüzli sevgili.

Geldüm bu ‘arşaya bu cemâl ü kemâl ile / Bir **hüb-rûdan** itmişem işbu letâfeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [hüb-rûdan, -dan]

hüb-ter [1] Taze güzellik.

Çü âyine tutuşurlar misâl ile ma’nî / Teferrüc arada bir **hüb-ter** temâşâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [hüb-ter,]

hüb-ter [1] Daha güzel.

Furşatı fevt itme ey dil ‘âķıbet bu dem geçer / İhtiyâr-ı hâlvet it k’oldur kāmudan **hüb-ter** (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1). [hüb-ter,]

hubbu’l-işâl [1] Kavuşma sevgisi.

Habîb-i asl ola **hubbu’l-işâle** cün mâ’il / Gelür anuñla heyûlâya bu hayâl-i vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 2). [hubbu’l-işâle, -e]

hucb [6] Örtmek, kapatmak.

Sem’-i kabûle irdi cevâb-ı ra’yet içün / Ref’ eyledi ğıñāsını **hucbında** muñlaķā (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [hucbında, -ı(n), -da]

Hucbuñ evrâķında mañcûb oldı meķşûf-ı ezel / Oldı pes meķşûf ile mañcûb ile ol dem nidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [hucbuñ, -un]

II Engel, nefis.

‘Aceb hikmet degül midür gönül yoğ içre var ister / Velî mahv eyleyen **hucbı** nisâr-ı tayyibâtumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 3). [*hucbı, -ı*]

‘Arş-ı a’lâda nice **hucb** aşılı nûr-ı zûlm / Açdı pes perdesini rûy-i zemîne keşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3). [*hucb,]*

Bugün bezm-i ‘ulâda meclis itdün **hucbı** kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhâr şakın olmasun ahcâbuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5). [*hucbı, -ı*]

Rûy-ı müveccehûñ ne hañâ eylemiş ‘aceb / Râz-ı derûn derûnına **hucbindadur** muhil (Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [*hucbindadur, -in, -da, -dur*]

hucb-ı cemal [1] *Güzelliğin örtüsü, güzel yüzün örtüsü.*

Cân ü ten ârâyışın terk itmeyince cân-ı men / Açmadı **hucb-ı cemâlingen** yaña cânân-ı men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [*hucb-ı cemâlingen, -in, -den*]

hucb-ı kibriyâ [1] *Hız. Muhammed.*

Âlemde kıldı ‘âlemi kenz-i hafî yine / Şaldı ‘uyûna gayret ile **hucb-ı kibriyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2). [*hucb-ı kibriyâ,]*

hucub-ı ihfâ [1] *Gizli, bilinmeyen örtü.*

Aşdı vechine nikâbın **hucub-ı ihfâdan** / Ne ‘aceb ‘arz-ı cemâl ide yine ihfâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 1). [*hucub-ı ihfâdan, -dan*]

hüd [1] *Hüd peygamber.*

Hüd bulur mı idi hiç necât / Dimese lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 10). [*hüd,]*

hüd’a [2] *Aldatma, oyun.*

Sırrımı **hüd’a** ile hileme yâr itdüm çün / Duymasun kimse diyü tanz ile ‘ârında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [*hüd’a,]*

Hüsn ile meydâna gelseñ tâb olur hûbân-ı dehr / Zen-cihânun **hud’asına** uyma ol Allâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [*hud’asına, -sı, -(n)a*]

hudâ [75] *Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her kim ki şî’r diye Murâduñ kelâmına / İki cihânda la’netin itsün aña **Hudâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 5). [*hudâ,]*

hudâ hakkı [1] *Allah hakkı için.*

Senden özge güzel **Hudâ hakkı** / Yok durur bu dilümde hiç mañâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 5). [*hudâ hakkı,]*

hudâvend [1] *Padişah, sultan, Rab.*

Hudâvendüm zahîrûmdür benüm her dürlü kârûmda / Cemâl-i lâ-misâlidür ki var eyledi

varumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 1). [*hudâvendüm, -üm*]

hudâvendâ [4] *Ey Allah’ım. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hudâvendâ baña lutfuñ irişdür gel ‘inâyetden / Beni sen pây-mâl itme müyesser kıl dirâyetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 1). [*hudâvendâ,]*

hudâvend-i kerîm-i müte’âl [1] *Lütuf sahibi yüce Allah.*

Hikmetin bizden idüpdür izhâr / Ol **hudâvend-i kerîm-i müte’âl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 2). [*hudâvend-i kerîm-i müte’âl,]*

hudâyâ [15] *Ey Allah’ım! (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çâresüz kaldum **Hudâyâ** çâre kıl yâ Rab baña / Nefs ü şeytândan halâş eyle beni ey pâdişâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 1). [*hudâyâ,]*

hudâyî [2] *Allah. II Allah’ın kulu.*

Qalbümüz mir’atı hağdur biz **Hudâyilerdenüz** / Bañr-ı tevñîd içre her dem âşinâyilerdenüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1). [*hudâyilerdenüz, -ler, -den, -üz*]

Murâdî irdüğünü ancak ol **Hudâyî** bilür / Rızâyı gözledi anuñ çün irdi devlete pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 5). [*hudâyî,]*

hudâ-yı ‘âlem [1] *Kâinatın Allah’ı.*

Ey Murâdî şâkir oldukça **Hudâ-yı ‘âleme** / Gözle kim senden idiserdür ne na’mâlar zuhûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5). [*hudâ-yı ‘âleme, -e*]

hudâ-yı bî-misâl [1] *Eşi benzeri olmayan Allah.*

Muqaddessin kemâlünle **Hudâ-yı bî-misâlsin** sen / Senüñdür kudret ü ‘izzet kadîm-i lâ-yezâlsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 1). [*hudâ-yı bî-misâlsin, -sin*]

hudâ-yı bî-zevâl [1] *Bitmez, tükenmez, sonsuz yaratıcı.*

Murâdî ol **Hudâ-yı bî-zevâli** / Dem-â-dem zikr kıl çün dem bu dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 5). [*hudâ-yı bî-zevâli, -i*]

hudâ-yı hâdim [1] *Hizmet edenin Allah’ı.*

Ya nice itmeyevüz fahr ey habîb-i cihân / **Hudâ-yı hâdimi** gayre mufahhamuz cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 4). [*hudâ-yı hâdimi,]*

hudâ-yı kibriyâ [1] *Yüce Allah.*

Virür her şey’e hâlince **Hudâ-yı kibriyâ** revnağ / Cemâl-i bâ-kemâлиндür ammâ ibtidâ revnağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 1). [*hudâ-yı kibriyâ,]*

hudâ-yı lâ-yezâl [1] *Ebedi olan Allah.*

Göñül terk eyle bu milk-i fenâyı gel bekā iste / **Hudā-yı lā-yezāle** tāt it andan ‘atā iste (Murādī Dīvānı, Gazel 1316, Beyit 1). [hudā-yı lā-yezāle, -e]

hudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl [1] Her türlü noksandan münezzeh, bâkî Allah.

Hamd-i lā-yu‘ad **Hudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl** / Müşt-i hākiden yaratdı virdi insāna cemāl (Murādī Dīvānı, Kıt‘a 12, Beyit 1). [hudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl,]

hudā-yı sübhān [2] Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaatlardan uzak olan Allah.

Şükr ü minnet **Hudā-yı sübhāna** / Eyledi lutf ü ‘izzet insāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1218, Beyit 1). [hudā-yı sübhāna, -a]

Şükr ü minnet **Hudā-yı sübhāna** / Eyledi lutf u ‘izzet insāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1440, Beyit 1). [hudā-yı sübhāna, -a]

hudā zikri [1] Allah'ın zikri, Allah'ı anış, duâ.

Şafā oldur ebed ola fenā olanı n'idersin / Zebānuñdan **Hudā zikrini** sen bir laḥza kılma dūr (Murādī Dīvānı, Gazel 294, Beyit 3). [hudā zikrini, -(n)i]

hudūd [1] Uçlar.

Rāh-ı a‘lāda görindi yine hadd ile **hudūd** / Bu tarîk ibn-i sebîl olana bî‘usretdür (Murādī Dīvānı, Gazel 434, Beyit 3). [hudūd,]

hudūd olmak [1] Sınır tayin etmek, sınırlanmak.

Gālîb-i cümle **hudūd olup** bi-emr-i zü‘l-celāl / Kaşd-ı maḥşūd eyleyüben nuşret-i ālādayuz (Murādī Dīvānı, Gazel 567, Beyit 3). [hudūd olup, -up]

hukūk [6] 1. Haklar.

Çün beni bildüm **hukūkum** aḥladum iz‘ān ile / Tālîb ol gel sen daḥı olḡıl ḥabîbüm Haḥ-şinās (Murādī Dīvānı, Gazel 612, Beyit 3). [hukūkum, -um]

Haḥkḥı haḥk idüp **hukūkında** ḥakā‘ik gezinmiş / Haḥkḥı haḥk itmekdedür her dem-be-dem eṭvār-ı Haḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 695, Beyit 4). [hukūkında, -ı, -n, -da]

Haḥkā‘ikden **hukūkın** sābit itdi / Mu‘arrāda mu‘arrā oldı el-ḥak (Murādī Dīvānı, Gazel 708, Beyit 4). [hukūkın, -ın]

‘Arîf olan **hukūkı** Haḥk ile kıldı isbāt / ‘Aḥkıl olan kimesne cehd itmedi cidāle (Murādī Dīvānı, Gazel 1399, Beyit 4). [hukūkı, -ı]

2. Hakikatler.

Refîküm oldı çü ‘ışk-ı ḥabîb her demde / **Hukūkın** anuñ edā kılmaḥ icthādumdur (Murādī Dīvānı, Gazel 489, Beyit 2). [hukūkın, -ın]

Didi kim ‘ilme‘l-yakīnünden ‘uyunuñ gözle kim / Tā ḥaḥkikatle **hukūkun** bilesin īḡān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 4). [hukūkun, -un]

hulefā [1] Halifeler.

Cümleñün maḥz-ı murādı bu Murādide ‘ayān / Dāmenin elde tutanlar **hulefādur** yine bes (Murādī Dīvānı, Gazel 616, Beyit 5). [hulefādur, -dur]

hulefā-i insān [1] İnsanın halifeleri.

‘İlm ile fark oluna sācîd ile tā mescūd / ‘İlm-i zāhirle gelüpdür **hulefā-i insān** (Murādī Dīvānı, Gazel 253, Beyit 2). [hulefā-i insān,]

hulḥ [1] Ahlak, huy.

Haḥ seni aḥsen-i takvīm kılup ḥilḥatde / Hüsn ile **hulḥı** saña virdi bugün devletde (Murādī Dīvānı, Gazel 1346, Beyit 1). [hulḥı, -ı]

hulḥ olmak [1] Yaratılmak.

Cemāl-i aḥsen-i takvīm ile **hulḥ oldı** çün insān / Dilerseñ olasın kāmîl gözetgil vech-i ma‘nāy (Murādī Dīvānı, Gazel 1495, Beyit 2). [hulḥ oldı, -dı]

hullān [1] Sadık dostlar.

Merkez-i şıḍḡ u şafādan güzerān eylemedin / Elf-i cehd eyler ise cān ile **hullān** bulımaḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 576, Beyit 4). [hullān,]

hullet kılmaḡ [1] Dostluk kurmaḡ.

Nücüm-ı ḡayb-ı mihr-i ‘ayn ile **kılsa** ne var **hullet** / Sa‘adet āsumānından toḡar çün kim seher elfāz (Murādī Dīvānı, Gazel 655, Beyit 2). [hullet kılsa, -sa]

hulūşıyyet [2] Samimi, candan dostluk.

Cemāl ile kemāl arasını teşḥîş iden ‘arîf / Ne deñlü kesb ider bir ol ḡadar bulur **hulūşıyyet** (Murādī Dīvānı, Gazel 186, Beyit 3). [hulūşıyyet,]

Çün **hulūşıyyet** ile geldi ele kūy-ı süḥūd / Ben şehādet iderem kim ola a‘la muḥliş (Murādī Dīvānı, Gazel 647, Beyit 4). [hulūşıyyet,]

hulv [1] Tatlı.

‘Ābid ü sācîd olup lu‘b ile lehv eyleme / **Hulv** ile lezzet dile aḥla ‘ibādetdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 495, Beyit 2). [hulv,]

hulviyyāt [1] Tatlılar, şekerlemeler, tatlı ile ilgili yiyecekler.

Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde **hulviyyāt** / Baña sem oldı cümle ol şeker güftārdan ḡayrı (Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 5). [hulviyyāt,]

humār [2] İçkiden sonra gelen baş ağrısı, mahmurluk.

‘İşk meyinden bu Murādī şöyle maḥmur oldı kim / Tolsa dünyā ol **humarı** cür‘alar ḥall eylemez (Murādī Dīvānı, Gazel 561, Beyit 5). [humarı, -ı]

Şüret-i ‘aql-ı hayālüm mahv idelden bu **humār** /
Buldı bir keyfiyeti ‘aqlum ki gelmez rāyına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 2*). [*humār,]*

humār gîtmek [1] İçkiden sonraki sersemlik halinin
kaybolması, bitmesi.

Cür’a nüş oldum ezelden ta ebed **gîtmek humār** /
Dil açup nāmını zîkr eyler tenümde cümle mü
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3*). [*humār*
gîtmek, -mez]

humār-ı şevk [1] Sevgiliyi görme arzusunun
sersemliği, aklı baştan alışı.

Hayât-ı câvidânumdur **humār-ı şevküñ** ey dilber
/ Ebed ayılmazam şunduñ ezelde çünki peymâne
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 2*). [*humār-ı*
şevküñ, -ün]

hum-hâne [2] Meyhane; şarap mahzeni. II
Tekke.

Nüş eyle cām-ı ‘ışkı cān eyle cān ü dilden / Şevvāk
olmayanlar **hum-hāneye** iremez (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 596, Beyit 3). [*hum-hāneye, -y, -e]*

Hum-hānesinden vahdetüñ nüş eyleyenler bâdeyi
/ Mest olanuñdur bu maķām olımadı ayıklarüñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3*). [*hum-*
hānesinden, -sî, -n, -den]

hum-hāne-i ezel [1] Ezel meyhanesi. II Elest meclisi.

Hum-hāne-i ezelde mestānedür çü âdem / Birdür
baña anuñ çün her demde ğamla şādum (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 948, Beyit 1). [*hum-hāne-i ezelde, -*
de]

hum-hāne-i vahdet [4] Birlik, vahdet meyhanesi. II
Tekke. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Hum-hāne-i vahdetde biz nüş eyledük
peymāneler / Pervāneler pervāneler şem’-i cemāle
yanalar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1*).
[*hum-hāne-i vahdetde, -de]*

humret-i hicran [1] Ayrılığın kızılığı. II
Ayrılıktan kanlı gözyaşı dökmek.

Şol kadar ağlamışam **humret-i hicrān** ile kim /
Eşk-i çeşmümi göreliden yedi deryā inler (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2). [*humret-i hicrān,]*

hün [1] Kan, dem.

Bu cemāl ü hüsnüñi görmezse didem **hündur** /
Fürkatüñden çeşme-i Nîl ü biri Ceyhündur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 1*). [*hündur, -*
dur]

hün-âb [1] Kanlı gözyaşı.

Tâb-ı ruh-ı dildāra gözüm tâb getürmez / ‘Aynum
gibi bir göz dağı **hün-âb** getürmez (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [*hün-âb,]*

hün-âlûde [1] Kana bulanmış.

Nüş idelden bâde-i ‘ışkı ebed mahmûr olup /
‘Âşıkın oldı bu keyfiyyetde **hün-âlûdeler**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4*). [*hün-*
âlûdeler, -ler]

hün-hvār [1] Kan içen, kan dökücü, zalim.

Gönül aldanma bu dünyā katı ğaddār durur /
Nicenüñ kanın içüpdür katı **hün-hvār** durur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1*). [*hün-hvār,]*

hün-ı ciğer [1] Ciğer kanı. II Üzüntü, göz yaşları,
keder.

Hün-ı ciğerdedür dil ü cânuñ harāreti / Bir nice
dem gönülde geçer derd ü hasreti (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1528, Beyit 1). [*hün-ı ciğerdedür, -de, -dür*
]]

hün-ı dil [1] Gönül kanı.

Vuşlat şarābını baña şun sākīyā meded / Hicr ile
oldı **hün-ı dilüm** bâde-i şabūh (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 236, Beyit 5). [*hün-ı dilüm, -üm]*

hün-ı hvāb [1] Kanlı uyku, rüya.

Nuşret-i fettāh çü mü’mindedür / Dîde-i
küffārdadur **hün-ı hvāb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
163, Beyit 3). [*hün-ı hvāb,]*

hün-ı kerem [1] Cömertlik kanı.

Hün-ı kerem şu deñlü döküldi hisābı yok / Oldı
‘ināyet ile kifāyet bölük bölük (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 745, Beyit 2). [*hün-ı kerem,]*

hünî [1] Kan akıtıcı, kan dökmeye meyilli;
zalim, gaddar.

Rāz-ı dildendür kamu kevn ü mekân ey pāk-bāz /
Sırrı fāş eylerse ‘âşık **hünîdür** dest-i namāz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1*). [*hünîdür, -*
dür]

hünîn olmak [1] Kanlı olmak.

Aķar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben hünîn / Ol
‘aynuñ başı vardur ben gedānuñ gönli dāğında (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 2). [*hünîn oluben, -uben]*

hunṭa-i me’kûl [1] Yiyecek dükkânı,
meyhanesi.

Çü men’ olındı evāmırle **hunṭa-i me’kûl** / Ne ola
hikmeti men’ ide hükmini mānî’ (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
660, Beyit 4). [*hunṭa-i me’kûl,]*

hür [7] Ahu gözlüler, cennet kızları. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Serā-perde küşād olsa ruh-ı cānān olur peydā /
Açılsa bāb-ı cennet **hür** ile ğılmān olur peydā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1*). [*hür,]*

h’ürā [1] Ahu gözlüler, cennet kızları.

Yā ceḥīme nār olan yā ravzāda **h’ürā** nedür / Yā
nedendür yā nedür bu ‘urve-i vüşkā nedür (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 362, Beyit 4). [*h’ürā,]*

hür-ı cennet [1] Cennet kıızı.

Bilürdi 'aşıkā oldu hāram gāyra heves / Yüzin dönübeni bakmadı **hür-ı cennete** pes (Murādī Dīvānı, Gazel 615, Beyit 3). [hür-ı cennete, -e]

hür-ı cinān [1] Cennetler hurisi.

Şeydā gönül dolandura mı ins ü cān seni / Eglendüremedi seni **hür-ı cinān** seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1532, Beyit 1). [hür-ı cinān,]

hür ile gılmān [5] Huri ile cennetteki erkek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ālemi ravz-i cennetde müşāhid oluben / **Hür u gılmānı** derilüp kıldılar ef'āle haber (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 4). [hür u gılmānı, -ı]

hurdedān [1] Nükteleri ve incelikleri anlayan.

Ey hayāt-ı bī-fenāya rāgīb olan **hurdedān** / Hall-i 'ukde eyler iseñ bulasın yevmü't-tenād (Murādī Dīvānı, Gazel 246, Beyit 4). [hurdedān,]

hurrem olmak [6] Sevinmek, mutlu olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayra maḳdem görinür milk-i ḥabībe yolumuz / Vaşl ile **hurrem ola** şa'lla(h) dil-i mā'il-i mā (Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 2). [hurrem ola, -a]

hurşid [1] Güneş. II Sevgili.

Ben zerre o **hurşide** dil vireli her demde / Kaldum şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya (Murādī Dīvānı, Gazel 1438, Beyit 2). [hurşide, -e]

hurşid-i cihan [1] Alemi aydınlatan güneş.

Murāduñ sen bu güftārın eger fehmi idesin ey dil / Ki **hurşid-i cihān** gibi virürsin sen zīyā aya (Murādī Dīvānı, Gazel 1323, Beyit 5). [hurşid-i cihān,]

hurşid-i dünya [1] Dünyanın güneşi.

Şem'-i deycür olalı **hurşid-i dünyādur** gönül / Muntehā-yı 'aḳla ırgürdüm yine cān ü teni (Murādī Dīvānı, Gazel 1461, Beyit 3). [hurşid-i dünyādur, -dur]

hurşid-i enver [1] Parlak güneş.

Tāli' midür nedür ki bu **hurşid-i enveri** / Nürü ihāta kıldı kamu baḫr ile beri (Murādī Dīvānı, Gazel 1533, Beyit 1). [hurşid-i enveri, -i]

hurşidveş [1] Güneş gibi.

Nümāyān olalı vechüñ benüm mir'āt-ı ḳalbümde / Nice biñ māh-ı tābānı kılar **hurşidveş** tenvīr (Murādī Dīvānı, Gazel 280, Beyit 3). [hurşidveş,]

huruc [5] Dışarı çıkmak, çıkış. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hurucum aşlın isterseñ ben andan olmadum ḥāric / Vülūcumda hurucum vaşfını añla maḫrec (Murādī Dīvānı, Gazel 227, Beyit 2). [hurucum, -um]

huruc eylemek [1] Dışarı çıkmak.

Miyān-ı āb u āteşden **huruc eyle** mü'eyyeddür / Anuñ çün gösterür her laḫza bir vech üzre eṭvāruñ (Murādī Dīvānı, Gazel 1019, Beyit 2). [huruc eyle,]

huruc itmek [3] Çıkmak, ayrılmak.

Ayağı taşra başuben edebden **itme huruc** / Ne deñlü aḳreb ola gözle muntehā-yı edeb (Murādī Dīvānı, Gazel 142, Beyit 2). [huruc itme, -me]

Ṭavr u ṭarzın bildi pes ṭavrından **itmedi huruc** / Anuñ içün eylemiş 'ulyāda 'ulyā şoḫbetin (Murādī Dīvānı, Gazel 1029, Beyit 4). [huruc itmedi, -me, -di]

Fi'lüm istiḫrācına ḳavlüm **huruc itdi** bu kez / Gözlerüm bāl-i ḥümāyūnumda devlet sāyesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 2). [huruc itdi, -di]

huruc-ı mihr-i kamer [1] Ay'ın güneşten çıkışı.

Ḥabīb-i dilde göründi yine vidād-ı vülūc / **Huruc-ı mihr-i kamerde** bu ittiḥād-ı vülūc (Murādī Dīvānı, Gazel 225, Beyit 1). [huruc-ı mihr-i kamerde, -de]

huruf [5] Harfler.

Levh-i dilde çün yazıldı āyet-i ümmü'l-kitāb" / Her **hurufına** virilmüşdür nice biñ biñ cevāb (Murādī Dīvānı, Gazel 130, Beyit 1). [hurufına, -ı, -na]

Ey Murādī yem-i 'irfānuña olmadı verāy / Her **hurufı** kelimātuñ nice deryā görinür (Murādī Dīvānı, Gazel 432, Beyit 5). [hurufı, -ı]

II Söz, sözler.

Semā'-ı şavt içün bī-şavt u harf olmak levāzımdan / **Huruf** ezberle ihvānum ḥabībümdür muḫibbü'l-vaḳt (Murādī Dīvānı, Gazel 187, Beyit 3). [huruf,]

Elfdür evvel **hurufa** ibtidā ey merd-i rāh / Oldı 'aḳl-ı evvele saṭvet ü behcet iftitāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 231, Beyit 3). [hurufa, -a]

Ey Murādī her kelāmuñda nice biñ sır var / Her **hurufı** ṭalibine cümle feth-i bābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 5). [hurufı, -ı]

hurüş [1] Coşkunluk hali, bağırma, coşma.

Şeḫer bülbül **hurüşından** dü-çeşme gelmemişdür / Ḥvāb / Sürür-ı şevḳ ile eylerdi medḫ-i dilber-i nā-yāb (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 1). [hurüşından, -ın, -dan]

husrev [2] 1. Hüsrev ü Şirin öyküsünün erkek kahramanı olan hükümdar.

Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı **Husrevle** Cem / Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar külli zevāl

(Murâdî Dîvânî, Gazel 785, Beyit 3). [hüsrevle, -le]

2. Hükümdar, padişah.

Seni şol kimse kim bildi rızâñı gözledi dâ'im /
Çatında bir durur gedâ vü kayşer ü **hüsrev**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1207, Beyit 4). [hüsrev,]

hüsrevâ [1] Ey padişah, padişahım.

Kıl 'inâyet ben ğarîb-i bî-dile / Rahmet eyle bu
gedâya **hüsrevâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 40, Beyit 3). [hüsrevâ,]

huşul [2] Hâsıl olma, peydâ olma, vücûda gelme.

Ben **huşûle** râğîbem oldı huşûlum mâ-şaşal /
Devrümü bir noktadan fehm iyle biñ pergâr içün
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1042, Beyit 3). [huşûle, -e]

Ben huşûle râğîbem oldı **huşûlum** mâ-şaşal /
Devrümü bir noktadan fehm iyle biñ pergâr içün
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1042, Beyit 3). [huşûlum, -un]

huşuş [1] Konu, mevzu.

Bu Murâdî'nün **huşuşında** nedür gör mâ-şaşal /
Gir maħabbet 'âlemine tâ bulasın râhatüñ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 732, Beyit 5). [huşuşında, -i, -n, -da]

huşuş-i niķâb [1] Örtü, perde konusu, şekli.

'Alâ'im oldı kamu 'âleme **huşuş-i niķâb** / 'Aceb
olur bu niķâbumda keşf olursa cemâl
(Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 4). [huşuş-i niķâb,]

huşuşâ [1] Özellekle.

Şıgındum saña yâ Rab her belâdan / **Huşuşâ** bu
cihân-ı pür cefâdan (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46,
Beyit 19). [huşuşâ,]

hüş [1] Akıl, fikir, us.

Hüsn-i pendine Murâduñ dutuben güş ile **hüş** /
Eyleme anı ki olmaya saña kâr-ı ehem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 925, Beyit 5). [hüş,]

Hüşyâr [1] Hüş sahibi, akıllı, uyanık, aklı başında.

Hest ü **hüşyâra** sorarlarsa benüm ahvâlüm /
Kâdir olmaya cevâba ne temâşâdur bu
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1200, Beyit 3). [hüşyâra, -a]

hüşyâr itmek [1] Aklını başına getirmek, ayıltmak.

Vire bir cür'a yine cām-ı haķîķisinden / Gâh mest
ide bizi geh **ide hüşyâr** yine (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1336, Beyit 4). [hüşyâr ide, -e]

hüş-yâr olmak [2] Akli başına gelmek, kendine gelmek, uyanmak.

Elâ yâ eyyühe'l-ahbâb dırahtuñ altıdur kevser /
Kim içerse zülâlınden olup mest **olmadı hüşyâr**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 306, Beyit 4). [hüşyâr
olmadı, -ma, -dı]

Ma'nâ hicâbından çün ol ma'nâ yüzün keşf eyledi
/ Dîvânelik terkin kılup cân **hüş-yâr oldı** yine
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1391, Beyit 2). [hüş-yâr
oldı, -dı]

hüşyâr-ı 'ışķ itmek [1] Aşķın akıllısı olmak.

Bir saçı leylî nigâra şöyle mecnûn itdi kim / Tâ
kıyâmet **itmeyiserdür** beni **hüşyâr-ı 'ışķ** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 686, Beyit 3). [hüşyâr-ı 'ışķ
itmeyiserdür, -me, -(y)iser, -dür]

hüt [2] Balık.

'Amelde 'ömr vefâsın kayurma kâmil iseñ / Bu
huti hayy idüben ölmedin at 'ummâna
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1388, Beyit 4). [huti, -ı]

II Dünyayı üzerinde taşıdığına inanılan müekkel meleklerden biri.

Gel berü **Hüt** oluben çıkma deñiz ka'rından / Tâ
hayâta iresin ol ni'am-ı 'uzmâdur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 430, Beyit 2). [hüt,]

hüt-ı gönül [1] Gönül balığı.

Ġarķa-i baħr olalı **hüt-ı gönül** buldı hayât /
Şöyle tayyâr durur fülk-i dil aña kim ire
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1360, Beyit 2). [hüt-ı gönül,]

hüt olmak [1] Balık olmak. II Hakiki âleme dalmak.

Haķîkat baħrine **hüt oldı** ruh-ı pür-fütühüm çün /
Şinâv itsem o yem içre yine peydâ olan sensin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1012, Beyit 4). [hüt oldı, -dı]

huṭbe [1] Cami minberinde okunan nutuk.

“Alleme'l-esmâ” rumûzın fehm iden 'âriflere /
Huṭbede âdem görünmez secde kılmazlar aña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 31, Beyit 4). [huṭbede, -de]

huṭbe okumak [1] Camilerde cuma ve bayram namazlarından sonra hatibin konuşması, halka öğüt vermesi.

Minber-i evc-i kerâmât üzre çün kıldı su'ud /
Oḳuyup ḥamd ile **huṭbe** didi âlâdan fütüh
(Murâdî Dîvânî, Gazel 232, Beyit 4). [huṭbe
oḳuyup, -(y)up]

huṭür itmek [1] Hatıra gelmek, akla düşmek.

Maķâm-ı ülfeti gördüm kemâle râci' imiş / Ne kim
huṭür ide ḥâtırda cümle vâķi' imiş (Murâdî
Dîvânî, Gazel 637, Beyit 1). [huṭür ide, -e]

huṭür kılmak [1] Akla gelmek.

İhtiyâc itdüm kamu kârumdan anuñ kârını / İşbu
ma'nî şerḥi ol dem ḥâtıra **kıldı huṭür** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 333, Beyit 2). [huṭür kıldı, -dı]

huṭür [14] Huzur, gönül rahatlığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Älemde dilerseñ ki **huzûruñ** ola dâ’im / Yanuña
yakın olmayalar ehl-i şekâvet (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 198, Beyit 2). [*huzûruñ, -un*]

huzûra çekmek [1] *Huzuruna almak, kabul etmek.*

‘Avâlim gerçi seyrânum habîbümdür muhibbû’l-
vakt / **Huzûra çekdi** iz’ânüm habîbümdür
muhibbû’l-vakt (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 187, Beyit
1). [*huzûra çekdi, -di*]

huzûr-ı kalb [1] *Gönül rahatlığı.*

‘Amel berâberine maḥzarında hâzırdur / **Huzûr-ı
kalb** iledür fi’l ile olan ef’âl (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 826, Beyit 3). [*huzûr-ı kalb,]*

huzûr-ı meskenet olmak [1] *Fakirliğin huzuruna
erişmek.*

Bu hüd ‘atâ-yı ğinâdur ya sîvedür yaḥû nâz /
Huzûr-ı meskenet olmağa fâkr-ı fâhri yiter
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 609, Beyit 3). [*huzûr-ı
meskenet olmağa,]*

huzûr-ı vaḥdet [2] *Allah'a yakın olmanın verdiği
huzur.*

Huzûr-ı vaḥdete meyl eyledi dil-i nālân / Cihân-ı
kesrete mâ’il olur mı ‘âkil-i hûb (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 141, Beyit 4). [*huzûr-ı vaḥdete, -e*]

Huzûr-ı vaḥdet oldu kâr-ı ‘ârif / Gel ey ‘ışk ehl-i
kesb eyle ma’ârif (*Murâdî Dîvânı*, Mesnevi 33,
Beyit 1). [*huzûr-ı vaḥdet,]*

huzûr itmek [1] *Yüce huzura varmak.*

Menzil alup varup **itdûñ** mi maḥâmuña **huzûr** /
Yoḥsa râh üzre varup renc ü ‘anâ gördûñ mi
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1511, Beyit 4). [*huzûr
itdûñ, -dû, -n*]

huzûr olmak [1] *Rahatlık, ferahlık olmak.*

Her ne **huzûr olsa** cihânda Murâd / İste anı cümle
kanâ’atdedür (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 543, Beyit 5).
[*huzûr olsa, -sa*]

hüccet [4] *Delil, burhan. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Ger Murâdî şorar iseñ kim nenüñ kârındadır / Ehl-
i ‘ışka kâdî olmuş **hüccet** imzâsındadır (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 332, Beyit 6). [*hüccet,]*

hücrât-ı kalb [1] *Gönül evi.*

Ḳanâdil-i maḥabbetdür yanan **hücrât-ı kalbümde**
/ Cemâlidür hüveydâ her seḥer mir’ât-ı kalbümde
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1296, Beyit 1). [*hücrât-ı
kalbümde, -üm, -de*]

hücre-i deycûr [1] *Çok karanlık oda.*

Güneş ziyâsına mir’âtı tutmak oldu devâ / Ki tâ ki
hücre-i deycûra nûr ola lâmi’ (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 660, Beyit 3). [*hücre-i deycûra, -a*]

hücre-i dil [1] *Gönül hücre.*

Seb’-i tıbbâkı seyr ider **hücre-i dildedür** velî / Hâşa
k’ola mekân aña belki ider senâ şıfat (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 201, Beyit 3). [*hücre-i dildedür, -de,
-dür*]

hücre-i kalb [2] *Gönül hücre, odası.*

Hücre-i kalbüm tolı kıl şu’le-i envâr ile / Nice bir
cürm ü ḥaṭâyile ola gönüm kara (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 18, Beyit 3). [*hücre-i kalbüm, -üm*]

Maḥabbet şem’ine bu **hücre-i kalbi** kılup mişkât /
Gönül pervânesi dâ’im tolaşur olmayup epsem
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 870, Beyit 3). [*hücre-i
kalbi, -i*]

hücre-i vaḥdet [1] *Allah'a yakın olunan, tek kalınan
yer.*

Kesretinden kaçmışam anuñ içün bu ‘âlemüñ /
Hücre-i vaḥdetde buldum gûşe-i tekrârımı
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1457, Beyit 2). [*hücre-i
vaḥdetde, -de*]

hüdâ hüdâ [2] *Çokça hidayet, doğru yol.*

İster iseñ kemâlünü iste hemân **hüdâ hüdâ** / Nâm
u nişânı târik ol tâ bulasın kemâlünü (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 98, Beyit 3). [*hüdâ hüdâ,]*

Nâm u nişânı târik ol tâ bulasın kemâlünü / İster
isen kemâlünü itse heman **hüdâ hüdâ** (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 116, Beyit 3). [*hüdâ hüdâ,]*

hüdâ-yı hādî [1] *Hidayet veren Allah.*

Râh-ı vüṣûla encüm oldu **hüdâ-yı hādî** / Künc-i
dücâda sâkin teşḥîş ider mi evkât (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 190, Beyit 4). [*hüdâ-yı hādî,]*

hükm [41] *Hüküm, emir. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)*

Çü **hükmin** eyledi zâhir ne zâhir ezher-i bâhir / Velîkin
zâhire bâtin olupdur râzda sırâ (*Murâdî Dîvânı*, Gazel
54, Beyit 4). [*hükmin, -in*]

hükm eylemek [2] *Üzerinde hakimiyet kurmak, hükmü
altına almak.*

Ḳarîn-i maḥz-ı ezeldür vücûd-ı ‘ayn-ı ḥikem /
Nefahṭü sırrına **hükm eyledi** delâlâtı (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 1540, Beyit 2). [*hükm eyledi, -di*]

Günâhuma muḳırram sensin a’lem / Ne kim **hükm
eyler** iseñ sensin aḥkem (*Murâdî Dîvânı*, Mesnevi
44, Beyit 5). [*hükm eyler, -r*]

hükm hırmanı [1] *Hüküm, karar, emir harmanı.*

Ḳâdir u muṭlaḳdadur hükm-i vücûd-ı ins ü cân /
Andan oldu münteşir ḥânüm bu **hükümüm hırmanı**
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1461, Beyit 2). [*hükümüm
hırmanı, -ı*]

hükm-i ân [1] *Zamanın hükmü, kararı.*

‘Arş-ı a’lâ ferş-i esfel bu zemîn ü âsumân / Haḳ u
bâtil nev’-i zâtî nev’-i eşyâ **hükm-i ân** (*Murâdî
Dîvânı*, Gazel 1083, Beyit 1). [*hükm-i ân,]*

hük-m-i ezel [2] *Ezelî, başlangıcı olmayan karar, hüküm.*

Geldi bu Murâdî yine 'âlemlere kudret / **Hük-m-i ezel** ile kurulur yine bu bazar (Murâdî Dîvânî, Gazel 454, Beyit 5). [hük-m-i ezel,]

Cümle-i zerrâtda bâhir durur **hük-m-i ezel** / Gel tefekkür eyle hânım nice hâşî' dūr gelen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1041, Beyit 3). [hük-m-i ezel,]

hük-m-i hakık [2] *Allah'ın hükmü, kararı.*

Ey Murâdî merd-i meydân ol durur 'âlemde kim / **Hük-m-i Hakıkuñ** Muştafânûñ şer'î icrâsındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 385, Beyit 5). [hük-m-i hakıkuñ, -un]

Murâdî sırr-ı hikmetden eger kim inkişâf itse / Bekâ bulaydı **hük-m-i Hakık** ile bu 'âlem-i fânî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1505, Beyit 5). [hük-m-i hakık,]

hük-m-i hayy-ı lâ-yenâm [1] *Uyumayan, diri olan Allah'ın hükmü.*

'Ayn-ı hikmetde görindi **hük-m-i Hayy-ı lâ-yenâm** / Anuñ içün söylenür dünyâda vü uhrâda hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1194, Beyit 4). [hük-m-i hayy-ı lâ-yenâm,]

hük-m-i hikmet [1] *Hikmetin, sebebin emri.*

Ey Murâdî seni senden kim ola kim bile yeg / Her ne şâdir ki ola sende **hük-m-i hikmetdür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 434, Beyit 5). [hük-m-i hikmetdür, -dür]

hük-m-i iktizâ [1] *Gereken hüküm, irade, karar.*

Sende durur necâtum ey mefhar-ı yegâne / Lâzım olan sebep ne bu **hük-m-i iktizâda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1400, Beyit 2). [hük-m-i iktizâda, -da]

hük-m-i kâdir [1] *Allah'ın hükmü, takdiri.*

Şu'â'-ı şems-i enver zerredür mihr-i dilârâña / Muşkarrerdür bu hüküm üzre ki kudret **hük-m-i kâdirdür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 310, Beyit 2). [hük-m-i kâdirdür, -dür]

hük-m-i kâti' [1] *Kesin hüküm, karar.*

Emr ile **hük-m-i kâti'** irişdi çün türâba / Bir 'aql-ı ekmel oldı kâdir olup cevâba (Murâdî Dîvânî, Gazel 1398, Beyit 1). [hük-m-i kâti',]

hük-m-i "kerremnâ" [1] *"Şereflendirdik" hükmü, emri. [Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık (17/İsra 70)].*

Oldı zıkr-ı habîb-i kalbe şafâ / Zâkire geldi **hük-m-i "kerremnâ"** (Murâdî Dîvânî, Gazel 86, Beyit 1). [hük-m-i "kerremnâ",]

hük-m-i kübrâ [3] *Büyük, yüce hüküm, karar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hük-m-i kübrâda kılup herkese tevzî'-i kader / Hamd-ı bî-had ki bize virdi 'inâyet haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1110, Beyit 3). [hük-m-i kübrâda, -da]

hük-m-i Mevlâ [1] *Allah'ın hükmü, iradesi.*

Hük-m-i Mevlâya eger râzî olursañ her zamân / Ey Murâdî aňlayasın sen bu kavlı-i hikmetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 880, Beyit 5). [hük-m-i mevlâya, - (y)a]

hük-m-i nâfiz-i hak [1] *Allah'ın nüfuzlu, sözü geçen hükmü.*

Cemî' şey'e revân oldı **hük-m-i nâfiz-i Hak** / Cemî' elsineye aňla tercemânâ ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1144, Beyit 4). [hük-m-i nâfiz-i hak,]

hük-m-i itmek [10] *Karar vermek, yönetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İşkî sermeddür cihâna **hük-m-i iden** min hâkimin / Sa'yün artur Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 4). [hük-m-i iden, -en]

hük-m-i vücūd-ı ins ü cân [1] *İnsan ve cin varlığıyla ilgili verilen hükümler, kararlar.*

Kâdir u muṭlaḳdadur **hük-m-i vücūd-ı ins ü cân** / Andan oldı münteşir hânım bu hükmüm hırmanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1461, Beyit 2). [hük-m-i vücūd-ı ins ü cân,]

hük-m-i 'ulâ [1] *Yüce hüküm, karar.*

Her ne kim peydâdadur **hük-m-i 'ulâsın** aňlağıl / Kabz ü bast u kudret ü 'ilm- ü kazâsın aňlağıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 759, Beyit 1). [hük-m-i 'ulâsın, -sın]

hük-m-i kılmak [1] *Hüküm, karar vermek.*

Milk-i tende oldı çün da'vâya bürhân insilâh / **Hük-m-i kıldı** aña pes ol demde sulṭân insilâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 238, Beyit 1). [hük-m-i kıldı, -dı]

hük-m-i olmak [1] *Hüküm, karar vermek.*

Ğâyıb-âne nice **hük-m-i oluna** bu aşl-ı şühūd / Bir şehâdet ider isem daḥı dünyâda ne ğam (Murâdî Dîvânî, Gazel 925, Beyit 3). [hük-m-i oluna, -un, -a]

hük-m-i virmek [1] *Hüküm, karar vermek.*

Cân **hük-mini virelden** nefhâdan bilmezlenür / Anuñ içün evvelini 'add ider tekrârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1073, Beyit 2). [hük-mini virelden, -elden]

hümâ [7] *Devlet, talih kuşu; Kaf dağında yaşadığına inanılan efsanevi kuş.*

'Âlemüñ mahz-ı hayâl idüğini bildi göñül / Ol **hümâdur** buña konuşmaz ki bilür mezbeledür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [hümâdur, -dur]

‘Ulyâdadur **hümâ** çün sâyem hümâya devlet / Ben devlete hümâyam devlet cenâha bâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [hümâ,]

‘Ulyâdadur hümâ çün sâyem hümâya devlet / Ben devlete **hümâyam** devlet cenâha bâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [hümâyam, -y, -am]

‘Ulyâdadur hümâ çün sâyem **hümâya** devlet / Ben devlete hümâyam devlet cenâha bâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 3). [hümâya, -ya]

Ten hicâbın ref’ ider maşşûda bulmuş dest-i res / Bir **hümâyam** uçmağa perr ile bâl eyler yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2). [hümâdur, -dur]

Olmuşam küh-ı kanâ‘atde yine ‘anka bu gün / Bir **hümâyam** ecniham kılmuş durur bâlâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 3). [hümâyam, -y, -am]

II Yüce gönüllü kimse.

Evce çıkar çün **hümâ** tayr ider eflâkda / Devlet-i ‘uzmâ bilür kime şalar sâyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 4). [hümâ,]

hümâ-yı devlet [2] Devlet kuşu, baht, talih, mtululuk.

Hümâ-yı devlet eger başuña şala sâye / ‘Aṭâ vü luṭf-ı Hudâ saña ola hem-sâye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 1). [hümâ-yı devlet,]

Hümâ-yı devlet irişmişdür âşiyânumuza / Gelür çü nükheth-i vuşlat meşâm-ı cânumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [hümâ-yı devlet,]

hümâ-yı gül-şen-i kıuds [1] Kutsal gül bahçesinin hüma kuşu olmak.

Hümâ-yı gül-şen-i kıudsem mekânım ‘arş-ı a‘lâdur / Şikâyet eylerem ammâ vücûdum nâr u âbından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [hümâ-yı gül-şen-i kıudsem, -em]

hümâ-yı şâhibü’l-bâl olmak [1] Kanat sahibi hüma kuşu olmak. II Talih sahibi olmak.

Dilde ümmîd-i vişâl-i yâr olupdur münderic / Bu beşâretle **hümâ-yı şâhibü’l-bâl olmuşuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 3). [hümâ-yı şâhibü’l-bâl olmuşuz, -mış, -uz]

hümâyun itmek [1] Mübarek kılmak.

Selâm idüp selâmında beşâret virdi kavlinde / Yemîn ile yesârında **hümâyun itdi** encâmın (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [hümâyun itdi, -di]

hümâm [1] Yüksek himmetli, büyük kimse.

Yazdı levh üze kırk-ı kudret pes / Nâminı nâm ile **hümâm** el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [hümâm,]

hümâm olmak [2] Çaba gösteren gayretli kimse olmak.

Bu Murâdî ‘Alleme’l-insân mâlem ya‘lemûn / Dersini kıldı kırâ‘ât ser-te-ser oldu hümâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 5). [hümâm oldu, -dı]

Tamâm oldu kitâb el-ḥamdü li‘llâh / **Hümâm oldu** kitâb el-ḥamdü li‘llâh (Murâdî Dîvânı, Müfret 46, Beyit 1). [hümâm oldu, -dı]

hüner [15] 1. Marifet, bilgi.

Kendüyi bulmak durur kişi **hüner** kendüde / Ğayrı hünerdür kamu küllide küllî hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 3). [hüner,]

Hicâbı ref’ ider ammâ **hüner** qarârdadır / İn-istekarre fe-sevfe terânî lâ-maḥcûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [hüner,]

Cüz’ ü külden çü gelür cüz’ ü kemâl ile **hüner** / Hüner ehlinden eger gelse **hüner** minnetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [hüner,]

Diñle Murâdîñün bu kelâmını cân ile / Var ise sen daḥî getür ortaya bir **hüner** (Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5). [hüner,]

Şu ‘âşık kim vire ‘ışk ile cânı / Fidâ-yı rûh aña ednâ **hünerdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 4). [hünerdür, -dür]

Hüner bilür ‘uyûbuñ yimegil ğam / Degil ey dil senün şâhuñ keremsüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4). [hüner,]

Ey Murâdî eser-i ḥikmet olupdur bu kelâm / Ey celâl ile cemâlünde gör imdi **hünerin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [hünerin, -in]

‘Ulûm-ı evvel ü uḥrâya ‘âlim iseñ eger / Hüner getür bu miyâna olur nazar **hünere** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [hünere, -e]

‘Ulûm-ı evvel ü uḥrâya ‘âlim iseñ eger / **Hüner** getür bu miyâna olur nazar hünere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [hüner,]

Kitâbında didi ikrâ okındı ezber-i manzûr / Nazar mir’âta urmaḥdur **hünerdür** aña dermânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [hünerdür, -dür]

2. Maharet, ustalık.

Kendüyi bulmak durur kişi hüner kendüde / Ğayrı **hünerdür** kamu küllide küllî hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 3). [hünerdür, -dür]

Ey Murâdî sâkit ol eyler **hüner** kendin ‘ayân / Bil ki sâkit olmayan ṭabl-ı teḥîdür kim utar (Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5). [hüner,]

‘Ârifûñ ‘aynındadır nûr-ı cemâl-i tâb-ver / Cânı kurbân eylemekdür ‘âşıka ednâ **hüner** (Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 1). [hüner,]

Fetvâ-yı ‘aynı ‘ayn ile bilmek **hüner** degül / Aña Murâdî ğayb ile ‘ayn-ı ‘aṭâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 6). [hüner,]

Murâdî merd-i 'aybından **hüner** degil haber almak / Serûnde sırr-ı a'lâ gör diye tâ çeşm-i ter elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [hüner,]

hüner ehli [1] Hüner, marifet sahibi olan kimseler.

Cüz' ü külden çü gelür cüz' ü kemâl ile hüner / **Hüner ehlinde** eger gelse hüner minnetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 4). [hüner ehlinde, -n, -den]

hüner göstermek [2] Beceriklilik ortaya koymak, herkesin yapamayacağı bir işi yapmak.

Didüm sıgırmaz mı ism içre müsemmanuñ merâmı pes / Didî kim sırr-ı esrârı Murâdî sen **hüner göster** (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 5). [hüner göster,]

'İşk ile da'vâ kılan gel berü **göster hünerüñ** / Merd iseñ kâr ile bürhânüñ meydâna getür (Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [hünerüñ, -üñ göster]

hünkâr-ı 'ışk [1] Aşk hükümdarı.

Bende kıldı ise sultân u gedâyı gam degül / Hüküm iderse 'âleme cânâ eger **hünkâr-ı 'ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 5). [hünkâr-ı 'ışk,]

hürmet [8] İhtiram. Hürmet, şeref, saygı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tâc-ı 'işmet olsa başuñda saña 'izzet yiter / **Hürmetüñi** şaklar iseñ ol saña hürmet yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 1). [hürmetüñi, -ün, -i]

hürmet me'âli [1] Hürmetin, saygının anlamı, derinliği.

Maşşûş olındı kıdve-i a'yân olup özi / Metbû' oldı gözledi **hürmet me'âlini** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [hürmet me'âlini, -(n)i]

hürmet-i dîrîne [1] Eskiden beri saygı duyulan, hürmet gösterilen.

Hürmet-i dîrînedür mabeyni efzal gösteren / 'İlm ü fazl ile kemâlâtında ekmel gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 1). [hürmet-i dîrînedür, -dür]

hürri-i aşl olmak [1] Aşlı hür, serbest olmak.

Hürri-i aşl oldum 'abâdumdur kamu / Her ne var ednâ ile ahrârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 3). [hürri-i aşl oldum, -du, -m]

hüsn [55] Güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kalbi idüpdür âyine çün vech-i ahsenüñ / **Hüsnüñ** durur kılan yine mir'ât-ı bâ-şafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [hüsnüñ, -ün]

hüsn-i bağ [1] Güzellik bahçesi.

Hüsn-i bağma hazân ırmesün anuñ diyü ben / Bâr-gâh-ı Hâkka kaldırdı şınar ellerini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [hüsn-i bağma, -ı, -(n)a]

hüsn-i bâ-kemâl [1] Mükemmel güzellik.

Şol **hüsn-i bâ-kemâl** ki sen dil-rübâdadur / Günden güne bu kalbüme 'ışkı ziyâdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 1). [hüsn-i bâ-kemâl,]

hüsn-i bî-nihâyet [1] Sonu olmayan güzellik.

Bu **hüsn-i bî-nihâyetden** bize çün kim haber geldi / Bu başa anuñ 'ışkından neler geldi neler geldi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 1). [hüsn-i bî-nihâyetden, -den]

hüsn-i cemal [6] Güzel yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tahayyür kapladı 'âlemleri **hüsn-i cemâlünden** / Anuñ çün zindeler bî-'âkl mevât-ı h'vâba düşmüşdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [hüsn-i cemâlünden, -ün, -den]

hüsn-i cihân-ârâ [1] Dünyayı süsleyen güzellik.

Bu **hüsn-i cihân-ârâ** peydâ neden olmuşdur / Bu 'izzet-i bî-hemtâ peydâ neden olmuşdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 1). [hüsn-i cihân-ârâ,]

hüsn-i dilârâ [1] Gönüli süsleyen, gönle huzur veren güzellik.

Gerçi kim sûretde 'aynum bilmedi keyfiyyetin / Lîk hayrân eyleyen **hüsn-i dilârâdur** beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [hüsn-i dilârâdur, -dur]

hüsn-i dilârâ-yı habîb [1] Sevgilinin gönül süsleyen güzelliği.

Beni gayretde kodı **hüsn-i dilârâ-yı habîb** / Kıldığınca nazarın dide-i cân oldı celî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 2). [hüsn-i dilârâ-yı habîb,]

hüsn-i dilber [2] Güzel dilber, sevgili.

Nâr-ı gayretdür cehennem nâr ile memlû olan / **Hüsn-i dilberdür** cinânda hür u gılman eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 4). [hüsn-i dilberdür, -dür]

Gördüm çü **hüsn-i dilberi** mir'ât-ı kalb ile / İletdi nûr-ı 'ayna beni bir dücâda 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 2). [hüsn-i dilberi, -i]

hüsn-i ezel [1] Ezeli güzellik, İlâhi güzellik.

Muhâşemetde ne var sendedür çü **hüsn-i ezel** / Cenâna râğb olup yâ nedür bu tûl-ı emel (Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [hüsn-i ezel,]

hüsn-i fi'âl [1] Güzel iş, amel.

Nâm-ı habîbi anılamak olmuş durur 'asîr / Ammâ mücâhid ol yûri **hüsn-i fi'âl** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [hüsn-i fi'âl,]

hüsn-i haber [1] Güzel haber.

Ahşen-i vech ile bildürdi kemâline eser / Neşr olur 'âleme ol vech ile **hüsn-i haberi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 2*). [*hüsn-i haberi, -i*]

hüsn-i habîb [1] Sevgilinin güzelliği.

Görindi **hüsn-i habîbümde** çün cemâl evzâh / Anuñ içün iki 'âlemedür kemâl evzâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 1*). [*hüsn-i habîbümde, -üm, -de*]

hüsn-i hâl [1] İyi hâl; güzel ahlak.

Dilüm habîbe düşelden zebân makâldedür / Makâl kavlı ile havlinde **hüsn-i hâldedür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 1*). [*hüsn-i hâldedür, -de, -dür*]

hüsn-i halk [1] Yaratma, yaratılmanın güzelliği.

Nefâdî olmadı aşlâ bu **hüsn-i halkuñ** ey 'aşık / Miyân-ı 'aşık u ma'sûk 'acâ'ib cây-ı şöhetdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4*). [*hüsn-i halkuñ, -un*]

hüsn-i ihsân kılmak [1] Bağışın, ihsanın güzeline sunmak.

Kıldı çü **hüsn-i ihsân** vehhâb-ı zü'l 'atâya / Anuñ içün Murâdî şâhib-nisâr idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 5*). [*hüsn-i ihsân kıldı, -dı*]

hüsn-i insânî [1] İnsanlığın güzelliği.

Cemâlün revnakı dünyâ vü mâfihâda zâhirdür / Velîkin **hüsn-i insânîde** ezher belki bâhirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 1*). [*hüsn-i insânîde, -de*]

hüsn-i kabûl [1] İyi karşılama, güler yüzlülük gösterme.

Murâdî **hüsn-i kabûl** ile kıldıñ ise kabûl / Anuñ murâdını hîn-i seherde göstergil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 6*). [*hüsn-i kabûl, -*]

hüsn ile tecellâ [1] Güzellik ve görünme, ortaya çıkma..

Hem-rehüm olmağa her dillerde güyâ söylenür / Manzarum olmağa **hüsn ile tecellâ** söylenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1*). [*hüsn ile tecellâ, -*]

hüsn illeri [1] Güzellik memleketleri.

Şâh-ı cemâle karşı **hüsn illeri** açılmış / Her kâra bâ'is ancak birbir zamândur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1210, Beyit 4*). [*hüsn illeri, -*]

hüsn-i pend [1] Güzel nasihat.

Hüsn-i pendine Murâduñ dutuben gûş ile hûş / Eyleme anı ki olmaya saña kâr-ı ehem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5*). [*hüsn-i pendine, -i, -(n)e*]

hüsn-i rehâ [1] Güzel kurtuluş.

Sırr-ı 'ışkı ne bilür gözlemeyen **hüsn-i rehâ** / 'Ayn-ı a'mâ nice ikrâr ide bürhânumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4*). [*hüsn-i rehâ, -a*]

hüsn-i rivayet [1] Naklonunan, dilden dile anlatılan güzellik.

Hüsn-i rivâyeti irişelden tevâtüre / Kimisi 'ayn-ı râvî kimisi hayâl ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 2*). [*hüsn-i rivâyeti, -i*]

hüsn-i rızâ [2] Rıza gösterme, hoş görme.

Çün oldı **hüsn-i rızâyile** muhsin ihsânı / Arada oldı habîbüm hemân bahâne huzûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 3*). [*hüsn-i rızâyile, -(y)ile*]

Kıvam-ı 'izzetün buldum senün **hüsn-i rızâñ** üzre / Rızâñı kullaruñda bulmuşam hüsn ü 'atâñ üzre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1*). [*hüsn-i rızâñ, -n*]

hüsn-i rızâ olmak [1] Güzel rızanı, hoşnutluğunu gözetmek.

Murâduñ arzûsı dâ'imâ **hüsn-i rızâñ olmuş** / Saña lâyıq ne ise anuñ ile ber-murâd eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 5*). [*hüsn-i rızâñ olmuş, -mış*]

hüsn-i ruh [1] Yanağın güzelliği.

Şerhe kâbil mi 'aceb **hüsn-i ruhuñ** yâr didüm / Virmedi baña cevâbı yine tekrâr didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1*). [*hüsn-i ruhuñ, -un*]

Cân cemâl-i yâre karşı seyr ider hâlâtdan / Hüb olan seyrân ider **hüsn-i ruhın** mir'âtdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1*). [*hüsn-i ruhın, -ın*]

hüsn-i ruhsâr [1] Yanağın güzelliği.

Fecr-i şâdık leyl-i sevdâdan 'ayân olmağdadur / Mâh u mihrûñ **hüsn-i ruhsârı** beyân olmağdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 1*). [*hüsn-i ruhsârı, -ı*]

hüsn-i rûy [1] Güzel yüz.

Şerh ü beyâna şıgmadı gerçi bu **hüsn-i rûy** / Herkes dilinde medhî 'alâ kudreti'l-himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 3*). [*hüsn-i rûy, -*]

hüsn-i şıfat [2] Güzel sıfatlar, vasıflar.

Kemâl ehl-i vücûda vücûd olunca kemâl / Benüm kemâl-i vücûdumdur bu **hüsn-i şıfat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3*). [*hüsn-i şıfat, -*]

Evvelün fikr-i hayâli senden ihbâr eylemez / Seyr iden **hüsn-i şıfâtuñ** zâtuñ efkâr eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1*). [*hüsn-i şıfâtuñ, -un*]

hüsn-i şüret [1] Yüz, görünüş güzelliği.

Hüsn-i şüretle gezüp 'âleme destân olma / Aldanursañ eger 'âlemde denîsin be-denî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 4*). [*hüsn-i şüretle, -le*]

hüsn-i ta'bîr [1] Güzel ifade.

Murâduñ **hüsn-i ta'bîrin** işiden gâş olur elbet / Meseldür mahv olur el-hâk düşerse katre deryâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5*). [*hüsn-i ta'bîrin, -in*]

hüsn-i tekrar [1] Güzelliğin yinelenmesi, her zaman güzel olma hâli.

Cihân-ı bî-nişâniden gelürse feyż-i külliyyât / Mükemmeldür kemâl ile olursa **hüsn-i tekrâruñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [hüsn-i tekrâruñ, -un]

hüsn-i vech [5] Yüz güzelliği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü h'vâbumda görem zîbâ cemâlin ol dilârâmuñ / Yine h'vâbumda h'vâbum **hüsn-i vech** ile ide ta'bîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [hüsn-i vech,]

hüsn-i yâr [2] Sevgilinin güzelliği.

'Âlemde iki nesnenüñ olmaz nihâyeti / Bir **hüsn-i yâre** bir dağlı 'ışk-ı gedâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3). [hüsn-i yâre, -e]

Cemâlin çü mekşûf ide **hüsn-i yâr** / Kim ola ki fark ide andan beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 2). [hüsn-i yâr,]

hüsn-i Yûsuf [1] Hz. Yusuf'un güzelliği.

Hüsn-i Yûsufda eger kıldı ise hâl zuhûr / Hâl-i Ya'kûbda gör 'ışk ile cânı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [hüsn-i yûsufda, -da]

hüsnî zann [1] İyi niyet, güzel düşünce besleme.

Muhabbâkdur benüm zannum ki zannumdan dağlı yegdür / Bu **hüsnî zannumuñdur** râyı kırtaran elemelerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 2). [hüsnî zannumuñdur, -um, -dur]

hüsn-i zîbâ [1] Lâtif güzellik.

Senüñ bu **hüsn-i zîbânî** göreliden bülbül-i cânım / Nazar kılmak ne mümkün derde yâhûd reng ile büya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [hüsn-i zîbânî, -ı]

hüsnîyyât [1] Güzellikler. II Edebi sanatlarla süslü olan.

Şanmağıl kavî-i Murâdîyi şakın **hüsnîyyât** / Vâzîh eyledi kelâmın senüñ iz'ânüñ için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 5). [hüsnîyyât,]

hüsn ü ân [1] Güzellik ve cazibe.

Mün'akis oldı cemâl-i yârden bir **hüsn ü ân** / Şevkini her dem-be-dem 'uşşâk-ı nâlân arturur (Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 4). [hüsn ü ân,]

hüsn ü 'aţâ [1] Güzellik ve bağış, kerem.

Kıvam-ı 'izzetüñ buldum senüñ hüsn-i rızâñ üzre / Rızâñı kullarûnda bulmuşam **hüsn ü 'aţâñ** üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [hüsn ü 'aţâñ, -n]

hüsn ü cemal [7] Güzellik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rû hicâbını eger kaldura ol **hüsn ü cemâl** / Tâkat itmez bilürem aña dil-i sa'il-i mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [hüsn ü cemâl,]

hüsn ü cemâl-i dildâr [1] Sevgilinin güzel yüzü ve güzelliği.

Seni hayrân ideli **hüsn ü cemâl-i dildâr** / Kamu hayran Murâdî dem-i hâlünde senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 5). [hüsn ü cemâl-i dildâr,]

hüsn ü kubb [1] Güzellik ve çirkinlik.

Bed ü nîki göreliden **hüsn ü kubbî** bilmişem a'lâ / Cemîlü'l-vaşf olalıdan cemâl-i bâ-cemâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 3). [hüsn ü kubbî, -ı]

hüsn ü tarâvet [1] Güzellik ve tazelik.

Sende bu **hüsn ü tarâvet** neden olmuş zâhir / Cümle mahlûk-ı cihân fîkr ile bu hâletde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 3). [hüsn ü tarâvet,]

hüsn ü zerâfet [1] Güzellik ve incelik.

Senüñ hüsnüñ şafâsından olur zevküm kemâlince / Kemâlinde mükemmel eylemek **hüsn ü zerâfetdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [hüsn ü zerâfetdür, -dür]

hüsrân [2] 1. Zarar, ziyan.

Naşîhât gûş kıl ey dil saña bî-had fevâyid var / Naşîhât gûş idenler görmediler tâ ebed **hüsrân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 4). [hüsrân,]

Îlâhî bende bir şâlih 'amel yok / Şehâ 'işyân ile **hüsrânımız** çok (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 14). [hüsrânımız, -umuz]

hüsrân olmak [1] Zarara uğramak.

Murâdî gevherin asan kulağa / Ümîdüm oldur **olmaya o hüsrân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 5). [hüsrân olmaya, -ma, -(y)a]

hüsûf [1] Ay tutulması. II Kedere maruz kalma.

Murâdî nokta-i pergâr olupdur iki 'âlemde / **Hüsûfindan** selâmetdür kamer eyyâmı görmez salh (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [hüsûfindan, -ın, -dan]

hüva'llâhü'llezî rabbun rahîmün kâdirun Allah [1] O Allah ki merhamet eden, her şeye gücü yeten ve terbiye edendir.

Zekernâ ismehü bi-şevki ve kulnâ dâ'imen Allah / **Hüva'llâhü'llezî rabbun rahîmün kâdirun Allah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 1). [hüva'llâhü'llezî rabbun rahîmün kâdirun allah,]

hüve bâkin ve sirrühü ebkâ [1] Baki odur ve sırrı da baki kalacaktır.

Ma'rifetden su'al iderse Murâd / **Hüve bâkin ve sirrühü ebkâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 5). [hüve bâkin ve sirrühü ebkâ,]

hüve'd-deyyânü ve's-sultân [1] O sultan ve herkesin hakkını ve hesabını en iyi bilen ve verendir.

Ġanî bî'z-zât mutlakdur hüve'r-Rahmânü ve'l-mennân / Yücedür tâlibüm her dem **hüve'd-**

deyyānū ve's-sultān (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 1). [hüve'd-deyyānū ve's-sultān,]

hüve'l-bākī [1] "Ebedi olan O'dur".

Gel ey 'āşık hemān hū di **hüve'l-bākī** hüve'l-bākī / Çün oldur cümleden efzāl çün oldur cümleden a'lem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 9). [hüve'l-bākī,]

hüve'l-ḥannān [1] O çok merhametli, acıyandır.

Elā yā eyyühe'l-'uşşāk nedür ma'sūkı bildüñ mi / Beridür cümleden el-ḥāk hüve'r-Rabbü **hüve'l-Ḥannān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 3). [hüve'l-ḥannān,]

hüve'l-hayyü [1] O (Allah) Hayy'dır: Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedi ve hakiki hayat sāhibi" anlamında esmā-i hüsnādan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dir.

Cemāl-i pertev enverdür cemāl-i pertevi n'eyler / Mu'arrādur müberrādur **hüve'l-hayyü** hüve's-sübḥān (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 4). [hüve'l-hayyü,]

hüve'l-hayyü'llezi fāṭır [1] O, yaratıcı olan diridir [Hamd, gökleri ve yeri yaratan. (35/Fatır 1, muht. yer.)].

Bu kudret kudret-i 'uzmā senüñ şānuñ 'azīmide / Ki zātūñ a'zam ez-cümle **Hüve'l-hayyü'llezi fāṭır** (Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 4). [hüve'l-hayyü'llezi fāṭır,]

hüve'l-hayyü'llezi lā-hū ve illā hū [1] O diridir, O'ndan başka Mevla yoktur (40/Mümin 65).

Tebāreke ismü Mevlāyī Te'ālā şānühü cem'ā / **Hüve'l-hayyü'llezi lā-hū ve illā hū** ve Mevlānā (Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 1). [hüve'l-hayyü'llezi lā-hū ve illā hū,]

huve'llāhu'llezi lā-mislehu fī'l-kevnı ve'l-imkān huve'l-hayyü'l-lezi ferdün muḥīṭün kādīrün sultān [1] O sultandır, ferttir, muhittir, kadirdir, kevn ü mekānda misli olmayandır.

Huve'llāhu'llezi lā-mislehu fī'l-kevnı ve'l-imkān / Huve'l-hayyü'l-lezi ferdün muḥīṭün kādīrün sultān (Murādī Dīvānı, Gazel 982, Beyit 1). [huve'llāhu'llezi lā-mislehu fī'l-kevnı ve'l-imkān huve'l-hayyü'l-lezi ferdün muḥīṭün kādīrün sultān,]

hüve'llāhü'llezi rabbün raḥīmün kādīrün Allāh [1] O Allah ki Rab'dir, rahimdir, kadirdir.

Zekernā ismehü bi's-şevkı ve kulnā dāyimen Allāh / **Hüve'llāhü'llezi Rabbün Raḥīmün kādīrün Allāh** (Murādī Dīvānı, Gazel 1299, Beyit 1). [hüve'llāhü'llezi rabbün raḥīmün kādīrün allāh,]

hüve'l-maḥbübü maḥbübün lehü'l-aḥfā mine'l-maḥfī [1] O sevgili sevildir, gizliden en gizlidir.

Hüve'l-maḥbübü maḥbübün lehü'l-aḥfā mine'l-maḥfī / Hemān bir sır-ı 'āşıkdur viren mā'nāda mā'nāy (Murādī Dīvānı, Gazel 1489,

Beyit 4). [hüve'l-maḥbübü maḥbübün lehü'l-aḥfā mine'l-maḥfī,]

hüve'l-mennānū lā yenfedu 'aṭāhu [1] O karşılıksız veren ve ihsanı bitmeyenidir.

Ġaniyyün rāzīkūn mu'tan ra'ūfun / **Hüve'l-Mennānū lā yenfedu 'aṭāhu** (Murādī Dīvānı, Gazel 1433, Beyit 2). [hüve'l-mennānū lā yenfedu 'aṭāhu,]

hüve'l-vāki' [2] Hālbuki o, ellerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden hak bir Kitap'tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2).

Murādī mā-hüve'l-vāki' **hüve'l-vāki'** hüve'l-vāki' / N'idersin anuñ erkānı siyādet eyleyen cünbiş (Murādī Dīvānı, Gazel 621, Beyit 5). [hüve'l-vāki',]

Murādī mā-hüve'l-vāki' **hüve'l-vāki'** **hüve'l-vāki'** / N'idersin anuñ erkānı siyādet eyleyen cünbiş (Murādī Dīvānı, Gazel 621, Beyit 5). [hüve'l-vāki',]

hüve'r-rabbü [1] O terbiye edici Allah'tır.

Elā yā eyyühe'l-'uşşāk nedür ma'sūkı bildüñ mi / Beridür cümleden el-ḥāk **hüve'r-Rabbü** hüve'l-Hannān (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 3). [hüve'r-rabbü,]

hüve'r-rahmānū ve'l-mennān [1] O esirgeyen ve çok lütuf sahibidir.

Ġanī bī'z-zāt mutlakdur **hüve'r-Rahmānū ve'l-mennān** / Yücedür tālibüm her dem hüve'd-deyyānū ve's-sultān (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 1). [hüve'r-rahmānū ve'l-mennān,]

hüve's-sultān 'azūmet kibriyāhu [1] Sultan odur, kibriyası azimdir.

Hüve's-sultān 'azūmet kibriyāhu / Ve yebkā vecceḥü nufiye sivāhü (Murādī Dīvānı, Gazel 1433, Beyit 1). [hüve's-sultān 'azūmet kibriyāhu,]

hüve's-sultānu ve'r-raḥmān [1] O sultan ve rahmandır.

Mu'ayyen Rabb-i vaḥdetde hüviyyetdür olan maḥfī / Velikin āşkār olmış **hüve's-sultānu ve'r-Raḥmān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 2). [hüve's-sultānu ve'r-raḥmān,]

hüve's-sübḥān [1] O her şeyden münezzehtir, beridir.

Cemāl-i pertev enverdür cemāl-i pertevi n'eyler / Mu'arrādur müberrādur hüve'l-hayyü **hüve's-sübḥān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 4). [hüve's-sübḥān,]

hüve't-tevvābü ve'l-ḡufrān [1] O tövbeleri çok kabul eden af sahibidir.

Eger var ise virdüñ pes saña vārid durur fāşıl / Murādī bildügin bildi **hüve't-tevvābü ve'l-ḡufrān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 5). [hüve't-tevvābü ve'l-ḡufrān,]

hüveyda [32] *Belli, besbelli, açık, apaçık, aşikâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Netâyic kapladı iki cihânı kabz ü baş ile / Heyûlâda **hüveydâdur** ne kim var cümleten ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [hüveydâdur, -dur]

hüveydâ itmek [1] *Aşikar etmek, ortaya çıkarmak.*

Dürr-i deryâ-yı haķîkat bu kelâm-ı dil-cû / Kaţarât **itdi hüveydâ** yine deryâdan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [hüveydâ itdi, -di]

hüveydâ kılmak [3] *Aşikar hale getirmek, belli etmek.*

Her kaçan **kılsam hüveydâ** 'ömrümün sermayesin / Ol zamân her mâ-halâķ 'ömrinde bulur pâyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 1). [hüveydâ kılsam, -sa, -m]

Kıldı hüveydâda hüveydâ beni / Kıldı lisânına beni tercemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 3). [hüveydâ kıldı, -dı]

Sırr-ı sübhânî **hüveydâ kıldı** kalb-i enbiyâ / Evliyâyâ muķtebis efvâh düşdi femlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 3). [hüveydâ kıldı, -dı]

hüveydâ olmak [7] *Ortaya çıkmak, belli olmak, görülmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mübdi'-i küllü'l-bedâyi'den **hüveydâ olmayan** / Şâhib olmak bir şeye ben dimezem lâyıķ aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [hüveydâ olmayan, -ma, -(y)an]

hüviyyet [4] *Hakikat, asıl.*

Murâduñ 'ayn-ı haķķını **hüviyyetdür** kılan bâhir / Cemâlün perdesi tursun helâķ olmaya mâfihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 5). [hüviyyetdür, -dür]

Ey Murâdî eyledün çünki murâda ârzü / Eyledi mîm-i murâd için **hüviyyet** iftitâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 5). [hüviyyet,]

Mu'ayyen Rabb-i vahdetde **hüviyyetdür** olan maḥfî / Velikin âşkâr olmuş hüve's-sultânu ve'r-Raḥmân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 2). [hüviyyetdür, -dür]

II Kişilik, benlik (Hüviyyet ile hû yazılışları aynı olması hasebiyle).

Elf ü nûn ü yâ vü elf ü nûn u elf u elf u lâm / Hâdan añağlâ **hüviyyet** ma'nide im'ân kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [hüviyyet,]

hüviyyet maḥzeni [1] *Şahsiyet, kişilik hazinesi.*

Yakîn olmaz bu îkân ile el-haķ fażl-ı 'allâme / **Hüviyyet maḥzenin** aç kim mülâķî ol likâsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2). [hüviyyet maḥzenin, -n]

hüz n [2] *Gam, keder, tasa.*

Ne 'aceb hâlet olur hâletümüz ey hâlet / Gâh şevķ u gehî **hüz n** ü gehî fûrķat devlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 1). [hüz n,]

Şâhâ nice bir **hüz n** ile kıla dil-i maḥzûn / Leyli şaçuña oldu güzel çünki o Mecnûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 1). [hüz n,]

hüz n ü bela [1] *Keder ve sıkıntı.*

Yûsuf-ı hüs n ü cemâl eyledi mi raḥm u luţf / Yâhû Ya'ķûb-şifat **hüz n ü belâ** gördün mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [hüz n ü belâ,]

2.2.10. I

ibâ eylemek [2] *Çekinmek.*

Güş kıl kavlı-i Murâdî **eyleme** zinhâr **ibâ** / Kim neler var maḥv olur bir kavlin iz'ân 'ışķına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 6). [ibâ eyleme, -me]

Müstecâbü'd-da' ve olmaḥdan **ibâ eyler** mi dil / Cümleten pes ân-ı vâhid bildi vîd u ân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 3). [ibâ eyler, -r]

'ıķâb [1] *Eziyet, eza, cefa, azap.*

Aşlını bu sevâb u **'ıķâbuñ** hep aña layup / Cehd ile bu sevâbuma yüz tutmuşam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 4). ['ıķâbuñ,]

'ılâķe [1] *Alakalar, ilgiler, bağlar.*

Muḥâl olmaz mecâl olmaz ki ger kesdün **'ılâķeyin** / Durış cehd eyle 'aynünden açıla tâ ḥicâbeyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). ['ılâķeyin,]

ırağ / ıraķ [3] *Uzak.*

Olalı 'ışķ ile hemser dü-'âlemde ferâğum var / Yakîn olalı dildâra kâmusından **ırağum** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 1). [ırağum, -um]

Ey Murâdî sözlerün v'Allâhi haķdur bilmiş ol / Haķdan ayrudan bi-ḥamdî'llâh **ırağum** var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [ırağum, -um]

Ey maḥâm-ı vuşlata vâsıl bilen öz nefsin / Hadd ü pâyân olmaḥ bu'd ile ķurbîyyet **ıraķ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [ıraķ,]

ırağ eylemek [1] *Uzaklaştırmak.*

Varmağ isterseñ eger kim âşiyân-ı kudse gel / Münseliḥ kıl rûḥuñ sen **eylegil** tenden **ırağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [ırağ eylegil, -gil]

ırağ kılmak [1] *Uzaklaşmak.*

Cân ü dil 'ışķuñla buldı iki 'âlemde ferağ / Münteḥâ olduḥda **ķılmışdur** ten ü cânın **ırağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 1). [ırağ ķılmışdur, -mış, -dur]

ırağ olmak [9] *Uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Aceb hikmet değil mi kim **ırağ olmaya** ol benden / "Fe-emmā" vuşlata dā'im gönülde iktizā gālib (Murādī Dīvānı, Gazel 149, Beyit 3). [*ırağ olmaya, -ma, -(y)a*]

ırağ u yakın [1] *Uzak ve yakın.*

Yakīnūm arasını bilmezem **ırağ u yakın** / Ve nahñü akrebu sırrınadır viren şalavāt (Murādī Dīvānı, Gazel 215, Beyit 4). [*ırağ u yakın,*]

ırmağ [1] *Irmak.*

Selsebil **ırmağının** yanında hür olmuş muhīt / Bir tarafda söyleşür gılman u gufrān āyetin (Murādī Dīvānı, Gazel 1094, Beyit 2). [*ırmağının, -muñ*]

'ırz [2] *Namus.*

Velikīn dil murād itmez diler bir küşe-i tenhā / Semā vü arzuñ **'ırzınca** egerçi cāy-ı cennetdūr (Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 4). [*'ırzınca, -ınca*]

Ekmeyen tūlm-ı ezel almaz fevā'id hırmanın / Kendü **'ırzı** kendüsünde pāy-māl eyler yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1244, Beyit 4). [*'ırzı, -ı*]

ırzā' itmek [1] *Gönlünü edip kandırma, hoşnut etme, râzı etme.*

Beni **ırzā' idelden** murzı'a şīrīn şarāb ile / Benüm mehdüm muṭāf oldı kāmuya reh-güzer oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 864, Beyit 2). [*ırzā' idelden, -elden*]

ışğa eylemek [2] *Bir sözü dinleyip kabul etmek.*

Bu kelāmını Murāduñ güzel **ışğa eyle** / Çeşme-i mīm-i Murādiden içüp āb-ı hayāt (Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 5). [*ışğa eyle,*]

Nār-ı düzaḥdan şanurdum 'ālemüñ zūlmātını / Perde-i hicrūñden olmuş **eyledüm ışgā** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1255, Beyit 2). [*ışgā eyledüm, -dū, -m*]

ışlāh [1] *İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.*

Murādī eylemeye şol ki kavlı ile 'amel / Ne deñlü var ise **ışlāhdan** ola meslūb (Murādī Dīvānı, Gazel 141, Beyit 5). [*ışlāhdan, -dan*]

ışlāh itmek [1] *Islah etmek, düzene koymak, değiştirmek.*

Ṭağıtdı şa'sa'asın 'āleme taraf-be-ṭaraf / Nücūmı māhı **ider** cümleten kāmı **ışlāh** (Murādī Dīvānı, Gazel 233, Beyit 3). [*ışlāh ider, -er*]

ışmarlamak [3] *Emanet etmek, bırakmak.*

"Faşbir li-hükmi Rabbike"ññ sırrın añladı / **İşmarladı** şu kim dükeli kārını aña (Murādī Dīvānı, Gazel 5, Beyit 4). [*ışmarladı, -dı*]

Faziletdür gerek olan kişide / Özüñi Ḥaḳḳa **ışmarla** her işde (Murādī Dīvānı, Mesnevi 3, Beyit 1). [*ışmarla,*]

Tevbe eyle yūri günāha kāmı / İşüñ **ışmarlağıl** ilāha kāmı (Murādī Dīvānı, Mesnevi 12, Beyit 7). [*ışmarlağıl, -ğıl*]

ışrār [1] *Ayak direme.*

Terk eyle gönül varı fehmi idesin **ışrārı** / İşleme yaman kārı v'Allāhi ḥaṭā vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 506, Beyit 4). [*ışrārı, -ı*]

'ışk [314] *Aşk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Añlar degül Murādī kimesne bu sözlerüñ / İllā meger şu kim kıla **'ışk** ile cān fidā (Murādī Dīvānı, Gazel 7, Beyit 5). [*'ışk,*]

'ışka düşmek [15] (Deyim) *Aşka düşmek, aşık olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden **'ışka düşdüm** pes ḥalāşa çäre ne / Çāresi vaşl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dā'imā (Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 2). [*'ışka düşdüm, -dū, -m*]

'ışk āteşi [1] *Aşk ateşi.*

Her dem murād olan Murāda dilberüñ maḳşūdudur / **'İşk āteşinde** maḥv olup pervāne-i 'ışkām yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1392, Beyit 5). [*'ışk āteşinde, -de*]

'ışk bāzārı [1] *Aşk pazarı.*

'İşk bāzārına çün girdi metā'-ı dil ü cān / Nice biñ perde yapıldı çü beden dükkānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1515, Beyit 2). [*'ışk bāzārına, -(n)a*]

'ışk ehli [3] *Aşk erbabı; aşık.*

'İşk ehli bilür ne'ydüğini işbu Murāduñ / 'Aşıkā ḥarām oldı göze ḥvāb getürmez (Murādī Dīvānı, Gazel 610, Beyit 5). [*'ışk ehli,*]

Gel er iseñ bu Murādīññ sözinden lezzet al / Rāğīb olmam kimseye **'ışk ehlinedür** rağbetüm (Murādī Dīvānı, Gazel 912, Beyit 5). [*'ışk ehlinedür, -(n)e, -dür*]

Ehl-i 'ışk olan bilür **'ışk ehlinüñ** ḥālın yine / Ten hicābında ḳalanlar bilmediler ḥāl ne (Murādī Dīvānı, Gazel 1254, Beyit 1). [*'ışk ehlinüñ, -nün*]

'ışk eri olmak [2] *Aşk adamı olmak.*

'İşk eri ol 'ışkı gözle 'ışk ile / 'Aşık olğıl 'ışk ile dön ādeme (Murādī Dīvānı, Gazel 1421, Beyit 3). [*'ışk eri ol,*]

Çünkü Murādī **'ışk eri oldı** n'ider bu 'ālemi / Kenz-i ḥafī-i 'ilm-i cān anda 'aceb nihān gibi (Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 5). [*'ışk eri oldı, -dı*]

‘ışk-ı ‘āşık [1] *Āşığın aşkı.*

Sırrında ‘ışk-ı ‘āşıkadur çün mürāca‘at / Seyrāngeh esb-i fikre bu hāmūn-ı ‘ātfet (*Murādī Dīvānı, Gazel 212, Beyit 1*). [‘ışk-ı ‘āşıkadur, -a, -dur]

‘ışk-ı be-rāh [1] *Aşk yolu.*

Bulmada ‘ışk-ı be-rāhumı bulalı tarīk / Hāmūn-ı mihri gezmişem ol reh-nümāyile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1365, Beyit 4*). [‘ışk-ı be-rāhumı, -um, -ı]

‘ışk-ı cānān [3] *Sevgilinin aşkı.*

‘İşk-ı cānān ile dā‘im hālümüz hōşdur bizüm / Vaşfınuñ zikrinden özge şanmañuz kāl isterüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 563, Beyit 2*). [‘ışk-ı cānān,]

Biz zamān-ı ezeliden berü dervişlerüz / ‘İşk-ı cānān ile üftāde vü dil-rişlerüz (*Murādī Dīvānı, Müfret 20, Beyit 1*). [‘ışk-ı cānān,]

Bizi çün derde şaldı ‘ışk-ı cānān / Gözümüz hıvāb kılmaz sâ‘at u ān (*Murādī Dīvānı, Müfret 43, Beyit 1*). [‘ışk-ı cānān,]

‘ışk-ı cemel [1] *Güzelliğinin aşkı.*

Dostum ‘ışk-ı cemālūñ ideli gönlüm cā / Bu dü-çeşmüm taraf-ı āhere olmadı küşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 1*). [‘ışk-ı cemālūñ, -ün]

‘ışk-ı dil [1] *Gönlün aşkı.*

‘Azizüm nūr-ı vech-i yāre tākāt kimse göstermez / Nedür bu ‘ışk-ı dil k’andan ferāğāt kimse göstermez (*Murādī Dīvānı, Gazel 591, Beyit 1*). [‘ışk-ı dil,]

‘ışk-ı dil-ārā [1] *Gönül süsleyen sevgilinin aşkı.*

Çün ‘ışk-ı dil-ārāyile cāna haber oldı / Deryā-yı maħabbetde bu dil gavta-ger oldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1549, Beyit 1*). [‘ışk-ı dil-ārāyile, -(y)ile]

‘ışk-ı dilber [2] *Sevgilinin aşkı.*

‘İşk-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün ibtihāc / Virdi anuñ çün kelāmında kelāmına revāc (*Murādī Dīvānı, Gazel 221, Beyit 1*). [‘ışk-ı dilberden, -den]

Vaz gelmez ‘ışk-ı dilberden gönül şeydā durur / Degme bir cāyı begenmez himmeti bālā durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 329, Beyit 1*). [‘ışk-ı dilberden, -den]

‘ışk-ı dildār [4] *Sevgilinin aşkı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Düşelden ‘ışk-ı dildāra bulupdur dil ulu rütbet / Vişāle irmemişdür kılmayınca tā özin hālvet (*Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 1*). [‘ışk-ı dildāra, -a]

‘ışk-ı dost [1] *Dost, sevgili aşkı.*

Kālū Belāda çünki yoldaş oldı baña ‘ışk-ı dost / Meydān-ı ‘ışk içre şehā merdāneyem ben kim bilür (*Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 6*). [‘ışk-ı dost,]

‘ışkı dutmak [1] *Aşka düşmek.*

Dutalı ‘ışkını başdan bilmediler ünsini / Hasretinden fūrkatinden āh u efğān itdiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 348, Beyit 4*). [‘ışkını dutalı, -alı]

‘ışk-ı Ferhād [1] *Ferhat’ın aşkı.*

‘İşk-ı Ferhādı yine başdan tutup / Vaşl-ı Şīrīn fikri ile cān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1420, Beyit 3*). [‘ışk-ı ferhādı, -ı]

‘ışk-ı geda [1] *Kulun; aşığın aşkı.*

‘Ālemde iki nesnenüñ olmaz nihāyeti / Bir hüsni yāre bir dahı ‘ışk-ı gedādadur (*Murādī Dīvānı, Gazel 463, Beyit 3*). [‘ışk-ı gedādadur, -da, -dur]

‘ışk-ı habīb [8] *Sevgilinin aşkı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hurrem ol dil ki ola ‘ışk-ı habīb ile ‘ulā / Nice nice gele ervāh-ı sa‘ādet peydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 51, Beyit 1*). [‘ışk-ı habīb,]

‘ışk-ı habīb-i dilsüz [1] *Gönül yakan sevgilinin aşkı.*

‘İşk-ı habīb-i dilsüz kār itdi cāna muħkem / Hem-dem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 3*). [‘ışk-ı habīb-i dilsüz,]

‘ışk-ı hāk [1] *Allah aşkı.*

Murādī ‘ışk-ı Hāk olan kişide / ‘Ālāmet o ki bakmaz baş u cāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1428, Beyit 5*). [‘ışk-ı hāk,]

‘ışk-ı hākā‘ik [1] *Gerçek aşk.*

Cān-fezā oldı yine ‘ışk-ı hākā‘ik nā-gāh / Vāhid iseñ gele bir kerre bu tekrārumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1355, Beyit 2*). [‘ışk-ı hākā‘ik,]

‘ışk-ı hākīkat [1] *Gerçek aşk. II Allah aşkı.*

Rūy-i dildāre muķābil yine mir‘āt-ı gönül / Eyledi ‘ışk-ı hākīkatde beni ol kāmīl (*Murādī Dīvānı, Gazel 793, Beyit 1*). [‘ışk-ı hākīkatde, -de]

‘ışk-ı hākīki [2] *Gerçek aşk.*

Benüm ‘ışk-ı hākīkümden ne deñlü kim su‘āl itseñ / Nihāyet istemeñ benden gözet ‘ayn-ı hacāletdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 291, Beyit 2*). [‘ışk-ı hākīkümden, -üm, -den]

Bulmayan ‘ışk-ı hākīki kelimātuñla Murād / Dehen-i ğayra bakup bilmezem kim ne diler (*Murādī Dīvānı, Gazel 437, Beyit 5*). [‘ışk-ı hākīki,]

‘ışk-ı hayāl [1] *Birinin hayaline, onu düşünmeye duyulan aşk.*

Şu dem kim aldı mīsākı habībüm senden ‘uşşākuñ / Pes andandur ki müştākuñ yanar ‘ışk-ı hayālūñden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1004, Beyit 3*). [‘ışk-ı hayālūñden, -ün, -den]

‘ışk-ı hummār [1] *Aşk sarhoşluğu.*

Müstedām oldum müdām olsun bu ‘işüm dostum / Başuma çıkdı benüm bu ‘ışk-ı hummārı yine

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2). [‘ışk-ı hummârı, -ı]

‘ışk-ı ilâhî [1] İlahî aşk.

Var ise sendedür **‘ışk-ı ilâhî** / Getür bu da‘vîye ma‘nâ miyâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4). [‘ışk-ı ilâhî,]

‘ışk-ı kām-yâb [1] Arzusuna, isteğine kavuşmuş aşk.

Dil milkine cülüs ideli **‘ışk-ı kām-yâb** / Buldı sa‘âdetin yüce kıldı sitâresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [‘ışk-ı kām-yâb,]

‘ışk-ı lâ-yezâl olmak [1] Ölümsüz, ebedî aşk olmak.

Reh-nümâ-yı ‘arîfîn **oldı** çü **‘ışk-ı lâ-yezâl** / Kande kim kılsam tecessüs ol kadar ihfâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 2). [‘ışk-ı lâ-yezâl **oldı**, -dı]

‘ışk-ı Mevlâ [1] Allah aşkı.

Saňa ne aşşı kılsar ‘izz ü haşmet câh u mâl / **‘İşk-ı Mevlâdan** bertisin sen yabana at göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). [‘ışk-ı mevlâdan, -dan]

‘ışk-ı mu‘ammâ [1] Bilmece gibi olan, karışık aşk.

Câna ğidâdur sözüñ murğ-i şehir gel berü / Eyle beyân bir cevâb **‘ışk-ı mu‘ammâsına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2). [‘ışk-ı mu‘ammâsına, -sı, -(n)a]

‘ışk-ı nâz [1] Aşkın nazı, edâsı.

Kaçan kim **‘ışk-ı nâzından** yanar dil-dâdenüñ kalbi / Hâbîb-i dil-nüvâz oldum temelluk gösterür haylî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [‘ışk-ı nâzından, -ın, -dan]

‘ışk-ı nihânî [1] Gizli aşk.

Var mı **‘ışk-ı nihânîyi** şordum / Didi başdan tutuldı aña hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 2). [‘ışk-ı nihânîyi, -(y)i]

‘ışk-ı rûh [1] Gönüldeki aşk.

Ben seni sevmek tarîkin bilmişemdür tâ ezel / Oldı çün ‘ahd-ı ezelde **‘ışk-ı rûhum** hem-demi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 3). [‘ışk-ı rûhum, -um]

‘ışk-ı rûhânî [1] Ruhların, gönüllerin aşkı.

Cemâl-i ‘aksi şalar gerçi sâye her tarafa / Velîk degmede bulunmaz **‘ışk-ı rûhânî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 4). [‘ışk-ı rûhânî,]

‘ışk-ı sübhân [1] Her türlü kusurdan münezze olan Allah’ın aşkı.

Ey Murâdî her ne kim gelse baña andan şafâ / Her ne itdiyse baña bil **‘ışk-ı sübhân** eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 5). [‘ışk-ı sübhân,]

‘ışk-ı tahkîkî [1] Gerçek, mecazi olmayan aşk.

Mükâfât eyledi dilber yine ‘ayn-ı cemâlinde / Bilürdi **‘ışk-ı tahkîkî** muhakkağdur kemâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 1). [‘ışk-ı tahkîkî, -i]

‘ışk-ı تنها [1] Yalnızlık halindeki aşk.

‘Ulüm-ı evvelîn ü âhîrîni görmişem cümle / Murâdî cümleden a‘lâ bulupdur **‘ışk-ı tenhâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 5). [‘ışk-ı tenhâyı, -(y)ı]

‘ışk-ı ‘uşşâk [1] Aşıkların aşkı.

Ne dilbersin ki hüsnuñe bulunmaz ibtidâ hergiz / Nitekim **‘ışk-ı ‘uşşâkuña** yokdur intihâ hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 1). [‘ışk-ı ‘uşşâkuña, -un, -a]

‘ışk-ı yâr [9] Sevgilinin aşkı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cem’ olunmaz bir yire ğayr ile ey dil **‘ışk-ı yâr** / Dura mı bir kâsedde cem’ oluben âb ile nâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 1). [‘ışk-ı yâr,]

‘ışk-ı yâr kılmak [1] Sevgiliye aşk duymak, aşık olmak.

N’eyleyem me‘vâyı **kıldı** beni me‘vâ **‘ışk-ı yâr** / Yoğ ile var içreyem şâd ü ğama bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [‘ışk-ı yâr **kıldı**, -dı]

‘ışk-ı yâr olmak [1] Sevgiliye aşık olmak.

‘İşk-ı yâr olalı yârâ yâr gördüm kendümi / İki ‘âlem içre pür-âsar gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [‘ışk-ı yâr olalı, -alı]

‘ışkî [1] Aşka âit, dâir.

Benüm çün fâyer-i kudsî iki yanumda bâlüm var / Birisi cezbe-i yâr u biri **‘ışkî** kemâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [‘ışkî,]

‘ışk ile ‘âr [2] Aşk ile utanma.

Göñülde yir tutar şanma habîbüm **‘ışk ile ‘ârı** / Dime ol ‘aşka ‘aşık ki nâmüs ile ‘âr ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [‘ışk ile ‘ârı, -ı]

‘İşk ile ‘âr karâr itmedi bir dilde Murâd / Ki karâr itmedi bir kâsedde çün âb ile nâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [‘ışk ile ‘âr,]

‘ışk ile cân [1] Aşk ile can, gönül.

Hüsni Yüsufda eger kıldı ise hâl zuhûr / Hâl-i Ya‘kûbda gör **‘ışk ile cânı** nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [‘ışk ile cânı, -ı]

‘ışk ili [2] Aşk ülkesi.

Ser fidâ eyleyen evvelde gürür **‘ışk iline** / Cânı terk eyle ki evvel iresin âhırına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 1). [‘ışk iline, -(n)e]

Devr idüp dâ‘ire ‘aklı dolanur idi göñül / **‘İşk ilinde** şimdi ben devvâr gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 3). [‘ışk ilinde, -(n)de]

‘ışk meydanı [1] Aşk meydanı.

Sıdkuma bürhân dilerseñ ey vücudum revnakı / **‘İşk meydanında** ‘uşşâkuña olsam rû-be-rû

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 3). [‘ışk meydânında, -n, -da]

‘ışk meydânı açmak [1] Aşk meydanının açılması. II Aşıklarda aşk halinin ortaya çıkışı.

Açılmış ‘ışk meydânı oturmuş manzar içre hûb / Kanı top itmeğe başın bugün merdâneler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [‘ışk meydânı açılmış, -mış]

‘ışk milki [1] Aşk ülkesi.

Bu rāza ey Murâdî her kimesne olımaz mahrem / Bu **‘ışkuñ milkine** ey ser-be-ser şâh olan gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5). [‘ışkuñ milkine, -(n)e]

‘ışk odı [2] Aşk ateşi.

Ağladuğumca derd ile ben mübtelâ Murâd / **‘İşk odı** eyledi dañı sūzân bu gönümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 7). [‘ışk odı,]

Kılma mahabbet gayrıya miñnet durur çün gayrısı / **‘İşk odına** döne döne her lahza bürhân ol yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4). [‘ışk odına, -(n)a]

‘ışk odına düşmek [1] Aşk ateşine düşmek.

Düşdi pervâne-i dil **‘ışk odına** / Mahv olup oldu anda nûr-ı ‘ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 2). [‘ışk odına düşdi, -di]

‘ışk olmak [2] Aşkın bulunması, aşık olmak.

‘İşk oldu Murâdîye çün bende-i fermân-ber / Çün hâlini bilmezsin pes tınma yüri epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [‘ışk oldu, -dı]

Hâlet-i dil oldu tenhâ yine ‘ışk-ı yâr ile / Vâsıl iden **‘ışk olupdur** ‘âşık-ı dildâr ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1). [‘ışk olupdur, -up, -dur]

‘ışk sermayesi [1] Aşkın sermâyesi, aşkın ana kaynağı.

Ey ‘aceb bilsem nedür bu **‘ışkuñuñ sermayesi** / Ser-be-ser ‘âlemlere ‘ışkuñ olupdur muñtedâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [‘ışkuñuñ sermayesi, -un]

‘ışkuñ a‘zamı olmak [1] Aşkın en büyüğü, yücesi olmak.

Dir imiş dilber baña ben sevmesem sevmez beni / Hağ dimişdür **‘ışk-ı dildâr oldu ‘ışkuñ a‘zamı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 1). [‘ışkuñ a‘zamı oldu, -dı]

‘ışk zenciri [1] Aşk zinciri; aşkın bağı.

‘İşk zenciri tağıldı çünki dil kândiline / Yir ile gökde vü mâfihâya virdi ol ziya (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [‘ışk zenciri,]

ıtlâk [3] Kurtuluş, salıverilme; affetme.

Sır ile **ıtlâk** bildünse Murâdî gel berü / Şimdiden girü senüñle kimsene kılmaz cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 5). [ıtlâk,]

Mükerrerden liyâkatle mükerrerdür mükerrerdür / Mecâz oldu bes **ıtlâkında** anla sen bu esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 3). [ıtlâkında, -ın, -da]

II Bir şeyi söyleme, dile getirmek.

Miyân olmadı hâşâ bu miyân **ıtlâkıdur** tefhîm / Bu ‘ilm-i enbiyâdur vâ‘izünñ nakli menberden (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [ıtlâkıdur, -ı, -dur]

ıtlâk olmak [1] Bırakmak.

‘Azîmsin ‘azametde velîk a‘lemsin / Bularda gerçi kim **ıtlâk olındı** remz ile tâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 3). [ıtlâk olındı, -ın, -dı]

ıtlâ‘ [1] Bilme, öğrenme, haberdar olma.

Bildi ol ma‘nâyı çün kim gayra ister **ıtlâ‘** / Her neye kim muñtali‘dür şükr-i âlâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [ıtlâ‘,]

ıtlâ‘ itmek [1] Bilme, öğrenme, haberdar olma.

Didi çün **ıtlâ‘ itdüñ** nedendür olmaduñ vâhid / Didüm ‘ışka düşelden vâhidem terk itdi ten cânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 2). [ıtlâ‘ itdüñ, -dü, -n]

‘ıyden ve kadrâ [1] Bayram ve kadir gibi.

Müheyyâ kıl özüñ ey merd-i dâñ / Ola rûz u şebüñ **“‘ıyden ve kadrâ”** (Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 1). [“‘ıyden ve kadrâ”,]

‘ızâm [1] Kemik.

Berzağ-ı haşrûñ tecellâsında tâb olmaz baña / Pes remîm itdi **‘ızâmın** nice gün fersüdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [‘ızâmın, -ın]

ızıcâ itmek [1] Yan üstüne yatma.

Görüben lâzımâtum mültezimde / Hañimde **ızıcâ itdüm** mükerrer (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [ızıcâ itdüm, -dü, -m]

ızırâb [1] Acı, keder.

ızırâb itdüm göricek **ızırâbumı** didi / El-hayâtü fi‘l-hayâti didi kayırdı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [ızırâbumı, -um, -ı]

ızırâba düşmek [1] Acı çekmek, sıkıntıya düşmek.

‘Arş-ı ‘alâ melâ‘ik çeğnindedür velîkin / Hey’etden ‘arş-ı a‘zam **düşmişdür ızırâba** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 4). [ızırâba düşmişdür, -miş, -dür]

2.2.11. İ

i‘âde [1] Karşılık.

Tefhîm-i ‘aql içün bunı tıbyân ile bilen / Hânum seni senüñ ile bildi **i‘âdedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 4). [i‘âdedür, -dür]

i‘âde eylemek [2] Geri vermek.

Eyledüm çünkü **i'ade** eyledi hâl ile hâl / Gördi
çünkü bu hicâbum perdeye girdi yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1225, Beyit 3*). [*i'ade eyledüm, -
dü, -m*]

II Tekrarlamak.

i'ade eyledüm çün kim irişdi fażl-ı sübhānî /
Yakīnen añladum kim irdi 'avn-ı lutf-ı Yezdānî
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1494, Beyit 1*). [*i'ade
eyledüm, -dü, -m*]

i'ade kılmak [1] Geri vermek.

Yine şeyb oldı **kıldı i'ade** meselâ / Çün şabî oldı
Murâdî yine şab oldı hemân (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 51, Beyit 5*). [*i'ade kıldı, -dı*]

'ibâd [1] Köle, esir.

Hürri-i aşl oldum **'ibâdumdur** kamu / Her ne var
ednâ ile ahrârdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1167,
Beyit 3*). [*'abâdumdur, -um, -ur*]

'ibâdât itmek [1] İbadetler etmek, Allah'a
kullukta bulunmak.

Akıtıl eşki çeşmünden olasin ma'şiyetden pāk /
'İbâdât it kıl istigfar ola tâ kim günâhuñ kem
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 2*). [*'ibâdât it,]*

'ibâdet [8] Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma,
tapınma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Arayup her birinüñ gözle mü'eddâ sırların / Aña
aldanma ki zerğ ile **'ibâdet** gösterür (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 360, Beyit 2*). [*'ibâdet,]*

'ibâdet eylemek [4] İbadet etmek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mevlâya tâ'at eylegil dâ'im **'ibâdet eylegil** /
Emre itâ'at eylegil tevhide gel tevhide gel
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 2*). [*'ibâdet
eylegil, -gil*]

'ibâdet itmek [4] İbadet etmek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seni var eyledi çün kim **'ibâdet idesin** aña /
Senüñ ne işüne yarar Murâdî bunca gavgalar
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 281, Beyit 5*). [*'ibâdet
idesin, -e, -sin*]

'ibâdet-i hak eylemek [1] Allah'a ibadet etmek.

Eylegil dâ'imâ **'ibâdet-i Hak** / Zulumât olmaya
yirüñ nûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 533, Beyit 3*).
[*'ibâdet-i hak eylegil, -gil*]

'ibâdet kılmak [3] İbadet etmek.

Hak seni çün kim **'ibâdet kılmaga** halk eyledi /
Hidmet-i perverdigâra kâhil olma bilmiş ol
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 762, Beyit 4*). [*'ibâdet
kılmaga, -mak, -a*]

Bu Murâduñ remzi mübhem bilmege k'ey er
gerek / Bilmek için **kıl 'ibâdet** Hakkâ hem
yalvarasın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1030, Beyit 5*).
[*'ibâdet kıl,]*

Bu 'îş ü 'işreti ko **kıl Hâlîka 'ibâdet** / Bil kim
amân virmez bir kimseye zamâne (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 2*). [*'ibâdet kıl,]*

ibdâ' [1] Daha önce benzeri olmayan bir şey icat
etme, ihtira'.

Maşnû'ını şun'ında bedî' eyledi **ibdâ'** / Eyledi
vürüdını vürüd ile mu'ammer (*Murâdî Dîvânî,
Gazel 457, Beyit 3*). [*ibdâ',]*

ibâ kılmak [1] Çekinmek, razı olmamak.

Meḥâbâdan **ibâ kıldı** bilürdi fer' ile aşl / Hisâba
aldı her demde demidür sâmin ü tâsi' (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 656, Beyit 2*). [*ibâ kıldı, -dı*]

ibdâ' eylemek [1] Meydana getirmek.

Bildi kendümden bedî'üm eyledi **ibdâ'** pes / Fark
idüben çünkü kıldı tav' ile icâdını (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1458, Beyit 2*). [*ibdâ' eyledi, -dı*]

'iber [2] İbretler.

Murâdî sırr-ı ekberden ne hâlet eyledüñ taḥşîl /
Ḥalâyık bir mu'ammâdur **'iberdür** 'ibret-i absâr
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 305, Beyit 5*). [*'iberdür, -
dür*]

'İbret isterseñ yine sen de **'iberle** kıl nazar / Hep
Murâdî ile memlû cümleñüñ dil-hânesi (*Murâdî
Dîvânî, Gazel 1484, Beyit 5*). [*'iberle, -le*]

ibhâm olmak [1] İfâdesi düzgün olan bir
sözün mânâsındaki ince bir hissini yâhut
yüksek bir hâyâlin birdenbire
anlaşılması, sözün hemen anlaşılacak
şekilde kapalı olması.

Müberra kıl özün her dem diseñ **ibhâm ola**
meḥmûm / Ne mümkündür ola bir yirde pes icmâ'-
ı zarbeyin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1005, Beyit 4*).
[*ibhâm ola, -a*]

ibkâ [2] Bâki, dâim, devamlı, sürekli kılma.

Nûr-ı heybetde koyup hey'eti **ibkâda** bekâ /
Âsumân nûr-ı kıdemden ola tâbân didiler
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 421, Beyit 3*). [*ibkâda, -da*]

Bekâdan diledüm **ibkâ** muḥakkak maḥz-ı bâkîdür
/ Eyitdi kıl nazar baña nazar kıлма fenâñ üzre
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1309, Beyit 4*). [*ibkâ,]*

ibkâ eylemek [1] Bâkileştirme, sürekli ve kalıcı hale
getirme.

Kendü hükümünden geçüp gördi nızasın gözlerüm
/ Bu vücudumla vücudun eyle **ibkâ** ol didi
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1474, Beyit 2*). [*ibkâ eyle,*
]

ibkâ itmek [1] Sürekli ve dâimî kılmak.

Hayât-ı rûhdur ve ammâ sâ'ati râcih / Bekâdur
ravza-i 'adni hemîn **ibkâ ider** cümle (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [ibkâ ider, -er]

ibkâ olmak [1] Bâki, dâim, devamlı, sürekli olmak.

Elâ bu 'izzet ü câha tayanub olmağıl mağrûr / Çü
kalmadı kimesneye bil **olmaz** saña da **ibkâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [ibkâ olmaz,
-maz]

iblâğ eylemek [1] Vardırmaq.

Yine tağıtdı gibi sünbûlin o mâh-likâ / Ki şemme
eyledi iblâğ baña bād-ı şabâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 112, Beyit 1). [iblâğ eyledi, -di]

iblâğ-ı 'ilim [1] İlmin ulaştırılması, eriştirilmesi.

Meşrûh-ı ezelden ne temennâ kıla tâlib / **İblâğ-ı**
'ilim remz ile 'âlemde revân ol (Murâdî Dîvânı,
Gazel 458, Beyit 3). [iblâğ-ı 'ilim,]

iblâğ-ı tām [1] Tam, eksiksiz ulaştırma.

Çün mübeşşir eyledi tebşîrini **iblâğ-ı tām** / Pes
Murâdî iki dünyâda olupdur şād-mân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 5). [iblâğ-ı tām,]

ibn-i sebîl [1] Yolcu, seyyah.

Mihr-i tarîkatde biz elde çerâğ oynaruz / Anuñ
içün kalmadı yolda bir **ibn-i sebîl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 818, Beyit 3). [ibn-i sebîl,]

ibn-i sebîl olmak [1] Yolcu, seyyah olmak.

Râh-ı a'lâda görindi yine hadd ile hüdûd / Bu
tarîk **ibn-i sebîl olana** bî-'usretdür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 434, Beyit 3). [ibn-i sebîl olana, -
an, -a]

ibn-i sebîl-i dil-i mâ [1] Bizim gönümüzün yolcusu.

Zâhib-i râh olalı **ibn-i sebîl-i dil-i mâ** / Hall ider
bedraқа-i 'ışk hemân müşkil-i mâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [ibn-i sebîl-i dil-i mâ,
]

ibn-i vaḥş [1] Vaḥşinin oğlu.

'Alemüñ vaḥş-ı tıyûrın şayd ider şubḥ ile şâm /
Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaḥş **ibn-i vaḥş**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [ibn-i vaḥş,
]

ibrâhîm [1] Hazreti İbrahim.

Ḳalbün **İbrâhîmî** çün suḥf-ı maḥabbet okudı /
İsmiñi buldı Ḥalîl olmış anuñ yâbından (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2). [ibrâhîmî, -i]

ibrâhîm edhem [1] Taç ve tahtını terk ederek fakrı
tercih eden İbrahim b. Edhem.

Murâdî kûluna yâ Rab 'inâyet kıl hidâyet kıl /
Muḳarreb ola kapuñda niteki **İbrâhîm Edhem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14). [ibrâhîm
edhem,]

ibram [2] Çok ısrar etme.

Bir milki ḳo ki bitmedi **ibrâm** ile ber-kâr / Başuñ
yire ḳo ḳalduruben dest-i temennâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ibrâm,]

Bâb-ı 'ışkı çün küşâde kılmışam **ibrâm** ile /
Rehrev-i dil milk-i vaşlı ide seyrân yahtemil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4). [ibrâm,]

ibrâm itmek [1] Can sıkacak derecede ısrar etmek,
üstüne düşmek, zorlamak.

Gerek aşlında her demde kıla 'âkil 'atâ ilḥâh /
'Alâ'imden ne ma'nâdur ki **ibrâm idesin** ma'nâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [ibrâm
idesin, -e, -sin]

'ibret [15] Bir olaydan çıkarılan öz açıcı,
uyarıcı ders. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Hikmetde gördi 'ibreti **'ibretdedür** hikem /
Hayretde hayret üze durur yâd ü âşinâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). ['ibretdedür, -de, -dür]

'ibret almak [4] (Deyim) İbret almak, ders çıkarmak.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

'İbret alğıl yûri Mevlâdan eger 'âkil iseñ / Devr
bir gün döniser saña bu pergâr durur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 424, Beyit 3). ['ibret alğıl, -gıl]

'ibret-i abşâr [1] Gözlerin ibreti.

Murâdî sırr-ı ekberden ne ḥâlet eyledüñ taḥşîl /
Ḥalâyîḳ bir mu'ammâdur 'ibredür **'ibret-i abşâr**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 5). ['ibret-i
abşâr,]

'ibret-i 'âlem-nümâ olmak [1] Dünyayı gösteren
ibret olmak.

Şafâñ ile muşaffâ olañdan / **Olupdur 'ibret-i**
'âlem-nümâ dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 844,
Beyit 3). ['ibret-i 'âlem-nümâ olupdur, -up, -dur
]

'ibret-i fikr eylemek [1] Başa gelen olaylardan ders
çıkarmak şeklinde düşünme.

Âḥiret-endîş ol ḳo ḡafleti / **'İbret-i fikr eyle**
dâ'im 'usreti (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit
2). ['ibret-i fikr eyle,]

'ibret-i ḥaḳḳ [1] Hak'ın uyarısı.

Ger 'âkil iseñ eyle nazar **'ibret-i Ḥaḳḳa** / Cân ü
dil ile ol yûri sen ḳulluḡa muḳdim (Murâdî
Dîvânı, Gazel 960, Beyit 2). ['ibret-i ḥaḳḳa, -a]

'ibret-nümâ [2] İbret veren.

Her neye kim nâzır iseñ câmdur **'ibret-nümâ** /
'İbret ile gör ki bir şürette her eşyâ gezer
(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4). ['ibret-
nümâ,]

Gel temâşâ eyle gel **'ibret-nümâdur** cân ile /
'Ayn-ı 'ibret maḥz-ı hikmetdür bugün sultân-ı

‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 4). [‘ibret-nümâdur, -dur]

‘ibret-nümâ olmak [1] İbret gösteren olmak, ibretlik olmak.

Didüm ‘âlem şürûhumdur beni kim şârih olmışdur / Didi **‘ibret-nümâ olduñ** beyân-ı mu‘teber göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [‘ibret-nümâ olduñ, -du, -n]

ibtidâ [43] Başlangıç.

Cân-ı ‘azîze ‘izzet ider cân ile meger / Bâkîde buldı cümle beğasını **ibtidâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [ibtidâ,]

İnkirâza bakmazuz biz **ibtidâyı** gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz ibtidâda intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [ibtidâyı, -(y)ı]

İnkirâza bakmazuz biz ibtidâyı gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz **ibtidâda** intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [ibtidâda, -da]

Menbâ‘-ı ‘ilm ü hilm olan buldı işinde **ibtidâ** / Müdrîk olan fuhûm ile buldı uşûl-ı intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [ibtidâ,]

Bahr-ı vücûdında şol kişi k’ola âşinâ / Bildi nedür **ibtidâ** bildi nedür intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [ibtidâ,]

Câna beğâ virüp durur oldı çün **ibtidâ** şıfat / ‘İzzet ile ‘ulâdadur tâ ebed intihâ şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [ibtidâ,]

Ezelden çünki kalb-i kalbüm oldı **ibtidâ** mahrec / Cemi‘-i kâ‘inâta girü oldur intihâ mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1). [ibtidâ,]

Ezel çün bize sendendür habîbüm **ibtidâ** ilhâh / Velîkin şimdi bizdendür saña tâ intihâ ilhâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 1). [ibtidâ,]

Mu‘ayyen **ibtidâsıdır** nihâyetde kim esbakdur / Nihâyet bulmaz biñ def‘a kıl sun âşinâ ilhâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 4). [ibtidâsıdır, -sı, -dur]

Elfdür evvel hurûfa **ibtidâ** ey merd-i râh / Oldı ‘aql-ı evvele satvet ü behcet iftitâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [ibtidâ,]

İbtidâ ekberde çün kim kibriyâdan lem‘adur / İntihâ oldı selâmet ile ikrârı ‘anûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4). [ibtidâ,]

Ne tenhâdur bu tenhâlık bilinmez aşl-ı tenhâ mı / Ne kesretdür bu kesret **ibtidâ** mı intihâ mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [ibtidâ,]

Añlanmadı Murâdî kelâmı ‘aceb durur / Bir harfın añladuñsa eger **ibtidâ** yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 5). [ibtidâ,]

Havl ile küll-i şey‘ görürven gayır-nümâ / Ammâ k’olarda añlamadum **ibtidâ** nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [ibtidâ,]

Hürmet tarîkin añlayan añlar tarîki ol / Fehm eylemege bunı edeb **ibtidâ** yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 4). [ibtidâ,]

Murâduñ istemege **ibtidâ** baña yaraşur / Murâda virmege pes sâniyâ saña yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 5). [ibtidâ,]

Behhâc olan kulubun bil kim ‘atâsı vardur / Her **ibtidânun** ey dil bil intihâsı vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 1). [ibtidânun, -(n)un]

İbtidâda intihâyuz intihâda **ibtidâ** / Her ne fehm ile şorarsañ biz o râyilerdenüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 2). [ibtidâ,]

İbtidâda intihâyuz intihâda ibtidâ / Her ne fehm ile şorarsañ biz o râyilerdenüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 2). [ibtidâda, -da]

Cemâlün perdesin kıldur ki görsün **ibtidâdan** yüz / Kamer bedri nite kim her gice açar dücâdan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [ibtidâdan, -dan]

Vücûdum **ibtidâsın** añlamışam intihâsından / Ne mümkündür ki ola bu dil ü cân şad-mân sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 3). [ibtidâsın, -sı, -n]

‘Ömrüm hâlâşıdur bu benüm **ibtidâ** ferâğ / Virgil cevâbı n’eyleyelüm intihâ ferâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 1). [ibtidâ,]

Virür her şey’e hâlince Hudâ-yı kibriyâ revnak / Cemâl-i bâ-kemâlındendür ammâ **ibtidâ** revnak (Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 1). [ibtidâ,]

‘İşkî âsân şanma ey dil ‘aşîka bürhân gerek / **İbtidâ** ‘ışka kadem başdukda tâk-ı cân gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1). [ibtidâ,]

Zevk-i dilden ger geçerseñ **ibtidâda** sâmi‘ ol / Geçmez iseñ pes geçerseñ intihâda sâmi‘ ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [ibtidâda, -da]

Seni diler çü mu‘ayyen ziyâyı n’eyler dil / Beyân olursa yakîn **ibtidâyı** n’eyler dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 1). [ibtidâyı, -(y)ı]

Nihâyetde bilmek diler dil nedür intihâ / Velî **ibtidâda** bilindi makâl-i fî‘âl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 3). [ibtidâda, -da]

Cümleñün etvârına kıldum nazar ben ser-te-ser / Küllü şey‘in hâdisinde **ibtidâsın** gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 2). [ibtidâsın, -sı, -n]

Lezzet-i vaşl-ı cemâl-i dilrübâdan geçmezem / **İbtidâ** terkin idüp ben intihâdan geçmezem (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 1). [ibtidâ,]

Vişâlün virgil ‘uşşâka tecellî mâverâsından / Cemâlün ehl-i râha kâşif olgıl **ibtidâsından** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [ibtidâsından, -sı, -n, -dan]

Maḥabbeti şevki sendendür senüñ zātün bilür anı /
Ki zîrâ lem'ası nûrûñ irişdi **ibtidâ** andan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 2). [ibtidâ,]

Açmayınca dil niḳâbın gösterür mi yüz cemâl /
Ey cemâlüm **ibtidâsından** görürseñ sāyesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3).
[ibtidâsından, -sın, -dan]

Cem'-i baḥrın ile dil fülki tilâṭumda geçer /
İbtidâ baḥr idi baḥr oldı vücūdum yine de
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [ibtidâ,]

Sem'-i dilüm tolı çü şadâ-yı nidâyile / Bir
eylemişem âḫırımı **ibtidâyile** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1375, Beyit 1). [ibtidâyile, -(y)ile]

Maḥfûz-ı levḥ olalı ḳalb-i münîr-i insân / Meşrûḥ
ibtidâsı pes kılduñ intihâda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1407, Beyit 3). [ibtidâsı, -sı]

Varlğum peydâda buldum intihâdan **ibtidâ** /
Gelmedin milk-i 'ademden bulmuşam peydâlğı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [ibtidâ,]

Fi'l-i kâderdedür ne ki var ise fâ'ilün / Fi'linde
yine fi'l ider **ibtidâsını** (Murâdî Dîvânı, Gazel
1535, Beyit 4). [ibtidâsını, -sı, -(n)ı]

Sem'i ḳabûle irgüre çün kim nidâsını / Lâyıḳsa
ibtidâya virür intihâsını (Murâdî Dîvânı, Gazel
1535, Beyit 1). [ibtidâya, -y, -a]

Murâdıye murâbıṭ ḥâcet olmaz / Bir oldı **ibtidâsı**
intihâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 5).
[ibtidâsı, -sı]

Zamānuñ yok durur aşlâ vefâsı / Fenâdur **ibtidâsı**
intihâsı (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 3).
[ibtidâsı, -sı]

II Yarattılış.

Men 'aref sırrın bilür şol kim olur 'arrâfdan /
İbtidâda bilmeyen yüz dutsun 'arz-ı ḳâdire
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 4). [ibtidâda,
-da]

Çün kim 'azîz-i cānsan 'izz ile **ibtidâda** / Dâ'im
mükerrem eyle nâz itme intihâda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1400, Beyit 1). [ibtidâda, -da]

Her kim ki cān virürse sen pâdişāḥ öñinde / 'Ayn-
ı beḳāya irer ol **ibtidâ** öñinde (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1405, Beyit 1). [ibtidâ,]

ibtidâ bulmak [3] İlklik bulma, birincilik bulma.

Müdrîk olan fūḥūm ile buldı uşul-ı intihâ /
Müdrîk-i 'ilm ü ḥilm olan **buldı** işinde **ibtidâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [ibtidâ buldı,
]]

Menbâ'-ı 'ilm ü 'ilm olan **buldı** işinde **ibtidâ** /
Müdrîk olan fūḥūm ile buldı uşul-ı intihâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [ibtidâ buldı, -dı]

Ne dilbersin ki ḥüsnüñe **bulunmaz ibtidâ** hergiz /
Nitekim 'ışḳ-ı 'uşşāḳuña yokdur intihâ hergiz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 1). [ibtidâ
bulunmaz, -ın, -maz]

ibtidâ eylemek [5] Başlamak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dil seni çün ḥayâl ider **eyler** ol **ibtidâ** saña /
Çünkü seni me'âl ile eyler ol intihâ saña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 99, Beyit 1). [ibtidâ eyler, -r]

ibtidâ kılmak [3] Başlamak, başlatmak.

İnbi'âc olduḳda arz ile semâ fi'l-intihâ / Pes binâ-
yı lâ-yezâliden **kıldı ibtidâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 14, Beyit 1). [ibtidâ kıldı, -(i)n, -dı]

Cānı cānānün ṭarîḳinde fidâ kılmak gerek / Her
ḳadem başduḳda 'ışḳa **ibtidâ kılmak** gerek
(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [ibtidâ
kılmak, -mak]

Ḥazreti ḥazretde bildi ḥızr-ı dildür bâ-ḥayât /
'Ömr-i sermed 'ilmine pes **ibtidâ kıldı** yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 2). [ibtidâ
kıldı, -dı]

ibtidâ olmak [1] Başlangıçta olan, ilk olan.

Minnetüm şol ḥâledür kim bilmeye aḡyâr anı /
Raḡbetüm şol ḳâledür kim **ibtidâ olmaz** aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [ibtidâ
olmaz, -maz]

ibtidâ vü intiha [7] İlk ve son. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Żucreti terk eyle yârūndur Ḥudâ / Laḫza laḫza
ibtidâ vü intiḫâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 121,
Beyit 1). [ibtidâ vü intiḫâ,]

ibtidâ-yı 'ışḳ olmak [1] Aşkın başlaması.

Bezm-i belâda **oldı** dile **ibtidâ-yı 'ışḳ** / Başdan
ayaḡa ḳapladı cānı 'atâ-yı 'ışḳ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 702, Beyit 1). [ibtidâ-yı 'ışḳ oldu, -dı]

ibtidâ-yı ma'rifet [1] Marifetin başlangıcı.

Maḥz-ı sırr-ı evliyâdur **ibtidâ-yı ma'rifet** /
'Aşıḳuñ zevḳ u şafâsıdur şafâ-yı ma'rifet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [ibtidâ-yı ma'rifet,]

ibtidâ-yı mevc [1] Dalgaların başı, başlangıç yeri. II Coşkunluğun kaynağı.

Baḥr-ı 'ışḳuñ mevcine pâyân olmaz bilmiş ol /
İbtidâ-yı mevcdür cismüñ muḥîṭ olan velî
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 4). [ibtidâ-yı
mevcdür, -dür]

ibtidâ-yı sırr-ı şart [1] Sırrın ilk şartı.

Ehl-i 'ışḳa oldı ey dil **ibtidâ-yı sırr-ı şart** /
Añlaḡıl meşrûṭ-ı şartı intihâ-yı sırr-ı şart (Murâdî
Dîvânı, Gazel 653, Beyit 1). [ibtidâ-yı sırr-ı şart,
]]

ibtiḥâc [1] Sevinme, gönlü açılma.

'İşḳ-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün **ibtiḥâc** /
Virdi anuñ çün kelâmında kelâmına revâc
(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 1). [ibtiḥâc,]

ibtiḥâc-ı dil [1] Gönlün açılması, ferahlaması.

İbtihâc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz /
Bu sürürü dile bahş eyle meserret yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3*). [*ibtihâc-ı dil,]*

ibtılâ [1] Bir şeye düşkün ve tutkulu olma, bağımlılık.

‘Ömr-i Murâdî sermed oldı sivâdan eb’ad /
Kılduñ anı muqayyed ‘ışk ile **ibtılâda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5*). [*ibtılâda, -da]*

icaba [1] Kabul etme.

Âyât-ı şubh içinde oldı kamer münevver / Leylî-i ed’ac içre seyyâredür **icâba** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2*). [*icâba,]*

icabet [1] Kabul etmek, edilmek.

Furşatuñ elde durur şimdi çü gayret demidür / El açup Hakkâ niyâz eyle **icâbet** demidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 4*). [*icâbet,]*

İcâd-ı sır [1] Gizli husus meydana getirme.

Çünkü şanî’-i bedî’ eyledi **İcâd-ı sır** / Sırr ile esrârına sır ile san’atdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 4*). [*İcâd-ı sır,]*

İcâd etmek [2] Yeni bir şey çıkarmak, var etmek.

Gösterür **İcâd idüp** ‘âlemde şüretten eser / Vâkıf-ı ma’nâ olan oldı şuverden pây-ber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1*). [*İcâd idüp, -üp]*

Ey Murâdî kâ’inâtüñ bir ‘acâ’ib hâli var / Muhtelifdür her ne kim **İcâd idüpdür** zü’l-celâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 5*). [*İcâd idüpdür, -üp, -dür]*

İcâd kılmak [1] Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.

Bildi kendümden bedî’üm eyledi ibdâ’ pes / Fark idüben çünkü **kıldı tav’** ile **İcâdımı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 2*). [*İcâdımı kıldı, -dı]*

İcâd olmak [1] Yaratılmak, meydana gelmek.

Ey Murâdî bu cihân kesb için **oldı İcâd** / Anda yarın görimez bunda olan a’mâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5*). [*İcâd oldı, -dı]*

icazet [1] İzin, müsaade.

Didi kim var mı **icâzet** şâhibinden yâ nişân / Tâ muṭî’ olam anuñla ben daḥı fermânına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 2*). [*icâzet,]*

icmâ’-ı zarbeyin olmak [1] Gücün, kuvvetin bir yerde toplanması.

Müberrâ kıl özün her dem diseñ ibhâm ola mefhûm / Ne mümkündür **ola** bir yerde pes **icmâ’-ı zarbeyin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4*). [*icmâ’-ı zarbeyin ola, -a]*

icmal [2] Derleme, toplama.

Muhtaşar kılma şaḥın ‘akluñı **icmâle** durış / Beni müstefsir iseñ her ne ki var vaz oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 3*). [*icmâle, -e]*

Milkin aldı dil ko arzın gayrî tûmâr eylesün / Buldı dil **icmâli** virdi âhire ifrâzını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4*). [*icmâli, -i]*

icmâlâ [2] Kısa ve toplu hâlde, özet.

Er iseñ ‘ârif iseñ aña Murâduñ sözini / Eyledi şimdi beyânâtı saña **icmâlâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 5*). [*icmâlâ,]*

Yine ma’nâda bilinmiş durur ma’nası **icmâlâ** / Murâduñ mümkün olmaz kim bilime vech-i ma’nası (*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5*). [*icmâlâ,]*

icra [1] Yapma.

‘Alleme’l-esmâdadur ‘ayn-ı gönül inhâdadur / Şer’-i zâhirde görindi emrini **icrâdadur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1*). [*icrâdadur, -da, -dur]*

icrâ olmak [1] Uygulanmak.

Lafz-ı maḥfîden beyânüm emri **icrâ olsa** ger / Mümteni’den vaz olurdum ḥall olurdı mümkünât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3*). [*icrâ olsa, -sa]*

icrâ-yı haḥ etmek [1] Hakka âit olanı yerine getirmek.

İcrâ-yı Haḥ iderseñ gel diñle bu kelâmı / Her kim Hudâyı ṭâlib ṭâlib aña Hudâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 4*). [*icrâ-yı haḥ iderseñ, -er, -se, -n]*

İcteme’al medâyin irteḥale’s-sefâyin
intezere’l-berâhin hüve hevâ hüve vü hû
[1] Şehirler toplandı, gemiler gitti, deliler gözlemledi, kast etti, isteği, o, onu.

İcteme’al medâyin irteḥale’s-sefâyin / İntezere’l-berâhin hüve hevâ hüve vü hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 2*). [*İcteme’al medâyin irteḥale’s-sefâyin intezere’l-berâhin hüve hevâ hüve vü hû,]*

ictihâd [2] Gücünün yettiği ölçüde çalışıp çabalama.

Refiküm oldı çü ‘ışk-ı ḥabîb her demde / Hukûḳın anuñ edâ kılmak **ictihâdumdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 2*). [*ictihâdumdur, -um, -dur]*

Oldur baña dâ’imâ çü maṭṭab / Cân ile añadur **ictihâdum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 2*). [*ictihâdum, -um]*

ictihâd eylemek [1] Gücü kuvveti yettiği kadar çalışmak, mücadele etmek.

Eyledüm ma’nâda muḥkem **ictihâd** ey zü-fünün / Pes küşâd itdüm çü urdum ma’rifet gencine el (*Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4*). [*ictihâd eyledüm, -dü, -m]*

ictihâd etmek [1] Gücü, kuvveti yettiği kadar çalışmak.

‘Ömrümüz zâtuñda gördük ey ḥabîb olmuş ziyâd / Mâ-ḥaşal taḥsîline bunuñ **iderdük ictihâd**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [ictihād iderdük, -er, -dû, -k]

ictimâ' eylemek [1] Toplanmak.

Eyledi 'aql ile gönül **ictimâ'** / Birbirine virdi cevâb ü peyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 4). [ictimâ' eyledi, -di]

iç [109] -da/-de, içi, dahil.

Gezerler anda keştiler **iç**i mahlûk ile memlû / Sürer bād-ı mehîb anları açmış bād-bân cem'a (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [içi, -i]

Girdi deryâ **içine** deryâlar / Oldı peydâda ser-be-ser peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 3). [içine, -i, -(n)e]

'Arz eyleme habîbüm vechüñ niķâb **içinde** / Nice bir olsa her dem bu 'ayna rüyuñ ihfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [içinde, -in, -de]

'Azîmi ulularuz şubh u şâm her sâ'at / Cemî'-i 'âlem **içinde** mu'azzamuz cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [içinde, -in, -de]

Ma'rifet kesb eylegil olma ma'ârifîsüz şakın / Ma'rifetsüzdür cihân **içinde** bil misl-i "hâtab" (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [içinde,]

Muktezâ-yı 'ışkumî fehm itdürüp 'âlimlere / 'İlm **içinde** her birisin eyledüm cânâ lebîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 2). [içinde,]

Lâyık-ı dîdâr olur mı her göze mâlik olan / Herkes olur mı cihân **içinde** şâh-ı kâm-yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [içinde,]

Bildi Murâdî çünki senüñ 'ışkuñı ezel / Râz-ı nihâna irdi diler baħr **içinde** çüb (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 5). [içinde,]

Zerre-i nâẓıze pertev şalsa tâb-ı âfitâb / Âb **içinde** 'aks-i tâba şems urulmaz aña ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [içinde,]

Mantıkından Murâduñ aña bunı / Erba'ın oldı kırk **içinde** 'aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [içinde,]

Fezâ-yı kudret **içinde** çü tayr itdi gönül tayrı / Ne meslekler sülûk itdi dimedi bu nihâyetdûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]

Elâ ey mihr-i 'âlem gel saña bir söz diyem aña / Kitâb-ı kalbün **içinde** bunı dâ'im idüp ezber (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]

Âb u âteşden müberrâ oldı bu âvâre dil / Bu 'acebdür yine âb **içinde** âteşle yanar (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4). [içinde, -in, -de]

Mantıkından bu Murâduñ ger alursañ bir haber / 'İlm ile bu 'âlem **içinde** bulasın iştihâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]

Çün belî bezminde nûş itdüm bu cām-ı 'ışkı ben / Her belâya pes belâ didüm ki 'ışk **içinde** var

(Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]

Vech-i tâbānuñı dîde tâb **içinde** seyr ider / 'Aks-i mihrî nitekim mehtâb **içinde** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]

Vech-i tâbānuñı dîde tâb **içinde** seyr ider / 'Aks-i mihrî nitekim mehtâb **içinde** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]

Baħr-ı 'ışka talmışam 'âlemleri oldum muhîṭ / Nitekim mâh-ı cihānı âb **içinde** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]

Cân ü ten arayışın terk eyledüm ey zû-fünün / Didemi şanma ki anı h'vâb **içinde** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]

Hâne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyût / Gayrılar dâhil degül ebvâb **içinde** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]

Âferîn şad âferîn zihni-i Murâda âferîn / Vahdeti bu kesret-i aşhâb **içinde** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]

Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler hayâl / Tâli' olsam h'vâb **içinde** adumuz ru'yâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]

Şol kimse ki dermāna ire derdün **içinde** / Ayağı tozin cümleye derman iledürler (Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]

'Ömr-i medîd **içinde** nedür fikr-i rāsiḥūñ / 'Ömr-i kaşır **içinde** hayât-ı ziyâdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [içinde,]

'Ömr-i medîd **içinde** nedür fikr-i rāsiḥūñ / 'Ömr-i kaşır **içinde** hayât-ı ziyâdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [içinde,]

'Âlemde fârîğam ne 'aceb kıssadur bu kim / Ben 'ilm **içindeyin** beni 'irfân araşdurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 4). [içindeyin, -i(n), -de, -(y)im]

Her şubh u şâm **içinde** tolar ma'ârif el-haḡ / İlâc-ı yevm-i fi'l-leyl mestûr olur tevâṭur (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [içinde,]

'Âşık olalı bu gönül zâr ile âh **içindedür** / Kaptadı dūd-ı cismümi dūd-ı siyâh **içindedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [içindedür, -dür]

'Âşık olalı bu gönül zâr ile âh **içindedür** / Kaptadı dūd-ı cismümi dūd-ı siyâh **içindedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 1). [içindedür, -dür]

Cānını terk iden kişi genc-i murâdın isteyüp / Şâdık olur talebde şol vâi ile âh **içindedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [içindedür, -dür]

Zikr ile fikri kim müdām ma'sûkı oldı 'âşıkun / Şanma anuñ hayâlini tâc ü külâh **içindedür**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 3). [içindedür, -dür]

Şemme-i 'ışkı añlayan cân ile başa kalmadı / Belki sülûkı anların bir ulu rāh **içindedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4). [içindedür, -dür]

Yüzünü tut Murâdî sen ol ulu pâdişāhuña / Her ki şığına Rabbine bil ki penāh **içindedür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 5). [içindedür, -dür]

Seveliden Murâdî sen güzeli / Oldı dünyā **içinde** ol meşhūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 7). [içinde, -i, -n, -de]

Ey Murâdî 'ulūmūnı oldı senūn / Dū cihānuñ **içinde** bedr-i münir (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]

Noktayam pergār **içinde** devr iderler hep beni / Yıllar aylardur geçer bu māh u sālā beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]

Māverā-yı 'ışka irmez ger nebîdür ger velî / Bahr **içinde** kalmışuz anuñ içün āvāre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3). [içinde,]

Mir'āt-ı dilde naķş ideli şüretin habîb / Cān ile rūh **içinde** murākıb bu hālümüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]

Kanı 'ālem **içinde** bir er kim / Tolu olmaya kalbi hırş ile az (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3). [içinde,]

Rāh-ı hāķikate kademini şol kişi başar / İslām **içinde** dutmaya iz'ānını dirîğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

Mü'min odur begüm kıla imānını dürtüst / İmān **içinde** kılmaya islāmını dirîğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]

Şeb-i deycūr **içinde** kalmış idüm zār-ı ser-gerdān / Gelüben tāze cân bağışlamışdur bir şehir vaşşāf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

Hikmetin teşhîş idendür 'ālem-i mutlak bu gün / Haşr **içinde** bir ayak üstinde olmak biñ ayak (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]

Murâdinüñ kelāmınıñ olupdur fehmi müşkilce / Anı şol kimse añlar kim **içinde** ola ol çālāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]

Hayme-i eflāk **içinde** seyr ider cümle şüver / Cā-be-cā naķş ile şüret resmine baķ añla hāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]

Tarfetü'l-'ayn **içinde** geldi hayāl / Leyse fi'l-'ayn ile'l-cemālî muhāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 1). [içinde,]

Cānumuz cân **içinde** oldı nihān / Zākir oldı anuñ çün olmadı lāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Nedür bu sācid ü mescüduñ añlarsañ mu'ammāsın / Seni devr-i zamān **içinde** 'allām-ı zamān gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 3). [içinde,]

Tertīb-i 'ışkı bilmege ister gehî gönül / Cismüm **içindeki** gehî bu cāna şıgmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 4). [içindeki, -ki]

'Alemlere şıgmaz iken el-haķ / Ben hoşka-i 'ışk **içinde** şıgdım (Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]

'Iyān **içinde** nihān olduğum neden ma'lūm / Nihān **içinde** 'ayān olduğum neden ma'lūm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]

'Iyān **içinde** nihān olduğum neden ma'lūm / Nihān **içinde** 'ayān olduğum neden ma'lūm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]

Bu kavli añlar iseñ añla 'ışka rehberdür / Beyān **içinde** beyān olduğum neden ma'lūm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]

Serir-i satvete sultān olan gedā bunda / Cihān **içinde** cihān olduğum neden ma'lūm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3). [içinde, -i, -n, -de]

Miyāna gelmedi tā olmayınca mābeyni / Miyān **içinde** miyān olduğum neden ma'lūm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [içinde, -i, -n, -de]

Murâdî kārını kār itmeyince kār olmaz / Revān **içinde** revān olduğum neden ma'lūm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]

Bu rāh-ı 'ışk **içinde** kaluram bi'llāhi āvāre / Eger olmaz ise çāre baña ey reh-nümā senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 3). [içinde,]

Noktayam pergār **içinde** devr ider durmaz beni / Ey Murâdî maḥv iderven günde bin deryāyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 5). [içinde, -i, -n, -de]

Hamd-ı vāhiddür zebān-ı şükr **içinde** çün 'ayān / Şākir ol meşkūra sa'y eyle amān oldur hemān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]

Ey Murâdî sāhil-i deryāda gül-geşt eyleyen / Bahr **içinde** bulmadı Hızrı daḥı hem-sāyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 5). [içinde, -in, -de]

Kimseye kılmaz vefāsız dehr **içinde** cāvidān / 'Aķluñı başuna devşür ḥvāb-ı ḡafletden uyan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2). [içinde, -i, -n, -de]

Ziyāde itmese ger 'ömr **içinde** na'māsın / Ne kādır idi ki artura dil temennāsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [içinde, -i, -n, -de]

'Arz eylemiş cemālin dilber niķāb **içinden** / Şan mihr oldı tāñı' ol dem seḥāb **içinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [içinden, -i, -(n)den]

‘Arz eylemiş cemâlin dilber niķâb içinden / Şan mihir oldu tãîi ‘ol dem şehâb **içinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1). [içinden, -i, -(n)den]

Nice şabûr ola dil nâr-ı firâka ya Rab / Eyle hâlâs anı gel bu piç ü tãb **içinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2). [içinden, -i, -(n)den]

Şerh itdi çünki vaşşâf ‘ilm ü tarîkatûñden / Geldi su’âl-i tahkîk ol dem cevâb **içinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 3). [içinden, -i, -(n)den]

‘Ömr-i kadîme şordum ‘ayn-ı hayâtdan çün / Mâhî bulur mı tãkat ger çıkısa âb **içinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [içinden, -i, -(n)den]

Oldı Murâdî kâ’im yâr iledür çü dâ’im / Zinhâr çıkmaz aňla her dem hicâb **içinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 5). [içinden, -i, -(n)den]

Aňla Murâduñ sözini ser-te-ser / ‘Adnûñ **içinde** olasıñ cãvidân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 5). [içinde, -in, -de]

Hân-kâh-ı ‘ışk **içinde** mu‘tekif olduñsa ger / ‘Uzlet oldur kesret oldı kãnde ‘uzlet var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Mâl ü cãhâ bakmazam hãrdal degüldür ‘aynuma / Mihar **içinde** bulmuşamdur her ne rütbet var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]

Âsmân-ı hüsn **içinde** gerçi var meh-pãreler / Cümlesi seyyâredür katuñda ey gün yüzlü mâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]

Sultân-ı ‘ıška hãlûmi didüm ‘aceblendi / Cümle muhib **içinde** sen olduñ ‘alem-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 4). [içinde,]

Şükri ziyâd imişüz şükrümüz **içinde** biz / Tãrfe-i vâhid durur cümle-i na’mâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

Kuluñ Murâdî yâ Rab ‘işıyân **içinde** kaldı / Raħmet umup katuña uş geldi yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]

İster gönül nihânî bula ‘ayân **içinde** / Bilmez ‘ayân bulunur dâ’im nihân **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]

İster gönül nihânî bula ‘ayân **içinde** / Bilmez ‘ayân bulunur dâ’im nihân **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]

Feyyâz-kãdir oldı feyz itmege tevâtür / Âyine tutdı ‘akse her dem bir ân **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Berrâkdur sıfîd-i da’cã sivâda merbût / Anuñ içün bulındı sevdâ bu cãn **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

İstedi istedüñin diledi ol da anı / Bulmadı aña mânend cãn ü cihân **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]

Güftârı bu Murâduñ mübhemdür aňlanılmaz / Bir tercemân bulunmaz aña zamân **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]

Âyât-ı şubh **içinde** oldı kamer münevver / Leylî-i ed’ac içre seyyâredür icãba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Lem’a-i mihir-i tãbî ger âb **içinde** ‘aks ide / Fî’l-mesel oldı bu maħal âyinedür cemâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

Gönül deryâ durur deryâ **içinde** / ‘Aceb peydâ durur peydâ **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]

Gönül deryâ durur deryâ **içinde** / ‘Aceb peydâ durur peydâ **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]

Kulüb ahvâlini kalb aňladı çün / Anuñ çün bir kalupdur cã **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Özinden eyledi himmet miyâna / Şalup sevdâları sevdâ **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

Çün oldı münderic seb’a’l-mesân / İdüp beyzâsını beyzâ **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]

Murâduñ hãli a’cebdir ‘acebden / Neler tahşil ider ğavġâ **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]

Çü akrebdür mine’l-kurbi ile’l-kurb / Nedendür âb **içinde** yanar oda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Gönül yâr oldı yâre per **içinde** / Bilüpdür nãmını tekrâr **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]

Gönül yâr oldı yâre per **içinde** / Bilüpdür nãmını tekrâr **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1). [içinde, -i, -(n)de]

Eserden kıldı istidlâl te’sîr / Eser ile gezer âsâr **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Yakîn oldı yakîne oldı reh-ber / Müberrâdur yoġ ile var **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 3). [içinde, -i, -(n)de]

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / Ne fikret fikr ide inkâr **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [içinde, -i, -(n)de]

Murâduñ kavlı ü güftârına mânend / Bulunmaz kubbe-i devvâr **içinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 5). [içinde, -i, -(n)de]

Deryâ-yı ‘ışk **içinde** bu fülk-i dil meded âh / Girdâb-ı hicre düşdi irmedi bir mekâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 2). [içinde, -i, -(n)de]

Girdāb-ı hier **içinde** ben mübtelā olaldan / Miḥnet nihengi her dem kılmakda kaşd-ı cāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 4*). [*içinde, -i, -(n)de*]

Şanma ki döndürem yüz ben ol şeh-i cihāndan / Bu rāh-ı 'ışk **içinde** başım kodum miyāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 7*). [*içinde, -i, -(n)de*]

'Āşık odur Murādī kim ma'sūka vire cānını / 'Āşık aña dime şakin cismi **içinde** cān ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1448, Beyit 5*). [*içinde, -i, -(n)de*]

'İşk ile 'ār ey Murādī olamaz bir yirde cem' / 'Ārı kodum yoğ **içinde** var gördüm kendümi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1469, Beyit 5*). [*içinde, -i, -(n)de*]

Ne deñlü var ise ey dil cihān **içinde** hulviyyāt / Baña sem oldu cümle ol şeker güftārdan ğayrı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 5*). [*içinde,]*

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet kıl Murādī kesret **içinde** / Bu bir a'lā zerāfetdür nihān itdūn hemān oldu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1503, Beyit 5*). [*içinde, -i, -(n)de*]

Dil nār-ı hier **içinde** nice bir kebāb ola / İnşāf yok mı dil nice çeksün bu kürbeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1528, Beyit 3*). [*içinde, -i, -(n)de*]

Fānūs-veş **içinde** yūri şem'-i 'ışkı yak / Tā cān gözi ile göresin rüy-i ḥālīkī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1530, Beyit 3*). [*içinde, -ü, -ñ, -de*]

Lem'a-i 'aks-i şems-veş gösteren āb **içinde** sen / Añla sen anı bir mesel terk idüben cehāleti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1554, Beyit 4*). [*içinde,]*

II Gönül, kalp.

Fülk-i dil garķ oldu şöyle vaḥdetün deryāsına / Şöyle tūfāndur **içüm** kim baḥr-ı 'ummān olmışam (*Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 4*). [*içüm, -üm*]

Tesbihūñ ile yā Rab toldur **içümi** her dem / Çağıra bu cān ü dil her dem saña yā sübhān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 5*). [*içümi, --üm, --i*]

İki vech itdi beni 'ayn-ı celāl ile cemāl / Bir yüzüm oldu **içümde** birisi taşumda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1339, Beyit 2*). [*içümde, -üm, -de*]

içi taşı [1] İçi dışı.

Cihān ḥalkını yutmakda zemīn bir ejdehā ancak / Bu dünyānuñ **içi taşı** kamu derd ü belā ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 1*). [*içi taşı,]*

içmek [17] Yudumlamak.

içmiş idi şehd-i şir olduğu vaktin sītı / Şimdi Murādī çeker terbiyeye dāyesin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1174, Beyit 5*). [*içmiş, -miş*]

II Yaşamak, hissetmek.

Manṭıq-ı a'lā bulupdur tūṭi-i sebz-i revān / Çünkü ol āb ile ḥalt idüp **içer** kand-ı nebāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 171, Beyit 3*). [*içer, -er*]

Bu kelāmını Murāduñ güzel ışga eyle / Çeşme-i mīm-i Murādiden **içüp** āb-ı ḥayāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 5*). [*içüp, -üp*]

Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldu vücūdum ḥavzı ābına / Olupdur meşreb-i şāfi **içer** andan kamu millet (*Murādī Dīvānı, Gazel 184, Beyit 4*). [*içer, -err*]

Elā yā eyyühe'l-aḥbāb dıraḥtuñ altıdur kevser / Kim **içerse** zülālinden olup mest olmadı hüşyār (*Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 4*). [*içerse, -er, -se*]

Şol kim ki **içdi** cür'a-i ehl-i ḥakā'iki / Nūr oldu anda kalmadı bir zerre-i zulem (*Murādī Dīvānı, Gazel 931, Beyit 2*). [*içdi,]*

Kemālından mükemmeldür şular kim **içdi** sahbādan / Haberden bī-ḥaber oldu haber bilen mu'ammādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 983, Beyit 1*). [*içdi, -di*]

Sakā min ḥāmihi selmā ve ke'si dürre'i beyzā' / Şu kim **içmeye** bu cāmı ne bilsün ağı karadan (*Murādī Dīvānı, Gazel 984, Beyit 4*). [*içmeye, -me, -ye*]

Şarāb-ı şevkūñi nūş eyleyen **içmez** mi nābını / Cihānda her ne var ise meyūñ meyhānesi yansun (*Murādī Dīvānı, Gazel 985, Beyit 3*). [*içmez, -mez*]

Şıgar şanma iki dünyāya şol kim **içdi** sahbādan / Ne bilsün gice gündüzden haber bilen o Leylādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1003, Beyit 1*). [*içdi, -di*]

Murāduñ añlamadı sözlerini 'allāme / Meger şol añladı kim **içdi** cām-ı sahbādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1142, Beyit 5*). [*içdi, -di*]

Ebed ḥayāt bulur mutlaka fenā olmaz / Murādī şol ki **içe** kaṭre-i zülālünden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1146, Beyit 5*). [*içe, -e*]

İki cihān ser-te-ser taḥt-ı ḥükümetdedür / Kaḫza-i kudretde ol **içse** eger ayasın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1174, Beyit 2*). [*içse, -se*]

II Aşk şarabıyla sarhoş olmak, âşık olmak..

Şol ki **içmez** kadeh-i dilberden āb-ı ḥayāt / Dār-ı dünyāda hem uḫrāda 'ani'l-mevtādur (*Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 3*). [*içmez, -mez*]

Çünkü 'ışkuñ bādesinden **içmişem** / Geçmişem ben kendözümden geçmişem (*Murādī Dīvānı, Gazel 961, Beyit 1*). [*içmişem, -miş, -em*]

'Ayn-ı vaḥdetden **içüpdür** nice akdāḥ ile mā / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 3*). [*içüpdür, -üp, -dür*]

Bir sākiden **içmişem** ben bāde-i 'ışkı kim / Kevn ile mekān içre yok durur aña sānī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1556, Beyit 2*). [*içmişem, -miş, -em*]

içre [106] İçinde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.)

Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dâğ urdu anuñ 'ışkı kılub içre muhakkağ / Mest eyledi olar ikiden oldı müberrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 2). [içre,]

i'dām [1] Yok etmek, öldürmek.

Diyem ihlâş ile ihlâş dinür tebbet pes i'dāma / Selām iden selāmetdür Murâdî aña esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [i'dāma, -a]

'îd-i aẓhâ [1] Kurban bayramı.

Ölmedüm yolına sen cânānenüñ kurban diyü / Gelse cânā her kaçan kim 'îd-i aẓhâ ağılaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). ['îd-i aẓhâ,]

'îd olmak [1] Bayram olmak, gelmek; neşe, sevinç zamanı gelmek.

Cur'a peymây oldı çün 'aşıklara rüz-ı ezel / Cümlesinden almuşuzdur cür'ayı **oldukda 'îd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). ['îd oldukda, -duk, -da]

'îd-i vaşl / 'îyd-i vaşl [2] Kavuşma bayramı.

Ğark-ı hûn oldı derûn-ı 'aşıkın hierân ile / 'İyd-i vaşla cânı kurbân itmege efkâr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 2). ['îyd-i vaşla, -a]

Şol cemālûñ ka'besi haqqı bu ben pür-derd ü gam / 'İd-i vaşlûñe komışam cânımı kurbân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). ['îd-i vaşlûñe, -ün, -e]

idinmek [3] Edinmek, almak, sahip olmak.

Ferd oldı maḥabbetde bedel çün kim / Pes kendüye 'aşık **idinür** 'ālemi şad-bār (Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 2). [idinür, -ür]

Her ki maḥabbet diler şıdık aña elzem durur / Şıdıkı maḥkām **idine** söyle ki eşdağ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 2). [idine, -e]

Zâtumı hayretde buldı mâ 'arefnâ didi çün / Haqq meşrût oldı zâtüm zât **idine** zâtına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [idine, -e]

idrak [7] Anlayış, akıl erdirmeye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü gitdi selb olub 'aqlum n'ider 'aqlı olan 'aqlı / Şunuñ kim yokdur **idraki** özinden 'aql u cân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [idraki, -i]

idrāk eteği [1] Anlama, akıl erdirmeye eteği.

Pāk-dāmen oluben dut koma bir pāk etegin / Cāmi'ü'l-'aql oluben tūt koma **idrāk etegin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [idrāk etegin, -n]

idrāk-i fehmi [1] Anlayış, idrak.

'Aqlumı yağmaya virdüm şu'le-i tábân ile / Selb olup **idrāk-i fehmi** lem'a-i rahşân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 1). [idrāk-i fehmi, -üm]

idrāk itmek [2] Anlamak.

Çün ezel bilmediler fehmi ile **idrāk idüben** / Nice mümkün ola fehmi itmege tekrâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [idrāk idüben, -üben]

Künhini cümle umuruñ nice **idrāk itsün** / Kâr fehmini irişdürmeyen efkârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3). [idrāk itsün, -sün]

idrāk kılmak [2] Anlamak, idrak etmek.

Müheyyâ oldı şunlar kim muḥırr oldı kelāmına / Muşaffâ oldı anlar kim kelāmın **kıldılar idrāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 3). [idrāk kıldılar, -dı, -lar]

Murâdî 'aşık u ma'şūkı isterseñ murâdî gör / Murâdîñün kelāmını er olandur **kılan idrāk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5). [idrāk kılan, -an]

if'al emrûke [1] Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap! (37/Saffat 102).

Ben didüm kim **if'al emrûke** dedi innî fâ'il / Bir hayâl imiş Murâdî yine buyurdu yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 5). [if'al emrûke,]

'iffet [1] Namus; temizlik, dürüstlük.

Meyl itmese dünyâya şükr eylese âlâya / Hamd eylese Mevlâya **'iffet** nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 6). ['iffet,]

ifhām itmek [1] Anlatma, bildirme.

İfhām ider çü tarzın fehmi eyle añağıl pes / Sensin kılan taleb çün pes gayra yâ ne ḥâcet (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 3). [ifhām ider, -er]

ifna [3] Yok etmek, tüketmek. II Masivadan arınmak.

Revḥ-i rūḥa irmedi şol kim hayâtın istedi / Bu beḳâ el virmez illâ kim meger **ifnâ** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 4). [ifnâ,]

İrişdi muḳteẓâ çünki bulındı iktizâsından / Fenâsından fenâsını fenâya virdi **ifnâya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [ifnâya, -(y)a]

İğen aldanma dünyâ-yı deniye / Temâşâ eylegör **ifnâsı** var mı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 3). [ifnâsı, -sı]

ifnâ eylemek [4] Yok etmek. II Masivadan arınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bilmekde bilmek olmaz kalmağa ruḥşat olmaz / Ey dil bağ dilerseñ **eyle** özünü **ifnâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [ifnâ eyle,]

ifnâ itmek [1] Yok etmek. II Masivadan arınmak.

Reh-i şadâkate şıdık ile yüz tutan âdem / Vücûduñ
itmese **ifnâ** tıyar mı hâlünden (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1146, Beyit 3). [ifnâ itmese, -me, -se]

ifnâ kılmak [2] Yok etmek. II Masivadan arınmak.

Şem'-i 'ışka dün gece hark oldu dil pervânesi /
Rûhına cân virmek için **kıldı ifnâ** şöhetin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2). [ifnâ kıldı,
-dı]

Bekâ bulmaz o bi'llâhi bekâsın **kılmayan ifnâ** /
Bekâ-ender bekâ oldu şu kim tekrâra yüz tutdı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 4). [ifnâ
kılmayan, -ma, -(y)an]

ifnâ olmak [2] Yok olmak. II Masivadan arınmak.

Râzımı fâş itmezem 'âlemlere mevta olur / Yok
hılâfım bu söze v'allâhi hep **ifnâ olur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [ifnâ olur, -ur]

Emr ol sultân-ı a'lânun durur hem hükü anuñ /
Kahr u lutfından durur **ifnâ olan** ihyâ olan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 3). [ifnâ olan,
-an]

ifnâ vü ihyâ [1] Yok etme ve diriltme.

'Âlem senün kapuñda kıldur / Senündür kabz u
baş **ifnâ vü ihyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 74,
Beyit 3). [ifnâ vü ihyâ,]

ifraz [2] Ayırmak, ayırmak.

Dür-i yetim... iy hân cümleden **ifrâz** / Garîb
vâkı'a hânım 'acîb hâdisedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 609, Beyit 4). [ifrâz,]

Milkin aldı dil ko arzîn gayrî tîmâr eylesün /
Buldı dil icmâli virdi âhire **ifrâzını** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4). [ifrâzını, -ı, -(n)ı]

ifrâz olmak [1] Ayırmak.

Bu cihân nîk u bedîn 'aynuña alma er iseñ / Añlar
iseñ beni ger ikiden **ifrâz oldum** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 927, Beyit 4). [ifrâz oldum, -du, -m]

ifşâ [3] Gizli bir şeyi veya konuyu açığa
çıkarma, yayma.

Çün sâtir ola sen seni cümle 'ayândan / Dillerde
nâmuñı koyup **ifşâ** neden gelür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 481, Beyit 2). [ifşâ,]

Men lehü'l-emrük nedür emrinde ma'na añlamak
/ Hâzin-i kudrette pes sırr ile **ifşâ** añlamak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [ifşâ,]

Mir'âta bakdı hüsnini **ifşâ** için habîb / 'Âşık
kulağ urup aña şarf eyleyüp himem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 931, Beyit 4). [ifşâ,]

ifşâ eylemek [2] Faşetmek, meydana çıkarmak.

Bir sırr-ı 'aceb sırr-ı 'acîb-i mütehammil / Eyledi
yine 'ilmi ile 'ilmini **ifşâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel
82, Beyit 4). [ifşâ eyledi, -di]

Sırrı **ifşâ** eylemez 'ilm ile dânadur gönül / Baş
egmez kimseye hânım tûvânâdur gönül (Murâdî
Dîvânı, Gazel 781, Beyit 1). [ifşâ eylemez, -mez]

ifşâ kılmak [3] Duyurmak, meydana çıkarmak.

Beni hayrette koduñ lîk cihân hayrânım / Zâhirâ
şakla bu 'işmetle velî **kıl ifşâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 45, Beyit 4). [ifşâ kıl,]

Eger kâzım degilmişseñ nic'olurdı 'aceb ahvâl /
Kamu kârûñ çü hikmetdür **kılınmaz** hikmetün
ifşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [ifşâ
kılınmaz, -ın, -maz]

Elâ ey tâlib-i 'irfân gel imdi eylegil i'zâm / Eger
kim kılasım seyrân ne cevherler **kılam ifşâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [ifşâ kılam, -
a, -m]

iftetaḥ yâ müfettiḥe'l-ebvâb [1] Ey kapılar
açan bize de aç.

İftetaḥ yâ müfettiḥe'l-ebvâb / Terziki men
teşâ'i gayri hisâb (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16,
Beyit 5). [iftetaḥ yâ müfettiḥe'l-ebvâb,]

iftihâr [3] Övünme, övünç.

İftihâr ile kâdem başdukdâ 'Arş u Ferş ü Kürs /
Hüsn-i vechüñ 'ayn-ı 'aynım Zîr ü bâlâ söylenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [iftihâr,]

Hiṭâb irerse eger cânı **iftihâra** çeker / Fûrûğ-ı
mihriñi ya'ni kamer-izâra çeker (Murâdî Dîvânı,
Gazel 484, Beyit 1). [iftihâra, -a]

Ey Murâdî olmasun kibr ile sende **iftihâr** /
Sencileyin cümle-i 'âlemde nâyâb añlaram
(Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 5). [iftihâr,]

iftihâr itmek [3] Övünmek.

Mefḥar olalı cihâna faḥrum olmuşdur füzün / Faḥr
olundum meḥarumda **iftihâr itmek** 'acîb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3). [iftihâr
itmek,]

Mefḥarum olalı faḥruñ **iftihâr itdüm** igen /
Bulmadum bir melce' vü me'vâ meger ânuñdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 2). [iftihâr
itdüm, -dü, -m]

Mefḥarum olalı faḥruñ **iftihâr idem** igen /
Bilmedüm bir melce' ü me'vâ meger ânuñdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 2). [iftihâr
idem, -e, -m]

iftirâḳ [1] Ayrılık.

Cân ü cânânun arasın ḥall ider mi **iftirâḳ** / Süretâ
izhâr iden ma'nâda olmaz yahşı bak (Murâdî
Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [iftirâḳ,]

iftitâḥ [3] Açmak.

Hâlîḳ-ı arz u semâ çün itdi fiṭrat **iftitâḥ** / Kimine
'izzet kılpdur kime nıḳmet **iftitâḥ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [iftitâḥ,]

İftitâh ile küşâde oldu bâb-ı mağribîn / Dest-i kudret maşrıkeyne şalsa n'ola demdeme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [iftitâh,]

2. Tekbîretü'l-iftitâh namazın ilk tekbiri.

İftitâh oldu bu tekbîri didi Allâh için / Feth-i bâb için konuldu menzil-i Akşâda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 3). [iftitâh,]

iftitâh eylemek [2] Açmak.

Fâ'il-i muhtâra iş degdi pes andan soñradan / **Eyledi** bu mümkünâta pes meremmet **iftitâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [iftitâh eyledi, -di]

Ey Murâdî eyledün çünki murâda ârzü / **Eyledi** mîm-i murâd için hüviyyet **iftitâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 5). [iftitâh eyledi, -di]

iftitâh itmek [1] Açmak.

Hâlık-ı arz u semâ çün **itdi** fîrat **iftitâh** / Kimine 'izzet kılupdur kime nîkmet **iftitâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). [iftitâh itdi, -di]

iftitâh kılmak [1] Açmak, ortaya çıkarmak.

Çün **iftitâh** kıldı 'arş üzre hıfz-ı levhe / Pes başladum habîbüm ben dahı her 'amelden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 3). [iftitâh kıldı, -dı]

iftitâh olmak [2] Açılmak, ortaya çıkmak.

Yazdı çün evvel kalem İnni ena'llâhu ehad / Kâdir-i vâhidde evvel **oldı** kudret **iftitâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [iftitâh oldu, -dı]

Elfdür evvel hurûfa ibtidâ ey merd-i râh / **Oldı** 'akl-ı evvele satvet ü behcet **iftitâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [iftitâh oldu, -dı]

igen [24] Çok, gayet, ziyade. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî kadrine irmekdedür **igen** meyyâl / Gözedür anuñ için ser-te-ser misâl-i vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [igen,]

igməz-i 'ayn eylemek [1] Görmezlikten gelme, umursamama.

Virgil baña hayât-ı ebed lutfuñ işlegil / **Igmâz-i 'ayn** eyleme gel eyle merhabâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [igməz-i 'ayn eyleme, -me]

ihânet eylemek [1] Haksızlık, hainlik, kötülük etmek.

Ey Murâdî nice nice tecribem vardur benüm / Her kime yârem diseñ **eyler ihânet** vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 5). [ihânet eyler, -r]

ihâş şavtı seb'a tîbâkın bi-heybetih [1] Onun heybetiyle sesim yedi tabakayı kuşattı.

Nâde'l-münâdî bi-lisânihi fi lisânin serî'an / **İhâş şavtı seb'a tîbâkın bi-heybetih** (Murâdî Dîvânı,

Gazel 1443, Beyit 2). [ihâş şavtı seb'a tîbâkın bi-heybetih,]

ihâta [1] Etrafindan çevirmek, kuşatmak, içine almak. Kuşatılmak, sarılmak.

Buldum yüzümde ben eserin hüsni vechühüñ / Her 'ayn ile **ihâtası** medd-i başardadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2). [ihâtası, -sı]

ihâta eylemek [9] Kuşatmak, sarmak, içine almak

Sa'irü bi'd-dücâ lâ-şems ü akmâr / **İhâta** eylemiş devvâr için toğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 4). [ihâta eylemiş, -miş]

Vişâlün milk-i zîbâsını feth itdüm bi-hamdi'llah / **İhâta** eyledi her cânibîni ser-te-ser fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [ihâta eyledi, -di]

İhâta eyledi cem'en gehî cû' u gehî na'mâ / Gehî sırran gehî zarren gehî mât ü gehî derrâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [ihâta eyledi, -di]

Beni hayret **ihâta** eylemişdür ser-te-ser hânüm / Gam-ı dildâr ile dâ'im iki 'aynüm tolpudur nem (Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 2). [ihâta eylemişdür, -miş, -dür]

Muhtî olmışdur ol deryâ o şehri dil-küşâyı pes / **İhâta** eylemiş bir sür anı şâhâ cemâliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 3). [ihâta eylemiş, -miş]

Bahr-ı hayret çâr yanımı **ihâta** eyledi / Kande kim kılsam nazar dîdâr gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [ihâta eyledi, -di]

II Geniş bilgi ile anlamak, tam kavramak.

Bahr-ı bî-pâyânı kimdür kim **ihâta** eyleye / Zevrâk-ı dil bildi ancak mevcdür deryâ şîfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [ihâta eyleye, -(y)e]

Şu 'â'-ı mihri çü tâb urdı her taraf-be-şarâf / **İhâta** eyledi sırrı gelüp 'ayâna huşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [ihâta eyledi, -di]

Katreden bir katredür 'ilmünde 'ilm-i cinn ü ins / Kim **ihâta** eyleye 'ilm ile ey deryâ seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [ihâta eyleye, -(y)e]

ihâta itmek [1] Sarmak, etrafını çevrelemek.

Bahr-ı muhtî **itdi ihâta** şarâf şarâf / Fülk-i dile kenâr kanı kıla ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [ihâta itdi, -di]

ihâta kılmak [7] Kuşatmak, kuşatılmak, etrafını almak, çevirmek, etrafı alınmak, çevrilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yayıldı cümle cihân içre çün sadâ-yı edeb / **İhâta** kıldı kamu küşeyi nidâ-yı edeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [ihâta kıldı, -dı]

ihâta olmak [1] Sarmak, çevrelemek; içine almak.

Sāha-i kudretde gördüm bu zühürin kesretin /
Likin **olunmuş ihāta** bir muhib ‘ummān ile
(Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 2). [ihāta
olunmuş, -un, -muş]

ihbār eylemek [1] Haber vermek; bildirmek.

Evvelün fikr-i hayālî senden **ihbār eylemez** /
Seyr iden hüsn-i şifātun zātun efkār eylemez
(Murādī Dīvānı, Gazel 569, Beyit 1). [ihbār
eylemez, -mez]

ihbār-ı döst [1] Dostun, sevgilinin haberi.

Sem‘ümüze gelmiş durur çün kim bizüm **ihbār-ı
döst** / Kapladı başdan ayağa cismümüzi envār-ı
döst (Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 1). [ihbār-
ı döst,]

ihbār-ı şerh [1] Şerhi, açıklamayı bildirmek.

İhbār-ı şerhe virmege kâdir midür kişi / Her
noktasında gözlemeyince bir ‘ākıbet (Murādī
Dīvānı, Gazel 212, Beyit 4). [ihbār-ı şerhe, -e]

ihbār itmek [1] Haber, bilgi vermek.

Nâkil-i aḥbār **ihbār itdüğün** aḥlār mısın / Her ne
kıldıysa tekellümden me‘ālin söylemiş (Murādī
Dīvānı, Gazel 633, Beyit 3). [ihbār itdüğün, -düg,
-ün]

ihfā [15] Saklamak, gizlemek. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gayrumuzdan bizi tarḥ eyledi ‘aynuñ likin /
Gayr-ı ‘aynuñda sentün ‘ayn ile ḡayruñ **ihfā**
(Murādī Dīvānı, Gazel 45, Beyit 2). [ihfā,]

ihfā itmek [1] Gizleme, saklama.

Kānün-ı ezeldedir şifā çün / Bu sırrı veliler itmiş
ihfā (Murādī Dīvānı, Gazel 95, Beyit 4). [ihfā
itmiş, -miş]

ihfā kılmak [1] Saklamak, gizlemek.

Yā hafıyyü’l-hāl **ihfā kılmāğa** maḥfice gel / Ben
beni bilmekte sensin yine baña reh-nümā
(Murādī Dīvānı, Gazel 30, Beyit 3). [ihfā
kılmāğa, -mak(g), -a]

ihfā olmak [2] Gizlenme.

Ebr-i himmet yaḡduraldan kaṭresin her bir yire /
Oldı ihfā üzere her mümkinde bu esrārumuz
(Murādī Dīvānı, Gazel 553, Beyit 4). [ihfā oldu, -
dı]

Şüret-i eşyā durur mir’ātda peydā yine / Çünkü
zāhir olası anlar **olur ihfā** yine (Murādī Dīvānı,
Gazel 1255, Beyit 1). [ihfā olur, -ur]

ihlāk kılmak [1] Yok etmek.

Hezārān bülbuli **kılmışdur ihlāk** / Anuñ için
boyanmış kana ḡonce (Murādī Dīvānı, Gazel
1431, Beyit 3). [ihlāk kılmışdur, -mış, -dur]

ihlās [12] 1. Doğruluk, samimiyet.

‘Acā’ib baḥr-ı ḥikmetdür ḥabībüm diñle ḥāşü’l-
ḥāş / Dilerseñ olası andan şakın terk eyleme
ihlās (Murādī Dīvānı, Gazel 643, Beyit 1). [ihlās,
]]

Lā-reybe fih çün ümmü’l-kitāb şanı / **İhlāşa**
irgürürseñ ‘ālem durur şafāda (Murādī Dīvānı,
Gazel 1407, Beyit 4). [ihlāşa, -a]

Diyem **ihlās** ile **ihlās** dinür tebbet pes i’ dāma /
Selām iden selāmetdür Murādī aña esrārı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 5). [ihlās,]

2. İhlas suresi.

Ḥamdümi **ihlās** ile ‘arz eyledüm çün fātihā /
Baña meftūḥ oldı āminümde emniyetle sūd
(Murādī Dīvānı, Gazel 250, Beyit 3). [ihlās,]

Açup gencin şaçar çün ‘āleme her dem güher
ihlās / ‘Avālim üstüne dürr-i ma‘āni neşr ider
ihlās (Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 1). [ihlās,
]]

Açup gencin şaçar çün ‘āleme her dem güher
ihlās / ‘Avālim üstüne dürr-i ma‘āni neşr ider
ihlās (Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 1). [ihlās,
]]

Didi evvel eḥād Allāḥ şameddür lem yelid ciddā /
Lem yelid didi andan anı tenzih ider **ihlās**
(Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 2). [ihlās,]

Ve-lem-yekūn lehü küfven eḥād buyurdı ardınca /
Bunuñ mefhūmın aḥlarsañ bilürsin kim nedür
ihlās (Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 3). [ihlās,
]]

Beyān eyler kemālātın ‘ayān eyler delālātın / Pes
andan medḥ ider zātın neler söyler neler **ihlās**
(Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 4). [ihlās,]

Murādī okı ihlāşı seni dā’im ider şāfi / Bir
okuyana üç ḥatme sevābın feyz ider **ihlās**
(Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 5). [ihlās,]

Murādī okı **ihlāşı** seni dā’im ider şāfi / Bir
okuyana üç ḥatme sevābın feyz ider ihlās
(Murādī Dīvānı, Gazel 648, Beyit 5). [ihlāşı, -ı]

Diyem **ihlās** ile **ihlās** dinür tebbet pes i’ dāma /
Selām iden selāmetdür Murādī aña esrārı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 5). [ihlās,]

ihlās eylemek [1] Temiz sevgiyle yürekten bağlanmak.

Çü ferdāniyyeti ikrār idüben **eyledi ihlās** / İşigin
eyleyüp me’vā pes oldı yine ḥāşü’l-ḥāş (Murādī
Dīvānı, Gazel 644, Beyit 1). [ihlās eyledi, -dı]

ihmāl eylemek [1] Üstüne düşeni
zamanında yapmama.

Bu Murāduñ kelāmını diñle / Ma’nī bilmekte
eyleme ihmāl (Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit
5). [ihmāl eyleme, -me]

ihrāc eylemek [1] Çıkarmak.

Ḥālet isterseñ eger ey ṭālib-i ‘ilm-i ledün / ‘Ālem-
i şüretten **ihrāc eyle** murḡuñ bul necāt (Murādī
Dīvānı, Gazel 171, Beyit 4). [ihrāc eyle,]

ihrâc itmek [1] *Kovmak, dışarı atmak.*

Varlık lezzetini dilden **iderseñ** **ihrâc** / Pes vesîle
bulasın varlığını varumuza (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1347, Beyit 4). [*ihrâc iderseñ, -er, -se, -n*]

ihrâc kılmak [1] *Çıkarmak.*

Eger dirseñ ki müstahric ne hâşıl kıldı müstahrec
/ Ne deñlü kim **kıla** **ihrâc** tolu şubh u mesâ
maḥrec (*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3).*
[*ihrâc kıla, -a*]

ihrâm [1] *Hacıların örtündükleri dikişsiz
elbise.*

Olalı hürmeti **ihrâm** ile bu ten muḥrim / Câmî
azhâya getürmüş nazarın sâle çeker (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3).* [*ihrâm,]*

ihsân [39] *1. Bağış, cömertlik, lütf.*

Ey kerîm ü ey Raḥîm ü ey ‘alîm ü ey ‘atûf /
Kullara dâ’im işüñ **ihsândur** yâ Rabbenâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 4).* [*ihsândur, -
dur*]

Virdi Murâdî yâre her ne ki var taşarruf /
ihsânına o daḥî komadı hergiz evkât (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 194, Beyit 5).* [*ihsânına, -i, -(n)a*]

Ey kerîm ü ey Hudâvend-i Raḥîm ü müste‘ân /
Eyle **ihsânun** baña yâ Rabbenâ senden meded
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 3).* [*ihsânun, -
un*]

Olmadı **ihsânına** hiç nihâyet anuñ / Hergiz
olmaz muḥîṭ anı bu zann-ı fu‘âd (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 258, Beyit 4). [*ihsânına, -i, -(n)a*]

Beni hayrân iden yâ Rab o nûruñdan ziyâ midur /
Cemâlünden yine keşf itsek **ihsânun** revâ midur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 1).* [*ihsânun, -
un*]

Çün oldı hüsn-ı rızâyile muḥsin **ihsânı** / Arada
oldı ḥabîbüm hemân bahâne huzûr (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 485, Beyit 3).* [*ihsânı, -ı*]

Maḥz-ı hüddâdur yine muḥsinün **ihsânı** pes /
Mihr-i dirâḥşân-ı dil evc-i hidâyetdedür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4).* [*ihsânı, -ı*]

Fâriḡu’l-bâl olmışuz ‘âlemde kıl u kâlden / Biz
edeb tarzın bilüp şamt ile **ihsân** isterüz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3).* [*ihsân,]*

Ḥamdü li’llâh olmadı **ihsânsuz** / Bu Murâdî
çekdi çok cevri ü cefâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 603,
Beyit 5).* [*ihsânsuz, -suz*]

Ḥamd ol Hudâya k’eylemez in‘âmını dirîḡ / Hâşâ
kerîm olan ide **ihsânını** dirîḡ (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 668, Beyit 1). [*ihsânını, -ını*]

Ey Murâdî irdigün **ihsâna** kimse irmedi / Cümle-i
müşkilleri çün saña âsân itdi Haḡ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 691, Beyit 5).* [*ihsâna, -a*]

Ben senün âlâna şükürümi nice kılam edâ / Sen
baña **ihsânun** bi-hadd ü pâyân eyledün (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 725, Beyit 2).* [*ihsânun, -(u)ñ, -ı*]

Sem‘-i câna irdi çün kim bir nidâ-yı zü’l-ferah /
Her ne ki ola kamu **ihsândur** yokdur ‘amel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 4).* [*ihsândur, -
dur*]

Yâ ḥafîyye’l-luṭf luṭfuñ ‘âmdur maḥlûkuña /
Senden istid‘â iderler faẓl u **ihsân** u ni‘âm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2).* [*ihsân,]*

Müdâm olsun bu **ihsânun** ki pâyân olmaz ihsâna
/ Kimin peydâdan eylersin idersin kimin iḥfâdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4).* [*ihsânun, -
un*]

Müdâm olsun bu ihsânun ki pâyân olmaz **ihsâna**
/ Kimin peydâdan eylersin idersin kimin iḥfâdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4).* [*ihsâna, -a*
]

Çün keremler fi‘l-i maḥşûsunḡdur ey ‘âlî cenâb /
Kesme luṭfuñ aña kim **ihsâna** mu‘tâd idesin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2).* [*ihsâna, -a*
]

Cân-baḡş oldı kelâmun bize ey rûḡ-ı revân / Bu
senün luṭf ile **ihsânun** yokdur pâyân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 1).* [*ihsânun, -un, -a*]

Lâ vü len terkin kıaldan ey gönül / İrmişem her
lahza biñ **ihsâna** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1168, Beyit 5).* [*ihsâna, -a*]

Her ki dilinde gönül eyleye tekrâr hû / Luṭf ile
ihsânını feyz ide cebbâr hû (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1211, Beyit 1). [*ihsânını, -ını, -ı*]

Ḳalbüme didüm ko nakşî istegil nakḡaşını / Bir
nidâ irdi fenâ ol mazhar ol **ihsânına** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 4).* [*ihsânına, -ını, -a*]

Âferîn şad âferîn ol ḡalıkuñ **ihsânına** /
Bulmadum hergiz anuñ ḡadd ü kenâr in‘âmına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 1).* [*ihsânına, -
ını, -a*]

Cür‘a nûş olduḡda ṡolmışdı ezel mey-ḡânesi / Biz
anı bezl eyledük ‘aşıklara **ihsân** ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4).* [*ihsân,]*

Dâmen-i yâri tutup terk eyler iseñ gayrı sen / Bir
daḡıḡa komaya cümle vire **ihsânda** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2).* [*ihsânda, -da*]

Cür‘a nûş oldum yine cânân elinden bir gice /
Bende **ihsân** aldı ya‘ni ḡân elinden bir gice
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1).* [*ihsân,]*

ṡulû‘-ı mihr-i mihrünle ziyâ vir ḡâne-i ḡalbe / Bu
minvâl üzre **ihsânun** ziyâd u ber-ziyâd eyle
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2).* [*ihsânun, -
un*]

Nûr-ı muṡlaḡda görür nûr-i Muḡammed ‘ilmin /
Kendü **ihsâna** irüp meḡhar olur insâna (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 3).* [*ihsâna, -a*]

‘Afv-ı ḡaṡâ kıl ey Haḡ eyle ‘aṡâña lâyıḡ / **ihsân**
ile ‘aṡâña zerre gerek bahâne (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1401, Beyit 4). [*ihsân,]*

Bu anca mürüvvet nice lütf ü nice **ihsân** / Sensin yine muhsin sebep olduk biz arada (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1412, Beyit 4*). [*ihsân,]*

Lütf ü **ihsân** u mürüvvet eyle baña yâ şeffî / Yâ resula'llah ayırmağıl cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1468, Beyit 3*). [*ihsân,]*

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübâ yârûn / Tolanup hâne vü bâbın yine **ihsâna** irdün mi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1491, Beyit 4*). [*ihsâna, -a]*

Kılduk tapuñı biz sened yâ Rab bize senden meded / **ihsânuña** yokdur 'aded göster bize didârûnı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1550, Beyit 2*). [*ihsânuña, -uñ, -a]*

Cümleye sultân-ı Hudâ ol durur / Lütf ile **ihsânı** igen bol durur (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 1, Beyit 5*). [*ihsânı, -ı]*

Sakın aldanma dünyâyâ tayanma / Anuñ **ihsânına** hergiz inanma (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*ihsânına, -ı, -n, -a]*

Cemâlünü baña ihsân eyle / Bu **ihsânunu** bî-pâyân eyle (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 21, Beyit 3*). [*ihsânunuñ, -uñ, -ı]*

Hudâyâ yokdur **ihsânuña** pâyân / 'İnâyet eyle kullaruña her an (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 37, Beyit 3*). [*ihsânuña, -uñ, -a]*

2. Allah'a O'nu görüyormuş gibi ve O'nun huzûrunda olmanın şûurunda olarak ibâdet etme.

Şanma ki Murâdî bunı dir kendüye hâşâ / Lütfından ilâhuñ hemân **ihsân** arasunlar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 453, Beyit 6*). [*ihsân,]*

'İlm-i ezelde menba'-ı 'İrfân olan nedür / Mañz-ı hidâyete sebep **ihsân** olan nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 466, Beyit 1*). [*ihsân,]*

Nev'-i insânî zevî'l-ihsâna ihsân itdi Hağ / Mâ-şağal **ihsân** için anları insân itdi Hağ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 691, Beyit 1*). [*ihsân,]*

ihsân eylemek [6] Bağışta bulunma, iyilik etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu murâd üzre Murâdiye sen **ihsân eyle** / Senüñ ihsânunuñ gördi nice nice şâhâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 5*). [*ihsân eyle,]*

ihsân görmek [1] Başkasından iyilik görmek, onun iyiliğine mazhar olmak.

Bu murâd üzre Murâdiye sen ihsân eyle / Senüñ **ihsânunuñ gördi** nice nice şâhâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 5*). [*ihsânunuñ gördi, -un, -ı, -di]*

ihsân-ı bî-pâyân [1] Sonsuz, tükenmez lütf.

Saña 'azm eyleyüp terk eyleyen gayruñı her demde / Senüñ **ihsân-ı bî-pâyânunuñ** irişür aña nev-rev (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1207, Beyit 3*). [*ihsân-ı bî-pâyânunuñ, -un]*

ihsân-ı Mevlâ [1] Allah'ın yardımı, lütfü.

Ferah-nâk olmamız vardır yine **ihsân-ı Mevlâdan** / Ne deñlü şükr idersen biñ 'ağadur Hağ Te'âlâdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 987, Beyit 1*). [*ihsân-ı mevlâdan, -dan]*

ihsân itmek [6] Lutfetmek, iyilik etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Satvet ü 'izzetle geçdi saltanat tahtına çün / Kâ'inâtuñ cem'ine lütf ile **ihsân itdiler** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 348, Beyit 2*). [*ihsân itdiler, -di, -ler]*

ihsân kılmak [6] İhsan etmek, bağışlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî kuluña **ihsân kıl** / Kalbini eyle 'ışkuña me'vâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 89, Beyit 5*). [*ihsân kıl,]*

ihsân mağarın [1] Lütf, ihsan bulutu.

Mîg-i lütfi bize çün yağdura **ihsân mağarın** / Biterüz şöyle ki 'ağl irmeye tekrârumuza (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1347, Beyit 2*). [*ihsân mağarın,]*

ihsân olmak [2] Bağışlamak, bahşetmek, lutfetmek.

Himemendür âlâ velî himmetüm sendedür / Çü lütfuñdan **ihsân ola** oluram pür-ziyâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 118, Beyit 3*). [*ihsân ola, -a]*

Her ne kim **ihsan olur** muhsinüñ in'âmıdur / Şanma ki olan saña sa'y-ı liyâkatdadur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 494, Beyit 3*). [*ihsan olur, -ur]*

ihticâb kılmak [1] Perde, engel kılmak.

Ey cemâl-i lâ-nazîründen gider gitsün hicâb / Şimdiden girü yaraşmaz sana **kılmak ihticâb** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 136, Beyit 1*). [*ihticâb kılmak, -mak]*

ihitimam [1] Dikkat, özen.

Kıldı şıfatını dil ezber tamâm / Anuñ için zâtınadur **ihitimâm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 973, Beyit 1*). [*ihitimâm,]*

ihtirâm itmek [1] Hürmet etmek, saygı göstermek.

Bir seher irdi şımâh-ı câna kudretten peyâm / Didi kim kılduñ sücüd **itdük** saña biz **ihtirâm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 886, Beyit 1*). [*ihtirâm itdük, -dü, -k]*

ihtirâz itmek [2] Çekinmek, sakınmak, tereddüt etmek.

Kadrünü bildünse mağdûruña **itme ihtirâz** / Her muğadder kim olur eyler kağâ-ender kader (*Murâdî Dîvânî, Gazel 412, Beyit 3*). [*ihtirâz itme, -me]*

ihtirâz itmek konulsa taşra Yahyâ gibi ser / Vuşlat-ı cânân cân ile eger bâzâr ola (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2). [ihtirâz itmey, -me, -m]

iẖtişâm [1] *Debdebe, görkem.*

Lîk istiğnâda ol kılma bulara hiç meyl / Tâ ziyâder ziyâd olup bulasın **iẖtişâm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4*). [*iẖtişâm,]*

iẖtiyâc [1] *Muhtaçlık.*

‘Arz itdi kudret-i evce özine **iẖtiyâc** / Ma‘lûm-ı hâl oldı yine kendü hâline (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4*). [*iẖtiyâc,]*

iẖtiyâc etmek [1] *Ihtiyaç duymak, muhtaç olmak.*

İhtiyâc itdüm kamu kârımdan anuñ kârını / İşbu ma‘nî şerhi ol dem hâtıra kıldı hutûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 2*). [*iẖtiyâc itdüm, -dû, -m]*

iẖtiyâc kılmak [1] *Muhtaç olmak.*

Çün bulur katûnda yâ Rabb cümle maksûdum revâc / ‘İzzetüñ hakkı beni sen gayra **kılma iẖtiyâc** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1*). [*iẖtiyâc kılmak, -ma]*

iẖtiyâr [4] *İrade, bir işe karar verme gücü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Câ‘il-i muhtâr olaldan **iẖtiyârıñ** sendedür / Fâ‘il-i muhtlak olaldan oldı kalbüm saña râm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 2*). [*iẖtiyârıñ, -uñ]*

iẖtiyâr eylemek [2] *Seçmek, tercih etmek.*

Murâdî terk-i var eyle hemân terk-i diyâr eyle / Siyâhat **iẖtiyâr eyle** karar itme heman irta‘ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5*). [*iẖtiyâr eyle,]*

‘Âkil-i kâmil iseñ eyle Murâdî bu işi / **İhtiyâr eyle** ferâgat oturup vahdetde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5*). [*iẖtiyâr eyle,]*

iẖtiyâr-ı halvet etmek [1] *Yalnız kalmayı, tenhaya çekilmeyi istemek.*

Furşatı fevt itme ey dil ‘âkıbet bu dem geçer / **İhtiyâr-ı halvet it** k’oldur kamudan hûb-ter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 1*). [*iẖtiyâr-ı halvet it,]*

iẖtiyârı virmek [1] *İradesini bir başkasının hükmüne vermek.*

Murâdî **iẖtiyârın virdi** elden / Hemân yârine virdi ihtiyârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 5*). [*iẖtiyârı virdi, -di]*

iẖtiyârî [1] *Kendi iradesi ile, bilerek.*

Zâhir ü bâtında fi‘lüm fâ‘ilün fi‘linde pes / **İhtiyârî** fâ‘ilün fi‘linedür aşl-ı nazar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 3*). [*iẖtiyârî,]*

iẖtiyârî olmak [1] *Tercih edebilmek, iradesine bağlı olmak.*

Mevt oldur **iẖtiyârî ola** muhtarr olmaya / ‘Âşık-ı miñnet-keşe miñnet mahabbet çün güvâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 4*). [*iẖtiyârî ola, -a]*

iẖtiyâr etmek [3] *Seçmek, tercih etmek.*

Devletüñ var ise çek fânî cihândan destüñi / Künc-i ‘uzlet **iẖtiyâr it** zıkr-i Hâk devlet yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2*). [*iẖtiyâr it,]*

Mâ‘il olma ‘îş ü nûşa çün fenâdur ‘âkıbet / Gel fenâyı **iẖtiyâr itme** yabana at gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2*). [*iẖtiyâr itme, -me]*

Bu yirde bir olmağ için ikilik **itmey iẖtiyâr** / Ağyâr oluben gayrıya cânâne-i ‘ışkam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4*). [*iẖtiyâr itmey, -me, -m]*

iẖtiyâr kılmak [6] *Seçmek; tercih etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

‘Âkil iseñ sen bu varlıktan hebâ kıl ihtiyâr / Zerküş ü dîbâyı terk eyle ‘abâ **kıl iẖtiyâr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1*). [*iẖtiyâr kıl,]*

iẖvân [2] *Kardeşler, dostlar, ahabplar.*

Semâ‘-ı şavt için bî-şavt u harf olmak levâzımdan / Hurûf ezberle **iẖvânım** habîbümdür muhibbül-vaqt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 3*). [*iẖvânım, -um]*

II Hz. Yusuf'un kendisini kuyuya atan kardeşleri.

Ey ‘azîz-i Mısr-ı dil ru‘yâña ta‘bîr isteme / Kim hased kılmaya **iẖvânım** saña bu râhda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2*). [*iẖvânım, -um]*

iẖyâ [11] *Diriltmek, diri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müheyyâ oldı çün hayy ile **iẖyâ** / İrişdi ‘ilm için mevt ile şavvet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3*). [*iẖyâ,]*

iẖyâ eylemek [8] *Hayat vermek, diriltmek, canlandırmak.*

Revâ oldur saña cânâ kılasın şefkat ‘uşşâka / Saña cân vireni cânım sen **eylegil anı iẖyâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 3*). [*iẖyâ eylegil, -gil]*

Hubbuñ virelden el-hâk mürde tene hayâtı / Kõmadı ol memâtı **eyledi cümle iẖyâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2*). [*iẖyâ eyledi, -di]*

‘Ömr ile **eyledi iẖyâ** bizi yâ Rabb-i kemâl / Bu ‘inâyetle ebed eyle ‘inâyet yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 4*). [*iẖyâ eyledi, -di]*

Ey hayât-ı câvidânım **eyle gel iẖyâ** beni / Çünkü kâ‘imdür vücûdum ey hayât-ı câvidân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4*). [*iẖyâ eyle,]*

Rûh-ı sâni **eyledi ihyâ** bu erkânı kamu /
İkilikdendür müberrâ bu hayâtun evveli (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 3). [ihyâ eyledi, -di]

Çünkü o şehûn 'ışkı **eyledi** beni **ihyâ** / Ortaya
kodom başı bulınca ben ol hânı (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1556, Beyit 4). [ihyâ eyledi, -di]

Kudret-i hayy-ı kadîm **eyledi ihyâ** beni / Rütbe-i
a'lâ için eyledi inşâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel
1558, Beyit 1). [ihyâ eyledi, -di]

II Lütüfta bulunmak.

Ben Murâdî bilmişem sensin murâdum dâ'imâ /
Dâ'imâ idersin **ihyâ eylegil** ihyâ yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 5). [ihyâ eylegil, -gil]

ihyâ etmek [9] Diriltmek.

Bu rumûzı ezeli bilmedi Şeyh-i Başrî / Bunı
aňlayan odur kim **ide** ruhın **ihyâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 49, Beyit 2). [ihyâ ide, -e]

Murâduñ baħr-ı hikmetdür maķâl-ı rûh-efzâsı /
Seni **ihyâ ider** elbette ger var ise aşliyyet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [ihyâ ider, -er]

Mesîhâ-dem olan fâzil bilür **ihyâ iden** sırrı /
Kaçan cân ire ebdâna virür her âşinâ revnâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [ihyâ iden, -en]

Emr-i künle şems-i 'âlemdür şalar çün pertevi /
Nice nice zerreler **ihyâ ider** sultân-ı 'ışk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3). [ihyâ ider, -er]

Bu vücuduñ şehrine sultân olaldan sırr-ı dil / Sırr
ile haķķiyetüm **ihyâ iden** hâdur beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [ihyâ iden, -en]

II Sevindirmek, memnun etmek.

Şol deñlü seni vaşl ile dil kıldı temennâ / El-hâşıl
anuñ vaşlını vuşlat **idüp ihyâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 82, Beyit 1). [ihyâ idüp, -üp]

Oldur kemâl-i lutf ile **ihyâ iden** meni / Hâşâ ki
andan özgeye ben ilticâ idem (Murâdî Dîvânı,
Gazel 939, Beyit 4). [ihyâ iden, -en]

Ben Murâdî bilmişem sensin murâdum dâ'imâ /
Dâ'imâ idersin ihyâ **eylegil ihyâ** yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 5). [ihyâ idersin, -er, -sin]

Hayât-ı cavidânı çün hitâb-ı dil-firbümdür / Beni
ihyâ idüpdür ol baňa çün bir şehir geldi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 2). [ihyâ idüpdür, -üp, -dür]

ihyâ ile ifna [1] Diriltme ile yok etme.

Dem-â-dem haķķı zıkr eyle çün oldur Kâdir ü
Mevlâ / Elindedür anuñ kabz ile baş **ihyâ ile ifnâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1). [ihyâ ile ifnâ,]

ihyâ kılmak [6] Diriltmek, canlandırmak.

Ben mürdeyi **kıl ihyâ** vaşluña ey Mesîhâ / Bu
derd-i 'ışk cânâ hâlümü kıldı müşkil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [ihyâ kıl,]

Müberrâdan teberrâ kıl vücuduñ bî-ser ü pâ kıl /
Çün ihyâ oldı **ihyâ kıl** şaķın aldanma âlâya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [ihyâ kıl,]

II Mutlu etmek, arzularına kavuşturmak.

Sen seni saňa virelden beni virdün baňa sen / Seni
senden bilüben sen beni **kılduñ ihyâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 42, Beyit 3). [ihyâ kılduñ, -du, -n]

Çün keşf idesin baňa cemâlün keremününden /
Şükrâne için bir de **kılam** biñ nefes **ihyâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [ihyâ kılam, -a, -m]

Kerânı yok yem-i 'afvuñ Hudâya / N'ola **kılsan**
beni lutf ile **ihyâ** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46,
Beyit 20). [ihyâ kılsan, -sa, -n]

'Aceb hâl oldı 'uşşâka yine açmış hicâbın yâr /
Yine **ihyâ kılupdur** anları ol pür-vefâ dildâr
(Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1). [ihyâ
kılupdur, -up, -dur]

ihyâ olmak [5] Canlanmak, hayat bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî sözlerün haķdur senün hem haķ budur
/ Mu'ciz-âsâdur kelâmuñ mürdeler **ihyâ olur**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [ihyâ olur, -ur]

ihyâ vü mevtâ [1] Diri ve ölü.

Muñi'ündür senün mecmû'-ı eşyâ / Kuluñdur
cümleten **ihyâ vü mevtâ** (Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 39, Beyit 2). [ihyâ vü mevtâ,]

iğzâr etmek [1] Hazırlamak.

Muhsin levâzımın **ider iğzâr** n'eylesün / Şâyeste
olmayınca kimün ola vâridât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 213, Beyit 4). [iğzâr ider, -er]

iğzâr-ı haķ kılmak [1] Hakikatin meydana gelmesi.

Cümleden vaz oldı dil buldı özinde cümleyi /
Cümle ile olmağa **kıldı** beni **iğzâr-ı haķ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 690, Beyit 4). [iğzâr-ı haķ kıldı, -dı]

'ikâb [1] Eza, cefa, eziyet.

Kıyâmetde sevâbuñ ne kıyâmetde **'ikâbuñ** ne /
Kıyâmet günü hâlün ne ola var fikr kıl yârâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). ['ikâbuñ, -un]

'ikâb ile 'azâb çekmek [1] Eza, cefa ile azap çekmek.

Münkir olan ey Murâdî her kelâmuña senün /
Nâr-ı düzaħda **çeken** oldur **'ikâb ile 'azâb**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 5). ['ikâb ile
'azâb çeken, -en]

'ikâb olmak [1] Azap, eziyet olmak.

Zebānuñ degmesün cehd eylegil bir kimseye
hergiz / 'İkâb olunur uhrâda egerçi ola ol bir mür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4). ['ikâb
olunur, -ın, -ur]

'ikâb ü sevâb [1] Cezâ ve sevap.

Çünkü cihân oldu Murâd ile pür / Pes kimedür yâ
bu 'ikâb ü sevâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 164,
Beyit 5). ['ikâb ü sevâb,]

ikân [14] Sağlam bilme, şüphe
götürmeyecek şekilde yakinen bilme. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sırr-ı envâr hicâb eyledi eşnâf-ı hayâl / Mübdi'-i
küll-i bedâ'î dedür **ikân** didiler (Murâdî Dîvânı,
Gazel 421, Beyit 4). [ikân,]

ikân eylemek [1] İyi ve yakinen bilmek.

Murtaẓâ vü müctebâ vü muhtedâ vü Muştafâ /
Her nefesde Hakk ile tahkik **ikân eylemiş**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [ikân
eylemiş, -miş]

ikân itmek [1] Sağlam bilme, şüphe götürmeyecek
şekilde yakinen bilme.

Yücede istedüm anı yüce kıldum dil ü cânı /
Velikân oldu kim ragbet hakikatle **idem ikân**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 2). [ikân idem,
-em]

ikân kılmak [2] Sağlam bilme, şüphe götürmeyecek
şekilde yakinen bilme.

Şubh-dem innî ena'llâh âyetin iz'ân kıl / Şerh ü
ma'nâsı nedür aňlayuben **ikân kıl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1). [ikân kıl,]

Çü 'ilm-i nâttıkadan geldi bu 'ulüm-ı siyer / Siyer
bu zâta sıfat oldu zâtı **kıl ikân** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1149, Beyit 2). [ikân kıl,]

ikbal [2] Baht, talih.

'İzz ile **ikbâli** terk it 'izzet isterseñ eger / 'İzzeti
al bendelige tâ bilesin 'izzetüm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 880, Beyit 4). [ikbâli, -i]

Kabl ü ba'di terk idüp merzâ gözet fi's-şubh ü
şâm / Yüz tuta tâ kim kabül-ı zi'l-celâl **ikbâl** ile
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2). [ikbâl,]

ikbâl-ı devlet eylemek [1] Mutluluk, ululuk.

Devlet u ikbâl n'eydüğün gönül bilmez idi /
Gelmeseydi eyleyüp ikbâl-ı devlet yüz-be-yüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 3). [ikbâl-ı
devlet eyleyüp, -(y)üp]

ikdām [2] Gayret etme, çabalama, devamlı
çalışma.

Habîbe hâlümü 'arz itmegedür **ikdāmum** / Velâ
makâl ile olmaz o vaşf-ı hâl üslûb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [ikdāmum, -um]

Cân atdı çü cânânesine buldı hayâtı / **ikdām** ile
pes hâşılını eyledi kurbet (Murâdî Dîvânı, Gazel
196, Beyit 3). [ikdām,]

ikdām eylemek [1] Gayret etmek, sebat etmek.

Kademi kutludur anun kişi tab'ıyyetdür / Murtaẓâ
oldı izâda şu kim **ikdām eyler** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 434, Beyit 2). [ikdām eyler, -r]

ikdām itmek [1] Gayretle çalışmak, devamlı
çalışmak, ilerlemek.

Tâlib-i râh-ı hüda oluben **ikdām idelüm** / Toğrı
yola varalum tutduğumuz râh ile biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [ikdām idelüm, -eli,
-m]

ikdām kılmak [1] Cesaret etmek, kalkışmak.

Senüñ emrünüledür hânım bu deñlü **kılduğum
ikdām** / Murâda kalsa çokdan el çekerdı cümle
gavğadan (Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 5).
[ikdām kılduğum, -duk, -um]

iki [41] İki; birden sonra gelen sayının
devamı, iki.

İki cihânı birbirine şıgduran nedür / **İki** kelâm
oldı kamu şey'e reh-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
6, Beyit 4). [iki,]

Fenn-i fûnûn bildi fûnûn-ı kemâline / Karışdı **iki**
bahır oluben hayy ile fenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
6, Beyit 3). [iki,]

Dâğ urdı anuñ 'ışkı kulüb içre muhakkağ / Mest
eyledi olar **ikiden** oldu müberrâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 84, Beyit 2). [ikiden, -den]

Münkaṭı' olmadı yine zen tuta merde âyine / İş bu
durur her âyine oldılar **iki** reh-nümâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [iki,]

Çü 'ayna almadı hükmine virdi **ikisini** / Yed-i
yemînine 'uqba yesârına dünyâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 110, Beyit 4). [ikisini, -si, -(n)i]

Mutâbakat ideli 'ışk ile dil-i şeydâ / Muḳâbil oldu
biri birine **iki** deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111,
Beyit 1). [iki,]

Birisi şerh-i ekmeldür birisi 'ışka hem-serdür /
Hakâ'ıkda **iki** vech oldu mestür ü mu'ayyende
(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [iki,]

Ben eyledüm temâşâyı turur 'âlem temâşâda /
Dinildi **ikisi** dahı sıfatum ile zâtumdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [ikisi, -si]

Bu gün menâzil-i Hakka yine 'urucum içün /
Şer'at ile tarikat **iki** kanadumdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 489, Beyit 3). [iki,]

İki yüzden durur karşı iki yüzlü bir âyine / Ki
serrâyile zarrâda o sevdâyile beyzâdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [iki,]

Hicâb-ı kibriyâdur perdesi rüy-ı müberrânuñ / **İki**
perde arasında heman bu fehmi-i kâşırdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3). [iki,]

‘Älemde **iki** nesnenün olmaz nihāyeti / Bir hüsni-yäre bir dahı ‘ışk-ı gedādudur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 3*). [iki,]

Aldı naqd-ı hıredüm **iki** harāmî çeşmün / Hâkim ol var durur añlarla bizüm da‘vāmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3*). [iki,]

İki gördün kendüni bir eyle var / Her işi sen işleme iz‘ānsuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 2*). [iki,]

Maşrık u mağrib **iki** bālında zîr olmuş anuñ / Yedi deryâ oldı minkârında cānum kaşre-veş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2*). [iki,]

Murâdî hamedüni eyle ziyāde sâ‘aten sâ‘at / **İki** vech üze feth ü nüset ile olur eyyāmuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5*). [iki,]

Arasında **iki** vechün kıluben mest-i bî-dermān / Birisine bakar şād ü birisine bakar ğam-nāk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2*). [iki,]

‘Aqlumı ideli yağma ol **iki** ‘ayn ile ğayb / İki ‘aynüm giceler kaldı hayālünde senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2*). [iki,]

‘Aqlumı ideli yağma ol iki ‘ayn ile ğayb / **İki** ‘aynüm giceler kaldı hayālünde senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2*). [iki,]

Menzil-i yäre nice tayırla ola mürğ-i fu‘ād / Uçmağa anda aña bil ki **iki** bāl gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3*). [iki,]

Ey Murâdî seni ‘âlem ne bilir a‘mâdur / Vâhidi **iki** görür olsa eger dîdede kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 5*). [iki,]

‘İşk ile yokladı özin gördi özinde çün kemāl / Virdi gönül murğına pes uçmağa **iki** perr ü bāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1*). [iki,]

Gördüm çü ‘aynümü **iki** şürette bir mişāl / Äyine gösterür nice yüzden nice cemāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1*). [iki,]

Qābe kavseyn üze **iki** şahid oldı **iki** kâf / İki dağı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2*). [iki,]

Qābe kavseyn üze iki şahid oldı iki kâf / **İkisi** dağı olur ism-i Muḥammedde dü-mīm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2*). [ikisi, --si]

Lāğar olup vücūdum olur gāhî çün mekes / Bir vaqt olur ki bu **iki** dîvāna şıgmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2*). [iki,]

Uzadup ellerin yemîn ü yesār / **İki** destinde oldı iki cihān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3*). [iki,]

Da‘vî-i ‘ışk itdiler vaşlın temennā itmege / Pes taleb kıldı habīb anlardan **iki** beyyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 3*). [iki,]

Cenāb-ı ḥazrete ülfet bizi çün kim ḥalil itdi / Muḥibb-i şādıkum gördüm habībüm **iki** yanumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2*). [iki,]

Nefahñadan nidā geldi pes oldı şak **iki** fırka / İştımeyen bulup naḳmet işiden irdi na‘māya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2*). [iki,]

Fi‘l fi‘l-i ezelidür yed-i kudretde dürüst / Şahid isterseñ eger ḥazır **iki** beyyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2*). [iki,]

Gördükde rüyūni nazar-ı vaqt isterüz / Yaş ile pür olup bu **iki** çeşm-i nem-zede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3*). [iki,]

Çün şahidem taḳarrüb için eyledi yemîn / Tıtdum ḳasem sübüti için **iki** beyyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2*). [iki,]

II Kesret.

Hemān cihāna nidādur ğaraz cihān degül / **İkiyi** terk iden oldı iki cihāna sened (*Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 4*). [ikiyi, -(y)i]

İkide üçde gördi ‘ālemi çün / Anuñ için bir eyledi yüzini (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2*). [ikide, -de]

II Şirk koşma.

Hubb-ı taḥkîki muḥaḳḳaḳ añlamış imān ile / Hāşa li‘llāh hāşa li‘llāh çekmez **ikiden** zarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 4*). [ikiden, -den]

Nedür tarḥ iden **ikiden** birlügi yā fetā / Maḳālūni tarḥ eyle tā bulasın sen nîk ḥāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4*). [ikiden, -den]

Bu cihān nîk u bedin ‘aynuña alma er iseñ / Añlar iseñ beni ger **ikiden** ifrāz oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 4*). [ikiden, -den]

II Aşık ve sevgili.

Miyān-ı ‘ışk-ı ‘āşıkda neler olmuş neler olmuş / **İkisinin** yanında ne sırlardan haber olmuş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1*). [ikisinin, -si, -nün, -de]

II Her ikisi de.

İkinci bu durur iki gözünü dört idüp gözle / **İkisini** ḳo eşyāya ikisini delālāta (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4*). [ikisini, -si, -n, -i]

İkinci bu durur iki gözünü dört idüp gözle / İkisini ḳo eşyāya **ikisini** delālāta (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4*). [ikisini, -si, -n, -i]

iki ‘âlem [28] Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki ‘âlemdür kuruldı biri ‘ālî biri pest / Kendü ‘ilminden bilir ‘ilmini yine münṭehā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4*). [iki ‘âlemdür, -dür]

iki ‘aynı [7] İki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Miyān-ı ‘ayn-ı vāhiddin mu‘ayyendür **iki ‘aynum** / Birisi ‘ayn-ı ülfetdür birisi ‘ayn-ı

hâletdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 3). [iki ‘aynum, -um]

iki ‘aynũñ lem‘asın [1] İki gözün ışıǵı. II Varlığıyla göze ıǵık veren sevgili.

Maǵrib ü maşrıǵda gördüm **iki ‘aynũñ lem‘asın** / ‘Ayn-ı vâhid oldı hâkķum şanmaǵıl kolayına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [iki ‘aynũñ lem‘asın,]

iki bāl [1] İki kanat.

Sırr-ı Habîbî kıldı hikâye fu‘âda sır / Tayr itdi evce çıǵdı hemân **iki bāl** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 3). [iki bāl,]

iki cânib [4] İki taraf, iki yan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Add ü vezn olduǵda **iki cânibũñ** sermâyesi / Her ne meksebden alındıysa virildi pes edâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [iki cânibũñ, -ün]

iki cenâh [2] İki kanat, iki yön.

Mu‘ayyen ile mübeyyen iki yanında olup / Taķıldı himmeti bâzısı üzre **iki cenâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2). [iki cenâh,]

Tayr ider **iki cenâh** ile fu‘âd / Yirine irmek anuñ kimse muhâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 3). [iki cenâh,]

iki çeşm [4] İki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilberâ kühl-i safâ hânî ben almam ‘ayna / Hâk-i pâyün olur iken **iki çeşmũme** cilâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 3). [iki çeşmũme, -üm, -e]

iki çeşmũñ olmak [1] Gözün bir şeye arzu ederek bakması, bir şeye istekli olmak.

Ger ğınâya mâlik iseñ eyle kâni‘ nefşũñi / **İki çeşmũñ olmasun** hergiz gedâ vü şâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [iki çeşmũñ olmasun, -ma, -sun]

iki cihân [53] Dünya ve ahiret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki cihânı birbirine şıǵduran nedür / İki kelâm oldı kamu şey’e reh-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [iki cihânı, -ı]

iki ciheti bir eylemek [1] Dünya ve ahiret hayatını bir etmek, aynı eylemek .

Qurtar beni **iki ciheti eyle bir** hemân / Bir yaña gözlerũm ola olmaya her yaña (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 2). [iki ciheti bir eyle, -i]

iki derya [2] İki deniz. II Aşık ve sevgili.

Hamdũ li’llâh olup aǵyardan ‘âlem hâlî / Şoħbet itdi **iki deryâ** yine tenhâ bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 2). [iki deryâ,]

Ne kadar var ise enhâr kamu oldı hâmuş / Oldı bir yirde mülâķat **iki deryâ** bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [iki deryâ,]

iki dide [4] İki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ayn-ı ‘inâyet oldı anuñ **iki didesi** / Buldı halâş her ki bula merhâbâ-yı hũ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 4). [iki didesi, -si]

iki dünya [39] Dünya ve âhiret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gördi ol deryâda bir gevher ki hâşũ’l-hâşdũr / Kim bulunmaz **iki dünyâda** aña hergiz bahâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 2). [iki dünyâda, -da]

iki dünyâ ve mâfihâ [1] Dünya ve âhiret.

Harâm olsun baña sensiz **iki dünyâ ve mâfihâ** / Senũñ ğayruñdan ey maķşũd müberrâdur gönũl maķzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [iki dünyâ ve mâfihâ,]

iki elũm tutmak [1] İki elini tutmak. II Destek, yardımcı olmak.

Şer’ ile **tutdı** benũm **iki elũm** hâbl-i mefîn / Gel tarikatda ucın tut koyu virme resenũñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [iki elũm tutdı, -dı]

iki fırķa [1] İki bölüm. II Dünya ve ahiret.

Murâdî çũnki ismini dehânına tolu kıldı / Tek ü tenhâ olup ‘âlemden **iki fırķaya** ol şâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5). [iki fırķaya, -(y)a]

iki fırķa olmak [1] İki bölük olmak.

İki fırķa olup bes cümle ervâh / Kime ğuşşâ virildi kime efrâh (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 5). [iki fırķa olup, -up]

iki göz [5] İki göz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ġâfil olma bu **iki gözlerũmũñ** âbından / Qatı emvâcludur ey şanemâ deryâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 4). [iki gözlerũmũñ, -ler, -üm, -ün]

iki gözden yaş aķmak [1] Ağlamak.

Firâķuñdan ciger yandı eyâ dilber kebâb-âsâ / **İki gözden aķar yaşũm** benũm cãm-ı şarâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1). [iki gözden yaşũm aķar, -ar-um, -ar]

iki gözũñi dört itmek [1] (Deyim) İki gözünü dört açmak; dikkatle beklemek.

İkinci bu durur **iki gözũñi dört idũp** gözle / İkisini ķo eşyâya ikisini delâlâta (Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4). [iki gözũñi dört idũp, -tũp]

iki günlük [2] Çok kısa, uzun olmayan.

Bilürsün çünkü fânîdür bu māl u cāh u ‘izzetler /
İki günlük şafâ için nedendür olasın mağrūr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 2). [iki günlük,]

‘Akıbet dünyâ geçer çün kim bilürsün ey gönül /
Ne umarsın **iki günlük** manşib ile cāhdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3). [iki günlük,]

iki hâne [2] İki ev. II Cennet ve cehennem.

Ey Murâdî çün **iki hâne** yapubdur taqdîr / Kimi
nûrın gözedüpdür kimi nârında geçer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [iki hâne,]

II Dünya ve ahiret.

Ger Murâduñ mantıkından kesb-i ‘irfan idesin /
Bulduñ **iki hânede** ehliyyet ile iştiḥâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [iki hânede, -de]

iki itmek [1. Ayrı düşürmek, ayrı olmak.

‘Acâ’ibdür benüm hālüm ki bundan olmaz a‘ceb
kim / Ki idersin beni **iki** vü gāhîde **idersin** bir
(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 2). [iki idersin,
-er, -sin]

2. İki parçaya ayırmak.

Ḳameri bir işâret **itdi iki** / İki dünyâyı kıldı bir
varak (Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [iki
itdi, -di]

iki kâf [1] İki kâf harfî. II Kabe kavseyn ifadesindeki
kâf harfleri.

Ḳābe kavseyn üzere iki şahid oldu **iki kâf** / İki
daḥî olur ism-i Muḥammedde dü-mîm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [iki kâf,]

iki mîzâb-ı çeşmeden akan yaş [1] Gözün iki
oluğundan akan yaş, gözyaşı.

Terahḥum kıl **iki mîzâb-ı çeşmümden akan
yaşa** / Güzellük pâyidâr olmaz cihândur âsiyâb-
âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [iki
mîzâb-ı çeşmümden akan yaşa, -üm, -a-üm, -den
]

ikinci [1] İki sayısının sıra sıfatı, sırada birinciden
sonra gelen.

İkinci bu durur iki gözünü dört idüp gözle /
İkisini қо eşyâya ikisini delâlâta (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1321, Beyit 4). [ikinci,]

iki per kılmak [1] İki kanat edinmek.

Şāh-bāz olmağa ey dil hevesün var ise gel / Mihr
ü mähî **iki per kıl** қоma eflāk etegin (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3). [iki per kıl,]

ikisi [2] Her ikisi.

Ben muḥarrrik fi‘lini şandum muḥarrrik fi‘lidür /
İmtiyāz itdüm **ikisinden** çü açdüm perr ü bāl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [ikisinden, -
n, -den]

Muḳarindür egerçi ḥikmet ü ḳudret berâberde /
Velikin hey‘et u heybet **ikisi** tev‘amân oldu
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 3). [ikisi,]

iki şak itmek [1] İkiye ayırmak.

Murâduñ sözlerine kılma inkār / **İder** ḥışm-ı
Ḥudā v‘Allāh **iki şak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 709,
Beyit 5). [iki şak ider, -er]

iki şak olmak [1] İkiye ayrılmaq, iki parça olmak.

Yazmayan medḥün cihānda ey ḳamer-tal‘at senün
/ Ḥāme gibi ol pelidün başı **olsun iki şak** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 694, Beyit 5). [iki şak olsun, -sun]

iki vech [3] 1. İki yön II Yüzün iki tarafı.

Muḳābil aḥladum ḳalbe bugün mir‘āt ile vechün /
İki vech üzere bilmişem ‘ayān ile nihān vaşfın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [iki vech,]

İki vech itdi beni ‘ayn-ı celāl ile cemāl / Bir
yüzüm oldu içümde birisi taşumda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [iki vech,]

2. İki yön, tarz.

Ey Murâdî ezel ile ebed olmadı cüdā / **İki vech**
ile şorarsañ yine vāḥid anı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1520, Beyit 5). [iki vech,]

iki yan [3] İki taraf.

Benüm çün tāyir-i ḳudsî **iki yanumda** bālüm var
/ Birisi cezbe-i yār u biri ‘işḳ kemālüm var
(Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 1). [iki
yanumda, -um, -da]

Murâduñ ‘ayn-ı vaḥdetde **iki yanı** berâberdür /
Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş
biḥārumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5).
[iki yanı, -ı]

‘İlm ile ḥikmet olupdur **iki yanında** cenāḥ / Tayr-
ı dil ‘arş-ı beḳāda yine perrān yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4). [iki yanında, -ın, -
da]

iki yanında olmak [1] Sağında ve solunda bulunmak.

Mu‘ayyen ile mübeyyen **iki yanında olup** /
Taḳıldı himmeti bāzūsı üzere iki cenāḥ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2). [iki yanında olup, -
up]

ikiye varmak [1] İkiye ulaşmak. II Kesrete, masivaya
bulaşmak.

Bu ḥisābı **ikiye varmaya** dil defterinün / Tā ki
mefḥūmın ala ol raḳam-ı vaḥdetden (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [ikiye varmaya, -
ma, -(y)a]

iki yüz [1] İki suret. II Kesret, masiva.

İki gözümü **iki yüze** bakmadan men‘ eyledüm /
Birlükde sābit olmuşam dildārumı āgüş idem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [iki yüze, -e
]

iki yüzli [1] İki yüzölçümlü II Yalancı.

Sen bakma Murâdî bu **iki yüzli** cihâna / Yâr ile hemân iste ki kalbûn ola tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 5). [iki yüzli,]

iki yüzli âyine [2] Aynanın iki yüzü, parlak ve sırlı yüzü.

Güş-ı cân ile Murâduñ qavlini kıl istimâ' / **İki yüzli âyine** oldu hayât ile memât (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 6). [iki yüzli âyine,]

İki yüzden durur karşı **iki yüzli** bir âyine / Ki serrâyile zarrâda o sevdâyile beyzâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [iki yüzli âyine,]

ikilig [14] Tek olmama durumu. II Kesret, masîva. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bahr-ı belâya şalma gel 'âşıkunı meded meded / Cân **ikiligi** terk idüp anuñ için didi ehad (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [ikiligi, -i]

ikna' [1] Kanaat et!.

Müberrâ ol müberrâ ol yûri şükr eyle âlâya / Ziyâde ister iseñ ger ğanî ol ni' mete **ikna'** (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 3). [ikna',]

ikrâ [2] Kur'an'ın ilk ayeti: Oku.

Açduğda didi **ikrâ** gördüm ki hañt-ı Rahmân / Oldı sebep ziyâde pes cümle feth-i bâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 4). [ikrâ,]

Kitâbında didi **ikrâ** okındı ezber-i manzûr / Nazar mir'âta urmağdur hünerdür aña dermânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3). [ikrâ,]

ikrah [2] Birine zorla iş yaptırmak veya muamele yapmak.

Ey Murâdî bize her kim gele tav'an dilerüz / Zûlm u hayf eylemezüz kimseye **ikrâh** ile biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 5). [ikrâh,]

Mañcûb olur mı âyine-i dil nemedle pes / **İkrâh** ile hicâbını kılmasa perde-dân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [ikrâh,]

ikram [3] İhsan, lütuf, iyilik, yardım.

Beni bildürmek için baña idüpdür bu işi / Kerem ile kerem oldu yine **ikrâm** ile tâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 4). [ikrâm,]

Lâyık-ı 'izzet odur kim yârini ta'zîm ider / Şol durur **ikrâma** elyâk kim anı tekrîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [ikrâma, -a]

Na'imûñ ni' metin añdum okıdum çün cinân vaşfın / Kerimûñ añladum **ikrâm** okudum çün cinân vaşfın (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 1). [ikrâm,]

ikrâm-ı ni'am [1] Nimetlerin ikrâmı.

İdemez biñde birin şerh-i fem-i kâ'il-i mâ / Lağazât ile göreydi bize **ikrâm-ı ni'am** (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [ikrâm-ı ni'am,]

ikrâm etmek [2] Saygı göstermek, hürmet etmek.

Ârzü eyledüğümce baña **ikrâmın ider** / Ne kadar 'ulvî olursam dañı a'lâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 2). [ikrâmın ider, -er]

Ṭaleb-i himmet idersem baña ğayret görünür / Eger **ikrâm ider** isem baña 'izzet görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [ikrâm ider, -er]

ikrâr [17] Söz verme, kabul etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İbtidâ ekberde çün kim kibriyâdan lem'adur / İntihâ oldu selâmet ile **ikrârı** 'anüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 4). [ikrârı, -ı]

ikrâr almak [2] Söz almak, bir şeyin yapılmasına dâir vaad almak.

Bilmişem her dem beni dildâr benden yeg sever / Âh ağzından velîkin **almağa ikrâr** güc (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 3). [ikrâr almağa, -mağ, -a]

Necâtum çün temennâda mu'ammer eylemiş kârin / Bu haysiyyetden **almışdur** habîb ağzından **ikrârın** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [ikrârın almışdur, -miş, -dur]

ikrâr eylemek [4] Kabul etme, tasdik etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ahde kıldıñ çün vefâyı **eyledüñ ikrârıñı** / Kim nedendür keşf kıldıñ yine pinhân eyledüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [ikrârıñı eyledüñ, -dün, -n]

ikrâr-ı hağ itmek [1] Allah'a bağlanma, biat etme.

Mündericdür bes kelâmı çün kelâmıdur ezel / Kime nesr idise nûrın ol **ider ikrâr-ı Hağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 2). [ikrâr-ı hağ ider, -er]

ikrârına ṭurmak [1] Sözünde durmak.

Merd-i hağkânî degüldür şol kişi kim ey Murâd / Va'deye kıla tağallûf **ṭurmaya ikrârına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [ikrârına ṭurmaya, -ma, -(y)a]

ikrâr itmek [3] Kabul ve tasdik etmek.

Çü ferdâniyyeti **ikrâr idüben** eyledi ihlâş / İşigin eyleyüp me'vâ pes oldu yine ḥâşü'l-ḥâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 1). [ikrâr idüben, -üben]

Aldı kulağum haberi yârden / Dönmemiş ol **itdügi ikrârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1172, Beyit 1). [ikrârdan itdügi, -dük, -i]

Sırr-ı 'ışkı ne bilür gözlemeyen ḥüsn-i rehâ / 'Ayn-ı a'mâ nice **ikrâr ide** bürhânumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4). [ikrâr ide, -e]

iksir [1] Maddeyi altına çevirdiğine inanılan kimya.

Her kime kılsam nazar eyler sirâyet aña da / Hoş
'acâ'ib cevher oldu hoş 'aceb **iksir** bu (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [iksir, -]

iksir-i ekber [1] En büyük iksir, ilaç.

Şular yanında kim iki cihân hâke berâberdür /
Olaruñ 'ayn-ı enzârı hemân **iksir-i ekberdür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 1). [iksir-i
ekberdür, -dür]

iktibâs [2] Alıp faydalanma. II Nurla
dolmak, aydınlanmak.

İktibas için kabesle vardı Mûsâ Tûra çün /
Ejdehâ oldu 'aşâsı anda fermân 'ışkına (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 4). [iktibas, -]

İktibâsa tûr-ı cisme vardı Mûsî-i vücûd / Nûr
virdiler çerâğ-ı kâlbine bürhân didi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [iktibâsa, -a]

iktibâs eylemek [6] Alıp faydalanmak.

İktibâs eyledi bundan kamu ins ile melek / Her
biri kendüsine göre alupdur lezzât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 174, Beyit 2). [iktibâs eyledi, -di]

İktibâs eyledi müsemâmâdan / Bâliğ oldu gelüp
belâgatda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 4).
[iktibâs eyledi, -di]

Nedür hikmetde terğibûñ beyân eyle baña didüm
/ Didi kim **iktibâs eyle** irişem dir iseñ kadre
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 3). [iktibâs
eyle, -]

II Nurla dolmak, aydınlanmak.

İktibâs eyler kamu seyyâre vü meh-tâb-ı nûr /
Mîhr-i enver añladum kim şems-i raḥşānuñdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [iktibâs
eyler, -r]

İktibâs eyler kamu seyyâre vü mehtâb-ı nûr /
Mîhr-i enver añladum kim şems-i raḥşānuñdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 4). [iktibâs
eyler, -r]

İktibâs eyledi çün nûr-ı tecellâdan dil / Ne tarîķi
ki tûtam baña haķîkat görünür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 436, Beyit 3). [iktibâs eyledi, -di]

iktibâs itmek [9] Faydalanmak.

Gel Murâdîñ kelâmından iderseñ **iktibâs** /
Baḥr ola saña 'ubûr için habîbüm hem çü ber
(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 5). [iktibâs
iderseñ, -er, -se, -n]

İktibâs itdüm çü ḥüsnüñden bu ḥüsnüm gülşenin
/ Bülbül-i güyâ olup şâhib-maķâl oldum yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 2). [iktibâs
itdüm, -düm, -m]

Bu beyânımdam kelâmımı idenler **iktibâs** / Ey
Murâdî añladılar mantıķ u güftârımı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 5). [iktibâs idenler, -
en, -ler]

II Nurla dolmak, aydınlanmak.

İktibâs itdi çü dil lem'a-i pür-tâbûñdan / Zâv' ile
virdi ziyâ 'âleme kalmadı dücâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 44, Beyit 3). [iktibâs itdi, -di]

Andan **itdi iktibâsı** cümle kandîl-i zücâc /
Lem'a-i kandîl nûrından münevver beyt-i dil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2). [iktibâsı
itdi, -ı, -di]

Nâzil-i ḳudsîde meştûr oldu menzil ma'nâsı /
İktibas itdüm çü nurın oldu her ni'met hâlâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3). [iktibas
itdüm, -düm, -m]

Lem'a-i nûr-ı hüdâdan **iktibâs itduñse** ger /
Nâruñı maḥv eyledüñse saña oldur nûr olan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 4). [iktibâs
itduñse, -düm, -n, -se]

İktibâs itdüm çü şems-i yârden / Berķ olan ol
lem'a-i envârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1167,
Beyit 1). [iktibâs itdüm, -düm, -m]

İktibas idüp olardan her biri bir lem'adan /
Añladılar her birisi ḥâlini bürhân ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 3). [iktibas idüp, -üp]

iktibâs-ı her-milel [1] Her milletin ödünç aldığı,
faydalandığı şey.

İktibâs-ı her-milel Tûr-ı maḥabbetden velî /
Olabilmez her kişi Mûsâ-keḷâm itmez aña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [iktibâs-ı
her-milel, -]

iktibâs-ı ḥüsn [Güzellikten ödünç almak, ondan
istifade etmek.

İktibâs-ı ḥüsnüñi gördüm kamu 'âlemde ben /
Kendü kendüñi sevüp pes yâ ne feryâd idesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 4). [iktibâs-ı
ḥüsnüñi, -ün, -i]

iktibâs-ı nûr itmek [1] Nur almak, aydınlanmak.

Çün nümâyân oldu rûy-i yâr dil-keş min-ḥicâb /
İktibâs-ı nûr idüp feyz aldı her azvâ yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [iktibâs-ı
nûr idüp, -üp]

İktibâz ez şem'-i encüm-i mâh-ı men bî 'âr nîst
[1] Sevgilimin ay gibi yüzünden ey
meclisimin mumu utanmadan çalmışsın.

İktibâz ez şem'-i encüm-i mâh-ı men bî 'âr nîst
/ Şems-i 'âlem muktebes ez- nûr-ı pür-azvâ-yı
men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 4).
[iktibâz ez şem'-i encüm-i mâh-ı men bî 'âr nîst, -]

İktidâ eylemek [3] Uymak, tabi olmak.

Câm-ı Sikender n'eylesün İskender oldu cām çün
/ Bilmezlüğünden **eylemiş** bunca ḥakîme **İktidâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 3). [İktidâ
eylemiş, -miş]

Kafada oldu çü peyk-i ecel saña cellâd / Ḥalâşa
çâre çü yok emre **İktidâ eyle** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1385, Beyit 4). [İktidâ eyle, -]

Mevtûnî zîkr eylegil gel dâ'imâ / **Eyle** şer'-i
Muştafâya **iktîdâ** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 36,
Beyit 3). [iktîdâ eyle,]

iktîdâ kılmak [2] Uymak, tâbi olmak.

Şer'e kılanlar **iktîdâ** nûr-ı mübîne irdiler / Kim
iktîdâ kılsa gönül ol muktedâdur bilmiş ol
(Murâdî Dîvânî, Gazel 806, Beyit 4). [iktîdâ
kılanlar, -an, -lar]

Şer'e kılanlar **iktîdâ** nûr-ı mübîne irdiler / Kim
iktîdâ kılsa gönül ol muktedâdur bilmiş ol
(Murâdî Dîvânî, Gazel 806, Beyit 4). [iktîdâ
kılsa, -sa]

iktirân [2] Yaklaşma, yakın olma.

Nehc-i râh-ı müstakîme toğrılıp âgâz idüp /
Ğâyet-i 'ulyâda buldı 'izzet ile **iktirân** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1046, Beyit 3). [iktirân,]

Kılupdur Murâdîde devlet 'atâ **iktirân** / Serine
göre her kişi pes görür devletin (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1154, Beyit 5). [iktirân,]

iktirân eylemek [1] Yaklaşma, yanına gelme, yakın
eyleme.

İktirân eyleme bendesini bilmez idi / Ne cefâ
anılanur idi ne dahı mihr ü vefâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 44, Beyit 4). [iktirân eyleme, -me, -se]

iktirân itmek [6] Yaklaşmak, yanına gelmek. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

İktirân itmez gönül bir gayr ile şüridedür / Yâr
ister yâr ister yâr ile bi-'ârdur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 403, Beyit 4). [iktirân itmez, -mez]

iktirân-ı sa'd [1] Uğurlu yakınlaşma, Venüs (Zühre)
ile Jüpiter (Müşteri) gezegenlerinin yakınlaşması,
kavuşması.

Ṭâli'in gördi **iktirân-ı sa'd** / Gözledi yüce yirde
yıldızını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1563, Beyit 4).
[iktirân-ı sa'd,]

iktirâs kılmak [1] Bir işe ehemmiyet verme,
bir şeyi mühimseme.

Mâni'-i memnû'dan men' ile ger men' olasın /
Saña pes eltâfını eyler 'ayân **kıl iktirâs** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 217, Beyit 3). [iktirâs kıl,]

iktizâ [9] 1. Lâzım gelmek, gereklilik.

'Aceb hikmet degil mi kim ırağ olmaya ol benden
/ "Fe-emmâ" vuşlata dâ'im gönülde **iktizâ** gâlib
(Murâdî Dîvânî, Gazel 149, Beyit 3). [iktizâ,]

Murâdî süllem-i şer'-i şerife oldı çün 'aric / 'Urûc
imiş o mi'râca sen aña **iktizâ** mahrec (Murâdî
Dîvânî, Gazel 227, Beyit 5). [iktizâ,]

Her kim ki 'ışkuñ ile habîbüm şafâdadur / Dâ'im
rızânı gözleyüben **iktizâdadur** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 464, Beyit 1). [iktizâdadur, -da, -dur]

Hażret-i Mevlâ cemâlin ber-kemâl eyler yine /
İktizâsı üzre herkes bir me'al eyler yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1244, Beyit 1). [iktizâsı, -s, -ı]

İrişdi muktezâ çünki bulındı **iktizâsından** /
Fenâsından fenâsını fenâya virdi ifnâya (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1325, Beyit 4). [iktizâsından, -sı, -
n, -dan]

Hilkatde âdem eyledi hallâk çün beni / İnsan okur
bu ismümi pes **iktizâyile** (Murâdî Dîvânî, Gazel
1375, Beyit 3). [iktizâyile, -(y)ile]

2. Kaderin, alı yazısının gerçekleşmesi.

Oldı Murâdî a'yün-ı nâsa nihân çün / Bu 'âlem-i
şuverde gözet n'eyler **iktizâ** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 9, Beyit 5). [iktizâ,]

Kemâli **iktizâsınıñ** kaẓâdur çâresi el-haḳ /
Kaderde a'raf olursañ şaḳın devr itme misl-i çarḥ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 240, Beyit 3). [iktizâsınıñ,
-sı, -nun]

İlâcda müsebbete şordum kaẓâ nedür / 'Ayn-ı
kaderle virdi cevâb **iktizâ** nedür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 468, Beyit 1). [iktizâ,]

iktizâ kılmak [3] Gerekmek, gerekli.

Tefahhuş eyle sırında ki var mı ma'ni-i zâhir /
Pes andan zâhir-i sırâ **kılasın iktizâ** ilhâh
(Murâdî Dîvânî, Gazel 230, Beyit 3). [iktizâ
kılasın, -a, -sın]

Ey Murâdî merd-i haḳkânîdedür 'arş-ı 'azîm / Lâ-
beyâniden beyânın **iktizâ kıldı** yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1271, Beyit 5). [iktizâ kıldı, -dı]

Naḳş içün naḳḳâşımı naḳşumda naḳḳâş eyledüm
/ Şan'atı izhârımı vechünde **kıldı iktizâ** (Murâdî
Dîvânî, Kit'a 15, Beyit 2). [iktizâ kıldı, -dı]

iktizâ olmak [1] Lâzım, gerekli olma.

Şan'ata olmışdur yemîn ile yesâruñ zümresi /
Birine hikmet birine töhmet **oldı iktizâ** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 14, Beyit 2). [iktizâ oldı, -dı]

iktizâ-yı cihân olmak [1] Dünyanın ihtiyacının
olması.

Çün 'usre yüsr ile **olmuşdur iktizâ-yı cihân** / Bu
'usre yüsr kayurma olana ol kâni' (Murâdî
Dîvânî, Gazel 660, Beyit 2). [iktizâ-yı cihân
olmuşdur, -mış, -dur]

iktizâ-yı ezel [1] Ezelin gerçekleşmesi, gerekliliği.

Muḳârenetle bilinmiş çün **iktizâ-yı ezel** / Ebedle
oldı cevâbında bu su'al-i vücüd (Murâdî Dîvânî,
Gazel 262, Beyit 2). [iktizâ-yı ezel,]

il [2] El, başkası.

Her ne kim zâhir olur ol hâlet-i dilden durur / Her
ne kim gelse saña sen şanma ki **ilden durur**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 361, Beyit 1). [ilden, -den
]

İl virdüğine sevinme zinhâr / Hâk virdügidür
hemân virilmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [il,]

il [2] Şehir, vilayet; ülke, memleket, yurt.

Şöyle tayy itdi vücüd **illerini** / Başmadı hergiz
ayağ üzre ayak (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3). [illerini, -ler, -i, -ni]

Tayy idüp gezdüm nice yıllar mesâ'il **illerin** /
Eyledüm güftâr-ı âhîr şâhib-i 'irfân ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3). [illerin, -ler, -i, -n]

ilâc [1] Girdirme, içeri sokma.

İlâcda müsebbete şordum każâ nedür / 'Ayn-ı
kaderle virdi cevâb iktizâ nedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 468, Beyit 1). [ilâcda, -da]

ilâc-ı yevm-i fi'l-leyl [1] Gecede gündüzün girmesi,
geceden sonra gündüzün varlığı.

Her şubh u şâm içinde tolar ma'ârif el-hâk / **İlâc-ı
yevm-i fi'l-leyl** mestûr olur tevâtur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 504, Beyit 4). [ilâc-ı yevm-i fi'l-
leyle,]

'ilâc [4] Deva, şifa. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Gezmişem cümle etibbâyı bu derde çäre yok /
Çâresüzler çâresi buldum yine senden '**ilâc**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 3). [ilâc,]

'ilâc eylemek [1] Çare bulmak, şifa vermek.

'İlm-i edyân ile ebdân arasında cism-i hâk / 'İlm
ile **eyler** '**ilâc** aña tabîb iltür şarâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [ilâc eyler, -r]

'ilâc olmak [1] İlaç, çare olmak.

Tabîb-i hâzıkı bulduñ mı var mı derdüñe çäre /
'**İlâc oldu** mı bu kâra nice dermâna irdüñ mi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [ilâc odi,
-dı]

İlâh [11] Allah. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

İlâhumdur baña 'Alîm vedümdür muhibbüm
pes / Hâbîbümdür baña maḥbûb başîrümür beni
bînâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2).
[ilâhumdur, -um, -dur]

ilâh-ı ḥazret [1] Yüce Allah.

Çünkü Murâdî sen yüzün tutduñ **İlâh-ı ḥazrete** /
Gam yime nâşır u mu'in saña o zü'l-celâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 5). [ilâh-ı
ḥazrete, -e]

ilâh-ı ins ü cân [1] İnsan ve cinlerin ilahı.

Rûhumı ḥâk eyleyelden ol **ilâh-ı ins ü cân** /
Başumı anuñ yolına ḳomışamdur der-miyân

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 1). [ilâh-ı ins
ü cân,]

ilâh-ı lâ-yezâl [1] Zevalsiz, bitimsiz Allah.

Ḥamd u minnet ol **ilâh-ı lâ-yezâle** ola kim /
Bîrbiri üzre idüpdür bu 'inâyet yüz-be-yüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 2). [ilâh-ı lâ-
yezâle, -e]

İlâhî [20] Ey Allah'ım. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İlâhî Murâduñ dil ü dîdesin rûşen it / Kî
bâbuñdan özge aña olmaya hiç câ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 119, Beyit 5). [ilâhî,]

ilâhî neccinâ mimmâ necâ fî [1] Allah'ım bizi
korktuğumuz şeylerden koru.

İlâhî neccinâ mimmâ necâ fî / Ve beşşernâ bi-
faẓli bi'l-me'âfî (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27,
Beyit 1). [ilâhî neccinâ mimmâ necâ fî,]

ilâhun vâhidün rabbun 'azîmun [1] Tek ilahtır, azim
Rabb'dir.

İlâhun vâhidün Rabbun 'azîmun / Mucîbün
muḥsinün mimmên da'âhu (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1433, Beyit 5). [ilâhun vâhidün rabbun
'azîmun,]

i'lâm-ı Kur'an [1] Kuran'ı bildirme,
anlatma.

Sem'-i cânı kıl küşâde müstemi' ol dâ'imâ /
Kullarına gönderüp **i'lâm-ı Kur'an** itdi Hâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 4). [i'lâm-ı
kur'an,]

i'lân eylemek [1] Bildirmek, ifade etmek,
duyurmak.

Meedini bildürmek için bu Murâdî şimdi pes /
Bâb-ı 'ilminde yine bir nokta **i'lân eyledi**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 5). [i'lân
eyledi, -di]

i'lân itmek [1] Açıklamak.

Muḥakkakdur **ider** a'lâdan **i'lân** / Mudakḳıkdür
iden tedḳîk-i iğân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7,
Beyit 3). [i'lân ider, -er]

i'lân olmak [1] Açıklama, açığa vurma, meydana
çıkarma.

Ma'bedümdür her cevânib câmi' ü mescid nedür /
Ḳalb-i câmi' eyledüm bildüm ol **i'lân oldıgım**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [i'lân
oldıgım, -dı, -(ğ)ın]

ilâ yevmi'l-ḳıyâm [1] Kıyamet gününe
kadar.

Şer'ini sâbit kılup sübhân **ilâ yevmi'l-ḳıyâm** /
Kendüye maḥbûb idüp ḡayrıya cânân eylemiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [ilâ yevmi'l-
ḳıyâm,]

ile [1511] 1. Birlikte, beraber anlamında edat. 2. Bağlaç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamları taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân-ı 'azîze 'izzet ider cân **ile** meger / Bâkîde buldı cümle bekâsını ibtidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). [ile,]

iledmek [14] Götürmek, ulaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Câ-be-câ yoklamışam bâb ü fuşûlun cem 'â / Bilmişem 'âşıkı ma 'şûkına kimler **iledür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 2). [iledür, -dür]

'Akl-ı küll olalı hem-râh aña dildür peyrev / Tahtımı şanma Süleymân gibi sen bād **iledür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 4). [iledür, -ür]

i'lem [1] Bilmek.

Murâduñ kavlı haqdur her sözinde / Anı 'ilminde a'lem itdi **i'lem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 5). [i'lem,]

i'lemû [1] Allah'ın, yeryüzünü ölümünden sonra dirilttiğini bilin! (57/Hadid 17; 2/Bakara 194, 196, 203, 209, 223, 231, 233, 235, 244, 267; 5/Maide 34, 92; 98; 8/Enfal 24, 25, 28, 40, 41; 9/Tevbe 2, 3, 36, 123; 11/Hud 14; 49/Hucurat 7; 57/Hadit 17, 20.

Oldı pes anuñ cevâbı **i'lemû** / Söylenildi bunda nice biñ maķāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 4). [i'lemû,]

ilerü [1] İleri.

Murâdî mebd'e'i külden nişâna hâcet yok / Nişâni **ilerü** naşb eyle olasın ez 'âf (Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 5). [ilerü,]

ilhâh [9] Israr ile rica, sıkıştırma, özendirme, ibrâm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vürüd-ı cümle-i aḥbâra kılmışdur eser **ilhâh** / Niteḳ'âyine-i ruḥsâra kılmışdur naẓar **ilhâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1). [ilhâh,]

ilhâh eylemek [1] Israr etmek.

Egerçi vird ile nâmin kılrur elfâz ile taķdîs / Velî esrâr ile ma' nâ bize **eyler** neler **ilhâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [ilhâh eyler, -r]

ilhâh itmek [2] Israr etmek.

Ḥayât-ı cânun olmış çün ḥayât-ı câvidânundan / Ḥayâtundan ḥayât içün **ider** naḳş-ı şuver **ilhâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 3). [ilhâh ider, -er]

Murâdî söylemezdi bu kelâmı evvel ü aḥir / Eger **itmeselerdi** enbiyâ vü evliyâ **ilhâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 5). [ilhâh itmeselerdi, -me, -se, -ler, -di]

'ilim [7] Bilim, ilim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümle 'ulûm kaçredür 'ilm-i Ḥudâya nisbeten / 'İlmi **'ilim** okumışam ğayrı 'ulûmadur sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 4). ['ilim,]

'ilim kılmak [1] İlim sahibi olmak.

Gel 'âşık iseñ yâr ile gel bir demi dem kırl / Bir sikke ḳo 'âşıkḳar arasında **'ilim kırl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). ['ilim kırl,]

ilkâ itmek [1] Söylemek, telkin etmek.

Ma' rifet bâbın açar çün 'âleme 'ilm-i ezel / 'Akl-ı evvel nâṭıķa **ilkâ ider** peydâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 2). [ilkâ ider, -er]

illa [24] 1. -den başka, meġer.

Ḥallâḳ o durur cümleyi pes ketm-i 'ademden / Evvel oldu münezzeh yine bu cümleden **illa** (Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 7). [illâ,]

Memlû vü mûndericdür her ġüne gerçi ḥâkim / Ey cümleden müberrâ sābit sözünde **illa** (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [illâ,]

Murâdî çekdüġini kimse bilmez **illa** Ḥaḳ / Şanur mısın eline ġirdi rāyegāna ḥuẓûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 5). [illâ,]

Kim durur saña nazarda bula ḳudret yüz-be-yüz / Olmaz ol **illa** meġer ola hidâyet yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [illâ,]

Āyine çün göstere ruḥ-sârunuñ 'aksın baña / Gelmez **illa** 'aynuma her ne ġelürse nûr imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 3). [illâ,]

Ġâyetde sır-ı ġâyet **illâdadur** mübeyyen / 'İlm içre kâmil iseñ ṭarf eyledüñ ḥicâbın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [illâdadur, -da, -dur]

Ġarḳa-i baḥr-ı ḥayât olmaz kişi **illa** meġer / Eyleye ḥâ-i hüviyyetden varup mirşâda rāḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 2). [illâ,]

O bir ma'bûd-ı 'âlemdür ki yokdur ġayrı **illa** hû / Ḳamunuñ vird-i mevcûdi olupdur cümle ismu'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [illâ,]

Degme kimesne aḥlayamaz ḳavl ü şoḥbetüm / **illa** meġer kişinüñ ola fehmi-rüşeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 2). [illâ,]

Ten fâriġ olmaz 'aceb ol cândan niçün / **illa** meġer ki sen seni kılsañ cüdâya rāḥ (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 30, Beyit 2). [illâ,]

2. İlle, mutlaka.

Añlar degül Murâdî kimesne bu sözlerüñ / **illâ**
meger şu kim kıla 'ışk ile cân fidâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 7, Beyit 5). [illâ,]

Maḥabbet 'âlemin gördüm ki yokdur hadd ü
pâyânı / Dilüm kılmaz beyânını beyân oldum aña
illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 3). [illâ,]

Murâdî gerçi ki söyler velî söyletdüren Hâkdur /
Er iseñ söylegil **illâ** aradan kes ki gitsün lâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [illâ,]

Hârim-i ḥazretüñe varmağa tarîk nedür / Didüm
didi ki konağı berüdedür **illâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 107, Beyit 4). [illâ,]

Miyân-ı 'âşık u ma'şûk 'aceb bir cây-ı ekberdür /
O cây varmaz **illâ** şol kişi kim târik-i serdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [illâ,]

Şevk u şevk-i dil-rübâyâ vecd ü hâletdür iren /
Olsa ara yirde **illâ** iştîyâk'ı-l-iştîyâk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [illâ,]

Ey baña müştâk olan 'âşıklıgum fehmi itmege /
İttilâ itmez aña tahşil **illâ** iştîyâk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [illâ,]

Şerḥ-i dilden geçmek için tâlibüm şerḥ-i 'aceb /
Ben ne söylersem anı şerḥ itmez **illâ** iştîyâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [illâ,]

Ey Murâd bu kemâle degme irmez kimsene /
İrişür **illâ** şu kim senden 'ayân itmiş yüze
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 5). [illâ,]

Çün Murâdî oldı tâbi' oldı metbû'-ı cihân / Nice
kılmışdur ihâta her taraf **illâ** beni (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1450, Beyit 7). [illâ,]

3. Ancak.

Bezm-i belâda 'ışkuña çün kim belâ didüm /
Ġayrıya dimedüm anı **illâ** saña didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 937, Beyit 1). [illâ,]

Râh-ı 'ışkuñda baña hem-râh olıma degme kes /
Mâder-i 'ışkuñda **illâ** baña hem-zâd idesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [illâ,]

Ben seni hoş bilmişem sen bilmedüñ **illâ** beni /
Sen seni bilmek gereksin kim bilesin sen beni
(Murâdî Dîvânı, Müfret 9, Beyit 1). [illâ,]

II Kelime-i tevhid (La ilahe illallah) iki cümledir: "La
ilahe" nefy, "illallah" ispattır. Tevhid-i hakiki
"illallah" demekle mümkündür. Tasavvufta salık "la"
demeden "illa"ya gidemez, inkar etmeden ikrara
ulaşamaz.

Murâdî sābit iseñ ger tarîk-i müstakîm üzre /
Zebānuñ dem-be-dem **illâ** ile kılsun hemān vaşfin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [illâ,]

illâ bî-efkârihi [1] Onu düşünmeden, düşüncesi
olmaksızın.

Ḥayret-i kübrâda nice kılsun ol / Kılmaya fıkır
illâ bî-efkârihi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1424,
Beyit 4). [illâ bî-efkârihi,]

illâ hû [7] Sadece Allah, yalnızca Allah vardır, tevhid.
(Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Göñül çeşmini ey 'âşık münevver kılmaz **illâ hû** /
Murâdın herkesün ey dil müyesser kılmaz **illâ hû**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 1). [illâ hû,]

illâ ki [10] Kesinkes, muhakkak. (Bu kelime Dîvan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser virdüñ ise serverüm server olursın 'arşada /
illâ ki sensin bu zamān içre sifâl-i bî-bahā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [illâ ki,]

illâ-vefâ [2] Ancak vefa vardır, var olmalıdır.

Yâr-ı men cânımda iz'ân itdürür yârum baña /
Lâ-vefâ **illâ-vefâ** illâ-vefâ illâ-vefâ (Murâdî
Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [illâ-vefâ,]

Yâr-ı men cânımda iz'ân itdürür yârum baña /
Lâ-vefâ illâ-vefâ illâ-vefâ **illâ-vefâ** (Murâdî
Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [illâ-vefâ,]

'ilm [160] Bilme, bilgi, marifet. (Bu kelime
Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mikdâra tutdı 'ilm ile takdîri kâdr için / Fi'linde
kodu ḥikmetin işler kemâ-yeşâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 5, Beyit 3). [ilm,]

'ilm âyinesi olmak [1] İlmi, bilgiyi yansıtan, gösteren
olmak.

Ey refîk-i dil-sitânım diñle kavlüm 'ışk ile /
Cehd kıl **olmayasın** 'âlemde 'ilm âyinesi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 4). [ilm
âyinesi olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

'ilme'l-yaqîn [1] Bir şeyi bilmenin ilk basamağı, akıl
yoluyla bir şeyin bilgisini kavramak.

Didi kim 'ilme'l-yaqînüñden 'uyunuñ gözle kim
/ Tâ ḥaḳîkatle ḥuḳûkuñ bilesin ikân ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 4). [ilme'l-
yaqînüñden, -ün, -den]

'ilme'l-yaqîn itmek [1] Akıl yoluyla bir şeyin bilgisini
kavramak.

Seni 'ilme'l-yaqîn ide kemâ-kân / Seni 'ayne'l-
yaqîn ide kemâ-kân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33,
Beyit 3). [ilme'l-yaqîn ide, -e]

'ilm-i 'âlem [3] Âlemin ilmi.

'Âlemde bulındı 'ilm-i 'âlem / Âdemden alındı
feyz-i ḥikmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit
2). [ilm-i 'âlem,]

'İlm-i 'âlem cem' ola bilmeyeler sırr-ı nuḳaṭ /
Noktadandır añlar iseñ kâ'inātuñ evvelin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 2). [ilm-i
'âlem,]

Menem ol murğ-i himmet 'ilm-i 'âlemdür
me'âlümde / Aşılmış şubḥa-i 'ubbâd-ı 'âlem perr

ü bālümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1).
[‘ilm-i ‘âlemdür, -dür]

‘ilm-i ‘alîm [1] En iyi bilenin ilmi. II Allah’ın ilmi.

Muḳaddemât-ı ‘ulûmın bilürdi ‘ilm-i ‘alîm /
‘Aceb mi hey’ete neşr eyler ise ḥâlâtı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [‘ilm-i ‘alîm,]

‘ilm-i ‘alîm [1] İlim sahibinin bilgisi.

‘İlm-i ‘alîm kandedür echel durur bu ma’nîde /
Mihr-bânüm mihrini virdüm bu yaḥşî adına
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [‘ilm-i
‘alîm,]

‘ilm-i bâ-ḥaber [1] Bilgi, haber sahibi ilim.

‘Azîz-i çeşm-i men aıla bu ‘ilm-i bâ-ḥaberi /
Ḥaber rumûzını bilmeyen eylemez irşâd (Murâdî
Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3). [‘ilm-i bâ-ḥaberi, -i]

‘ilm-i bâ-ma’nâ [1] Anamlı, derinliği olan ilim.

‘İlm-i bî-ma’nâyı ḳo gel ‘ilm-i bâ-ma’nâ dile /
Kî ‘ulûm-ı evvelîn ü âḥîrîn ola nişân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [‘ilm-i bâ-ma’nâ,]

‘ilm-i bî-ḳarâr [1] Kararsız, bir yere tam oturmamış,
düzeni kurulmamış ilim.

Men ‘aref tefsîrini bilmez şü kendin bilmeyen /
Râ vü bâ vü ḥâ’yı ta’lîm itmez ‘ilm-i bî-ḳarâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [‘ilm-i bî-
ḳarâr,]

‘ilm-i bî-ma’nâ [1] Anlamsız, derinliği olmayan bilgi.

‘İlm-i bî-ma’nâyı ḳo gel ‘ilm-i bâ-ma’nâ dile /
Kî ‘ulûm-ı evvelîn ü âḥîrîn ola nişân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3). [‘ilm-i bî-ma’nâyı, -
(y)ı]

‘ilm-i cinn ü ins [1] Cinlerin ve insanların bilgisi.

Ḳaṭreden bir ḳaṭredür ‘ilmüñde ‘ilm-i cinn ü ins /
Kim iḥâta eyleye ‘ilm ile ey deryâ seni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 4). [‘ilm-i cinn ü ins,]

‘ilm-i derya [1] İlim denizi.

Sâḥilin terk ideli sâḥile tutmadı yüzin / ‘İlm-i
deryâda mahâretle olupdur kâmil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [‘ilm-i deryâda, -da
]

‘ilm-i edyân [1] Dinlerin ilmi.

‘İlm-i edyân ile ebdân arasında cism-i ḥâk / ‘İlm
ile eyler ‘ilâc aña ṭabîb iltûr şarâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [‘ilm-i edyân,]

‘ilm-i enbiya [1] Peygamber ilmi.

Miyân olmadı ḥâşâ bu miyân ıtlâkıdur tefhîm /
Bu ‘ilm-i enbiyâdur vâ’izînüñ naklı menberden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [‘ilm-i
enbiyâdur, -dur]

‘ilm-i erkân [1] İlm’in esasları, temel hususları.

Gel berü ey ‘ilm-i erkân isteyen / Yârüñ ile ‘ahd
ü peymân isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166,
Beyit 1). [‘ilm-i erkân,]

‘ilm-i evvel [2] İlk ilim.

Âḥirde ‘ilm-i evveli aıladı kim nedür /
İrmekdedür ‘ulûm ile pâyâna insilâḥ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 239, Beyit 2). [‘ilm-i evveli, -i]

Manṭıḳ-ı ma’nîdedür gerḳi kelâm-ı ‘alîmün /
‘İlm-i evvel ‘ilm-i uḥrâdur benüm ḥâşiyetüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [‘ilm-i
evvel,]

‘ilm-i ezber [2] Ezbere bilinen ilim, çok iyi anlaşılmış;
tedkik edilmiş ilim.

Murâdî ḥaḳḳı taḥḳîḳ eyledüñse ‘ilm-i ezberde /
Nümâyân ola her fi’li bugün sen ḥaḳ-nümâsından
(Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [‘ilm-i
ezberde, -de]

Murâdî ‘ilm-i ezberde kitâb-ı ders-i fetvâ yok /
Ḥabîb ile ḥabîb olduñsa girmez kimse araya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 5). [‘ilm-i
ezberde, -de]

‘ilm-i ezel [12] Ezeli ilmi; ilm-i ledün. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî ‘ilm-i ezelde ‘ulûm-ı zâhirdür / Velîḳ
bâtın u zâhirde gösterür ḥâlât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 215, Beyit 5). [‘ilm-i ezelde, -de]

‘ilm-i ḥaḳîḳat [1] Hakikatlerin ilmi.

‘İlm-i ḥaḳîḳati ki ḥakâyıḳda gösterür / Ger
ögredürse anı sezâ câna insilâḥ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 239, Beyit 3). [‘ilm-i ḥaḳîḳati, -i]

‘ilm-i ḥaḳîḳi [2] Gerçek bilgi.

‘İlm-i ḥaḳîḳi yâ fetâ sırrına râci’ aılaḡıl / Sırrına
râci’ üñ yine ‘ilmini vâsi’ aılaḡıl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 814, Beyit 1). [‘ilm-i ḥaḳîḳi,]

Añladum ‘ilm-i ḥaḳîḳümde bu inşâ şüverin /
‘Ayb-ı ‘aynum gözedürven yine bu inşâdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 2). [‘ilm-i
ḥaḳîḳümde, -üm, -de]

‘ilm-i ḥayr [1] Hayırlı ilim.

Fâ’il-i muḥtârdan kıldum ṭaleb ‘ayne’l-yaḳîn /
Ḥayrumı ḥaḳḳ ile bildüm ‘ilm-i ḥayrum var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 4). [‘ilm-i
ḥayrum, -um]

‘ilm-i ḥikmet [7] Hikmet ilmi, hakikat bilimi. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

‘İlm-i ḥikmetden Murâdî yine kıldı bir beyân /
Ol beyân ile beyânında beyân itse n’ola (Murâdî
Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5). [‘ilm-i ḥikmetden, -
den]

‘ilm-i ḥisâb [1] Aritmetik.

‘Âlemün ‘ilm-i ḥisâbın ebcedümden öğrenür /
Noḳtama baş indürüp bir dem olan hem-
şoḡbetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 3).
[‘ilm-i ḥisâbın, -ın]

‘ilm-i ĥudā [1] *İlahi ilim.*

Cümle ‘ulūm kaçredür **‘ilm-i Ĥudāya** nisbeten /
‘İlm-i ‘ilim okumuşam ġayrı ‘ulūmadur sened
(*Murādī Dīvānı, Gazel 257, Beyit 4*). [‘ilm-i
ĥudāya, -(y)a]

‘ilm-i ĥudā-yı zū’l-celāl olmak [1] *Azâmet, yücelik
sahibi Allah’ın ilmi hâline gelmek.*

Oldı ol ‘ilm-i Ĥudā-yı zū’l-celāl / Gel celâli
dâfî ‘ol min maġzi hâl (*Murādī Dīvānı, Mesnevi
4, Beyit 8*). [‘ilm-i ĥudā-yı zū’l-celāl oldı, -dı]

‘ilm-i hüveyda [1] *Belli, açık olan ilim.*

Murādī **‘ilm-i hüveydādur** egerçi biĥās / Açar
kemāl ile her laĥza bir cemāl-i vüçüd (*Murādī
Dīvānı, Gazel 261, Beyit 5*). [‘ilm-i hüveydādur, -
dur]

‘ilm-i ‘ışk [1] *Aşk ilmi.*

Tefsîr-i ‘ışkı bu Murāda kimse ta’līm idemez / Bu
‘ilm-i ‘ışk içre şehā ferzāneyem ben kim bilür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 7*). [‘ilm-i ‘ışk,
]]

‘ilm-i imān [1] *İman ilmi.*

Ĥudā vāhiddür aġla pes şerîki yok nazîri yok / Bu
ma’nayı oġat fehmi it ĥaġkāt **‘ilm-i imāndur**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 3*). [‘ilm-i
imāndur, -dur]

‘ilm-i insānī [1] *İnsana dair ilim.*

‘İlm-i insānī nedür bildür uşulî fehmini / Ĥayy
idüp ‘ālemleri ünsümle iĥyā ol didi (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1474, Beyit 4*). [‘ilm-i insānī,]

‘ilm-i ‘irfān [1] *İlim-irfan.*

Çün sende durur bu **‘ilm-i ‘irfān** / Müm ola
Murādī tutsaġ āhen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1178,
Beyit 5*). [‘ilm-i ‘irfān,]

‘ilm-i kemal [1] *Noksansız, olgunluġa erişmiş ilim.*

Zevĥ-i Murādī kıl taleb tā görine cemāl-i Ĥaġ /
‘İlm-i kemāle al sebaĥ ĥay iledür zamān yine
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 5*). [‘ilm-i
kemāle, -e]

‘ilm-i lâĥıĥ [1] *İlave olunan, sonradan eklenmek
suretiyle oluġan ilim.*

Vech-i ma’nā zāĥirîn bātından aġlar çünki dil /
‘İlm-i lâĥıĥdur koyan bu cümle mevcüda ‘alem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 898, Beyit 2*). [‘ilm-i
lâĥıĥdur, -dur]

‘ilm-i ledün [13] *Gizli ilimler; Allah ile ilgili bilgi ve
sırlara ait ilim, gayb ve mârifet. (Bu kelime Dīvān’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murāduġ mantıĥından diñlegil **‘ilm-i ledün** /
‘İlmüñi fehmi eyleyüp miĥdāra eyle i’tizār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 372, Beyit 5*). [‘ilm-i
ledün,]

‘ilm-i ma’nā [1] *Güzel söz söyleme bilgisi.*

Saġa bir beyān oldı bu **‘ilm-i ma’nā** yine /
Murāduġ sözün aġla olma mine’l-cāhilîn (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1155, Beyit 5*). [‘ilm-i ma’nā,]

‘ilm-i milk-i ūlā [1] *İlk ūlkenin; 1] ruhlar âleminin ilmi.*

Çü **‘ilm-i milk-i ūlādan** haber virdüm saġa
ĥālüm / Eger sen bilmek isterseġ şaĥın Rabbüñe
olma ‘aś (*Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 4*).
[‘ilm-i milk-i ūlādan, -dan]

‘ilm-i millet [1] *Milletin ilimleri.*

Anuġ çün mīm ū rā vü elf ū dālī **‘ilm-i millettür**
/ Murāduġ ‘ayn-ı kübrāsındadır Ĥaĥĥ-ı eser çün
kim (*Murādī Dīvānı, Gazel 313, Beyit 5*). [‘ilm-i
millettür, -dür]

‘ilm-i mu‘ammā [1] *Muamma, bilmece ilmi.*

Güş kıldum şeĥerī **‘ilm-i mu‘ammā** haberin /
Şordılar baġa didi mi saġa inşā haberin (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1099, Beyit 1*). [‘ilm-i mu‘ammā,]

‘ilm-i mümkināt [1] *Allah’ın yarattıklarının ilmi.*

Şerĥ ü beyāna sıġmaz bu **‘ilm-i mümkinātuġ** /
Şol nesne mümteni’dür eshel katuġda ĥālā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 104, Beyit 2*). [‘ilm-i
mümkinātuġ, -un]

‘ilm-i muġlaĥ [1] *Kesin ilim; İlahî ilim.*

‘İlm-i muġlaĥ şerĥine tūfî-i dil didi kelām / Güş
kıldı her biri miĥdār-ı ‘ilm iz‘ān ile (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1240, Beyit 2*). [‘ilm-i muġlaĥ,]

‘ilm-i nāġıĥa [1] *Düzgün ve güzel söz söyleme,
belagat ilmi.*

Çü **‘ilm-i nāġıĥadan** geldi bu ‘ulūm-ı siyer /
Siyer bu zāta şıfat oldı zātı kıl ıĥān (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1149, Beyit 2*). [‘ilm-i nāġıĥadan, -
dan]

‘ilm-i sābıĥ [3] *Allah’ın ezeldeki ilmi.*

‘Ulūm-ı ‘ilm ile bildürdi gerçi bize ‘alīm / Bū
‘ilm-i sābıĥı rābıĥ durur velî feyyāz (*Murādī
Dīvānı, Gazel 650, Beyit 3*). [‘ilm-i sābıĥı, -ı]

‘İlm-i sābıĥdur vüçüdüm lem’a-i envār içün /
Her taraf kıldum küşāde ‘aynumı didār içün
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 1*). [‘ilm-i
sābıĥdur, -dur]

İster iseġ bu Murādiden eger zerre haber / **‘İlm-i
sābıĥdur** vüçüdüm lem’a-i envār içün (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 5*). [‘ilm-i sābıĥdur, -
dur]

‘ilm-i sevda [1] *Sevda ilmi, bilgisi.*

Mübtediden bir haber almış yine sāĥib-kemāl /
Anı taĥĥıĥ itmek içün ‘ilm **sevdāsındadır**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 2*). [‘ilm-i
sevdāsındadır, -sın, -da, -dur]

‘ilm-i sırrı [1] *Sırlara dair ilim.*

Vech-i dildāra kıl nazār didiler / **‘İlm-i sırriden**
al haber didiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 529, Beyit
1*). [‘ilm-i sırriden, -den]

‘ilm-i tahkik [1] Doğrulanmış bilgi, hakikat bilgisi.

‘İlm-i tahkike başduñ ise kadem / Kademün her yüce kemaline baş (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 3). [‘ilm-i tahkike, -e]

‘ilm-i uhrâ [1] Son ilim.

Mantık-ı ma’nîdedür gerçi kelâm-ı ‘âlimün / ‘İlm-i evvel ‘ilm-i uhrâdur benüm hâsiyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [‘ilm-i uhrâdur, -dur]

‘ilm-i uhrâ ile ülä [1] İlk ve son ilim.

‘İlm-i uhrâ ile üläyi bilürse ne ‘aceb / ‘Âmil-i ‘ilm ola çün ‘ilm ile a’lemdür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 3). [‘ilm-i uhrâ ile üläyi, -(y)i]

‘ilm-i ülä [2] İlk ilim.

Muhakkak ‘ilm-i ülä ile uhrâ câmi’i dildür / Bir ‘ilme cehd idüp cüş it ne ders ola ne hûd fetvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [‘ilm-i ülä,]

Ey safha-i kitâbuñ ‘unvânı ‘ilm-i ülä / Ey zâhir-i hakikat ülä vü sende uhrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 1). [‘ilm-i ülä,]

‘ilm-i ülä ile uhrâ [3] İlmin başı ile sonu.

Lutf-ı hikmet kâsesinden nüş iden âb-ı hayât / ‘İlm-i ülä ile uhrâdan bilüpdür beyyinât (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [‘ilm-i ülä ile uhrâdan, -dan]

‘İlm-i ülä ile uhrâ çün senün şânuñdadur / Müslim iseñ iste gel Allâhı imânuñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1). [‘ilm-i ülä ile uhrâ,]

Ruh-ı zibâ-yı dilârâda cemâl istedi dil / ‘İlm-i ülä ile uhrâda kemâl istedi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 1). [‘ilm-i ülä ile uhrâda, -da]

‘ilm-i yakîn [2] İlâhî âlemle ilişik bilgileri toplayan ve doğruluğundan şüphe edilmeyen ilim.

‘İlmümde bilindi yine bu ‘ilm-i yakînüm / ‘İlm ile ‘ilimde yine ferzânelüğüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 4). [‘ilm-i yakînüm, -üm]

‘Ömr-i dünyâya garrâ olma şakın / Garrâ olanda olmaz ‘ilm-i yakîn (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 1). [‘ilm-i yakîn,]

‘ilm-i zâhir [3] Zahir, açık ilim.

Şerâyit ‘ilm-i zâhirdür velî şüret-perest olma / O zâhirdür ma’ânî gör murâd olan odur ma’nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [‘ilm-i zâhirdür, -dür]

‘İlm ile fark oluna sâcid ile tâ mescüd / ‘İlm-i zâhirle gelüpdür hulefâ-i insân (Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 2). [‘ilm-i zâhirle,]

Nihâye ola mı hergiz nihâna yâ ‘âlim / Çü ‘ilm-i zâhiri sırr-ı nihâna imâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 4). [‘ilm-i zâhiri, -i]

‘ilm-i zât-ı ehadîyyet [1] Allah’ın birlik zâtının ilmi.

Allâh Allâh ne ‘aceb hâl durur hâl-i vücûd / ‘İlm-i zât-ı ehadîyyetde durur ahl-ı şühûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 1). [‘ilm-i zât-ı ehadîyyetde, -de]

‘ilm-i zemâyir [1] İçyüzlerin ilmi.

‘İlm-i zemâyirün nice dürlü fûnûnı var / Fehm eylemez meger ki dil-i pür-ziyâ bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 2). [‘ilm-i zemâyirün, -ün]

‘ilm-i ziyâ [1] Etrafı aydınlatan, etrafa ışık saçan ilim.

Her kaçan kim irişe ‘ilm-i ziyâ matla’ına / Tâli’-i sa’d ile sa’dumda görünmez hâ’il (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 4). [‘ilm-i ziyâ,]

‘ilm ü edeb [2] İlim ve terbiye.

‘İlm ü edeb öğrenen cümleye oldı delîl / Lîk şorarsan bizi cümleye ‘ayne’l-cemîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 1). [‘ilm ü edeb,]

Cehli terk eyleyüben ‘ilm ü edeb kıl tahşîl / Kendüsin bilmez ile câh ile baş olma yûri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3). [‘ilm ü edeb,]

‘ilm ü edeb bulmak [1] İlim ve edeb öğrenmek.

Her ki buldı Hudâdan ‘ilm ü edeb / İnneñü ‘âlimün mine’l-‘ulemâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 4). [‘ilm ü edeb buldı, -dı]

‘ilm ü fazl [2] İlim ve fazilet.

‘İlm ü fazlum görüp senâda didüm / Rabbi zidnî ve min ledünke ‘ilmâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 4). [‘ilm ü fazlum, -um]

Hürmet-i dîrînedür mabeyni efzâl gösteren / ‘İlm ü fazl ile kemâlâtında ekme gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 1). [‘ilm ü fazl,]

‘ilm ü hikmet [4] İlim ve bilgelik. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İster iseñ ‘ilm ü hikmetden olasin behredâr / Gel berü diñle Murâdîñün sözün olma ‘anûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5). [‘ilm ü hikmetden, -den]

ilmek [1] -e değmek, dokunmak.

Güşuna algıl Murâduñ sözlerin / Ehl-i dil yanına var destünle il (Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [il,]

iltica [5] Sığınma, dayanma, dayanak edinme, güvenme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gayrı kılma Murâdî sen muhtâc / İlticâsı hemîşe oldı saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 5). [ilticâsı, -sı]

ilticâ eylemek [6] Himayesine girmek, sığınmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senden durur ne kim ola 'âlemde cümle kâr /
Herkes velik vâsıtaya **eyler ilticâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [ilticâ eyler, -r]

ilticâ itmek [3] Sığınmak.

Bir 'acâ'ib bahra düşdüm yok durur hadd ü kenâr /
Pes kenârından kenârına **iderven ilticâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3). [ilticâ iderven, -er, -ven]

Senden özge bir penâhum var mıdır / Varuben
aña **idem tâ ilticâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 4). [ilticâ idem, -e, -m]

Oldur kemâl-i lutf ile ihyâ iden meni / Hâşâ ki
andan özgeye ben **ilticâ idem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [ilticâ idem, -em]

ilticâ kılmak [6] Himayesine girmek, sığınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Reftâr idince fülk-i gönül bahr-ı vahdete / Hadd ü
kenâr bulmadı **tâ kıla ilticâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 4). [kıla ilticâ, -a]

iltihâs kılmak [1] Susamak. II Bir şeyi çok istemek.

Yâr ile yâr olmak isterseñ eger ey haq-şinâs /
Olmaz aña **kılmayınca** cân ile dil **iltihâs** (Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 4). [iltihâs kılmayınca, -ma, -(y)ınca]

iltimâs eylemek [2] Talep; rica eyleme.

Ârzü-yı güş olup kavlınden **itdüh iltimâs** /
Kâ'ilüm kâ'il degüldür bir taraf ola vaqâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [iltimâs itdüh, -düh, -n]

İltimâs eyleyelüm yâre kıla keşf-i cemâl / Râhat-ı
dil bulalum faqr u 'anâdan geçelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 3). [iltimâs eyleyelüm, -(y)elü, -m]

iltizâz [5] Lezzet bulma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sem'-i cânâ geldi hikmetden cevâb / Aldı dil pes
ol şadâdan **iltizâz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 2). [iltizâz aldı, -dı]

iltizâz almak [2] Lezzet almak.

Alduñ ise ger beğâdan iltizâz / Bilmiş ol **alduñ**
'ağâdan **iltizâz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 1). [iltizâz alduñ, -du, -n]

Alduñ ise ger beğâdan **iltizâz** / Bilmiş ol alduñ
'ağâdan iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 1). [iltizâz alduñ, -du, -n]

iltizâz bulmak [3] Zevk duymak.

Dü-cihânı cânâ kısmet eylemiş / **Buldu** zulmetden
ziyâdan **iltizâz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3). [iltizâz buldu, -dı]

Dür kıлма 'ışkı dilden sen Murâd / Dem-be-dem
bulğul Hüdâdan **iltizâz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 5). [iltizâz bulğul, -ğul]

Ben hayâtı bilmişem cennetde kayyûm añlarum /
Hayy ider mi **bulmasa** 'İsâ'bnü Meryem **iltizâz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 4). [iltizâz bulmasa, -ma, -sa]

iltizâz olmak [2] Lezzetli olmak.

Murteżâ olmaz eger **olmazsa** âdem **iltizâz** /
Çâşnîdür lezzetinden ta'm-ı eşvâk-ı 'azîz (Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [iltizâz olmazsa, -maz, -sa]

İbtidâ vü intihâ olmuş Murâdîde çü cem' / Anuñ
içün **olur** andan âdem 'âlem **iltizâz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 5). [iltizâz olur, -ur]

iltürmek [1] İletmek, ulaştırmak.

'İlm-i edyân ile ebdân arasında cism-i hâk / 'İlm
ile eyler 'ilâc aña tabîb **iltür** şarâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 3). [iltür,]

ilzam [1] Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma, susmaya mecbur etme.

'Âlim oldum 'ilm ile 'âlimleri **ilzâm** içün / Lîk
kendüm bilmezem 'ışk eyledi rüsvâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 2). [ilzâm,]

imâ [5] Açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma, dokundurma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân ile eyle kelâmını Murâduñ der-güş / Ger bu
imâ vü kelâmum bilemezseñ hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [imâ,]

imâ itmek [1] İşaret etmek; üstü kapalı olarak anlatmak, dokundurmak.

Çünkü murâd olmuşuz mahz-ı murâd ile biz /
Kudretini ey Murâd itdürür imâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 5). [imâ itdürür, -dür, -ür]

'imâd [1] Direk, sütun.

Çün **'imâdidür** anuñ şer' koyam ey bihter /
Söyleşür rûh-ı habîb anda haqîkat haberin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [imâdidür, -i, -dür]

'imâdü'd-dîn olmak [1] Dinin direği olmak.

'İmâdü'd-dîn olur şol kim tuta şer'üñ
'amüdından / Binâ muhkem ola dirseñ esâs olsun
aña tâ'ât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [imâdü'd-dîn olur, -ur]

imām [2] *İmam, önder.*

Muktedir rüsul **imāmidur** / Cümleden şer'î
hikmet eyledi sed (Murâdî Dîvânı, Gazel 273,
Beyit 4). [imāmidur, -i, -dur]

Gel Murâduñ diñle kavlin oldı bu kavli-e şah / Uy
cevâba kim cevâbumdur saña her dem **imām**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 5). [imām,]

imām kılmak [1] *Kendisine uyulan kişi olmak.*

Muktedir-yı evvelin ü ahirîn olduñ yürî / Cümle
mevcüdâta **kılduk** ser-te-ser seni **imām** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 886, Beyit 2). [imām kılduk, -du, -k
]

imām olmak [1] *Öncü, önder olmak.*

Muktedirdür çü gönül **oldı** hakikatde **imām** / Bu
cemî'â bu cemâ'atde muşallî ebrâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [imām oldı, -dı]

imām-ı sübül olmak [1] *Yolların, tariklerin imamı
olmak.*

Secde idüp **olduñ imām-ı sübül** / Himmetümüz
râh-ı cemâ'atdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 543,
Beyit 4). [imām-ı sübül olduñ, -du, -n]

im'ân [8] *Bir işte çok ileri varma, çok
dikkatli olma. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Şehir vakt-i tulû'ında nümâyân olsa her sâ'at /
Dağıka kalmaz **im'ānum** habîbümdür muhibbû'l-
vakt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4).
[im'ānum, -um]

im'ân eylemek [3] *Bir işte çok ileri varma, çok
dikkatli olma.*

Bir cevâbuña senün nice nice cân elyak / Her
kelâmuñda bugün **eylemişüz** biñ **im'ân** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2). [im'ân eylemişüz, -
miş, -üz]

Her ki gördi işbu kavli birbirine söyleyüp / Sen
Murâduñ sözlerinde **eylegil im'ân** didi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 5). [im'ân eylegil, -gil
]

Bir nazarda kâ'inât emrinde fermân eyledi / Pes
bu fermânında bir bir yahşî **im'ân eyledi** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 1). [im'ân eyledi, -di]

im'ân kılmak [1] *Bir işte çok ileri varma, çok dikkatli
olma.*

Elf ü nün ü yâ vü elf ü nün u elf u elf u lām /
Hâdan añağıl hüviyyet ma'nide **im'ân kılmak**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2). [im'ân kılmak,]

imân [22] *Allah'a inanma, dîni inanç. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İdüp nür-ı ilahîdür Murâduñ tâc-ı ser eyle /
Mükemmel oldı **imân** şunda kim ola hayâ gâlib
(Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [imân,]

imân getürmek [2] *Hak dini kabul etmek.*

Aç niğâbuñı cemâlünden idüp 'arz-ı cemâl / Nice
biñ kâfirî hânım yine **imâna getür** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2). [imâna getür,]

Mü'min oldı nice İslâm ile **imân getürüp** /
Görelî dâ'irede devr idişin nür-ı mübîn (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [imân getürüp, -üp
]

imân itmek [2] *İnanç, teslimiyet vermek.*

Yâ Hudâyâ bize sen **imân it** / Subhâ'dan kılmak
kalbümüz tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit
3). [imân it,]

Perdeden çıktukda çün vechinde **im'ân itdiler** /
Virilüp taht-ı şehâdet üzre sultân itdiler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [im'ân itdiler, -di, -
ler]

imân u dîn [1] *İman, inanç ve din.*

Her kime mesmû' olursa ey Murâdî sözlerün /
Hak budur şek yok durur kim öğrenür **imân u dîn**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 5). [imân u
dîn,]

'imâret eylemek [1] *İmar etmek, inşa etmek,
tamir etmek.*

'imâret eyledi cüd ile kudret mahz-ı hikmetden /
Şeref virdi vücûda yükselüp bâb-ı mu'allâsı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). ['imâret
eyledi, -di]

'imâret-i ezeli [1] *Ezelden beri var olan eser.*

'imâret-i ezelidür vücûd-ı insânî / Hikâyet-i
ebedî oldı anuñ ikânî (Murâdî Dîvânı, Gazel
1545, Beyit 1). ['imâret-i ezeli, -dür]

'imâret kılmak [2] *İmar etmek, yıkılmış olanı
düzeltmek, onarmak. II Hüznünü, sıkıntısını gidermek.*

'imâret kıl mu'ammer kıl kamu kârum müyesser
kıl / Baña hayrûñ muqadder kıl kamu kârum
müyesser için (Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit
3). ['imâret kıl,]

Ömr-i bünyâdın **'imâret kılmağı** bilmez şuver /
Ger mu'amma ister iseñ aña ma'nîdârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4). ['imâret
kılmağı, -mak, -ı]

imdi [26] *Şimdi, öyleyse. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mukaddesdür ezel çün kim gör **imdi** kibriyâ
kimdür / Eger kibr ü riâyâı terk iderseñ olasın
ra'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [imdi,]

imhâl [1] *Bir müddet sonraya bırakma,
mühlet verme.*

Rāh-ı 'ışk içre gezerken dil-i şeydā yab yab /
Hvāce-i ma'nī buyurdi saña **imhāl** gerek (Murādī
Dīvānı, Gazel 740, Beyit 4). [imhāl,]

imkân [6] Olanak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Murādī ol mehūn hüsini medh itmek degil
imkân / Nice bir söyleyesin sen hele bir muntehā
ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 682, Beyit 5).
[imkân,]

imkân olmak [2] Mümkün olmak.

Bilmezem bu derdümün dermânını kimden bilem
/ Bir tabīb-i hāzika **olmadı imkân** yüz-be-yüz
(Murādī Dīvānı, Gazel 568, Beyit 3). [imkân
olmadı, -ma, -dı]

Lāhik olmasa eger zerre-i pertev cāna / Nice
imkân olur idi bulına vech-i sebīl (Murādī
Dīvānı, Gazel 799, Beyit 4). [imkân olur, -ur]

imla [3] Bir lisanın kelimelerini doğru
yazmak fenni; yazım. II Yazı.

Şafha-i dilde cemālūn āyeti **imlā** olur / Her ne
defter yazıla ol şafhadan inşā olur (Murādī
Dīvānı, Gazel 384, Beyit 1). [imlā,]

Leyse fi'd-dāreyni illā hū kelāmın zikr idüp /
Terk idüp anuñ tefsiri **imlāsındayam** (Murādī
Dīvānı, Gazel 899, Beyit 2). [imlāsındayam, -sı, -,
-da, -(y)am]

Şürū' olduğda levhūn şafhasına 'ilmūn **imlāsı** /
Bilinmiş idi ma'nāsı kitāb-ı kalb-i inşāda (Murādī
Dīvānı, Gazel 1311, Beyit 3). [imlāsı, -sı]

imlā etmek [1] Yazmak, çizmek.

Kaçan kim yāre tūş olsam beni tenhā ider cümle /
Kaçan kim görmesem kendin baña **imlā ider**
cümle (Murādī Dīvānı, Gazel 1291, Beyit 1).
[imlā ider, -er]

imlā-yı 'ışk [1] Aşk imlâsı.

Şafha-i rûkn-i kitāb cedvel-i zerle tolu / Yazdı anı
kā'ināt söyledi **imlā-yı 'ışk** (Murādī Dīvānı,
Gazel 707, Beyit 3). [imlā-yı 'ışk,]

im-rüz [1] Bugün.

Kānīt olmaya şu kim emrūne cāna **im-rüz** / Kayd
u bend ile seherden anı divāne getür (Murādī
Dīvānı, Gazel 438, Beyit 3). [im-rüz,]

imtiḥān [2] Denemek, sınamak.

Ammā ki **imtiḥān** için eyledi bu işi / "Ve'l-
'ādiyāt"la okudu bunda nāşitāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 211, Beyit 4). [imtiḥān,]

Gönül bir 'ilme düş oldı ne dersi var ne fetvāsı /
Okumazven ben ol 'ilmi ki her dem **imtiḥān** ister
(Murādī Dīvānı, Gazel 276, Beyit 4). [imtiḥān,]

imtiḥān eylemek [1] Sınamak, denemek.

Seni çok **imtiḥān eyler** talebde sādık ol muhkem
/ Şaḡın ḡayra nazar kılma temennā kıl likāsından
(Murādī Dīvānı, Gazel 989, Beyit 4). [imtiḥān
eyler, -r]

imtiḥān-ı 'ışk [1] Aşk imtihanı.

Gel tefe'ül eyle ḥālūn **imtiḥān-ı 'ışk** ile / Yoḡsa
bu aḥvālī fāl-ı kur'alar ḥall eylemez (Murādī
Dīvānı, Gazel 561, Beyit 4). [imtiḥān-ı 'ışk,]

imtiḥān kılmak [1] Denemek, sınamak.

'Ālimūn 'ilminde **kıldı** imtiḥān için özin / Şordı
emlāka mesā'il kıldı ḡavḡā şoḡbetin (Murādī
Dīvānı, Gazel 1029, Beyit 3). [imtiḥān kıldı, -dı]

imtiḥān olmak [2] Bilgisi ölçülmek; denenmek, sınanmak.

Gel Murādīnün kelāmın aña kim merdānedür /
Merd iseñ gel **imtiḥān ol** işte meydān-ı vefā
(Murādī Dīvānı, Gazel 10, Beyit 5). [imtiḥān ol,]

Lāyık-ı dīdār iseñ gel **imtiḥān ol** görelüm /
Da'vī-yi ḡuşk eyleme kim dilde olur çok ḡaber
(Murādī Dīvānı, Gazel 383, Beyit 4). [imtiḥān ol,
]

imtiyāz etmek [6] Başkalarından ayrılmak,
farklı olmak, ayrıcalık göstermek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İmtiyāz itdi cümleden anı Ḥaḡ / Didi irḡursin
'āşıkına meded (Murādī Dīvānı, Gazel 273, Beyit
2). [imtiyāz itdi, -di]

imtiyāz kılmak [1] Ayırmak.

Nīk ü bed ortalığını **kılmak** için **imtiyāz** / Kurdı
pes mizān-ı 'aklı ara yirde tercemān (Murādī
Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 3). [imtiyāz kılmak, -
mak]

imtiyāz olmak [1] Ayrıcalıklı olmak .

Kibriyā-yı 'azmetūn kıldur ḡitāsın lā-cerem /
İmtiyāz olmak şu 'uruñdan mübeşşerdür baña
(Murādī Dīvānı, Gazel 34, Beyit 3). [imtiyāz
olmak, -mak]

imtizāc etmek [1] İyi geçinmek, uyum
saḡlamak.

İmtizāc itmekde ḡaybūm 'ayn ile müşkildedür /
Her ne kim vardur ola ān ü zamānīdür gelen
(Murādī Dīvānı, Gazel 1051, Beyit 2). [imtizāc
itmekde, -mek, -de]

imzā [3] Evraka yazılan isim.

Zāt-ı kādīmi gerçi olmaz muḡit ḡādis / Sırr ile
sırra ḡākim ḡükmindeḡür çü **imzā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 106, Beyit 4). [imzā,]

Ger Murādī şorar iseñ kim nenūn kārındadır /
Ehl-i 'ışka kādī olmuş ḡuccet **imzāsındadır**
(Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 6).
[imzāsındadır, -sı, -n, -da, -dur]

II Yazı.

Cümlesi kılmış nidā hānum bülend-āvāz ile / Her birüñ güftārını gördüm ki hep **imzādadur** (Murādī Dīvānı, Gazel 368, Beyit 3). [imzādadur, -da, -dur]

inā' [1] Kapacak.

Kamu nārı mutfı olup kalmadı zerre tāb / Teraşşuḥ kılalardan **inā'**ı vüçüdumdan āb (Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 1). [inā'ı, -ı]

inā-ı vüçüd [1] Vücut kabı. II Beden.

İrişdi emr-i ezelde ebed me'āl-i vüçüd / Teraşşuḥ itdi **inā-ı vüçüda** hāl-i vüçüd (Murādī Dīvānı, Gazel 261, Beyit 1). [inā-ı vüçüda, -a]

'inād kılmak [1] Inat etmek.

Ey taḥīb-i hāzık olsun saña sevgendüm bu kim / Eyle dermān var ise dil derdine **kıлма** **'inād** (Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 3). ['inād kıлма, -ma]

in'ām [5] Lutf ve ihsanda bulunma, iyilik etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne kim ihsan olur muhsinüñ **in'āmıdır** / Şanma ki olan saña sa'y-ı liyākatdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 494, Beyit 3). [in'āmıdır, -ı, -dur]

in'am eylemek [1] Nimet vermek.

Qalmadı kuşürü baña hep **eyledüñ in'am** / Likin bana sen eyledigün işde hemānsın (Murādī Dīvānı, Gazel 1129, Beyit 2). [in'am eyledüñ, -dü, -n]

inanmak [15] Bir şeyin doğruluğuna güvenmek, onu onaylamak, kabul etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cāna buluşdı aşl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm **inan** geldi şıfāt-ı iftiḥār (Murādī Dīvānı, Gazel 510, Beyit 4). [inan,]

'ināyāt [3] İnayetler, iyilikler, lütuflar, ihsanlar.

Murādī iste kim dünyāñ ile uḥrāñ ola ma'mūr / **'Ināyātın** qarın itsün saña ol ḥāl-ı dānā (Murādī Dīvānı, Gazel 59, Beyit 5). ['ināyātın, -ın]

'Ināyātuñ ile yine ber-devām olmışam / Saña kılmışam evvel āḫir hemān ilticā (Murādī Dīvānı, Gazel 118, Beyit 4). ['ināyātuñ, -un]

'Ināyātuñ dirīg itme mu'in olğıl 'ināyetden / Şu deñlü añlamak var kim muḥīt olam dirāyetden (Murādī Dīvānı, Gazel 981, Beyit 1). ['ināyātuñ, -un]

'ināyāt eylemek [1] Lütuflar etmek.

Murādī 'ayn-ı kesretde çü vahdet meclisin gördüm / Aña sen ḥin-i vahdetde **'ināyāt eyle** ey ḡāfir (Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 5). ['ināyāt eyle,]

'ināyet [15] Himmet, lütuf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çünkü sendendür **'ināyet** sa'yümüz ancak bizüm / Kim buyurduñ "Leyse li'l-insāni illā mā se'ā" (Murādī Dīvānı, Gazel 37, Beyit 3). ['ināyet,]

'ināyet eylemek [11] Lutfetmek, ihsan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ināyet eylegil yā Rab ḡarībem bī-kesem yā Rab / Baña bu derd ü bu miḥnet nedendür bilmezem bilsem (Murādī Dīvānı, Gazel 868, Beyit 2). ['ināyet eylegil, -gil]

'ināyet itmek [5] Lutfetmek, ihsan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥamd u minnet ol ilāh-ı lā-yezāle ola kim / Birbiri üzre **idüpdür bu 'ināyet** yüz-be-yüz (Murādī Dīvānı, Gazel 548, Beyit 2). ['ināyet idüpdür, -üp, -dür]

'ināyet kılmak [14] Lutfetmek, ihsan etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben Murāda **kıl 'ināyet** faḫluñ ey zü'l-celāl / Senden özge kimsenem yokdur benüm yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 5). ['ināyet kıl,]

'ināyet olmak [1] Lütufların, iyiliklerin olması.

Ezelden çünkü sendendür baña bu 'ayn-ı ülfetler / Senüñ pes maḫz-ı luṭfuñdan **olupdur bu 'ināyetler** (Murādī Dīvānı, Gazel 287, Beyit 1). ['ināyetler olupdur, -up, -dur]

inbi'āc [1] Sokulmuş, içine yerleştirilmiş.

İnbi'āc olduğda arz ile semā fī'l-intihā / Pes binā-yı lā-yezāliden kılındı ibtidā (Murādī Dīvānı, Gazel 14, Beyit 1). [inbi'āc,]

inbi'āc itmek [1] Sokulmuş, içine yerleştirilmiş olma.

İnbi'āc itse kaçan şark ile ḡarḫ ola dü-tā / Mihr ile meh ola ḥābıt bu felek gayrı semā (Murādī Dīvānı, Gazel 49, Beyit 1). [inbi'āc itse, -se]

inbisās [1] Yayılıp dağılma.

Bu Murāduñ sözleri her biri biñ cāna deḡer / Aña mānend ister iseñ yokdur aña **inbisās** (Murādī Dīvānı, Gazel 217, Beyit 5). [inbisās,]

ince tār olmak [1] Zayıflamak.

Yetişdi bir daḫı 'ālem kocaldum rīşüm āḡardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın **ince tār oldum**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [ince târ oldum, -du, -m]

incelmek [2] İnce duruma gelmek, zayıflamak.

Yetişdi bir dahı 'âlem kocaldum rîşüm ağardı / Tenüm **inceldi** şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [inceldi, -di]

Mû gibi **inceldi** cismüm şevk-i zülfünden senün / Yâvî kıldum kendümi zerd oldı beñzüm hem çü gâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [inceldi, -di]

incirmek [2] Birini üzme, kırmak, gücendirmek.

Ey Murâdî ister iseñ yaşıllık / Kimseyi **incitme** var hâlünde ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 7). [incitme, -me]

Tahayyürde kıldum nedür bilmedüm kâruñı / Neden **incidürsin** senün toğruca yârüñi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [incidürsin, -ür, -sin]

'indehu [1] Yanında, onun yanında.

Havl ile hem-hâl olan añlar Murâduñ kavlini / Añlayan miftâh-ı gaybî **'indehu** mesrûrdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). ['indehu,]

'ineb âbî [1] Üzüm suyu, şarap.

Cür'adan mestem **'ineb âbî** nedür / Bu şarâbuñ bilmezem tâbî nedür (Murâdî Dîvânı, Müfret 39, Beyit 1). ['ineb âbî,]

infikâk [1] Ayrılık, bir arada olmamak.

Hzretünden 'ayn-ı haqqiyet diler bu dîdeler / Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz **infikâk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 2). [infikâk,]

infikâk olmak [1] Bir şeyin yerinden ayrılması, çözüme.

Kanı güngörmez güzeller n'oldı ol zîbâ cemâl / Zerre zerre şerha şerha **infikâk olmuş** yatur (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [infikâk olmuş, -miş]

infişâl [3] Ayrılma.

Gönül habîbe düşelden vişâle râğûbdur / Sivâyı târik olup **infişâle** râğûbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 1). [infişâle, -e]

Nigâra varsam ider 'aynüm ittişâlüm fâş / Dilümde halvet idem eyler **infişâlüm** fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 1). [infişâlüm, -üm]

Cemî' mümkinî câmi' olursañ ey 'âkil / Sivâ mahabbetini kılma **infişâle** tarîk (Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 4). [infişâle, -e]

infişâl-i vücüd [1] Bedenin, varlığın ayrılması.

Egerçi ketm-i 'ademden var ise bâhirdür / Sebeb olur 'ademe aña **infişâl-i vücüd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 4). [infişâl-i vücüd,]

inha [1] 1. Haber vermek, yetiştirmek, tebliğ: inhâ-yı keyfiyyet. 2. Bir memurun bir maddeyi havi olmak üzere merciine yazdığı kâğıt.

'Alleme'l-esmâdadur 'ayn-ı gönül **inhâdadur** / Şer'-i zâhirde görindi emrini icrâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 1). [inhâdadur, -da, -dur]

inhâ kılmak [1] Ulaştırmak, yetiştirmek.

Mehde ger girme(ye) bâ-'akl ola mı tıfl-ı 'aceb / Sebebinden şorar iseñ gel anı kıl inhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [inhâ kıl,]

in'ikâs [1] Aksetmek, mukabiline dönmek.

Şems in'ikâsı pertev-i vechinden oldı çün / Sevdâ-yı hüsni devr ile devr-i kâmerdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [in'ikâsı, -ı]

in'ikâs olmak [1] Yansıma, aksetmek.

İn'ikâs olalı şemsünden cihânün mihrine / Serbe-ser nûruma virildi cihân aralığı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [in'ikâs olalı, -alı]

İN İLE ÂN [4] Bu ve şu, teferruat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Geçüp biz şûr u gavğâdan n'iderüz **İN İLE ÂN** / Bizüm hoş vaktimüz vardır bizüm bir ânimuz vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 2). [İN İLE ÂN, -ı]

İN Ü ÂN [7] Bu ve o. II Her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâr ile ünsiyyet eyledi gönül insân-vâr / Anuñ içün **İN Ü ÂN** ins ü câna bakmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 3). [İN Ü ÂN, -a]

in-isteğarre fe-sevfe terânî lâ-mahcûb [1] Kararlı olursa perdesiz beni görecek.

Hiçabı ref' ider ammâ hüner karârdadır / **İN-isteğarre fe-sevfe terânî lâ-mahcûb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [in-isteğarre fe-sevfe terânî lâ-mahcûb,]

inkâr [5] Reddetmek, kabul etmemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sun'-ı Hâkka hâ'il olmaz kudrete **inkârı** ço / Münkir olmayan kişinüñ rütbesi a'lâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [inkârı, -ı]

Gel berü kıl i'tirâf diñle Murâdî sözün / Yoħsa seni kerh ile kırtarur **inkârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [inkârdan, -dan]

Gel berü kıl i'tirâf diñle Murâdî sözün / Yoħsa seni kerh ile kırtarur **inkârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [inkârdan, -dan]

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / Ne fikret fikr ide **inkār** içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4). [inkār,]

Gel Murâduñ kelimâtına koğıl **inkârı** / Ber-murâd oluben insân olasın bir seherî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5). [inkârı, -ı]

inkârdan gelmek [2] İnkâr etmek, yalanlamak.

‘Âlemi bir şüret aña dil hayâl-i yârden / Küllî andandur bilürven **gelmezem inkârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 1). [inkârdan gelmezem, -mez, -em]

Zâhib-i râh-ı hâkîkat olmağa budur delîl / Müstakîm ola fu’âdî **gelmeye inkârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [inkârdan gelmeye, -me, -(y)e]

inkâr eylemek [4] Reddetmek, kabul etmemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel al bu Murâdî sözine **eyleme inkâr** / Tâ görmeyesin iki cihân içre mezellet (Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [inkâr eyleme, -me]

inkâr itmek [1] Reddetmek.

Şühüd-ı zâtunun müstağrakı oldı ulü’l-cbşâr / ‘İyânsın çün beyân lâzım degüldür kim **ide inkâr** (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 9). [inkâr ide, -e]

inkâr kılmak [1] Kabul etmemek, reddetmek.

Murâduñ sözlerine **kılma inkâr** / İder hısm-ı Hudâ v’Allâh iki şak (Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5). [inkâr kılma, -ma]

inkılâb [2] Bir durumdan başka bir duruma dönüşme.

Ey Murâdî olma hicrâna melûl / **İnkılâb** üstindedür devrân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [inkılâb,]

II Altüst olma, çok dağınık ve perişan olmak.

Revnağ-ı hüsn-i rüy-i yâr dîdeye virse ferr ü tâb / Gelmez idi bu ‘âleme zerrece deñlü **inkılâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1). [inkılâb,]

inkıyâd [1] İtaat, boyun eğme, kendini teslim etme.

Hağ buyruğınadır **inkıyâdum** / Her demde rızâsıdır murâdum (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 1). [inkıyâdum, -um]

inkıyâd-ı ehl-i dîl [1] Gönül ehlinin kendini teslim etmesi, boyun eğmesi.

İnkıyâd-ı ehl-i dîl âdemleri merdüm kılar / Tâb’-ı münkâduñ içün tedbîrünü eyle vakâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [inkıyâd-ı ehl-i dîl,]

inkıyâd itmek [1] Münkad olmak, boyun eğmek.

Pes eyledüm yine şükrüm ziyâde üzre ziyâd / Buyurdı kim saña her lağza **inkıyâd ideyin**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 4). [inkıyâd ideyin, -e, -(y)in]

inkıyâd kılmak [1] Boyun eğmek, teslim olmak.

‘Âlemde eyledüm çü ferâğat vü çekdüm el / Emrüne **kılmışam** bu işi **inkıyâd** içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 2). [inkıyâd kılmışam, -mış, --am]

inkirâz [1] Bitip tükenmek.

İnkirâza bakmazuz biz ibtidâyı gözlerüz / Anun içün gözlerüz biz ibtidâda intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 2). [inkirâza, -a]

inkışaf [1] Meydana çıkma, zâhir ve âşikâr olma.

Perdeyi aşmakda bildün mi nedür ma’nâya râh / **İnkışafından** berü cânibde kılmaz i’tibâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [inkışafından, -ın, -dan]

inkışaf itmek [3] Ortaya çıkarmak, görünür hale getirmek.

Cemâlin **inkışaf** itmiş kanı bir dîde-i bâkî / Duruş hânım küşâd olsun göresin n’eydügün manzar (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [inkışaf itmiş, -miş]

Eger ki şems-i cemâlini **inkışaf idesin** / Anuñ şu ‘â’ını devr-i kamerde göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 4). [inkışaf idesin, -e, -sin]

Murâdî sırr-ı hikmetden eger kim **inkışaf itse** / Bekâ bulaydı hüküm-i Hağk ile bu ‘âlem-i fânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 5). [inkışaf itse, -se]

inkita’ itmek [1] Kesmek.

İnkita’ itmez muvahhid bir nefes tevâhiden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil hem-sâyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 4). [inkita’ itmez, -mez]

inlemek [9] Acı ve üzüntü ifâde eden kesik kesik sesler çıkarmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gülşen-i kıdsde çün bülbül-i kıdsî **iñler** / Gül-i bahtı açılır yaşını ol demde siler (Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 1). [iñler, -r]

iñleyen olmak [1] Üzüntü çeken kişi olmak.

İñleyen oldı bu şahrâda ‘aceb zâr u hazîn / Kâti’-ı menzil olalı giçerem şahrâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [iñleyen oldı, -dı]

in lem-yekün nüren minhü lâ-zâ’e yebkâ fî’ d-ducâ [1] Ondan bir nur olmasaydı, sürekli karanlık olurdu.

Toğdı çü şemsüm bir seher secde idüp şems ü kamer / **İn lem-yekün nüren minhü lâ-zâ’e yebkâ fî’ d-ducâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 114,

Beyit 2). [in lem-yekün nüren minhü lā-zā'e yebkâ fî'd-dücâ,]

innmek [3] 1. Aşağı doğru yönelmek.

Buhâr-ı 'ışk ider bu dîde-i giryânı âb-âlûd / Şehâb
inse cebel üstine pes bârân olur peydâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [inse, -se]

Çü va'z itdüm melâ'ikde bir âvâz irdi minberden
/ Mübârek bir bād **indi** saña nûr-ı azherden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [indi, -di]

2. Allah'ın emirleri, tebliğleri peygamberleri
vâsıtasıyla kullarına gönderilmek, nâzil olmak.

Seyf-i kudret çün şalındı kesdi düşmen gerdenin /
Âyet-i naşrun min'Allâh **indi** her câ gel berü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [indi, -di]

innâ fetahnâ [2] Fetih 48/1 Innâ fetahnâ
leke fethan mubînâ(n)(Şüphesiz biz sana
apaçık bir fetih verdik.).

İrişür **innâ fetahnâ** müjdesi / Ey Murâdî nireye
kılsañ sefer (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 5).
[innâ fetahnâ,]

Virdi çün bâzûya kuvvet ol kerimü'l-ekremîn /
Yazdı menşûr-ı berât **innâ fetešnâ** gel berü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [innâ
fetešnâ,]

innehü 'âlimün mine'l-ulemâ [1] O
âlimlerden bir âlimdir.

Her ki buldı Hüdâdan 'ilm ü edeb / **İnnehü**
'âlimün mine'l-ulemâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
90, Beyit 4). [innehü 'âlimün mine'l-ulemâ,]

innehü haqqun ve aksemtü ilâ-ismi'l-izâm [1] O Hakk'tır ve ben büyük
isimleriyle ona yemin ettim.

Kavl-i bâtlı ahlama kavl-i Murâdî kıl hâzer /
İnnehü Haqqun ve aksemtü ilâ-ismi'l-izâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 6). [innehü
haqqun ve aksemtü ilâ-ismi'l-izâm,]

inneke kâdirün qaribü mucib [1] Sen kadirsin,
kullarına yakınsın, dualara icabet edersin.

Kıl du'âmuzı müstecâb bizüm / **İnneke kâdirün**
qaribü mucib (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit
2). [inneke kâdirün qaribü mucib,]

inneke kâdirün serî'ü hisâb [1] Sen her şeye gücü
yeten ve hesapları çabuk görensın.

Min zünûbin etûbu yâ tevvâb / **İnneke kâdirün**
serî'ü hisâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 1).
[inneke kâdirün serî'ü hisâb,]

inne'l-halâyika nâzirun ve inne ileyhi nazîreh [1]
Mahlukat parlaklığıyla ona dönüktür.

Ve kâne mir'âtün ke-bedri'l-kameri muşûn /
İnne'l-halâyika nâzirun ve inne ileyhi nazîreh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 5). [inne'l-
halâyika nâzirun ve inne ileyhi nazîreh,]

inneme'l-eşvâku bi'l-eşvâkı illâ iştiyâk [1] Şevkler
şevklerle ancak iştiyak olur.

Ey Murâdî sırr-ı ekberdür rumûz-ı hâl-i 'ışk /
İnneme'l-eşvâku bi'l-eşvâkı illâ iştiyâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 5). [inneme'l-
eşvâku bi'l-eşvâkı illâ iştiyâk,]

inneme'l-ilmü kâne fîhi bimâ [1] Şüphesiz ilim onda
olandır.

Ey Murâdî "bi-haqqı 'arşı 'azîm" / **İnneme'l-**
ilmü kâne fîhi bimâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 92,
Beyit 5). [inneme'l-ilmü kâne fîhi bimâ,]

innenâ künnâ muţî'an kâne fî erzin cibâh [1] Biz
Senin (emirlerine) itaatkârız.

Yâ 'azîme'l-emri fahküm beynenâ ente ilâh /
İnnenâ künnâ muţî'an kâne fî erzin cibâh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 1). [innenâ
künnâ muţî'an kâne fî erzin cibâh,]

innenî rabbün [1] Şüphesiz Ben Rabb'im (cc) (20/Ta-
Ha 14).

Çün ene'l-Hakkdan nidâ geldi bize / **İnnenî**
Rabbün didi her 'uzv ad (Murâdî Dîvânı, Gazel
269, Beyit 2). [innenî rabbün,]

innî emütu ahyinî bi'l-luţfi ve'l-vefâ [1] Şüphesiz
ben ölüyorum, lütuf ve vefâ ile beni dirilt.

Lâ şabre lâ karâre süleymâ li-hicrik / **İnnî emütu**
ahyinî bi'l-luţfi ve'l-vefâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
3, Beyit 3). [innî emütu ahyinî bi'l-luţfi ve'l-vefâ,
]

innî ena'llâh [1] "innî enallâhu rabbul âlemîn"
âyetinin yazması manası: Şüphesiz ben âlemlerin
Rabbi olan Allah'ım. (Kasas Suresi/30.âyet).

Şubh-dem **innî ena'llâh** âyetin iz'ân kıl / Şerh ü
ma'nâsı nedür ahlâyuben tîkân kıl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1). [innî ena'llâh,]

innî ena'llâh lâ-rabbe gayrî ve'trük sivâyî inni
mu'azzam [1] Şüphesiz ben muazzam olan, başka Rab
ve dengi olmayan, Allah'ım.

İnnî ena'llâh lâ-Rabbe gayrî / Ve'trük sivâyî
inni mu'azzam (Murâdî Dîvânı, Gazel 974,
Beyit 2). [innî ena'llâh lâ-rabbe gayrî ve'trük
sivâyî inni mu'azzam,]

innî ena'llâhu ehad [1] Şüphesiz ben âlemlerin Rabbi
olan Allah'ım (28/Kasas 30, 20/Ta-Ha 14, 27/Neml 9).

Yazdı çün evvel kalem **İnni ena'llâhu ehad** /
Kâdir-i vâhîdde evvel oldu kudret iftitâh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2). [innî ena'llâhu ehad,
]

innî fâ'il [1] Herhangi bir şey için, Allah'ın dilemesi
dışında: "Ben yarın onu yapacağım" deme (18/Kehf
23).

Ben didüm kim if'al emrûke dedi **innî fâ'il** / Bir
hayâl imiş Murâdî yine buyurdu yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 5). [innî fâ'il,]

innî münevverün bi-zîyâi'l-ḥabîbi bi-ḳurbîhi [1] *O sevgiliye yakın olmakla onun ziyasıyla ben nurlandım.*

İnnî münevverün bi-zîyâi'l-ḥabîbi bi-ḳurbîhi /
Ve innî mu'ammerün bi-'imâreti'l-maḥrûsi bi-
'işemihi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 1).
[innî münevverün bi-zîyâi'l-ḥabîbi bi-ḳurbîhi,]

innî murâdun vâhidün murādā [1] *Ben muradım, muradım da tektir.*

İnnî murâdun vâhidün murādā / Maḳşûdün minnâ
innâ murâdî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 5).
[innî murâdun vâhidün murādā,]

ins [2] *İnsan, beşer.*

Emr ile kürse çıkıdum okudum kitâbını / Emlâk ü
ins ü cinne 'ibâdet sevâbını (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1527, Beyit 1). [ins,]

Ṭavḳ eyledi 'ışḳı ṭavf-ı ka'bem / Mescid görürem
bu **ins** cânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 5).
[ins,]

ins ile cân [3] *İnsan ile cin taifesi.*

Aşdı çü miftâhını bâb-ı ri'yâz üstine / Oldı bu
ma'nâya bes **ins ile cân** muṭṭalı' (Murâdî Dîvânı,
Gazel 661, Beyit 4). [ins ile cân,]

Şarâb-ı 'ışḳı bir ḳatre virüpdür cümleyle zevḳi /
Anuñ çün çağırşurlar cümleten **ins ile cân** el-ḥaḳ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [ins ile cân,]

Bu çeşmüm pür olaldan baḳmadı bu **ins ile cânâ** /
Ḥabîb ile gönül berḳ itdi 'ahd içün çü peymâna
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 1). [ins ile cânâ, -a]

ins ile cin [3] *İnsan ve cinler.*

Âyet-i kübrâ virür 'âlemlere neşv ü nemâ / Âyet-i
büşrâ ile **ins ile cinn** eyler maḳâl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 783, Beyit 4). [ins ile cinn,]

Tahayyür kapladı **ins ile cinni** cümle eşyâyı / O
ḥayretten ḥalâş içün didiler cümleten Allâh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 2). [ins ile cinni, -i]

Tahayyür kapladı **ins ile cini** cümle eşyâyı / O
ḥayretten ḥalâş içün didiler cümleten Allah
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 2). [ins ile cini, -i]

ins ile melek [1] *İnsan ile melek.*

İktibâs eyledi bundan ḳamu **ins ile melek** / Her
biri kendüsine göre alupdur lezzât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 174, Beyit 2). [ins ile melek,]

ins ü cân [9] *İnsan ve cin taifesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey ḳamunuñ ḥâlîḳı her dü cihân emrûndedür / Ey
ḳamunuñ râzîḳı bu **ins ü cân** emrûndedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 1). [ins ü cân,]

ins ü cin [1] *İnsan ve cin.*

İns ü cin emlâk ü eşyâ bilmediler sırrumuz /
Enbiyâ vü evliyâdan daḥı ḥôş-ter ḥâlümüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [ins ü cin,]

ins ü melek [2] *İnsan ve melek.*

Râz-ı pinḥânım şorarsañ bilmedi **ins ü melek** /
Gencüme hergiz kimesne urmadı bir zerre el
(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 2). [ins ü melek,]

Her cevâbın 'arzasında 'arzadur **ins ü melek** /
Sen vücûdum noktasında ḳıl ṭaleb pîrâyesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [ins ü melek,]

inşâf [7] *Acıma duygusuna, merhamete ve vicdana dayalı adalet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî nice ḥâlât olur **inşâf** saña / Şu ki
tutmaya sözüñ aña nedâmet görünür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [inşâf,]

inşâf eylemek [1] *İnsaf, merhamet etmek.*

Ey Murâdî gel berü bi'llâhi **inşâf eyle** kim /
Gözgü-yi 'ibret-nümâyuz bir temâşâ olmuşuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 5). [inşâf eyle,]

inşâf itmek [3] *Hakça davranmak, adâlet göstermek, acıyıp merhamet etmek.*

Gel gel berü ey nefsum **inşâf ide** bi'llâhi / Bu
fânî cihânı gör kim kime vefâ eyler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 507, Beyit 4). [inşâf ide, -e]

Gel Murâdun bu kelâmını gözet **inşâf it** / Ehl
olan kimsenede ḥaḳ ile inşâf gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5). [inşâf it,]

Gel berü diñle Murâdî ne didi şimdi yine / Sende
inşâf idesin nice mu'ammâdur bu (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5). [inşâf idesin, -e, -sin]

inşâfa gelmek [1] (Deyim) *İnsaf, merhamet etmek.*

Gel berü **inşâfa gel** güş it Murâduñ mantıḳın /
Münkir-i Ḥaḳ olanuñ elbette câyı nârdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [inşâfa gel,]

inşâfuñı virmek [1] *İnsaflı, vicdanlı olmak.*

Saña **inşâfuñı virsün** umula / Senüñ ḥaḳḳuñda bu
durur temennâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 4). [inşâfuñı virsün, -sün]

insân [22] *İnsan, şahıs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nâm u nişânı neylesün **insân** olan ey bî-nişân /
Nuṭḳ oldı 'ulyâda eser oldı maḥabbet muntehâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 4). [insân,]

insân eylemek [1] *İnsan haline getirmek.*

Çün beni eşyāya bürhān için **insān eyledi** /
Münis olmak şartını bildürdi mihmān eyledi
(Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 1). [insān
eyledi, -di]

insān-ı ‘ālem [1] *Ālemin, dünyanın insanı.*

‘Avālimden murād **insān-ı ‘ālemdür**
muḥakkakda / Velī min külli vechin ‘ālem ādem
‘ālem ādem (Murādī Dīvānı, Gazel 863, Beyit 2).
[insān-ı ‘ālemdür, -dür]

insān-ı hüveyda [1] *Belli, açık olan insan.*

Hayret-i kübrāda kalmışlar velī her mā-ḥalaḳ /
N’ola **insān-ı hüveydāya** toḳinsa re’fetūn
(Murādī Dīvānı, Gazel 732, Beyit 4). [insān-ı
hüveydāya, -(y)a]

insān itmek [3] *İnsan haline getirmek.*

Beni **insān iderseñ** itme gel nisyān ile hergiz /
Vücūdum beytine çün kim yine aẓvā olan sensin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 3). [insān
iderseñ, -er, -se, -n]

Seni **insān iden** senden ferāḡat eylemez kaṭ‘ā /
Saña ḥavf u ḥüzün yoḡdur mu ‘arrāsın
mükerrerden (Murādī Dīvānı, Gazel 1022, Beyit
4). [insān iden, -en]

Allāh Allāh ne ‘aceb kudret-i kübrādur bu / Ḥākī
insān ide yā Rabb ne peydādur bu (Murādī
Dīvānı, Kit’a 33, Beyit 1). [insān ide, -e]

insān olmak [5] *İnsan olmak; ilim, fazilet ve hüner
sahibi, manevî meziyetleri bakımından belli bir
olgunluḡa erişmiş olmak. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hey’etümden dönmezem didükde vardur
heybetüm / Ben heyülā bilmezem **insān oldum**
yār için (Murādī Dīvānı, Gazel 1065, Beyit 2).
[insān oldum, -du, -m]

insān-vār [1] *İnsana yakışır şekilde.*

Yār ile ünsiyet eyledi gönül **insān-vār** / Anuñ
içün in ü āna ins ü cāna baḡmazam (Murādī
Dīvānı, Gazel 890, Beyit 3). [insān-vār,]

insilāḥ [15] *Soyunmak, stırlmak. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Menba‘-ı cūd u seḥāya oldı bürhān **insilāḥ** /
Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān **insilāḥ**
(Murādī Dīvānı, Gazel 237, Beyit 1). [insilāḥ,]

insilāḥ eylemek [1] *Kurtulmak.*

İrgürdi çünki da‘vā-yı bürhāna insilāḥ / Ol demde
kārın **eyledi** merdāne **insilāḥ** (Murādī Dīvānı,
Gazel 239, Beyit 1). [insilāḥ eyledi, -di]

insilāḥ ırgürmek [1] *Soyunmanın, stırlmanın
erişmesi, ulaşması.*

İrgürdi çünki da‘vā-yı bürhāna **insilāḥ** / Ol
demde kārın eyledi merdāne insilāḥ (Murādī
Dīvānı, Gazel 239, Beyit 1). [insilāḥ ırgürdi, -di]

insilāḥ olmak [1] *Stırlıp çıkmak, ayrılmak.*

Menba‘-ı cūd u seḥāya **oldı** bürhān **insilāḥ** /
Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān insilāḥ
(Murādī Dīvānı, Gazel 237, Beyit 1). [insilāḥ
olupdur, -up, -dur]

inşa [13] *1. Yapma, meydana getirme.*

Rumüz-ı ‘alleme’l-esmā çü inşasında peydādur /
Mu‘ammādan ḥaber ey dil bu **inşada** hüveydādur
(Murādī Dīvānı, Gazel 292, Beyit 1). [inşada, -da
]

Rumüz-ı ‘alleme’l-esmā çü inşasında peydādur /
Mu‘ammādan ḥaber ey dil bu inşada hüveydādur
(Murādī Dīvānı, Gazel 292, Beyit 1). [inşasında,
-sı, -n, -da]

Ḥazret-i ḥallāk-ı ‘ālem kudretin **inşadadur** / Her
ne kim zāhirdedür bātında ol peydādadur (Murādī
Dīvānı, Gazel 367, Beyit 1). [inşadadur, -da, -dur
]

Ey Murādī maḡz-ı ḥikmetdür kelāmuñ bilmiş ol /
Her ne kim dirseñ melā’ik ser-te-ser **inşadadur**
(Murādī Dīvānı, Gazel 371, Beyit 5). [inşadadur,
-da, -dur]

Ma‘rifet levḥ-i dilüñ erḳāmı olmuş gerçi kim / Bī-
misāl ü bī-raḳamdur dā’imā **inşadadur** (Murādī
Dīvānı, Gazel 377, Beyit 3). [inşadadur, -da, -dur
]

Her ne kılsam olduḡ anuñla müsemmə mā-ḥaṣal /
Nāmumuz birdür velīkin her taraf **inşā** olur
(Murādī Dīvānı, Gazel 404, Beyit 4). [inşā,]

Nāḳil olmuş ba‘zısı fa‘‘āl-ı rāḳi‘ secedede / Sen
kıyāmı bulduñ ise iste gel **inşada** farz (Murādī
Dīvānı, Gazel 651, Beyit 2). [inşada, -da]

Güş kıldum seḥerī ‘ilm-i mu‘ammā ḥaberin /
Sordılar baña didi mi saña **inşā** ḥaberin (Murādī
Dīvānı, Gazel 1099, Beyit 1). [inşā,]

Añladum ‘ilm-i ḥaḳıḳümde bu inşā şuverin /
‘Ayb-ı ‘aynum gözedürven yine bu **inşadan**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 2). [inşadan, -
dan]

Añladum ‘ilm-i ḥaḳıḳümde bu inşā şuverin /
‘Ayb-ı ‘aynum gözedürven yine bu inşadan
(Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 2). [inşā,]

Misāl-i ḥikmet-i fītrat çü peydā oldı **inşada** /
Naẓir olmadı misl olmaz müberrādur mu‘allāda
(Murādī Dīvānı, Gazel 1293, Beyit 1). [inşada, -
da]

2. Süslü, secili nesir.

Şafḥa-i dilde cemālūñ āyeti imlā olur / Her ne
defter yazıla ol şafḥadan **inşā** olur (Murādī
Dīvānı, Gazel 384, Beyit 1). [inşā,]

Yazduñ muşarraḥ ‘ilmüñi bildüñ çü yazmak yā
neden / Bildüm nedür maḳşūduñi fi’lūñ durur

inşālanur (Murādī Dīvānı, Gazel 514, Beyit 4).
[inşālanur, -la, -n, -ur]

inşā eylemek [4]1. Meydana getirmek, yapmak.

Seni çün var idüpdür ol Raḥman / Zikrini dā'im
eylegil inşā (Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 2).
[inşā eylegil, -gil]

Ḥayālî tarḥ ideli oldı "Mā hüve'l-vākî" /
Vuḳū'mı yine 'ilm ile **eyledi inşā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 111, Beyit 4). [inşā eyledi, -di]

Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm eyledi iḥyā beni / Rütbe-i
a'lā için **eyledi inşā** beni (Murādī Dīvānı, Gazel
1558, Beyit 1). [inşā eyledi, -di]

2. Yazmak, kaleme almak.

Minnettüm evrākına yazdum murādum ḥattını /
Gel berü bir nazar ḳıl nice **inşā eyledüm** (Murādī
Dīvānı, Gazel 911, Beyit 2). [inşā eyledüm, -dü, -m]

inşā itmek [2] Vücûda, meydana getirme.

Ġafürumdur beni ğaffār beni sātir daḥı settār /
Beni var eyleyen ḥālîḳ **idübdür zāhirüm inşā**
(Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 4). [inşā
idübdür, -üb, -dür]

'Acebdür ḥāl ey tālib rumūzın fehmi iderseñ ger /
Çü fāḫırdur ḳamu 'ilmî neden **inşā ider** cümle
(Murādī Dīvānı, Gazel 1291, Beyit 2). [inşā ider,
-er]

inşā ḳılmak [1] Yazmak, kaleme almak.

Gel Murādī sūḥanın cān ile olğıl sāmi' / Ehl-i ḥāl
aḥlamağıçün bunı **inşā ḳıldum** (Murādī Dīvānı,
Gazel 922, Beyit 5). [inşā ḳıldum, -du, -m]

inşā ḳılmak [2] Vermek, ihsan etmek.

Ḥamd-ı bî-ḥad saña kim luṭfı baña 'ām itdün /
Beni 'ām eylemedün luṭfuñı **ḳılduñ inşā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 42, Beyit 2). [inşā ḳılduñ, -du, -n]

Mükemmel itdi kemālin özi kemāle kemāl /
Bilürdi kāmîlini **ḳıldı** cümleten **inşā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 110, Beyit 3). [inşā ḳıldı, -dı]

inşā olmak [2] Verilmiş, ihsan edilmiş
olmak.

Rāz-ı pinḥān olalı yār ile yārem kime ne / Ḥadd ü
ḥaşra gelemes hiç **olan inşā** i'tā (Murādī Dīvānı,
Gazel 43, Beyit 2). [inşā olan, -an]

Rāzıḳuñ merzūk için ḥālince vardur mevhibi /
Ḥālūñi keşf itmez iseñ gör neler **inşā olur**
(Murādī Dīvānı, Gazel 389, Beyit 4). [inşā olur, -
ur]

intiḥā [29] Nihayet bulmak, gayete ermek,
nihayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İnḳirāza bakmazuz biz ibtidāyı gözlerüz / Anun
içün gözlerüz biz ibtidāda **intiḥā** (Murādī Dīvānı,
Gazel 22, Beyit 2). [intiḥā,]

intiḥā eylemek [2] Son, nihayet eylemek.

Dil seni çün ḥayāl ider eyler ol ibtidā saña /
Çünki seni me'al ile **eyler** ol **intiḥā** saña (Murādī
Dīvānı, Gazel 99, Beyit 1). [intiḥā eyler, -r]

İbtidā eyledüm kelām el-ḥaḳ / **İntihā eyledüm**
maḳām el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 711, Beyit
1). [intiḥā eyledüm, -dü, -m]

intiḥā ḳılmak [1] Nihayete, sona erdirmek.

Maḥfūz-ı levḥ olalı ḳalb-i münir-i insān / Meşrūḥ
ibtidāsı pes **ḳılduñ intiḥāda** (Murādī Dīvānı,
Gazel 1407, Beyit 3). [intiḥāda ḳılduñ, -du, -n]

intiḥā olmak [1] Sona erişmek.

Şol kemāle rāğıbum kim **intiḥā olmaz** aña / Şol
cemāle 'āşıḳum hergiz bahā olmaz aña (Murādī
Dīvānı, Gazel 27, Beyit 1). [intiḥā olmaz, -maz]

intiḥāsız [1] Sonsuz.

Kanî ḥavf ol Ḥudādan ey ḥayāsız / Nedür bu şerr
ü şüruñ **intiḥāsız** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 23,
Beyit 2). [intiḥāsız,]

intiḥā-yı ma'rifet [1] Marifetin sonu.

Ey Murādî ger şorarsan kāmîli kimdür baña /
İntihā vü intiḥā vü **intiḥā-yı ma'rifet** (Murādī
Dīvānı, Gazel 170, Beyit 5). [intiḥā-yı ma'rifet,]

intiḥā-yı sırr-ı şart [1] Sırrın son şartı.

Ehl-i 'ışka oldı ey dil ibtidā-yı sırr-ı şart / Añlağıl
meşrūḥ-ı şartı **intiḥā-yı sırr-ı şart** (Murādī
Dīvānı, Gazel 653, Beyit 1). [intiḥā-yı sırr-ı şart,
]]

intiḥāb itmek [1] Seçmek, belirlemek.

İntihāb itdi ḳamu kārını her kārında / Çekilüp
başını ḳurtardı müsellemdür dil (Murādī Dīvānı,
Gazel 804, Beyit 4). [intiḥāb itdi, -di]

intizār [2] Beklemek; birinin yolunu
gözlemek.

Ḥadden aşdı derd-i dil gel tabībüm ḳıl devā /
İntizār ile saña bu ḳaddüm olmuşdur dü-tā
(Murādī Dīvānı, Gazel 36, Beyit 1). [intizār,]

Beni öldür didüm öldürmedi yār / Ne borcumuz
bizüm bu **intizāra** (Murādī Dīvānı, Gazel 1430,
Beyit 2). [intizāra, -a]

i'rāz eylemek [1] Kaçınmak, uzak durmak,
çekinmek, geri durmak.

Fenā dünyādan **i'rāz eyle** ey dil / Cihān rengine
aldanmadı 'āḳil (Murādī Dīvānı, Mesnevi 45,
Beyit 1). [i'rāz eyle,]

irmek [203] Ulaşmak, erişmek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'olduğımı bilmedüm ḳalmadı benlikden eser /
Pes **irdi** sem'üme bir hoş nidā-yı cān-fezā
(Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 2). [irdi, -di]

irâdet [2] *Irade, dileme; gönül isteği.*

Degme bir can bilemez sırr-ı ene'l-hak'dan haber / Anı şol aňlar ki 'ışk ile **irâdet** gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4). [*irâdet, -a*]

İrâdetdür ezelden emr-i cebbâr / Anı kâdir bilür ey merd-i hüşyâr (Murâdî Dîvânı, Müfret 40, Beyit 1). [*irâdetdür, -dür*]

irâğ eylemek [1] *Uzaklaştırmak.*

Tefekkür eyleme lezzât-ı fânî / **İrâğ eyler** diyânetden seni bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 4). [*irâğ eyler, -r*]

irâğ olmak [4] *Uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nûr vir âfâka sende tâ münevver olalar / Mâh rûşen olmaz **olsa** mihr-i enverden **irâğ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4). [*irâğ olsa, -sa*]

'irfân [15] *Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî baħr-ı bî-pâyân olupdur mevcidür ebhâr / Telâṭum oldı **'irfân**um habîbümdür muhibbû'l-vakt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [*'irfân*um, -um]

'irfâne [1] *Marifet, keşf, hads, ilham, sezgi, manevi ve ruhî tecrübeyle elde edilen bilgi, tecrübi bilgi sahibi.*

Ey Murâdî râhat-ı dildür sözün **'irfâne** çün / Vird olunmak lâzım oldı kavlüñüz fî'ş-şubh ve'ş-şâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 5). [*'irfâne, -e*]

'irfân-ı men [1] *Benim irfanım, sezgi gücüm.*

'Ömr-i sermedden ne lâzım kim habîr ide haber / Ma'rifet bezminde takrîr eylesün **'irfân-ı men** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [*'irfân-ı men,]*

irgürmek [14] *Ulaştırmak, eriştirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yâ Rabbi Murâdî kuluñı luṭfuña **irgür** / Çün sensin iki 'âleme bürhân ile aqvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 5). [*irgür,]*

irişmek [78] *Erişmek, yetişmek, ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Külliyet **irişdi** 'akla çün kim / Pes oldı habîb-i 'âlem-ârâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 3). [*irişdi, -di*]

irmeyeyd'aňla [1] *Ulaşmasaydı anla. Vezin gereği bu şekilde yazılmış.*

Şanma keşşâf didigüm şanma kitâba şâhib / **İrmeyeyd'aňla** Murâdî bu yakîne keşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5). [*irmeyeyd'aňla,]*

irşâd [1] *Doğru yolu göstermek, aydınlatmak.*

Rüşd-i ihlâsında gördüm mürşidün **irşâdını** / Yazmış ammâ kim habîbüm ismüm ile adını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [*irşâdını, -ı, -n, -i*]

irşâd eylemek [1] *Doğru yolu göstermek, aydınlatmak.*

'Azîz-i çeşm-i men aňla bu 'ilm-i bâ-ħaberi / Haber rumûzını bilmeyen **eylemez irşâd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 3). [*irşâd eylemez, -mez*]

irşâd itmek [1] *Doğru yolu göstermek, aydınlatmak.*

Murâduñ sözünün her birisidür mürşid-i kâmil / Nice zulmet hicâbında kalanları **ider irşâd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [*irşâd ider, -er*]

irta' [1] *Gör, gözet!*

Murâdî terk-i var eyle hemân terk-i diyâr eyle / Siyâhat ihtiyâr eyle karâr itme heman **irta'** (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [*irta',]*

irtifâ' itmek [1] *Yükseltmek.*

Mürtefi' kıldum anı ben cümle ma'külâtan / **İrtifâ' itmekdedür** katında her dem rif'atım (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [*irtifâ' itmekdedür, -mek, -de, -dür*]

irtiḥâl eylemek [1] *Göçmek, gitmek.*

Kılmağ için câna cânın âşinâ / **Eyledi** cân ü gönülden **irtiḥâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 4). [*irtiḥâl eyledi, -di*]

irtiḥâl itmek [1] *Göçmek.*

Kurdum ṭnâb-ı cüd ile çün ḥayme-i vücûd / Sâyemde kimi konar **ider** kimi **irtiḥâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [*irtiḥâl ider, -er*]

'İsâ [3] *H. İsa peygamber.*

Çün enfâsum durur **'İsâya** akreb / Bulur benden hayât emvât-ı câmid (Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 3). [*'İsâya, -(y)a*]

Mürde ihyâ eylemek mu'ciz olur **'İsâ** için / Tâñrı çün anuñ gibi her lahza cân olmaḡdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [*'İsâ,]*

Âsmânda olur mıydı **'İsâ** / Dimese lâ-ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 16). [*'İsâ,]*

'İsâ'bnü Meryem [1] *H. Meryem'in oğlu H. İsa.*

Ben ḥayâtı bilmişem cennetde ḡayyûm aňlarum / Ḥayy ider mi bulmasa **'İsâ'bnü Meryem** iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 4). [*'İsâ'bnü meryem,]*

'İsî-i Meryem [1] *Meryemin oğlu İsa.*

Cāna kıysaydı eger **‘İsī-i Meryem** ey dil /
Āsmānda qalır idi yine kılmazdı nüzūl (*Murādī Dīvānı, Gazel 797, Beyit 4*). [*‘īsī-i meryem,]*

īsār [1] *İkram, bahşış, cömertlikle verme.*

Cān ile girdūn ise rāhına cānānuñ eger / Yolına
‘aql ü dil ü cān ü ten **īsār** gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 741, Beyit 2*). [*īsār,]*

īsār eylemek [1] *Saçmak; feda etmek.*

İş bu āyet remzini kim añladı / Cümle varın aña
īsār eyledi (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 2, Beyit 5*). [*īsār eyledi, -di]*

isbāt [4] *Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma; kanıt, delil. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ya Rab nedür bu hikmet ‘aynumda Hakk **isbāt** /
Vāhid durur fu’ādum kudretde oldı kerrāt
(*Murādī Dīvānı, Gazel 190, Beyit 1*). [*isbāt,]*

isbāt eylemek [1] *Kanıtlamak, doğrulamak.*

Vāhid-i mutlakşın **isbāt eylerem** hakk ile ben /
Şıdk ile bir bilürem imānı senden isterem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 905, Beyit 2*). [*isbāt eylerem, -r, -em]*

isbāt kılmak [4] *1. Kanıtlamak. 2. Olduğu yerde bırakmak, sabitlemek.*

Sābit oldı çü sebātında durur aşl-ı zühür / Pes
zühürin yine mazharla **kılupdur isbāt** (*Murādī Dīvānı, Gazel 178, Beyit 2*). [*isbāt kılupdur, -up, -dur]*

Milk-i ūlā ile uhrāyı bilürseñ ‘ilmi / Ne tarikatle
kazandūñ berü gel **kıl isbāt** (*Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 3*). [*isbāt kıl,]*

1. İspat etmek, kanıtlamak.

Olupdur ‘ışk-ı habībüm baña mededle hayāt /
Hayātumñ ebedin pes ebed **kılur isbāt** (*Murādī Dīvānı, Gazel 215, Beyit 1*). [*isbāt kılur, -ur]*

‘Ārif olan hūkūķı Hakk ile **kıldı isbāt** / ‘Ākil olan
kimesne cehd itmedi cidāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1399, Beyit 4*). [*isbāt kıldı, -dı]*

isbāt-ı kalb [1] *Kalpte ispatlanmış olan, gönülden inanılan.*

Kemāl-i ehl-i ‘irfāna kemālīdür viren revnak /
Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm **isbāt-ı kalbümde**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 3*). [*isbāt-ı kalbümde, -üm, -de]*

isbāt-ı nehy [1] *Yasaklamanın delili, olumsuzun delili.*

Na’am-ı lā ne ‘acebdür nedür **isbāt-ı nehy** /
Görinür gizlü bir ola mı ola çün meh-tāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 140, Beyit 4*). [*isbāt-ı nehy,]*

isgā eylemek [1] *Bir sözü dinleyip kabul etmek.*

Murāda her ki münkirdür kelāmın **eylemez isgā** /
Anuñ şānındadır münzel “ve demmernāhū tedmīrā” (*Murādī Dīvānı, Gazel 64, Beyit 5*). [*isgā eylemez, -mez]*

İskender [3] *M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan’ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.*

Cām-ı Sikender n’eylesün **İskender** oldı cām çün /
Bilmezlüğinden eylemiş bunca hakīme iktidā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 115, Beyit 3*). [*iskender,]*

Qanı **İskender** qanı Dārā qanı Hüsrevle Cem /
Qanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllī zevāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 785, Beyit 3*). [*iskender,]*

Qanı Cem ü qanı Qubād toprakların şavurdı bād /
İşitmedün mi n’oldılar Dārāyile **İskenderi**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1552, Beyit 4*). [*iskenderi, -i]*

İslām [6] *Allah’ın Kur’an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Her ne kim senden olur haqdur aña **İslāmum** /
Ben Murādī bilürem zāt u şıfatuñ haqdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 439, Beyit 5*). [*islāmum, -un]*

ism [38] *Ad, isim. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İsm ile olsam müsemmā ol ‘aceb olmaz baña /
Bu ‘acebdür zāt olasin bulasin tahkīke cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 23, Beyit 1*). [*ism,]*

ism-i a’lā [1] *En yüce isim.*

Ma ‘ānī baħrine ğavvaş olah ān ile demde /
Murādīnūñ kelāmı mundericdür **ism-i a’lādan**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 5*). [*ism-i a’lādan, -dan]*

ism-i a’zam [2] *En büyük isim; Allah’ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi.*

Ey ‘ilm-i ledünne **ism-i a’zam** / Ey ‘ilm ile ‘ālim-
i mükerrerem (*Murādī Dīvānı, Gazel 970, Beyit 1*). [*ism-i a’zam,]*

Sırr-ı Hudāda a’lem olan **ism-i a’zamı** / Oldur
bilen Murādī fenāda beķā-yı hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1206, Beyit 5*). [*ism-i a’zamı, -ı]*

ism-i hakk [1] *Allah adı.*

Okıyam çünki ben seb’a’l-mesānī **ism-i Hakk** ile
/ Sekizdür acılan yedi kapanur kılmaz āzārı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 4*). [*ism-i hakk,]*

ism-i hayyī [1] *Allah’ın "Diri" ismi.*

İsm-i hayyiden müsellemdür selāmında selām /
Pes selāmetden zühüritse n’ola başında tēc

(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [ism-i hayyiden, -den]

ism-i hudâ [1] Allah'ın ismi.

‘Ömrün oldukça saña nuşhum budur / Zâkir ol
ism-i Hudâyı ey cüvân (Murâdî Dîvânı, Kit'a 31,
Beyit 2). [ism-i hudâyı, -(y)ı]

ism-i lâ-yü ‘ad [1] Sayısız, çok isim.

Şerâ’i içinde durur lîk ittîşâl-i vücûd / Mufaşşal
eyledi tafşîli **ism-i lâ-yü ‘ad** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 261, Beyit 3). [ism-i lâ-yü ‘ad,]

ism ile nâm [1] İsim ve nâm.

Zaferdûr her zamân her dem karîni ehl-i İslâmûn
/ Livâ-i nuşret üze çün yazıldı **ism ile nâmûn**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [ism ile
nâmûn, -un]

ism-i levh [1] Levhanın; ism-i mahfuz ismi.

Kalem çün **ism-i levhî** levhe yazdı levh-i
levhümdür / Anuñ çün oldu lâyiñ ‘âlemine cümle
devrânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2).
[ism-i levhî, -i]

ism-i mahzûn [1] Saklı isim.

İsm-i mahzûnuñ içün sır ile vir bize cevâb /
Ketm-i sır etmek içün bizde durur rāh-ı şavāb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [ism-i
mahzûnuñ, -un]

ism-i Muḥammed [1] Muhammed'in ismi.

Kābe kavseyn üze iki şāhid oldu iki kâf / İki
dağı olur **ism-i Muḥammedde** dü-mīm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [ism-i muḥammedde,
-de]

ism-i nām [1] Şân, şöhretin ismi.

Vird-i nāmında müsemması durur zîkr-i ezel /
İsm-i nāmına durur zâkir-i evrād-ı şîfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 182, Beyit 4). [ism-i nāmına, -ı, -
(n)a]

isini kırmak [2] (Deyim) İsim vermek.

Müctemi‘ oldu çün şîfât-ı eḥad / **Kodılar** gökde
isini Ahmed (Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit
1). [isini kodılar, -dı, -lar, -]

Şudûr-ı mümkinâtı çünki şadrumdan şudûr itdi /
Çü hādî **kodî ismini** bize yahşî hidāyetdûr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [isini
kodî, -dı]

ism-i Raḥmān [1] Raḥmān ismi. Raḥmān olan
Allah'ın adı.

Çün berātum okudum yazmış kûl huva'llāhu'l-
‘azīm / **İsm-i Raḥmānı** hüveydā bulmuşam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2). [ism-i
raḥmānı, -ı]

ism-i resmî [1] Yazılmış, tasvir edilmiş isim.

Vücûdî mürtefi‘ olmuş ‘ulāda / Anuñ çün **ism-i
resmîdür** mü‘ebbed (Murâdî Dîvânı, Gazel 266,
Beyit 2). [ism-i resmîdür, -dür]

ism etmek [1] Ad vermek, isim koymak.

Sen serv-i revânı görüben dîde-i bînâ / Mihrâb-ı
ham-ı ebrûña **ism itdi** muşallâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 83, Beyit 1). [ism itdi, -di]

ism-i zât [1] Zatının ismi. II Allah'ın zatı O'nun
nefsiyle kaim olan, isim ve sıfatlara hüviyet
kazandıran varlığıdır ve kemal sıfatlarının gerektirdiği
bütün özelliklerle nitelenen Allah'ın zatı her türlü
kusur ve eksiklikten uzaktır.

Levh-i dilde çün yazıldı **ism-i zātuñ** evveli /
Evvel ü âhirde derc oldu şîfatuñ evveli (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 1). [ism-i zātuñ, -un]

ismu'llāh [2] Allah'ın ismi.

O bir ma'būd-ı ‘âlemdür ki yokdur gayrı illâ hû /
Kamunuñ vird-i mevcûdî olupdur cümle
ismu'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3).
[ismu'llah,]

O bir ma'būd-ı ‘âlemdür ki yokdur gayrı illâ hû /
Kamunun vird-i mevrûdî olupdur cümle
ismu'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3).
[ismu'llah,]

ismühü kâne fî-femihi virdâ [1] Onun ismi ağzında
tekrarlanır.

Her ki kıldı ise Murâdî taleb / **İsmühü kâne fî-
femihi virdâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 5).
[ismühü kâne fî-femihi virdâ,]

isma [1] Dinlemek.

Dilerseñ bulasın cem‘i şaḥın kâlbûnde lâ-tecma‘ /
İkilükden müberrâ ol vahîd ol kavlümi **isma**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 1). [isma,]

İsmâ‘il [2] Hz. İsmail; Hz. İbrahim'in oğlu.

Beni bürhân ile bildürdi çü **İsmâ‘ilüne** / Adum
oldukda neden bilmediler bürhânım (Murâdî
Dîvânı, Gazel 930, Beyit 3). [ismâ‘ilüne, -ün, -e]

Oldı **İsmâ‘ile** fidâ-yı ‘azîm / Didi çün lâ-ilāhe illâ
hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 7).
[ismâ‘ile, -e]

‘işmet [6] Masumluk, günahsızlık, temizlik.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beni hayretde koduñ lîk cihân hayrânım / Zâhirâ
şaḥla bu **‘işmetle** velî kıl ifşâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 45, Beyit 4). [‘işmetle, -le]

‘işmet-i ibkâ [1] Devamlı, sürekli temizlik, masumluk.

‘Ömrümüz câvid olaldan şîḥḥat-ı âzâdeyüz /
Lâzimu'l-hâl olmağ için **‘işmet-i ibkâdayuz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [‘işmet-
i ibkâdayuz, -da, -(y)uz]

‘ismet-i şıdk [1] Doğruluk ve günahsızlık hâli.

‘İsmet-i şıdkı hemân yirden kılma kalbden /
Mekr ile sicn-i belâ dâmina düşseñ gâhda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [‘ismet-i
şıdkı, -ı]

isneyn [1] İki. II Kesret.

Ġayb-ı ‘ayn-ı Mâ hüve’l-vâkı’ dedür aşl-ı şuhûd /
Biri **isneyn** ile ‘âmil biri vâhid nâm-ver (Murâdî
Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [isneyn,]

isrâfil [2] Kıyametin kopacağını boru ile
yaşayan ve ölmüş olan herkese bildirecek
olan melek.

Rûh-ı kudse şorar iseñ hâberi ey ‘ârif / Ey Murâdî
seni **İsrâfile** şür cân iderüz (Murâdî Dîvânı,
Gazel 577, Beyit 5). [isrâfile, -e]

Nefehâtında durur rûh-ı mü’ebbed haberi / Koda
İsrâfili ‘Azrâ’ili Hâk didi lisân (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1122, Beyit 3). [isrâfili, -i]

issi [1] Sahip, malik.

‘Acze lâyıkdur egerçi bu kuşur ile dilüm / Ol
mürüvvet **issi** lîkin ‘âciz itmiş yaşı bîn (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [issi,]

istemek [447] Talep etmek, arzu etmek. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İstedüğümü bilmeye ‘âlim gerek baña / Hâkkâ
budur bilürse kalısar durur tanâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 7, Beyit 1). [istedüğümü, -dük, -üm, -i]

istid’â [2] İstemek.

Ey Murâdî bârek’Allâh hoş ‘acâ’ib hâl olur / Biz
du’âda dâ’im olduk himmet **istid’âdayuz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 5).
[istid’âdayuz, -da, -(y)uz]

İderüz biz ‘inâyet **istid’a** / Çekerüz vaşl için nice
âmâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 3).
[istid’a,]

istid’a itmek [1] İstemek.

Yâ hafıyye’l-luţf luţfuñ ‘âmdur maḥlûkuña /
Senden **istid’a iderler** faẓl u ihsân u ni’am
(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [istid’a
iderler, -er, -ler]

isti’dād [1] Herhangi bir şeye karşı
doğuştan gelen yatkınlık, yetenek, kabiliyet.

Çü feyzinden cihâna virdi feyzi ser-be-ser feyyâz
/ Ne deñlü ise **isti’dād** virür pes ol kadar feyyâz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [isti’dād,]

istidlâl [2] Bir konuda kanıtlara dayanarak
sonuç çıkarma, çıkarım.

Yek nazar biñ nazraya cā virdi **istidlâlden** /
Bağmağa mir’âta olmuşdur safâ-yı sırr-ı şart
(Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [istidlâlden,
-den]

Eserdür çün kim eserle mü’essirdür bu **istidlâl** /
Turamaz tağlar karşı eser iderse cânumdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [istidlâl,]

istidlâl kılmak [1] Delillere dayanarak bir hükme
varmak.

Eserden **kıldı istidlâl** te’sîr / Eser ile gezer âsar
içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2).
[istidlâl kıldı, -dı]

istifsâr eylemek [1] Sorup soruşturmak,
bilgi edinmeye çalışmak.

Râhatüm yokdur benüm tâ görmeyince râhatüm /
Râhatüm **eylersen istifsâr** oldu ‘uzletüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 906, Beyit 1). [istifsâr eylersen, -r,
-se, -n]

istifsâr itmek [1] Sormak.

Hâlüm **istifsâr idersen** gelmez ol hergiz dile /
Niceler hayrân olur bilmekte anı kim bile
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1). [istifsâr
iderseñ, -er, -se, -n]

istiğfar [1] Tövbe etme.

Baş urup çün secde-i sehv için **istiğfara** biz / Zâr
ile yalvaravuz ol hâzret-i gaffâra biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 566, Beyit 1). [istiğfara, -a]

istiğfar kılmak [1] Tövbe etmek.

Akıtgıl eşki çeşmünden olasın ma’siyetden pāk /
‘İbādât it **kıl istiğfar** ola tâ kim günâhuñ kem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2). [istiğfar kıl,
]]

istiğna [6] 1. İhtiyaçsızlık.

Lahzanuñ künhindedür ‘ayn-ı başîret hâzır ol /
Nâkid ol maḥẓ-ı ulûhiyyetdür **istiğnâ** sıfat
(Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [istiğnâ,]

Bu Murâdî şordı vaşl-ı yâr için tâliblere / Andan
istiğnâ vü hem senden temennâ didiler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 399, Beyit 5). [istiğnâ,]

Dil ‘anâda oldı çün kim gayrdan dildâr için /
Gökde vü yirde olandan cümle **istiğnâdayuz**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3).
[istiğnâdayuz, -da, -(y)uz]

Saña maḥşûşdur her dem olasın cümleden a’lâ /
Senüñdür ‘izz ü **istiğnâ** ‘azîz-i zi’l-celâlsin sen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 2). [istiğnâ,]

Yâ Rab cemâlün gösterüp vir devlet-i kübrâ bize /
Vahdetde hoş-hâl eyleyüp gayrıdan **istiğnâ** bize
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [istiğnâ,]

2. Nazlanma.

Lâ’übâli meşrebüz biz bizde **istiğnâ** nedür / Tıfl-ı
bî-me’vâ olana olmuşuz gehvâre biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [istiğnâ,]

istiğnâ eylemek [1] Boş vermek.

Küyuñuñ lezzetin bulaldan dil / **Eyler** oldu
cinândan **istiğnâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit
2). [istiğnâ eyler, -r]

istignā itmek [2] İhtiyaçsızlık.

İşigün yaşıdanan şāh ider me'vādan istignā /
Temāşā eyleyen kaddūn ider tūbādan istignā
(Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 1). [istignā ider,
-er]

İşigün yaşıdanan şāh ider me'vādan istignā /
Temāşā eyleyen kaddūn ider tūbādan istignā
(Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 1). [istignā ider,
-er]

istignā kılmak [5] İhtiyaçsızlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemālūn bir nazar seyr eyleyen ey şāh-ı 'uşşākān
/ Muḥakkakdur **kılmak** dünyādan ü 'uḳbādan
istignā (Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 2).
[istignā kılmak, -ur]

istignā olmak [2] İhtiyaçsızlık.

Ey Murādī zātumuzdan kim durur vire haber /
Her ne yirden söylenürse andan **istignā olur**
(Murādī Dīvānı, Gazel 404, Beyit 5). [istignā
olur, -ur]

Lik **istignāda ol** kılmak bulara hiç meyl / Tā
ziyād-ender ziyād olup bulasın ihtisām (Murādī
Dīvānı, Gazel 886, Beyit 4). [istignāda ol,]

**istiğrāk [1] Kendinden geçip dünyayı
unutma.**

Tahayyüre n'ola ğarḳ itse kalbi **istiğrāk** / Ne
deñlü katre olursa bilir o deryāsın (Murādī
Dīvānı, Gazel 1148, Beyit 3). [istiğrāk,]

istihrāc [1] Netice çıkarma.

Fi'lüm **istihrācına** kavlım hurūc itdi bu kez /
Gözlerüm bāl-i hümayūnumda devlet sāyesin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 2).
[istihrācına, -i, -(n)a]

istihrāc eylemek [1] Çıkarmak.

Lezzet-i şevḳ-i maḥabbetden murāduñ var ise /
Kendüzüñ **istihrāc eyle** cümleten lezzātdan
(Murādī Dīvānı, Gazel 1097, Beyit 3). [istihrāc
eyle,]

**istihrāc itmek [2] Bir sonuç çıkarmak, çıkarımda
bulunmak.**

Harf-i nokṭamdan ger **istihrāc iderseñ** bir kelām
/ Nokṭamı kandurmağa nice kâlemler var imiş
(Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 5). [istihrāc
iderseñ, -er, -se, -n]

Rāhber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol /
Dersin **istihrāc iderseñ** iste ma'lūmātdan
(Murādī Dīvānı, Gazel 1097, Beyit 2). [istihrāc
iderseñ, -er, -se, -n]

istihrāc kılmak [1] Netice çıkarmak.

Mu'ammādan haber olmuş 'ulūmı **kılmış istihrāc**
/ Ledünni 'ilminüñ fażlıyla yanında eser olmuş
(Murādī Dīvānı, Gazel 618, Beyit 2). [istihrāc
kılmış, -miş]

istikbāl eylemek [1] Karşılama.

'Azīmet eylemedin luṭfi **eyler istikbāl** / Şu kim
ki 'ālī tutar bulan oldur a'lāsın (Murādī Dīvānı,
Gazel 1148, Beyit 2). [istikbāl eyler, -r]

**istikrāh kılmak [1] Tiksindirmek,
iğrendirmek.**

Rāğībān-ı dergehūñden **kılma istikrāh** kim /
Tūtīyā itmek murādıdur ğubārını hemān (Murādī
Dīvānı, Gazel 1086, Beyit 2). [istikrāh kılmak, -ma
]

istimā' [1] Dinleme, işleme.

Bir ḥarfūñ **istimā'ına** ṭāḳat getürmeyüp / Mebhūt
olup aḳıtdılar 'aynından ābını (Murādī Dīvānı,
Gazel 1527, Beyit 3). [istimā'ına, -i, -(n)a]

istimā' eylemek [5] Dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murādīnūñ kelāmın **eyle** bir bir **istimā'** / Her
ne girürse elūñe al hemān sen yā naşīb (Murādī
Dīvānı, Gazel 125, Beyit 5). [istimā' eyle,]

istimā' itmek [2] Dinlemek.

İstimā' itme kelāmı istimā' eyle kelām /
Baḳmağıl ğayrıya mir'āt-i mücellā sendedür
(Murādī Dīvānı, Gazel 358, Beyit 3). [istimā'
itme, -me]

İstimā' ideli dil vaşfını ol zībānuñ / 'Aynına
almadı zībālarını dünyānuñ (Murādī Dīvānı,
Gazel 738, Beyit 1). [istimā' ideli, -eli]

istimā' kılmak [3] Dinlemek, duymak.

Gel Murādīnūñ kelām-ı rāstın **kıl istimā'** / Her ne
fi'l ü her ne ḳavl olursa andan mā-keziḳ (Murādī
Dīvānı, Gazel 131, Beyit 5). [istimā' kıl,]

Güş-ı cān ile Murāduñ ḳavlini **kıl istimā'** / İki
yüzlü āyine oldı ḥayāt ile memāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 168, Beyit 6). [istimā' kıl,]

Kıl Murāduñ bu kelāmın **istimā'** / Añlamazsañ
eyle gel bārī metā' (Murādī Dīvānı, Mesnevi 4,
Beyit 12). [istimā' kıl,]

istinād [1] Dayanak, güvenç, teslimiyet.

Rāğīb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz / **İstinād**
ile ṭarīḳin bulur evrād kılan (Murādī Dīvānı,
Gazel 1121, Beyit 4). [istinād,]

istinād eylemek [1] Dayamak, güvenmek.

Maḥzen-i esrār olandur bilmişem 'ālī güher /
Ḥamdü li'llāh cümle 'ālem aña **eyler istinād**
(Murādī Dīvānı, Gazel 242, Beyit 2). [istinād
eyler, -r]

**istinād itmek [1] Dayanmak. II Birinden, bir şeyden
kuvvet almak, ona güvenmek.**

Murādī buldı murāda vüşül-ı lā-yuḥşa / Didi ki
cān ile kimdür ki **istinād ideyin** (Murādī Dīvānı,
Gazel 1143, Beyit 5). [istinād ideyin, -e, -(y)in]

istinād kılmak [2] *Dayanmak. II Manevi güç, yardım almak.*

‘Arşa-i kübrâda nâzır olasın tevfiķ ile / Bu Murâdî göresin kim ‘arşa **kılmış istinād** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5*). [*istinād kılmış, -miş*]

Ey haberdâr olmayan ahvâldan / Ğaflet ile kime **kılduñ istinād** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 3*). [*istinād kılduñ, -du, -n*]

istiva [1] *İ’tidal, istikamet ve karar.*

Sem ‘-i dili küşâd idüp bildi meleklerle ins ü cân / Seb’a semâyı geşt idüp şimdi ben **istivâdayam** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4*). [*istivâdayam, -da, -(y)am*]

‘İşyân [7] *Emre uymama, itaat etmeme, başkaldırma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dâ’imâ kârum benüm ‘İşyândur yâ Rabbenâ / Hâzrete lâyiķ olan ğufrândur yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1*). [*‘İşyândur, -dur*]

‘İşyân olmak [1] *Karşı gelmek.*

Dün ü gün **oldı** işümüz ‘İşyân / ‘Ömrümüz geçdi cürm ile hayfâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 2*). [*‘İşyân oldı, -dı*]

‘İş [1] *Zevk, safa.*

Müstedâm oldum müdâm olsun bu ‘İşüm dostum / Başuma çıķdı benüm bu ‘İşķ-ı ħummârı yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 2*). [*‘İşüm, -üm*]

‘İş-ı cihân [1] *Dünyanın zevki.*

‘İş-ı cihânı ko ki be-küllî fenâ durur / Mâl ile câh u ‘İzzeti küllî hebâ durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 1*). [*‘İş-ı cihânı, -ı*]

‘İş -ı hayât-ı ebed [1] *Sonsuz hayatın zevki.*

‘İş -ı hayât-ı ebed ni‘met-i kübrâ bize / Rûyî vü ruķ dil-nüvâz seyr ü temâşâ bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 1*). [*‘İş -ı hayât-ı ebed,*]

‘İş itmek [2] *Eğlenmek, zevk ü sefa sürmek.*

Sâmi‘ü’l-kavl ol yûri kendüñden **İş itme** şakın / Gel Murâduñ mantıķından sen ‘atâsın aňlağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5*). [*İş itme, -me*]

Fânî durur ey sâķî geçer çünki bu eyyâm / Gel ‘İş **idelüm** eyleme luť eyle tekâsül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2*). [*‘İş idelüm, -e, -lüm*]

‘İş ü ‘İşret [1] *Zevk ve eğlence.*

Bu ‘İş ü ‘İşreti ķo kıl Hâlîķa ‘ibâdet / Bil kim amân virmez bir kimseye zamâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2*). [*‘İş ü ‘İşreti, -i*]

‘İş ü nüş [1] *Yiyip içme.*

Mâ’il olma ‘İş ü nüşa çün fenâdur ‘âķibet / Gel fenâyı iħtiyâr itme yabana at göñül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 2*). [*‘İş ü nüşa, -a*]

‘İş ü şafâ [1] *Zevk ve safa.*

Dünyâya tâlib olma ki soñı fenâ durur / ‘İş ü şafâsı miħnet u renc u ‘anâ durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1*). [*‘İş ü şafâsı, -sı*]

‘İş u ıarab eylemek [1] *Zevk ve safâ sürmek.*

Hasta idüñ nice demdür derde dermân bulmaduñ / **Eylegil ‘İş u ıarab** kim şimdi dermân eldedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 5*). [*‘İş u ıarab eylegil, -gil*]

İş [73] *Yapılan şey, davranış; durum. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

N’ola hâlüm pâdişâhum baña kılmazsañ ‘atâ / Çün **İşüm** cürm ü ħatâ her ândur yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3*). [*İşüm, -üm*]

İş güç [3] *İş güç; meşguliyet.*

Ey dostum ne ħikmet her şey’e raħm idersin / Bize gelince ammâ **İşüñ gücüñ** cefâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 2*). [*İşüñ gücüñ,*]

Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelâ ancak / Baña **İşi güci** anuñ hemân cevri ü cefâ ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1*). [*İşi güci,*]

Çün ben kılın nâlân sever iki gözüm giryân sever / **İşüm gücüm** efgân sever olmaz mı efgânım kanı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 5*). [*İşüm gücüm,*]

İş itmek [1] *Davranışta bulunmak.*

Beni bildürmek içün baña **İdüpdür** bu **İşi** / Kerem ile kerem oldı yine ikrâm ile tâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 4*). [*İşi İdüpdür, -i, -üp, -dür*]

İşüne yarar [1] *Fayda sağlamak.*

Seni var eyledi çün kim ‘ibâdet idesin aña / Senüñ ne **İşüne yarar** Murâdî bunca ğavğalar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 5*). [*İşüne yarar, -r*]

İşaret [4] *1. İz, alamet, emare.*

İdüp bu Murâdiye beşâretle telâttuf / Pes kıldı **İşâretle** anı mürşid-i ra’nâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 5*). [*İşâretle, -le*]

Gösterdi Murâdî pes çok dürlü **İşâretler** / Lîkin n’ideyin hayfâ bir ehl-i irâdet yok (*Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 5*). [*İşâretler, -ler*]

2. Eliyle emir vermek.

Kameri bir **İşâret** itdi iki / İki dünyâyı kıldı bir varâķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4*). [*İşâret,*]

Çünkü şakkı oldu **işâretle** semânuñ kameri / Mihr-i enver meh ü encüm benüm için hademe (Murâdî Dîvânî, Gazel 1354, Beyit 3). [işâretle, --le]

işâret olmak [1] İz, alamet, belirti olmak.

Şems-i enver toğdıgın her gün görür mi dîdeler / Ger **işâret olmasa** eflâk ile hâlâtdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1088, Beyit 2). [işâret olmasa, -ma, -sa]

işbu [28] İşte bu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

işbu Murâdî sözlerin aňlayan er durur / Her kim görürse hayrete varur kılar taña (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 3). [işbu,]

işde / işte [6] Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâdî'nün kelâmın aňla kim merdânedür / Merd iseñ gel imtiñân ol **işte** meydân-ı vefâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 10, Beyit 5). [işte,]

işidmek / işitmek [23] Duymak, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün **işittüm** bu nidâyı kesb idüp nice ferañ / Kalmadı aşlâ kusûrum eyledüm hamd ü senâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 11, Beyit 4). [işittüm, -tü, -m]

işig / işük [14] Eşik

Murâdî yâr ile yâr ol kamu cümleye ağıyar ol / **İşükde** turma tekrâr ol al imdi pîrden himmet (Murâdî Dîvânî, Gazel 183, Beyit 6). [işükde, -de]

II Huzur, makam.

İşigün yaşadanan şâhâ ider me'vâdan istiğnâ / Temâşâ eyleyen kaddün ider tûbâdan istiğnâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 58, Beyit 1). [işigün, -ün]

Müşfik olalı mihr ile ol şâh-ı dil-ârâ / 'Uşşâk anuñ çün **işigin** eyledi me'vâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 84, Beyit 1). [işigin, -in]

İlâhum çü sensin saña kılmışum ilticâ / **İşigünden** özge penâh olımañ hiç baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 120, Beyit 1). [işigünden, -ün, -den]

Çekilür sidre-i a'lâya ya 'adn uçmağına / Kañğı 'aşık ki **işigünde** bulur ise memât (Murâdî Dîvânî, Gazel 181, Beyit 3). [işigünde, -ün, -de]

Ol fenn ile bulmuşdur **işiginde** liyâkat / Dil eyledi dildâra nice dürlü zerâfet (Murâdî Dîvânî, Gazel 196, Beyit 1). [işiginde, -in, -de]

Akıtdı gözi yaşını çün yâr **işiginde** / Rahmet nazarın eyledi bārâna berâber (Murâdî Dîvânî, Gazel 451, Beyit 3). [işiginde, -in, -de]

Çul olup eli bağılu **işigüne** gelenler / 'İzzet olup 'âleme sultân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 2). [işigüne, -ün, -e]

Her kim ki bulur fehm ile irfân **işigünde** / Bir noktasını 'ilm ile bürhân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 5). [işigünde, -(ü)ñ, -de]

Şu kim cân virmeye yâr **işiginde** / Aña 'aşık demek 'ayn-ı zarardur (Murâdî Dîvânî, Gazel 518, Beyit 2). [işiginde, -in, -de]

Bizi yâr **işiginde** aňlama yâd / Kamuya yâd ü yâre âşinâyuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 605, Beyit 2). [işiginde, -in, -de]

Çü ferdâniyyeti ikrâr idüben eyledi ihlâş / **İşigin** eyleyüp me'vâ pes oldu yine hâşü'l-hâş (Murâdî Dîvânî, Gazel 644, Beyit 1). [işigin, -i, -n]

Yüri hâk olıgôr yâr **işiginde** / Eger var ise ümmidün vişâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 4). [işiginde, -in, -de]

Bekle Murâdî **işigüñi** sen anuñ hemân / Bulmak dilerseñ iki cihânda sa'âdeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1538, Beyit 5). [işigüñi, -üñ, -i]

işlemek [11] İşlemek, yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Virgil baña hayât-ı ebed lutfuñ **işlegil** / İgmâz-ı 'ayn eyleme gel eyle merhâbâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 3, Beyit 4). [işlegil, -gil]

'işret-bādâ [1] İçki ola.

Bu Murâduñ kelimâtın işiden 'arifler / Şevk ile eyle semâ'ı diyem **'işret-bādâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 5). [işret-bādâ,]

iştibâh [1] Şüphe, şüphelenme.

Mennânsın habîbüm settârsın tabîbüm / Bildüm senün murâduñ yokdur hiç **iştibâhum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 946, Beyit 3). [iştibâhum, -um]

iştihâr bulmak [3] Şöhret bulmak, meşhur olmak, nam salmak.

Manîkından bu Murâduñ ger alursañ bir haber / 'İlm ile bu 'âlem içinde bulasın **iştihâr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 339, Beyit 5). [iştihâr bulasın, -a, -sın]

Ger Murâduñ manîkından kesb-i 'irfan idesin / **Bulduñ** iki hânede ehliyyet ile **iştihâr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 388, Beyit 5). [iştihâr bulduñ, -du, -n]

Âşinâ her lahzada buldı kamudan **iştihâr** / Oldı murğân-ı 'ayâna tu'ma anuñ dânesi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1243, Beyit 4). [iştihâr, buldı]

iştiyāk [8] *Arzu duyma, özlem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Burka'ı ref' eyle vechünden göre 'âşıklarun / **İştiyāk** ile nice bir vireler bu cāna tīb (Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 2). [*iştiyāk*,]

iştiyāk-ı âşna [1] *Bilinen özlem, hasret.*

Cān ü dildür âşinā çün **iştiyāk-ı âşna** / Yād olmaz rüşinā-yı çeşm-i dildār ol hemi (Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 4). [*iştiyāk-ı âşna*,]

iştiyāku'l-iştiyāk [1] *Özlemler özlemi.*

Zevk u şevk-i dil-rübāya vecd ü hāletdür iren / Olsa ara yirde illā **iştiyāku'l-iştiyāk** (Murādī Dīvānı, Gazel 692, Beyit 2). [*iştiyāku'l-iştiyāk*,]

'işve [1] *Naz, eda.*

'İşveyle kıldı cümleten a'yāna 'ayn-ı hāl / Bir kimse irmedi bu şecerden budağuma (Murādī Dīvānı, Gazel 1367, Beyit 2). [*'işveyle*, -(y)le]

'işve vü nāz [1] *İşve ve naz.*

Habībūn **'işve vü nāz** be-ğāyet bī-nihāyetdür / Başuñ'a 'aklı cem' it şive vü nāzına tayanma (Murādī Dīvānı, Gazel 1313, Beyit 4). [*'işve vü nāz*, -ı]

i' t̃ā [1] *Verme, verilme.*

Rāz-ı pinhān olalı yār ile yārem kime ne / Hadd ü haşra gelemiz hiç olan intā **i' t̃ā** (Murādī Dīvānı, Gazel 43, Beyit 2). [*i' t̃ā*,]

i t̃ā'at [1] *Emre uyma, söz dinleme, boyun eğme.*

Levāzımdan eser kat'a muṭī'e olmadı aṣlā / Muṭī' olan **i t̃ā'atla** 'atāsından 'ayān oldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1493, Beyit 3). [*i t̃ā'atla*, -la]

i t̃ā'at eylemek [1] *İtaat etmek, boyun eğmek.*

Mevlāya t̃ā'at eylegil dā'im 'ibādet eylegil / Emre **i t̃ā'at eylegil** tevḥide gel tevḥide gel (Murādī Dīvānı, Gazel 808, Beyit 2). [*i t̃ā'at eylegil*, -gil]

i t̃ā'at itmek [3] *İtaat etmek, boyun eğmek, buyruğa uymak, söz dinlemek.*

Çün kim **i t̃ā'at itdi** her emre bu Murādī / Arturdu kulluğın t̃ā'ata irdi el-hāk (Murādī Dīvānı, Gazel 699, Beyit 5). [*i t̃ā'at itdi*, -di]

Cildini cild iden kişi her dem 'aşā-yı şer' ile / Emre **i t̃ā'at idene** şanma ki mekr u āl ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1449, Beyit 2). [*i t̃ā'at idene*, -en, -e]

Kıble-i Ka'bede emr oldı **i t̃ā'at ideler** / Kıble-gāh-ı dü-cihān oldı çü mihrāb kaşı (Murādī Dīvānı, Gazel 1518, Beyit 3). [*i t̃ā'at ideler*, -e, -ler]

'itāb [2] *Azarlama.*

Murādī rāḥat-ı dildür Fe-emmā ḥāline kor yok / **'İtāba** mazhar olana ebed virmez ziyā revnaḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 680, Beyit 5). [*'itāba*, -a]

'İtābuñ neydi ma'nāsı gönül çün âşinā oldı / Ne cevri itdünse cevri olmaz bize zevk u şafā oldı (Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 1). [*'itābuñ*, -un]

itgān [1] *Yüceltmek.*

Bād-ı bürhān istedikce virdi āvāz-ı bülend / Baş salup kıldı tesbīhini **itgān** üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1289, Beyit 6). [*itgān*,]

i' tībār kılmak [1] *Değer vermek.*

Perdeyi aşmakda bildün mi nedür ma'nāya rāh / İnkişāfindan berü cānibde **kılmaz i' tībār** (Murādī Dīvānı, Gazel 372, Beyit 2). [*i' tībār kılmaz*, -maz]

i' tikkād eylemek [1] *İnanma, gönülden tasdik etme.*

Ey Murādī kalemün şakkını şakku'l-kamer al / **i' tikkād eyledi** nuşretde saña cümle cünüd (Murādī Dīvānı, Gazel 253, Beyit 5). [*i' tikkād eyledi*, -di]

i' tikkād itmek [1] *İnanmak, kalben tasdik ederek inanmak.*

Murāduñ şerhe gelmez 'ışk-ı yār ile olan kārı / Buñ kim **i' tikkād itmezse** dār u ḥānesi yansun (Murādī Dīvānı, Gazel 985, Beyit 5). [*i' tikkād itmezse*, -mez, -se]

i' tikkād kılmak [1] *İnanmak, iman getirmek.*

Her 'ilmi bu Murādī bilür **kılmaz i' tikkād** / Bilmez o nesne Rabbine ancaḥ senā bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 462, Beyit 5). [*i' tikkād kılmaz*, -ma]

i' timād [1] *Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.*

Keşf-i cemāl idelden çeşmümde manzarumdur / 'Ahdine **i' timādum** var gayre yok inanum (Murādī Dīvānı, Gazel 947, Beyit 2). [*i' timādum*, -um]

i' timād itmek [2] *İnanmak, güvenmek.*

Seveli rüy-i ḥabibi dilüm āşüfte vü zār / **i' timād itmez** iseñ dīdedeki māye nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 445, Beyit 2). [*i' timād itmez*, -mez]

i' timād itme şakın her kimseye nuş it kabül / Degme bir yārem diyene virme ruḥşat vaz gel (Murādī Dīvānı, Gazel 780, Beyit 4). [*i' timād itme*, -me]

i' timād-ı māl ü cāh itmek [1] *Mal ve mevkiye güvenmek.*

i' timād-ı māl ü cāh itme şakıñıl sen sen ol / Çün bilürsin zīr-i ḥāk olur saña āhır maḥar (Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 2). [*i' timād-ı māl ü cāh itme*, -me]

i'tirāf kılmak [2] Bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme.

Gel berü **kıl i'tirāf** diñle Murādî sözün / Yoḥsa seni kerh ile kurtarur inkārdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [i'tirāf kıl,]

Gel berü **kıl i'tirāf** diñle Murādî sözün / Yoḥsa seni kerh ile kurtarur inkārdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [i'tirāf kıl,]

i'tizār eylemek [1] Affına sığınmak, özür dilemek.

Gel Murāduñ mantıkından diñlegil 'ilm-i ledün / 'İlmüñi fehm eyleyüp miqdāra **eyle i'tizār** (Murādî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [i'tizār eyle,]

itmek [32] Etmek, eylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'eyleyem kim n'eyledüğümi bilüpdür ol habîb / N'eyledi ise ben **itdüm** baña hem oldur recā (Murādî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 4). [itdüm, -dū, -m]

ittılā' itmek [1] Bilme, öğrenme, haberdar olma.

Ey baña müştāk olan 'aşıklıgım fehm itmege / **İttılā' itmez** aña taḥşil illā iştiyāk (Murādî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [ittılā' itmez, -mez]

ittiḥād-ı vülûc [1] Sokulgan, giren birlik.

Habîb-i dilde göründi yine vidād-ı vülûc / Hurûc-ı mihr-i kâmerde bu **ittiḥād-ı vülûc** (Murādî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1). [ittiḥād-ı vülûc,]

ittişāl [4] Bitişme, birbirini takip etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥabbet-i ezeli'dür arada bâhir olan / Ezel ebed bugün ol **ittişāle** râğıbdur (Murādî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 2). [ittişāle, -e]

ittişāl-i vücūd [1] Bedenin, varlığın kavuşması.

Şerā'înde durur lîk **ittişāl-i vücūd** / Mufaşşal eyledi tafşîli ism-i lâ-yü'ad (Murādî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [ittişāl-i vücūd,]

ittişāl olmak [1] Kavuşmak.

Râh-ı hidâyet olmasa meslek egerçi kim / Toğrı tarîke varmağa **olmazdı ittişāl** (Murādî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 3). [ittişāl olmazdı, -maz, -dı]

ivmek [6] Acele etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādî çünki başduñ 'arşa-i 'ışka kâdem / **İvme** zinhâr ivme zinhâr ivme ivme yâb yâb (Murādî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [ivme,]

iy [1] "Ey" seslenme edatı.

Dür-i yetim... **iy** hân cümleden ifrâz / Ğarîb vâki'a ḥānum 'acîb ḥādisedür (Murādî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [iy,]

iy dil [1] Ey gönül.

Kılmağa ḥaṭāña tevbe **iy dil** / Mevt oldı saña eyü 'alâmet (Murādî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 5). [iy dil,]

iy heme kes rā-tüyî püşt ü penâh [1] Ey herkesin arkası ve sığınağı olan.

İy heme kes rā-tüyî püşt ü penâh / Pādşāh-ı cümle cihân u ilâh (Murādî Dîvânı, Mesnevi 26, Beyit 1). [iy heme kes rā-tüyî püşt ü penâh,]

iy nādān [1] Ey bilgisiz, cahil kişi.

Murādî kalb-i mir'ātuñ muşaffā kılmağa cehd it / Cihānuñ fikr ü sevdāsın gider kalbünden **iy nādān** (Murādî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 5). [iy nādān,]

'iyān [7] Belli, açık, ortada. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beyānın buldı anlar kim müsebbib oldılar zāhir / **'İyānın** oldı anlar kim reh-i 'ışkınadur çālāk (Murādî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 4). ['iyānın, -ın]

'İyān içinde nihān olduğum neden ma'lûm / Nihān içinde 'ayān olduğum neden ma'lûm (Murādî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 1). ['iyān,]

Çü rāzum sırrını bildi 'ayān-ı bî-'ayān oldı / **'İyānımı** muḥîṭ oldı nihān oldı 'ayāniden (Murādî Dîvânı, Gazel 993,

'iyānāt [1] Belli, açık, meydanda.

'İyānâtı durıg olmaz saña her demde ey meh-veş / Senüñdür cümle mâfihâ senüñ meftûh-ı ebvābuñ (Murādî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). ['iyānâtı, -ı]

'iyān-ı 'ayn olmak [1] Göze açık şekilde görünmek.

Göreliden nûr-ı ruḥsāruñ cemāl-i bâ-kemāl oldum / **'İyān-ı 'ayn olalıdan** 'uyûn içre ḥayāl oldum (Murādî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1). ['iyān-ı 'ayn olalıdan, -alıdan]

'iyān-ı bâ-nihān [1] Gizli açıklık, aşıkârlık.

Nikāb-ı bâ-'ayān altında maḥcûb / **'İyān-ı bâ-nihān** vechinde 'aynum (Murādî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). ['iyān-ı bâ-nihān,]

'iyān -ı bî-'ayān [2] Belli, açık olmayan açıklık, âşikârlık.

'İyān -ı bî-'ayānuñdan geçersen bâ-'ayān olduñ / Bu ma'nâyı bilen kimse iki 'âlemde bihterdür (Murādî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 3). ['iyān -ı bî-'ayānuñdan, -un, -dan]

‘İyân-ı bî-‘ayânundur nihân olan nihân ancak /
Urur bu sine-i mecrûha yara yara merhemde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 4*). [*‘iyân-ı bî-
‘ayânundur, -un, -dur*]

‘iyân -ı bî-beyân olmak [2] Açıklama olmadan
âşikâr, açık olmak.

Cemâle ‘âşikam her dem mükâfat eylese dilber /
‘İyân -ı bî-beyân olmuş hemân ol dem aña hem-
ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1*). [*‘iyân-ı
bî-beyân olmuş, -mış*]

‘İyân -ı bî-beyân olmak beyan-ı bî-‘ayândur pes
/ N’idersin cem’ idüp cem’i çü vâhid birde
şakirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4*).
[*‘iyân -ı bî-beyân olmak, -mak*]

‘iyân-ı bî-nihânî [3] Gizli olmayan görünürlük,
açıklık.

‘İyân -ı bî-nihânînden ‘ayânun bî-nihân olmuş /
Yoluında ser viren anuñ için olmaz fenâ hergiz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 4*). [*‘iyân-ı bî-
nihânînden, -un, -dan*]

Cemâl-i lâ-naẓîrîdür cemilü’l-vaşf olan ey dil /
‘İyân-ı bî-nihânîdür nihân olan bu hâlinde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 2*). [*‘iyân-ı bî-
nihânîdür, -dür*]

Bizüm esrârumuz ‘âlemde cân gibi nihân oldu /
‘İyân-ı bî-nihânîdür ‘aceb rûh-ı revân oldu
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1*). [*‘iyân-ı bî-
nihânîdür, -dür*]

‘iyân-ı ehl [1] Bir işin ehli, ustası olana o konunun
açık, anlaşılır olması.

Tutarlar elde ‘ârifler Murâduñ nazm-ı güftârın /
‘İyân-ı ehldür nâ-ehle ammâ kim nihân oldu
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5*). [*‘iyân-ı
ehldür, -dür*]

‘iyân olmak [5] Belli, açık, ortada olmak; görünmek.
(*Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.*)

‘İyân olalı vücüdüm vücûda bürhânım / Nihân
olalı ‘ayânumdadır yine bu sebât (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2*). [*‘iyân olalı, -alı*]

iz [3] Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu
yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet, emare.

Gayra biz baş egmezüz her bir tarîki n’eylerüz /
Ahmed-i Muhtâr ol başduğı **izi** isterüz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4*). [*izi, -i*]

Ben vücüdüm ‘âlemin eyledüm ‘âlem güneşin /
Cümlesi aldı edeb **izini** bu şuğrâdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4*). [*izini, -i, -(n)i*]

Bulmak ister iseñ murâdî Murâd / Muştâfanuñ
sen izlegil **izini** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1563,
Beyit 5*). [*izini, -i, -(n)i*]

izâd [1] Karşılık, zıtlık.

Qademi kutludur anun kişi tab’iyyetdür / Murtaẓâ
oldı **izâda** şu kim ikdâm eyler (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 434, Beyit 2*). [*izâda,]*

i ‘zâm eylemek [1] Büyütme, ululama.

Elâ ey tâlib-i ‘irfân gel imdi **eylegil i ‘zâm** / Eger
kim kılasın seyrân ne cevherler kılam ifşâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4*). [*i ‘zâm
eylegil, -gil*]

iz‘ân [24] Anlayış, kavrayış, feraset. (*Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Cânib-i mekşûfını keşf eyledi **iz‘ân** için / Vâride
mevrûdını sır ile kılmışdır hîṭâb (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2*). [*iz‘ân,]*

iz‘âna urmak [1] Anlamak, idrak etmek.

Bu Murâduñ kelimâtını **urup iz‘âna** / Añlar iseñ
ne güherler kılasın sen hâsıl (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 792, Beyit 5*). [*iz‘âna urup, -up*]

iz‘ân eylemek [4] Anlamak, kavramak. (*Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Bildüğüm demde baña ‘âlem-i devrân didiler /
Beyyinatını hemân **eyle** gel **iz‘ân** didiler (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 421, Beyit 1*). [*iz‘ân eyle,]*

iz‘ân-ı men [1] Benim anlayışım, idrak gücüm.

Ġarqa-i baħr-ı fenâyam gerçi zâhirde velî /
Cümleden efdal durur ma’nâda bu **iz‘ân-ı men**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 2*). [*iz‘ân-ı
men,]*

iz‘ân itmek [10] Anlamak, idrak etmek. (*Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Tamâmın bildi dil çün kim mu‘ammâdan taleb
kıldı / Hidâyet eyler iseñ sen anı **iz‘ân ider** yâ
Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 4*). [*iz‘ân
ider, -er*]

iz‘ân kılmak [5] Anlamak, idrak etmek. (*Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.
Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Şubh-dem innî ena’llâh âyetin **iz‘ân kıl** / Şerh ü
ma’nâsı nedür añlayuben İķân kıl (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 761, Beyit 1*). [*iz‘ân kıl,]*

iz‘ân olmak [3] Anlayış, kavrayış sahibi olmak.

Harf-i şavtın bilmedüm ammâ bilürven şavt-ı harf
/ Kârımı ferhunde bildüm ‘akla **iz‘ân oldığın**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3*). [*iz‘ân
oldığın, -dı, -(ğ)ın*]

Hızr-veş bilmeyince ‘ilm-i ledün / Qavli **olmaz**
Murâdinuñ **iz‘ân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1161,
Beyit 5*). [*iz‘ân olmaz, -maz*]

Mu‘ayyenden zühür eyler mu‘ayyen /
Beyânından beyân **olunmaz iz‘ân** (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 2). [iz'ân olunmaz, -ın, -maz]

'izâr-ı bî-hemtâ [1] Eşi benzeri olmayan yanak.

Nikâbın açmadadır çün **'izâr-ı bî-hemtâ /** Giderdi gayrıyı dilden hayâlün isteyüben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 3*). [*'izâr-ı bî-hemtâ,]*

i'zâz [1] Ağırlamak, ikram etmek.

Mu'izz oldu çün **i'zâz** ile buldı devlet ü 'izzet / 'Azîz oldu 'alîm oldu bu resme eyledi kaşşâs (*Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3*). [*i'zâz,]*

i'zâz eylemek [1] İkranda bulunma.

Bilmedüm bildüm velîkin eyledi **i'zâzını /** Andan olmuşsun muhayyer ahladum çün râzını (*Murâdî Dîvânı, Müfret 5, Beyit 1*). [*i'zâzını eyledi, -di]*

izdiyâd [1] Artma, çoğalma.

'Înâyet eyle gel dâ'im Murâda / İrişdür hazretünde **izdiyâda** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 5*). [*izdiyâda, -a]*

izdiyâd bulmak [1] Artmak.

Rûkn-i evvel sâbi' olsa tañ degül ey hüsmend / Harf-i elf olmasa vâhid **bulmazdı izdiyâd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3*). [*izdiyâd bulmazdı, -ı, -maz, -dı]*

izdiyâd itmek [2] Ziyade etmek, artmak, çoğalmak.

Dîde-i ümmîdi buldum çeşm-i cânımdan küşâd / Râhumuñ me'vâların menzilden **itdüm izdiyâd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1*). [*izdiyâd itdüm, -dü, -m]*

Senâ vü şükrümi ister ki ben ziyâd ideyin / Didi ziyâde iderseñ ben **izdiyâd ideyin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 1*). [*izdiyâd ideyin, -e, -(y)in]*

izdiyâd olmak [1] Artmak, çoğalmak.

Takayyüddeym bu maḥabbet kemâlinde ben / Velîkin hemîn **izdiyâd oldu** kurb-ı vişâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 4*). [*izdiyâd oldu, -dı]*

izhâr [11] Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşîkar etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kesret ü vahdet nedür kesrette vahdetdür kamu / Vahd u vahdâniyyet **izhâr** içün oldu hemm ü şâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4*). [*izhâr,]*

izhâr eylemek [6] Göstermek, açığa vurma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mukarrerdür habîb-i dil kemâlin eylese **izhâr /** Vücüd-ı cümle nâ-büd olur idi arz u nüh devvâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 1*). [*izhâr eylese, -se]*

izhâr-ı hüner kılmak [1] Hüner, marifet ortaya koymak.

Müntekîş kıldı nuḳûşın **kıldı izhâr-ı hüner /** Eyledi temyîz-i ḥikmetle nuḳûşuñ ârâsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2*). [*izhâr-ı hüner kıldı, -dı]*

izhâr-ı insân itmek [1] İnsanın meydana getirilişi, gösterilmesi.

Ḥikmet ü ḳudretle çün **izhâr-ı insân itdiler /** Hil'at-i ḥilm ü hayâ 'aḳl ile iḥsân itdiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 1*). [*izhâr-ı insân itdiler, -di, -ler]*

izhâr-ı ḳudret kılmak [1] Kudretini, gücünü ortaya çıkarmak, göstermek.

İzhâr-ı ḳudret kılmag için rûhı mir'ât eylemiş / Tâ göstere 'ayn-ı kemâlin bi'l-kemâl ve'l-kerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3*). [*izhâr-ı ḳudret kılmag, -mag]*

izhâr-ı şıḍḳ eylemek [1] Doğruluğunu yalandan göstermek.

Niceler yârem diyü **izhâr-ı şıḍḳ eyler** saña / Lîk bulunmaz olar içre şadâkat vaz gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 3*). [*izhâr-ı şıḍḳ eyler, -r]*

izhâr-ı sücüd [1] Secdeleri âşîkar etmek, görünür kılmak.

Çün temennâ kıldı dil sırrında **izhâr-ı sücüd /** Pes kıyâm ile rûkû' oldu aña aşl-ı şühûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1*). [*izhâr-ı sücüd,]*

izhâr itmek [7] Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşîkar etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bize mestür ne ḳalmış durur 'âlemde 'aceb / Sâkit ol hazret-i Ḥaḳ cümlesin **itdi izhâr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3*). [*izhâr itdi, -di]*

izhâr kılmak [1] Görünmek, ortaya çıkmak.

Hâl u ḥaṭṭ-ı rûy-i dilber dilde naḳş oldu meger / Anuñ içün **kıldı izhâr** anı naḳḳâş-ı hüner (*Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 1*). [*izhâr kıldı, -dı]*

izîn [1] Bir şeye ruhsat vermek.

Şâm u şeherde **izn** idi hayye 'ale'l-felâḥ / Pes virdi vaḳt-i ḥamse-i nevbet mü'ezzine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3*). [*izn,]*

izn-i bürhân [1] Delilin izni, müsadesi.

Râh-ı 'ıḣḳı ögrenüp bildüm fûnûnın cümleten / Başa çıkmag için andan **izn-i bürhân** istedüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 2*). [*izn-i bürhân,]*

izn-i sulṭân [1] Hükümdarın; sevgilinin izni.

Varalum defterimiz okıyalum sultāna / **İzn-i sultān** ile mansūr-ı sa'adet idelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [izn-i sultān,]

izn virmek [1] Müsaade etmek.

Çün cevâb istermiş ol yâr-ı güzîn 'uşşâkdan / **İzn virsün** pes kitâbindan su'âle bakmağa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3). [izn virsün, -sün]

izlemek [2] İzlemek, izini takip etmek.

Bulmak ister iseñ murâdî Murâd / Muştâfânun sen **izlegil** izini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 5). [izlegil, -gil]

Ki hicâb ile pes-i perdededür gâhî 'ayân / Kande varsañ seni **izler** Yemene var yâ Hicâz (Murâdî Dîvânı, Kit'a 9, Beyit 2). [izler, -ler]

iztıcâ' itmek [1] Yan üstüne yatma.

Muntazırdur habere meyl ile meyyâle çeker / **İztıcâ' itdi** hañım içre ne vakt ire peyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [iztıcâ' itdi,]

iztırâb itmek [1] Acı çekmek, sıkıntı çekmek.

İztırâb itdüm göricek iztırâbumı didi / El-hayâtü fî'l-hayâtî didi kayırdı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 4). [iztırâb itdüm, -dü, -m]

'izz [8] Yücelik, ululuk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Azîzüm senden isterven benüm **'izz** ile temkînüm / Müberrâ ola dâ'imde şurûhumdur nihân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4). ['izz,]

'izz-i beķā olmak [1] Ölümsüzlüğün değerine, yüceliğine ermiş olmak.

Murâdî **'izz-i beķā oldu** çün fenâ-yı muhîr / Fenâ beķā seni zâbıñ bu vârid-i şehîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). ['izz-i beķā oldu, -dı]

'izz ü cāh [2] Makam ve mevki.

Miknet **'izz ü cāha** itme gurūr / Mîlk ile mālâ olmağıl mağrūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 1). ['izz ü cāha, -a]

Çünkü 'azîz sensin 'izzet saña müfevveñ / Sen a'zam olduğun çün artar bu **'izz ü cāhum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4). ['izz ü cāhum, -um]

'izz ü devlet [1] Muthuluk ve yücelik.

Bu **'izz ü devletüm** hergiz beyân olmaz beyân olmaz / Bu şerh-i bî-nihâyettür nihâyettür 'ayân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 1). ['izz ü devletüm, -üm]

'izz ü haşmet [1] Yücelik ve heybet.

Saña ne aşşı kılısar **'izz ü haşmet** cāh u māl / 'İşk-ı Mevlâdan berüsin sen yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 3). ['izz ü haşmet,]

'izz ü sa'adet [1] Muthuluk ve saygınlık.

Kām-yāb olmağa kāmıñ gerek ey kām-ı cihân / Sensin erzânî kılan **'izz u sa'adet** yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 2). ['izz u sa'adet,]

'izzet [59] Değer, ululuk, yücelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Azîz ider bizi **'izzet** eger ki **'izzet** ide / Bizüm bu 'izzetümüzde bizüm durur bu ğınâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). ['izzet,]

'izzet-i bî-hemtâ [1] Benzersiz yücelik.

Bu hüsn-i cihân-ārâ peydâ neden olmışdur / Bu **'izzet-i bî-hemtâ** peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 1). ['izzet-i bî-hemtâ,]

'izzet-i dünya [1] Dünyanın kıymeti. II Dünyanın sunduğu ikramlar.

'İzzet-i dünyâyile uhrâyı terk iden kişi / Añlar isem ol bilür iki cihânda 'izzetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 4). ['izzet-i dünyâyile, - (y)ile]

'izzet itmek [6] 1. Saygı göstermek, hürmet etmek.

Cân-ı 'azîze **'izzet ider** cân ile meger / Bâķide buldı cümle bekâsını ibtidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 2). ['izzet ider, -er]

'Azîz ider bizi 'izzet eger ki **'izzet ide** / Bizüm bu 'izzetümüzde bizüm durur bu ğınâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 3). ['izzet ide, -e]

Civâruna eger irsem 'azîzüm **'izzet idüp** / Baña sen ecr-i 'azîmi hâzarda göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 3). ['izzet idüp, -üp]

İdelüm anda du 'ayile niyâza âğâz / Bulalum 'uzleti pes cümleye **'izzet idelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 2). ['izzet idelüm, -elü, -m]

2. İhsanda bulunmak.

Râstidür hikmet-i 'irfâna 'âlemde sebep / Toğrulıñ koma elden **'izzet ide** tâ ki Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). ['izzet ide, -e]

Cā-be-cā cāh ü sa'adet gerçi şadr olmuş velî / Tālî'ümdür **'izzet itdi** 'izzete irdi makāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). ['izzet itdi, -di]

'izzet-i salţanat [1] Hükümdarlığın büyüklüğü.

Qulum kapuña yüz sürüp gelmişem yâ ğanî / Sana yaraşur **'izzet-i salţanat** kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). ['izzet-i salţanat,]

'izzet-i 'ulyâ [1] Yüce değer, kıymet.

Sa'd-ı ekber tālî' oldu çünkü burc-ı ğaybdan / Lem'ası âfâkı tıttı **'izzet-i 'ulyâ** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 2). ['izzet-i 'ulyâ,]

'izzet-i 'uzmâ [1] Büyük, yüce değer, itibar.

Murâdî 'izzet-i 'uzmâ dilerseñ rāğib-ı yâr ol / Ne deñlü kim irer 'izzet irişüşdür saña andan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 5). ['izzet-i 'uzmâ,]

'izzet kılmak [1] Değerli kılmak, yüceltmek.

Hâlık-ı arz u semâ çün itdi fîtrat iftitâh / Kimine
'izzet kılpudur kime nîkmet iftitâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 1). ['izzet kılpudur, -up, -dur]

'izzet olmak [1] Değerli, kıymetli olmak.

Kul olup eli bağılu işigüñe gelenler / 'İzzet olunup
'âleme sultân iledürler (Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2). ['izzet olunup, -in, -up]

'izzet ü câh [3] Şeref ve makam.

Elâ bu 'izzet ü câha tayanub olmağıl mağrûr / Çü
kalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibkâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). ['izzet ü câha, -a]

Ey Murâdî sen eger ister iseñ 'izzet ü câh / Tâ'at
eyle aña kim 'âlim-i esrâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 5). ['izzet ü câh,]

Şanma kim fâ'ide kıla saña bu 'izzet ü câh /
Âhîretde duruş olmaya saña hem ile gam (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 3). ['izzet ü câh,]

'izzet ü devlet [1] Şeref, onur ve talih.

'İzzet u devlet ol durur dîg-i hayâtı kaydada /
Nâr-ı mahabbet ile kim kalmaya kaçre deñlü âb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). ['izzet u devlet,]

'izzetüñ hâkķı [1] Yüceliğinin hakkı için.

Çün bulur katuñda yâ Rabb cümle maksûdum
revâc / 'İzzetüñ hâkķı beni sen gayra kıлма
ihtiyâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1).
['izzetüñ hâkķı,]

'izz-i huzûr-ı vahdet [1] Allah'a yakın olmanın
verdiği değerli huzur.

Geldi Murâda çün kim 'izz-i huzûr-ı vahdet / Ey
göñlümün murâdı budur benüm murâdum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 5). ['izz-i huzûr-ı vahdet,]

'izz-i huzûr [1] Yüce huzur; yüce makam.

Murâdî 'izz-i huzûrında çün murâd oldu /
Müverrih-i ezeliçür kıyan bu târîhe had (Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). ['izz-i huzûrında, -in, -da]

'izz-i şafâ [1] Göñül huzurunun yüceliği, değeri.

Hâne-i 'izz-i celâl oldu maķarr-ı vücûd / 'İzz-i
şafâda kodı cümle-i hem-sâyesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 3). ['izz-i şafâda, -da]

'izz-i yûsuf [1] Hz. Yusuf'un değeri, yüceliği.

Ey 'azîz-i mîşr-ı dil her 'usri yûsr oldu hisâb /
Bulmaz idi 'İzz-i Yûsuf çekmeseydi renc-i çâh

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3). ['izz-i yûsuf,]

2.2.12. J

jeng [2] Pas, küf, kir. II Günah.

Gitmeyince bu göñül âyinesinden jengüñ / Ref'-i
hucb eyleyimezsın anı sen bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 4). [jengüñ, -ün]

Murâduñ kelâmın bilem dir iseñ / Dil âyinesinden
gider jengi sil (Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5). [jengi, -i]

jeng olmak [1] Pas tutmak, kirlenmek. II Kalbin
kirlenmesi; günah.

Şalâh-ı kâra şüret virse dil tâbindadur mir'ât /
Eger jeng olsa rüyında ne şüret göstere heyhât
(Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [jeng olsa, -sa]

jeng-i gayrı [1] Allah'tan başka şeylerin kiri; kesret
kiri.

Jeng-i gayrıdan göñül âyinesin sil didi yâr /
Âyine bilmez misin sildükçe a'lâ gösterür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [jeng-i gayrıdan, -i, -dan]

jeng-i sivâ [2] Allah'tan başka varlıkların kirleri;
masiva.

Cân ü dil âyinesin jeng-i sivâdan pāk it / Şüfiyâ
soñra gözet anı ki zîbâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 4). [jeng-i sivâdan, -dan]

Aç göñül âyinesin jeng-i sivâdan her dem /
Görmege rüy-i habîbi yûri var bî-keder ol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 3). [jeng-i sivâdan, -dan, -]

jeyân olmak [1] Kızgın, hışımlı olmak.

Âh elüñden bî-âmânsın ey felek sen bî-amân /
Her zamânda kâr u kesbün oldu bu halka jeyân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 1). [jeyân oldu, -dı]

2.2.13. K

kâ'a [1] Sarayın salonu, sarayda misafirlerin
ağırlandığı yer, avlu, sahanlık.

Žemâ'ir milkine vardum 'acâ'ib kâ'alar gördüm /
Velîkin kalbûme lâyiğ bir ulu âstân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 3). [kâ'alar, -lar]

ķabâ-yı âhenîn olmak [1] Demirden giysi
olmak.

Hayâtum perde-i 'ayna hicâb-ı âferîn olmış / Vefâ-
yı serverüm tâ ser ķabâ-yı âhenîn olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [ķabâ-yı âhenîn olmış, -mış]

Ka'be [11] Kible-i ehl-i İslâm olan
Beytullahü'l-harâm.

Âsitânunî şehâ her ki tavâf ide senûn / Beyt-i
ma'mur ile ol **Ka'be**ye mi kâ'il durur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 425, Beyit 2*). [*ka'be*, -y, -e]

Ka'be beyt ismin edâ itmekdedür tarz-ı 'aceb / Ey
muşallî kutbü'l-aqtâb ile şor efrâda farz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4*). [*ka'be*,]

Zikr-i sa'yüm çün benüm küyünîda **ka'bemdür**
cemâl / Merve hâkkı çün hafâdur ârzü her mâh ü
sâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 1*).
[*ka'bemdür*, -m, -dür]

Cümleten her ne ki vardur aña mahzardur dil / Ey
Murâdî nazâr it **Ka'beden** ekberdür dil (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5*). [*ka'beden*, -den]

Ey halîlüm **Ka'be** kaşdın eyleyüp çekme elem /
Gel tavâf eyle beni kim Ka'be-i 'ulya menem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4*). [*ka'be*,]

Ey Murâdî 'âlemün kalbindedür 'ışkuñ senûn /
Tavf iderlerse n'ola **Ka'besini** Baḥâ ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5*). [*ka'besini*, -si, -(n)i
]

Seherden bir şehir gördüm aña bir rüz beñzer yok
/ Muṭâf oldum kamu nâsa nitekim **Ka'be** aẓḥâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2*). [*ka'be*,]

Murâdî'nün temennâsı girü andan temennâ pes /
Tavaf olındı beyt-i kalbi yine **Ka'be** aẓḥâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5*). [*ka'be*,]

Beni hâzır bilenün hâzırıyam rüz ile şeb / **Ka'beyi**
ister iseñ gezme cihât-ı Minede (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1353, Beyit 4*). [*ka'beyi*, -(y)i]

Rây-ı irâdâtı koyuben râh-ı maṭlûba / Gezdüm
cihânı **Ka'be** vü Merve Şafâ hâkı (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1536, Beyit 2*). [*ka'be*,]

II Merkez yer; gönül.

Ey Murâdî ṭayif-i beyt-i hâḳîḳat olalı / Bu
vücüdüm **ka'besin** her demde 'ulyâ gösterür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 5*). [*ka'besin*, -
sin]

ka'be-i dildâr [1] Sevgili Kabe.

Varalum **Ka'be-i dildârı** tavâf eyleyüben / Merve
hâkkı varalum cümle şafâdan geçelüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 917, Beyit 2*). [*ka'be-i dildârı*, -ı]

ka'be-i hâcât [1] İhtiyaçlar Ka'be'si; insanların
ihtiyaçlarını gideren.

Ka'be-i hâcâtı ben şanur idüm beytül-harâm /
Bilmedüm bildüm faẓîlet luṭf ü ihsânüñdadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 3*). [*ka'be-i
hâcâtı*, -ı]

Ka'be-i hâcâtı ben şanur idüm beytül-haram /
Bilmedüm bildüm faẓîlet luṭf ü ihsânüñdadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 3*). [*ka'be-i
hâcâtı*, -ı]

ka'be-i maḳşûd [1] İstek, emel Ka'besi. II Sevgilinin
makamı.

Saṭḥ-ı buyût-ı kaşr-ı dil 'arşa berâberdür didüm /
Bir **ka'be-i maḳşûddur** eyle recâ kullâbda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4*). [*ka'be-i
maḳşûddur*, -dur]

ka'be-i 'ulya [1] Yüce Kabe.

Ey halîlüm Ka'be kaşdın eyleyüp çekme elem /
Gel tavâf eyle beni kim **Ka'be-i 'ulya** menem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4*). [*ka'be-i
'ulya*,]

ka'be-i yâr [1] Sevgili kabesi; sevgilin bulunduğu yer.

Çü ṭurdum **ka'be-i yâre** berâber / Didüm pes 'ışk
ile Allâhu ekber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit
1*). [*ka'be-i yâre*, -e]

kâbe kavseyn [3] "Araları iki yay ucu kadar veya daha
az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.

Kâbe kavseyn üzre iki şâhid oldı iki kâf / İki
daḥı olur ism-i Muḥammedde dü-mîm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2*). [*kâbe kavseyn*,]

Kâbe kavseynün nedür sırrını şoldur aṇlayan / Oḳ
gibi ṭayy itdi pes urdı nişânın bir ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4*). [*kâbe kavseynün*, -
ün]

Hâme-i kudreti gördüm yed-i naḳḳâşumda / **Kâbe
kavseyni** yazar idi zeber kaşumda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1*). [*kâbe kavseyni*, -i]

ka'be vü harem [1] Kabe ve çevresi.

Râh-ı hâḳîḳatümde çün kalmadı cây-ı muḥterem /
Cümle ziyâret itmişem niteki **Ka'be vü Harem**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1*). [*ka'be vü
harem*,]

ka'be vü yesribde vü baḥḥâ [1] Kabe, Medine ve
Mekke.

Baḥr u ber olmaz Murâdîye maḳâm ey müdde'î /
Ân-ı vâhid **Ka'be vü Yesribde vü Baḥḥâdadur**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5*). [*ka'be vü
yesribde vü baḥḥâdadur*, -da, -dur]

kâbes [1] Ateş parçası; kor.

İḳtibas için **kâbesle** vardı Mûsâ Tûra çün / Ejdehâ
oldı 'aşâsı anda fermân 'ışkına (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1226, Beyit 4*). [*kâbesle*, -le]

kâbil [3] Mümkün, uygun olan.

Kâbil vücûda kâ'il olur himmet-i ricâl / Nâ-kâbile
ne fâ'ide ger görse beyyînât (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 213, Beyit 3*). [*kâbil*,]

Murâdî menba'-ı 'ilm-i ledün olmağa şol **kâbil** /
Olur kim Rabb-i a'lâsın dili her demde zâkirdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 5*). [*kâbil*,]

Şerḥe **kâbil** mi 'aceb ḥüsn-i ruḥuñ yâr didüm /
Virmedi baña cevâbı yine tekrâr didüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1*). [*kâbil*,]

kâbil olmak [2] Münasip, uygun olmak.

‘Ayn-ı kader egerçi tağıyire **ķābil olmaz** / Līkin ķazā-yı hūkmūñ āyende bir bahāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1407, Beyit 2). [ķābil olmaz, -maz]

Tıynet-i pākindedür her ķiřinūñ olmak ferīd / Terbiyet nā-eħl olana hiĉ **ķābil olmadı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1467, Beyit 4). [ķābil olmadı, -ma, -dı]

ķābiliyyet [6] Herhangi bir şeye karşı doĝuřtan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istīdat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşıtmaktadır. Bu nedenle tek tanık gōsterilmesi yeterli gōrōlmüřtür.)

Zafer peykerdedür himmet ĉü himmet **ķābiliyyetdür** / Ne ķābil muķbil-i maķbūl olursa ulu devletdür (Murādī Dīvānı, Gazel 313, Beyit 1). [ķābiliyyetdür, -dür]

ķabl ü ba’d [3] Önce ve sonra.

ķabl ü ba’düñden řaķın urmaya rāhuñ rāh-zen / Tālib ol tā bulına bir hem-reh-i kāmīl saña (Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 4). [ķabl ü ba’düñden, -ün, -den]

ķabl ü ba’dı bu’d u ķurb añlarsa maĉcūb oldu māħ / Her cihet řavtın münādī bil maķālūñ vechidür (Murādī Dīvānı, Gazel 370, Beyit 4). [ķabl ü ba’dı, -ı]

ķabl ü ba’dı terk idüp merzā gōzet fī’ř-řubħ u řām / Yüz tuta tā kim ķabūl-ı zī’l-celāl iķbāl ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1276, Beyit 2). [ķabl ü ba’dı, -ı]

kable mevtin [1] Ölmeden önce... (Ölmeden önce ölüñüz hadisine şaret ediliyor.).

Günc-i ĥalvet ‘ālemin gōr kesreti ķılma şaleb / Tālib-i taĥķīķ iseñ ol “**kable mevtin**” sen fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 4). [“kable mevtin”,]

ķabr [2] Kabir, mezar.

Hicr ile sīne ĉāk olup ĉü ölem / Gelesin **ķabrūm** üstine ey nūr (Murādī Dīvānı, Gazel 534, Beyit 4). [ķabrūm, -üm]

Řaķın bir gün iresin intihāya / Başarlar **ķabri** dōge dōge pāya (Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 3). [ķabri, -ı]

ķabūl [5] Razı olma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşıtmaktadır. Bu nedenle tek tanık gōsterilmesi yeterli gōrōlmüřtür.)

Ben du‘āmı diledüm gayrı du‘āsın dilesin / Pes **ķabūlūne** hemān eyleyelüm ĥamd ü senā (Murādī Dīvānı, Gazel 47, Beyit 2). [ķabūlūne, -ü, -(n)e]

ķabūl eylemek [7] Kabul etmek, razı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşıtmaktadır. Bu nedenle tek tanık gōsterilmesi yeterli gōrōlmüřtür.)

Bu Murāduñ sözini **eyle ķabūl** / Ola ķatuñda ol sa’īd ü lebīb (Murādī Dīvānı, Gazel 153, Beyit 5). [ķabūl eyle,]

ķabūl-ı cemāl-i rahmān [1] Esirgeyen Allah’ın güzelliĝinin tecellileri, yansımaları.

Mürüvvet ehli baķar mı gōzūñĝi mir’āta / Muķābil oldu **ķabūl-ı cemāl-i Rahmāna** (Murādī Dīvānı, Gazel 1388, Beyit 3). [ķabūl-ı cemāl-i rahmāna, -a]

ķabūl-ı hey’et itmek [1] Sureti, gōrünüřü kabul etmek.

ķabūl-ı hey’et ider mi ĥayāta irdi ĉü cān / Meger ki dāmen-i insāna dest-i pāy ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1384, Beyit 2). [ķabūl-ı hey’et ider, -er]

ķabūl-ı ĥüsn itmek [1] Güzelliĝi kabul etmek, almak.

ķabūl-ı ĥüsn idüp ol dīlrübā-yı řāĥib-i rāz / Muķarrer-i kerem idüp mükerrer itdi reřād (Murādī Dīvānı, Gazel 260, Beyit 2). [ķabūl-ı ĥüsn idüp, -üp]

ķabūl-ı nuřh itmek [1] Nasihatı kabul etmek, nasihata uymak.

Murādīñ bu kelāmını cān ile dīñle / **ķabūl-ı nuřh ideni** añla kim rehā olıser (Murādī Dīvānı, Gazel 483, Beyit 5). [ķabūl-ı nuřh ideni, -en, -ı]

ķabūl-ı zī’l-celāl [1] Celal, iĥtiřam sahibi Allah’ın kabulü, rızası.

ķabl ü ba’dı terk idüp merzā gōzet fī’ř-řubħ u řām / Yüz tuta tā kim **ķabūl-ı zī’l-celāl** iķbāl ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1276, Beyit 2). [ķabūl-ı zī’l-celāl,]

ķabūl itmek [9] Razı olmak, geri ĉevirmemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşıtmaktadır. Bu nedenle tek tanık gōsterilmesi yeterli gōrōlmüřtür.)

Sulţān olam dir iseñ eger iki ‘āleme / Kāni’ olup Murādī **ķabūl itme** salţanat (Murādī Dīvānı, Gazel 212, Beyit 5). [ķabūl itme, -me]

ķabūl ķılmak [4] Kabul etmek, onaylamak, razı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşıtmaktadır. Bu nedenle tek tanık gōsterilmesi yeterli gōrōlmüřtür.)

Cāmi’ durur Murādī sözi **ķıldı** ĉün **ķabūl** / řol nesneyi ķılmadılar arz ile semā (Murādī Dīvānı, Gazel 6, Beyit 5). [ķabūl ķıldı, -dı]

ķabūl olmak [2] Kabul edilmek, onaylanmak.

Ola kim merĥamet ķılup günāhuñ ‘afv ide ol řāħ / **ķabūl ola** senūñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 5). [ķabūl ola, -a]

Tevbe-i ādem ol dem oldu ķabūl / Didi ĉün lā-ilāhe illā hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1185, Beyit 4). [ķabūl oldu, -dı]

ķabza almak [1] Tutmak, almak. II Elde etmek, hūkmetmek.

Geçelüm anda serâ-perdeye maḥşûş oluben /
'Âlemi **ḳabẓa alup** bu işe himmet idelüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5*). [*ḳabẓa alup, -up*]

ḳabẓa-i ḥükm [2] *Hüküm pençesi, eli..*

Murâdî **ḳabẓa-i ḥükmündedür** kamu ne ki var /
Elün durur kamuya muḳsim-i nevâl-i ezel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 5*). [*ḳabẓa-i ḥükmündedür, -ün, -de, -dür*]

Ḳabẓa-i ḥükm ile dâhilse eger kevn ü mekân /
Ḥükmüne vâkıf olursañ saña irmez ḥatarı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 4*). [*ḳabẓa-i ḥükm,]*

ḳabẓa-i ḥükme almak [1] *Hükümün boyunduruğuna almak.*

Yed-i mü'eyyed ile **aldı ḳabẓa-i ḥükme** / Kader okını atar her tarafda ḳavs-ı ḳazâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2*). [*ḳabẓa-i ḥükme aldı, -dı*]

ḳabẓa-i ḳudret [3] *Kudret kabzası, eli. II İktidar, güç.*

Sehm-i emri ehl-i dil her yaña per-tâb eylemez /
Ḳabẓa-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-i ḳazâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4*). [*ḳabẓa-i ḳudretde,]*

İki cihân ser-te-ser taht-ı ḥükümetdedür / **Ḳabẓa-i kudretde** ol içse eger ayasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 2*). [*ḳabẓa-i kudretde, -de*]

Murâdî **ḳabẓa-i ḳudretdedür** çü ḳavs-i ḳazâ /
Turur mı sehm-i kader çün çekilse muḥkem yâý (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5*). [*ḳabẓa-i ḳudretdedür, -de, -dür*]

ḳabẓ ile bast [1] *Sıkma ile rahatlama.. Kabz, Allah'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku, bast ise bu lutfu hissetmekten doğan ferahlık, neşe hâli.*

Dem-â-dem ḥaḳḳı zıkr eyle çün oldur Kâdir ü
Mevlâ / Elindedür anuñ **ḳabẓ ile bast** ihyâ ile ifnâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 1*). [*ḳabẓ ile bast,]*

ḳabẓ ü bast [3] *Sıkma ile rahatlama.. Kabz, Allah'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku, bast ise bu lutfu hissetmekten doğan ferahlık, neşe hâli.*

Netâyic kapladı iki cihânı **ḳabẓ ü bast** ile /
Heyülâda hüveydâdur ne kim var cümleten ma'nâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3*). [*ḳabẓ ü bast,]*

'Âlem senün kapuñda ḳuldur / Senüñdür **ḳabẓ u bast** ifnâ vü ihyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3*). [*ḳabẓ u bast,]*

Her ne kim peydâdadur ḥükm-i 'ulâsın añağıl /
Ḳabẓ ü bast u ḳudret ü 'ilm- ü ḳazâsın añağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 1*). [*ḳabẓ ü bast,]*

ḳabẓ ü bast olmak [1] *Sıkma ve rahatlama. Kabz, Allah'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku, bast ise bu lutfu hissetmekten doğan ferahlık, neşe hâli.*

Ḳabẓ u bast oldu çü ḥaḳḳuñ pes bu ne tedbîrler /
Ḥaḳḳa bağlar cümle kârın ey gönül bînâ olan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2*). [*ḳabẓ u bast oldu, -dı*]

ḳaç [1] *Kaç tane, soru sıfatı.*

Râygân mı irişür vuşlat-ı dildâra kişi / Tîğ-i cevri dil-i pür-yarayı **ḳaç** pâre diler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3*). [*ḳaç,]*

ḳaçan [27] *Ne zaman, nasıl. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İnbi'âc itse **ḳaçan** şark ile ğarb ola dü-tâ / Mihr ile meh ola ḥabîḫ bu felek ğayrı semâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1*). [*ḳaçan,]*

ḳaçmak [15] *Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

Ey Murâdî bu durur pendüm saña her laḫzâda /
Cümleyi terk eyleyüp gelgil Cenâb-ı Ḥaḳḳa **ḳaç** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 5*). [*ḳaç,]*

Ḥabîbe gerçi bu 'ışk ile olmuşam mâ'il / Velik ol daḫı mâ'il ki ğayrıdan dir **ḳaç** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 3*). [*ḳaç,]*

Seni sana gerek ise seni sen eyle hemân / Özini bilmeyenün tırmağıl yanından **ḳaç** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2*). [*ḳaç,]*

Nâzır-ı şüret degül Mevlâ çü sîret gözledi / Biz riyâdan **ḳaçmıșuz** 'ilm ile 'irfân isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4*). [*ḳaçmıșuz, -mıș, -uz*]

Revnaḳ-ı 'âlemden ey cân **ḳaçmıșam** marzîsine /
Bildüm anı bir ḥayâl imiş temâşâ eyledüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 4*). [*ḳaçmıșam, -mıș, -am*]

Bulmağ için vuşlatuñ tenhâda ben / Cümle ğayrûñden ḥabîbüm **ḳaçmıșam** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 3*). [*ḳaçmıșam, -mıș, -am*]

Gel bu kârûñ fikrini it **ḳaç** kamu eznâbdan / Ey Murâdî ḥaḳḳa meḳşûf oldu her mestûr olan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 5*). [*ḳaç,]*

Ḳaçmıșam ğayretde ğavvâş olmuşam deryâya ben /
Ġayre ḥâlümdür nihân illâ ki aña hep 'ayân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 2*). [*ḳaçmıșam, -mıș, -am*]

Bezm-i belâda çün kim didük belâ belâya / Biz tırmușuz cefâya **ḳaçmağ**a yokdur imkân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 3*). [*ḳaçmağ, -mak, -a*]

Râhumdan eger ister iseñ bir haber almak / Ortaya koyup cânuñ **ḳaçma** ḥatarından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 4*). [*ḳaçma, -ma*]

Ḥabîb-i cân ü dil câna revâ mıdur **ḳaç**a bizden / O ḥâşâ kim ḳarâr ide velî ferd oldu a'lâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4*). [*ḳaç, -a*]

Kesretinden **ḳaçmıșam** anuñ için bu 'âlemün /
Ḥücre-i vahdetde buldum ğüşe-i tekrârumı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [kaçmışam, -miş, -am]

Kebâ'irden sağâ'irden **kaçar** pes / Özine bâb-ı firdevsi açar bes (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 4). [kaçar, -ar]

II Sığınmak.

Gel Murâdî'nün sözine eyle merdâne nazar / Merd-i haqq iseñ eger terk eyle gayrı **kaç** (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [kaç,]

Ey hayât-ı câvidânı isteyen merd-i lebib / Derde çâre ister iseñ âsitân-ı **kaç** (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 3). [kaç,]

kad benâ eccli hayâtın gürefen fi'l-cennât
[1] Cennette hayat için meskenler bina etti.

Hâşıl olsun diyü 'uşşâkına feyz ile vücüd / **Kad benâ eccli hayâtın gürefen fi'l-cennât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 3). [kad benâ eccli hayâtın gürefen fi'l-cennât,]

kadar [4] Ölçüsünde, derecesinde anlamında edat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Acâ'ib bahr-ı ka'rında şalupdur bihler tâ kim / Ki her bergi şalup sâye nice biñ biñ **kadar** tûmâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [kadar,]

kadd [8] Boy, kâmet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hâdden aşdı derd-i dil gel tabîbüm kıl devâ / İntizâr ile saña bu **kaddüm** olmışdur dü-tâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [kaddüm, -üm]

kadd-i bālâ [1] Uzun boy.

Münderic oldı pes anda nice elvân-ı varak / **Kadd-i bālâ** çekdi pes ebdân ebdân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3). [kadd-i bālâ,]

kaddün okı [1] Ok gibi uzun ve düzgün olan boy.

Kaddün okı kıldı şehâ kâmetüm hemân / Kaşuñ hayâli eyledi hayrân bu göñlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 6). [kaddün okı,]

kadeh [4] Kadeh. II Manevi hal, şevk, cezbe. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bezm-i 'ışk-ı ezelden nice dil ayık ola / Bir **kadeh** cür'ası mest eyledi cânı cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [kadeh,]

kadeh-i dilber [1] Sevgilinin kadehi.

Şol ki içmez **kadeh-i dilberden** âb-ı hayât / Dâr-ı dünyâda hem uhrâda 'ani'l-mevtâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 3). [kadeh-i dilberden, -den]

ka-dem [7] Adım. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pes Murâdî sıçradı bir lahzada biñ menzile / Her **ka-demde** nice yüz biñ menzil-i 'ulyâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [ka-demde, -de]

ka-dem başmak [17] Ayak basmak, varmak.

Kâf u nûnûñ remzini bir noktaður fâş eyleyen / **Başmağıl** pergârdan taşra **ka-dem** eyle hâzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 3). [ka-dem başmağıl, -ma, -gıl]

Şahn-ı sarây-ı vaşla **başmağ** için **ka-dem** ben / Vardur benüm yanumda bir nice biñ kanadum (Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 2). [ka-dem başmağ,]

Kadem başsa kaçan bostâna gonce / Kılur bûlbûlleri dîvâne gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 1). [ka-dem başsa, -sa]

II Bir işe girişmek.

Ey Murâdî çünki **başduñ** 'arşa-i 'ışka **ka-dem** / İvme zinhâr ivme zinhâr ivme ivme yâb yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [ka-dem başduñ, -du, -n]

Kahtaradur şırâtı çün şart ile **başdı** dil **ka-dem** / Kâ'im olursañ 'arşada 'ışkı ola saña sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [ka-dem başdı, -dı]

İftihâr ile **ka-dem başduğda** 'Arş u Ferş ü Kürs / Hüsn-i vechüñ 'ayn-ı 'aynum zir ü bālâ söylenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 2). [ka-dem başduğda, -duğda]

'İlm-i tahkîke başduñ ise ka-dem / **Kademün** her yüce kemâline **baş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 3). [ka-demün baş,]

'İlm-i tahkîke **başduñ** ise **ka-dem** / Kademün her yüce kemâline baş (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 3). [ka-dem başduñ, -du, -n]

Râh-ı haqîkate **kadem**in şol kişi **başar** / İslâm içinde dutmaya iz'ânını dirîğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 668, Beyit 3). [kademın başar, -ar]

Çün haqîkat milkine **başdı ka-dem** tayr-ı vücüd / Bu vücüdümde vücüdüm buldı pes âsâr-ı Haq (Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [ka-dem başdı, -dı]

Himmet-i bālâyile **başdı ka-dem** me'vâsına / Pes nedendür vâlih ü şeydâ vü hayrân eyledüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2). [ka-dem başdı, -dı]

'İşkî âsân şanma ey dil 'aşîka bürhân gerek / İbtidâ 'ışka **ka-dem başduğda** tâk-ı cân gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1). [ka-dem başduğda, -duğda, -da]

Cânı cânânun tarîkinde fidâ kılmak gerek / Her **ka-dem başduğda** 'ışka ibtidâ kılmak gerek

(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 1). [kadem başdukdâ, -dukda]

‘Âlem-i ‘ışka çü mürğ-i dil idüpdür pervâz / **Başdı** her lahzada biñ biñ nice bälâyâ **kadem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 3). [kadem başdı, -dı]

Şahrâ-yı ‘ışka çün kim **başdum kadem** ezelden / Zeyl-i rızâ-yı selmâ gitmez anuñ çün elden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 1). [kadem başdum, -du, -m]

Bilmek isterseñ Murâdiden beyân-ı ma‘nevî / Gel bu mirşâda **kadem baş** bilesin evrâdı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [kadem baş,]

kadem kılmak [1] Ayak basmak. II Bir işe girişmek.

“Lâ vü len”den geçmişüz sensin bilen ahlvâlümüz / Başumuz **kılduk kadem** tâ bulavuz rāh-ı rızâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [kadem kılduk, -du, -k]

kadem kımak [2] Ayak basmak, yoluna girmek, başlamak.

‘Arş-ı ‘ulāmuñ üstine çıkmadı sır ile melek / Âdem iseñ bu hüsn ile ‘arş-ı ‘ulāyâ **ko kadem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [kadem ko,]

‘Arş-ı ‘alānuñ üstine çıkmadı per ile melek / Âdem iseñ bu hiss ile ‘arş-ı ‘alāyâ **ko kadem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4). [kadem ko,]

kadem-i lâ-ilāhe illā’llah [1] Allah’tan başka ilah yoktur’un ayağı, gelişi, teşrihi.

‘Âleme virdi ferr ile zînet / **Kadem-i lâ-ilāhe illā’llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5). [kadem-i lâ-ilāhe illā’llah,]

kadem-i nev’-i beşer başmak [1] İnsanın ayak basması.

Sāha-i ‘arşa başaldan **kadem-i nev’-i beşer** / Didi tesbîhi melā’ikle dañı ‘arş-ı vedūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 4). [kadem-i nev’-i beşer başaldan, -aldan]

kademü’l-hayr [1] Hayırlı, uğurlu.

Katlu fālümde görüp tã’ir-i kıdsîde nisār / **Kademü’l-hayr** duyup kendümi var itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [kademü’l-hayr,]

kadem-zede olmak [1] Uğur sahibi, uğurlu olmak.

Oldı Murâdî çünki dilîr-i cihân-sitân / Cümle ‘avālime ol **olupdur kadem-zede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 5). [kadem-zede olupdur, -up, -dur]

kademe [1] Aşama, derece.

‘Âşık oldur vire ‘ışk ile vücūdın ‘ademe / Şadık oldur serini tōb ide evvel **kademe** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 1). [kademe,]

kader [7] Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen

anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yed-i mü’eyyed ile aldı kabza-i hükme / **Kader** okını atar her tarafda kavv-ı kazâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2). [kader,]

kader olmak [2] Kader, alın yazısı olmak.

Kün fekānuñ evvelin bilen bilür āhır n’ola / Āhırın āhırda büşrâ bilmek **olmuşdur kader** (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 3). [kader olmuşdur, -mış, -dur]

Oldı kader çü kendüde virdi bükür celālîni / Virdi cemālîni bükür kadr ile eldedür himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4). [kader oldı, -dı]

kādî olmak [1] Kadı olmak, hakim olmak.

Ger Murâdî sorar iseñ kim nenüñ kārındadır / Ehl-i ‘ışka **kādî olmuş** hüccet imzāsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [kādî olmuş, -mış]

kādīm [5] Eski; öncesi bilinmeyen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kādīm ‘uşşāka ‘âdet terk-i serdür / Aña zîrâ ki ser virmek nazardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 1). [kādīm,]

kādīm-i lâ-yezāl [1] Eskiden beri ölümsüz olan. II Allah.

Muqaddessin kemālünle Hudâ-yı bî-misâlsin sen / Senüñdür kudret ü ‘izzet **kādīm-i lâ-yezâlsin** sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 1). [kādīm-i lâ-yezâlsin, -sin]

kādīm-i zât [1] Öncesi bilinmeyen zat, sahip.

Oldı **kādīm-i zāta** çü şahid vücūd-ı pāk / Sübhāne men tevaḥḥade bi’l-‘izzî ve’l-kemāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 2). [kādīm-i zāta, -a]

kādîr [1] Tükenmez kudret sahibi olan Allah.

‘An-karîbi’z-zamân gelse beşîr / Her ne dilerse kādîr oldı **kādîr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 1). [kādîr,]

kādîr [19] 1. Muktedir, kudret sahibi.

İḥbâr-ı şerḥe virmege **kādîr** midür kişi / Her noktasında gözlemeyince bir ‘ākîbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 4). [kādîr,]

Ey kemāl-i kudreti her mazhara izhâr iden / Çünki izhāruñda **kādîrsin** nedendür yâ güzër (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 4). [kādîrsin, -sin]

Sen ne **kādîrsin** Murâdî kim diyesin / Lîk her müşkil olupdur luṭf-ı Rahmāna geñez (Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 5). [kādîrsin, -sin]

Benven za’îf ḥāfî ve mücrim günāhkār / **Kādîr** neyem ki ni’mete şükürüm bahā idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [kādîr,]

Vā'ızā bize dime cennet ü na'mā haberin / Söyle
gel **kādir** iseñ rüy-i dīlārā haberin (Murādī Dīvānı,
Gazel 1120, Beyit 1). [kādir,]

Rüz-ı 'īd olduğda táb-ı şemse gözler mi doyar /
Anca **kādir** derk ile şebde hilāle bakmağa (Murādī
Dīvānı, Gazel 1282, Beyit 2). [kādir,]

Geldi Murādī evvel oldı marādı sāl / Her kim
muḥīṭ olursa **kādir** durur cevāba (Murādī Dīvānı,
Gazel 1408, Beyit 5). [kādir,]

2. Her şeye gücü yeten Allah.

Yā mü'minü'l-müheymin ü yā Rabbi zi'l-celāl /
Sensin ḥakīm ü **kādir** ü sultān-ı zi'l-beḳā (Murādī
Dīvānı, Gazel 1, Beyit 2). [kādir,]

Ne bāhir sır-ı aḥfāsın ḥafısın kim naẓır irmez / Ne
bāṭın 'ayn-ı bāhirsın ki zāhir kudretüñ **kādir**
(Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 3). [kādir,]

Eyledi ma'mūr-ı kudret ibtidā baña esās /
Münhedim olmaz o kim **kādir** anı termim ider
(Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 3). [kādir,]

Ğüş eyle Murādīnün suḥānın / Kudretinden neler
kılur **kādir** (Murādī Dīvānı, Gazel 532, Beyit 5).
[kādir,]

'An-ḳarībī'z-zamān gelse beşir / Her ne dilerse
kādir oldı ḳadir (Murādī Dīvānı, Gazel 536, Beyit
1). [kādir,]

Refik eyle bu kullaruña tevḫikün meded yā Rab /
Çü sensin **kādir** ü mennān senüñdür cümle-i 'ālem
(Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 8). [kādir,]

Ziyāde itmese ger 'ömr içinde na'māsin / Ne **kādir**
idi ki artura dil temennāsın (Murādī Dīvānı, Gazel
1148, Beyit 1). [kādir,]

Ey Murādī ḥamid ü maḥmūdı fark itmek nedür /
Kādir ü maḳdūrı fark itmekde oldı rāḥda (Murādī
Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 5). [kādir,]

Kādir u muṭlaḳdadur ḥükm-i vücūd-ı ins ü cān /
Andan oldı münteşir ḥānum bu ḥükmüm hırmanı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1461, Beyit 2). [kādir,]

Murādī merd-i Ḥudādur ḳader bu ḳadrda pes / O
ḳādirüm bu ḳaderde muḳadder itdi benı (Murādī
Dīvānı, Gazel 1544, Beyit 5). [ḳādirüm, -üm]

Bağışlağıl bizi ey ferd-i vāḫid / Ki sensin **kādir** ü
sultān-ı mācid (Murādī Dīvānı, Mesnevi 27, Beyit
2). [kādir,]

İrādetdür ezelden emr-i cebbār / Anı **kādir** bilür
ey merd-i hüşyār (Murādī Dīvānı, Müfret 40, Beyit
1). [kādir,]

ḳādirā [1] Ey her şeye gücü yeten! II Allah.

Benüm senden ümüdüm 'afv u raḥmet / Kerīmā
ḳādirā kıl baña şefḳat (Murādī Dīvānı, Mesnevi
44, Beyit 6). [ḳādirā,]

ḳādir-i kudret [1] Kudret, güç sahibi.

Kādir-i kudrete şordum ki nedür aḥvālüm / Didi
cümle hep elünde ḳamu aḥvāl senüñ (Murādī
Dīvānı, Gazel 744, Beyit 4). [kādir-i kudrete, -e]

ḳādir-i mennān [1] Çok ihsān veren kudret sahibi Allah.

Fā'il-i muḥtār o durur lem-yezel / **Kādir-i
mennān** o durur bī-bedel (Murādī Dīvānı,
Mesnevi 1, Beyit 8). [kādir-i mennān,]

ḳādir-i muṭlaḳ [2] Dilediğini yapmakta serbest olan, tek kudret sahibi.

Kādir-i muṭlaḳ çü sensin māni'ün yokdur senüñ /
Ente sultān-ı berāyā ente Raḥmān-ı verā
(Murādī Dīvānı, Gazel 37, Beyit 4). [kādir-i
muṭlaḳ,]

Kādir-i muṭlaḳda buldum her 'ulūmun sırrını /
Sırr-ı esrārında seyr eyler benüm bu ṭāḳatüm
(Murādī Dīvānı, Gazel 896, Beyit 4). [kādir-i
muṭlaḳda, -da]

ḳādir-i perverdigār [1] Gücü yeten, muktedir olan Allah.

Ey misālünden müberrā **ḳādir-i perverdigār** / Ey
'ayānuñdan münezzeh ḥāl-ı leyl ü nehār (Murādī
Dīvānı, Kit'a 7, Beyit 1). [kādir-i perverdigār,]

ḳādir-i vāḫid [1] Tek olan kudret sahibi Allah.

Yazdı çün evvel ḳalem İnni ena'llāhu eḥad /
Kādir-i vāḫidde evvel oldı kudret iftitāḥ (Murādī
Dīvānı, Gazel 231, Beyit 2). [kādir-i vāḫidde, -de
]

ḳādir olmak [10] Gücü yetmek, muktedir olmak. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Şāriḥ-in-i 'ālem aṣlā şerḫe **olmazlar ḳādir** / Ey
Murādī baḥr-ı 'ilmünden alalar ḳatre āb (Murādī
Dīvānı, Gazel 129, Beyit 5). [ḳādir olmazlar, -maz,
-lar]

ḳādir-şinās olmak [1] Değerli kimselere lâyık
oldukları kıymeti veren, kıymetlerini bilen, ona göre
muāmele eden, ḳadir bilir kimse olmak..

Kādir-şinās olalı bāṭınım durur zāhir / Bu
zāhirüm yine bāṭın 'aceb beyānam ben (Murādī
Dīvānı, Gazel 1144, Beyit 3). [kādir-şinās olalı, -
alı]

ḳādir ü dānā [1] Güç sahibi ve âlim; Allah.

Saña yüz tutmışam yā Ḥaḳ çü sensin ḥāl-ı e-şyā
/ Ümüdüm sañadur her dem çü sensin **ḳādir ü
dānā** (Murādī Dīvānı, Gazel 60, Beyit 1). [ḳādir ü
dānā,]

ḳādir ü mennān ü kerīm ü şamed [1] Kadir ve çok
iyilik yapan ve ikram sahibi ve hiçbir şeye muhtaç
olmayan Allah.

'Ālim ü 'allām u ra'ūf u eḥad / **Kādir ü mennān
ü kerīm ü şamed** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 26,
Beyit 2). [ḳādir ü mennān ü kerīm ü şamed,]

ķadır ü mevlā [1] *Kudret sahibi ve Efendi; Allah.*

Dem-ā-dem ĥakkı zıkr eyle çün oldur **ķadır ü Mevlā** / Elindedür anuñ kabẓ ile başt ihyā ile ifnā (*Murādī Dīvānı, Gazel 59, Beyit 1*). [*ķadır ü mevlā,]*

ķadr [19] *1. Değer, itibar.*

Mikdāra tutdı 'ilm ile taķdīri **ķadr** içün / Fi'linde ķodı ĥikmetin işler kemā-yeşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 5, Beyit 3*). [*ķadr,]*

Görme şaķın özünü bakma kişi 'aybına / Ĥāk ile berāber o **ķadrūñ** ola tā a'lā (*Murādī Dīvānı, Gazel 101, Beyit 3*). [*ķadrūñ, -ün]*

Murādī **ķadrine** irmekdedür igen meyyāl / Gözedür anuñ içün ser-te-ser misāl-i vücūd (*Murādī Dīvānı, Gazel 262, Beyit 5*). [*ķadrine, -i, -(n)e]*

Vücūdum pertevinden çün ene'l-Hāk lafzı zāhirdür / Anuñ çün Küllü şey maşrūf olup **ķadrümde** bāhirdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 309, Beyit 1*). [*ķadrümde, -üm, -de]*

ķadrūñi bildünse maķdūruñda itme ihtirāz / Her muķadder kim olur eyler kaẓā-ender ķader (*Murādī Dīvānı, Gazel 412, Beyit 3*). [*ķadrūñi, -üñ, -i]*

Ĥaş u 'āmuñ **ķadrini** bildürmek içün **ķadrini** / İmtiyāz idüp olupdur özine bir kār-ı Ĥāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 695, Beyit 3*). [*ķadrini, -i, -n, -i]*

Ĥaş u 'āmuñ **ķadrini** bildürmek içün **ķadrini** / İmtiyāz idüp olupdur özine bir kār-ı Ĥāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 695, Beyit 3*). [*ķadrini, -i, -n, -i]*

Pāye-i ķudretde kılduñ **ķadrini** dā'im bülend / Yā neden 'ışķuñla anuñ kārın efgān eyledüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 3*). [*ķadrini, -i, -n, -i]*

Sen Muĥammed **ķadrini** aţşān iken mi añladuñ / Olduğı dem parmağı nāşire-i āb-ı zülāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 777, Beyit 4*). [*ķadrini, -i, -n, -i]*

Ben Murādī **ķadrini** gelmezden evvel bilmişem / Gelmedin Ĥavvā vü Ādem olmadın cennetde ĥāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 777, Beyit 5*). [*ķadrini, -i, -n, -i]*

Nedür bu ķudret ü **ķadrūñ** ki kaţredür taķdīr / Muĥaddisān-ı 'uķūl eylemişdür anda cedel (*Murādī Dīvānı, Gazel 831, Beyit 4*). [*ķadrūñ, -ün]*

Çekdi ķudret ĥāmesin levĥ-i dile arķām içün / Virdi **ķadrin** istedi 'allām-ı devrān olduğıum (*Murādī Dīvānı, Gazel 879, Beyit 4*). [*ķadrin, -i, -n]*

Oldı ķader çü kendüde virdi bükter celālını / Virdi cemālını bükter **ķadr** ile eldedür himem (*Murādī Dīvānı, Gazel 955, Beyit 4*). [*ķadr,]*

Nazar gevher durur zinhār o edeb kılmağıl zāyi' / Bunuñ **ķadrin** bilürseñ yeg durur dünyā tolu zerden (*Murādī Dīvānı, Gazel 991, Beyit 3*). [*ķadrin, -in]*

Şu deñlü bilmişem **ķadrūñ** senüñ ey vechi meh-pāre / Beni yār eyledüñ yāre 'aceb muĥtār imişsin sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1008, Beyit 2*). [*ķadrūñ, -ün]*

Nedür ĥikmetde tergībūñ beyān eyle baña didüm / Didi kim iķtibās eyle irişem dir iseñ **ķadre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1315, Beyit 3*). [*ķadre, -e]*

Ėam degül mir'āt-ı ķalbe nāzır olsa ger 'uyün / Añladur cān ü gönül **ķadrin** anuñ baĥşāyişi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1473, Beyit 3*). [*ķadrin, -i, -n]*

Murādī merd-i Ĥudādur ķader bu **ķadrda** pes / O ķādīrüm bu ķaderde muķadder itdi beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1544, Beyit 5*). [*ķadrda, -da]*

2. Yıldızları parlaklık derecelerine göre birbirinden ayırdetmek için yapılan tasnifte her dereceden biri.

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū 'ināyet kıl / Bu zerre **ķadre** pertev şal ĥabībüm āfitāb-āsā (*Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 5*). [*ķadre, -e]*

ķadri 'aẓīm [1] *Ulu, büyük makam.*

Bu bir yüce dergāhdur a'la durur **ķadri 'aẓīm** / Bunda berāberdür Murādī cümleten şāĥ u gedā (*Murādī Dīvānı, Gazel 115, Beyit 6*). [*ķadri 'aẓīm,]*

ķadr-ı ķader [1] *Kaderin gücü.*

Biz başiretle nice fikr idelüm **ķadr-ı ķader** / Yine ķudretle gerekdür başar-ı nūrānī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1520, Beyit 2*). [*ķadr-ı ķader,]*

ķadr-i kemal [1] *Olgunluğun değeri.*

Senüñ **ķadr-i kemālūñi** zebānum çün 'ayān söyler / Veli ĥüsn ü cemālūñi dile her dem nihān söyler (*Murādī Dīvānı, Gazel 284, Beyit 1*). [*ķadr-i kemālūñi, -ün, -i]*

ķadrini bilmek [1] *Gereken değeri vermek, kıymetini bilmek, takdir etmek.*

Ey Murādī sözüñüñ her biri bin cāna deger / Līk kanı bularun **ķadrini bilen** heyĥāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 176, Beyit 5*). [*ķadrini bilen, -en]*

ķadr-i tāķat [2] *Gücün derecesi, ölçüsü.*

Cānı cānān 'ışķına cānāne bezl itsem gerek / **ķadr-ı tāķat** ĥidmetüm sultāna bezl itsem gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 726, Beyit 1*). [*ķadr-ı tāķat,]*

ķadr-i tāķat her kişiye Ĥāk virür na'māsını / Tāķatince her kişi bilmek gerek mevlāsını (*Murādī Dīvānı, Müfret 13, Beyit 1*). [*ķadr-i tāķat,]*

ķāf [4] *1. Arap alfabesindeki kaf harfı.*

ķāf dindi ķudretinden çünki derdūñ cān ile / Bārek Allāĥ bārek Allāĥ ĥoş kemālūñ var imiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 627, Beyit 2*). [*ķāf,]*

Fā ĥarfı **ķāf** olursa ne ĥam bir nuķaţla bes / Pergāra nokta oldı gönül men necā ferāğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 667, Beyit 4*). [*ķāf,]*

Emr-i Hâkdur görinen 'âlem ü âdemde kamu /
Bunu fehm itmek için nûn ile bir **kâf** gerek
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 4*). [*kâf*,]

2. *Kâf. Şanlı Kuran'a and olsun! (50/Kaf 1).*

Pes didi aña "**Kâf**" dağı "**Q**ur'anun mecîdün" /
"Ve'n-Necm"den didiler âyet-i kübrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 3*). [*"kâf"*,]

kâf [1] *Kef harfî.*

'Ulûm-ı künde **kâfuñ** elfi misli râst olduñsa /
Gelür milk-i hüviyyetden saña kudret ve hem
heybet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4*).
[*kâfuñ, -un*]

kâf ile nûn [1] "*kâf*" ile "*nûn*" harfleri(*kün: ol*).

Lafz-ı künden ne ola añlar iseñ **kâf ile nûn** / Pes
'ayân ola saña cümle kazâ vü kaderi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 3*). [*kâf ile nûn*,]

kâf u nûn [11] *Ol, olsun. Allah'ın "kün" emriyle bütün varlıkları yaratması. (Bu kelime Dîvan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı müstecmî' şîfat-ı emr-i 'âlem **kâf u nûn** /
Kavlühü'l-hakku lehü'l-hükm ile geldi kâtî'ât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2*). [*kâf u nûn*,]

kâf u nûn-ı feyekûn [1] "*Ol der ve o da oluverir*"
2/Bakara/117.

Didi çün **kâf u nûn-ı feyekûn** / Lafz-ı kündür
kılan gedâları şâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 4*). [*kâf u nûn-ı feyekûn*,]

kâfâ [2] *Ense, başın arkası.*

Kafada oldı çü peyk-i ecel saña cellâd / Hâlâşa
çâre çü yok emre iktidâ eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 4*). [*kafada, -da*]

Ecel açup durur nice **kafadan** / Bilinmez ne yağar
ebr-i kazâdan (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 2*). [*kafadan, -dan*]

kafes [3] *Kafes. İl İçinde can bulunan beden.*

Nefh olındı çün hayât-ı câvidânımdan nefes / Pes
hayâtum murğine yapıldı hikmetden **kafes**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1*). [*kafes*,]

Şu cân tûtîsi şimdi kim **kafesde** söyleşür güftâr /
Ecel sayyâdı bir gün şayd idiser olmağıl gâfil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 4*). [*kafesde, -de*]

Cân tâ'ir ola çün kim bu **kafesden** çıkuben / Hâk
altında yatarsın nice ân u nice dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2*). [*kafesden, --den*]

kâfi [3] *Yeten, yetişen, elveren, yeterli, kifâyet eden.*

Bir tâc ile bir hırka vü bir nân bize **kâfi** / Bir
bizcileyin kimse kanâ'at idemezler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3*). [*kâfi*,]

Ben şanurdum kâ'inât emrinde **kâfidür** cevâb /
Ara yirde şimdi bildüm sırr-ı devlet var imiş

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 2*). [*kâfidür, -dür*]

Kudret izhârına budur **kâfi** / Kâf u nûnı irişdi
eyledi hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 4*).
[*kâfi*,]

kâfile [1] *Birlikte hareket eden, aynı yöne giden yolcu topluluğu.*

'Aqlumuñ **kâfilesin** eyledi yağma gerçi / Ne
ganâ'implere irdüm yine bu yağmâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4*). [*kâfilesin, -sin*]

kâfir [3] *Allah'ın varlığını inkar eden.*

Lâzım oldur bize dâ'im duruşavuz hayra /
Hayrumuz mü'min ile **kâfire** yeksân iderüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 2*). [*kâfire, -e*]

II *Rakip.*

Aç niğâbuñ cemâlünden idüp 'arz-ı cemâl / Nice
biñ **kâfiri** hânım yine imâna getür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 2*). [*kâfiri, --i*]

Ol rakîb-i bed-'amel cânım dimiş ol dîlber / Yâ
İlâhî cânın al ol **kâfiri** şamuda yak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6*). [*kâfiri, --i*]

kâfir olmak [1] *Allah'ı ve dini inkar etmek, kafir olmak.*

Dime kim cümle oldur ansuz yok / **Kâfir olur** bunu
diyen ey yâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 4*).
[*kâfir olur, -ur*]

kâh-ı izzet [1] *İzzet köşkü.*

Çün süllem-i hidâyet ile **kâh-ı izzete** / Çıkıdum
ayağ ayağ 'aceb a'lâ gelüp geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 2*). [*kâh-ı izzete, -e*]

kâh-ı tevhid [1] *Birlik, teklik köşkü.*

'Arşa-i hikmetde gördüm **kâh-ı tevhid**i bülend /
Süllem olmuş iki cânib 'ayn-ı gayb esrârdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 2*). [*kâh-ı tevhid, -i*]

kâhır [2] *Allah'ın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi.*

Halk olındı gerçi **kahrundan** cehîmün hânesi /
Ehl-i tevhid olanuñ sen şeh yerin nâr eylemez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 4*). [*kahrundan, -un, -dan*]

Şu 'â'-ı şems-i hakkânî olupdur herkese lâmi' /
Kimine lutfidur esbak kimin **kâhır** durur el-hâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 4*). [*kâhır*,]

kahır / kahr çekmek [1] *Sıkıntı çekmek.*

Çeke gör kahr-ı dünyâyı nitekim çekdi ol Eyyüb /
Bu günki gün **çeken kahr**ı yarın anda olur hürrem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6*). [*kahrı çeken, -en*]

kahr-ı dünya [1] *Dünyanın derdi.*

Çeke gör **kahr-ı dünyâyı** nitekim çekdi ol Eyyüb
/ Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur hürrem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [kahr-ı dünyâyı, -(y)ı]

kahr u lutf [1] Eziyet ve iyilik.

Emr ol sultân-ı a'lânûn durur hem hükm anuñ / **Kahr u lutfından** durur ifnâ olan ihyâ olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 3). [kahr u lutfından, -ın, -dan]

kâhil [1] Gayretsiz, tembel kimse.

'Avn-ı bād-ı himem ile ider ol tayy-ı mekân / Olmadı bu yürüyişde kesel olup **kâhil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [kâhil,]

kâhil olmak [1] Gayretsiz olmak.

Hak seni çün kim 'ibâdet kılmağa halk eyledi / Hıdmet-i perverdigâra **kâhil olma** bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 4). [kâhil olma, -ma]

kâ'id-i küşe-nişin [1] Bir köşeye çekilip oturan, inzivaya çekilen.

Gerçi menem zâhira **kâ'id-i küşe-nişin** / Arz u semâvâtda ma'nîde seyyâr men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 2). [kâ'id-i küşe-nişin,]

kâ'il [12] 1. Konuşan, söyleyen.

Kılmadum gayra nazar kaldum rızâ-yı yâr ile / Añlar iseñ **kâ'ilem** kavlınden olmuşdur şehîd (Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [kâ'ilem, -em]

Hayât-ı câvidânîdür egerçi kavlı dil-cüyum / Velî kavlıimde kavlıüm **kâ'ilüñ** vaşşâfidur dirler (Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 3). [kâ'ilüñ, -ün]

Ârzü-yı güş olup kavlınden itdün iltimâs / Kâ'ilüm **kâ'il** degüldür bir taraf ola vaqâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [kâ'il,]

Ârzü-yı güş olup kavlınden itdün iltimâs / **Kâ'ilüm** kâ'il degüldür bir taraf ola vaqâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [kâ'ilüm, -üm]

Kavlı ile **kâ'ildedür** kendüsi meşgüldür / Şerhe gelür çünki ân oldı beyân muṭṭali' (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 3). [kâ'ildedür, -de, -dür]

Çü aldum kavlı kâ'ilden ne kavlıüm belki kâ'ilven / Ne **kâ'il** belki kavlıüm kavlı ile şâhib-maḳâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [kâ'il,]

Çü aldum kavlı **kâ'ilden** ne kavlıüm belki kâ'ilven / Ne kâ'il belki kavlıüm kavlı ile şâhib-maḳâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [kâ'ilden, -den]

Çü aldum kavlı kâ'ilden ne kavlıüm belki **kâ'ilven** / Ne kâ'il belki kavlıüm kavlı ile şâhib-maḳâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [kâ'ilven, -ven]

Bilür misin nedür evvel nedür kavlı ü nedür **kâ'il** / Bulamaz gizlü genci virmeyen gencini yağmaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 3). [kâ'il,]

2. Razi olmuş, boyun eğmiş.

Âsitânunı şehâ her ki tavâf ide senün / Beyt-i ma'mur ile ol Ka'beye mi **kâ'il** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 2). [kâ'il,]

Ṭarḥ idelden berü 'aks oldı dile sit-cihât / Nefs u rûḥum biri **kâ'il** birisi kâ'iledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [kâ'il,]

Nice meşrûḥ ola ol şanma anı şerhe **kâ'ildür** / Anı şerh itmeye halk-ı cihân olsa zebân el-haḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 2). [kâ'ildür, -dür]

kâ'ile [1] Konuşan, söyleyen.

Ṭarḥ idelden berü 'aks oldı dile sit-cihât / Nefs u rûḥum biri kâ'il birisi **kâ'iledür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [kâ'iledür, -dür]

kâ'il-i güftâr [1] Söz söyleyen, konuşan.

Süd ile sevdâ menem rûz ile beyzâ menem / Cümle menem ey Murâd **kâ'il-i güftâr** men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5). [kâ'il-i güftâr,]

kâ'il-i muṭṭlak [1] Konuşması kesin olan, asıl söz sahibi.

Kâ'il-i muṭṭlakda oldı çünki mervî kavlı-i cüd / Bu şehâdan oldı pes nice şehâ peydâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3). [kâ'il-i muṭṭlakda, -da]

kâ'il olmak [5] İnanmak, kabul etmek.

Kâbil vücûda **kâ'il olur** himmet-i ricâl / Nâ-kâbile ne fâ'ide ger görse beyyinât (Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [kâ'il olur, -ur]

Ey Murâdî bârek-Allâh hûş kelâmuñ var imiş / Münkir olup Hâḳḳa **kâ'il olmayan** ola helâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 5). [kâ'il olmayan, -ma, -(y)an]

Ey Murâdî zâhib-i râh-ı hâḳâyıksın bu gün / **Kâ'il olduğun** cevâbı söyleme tekrârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 5). [kâ'il olduğun, -duk, -un]

'Âḳil iseñ sen benüm kavlıüme **kâ'il olasin** / 'Aḳluñ başuña devşür h'vâb-ı gâfletden uyan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 4). [kâ'il olasin, -a, -sın]

1. Söyleyen olmak. 2. Razi olmak, boyun eğmek.

Bilse idün eger Murâdî sözün / **Kâ'il olur** idün bu âyinede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 5). [kâ'il olur, -ur]

kâ'im [2] Ayakta duran, ayakta dimdik sağlam duran.

Ulü'l-emrûñ düzildi emri ile çünki bu enmât / Sen anı şanmaḡıl **kâ'im** koyuben göçdi çün fûṣṭât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [kâ'im,]

Ey hayât-ı câvidânüm eyle gel ihyâ beni / Çünki **kâ'imdür** vücûdum ey hayât-ı câvidân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 4). [kâ'imdür, -dür]

kâ'im durur [1] Bir işte daim olma, devamlı durma.

‘Älem durur Murâdî andan cihândur ‘aks / **Kâ'im**
durur dem-â-dem gerçi geçer bu sâ'ât (Murâdî
Dîvânî, Gazel 190, Beyit 5). [kâ'im durur,]

kâ'im eylemek [1] Varlığı sürüp gitmek, daim olmak.

Durış tevîd-i Hakkı dâ'im eyle / 'İbâdetle
vücûduñ **kâ'im** eyle (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 6,
Beyit 1). [kâ'im eyle,]

kâ'im-i leyl olmak [1] Geceyi namazla geçirmek.

Her gicede tâ şubha degin **kâ'im-i leyl ol** /
Gafletde yatup kalma şaķın hem çü behâyim
(Murâdî Dîvânî, Gazel 960, Beyit 3). [kâ'im-i leyl
ol,]

kâ'im-i menzil olmak [1] Yoluna sebat etmek, yolunda
azimli olmak.

Kâ'im-i menzil olandan lutf ü ihsân istedüm /
Ya'nî 'ışkuñ hastasıyam derde dermân istedüm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 874, Beyit 1). [kâ'im-i
menzil olandan, -an, -dan]

kâ'im kılmak [1] Varlığı sürüp gitmek, daim olmak.

Murâduñ dînle aķvâlin ola tâ yahşı ahvâlün / Özüñ
kullıkda **kıl kâ'im** nitekim cân ola tende (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1307, Beyit 5). [kâ'im kıl,]

kâ'im olmak [9] Durmak, ayakta durmak, sağlam
durmak. II Bir işte sebat etmek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Neşr-i nüşûra 'arşa-i heybetde **kâ'im ol** / Elvân
levm eyledi kudretde beyyînât (Murâdî Dîvânî,
Gazel 211, Beyit 2). [kâ'im ol,]

kâ'inât [32] Var olan şeylerin hepsi. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ Rab ne hikmet oldu bu sır-ı 'acîb kim / Yâd
oldı **kâ'inâta** velî cümle âşinâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 9, Beyit 3). [kâ'inâta, -a]

kâkül [1] Alna düşen kısa saç demeti,
perçem.

Uzatma elüñ genc-i leb-i yâre şaķın kim /
Bağlamaya destüñ senüñ zincîre **kâkül** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 816, Beyit 5). [kâkül,]

kâkül-i sevda [1] Siyah saç.

Yaķa çâķ itmegi benden görüp öğrendi sabâh /
Perde olan şoruñ ol **kâkül-i sevdâya** nedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 445, Beyit 4). [kâkül-i
sevdâya, -(y)a]

kâl [31] Söz, lakırdı, laf. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Minnetüm şol hâledür kim bilmeye aķyâr anı /
Rağbetüm şol **kâledür** kim ibtidâ olmaz aña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 27, Beyit 2). [kâledür, -e, -
dür]

kâle gelmek [1] (Deyim) Dile gelmek.

Fi'lümi bildi fâ'ilüm gâyet-i a'lâ / Kaşdumı bildi
maķsadum **gelmedi kâle** (Murâdî Dîvânî, Gazel
1415, Beyit 4). [kâle gelmedi, -me, -di]

kâle kâl [1] Dedi dedi.

Yâ veliyye'l-hükmi fahküm yâ 'azîme'l-menni hâl
/ Ente ma'büdü'l-berâyâ kâle fahküm **kâle kâl**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 773, Beyit 1). [kâle kâl,]

kâle men kâne şamiten fenecâ [1] Kim susarsa
kurtulur dedi.

Mebde-i külden almışam haberi / **Kâle men kâne
şamiten fenecâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 93, Beyit
3). [kâle men kâne şamiten fenecâ,]

kâl ile kıl itmek [1] Dedikodu etmek.

'Ayân olursa gümân itme kim nihândur bu / Nihân
olursa 'ayândur gel **itme kâl ile kıl** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 832, Beyit 4). [kâl ile kıl itme, -me]

kâl itmek [1] İfade etmek, anlatmak.

Naķlümü **kâl itmeyince** cümle menķülâtıdan /
Kimseye te'sîr kılmadı bu kavı ü şöhetüm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 875, Beyit 3). [kâl
itmeyince, -me, -(y)ince]

kâl u hâl [1] Söz ve durum.

Haķ ile eyle Murâdî her zamân efķaruñı / Feyz ide
tâ **kâl u hâlünden** senüñ esrâr-ı Haķ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 695, Beyit 5). [kâl u hâlünden, -ün,
-den]

kâl u kıl [3] Söz; laf; dedikodu.

Kâl u kıldan vaz olursan sen daķı / Mâzî vü
müstakbeli terk eyle hâ (Murâdî Dîvânî, Gazel
121, Beyit 3). [kâl u kıldan, -dan]

Kâldan naķlı eyledi menşûr / Terk idüp **kâl ü kıl**
aldı sebaķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 712, Beyit 3).
[kâl ü kıl, -ı]

Cemâlin ider her dem ârâyide / Ki töldura tâ
'âleme **kâl u kıl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 852, Beyit
4). [kâl u kıl,]

kâl eylemek [1] Maden külçesinin eritilip
tasfiye olunması. II Kâl, madenleri
saflaştırma maksadıyla yapılmaktadır. Bu
nedenle kâl olmak hem "şiddetli aşk ateşi ile
erimeyi ve bu iştiyakla sâfiyâne olmayı" ifade
eder.

Süz-nâķ eyleyelüm âteş-i 'ışķ ile ciger / Bu
maħabbet odına hark ile **kâl eyleyelüm** (Murâdî
Dîvânî, Kıt'a 18, Beyit 2). [kâl eyleyelüm, -(y)elü,
-m]

kâl itmek [2] Bir alaşımdaki madenlerin erime
derecesi farkından yararlanarak bunları birbirinden
ayırma işlemi yapmak, ayırmak.

Püte-i çeşmümde sîm-i eşķümü / Âteş-i 'ışķ ile ol
yâr **itdi kâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 839, Beyit 5).
[kâl itdi, -di]

Ğilletden ayırup çü zer-i hâlişum yine / **Ƙāl** itmeyince fîzzemi ben Ƙālî bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [Ƙāl itmeyince, -me, -(y)ince]

Ƙāl olmak [1] Erimek, eritilmek.

Murâdî şöyle **Ƙāl oldum** ki yokdur zerrece nokşân / Ebed Ƙalmadı ƒıl u ƒış ‘aceb şâhib-‘ıyâr oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [Ƙāl oldum, -du, -m]

Ƙāl’-ı cibâl eylemek [1] Dağları sökme, yerinden çıkarma.

Senüñ bu aşba’-ı sebbâbene tırmaz iki dünyâ / Yine **Ƙāl’-ı cibâl eyler** Murâdî himmet-i merdân (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 5). [Ƙāl’-ı cibâl eyler,]

Ƙāl’ itmek [2] Koparma, sökme, yerinden çıkarma.

Buldı çün kim ‘avn-i yâri yâri kıldı ‘avn-ı yâr / Haybertüñ bābını **Ƙāl’ itdi** bu resme haydarum (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 4). [Ƙāl’ itdi, -di]

Ey Murâdî çü erüñ himmeti **Ƙāl’ ide** cibâl / Himmet-i Aħmed ile ‘arş-ı ‘ulādan geçelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 5). [Ƙāl’ ide, -e]

Ƙāl’ u Ƙam’ eylemek [1] Yerle bir etmek. II söküp yıkmak.

Cihānı **Ƙāl’ u Ƙam’ eyler** erenlerdür velî sîret / Vilāyet pâdişāhında ulu mahzen çü himmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [Ƙāl’ u Ƙam’ eyler, -r]

Ƙāl’a [1] Kale.

Çün mücāhidsin vücūduñ **Ƙāl’asın** feth itmege / Nefs-i kâfir-kîş ile her dem ƒazā kılmak gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [Ƙāl’asın, -sın]

Ƙāl’a-i dil [1] Gönül kalesi.

‘İşk ile **Ƙāl’a-i dile** her kim dıker ‘alem / Ma’zûr olur ki yok delü dîvāneye ƒalem (Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 1). [Ƙāl’a-i dile, -e]

Ƙāl’a-i hestî [1] Varlık kalesi. II Masıva, beden.

Hedm oldı yine zûrum ile **Ƙāl’a-i hestî** / Meydān-ı fenāda yine merdānelüğü var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [Ƙāl’a-i hestî,]

Ƙāl’a-i vahdet [1] Allah’a yakın olma kalesi, korunaklı yeri.

Mümkinātuñ riştesinden bağladum bir hoş kemend / **Ƙāl’a-i vahdetde** oldum vuşlat-ı cānān ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [Ƙāl’a-i vahdetde, -de]

Ƙāl’ itmek [1] Kökünden söküp çıkarmak..

Murâdî merd olan oldur cebel **Ƙāl’ ide** himmetle / Ʀakındıƒca ĥabībüm küh-ı tûra nûruñ envârı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5). [Ƙāl’ ide, -e]

Ƙāl’ olmak [1] Kökünden söküp çıkarmak..

Ĥavl ile ĥāl ey ‘azîz ni’met-i ‘uzmā durur / Ĥavl ile ey cān-ı men **Ƙāl’ ola** cümle cibâl (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 23, Beyit 2). [Ƙāl’ ola, -a]

Ƙālā-yı ‘ışƒ [1] Aşk kumaşı.

Münderic oldı yine cevher-i ma’nā-yı sır / Hoĥƒa-i ebdānuma tıldı çü **Ƙālā-yı ‘ışƒ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 2). [Ƙālā-yı ‘ışƒ,]

Ƙalb [122] Yürek, gönül. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ƙalbi idüpdür āyine çün vech-i aħsenüñ / Ĥüsnüñ durur ƒılan yine mir’āt-ı bā-şafā (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3). [Ƙalbi, -i]

Ƙalb āyinesi [2] Kalp aynası.

Ƙalbüñ itdüm muşayƒal āyinesin / Virdüm aña ki ola ol nigerān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 4). [Ƙalbüñ āyinesin,]

Kenz-i ma’nāyı bulup yolına terk-i ser idüp / **Ƙalbüñ āyinesini** nice şafā gördüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [Ƙalbüñ āyinesini, -(n)i]

Ƙalb-bāz olmak [1] Kalbi oynatan. II Kendine aşık eden.

Ĥayr-ı maĥdem ey ĥabīb-i dilsitān-ı dil-nüvāz / Cümle mahbûb olsa ‘ālem senden **olmaz Ƙalb-bāz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [Ƙalb-bāz olmaz, -maz]

Ƙalb evrāƒı [1] Gönül sayfası.

Murâdî **Ƙalbüñ evrāƒına** bir naĥş eyledün kim sen / Saña beñzer ƒamu ‘ālemde naĥƒaş olmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 5). [Ƙalbüñ evrāƒına, -(n)a]

Ƙalb eylemek [1] Değıştirmek, çevirmek, dönüştürmek.

Ƙalb eyledüm bidāyetümi çün nihāyete / Bildüm bidāyetümle bu kez intihā nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 3). [Ƙalb eyledüm, -dü, -m]

Ƙalb ezhārı [1] Gönül çiçeğı. II Gönül.

Tā’ir-i ƒülşen-i ƒuds oldı yine bûlbûl-i cān / **Ƙalbüm ezhārına** baĥ nice ƒülistānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3). [Ƙalbüm ezhārına, -(n)a]

Ƙalb-i ādem [1] İnsanın kalbi.

Ĥyine-i ‘iber-nümā oldı çü **Ƙalb-i ādemi** / Ĥyinede cemālüne ƒarşu durur cemālümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 2). [Ƙalb-i ādemi, -i]

Ƙalb-i ‘arîf [1] İrfan sahibinin kalbi.

Gizl  kenz oldu ** alb-i  arif**  h /  ehida'll h  l -il he siv h (*Mur d  D v n , Gazel 1222, Beyit 1*). [* alb-i  arif,]*

 alb-i  a  k [2] *A   n kalbi.*

T rda M s ya eylemi  bey n   ev  ile / ** alb-i  a  k**  ar -  R h m n oldu bil ey dil-n v z (*Mur d  D v n , Gazel 562, Beyit 4*). [* alb-i  a  k,]*

Eglen r mi ** alb-i  a  k** h r u   lm n ile  h / H  a li'll h y rden  ayrı a a ef  r ola (*Mur d  D v n , Gazel 1445, Beyit 3*). [* alb-i  a  k,]*

 alb-i be er [1] * nsanın kalbi.*

Münderic olsa g   lde  amu  ilm itme  aceb /  Ar -  a'l  görünür ** alb-i beşer** h zretten (*Mur d  D v n , Gazel 1108, Beyit 4*). [* alb-i beşer,]*

 alb-i c mi  eylemek [1] *Toplanan yerin gönül olması, gönülde toplamak.*

Ma'bedümdür her cev nib c mi    mescid nedür / ** alb-i c mi**  yled m bildüm ol i'l n oldu  n (*Mur d  D v n , Gazel 1026, Beyit 4*). [* alb-i c mi  yled m, -d , -m]*

 alb-i cih n [1] *Dünyanın kalbi.*

Bir kez Mur da bir nazar-   ibret ile ger / ** alb-i cih n**  alb-i d ny da seyr ider (*Mur d  D v n , Gazel 479, Beyit 5*). [* alb-i cih n, - ]*

 alb-i dünya [1] *Cihanın g n l .*

Bir kez Mur da bir nazar-   ibret ile ger /  alb-i cih n ** alb-i d ny da** seyr ider (*Mur d  D v n , Gazel 479, Beyit 5*). [* alb-i d ny da, -da]*

 alb-i enbiya [1] *Peygamberlerin kalbi.*

S rr-  s bh n  h veyd  k ld  ** alb-i enbiy ** / Evliy ya m ktebis efv h düşdi femlere (*Mur d  D v n , Gazel 1273, Beyit 3*). [* alb-i enbiy ,]*

 alb-i enver [1] *Parlak kalp.*

 alb-i enverde göründi yine  i met eseri / üçümüz t   r  gelüpdür bu bizüm k rumuza (*Mur d  D v n , Gazel 1355, Beyit 3*). [* alb-i enverde, -de]*

 alb-i evliya [1] *Allah dostlarının kalbi.*

 Ar -  a'l dur    ** alb-i evliy ** ey mu'teber / Nak  -   y t-  h dis oldu anu  beyyinesi (*Mur d  D v n , Gazel 1475, Beyit 2*). [* alb-i evliy ,]*

 alb-i ged -y   a  k [1] *A   n dilenci g n l .*

 alb-i ged -y   a  k  ar -  H d dur el-h   /  ki cih n yüzinde mir' t-  r -n m dur (*Mur d  D v n , Gazel 503, Beyit 2*). [* alb-i ged -y   a  k,]*

 alb-i h z n [1] *H z nlenmi  kalp, üzülen kimse.*

 alb-i h z ne f r at ile yara urd  y r / Desti ile mürehhim anu  k ld    resin (*Mur d  D v n , Gazel 1138, Beyit 3*). [* alb-i h z ne, -e]*

 alb-i h z n itmek [1] *Kalbin h z nlenmesi.*

Her  a an kim  r  -y  y r ider ** alb-i h z n** / M  yer hu'l  ayn  ill   ad yer hu bi'l-y   n (*Mur d  D v n , Gazel 1081, Beyit 1*). [* alb-i h z n ider, -er]*

 alb-i h r   olmak [1] *Kap kıran, gönül yıkan olmak.*

Ey Mur d   amuya e l ge cehd eyle hem n /  tme renc de  akin ** alb-i h r   olma** y ri (*Mur d  D v n , Gazel 1519, Beyit 5*). [* alb-i h r   olma, -ma]*

 alb-i h bb [1] *Sevginin hastal  .*

    n  ba uma vird  n beni d v ne idüp / ** alb-i h bbu la**  olu   l bum olmuş g y  (*Mur d  D v n , Gazel 48, Beyit 2*). [* alb-i h bbu la, -un, -la]*

 alb-i ins n [1] * nsanın g n l .*

Tav f içün konuldu z hir  beyte'l-h r m el-h   / Velikin ** alb-i ins n** mut f  ar -  mu'all ya (*Mur d  D v n , Gazel 1292, Beyit 2*). [* alb-i ins nl,]*

 alb-i  alb [2] *De i en kalp, g n l.*

Ezelden   nki ** alb-i  alb m** oldu ibtid  mahrec / Cemi'-  k 'in ta gir  oldur intih  mahrec (*Mur d  D v n , Gazel 227, Beyit 1*). [* alb-i  alb m, - m]*

 yet-i k br dadur  ilm-i ezel  ayn 'l-h l   / ** alb-i  alb m**  ayn-   ayn m s rn  peyd  söylenür (*Mur d  D v n , Gazel 343, Beyit 3*). [* alb-i  alb m, - m]*

 alb-i   lib olmak [1] *Bedenin kalbi olmak.*

Res l-  r hber oldu bu yolda r   'l-em n / Per ile  eh-per ile ** alb-i   lib olmuş** b z (*Mur d  D v n , Gazel 609, Beyit 2*). [* alb-i   lib olmuş, -mi ]*

 albi leke min mehdin ile'l-la di yem l [1] *Be ikten mezara kadar kalbim sana meyillidir.*

H    ki Mur d ayruya meyl eyleye senden / ** albi leke min mehdin ile'l-la di yem l** (*Mur d  D v n , Gazel 815, Beyit 5*). [* albi leke min mehdin ile'l-la di yem l,]*

 alb inc tmek [1] *Kalp kırmak.*

Ey Mur d  va'de-i H  dan  ud l itme  akin / Cehd idüp **inc tme  albi** kim g   l k ldan durur (*Mur d  D v n , Gazel 361, Beyit 5*). [* albi inc tme, -me]*

 alb-i mahr r [1] *Ate li, harareti gönül.*

 alb-i mahr r  r  -y  vuşlat-  d ld r ider /  Ayn-  seyy l  r  -y  lem'a-i d d r ider (*Mur d  D v n , Gazel 382, Beyit 1*). [* alb-i mahr r,]*

 alb-i ma'n  [1] *Anlamın, derin mananın merkezi.*

 ster ise  bilmek ey dil ** alb-i ma'n dan** haber / Remzini a la Mur du n s rr ile g   rda (*Mur d  D v n , Gazel 1234, Beyit 5*). [* alb-i ma'n dan, -dan]*

 alb-i meyyal [2] *Meyleden, tutkulu kalp.*

Bakmazuz ârâyiş-i 'âlemlere şubh u mesâ / 'Âlemi geşt eyleyüp bir **kalb-i meyyâl** isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 4). [kalb-i meyyâl,]

Çün temennâ eyledi senden Murâdî maqşadın / **Kalb-i meyyâlini** nâ'il eylegil ey mihrbân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5). [kalb-i meyyâlini, -i, -(n)i]

kalb-i mir'ât [3] Kalp aynası.

Murâdî **kalb-i mir'ātuñ** muşaffâ kılmağa cehd it / Cihânüñ fikr ü sevdâsın gider kalbünden iy nâdân (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 5). [kalb-i mir'ātuñ, -un]

Kalb-i mir'âtına pes kılup nazar virdüm cevâb / Bu su'âlünüz sizün hall olamaz iz'an ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 2). [kalb-i mir'âtına, -ı, -(n)a]

Kalb-i mir'âtumda hâşâ gerd ola zerrece / İbtidâ vü intihâ bil oldı baña zerrece (Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 1). [kalb-i mir'âtumda, -um, -da]

kalb-i Murâdî [1] Sultan III. Murat'ın kalbi.

Kalb-i Murâdî 'ışk ile talsa 'aceb degül / Böyle görindi şimdi yine muktezâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 5). [kalb-i murâdî,]

kalb-i münîr-i insân [1] İnsanın parlak, nurlu kalbi.

Maḥfûz-ı levḥ olalı **kalb-i münîr-i insân** / Meşrûḥ ibtidâsı pes kılduñ intihâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 3). [kalb-i münîr-i insân,]

kalb-i nâ-tüvân [1] Takatsiz gönül.

Meyyâl olalı yâre bu **kalb-i nâ-tüvânım** / 'Aynümde zerre deñlü yoḡdur cihân ü cânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [kalb-i nâ-tüvânım, -um]

kalbin münkesir kılmak [1] Kalp kırmak, gönül yıkmak.

Ey Murâdî tārfeṭü'l-'ayn oldı aḥvâl-ı cihân / Kimse **kalbin münkesir kılmak** göñüldür çün zücâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [kalbin münkesir kılmak,]

kalb-i pāk [2] Temiz, saf kalp.

'Ayn-ı istignâdudur el-ḥamdü-li'llah **kalb-i pāk** / Sen bu sırrı 'âşık-ı şâdıkdan aḥlama 'aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [kalb-i pāk,]

Her seḡer mihr-i ruḡnuñdan tâb-ver / Ey ṭabîbüm **kalb-i pāküm** her seḡer (Murâdî Dîvânı, Kit'a 10, Beyit 1). [kalb-i pāküm, -üm]

kalb-i şafâ [1] Huzur ve neşeli kalp.

Ḡayrıya varma gel gezüben serseri yire / 'Âlemde her ne kim ola **kalb-i şafâdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [kalb-i şafâdadur, -da, -dur]

kalb-i şâd-mân [1] Sevinçli kalp.

Bir zamân-ı 'âlem içre bir zamân aḡlar beni / Ol dem-i ḡoşda bu **kalb-i şâd-mân** aḡlar beni

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 1). [kalb-i şâd-mân,]

kalb-i şeyḡ u şâb [1] Gencin ve ihtiyarın gönlü. II Herkesin kalbinde olmak.

Mihr-i cemâl-i dil-rübâ rüşen durur çün tâbda / Devvârdur mihrî anuñ çün **kalb-i şeyḡ u şâbda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [kalb-i şeyḡ u şâbda, -da]

kalb-i tâbân [1] Nurlu kalp.

Kalb-i tâbân içre olmuşdur 'ayân-ı mâverâ / Ey verâsın işitenler Ḥaḡḡa eyleñ ilticâ (Murâdî Dîvânı, Müfret 14, Beyit 1). [kalb-i tâbân,]

kalb mir'âtı [1] Gönül aynası.

Ey Murâdî **kalb mir'âtında** nâzır olmağa / Geldi cümle evliyâ tâ min 'Acem ez ḡadd-ı Rûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [kalb mir'âtında, -n, -da]

kalb olmak [2] Sahte, taklit olmak, hakiki olmamak.

Sebât-ı 'ömr olurdu ger sebât olsa kulüb üzre / Ne **kalb oldı** bu ḡalıblar 'acebdür ḡikmet-i kübrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [kalb oldı, -dı]

'İlm oldı ḡabiliyyet pes muktezâ ḡazâdur / Ḥâ'il ola mı nesne **kalb ola** çün berüde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 4). [kalb ola, -a]

kalb sarayı [1] Gönül sarayı.

Kıl mücerred kendüñi **kalbüñ sarâyın** pāk kıl / Yârdan ḡayrı tavaṭṭun kılmaya her nâ-sezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [kalbüñ sarâyın,]

kalb seḡâbı [1] Gönül bulutu.

Eyledi **kalbüm seḡâbında** maṭar çün benüm / Lîk nebâtât içün eyledi saḡrâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 4). [kalbüm seḡâbında, -(n)da]

kalbüñi pāk itmek [1] Kalbini manevi kirden arındırmak.

Ḡıl u ḡışdan ey Murâdî **kalbüñi pāk ideḡör** / Revzen-i dilden dilerseñ eyleye şâḡuñ nazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [kalbüñi pāk ideḡör, -egör]

kaldurmak [25] 1. Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Ḥaḡḡı taḡḡık itmede gerçi başâyir bî-l-başar / Lîk **kaldur** perde-i 'aynuñda zâḡir mâverâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [kaldur,]

Rû ḡicâbını eger **kaldura** ol ḡüsñ ü cemâl / Tâḡat itmez bilürem aña dil-i sâ'il-i mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [kaldura, -a]

Cemâlün perdesin **kaldur** cemâlün nice bir mestür / Bilürven cümle fi'lündür eger serrâ eger zarrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [kaldur,]

Ƙaldur bu hiĉabuñi gözüm nür ile ıolsun / Senden bu durur rüz ile űeb dilde temennā (*Murādī Dīvānı, Gazel 85, Beyit 2*). [*Ƙaldur,]*

Ƙaldur hiĉabı yüzden ey ‘ālemüñ hayatı / Dā’im teveccühünden olsun bu dil muşaffā (*Murādī Dīvānı, Gazel 104, Beyit 3*). [*Ƙaldur,]*

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc / Bu lu’b-ı ‘āleme aldanma nat’uñı **Ƙaldur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 224, Beyit 4*). [*Ƙaldur,]*

Taglar mesken baña divāneyem hicrān ile / Leylī-yi űebgīrūñi **kaldur** ki dil Mecnündür (*Murādī Dīvānı, Gazel 409, Beyit 2*). [*Ƙaldur,]*

Hālāt-ı ‘ayn-ı vahdet kesrettedür çü maĉcüb / **Ƙaldur** hiĉab-ı ğayrı ‘ayn ola tā ki bāhir (*Murādī Dīvānı, Gazel 504, Beyit 2*). [*Ƙaldur,]*

Biz ĥakā’iĉ ğülűeninde murĉ-i ğüyā olmuűuz / Ten hiĉabın **Ƙaldurup** ‘ālemde peydā olmuűuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 574, Beyit 1*). [*Ƙaldurup, -up]*

Cemālūñ perdesin **Ƙaldur** ki görsün ibtidādan yüz / Ƙamer bedri nite kim her gice açar dūcādan yüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 584, Beyit 1*). [*Ƙaldur,]*

Vücūduñ burĉa’ın **Ƙaldur** cemāl-i yāri gör n’eyler / Bunı fehm eyle kim bu sırra ‘ilm ile kemāl irmez (*Murādī Dīvānı, Gazel 588, Beyit 2*). [*Ƙaldur,]*

Bugün bezm-i ‘ulāda meclis itdūñ ĥucbı **kaldurduñ** / Saña bir söz direm zinhār űaĉın olmasun aĥĉabuñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 5*). [*kaldurduñ, -du, -n]*

Ƙaldur hiĉabuñı olalum biz de behredār / Nūruñ ezelde eyledi çün āűinā senūñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 746, Beyit 2*). [*Ƙaldur,]*

Ƙaldur niĉabuñ dilberā görsün yüzüñ ‘āűıklarūñ / űavĉ ile yoluñda senūñ serler viren űādıklarūñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 750, Beyit 1*). [*Ƙaldur,]*

Sen bu varlık perdesin **Ƙaldurmayınca** aradan / Pes ebed Ƙalduñ dūcāda gitmedi senden zulem (*Murādī Dīvānı, Gazel 887, Beyit 2*). [*Ƙaldurmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Sen bu varlık perdesin **Ƙaldurmayınca** aradan / Pes ebed Ƙalduñ dūcāda gitmedi senden zulem (*Murādī Dīvānı, Gazel 910, Beyit 2*). [*Ƙaldurmayınca, -ma, -(y)ınca]*

Ta’allük perdesin **Ƙaldur** olan eıvārı seyr eyle / Ol eıvārūñ cihānıñda olan āsārı seyr eyle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1308, Beyit 1*). [*Ƙaldur,]*

Āűinā olmamı çün istemedi ğayrı ile / Sürdi **Ƙaldurdu** ıomadı Ƙamuyı yanumda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1340, Beyit 3*). [*Ƙaldurdu, -dı]*

Ƙaldur hiĉab-ı ‘aynuñı ‘aĉluñ mūnevver it / Ĝayrıda tırma iste elif hā vū dāl ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 4*). [*Ƙaldur,]*

Çehre-i dildārūñ olmuűdur niĉāb ārāyiűi / Aradan ārāyiűin **Ƙaldurmaĉ** olsa Ƙāűkī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1473, Beyit 1*). [*Ƙaldurmaĉ, -mak]*

űüret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ arası / Aradan **Ƙaldur** vücūduñ oldur anuñ çāresi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 1*). [*Ƙaldur,]*

Hiĉabuñ perdesin **Ƙaldur** bulasın nūr-ı zulmetde / Dimiűlerdür mesel zulmetdedür bil āb-ı hayvānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 5*). [*Ƙaldur,]*

2. Bulunduĝu yerden yukarıya doĝru hareket ettirmek.

Murādī secdeden **Ƙaldurma** baűuñ laĥza her laĥza / Bilürsin Ƙārı Mevlānuñ Ƙula luıı ü ‘atā ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 5*). [*Ƙaldurma, -ma]*

Burĉa’ın **Ƙaldurdu** dilber çün cemālinden yine / Ekmel oldı dil kemāl ile kemālinden yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1284, Beyit 1*). [*Ƙaldurdu, -dı]*

Ĥüsn-i bāĝına ĥazān irmesün anuñ diyü ben / Bār-ĝāh-ı Ĥakĉa **Ƙaldurdu** űınar ellerini (*Murādī Dīvānı, Gazel 1523, Beyit 4*). [*Ƙaldurdu, -dı]*

Ƙāle inne’l-’ıűĉa sırrun fı’s-sıĉāt [1] Aűĉ
ĝüvende bir sırdır.

Nāıilümden almıűam űöyle ĥaber / **Ƙāle inne’l-’ıűĉa sırrun fı’s-sıĉāt** (*Murādī Dīvānı, Gazel 202, Beyit 4*). [*Ƙāle inne’l-’ıűĉa sırrun fı’s-sıĉāt,]*

Ƙālem [16] Kalem, hāme.

Ey Murādī **Ƙālemüñ** űaĉĉını űaĉĉu’l-Ƙamer al / İ tıĉād eyledi nuűretde saña cümle cünüd (*Murādī Dīvānı, Gazel 253, Beyit 5*). [*Ƙālemüñ, -ün]*

Ƙālemler olsa ger eűĉār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aĥvālüm ne peydādur bu peydālar (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 1*). [*Ƙālemler, -ler]*

Ma’nā-yı dilde yazdı ĝönül levĥine **Ƙālem** / Her kim ki ola fān aña ‘ıűĉ intihā yiter (*Murādī Dīvānı, Gazel 470, Beyit 3*). [*Ƙālem,]*

Ƙodılar űafĥa-i kemāle raĉam / **Ƙālem** almadı herĝiz anlar anı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1564, Beyit 2*). [*Ƙālem,]*

II Kalem gibi düzgün űekilli olmak.

Ey Murādī gör Ĥudānuñ űun’ını maĥbūbda / Ƙaűları hem çün **Ƙālemdür** gözleri çün nündür (*Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 9*). [*Ƙālemdür, -dür]*

II Yaratıcının ilahi sırları yazması.

Yazdı çün evvel **Ƙālem** İnni ena’llāhu eĥad / Ƙādir-i vāĥidde evvel oldı Ƙudret iftitāĥ (*Murādī Dīvānı, Gazel 231, Beyit 2*). [*Ƙālem,]*

Mu’ayyen-i ezeliüdür celāl-ı űun’-ı ebed / **Ƙālem** nuĉūűını taűvīr iĉün misāldedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 488, Beyit 3*). [*Ƙālem,]*

Faűl-ı ‘atā ile Ƙaĉan ola nidā-yı ze’l-kerem / Pes dutuben misālını levĥ-i dile yazar **Ƙālem** (*Murādī Dīvānı, Gazel 955, Beyit 1*). [*Ƙālem,]*

Nāmını yazdı ‘ale’l-levh **ķalem** ‘ilm ile ķün / Kışver-i ma‘rifeti feth ider ebvābından (Murādī Dīvānı, Gazel 1106, Beyit 4). [ķalem,]

Defteri tatbīķ iderseñ defteri ğayrıdadur / Sen mürekkebdendir duriş tā kim **ķalem** şakķı tola (Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 3). [ķalem,]

Ķün ena’llāh āyetin yazdı **ķalem** nūn üstine / Anuñ içün hūķmi cārīdür bu ķānūn üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 1). [ķalem,]

Yazdı **ķalem** ena’llāh sābıkda bir cerīde / Sensin murād-ı ‘ālem ey cān āferīde (Murādī Dīvānı, Gazel 1406, Beyit 1). [ķalem,]

ķalem ķün ism-i levhī levhe yazdı levh-i levhūmdür / Anuñ ķün oldu lāyih ‘ālemine cümle devrāmı (Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 2). [ķalem,]

II İrade.

‘İşķ ile ķāl’a-i dile her kim diker ‘ālem / Ma’zūr olur ki yok delū dīvāneye **ķalem** (Murādī Dīvānı, Gazel 931, Beyit 1). [ķalem,]

II Yazarlar, şairler.

Harf-i nokţamdan ger istihrāc iderseñ bir ķelām / Nokţamı ķandurmağa nice **ķalemler** var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 5). [ķalemler,]

II Şairlik.

ķalemüm reşhaları her biri bir deryādur / Ol deñizlerde nice nev’ deñiz peydādur (Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 1). [ķalemüm, -üm]

ķalem ķekmek [3] Yazmak.

Levh-i dile **ķalem ķeküp** yazdı berāt-ı iftiḥār / Eyledi emr-i sābıkı buldı sebāt-ı iftiḥār (Murādī Dīvānı, Gazel 510, Beyit 1). [ķalem ķeküp, -üp]

Şoñra uruldı emr ile anda nefir yā şadā / Yırlı yirine vardılar böyle **ķekildi** ķün **ķalem** (Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 5). [ķalem ķekildi, -il, -di]

II Kaşın düzgün, biçimli görünüşte olması.

Kaşuñ **ķalemi ķekdi** başa ḥatt-ı maḥabbet / Eyledi gözüñ hicri miyānumı benüm nūn (Murādī Dīvānı, Gazel 1132, Beyit 2). [ķalemi ķekdi, -di]

ķalem-i ķudret ķekmek [1] Kudret kalemi ķekmek. II Alın yazısını yazmak, kaderini tayin etmek.

Ķün başuma evvelden **ķekdi ķalem-i ķudret** / ‘İşķını o cānānuñ gözüm tura mı bir an (Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 2). [ķalem-i ķudret ķekdi, -di]

ķalem şakķ olmak [2] Kalemin yarılması, yazması.

ķalem şakķ oldu yazdı ķün / Muḥammeddür Resūlüm oluñ āġāḥ (Murādī Dīvānı, Mesnevi 20, Beyit 1). [ķalem şakķ oldu, -dı]

ķalem şakķ olup dörd pāre hemān / Yazar tā kıyāmet rumūz-ı nihān (Murādī Dīvānı, Mesnevi 34, Beyit 2). [ķalem,]

ķalem-zede olmak [1] Kalemle işlenmiş olmak, yazılmak.

Mir’āt-ı ḥüsnūñ içre görindi ķü vech-i ‘ayn / ‘Aynuñ ne ğam defātire **olsa ķalem-zede** (Murādī Dīvānı, Gazel 1374, Beyit 2). [ķalem-zede olsa, -sa]

ķālīb [8] *Beden, varlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

ķālībı ķalb itmeyince kılmayınca rāstı / Her nefes şükr itmeyince bulmadı bir an aña (Murādī Dīvānı, Gazel 13, Beyit 2). [ķālībı, -ı]

ķālīb-ı cism [1] Beden, varlık kalıbı, şekli.

ķālīb-ı cisminde cismin maḥz-ı ḥikmet añlamış / Şol mubaşşar k’añlamış idrākini kerrāt ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 3). [ķālīb-ı cisminde, -in, -de]

ķālīb-ı fersude [2] Yıpranmış beden.

ķālīb-ı fersūdeye cān-baḥş olupdur bu ķelām / Ey Murādī ḥazret-i Ḥaķ zihnūñe virsün ziyād (Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 5). [ķālīb-ı fersūdeye, -(y)e]

Sen benümle olmasañ ger ey ḥabīb-i cān ü dil / Tākat olmazdı ķelāma **ķālīb-ı fersūdenūñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 728, Beyit 4). [ķālīb-ı fersūdenūñ, -nūn]

ķālīb-ı ğayr [1] Başka beden.

Münseliḥ oldu cān ü dil **ķālīb-ı ğayrı** n’eylesün / Arada nesne ķalması bizde bulındı ḥālümüz (Murādī Dīvānı, Gazel 599, Beyit 3). [ķālīb-ı ğayrı, -ı]

ķālīb-i insān [1] İnsanın sureti, görünüşü.

Āb-ı ‘ışķ ile muḥammer olalıdan tıynetüm / **ķālīb-i insānda** oldum rūḥ-ı cān ortalığı (Murādī Dīvānı, Gazel 1465, Beyit 3). [ķālīb-i insānda, -da]

ķālīb-ı ķalb [1] Kalbin şekli.

Zāhidūñ kalbinde cennet ‘aşıķuñ mā’il saña / **ķālīb-ı ķalbūmi** sensin eyleyen nā’il saña (Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 1). [ķālīb-ı ķalbūmi, -üm, -i]

ķālīb olmak [1] Kalıp, suret, şekil olmak.

Murādī evvelinūñ āḫırıdır / Ne kim geldi ise ol aña **ķālīb** (Murādī Dīvānı, Gazel 166, Beyit 5). [ķālīb ol,]

ķālīb u cān [1] Beden ve can.

Vücūd-ı neş’esi geldi ķü **ķālīb u cāna** / Gelüp görindi heyūlāda bu ḥayāl evzaḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 234, Beyit 3). [ķālīb u cāna, -a]

ķalıcı [1] Kalan, sürekli olan.

Ey cihān-ı bī-bekāya mā’il olan bī-ḥired / Saña **ķalıcı** ‘ameldür ğayrı fānī cümle heb (Murādī Dīvānı, Gazel 131, Beyit 4). [ķalıcı,]

kalkmak [2] 1. Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak; gitmek üzere yerinden ayrılmak.

Rahm itse Murâdıye bir demde ger ol dilber / **Kalkardı** serâdan ol ııırdi süreyyâya (Murâdı Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 5). [kalkardı, -ar, -dı]

2. Uyanmak.

Şubh-dem çün **kalğa** yirden baş açuk halk-ı cihân / Yaluñ ayak oluben ‘üryan ola pır ü cüvân (Murâdı Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [kalğa, -a]

kallâş [2] Kalleş, hileci, döneke.

‘İşk ile kan ağlayan bir eşk-rîzi isterüz / ‘Âşık olmaz yanumuzda degme bir **kallâşlar** (Murâdı Dîvânı, Gazel 565, Beyit 3). [kallâşlar, -lar]

Ne gam gam görmedi kimse şafâ kesb eylediler hep / Cefâlar çekdiler şunlar kim oldu münkir ü **kallâş** (Murâdı Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [kallâş,]

kalmak [112] 1. Bulunmak, mevcut olmak.

Çün işittüm bu nidâyı kesb idüp nice ferah / **Kalmadı** aşlâ kusûrum eyledüm hamd ü senâ (Murâdı Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [kalmadı, -ma, -dı]

Seher vakt-i tulû’ında nümâyân olsa her sâ’at / Dakîka **kalmaz** im ‘ânüm habîbümdür muhibbû’l-vaqt (Murâdı Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4). [kalmaz, -maz]

Âyîne-i maħabbet behhâc olalı kalbe / **Kalmadı** nesne maħfî cümle görindi şüret (Murâdı Dîvânı, Gazel 191, Beyit 2). [kalmadı, -ma, -dı]

Râh-ı tarîkat içre bulduñsa behre cânâ / Cehd eyle imdi cânüm **kalmaya** sende şüret (Murâdı Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [kalmaya, -ma, -(y)a]

Hicrûn okı bu cânümü eyledi pür-şürûh / **Kalmadı** tâkatüm meded it vaşl ile baña (Murâdı Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4). [kalmadı, -ma, -dı]

Çanı sende ‘ibâdet ile tâ’at / **Kalur** mı saña milk ü dâr ü deyyâr (Murâdı Dîvânı, Gazel 524, Beyit 3). [kalur, -(u)r]

Cânda **kalmadı** şabr u dilde sürür / Sen melek-rûdan olalı mehcûr (Murâdı Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [kalmadı, -ma, -dı]

Ey Murâdı **kalmadı** reybûñ senûñ reyb eyleme / Bilmedüm ben añlamadum özge kâlûñ var imiş (Murâdı Dîvânı, Gazel 627, Beyit 5). [kalmadı, -ma, -dı]

Gel berü diñle sözüm bi’llâhi hayf olmaz saña / Çek Murâduñ kühlîni ‘aynuñda **kalmasun** zibil (Murâdı Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [kalmasun, -ma, -sun]

Câna kıysaydı eger ‘İsî-i Meryem ey dil / Âsmânda **kalur** idi yine kılmazdı nüzûl (Murâdı Dîvânı, Gazel 797, Beyit 4). [kalur, -ur]

Murâdı şöyle kâl oldum ki yokdur zerrece noķşân / Ebed **kalmadı** ğıl u ğış ‘aceb şâhib-‘ıyâr oldum (Murâdı Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6). [kalmadı, -ma, -dı]

Baş ile cân oynadığım bildi yolında Murâd / Şübhesi **kalmadı** anuñ merd-i meydân olduğım (Murâdı Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5). [kalmadı, -ma, -dı]

Çün vücûdı zâhir oldu **kalmadı** bende vücûd / Çünkü zâhir oldu ol ben cümle pinhân olmışam (Murâdı Dîvânı, Gazel 892, Beyit 2). [kalmadı, -ma, -dı]

Kalmadı kuşûrı baña hep eyledüñ in’am / Likin bana sen eyledigüñ işde hemânsın (Murâdı Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 2). [kalmadı, -ma, -dı]

Kapladı çünkü ‘âlem-i şuveri / Yirde vü gökde **kalmadı** kayğu (Murâdı Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4). [kalmadı, -ma, -dı]

Çü taşt-ı ‘izzete girdi o pâre-i mużğa / Yunuldu mâ-i reşâd ile **kalmadı** kine (Murâdı Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 3). [kalmadı, -ma, -dı]

Bir mekes oldum yine per ile perrüm **kalmayup** / Oldı dil Mecnûn çün kim eyledi şeydâ beni (Murâdı Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [kalmayup, -ma, -y, -up]

Âhîret fikrin ider **kalmadı** hânım şimdi / Âh kim gaflet ile geçdi zamânım şimdi (Murâdı Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 1). [kalmadı, -ma, -da]

2. Geriye kalmak.

Elâ bu ‘izzet ü câha tayanub olmağıl mağrûr / Çü **kalmadı** kimesneye bil olmaz saña da ibkâ (Murâdı Dîvânı, Gazel 61, Beyit 3). [kalmadı, -ma, -dı]

Ey cemâl-i lâ-yezâlî isteyen ‘ârif çanı / Okımaduñ ma’rifet dersinde **kaldı** nice bâb (Murâdı Dîvânı, Gazel 129, Beyit 3). [kaldı, -dı]

Murâdı terk-i dünyâ kıl hemân kalbi muşaffâ kıl / Hemân kaşd-ı temennâ kıl **kalanın** aña cümle hıvâb (Murâdı Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [kalanın, -ın]

‘İzzet u devlet ol durur dîğ-i hayâtı kaynada / Nâr-ı maħabbet ile kim **kalmaya** katre deñlü âb (Murâdı Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3). [kalmaya, -ma, -(y)a]

Gayret-i vahdet çü cüş ide **kalur** mı nesneden / Her ne deñlü var ola kesret olur zîr ü zeber (Murâdı Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [kalur, -(u)r]

Bize mestür ne **kalmış** durur ‘âlemde ‘aceb / Sâkit ol hażret-i Haķ cümlesin itdi izhâr (Murâdı Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [kalmış, -mış]

Gayrıyı terk iderseñ eger kâmil olasın / Bâķi kimesne **kalmaya** bâķi Hudâ durur (Murâdı Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3). [kalmaya, -ma, -y, -a]

Murâdî **ķalmadı** ma'nā bilenler / Ne görseñ şüret-i divāra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [ķalmadı, -ma, -dı]

Ne kesret **ķaldı** ne vahdet gönül bir 'āleme düşdi / Vahīd oldı bi-ķamdi'llāh ki kesret kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [ķaldı, -dı]

Münseliķ oldı cān ü dil ķālīb-ı ğayrı n'eylesün / Arada nesne **ķalmadı** bizde bulundu ħālümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [ķalmadı, -ma, -dı]

Cāna **ķalmaz** 'āşıkam cānān sen cān iste tek / Nice bürhān irgürem da'vāya bürhān iste tek (Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [ķalmaz, -maz]

'İşkuñı pinhān idelden dilde ey sāhib-cemāl / **Ķalmadı** ğayrıdan aşlā dilde bir zerre me'āl (Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [ķalmadı, -ma, -dı]

Çünki dünyā-yı denī ķalmadı hiç bir kimseye / **Ķalmayıser** saña vü ğayra yabana at gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 4). [ķalmayıser, -ma, -(y)iser]

Bir zamāna irmişüzdür kim 'acā'ib ħālī var / **Ķalmadı** bir kimsede hergiz mürüvvet vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [ķalmadı, -ma, -dı]

Ey tavāfın isteyen şıdk ile gel ķılğıl namāz / Recm ķıl şeytān-ı nefsi **ķalmaya** tā mekr ü āl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [ķalmaya, -ma, -ya]

Ķuru ğavġāsını arduña atğıl sen bu dünyānuñ / Ķamu māl ile cāhuñ **ķalmayısar** saña bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 3). [ķalmayısar, -ma, -yısar]

Sen Murāduñ ger kelāmiyle kılasın pes 'amel / **Ķalmaya** āyine-i ķalbünde bir zerre zulem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [ķalmaya, -ma, -ya]

Dil nazar-ġāh-ı ħabīb olalı ben fāriġ-dilem / Ħamdu li'llāh sīklet-i hicrān için **ķalmadı** ġam (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [ķalmadı, -ma, -dı]

Mün'akis oldı cemālünden gönül mir'ātına / Nūr-ı vechüñ 'ayn-ı zāv'uñ **ķalmadı** hergiz zulām (Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [ķalmadı, -ma, -dı]

'Āķil oldur kıla ķarında tedārük her dem / Kim bilür kimseye **ķalmaz** çü fenādur 'ālem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [ķalmaz, -maz]

Şol kim ki içdi cūr'a-i ehl-i ħakā'iki / Nūr oldı anda **ķalmadı** bir zerre-i zulem (Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 2). [ķalmadı, -ma, -dı]

Oldı Murādī āzād çün ğayrinüñ ġamından / Buldı kelām eşaķhın pes **ķalmadı** ġümānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [ķalmadı, -ma, -dı]

Lem'a-i nūr-ı behcetüm berķ ura 'āleme kaçan / Selb ola cümle cāydan **ķalmaya** zerre-i zulem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2). [ķalmaya, -ma, -ya]

Rāh-ı ħakīķatümde çün **ķalmadı** cāy-ı muħterem / Cümle ziyāret itmişem niteki Ka'be vü Ħarem (Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [ķalmadı, -ma, -dı]

Ser-firāz olsam 'aceb mi ķarumun ķarında ben / Çābükem ķarumda aşlā **ķalmazam** yoldaşdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [ķalmazam, -maz, -am]

Gel ħicāb-ı zūlmeti ref' eyle rūşen olasın / **Ķalmaya** mir'āt-ı ķalbünde senüñ zerre nihān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 2). [ķalmaya, -ma, -ya]

Vecde gelüp cümlesi ğayrete ġarķ oldılar / Cümleten unutdılar **ķalmadı** cān ü cihān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 3). [ķalmadı, -ma, -dı]

Rāh-ı ħakīķatde ğayrüm **ķalmadı** illā ki ben / Zāhib oldum bağ-ı ħüsünüñden alalı reng ü bñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2). [ķalmadı, -ma, -dı]

Şerħe gelmez bu vücuduñ baħrı bñ-pāyāndur / Ħātemüñ deryāya atma cehd ķıl **ķalmaya** şu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 3). [ķalmaya, -ma, -ya]

Ma'nīyi fehmi itmediler cümleten 'allāmeler / Mes'ele ħal olmayuben **ķaldı** pes ma'nā yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [ķaldı, -dı]

Bu Murāduñ beyyinātı ħadd ü 'adde şıġmadı / Ķande **ķaldı** kim beyāna ol gele tahrīr ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [ķaldı, -dı]

Senüñ ħüsünüñ şu 'ā'ı olalı 'ālemde tābende / Meh-i miħrūñ vücūdı **ķalmadı** bir zerre 'ālemde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [ķalmadı, -ma, -dı]

Benüm ħayātum için ħāmidün-ı ins ü melek / Eger maķāmumu aħmūd iderse yā ne **ķala** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [ķala, -a]

Çü geldüm 'āleme seyr eyleyüp gezdüm her ārayı / Ne cā **ķaldı** ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [ķaldı, -dı]

Şubħ oldı **ķalmadı** eser-i zūlmet-i dücā / Nūr oldı beyt-i ħānenüñ ebvābı hem deri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [ķalmadı, -ma, -dı]

Egerçi necm ü kamer oldılar mużi-i semā / Ķulū' ide çü güneş **ķalmaya** sitāre vü āy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [ķalmaya, -ma, -y, -a]

Beyāzı **ķalmadı** nāmumda bir cā / Ķamu şirretle tolmışdur ser-ā-pā (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15). [ķalmadı, -ma, -dı]

3. Bir durumun içinde olmak, bulunmak.

Ben ne ħākam tapuña lāyık olam / Luţfuña **ķalmışam** eyā Mevlā (Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 4). [ķalmışam, -mış, -a, -m]

Bilmekde bilmek olmaz **kalmağa** ruhşat olmaz /
Ey dil bak dilerseñ eyle özüñi ifnâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 105, Beyit 4). [kalmağa, -a]

Sen dañı tã **kalmayasın** fi'd-dücã / Gel Murâduñ
dinlegil aqvâlini (Murâdî Dîvânî, Gazel 121, Beyit
5). [kalmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

Murâduñ sözünñ her birisidür mürşid-i kâmil /
Nice zulmet hicâbında **kalınları** ider irşâd
(Murâdî Dîvânî, Gazel 264, Beyit 5). [kalınları, -
lar, -ı]

Toldı cümle tebehhüc ile zemân / **Kalması**
yirüzinde hiç fesâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 272,
Beyit 3). [kalması, -ma, -dı]

Ben şanurdum 'âlem-i hayretde **kaldı** dideler /
Şimdi bildüm cãmi'ü'l-'aql oldu ol şürîdeler
(Murâdî Dîvânî, Gazel 365, Beyit 1). [kaldı, -dı]

Bir nefes virsem velîkin 'âlemüñ eşyâsına / Mürde
kalmayup cihânda cümleten ihyâ olur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 389, Beyit 2). [kalmayup, -ma, -y, -
up]

Mısr-ı 'ışkuñ Yûsufın Ya kûb-ı dilden kıl taleb /
Çâh-ı zulmetde **kalınları** bilmedi Ken'ân nedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 398, Beyit 4). [kalınları, -
lar]

Fânî cihândur bu cihân kıl yarağunı / **Kalmaz**
kimesne âhır u bâkî Hudâ durur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 473, Beyit 3). [kalmaz, -maz]

Cihâna aldanuben **kalma** çün fenâ oliser / Bu mâl
u milki nidersin ki çün hebâ oliser (Murâdî Dîvânî,
Gazel 483, Beyit 1). [kalma, -ma]

Fürûğ aşlını fehm itmeyen muqallidler / Zebâna
kalmış olar kıl ü kâle râğıbdur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 487, Beyit 4). [kalmış, -mış]

Şemme-i 'ışkı anlayan cãn ile başa **kalması** /
Belki sülûkı anlaruñ bir ulu rãh içindedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 509, Beyit 4). [kalması, -ma, -dı]

Mãverã-yı 'ışka irmez ger nebîdür ger velî / Bañr
içinde **kalmışuz** anuñ içün âvãre biz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 566, Beyit 3). [kalmışuz, -mış, -uz]

Şeb-i deycür içinde **kalmış** idüm zãr-ı ser-gerdãn
/ Gelüben tâze cãn bağışlamışdur bir seher vaşşãf
(Murâdî Dîvânî, Gazel 671, Beyit 3). [kalmış, -mış
]

Fikret-i kesret nice **kalısun** dil-i 'uşşãkda / Dem-
be-dem yir eyledi kalbinde çün efkãr-ı 'ışk
(Murâdî Dîvânî, Gazel 687, Beyit 4). [kalısun, -sun
]

Hayret-i kübrãda **kalmışlar** velî her mã-halãk /
N'ola insãn-ı hüveydãya tokınsa re'fetüñ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 732, Beyit 4). [kalmışlar, -mış, -lar
]

Ey Murâdî dem demüñdür sãbit olsun dã'imã /
Ente bañrûn ente bañrûn inneme'l-enhãr **kal**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 779, Beyit 5). [kal,]

Sem'ine irdi çün nidã oldu nidã añã gıdã / **Kaldı**
elifle dâl ü hã kendüye oldu pes o dâl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 807, Beyit 3). [kaldı, -dı]

Her dem gıñasını eger açsaydı ol cemâl / **Kalmaz**
idi cihânda ne resm ü ne hõd hayâl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 822, Beyit 1). [kalmaz, -maz]

Ten gibi esfelde **kalma** menzilüñ / Hem çü cãn-ı
pãk a'lã eylegil (Murâdî Dîvânî, Gazel 836, Beyit
4). [kalma, -ma]

Sen bu varlık perdesin kaldurmayınca aradan / Pes
ebed **kalduñ** dücãda gitmedi senden zulem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 2). [kalduñ, -duñ
]

Cãy-gãh oldu gönül tahtı çü sultãn-ı dile /
'Ariziyyet **kalması** hãşiyet-i zãt oldu dem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 902, Beyit 2). [kalması, -
ma, -dı]

Sen bu varlık perdesin kaldurmayınca aradan / Pes
ebed **kalduñ** dücãda gitmedi senden zulem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 910, Beyit 2). [kalduñ, -duñ
]

Ger merd-i hãkîkatsen bildüñ bu Murâdîyi / A'mã
oluben **kalma** ac gözünü hayrãnum (Murâdî
Dîvânî, Gazel 945, Beyit 5). [kalma, -ma]

Her gicede tã şubha degin kã'im-i leyl ol / Ğãfletde
yatup **kalma** şakın hem çü behãyim (Murâdî
Dîvânî, Gazel 960, Beyit 3). [kalma, -ma]

Güş idersen bu Murâdî suhanın / 'Ãķibet
kalmayasın sen nã-kãm (Murâdî Dîvânî, Gazel
963, Beyit 5). [kalmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

Nice bir **kalayın** günc-i dücãda ey şeh-i 'âlem /
Karañu kalbümü pür-nür kıl lutf eyle yã sultãn
(Murâdî Dîvânî, Gazel 998, Beyit 4). [kalayın, -
ayın]

Bu rãh-ı 'ışk içinde **kaluram** bi'llãhi âvãre / Eger
olmaz ise çãre baña ey reh-nümã senden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1018, Beyit 3). [kaluram, -ur, -am]

Tãkatüm kalması cãnã hasretüñ çekmeklüge /
Nice bir hicr ile **kalam** el-amãn ü el-amãn (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1059, Beyit 4). [kalam, -am]

Mãhiyyetümi anlãsa ger cümle hãlãyık / Bir
kimsene **kalmaz** idi geçmeye serinden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1131, Beyit 3). [kalmaz, -maz]

Şãhã nice bir hüzn ile **kala** dil-i mañzûn / Leyli
şaçuña oldu güzel çünki o Mecnûn (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1132, Beyit 1). [kala, -a]

Dã'ireden çıkmadı her biri pergãr-vãr / Nokta gibi
kaldılar dã'irede ins ü cãn (Murâdî Dîvânî, Gazel
1151, Beyit 4). [kaldılar, -dı, -lar]

'Ãlem iki 'ãleme vãşıdadur gerçi kim / **Kalma**
vasatda şakın gel berü gıç nãrdan (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1152, Beyit 4). [kalma, --ma]

Lezzet-i dünyãya **kalma** virme dil olğıl hãlãş / Sen
Murâduñ mantıkından iste himmet gel berü

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 5). [kılma, -ma]

Gel Murâdîden al 'atâ haberin / Tâ ki **kılmayasın** cehâletde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 5). [kılmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

Tâkatüm tarh eyledi mekşûf olalı mihr-bân / Kâplamasa mîğ-i lufti **kalmaz** idüm cân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [kalmaz, -maz]

Mû-be-mû bir mû cihl yaruben olındı bihâs / Hüsini şerh itmediler **kaldılar** evlâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [kaldılar, -dı, -lar]

Ehl-i 'ışk olan bilür 'ışk ehlinüñ hâlin yine / Ten hicâbında **kalanlar** bilmediler hâl ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [kalanlar, -an, -lar]

Ne kim var ise gayrûñ cümleden buldum nihâyet ben / Velî sende nihâyet bulmayuben **kaldum** efkende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 5). [kaldum, -du, -m]

Neden bağlanuben **kalduñ** bu mekkârûñ hayâlinde / Gel 'akluñ başuña cem eyleyüp Hâkdan rızâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2). [kalduñ, -duñ]

Merhamet saña **kâlpudur** kıl 'inâyet nazarın / Buriyâ gibi olupdur bedenüm şad-pâre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 4). [kâlpudur, -up, -dur]

Müstecmi' olalı bu şifât-ı beyânumuz / Zu'mınca **kaldı** her birisi bir beyânda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 2). [kaldı, -dı]

V'Allâhi **kalsa** vâhid eger noktadur 'adem / Destûr virdi lîk n'idem ismi adına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 4). [kalsa, -sa]

Eger mahabbet ile mihr-i enver olduña / Kârada **kalmaya** nûruñ irişe bedr-aya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4). [kalmaya, -ma, -y, -a]

Kuluñ Murâdî yâ Rab 'işyân içinde **kaldı** / Rahmet umup katuña uş geldi yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [kaldı, -dı]

Yâ Rabb zât-ı Hâkkuñ maḥfî çü kibriyâda / Olsaydı ger küşâde **kâlor** cihân fenâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [kâlor, -ur]

Zîn-i gayret bağla himmet esbine / Ey Murâdî **kılma** yog u varda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [kılma, --ma]

Hayret-i kübrâda nice **kalsun** ol / Kılmaya fıkı illâ bî-efkârihi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4). [kalsun, -sun]

Kulüb ahvâlini kâlb aḥlâdı çün / Anuñ çün bir **kâlpudur** câ içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 2). [kâlpudur, -up, -dur]

Ben zerre o hûrşide dil vireli her demde / **Kaldum** şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2). [kaldum, -du, -m]

Fürkatde vü hicrânda **kâlor** mı dil-i maḥzûn / Yoḥsa ola mı vuşlat göre mi gözüm anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [kâlor, -ur]

4. Oyalanmak, vakit geçirmek.

Gel tarîki gözle **kılma** râhdan / İster iseñ bulasın nehc-i sedâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4). [kılma, -ma]

Gülsitân-ı dehre aldanma sebât olmaz aña / Bî-vefâdur eglenüb **kalmaz** gül-i hamrâ gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 3). [kalmaz, -maz]

5. İradesinde olmak.

Kâra zülfün koyaldan başa sevdâ / Kararı **kılmadı** bu gönüm aslâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [kılmadı, -ma, -dı]

Çok olupdur bende 'işyân olmuşam hayrân ü zâr / Luṭf **kalmışdur** saña yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 2). [kalmışdur, -mış, -dur]

Senüñ emrûñledür hânım bu deñlü kılduğum iḳdâm / Murâda **kalsa** çokdan el çekerdî cümle gavḡadan (Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 5). [kalsa, -sa]

Ne yüz ile saña varam kılmadum saña 'amel / Saña **kalmışdur** Hudâya cümleten kârım hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [kalmışdur, -mış, -dur]

kalmışlar [1] Âciz, düşün.

Ey Murâdî zâkir ü şâkirden ol her şubḥ u şâm / Andan özge olmadı **kalmışlara** hergiz sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 5). [kalmışlara, -a]

kâlû bela [2] Kâlû belâ: "Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler." (Araf 7/172) ayetinden iktibastır.

Kâlû Belâda çünkü yoldaş oldu baña 'ışk-ı dost / Meydân-ı 'ışk içre şehâ merdâneym ben kim bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 6). [kâlû belâda, -da]

Kâlû belâda başuma 'ışkuñ yazıldı çün / Senden ider mi bu dil-i şeydâ ferâḡati (Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 4). [kâlû belâda, -da]

kâlû belâ bezmi [2] "Evet dediler" sözünün kullanıldığı zaman; "Rabbin, Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almış ve onları kendilerine şahit tutarak; 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' (demişti). 'Evet (buna) şahidiz,' dediler" şeklinde geçen hadisenin yaşandığı zaman A'râf suresi 7/172..

Beni siz şanmañuz 'ışk ile şimdi olmuşam yoldaş / Daḥı **kâlû belâ bezminde** ben hem-hâne-i 'ışkam

(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 2). [kālū belâ bezminde, -n, -de]

Kālū belâ bezminde çün 'ahd eyledüm cānān ile / Hikmet kitābın okuyup ferzāne-i 'ışkām yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 3). [kālū belâ bezminde, -de]

kālū selāmen kavlünā ente's-selām minke's-selām
[1] *Selam bizim sözü müdür dediler sen selamsın selam sendendir.*

Kevn ü mekânūñ rehber rāh-ı Hüdāya vir delil / **Kālū selāmen kavlünā ente's-selām minke's-selām** (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3). [kālū selāmen kavlünā ente's-selām minke's-selām,]

kām [1] *Ezme, kırma, zaptetme.*

Ey Murâdî şādık iseñ ger bu hübb-ı yārde / Hāne-i dilden hemān gayrıyı eyle tarḥ u **kām** (Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [kām,]

kām [6] *Arzu, istek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān-baḥş olmak dilerseñ bende ol bir **kām** ile / Bir kelāmında anuñ biñ mürdeler ihyā olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 4). [kām,]

kām-bîn ü kām-baḥş olmak [1] *İsteğine kavuşturan ve muradına erdiren olmak.*

Murâdî ḥazret-i nāşır murāduñ üzredür dā'im / Anuñ çün **kām-bîn ü kām-baḥş olmış** durur kāmūñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 3). [kām-bîn ü kām-baḥş olmış, -mış]

kām-kār olmak [1] *Muradına ermiş, isteğine ulaşmış olmak.*

'Ālemūñ burca dik ḥişār alasin / Hıdmetūñ birle **kām-kār olasin** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 6). [kām-kār olasin, -a, -sın]

kām-rān [1] *Muradına eren, ikbal sahibi.*

Çün Murâdîñüñ murâdudur murâdı ins ü cān / Kām-rān oldı gönül her **kām-rāna** bakmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 5). [kām-rāna, -a]

kām-rān olmak [3] *Arzusuna ulaşmak; mutluluk ve sevinç içinde olmak.*

Dem-ā-dem **kām-rān olgıl** kemālūñ ber-kemāl el-ḥaḳ / Kemālūñden nice kāmilleri mest eyledi cāmūñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [kām-rān olgıl, -gıl]

Çün Murâdîñüñ murâdudur murâdı ins ü cān / **Kām-rān oldı** gönül her kām-rāna bakmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 5). [kām-rān oldı, -dı]

Ḥicāb-ı dil ne revādur ki olmaya mekşūf / Bu 'ālem içre 'ulūm ile **kām-rān olana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 4). [kām-rān olana, -an, -a]

kām-yāb olmak [1] *Bahtiyar olmak, arzu edilene kavuşmak.*

Kām-yāb olmağa kāmūñ gerek ey kām-ı cihān / Sensin erzānī kılan 'izz u sa'adet yā Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 2). [kām-yāb olmağa, -mag, -a]

kāmer [20] *Ay, mäh.*

Burūḳın neşr ider āfāka nūra ḡarḳ encümle / Ma'anîdür olan aşdāf **kāmerdendür** ziyā peydā (Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 4). [kāmerdendür, -den, -dür]

Murâdî nokṭa-i pergār olupdur iki 'ālemde / Hüsūfından selāmetdür **kāmer** eyyāmı görmez salḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [kāmer,]

Cemālūñ perdesin kıldur ki görsün ibtidādan yüz / **Kāmer** bedri nite kim her gice açar dücādan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [kāmer,]

Cümle nücüm ile **kāmer** olurdu bî-ziyā / Şems-i cemāl dutsa eger kim şehāba yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3). [kāmer,]

Sebāt-ı neyyir-i a'zam eger olmasa 'ālemde / Nücüm ile **kāmer** bî-nūr ola böyle didi kaşşās (Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [kāmer,]

Eger seyyāresin pūr-nūr iderse cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyzinden ider anı **kāmer** feyyāz (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [kāmer,]

Kāmeri bir işāret itdi iki / İki dünyāyı kıldı bir varak (Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 4). [kāmeri, -i]

Şems-i vücūdumuz bugün virdi **kāmerlere** ziyā / Zerrece ger ola cüdā cümlesi oldı fi'l-'adem (Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 4). [kāmerlere, -ler, -e]

Ḥalvetüm saḥḥında berḳ urmuş **kāmer** / Selb-i tāḳat kılduḡum tāb aḥladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [kāmer,]

Şehāb-ı dücāsını mihrinden itdüm çü ref' / Giderdüm **kāmerden** kamu mahv idüp zulmetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [kāmerden, -den]

Çünkü şaḳḳ oldı işāretle semānuñ **kāmeri** / Mihr-i enver meh ü encüm benüm içün ḥademe (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [kāmeri, -i]

Cemāl-i ḥüsn irişür āfītābdan **kāmere** / **Kāmer** ziyāsı durur berḳ uran bu baḥr u bere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [kāmer,]

Cemāl-i ḥüsn irişür āfītābdan **kāmere** / **Kāmer** ziyāsı durur berḳ uran bu baḥr u bere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 1). [kāmere, -e]

Āyāt-ı şubḥ içinde oldı **kāmer** münevver / Leyl-i ed'ac içre seyyāredür icāba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 2). [kāmer,]

Ƙamer sevdā hicābından ne var ger zîr-i men olsa / Çü tâb-ı şems-i nûrânî cihân içre ‘ayân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [Ƙamer,]

Âfitâb-ı ezelûn sa’d ile kılmişsa tûlû’ / **Ƙamere** olsa muƘâbil ola a’lâ güzeri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 2). [Ƙamere, -e]

Güneşûn nûrî çü tâbında kılurmuş **Ƙameri** / Gice gündüz ne ararsın meded ey-vây seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [Ƙameri, -i]

Şu’â’-ı mihrî çü berƘ oldu tâb-nâk oluben / **Ƙamer** ziyâsına zamm oldu tâb-ver kıldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 4). [Ƙamer,]

II Sevgili.

Leyle-i zûlmâda gördüm bir **Ƙamer** olmuş ‘ayân / Cümleten seyyâreler yüz urmuş anuñ pâyına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 2). [Ƙamer,]

II Aşk.

Toğar çün şems-i tâbânım biri birinden enver çün / Ebed zûlmet yüzün görmez **Ƙamerler** mahv olur çün yah (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [Ƙamerler, -ler]

Ƙamer-âsâ [1] Ay gibi.

Lâmi’-i şemsi ehad nûrını bezl eyledi dil / **Ƙamer-âsâ** anı aħz eyledi a’lâdan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 3). [Ƙamer-âsâ,]

Ƙamer-i bedr [1] Dolunay.

Ƙamer-i bedre bakarsam beni şemsüm gözedür / Şemsüm envârı ile her yanum azvâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4). [Ƙamer-i bedre, -e]

Ƙamer-i lâ-ilâhe illâ’llah [1] Allah’tan başka ilah yoktur sözünün ay’t, işığı.

Lâmi’ oldu burûk ile her gâh / **Ƙamer-i lâ-ilâhe illâ’llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 1). [Ƙamer-i lâ-ilâhe illâ’llah,]

Ƙamer-i tâbân Ƙılmak [1] Parlak ay haline getirmek.

Bir zerre idüm evvel **Ƙılduñ Ƙamer-i tâbân** / Şimden girü ırgügil ol mihr-i dirahşâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 3). [Ƙamer-i tâbân Ƙılduñ, -du, -n]

Ƙamer-‘izâr [1] Ay gibi beyaz ve parlak yanaklı.

Hiţâb irerse eger cânı iftiḥâra çeker / Fûrûğ-ı mihrini ya’ni **Ƙamer-‘izâra** çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 1). [Ƙamer-‘izâra, -i]

Ƙâmet [3] Boy, kadd.

Rast itdüm çün vücûdum **Ƙâmetin** / Pes irişdüm rahmet-i Rahmâna ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1168, Beyit 3). [Ƙâmetin, -in]

Câmdur bu iki çeşmüm bâde-i ḥamrâ tolu / **Ƙâmetüm** çeng oldu sînem dilberâ kânûndur (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3). [Ƙâmetüm, -üm]

Ƙaddûn okı kıldı şehâ **Ƙâmetüm** hemân / Ƙaşuñ ḥayâlî eyledi ḥayrân bu gönlümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 6). [Ƙâmetüm, -(ü)m]

Ƙâmet-i bâlâ [1] Uzun boy.

Ƙâmet-i bâlânı añup ey meh-i burc-ı şeref / Serv ü şemşâdî kaçan Ƙılsam temâşâ ağlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [Ƙâmet-i bâlânı, -n, -ı]

Ƙâmi’ [1] Kahreden, yok eden.

Ezelde ḥükmi beşîr üzre oldu çün Ƙâtî’ / Beşîr irişdi nezîre nezîrdür **Ƙâmi’** (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [Ƙâmi’,]

Ƙâmi’ olmak [1] Kahreden, yok eden olmak.

Ƙamudan bî-misâl el-ḥaƘ sözü budur hemân ancak / Murâdî her ki ḥâlifdür hemân anları **ol Ƙâmi’** (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [Ƙâmi’ ol,]

Ƙâmil [15] İlim, fazîlet ve ḥüner sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kimse. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mükemmel itdi kemâlin özi kemâle kemâl / Bilürdi **Ƙâmilini** kıldı cümleten inţâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 3). [Ƙâmilini, -in, -i]

Ƙâmil eylemek [1] Olgunlaştırmak, kamil insan haline getirmek.

Rûy-i dildâre muƘâbil yine mir’ât-ı göñül / **Eyledi** ‘ışƙ-ı ḥaƙîkatde beni ol **Ƙâmil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1). [Ƙâmil eyledi, -di]

Ƙâmil-i baḥr-ı ‘ulûm-ı mihterîn [1] En büyük ilim denizinin kemâle, mükemmelliğe ermiş olanı.

Ƙâmil-i baḥr-ı ‘ulûm-ı mihterîn / ‘Âmil-i ḥilm-i rûmûz-ı bihterîn (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 6). [Ƙâmil-i baḥr-ı ‘ulûm-ı mihterîn,]

Ƙâmil-i îmân [2] İmani olgunluğun ve derinliğin en ileri, en mükemmel derecesi.

Raḥm u şefƙat oldu çün kim **Ƙâmil-i îmândan** / Ḥalka raḥm it kim bulasın mağfîret Raḥmândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [Ƙâmil-i îmândan, -dan]

Raḥm u şefƙat oldu çün kim **Ƙâmil-i îmândan** / Ḥalka raḥm it kim bulasın mağfîret Raḥmândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1). [Ƙâmil-i îmândan, -dan]

Ƙâmil-i insân [4] Olgun insan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî talduğınca çıduğınca baḥr-ı ‘ummâna / Anuñ her ƙaṭresinden **Ƙâmil-i insân** olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 5). [Ƙâmil-i insân,]

Ƙâmil-i insân olmak [1] Olgun insan olmak.

Bildi Murâdî özin geçdi kamu vazdan / **Kâmil-i insân olan** oldı hemân muṭṭalı' (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 5). [kâmil-i insân olan, -an]

kâmil-i mükemmel [1] Tam manasıyla olgunlaşmış, insan-ı kâmil.

Bu 'uḳde ḥalline bir **kâmil-i mükemmel** gör / Ḥazer ve el-ḥazer olma beri 'ani'l-imân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 3). [kâmil-i mükemmel,]

kâmilin [1] Olgun insanlar.

'Urûc-ı muḥtaşardan oldı çün mi'râc-ı külliyyet / Pür-ekmel oldı o kim **kâmilîne** virdi 'unvânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [kâmilîne, -e]

kâmil itmek [2] Kemale, olgunluğa erdirmeye.

Kâmil itdüm çünki gaybümde özüm ef'âlümü / 'Ayna geldüm ḥüsn-i vech üzre bulup eşkâlümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 1). [kâmil itdüm, -dû, -m]

Kâmil itdüm çünki gaybümde özüm ef'âlümü / 'Ayna geldüm ḥüsn-i vech üzre bulup eşkâlümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 1). [kâmil itdüm, -dû, -m]

kâmil olmak [10] Kemale erişmek, mükemmel olmak, olgunlaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gayrıyı terk iderseñ eger **kâmil olasın** / Bâkî kimesne ḳalmaya bâkî Ḥudâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 477, Beyit 3). [kâmil olasın, -a, -sın]

kâmilü'l-'ilm olmak [1] İlimde kemale, mükemmelliğe erişmek.

Añlar iseñ ger bu remzi **kâmilü'l-'ilm olasın** / Nice ḥasta saña gele bir nefes dermân içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 4). [kâmilü'l-'ilm olasın, -a, -sın]

kâmilü'l-vaḳt olmak [1] Zamanın, devrin kemale ereni olmak.

Kâmilü'l-vaḳt olmuşam gerçi bu 'aḳl u ḥilm ile / Müfredâtum vâhid oldı añladun çün sen seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [kâmilü'l-vaḳt olmuşam, -muş, --am]

kamu [238] Hep, bütün. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz âşnaları **kamu** yâd eyledük hemân / Deryâ-yı 'ışḳda olalıdan biz âşınâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 3). [kamu,]

kamu 'âlem [10] Bütün dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kamu 'âlem saña ḳuldur Ḥudâyâ / Kerîmâ pâdişâhâ reh-nümâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 1). [kamu 'âlem,]

kamu eşya [2] Bütün şeyler, bütün nesneler.

Taḳdîs ideli nâm-ı Ḥudâyı **kamu eşyâ** / Nezdîk-i Murâdîde ider cümle şehâdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5). [kamu eşyâ,]

Mihr-i luṭfuñ toḡalı 'âlem-i enverde vücûd / Cümle insân ü melâ'ik **kamu eşyâda** sücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [kamu eşyâda, -da]

kamu millet [1] Bütün halk, herkes.

Ser-â-tâ-pâ muḥîṭ oldı vücûdum ḥavzı âbına / Olupdur meşreb-i şâfi içre andan **kamu millet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [kamu millet,]

kamu şey' [1] Her şey.

İki cihânı birbirine şıḡduran nedür / İki kelâm oldı **kamu şey'e** reh-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [kamu şey'e, -e]

kân [4] Maden.

Refîḳ-i 'ışḳa su'al itmişem dilârâdan / Cevâb virdi 'aceb cevher irdi **kânumuza** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 2). [kânumuza, -umuz, -a]

Rûkn-i evvelde durur âhirümün erkânı / Bedenüm ger şorasın gevherün oldur **kânı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 1). [kânı, -ı]

II Bir nesnenin kaynağı.

Dest-i luṭfuñla elüm al ayaḡa ḳaldur beni / Çün keremdür saña **kânün** eylegil ḥâşıl şifâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [kânün, -un]

Cihânı varını ser-cümle cem' itseñ bahâ olmaz / Ararsañ iki dünyâyı ele girmez o **kân** el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 3). [kân,]

kân eylemek [2] Kaynak, memba ḳılmak.

Murâdî 'arşa-i ḥikmetde çün **kân eylemiş** 'ilmi / Ma'ârif küyüdür her dem dönen ḥâlât-ı ḳalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [kân eylemiş, -miş]

Ey Murâdî gel berü 'âlem nedür âdem nedür / Her ne kim var ise gevher cümleye **kân eyledi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 5). [kân eyledi, -di]

kân olmak [1] Altın ve gümüş gibi madenlerin çıktığı maden ocağı olmak.

Zerre zerre çekmeyen derd-i ḥabîb / Bellü bil ol cevhere **kân olmaya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 3). [kân olmaya, -ma, -(y)a]

kân [17] Vücuttaki hayati sıvı.

Kân ile almak vüzü' oldı çü 'âdet 'âşıḳa / Bize ḥâcet olmadı bu kâr içün bir ḳatre mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3). [kân,]

Mür u mâhî zevk ider âlâyı âdem neylesün / Pes namâz-ı dest için 'uşşâk ile **kan** eglenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [kan,]

Râh-rev oldu gönül âteşe hark olsa n'ola / 'Âşıkın öldüre ma'sûk yâ **kanı** nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [kanı, -ı]

Viremez bu mes'ele fetvâsını şeyhu'l-enâm / Çün bu yirde **kan** iledür 'âşık dest-i namâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [kan,]

Murâdî hubb-ı hâlünden şakın deyyâra fâş itme / Eger **kan** ola arada bu kana açmaz idüñ göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [kan,]

Murâdî hubb-ı hâlünden şakın deyyâra fâş itme / Eger kan ola arada bu **kana** açmaz idüñ göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 5). [kana, -a]

Men 'aref sırrın dilerseñ bilesin îkân ile / Kanuñı tarh eyleyüp bu **kanı** mâ kılmak gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [kanı, -ı]

Men 'aref sırrın dilerseñ bilesin îkân ile / **Kanuñı** tarh eyleyüp bu kanı mâ kılmak gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [kanuñı, -uñı]

Nice te'vîl ideyin ben bu cevâbuñı senüñ / Ki didüñ ben uyuyayın **kan** ile âbuñı senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [kan,]

Bilmezem ben kendümi 'ayb eylemeñ yârân baña / **Kan** şudan a'lâ durur bunda neme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [kan,]

Gönül gam-gîn gözüm nem-gîn yaşum **kana** boyanmışdur / Kıluram âh ile zârı güzel ben mübtelâ senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6). [kana, -a]

Râğib iken râğbeti insâna sa'y itmiş meger / Pes niçün cürm 'add ider **kan** olmadı çün üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 4). [kan,]

Bu çerh-i ser-nigünden çekdüm nice meşakkat / Şimden girü bu 'âşık **kanına** şalla kana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [kanına, -ın, -a]

II Gözyaşı.

Eşk-i çeşmüm yirine cānā gözümnden **kan** akar / Şöyle cüş ile gelür kim sanasın 'ummān akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [kan,]

Çokdan ağlardı bu gözüm **kanı** / Añlamasa anı hayâl-i nigâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 2). [kanı, -ı]

Lebüñ hicrinden ey şāhum nice bir / Aķısar dembe-dem gözümde **kanum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 6). [kanum, -um]

Diñüz baña bi'llāhi gönlümi alan kanı / Hicrinden akıdur göz yaşlar yirine **kanı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 1). [kanı, -ı]

kana boyanmak [1] Kan içinde kalmak; kızarmak, kırmızı rengi almak. II Perişan olmak, acı ve keder içinde kalmak.

Hezārān bülbülü kılmışdur ihlāk / Anuñ için boyanmış **kana** gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 3). [kana boyanmış, -mış]

kan ağlamak [7] (Deyim) Kanlı gözyaşı dökmek. II Çok üzölmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

'İşk ile **kan ağlayan** bir eşk-rîzi isterüz / 'Âşık olmaz yanumuzda degme bir kıllâşlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 3). [kan ağlayan, -(y)an]

kan akmak [2] Kanını akıtmak, kanını dökmek. II Kanlı gözyaşı dökmek.

'Ayn-ı Murâdî **kan akıdur** hicr-i yârdan / Vaşl-ı nigâr bir dem anı eyle yâ ehad (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5). [kan akıdur, -ur]

Havf ider mi cāndan her kim kıya baş ortaya / Çeşmümüzden **kan akarsa** ol deme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [kan akarsa, -ar, -sa]

kan içmek [1] (Deyim) Kanını içmek. II Öldürmek, kanlar içinde bırakmak; acı ve sıkıntı vermek.

Gönül aldanma bu dünyā katı gaddâr durur / Nicenüñ **kanın içüpdür** katı hün-hvâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 1). [kanın içüpdür, -üp, -dür]

kan itmek [1] Kanlı hale getirmek.

Ābumı **kan itmeyince** bilmedüm peydâ nedür / Müşkil işdür bil bunı a'ley nedür a'lâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 1). [kan itmeyince, -me, -(y)ince]

kan kılmak [1] Kan etmek. II Çok acı vermek, dert vermek.

Geldi üstine nice biñ biñ tıyūr-ı muhtelif / Kimi sālīm kimisi **kıldı** nice **kan** üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5). [kan kıldı, -dı]

kan olmağ [1] Kan dökölmek. II Kavga ve kargaşa meydana gelmesi.

Bu sebebdür eyleyen halk-ı cihānı bā-cidāl / Anuñ için yirde hem göklerde **kan olmağdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [kan olmağdadur, -mak, -da, -dur]

kan yutmak [3] (Deyim) Çok acı çekmek.

Derd ü hicründen yiter **kan yutdı** bu bî-çäre dil / Bir dağı bu vıslata bulur mıyuz bir çäre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 2). [kan yutdı, -dı]

Gün yüzüñ şavķına māhum **kan yudaram** la'l-veş / Dür gibi bağrum delindi sen leb-i mercān için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [kan yudaram, -ar, --am]

Yudarsa la'l-veş **kanı** bu şeydāsını 'ayb itme / Elest vaktinde zülfüñ büyü kalmışdur dimāğında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [kanı yudarsa, -ar, -sa]

k'aña [3] *Ki ona.*

Hâlümüñüñ haķıķatın bilmedi kimsene ebed / Lâķı
şol añladı **k'aña** bildüre vâhid ehad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 1*). [*k'aña, j*]

Pâre pâre oldı Sînâ 'aks-i nûr-ı yârden / Nice tâķat
göstere şol **k'aña** peydâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2*). [*k'aña, j*]

Rabbine yolını taķķık eyleyen oldur **k'ana** / Emr-i
tahr ile muṭahhar kılup ihsân eylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2*). [*k'ana, j*]

kanâ'at [7] *Azla yetinme, kısmete razı olma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Tefekkür şehrine vardum didi bir pîr-i ma'nâ-baṣ
/ Sebeb 'izzet dilerseñ bil **kanâ'atdûr** kanâ'atdûr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4*). [*kanâ'atdûr, -dür j*]

kanâ'at ehli [1] *Kanaatkâr.*

Ey Murâdî tâlib-i 'izzet olursañ bilmiş ol / Kıl
kanâ'at kim **kanâ'at ehli** oldı pâdişâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 5*). [*kanâ'at ehli, j*]

kanâ'at eylemek [1] *Haline rıza göstermek.*

Ey dil ṭayanma câha şadân olam dir iseñ / Dâ'im
kanâ'at eyle sultân olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 1*). [*kanâ'at eyle, j*]

kanâ'at itmek [2] *Yetinmek.*

Bir tâc ile bir hırķa vü bir nân bize kâfî / Bir
bizcileyin kimse **kanâ'at idemezler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3*). [*kanâ'at idemezler, -emez, -ler j*]

Her kim ki **kanâ'at ide** pîşe / Bil iki cihâna
pâdişâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 4*). [*kanâ'at ide, -e j*]

kanâ'at kılmak [4] *Kısmete razı olmak, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememek, yetinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sultân-ı cihân oldı şu kim **kıldı kanâ'at** / Şol kim
ola kâni' o durur ehl-i sa'âdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1*). [*kanâ'at kıldı, -dı j*]

kanâ'at yolu [1] *Elindekine yetinme yolu, azla yetinme.*

Ṭama'ı terk idûben gözle **kanâ'at yolını** /
Gözi seyr eylemez illâ ki bir avuc ṭoprak (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2*). [*kanâ'at yolını, -(n)ı j*]

kanad [4] *Kanat. II Koruma, himaye; rehberlik, yol göstericilik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Aceb deryâ-yı tevḥîdi **kanadum** fûlk idüp
gezdüm / N'idem ben gayrı mellâhı delîl-i bî-
zevâlüm var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3*). [*kanadum, -um j*]

kanad açmak [2] *Kanat açmak, uçmaya yeltenmek. II Bir işe başlamak, bir durumun hakim olması.*

Sâha-i kudretde çün **açdum kanad** / Ṭayr idüp
geçdüm yine ebrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 2*). [*kanad açdum, -du, -m j*]

II Birini korumak, himaye etmek.

Mağrib ü maşrıķa **kanad açdı** / 'Alem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 3*). [*kanad açdı, -dı j*]

kanâdil-i maḥabbet [1] *Sevgi kandili.*

Kanâdil-i maḥabbetdûr yanan hücrât-ı
kalbümde / Cemâlidür hüveydâ her şehir mir'ât-ı
kalbümde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 1*). [*kanâdil-i maḥabbetdûr, -dür j*]

kanâtır [1] *Kantarlar.*

Şıraṭ-ı müstakîm üzre **kanâtırın** kurar berzaḥ /
Teğâfûl eyleyimezseñ geçersin cennet ü düzaḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1*). [*kanâtırın, -ın j*]

k'anda [2] *Ki onda.*

Devâm-ı dem devâm olsun dem olsun ey Murâdî
dem / Müdâm olsun müdâmuñ **k'anda** bir dem
nice biñ demdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5*). [*k'anda, j*]

Her ki seni görüp bile söyle aña Murâdîyâ / Baḥr-
ı ehad cevâhirin vaşfını **k'anda** dirmişüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5*). [*k'anda, j*]

k'andan [1] *Ki ondan.*

'Azîzüm nûr-ı vech-i yâre tâķat kimse göstermez /
Nedür bu 'ışk-ı dîl **k'andan** ferâġat kimse
göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1*). [*k'andan, j*]

ķande [30] *Nerede. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sen olma denîlerle muşâhib yûri zinhâr / Her dem
araġıl **ķande** ki var ehl-i siyâdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3*). [*ķande, j*]

ķand-ı mükerrer [1] *Tekrar tekrar kaynaklı olarak özenle yapılmış şeker, tatlı.*

Ḥayât-efzâ durur her ḥasta-i cân üstine dâ'im /
Murâduñ tatlu elfâzı hemân **ķand-ı mükerrerdür**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5*). [*ķand-ı mükerrerdür, -dür j*]

ķand-ı nebat [1] *Beyaz şeker.*

Manṭık-ı a'lâ bulupdur ṭüṭi-i sebz-i revân / Çünkü
ol âb ile ḥalt idüp içür **ķand-ı nebât** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3*). [*ķand-ı nebât, j*]

ķand-i zülal [1] *Saf, soġuk suyun şeker gibi olan tadı.*

Nesîm-i luṭf eser çün kim mu'aṭṭardur meşâm-ı dîl
/ Aķar mâ-ı lezîzi feyz alup **ķand-i zülâlınden**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [kand-i zülâlınden, -in, -den]

kandil-i vücûd [1] Beden, varlık kandi.

Mihneti çekdikçe müstaḥkem olupdur ḥabl-i 'ışk / Bağlu **kandil-i vücûda** nûr ile bâlâdayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [kandil-i vücûda, -a]

kandil-i zücâc [1] Sırça, cam kandi.

Andan itdi iktibâsı cümle **kandil-i zücâc** / Lem'a-i kandil nûrından münnevver beyt-i dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2). [kandil-i zücâc,]

kandurmak [4] İçme isteğini tamamen karşılayacak kadar içirmek. II Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî yümn-i himmetde Muḥammed mîmi serçeşmeñ / Kamu 'atşânı **kandurduñ** dehânuñ ğaym-ı mâṭardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [kandurduñ, -du, -n]

kâne duḥâ [1] Sabah oldu [Kuşluk vaktine and olsun! (93/Duha 1)].

Râğıb-ı sirra bir ḥaber sordum / Pes cevâbında didi "**Kâne duḥâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 2). ["kâne duḥâ",]

kâne ḥayyen bi-ḥayâti veleñü'l-ḥayyü şamed [1] O ebedî diridir ve O hayy ve samettir.

Kâne ḥayyen bi-ḥayâti veleñü'l-ḥayyü şamed / Çün Murâdîde anuñ oldı bu zât-ı ef'âl (Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 5). [kâne ḥayyen bi-ḥayâti veleñü'l-ḥayyü şamed,]

kâne ḥayyen ebed velâ mevta [1] Ebedî olarak o diridir, ölü değildir.

Her ki cânunu virdi cânâna / **Kâne ḥayyen ebed velâ mevta** (Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 2). [kâne ḥayyen ebed velâ mevta,]

kâne ḥayyen velâ yuşibu memaṭ [1] O haydır, ona ölüm isabet etmez.

Buldı 'ışk ile çünki Mevlâsın / **Kâne ḥayyen velâ yuşibu memaṭ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 2). [kâne ḥayyen velâ yuşibu memaṭ,]

kâne izâ ṭâlî'an aḳmâruhu [1] Onun ayları doğduğu zaman.

Zeyyentü'l-ḳalbe bi-envârihi / **Kâne izâ ṭâlî'an aḳmâruhu** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 1). [kâne izâ ṭâlî'an aḳmâruhu,]

kâne lenâ cevâbüñâ 'aynüke 'ayni ḥâkezâ [1] Bize cevabı şu oldu: senin gözün benim gözümüdür böylece.

Züyyine bi'l-cemâlihi inkeşefet ğıṭâ'uhâ / **Kâne lenâ cevâbüñâ 'aynüke 'ayni ḥâkezâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 1). [kâne lenâ cevâbüñâ 'aynüke 'ayni ḥâkezâ,]

kâne min-nûru murâdin ṭamâ'et arz u sema [1] Arz ve sema Murat'ın nurundan sükûnete erdi.

Ḳurbühü maḥzu murâdin ve-limen câ'e beşir / **Kâne min-nûru murâdin ṭamâ'et arz u semâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 5). [kâne min-nûru murâdin ṭamâ'et arz u semâ,]

kâne rabbüke mesebbibe'l-esbâb [1] Rabb'in bütün sebepleri yaratandır.

Uṭlubü'l-'afve min 'afvi murâd / **Kâne Rabbüke mesebbibe'l-esbâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 5). [kâne rabbüke mesebbibe'l-esbâb,]

kâne râzin izâ yeci'ü ḳazâ [1] Kaza geldiğinde kazaya razı olur.

Her ki bulmak dilerse vaşl-ı ḥabîb / **Kâne râzin izâ yeci'ü ḳazâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 90, Beyit 3). [kâne râzin izâ yeci'ü ḳazâ,]

kâne sâmi'an cemî'an mâ fi'd-dâreyni mine'l-ḥalâyık vü kellâ aḥz vâ miḳdâri sem'uhu bi-himmet [1] Her iki cihanda yarattıklarının tamamını iştendir.

Kâne sâmi'an cemî'an mâ fi'd-dâreyni mine'l-ḥalâyık / Vü kellâ aḥz vâ miḳdâri sem'uhu bi-himmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 3). [kâne sâmi'an cemî'an mâ fi'd-dâreyni mine'l-ḥalâyık vü kellâ aḥz vâ miḳdâri sem'uhu bi-himmet,]

kâne şanî'an min âsârihi [1] Eserlerini yapandır.

İster iseñ bilmek eserden Murâd / **Kâne şanî'an min âsârihi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 5). [kâne şanî'an min âsârihi,]

kâne sevdâ'i bi'l-beyâzi mucîb [1] Siyah idi onu beyazlandırmakla (duasına) cevap verdi.

Kâne sevdâ'i bi'l-beyâzi mucîb / Zülmet içre bulunur âb-ı ḥayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 4). [kâne sevdâ'i bi'l-beyâzi mucîb,]

kâne vaḥîdâ [1] Eşi benzeri yoktu.

"Men kâne yerânî fe-yerânî"de konuldu / Şol kimse ki anı diledi "**kâne vaḥîdâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 5). ["kâne vaḥîdâ",]

kâne'l-'aṭâ'ü'l-muṭlaḳâ ḥâze'l-'aṭâ ni'me'l-'aṭâ [1] O mutlak ihsan sahibidir. Bu ihsan ne güzel ihsan.

Sem'üme geldi bir şadâ "ḥâze'n-nidâ ḥâze'n-nidâ" / **Kâne'l-'aṭâ'ü'l-muṭlaḳâ ḥâze'l-'aṭâ ni'me'l-'aṭâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1). [kâne'l-'aṭâ'ü'l-muṭlaḳâ ḥâze'l-'aṭâ ni'me'l-'aṭâ,]

kânet nidâ'en dâyimen min-'ilminâ min-'ilminâ [1] İlmimizden, ilmimizden sürekli bir nida idi.

Çün münteşirdür 'âleme bir zerre 'ilminden ḥaber / **Kânet nidâ'en dâyimen min-'ilminâ min-'ilminâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [kânet nidâ'en dâyimen min-'ilminâ min-'ilminâ,]

ḳaṅğı [6] Hangi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî derd-i 'ışkuñ yine dermânı habîb / **Ķanġı** derd ola habîbüm kim devâ olmaz aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 5). [Ķanġı,]

Ķanġı birin [1] Hangi birini.

Ol baña şol kadar kıluır ihsân hisâbı yok / **Ķanġı birin** anup dañı şükürin edâ idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 3). [Ķanġı birin,]

k'anı [1] Ki onu.

İster iseñ isteme sivâdan / Gözle **k'anı** sırr-ı evliyâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 5). [k'anı,]

Ķanı [44] Hani, nerede. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Geldi Murâdî 'âleme âdem **Ķanı** başır / Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [Ķanı,]

Ķanı' [3] Kanaat edici, eden, hâlerinden hoşnut, nasibine razı.

Şol kimse ki **Ķanı'dür** her vech ile şâyî'dür / Görmez yüzini fakruñ şunda ki ġnâ vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [Ķanı'dür, -dür]

Murâduñ oldı cihân cümleten yanında giyâh / Tecemmülâtı koyup bir 'abâya **Ķanı'** imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [Ķanı',]

İster iseñ ġnâ eger şan'at idin kanâ'atı / Diler iseñ 'azîzi ger sen anı **Ķanı'** añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). [Ķanı',]

Ķanı' eylemek [1] Kanaat eden olmak.

Ger ġnâyâ mâlik iseñ **eyle Ķanı'** nefsuñi / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedâ vü şâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [Ķanı' eyle,]

Ķanı'-i nân-ı cevîn olmak [1] Arpa ekmeğine kanaat eden olmak.

'İbret ile nazar it 'âleme 'ibret demidür / **Ķanı'-i nân-ı cevîn ol** ki kanâ'at demidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 1). [Ķanı'-i nân-ı cevîn ol,]

Ķanı' olmak [11] Kanaat etmek, yeterli bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sultân-ı cihân oldı şu kim kıldı kanâ'at / Şol kim **ola Ķanı'** o durur ehl-i sa'âdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 1). [Ķanı' ola, -a]

Ķânit olmak [2] İtaatlı, baġlı, dindar olmak.

'Âlim-i sırr-ı hafıyyât oldı Rabbü'l-'âlemin / **Ķânit olġıl ol** Kerîm'e lutfi âlâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 4). [Ķânit olġıl, -ġıl]

Ķânit olmaya şu kim emrüne câna im-rüz / Ķayd u bend ile şeherden anı divâne getür (Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 3). [Ķânit olmaya, -ma, -(y)a]

Ķanġı [1] Hangi.

Almışuzdur biz zemîn ü âsumânı cümleten / **Ķanġı** yirde kim dilerseñ biz o câyilerdenüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3). [Ķanġı,]

k'añla [1] Ki anlamak, kavramak.

Ķalîb-ı cisminde cismîn maġz-ı hikmet añlamış / Şol mubaşşar **k'añlamış** idrâkini kerrât ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 3). [k'añlamış, -mış]

Ķanlu [1] Kana bulanmış, kanla dolu olan.

'Aġl ü dânişden mücellâ oldı dil âyînesi / **Ķanlu** oldur kim maġabbetden bir ola sînesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [Ķanlu,]

Ķanmak [5] Doymak.

Murâdîñün bu vechinden nice vech eylemiş zâhir / Velîkin şol kişi **Ķanmış** durur k'içe zülâlınden (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [Ķanmış, -mış]

Saġayhüm şerbetin biñ kerre virse **Ķanamaz** 'aşık / Eger olmasa âb-ı nutfî kıluırdı helâkeyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3). [Ķanamaz, -a, -maz]

Bu çerġ-i ser-niġundan çekdüm nice meşakkât / Şimden girü bu 'aşık **Ķanma** şalla **Ķana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [Ķana, -a]

Ru'yete açdı niġâbın bu iki didelere / Vuşlatı âbı ile **Ķandı** bu hicrîñ 'ataşı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 2). [Ķandı, -dı]

1. Doymak 2. Tuzaġa düşmek, oyuna gelmek.

Şarâb-ı vuşlatuñ bir cür'asın zevk eyleyen 'aşık / Eger câmuñ tolusın saña virürlerse **Ķanma** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3). [Ķanma, -ma]

Ķana Ķana [2] Kamıncaya kadar, doya doya. II Bir duygunun hakim olması.

Vaşluñ şarâbın ey yâr şun baña **Ķana Ķana** / Hicrân elinde baġrum ġarġ oldı **Ķana Ķana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [Ķana Ķana,]

Vaşluñ şarâbın ey yâr şun baña **Ķana Ķana** / Hicrân elinde baġrum ġarġ oldı **Ķana Ķana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [Ķana Ķana,]

Ķanġara [1] Taştan yapılan kemerli büyükçe köprü.

Ķanġaradur sıratı çün şart ile başdı dil kadem / Kâ'im olursañ 'arşada 'ışkı ola saña sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [Ķanġaradur, -dur, -]

Ķânun [3] Emir, hüküm.

Doğrulukdur baña rāhuñda kifāyet eyleyen / ‘Āşık-ı
dil-hastaya budur şifā **ķānūndur** (Murādī
Dīvānı, Gazel 409, Beyit 3). [ķānūndur, -dur]

Çün ena’llāh āyetin yazdı kalem nūn üstine / Anuñ
içün hūkmi cārīdür bu **ķānūn** üstine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 1). [ķānūn,]

II Kanun enstrümanı.

Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i hāmra tolu /
Ķāmetüm çeng oldı sinem dilberā **ķānūndur**
(Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 3). [ķānūndur, -
dur]

ķānūn-ı ezel [1] Çok eskiden beri kâide, kural, nizam
olan.

Ķānūn-ı ezelledür şifā çün / Bu sırrı velîler itmiş
ihfā (Murādī Dīvānı, Gazel 95, Beyit 4). [ķānūn-ı
ezelledür, -de, -dür]

ķānūt [1] Ümitsiz olur [İnsan, iyilik
istemekten usanmaz da, kendisine bir kötülük
gelince umutsuzluğa düşer, üzülür (41/Fussilet 49)].

Didūñ çünki Lā-taķnetū olmazam ben **ķānūt** /
İderven bu şükrümle zīrā ziyāde recā (Murādī
Dīvānı, Gazel 119, Beyit 2). [ķānūt,]

ķānūt olmak [1] Ümitsiz olmak.

Ben senūñ rahmetūñi gözlerüm **olmam** çü **ķānūt** /
Ki resūlūñ ne ki bildürdi peyāmuñ hākdur (Murādī
Dīvānı, Gazel 439, Beyit 2). [ķānūt olmam, -ma, -
m]

ķapanmak [1] Kapalı hale gelmek.

Oķuyam çünki ben seb’a’l-mesānī ism-i Hāķ ile
/ Sekizdür acılan yedi **ķapanur** kılmağ āzārı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 4). [ķapanur, -
ur]

ķaplamak [25] Kaplamak, sarmak.

Netāyic **ķapladı** iki cihānı kabz ü bast ile /
Heyūlāda hüveydādur ne kim var cümleten ma’nā
(Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 3). [ķapladı, -dı]

Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tābān-ı cihān /
Ķaplamışdur şanasın āb-ı hayātı zulümāt
(Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 2). [ķaplamışdur, -
mış, -dur]

‘Āşık olalı bu gönül zār ile āh içindedür / **Ķapladı**
dūd-ı cismümü dūd-ı siyāh içindedür (Murādī
Dīvānı, Gazel 509, Beyit 1). [ķapladı, -dı]

Çün Murādī başlaya bir dem kelāmuñ ķāline /
Nekhet-i hūb ‘ālemi **ķaplar** ferağ bulur dimāğ
(Murādī Dīvānı, Gazel 662, Beyit 5). [ķaplar, -r]

Rūh-ı kudūs kamu melek dā’ir-i ‘ālem oldı çün /
‘Arş ile ferşi **ķaplayan** cümle-i perr ü bāle bak
(Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 3). [ķaplayan, -
yan]

Murādī lücce-i deryādan aldı bir gevher / Eridi şu
oluben **ķapladı** nice ‘ummān (Murādī Dīvānı,
Gazel 1141, Beyit 5). [ķapladı, -dı]

II Etkisinde bırakmak.

Cürm ile hāţāma n’ola bakmasañ eyā şāh / Luţf ü
keremūñ **ķapladı** dünyayı ser-ā-pā (Murādī
Dīvānı, Gazel 78, Beyit 4). [ķapladı, -dı]

İsm ile **ķapladı** ‘ālemleri nām ile vücūd / Anuñ
içün didiler ‘ilm iledür ad-ı şifāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 182, Beyit 2). [ķapladı, -dı]

Vuşlatda vişāl ile özin bilmedi kat’ā / Bir lezzete
irdi ki anı **ķapladı** dehşet (Murādī Dīvānı, Gazel
197, Beyit 2). [ķapladı, -dı]

Ser-be-ser emvāc uraldan dilde deryā-yı şühūd /
Anuñ içün **ķaplamışdur** ‘ālemi bu āb-ı cūd
(Murādī Dīvānı, Gazel 244, Beyit 1). [ķaplamışdur, -
mış, -dur]

Ķayālūñ haylī **ķapladı** dil aña eylemez meylī /
Nice kılsun aña meylī aña ayru temāşādur (Murādī
Dīvānı, Gazel 297, Beyit 4). [ķapladı, -dı]

Tahayyür **ķapladı** ‘ālemleri hüsn-i cemālūñden /
Anuñ çün zindeler bī-‘aql mevt-i h’vāba düşmişdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 4). [ķapladı, -dı
]

‘Işķ **ķapladı** Murādīyi ķomaz ‘aqla gele / Çıkmaz
ol nokta ki dā’ire-i pergāle düşer (Murādī Dīvānı,
Gazel 418, Beyit 5). [ķapladı, -dı]

Berķ ura nūr-ı cemālūñ çü hüveydā görünür /
Kibriyā **ķapladı** līkin anı ihfā görünür (Murādī
Dīvānı, Gazel 432, Beyit 1). [ķapladı, -dı]

Eylemiş bir hāne anda kim muhīt-i ‘āmdur /
Ķaplamışdur kūn fekānı nitekim bir mā’ī tās
(Murādī Dīvānı, Gazel 613, Beyit 2). [ķaplamışdur, -
mış, -dur]

Eylemiş bir hāne anda kim muhīt-i ‘āmdur /
Ķaplamışdur kūn fekānı nitekim bir mā’ī tās
(Murādī Dīvānı, Gazel 613, Beyit 2). [ķaplamışdur, -
mış, -dur]

Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ‘ışķ / Başdan
ayağa **ķapladı** cānı ‘atā-yı ‘ışķ (Murādī Dīvānı,
Gazel 702, Beyit 1). [ķapladı, -dı, -]

Hāķā budur ki geldi sa’adet bölük bölük /
Etrāfumuñ **ķapladı** devlet bölük bölük (Murādī
Dīvānı, Gazel 745, Beyit 1). [ķapladı, -dı]

Ķamd ü minnet şad hezārān yāredür her minnetüm
/ **Ķaplamışdur** dü-cihānı anuñ içün heybetüm
(Murādī Dīvānı, Gazel 891, Beyit 1). [ķaplamışdur, -
mış, -dur]

Yiyüp içüp yatup uyuma behāyim gibi sen / Tā’at-
i Hāķda durış nefsuñi **ķaplasın** ‘adem (Murādī
Dīvānı, Gazel 924, Beyit 4). [ķaplasın, -sın]

Tahayyür **ķapladı** cānı anuñ yā n’ola dermānı /
Devā senden yine aña talebdür cān ile dilden
(Murādī Dīvānı, Gazel 1014, Beyit 2). [ķapladı, -
dı]

Gördi deryā ortasında bir hişār / **Ķaplamış** cümle
burūcın dil ü cān (Murādī Dīvānı, Gazel 1171,
Beyit 2). [ķaplamış, -mış]

Ƙapladı çünki ‘âlem-i şuveri / Yirde vü gökde
kalmadı kayğu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 4*). [*ƙapladı, -dı*]

Tâkatüm tarh eyledi mekşûf olalı mihr-bân /
Ƙaplamasa mîğ-i lutfi kalmaz idüm cân ile
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2*). [*ƙaplamasa, -ma, -sa*]

Tahayyür **ƙapladı** ins ile cinni cümle eşyâyı / O
hayretten hâlâş içün didiler cümleten Allâh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 2*). [*ƙapladı, -dı*]

Tahayyür **ƙapladı** ‘aqlum velî kârüm revân oldı /
Tağıldı ser-te-ser fikrüm revân-ı ins ü cân oldı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1*). [*ƙapladı, -dı*]

ƙapmak [3] *Almak, ele geçirmek.*

‘Arşa-i heybetde **ƙapdı** devletün küyını pes / Her
neye kim el ura kârında ol aqvâ durur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 329, Beyit 3*). [*ƙapdı, -dı*]

Mir’ât-ı ğayba nâzır olan seyr ider ‘uyûn /
Âyînesin **ƙapar** hat ü hâlün gören senün (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3*). [*ƙapar, -ar*]

Şem’-i ‘aqlı yakmışam bezmümde yârün dün gice
/ Şu’le **ƙapdum** çün anı mihr-i hüveydâ eyledüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3*). [*ƙapdum, -du, -m*]

ƙapu [19] *Kapı. II Huzur, kat.*

Murâdî ‘ışka düşen aňlar ‘aşık aňvâlin / **Ƙapusına**
gelüp ol yârden su’âlüm var (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 492, Beyit 5*). [*ƙapusına, -(s)ı, -(n)a*]

II Allah’ın huzuru, katı.

‘Âlem senün **ƙapuñda** ƙuldur / Senüñdür ƙabz u
baş ifnâ vü ihyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 3*). [*ƙapuñda, -n, -da*]

Ƙıl dîde-i ‘aqlımı benüm rüşen ü bînâ / Tıtdum
yüzümi **ƙapuña** lutf issi Hudâyâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 78, Beyit 1*). [*ƙapuña, -n, -a*]

Ƙapuña niçün sürmeyeyin rüy-i siyâhum / Her
şâh u gedâ saña açar dest-i temennâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3*). [*ƙapuña, -n, -a*]

Kimün ƙapusına varalum ey şeh-i ‘âlem / **Ƙapuñ**
gibi şâhâ var iken bâb-ı mu’allâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 79, Beyit 4*). [*ƙapuñ, -n*]

Kerîm **ƙapusına** tıtmışuz dem-â-dem yüz / İki
cihânda anuñ çün mükerrerüz câna (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2*). [*ƙapusına, -sı, -(n)a*]

Ƙulum **ƙapuña** yüz sürüp gelmişem yâ ğanî / Sana
yaraşur ‘izzet-i saltanat kibriyâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 120, Beyit 3*). [*ƙapuña, -n, -a*]

Ƙapuñdan özge yok durur ey Haƙ baña sened /
Dergâhuña senün iderem bu du’â durur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 473, Beyit 6*). [*ƙapuñdan, -ñ, -dan*]

Virdün Murâda ‘izzeti sen bir ‘azîzsın / **Ƙapuñda**
bende oldı kamu mâsivâ senün (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 746, Beyit 5*). [*ƙapuñda, -ñ, -da*]

Kelâm-ı ehl-i haƙdur bu bunı güş eyle cân ile /
Menâşib ister iseñ ger Hudânuñ **ƙapusına** gel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 4*). [*ƙapusına, -(s)ı, -(n)a*]

İlâhî ƙıl Murâdıye ‘atâlar / **Ƙapuñda** ola ol her
lahza sâ’il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 5*). [*ƙapuñda, -(ñ)da*]

Murâdî ƙuluna yâ Rab ‘inâyet ƙıl hidâyet ƙıl /
Muƙarreb ola **ƙapuñda** niteki İbrâhim Edhem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 14*). [*ƙapuñda, -(ñ)da*]

Yüzüm **ƙapuna** tıtmışam bilmezem ğayrı cây /
Seni bilürem ancak ey Hayy-ı Rabb-i ‘azîm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 2*). [*ƙapuna, -(ñ)a*]

Murâdî çâgerün cânâ eger **ƙapunda** bulsa câ /
Bulurdı devlet-i bâķī olurdu dâ’imâ ğandân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 5*). [*ƙapunda, -ñ, -da*]

Ƙapuñda cümle şehler olupdur kamu gedâ / Ey
kâdir-i vâhid senün emründe bu cihân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 2*). [*ƙapuñda, -ñ, -da*]

Murâdî **ƙapuna** geldi meded umup yâ Rab / Saña
ne kim ola elyak sen anı ƙıl ihsân (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1139, Beyit 5*). [*ƙapuna, -(ñ)a*]

Sırr-ı ‘ışkı bilmege kim eyler ise ârzü / Bu
Murâduñ **ƙapusından** ğayrı yok yalvarası
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 5*). [*ƙapusından, -sın, -dan*]

Ža’îfem **ƙapuna** geldüm dilenci / Beni sen
ƙılmağıl ğalkun ğülünce (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi
21, Beyit 4*). [*ƙapuna, -(ñ)a*]

Senden özge yâ kime yalvarayın / **Ƙapuñı** ƙoyup
yâ ƙande varayın (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30,
Beyit 3*). [*ƙapuñı, -ñ, -ı*]

ƙapuña gelmek [2] *Kişinin kendinden yüce birinin
huzuruna çıkması. II Kulun Allah’a yönelmesi.*

Bildüm ğünâhumı kamu **ƙapuña geldüm** yüz sürü
/ Yâ Rabbî derven yalvara etâğfiru’llâh el-‘azîm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 2*). [*ƙapuña
geldüm, -dü, -m*]

Şâhum **ƙapuña gelmişem** aşl-ı murâd içün /
Ƙıldum tazallümü saña ‘adl ile dâd içün (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1*). [*ƙapuña gelmişem, -miş, -em*]

ƙapuña yüz süri gelmek [1] (Deyim) *Kapısına yüz
sürmeye gelmek. II Medet ummak.*

Ƙapuña yüz süri geldüm kamu eksüklüğüm
bildüm / ‘Aceb n’olısar aňvâlüm benüm maşşerde
yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2*). [*ƙapuña yüz süri geldüm, -dü, -m*]

ƙapusına varmak [1] *Gitmek, ulaşmak.*

Kimün **kapusına varalum** ey şeh-i 'âlem / Kapuñ gibi şāhā var iken bāb-ı mu'allā (*Murādī Dīvānı, Gazel 79, Beyit 4*). [*kapusına varalum, -alu, -m*]

ka' r [1] Derinlik, dip.

Gel berü Hüt oluben çıkma deñiz **ka' rından** / Tā hayāta iresin ol ni'am-ı 'uzmādur (*Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 2*). [*ka' rından, -ı, -n, -dan*]

kar [1] Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağan su buharı.

Kaçan fānī ola kuyruk otından / Biter bir dağı rengi **kara** beñzer (*Murādī Dīvānı, Gazel 517, Beyit 3*). [*kara, -a*]

kār [147] 1. İş, amel.

Likin bizümle oldı yine ol bize enīs / Arada bir bahāne olupdur bu **kāruma** (*Murādī Dīvānı, Gazel 4, Beyit 4*). [*kāruma, -um, -a*]

Dā'imā **kārüm** benüm 'işyāndur yā Rabbenā / Hāzrete lāyık olan gufrāndur yā Rabbenā (*Murādī Dīvānı, Gazel 19, Beyit 1*). [*kārüm, -um*]

Çan ile almak vüzü' oldı çü 'ādet 'āşıkā / Bize hācet olmadı bu **kār** için bir kaṭre mā (*Murādī Dīvānı, Gazel 39, Beyit 3*). [*kār,]*

Ey Murādī āhīlūk (bil) degmenūñ **kārı** degül / Lāki sa'y it "Leyse li'l-insāni illā mā se'ā" (*Murādī Dīvānı, Gazel 39, Beyit 5*). [*kārı, -ı*]

Ne revādur kılasın sen beni ğayra muhtāc / Hāşa li'llāh kılasın baña bu **kārı** mahzā (*Murādī Dīvānı, Gazel 42, Beyit 4*). [*kārı, -ı*]

Nebt ile revnaḡ-ı küllī vire enbāt-ı hüsn / Bitüre her işini **kār** ile **kārında** 'atā (*Murādī Dīvānı, Gazel 51, Beyit 3*). [*kārında, -ın, -da*]

Murādī cem' i cem' itmek degildür degmenūñ **kārı** / "Fe-emma" söyle güftārın bilür anı olan dānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 5*). [*kārı, -ı*]

Eger kāzım degilmişseñ nic'olurdı 'aceb ahvāl / Kamu **kārūñ** çü hikmetdür kılınmaz hikmetün ifşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 66, Beyit 3*). [*kārūñ, -un*]

Çü bildi **kārümüzı** aña göre kıldı 'atā / Ki āb-ı rahm soyundurdı āteşin meselā (*Murādī Dīvānı, Gazel 110, Beyit 1*). [*kārümüzı, -umuz, -ı*]

Her ne kim gelse bize sālīm olur biz sıkayuz / Bizüm efkār ile **kārımuza** rehber tevvāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 140, Beyit 2*). [*kārımuza, -ı, -muz, -a*]

Ger dilerseñ çekmeyesin sen zarar / Ey Murādī ivme **kārūñ** yāb yāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 159, Beyit 5*). [*kārūñ, -un*]

Cāna tenin değışdi cān ü tenin virenler / **Kārında** fā'il oldı her kim ki buldı ruḡşat (*Murādī Dīvānı, Gazel 192, Beyit 4*). [*kārında, -ın, -da*]

Refīkümdür kamu **kārumda** hem-dem / Nihān u hem 'ayānumdur maḡabbet (*Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 4*). [*kārumda, -um, -da*]

İrgürdi çünki da'vā-yı bürhāna insilāḡ / Ol demde **kārın** eyledi merdāne insilāḡ (*Murādī Dīvānı, Gazel 239, Beyit 1*). [*kārın, -ın*]

Ġayeti kuşvā gözetdüm añladum **kārüm** nedür / Ben murādum maṭlabında bulmışam ğāyet murād (*Murādī Dīvānı, Gazel 242, Beyit 3*). [*kārüm, -um*]

Murāduñ bilmeyen **kārın** bilemez kendü etvārın / Kişie elzem olan bil dirāyetdür dirāyetdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 279, Beyit 5*). [*kārın, -ın*]

Ezelden tā ebed **kārūñ** baña lutf u 'ināyetdür / Hidāyetdür ḡabībüm bu hidāyetdür hidāyetdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 279, Beyit 1*). [*kārūñ, -un*]

Murādī merd-i kār oldur yañılmaz ola **kārında** / Dilinde zikri nāmı ḡalbinūñ zikrinde zikrādur (*Murādī Dīvānı, Gazel 292, Beyit 5*). [*kārında, -ı, -n, -da*]

Tevāzu' eylegil ey dil tevāzu'dur çü **kār** aslı / Tevāzu' kıl dilerseñ ger derünüñ ola pür-nür (*Murādī Dīvānı, Gazel 294, Beyit 6*). [*kār,]*

Dem ü mādan geçerseñ ger dem ü mādan olur **kārūñ** / Dem-ā-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300, Beyit 3*). [*kārūñ, -uñ*]

'Ālemün **kārın** ki gördüm 'ilmi peydāsındadır / Her neye kıldum nazar anuñ temennāsındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 324, Beyit 1*). [*kārın, -ın*]

'Arşa-i heybetde kapdı devletün küyını pes / Her neye kim el ura **kārında** ol akvā durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 329, Beyit 3*). [*kārında, -ı, -n, -da*]

Mā-hüve'l-ḡaḡḡdur saña bu cümle güftārüm benüm / Ġayrı kārā beñzemez bir özge işde işbu **kār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 331, Beyit 4*). [*kār,]*

Mā-hüve'l-ḡaḡḡdur saña bu cümle güftārüm benüm / Ġayrı **kārā** beñzemez bir özge işde işbu kār (*Murādī Dīvānı, Gazel 331, Beyit 4*). [*kārā, -a*]

Ger Murādī şorar iseñ kim nenūñ **kārındadır** / Ehl-i 'işka ḡaḡḡ olmış hüccet imzāsındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 6*). [*kārındadır, -ın, -da, -dur*]

İhtiyāc itdüm kamu **kārumdan** anuñ kārını / İşbu ma'nī şerḡi ol dem ḡāṭıra kıldı ḡuṭūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 333, Beyit 2*). [*kārumdan, -um, -dan*]

İhtiyāc itdüm kamu kārumdan anuñ **kārını** / İşbu ma'nī şerḡi ol dem ḡāṭıra kıldı ḡuṭūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 333, Beyit 2*). [*kārını, -ı, -n, -ı*]

Perdesinde böyle dūr keşf olsa nic'olurdı **kār** / Ḥōş 'aceb ḡesnā imiş bi'llāhi ol kütü'l-kulüb (*Murādī Dīvānı, Gazel 342, Beyit 3*). [*kār,]*

Safḡa-i kübrāyı gördüm bir münakḡaş levḡdür / Kilik-i kudret yazmış anda her ne kim var cümle **kār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 375, Beyit 4*). [*kār,]*

‘İşk ile bir yirde ‘ār itmez karar ey cân-ı men /
‘Aşık olmaz şol kişi kim **kārını** bā-‘ār ider
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3*). [*kārını, -ı, -n, -ı*]

Çün bu şüret ‘ālemine gelmişem bir **kār** için /
Hasta-i ‘ayn-ı vücûdî dā‘irem pergâr var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 2*). [*kār,]*

Bil ve āgâh ol gönül taqdîr-i Hâkdur cümle **kār** /
Ey kemâlüm gözleyen kârumda gözle kim ne var
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1*). [*kār,]*

Bil ve āgâh ol gönül taqdîr-i Hâkdur cümle **kār** /
Ey kemâlüm gözleyen **kârumda** gözle kim ne var
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1*). [*kârumda, -um, -da*]

Gülsitân içre ‘aceb bülbüllerün feryadı ne / Güş-ı
hüşî tutsaň aňlarduň ne müşkil **kârdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3*). [*kârdur, -dur*]

Râzumuz fikr-i habîbe çün muvâfîk **kârdur** /
Anuň için her rumûza vâkıf-ı esrârdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1*). [*kârdur, -dur*]

Aňladı çünki beni ‘ışk ile **kârında** geçer / ‘Aşıkun
varlığı ma‘şûk ile varında geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1*). [*kârında, -ı, -n, -da*]

Ey ki mir‘at-ı ruhuň âyine-i ‘ibretdür / Sen vahîd
ise bu **kârunda** ne cem‘iyyetdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1*). [*kârunda, -un, -da*]

‘İşk ile da‘vâ kılan gel berü göster hünerün / Merd
iseň **kār** ile bürhânuňı meydâna getir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4*). [*kār,]*

Berzah kodılar ‘aşık için nice maħalde / Evvel
kâdemi terk-i ser olmağda durur **kār** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3*). [*kār,]*

Ben bilmezem bu **kârumı** ancak bilür habîb / Bilür
ol anı bildüğü anuň baňa yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 2*). [*kârumı, -um, -ı*]

Şol **kârı** vir baňa ki o sende rızâ durur / Yâ Rab
şıgınmışam kerem u fażluňa senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 4*). [*kârı, -ı*]

Zâhir gözetme her bār ger zâhir ola bir **kār** / Her
bir işün eyâ dil bir muhteżâsı vardır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 3*). [*kār,]*

Terk eyle gönül varı fehmi idesin ısrârı / İşleme
yaman **kârı** v’Allâhi haţâ vardır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 4*). [*kârı, -ı*]

O kıyruğdan olur hâşıl ‘acâ‘ib / ‘Acâ‘ibdür
ğarâ‘ib **kâra** beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 4*). [*kâra, -a*]

Hemân dildâre bak ğayrı gözetme / Kamunuň **kârı**
yoğ u vara beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4*). [*kârı, -ı*]

Degmenün **kârı** degildür nâra atmak kendözin /
Hâşıl olmaz her şâdefde degme dürdâne geñez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 4*). [*kârı, -ı*]

Dâ‘î-yi hikmet olalı şâdıķuz da‘vâmuza / Şâhid
olmuşdur bizüm da‘vâmuza her **kârumuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 3*). [*kârumuz, -umuz*]

Oldı çün bir def‘ada yirün yüzinde kârumuz / Yâ
ne hikmetdür Murâdî **kârda** tekrârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5*). [*kârda, -da*]

Oldı çün bir def‘ada yirün yüzinde **kârumuz** / Yâ
ne hikmetdür Murâdî **kârda** tekrârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5*). [*kârumuz, -umuz*]

Ey Murâdî saňa inkâr eyleyen a‘mâ durur /
Kâruña ehl-i başâr olanlar inkâr eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 5*). [*kâruña, -un, -a*]

‘Ayn-ı beķâ meskenin bulmağ için her zamân /
Nefsi fenâ eyletüz böyle durur **kârumuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3*). [*kârumuz, -u, -muz*]

Şol ki bizüm bilmedi ikrârumuz / Hayf aňa ki
aňlamadı **kârumuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 1*). [*kârumuz, -u, -muz*]

İşini beñzedüp kâra görüpdür **kār** ile kârın /
Mu‘ammâ sırrını bilmiş hem ‘allâm-ı zamân olmuş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2*). [*kār,]*

İşini beñzedüp kâra görüpdür **kār** ile **kârın** /
Mu‘ammâ sırrını bilmiş hem ‘allâm-ı zamân olmuş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2*). [*kârın, -ın*]

Bi’llâhi ol haţâ dir imiş **kârı** bilmemiş /
Aňlamamış rumûzı sözün pür-haţâr dimiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 2*). [*kârı, -ı*]

Murâdî secdeden kaldurma başuň laħza her laħza
/ Bilürsin **kârı** Mevlânuň kula lutf ü ‘atâ ancak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5*). [*kârı, -ı*]

Bizüm her **kârumuz** fethinde biz Allâha yüz
tutduk / Dem-â-dem mu‘ciz-i ruh-ı Resûlülâha
yüz tutduk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 1*). [*kârumuz, -u, -muz*]

Kârını bildi gönül ‘ışkına virdi dil ü cân / Nâzır
olmamağ için ğayrıya eyledi yasağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3*). [*kârını, -ı, -n, -ı*]

Hayâl-i fikr ile zıkr oldı ‘aşıkun **kârı** / Velik aňla
hayâl olamaz hayâle tarîķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 2*). [*kârı, -ı*]

Hafîdür sırruň ihfâda celîdür lik her **kâruñ** /
Cemâlün pertevi hayrânı oldı cümleten varuň
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1*). [*kâruñ, -uñ*]

Elâ yâ eyyühe’z-zâhir senün mazhâradur **kâruñ** /
Vaķâyî‘den mu‘arrâdur vuķû‘a irdi tekrâruñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1*). [*kâruñ, -uñ*]

Pâye-i kudretde kılduň kâdrini dâ‘im bülend / Yâ
neden ‘ışkuňa anuň **kârın** eġân eyledüň (*Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 3*). [*kârın, -ın*]

Her nefes çıkmaya yâr ‘ışkı anuň kalbinden /
Yârdan ğayrıdan ol **kârına** bî-kâr gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 4*). [*kârına, -ı, -n, -a*]

Sırr-ı ‘ışkı aňlamak her bir kes esrârı degül / ‘Aşık
olmak ey gönül her degmenün **kârı** degül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 1*). [*kârı, -ı*]

Ey Murādî merd iseñ merdâne eyle **kāruñi** / Gec
şamudan iste Allāhı ki oldur lem-yezel (*Murādî
Dīvānı, Gazel 767, Beyit 5*). [*kāruñi, -uñ, -ı*]

Cāvidānî ‘ömre düşmek degmeye kār olmadı / Ey
benüm **kārum** bilen özge temāşadur gönül
(*Murādî Dīvānı, Gazel 782, Beyit 4*). [*kārum, -um*]
]

Ey Murādî Leyse li’l-insāni illā mā se’ā / Sa’y kıl
her **kāra** sa’yünde tekāsül itme gel (*Murādî
Dīvānı, Gazel 786, Beyit 5*). [*kāra, -a*]

Ey Murādî işi işle işi işleme şakın / Dā’imā aña
duruş **kāruñi** bî-hemtā kıl (*Murādî Dīvānı, Gazel
795, Beyit 5*). [*kāruñi, -uñ, -ı*]

Revnağ-ı ‘ahdı qabûl eyle ulu ni‘metdür /
Ni‘metüñ şükriñi kıl olmaya **kāruñ** müşkil
(*Murādî Dīvānı, Gazel 799, Beyit 3*). [*kāruñ, -uñ*]

İntihāb itdi kamu kārını her **kārında** / Çekilüp
başını kırtardı müsellemdür dil (*Murādî Dīvānı,
Gazel 804, Beyit 4*). [*kārında, -ında*]

İntihāb itdi kamu **kārını** her kārında / Çekilüp
başını kırtardı müsellemdür dil (*Murādî Dīvānı,
Gazel 804, Beyit 4*). [*kārını, -ı, -n, -ı*]

Çünki bildüm kişinüñ kendüyedür her **kārı** / El
çeküp anuñ içün ‘aklumu şeydā kıldum (*Murādî
Dīvānı, Gazel 922, Beyit 3*). [*kārı, -ı*]

‘Ākil oldur kıla **kārında** tedārük her dem / Kim
bilür kimseye qalmaz çü fenādur ‘ālem (*Murādî
Dīvānı, Gazel 924, Beyit 1*). [*kārında, -ında*]

İşüñden taşra yokdur her güzîn kār / Ki kārūnda
durur **kārum** dem-ā-dem (*Murādî Dīvānı, Gazel
964, Beyit 2*). [*kārum, -um*]

İşüñden taşra yokdur her güzîn kār / Ki kārūnda
durur **kārum** dem-ā-dem (*Murādî Dīvānı, Gazel
964, Beyit 2*). [*kārūnda, -un, -da*]

İşüñden taşra yokdur her güzîn **kār** / Ki kārūnda
durur **kārum** dem-ā-dem (*Murādî Dīvānı, Gazel
964, Beyit 2*). [*kār, -*]

Murādî **kārını** kār itmeyince kār olmaz / Revān
içinde revān olduğum neden ma’lūm (*Murādî
Dīvānı, Gazel 976, Beyit 5*). [*kārını, -ı, -(n)ı*]

Senüñ **kāruñ** çü kārūndur neden kārūñ
müfevvezdür / Füyüzuñ ‘aynını aqdur halāş olam
melāletden (*Murādî Dīvānı, Gazel 981, Beyit 2*).
[*kāruñ, -uñ*]

Senüñ kārūñ çü kārūndur neden **kāruñ**
müfevvezdür / Füyüzuñ ‘aynını aqdur halāş olam
melāletden (*Murādî Dīvānı, Gazel 981, Beyit 2*).
[*kāruñ, -uñ*]

Senüñ kārūñ çü **kārūndur** neden kārūñ
müfevvezdür / Füyüzuñ ‘aynını aqdur halāş olam
melāletden (*Murādî Dīvānı, Gazel 981, Beyit 2*).
[*kārūndur, -uñdur*]

Tevakkuf kılmadı her kim iver her dürlü **kārında**
/ Ne ismin fehm ider ey dil ne hōd bilür

müsem mādan (*Murādî Dīvānı, Gazel 984, Beyit
3*). [*kārında, -ında*]

Murāduñ şerhe gelmez ‘ışk-ı yār ile olan **kārı** /
Buña kim i’tikād itmezse dār u hānesi yansun
(*Murādî Dīvānı, Gazel 985, Beyit 5*). [*kārı, -ı*]

‘İmāret kıl mu’ammer kıl kamu **kārum** müyesser
kıl / Baña hayrūñ muqadder kıl kamu kārūm
müyesser içün (*Murādî Dīvānı, Gazel 986, Beyit
3*). [*kārum, -um*]

‘İmāret kıl mu’ammer kıl kamu kārūm müyesser
kıl / Baña hayrūñ muqadder kıl kamu **kārum**
müyesser içün (*Murādî Dīvānı, Gazel 986, Beyit
3*). [*kārum, -um*]

Kamu lezzātı terk eyler iren ol yüce dergāha /
Bilen **kārını** her demde geçüpür zīr u bālādan
(*Murādî Dīvānı, Gazel 992, Beyit 2*). [*kārını, -ı, -(n)ı*]

‘Aceb kudret durur bu hāl ‘aceb hikmet durur bu
kār / Beyān eyler seni eşyā velikin bî-beyānsın sen
(*Murādî Dīvānı, Gazel 1001, Beyit 4*). [*kār, -*]

Necātum çün temennāda mu’ammer eylemiş
kārın / Bu hāsiyyetden almışdur habīb ağzından
ikrārın (*Murādî Dīvānı, Gazel 1019, Beyit 1*).
[*kārın, -ı, -n*]

Harf-i şavtın bilmedüm ammā bilürven şavt-ı harf
/ **Kārumı** ferhunde bildüm ‘akla iz’ān oldıgım
(*Murādî Dīvānı, Gazel 1026, Beyit 3*). [*kārumı, -um, -ı*]

Kārını terk itmeyince bulmadı kārın Murād / Sen
dağı **kār** ister iseñ geç bu āb u dāneden (*Murādî
Dīvānı, Gazel 1028, Beyit 5*). [*kār, -*]

Kārını terk itmeyince bulmadı kārın Murād / Sen
dağı kār ister iseñ geç bu āb u dāneden (*Murādî
Dīvānı, Gazel 1028, Beyit 5*). [*kārını, -ı, -n, -ı*]

Ser-firāz olsam ‘aceb mi **kārumun** kārında ben /
Çābükem kārūmda aqlā qalmazam yoldaşdan
(*Murādî Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 3*). [*kārumun, -um, -un*]

Ser-firāz olsam ‘aceb mi kārūmun **kārında** ben /
Çābükem kārūmda aqlā qalmazam yoldaşdan
(*Murādî Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 3*). [*kārında, -ı, -n, -da*]

Ser-firāz olsam ‘aceb mi kārūmun kārında ben /
Çābükem **kārūmda** aqlā qalmazam yoldaşdan
(*Murādî Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 3*). [*kārūmda, -um, -da*]

Sırrımı sırrımda seyr itdüm Murādî **kārdan** /
Hamdu li’llāh eyledi tenhā beni sırdaşdan (*Murādî
Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 5*). [*kārdan, -dan*]

Gel bu **kāruñ** fikrini it kaç kamu eznābdan / Ey
Murādî hāqka mekşūf oldı her mestūr olan
(*Murādî Dīvānı, Gazel 1040, Beyit 5*). [*kāruñ, -uñ*]
]

Sem‘ine girsün fiğānum bir terahhūm eylesün / Bu
hevāyile geçer **kārūm** fiğān ü zārdan (*Murādî
Dīvānı, Gazel 1052, Beyit 2*). [*kārūm, -um*]

Ne yüz ile saña varam kılmadum saña ‘amel / Saña
kalmışdır Hüdāya cümleten **kārum** hemān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1057, Beyit 2*). [*kārum, -um*]

Ḳabẓ u başt oldu çü ḥaḳḳuñ pes bu ne tedbîrler /
Ḥaḳḳa bağlar cümle **kārın** ey gönül bînā olan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1062, Beyit 2*). [*kārın, -ı, -n*]

Eyle ifnā bu vücūd-ı ‘arızı ey rûz ten / Men ‘aref
sırrın dilerseñ keşf kıl bu **kārdan** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1066, Beyit 2*). [*kārdan, -dan*]

Bu Murādī ḳurb-ı vaḥdetden diler aşl-ı şühūd /
Vāhid-i vaḥdet nedür fehm eylegil bu **kārdan**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1068, Beyit 5*). [*kārdan, -dan*]

Çün melekler okıdı naşrun mina’llah âyetin /
Kāruña müsta’cıl ol her **kāruñ** olmışdır yakîn
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1070, Beyit 1*). [*kāruñ, -uñ*]

Çün melekler okıdı naşrun mina’llah âyetin /
Kāruña müsta’cıl ol her kāruñ olmışdır yakîn
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1070, Beyit 1*). [*kāruña, -un, -a*]

Ḳomazam ğayrıyı ‘aynümde bugün ey server /
Añlanup ‘ışk ile **kārında** karar itdüm ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1123, Beyit 2*). [*kārında, -ı, -n, -da*]

Kāruñı sen tamām iderseñ eger / Her işüñ işde
devlet añla bu gün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1164, Beyit 3*). [*kāruñı, -uñ, -ı*]

Bilmek isterseñ Murāduñ aşlını / Aşlı fer‘ ile gözet
her **kārdan** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1167, Beyit 5*). [*kārdan, -dan*]

Şāh-ı cemāle karşı ḥüsn illeri açılmış / Her **kāra**
bā’is ancak birbir zamāndur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1210, Beyit 4*). [*kāra, -a*]

Kārı ol yārūñ nedür pes cünbüşi ne resmedür / Bir
cevāb algıl hemān dildār kūyından bize (*Murādī Dīvānı, Gazel 1230, Beyit 3*). [*kārı, -ı*]

Def‘-i zarr itse ne vardur hey‘etin meşlûb iden /
Dāfı‘uñ hükminde **kārın** añlayan def‘āt ile
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 4*). [*kārın, -ı, -n*]

Hoş-ḥışāl ol bakmağıl sen herkesüñ güftārına /
Ḳalbüñi kıl baḥr-āsā gözle kim her **kārı** ne
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1260, Beyit 1*). [*kārı, -ı*]

Her kişi dünyāda meşğûl oldu bir **kār** üstine / Saña
meşğûl olmuşuz biz kār ber-kār üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1270, Beyit 1*). [*kār, -ı*]

Her kişi dünyāda meşğûl oldu bir kār üstine / Saña
meşğûl olmuşuz biz **kār** ber-kār üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1270, Beyit 1*). [*kār, -ı*]

Rāğib-ı rāh-ı necāta yol bulunmaz zerrece / Tā
meğer her **kāruñı** göre me’ālūñ seyr ide (*Murādī Dīvānı, Gazel 1274, Beyit 4*). [*kāruñı, -uñ, -ı*]

Māh u ḥurşid ü sitāre devr ider bir **kār** için / Gerçi
dirler var delā’il ḳubbe-i devvārda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1278, Beyit 4*). [*kār, -ı*]

Hüdāvendüm zāhîrūmdür benüm her dürlü
kārumda / Cemāl-i lâ-misālîdür ki var eyledi
varumda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 1*). [*kārumda, -um, -da*]

Ḳamu ‘ālimlerüñ **kārı** tutar bir tarz ile rāhı /
Benüm rāhum budur ‘ışḳuñ ola ḳalbümde pâyende
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 4*). [*kārı, -ı*]

Hikāyet eyledi evvel n’idersin āḫirüñ **kārın** /
Su’ālinden cevāb añlar iseñ gör baḥrdan ḳaṭre
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1315, Beyit 2*). [*kārın, -ı, -n*]

Merd olan añlar efendüm bu Murāduñ suḥanın /
Merd olmaḳ dileyen **kārın** ider merd-ānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 1337, Beyit 5*). [*kārın, -ı, -n*]

Dostuñ **kārı** müsebbeb ola çün kārumuza / Berḳ
olan lem‘a-i nūrı durur envārumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1347, Beyit 1*). [*kārı, -ı*]

Kühini cümle umuruñ nice idrāk itsün / **Kār**
fehmini iriştürmeyen efkārumuza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1347, Beyit 3*). [*kār, -ı*]

Ḳalb-i enverde görindi yine ‘işmet eseri / İşümüz
toğrı gelüpdür bu bizüm **kārumuza** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1355, Beyit 3*). [*kārumuza, -umuz, -a*]

Özini eyledi maḥşûş özin gözetmek için / Bu
kārumı gözedürven yine fi‘ālinde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1387, Beyit 2*). [*kārumı, -um, -ı*]

Baḳdum bu **kāra** çünkü fehm için işbu bâbı / Pes
eyledüm nazar ben el uruben kitāba (*Murādī Dīvānı, Gazel 1398, Beyit 3*). [*kāra, -a*]

Ehl-i başîret olgıl taḥḳîḳ **kārı** iste / Aldanma ey
Murād zinhār bu ḥayāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1399, Beyit 5*). [*kārı, -ı*]

Nice bir lehv ile lu‘b ola bu **kār** / Gel duruş olmaya
cāyuñ ḥāviye (*Murādī Dīvānı, Gazel 1419, Beyit 2*). [*kār, -ı*]

Kārumı **kārumda** buldum pes kılurven kārımı /
Eylerem bey‘ ü şirā çün bilürem bâzārımı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1457, Beyit 1*). [*kārumda, -um, -da*]

‘Āḳıbet-endîş olan dünyāda gāfil olmadı / **Kārımı**
tedbir iden ‘ālemde cāhil olmadı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1467, Beyit 1*). [*kārımı, -ı, -(n)ı*]

Ṭabīb-i ḥāzıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çäre /
‘İlāc odı mı bu **kāra** nice dermāna irdüñ mi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 3*). [*kāra, -a*]

Tahayyür kapladı ‘aḳlüm veli **kārum** revān oldu /
Tağıldı ser-te-ser fikrüm revān-ı ins ü cān oldu
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1492, Beyit 1*). [*kārum, -um*]

‘İyân ister iseñ ey dil özüñi eylegil pinhân / ‘İyân olur iseñ pinhân dem â dem aña bu **kârı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 3). [kârı, -ı]

Tâleb mañlûba mañlûbdan haberdür aña bu **kârı** / Şahîh añlar iseñ bil tâlibe mañlûb bâzârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1). [kârı, -ı]

Ey Murâdî sendedür çün her murâd / Hâsılûndur tut hemân her **kâra** rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 5). [kâra, -a]

Tahayyürde kâldum nedür bilmedüm **kâruñı** / Neden incidürsin senüñ toğruca yârüñi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [kâruñı, -un, -ı]

Tâc-ı ‘izzetdür edeb hıfz eyle var / Hikmet ile işlenür dünyâda **kâr** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 2). [kâr,]

Benüm **kârum** kamu cürm ü hañadur / Senüñ yâ Rab işüñ lutf ü ‘añadur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 44, Beyit 2). [kârum, -um]

‘Aceb kudret durur yâ Rab ‘aceb hikmet durur bu **kâr** / Beyân eyler seni eşyâ velîkin bî-beyânsın sen (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 10). [kâr,]

Hired ehli olan çekmez nedâmet hiç **kârında** / Tefekkür ehliñdür fikr eyler ol yoğında varında (Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [kârında, -ında]

2. Fayda, kazanç.

“Faşbir li-hükmi Rabbike”nün sırrın añañadı / İşmarladı şu kim dükelî **kârını** aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [kârını, -ın, -ı]

Nebt ile revnağ-ı küllî vire enbât-ı hüsn / Bitüre her işini **kâr** ile kârında ‘añ (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 3). [kâr,]

Gel Murâduñ kelâmını kıl güş / Olmayasın bu **kârdan** meslûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5). [kârdan, -dan]

Nic’olur hâlümü bilmem yâ Rab / **Kârum** olmadı o dergâha yarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 3). [kârum, -um]

İşini beñzedüp **kâra** görüpdür kâr ile kârın / Mu‘ammâ sırrını bilmiş hem ‘allâm-ı zamân olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2). [kâra, -a]

Ey Murâdî iste **kâruñ** hâsılın / Tâ olasın her zamân ferhunde-fâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 5). [kâruñ, -uñ]

Tevhîd-i haqîkîdür baña **kâr** / Hamd olsun aña ki vaşla şadum (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 4). [kâr,]

Kârını terk itmeyince bulmadı **kârın** Murâd / Sen dañı kâr ister iseñ geç bu âb u dânenen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 5). [kârın, -ı, -n]

Kâr ve kisbi târikem sende durur gönül hemân / Gayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 1). [kâr,]

Dostuñ kârı müsebbeb ola çün **kârumuza** / Berğ olan lem’a-i nûr durur envârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [kârumuza, -umuz, -a]

Kârumı kârumda buldum pes kılurven kârumı / Eylereñ bey’ ü şirâ çün bilürem bâzârumı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 1). [kârumı, -umı]

kâr eylemek [2] 1. İşlemek, çalışmak.

Eger merd olayın dirseñ yûri merdâne **kâr eyle** / Murâdî merd olur mı geçmeyeydi zîr ü bâlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 5). [kâr eyle,]

2. Etki etmek.

Vâ’ızâ sen baña pend eyleme **kâr eyleyemez** / Cânı terk eylemeyen kimsene cânân bulımaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 3). [kâr eyleyemez, -(y)emez]

kâr-geh [1] Sanat sahiplerinin iş yaptıkları yer; tezgâh, iş yeri, atölye. II Dünya.

Tagayyür eylemedi eyledi çü **kâr-gehi** / Kimisi bendeden oldı kimisi mevlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 2). [kâr-gehi, -i]

kâr-ı a’lâ [1] Yüksek kâr, fayda, menfaat.

Eger el virse el virmek karañudan çıkar cânı / Velî zinhâr ber-zinhâr gözetme **kâr-ı a’lâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [kâr-ı a’lâyı, -(y)ı]

kâr-ı ‘arîf [1] Arifin, marîfet ehlinin işi, âdeti.

Huzûr-ı vahdet oldı **kâr-ı ‘arîf** / Gel ey ‘ışk ehli kesb eyle ma’arîf (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 1). [kâr-ı ‘arîf,]

kâr-ı ehem olmak [1] Önemli iş olmak.

Hüsn-i pendine Murâduñ dutuben güş ile hüş / Eyleme anı ki **olmaya** saña **kâr-ı ehem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 5). [kâr-ı ehem olmaya, -ma, -(y)a]

kâr-ı hağ olmak [1] Hakk’ın işi olmak.

Hâş u ‘âmuñ kadrini bildürmek içün kadrini / İmtiyâz idüp **olupdur** özine bir **kâr-ı Hağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 3). [kâr-ı hağ olupdur, -up, -dur]

kâr-ı ‘ışk [1] Aşk işi.

Âh kim her dem kılur ben mübtelâyı zâr-ı ‘ışk / Bilmez idüm müşkil imiş dostlar bu **kâr-ı ‘ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 1). [kâr-ı ‘ışk,]

kâr-ı mümteni [1] Çekinilen, imtina edilen iş.

‘Aceb vech üzredür ahvâlümüz olmaz beyân el-hağ / O **kâr-ı mümteni** **dendür** anı bilmez lisân el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [kâr-ı mümteni dendür, -den, -dür]

kâr-ı müşkil [1] Zor iş.

Murâdî eylemişdür ‘arz-ı hikmet / Velîkin ‘avdet oldı **kâr-ı müşkil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 5). [kâr-ı müşkil,]

kār ile bār [*Kazanç, elde edilen şey.*

Nām ile nengi terk idüp tıtdı yolın dīvānenün /
Kār ile bārın terk idüp pes tār-u-mār oldu yine
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 4*). [*kār ile bārın, -ın*]

kār itmek [5] 1. Bir şeyi kazanmaya çalışmak.

Bu fenāda kimse muhtār olmamışdır bilmiş ol /
Her kişiye oldu buyruk tātati **idine kār** (*Murādī Dīvānı, Gazel 355, Beyit 3*). [*kār idine, -e*]

Murādī kārını **kār itmeyince** kār olmaz / Revān içinde revān olduğum neden ma'lūm (*Murādī Dīvānı, Gazel 976, Beyit 5*). [*kār itmeyince, -me, -(y)ince*]

2. Tesir etmek, etki etmek.

'İşk-ı habīb-i dilsüz **kār itdi** cāna muhkem / Hem-dem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 3*). [*kār itdi, -di*]

Kenz-i hikmet bābını eyler küşāde şol kişi / Her işinde kavlı-i 'ālimlerde dā'im **kār ider** (*Murādī Dīvānı, Gazel 382, Beyit 4*). [*kār ider, -er*]

'Ayn-ı 'ināyetinde kıldı nazar çü şerhe / Mihrün şu 'ā' cānı mähında **kār idüpdür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 499, Beyit 4*). [*kār idüpdür, -üp, -dür*]

kār kılmak [4] *İş yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī kendü fikrüne uyuben **kılmağıl** bir **kār** / Tuta gör pīr-i rāhuñ dāmenin kim hāl ider müşkil (*Murādī Dīvānı, Gazel 809, Beyit 5*). [*kār kılmāğıl, -ma, -ğıl*]

kār olmak [5] 1. İş haline gelmek.

Murādī kārını **kār itmeyince** **kār olmaz** / Revān içinde revān olduğum neden ma'lūm (*Murādī Dīvānı, Gazel 976, Beyit 5*). [*kār olmaz, -maz*]

Āşināsın bize her lahzada ey yār-ı güzīn / Bu ne hikmet göze mestūr oluben **kār olasın** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1114, Beyit 4*). [*kār olasın, -a, -sın*]

II Adeti olmak.

'Afv u gufrān **oldı** Hakkūñ **kārı** çün gāfirlere / Mağfiretler bulasın gāfir iseñ yevmü'l-kıyām (*Murādī Dīvānı, Gazel 909, Beyit 3*). [*kārı oldı, -dı*]

2. Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.

Cāvidānī 'ömre düşmek degmeye **kār olmadı** / Ey benüm kārüm bilen özge temāşādūr gönül (*Murādī Dīvānı, Gazel 782, Beyit 4*). [*kār olmadı, -ma, -dı*]

Şark u ğarbi tay iderseñ fā'ide kılmaz saña / Cümleten **kāruñ ola** cümle murāduña kamu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1198, Beyit 4*). [*kāruñ ola, -a*]

kār u bār [8] *İş güç, kazanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedür bu cāh ü 'izzetler fenādur āhırı çün kim / Cihanun **kār u bārı** cümleten cevri ü cefā ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 2*). [*kār u bārı, -ı*]

kār u kesb [1] *İş, uğraş ve kazanç.*

Āh elünden bī-āmānsın ey felek sen bī-amān / Her zamānda **kār u kesbüñ** oldu bu halka jeyān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1092, Beyit 1*). [*kār u kesbüñ, -ün*]

kāruñ eri olmak [1] *İşinin ehli olmak.*

Haberin nakl ideli sem'-i kabüle irişür / Bu kabül ile **olur** her kişi bir **kāruñ eri** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1512, Beyit 3*). [*kāruñ eri olur, -ur*]

ķara [1] *Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak.*

Besī āfākı geşt itdüm görüp bu levn-i hađrāda / Senā-ḥvānı olupdur dil aña **ķarada** deryāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1301, Beyit 1*). [*ķarada, -da*]

ķara [1] *Kara, siyah.*

Eger maḥabbet ile mihr-i enver olduña / **ķarada** kalmaya nūruñ irişe bedr-aya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1380, Beyit 4*). [*ķarada, -da*]

ķara ağ / ak [3] *Siyah ve beyaz.*

Senden özge bir eḥad kalbūme hem-dem olmasun / Sen yitersin bu Murāda n'eylesün ol **ķara ağ** (*Murādī Dīvānı, Gazel 666, Beyit 5*). [*ķara ağ,]*

Çün 'aceb geldi neden maḥcūbdur / Bildüm anuñ şübhesidür **ķara ağ** (*Murādī Dīvānı, Gazel 670, Beyit 2*). [*ķara ağ,]*

Böylece nakl eylemiş bunı revān / Bu Murādī zerre bilmez **ķara ak** (*Murādī Dīvānı, Gazel 713, Beyit 5*). [*ķara ak,]*

ķara gözler [1] *Siyah renkte olan göz.*

Benefşe fikre varmış kim 'aceb var mıdır 'ālemde / Gözüñ gibi **ķara gözler** saçuñ gibi siyeh teller (*Murādī Dīvānı, Gazel 319, Beyit 4*). [*ķara gözler,]*

ķara ḥāke girmek [1] *Kara toprağa girmek, mezara girmek.*

Çün **giresin ķara ḥāke** kimse kılmaz fā'ide / Milk ü māluñ ol zamānda saña ne aşsısı var (*Murādī Dīvānı, Gazel 355, Beyit 4*). [*ķara ḥāke giresin, -e, -sin*]

ķara ile ağ [1] *Kara ve beyaz.*

Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp / Pes gelüp ağ u ķarayı kıldı **ķara ile ağ** (*Murādī Dīvānı, Gazel 665, Beyit 3*). [*ķara ile ağ,]*

ķara kan [1] *Kan ağlamak; büyük bir üzüntü içinde bulunmak.*

Her kaçan yâd eylese ismüni ey hür-ı cinân / Dem-be-dem aķar Murâdî gözlerinden **ķara ķan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 5). [ķara ķan,]

ķara ķılmak [1] Karartmak, karalık, siyahlık kaplamak. II Aşk ateşiyile yakmak.

Ezelîdür senüñ 'ışkuñla çü 'ışķum cānā / Beni sevdāda **ķara ķılmaduñ** itdün beyzā (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [ķara ķılmaduñ, -ma, -du, -n]

ķararmak [1] Siyahlaşmak. II Manevî bağlamda günahlar sebebiyle kötüleşmek, günaha düşmek.

Nice bir nāzenin 'ömrün giçe ğafletde sevdāda / Saçuñ ağarmada ķalbün **ķararmak** üzredür her an (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [ķararmak, -mak]

ķara vü ağ [3] Siyah ve beyaz.

Şahayifinde yazıldı vişāl içün menşür / Şu vech ile ebedā yokdur anda **ķara vü ağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2). [ķara vü ağ,]

'Ālem-i mülk ü melekütü kamu seyr idesin / Her ne kim var bu cihānda göresin **ķara vü aķ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 4). [ķara vü aķ,]

ķara vü ağı fark itmez açan sevdā vü beyzāyı / Bulan sır-ı ev-ednā geçer ol ağ u ķaradan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [ķara vü ağı, -ı]

ķara yir [1] Kara toprak. II Zor şartlar.

Kimisin ayaklar altında koyup pā-māl ider / Kimisini **ķara yirden** elin alup kaldurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 4). [ķara yirden, -den]

ķara yir altı [1] Mezar.

Cān-ı şîrinden nice şāh u gedāyı ayırup / Eylemişdür **ķara yir altında** şāhum pāy-māl (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [ķara yir altında, -n, -da]

ķara zülf [1] Siyah saç; sevgilinin siyah saçları.

ķara zülfün koyaldan başa sevdā / Ķararı ķalmadı bu göñlüm aślā (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [ķara zülfün, -ün]

ķarābet [2] Yakınlık, hısımlık.

Ağ u ķarası 'aynuñuñ birbirine **ķarābeti** / Hâtıruña alup bunuñ remzini dilde yaz ķitāb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4). [ķarābeti, -i]

Ķarīnümdür ķarīnüm çün refi' oldum **ķarābette** / Vücüdüm hadde şıĝmadı aña çün kim ķarīn olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5). [ķarābette, -te]

ķarañu [5] Karanlık.

Kimisini ķor **ķarañuda** ebed mehcür idüp / Kiminüñ göñlin dem-ā-dem 'ışķı ile tıldurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3). [ķarañuda, -da]

Dünyā **ķarañudur** güzelüm sensizin baña / Aydın iden anı baña sen āfîtabdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 3). [ķarañudur, -dur]

Tıtdı göñlüm **ķarañuluk** cānā / Çün güzër kıldı yanumuzdan o nūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [ķarañuluk, -luk]

Vāķı'ā 'ayna mecāz oldu muķalled bu mecāz / **Ķarañuda** müteferriķ sañ ki ķaşr-ı dırāz (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [ķarañuda, -da]

II Cahillik.

Eger el virse el virmek **ķarañudan** çıkar cānı / Velî zinhār ber-zinhār gözetme ķār-ı a'lāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [ķarañudan, -dan]

ķarañu almak [1] Karanlık olması. II Aşıĝın göñlünün kararması, hüznlenmesi.

Ruķ-sār-ı şemsünî güzelüm görmeyeli ben / **Aldı ķarañu** ey meh-i tībān bu göñlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [ķarañu aldı, -dı]

ķarañu ķalb [1] Kararmış kalp. II Günahkar insan.

Nice bir ķalayın günc-i dücāda ey şeh-i 'ālem / **Ķarañu ķalbümi** pür-nūr kıl lıtf eyle yā sultān (Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [ķarañu ķalbümi, -üm, -i]

ķarañu olmak [1] Karanlık olmak, kararmak.

Görmeyelden berü ben zerre cemālün şemsin / **Oldı** ey māh **ķarañu** dil-i nā-peydāmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2). [ķarañu oldu, -dı]

ķarār [25] 1. Rahat, huzur, dinlenme, āram.

Ķoĝıl benlügen ey ĝāfil felekde yok **ķarār** el-ħaķ / Gice gündüz geçer 'ömrün felek döner tılab-āsā (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ķarār,]

Ķara zülfün koyaldan başa sevdā / **Ķararı** ķalmadı bu göñlüm aślā (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [ķararı, -ı]

Hicābı ref' ider ammā hüner **ķarārdadur** / İn-istekārre fe-sevfe terānī lā-maħcüb (Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [ķarārdadur, -da, -dur]

Murâdî ister iseñ ger **ķarārı** / Ķarār eyleme tā bulınca vahdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 5). [ķarārı, -ı]

Beni mest eyledi 'ışķı **ķarāra** ķalmadı çāre / Seyāhat itmegi 'ālemde çün āb-ı revān ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 3). [ķarāra, -a]

Gerekmez yārdan ĝayrı baña āĝyārdur cümle / Ser-i kūyuñdan özge şanma bir yirde **ķarār** ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [ķarār,]

Ben ķarārum bilürem lık **ķarārı** n'iderem / Bu ķarārumı benüm añla ķarārında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [ķarārı, -ı]

Ben ķarārum bilürem lık ķarārı n'iderem / Bu ķarārumı benüm añla **ķarārında** geçer (Murâdî

Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [karârında, -ı, -n, -dan]

Ben **karârum** bilürem lîk karârı n'iderem / Bu karârumı benüm aña karârında geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [karârum, -um]*

Ben karârum bilürem lîk karârı n'iderem / Bu **karârumı** benüm aña karârında geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 2). [karârumı, -um, -ı]*

Câmi' oldı bu kelâmum aña benven nazzar / Ben **karârımı** yirümde çü bulurven tekrâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [karârımı, -um, -ı]*

Tenüm nizâr olalı bilmedüm **karâr** nedür / Bilmeyince beni bilmedüm ki yâr nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 1). [karâr,]*

Karârına mümkün kadîm olmaya çün vücûd / Vücûd-ı bekadur yine bâkî-i zü'l-celâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4). [karârına, -ı, -n, -a]*

Kamu 'âlemlerüñ vaşfını şordum çerh-i devvâra / Benüm tâb-ende mâhuma haber virdi **karârımda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 2). [karârımda, -um, -da]*

Karâr ü şabrı gitmişdür elinden / Nice bir yirde kılsun ol karârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 2). [karâr,]*

2. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı.

Hayât-ı câvidândur kim sebât-ı hayret-i şahid / Fu'âd-ı 'aşîkîn içre **karâr** itse **karâr** etvâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [karâr,]*

Karâra yakdı ise tûrı ger celâl-i vücûd / Cemâli perde-i Mûsâ-yı bî-karâra çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [karâra,]*

Karâra kalmadı tākāt ne hōd mecālüm var / Şorar isen ğam-ı hicr ile özge hālüm var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 492, Beyit 1). [karâra, -a]*

Merkez-i sıdık u şafâdan sen güzër kılma **karâr** / Hâmdü li'llâh hâmdü li'llâh hoş kemâlün var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 3). [karâr,]*

Karâr idüp makarrında **karâr** itdi **karâr** ile / Karârın bulmayanlar bî-karâr olup gezer etrâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [karâr,]*

Niçe devân olup kılasın ser-te-ser güzër / İnşâf şimdiden girü gel bir **karâra** gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2). [karâra,]*

Ġavta-i bahr-ı hâkîkāt kılduñ ise ey ulu / Baş üzredür **karârıñ** bî-bahâya dânesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 4). [karârıñ, -uñ]*

Kanı kavlı ile **karârıñ** benüm ile cânım / Seni senden dilerem 'ahd ile peymânıñ için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 2). [karârıñ, -uñ]*

Fark etmek için eyledi farkında çeşm-i dü / Tâ kim **karâr** ile bile hadd ü karârı ne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [karâr, -r]*

Fark etmek için eyledi farkında çeşm-i dü / Tâ kim **karâr** ile bile hadd ü karârı ne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [karâr,]*

karâr dutmak [2] Bir yerde yerleşmek.

Turmayup iki cihânda **dutmaduğ** hergiz **karâr** / Sırr-ı ev-ednâ bildük ne'ydüğün âsâr-ı hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 3). [karâr dutmaduğ, -ma, -du, -k]*

Ferd-i vâhid oldı **dutmaz** ân-ı vâhidde **karâr** / Ni'meti h'vânına çekdi kûtb ile efrâdını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [karâr dutmaz, -maz]*

karâr eylemek [6] Sabit durmak, kalmak, yerleşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî ister iseñ ger karârı / **Karâr eyleme** tâ bulınca vahdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 5). [karâr eyleme, -me]*

karârın bulmak [1] Kararını bulmak; tam ölçüsünde, gereken ölçüde olmak.

Karâr idüp makarrında karâr itdi karâr ile / **Karârın bulmayanlar** bî-karâr olup gezer etrâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [karârın bulmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]*

karâr itmek [20] 1. Sabit olmak, durmak, yerleşmek.

Şems-i hüdâ tülû' ide maṭla'-ı küh-i ğaybdan / Zerreler ide mi **karâr** cümle **kılur** aña şitâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [karâr ide, -e]*

Karâr itmez bu kalbümde senün ğayrün muḥakkakdur / Cemâlün 'ışkına müştâk olana 'ışkuñ eşfağdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 1). [karâr itmez, -mez]*

Hayât-ı câvidândur kim sebât-ı hayret-i şahid / Fu'âd-ı 'aşîkîn içre **karâr** itse **karâr** etvâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 2). [karâr itse, -se]*

'İşk ile 'âr **karâr itmedi** bir dilde Murâd / Ki **karâr** itmedi bir kâse de çün âb ile nâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [karâr itmedi, -me, -di]*

'İşk ile 'âr **karâr itmedi** bir dilde Murâd / Ki **karâr** **itmedi** bir kâse de çün âb ile nâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 5). [karâr itmedi, -me, -di]*

Çün kim maḥabbet-i yâr dilde **karâr idüpdür** / Bu cân ü dil kamudan cümle firâr idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 1). [karâr idüpdür, -üp, -dür]*

Tamunuñ âteşini nâr-ı duzağ itdi yine / Kamusı birde **karâr itdi** lîk sâbi' imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [karâr itdi,]*

Murâdî terk-i var eyle hemân terk-i diyâr eyle / Siyâḥat ihtiyâr eyle **karâr itme** heman irta' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [karâr itme, -me]*

Qarār idüp maqarında qarār itdi qarār ile / Qarārın bulmayanlar bî-qarār olup gezer etrâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [qarār idüp, -üp]

Qarār idüp maqarında **qarār itdi** qarār ile / Qarārın bulmayanlar bî-qarār olup gezer etrâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 2). [qarār itdi, -di]

Qomazam gayrıyı ‘aynümde bugün ey server / Añlanup ‘ışk ile kârında **qarār itdüm** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 2). [qarār itdüm, -düm, -m]

‘Arūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ‘âlem / **Qarār itmez** bir iki gün gider ‘âlem dağı bāda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 3). [qarār itmez, -mez]

Habîb-i cān ü dil cāna revā mîdur kaçā bizden / O hāsā kim **qarār ide** velî ferd oldı a’lāda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 4). [qarār ide, -e]

2. Sükunet bulmak.

Tulū ‘-ı mihre himmetdür viren ‘âlemlere revnâk / **Qarār itmez** habîbüm cümleten kevn ü mekân sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 4). [qarār itmez, -mez]

II Dayanmak, sabretmek.

‘İşk ile bir yirde ‘ār **itmez qarār** ey cān-ı men / ‘Aşık olmaz şol kişi kim kârını bā-‘ār ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [qarār itmez, -mez]

Ey Murâdî yâri seyr idende ‘aql itmez qarār / Hāsā li’illāh ol cemālî ide iz‘ān yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 5). [qarār itmez, -mez]

Hicāb-ı ğayret-i kübrā muhîṭ olmasa dünyâyı / **Qarār itmez** mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1024, Beyit 3). [qarār itmez, -mez]

‘Aşık olan kimsede nāmūs ü ‘ār **itmez qarār** / Dökseler bir qatre ābı mahv olur nār üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [qarār itmez, -mez]

Tecellîden **qarār itmez** gönül ister tecellâyı / Tecellî ‘aynına gelmez diler keşf ide ma’nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [qarār itmez, -mez]

Tesellâdan **qarār itmez** gönül ister tecellâyı / Tecellâ ‘aynına gelmez diler keşf ide ma’nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [qarār itmez, -mez]

qarār qalmak [1] İradenin, huzurun bulunması.

Nām ü nengi terk ider ‘aşık olan / Bende qalmadı ne ‘ār u ne qarār (Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 2). [qarār qalmadı, -ma, -dı]

qarār kılmak [3] 1. Durmak, sabit kalmak.

Fikr iderdüm kim ne hikmet **kılmadum** hergiz **qarār** / Bilmedüm kim cāy-ı āherde turağum var

imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [qarār kılmadum, -ma, -du, -m]

Mevkîf-i a’lā vü ednāda şaķın **kıлма qarār** / Ben seni bildüm gönül gayrı hayālün var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 4). [qarār kıлма, -ma]

2. Hükümde bulunmak, irade sahibi olmak.

Qarār ü şabrı gitmişdür elinden / Nice bir yirde **kılsun** ol **qarārı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 2). [qarārı kılsun, -sun]

qarār olmak [2] Huzurlu olmak, bir hal üzere devam etmek.

Muhtecib olmasa vechün ey habîb-i dilsitān / Arz u eflāk ve māfihāda **olmazdı qarār** (Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [qarār olmazdı, -maz, -dı]

Dil yār ile yār olsa cānumda **qarār olsa** / Tekrār ile var olsa vuşlat nic’olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 1). [qarār olsa, -sa]

qarār tutmak [7] Durma, kalma, yerleşme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Laḫza laḫza eyledüğümce küşāde dîdemi / Dîdeme biñ dîde virdi devr ider **tutmaz qarār** (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [qarār tutmaz, -maz]

kār-bān-ı ‘ömr ü zamane [1] Ömür ve zaman kervanı, hayat.

‘Ayn-ı başîret ile nazar eyle ey Murād / Bu **kār-bān-ı ‘ömr ü zamāne** ‘aceb geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 5). [kār-bān-ı ‘ömr ü zamāne,]

qardaş [2] Kardeş. II Yakın dost.

Ġinā dilersen eger kânî‘ ol olana hemān / Muḳadderün ne qadarsa odur hemān **qardaş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 4). [qardaş,]

Hicr oldı dile yoldaş mihnetle bile **qardaş** / Ğam baña olupdur aş guşsa dağı hem-sāye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 4). [qardaş,]

qarışmak [2] Katılmak, karışmak.

Fenn-i fūnūn bildi fūnūn-ı kemālîne / **Qarışdı** iki baḫr oluben ḫayy ile fenā (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 3). [qarışdı, -dı]

Bir qatre iken yā Rab kılduñ beni bir deryā / Deryâyı **qarışdurdun** ‘ummān ile ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [qarışdurdun, -du, -n]

qārî olmak [1] Okuyan olmak.

Didi yaḫteşsu limen şā’e āyetini **qārî ol** / Okudukda didi tekrār eyle bu virdi yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 2). [qārî ol,]

karîb [1] Yakın.

Qurbete oldı mübeddel bu’dumuz ḫamdüm aña / Oldı aḳreb qurb ile qurbetde aḳrebdür **karîb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [karîb,]

ķarīb eylemek [2] Yakınlaştırmak.

Yüzümüz dutmuşuz yüce tapuña / Luṭf u iḥsānuñ
eyle bize **ķarīb** (Murādī Dīvānı, Gazel 153, Beyit 3). [ķarīb eyle,]

Baṇa ‘ilmüñ naṣīb eyle özüñ cāna ḥabīb eyle / Beni
saña **ķarīb eyle** iriṣdūr gel hidāyetden (Murādī
Dīvānı, Gazel 1007, Beyit 3). [ķarīb eyle,]

ķarīb itmek [1] Yakınlaştırmak.

Çün ol Ḥudā bizi kıldı refī‘ bi’d-derecāt / Bizi
ķarīb ider aña bizüm şerī‘ atümüz (Murādī
Dīvānı, Gazel 608, Beyit 3). [ķarīb ider, -er]

ķarīb olmak [2] Yakın olmak, yakınlaşmak.

Bu sırr-ı ‘aceb ney ki buña dil müteḥayyir / Her
laḥza **ķarīb oldu** velī dil anı arar (Murādī Dīvānı,
Gazel 454, Beyit 3). [ķarīb oldu, -dı]

Fikre gelmezsin seni her kim taṣavvur eylese / Her
ne deñlü kim **ķarīb olan** saña ol dūr imiş (Murādī
Dīvānı, Gazel 630, Beyit 2). [ķarīb olan, -an]

ķarīn [8] Yakın. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ķarīnümdür ķarīnüm çün refī‘ oldum ķarābette /
Vücüdüm ḥadde şıgmadı aña çün kim ķarīn olmış
(Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 5). [ķarīnümdür,
-üm, -dür]

ķarīn itmek [2] Yakın etmek, yaklaştırmak.

Murādī iste kim dünyāñ ile uḥrāñ ola ma‘mūr /
‘İnāyātın **ķarīn itsün** saña ol ḥālīk-ı dānā (Murādī
Dīvānı, Gazel 59, Beyit 5). [ķarīn itsün, -sün]

Ma‘nī-i bürhāna bürhān **itdi** bürhānın **ķarīn** /
Cilve-i ḥüsñ ü cemālī kıldı ra‘nā añlamak (Murādī
Dīvānı, Gazel 684, Beyit 2). [ķarīn itdi, -di]

ķarīn kılmak [2] Yakın kılmak, yakın eylemek.

N’ola bu ‘āciz Murāda raḥmetüñ **ķılsañ ķarīn** /
Çün senüñ dā‘im işüñ gufrāndur yā Rabbenā
(Murādī Dīvānı, Gazel 19, Beyit 5). [ķarīn kılsañ,
-sa, -n]

Lā-mekānam bu cihānda çün mekānum andadır /
Ol ķarīn oldu baña gayrıyı **ķılmazven ķarīn**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1081, Beyit 4). [ķarīn
ķılmazven, -maz, -ven]

ķarīn olmak [4] Yakın olmak; ulaşmak, erişmek. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ķarīnümdür ķarīnüm çün refī‘ oldum ķarābette /
Vücüdüm ḥadde şıgmadı aña çün kim **ķarīn olmış**
(Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 5). [ķarīn olmış,
-mış]

ķarīn-i maḥż-ı ezel [1] Ezel kaynağına yakın olma hālī.

Ķarīn-i maḥż-ı ezeldür vücūd-ı ‘ayn-ı ḥikem /
Nefāḥtū sırrına ḥükme eyledi delālātı (Murādī

Dīvānı, Gazel 1540, Beyit 2). [ķarīn-i maḥż-ı
ezeldür, -dür]

karn [2] İç, karın.

Çün tıynetüm İlähi ‘ışkuñla oldu taḥmīr /
Ķarnında anenüñ ben bilmiş idüm bu ḥālūñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 748, Beyit 2). [ķarnında, -
ın, -da]

Balıguñ **ķarnı** oldu Yünusa bağ / Didi çün lā-ilāhe
illā hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1185, Beyit 9).
[ķarnı, -ı]

**ķarn-ı ezel [1] Başlangıcı olmayan, bilinmeyen
geçmiş zaman.**

Ķarn-ı ezelde çün kim fark olmadı guyūbuñ /
Ķayb-ı ḥaḳīkatüñdür esrār-ı Ķaybī dānā (Murādī
Dīvānı, Gazel 103, Beyit 2). [ķarn-ı ezelde, -de]

ķarşu [28] Bir yerin yüzü ve cephesi
karşısında bulunan. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ķarşuña biñ niyāz ile tıram / Süre misin
cenābdan ḥāşā (Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 3).
[ķarşuña, -n, -a]

**ķarşu çıkmak [1] (Deyim) Bir görüşü, durumu kabul
etmemek, itirazda bulunmak.**

Mu‘ammā oldu ismüñ nükhethinden çün gül-i
aḥmer / Anuñ çün ‘andelīb aḡlar aña **ķarşu çıkup**
yaza (Murādī Dīvānı, Gazel 1300, Beyit 2). [ķarşu
çıkup, -up]

**ķarşu durmak [1] (Deyim) Karşı durmak, engel
olmak.**

Yıkmaḡıl ḥātırını kimsenüñ ey dil zinhār / Kimse
ķarşu durmaz āh-ı gönül āteşine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1338, Beyit 2). [ķarşu durmaz, -ı, -
maz]

**ķarşulamak [2] Dışarıdan gelen bir kimseye
karşılıklı olarak çıkmak, istikbal etmek.**

Ķidem benüm çün ol ruḡ-ı zībāyı **ķarşular** / San
mürdeler durur dem-i ‘İsāyı ķarşular (Murādī
Dīvānı, Müfret 24, Beyit 1). [ķarşular, -r]

Ķidem benüm çün ol ruḡ-ı zībāyı ķarşular / San
mürdeler durur dem-i ‘İsāyı **ķarşular** (Murādī
Dīvānı, Müfret 24, Beyit 1). [ķarşular, -r]

**ķarşu tıtmak [1] Karşısına, yoluna tıtmak, koymak. II
Hedefte olmak.**

Tıḡ-i belāya **tıt ķarşu** cismüñ / Acısı geçsün tā
üstüḡvāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1435, Beyit 6).
[ķarşu tıt,]

ķarşu varmak [1] Karşılamak.

Yār cemālinden açar çün niķāb / **Ķarşu varur**
dīde-i dil yāb yāb (Murādī Dīvānı, Gazel 164,
Beyit 1). [ķarşu varur, -ur]

kār-zār eylemek [1] Savaşmak.

Ey Murâdî nuşret ü fırsat viren Mevlâ durur /
Nefs-i kâfir-kîş ile her demde **eyle kâr-zâr**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5*). [*kâr-zâr eyle,*
]

kaşd [8] Amaç, niyet. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Bilmek için bu şıdkumuz da'vîye **kaşdımu**
nedür / Kâzî vü şahid ol habîb gayrı güvâhı
n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4*).
[*kaşdımu, -umuz*]

kaşd eylemek [3] Amaçlamak, çabalamak.

'Arz-ı hâcet kılmağa **kaşd eyledüm** selmîye çün /
Didi kim şanma mahabbet dîde-i bînâdadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3*). [*kaşd*
eyledüm, -dû, -m]

Ey halîlüm Ka'be **kaşdın eyleyüp** çekme elem /
Gel tavâf eyle beni kim Ka'be-i 'ulya menem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 4*). [*kaşdın*
eyleyüp, -(y)üp]

Hal' idüp egnümden el-hâk bu libâs-ı mümkinî /
Mümteni'den vaz olup **kaşd eyledüm** tekrâr için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2*). [*kaşd*
eyledüm, -dû, -m]

kaşd-ı câna kılmak [1] Cana kastetmek, öldürmeye
niyetlenmek.

Girdâb-ı hicr içinde ben mübtelâ olaldan / Mihnet
nihengi her dem **kılmağda kaşd-ı câna** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [*kaşd-ı câna*
kılmağda, -mak, -da]

kaşd-ı dildâr itmek [1] Sevgiliyi amaçlamak, istemek.

Râh-ı 'ışkı tûtalum rehber ü cüyân olalum / **Kaşd-**
ı dildâr idelüm rûyına hayrân olalum (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 919, Beyit 1). [*kaşd-ı dildâr idelüm,*
-elü, -m]

kaşd-ı maşşûd eylemek [1] İstenilen şeyin niyeti,
girişimi.

Gâlib-i cümle hudûd olup bi-emr-i zü'l-celâl /
Kaşd-ı maşşûd eyleyüben nuşret-i âlâdayuz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3*). [*kaşd-ı*
maşşûd eyleyüben, -(y)üben]

kaşd-ı temennâ kılmak [1] 1. El ile selam verme,
hürmet sunma. 2. Temennide bulunma.

Murâdî terk-i dünyâ kıl hemân kalbi muşaffâ kıl /
Hemân **kaşd-ı temennâ kıl** kalanın aña cümle
h'vâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5*). [*kaşd-ı*
temennâ kıl,]

kaşd-ı vukû' [1] Olma, meydana gelme kasdı, amacı.

Hicâbın eyledi hikmete muktezâ-yı edeb / Egerçi
kaşd-ı vukû' oldu vâkıfâ lâ-reyb (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 142, Beyit 3). [*kaşd-ı vukû',]*

kaşd itmek [2] Amaçlamak, niyetlenmek.

Kerîmâ kird-gārâ rahmetüñden eyleme mahrûm /
Habîbüñ hürmeti **kaşd itmesün** şeytân imâna
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3*). [*kaşd*
itmesün, -me, -sün]

Kaşd idersem seni bulmağa kemâlün perde /
Arasam cümle kemâlini cemâlün perde (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [*kaşd idersem, -er, -*
se, -m]

kâse [5] Yayvan kap, tas. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Luţf-ı hikmet **kâsesinden** nûş iden âb-ı hayât /
'İlm-i ulâ ile uhrâdan bilüpdür beyinât (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [*kâsesinden, -sin, -*
den]

kâse-i 'ibret [1] İbret kâsesi, kadehi. II İbret alınacak
durum.

Kâse-i 'ibretde âb-ı rûy-i 'âlim buldı bes / Oldılar
ol âbdan her tayyibin ü tayyibât (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 171, Beyit 2). [*kâse-i 'ibretde, -de*]

kâse-i 'ışk [1] Aşk kasesi.

İste Murâdîde peyâm hatm olur anda her kelâm /
Kâse-i 'ışkı nûş kıl bakma cihân sıfâline (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [*kâse-i 'ışkı, -ı*]

kâse-i ser [1] Kafatası.

Ne bakarsın bu cihân milkine yâ sîm ü zere / Hâk
ile bir gün ola **kâse-i ser** tolsa gerek (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [*kâse-i ser,]*

k'aşem olmak [1] Çok sağır, hiç işitmeyen
olmak.

Sâmi'-i şavt olan kişi buldı necât-ı câvidân /
Ağlayu kıldı tâ ebed **oldı** evrâda şol **k'aşem**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4*). [*k'aşem oldı,*
-dı]

kaşem tutmak [1] Ant içmek, yemin etmek.

Çün şahidem takarrüb için eyledi yemîn /
Tutdum kaşem sübûti için iki beyyine (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2). [*kaşem tutdum, -du,*
-m]

kâşid [1] Haber götüren, postacı, ulak.

Pes cevâbın aldı **kâşid** aldugın virdi hemân / Pes
Murâdî urdı ol dem bâb-ı âmennâya el (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5). [*kâşid,]*

kâşid olmak [1] İstekli, niyet eden kişi.

Murâdî sen murâda **kâşid ol** tâ bulasın maşşûd /
Bu günki fırsatı gözle ne hâcet va'd-i ferdâya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5*). [*kâşid ol,]*

kâsım [1] Taksim eden, pay eden.

Çün 'atâ-yı bî-nihâyetdür senün şânuñda cûd /
Kâsım oldı senden oldı cümleten maşşûm heb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2*). [*kâsım,]*

kaşır [6] Kusurlu, eksik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beni halk eyledi hâlik egerçi mahz-ı kudretten / Velikin kudret-i mahzam çü 'âlem bende **kaşırdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [*kaşırdur, -dur*]

kaşır olmak [1] Yeterli olamamak; eksik, kusurlu kalmak.

Minnete minnet oldu minnet pes / **Oldı** vaşşâf arada **kaşır** (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [*kaşır oldu, -dı*]

kāsib-i hālât olmak [1] Hâller, manevi durumlar kazanmış olmak.

Murâdî'nün gele güş eyle kavlı ü güftârın / Diler iseñ **olasın** sen de **kāsib-i hālât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 5). [*kāsib-i hālât olasın, -a, -sın*]

kaşır-ı dirâz [1] Uzun kısa.

Vākî'â 'ayna mecâz oldu muḳalled bu mecâz / Karañuda müteferriḳ sañ ki **kaşır-ı dirâz** (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [*kaşır-ı dirâz, -*]

kaşır-ı vücūd [1] Varlık köşkü.

Açılıp **kaşır-ı vücūdun** nice yir revzenesi / Kıldı sūrāhî anuñ necm u meh u sâle ḥaber (Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [*kaşır-ı vücūdun, -un*]

kaşsâm [1] Ölenlerin bıraktıkları şeyleri paylaşırma işiyle uğraşan memur.

Ser-be-ser beyhüde gezme kıl kanâ'at rızık için / Andan efzün olmaz ol **kaşsâm** kim taḳsîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [*kaşsâm, -*]

kaşşâş [2] Kısas söyleyen.

Sebât-ı neyyir-i a'zam eger olmasa 'âlemde / Nücüm ile kamer bî-nûr ola böyle didi **kaşşâş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 2). [*kaşşâş, -*]

Mu'izz oldu çün i'zâz ile buldı devlet ü 'izzet / 'Azîz oldu 'alîm oldu bu resme eyledi **kaşşâş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [*kaşşâş, -*]

kaş [14] Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kullar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî gör Ḥudānuñ şun'ını maḥbûbda / **Kaşları** hem çün kalemdür gözleri çün nündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 9). [*kaşları, -lar, -ı*]

kaş çatmak [1] (Deyim) Kızmak, öfkelenmek.

Murâduñ aña kelâmını diñle cân ile / Şabûr olup saña söylerse **çatma** iğen **kaş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 5). [*kaş çatma, -ma*]

kaşı hilal [1] Kaşı hilal gibi kavisli.

Bu gözüm mäh-ı nev gördükçe kılmañ 'ayb ağlarsa / Anuñ ağladuğı oldur ki bir **kaşı hilâl** ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 4). [*kaşı hilâl, -*]

kaşı keman [1] Keman kaşlı dilber; kavisli ve düzgün kaşlı sevgili.

Seni sevmek güzelüm bu dil ü cânâ yaraşur / Cân kurbân ola sen **kaşı kemāna** yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 419, Beyit 1). [*kaşı kemāna, -a*]

kaşları ya [1] Kıvrımlı kaş, yay gibi kaşlı.

Atar ok gibi beni yabana / Dem-be-dem nideyin o **kaşları ya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 4). [*kaşları ya, -*]

kāşane [3] Köşk.

'Âlem-i 'ulyâdadur aña vücûda mu'teber / Maḥzen-i esrâr olaldan günc-i dil **kāşanesi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [*kāşanesi, -si*]

II Dergah, tekke.

'İşkıñı dutdı gönülde cümle maḥlûḳ-ı cihân / Yâ habîbâ çığışurlar baş açuḳ **kāşāneden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [*kāşāneden, -den*]

II Gönül.

Şorarsañ ger ḡam u endühümî hicrūñden olmışdur / Vişālūñ ābını gönder dime **kāşānesi** yansun (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [*kāşānesi, -si*]

kāşāne-i 'uzlet [1] El etek çekme, inziva köşkü.

Ḥum-hāne-i vahdetde ben mestāne-i 'ışḳam yine / **Kāşāne-i 'uzletde** ben dîvāne-i 'ışḳam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 1). [*kāşāne-i 'uzletde, -de*]

kāşif olmak [4] Keşf edilme, gizli bir şeyi açığa çıkarma.

Ey Murâdî ser virüp sırrı 'ayân itme şaḳın / **Kāşif olma** kıl ḥazer zinhâr kılma keşf-i rāz (Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 5). [*kāşif olma, -ma*]

Vişālūñ virgil 'uşşāka tecellî māverāsından / Cemālūñ ehl-i rāha **kāşif olğıl** ibtidāsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [*kāşif olğıl, -ğıl*]

II Açılma.

Mā re'eynāhü kâne emrūñ 'acîb / Burḳa'ın **kāşif ola** rüy-i nigār (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 2). [*kāşif ola, -a*]

Cemāl āyinesin şāhid **oldı** çün **kāşif** / Lisān-ı kālî koyup özge hāle rāğıbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [*kāşif oldu, -dı*]

kāşife'l-kürüb [1] Kederleri, gamları meydana çıkaran; Allah.

Yâ mālîke'l-mülûk ve yâ 'ālime'l-ḥafā / Yâ **kāşife'l-kürûbı** leke'l-ḥamdü ve's-senā (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [*kāşife'l-kürûbı, -*]

kāşif-i esrâr olmak [1] Sırları ortaya çıkaran olmak.

‘Ârif oldur ‘arîfâne kıya bir rişteye el / ‘Ârif olmaz şol kişi kim **kāşif-i esrâr ola** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 4). [kâşif-i esrâr ola, -a]

kāşif-i ğayb-ı ezel [1] Ezelin, çok eski zamanın bilinmeyenini ortaya çıkaran.

Kāşif-i ğayb-ı ezel ref’ ide çün cümle hicâb / Perde açılma eger bil ki yirine keşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [kâşif-i ğayb-ı ezel,]

kāşif-i muṭlaḳ [1] Yalnız, şartsız meydana çıkaran.

Keşf-i hücb itse ne ğam **kāşif-i muṭlaḳdur** bu / Perde-dâr âyinesi aña beḳâdur yine bes (Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [kâşif-i muṭlaḳdur, -dur]

kāşif-i sırr-ı hikmet [1] Hikmeti, Allah’ın işindeki sırları keşfeden, açığa çıkaran.

Maḫzen-i ‘ilm-i ledün **kāşif-i sırr-ı hikmet** / Ey Murâdî bize bir şöylece hem-dem olsa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 5). [kâşif-i sırr-ı hikmet,]

kāşki [1] "keşke, mümkünü olsa da..." anlamında temenni edatı.

Çehre-i dildârûn olmışdur niḳâb ârâyişi / Aradan ârâyişin kaldurmak olsa **kāşki** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 1). [kāşki,]

ḳat [19] 1. Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka.

Ḳatlu fâlümde görüp tâ’ir-i ḳudsîde nisâr / Ḳademü’l-hayr duyup kendümi var itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [ḳatlu, -lu]

2. Huzur, makam, nezd.

Şerḫ ü beyâne sığmaz bu ‘ilm-i mümkinâtuñ / Şol nesne mümteni’dür eshel **ḳatuñda** ḫâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [ḳatuñda, -un, -da]

Bu Murâduñ sözini eyle kabûl / Ola **ḳatuñda** ol sa’id ü lebîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5). [ḳatuñda, -un, -da]

Çün bulur **ḳatuñda** yâ Rabb cümle maksûdum revâc / ‘İzzetüñ ḫaḳkı beni sen ğayra kıılma ihtiyâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [ḳatuñda, -un, -da]

Mu’azzez oldu dil yâruñ **ḳatında** / Bi-ḫamdi’llâh ki tâlî’dür müsâ’id (Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 4). [ḳatında, -in, -da]

Benüm ḫâlüm nedür bilseñ cihâna açmaz idüñ göz / Cihân ne ola **ḳatuñda** bu câna açmaz idüñ göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 1). [ḳatuñda, -ñ, -da]

Minnetüm Mevlâyadur ğayrıya yokdur minnetüm / Anuñ için ‘izzetüm **ḳatında** buldum ‘izzetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [ḳatında, -ı, -n, -da]

Mürtefi’ kıldum anı ben cümle ma’ḳulâtdan / İrtifâ’ itmekdedür **ḳatında** her dem rif’atüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [ḳatında, -ı, -n, -da]

Ferd-i ferdâniyyetinde kendüsi oldu vahîd / Ğayrı ne bilsün anuñ **ḳatında** vahdâniyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3). [ḳatında, -ı, -n, -da]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zülmini / Bu Murâduñ **ḳatına** gelsün ki görmeye sitem (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [ḳatına, -ı, -(n)a]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zülmini / Bu Murâduñ **ḳatına** gelsün ki görmeye sitem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [ḳatına, -ı, -(n)a]

Cür’adan mest olmuşam dildârâdur her minnetüm / Mürtefi’ olmaḳdadur yâruñ **ḳatında** rif’atüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 1). [ḳatında, -ı, -n, -da]

Seni şol kimse kim bildi rızâñ gözledi dâ’im / **Ḳatında** bir durur gedâ vü ḳayşer ü ḫusrev (Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4). [ḳatında, -ı, -n, -da]

Âsmân-ı ḫüsn içinde gerçi var meh-pâreler / Cümlesi seyyâredür **ḳatuñda** ey gün yüzlü mâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 5). [ḳatuñda, -ñ, -da]

Ḳuluñ Murâdî yâ Rab ‘işyân içinde ḳaldı / Raḫmet umup **ḳatuña** uş geldi yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [ḳatuña, -uñ, -a]

‘Âlime nef’i ‘ilmidür câh ile cehlidür zarâr / ‘Ârife bir yiter hemân cümle **ḳatında** lâl ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 4). [ḳatında, -ı, -n, -da]

Maṭlab-ı a’lâdadur ‘âşıklarûñ ser-mâyesi / Şerḫe sığmaz bunlarûñ yâruñ **ḳatında** pâyesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 1). [ḳatında, -ı, -(n)da]

İlâhî dūr kıılma raḫmetüñden / Bizi maḫrûm gönderme **ḳatuñdan** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 4). [ḳatuñdan, -uñ, -dan]

3. Birinin düşüncesine göre, birinin gözünde, nazarında.

Muḳarrerdür cemâl-i bâ-kemâlinde alur pertev / Şular kim iki dünyâyı **ḳatında** tutmadı bir cev (Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 1). [ḳatında,]

ḳat-ender ḳat kılmak [1] Kat kat yapmak, bir şeyin parçası kılmak.

Bu vücûdum ‘âlem içre ḳat **ḳat-ender ḳat kııl** / Tâ ki ma’nâ-yı ḫaḳîḳatden ḫaber ḳalbüñ ala (Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 5). [ḳat-ender ḳat kııl,]

ḳat ḳat [4] Çok, pek çok. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bulmadum mislûñ ve hem ayru kişi / ‘Âlemi kıldum tecessüs **ḳat ḳat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3). [ḳat ḳat,]

ḳat ḳat olmak [1] Saygıdan eğilmek, iki kat olmak.

Rûh-ı a'zamdan murâdum rûh-ı rāhat olmasa / Heybetümden cümle 'ālem olur idi **kat kat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [*kat kat olur, -ur*]

kat'ā [4] Asla, hiç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vuşlatda vişāl ile özin bilmedi **kat'ā** / Bir lezzete irdi ki anı kapladı dehşet (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 2). [*kat'ā,]*

kaţarāt [2] Damlalar, zerreler.

Dürr-i deryā-yı haķīkat bu kelām-ı dil-cü / **Kaţarāt** itdi hüveydā yine deryādan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [*kaţarāt,]*

Hüccet ile diler iseñ bu Murâduñ haberin / 'Aceb olmaz **kaţarāt** ister iseñ deryādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 5). [*kaţarāt,]*

kaţarāt eylemek [1] Damlalar haline getirmek.

Bildi çün nûr-ı yakîni bu Murâdî enver / Lem'a ile nice bahrı **kaţarāt eyledi** dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5). [*kaţarāt eyledi, -di*]

katı [6] Çok, pek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâduñ sözlerin aňlamağa k'ey er gerek / K'ey **katı** server gerek kim kıla bunda cān fedā (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5). [*katı,]*

kāţī'āt [1] Şüphe ve tereddüde yer bırakmayan, kesin.

Oldı müstecmi' şıfat-ı emr-i 'ālem kāf u nûn / Kavlühü'l-hakku lehü'l-hüküm ile geldi **kāţī'āt** (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [*kāţī'āt,]*

kat'-ı menāzil itmek [2] Yol almak.

Şırat-ı müstakîmi toğrıdup rāh-ı haķīkatde / **İdüp kat'-ı menāzil** ol yüce dergāha yüz tutduķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 2). [*kat'-ı menāzil idüp, -üp*]

Eyledüm **kat'-ı menāzil** 'arşa-i 'ışkında ben / Şimdi hāmūn-ı haķīkatde alurven menzili (Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2). [*kat'-ı menāzil eyledüm, -dü, -m*]

kāţī' [2] Kesin.

'Acebdür bu delā'il kim delil olur delāletle / Berāhîn ile **kāţī'dur** mu'ammādan mu'ammāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 3). [*kāţī'dur, -dur*]

'Acebdür bu delā'il kim delil olur delālāta / Berāhîn ile **kāţī'dur** mu'ammādan mu'ammāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 3). [*kāţī'dur, -dur*]

kāţī'at [1] Şüphe ve tereddüde yer bırakmayan, kesin.

Muşarraḥ yazılmış yine beyyināt / Gel āyâtı gör kim odur **kāţī'at** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [*kāţī'at,]*

kāţī'-ı menzil olmak [1] Yol kat' eden, yol alan kişi olmak.

İñleyen oldu bu şahrāda 'aceb zār u ḥazîn / **Kāţī'-ı menzil olalı** giçerem şahrādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [*kāţī'-ı menzil olalı, -alı*]

kāţī' olmak [1] Kesmek, kesici olmak.

Ezelde hükmi beşir üzre **oldı** çün **kāţī'** / Beşir irişdi neẓire neẓirdür kāmı' (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [*kāţī' oldu, -dı*]

katılmak [1] Dahil olmak, karışmak.

Çü emr oldu dinildi **katılup** 'ayn ile sîn izhār / Tevaḳḳuf eyleyüp el-ḥamd yürüdi çün bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [*katılup, -up*]

kātib-i dehr [1] Devrin katibi.

Kātib-i dehr urup destini levḥ u qāleme / Halimüñ biñde birin yazmadı düşdi eleme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 1). [*kātib-i dehr,]*

kātib-i kudret [2] Kudret sahibi kātib; Allah.

Kātib-i kudret yazaldan bu evāmir satırını / Bir debîrem çekmişem her hükme bir tuğrāyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [*kātib-i kudret,]*

Kātib-i kudret yazar çün her cihātuñ evvelin / Hikmeti aňlarsañ aňla beyyinātuñ evvelin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 1). [*kātib-i kudret,]*

kātim-i esrar [1] Sır tutan.

'Āşık-ı yār olana dīde-i ḥün-bār gerek / Vāşıl olmak dileyen **kātim-i esrār** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 1). [*kātim-i esrār,]*

kātim olmak [1] Sır saklayan olmak.

Kemāl-i ekmel oldu fî'l-haķīka rāz-ı pinhānı / Eger merd iseñ ey dil **kātim olğıl** sır-ı imānı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [*kātim olğıl, -ğıl*]

katl [1] Öldürmek, öldürülmek.

Mekān ile zamānı tārık ol vaķt ister iseñ ger / Muvakḳat ol yūri **katlin** şakın olmayasın esfel (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [*katlin, -in*]

katl eylemek [1] Katletmek, öldürmek.

Rümüz-ı genc-i ma'nāyı dilerseñ / Senüñ sü'bānuñ **katl eyle** her dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 3). [*katl eyle,]*

katlanmak [2] Katlanmak, tahammül etmek.

Kalbe didüm ki yāre di dermānuñ eylesün / **Katlan** didi cefāya ki cümle ta'ab geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2). [*katlan,]*

Mübeddel oldu 'usri yūsre rağbet eyledi Rabbe / Velikin fārīg oldu **katlanup** pes yevm-i mî'āda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). [*katlanup, -up*]

katmak [3] Karıştırmak, dahil etmek.

Bu vücūdum ‘ālem içre **kat** kat-ender **kat** kıl / Tā ki ma’nā-yı haqīkatden haber kalbūn ala (Murādī Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 5). [kat,]

Aldanup kalmağıl ārayışine dünyānuñ / ‘Aqıl olan **kata** mı el ile ağu aşına (Murādī Dīvānı, Gazel 1338, Beyit 4). [kata, -a]

Münkir olma bu kelāmına Murādī zinhār / ‘Āqıl olur mı ta’āmına kişi zehri **kata** (Murādī Dīvānı, Gazel 1351, Beyit 5). [kata, -a]

kaṭre [51] Damla.

Rahmetūñ deryāsına hadd ü kenār olmadı hiç / **Kaṭresinden** neşr kıl biz kullara yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 4). [kaṭresinden, -sin, -den]

Şārihīn-i ‘ālem aşlā şerhe olmazlar kadir / Ey Murādī baħr-ı ‘ilmūñden alalar **kaṭre** āb (Murādī Dīvānı, Gazel 129, Beyit 5). [kaṭre,]

‘İzzet u devlet ol durur dīg-i hayātı kaynada / Nār-ı maħabbet ile kim kalmaya **kaṭre** deñlü āb (Murādī Dīvānı, Gazel 152, Beyit 3). [kaṭre,]

Dürr-i nā-yāb gelür **kaṭreden** ey baħr-ı kerem / Baħr eger dürr-i muḥīt olsa dürr oldı nā-būd (Murādī Dīvānı, Gazel 254, Beyit 4). [kaṭreden, -den]

Cümle ‘ulūm **kaṭredür** ‘ilm-i Ḥudāya nisbeten / ‘İlmi ‘ilim okumuşam gayrı ‘ulūmadur sened (Murādī Dīvānı, Gazel 257, Beyit 4). [kaṭredür, -dür]

Ebrden bir **kaṭre** emrūñsüz yire nāzil degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrūñdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 4). [kaṭre,]

Ol biḥāruñ **kaṭresi** her biri bir merd-i güzīn / Öldiler çağırdılar cümle belī āşkār (Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 3). [kaṭresi, -si]

Reşha-i ‘aynumda eyler çünki deryālar zuhūr / Ol deñizler **kaṭresini** kıldı dünyālar zuhūr (Murādī Dīvānı, Gazel 391, Beyit 1). [kaṭresini, -si, -ni]

Çeşmūmūñ yaşın görenler ‘ayn-ı ḥamrā didiler / ‘Ārifān her **kaṭresin** bir ulu deryā didiler (Murādī Dīvānı, Gazel 399, Beyit 1). [kaṭresin, -sin]

Yem-i ‘ummāna ṭalan **kaṭre**ye mi mā’il olur / Şems-i tābāna iren zerreye mi sā’il olur (Murādī Dīvānı, Gazel 425, Beyit 1). [kaṭre, -y, -e]

Ebr-i himmet yağduraldan **kaṭresin** her bir yire / Oldı ihfā üzre her mümkinde bu esrārumuz (Murādī Dīvānı, Gazel 553, Beyit 4). [kaṭresin, -sin]

Ey Murādī **kaṭre** çün deryādan olmadı ba’id / Çünk’ezelden ulu deryā idük ‘ummān isterüz (Murādī Dīvānı, Gazel 571, Beyit 5). [kaṭre,]

Maṭarlar oldı emtārumda zāhir / Anuñ her **kaṭresi** deryāya düşmiş (Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 4). [kaṭresi, -si]

Kaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / ‘Āşıkuñ her **kaṭresi** bu yolda bir ‘ummān gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 727, Beyit 3). [kaṭre,]

Kaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / ‘Āşıkuñ her **kaṭresi** bu yolda bir ‘ummān gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 727, Beyit 3). [kaṭresi, -si]

Kaṭrede deryā mu’ayyen oldı yemde **kaṭre** kim / Münteḥā-yı ṭākat olmuşdur vücūda aşl-ı fāl (Murādī Dīvānı, Gazel 771, Beyit 4). [kaṭre,]

Ne **kaṭre** eksilür deryā-yı iḥsānuñdan ey kayyüm / Eger bir zerre in’āmuñ irerse baña yā Ḥannān (Murādī Dīvānı, Gazel 998, Beyit 3). [kaṭre,]

Güş iden güftār-ı dil-süzüm ‘aceb mi ola mest / **Kaṭreyem** gerçi Murādī akıdam deryāyı ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1058, Beyit 5). [kaṭreyem, -yem]

Şubḥ-ı şādık görinür mihr-i ruḥuñ tābından / Baħr-ı ‘işkuñ bu cihān **kaṭre** durur ābından (Murādī Dīvānı, Gazel 1106, Beyit 1). [kaṭre,]

Baħr-ı ḥamrāda eger gördüñ ise şüretler / **Kaṭredür** aña anı sen yem-i ‘ummānumdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1111, Beyit 4). [kaṭredür, -dür]

Murādī āb-ı zülālūñden ire ger **kaṭre** / Ne deñlü mürr ola ‘ālemde a’zab ide hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1149, Beyit 5). [kaṭre,]

Āb-ı rüyuñ ṭamzurur çün kıbleye āb-ı hayāt / **Kaṭresinden** kā’ināt üzre ‘atā kıldı yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1271, Beyit 3). [kaṭresinden, -si, -n, -den]

Kaṭredür şürette oldı līk deryā bu Murād / Her ne kim kılmış durur kıldı bedel on üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 5). [kaṭredür, -dür]

Murāduñ ḥüsn-i ta’bīrin işiden gaş olur elbet / Meseldür maḥv olur el-ḥaḳ düşerse **kaṭre** deryāya (Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 5). [kaṭre,]

Hikāyet eyledi evvel n’idersin āḥirūñ kārın / Su’ālinden cevāb añlar iseñ gör baħrdan **kaṭre** (Murādī Dīvānı, Gazel 1315, Beyit 2). [kaṭre,]

Kaṭreden bir kaṭredür ‘ilmūñde ‘ilm-i cinn ü ins / Kim ihāta eyleye ‘ilm ile ey deryā seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1451, Beyit 4). [kaṭreden, -den]

Kaṭreden bir **kaṭredür** ‘ilmūñde ‘ilm-i cinn ü ins / Kim ihāta eyleye ‘ilm ile ey deryā seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1451, Beyit 4). [kaṭredür, -dür]

II İlahi tecelliler.

Bu Murādı nüş idenler cür‘asından **kaṭresin** / Yatdılar ser-mest olup bī-hüş tā rüz-ı cezā (Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 5). [kaṭresin, -si, -n]

Emri geldükde bir avuc ḥāka / Eyledi **kaṭre** kaṭreden deryā (Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 2). [kaṭre,]

Emri geldükde bir avuc ḥāka / Eyledi **kaṭre** **kaṭreden** deryā (Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 2). [kaṭreden, -den]

Gel ister isen ey dil bilmege bu ahvâli / Vir **kaatre** Murâdiye tâ kim olasin deryâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 102, Beyit 5). [kaatre,]

Misâl-i 'aks-i mâ ancak temevvüc kıldı deryâdan / Şaçılmasın burûkîn **kaatre**den kılmış durur takdîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 4). [kaatre, -den]

Ȧldı bir deryâya kim her **kaatre** bir deryâ durur / Mevc urursa ger Murâdî baħr-i 'ummân eglenür (Murâdî Dîvânî, Gazel 352, Beyit 7). [kaatre,]

Luftı çü nihâyetde degül özgedür eltâf / **Kaatre** gele mi bir yem-i 'ummâna berâber (Murâdî Dîvânî, Gazel 451, Beyit 4). [kaatre,]

Kaatrede deryâ mu'ayyen oldu yemde kaatre kim / Mûntehâ-yı tâkat olmuştur vücûda aşl-ı fâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 771, Beyit 4). [kaatrede, -de]

Nedür bu kudret ü kadrûn ki **kaatre**dür takdîr / Muħaddîsân-ı 'uķûl eylemişdür anda cedel (Murâdî Dîvânî, Gazel 831, Beyit 4). [kaatre, -dür]

Nüş idelden cām-i 'ışkı mest ü hayrân olmuşam / Cür'asından **kaatresin** zevk ile sekrân olmuşam (Murâdî Dîvânî, Gazel 913, Beyit 1). [kaatresin, -sin]

II Gözyaşı.

'Ayn-i 'aynumdan ki aķar acı şu her **kaatresi** / Her biri bir kaatre, -dür ki kapladı dār u diyār (Murâdî Dîvânî, Gazel 357, Beyit 2). [kaatresi, -si]

Tahayyüre n'ola ġarķ itse kalbi istiġrāk / Ne deñlü **kaatre** olursa bilür o deryâsın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1148, Beyit 3). [kaatre,]

Çü eşķünden dōke **kaatre** firāk-ı hicr-i yār içün / Olur her biri bir deryâ cihânı ġarķ ider seyli (Murâdî Dîvânî, Gazel 1504, Beyit 3). [kaatre,]

II Parça.

Ey Murâdî baħr-ı hîkmetde olan ġavvâşlar / **Kaatre** alsunlar senün nazmuñdan ey deryâ-misâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 6). [kaatre,]

kaatre-i baħr-ı kemal [1] Denize benzeyen olgunluġunun katresi.

Şûret-i zîbâ nedür bir neş'e-i hüsn ü cemâl / Rûh u 'akl u 'ilm ü dāniş **kaatre-i baħr-ı kemâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 777, Beyit 1). [kaatre-i baħr-ı kemâl,]

kaatre-i dürdânelüġ [1] İnci tanesini oluşturan damla.

Bir baħre düşüpdür yine ġavvâş-ı ġoñnûl kim / 'Ummâna deġer **kaatre-i dürdânelüġüm** var (Murâdî Dîvânî, Gazel 459, Beyit 2). [kaatre-i dürdânelüġüm, -üm]

kaatre-i eşķ [1] Gözyaşı damlası.

Düzaħa irdi çünki **kaatre-i eşķ** / Berd oluben soyındı yidi tāmı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1187, Beyit 3). [kaatre-i eşķ,]

kaatre-i 'ışķ [1] Aşk damlası.

Zerre iken mihr-i raħşân olıġor / **Kaatre-i 'ışķ** ile deryâ eyleġil (Murâdî Dîvânî, Gazel 836, Beyit 3). [kaatre-i 'ışķ,]

kaatre-i nâ-bedîd itmek [1] Engin, ucu bucaġı görünmeyen damla olmak.

Nice derk-i baħr **ide** bir **kaatre-i nâ-bedîd** / Bu ma'nâyı bilmezseñ olduñ mine'z-zâlimîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1155, Beyit 2). [kaatre-i nâ-bedîd ide, -e]

kaatre-i zülal [1] Tatlı, soġuk su damlası.

Ebed hayât bulur muţlaķa fenâ olmaz / Murâdî şol ki içe **kaatre-i zülâlünden** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 5). [kaatre-i zülâlünden, -ün, -den]

kaatre kaatre [1] Damla damla.

Yaġılsa **kaatre kaatre** âb-ı cism-i nehr olur ġaşıl / Eger cem' olalar enhâr yem-i 'ummân olur peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 70, Beyit 4). [kaatre kaatre,]

kaatreler dōkmek [1] Ağlamak.

Râġibân-ı rüyuñ olmuşlar ķamu hayrân u zâr / Çeşm-i ġiryânlar dōkerler kaatreler hem çün şeħâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 136, Beyit 3). [kaatreler dōkerler,]

kaatrelik [1] Damlalık.

Eyle deryâ kendüni sen **kaatrelikden** ol ġalâş / İster isen vuşlatı terk eyle nām u 'aruñı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1470, Beyit 3). [kaatrelikden, -den]

kaatre olmak [1] Damla olmak.

Oldı deryâ **kaatre** çün deryâ olupdur kaatreveş / Yemm-i yemdür çünki baħr-ı bî-kerâna baķmazam (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 2). [kaatre oldı, -dı]

kaatre-veş [2] Damla gibi.

Maşrıķ u maġrib iki bālında zîr olmuş anuñ / Yedi deryâ oldı minķârında cānum **kaatre-veş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 629, Beyit 2). [kaatre-veş,]

Oldı deryâ kaatre çün deryâ olupdur **kaatre-veş** / Yemm-i yemdür çünki baħr-ı bî-kerâna baķmazam (Murâdî Dîvânî, Gazel 890, Beyit 2). [kaatre-veş,]

ķavî [2] Kuvvetli, ġüçlü.

Zu'm eylesen kimsene kim zu'mı **ķavîdür** / Zu'mında hemân zu'm ile iz'ân arasunlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 453, Beyit 2). [ķavîdür, -dür]

Ķavîsin ķıl ķavî bir 'âcizem ben / Ķabûl eyle ķuşûrum ķaşıram ben (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 43, Beyit 3). [ķavîsin, -sin]

ķavî eylemek [1] ġüçlendirmek.

Ger tefekkür eyler isen **eyleġil** fehmuñ **ķavî** / Olmaya ķalbünde tâ buţlân buţlân üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1229, Beyit 4). [ķavî eyleġil, -ġil]

ķavî ķılmak [1] Sağlamlaştırmak, ġüçlendirmek.

Ḳavîsin **ḳıl ḳavî** bir ‘âcizem ben / Ḳabûl eyle
ḳuşûrum ḳâşıram ben (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi*
43, Beyit 3). [*ḳavî ḳıl, j*]

ḳavl [131] Söz, kelâm. (*Bu kelime Divan'ın*
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Bu sem‘ûñ gûşunı aç kim olasın müstemî‘ **ḳavli** /
Bu ‘aynuñ çeşmini eyle küşâde olasın bînâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3*). [*ḳavli, -i j*]

ḳavlen [1] Söz bakımından, söz ile.

Yâķinen şâdıķan **ḳavlen** nedür bilgil sen aḥbârı /
Serîr-i ‘izzet isterseñ göñül sen şakla esrârı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1*). [*ḳavlen, j*]

ḳavl eylemek [1] Söz söylemek, güzel söz ortaya
çıkarmak.

Her kaçan **ḳavl eylesem** ḳavlüm baña biñ ḳavl ider
/ Bu sebepden şâḥib-i ḳavl ü hem ‘irfânam yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 4*). [*ḳavl*
eylesem, -se, -m j]

ḳavl-i ‘âlim [1] Âlimin, bilginin sözü.

Ken-z-i ḥikmet bâbını eyler küşâde şol kişi / Her
işinde **ḳavl-i ‘âlimlerde** dâ‘im kâr ider (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 382, Beyit 4). [*ḳavl-i ‘âlimlerde, -*
ler, -de j]

ḳavl-i ‘âzîm [1] Büyük söz. II Değerli söz.

Bu kadar ḳavl-i ‘âzm ile töludur bu cihân / Bulnur
ḳavl-i ‘âzîmümde velîkin a‘zam (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 921, Beyit 3). [*ḳavl-i ‘âzîmümde, -üm, -de j*]

ḳavl-i ‘âzm [1] Büyük söz. II Değerli söz.

Bu kadar **ḳavl-i ‘âzm** ile töludur bu cihân / Bulnur
ḳavl-i ‘âzîmümde velîkin a‘zam (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 921, Beyit 3). [*ḳavl-i ‘âzm, j*]

ḳavl-i bâṭıl [1] Batıl, boş söz.

Ḳavl-i bâṭıl aṭlama ḳavl-i Murâdî ḳıl ḥazer /
İnnehü Ḥaḳķun ve aḳsemtü ilâ-ismi‘l-‘îzam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 6*). [*ḳavl-i bâṭıl,*
j]

ḳavl-i bî-bedel [1] Eşsiz, dengi olmayan söz; şiir.

Bir **ḳavl-i bî-bedel** yine peydâ idüp Murâd / Gel
sem‘-i cân ile işit imdi maḳâlini (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1529, Beyit 5). [*ḳavl-i bî-bedel, j*]

ḳavl-i bî-ḥadd [1] Sonu, sınırı olmayan söz.

Beyân-ı sır-ı mâ-evḥâ hevâdan olmadı ḳaṭ‘a /
Egerçi **ḳavl-i bî-ḥadde** revende ile âyende
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2*). [*ḳavl-i bî-*
ḥadde, -e j]

ḳavl-i cānān [1] Sevgilinin sözü.

Çün ezelden tutdı cānum **ḳavl-i cānāna** ḳulağ /
Pes semā‘ idüp sürûrından tölândı şol u sağ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1*). [*ḳavl-i*
cānāna, -a j]

ḳavl-i cān-baḥş [1] Can bahşeden söz.

Ḳavl-i cān-baḥşı Murâdî gibi sen bulmayasın / Tâ
ḳıyâmet günine deñlü yazarsañ evrâķ (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 697, Beyit 5). [*ḳavl-i cān-baḥşı, -ı j*]

ḳavl-i cûd [1] Cömertliğe dâir söz.

Ḳā‘il-i mutḻaḳda oldı çünki mervî **ḳavl-i cûd** / Bu
seḥâdan oldı pes nice seḥâ peydâ yine (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3). [*ḳavl-i cûd, j*]

ḳavl-i dilber [1] Sevgilinin sözü.

Ḳavl-i dilberûñ kelîm oldı Murâdî her nefes /
Nice fir‘avnîlere ol dest-i beyzâ gösterür (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 411, Beyit 5). [*ḳavl-i dilberûñ, -ün j*]

ḳavl-i dil-cûy [1] Gönül çeken söz.

Ḥayât-ı cāvidānîdür egerçi **ḳavl-i dil-cûyum** /
Velî ḳavlümde ḳavlüm ḳā‘ilûñ vaşşâfidur dirler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 3*). [*ḳavl-i dil-*
cûyum, -um j]

ḳavl-i ef‘âl [1] İşlerin sözü.

Ḳavl-i ḳā‘ilde dinildi nice **ḳavl-i ef‘âl** / Ḳavlümüz
bunda durur kim ola aḳval-i şîfat (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 175, Beyit 3). [*ḳavl-i ef‘âl, j*]

ḳavl-i eşaḥ olmak [1] En doğru söz olmak.

Gel Murâduñ diñle ḳavlin oldı bu **ḳavl-i eşaḥ** / Uy
cevâba kim cevâbumdur saña her dem imâm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 5*). [*ḳavl-i eşaḥ*
oldı, -dı j]

ḳavl-i ğayrı [1] Başka söz. II Allah'tan başka söz,
dünyevî söz.

Ḳulağa hergiz alma **ḳavl-i ğayrı** / Sözüñ olsun
dem-â-dem Rabb ü Rabbî (*Murâdî Dîvânı,*
Mesnevi 3, Beyit 3). [*ḳavl-i ğayrı, -ı j*]

ḳavl-i güher-pâş [1] Cevahir saçan söz.

Gel diñle Murâdîñüñ bu **ḳavl-i güher-pâşın** / Bu
güher-i ma‘nāya olmadı bahâ el-ḥaḳ (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 705, Beyit 5). [*ḳavl-i güher-pâşın, -*
ın j]

ḳavl-i ḥabîb [1] Sevgilinin sözü.

Ḳavl-i ḥabîbi ‘âşık ger eyledünse iz‘ân / Kesme
ümîd-i vaşlı olğıl talebde her an (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1125, Beyit 1). [*ḳavl-i ḥabîbi, -i j*]

ḳavl-i ḥaḳîḳ [1] Doğru söz.

Şürû‘um şer‘edür rehber anuñla reh mu‘ammerdür
/ Benüm **ḳavl-i ḥaḳîḳüm** ‘âleme islâm ü dîn olmuş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4*). [*ḳavl-i*
ḥaḳîḳüm, -üm j]

ḳavl-i ḥikmet [1] Hikmetli, bilgece söz.

Ḥükm-i Mevlāya eger rāzî olursañ her zamân / Ey
Murâdî aṇlayasın sen bu **ḳavl-i ḥikmetüm**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 5*). [*ḳavl-i*
ḥikmetüm, -üm j]

ḳavl-i ḥüb-ı dāstān [1] Güzel sözlü destan, şiir.

Ey Murādî olmazuz biz ğayrı kavli müstemi' / Buncalayın **kavl-i hûb-ı dāstānum** var iken (*Murādî Dīvānı, Gazel 1095, Beyit 5*). [*kavl-i hûb-ı dāstānum, -um*]

kavl-i kâ'il [1] Rıza gösteren, boyun eğen söz.

Kavl-i kâ'ilde dinildi nice kavli-i ef'āl / Kavlümüz bunda durur kim ola aqval-i şıfat (*Murādî Dīvānı, Gazel 175, Beyit 3*). [*kavl-i kâ'ilde, -de*]

kavl ile fi'l [2] Söz ile amel, iş.

Murāduñ bildiler **kavl ile fi'lin** / Anuñ çün çıgrışup dirler "aşa'nā" (*Murādî Dīvānı, Gazel 73, Beyit 5*). [*kavl ile fi'lin, -in*]

Mu'ın ol işümde dañı **kavl ü fi'lümde** hem / Murād itdün ismümi virgil murāduma cā (*Murādî Dīvānı, Gazel 120, Beyit 4*). [*kavl ü fi'lümde, -üm, -de*]

kavl-i muktezā-yı sırr-ı şart [1] İcab ettiği, lazım geldiği gibi konuşma sırrının şartı.

Ben Murādî makdeminden fehmi kıldum kim nedür / Ey Murādî aña **kavl-i muktezā-yı sırr-ı şart** (*Murādî Dīvānı, Gazel 653, Beyit 5*). [*kavl-i muktezā-yı sırr-ı şart,]*

kavl-i Murād [2] Sultan III. Murat'ın sözü; şiiri.

Ne beyân eyledi gör bunda yine **kavl-i Murād** / Şihhat-ı dil diler iseñ dile şihhat haberin (*Murādî Dīvānı, Gazel 1109, Beyit 5*). [*kavl-i murād,]*

Bir harf kavli **kavl-i Murād** olmaya beyân / V'Allāhi olsa cümleten eşyāda elsine (*Murādî Dīvānı, Gazel 1377, Beyit 5*). [*kavl-i murād,]*

kavl-i Murādî [13] Sultan III. Murat'ın sözü, şiiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kavl-i Murādîyi ger almayasın kulağa / Saña zehî hacâlet sende zehî hamâkat (*Murādî Dīvānı, Gazel 193, Beyit 5*). [*kavl-i murādîyi, -(y)i*]

kavlınden dönmek [1] Sözünden dönmek, vazgeçmek.

Murādî merd odur 'âlemde kim **dönmeye kavlınden** / Şu kim zevk-i şahih ister komaz kalbinde in ü an (*Murādî Dīvānı, Gazel 1021, Beyit 5*). [*kavlınden dönmeye, -me, -(y)e*]

kavl-i nev-peydâ eylemek [1] Yeni bir söz ortaya çıkarmak, kendine has ifadeler kullanmak.

Bu Murādî eyledi bir **kavl-i nev-peydâ** yine / Düşdi yine yiniden iki cihāna ğulgüle (*Murādî Dīvānı, Gazel 1233, Beyit 5*). [*kavl-i nev-peydâ eyledi, -di*]

kavlini sem'üne almak [1] Sözü kulağına almak. II Söz dinlemek.

Al sem'üne ey mihter **kavlini** Murādîñ / Bu gevher-i nâyāba şanma ki bahā vardur (*Murādî Dīvānı, Gazel 506, Beyit 5*). [*kavlini sem'üne al,]*

kavl-i pür-ma'nā [1] Anlam dolu söz.

Gel Murāduñ **kavl-i pür-ma'nāsına** tut ğuş-ı hüş / Cür'a-i 'ışkı yine mestāne bezl itsem gerek (*Murādî Dīvānı, Gazel 726, Beyit 5*). [*kavl-i pür-ma'nāsına, -sı, -(n)a*]

kavl-i pür-süz [1] Yakıcı, etkileyici söz.

Murāduñ saña te'sir eylemezse **kavl-i pür-süzü** / Efendüm saña bu 'âlemde ayrıuk pâyeler gelsün (*Murādî Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 5*). [*kavl-i pür-süzü, -i*]

kavl-i şahih [1] Doğru söz.

Aña Murādî kavlini **kavl-i şahihdür** / Tesbih-i vecd ile bulunur bu muqaddemāt (*Murādî Dīvānı, Gazel 211, Beyit 5*). [*kavl-i şahihdür, -dür*]

kavl-i sürür-efzün [1] Muthuluk arttıran söz.

Murāduñ ğuş bu **kavl-i sürür-efzünün** itdüke / İderler cümleten tahsîn eger şāh u gedā vü mîr (*Murādî Dīvānı, Gazel 280, Beyit 5*). [*kavl-i sürür-efzünün, -ın*]

kavl-i şevk-āmiz [1] Şevk veren, şevki arttıran söz, şiir.

Ġuş kılğıl sen Murāduñ **kavl-i şevk-āmizini** / Diler iseñ aňlayasın sen de 'ulya şöhetin (*Murādî Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 5*). [*kavl-i şevk-āmizini, -i, -(n)i*]

kavl itmek [1] Konuşmak.

Her kaçan kavli eylesem kavlüm baña biñ **kavli der** / Bu sebepten şahih-i kavli ü hem 'irfānam yine (*Murādî Dīvānı, Gazel 1245, Beyit 4*). [*kavli der, -er*]

kavli ü güftār [2] Söz, kelâm. II Şiir.

Murādîñün gele ğuş eyle **kavli ü güftārın** / Diler iseñ olasın sen de kāsib-i hālāt (*Murādî Dīvānı, Gazel 214, Beyit 5*). [*kavli ü güftārın, -ın*]

Murāduñ **kavli ü güftārına** mānend / Bulınmaz kubbe-i devvār içinde (*Murādî Dīvānı, Gazel 1432, Beyit 5*). [*kavli ü güftārına, -ı, -(n)a*]

kavliühü'l-hakku lehü'l-hüküm [1] Hak sözü onun için hükümdür. [("Ol" dediği gün hemen olur. Onun sözü gerçektir. Sura üfleneceği gün hükümranlık onundur.) 6/Enam 73].

Oldı müstecmi' şıfat-ı emr-i 'âlem kâf u nün / **Kavliühü'l-hakku lehü'l-hüküm** ile geldi kâtı'āt (*Murādî Dīvānı, Gazel 168, Beyit 2*). [*kavliühü'l-hakku lehü'l-hüküm,]*

kavliühü'l-hakku lehü'l-mülk [1] Hak sözü onun için hükümdür. [("Ol" dediği gün hemen olur. Onun sözü gerçektir. Sura üfleneceği gün hükümranlık onundur.) 6/Enam 73].

Ey Murādî sırr-ı ekber mahz-ı hikmet oldı çün / **Kavliühü'l-hakku lehü'l-mülk** âyeti bürhāndur (*Murādî Dīvānı, Gazel 374, Beyit 5*). [*kavliühü'l-hakku lehü'l-mülk,]*

kavli ü kār [1] Söz ve iş, amel.

Ben inanmışam saña âyât-ı kübrâ haqq' için / Mü'minem her **ķavl ü kārũña** sen imān iste tek (Murādī Dīvānı, Gazel 731, Beyit 2). [ķavl ü kārũña, -un, -a]

ķavl ü ķuvvet [1] Söz ve güç.

ķavl ü ķuvvet gerçi haqdandır müsebbebdür veli / Destüni çekme şakin sen şāhib-i hālātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1097, Beyit 4). [ķavl ü ķuvvet,]

ķavl ü maķāl [1] Söz, laf.

Egerçi çevre yanumda muhīt-i baħr-ı bi-pāyān / Bulunmaz hadd ü pāyānum baña **ķavl ü maķāl** irmez (Murādī Dīvānı, Gazel 588, Beyit 3). [ķavl ü maķāl,]

ķavl ü şöhet [2] Söz ve sohbet, konuşma.

Naklumi kāl itmeyince cümle menķülātdan / Kimseye te'sir kılmadı bu **ķavl ü şöhetüm** (Murādī Dīvānı, Gazel 875, Beyit 3). [ķavl ü şöhetüm, -üm]

Degme kimesne aňlayamaz **ķavl ü şöhetüm** / İllā meger kişinüñ ola fehmi-rüşeni (Murādī Dīvānı, Gazel 1525, Beyit 2). [ķavl ü şöhetüm, -üm, -]

ķavm [1] Kavim, millet, topluluk.

Keşf ideli Murādī bu emşār **ķavmini** / Hayret başar kamuyı nazardan bu ağıma (Murādī Dīvānı, Gazel 1367, Beyit 5). [ķavmini, -n, -i]

ķavs-ı każā [4] Kaza yayı. II Baht, talih, kader. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tir-i hikmet dest-i kudret üze çün devrān ider / Pes kılar pertāv oları her taraf **ķavs-ı każā** (Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 3). [ķavs-ı każā,]

ķavs-ı kudret [1] "(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." (Necm Süresi 9. Ayet).

ķavs-ı kudretden kılan pertab çün sehm-i kader / Bulmuşuz ķavvāsını men' iderüz bir tir ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 3). [ķavs-ı kudret, -den]

ķavşurmak [1] Kavuşturmak.

Mir'āt çü göstere cemāli / Ayrılmadı aňla **ķavşurulmuş** (Murādī Dīvānı, Gazel 642, Beyit 3). [ķavşurulmuş, -ul, -muş]

ķavvās [1] Okçu, ok atan.

ķavs-ı kudretten kılan pertab çün sehm-i kader / Bulmuşuz **ķavvāsını** men' iderüz bir tir ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 3). [ķavvāsını, -ı, -(n)ı]

ķayd [1] Kayıt, endişe, tasa; esaret, bağ.

Nefsümi bilmege muķayyedven / **ķaydum** anuñ ile durur her gāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1220, Beyit 2). [ķaydum, -um]

ķayd eylemek [1] Kayıt altında tutmak, yazıya geçirmek.

Emrünü **ķayd eyledüñ** hükümünde tā ola muñ' / Cümleten kimse eger mır u gedā vü pādīşāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1265, Beyit 2). [ķayd eyledüñ, -dü, -n]

ķayd u bend [1] Bağlama.

ķānit olmaya şu kim emrüne cāna im-rüz / **ķayd u bend** ile şehirten anı divāne getir (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 3). [ķayd u bend,]

ķaygu [1] Acı, dert, keder, kaygı.

Kapladı çünki 'ālem-i şuveri / Yirde vü gökde kalmadı **ķaygu** (Murādī Dīvānı, Gazel 1187, Beyit 4). [ķaygu,]

ķayırmak / ķayurmak [11] 1. İlgilenip korumak, gözetmek, himāye etmek.

Vaşl-ı habīb için dil çekdi nice felāket / **ķayırmazam** ben anı 'uşşāka budur 'ādet (Murādī Dīvānı, Gazel 193, Beyit 1). [ķayırmazam, -maz, -am]

Üçüncü ise **ķayırma** bil anı vāhiddür / Çün irdi rükni-sülāsiyle sitt-i şād-ı vülüc (Murādī Dīvānı, Gazel 225, Beyit 4). [ķayırma, -ma]

Yād olur isem iki cihāna **ķayırmazam** / Her demde yār ola bizi tek āşinā yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 461, Beyit 4). [ķayırmazam, -maz, --am]

Ġayrı biz **ķayıruruz** ķayura Ġaķ daħı bizi / Virüben mālumuñı yolına tālān iderüz (Murādī Dīvānı, Gazel 577, Beyit 4). [ķayıruruz, -ur, -uz]

Ġayrı biz **ķayıruruz** ķayura Ġaķ daħı bizi / Virüben mālumuñı yolına tālān iderüz (Murādī Dīvānı, Gazel 577, Beyit 4). [ķayura, -a]

Yakīnen şādıkan isterseñ eger / **ķayırma** Ġayrıya urma yakīn el (Murādī Dīvānı, Gazel 847, Beyit 3). [ķayırma, -+ma]

Menba'-ı lutfından irmiş çün vücūd-ı aşl-ı cūd / Hiç **ķayırmaz** her ne deñlü olsa maħlūkātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1048, Beyit 4). [ķayırmaz, -ır, -maz]

İztırāb itdüm göricek ıztırābumı didi / El-ħayātü fī'l-ħayāti didi **ķayırdı** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1225, Beyit 4). [ķayırdı, -dı]

'Amelde 'ömr vefāsın **ķayırma** kāmīl iseñ / Bu ħutı ħayy idüben ölmedin at 'ummāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1388, Beyit 4). [ķayırma, -ma]

Muğayyibātı **ķayırma** mu'ayyenāta duriş / Dilā yelinde gezerseñ delīldür eseri (Murādī Dīvānı, Gazel 1546, Beyit 3). [ķayırma, -ma]

2. Kaygılanmak, endişelenmek, merak etmek.

Çün 'usre yüsr ile olmışdur iktizā-yı cihān / Bu 'usre yüsr **ķayırma** olana ol kāmī' (Murādī Dīvānı, Gazel 660, Beyit 2). [ķayırma,]

kaýnadmak [2] *Kaynamak; kaynaktan çıkmak.*

Dil tenürında yanar âteş-i 'ışk-ı dildâr / Gözyaşın **kaýnadur** ol âteş ile 'âşık-ı zâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 1*). [*kaýnadur, -ur*]

II Coşmak, heyecanlanmak.

'İzzet u devlet ol durur dîg-i hayâtı **kaýnada** / Nâr-ı mahabbet ile kim kalmaya kaçre deñlü âb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 3*). [*kaýnada, -a*]

kaýşer [1] *Roma ve Germen imparatorlarına verilen unvan.*

Seni şol kimse kim bildi rızâñı gözledi dâ'im / Katında bir durur gedâ vü **kaýşer** ü husrev (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 4*). [*kaýşer, -*]

kaýu [1] *Kaygı, tasa.*

Mümteni'dür şadıka baş ile cânuñ **kaýusu** / Toğrılık zîrâ olupdur ser-be-ser imândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 2*). [*kaýusu, -sı*]

kaýu çekmek [2] *Kaygı çekmek, kaygılanmak.*

Müntehâ-yı maṭlabum 'ışkuñda vuşlatdur bu gün / Anuñ içün gayrı yirden **çekmezem** hergiz **kaýu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 2*). [*kaýu çekmezem, -mez, -em*]

Şahn-ı şahrâ-yı vücüdümde mekân itdi çü 'ışk / Evvelinden âhırından **çekmezem** hergiz **kaýu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 2*). [*kaýu çekmezem, -mez, -em*]

kaýu düşmek [1] *Kaygıya düşmek, endişelenmek.*

Ma'rifet lem'asınuñ lem'asıdur aşl-ı vücüd / Bu vücüd ile vücüd arasına **düşdi kaýu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 2*). [*kaýu düşdi, -di*]

kaýyüm [3] *Ezelî ve ebedî kaim olan Allah.*

Ben hayâtı bilmişem cennetde **kaýyüm** añlarum / Hayy ıder mi bulmasa 'İsâ'bnü Meryem iltizâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 4*). [*kaýyüm, -*]

Lâ-ilâhe illâ lenâ tırukun ilâ 'ilmin cedîd / Oldı kâ'im pes gelür **kaýyümdan** tecdîd-kâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3*). [*kaýyümdan, -dan*]

Hayy-ı kaýyüma yetişmiş idi **kaýyüm** ile hay / Mürdeye virdi yine remz ile ihyâ haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3*). [*kaýyüm, -*]

każā [12] *Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hażret-i Hakdan temennâ dâ'imâ oldı rızā / Ey każasında rızası ey rızasında **każā** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 1*). [*każā, -*]

każā hükmin [2] *Allah'ın takdir ettiği kader.*

Ne şüret gösterür gözle bugün mir'at-ı kalbi gör / Ne kim vardur **każā hükmin** muḳadder kılmaz illâ

hū (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2*). [*każā hükmin, -*]

'Ayn-ı kader egerçi tağyire kâbil olmaz / Lîkin **każā-yı hükümüñ** âyende bir bahâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2*). [*każā-yı hükümüñ, -ün*]

każā vü kader [1] *Alın yazısı.*

Lafz-ı künden ne ola añlar iseñ kâf ile nûn / Pes 'ayân ola saña cümle **każā vü kaderi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 3*). [*każā vü kaderi, -i*]

każā-ender kader eylemek [1] *Kader içinde kazanın, Allah'ın takdirinin gerçekleşmesi.*

Kadrüñi bildünse maḳdûruñda itme ihtirâz / Her muḳadder kim olur **eyler każā-ender kader** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 3*). [*każā-ender kader eyler, -r*]

kazanmak [1] *Edinmek, elde etmek.*

Milk-i ulâ ile uḫrâyı bilürseñ 'ilmi / Ne tarikatle **każanduñ** berü gel kıl isbât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3*). [*każanduñ, -du, -n*]

kazım [1] *Gazabını hazm edici, eden.*

Eger **kāzım** degilmişseñ nic'olurdı 'aceb aḫvâl / Kamu kârûñ çü ḫikmetdür kılınmaz ḫikmetün iḫşā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3*). [*kāzım, -*]

każî [3] *1.Yapan , yerine getiren.*

Kulağa al sözümi yime kimsenüñ ḫaḳḳın / Tefekkür eyle anı **każî** çün Ḥudâ olıser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 4*). [*każî, -*]

2. Kadı, şeriat hakimi.

Bilmek için bu şıdkumuz da'vîye kaşdımuñ nedür / **każî** vü şâhid ol ḫabîb gayrı güvâhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4*). [*każî, -*]

Ḥaḳlu ḫaḳḳın isteyüp her kişi ḫaşmını tuta / **każî** ola ḫaẓret-i sultân-ı hayy-ı lâ-yenâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 3*). [*każî, -*]

kebâb [2] *Yanık, ateşle kızartılmış et. II Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

İñler bu sînem 'ışkuñ ile şan rebâbdur / Nâr-ı firâkuñ ile bu bağrum **kebâbdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 1*). [*kebâbdur, -dur*]

Eşk-i çeşmümdür şarâb vü muẓga-i bağrum **kebâb** / Dil müheyyâdur velî miḫmâñ kimden istesün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 3*). [*kebâb, -*]

kebâb-âsâ [2] *Kebap gibi. II Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.*

Firâkuñdan ciger yandı eyâ dilber **kebâb-âsâ** / İki gözden açar yaşum benüm cām-ı şarâb-âsâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 1*). [*kebâb-âsâ, -*]

Firâk ile **kebâb-âsâ** ciger yanmış idi nâra / Bi-ḫamdi'llâḫ şusamışdur yine vaşlı zülâlınden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2*). [*kebâb-âsâ, -*]

kebāb olmak [1] Ateşte veya sıcakta kavrulmak II
Büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak.

Dil nār-ı hicr içinde nice bir **kebāb ola** / İnşāf yok
mı dil nice çeksün bu kürbeti (Murādî Dîvânî,
Gazel 1528, Beyit 3). [kebāb ola, -a]

kebā'ir [2] Hakkında açık hüküm bulunan
büyük günahlar, kebireler.

Nazar kılan kelāmına Murāduñ / Didî kim maḥv
olur cürm ü **kebā'ir** (Murādî Dîvânî, Gazel 516,
Beyit 5). [kebā'ir,]

Kebā'irden şağā'irden kaçır pes / Özine bāb-ı
firdevsî açar bes (Murādî Dîvânî, Mesnevi 19,
Beyit 4). [kebā'irden, -den]

keş-i mevt [1] Ölümün koçu, erkek koyunu.

Tarf-ı 'ulyāda memātum ref' idüp tarh eyledüm /
Keş-i mevti zābıh oldum pes cihānum gözlerüm
(Murādî Dîvânî, Gazel 889, Beyit 4). [keş-i mevti,
-i]

keder [1] Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap,
tasa, gam.

Giderdi gönlümden **keder** dünyāya kılmazduñ
nazar / Bu ben Murādîye eger rahm itse Yezdānum
ḫanı (Murādî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 9). [keder,
]

ked eylemek [1] Çok iyi yapmak.

Lebīb olan bunı añlar ki olımaḫ çāre / Meger ki
çāre **ked eyleye** çāreyi yine (Murādî Dîvânî, Gazel
1383, Beyit 4). [ked eyleye, -(y)e]

kedū [1] Kabak; kafatası.

Fa'ide eylemez bu ad ile şan / Başuñ ola türābda
çü **kedū** (Murādî Dîvânî, Gazel 1186, Beyit 9).
[kedū,]

kedū olmak [1] Kafatası olmak. II Çürüyüp toprak
olmak.

Furşatı fevt eyleme bî-ma'rifet olma yüri / Bir gün
ola kim sıruñ ola türāb içre **kedū** (Murādî Dîvânî,
Gazel 1195, Beyit 3). [kedū ola, -a]

keff [1] Köpük.

Baḫr-ı a'zamdur Murādî her yaña **keffin** şaçar /
N'eylesün nā-ehle keşf itmek olur esrār güc
(Murādî Dîvânî, Gazel 219, Beyit 5). [keffin, -in]

kefil olmak [1] Kefil olmak, sorumluluğunu
üstlenmek.

Ne var ḫaşr-i iḫyā da olsa kefil / Kimüñ cāyı mesvā
kimüñ ḫāviye (Murādî Dîvânî, Gazel 1417, Beyit
3). [kefil olsa, -sa]

kehf-i amān [2] Emniyet, güven mağarası.

Zamīrüm zikrūñe mahrem olalı ey enīs-i dil /
Senüñ gayruñ şürürından benüm **kehf-i**
emānumdur (Murādî Dîvânî, Gazel 290, Beyit 2).
[kehf-i emānumdur, -um, -dur]

Beni çün **kehf-i amān** içre ḫodı baña ne gam /
Yiridür alur isem cümle 'adūdan kīne (Murādî
Dîvânî, Gazel 1343, Beyit 4). [kehf-i amān,]

kehkeşān-ı dehr [1] Zamanın, dünyanın
samanyolu, yol gösterici yıldızı.

Kehkeşān-ı dehre baḫdum herkese yol gösterür /
Hāy zālīm bî-vefādur āh bu kevn-i fesād (Murādî
Dîvânî, Gazel 249, Beyit 4). [kehkeşān-ı dehre, -e
]

kej [1] Eğri, çarpık.

Ne bilsün kuru ḡavḡādur şanurlar / Tarīkat yolını
her **keje** ebkem (Murādî Dîvânî, Gazel 966, Beyit
4). [keje, -le]

kelam [195] Söz, kavil.

Her kim ki şî'r diye Murāduñ **kelāmına** / İki
cihānda la'netin itsün aña Ḥudā (Murādî Dîvânî,
Gazel 5, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -na]

Gel Murādîñün **kelāmın** güş kılḡıl cān ile / Ki ne
taḫşīl idesin sen olasın mihmān aña (Murādî
Dîvânî, Gazel 13, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Ayn-ı rahmetdür **kelāmuñ** cümle-i şayrulara /
Kurtılur ḡamdan Murādî saña olan āşinā (Murādî
Dîvânî, Gazel 36, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

'İşk-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün ibtihāc /
Virdi anuñ çün kelāmında **kelāmına** revāc
(Murādî Dîvânî, Gazel 221, Beyit 1). [kelāmına, -ı,
-(n)a]

'İşk-ı dilberden bulupdur cān ü dil çün ibtihāc /
Virdi anuñ çün **kelāmında** kelāmına revāc
(Murādî Dîvânî, Gazel 221, Beyit 1). [kelāmında,
-ın, -da]

Muḫakkik 'ālime şordum ne ḫikmetdür bu māfihā
/ Ki ḫaḫkānī **kelāmuñdan** bula dil ḫālet-i ebrār
(Murādî Dîvânî, Gazel 305, Beyit 4).
[kelāmuñdan, -uñ, -dan]

Yazdı ḫudret kātibi ḫudret yediyle bir **kelām** /
Ḥalvet oldı dil anuñ meşḡul ma'nāsındadır
(Murādî Dîvânî, Gazel 332, Beyit 3). [kelām,]

İstimā' itme **kelāmı** istimā' eyle kelām / Baḫmaḡıl
ḡayrıya mir'āt-i mücellā sendedür (Murādî
Dîvânî, Gazel 358, Beyit 3). [kelāmı, -ı]

Mürşidüñ şānında ḫomışdur çü ḫall-i müşkilāt /
Līk ma'nāda **kelāmı** mantık-ı esrādadır (Murādî
Dîvânî, Gazel 377, Beyit 2). [kelāmı, -ı]

Cān-baḫş olmak dilerseñ bende ol bir kām ile / Bir
kelāmında anuñ biñ mürdeler iḫyā olur (Murādî
Dîvânî, Gazel 378, Beyit 4). [kelāmında, -ı, -n, -da
]

Cāmi' oldı bu **kelāmum** aña benven nazār / Ben
karārımı yirümde çü bulurven tekrār (Murādî
Dîvânî, Gazel 429, Beyit 1). [kelāmum, -um]

Kāf u nūn itdi tekellüm bu **kelām** oldı kelīm / Bu
kelām-ı mütেকellim yine her bār hezār (Murādî
Dîvânî, Gazel 429, Beyit 3). [kelām,]

Manṭıḳum ezber iderseñ biline saña **kelām** / Behre-dār olmaz iseñ nefsiñi bil 'ā'iledür (*Murādî Dîvânî, Gazel 431, Beyit 4*). [kelām,]

Sābit eyle beni ḳavlümdē ki ḳavlün ḥaḳdur / Şādıḳ oldı senün 'ahdüñle **kelāmuñ** ḥaḳdur (*Murādî Dîvânî, Gazel 439, Beyit 1*). [kelāmuñ, -uñ]

Añla Murādîñün bu kelāmını fehm ile / Her bir **kelāmı** ḥikmet ile bir ḥaberdedür (*Murādî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 5*). [kelāmı, -ı]

Ene'l-ḥaḳ oldı **kelāmından** āşıkār ü nihān / Hezār Mañşür-ı Ḥallācı günde dāra çeker (*Murādî Dîvânî, Gazel 484, Beyit 4*). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Ḥarf ile nuḳaṭ geldi bir yire **kelām** oldı / Bu 'ilm ile bu ma'nā peydā neden olmışdur (*Murādî Dîvânî, Gazel 508, Beyit 4*). [kelām,]

Nazar ḳılan **kelāmına** Murāduñ / Didı kim maḥv olur cürm ü kebā'ir (*Murādî Dîvânî, Gazel 516, Beyit 5*). [kelāmına, -ı, -na]

Ey Murādî bu **kelāmuñdan** yeg / Görmedüm nuṭṭı kim efvāha yarar (*Murādî Dîvânî, Gazel 545, Beyit 5*). [kelāmuñdan, -uñ, -dan]

Münderic oldı kelāmında kelām-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün **kelāmı** degme bir cāna geñez (*Murādî Dîvânî, Gazel 546, Beyit 2*). [kelāmı, -ı]

Münderic oldı **kelāmında** kelām-ı ehl-i ḥaḳ / Gelmez anuñ çün kelāmı degme bir cāna geñez (*Murādî Dîvânî, Gazel 546, Beyit 2*). [kelāmında, -ı, -n, -da]

Ey Murādî 'ārifē her bir **kelāmuñ** rūḥdur / Nūr-ı lāmi' mīm ü ḥā vü mīmle dāl isterüz (*Murādî Dîvânî, Gazel 563, Beyit 5*). [kelāmuñ, -uñ]

Āşiyānından cüdā oldı maḥabbet ṭurrası / Süz-ı āḥ ile **kelāmın** anuñ içün ḳıldı pes (*Murādî Dîvânî, Gazel 611, Beyit 2*). [kelāmın, -ın]

Ḥarf-i nuḳṭamdan ger istiḥrāc iderseñ bir **kelām** / Nuḳṭamı ḳandurmağa nice ḳalemler var imiş (*Murādî Dîvânî, Gazel 634, Beyit 5*). [kelām,]

Bu lafz-ı ma'nī durur gerçi ara yirde bir zāḥir / **Kelām** olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāz (*Murādî Dîvânî, Gazel 655, Beyit 4*). [kelām,]

Çün Murādî başlaya bir dem **kelāmuñ** ḳāline / Nekhet-i ḥūb 'ālemi ḳaplar feraḥ bulur dimāğ (*Murādî Dîvânî, Gazel 662, Beyit 5*). [kelāmuñ, -un]

Murādîñün **kelāmı** vardı bir ḥadde melā'ikler / Olup anuñ kemālinden gezerler der-beder vaşşāf (*Murādî Dîvânî, Gazel 671, Beyit 5*). [kelāmı, -ı]

İşitdüm bir kemāl ehlin iderdi va'z minberde / **Kelāmında** 'ayān olmış ne kim vardur nihān el-ḥaḳ (*Murādî Dîvânî, Gazel 683, Beyit 4*). [kelāmında, -ı, -n, -da]

Mündericdür bes kelāmı çün **kelāmıdır** ezel / Kime nesr idise nūrın ol ider iḳrār-ı Ḥaḳ (*Murādî Dîvânî, Gazel 695, Beyit 2*). [kelāmıdır, -ıdır]

Mündericdür bes **kelāmı** çün kelāmıdır ezel / Kime nesr idise nūrın ol ider iḳrār-ı Ḥaḳ (*Murādî Dîvânî, Gazel 695, Beyit 2*). [kelāmı, -ı]

İbtidā eyledüm **kelām** el-ḥaḳ / İntihā eyledüm maḳām el-ḥaḳ (*Murādî Dîvânî, Gazel 711, Beyit 1*). [kelām,]

Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı kelāmına / Muşaffā oldı anlar kim **kelāmın** ḳıldılar idrāk (*Murādî Dîvânî, Gazel 715, Beyit 3*). [kelāmın, -ı, -n]

Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı **kelāmına** / Muşaffā oldı anlar kim kelāmın ḳıldılar idrāk (*Murādî Dîvânî, Gazel 715, Beyit 3*). [kelāmına, -ı, -n, -a]

Murādîñün **kelāmınuñ** olupdur fehmi müşkilce / Anı şol kimse añlar kim içinde ola ol çālāk (*Murādî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 5*). [kelāmınuñ, -ı, -nun]

Sen benümle olmasañ ger ey ḥabīb-i cān ü dil / Ṭāḳat olmazdı **kelāma** ḳālīb-ı fersüdenün (*Murādî Dîvânî, Gazel 728, Beyit 4*). [kelāma, -a]

Söyle āmennā ve şaddeḳnā **kelāmın** dā'imā / Tā ziyāde eyleye rūşenlügi ol lem-yezel (*Murādî Dîvânî, Gazel 774, Beyit 3*). [kelāmın, -ın]

Murāduñ bu **kelāmına** kim ola diye ma'nāy / Bu yirdedür ki bunda cümle a'lem oldılar echel (*Murādî Dîvânî, Gazel 811, Beyit 5*). [kelāmına, -ı, -n, -a]

Kelāmuñla olalı āşinā dil / Olupdur baḥr-ı 'işḳa āşinā dil (*Murādî Dîvânî, Gazel 844, Beyit 1*). [kelāmuñla, -uñ, -la]

Kelāmın güş idüp anuñ didüm dil saña meyl itmez / Didı kim āferīn bi'llah seni şāḥīb-naḳar buldum (*Murādî Dîvânî, Gazel 860, Beyit 3*). [kelāmın, -ın]

Bir **kelāmum** ḳılmağ içün naḳl-i 'āciz ḳaldılar / Cinn ü ins ile melā'ik birle bāzār istedüm (*Murādî Dîvânî, Gazel 876, Beyit 3*). [kelāmum, -um]

Leyse fī'd-dāreyi illā hū **kelāmın** zıkr idüp / Terḳ idüp anuñ tefsiri imlāsındayam (*Murādî Dîvânî, Gazel 899, Beyit 2*). [kelāmın, -ın]

Ma'şer-i ḥullāna maḥfī olmaya işbu kelām / Çün **kelāmıdır** kelāmı pes kelām oldı peyām (*Murādî Dîvânî, Gazel 901, Beyit 1*). [kelāmıdır, -ıdır]

Ma'şer-i ḥullāna maḥfī olmaya işbu **kelām** / Çün kelāmıdır kelāmı pes **kelām** oldı peyām (*Murādî Dîvânî, Gazel 901, Beyit 1*). [kelām,]

Bilmek içün geldi bu nūr-ı hüdā / Anuñ ile zā'il olur her **kelām** (*Murādî Dîvânî, Gazel 973, Beyit 2*). [kelām,]

Lisān-ı bī-'ayānuñdur **kelāmuñ** müntehāsında / Murāda luṭf-ı faḫluñdur viren na'mā-i kübrādan (*Murādî Dîvânî, Gazel 983, Beyit 5*). [kelāmuñ, -uñ]

Murâdî'nün **kelâmının** hevâsında nihâyet yok / En ednâ görmeye füc'et okıyan bunu ezberden (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 5). [kelâmının, -i, -nun]

Hayretümden bilmezem tende revânım oldığım / Her **kelâmı** şerh iden bilmem dehânım oldığım (Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1). [kelâmı, -ı]

Bu Murâduñ sözlerinde şol bilür iz'ân kim / Bir **kelâm** ile iki dünyâyı bir ide hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 5). [kelâm,]

Cân-bağış oldı **kelâmuñ** bize ey rûh-ı revân / Bu senüñ lutf ile ihsânüña yokdur pâyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 1). [kelâmuñ, -uñ]

Bir cevâbuña senüñ nice nice cân elyağ / Her **kelâmuñda** bugün eylemişüz biñ im'ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1105, Beyit 2). [kelâmuñda, -uñ, -da]

Mazhar-ı Hâk olalı mazhar-ı Hâkdur bu Murâd / Sâmi' ol cümle **kelâmında** hâkîkât haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 5). [kelâmında, -i, -n, -da]

'Âlemüñ 'ilmini bilem dir iseñ / Her **kelâmında** lezzet aña bu gün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1164, Beyit 4). [kelâmında, -i, -n, -da]

Lâ-hatâ fî firâkatin illâ lisânin min lisân / Bu **kelâmı** fehmi idelden şâhib-iz'ânâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 3). [kelâmı, -ı]

Gel Murâduñ gör kelâmın sem'-i cânâ al hemân / Naşş-ı kâtî'dur **kelâmı** cümle güyâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [kelâmı, -ı]

Gel Murâduñ gör **kelâmın** sem'-i cânâ al hemân / Naşş-ı kâtî'dur kelâmı cümle güyâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [kelâmın, -ı, -n]

Nefesi olsa hayât ırgürici mürdelere / Bir **kelâmı** nice biñ yaraya merhem olsa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [kelâmı, -ı]

Kelâmın ehl-i Hâkuñ diñle gel var / Kulağa al anı tekrâr tekrâr (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 1). [kelâmın, -ı, -n]

II Kurân-ı Kerîm.

Dem-beste kalur cümle-i insân ü melâ'ik / Çün kim bu **kelâma** nazar im'ân iledürler (Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 6). [kelâma, -a]

II Ayet.

İki cihânı birbirine şıgduran nedür / İki **kelâm** oldı kamu şey'e reh-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 4). [kelâm,]

İstimâ' itme kelâmı istimâ' eyle **kelâm** / Bağmağıl gayrıya mir'ât-i mücellâ sendedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3). [kelâm,]

II Şiir.

Gel Murâdî'nün **kelâmın** aña kim merdânedür / Merd iseñ gel imtiñhân ol işte meydân-ı vefâ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [kelâmın, -ın]

Cân ile eyle **kelâmını** Murâduñ der-güş / Ger bu imâ vü kelâmum bilemezseñ hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [kelâmını, -ın, -ı]

Cân ile eyle kelâmını Murâduñ der-güş / Ger bu imâ vü **kelâmum** bilemezseñ hayfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 6). [kelâmum, -um]

Murâda her ki münkirdür **kelâmın** eylemez isgâ / Anuñ şânındadır münzel "ve demmernâhü tedmîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [kelâmın, -ın]

Manîkda bulındı bu Murâduñ çü **kelâmı** / Nutk ile bilinmedi bilür hâli süleymâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [kelâmı, -ı]

Gel aña Murâdî'nün **kelâmın** / Bir noktada gizlü biñ mu'ammâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5). [kelâmın, -ın]

Gel Murâdî'nün **kelâmın** eyle bir bir istimâ' / Her ne girürse elüñe al hemân sen yâ naşîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 5). [kelâmın, -ın]

Münkîr olan ey Murâdî her **kelâmuña** senüñ / Nâr-ı düzağda çeken oldur 'ikâb ile 'azâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 5). [kelâmuña, -un, -a]

Gel Murâdî'nün **kelâmın** diñle güş-ı cân ile / Oldı anda her nuqat ta'bîr olınsa bir kitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [kelâmın, -ın]

Bu Murâdî çü **kelâmında** durur mîr-ı kelâm / Göreler dağı kelâmuñda neler rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [kelâmında, -ın, -da]

Bu Murâdî çü kelâmında durur mîr-ı kelâm / Göreler dağı **kelâmuñda** neler rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [kelâmuñda, -un, -da]

Kelâmuñ bir **kelâm** el-hâk getürmez güş idenler tâb / Kimisi oldılar medhûş kimi kıldı özün per-tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [kelâm,]

Kelâmuñ bir kelâm el-hâk getürmez güş idenler tâb / Kimisi oldılar medhûş kimi kıldı özün per-tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1). [kelâmuñ, -un]

Gel Murâduñ **kelâmını** kıl güş / Olmayasın bu kârdan meslûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 5). [kelâmını, -ı, -(n)ı]

Gel Murâduñ bu kelâmın diñle kim / Bir **kelâmı** var 'acebdendür 'aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [kelâmı, -ı]

Gel Murâduñ bu **kelâmın** diñle kim / Bir kelâmı var 'acebdendür 'aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 5). [kelâmın, -ın]

Murâduñ **kelâmında** ma'nâ bilinmek 'asîr / Meger kim beyân eyleye ol habîb-i nesîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [kelâmında, -ın, -da]

Gel Murādīnün **kelāmın** müstemi' ol cān ile / 'Arz ola pes ān-ı vāhīd saña nice beyināt (Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Nefehatümde görindi yine çün nefh-ı hayāt / Eylediler bu **kelāmumda** nice biñ kelimāt (Murādī Dīvānı, Gazel 174, Beyit 1). [kelāmumda, -um, -da]

Gel Murāduñ yine cān ile **kelāmın** diñle / Nice biñ mürdeye bir noqtası mu'ṭī-i hayāt (Murādī Dīvānı, Gazel 178, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Bu **kelāmını** Murāduñ güzel ıışğa eyle / Çeşme-i mīm-i Murādiden içüp āb-ı hayāt (Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 5). [kelāmını, -ı, -(n)ı]

Nehc-i hüdādur aña cümle **kelāmı** el-haḡ / Diñle Murādī ḡavlin başuñda varsa devlet (Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Murāduñ fehm olunmaz bu **kelāmı** / Meger yāver ola sultān-ı 'izzet (Murādī Dīvānı, Gazel 205, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Murādī cezbe-i Ḥaḡdur **kelāmuñ** / Zebānumda beyānumdur maḡabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 20). [kelāmuñ, -un]

Murādīnün **kelāmıdır** kemāl-i ḡudret ü heybet / Anuñ bir harfī şerḡ olmaz ḡalāyık ger yaza elvāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 228, Beyit 5). [kelāmıdır, -ı, -dur]

Murādī söylemezdi bu **kelāmı** evvel ü aḡır / Eger itmeselerdi enbiyā vü evliyā ilḡāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 230, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Murādī çünki **kelāmına** virdi ḡūb nızām / Kemāl ile kelimātındadır bu ḡāl evḡāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 234, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -(n)a]

Ḳālīb-ı fersüdeye cān-baḡş olupdur bu **kelām** / Ey Murādī ḡazret-i Ḥaḡ zihnüñe vırsün ziyād (Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 5). [kelām,]

Murāduñ merd olan añlar **kelāmı** noqtası remzin / Ki bir noqtası añlanmağa 'ömr-i cāvidān ister (Murādī Dīvānı, Gazel 278, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Murāduñ maḡz-ı ḡikmetdür **kelāmı** ey cihān-ārā / Eger ḡaḡ üzre nāzırsañ derünüñ ṡola ḡikmetler (Murādī Dīvānı, Gazel 282, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Eger rāh-ı ḡaḡḡatde şināsā olmaḡ isterseñ / Murādīnün **kelāmın** levḡüñe ḡıldur yūri taşṡır (Murādī Dīvānı, Gazel 285, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Mu'ammādur bu bir kenz-i ḡafīdür nūkte-i muṡṡaḡ / Murādīnün **kelāmın** kim durur gelsün iden tefsīr (Murādī Dīvānı, Gazel 321, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

ṡoḡrısn diyem **kelāmuñ** saña ey şāḡīb-ḡüner / Bu Murāduñ añlar iseñ her sözi biñ cānadur (Murādī Dīvānı, Gazel 328, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

'Ārı terk eyle Murādīnün **kelāmın** diñlegil / 'Āşık iseñ 'ārı terk it olmaz 'āşıkḡarda 'ār (Murādī Dīvānı, Gazel 331, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

'Ārlanma gel Murādīnün **kelāmın** ḡuş ḡıl / Añsuzın bir ḡün raḡıl içün ider āvāz-ı şūr (Murādī Dīvānı, Gazel 333, Beyit 6). [kelāmın, -ın]

Sen Murāduñ bu **kelāmın** atma āfāḡa şaḡın / Gördi anı bir ḡayāl imiş ḡeçüp ḡitdi meger (Murādī Dīvānı, Gazel 335, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Gel Murādīnün **kelāmın** diñle ḡuş-ı cān ile / Söyledükçe sen feminden berḡ uran envāri ḡör (Murādī Dīvānı, Gazel 341, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Bir **kelām** ile kemālın buldılar şol şādıḡın / Bir yañaya ḡılmadılar āñide sem' u başar (Murādī Dīvānı, Gazel 346, Beyit 4). [kelām,]

Vāşıl oldıysa Murādīnün **kelāmı** sem' üñe / Levḡ-i dilde naḡş ḡıl v'allāḡi ḡörmezsin ḡazar (Murādī Dīvānı, Gazel 346, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Sen Murādīnün **kelāmın** beyināt emrinde bil / ḡayrı ma'nā ḡılmasun ḡalbün tefekkür el-ḡazer (Murādī Dīvānı, Gazel 347, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

Gel Murādīnün **kelāmından** iderseñ iḡtibās / Baḡr ola saña 'ubūr içün ḡabībüm hem çü ber (Murādī Dīvānı, Gazel 364, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Ey Murādī maḡz-ı ḡikmetdür **kelāmuñ** her biri / Saña lāzım olanı sen ḡıl saña ḡayrı ḡider (Murādī Dīvānı, Gazel 366, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

Ey Murādī maḡz-ı ḡikmetdür **kelāmuñ** bilmiş ol / Her ne kim dirseñ melā'ik ser-te-ser inşādudur (Murādī Dīvānı, Gazel 371, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

Ey Murādī her **kelāmuñda** nice biñ sır var / Her ḡurufi ṡālībīne cümle feth-i bābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 5). [kelāmuñda, -un, -da]

Ey Murādī sözlertün ḡaḡdur senün hem ḡaḡ budur / Mu'ciz-āsādur **kelāmuñ** mürdeler iḡyā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

Gel Murādīnün **kelāmın** istimā' eyle yine / Saṡrınuñ her arasını aña bir uçmaḡdur (Murādī Dīvānı, Gazel 394, Beyit 5). [kelāmın, -ın]

ḡuş idenler bu **kelāmum** beḡenüp hep didiler / Ey Murādī bunı yār olsa deḡāna yaraşur (Murādī Dīvānı, Gazel 419, Beyit 5). [kelāmum, -u, -m]

Bu **kelāmında** Murādī yine bir ḡāl itmiş / Zāt-ı sābit bilinür kendüyi ef'āle çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 427, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]

Ḳalbünī musaṡṡaḡ ḡıluben eyle müdevver / Gel aña Murāduñ bu **kelāmında** ḡalāvet (Murādī Dīvānı, Gazel 457, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]

Añlanmadı Murādī **kelāmı** 'aceb durur / Bir ḡarḡın añladuñsa eger ibtidā yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 461, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Diñler iseñ Murādī **kelāmını** cân-ı men / Günden güne mahabbeti yâre ziyâdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Diñle Murâdîniñ bu **kelâmı** ne şerh ider / Açduqça 'ışk muşhafını hûb fâlı var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5*). [*kelâmı, -ı*]

Diñle Murâdîniñ bu **kelāmını** cân ile / Var ise sen dañı getir ortaya bir hüner (*Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Añla Murâdîniñ bu **kelāmını** fehm ile / Her bir kelâmı hikmet ile bir haberdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Murâdîniñ bu **kelāmını** cân ile diñle / Qabül-ı naşh ideni añla kim rehâ oliser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Edib-i 'işmet ile çün edebdedür bu Murâd / **Kelâmın** aňlamayan bilmedi vekâr nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 5*). [*kelâmın, -ın*]

İcrâ-yı Hâk iderseñ gel diñle bu **kelâmı** / Her kim Hudâyı tãlib tãlib aña Hudâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 4*). [*kelâmı, -ı*]

Murâduñ her ki güş itdi **kelâmın** / 'Aceb şüride vü şeydâ olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 5*). [*kelâmın, -ın*]

Güş kıl her dem **kelāmını** Murâdîniñ yûri / Bir maqālî vardur ğayrı maqāle beñzemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Her ne kim vardur cihānda evvelîn ü ahîrîn / Bu Murâdîniñ **kelāmından** olupdur muqtebes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 5*). [*kelāmından, -ı, -n, -dan*]

'Ukûl irmez nihâyetle Murâdîniñ **kelāmına** / Velî 'aqlınca her bir kimseye bir dâstân olmış (*Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5*). [*kelāmına, -ı, -n, -a*]

Ger Murâduñ bu **kelâmın** fehm iderseñ sen tamām / Neşr ola âfâka nûrun tâ ki şems ü mâh-veş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 5*). [*kelâmın, -ın*]

Ey Murâdî 'ayn-ı hikmetdür **kelāmuñ** bilmiş ol / Lîk 'ayn-i cāhilîne ser-te-ser mestür imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 5*). [*kelāmuñ, -uñ*]

Ey Murâdî bâ'is-i hikmet nedür bildüñ mi hiç / Söylemiş her dem **kelāmında** kemālin söylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 5*). [*kelāmında, -ın, -da*]

Murâduñ añla **kelāmını** diñle cân ile / Şabûr olup saña söylerse çatma iğen kaş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Elâ yâ ey gönüller ma'rifet ister iseñ her dem / Nazar kıl bu **kelāma** kim bilimez bunı bir 'arrâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 4*). [*kelāma, -a*]

Murâdîniñ **kelâmı** fehm olunmaz / Mu'ammâda mu'ammâ oldı el-hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 5*). [*kelâmı, -ı*]

Gel Murâduñ **kelāmını** añla / Olasın tâ ki müstedâm el-hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Murâdî 'âşık u ma'sûkı isterseñ murâdı gör / Murâdîniñ **kelāmını** er olandur kılan idrâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Ey Murâdî bârek-Allâh hûş **kelāmuñ** var imiş / Münkir olup Hâkka kâ'il olmayan ola helâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 5*). [*kelāmuñ, -un*]

Gel Murâdun bu **kelāmını** gözet inşâf it / Ehl olan kimsenede hâk ile inşâf gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Sır añla Murâduñ bu **kelâmı** eserinden / Mürsellere hâtem olan ol şâhi severseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5*). [*kelâmı, -ı*]

Gel Murâdîniñ **kelāmın** dinle güş-ı cân ile / Seyr-i deryâ kıl muķīm-i sâhil olma bilmiş ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5*). [*kelāmın, -ı, -n*]

Sen Murâdîniñ **kelāmın** güş eyle cân ile / Tâ'ata cehd eyle virmez çün amân dest-i ecel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 5*). [*kelāmın, -ı, -n*]

Ey Murâdîniñ **kelāmın** güş iden gelsün yine / Cân ile sâmi' olursa kesb ide hâl üzre hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 5*). [*kelāmın, -ı, -n*]

Bu **kelāmında** Murâdîniñ eser bulduñ ise / 'Âlim olğıl yûri var nefsuñi olma cāhil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 5*). [*kelāmında, -ın, -da*]

Güş eyle Murâduñ bu **kelāmını** habîbâ / Dünyâ sözini diñleme sem'üñi aşem kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 5*). [*kelāmını, -ı, -n*]

Muħaķķaķdur Murâduñ bu **kelâmı** / Muħaķķıkseñ gel imdi gör müşkil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 848, Beyit 5*). [*kelâmı, -ı*]

Bu Murâduñ **kelāmını** diñle / Ma'nî bilmekde eyleme ihmâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 5*). [*kelāmını, -ın, -ı*]

Murâduñ **kelāmın** bilem dir iseñ / Dil âyinesinden gider jengi sil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5*). [*kelāmın, -ı, -n*]

Murâdîniñ **kelāmın** aňlayam dirseñ murâdî ol / Murâdını bulınca ben nice 'arrâf-ı cân oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 5*). [*kelāmın, -ı, -n*]

Sen Murâduñ ger **kelāmiyle** kılasın pes 'amel / Qalmaya âyine-i kalbünde bir zerre zulem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5*). [*kelāmiyle, -i, -(y)le*]

Gel Murâduñ bu **kelāmın** diñle cân ile yine / Hâk te'âla 'avnı ile nicedür gör kudretüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 5*). [*kelāmın, -ı, -n*]

Ma'ser-i hullāna maħfî olmaya işbu kelām / Çün kelāmıdur **kelâmı** pes kelām oldı peyām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1*). [*kelâmı, -ı*]

Ma'şer-i hullāna mahfî olmaya işbu **kelām** / Çün kelāmıdur kelāmı pes **kelām** oldı peyām (Murādî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 1). [kelām,]

Bilmek isterseñ Murādîniñ **kelāmından** haber / Şerhe gelmez degmenün derdinde im'ānum benüm (Murādî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Ger añlamaz iseñ bu Murāduñ **kelāmını** / 'Älemde var durur dime aślā dirāyetüm (Murādî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]

Oldı Murādî āzād çün ğayrinüñ ğamından / Buldı **kelām** eşahhın pes kalmadı ğümānum (Murādî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 5). [kelām,]

Sem'-i cānı açık it diñle **kelām** / Diler iseñ bulasın hōşça nîzām (Murādî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 1). [kelām,]

Çünki yayıldı bu **kelām** 'āleme / Eyledi tahsîn Murāda enām (Murādî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [kelām,]

Ma'ānî baħrine ğavvaş olalı ān ile demde / Murādîniñ **kelāmı** mūndericdūr ism-i a'ladan (Murādî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Murāduñ vech-i tahkîki kemāl-i Hākka rāci'dūr / **Kelāmı** cümleten hākdur mecāz alma maķālinden (Murādî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Gel Murādîniñ **kelāmın** bulduñ ise sen lezîz / Her ne deñlü kim dilerseñ şerh ide āyātdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]

Bu Murādîniñ **kelāmından** haberdār olmağa / Gel berü eyle hezārān päre ķalbün yarasın (Murādî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Gel Murādîniñ **kelāmından** kemāl iz'ān kıl / Her ne kim geldi 'atā-yı cāvidānîdūr gelen (Murādî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Gel Murādîniñ **kelāmın** ğuş kıl ey muħterem / Hākka mutlaķdūr cevābım ķavlüme bi'llāh inan (Murādî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]

Şanmağıl ķavl-i Murādîyi şakın hūsniyyāt / Vāzıh eyledi **kelāmın** senün iz'ānuñ içün (Murādî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]

Ey Murādî eser-i ģikmet olupdur bu **kelām** / Ey celāl ile cemālünde ğör imdi hūnerin (Murādî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 5). [kelām,]

Mūndericdūr kelām-ı sübhānî / Bu **kelāmumda** ğözle sır-ı nihān (Murādî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 4). [kelāmumda, -u, -m, -da]

Gel diñle Murādîniñ **kelāmın** / Kim nice çıkār ğüher feminden (Murādî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]

Çün **kelāmına** Murādîniñ nihāyet olmadı / Yedi deryāya nefād iderdi gelse rü-be-rü (Murādî

Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]

Bu Murāduñ bu **kelāmında** eser bulmaz iseñ / Saña yazık ki cihānda olımaduñ uşlu (Murādî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5). [kelāmında, -ı, -n, -da]

Bu Murāduñ **kelāmını** añla / Şoñra di lā-ilāhe illā'llah (Murādî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 5). [kelāmını, -ın, -ı]

Ey Murādî ğeç murāduñdan murādın ğözle gel / İster iseñ bu **kelāmuñ** irmege iz'ānına (Murādî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

Söyledüm 'ışkı tarıķin ba'zı ehl-i zāra ben / Bir **kelāmı** virdiler biñ cān ķurbān 'ışkına (Murādî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Bāl-ı ķudretle Murādî tayr ider etrāfda / Bu **kelāmı** añlağıl 'akluñda ķudret var ise (Murādî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Gel Murādîniñ **kelāmından** ğözet şerh u beyān / Ma'rifet tahşil idesin sen daħı bürhān ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Ġuş eyle gel Murādîniñ **kelāmın** ey ulu / Tā tarıķat dāmenine dest-i tırnağuñ ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6). [kelāmın, -ı, -n]

Gel Murāduñ mantıķından añla bu dürlü **kelām** / Bulmayasın anı sen bir 'ālim-i üstādda (Murādî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5). [kelām,]

Murāduñ merd-i kāmildür kelāmuñ fehmi iden el-hāk / **Kelāmı** oldı bir deryā ki gelmez hadd ü pāyāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Murāduñ merd-i kāmildür **kelāmuñ** fehmi iden el-hāk / Kelāmı oldı bir deryā ki gelmez hadd ü pāyāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

'Ārif olan bu Murāduñ sözini fehmi eyler / Şu ki 'ārif degül ey dil bu **kelāmı** ne bile (Murādî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Gel Murāduñ bu **kelāmını** işit āğāh ol / Yāvî ķılma yoluñ gel berü olma ğüm-rāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 5). [kelāmını, -ı, -n, -ı]

Münkir olma bu **kelāmına** Murādî zinhār / 'Āķil olur mı ta'āmına ķişi zehri ķata (Murādî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -(n)a]

Ey Murādî ne 'aceb hādisedür emri ğarīb / Her ne kim olsa **kelāmuñ** ğörinür elsinede (Murādî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

Her **kelāmında** Murāduñ nice ģikmet dāķil / Sırr-ı Hākka oldı hüveydā yine el'ān yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5). [kelāmında, -ın, -da]

Temevvüc ide cihān cümleten ola ğarķ-āb / Eger düşerse **kelāmuñ** Murādî deryāya (Murādî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [kelāmuñ, -un]

Murâdî didi **kelâmını** aňlayan erdür / Kim ola degmede kâdir kelâm-ı farkına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 5). [kelâmını, -ı, -n, -ı]

Ne ğam hicâb aşā ger rûy-i cāhilîne **kelām** / Murâdî sözleri mekşûf ehl-i ‘irfāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5). [kelām,]

İste Murâdîde peyām hatm olur anda her **kelām** / Kāse-i ‘ışkı nûş kıl bakma cihān sifāline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [kelām,]

Gel aňla Murâdînün **kelāmın** / Dur kavlüne bî-ħaķīkat olma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1441, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]

Rāġib olduńsa **kelāmına** Murâdînün eger / Kelimātuń kamu efvāhda merġûb ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]

Ger Murâduń bu **kelāmın** aňladuńsa şākir ol / Aňlamayan bu maķālî bil ol iz‘ān bilmedi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 5). [kelāmın, -ı, -n]

Bu beyānumdam **kelāmumı** idenler iķtibās / Ey Murâdî aňladılar mantıķ u ğüftārumı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 5). [kelāmumı, -u, -m, -ı]

Bu Murâdînün **kelāmından** bulur mürde hayāt / Bende oldu bir sözine nice şāh-ı Edhemî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Murâduń bu **kelāmı** fehmi olınmaz cehd-i vāfirle / Velî her bir sözi iki cihāna merħabā oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 5). [kelāmı, -ı]

Gel Murâduń bu **kelāmına** naķar eyle yine / Genc-i pinhān durur degmez aña degme eli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 5). [kelāmına, -ı, -n, -a]

Muħtār olan bu yirde Murâduń **kelāmıdur** / Kimdür bu yirde Rüşenî vü yāhū Ğülşenî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [kelāmıdur, -ı, -dur]

Ğüş eyleyen **kelāmumı** terk itdi ‘aķlını / Virür fenāya şoń uci cān ü dil ü teni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1). [kelāmumı, -u, -m, -ı]

Şerħine bu gevherrün ey zû-fünün / Bir **kelāma** vir cihānuń mālını (Murâdî Dîvânı, Kit’a I, Beyit 3). [kelāma, -a]

Kıl Murâduń bu **kelāmın** istimā / Aňlamazsań eyle gel bārî metā (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 12). [kelāmın, -ı, -n]

Bu **kelāmından** Murâduń ‘ālemîn / Nice ‘ilm aňlar ki bilmez cāhilîn (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 5). [kelāmından, -ı, -n, -dan]

Murâdînün **kelāmın** ğüş eyle / Şarāb-ı ‘ışkı gel gel nûş eyle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 8). [kelāmın, -ı, -n]

Cümleten şerħe gelür şanma **kelāmumı** benüm / Ger ‘ayān eyleseler saña nihānumı benüm (Murâdî

Dîvânı, Mesnevi 47, Beyit 1). [kelāmumı, -u, -m, -ı]

2. İslam dininin inanç, akaid konularını irdeleyen ve tarihsel olarak bu çerçevede gelişen dini-felsefi kuram ve teorilerle ilgilenen ilim dalı.

‘İlm-i mutlak şerħine tûfî-i dil didi **kelām** / Ğüş kıldı her biri miķdār-ı ‘ilm iz‘ān ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 2). [kelām,]

kelām eylemek [1] Söz söylemek.

Muntazır olduķ saña bir nice demdür nice ğün / Bir **kelām eyle** yine dildār kūyından bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2). [kelām eyle,]

kelāmen muntehen lā min kelām [1] Bitmiş kelām kelām deġildir.

Kelāmen muntehen lā min kelām / Ve kâne kāşifen minnā cemālî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 2). [kelāmen muntehen lā min kelām,]

kelām-ı ‘acīb [1] Şaşılacak derecede ġüzel olan söz.

Dińle ğüftārumı Murâduń gel / Bu **kelām-ı ‘acīb** ile eglen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 5). [kelām-ı ‘acīb,]

kelām-ı ‘ālimün [1] Bilginlerin sözü.

Mantıķ-ı ma’nidedür gerçi **kelām-ı ‘ālimün** / ‘İlm-i evvel ‘ilm-i uħrādur benüm ħāşiyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [kelām-ı ‘ālimün, -ün]

kelām-ı bî-ħicāb [1] Örtüsüz, engel olmadan söylenen söz.

Merd-i mülhem bi’s-sevāb oldu kelimu’llāh çün / Yā ne dirsın sen **kelām-ı bî-ħicāba** mā-kezeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4). [kelām-ı bî-ħicāba, -a]

kelām-ı dil-cū [1] Ğönül çeken, cezbeden söz.

Dürr-i deryā-yı ħaķīkat bu **kelām-ı dil-cū** / Kaķarāt itdi hüveydā yine deryādan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 2). [kelām-ı dil-cū,]

kelām-ı dil-küşā [1] Ğönül açan söz.

Murâdînün **kelām-ı dil-küşāsından** olur zāhir / ‘Ulūm-ı ‘alleme’l-esmā ki ādemden muķadderdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 5). [kelām-ı dil-küşāsından, -sı(n), -dan]

kelām-ı dil-pezir [1] Ğönül alan söz.

Gelüp āfāķa şerħ itmiş zemîn ile zamān söyler / Murâdînün **kelām-ı dil-pezirin** ğüş iden sāmî (Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5). [kelām-ı dil-pezirin,]

kelām-ı ehl-i ħaķ [2] Doğruluk, hak ehlinin sözü.

Münderic oldu kelāmında **kelām-ı ehl-i ħaķ** / Gelmez anuń çün kelāmı degme bir cāna ġeñez (Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 2). [kelām-ı ehl-i ħaķ,]

Kelām-ı ehl-i ḥaḳdur bu bunı gūş eyle cān ile / Menāşib ister iseñ ger Ḥudānuñ ḳapusına gel (Murādī Dīvānı, Gazel 811, Beyit 4). [kelām-ı ehl-i ḥaḳdur, -dur]

kelām-ı fark [1] Farklı, alışılmamış söz.

Murādī didi kelāmını añlayan erdür / Kim ola degmede ḳādir **kelām-ı farkına** (Murādī Dīvānı, Gazel 1383, Beyit 5). [kelām-ı farkına, -ı, -(n)a]

kelām-ı ḥaḳ [1] Allah'ın kelamı.

Belki **kelām-ı Ḥaḳ** durur her ne k'ola maḳālümüz / Añla Murādī ḳavlini 'ilm ile rāsīḥ olasin (Murādī Dīvānı, Gazel 599, Beyit 5). [kelām-ı ḥaḳ,]

kelām-ı ḥaḳīḳi olmak [1] Gerçek, hakikatlı söz.

Oldı Murādīnün çü **kelām-ı ḥaḳīḳi** bu / Sübhāne men yüsebbahu fi'l-hāl ve'l-maḳāl (Murādī Dīvānı, Gazel 821, Beyit 5). [kelām-ı ḥaḳīḳi oldı, -dı]

kelām-ı lā-naẓır [1] Benzeri olmayan söz.

Gel Murāduñ bu **kelām-ı lā-naẓırin** eyle gūş / Kendüzinden kār ḳılmaz eyler ol fermān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1236, Beyit 5). [kelām-ı lā-naẓırin, -in]

kelām-ı luṭf [1] Güzel söz.

Vücüdüm oldı benüm şanma āb ile taḥmīr / **Kelām-ı luṭf** ile yārüm muḥammer itdi beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1544, Beyit 2). [kelām-ı luṭf,]

kelām-ı mümeyyiz [1] İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayıran, ayırt eden söz.

Oḳındı **kelām-ı mümeyyiz** menābirde çün / Bilindi şühūd ile ma' nā-yı ümmü'l-kitāb (Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 4). [kelām-ı mümeyyiz,]

kelām-ı murād [1] Murad'ın sözü; şiiri.

Ebkemün minhü 'ālimün ve lebīb / Sırr-ı meknündür **kelām-ı Murād** (Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit 5). [kelām-ı murād,]

kelām-ı murādī [2] Murad'ın sözü II şiiri.

İşit **kelām-ı Murādī** ziyān ḳılmayasın / Ḳuşan miyānuña muḥkem maḥabbetin kemerin (Murādī Dīvānı, Gazel 1145, Beyit 5). [kelām-ı murādī,]

Gel **kelām-ı Murādī** gūş eyle / Her sözinde naşīhat añla bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1164, Beyit 5). [kelām-ı murādī, -ı]

kelām-ı mütekellim [1] Konuşulan söz.

Kāf u nūn itdi tekellüm bu kelām oldı kelīm / Bu **kelām-ı mütekellim** yine her bār hezār (Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 3). [kelām-ı mütekellim,]

kelām-ı nā-kes [1] Alçak, soysuz söz.

Her **kelām-ı nā-kesi** sem'üne alma zinhār / Gel berü deryā dil ol sensin çü baḥr-i bī-kerān (Murādī Dīvānı, Gazel 1067, Beyit 2). [kelām-ı nā-kesi, -i]

kelām-ı pür-beyān [1] Beyan, belâgat dolu söz.

Murādī mündericdür bu **kelām-ı pür-beyānuña** / 'Ulüm-ı enbiyā vü evliyā vü aşfiyā el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 679, Beyit 5). [kelām-ı pür-beyānuña, -un, -da]

kelām-ı rast [1] Doğru söz.

Gel Murādīnün **kelām-ı rāstin** ḳıl istimā' / Her ne fi'l ü her ne ḳavl olursa andan mā-keẓib (Murādī Dīvānı, Gazel 131, Beyit 5). [kelām-ı rāstin, -ın]

kelām-ı remz [1] Gizli, kapalı söz.

Ḥamd Ḥudāya ey göñül almadı 'āriyet Murād / Diñle **kelām-ı remzini** her gün anuñ müceddidā (Murādī Dīvānı, Gazel 97, Beyit 5). [kelām-ı remzini,]

kelām-ı rūḥ-efzā [1] Rûha tazelik veren, cana can katan söz, şiir.

Murāduñ ḥarfe gelmez çü **kelām-ı rūḥ-efzāsı** / Velīkin lem'asidur eyleyen her mürdeyi iḥyā (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 5). [kelām-ı rūḥ-efzāsı, -sı]

kelām-ı sübhānī [1] Her türlü noksandan tenzih eden söz.

Mündericdür **kelām-ı sübhānī** / Bu kelāmumda gözle sırr-ı nihān (Murādī Dīvānı, Gazel 1162, Beyit 4). [kelām-ı sübhānī,]

kelām itmek [2] Söz etmek, konuşmak.

Sābit olduḳda **kelām itdi** sebātum gözlerüm / Ben ḥayāt ile sebātumda sebātum gözlerüm (Murādī Dīvānı, Gazel 889, Beyit 3). [kelām itdi, -di]

Men 'aref sırrında baḥs oldı yine 'irfān ile / Her birisi bir **kelām itdi** nice bürhān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1252, Beyit 1). [kelām itdi, -di]

kelim [2] Kelimeler, sözler.

Ḳavl-i dilberün **kelīm** oldı Murādī her nefes / Nice fir'avnilere ol dest-i beyzā gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 411, Beyit 5). [kelīm,]

Kāf u nūn itdi tekellüm bu kelām oldı **kelīm** / Bu kelām-ı mütekellim yine her bār hezār (Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 3). [kelīm,]

kelimāt [18] Kelimeler, söylenilen sözler.

Oldı çün kendü kendüde **kelimāt** / Ḥāfizen Rabbehu 'ani'l-āfāt (Murādī Dīvānı, Gazel 203, Beyit 1). [kelimāt,]

II Şiir.

Bu Murāduñ **kelimātın** işiden 'ārifler / Şevḳ ile eyle semā'ı diyem 'işret-bādā (Murādī Dīvānı, Gazel 49, Beyit 5). [kelimātın, -ın]

Bu Murāduñ **kelimātını** eger diñler iseñ / Ḥāşıl ola saña miḳdāruña göre ḥālāt (Murādī Dīvānı, Gazel 174, Beyit 5). [kelimātını, -ı, -(n)ı]

Açmazdı Murâdî **kelimât** içre ma'âni / Virilmese idi aña bürhân-ı hidâyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 5*). [*kelimât,]*

Murâdî çünki kelâmına virdi hûb nîzâm / Kemâl ile **kelimâtındadır** bu hâl evzâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 5*). [*kelimâtındadır, -in, -da, -dur]*

Güş-ı hûşa ki Murâduñ **kelimâtın** alasin / Göresin her nâtağında nice biñ def'ada sūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 5*). [*kelimâtın, -in]*

Ey Murâdî yem-i 'irfānuña olmadı verāy / Her hurûfî **kelimātuñ** nice deryā görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5*). [*kelimātuñ, -un]*

Bulmayan 'ışk-ı hâkîki **kelimātuñla** Murâd / Dehen-i gayra bakup bilmezem kim ne diler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 5*). [*kelimātuñla, -un, -la]*

Ger bende iseñ sen **kelimâtına** Murâduñ / Cānuña senüñ cümle murâduñ nigerândur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 5*). [*kelimâtına, -ı, -(n)a]*

Eger vukûf diler iseñ kamudan ol gel vâz / Murâdînüñ **kelimâtındadır** rumûz-ı guyûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 5*). [*kelimâtındadır, -in, -da, -dur]*

Güş idenler **kelimâtum** didiler kim şaddak / Ey Murâdî ne 'aceb hikmet olupdur sūhanuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5*). [*kelimâtum, -ü, -m]*

Bu Murâduñ **kelimâtını** urup iz'āna / Añlar iseñ ne güherler kılasın sen hāsıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 5*). [*kelimâtını, -ı, -(n)ı]*

Ey Murâdî **kelimātuñ** işidelden berü āh / Şanma kim anı koyup özge makāl istedi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 5*). [*kelimātuñ, -uñ]*

Dürr-i deryā-yı hâkîkat **kelimâtum** el-hâk / Ey Murâdî kelimātuñı senüñ ben güderin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5*). [*kelimâtum, -um]*

Dürr-i deryā-yı hâkîkat kelimâtum el-hâk / Ey Murâdî **kelimātuñı** senüñ ben güderin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 5*). [*kelimātuñı, -un, -ı]*

Duyduñsa Murâduñ **kelimâtında** hālâvet / Bir harfini şerh it eger 'allām-ı cihānsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 5*). [*kelimâtında, -ı, -n, -da]*

Râgîb olduñsa kelâmına Murâdînüñ eger / **Kelimātuñ** kamu evvâhda mergûb ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 5*). [*kelimātuñ, -un]*

Gel Murâduñ **kelimâtına** koğıl inkārı / Ber-murâd oluben insān olasin bir seheri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5*). [*kelimâtına, -ı, -(n)a]*

kelimât eylemek [2] Söz söylemek.

Nefehatümde görindi yine çün nefh-ı hayât / **Eylediler** bu kelāmumda nice biñ **kelimât** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1*). [*kelimât eylediler, -di, -ler]*

Gördi çün yār yüzün çok şalavât eyledi dil / **Kelimât eyleyirek** kesb-i hayât eyledi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1*). [*kelimât eyleyirek, -(y)irek]*

kelime [1] Bir düşünceyi anlatan bir veya birkaç heceden oluşan söz, ses.

Harfdür noktadan **kelime** lügat / Mütekellimde bā-i bismillāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2*). [*kelime,]*

kelimu'llāh [1] Hz. Musa.

Merd-i mülhem bi's-şevāb oldı **kelimu'llāh** çün / Yā ne dirsın sen kelām-ı bî-hicāba mā-kezeb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4*). [*kelimu'llāh,]*

kellā [1] Hiç, asla, hiçbir vakit, haşa.

Kıl u kālî tārîk olmayınca ey vāsî' zebān / Hāşā vü **kellā** komazlar saña hāle bakmağa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 4*). [*kellā,]*

kelle [1] Baş, başın tepesi.

Fānî dünyā benüm oldı diyüben da'vî kılan / **Kellesi** toprağın altında yatur hem çü sifāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4*). [*kellesi, -si]*

kem [2] 1. Az, eksik.

Ser çeşmeden evvel çün kıldum kadehüm memlû / Her demde iderven nüş bir katre degüldür **kem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2*). [*kem,]*

2. Kötü, bozuk, fena.

Cehd eyle eylüge bulasın cümle eylügen / Şanma ki **kemlüge** bedel olan şafā durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4*). [*kemlüge, -lüg, -e]*

kem gelmek [1] Eksik, az gelmek.

Ten çerā-gāhında otlar çün bu nefsi-güsfeñ / Ey hālilüm ni'metüñ yir **gelmez** andan hāşa **kem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4*). [*kem gelmez, -mez]*

kem lebistük [1] Bunun üzerine Allah onu yüz yıl ölü bıraktı, sonra diriltti, "Ne kadar kaldın?" dedi...: 2/Bakara 259, 18/Kehf 19, 23/Müminun.

Kem lebistük bilmeyen ma'nā vü sırrından haber / Hıvāb-ı gāfletde kalupdur bulmadı me'vāya yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 3*). [*kem lebistük,]*

kem olmak [2] Azalmak, eksik olmak.

Akıtgıl eşki çeşmünden olasin ma'şiyetden pāk / 'İbādāt it kıl istiğfar **ola** tā kim günāhuñ **kem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 2*). [*kem ola, -a]*

Mübaşşır eylemez hergiz başiret / Anuñ fermānı olur biş eger kem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 964, Beyit 4*). [*kem olur, -ur]*

kemā kāl [1] Söz, sözüm gibi.

Murāduñ kavli olmadı bu aqvāl / Buyurdu cümle
kavlıumdır **kemā kāl** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 9,
Beyit 5). [kemā kāl,]

kemā-kān [3] Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi, evvelki
gibi.

Çü rüknin eyledi hükm ile erkān / Mu'arrā kıldı
kendözin **kemā-kān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1182,
Beyit 1). [kemā-kān,]

Seni 'ilme'l-yaķın ide **kemā-kān** / Seni 'ayne'l-
yaķın ide **kemā-kān** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 33,
Beyit 3). [kemā-kān,]

Seni 'ilme'l-yaķın ide kemā-kān / Seni 'ayne'l-
yaķın ide **kemā-kān** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 33,
Beyit 3). [kemā-kān,]

kemāl [155] Olgunluk, yetkinlik, tamlık,
eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ten hicābın ref' iderseñ olasın şāhib-kemāl / Ey
kemālüm sen kemālümden beni kıl rüşenā
(Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 4). [kemālüm, -
(ü)m]

kemālat [8] Sāhip olunan mânevî hasletler,
olgunluklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Nümāyān oldu 'ışkından nice yüz biñ **kemālatı** /
Ki her bir sırrına anuñ nice biñ tercemān ister
(Murādī Dīvānı, Gazel 278, Beyit 3). [kemālatı, -ı
]

kemāl ehli [3] İlim, ahlak ve fazilet sahibi kimseler.

İşitdüm bir **kemāl ehlin** iderdi va'z minberde /
Kelāmında 'ayān olmış ne kim vardır nihān el-ħāk
(Murādī Dīvānı, Gazel 683, Beyit 4). [kemāl ehlin,
-n]

Kemāl ehli kemālini kemālinden bilür ancak /
Kemālini kemālüm şerħ ider oldu bu merzādan
(Murādī Dīvānı, Gazel 983, Beyit 3). [kemāl ehli,
]

Kemāl ehli iseñ ferdā gamın ko / Murāduñ gör
gam-ı ferdāsı var mı (Murādī Dīvānı, Gazel 1561,
Beyit 5). [kemāl ehli,]

kemāle irmek [2] Son noktaya ulaşmak, olgunluğa
erişmek.

Mubaşşır **irdi kemāle** kemāli lık başır / Başire
menzil olur bî-başardadır eknāf (Murādī Dīvānı,
Gazel 673, Beyit 2). [kemāle irdi, -di]

Şeherde rüy-i dildāra nāzar kılan kemālince /
Kemāle irmedi v'Allāhi gördi kendü hālince
(Murādī Dīvānı, Gazel 1335, Beyit 1). [kemāle
irmedi, -me, -dı]

kemāl- ħazret-i vāhid [1] Bir olan Allah'ın eksiklerden
münezzeh oluşu, kemali.

Kemāl- ħazret-i vāhid 'ayān olmuş zebānumda /
Cemāl-i bā-kemālīdür nihān-ı bā-nihānumda
(Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 1). [kemāl-
ħazret-i vāhid,]

kemālī [1] Eksiksizlik, mükemmellik.

Murādī iste feyzüñden senüñ feyzüñ **kemālīdür** /
Degül ħacet tolanuben kılasın derbeder ilhāh
(Murādī Dīvānı, Gazel 229, Beyit 5). [kemālīdür,
-dür]

kemāl-i 'acib [1] Şaşılacak derecede olgunluk,
mükemmellik.

Muħarreki müteħarrikdedür **kemāl-i 'acib** /
Muħarrir olmasa olmazdı bu misāl evzāh (Murādī
Dīvānı, Gazel 234, Beyit 4). [kemāl-i 'acib,]

kemāl-i 'aql [1] 1.Tam .mükemmel akıl. 2.Doğru
düşünme.

Cihān levhinde gördüñ mi ne taşvır eyledi nakķāş
/ **Kemāl-i 'aql** ile olğıl başır ü olmağıl a'mā
(Murādī Dīvānı, Gazel 55, Beyit 4). [kemāl-i 'aql,
]

kemāl-i bā-kemāl [3] Mükemmellik sahibi.

Murādī tārfi min tārfin olupdur tārfi min tārfin /
Kemāl-i bā-kemālünden tenünde gayr-ı cān
olmaz (Murādī Dīvānı, Gazel 586, Beyit 5).
[kemāl-i bā-kemālünden, -ün, -den]

Maķālin pür-zülāl itdi yine 'ayn-ı kemālinde /
Kemāl-i bā-kemāinden ne ħikmet neşr ider
vaşşāf (Murādī Dīvānı, Gazel 671, Beyit 2).
[kemāl-i bā-kemāinden, -in, -den]

Senāsında durur elfāz-ı lā-yuħşā kemāl ile /
Kemāl-i bā-kemāinde kemālince 'ayān oldu
(Murādī Dīvānı, Gazel 1493, Beyit 2). [kemāl-i
bā-kemāinde, -in, -de]

kemāl-i bārī [1] Allah'ın mükemmelliği, eksizliği.

Cemāle 'āşık okurlar benüm çün ādemdür /
Kemāl-i Bārī nazarda kemāl-i zādümdür (Murādī
Dīvānı, Gazel 489, Beyit 1). [kemāl-i bārī,]

kemāl-i bī-nihāyet [2] Sonu olmayan mükemmellik.

Kemāl-i ehl-i 'irfāna kemālīdür viren revnaķ /
Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm isbāt-ı kalbümde
(Murādī Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 3). [kemāl-i bī-
nihāyetdür, -dür]

Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda /
Ziyāsıdur anuñ bu 'āleme zāv-ı kamer geldi
(Murādī Dīvānı, Gazel 1496, Beyit 3). [kemāl-i bī-
nihāyetdür, -dür]

kemāl-i cemal [3] Sevgilinin yüzünün kusursuzluğu.

Didüm cemāl-i kemāle sebep **kemāl-i cemāl** / Didi
igen daħı kılar yine kemālüm fāş (Murādī Dīvānı,
Gazel 636, Beyit 4). [kemāl-i cemāl,]

Kemāl-i cemālün münir-i cemāl-i kemāl /
Kemālün cemālündedür sen **kemāl-i cemāl**
(Murādī Dīvānı, Gazel 854, Beyit 1). [kemāl-i
cemāl,]

Kemāl-i cemālūn münir-i cemāl-i kemāl /
Kemālūn cemālūndedir sen kemāl-i cemāl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1*). [*kemāl-i
cemālūn, -ün*]

kemāl-i dil [1] *Gönüldeki mükemmellik.*

Fürûğ-ı hüsn ü cemāl-i cihân cemālūnden /
Kemāl-i dil ne ki vardur senüñ kemālūnden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 1*). [*kemāl-i dil,
]*

**kemāl-i ehl-i dil âncâ şevd sūd ki bâşed müstemi’
ez-ḥaḳ mes’ūd [1]** *Gönül ehlinin kemali, dinleyen
haktan mutlu olduğunda faydalı olur.*

**Kemāl-i ehl-i dil âncâ şevd sūd / Ki bâşed
müstemi’ ez-ḥaḳ mes’ūd** (*Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 8, Beyit 1*). [*kemāl-i ehl-i dil âncâ şevd
sūd ki bâşed müstemi’ ez-ḥaḳ mes’ūd,]*

kemāl-i ehl-i ḥaḳ [2] *Doğruluk ehlinin olgunluğu.*

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur çün ḥaḳîkat eyleyen cünbiş
/ Şîrat-ı müstakîm oldı tarîkat eyleyen cünbiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 1*). [*kemāl-i ehl-
i ḥaḳdur, -dur*]

Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur görinen bu cümle eşyâda /
Velîkin nefis-i maḥşûşum olupdur aşl-ı ma’nâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 1*). [*kemāl-i
ehl-i ḥaḳdur, -dur*]

kemāl-i ehl-i ‘irfân [2] *İrfan sahibi olgun kişi.*

Kemāl-i ehl-i ‘irfâna kemālüm oldı çün mir’ât /
Bakuben tûṭî-i ervâḥ anuñla dâstân söyler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4*). [*kemāl-i ehl-i ‘irfâna,
-a*]

Kemāl-i ehl-i ‘irfâna kemâlidür viren revnaḳ /
Kemāl-i bî-nihâyetdür benüm isbât-ı ḳalbümde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 3*). [*kemāl-i
ehl-i ‘irfâna, -a*]

kemāl-i ekmel olmak [2] *En mükemmel olgunluk,
kusursuzluk.*

Çünkü Murâdî añladı neymiş ‘alâḳa / Geçdi
kemāl-i ekmeli irdi kemâle (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1415, Beyit 5*). [*kemāl-i ekmeli, -i*]

Kemāl-i ekmel oldı fi’l-ḥaḳîḳa râz-ı pinhânı /
Eger merd iseñ ey dil kâtim olğıl sırr-ı îmânı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1*). [*kemāl-i
ekmel oldı, -dı*]

kemāl-i ḥaḳîkat [1] *Doğruluğunun mükemmelliği.*

Ġaybuñda oldı maḥfî **kemāl-i ḥaḳîkatūñ** / ‘Ayn-ı
‘inâyetūñ gören irer sa‘âdete (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1372, Beyit 2*). [*kemāl-i ḥaḳîkatūñ, -ün*]

kemāl-i ḥaḳḳ [2] *Allah’ın mükemmelliği, eksiksizliği.*

Kemāl-i Ḥaḳḳı müşâhid başar çü bînâdur /
Cemāl-i nûr cemāl içre dîde a’lâdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1*). [*kemāl-i ḥaḳḳı, -ı*]

Murâduñ vech-i taḥḳîḳi **kemāl-i Ḥaḳḳa** râci’dür /
Kelâmı cümleten ḥaḳdur mecâz alma maḳâlinden

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5*). [*kemāl-i
ḥaḳḳa, -a*]

kemāl-i hem-nişîn [1] *Yakın arkadaşın mükemmelliği,
olgunluğu.*

Kemāl-i hem-nişîn itmiş eser çün / Anuñ çün oldı
her nev’ üzre ġâlib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 166,
Beyit 3*). [*kemāl-i hem-nişîn,]*

kemāl-i her dü-cihân [1] *Her iki dünyadaki, dünya ve
ahiretteki mükemmellik.*

Kemāl-i her dü-cihânda kemâle râci’dür / Çün
oldı laḥzada her laḥza müsteşâr hemân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4*). [*kemāl-i her dü-
cihânda, -da*]

kemāl-i ḥikmet [1] *Olgunluk sebebi.*

Ḥâfızam ḥükmindeğür gerçi **kemāl-i ḥikmetüm** /
Lîk olmışdur sebab ‘izz ü veḳâr u ‘işmetüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1*). [*kemāl-i
ḥikmetüm, -üm*]

kemāl-i hüsn [2] *Güzelliğin mükemmelliği.*

Oldı bir maḥbûb-ı bî-misl ol **kemāl-i hüsn** ile /
Kimini ḥandân idüpdür kimini giryân-ı ‘ışḳ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3*). [*kemāl-i
hüsn,]*

Ey **kemāl-i hüsn** ile maḥlûḳ olan ḥüb ü ḥasen /
Anlaruñ pertevlerinden cânı lem’ân itdi Ḥaḳ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 2*). [*kemāl-i
hüsn,]*

kemāl-i ‘ışḳ [1] *Aşkın mükemmelliği.*

Kemāl-i ‘ışḳa tutdum yüz aña pîr-i kemâl oldum /
Benüm ḥâlûmi bilmekde zevî’l-‘aḳla ḥayâl oldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1*). [*kemāl-i
‘ışḳa, -a*]

kemāl-i ‘ilm olmak [1] *İlimde mükemmel olmak.*

Ḳulağ ursañ bu güftâra bilürdün ḥâl-i ‘uşşâḳı /
Kemāl-i ‘ilm olup ‘ilmüñ yabana açmaz idün göz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2*). [*kemāl-i ‘ilm
olup, -up*]

kemāl-i ‘izzet [1] *(Allah’ın) üstünlüğünün eksiksizliği.*

Ḥudâvendâ **kemāl-i ‘izzetüñden** / Bize neşr eyle
baḥr-ı raḥmetüñden (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21,
Beyit 1*). [*kemāl-i ‘izzetüñden, -ün, -den*]

kemāl-i ‘izz ü câh [1] *Değer ve itibarın mükemmelliği.*

Dil **kemāl-i ‘izz ü câha** mâ’il olma bilmiş ol /
Kendü kendün ḥicâb ü ḥâ’il olma bilmiş ol
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 1*). [*kemāl-i ‘izz
ü câha, -a*]

kemāl-i ḳudret [1] *Kudretinin noksansızlığı,
kudretinin büyüklüğü, mükemmel kudret.*

Ey **kemāl-i ḳudretin** ‘arz ideli ‘âlemlere / Ehl-i
‘aḳla emr idersin bakmağa etvârına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 3*). [*kemāl-i ḳudretin, -
in*]

kemāl-i kudret-i hażret [1] Kudret makamındaki mükemmellik. II Allah'ın eksiklerden münezzeḥ kudreti.

Gör **kemāl-i kudret-i hażretde** sen / Kudreti rûkn ile bil hikmetde sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1170, Beyit 1). [kemāl-i kudret-i hażretde, -de]

kemāl-i kudret ü heybet [1] Büyüklük, azâmet ve kudretin olgunluğu, mükemmelliği.

Murâdî'nün kelâmıdır **kemāl-i kudret ü heybet** / Anuñ bir harfî şerḥ olmaz ḥalâyık ger yaza elvâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 5). [kemāl-i kudret ü heybet,]

kemāl-i lâ-naẓîr [2] Benzersiz olgunluk, mükemmellik, değer.

Kemāl-i lâ-naẓîrümüdür naẓîrüm / Kemālümden ḥabîbüm oldı merğûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 2). [kemāl-i lâ-naẓîrümüdür, -dür]

Nihâyetsüzde pinḥânüm nihâyet olmadı bende / **Kemāl-i lâ-naẓîrümüdür** cihânda şems-i tâbında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 1). [kemāl-i lâ-naẓîrümüdür, -üm, -dür]

kemāl-i lâ-yezâlî [2] Sonsuz mükemmellik.

Kemāl-i lâ-yezâliden kemâlinde ziyâde ister / Bi-ḥamdî'llâḥ murâdından ziyâde sûd-ter olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 3). [kemāl-i lâ-yezâliden, -den]

Gel **kemāl-i lâ-yezâliden** ma'ârif iste tâ / 'İlm ile ma'dûd olasın zümre-i ebrârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 4). [kemāl-i lâ-yezâliden, -den]

kemāl-i lâ-yü'ad [1] Sayısız, hesapsız olgunluk, mükemmellik.

'Aceb cemâl-i kemâlünde mi vücûd-ı eḥad / Ya vâhidüñ eḥadında **kemāl-i lâ-yü'ad** (Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1). [kemāl-i lâ-yü'ad,]

kemāl-i lem'a [1] Parıltılı mükemmellik.

Kemāl-i lem'adan nâşî durur azvâ-yı baḥr ü ber / Kemâlünden kemâl iste ne söyler diñleme eşḥâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [kemāl-i lem'adan, -dan]

kemāl-i luṭf [1] Yüce lütuf, iyilik; iyilik ve ihsanın büyüklüğü.

Oldur **kemāl-i luṭf** ile iḥyâ iden meni / Ḥâşâ ki andan özgeye ben ilticâ idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 4). [kemāl-i luṭf,]

kemāl-i ma'rifet [1] İlim olgunluğu; bilgice kusursuzluk, noksansız ve mükemmel olma.

Kemāl-i ma'rifetüm añladum kemâlinde / Celâl-i şavvetümi bilmişem celâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 1). [kemāl-i ma'rifetüm, -üm]

kemāl-i merḥamet [1] Merhametin son haddi, sınırsız merhamet.

Kemāl-i merḥameti zâhir oldı ol demde / Yüzüme bakduğunu 'ayn ile ḥayâl itdüm (Murâdî

Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [kemāl-i merḥameti, -i]

kemāl-i munteḥa [1] Mükemmelliğin uç noktası.

Ey **kemāl-i munteḥâya** râğîb olan kimsene / Dost isterseñ eger kırtar bu benlikden seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 4). [kemāl-i munteḥâya, -(y)a]

kemâlince olmak [1] Mükemmel olmak.

Senün ḥüsnün şafâsından **olur** zevküm **kemâlince** / Kemâlinden mükemmel eylemek ḥüsn ü zerâfetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [kemâlince olur, -ur]

kemāl-i rûḥ-ı dil-cü [1] Gönlü cezbeden ruhun mükemmelliği.

Çerâğ-ı çeşm-i ehl-i dil **kemāl-i rûḥ-ı dil-cüdür** / Ḥabîbün cümleten 'âlem fidâ-yı yek-ser-i müdür (Murâdî Dîvânı, Müfret 37, Beyit 1). [kemāl-i rûḥ-ı dil-cüdür, -dur]

kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳ [1] Yalnız, tek olanın mükemmelliğinin açıklaması .

Gel **kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan** bilürseñ bir haber / Senden olsun münteşir aḥrâr ü ebrâra eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan, -dan]

kemāl-i vücûd [2] Bedenin, varlığın olgunluğu, mükemmelliği.

Kemâl ehl-i vücûda vücûd olunca kemâl / Benüm **kemāl-i vücûdumdur** bu ḥüsn-i şîfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3). [kemāl-i vücûdumdur, -um, -da, -dur]

Görindi ḡayb ile 'aynumda çün **kemāl-i vücûd** / Cihânun aña 'uyûnına bu ḥayâl-i vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 1). [kemāl-i vücûd,]

kemāl-i zâd [1] Mükemmelliğin çoğalması, artması.

Cemâle 'âşık okurlar benüm çün âdemdür / Kemâl-i Bârî nazarda **kemāl-i zâdümdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [kemāl-i zâdümdür, -üm, -dür]

kemâl olmak [1] Tamamlanmak, olgunlaşmak.

Murâdî ḳo ḥayâlâtı kemâlinden **kemâl olgıl** / Kemâlini bulan oldur ki meyl itmeye âlâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 5). [kemâl olgıl, -gıl]

keman [2] Yay. II Sevgilinin kaşı.

Revnaḳ bulurdı her kişi miḳdârına göre / Zâbṭ itse 'aḳlı ḳalmasa idi **kemânda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 3). [kemânda, -da]

Yâ Rab ne kılmışam ben ol kaşları **kemâna** / Her demde cevri okına cânüm kılar nişâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [kemâna, --a]

kemân ebru [1] Keman kaşlı.

Bir **kemān ebrū** miyānum kıldı dāl / Aldı gönlüm eyleyüben baña al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 1*). [*kemān ebrū, j*]

kemā-yeşā [1] *Dilediği gibi.*

Mikdāra tutdı 'ilm ile taqdîri qadr için / Fi'linde qodı hikmetin işler **kemā-yeşā** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3*). [*kemā-yeşā, -r j*]

kemend [2] *Kement, ip. II Saç.*

Ezelden âteş-i 'ışkuñ kılupdur tıynetüm tahmîr / **Kemendüñe** olupdur anuñ için murğ-ı dil naḥcîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1*). [*kemendüñe, -ün, -e j*]

Mümkinātuñ riştesinden bağladum bir hoş **kemend** / Kal'a-i vahdetde oldum vuşlat-ı cānān ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4*). [*kemend, j*]

kemer [3] *I. Kuşak, bel bağı.*

Murâdî vaşl-ı dildāra kaçan olur idi vāşıl / Miyān-ı yāre kollarını kılmasa **kemer** fırsat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5*). [*kemer, j*]

II Hakikat kemeri.

Ben ma'ānîde ḥaḳîkat kemerin bağlamışam / Kimse el ırgüremez muḥkem olupdur **kemerüm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 2*). [*kemerüm, -üm j*]

2. Çeşitli alanlarda kullanılan yarım daire biçimindeki mimari yapı.

Pāy-ı şadākat dā'imā muḥkem olup sābit ola / Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa **kemer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4*). [*kemer, j*]

kemer bağlamak [1] *Hazırlık yapmak, bir iş yapmak için hazırlığını tamamlamak.*

'Ālemi terk eyle ey dil ḥıdmete **bağla kemer** / Pādîşāha kulluk idüp kırbet eyle ārzū (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 2*). [*kemer bağla, j*]

kemin 1] *Aciz, zavallı, noksan, eksik.*

Çık mu'allā 'arşa ḥānum kıl nazar āfāka gel / Ān-ı vāḥiddür saña her manzar u her bir **kemin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4*). [*kemin, j*]

kemişli [1] *Gibi, benzeri.*

Murâdî reşḥa-i kudretdedür egerçi vücūd / Vücūd kâsesini eyleme **kemişli** sifāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 5*). [*kemişli, j*]

ke-misli'r-remād [1] *Rablerini inkār edenlerin işleri, fırtınalı bir günde, rüzgārın şiddetle savurduğu küle benzer (14/İbrahim 18).*

Diñle Murâdî sözüñ aña anı cān ile / Kim ki 'adūdur aña oldı **ke-misli'r-remād** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 5*). [*ke-misli'r-remād, j*]

kemlüg [1] *Kötülük, fenalık.*

İsteme **kemlüğini** şaḳın zerre kimsenüñ / Şanma ki kimseye eccl ey dil amān virür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 3*). [*kemlüğini, -i, -(n)i j*]

kemlük itmek [1] *Kötülük, eksiklik etmek.*

İtme **kemlük** ḥisāb ider çün Ḥaḳ / Bedenüñde zebān olur her mū (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7*). [*kemlük itme, -me j*]

kemter [1] *Çok değersiz, çok aşağı, pek itibarsız, en hakir.*

Bizi şüretde gördüñ pādîşāyuz / Velī ma'nāda bir **kemter** gedāyuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 1*). [*kemter, j*]

ken'an [1] *Kenan şehri; Hz. Yakub'un memleketi.*

Mısr-ı 'ışkuñ Yūsufın Ya'kūb-ı dilden kıl taleb / Çāh-ı zulmetde kalanlar bilmedi **Ken'an** nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4*). [*ken'an, j*]

kenar [15] *I. Yan, civar.*

Refîḳ-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir'atı / Nazar-gāh-ı Ḥudādur bu durur dā'im **kenārumda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3*). [*kenārumda, -um, -da j*]

2. Kıyı, sahil. II İlahi aşkta sonsuzluk.

Baḫr-ı muḥîṭ itdi ihāta taraf taraf / Fülk-i dile **kenār** ḳanı kıla ilticā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4*). [*kenār, j*]

Bir 'acā'ib baḫra düşdüm yok durur ḥadd ü kenār / Pes kenārından **kenārına** idervan ilticā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3*). [*kenārına, -ı, -na j*]

Bir 'acā'ib baḫra düşdüm yok durur ḥadd ü kenār / Pes **kenārından** kenārına idervan ilticā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 3*). [*kenārından, -ın, -dan j*]

Benüm deryā-yı a'zam kim ḥisāba gelmez emvācum / Benüm bir baḫr-ı ummān kim **kenār** olmaz ebed baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 2*). [*kenār, j*]

Telātum eyleyüp baḫr-ı maḥabbet tāba düşmişdür / **Kenārın** bulmayıp geşt-i dil girdāba düşmişdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1*). [*kenārın, -ın, - j*]

Lücce-i baḫra şalıñdı yine geşt-i gönül / Şanmañuz siz anı ḥavf ile **kenārında** geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4*). [*kenārında, -ın, -da j*]

Baḫr-ı ḥayretde şināv eyleyeli fülk-i gönül / Bir **kenārın** bulmaz taraf u tarafdur mā'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 1*). [*kenārın, -ın, - j*]

Bir 'aceb deryā olupdur dil ki yok aña **kenār** / Günde biñ deryā yudar aslā yimez gam ān için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3*). [*kenār, j*]

Yemm-i maḥabbet içre dil fülkini şalarsañ / Yokdur anuñ **kenārı** bulunmaz aña pāyān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 2*). [*kenārı, -ı j*]

Bahre şalındı fülk-i dil bulmadı hadd ile **kenār** / Eyledi nice kerredür 'aql ile fehmi bād-bān (Murādī Dīvānı, Gazel 1183, Beyit 3). [kenār,]

Bahr-ı muhîte girdi yine 'aql zevrakı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolu **kenārı** ne (Murādī Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 2). [kenārı, -ı]

Bahr-ı muhîte girdi yine 'aql zevrakı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolu **kenārı** ne (Murādī Dīvānı, Gazel 1364, Beyit 2). [kenārı, -ı]

Kenār mı bulınur bahr-ı bi-kerān olana / İki cihānda ne kıymet bulına cān olana (Murādī Dīvānı, Gazel 1389, Beyit 1). [kenār,]

Göñül bir bahre düşdi yok **kenārı** / Anuñ çün terk idüpdür kār u bārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1560, Beyit 1). [kenārı, -ı]

kenāra çekmek [1] Kıyıya çekmek. II Alıkoymak.

Murādī bahr-ı ma'arîfde ğavş iden sensin / Şular ki müdde'idür zevrakın **kenāra çeker** (Murādī Dīvānı, Gazel 484, Beyit 5). [kenāra çeker, -er]

kenāra çıkmak [1] Kenara çekilmek. II "Bir köşeye çekilmek" deyiimiyle yakın anlamalı olarak "çevreyle olan iletişimi kesip yalnız yaşam sürmek" veya "kendini sakınmak".

Göñül fülki **çıkam** dirken **kenāra** / Şalar ğam mevcı anı bir diyāra (Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 1). [kenāra çıkam, --am]

kenār bulmak [2] Kıyıya varmak. II İlahi aşkta sonsuzluk.

Fülk-i dil deryā-yı 'ışka düşeli **bulmaz kenār** / Mevc mevc üzre gelüp bir yirde kıldırmaz karar (Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 1). [kenār bulmaz, -maz]

Ġarķa-i bahr-ı hüviyyet olalı fülk-i göñül / Evvel ü āhırde seyr eyler daħı **bulmaz kenār** (Murādī Dīvānı, Gazel 375, Beyit 3). [kenār bulmaz, -maz]

kenāresin tutmak [1] Kenarını tutmak. II Bir şeyi derinlemesine hissetmeyip kenarda kıyıda kalmak.

Bir bahre girdi yine Murād ey habîb-i men / Ġayrılar aña girmede **tutdı kenāresin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1138, Beyit 5). [kenāresin tutdı, -dı]

kenār-ı havz-ı rütbet [1] Rütbe, mertebe havuzunun kenarı.

Kenār-ı havz-ı rütbetde bitüpdür veche-i 'işmet / Semer virdi nice dürlü beyāz ü hażr ü ālından (Murādī Dīvānı, Gazel 996, Beyit 4). [kenār-ı havz-ı rütbetde, -de]

kenār olmak [4] I. Sınır, son olmak.

Murādī bahr-ı ahzardur aña hadd ü **kenār olmaz** / **Kenār olmaz** kenār olmaz şaķın kılma özüñ per-tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 6). [kenār olmaz, -maz]

Murādī bahr-ı ahzardur aña hadd ü **kenār olmaz** / Kenār olmaz **kenār olmaz** şaķın kılma özüñ per-tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 6). [kenār olmaz, -maz]

Ey Murādī bahr-ı 'ilmüne senüñ **olmaz kenār** / Fülkini her kim ki şaldı bilmedi pāyān nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 398, Beyit 5). [kenār olmaz, -maz]

II Kucaklanmak.

Vücüdüm 'arşasında çün bürāderle **kenār oldum** / Eb ü ümme mülākāt oluben pes āşkār oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 864, Beyit 1). [kenār oldum, -du, -m]

kendi / kendü [148] Kendi; kişinin öz varlığı, zatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki 'ālemdür kurlıdı biri 'ālī biri pest / **Kendü** 'ilminden bilür 'ilmini yine müntehā (Murādī Dīvānı, Gazel 14, Beyit 4). [kendü,]

kendöz / kendüz [21] Kendi özü, kendi varlığı, kendisi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Görmek diledüğü için envār-ı şa'sa'a / Dā'im Murādī **kendüzin** eyler beķā fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 6). [kendüzin,]

kendünden [1] Kendiliğinden, müdahale edilmeden.

Sāmi'ü'l-kavl ol yüri **kendünden** iş itme şaķın / Gel Murāduñ mantıkından sen 'atāsın añağıl (Murādī Dīvānı, Gazel 759, Beyit 5). [kendünden,]

kendüni görmek [1] Kibirlenmek.

Sözi haķdur çü Murāduñ berü gel bātılı ķo / **Kendüni görme** ķo ğitsün aradan mā vü meni (Murādī Dīvānı, Gazel 1522, Beyit 5). [kendüni görme, -me]

kendüsin bilmez [1] Cahil, terbiyesiz.

Cehli terk eyleyüben 'ilm ü edeb kıl tahşıl / **Kendüsin bilmez** ile cāh ile baş olma yüri (Murādī Dīvānı, Gazel 1519, Beyit 3). [kendüsin bilmez,]

kenz [2] Hazine.

Hāzin-i kudretde miftāh-ı ezel ābād bād / Bārekallāh nice **kenzi** dā'imā eyler küşād (Murādī Dīvānı, Gazel 242, Beyit 1). [kenzi, -i]

Fi'l-i ma'nī remzini fi'l ile kenz itdüm yine / Fi'l ile kıldum muķaffel **kenzümi** açma hāzer (Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 4). [kenzümi, -üm, -i]

kenz itmek [2] Hazine etmek; hazine gibi saklamak, korumak.

Fi'l-i ma'nī remzini fi'l ile **kenz itdüm** yine / Fi'l ile kıldum muķaffel kenzümi açma hāzer (Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 4). [kenz itdüm, -dü, -m]

Kenz-i ḥaḳā'ıḳı çü künūzında **kenz ider** / Kim feth iderse anı irişür siyādete (*Murādī Dīvānı, Gazel 1372, Beyit 3*). [*kenz ider, -er*]

kenz-i ḥafı [2] Gizli hazine II **Kenz-i ḥafı**: Ben gizli bir hazine idim, bilinmeye muhabbet ettim, bilineyim diye mahlūkatı yarattım." hadisine gönderme yapılmaktadır.

Mu'ammādur bu bir **kenz-i ḥafidür** nükte-i muṭlaḳ / Murādīnūn kelāmın kim durur gelsün iden tefsir (*Murādī Dīvānı, Gazel 321, Beyit 5*). [*kenz-i ḥafidür, -dür*]

Bir **kenz-i ḥafı** durur gönül kim / Gelmez dile şerḥ ile beyānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1568, Beyit 3*). [*kenz-i ḥafı,]*

kenz-i ḥafı-i 'ilm-i cān [1] Gönül ilminin gizli hazinesi.

Çünkü Murādī 'ıṣḳ eri oldı n'ider bu 'ālemi / **Kenz-i ḥafı-i 'ilm-i cān** anda 'aceb nihān gibi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 5*). [*kenz-i ḥafı-i 'ilm-i cān,]*

kenz-i ḥafı kılmaḳ [1] Gizli hazine eylemek II **Kenz-i ḥafı**: Ben gizli bir hazine idim, bilinmeye muhabbet ettim, bilineyim diye mahlūkatı yarattım." hadisine gönderme yapılmaktadır.

Ālemde **kıldı** 'ālemi **kenz-i ḥafı** yine / Saldı 'uyūna ḡayret ile ḥucb-ı kibriyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 5, Beyit 2*). [*kenz-i ḥafı kıldı, -dı*]

kenz-i ḥaḳā'ıḳ [1] Hakikatlerin hazinesi.

Kenz-i ḥaḳā'ıḳı çü künūzında kenz ider / Kim feth iderse anı irişür siyādete (*Murādī Dīvānı, Gazel 1372, Beyit 3*). [*kenz-i ḥaḳā'ıḳı, -ı*]

kenz-i ḥikmet bāb [1] Hikmet hazinesinin kapısı.

Kenz-i ḥikmet bābını eyler küşāde şol kişi / Her işinde ḳavl-i 'ālimlerde dā'im kār ider (*Murādī Dīvānı, Gazel 382, Beyit 4*). [*kenz-i ḥikmet bābını, -(n)ı*]

kenz-i lā-yefnā [1] Yok olmaz, tükenmez hazine.

Āṣḳār olduḳda şüret genc-i ma'nādur ḥafı / **Kenz-i lā-yefnā** dilerseñ himmeti kıl aña dal (*Murādī Dīvānı, Gazel 778, Beyit 4*). [*kenz-i lā-yefnā,]*

kenz-i maḥfi [6] Hadis olarak da rivayet edilen, "Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım" ifadesinden alınmıştır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümleten bir **kenz-i maḥfidür** nihān-ender nihān / Pes nihān olḡıl ki bu remzi 'ayān şerḥ eylemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 549, Beyit 3*). [*kenz-i maḥfidür, -dür*]

kenz-i maḥfi-yi ḥudā [1] Allah'ın gizli hazinesi.

Ḡaflet itme berü gel 'ālem-i kübrāsın sen / **Kenz-i maḥfi-yi Ḥudā** rāh-ı temennāsın sen (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 18, Beyit 2*). [*kenz-i maḥfi-yi ḥudā,]*

kenz-i ma'nā [1] Anlam hazinesi. II Manevî hazine.

Kenz-i ma'nāyı bulup yolına terk-i ser idüp / Ḳalbūñ āyīnesini nice şafā gördüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1511, Beyit 3*). [*kenz-i ma'nāy, -(y)ı*]

kerāmāt [1] Kerametler.

Ḥaḳ saña virdi **kerāmātı** sa'ādet demidür / Ḥamdü li'llāh ki Murādī demüñ 'izzet demidür (*Murādī Dīvānı, Gazel 442, Beyit 5*). [*kerāmātı, -ı*]

keramet [6] 1. Cömertlik, lütuf, iyilik.

Yār ile yār olup çün geldi aradan aḡyār / Olmadı cümle nāḳıṣ virildi her **kerāmet** (*Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 3*). [*kerāmet,]*

2. Allah'ın bazı kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü, hârikulāde durum.

Sahāyifden müberrādur fu'ād-ı şafḥa-i merḳūm / Degüldür lafzu ḥarfe mā'il aña bu **kerāmetdür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 4*). [*kerāmetdür, -dür*]

Çü bildüm bir **kerāmet** virdi Ḥaḳ kim ḥadde gelmez ol / Melā'ik cümle āmennā diyü çağırdı her yirden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1022, Beyit 2*). [*kerāmet,]*

Çünkü bulduñ **kerāmetin** hūnuñ / Diye gör lā-ilāhe illā hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1185, Beyit 18*). [*kerāmetin, -in*]

Tāc-ı 'izzetdür **kerāmet** gerçi kim insānda / Līk devlet var ziyāde vuṣlat-ı cānānda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1247, Beyit 1*). [*kerāmet,]*

Ḳomıṣ āyīnesinde bir 'alāmet / Bulur mir'āt 'alāmetden **kerāmet** (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 17, Beyit 3*). [*kerāmet,]*

kerāmet göstermek [1] Deyim Allah'ın bazı kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma.

Ger ululuk ister iseñ ol rızāsında hemān / Bildügin yañıldı her kim ki **kerāmet gösterür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 360, Beyit 5*). [*kerāmet gösterür, -ür*]

kerāmet-i ezeli [1] Ezelden beri var olan lütuflar, yardımlar.

Kerāmet-i ezelidür egerçi 'ālem-i rāy / Ebedle cem' ola ger daḡı ḥūb olur ārāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1541, Beyit 1*). [*kerāmet-i ezeli*dür, -dür]

kerāmetler olmak [1] Olağanüstü durumların olması.

Nice kerrāt ile oldum mücerrib cümle aḡvālī / Miyān-ı vaḥdet ü kesretten **oldı** bu **kerāmetler** (*Murādī Dīvānı, Gazel 287, Beyit 3*). [*kerāmetler oldı, -dı*]

kerān [3] Kenar, uç, kıyı. II Sınır, son.

Murādī bil bu deryānuñ **kerān**ın bulmadı kimse / Nazar iderse saña bil ki baḡr-ı bī-kerānsın sen

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 5). [kerânın, -ın]

Bu geşt-i vücûduñ bād-bânın bulmadı kimse / Murâdî bil bu deryânın **kerânın** bulmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 12). [kerânın, -ın]

Kerânî yok yem-i 'afvuñ Hudâya / N'ola kılsan beni lutf ile ihyâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 20). [kerânî, -ı]

kerân olmak [1] Kenar, uc olmak.

Bağr-ı bî-pâyândur **olmaz** Murâdîye **kerân** / Her ne deñlü ister iseñ andan 'irfân iste tek (Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 5). [kerân olmaz, -maz]

kerem [17] Lutf, iyilik, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dest-i lutfuñla elüm al ayağa kaldur beni / Çün **keremdür** saña kânün eylegil hâşıl şifâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [keremdür, -dür]

kerem eylemek [1] Cömertlik etmek, iyilik etmek.

Gel Murâdî kuluñ eyleme red **eyle kerem** / Koyuben seni varup gayre kime yalvara (Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [kerem eyle,]

kerem-i lâ-ilâhe illâ'llah [1] Allah'tan başka ilah yoktur'un cömertliği.

'Âleme saçdı feyz-i ni'metini / **Kerem-i lâ-ilâhe illâ'llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 2). [kerem-i lâ-ilâhe illâ'llah,]

kerem-i yâr [1] Sevgilinin ihsanı, lutfu.

Cümleden el yudı çün yâre muñ'ı oldı muñ'ı / **Kerem-i yâr** ile gör nice mükerremdür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [kerem-i yâr,]

kerem kılmak [3] Cömertlik etmek, asalet göstermek.

Vâ'iz sen eger bulduñ ise çäre halâşa / Gel hâlümüze ko bizi lutf eyle **kerem kıl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [kerem kıl,]

Zerre-i hâric degül her ne ki var kalbden / Nâmı çü vehhâbdur **kıldı keremler** kerîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 4). [keremler kıldı, -dı]

Kerîmâ **kıl keremler** ben hakîre / Kıyâmetde gözüm olmaya tîre (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 16). [keremler kıl,]

kerem olmak [1] Lutfun, cömertliğin olması.

Beni bildürmek içün baña idüpdür bu işi / Kerem ile **kerem oldı** yine ikrâm ile tâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 4). [kerem oldı, -dı]

kerem u fażl [1] Cömertlik ve lutf.

Şol kârı vir baña ki o sende rızâ durur / Yâ Rab şıgınmışam **kerem u fażluña** senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 4). [kerem u fażluña, -un, -a]

kerem u lutf [1] Lutf ve cömertlik.

Tevbeler eyledüm eyâ Mevlâ / **Kerem u lutfuñ** ile aç baña bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2). [kerem u lutfuñ, -un]

kerh [2] İstemeyerk, gönülsüz.

Gel berü kıl i'tirâf diñle Murâdî sözün / Yoğsa seni **kerh** ile kırtarur inkârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 5). [kerh,]

Gel berü kıl i'tirâf diñle Murâdî sözün / Yoğsa seni **kerh** ile kırtarur inkârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [kerh,]

kerîm [7] Kerem sahibi, cömert, ihsanı bol. II Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kerîm kapusına tutmuşuz dem-â-dem yüz / İki cihânda anuñ çün mükerremüz câna (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2). [kerîm,]

kerîmâ [4] Ey kerem sahibi olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kamu 'âlem saña kıldur Hudâya / **Kerîmâ** pâdişâh reh-nümâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 74, Beyit 1). [kerîmâ,]

kerîm-i mihr-bân [1] Şefkatli cömertlik sahibi.

'Ankarîb oldı vişâl ol zî-kerem keşf ide rû / Ol habîb ü ol **kerîm-i mihr-bân** añlar beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [kerîm-i mihr-bân,]

kerîmü'l-ekremîn [1] Cömertlerin en cömerdi; Allah.

Virdi çün bâzüya kuvvet ol **kerîmü'l-ekremîn** / Yazdı menşür-ı berât innâ feteñnâ gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3). [kerîmü'l-ekremîn,]

kerîmü's-şân [1] Muhterem, saygıdeğer şanı büyük (kimse).

Sen **kerîmü's-şânsın** ma'bûdsın yâ ze'l-celâl / Cüd u ihsânüñla toludur şehâ kevn ü mekân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [kerîmü's-şânsın, -sın]

kerrat [3] Tekrar tekrar, defalarca.

Ya Rab nedür bu hikmet 'aynumda Hakk isbât / Vâhid durur fu'âdum kudretde oldı **kerrât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 1). [kerrât,]

Nice **kerrât** ile oldum mücerrib cümle ahvâlî / Miyân-ı vahdet ü kesretten oldı bu kerâmetler (Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [kerrât,]

Kâlib-ı cisminde cismîn mahz-ı hikmet añlamış / Şol mubaşşar k'añlamış idrâkini **kerrât** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 3). [kerrât,]

kerre [1] Defa.

Bahre şalıñdı fülk-i dil bulmadı hadd ile kenâr / Eyledi nice **kerredür** 'aql ile fehmi bād-bân

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [kerredür, -dür]

kes [1] Kişi, kimse.

Ey nihânî sırıruñı fâş itme âfet vaz gel / Degme
kesde şimdi bulunmaz emânet vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 1). [kesde, -de]

kes nemî dâned edâ çü nist ez güyâ-yı men [1] Kimse bilmez edânı çünkü benim gibi anlayan yoktur.

Men ne-dânem bî zebânî cism-i men pür ez-zebân /
Kes nemî dâned edâ çü nist ez güyâ-yı men
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 2). [kes nemî dâned edâ çü nist ez güyâ-yı men,]

kesafet [1] Bulanıklık, açık ve berrak olmama. II Kir, pislik.

Misâl bulmadı dil kıldı beni misâl içre / **Kesâfeti**
koyup eltâf oldu hem çün bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 3). [kesâfeti, -i]

kesb [1] Edinmek, elde etmek, kazanmak.

Ey Murâdî bu cihân **kesb** için oldu icâd / Anda yarın görimez bunda olan a'mâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5). [kesb,]

kesb eylemek [7] Edinmek, elde etmek, kazanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ma'rifet **kesb eylegil** olma ma'arifsüz şakın /
Ma'rifetsüzdür cihân içinde bil misl-i "haşab"
(Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [kesb eylegil, -gil]

kesb-i efrâh eylemek [1] Ferahlık, huzur kazanma, elde etme.

Muntazım olduğda hâli **kesb-i efrâh eyledi** / Tâlib oldılar anuñ çün cümlesi andan himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 3). [kesb-i efrâh eyledi, -di]

kesb-i hâlet eylemek [1] Durum, hal, coşkunluk kazanmak, elde etmek.

Diñle kavlini Murâduñ **kesb-i hâlet eylegil** /
Añlayasın şoñra nice merd-i meydân olmışam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 5). [kesb-i hâlet eylegil, -gil]

kesb-i hayât eylemek [1] Yaşamaya çalışmak.

Gördi çün yâr yüzün çok şalavât eyledi dil /
Kelimât eyleyirek **kesb-i hayât eyledi** dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [kesb-i hayât eyledi, -di]

kesb-i 'irfan itmek [1] İrfan kazanmak, irfanı elde etmek.

Ger Murâduñ mantıkından **kesb-i 'irfan idesin** /
Bulduñ iki hânede ehliyyet ile iştiḥâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [kesb-i 'irfan idesin, -e, -sin]

kesb itmek [12] Kazanmak, elde edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün işittüm bu nidâyı **kesb idüp** nice feraḥ /
Kalmadı aşlâ kusûrum eyledüm ḥamd ü senâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [kesb idüp, -üp]

kesb-i zâhir [1] Görünen, ortada olan kazanç.

Hicâb-ı ḡayrı çün terk eyledüm erf'-i hicâb için /
Mu'ayyen **kesb-i zâhirdür** nihânîdür nihânımdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 3). [kesb-i zâhirdür, -dür]

kesel [1] Tembellik, uyuşukluk.

Nedendür tâ'ata dâ'im **keselsin** / Eger lu'b olsa ḡayet bî-bedelsin (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 3). [keselsin, -sin]

kesel olmak [1] Tembel olmak.

'Avn-ı bād-ı himem ile ider ol ḡayy-ı mekân /
Olmadı bu yürüyüşde **kesel olup** kâhil (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [kesel olup, -up]

kesmek [6]1. Bıçak, makas, balta vb. bir âletle ikiye ayırmak, kat'etmek.

Seyf-i kudret çün şalındı **kesdi** düşmen gerdenin /
Âyet-i naşrun min'Allâh indi her câ gel berü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [kesdi, -di]

2. Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek.

Murâdî gerçi ki söyler velî söyletdüren Ḥakdur /
Er iseñ söylegil illâ aradan **kes** ki gitsün lâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [kes,]

Çün kim nesîm-i lutf ese gönlüm dü-'âlemden **kes** /
Bir katreyem lîkin dilerven baḡr gibi cüş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3). [kes, -e]

Muḡâl olmaz mecâl olmaz ki ger **kesdün** 'ılakeyin /
Duriş cehd eyle 'aynûnden açıla tâ hicâbeyin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [kesdün, -dün]

Çün keremler fi'l-i maḡşuşuñdur ey 'âlî cenâb /
Kesme lutfuñ aña kim iḡsâna mu'tâd idesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [kesme, -me]

Meşrebindedür ḡamunuñ şerbi bes / Gözüñe göre görürsin sözi **kes** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [kes,]

kes olmak [1] Bırakmak, vazgeçmek.

'Âlemi vardur Murâduñ 'âlem **olmaz** aña **kes** /
Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i 'âlemi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5). [kes olmaz, -maz]

kesret [46] 1. Çokluk.

'Ömrümüz ḡarc itmezüz zâ'id yire ey rûḡ-ı mâ /
Anladuñ her **kesretün** yanında vahdet var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [kesretün,]

Şerhe gelmez vahdetüm ammā ki bilmem **kesretüm** / Ni'met-i 'uzmāda buldum yine kendü ni'metüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 1). [kesretüm, -üm]

Kesret ü vahdet rumûzın fehm idüpdür cân ü dil / Fâriğu'l-bâl olmışam **kesretde** tenhâsındayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 3). [kesretde, -de]

Şināv-ı baħr-ı vahdet kıl Murâdî **kesret** içinde / Bu bir a'lâ zerâfetdür nihân itdün hemân oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [kesret,]

2. Bir olan Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli edip çokluk halinde görülmesi.

Ey cemāle râğıb olan eyle tenhâ dîdeñi / **Kesreti** manzûr idinme kılasın vahdetde cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3). [kesreti, -i]

Kesret ü vahdet nedür **kesretde** vahdetdür kamu / Vahd u vahdāniyyet izhâr için oldı hemm ü şād (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [kesretde, -de]

Hālât-ı 'ayn-ı vahdet **kesrettedür** çü maħcûb / Kaldur hiçâb-ı ğayrı 'ayn ola tā ki bāhir (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 2). [kesrettedür, -de, -dür]

Ey Murâdî 'ālem-i vahdetde **kesretdür** vahîd / Sen temāşā kıl beni kim kesret-i tenhâ menem (Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 5). [kesretdür,]

Sāha-i kudretde gördüm bu zuhûrın **kesretin** / Likin olunmuş ihâta bir muhîb 'ummân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [kesretin, -in]

Oldı müstağrak gönül hayretde hayretdür yine / **Kesretinden** vecd olup vahdetde vahdetdür yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [kesretinden, -in, -den]

Hāne-i vahdetde tevhidümde vahdet bulmışam / Vahdetüm şerhinde ben **kesretle** bürhānam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [kesretle, -le]

Çerāğını açup 'ayn ile 'ayn aldı ğaybından / Koyup tenhāda bir kesret idüp **kesretde** tenhāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [kesretde, -de]

Tecellā eylemiş Mūsî-i kalbe vahdet-i zātı / Ene'l-hāk söylemiş **kesretde** gördüm tağ u şahrāsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [kesretde, -de]

3. Masiva; Allah'ın dışındaki her şey.

Günc-i hālvet 'ālemin gör **kesreti** kılma taleb / Tālîb-i tahkîk iseñ ol "kable mevtin" sen fenā (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [kesreti, -i]

Bırak dünyāyı terk-i kār u bār it / Kō **kesret** milkini vahdet gözetgil (Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2). [kesret,]

Kesreti kō ârzü-yı vahdet eyle rûz u şeb / Fā'ide kılmaz bu **kesret** saña cānā gözün ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [kesret,]

Kesreti kō ârzü-yı vahdet eyle rûz u şeb / Fā'ide kılmaz bu kesret saña cānā gözün ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [kesreti, -i]

Ne tenhādür bu tenhâlık bilinmez aşl-i tenhâ mı / Ne kesretdür bu **kesret** ibtidâ mı intihâ mıdır (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [kesret,]

Ne tenhādür bu tenhâlık bilinmez aşl-i tenhâ mı / Ne **kesretdür** bu kesret ibtidâ mı intihâ mıdır (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [kesretdür, -dür]

Nâkil-i esrâr-ı ğaybû'l-ğayb olan vicdân ile / Sen anuñ **kesretde** bilme şerhi tenhâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [kesretde, -de]

Kesreti terk eyledüm ki vahdete ola tarîk / Kalbi tenhâ kılmayınca bilmedüm vahdet nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [kesreti, -i]

Ġayret-i vahdet çü cûş ide kalur mı nesneden / Her ne deñlü var ola **kesret** olur zîr ü zeber (Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [kesret,]

Şol seher kim hālvet oldı hāne-i dil ğayrdan / **Kesreti** terk itmek için naşş-ı tenhâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 3). [kesreti, -i]

'Avn-ı yâr ile ziyân itmedi **kesret** baña hiç / Melâ-ı kesrete bakşam baña vahdet görinür (Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [kesret,]

Ey Murâdî ezeli vahdeti gör **kesreti** kō / Şîr iseñ ara kamu bişeyi bul bir dağı şîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5). [kesreti, -i]

Diler iseñ bu Murâdî göresin vahdetde / Yoħsa **kesretde** nice cism ile yektâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [kesretde, -de]

Yād eylemiş ber-kaddi kamu âşināları / Terk itdi cümle **kesret** tenhāda seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 2). [kesret,]

Cür'a nûş olalı ħum-hāne-i vahdetden biz / Nice dem fâriğuz ez-ğayr ve **kesretten** biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [kesretten, -den]

Ne **kesret** kaldı ne vahdet gönül bir 'āleme düşdi / Vahîd oldı bi-ħamdi'llāh ki **kesret** kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [kesret,]

Ne **kesret** kaldı ne vahdet gönül bir 'āleme düşdi / Vahîd oldı bi-ħamdi'llāh ki **kesret** kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4). [kesret,]

Kesreti anuñ için tarîk olup redd itdüm / Añladum zevkini her küşede bir tenhānuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [kesreti, -i]

Ferāğat eyledi cümle müberrā oldı **kesretten** / N'ider ol ğayrınuñ zevkin çü zevk aldı dil-ārādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [kesretten, -den]

İrişdür vahdete kendün kıma **kesretde** yarım dem / Hayât ister iseñ her dem di lâ-mevcûde illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [kesretde, -de]

Vâhid olmayınca **kesretten** vahid olmaz fu'âd / Hâk bulunmaz kılmayınca zıkr-i inşâ elbine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 4). [kesretten, -den]

'Ayn-ı vahdet **kesreti** mahv ü hebâ kıldı yine / Fülk-i dil bir ulu bahri âşinâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 1). [kesreti, -i]

'Âlem-i vahdetde **kesret** 'ilmini kılmâ taleb / Nâr-ı vâdiyi gözetme dest-i Mûsâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3). [kesret,]

Murâduñ kim ola güftârını fehm eyleye cânâ / Beyân ister iseñ kı **kesreti** şıgıl ile tenhâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5). [kesreti, -i]

Seni **kesretde** koyup kıldı hicâb etrâfuñ / 'Ayn-ı vahdet gözedüp müşkili hâll eyle yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [kesretde, -de]

Eger 'akluñ saña yâr ise Murâdî zinhâr / **Kesreti** terk idüben vâhidi bul vahdetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 5). [kesreti, -i]

Murâdî **kesreti** terk eyle vahdet ister iseñ / Müyesser olmadı kesretle tev'emân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [kesreti, -i]

Murâdî kesreti terk eyle vahdet ister iseñ / Müyesser olmadı **kesretle** tev'emân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [kesretle, -le]

Hem-dem olan yâr ile bakmadı âlâsına / **Kesreti** terk eyleyüp yol bula tenhâsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 1). [kesreti, -i]

Kesretinden kaçmışam anuñ içün bu 'âlemüñ / Hücre-i vahdetde buldum gûşe-i tekrârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 2). [kesretinden, -in, -den]

Geldi Murâdî **kesrete** yümn ile gerçi kim / Vahdetde kıldı zıkr-i dehânum seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [kesrete, -e]

Kesretde vahdet gözlegil urğıl cihâna püşt-i pâ / Yâ-hû ve yâ men-hû diyü derd ile giryân ol yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [kesretde, -de]

Murâd itdi **kesretde** vahdet-hüner / Göñül gayb ider ol şeh-i Edhemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [kesretde, -de]

kesret-i aşhâb [1] Kesret, masiva sahipleri.

Âferin şad âferin zihn-i Murâda âferin / Vahdeti bu **kesret-i aşhâb** içinde seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [kesret-i aşhâb,]

kesret-i emvâc [1] Çokluk, kesret dalgası. II Masiva.

'Ârifün bir lem'asındandır cihân-ârâyışı / **Kesret-i emvâc** ile bir bir meşiyetdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 2). [kesret-i emvâc,]

kesret-i 'işyân [1] İsyanın çokluğu.

Kesret-i 'işyân ile yâ Rab 'aceb hâlüm n'ola / Tevbeler olsun günâha tevbeler yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [kesret-i 'işyân,]

kesret-i تنها [1] Yalnızlık içindeki kalabalık.

Ey Murâdî 'âlem-i vahdetde kesretdür vahid / Sen temâşâ kıl beni kim **kesret-i تنها** menem (Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 5). [kesret-i تنها,]

kesret itmek [1] Kalabalıklaşmak, artmak.

Çerâgını açup 'ayn ile 'ayn aldı gaybından / Koyup tenhâda bir **kesret idüp** kesretde tenhâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 2). [kesret idüp, -üp]

kesret-i vecd [1] İlâhi aşkla kendinden çokça geçmek.

Şorar iseñ bize ger mes'eleden ey şofî / **Kesret-i vecd** ile bulduk biz o تنها haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 4). [kesret-i vecd,]

kesret milki [1] Kesret ülkesi. II Fâni dünya.

Ey Murâdî benlûgi terk eyle gel senden yüri / Kı bu **kesret milkini** genc-i dücâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [kesret milkini, -(n)i]

kesret olmak [2] Çok olmak.

Vahdet-i dildür ne kesret **kesret oldu** çün zehâb / Zâhib oldu çünki bir şey bağlanılmaz dilde bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [kesret oldu, -dı]

Hân-kâh-ı 'ışk içinde mu'tekif olduñsa ger / 'Uzlet oldur **kesret oldu** kânde 'uzlet var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [kesret oldu, -dı]

kesret ü vahdet [4] Çokluk ve birlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kesret ü vahdet nedür kesretde vahdetdür kamu / Vahd u vahdâniyyet izhâr için oldu hemm ü şad (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [kesret ü vahdet,]

keşefnâ [1] Giderdik, kaldırdık [Lekad kunte fî gafletin min hâzâ fe keşefnâ anke gutâeke fe besarukel yevme hadîdun: Andolsun sen bundan gaflette idin; derhal biz senin perdeni kaldırdık. Bugün artık gözün keskindir (denir) (50/Kaf 22; 7/Araf 135; 10/Yunus 12, 98; 21/Enbiya 84; 23/Müminun 75; 43/Zuhruf 50)].

Çün açdı hicâbın oldu peydâ / Pes kıldı nidâ didi **"Keşefnâ"** (Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1). ["keşefnâ",]

keşf eylemek [18] Ortaya çıkarmak, açmak, meydana çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen

anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yaşumı kılma revân zâtuñi keşf eye baña / Ne ki hâlüm ki ola cümlesi mekşûf saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 1). [keşf eyle,]

keşf-i 'atâ kılmak [1] Bağış, lütuf ortaya koymak.

'Atâ-yı bî-nihâyetden yine keşf-i 'atâ kıldı / 'Aceb fen eyledi sır eyledi rûy-i celâinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 2). [keşf-i 'atâ kıldı, -dı]

keşf-i berâkî' itmek [1] Yüz örtüsünü açmak, kaldırmak.

İdelden serverüm keşf-i berâkî' / Gelür şems ü kamer gibi levâmî' (Murâdî Dîvânî, Gazel 659, Beyit 1). [keşf-i berâkî' idelden, -elden]

keşf-i cemal [3] Yüzünün güzelliğini açmak, ortaya çıkarmak.

Râfî '-i huch olsa makşûd eylese keşf-i cemâl / Ey mubaşşır her ne deñlü görseñ ol zîbâ olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 378, Beyit 3). [keşf-i cemâl,]

Yârdan bulmağa isterseñ eger keşf-i cemâl / Gözüñi yâre diktüp gayrı yüze bî-başar ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 791, Beyit 2). [keşf-i cemâl,]

'Ahd-ı mîsâk itdi keşf-i cemâl / Açdı çün kim nikâbı didi belî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1564, Beyit 3). [keşf-i cemâl,]

keşf-i cemâl eylemek [1] Yüzünün güzelliğini açmak, ortaya çıkarmak.

Hakkâ budur ki keşf-i cemâl eylese habîb / Bu çeşm-i câna manzar-ı a'lâdadur naşîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 144, Beyit 1). [keşf-i cemâl eylese, -se]

keşf-i cemâl itmek [2] Yüzünü açmak, yüzünün güzelliğini ortaya çıkarmak.

Kaldurdu hicâbın idüben keşf-i cemâlî / Tarh oldu aradan gidüben tâ-i maḥabbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 196, Beyit 4). [keşf-i cemâlî idüben, -i, -üben]

Keşf-i cemâl idelden çeşmümde manzarumdur / 'Ahdine i'timâdum var gayre yok inanum (Murâdî Dîvânî, Gazel 947, Beyit 2). [keşf-i cemâl idelden, -elden]

keşf-i cemâl kılmak [1] Yüzün güzelliğini ortaya çıkarmak, yüzü açmak.

İltimâs eyleyelüm yâre kıla keşf-i cemâl / Râḥat-ı dil bulalum fakr u 'anâdan geçelüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 917, Beyit 3). [keşf-i cemâl kıla, -a]

keşf-i didâr [1] Yüzün açılması, görünür hale gelmesi.

Yalvarup ol dilrübâdan keşf-i didâr istedüm / Yâvî kıldum kendözüm kendümde tekrâr istedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 876, Beyit 1). [keşf-i didâr,]

keşf-i hicâb [1] Perdeyi açmak. II Allah ile kul arasındaki engellerin ortadan kalkması.

Ey Murâdî ne murâd üzre durur keşf-i hicâb / Vaşf u takrîr idemez hiç seni bir vaşşâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 140, Beyit 5). [keşf-i hicâb,]

keşf-i hicâb itmek [2] Perdeyi, engeli kaldırmak. II Allah ile kul arasındaki engellerin ortadan kalkması.

Tâb-ı cemâlün 'aksini göz görse dil şeydâlanur / Keşf-i hicâb itseñ eger cân ü cihân rûsvâlanur (Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 1). [keşf-i hicâb itseñ, -se, -n]

Çün idüpdür ezelde keşf-i hicâb / Aña göre kuruldu yine nikâb (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 15, Beyit 3). [keşf-i hicâb idüpdür, -üp, -dür]

keşf-i hicâb olmak [1] Örtünün, engelin kalkması.

Elâ ey 'âşık-ı şûrîde gel keşf-i hicâb oldu / Yüri var hüsne karşı gör ne şive kılur ol fettân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 3). [keşf-i hicâb oldu, -dı]

keşf-i huch itmek [1] Örtüyü, engeli kaldırmak, açmak.

Keşf-i huch itse ne gam kâşif-i muṭlaḥḥdur bu / Perde-dâr âyinesi aña beḳâdur yine bes (Murâdî Dîvânî, Gazel 616, Beyit 2). [keşf-i huch itse, -se]

keşf-i likâ [1] Yüzünü açma, gösterme.

Cân ü gönülden eyledi çün terk-i gayrûñi / Anuñ içün aña yine keşf-i likâdadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 464, Beyit 2). [keşf-i likâdadur, -da, -dur]

keşf-i nikâb itmek [2] Yüz örtüsünü kaldırmak, açmak.

Cemâl-i küllü min küllin eger keşf-i nikâb ide / Mükerrer olmadı aşlâ müyesser yüsri 'usrâdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 314, Beyit 2). [keşf-i nikâb ide, -e]

Lem'a-i nûr-ı vech çün keşf-i nikâb idüp durur / 'Âleme virdi ḥüsnini anuñ içün cemâlümüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 598, Beyit 3). [keşf-i nikâb idüp, -üp]

keşf-i râz [1] Sırrın ortaya çıkması.

Ey Murâdî vâhidiyyetden haberdâr olmayan / Pes ḥarâm-ender ḥarâm oldu anuñla keşf-i râz (Murâdî Dîvânî, Gazel 562, Beyit 5). [keşf-i râz,]

keşf-i râz kılmak [1] Sırrı açığa çıkarmak.

Ey Murâdî ser virüp sırrı 'ayân itme şakın / Kâşif olma kıl ḥâzer zinhâr kıla keşf-i râz (Murâdî Dîvânî, Gazel 573, Beyit 5). [keşf-i râz kıla, -ma]

keşf-i rumûz itmek [1] Gizli manayı ortaya çıkarmak.

Kenz-i maḥfîden itdi keşf-i rumûz / Zâhir olmadı lîk zerre henüz (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 16, Beyit 3). [keşf-i rumûz itdi, -dı]

keşf itmek [20] Göstermek, ortaya çıkarmak.

Çün **keşf idesin** baña cemālūñ keremūñden / Şükrâne içün bir de kılam biñ nefes ihyā (Murādî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [keşf idesin, -e, -sin]

Beni hayrân iden yâ Rab o nûruñdan ziyâ mıdır / Cemālūñden yine **keşf itsek** ihsânūñ revâ mıdır (Murādî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 1). [keşf itsek, -se, -k]

Kendü çün aña **keşf ide** rûy-i haķıķatin / Bi'z-zât n'ide vâsitâyı ol ğınâdadur (Murādî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3). [keşf ide, -a]

Oldı anuñ nice biñ şāhān-ı 'ālem bendesi / Çünkü **keşf itdi** cemālın 'āleme sultān-ı 'ışķ (Murādî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [keşf itdi, -di]

Hürrem ol dil kim habîbi aña **keşf ide** cemāl / Dil cemāl ile cemālinde kemāl ide hayāl (Murādî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 1). [keşf ide, -e]

Her kaçan kim ol habîbüm **keşf ide** baña cemāl / Ol cemāle bakmağ ile bilmişem mâhiyyetüm (Murādî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 2). [keşf ide, -e]

Murādî dest-i zârın ref' ider ol yüce dergāha / Cemālinden diler **keşf ide** zâtın zü'l-cemāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [keşf ide, -e]

'Anķarîb oldı vişāl ol zî-kerem **keşf ide** rû / Ol habîb ü ol kerîm-i mihr-bān añlar beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [keşf ide, -e]

Cümle niyāz idüp didiler kim bi-haķķi ān / **Keşf it** maħabbetüñ bize bir iki bābını (Murādî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 2). [keşf it,]

II Açmak, kaldırmak.

Habîb-i münis-i cān ü dilümden bûy-ı vuşlatdur / Nîķābın **keşf idüp** rûyından olmış cā-be-cā peydā (Murādî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 2). [keşf idüp, -üp]

Bahr-ı a'zamdur Murādî her yaña keffin şaçar / N'eyesün nā-ehle **keşf itmek** olur esrār güc (Murādî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [keşf itmek, -mek]

Bes durur 'āşıķlara ma'nā yüzinden bir nişān / Ten hicābın **keşf idüp** olsa nümāyān insilāh (Murādî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [keşf idüp, -üp]

Ruħ-ı tābendesinden çün nîķābın **keşf ide** dildār / Bulınmaz bende nesne bu yoğ ile yārdan hergiz (Murādî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 4). [keşf ide, -e, -]

Cennetüñ bābını **keşf itmege** Rızvān gerek / Ma'rifet gencin açan hāzin-i 'irfānam ben (Murādî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 3). [keşf itmege, -mek, -e]

'Uķde-i hall itmege acgıl başîret dîdesin / Tā nîķābuñ **keşf ide** Rabbüñ senüñ iķān ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 4). [keşf ide, -e]

Cemāl-i lā-naẓîrin **keşf iderse** zîr-i hucbından / Ziyāde ola ol demde kamu üftādenüñ meyli

(Murādî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [keşf iderse, -er, -se]

II Anlamak; vakıf olmak.

Rāzıķuñ merzûķ içün hālince vardur mevhibi / Hālūñi **keşf itmez** iseñ gör neler intā olur (Murādî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [keşf itmez, -mez]

Keşf ideli Murādî bu emşār kavmini / Hayret başar kamuyı nazardan bu ağuma (Murādî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 5). [keşf ideli, -eli]

Tecelliden karar itmez gönül ister tecellâyı / Tecellî 'aynına gelmez diler **keşf ide** ma'nāyı (Murādî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [keşf ide, -e]

Tesellādan karar itmez gönül ister tecellâyı / Tecellā 'aynına gelmez diler **keşf ide** ma'nāyı (Murādî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [keşf ide, -e]

keşf kılmak [2] Açmak, meydana çıkarmak.

'Ahde kılduñ çün vefāyı eyledüñ iķrāruñı / Kim nedendür **keşf kılduñ** yine pinhān eyledüñ (Murādî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 4). [keşf kılduñ, -du, -n]

II Anlamak; vakıf olmak.

Eyle ifnā bu vücūd-ı 'arızı ey rûz ten / Men 'aref sırrın dilerseñ **keşf kı** bu kârdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 2). [keşf kı,]

keşf olmak [3] Açmak, meydana çıkarmak.

'Alā'im oldı kamu 'āleme huşûs-i nîķāb / 'Aceb olur bu nîķābumda **keşf olursa** cemāl (Murādî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 4). [keşf olursa, -ur, -sa]

II Anlaşılmaq, bilinmek.

Perdesinde böyle dür **keşf olsa** nic'olurdı kār / Hôş 'aceb hesnā imiş bi'llāhi ol kütü'l-ķulüb (Murādî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [keşf olsa, -sa]

Men 'aref sırrında ehl-i ser idüp cevflānlara / **Keşf olunmaz** yār ile sırr-ı nihānum var iken (Murādî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 3). [keşf olunmaz, -ın, -maz]

keşşaf [7] Pek ziyade keşfedici, eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Taldı vecdi yine vecdi deñizine **keşşāf** / Virdi bî-had feraħ-ı ķalb hazine keşşāf (Murādî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [keşşāf,]

keşti [1] Gemi.

Gezerler anda **keştiler** içi maħlûķ ile memlû / Sürer bād-ı mehîb anları açmış bād-bān cem'ā (Murādî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [keştiler, -ler]

keşti-i ķalb [1] Kalp gemisi.

Keşti-i kalbi her dem sür baħr-ı bî-kerāna / Ger āb ile havādan ‘ummān olam dir iseñ (Murādî Dîvānı, Gazel 749, Beyit 3). [keşti-i kalbi, -i]

keşti-mişāl [1] Gemi gibi.

Dünyā tıarsa Nüh ile zabt eylemek muhāl / **Keşti-mişāl** ‘aceb ulu deryādudur gönül (Murādî Dîvānı, Gazel 820, Beyit 2). [keşti-mişāl,]

ketm-i ‘adem [2] Allah’ın ruh ve cisim âlemini yaratmak istediği zaman bütün yaratıkların ilki olan öz.

Hallāk o durur cümleyi pes **ketm-i ‘ademden** / Evvel oldı münezzeh yine bu cümleden illā (Murādî Dîvānı, Gazel 80, Beyit 7). [ketm-i ‘ademden, -den]

Egerçi **ketm-i ‘ademden** var ise bāhirdür / Sebeb olur ‘ademe aňla infişāl-i vücūd (Murādî Dîvānı, Gazel 261, Beyit 4). [ketm-i ‘ademden, -den]

ketm-i sırr etmek [1] Sırrı gizlemek.

İsm-i mahzūnuñ için sırr ile vir bize cevāb / **Ketm-i sırr etmek** için bizde durur rāh-ı şavāb (Murādî Dîvānı, Gazel 140, Beyit 1). [ketm-i sırr etmek, -mek]

ketm itmek [1] Saklayabilmek, gizli tutabilmek.

Ne kadar merd-i ma‘ārif özini **ketm ide** ol / Miski hıfz eyledügince yine zāhirdür bu (Murādî Dîvānı, Gazel 1201, Beyit 4). [ketm ide, -e]

kevn [1] Varlık, vücut, mevcüdiyet.

Kevn içre cüz’ ü kül kamu aduñ müsebbihün / Tesbihün ile cümle tolu arz ü āsumān (Murādî Dîvānı, Gazel 1134, Beyit 4). [kevn,]

kevn-i fesād [1] Kötü, fesatçı dünya.

Kehkeşān-ı dehre bakdum herkese yol gösterür / Hāy zālīm bî-vefādur āh bu **kevn-i fesād** (Murādî Dîvānı, Gazel 249, Beyit 4). [kevn-i fesād,]

kevn ile mekân [2] Varlık ve kainat.

Şu‘ā’ı nūr-ı pür-tābuñ dokındı lem‘a-ber lem‘a / Levāmî‘den mu‘arrādur bu **kevn ile mekân** el-hāk (Murādî Dîvānı, Gazel 675, Beyit 4). [kevn ile mekân,]

Bir sākīden içmişem ben bāde-i ‘ışkı kim / **Kevn ile mekân** içre yok durur aña sānī (Murādî Dîvānı, Gazel 1556, Beyit 2). [kevn ile mekân,]

kevn u mekân [15] Varlık âlemi. II Kainat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hā’il olmaz ‘ārif **kevn ü mekānuñ** perdesi / Perdeyi ref’ eyler iseñ sen de buldun yā naşīb (Murādî Dîvānı, Gazel 133, Beyit 3). [kevn ü mekānuñ, -un]

kevser [3] 1. Cennette bulunan, içenin bir daha susuzluk çekmeyeceği su.

Elā yā eyyühe’l-aħbāb dıraħtuñ altıdur **kevser** / Kim içerse zülālinden olup mest olmadı hüşyār (Murādî Dîvānı, Gazel 306, Beyit 4). [kevser,]

Çün āb-ı hayāt oldum **kevserle** rahīkam ben / Āb olmuşam ey ‘āşık her bir dil-i ‘atşāna (Murādî Dîvānı, Gazel 1411, Beyit 4). [kevserle, -le]

2. Kevser Suresi.

Seni meddāh olalıdan okur **kevser** lisānumdan / İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan (Murādî Dîvānı, Gazel 1020, Beyit 1). [kevser,]

k’ey [9] Ki ey nidası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murāduñ sözlerin aňlamağa **k’ey** er gerek / K’ey katı server gerek kim kıla bunda cān fedā (Murādî Dîvānı, Gazel 22, Beyit 5). [k’ey,]

keyfe [1] Nasıl.

Keyfenün emrinde bî-keyf oldı çün sırr-ı Hudā / Emrini “kün” kıldı künden oldı pes nūr-ı hüdā (Murādî Dîvānı, Gazel 16, Beyit 1). [keyfenün, -nün]

keyfe hükmi fa’lem enne’l-ħubbe ān [1] Allah’ın hükmü gelince biz sevginin anlamını da onun vasıtasıyla kavrarız.

Lā-ilāhe illā mine’l-fazlı’l-ħisān / **Keyfe hükmi fa’lem enne’l-ħubbe ān** (Murādî Dîvānı, Mesnevi 4, Beyit 9). [keyfe hükmi fa’lem enne’l-ħubbe ān,]

keyfiyyet [4] Bir şeyin esāsi ve iç yüzü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nüş idelden bāde-i ‘ışkı ebed mahmūr olup / ‘Āşıkın oldı bu **keyfiyyetde** hün-ālüdeler (Murādî Dîvānı, Gazel 365, Beyit 4). [keyfiyyetde, -de]

keyfiyyet-i ebrār [1] İyilerin, özü sözü doğru olanların durumu, hālî.

Qavlini güş eyle dā’im bu Murāduñ şubh u şām / Nükteler var anda kim **keyfiyyet-i ebrārdur** (Murādî Dîvānı, Gazel 403, Beyit 5). [keyfiyyet-i ebrārdur, -dur]

keyfiyyet-i esrar [1] Sırların durumu.

Bāde-i ‘ışk ile tahmīr oldı bu hākī vücūd / Kimsene tuymaz benüm **keyfiyyet-i esrārımı** (Murādî Dîvānı, Gazel 1457, Beyit 3). [keyfiyyet-i esrārımı, -um, -ı]

k’eyle [1] Ki yapar.

Hamd ol Hudāya **k’eylemez** in‘āmını dirīg / Hāşā kerīm olan ide ihsānını dirīg (Murādî Dîvānı, Gazel 668, Beyit 1). [k’eylemez, -mez]

keyvān [1] Zuhal yıldızı.

Felekle şems u mäh u Zühre Behram / Zühâl
Keyvân kâmusı saña fercâm (Murâdî Dîvânî,
Mesnevi 46, Beyit 9). [keyvân,]

kible [1] Namaz kılariken dönülen yön; Kâbe.

Âb-ı rüyuñ tamzurur çün **kibleye** âb-ı hayât /
Kahtresinden kâ'inât üzre 'atâ kıldı yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1271, Beyit 3). [kibleye, -ye]

kible-gâh-ı dü-cihân olmak [1] Dünya ve ahiretin yüz
çevrilen yönelinen yeri olmak.

Kible-i Ka'bede emr oldı itâ'at ideler / **Kible-gâh-ı
dü-cihân** oldı çü mihrâb kaşı (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1518, Beyit 3). [kible-gâh-ı dü-cihân oldı, -
dı]

kible-i ka'be [1] Namazda yüz dönülen Kabe.

Kible-i Ka'bede emr oldı itâ'at ideler / Kible-gâh-ı
dü-cihân oldı çü mihrâb kaşı (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1518, Beyit 3). [kible-i ka'bede, -de]

kıdem [1] Eskilik, mukaddem olmaklık.

Hem **kıdemden** hem 'ademden pes girü oldı su'âl
/ Didî hikmet ol durur olmazsa olmaz 'ukde-hâl
(Murâdî Dîvânî, Gazel 756, Beyit 4). [kıdemden, -
den]

kıdve-i a'yân olmak [1] Belli, açık şekilde
bir şeye uyulması, onun önderliği.

Maşûş olındı **kıdve-i a'yân olup** özi / Metbû'
oldı gözledî hürmet me'âlini (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1529, Beyit 4). [kıdve-i a'yân olup, -up]

kıl [1] Kıl, tüy.

Ey Murâdî seni 'âlem ne bilür a'mâdur / Vâhidi iki
görür olsa eger dîdede **kıl** (Murâdî Dîvânî, Gazel
799, Beyit 5). [kıl,]

II Kalbin çok ince, hassas olması.

Ey Murâdî va'de-i Hâkdan 'udül itme şakın / Cehd
idüp incitme kalbi kim göñül **kıldan** durur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 361, Beyit 5). [kıldan, -dan
]

kıl [1] Söz, kelâm.

Her kaçan tarh eylesem dil-hânesinden gayrıyı /
Yâr ile mâ-beynümüzde kâlimüz **kıl** arası (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1460, Beyit 3). [kıl,]

kıl u kâl [8] Dedikodu. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mürdeye cân-bağş olanlar **kıl u kâl** itmez kabûl /
Mu'ciz-i 'İsâda anlar mürde-i ihyâdadur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 367, Beyit 3). [kıl u kâl,]

kıl u kâl olmak [1] Konuşulmak, dedikodusu yapılmak.

Nâkil ü menkûlî bir nakl itdiler / Pes **olur** el'ân
nice **kıl u kâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 838, Beyit 2).
[kıl u kâl olur, -ur]

kılağuzlamak [1] Yol göstermek, tarif etmek.

Dînüm İslâm idi halk olmamış idi 'âlem /
Kılağuzladı yine âdemi dîne keşşâf (Murâdî
Dîvânî, Gazel 674, Beyit 2). [kılağuzladı, -dı]

kılmak [74] Yapmak, etmek, eylemek. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İşbu Murâdî sözlerin aňlayan er durur / Her kim
görürse hayrete varur **kılar** taña (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1, Beyit 3). [kılar, -ar]

kındil-i hüda [1] Hidayet kandili.

Nür olsa n'ola kâmu 'avâlim / **Kındil-i hüda** durur
mu'allak (Murâdî Dîvânî, Gazel 710, Beyit 3).
[kındil-i hüda,]

kırâ'ât kılmak [1] Okumak.

Bu Murâdî 'Alleme'l-insân mâlem ya'lemûñ /
Dersini **kıldı kırâ'ât** ser-te-ser oldı hümâm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 904, Beyit 5). [kırâ'ât kıldı,
-dı]

kırk [1] Kırk sayısı.

Mantıkından Murâduñ aňla bunı / Erba'in oldı
kırk içinde 'aded (Murâdî Dîvânî, Gazel 273,
Beyit 5). [kırk,]

kırmak [2] Helak etmek.

Ey Murâdî **kırar** sevâ çerisin / Leşker-i lâ-ilâhe
illâ'llah (Murâdî Dîvânî, Gazel 1217, Beyit 6).
[kırar, -ar]

2. Yok etmek.

'Usri yüsriñi **kırmasa** iki dünyânuñ / Cümleten
'âlem iki 'aynına her dem olsa (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1349, Beyit 2). [kırmasa, -ma, -sa]

kısmet eylemek [2] Nasip etmek, Allah'ın her
kişiye uygun gördüğü yaşama durumu.

Dü-cihânî câna **kısmet eylemiş** / Buldı zulmetden
ziyâdan iltizâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 274, Beyit
3). [kısmet eylemiş, -miş]

Çerh tolâbında gördüm delve girmiş bir melek /
Kısmet eyleyüp gezer erzâkı ol her bir feme
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 4). [kısmet
eyleyüp, -(y)üp]

kışsa [5] 1. Olay, macera.

Semâvât içre 'arz oldı melâ'ik içre bir hâlet / Ne
hâletdür bu hâlet kim 'acâ'ib **kışsadur** nev-yâb
(Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 5). [kışsadur, -
dur]

2. Hikaye; ibretli hikâye.

'Âlemde fârıgam ne 'aceb **kışsadur** bu kim / Ben
'ilm içindeyin beni 'irfân araşdurur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 480, Beyit 4). [kışsadur, -dur]

Şerhümi ezberledüm virdüm odur çün dâ'imâ /
Güft u gü mâzî müzâri' **kışsa** destân eglemez
(Murâdî Dîvânî, Gazel 552, Beyit 3). [kışsa,]

Sırrımı buldum ben ol serverde bu sırr-ı 'aceb / Bir 'acā'ib **kışşa** olmuşdur benüm bu tıynetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 3). [kışşa,]

Bu 'acā'ib **kışşadur** aña haberden gel haber / Âh ile hem-râzdur deryâda dil mihmân igen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 3). [kışşadur, -dur]

kışşa-i 'ışk [1] Aşk hikayesi. II Aşk macerası.

Kışşa-i 'ışkum işiden cümle hayrân oldılar / Câm-ı hübbum nûş idenler mest ü sekrân oldılar (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1). [kışşa-i 'ışkum, -um]

kışşa-i mâzî [1] Geçmişin olayı, kıssası.

Kışşa-i mâzî nedür müstakbelün emrin gözet / Nehyini bildünse hâzır muktezâsın añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [kışşa-i mâzî,]

kışşa-i pür-zevk [1] Çok zevkli kassa, hikaye.

Kışşa-i pür-zevkümi gûşlar eyleyenler tañladı / Câhil olanlar tañladı 'âkilller ammâ añağıl (Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [kışşa-i pür-zevkümi, -üm, -i]

kış ile yaz [1] Kış ve yaz.

Bahr-ı 'ışka salan sefînesini / Nazar eyler mi **kış ile yaza** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3). [kış ile yaza, -a]

kıtâl [1] Kavga, harp.

Âyet-i ekber olsa dil âyet-i 'arş kürs olur / Cân ile bendesi olan cehd ide mi **kıtâline** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 4). [kıtâline, -i, -n, -e]

kıvam-ı 'izzet [1] Yüceliğin olması gereken ölçüsü, kıvamı.

Kıvam-ı 'izzetün buldum senün hüsni rızâñ üzre / Rızâñı kullarında bulmuşam hüsni ü 'atâñ üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 1). [kıvam-ı 'izzetün, -ün]

kıyâm [4] Namazın rükünlerinden biri; ayağa kalkma, ayakta durma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün temennâ kıldı dil sırında izhâr-ı sücüd / Pes **kıyâm** ile rükû' oldı aña aşl-ı şühüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1). [kıyâm,]

kıyâm tutmak [1] Ayakta durmak.

Nefha-i kübrâda çün ser kıldura hâş ile 'âm / Biñ ayak bir ayak üstinde turup **tuta kıyâm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 1). [kıyâm tuta, -a]

kıyâmet [7] Kıyamet günü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kıyâmetde sevâbuñ ne kıyâmetde 'ikâbuñ ne / Kıyâmet günü hâlün ne ola var fikr kıl yârâ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [kıyâmetde, -de]

kıyâmet günü [3] Bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.

Kıyâmetde sevâbuñ ne kıyâmetde 'ikâbuñ ne / **Kıyâmet günü** hâlün ne ola var fikr kıl yârâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [kıyâmet günü,]

Qavl-i cân-bağışı Murâdî gibi sen bulmayasın / Tâ **kıyâmet günine** deñlü yazarsañ evrâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 5). [kıyâmet günine, -(n)e]

Gel tefekkür eylegil bir dem **kıyâmet günlerin** / Zülm ü cevri terk idüp havf eylegil sübhândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2). [kıyâmet günlerin, -n]

kıyâs-ı ehli [1] Kendisiyle karşılaştırılan.

Kıyâs-ı ehldür bu bî-muhâbâ / Ki mübdî'de bilür a'lâda peydâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 2). [kıyâs-ı ehldür, -dür]

kıymak [4] Acımayıp öldürmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Câna **kıyar** iseñ eger bulduñ anuñ rızâsını / Bulduñ ise rızâsını bulmadı bahâ bahâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 4). [kıyar, -ar]

kıymet [5] Değer, kıymet, paha. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilüm habîb-i nihândur sözüm cihâna değer / Cihân ne **kıymet** aña 'ömr-i cavidâna değer (Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [kıymet,]

kıymet bilmek [1] Önemini, değerini bilmek.

Haqq ile bâtiluñdan ayırduñ ise kendüñ / **Bil kıymetün** bulunmaz degmede bu haqîkat (Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 4). [kıymetün bil,]

kıymet bulmak [1] Değer biçmek, bir şeyin değerini belirtmek, bir şeye değer koymak.

Kendüñi sen bilmedün ammâ bilür 'âlem seni / Cevher-i nâ-yâbsın **kıymet bulunmaz** der-cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 4). [kıymet bulunmaz, -ın, -maz]

kıymetlü [1] Kıymetli, değerli.

Beni senden cüdâ kılmğa her kim eyleye tedbîr / Ayır **kıymetluden** anı dilerven ben hemân senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2). [kıymetluden, -den]

ki der-târik-i şeb mārā reh-i urā güzer be-nümā [1] Gecenin karanlığında bize onun yolunda rehberlik yap.

Beyâ ey kevkeb-i himmet ne-dānem rāh-ı ez-menzil / **Ki der-târik-i şeb mārā reh-i urā güzer**

be-nümā (Murādî Dîvânî, Gazel 72, Beyit 3). [ki der-târik-i şeb mārā reh-i ūrā gūzer be-nümā,]

ki u muhîṭ dü 'ālem şude est zi-cihān [1] Çünkü o iki dünyayı da ihata etmiştir.

Senā' kerdem murādî be-yāmed ez-'ummān / **Ki u muhîṭ dü 'ālem şude est zi-cihān** (Murādî Dîvânî, Gazel 216, Beyit 5). [ki u muhîṭ dü 'ālem şude est zi-cihān,]

ki u zi-'ālem emrest medde zıll-i şifāt [1] Şöyle ki o âlemin amiridir ve âlem onun sıfatlarının gölgesidir.

Velî ki fehmi be-yār erceḥ ṭālib ānî / **Ki u zi-'ālem emrest medde zıll-i şifāt** (Murādî Dîvânî, Gazel 216, Beyit 3). [ki u zi-'ālem emrest medde zıll-i şifāt,]

ki ya 'nî [1] Sözü'n kısıtı.

Niyāzumdan oluben yāre 'arz-ı ḥāl itdüm / **Ki ya 'nî** lutf ü vefāsın varup su'āl itdüm (Murādî Dîvânî, Gazel 975, Beyit 1). [ki ya 'nî,]

kibr [7] Büyükleme, gurur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İster iseñ Murādî'nün bilmege bu rumūzını / 'Ucb ile **kibri** terk idüp nefsuñi eyle çün türāb (Murādî Dîvânî, Gazel 151, Beyit 5). [kibri, -i]

kibr ü riya [2] Kibir ve riya.

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā kimdür / Eger **kibr ü riya**yı terk iderseñ olasın ra'nā (Murādî Dîvânî, Gazel 62, Beyit 4). [kibr ü riya'yı, -(y)ı]

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā kimdür / Eger **kibr ü riya**yı terk iderseñ olasın ra'nā (Murādî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 4). [kibr ü riya'yı, -(y)ı]

kibriyā [13] Büyüklük, ululuk, azamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zāt-ı pākūñ muḥteci'dür **kibriyādur** ber-nikāb / Ente sulṭānün 'aleynā Rabbenā ekşiflenā (Murādî Dîvânî, Gazel 37, Beyit 2). [kibriyādur, -dur]

kibriyā-yı 'azmet [1] Yüceliğin büyüklüğü, ululuğu.

Kibriyā-yı 'azmetüñ kaldur gıṭāsın lā-cerem / İmtiyāz olmaḳ şu'ūruñdan mübeşşerdür baña (Murādî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 3). [kibriyā-yı 'azmetüñ, -ün]

kibriyā-yı ḥazret-i vācib [1] Varlığı mutlak olan, yokluğu mümkün olmayan yüce Allah.

Kibriyā-yı ḥazret-i vācib vücūd izḫārına / Gülşen-i izḫāra milketle virimez reng ü bāl (Murādî Dîvânî, Gazel 1195, Beyit 4). [kibriyā-yı ḥazret-i vācib,]

kibriyā-yı 'izzet [1] Kudretin, yüceliğin büyüklüğü.

Kibriyā-yı 'izzetüñdendür vücūd-ı tābver / Tābdan bir lem'adur neşr oldı 'ālemde eser (Murādî Dîvânî, Gazel 347, Beyit 1). [kibriyā-yı 'izzetüñdendür, -ün, -den, -dür]

kibriyā-yı 'ayn-ı vaḥdet [1] Vahdet kaynağının büyüklüğü, Allah'a yakınlık.

Ḥayretüm efzün olur kılsam temāşā-yı cemāl / **Kibriyā-yı 'ayn-ı vaḥdetdür** bu dem celle celāl (Murādî Dîvânî, Gazel 783, Beyit 1). [kibriyā-yı 'ayn-ı vaḥdetdür, -dür]

kici [1] Küçük.

Uluya **kiciye** kıl eylügi fırsat demidür / Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecā' at demidür (Murādî Dîvânî, Gazel 442, Beyit 3). [giciye, -(y)e]

k'ice [1] Ki içsin.

Murādî'nün bu vechinden nice vech eylemiş zāhir / Velikin şol kişi kanmış durur **k'ice** zülālinden (Murādî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 5). [k'ice,]

k'ide [1] Ki ede, ki etsin.

Elyak budur aña **k'ide** elṭāfını 'ayān / Şunlara kim olar didi lā-ḥubbe fi-sivāḥ (Murādî Dîvânî, Gazel 1378, Beyit 4). [k'ide,]

kifayet [1] Yeterlilik, yararlık.

Ḥün-ı kerem şu deñlü döküldi ḥisābı yok / Oldı 'ināyet ile **kifayet** bölük bölük (Murādî Dîvânî, Gazel 745, Beyit 2). [kifayet,]

kifayet eylemek [1] Yetmek, kâfi gelmek.

Ṭoḡrılıḳdur baña rāhuñda **kifayet eyleyen** / 'Āşık-ı dil-ḥastaya budur şifā kânündür (Murādî Dîvânî, Gazel 409, Beyit 3). [kifayet eyleyen, -(y)en]

kilem [2] Kelimeler, sözler.

Maḥz-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile şuḥan / Ḥarf ile şavtı tārik ol añlaya tā ki her **kilem** (Murādî Dîvânî, Gazel 954, Beyit 3). [kilem,]

Maḥz-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile şuḥan / Ḥarf ile şavtı evvel añlaya niteki her **kilem** (Murādî Dîvânî, Gazel 958, Beyit 3). [kilem,]

kilid [3] Anahtar.

Ey başiret ehli gel baḳ dīde-i inşāf ile / Çün **kilid** elde ya niçün itmeyesin feth-i bāb (Murādî Dîvânî, Gazel 135, Beyit 4). [kilid,]

Olalı genc-i pinḥānuñ **kilidi** / Özinde münderic a'lā'l-meṭālib (Murādî Dîvânî, Gazel 166, Beyit 2). [kilidi, -i]

Taḥayyüddür velî miftāḥ **kilidi** açmaḡıl zinhār / Şafāsın sürmek isterseñ çevürme yüz belāsından (Murādî Dîvânî, Gazel 1009, Beyit 3). [kilidi, -i]

kilk [2] Kalem.

Çün 'aḳl-ı evvelümde görindi fütūḥ-ı ḡayb / Nāmumı levḫe **kilk** ile yazdı 'alāda 'ışḳ (Murādî Dîvânî, Gazel 703, Beyit 4). [kilk,]

‘Aynumda gaybuñ eyledi izhâr gaybuñ / Levh
üzre çünki başladı **kilki** kitâbete (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1372, Beyit 4). [kilki, -i]

kilk-i kader [1] Kader kalemi.

Levh-i dile yazup durur **kilk-i kader** çün âyeti /
Cem’ oluben kamu cihân itmege tâ dirâyeti
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1554, Beyit 1). [kilk-i
kader,]

kilk-i kudret [5] Kudret kalemi. II Allah’ın kullarının
kaderini yazdığı kalem. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yazup defterde **kilk-i kudret** ile hatt çün kim ad /
Didi Nûn ile Şâd Yâ-Sîn Hâ-Mîm Elif-Lâm-Mîm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 264, Beyit 1). [kilk-i
kudret,]

kilk-i sa’âdet [1] Saâdet kalemi.

Fu’adûñ levhine nakkâş-ı kudret / Ele aldı çeküp
kilk-i sa’âdet (Murâdî Dîvânî, Gazel 205, Beyit
1). [kilk-i sa’âdet,]

kilk-i zer [1] Altın kalem.

Saňa bir söz söyleyem kim **kilk-i zerle** nakş kıl /
Kim ulu cevher durur kılğıl anı başuñda tâc
(Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 4). [kilk-i zerle,
-le]

kimesne [12] Kimse, hiç kimse. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Añlar degül Murâdî **kimesne** bu sözlerüñ / İllâ
meger şu kim kıla ‘ışk ile cân fidâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 7, Beyit 5). [kimesne,]

kimi kimi [44] Kimi...kimi, bazısı ... bazısı.
(Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Aç niķâb-ı vechüñi kılsun temâşâ ‘âşıkın / **Kimi**
dîvâne **kimi** hayrette kılsun câ-be-câ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 39, Beyit 4). [kimi,]

kimse [162] Kimse, biri. Olumsuz cümlelerde
hiç kimse. (Bu kelime Divan’ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî sırr-ı ‘ışkı degme **kimse** bilemez / ‘Ârif
iseñ ‘âşık iseñ gel biyâ vü merhâbâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 21, Beyit 5). [kimse,]

kimseye kalmamak [1] Kimsede kalmayacak olmak.

Çünkü dünyâ-yı denî **kalmadı** hiç bir **kimseye** /
Kalmayiser saňa vü gayra yabana at gönül
(Murâdî Dîvânî, Gazel 766, Beyit 4). [kimseye
kalmadı, -dı]

kîmyâ [2] Ender bulunan kıymetli şey, iksir.

Nazar bir **kîmyâdur** kim ider hâkı zer-i hâliş /
Egerçi seng-i hârâdur ider ol dem güher feyyâz

(Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 3). [kîmyâdur, -
dur]

Ey Murâdî sözlerüñ cevher durur yâ **kîmyâ** / Anuñ
içün oldu güftârüñ kamu efvâhda (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1288, Beyit 5). [kîmyâ,]

kîmyâ-yı bahş-ı hâk [1] Allah’ın bahşettiği kimya ilmi,
çeşitli bileşenlerden altın elde etme ilmi.

Âb ü âteşden hâlâş olmuş zer-i hâliş gibi / **Kîmyâ-
yı bahş-ı Hâk** ile meücellâdur gönül (Murâdî
Dîvânî, Gazel 781, Beyit 2). [kîmyâ-yı bahş-ı hâk,
]

kîmyâ-yı ‘ışk [1] Aşkın kimyası.

Cân-ı şakîye uğrasa hânım sa’îd ider / Gör kim ne
gevher oldu bugün **kîmyâ-yı ‘ışk** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 702, Beyit 2). [kîmyâ-yı ‘ışk,]

kîmyâ-yı vaşl [1] Kavuşma kimyası, iksiri.

Nazar şal **kîmyâ-yı vaşl** ile ben hâk-ı bî-kadre /
Niçe bir hâk-ı zilletde olam yârâ türâb-âsâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 52, Beyit 4). [kîmyâ-yı vaşl,]

kinâyet [1] Kinayeler, söylenmek isteneni
doğrudan doğruya değil dolaylı olarak
anlatan söz.

Eserdür gerçi bu ‘âlem mü’essirden **kinâyetdür** /
İki dünyâya ammâ kim bu sırrumdan eser geldi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 4). [kinâyetdür, -dür]

kine [2] Kin.

Çü taşt-ı ‘izzete girdi o pâre-i mużğa / Yunuldu mâ-
i reşâd ile kalmadı **kine** (Murâdî Dîvânî, Gazel
1383, Beyit 3). [kine,]

Her kaçan halk-ı cihân ola cevâb ile ‘adû / ‘Âkil
olan kimsenüñ sinede olmaz **kinesi** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1475, Beyit 3). [kinesi, -si]

kîne almak [1] Kin, öc almak.

Beni çün kehf-i amân içre kodı baña ne ğam /
Yiridür **alur** isem cümle ‘adûdan **kîne** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1343, Beyit 4). [kîne alur, -ur]

kird-gārâ [1] Ey yaratan, ey yüce Allah.

Kerîmâ **kird-gārâ** rahmetüñden eyleme mahrûm /
Ĥabîbüñ hürmeti kaşd itmesün şeytân imâna
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1317, Beyit 3). [kird-gārâ,
]

kisb [1] Kazanç.

Kâr ve **kisbi** târikem sende durur gönül hemân /
Ġayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1183, Beyit 1). [kisbi, -i]

kişi [47] İnsan, şahıs. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Cân ile yol tutan **kişi** başa çıkar tarîķde / Şol ki bu
yoldadır fenâ buldı ebed beķâ beķâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 96, Beyit 2). [kişi,]

kişilik [1] Şahsiyet. II Nefis.

Kişilik terk iden kimse bulur ol devlet ü 'izzet /
Dilersen devlet ü rif'at taleb kıl sırr-ı esmâdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4*). [*kişilik,]*

kişver-i kalb [1] Gönül ülkesi.

Pâk eyle ki şâha lâyıķ ola / **Kişver-i kalbi** ser-te-
ser didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 3*).
[*kişver-i kalbi, -i]*

kişver-i ma'rifet [1] Marifet, ilme vâkıf olma ülkesi.

Nâminı yazdı 'ale'l-levh kalem 'ilm ile çün /
Kişver-i ma'rifeti feth ider ebvâbından (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4*). [*kişver-i ma'rifeti, -
i]*

kitâb [20] Yazılmış, basılmış eser.

Ağ u karası 'aynuñun birbirine qarâbeti / Hâtıruña
alup bunuñ remzini dilde yaz **kitâb** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 151, Beyit 4*). [*kitâb,]*

Gözin açmış durur şehlä cemâlüne olup hayrân /
Okur hüsnün **kitâbını** saña meddâh olup güller
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3*). [*kitâbını, -ı,
-(n)ı]*

Didüm olmaz mı seni görmege bir çäre baña / Didi
ebvâbını şerh eyle **kitâbun** vardır (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 444, Beyit 4*). [*kitâbun, -uñ]*

Şanma keşşâf didigüm şanma **kitâba** şâhib /
İrmeyeyd'añla Murâdî bu yakîne keşşâf (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5*). [*kitâba, -a]*

Ey Murâdî okuram bunca 'ulûm-ı aḥbâr / Sırruñı
bilmedüm açdum çü **kitâbuñı** senüñ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5*). [*kitâbuñı, -un, -ı]*

Murâdî server olmışdur 'ulûmına nihâyet yok /
Kitâbın ezber itmiş okımaz ağ u karasından
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5*). [*kitâbın, -
(ı)n]*

Şerhüm için **kitâbuma** yüz tutmuşam yine / Ben
mâhum âfitâbuma yüz tutmuşam yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 1*). [*kitâbuma, -um, -a]*

Bu **kitâbuñ** şâhibine her zamân / Sen 'inâyet
eylegil yâ Müste'ân (*Murâdî Dîvânı, Müfret 47,
Beyit 1*). [*kitâbuñ, -uñ]*

II Dîvân.

Şerh olalı **kitâbum** 'âlem ḥisâb olupdur / Mürg-i
tefekür-i ğayr irmedi bu me'âle (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1399, Beyit 3*). [*kitâbum, -um]*

Tamâm oldu **kitâb** el-ḥamdü li'llâh / Hümâm oldu
kitâb el-ḥamdü li'llâh (*Murâdî Dîvânı, Müfret 46,
Beyit 1*). [*kitâb,]*

Tamâm oldu kitâb el-ḥamdü li'llâh / Hümâm oldu
kitâb el-ḥamdü li'llâh (*Murâdî Dîvânı, Müfret 46,
Beyit 1*). [*kitâb,]*

II Kur'an-ı Kerîm.

Mü'minem ben saña vü cümle resül u melege /
Daḥı nâzil ne kim oldıysa **kitâbuñ** ḥaḳdur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 439, Beyit 3*). [*kitâbuñ, -uñ]*

Kitâbda didi cennât-ı sâmin oldı hemân / Velîk
sırr ile bildürdi cümle tâsi' imiş (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 637, Beyit 2*). [*kitâbda, -da]*

Baḳdum bu kâra çünki fehmi için işbu bâbı / Pes
eyledüm naẓar ben el uruben **kitâba** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 3*). [*kitâba, -a]*

'İlm-i ḥikmet aşlını 'ilminde ḥıfz eyler yine / Ol
kitâbuñ noktasını aña bürhân eyledi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 4*). [*kitâbuñ, -uñ]*

Kitâbında didi ikrâ okındı ezber-i manẓur / Naẓar
mir'âta urmaḳdur hünerdür aña dermânı (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3*). [*kitâbında, -ın, -da]*

Emr ile kürse çıḳdum okudum **kitâbını** / Emlâk ü
ins ü cinne 'ibâdet sevâbını (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1527, Beyit 1*). [*kitâbını, -ı, -nı]*

II Aşk kitabı.

Velîkin ḥaṭṭı yokdur ol **kitâbuñ** lîk ḥâlîdür /
Benüm ḥâlümde ḥâl olmuş zemîn ile zamân
gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 3*).
[*kitâbuñ, -un]*

Açaldan gülşen evrâkın okur bülbül **kitâbından** /
Senüñ na't-ı cemâlünü anuñ evrâk u bâbından
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 1*).
[*kitâbından, -ın, -dan]*

Çün cevâb istermiş ol yâr-ı güzîn 'uşşâḳdan / İzn
vîrsün pes **kitâbından** su'âle baḳmaḡa (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3*). [*kitâbından, -ı, -n, -
dan]*

**kitâb-ı ders-i fetva [1] Fetva, dinî hükümler dersinin
kitabı.**

Murâdî 'ilm-i ezberde **kitâb-ı ders-i fetvâ** yok /
Ḥabîb ile ḥabîb olduñsa girmez kimse araya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 5*). [*kitâb-ı
ders-i fetvâ,]*

kitâb-ı harf [1] Kitabın harfi.

Kitâb-ı harfe ne ma'nâ dimiş durur 'ulemâ / Ki
'ârifüñ naẓarı harfî cümlesine güvâh (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4*). [*kitâb-ı harfe, -e]*

kitâb-ı ḥüsñ [1] Güzellik kitabı.

Kitâb-ı ḥüsñüñi ezberledüm bildüm fûnünün heb
/ Ḳarînum bulmadum hergiz eger 'âlemde âdemde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 2*). [*kitâb-ı
ḥüsñüñi, -ün, -i]*

kitâb-ı 'ışk [5] Aşk kitabı. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kitâb-ı 'ışk okıyaldan nedür dil mâzî müstaḳbel /
Telâş ile rubâ'ı gözlemez şol kim diler na'mâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2*). [*kitâb-ı 'ışk,]*

kitâb-ı 'ışk-ı ezber [1] Ezberlenen aşkın kitabı.

Maḳām-ı 'ışk u ma'şuḳı ne bilsün degme bir kimse / Anı bilen zebânında **kitâb-ı 'ışk-ı ezberdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 4). [kitâb-ı 'ışk-ı ezberdür, -dür]

kitâb-ı ḳalb [1] Kalp kitabı.

Elâ ey mihr-i 'âlem gel saña bir söz diyem aña / **Kitâb-ı ḳalbün** içinde bunu dâ'im idüp ezber (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [kitâb-ı ḳalbün, -ün]

kitâb-ı ḳalb-i inşâ [1] Kalpte oluşmuş, meydana gelmiş kitap (inşâ kelimesinin düz yazı, nesir anlamı da kastedilmiştir).

Şürû' oldukça levhün şafhasına 'ilmün imlâsı / Bilinmiş idi ma'nâsı **kitâb-ı ḳalb-i inşâda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [kitâb-ı ḳalb-i inşâda, -da]

kitâb-ı mu'teber [1] İtibarlı, saygın kitap.

Murâduñ ḳavlini cân ile güş it / Ki her ḳavli **kitâb-ı mu'teberdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 518, Beyit 5). [kitâb-ı mu'teberdür, -dür]

kitâb-ı 'izzet-i cânân [1] Sevgilinin yüce, değerli kitabı.

Kitâb-ı 'izzet-i cânândan câna gelür lezzet / Ne hâletdür o hâlet kim lezâ'izden virür hâlet (Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [kitâb-ı 'izzet-i cânândan, -dan]

kitâb olmak [2] Kitap olmak, bir kitap oluşturacak kadar fazla olma durumu.

Gel Murâdinün kelâmın diñle güş-ı cân ile / **Oldı** anda her nuḳaṭ ta'bîr olınsa bir **kitâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [kitâb oldı, -dı]

'Âlim-i 'ilm-i Hâḳ gerek sözlerün ol aña / Çünkü Murâdî her sözün nuḳtası **oldı** bir **kitâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [kitâb oldı, -dı]

kitâbet [1] Yazı yazma, kâtiplik.

'Aynumda gaybuñ eyledi izhâr gaybuñ / Levh üze çünki başladı kılki **kitâbete** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [kitâbete, -e]

kitâbet ḳılmak [1] Yazmak, yazıya geçirmek.

Ḳıldı kitâbet 'aceb bir nice mevzi'de bes / Her ne didiye didi hoş 'aceb a'lâ didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 2). [kitâbet ḳıldı, -dı]

kitmân-ı ḥafâ [1] Gizli sır.

Çünkü **kitmân-ı ḥafâdur** muḳteżâ-yı emr-i gayb / Zâhir ü bâtında cevânın görürseñ ḳılma reyb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 1). [kitmân-ı ḥafâdur, -dur]

kizb [1] Yalan.

Nûr-ı imânuña **kizb** ile meded virme hâlet / Eyle şıḳ ile ziyâde anı bâhir olıgör (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 4). [kizb,]

kizb olmak [1] Yalan olmak.

Er iseñ olmasun Hâḳdan 'udülün / Senün **kizb olmasun** hergiz ḳabülün (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 2). [kizb olmasun, -ma, -sun]

ḳocalmak [1] Kocamak, ihtiyarlamak.

Yetişdi bir daḳı 'âlem **ḳocaldum** rîşüm ağardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [ḳocaldum, -dum]

ḳocınmak [1] Çekmek, ihtiraz etmek.

Ben anuñ çün her ne kim gelse belâya şâbirem / Verd-i ra'nâ isteyen hergiz **ḳocınmaz** ḥârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4). [ḳocınmaz, -maz]

ḳoḳmak [1] Kokusu gelmek.

Ruḥ u rüyını **ḳoḳmayaldan** anuñ / Oldı bülbüllerin yiri pür-ḥâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [ḳoḳmayaldan, -ma, -(y)aldan]

ḳol [2] El, kol.

Murâdî vaşl-ı dildâra ḳaçan olur idi vâşıl / Miyân-ı yâre **ḳollarını** ḳılmasa kemer fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [ḳollarını, -lar, -ı, -(n)ı]

Sevdâ-yı zülfün ey cân ḳıldı beni çü Mecnûn / Hırz olsun eyle leylüm **ḳoluñ** baña hamâ'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [ḳoluñ, -uñ]

k'olarda [1] Ki onlarda.

Havl ile küll-i şey' görürven gayır-nümâ / Ammâ **k'olarda** añlamadum ibtidâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 2). [k'olarda, -da]

ḳolay [1] Kolay.

Mağrib ü maşrıḳda gördüm iki 'aynün lem'asın / 'Ayn-ı vâhid oldı ḥaḳḳum şanmağıl **ḳolayına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 4). [ḳolayına, -ı, -n, -a]

ḳolay itmek [1] Kolay etmek, kolaylaştırmak.

Müyesser çün **ḳolay itmiş** umürin zâhir ü bâtın / 'Alâmât-ı 'atâyâdur "ve yessernâhü teysrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [ḳolay itmiş, -miş]

ḳomak / koymak [153] 1. Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Ḳoḳıl benlügi ey gâfil felekde yok ḳarâr el-ḥaḳ / Gice gündüz geçer 'ömrün felek döner tolab-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [ḳoḳıl, -gıl]

Bir milki **ḳo** ki bitmedi ibrâm ile ber-kâr / Başuñ yire ḳo ḳalduruben dest-i temennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ḳo,]

Bir milki **ḳo** ki bitmedi ibrâm ile ber-kâr / Başuñ yire **ḳo** ḳalduruben dest-i temennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [ḳo,]

Ḥubbuñ virelden el-ḥaḳ mürde tene ḥayâtı / **Ḳomadı** ol memâti eyledi cümle ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [ḳomadı, -ma, -dı]

Ey temennâ eyleyen gayrı temennâyı **koğul** / Gözle
'ışkı 'ışk ile feryād kıl çün 'andelīb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [koğul, -gul]

Râstîdür hikmet-i 'irfâna 'âlemde sebep /
Toğrulugı **koma** elden 'izzet ide tâ ki Rab (Murâdî
Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [koma, -ma]

Ko dâr-ı fenâyı bekâ kıl taleb / Yoluñ bulmağa reh-
nümâ kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit
1). [ko,]

Bırak dünyâyı terk-i kâr u bâr it / **Ko** kesret milkini
vaḥdet gözetgil (Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit
2). [ko,]

Kesreti **ko** ârzü-yı vaḥdet eyle rûz u şeb / Fâ'ide
kılmaz bu kesret saña cânâ gözün ac (Murâdî
Dîvânı, Gazel 222, Beyit 4). [ko,]

Misâl bulmadı dil kıldı beni misâl içre / Kesâfeti
koyup eltâf oldu hem çün bād (Murâdî Dîvânı,
Gazel 263, Beyit 3). [koyup, -up]

Ko gavğâ-yı cihânı gel serüñde varsa idrâkûñ /
Yapış zeyline anuñ kim vücûdında şafâ vardır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [ko,]

Gel ey zâhid **koğul** ta'nı yûri hâlûñe ol meşgûl /
Güm itmez râhını ol kim hidâyet aña rehberdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [koğul, -gil]

Ey Murâdî benlûgi terk eyle gel senden yûri / **Ko**
bu kesret milkini genc-i dücâ kıl ihtiyâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5). [ko,]

'Âlem-i fânî bilürseñ pes nedendür bu tama' /
Cümle mâlî **kor** gidersin ol saña ḥasret yiter
(Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [kor, -r]

Şun'-ı Hakkâ ḥâ'il olmaz kudrete inkârı **ko** /
Münkir olmayan kişinüñ rûtbesi a'lâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [ko,]

'İşkî kapladı Murâdîyi **komaz** 'akla gele / Çıkmaz
ol nokta ki dâ'ire-i pergâle düşer (Murâdî Dîvânı,
Gazel 418, Beyit 5). [komaz, -maz]

Ey Murâdî ezeli vaḥdeti gör kesreti **ko** / Şîr iseñ
ara kamu bîşeyi bul bir daḥı şîr (Murâdî Dîvânı,
Gazel 440, Beyit 5). [ko,]

'İş-ı cihânı **ko** ki be-küllî fenâ durur / Mâl ile câh
u 'izzeti küllî hebâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel
473, Beyit 1). [ko,]

Miyân-ı âb ile ḥakı **koyup** ḥalâş oldum / Düşüp
deñizine bildüm ki cûy-bâr nedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 486, Beyit 2). [koyup, -up]

Cemâl âyinesin şâhid oldu çün kâşif / Lisân-ı kâli
koyup özge hâle râğıbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel
487, Beyit 3). [koyup,]

Refîk olalı baña 'ışkuñ ey ferîd-i cihân / İki cihânı
koyup özgece ḥayâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel
492, Beyit 3). [koyup, -up]

Dilde kalmadı yine şabr u karâr / Çün **koyup**
bendesini gitti yâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537,
Beyit 1). [koyup, -y, -up]

Murâduñ oldu cihân cümleten yanında giyâh /
Tecemmülâtı **koyup** bir 'abâya kânî' imiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [koyup, -up]

Ko bu gavğâ-yı dünyâyı gözet gel zuḥr-ı uḥrâyı /
Be-v'Allâhi ḥisâb eyler komaz bir nîme-i kîrât
(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [ko,]

Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey Murâd /
Naḳd-i cânı **komayana** eylegil bâzâr-ı 'ışk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [komayana,
-ma, -(y)an, -a]

Çerḥ-i dü-tâya kıl nazar kudret-i zi'l-celâl bak /
Pertev-i mihr ü mâhı **ko** şa'sa'a-i cemâle bak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [ko,]

Ey Murâdî **ko** murâdî ol murâd-ı yâr ile / Şabr ider
derd-i taḥîbe aña kim dermân gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 727, Beyit 5). [ko,]

Ey Murâdî **ko** bu gavğâyı hemân arduña at / Târik-
i saltanat olgıl saña bir şâl gerek (Murâdî Dîvânı,
Gazel 740, Beyit 5). [ko,]

Her ki dünyâyı **kodî** âhirete mâ'ildür / Âhiret
isteyeni aña hemân gülse gerek (Murâdî Dîvânı,
Gazel 742, Beyit 2). [kodî, -dî]

Ḥakdân-ı 'âlemi **ko** veche pervâz eyle var / Ol fenâ
süflîyi n'eylersin berü a'lâya gel (Murâdî Dîvânı,
Gazel 765, Beyit 2). [ko,]

Ġam-ı endühü **koyup** va'de-i ferdâ olmaz / Dürî
terk itdi dem-i laḥzâda ḥâl istedi dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 800, Beyit 4). [koyup, -up]

Ey Murâdî kelimâtuñ işidelden berü âh / Şanma
kim anı **koyup** özge makâl istedi dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 800, Beyit 5). [koyup, -up]

Dutan cenâbuña yüzin geçmek gerekdür gayrıdan
/ Ḥûn eyleyüp eşkini **kosun** ağ ile qarayı ol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 2). [kosun, -sun]

Ger sen Murâdî isteseñ bilmege sırr-ı ma'nâyı /
'İşk ile 'aklı cem' idüp 'aklı **ko** 'ışkı şatun al
(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 5). [ko,]

Fetvâ vü dersi **kodî** 'ilm-i ledünden aldı /
Ezberledi o fende nice nice mesâ'il (Murâdî
Dîvânı, Gazel 812, Beyit 3). [kodî, -dî]

Cân-ı 'azîzi n'itsün cân-ı 'azîzi buldı / **Kodî** iki
cihânı 'ışk ile oldu 'âkil (Murâdî Dîvânı, Gazel
812, Beyit 4). [kodî, -dî]

Tefâḥur kıuram çü rûkn ile ben / **Koyup** cümle
erkânı bulduk vuşul (Murâdî Dîvânı, Gazel 851,
Beyit 2). [koyup, -up]

Levn ile rengi **koyup** cümleyi dil oldu muḥîṭ / Ey
Murâdî beni gör kim nice mu'tâd oldum (Murâdî
Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [koyup, -up]

Baḥş eylesün mesâ'il-i fetvâda **ko** anı / Zâhir
haberlerine çeke satır ile rûsum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 936, Beyit 2). [ko,]

Âb ile hâkî **ko**yup şüreti terk eyledüm / Anuñ için bilemez kimse revânüm benüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 3*). [*ko*yup, -up]

Ko şüret 'âlemin ey pîr-i 'âlem / Yüri gözle hemân sırr ile 'âlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1*). [*ko*,]

Bu lutf ü cüda şükr eyle ziyâde eyleye tâ kim / **Ko** gayrı anı gözle tâ olasın mürteżâsından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3*). [*ko*,]

Ey Murâdî benliği **ko** tâ diyeler saña sen / Saña sen dimekle tâ bir merhâbâya iresin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 5*). [*ko*,]

Rüy-i 'aczi **ko** zemîne bî-niyâza kıl niyâz / Cân ile tekbir iderseñ bu namâz olur 'ayân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4*). [*ko*,]

'İlm-i bî-ma'nâyî **ko** gel 'ilm-i bâ-ma'nâ dile / Kî 'ulûm-ı evvelîn ü âhîrîn ola nişân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 3*). [*ko*,]

Senden oldıysa münâsib ya tenâsüb 'uzvda / Ma'nî gözle şüreti **ko** geç bu menşübâtıdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3*). [*ko*,]

Şol cemâlün ka'besi haqqı bu ben pür-derd ü ğam / 'İd-i vaşlûne **komışam** cânımı kurbân için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3*). [*komışam*, -mış, -am]

Genc-i maḥzûnuñı zâhir idesin n'ola didüm / Bâḫnum batna **kodum** zâhirümü zâhr iderin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4*). [*kodum*, -dum]

Pâk-dâmen oluben dut **koma** bir pâk etegin / Câmî'ü'l-'aql oluben tut **koma** idrâk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1*). [*koma*, -ma]

Pâk-dâmen oluben dut **koma** bir pâk etegin / Câmî'ü'l-'aql oluben tut **koma** idrâk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1*). [*koma*, -ma]

Râğıb-ı râh-ı kemâl olduñ ise kibri gider / Hâzî' olğıl yûri her demde **koma** hâk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2*). [*koma*, -ma]

Şâh-bâz olmağa ey dil hevesün var ise gel / Mihr ü mâhı iki per kıl **koma** eflâk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3*). [*koma*, -ma]

Baḫr u berri eger itmege dilerseñ seyrân / Hızr u İlyâs sıfat tut **koma** çâlâk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 4*). [*koma*, -ma]

Hasta-i cehl oluben kalma cehâletden 'alîl / Tut Murâduñ sözini gel **koma** tiryâk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 5*). [*koma*, -ma]

Nefehâtumda durur rûḫ-ı mü'ebbed haberi / **Kodi** İsrâfili 'Azrâ'ili Hâk didi lisân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3*). [*kodi*, -dı]

Müberrâ oldı **kodi** in ü ânı / Mu'arrâdan mu'arrâdur beyândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 3*). [*kodi*, -dı]

Terk-i kesret eyle ey dil vahdet eyle ârzü / **Ko** bu gavğa 'âlemin var 'uzlet eyle ârzü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 1*). [*ko*,]

Kalbüme didüm **ko** nakşî istegil nakḫâşını / Bir nidâ irdi fenâ ol mazhar ol iḥsânına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 4*). [*ko*,]

Murâduñ kim ola güftârını fehmi eyleye cânâ / Beyân ister iseñ **ko** kesreti şuğl ile tenhâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 5*). [*ko*,]

İkinci bu durur iki gözünü dört idüp gözle / İkisini **ko** eşyâya ikisini delâlâta (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 4*). [*ko*,]

Murâdî **ko** bu ma'nâyî hemân eyle temâşâyî / Bilürseñ dürr-i deryâyı müşâbih olduñ insânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5*). [*ko*,]

Murâdî **ko** hayâlâtı kemâlınden kemâl olğıl / Kemâlini bulan oldur ki meyl itmeye âlâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 5*). [*ko*,]

Vücûduñdan vücûdî **ko** bulasın tâ ki sen cûdî / Nice bir vâdi-i zûlmetde ey dil kılasın biñ âh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 4*). [*ko*,]

Nikâb aşma habîbüm eyle lutfuñ rüy-i dil-cûya / **Ko** düşsün cümle 'uşşâkuñ şadâsı hây ile hüya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1*). [*ko*,]

Cemîlü'l'-vaşf olan evvel erer **kor** nândan ey dil / Cemâlü'l'-vech olan ḫusnîn alır andan cemâlinece (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2*). [*kor*, -r]

Gel Murâdî kuluñı eyleme red eyle kerem / **Koyuben** seni varup gayre kime yalvara (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5*). [*koyuben*, -uben]

Ey Murâdî sözi **ko** süz-ı derünün ele al / Şâyed ola ki tarahḫüm kıla yaş ile deme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5*). [*ko*,]

Gönül cemâline karşı tutupdur âyine / **Kodi** çü âyiniñ bunda geldi âyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 1*). [*kodi*, -dı]

Bu 'İş ü 'işreti **ko** kıl Hâliḫa 'ibâdet / Bil kim amân virmez bir kimseye zamâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 2*). [*ko*,]

Fazl ile **ko** belâgati iste ulu sa'âdeti / Dile añâ liyâkati isteme in ü ân ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 4*). [*ko*,]

Dem-be-dem dem akıdup 'aynından 'âşık derd ile / 'Aşık oldur 'ârı **koya** ola 'ışkuñ hem-demi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 3*). [*koya*, -a]

'İşk ile 'âr ey Murâdî olımañ bir yirde cem' / 'Ârı **kodum** yoğ içinde var gördüm kendümi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 5*). [*kodum*, -du, -m]

Milkin aldı dil **ko** arzın gayrî tîmâr eylesün / Buldı dil icmâli virdi âḫire ifrâzını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4*). [*ko*,]

Gel Murâduñ kelimâtına **koğıl** inkârı / Ber-murâd oluben insân olasın bir seheri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 5*). [*koğıl*, -ğıl]

Sözi haqdur çü Murāduñ berü gel bātılı **ko** / Kendüñi görme **ko** gitsün aradan mā vü meni (Murādî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 5). [ko,]

Sözi haqdur çü Murāduñ berü gel bātılı **ko** / Kendüñi görme **ko** gitsün aradan mā vü meni (Murādî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 5). [ko,]

Ko bu cihân-ārāyişin çün kim fenādur āhırı / Yakın degül midür ecel nedür bu fikr-i serseri (Murādî Dîvânî, Gazel 1552, Beyit 1). [ko,]

Bu reng ü büyü sen görinürsin ki bende var / Cümle anuñ durur bu eser **ko** cehāleti (Murādî Dîvânî, Gazel 1526, Beyit 3). [ko,]

Rāy-ı irādâtı **koyuben** rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Ka'be vü Merve Şafā haķı (Murādî Dîvânî, Gazel 1536, Beyit 2). [koyuben, -uben]

Cānā Murādîye **ko** cefāyı vefālar it / Cānında eyledi seni cānān seni (Murādî Dîvânî, Gazel 1537, Beyit 5). [ko,]

Her kim göz açup baķdı ise 'ayn-ı cemāle / Maḥv oldı vücūdını **koyup** bî-eser oldı (Murādî Dîvânî, Gazel 1549, Beyit 2). [koyup, -up]

Komışdur 'ār ile nāmūsı cümle / Ki olmaz 'āşıķuñ nām ile 'ārı (Murādî Dîvânî, Gazel 1560, Beyit 3). [komışdur, -miş, -dur]

Kemāl ehli iseñ ferdā ğamın **ko** / Murāduñ gör ğam-ı ferdāsı var mı (Murādî Dîvânî, Gazel 1561, Beyit 5). [ko,]

Senden özge yā kime yalvarayın / Kapuñı **koyup** yā kande varayın (Murādî Dîvânî, Mesnevi 30, Beyit 3). [koyup, -y, -up]

Āhiret-endiş ol **ko** ğafleti / 'İbret-i fikr eyle dā'im 'usreti (Murādî Dîvânî, Mesnevi 38, Beyit 2). [ko,]

2. Müsaade etmek, izin vermek.

Virdi Murādî yāre her ne ki var taşarruf / İhsānına o daḥı **komadı** hergiz evķāt (Murādî Dîvânî, Gazel 194, Beyit 5). [komadı, -ma, -dı]

Murādî behre isterseñ **koma** kendüñde sen zerre / Bu yirde çāk olur zehre bu ma'nā gizlü ma'nādur (Murādî Dîvânî, Gazel 297, Beyit 5). [koma, -ma]

Murādî mīm ü rā'yı **kodı** buldı çün elif ü dāl / Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur (Murādî Dîvânî, Gazel 296, Beyit 5). [kodı, -dı]

Ey Murādî beni kendümi **komazlar** 'ālem / Çekerem cevri ne vardur bu ğeñiş havşaladur (Murādî Dîvânî, Gazel 426, Beyit 6). [komazlar, -maz, -lar]

Eser **koma** vücūdından yüri var / Vücūdunuñ senüñ tā yaķmaya nār (Murādî Dîvânî, Gazel 524, Beyit 1). [koma,]

Komadı ceħd-i belig ile işin ferdālara / Buldı maķşūdına himmetle bu ğünden dest-res (Murādî Dîvânî, Gazel 611, Beyit 4). [komadı, -madı]

'İşk ol durur ki cānını 'āşık şaķınmaya / Ma'sūķa bezl idüp **komaya** cānını dirig (Murādî Dîvânî, Gazel 668, Beyit 2). [komaya, -ma, -ya]

Koma hayretde özüñ mihr-i dirāḥşān olgıl / Ğuş kıl pendümi gel mîr-i suḥandān olgıl (Murādî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 2). [koma,]

Koma ayıkda özüñ 'ilm ile bürhān olgıl / Her cihet bezmine gel şem'-i şebistān olgıl (Murādî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 3). [koma,]

Vā'ız sen eger bulduñ ise çāre ḥalāşa / Gel ḥālümüze **ko** bizi luṭf eyle kerem kıl (Murādî Dîvânî, Gazel 817, Beyit 2). [ko,]

'Āşık odur Murādî **komaya** vücūdı var / Şevķ-i cemāl-i tābına yana nitikî mûm (Murādî Dîvânî, Gazel 936, Beyit 5). [komaya, -ma, -ya]

'Ömrinde ḥarc iderse kemālın kemāl ile / Kāmil **komaya** zerre tārıkünde bir ķadem (Murādî Dîvânî, Gazel 938, Beyit 4). [komaya, -ma, -ya]

Murādî merd odur 'ālemde kim dönmeye ķavlınden / Şu kim zevķ-i şaḥiḥ ister **komaz** ķalbінде in ü ān (Murādî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 5). [komaz, -maz]

Yem-i ḥaķāyık üzre ğöñül fülķini **koma** / Tā bilmeyince 'ilm ile der-yādelik sözün (Murādî Dîvânî, Gazel 1136, Beyit 4). [koma,]

Dāmen-i yāri tutup terk eyler iseñ ğayrı sen / Bir daķıķa **komaya** cümle vire iḥsānda (Murādî Dîvânî, Gazel 1247, Beyit 2). [komaya, -ma, -ya]

Ķıl u ķālî tārık olmayınca ey vāsî' zebān / Ḥaşā vü kellā **komazlar** saña ḥāle baķmağa (Murādî Dîvânî, Gazel 1282, Beyit 4). [komazlar, -maz, -lar]

'Āķil iseñ Murādî sözün diñle 'aķl ile / Şimdi ki rüz-ı fursatı gel **komaya** yarına (Murādî Dîvânî, Gazel 1364, Beyit 5). [koma, -ma]

Rāci' oldum **komadum** bu ğünkü ķavlı yarına / Şanma kim ben bunda geldüm ad ü şān u 'ār için (Murādî Dîvânî, Gazel 1065, Beyit 4). [komadum, -ma, -du, -m]

Revzen-i çeşmümde manzūr oldı nāzır yār yine / Ḥamdu li'llāh fursatı yevmi **komadı** yārine (Murādî Dîvânî, Gazel 1266, Beyit 1). [komadı, -ma, -dı]

Özüñi **koma** ğafletde uyarğıl ḥvābdan cānuñ / Elüñden geldüği miķdār durış gel ḥıdmete sende (Murādî Dîvânî, Gazel 1307, Beyit 3). [koma, -ma]

Ṭuyan gelsün bizüm meydānumuzda / Anı bilen **ko** ķılsun yanumuza (Murādî Dîvânî, Mesnevi 13, Beyit 2). [ko,]

3. Bir şeyi bir yere bırakmak, koymak.

'Arş-ı 'alāda itdi ğüzer ṭayr-ı zü'l-cenāḥ / Heft āsumānda **kor** mı bizi perr ü bālümüz (Murādî Dîvânî, Gazel 595, Beyit 3). [kor, -r]

Gösterür her veche yüzden bize şüret âyine /
Cümlenün naķş-ı hayâlin dil **ķomişdur** âyine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1*). [*ķomişdur, -mîş, -dur*]

Berzah **ķodılar** 'aşık için nice maħalde / Evvel
ķademi terk-i ser olmaķda durur ķār (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3*). [*ķodılar, -dı, -lar*]

4. Geriye herhangi bir şey bırakmak.

Turmağıl kendözünü hāk ile yeksân ideğör / Tarh
idüp senlügen senden **ķoma** kendüñde hayât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2*). [*ķoma, -ma*]

Ey Murâdî Hudâ saña nâzır / Cehd kıl **ķo**
zamânede eyü ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 272,
Beyit 5*). [*ķo,]*

Rüy-i dildâra naẓar ideli bu dîde-i ter / Her neye
nâzır olursam **ķomaz** anlara eser (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 443, Beyit 1*). [*ķomaz, -maz*]

Başdan başa kamu 'âlemi seyr eyleyüben / Yirde
gökde **ķomayup** âb ile efgânım arar (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 447, Beyit 2*). [*ķomayup, -ma, -y, -
up*]

Çün sâtir ola sen seni cümle 'ayândan / Dillerde
nâmuñı **ķoyup** ifşâ neden gelür (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 481, Beyit 2*). [*ķoyup, -y, -up*]

Yâr ile vâhid olmak isterseñ / İkilükden **ķoma** eser
didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 2*).
[*ķoma, -ma*]

Ķo bu ġavġâ-yı dünyâyı gözet gel zuhr-ı uhrâyı /
Be-v'Allâhi hisâb eyler **ķomaz** bir nîme-i ķirât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4*). [*ķomaz, -maz
]*

'Avn-ı Hâķdur dil-i âġâhumuzı şâd kılan /
Ķomayup ġamdan eser ġuşşadan âzâd kılan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1*). [*ķomayup,
-ma, -(y)up*]

Sırrımı sende **ķodum** saña emânetdür bu / Anı
sensin gözeden çün baña devletdür bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1*). [*ķodum, -du, -m*]

Âşinâ olmamı çün istemedi ġayrı ile / Sürdi
ķaldurdu **ķomadı** kamuyı yanumda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3*). [*ķomadı, -ma, -dı*]

Niçün kendüñi görürsin 'aceb ne / Bil anı soñra
ķorlar seni yire (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1427,
Beyit 2*). [*ķorlar, -lar*]

Ķomiş âyinesinde bir 'alâmet / Bulur mir'ât
'alâmetden kerâmet (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17,
Beyit 3*). [*ķomiş, -mîş*]

5. Bir hal üzere bırakmak.

Mikdâra tıtdı 'ilm ile taķdîri ķadr için / Fi'linde
ķodı hîkmetin işler kemâ-yeşâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 5, Beyit 3*). [*ķodı, -dı*]

Ķara zülfün **ķoyaldan** başa sevdâ / Ķararı ķalması
bu ġöñlüm aşlâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit
1*). [*ķoyaldan, -al, -dan*]

Hâķ durur hâķķ-ı hâķîķatde **ķomaz** buñlânı / Hâķ
ķatında bulmaz sâhîr ile sihr-i sebât (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3*). [*ķomaz, -maz*]

Ķimisini **ķor** ķarañuda ebed mehcür idüp /
Ķiminün ġöñlin dem-â-dem 'ışķı ile tıldurur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3*). [*ķor,]*

Lem'a vü sevdâyı **ķo** kim olmaya süduñ ziyân / Ey
Murâdî nâzır iseñ ķande hâlün vechidür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5*). [*ķo,]*

Tâ'atüm şubh u mesâda istedüm cehd ile tâ /
Bulmayınca **ķomadum** buldum namâz ehlindedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3*). [*ķomadum, -
ma, -du, -m*]

Nür-ı heybetde **ķoyup** hey'eti ibķâda beķâ /
Âsumân nür-ı kıdemden ola tâbân didiler (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 421, Beyit 3*). [*ķoyup, -up*]

Bir şemme duydı bağ-ı gül gül-'izârdan / 'Ârum
yâsını **ķodı** 'ulyâda seyr ider (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 479, Beyit 3*). [*ķodı, -dı*]

Hey'etüm hey'etde pür-aħsen bulupdur şüreti /
Hiçde **ķodı** her ne yirde ķim şanemler var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4*). [*ķodı, -dı*]

Ulü'l-emrün düzildi emri ile çünki bu enmât / Sen
anı şanmağıl ķâ'im **ķoyuben** ġöçdi çün füstât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1*). [*ķoyuben, -
uben*]

Gel imdi añlağıl ma'nâ nedür bilgil esâsından /
Beyânından beyân alğıl **ķoyupdur** cümleye eşrât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 3*). [*ķoyupdur, -
up, -dur*]

Şaķın ġavf itme ġayrıdan çü ġayrün ġayrıdur saña
/ Miyânuñda **ķoma** şüret bulup mu 'inî pes faħşâ'
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2*). [*ķoma, -ma*]

Vâdî-i ġayretde **ķoyup** bî-nevâ / Eyledi zülfî gibi
âşüfte hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2*).
[*ķoyup, -up*]

Vech-i ma'nâ zâhirîn bātından añlar çünki dil /
'İlm-i lâhîķdur **ķoyan** bu cümle mevcûda 'alem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 2*). [*ķoyan, --+an
]*

Nice kim 'aklumu pervâze **ķodum** râz oldum /
Nice ma'lûm idinem râzumu pervâz oldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1*). [*ķodum, -du,
-m*]

Añlar iseñ ey Murâd saña virilen ni'am / Hîkmeti
sende **ķomiş** hîkmet ile ol hâķîm (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 949, Beyit 5*). [*ķomiş, -mîş*]

Hâķķı hâķ eyledigün çün beni taħķîķe **ķodı** / Baña
nuşret irişür her taraf Allâhumdan (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1104, Beyit 2*). [*ķodı, -dı*]

ġayrı şıġmadı cihâna bunı bil ġayretten / Her neye
nâzır iseñ taşra **ķoma** hîkmetden (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1108, Beyit 1*). [*ķoma,]*

Çün 'imâdidür anuñ şer' **qoyam** ey bihter /
Söyleşür rûh-ı habîb anda hâkîkat haberin (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3). [koyam, -am]

Hâne-i 'izz-i celâl oldu maqarr-ı vücûd / 'İzz-i
şafâda **qodı** cümle-i hem-sâyesin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1174, Beyit 3). [qodı, -dı]

İrişdür vahdete kendüñ **qoma** kesretde yarım dem
/ Hayât ister iseñ her dem di lâ-mevcûde illâ hû
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [qoma, -ma]

Ey Murâdî zûlmet-i hicrân ile şeb dîdeye / Rûzda
kim **qor** anı 'ayn-ı vişâle bakmağa (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [qor, -r]

Qurdı bir nehc-i sedâdı **qodı** pes nâmını şer' /
Anuñ ile irişür kim ki irer pâyâna (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1337, Beyit 2). [qodı, -dı]

Mâye-i cümle vücûda beni sermâye idüp / **Qodı** bu
devleti dîhimi benüm başımda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1339, Beyit 3). [qodı, -dı]

Seni kesretde **qoyup** kıldı hicâb etrâfuñ / 'Ayn-ı
vahdet gözedüp müşkili hâll eyle yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 2). [qoyup, -up]

Beni çün kehf-i amân içre **qodı** baña ne ğam /
Yiridür alur isem cümle 'adûdan kîne (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 4). [qodı, -dı]

Murâdî sırrı **qoya** kim ki fehmidür eb'ad / Kim ola
şimdi ki ma'nâ vire beyânumuza (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1381, Beyit 5). [qoya, -ya]

Tâb uraldan 'aynuma nûruñ **qomadı** bende tâb /
Kalbi hayrân çeşmi giryân 'aklı sekrân eyledi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3). [qomadı, -
ma, -dı]

'İzzetde **qodı** 'izzet ile bulduğın yine / Zilletde
qodı zillet ile merd-i ahkârı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1533, Beyit 4). [qodı, -dı]

'İzzetde qodı 'izzet ile bulduğın yine / Zilletde
qodı zillet ile merd-i ahkârı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1533, Beyit 4). [qodı, -dı]

Var eyledüñ beni **qoma** sa'yümde nâ-ümîd /
Derdüm seni diler yine dermân seni seni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1537, Beyit 3). [qoma, -ma]

Qodılar şafha-i kemâle raqam / Kalem almadı
hergiz anlar anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit
2). [qodılar, -dı, -lar]

qoyu virmek [2] Bırakmak.

Şer' ile tutdı benüm iki elüm hâbl-i mefîn / Gel
tarîkatda ucın tut **qoyu virme** resenüñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [qoyu virme, -me]

Küşe-i çeşme gelürse şafak-ı rûz-ı vişâl / Leyl-i
ed'ac **qoyu virmez** göze hâlûñ perde (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [qoyu virmez, -mez]

**qonmak [5] 1. Konaklamak, bir yerde
kalmak.**

Şağın aldanma dünyâya ribâ-ı köhnedür ey dil /
Niceler **qonuben** göçdi göçersin sen dañı ferdâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 2). [qonuben, -
uben]

Qurdum tınâb-ı cûd ile çün hayme-i vücûd /
Sâyemde kimi **qonar** ider kimi irtihâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 819, Beyit 4). [qonar, -ar]

2. Kuş veya sineğin konması.

Qondı dirâht-ı 'izzete çün murğ-i bâ-cenâh / Buldı
çü âşiyânını n'eyler o cā-be-cā (Murâdî Dîvânı,
Gazel 9, Beyit 4). [qondı, -dı]

Şâh-sâr-ı eḥadiyyetde **qonup** murğ-ı gönül / Vara
mı devḥa-i fāniye dañı ol heyhāt (Murâdî Dîvânı,
Gazel 179, Beyit 4). [qonup, -up]

'Âlemüñ mahz-ı hayâl idüğini bildi gönül / Ol
hümâdur buña **qonmaz** ki bilür mezbeledür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3). [qonmaz, -
maz]

qonar göçer [2] Konup göçmek. II Fani olmak.

Şaḥn-ı sarây-ı 'âleme her ki **qonar göçer** yine /
Kimse qarâr eylemez merḥaledür bu rāh ile
(Murâdî Dîvânı, Müfret 27, Beyit 1). [qonar göçer,
]]

Gördi çün hayme-i ecsād **qonup göçmededür** /
Rūhını kıldı muḳîm 'ayn-ı sebât eyledi dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 796, Beyit 3). [qonup göçmededür,
-de, -dür]

qonulmak [7] Belirlenmek, tayin edilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

"Men kâne yerānī fe-yerānī"de **qonuldu** / Şol
kimse ki anı diledi "kâne vahîdā" (Murâdî Dîvânı,
Gazel 81, Beyit 5). [qonuldu, -ul, -dı]

qonak [1] Büyük ve gösterişli ev.

Harîm-i ḥazretüñe varmağa tarîḳ nedür / Didüm
didi ki **qonağı** berüdedür illâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 107, Beyit 4). [qonağı, -ı]

qopmak [4] 1. Çıkarmak, ayırmak.

Şağın binā-yı şer'den qoparmağıl bir taş /
Qoparsa taş eger yarılır nice biñ baş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [qoparsa, --sa]

Şağın binā-yı şer'den **qoparmağıl** bir taş /
Qoparsa taş eger yarılır nice biñ baş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [qoparmağıl, -ma, -gıl
]]

2. Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

Murâdî merd-i ezeldür özinde merdâne / **Qoparsa**
himmet-i merdân n'ola cibâl zecâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 111, Beyit 5). [qoparsa, -ar, -sa]

3. Dalından kopmak.

Şâḥsârından **qoparma** gonceyi ğafletle sen /
Şolmayup tâ kim devām üzre dura ay ile yıl

(Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2). [koparma, -ar, -ma]

korķutmak [2] Korkmasına sebep olmak, kaygıya düşürmek.

Bizi **korķutma** bugün âteş-i düzahla yûri / Nâr bundan alınur alduñ ise câ haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 2). [korķutma, -ma]

Nâzır olalı beni tarafda / **Korķutdı** beni o verheminden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 2). [korķutdı, -dı]

kovmak [1] Kovmak, uzaklaştırmak.

Vâhib-i mutlakdadur gerçi 'atâ-yı bî-hisâb / Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â hükmin **kovar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 3). [kovar, -ar]

köhne [1] Eski, eskimiş.

Olsun kamudan ol hakîr igende bir **köhne** hasîr / Olsun yed-i 'işka esîr terk eylesün me'vâyı ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 4). [köhne,]

kör olmak [2] Görememek.

İşlerin sağ itmeyenler dâ'imâ sayru durur / Şebpere **kör olduğı** çün mihr-i rahşân bulmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 2). [kör olduğı, -duğı, -ı]

II Basiretli olmak.

Kör olma gözüñi ac gör kim / 'Âkıbet yirüñ olacaķdur ğür (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [kör olma, -ma]

kubâb [1] Kubbe.

Gördüm kubâb-ı 'âlemi cümle hübab imiş / Ben yapduğum **kubâbuma** yüz tütmişam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [kubâbuma, -um, -a]

kubâb-ı 'âlem [1] Âlemin kubbesi; gökyüzü.

Gördüm **kubâb-ı 'âlemi** cümle hübab imiş / Ben yapduğum kubâbuma yüz tütmişam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [kubâb-ı 'âlemi, -i]

kubâd [1] 488-431 Yılları arasında hükümdar olan ve I. Kavad ismiyle de bilinen Sasani padişahi.

Kanı Cem ü kanı **Kubâd** toprakların şavırdı bād / İştmedün mi n'oldılar Dārâyile İskenderi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [kubâd,]

kubbe [1] Bir yapıyı örten yarım kubbe biçimindeki dam.

Kubbelerde bizi mektüm iden esrâr durur / Lâhık olmaz ve ne hōd munfaşıl ey yâr-ı güzîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 3). [kubbelerde, -ler, -de]

kubbe-i çerħ [1] Gökyüzü kubbesi.

Mu 'ammer olsa bünyâduñ irerse **kubbe-i çerħe** / Tîbak etbâka yüz tütma hebâdur âhırı elbet

(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [kubbe-i çerħe, -e]

kubbe-i devvâr [4] Dönen gökkubbe, gökyüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vaz'ı sâbık añlama bu **kubbe-i devvârı** sen / Sen fenâ remzin tefekkür kıl habâb altındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [kubbe-i devvârı, -ı]

kubh-ı 'amel [1] Kötü amel.

A'mâl-i şâlihâtuñ eger olmaya senüñ / Uħrâda saña **kubh-ı 'amelden** ne fâ'ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 3). [kubh-ı 'amelden, -den]

kudret [57] Kuvvet, güç, tâkat, iktidar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne hikmetdür ne **kudretdür** bunu ben dahı bilmezven / Murâduñ kalbini her dem-be-dem 'ummân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [kudretdür, -dür]

kudret kâtibi [1] Kudret katibi. II Allah.

Yazdı **kudret kâtibi** kudret yediyle bir kelâm / Halvet oldu dil anuñ meşğul ma'nâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [kudret kâtibi,]

kudret mektebi [1] Güç, iktidar okulu.

Çü **kudret mektebinde** ders-i hikmet kılımuşuz ezber / Bize bu 'ilm-i hikmetde sebak-daş olmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 4). [kudret mektebinde, -n, -de]

kudret-i evc [1] Gücün son noktası, nihayeti.

'Arz itdi **kudret-i evce** özine ihtiyâc / Ma'lûm-ı hâl oldu yine kendü hâline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4). [kudret-i evce, -e]

kudret-i haķ [1] Allah'ın kudreti, gücü.

'Arş-ı a'lâdan irince mümkinât-ı ferşe tâ / **Kudret-i Haķla** ide bizden ne peydâlar zuhûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 3). [kudret-i haķla, -la]

kudret-i hayy-ı kadîm [1] Ezelden beri diri, var olan Allah'ın kudreti.

Kudret-i hayy-ı kadîm eyledi ihyâ beni / Rûtbe-i a'lâ için eyledi inşâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 1). [kudret-i hayy-ı kadîm,]

kudret-i imâ [1] Dolaylı, imâlî güç.

'Aynı için haķkını eyler mu'ayyen dâ'imâ / Kudreti bildürmek için **kudret-i imâdayuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 4). [kudret-i imâdayuz, -da, -(y)uz]

kudret-i kübrâ [1] Büyük, yüce güç.

Allâh Allâh ne 'aceb **kudret-i kübrâdur** bu / Hâkî insân ide yâ Rabb ne peydâdur bu (Murâdî Dîvânı, Kit'a 33, Beyit 1). [kudret-i kübrâdur, -dur]

ķudreti'l-himem [1] Yardımda, lütufta kudretli. II Allah.

Şerh ü beyāna şıgmadı gerçi bu ħüsn-i rüy / Herkes dilinde medħi 'alā **ķudreti'l-himem** (Murādī Dīvānı, Gazel 938, Beyit 3). [ķudreti'l-himem,]

ķudret-i maħz [1] Hālis kudret.

Beni ħalk eyledi ħālik egerçi maħz-ı ķudretten / Velikin **ķudret-i maħzam** çü 'ālem bende ķāşırdur (Murādī Dīvānı, Gazel 309, Beyit 2). [ķudret-i maħzam, --am]

ķudret-i sulţān [1] Sultanın gücü. II Allah'ın kudreti.

Ĥalk olalı bu vücūdum **ķudret-i sulţān** ile / 'İlmümi kıldı müzeyyen nokta-i imān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 1). [ķudret-i sulţān,]

ķudret-i 'uzmā [1] Büyük kudret.

Bu ķudret **ķudret-i 'uzmā** senün şānuñ 'azīminde / Ki zātuñ a'zam ez-cümle Hüve'l-hayyü'llezi fātır (Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 4). [ķudret-i 'uzmā,]

ķudret-i zi'l-celāl [1] Celal sahibi güç, kudret.

Çerħ-i dü-tāya kıl nazār **ķudret-i zi'l-celāl** baķ / Pertev-i mihr ü māhı ķo şa'ş'a-i cemāle baķ (Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 1). [ķudret-i zi'l-celāl,]

ķudretün ķudretün lehü ķādir [1] Kadir olan odur güç onundur.

'Aķl-ı külden Murādī behre nedür / **Ķudretün ķudretün lehü ķādir** (Murādī Dīvānı, Gazel 528, Beyit 5). [ķudretün ķudretün lehü ķādir,]

ķudsī [1] Kutsal. II Değerli.

'Ālem-i 'ulyāya pervāz eyledi **ķudsī** gönül / Levħ-i maħfuz 'Arş u Kürsī cümle cevlan eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 628, Beyit 3). [ķudsī,]

ķudüm [1] Gelme, geliş; ayak basma.

Ķudümün añladı ehl-i başiret / Anuñ çün kıldılar 'ışķ ile bürħān (Murādī Dīvānı, Gazel 1182, Beyit 3). [ķudümün, -ı, -n]

kūh [1] Dağ.

Cümleyi terk eyleyüben dāmenin çekdi çü **kūh** / Virseler ger aña cümle ħūr u ğılmān istemez (Murādī Dīvānı, Gazel 555, Beyit 2). [kūh,]

kūh-ı 'ışķ [1] Aşk dağı.

Ol lebi Şirine Ferħād olalı / Eylerem ben **kūh-ı 'ışķ** ile cidāl (Murādī Dīvānı, Gazel 839, Beyit 3). [kūh-ı 'ışķ,]

kūh-ı ķanā'at [2] Kanaat dağı. II Kanaatkar olma hali.

Gel berü **kūh-ı ķanā'at** içre 'anķā ol bugün / Ķonma her bir cıfeye pāk ol sözümi diñle gel (Murādī Dīvānı, Gazel 787, Beyit 3). [kūh-ı ķanā'at,]

Olmuşam **kūh-ı ķanā'atde** yine 'anķa bu gün / Bir ħümāyam ecniħam kılmış durur bālā beni (Murādī

Dīvānı, Gazel 1450, Beyit 3). [kūh-ı ķanā'atde, -de]

kuh-sār [1] Dağ. II Her yer.

Çünkü Tūr-ı 'ışķda erin didüm / Toldı vādī 'arşa vü **kuh-sāra** rüy (Murādī Dīvānı, Gazel 1569, Beyit 2). [kūh-sāra, -a]

kūh-ı tūr [1] Tur dağı; Sina yarımadasında Allah'ın Hz. Musa'ya tecelli ettiğı dağ.

Murādī merd olan oldur cebel ķal' ide himmetle / Taķındıkca ħabibüm **kūh-ı tūra** nūruñ envārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1509, Beyit 5). [kūh-ı tūra, -a]

kūh-ı vücūd [1] Vücut, varlık dağı.

Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi / Oldı Mūsāveş yakīn **kūh-ı vücūdın** kıldı tūr (Murādī Dīvānı, Gazel 333, Beyit 4). [kūh-ı vücūdın, -ın]

kuhl [1] Sürme.

Gel berü diñle sözüme bi'llāhi ħayf olmaz saña / Çek Murāduñ **kūhlını** 'aynuñda ķalmasun zibil (Murādī Dīvānı, Gazel 787, Beyit 5). [kūhlını, -i, -ni]

kuhl-ı ħaķīķat [1] Hakikat sürmesi.

Başiret çeşmine **kuhl-ı ħaķīķat** çekmeyen a'mā / Murādī varımı bilmez ne varım belki etvārım (Murādī Dīvānı, Gazel 862, Beyit 5). [kuhl-ı ħaķīķat,]

kuhl-ı şafāhānī [1] Isfahan sürmesi.

Dilberā **kuhl-ı şafā hānī** ben almam 'ayna / Ĥāk-i pāyün olur iken iki çeşmüme cilā (Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 3). [kuhl-ı şafāhānī,]

kuhl-ı vücūd [1] Varlık, beden sürmesi.

Nice nazār kıılır idi bu 'āleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine **kuhl-ı vücūdı** ħāl (Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 5). [kuhl-ı vücūdı, -ı]

ķul [46] Allah tarafından yaratılmış olan insan.

Raħmetün deryāsına ħadd ü kenār olmadı ħiç / Ķatresinden neşr kıl biz **ķullara** yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 4). [ķullara, -lar, -a]

Ey kerīm ü ey Raħīm ü ey 'alīm ü ey 'atūf / **Ķullara** dā'im işüñ iħsāndur yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 19, Beyit 4). [ķullara, -lar, -a]

Bu Murādī **ķuluñı** ķul iken itdün sulţān / Saña pes lāyık olan yine budur sultānā (Murādī Dīvānı, Gazel 42, Beyit 5). [ķuluñı, -un, -ı]

Bu Murādī ķuluñı **ķul iken** itdün sulţān / Saña pes lāyık olan yine budur sultānā (Murādī Dīvānı, Gazel 42, Beyit 5). [ķul iken,]

Ķamu 'ālem saña **ķuldur** Ĥudāyā / Kerīmā pādīşāhā reh-nümāyā (Murādī Dīvānı, Gazel 74, Beyit 1). [ķuldur, -dur]

‘Älem senüñ kapuñda **ķuldur** / Senüñdür ķabz u baş ifnā vü ihyā (Murādī Dīvānı, Gazel 74, Beyit 3). [ķuldur, -dur]

Yā Rabbi Murādī **ķuluñı** lutfuñā irgür / Ćün sensin iki ‘äleme bürhān ile akvā (Murādī Dīvānı, Gazel 85, Beyit 5). [ķuluñı, -un, -ı]

Bu Murādī **ķuluña** ihsān kıl / Ķalbini eyle ‘ışķuñā me‘vā (Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 5). [ķuluña, -un, -a]

Ķulum kapuñā yüz sürüp gelmişem yā ģanī / Sana yaraşur ‘izzet-i salţanat kibriyā (Murādī Dīvānı, Gazel 120, Beyit 3). [ķulum, -um]

Ben Murādī **ķuluña** eyle ‘ināyetle nazar / İki dünyāda felāh eyle müyesser yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 138, Beyit 5). [ķuluña, -un, -a]

Ćünkü sen rezzāķsın cümle senüñdür kā’ināt / Yā ilahī eyleme **ķullaruñı** muhtāc u ac (Murādī Dīvānı, Gazel 218, Beyit 2). [ķullaruñı, -lar, -un, -ı]

Yā Rab Murādī **ķuluñı** ‘ışķuñdan itme dūr / ‘Uşşāķa ‘ışķuñ oldı senüñ cün ģidā-yı rülh (Murādī Dīvānı, Gazel 236, Beyit 7). [ķuluñı, -un, -ı]

Ne ģam ģayrı ģamından çekmezüz bir lahza da bir ģam / **Ķulna** lutf idici bir yüce sultānumuz vardır (Murādī Dīvānı, Gazel 293, Beyit 4). [ķulna, -ı, -(n)a]

Ķıl ‘ināyetle nazar ey pādīşāh-ı zū’l-kemāl / Bu Murādī **ķuluña** kim her zamān emrūñdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 5). [ķuluña, -uñ, -a]

‘Älemde bizi bilmedi kendözini bilmez / Mevlāsını **ķul** bilmeye hıdmet idemezler (Murādī Dīvānı, Gazel 456, Beyit 4). [ķul,]

Şükr ol Ĥudāya kim dile rāz-ı nihān virür / **Ķul** her ne kim murād ider andan hemān virür (Murādī Dīvānı, Gazel 474, Beyit 1). [ķul,]

Allāhı seven **ķullar** Allāha senā eyler / Her demde rızāsını isminde ricā eyler (Murādī Dīvānı, Gazel 507, Beyit 1). [ķullar, -lar]

Bahr-ı tevħide giren kimsene pāyān bulmaz / **Ķul** ki olmaya şadāķatde o sultān bulmaz (Murādī Dīvānı, Gazel 576, Beyit 1). [ķul,]

Murādī secdeden kaldurma başuñ lahza her lahza / Bilürsin ķārı Mevlānuñ **ķula** lutf ü ‘atā ancaķ (Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 5). [ķula, -a]

Sem‘-i cānı kıl küşāde müstemi‘ ol dā‘imā / **Ķullarına** gönderüp i‘lām-ı Ķur‘ān itdi Ĥaķ (Murādī Dīvānı, Gazel 691, Beyit 4). [ķullarına, -lar, -ı, -na]

Bu Murādī **ķuluñuñ** ģöñlini cün almaz ele / Ĥaşre dek eyleyiser āh ile feryād ģöñül (Murādī Dīvānı, Gazel 802, Beyit 5). [ķuluñuñ, -ı, -ñuñ]

Refīķ eyle bu **ķullaruña** tevfkūñ meded yā Rab / Ćü sensin ķādir ü mennān senüñdür cümle-i ‘älem

(Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 8). [ķullaruña, -lar, -uñ, -a]

Murādī **ķuluna** yā Rab ‘ināyet kıl hidāyet kıl / Muķarreb ola kapuñda niteki İbrāhīm Edhem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 14). [ķuluna, -una]

Geldüm cenābuña senüñ lutfuñ umarven rahmetüñ / Vardur **ķuluna** re‘fetüñ estaģfiru’llāh el-‘azīm (Murādī Dīvānı, Gazel 940, Beyit 4). [ķuluna, -uñ, -a]

Başiret ģözin ben **ķuluñ** kıl küşāde müdām / Bile ‘ilm ile ‘ilmüñi dem-be-dem yā ‘alīm (Murādī Dīvānı, Gazel 959, Beyit 4). [ķuluñ, -uñ]

Murādī **ķuluñuñ** murādı hemān sendedür / Yine ģikmetin sen bilürsin anuñ yā ģakīm (Murādī Dīvānı, Gazel 959, Beyit 5). [ķuluñuñ, -uñ, -uñ]

Murādī mürdan kim bir **ķuluñdur** az‘afü’l-maħlūk / Müyesser kıl seni tesbīh ide her lahza yā sübhān (Murādī Dīvānı, Gazel 998, Beyit 5). [ķuluñdur, -uñ, -dur]

Eyle bu Murādī **ķuluñı** lutfuñā mazhar / Redd itme anı ey şeh-i ferħunde-hümāyün (Murādī Dīvānı, Gazel 1132, Beyit 5). [ķuluñı, -uñı]

Cān ü başı kıl fidā evvel ķadem / **Ķul** odur kim ola sultān isteyen (Murādī Dīvānı, Gazel 1166, Beyit 4). [ķul,]

Sensin iki cihānda **ķullara** şāh / Eşhed‘en lā-ilāhe illā’llāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1221, Beyit 3). [ķullara, -lar, -a]

Ser-firāzānı ģaķīķatden işitdüm bir ģaber / Her ne kim sultāndan gelse mübāreķdür **ķula** (Murādī Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 3). [ķula, -a]

Ķıvam-ı ‘izzetüñ buldum senüñ ģüsn-i rızāñ üzre / Rızāñı **ķullaruñda** bulmuşam ģüsn ü ‘atāñ üzre (Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 1). [ķullaruñda, -lar, -ın, -da]

Gel Murādī **ķuluñı** eyleme red eyle kerem / Ķoyuben seni varup ģayre kime yalvara (Murādī Dīvānı, Gazel 1341, Beyit 5). [ķuluñı, -un, -ı]

Ķuluñ Murādī yā Rab ‘işyān içinde kaldı / Raħmet umup ķatuña uş ģeldi yana yana (Murādī Dīvānı, Gazel 1401, Beyit 5). [ķuluñ, -uñ]

Ya Rabbī Murādī **ķuluñı** eyleme maħrüm / Her yirde aña kıl meded ü ‘avnüñi hem-rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1413, Beyit 5). [ķuluñı, -uñ, -ı]

Murādīnūñ sözidür cümle maķbūl / Ķabūl eyler anı şāh u eger **ķul** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 19, Beyit 5). [ķul,]

Senüñ lutfuñla fażluñ bī-nihāye / Öģüpdür **ķullaruñ** mahz-ı ‘atāya (Murādī Dīvānı, Mesnevi 37, Beyit 2). [ķullaruñ, -lar, -uñ]

Ĥudāyā yokdur ihsānuña pāyān / ‘Ināyet eyle **ķullaruña** her an (Murādī Dīvānı, Mesnevi 37, Beyit 3). [ķullaruña, -lar, -uñ, -a]

Muṭī'üñdür senüñ mecmû'-ı eşyâ / **Ḳuluñdur** cümleten ihyâ vü mevtâ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 39, Beyit 2). [ḳuluñdur, -uñ, -dur]

Murâdî **ḳuluña** luṭf eyle yâ Hâk / Ki sensin pâdişâh-ı ferd-i muṭlâk (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 41, Beyit 5). [ḳuluña, -u, -n, -a]

Duriş aldamasun dünyâ seni de / **Ḳul** oldur dâ'imâ Mevlâya gide (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 2). [ḳul,]

Ḳuluñam pâdişâhum saña geldüm / Ne ihsân eyledüñse anı buldum (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 21). [ḳuluñam, -uñ, -am]

II Aşık.

Düşdi göñlüm cemâlüne cânâ / Nazar eyle **ḳuluña** ahyânâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 89, Beyit 1). [ḳuluña, -un, -a]

Dimiş rakîb yâre **ḳulunam** eli baĝlu / Bend olsun aña yâ Rab aĝlal ile selâsil (Murâdî Dîvânî, Gazel 813, Beyit 6). [ḳulunam, -unam]

Vişâlün âb-ı hayvânın bu hicr ile olan mürde / **Ḳuluña** eyleseñ şâhum ne vardur luṭf ile ihsân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1002, Beyit 4). [ḳuluña, -uñ, -a]

Çün ben **ḳulın** nâlân sever iki gözüm giryân sever / İşüm gücüm efgân sever olmaz mı efgânım kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 5). [ḳulın, -(i)n]

ḳul eylemek [1] Kendine bağlamak, hükmü altına almak.

Hamd ü minnet bu Murâdî hâlk idüp **ḳul eyledüñ** / Vahdetünde hîdmetin yegdür gerekmez milk ü câh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1265, Beyit 5). [ḳul eyledüñ, -dü, -n]

ḳulluĝ [6] Kul olma durumu, ubudiyet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳulluĝın ider şol kim cân ile sever anı / Müstaĝfir olur aña ol dem ki haṭâ eyler (Murâdî Dîvânî, Gazel 507, Beyit 2). [ḳulluĝın, -ın]

ḳul itmek [1] Emri altına almak, itaat ettirmek.

Ger nefsi **ḳul idüp** özüñe çâger idesin / Gör imdi nice neşr idiser nûr-ı hîkmetin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1135, Beyit 4). [ḳul idüp, -üp]

ḳulluḳ itmek [2] Baĝlılık göstermek, Allah'a karşı yükümlü olduĝu görevlerini, ibâdetini yerine getirmek..

‘Âlemi terk eyle ey dil hîdmete bağla kemer / Pâdişâha **ḳulluḳ idüp** ḳurbet eyle ârzü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1192, Beyit 2). [ḳulluḳ idüp, -üp]

Saña seyr ü temâşâdan olur mı fâ'ide hâsıl / Niçündür **ḳulluḳ itmezsin** sen ol dergâh-ı a'lâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1318, Beyit 3). [ḳulluḳ itmezsin, -mez, -sin]

ḳul olmak [10] Kul olmak; hükmüne girmek, bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen

anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî 'âkıbet endiş olup gözle tarîḳ / **Ḳul olanlar** ḫazret-i sulṭânadur fermân-ber (Murâdî Dîvânî, Gazel 383, Beyit 5). [ḳul olanlar, -an, -lar]

ḳul huva'llâhu eḫad [3] "De ki: O Allah birdir." Anlamına gelen İhlas suresinin ilk ayeti.

Ey Murâdî kimse anlamaz bu sırruñ ma'nîsin / **Ḳul huva'llahu eḫad** men kâle ma'nâ sendedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 358, Beyit 5). [ḳul huva'llahu eḫad,]

Çünkü bi'smi'llâhi er-Rahmân didi er-Raḫîm / **Ḳul hüve'llâhu eḫad** bu âyete bürhân ḳıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 761, Beyit 4). [ḳul hüve'llâhu eḫad,]

Ey cemâlün âyetinden **ḳul huva'llâhu eḫad** / Zahir ü batındadır çünkü ḳul huva'llâhu's-şamed (Murâdî Dîvânî, Kit'a 20, Beyit 1). [ḳul huva'llâhu eḫad,]

ḳul huva'llâhu'l-'azîm [1] De ki o Allah çok büyüktür.

Çün berâtum okudum yazmış **ḳul huva'llâhu'l-'azîm** / İsm-i Rahmânı hüveydâ bulmuşam (Murâdî Dîvânî, Gazel 915, Beyit 2). [ḳul huva'llâhu'l-'azîm,]

ḳul huva'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ hûda [1] De ki "O Allah ki ondandan başka ilah yoktur. O Hay'dır, ondan başka ilah yoktur, ona dua edin.

Ḳul huva'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ hûda hû / Müşkilüm ḫall eylemez kimse benüm illâ ki hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1188, Beyit 1). [ḳul huva'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ hûda, -da]

ḳul huva'llâhu's-şamed [1] De ki Allah, Samed'dir (her şey O'na muhtaçtır, daimdir, hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır). İhlas suresi 1 ve 2. ayetlerinden iktibastır.

Ey cemâlün âyetinden ḳul huva'llâhu eḫad / Zahir ü batındadır çünkü **ḳul huva'llâhu's-şamed** (Murâdî Dîvânî, Kit'a 20, Beyit 1). [ḳul huva'llâhu's-şamed,]

ḳul hüve'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-eḫad [1] De ki o Allah bir ondan başka ilah yoktur.

Ḳul hüve'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-eḫad / Ḳul hüve'r-Rabbü'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-şamed (Murâdî Dîvânî, Gazel 247, Beyit 1). [ḳul hüve'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-eḫad,]

ḳul hüve'r-rabbü'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-şamed [1] De ki o öyle bir Rab'dir ki her şey ona muhtaç o hiçbir şeye muhtaç değildir.

Ḳul hüve'llâhu'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-eḫad / **Ḳul hüve'r-Rabbü'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-şamed** (Murâdî Dîvânî, Gazel 247, Beyit 1). [ḳul hüve'r-rabbü'lleẓi ḳul lâ-ilâhe illâ-şamed,]

ḳulnâ ileyk ente's-selâm minke's-selâm fike's-selâm [1] Biz, sen selamsın, selam sendendir, selam sendendir dedik.

Oldı müsellemler çün Murâd teslîm idelden nefsinin / **Ḳulnâ ileyk ente's-selâm minke's-selâm fike's-selâm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 941, Beyit 5). [ḳulnâ ileyk ente's-selâm minke's-selâm fike's-selâm,]

kulte ikrā' 'abdūke fī-ḥikmetin min ḥūkmike kāne ḥaṭṭātūn ḡadīrūn māle levḥun bi'l-ḡalem [1] Hikmetle oku dedin, senin ḥūkmünle kulun muktedir bir yazıcı oldu levha kaleme meyletti.

Ḳulte ikrā' 'abdūke fī-ḥikmetin min ḥūkmike / Kāne ḥaṭṭātūn ḡadīrūn māle levḥun bi'l-ḡalem (Murādī Dīvānı, Gazel 895, Beyit 5). [kulte ikrā' 'abdūke fī-ḥikmetin min ḥūkmike kāne ḥaṭṭātūn ḡadīrūn māle levḥun bi'l-ḡalem,]

ḡulaḡ [4] Kulak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳulaḡa çü geldi nidā-yı seher / 'Acā'ib eserdür ḡarā'ib haber (Murādī Dīvānı, Gazel 544, Beyit 1). [ḡulaḡa, -a]

ḡulaḡa almak [7] (Deyim) Dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳavl-i Murādīyi ger **almayasın ḡulaḡa** / Saña zehī ḡacālet sende zehī ḡamākat (Murādī Dīvānı, Gazel 193, Beyit 5). [ḡulaḡa almayasın, -ma, -(y)a, -sın]

ḡulaḡa asmak [1] (Deyim) Dikkate almak, önem vermek.

Murādī gevherin **asan ḡulaḡa** / Ümīdüm oldur olmaya o ḡüsrān (Murādī Dīvānı, Gazel 1180, Beyit 5). [ḡulaḡa asan, -an]

ḡulaḡ-ı cānı açmak [1] Can kulaḡını açmak; iyi dinlemek.

Açḡıl ḡulaḡ-ı cānı gel tā kim sa'ādet bulasın / Diñle Murādī sözlerin ḡüftāridur sābıḡlarıñ (Murādī Dīvānı, Gazel 750, Beyit 5). [ḡulaḡ-ı cānı açḡıl, -ḡıl]

ḡulaḡı ḡāline tutmak [1] Sözü kulaḡına tutmak. II Dikkatli dinlemek.

Milk-i ebeddedür vücūd ile vücūda gel sücūd / Secde durur çü aḡl-ı cūd **tut** bu **ḡulaḡı ḡāline** (Murādī Dīvānı, Gazel 1409, Beyit 2). [ḡulaḡı ḡāline tut,]

ḡulaḡ tutmak [2] (Deyim) Kulak vermek, dikkatle dinlemek.

Çün ezelden **tutdı** cānum ḡavl-i cānāna **ḡulaḡ** / Pes semā' idüp sürürından ṭolandı ṣol u ṣaḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 662, Beyit 1). [ḡulaḡ tutdı, -dı]

Edeb ü 'aḡlı ḡomaḡıl elden / **Tut ḡulaḡuñ** bu ḡavledür ra'nā (Murādī Dīvānı, Kıt'a 29, Beyit 3). [ḡulaḡuñ tut,]

ḡulaḡuna girmek [1] (Deyim) Söylenen sözlerle önem vermek, söylenenleri anlamak, benimsemek.

Diñler iseñ eger bu Murāduñ naṣīḡatın / **Girmez** ise **ḡulaḡuna** andan ne fā'ide (Murādī Dīvānı, Gazel 1369, Beyit 5). [ḡulaḡuna girmez, -mez]

ḡulaḡuñ küṣāde ḡılmak [1] Kulaḡını açmak. II Dikkatle dinlemek.

Ḳulaḡuñ ḡıl küṣāde ister iseñ olasın āḡāh / Vücūduñ eyle ifnā tā zuhūr eyleye sırru'llah (Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 1). [ḡulaḡuñ küṣāde ḡıl,]

ḡulaḡ urmak [10] (Deyim) Kulak vermek, dinlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hiç meḡābirden yaña varduñ mı **urduñ** mı **ḡulaḡ** / Āḡ idüp dest-i ecelden derdnāḡ olmiṣ yatur (Murādī Dīvānı, Gazel 405, Beyit 3). [ḡulaḡ urduñ, -du, -n]

ḡulaḡ açmak [1] Kulak açmak. II Dikkatle dinlemek.

Ḥālıḡı oldı müsebbih her ne kim var kā'ināt / **Aç ḡulaḡ** olma aşem bu mümkināt aşvātına (Murādī Dīvānı, Gazel 1256, Beyit 4). [ḡulaḡ aç,]

ḡulaḡuz [2] Kılavuz; herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap vb.

Yola **ḡulaḡuz** olmayıcañ yürime ṣaḡın / Rāḡuñ ḡatarlarını yine reh-nümā bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 462, Beyit 4). [ḡulaḡuz,]

Her kiṣinūñ ardına düşüp uyup gitme ṣaḡın / Hiç **ḡulaḡuzluk** ṣaḡın sen ummaḡıl ḡüm-rāḡdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1061, Beyit 4). [ḡulaḡuzluk, -luk]

ḡul ḡul [1] Sürahinin çıkardığı ses ve "söyle söyle" anlamları tevriyeli.

'Uṣṣāḡa ṣıfāḡān ile 'uzzālī nevā ḡıl / Ey muṭrib-i ḡoṣ-naḡme-serā ṭurmaya **ḡulḡul** (Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 3). [ḡulḡul,]

ḡullab [1] Çengel, kanca. II Sevgilinin kıvrılıp kancaya benzeyen saç uçları.

Saṭḡ-ı buyūt-ı ḡaṣr-ı dil 'arṣa berāberdür didüm / Bir ka'be-i maḡṣūddur eyle recā **ḡullābda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1393, Beyit 4). [ḡullābda, -da]

ḡullāb-ı 'ıṣḡ [1] Aṣḡ çengeli, kancası.

Ḳullāb-ı 'ıṣḡūñ ṡakılalı boynuma ey dilrübā / Cümle cihān ü cāndan bī-gāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 3). [ḡullāb-ı 'ıṣḡūñ, -un]

ḡullanmak [1] Kullanmak. II Davranmak.

Lā-yezālīdür maḡabbet līḡ bilmem n'eyledi / Ṥarz-ı āḡer **ḡullanur** fehmi olmaya tā yārden (Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 2). [ḡullanur, -ur]

ḡulüb [9] Kalpler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sebāt-ı 'ömr olurdu ger sebāt olsa **ḡulüb** üzre / Ne ḡalb oldı bu ḡalıblar 'acebdür ḡikmet-i kübrā (Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 4). [ḡulüb,]

ḡulzüm-i ḡayret [1] Hayret denizi.

Ḳulzüm-i ḡayretde her eṣyā ḡılpdur ḡavṡalar / 'Āḡilūñ fehmindeḡür fehmi-i 'ayān-ı ma'rifet (Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 2). [ḡulzüm-i ḡayretde, -de]

ḡulzüm-i vaḡdet [1] Vahdet denizi; Allah'a yakın olma hali.

Ḳulzüm-i vaḥdetde dil fülki egerçi seyr ider / Vāhidīyyet bezmine varduḡda girdāb oldı ḡāl (Murādī Dīvānı, Gazel 783, Beyit 3). [ḡulzüm-i vaḥdetde, -de]

ḡum fe-enẓir [4] *Kalk uyar!”, Kur’ân-ı Kerîm, Müdḡessir (74)/2. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳum fe-enẓir kavlini kavlınden iz’ân eylemiş / Anuñ içün rütbe vü faẓl ile sultân eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 626, Beyit 1). [ḡum fe-enẓir,]

ḡumlar şaḡış [1] *Kumlar sayısı. II Çok fazla.*

Ḳumlar şaḡış şîşe-i dîdemden akdı yaş / Raḡm itmedüñ didüm didi kim varsa ḡanî (Murādī Dīvānı, Gazel 1538, Beyit 3). [ḡumlar şaḡış,]

Ḳur’ân [2] *Allah tarafından Hz. Muhammed’e vahyedilen kutsal kitap.*

Sırr-ı ma’nâdan Murādī ister iseñ ger ḡaber / Gel enİsüñ hem celİsüñ dâ’imā **Ḳur’ân** kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 761, Beyit 5). [ḡur’ân,]

Eger ümmü’l-kitāb içre bilürseñ ma’nâ-yı ihlāş / Eger ḡıfz-ı ‘ulūm itdünse gel **Ḳur’ânı** göstergil (Murādī Dīvānı, Gazel 810, Beyit 3). [ḡur’ânı,]

ḡur’ânun mecîdün [1] *Şanlı Kuran’a and olsun (50/Kaf I, 85/Buruc 21).*

Pes didi aña “Ḳāf” daḡı “**Ḳur’ânun mecîdün**” / “Ve’n-Necm”den didiler âyet-i kübrā (Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 3). [“ḡur’ânun mecîdün”,]

ḡurb [2] *Yakınlık.*

Ḳurbete oldı mübeddel bu’dumuz ḡamdüm aña / Oldı akreb **ḡurb** ile ḡurbetde akrebdür karîb (Murādī Dīvānı, Gazel 125, Beyit 2). [ḡurb,]

Cānuñı farḡ eyleme cānāndan / **Ḳurb** ile mümtāz ol ebrārda (Murādī Dīvānı, Gazel 1423, Beyit 4). [ḡurb,]

ḡurb-ı vaḥdet [1] *Vahdete yakınlık; Allah’a yakın olmak.*

Bu Murādī **ḡurb-ı vaḥdetden** diler aşl-ı şühūd / Vāḡid-i vaḥdet nedür fehm eylegil bu kārđan (Murādī Dīvānı, Gazel 1068, Beyit 5). [ḡurb-ı vaḥdetden, -den]

ḡurb-ı vişāl [1] *Kavuşma anının yakın olması.*

Taḡayyüddeym bu maḡabbet kemālinde ben / Velîkin hemîn izdiyād oldı **ḡurb-ı vişāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 853, Beyit 4). [ḡurb-ı vişāl,]

ḡurb-ı yār [2] *Sevgiliye yakın olmak.*

Ey Murādī **ḡurb-ı yāre** meslek isterdüm hemān / ḡamdü li’llāḡ añladum süz u güdāz ehlindedür (Murādī Dīvānı, Gazel 402, Beyit 5). [ḡurb-ı yāre, -e]

Rāḡat-ı dil dileyen ‘āleme rāḡat gözedür / **Ḳurb-ı yāri** dileyen dilde sadāḡat gözedür (Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 1). [ḡurb-ı yāri, -i]

ḡurbān [6] *Allah rızası için kesilen büyük ve küçükbaş hayvanlar II Sevgili yolunda kendini feda etme. (Bu kelime Divan’ın*

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Derd-i ‘ışḡuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür / Saña **ḡurbān** olmayanlar bilmedi **ḡurbān** nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 398, Beyit 1). [ḡurbān,]

ḡurbān itmek [2] *Bir kimse veya şeyi bir uğurda feda etmek.*

Cānı cānāna fidā kılmaḡa ni‘met bilüben / **İde ḡurbān** yolına şükr ide her dem bu deme (Murādī Dīvānı, Gazel 1348, Beyit 2). [ḡurbān ide, -e]

İderven cānuñı **ḡurbān** şeksiz / Anuñ yañaḡı üstindeki ḡāle (Murādī Dīvānı, Gazel 1429, Beyit 3). [ḡurbān iderven, -er, -ven]

ḡurbān olmak [8] *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Derd-i ‘ışḡuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür / Saña **ḡurbān olmayanlar** bilmedi ḡurbān nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 398, Beyit 1). [ḡurbān olmayanlar, -ma, -(y)an, -lar]

ḡurbān virmek [1] *Canını kurban etmek, feda etmek, ölmek.*

Ne deñlü yolına anuñ **virürsem** cānuñı **ḡurbān** / Anuñ yolına bu sa’yüm benüm cümle hebā ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 682, Beyit 4). [ḡurbān virürsem, -ür, -se, -m]

ḡurbet [8] *Yakınlık; kulla Hakk’ın arasında araḡların bulunmaması. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ḳurbete oldı mübeddel bu’dumuz ḡamdüm aña / Oldı akreb ḡurb ile **ḡurbetde** akrebdür karîb (Murādī Dīvānı, Gazel 125, Beyit 2). [ḡurbetde, -de]

ḡurbet eylemek [1] *Yakın eylemek.*

Cān atdı çü cānānesine buldı ḡayātı / İḡdām ile pes ḡāşılıñı **eyledi ḡurbet** (Murādī Dīvānı, Gazel 196, Beyit 3). [ḡurbet eyledi, -di]

ḡurbet-i rāḡ [1] *Yakın yol. II Allah’a ulaşmanın yakın yolu.*

Murād-ı ḡaḡ ne durur ey Murād añla yine / Murādıdır yine merdānelik ki **ḡurbet-i rāḡ** (Murādī Dīvānı, Gazel 1382, Beyit 5). [ḡurbet-i rāḡ,]

ḡurbīyyet [3] *Yakınlık.*

Ey maḡām-ı vuşlata vāşıl bilen öz nefsinı / ḡadd ü pāyān olımaḡ bu’d ile **ḡurbīyyet** irāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 693, Beyit 2). [ḡurbīyyet,]

Didi kim oldı mü’ebbed saña bu **ḡurbīyyet** / Aldı emrini bu vech ile berāt eyledi dil (Murādī Dīvānı, Gazel 796, Beyit 2). [ḡurbīyyet,]

Şimdi **ķurbıyyete** lāzım olanı eyleyelüm / Ey Murādī göreyin rāy u mekānum şimdi (Murādī Dīvānı, Gazel 1517, Beyit 5). [*ķurbıyyete, -e*]

ķurbıyyet olmak [1] Yakınlık olması, yakınlaşmak.

Zā'ir-i kūy-ı habīb **oldı ķurbıyyet** / Cezbe-i 'ışk-ı cemil-i müte'āl istedi dil (Murādī Dīvānı, Gazel 800, Beyit 2). [*ķurbıyyet oldu, -dı*]

ķurbühü maķzu murādin ve-limen cā'e beşir [1] Müjdeleyici olarak gelenin yegāne isteği onun yakınlığıdır.

Ķurbühü maķzu murādin ve-limen cā'e beşir / Kāne min-nūru murādin tamā'et arz u semā (Murādī Dīvānı, Gazel 124, Beyit 5). [*ķurbühü maķzu murādin ve-limen cā'e beşir,]*

ķuru / kuru ğavġā [4] (Deyim) Boş, faydasız münakaşa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķuru ğavġāsını arduña atġıl sen bu dünyānuñ / Kamu māl ile cāhuñ kalmayırsan saña bellü bil (Murādī Dīvānı, Gazel 809, Beyit 3). [*ķuru ğavġāsını, -sı, -(n)ı*]

ķurılmak / kurulmak [5] Kurulmak, hazırlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ber-ķarār üzre **ķurılmadı** çü rükn-i 'ālem / Nice erkān gözedürsin görüben ey millet (Murādī Dīvānı, Gazel 180, Beyit 2). [*ķurılmadı, -ma, -dı*]

ķurmak [11] Hazırlamak, tertip etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki 'ālemdür **ķurıldı** biri 'ālī biri pest / Kendü 'ilminden bilür 'ilmini yine müntehā (Murādī Dīvānı, Gazel 14, Beyit 4). [*ķurıldı, -(ı)l, -dı*]

ķurş-ı güneş [1] Güneş yuvarlağı, dairesi.

Şāh-sārından çü tūbānuñ gelür bir tayr-ı hōş / Şöyle tāb urur cihāna maķv olur **ķurş-ı güneş** (Murādī Dīvānı, Gazel 629, Beyit 1). [*ķurş-ı güneş,]*

ķurş-ı şems [1] Güneşin uzaktan düz görünen yüzü.

Ķurş-ı şemsün tābına tāb-ı cemālün tābdur / Līk hüsnünden eser tābun gibi nāyābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 1). [*ķurş-ı şemsün, -ün*]

ķurtarmak [15] İçinde bulunduğu güç durumu üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķurtar beni iki ciheti eyle bir hemān / Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña (Murādī Dīvānı, Gazel 3, Beyit 2). [*ķurtar,]*

ķurtılmak [9] Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak; istenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın

tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laħzada / Her kimün başında lāmi' **ķurtulupdur** 'an-'azāb (Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 4). [*ķurtulupdur, -up, -dur*]

ķuru [1] Kuru. II Beyhude, boş, faydasız, gereksiz, değersiz.

Tecessüs kılma ġayrıdan çeküben bir **ķuru** zaħmet / Murādī her ne kim var ise bilgil sendedür sende (Murādī Dīvānı, Gazel 1302, Beyit 6). [*ķuru,]*

ķusür [5] Eksik, noksan; kusur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün işittüm bu nidāyı kesb idüp nice feraħ / Kalmadı aslā **ķusürüm** eyledüm hamd ü senā (Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 4). [*ķusürüm, -um*]

ķuşür u hür olmak [1] Saraylar ve ahu gözlüler ile beraber olmak.

Tās-bāz u sāhir olmışdur felek aldanmaġıl / Sevmegil dünyāyı cāyuñ tā **ķuşür u hür ola** (Murādī Dīvānı, Gazel 1444, Beyit 2). [*ķuşür u hür ola, -a*]

ķuşür-ı cennet [1] Cennet kasırları, köşkleri.

Ķuşür-ı cennetin gördüm gönül mā'il degül līkin / Cenābuñ ister ol yārūñ dutar başda bu sevdāyı (Murādī Dīvānı, Gazel 1508, Beyit 3). [*ķuşür-ı cennetin, -in*]

ķuşvā [1] Nihayet, son, erişilecek son nokta.

ġayeti **ķuşvā** gözetdüm añladum kārüm nedür / Ben murādum maţlabında bulmuşam ġāyet murād (Murādī Dīvānı, Gazel 242, Beyit 3). [*ķuşvā,]*

ķuşādmak [1] Kuşatmak; çevresini sarmak, çember içine almak.

Ķuşadupdur her şafı şaffında yetmiş biñ şufūf / Birbirine beñzemez eşkālī bil ey mu'teber (Murādī Dīvānı, Gazel 335, Beyit 4). [*ķuşadupdur, -up, -dur*]

ķuşañmak [1] Kuşanmak, giyinmek.

İşit kelām-ı Murādī ziyān kılmayasın / **Ķuşan** miyānuña muħkem maħabbetin kemerin (Murādī Dīvānı, Gazel 1145, Beyit 5). [*ķuşan,]*

ķuş dilin [1] Kuşların ötüşü. II Vahdet sırrının anlatıldığı mânā dili.

Ey Murādī ma'rifet dükkānın açduķ şöyle kim / **Ķuş dilin** söyletmez olduķ hıvāce-i 'Atţāra biz (Murādī Dīvānı, Gazel 564, Beyit 5). [*ķuş dilin, -n*]

küşe [3] Köşe. II Yer.

Yayıldı cümle cihān içre çün şadā-yı edeb / İhāta kıldı kamu **küşeyi** nidā-yı edeb (Murādī Dīvānı, Gazel 142, Beyit 1). [*küşeyi, -(y)i*]

Kesreti anuñ içün tārık olup redd itdüm / Añladum zevkini her **küşede** bir tenhānuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 738, Beyit 3). [*küşede, -de*]

Çü geldüm 'âleme seyr eyleyüp gezdüm her ârâyı / Ne câ kaldı ne **küşe** görmişem her küşe vü cāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [küşe,]

küşe-i 'arş [1] Göğün en üst katının köşesi.

Cāy eyledüm çü **küşe-i 'arş** üzre ben gedā / Uçurmayınca bālümü ben bālî bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3). [küşe-i 'arş,]

küşe-i çeşm [1] Göz ucuyla bakış.

Küşe-i çeşme gelürse şafak-ı rüz-ı vişāl / Leyl-i ed'ac koyu virmez göze hālün perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [küşe-i çeşme, -e]

küşe-i tenha [1] Yalnızlık köşesi.

Velîkin dil murâd itmez diler bir **küşe-i tenhâ** / Semâ vü arzuñ 'ırzınca egerçi cāy-ı cennetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4). [küşe-i tenhâ,]

küşe-i vahdet [1] Vahdet köşesi. II Allah'a yakın olma hali.

Küşe-i vahdet bu cāna ravza-i rıdvândur / Günc-i 'uzlet baña olmışdur habîbüm bağ u rāğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [küşe-i vahdet,]

küşe vü cāy [1] Köşe ve yer. II Dünyaya âit her yer, şey.

Çü geldüm 'âleme seyr eyleyüp gezdüm her ârâyı / Ne câ kaldı ne küşe görmişem her **küşe vü cāyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1). [küşe vü cāyı, -ı]

kûtâh [1] Kısa.

Munfa'îl olmazam ben eşyâdan / Yed-i ğam dâmenümdedür **kûtâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 3). [kûtâh,]

kûtâh olmak [1] Kısa olmak.

Saña me'vâ yiter me'vâ yûri ta'n eyleme zâhid / Bize iki cihândan dâmeni **kûtâh olan** gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [kûtâh olan, -an]

kuṭb [2] Manevi mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse.

Dünyâ tolu talebde her nice olsa eşvât / Ğavs oldı çünkü ğavvâş **kuṭb** oldı aña tâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4). [kuṭb,]

Ferd-i vâhid oldı dutmaz ân-ı vâhidde qarâr / Ni'meti hânına çekdi **kuṭb** ile efrâdını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 4). [kuṭb,]

kuṭb-ı aḳṭâb [1] Yücelerin yücesi.

Umenâyuz nuḳebâyuz budelâyuz nücebâ / **Kuṭb-ı aḳṭâb**a şorarsañ yine ğavs oldı hîṭâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [kuṭb-ı aḳṭâb, -a]

kuṭbu'l-aḳṭâb [2] İnsanların doğru yolu bulmalarına vâsita kılınan ulu kişilerden, madde âlemindeki olaylarla ilgili olanı.

Ka'be beyt ismin edâ itmekdedür tarz-ı 'aceb / Ey muşallî **kuṭbü'l-aḳṭâb** ile şor efrâda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [kuṭbü'l-aḳṭâb,]

Ey Murâdî bu rumûzın kim ki şerhin eyleye / **Kuṭbü'l-aḳṭâb** ol durur tüt dâmenini bî-gümân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 5). [kuṭbü'l-aḳṭâb,]

kuṭlu [5] Uğurlu, hayırlı, mübarek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seherüm hayr idüben eyle mesâmı pür-nür / Dem-be-dem **kuṭlu** şabâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2). [kuṭlu,]

kuṭu'l-ḳulüb [1] Kalplerin gıdası.

Perdesinde böyle dür keşf olsa nic'olurdu kâr / Hôş 'aceb ḥesnâ imiş bi'llâhi ol **kuṭu'l-ḳulüb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 3). [kuṭu'l-ḳulüb,]

ku'üd [1] Oturma, oturuş.

Şu'ûdi ile **ku'üdin** bir itdi ânide / Nidâ idüp okudı didi Fâliku'l-ısbâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [ku'üdin, -ın]

ku'üd eylemek [1] Oturmak.

Rabbi enzilnî du'âsiyla du'âsın isteyen / Âyetin münzelde buldı **eyledi** ol dem **ku'üd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [ku'üd eyledi, -di]

kuvvat [8] Güç, takat, kuvvet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayrümüz hayr idelüm hayr ile aḥvâle haber / Virelüm kavlı ile **kuvvete** bugün hâle haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 1). [kuvvete, -e]

kuvvat eylemek [1] Kuvvet vermek, güçlendirmek.

Dâ'im yûri gözle Hâk rızâsın / Muḥkemce bu işde eyle kuvvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [kuvvat eyle,]

kuvvat ü saṭvet [1] Güç, kuvvet.

Senüñdür **kuvvat ü saṭvet** senüñdür 'izzet u nuşret / 'Iyânsın cümleye şâhâ velîkin bî-'ayânsın sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 3). [kuvvat ü saṭvet,]

kuvvat-i cân [1] Ruhun kuvveti.

Murâdî bu suḥanuñ **kuvvat-i cāndur** el-ḥâḳ / İder demi ile vîrâne dilleri âbâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5). [kuvvat-i cāndur, -dur]

kuvvat-i ḥavl-ı ḥudâ-yı lâ-yezâl [1] Ezeli olan Allah'ın gücü.

Kuvvet-i ḥavl-ı Ḥudâ-yı lâ-yezâl ile yine / Bu Murâdî kavlini gör nice a'lâ söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 5). [kuvvat-i ḥavl-ı ḥudâ-yı lâ-yezâl,]

kuvvat-i muṭlaḳ [1] Varlığı kesin olan güç. II Allah.

Kuvvet-i muṭlaḳdadur her âşkâre vü nihân / Kuvveti çün sendedür hem luṭfidur saña qarîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 3). [kuvvat-i muṭlaḳdadur, -da, -dur]

küy [18] Köy, mahalle. II Sevgilinin mahallesı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Küyüñ lezzetin bulaldan dil / Eyler oldı cināndan istiğnā (Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 2). [küyüñ, -un, -un]

küy-ı cānān [1] Sevgilinin mekanı, bulunduğu yer.

Vücūduñ reh-güzārında eger var ise yol cāna / Hābībūm **küy-ı cānāna** ki ol menzil ferāğatdūr (Murādī Dīvānı, Gazel 313, Beyit 2). [küy-ı cānāna, -a]

küy-ı hābīb [3] Sevgilinin mahallesı.

Gerekmez bil ki baña gülşen-i bāğūñ temāşāsı / Benūm **küy-ı hābībūmde** 'aceb a'lā tarağum var (Murādī Dīvānı, Gazel 320, Beyit 3). [küy-ı hābībūmde, -üm, -de]

Fāhruma fāhr için dil-i gūyā senā yiter / **Küy-ı hābībe** şavk-ı gōñūl reh-nūmā yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 470, Beyit 1). [küy-ı hābībe, -e]

Hārim-i Ka'be-i 'ulyā mı şanduñ hāk ile hıştı / Bu gün **küy-ı hābībī** kıl tavāf ol hāci-i çālāk (Murādī Dīvānı, Gazel 716, Beyit 4). [küy-ı hābībī, -i]

küy-ı nigār [1] Sevgilinin köyü.

Şabā **küy-ı nigāra** ger geçerseñ / Neler çekdügümüz söyle o yāre (Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 3). [küy-ı nigāra, -a]

küy-ı ser [1] Baş köy, yerlerin başı.

Şāriḥ-i 'ilm-i eḥadsın şer'dür 'arş-ı 'azīm / Hāricūñ **küy-ı seri** bil dest-i çevgānuñdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 376, Beyit 3). [küy-ı seri, -i]

küy-ı şühūd [1] Vücut bulma, var olma yeri.

Çün hūlūşıyyet ile geldi ele **küy-ı şühūd** / Ben şehādet iderem kim ola a'lā muḥliş (Murādī Dīvānı, Gazel 647, Beyit 4). [küy-ı şühūd,]

küy-ı yār [3] Sevgilinin semti.

Deryā-yı hayret üze fūlk-i gōñūl şināver / Varmağa **küy-ı yāre** bir ara var mı yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 150, Beyit 2). [küy-ı yāre, -e]

Ey Murādī **küy-ı yāri** kılma terk / Ger müyesser ola dir iseñ vişāl (Murādī Dīvānı, Gazel 839, Beyit 7). [küy-ı yāri, -i] Ey şabā ger **küy-ı yāre** eyler iseñ sen güzēr / Būy-ı zūlfını getür ben 'āşık-ı nālān için (Murādī Dīvānı, Gazel 1091, Beyit 6). [küy-ı yāre, -e]

Olalıdan menzılümüz **küy-ı yār** / İstemezüz cenneti hem gül-şeni (Murādī Dīvānı, Gazel 1565, Beyit 3). [küy-ı yār,]

kuyı kazan cāhında ola (atasözü) [2] Kuyı kazan kazdığı yerde olur. II Kötülük eden ettiği kötülüğü bulur.

Kazmağıl cāhı şakın gayrılarıñ düşmesi çün / Bu meseldür **kuyı kazan yine cāhında ola** (Murādī Dīvānı, Gazel 1363, Beyit 4). [kuyı kazan cāhında ola, -a]

Kazmağıl cāhı şakın gayrılarıñ düşmesi çün / Bu meseldür **kuyı kazan yine cāhında ola** (Murādī Dīvānı, Gazel 1447, Beyit 4). [kuyı kazan cāhında ola, -a]

kuyruk [3] Kuyruk.

Nedür ol kim za'if-i hāra beñzer / Var anuñ **kuyruğı** şan māra beñzer (Murādī Dīvānı, Gazel 517, Beyit 1). [kuyruğı, -ı]

Kaçan fānī ola **kuyruk** otından / Biter bir daḥı rengi kara beñzer (Murādī Dīvānı, Gazel 517, Beyit 3). [kuyruk,]

O **kuyruğdan** olur hāşıl 'acā'ib / 'Acā'ibdür garā'ib kāra beñzer (Murādī Dīvānı, Gazel 517, Beyit 4). [kuyruğdan, -dan]

kübrā [3] Pek büyük, en büyük.

Yaluñuzdur baña vāḥid 'azīmümdür baña **kübrā** / Semī'ümdür sözüñ sāmī' rahīmümdür baña müşfik (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 3). [kübrā,]

'Aleml-i aşgarı **kübrāda** gören 'ayn-ı yakīn / Bu fenā 'ālem için qor mı yire cāy-ı sebāt (Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 2). [kübrāda, -da]

Tagılup cem'ıyyet olındı zamāna va'deler / Cem' olup mī'adda şugrāyile **kübrā** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1253, Beyit 4). [kübrā,]

kübrā olmak [1] Büyük olmak, büyük olan şey.

Ey Murādī kıl tevekkül Ḥazret-i Mevlāya sen / Çün anuñ emrindedür **kübrā olan** suğrā olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1062, Beyit 5). [kübrā olan, -an]

küdüret [2] Bulanıklık. II Gam, tasa.

Delīl-i enbiyā vü evliyādur / Muşaffādur **küdüret** andan eb'ad (Murādī Dīvānı, Gazel 266, Beyit 4). [küdüret,]

Küdüret gösterüp 'ālemdə her dem / Velī bātında ey dil aşfiyāyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 4). [küdüret,]

küdüret maḥv-ı itmek [1] Kederleri yok etmek.

Müşāhidsin ruḥ-ı dil-dārı mir'āt-ı zāmīründe / **İdüp maḥv-ı küdüret** ger ola her dem şafā gālib (Murādī Dīvānı, Gazel 149, Beyit 2). [küdüret maḥv-ı idüp, -üp]

külāh-ı edhem [1] Hz. Edhem'in tacı.

'Ākil iseñ yūri her milleti bir ḥikmet tut / Şanma devlet bulunur her **külāh-ı Edhemde** (Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 4). [külāh-ı edhemde, -de]

külāh-ı ḥusrevān [2] Hükümdarlık tacı.

Gedā-yı kūyına yārūñ gedā olmağ için her dem / İki dünyāda urmuşuz **külāh-ı ḥusrevān** terkin (Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 2). [külāh-ı ḥusrevān,]

Süleymân olmadın küyında mür olduğumuz
yegdür / Anuñ çün kılmışuz **külâh-ı husrevân**
terkin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 3*).
[*külâh-ı husrevân,]*

külbe-i ahzân [1] *Hüzünler kulübesi; Hz.
Ya'kub'un oğlu Yûsuf'tan ayrı düştükten
sonra hayatını üzüntü içinde geçirdiği ev.*

Toplaşuben 'âlemi tâ şark u ğarb / **Külbe-i
ahzânımı** gördüñ mi hîc (*Murâdî Dîvânı, Gazel
226, Beyit 3*). [*külbe-i ahzânımı, -um, -ı]*

küllî [15] *Bir şeyin tamâmı, bütünü, hepsi,
bütün, tamam. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Câm-ı 'ışkuñ cür'asından eyleyen bir kaatre nûş /
Kendüzin **küllî** fenâ eyler bulur dâ'im beķā (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3*). [*küllî,]*

küllî-i beyan [1] *Bütün açıklamalar, ifadeler.*

Münderic oldı gelüp cem'inde **küllî-i beyân** / Ol
beyânından beyân oldı gelüp cümle 'ayân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1031, Beyit 2*). [*küllî-i beyân,]*

küllî mûsâ nâled ez-her-ıarf-ı tûr [1] *Tur'un her
tarafından tamamen Musa inliyor.*

Men ne kerdem ân sũhan ke'l-hû / **Küllî Mûsâ nâled
ez-her-ıarf-ı tûr** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 10*).
[*küllî mûsâ nâled ez-her-ıarf-ı tûr,]*

küllî ne var [1] *Bütün ne varsa, hepsi.*

Mündericdür mündericdür sende azvâ münderic /
Sendedür **küllî ne var** cümle temâşâ münderic (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 220, Beyit 2*). [*küllî ne var,]*

küll-i şey' [7] *Her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey kemâlünde **küllî şey** mevcûd / Cümle 'âbid saña ve
sen ma'bûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 1*). [*küllî
şey,]*

küllî şey'in hâlikün [1] *"Her şey helâk olucudur."
Kasas Sûresi 88. Ayet.*

Küllî şey'in hâlikün sırrın bilüp ser virmişüz / Anuñ
içün bilmişüzdür nicedür bâzâr-ı hû (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1193, Beyit 4*). [*küllî şey'in hâlikün,]*

külliyâ [2] *Hepsi, tamamı, bütün.*

Nazar kıl hâk-ı bî-ıadram ümîdüm sensin ey Hânân /
Vücûdum **külliyâ** mahv oldı kaldum cümleten tenhâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4*). [*külliyâ,]*

Buldı çün intihâ bu dil eyledi yine ibtidâ / Münderic oldı
külliyâ ma'nâyı eyledi peyâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1183, Beyit 4*). [*külliyâ,]*

külliyat [1] *Bütün.*

Sen senden cüdâ eyle eger ister iseñ dâ'im / Bu **külliyât**
ü cüz'ıyyâtdan olmağa begüm âgâh (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1322, Beyit 2*). [*külliyât,]*

külliyen [1] *Büsbütün, çok olmak üzere.*

Şöyle kalmışdur tahayyürde Murâdî kim şehâ /
Külliyen mahv oldı cân ü ten hemân varsın Hüdâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9*). [*külliyen,]*

külliyet [1] *Umûmîlik, bütünlük.*

Külliyet irişdi 'akla çün kim / Pes oldı habîb-i 'âlem-
ârâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 3*). [*külliyet,]*

Gel temennâ eyle **külliyet** geçüp bâb-ı düden / Sâha-i
'izzetde tâ kim vireler saña maķar (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 369, Beyit 4*). [*külliyet,]*

küllü mâ câ'e [1] *Bütün ne gelirse, gelen her şey.*

Sendedür her ne dilerseñ sendedür bil sendedür / **Küllü
mâ câ'e** hep hüveydâ sendedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel
358, Beyit 4*). [*küllü mâ câ'e,]*

küllü mâ-câ'e yeci'ü [1] *Gelmeyenlerin hepsi gelir.*

Ey Murâdî her ne kim var **küllü mâ-câ'e yeci'ü** /
Sendedür v'allâhi cümle sendedür hep sendedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 5*). [*küllü mâ-câ'e
yeci'ü,]*

küllü men min hıfzıhi [1] *Her şey onun
muhafazasıdır.*

"**Küllü men min hıfzıhi**" sırruñ fühûmın bilmeyen /
Hâk durur her dem okursam nâm ile 'âşık aña (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3*). [*"küllü men min hıfzıhi",]*

küllü mende [1] *"Yer üzerinde bulunan her canlı yok
olacaktır." (Rahman suresi, 26. ayet).*

Ref-i hicâb içün ne tekâzâ ider gönül / Çün
kibriyâsıdur okuyan **Küllü mende** fân (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1137, Beyit 2*). [*küllü mende, -de]*

küllü nefis zâ'ika mevti [1] *"Her can ölümü tadacaktır.
Sonunda bize döndürüleceksiniz." (Kur'an-ı Kerim,
Ankebut 29/57).*

Küllü nefis oldı çü **mevti zâ'ika** / Pes niçün kavlinde
olmaz şâdıķa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 1*).
[*küllü nefis zâ'ika mevti,]*

küllü şey maşrûf [1] *Sarf edilen her şey.*

Vücûdum pertevinden çün ene'l-Hâķ lafzı zâhirdür /
Anuñ çün **Küllü şey maşrûf** olup kâdrümde bâhirdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1*). [*küllü şey maşrûf,
]*

kül olmak [2] *Yanmak, kül olmak. II Aşk.*

Yâ Rab ne âteşdür irdi câna / **Kül oldı** bu cânım yana
yana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1*). [*kül oldı, -
dı]*

II Ayrılık ateşi.

Bir dem yüzine gül bu Murâdîññ eyâ gül / Hicr
âteşine nice yanup **ola** tenüm **kül** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 816, Beyit 7*). [*kül ola, -a]*

kün [7] *"Ol" mânasında Allah'ın emri. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Keyfenüñ emrinde bî-keyf oldı cün sırr-ı Hudâ / Emrini
"kün" kıldı **künden** oldı pes nûr-ı hüdâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 16, Beyit 1). [künden, -den]

kün 'aleyke kâmilten testetir 'anke'l-vağâr [1] Sen
kâmil ol vakar sende gizlensin.

Ekmeliyetden murâd olmaz velî kâmil özi / **Kün**
'aleyke kâmilten testetir 'anke'l-vağâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 372, Beyit 4). [kün 'aleyke kâmilten
testetir 'anke'l-vağâr,]

kün fekân [5] Ol der, olur: "(O) göklerin ve yerin eşsiz
yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol" der,
o da hemen olurur." Bakara 2/17. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ferd-i mutlak vâhidüñ nûrında cün mestürdür / **Kün**
fekân emrin kılan cârî hemân ol nûrdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 330, Beyit 1). [kün fekân,]

kün merâ mağfîret bi-ğakkin nebi [1] Peygamber
hakki için beni bağışla.

Rabbenâ Rabbenâ ve yâ Rabbî / **Kün merâ mağfîret**
bi-ğakkin nebi (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 16, Beyit 1). [kün
merâ mağfîret bi-ğakkin nebi,]

künc-i dil [1] Gönül köşesi.

'Âlem-i 'ulyâdadur aña vücuda mu'teber /
Mağzen-i esrâr olaldan **künc-i dil** kâşânesi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [günc-i dil,]

künc-i dücâ [3] Karanlık köşe.

Râh-ı vüşûla encüm oldı hüdâ-yı hâdî / **Künc-i**
dücâda sâkin teşhîş ider mi evkât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 190, Beyit 4). [künc-i dücâda, -da]

'Âlemüñ cem'iyetin **künc-i dücâda** gördiler /
Vağdet ü kesret makâmını şular kim kıldı fark
(Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). Kgünc-i
dücâda, -da]

Nice bir kalayın **künc-i dücâda** ey şeh-i 'âlem /
Karañu kalbümü pür-nûr kıl lutf eyle yâ sultân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [Künc-i
dücâda, -da]

künc-i halvet [1] Yalnızlık, inzivâ köşesi.

Künc-i halvet 'âlemin gör kesreti kılma taleb /
Tâlib-i tahkîk iseñ ol "kable mevtin" sen fenâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). Künc-i halvet,
]

künc-i 'uzlet [2] Yalnızlık köşesi.

Devletüñ var ise çek fânî cihândan destüñi / **Künc-**
i 'uzlet ihtiyâr it zikr-i Hağ devlet yiter (Murâdî
Dîvânı, Gazel 363, Beyit 2). [künc-i 'uzlet,]

Küşe-i vağdet bu câna ravza-i rıdvândur / **Künc-i**
'uzlet baña olmışdur habîbüm bağ u râğ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 664, Beyit 3). [künc-i 'uzlet,]

künc-i 'uzletde olmak [1] Yalnızlık köşesinde olmak.

Ey Murâdî o durur şâh-ı cihân dünyâda / **Künc-i**
'uzletde olup mesken-i vağdet gözedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 435, Beyit 5). [künc-i 'uzletde olup, -up]

küngüre-i 'arş [1] Göğün en yüksek katının
kubbesi.

Varalum **küngüre-i 'arşı** ser-â-pâ görelüm / Gelelüm
bunda yine 'âlim-i devrân olalum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 919, Beyit 2). [küngüre-i 'arşı, -ı]

küngüre-i kurb [1] Yakınlığın en yüksek yeri, tepesi.

Her ne 'âlem var ise anda o peydâ görünür / Dikeli
küngüre-i kurb mağabbet 'âlemin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 432, Beyit 4). [küngüre-i kurb,]

küh [4] Bir şeyin aslı hakikati, temeli. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kühini derk itmede 'âciz 'ukûl-ı aşfiyâ / Enbiyâ vü
evliyâda mâ-'arefnâdur nidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 20,
Beyit 1). [kühini, -in, -i]

küh-i hağikat [1] Gerçeğin özü.

Hayretde kaldı bilmedi aşla beyânımı / Zirâ ki bilmez
idi bu **küh-i hağikatüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 934,
Beyit 2). [küh-i hağikatüm, -üm]

küh-i hağikate irmek [2] Hakikatın aslına erişmek,
ulaşmak.

Her ne deñlü tâ'ir-i kudsî ide cevânlar / **İrmeye küh-**
i hağikat olmaya 'ukde küşâd (Murâdî Dîvânı, Gazel
246, Beyit 2). [küh-i hağikat irmeye, -me, -(y)e]

Küh-i hağikatüne cün **irmedi** bu me'âlümüz / Lîk
senüñ kemâlünü aña lûdî bu kemâlümüz (Murâdî Dîvânı,
Gazel 599, Beyit 1). [küh-i hağikatüne irmedi, -me, -di
]

küntü hâlî bi-dem'î vemâ hüve'l-mektûb bi-nezdi
şâhidi mağlûbi müşfikî mergûb [1] Hâlimi rağbet
edilen şefkatli mağlubun şehadetî nezdinde
gözyaşlarımla yazdım.

Küntü hâlî bi-dem'î vemâ hüve'l-mektûb / Bi-nezdi
şâhidi mağlûbi müşfikî mergûb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 141, Beyit 1). [küntü hâlî bi-dem'î vemâ hüve'l-
mektûb bi-nezdi şâhidi mağlûbi müşfikî mergûb,]

küntü kenzen [2] Kudsi hadis olduğı söylenen "Ben
gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi
yarattım." ifadesinden iktibastır.

Ey Murâdî merd olan meydân-ı 'ışka cân atar / **Küntü**
kenzen sırrını sır ile ma'nâsındadır (Murâdî Dîvânı,
Gazel 324, Beyit 5). [küntü kenzen,]

Küntü kenzenden haber bilmez şu kim / Şevk-i dildâr
ile yek-sân olmaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit
4). [küntü kenzen, -den]

künûz [2] Hazine.

Feth idüpdür bendesine nice biñ remz ü **künûz** / Hamd-
ı bî-had şükr-i lâ-yu'ad işüm fettâhına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1227, Beyit 3). [künûz,]

Kenz-i ḥakā'ıkı çü **künüzında** kenz ider / Kim feth iderse anı irişür siyâdete (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 3*). [*künüzında, -ın, -da*]

kürbet [1] *Gam, tasa, kaygı.*

Necâtumdur benüm **kürbetde** dâ'im / Ḥakîkat ḥānumānumdur maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 15*). [*kürbetde, -de*]

kürbeti çekmek [1] *Gam, tasa çekmek.*

Dil nâr-ı hicr içinde nice bir kebâb ola / İnşâf yok mı dil nice **çeksün** bu **kürbeti** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3*). [*kürbeti çeksün, -sün*]

kürs [6] *Arş'ın altında levh-i mahfûzun bulunduğu sekizinci felek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Arş-ı 'ulâda bânuñ bülendiyle medḥ ider / **Kürsidedür** metâfi melâ'ik mesel dırub" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3*). [*kürsidedür, -de, -dür*]

kürs-i 'azîm [1] *Arş'ın altında levh-i mahfûzun bulunduğu yüce semâ.*

Sendedür **kürs-i 'azîm** 'arş-ı mu'allâsın sen / Ey Murâdî berü gel gör nice peydâsın sen (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3*). [*kürs-i 'azîm,]*

kürs-i ekber [1] *Arş-ı a'zamın altında bir düzlükte olan en büyük yer.*

Kürs-i ekberde bulındı yine 'arş-ı a'zam / Derc olupdur nefehâtında nice biñ nefehât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3*). [*kürs-i ekberde, -de*]

küttâb [5] *Katipler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben okumışam ders-i 'ulûmı ezeliiden / Bu ilmi yazup ortaya **küttâb** götürmez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4*). [*küttâb,]*

küttâb-ı 'âlem [1] *Âlemin katipleri.*

Cem' ola **küttâb-ı 'âlem** yazmayalar ḥâlûmı / Sırrumuñ bir noktasından virmeye kimse ḥaber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2*). [*küttâb-ı 'âlem,]*

küttâb-ı devran [1] *Zamanın katipleri.*

Şerḥini 'aşıkla ruñ şerḥ idemez 'allâmeler / Yazamazlar mû-be-mû **küttâb-ı devrân** eglenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 4*). [*küttâb-ı devrân,]*

kütüb [2] *Kitaplar.*

Kitâb-ı 'ışkı ezberden okıyup saymaz evrâkı / **Kütüb** evrâkı cüm' eyleyenden ol durur a'lem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 3*). [*kütüb,]*

'İlm-i ezeliidür okınan cümle **kütübde** / İzhâr idemez lîk cihân bî-hüner oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 4*). [*kütübde, -de*]

2.2.14. L

lâ [5] *Yok, değil anlamlarına gelen olumsuzluk, menfi edatı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî gerçi ki söyler velî söyletdüren Ḥakdur / Er iseñ söylegil illâ aradan kes ki gitsün **lâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5*). [*lâ,]*

lâ-beyânî [1] *Açıklanamayan, dile gelmeyen.*

Ey Murâdî merd-i ḥakkânidedür 'arş-ı 'azîm / **Lâ-beyâniden** beyânın iktizâ kıldı yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 5*). [*lâ-beyâniden, -den*]

lâ-bu' dehu lâ-ḳurbehu [1] *Ona uzaklık ve yakınlık yoktur.*

Mecdünde buldum mâcidüm **lâ-bu' dehu lâ-ḳurbehu** / Nevve'mî yânürez'-zulem efhemtü min fehmi't-tamâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4*). [*lâ-bu' dehu lâ-ḳurbehu,]*

lâ-cerem [2] *Şüphesiz, besbelli, elbette.*

Kibriyâ-yı 'azmetüñ kaldur gıtâsın **lâ-cerem** / İmtiyâz olmak şu 'uruñdan mübeşşerdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3*). [*lâ-cerem,]*

Gördüm senüñ çü şânuñı ḡayetde muḥterem / Cân ü dil ile dil saña tolandı **lâ-cerem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1*). [*lâ-cerem,]*

lâ-eḥad [1] *Bir olmayan, benzerleri bulan. II Yaratılan her şey.*

Nokta-i pergâr-ı devvâr-ı eḥad / Şerḥ-i lâ-yuḥşâ durur hem **lâ-eḥad** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 7*). [*lâ-eḥad,]*

lâ-fetâ illâ 'alî [1] *Ali'den başka yiğit yoktur.*

Lâ-fetâ illâ 'Alî ḥabîb-i dildedür tıfl-ı 'acîb / Leyse fî'd-dâreyini illâ hüdâdur ism ile nâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4*). [*lâ-fetâ illâ 'alî,]*

lâ-ḥaṭâ fî fırḳatın illâ lisânın min lisan [1] *Ayrılıkta hata yoktur ancak dilden dile farklılık vardır.*

Lâ-ḥaṭâ fî fırḳatın illâ lisânın min lisân / Bu kelâmı fehm idelden şâhib-iz'ānam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 3*). [*lâ-ḥaṭâ fî fırḳatın illâ lisânın min lisân,]*

lâ-ḥavle velâ ḳuvvete illâ bi'llâh [1] *"Güç ve kuvvet sadece yüce Allah' ın yardımıyla elde edilir." manasında bir dua ifadesidir.*

Senden dilerem ḥavl ile ḳuvvet meded Allâh / **Lâ-ḥavle velâ ḳuvvete illâ bi'llâh** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 1*). [*lâ-ḥavle velâ ḳuvvete illâ bi'llâh,]*

lâ-ḥubbe fî-sivâh [1] *O'ndan başkasını sevmek yoktur.*

Elyak budur aña k'ide eltfânı 'ayân / Şunlara kim
olar didi **lâ-hubbe fî-sivâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel
1378, Beyit 4). [lâ-hubbe fî-sivâh,]

lâ-ihsân illâ bi't-temâm [1] Tamamlanmadan, tamamı
verilmeden cömertlik olmaz.

Bir cür'a virdüñ lîk **lâ-ihsân illâ bi't-temâm** /
Virgil Murâda cümlesin nüş itsün anı 'ışk ile
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5). [lâ-ihsân
illâ bi't-temâm,]

lâ-ilâhe illâ [1] Allah'tan başka ilâh yoktur.

Bu Murâduñ hâli olmışdur 'acâ'ibden 'aceb / Oldı
zîkr ile mekânı **lâ-ilâhe illâ** da hu (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1190, Beyit 5). [lâ-ilâhe illâ,]

lâ-ilâhe illâ hû [23] Allah'tan başka ilâh yoktur. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Saňa rahmet dilerseñ eyleye hû / Diyeğör **lâ-ilâhe
illâ hû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 1). [lâ-
ilâhe illâ hû,]

lâ-ilâhe illâ lenâ ıruğun ilâ 'ilmin cedîd [1] Ondan
başka ilâh yoktur, (ona ulaştırın) yeni ilimlere yollar
vardır.

Lâ-ilâhe illâ lenâ ıruğun ilâ 'ilmin cedîd / Oldı
kâ'im pes gelür kayyümdan tecdîd-kâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [lâ-ilâhe illâ lenâ
ıruğun ilâ 'ilmin cedîd,]

lâ-ilâhe illâ mine'l-fazlî'l-hısân [1] İhsan ancak büyük
lütuf ve ihsan sahibinden olur.

Lâ-ilâhe illâ mine'l-fazlî'l-hısân / Keyfe hükmi
fa'lem enne'l-hubbe ân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
4, Beyit 9). [lâ-ilâhe illâ mine'l-fazlî'l-hısân,]

(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

lâ-ilâhe illâ'llah [4] "Allah'tan başka ilâh yoktur.",
kelime-i tevhid.

Bu Murâduñ kelâmını aña / Soñra di **lâ-ilâhe
illâ'llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 5).
[lâ-ilâhe illâ'llah,]

lâ-ilâhe sivâh [1] Ondan başka vekil yoktur.

Gizlû kenz oldı kalb-i 'ârif âh / Şehida'llâhü **lâ-
ilâhe sivâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 1).
[lâ-ilâhe sivâh,]

lâ-iştibâh [1] Şüphesiz.

Ey cenâb-ı kibriyâsıdır münezzeh min-sivâh / Ey
guyûbı oldı gaybe'l-gayb pes **lâ-iştibâh** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [lâ-iştibâh,]

lâ-ma'bûde illâ hû [1] Allah'tan başka ibadet edilmeye
lâayk başka kimse yoktur.

Dilâ maşşûdı isterseñ di lâ-maşşûde illâ hû / Eger
ma'bûdı isterseñ di **lâ-ma'bûde illâ hû** (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 1). [lâ-ma'bûde illâ hû,
]

lâ-maşşûde illâ hû [1] Allah'tan başka maksat, arzu
edilen şey yoktur.

Dilâ maşşûdı isterseñ di **lâ-maşşûde illâ hû** / Eger
ma'bûdı isterseñ di lâ-ma'bûde illâ hû (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 1). [lâ-maşşûde illâ hû,
]

lâ-mekân [3] Belli bir yeri olmayan, mekânsız.

Lâ-mekân bu cihânda çün mekânım andadır /
Ol karîn oldı baña gayrıyı kılmazven karîn
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 4). [lâ-
mekân, -am]

Bir cür'adan mest oldı dil cevân-gehîdür **lâ-
mekân** / Bir 'arş-ı a'lâ oldı kim 'arş oldı aña
nerdüben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1).
[lâ-mekân,]

'Âlemi bir nokta gördüm cümleten âyînde /
Nâzıram ben **lâ-mekânî** 'âlemüñ devrânına
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3). [lâ-mekânî,
-i]

lâ-mekân eylemek [1] Belli bir yeri olmamak, mekana
ihtiyacı olmamak.

Mekânım **lâ-mekân** eyle vişâlünle münevver kıl /
Beni maşşûd-ı ekber kıl cemâl-i bâ-kemâl içün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 2). [lâ-mekân
eyle,]

lâ-mekânî [3] Mekânı olmayan

Mekânım **lâ-mekânîdür** beyânım bî-beyân olmış
/ Dem-â-dem rütbe-i a'lâm-ı 'uzma oldı gîtdükce
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 2). [lâ-
mekânîdür, -dür]

II Allah.

Mekânım **lâ-mekânîdür** mekânımdan ol ân
ansuz / Muhaqqak görmedüm aslâ mekânımdan
mekân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 1).
[lâ-mekânîdür, -dür]

Kalbümün kalbine bir sır-ı nihânîdür gelen /
Milket-i 'ayn-ı şühûda **lâ-mekânîdür** gelen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1). [lâ-
mekânîdür, -dür]

lâ-mekân olmak [2] Mekânsız olmak.

Benüm bu sır-ı pinhânım nihân-ender nihân
olmuş / Göñül 'ışk-ı habîb ile anuñ çün **lâ-mekân
olmuş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 1). [lâ-
mekân olmuş, -miş]

Lâ-mekân oldı mekânı verde vâşıl 'andelîb / Yâr
ile hâlüm nedür iki cihânda kim bile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 2). [lâ-mekân oldı, -dı]

lâ-mescûde illâ-hû [1] Allah'tan başka kendisine secde
edilecek kimse yoktur.

Sücûduñ içre bul mi'râc degül hâcet gezesin aç /
Sözüm diñle gözüñi aç di **lâ-mescûde illâ-hû**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 3). [lâ-mescûde illâ-hû,]

lâ-mevcûde illâ hû [1] Allah'tan başka mevcut yoktur.

İrîşdür vahdete kendün koma kesretde yarım dem / Hayât ister iseñ her dem di **lâ-mevcûde illâ hû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [lâ-mevcûde illâ hû,]

lâ-mevrûde illâ hû [1] Allah'tan başka devamlı dua edilecek yoktur.

Murâdî zikrûñ olsun hû dem-â-dem fîkrûñ olsun hû / Dem-â-dem virdûñ olsun hû di **lâ-mevrûde illâ hû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 5). [lâ-mevrûde illâ hû,]

lâ-mislühü lâ-‘aynühü el-emrühü bel-muqtedâ [1] Onun misli ve dengi yoktur, uyulacak emir onundur.

Kıldı Murâdî ‘ilm için sırrını ‘uqbada nihân / **Lâ-mislühü lâ-‘aynühü el-emrühü bel-muqtedâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 5). [lâ-mislühü lâ-‘aynühü el-emrühü bel-muqtedâ,]

lâ nüsellim [1] Âlemlerin Rabb'ine teslim olarak namaz kılın..

Mukarreb bezmine vardum didüm kim aşlını bildüm / Didiler **lâ nüsellim** gerçi dirler yok zamân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 3). [lâ nüsellim,]

lâ-reyb [2] Şüphesiz.

Hażret-i ğaybdur çü ğaybu'l-ğayb / ‘Ayn-ı ğayb ile müttefik **lâ-reyb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 1). [lâ-reyb,]

Cihânı gözle görürsin fenâ durur **lâ-reyb** / Fenâyı târik olup cânuñı beķâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 3). [lâ-reyb,]

lâ-reyb olmak [1] Şüphesiz olmak.

Hicâbın eyledi hikmete muķtezâ-yı edeb / Egerçi kaşd-ı vukû **oldı** vâķıfâ **lâ-reyb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [lâ-reyb oldı, -dı]

lâ-reybe fîh [1] "Şüphe olmayan" Âl-i İmrân 9. ayet.

Lâ-reybe fîh çün ümmü'l-kitâb şanı / İhlâşâ ırgürseñ ‘âlem durur şafâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 4). [lâ-reybe fîh,]

lâ şabre lâ karâre süleymâ li-hicrik [1] Senin ayrılığına sabır ve tahammül edilemez.

Lâ şabre lâ karâre süleymâ li-hicrik / İnnî emûtu ahyinî bi'l-luţfî ve'l-vefâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 3). [lâ şabre lâ karâre süleymâ li-hicrik,]

lâ şef'a vitra fecre'l-leyâlî [1] Gecenin fecri ve vitri eşsizdir.

Ża'fun ileynâ birrûn şehânâ / **Lâ şef'a vitra fecre'l-leyâlî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 2). [lâ şef'a vitra fecre'l-leyâlî,]

lâ-şekk ü reyb [1] Şüphesiz.

Meyli olduñda şalar sāyesini **lâ-şekk ü reyb** / Dime kim sen aña kim her dil-i meyyāle güyer (Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 4). [lâ-şekk ü reyb,]

lâ-şerħa ‘ani’l-hâli maķâlün ‘ulyâ [1] Onun hali açıklanmaz yüce bir sözdür.

Didi **lâ-şerħa ‘ani’l-hâli maķâlün ‘ulyâ** / Ben tecellî bulup ol kavline ikrâr didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 3). [lâ-şerħa ‘ani’l-hâli maķâlün ‘ulyâ,]

lâ-taķneţü [1] Kur'an-ı Kerim (39/53). Zümer Suresi 53. ayetten 'ümidinizi kesmeyin' manasında Arapça söz. "De ki: «Ey kendi aleyhlerine haddi aşmış kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.".

Didün çünki **Lâ-taķneţü** olmazam ben kanûţ / İderven bu şükrümle zirâ ziyâde recâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [lâ-taķneţü,]

lâ taţlubü's-sivâ ebedâ [1] Ebediyen başkasını isteme.

Râh-ı Haķķı didüm beyân eyle / Didi "**Lâ taţlubü's-sivâ ebedâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 4). [“lâ taţlubü's-sivâ ebedâ”,]

lâ-tecma' [1] Birleştirme.

Dilerseñ bulasın cem'î şaķın kalbünde **lâ-tecma'** / İkilükden müberrâ ol vahîd ol kavlümi isma' (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 1). [lâ-tecma',]

lâ-tesme'u aķvâlî ente aşamun ebkem [1] Sözlerimi işitmiyorsun sen sağır ve dilsizsin.

Yâ lâyimi fî-‘işķî lem ta'rif aķvâlî / **Lâ-tesme'u aķvâlî ente aşamun ebkem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 4). [lâ-tesme'u aķvâlî ente aşamun ebkem,]

lâ-tüdrîķühü'l-‘aynu bi-‘aynin ve ħayâlâ [1] Göz onu göz ve hayalle idrak edemez. 4b. 6/Enam 103: Gözler onu idrak edemez, o bütün gözleri idrak eder.

Sübhânün ‘azîmün ve celîlün ve cemâlâ / **Lâ-tüdrîķühü'l-‘aynu bi-‘aynin ve ħayâlâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 4). [lâ-tüdrîķühü'l-‘aynu bi-‘aynin ve ħayâlâ,]

lâ-vefâ [1] Vefa yoktur.

Yâr-ı men cânımda iz'ân itdürür yârım baña / **Lâ-vefâ** illâ-vefâ illâ-vefâ illâ-vefâ (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 15, Beyit 1). [lâ-vefâ,]

lâ velen [8] Yapamazsanız ki yapamayacaksınız... (2/Bakara 24). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

"**Lâ velen**"den geçmişüz sensin bilen aķvâlümüz / Başumuz kıldıķ kadem tâ bulavuz râh-ı rızâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [“lâ vü len”den, -den]

lâ-yenâm [1] Uyumayan. II Allah.

Milk-i vücûda çün seni gönderdi **lâ-yenâm** / Terk eyle gâfleti dil ü cânûn uyara gel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 823, Beyit 4*). [*lâ-yenâm,]*

lâ-yezâl [2] Zeval bulmaz, yok olmaz, bitmez.

Lâ-yezâlidür maḥabbet lîk bilmem n'eyledi / Tarz-ı âher kullânur fehîm olmaya tâ yârden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1084, Beyit 2*). [*lâ-yezâlidür, -dür]*

II Allah.

Ezelden bî-ḥaberlerdür ebedden oldılar mebhût / Velîkin ber-ṭaraf kılmış ṭarafda **lâ-yezâl** Allâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1298, Beyit 3*). [*lâ-yezâl,]*

lâ-ze'l-cûde illâ hû [1] Allah'tan başka cömertlik sahibi yoktur.

‘Aṭāya bulmak isterseñ şehāyā bulmak isterseñ / Hedāya bulmak isterseñ di **lâ-ze'l-cûde illâ hû** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1208, Beyit 4*). [*lâ-ze'l-cûde illâ hû,]*

la'âl [2] İnci. II Şiir.

Ey dil yine Murâdî neşr eylemiş **la'âli** / Tezyîn-i gûş-ı cân kıl kim iresin beḳāya (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1404, Beyit 5*). [*la'âli, -i]*

Gel bir nâzar ile yine bu ‘arşada şimdi / Naẓm itdi Murâdî nice yâkût **la'âli** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1547, Beyit 5*). [*la'âli,]*

lâbeler kılmak [1] Yalvarmak.

Lâbeler kıldum varup ol ravzanuñ rîzvânına / Bâbını feth ide tâ ḥayrân olam seyrânına (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1224, Beyit 1*). [*lâbeler kıldum, -du, -m]*

lâf [1] Söz.

Nihāyet olmaz aña ‘ışkı kâmi bir vaşşâf / Nihāyetinde gönül lîk dîmedi baña **lâf** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 673, Beyit 1*). [*lâf,]*

lafz [4] Söz, kelime. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücûdum pertevinden çün ene'l-Haḳ **lafzı** zâhirdür / Anuñ çün Küllü şey maşrûf olup ḳadrümde bâhirdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 309, Beyit 1*). [*lafzı, -ı]*

lafzatu'llâh [1] "Allah" kelimesinin lafzı.

Bir nazardur biñ nâzar yüz biñ nazardur bir nâzar / Parmaḡuñ yum **lafzatu'llâh** oldı insân ayasın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 3*). [*lafzatu'llâh,]*

lafz-ı beyan [1] Açık, edebî söz.

Semî' olalı güftaruñ mu'ammâsını feth itdüm / Biz anı feth idince bir daḡı **lafz-ı beyân** söyler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 284, Beyit 2*). [*lafz-ı beyân,]*

lafz-ı kün [2] Kün emri, Cenâb-ı Hakk'ın verdiği "Ol" mânâsına gelen "Kün" emri ile yaratması.

Didi çün kâf u nûn-ı feyekûn / **Lafz-ı kündür** kılan gedâları şâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1222, Beyit 4*). [*lafz-ı kündür, -dür]*

Lafz-ı künden ne ola añlar iseñ kâf ile nûn / Pes 'ayân ola saña cümle ḳazâ vü ḳaderi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1521, Beyit 3*). [*lafz-ı künden, -den]*

lafz-ı maḥfî [1] Gizli lafiz, söz.

Lafz-ı maḥfiden beyânüm emri icrâ olsa ger / Mümteni'den vaz olurdum ḥall olurdu mümkinât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 168, Beyit 3*). [*lafz-ı maḥfiden, -den]*

lafz-ı ma'nî [1] Anlamalı kelime, lafiz.

Bu **lafz-ı ma'nî** durur gerçi ara yirde bir zâhîr / Kelâm olmaz tekellümden olupdur bî-eser elfâz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 655, Beyit 4*). [*lafz-ı ma'nî,]*

lafziyyet [1] Söz, kelam.

Kâf u nûn oldı hüveydâ kün didi **lafziyyeti** / Âḫıridur evvelinde kâ'inātuñ evveli (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1483, Beyit 2*). [*lafziyyeti, -i]*

lafzu [1] Söz, konuşma.

Sahāyifden müberrâdur fu'ad-ı şafḥa-i merkûm / Degüldür **lafzu** ḥarfê mâ'il aña bu kerâmetdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 299, Beyit 4*). [*lafzu,]*

lâğar [1] Solgun, zayıf.

Murâdî bizde 'aceb ḥâl var añlar iseñ / Gehîce **lâğar** u gâhî mücessemüz cânâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 109, Beyit 5*). [*lâğar,]*

lâğar olmak [1] Zayıf olmak.

Lâğar olup vücûdum olur gâhî çün mekes / Bir vâkt olur ki bu iki dîvâna şıgmazam (*Murâdî Dîvânî, Gazel 935, Beyit 2*). [*lâğar olup, -up]*

laḥazât [1] Göz ucu ile bakışlar, göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zamanlar.

İdemez biñde birin şerḥ-i fem-i ḳâ'il-i mâ / **Laḥazât** ile göreydi bize ikrâm-ı ni'am (*Murâdî Dîvânî, Gazel 50, Beyit 3*). [*laḥazât,]*

lâḥıḳ olmak [5] Yetişen, ulaşan, erişen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî **lâḥıḳ olmaz** gerçi aslâ fer' pes / Lîk fer' ü aşl olmaz biri birinden cüdâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 35, Beyit 5*). [*lâḥıḳ olmaz, -maz]*

laḥmeke laḥmi [1] Hz Muhammed'in, Hz. Ali'ye yakınlığını ifade etmek için kullandığı "Senin etin benim etimdir" anlamındaki hadis.

'Arîfün 'urḳında demdür çün maḥabbet demleri / **Laḥmeke laḥmi** varup ma'nâsına el urdı el

(Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [laḥmeke laḥmî,]

lahût [2] İlahî âlem.

Nâsûtı terk idüben **lahûta** tüt yüzüñi / 'İşk ile ey Murâdî sekrân olam dir iseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 5). [lâhûta, -a]

Didi **lahûti** isterseñ niçün nâsûta mâ'ilsin / Didüm kim oldı maṭlûbuñ diyen her demde sübhânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 4). [lâhûti, -ı]

lahza [17] Bakacak kadar zaman, an. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne revâdur revâ demek bu söze / Laḥzatan **laḥzadur** hemân maḥzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [laḥzadur, -dur]

laḥza-i 'ayn-ı luḥuz [1] Göz ucu ile bakacak an.

Laḥzadadır **laḥza-i 'ayn-ı luḥuz** / Dîdededür çeşm-i nihân çün bedîd (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 3). [laḥza-i 'ayn-ı luḥuz,]

laḥza laḥza [3] An an.

Zücreti terk eyle yârûndur Hudâ / **Laḥza laḥza** ibtidâ vü intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 1). [laḥza laḥza,]

Laḥza laḥza eyledügümce küşâde dîdemi / Dîdeme biñ dîde virdi devr ider tutmaz karar (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [laḥza laḥza,]

Tâb-nâk olsa eger dil hücreci ey zû-fünün / Maṭla' -ı envâr olurdu **laḥza laḥza** her zamân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 4). [laḥza laḥza,]

laḥzaten [2] An olarak, bakacak kadar zaman.

Ne revâdur revâ demek bu söze / **Laḥzaten** laḥzadur hemân maḥzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [laḥzaten,]

Cân ü dil müştâk saña pes ne hikmetdür yine / **Laḥzaten** laḥza dil ü cân senden olmadı ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 3). [laḥzaten,]

lâki [4] Ama, ancak, fakat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî âhîlûk (bil) degmenüñ kârî degül / **Lâki** sa'y it "Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â" (Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 5). [lâki,]

lakin [5] Ama, fakat, ancak, lakin. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardır bilür chl-i kemâl / Bir demüm dem kılmakda **lakin** ne demler var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3). [lâkin,]

lâl [2] Dilsiz.

Kim haber-dâr ise senden bî-ḥaberdür ol hemân / **Lâldur** bunda zebân-ı 'ârifîn ü atkiyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [lâldur, -dur]

Bedâyi' -i nefeḥâta bedi' olur kavlüm / Bu kavlümü göreli **lâldur** kamu aqvâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 3). [lâldur, -dür]

lâl olmak [6] Dilsiz olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Benlûgi terk eyleyen buldı vücûh ile hemân / Bî-başardur çeşm-i bînâ diller **oldı** bunda **lâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 3). [lâl oldu, -dı]

la'l [1] Yakut gibi kırmızı renkli bir tür kıymetli taş. II Dudak.

La'lünden aldı al ile gonce tarâveti / Zülfünden aldı sünbül-i garrâ leṭâfeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [la'lünden, -ün, -den]

la'l-i bedehşân [1] Bedehşân yakutu, kırmızı renkte değerli bir taş.

Şormak 'ayb olmasun ey dilber-i şîrîn-ḥarekât / Lebleriñ **la'l-i Bedehşân** mı yahûd âb-ı ḥayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [la'l-i bedehşân,]

la'l-i mey-gün [2] Sevgilinin şarap renkli lal gibi dudakları.

Anduğumca **la'l-i mey-günüñla** çeşm-i mestüñi / İki gözden yaş yirine âb-ı ḥamra ağlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 2). [la'l-i mey-günüñla, -un, -la]

Görelî **la'l-i mey-günüñ** bu çeşmüm ey gözi âhû / Senüñ esrâr-ı 'işkuñla ḥabîbüm olmışam ḥayrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 2). [la'l-i mey-günüñ, -un]

la'l-i nâr [1] Ateş gibi olan kırmızı. II Sevgilinin ateş gibi dudağı.

Dem durur demler yudar bu fûrkât için dil meded / Âfitâb-ı ḥüsnuñeyüz hem çü **la'l-i nâra** biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 3). [la'l-i nâra, -a]

la'l-i yârî [1] Yarin dudağı.

La'l-i yârî Murâdî alur ise / Eylegil naḥd-ı cân ile bâzâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [la'l-i yârî,]

la'l-veş [2] Yakut gibi.

Gün yüzüñ şavḳına mâhum ḳan yudaram **la'l-veş** / Dür gibi bağrum delindi sen leb-i mercân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [la'l-veş,]

Yudarsa **la'l-veş** ḳanı bu şeydâsını 'ayb itme / Elest vaktinde zülfüñ büyü ḳalmışdur dimâğında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 4). [la'l-veş,]

lâle-zâr [1] Lale bahçesi.

Lāle-zāruñ seyrin eyler bāğ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemālūñ şems-i hūn-bār üstine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1270, Beyit 2*). [*lāle-zāruñ, -uñ*]

lām [1] "Lam" harfî.

Elf ü nūn ü yā vū elf ü nūn u elf u elf u **lām** / Hādan aňlağıl hüviyyet ma'nide im'ān kıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 761, Beyit 2*). [*lām,]*

lām elif [3] *Arap alfabesinde bir harfin adı.*

Lām elifden aňladuñ mı hā vū mimūñ remzini / Her kim anı aňar ise dimezem ayık aña (*Murâdî Dîvânî, Gazel 24, Beyit 4*). [*lām elifden, -den*]

Lām elifde veķāyi' oldı bedīd / Ebced olmış sebebe cedd ile eb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 4*). [*lām, elifde*]

Lām elifden gelesi hāyile mīm ü dağı dāl / Çü ben el-hamd okuyam cümle melek dir āmin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1112, Beyit 4*). [*lām, elifden*]

lāmi' [6] *Parlayan, parıldayan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her lahzada / Her kimūñ başında **lāmi'** kırtulupdur 'an-'azāb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 134, Beyit 4*). [*lāmi',]*

lāmi' olmak [3] *Parlamak, parlak olmak.*

Perde-i ğayb içre pinhān oldı sırr-ı āşikār / Nūr-ı ebhā **lāmi' olmuştur** ider leyl ü nehār (*Murâdî Dîvânî, Gazel 342, Beyit 1*). [*lāmi' olmuştur, -mış, -dur*]

Şu 'ā-ı şems-i hāķkānī **olupdur** herkese **lāmi'** / Kimine luţfidur esbak kimin kāhir durur el-hāķ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 676, Beyit 4*). [*lāmi' olupdur, -up, -dur*]

Lāmi' oldı burūk ile her gāh / Kāmer-i lā-ilāhe illā'llah (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1217, Beyit 1*). [*lāmi' oldı, -dı*]

lāmi'-i mihr-i hāķīķat [1] *Hakikat güneşinin parıltısı.*

Lāmi'-i mihr-i hāķīķatde dil-i tābānum / Berk uran encüm-i seyyāre durur māhumdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1104, Beyit 3*). [*lāmi'-i mihr-i hāķīķatde, -de*]

lāmi'-i şems [1] *Güneşin parıltısı.*

Lāmi'-i şemsî ehad nūrını bezl eyledi dil / Kāmer-āsā anı aħz eyledi a'lādan dil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 798, Beyit 3*). [*lāmi'-i şemsî, -i*]

lāmi' ü'l-envār [1] *Nurlar saçarak parlayan .*

Lāmi' ü'l-envār olup oldı muhīt-i ğayb u 'ayn / Ğaybını 'ayn eyleyüp 'aynında ğaybı muţlakā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 16, Beyit 2*). [*lāmi' ü'l-envār,]*

la'net etmek [1] *Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum etme .*

Her kim ki şî'r diye Murāduñ kelāmına / İki cihānda **la'netin itsün** aña Hūdā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 5, Beyit 5*). [*la'netin itsün, -in, -sün*]

la'net olmak [2] *Lanetleme, aşâğılama.*

Secde itmedüğü için aña / Ebedi **la'net oldı** şeytāna (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1218, Beyit 3*). [*la'net oldı, -dı*]

Secde itmedüğü için aña / Ebedi **la'net oldı** şeytāna (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1440, Beyit 3*). [*la'net oldı, -dı*]

laţif [1] *Latif, hoş, güzel.*

Laţifūñ ma'nisin aňlar ki bulan luţf ile behre / Hābīr olur şu kim derk eyleye idrāk ile elţāf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 3*). [*laţifūñ, -ūñ*]

laţif-hışāl [1] *Güzel, yumuşak huy, tabiat.*

Yā İlāhi ola mı dünyāda / Sencileyin 'aceb **laţif-hışāl** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 850, Beyit 8*). [*laţif-hışāl,]*

lā'ubālî [1] *Alakasız, kayıtsız, dikkatsiz.*

Lā'ubālî meşrebüz biz bizde istiğnā nedür / Tıfl-ı bī-me'vā olana olmuştur gehvāre biz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 566, Beyit 4*). [*lā'ubālî,]*

lāyık / lāyih [14] *Yakışır, münasip, uygun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mübdî-i küllü'l-bedāyi'den hüveydā olmayan / Şāhib olmak bir şeye ben dimezem **lāyık** aña (*Murâdî Dîvânî, Gazel 24, Beyit 2*). [*lāyık,]*

lāyık eylemek [1] *Yakışır, yaraşır yapmak.*

'Afv-ı hāţā kıl ey Hāķ **eyle** 'atāña **lāyık** / İhsān ile 'atāña zerre gerek bahāne (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 4*). [*lāyık eyle,]*

lāyık-ı 'ayn olmak [1] *Bir şeyin kaynağına, aslına lāyık olmak.*

Lāyık-ı 'ayn oldı şol kim egmedi ğayrıya baş / Anuñ için anlara rüy-ı hüveydā gösterür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 386, Beyit 4*). [*lāyık-ı 'ayn oldı, -dı*]

lāyık-ı cāh-ı vişāl olmak [1] *Sevgilin diyarına kavuşmaya lāyık olmak.*

Lāyık-ı cāh-ı vişāl olmağa sa'y eyle meded / Andan özge her ne kim ola hebādur milk ü cāh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1268, Beyit 2*). [*lāyık-ı cāh-ı vişāl olmağa, -mak, -a*]

lāyık-ı dīdār [1] *Yüzüne, yüzünün güzelliğine lāyık olmak.*

Lāyık-ı dīdār iseñ gel imtiħān ol görelüm / Da'vī-yi huşķ eyleme kim dilde olur çok hāber (*Murâdî Dîvânî, Gazel 383, Beyit 4*). [*lāyık-ı dīdār,]*

lāyık-ı dīdār olmak [1] *Yüzüne, yüzünün güzelliğine lāyık olmak.*

Lâyık-ı dîdâr olur mı her göze mâlik olan / Herkes olur mı cihân içinde şâh-ı kâm-yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3). [lâyık-ı dîdâr olur, -ur]

lâyık-ı dîden-i dîdâr olmak [1] Sevgiliyi görmeye lâyık olmak.

Ğarķa-i bahr-ı mahabbet olalı şubh u mesâ / **Lâyık-ı dîden-i dîdâr olan** dildür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 3). [lâyık-ı dîden-i dîdâr olan, -an]

lâyık-ı esrar [1] Sırları öğrenmeye uygun, layık olan kişi.

Lâyık-ı esrâr odur kim ser vire vermeye sırr / Sırr-ı vahdetdür sirâyet eyleyen âsârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 4). [lâyık-ı esrâr,]

lâyık-ı imtiḥân olmak [1] İmtihana uygun olmak, onunla sınanmak.

İste bir ‘ilmi ey gönül olmaya cehli tâ ebed / N’eyleyesin ol ‘ilmi kim **lâyık-ı imtiḥân ola** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 2). [lâyık-ı imtiḥân ola, -a]

lâyık-ı ‘izzet [1] İzzete, değere lâyık olmak.

Lâyık-ı ‘izzet odur kim yârini ta’zîm ider / Şol durur ikrâma elyâk kim anı tekrîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [lâyık-ı ‘izzet,]

lâyık-ı nâm olmak [1] Şan, şöhrate lâyık olmak.

Nâmuñı terk itmeyince **lâyık-ı nâm olmaz** / Bihter olmak ister iseñ olma bihterden ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 3). [lâyık-ı nâm olmaz, -ı, -maz]

lâyık / lâyih olmak [20] Layık olmak, yaşmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dâ’imâ kârum benüm ‘işyândur yâ Rabbenâ / Ḥazrete **lâyık olan** ğufrândur yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 1). [lâyık olan, -an]

lâyih ‘âlemi [1] Düşünülen bir şeyin yazı haline getirildiği âlem, boyut.

Ḳalem çün ism-i levḥi levḥe yazdı levḥ-i levḥümdür / Anuñ çün oldu **lâyih ‘âlemine** cümle devrânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [lâyih ‘âlemine, -(n)e]

lazım [7] Gerek, gerekli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çerḥi var idendür izḥâr-ı ene’l-Ḥaḳ eyleyen / **Lâzım** izḥârı degül çün şems-i tâbânüñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 4). [lâzım,]

lâzımât [1] Gerekli şeyler, ihtiyaçlar.

Görübün **lâzımâtum** mültezimde / Ḥaḳimde izṭicâ itdüm mükerrer (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [lâzımâtum, -um]

lâzım budur ki [1] Gerekli olan durum.

Gördüm ki luṭf ile beni yâr eyledi yine / **Lâzım budur ki** bir olam aña her âyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 1). [lâzım budur ki,]

lâzım olmak [10] Gerekmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî maḥz-ı ḥikmetdür kelâmuñ her biri / Saña **lâzım olanı** sen kıl saña ğayrı gider (Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 5). [lâzım olanı, -an, -ı]

lâzımü’l-ḥâl olmak [1] Gerekli durumun olması.

‘Ömrümüz câvid olaldan şıḥḥat-ı âzâdeyüz / **Lâzımü’l-ḥâl olmağ** için ‘işmet-i ibḳâdayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [lâzımü’l-ḥâl olmağ, -mağ]

le’âlî-i ezeli [1] Ezelden, çok eskiden beri var olan inciler.

Mesîḥ olsa eger sübhâsında şad-dâne / **Le’âlî-i ezeli** olan bu mâfî’l-bâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [le’âlî-i ezeli, -dür]

leb [8] Dudak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şormak ‘ayb olmasun ey dilber-i şîrîn-ḥarekât / **Leblerüñ** la’l-i Bedeḥşân mı yaḥûd âb-ı ḥayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [leblerüñ, -ler, -ün]

leb açmak [1] Ağız açmak, konuşmak.

Her ne yirde olsañ olğıl bâ-edeb / **Açmağıl** ḥâric şaḳın ğüftâra **leb** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 35, Beyit 3). [leb açmağıl, -ma, -ğıl]

leb-i cânân [1] Sevgilinin dudağı.

Ṭutarlarsa baş üstinde yiri var / Ki çün beñzer **leb-i cânâna** ğonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [leb-i cânâna, -a]

leb-i la’l-i hevâ [1] Lal gibi kırmızı dudağının hevesi, arzusu.

Leb-i la’l-i hevâsında Murâdî ağlar iken kan / Didi ḥâtif nasîbüñ var senüñ dilber dudağında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 5). [leb-i la’l-i hevâsında, -sın, -da]

leb-i la’l [2] Kırmızı dudak.

Ol **leb-i la’l** havâsından bu ben üftâdenüñ / Düstüm kan ağlamağdan gözleri oldu şafağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [leb-i la’l, -ün]

Leb-i la’line dildârüñ bahâ isterse ger cânuñ / Murâdî dünyâda yig var mı bu bâzârdan ğayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [leb-i la’line, -i, -(n)e]

leb-i mercan [1] Mercan gibi kırmızı dudak.

Gün yüzün şavkına mâhum kan yudaram la'l-veş /
Dür gibi bağrum delindi sen **leb-i mercân** için
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4). [leb-i
mercân,]

lebi şîrîn [4] *Şîrîn'in dudağı; tatlı dudak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zülf-i Leylâsı seni bende kodı çün Mecnûn / **Leb-
i şîrîni** seni eyledi Ferhâd gönül (Murâdî Dîvânı,
Gazel 802, Beyit 4). [leb-i şîrîni, -i]

lebbeyk [3] *"Buyurun efendim, emredin"
anlamlarında bir seslenme sözü.*

Hârîm-i Ka'be-i vuşlat tavâfın kıldı şunlar kim /
Dem-â-dem zîkr-i dildâr ile **lebbeyk** aña ezberdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 2). [lebbeyk,]

Zâ'ir-i Ka'be olaldan bu gönül nâle çeker / Çün
nidâda didi **lebbeyk** anı bir hâle çeker (Murâdî
Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1). [lebbeyk,]

'Arş-ı a'lâda geçürdüñ çünkü **lebbeyküm** ünin /
'Âlem-i 'ulvîde pervâz ile bâl itdün beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 3). [lebbeyküm, -üm]

lebîb [3] *Akıllı, zeki, fatin.*

Muktezâ-yı 'ışkumı fehmi itdürüp 'âlimlere / 'İlm
içinde her birisin eyledüm cânâ **lebîb** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 133, Beyit 2). [lebîb,]

Añla 'âkılseñ bu sırdan bir haber / Şûrete bakma
lebîb olgıl **lebîb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit
3). [lebîb,]

Gelüp hıvâce-i hikmet eyledi ders-i hakîm / Şu
resme ki hayrân olupdur nice biñ **lebîb** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4). [lebîb,]

lebîb olmak [2] *Akıllı olmak.*

Añla 'âkılseñ bu sırdan bir haber / Şûrete bakma
lebîb olgıl **lebîb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit
3). [lebîb olgıl, -gil]

Lebîb olan bunu añlar ki olıma çâre / Meger ki
çâre ked eyleye çâreyi yine (Murâdî Dîvânı, Gazel
1383, Beyit 4). [lebîb olan, -an]

lebîb-i bî-bedel [1] *Eşi benzeri olmayan akıllı kişi.*

Lebîb-i bî-bedel aیلatdı bize esrârı / Gelen didi
gelecekdür hemîn beyânımuza (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1381, Beyit 3). [lebîb-i bî-bedel,]

leclâc [1] *Satranç oyununun icatçısı.*

Utar seni olur iseñ de fenn ile **leclâc** / Bu lu'b-ı
'âleme aldanma nat'ıñı kaldur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 224, Beyit 4). [leclâc,]

ledün [1] *Allah katındaki bilgi.*

Ders-i kitab istemez dâ'ire-dil noktaya / Baña
didiler **ledün** bildürür anı 'âlim (Murâdî Dîvânı,
Gazel 949, Beyit 3). [ledün,]

ledünnî [2] *Gayb ilmi, ilahi esrarı öğreten ilimle ilgili.*

Mu'ammâdan haber olmuş 'ulûmı kılmış istihrâc /
Ledünnî 'ilminün fazlıyla yanında eser olmuş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2). [ledünnî,]

Hızra yoldaş olmayan bilmez **ledünniden** eser /
'İşkî sen kânden bilürsin şâhib-i âh olmadun
(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 3). [ledünniden,
-den]

leffâf [1] *Çok lâf eden, çok konuşan, can
sıkıcı kimse.*

Cân ü başını fidâ kıldun ise 'âşık ol / Bu
mahabbetde bunu aılama **leffâf** gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 737, Beyit 3). [leffâf,]

**lehü'l'izzü ve'l-mennü ve'l-kudretü ve'l-
beķa** [1] *İzzet, minnet, kudret ve beķa
onundur.*

Bede'nâ bismi ilâhî'l-kerîmi'l-'atâ / **Lehü'l'izzü
ve'l-mennü ve'l-kudretü ve'l-beķa** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 80, Beyit 1). [lehü'l'izzü ve'l-mennü
ve'l-kudretü ve'l-beķa,]

lehv [2] *Oyun, yararı olmayan şeyler.*

Lehv ü hevâda geçdi 'ömr-i 'azîz ey vâ / Derdüm
beyâna gelmez şıgmağ gamum lisâna (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 3). [lehv,]

Nice bir **lehv** ile lu'b ola bu kâr / Gel duruş olmaya
câyun hâviye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit
2). [lehv,]

lehv eylemek [1] *Oyun, eğlence, faydasız iş ile
uğraşmak.*

'Âbid ü sâcid olup lu'b ile **lehv eyleme** / Hulv ile
lezzet dile aılâ 'ibâdetdedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 495, Beyit 2). [lehv eyleme, -me]

le ilâ ğayrû ente hüsnü me'âb [1] *Senden
başka dönülecek güzel yer yoktur.*

Rabbi innî zâlemtü fağfîrî / **Le ilâ ğayrû ente
hüsnü me'âb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit
3). [le ilâ ğayrû ente hüsnü me'âb,]

leke'l-hamd [2] *Şükür senin içindir.*

Diyem Allâhu ekber çün işidür hamd idenden
hamd / **Leke'l-hamdü** diyem çün kim **leke'l-hamd**
eyler ikrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 3).
[leke'l-hamd,]

Diyem Allâhu ekber çün işidür hamd idenden
hamd / **Leke'l-hamdü** diyem çün kim **leke'l-hamd**
eyler ikrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 3).
[leke'l-hamdü, -ü]

leke'l-hamdü ve's-senâ [1] *Hamd ve övgü sanadı,
senin içindir.*

Yâ mâlike'l-mülûk ve yâ 'âlime'l-hafâ / Yâ
kâşîfe'l-kürûbî **leke'l-hamdü ve's-senâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1). [leke'l-hamdü ve's-senâ,
]]

lem [1] *Parıltı, damla II Aşka dair iz.*

Ger temennâda huzûrum hâzır olsa bî-mekân /
Lem'alar mahv ola mekşûf olsa ger bir zerre **lem'**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4*). [*lem'*,]

lem'a [38] *Parıltı, parlaklık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel kemâlûn **lem'asından** 'âleme neşr it ziyâ /
'Âlem ü âdemde 'âlem âdem olsun muṭlaḳâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1*). [*lem'asından, -sı, -n, -dan*]

lem'a't bedrû mine's-şemsi lehâ iktimârü [1] *Ay Güneş'ten aydınlandı. Onun için (o) kamerleşti.*

Lema'at bedrû mine's-şemsi lehâ iktimârü / Ve
yezummu'l-kamerü bi'l-kamerâ kâne ḡuḥâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 3*). [*lema'at bedrû mine's-şemsi lehâ iktimârü,]*

lem'a-ber [1] *Parıltı getiren.*

Şu'â'ı nûr-ı pür-tâbuñ doḡındı **lem'a-ber** lem'a /
Levâmi'den mu'arrâdur bu kevn ile mekân el-ḥaḳ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4*). [*lem'a-ber,]*

lem'adâr olmak [1] *Parıltı olmak.*

Kıldı müstaḡraḳ murâdını yine nûr-ı cemâl /
Lem'adâr olup anuñ çün cümle-i tâbandan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 5*). [*lem'adâr olup, -up*]

lem'a-i 'aks-i şems-veş [1] *Güneş gibi yansıması parlayan. II Sevgili.*

Lem'a-i 'aks-i şems-veş gösteren âb içinde sen /
Añla sen anı bir mesel terk idüben cehâleti
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1554, Beyit 4*). [*lem'a-i 'aks-i şems-veş,]*

lem'a-i berḳ-i cernal [1] *Yüz güzelliğinin şimşek gibi parlaklığı.*

'Aks-i tâbuñ uralı 'âleme ey nûr-ı mübîn / **Lem'a-i berḳ-i cemâlûn** nice peydâ görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2*). [*lem'a-i berḳ-i cemâlûn, -ün*]

lem'a-i berḳ-ı nûr [1] *Nurun şimşeginin ışıltısı, aydınlığı.*

Lem'a-i berḳ-ı nûra tuş oldu / Lem'ası oldu
kendüye bürhân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 4*). [*lem'a-i berḳ-ı nûra, -a*]

lem'a-i bir laḫza [1] *Bir anlık ışıltı, parıltı.*

Pîr-i ḫikmetden su'âl itdüm bu remzûñ sırların /
Lem'a-i bir laḫzasına nice cân ḳurbân didi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2*). [*lem'a-i bir laḫzasına, -sı, -(n)a*]

lem'a-i didâr-ı ḫaḳ [1] *Allah'ın yüzünün, tecellisinin ışıḡı, parıltısı.*

Nûr-ı maḫẓ odı ezelden **lem'a-i didâr-ı ḫaḳ** /
Emri ile her dü 'âlem buldılar andan ziyâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 4*). [*lem'a-i didâr-ı ḫaḳ,]*

lem'a-i dildâr-ı hû [1] *Allah'ın gönül alan nuru.*

Şüret-i mir'âta baḳdum kim cemâlin açmış o /
Neşr ider maḫẓ-ı vücûda **lem'a-i dildâr-ı hû**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1*). [*lem'a-i dildâr-ı hû,]*

lem'a-i envâr [4] *Nurların parıltısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İlm-i sâbıḳdur vücûdum **lem'a-i envâr** için / Her
taraf kıldum küşâde 'aynımı didâr için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 1*). [*lem'a-i envâr,]*

lem'a-i innâ fetahñâ [1] *Doğrusu Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır (48/Fetih 1) ayetinin parıltısı.*

Zâhir oldu **lem'a-i İnnâ fetahñadan** fütûḫ / Pes
muḳırr olup didiler geldi Mevlâdan fütûḫ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 1*). [*lem'a-i innâ fetahñadan, -dan*]

lem'a-i kandil [1] *Kandilin parıltısı.*

Andan itdi iktibâsı cümle ḳandîl-i zücâc / **Lem'a-i kandil** nûrından münevver beyt-i dil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 2*). [*lem'a-i kandil,]*

lem'a-i mihr-i ezel [1] *Ezel güneşinin parıltısı.*

Her seḫer tâb urdı 'ayna **lem'a-i mihr-i ezel** /
Perde-i zûlmet küşâde oldu olup 'ukde-ḫal
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 1*). [*lem'a-i mihr-i ezel,]*

lem'a-i mihr-i tâb [1] *Güneş ışığının parıltısı.*

Lem'a-i mihr-i tâbı ger âb içinde 'aks ide / Fî'l-
mesel oldu bu maḫal âyinedür cemâline
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 3*). [*lem'a-i mihr-i tâbı,]*

lem'a-i mihr-i vücûd [1] *Varlık güneşinin ışıltısı, parıltısı.*

Nuşḫa-i erbâb-ı dildür cümlesi / **Lem'a-i mihr-i vücûduñ** cümlesi
(*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 4*). [*lem'a-i mihr-i vücûduñ, -un*]

lem'a-i nûr [4] *Işıḡın parıltısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Lem'a-i nûruñı gören şems-i cihâna baḳmadı /
Zav'uñı fehm iden kişî bulmadı bir ziyâ saña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2*). [*lem'a-i nûruñı, -un, -ı*]

lem'a-i nûr-ı behcet [1] *Güzellik nurunun parıltısı.*

Lem'a-i nûr-ı behcetüm berḳ ura 'âleme kaçan /
Selb ola cümle câydan ḳalmaya zerre-i zûlem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 2*). [*lem'a-i nûr-ı behcetüm, -üm*]

lem'a-i nûr-i cernal [1] *Güzel yüzün nurunun parıltısı.*

Dideme ferrûnden urdı çünki fer / **Lem'a-i nûr-i cemâlûn** seçmişem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 961, Beyit 4*). [*lem'a-i nûr-i cemâlûn, -ün*]

lem'a-i nûr-ı ḫayâl [1] *Hayalin, gölgeli görünen şeyin ışığının parıltısı.*

Rû'yet-i çeşmi tefahhuş eyledüm ebrârdan / Bir başardur birisidür **lem'a-i nûr-ı hayâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 777, Beyit 2). [lem'a-i nûr-ı hayâl,]

lem'a-i nûr-ı hidayet [1] Hidayet nurunun parıltısı.

Lem'a-i nûr-ı hidâyetten tûlû' eyler hemân / Muktedâ-yı ehl-i vicdân oldı ey hân insilâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 237, Beyit 3). [lem'a-i nûr-ı hidâyetten, -ten]

lem'a-i nûr-ı hû [1] Allah nurunun parıltısı, ışıltısı.

Lem'a-i nûr-ı hû eger tâb ura hâne-i dile / Her ne ki varısar evkât oldı hemân 'ayân gibi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1555, Beyit 4). [lem'a-i nûr-ı hû,]

lem'a-i nûr-ı hüdâ [1] Allah'ın nûrunun ışığı, parıltısı.

Lem'a-i nûr-ı Hüdâdan çün hidâyet bula dil / İki 'âlemde olur âyine-i 'ibret-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 22, Beyit 3). [lem'a-i nûr-ı hüdâdan, -dan]

lem'a-i nûr-ı hüdâ [3] Hidayet, doğru yol ışığının parıltısı.

Lem'a-i nûr-ı hüdâ virdi ziyâ 'âleme çün / Nâşir-i zerre durur 'âleme pes leyl ü nehâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 429, Beyit 2). [lem'a-i nûr-ı hüdâ,]

Cân ü dil menzil olalı 'ışka şeydâdur gönül / **Lem'a-i nûr-ı hüdâdan** pür-tecellâdur gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 782, Beyit 1). [lem'a-i nûr-ı hüdâdan, -dan]

Lem'a-i nûr-ı hüdâdan iktibâs itduñse ger / Nâruñı mahv eyledüñse saña oldur nûr olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1040, Beyit 4). [lem'a-i nûr-ı hüdâdan, -dan]

lem'a-i nûr-ı tecelli [2] Tecelli nurunun parıltısı.

Bulmağ için **lem'a-i nûr-ı tecelliden** eser / Anuñ için geçmişüz biz cümle mâl ü câhdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1061, Beyit 2). [lem'a-i nûr-ı tecelliden, -den]

Ey Murâdî kâbiliyyet oldı şart-ı dâd-ı Hâk / **Lem'a-i nûr-ı tecellidür** bâkan envârına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1266, Beyit 5). [lem'a-i nûr-ı tecellidür, -dür]

lem'a-i nûr-ı vech [1] Yüz nurunun parıltısı.

Lem'a-i nûr-ı vech çün keşf-i niğâb idüp durur / 'Âleme virdi hüsni anuñ için cemâlümüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 598, Beyit 3). [lem'a-i nûr-ı vech,]

lem'a-i pür-tâb [1] Işık ile dolu parıltı .

İktibâs itdi çü dil **lem'a-i pür-tâbuñdan** / 'Zav' ile virdi ziyâ 'âleme kâlmadı dücâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 44, Beyit 3). [lem'a-i pür-tâbuñdan, -un, -dan]

lem'a-i rahşân [1] Parlak ışık, ışıltı.

'Aklımı yağmaya virdüm şu'le-i tâbân ile / Selb olup idrâk-i fehüm **lem'a-i rahşân** ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1249, Beyit 1). [lem'a-i rahşân,]

lem'a-i ziyâ [1] Işığın parıltısı.

Evc-i 'ulâda gördüm çün **lem'a-i ziyâyı** / Ey devletüm ziyâsı yahşı hidâyetüñ var (Murâdî Dîvânî, Gazel 502, Beyit 3). [lem'a-i ziyâyı, -(y)ı]

lem'ân eylemek [2] Parlama, parıldama.

Ey cemâlün pertevi âfâkı **lem'ân** eylemiş / Ol ziyâ karşısına cân oldı pür-süz ü güdâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 562, Beyit 2). [lem'ân,]

Mâ hüve'l-vâkı' olmadı vukû'-ı naşş-ı kâl / Zerrece şaldı lem'adan bir nûr **lem'ân eyledi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1464, Beyit 3). [lem'ân eyledi, -di]

lem'ân itmek [1] Parlama, parıldama.

Ey kemâl-i hüsn ile mahlûk olan hûb ü hasen / Anlaruñ pertevlerinden cânı **lem'ân** itdi Hâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 691, Beyit 2). [lem'ân, itdi]

lem yelid [4] Doğurmadı ve doğurulmadı. (İhlas suresi 3. ayet). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rabbi bilürse **lem yelid** kimseyi beñdeş itmez ol / Şuğlı ziyâde ger kıla arturuben didi şamed (Murâdî Dîvânî, Gazel 256, Beyit 4). [lem yelid,]

lem yelid ve lem yüled ve-lem yekün lehü küfüven ehad [1] O doğmamış ve doğurulmamıştır. Hiç kimse ona denk değildir.

Žâtühü müstağni 'an şebhin ve emsâlin ve şe'n / **Lem yelid ve lem yüled ve-lem yekün lehü küfüven ehad** (Murâdî Dîvânî, Gazel 247, Beyit 2). [lem yelid ve lem yüled ve-lem yekün lehü küfüven ehad,]

lem-yezel [6] Ebedi, sonsuz olan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî merd iseñ merdâne eyle kâruñı / Gec kamudan iste Allâhı ki oldur **lem-yezel** (Murâdî Dîvânî, Gazel 767, Beyit 5). [lem-yezel,]

len [2] Asla.

Lâ vü **len** terkin kılaldan ey gönül / İrmişem her lahzâ biñ ihsâna ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1168, Beyit 5). [len,]

Ger diler iseñ vişâl-i dildâr / Olmaya emirde lâ ile **len** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1178, Beyit 2). [len,]

len tenâlü'l-birr [1] Sevdiğiniz şeylerden sarf etmedikçe iyiliğe erişemezsiniz (3/Âl-i İmran 92).

"**Len tenâlü'l-birr**" remzin bilmeyen şol câhile / Eylemez bi'llahi aña mağfired gufrân aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 13, Beyit 4). ["len tenâlü'l-birr",]

len tenâlü'l-birre hattâ tunfîkû [1] "Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe asla birr'e erişemezsiniz." Al-i İmran suresi 3. ayet.

Len tenälü'l-birre hattâ tunfikû / Pes dahı mimma tuhibbün ey alü (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 2). [len tenälü'l-birre hattâ tunfikû,]

len terânî [1] "(Musa dedi kş:) Yâ Rab bana kendini göster de sana bakayım. (Allah) Beni göremezsın." Araf suresi, 143. ayet.

Mir'ât-ı şüret içre dinildi **len terânî** / Âyine-i muhakkağ oldu bize havâtır (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3). [len terânî,]

lerze virmek [1] Ürperti vermek, korkutmak.

Mağalâtum lisānumdan degüldür tercemānîdür / Lisān-ı 'ayn-ı vâhid ol viresin lerze tâ dehre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4). [lerze viresin, -e, -sin]

leşker-i lâ-ilâhe illâ'llah [1] Kelime-i tevhid askeri.

Ey Murâdî kırar sevâ çerisin / **Leşker-i lâ-ilâhe illâ'llah** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 6). [leşker-i lâ-ilâhe illâ'llah,]

leţâfet [3] Güzellik, incelik.

'Âlemde 'ışka beñzer olmadı bir **leţâfet** / Ammâ ki vaşla mânend olmadı bir halâvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 1). [leţâfet,]

Murâdî âferîn şad-âferîn şol tâb-ı pākūñe / Cihānı arasañ böyle **leţâfet** kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 5). [leţâfet,]

La'lünden aldı al ile gönce tarâveti / Zülfünden aldı sünbül-i ğarrâ **leţâfeti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [leţâfeti, -i]

leţâfeti itmek [1] Latif, kibar, ince davranmak.

Geldüm bu 'arşaya bu cemâl ü kemâl ile / Bir hübrüdan **itmişem** işbu **leţâfeti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 2). [leţâfeti itmişem, -miş, -em]

levāmi' [3] Parlamalar, nurlar.

Müntezirdür âb-ı lutfi çün **levāmi'dür** muhîr / İrdi çün havz-ı vücûda mâ'adāya neşr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [levāmi'dür, -dür]

İdelden serverüm keşf-i berâki' / Gelür şems ü kamer gibi **levāmi'** (Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 1). [levāmi',]

Şu'â'ı nûr-ı pür-tābuñ dokındı lem'a-ber lem'a / **Levāmi'den** mu'arrâdur bu kevn ile mekân el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 4). [levāmi'den, -den]

levazım [4] Gereklî olan şeyler, gereçler, ihtiyaçlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Levāzım gerçî hâzırdur "Fe-emmā" ruşşatı elzem / Bu rüşen olmasa bârân nebât olmaya nit ez-câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [levāzım,]

levh [17] Sayfa.

Zâhir ü bâtında bâtın zâhirin nakş eylemiş / Şöyle yazmış **levhi** elf ü bâ vü tâ olmaz aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4). [levhi, -i]

Yazdı Murâdî levhe **levh** oldu aña levha / Ey 'âlem-i tüvânâ sensin yine hüveydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [levh,]

Yazdı Murâdî **levhe** levh oldu aña levha / Ey 'âlem-i tüvânâ sensin yine hüveydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 5). [levhe, -e]

Eger rāh-ı haķıkatde şināsā olmak isterseñ / Murādîñüñ kelāmın **levhüñe** kıldur yüri taştır (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [levhüñe, -ü, -(n)e]

II Levh-i mahfuz, Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.

Cihān **levhinde** gördüñ mi ne taşvîr eyledi nakķāş / Kemāl-i 'aql ile olğıl başır ü olmağıl a'mā (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [levhinde, -in, -de]

Şafha-i kübrāyı gördüm bir münakķaş **levhdür** / Kilk-i kudret yazmış anda her ne kim var cümle kār (Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4). [levhdür, -dür]

Hāme-i 'ilm-i ezel **levhe** çü kıldı raķam / Besmeleden soñra bes yazdı bu aħbārumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [levhe, -e]

Çün 'aql-ı evvelümde görindi fütüh-ı ğayb / Nāmumı **levhe** kilik ile yazdı 'alāda 'ışķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4). [levhe, -e]

Yazdı **levh** üzre kilik-i kudret pes / Nāmını nām ile hümmām el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [levh,]

Levh üzre hāme nakşı mükerrerem / Allāhu a'lem Allāhu a'zam (Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [levh,]

Yazalı haţtı **levh** üzre habîbüm dest-i kudretle / Tolandüñ nokta-i dā'im 'aceb pergār imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [levh, -i]

Şürü' oldukda **levhüñ** şafhasına 'ilmüñ imlāsı / Bilinmiş idi ma'nāsı kitāb-ı kalb-i inşāda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [levhüñ, -üñ]

'Aynumda ğaybuñ eyledi izhār ğaybuñı / **Levh** üzre çünki başladı kilik-i kitābete (Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [levh,]

Ne yazdı **levhe** gör nakķāş-ı dehr nakşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zîr ü bālāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [levhe, -e]

Kalem çün ism-i levhi **levhe** yazdı levh-i levhümdür / Anuñ çün oldu lâyiñ 'âlemine cümle devrānı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 2). [levhe, -e]

II Gönül sayfası.

Fu'āduñ **levhine** nakķāş-ı kudret / Ele aldı çeküp kilik-i sa'ādet (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [levhine, -i, -(n)e]

Ma'nā-yı dilde yazdı gönül **levhine** kalem / Her kim ki ola fān aña 'ışk intihā yiter (*Murādî Dîvânî, Gazel 470, Beyit 3*). [*levhine, -i, -n, -e*]

levha [1] Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.

Yazdı Murādî levhe levh oldu aña **levha** / Ey 'ālem-i tūvānā sensin yine hüveydā (*Murādî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 5*). [*levha,]*

levha-i kudret olmak [1] Kudretin levhası, gücün tecelli yeri olmak.

Gönül **levha-i kudret olduğda** naşın bilür / Ne hācet ki naş eyleye hāzık-ı dil-firib (*Murādî Dîvânî, Gazel 162, Beyit 3*). [*levha-i kudret olduğda, -duk, -da*]

levh-i dil [14] Gönül levhası, sayfası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Levh-i dile mestür olalı "āyet-i ümmü'l-kitāb" / Fi-ilmihî āyātünā 'an-sırrihî ihlāşunā (*Murādî Dîvânî, Gazel 114, Beyit 3*). [*levh-i dile, -e*]

levh-i fu'ād [1] Gönül levhası; kalp.

Şubh-dem **levh-i fu'ada** ser-be-ser kıldum nazar / Evvelin u āhirin hep cümle peydā söylemiş (*Murādî Dîvânî, Gazel 625, Beyit 4*). [*levh-i fu'ada, -a*]

levh-i gönül [1] Gönül levhası.

'İlm-i ezelde bunlar **levh-i gönülde** mestür / Birisidir mu'āyin işbu cihāndur bu (*Murādî Dîvânî, Gazel 1210, Beyit 3*). [*levh-i gönülde, -de*]

levh-i levh [1] Levhanın levhası, en değerli sayfa.

Kalem çün ism-i levhî levhe yazdı **levh-i levhümdür** / Anuñ çün oldu lāyih 'ālemine cümle devrānı (*Murādî Dîvânî, Gazel 1501, Beyit 2*). [*levh-i levhümdür, -üm, -dür*]

levh-i mahfuz [10] Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha; ilm-i ilahi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müfti-i zāhir mesā'il cem' ider / Virdi kalbüm **levh-i mahfūza** ziyā (*Murādî Dîvânî, Gazel 121, Beyit 2*). [*levh-i mahfūza, -a*]

levh u kalem [1] Levh-i mahfuz, Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha.

Kātib-i dehr urup destini **levh u kaleme** / Hālimün biñde birin yazmadı düşdi eleme (*Murādî Dîvânî, Gazel 1354, Beyit 1*). [*levh u kaleme, -e*]

levh ü kalem ü inşa [1] Üzerine yazı yazılan yer, kalem ve kaleme alma.

Gel aña Murādî'nün bu kavli mu'ammāsın / **Levh ü kalem ü inşa** peydā neden olmışdur (*Murādî Dîvânî, Gazel 508, Beyit 5*). [*levh ü kalem ü inşa,]*

levm eylemek [1] Kötüleme, yerme.

Neşr-i nüşūra 'arşa-i heybetde kā'im ol / Elvān **levm eyledi** kudretde beyyināt (*Murādî Dîvânî, Gazel 211, Beyit 2*). [*levm eyledi, -di*]

levn [3] Renk, boya.

Olub mähiler anda her biri bir şekl-i āherde / Kiminün rengi sevdādur kiminün **levnidür** beyzā (*Murādî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 2*). [*levnidür, -i, -dür*]

Levn ile rengi koyup cümleyi dil oldu muhīt / Ey Murādî beni gör kim nice mu'tād oldum (*Murādî Dîvânî, Gazel 923, Beyit 5*). [*levn,]*

N'ola mir'āt-ı zamān göstere **levn** ile hayāl / Sen hayāl ile revā mı düşesin ma'siyete (*Murādî Dîvânî, Gazel 1351, Beyit 4*). [*levn,]*

levn-i haḍrā [1] Yeşil renk. II Yeryüzü.

Besī āfākı geşt itdüm görüp bu **levn-i haḍrāda** / Senā-ḥvānı olupdur dil aña karada deryāda (*Murādî Dîvânî, Gazel 1301, Beyit 1*). [*levn-i haḍrāda, -da*]

levn ü reng [1] Renk. II Dünyanın cazibesi.

Levn ü rengi terk idüp bî-reng ü levn oldu Murād / Nūr-ı nūrında umūrında berātum gözlerüm (*Murādî Dîvânî, Gazel 889, Beyit 5*). [*levn ü rengi, -i*]

leyl [3] 1. Gece.

Ben bilmedüm bu tarz-ı 'acā'ib 'aceb nedür / **Leylümde** bir şehir didi leyl ü şehirdedür (*Murādî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 4*). [*leylümde, -üm, -de*]

II Leyla vü Mecnun kahramanı.

Sevdā-yı zulfün ey cān kıldı beni çü Mecnün / Hırz olsun eyle **leylüm** koluñ baña ḥamā'il (*Murādî Dîvânî, Gazel 813, Beyit 5*). [*leylüm, -üm*]

II Siyah.

Ey hilāl ebrü güneş yüzlü saçı **leylüm** benüm / Gice gündüz ağlaram ben sen meh-i tābān içün (*Murādî Dîvânî, Gazel 1091, Beyit 5*). [*leylüm, -üm*]

leyl ile nehār [1] Gece ve gündüz.

Nūr oldu çu nārında 'ayn oldu bu varında / **Leyl ile nehārında** 'ayn ile mükerrermdür (*Murādî Dîvânî, Gazel 505, Beyit 3*). [*leyl ile nehārında, -i, -n, -da*]

leyl ü nehār [4] Gece ve gündüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kudretinden ol Hūdānuñ āşikāre her ne var / Zulmet-i beyzāsına sırr oldu bu **leyl ü nehār** (*Murādî Dîvânî, Gazel 339, Beyit 1*). [*leyl ü nehār,]*

leyl ü şehir [1] Gece ve şehir vakti.

Ben bilmedüm bu tarz-ı 'acā'ib 'aceb nedür / Leylümde bir şehir didi **leyl ü şehrededür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 4). [leyl ü şehrededür, -de, -dür]

leyla [5] Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Belâ deşindesin **Leylâdan** ötri / Benem Mecnün-ı bî-ârâm ü şeydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 77, Beyit 3). [leylâdan, -dan]

leyle vü eşhâr [1] Gece ve sabahlarda.

Ey Murâdî kıl du'âyı **leyle vü eşhârda** / Her ne kim vardur du'â-yı müstecâb altındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 5). [leyle vü eşhârda, -da]

leyle-i da'câ [1] Karanlık gece.

Ey celâlünde bir cemâl ihfâ / Hem çü rüz vü **leyle-i da'câ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 93, Beyit 1). [leyle-i da'câ,]

leyle-i deycür [1] Karanlık gece. II Kederli gönül.

Encümler oldı **leyle-i deycûra** meş'ale / Sağ u şolumda şems ü kamer oldı perr ü bâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 819, Beyit 3). [leyle-i deycûra, -a]

leyle-i zûlmâ [2] Karanlık gece.

Mâh-ı neyyirdür şu'â'ın **leyle-i zûlmâda** çün / Mâh ü encüm mihr-i enver zerre-i bî-tâbdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 373, Beyit 2). [leyle-i zûlmâda, -da]

Leyle-i zûlmâda gördüm bir kamer olmuş 'ayân / Cümleten seyyâreler yüz urmuş anuñ pâyına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1261, Beyit 2). [leyle-i zûlmâda, -da]

leyle-i zûlmî [2] Karanlık gece.

Rûy-ı zîbâsı habîbün çün nikâb altındadır / **Leyle-i zûlmîde** nûr-ı meh şehâb altındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 1). [leyle-i zûlmîde, -de]

Nûr ger mekşûf iderse dañ zîbâ gösterür / **Leyle-i zûlmîde** nûr-ı vechin a'lâ gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 411, Beyit 1). [leyle-i zûlmîde,]

leyletü'l-kâdr [1] Kadir gecesi.

Yapışuben dile hâcet o mehûn zülfine kim / **Leyletü'l-kâdrdur** anuñ birisi biri berât (Murâdî Dîvânî, Gazel 181, Beyit 6). [leyletü'l-kâdrdur, -dur]

leyli [5] 1. Leyla ile Mecnun hikayesindeki kadın 2. Kara, siyah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ayb kılmañ eger âvâre olam çün Mecnün / Kande kim baksa gözüm ol saçı **leyli** görünür (Murâdî Dîvânî, Gazel 449, Beyit 4). [leyli,]

leyl-i ed'ac [1] Kara gece.

Küşe-i çeşme gelürse şafağ-ı rüz-ı vişâl / **Leyl-i ed'ac** koyu virmez göze hâlün perde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1357, Beyit 2). [leyl-i ed'ac,]

leyli saç [1] Gece renkli, siyah saç. II Leyla ile Mecnun hikayesindeki kadın.

Şāhā nice bir hüzn ile kıla dil-i mahzūn / **Leyli saçuñā** oldı güzel çünki o Mecnün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1132, Beyit 1). [leyli saçuñā, -un, -a]

leyl-i sevda [1] Kara gece.

Fecr-i şadık **leyl-i sevdâdan** 'ayân olmağdadur / Mâh u mihrün hüsni ruhsârı beyân olmağdadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 381, Beyit 1). [leyl-i sevdâdan, -dan]

leyl-i ed'ac [1] En karanlık gece.

Âyât-ı şubh içinde oldı kamer münevver / **Leyl-i ed'ac** içre seyyâredür icâba (Murâdî Dîvânî, Gazel 1408, Beyit 2). [leyl-i ed'ac,]

leyli-veş [1] Geceye ait, geceyle ilgili; siyah. II "Leyla ile Mecnun" mesnevisinin kadın kahramanı.

Leyli-veş zülfün anuñ şanma sen ey dil hâlî / Kıldı mecnün cihânun nice 'âkıllarını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1523, Beyit 2). [leyli-veş,]

leyliyâ [2] Ey Leyla II Sevgili kastedilmektedir.

Leyliyâ zencir-i zülfün bağla dil Mecnündür / Fûrkâtünden iki 'aynum Nîl ile Ceyhündür (Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 1). [leyliyâ,]

Oldı Mecnün ey hilâl-eburî saña bu derd-mend / **Leyliyâ** zencir-i zülfün gel anuñ boynuna taşk (Murâdî Dîvânî, Gazel 694, Beyit 4). [leyliyâ,]

leyli-yi şebgîr [1] Geceyi tutan Leyla.

Tağlar mesken baña divaneyem hicrân ile / **Leyli-yi şebgîrünü** kaldur ki dil Mecnündür (Murâdî Dîvânî, Gazel 409, Beyit 2). [leyli-yi şebgîrünü, -ün, -i]

leyse fi'd-dâreyni illâ hû [1] Ondan başkası iki cihan sahibi değildir.

Leyse fi'd-dâreyni illâ hû kelâmın zıkr idüp / Terk idüp anuñ tefsiri imlâsındayam (Murâdî Dîvânî, Gazel 899, Beyit 2). [leyse fi'd-dâreyni illâ hû,]

leyse fi'd-dâreyni illâ hû [1] Ondan başkası iki cihan sahibi değildir.

Lâ-fetâ illâ 'Alî habîb-i dildedür tıfl-ı 'acîb / **Leyse fi'd-dâreyni illâ hûdadur** ism ile nâm (Murâdî Dîvânî, Gazel 901, Beyit 4). [leyse fi'd-dâreyni illâ hûdadur, -da, -dur]

leyse fi'd-dâri gayruhu deyyâr [1] Evde (kainatta) ev sahibinden (Allah'tan) başkası yoktur.

Leyse fi'd-dâri gayruhu deyyâr / Didı bir gün bize o pîr-i vakâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 527, Beyit 1). [leyse fi'd-dâri gayruhu deyyâr,]

leyse fî'd-dârî vema'd-deyyârü lâ-ğayruh [1] *Dünyada benim isteğim ondan başkası değildir.*

Murâdî **leyse fî'd-dârî vema'd-deyyârü lâ-ğayruh** / Muḥakkakdur muḥakkıklar kılurlar bir temâşâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 5). [leyse fî'd-dârî vema'd-deyyârü lâ-ğayruh,]

leyse fî'l-'ayn ile'l-cemâli muḥâl [1] *Gözde güzelliğe muhal yoktur.*

Tarfetü'l-'ayn içinde geldi ḥayâl / **Leyse fî'l-'ayn ile'l-cemâli muḥâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 849, Beyit 1). [leyse fî'l-'ayn ile'l-cemâli muḥâl,]

leyse fî'l-ḥalki cemâlün leyse 'an ḡayrin qarâr [1] *Yaratılanlarda güzellik yoktur başkasında da karar kılmamıştır.*

Şüret-i dünyâda zâhirdür cemâli 'aks-i yâr / **Leyse fî'l-ḥalki cemâlün leyse 'an ḡayrin qarâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 1). [leyse fî'l-ḥalki cemâlün leyse 'an ḡayrin qarâr,]

leyse li'l-insânî illâ mâ se'â [8] *İnsan ancak çalıştığına erişir, ona çalışmaktan başka bir şeyden fayda yoktur(Ku'an-ı Kerim, Necm 39). (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sa'y ideğör vermek Allâhuñ durur tevfiḳ u ḡayr / Kim dimişler **"Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â"** (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). [“leyse li'l-insânî illâ mâ se'â”,]

leyse mislûk lâ firâka fî'l-ebed min beynenâ [1] *Senin dengin yoktur, ebediyen bizim aramızda bir ayrılık olmayacaktır.*

Eyyühe'l-müşâku irci' ve'trûki'l-ğam ve'btehic / **Leyse mislûk lâ firâka fî'l-ebed min beynenâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 3). [leyse mislûk lâ firâka fî'l-ebed min beynenâ,]

leyse nûrun 'anî'r-recâ'i qarîb [1] *Beklenti olmaksızın nur olmaz.*

Leyse nûrun 'anî'r-recâ'i qarîb / Açdı nûrî çü zulmet-i ḡalbî (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 3). [leyse nûrun 'anî'r-recâ'i qarîb,]

lezâ'iz [2] *Hoşlanılacak şeyler, zevkler.*

'İşkdan şavḳ ile bulduḡsa **lezâ'iz** gel berü / Bir ḡaber virmeḳlüğine ḡâhî senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 3). [lezâ'iz,]

Kitâb-ı 'izzet-i cânândan cânâ gelür lezzet / Ne ḡâletdür o ḡâlet kim **lezâ'izden** virür ḡâlet (Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [lezâ'izden, -den]

lezîz [2] *Lezzetli, tatlı, hoş giden şey.*

'Ömr-i sermeddür baña şîrîn-i 'işkuñdur **lezîz** / Âḡ-ı âb-ı çeşmüm ammâ hicr ile ḡülgündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 4). [lezîz,]

Gel Murâdinüñ kelâmın bulduñ ise sen **lezîz** / Her ne deñlü kim dilersen şerḡ ide âyâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 5). [lezîz,]

lezîz olmak [1] *Hoşa gitmek, zevk vermek.*

Cevâb eylerseñ ey rûḡum şimâḡ-ı cânâ remz eyle / **Lezîz olmaz** velîkin bî-ḡicâb ile durur lezzât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [lezîz olmaz, -maz]

lezzât [8] *Lezzetler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cevâb eylerseñ ey rûḡum şimâḡ-ı cânâ remz eyle / Lezîz olmaz velîkin bî-ḡicâb ile durur **lezzât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [lezzât,]

lezzât almak [1] *Lezzet almak, mutlu olmak.*

İktibâs eyledi bundan kamu ins ile melek / Her biri kendüsine göre **alupdur lezzât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 2). [lezzât alupdur, -up, -dur]

lezzât-ı fânî [1] *Fani, sonu olan şeylerin lezzetleri.*

Tefekkür eyleme **lezzât-ı fânî** / Irâḡ eyler diyânetden seni bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 4). [lezzât-ı fânî,]

lezzet [18] *Zevk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Küyuñuñ **lezzetin** bulaldan dil / Eyler oldı cinândan istiḡnâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 2). [lezzetin, -in]

lezzet almak [6] (Deyim) *Tat, zevk almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nidâ-yı zü't-te'âlâdan **alupdur** ḡüş-ı cân **lezzet** / Açıldı dîde-i bînâ o lezzetden zehî devlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [lezzet alupdur, -up, -dur]

lezzeteirmek [1] *Lezzete, zevke erişmek.*

Vuşlatda vişâl ile özin bilmedi kat'â / Bir **lezzete irdi** ki anı kapladı dehşet (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 2). [lezzete irdi, -di]

lezzet-i dünya [1] *Dünya lezzeti, hoş ve güzel olan şeyler.*

Lezzet-i dünyâya ḡalma virme dil olḡıl ḡalâş / Sen Murâduñ mantıḡından iste himmet gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 5). [lezzet-i dünyâya, -(y)a]

lezzet-i fena [1] *Sonu olan, biten, kötü lezzet.*

Bu **lezzet-i fenâyı** n'idersin taleb kılup / Zîkr eyle ḡaḡḡı kim dil u cânâ şafâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 2). [lezzet-i fenâyı, -(y)ı]

lezzet-i şevḡ-i maḡabbet [1] *Aşk arzusunun, isteğinin lezzeti, hazzı.*

Lezzet-i şevḡ-i maḡabbetden murâduñ var ise / Kendüzüñ istiḡrâc eyle cümleten lezzâtadan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 3). [lezzet-i şevḡ-i maḡabbetden, -den]

lezzet-i vaşl-ı cemāl-i dīlrübā [1] *Gönül alan sevgilinin güzelliğine kavuşmanın lezzeti, hazzı.*

Lezzet-i vaşl-ı cemāl-i dīlrübādan geçmezem / İbtidā terkin idüp ben intihādan geçmezem (Murādī Dīvānı, Gazel 888, Beyit 1). [lezzet-i vaşl-ı cemāl-i dīlrübādan, -dan]

lezzetli [1] Tatlı, zevkli.

Nümāyan oldı na'māsı özi yine temennāsı / Ne **lezzetlidür** a'lası bilür nüş eyleyen cāmın (Murādī Dīvānı, Gazel 980, Beyit 3). [lezzetlidür, -dür]

lezzet olmak [2] Lezzet, tat olmak.

'İşk **oldı** gönülde çünkü **lezzet** / Anuñla muhammer oldı fiṭrat (Murādī Dīvānı, Gazel 209, Beyit 1). [lezzet oldı, -dı]

Ser-be-ser **lezzet olupdur** dil fenā-fi'llāhda / Hayy-ı bākī sırrını haḳ ile ra'nā bulmışam (Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 3). [lezzet olupdur, -up, -dur]

lışş olmak [1] Hırsız olmak.

Kimi görseñ şanursın ehl-i vücūd / Arasañ **lışş olur** yāhūd ḡammāz (Murādī Dīvānı, Gazel 606, Beyit 2). [lışş olur, -ur]

li nüsellim [2] Ālemlerin Rabb'ine teslim olarak namaz kılın.

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu mes'eledür / Levḥ-i maḥfūzda meşṭūr-ı kitābı bileddür (Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 1). [li nüsellim,]

Li nūsime dindi her vech ile olmadı mecāl / Pes bu remzün ma'nīsini gözledüm evḳātdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1048, Beyit 3). [li nūsime,]

libas [3] Elbise, giysi.

Mu'arrādur **libāsından** görinen vech-i bā-ma'nā / Vücūh ile müberrādur eserdendür 'aṭā peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 3). [libāsından, -ın, -dan]

Gāh olur kim ḥal' iderven üç **libāsı** ser-te-ser / Gāh 'üryan ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1064, Beyit 2). [libāsı, -ı]

Libāsudur beşeriyyet çü rûḥ-ı bī-bedele / Sebeb o rûḥum olupdur vişāl-i cān ü dile (Murādī Dīvānı, Gazel 1384, Beyit 1). [libāsudur, -dur]

libās eylemek [1] Elbise yapmak. II Şiâr edinmek.

Vera' u zühdi **libās eyle** ki hürmet demidür / Edebi başuñla tāt eyle ki devlet demidür (Murādī Dīvānı, Gazel 442, Beyit 2). [libās eyle,]

libās-ı ḥaḍrā [1] Yeşil elbise.

Ḥālī' ol gel beşeriyyette **libās-ı ḥaḍrā** / Bilesin tā melikiyyette esās-ı seferi (Murādī Dīvānı, Gazel 1521, Beyit 1). [libās-ı ḥaḍrā,]

libās-ı mümkün [1] Varlık elbisesi. II Maddeye dâir her şey.

Ḥal' idüp egnümden el-ḥaḳ bu **libās-ı mümküni** / Mümteni'den vaz olup ḳaşd eyledüm tekrār için (Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 2). [libās-ı mümküni, -i]

lîk [82] Lâkin, ancak, ama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hakkı taḥḳîḳ itmede gerçi başāyır bī-l-başar / **Lîk** kaldur perde-i 'aynuñda zāhir māverā (Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 3). [lîk,]

lîkā [7] Yüz, çehre. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seni çok imtiḥān eyler talebde sādıḳ ol muḥkem / Sakın ḡayra nāzar kılma temennā kıl **lîḳāsından** (Murādī Dīvānı, Gazel 989, Beyit 4). [lîḳāsından, -sından]

lîkin [25] Lâkin, ancak, ama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lîkin bizümle oldı yine ol bize enīs / Arada bir bahāne olupdur bu kāruma (Murādī Dīvānı, Gazel 4, Beyit 4). [lîkin,]

li'llāh [1] Allah için, Allah aşkına.

Ne revādur kılasın sen beni ḡayra muḥtāc / Ḥāşa **li'llāh** kılasın baña bu kārı maḥzā (Murādī Dīvānı, Gazel 42, Beyit 4). [li'llāh,]

limeni'l-mülk [1] Bugün hükümlerlik kimindir? denir; hepsi: "Gücü her şeye yeten tek Allah'ındır" derler (40/Mümin 16).

"Limeni'l-mülk"e istedüm ma'nā / Didi "Faşbir bi-ḥükmiḥi şabrā" (Murādī Dīvānı, Gazel 92, Beyit 3). ["limeni'l-mülk", -e]

lisan [32] Konuşulan dil.

Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum / Her laḥzada şükrüñle **lisānum** ola güyā (Murādī Dīvānı, Gazel 78, Beyit 2). [lisānum, -um]

Lisānumdur dehānumdur zebānum / Dil ile tev'emānumdur maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 17). [lisānumdur, -um, -dur]

Ezelde hem-zebān olmuş **lisānum** ḥal ile ḳāle / Anuñ çün her dehānumda zebānum bin lisān söyler (Murādī Dīvānı, Gazel 284, Beyit 3). [lisānum, -um]

Ḡidā-yı rûḥum olalı ḥabībün nām-ı dil-cüyı / Ṭulū' iden **lisānum** maşrıḳından nūr-ı ezherdür (Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 2). [lisānum, -um]

Maḥz-ı ḥikmetdür vücūdı hem **lisānı** zü'l-beyān / Erşed ü a'zam durur ḡāyetde hem a'lā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 329, Beyit 4). [lisānı, -ı]

Şâni'ün şun'ında tekrârın gözetdüm bir seher / Pes **lisâni** şun' ile tekrârını aldum haber (Murâdî Dîvânî, Gazel 338, Beyit 1). [lisâni, -ı]

Nükteden hâtif-i gayba çü su'âl itdi **lisân** / Nükteyi vird-i zebân ile cevâb itdi haber (Murâdî Dîvânî, Gazel 443, Beyit 2). [lisân,]

Hâl-i pinhânım şorar iseñ zebân şerh eylemez / Bir lisândur bu **lisân** kim tercemân şerh eylemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 549, Beyit 1). [lisân,]

Hâl-i pinhânım şorar iseñ zebân şerh eylemez / Bir **lisândur** bu lisân kim tercemân şerh eylemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 549, Beyit 1). [lisândur, -dur]

Remz ü ma'nâdan gözet kim saña ma'nâ remz ider / Yoħsa bu aħvâl ü eṭvârî **lisân** şerh eylemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 549, Beyit 4). [lisân,]

Kâ'inât emrinde olmuş her **lisâni** müstemî' / Anlamamış kimseler herkes maḳâlin söylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 633, Beyit 2). [lisâni, -ı]

Çağıruben tarafeyne bu **lisân** itse nidâ / Pâ vü ser ola bürehne tola her câ muḥliş (Murâdî Dîvânî, Gazel 647, Beyit 3). [lisân,]

'Aceb vech üzredür aħvâlümüz olmaz beyân el-ḥaḳ / O kâr-ı mümteni' dendür anı bilmez **lisân** el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 683, Beyit 1). [lisân,]

Râh-ı ḥaḳîkatinde bel bağladum muḥayyer / Her yirde gayrı nâmı söylemesün **lisânum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 947, Beyit 4). [lisânum, -um]

Dillerde yâd olaldan nâm oldı her **lisânum** / Yâd itdügüm bilüpdür dillerde cümle yâdum (Murâdî Dîvânî, Gazel 948, Beyit 4). [lisânum, -u, -m]

Ne ḥâkem zıkr ide Ḥaḳḳı **lisânum** / Doyımaz çün celâline bu cânım (Murâdî Dîvânî, Gazel 969, Beyit 1). [lisânum, -um]

Seni meddâḥ olaldan okur kevser **lisânumdan** / İrişdüm bir beyâna kim geçilmişdür beyânımdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1020, Beyit 1). [lisânumdan, -um, -dan]

Nefeḥâtında durur rûḥ-ı mü'ebbed ḥaberi / Ḳodı İsrâfili 'Azrâ'ili Ḥaḳ didi **lisân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1122, Beyit 3). [lisân,]

Ta'ayyün itmedi 'aynı mübeyyen itdi **lisân** / Müzeyyen oldı bu arz u semâ heyûlâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1142, Beyit 4). [lisân,]

Maḳdemünden muḳîm olanı görüp / Başlasın pes muḳaddemâta **lisân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1165, Beyit 3). [lisân,]

Ḳıldı hüveydâda hüveydâ beni / Ḳıldı **lisânına** beni tercemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1173, Beyit 3). [lisânına, -ı, -n, -a]

Lisânın kim ider taḥrîke cür'et / İder yek-sân ile nuṭṭını her ân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1182, Beyit 4). [lisânın, -ın]

Enîs olalı 'ışḳuñla dilüm bir lezzet almışdur / Baña ağudan acıdur **lisânum** ger uram ḳande (Murâdî Dîvânî, Gazel 1302, Beyit 4). [lisânum, -um]

Mükâfât eyledi el-ḥaḳ vefâ-dâr oldı 'ahdine / Ki zîrâ vâḫîḥ olmuşdur anuñ ḳavli **lisânumda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1310, Beyit 3). [lisânumda, -um, -da]

Maḳâlâtum **lisânumdan** degüldür tercemânîdür / Lisân-ı 'ayn-ı vâḫîd ol viresin lerze tâ dehre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1315, Beyit 4). [lisânumdan, -um, -dan]

Nâzır olalı vechüñe 'ayn ile 'aynüm dîdesi / Her nâmuñı ezber okur rûhum **lisâni** 'ışḳ ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1390, Beyit 2). [lisâni, -ı]

'Âlemde her ne deñlü **lisân** olsa sendedür / Bilmez Murâdî dünyâda bir tercemân seni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1532, Beyit 5). [lisân,]

Her seher zıkr-i Ḥudâdur bu **lisânumda** benüm / Ḥaḳ olınmadın daḫı sevgüsi cânımda benüm (Murâdî Dîvânî, Müfret 26, Beyit 1). [lisânumda, -um, -da]

II Şiir.

Ezelde hem-zebân olmuş lisânum ḥal ile ḳâle / Anuñ çün her dehânumda zebânım bin **lisân** söyler (Murâdî Dîvânî, Gazel 284, Beyit 3). [lisân,]

Mu'ammâdur ki ma'nâsın bilimezler zevî'l-ma'nâ / Murâdîñüñ **lisânından** ki feyz eyler neler feyyâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 5). [lisânından, -ın, -dan]

Ben **lisânum** bilürem kimse zebânım bilmez / Ḳaḅı 'âlemdür ide şerḥ u beyânım iz'ân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1122, Beyit 4). [lisânum, -u, -m]

Tütî-i cân söyledi bunda yine bir **lisân** / Ḥayrete vardum ḳulağ urdum o güftârına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1395, Beyit 4). [lisân,]

lisâna şıgmaz [1] (Deyim) Anlatmak için kelimeler yetersiz kalır.

Lehv ü hevâda geçdi 'ömr-i 'azîz ey vâḫ / Derdüm beyâna gelmez **şıgmaz** ḡamum **lisâna** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1401, Beyit 3). [lisâna şıgmaz, -maz]

lisân-ı 'ayn-ı vâḫîd olmak [1] Allah'a yakınlığın dili, ifadesi olmak.

Maḳâlâtum lisânumdan degüldür tercemânîdür / **Lisân-ı 'ayn-ı vâḫîd ol** viresin lerze tâ dehre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1315, Beyit 4). [lisân-ı 'ayn-ı vâḫîd ol,]

lisân-ı bî-'ayân [1] Görünmeyen, açık olmayan konuşma.

Lisân-ı bî-'ayânındur kelâmuñ munteḥâsında / Murâda luṭf-ı faḫluñdur viren na'mâ-i kübrâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 983, Beyit 5). [lisân-ı bî-'ayânındur, -un, -dur]

lisân-ı ḡayb olmak [1] Bilinmeyen, gizli dil olmak.

Ey Murâdî kim durur kim kavluñi tefsîr ide / Çün **lisân-ı ğayb olupdur** her ne kim var kâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 5). [lisân-ı ğayb olupdur, -up, -dur]

lisân-ı hâl [1] Gönül dili (sözle değil hâl ve davranışla anlatma).

Şerh eylemege **lisân-ı hâli** / Kavli bilici gerek muhakkak (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 4). [lisân-ı hâli, -i]

lisân-ı hâl ü kâl [1] Hal ve dil lisanı.

Semî'-i na't olalı ol cemâl-i bâ-kemâlün dil / **Lisân-ı hâl ü kâl** ile ider bir bir zebân vaşfın (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 4). [lisân-ı hâl ü kâl,]

lisân-ı kâl [1] Söz ile anlatılan mâna, konuşma dili.

Cemâl âyinesin şahid oldı çün kâşif / **Lisân-ı kâli** koyup özge hâle râğıbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3). [lisân-ı kâli, -i]

lisân-ı kâşır [1] Kısa, eksik, noksan dil.

Zât vaşf olmaz **lisân-ı kâşır** ile zînhâr / Fehm-i âkla her ne kim olsa olur eşyâ sıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [lisân-ı kâşır,]

lisân-ı nâţık [1] Konuşan dil.

Lisân-ı nâţka söyletdi bir cevâb-ı şahîh / Makâle virdi cevâbın o kâlün isteyüben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 4). [lisân-ı nâţka, -a]

livâ-i nuşret [1] Zafer sancağı.

Zaferdûr her zamân her dem karîni ehl-i İslâmuñ / **Livâ-i nuşret** üzre çün yazıldı ism ile nâmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [livâ-i nuşret,]

liyâkat [5] Layık, yaraşır, uygun olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N'idersin mümkin ey dil ne mümkün var ne hûd memnû / Heman efvâh-ı 'aşıkda **liyâkat** eyleyen cünbiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4). [liyâkat,]

liyâkat bulmak [1] Layık olmak, yaraşır, yakışır olmak.

Ol fenn ile **bulmuşdur** işiginde **liyâkat** / Dil eyledi dildâra nice dürlü zerâfet (Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [liyâkat bulmuşdur, -mış, -dur]

lokmân [2] Hikmetli sözleri ve hikayeleri ile efsaneleşip her derdin devasını bildiği rivayet edilen hekim.

Anlamaz iseñ eger işbu Murâduñ suhanın / Yâda varma berü gel hikmeti **Loqmâna** getür (Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 5). [loqmâna, -a]

Hükmi ile çü kuruldı bu tılsım bedenüm / Hikmeti benden işit çün aña **Loqmānam** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 2). [loqmānam, -am]

lu'b [4] Oyun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Acebdür **lu' bı** dildaruñ ne oyunlar geçer her gün / Anı gözler dem-â-dem sanma kim hercadur 'aşıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 4). [lu' bı, -ı]

lu' b-ı 'âlem [1] Dünyanın oyunu, oyalaması.

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclâc / Bu **lu' b-ı 'âleme** aldanma nat' uñı kaldur (Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4). [lu' b-ı 'âleme,]

lu' b u lehv [1] Oyun ve yararı olmayan şeyler.

'Ömrüñi harc itme **lu' b u lehve** âh / Hayf kim 'ömr-i 'azîz ola tebâh (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 1). [lu' b u lehve, -e]

lugat [1] Dil, lisan.

Harfdür noktadan kelime **lugat** / Mütelliminde bâ-i bismillâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 2). [lugat,]

luţf [74] Yardım, inayet, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Virgil baña hayât-ı ebed **luţfuñ** işlegil / İgmâz-ı 'ayn eyleme gel eyle merhabâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 3, Beyit 4). [luţfuñ, -un]

luţf eylemek [15] Yardımda, ihsanda bulunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sabr u karâra tâkat 'uşşâka oldı 'âdet / **Luţf eyle** ey habîbüm kıl anları himâyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 1). [luţf eyle,]

luţf-ı ağıyar [1] Başkalarının, rakibin iyiliği.

Yâr sem virse bizedür tiryâk / **Luţf-ı ağıyar** irerse ol semdûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [luţf-ı ağıyar,]

luţf-ı 'amîm [1] Herkese merhamet eden, bol bol veren, esirgeyiciliği umuma âit olan.

Âyet-i kübrâya bakdum andadur küllî vücûd / Bu vücûduñ hey'etin bildüm odur **luţf-ı 'amîm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 3). [luţf-ı 'amîm,]

luţf-ı fazl [1] Cömertçe iyilikte bulunmak.

Lisân-ı bî-'ayânuñdur kelâmuñ muntelhâsında / Murâda **luţf-ı fazluñdur** viren na'mâ-i kübrâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [luţf-ı fazluñdur, -un, -dur]

luţf-ı hikmet [1] Hikmetin lûtfu, ihsanı.

Luţf-ı hikmet kâsesinden nûş iden âb-ı hayât / İlmi ülä ile uhrâdan bilüpdür beyyînât (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1). [luţf-ı hikmet,]

luṭf-ı himāyetlerüni itmek [1] Koruma iyiliğinde bulunma.

Her kaçan kim idesin **luṭf-ı himāyetlerüni** /
Beyne beyni görünür manzaradan nāzıra cā
(*Murādî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2*). [luṭf-ı
himāyetlerüni idesin, -ler, -ün, -i, -e, -sin]

luṭf-ı ḥudā [3] Allah'ın ihsanı, yardımı.

Çün sem'-i cāna geldi nidā anı diñledüm / **Luṭf-ı
Ḥudāyı** gözle ki cümle naşab geçer (*Murādî
Dîvânı, Gazel 475, Beyit 3*). [luṭf-ı ḥudāyı, -(y)ı]

Cemālî âyet-i Rahmān vişālî derdüme dermān /
Anı kim medḥ ide bile o bir **luṭf-ı Ḥudā** ancak
(*Murādî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 3*). [luṭf-ı ḥudā,
]

Hümā-yı devlet eger başuña şala sāye / 'Aṭā vü
luṭf-ı Ḥudā saña ola hem-sāye (*Murādî Dîvânı,
Gazel 1380, Beyit 1*). [luṭf-ı ḥudā,]

luṭf-ı maḥż-ı kibriyā [1] Büyüklük, ululuğun saf, hâlis
luṭfu, ihsânı.

Merḥabā ey şem'-i cem'-i 'ārifin-i aşfiyā /
Merḥabā ey sa'd-ı tālî **luṭf-ı maḥż-ı kibriyā**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 1*). [luṭf-ı maḥż-ı
kibriyā,]

luṭf-ı nida [1] Konuşma luṭfu, konuşma ihsanı.

Uralum 'aql terāzūsına anı kat kat / Görelüm **luṭf-
ı nidāyile** ola ol āsān (*Murādî Dîvânı, Gazel 1105,
Beyit 4*). [luṭf-ı nidāyile, -(y)ile]

luṭf-ı rahman [1] Çok merhametli olan Allah'ın luṭfu,
iyiliği.

Sen ne kâdirsin Murādî kim diyesin / Lîk her
müskil olupdur **luṭf-ı Rahmāna** geñez (*Murādî
Dîvânı, Gazel 546, Beyit 5*). [luṭf-ı rahmāna, -a]

luṭf-ı sulṭān [1] Sultanın, sevgilinin luṭfu.

Şefi'ü'l-müznibîn olmak geñezdür / Olursañ **luṭf-ı
sulṭān** ile elyak (*Murādî Dîvânı, Gazel 709, Beyit
3*). [luṭf-ı sulṭān,]

luṭf ile ihsān eylemek [1] Cömertçe bağışta bulunmak.

Vişālūñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile olan mürde /
Kuluña eyleseñ şāhum ne vardur luṭf ile ihsān
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4*). [luṭf ile
ihsān eyleseñ, -se, -n]

luṭf irişmek [1] İyilikte bulunmak .

Gel Murādî bendeñe **luṭfuñ irişdür** ey saḥî /
Rabbenā etmim lenā taḫşirenā taḫşirenā (*Murādî
Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5*). [luṭfuñ irişdür, -un, -
dür]

luṭf issi ḥudāyā [1] Cömertlik sahibi ey Allah'ım.

Kıl dîde-i 'aqlumı benüm rüşen ü bînā / Tıtdum
yüzümü kapuña **luṭf issi Ḥudāyā** (*Murādî Dîvânı,
Gazel 78, Beyit 1*). [luṭf issi ḥudāyā,]

luṭf itmek [10] İyilik etmek, ihsanda bulunmak; hoş
muamele etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ömr ü cānı n'eylesün senden şu kim ola cüdā /
Luṭf idüp kılma cüdā saña olalı āşinā (*Murādî
Dîvânı, Gazel 39, Beyit 1*). [luṭf idüp, -üp]

luṭf kılmak [2] İyi davranmak, iyilikte bulunmak.

Ger 'āşık iseñ eyle ḥaberdār **luṭf kıl** / Ma'şūk u
'āşık üzre bu bürhān olan nedür (*Murādî Dîvânı,
Gazel 466, Beyit 3*). [luṭf kıl,]

Hālümüzi bilür ancak yine ol yār-ı güzîn / **Kılduğı
luṭfi** bize eyleye tekrār yine (*Murādî Dîvânı,
Gazel 1336, Beyit 3*). [luṭfi kılduğı, -duk, -ı]

luṭf u 'atā [1] Bağış ve yardım.

Murādî secdeden kaldurma başuñ laḥza her laḥza
/ Bilürsin kārı Mevlānuñ kula **luṭf ü 'atā** ancak
(*Murādî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 5*). [luṭf ü 'atā,]

luṭf u cefa [1] İyilik ve eziyet.

Her ne demde ki zāmīrine gele **luṭf u cefā** / Bu
'acebdür ki hemān bu dil-i meyyāle düşer (*Murādî
Dîvânı, Gazel 418, Beyit 3*). [luṭf u cefā,]

luṭf u cüd [1] İhsan ve cömertlik.

Bu **luṭf ü cüda** şükr eyle ziyāde eyleye tā kim / Kō
gayrı anı gözle tā olasin mürtezāsından (*Murādî
Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3*). [luṭf ü cüda, -a]

luṭf u ihsān [5] Bağış ve iyilik, cömertlik ve eli açıklık.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Yüzümüz dutmuşuz yüce ṭapuña / **Luṭf u ihsānuñ**
eyle bize karīb (*Murādî Dîvânı, Gazel 153, Beyit
3*). [luṭf u ihsānuñ, -un]

luṭf u ihsān eylemek [1] İyi ve cömert davranmak.

Gördüñ elyak bendeñi 'ālemde sulṭān eyledüñ /
Sen baña ḥaddümden efzün **luṭf ü ihsān eyledüñ**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 1*). [luṭf ü ihsān
eyledüñ, -dü, -n]

luṭf u ihsān-ı necāḥ [1] İsteğine kavuşma ihsanı ve
lütuf.

'Amel-i 'ilm ü şalīḥ eyle müyesser yā Rab / **Luṭf
ü ihsān-ı necāḥ** eyle müyesser yā Rab (*Murādî
Dîvânı, Gazel 138, Beyit 1*). [luṭf ü ihsān-ı necāḥ,
]

luṭf u 'ināyet [1] İyilik ve bağışta bulunmak.

Ezelden tā ebed kārūñ baña **luṭf u 'ināyetdür** /
Hidāyetdür ḥabībüm bu hidāyetdür hidāyetdür
(*Murādî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 1*). [luṭf u
'ināyetdür, -dür]

luṭf u 'ināyet eylemek [1] İyilik ve bağışta bulunmak.

Bu Murādî kavluñe **luṭf ü 'ināyet eylegil** / Nefs-i
şeyṭānuñ elinden vir aña yā Rab rehān (*Murādî
Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 5*). [luṭf ü 'ināyet
eylegil, -gil]

luṭf u ‘ināyet itmek [1] İyilik ve yardımda bulunmak.

Yâ Rab Murâdî bendene **luṭf ü ‘ināyet it** / İki cihânda vaşlûn ile ola şâd-mân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1134, Beyit 5). [luṭf ü ‘ināyet it,]

luṭf u ‘izzet eylemek [1] Yardım etme ve yüceltme.

Şükr ü minnet Hudâ-yı sübhâna / **Eyledi luṭf ü ‘izzet** insâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1218, Beyit 1). [luṭf ü ‘izzet eyledi, -di]

luṭf u kerem [2] İhsan ve cömertlik.

Cürm ile haṭâma n’ola bakmasañ eyâ şâh / **Luṭf ü keremün** kapladı dünyâyı ser-â-pâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 4). [luṭf ü keremün, -ün]

‘Amelden lâyıķum yokdur Hudâya / Hemân Hâkdan ricâ **luṭf ü keremdür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 522, Beyit 4). [luṭf ü keremdür, -dür]

luṭf u mürüvvet [1] Lütuf, ihsan, cömertlik.

Bârek-Allâh zihî **luṭf ü mürüvvetdür** kim / Ne ‘ināyetler ider ‘izzet ile insâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1356, Beyit 4). [luṭf ü mürüvvetdür, -dür]

luṭf u seḥa [1] Lütuf ve cömertlik.

Ḥamd ü senâ añadur **luṭf ü seḥası** öküş / Şükrini kıl dâ‘imâ nāmını zıkr eyle yâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 258, Beyit 3). [luṭf ü seḥası, -sı]

luṭf u vefa [1] İyilik, dostluk ve sevgi.

Niyâzumdan oluben yâre ‘arz-ı hâl itdüm / Ki ya‘nî **luṭf ü vefâsın** varup su‘âl itdüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 975, Beyit 1). [luṭf ü vefâsın, -sın]

lübs-i kaba [1] Kaba elbiseler, sufilerin giydiği giysiler.

Terk eyleyüp **lübs-i kaba** geysün muraḳḳa‘ bir ‘abâ / Olsun ğarîb ü mübtelâ terk eylesün dünyâyı ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 805, Beyit 3). [lübs-i kaba,]

lücke-i baḥr [2] Denizin engin suyu.

Lücke-i baḥra düşdi pes zevrak-ı dil mücidd olup / Bulmadı hadd ile kenâr seyrini kıldı cā-be-cā (Murâdî Dîvânî, Gazel 97, Beyit 4). [lücke-i baḥra, -a]

Lücke-i baḥra şalındı yine geşt-i göñül / Şanmañuz siz anı ḥavf ile kenârında geçer (Murâdî Dîvânî, Gazel 422, Beyit 4). [lücke-i baḥra, -a]

lücke-i derya [1] Engin deniz.

Murâdî **lücke-i deryâdan** aldı bir gevher / Eridi şu oluben kapladı nice ‘ummân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1141, Beyit 5). [lücke-i deryâdan, -dan]

lüccî firâḳ [1] Ayrılık girdabı.

Çü ğavvâş oldu ol **lüccî firâḳa** / Eline girdi anuñ ḥoş ğanîmet (Murâdî Dîvânî, Gazel 206, Beyit 3). [lüccî firâḳa, -a]

lüccî-i derya [1] Denizin engin suyu.

Lücke-i deryâda gezer serserî / Gâhî nihân gâhî hemân itdi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 842, Beyit 3). [lüccî-i deryâda, -da]

lü’lü [2] İnci.

Fülk-i vücûdı saldı biḥâr-ı ferâğata / **Lü’lödür** añağıl yem-i ‘irfâna insilâḥ (Murâdî Dîvânî, Gazel 239, Beyit 4). [lü’lödür, -dür]

Mâha karşı zevrak-ı dil gezdi bir baḥır üzre âh / **Lü’lü** vü mercân ile toldurdu ‘ummân bir gice (Murâdî Dîvânî, Gazel 1258, Beyit 2). [lü’lü,]

lü’lü-i insân [1] İnsanın incisi; ruhu.

Teķâtür eyledi baḥr-ı muḥîte ğaysün ‘azab / Bil anı **lü’lü-i insân** ider bu şâd-ı vülûc (Murâdî Dîvânî, Gazel 225, Beyit 2). [lü’lü-i insân,]

2.2.15.M

mâ [8] Su.

Ḳan ile almak vüzü‘ oldu çü ‘âdet ‘aşîķa / Bize ḥâcet olmadı bu kâr için bir katre **mâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 39, Beyit 3). [mâ,]

‘Ârif-i rāh-ı ḥaḳîķi şorma ehl-i ‘orfe sen / Ḥasta-i dil-teşnenün çeşmi dem-â-dem **mâdadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 377, Beyit 4). [mâdadur, -da, -dur]

‘İlm ü ḥikmet sözlerinden behre-dâr olduñsa ger / Hadd ile pâyânı yokdur **mâ** gibi ‘âlemde bil (Murâdî Dîvânî, Gazel 770, Beyit 4). [mâ,]

II Gözyaşı.

Ḳamu reşhalar çün mu‘ayyen ‘uyunuñdadur / Virürsin kamuya velî ṭakati üzre **mâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 118, Beyit 2). [mâ,]

Geçürme bu demi bir dem geçerse ağlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem **mâdur** çü **mâ** demdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 2). [mâdur, -dur]

Geçürme bu demi bir dem geçerse ağlayasın dem / Demidür ger çekersen dem ki dem **mâdur** çü **mâ** demdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 300, Beyit 2). [mâ,]

Ferec-i dil görünür gerçi tecellâ-i cemâl / Ol celâlınden anuñ lîk ṭoludur **mâdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1118, Beyit 2). [mâdan, -dan]

II Şarap.

‘Ayn-ı vahdetden içüpdür nice akdâḥ ile **mâ** / Bir şarâb-ı lâ-yezâlî mest u ḥayrân eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1471, Beyit 3). [mâ,]

mâ-i ‘avn [1] Yardım suyu.

Mâ-i ‘avn ile şulandı yine tâ mîveleri / Oldı her bârı anuñ fülk-i vücûda bir yem (Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 2). [mâ-i ‘avn,]

mâ-i dem [1] Kanlı su. II İnsanın ilk nüvesi, alak.

Mâ-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem / Buldı bir demde demin demlerdedür

aşliyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 891, Beyit 4).
[mā-i demden, -den]

mā-i emlah [1] Tuzlu su.

‘Ataş ne fā’ide kim ola **mā-i emlahdan** / Harâret-i
cigeriden gerek durur ‘aşân (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1149, Beyit 4). [mā-i emlahdan, -dan]

mā-ı leziz [1] Lezzetli su.

Nesīm-i lutf eser çün kim mu’attardur meşām-ı dil
/ Aķar **mā-ı leziz** feyż alup ķand-i zülâlınden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 996, Beyit 3). [mā-ı leziz,
-i]

mā-i maḥmūd [1] Hz. Muhammed’in suyu; ağlayışı.

Tā ki kalbün maṭla’ından berķ ura / Şems-i Aḥmed
mā-i Maḥmūd ey fetā (Murâdî Dîvânî, Gazel 121,
Beyit 4). [mā-i maḥmūd,]

mā-i reşād [1] Doğruluk yolunun suyu.

Çü taşt-ı ‘izzete girdi o pāre-i mużǵa / Yunuldu
mā-i reşād ile ķalmadı kine (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1383, Beyit 3). [mā-i reşād,]

mā kılmaķ [1] Su haline getirmek, su gibi akıtmak.

Men ‘aref sırrın dilerseñ bilesin tķān ile / Kanuñı
tarḥ eyleyüp bu ķanı **mā kılmaķ** gerek (Murâdî
Dîvânî, Gazel 729, Beyit 3). [mā kılmaķ, -mak]

mā olmak [1] Su olmak.

Murâdî sırr-ı ekberdür ‘acā’ibdür bu güftaruñ /
Eger kim taǵa arz itseñ eriyüb **ola** cümle **mā**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 66, Beyit 5). [mā ola, -a]

mā’adā [3] -dan/den başka, geri kalan.

Münteshirdür āb-ı lutfi çün levāmî’dür muḥīt / İrdi
çün havz-ı vücūda **mā’adāya** neşr ider (Murâdî
Dîvânî, Gazel 345, Beyit 3). [mā’adāya, -(y)a]

Añladum arz u semānuñ cümleten sırrın yakīn /
Ben maḥabbet **mā’adāsın** cümle etrāb añlaram
(Murâdî Dîvânî, Gazel 897, Beyit 4). [mā’adāsın,
-sın]

O sūruñ gelmedi aślā bināsı fehm u idrāke /
Anuñla kā’im oldu **mā’ada** aña ḥayāliden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 994, Beyit 4). [mā’ada,]

ma’ānī [8] Mânâlar, anlamlar. II Mânâ
âlemi, iç âlem. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Burūķın neşr ider āfāka nūra ğarķ encümler /
Ma’ānîdür olan aşdāf kamerdendür zîyā peydā
(Murâdî Dîvânî, Gazel 56, Beyit 4). [ma’ānîdür, -
dür]

ma’ānī ‘arşasınuñ pehlevānı [1] Anlam, mânâ
alanının pehlivanın. II Anlam konusuna hakim olan
kişi.

Mesā’il şerḥinüñdür nükte-dānı / **Ma’ānī**
‘arşasınuñ pehlevānı (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 7,
Beyit 4). [ma’ānī ‘arşasınuñ pehlevānı,]

ma’ānī baḥrin [1] Mana denizi. II Mânâ âlemi, iç
âlem.

Ma’ānī baḥrine ğavvaş olalı ān ile demde /
Murâdinüñ kelāmı mündericdür ism-i a’lâdan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 979, Beyit 5). [ma’ānī
baḥrine, -(n)e]

ma’ānī genci [2] Anlam hazinesi. II Mânâ âlemi, iç
âlem.

Ma’ānī gencini fetḥ eyledi çün ḥālîķ-ı fettāḥ /
Aşub zencîr-i kudretle anuñ bābında bir mişbāḥ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 1). [ma’ānī,]

Ma’ānī gencine ḥāzin olaldan / Kāmu ma’nāda
ma’nā oldu el-ḥaķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 708,
Beyit 2). [ma’ānī gencine, -(n)e]

ma’ānī gencinüñ miftāḥı [4] Mânâ hazinesinin
anahtarı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Ma’ānī gencine miftāḥ ‘aķl-ı evvel evveldür / Bu
evvel evvele evvel n’idersin āḥur uḥrādur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 292, Beyit 2). [ma’ānī gencine, -(n)e
]

ma’ānī milkinüñ şāḥı [1] Mânâ, hakikat ülkesinin
sultanı. II Allah.

Çü şadrek şadrına geçdi **ma’ānī milkinüñ şāḥı** /
Anuñ çün vaż’ olındı vizri andan bu heyulāda
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1312, Beyit 2). [ma’ānī
milkinüñ şāḥı,]

ma’ānī yemmi [1] Anlam denizi. II Mânâ âlemi, iç
âlem.

Hāķ-ı rāḥ-ı kadem-i server-i insān olǵıl / Dal
ma’ānī yemmine şāḥib-i ‘irfān olǵıl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 803, Beyit 1). [ma’ānī yemmine, -
(n)e]

mā-‘arefnā [3] 1. "Bilemedik". Ey Allah seni
şanına yakışır şekilde bilemedik hadisine
telmiḥ.

Baḥr-i istiǵrāķa ğarķ oldu bu ‘aķl-ı reh-nümün /
Ḥayret ile anuñ içün **“mā-‘arefnā”dur** nidā
(Murâdî Dîvânî, Gazel 28, Beyit 2).
[“mā-‘arefnā”dur, -dur]

Kūnhini derk itmede ‘āciz ‘uķūl-ı aşfiyā / Enbiyā
vü evliyāda **mā-‘arefnādur** nidā (Murâdî Dîvânî,
Gazel 20, Beyit 1). [mā-‘arefnādur, -dur]

2. "Mā ‘arefnā": "Neşini bilen Rabb’ini bilir."
hadisinden iktibastır.

Zātumı ḥayretde buldı **mā ‘arefnā** didi çün / Haķķ
meşrūt oldu zātüm zāt idine zātına (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1256, Beyit 2). [mā ‘arefnā,]

mā ‘arefnāḥü bigayri müli’et emlānā mândā nistim
ez-ğayr-ı tū der-şubḥ u mesā [1] Sabah akşam ondan
ayrı olmadık ama ömür boyu onu tanıyamadık.

Mā ‘arefnāḥü bigayri müli’et emlānā / Mândā
nistim ez-ğayr-ı tū der-şubḥ u mesā (Murâdî
Dîvânî, Gazel 45, Beyit 1). [mā ‘arefnāḥü bigayri

müli 'et emlânâ mândâ nistim ez-ğayr-ı tû der-şubh u mesâ,]

ma'ârif [9] Bilme, ilim. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ma'rifet kesb eylegil olma **ma'arifsüz** şakın / Ma'rifetsüzdür cihân içinde bil misl-i "hataab" (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3). [ma'arifsüz, -süz]

ma'ârif küyü [1] İlim, irfan, kültür diyarı.

Murâdî 'arşa-i hikmetde çün kân eylemiş 'ilmi / **Ma'ârif küyüdur** her dem dönen hâlât-ı kalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 5). [ma'ârif küyüdur, -ı, -dur]

ma'bed [2] İbadet edilen yer.

Her ne yirde ki Murâdî ola **ma'beddür** ol / 'Abd-i hâliş olana gizlü degüldür ma'büd (Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [ma'beddür, -dür]

Ma'bedümdür her cevânib câmi' ü mescid nedür / Kalb-i câmi' eyledüm bildüm ol i'lân oldıgım (Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 4). [ma'bedümdür, -üm, -dür]

ma'ber [1] Köprü.

Añlağıl bi'llahi fırsat virmiş iken al saña / Pes bu 'âlem **ma'berinden** bir gün eylersin 'ubür (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 5). [ma'berinden, -i, -n, -den]

mâ-beyn [3] 1. İki şeyin arası, ara.

'Ubbâd-ı cihân gelse 'ibâdet idemezler / **Mâbeynüümüzi** faşl-ı şehâdet idemezler (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 1). [mâbeynüümüzi, -ümüzi, -i]

Her kaçan tarh eylesem dil-hânesinden gayrıyı / Yâr ile **mâ-beynüümüzde** kâlimüz kıl arası (Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [mâ-beynüümüzde, -ümüzi, -de]

2. Padişah sarayı.

Hürmet-i dîrinedür **mâbeyni** efzâl gösteren / 'İlm ü fazl ile kemâlâtında ekmel gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 1). [mâbeyni, -i]

mâbeyni olmak [2] Arası, arasındaki olmak.

'Ârif ile 'aşıkuñ **mâbeyni olmuşdur** refi' / Birisi âteşdedür biri ziyâ içre gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 2). [mâbeyni olmuşdur, -muş, -dur]

Miyâna gelmedi tâ **olmayınca mâbeyni** / Miyân içinde miyân olduğum neden ma'lûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [mâbeyni olmayınca, -ma, -(y)ınca]

ma'būd [5] Tapılan, ibadet edilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne yirde ki Murâdî ola ma'beddür ol / 'Abd-i hâliş olana gizlü degüldür **ma'būd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [ma'būd,]

ma'būd-ı 'âlem [2] Âlemin ibadet ettiği, itaat ettiği Allah.

O bir **ma'būd-ı 'âlemdür** ki yokdur gayrı illâ hû / Kamunun vird-i mevcûdî olupdur cümle ismu'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3). [ma'būd-ı 'âlemdür, -dür]

O bir **ma'būd-ı 'âlemdür** ki yokdur gayrı illâ hû / Kamunun vird-i mevrûdî olupdur cümle ismu'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3). [ma'būd-ı 'âlemdür, -dür]

mâcâ [1] Yerdeki.

Her ne kim müstağbel ü hem küllü **mâcâ** münderic / Taşrada bir zerre yok her zîr ü bâlâ münderic (Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 4). [mâcâ,]

macera [5] Baştan geçmiş olay. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eşk-i çeşm ile bizüm çok **mâcerâmuz** vardır / Seyl-i eşkümüz revân iden bizüm ol yârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 1). [mâcerâmuz, -muz]

mâcid [1] Şan ve şeref sahibi olan.

Mecdünde buldum **mâcidüm** lâ-bu'dehu lâ-kurbuhu / Nevve'rni yânuzez'-zülem efhemtü min fehmi't-tamâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4). [mâcidüm, -üm]

ma'den [2] Maden, kaynak, kân.

Bu sırr-ı 'ışkı ey gâfil hâkim-i sırr-ı dândan şor / Cevâhir **ma'denini** turma bahr-ı bî-kenârdan şor (Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [ma'denini, -i, -(n)i]

II Niteliğine göre insan, varlık.

Bir mehekürdür zıkr-i Hâk kim feth ider müşkilleri / Ayırur her **ma'deni** budur anuñ hâşiyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 3). [ma'deni, -i]

ma'den-i hû olmak [1] Allah zikrinin kaynağı olmak.

Menbâ'-ı lutf oldu hû mahzen-i esrâr-ı gayb / **Ma'den-i hû oldu** hû neşr ider âsâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 2). [ma'den-i hû oldu, -dı]

mâder-i 'ışk [1] Aşkın annesi.

Râh-ı 'ışkuñda baña hem-râh olamaz degme kes / **Mâder-i 'ışkuñda** illâ baña hem-zâd idesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 3). [mâder-i 'ışkuñda, -un, -da]

ma'dūd olmak [1] Herhangi bir topluluğa mensup sayılmak.

Gel kemâl-i lâ-yezâliden ma'ârif iste tâ / 'İlm ile
ma'dûd olasın zümre-i ebrârdan (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1084, Beyit 4). [ma'dûd olasın, -a, -sın]

mâfihâ [9] Öteki dünya. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

'İşk zencîri tağıldı çünkü dil kândiline / Yir ile
gökde vü **mâfihâya** virdi ol ziyâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 22, Beyit 4). [mâfihâya, -(y)a]

mâfi'l-bâl [1] Gönülde olan.

Mesîh olsa eger sübhasında şad-dâne / Le'âlî-i
ezelîdür olan bu **mâfi'l-bâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel
826, Beyit 4). [mâfi'l-bâl,]

Muvânesetle görindi 'uyûna **mâfi'l-bâl** / Zihî
'ulûm-ı dilârâ zihî 'acâ'ib hâl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 828, Beyit 1). [mâfi'l-bâl,]

mâfi'z-zamîr [1] Gönülde olan, içinde
gizlenen.

İrmedi **mâfi'z-zamîrine** Murâduñ kimsene /
Bilmek için anı kılurlar temennâ şöhetin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1029, Beyit 5). [mâfi'z-
zamîrine, -i, -(n)e]

mâfi'z-zamîri kılmak [1] Gönülde olan, içinde
gizlenen.

Mâfi'z-zamîri kılmak gönül âşkâre gel / Kâlbün
sefinesin atagör bir kenâra gel (Murâdî Dîvânî,
Gazel 823, Beyit 1). [mâfi'z-zamîri kılmak, -ma]

ma'fû olmak [1] Affedilen, bağışlanan
olmak.

Eyle dünyâda sen eyü 'ameli / **Olasın** âhiretde tâ
ma'fû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1186, Beyit 3).
[ma'fû olasın, -a, -sın]

mağdûr olmak [1] Mağdur olmak,
haksızlığa uğramak.

'Ömre **mağdûr olma** bazar oldu tiz / Hâlümüz
n'ola gele çün rüst-e-hîz (Murâdî Dîvânî, Mesnevi
24, Beyit 1). [mağdûr olma, -ma]

mağfiret [2] Allah'ın kullarını affetmesi.

'Afv u gufrân oldu Hâkkuñ kârı çün gâfirlere /
Mağfiretler bulasın gâfir iseñ yevmü'l-kıyâm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 909, Beyit 3). [mağfiretler,
-ler]

Rahm u şefkat oldu çün kim kâmil-i imândan /
Halka rahm it kim bulasın **mağfiret** Rahmândan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1034, Beyit 1). [mağfiret,]

mağfiret eylemek [1] Bağışlamak, affetmek.

"Len tenâlül'l-birr" remzin bilmeyen şol câhile /
Eylemez bi'llahi aña **mağfiret** gufrân aña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 13, Beyit 4). [mağfiret
eylemez, -mez]

mağfûr itmek [1] Affetmek, bağışlamak.

Dâ'imâ tevbeysi şına'at idin / Seni dâ'im gâfûr **ide**
mağfûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 533, Beyit 4).
[mağfûr ide, -e]

mağlûb eylemek [1] Yenmek.

Kalbinde kulûb 'ilmini kalb eyledi **mağlûb** /
İsbâta dutup eyledi sözinde belâgat (Murâdî
Dîvânî, Gazel 199, Beyit 2). [mağlûb eyledi, -di]

mağmum [1] Gamlı, kederli.

Müştağ-ı 'ayna gayrûñ 'ayn-ı hüviyyetüñ hâ /
Zâhikdedür tebessüm **mağmum** gerçi giryân
(Murâdî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 3). [mağmum,]

mağrib ü maşrıq [3] Batı ve doğu.

Heybetinden **mağrib ü maşrıqda** düşdi zelzele /
Yâ nedendür nürveş za'f ile nâlân eyledüñ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 6). [mağrib ü
maşrıqda, -da]

Mağrib ü maşrıka kanad açdı / 'Alem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (Murâdî Dîvânî, Gazel 1213, Beyit 3).
[mağrib ü maşrıka, -a]

Mağrib ü maşrıqda gördüm iki 'aynûñ lem'asın /
'Ayn-ı vâhid oldu haqqum şanmağıl kolayına
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1261, Beyit 4). [mağrib ü
maşrıqda, -da]

mağrûr olmak [6] 1.Kibirlenmek. 2.
Aldanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)

Elâ bu 'izzet ü câha tayanub **olmağıl mağrûr** / Çü
kalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibkâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 61, Beyit 3). [mağrûr
olmağıl, -gıl]

mağrûr-ı dünyâ olmak [1] Dünyaya güvenen, dünya
ile gururlanan olmak.

Şakın **mağrûr-ı dünyâ olma** 'âkil / Ki tâ 'uqbâda
hâl olmaya müşkil (Murâdî Dîvânî, Gazel 845,
Beyit 1). [mağrûr-ı dünyâ olma, -ma]

mağrûr-ı serîr-i şıhhat olmak [1] Sıhhat tahtının,
sağlıklı olmanın gururuna kapılmak.

Mağrûr-ı serîr-i şıhhat olma / Bil Rabbüñi bî-
itâ'at olma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1441, Beyit 1).
[mağrûr-ı serîr-i şıhhat olma, -ma]

mağzûb olmak [1] Gazaba uğratılmış.

Ger murâd ister iseñ terk-i murâd eyle hemân / Her
ki gayrı diledi redd ile **mağzûb ola** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1446, Beyit 2). [mağzûb ola, -a]

mâh [26] Ay, kamer.

Tağıtdı şa'sa'asın 'âleme taraf-be-taraf / Nücümü
mâhı ider cümleten kamu işlâh (Murâdî Dîvânî,
Gazel 233, Beyit 3). [mâhı, -ı]

Kabl ü ba'dı bu'd u kurb añlarsa mağcûb oldu **mâh**
/ Her cihet şavtın münâdî bil makâlûñ vechidür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 370, Beyit 4). [mâh,]

Bakduğumca güneşe ol meh-i garrā görünür /
Māha bakduğça gözüm ol kaşı tuğrā görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1*). [*māha, -a*]

‘Ayn-ı ‘ināyetinde kıldı nazar çü şerhe / Mihrüñ
şu ‘ā‘ı cānı **māhında** kār idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4*). [*māhında, -ı, -n, -da*]

Nür vir āfāka sende tā münevver olalar / **Māh**
rüşen olmaz olsa mihr-i enverden irag (*Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4*). [*māh,]*

Zibā yüzündendür münevver bu zemîn ü āsumān /
Pes arada oldu bahāne **māh** ile şems-i cihān
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1*). [*māh,]*

Rüz-ı rüşen oldu çün kim geldi mihr-i tāb-ver /
Cem‘ olup **māh** ile encüm uydı anuñ rāyına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3*). [*māh,]*

Şubh-dem ‘aks-i ruḥından şemse nūr itmiş ‘atā /
Māha kılmış rü-be-rü anı zamān itmiş yüze
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3*). [*māha, -a*]

Sensiz cihānı n‘eylerem bu ‘ömr-i cānı n‘eylerem
/ **Māh** āsmānı n‘eylerem sen şems-i tābānum kanı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 7*). [*māh,]*

II Ay yüzü sevgili.

Kıldı cānān cemālî bizden dūr / Olduğ ol **māhdan**
yine mehcūr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 1*).
[*māhdan, -dan*]

Tāk-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne / Gün
gibi berḳ uralum ‘āleme bir **māh** ile biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4*). [*māh,]*

‘Ālem-i encümi seyr eyleme bir **māha** iriş / Anlara
zav‘ viren şems-i zuḥādur yine bes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4*). [*māha, -a*]

İktiran itdükde **māhum** şems ile bir laḫzada / On
sekiz biñ ‘ālemüñ ‘ilmin hüveydā söylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 2*). [*māhum, -um*]

Hicrüñ şebinde **māhum** çokdan nihān olurum /
Āhum şerārı baña ger olmasa mesā‘il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 3*). [*māhum,]*

Maḫzen-i dürr ü cevāhirsın bu ‘ālem içre sen /
Encüm içre görinen ol **māhı** senden isterem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4*). [*māhı, -ı*]

Luṭf eylegil Murāda luṭfun senüñ ziyāde / Oldum
saña fitāde tenvīr eyle **māhum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 5*). [*māhum, -um*]

Perde aşsa gün yüzine ebr-i zülfinden o **māh** /
Encümāsā çeşm-i bî-ḫ‘āb ü melāl olmak neden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 2*). [*māh,]*

Gün yüzüñ şavḳına **māhum** kan yudaram la‘l-veş
/ Dür gibi bağrum delindi sen leb-i mercān içün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 4*). [*māhum, -um*]

Lāmi‘-i mihr-i ḫaḳīkatde dil-i tābānum / Berḳ uran
encüm-i seyyāre durur **māhumdan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 3*). [*māhumdan, -um, -dan*]

Māha karşı zevraḳ-ı dil gezdi bir baḫır üzre āh /
Lü‘lū vü mercān ile toldurdu ‘ummān bir gice
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2*). [*māha, -a*]

Şu‘lesidür mihr-i ‘ışḳuñ berḳ uran dünyāda āh /
Tāb-ı şemsi berḳ uran şanma bu **māhuñ** üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2*). [*māhuñ, -uñ*]

Ḳamu ‘ālemlerüñ vaşfını şordum çerḫ-i devvāra /
Benüm tāb-ende **māhuma** haber virdi ḳarārumda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 2*). [*māhuma, -u, -m, -a*]

Şerḫüm içün kitābuma yüz tutmuşam yine / Ben
māhum āfitābuma yüz tutmuşam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 1*). [*māhum, -um*]

Çün virdi mihr-i enver māha şu‘ā‘ı ‘aksin / **Māh**
oldı geldi sācid şems-i duḫā öninde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3*). [*māh,]*

Çün virdi mihr-i enver **māha** şu‘ā‘ı ‘aksin / **Māh**
oldı geldi sācid şems-i duḫā öninde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3*). [*māha, -a*]

Giriftār oldu murḡ-i dil nigāruñ zülfı ağında /
Göricek dāne-i ḫālî o **māhuñ** gül yañağında
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 1*). [*māhuñ, -uñ*]

māh-i cihān [1] Cihanın ay’ı.

Baḫr-ı ‘ışḳa talmışam ‘ālemleri oldum muḫīṭ /
Nitekim **māh-i cihānı** āb içinde seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 2*). [*māh-ı cihānı, -ı*]

māh-i hicr [1] Ay gibi güzel sevgiliden ayrı kalmak.

Nice bir cānā kılam sen **māh-i hicrinden** fiḡān /
Gün yüzüñ göster baña ey server-i sulṭāniyān
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 1*). [*māh-i hicrinden, -in, -den*]

māh-i münīr [2] Parlak ay.

Burc-ı rıf‘atda ṭulū‘ eyledi çün **māh-i münīr** / Ey
benüm şems-i cihānum n‘ola buña tedbīr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1*). [*māh-ı münīr,]*

‘Arş üzre mihr toḡmış seyyāre cümle ‘ālem / **Māh-ı münīre** karşı keşf eylemiş niḳābın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 2*). [*māh-ı münīre, -e*]

māh-i münīr-i şems-i dıraḫşān [1] Parlak güneşin ışıḳ veren ay’ı.

Pertev virür Murādī ḳamu kā‘ināta çün / **Māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşānı** n‘eylerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 5*). [*māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşānı, -ı*]

māh-i münīr olmak [1] Parlak, nurlu ay olmak.

Şems-i hidāyet toḡup **māh-ı münīr** oldu dil /
Necm-i vücūdi gözet burc-ı sa‘ādetdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3*). [*māh-ı münīr oldu, -dı*]

māh-i nev [1] Yeni ay, hilal. II Sevgili.

Bu gözüm **māh-ı nev** gördükçe kılmañ 'ayb ağlarsa / Anuñ ağladuğı oldu ki bir kaşı hilāl ister (Murādī Dīvānı, Gazel 318, Beyit 4). [māh-ı nev,]

māh-ı neyyir [1] Nurlu, parlak ay.

Māh-ı neyyirdür şu'a'ıñ leyle-i zulmāda çün / Māh ü encüm mihr-i enver zerre-i bī-tābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 2). [māh-ı neyyirdür, -dür]

māh-ı rahşān [1] Parlak ay. II Sevgili.

Yār ile yārānum kanı gül yüzlü sulṭānum kanı / Ol mihr-i tābānum kanı ol **māh-ı rahşānum** kanı (Murādī Dīvānı, Gazel 1551, Beyit 1). [māh-ı rahşānum, -um]

māh-ı sinin [1] Yılların ay'ı.

Maḳarr-ı 'izz ü cāhumdur maḳām-ı sırr-ı a'lāsı / Benüm bir laḫzālūk rāhum ile **māh-ı sinin** olmış (Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 2). [māh-ı sinin,]

māh-tāb [2] Ay ışığı, ay aydınlığı, dolunay.

Ṭulū' eyleyse bu mihr-i münir aña cihān zerre / Elā yā eyyühe'l-aḫbāb gelün kim toğdı **māh-tāb** (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 4). [māh-tāb,]

II Sevgili.

Tākat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nūr için / **Māh-tābūm** ḫāṭır için toğmasun mı āfītāb (Murādī Dīvānı, Gazel 135, Beyit 2). [māh-tābūm, -um]

māh-ı tābān [2] Ay ışığı.

Çün müzeyyen eyledi encümleri zāv-ı kamer / Mihr-i rahşān oldu ḫānum **māh-ı tābān** bir gice (Murādī Dīvānı, Gazel 1258, Beyit 3). [māh-ı tābān,]

II Sevgili, sevgilinin yüzü.

Nümāyān olalı vechüñ benüm mir'āt-ı ḳalbümde / Nice biñ **māh-ı tābānı** ḳılır hürşidveş tenvīr (Murādī Dīvānı, Gazel 280, Beyit 3). [māh-ı tābānı, -ı]

māh ile sāl [1] Ay ile yıl.

Devr ile çerḫ-i bī-sütün sāl ile māh irüşdürür / **Māh ile sāl** gice gün bir dem olur hemān yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1410, Beyit 3). [māh ile sāl,]

māh-liḳā [1] Ay yüzü.

Yine tağıtdı gibi sünbülün o **māh-liḳā** / Ki şemme eyledi iblāğ baña bād-ı şabā (Murādī Dīvānı, Gazel 112, Beyit 1). [māh-liḳā,]

māh olmak [1] Ay olmak.

Seyyārelerde **māh olan** gelsün berü meydāna pes / Tāb-ende mihrüñ nūrına tāb olmaya anda hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1157, Beyit 3). [māh olan, -an]

māh-simā [1] Ay yüzü.

Murādī dün ü gün yalvar Ḥudāya / Gine saña gele ol **māh-simā** (Murādī Dīvānı, Gazel 76, Beyit 5). [māh-simā,]

māh ü encüm [1] Ay ve yıldızlar.

Māh-ı neyyirdür şu'a'ıñ leyle-i zulmāda çün / **Māh ü encüm** mihr-i enver zerre-i bī-tābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 2). [māh ü encüm,]

māh u hürşid ü sitāre [2] Ay, güneş ve yıldız.

Māh u hürşid ü sitāre cümle sergerdān olup / Çerḫ ururlar cümleten heft āsumān emrūñdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 2). [māh u hürşid ü sitāre,]

Māh u hürşid ü sitāre devr ider bir kār için / Gerçi dirler var delā'il ḳubbe-i devvārda (Murādī Dīvānı, Gazel 1278, Beyit 4). [māh u hürşid ü sitāre,]

māh u mihr [1] Ay ve güneş.

Fecr-i şādık leyl-i sevdādan 'ayān olmaḳdadur / **Māh u mihrüñ** ḫüsn-i ruḫsārı beyān olmaḳdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 381, Beyit 1). [māh u mihrüñ, -ün]

māh u sāl [3] Ay ve yıl.

Ṭür-ı Mūsāda ṭolandum nice **māh u nice sāl** / Ṭür-ı cisme ağmayınca bilmedüm ḳurbet nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 326, Beyit 3). [māh u sāl,]

Noḳṭayam pergār içinde devr iderler hep beni / Yıllar aylardur geçer bu **māh u sālā** beñzemez (Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 2). [māh u sālā, -a]

Zikr-i sa'yüm çün benüm kūyuñda ka'bemdür cemāl / Merve ḫaḳḳı çün ḫafādur ārzü her **māh ü sāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 1). [māh ü sāl,]

maḫabbet [69] Aşk, sevgi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Arş u ferş oldu ṭolu na't-ı ḫabīb ile ḳamu / Sende var ise **maḫabbet** bulasın sen daḫı cā (Murādī Dīvānı, Gazel 49, Beyit 4). [maḫabbet,]

maḫabbet āteşi düşmek [1] Aşk ateşinin düşmesi. II Aşık olmak.

Maḫabbet āteşi düşdi dil ü cānumı yandurdı / Velī beni uyandurdı gelüp ğaflet-menāmından (Murādī Dīvānı, Gazel 1014, Beyit 3). [maḫabbet āteşi düşdi, -di]

maḫabbet baḫrine ṭalmak [1] Aşk denizine dalmak. II Aşık olmak.

Maḫabbet baḫrine ṭaldur elüm alup beni ḳaldur / Bu ben giryānuñı güldür 'ināyet ḳıl sa'ādetden (Murādī Dīvānı, Gazel 1007, Beyit 2). [maḫabbet baḫrine ṭaldur, -dur]

maḫabbet cür'ası [1] Aşk (şarabının) yudumu.

Maḥabbet cür'asından mest ü ḥayrān eylegil dā'im / Senūñle āşınā kıl ḡayrılarla cāyı yād eyle (Murādī Dīvānı, Gazel 1333, Beyit 3). [maḥabbet cür'asından, -n, -dan]

maḥabbet eylemek [2] Sevgi beslemek, sevmek.

Degşürmedi çünki ḥubb-ı ḡayra / Pes eyledi miḥneti **maḥabbet** (Murādī Dīvānı, Gazel 208, Beyit 4). [maḥabbet eyledi, -di]

Şarāb-ı 'ışkı nūş iden geçüpüdür cām-ı şaḥbādan / **Maḥabbet eyleyen** saña geçüpüdür her dilārādan (Murādī Dīvānı, Gazel 992, Beyit 1). [maḥabbet eyleyen, -(y)en]

maḥabbet-i ezeli [5] Çok eskiden, ezelden olan sevgi, muhabbet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seher cemāl-i ḥabībüm niḡābın itdi küşād / **Maḥabbet-i ezelimüz** ziyāde oldı ziyād (Murādī Dīvānı, Gazel 260, Beyit 1). [maḥabbet-i ezelimüz, -(i)müz]

maḥabbet-i yār [2] Sevgilinin sevgisi.

Çün kim **maḥabbet-i yār** dilde qarār idüpüdür / Bu cān ü dil ḡamudan cümle firār idüpüdür (Murādī Dīvānı, Gazel 499, Beyit 1). [maḥabbet-i yār,]

Oldı **maḥabbet-i yār** cān ü dile çü sīret / Bildi ḥabīb-i sıdḡın luṭf ile şordı ḡālīn (Murādī Dīvānı, Gazel 1124, Beyit 2). [maḥabbet-i yār,]

maḥabbet kemerin [1] Muhabbet, sevgi kemeri.

İşt kelām-ı Murādī ziyān kılmayasın / Kuşan miyānuña muḡkem **maḥabbetin kemerin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1145, Beyit 5). [maḥabbetin kemerin, -in]

maḥabbet kılmak [2] İlgi göstermek, yarenlik etmek.

Bulduñ bu cihānı dār-ı miḥnet / Göñlüñ buña **kılmasun maḥabbet** (Murādī Dīvānı, Gazel 210, Beyit 1). [maḥabbet kılmasun, -ma, -sun]

Kılma maḥabbet ḡayrıya miḥnet durur çün ḡayrısı / 'İşk odına dōne dōne her laḡza bürhān ol yūri (Murādī Dīvānı, Gazel 1553, Beyit 4). [maḥabbet kılma, -ma]

maḥabbet odı [1] Aşk ateşi.

Süz-nāk eyleyelüm āteş-i 'ışk ile ciger / Bu **maḥabbet odına** ḡark ile kāl eyleyelüm (Murādī Dīvānı, Kit'a 18, Beyit 2). [maḥabbet odına, -(n)a]

maḥabbet şem'i [1] Aşk, sevgi mumu.

Maḥabbet şem'ine bu ḡücre-i ḡalbi kılp mişkāt / Göñül pervānesi dā'im tolaşur olmayup epsem (Murādī Dīvānı, Gazel 870, Beyit 3). [maḥabbet şem'ine, -(n)e]

maḥabbet şem'ini yakmak [1] Aşk, sevgi mumunu yakmak.

Maḥabbet şem'ini yakdum ḡanı pervāneler gelsün / Küşād olmış yine dārū'ş-şifā dīvāneler gelsün (Murādī Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 1). [maḥabbet şem'ini yakdum, -du, -m]

maḥabbet şem'ini yandurmak [2] Aşk, sevgi mumunu yakmak. II Aşık olmak.

Maḥabbet şem'ini yandur göñül pervānesi yansun / Şerārından o nāruñ her dilūñ dīvānesi yansun (Murādī Dīvānı, Gazel 985, Beyit 1). [maḥabbet şem'ini yandur,]

Ḥudāvendā zamīrümde **maḥabbet şem'ini yandur** / 'Azīz eyle bu 'izzetle şarāb-ı 'ışkuña ḡandur (Murādī Dīvānı, Kit'a 19, Beyit 1). [maḥabbet şem'ini yandur, -dur]

maḡal [3] Yer, mekan.

Berzah ḡodılar 'aşık için nice **maḡalde** / Evvel ḡademi terk-i ser olmaḡda durur kār (Murādī Dīvānı, Gazel 455, Beyit 3). [maḡalde, -de]

Ser-te-ser gezdüm ḡamu āfāk u enfūs 'ālemin / Bulmadum küyından özge turmaḡ için bir **maḡāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 788, Beyit 3). [maḡāl,]

Kendüyi gördi kendüde kendüyi buldı kendüde / Kendüde oldı kendüde bulmadı nokṡa pes **maḡāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 807, Beyit 4). [maḡāl,]

maḡal kılmak [1] Yer edinmek, yerleşmek.

Eyleyüp 'ālem-i kübrā özini / Nām-ı 'arşı özine **kıldı maḡal** (Murādī Dīvānı, Gazel 840, Beyit 2). [maḡal kıldı, -dı]

maḡal olmak [2] Yer olmak, bir şeyin bulunduğu mekan olmak.

Cān oldı gerçi arada ammā sebeb ne kim / Olsa cüdā olur yine rūḡ **olmaḡa maḡāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 822, Beyit 4). [maḡāl olmaḡa, -mak, -a]

Lem'a-i mihr-i tābı ger āb içinde 'aks ide / Fī'l-mesal **oldı** bu **maḡāl** āyinedür cemālīne (Murādī Dīvānı, Gazel 1409, Beyit 3). [maḡāl oldı, -dı]

mā-ḡalaḡ [5] Yaratılan şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne Murādī k'oldı olur **mā-ḡalaḡ** ḡamu / Cām-ı cihān-nümā diledi sende buldı pes (Murādī Dīvānı, Gazel 614, Beyit 5). [mā-ḡalaḡ,]

mā ḡalaḡtū'l-cinne ve'l-insāne illā mā se'ā [1] Cin ve insanı ancak çalışınlar diye yarattım. (51/Zāriyāt, 56);

Fıtratūn min ḡaṡreti'r-Rahmāni 'aklen min fütūr / **Mā ḡalaḡtū'l-cinne ve'l-insāne illā mā se'ā** (Murādī Dīvānı, Gazel 33, Beyit 3). [mā ḡalaḡtū'l-cinne ve'l-insāne illā mā se'ā,]

maḡall [2] Yer, mekan.

Murādī bilindi murādından aḡl-ı murād / Virildi **maḡalline** cümle sevāb u 'ikāb (Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 5). [maḡalline, -i, -(n)e]

Ser-firâzân-ı hâkikatdûr vücûd-ı ‘ayn-ı hâk / Andan ayrısı mürebbidûr **maḥallî** mâ-ḥazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [maḥallî,]

maḥall-i kudret [1] Kudret yeri.

Taleb gerçi murâdumdur mürüvvetdûr murâd âncâ / **Maḥall-i kudret** olmuştur eger ancâ vü ger incâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [maḥall-i kudret,]

maharet [1] Bir işteki ustalık, beceriklilik, mârifet, hüner, meleke.

Sâhilin terk ideli sâhile tutmadı yüzin / ‘İlm-i deryâda **mahâretle** olupdur kâmil (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [mahâretle, -le]

mâ-ḥaşal [6] Hâsıl olan şey, semere, mahsul, netice. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olsa mübrim dil nice taḥşîl ide ol **mâ-ḥaşal** / “Cezbetün min cezb” Raḥman virmeyince tâ şafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [mâ-ḥaşal,]

mâ-ḥaşal olmak [1] Meydana gelmek, gerçekleşmek.

Ben ḥuşûle râğibem **oldı** ḥuşûlum **mâ-ḥaşal** / Devrümü bir noktadan fehm iyle biñ pergâr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 3). [mâ-ḥaşal oldu, -dı]

mâ-ḥazar [2] Önceden hazırlanan, mevcut olan.

Ser-firâzân-ı hâkikatdûr vücûd-ı ‘ayn-ı hâk / Andan ayrısı mürebbidûr maḥallî **mâ-ḥazar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [mâ-ḥazar,]

‘Ömr-i şafâ egerçi telezzüz nazardadır / Ma’nî serî-tuḥfe ile **mâ-ḥazardadır** (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [mâ-ḥazardadır, -da, -dur]

maḥbûb [10] Sevilen, sevgili. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger dilerseñ kim dem-â-dem olasın **maḥbûb** ile / Yüri var Mañşür-veş kendün hebâ kılğıl hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [maḥbûb,]

maḥbûb-ı bâl olmak [1] Sevgilinin kanadı olmak. II Sevgiliyle hemhal, yakın olmak.

Be-küllî kâr u bârumdan geçüp tefvîz idüp yâre / Taḥaldan bâl-ı himmet ben cemîle **maḥbûb-ı bâl oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [maḥbûb-ı bâl oldum, -du, -m]

maḥbûb-ı bî-misl [1] Eşi benzeri olmayan sevgili.

Oldı bir **maḥbûb-ı bî-misl** ol kemâl-i ḥüsn ile / Kimini ḥandân idüpdür kimini giryân-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 3). [maḥbûb-ı bî-misl,]

maḥbûb-ı ezel [1] Ezelden beri var olan sevgili. II Allah.

Ref’ ider çünki ḥicâbı aña **maḥbûb-ı ezel** / Andan özge daḥı ra’nâ sever añlama şaḥın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 3). [maḥbûb-ı ezel,]

maḥbûb-ı zât [1] Kıymetli, talihli sevilen kişi. II Hz. Muhammed.

Yâ Rab ḥayātuñ ḥakkı çün göster bize didâruñı / **Maḥbûb-ı zātuñ** ḥakkı çün göster bize didâruñı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 3). [maḥbûb-ı zātuñ, -un]

maḥbûb itmek [2] Sevgili, dost etmek.

Şer’ini sābit kılup sübhân ilâ yevmi’l-kıyām / Kendüye **maḥbûb idüp** ḡayrıya cānān eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 5). [maḥbûb idüp, -üp]

Seni **maḥbûb ideli** terk-i hevâ kıldum kim / Bilesin ḥüsn ü cemâle nice ḥayrānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 4). [maḥbûb ideli, -eli]

maḥbûb kılmak [1] Sevgili edinmek.

‘Âkıl iseñ eger ki ey meh-rû / Ḥaḥdan ayrıyı **kılmağıl maḥbûb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 2). [maḥbûb kılmağıl, -ma, -ğıl]

maḥbûb olmak [1] Sevgili olmak.

Ḥayr-ı maḥdem ey ḥabîb-i dilsitân-ı dil-nüvâz / Cümle **maḥbûb olsa** ‘âlem senden olmaz ḳalb-bâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 1). [maḥbûb olsa, -sa]

maḥcûb [4] 1. Örtülü, kapalı. 2. Utangaç, utanmış. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥucbuñ evrâkıñda **maḥcûb** oldu meḳşûf-ı ezel / Oldı pes meḳşûf ile **maḥcûb** ile ol dem nidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [maḥcûb,]

maḥcûb olmak [6] 1. Kapalı, örtülü. 2. Utanan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥucbuñ evrâkıñda **maḥcûb** oldu meḳşûf-ı ezel / Oldı pes meḳşûf ile **maḥcûb** ile ol dem nidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [maḥcûb oldu, -dı]

maḥcûb-ı ebed ḳalmak [1] Ebede dek hakikatin kendisine açılmamış olan.

Mübdî’-i küll-i bedâyi’dan zuhûrın bilmedi / **Ḳaldı maḥcûb-ı ebed** Ḥaḥ virmidi dermân aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [maḥcûb-ı ebed ḳaldı, -dı]

maḥcûb-ı maṭlûb [1] İstenilenin, talep olunanın örtüsü, engeli.

Murâdî tālib oldu her talebde / Zehî tālib zehî **maḥcûb-ı maṭlûb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 5). [maḥcûb-ı maṭlûb,]

maḥcûb-ı ra’nâ [1] İyi, güzel örtülmüş, kapalı olan. II Anlaşılması güç olan söz.

Mu‘ammādur mu‘ammādur bu bir **maḥcūb-ı ra‘nādur** / Bunı fehmi eylemez hergiz Murādī geçmeyen serden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1022, Beyit 5*). [*maḥcūb-ı ra‘nādur, -dur*]

maḥfī [3] Gizli, saklı.

Āyīne-i maḥabbet behhāc olalı ḳalbe / Ḳalmadı nesne **maḥfī** cümle görindi şüret (*Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 2*). [*maḥfī,*]

‘Ayn-ı ḥaḳḳ ile çeşmüñ olsa küşād / Cümle **maḥfīleri** olurdu başır (*Murādī Dīvānı, Gazel 536, Beyit 3*). [*maḥfīleri, -ler, -i*]

Yā Rabb zāt-ı Ḥaḳḳuñ **maḥfī** çü kibriyāda / Olsaydı ger küşāde ḳalır cihān fenāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1407, Beyit 1*). [*maḥfī,*]

maḥfice [1] Gizlice.

Yā ḥafıyyü’l-ḥāl iḥfā ḳılmağa **maḥfice** gel / Ben beni bilmekte sensin yine baña reh-nümā (*Murādī Dīvānı, Gazel 30, Beyit 3*). [*maḥfice,*]

maḥfī olmak [3] Gizli olmak.

Ma‘şer-i ḥullāna **maḥfī olmaya** işbu kelām / Çün kelāmıdur kelāmı pes kelām oldu peyām (*Murādī Dīvānı, Gazel 901, Beyit 1*). [*maḥfī olmaya, -ma, -(y)a*]

Mu‘ayyen Rabb-i vaḥdetde hüviyyetdür olan **maḥfī** / Velikin āṣḳār olmuş hüve’s-sultānu ve’r-Raḥmān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 2*). [*maḥfī olan, -an*]

Ġaybuñda **oldı maḥfī** kemāl-i ḥaḳḳıkatüñ / ‘Ayn-ı ‘ināyetüñ gören irer sa‘ādete (*Murādī Dīvānı, Gazel 1372, Beyit 2*). [*maḥfī oldı, -dı*]

maḥfūz [1] Saklanmış, gözetilmiş, korunmuş.

Ger olmasa ḥafız ile **maḥfūz** kā’ināt / Bir demde cümlesi tutar idi ḥarāba yüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 593, Beyit 2*). [*maḥfūz,*]

maḥfūz-ı levḥ olmak [1] Gizli levha, sayfa olmak.

Maḥfūz-ı levḥ olalı ḳalb-i münir-i insān / Meşrūḥ ibtidāsı pes ḳılduñ intihāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1407, Beyit 3*). [*maḥfūz-ı levḥ olalı, -alı*]

maḥfūz-ı levḥ-i ḳalb [1] Gönül levhasında gizlenmiş, korunmuş olan.

Maḥz-ı ḥaḳḳıkat oldı **maḥfūz-ı levḥ-i ḳalbüñ** / Her nokta-i kelāma biñ dürlü ḥikmetüñ var (*Murādī Dīvānı, Gazel 502, Beyit 2*). [*maḥfūz-ı levḥ-i ḳalbüñ, -ün*]

māhī [5] Balık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olub **māhiler** anda her biri bir şekl-i āherde / Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ levnidür beyzā (*Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 2*). [*māhiler, -ler*]

mahir [1] Hünerli, becerikli.

Musaḥḥar olsa deryālar ‘aceb olmaya ḳalbūñde / Dümen tarzında **māhirdür** sefinüm bād-bānumdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 4*). [*māhirdür, -dür*]

māhir olmak [1] Ustalaşmak, maharetli hale gelmek.

Ḥāzık itmiş çünki telmizün fūnūnında edīb / Şöyle **māhir oldı** kim söyletmedi üstādını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1458, Beyit 3*). [*māhir oldı, -dı*]

māhiyyet [14] Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥamidüm Maḥmūd olaldan bilmişem **māhiyyetüm** / Muntazırven şimdiden soñra daḥı pes n’ideler (*Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 2*). [*māhiyyetüm, -üm*]

maḥkūm ḳılmak [1] Mahkum etmek.

Cümleten ‘ālemleri **maḥkūm ḳılduñ** ḥükmine / Yā nedür aşı anı derd ile giryān eyledüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 5*). [*maḥkūm ḳılduñ, -du, -n*]

maḥlaş [1] Kurtulacak yer.

Şaḥv-ı kübrāya düşerse yine **maḥlas** mevcūd / Geştı girdāba düşer kendü rehādur yine bes (*Murādī Dīvānı, Gazel 616, Beyit 3*). [*maḥlas,*]

maḥlūk [10] Halk olunmuş, yaratılmış. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ārifān-ı der-geh-i ḥazret dūr-i maḥsūdudur / Her ne kim var ise **maḥlūka** o dūrden sūdudur (*Murādī Dīvānı, Kit’a 22, Beyit 1*). [*maḥlūka, -a*]

maḥlūkāt [3] Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahlûklar.

Eger Dāvudveş ḳılsam bu elḥānum Zebūrumda / Toları cümle **maḥlūkāt**dan tağ ile saḥrālar (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 2*). [*maḥlūkāt*dan, -dan]

Menba‘-ı luṭfından irmiş çün vücūd-ı aşı-ı cūd / Hiç kayırmaz her ne deñlü olsa **maḥlūkāt**dan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1048, Beyit 4*). [*maḥlūkāt*dan, -dan]

Ol müsebbibdür sebebler maḥzar-ı Ḥallāḳdur / Oldı **maḥlūkāt** virdi anlara ḥālinece cāḥ (*Murādī Dīvānı, Gazel 1272, Beyit 3*). [*maḥlūkāt,*]

maḥlūk-ı cihān [2] Dünyada yaşayan varlıklar.

‘İşkıñı dutdı gönülde cümle **maḥlūk-ı cihān** / Yā ḥabībā çığrıurlar baş açuḳ ḳāşāneden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1028, Beyit 3*). [*maḥlūk-ı cihān,*]

Sende bu ḥüsñ ü tarāvet neden olmuş zāhir / Cümle **maḥlūk-ı cihān** fikr ile bu ḥāletde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1346, Beyit 3*). [*maḥlūk-ı cihān,*]

maḥmaşa [1] Açlık, açlıktan zayıf düşme.

Âşık-ı hasta hâlüne **maḥmaşadan** ne hâl ola /
Hâşa ki senden özge bir gayrı aña me'âl ola
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 1*). [*maḥmaşadan, -dan*]

maḥmūd [3] 1. Övülmüş methedilmiş, methe
ve övgüye değer.

Bu def'a hâmdüme tekrâr hamd hamd itdüm /
Buyurdı hâmidî **maḥmūd** ber-murâd ideyin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3*). [*maḥmūd,]*

2. Hz. Muhammed'in isimlerinden biri.

Hâmidüm **Maḥmūd** olaldan bilmişem
mâhiyyetüm / Muntazırven şimdiden şoñra daḥı
pes n'ideler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 2*).
[*maḥmūd,]*

Ey Murâdî hâmid ü **maḥmūdî** fark itmek nedür /
Kâdir ü maḥdûrî fark itmekte oldı rāhda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 5*). [*maḥmūdî, -i*]

maḥmūd itmek [1] Övülmüş, övülmeye değer kılınmış.

Benüm hayâtum için hâmidün-ı ins ü melek / Eger
maḥâmumu **maḥmūd iderse** yâ ne kâla
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3*). [*maḥmūd iderse, -er, -se*]

maḥmūr [1] İçkiden sersemlemiş, kendinden
geçecek duruma gelmiş kimse.

Nice bir mest-i lâ-ya' kıl yine mestâneler **maḥmūr**
/ Açıldı çün der-i ḥum-hâne hep mestâneler gelsün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3*). [*maḥmūr,]*

maḥmur olmak [2] Sarhoş olmak.

Nüş idelden bâde-i 'ışkı ebed **maḥmūr olup** /
'Âşıkın oldı bu keyfiyyetde hün-âlûdeler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4*). [*maḥmūr olup, -up*]

'İşk meyinden bu Murâdî şöyle **maḥmur oldı** kim
/ Tolsa dünyâ ol ḥumarı cür'alar hâll eylemez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5*). [*maḥmur oldı, -dı*]

maḥrec [5] Dışarı çıkacak, çıkılacak kapı.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ezelden çünki kalb-i kalbüm oldı ibtidâ **maḥrec** /
Cemi'-i kâ'inâta girü oldur intihâ **maḥrec**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1*). [*maḥrec,]*

maḥrec olmak [1] Dışarı çıkmak, dışarı çıkan kapı
olmak.

Ezelden çünki kalb-i kalbüm **oldı** ibtidâ **maḥrec** /
Cemi'-i kâ'inâta girü oldur intihâ **maḥrec**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 1*). [*maḥrec oldı, -dı*]

maḥrem [2] Aşına, samimi.

Şeb-pere olmaz mukâbil âfitâbuñ tâbına / Bir
degül nâ-büd olanlar ile **maḥrem** bûdeler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2*). [*maḥrem,]*

Biz kamu esrâra **maḥrem** şahib-i hâl isterüz /
Rikḳat-i kalb ile her dem çeşm-i seyyâl isterüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1*). [*maḥrem,]*

maḥrem olmak [8] İçli dışlı, samimi olmak.

Zamîrüm zikrüne **maḥrem olalı** ey enîs-i dil /
Senüñ gayruñ şürûrından benüm kehf-i
emânumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2*).
[*maḥrem olalı, -alı*]

Elâ ey tâlib-i vâhid dilerseñ **olasın maḥrem** /
Cenâb-ı kibriyâya sen budur şart-ı edeb bil hem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1*). [*maḥrem
olasın, -a, -sın*]

Maḥrem olmaz kimsene bu rāza ey dil bilmiş ol /
Ey Murâdî tâlib ol kim bulasın dil maḥrem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 5*). [*maḥrem
olmaz, -maz*]

Râzdan bulmayınca rāz diyemem / Her kişi
maḥrem olmaz rāza (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1219, Beyit 5*). [*maḥrem olmaz, -maz*]

Maḥrem olam dir iseñ eger vaşl-ı ḥazrete / Fikr-i
Ḥudâda ol girü ḳo bu ḥalâyıkı (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1530, Beyit 2*). [*maḥrem olam, --am*]

Ebed ḥükmin itmiş ḥabîb-i ezel / N'ola **olsa** dil
hâkimün **maḥremi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1567,
Beyit 4*). [*maḥremi olsa, -sa*]

II Sahip olmak.

Bu rāza ey Murâdî her kimesne **olmaz maḥrem** /
Bu 'ışkuñ milkinge ey ser-be-ser şah olan gelsün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 5*). [*maḥrem
olmaz, -maz*]

Murâdî sözlerin 'âkil iseñ cāna ḥamā'il kıl / Bunı
bil bellü degme kimse **maḥrem olmaz** rāza
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5*). [*maḥrem
olmaz, -ı, -maz*]

mahrûm [1] Dilediğini elde edememe,
yoksun.

İlâhi dūr kılma rahmetünden / Bizi **mahrûm**
gönderme ḳatûndan (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41,
Beyit 4*). [*mahrûm,]*

mahrûmât [1] Bahtsızlar, nasipsizler.

Elüme ağzuma aldurma benüm **mahrûmât** / Baña
her demde mubâḥ eyle müyesser yâ Rab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 4*). [*mahrûmât,]*

mahrûm eylemek [2] Birinin istediği şeyi vermemek
veya istediğini elde etmesine engel olmak, yoksun
bırakmak.

Kerimâ kird-gārâ rahmetünden **eyleme mahrûm** /
Ḥabîbün ḥürmeti ḳaşd itmesün şeytân imāna
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3*). [*mahrûm
eyleme, -me*]

Ya Rabbî Murâdî kuluñı **eyleme mahrûm** / Her
yirde aña kıl meded ü 'avnüñi hem-rāḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 5*). [*mahrûm eyleme, -me*]

maḥrûm kılmak [1] Yoksun bırakmak, mahrum etmek.

Beni **kılma maḥrûm** sen varlığıñ ḥaḳḳı çün / Ne eksile cüduñdan ey ferd-i berr-i ḳadîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [maḥrûm kılmak, -ma]

maḥşûl almak [1] Ürün, kâr, fayda elde etmek.

Müheyyâ eyledüm ‘aḳlı ki ḥâsıldan **alam maḥşûl** / Ğanîmet ḥâşıl oldı eyledüm çün kendüme himmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [maḥşûl alam, -am]

maḥşûş [2] Has, özel, özgü.

Ey Murâdî seni yâr eyledi çün kim **maḥşûş** / Zîri terk eyledi geçdi daḥı bâlâdan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [maḥşûş,]

Saḥa **maḥşûşdur** her dem olasıñ cümleden a’lâ / Senüñdür ‘izz ü istiğnâ ‘azîz-i zî’l-celâlsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 2). [maḥşûşdur, -dur]

maḥşûş eylemek [1] Has, özel, özgü kılmak.

Özini **eyledi maḥşûş** özin gözetmek için / Bu kârumı gözedürven yine fi’âlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 2). [maḥşûş eyledi, -di]

maḥşûş olmak [2] Has, özgü olmak, özel olmak.

Geçelüm anda serâ-perdeye **maḥşûş oluben** / ‘Âlemi kabẓa alup bu işe himmet idelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 5). [maḥşûş oluben, -uben]

Maḥşûş olındı kıdve-i a’yân olup özi / Metbû’ oldı gözledi ḥürmet me’âlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 4). [maḥşûş olındı, -in, -dı]

maḥşûsât [1] Göze görünür şeyleri.

Anı tebdîl-i ‘ışḳ itdi dile her demde yâr ister / Murâdî cümle **maḥşûsâtı** tebdîl eyledi ‘aḳla (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 5). [maḥşûsâtı, -ı]

maḥşer [6] Maḥşer, kıyamet yeri. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Aceb bilsen n’ola ḥâlüm benüm **maḥşerde** yâ Rab / ‘Aceb şâlih mi a’mâlüm benüm maḥşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1). [maḥşerde, -de]

mâ-hüve’l-ḥaḳḳ [1] Hâlbuki o, ellerinde bulunan Tevrat’ı tasdik eden hak bir Kitap’tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2).

Mâ-hüve’l-ḥaḳḳdur saḥa bu cümle güftârum benüm / Gayrı kâra beñzemez bir özge işde işbu kâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 4). [mâ-hüve’l-ḥaḳḳdur,]

mâ hüve’l-vâḳi’ [7] Hâlbuki o, ellerinde bulunan Tevrat’ı tasdik eden hak bir Kitap’tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2). (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥayâli tarḥ ideli oldı **“Mâ hüve’l-vâḳi’”** / Vuḳû’ını yine ‘ilm ile eyledi inşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). [“mâ hüve’l-vâḳi’”,]

maḥv eylemek [5] Yok etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müzekkî olup cümle elvânı **maḥv eyledi** / Mu’arrâ olup ‘âriyyetden kamu şeyḥ u şâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 3). [maḥv eyledi, -di]

maḥv itmek [7] Ortadan kaldırmak, yok etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü şubḥ-ı şâdıkı gördüm ki **maḥv ider** zulümât / Oḳurdi Fâliku’l-işbâḥ ile nice âyât (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [maḥv ider, -er]

maḥv olmak [15] 1. Yok olmak, ortadan kalkmak; kötü duruma düşmek, perişan olmak.

Toḡar çün şems-i tâbânüm biri birinden enver çün / Ebed zulmet yüzün görmez kamerler **maḥv olur** çün yah (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [maḥv olur, -ur]

Nazar kılan kelâmına Murâduñ / Didi kim **maḥv olur** cürm ü kebâ’ir (Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 5). [maḥv olur, -ur]

Şâḥ-sârından çü tûbânun gelür bir tayr-ı ḥoş / Şöyle tâb urur cihâna **maḥv olur** ḳurş-ı güneş (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [maḥv olur, -ur]

Murâduñ ḥüsn-i ta’bîrin işiden ḡaş olur elbet / Meseldür **maḥv olur** el-ḥaḳ düşerse ḳatre deryâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 5). [maḥv olur, -ur]

Güş kııl ḳavl-i Murâdî eyleme zinhâr ibâ / Kim neler var **maḥv olur** bir ḳavlin iz’ân ‘ışḳına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 6). [maḥv olur, -ur]

2. Beşerî nakısalardan kurtulma.

Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde Murâdî kim şehâ / Külliyyen **maḥv oldı** cân ü ten hemân varsın Ḥudâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [maḥv oldı, -dı]

Nazar kııl ḥâk-ı bî-ḳadram ümüdüm sensin ey Ḥannân / Vücûdum külliyyâ **maḥv oldı** ḳaldum cümleten tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4). [maḥv oldı, -dı]

Hâlet-i dilde durur her n'ola ahvâl-i 'ulûm / Hâlümüz **mahv olur** elbette n'olursa hâlât (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2). [mahv olur, -ur]

Ger temennâda huzûrum hâzır olsa bî-mekân / Lem'alar **mahv ola** mekşûf olsa ger bir zerre lem' (Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4). [mahv ola, -a]

Düşdi pervâne-i dil 'ışk odına / **Mahev olup** oldu anda nûr-ı 'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 2). [mahv olup, -up]

'Âşık olan kimsede nâmûs ü 'âr itmez karar / Dökseler bir kaatre âbı **mahv olur** nâr üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [mahv olur, -ur]

Hâtıruñ bulındı çün âyîne de âyinesi / **Mahev olındı** kalmadı hâtırda her kim hâtıra (Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 2). [mahv olındı, -ın, -dı]

Her dem murâd olan Murâda dilberüñ maşşûdudur / 'İşk âteşinde **mahev olup** pervâne-i 'ışkam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 5). [mahev olup, -up]

Çün tutdı milk-i dilde sultân-ı 'ışk me'vâ / **Mahev olsa** iki dünyâ bir zerrece baña ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 4). [mahev olsa, -sa]

Her kim göz açup bakdı ise 'ayn-ı cemâle / **Mahev oldu** vücûdını koyup bî-eser oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [mahev oldu, -dı]

mahv ü hebâ kılmak [1] Yok etmek.

'Ayn-ı vahdet kesreti **mahv ü hebâ kıldı** yine / Fülk-i dil bir ulu bahri âşinâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 1). [mahv ü hebâ kıldı, -dı]

mahyâ [1] Ramazan'da birden çok minaresi olan camilerin minareleri arasına gerilen iplere kandil veya elektrik ampulleriyle yazılan yazılar, yapılan resimler.

Bu 'ömr-i câvidânı kılduñ çü sen müheyyâ / Ey fer'e aşı-ı sâbit rûh-ı cesedde **mahyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [mahyâ,]

mahzâ [3] 1. Yalnız, ancak, sadece, sırf.

Ne revâdur revâ dimek bu söze / Lahzatan lahzadur hemân **mahzâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [mahzâ,]

Miyân-ı küfr ü imânı 'aceb teşhîş ider 'ârif / Aña **mahzâ** ilâhından olupdur bu hidâyetler (Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 2). [mahzâ,]

2. Hâlis, katkısız, tam.

Harâm olsun baña sensiz iki dünyâ ve mâfihâ / Senüñ gayruñdan ey maşşûd müberrâdur gönül **mahzâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 1). [mahzâ,]

mahzâ kılmak [2] Hâlis, katkısız, tam eylemek.

Ne revâdur kılasın sen beni gayra muhtâc / Hâşa li'llâh **kılasın** baña bu kârı **mahzâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [mahzâ kılasın, -a, -sın]

Kâ'inât olmasa aña ne ziyân / Zıkr için **kıldı** bunları **mahzâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [mahzâ kıldı, -dı]

mahzâr [3] Büyük bir kimsenin önü, huzuru.

Cümleten her ne ki vardur aña **mahzârdur** dil / Ey Murâdî nazar it Ka'beden ekberdür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 5). [mahzârdur, -dur]

'Amel berâberine **mahzârında** hâzırdur / Huzûr-ı kalb iledür fi'l ile olan ef'âl (Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 3). [mahzârında, -ın, -da]

Mahzârında hâzır olmak devlet-i 'uzmâ durur / Şöyle kim ahzar çün manzaruñdur her vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4). [mahzârında, -ı, -n, -da]

mahzân [1] İçinde eşya saklanan yer; hazine.

Cihânı kal' u kam' eyler erenlerdür velî sîret / Vilâyet pâdişâhında ulu **mahzân** çü himmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [mahzân,]

mahzân-i âyât olmak [1] Kuran'ın ayetlerinin saklı bulunduğu yer olmak.

Mahzân-i âyât olan ol mahzenü'l-esrârdur / Ol bilür şerhüñ anuñ kim âyet-i kübrâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 2). [mahzân-i âyât olan, -an]

mahzân-i 'ayn-ı haşâyık [1] Hakikatlerin kaynağının saklı yeri.

Mahzân-i 'ayn-ı haşâyıkde durur pinhânım / Benî pinhân idemez sırr-ı vücûdum aşı (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [mahzân-i 'ayn-ı haşâyıkde, -de]

mahzân-i dürr ü cevahir [1] İnci ve mücevher hazinesi.

Mahzân-i dürr ü cevâhirsın bu 'âlem içre sen / Encüm içre görinen ol mâhı senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 4). [mahzân-i dürr ü cevâhirsın, -sın]

mahzân-i ehl-i başâr [1] İdrak sahiplerinin hazinesi.

Mağdem-i 'ayne'l-yakînem **mahzân-i ehl-i başâr** / Melce-i ehl-i yakîn oldu fenâ-yı sırr-ı şart (Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 2). [mahzân-i ehl-i başâr,]

mahzân-i esrar [1] Sırlar hazinesi.

Ey Murâdî çün derünuñ **mahzân-i esrârdur** / Cevher almak ister iseñ gel berü dükkâna gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 5). [mahzân-i esrârdur, -dur]

mahzân-i esrâr-ı gayb [1] Bilinmeyen sırların saklandığı yer.

Menbâ-ı lutf oldu hû **maḥzen-i esrâr-ı ğayb** / Ma'den-i hû oldu hû neşr ider âsâr-ı hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 2*). [*maḥzen-i esrâr-ı ğayb,]*

maḥzen-i esrâr olmak [2] *Sırlar hazinesi olmak.*

Maḥzen-i esrâr olandur bilmişem 'âlî güher / Ḥamdü li'llâh cümle 'âlem aña eyler istinâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 2*). [*maḥzen-i esrâr olandur, -an, -dur]*

'Âlem-i 'ulyâdadur aña vücûda mu'teber / **Maḥzen-i esrâr olaldan** günc-i dil kâşânesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2*). [*maḥzen-i esrâr olaldan, -aldan]*

maḥzen-i 'ilm-i ledün [1] *Allah'ın sırlarına ait manevi bilginin, ğayb ilminin hazinesi.*

Maḥzen-i 'ilm-i ledün kâşif-i sırr-ı ḥikmet / Ey Murâdî bize bir şöylece hem-dem olsa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 5*). [*maḥzen-i 'ilm-i ledün,]*

maḥzen-i 'ilm-i ma'ânî olmak [1] *Düzgün ve yerinde söz söyleme kurallarını öğreten belâgat ilminin hazinesi olmak.*

Maḥzen-i 'ilm-i ma'ânî oldu meşrûh üzre şerh / Geh cell ü geh cemâl oldum ğam ile şâdda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 2*). [*maḥzen-i 'ilm-i ma'ânî oldu, -dı]*

maḥzen-i kalb [1] *Kalp hazinesi.*

Maḥzen-i kalbümde mir'ât-ı ezel / Ol ezeldür kim dinildi lem-yezel (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 1*). [*maḥzen-i kalbümde, -üm, -de]*

maḥzen-i sırr-ı 'ışk olmak [1] *Aşk sırrının saklandığı yer olmak.*

Maḥzen-i sırr-ı 'ışk olan buldı ḥalâş-ı câvidân / Şâf ola zıkr ile gönül cürm ü günâhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5*). [*maḥzen-i sırr-ı 'ışk olan, -an]*

maḥzenü'l-esrâr [1] *Sırların saklandığı yer.*

Maḥzen-i âyât olan ol **maḥzenü'l-esrârdur** / Ol bilür şerhüñ anuñ kim âyet-i kübrâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 2*). [*maḥzenü'l-esrârdur, -dur]*

maḥz-ı ad [1] *Adın, sanın, şöhretin kendisi.*

Şorar iseñ bize sen eger terkin 'âlemüñ / 'Âkil degül bu kim yiye ğam **maḥz-ı ad** içün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 3*). [*maḥz-ı ad,]*

maḥz-ı 'âlem olmak [1] *Alemin ta kendisi olmak.*

Olsa eger dem-â-dem her demde maḥz-ı 'âlem / İnsân olup Murâdî sen âdem-i rızâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 5*). [*maḥz-ı 'âlem olsa, -sa]*

maḥz-ı 'atâ [1] *Ihsanın, lütfün ta kendisi.*

Senüñ lütfüñla faẓluñ bî-nihâye / Ögüpdür kullaruñ **maḥz-ı 'atâya** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 37, Beyit 2*). [*maḥz-ı 'atâya, -(y)a]*

maḥz-ı bâkî [1] *Bekânın, ebediliğın kaynağı, aslı.*

Beḳâdan diledüm ibkâ muḥakkak **maḥz-ı bâkîdür** / Eyitdi kıl nazar baña nazar kılma fenâñ üzre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4*). [*maḥz-ı bâkîdür, -dür]*

maḥz-ı başar [1] *Gözün kendisi.*

Murâdî 'ayn-ı ḥaḳkıyyetdedür **maḥz-ı başar** çün kim / Tutup elde cemâl âyînesini râha yüz tutduk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5*). [*maḥz-ı başar,]*

maḥz-ı bâ-vefâ [1] *Vefanın, sadakatin kendisi.*

'İlm-i ledün durur yine 'ilm-i ezel ebed hemân / Farz ile sünnet oldu bu 'âleme **maḥz-ı bâ-vefâ** (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 2*). [*maḥz-ı bâ-vefâ,]*

maḥz-ı beḳâ [1] *Sonsuzluğun, ölümsüzlüğün kaynağı, kendisi.*

Murâdî **maḥz-ı beḳâda** görür celâl ü cemâl / Sözini söyler anuñ çün maḳâlin isteyüben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1150, Beyit 5*). [*maḥz-ı beḳâda, -da]*

maḥz-ı cân [1] *Hayat, yaşama sebebi.*

Maḥabbetdür beni şeydâ kılan âh / Tenümde **maḥz-ı cânumdur** maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 5*). [*maḥz-ı cânumdur, -um, -dur]*

maḥz-ı deḳâ'ık [1] *İnceliklerin kaynağı.*

Dilersen bulasın feyz-i ḥakâ'ık / Deḳâ'ıktan olur **maḥz-ı deḳâ'ık** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 3*). [*maḥz-ı deḳâ'ık,]*

maḥz-ı devlet [1] *Mutluluğun safı, halisi.*

Maḥz-ı devletdür eger kim 'arz ola saña vücûd / Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 3*). [*maḥz-ı devletdür, -dür]*

maḥz-ı ebed [1] *Ebediyetin aslı, kaynağı.*

Milk-i ezel bizüm durur **maḥz-ı ebed** bizüm durur / 'Ayn-ı eḥad bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3*). [*maḥz-ı ebed,]*

maḥz-ı felek [1] *Feleğin kendisi.*

Maḥz-ı felek çü devvâr 'ayn-ı semâ sevâbit / Cân iledür muḳayyed düş midür irdi ḥvâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3*). [*maḥz-ı felek,]*

maḥz-ı fena [2] *Yokluk kaynağı.*

Zülâm ile çü ziyâ birbirinden oldu cüdâ / Birisi **maḥz-ı fenâ** ve birisi maḥz-ı sebât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 3*). [*maḥz-ı fenâ,]*

Dayanma **maḥż-ı fenāya** bekāya rāğıb ol / Dile sa'adet-i uhrā ki ol bekā olıser (*Murādî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 2*). [*maḥż-ı fenāya, -(y)a*]

maḥż-ı feragat [2] *Vazgeçmenin, istiğnanın kendisi, aslı.*

Añlayayın dir iseñ hāl-i Murādî eger / 'Ayn-ı ḥaḳīkatdedür **maḥż-ı ferāğatdadur** (*Murādî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 5*). [*maḥż-ı ferāğatdadur, -da, -dur*]

Dā'iremüz nokta-i kudretdedür / 'Ayn-ı ğmā **maḥż-ı ferāğatdedür** (*Murādî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 1*). [*maḥż-ı ferāğatdedür, -de, -dür*]

maḥż-ı feyz [1] *İmin, irfanın hâlisliği, saflığı.*

Bu nazardan 'ayn idüp mir'āti urduñsa yire / **Maḥż-ı feyze** elyāk olduñ feyz-i maḥẓa kıl nazar (*Murādî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2*). [*maḥẓ-ı feyze, -e*]

maḥż-ı ḥaḳā'ik olmak [1] *Hakikatlerin kaynağı olmak.*

Maḥż-ı ḥaḳā'ik oldu bu kim zāhir itdi 'ışk / 'Işka düşen nedür bu cihān ağ u karasın (*Murādî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 4*). [*maḥẓ-ı ḥaḳā'ik oldu, -dı*]

maḥż-ı ḥaḳīkat [1] *Hakikatin ta kendisi.*

Maḥż-ı ḥaḳīkatdeyem ḥaḳkumı ḥaḳ itmişem / Ḥaḳka yarar ḥaḳ ile eyledi peydā benî (*Murādî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 2*). [*maḥẓ-ı ḥaḳīkatdeyem, -de, -(y)em*]

maḥż-ı ḥaḳīkat olmak [1] *Hakikatin aslı, kendisi olmak.*

Maḥẓ-ı ḥaḳīkat oldu maḥfūz-ı levh-i ḳalbūñ / Her nokta-i kelāma biñ dürlü ḥikmetūñ var (*Murādî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 2*). [*maḥẓ-ı ḥaḳīkat oldu, -dı*]

maḥż-ı ḥaḳā [1] *Tamamiyle yanlış, hatanın ta kendisi.*

Ey mihter-i ebrār muḳarreb ne bahādur / Şerḥ eyleyeler ḥālūñi bu **maḥẓ-ı ḥaḳādur** (*Murādî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1*). [*maḥẓ-ı ḥaḳādur, -dur*]

maḥż-ı ḥayāl itmek [1] *Hayalin ta kendisi olmak, tam bir hayal olmak.*

'Ālemūñ **maḥẓ-ı ḥayāl idüğini** bildi gönül / Ol ḥümādur buña konmaz ki bilür mezbeledür (*Murādî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3*). [*maḥẓ-ı ḥayāl idüğini, -ü, -(g)i, -n, -i*]

maḥż-ı ḥayāl olmak [1] *Hayalin ta kendisi olmak, tam bir hayal olmak.*

'Ālemūñ **maḥẓ-ı ḥayāl olduğı** şundan añla kim / Her neye ḳılsañ nazar şekl ile elvān oldılar (*Murādî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 2*). [*maḥẓ-ı ḥayāl olduğı, -duğı, -ı*]

maḥż-ı ḥayāt [1] *Hayatın kendisi, aslı.*

Beni pür-ḥayret idüp **maḥẓ-ı ḥayātum** sebebi / Felimen ḥayye ḥayātūn ve-limen māte memāt

(*Murādî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 4*). [*maḥẓ-ı ḥayātum, -um*]

maḥż-ı heybet [1] *Azametin, yüceliğın kendisi.*

Ser-te-ser āfākı ḳılmışdur ihāta her zamān / 'Ayn-ı kudret **maḥẓ-ı heybet** maḥẓ-ı ḳānī'dür gelen (*Murādî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2*). [*maḥẓ-ı heybet, -ı*]

maḥż-ı hidayet [2] *Hidāyetin ta kendisi.*

Şu 'ā'-ı mihr ü māha şu'le virür şol kesūñ şemsi / Çerāğ-ı enveri **maḥẓ-ı hidāyetden** münnevverdür (*Murādî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4*). [*maḥẓ-ı hidāyetden, -den*]

'İlm-i ezelde menba'-ı 'irfān olan nedür / **Maḥẓ-ı hidāyete** sebep iḥsān olan nedür (*Murādî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 1*). [*maḥẓ-ı hidāyete, -e*]

maḥẓ-ı ḥikmet [17] *Hikmetin ta kendisi, özü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murāduñ **maḥẓ-ı ḥikmetdür** kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḥaḳ üzre nāzırsañ derünüñ tola ḥikmetler (*Murādî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5*). [*maḥẓ-ı ḥikmetdür, -dür*]

maḥẓ-ı hüdā [1] *Doğru yolu göstermenin kendisi, aslı.*

Maḥẓ-ı hüdādur yine muḥsinūñ iḥsānı pes / Mihr-i dıraḥşān-ı dil evc-i hidāyetdedür (*Murādî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4*). [*maḥẓ-ı hüdādur, -dur*]

maḥẓ-ı 'ibret [2] *İbretin kendisi, kaynağı.*

Murāduñ sözleri 'ayn-ı ḥaḳīkat **maḥẓ-ı 'ibretdür** / Bu ğüftāra ḳulağ ur ğayrı per-tāb it aḳar şuya (*Murādî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5*). [*maḥẓ-ı 'ibretdür, -dür*]

'Aceb fermān-ı zi'l-mā'nā irişdi **maḥẓ-ı 'ibretten** / Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi ḥazretten (*Murādî Dîvânı, Kıt'a 14, Beyit 1*). [*maḥẓ-ı 'ibretten, -den*]

maḥẓ-ı illa [2] *La ilahe illa, tevhit sözünün "illa" kısmı. İllā'nın (ancak) kaynağı.*

'Ulūmuñ mübdī'idür **maḥẓ-ı illā** / Fuhūmuñ merkezi fehm-i mu'ammā (*Murādî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4*). [*maḥẓ-ı illā, -ı*]

maḥẓ-ı ḳānī [1] *Kanaat edenin, hoşnut olanın aslı, kendisi.*

Ser-te-ser āfākı ḳılmışdur ihāta her zamān / 'Ayn-ı kudret maḥẓ-ı heybet **maḥẓ-ı ḳānī'dür** gelen (*Murādî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 2*). [*maḥẓ-ı ḳānī'dür, -dür*]

maḥẓ-ı kār olmak [1] *İşin, meşguliyetin aslı, kaynağı olmak.*

Şebābum 'āleminde pes vücūdumdan zen aldum ben / Müvelled oldu bir rūḥ-ı muşavver **maḥẓ-ı kār oldum** (*Murādî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3*). [*maḥẓ-ı kār oldum, -du, -m*]

maḥẓ-ı kıyās olmak [1] Kıyasın, karşılaştırmanın kaynağı olmak.

Ḳavl ile **maḥẓ-ı kıyās oldı** semā'ı cāna / Ḥaḳḳuñı görmegedür sem' ile kālūñ perde (Murādî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [maḥẓ-ı kıyās oldı, -dı]

maḥẓ-ı ḳudret [3] Kudretin aslı, kendisi.

Nidādur **maḥẓ-ı ḳudret**den “ve ḳaddernāhü taḳdîrā / Misāle geldi çün şüret “ve şavvernāhü taşvîrā” (Murādî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1). [maḥẓ-ı ḳudret, -den]

Beni ḥalk eyledi ḥālḳ egerçi **maḥẓ-ı ḳudret**den / Velîkin ḳudret-i maḥẓam çü ‘ālem bende ḳāşırdu (Murādî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 2). [maḥẓ-ı ḳudret, -den]

Vücüdî **maḥẓ-ı ḳudret**dür mezāhirde olan zāhîr / Benüm rûḥum muḳarrer añaḡıl cānum revānumda (Murādî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2). [maḥẓ-ı ḳudret, -dür]

maḥẓ-ı lutf [1] Lütuf ve iyiliğin aslı, tıpkısı.

Ezelden çünki sendendür baña bu ‘ayn-ı ülfetler / Senüñ pes **maḥẓ-ı lutfuñdan** olupdur bu ‘ināyetler (Murādî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 1). [maḥẓ-ı lutfuñdan, -un, -dan]

maḥẓ-ı lutf-ı cāvidān [1] Ebedi lütuf kaynağı.

Muḳtedā oldı ḳamuda evvel āḥîr sîreti / İbtidā vü intihāda **maḥẓ-ı lutf-ı cāvidān** (Murādî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 2). [maḥẓ-ı lutf-ı cāvidān,]

maḥẓ-ı murād [2] İsteğin kaynağı.

Cümleñüñ **maḥẓ-ı murādı** bu Murādîde ‘ayān / Dāmenin elde tutanlar ḥulefādur yine bes (Murādî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 5). [maḥẓ-ı murādı, -ı]

Çünki murād olmışuz **maḥẓ-ı murād** ile biz / Ḳudretini ey Murād itdürür imā bize (Murādî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 5). [maḥẓ-ı murād,]

maḥẓ-ı murād-ı ezel [1] Ezel, sonsuzluk isteğinin kaynağı.

Maḥẓ-ı Murād-ı ezel Ḥaḳḳ ile oldı Murād / Böyle virüpdür ḥaber bir şehîr ebrārumuz (Murādî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 5). [maḥẓ-ı murād-ı ezel,]

maḥẓ-ı netāyic [2] Neticenin, sonucun kendisi.

Maḥẓ-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḥan / Ḥarf ile şavtı tārîk ol añlaya tā ki her kilem (Murādî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [maḥẓ-ı netāyic, -in, -de, -dür]

Maḥẓ-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḥan / Ḥarf ile şavtı evvel añlaya niteki her kilem (Murādî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [maḥẓ-ı netāyic, -in, -de, -dür]

maḥẓ-ı nihān [1] Gizemin kaynağı, kendisi.

Rehber-i ṭurḳ olana nice ṭarîḳ ola küşād / Lîk bir noktādur ‘ayn-ı nihān **maḥẓ-ı nihān** (Murādî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4). [maḥẓ-ı nihān,]

maḥẓ-ı penāh olmak [1] Sığılacak yerde olmak, gerçek sığınağa erişmek.

Rüsüm-ı ehl-i ḥaḳḳat budur ki her demde / Nazarda dikkat-i çeşm ide **ola maḥẓ-ı penāh** (Murādî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 3). [maḥẓ-ı penāh ola, -a]

maḥẓ-ı sebat [1] Kalıcılık kaynağı.

Zülām ile çü zîyā birbirinden oldı cüdā / Birisi maḥẓ-ı fenā ve birisi **maḥẓ-ı sebat** (Murādî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 3). [maḥẓ-ı sebat,]

maḥẓ-ı sırr-ı evliya [1] Evliyâlık sırrının aslı, kendisi.

Maḥẓ-ı sırr-ı evliyâdur ibtidā-yı ma‘rifet / ‘Aşıḳuñ zevḳ u şafāsıdur şafā-yı ma‘rifet (Murādî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [maḥẓ-ı sırr-ı evliyâdur, -dur]

maḥẓ-ı şüret [1] Suretin, bedenin kendisi. II Maddi âlem.

Reşḥa-i ‘aynümde seyr itdüm ḥaḳḳat ‘ālemin / ‘Ālem-i kesretde gördüm **maḥẓ-ı şüret** âdemin (Murādî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 1). [maḥẓ-ı şüret,]

maḥẓ-ı şecā‘at [1] Yiğitliğin aslı, kendisi.

Ḥaḳdan olur cümleden naşr ile feth u fütüh / Şanma Murādî bular **maḥẓ-ı şecā‘at**dadur (Murādî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 5). [maḥẓ-ı şecā‘at, -da, -dur]

maḥẓ-ı ulūhiyyet [1] Allah'ın yaptıklarının aslı, kendisi.

Laḫzanuñ künhindedür ‘ayn-ı başîret ḥāzır ol / Nākid ol **maḥẓ-ı ulūhiyyet**dür istiḡnā şîfat (Murādî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [maḥẓ-ı ulūhiyyet, -dür]

maḥẓ-ı vücūd [1] Varlığın, bedenin kendisi.

Şüret-i mir‘āta baḳdum kim cemālin açmış o / Neşr ider **maḥẓ-ı vücūda** lem‘a-i dildār-ı hū (Murādî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [maḥẓ-ı vücūda, -a]

maḥẓ-ı zāhîr [1] Görünenin kendisi, aslı.

Fi‘l ü ḳavlümde ḥazer ḳılsam yine ṭālib benüm / **Maḥẓ-ı zāhîr** ‘ayn olursam nām-ı māfîhā olur (Murādî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2). [maḥẓ-ı zāhîr,]

maḥẓün [1] Hüzünlü, tasalı, kaygılı.

Şanma ‘āşıḳ senden ayrı şāddur ey serverüm / Hā-yı hicrūñle efendüm bu göñül **maḥẓündur** (Murādî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 8). [maḥẓündur, -dur]

mā‘il [11] Meyilli, istekli, hevesli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zâhidüñ kalbinde cennet 'âşıkun **mâ'il** saña /
Kâlib-ı kalbümü sensin eyleyen nâ'il saña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [mâ'il,]

mâ'il-i câ vü haşem olmak [1] Makam ve maiyet
heveslisi olmak.

Mâ'il-i câ vü haşem olma sebât olmaz aña / Zühr-
ı uhrâ kıl taleb bakma cihân etvârına (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 2). [mâ'il-i câ vü haşem
olma, -ma]

ma'il-i dîdâr [1] Yüze meyilli, düşkün, aşık.

Mâ'il-i ni'met ü câha dime 'âşık zinhâr / 'Âşık u
kâmil olan **ma'il-i dîdâr** gerek (Murâdî Dîvânı,
Gazel 741, Beyit 3). [ma'il-i dîdâr,]

mâ'il-i 'ışk olmak [1] Aşka meyilli, hevesli olmak.

Mâ'il-i 'ışk olahdan virmedüm gayrıya râh /
Gayba gayb u 'ayn oldı benüm 'ayniyyetüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [mâ'il-i 'ışk
olahdan, -alı, -dan]

mâ'il-i ni'met ü câh [1] Makam ve nimete meyilli,
düşkün.

Mâ'il-i ni'met ü câha dime 'âşık zinhâr / 'Âşık u
kâmil olan **ma'il-i dîdâr** gerek (Murâdî Dîvânı,
Gazel 741, Beyit 3). [mâ'il-i ni'met ü câha, -a]

mâ'il kılmak [2] Meyletmek, yönelmek, sevmek.

Mâ'il kılnca kendüye Bârî / Dil eylemişdür nice
müdârâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3).
[mâ'il kılnca, -ınca]

Gisûların nigârüm **kılmış** yüzine **mâ'il** / San rüy-i
mâha ey dil olmuş sehâb hâ'il (Murâdî Dîvânı,
Gazel 813, Beyit 1). [mâ'il kılmış, -mış]

mâ'il olmak [17] Hevesli, istekli olmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân **oldı** çün **mâ'il** saña sen dañı mâ'ılsın aña /
Ma'sûk u 'âşık oldılar biri birine reh-nümâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 1). [mâ'il oldı, -
dı]

mâ ile men [1] Ben ile biz. II Benlik.

Mâ ile menden geçenler buldılar merdâne yol /
Cânı cânâna virenler buldılar sultâna yol (Murâdî
Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [mâ ile menden, -den]

ma'îşet [1] Geçim, dirlik.

Bu deñlü vahdete aslâ biz olmazuz kâni' / Murâdî
himmet-i 'âlî bizüm **ma'îşetümüz** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 608, Beyit 5). [ma'îşetümüz, -ümüz
]

mâ'î tās [1] Gökyüzü.

Eylemiş bir hâne anda kim muhîṭ-i 'âmdur /
Kıplamışdır kün fekānı nitekim bir **mâ'î tās**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 2). [mâ'î tās,]

maḳāl [50] Söz, kelim. II Şiir. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Habîbe hâlûmi 'arz itmeğedür içdāmum / Velâ
maḳāl ile olmaz o vaşf-ı hâl üslûb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [maḳāl,]

maḳālât [2] Sözler.

Murâdî naşs-ı kâtî'la **maḳālātuñ** durur efşah / Bu
vâziḥdur eger olsañ müfessir dîde-bānumda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [maḳālātuñ,
-un]

Maḳālâtum lisānumdan degüldür tercemānîdür /
Lisān-ı 'ayn-ı vâhid ol viresin lerze tā dehre
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 4).
[maḳālâtum, -um]

maḳāl eylemek [1] Açıklamak, konuşmak.

Âyet-i kübrâ virür 'âlemlere neşv ü nemâ / Âyet-i
büsrâ ile ins ile cinn **eyler maḳāl** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 783, Beyit 4). [maḳāl eyler, -r]

maḳāl-ı rûḥ-efzâ [1] Cana can katan söz, kelim, şiir.

Murâduñ baḥr-ı ḥikmetdür **maḳāl-ı rûḥ-efzâsı** /
Seni iḥyâ ider elbette ger var ise aşliyyet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 186, Beyit 5). [maḳāl-ı rûḥ-efzâsı, -
sı]

maḳāl-i dil-küşâ [1] Gönül açan, gönle ferahlık veren
söz.

Maḳāl-i dil-küşâdur bu hemân bir vech-i ma'nâsı
/ Eger 'akluñ kemâl üzre ise şakın ḥaṭarlardan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 2). [maḳāl-i dil-
küşâdur, -dur]

maḳāl-i ezel [1] Çok eskiden beri var olan söz, kelim.

Okudı âyetini göñlüm eyledi ḥatmi / Muḥakkak
oldı maḳālümde bu **maḳāl-i ezel** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 827, Beyit 2). [maḳāl-i ezel,]

maḳāl-i fi'âl [1] İşin sözü.

Nihâyetde bilmek diler dil nedür intihâ / Velî
ibtidâda bilindi **maḳāl-i fi'âl** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 855, Beyit 3). [maḳāl-i fi'âl,]

maḳāl-i ḥikmet-âmîz [1] Hikmetli söz.

Bu **maḳāl-i ḥikmet-âmîzin** Murâduñ diñle gel /
Gâfil olma dem-be-dem olgıl ḥabîbüm Ḥaḳ-şinâs
(Murâdî Dîvânı, Gazel 612, Beyit 5). [maḳāl-i
ḥikmet-âmîzin, -in]

maḳāl-i özge [1] Başka, farklı söz.

Bu 'ilimde çok durur pes râsiḥuñ / Ey Murâdî bu
maḳāl-i özgedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 538,
Beyit 5). [maḳāl-i özgedür, -dür]

maḳāl kılmak [1] Söz etmek, söylemek; konuşmak.

Râz-ı dil ḥvâste ez râz-ı taleb kerde niyâz / Nâzını
añlayalı kıldı niyâz ile maḳāl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 801, Beyit 2). [maḳāl kıldı, -dı]

maḳāl olmak [1] Söz haline gelmek.

Hayâtum terk idüp çün kim hayât-ı cavidân oldı /
Kamu mahlûkuñ ortasında kavlı ile **maḳāl oldum**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 3*). [*maḳāl oldum, -du, -m*]

maḳām [12] 1. Makam, derece, merhale.

Her ki maḥabbet diler şıdḳ añā elzem durur / Şıdḳı
maḳām idine söyle ki eşdaḳ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 497, Beyit 2*). [*maḳām,*]

Nübüvvet **maḳāmı** mekân-ı ‘ulā / Maḳām-ı
vilâyet nübüvvet eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2*). [*maḳāmı, -ı*]

‘Âlemüñ cem‘iyyetin günc-i dücâda gördiler /
Vaḥdet ü kesret **maḳāmını** şular kim kıldı fark
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3*). [*maḳāmını, -ı, -nı*]

İbtidâ eyledüm kelâm el-ḥaḳ / İntihâ eyledüm
maḳām el-ḥaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 1*). [*maḳām,*]

Ḥum-ḥânesinden vaḥdetüñ nüş eyleyenler bâdeyi /
Mest olanuñdur bu **maḳām** olımadı ayıklarauñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3*). [*maḳām,*]

Benüm hayâtum içün ḥâmidün-ı ins ü melek / Eger
maḳāmumu aḥmüd iderse yâ ne ḳala (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3*). [*maḳāmumu, -um, -u*]

‘Ummân-ı bî-pâyân olup ‘ilm ile bu baḥr-ı fu‘âd /
‘Arş-ı mu‘allâdan geçüp olsun **maḳām** a‘lâ bize
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2*). [*maḳām,*]

Yüri sen vâ‘izâ cennet **maḳāmın** kılmagıl ta‘rif /
Baña me‘vâ gerekmez âstân-ı yârden ḡayrı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2*). [*maḳāmın, -iñ*]

Ḳazâma şâbir olanlar belâma / İrişürler olar a‘lâ
maḳâma (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 2*). [*maḳâma, -a*]

Ḡafleti terk idelüm fî‘ş-şubḥ-ı şâm / Tâ‘at ile
bulalum ‘âlî **maḳām** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 2*). [*maḳām,*]

Ru‘yet-i ‘uzmâdadur aḳşâ **maḳām** / Mantıḳ-ı
a‘lâdadur a‘lâ peyâm (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1*). [*maḳām,*]

II Huzur, nezd.

Menzil alup varup itdün mi **maḳāmuña** huzûr /
Yoḥsa rāḥ üzre varup renc ü ‘anâ gördün mi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4*). [*maḳāmuña, -un, -a*]

maḳām-ı ‘ışḳ u ma‘şûḳ [1] Aşık ve sevgilinin yeri, konumu.

Maḳām-ı ‘ışḳ u ma‘şûḳı ne bilsün degme bir
kimse / Anı bilen zebânında kitâb-ı ‘ışḳ-ı ezberdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 4*). [*maḳām-ı ‘ışḳ u ma‘şûḳı, -ı*]

maḳām-ı sırr-ı a‘lâ [1] En yüce sırlı makam, mertebe.

Maḳarr-ı ‘izz ü cāhumdur **maḳām-ı sırr-ı a‘lâsı** /
Benüm bir laḥzâlük rāhum ile mäh-ı sinîn olmış
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 2*). [*maḳām-ı sırr-ı a‘lâsı, -sı*]

maḳām-ı ülfet [1] Dostluk makamı, mertebesi.

Maḳām-ı ülfeti gördüm kemâle râci‘ imiş / Ne
kim ḥuṭûr ide ḥâtırda cümle vâki‘ imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1*). [*maḳām-ı ülfeti, -i*]

maḳām-ı vilâyet [1] Muhabbet makâmı, mertebesi.

Nübüvvet maḳāmı mekân-ı ‘ulā / **Maḳām-ı vilâyet** nübüvvet eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2*). [*maḳām-ı vilâyet,*]

maḳām-ı vuşlat [1] Kavuşma makamı.

Ey **maḳām-ı vuşlata** vâsıl bilen öz nefsinı / Hadd
ü pâyân olımaz bu‘d ile ḳurbıyyet ırâḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2*). [*maḳām-ı vuşlata, -a*]

maḳām olmak [1] Mekân olmak.

Baḥr u ber **olmaz** Murâdıye **maḳām** ey müdde‘î /
Ân-ı vâḥid Ka‘be vü Yesribde vü Baḥḥâdadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 5*). [*maḳām olmaz, -maz*]

maḳar / maḳarr [4] Durulan, kararlaştırılan yer, mekân, ikâmetgâh. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cānuñ **maḳarrı** olalı bu milket-i vücûd / Zâbtında
her dem oldı nice şâh u memleket (*Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2*). [*maḳarrı, -ı*]

maḳar olmak [3] Karar kılınan yer olmak.

İ‘timâd-ı māl ü cāḥ itme şaḳıngıl sen sen ol / Çün
bilürsin zîr-i ḥâḳ **olur** saña âḥır **maḳar** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2*). [*maḳar olur, -ur*]

Sâḥa-i ḳudret **oldı** dil ‘arş-ı ‘azîm añā **maḳar** /
Ḡayrı mekânı n‘eylerem ben ki mekânı bulmuşam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 2*). [*maḳar oldı, -dı*]

‘Acze **olduñsa maḳar** ey şâḥib-i feyz-i kemâl /
Şol ḳadar ola ziyâde şaymayasın hiç ‘ad (*Murâdî Dîvânı, Kit’a 20, Beyit 3*). [*maḳar olduñsa, -du, -n, -sa*]

maḳar virmek [1] Oturulacak, yerleşilecek yer bağışlama.

Gel temennâ eyle külliyyet geçüp bâb-ı düden /
Sâḥa-i ‘izzetde tâ kim vireler saña **maḳar** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4*). [*maḳar vireler, -e, -ler*]

maḳarr itmek [1] Mesken tutmak, karar kılmak.

Cân ü gönülde ḥānum ‘ışḳuñ **maḳarr idüpdür** /
Şevḳ u maḥabbetündür bu cism ü cāna rāḥat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 2*). [*maḳarr idüpdür, -üp, -dür*]

maḳarr-ı 'izz ü cāh [1] *Makam ve mevkinin durduğu, bulunduğu yer.*

Maḳarr-ı 'izz ü cāhumdur maḳām-ı sırr-ı a'lāsı / Benüm bir laḫzālūk rāhum ile māh-ı sinin olmış (Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 2). [maḳarr-ı 'izz ü cāhumdur, -um, -dur]

maḳarr-ı salṭanat [1] *Salṭanat makamı.*

Maḳarr-ı salṭanatda şol kişi tıtdı mekānı kim / Anun zībā cemālinden olupdur ser-be-ser vaşşāf (Murādī Dīvānı, Gazel 671, Beyit 4). [maḳarr-ı salṭanatda, -da]

maḳarr-ı vücūd [1] *Beden, varlık yeri.*

Hāne-i 'izz-i celāl oldı **maḳarr-ı vücūd** / 'İzz-i şafāda ḳodı cümle-i hem-sāyesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1174, Beyit 3). [maḳarr-ı vücūd,]

maḳbūl [2] *Kabul olunmuş, beğenilen.*

Şükr iderven saña yā Rabbi ziyād eyle baña / Ki ziyād olması **maḳbūle** 'alāmetdür bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1203, Beyit 4). [maḳbūle, -e]

Murādīnün sözidür cümle **maḳbūl** / Ḳabūl eyler anı şāh u eger ḳul (Murādī Dīvānı, Mesnevi 19, Beyit 5). [maḳbūl,]

maḳbūl-ı cān olmak [1] *Canın, ruhun hoşuna gitmesi, beğenisini kazanmak.*

Cāna cennāt-ı na'imün şerhini açdı ezel / **Olmadı maḳbūl-ı cān** ol buldı bir andan güzel (Murādī Dīvānı, Gazel 767, Beyit 1). [maḳbūl-ı cān olmadı, -ma, -dı]

maḳbūl-ı ḫazret olmak [1] *Büyüklerin kabul ettiği kimse olmak.*

'Ömr-i 'azīzi sermed idüp medd-i zıll ile / **Maḳbūl-ı ḫazret oldı** mücāb-ı du'ā ḫaḳı (Murādī Dīvānı, Gazel 1536, Beyit 4). [maḳbūl-ı ḫazret oldı, -dı]

maḳbūl etmek [1] *Kabul etmek.*

Ey Murādī neş'e-i kübrāda bulduñ 'ālemi / Her du'ā kim eyleseñ **maḳbūl ider** çün ol mucīb (Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 5). [maḳbūl ider, -er]

maḳbūl olmak [1] *Beğenilmek.*

Diler iseñ sözüñ **ola maḳbūl** / Zāhir ü bātınuñı ḳıl taḫḫūr (Murādī Dīvānı, Gazel 536, Beyit 2). [maḳbūl ola, -a]

maḳdem [5] *Gelme, ayak basma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben Murādī **maḳdeminden** fehmi ḳıldum kim nedür / Ey Murādī aña ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şart (Murādī Dīvānı, Gazel 653, Beyit 5). [maḳdeminden, -i, -n, -den]

maḳdem-i 'ayne'l-yaḳīn [1] *Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etme, müşahede makamı.*

Maḳdem-i 'ayne'l-yaḳīnem maḫzen-i ehl-i başar / Melce-i ehl-i yaḳīn oldı fenā-yı sırr-ı şart (Murādī Dīvānı, Gazel 653, Beyit 2). [maḳdem-i 'ayne'l-yaḳīnem, -em]

maḳdūr [3] 1. *Kudret, güç.*

Ey Murādī merd oldur kim bizi iz'ān ide / Cümle **maḳdūruñ** umūr-ı ḳāṭı'atı bizdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 407, Beyit 5). [maḳdūruñ, -uñ]

Ey Murādī ḫāmid ü maḫmūdı fark itmek nedür / Ḳādir ü **maḳdūrı** fark itmekte oldı rāhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 5). [maḳdūrı, -ı]

2. *Kader.*

Ey Murādī ḫāmid ü maḫmūdı fark itmek nedür / Ḳādir ü **maḳdūrı** fark itmekte oldı rāhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 5). [maḳdūrı, -ı]

mā-kezeb [1] *Yalanlamadı. [Gözünün gördüğünü gönlü yalanlamadı (53/Necm 11)].*

Merd-i mülhem bi's-şevāb oldı kelime'llāh çün / Yā ne dirsın sen kelām-ı bī-ḫicāba **mā-kezeb** (Murādī Dīvānı, Gazel 127, Beyit 4). [mā-kezeb,]

mā-keziḅ [1] *Yalandır.*

Gel Murādīnün kelām-ı rāstın ḳıl istimā' / Her ne fi'l ü her ne ḳavl olursa andan **mā-keziḅ** (Murādī Dīvānı, Gazel 131, Beyit 5). [mā-keziḅ,]

maḳhūr-ı a'dā olmak [1] *Düşmanın kahrolması, helaki.*

Oldılar maḳhūr-ı a'dā cümleten / Ḳoydı başlarına pes tūfān-ı şer (Murādī Dīvānı, Kıt'a 27, Beyit 4). [maḳhūr-ı a'dā oldılar, -dı, -lar]

maḳhūr olmak [1] *Mahvolmak, çok üzölmek, perişan olmak.*

Oldılar maḳhūr a'dā cümleten / Ḳopdı başlarına pes tūfān-ı şer (Murādī Dīvānı, Gazel 539, Beyit 4). [maḳhūr oldılar, -dı, -lar]

maḳşad [2] *Gaye, amaç, niyet.*

Çün temennā eyledi senden Murādī **maḳşadın** / Ḳalb-i meyyālını nā'il eylegil ey mihrbān (Murādī Dīvānı, Gazel 1086, Beyit 5). [maḳşadın, -ıñ]

Fi'lūmi bildi fā'ilūm ḡāyet-i a'lā / Ḳaşdumı bildi **maḳşadum** gelmedi ḳāle (Murādī Dīvānı, Gazel 1415, Beyit 4). [maḳşadum, -um]

maḳşad-ı aḳşā [4] *En son maksat, gaye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Urve-i vüḱāyı bildüm ḡāyet-i memāt imiş / Cān ile cānānı sevmek **maḳşad-ı aḳşā** imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 632, Beyit 1). [maḳşad-ı aḳşā,]

maḳşūd [19] *Amaç, niyet, gaye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır.)*

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün bulur katında yâ Rabb cümle **mağşüdum** revâc / 'İzzetüñ hakkı beni sen gayra kılmı ihtiyâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 1). [mağşüdum, -um]

mağşüd eylemek [1] Maksat edinmek, amaçlamak.

Râfî '-i hücb olsa **mağşüd eylese** keşf-i cemâl / Ey mubaşşır her ne deñlü görseñ ol zîbâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [mağşüd eylese, -se]

mağşüd-ı akşâ [1] En son hedef.

Her ne kim vardur kulüb içre temennâ münderic / Sendedür v'Allâhi her **mağşüd-ı akşâ** münderic (Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 3). [mağşüd-ı akşâ,]

mağşüd-ı ekber kılmak [1] En büyüğü, yüceyi arzulamak.

Mekânım lâ-mekân eyle vişâlünle münevver kıl / Beni **mağşüd-ı ekber kıl** cemâl-i bâ-kemâl için (Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 2). [mağşüd-ı ekber kıl,]

mağşüd-ı ezel [2] Çok eskiden beri arzu edilen şey, amaç.

Hamdu li'llâh istemiş gayetde **mağşüd-ı ezel** / Bu hicâb-ı saltanatda şöyle pinhân olduğum (Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 2). [mağşüd-ı ezel,]

Mağşüd-ı ezel nedür gel aña / Çık aydına kalmağıl dücâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 4). [mağşüd-ı ezel,]

mağşüd-ı munteha [1] En son, en uçtaki amaç, gaye.

Añlar Murâdî kavluñ remzini ehl-i 'irfân / Nüş eyle câm-ı 'ışkı **mağşüd-ı muntehâdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 5). [mağşüd-ı muntehâdur, -dur]

mağşüd olmak [1] Gayenin gerçekleşmesi.

Cenâb-ı milk-i evlâdan irişdi emr-i kâtî' çün / Neden kim **oldı mağşüdi** ol iş anda hemân oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [mağşüdi oldı, -dı]

mağşüdün minnâ innâ murâdî [1] Bizden maksat murattır.

İnnî murâdun vâhidün murâdâ / **Mağşüdün minnâ innâ murâdî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 5). [mağşüdün minnâ innâ murâdî,]

mağşüduña yol irmek [1] Amacına ulaşmak.

Kün didi şerhe gelür mi 'acabâ ne ki murâd / Terk iderseñ bu murâdî **ire mağşüduña yol** (Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 3). [mağşüduña yol ire, -e]

mağşüm [1] Taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş.

Çün 'atâ-yı bî-nihâyetdür senüñ şânuñda cüd / Kâsım oldı senden oldı cümleten **mağşüm** heb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [mağşüm,]

ma'külât [3] Akulla bilinebilir, akulla ispatlanabilir şeyler.

Mürtefi' kıldum anı ben cümle **ma'külâtıdan** / İrtifâ' itmekdedür katında her dem rif'atüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [ma'külâtıdan, -dan]

Menzil-i 'ulyâda lâmi'dür rumûz-ı gayb u 'ayn / Fikr-i bî-had oldı menkülât u **ma'külâtıdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [ma'külâtıdan, -dan]

Zât-ı pākūndür müberrâ cümle **ma'külâtıdan** / 'Aql-ı müdrik varımız güş itme menkülâtıdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 1). [ma'külâtıdan, -dan]

māl [13] Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Âlem-i fânî bilürseñ pes nedendür bu tama' / Cümle **māl** kor gidersin ol saña hasret yiter (Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 4). [māl, -ı]

mālâ māl [1] Çok dolu, dopdolu.

Revnağ-ı 'umr-ı men âverde zi-'umreş en yâr / Ben nice şükürin anuñ kılmayayın **mālâ māl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4). [mālâ māl,]

māl ile cāh [2] Mal ile makam.

Devlet anuñ ki terk ide **māl ile cāhını** / Şanma Murâdî devleti tâc ü kemerdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 5). [māl ile cāhını, -ı, -(n)ı]

Kuru gavğâsını arduña atğıl sen bu dünyānuñ / Kamu **māl ile cāhuñ** kalmayısar saña bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 3). [māl ile cāhuñ, -un]

māl olmak [1] Servet olmak.

Çam u endüh-ı dünyâdan elüñ çek hâsılı yokdur / Ne deñlü **māl olursa** bî-bahâdur âhırı elbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 4). [māl olursa, -ur, -sa]

māl u cāh [4] Mal ve makam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ber-karâr olmaz fenâdur 'ömrü dünya **māl u cāh** / Küll-i şey'e nâzır olğıl her birinden 'ibret al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [māl u cāh,]

māl u cāh u 'izzet [1] Mülk, mal, mevki; makam, izzet; şeref.

Bilürsin çünki fânîdür bu **māl u cāh u 'izzetler** / İki günlük şafâ için nedendür olasin mağrūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 2). [māl u cāh u 'izzetler, -ler]

māl u milk [2] *Mal mülk, servet, zenginlik.*

Cihāna aldanuben kalma çün fenā olıser / Bu **māl u milki** nidersin ki çün hebā olıser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 1*). [*māl u milki, -i*]

Tâc ü taht u **māl ü mülk** ü iki dünyâyı bile / Kim kabûl itmezse anuñ müntehâsın añlağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 2*). [*māl ü mülk,]*

māl ü 'ayāl [1] *Mal ve geçindirmek zorunda olunan kimseler.*

Sen baña yâr olalı ben geçmişem her yârden / Cümleten baña 'adû olmuş durur **māl ü 'ayāl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 2*). [*māl ü 'ayāl,]*

mālâ kelâm [1] *Söz götürmez, diyecek yok.*

Serverüñ **mālâ kelâmın** şerh iden etvârda / Âşinâyı sırâ emr-i hâl ile destûrdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2*). [*mālâ kelâmın, -m*]

mā lāma'a illā bi-kemālin ve te'ālā [1] *Ancak kemal ve yücelik ile parıldadı.*

Mā lāma'a illā bi-kemālin ve te'ālā / Ey pertev-i 'aks-i ruhuñ envârı hüveydā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 1*). [*mā lāma'a illā bi-kemālin ve te'ālā,]*

malik [2] *Sahip.*

Bu Murâdî derdinüñ dermânını kim bilmese / Her huşuşa **mālik** ise dimezem hâzık aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 5*). [*mālik,]*

Ger ğināya **mālik** iseñ eyle kânî' nefsuñı / İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3*). [*mālik,]*

mālike'l-mülük [1] *Hükümdarların sahibi, Allah.*

Yā **mālike'l-mülük** ve yā 'ālime'l-hafā / Yā kâşife'l-kürübî leke'l-hamdü ve's-senā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1*). [*mālike'l-mülük,]*

mālik-i hayl ü haşem [1] *Atlı ordu ve maiyetinin sahibi.*

Ġarrā olma bu cihānuñ bir iki gün 'ömrine / **Mālik-i hayl ü haşemler** sine-çāk olmuş yatur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2*). [*mālik-i hayl ü haşemler, -ler*]

mālik olmak [1] *Sahip olmak.*

Lāyık-ı dîdār olur mı her göze **mālik olan** / Herkes olur mı cihān içinde şāh-ı kām-yāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 3*). [*mālik olan, -an*]

ma'lūm [8] *Bilinen, bilinmiş, öğrenilmiş, belli, herkesin bildiği. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ālūde-i maḥabbete şordum hikāyetüm / **Ma'lūmı** üzre söyledi aşl-ı rivāyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1*). [*ma'lūmı, -ı*]

ma'lūmât [1] *Herkeşe bilinen, malum şeyler.*

Rāhber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol / Dersin istihrāc iderseñ iste **ma'lūmât-dan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 2*). [*ma'lūmât-dan, -dan*]

ma'lūm-ı hāl olmak [1] *Bilinen durumun oluşması.*

'Arz itdi kudret-i evce özine ihtiyāc / **Ma'lūm-ı hāl oldu** yine kendü hālîne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 4*). [*ma'lūm-ı hāl oldu, -dı*]

ma'lūm itmek [2] *Açıklamak; ortaya çıkarmak.*

Nice kim 'aklumu pervāze kodum rāz oldum / Nice **ma'lūm idinem** rāzumı pervāz oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1*). [*ma'lūm idinem, -in, -em*]

'İlmümüz **ma'lūm idinmez** hiç kes / Şānuñ olmazsa buña kılmā heves (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 2*). [*ma'lūm idinmez, -in, -mez*]

ma'lūm olmak [2] *Bilinmek, anlaşılacak.*

Çün şürü' itdüm didi şer' ile meşrû' añlağıl / Tā ki **ma'lūm ola** saña cümle sevdā vü sefid (*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5*). [*ma'lūm ola, -a*]

Dildedür rāz-ı nihānum sendedür 'ayn-ı me'āl / Hāmd oldur kim saña **ma'lūm olupdur** ḥasb-ı hāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 1*). [*ma'lūm olupdur, -up, -dur*]

ma'mūl olmak [1] *İmâl edilmiş, yapılmış, işlenmiş olmak.*

'Ālemde nedür 'ilm ile **ma'mūl olan** işdür / Men kâne lehü kâne ve-lem kâne 'adilā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 6*). [*ma'mūl olan, -an*]

ma'mūr [2] *Güzel, bayındır, bakımlı. II Mutlu, şen.*

Hüsnüñi 'ālemde bildüm 'ilm ile meşhūr imiş / 'İlmüñi her kim bile 'ālemde ol **ma'mūr** imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 1*). [*ma'mūr,]*

Zāhîr u bātını **ma'mūr** yüzi nūr-ı mübîn / Tā ebed zāhîr olanlar aña ḥurrem olsa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 4*). [*ma'mūr,]*

ma'mūr-ı kudret [1] *Gücün bayındır, şen, gelişmiş yapışı.*

Eyledi ma'mūr-ı kudret ibtidā baña esās / Münhedim olmaz o kim kâdir anı termim ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3*). [*ma'mūr-ı kudret,]*

ma'mūr-ı peydā olmak [1] *Görünür, aşikar şekilde mamur, şen olmak.*

Şadık olmayan talebde bulmadı ma'nāya yol / **Olmayan ma'mūr-ı peydā** bulmadı peydāya yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 1*). [*ma'mūr-ı peydā olmayan, -ma, -(y)an*]

ma'mūr itmek [2] *Geliştirip güzelleştirmek, bayındır duruma getirmek.*

Ḥarāb-ābād-ı 'ālemde eyā dil olmağıl mesrūr / Duruş aña derünüñ ḥānesini idesin ma'mūr

(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [ma'mûr idesin, -e, -sin]

Seni sevmekde **ma'mûr itmeyen** vîrâne-i kâlbîn /
Düşüp âteşlere şâhum dil-i vîrânesi yansun
(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [ma'mûr itmeyen, -me, -(y)en]

ma'mûr kılmak [2] İmar etmek, yapılandırmak; daha iyi hale getirmek. II Sevindirmek.

Dîde âbindan gönül şehrini gel **ma'mûr kıl** / Yıl
gibi 'ömrün geçer sen şanma kim yilden durur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [ma'mûr kıl,]

Dil ü cân milkini âbâd idüp **ma'mûr kıl** yâ Rab /
Senün gayrûnden âzâd eyle gel lûtf eyle şâd eyle
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [ma'mûr kıl,]

ma'mûr olmak [4] Bayındır olmak, imar edilmiş olmak, gelişip güzelleşmiş duruma gelmek. II Mutlu olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî iste kim dünyân ile uhrân **ola ma'mûr** /
'Înâyâtın karîn itsün saña ol hâlık-ı dâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 5). [ma'mûr ola, -a]

ma'nâ [117] Anlam, kavram.

Yine **ma'nâda** bilinmiş durur ma'nâsı icmâlâ /
Murâduñ mümkün olmaz kim bilime vech-i
ma'nâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [ma'nâda, -ds]

Yine ma'nâda bilinmiş durur **ma'nâsı** icmâlâ /
Murâduñ mümkün olmaz kim bilime vech-i
ma'nâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [ma'nâsı, -sı]

Bildi Murâdî virdini eyledi **ma'nâ** ârzü / Senün
içün diler seni dâ'im ider du'â saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 5). [ma'nâ,]

Sen Murâdîñün kelâmın beyyinât emrinde bil /
Gayrı **ma'nâ** kılmazun kalbün tefekkür el-hâzer
(Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 5). [ma'nâ,]

Mürşidün şânında komışdur çü hâll-i müşkilât /
Lîk **ma'nâda** kelâmı mantık-ı esrâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [ma'nâda, -da]

Tahsîn idüp bu kavıl ile **ma'nâya** cümlesi / Açdı
Murâdî hâl ile hâkk-ı makâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 5). [ma'nâya, -ya]

Şağı şayru aña ey dil şayruy şağı añağıl / İster
iseñ ger bu **ma'nâdan** kılasın 'uğde-hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 3). [ma'nâdan, -dan]

Murâduñ bu kelâmına kim ola diye **ma'nâyı** / Bu
yirdedür ki bunda cümle a'lem oldılar echel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [ma'nâyı, -(y)ı]

Hep beyânumdur Murâdî cümleten şerh ü beyân /
Şerh ü **ma'nâ** aňlamam şerh ü beyânım oldıñın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 5). [ma'nâ,]

Murâdî ko bu **ma'nâyı** hemân eyle temâşâyı /
Bilürseñ dürr-i deryâyı müşâbih olduñ insâna
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5). [ma'nâyı, -(y)ı]

Kitâb-ı harfe ne **ma'nâ** dimiş durur 'ulemâ / Ki
'ârifün nazarı harfî cümlesine güvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [ma'nâ,]

Ger bilür iseñ Murâduñ mîm ü **ma'nâsı** nedür /
Andan anlarsañ benüm bu 'arz ile hem kâlümü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 5). [ma'nâsı, -sı]

Ger bilür iseñ Murâduñ mîm ü **ma'nâsı** nedür /
Andan anlarsañ benüm bu 'arz ile hem kâlümü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 5). [ma'nâsı, -sı]

II Hakikat, asıl.

Netâyic kapladı iki cihânı kabz ü baş ile /
Heyûlada hüveydâdur ne kim var cümleten **ma'nâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [ma'nâ,]

Eyâ yâ eyyühe'l-aḥbâb gelün size açam bir bâb /
Ne kim dirsem hemân deryâb ne **ma'nâ** kim ola
her câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [ma'nâ,]

Eyâ yâ eyyühe'l-aḥbâb gelün size açam bir bâb /
Ne kim dirsem hemân deryâb ne **ma'nâ** kim ola
her câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [ma'nâ,]

Şerâyit 'ilm-i zâhirdür velî şüret-perest olma / O
zâhirdür ma'ânî gör murâd olan odur **ma'nâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [ma'nâ,]

"Limeni'l-mülk"e istedüm **ma'nâ** / Didi "Faşbir
bi-hükmihi şabrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 3). [ma'nâ,]

Şerḥ oldı baña ma'nî şâriḥdür anı 'âlem / Bir
nokṭayı hâll eyler her kim ki bile **ma'nâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [ma'nâ,]

'Acebde kaldı bu rûḥum benüm bu ma'nâda / Bu
mihr-i ḥubb ile mihrümden ayırudur **ma'nâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [ma'nâ,]

'Acebde kaldı bu rûḥum benüm bu **ma'nâda** / Bu
mihr-i ḥubb ile mihrümden ayırudur ma'nâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2). [ma'nâda, -da]

Eger ma'nî dilerseñ sen mu'ayyen aña ma'nâdan
/ Ne **ma'na** bil ki bî-ma'nâ olupdur hep "ulü'l-
elbâb" (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [ma'na,]

Eger ma'nî dilerseñ sen mu'ayyen aña **ma'nâdan**
/ Ne ma'na bil ki bî-ma'nâ olupdur hep "ulü'l-
elbâb" (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [ma'nâdan, -dan]

Murâduñ kelâmında **ma'nâ** bilinmek 'asîr / Meger
kim beyân eyleye ol ḥabib-i nesîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 5). [ma'nâ,]

Cân ü ten terkin uranlar buldılar **ma'nāya** yol / Ey Murādī tārık olandur cihān-ı ma'rifet (*Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 5*). [*ma'nāya, -(y)a*]

Şerh-i **ma'nā** haberin bildi şu kim virdi Hudā / Yoksa **ma'nā** haberin kim bile ey dil heyhāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 174, Beyit 4*). [*ma'nā,]*

Teferrüc eyle ālāyı gider dünya vü 'uqbāy / Bilürseñ işbu **ma'nāy** başuñda var imiş devlet (*Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 4*). [*ma'nāy, -(y)ı*]

Sendedür ey dil yine ma'nāda **ma'na** munderic / Sende peydādur yine peydāda peydā munderic (*Murādī Dīvānı, Gazel 220, Beyit 1*). [*ma'na,]*

Sendedür ey dil yine **ma'nāda** ma'na munderic / Sende peydādur yine peydāda peydā munderic (*Murādī Dīvānı, Gazel 220, Beyit 1*). [*ma'nāda, -da*]

Egerçi vird ile nāmın kılur elfāz ile takdīs / Velī esrār ile **ma'nā** bize eyler neler ilhāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 229, Beyit 4*). [*ma'nā,]*

Gerek aşlnda her demde kıla 'ākıl 'atā ilhāh / 'Alā'imden ne ma'nādur ki ibrām idesin **ma'nā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 230, Beyit 2*). [*ma'nā,]*

Gerek aşlnda her demde kıla 'ākıl 'atā ilhāh / 'Alā'imden ne **ma'nādur** ki ibrām idesin ma'nā (*Murādī Dīvānı, Gazel 230, Beyit 2*). [*ma'nādur, -dur*]

Bes durur 'aşıklara **ma'nā** yüzinden bir nişān / Ten hicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 237, Beyit 4*). [*ma'nā,]*

Gel Murāduñ diñlegil 'ilm ile **ma'nā** sözlerin / Tā ki vire añlamağūñ saña ḥallāk-ı mecīd (*Murādī Dīvānı, Gazel 241, Beyit 6*). [*ma'nā,]*

Hudā vāhiddür aña pes şerīki yok nazīri yok / Bu **ma'nay** oñat fehm it ḥaḳīkat 'ilm-i imāndur (*Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 3*). [*ma'nay, -(y)ı*]

Rızā-yı Ḥaḳḳı elden ḳoma rāh-ı şer'ı tūt dā'im / Murādī işbu **ma'nāy** bilenler kāmīl insāndur (*Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 5*). [*ma'nāy, -(y)ı*]

Murādī behre isterseñ ḳoma kendūñde sen zerre / Bu yirde çāk olur zehre bu **ma'nā** gizlū ma'nādur (*Murādī Dīvānı, Gazel 297, Beyit 5*). [*ma'nā,]*

Murādī behre isterseñ ḳoma kendūñde sen zerre / Bu yirde çāk olur zehre bu ma'nā gizlū **ma'nādur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 297, Beyit 5*). [*ma'nādur, -dur*]

Heyülā ḥükmini maẓhar velīkin zāhib olmışdur / Ne **ma'nādur** bu ma'nāyı bilürseñ olasun tekrār (*Murādī Dīvānı, Gazel 305, Beyit 3*). [*ma'nādur, -dur*]

Heyülā ḥükmini maẓhar velīkin zāhib olmışdur / Ne ma'nādur bu **ma'nāy** bilürseñ olasun tekrār (*Murādī Dīvānı, Gazel 305, Beyit 3*). [*ma'nāy, -(y)ı*]

'İyān -ı bī-'ayānuñdan geçerseñ bā-'ayān olduñ / Bu **ma'nāy** bilen kimse iki 'ālemde bihterdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 3*). [*ma'nāy, -(y)ı*]

Ey Murādī merd olan meydān-ı 'işka cân atar / Küntü kenzen sırrını sırr ile **ma'nāsındadır** (*Murādī Dīvānı, Gazel 324, Beyit 5*). [*ma'nāsındadır, -sı, -n, -da, -dur*]

Vuşlat-ı yāre gönül meyl ideli divānedür / Munderic her dürlü **ma'nā** lik bir ferzānedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 328, Beyit 1*). [*ma'nā,]*

Yazdı ḳudret kātibi ḳudret yediyle bir kelām / Ḥalvet oldı dil anuñ meşğul **ma'nāsındadır** (*Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 3*). [*ma'nāsındadır, -sı, -n, -da, -dur*]

Bildi ol **ma'nāy** çün kim ḡayra ister ittılā' / Her neye kim muṭṭālī'dür şükr-i ālāsındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 4*). [*ma'nāy, -(y)ı*]

Şerh-i miḳdārındadır her kişinūñ 'ayn-ı kelām / Bu Murāduñ noḳṭa-i nuṭḳında **ma'nā** söylenür (*Murādī Dīvānı, Gazel 343, Beyit 5*). [*ma'nā,]*

Bilmedi kimse Murāduñ sözleri **ma'nāsını** / Her kişi zu'mınca bir vech ile bürhan itdiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 348, Beyit 5*). [*ma'nāsını, -sını*]

Ey Murādī kimse añlamaz bu sırruñ ma'nāsın / Ḳul huva'llahu eḥād men ḳāle **ma'nā** sendedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 358, Beyit 5*). [*ma'nā,]*

Muntazır 'ışk içre gördüm bir nice **ma'nā** sıfat / Kimisi sāhilde seyr eyler kimi deryādadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 368, Beyit 2*). [*ma'nā,]*

Perdeyi aşmaḳda bildūñ mi nedür **ma'nāya** rāh / İnkişāfından berü cānibde ḳılmaz i'tibār (*Murādī Dīvānı, Gazel 372, Beyit 2*). [*ma'nāya, -(y)ı, -a*]

Cân ü ten arayışın şüretde seyr itseñ ne var / 'Ārif-i yektāya **ma'nāsın** hüveydā gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 411, Beyit 4*). [*ma'nāsın, -sı, -n*]

Sen baña maḥbūbsın zāhirde gerçi dostum / **Ma'nāda** şevḳuñı iz'ān itdigüm senden durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 415, Beyit 2*). [*ma'nāda, -da*]

Ḳurtaramadı serin şol kişi ḡafletdedür / Añla bu **ma'nāları** olmayasın dālliden (*Murādī Dīvānı, Gazel 493, Beyit 3*). [*ma'nāları, -lar, -ı*]

Sulṭān-ı 'ışk olanlar **ma'nāda** pādīşādur / Ḡavvāş-ı baḥr olanlar ḥikmetle āşinādur (*Murādī Dīvānı, Gazel 503, Beyit 1*). [*ma'nāda, -da*]

Ḥarf ile nuḳaṭ geldi bir yire kelām oldı / Bu 'ilm ile bu **ma'nā** peydā neden olmışdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 508, Beyit 4*). [*ma'nā,]*

Murādī ḳalmadı **ma'nā** bilenler / Ne görseñ şüret-i dīvāra beñzer (*Murādī Dīvānı, Gazel 520, Beyit 5*). [*ma'nā,]*

Sebak almaḳda pes dil oldı esbak / Ḳamu 'allāmeye **ma'nā** olupdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 521, Beyit 4*). [*ma'nā,]*

Ma'nāda gayb ile aña yār ile tenhādayuz / Gerçi kim cānā görürsin 'ayn ile peydādayuz (Murādī Dīvānı, Gazel 547, Beyit 1). [ma'nāda, -da]

Remz ü ma'nādan gözet kim saña **ma'nā** remz ider / Yoḥsa bu aḥvāl ü etvārī lisān şerḥ eylemez (Murādī Dīvānı, Gazel 549, Beyit 4). [ma'nā,]

Remz ü **ma'nādan** gözet kim saña ma'nā remz ider / Yoḥsa bu aḥvāl ü etvārī lisān şerḥ eylemez (Murādī Dīvānı, Gazel 549, Beyit 4). [ma'nādan, -dan]

Bizi şüretde gördüñ pādīşāyuz / Velī **ma'nāda** bir kemter gedāyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 1). [ma'nāda, -da]

Mu'ammādur ki **ma'nāsın** bilimezler zevī'l-ma'nā / Murādīnūñ lisānından ki feyz eyler neler feyyāz (Murādī Dīvānı, Gazel 649, Beyit 5). [ma'nāsın, -sı, -n]

Gel imdi añağıl **ma'nā** nedür bilgil esāsından / Beyānından beyān alğıl koyupdur cümleye eşrāt (Murādī Dīvānı, Gazel 652, Beyit 3). [ma'nā,]

Aşdı çü miftāhını bāb-ı riyāz üstine / Oldı bu **ma'nāya** bes ins ile cān muṭṭālī (Murādī Dīvānı, Gazel 661, Beyit 4). [ma'nāya, -y, -a]

Fürüg-ı 'ilm-i üladan olupdur muktebes cümle / Müferrihdür bu **ma'nalar** bilen zāhir durur el-ḥaḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 676, Beyit 2). [ma'nalar, -lar]

Murādī işbu **ma'nā** fehmini bilmediler kimse / Bu yirde cümle 'aql-ı 'ālemin kāsır durur el-ḥaḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 676, Beyit 5). [ma'nā,]

Men lehū'l-emrük nedür emrinde **ma'nā** aḥlamak / Hāzin-i kudretde pes sırr ile ifşā aḥlamak (Murādī Dīvānı, Gazel 684, Beyit 1). [ma'na,]

Cān ü cānānuñ arasın ḥall ider mi iftirāk / Şüretā izhār iden **ma'nāda** olmaz yaḥşı baḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 693, Beyit 1). [ma'nāda, -da]

Ma'anī gencine ḥāzin olaldan / Kāmu **ma'nāda** ma'nā oldı el-ḥaḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 708, Beyit 2). [ma'nāda, -da]

'Uluvv-ı himmete aşlā ṭayanmaz bil cibāl el-ḥaḡ / Bu **ma'nā** üzredür cümle kabūlī ḥāş ile 'āmuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 717, Beyit 2). [ma'nā,]

İsmüñdedür müsemma ṭalibdedür bu **ma'nā** / Ben eyledüm temennā ismüñdedür ḥışālūñ (Murādī Dīvānı, Gazel 748, Beyit 4). [ma'nā,]

Kāf u nūnı zāhirā kıldı sebeb bi'l-ittifāk / Līk **ma'nā** aḥlanılmayınca olmaz 'uḡde ḥal (Murādī Dīvānı, Gazel 755, Beyit 2). [ma'nā,]

Eyledüm **ma'nāda** muḥkem itihād ey zū-fünün / Pes küşād itdüm çü urdum ma'rifet gencine el (Murādī Dīvānı, Gazel 755, Beyit 4). [ma'nāda, -da]

Şubḥ-dem innī ena'llāh āyetin iz'ān kıl / Şerḥ ü **ma'nāsı** nedür aḥlayuben tḡān kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 761, Beyit 1). [ma'nāsı, -sı]

Şādık olmayan talebde bulmadı **ma'nāya** yol / Olmayan ma'mūr-ı peydā bulmadı peydāya yol (Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 1). [ma'nāya, -(y)a]

Kem lebestük bilmeyen **ma'nā** vü sırrından ḥaber / Ḥvāb-ı ḡafletde ḡalupdur bulmadı me'vāya yol (Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 3). [ma'nā,]

'Ārifūñ 'urḡında demdür çün maḥabbet demleri / Laḥmeke laḥmi varup **ma'nāsına** el urdı el (Murādī Dīvānı, Gazel 767, Beyit 4). [ma'nāsına, -sı, -n, -a]

Nāzil-i ḡudsīde mestür oldı menzil **ma'nāsı** / İktibas itdüm çü nurın oldı her ni'met ḥalāl (Murādī Dīvānı, Gazel 773, Beyit 3). [ma'nāsı, -sı]

Gel bu **ma'nāyı** eger ḥāfız iseñ fehmüñde / Cümle erkānı bilürsin saña yokdur müşkil (Murādī Dīvānı, Gazel 792, Beyit 4). [ma'nāyı, -y, -ı]

Eger 'işḡuñda gerçekteñ gerekdür da'vāya **ma'nā** / Maḥabbetde zaman vardur baña ol anı göstergil (Murādī Dīvānı, Gazel 810, Beyit 2). [ma'nā, -(y)a]

Gel berü **ma'nā** yüzinden al niḡāb / Gözlerüñde ger sebel var ise sil (Murādī Dīvānı, Gazel 837, Beyit 4). [ma'nā,]

Genc-i ma'nā-yı nihāyetdür bu / Kılmasun kimse bu **ma'nāda** cedel (Murādī Dīvānı, Gazel 840, Beyit 3). [ma'nāda, -da]

İstediler çün Murādiden bu **ma'nādan** ḥaber / Şevḡden yaş yirine bir çeşm-i ḥün-bār istedüm (Murādī Dīvānı, Gazel 876, Beyit 5). [ma'nādan, -dan]

'İlm-i ḥikmetden ḥaberdār ol yūri ey muḥterem / Tā ki **ma'nānūñ** ḥişārı üzre naşb ola 'ālem (Murādī Dīvānı, Gazel 885, Beyit 1). [ma'nānūñ, -nun]

Ey Murādī gel tefekkür eyle ma'nā remzini / Şimdi bu **ma'nāda** gör nice mu'ammā eyledüm (Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 5). [ma'nāda, -da]

Ma'nāyı aḥladı şü ki **ma'nādan** el yudı / Var oldı şol ki kıldı vücūdın 'adem 'adem (Murādī Dīvānı, Gazel 931, Beyit 3). [ma'nādan, -dan]

Ma'nāyı aḥladı şü ki **ma'nādan** el yudı / Var oldı şol ki kıldı vücūdın 'adem 'adem (Murādī Dīvānı, Gazel 931, Beyit 3). [ma'nāyı, -y, -ı]

Bizi şerḥ eylemez şāriḡ ḥaber bilmez bu **ma'nādan** / Çü kendi nefsini bilmez ne bilsün sırr-ı esrādan (Murādī Dīvānı, Gazel 984, Beyit 1). [ma'nādan, -dan]

Cür'adan mest oldı ba'zı ba'zı oldı dāliden / Gel bu **ma'nāyı** nişānuñ eyle kıl ḥāṭır-nişān (Murādī Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 4). [ma'nāyı, -y, -ı]

Ġarḡa-i baḡr-ı fenāyam gerçi zāhirde velī / Cümleden efḡal durur **ma'nāda** bu iz'ān-ı men (Murādī Dīvānı, Gazel 1075, Beyit 2). [ma'nāda, -da]

Ey Murâdî bu ‘ulûm-ı şüveriden **ma’nâ** / Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes Yâ-Sîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [ma’nâ,]

Şâhib-i nutka mecâl olmadı bu **ma’nâda** / Cümleten nâmı eger kılsa dañı vird-i zebân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2). [ma’nâda, -da]

Kâf u nûndan dileyen şerh ile **ma’nâ** haberin / Cây-ı maşşûda varup ‘avn ile añlar eserin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 1). [ma’nâ,]

Nice derk-i bañr ide bir kañre-i nâ-bedîd / Bu **ma’nâyı** bilmezseñ olduñ mine’z-zâlimîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [ma’nâyı, -(y)ı]

Buldı çün intihâ bu dil eyledi yine ibtidâ / Münderic oldu külliya **ma’nâyı** eyledi peyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 4). [ma’nâyı, -(y)ı]

Bir ‘acâ’ib **ma’nâ** izhâr eyledi yine Murâd / Noktasın şerh eylemez cem’ olsalar dünyâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 5). [ma’nâ,]

Ma’nâyı fehm itmediler cümleten ‘allâmeler / Mes’ele hâl olmayuben kaldı pes **ma’nâ** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 3). [ma’nâ,]

Ey zebânın depreden elfâza **ma’nâ** bilmedüñ / Şüret-i hükümünde gör yazmış mı tuğrâ elbine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [ma’nâ,]

Râkî’-i sâcidde aşl olmaz ne şüret hâceti / İster iseñ gözle **ma’nâyı** kamu ef’âl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [ma’nâyı, -(y)ı]

Bilâ-harfın nedür kâli gel imdi añla **ma’nâyı** / Murâdî buldı aqşâyı çü söyler dem-be-dem Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 5). [ma’nâyı, -(y)ı]

Murâduñ şerh-i ma’nâsı beyân-ı bî-‘ayân oldu / Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet **ma’nâyı** elhamda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [ma’nâyı, -(y)ı]

Şürû’ oldukça levhûñ şafhasına ‘ilmüñ imlâsı / Bilinmiş idi **ma’nâsı** kitâb-ı kalb-i inşâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3). [ma’nâsı, -sı]

Elem neşrah dinildi kâlibuñ kalbinde **ma’nâda** / Velî ma’nâsı kalb içre olur mektûb-ı inşâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 1). [ma’nâda, -da]

Elem neşrah dinildi kâlibuñ kalbinde ma’nâda / Velî **ma’nâsı** kalb içre olur mektûb-ı inşâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 1). [ma’nâsı, -sı]

Ne kılsun gayrı gavğâyı ya sevdâyı temâşâyı / Çü bildi gizlü **ma’nâyı** kamudan aña pervâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 2). [ma’nâyı, -(y)ı]

Bilâ- şarik n’ider fânî gel imdi añla **ma’nâyı** / Murâdî buldu aqşâyı çü söyler dem-be-dem Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 5). [ma’nâyı, -y, -ı]

Eger ki **ma’nâ** ile fañl olursa saña karîn / Ne deñlü var ise şüret olur hicâb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [ma’nâ,]

Ma’nâ hicâbından çün ol ma’nâ yüzün keşf eyledi / Dîvânelik terkin kılup cân hûş-yâr oldu yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 2). [ma’nâ,]

Remz ü **ma’nâsın** diyüp eltâfını beñl eyleyüp / Pes hayâsından vücûdın garkâ-i âb eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 4). [ma’nâsın, -sın]

‘İtâbuñ neydi **ma’nâsı** gönül çün aşınâ oldu / Ne cevri itdünse cevri olmaz bize zevk u şafâ oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [ma’nâsı, -sı]

Hüve’l-mahbûbü mahbûbün lehü’l-añfâ mine’l-mahfî / Hemân bir sırr-ı ‘aşıkdu viren **ma’nâda** ma’nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 4). [ma’nâda, -da]

Tecelliden karar itmez gönül ister tecellâyı / Tecellî ‘aynına gelmez diler keşf ide **ma’nâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [ma’nâyı, -y, -ı]

Hayâl-i terk-i şüretten görünmez hâlet-i ma’nâ / İrağ ol gayrıdan aña yakın ol gözle **ma’nâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 3). [ma’nâyı, -y, -ı]

Tesellâdan karar itmez gönül ister tecellâyı / Tecellâ ‘aynına gelmez diler keşf ide **ma’nâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [ma’nâyı, -y, -ı]

Müctemi’ oldu gönül ‘ışk ile **ma’nâ** didi / Her ne ki ma’nâ didi remz-i mu’ammâ didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 1). [ma’nâ,]

Müctemi’ oldu gönül ‘ışk ile ma’nâ didi / Her ne ki **ma’nâ** didi remz-i mu’ammâ didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 1). [ma’nâ,]

Şu’â’-ı şems-i neyyirden ne ma’zi añlasun **ma’nâ** / Eger çeşmünde revnağ var ise gör sen de şan’atdan (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 14, Beyit 2). [ma’nâ,]

ma’nâ getürmek [1] Anlam getirmek, anlamlandırmak.

Var ise sendedür ‘ışk-ı İlâhî / **Getür** bu da’vîye **ma’nâ** miyâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 4). [ma’nâ getür,]

ma’nâ olmak [1] Anlamın oluşması.

Ma’ânî gencine hâzin olaldan / Kamu ma’nâda **ma’nâ** oldu el-hağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 2). [ma’nâ oldu, -dı]

ma’nâ remzi [1] Anlamın işareti, gizemi.

Ey Murâdî gel tefekkür eyle **ma’nâ remzini** / Şimdi bu ma’nâda gör nice mu’ammâ eyledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [ma’nâ remzini, -(n)i]

ma’nâ fıflı toğmak [1] Anlam çocuğunun doğması. II Yeni ifâdelerin, deyişlerin ortaya çıkması.

Şimdi **ma'nā tıflı toğmazdı** fu'aduñdan Murād / Şir-i hikmet virmese idi hidāyet dāyesi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1486, Beyit 5*). [*ma'nā tıflı toğmazdı, -maz, -dı*]

ma'nā virmek [5] Mana, anlam vermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āferīn hāblū'l veridūñ nazmına **ma'nā viren** / Naḥnū akreb āyeti tefsīrine olmaz yaşaḳ (*Murādī Dīvānı, Gazel 693, Beyit 3*). [*ma'nā viren, -en*]

ma'nā-yı bā-ma'nā [1] Derinliği olan anlam.

Levh-i maḥfūzuñ hafīzi her zamān / Eyler ol **ma'nā-yı bā-ma'nā** beyān (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 4, Beyit 3*). [*ma'nā-yı bā-ma'nā,]*

ma'nā-yı bismi'llāh [1] Besmelenin anlamı.

Mu'ammā bilmeyen bilmez nedür **ma'nā-yı bismi'llāh** / Bilen Raḥmānı erḥamdan Raḥīm oldu ziyā oldu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 2*). [*ma'nā-yı bismi'llāh,]*

ma'nā-yı dil [1] Gönül anlamı; hakikati.

Ma'nā-yı dilde yazdı gönül levhine kalem / Her kim ki ola fān aña 'ışk intihā yiter (*Murādī Dīvānı, Gazel 470, Beyit 3*). [*ma'nā-yı dilde, -de*]

ma'nā-yı ḥaḳīḳat [1] Gerçek, hakiki anlam.

Bu vücūdum 'ālem içre kat kat-ender kat kıl / Tā ki **ma'nā-yı ḥaḳīḳatden** haber ḳalbūñ ala (*Murādī Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 5*). [*ma'nā-yı ḥaḳīḳatden, -den*]

ma'nā-yı 'ışk [1] Aşkın anlamı, derinliği.

Ma'nā-yı 'ışkı bilmiş idüm şerḥin istedüm / Şerḥinden añladum yine luṭfuñ su'ālını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1531, Beyit 3*). [*ma'nā-yı 'ışkı, -ı*]

ma'nā-yı ihlās [1] İhlas Süresinin anlamı.

Eger ümmü'l-kitāb içre bilürseñ **ma'nā-yı ihlās** / Eger hıfz-ı 'ulūm itdünse gel Kur'ānı göstergil (*Murādī Dīvānı, Gazel 810, Beyit 3*). [*ma'nā-yı ihlās,]*

ma'nā-yı ülfet [1] Yakınlığın, dostluğun anlamı.

Gönül levhine cün naḳḳāş-ı ḳudret / Yazupdur evvelā **ma'nā-yı ülfet** (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 9, Beyit 1*). [*ma'nā-yı ülfet,]*

ma'nā-yı ümmü'l-kitāb [1] "Ümmü'l-kitāb"ın manası: "Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır." (Kur'an-ı Kerim, Ra'd Suresi 13/39) ayetinden iktibastır.

Oḳındı kelām-ı mümeyyiz menābirde cün / Bilindi şühūd ile **ma'nā-yı ümmü'l-kitāb** (*Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 4*). [*ma'nā-yı ümmü'l-kitāb,]*

ma'nā-yı vücūd [1] Varlığın anlamı, varlıktaki derinlik.

Ma'nā-yı vücūda gelmişem ben / Mübhemde ḳalurdı çok ma'ānī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1568, Beyit 2*). [*ma'nā-yı vücūda, -a*]

ma'nā yüzün [2] Mana yüzü; manevi incelikler.

Ma'nā yüzine dil ki kaçan çekse niḳābı / Ğāyet nazarumla benüm im'ān arasunlar (*Murādī Dīvānı, Gazel 453, Beyit 4*). [*ma'nā, yüzine*]

Ma'nā hicābından cün ol **ma'nā yüzün** keşf eyledi / Dīvānelik terkin ḳırup cān hūş-yār oldu yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 2*). [*ma'nā yüzün, -, -n*]

mānend [5] Benzer, eş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ālemde 'ışḳa beñzer olmadı bir leṭāfet / Ammā ki vaşla **mānend** olmadı bir ḥalāvet (*Murādī Dīvānı, Gazel 191, Beyit 1*). [*mānend,]*

mānend-i bī-cün [1] Eşi benzeri olmayanın benzeri.

Arayup bulmadı **mānend-i bī-cün** / Getürdi nice biñ Mūsā vü Hārūn (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 17, Beyit 4*). [*mānend-i bī-cün,]*

ma'nī [22] Anlam, mana.

Şerḥ oldu baña **ma'nī** şāriḥdür anı 'ālem / Bir nokṭayı ḥall eyler her kim ki bile ma'nā (*Murādī Dīvānı, Gazel 102, Beyit 4*). [*ma'nī,]*

Bu Murāduñ kelāmını diñle / **Ma'nī** bilmekde eyleme ihmāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 5*). [*ma'nī,]*

II Hakikat,öz.

Eger **ma'nī** dilerseñ sen mu'ayyen aña ma'nādan / Ne ma'na bil ki bī-ma'nā olupdur hep "ulū'l-elbāb" (*Murādī Dīvānı, Gazel 145, Beyit 4*). [*ma'nī,]*

Çü **ma'nī** remzini fikr eyledüm bildüm mu'ammāyı / Bu 'ilmi bilmek için virdi bir a'lā güher furşat (*Murādī Dīvānı, Gazel 185, Beyit 4*). [*ma'nī,]*

Elā iy ḳum fe-enzur **ma'nīsın** fehm eyleyen 'ārif / Fe-kebbirden fe-ṭahhirden dem urursañ gelür ḥālāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 3*). [*ma'nīsın, -sın*]

İhtiyāc itdüm ḳamu ḳārumdan anuñ ḳārını / İşbu **ma'nī** şerḥi ol dem ḥāṭıra ḳıldı huṭūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 333, Beyit 2*). [*ma'nī,]*

Ey Murādī kimse añlamaz bu sırıñ **ma'nīsın** / Ḳul huva'llahu eḥad men ḳāle ma'nā sendedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 358, Beyit 5*). [*ma'nīsın, -sın*]

'Ömr-i şafā egerçi telezzüz nazardadır / **Ma'nī** serī'-tuḥfe ile mā-ḥazardadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 478, Beyit 1*). [*ma'nī,]*

Çü âyine tutuşurlar misâl ile **ma'nî** / Teferrüc arada bir hûb-ter temâşâdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 491, Beyit 3*). [*ma'nî,*]

Laţîfûñ **ma'nîsin** aňlar ki bulan luţf ile behre / Hâbîr olur şü kim derk eyleye idrâk ile elţâf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 3*). [*ma'nîsin, -sin*]

Elf ü nûn ü yâ vü elf ü nûn u elf u elf u lâm / Hâdan aňlagıl hüviyyet **ma'nîde** im'ân kıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 761, Beyit 2*). [*ma'nîde,*]

Olmağıl hayvânveş her **ma'nîden** alğıl haber / Yolda kalma ac gözûñ âgâhı senden isterem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 873, Beyit 2*). [*ma'nîden, -den*]

Li nûslime dindi her vech ile olmadı mecâl / Pes bu remzûñ **ma'nîsini** gözledüm evkâtdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1048, Beyit 3*). [*ma'nîsini, -s, -i, -n, -i*]

Senden oldıysa münâsib ya tenâsüb 'uzvda / **Ma'nî** gözle şüreti қо geç bu menşübâtdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1088, Beyit 3*). [*ma'nî,*]

Gerçi menem zâhira kâ'id-i kûşe-nişin / Arz u semâvâtda **ma'nîde** seyyâr men (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1153, Beyit 2*). [*ma'nîde, -de*]

'İlm-i 'âlim kandedür echel durur bu **ma'nîde** / Mihr-bânum mihrini virdüm bu yağşı adına (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1248, Beyit 4*). [*ma'nîde, -de*]

Müntehâ-yı 'âkl irüben bilimez bir zerresin / Bu rumûzuñ **ma'nîsin** bilen bilür vicdân ile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1252, Beyit 3*). [*ma'nîsin, -si, -n*]

Ma'nîyi fehm itmediler cümleten 'allâmeler / Mes'ele hâl olmayuben kaldı pes ma'nâ yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1253, Beyit 3*). [*ma'nîyi, -(y)i*]

Ni'met-i kübrâdadur elhamdu lî'llâh zâtumuz / **Ma'nîmüz** 'irfân ile memlû dağı şükr ol deme (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1279, Beyit 2*). [*ma'nîmüz, -müz*]

Elifûñ **ma'nîsini** itmek için dil iz'ân / Cehd kıldı nice kez kaddi anuñ nûn oldı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1514, Beyit 2*). [*ma'nîsini, -si, -(n)i*]

Şüretten isteme haberi iste **ma'nîden** / Şüret nedür fenâda bilür çün likâsını (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1535, Beyit 2*). [*ma'nîden, -den*]

Ma'nî cemâline niķâb urdı gelüp celâl ile / Kıldı çoğını bî-'âkıl vech ile bu ri'âyeti (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1554, Beyit 3*). [*ma'nî,*]

ma'nîdâr [1] Ince, derin manalı.

'Ömr-i bünyâdın 'imâret kılmağı bilmez şüver / Ger mu'ammâ ister iseñ aňla **ma'nîdârdan** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1073, Beyit 4*). [*ma'nîdârdan, -dan*]

ma'nî-i aşlı [1] Asıl anlam.

Bu durur buña **ma'nî-i aşlı** / Emri ile тұrur kamu ne ki var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 527, Beyit 3*). [*ma'nî-i aşlı,*]

ma'nî-i bürhân [1] Delilin manası, anlamı.

Ma'nî-i bürhâna bürhân itdi bürhânın karîn / Cilve-i hûsn ü cemâli kıldı ra'nâ aňlamak (*Murâdî Dîvânî, Gazel 684, Beyit 2*). [*ma'nî-i bürhâna, -a*]

ma'ni-i zâhir [1] Görünen, bilinen mana, anlam.

Tefahhuş eyle sırruñda ki var mı **ma'ni-i zâhir** / Pes andan zâhir-i sırra kılasın iktizâ ilhâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 230, Beyit 3*). [*ma'ni-i zâhir,*]

ma'nî-i zât [1] Varlığının manası.

Elâ yâ eyyühe'l-aħbâb nedür **ma'nî-i zât** el-ħaķ / Eger aňlamak isterseñ görürsin yine yârümde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1297, Beyit 4*). [*ma'nî-i zât,*]

mâni' [3] Engel.

Kâdir-i muţlak çü sensin **mâni'üñ** yokdur senüñ / Ente sultânü'l-berâyâ ente Raħmânü'l-verâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 37, Beyit 4*). [*mâni'üñ, -ün*]

Çü men' olındı evâmirle hunta-i me'kûl / Ne ola hikmeti men' ide hûkmini **mâni'** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 660, Beyit 4*). [*mâni',*]

Çü çıkmak olmadı ħâcet enişde / Niçündür **mâni'i** nedür şu'ûda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1426, Beyit 3*). [*mâni'i, -i*]

mâni' olmak [1] Engel olmak.

Ey Murâdî çü saña her işi Ĥaķ kıldı 'ayân / Kim ola **mâni' ola** anı ki muhtâr kıla (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1350, Beyit 5*). [*mâni' ola, -a*]

mâni'-i memnû' [1] Men edilmiş, yasaklanmış olan.

Mâni'-i memnû'dan men' ile ger men' olasın / Saña pes elţâfını eyler 'ayân kıl iktirâs (*Murâdî Dîvânî, Gazel 217, Beyit 3*). [*mâni'-i memnû'dan, -dan*]

manşıb [1] Makam, rütbe, derece.

'Akıbet dünyâ geçer çün kim bilürsin ey gönül / Ne umarsın iki günlük **manşıb** ile câhdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1053, Beyit 3*). [*manşıb,*]

manşıb u mâl [1] Rütbe ve mal.

Yârdan gayrı bizümdür yanumuzda ĥâr ü ĥas / Şanmañuz iki cihânda **manşıb u mâl** isterüz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 563, Beyit 3*). [*manşıb u mâl,*]

Manşür [3] "Enel-hak" "ben Allah'ım" dediği için asılarak öldürülen ünlü mutasavvıf.

Bulsa dil mi'râcını muhtâr ile bî-iztirâr / Muţtarib olmasa **Manşür** ölmez dâr ile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1237, Beyit 3*). [*manşür,*]

İster iseñ bulmağa vaşl-ı habîbi cân ile / Cânı terk eyle yûri **Manşûr-veş** dik dâruñı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2). [manşûr-veş, -ini]

Bir mürşide şordum ki anuñ ‘âkildi adı / **Manşûruñ** ene’l-Hağ didüğü ne’ydi baña di (Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 1). [manşûruñ, -un]

Manşûr-ı hallâc [2] Ene’l-hak sözüyle tanınmış büyük mutasavvıf.

Ey Murâdî sırr-ı Hağdur çün “ene’l-Hağ” söyleyen / Yâ nedür **Manşûr-ı Hallâca** olan zulm ü ezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [manşûr-ı hallâca, -a]

Ene’l-hağ oldı kelâmından âşikâr ü nihân / Hezâr **Manşûr-ı Hallâc**ı günde dâra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 4). [manşûr-ı hallâc, -ı]

Manşûr-ı sa’âdet itmek [1] Huzurun üstün gelmesi, mutlu olmak.

Varalum defterimüz okıyalum sultâna / İzn-i sultân ile **manşûr-ı sa’âdet idelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 4). [manşûr-ı sa’âdet idelüm, -elü, -m]

Manşûr-veş [5] “Ene’l-Hak” sözü sebebiyle idam edilen Hallac-ı Mansur gibi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger dilerseñ kim dem-â-dem olasın mañbûb ile / Yûri var **Manşûr-veş** kendüñ hebâ kılğıl hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 7). [manşûr-veş,]

manţık [33] 1. Söz, kelim.

Bu Murâduñ **manţıkından** güş kıl / Tâ ki saña el vire aşl-ı murâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 5). [manţıkından, -ın, -dan]

Manţıkından Murâduñ aña bunı / Erba’ın oldı kırk içinde ‘aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 5). [manţıkından, -ın, -dan]

Ger Murâduñ **manţıkından** aňlayam dirseñ suhan / Gel berü meydâna gir terk eyle nâmûs ile ‘âr (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Añlar iseñ ‘âlimü’ d-dehr olduñ ey şürîde hâl / Bu Murâduñ **manţıkından** görenler peydâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Çeşm-i cânı kıl küşâde ister iseñ ma’rifet / Gör Murâdî **manţık**ın kendin ne zîbâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 5). [manţık, -ın]

Manţıkından bu Murâduñ ger alursañ bir haber / ‘İlm ile bu ‘âlem içinde bulasın iştiħâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Sâlik-i râh-ı hağikatde eger varsa kuşûr / Bu Murâduñ **manţıkından** sırr ile alsun haber

(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Gel Murâduñ **manţıkından** diñlegil ‘ilm-i ledün / ‘İlmüñi fehm eyleyüp miqdâra eyle i’tizâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Ey Murâduñ **manţıkından** diñleyen ‘ilm-i ledün / ‘Âlem-i ma’nâ vü şüretdür hemân şâm u seher (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Ger Murâduñ **manţıkından** kesb-i ‘irfan idesin / Bulduñ iki hânede ehliyyet ile iştiħâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Gel berü inşâfa gel güş it Murâduñ **manţık**ın / Münkir-i Hağ olanuñ elbette câyı nârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [manţık, -ın]

Ger dilerseñ bulasın dünyâda ‘âlim ‘ilmini / Al Murâduñ **manţıkından** gel berü bir bir haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Manţıkum ezber iderseñ biline saña kelâm / Behre-dâr olmaz iseñ nefsüñi bil ‘â’iledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 4). [manţıkum, -um]

Gel Murâduñ **manţık**ın güş eylegil / Alduğuş miqdârı al ger çoğ u az (Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [manţık, -ın]

Gel Murâduñ **manţıkından** fazl-ı Hağkî diñlegil / Seyr kılğıl bu riyâz-ı hikmeti terk eyle bağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Gel Murâduñ **manţıkından** diñle ‘ışk ile haber / Tâ ki iki ‘âlem içre olasın sen cân-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Sâmi’ü’l-kavl ol yûri kendüñden iş itme şağın / Gel Murâduñ **manţıkından** sen ‘atâsın aňlağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [manţıkından, -ın, -dan]

Gel Murâduñ **manţıkından** aňlağıl ‘ilm-i ledün / Târik oldum çünki ğayr-ı yâri a’lâ bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 6). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Bî-haber olma özünüñden k’ey şağın ey merd-i dîn / Bu Murâduñ **manţık**ın sen aňlağıl bürhân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 5). [manţık, -ın]

Merd iseñ merdâne ol kalma ayakda sen dahı / Bu Murâduñ **manţıkından** diñlegil şerh u beyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 5). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

‘Âlemün ‘ilmin bilelden eyledüm ‘arz-ı’ulûm / Bu ‘ulümüñ **manţıkından** nice şâni’dür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [manţıkından, -ı, -n, -dan]

Güş kıl kavlı-i Murâdı bulasın tâ nice sūd / Her ne gelse **manṭıķından** bil naṣîḥatdūr gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

İster iseñ bilmege 'ilm-i ledünniden haber / Gel Murâduñ **manṭıķından** diñle Yezdân âyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

Lezzet-i dünyâya kalma virme dil olğıl ḥalâş / Sen Murâduñ **manṭıķından** iste himmet gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

İster iseñ bulmağa 'ayn-ı hüviyyet sırrını / Gel Murâduñ **manṭıķından** diñle gel âvâda hu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

Ma'rifet kesb eyleyem dirseñ eyâ şâhib-kemâl / Gel Murâduñ **manṭıķın** güş eylegil iz'ân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 5). [manṭıķın, -ın]

Gel Murâduñ **manṭıķın** güş eyle ey şâhib-kemâl / Vaktüñe ḥâzır olursañ vaḳtî bi'l-evkât ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 5). [manṭıķın, -ın]

Gel Murâduñ **manṭıķından** behredâr olduñsa ger / Kim bilür kendüñ bilesin himmet-i merdân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

Gel Murâduñ **manṭıķından** diñle ḥikmet sözlerin / Şâd olasın uğramaya bir nefes kalbün ğama (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

Gel Murâduñ **manṭıķından** añla bu dürlü kelâm / Bulmayasın anı sen bir 'âlim-i üstâdda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

Gel Murâduñ **manṭıķından** 'ârif iseñ ey ḥabîr / Ḥâne-i kalbünde ḥâşıl ola tâ kim rüşeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 5). [manṭıķından, -ı, -n, -dan]

Kim durur ol **manṭıķı** güyâ olan / Devlet-i 'uzmâsı mu'ammâ olan (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 2). [manṭıķı, -ı]

2. Mantık ilmi, hakikati arayış.

Manṭıķda bulındı bu Murâduñ çü kelâmı / Nuṭṭık ile bilinmedi bilür ḥâli süleymâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5). [manṭıķda, -da]

manṭıķ-ı a'lâ [2] Yüce söz.

Manṭıķ-ı a'lâ bulupdur tûṭı-i sebz-i revân / Çünki ol âb ile ḥalt idüp içer kând-ı nebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [manṭıķ-ı a'lâ,]

Ru'yet-i 'uzmâdadur akşâ maḳâm / **Manṭıķ-ı a'lâdadur** a'lâ peyâm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 1). [manṭıķ-ı a'lâdadur, -da, -dur]

manṭıķ-ı esrâ [1] Yürütmek. Gece yürütmek. [Kulunu {Muhammed'i (asv.) bir gece Mescid-i Haram'dan,

kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir (17/İsra 1)] âyetinin sözü.

Mürşidüñ şânında komışdur çü ḥall-i müşkilât / Lîk ma'nâda kelâmı **manṭıķ-ı esrâdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [manṭıķ-ı esrâdadur, -da, -dur]

manṭıķ-ı ḥâlât [1] Durum, hâl ile ilgili konuşma.

Çün görindi vaşl-ı dilber men' ile isbâtıdan / Dürlü ma'nalar virildi **manṭıķ-ı ḥâlâtdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1). [manṭıķ-ı ḥâlâtdan, -dan]

manṭıķ-ı 'ilm-i mu'ammâ [1] Muamma ilmiyle ilgili söz.

Şerḥ olalı cür'asından eylemiş aḥrâbı derc / **Manṭıķ-ı 'ilm-i mu'ammâdan** beyânîdur gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 3). [manṭıķ-ı 'ilm-i mu'ammâdan, -dan]

manṭıķ-ı ma'nî [1] Anlamın, iç derinliğin mantığı, sözü.

Manṭıķ-ı ma'nîdedür gerçi kelâm-ı 'âlimün / 'İlm-i evvel 'ilm-i uḥrâdur benüm ḥâşiyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 4). [manṭıķ-ı ma'nîdedür, -de, -dür]

manṭıķ-ı 'ulyâ [3] Yüce söz. II Değerli şiir.

Güş idenler bu Murâduñ **manṭıķ-ı 'ulyâsını** / Her biri ḥâlince ey dil şâhib-'irfân oldılar (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 5). [manṭıķ-ı 'ulyâsını, -sı, -(n)ı]

Manṭıķ-ı 'ulyâdadur güftâra viren revnaḳı / Her sözün aşlın dilerseñ iste bir şâhib-himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3). [manṭıķ-ı 'ulyâdadur, -da, -dur]

Müstemi' olğıl yine var ise sende şafâ / Kavlı-i Murâdiye bak **manṭıķ-ı 'ulyâ** didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 5). [manṭıķ-ı 'ulyâ,]

manṭıķ u güftâr [1] Düşünce ve söz. II Şiir.

Bu beyânımdam kelâmımı idenler iktibâs / Ey Murâdî añladılar **manṭıķ u güftârımı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 5). [manṭıķ u güftârımı, -um, -ı]

manṭar [11] 1. Görünen, bakılan yer.

Cemâlin inkişâf itmiş ḳanı bir dîde-i bâḳî / Duruş ḥânım küşâd olsun göresin n'eydüğün **manṭar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 3). [manṭar,]

Yâ Rab nedür bu ḥikmet kudrettedür kemâlün / Her kânde nâzır olsam **manṭar** baña cemâlün (Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [manṭar,]

Ser-te-ser eyvân ile ekvânı geşt itdüm ḳamu / **Manṭarından** mihr-i tâbân ola raḥşân yaḥtemil (Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [manṭarından, -ı, -(n)dan]

Keşf-i cemâl idelden çeşmümde **manṭarumdur** / 'Ahdine i'timâdum var ğayre yok inanum (Murâdî

Dîvânı, Gazel 947, Beyit 2). [manzarumdur, -um, -dur]

Açılmış 'ışık meydanı oturmuş **manzar** içre hûb / Kani top itmege başın bugün merdâneler gelsün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2*). [*manzar,*]

Çık mu'allâ 'arşa hânım kıl nazar âfâka gel / Ân-ı vâhiddür saña her **manzar** u her bir kemîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 4*). [*manzar,*]

Manzaruñdan her ne kim kalbe 'ubûr-ı ehl-i dil / Şerhi vardur anlaruñ pinhân u peydâ gel berû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 4*). [*manzaruñdan, -un, -dan]*

Mağzarında hâzır olmak devlet-i 'uzmâ durur / Şöyle kim ağız çün **manzaruñdur** her vücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 4*). [*manzaruñdur, -un, -dur]*

Ey Murâdî kıl nazar çün **manzaruñdur** her vücûd / 'Ayn-ı feyzüñde küşâdedür 'avâlim revzeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5*). [*manzaruñdur, -un, -dur]*

2. Gözbebeği.

Tâb-ı ruhsârı cemâlûñ **manzarından** gösterür / Revzen-i 'aynumda tırmadı hayâlî hem çü bâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2*). [*manzarından, -ın, -dan]*

Turfetü'l-'aynumda gördüm hayl-i 'ışkuñ 'askerin / **Manzarum** seyr eyleyen câ-yı temâşâ didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3*). [*manzarum, -um]*

manzar-ı a'lâ [1] Yüce sûret, görüntüş.

Hakkâ budur ki keşf-i cemâl eylese habîb / Bu çeşm-i câna **manzar-ı a'lâdadur** naşib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 1*). [*manzar-ı a'lâdadur, -da, -dur]*

manzar-ı 'ayn olmak [1] Gözün baktığı, gördüğü yer.

Manzar-ı 'ayn olmağa imkâna yokdur dest-res / Haşr-ı neşri kıldı berzağ 'âlem-i âdemlere (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 2*). [*manzar-ı 'ayn olmağa, -mak, -a]*

manzar-ı nâzır [1] Bakılan yer.

Vücûd-ı batını irdi vücûd-ı zâhir için / Nazarda **manzar-ı nâzır** kademdedür feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2*). [*manzar-ı nâzır,]*

manzar-ı vech [1] Yüzün, suretin görünüşü.

Mir'âtı giderdüm aradan oldı dirâyât / Rûkn ile yine **manzar-ı vechüñde** miyânsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3*). [*manzar-ı vechüñde, -ün, -de]*

manzar kılmak [1] Görünen, bakılan hale getirmek.

Cemâlûñ nûrını göster beni nûra idüp hem-ser / Gözüm nûruña **kıl manzar** müyesser eyle hâletden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1007, Beyit 4*). [*manzar kıl,]*

manzar olmak [2] Görülen, bakılan şey olmak.

Hem-rehûm olmağa her dillerde gûyâ söylenür / **Manzarum olmağa** hûsn ile tecellâ söylenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1*). [*manzarum olmağa, -mağ, -a]*

Manzar olalı vücûdum cümle erbâb-ı nazar / Evvel âhir bakdılar bilmediler mâhiyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2*). [*manzar olalı, -alı]*

manzara [1] Seyir yeri, bakılıp seyredilen yer.

Her kaçan kim idesin lutf-ı himâyetlerüñi / Beyne beyni görünür **manzaradan** nâzıra câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2*). [*manzaradan, -dan]*

manzûr [2] Nazar olunmuş, bakılmış, göze iliştirilmiş.

Bir nazarda nice biñ **manzûr**ı nazzar eyleyüp / Ni'metüñden nice âlâdur 'ayân olan senüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2*). [*manzûr, -ı]*

Bir nazarda nâzır itdi nice **manzûr**ı yine / Bilmek için bunları eyledi ey dil yahşî dâñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2*). [*manzûr,]*

manzûr-ı 'ayn olmak [1] Gözün baktığı, gördüğü. II Gözün beğendiği olmak.

Muntazır nâzırdan **oldı** cümleye **manzûr-ı 'ayn** / Ol cemâl-i lâ-nâzırüñden müyesserdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4*). [*manzûr-ı 'ayn oldı, -dı]*

manzûr-ı enzâr olmak [1] Beğenilerek bakılan, seyredilen olmak.

Zâhirâ **manzûr-ı enzâr oldı** 'ayn-ı yaralar / Kendüsin yara urur tûmâr ider pes yarasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 3*). [*manzûr-ı enzâr oldı, -dı]*

manzûr itmek [1] Baktırmak.

Ey cemâle râğıb olan eyle tenhâ dîdeñi / Kesreti **manzûr idinme** kılasın vahdetde câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3*). [*manzûr idinme, -(i)n]*

manzûr olmak [2] Görülen, bakılan olmak.

Cemâl-i lâ-nâzırüñdür **olan manzûr** her yirden / Velîkin bilmez esrârî şular kim geçmeye serden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 1*). [*manzûr olan, -an]*

Revzen-i çeşmüñde **manzûr oldı** nâzır yâr yine / Hamdu li'llâh fırsatı yevmi komadı yârîne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1*). [*manzûr oldı, -dı]*

mâr [1] Yılan.

Nedür ol kim za'îf-i hâra beñzer / Var anuñ kuyruğı şan **mâra** beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 1*). [*mâra, -a]*

maraz [1] Hastalık.

Her derdüm için buldum biñ dürli devā el-ḥaḳ /
Her bir **marazum** çün vardur nice şifā el-ḥaḳ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 705, Beyit 1*). [*marazum, -um*]

mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten
[1] *Onu hakkıyla görmedik ancak cümleten görebildik.*

Mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten / Şol bilür kim ḥükmi mīm-i elf ü dālün seyr ide
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1274, Beyit 2*). [*mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten, j*]

mā re'eynāhü kâne emrün 'acīb [1] *Bu şaşılacak bir şey de değil.*

Mā re'eynāhü kâne emrün 'acīb / Burḳa'ın kâşif ola rüy-i nigār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit 2*). [*mā re'eynāhü kâne emrün 'acīb, j*]

ma'rifet [22] *İlim, bilgi. II Varlıkların hakikatini ve ilâhî sırları tefekkür, keşif ve ilham yoluyla kavrama, gerçeği bilme, irfan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādī **ma'rifet** dükkânın açduk şöyle kim /
Kuş dilin söyletmez olduk ḥvâce-i 'Attāra biz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 564, Beyit 5*). [*ma'rifet, j*]

ma'rifet babın [4] *Marifet, bilgelik kapısı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ma'rifet bâbın açar çün 'āleme 'ilm-i ezel / 'Aḳl-ı evvel nātıka ilkā ider peydā olur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 2*). [*ma'rifet bâbın, -n j*]

ma'rifet bezmi [3] *İlim meclisi.*

Müstedām olmak dilerseñ ma'rifet kesb eylegil /
Ma'rifet bezminde gel nūs eylegil āb-ı ḥayāt
(*Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 2*). [*ma'rifet, j*]

'Ömr-i sermedden ne lāzım kim ḥabîr ide ḥaber /
Ma'rifet bezminde taḳrîr eylesün 'irfân-ı men
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1075, Beyit 4*). [*ma'rifet bezminde, -n, -de j*]

Ḥaḳḳ-ı ḳadri bilür iseñ iresin ma'rifete / **Ma'rifet bezmine** var kim iresin 'āfiyete
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1351, Beyit 1*). [*ma'rifet bezmine, -(n)e j*]

ma'rifet gencin [1] *İlim hazinesi.*

Cennetün bâbını keşf itmege Rızvân gerek /
Ma'rifet gencin açan ḥāzin-i 'irfānam ben
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1117, Beyit 3*). [*ma'rifet gencin, -n j*]

ma'rifet-i ḥaḳḳ [1] *Allah'ın ilmi.*

Ma'rifet-i Ḥaḳḳa şor 'arif-i muṭlaḳ nedür / Lâyık olan kimseye söyle kim elyak nedür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 1*). [*ma'rifet-i ḥaḳḳa, -a, - j*]

ma'rifet lem'ası [1] *Marifet, ilim parıltısı, ışıḡı.*

Ma'rifet lem'asınun lem'asıdur aṣl-ı vücūd / Bu vücūd ile vücūd arasına düşdi ḳayu
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1201, Beyit 2*). [*ma'rifet lem'asınun, -nun j*]

ma'rifet meydânı [1] *Marifet, Allah'ı bilme işi.*

Dilerseñ **ma'rifet meydânı** gözle / Ulu bâbına var 'irfânı gözle
(*Murādī Dīvānı, Mesnevi 33, Beyit 2*). [*ma'rifet meydânı, j*]

ma'rifetsüz [1] *İrfan sahibi olmayan.*

Ma'rifet kesb eylegil olma ma'arifsüz şaḳın /
Ma'rifetsüzdür cihân içinde bil misl-i "ḥaṭab"
(*Murādī Dīvānı, Gazel 131, Beyit 3*). [*ma'rifetsüzdür, -dür j*]

ma'rifet şem'i [1] *Marifet, Allah'ı bilme ışıḡı, mumu.*

Ma'rifet şem'inden ey dil isteyen bir lem'ay /
Cümleten pervâneveş gelsün Murâduñ yanına
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1246, Beyit 5*). [*ma'rifet şem'inden, -den j*]

ma'rifet tılsımı [1] *Marifet, bilgi tılsımı.*

Ma'rifet tılsımını açmaḡı dānāyı gözet / Āteş ü āb gelüp cem' olamaz bir demde
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 2*). [*ma'rifet tılsımını, -(n)ı j*]

ma'rûf [1] *Bilinen, belli, mālûm.*

Ne varsa ma'rifetüm mübtelâyadur **ma'rûf** /
Muḥaḳḳıḳ-i ezelîdür fûnûnıma 'arrâf
(*Murādī Dīvānı, Gazel 673, Beyit 3*). [*ma'rûf, j*]

ma'rûf olmak [1] *Bilinmek.*

'Ārif olan **olmadı ma'rûf** fehmi-nâsda / 'Ārifün ḳalbinde her dem sırr-ı Yezdân eglenür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 5*). [*ma'rûf olmadı, -ma, -dı j*]

marzâ [1] *Hastalık.*

Münderic 'ilminde oldı evvelîn ü âḫirîn / Şol ki **marzâdandur** oldur cümleye dermân
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1096, Beyit 4*). [*marzâdandur, -dan, -dur j*]

marzî [2] *Beğenilmiş; istek, kabul gören.*

Revnaḳ-ı 'ālemden ey cān ḳaçmışam **marzîsine** /
Bildüm anı bir ḥayāl imiş temâşâ eyledüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 4*). [*marzîsine, j*]

Pâdişāhuñ çünki **marzîsi** budur / Ol rızâda olasın tâ marzîye
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1419, Beyit 4*). [*marzîsi, -sı j*]

marzî-i millet olmak [*İnsanların, halkın beğenisini, hoşnutluḡunu kazanmış olmak.*

Rızâñı gözleyen her dem **olur marzî-i millet** pes /
Tarîḳûñde olan kâmil odur her rāḥda hoş-rev
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1207, Beyit 2*). [*marzî-i millet olur, -ur j*]

marzîye olmak [1] *Razı olunan olmak.*

Pâdişāhuñ çünki marzisi budur / Ol rızâda **olasın** /
tâ **marziye** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1419, Beyit 4).
[marziye olasin, -a, -sin]

maşâdır [1] Masdarlar, isim fiiller.

Maşâdır maşdarın ger añlar iseñ / Sezâdur
kendüñi pinhân iderseñ (Murâdî Dîvânî, Gazel
754, Beyit 3). [maşâdır,]

maşdar [3] 1. Kaynak.

Fevc **maşdardan** çü şâdırur şüdüñrın şadr ider /
Kimisi şadrında kaldı kimisi muhtâc u ac (Murâdî
Dîvânî, Gazel 221, Beyit 4). [maşdardan, -dan]

Açıldı hadâyıkda nice biñ gül ezhâr / Şerhe gele
mi şâdır-ı maşdür ile **maşdar** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 457, Beyit 4). [maşdar,]

2. Fiilin zaman ve şahıs belirtmeden oluş ve kılış
anlatan isim şekli.

Maşâdır **maşdarın** ger añlar iseñ / Sezâdur
kendüñi pinhân iderseñ (Murâdî Dîvânî, Gazel
754, Beyit 3). [maşdarın, -ın]

mäsivä [9] Tanrı'dan başka her şey. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bahr-ı 'ışkuñda gönül fülki olalı âşinâ / **Mäsiväyi**
cümle terk itdi yüzün tutdı saña (Murâdî Dîvânî,
Gazel 17, Beyit 1). [mäsiväyi, -(y)ı]

ma'siyet [1] Günah, kusur, kabahat, isyan.

Akıtgıl eşki çeşmüñden olasin **ma'siyetden** pāk /
'İbādât it kıl istiğfar ola tâ kim günāhuñ kem
(Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 2).
[ma'siyetden, -den]

ma'siyete düşmek [1] Günaha düşmek, günahkar
olmak.

N'ola mir'ât-ı zamân göstere levn ile hayâl / Sen
hayâl ile revâ mı **düşesin ma'siyete** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1351, Beyit 4). [ma'siyete düşesin, -
e, -sin]

maşlahat [1] İş, huus.

'Âşıkda her ne deñlü ola sıdık ile şafâ / Yârinden
özge **maşlahat** aña ehem degül (Murâdî Dîvânî,
Gazel 825, Beyit 2). [maşlahat,]

maşnū [2] Allah'ın sanatının tezahürü olan
tüm varlıklar, mevcûdât.

'Aceb vartaya düşdi bî-'âkl olan cāhilün / Ki
maşnū'a şāni' diyü eyleye ilticā (Murâdî Dîvânî,
Gazel 119, Beyit 4). [maşnū'a, -a]

Maşnū'ını şun'ında bedi' eyledi ibdā' / Eyledi
vürüdını vürüd ile mu'ammer (Murâdî Dîvânî,
Gazel 457, Beyit 3). [maşnū'ını, -ı, -(n)ı]

ma'ser-i hullân [2] Sadık dostlar topluluğu.

Ma'ser-i hullāna mahfî olmaya işbu kelām / Çün
kelāmıdır kelāmı pes kelām oldu peyām (Murâdî

Dîvânî, Gazel 901, Beyit 1). [ma'ser-i hullāna, -a
]

Çün kıldı habîb-i dil kendüye halîl el-hāk / Bu
ma'ser-i hullāna hōş virdi feraḥ şādum (Murâdî
Dîvânî, Gazel 945, Beyit 2). [ma'ser-i hullāna, -a
]

maşrık [3] Güneşin doğduğu yer, doğu.

Ğıdā-yı rūḥum olalı habîbüñ nām-ı dil-cüyı / Tūlū'
iden lisānum **maşrıkıñdan** nūr-ı ezherdür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 322, Beyit 2).
[maşrıkıñdan, -ın, -dan]

Sa'd-ı ekber tāli' oldı **maşrıkında** laḥzada / Anuñ
içün geldi yüz tıtdı sa'âdet yüz-be-yüz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 548, Beyit 4). [maşrıkında, -ı, -n, -
da]

Şerḥ eyledüm hayātum **maşrıkda** âfitāba /
Şerminden oldı aḥmer düşdi varup hicāba (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1408, Beyit 1). [maşrıkda, -da]

maşrıkıyn [1] Doğunun her iki tarafı.

İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı mağribîn / Dest-i
kudret **maşrıkıyne** şalsa n'ola demdeme (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 3). [maşrıkıyne, -e]

maşrık-ı ten [1] Ten ufkuñda doğduğu yerde.

Menba'-ı cūd u şehāya oldı bürhān insilāḥ /
Maşrık-ı tende olupdur şems-i tābān insilāḥ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 237, Beyit 1). [maşrık-ı
tende, -de]

maşrık u mağrib [Doğü ile batı.

Maşrık u mağrib iki bālında zîr olmış anuñ / Yedi
deryā oldı minḳārında cānum kaṭre-veş (Murâdî
Dîvânî, Gazel 629, Beyit 2). [maşrık u mağrib,]

Cemālūñ revnağıdır 'ālemi cānā kılan tāze / Senūñ
hüsñūñ olupdur **maşrık u mağribde** āvāze
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1300, Beyit 1). [maşrık u
mağribde, -de]

ma'suk [11] Sevilmiş, sevgili, dildâr. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ālem-i 'ulviye pervāz eylesün murğ-ı vüçüd /
'Āşıkūñ **ma'suk** ile anda olan bāzārı gör (Murâdî
Dîvânî, Gazel 341, Beyit 2). [ma'suk,]

ma'suk-ı 'aşık [1] Aşığın sevgilisi.

Maḥabbetdür viren revnaḳ eger **ma'suk-ı 'aşıkda**
/ Mürebbî olmasa kılmaz şecer esmārını peydā
(Murâdî Dîvânî, Gazel 71, Beyit 3). [ma'suk-ı
'aşıkda, -da]

ma'suk u 'aşık [4] Maşuk, sevilen ve aşık. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cān oldı çün mā'il saña sen dahı mā'ilsin aña /
Ma'suk u 'aşık oldılar biri birine reh-nümā
(Murâdî Dîvânî, Gazel 115, Beyit 1). [ma'suk u
'aşık,]

māt [1] Yenilmiş, mağlup olmuş, yetersiz kalmış.

İhāta eyledi cem'en gehī cū' u gehī na'mā / Gehī sirran gehī zarren gehī **māt** ü gehī derrāk (Murādī Dīvānı, Gazel 718, Beyit 3). [māt,]

māt eylemek [1] Yenmek, mağlup etmek; kendine aşık etmek.

Ger yazarsaın sen Murāduñ sözlerin / **Eyleye** bir noktası biñ kavli **māt** (Murādī Dīvānı, Gazel 202, Beyit 5). [māt eyleye, -(y)e]

maţar [3] Yağmur.

Tevbeye gel tevbe her demde biñ biñ tevbe kıl / Añ haţāñi gözlerüñ yaşını yağdur çün **maţar** (Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 4). [maţar,]

Maţarlar oldu emtārımda zāhir / Anuñ her kaţresi deryāya düşmiş (Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 4). [maţarlar, -lar]

Ġaym olmasa semāda yire tamlamaz **maţar** / Her dīdede ki eşk ola ol 'ışkdadur güvāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1378, Beyit 2). [maţar,]

maţar eylemek [1] Yağmur gibi kılmak.

Eyledi kalbüm şehābında **maţar** çün benüm / Līk nebātāt için eyledi şahrā beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1558, Beyit 4). [maţar eyledi, -di]

maţbū' olmak [1] 1. Basılmış. 2. Hoşa gitmek.

Tabāyi'den çü **maţbū' oldılar** hep / Anuñ çün birbirine gösterür rü (Murādī Dīvānı, Gazel 1212, Beyit 4). [maţbū' oldılar, -dı, -lar]

maţla' [4] Doğuş yeri.

Fecrūñ çü **maţla'ından** tāli' bu şems-i vaḥdāt / Her yañeden belürmiş seyyāre-i sa'ādāt (Murādī Dīvānı, Gazel 194, Beyit 1). [maţla'ından, -in, -dan]

Her kaçan kim irişe 'ilm-i ziyā **maţla'ına** / Tāli'-i sa'd ile sa'dumda görünmez ḥā'il (Murādī Dīvānı, Gazel 793, Beyit 4). [maţla'ına, -ı, -(n)a]

Kalbümü mir'at idelden muntazırdan zāhire / Nūr-ı iclā **maţla'ından** ola çün kim bāhire (Murādī Dīvānı, Gazel 1285, Beyit 1). [maţla'ından, -in, -dan]

II Giriş.

Tā ki kalbün **maţla'ından** berķ ura / Şems-i Aḥmed mā-i Maḥmūd ey fetā (Murādī Dīvānı, Gazel 121, Beyit 4). [maţla'ından, -in, -dan]

maţla'-ı envār olmak [1] Nurların kaynağı, nurların ortaya çıktığı yer olmak.

Tab-nāk olsa eger dil hücre ey zū-fünün / **Maţla'-ı envār olurdu** laḥza laḥza her zamān (Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 4). [maţla'-ı envār olurdu, -ur, -dı]

maţla'-ı kūh-ı ğayb [1] Bilinmezlik, ğayb dağının başlangıcı, girişi.

Şems-i hüdā ṭulū' ide **maţla'-ı kūh-ı ğaybdan** / Zerreler ide mi karār cümle kılar aña şitāb (Murādī Dīvānı, Gazel 151, Beyit 2). [maţla'-ı kūh-ı ğaybdan, -dan]

maţla'-ı mihir [1] Güneşin doğduğu yer. II Sevgilinin yüzü.

Çün **maţla'-ı mihrinden** ol meh āşkār oldu yine / Tākatı kalur tābına dil bī-ķarār oldu yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 1). [maţla'-ı mihrinden, -in, -den]

maţla'-ı nūr-ı kibriyā [1] Allah'ın nurunun doğuş yeri.

Şāfi'-i āyet-i zelīl bendesi rūḥ-ı Cebrā'il / Cümle-i rāhadur delīl **maţla'-ı nūr-ı kibriyā** (Murādī Dīvānı, Gazel 100, Beyit 4). [maţla'-ı nūr-ı kibriyā,]

maţlab [8] Arzu, talep. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tālib iseñ ey Murādī **maţlabuñ** bil sendedür / Sen ol bir nesne kılmā zīr ü bālāda tāleb (Murādī Dīvānı, Gazel 126, Beyit 5). [maţlabuñ, -un]

maţlab-ı a'lā [Yüce istek, arzu. II Allah.

Maţlab-ı a'lādudur 'āşıkıların ser-māyesi / Şerḥe şıgmaz bunların yārūñ katında pāyesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1486, Beyit 1). [maţlab-ı a'lādudur, -da, -dur]

maţlab olmak [1] İstemek, arzulamak.

Taleb ile bulunur **maţlab olan** ey 'ākil / Ne tāleb kim kıla tālib bu mesel bulsa gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 742, Beyit 3). [maţlab olan,]

maţlūb [8] Talep olunan, istenilen şey, maksut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol muḥakḳikler ki taḥḳik itdiler **maţlūbını** / Döndürüp yüz ğayra bir dem meyl-i aḥbāb eylemez (Murādī Dīvānı, Gazel 554, Beyit 2). [maţlūbını, -in, -ı]

maţrūd eylemek [1] Kovulmuş, tardedilmiş, uzaklaştırılmış olmak.

'İşkī şafā aňlayan **maţrūd eyler** ol / 'İşka nişān iste gel dīde-i ḥūn-bārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1176, Beyit 3). [maţrūd eyler, -r]

maţrūd itmek [1] Kovmak, tardetmek..

'İşkī şafā aňlayan ğayrıyı **maţrūd ider** / 'İşka nişān iste gel dīde-i ḥūn-bārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1152, Beyit 3). [maţrūd ider, -er]

mavera [9] Bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde bulunan yer, zaman vb. öte. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şöyle hâll olsun gidüp teşvîş-i dil ey zû-fünûn /
Sen yûri var ṯarik ol ṯa kim bilesin **māverā**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2*). [*māverā,]*

**māverā-yı ‘ayn-ı idrak [İdrak, feraset gözünün,
kaynağının ötesi, bilinmeyen âlemi.**

Māverā-yı ‘ayn-ı idrākūnde bulduñsa başa / Kıl
başiretle nazar var hāl-i āhirden dile (*Murādî
Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 4*). [*māverā-yı ‘ayn-ı
idrākūnde, -ün, -de]*

māverā-yı ‘ışk [1] Aşkın ötesi.

Māverā-yı ‘ışka irmez ger nebîdür ger velî / Baħr
içinde kalmışuz anuñ içün āvāre biz (*Murādî
Dîvânı, Gazel 566, Beyit 3*). [*māverā-yı ‘ışka, -a]*

mavtın-ı a‘lā [2] Yüce vatan. II Ahiret.

Dikdi çün naşr ile dil **mavtın-ı a‘lāda** ‘alem /
Harem-i menzil-i ‘ulyāya durur aşl-ı himem
(*Murādî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 1*). [*mavtın-ı
a‘lāda, -da]*

Mavtın-ı a‘lāda tutdum çünki cāy-ı menzilet /
Anuñ içün didiler süflîde vü a‘lāda hū (*Murādî
Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 3*). [*mavtın-ı a‘lāda, -da
]*

**mavtın-ı envār-ı hū [1] Allah zikri nurlarının vatani,
yeri.**

Mübdi-‘i küll-i bedī‘ revnağ-ı milk-i vücūd /
Merkez-i maḳşūd-ı hū **mavtın-ı envār-ı hū**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3*). [*mavtın-ı
envār-ı hū,]*

mā vü men [2] Ben ve biz. II Nefis, enaniyet.

Mā vü menden geçüp mübāh oldı / Pes dücāyı
ziyāyı eyledi fark (*Murādî Dîvânı, Gazel 712,
Beyit 2*). [*mā vü menden, -den]*

Sözi haḳdur çü Murāduñ berü gel bātılı ko /
Kendüñi görme ko gitsün aradan **mā vü meni**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5*). [*mā vü
meni, -i]*

māye [2] Maya, öz, asıl, cevher.

Seveli rüy-i ḥabîbi dilüm āşüfte vü zār / İ‘timād
itmez iseñ dîdedeki **māye** nedür (*Murādî Dîvânı,
Gazel 445, Beyit 2*). [*māye,]*

Oldı çün āsārdan āsār-ı verd-i ‘āşıkın / Şemm
iderler nūkhetin añla mü‘essir **māyesi** (*Murādî
Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3*). [*māyesi, -si]*

**māye-i cümle vücūd [1] Bütün vücudun, varlığın
mayası, özü.**

Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp / Kōdi
bu devleti dîhimi benüm başımda (*Murādî Dîvânı,
Gazel 1339, Beyit 3*). [*māye-i cümle vücūda, -a]*

māye-i ḥikmet [1] Hikmetin mayası, aslı, esası.

Māye-i ḥikmetdedür takdîr-i ḥükümün pāyesi /
Dür-r-i beyzā olmasaydı ebr-i nîsān ağlamaz
(*Murādî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3*). [*māye-i
ḥikmetdedür, -de, -dür]*

**mā yerāhu‘l ‘aynü illā ḳad yerāhu bi‘l-
yaḳın [1] Göz onu görmez, o ancak yakın ile
görülür.**

Her kaçan kim ārzū-yı yār ider ḳalb-i ḥazîn / **Mā
yerāhu‘l ‘aynü illā ḳad yerāhu bi‘l-yaḳın**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 1*). [*mā
yerāhu‘l ‘aynü illā ḳad yerāhu bi‘l-yaḳın,]*

**maḫzar [14] 1. Bir şeyin görünür duruma
geldiği, görüldüğü, açığa çıktığı, zāhir
olduğu yer veya kimse, tecellî yeri.**

Murāduñ **maḫzarı** sensin zuhuruñ çünki ezherdür
/ Sa‘îd eyle anı her dem sa‘âdetle sa‘âdetden
(*Murādî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 5*). [*maḫzarı, -ı
]*

II Allah‘in isim ve sıfatlarının zuhur ve tecellî mahallî.

Sırr-ı ḥaḳīḳatūñ odur **maḫzarı** fi‘l-ezel ebed /
Sırrına tutdı āyine sırrı bekā-yı evliyā (*Murādî
Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2*). [*maḫzarı, -ı]*

Sābit oldı çü sebātında durur aşl-ı zuhūr / Pes
zuhūrın yine **maḫzarla** ḳılıpdur isbāt (*Murādî
Dîvânı, Gazel 178, Beyit 2*). [*maḫzarla, -la]*

Heyülā ḥükmini **maḫzar** velîkin zāhib olmışdur /
Ne ma‘nādür bu ma‘nāyı bilürseñ olasan tekrār
(*Murādî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3*). [*maḫzar,]*

Ey pertev-i celālūñ her **maḫharuñda** zāhir / Ey
müzhire‘l ‘acā‘ib ey ḳudretinde ḳādir (*Murādî
Dîvânı, Gazel 504, Beyit 1*). [*maḫharuñda, -un, -
da]*

Elā yā eyyühe‘z-zāhir senüñ **maḫhardadur** kārūñ
/ Vaḳāyî‘den mu‘arrādur vuḳū‘a irdi tekrārūñ
(*Murādî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1*). [*maḫhardadur, -da, -dur]*

Cemāl ḳılsa tecellî celālî **maḫhardur** / Arada ḳaldı
çü şubḥ u mesāyî n‘eyler dil (*Murādî Dîvânı,
Gazel 829, Beyit 4*). [*maḫhardur,]*

Zāhir ü bātında ezher oldı bātın zāhiri / Maḫzar
oldum **maḫharum** vahdetde ‘ulyā bulmuşam
(*Murādî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4*). [*maḫharum,
-um]*

Ef‘ālūmi fi‘lidür çü **maḫzar** / Maḫharda fi‘āl ile
añıldum (*Murādî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 2*). [*maḫzar,]*

Ef‘ālūmi fi‘lidür çü maḫzar / **Maḫharda** fi‘āl ile
añıldum (*Murādî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 2*). [*maḫharda, -da]*

Bilinmişdür ḥakemnā sırrı anuñ çün nefehñādan /
Anuñ çün oldı zāhir **maḫzarı** anuñ heyülādan
(*Murādî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 1*). [*maḫzarı, -ı
]*

Ey cemāl-i ḡayba **maḫzar** bilmemişsin kendüñi /
Gel ḥaber virem saña ben bu sebātuñ evvelin
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 3*). [*maḫzar,]*

Sensin seni izhār iden pes **maḫharuñdur** kā‘ināt /
Olduñ ḥafî her vech ile kimdür seni ḳılan beyān

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1158, Beyit 3).
[maẓharuñdur, -un, -dur]

Aşl oldı çü her fûrû'a **maẓhar** / Gel mültefit olma
fer'e gel sen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1178, Beyit 4).
[maẓhar,]

maẓhar eylemek [3] Ulaştırmak, erişirmek, nail
etmek.

Eyle bu Murâdî kuluñı luţfuña **maẓhar** / Redd
itme anı ey şeh-i ferhunde-hümâyûn (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1132, Beyit 5). [maẓhar eyle,]

Aña bildürdi cümle esmâyı / **Eyleyüp maẓhar** anı
'irfâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1218, Beyit 2).
[maẓhar eyleyüp, -(y)üp]

Aña bildürdi cümle esmâyı / **Eyleyüp maẓhar** anı
'irfâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1440, Beyit 2).
[maẓhar eyleyüp, -(y)üp]

maẓhar-ı âyât olmak [1] Ayetlerin izhar olması, aşıkâr
olması.

Maẓhar-ı âyât olalı bu gönül / Muktebis oldı
kamu andan cihân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1173,
Beyit 4). [maẓhar-ı âyât olalı, -alı]

maẓhar-ı esmâ olmak [1] İsimlerin tecelli ettiği,
yansıdığı yer olmak.

Ey Murâdî **maẓhar-ı esmâ olan** şüret nedür /
Vâhidiyyetden haber sen isteme aḥbârdan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1069, Beyit 5). [maẓhar-ı esmâ
olan, -an]

maẓhar-ı ḥaḳ [1] Hakk'ın tecellisine nail olmak.

Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı **maẓhar-ı Ḥaḳdur** bu Murâd /
Sâmi' ol cümle kelâmında ḥaḳîkat haberin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1110, Beyit 5). [maẓhar-ı
ḥaḳdur, -dur]

maẓhar-ı ḥaḳ olmak [1] Allah'ın lutfunun tecelli
etmesi.

Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı maẓhar-ı Ḥaḳdur bu Murâd /
Sâmi' ol cümle kelâmında ḥaḳîkat haberin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1110, Beyit 5). [maẓhar-ı
ḥaḳ olalı, -alı]

maẓhar-ı ḥallâḳ [1] Yaratan Allah'ın zuhur ettiği yer.

Ol müsebbibdür sebebler **maẓhar-ı Ḥallâḳdur** /
Oldı maḥlûkât virdi anlara ḥâlince câh (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1272, Beyit 3). [maẓhar-ı ḥallâḳdur,
-dur]

maẓhar-ı nûr-ı ḥaḳâ'îḳ [1] Hakikat ışığının tecelli yeri.

Maẓhar-ı nûr-ı ḥaḳâ'îḳdür ḥaḳîkat serveri /
Neşr-i berḳ eyler velikin 'âleme ihfâ ile (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1257, Beyit 3). [maẓhar-ı nûr-ı
ḥaḳâ'îḳdür, -dür]

maẓhar-ı raġbet [1] İsteğe erişen olmak.

Râġıb oldı çün kim ol raġbetle tâlibdür hemîn /
Maẓhar-ı raġbet biziz her nesne bizde vardur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 406, Beyit 3). [maẓhar-ı
raġbet,]

maẓhar olmak [4] Erişmek, ulaşmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî râḥat-ı dildür Fe-emmâ ḥâline ḳor yok /
'İtâba **maẓhar olana** ebed virmez zîyâ revnaḳ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 680, Beyit 5). [maẓhar
olana, -an, -a]

maẓḥek olmak [1] Gülünç duruma düşmek.

Ḥâl-i 'uşşâkı nice fehmi ide her bî-dil ü cân / Şem'e
yansa olara **maẓḥek olur** pervâne (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1356, Beyit 2). [maẓḥek olur, -ur]

ma'zi [1] Keçi. II İnce anlamdan anlamayan
kişi.

Şu 'â'-ı şems-i neyyirden ne **ma'zi** anlasun ma'nâ / Eger
çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de şan'atdan (Murâdî
Dîvânî, Kıt'a 14, Beyit 2). [ma'zi,]

mâzî [2] Geçmiş, geçen, geçmiş zaman.

Kitâb-ı 'ışḳ okıyaldan nedür dil **mâzî** müstaḳbel /
Telâş ile rubâ'ı gözlemez şol kim diler na'mâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 65, Beyit 2). [mâzî,]

Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çün dâ'imâ /
Güft u gû **mâzî** müzâri' kışsa destân eglemez
(Murâdî Dîvânî, Gazel 552, Beyit 3). [mâzî,]

mâzî vü müstaḳbel [2] Geçmiş ve gelecek.

Kâl u kıldan vaz olursan sen daḥı / **Mâzî vü**
müstaḳbeli terk eyle hâ (Murâdî Dîvânî, Gazel
121, Beyit 3). [mâzî vü müstaḳbeli, -i]

Geçenden geçmişem yârâ nedür **mâzî vü**
müstaḳbel / Senüñ ile gönül çün vâhid oldı oldı ol
ekmel (Murâdî Dîvânî, Gazel 811, Beyit 1). [mâzî
vü müstaḳbel,]

maẓlûmun âhın almak [1] Deyim Eziyet
gören masumun bedduasını almak.

Alma maẓlûmun âhın ey bed-ḥû / İder âhır senün
yirüñi tamu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1186, Beyit 1).
[maẓlûmun âhın alma, -ma]

maẓmûm eylemek [1] 1. Ötreli okuma. 2.
İlave etmek.

Şeklüñi mîm ile **maẓmûm eyleme** müşkil olur /
Bilemezsin kendüñi düşdün devâsız müşkile
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1233, Beyit 3). [maẓmûm
eyleme, -me]

maẓmûn-ı noḳta [1] Nokta mazmunu,
anlamı.

Tâbi'-i tebe'de gerçi rivâyâtdur saḥîḥ / **Maẓmûn-**
ı noḳta sırr ile sırrı eserededür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 478, Beyit 3). [maẓmûn-ı noḳta,]

ma'zûr olmak [1] Mazaretli sayılmak,
kusuruna bakılmamak, affedilmek.

'İşk ile ḳal'a-i dile her kim diker 'âlem / **Ma'zûr**
olur ki yok delü dîvâneye ḳalem (Murâdî Dîvânî,
Gazel 931, Beyit 1). [ma'zûr olur, -ur]

ma'zûr tutmak [2] Ma'zur görmek, özrünü kabul etmek.

Eger diler iseñ ey dil senüñ bahtuñ ola 'âlî /
Hudâdan her ne kim saña gelürse **tut** anı **ma'zûr**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 5). [ma'zûr tut,
]

Bilmezem bilmezlüğüm **ma'zûr tut** ey muhterem
/ Bu meseldür girmez imiş dost dostı kanına
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 2). [ma'zûr tut,
]

me'âb [1] Sığılacak, dönülecek yer.

Ṭayr itdi kürsî ile Murâdî hemân o dem / 'Arş
eyledi 'urûc ile 'izzet **me'âbını** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1527, Beyit 5). [me'âbını, -ı, -(n)ı]

me'âl [27]] 1. Meydana gelen şey, netice.

Revnağ-ı bâzâr-ı 'işmetde bugün şâhib-vukûf /
Her ne deñlü kılsa sermâye **me'âlün** vechidür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [me'âlün, -
ün]

Âh-ı şehër okı geçer nüh feleküñ siperlerin / Biz
bilürüz **me'âlümüz** nâle vü âhı n'eylerüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [me'âlümüz, -ümüz]

Ḳâbiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde / Lîk
şart-ı kâbiliyyet dâd-ı Hâkdandur **me'âl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2). [me'âl,]

Râğib-ı râh-ı necâta yol bulunmaz zerrece / Tâ
meğer her kâruñı göre **me'âlün** seyr ide (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [me'âlün, -ün]

2. Mana, kavram, mefhum.

Dil seni çün hayâl ider eyler ol ibtidâ saña / Çünki
seni **me'âl** ile eyler ol intihâ saña (Murâdî Dîvânı,
Gazel 99, Beyit 1). [me'âl,]

Ben ol pervâz urıcıyam cihân pâyumda bir zerre /
Ferâğumdur delîlüm şanma bir yirden **me'âlüm**
var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 2). [me'âlüm, -üm]

'İşk ile 'âşıkun yine bir hûş kemâli var / Şanma ki
vaşl-ı yârden özge **me'âli** var (Murâdî Dîvânı,
Gazel 465, Beyit 1). [me'âli, -i]

'Aceb tutar mısın ey dil zâmîr-aşvâlin / Muşallat
oldı zâmîre 'aceb **me'âldedür** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 488, Beyit 2). [me'âldedür, -de, -dür]

Hâkkı bâtıldan seçenlerdür bilen eṭvârımı / Bir
me'âlüm var kim gayri **me'âle** beñzemez (Murâdî
Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [me'âle, -e]

Hâkkı bâtıldan seçenlerdür bilen eṭvârımı / Bir
me'âlüm var kim gayri **me'âle** beñzemez (Murâdî
Dîvânı, Gazel 550, Beyit 3). [me'âlüm, -üm]

Künh-i haḳîkatüne çün ırmadı bu **me'âlümüz** / Lîk
senüñ kemâlünüñ añladı bu kemâlümüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 599, Beyit 1). [me'âlümüz, -ümüz]

Allâh Allâh ey gönül gayrı **me'âlün** var imiş /
Bilmez idüm ben seni bir özge ḥâlün var imiş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 627, Beyit 1). [me'âlün, -
ün]

Nâkil-i aḥbâr iḥbâr itdüğün añlar mısın / Her ne
kıldıysa tekellümden **me'âlin** söylemiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3). [me'âlin, -in]

Her nesneden ḥaberdâr el-ḥamdü li'llâh olduḳ /
Şimdi nedür Murâdî bildür bize **me'âlün** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 748, Beyit 5). [me'âlün, -ün]

'İşkuñ pinḥân idelden dilde ey şâhib-cemâl /
Kalmadı ḡayrıdan aşlâ dilde bir zerre **me'âl**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 1). [me'âl,]

Geldi Murâdî 'âleme bir şüret-i beşer / Bilmedi anı
bilmeyiser 'ilm ile **me'âl** (Murâdî Dîvânı, Gazel
822, Beyit 5). [me'âl,]

Me'âlüm olalı 'ışk-ı ḥabîbüm bu **me'âlümde** /
Me'âlümden ferâğat eyledüm ḥalka me'âl oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me'âlümde,
-üm, -de]

Me'âlüm olalı 'ışk-ı ḥabîbüm bu me'âlümde /
Me'âlümden ferâğat eyledüm ḥalka me'âl oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me'âlümden,
-üm, -den]

Me'âlüm olalı 'ışk-ı ḥabîbüm bu me'âlümde /
Me'âlümden ferâğat eyledüm ḥalka me'âl oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 3). [me'âlüm, -
üm]

'İyân olmaḳdadur şerḥ-i beyân-ı lezzet-i vaşluñ /
Beyân olmaḳdadur temsîl-i kudret her **me'âlin**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 2). [me'âlin, -
in, -den]

Şafâlar olmaya mı bundan özge ne şafâ vardır /
Mesîḥ-âsâ Murâdî mürdeler ḥaydûr **me'âlünden**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [me'âlünden,
-ün, -den]

Hâlini ḥâl idinmek virdi bu câna 'izzet / Havlini
kıldı ḥâ'il añlanmağa **me'âlin** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1124, Beyit 4). [me'âlin, -in]

'Ömri cân itmekdedür aşl-ı hüner ey zû-fünün /
'Âlim oldur 'ilm ile kendü **me'âlin** öğrene
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 4). [me'âlin, -
in]

Menem ol murğ-i himmet 'ilm-i 'âlemdür
me'âlümde / Aşılmış şubḥa-i 'ubbâd-ı 'âlem perr
ü bâlümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1).
[me'âlümde, -üm, -de]

Şerḥ olalı kitâbum 'âlem ḥisâb olupdur / Mürg-i
tefekür-i gayr ırmadı bu **me'âle** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1399, Beyit 3). [me'âle, -e]

Çokdan eylerdüm bu yirden dostum terk-i diyâr /
Lîk her demde rızâñ ile **me'âl** añlar beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [me'âl,]

Nedür dirseñ eger 'âlem **me'âli** / Nice oynar gözet
zill-ı ḥayâli (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 2).
[me'âli, -i]

me'âl eylemek [1] Anlam, mana çıkarmak.

Hzret-i Mevlâ cemâlin ber-kemâl eyler yine / İktizâsı üzre herkes bir **me'âl eyler** yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1244, Beyit 1*). [*me'âl eyler, -r*]

me'âl-i özge [1] Başka, farklı anlam.

Fikr ü zikre yok nihâyet gerçi kim / Fikre şıgmaz bu **me'âl-i özgedür** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 538, Beyit 3*). [*me'âl-i özgedür, -dür*]

me'âl-i vücūd [1] Varlığın anlamı.

İrîşdi emr-i ezelde ebed **me'âl-i vücūd** / Teraşşuh itdi inâ-ı vücūda hâl-i vücūd (*Murâdî Dîvânî, Gazel 261, Beyit 1*). [*me'âl-i vücūd,]*

me'âl kılmak [1] Anlamin oluşması, meydana gelmesi.

Bildi pes 'ışk ile şeydâ kılduğın / Eyledi **kılop** nice dürlü **me'âl** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 833, Beyit 2*). [*me'âl kılop, -up*]

me'âl olmak [2] Durumun, mefhumun oluşması.

Me'âlüm olalı 'ışk-ı habîbüm bu me'âlümde / Me'âlümden ferâgat eyledüm halka **me'âl oldum** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 872, Beyit 3*). [*me'âl oldum, -du, -m*]

Âşık-ı hasta hâlüne mahmaşadan ne hâl ola / Hâşa ki senden özge bir gayrı aña **me'âl ola** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1449, Beyit 1*). [*me'âl ola, -a*]

me'ânî [1] Manalar, anlamlar.

Me'ânî ile 'alâ'im vücūdî zâhirdür / Muğayyebât-ı vücūd üzredür vücūd-ârây (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1542, Beyit 2*). [*me'ânî,]*

me'ânî nev-bahârî [1] Anlam, güzel söz baharı.

Taleb verdi açıldukça olur cân bûlbûli handân / **Me'ânî nev-bahârînuñ** olupdur boyına hayrân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1021, Beyit 1*). [*me'ânî nev-bahârînuñ, -nun*]

mebde' [3] Kök, asıl, kaynak, başlangıç.

Anuñ çün heft ü heşt aşhâbını temiz ider feyyâz / Çü **mebde'den** bedâyî'dür hevâ hûdan hüveydâdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 4*). [*mebde'den, -den*]

Murâdî **mebde'i** külden nişâna hâcet yok / Nişânı ilerü naşb eyle olasıñ ez'âf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 673, Beyit 5*). [*mebde'i, -i*]

Vâkıf-ı esrâr-ı Hâkdur 'âlim-i 'ilm-i ezel / Lem-yezeldür **mebde'i** 'ilm-i ezeldür lem-yezeldür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 779, Beyit 1*). [*mebde'i, -i*]

mebde-i küll [1] Her şeyin, bütünü başlangıcı.

Mebde-i küllden almışam haberi / Kâle men kâne şamiten fenecâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 93, Beyit 3*). [*mebde-i küllden, -den*]

mebde'i 'ilm-i evvel ü âhîr [1] İlk ve son ilmin başlangıç yeri.

Mebde'i 'ilm-i evvel ü âhîr / Menbâ'-ı 'ilm-i bâtın u zâhîr (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 16, Beyit 4*). [*mebde'i 'ilm-i evvel ü âhîr,]*

mebde' olmak [1] Başlangıç olmak.

Tâ'allûk-ı ezeliden ebed durur hâsıl / Ki **mebde' oldı** ebedle başıldı muhkem pây (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1541, Beyit 4*). [*mebde' oldı, -dı*]

mebhût olmak [3] Hayran olmak, şaşkınlığa düşmek.

Her kaçan kim ol cemâle bir nazar kılsa bu göz / Hayret-i kübrâda **mebhût oldı** fûrkat tağdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 394, Beyit 4*). [*mebhût oldı, -dı*]

Ezelden bî-haberlerdür ebedden **oldılar mebhût** / Velîkin ber-ıaraf kılmış tarafda lâ-yezâl Allâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1298, Beyit 3*). [*mebhût oldılar, -dı, -lar*]

Bir harfûñ istimâ'ına tākāt getürmeyüp / **Mebhût olup** akitdılar 'aynından âbını (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1527, Beyit 3*). [*mebhût olup, -up*]

mecal [3] Takat, güç, kuvvet.

Karâra kalmadı tākāt ne hûd **mecâlüm** var / Sorar isen gam-ı hicr ile özge hâlüm var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 492, Beyit 1*). [*mecâlüm, -üm*]

Bu Murâdî diledi aşl-ı murâd / Enbiyâya şoralum var mı **mecâl** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 841, Beyit 5*). [*mecâl,]*

Tedkîkîni arturdu nice kerre müdaqqîk / İz'ân ile zu'm eyledi bulmadı **mecâlî** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1547, Beyit 3*). [*mecâlî, -i*]

mecâl olmak [5] Gücü, takati olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdînuñ ne mümkindür ki şerh ola bu güftârı / Bunı yazmağa fi'l-cümle **mecâl olmaya** küttâbuñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 721, Beyit 6*). [*mecâl olmaya, -ma, -(y)a*]

mecâl virmek [1] Kuvvet, takat vermek.

Hayât-ı cavidânîdür velîkin kibriyâ dursun / Ki tâ vechini görmekde **virem** bir dem **mecâl** Allâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1331, Beyit 3*). [*mecâl virem, -em*]

mecaz [6] Hakikat, gerçek dışı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mikrâz-ı şer' aqvâ iken biçer **mecâzı** / Gel derz-i şer'e vâlic oluben ol selâmet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 193, Beyit 4*). [*mecâzı, -ı*]

mecâz olmak [2] Gerçekten soyutlanmış olmak.

Mükerrerden liyâkatle mükerrerdür mükerrerdür / **Mecâz oldı** bes ıtlâkıñda aña sen bu esrârı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1509, Beyit 3*). [*mecâz oldı, -dı*]

Vākī'ā 'ayna **mecāz** oldu muḳalled bu mecāz /
Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki ḳaṣr-ı dirāz (Murādī
Dīvānı, Kit'a 9, Beyit 1). [mecāz oldu, -dı]

meccān [1] Bedava, parasız, ücretsiz.

Yāre yār olduğumuz şanma dilā **meccāna** / Hāy
ağyaruñ elinden ne ezā çekmişdür (Murādī Dīvānı,
Gazel 420, Beyit 2). [meccāna,]

mecd [2] Şan, şeref, büyüklük, ululuk.

Mecdüñde buldum mācidüm lā-bu'dehu lā-
ḳurbehu / Nevve'rñi yāñürez'-zulem effhemtü min
fehmi't-tamām (Murādī Dīvānı, Gazel 941, Beyit
4). [mecdüñde, -ün, -de]

Mecdini bildürmek için bu Murādī şimdi pes /
Bāb-ı 'ilminde yine bir nokta i'lān eyledi (Murādī
Dīvānı, Gazel 1464, Beyit 5). [mecdini, -in, -i]

meclā [1] Ayna.

Nice zıkr ide seni 'abd-i za'îf / Oldı esmāñ zātuña
meclā (Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 8). [meclā,
]

meclis [6] Toplantı, meclis. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī 'ayn-ı kesretde çü vahdet **meclisin** gördüm
/ Aña sen hñn-ı vahdetde 'ināyāt eyle ey ğāfir
(Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 5). [meclisin, -
in]

meclis-i dildār [1] Gönül alan sevgilinin meclisi.

Cān ile cān oynadum çün āstān-ı yārde / Ber-
kemāl oldum özümde **meclis-i dildārda** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1231, Beyit 1). [meclis-i dildārda, -
da]

meclis-i eyvan [1] Eyvanın, çardağın meclisi,
toplanılan yeri.

Şem'-i tābına 'aceb pervānedür dīvāne dil /
Yanmağ için **meclis-i eyvānı** kimden istesün
(Murādī Dīvānı, Gazel 1032, Beyit 4). [meclis-i
eyvānı, -ı]

meclis-i hey'et [1] Şekil, suret meclisi.

Çün nihān oldı gelüp **meclis-i hey'etde** 'ilm / Pes
mu'ayyen 'ulemāyile durur da'vāmuz (Murādī
Dīvānı, Gazel 575, Beyit 2). [meclis-i hey'etde, -
de]

meclis-i 'ışk [1] Aşk meclisi.

Meclis-i 'ışk içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün /
Sema-ı ğarrāsı muḳābil kıldı didārı yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1263, Beyit 4). [meclis-i 'ışk,]

meclis-i 'izzet [1] İzzet, yücelik meclisi.

Meclis-i 'izzetde vahdet sırrını söyleşdiler /
Vahdetüm añlamadılar diyeler dañı neler (Murādī
Dīvānı, Gazel 379, Beyit 1). [meclis-i 'izzetde, -de
]

meclis-i sābık [1] Evvelki, önceki toplanma yeri;
sevgiliyle evvelden bir arada olunan yer.

'Ahdüm olmuşdı benüm yār ile çün sābıkda / Şimdi
her meclisümi **meclis-i sābık** bilürem (Murādī
Dīvānı, Gazel 916, Beyit 2). [meclis-i sābık,]

meclis-i taḥḳıḳ-i nūrānī [1] Hakikat nurlarının
meclisi.

Münevver kıldı zāhir **meclis-i taḥḳıḳ-i nūrānī** /
Yüri kıl nālışı tā yana ḳalbünde sirāceyin (Murādī
Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 2). [meclis-i taḥḳıḳ-i
nūrānī,]

meclis itmek [1] Toplanmak, bir araya gelmek.

Bugün bezm-i 'ulāda **meclis itdün** hucbı
kaldurduñ / Saña bir söz direm zinhār şaḳın
olmasun aḥcābuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 721,
Beyit 5). [meclis itdün, -dü, -n]

mecma'-ı 'izzet [1] Değerin, ululuğun,
yüceliğin toplandığı, bir araya geldiği yer.

Cevābında bildüm cevābum çü cāmi' durur / Bu
mecnū' ile ḳılmışam **mecma'-ı 'izzetin** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1154, Beyit 2). [mecma'-ı 'izzetin, -
in]

mecnū' [1] Toplanmış, bir araya getirilmiş.

Cevābında bildüm cevābum çü cāmi' durur / Bu
mecnū' ile ḳılmışam **mecma'-ı 'izzetin** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1154, Beyit 2). [mecnū',]

mecnū'-ı 'ālem [1] Bütün ālem, kainat, bütün dünya.

Ḳamu senden durur yā Rabbi her dem / Senüñ
hükümündür **mecnū'-ı 'ālem** (Murādī Dīvānı,
Gazel 964, Beyit 1). [mecnū'-ı 'ālem,]

mecnū'-ı eşya [3] Eşyanın bütününü, bütün
yaratılmışlar.

'Ālem fakīr ü sen ğanīsın / Senüñ hükümündür
mecnū'-ı eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 74, Beyit
2). [mecnū'-ı eşyā,]

Muṭī'üñdür senüñ **mecnū'-ı eşyā** / Ḳuluñdur
cümleten ihyā vü mevtā (Murādī Dīvānı, Mesnevi
39, Beyit 2). [mecnū'-ı eşyā,]

Sen ol sultān-ı 'ālemsin Hudāyā / Senüñ
feyzüñdedür **mecnū'-ı eşyā** (Murādī Dīvānı,
Mesnevi 44, Beyit 4). [mecnū'-ı eşyā,]

mecnū'-ı ḥāṭır [1] Gönüllerin tamamı.

Bu çeşm-i nūr-ı baḥşam çün cemāl-i yāre nāzırdur
/ Ḳamuyı 'aynına almadı çün **mecnū'-ı ḥāṭırdur**
(Murādī Dīvānı, Kit'a 38, Beyit 1). [mecnū'-ı
ḥāṭırdur, -dur]

mecnun [7] 1. Delirmiş, çıldırmış, aşk
yüzünden aklı başından gitmiş kimse. 2. Leylā
ile Mecnun hikāyelerinin erkek kahramanı.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Geçüpdür devri **Mecnûnuñ** dahı Vâmıkla
Ferhâduñ / Murâdî sen figânı eyle kim şimdi
zamânundu (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5).
[mecnûnuñ, -uñ]

mecnûn-ı bî-ārām ü şeydâ [1] Divâne ve huzursuz
Mecnûn.

Belâ deştindesin Leylâdan ötri / Benem **Mecnûn-ı bî-ārām ü şeydâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [mecnûn-ı bî-ārām ü şeydâ,]

mecnûn-ı ser-gerdân [1] Başı dönmüş Mecnûn.

Leb-i Şîrinüñ ey Hüsrevüm çün oldı dil Ferhâd /
Şacı Leylîşi şevkinden benüm **mecnûn-ı ser-gerdân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 3).
[mecnûn-ı ser-gerdân,]

mecnûn itmek [3] 1. Deli, divâne etmek. 2. Leylâ ile
Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı

Başuma sevdâ virüp **Mecnûn iden** kimdür beni /
Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylâ imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2). [mecnûn iden, -en]

Bir şacı leylî nigâra söyle **mecnûn itdi** kim / Tâ
kıyâmet itmeyiserdür beni hüşyâr-ı 'ışk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 686, Beyit 3). [mecnûn itdi, -di]

Zülf-i leylân idüp beni **Mecnûn** / Bilmezem ne
vakt ola vişâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2).
[mecnûn idüp, -üp]

mecnûn kılmak [2] 1. Deli, divâne etmek. 2. Leylâ ile
Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı.

Sevdâ-yı zülfün ey cân **kıldı** beni çü **Mecnûn** /
Hırz olsun eyle leylüm koluñ baña hamâ'il
(Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 5). [mecnûn kıldı, -dı]

Leylî-veş zülfün anuñ şanma sen ey dil hâlî / **Kıldı**
mecnûn cihânüñ nice 'âkıllarını (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1523, Beyit 2). [mecnûn kıldı, -dı]

mecnûn olmak [4] 1. Deli, divâne olmak. 2. Leylâ ile
Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mecnûn olup gönül gene şahrâda seyr ider / 'İşk
ile fikr-i vuşlat Leylâda seyr ider (Murâdî Dîvânı,
Gazel 479, Beyit 1). [mecnûn olup, -up]

mecnûnveş [1] Leyla'ya olan aşkıdan dolayı çöllere
düşen Mecnun gibi.

Tag u sahrâda yûri **Mecnûnveş** / Fırkat-i Leylî
bulur pâyân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420,
Beyit 4). [mecnûnveş,]

meddâh [1] Öven, çok medh edici.

Anuñ bir hâzini var kim yok anuñ hergiz akrânı /
Güzellükde şu resmedür anı medh idemez
meddâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3).
[meddâh,]

meddâh olmak [2] Öven, medh eden olmak.

Gözin açmış durur şehlâ cemâlüne olup hayrân /
Okur hüsnüñ kitâbını saña **meddâh olup** güller
(Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 3). [meddâh olup, -up]

Seni **meddâh olalıdan** okur kevser lisânımdan /
İrişdüm bir beyâna kim geçilmişdür beyânımdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 1). [meddâh olalıdan, -alı, -dan]

medd-i başar [2] Uzağı görme.

Tazarru' idüben yâre didüm kim bir eser göster /
Cevâb idüp habîbüm didi kim **medd-i başar**
göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 1).
[medd-i başar,]

Buldum yüzümde ben eserin hüsn-i vechüñüñ /
Her 'ayn ile ihâtası **medd-i başardadır** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 469, Beyit 2). [medd-i başardadır,
-da, -dur]

medd-i zıll [1] Uzun gölge. II Uzun ömür.

'Ömr-i 'azîzi sermed idüp **medd-i zıll** ile /
Maqbûl-ı hâzret oldı mücâb-ı du'â hâkı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [medd-i zıll,]

meded [24] Yardım, imdat. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olupdur 'ışk-ı habîbüm baña **mededle** hayât /
Hayâtumuñ ebedin pes ebed kılar isbât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 215, Beyit 1). [mededle, -le]

meded eylemek [1] Yardım etmek, lütüfta bulunmak.

Yâd itme rakîbi sen efendüm **meded eyle** / Yâd
eyle anı tâ kim ola bağı anuñ hün (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1132, Beyit 3). [meded eyle,]

meded itmek [1] Yardım etmek.

Hicrün okı bu cânımı eyledi pür-şürüh / Kalmadı
tâkatüm **meded it** vaşl ile baña (Murâdî Dîvânı,
Gazel 236, Beyit 4). [meded it,]

meded kılmak [2] Yardım etmek, iyilik, ihsanda
bulunmak.

Meded kıl vaşluñ âbından nigârüm / Nice bir yaça
hicr odı bu cânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 968,
Beyit 3). [meded kıl,]

Ya Rabbî Murâdî kuluñı eyleme mahrûm / Her
yirde aña **kıl meded** ü 'avnüñi hem-râh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 5). [meded kıl,]

meded meded [1] Yardım, inayet istemek.

Bahr-ı belâya şalma gel 'âşikuñı **meded meded** /
Cân ikiligi terk idüp anuñ içün didi ehad (Murâdî
Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1). [meded meded,]

meded olmak [1] Yardımcı olmak; birinden yardım
gelmek.

Meded olduñ yetişürsin kamu dermânde / Ne
'acebdür kimine hicr ile bîdâr olasın (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 3). [meded olduñ, -du, -n]

medfün olmak [1] Toprağa gömülmüş, defnedilmiş olmak.

Yuhricü'l-hayye mine'l-meyyitüñ añlar sırrın / Şol ki ölmezden öñ ol öldi vü **medfün oldu** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 4*). [*medfün oldu, -dı*]

medh [7] Övgü, övme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Medh ile medhin eyledi çün zât-ı zi'l-bekā / Mir'ât-ı şüret eyledi 'aks-i siyer-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1*). [*medh,]*

medh eylemek [3] Övmek.

Medh ile **medhin eyledi** çün zât-ı zi'l-bekā / Mir'ât-ı şüret eyledi 'aks-i siyer-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1*). [*medhin eyledi, -di*]

Dırâz itmiş zebân süsen senüñ hüsünü **medh eyler** / Cemî'-i lâleler hicründen olmuşdur siyeh diller (*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2*). [*medh eyler, -r*]

Nice dillerle **medh eyler** Hudâyı / Gül oldu arada ancak bahâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 3*). [*medh eyler, -r*]

medh-i dilber-i nâ-yâb eylemek [1] Bulunmaz, ele geçmez sevgilinin övgüsünde blunma.

Seher bülbül huruşından dü-çeşme gelmemişdür hVâb / Sürür-ı şevk ile **eylerdi medh-i dilber-i nâ-yâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1*). [*medh-i dilber-i nâ-yâb eylerdi, -r, -di*]

medh-i hüsn-i yâr [1] Sevgilinin güzelliğinin övgüsü.

Müntezirdür cümle-i âfâka **medh-i hüsn-i yâr** / Ahsen-i vech ile bildüm vaz'ımı cânân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3*). [*medh-i hüsn-i yâr,]*

medh itmek [10] Övgüde bulunmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Arş-ı 'ulâda bânuñ bülendiyle **medh ider** / Kürsidedür me'âfî melâ'ik mesel durub" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 3*). [*medh ider, -er*]

medh ü senâ eylemek [1] Birisinin iyiliğini, iyi vasıflarını söylemek, övmek, yüceltmek.

Seni **medh ü senâ eyler** gönül tû'isi her demde / 'Urûc eyler varur 'arşa kaçan başlaya pervâza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 3*). [*medh ü senâ eyler, -r*]

medhüş [1] Şaşırmış. II Hayranlık.

Zât-ı pâka bu Murâdî yine **medhüş** el-hâk / Budelâ vü nukebâ gavs ile evtâd-ı şîfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 5*). [*medhüş,]*

medhüş kılmak [1] Şaşkına çevirmek.

Bir cür'a-i hubbuñdur kim **kıldı** beni **medhüş** / Zân itme mey-i şevkûñ hânım beni kandurdi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 3*). [*medhüş kıldı, -dı*]

medhüş olmak [1] Şaşırmak.

Kelâmuñ bir kelâm el-hâk getürmez güş idenler tâb / Kimisi **oldılar medhüş** kimi kıldı özin per-tâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1*). [*medhüş oldılar, -dı, -lar*]

medhüş u hayrân eylemek [1] Divane ve hayran eylemek.

Güş-ı hüşa bir şalâ didi şadâyile hemân / **Eyledi** cânı katı **medhüş u hayrân** insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2*). [*medhüş u hayrân eyledi, -di*]

medîd [1] Uzun.

'Ömrümüz oldu medîd-ender medîd-ender **medîd** / Muẓmahildür almayan benden cevâbın vardan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 3*). [*medîd,]*

medîd-ender [1] Uzun olmak, II Ömrün çok uzun olması.

'Ömrümüz oldu **medîd-ender** medîd-ender medîd / Muẓmahildür almayan benden cevâbın vardan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 3*). [*medîd-ender,]*

meḥḥar [2] Övünç.

Meḥḥar olalı cihâna faḥrum olmuşdur füzün / Faḥr olundum **meḥḥarumda** iftiḥâr itmek 'acîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3*). [*meḥḥarumda, -um, -da*]

Meḥḥarumdur çün senüñ faḥruñ benüm / Pes sübütuñla durur her dem sebât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 2*). [*meḥḥarumdur, -um, -dur*]

meḥḥar olmak [5] Övünç kaynağı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Meḥḥar olalı cihâna faḥrum olmuşdur füzün / Faḥr olundum meḥḥarumda iftiḥâr itmek 'acîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 3*). [*meḥḥar olalı, -alı*]

meḥḥar-ı insân olmak [1] İnsanlığın öviñcü olmak.

Menba'-ı 'ilm-i hüddâdur **meḥḥar-ı insân olan** / Revḥ-i rûḥ-ı enbiyâdur menba'-ı 'irfân olan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1*). [*meḥḥar-ı insân olan, -an*]

meḥḥar-ı kâ'inât olmak [1] Kainatın övünç, iftiḥar yeri olmak.

Meḥḥar-ı kâ'inât olan oldur / Kendü 'ilmine kendüdür bürhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 2*). [*meḥḥar-ı kâ'inât olan, -an*]

meḥḥum [3] Sözden çıkarılan mânâ, kavram.

Ve-lem-yekün lehü küfven eḥad buyurdı ardınca / Bunun **meḥḥumın** añlarsañ bilürsin kim nedür

ihlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 3).
[meḥḥūmın, -ı, -n]

Müberrâ kıl özüñ her dem diseñ ibhâm ola
meḥḥūm / Ne mümkindür ola bir yirde pes icmâ'-
ı zarbeyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4).
[meḥḥūm,]

Bu ḥisâbı ikiye varmaya dil defterinüñ / Tâ ki
meḥḥūmın ala ol raḡam-ı vaḥdetden (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [meḥḥūmın, -ı, -n]

meftūḥ [1] Açılmış, açık.

Fâtih durur hidâyet **meftūḥ** kâbiliyyet / Yâr oldı
ise bunda feth itdi cümle bâbın (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1127, Beyit 3). [meftūḥ,]

meftūḥ-ı ebvâb [1] Kapıların açılması.

'İyânâtı dirîğ olmaz saña her demde ey meh-veş /
Senüñdür cümle mâfiḥâ senüñ **meftūḥ-ı ebvâbuñ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 3). [meftūḥ-ı
ebvâbuñ, -un]

meftūḥ-ı ğıṭâ [1] Örtülü açıklık.

Meftūḥ-ı ğıṭâdur bu mekşûf-ı 'aṭâdur bu / Şâhib-
ḥulefâdur bu her yaraya merhemdür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4). [meftūḥ-ı ğıṭâdur, -
dur]

meftūḥ olmak [2] Açık olmak.

Hamdümü ihlâş ile 'arz eyledüm çün fâtihâ / Baña
meftūḥ oldı âminümde emniyetle sūd (Murâdî
Dîvânı, Gazel 250, Beyit 3). [meftūḥ oldı, -dı]

Meftūḥ olalı 'ayn ile çeşmüm bu dîdeme / Ref'
eyledi Murâdî hicâbın rızâyile (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1365, Beyit 5). [meftūḥ olalı, -alı]

meġer [30] Meger, aslında, oysa ki. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cân-ı 'azize 'izzet ider cân ile **meġer** / Bâkide
buldı cümle bekâsını ibtidâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
2, Beyit 2). [meġer,]

meh [6] Ay. II Sevgili, dilber. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yapışuben dile ḥâcet o **mehüñ** zülfine kim /
Leyletü'l-kâdrdur anuñ birisi biri berât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 181, Beyit 6). [mehüñ, -ün]

meh-i cihân [1] Dünyanın ay'ı.

Mir'ât-ı ruḥuñ **meh-i cihândur** / Nuruñ bu zamâna
mihir-i efḥam (Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 3).
[meh-i cihândur, -dur]

meh-i ġarrâ [1] Aydınlık, parlak ay. II Sevgili.

Bakduğumca güneşe ol **meh-i ġarrâ** görünür /
Mâha bakduġça gözüm ol kaşı tuġrâ görünür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1). [meh-i ġarrâ,
]

meh-i mihir [2] Güneş ve ay.

Ruḥ-sârı bize olmuş çü 'aṭâ-yı tâbân / **Meh-i
mihrüm** ḥaṭâvât ile gezer rüz ile şeb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [meh-i mihrüm, -üm]

Senüñ ḥüsnüñ şu 'â'ı olalı 'âlemde ṭâbende / **Meh-
i mihrüñ** vücûdı ḡalmadı bir zerre 'âlemde
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 1). [meh-i
mihrüñ, -ün]

meh-i nev [1] Hilâl.

Seni kaşı gibi eyledi hilâl ol **meh-i nev** / Gün yüzün
görmek ile olmaduñ âbâd gönül (Murâdî Dîvânı,
Gazel 802, Beyit 2). [meh-i nev,]

meh-i tâbân [5] Parlak ay. II Sevgili. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şark u ġarbı ṭolanup gün yüzüñi görmek için /
Günde mihir ü gicelerde **meh-i tâbânüm** arar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [meh-i
tâbânüm, -um]

meh-i tâbân olmak [1] Parlak ay olmak.

Zulümât içre olana **meh-i tâbân olġıl** / Mürdeler
cismine bi'llâh bugün cân olġıl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 803, Beyit 4). [meh-i tâbân olġıl, -ġıl]

meh-likâ [1] Ay gibi parlak yüzlü sevgili.

Bu çetr-i bî-sütünü çün kurdı ol müdebbir / Seyr
ide şems-i seyyâr ol **meh-likâ** öninde (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [meh-likâ,]

mehpâre [4] Ay parçası. II Sevgili. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Meh-pâreler olursa eger cümle bu cihân / Mihir-i
yüzüne nisbet efendüm şihâbdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 471, Beyit 5). [meh-pâreler, -ler]

meh-rû [1] Ay gibi parlak yüzlü sevgili.

Baġı seyr itmek için gelse kaçan ol **meh-rû** /
Medḥ iderler görürem baġ-ı karanfillerini (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 3). [meh-rû,]

meh-tâb [4] Ay aydınlığı, ay ışığı. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Na'am-ı lâ ne 'acebdür nedür isbât-ı nehy /
Görünür gizlû bir ola mı ola çün **meh-tâb** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 140, Beyit 4). [meh-tâb,]

meh-tâb eylemek [1] Ay ışığı haline getirmek.

Zerre-i nâçizi çün kim şems pür-tâb eyledi /
Cümle-i seyyâreyi ol şemse **meh-tâb eyledi**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1). [meh-tâb
eyledi, -di]

meh ü encüm [1] Ay ve yıldızlar.

Çünkü şakḡ oldı işâretle semânüñ kâmeri / Mihir-i
enver **meh ü encüm** benüm için ḥademe (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [meh ü encüm,]

meh ü mihir [1] *Ay ve güneş.*

Şun'ını görelî şun'ında anuñ şubh u mesâ / **Meh ü mihrin** kamunuñ eyledüm 'âtil bâtil (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 2). [meh ü mihrin, -in]

meh-veş [1] *Ay gibi güzel, sevgili.*

Şubh-ı şâdıkda toğdı çünki güneş / Karşuma geldi tırdı bir **meh-veş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 1). [meh-veş,]

meḥābā [1] *Korku.*

Meḥābādan ibā kıldı bilürdi fer' ile aşlı / Hisāba aldı her demde demidür sâmin ü tāsî' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [meḥābādan, -dan]

mehabet [1] *Azamet, ululuk.*

'Avnı zahîr olalı dil ü cāna her nefes / Cümle cihāt oldı **mehābetle** muḳtedā (Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 2). [mehābetle, -le]

mehbiṭ-i cibrîl olmak [1] *Cebrail'in indiği yer olmak.*

Mehbiṭ-i Cibrîl olan peygamber-i dānā nedür / Ya Ḥudādan münzel olan âyet-i kübrā nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 1). [mehbiṭ-i cibrîl olan, -an]

mehcür [1] *Hicr ve firâka uğramış, ayrı düşmüş, gurbette olan.*

Mü-be-mü şerhinde mevcūd-ı vücūd-ı lâ-mesel / Şol mümessil kim tülû'ın bilmeyen **mehcürdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [mehcürdür, -dur]

mehcür itmek [1] *Terk olunmak, ayrılmak.*

Kimisini kor karañuda ebed **mehcür idüp** / Kiminüñ göñlün dem-â-dem 'ışkı ile tıldurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3). [mehcür idüp, -üp]

mehcür olmak [3] *Uzak kalmak, ayrı düşmek.*

Murâdî söyledigüñ sözleri ol tutmak ardınca / Dilerseñ **olmayasın** bâb-ı rahmetden ebed **mehcür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 7). [mehcür olmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

Cānda kalmadı sabr u dilde sürür / Sen melek-rūdan **olalı mehcür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [mehcür olalı, -alı]

Kıldı cānān cemālî bizden dūr / **Olduḳ** ol mähdan yine **mehcür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 1). [mehcür olduḳ, -du, -k]

mehd [2] *Beşik.*

Mehde ger girme(ye) bâ-'aql ola mı tıfl-ı 'aceb / Sebebinden şorar iseñ gel anı kıl inhā (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [mehde, -e]

Beni ırzā' idelden murzı'a şîrîn şarāb ile / Benüm **mehdüm** mutāf oldı kamuya reh-güzer oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [mehdüm, -üm]

mehek [1] *Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye, anlamaya yarayan şey, ölçü, mîyar, mîzan.*

Bir **meḥekdür** zıkr-i Hâk kim feth ider müşkilleri / Ayırur her ma'deni budur anuñ ḥāşiyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 3). [meḥekdür, -dür]

meḳābir [1] *Mezarlar.*

Hiç **meḳābirden** yaña varduñ mı urduñ mı kulaḡ / Āh idüp dest-i ecelden derdnāk olmış yatur (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [meḳābirden, -den]

mekân [29] *Yer, mahal. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mekānuñdur senüñ bâb-ı fu'ādı 'āşıkuñ cümle / Ne 'ālemdür ki bu 'ālem seni cümle arar cānā (Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [mekānuñdur, -un, -dur]

mekân-ı lâ-mekân [3] *Mekansızlığın mekanı; mekan mefhumunu taşımamak.*

Bu göñlüm çün mekânından **mekân-ı lâ-mekân** ister / Çü zevk eyledi ḥubbuñ şanma kim cān ü cihān ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 1). [mekân-ı lâ-mekân,]

Mekân-ı lâ-mekāniden hicāb açmış mekân ansuz / Ne deñlü gözledüm her sâ'ati görmedüm ān ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 1). [mekân-ı lâ-mekāniden, -den]

Mekân-ı lâ-mekāniden beyānın tarḥ ider her dem / Çü bi-vakt oldı vaktinden seçer mi ān ile ānı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 4). [mekân-ı lâ-mekāniden, -den]

mekân-ı münteha [1] *Nihayeti, sonu olmayan yer.*

Mekân-ı münteḥādandır egerçi maṭlabum tālî' / Velîkin münteḥādan münteḥāya oldı tekrārım (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 2). [mekân-ı münteḥādandır, -dan, -dur]

mekân-ı rūḥ [1] *Ruhun yeri.*

Çerḥ-i mînādur **mekân-ı rūḥ** pes 'ulyādadur / 'Āleme baḡş-ı ḥayātı mu'ciz-i 'İsādudur (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 1). [mekân-ı rūḥ,]

mekānı tutmak [1] *Yerleşmek, yer edinmek.*

Maḳarr-ı salṭanatda şol kişi **tıtdı mekānı** kim / Anun zībā cemālinden olupdur ser-be-ser vaşşāf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 4). [mekānı tıtdı, -dı]

mekân-ı 'ulā [1] *Yüce, ulu yer.*

Nübüvvet maḳāmı **mekân-ı 'ulā** / Maḳām-ı vilāyet nübüvvet eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [mekân-ı 'ulā,]

mekân-ı 'ulve [1] *Yüce mekan, makam.*

Mekân-ı 'ulve varıldı mekânı bulmamışam /
Müyesserümi bilelden müyesser itdi beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 3*). [*mekân-ı 'ulve, -e*]

mekân ile zaman [1] *Yer ve zaman.*

Mekân ile zamânı târik ol vaqt ister iseñ ger /
Muvakkat ol yûri katlin şaķın olmayasın esfel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3*). [*mekân ile zamânı, -ı*]

mekân itmek [2] *Yurt edinmek, mekan tutmak, yerleşmek.*

Varup çü burc-ı şerefde **mekân idüp** tırdı /
Hicâba girmedî aşıla vü buldı fevz u felâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 2*). [*mekân idüp, -üp*]

Şahn-ı şahrâ-yı vücûdumda **mekân itdi** çü 'ışk /
Evvelinden âhırından çekmezem hergiz kayu
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 2*). [*mekân itdi, -di*]

mekân olmak [1] *Mekan, yer olmak.*

Çün **mekân oldu** vücûdum râhumuñ sultânına /
Anuñ içün gelmişüzdür 'âlemüñ seyrânına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 1*). [*mekân oldu, -dı*]

mekes [1] *Sinek. II. Değersiz, itibarsız âşık.*

Bir **mekes** oldum yine per ile perrüm kalmayup /
Oldı dil Mecnûn çün kim eyledi şeydâ beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4*). [*mekes, -*]

mekes olmak [1] *Sinek olmak. II Değersiz, zayıf olmak.*

Lâgar olup vücûdum **olur** gâhî çün **mekes** / Bir
vaqt olur ki bu iki dîvâna şıgmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2*). [*mekes olur, -ur*]

mekkâr [3] *Hileci, düzenbaz.*

Diñleyüp sözün rakîbüñ uyma ol **mekkâre** gel / Hâ
şaķın andan perî yüzlüm iğen mel'ündur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5*). [*mekkâre, -e*]

Tekye kılma bu cihâna ey şeh-i ferhunde-fâl /
Nicesine kıldı bu **mekkâre** 'ömrüm hîle al
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1*). [*mekkâre, -e*]

II Dünya.

Neden bağlanuben kıldıñ bu **mekkârûñ**
hayâlinde / Gel 'akluñ başuña cem eyleyüp
Hâkdan rızâ iste (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 2*). [*mekkârûñ, -uñ*]

meknûn [1] *Saklı, gizli, mestur.*

Hicâb-ı 'ayn-ı takşîrûñ saña göstermedi vechüñ /
Benüm **meknûnumı** keşf eyleme olsun
'ayânımda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 3*). [*meknûnumı, -um, -ı*]

meknûn olmak [2] *Gizlenmek, saklanmak.*

Hayât-ı ruh-bağış **olmaz** idi bu arada **meknûn** /
Eger bilmesey 'âlemde nedendür aşfiyâ revnaķ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 680, Beyit 4*). [*meknûn olmaz, -maz*]

Ser-te-ser perde-i maħbûbda **meknûn oldu** / Anuñ
içün gönül o Leyliye Mecnûn oldu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 1*). [*meknûn oldu, -dı*]

mekr [1] *Hile, düzen, aldatma.*

'İsmet-i şıdkı hemân yirden kılma kalbden / **Mekr**
ile sicn-i belâ dâmina düşseñ gâhda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4*). [*mekr, -*]

mekr itmek [1] *Hile yapmak; aldatmak.*

Müberra kıl sîvâdan özüñi 'akluñ müzekkî kıl /
Hudâ adın okı tâ ki saña **mekr itmeye** gâsık
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3*). [*mekr itmeye, -me, -(y)e*]

mekr ü âl [2] *Hile ve aldatma.*

Başın halâş ider mi gönül dest-i 'ışkdan / 'İşkun
efendi nice nice **mekr ü âli** var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 4*). [*mekr ü âli, -i*]

Ey tavâfin isteyen şıdk ile gel kılğıl namâz / Recm
kıl şeytân-ı nefsi kalmaya tâ **mekr ü âl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5*). [*mekr ü âl, -*]

mekr ü âl olmak [1] *Hile ve kandırmaca olması.*

Cildini cild iden kişi her dem 'aşâ-yı şer' ile / Emre
itâ'idene şanma ki **mekr u âl ola** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 2*). [*mekr u âl ola, -a*]

mekseb [1] *Kazanç, gelir.*

'Add ü vezn olduğda iki cânibüñ sermâyesi / Her
ne **meksebden** alındıysa virildi pes edâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3*). [*meksebden, -den*]

mekseb-i 'irfân [1] *İrfanı kazanmak, elde etmek.*

Ey harîdâr-ı ma'ârif **mekseb-i 'irfâna** gel /
Mevzi'-i mezkûrda herkes bu bâzârındadır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3*). [*mekseb-i 'irfâna, -a*]

mekşûf [4] *Açılmış, açık, belli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hucbuñ evrâķında maħcûb oldu mekşûf-ı ezel /
Oldı pes **mekşûf** ile maħcûb ile ol dem nidâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3*). [*mekşûf, -*]

mekşûf eylemek [1] *Keşfetmek, ortaya çıkarmak.*

Ben haķıķat sırrını sırr ile **mekşûf eyledüm** /
Müstemi' olmağ içün güftârı her 'uzv oldu sem'
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3*). [*mekşûf eyledüm, -dü, -m*]

mekşûf-ı 'atâ [1] *Cömertliğin meydana çıkarılması.*

Meftûh-ı ğıttâdur bu **mekşûf-ı 'atâdur** bu / Şâhib-
hulefâdur bu her yaraya merhemdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4*). [*mekşûf-ı 'atâdur, -dur*]

mekşûf-ı ezel [1] *Başlangıcı olmayan geçmiş zamanın keşfolunması, bilinmesi.*

Hucbuñ evrākında maḥcūb oldı **mekşūf-ı ezel** / Oldı pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem nidā (Murādī Dīvānı, Gazel 16, Beyit 3). [mekşūf-ı ezel,]

mekşūf etmek [2] Aşıkaretmek, açığa çıkarmak.

Nūrı ger **mekşūf iderse** daḥı zībā gösterür / Leyle-i zulmide nūr-ı vechin a'lā gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 411, Beyit 1). [mekşūf iderse, -er, -se]

Cemālın çü **mekşūf ide** ḥüsn-i yār / Kim ola ki fark ide andan beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1567, Beyit 2). [mekşūf ide, -e]

mekşūf olmak [5] Açığa çıkarılmış olmak, keşfedilmek, açık ve bilinir duruma gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yaşumı kılma revān zātuñı keşf eye baña / Ne ki ḥālüm ki **ola** cümlesi **mekşūf** saña (Murādī Dīvānı, Gazel 48, Beyit 1). [mekşūf ola, -a]

mektüb-ı inşa [1] İnşa edilen, düz yazı şeklinde olan mektup.

Elem neşrah dinildi kālībuñ kalbinde ma'nāda / Velī ma'nāsı kalb içre olur **mektüb-ı inşa**da (Murādī Dīvānı, Gazel 1312, Beyit 1). [mektüb-ı inşa, -da]

mektüm [1] Gizli, saklı.

Ḥamdümüzde ḥamdümüz **mektümdür** minnet bize / Ey Murādī Ḥaḳka şükr olsun senāyilerdenüz (Murādī Dīvānı, Gazel 572, Beyit 5). [mektümdür, -dur]

mektüm etmek [1] Saklamak, gizlemek.

Ḳubbelerde bizi **mektüm iden** esrār durur / Lāḥıḳ olmaz ve ne ḥōd munfaşıl ey yār-ı güzīn (Murādī Dīvānı, Gazel 433, Beyit 3). [mektüm iden, -en]

melā-ı kesret [1] Çok, fazla kalabalık.

'Avn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña hiç / **Melā-ı kesrete** baḳsam baña vaḥdet görünür (Murādī Dīvānı, Gazel 436, Beyit 2). [melā-ı kesrete, -e]

melā'ik [21] Melekler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her kaçan kim menzil-i a'lāyı kılсам ben taleb / Saṭḥ ider küllī cenāḥın her **melā'ik** cümle heb (Murādī Dīvānı, Gazel 127, Beyit 1). [melā'ik,]

melal [1] Sıkıntı, gam, hüzn.

Murādī bendeñe rūzī kılup luṭf eyle sen yā Rab / Anuñ işini kim her demde kendüye **melāl** ister (Murādī Dīvānı, Gazel 318, Beyit 5). [melāl,]

melāl gelmek [1] Sıkıntı gelmek.

Benlūgi terk idüben eylūgi var pīşe idin / Ğarrā olma bu cihāna saña **gelmeye melāl** (Murādī

Dīvānı, Gazel 794, Beyit 2). [melāl gelmeye, -me, -(y)e]

melālet [2] Sıkıntı, gam.

Ḳıl nazar her dem cihān biñ dürlü ḥālet gösterür / Kimine şādī kimisine **melālet** gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 360, Beyit 1). [melālet,]

Senüñ kārūñ çü kārūndur neden kārūñ müfevvezdür / Füyüzuñ 'aynını aḳdur ḥalās olam **melāletden** (Murādī Dīvānı, Gazel 981, Beyit 2). [melāletden, -den]

melamet [1] Azarlama, kınama, itāb, serzeniş eylemek.

Sen belā meydānı içre dik **melāmet** dārını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Ḥaḳdan ḥaber (Murādī Dīvānı, Gazel 359, Beyit 2). [melāmet,]

melce-i ehl-i yakīn [1] Allah'a yakın olanların sığınacağı.

Maḳdem-i 'ayne'l-yakīnem maḥzen-i ehl-i başar / **Melce-i ehl-i yakīn** oldı fenā-yı sırr-ı şart (Murādī Dīvānı, Gazel 653, Beyit 2). [melce-i ehl-i yakīn,]

melce' vü me'vā [1] Yer yurt, sığınacak yer.

Mefḥarum olalı faḥruñ iftiḥār itdüm igen / Bulmadum bir **melce' vü me'vā** meger ānuñdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 334, Beyit 2). [melce' vü me'vā,]

Mefḥarum olalı faḥruñ iftiḥār idem igen / Bilmedüm bir **melce' ü me'vā** meger ānuñdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 413, Beyit 2). [melce' ü me'vā,]

melek [13] Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

Süfehādan oluben kılma şaḳın sefk-i dimā / Tā faẓīletle **melekler** kılalar saña sücūd (Murādī Dīvānı, Gazel 253, Beyit 3). [melekler, -ler]

Beşer bilmekdedür ḥayrān **melekler** bunda sergerdān / Benüm ol yār ile her an 'acā'ib gizlū ḥālüm var (Murādī Dīvānı, Gazel 307, Beyit 4). [melekler, -ler]

Cümle 'ālem cennet olsa Ādem oḒları **melek** / 'Uzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez (Murādī Dīvānı, Gazel 555, Beyit 4). [melek,]

Rūh-ı kudūs kamu **melek** dā'ir-i 'ālem oldı çün / 'Arş ile ferşi kaplayan cümle-i perr ü bāle bak (Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 3). [melek,]

Sem'-i dili küşād idüp bildi **melek**le ins ü cān / Seb'a semāyı geşt idüp şimdi ben istivādayam (Murādī Dīvānı, Gazel 951, Beyit 4). [melek, -le]

'Arş-ı 'ulāmuñ üstine çıkmadı sırr ile **melek** / Ādem iseñ bu ḥüsn ile 'arş-ı 'ulāya ḳo ḳadem (Murādī Dīvānı, Gazel 954, Beyit 4). [melek,]

'Arş-ı 'alānuñ üstine çıkmadı per ile **melek** / Ādem iseñ bu ḥiss ile 'arş-ı 'alāya ḳo ḳadem (Murādī Dīvānı, Gazel 958, Beyit 4). [melek,]

Çün **melekler** okıdı naşrun mina'llah âyetin / Kârûña müsta'cil ol her kârûn olmuştur yakîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [melekler, -ler]

Lâm elifden geleli hâyile mîm ü dahı dâl / Çü ben el-hamd okuyam cümle **melek** dir âmîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 4). [melek,]

'Arş-ı 'ulâda virdi haber çün **meleklerle** / Yâr oldu söyleyen yine âzâdelik sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 2). [meleklerle, -ler, -e]

Murâdî ravza-i cennetde var mıdır hürâ / Ne ravza var ne **melek** cümle gülîstânam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 5). [melek,]

Çerh tolâbında gördüm delve girmiş bir **melek** / Kısmet eyleyüp gezer erzâkı ol her bir feme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 4). [melek,]

II Sevgili.

Sensiz eyâ **melek** nice zan idesin baña / Eglendürür mi ravza-i Rızvân bu gönülümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5). [melek,]

melek-rû [2] Melek yüzlü. II Sevgili.

Cânda kalmadı şabr u dilde sürür / Sen **melek-rûdan** olalı mehcûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 1). [melek-rûdan, -dan]

Sen **melek-rû** perîden ayrılalı / Zerre gelmez gözûme cennet u hür (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 3). [melek-rû,]

melek-şûret [1] Melek yüzlü.

Muhtî oldu yem-i kudret ihâta kıldı ser-tâ-pâ / O deryâ ortasında bir **melek-şûret** püser buldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [melek-şûret,]

melikiyyet [1] Hükümdarlık.

Hâli' ol gel beşeriyyetde libâs-ı hadrâ / Bilesin tâ **melikiyyetde** esâs-ı seferi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1521, Beyit 1). [melikiyyetde, -de]

mellâh [1] Gemi kaptanı.

'Aceb deryâ-yı tevîdî kanadum fûlk idüp gezdüm / N'idem ben gayrı **mellâhı** delîl-i bî-zevâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 3). [mellâhı, -ı]

melûl olmak [2] Boynu bükük, üzgün olmak.

Çek cefâyı ey gönül **olma melûl** Eyyübveş / Bunda çok cevır ü cefâ anda vefâyâ iresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 3). [melûl olma, -ma]

Ey Murâdî olma hicrâna melûl / İnqılâb üstindedür devrân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7). [melûl olma, -ma]

mel'ûn [1] Lanetlenmiş, herkesin nefret ve lanet ettiği kimse.

Diñleyüp sözün rakîbün uyma ol mekkâre gel / Hâ şaķın andan perî yüzlüm iğen **mel'ündür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 5). [mel'ündür, -dur]

memat [6] Ölüm, ölü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hubbuñ virelden el-haķ mürde tene hayâtı / Kõmadı ol **memâtı** eyledi cümle ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [memâtı, -ı]

memdüde [1] Uzamış, uzatılmış.

Ey Murâdî baħr-ı cüduñ dâne-i yektâsın / Her şadef bilmez seni yıllarc'ola **memdüdeler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [memdüdeler, -ler]

memdüh-ı ebed [1] Sonsuza dek övülecek olan.

Meşrûh-ı ezeldür bu **memdüh-ı ebeddür** bu / Pes evvel ü âhirde her demle bu hem-demdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 2). [memdüh-ı ebeddür, -dür]

me'men olmak [1] Sığınılacak, güven duyulacak, emin ve emniyetli yer olmak.

Gelse haķ bir yirde butlân üzredür bâtıl hemân / Her kime kim olsa hâfız **me'men olur** hem emîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [me'men olur, -ur]

memerr [1] Geçilecek yol.

Memerri oldu hemân pes mürûrî merr-ı şehâb / Merertü didi didi merreteyn olup miftâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [memerri, -i]

memhür [1] Mühürlenmiş, mühürlü, mahtum.

Sâbıkda añladuñ mı geçen mâcerâları / **Memhür** anuñ defâtiri fevka'l-'ulâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 4). [memhür,]

memleket [1] Bir devletin, bir hükümdârın yönetimi altında bulunan yer, ülke.

Alınur şanma kamu **memleketi** 'asker ile / Cümle etrâfa giden tîr ü kemânumdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 4). [memleketi, -i]

memleket-i dil [1] Gönül memleketi.

Her neden nâzir isem vechüñe a'lâ görünür / Revnaķuñ **memleket-i dilde** mu'ammâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1). [memleket-i dilde, -de]

memlû [8] Dolu, dopdolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gezerler anda keştiler içi maħlûķ ile **memlû** / Sürer bād-ı mehîb anları açmış bād-bân cem'â (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3). [memlû,]

memlû kılmak [3] Doldurmak, doldurulmak.

Âvâze-i maḥabbet eṭrâfı **kıldı memlû** / Bu 'ışk ile semâ'a geldi cihânda zerrât (Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [memlû kıldı, -dı]

Ser çeşmeden evvel çün **kıldum** kadehüm **memlû** / Her demde iderven nûş bir kaṭre degüldür kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [memlû kıldum, -du, -m]

Ser çeşmeden evvel çün **kıldum** kadehüm **memlû** / Her demde iderven nûş bir kaṭre degüldür kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 2). [memlû kıldum, -du, -m]

memlû olmak [4] *Dolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nedür bu devḥa-i kübrâ ki çekmiş âsumân ser / Guşûnında **olup memlû** biter her bir taraf esmâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 2). [memlû olup, -up]

memlû vü münderic [1] *Dolu ve içeren, kapsayan.*

Memlû vü mündericdür her güne gerçi ḥâkim / Ey cümleden müberrâ sābit sözüñde illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [memlû vü mündericdür, -dür]

memnû [1] *Yasak.*

N'idersin mümkin ey dil ne mümkin var ne ḥôd **memnû** / Heman efvâh-ı 'âşıkda liyâḳat eyleyen cünbiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 4). [memnû,]

me'mûr olmak [1] *Yükümlü, görevli olmak.*

Yürür iken cihânda âzâde / 'İşkıñâ şimdi **olmuşam me'mûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 6). [me'mûr olmuşam, -mış, --am]

men [23] *Teklik birinci kişi zamiri, ben. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Men ne ânem kim olam ânumda lâyıḳ ânuma / Yegrek oldur bihterümde çün kim her dem bihterüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 5). [men,]

men' [2] *Engel, engelleme.*

Mâni'-i memnû'dan **men'** ile ger **men'** olasin / Saña pes elṭâfını eyler 'ayân kıl iktirâs (Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [men',]

Çün görindi vaşl-ı dilber **men'** ile isbâtdan / Dürlü ma'nalar virildi mantıḳ-ı ḥâlâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1). [men',]

men' eylemek [2] *Engellemek, alıkoymak, men etmek.*

Elâ yâ eyyühe'l-mâni' ne **men'** eyler vücuḥuñdan / Elüñde kudretüñ yapış nedendür böyle eṭvâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [men' eyler, -r]

İki gözümü iki yüze bakmadan **men' eyledüm** / Birlükde sābit olmuşam dildarımı āgûş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 2). [men' eyledüm, -dü, -m]

men' itmek [3] *Yasaklamak.*

Bizi **men' idemez** âlâyiş-i 'âlem Ḥaḳdan / Ḥamd ü şükr aña ki ḥaḳ bizde ḥaḳıḳatden biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 2). [men' idemez, -e, -mez]

Çü men' olındı evâmirle ḥunṭa-i me'kûl / Ne ola ḥikmeti **men' ide** ḥükmini mâni' (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 4). [men' ide, -e]

Ḳavs-ı ḳudretden kılan pertab çün sehm-i kader / Bulmuşuz ḳavvâsını **men' iderüz** bir tîr ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3). [men' iderüz, -er, -üz]

men' olmak [4] *Yasaklanmak, engellenmek, önlenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mâni'-i memnû'dan men' ile ger **men' olasin** / Saña pes elṭâfını eyler 'ayân kıl iktirâs (Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 3). [men' olasin, -a, -sın]

menâbir [1] *Minberler, cami minberleri.*

Oḳındı kelâm-ı mümeyyiz **menâbirde** çün / Bilindi şühüd ile ma'nâ-yı ümmü'l-kitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 4). [menâbirde, -de]

menâfi [1] *Faydalar.*

Benüm nef'üm duyaldan ḥâş ile 'âm / Mu'atṭal oldu eşyâda **menâfi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 2). [menâfi',]

menâl [1] *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.*

Şana mısın kıla ey dil sana dünyâda **menâl** / Terk eyleme kanâ'at çü geçer 'izzet ü māl (Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 1). [menâl,]

menâl-i ezel [1] *Çok eskiden beri sahip olunan şey.*

Gelüp zâmürüme düşdi yine ḥayâl-i ezel / Ebed çıkar mı bu ḳalbümde ol **menâl-i ezel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 1). [menâl-i ezel,]

menâm [1] *Uyku, rüya, düş.*

Murâdî gördi **menâmında** yâre vaşl olmuş / Umar ki ola bu ru'yâsı şâdıḳu'r-rü'yâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [menâmında, -ın, -da]

men' aref [1] *"Nefsini bilen Rabbini bilir." hadisinden iktibastır.*

Men' aref tefsîrini bilmez şu kendin bilmeyen / Râ vü bâ vü ḥâ'yı ta'lim itmez 'ilm-i bî-ḳarâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [men' aref,]

men' aref sırrın [8] *"Nefsini bilen Rabbini bilir" sırrı. Hadisten iktibastır. (Bu kelime Divan'ın tamamında*

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Men 'aref sırrın dilerseñ bilesin ikân ile / Kanuñı tarh eyleyüp bu kanı mâ kılmak gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [men 'aref, sırrın]

menâşıb [1] Makamlar, rütbelere.

Kelâm-ı ehl-i hağdur bu bunı güş eyle cân ile / **Menâşıb** ister iseñ ger Hudânuñ kapısına gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 4). [menâşıb,]

menâzil [2] Konaklama yerleri, duraklar, menziller.

Reh-rev-i 'ışka tarîk oldı **menâzil** kâdemi / Pes halâs oldı mevânî'den idüp 'ışkı siper (Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [menâzil,]

Mihrâb-ı kaşların sen kıl secdegâh yârûñ / İster iseñ Murâdî bulmak yüce **menâzil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 7). [menâzil,]

menâzil-i hağğ [1] Allah'ın menzilleri, durakları; merhaleleri.

Bu gün **menâzil-i Hağğa** yine 'urûcum için / Şerî at ile tarîkat iki kanadumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 3). [menâzil-i hağğa, -a]

menba' [1] Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, zuhur ettiği kaynak.

Müntehâ-yı cûda vardı çün vücûdum **menba'ı** / Evvel ü âhırde 'ömr-i câvidânumdur gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [menba'ı, -ı]

menba'ı cûd u şehâ [1] Cömertlik kaynağı.

Menba'ı cûd u şehâya oldı bürhân insilâh / Maşrık-ı tende olupdur şems-i tâbân insilâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [menba'ı cûd u şehâya, -(y)a]

menba'ı fağl-ı 'ağ [1] İhsan lütfunun kaynağı.

Menba'ı fağl-ı 'ağdan 'ayn-ı ülfetdür gelen / İki cânibden hemân mihr ü mağabbetdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 1). [menba'ı fağl-ı 'ağdan, -dan]

menba'ı feğâ'il [1] Faziletlerin kaynağı.

Ey **menba'ı feğâ'il** ey mecma'ı hamâ'il / Ey mağzen-i delâ'il ey hem-ser-i muvâfık (Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 3). [menba'ı feğâ'il,]

menba'ı iğsân [1] Lütuf kaynağı.

Bir yem-i 'ummândur **menba'ı iğsândur** / Muğfî-i Yezdândur fâ'il-i muğtâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4). [menba'ı iğsândur, -dur]

menbâ'ı 'ilm-i bâğın u zâğır [1] Gizli ve açık ilimlerin kaynağı.

Mebde'i 'ilm-i evvel ü âğır / **Menbâ'ı 'ilm-i bâğın u zâğır** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 4). [menbâ'ı 'ilm-i bâğın u zâğır,]

menba'ı 'ilm-i hüdâ [1] Allah'ın ilminin ortaya çıktığı yer, tecelli yeri.

Menba'ı 'ilm-i hüdâdur meğhar-ı insân olan / Revh-i rûh-ı enbiyâdur **menba'ı 'irfân** olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1). [menba'ı 'ilm-i hüdâdur, -dur]

menba'ı 'ilm-i ledün [1] Gayb ilminin kaynağı.

Menba'ı 'ilm-i ledün şol kişidür kim dâim / Râğatı terk idüben vire başîret câna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 4). [menba'ı 'ilm-i ledün,]

menba'ı 'ilm-i ledün olmak [1] Gayb ilminin kaynağı olmak.

Murâdî **menba'ı 'ilm-i ledün olmağa** şol kâbil / Olur kim Rabb-i a'lâsın dili her demde zâkirdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 5). [menba'ı 'ilm-i ledün olmağa, -mağ, -a]

menba'ı 'ilm olmak [1] İlmin kaynağı olmak.

'Âlemün fer-i vücûdudur fûrûğ-ı la'l-i dil / **Menba'ı 'ilm olmadı** her k'olmaya 'âlî-güher (Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 4). [menba'ı 'ilm olmadı, -ma, -dı]

menbâ'ı 'ilm ü hilm olmak [1] İlim ve yumuşak huyn kaynağı olmak.

Menbâ'ı 'ilm ü hilm olan buldı işinde ibtidâ / Müdrîk olan fuhûm ile buldı uşûl-ı intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [menbâ'ı 'ilm ü hilm olan, -an]

menbâ'ı 'ilm ü 'ilm olmak [1] İlmin kaynağı olmak.

Menbâ'ı 'ilm ü 'ilm olan buldı işinde ibtidâ / Müdrîk olan fuhûm ile buldı uşûl-ı intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [menbâ'ı 'ilm ü 'ilm olan, -an]

menba'ı 'irfân [2] İrfan kaynağı, bilgi kaynağı, bilgi pınarı. İl Çok bilgili kimse.

'İlm-i ezelde **menba'ı 'irfân** olan nedür / Mağz-ı hidâyete sebep iğsân olan nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 1). [menba'ı 'irfân,]

Ey Murâdî ben bilürven **menba'ı 'irfân** nedür / Bendesine dostum reml ile heykel gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [menba'ı 'irfân,]

menba'ı 'irfân olmak [1] İrfanın kaynağı olmak.

Menba'ı 'ilm-i hüdâdur meğhar-ı insân olan / Revh-i rûh-ı enbiyâdur **menba'ı 'irfân olan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1). [menba'ı 'irfân olan, -an]

menba'ı lutf [1] Lütuf kaynağı.

Menba'ı lutfından irmiş çün vücûd-ı ağıl-ı cûd / Hiç kayırmaz her ne deñlü olsa mağlûkâtndan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 4). [menba'ı lutfından, -m, -dan]

menbâ'ı lutf olmak [1] İhsanın kaynağı olmak.

Menbā'-ı lutf oldı hū maḥzen-i esrār-ı ḡayb / Ma'den-i hū oldı hū neşr ider āsar-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1211, Beyit 2). [menbā'-ı lutf oldı, -dı]

menba'-ı şıdk u şafā [1] Saflık, berraklık ve doğruluk kaynağı.

Şems-i envār-ı hüdādur **menba'-ı şıdk u şafā** / Cür'a-i cām-ı maḥabbetden velī mestānedür (Murādī Dīvānı, Gazel 328, Beyit 2). [menba'-ı şıdk u şafā,]

menba'-ı kenz-i ḥakāyık [1] Hakikatler hazinesinin kaynağı.

Menba'-ı kenz-i ḥakāyık çün kanā'atdūr dilā / Nām ile nāmūsı terk it āḥirette devlet al (Murādī Dīvānı, Gazel 768, Beyit 4). [menba'-ı kenz-i ḥakāyık,]

menba'-ı şıdk u şafā [1] Sadakat ve huzur kaynağı.

Menba'-ı şıdk u şafā ol ki tutan dāmen-i yār / Gözedür turmaya arada olan ikrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 5). [menba'-ı şıdk u şafā,]

men be-kā min miḥnetin lā-'aqluhu lā-fehmühü [1] Mihnetten dolayı ağlayanın aklı da anlayışı da yoktur.

Men be-kā min miḥnetin lā-'aqluhu lā-fehmühü / Ey Murādī rāzī olan Ḥakka bir an ağlamaz (Murādī Dīvānı, Gazel 551, Beyit 5). [men be-kā min miḥnetin lā-'aqluhu lā-fehmühü,]

menber [1] Minber; camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli, yükseğe yer.

Miyān olmadı ḥāşā bu miyān itlākıdır tefhīm / Bu 'ilm-i enbiyādur vā'izinūn nakli **menberden** (Murādī Dīvānı, Gazel 991, Beyit 4). [menberden, -den]

menbere çıkmak [1] Camide hutbe okunan yere çıkmak.

Merḥabā eyleyelüm anda melā'ikler ile / **Çıkuben menbere** anlara naşihat idelüm (Murādī Dīvānı, Gazel 920, Beyit 3). [menbere çıkuben, -uben]

menber-i 'arş [1] Arşın, göğün merdivenli kürsüsü.

Menber-i 'arş üzre çıkup ḥamd ider / Rūḥ u cisim ḥāl-ı midḥatdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 543, Beyit 2). [menber-i 'arş,]

menber-i kudret [1] Güç, kudret minberi, oturacak yeri.

Qurıldı **menber-i kudret** Murād oldı ḥatib anda / Anı dinlemeğe eşnāf dirildi şāf-ender şāf (Murādī Dīvānı, Gazel 672, Beyit 5). [menber-i kudret,]

men bi-selmā mürsem ez himmet-i bālā-yı men [1] Benim yüksek himmetim ile barışa, huzura kavuşacağım.

Men bi-selmā mürsem ez himmet-i bālā-yı men / Yār-ı müstağnī şevēd ez ḥadd-i istignā-yı men

(Murādī Dīvānı, Gazel 1093, Beyit 1). [men bi-selmā mürsem ez himmet-i bālā-yı men,]

men çi dānem der-beyān-ı zāt-ı pāk-ı kibriyā [1] Ben temiz ve büyük zatların ifadesinden ne anlarım.

Sa'y-ı men der-'ilm āmed der nihād-ı cān-ı mā / **Men çi dānem der-beyān-ı zāt-ı pāk-ı kibriyā** (Murādī Dīvānı, Kıt'a 21, Beyit 1). [men çi dānem der-beyān-ı zāt-ı pāk-ı kibriyā,]

men daḥel [1] Kim oraya gîrerse, güvenlik içinde olur (3/Āli İmran 97, 71/Nuh 27).

Bir tarafda şavt ide tūbā ki tūbā **men daḥel** / Bir tarafda medḥ ider ḥūr ile Rıdvān āyetin (Murādī Dīvānı, Gazel 1094, Beyit 3). [men daḥel,]

men ez-nihān-ı men nūh 'ayānī kūşāde-em lākin 'ayān-ı men bi-resed ez-hemān men [1] Ben kendimden bir şey belli etmemişim ama benim dışım ne olduğunu belli ediyor.

Men ez-nihān-ı men nūh 'ayānī kūşāde-em / Lākin 'ayān-ı men bi-resed ez-hemān men (Murādī Dīvānı, Gazel 1184, Beyit 3). [men ez-nihān-ı men nūh 'ayānī kūşāde-em lākin 'ayān-ı men bi-resed ez-hemān men,]

menfez-i küll-i vücūd [1] Bütün varlığın geçeceği yer, varacağı nokta.

Menfez-i küll-i vücūd aşlı çün rāci'dedür / İster iseñ şıḥḥatin şor yine tekrardan (Murādī Dīvānı, Gazel 1176, Beyit 2). [menfez-i küll-i vücūd,]

men kâle [1] Her kim şöyle derse.

Ey Murādī kimse anlamaz bu sırıruñ ma'nāsin / Kul huva'llahu eḥād **men kâle** ma'nā sendedür (Murādī Dīvānı, Gazel 358, Beyit 5). [men kâle,]

men kâne lehü kâne lehü [1] Kim onun içinse o da onun içindir.

"Men kâne lehü kâne lehü" dindi hüveydā / Pes virdi cevābını "tebārekte te'ālā" (Murādī Dīvānı, Gazel 81, Beyit 1). ["men kâne lehü kâne lehü",]

men kâne lehü kâne ve-lem kâne 'adilā [1] Kim onunla olursa dengi olmayan Allah da onunladır.

'Ālemde nedür 'ilm ile ma'mūl olan işdür / **Men kâne lehü kâne ve-lem kâne 'adilā** (Murādī Dīvānı, Gazel 81, Beyit 6). [men kâne lehü kâne ve-lem kâne 'adilā,]

men kâne minhā şāriben ni'me'n ni'am ni'men ni'am [1] Kim ondan içerse ne güzel nimettir ne güzel nimettir.

Men kâne minhā şāriben ni'me'n ni'am ni'men ni'am / Mest oluben eylemeñüz mestāneler mestāneler (Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 4). [men kâne minhā şāriben ni'me'n ni'am ni'men ni'am,]

men kâne mürīdün ve bihi ya'lemü ma'nā [1] Manayı isteyen manayı bilir.

“El-‘abdü yüdebbir” didi “v’Allāhu yükaddir” / **Men kâne mürîdün ve bihi ya’lemü ma’nā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 2). [men kâne mürîdün ve bihi ya’lemü ma’nā,]

men kâne yerânî fe-yerânî [1] Beni görmek istedi ve gördü. [...terânî...: Musa: "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin" buyurdu (7/Araf 143)].

“**Men kâne yerânî fe-yerânî**”de konuldu / Şol kimse ki anı diledi “kâne vahîdâ” (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 5). [“men kâne yerânî fe-yerânî”de, -de]

menkıbet [1] Menkıbe, övünülecek hikaye.

Bu Murâduñ ‘ukdesin ger hal iderseñ ‘ilm ile / Senüñ içün de yazalar tâ kıyâmet **menkıbet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 5). [menkıbet,]

menkül [1] Nakledilen, rivayet edilen.

Nâkil ü **menkülü** bir nakl itdiler / Pes olur el’ân nice kıl u kâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [menkülü, -ı]

menkülât [3] Ağızdan ağıza yayılarak duyulan şeyler.

Naklümü kâl itmeyince cümle **menkülât**dan / Kimseye te’şir kılmadı bu kavlı ü şöhetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 3). [menkülât, -dan]

Menzil-i ‘ulyâda lâmi’dür rumûz-ı ğayb u ‘ayn / Fikr-i bî-had oldı **menkülât** u ma’külâtan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [menkülât,]

Zât-ı pākūndür müberrâ cümle ma’külâtan / ‘Akl-ı müdrîk varımız güş itme **menkülât**dan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 1). [menkülât, -dan]

menküş olmak [1] Nakışlanmak.

Şafha-i kalbümde **menküş oldı** çün esrâr-ı Hâk / Kânde kim kılsam nazar zâhir durur envâr-ı Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 1). [menküş oldı, -dı]

men küşâde bi-künem hucb-i men dâdyâne [1] Ben örtüyü açsam da o açmasa.

Yâr-i men çün bi-nikâbî bi-neşîned be-pâ-men / **Men küşâde bi-künem hucb-i men dâdyâne** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 4). [men küşâde bi-künem hucb-i men dâdyâne,]

men lehü’l-emrük [3] Bunun için senin emrin kim?

Men lehü’l-emrük umûrın gözleyen / Aldı sırr-ı müctebâdan iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 4). [men lehü’l-emrük,]

Men lehü’l-emrük nedür emrinde ma’na anlamak / Hâzin-i kudretde pes sırr ile ifşâ anlamak (Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [men lehü’l-emrük,]

Men lehü’l-emrük durur hükminde zâhirle nihân / Hikmetin gel gözle gel im’ân im’ân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3). [men lehü’l-emrük,]

men murâd-ı her dü ‘âlem rânemî kerdem kabûl [1] Bu iki âlemin muradını kabul etmiyorum ben.

Men murâd-ı her dü ‘âlem rânemî kerdem kabûl / Ey Murâdî kün taleb ez-mantık-ı ra’nâ-yı men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 5). [men murâd-ı her dü ‘âlem rânemî kerdem kabûl,]

mennân [3] Çok lütuf ve ihsan eden Allah.

Refik eyle bu kullarına tevfikün meded yâ Rab / Çü sensin kâdir ü **mennân** senüdü cümle-i ‘âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [mennân,]

Mennânsın habîbüm settârsın tabîbüm / Bildüm senüñ murâduñ yokdur hiç iştibâhum (Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3). [mennânsın, -sın]

Muhtî çünki enel-Hâkda yazdı er-Rahmân / Rahîm ismini bildürdi lutf ile **mennân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 1). [mennân,]

men ne kerdem ân sühân ke’l-hû [1] Ben o sözü söylemedim, tamamen o(dur).

Men ne kerdem ân sühân ke’l-hû / Külli Mūsâ nâled ez-her-tarf-ı tür (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 10). [men ne kerdem ân sühân ke’l-hû,]

men necâ [1] Kim kurtuldu?

Fâ harfî kaf olursa ne ğam bir nukafla bes / Pergâra nokta oldı göñül **men necâ** ferâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [men necâ,]

men necâ ‘an nefsihi mâ ezceret fihi ebed [1] Nefsinden kurtulan ebedîyyen sıkıntı ekmez.

Men necâ ‘an nefsihi mâ ezceret fihi ebed / Şol ki nefsin oldı târik ğam yimez evkâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 3). [men necâ ‘an nefsihi mâ ezceret fihi ebed,]

men ne-dânem bî zebânî cism-i men pür ez-zebân [1] Dilsizim, konuşmayı bilmem ben, cismim diller ile doludur.

Men ne-dânem bî zebânî cism-i men pür ez-zebân / Kes nemî dâned edâ çü nist ez güyâ-yı men (Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 2). [men ne-dânem bî zebânî cism-i men pür ez-zebân,]

men reâniden [1] "Men reani fekad real Hak" (hadis-i şerif) Beni gören Hakk’ı gördü, penceresinden bakmak.

Kıl başiret ‘aynını dâ’im küşâde ey küşâd / **Men reâniden** haberdâr ol ki ol ülâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 4). [men reâniden, -den]

menşubât [1] Bir yer veya kimseye mensup olanlar.

Senden oldıysa münâsib ya tenâsüb ‘uzvda / Ma’nî gözle şüreti ko geç bu **menşubât**dan (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [menşübâtdan, -dan]

menşür [3] *Padişahın rütbe verdiğini gösteren ferman.*

Şahayifinde yazıldı vişâl için **menşür** / Şu vech ile ebedâ yokdur anda kara vü ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 2*). [*menşür,]*

Ger begendünse berâtuñ yazalar **menşürini** / Okusunlar gör gâlať var mı arada sâmi' ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 2*). [*menşürini, -i, -n, -ı]*

Çü **menşürinde** yazdı nâm ile nâm eyledi nâmın / Bu 'unvân ü şalâbetle geçürdi dehr-i eyyâmın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1*). [*menşürinde, -ında]*

menşür eylemek [1] *Dağıtmak, yaymak.*

Çaldan nakli **eyledi menşür** / Terk idüp kâl ü kılî aldı sebak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 3*). [*menşür eyledi, -di]*

menşür-ı 'âlem olmak [1] *Cihana dağılmış, yayılmış olmak.*

'İlm-i ezelde naşş-ı kitâbı varak varak / **Menşür-ı 'âlem oldu** velîkin maķardadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 2*). [*menşür-ı 'âlem oldu, -dı]*

menşür-ı berat [1] *Kurtuluş fermanı.*

Virdi çün bâzûya kuvvet ol kerimü'l-ekremîn / Yazdı **menşür-ı berât** innâ feteñnâ gel berü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3*). [*menşür-ı berât,]*

menşür-ı hüküm [1] *Hükümünün fermanı.*

Menşür-ı hüküm neşr olalı her taraf taraf / Şâh u gedâ kulağın urupdur yaşağuma (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 3*). [*menşür-ı hüküm,]*

men ü yek nazar ne-kerdem ü ze-dem-i dihi-râ-pây [1] *Ben bakmadım ve devam ettim.*

Men ü yek nazar ne-kerdem ü ze-dem-i dihi-râ-pây / Merd ânest ki mâ'il-i ne-küned hum-hâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 3*). [*men ü yek nazar ne-kerdem ü ze-dem-i dihi-râ-pây,]*

men yerâhu [1] *Kim onu görür; yerânî: Beni görür (7/Araf 143).*

Şerhe şıgmať âyet-i kübrâdadur kevn ü mekân / **Men yerâhudan** yerânî vaşfını eyler beyân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 1*). [*men yerâhudan, -dan]*

men yezkürüke tezkürü bi's-şıdķı ve 'adlâ [1] *Kim seni zikrederse onu sıdk ve adaletle hatırlarsın.*

El-'abdü murâdün veleñü küntü murâdâ / **Men yezkürüke tezkürü bi's-şıdķı ve 'adlâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 8*). [*men yezkürüke tezkürü bi's-şıdķı ve 'adlâ,]*

menzil [18] *Varılacak yer.*

Bahre ger zevrak şalarsa hadd ü pâyân istemez / **Menzili** n'eyler çün oldu aşınası cā-be-cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2*). [*menzili, -i]*

Dide-i ümmîdi buldum çeşm-i cânımdan küşâd / Râhumuñ me'vâların **menzilden** itdüm izdiyâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 1*). [*menzilden, -den]*

Vücüdün reh-güzârında eger var ise yol cāna / Hâbîbüm küy-ı cānâna ki ol **menzil** ferâğatdûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2*). [*menzil,]*

Baş der-dâmen bu rāha gelmişem yokdur dönîş / Esb-i himmet şalmağa **menzil** ü meydân iste tek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4*). [*menzil,]*

Nâzil-i qudsîde mestûr oldu **menzil** ma'nâsı / İktibas itdüm çü nurın oldu her ni'met hâlâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3*). [*menzil,]*

Şeref-i kurb-ı 'atâda diledi **menzili** / Geçdi pes anuñ için seyr-i temâşâdan dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 4*). [*menzili, -i, -n, -ı]*

Ten gibi esfelde kalma **menzili** / Hem çü cān-ı pāk a'lâ eylegil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 4*). [*menzili, -üñ]*

'Aşık-ı dîvâne ol başuñda 'akluñ var ise / 'Aşık olan kimsene 'ulyâda buldı **menzilin** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 4*). [*menzilin, -i, -n]*

Menzilüm menzilde buldum buldı çün menzil beni / On sekiz biñ 'âlem olmuşdur cihānumda cihān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4*). [*menzilüm, -üm]*

Menzilüm menzilde buldum buldı çün **menzil** beni / On sekiz biñ 'âlem olmuşdur cihānumda cihān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4*). [*menzil,]*

Menzilüm **menzilde** buldum buldı çün menzil beni / On sekiz biñ 'âlem olmuşdur cihānumda cihān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4*). [*menzilde, -de]*

Zāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pây-bend / **Menzilin** her dem müsehhel oldu eshel gösteren (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3*). [*menzilin, -i, -n]*

Cümle erkân oldu pāye çünki rûkn-i evvele / Evvel ü āhır çü **menzildür** erişgil menzile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1*). [*menzildür, -dür]*

Cümle erkân oldu pāye çünki rûkn-i evvele / Evvel ü āhır çü **menzildür** erişgil **menzile** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 1*). [*menzile, -e]*

Olahıdan **menzilümüz** küy-ı yār / İstemezüz cenneti hem gül-şeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 3*). [*menzilümüz, -(ü)müz]*

Menzilde çü münzil oldu süre / Furkân ile fark idem cihānı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 6*). [*menzilde, -de]*

II Makam.

Pes Murâdî sıçradı bir lahzada biñ **menzile** / Her kademde nice yüz biñ menzil-i 'ulyâdadur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [menzile, -e]

‘İlm ü hikmet **menziline** bir kadem başduñsa ger / Anuñ iledür gönül vîrânesi ma‘mûr olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 2). [menziline, -i, -(n), -e]

menzil almak [2] Amaçlanan yere ulaşmak için mesafe katetmek.

Eyledüm kaç‘-ı menâzil ‘arşa-i ‘ışkında ben / Şimdi hāmūn-ı hākikatde **alurven menzili** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 2). [menzili alurven, -ur, -ven]

Menzil alup varup itdūñ mi maķāmūña hūzūr / Yoħsa rāh üzre varup renc ü ‘anā gördūñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [menzil alup, -up]

menzil-i akşā [1] Aksa yeri, Mescid-i Aksa.

İftitāh oldu bu tekbîri didi Allāh için / Feth-i bāb için konuldu **menzil-i Akşāda** farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 3). [menzil-i akşāda, -da]

menzil-i a lā [1] En değerli, en yüce menzil, yurt, varılacak yer. II Ahiret.

Her kaçan kim **menzil-i a lāy** kılsam ben taleb / Saṭh ider küllî cenāhın her melā‘ik cümle heb (Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [menzil-i a lāy, -(y)ı]

menzil-i bü'l-‘aceb [1] Şaşılacak yer, dinlenme yeri. II Dünya.

‘Aceb **menzil-i bü'l-‘acebdür** bu zîr-i hıyām / Hayāl-i zilāl oldu cümle vücūh-ı hayāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [menzil-i bü'l-‘acebdür, -dür]

menzil-i haķķe'l-yaķın [1] Gerçekliğine hiç şüphe olmayan durak. II Ölüm.

A ‘ref-i eşyā nedür ger añlar iseñ ‘ilm ile / **Menzil-i Haķķe'l-yaķınūñ** hāmd ider el-hāmdlere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 4). [menzil-i haķķe'l-yaķınūñ, -ün]

menzil-i ‘ulyā [5] Yüce yer, makam. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥz-ı hikmetdür kılan her dem saña ‘arz-ı cemāl / Behredār-ı hikmet olan **menzil-i ‘ulyādadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 2). [menzil-i ‘ulyādadur, -da, -dur]

menzil-i yār [1] Sevgiliye varılacak yer.

Menzil-i yāre nice tāyir ola mürğ-i fu‘ād / Uçmağa anda aña bil ki iki bāl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 3). [menzil-i yāre, -e]

menzil olmak [3] Yurt, mesken haline gelmek.

Mubaşşır irdi kemāle kemālî lîk başır / Başıre **menzil olur** bî-başardadır eknāf (Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 2). [menzil olur, -ur]

Cān ü dil **menzil olalı** ‘ışka şeydādur gönül / Lem‘a-i nūr-ı hüdādan pūr-tecellādur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 1). [menzil olalı, -alı]

Menzil-i ‘ulyā çü **menzil oldu** dil mihmānına / Anuñ için cennet ü kaşr-ı cināna bakmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 4). [menzil oldu, -dı]

menzil tutmak [1] Yer almak.

Hayālāt-ı cihāndan kalbūñi pāk eyle ey ‘āķıl / Ki tā gönülñ seririnde tuta şāh-ı cihān **menzil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 1). [menzil tuta, -a]

menzilet [1] Derece, rütbe.

Ferinde ferd olalı cihān içredür vaḥīd / Bir kimse yok ki bulmaya yanında **menzilet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [menzilet,]

meram [5] İstek, niyet, maksat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî dilerseñ bulasın **merām** / Kamu ḥācetūñe revā kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 5). [merām,]

merām-ı dil [1] Gönlün maksadı, arzusu, istediği.

Merām-ı dil durur dilden murâdî / Anuñ çün virmedi ğayrıya ruḥṣat (Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 4). [merām-ı dil,]

merātib [1] Mertebeler, dereceler.

‘Ulūm-ı enbiyādur yoluña vāris velīler pes / Nazardan zāhir-i manzūr **merātibdür** muṭabbaķdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [merātibdür, -dür]

merātib-i ezeli [1] Çok evvelden, ezelden verilen mertebe, derece.

Merātib-i ezeldür çü baḥş olan evvel / Dime ki şāhib-i ‘aķl olana ine pāye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2). [merātib-i ezeldür, -dür, -]

merbūt [1] Bağlı, bağlanmış, raptedilmiş.

Berrāķdur sıfīd-i da‘cā sivāda **merbūt** / Anuñ için bulındı sevdā bu cān içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3). [merbūt,]

merbūt olmak [1] Bağlanmak, bağlı olmak.

Fā‘ilūñ fi‘line **merbūt olalı** fi‘l-i kadīm / Fi‘limūñ nehcini añlamağa ef‘āl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 2). [merbūt olalı, -alı]

mercan [1] Denizden çıkan kırmızı cevher.

Māha karşı zevraķ-ı dil gezdi bir baḥır üzre āh / Lü‘lū vū **mercān** ile toldurdu ‘ummān bir gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [mercān,]

merd [19] Yiğit, cesur, kahraman. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâdî'nün kelâmın aña kim merdânedür / **Merd** iseñ gel imtiñân ol işte meydân-ı vefâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [merd,]

merdân [2] Kahramanlar, yiğitler.

Cân ü tenden geçmeyince kim bulur cânâna yol / Cân ü ser terkin kılanlar tıtdılar **merdâna** yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 1). [merdâna, -a]

Cân ü başa kalmaz ol kim merd ola meydânda / Sâye şalar merd olanlar nice **merdân** 'ışkına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [merdân,]

merd ânest ki mâ'il-i ne-küned hum-hâne [1] Mert odur ki meyhaneye meyletmesin.

Men ü yek nazar ne-kerdem ü ze-dem-i dihi-râ-pây / **Merd ânest ki mâ'il-i ne-küned hum-hâne** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 3). [merd ânest ki mâ'il-i ne-küned hum-hâne,]

merd başı tü eger mî-güzeri ez-şayyet [1] Eğer Allah korkusu içindeysen mertsin.

Merd başı tü eger mî-güzeri ez-şayyet / Tü nüh murğî ki murâdî hürî âb u dâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1442, Beyit 5). [merd başı tü eger mî-güzeri ez-şayyet,]

merd-i ahkâr [1] En aciz kişi, adam.

'İzzetde kodı 'izzet ile bulduğın yine / Zilletde kodı zillet ile **merd-i ahkârı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 4). [merd-i ahkârı, -ı]

merd-i âlemgîr [1] Dünyayı tutan yiğit.

Merd-i âlemgîr ise merdâneler aña bunı / Ey Murâdî kim ki aña larsa bunı a'lâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 5). [merd-i âlemgîr,]

merd-i 'ayb [1] Kişinin ayıbı.

Murâdî **merd-i 'aybından** hüner degil haber almak / Serüñde sır-ı a'lâ gör diye tâ çeşm-i ter elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 5). [merd-i 'aybından, -ı, -n, -dan]

merd-i bâzâr [1] Yiğitlik pazarı.

Terk-i ser kılan Murâdî ol bulur cânâna yol / Şol ki nakdı cânâ kıymaz **merd-i bâzârı** degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [merd-i bâzârı, -ı]

merd-i dil-efgâr [1] Gönlü yaralı kişi, aşık.

Gözeden 'âr ile nâmüsını 'aşık olamaz / Bize bî-nâm ü nişân **merd-i dil-efgâr** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 743, Beyit 2). [merd-i dil-efgâr,]

merd-i dîn [1] Dinin yiğidi, dinine bağlı kişi.

Mâsivâ terkin urandur **merd-i dîn** / Gel bu remzün remzini iz 'ân kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 3). [merd-i dîn,]

merd-i ezel [2] Çok eskiden beri yiğit olan.

Murâdî **merd-i ezeldür** özinde merdâne / Koparda himmet-i merdân n'ola cibâl zecâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [merd-i ezeldür, -dür]

Murâdî **merd-i ezeldür** ezeldedir zâhir / Müdâvemet görinür isteme yürî te'vîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [merd-i ezeldür, -dür]

merd-i güzîn [1] Seçkin kişi.

Ol bihârûñ kaşresi her biri bir **merd-i güzîn** / Öldiler çağıldılar cümle belî aşkâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 3). [merd-i güzîn,]

merd-i hak [4] Allah'ın yiğidi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâdî'nün sözine eyle merdâne nazar / **Merd-i hak** iseñ eger terk eyle gayrı Hakka kaç (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [merd-i hak,]

merd-i hakikat [2] Hakikatin, doğrunun adamı.

Ger **merd-i hakikatseñ** bildün bu Murâdîyi / A mâ oluben kalma ac gözünü hayrânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 5). [merd-i hakikatseñ, -se, -n]

Merd-i hakikat oldur kıla yirinde kârın / Gayra mülâkî olmaz irem diyen likâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [merd-i hakikat,]

merd-i hakikat olmak [1] Hakikatin, doğrunun adamı olmak.

Murâdî **merd-i hakikat olupdur** ol kimse / Ki hâk-i pâyı ola çeşme tütüya sere tâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 5). [merd-i hakikat olupdur, -up, -dur]

merd-i hakkanî [2] Hakiki, gerçek yiğit.

Merd-i hakkanî degüldür şol kişi kim ey Murâd / Va'deye kıla taħallûf tırmaya ikrârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [merd-i hakkanî,]

Ey Murâdî **merd-i hakkanîdedür** 'arş-ı 'azîm / Lâ-beyâniden beyânın iktizâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 5). [merd-i hakkanîdedür, -de, -dür]

merd-i hâzık olmak [1] Usta, işinin ehli yiğit olmak.

Çün **oldı** Murâdî **merd-i hâzık** / Pes buldı nihân ile 'ayânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 10). [merd-i hâzık oldı, -dı]

merd-i hudâ [2] Allah'ın özü sözü doğru olan kulu.

Merd-i Hudâ durur Murâd merd o durur ola murâd / Ehl-i beka olalı dil cism ile cânı bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 4). [merd-i hudâ,]

Murâdî **merd-i Hudâdur** kader bu kâdrda pes / O kâdirüm bu kâderde muqadder itdi beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 5). [merd-i hudâdur, -dur]

merd-i kâmil [2] *İnsan-ı kamil, olgun insan.*

Murâduñ **merd-i kâmil**dür kelâmuñ fehm iden el-
hâk / Kelâmı oldu bir deryâ ki gelmez hadd ü
pâyâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 5*). [*merd-i kâmil*dür, -dür]

Murâdî **merd-i kâmil**señ bu kâr u bârı terk eyle /
Vücûduñ ğarķ-ı ‘ışk eyle sivâdan gel rehâ iste
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 5*). [*merd-i kâmil*señ, -se, -n]

merd-i kâr [1] *Yiğit işi.*

Murâdî **merd-i kâr** oldur yañılmaz ola kârında /
Dilinde zikri nâmı kalbinüñ zikrinde zikrâdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5*). [*merd-i kâr*,
]

merd-i lebb [1] *Akıllı yiğit.*

Ey hayât-ı câvidânî isteyen **merd-i lebb** / Derde
çâre ister iseñ âsitân-ı Hakkâ kaç (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 222, Beyit 3*). [*merd-i lebb*,]

merd-i ma‘ârif [1] *Arif, bilgili kişi.*

Ne kadar **merd-i ma‘ârif** özini ketm ide ol / Miski
hıfz eyledügince yine zâhirdür bu (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1201, Beyit 4*). [*merd-i ma‘ârif*,]

merd-i merdân [2] *Yiğitler yiğidi.*

Merd oldu gelüp çü **merd-i merdân** / Bildürdi
nedür rumûz-ı fîtrat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 208,
Beyit 3*). [*merd-i merdân*,]

‘Azm-ı meydân eyleye çün **merd-i merdân**
insilâh / Ey Murâdî merd iseñ merdâne depre
kendüñi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 5*). [*merd-i merdân*,]

merd-i meydân [3] *Meydanın yiğidi.*

Ey Murâdî **merd-i meydân** ol durur ‘âlemde kim
/ Hükûm-i Hakkûñ Muştâfânüñ şer‘i icrâsındadır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5*). [*merd-i
meydân*,]

‘Âlemüñ ‘ilmindedür olmak kader ‘âlemleri / Bu
ecilden anuñ içün **merd-i meydân** ağlamaz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 4*). [*merd-i
meydân*,]

Murâdî **merd-i meydân**dur elinde top ile çevgân
/ Eger da‘vâ-yı merd eyler iseñ cevlanı göstergil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5*). [*merd-i
meydân*dur, -dur]

merd-i meydân olmak [3] *Meydanın yiğidi olmak,
yiğitçe davranmak.*

Bu vücûdum ‘arşasında **merd-i meydân** olmuşam
/ Nice eşcâ‘lar başıldı kıldı ğavġalar zuhûr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2*). [*merd-i
meydân* olmuşam, -muş, --am]

Baş ile cân oynadıgım bildi yolında Murâd /
Şübhesi kalmadı anuñ **merd-i meydân** olduğum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5*). [*merd-i
meydân* olduğum, -duk, -um]

Diñle kavlini Murâduñ kesb-i hâlet eylegil /
Añlayasın soñra nice **merd-i meydân** olmuşam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 5*). [*merd-i
meydân* olmuşam, -muş, --am]

merd-i muķbil [1] *Kutlu, mutlu adam.*

Binâ-yı kaşr-ı ‘izzet eyledi şol **merd-i muķbil** kim
/ Binâ-yı devleti bennâ-yı devletle mu‘ammerdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3*). [*merd-i
muķbil*,]

merd-i mülhem [1] *İlham olunmuş, içine doğmuş olan
yiğit, kişi.*

Merd-i mülhem bi‘ş-şevâb oldu kelimu‘llâh çün /
Yâ ne dirsın sen kelâm-ı bî-hicâba mâ-kezeb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4*). [*merd-i
mülhem*,]

merd itmek [1] *Yiğit, adam haline getirmek.*

Bu Murâdî **merd idelden** âhırın yâd itmedük / Bî-
kenâr u bî-nihâye ulu deryâ ol didi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 5*). [*merd idelden*, -
elden]

merd-i vâhid [1] *Emsalsiz kişi.*

Âfitâb-ı ‘âlem oldu dil kamu seyyâredür / **Merd-i
vâhiddür** kamu ‘âlem bilürler nâzını (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 2*). [*merd-i vâhiddür*, -
dür]

merd olmak [20] *Yiğit olmak. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Pes cevâbını virtüp didi Murâdî **merd olan** /
Kimsene hâlini bilmez hâl ider hâlinde câ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 11, Beyit 6*). [*merd olan*, -an]

merd-âne [20] *Mertçe, yigitçe. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murâdîñün kelâmın añla kim **merdânedür** /
Merd iseñ gel imtihan ol işte meydân-ı vefâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5*). [*merdânedür*,
-dür]

merdâne eylemek [1] *Yiğitçe, cesurca davranmak.*

Ey Murâdî merd iseñ **merdâne** eyle kârûñ / Gec
kamudan iste Allâhı ki oldur lem-yazel (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 767, Beyit 5*). [*merdâne eyle*,]

merdâne-i ‘ışk [1] *Aşk yiğidi.*

Hebâ kılar isem yolına cism ü cânı ‘ayb itme / Çü
meydân-ı maħabbetde bugün **merdâne-i ‘ışkam**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 5*). [*merdâne-i
‘ışkam*, --am]

merdâne kılmak [1] *Yiğitçe davranmak.*

Merd olup **merdâne kıl** sen ey Murâdî kendüñi /
Zahmetin bilmez meseldür yollaruñ âsûdeler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5*). [*merdâne kıl*,
]

merdānelik / merdānelüg [2] Yiğitlik, mertlik.

Hedim oldı yine zūrum ile kal'a-i hestī / Meydān-ı fenāda yine **merdānelügüm** var (Murādī Dīvānı, Gazel 459, Beyit 3). [merdānelügüm, -üm]

Murād-ı Hāḡ ne durur ey Murād aña yine / Murādıdur yine **merdānelik** ki ḡurbet-i rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1382, Beyit 5). [merdānelik,]

merdāne olmak [2] Yiğide yaraşır biçimde, mertçe olan; mert olan.

Merd iseñ **merdāne ol** ḡalma ayaḡda sen daḡı / Bu Murāduñ mantıḡından diñlegil şerḡ u beyān (Murādī Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 5). [merdāne ol,]

Kim ki fehmi itmedi Murādī sözün / **Ohmaz** ma'rifetde **merdāne** (Murādī Dīvānı, Gazel 1214, Beyit 7). [merdāne olamaz, -i, -maz]

merdāne yol [1] Yiğitlik yolu.

Mā ile menden geçenler buldılar **merdāne yol** / Cānı cānāna virenler buldılar sultāna yol (Murādī Dīvānı, Müfret 6, Beyit 1). [merdāne yol,]

merdüm-i kāmīl [1] Olgun ve yetişkin kişi, insan.

Merdüm-i kāmīl ararsañ arama dünyāyı / Saña bir söz diyeyin 'aḡluñı bir olma delü (Murādī Dīvānı, Gazel 1201, Beyit 3). [merdüm-i kāmīl,]

merdüm kılmak [1] İnsan kılmak, insan vasfı kazandırmak.

İnḡiyād-ı ehl-i dil ādemleri **merdüm kılar** / Tāb'ı münḡāduñ içün tedbīrūñı eyle vaḡār (Murādī Dīvānı, Gazel 400, Beyit 2). [merdüm kılar, -ur]

meremmet [1] Onarmak, ıslah etmek, tamir.

Fā'il-i muḡtāra iş degdi pes andan soñradan / Eyledi bu mümkināta pes **meremmet** iftitāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 231, Beyit 4). [meremmet, -a]

meremmet itmek [1] Tamir etmek, onarmak.

Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni / **Meremmet itdi** vücūdum mu'ammer itdi beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1544, Beyit 1). [meremmet itdi, -di]

merertü [1] Uğradım, geçtim. (Ben miraca çıkartıldığım gece birtakım insanların yanından geçtim... ifadesi ile başlayan hadise atf.).

Memerri oldı hemān pes mürürü merr-ı şehāb / **Merertü** didi didi merreteyn olup miftāḡ (Murādī Dīvānı, Gazel 235, Beyit 4). [merertü,]

merertü ilā nehci 'anvin es-sedād [1] Yardım yolunda engeller aşım.

Merertü ilā nehci 'anvin es-sedād / Fe şirtü bi-ḡayrin cenāḡı yekül (Murādī Dīvānı, Gazel 851, Beyit 3). [merertü ilā nehci 'anvin es-sedād,]

merḡüb olmak [4] Raḡbet edilmiş olmak, beḡenilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nazar-ı 'ibret eyle eşyāya / Aña her 'ilmi **olasın merḡüb** (Murādī Dīvānı, Gazel 155, Beyit 3). [merḡüb olasin, -a, -sın]

merḡabā [13] Selam hitabı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Virgil baña ḡayāt-ı ebed luḡfuñ işlegil / İḡmāz-ı 'ayn eyleme gel eyle **merḡabā** (Murādī Dīvānı, Gazel 3, Beyit 4). [merḡabā,]

merḡabā eylemek [1] Selamlaşmak, selam vermek, merhaba demek.

Merḡabā eyleyelüm anda melā'ikler ile / Çıkuben menbere anlara naşihat idelüm (Murādī Dīvānı, Gazel 920, Beyit 3). [merḡabā eyleyelüm, -(y)elü, -m]

merḡabā olmak [1] Selamlaşacak kadar tanışıklığı olmak.

Murāduñ bu kelāmı fehmi olunmaz ceḡd-i vāfirle / Velī her bir sözi iki cihāna **merḡabā oldı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 5). [merḡabā oldı, -dı]

merḡabā-yı hū [1] Allah zikrinin selamı.

'Ayn-ı 'ināyet oldı anuñ iki dīdesi / Buldı ḡalāş her ki bula **merḡabā-yı hū** (Murādī Dīvānı, Gazel 1206, Beyit 4). [merḡabā-yı hū,]

merḡale [2] Konak, menzil.

Ey Murādī bu fenā-dāra ḡöñül virme şaḡın / Tırıcak cāy degül belki hemān **merḡaledür** (Murādī Dīvānı, Gazel 431, Beyit 5). [merḡaledür, -dür]

Şaḡn-ı sarāy-ı 'āleme her ki konar ḡöçer yine / Kimse ḡarār eylemez **merḡaledür** bu rāh ile (Murādī Dīvānı, Müfret 27, Beyit 1). [merḡaledür, -dür]

merḡamet [5] Acıma, esirgeme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Re'fet ü rahmetde gördüm **merḡamet** emrin tamām / 'Afv-ı Raḡmān ile uçmaḡa girürler ḡāş u 'ām (Murādī Dīvānı, Gazel 909, Beyit 1). [merḡamet,]

merḡamet eylemek [2] Acımak.

Esirge **merḡamet eyle** baña kim / ḡarīb ü bī-kesem gül yüzlü ḡānum (Murādī Dīvānı, Gazel 968, Beyit 4). [merḡamet eyle,]

Eylemiş idi bana **merḡameti** kıldı ziyād / Gördi 'ışḡını benüm dīde-i giryānumda (Murādī Dīvānı, Gazel 1340, Beyit 4). [merḡameti eylemiş, -miş]

merhamet kılmak [5] *Merhamet etmek, acımak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ola kim **merhamet kılop** günāhuñ 'afv ide ol şāh / Kabūl ola senūñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 5). [*merhamet kılop, -up*]

merhem [7] *Merhem, ilaç. II Aşk derdinin dermanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hayāt-ı mürde olmuşdur refīk-i şāhib-i enzār / Kamu yaraya **merhemdür** cemālī gözleyen gözler (Murādī Dīvānı, Gazel 316, Beyit 2). [*merhemdür, -dür*]

merhem-i lā-ilāhe illā'llah [1] *Allah'tan başka ilah yoktur'un merhemi, ilacı.*

Cümleten yaraya şifā virmiş / **Merhem-i lā-ilāhe illā'llah** (Murādī Dīvānı, Gazel 1213, Beyit 4). [*merhem-i lā-ilāhe illā'llah,]*

merhem olmak [1] *İlaç; çare, derman olmak.*

Nefesi olsa hayāt ırgürici mürdelere / Bir kelāmı nice biñ yaraya **merhem olsa** (Murādī Dīvānı, Gazel 1349, Beyit 3). [*merhem olsa, -sa*]

merhem urmak [2] *Merhem sürmek. II Aşk yarasına ilaç olmak.*

Cemāl-i dil-rübāsıdır dili şeydā iden yārūñ / 'Aceb olmaz eger bir dem **urasın** yarama **merhem** (Murādī Dīvānı, Gazel 870, Beyit 4). [*merhem urasın, -a, -sın*]

Ser serā-yı perdede buldı hicāb ile maķar / **Urdu** ma'sūk ile 'āşık yarasına **merhem** (Murādī Dīvānı, Gazel 1050, Beyit 3). [*merhem urdu, -dı*]

merkez [2] *Belli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri, merkez.*

Merkezin buldı nokta dā'ireden / Havz-ı kevserde şanki dürdāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1214, Beyit 3). [*merkezin, -in*]

'Ulūmuñ mübdī'idür maḥz-ı illā / Fuhūmuñ **merkezi** fehmi mu'ammā (Murādī Dīvānı, Mesnevi 5, Beyit 4). [*merkezi, -i*]

merkez-i 'ayn-ı vaḥdet [1] *Vahdet, Allah'a yakınlık kaynağının merkezi, tam ortası.*

Merkez-i 'ayn-ı vaḥdete oldu Murādī dā'ire / Anı muḥit olmayup cümlesi çekdiler elem (Murādī Dīvānı, Gazel 952, Beyit 5). [*merkez-i 'ayn-ı vaḥdete, -e*]

merkez-i maḥşūd-ı hū [1] *Allah zikrinin gayesinin merkezi.*

Mübdī'-i küll-i bedī' revnaķ-ı milk-i vücūd / **Merkez-i maḥşūd-ı hū** mavtın-ı envār-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1211, Beyit 3). [*merkez-i maḥşūd-ı hū,]*

merkez-i şıdk u şafā [2] *Gönül şenliği ve doğruluk merkezi.*

Merkez-i şıdk u şafādan güzērān eylemedin / Elf-i cehd eyler ise cān ile ḥullān bulımaz (Murādī Dīvānı, Gazel 576, Beyit 4). [*merkez-i şıdk u şafādan, -dan*]

Merkez-i şıdk u şafādan sen güzēr kılmā karar / Ḥamdü li'llāh ḥamdü li'llāh hoş kemālūñ var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 627, Beyit 3). [*merkez-i şıdk u şafādan, -dan*]

merküb olmak [1] *Binilen olmak.*

Rākib-i esb-i hevā olma şaķın gāfetle / Kim ki rākib ola āḥir aña **merküb ola** (Murādī Dīvānı, Gazel 1446, Beyit 3). [*merküb ola, -a*]

mermer [1] *Mermer.*

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger / Ne zaḥmet saña şanmaz cehd-i esnān ile **mermer** taş (Murādī Dīvānı, Gazel 619, Beyit 4). [*mermer,]*

merreteyn [1] *İki kez.*

Memerri oldu hemān pes mürürü merr-ı seḥāb / Merertü didi didi **merreteyn** olup miftāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 235, Beyit 4). [*merreteyn,]*

merr-ı seḥāb [1] *Bulutun geçmesi, sürüklenmesi.*

Memerri oldu hemān pes mürürü **merr-ı seḥāb** / Merertü didi didi merreteyn olup miftāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 235, Beyit 4). [*merr-ı seḥāb,]*

mersüm olmak [1] *Bahsedilmiş.*

Müsemma ism ile **mersüm olan** naşş-ı kâtı'dur / Gözetdi maverāsından 'aceb ḥarc eyledi varın (Murādī Dīvānı, Gazel 1019, Beyit 3). [*mersüm olan, -an*]

merve [2] *Mekke'de bir dağ adı.*

Zıkr-i sa'yüm çün benüm kūyuñda ka'bemdür cemāl / **Merve** ḥaķķı çün ḥafādur arzū her māḥ ü sāl (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 1). [*merve,]*

Varalum Ka'be-i dildarı tavāf eyleyüben / **Merve** ḥaķķı varalum cümle şafādan geçelüm (Murādī Dīvānı, Gazel 917, Beyit 2). [*merve,]*

merve şafā [1] *Hz. İbrahim'in eşi Hz. Hacer ve oğlu Hz. İsmail'i bıraktığı vadinin çevresindeki mübarek tepeler.*

Rāy-ı irādātı koyuben rāh-ı maṭlūba / Gezdüm cihānı Ka'be vü **Merve Şafā** ḥaķķı (Murādī Dīvānı, Gazel 1536, Beyit 2). [*merve şafā,]*

mervī olmak [1] *Rivayet edilmek.*

Kā'il-i muṭlaķda **oldı** çünkü **mervī** kavli-cüd / Bu seḥādan oldu pes nice seḥā peydā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1241, Beyit 3). [*mervī oldu, -dı*]

merzā [3] *Rıza, hoşnutluk.*

Enîs-i 'ışk olalıdan gözüm gayrıya bakmaz hiç /
Tavâf eyler gelüp pâ-bûs idüp payende **merzâlar**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3*). [*merzâlar, -lar*]

Kemâl ehli kemâlini kemâlinde bilür ancak /
Kemâlini kemâlüm şerh ider oldu bu **merzâdan**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 3*). [*merzâdan, -dan*]

Qabl ü ba'di terk idüp **merzâ** gözet fi's-subh u şâm
/ Yüz tuta tâ kim kabûl-ı zi'l-celâl ikbâl ile
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 2*). [*merzâ,]*

merzûk [1] Rızıklanmış.

Râzıkûn **merzûk** için hâlince vardur mevhibi /
Hâlünü keşf itmez iseñ gör neler intâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4*). [*merzûk,]*

mesâ [1] Akşam.

Seherüm hayr idüben eyle **mesâmı** pür-nûr / Dem-
be-dem kutlu şabâh eyle müyesser yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 2*). [*mesâmı, -m, -ı*]

mesabe [1] Değerinde, hükümünde.

Rûhum vücûhını yine 'ayn ile görmişem / Rûhum
mesâbesinde görindi nice hayâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 2*). [*mesâbesinde, -si, -n, -de*]

mesâcid [1] Mescitler.

Nikâb açdı yüzinden gösterüp maḥbûb çeşm u kaş
/ Kamu 'uşşâk olup hayrân **mesâcid** didiler sâbâş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 1*). [*mesâcid,]*

mesâ'il [5] Meseleler, mevzular. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müftî-i zâhir **mesâ'il** cem' ider / Virdi kalbüm
levh-i maḥfûza ziyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 2*). [*mesâ'il,]*

mesâ'il-i fetva [1] Fetva konusu.

Bahs eylesün **mesâ'il-i fetvâda** ko anı / Zâhir
haberlerine çeke satır ile rûsüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2*). [*mesâ'il-i fetvâda, -da*]

mesâ'il kılmak [1] Bir konu, mevzu edinmek.

'Âlimün 'ilminde kıldı imtiḥân için özin / Şordı
emlâka **mesâ'il** kıldı gavgâ şoḥbetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 3*). [*mesâ'il kıldı, -dı*]

mesâ'il olmak [1] Mesele olmak.

Hicrûn şebinde mâhum çokdan nihân olurдум /
Âhum şerârı baña ger **olmasa mesâ'il** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 3*). [*mesâ'il olmasa, -ma, -sa*]

meşâlih [1] İşler, meseleler.

Tenhâda kırup işlerini cümle tamâmen / Kılmadı
meşâlihda işi kıldı ferâğat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 3*). [*meşâlihda, -da*]

mesâvî [1] Kötülükler, fenalıklar.

Söyleme gel bu cihân **mesâvîsin** / Zîkr-i Ḥakkı
dilünde kıl mevfûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 2*). [*mesâvîsin, -sin*]

mescid [4] Mescid, namaz kılınan yer. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Mescide vardı sücûd için idüp 'arz-ı niyâz /
Eyledi mescid ü mihrâb aña ol laḥza sücûd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3*). [*mescide, -e*]

mescid ü mihrâb [1] Mescit ve mihrap.

Mescide vardı sücûd için idüp 'arz-ı niyâz / Eyledi
mescid ü mihrâb aña ol laḥza sücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 3*). [*mescid ü mihrâb,]*

mescüd [6] Secde edilen. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hâlîkûn şun'ını zann eylemişem 'arz-ı vücûd /
Bildüm aşlın biline sâcid ile tâ **mescüd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 1*). [*mescüd,]*

mescüd-ı eşya [1] Eşyanın, nesnelerin secde ettiği;
kendisine secde edilen.

Derûn-ı dilde derd-i dil derûnuñ / Nedür dil
aḥlamak **mescüd-ı eşyâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 4*). [*mescüd-ı eşyâ,]*

mescüd olmak [1] Secde edilen olmak.

Secde-i sehv olsa lâzım enbiyâya secdesi /
Enbiyânuñ secdesidür **oldı mescüd** ol zamân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 3*). [*mescüd oldu, -dı*]

mesdûd olmak [1] Kapalı olmak.

Her işde ḥâzır oldu çünkü vehhâb / Anuñla feth olur
mesdûd olan bâb (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 4*). [*mesdûd olan, -an*]

mesel [14] Atasözü, dokunaklı ve manalı söz.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Merd olup merdâne kıl sen ey Murâdî kendüñi /
Zahmetin bilmez **meseldür** yollaruñ âsûdeler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5*). [*meseldür, -dür*]

mesel olmak [1] Örnek olmak.

Gayrı mümessel olmadın biz **mesel olduk** 'âleme
/ Câ'e hünâ hikâyete ḥazere levḥun bi'l-kalem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 3*). [*mesel olduk, -du, -k*]

mesela [3] Misal olarak, şunun gibi, söz
gelişi.

Ey Murâdî neye beñzer kişi kim 'ışka düşe / Aña
kim âteşe bir penbe düşüpdür **meselâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5*). [*meselâ,]*

Yine şeyb oldu kıldı i'ade **meselâ** / Çün şabî oldu Murâdî yine şâb oldu hemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 51, Beyit 5). [meselâ,]

Çü bildi kârumızı aña göre kıldı 'atâ / Ki âb-ı rahm soyundurdu âteşin **meselâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 110, Beyit 1). [meselâ,]

mes'ele [6] Sorun, soru. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu **mes'eledür** / Levh-i mahfûzda mestür-ı kitabı biledür (Murâdî Dîvânî, Gazel 426, Beyit 1). [mes'eledür, -dür]

meserret [1] Sevinç, mutluluk.

İbtihâc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu sürürü dile bahş eyle **meserret** yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 137, Beyit 3). [meserret,]

Mesh-âsâ / **Mesîh-âsâ** [2] Hz. İsa gibi.

'Ömrümüz harc eyledük sâ'at ile her bir nefes / Hamdu li'llâh kim **Mesh-âsâyuz** ihyâ gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 410, Beyit 4). [mesh-âsâyuz, -(y)uz]

Şafâlar olmaya mı bundan özge ne şafâ vardır / **Mesîh-âsâ** Murâdî mürdeler haydür me'âlûnden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1004, Beyit 5). [mesîh-âsâ,]

Mesîh [1] Hz. İsa.

Mesîh olsa eger sübhasında şad-dâne / Le'âlî-i ezeldür olan bu mâfi'l-bâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 826, Beyit 4). [mesîh,]

Mesîhâ [2] Hz. İsa'ya verilen adlardan biri.

Vâhidüz Hakk u Muhammedle eḥaddür görinen / Rûh iseñ bunda Murâd aña **Mesîhâ** haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1120, Beyit 5). [mesîhâ,]

Hubbumuz bir hubb-ı gayre beñzemez bi'llâhi kim / Bu hayâtumuz bizüm eyler **Mesîhâ** ârzü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1189, Beyit 2). [mesîhâ,]

mesîhâ-dem [1] Mesîha nefesli, nefesi Mesîha gibi.

Mesîhâ-dem olan fâzıl bilür ihyâ iden sırrı / Kaçan cân ire ebdâna virür her âşinâ revnak (Murâdî Dîvânî, Gazel 680, Beyit 3). [mesîhâ-dem,]

mesire [1] Seyir, seyrângâh, gezme.

Cemâl-i bâ-kemâlûnden irerse bir nazar lahza / Bu hüküm ile olur kâ'im **mesîredür** aña her câ (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 32, Beyit 2). [mesîredür, -dür]

mesken [4] Oturulacak, sükün edilecek yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tağlar **mesken** baña divaneyem hicrân ile / Leyli-yi şebgîrûñi kaldur ki dil Mecnûndur (Murâdî Dîvânî, Gazel 409, Beyit 2). [mesken,]

mesken-i vaḥdet [1] Birlik, yalnızlık yeri.

Ey Murâdî o durur şâh-ı cihân dünyâda / Künc-i 'uzletde olup **mesken-i vaḥdet** gözedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 435, Beyit 5). [mesken-i vaḥdet,]

meslek [4] Yol, tarik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fezâ-yı kudret içinde çü tayr itdi gönül tayrı / Ne **meslekler** sülûk itdi dîmedi bu nihâyetdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 299, Beyit 3). [meslekler, -ler]

meslûb etmek [1] Selb olunmak, soyulmak, giderilmek, ârî, mefkûd.

Def'-ı zarr itse ne vardır hey'etin **meslûb iden** / Dâfi'ûñ hükminde kârın aňlayan def'ât ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1250, Beyit 4). [meslûb iden, -en]

meslûb olmak [2] Selbedilmiş, giderilmiş olmak.

Murâdî eylemeye şol ki kavli ile 'amel / Ne deñli var ise işlâhdan **ola meslûb** (Murâdî Dîvânî, Gazel 141, Beyit 5). [meslûb ola, -a]

Gel Murâduñ kelâmını kıl gûş / **Olmayasin** bu kârdan **meslûb** (Murâdî Dîvânî, Gazel 155, Beyit 5). [meslûb olmayasin, -ma, -(ya), -sın]

mesmû' olmak [2] İştirilmek.

Mesmû' olalı sem'ine aqvâli habîbüñ / El virmedi gayrıya bunun gibi sa'âdet (Murâdî Dîvânî, Gazel 196, Beyit 2). [mesmû' olalı, -alı]

Her kime **mesmû' olursa** ey Murâdî sözlerüñ / Hakk budur şek yok durur kim öğrenür imân u dîn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 5). [mesmû' olursa, -ur, -sa]

mesnâ [1] İkişer ikişer.

Melâ'ik durur çün üli ecniha / Kimisine de **mesnâ** kimi sâlise (Murâdî Dîvânî, Gazel 1417, Beyit 1). [mesnâ,]

mesned [4] Dayanak, destek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Minnetüm sen şâhadur gayrıya yokdur minnetüm / Senden özge **mesnedüm** yok yâ ilahî zi'l-beḳâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 12, Beyit 2). [mesnedüm, -üm]

mesned etmek [1] Dayanak edinmek, sığınmak.

Kimsene **mesned idinüp** dilemezven bir murâd / Her ne olursa iderven bâb-ı Mevlâda taleb (Murâdî Dîvânî, Gazel 126, Beyit 4). [mesned idinüp, -in, -üp]

mesned olmak [1] Dayanak olmak.

Gele çün kim zuhûra yevm-i maḥşer / Murâda pes ricâsı **oldı mesned** (Murâdî Dîvânî, Gazel 266, Beyit 5). [mesned oldı, -dı]

mesrur [2] *Sevinçli.*

Havl ile hem-hâl olan añlar Murâduñ kavlini / Añlayan miftâh-ı gaybî 'indehu **mesrürdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). [*mesrürdür, -dur*]

'Azmümüz hayra durur hayr ile ihsân iderüz / Herkestün kalbini **mesrür** ve şādān iderüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 1). [*mesrür,]*

mesrür itmek [1] *Sevindirmek, mutlu etmek.*

Faẓl-ı hâkdur hâmd-i bî-hâd naşş-ı kâti 'dur gelen / Kâlbümi **mesrür iden** ol nūr-ı lâmi'dür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 1). [*mesrür iden, -en*]

mesrür olmak [2] *Sevinmek; arzusuna ulaşmak.*

Harâb-âbâd-ı 'âlemde eyâ dil **olmağıl mesrür** / Duruş aña derünüñ hânesini idesin ma'mûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 1). [*mesrür olmağıl, -ma, -gil*]

Ey Murâdî bî-vefâdur bu cihân-ı bî-karâr / Terk-i dünyâ eyle tâ kalbün ebed **mesrür ola** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 5). [*mesrür ola, -a*]

mest [4] *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

Cür'adan **mestem** 'ineb âbı nedür / Bu şarâbuñ bilmezem tâbı nedür (Murâdî Dîvânı, Müfret 39, Beyit 1). [*mestem, -em*]

II Allah aşkıdan dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.

Mukaddem olıma mukdim meded irmezse / Bu yolda cânı atupdur nice **mest** ü nice ayık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [*mest,]*

Cemâl-i yâr **mestîdür** kamu 'âlem ü mâfihâ / Ene'l- 'âşık nîdâsıdur gelen herkes cevâbından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 3). [*mestîdür, -idür*]

Vaşl-ı Hudânuñ ola mı bir kişi lâyıķı / Bir şanma sen bu dünyâda **mest** ile ayıķı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1). [*mest,]*

mest eylemek [4] *Kendinden geçmek, sarhoş etmek. II Allah aşkıdan dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bezmi- 'ışķ-ı ezeliiden nice dil ayık ola / Bir kadeh cür'ası **mest eyledi** cânı cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 1). [*mest eyledi, -di*]

mest-i bî-dermân kılmak [1] *Güçsüzlük veren sarhoşluk.*

Arasında iki vechün **kıluben mest-i bî-dermân** / Birisine bakar şād ü birisine bakar gam-nāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2). [*mest-i bî-dermân kıluben, -uben*]

mest-i ebed olmak [1] *Ebede, sonsuza kadar mest olmak.*

Cür'ayı nüş eyleyüp **mest-i ebed olmışam** / Lîk yine gözlerüm hayret-i şahbâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [*mest-i ebed olmışam, -mış, --am*]

mest-i lâ-ya'kıl [2] *Aklı başından gitmiş sarhoş.*

Mest-i lâ-ya'kıl gezersek zâhidâ 'ayb eyleme / Tâ belî bezminden açıkdur bizüm mey-hânemüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [*mest-i lâ-ya'kıl,]*

Nice bir **mest-i lâ-ya'kıl** yine mestâneler maḥmûr / Açıldı çün der-i ḥum-hâne hep mestâneler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 3). [*mest-i lâ-ya'kıl,]*

mest-i la-ya'kıl olmak [1] *Düşünemeyecek, akıllıca davranamayacak derecede sarhoş olmak, kendinden geçmek.*

Cür'a-nüş oldı yine dest-i Mesîhâdan dil / **Mest-i la-ya'kıl olupdur** yine şahbâdan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 1). [*mest-i la-ya'kıl olupdur, -up, -dur*]

mest-i mül elest-i cām tîn zi-reng-i bû müdām ism-i ḥabîb an be-nām hüve hevâ hüve vü hû [1] *Elest Meclisi'nin içkisi ile kendinden geçmiş, balçık kadehin rengi ve kokusu gibi daimi, habibin ismi, onun namı; o, o, o.*

Mest-i mül elest-i cām tîn zi-reng-i bû müdām / İsm-i ḥabîb an be-nām hüve hevâ hüve vü hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 3). [*mest-i mül elest-i cām tîn zi-reng-i bû müdām ism-i ḥabîb an be-nām hüve hevâ hüve vü hû,]*

mest itmek [4] *Kendinden geçirmek, aklını başından almak, sarhoş etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir cür'a **mest idelden** dil geçdi bu cihândan / Bir lezzete irişdi terk oldı cümle lezzât (Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 3). [*mest idelden, -elden*]

mest-mend [1] *Mest olan, sarhoş.*

Hudâvendâ ğarîb ü **mest-mendüm** / Cenâbuñda en ednâ derd-mendüm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 1). [*mest-mendüm, -üm*]

mest olmak [10] *Kendinden geçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dest-i lutfuñ yâr elindendür bize peymâne-keş / **Mest olup** 'uşşâķı bî-ārām tâ rüz-ı cezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [*mest olup, -up*]

mest u ḥayrân eylemek [2] *Sarhoş etmek, aklını başından almak. II Allah aşkıdan dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.*

Maḥabbet cür'asından **mest ü ḥayrân eylegil** dâ'im / Senüñle aşinâ kıl gayrılarla câyı yâd eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 3). [*mest ü ḥayrân eylegil, -gil*]

‘Ayn-ı vahdetden içüpdür nice akdâh ile mâ / Bir şarâb-ı lâ-yezâlî **mest u hayrân eyledi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1471, Beyit 3). [mest u hayrân eyledi, -di]

mest ü hayrân [1] Sarhoş ve kendinden geçmiş. II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.

Yücedür vech-i min vechin velîkin **mest ü hayrânuz** / Cihân u cânı terk itdük ne bilsün anı cân ansuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 583, Beyit 4). [mest ü hayrânuz, -uz]

mest ü hayrân olmak [1] Kendinden geçmiş ve şaşkın olmak. II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.

Nüş idelden cām-ı ‘ışkı **mest ü hayrân olmuşam** / Cür‘asından kaṭresin zevk ile sekrân olmuşam (Murâdî Dîvânî, Gazel 913, Beyit 1). [mest ü hayrân olmuşam, -mış, -am]

mest ü lâ-ya kıl olmak [1] Sızmış, sarhoş olmak.

Arada **mest ü lâ-ya kıl olupdur** bilemez çäre / Yine yoğ içre varından bugün peydâdur ‘aşıklar (Murâdî Dîvânî, Gazel 283, Beyit 3). [mest ü lâ-ya kıl olupdur, -up, -dur]

mest ü sekrân olmak [1] Sarhoş olmak, akli başından gitmek.

Kışsa-i ‘ışkum işiden cümle hayrân oldılar / Cām-ı ḥubbun nüş idenler **mest ü sekrân oldılar** (Murâdî Dîvânî, Gazel 340, Beyit 1). [mest ü sekrân oldılar, -dı, -lar]

mestane [9] Kendinden geçmiş, mahmur. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâduñ kavlı-i pür-ma‘nāsına tut güş-ı hüş / Cür‘a-i ‘ışkı yine **mestâne** bezl itsem gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 726, Beyit 5). [mestâne,]

mestâne-i ‘ışk [2] Aşk sarhoşu.

Ḥum-hâne-i vahdetde ben **mestâne-i ‘ışkam** yine / Kāşâne-i ‘uzletde ben dîvâne-i ‘ışkam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1392, Beyit 1). [mestâne-i ‘ışkam, -am]

II Allah aşkından dolayı mest olmuş, kendinden geçmiş.

Bugün ḥumhâne-i vahdetde ben **mestâne-i ‘ışkam** / Baña kim eyleye ta‘lîm çü ben ferzâne-i ‘ışkam (Murâdî Dîvânî, Gazel 866, Beyit 1). [mestâne-i ‘ışkam, -am]

mestâne olmak [1] Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Şabâyile şalnursa ‘aceb mi / Kim **olmuşdur** şehā **mestâne** gonce (Murâdî Dîvânî, Gazel 1431, Beyit 5). [mestâne olmuşdur, -mış, -dur]

mestur [1] Yazılmış, çizilmiş.

‘İlm-i ezelde bunlar levh-i gönülde **mesṭūr** / Birisidür mu‘ayin işbu cihândur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1210, Beyit 3). [mesṭūr,]

mesṭūr-ı kitâb [1] Kitabın satırları.

Li nüsellim dimezüz bu bir ulu mes‘eledür / Levh-i maḥfûzda **mesṭūr-ı kitâbı** biledür (Murâdî Dîvânî, Gazel 426, Beyit 1). [mesṭūr-ı kitâbı, -ı]

mesṭūr olmak [3] Yazılmak.

Levh-i dile **mesṭūr olalı** “âyet-i ümmü’l-kitâb” / Fî-‘ilmihî âyâtünâ ‘an-sırrihi ihlâsunâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 114, Beyit 3). [mesṭūr olalı, -alı]

Her şubḥ u şâm içinde tolar ma‘ârif el-ḥaḳ / İlâc-ı yevm-i fi’l-leyl **mesṭūr olur** tevâtur (Murâdî Dîvânî, Gazel 504, Beyit 4). [mesṭūr olur, -ur]

Nâzil-i qudsîde **mesṭūr oldı** menzil ma‘nâsı / İktibas itdüm çü nurın oldı her ni‘met ḥalâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 773, Beyit 3). [mesṭūr oldı, -dı]

mestur [4] Örtülü, kapalı, gizli, saklı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemâlün perdesin kaldur cemâlün nice bir **mesṭūr** / Bilürven cümle fi’lûndür eger serrâ eger zarrâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 66, Beyit 2). [mesṭūr,]

mesṭūr kılmak [1] Örtmek.

Mümkinâtı oldı mübdi‘ mümteni‘dür gayrısı / Zâtuñı **mesṭūr kılmış** lîk ol her demdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 408, Beyit 2). [mesṭūr kılmış, -mış]

mesṭūr olmak [3] Gizlenmek, örtünmek.

Gel bu kârûñ fikrini it kaç kamu eznâbdan / Ey Murâdî ḥaḳka mekşûf oldı her **mesṭūr olan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1040, Beyit 5). [mesṭūr olan, -an]

Âşinâsın bize her laḫzada ey yâr-ı güzîn / Bu ne ḥikmet göze **mesṭūr oluben** kâr olasin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1114, Beyit 4). [mesṭūr oluben, -uben]

‘Aḳluñı başuña cem‘ it fehmi ü idrâk ile ol / Kimsenüñ ‘aybını açma tâ senüñ **mesṭūr ola** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1444, Beyit 3). [mesṭūr ola, -a]

mesṭūr ü mu‘ayyen [1] Gizli ve açık.

Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi ‘ışka hem-serdür / Ḥaḳâ’ikda iki vech oldı **mesṭūr ü mu‘ayyende** (Murâdî Dîvânî, Gazel 288, Beyit 2). [mesṭūr ü mu‘ayyende, -de]

mesvâ [1] Me‘vâ, mesken, hâne.

Ne var ḥaşr-i iḫyâ da olsa keflî / Kimüñ câyı **mesvâ** kimüñ ḥâviye (Murâdî Dîvânî, Gazel 1417, Beyit 3). [mesvâ,]

mes‘ûd [1] Mutlu.

Şems-i tâbânüñ göreliden tâlî‘üm **mes‘ûddur** / Cümleden anuñ içün şâhib-cemâl itdün beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1463, Beyit 2). [mes‘ûddur, -dur]

meş'ale olmak [1] *Meşale olmak, aydınlatmak.*

Encümler oldu leyle-i deycüra meş'ale / Sağ u şolumda şems ü kamer oldu perr ü bāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 3). [meş'ale oldu, -dı]

meşakkat çekmek [2] *Zahmet çekmek.*

Sen mukîm olup **meşakkat çekmedün** bir zerrece / Belde-i yâri ne bildün 'âbid-i rāh olmadun (Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 4). [meşakkat çekmedün, -me, -dün, -n]

Bu çerh-i ser-nigünden **çekdüm** nice **meşakkat** / Şimden girü bu 'âşık kanına şalla kana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [meşakkat çekdüm, -dün, -m]

meşâm-ı cân [1] *Can burnu. II Aşğın sevgilinin kokusunu almak isteyen burnu.*

Hümâ-yı devlet irişmişdür âşiyânımuza / Gelür çü nühket-i vuşlat **meşâm-ı cânımuza** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [meşâm-ı cânımuza, -umuz, -a]

meşâm-ı dil [1] *Gönül kokusu.*

Nesîm-i lûtf eser çün kim mu'attardur **meşâm-ı dil** / Akar mâ-nı lezîzi feyz alup kând-i zülâlınden (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3). [meşâm-ı dil,]

meşgul [2] *Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.*

Yazdı kudret kâtibi kudret yediyle bir kelâm / Halvet oldu dil anuñ **meşgûl** ma'nâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3). [meşgûl,]

Qavl ile kâ'ildedür kendüsi **meşgûldur** / Şerhe gelür çünki ân oldu beyân muṭṭalı (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 3). [meşgûldur, -dür]

meşgûl olmak [4] *Bir işle uğraşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel ey zâhid koğıl ta'nı yüri hâlûñe **ol meşgûl** / Güm itmez rāhını ol kim hidâyet aña rehberdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [meşgûl ol,]

meşgûl-ı nâm-ı vird [1] *Nâmını, adını sürekli anmak, dile getirmekle meşgul olmak.*

Düşdi Murâdî derdüñe **meşgûl-ı nâm-ı virdüñe** / Bakmadı bakdı ferdüñe zîbâ cemâlûñden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 5). [meşgûl-ı nâm-ı virdüñe, -ün, -e]

meşhed [1] *Şehit düşülen yer. II Sevgilinin âşığı bakışıyla aşk şehidi ettiği yer.*

Şühedâ oldu çü **meşhedde** nedür aşl-ı şühüd / Şâhidin olmağ için oldu pes aşl-ı meşhüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 1). [meşhedde, -de]

meşhüd [1] *Görülmüş, göz ile görülen şey.*

Nâkil-i kudsi işitdüm dir idi bu haberi / Şâhidîne nazar eyle biline tã **meşhüd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [meşhüd,]

meşhur [2] *Meşhur, bilinen.*

Seni şu kim ki bilendür o cehlile **meşhür** / Şular ki bilmediler oldılar dücâda dücâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 4). [meşhür,]

Hüsnüñi 'âlemde bildüm 'ilm ile **meşhür** imiş / 'İlmüñi her kim bile 'âlemde ol ma'mûr imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 1). [meşhür,]

meşhürest [1] *Bilinen, tanınan, meşhur olan.*

Hayât-ı rûh 'anî'l-lem'a oldu **meşhürest** / Hidâyet irdi aña şol ki buldı iz'ânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 2). [meşhürest,]

meşhür olmak [1] *Bilinmek, tanınmak, ün salmak.*

Seveliden Murâdî sen güzeli / **Oldı** dünyâ içinde ol **meşhür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 7). [meşhür oldu, -dı]

meşîyyet [1] *Dileme, isteme, istek, arzu, irâde.*

'Ârifüñ bir lem'asındandır cihân-ârâyışı / Kesret-i emvâc ile bir bir **meşîyyetdür** gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 2). [meşîyyetdür, -dür]

meşkûr [1] *Şükür ve teşekkürle lâyık olan, teşekkürle değer, övülmüş, beğenilmiş.*

Hamd-ı vâhiddür zebân-ı şükr içinde çün 'ayân / Şâkir ol **meşkûra** sa'y eyle amân oldur hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [meşkûra, -a]

meşkûr olmak [1] *Beğenilmek, teşekkürle değer görülmek.*

Hakkımı hak itmede hakdûr baña **meşkûr olan** / Nâmını zıkr itmede oldur baña mezkûr olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1). [meşkûr olan, -an]

meşmûm [2] *Misk, tır gibi güzel kokulu şey.*

Enîs-i münis olalı şemîmin şemmeden tutdı / Virüp cânı o **meşmûma** ma'âniden beyân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2). [meşmûma, -a]

Şemmeden bir şemme **meşmûm** nühket-i nîgü müdâm / Muktezâdan Murtażâya bî-eserdür bâdda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [meşmûm,]

meşreb [3] *Yaratılış, huy, tabiat.*

Lâ'übâli **meşrebüz** biz bizde istignâ nedür / Tıfl-ı bî-me'vâ olana olmuşuz gehvâre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [meşrebüz, -üz]

Âferîn meşreb-i şâfına 'aceb **meşrebdür** / İğen a'lâda görürven bu cenâbuñı senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 3). [meşrebdür, -dür]

Meşrebindedür kâmunuñ şerbi bes / Gözüñe göre görürsin sözi kes (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3). [meşrebindedür, -in, -de, -dür]

meşreb-i 'âlî [2] *Yüce yaratılış, ahlâk.*

Bunı fehmi itmege cāna gerekdür **meşreb-i ‘ālī** / Murādīnūñ sözi añlanmağa vird-i zebān ister (Murādī Dīvānı, Gazel 276, Beyit 5). [meşreb-i ‘ālī,]

Bunı añlamağa şāhā gerek bir **meşreb-i ‘ālī** / Murādīnūñ revānından aķar dā’im revān elfāz (Murādī Dīvānı, Gazel 654, Beyit 5). [meşreb-i ‘ālī,]

meşreb-i şāf [1] Temiz yaratılış.

Āferīn **meşreb-i şāfına** ‘aceb meşrebdür / İgen a’lāda görürven bu cenābuñı senüñ (Murādī Dīvānı, Gazel 735, Beyit 3). [meşreb-i şāfına, -ı, -(n)a]

meşreb-i şāfi olmak [1] Temiz yaradılışlı, tabiatlı olmak.

Ser-ā-tā-pā muhīt oldu vücūdum havzı ābına / **Olupdur meşreb-i şāfi** iķer andan kamu millet (Murādī Dīvānı, Gazel 184, Beyit 4). [meşreb-i şāfi olupdur, -up, -dur]

meşrū’ [1] Şer’an cevāz verilmiş şey, muvāfık-ı şer’: emel-i meşru’. meşru’iyyet: Meşrū’luk.

Çün şürū’ itdüm didi şer’ ile **meşrū’** añlağıl / Tā ki ma’lūm ola saña cümle sevdā vü sefid (Murādī Dīvānı, Gazel 241, Beyit 5). [meşrū’,]

meşrūh [2] Beyan ve izah olunmuş.

Maħzen-i ‘ilm-i ma’ānī oldu **meşrūh** üzre şerh / Geh cell ü geh cemāl oldum ğam ile şādda (Murādī Dīvānı, Gazel 1287, Beyit 2). [meşrūh,]

Maħfūz-ı levh olalı kalb-i münir-i insān / **Meşrūh** ibtidāsı pes kılduñ intihāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1407, Beyit 3). [meşrūh,]

meşrūh olmak [2] Açıklanmak, şerh olunmak.

Nice **meşrūh ola** ol şanma anı şerhe kâ’ildür / Anı şerh itmeye halk-ı cihān olsa zebān el-ħak (Murādī Dīvānı, Gazel 683, Beyit 2). [meşrūh ola, -a]

Murādī şerh-i āhirdür ne mümkindür **ola meşrūh** / Kim anı bilmeye lākin dilinde ola vāveylā (Murādī Dīvānı, Gazel 1504, Beyit 5). [meşrūh ola, -a]

meşrūh-ı ezel [2] Bilinmeyen eski zamanın, ezelin açıklanması.

Meşrūh-ı ezelden ne temennā kıla tālīb / İblāğ-ı ‘ilim remz ile ‘ālemdə revān ol (Murādī Dīvānı, Gazel 458, Beyit 3). [meşrūh-ı ezelden, -den]

Meşrūh-ı ezeldür bu memdūh-ı ebeddür bu / Pes evvel ü āhirde her demle bu hem-demdür (Murādī Dīvānı, Gazel 505, Beyit 2). [meşrūh-ı ezeldür, -dür]

meşrūt olmak [1] Şarta bağılı, koşullu olmak.

Zātumı hayretde buldı mā ‘arefnā didi çün / Hakk **meşrūt oldu** zātüm zāt idine zātına (Murādī Dīvānı, Gazel 1256, Beyit 2). [meşrūt oldu, -dı]

meşrūt-ı şart [1] Şart koşmak, koşulan şart.

Ehl-i ‘ışka oldu ey dil ibtidā-yı sırr-ı şart / Añlağıl **meşrūt-ı şartı** intihā-yı sırr-ı şart (Murādī Dīvānı, Gazel 653, Beyit 1). [meşrūt-ı şartı, -ı]

meşşekatün bi’l-ķalemi’l-‘aķlū ķāyinen men kān bi-ķudretin ve ‘ale’l-levhī şüretü’l-insān [1] İnsan suretini levha üzerine kudretle yapanı akıl kalemīyle yazmak zordur.

Meşşekatün bi’l-ķalemi’l-‘aķlū ķāyinen men kān / Bi-ķudretin ve ‘ale’l-levhī şüretü’l-insān (Murādī Dīvānı, Gazel 1149, Beyit 1). [meşşekatün bi’l-ķalemi’l-‘aķlū ķāyinen men kān bi-ķudretin ve ‘ale’l-levhī şüretü’l-insān,]

metā’ eylemek [1] Mal haline getirmek.

ķıl Murāduñ bu kelāmın istimā’ / Añlamazsañ **eyle gel bār metā’** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 4, Beyit 12). [metā’ eyle,]

metā’-ı dil ü cān [1] Can ve gönül sermayesi.

‘İşk bāzārına çün girdi **metā’-ı dil ü cān** / Nice biñ perde yapıldı çü beden dükkānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1515, Beyit 2). [metā’-ı dil ü cān,]

metā’-ı hūsn [1] Güzellik metaı, güzellik.

Metā’-ı hūsnī kıılır ‘arz-ı yār gün-ā-gün / Hemān bu cān semenin eyle ittişāle tarīķ (Murādī Dīvānı, Gazel 704, Beyit 3). [metā’-ı hūsnī, -i]

metā’-ı lā-bahā [1] Paha biçilemeyen mal,eşya.

Metā’-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ tācir / Alup bir gevher-i nā-yābı fāriğ ol olup bī-bāk (Murādī Dīvānı, Gazel 716, Beyit 3). [metā’-ı lā-bahādur, -dur]

meťāfi melā’ik mesel đurüb [1] Atasözlerinde geçer: Melekleri tavaf ediş.

‘Arş-ı ‘ulāda bānuñ bülendiyle medh ider / Kūrsidedür **meťāfi melā’ik mesel đurüb”** (Murādī Dīvānı, Gazel 143, Beyit 3). [meťāfi melā’ik mesel đurüb”,]

metbū’-ı cihān olmak [1] Dünyanın tâbi olduđu, itaat ettiđi. II Allah.

Çün Murādī oldu tâbi’ **oldı metbū’-ı cihān** / Nice kılmışdur ihāta her taraf illā benı (Murādī Dīvānı, Gazel 1450, Beyit 7). [metbū’-ı cihān oldu, -dı]

metbū’ olmak [1] Kendisine uyulan, itaat edilen olmak.

Maħşūş olındı kıdve-i a’yān olup özi / **Metbū’ oldu** gözledi hürmet me’ālını (Murādī Dīvānı, Gazel 1529, Beyit 4). [metbū’ oldu, -dı]

metn olmak [1] Yazı bütünü, metin oluşturmak.

Metn olmağıl şerh oligör şerh-i müşerreħ oligör / Giryān olursa yolına gözüñ sezādur bilmiş ol (Murādī Dīvānı, Gazel 806, Beyit 3). [metn olmağıl, -ma, -gıl]

me'vā [22] Sığılacak yer, yurt, mesken.

İşigün yaşdanan şāhā ider **me'vādan** istignā /
Temāşā eyleyen kaddūn ider tūbādan istignā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 1*). [*me'vādan, -dan*]

Cenāb-ı Hākdan özge 'ākıl iseñ isteme **me'vā** /
Aña kurbān kıl cānuñ nedür dünyā nedür 'uqbā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 61, Beyit 1*). [*me'vā,]*

Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan küşād /
Rāhumuñ **me'vāların** menzilden itdüm izdiyād
(*Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 1*). [*me'vāların, -lar, -ın*]

Ne rāhat olacaķ yirdür bu **me'vā** / Çün āhur
yolumuz rāh-ı 'ademdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 522, Beyit 2*). [*me'vā,]*

Himmet-i bālāyle başdı kadem **me'vāsına** / Pes
nedenür vālīh ü şeydā vū hayrān eyledūñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 2*). [*me'vāsına, -sı, -na*]

Kem lebstük bilmeyen ma'nā vū sırrından haber /
Hvāb-ı gāfletde kılupdur bulmadı **me'vāya** yol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 3*). [*me'vāya, -y, -a*]

Ey Murādī Hāk Te'ālā nī'meti bulmaz nefāz /
Yaḥşī seyrān eyle gör kim ḥoşça **me'vādur** gönül
(*Murādī Dīvānı, Gazel 782, Beyit 5*). [*me'vādur, -dur*]

Olsun kāmudan ol ḥākīr igende bir köhne ḥasīr /
Olsun yed-i 'ışka esīr terk eylesūñ **me'vāyı** ol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 805, Beyit 4*). [*me'vāyı, -yı*]

Dilde **me'vā** tūtdı 'ışkuñ n'eyleyem me'vāyı ben /
Nī'met-i vaşluñ yiterdür n'eyleyem ālāyı ben
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1058, Beyit 1*). [*me'vā,]*

Dilde me'vā tūtdı 'ışkuñ n'eyleyem **me'vāyı** ben /
Nī'met-i vaşluñ yiterdür n'eyleyem ālāyı ben
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1058, Beyit 1*). [*me'vāyı, -yı*]

Tā'ir-i gülşen-i kudsem baña **me'vādur** bu / Bir
nazar eyle ḥabībūm nice ālādur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1200, Beyit 1*). [*me'vādur, -dur*]

'Adn-ı selāmı n'eylerüz virgil anı tāliblere /
Me'vā-yı vuşlat isterüz virgil anı **me'vā** bize
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1394, Beyit 3*). [*me'vā,]*

Gönül mir'āt-ı Hākdur gösterür nice tecellāyı /
Cemāl-i yāre hem-demdür bulur **me'vāda** me'vāyı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 1*). [*me'vāda, -da*]

Gönül mir'āt-ı Hākdur gösterür nice tecellāyı /
Cemāl-i yāre hem-demdür bulur me'vāda **me'vāyı**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 1*). [*me'vāyı, -(y)ı*]

'Ālemūñ aldanmağıl ālāsına / Cehd kıl tā giresin
me'vāsına (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 14, Beyit 2*).
[*me'vāsına, -sı, -na*]

2. Üçüncü cennetin adı.

N'eyleyem me'vāyı kıldı beni **me'vā** 'ışk-ı yār /
Yoğ ile var içreyem şād ü gama bakmaz gözüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 894, Beyit 2*). [*me'vā,]*

N'eyleyem **me'vāyı** kıldı beni me'vā 'ışk-ı yār /
Yoğ ile var içreyem şād ü gama bakmaz gözüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 894, Beyit 2*). [*me'vāyı, -yı*]

Saña **me'vā** yiter me'vā yūri tā'n eyleme zāhid /
Bize iki cihāndan dāmeni kūtāh olan gelsūñ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1000, Beyit 4*). [*me'vā,]*

Saña me'vā yiter **me'vā** yūri tā'n eyleme zāhid /
Bize iki cihāndan dāmeni kūtāh olan gelsūñ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1000, Beyit 4*). [*me'vā,]*

Rāğīb-ı rāh oluben rāhı bize gösteren ol / Kim
gürirdi yola ger virmese **me'vā** ḥaberin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1120, Beyit 3*). [*me'vā,]*

Eger başuñda fehmuñ vār ise fehmi eyle güftārum
/ Cenāb-ı Hākı me'vā kıl şakın meyl itme
me'vāya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1319, Beyit 3*).
[*me'vāya, -(y)a*]

Yūri sen vā'izā cennet maķāmın kılmağıl tā'rīf /
Baña **me'vā** gerekmez āstān-ı yārden ḡayrı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1498, Beyit 2*). [*me'vā,]*

me'vā eylemek [4] Mesken; yurt edinmek.

Müşfik olalı mihr ile ol şāh-ı dil-ārā / 'Uşşāk anuñ
çün işigin eyledi **me'vā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 84, Beyit 1*). [*me'vā eyledi, -di*]

Ger sa'adet ister iseñ ey gönül / Eyle **me'vā** her
zamān 'uzletde sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1170, Beyit 4*). [*me'vā eyle,]*

II Cennete çevirmek.

Bu Murādī kuluña ihsān kıl / Kālbini eyle 'ışkuña
me'vā (*Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 5*). [*me'vā eyle,]*

Çü ferdāniyyeti ikrār idūben eyledi ihlās / İşigin
eyleyüp **me'vā** pes oldı yine ḥāşū'l-ḥāş (*Murādī Dīvānı, Gazel 644, Beyit 1*). [*me'vā eyleyüp, -(y)üp*]

me'vā kılmak [1] Yurt, mesken etmek.

Eger başuñda fehmuñ vār ise fehmi eyle güftārum
/ Cenāb-ı Hākı **me'vā kıl** şakın meyl itme
me'vāya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1319, Beyit 3*).
[*me'vā kıl,]*

me'vā tıtmak [1] Mesken tutmak, yer edinmek.

Çün tıtdı milk-i dilde sulṭān-ı 'ışk **me'vā** / Maḥv
olsa iki dünyā bir zerrece baña ne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1402, Beyit 4*). [*me'vā tıtdı, -dı*]

me'vā-yı vuşlat [1] Kavuşma yurdu, Meva cenneti.

'Adn-ı selāmı n'eylerüz virgil anı tāliblere /
Me'vā-yı vuşlat isterüz virgil anı me'vā bize
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1394, Beyit 3*). [*me'vā-yı vuşlat,]*

mevād [1] Madde'nin cem'i.

Pes virdi cevābın didi kim bilmezem anı / Var
'ışka su'āl eyle ki şerh ide **mevādī** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1548, Beyit 2*). [*mevādī, -i*]

mevānī [1] *Sığınacak yer, makam, yurt, mesken.*

Reh-rev-i 'ışka tarīk oldı menāzil kademī / Pes
halās oldı **mevānī**'den idüp 'ışkı siper (*Murādī Dīvānı, Gazel 443, Beyit 3*). [*mevānī*'den, -den]

mevc [6] *Dalga.*

Temevvüc eylese deryā ne tākāt gösterür cānā / Çü
doymaz **mevcine** anuñ ne hōd tağa ne hōd sahrā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 69, Beyit 1*). [*mevcine, -i, -
(n)e*]

Murādī baħr-ı bī-pāyān olupdur **mevcidür** ebhār /
Telāṭum oldı 'irfānum ḥabībūmdür muḥibbū'l-
vaḳt (*Murādī Dīvānı, Gazel 187, Beyit 5*). [*mevcidür, -i, -dür*]

*II Mutlak varlığın, Tanrı'nın, maddi dünyadaki
tecellisi; vahdet denizinin dalgası.*

Mevc uralı yem-i vücūd cümle saña kılur sücūd /
Ni'metüñ bilen senüñ dā'im ider senā senā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 99, Beyit 3*). [*mevc,]*

Baħr çü **mevcī** cüş ide kim getiriser ama tāb /
Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol ḥarāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 151, Beyit 1*). [*mevcī, -i*]

Baħr-ı bī-pāyānı kimdür kim ihāṭa eyleye /
Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ **mevcdür** deryā sıfat
(*Murādī Dīvānı, Gazel 173, Beyit 3*). [*mevcdür, -
dür*]

Cüş eyledi çünki baħr-ı vahdet / **Mevcinden** irişdi
'ayn-ı kesret (*Murādī Dīvānı, Gazel 208, Beyit 1*).
[*mevcinden, -in, -den*]

mevc-ender mevc [1] *Dalga içinde dalga, çok dalgalı.*

Telāṭum eyledi baħr-ı maḥabbet **mevc-ender
mevc** / O deryāda vücūdum zevraḳı devrān ider yā
Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 148, Beyit 3*). [*mevc-
ender mevc,]*

mevc-i 'ummān [2] *Okyanus dalgaları.*

'İşkumı her demde ey dil cevı ü cānān arturur /
Nitekim bād esdügince **mevc-i 'ummān** arturur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 325, Beyit 1*). [*mevc-i
'ummān,]*

Şalımaz her kişi geştī bu 'ulūmuñ baħrına / Ğark-ı
fülk itmek gelüpdür **mevc-i 'ummāna** geñez
(*Murādī Dīvānı, Gazel 546, Beyit 3*). [*mevc-i
'ummāna, -a*]

mevc mevc üzre gelmek [1] *Dalga üstüne dalga
gelmesi.*

Fülk-i dil deryā-yı 'ışka düşeli bulmaz kenār /
Mevc mevc üzre gelüp bir yirde kıldırmaz karar
(*Murādī Dīvānı, Gazel 357, Beyit 1*). [*mevc mevc
üzre gelüp, -üp*]

mevc urmak [11] *Dalgalanmak.*

Kaçan **mevc ursa** ol deryā tolar şark ile ğarb aşvāt
/ Zemīn ü āsumān dıtrer yine sākın olur ḥālā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 4*). [*mevc ursa, -
sa*]

Taldı bir deryāya kim her kaṭre bir deryā durur /
Mevc urursa ger Murādī baħr-i 'ummān eglenür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 7*). [*mevc
urursa, -ur, -sa*]

Ey Murādī baħr-ı 'irfānuñ re'īsīsın hemān / Her ne
dürlü **mevc urursa** sende ğā'ib cümleyem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 5*). [*mevc
urursa, -ur, -sa*]

Bu vücūdum fülki seyr eyler mu'allāḳdur hevā /
'Ayna almaz **mevc urursa** cümle deryā zerrece
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 3*). [*mevc
urursa, -ur, -sa*]

*II Mutlak varlığın, Tanrı'nın, maddi dünyadaki
tecellisi; vahdet denizinin dalgası.*

Kaçan kim **mevc ura** bu baħr-ı küdret / Dökilür
her taraḑdan dürr-i ḥikmet (*Murādī Dīvānı, Gazel
206, Beyit 1*). [*mevc ura, -a*]

Murāduñ baħr-ı vaḥdānī yine **mevc urdı** 'ālemde
/ Şalan dil fülkini bu baħre ādemdür muḳarrerdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 5*). [*mevc urdı, -
dı*]

Eşk-i ḥūn-ālūduma yārum mu'ammā söylemiş /
Mevc urup baħr-ı ḥaḳīki yedi deryā söylemiş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 625, Beyit 1*). [*mevc urup,
-up*]

Nev' nev' olup bu envā'-ı beşer cinn ile cān /
Mevc uralar nitekim bir baħr-ı a'zam bi't-tamām
(*Murādī Dīvānı, Gazel 882, Beyit 2*). [*mevc
uralar, -a, -lar*]

Didiler ḥaḳā'ik-şināsān-ı 'ilme'l-yaḳīn / Çü **mevc
ura** deryā görünmez şudan şāḫilīn (*Murādī Dīvānı, Gazel 1155, Beyit 1*). [*mevc ura, -a*]

Tolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū /
Tırmaz artar **mevc urur** deryālayım esrār-ı hū
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 1*). [*mevc urur,
-ur*]

Mevc urdı baħr-ı mağfıret eylemedi ḳarār / Anuñ
içün şorulmadı olan ḥaṭāyile (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1375, Beyit 4*). [*mevc urdı, -dı*]

mevcūd [11] *Var olan, varlık. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Ālem senüñ cūduñla **mevcūd** / Zemīn ü āsumān
ü heft deryā (*Murādī Dīvānı, Gazel 74, Beyit 4*).
[*mevcūd,]*

mevcudat [1] *Var olan şeyler, mahlukat, yaratılmışlar.*

Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ yūri / Cümle
mevcūdāta kılduḳ ser-te-ser seni imām (*Murādī
Dīvānı, Gazel 886, Beyit 2*). [*mevcūdāta, -a*]

mevcūd-ı 'ālem [1] *Var olan evren, ālem.*

Şehâb-ı lutfı yağdırdı yine bârân-ı ahkâmı / Kamu
mevcüd-i 'âlem başına şâhib-zamân oldı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [mevcüd-i 'âlem,]

mevcüd-i vücūd-i lâ-mesel [1] Benzersiz vücudun
varlığı.

Mû-be-mû şerhinde **mevcüd-i vücūd-i lâ-mesel** /
Şol mümessil kim tulû'ın bilmeyen mehcûrdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [mevcüd-i
vücūd-i lâ-mesel,]

mevcüd olmak [6] Var olmak, yaratılmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün geldi 'ademden yine şahrâ-yı vücûda /
Mevcüd olanı kıldı vücūd ile tesellâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [mevcüd olanı, -an, -ı]

mevfûr kılmak [1] Çok, bol yapmak, etmek.

Söyleme gel bu cihân mesâvîsin / Zîkr-i Hakkı
dilünde **kıl mevfûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 533,
Beyit 2). [mevfûr kıl,]

mevhib [1] Bahşış, ihsan, bağış.

Râzıkûn merzûk için hâlince vardır **mevhibi** /
Hâlûnî keşf itmez iseñ gör neler intâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [mevhibi, -i]

mev'iz [1] Vaaz, nasihat.

İştîyâkın 'arz için tedbîr idüpdür **mev'ize** / Lîk
'azâb-ı münkir olmışdur memâtuñ evveli (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). [mev'ize, -e]

mevkîf-i a'lâ vü edna [1] Yüksek ve alçak
yer.

Mevkîf-i a'lâ vü ednâda şaķın kılma karar / Ben
seni bildüm gönül gayrı hayâlûñ var imiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 627, Beyit 4). [mevkîf-i a'lâ vü
ednâda, -da]

Mevlâ [25] Allah. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Sivâdan kıl muşaffâ ey Murâdî kalbûñi her dem /
Hidâyetler kıla saña dilerseñ dem-be-dem **Mevlâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 5). [mevlâ,]

mevrûd [5] Erişmiş olan, gelmiş, gelen. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cânib-i mekşûfını keşf eyledi iz'an için / Vâride
mevrûdını sır ile kılmışdur hitâb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 129, Beyit 2). [mevrûdını, -i, -(n)ı]

mevrûs olmak [1] Miras kalmak.

Mevrûs olalı nuşh-ı hadîsi kulağuma / Gâvvâş-ı
baħr olalı irişdüm yatağuma (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1367, Beyit 1). [mevrûs olalı, -alı]

mevşûf-ı hâl [1] Vasfedilen, nitelenen durum.

Açıldıkda cenâheynüm muhîṭ-i nâr ü cennetdür /
Birisi vaşf-ı kâlümdür biri **mevşûf-ı hâlümde**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [mevşûf-ı
hâlümde, -üm, -de]

mevt [7] Ölüm, ecel. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Müheyyâ oldı çün hayy ile ihyâ / İrişdi 'ilm için
mevt ile satvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit
3). [mevt,]

mevt-i hâdimü'l-lezzât [1] Lezzetlerin hizmetçisi olan
ölüm.

Gödedür her vücūd u her zerrât / Çağırur **mevt-i**
hâdimü'l-lezzât (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12,
Beyit 4). [mevt-i hâdimü'l-lezzât,]

mevt-i hıvâb [1] Ölüm uykusu.

Tahayyür kapladı 'âlemleri hüsni cemâlünden /
Anuñ çün zindeler bî-'aql **mevt-i hıvâba**
düşmüşdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4).
[mevt-i hıvâba, -a]

mevta [3] Ölüler, ölü.

'Ömr-i sermedden haberdâr olmadı gâfiller âh /
Anları **mevtâdan** 'add it gerçi kim dünyâdadur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 4). [mevtâdan, -
dan]

Nidâ-yı fâliķu'l-ısbâh irişe çünki **mevtâya** / Ne
kutludur o dem cânân şalar 'uşşâķına sâye (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [mevtâya, -ya]

'İbret algıl kamu bu **mevtâdan** / Tâ'at eyle olasın
a'lâdan (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 6).
[mevtâdan, -dan]

mevtâ olmak [1] Ölmek, sona ermek.

Râzumı fâş itmezem 'âlemlere **mevtâ olur** / Yok
hîlâfım bu söze v'allâhi hep ifnâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [mevtâ olur, -ur]

mevzi' [2] Yer, mahal.

Müttefîķ oldı yine ehl-i rumûz ile gönül / Her ne
mevzi'de taleb olma hâzır biledür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 431, Beyit 2). [mevzi'de, -de]

Kıldı kitâbet 'aceb bir nice **mevzi'de** bes / Her ne
didiyse didi hoş 'aceb a'lâ didi (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1566, Beyit 2). [mevzi'de, -de]

mevzi'-i mezkûr [1] Adı geçen konu.

Ey harîdâr-ı ma'ârif mekseb-i 'irfâna gel / **Mevzi'-**
i mezkûrda herkes bu bâzârındadır (Murâdî
Dîvânı, Gazel 385, Beyit 3). [mevzi'-i mezkûrda, -
da]

mevzun [1] Oranlı, uyumlu, düzgün.

Reşķ iderse yaraşur kaddüñe tûbâ serverâ / Bârek-
Allâh hōş 'acâ'ib hübdur **mevzûndur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6). [mevzûndur, -dur]

mey [5] *Şarap. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İşk **meyinden** bu Murâdî şöyle mahmur oldu kim / Tolsa dünyâ ol humarı cür'alar hâll eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 5). [meyinden, -in, -den]

mey-i 'ışk [2] *Aşk şarabı.*

Şem'-i cemâlüne şehâ pervaneyem ben kim bilür / Her dem **mey-i 'ışkuñ** ile mestaneyem ben kim bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 1). [mey-i 'ışkuñ, -un]

Şu kim nüş itmedi cām-ı hâkikatden **mey-i 'ışkı** / Murâdî aña anı aňlamaz esrârdan hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 5). [mey-i 'ışkı, -ı]

mey-i sekrân kılmak [1] *Sarhoş edici şarap. II Aklını başından almak.*

Başuma çıkdı zülfi siyâhuñ mahabbeti / **Kıldı** şehâ lebûñ **mey-i sekrân** bu göñlümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 3). [mey-i sekrân kıldı, -dı]

mey-i şevk [2] *Arzu, istek şarabı.*

Mey-i şevkuñ durur her dem beni sekrân ider yâ Rab / Senûñ 'ışkuñ durur her dem beni hayrân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 1). [mey-i şevkuñ, -un]

Bir cür'a-i hubbuñdur kim kıldı beni medhûş / Zân itme **mey-i şevküñ** hânım beni kandurdı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 3). [mey-i şevküñ, -ün]

meydan [15] *1. Geniş, açık yer, saha.*

Sen belâ **meydânı** içre dik melâmet dârını / Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-Hâkdan haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [meydânı, -ı]

'Urve-i vüşkâda hatm itdünse havf-ı vahşeti / Kûy **meydândan** çıkardun 'ukde oldı saña hal (Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 4). [meydândan, -dan]

Bu Murâdî çün semend-i himmete oldı süvâr / Kılmağa cevlan için **meydânı** kimden istesün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [meydânı, -ı]

II Dünya.

Şalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belî dimiş durur **meydânda** şahib-kırân olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [meydânda, -da]

Yinciler yayıldı havl-i kuvvet ahvâl üstine / Himmet ile bağladı **meydân** meydân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [meydân,]

Yinciler yayıldı havl-i kuvvet ahvâl üstine / Himmet ile bağladı meydân **meydân** üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [meydân,]

II Aşk meydanı.

Başumı toğ eylerüm bulsam nigârı dir idüñ / Fursatı fevt eyleme şimdi çü **meydân** eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 6). [meydân,]

Baş der-dâmen bu râha gelmişem yokdur döñiş / Esb-i himmet şalmağa menzil ü **meydân** iste tek (Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4). [meydân,]

Cân ü başa kalmaz ol kim merd ola **meydânda** / Sâye şalar merd olanlar nice merdân 'ışkına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2). [meydânda, -da]

Hüsni ile **meydâna** gelseñ tâb olur hûbân-ı dehr / Zen-cihânun hud'asına uyma ol Allâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 3). [meydâna, -a]

Tuyan gelsün bizüm **meydānumuzda** / Anı bilen ko kılsun yanumuza (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 13, Beyit 2). [meydānumuzda, -umuz, -da]

2. Karşılaşma, yarışma yeri.

'İşk ile da'vâ kılan gel berü göster hünerün / Merd iseñ kâr ile bürhânun **meydâna** getir (Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 4). [meydâna, -a]

Her kim ki diler aňlaya kavlümi Murâduñ / Gelsün berü pes 'ışk ile **meydâna** berâber (Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 5). [meydâna, -a]

Meydâna gelmişdür Murâd merdâneler hâzır mıdır / 'Avn ile cümle pest olur ger âsumâna çekseler (Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 5). [meydâna, -a]

Seyyârelerde mâh olan gelsün berü **meydâna** pes / Tâb-ende mihrün nûrına tâb olmaya anda hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [meydâna, -a]

meydâna gelmek [3] *Orta yere gelmek; meydana çıkmak, ortaya çıkmak.*

Ger Murâduñ mantıkından aňlayam dirseñ suhan / **Gel** berü **meydâna** gir terk eyle nâmûs ile 'âr (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [meydâna, -a gel]

Cevherün var ise şüfî **gel** berü **meydâna** pes / Remz-i dervîşanı tâc u hırkalar hâll eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [meydâna, -a gel]

Muştafâ sırrı Muhammeden nişân oldı velî / Ey nişân-ı bî-nişânı isteyen **meydâna gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 3). [meydâna gel,]

meydân-ı fena [1] *Fanilik meydanı; dünya.*

Hedmi oldı yine zûrum ile kal'a-i hestî / **Meydân-ı fenâda** yine merdânelügüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [meydân-ı fenâda, -da]

meydân-ı 'ışk [6] *Aşk meydanı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî merd olan **meydân-ı 'ışka** cân atar / Küntü kenzen sırrını sırr ile ma'nâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [meydân-ı 'ışka, -a]

meydân-ı maḥabbet [3] Aşk meydanı.

Baş açdı çü şadıklar **meydân-ı maḥabbetde** / Şular ki şağındılar başında sa'âdet yok (Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 3). [meydân-ı maḥabbetde, -de]

Hebâ kılur isem yolına cism ü cânı 'ayb itme / Çü **meydân-ı maḥabbetde** bugün merdâne-i 'ışkam (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 5). [meydân-ı maḥabbetde, -de]

Bu gün 'aşıkların esrârına âgâh olan gelsün / Bu **meydân-ı maḥabbetde** fenâ fi'llâh olan gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 1). [meydân-ı maḥabbetde, -de]

meydân-ı vefa [1] Vefa meydanı.

Gel Murâdî'nün kelâmın aña kim merdânedür / Merd iseñ gel imtiḥân ol işte **meydân-ı vefâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 5). [meydân-ı vefâ,]

meyhâne [7] İçki içilen yer. II İlahi aşkla dolu gönül; tekke, dergâh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mest-i lâ-ya' kıl gezersek zâhidâ 'ayb eyleme / Tâ belî bezminden açıkdur bizüm **mey-hânemüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 2). [mey-hânemüz, -müz]

meyl [7] Bir kimseye veya bir şeye yönelmek, sevgi, ilgi, alâka göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muntazırdur ḥabere **meyl** ile meyyâle çeker / İztiçâ' itdi ḥatîm içre ne vakt ire peyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [meyl,]

meyl eylemek [11] Yönelmek, eğilimli olmak; gönül vermek, alaka göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir dilde vaṭan dutmuş ola 'ışkuñ o dil hiç / **Meyl eyleye** mi ravza-i Rıdvâna Ḥudâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 5). [meyl eyleye, -(y)e]

meyl-i aḥbâb eylemek [1] Başka dosta meyletmek.

Şol muḥakkıklar ki taḥkîk itdiler maṭlûbını / Döndürüp yüz gayra bir dem **meyl-i aḥbâb eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2). [meyl-i aḥbâb eylemez, -mez]

meyl-i dildâr itmek [1] Sevgiliye meyletmek, gönül vermek.

Meyl-i dildâr ideli vaşlı temennâsındayum / Yâr yâr olsun benümle gayrıdan pervânedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [meyl-i dildâr ideli, -eli]

meyl itmek [21] Gönül bağlamak, istek ve arzu duymak, yönelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dehenüñ goncesine **meyl ideli** bülbul-i dil / Dôstum ravza-i ḥüsnüñde benüm nağme-serâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [meyl ideli, -eli]

meyl kılmak [3] İlgi duymak, gönül vermek.

Ḥayâlün ḥaylî kapladı dil aña eylemez meyli / Nice **kılsun** aña **meyli** aña ayrı temâşadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 4). [meyli kılsun, -sun]

Niçün unudasın 'ahd saña virmedi mi fazlı / Cihâna **kılmağıl meyli** unutma ne didi sâbık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [meyli kılmağıl, -ma, -gıl]

Lik istignâda ol **kılma** bulara hiç **meyl** / Tâ ziyâder ziyâd olup bulasın ihtîşâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 4). [meyl kılma, -ma]

meyl olmak [1] İstemek, yönelmek.

Ḳuruldı ḥayme-i 'adli ki ḥâşâ zûlm **ola meyli** / Dilerseñ ḥamd kıl ḥaylî gele tâ işüñ ortaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [meyli ola, -a]

meymün [1] Uğurlu, kutlu, bereketli.

Hakk-ı ma'lûmumdan oldu şerḥ-i râz / Maḳdemüm **meymündür** hem çâre-sâz (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 1). [meymündür, -dur]

meyyal [3] Ziyade meyl edici, istekli.

Murâdî kadrine irmekdedür igen **meyyâl** / Gözedür anuñ içün ser-te-ser misâl-i vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5). [meyyâl,]

Muntazırdur ḥabere meyl ile **meyyâle** çeker / İztiçâ' itdi ḥatîm içre ne vakt ire peyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 4). [meyyâle,]

Meyl eylemese meylüñi bilmez idi **meyyâl** / Meylün ile meylinde yine sır-ı nihânsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 4). [meyyâl,]

meyyâl olmak [3] İstekli, arzulu, hevesli olmak.

Rabbi yessir lâ-tü'assir varṭasından cân atup / Rabbi temmim bi'l-hayır virdine **meyyâl olmuşuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [meyyâl olmuşuz, -mış, -uz]

Feth ider aña müfettiḥ râzî / Vuşlat ister aña **olmaz meyyâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 4). [meyyâl olmaz, -maz-maz]

Meyyâl olalı yâre bu kalb-i nâ-tüvânüm / 'Aynümde zerre deñlü yokdur cihân ü cânüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 1). [meyyâl olalı, -alı]

meyyit [1] Ölü, ölmüş insan, mürde.

Fark-ı zâkir birle bî-zikr ol durur / Ḥayy ile **meyyit** gibidür bil hemân (Murâdî Dîvânı, Kut'a 31, Beyit 3). [meyyit,]

meyyit olmak [1] Ölmek.

Görseñ birini ki **oldı meyyit** / Bir şüret olur değışdürilmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 5*). [*meyyit oldu, -dı*]

mezâhir [1] Ortaya çıkma, görünme, tecelli etme yerleri. *II Varlıklar, mevcudat.*

Vücûdî maḥz-ı kudretdür **mezâhirde** olan zâhîr / Benüm rûḥum muḳarrer añlağıl cânım revânımda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 2*). [*mezâhirde, -de*]

mezâḳ-ı revân olmak [1] Akıp giden zevk, tat olmak.

Şafâ zevkîni istedüm buldum ânîde / **Mezâḳ-ı revân oldu** 'ışkında akan zülâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2*). [*mezâḳ-ı revân oldu, -dı*]

mezar [1] Ölünün gömülü olduğu yer, kabir.

'İbret isterseñ nazar âbâ vü ecdâduña kıl / Var **mezârına** olaruñ baḳ hemân 'ibret yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 363, Beyit 3*). [*mezârına, -ı, -(n)a*]

mezbele [1] Çöplük yer, süprüntülük.

'Âlemüñ maḥz-ı ḥayâl idüğünü bildi gönül / Ol hümâdur buña ḳonmaz ki bilür **mezbeledür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 3*). [*mezbeledür, -dür*]

mezellet [2] Alçaklıkta, düşmüş vaziyette, zillet durumunda.

Gel al bu Murâdî sözine eyleme inkâr / Tâ görmeyesin iki cihân içre **mezellet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5*). [*mezellet,]*

'Azîz olanlar 'izzetde zelîl olan **mezelletde** / Uçar mürğ-i 'uḳûl her birinüñ perr ü bâlince (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 4*). [*mezelletde, -de*]

mezîd [1] Artma, çoğalma, ziyade.

Yâ Rab nedür bilsem benüm 'ışkuñ celâlünden midür / Noḳsân aña gelmez ebed olur **mezîd** ol her zamân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 4*). [*mezîd,]*

mezîd olmak [1] Çoğalmak, artmak.

İki dünyâyı terk idüp **mezîd olur** aña sevdâ / Ne garrâsın ne zîbâsın seni añduḳça dil her-dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2*). [*mezîd olur, -ur*]

mezkûr etmek [1] Zikredilen, anılan etmek; zikretmek.

Zâkir olduğca Murâdî anı **mezkûr idinür** / Gör ne cevher görünür verd-i güher-pâşumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5*). [*mezkûr idinür, -in, -ür*]

mezkûr olmak [2] Zikredilmek, anılmak.

Ḥaḳḳımı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña mezkûr olan / Nâminı zîkr itmede oldur baña **mezkûr olan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1*). [*mezkûr olan, -an*]

Ḳamu dillerde **mezkûr oldu** nâmuñ / Sen olduñ ḥâlıkı cümle enâmuñ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1*). [*mezkûr oldu, -dı*]

mezra'-ı fena [1] Kötü, fânî, geçici yer. *II Dünya.*

Bu **mezra'-ı fenâda** zer' eyle toḥm-ı ḥikmet / Tâ ḥırmen-i ma'ârif el ırgüre bahâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 3*). [*mezra'-ı fenâda, -da*]

mezra'a olmak [1] Yer, yurt olmak.

Ey Murâdî dâr-ı şüret **oldı** çün kim **mezra'a** / Ḥâne-i miḥnet olupdur ṭayyibâtuñ evveli (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 5*). [*mezra'a oldu, -dı*]

mısr-ı 'ışk [1] Aşk Mısr'ı. *II Aşk ülkesi.*

Mısr-ı 'ışkuñ Yûsufın Ya'ḳûb-ı dilden kıl ṭaleb / Çâh-ı zulmetde ḳalanlar bilmedi Ken'ân nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4*). [*mısr-ı 'ışkuñ, -un*]

mî'ad [2] Vaadedilen, belirtilen zaman.

Ṭağılup cem'iyet olındı zamâna va'deler / Cem' olup **mî'adda** şugrâyile kübrâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4*). [*mî'adda, -da*]

Ḥüsnini aḥsen ḳılpudur çün didüm aḥsen aña / Virdi anı yevm-i evvelde daḥı **mî'adda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4*). [*mî'adda, -da*]

midâd [3] Mürekkep.

Raḳam ḳılmayalar ḥâlüm eger küttâb ola 'âlem / Beyâna gelmez aḥvâlüm **midâd** ola eger her yem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1*). [*midâd,]*

Murâduñ ḥasb-i ḥâlini beyân eyliyemez aṣlâ / Eger küttâb ola 'âlem **midâd** ola eger her yem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 5*). [*midâd,]*

Gel şorma baña sen bunı şorgıl yüri sırra / Sırrum didi kim sır ile çek nâme **midâdı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4*). [*midâdı, -ı*]

midâd olmak [1] Mürekkep gibi olmak.

Ey Murâdî seb'a-i ebḥar **olursa** ger **midâd** / Biñde bir ḳavlüñi yazmaya senüñ aḳvâl ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 5*). [*midâd olursa, -ur, -sa*]

miftâḥ [8] Anahtar. *II Manevi kapıları açan anahtar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Memerri oldu hemân pes mürüri merr-ı şehâb / Merertü didi didi merreteyn olup **miftâḥ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4*). [*miftâḥ,]*

miftâḥ-ı cüd [1] Cömertlik anahtarı.

Şâhidem ben şâhidem 'aynındadır aṣl-ı şühûd / Zîr-i dest-i muṭlak olmışdur bugün **miftâḥ-ı cüd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1*). [*miftâḥ-ı cüd,]*

miftâḥ-ı ezel [1] Ezel anahtarı.

Hâzin-i kudretde **miftâh-ı ezel** âbâd bād / Bârekallâh nice kenzi dâ'imâ eyler küşâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 1). [miftâh-ı ezel,]

miftâh-ı gaybî [1] Gaybın, bilinmeyenin anahtarı. II Gaybı bilinir kılmak.

Havl ile hem-hâl olan aňlar Murâduñ kavlini / Aňlayan **miftâh-ı gaybî** 'indehu mesrûrdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 5). [miftâh-ı gaybî,]

miftâh-ı genc [1] Hazine anahtarı.

Miftâh-ı genc gayb durur himmet-i ricâl / Anlara söyle 'ışk ile dil-dâdelik sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 3). [miftâh-ı genc,]

mîg-i luţf [3] Lütuf bulutu.

Tâkatüm tarh eyledi mekşûf olalı mihr-bân / Kâplamasa **mîg-i luţfı** kalmaz idüm cân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [mîg-i luţfı, -ı]

Mîg-i luţfı bize çün yağdura ihsân maţarın / Biterüz şöyle ki 'aql ırmeye tekrârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [mîg-i luţfı, -ı]

Yağdurdı **mîg-i luţfı** çü bârân-ı rahmeti / Emr eyledi ki dâ'im ese 'avnı bādına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 2). [mîg-i luţfı, -ı]

mihman [14] Konuk, misafir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücûda vecd olup **mihmân** ziyâfetde fidâdur cân / Müdebbirden olur dermân "ve debberrâhü tedbîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [mihmân,]

mihmân eylemek [1] Misafir eylemek.

Çün beni eşyâya bürhân için insan eyledi / Münis olmak şartını bildürdi **mihmân eyledi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1). [mihmân eyledi, -di]

mihmân itmek [3] Misafir, konuk etmek.

Âteş-i 'ışk ile tahmîr eylediler tıynetin / Gönderüp şevk ile zevkin kalbe **mihmân itdiler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [mihmân itdiler, -di, -ler]

Ben seni sevdüm egerçi lîk aşlu'l-hubbsın / Ben seni her demde **mihmân itdigüm** senden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 3). [mihmân itdigüm, -dig, -üm]

Seni **mihmân ideli** dilde benüm cânânım / Her kulüb içre beni gör nice mihmânım ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 2). [mihmân ideli, -eli]

mihmân olmak [9] Misafir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâdinüñ kelâmın güş kılğıl cân ile / Ki ne tahşîl idesin sen **olasın mihmân** aña (Murâdî

Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5). [mihmân olasın, -a, -sın]

miñnet [10] Gam, keder, elem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Degşürmedi çünkü hubb-ı gayra / Pes eyledi **miñneti** maħabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 4). [miñneti, -i]

miñnet çekmek [1] (Deyim) Üzüntü, keder çekmek.

Miñneti çekdükce müstahkem olupdur ħabl-i 'ışk / Bağlu kândil-i vücûda nûr ile bālâdayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [miñneti çekdükce, -dükce]

miñnet-i dünya [1] Dünya sıkıntısı.

Miñnet-i dünyâya sabır it âhîrûñ ma'mûr ola / Lezzetin terk eyle tâ kim yatduğun pür-nûr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 1). [miñnet-i dünyâya, -(y)a]

miñnet mancılığı [1] Acı, sıkıntı mancılığı (kalelerde iri taşları atmaya yarayan savaş aleti).

Miyân-ı 'arşa-i kudretde **miñnet mancılığıyla** / Atıldıkda ebed berd-i selâm oldu aña nârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [miñnet mancılığıyla,]

miñnet nihengi [1] Acı, sıkıntı timsahı.

Girdâb-ı hier içinde ben mübtelâ olaldan / **Miñnet nihengi** her dem kılmakda kaçd-ı cāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 4). [miñnet nihengi,]

miñnet u renc u 'anâ [1] Mihnet, sıkıntı ve güçlük.

Dünyâya tâlib olma ki soñı fenâ durur / 'İş ü şafâsı **miñnet u renc u 'anâ** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 1). [miñnet u renc u 'anâ,]

mihir [29] 1. Güneş, şems, âfîtab.

Bir zerresinden oldu münevver bu şey cihât / Ger **mihri** tâli' olsa cihân doymaya aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [mihri, -i]

Ŧulû'-ı şems-i her millet saçar nûrın çü âfâka / Virüpdür **mihre** ol nûr "ve nevvirnâhü tenvîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). [mihre, -e]

'Arş üzre **mihir** toğmış seyyâre cümle 'âlem / Mâh-ı münîre karşı keşf eylemiş niķâbın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 2). [mihir,]

Seħâb-ı dücâsını **mihirinden** itdüm çü ref' / Giderdüm kâmerden kamu maħv idüp zulmetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [mihirinden, -in, -den]

Cemâl-i maħz-ı ülfetden temennâ eyledüm behre / Cevâb irdi anuñ bir lem'asidur **mihirden** zerre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1315, Beyit 1). [mihirden,]

2. Aşk, sevgi.

Müşfik olalı **mihr** ile ol şāh-ı dil-ārā / 'Uşşāk anuñ çün işigin eyledi me'vā (Murādî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [mihr,]

Şatdum iki cihānı senüñ zerre luţfuña / **Mihrüm** iki cihāna anuñ çün durur eser (Murādî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 2). [mihrüm, -üm]

Sende **mihrüm** tā ezelden mündericdür ey habīb / Mest ider zülālün döstüm her dem senüñ (Murādî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 2). [mihrüm, -üm]

Enişüm eylegil hubbuñ celisüm eylegil **mihrüñ** / 'İnāyet eylegil şevküñ cemāl-i bā-kemāl içün (Murādî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 4). [mihrüñ, -üñ]

Māl ü cāhā bakmazam hārdal degüldür 'aynuma / **Mihr** içinde bulmuşamdur her ne rütbet var ise (Murādî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 4). [mihr,]

Ey Murādî bağlama dil iki dünyā **mihrine** / Dörd yanuñ ister iseñ dem-be-dem didār ola (Murādî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 5). [mihrine, -in, -e]

1. Güneş 2. Aşk.

Ey cemālün lem'ası **mihründen** enverdür baña / Mihr-i hubbuñ dem-be-dem mihründen ezherdür baña (Murādî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [mihründen, -ün, -den]

Ey cemālün lem'ası mihründen enverdür baña / Mihr-i hubbuñ dem-be-dem **mihründen** ezherdür baña (Murādî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1). [mihründen, -ün, -den]

Yūsuf-ı meh çehreme her gice **mihr** eyler sücüd / Ey mu'abbir añlamazsın kim ne ru'yā gösterür (Murādî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [mihr,]

'Ayn-ı 'ināyetinde kıldı nazar çü şerhe / **Mihrün** şu'ā'ı cānı mähında kār idüpür (Murādî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 4). [mihrün, -ün]

Eger bir zerre **mihrinden** olaydı hāşılun hānum / Bu def'a aşkār ile nihāna açmaz idün göz (Murādî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 3). [mihrinden, -i, -n, -den]

Ğavvaş olalı yemm-i vücūdına fülk-i dil / Ānide gördi **mihrini** açdı hilāle göz (Murādî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4). [mihrini, -ini]

Yār ile hem-dem olsa dil-i pür-melālümüz / Olurdu **mihrümüz** bu cihānda cemālümüz (Murādî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 1). [mihrümüz, -ümüz]

Reşha-i 'ayn-ı kader dünyāyı 'ummān eylemiş / Ğayb-ı hikmet **mihr**i her şey'i dıraşşān eylemiş (Murādî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [mihr, -i]

Eger seyyāresin pür-nür iderse cidd ü cehd ile / İrişür **mihr** ü feyzinden ider anı kamer feyyāz (Murādî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 2). [mihr,]

Yā Rabbi nedür bilsem bu táb-ı cihān-tābüm / Her 'āleme **mihründen** tób urdı meh-i tābüm (Murādî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). [mihründen, -üm, -den]

Seyyārelerde mäh olan gelsün berü meydāna pes / Tāb-ende **mihrün** nūrına táb olmaya anda hemān (Murādî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [mihrün, -üñ]

Oldı Murāda **mihr** içün mihr-i ruhuñ sermāyesi / Anuñ içün oldı 'ayān anuñ içün oldı nihān (Murādî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 5). [mihr,]

'İlm-i 'ālim kandedür echel durur bu ma'nide / Mihr-bānum **mihrini** virdüm bu yaḡşı adına (Murādî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [mihrini, -i, -n, -i]

Kāf u nūnuñ rüknini erkān ile fehmi eyleyen / Cüz' ü kül remzinden añlar **mihrini** zerrāt ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 2). [mihrini, -i, -n, -i]

Bir seher gördüm habībüm nürdür azvāyile / 'Ayn ile buldum yaḡnüm **mihrini** sevdāyile (Murādî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1). [mihrini, -i, -n, -i]

Mihr-i cemāl-i dil-rübā rüßen durur çün tábda / Devvārdur **mihr**i anuñ çün kalb-i şeyḡ u şābda (Murādî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [mihr, -i]

İn'ikās olalı şemsümden cihānuñ **mihrine** / Serbe-ser nūruma virildi cihān aralıḡı (Murādî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [mihrine, -iñe]

Žiyā-yı vech ile **mihrüm** münevver itdi beni / Meremmet itdi vücūdum mu'ammer itdi beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [mihrüm, -üm]

mihr-i 'ālem [2] Dünyanın güneşi.

Şem'-i lāmi' olsa her pervāneye oldur muṭāf / **Mihr-i 'ālemdür** velikin cümleyle cāy-ı nazar (Murādî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [mihr-i 'ālemdür, -dür]

Encüm-i sa'd oldı tālī' baḡr-ı deryā üstine / Şanasın kim **mihr-i 'ālem** tōḡdı dünyā üstine (Murādî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1). [mihr-i 'ālem,]

mihr-i cemāl-i dil-rübā [1] Sevgilinin güzel yüzünün güneşi.

Mihr-i cemāl-i dil-rübā rüßen durur çün tábda / Devvārdur mihr-i anuñ çün kalb-i şeyḡ u şābda (Murādî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1). [mihr-i cemāl-i dil-rübā,]

mihr-i cihān-ārā [1] Cihani süsleyen güneş.

Ğam degül **mihr-i cihān-ārā** girü virmezse nūr / 'Ālem-i fānide vü bākide azvādur göñül (Murādî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 4). [mihr-i cihān-ārā,]

mihr-i dıraşşān [1] Parlak güneş. II Sevgili.

Bir zerre idüm evvel kılduñ kamer-i tábān / Şimden girü ırgügil ol **mihr-i dıraşşāna** (Murādî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 3). [mihr-i dıraşşāna, -a]

mihr-i dıraşşān-ı dil [1] Gönün parlak güneşi.

Maḡz-ı hüädür yine muḡsinün iḡsānı pes / **Mihr-i dıraşşān-ı dil** evc-i hidāyetdedür (Murādî

Dîvânı, Gazel 496, Beyit 4). [mîhr-i dirâşşân-ı dil,]

mîhr-i dirâşşân olmak [1] *Parlak güneş gibi olmak.*

Koma hayretde özüñ **mîhr-i dirâşşân olgıl** / Güş kıl pendümi gel mîr-i suhandân olgıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 2*). [*mîhr-i dirâşşân olgıl, -gıl*]

mîhr-i dilârâ [1] *Gönlü süsleyen güneş.*

Şu'â'-ı şems-i enver zerredür **mîhr-i dilârâña** / Muğarrerdür bu hüküm üzre ki kudret hüküm-i kâdirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2*). [*mîhr-i dilârâña, -n, -a*]

mîhr-i eḫḫam [1] *Çok ulu güneş.*

Mir'ât-ı ruḫuñ meh-i cihândur / Nûruñ bu zamâna **mîhr-i eḫḫam** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 3*). [*mîhr-i eḫḫam,]*

mîhr-i enver [6] *Parlak güneş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İktibâs eyler kamu seyyâre vü meh-tâb-ı nûr / **Mîhr-i enver** aḫladum kim şems-i raḫşânuñdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4*). [*mîhr-i enver,]*

mîhr-i enver olmak [1] *Aydınlık güneş olmak.*

Eger maḫabbet ile **mîhr-i enver olduñsa** / Kârada kalmaya nûruñ iriše bedr-aya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 4*). [*mîhr-i enver olduñsa, -du, -n, -sa*]

mîhr-i ḫaḫîḫat [1] *Hakikat güneşi.*

Mîhr-i ḫaḫîḫat oldu çü tâlî' ṭulû'da / Başdan ayağa ğark-ı ziyâyam ziyâyile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 2*). [*mîhr-i ḫaḫîḫat,]*

mîhr-i hidayet [1] *Hidayet, doğru yol güneşi.*

Şeb-i firḫatde mi şanduñ beni sen ey meh-rû / Giderem **mîhr-i hidâyetle** yolum tâb iledür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5*). [*mîhr-i hidâyetle, -le*]

mîhr-i ḫikmet [1] *Hikmet güneşi.*

Fürûğın **mîhr-i ḫikmetdür** saçan 'âlemde ey meh-rû / Miyân-ı beyni beyninden burûḫ oldu kamu azvâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 2*). [*mîhr-i ḫikmetdür, -dür*]

mîhr-i ḫubb [2] *Muhabbet güneşi.*

Ey cemâlûñ lem'ası mîhrûñden enverdür baña / **Mîhr-i ḫubbuñ** dem-be-dem mîhrûñden ezherdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 1*). [*mîhr-i ḫubbuñ, -un*]

'Acebde kaldı bu rûḫum benüm bu ma'nâda / Bu **mîhr-i ḫubb** ile mîhrûmden ayrudur ma'nâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 2*). [*mîhr-i ḫubb,]*

mîhr-i hüveydâ eylemek [1] *Açık, belli bir güneş, sevgi haline getirmek.*

Şem'-i 'aḫlı yakmışam bezmümde yârûñ dün gece / Şu'le ḫapdum çün añı **mîhr-i hüveydâ eyledüm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3*). [*mîhr-i hüveydâ eyledüm, -dû, -m*]

mîhr-i 'ışḫ [1] *Aşk güneşi, ışıḫı.*

Şu'lesidür **mîhr-i 'ışḫuñ** berḫ uran dünyâda âḫ / Tâb-ı şemsi berḫ uran şanma bu mâhuñ üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2*). [*mîhr-i 'ışḫuñ, -un*]

mîhr-i 'ışḫ-ı yâr [1] *Sevgilinin aşkının güneşi.*

Tâb uraldan dilde **mîhr-i 'ışḫ-ı yâr** / Zerredür 'aynümde ḫayrı ne ki var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 1*). [*mîhr-i 'ışḫ-ı yâr,]*

mîhr ile mâḫ / meh [2] *Güneş ve ay.*

İnbi'âc itse ḫaçan şark ile ḫarb ola dü-tâ / **Mîhr ile meh** ola ḫâbiṭ bu felek ḫayrı semâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1*). [*mîhr ile meh,]*

Cemâlûñ pertev-i 'aksi düşürmüş **mîhr ile mâḫa** / Cihâna zînet içün ol türâb-ı âba düşmüşdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 3*). [*mîhr ile mâḫa, -a*]

mîhr-i luṭṭ [1] *Lütf, ihsan güneşi.*

Mîhr-i luṭṭuñ ṭoḫalı 'âlem-i enverde vücüd / Cümle insân ü melâ'ik kamu eşyâda sücüd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1*). [*mîhr-i luṭṭuñ, -un*]

mîhr-i maḫabbetüñ şu'a' [1] *Sevgi güneşinin parıltısı, ışıḫı.*

Mîhr-i maḫabbetüñ çü şu'a'ı ṭulû' ide / Her murḡ-i bâ cenâḫ açısar perr ü bâlini (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 4*). [*mîhr-i maḫabbetüñ şu'a'ı,]*

mîhr-i münîr [1] *Parlak güneş.*

Ṭulû' eylerse bu **mîhr-i münîr** aña cihân zerre / Elâ yâ eyyühe'l-aḫbâb gelûñ kim ṭoḫdı mâḫ-tâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4*). [*mîhr-i münîr,]*

mîhr-i pür-süz [1] *Çok yanan, yakıcı güneş.*

Şem'-i bezm-i ezeliden çü münevverdür dil / **Mîhr-i pür-süzdan** anun içün enverdür dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 1*). [*mîhr-i pür-süzdan, -dan*]

mîhr-i raḫşân [3] *Parlak güneş.*

İşlerin sağ itmeyenler dâ'imâ şayru durur / Şebpere kör olduḫı çün **mîhr-i raḫşân** bulmaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 2*). [*mîhr-i raḫşân,]*

Müşkil-i güṭṭaruñ ey dil degmeler ḫall eylemez / **Mîhr-i raḫşânuñ** ziyâsın lem'alar ḫall eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1*). [*mîhr-i raḫşânuñ, -un*]

Çün müzeyyen eyledi encümleri zâv-ı kamer / **Mîhr-i raḫşân** oldu ḫânım mâḫ-ı tâbân bir gece

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1258, Beyit 3). [mihr-i raḥşân,]

mihr-i raḥşân olmak [1] Parlak güneş olmak.

Zerre iken **mihr-i raḥşân olgör** / Kaṭre-i 'ışk ile deryâ eylegil (Murâdî Dîvânî, Gazel 836, Beyit 3). [mihr-i raḥşân olgör, -igör]

mihr-i rūḥ-efzâ [1] Cana can katan güneş, sevgili.

Tâb urup tâb-ı cemâlinde beni bî-tâb iden / Âh bildüm bir şehër ol **mihr-i rūḥ-efzâ** imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 632, Beyit 3). [mihr-i rūḥ-efzâ,]

mihr-i ruḥ [3] Güneş gibi parlayan yanak.

Şubḥ-ı şâdık görinür **mihr-i ruḥuñ** tâbindan / Baḥr-ı 'ışkuñ bu cihân kaṭre durur âbindan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1106, Beyit 1). [mihr-i ruḥuñ, -un]

Oldı Murâda mihr için **mihr-i ruḥuñ** sermâyesi / Anuñ için oldı 'ayân anuñ için oldı nihân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1158, Beyit 5). [mihr-i ruḥuñ, -un]

Her şehër **mihr-i ruḥuñdan** tâb-ver / Ey taḥibüm kalb-i pāküm her şehër (Murâdî Dîvânî, Kut'a 10, Beyit 1). [mihr-i ruḥuñdan, -un, -dan]

mihr-i ruḥ-ı yâr [2] Sevgilinin yanağının aşkı, güneşi.

Hem-dem olalı dile **mihr-i ruḥ-ı yârümüz** / Hüsninedür her zamân 'ışk ile ikrârumuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 601, Beyit 1). [mihr-i ruḥ-ı yârümüz, -ümüz]

Ey Murâdî revzen-i kalb olmayınca tâb-nâk / **Mihr-i rûy-i yâr** neşr itmez aña envârını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1482, Beyit 5). [mihr-i rûy-i yâr,]

mihr-i rûy [1] Yüzün güneşi. II Güneşin doğuşu; sevgilinin yüzünün parlaklığı, güzelliği.

Mihr-i rûyuñ tâbına tākāt virürse dōstum / Yanuñ encümler alsa cümle meh-tâb añlaram (Murâdî Dîvânî, Gazel 897, Beyit 2). [mihr-i rûyuñ, -un]

mihr-i tâbân [3] Parlak güneş.

Ser-te-ser eyvân ile ekvânı geşt itdüm kamu / Manzarından **mihr-i tâbân** ola raḥşân yaḥtemil (Murâdî Dîvânî, Gazel 784, Beyit 3). [mihr-i tâbân,]

Ḥabîbüm **mihr-i tâbindan** kamu meḥpâreler zerre / Ne deñlü var ise 'âlemde hep cānâneler gelsün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1006, Beyit 4). [mihr-i tâbindan, -in, -dan]

II Sevgili.

Yâr ile yârânüm kanı gül yüzlü sultânüm kanı / Ol **mihr-i tâbânüm** kanı ol mâh-ı raḥşânüm kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 1). [mihr-i tâbânüm, -um]

mihr-i tâb-ver [1] Parlak ışıklı güneş.

Rûz-ı rûşen oldı çün kim geldi **mihr-i tâb-ver** / Cem' olup mâh ile encüm uydı anuñ râyına

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1261, Beyit 3). [mihr-i tâb-ver,]

mihr-i ṭarîkat [1] Tarikat sevgisi; güneşi.

Mihr-i ṭarîkatde biz elde çerâğ oynaruz / Anuñ için kalmadı yolda bir ibn-i sebîl (Murâdî Dîvânî, Gazel 818, Beyit 3). [mihr-i ṭarîkatde, -de]

mihr-i vaşl [1] Sevgiliye kavuşmak.

Gel ḥicâb-ı hicrünü şakḳ eyle ey şāḥib-cemâl / **Mihr-i vaşluñ** lem'asınuñ zerresi biñ cānadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 337, Beyit 2). [mihr-i vaşluñ, -un]

mihr-i yüz [1] Yüzün güneşi, yüzün güneş gibi parlak oluşu.

Meh-pâreler olursa eger cümle bu cihân / **Mihr-i yüzüñe** nisbet efendüm şihâbdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 471, Beyit 5). [mihr-i yüzüñe, -ün, -e]

mihr olmak [2] Güneş olmak.

'Arz eylemiş cemâlin dilber niḳâb içinden / San **mihr oldı** ṭāñi' ol dem şehâb içinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 1). [mihr oldı, -dı]

Vücûduñ zav-ı nûrından eger **mihr ola** ey meh-rû / Virürsin nûr-ı tâbânı kamu seyyâre vü aya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1294, Beyit 4). [mihr ola, -a]

mihr u kamer envâr [1] Güneş ve ayın nurları.

Mihr u kamer envârı dünyâyı muḥîṭ oldı / Bu kudret ü bu azvâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 508, Beyit 2). [mihr u kamer envârı,]

mihr ü gice [1] Gündüz ve gece.

Şark u ğarbı tolanup gün yüzüñi görmek için / Günde **mihr ü gicelerde** meh-i tâbânüm arar (Murâdî Dîvânî, Gazel 447, Beyit 4). [mihr ü gicelerde, -ler, -de]

mihr ü mâh / meh [4] Güneş ve ay. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ezelden cism-i ḥāküm âb-ı 'ışk ile muḥammerdür / Anuñ çün **mihr ü mehden** iki 'âlemde münevverdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 322, Beyit 1). [mihr ü mehden, -den]

mihr ü maḥabbet [3] Aşk.

Her ne kim ola eser **mihr ü maḥabbetdedür** / Fâ'il-i muḥtâr pes fi'l ile ḥikmetdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 493, Beyit 1). [mihr ü maḥabbetdedür, -de, -dür]

Ḥubb-ı ḥabîbi anuñ için bilmişem ziyâd / **Mihr ü maḥabbet** ile toğupdur sa'âdetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 934, Beyit 4). [mihr ü maḥabbet,]

Menba'-ı fażl-ı 'atâdan 'ayn-ı ülfetdür gelen / İki cānibden hemân **mihr ü maḥabbetdür** gelen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1047, Beyit 1). [mihr ü maḥabbetdür, -dür]

mıhr ü mäh u encüm [1] Güneş, ay ve yıldızlar.

Añladuñ mı cümle eşyâda olan peydâ nedür / **Mıhr ü mäh u encümü** berrâk iden aẓvâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 2). [mıhr ü mäh u encümü, -i]

mıhr ü mäh ü necm-i hüda [1] Güneş, ay ve kutup yıldızı.

Görem dir iseñ eger **mıhr ü mäh ü necm-i hüda** / Semâ-ı ƙalbüñi ƙılma şaƙın şehâb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 4). [mıhr ü mäh ü necm-i hüda,]

mıhr ü mehveş [1] Güneş ve ay gibi.

Şeb-i rûzumda ‘aceb ‘ışƙ ile hayrânam ben / **Mıhr ü mehveş** beden ü cânımı gerdânam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1). [mıhr ü mehveş,]

mıhr ü vefa [3] Sevgi ve dostluk.

İktirân eylemese bendesini bilmez idi / Ne cefâ añlanur idi ne dañı **mıhr ü vefâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [mıhr ü vefâ,]

Mıhr ü vefâ nedür yâ bu cevır ü cefâ n’ola / Ya ara yirde ‘ahd ile peymân olan nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4). [mıhr ü vefâ,]

‘İşkî bildüñ mı dilâ anda cefâ gördüñ mi / Yâri bulduñ mı ‘aceb **mıhr ü vefâ** gördüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 1). [mıhr ü vefâ,]

mıhr ü vefâ-yı dil-fırîb [1] Gönül aldatan sevgilinin vefası ve sevgisi.

Râhat-ı dil oldu çün **mıhr ü vefâ-yı dil-fırîb** / Her ne kim eyleser eylesün bize her dem habîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 1). [mıhr ü vefâ-yı dil-fırîb,]

mıhrâb ƙaş [2] Kavisi açısından mihrabı benzeyen ƙaş.

Mıhrâb-ı ƙaşların sen ƙıl secdegâh yâruñ / İster iseñ Murâdî bulmak yüce menâzil (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 7). [mıhrâb-ı ƙaşların, -lar, -ın]

Ƙible-i Ka’bede emr oldu itâ’at ideler / Ƙible-gâh-ı dü-cihân oldu çü **mıhrâb ƙaşı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 3). [mıhrâb ƙaşı,]

mıhrâb-ı ħam-ı ebru [1] Kaşının eğri mihrabı, köşesi.

Sen serv-i revânı görüben dîde-i bînâ / **Mıhrâb-ı ħam-ı ebruña** ism itdi muşallâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [mıhrâb-ı ħam-ı ebruña, -n, -a]

mıhrâb-ı mesâcid olmak [1] Mescitlerin mihrabı olması.

Çü ebruñ oldu **mıhrâb-ı mesâcid** / Aña nazzâr olupdur cümle sâcid (Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 1). [mıhrâb-ı mesâcid oldu, -dı]

mıhr-bân / mıhribân [5] Şefkatli, vefalı, merhametli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ƙâdir olmaz mı seni seyr eyleye dil bî-ħicâb / **Mıhribânım** ğayret ile oluruz şad-pâre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 564, Beyit 4). [mıhribânım, -um]

mıh-ter [1] Daha büyük, daha ulu.

Sensin Murâdî çün kim iki cihâna **mıh-ter** / ‘Avn-ı Ĥudâdur el-ħaƙ pâk eyleyen zeleden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 5). [mıh-ter,]

mihter-i ‘aƙl [1] Akıl davulu, mehter takımı.

Mihter-i ‘aƙl ƙurar çünki ĥikem ĥaymelerin / Her tınâbı virür âfâƙa tarîƙat ĥaberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 2). [mihter-i ‘aƙl,]

mıƙdâr [10] 1. Kıymet, değer.

Bu Murâduñ kelimâtını eger diñler iseñ / Hâsıl ola saña **mıƙdârıña** göre ĥâlât (Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 5). [mıƙdârıña, -un, -a]

Gel Murâduñ mantıƙından diñlegil ‘ilm-i ledün / ‘İlmüñi fehmi eyleyüp **mıƙdâra** eyle i’tizâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 5). [mıƙdâra, -a]

Mıƙdâra göredür ƙamu eşyâya feyz-i Ĥaƙ / Sübhâne men tenezzehe şibhi ve’l-misâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 4). [mıƙdâra, -a]

Revnaƙ bulurdu her ƙişi **mıƙdârına** göre / Żabt itse ‘aƙlı ƙalmasa idi kemânda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 3). [mıƙdârına, -ına]

Ƙâbiliyyet her ƙişide oldu **mıƙdârınca** çün / Küllü şey’in **mıƙdârın** aña böyledür ĥâşiyeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1476, Beyit 2). [mıƙdârın, -ın]

2. Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, derece.

Ne kim ƙılduñ ise zerre **mıƙdâr** / Ki t’Allâhi ĥisâb olına bir bir (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 4). [mıƙdâr,]

Gel Murâduñ mantıƙın güş eylegil / Alduğıñ **mıƙdârı** al ger çoğ u az (Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 5). [mıƙdârı, -ı]

Şerĥ-i istiğrâƙuma yokdur nihâyetden ĥaber / Zerre **mıƙdârınca** her a’lâ vü ednâ söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 3). [mıƙdârınca, -ınca]

Ĥaƙƙ-ı sâbıƙda ne **mıƙdâr** ise ĥaƙƙıyyetümüz / Pes anuñ cünbişidür emr ile fermân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [mıƙdâr,]

Alup her zerre **mıƙdârına** göre / Görür her biri envârına göre (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 4). [mıƙdârına, -ına]

mıƙdâra tutmak [1] Değerini ortaya koymaya çalışmak.

Mıƙdâra tutdı ‘ilm ile takdîri ƙadr içün / Fi’linde ƙodı ĥikmetin işler kemâ-yeşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 3). [mıƙdâra tutdı, -dı]

mıƙdâr-ı ‘ilm [1] İlim ölçüsü, sayısı.

‘İlm-i muṭlaḳ şerhine tūṭī-i dil didi kelām / Gūş
kıldı her biri **miḳdār-ı ‘ilm** iz‘ān ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1240, Beyit 2*). [*miḳdār-ı ‘ilm,]*

miḳdār-ı nazar [1] *Bakışın değeri, kıymetidir.*

Miḳdār-ı nazardur āh yā ben n’ideyin ḥānum / Rūḥ oldı ebed cānum cān oldı baña azvā (*Murādī Dīvānı, Gazel 102, Beyit 3*). [*miḳdār-ı nazardur, -dur]*

miḳdārınca olmak [1] *Ölçüsüne, değerine göre olmak.*

Kābiliyyet her kişide **oldı miḳdārınca** çün / Küllü şey’in miḳdārın aña böyledür ḥāşiyeti (*Murādī Dīvānı, Gazel 1476, Beyit 2*). [*miḳdārınca oldı, -dı]*

miḳdār-ı zu‘em [1] *Boş, bātıl değer.*

Nāmuñı vird ideli cümle cihān elsinesi / Herkese ‘aql ile **miḳdār-ı zu‘emdür** mevrūd (*Murādī Dīvānı, Gazel 254, Beyit 2*). [*miḳdār-ı zu‘emdür, -dür]*

miknet [2] *Kuvvet, kudret, güç.*

Miknet ‘izz ü cāha itme gurūr / Milk ile māla olmağıl mağrūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 533, Beyit 1*). [*miknet,]*

Bu iki dünyayı alup çignüme / **Miknetümi** gördi zemīn ü zamān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1173, Beyit 2*). [*miknetümi, -üm, -i]*

miḳrāz-ı şer‘ [1] *Şeriatın makası.*

Miḳrāz-ı şer‘ akvā iken biçer mecāzı / Gel derz-i şer‘e vālic oluben ol selāmet (*Murādī Dīvānı, Gazel 193, Beyit 4*). [*miḳrāz-ı şer‘,]*

milel [1] *Milletler.*

Güftār-ı ḥüsn-i dildār gūşumda gūş-vāre / Aldum kulağa cümle na‘tini her **milelden** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1128, Beyit 2*). [*milelden, -den]*

milk [16] *Birinin tasarrufu altında bulunan şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Anuñ **milki** durur ‘ālem degildür kimseden mīrās / Anuñ ḥükmindeḍür ādem anuñ emrindedür eşyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 59, Beyit 2*). [*milki,]*

milk-i ‘adem [2] *Yokluk ülkesi.*

Ferāğat ‘ālemi **milk-i ‘ademdür** / Hayāt-ı cāvidān andan mūmeşşil (*Murādī Dīvānı, Gazel 843, Beyit 4*). [*milk-i ‘ademdür, -dür]*

Varlūğum peydāda buldum intihādan ibtidā / Gelmedin **milk-i ‘ademden** bulmuşam peydālūğı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1465, Beyit 2*). [*milk-i ‘ademden, -den]*

milk-i cihān [5] *Dünya ülkesi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Āsitānuñ baña yegdür beklemek / Olmadan **milk-i cihāna** pādīşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 2*). [*milk-i cihāna, -a]*

milk-i dil [3] *Gönül ülkesi.*

‘Āşık olan kimsenüñ **milk-i dili** virān olur / Anuñ içün milk-i virānına sulṭān istemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 555, Beyit 3*). [*milk-i dili, -i]*

Çün tutdı **milk-i dilde** sulṭān-ı ‘ışk me‘vā / Maḥv olsa iki dünyā bir zerrece baña ne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1402, Beyit 4*). [*milk-i dilde, -de]*

Rūşen oldı bu ‘ālem-i fānī / Geldi **milk-i dilün** çü sulṭāmı (*Murādī Dīvānı, Kıt’a 3, Beyit 1*). [*milk-i dilün, -ün]*

milk-i dünya [1] *Dünya mülkü.*

Ḥavf-ı Ḥaḳdan kalbi dā‘im tolu bāk olmış yatar / **Milk-i dünyāya** gönül virmez Murādī ‘ākilīn (*Murādī Dīvānı, Gazel 405, Beyit 5*). [*milk-i dünyāya,]*

milk-i ebed [2] *Ebediyet ülkesi, diyarı.*

Buldı nidā-yı limene destres / **Milk-i ebed** içre şu k’ola vaḥīd (*Murādī Dīvānı, Gazel 270, Beyit 4*). [*milk-i ebed,]*

Milk-i ebeddedür vücūd ile vücūda gel sücūd / Secde durur çü aşl-ı cūd tut bu kulağı kālīne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1409, Beyit 2*). [*milk-i ebeddedür, -de, -dür]*

milk-i ezel [1] *Ezel mülkü.*

Milk-i ezel bizüm durur maḥz-ı ebed bizüm durur / ‘Ayn-ı eḥād bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 597, Beyit 3*). [*milk-i ezel,]*

milk-i fena [1] *Yokluk ülkesi.*

Gönül terk eyle bu **milk-i fenāyı** gel beḳā iste / Ḥudā-yı lā-yezāle ṭā‘at it andan ‘atā iste (*Murādī Dīvānı, Gazel 1316, Beyit 1*). [*milk-i fenāyı, -(y)ı]*

milk-i ferāğ [1] *Vazgeçme, terk etme ülkesi.*

Nehc-i ḥudāda buldı yolum çün ṭarīḳini / **Milk-i ferāğa** irdi bulup bī-riyā ferāğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 667, Beyit 3*). [*milk-i ferāğa, -a]*

milk-i ḥabīb [2] *Sevgilinin ülkesi.*

Ḥayra maḳdem görünür **milk-i ḥabībe** yolumuz / Vaşl ile ḥurrem ola şa‘lla(h) dil-i mā‘il-i mā (*Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 2*). [*milk-i ḥabībe, -e]*

Milk-i ḥabībe toğrılup buldı sıraṭ-ı müstaḳīm / Yolumuz ol durur bizüm bir daḥı rāḥı n’eylerüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 600, Beyit 2*). [*milk-i ḥabībe, -e]*

milk-i hüviyyet [1] *Hakikat ülkesi.*

‘Ulūm-ı künde kāfuñ elfi misli rāst olduñsa / Gelür **milk-i hüviyyetden** saña kudret ve hem heybet (*Murādī Dīvānı, Gazel 186, Beyit 4*). [*milk-i hüviyyetden, -den]*

milk-i 'ışk [1] *Aşk ülkesi.*

Şu'le-i âhum benüm olmuş durur başımda tâc /
Milk-i 'ışk içre ben 'âşık şimdi sultân olmuşam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 3*). [*milk-i 'ışk,*
]

milk-i 'izzet [1] *İzzet, yücelik ülkesi.*

Milk-i 'izzetde durur vahdet şîrât-ı mustakîm /
'Âkil oldur kesret ü vahdetden eyleye firâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 4*). [*milk-i*
'izzetde, -de]

milk-i muhalled [1] *Ebedî, kalıcı diyar.*

Milk-i muhalled içre çü gördüm cemâlini / 'Ayn-
ı vücûb ile gözedürdüm kemâlini (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1529, Beyit 1). [*milk-i muhalled,*]

milk-i şüret [1] *Görünüş, şüret ülkesi.*

Milk-i şüretde egerçi yiridür hâne-i şadr / Cümle
'âlemde velî var olan dildür bu (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1204, Beyit 2). [*milk-i şüretde, -de]*

milk-i ten [1] *Ten, beden ülkesi.*

Milk-i tende oldı çün da'vâya bürhân insilâh /
Hükûm kıldı aña pes ol demde sultân insilâh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1*). [*milk-i tende,*
-de]

milk-i ulâ ile uhrâ [1] *İlk ve son ülke, yurt II Dünya ile*
âhiret.

Milk-i ulâ ile uhrâyı bilürseñ 'ilmi / Ne tarîkatle
kazandıñ berü gel kıl isbât (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
179, Beyit 3). [*milk-i ulâ ile uhrâyı, -(y)ı]*

milk-i vaşl [1] *Kavuşma ülkesi.*

Bâb-ı 'ışkı çün küşâde kılmışam ibrâm ile /
Rehrev-i dil **milk-i vaşl** ide seyrân yahtemil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4*). [*milk-i vaşl,*
-ı]

milk-i viran [1] *Yıkık ülke. II Kederli gönül.*

'Âşık olan kimsenüñ milk-i dili virân olur / Anuñ
içün **milk-i virânına** sultân istemez (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3). [*milk-i virânına, -ı, -*
(n)a]

milk-i vücüd [3] *Beden, varlık ülkesi.*

Milk-i vücûda çün seni gönderdi lâ-yenâm / Terk
eyle gâfleti dil ü cânüñ uyara gel (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 823, Beyit 4). [*milk-i vücûda, -a]*

Sem'-i kabûl-i cânâ gelür çün nidâ-yı hû / **Milk-i**
vücûda irdi ser-â-pâ şafâ-yı hû (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1206, Beyit 1). [*milk-i vücûda, -a]*

Ṭayy idüp **milk-i vücûd** 'âlem-i ru'yâ-şîfat / 'Arş-
ı 'alâ levh-i mahfûz üzre cevân eyledi (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 2). [*milk-i vücûd, -ı]*

milk-i zîbâ [1] *Güzel, süslü ülke.*

Vişâlüñ **milk-i zîbâsını** feth itdüm bi-ḥamdî'llah /
İḥâta eyledi her cânibîni ser-te-ser fursat (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 185, Beyit 3). [*milk-i zîbâsını, -sı, -*
(n)ı]

milk ü câh [2] *Makam ve devlet, mevki.*

Ḥamd ü minnet bu Murâdî ḥalk idüp kul eyledüñ /
Vahdetüñde ḥidmetin yegdür gerekmez **milk ü**
câh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5*). [*milk ü*
câh,]

Lâyık-ı câh-ı vişâl olmağa sa'y eyle meded /
Andan özge her ne kim ola hebâdur **milk ü câh**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 2*). [*milk ü câh,*
]

milk ü māl [3] *Mülk ve mal, mal varlığı, servet.*

Çün giresin kara ḥâke kimse kılmaz fâ'ide / **Milk**
ü māl ol zamânda saña ne aşşısı var (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 355, Beyit 4). [*milk ü māl*, -un]

Ey Murâdî târik ol cümle cihânüñ varını / **Milk ü**
māl terk iderseñ ol saña râhat yiter (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 363, Beyit 5). [*milk ü māl, -e]*

Dostum her demde vechüñden ḥayâl añlar beni /
Şanma kim bu saltanatla **milk ü māl** añlar beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 1*). [*milk ü māl,*
]

milket [1] *Mülk, varlık; sahip olunan şeyler.*

Kibriyâ-yı ḥazret-i vâcib vücûd izhârına / Gülşen-
i izhâra **milketle** virimez reng ü bāl (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4). [*milketle, -le]*

milket-i 'ayn-ı şühûd [1] *İlâhî tecellilere şahit olan*
mülk, ülke.

Kalbümüñ kalbine bir sır-ı nihânîdür gelen /
Milket-i 'ayn-ı şühûda lâ-mekânîdür gelen
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1051, Beyit 1*). [*milket-i*
'ayn-ı şühûda, -a]

milket-i ḥüsn [1] *Güzellik ülkesi.*

Milket-i ḥüsn oldı çün 'âşıklara cây-ı maḳar / Ehl-
i ḥâlüñ 'âlem-i bî-keyfe 'ilmi varası (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 3). [*milket-i ḥüsn,*]

milket-i vücûd [1] *Vücut, varlık ülkesi.*

Cânüñ maḳarrı olalı bu **milket-i vücûd** / Zâbtında
her dem oldı nice şâh u memleket (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 212, Beyit 2). [*milket-i vücûd,*]

millet [3] *Bir dine, bir kavmiyete mensup*
topluluk.

Eger ki cümle olduñsa cemâl-i feyz-i insâna /
Celâl-i kâlibı terk eyleyüp ruh ol budur **millet**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2*). [*millet,*]

'Umümen **millet** olmuşdur bu dünyâ gerçi ser-tâ-
pâ / Velîkin vâhid olmaḳdur bula dil rāh-ı a'lâya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2*). [*millet,*]

'Âkil iseñ yûri her **milleti** bir ḥikmet tut / Şanma
devlet bulunur her külah-ı Edhemde (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4). [*milleti, -i]*

mīm [8] *Mim harfi. (Bu kelime Divan'ın*
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādî yümn-i himmetde Muhammed **mîmi** serçeşmeñ / Kamu 'atşanı kandurduñ dehānuñ ğaym-ı mātardur (Murādî Dîvānı, Gazel 309, Beyit 5). [mîmi, -i]

mîm-i aḥmed [1] Hazreti Peygamberin ismindeki mim harfî.

Mîm-i Aḥmedden eger alduñsa ümmet mîmini / Añlağıl mîm-i Murādî olasin ḥayrû'l-ümem (Murādî Dîvānı, Gazel 898, Beyit 5). [mîm-i aḥmedden, -den]

mîm-i elf ü dāl [1] Mim, elif ve dal harfî.

Mā re'eynā ḥaḳḳahu illā re'eynā cümleten / Şol bilür kim ḥükmi **mîm-i elf ü dālūñ** seyr ide (Murādî Dîvānı, Gazel 1274, Beyit 2). [mîm-i elf ü dālūñ, -ün]

mîm-i elḥam [1] Elham, Fatiha, suresindeki mim harfî.

Murāduñ ḥasb-i ḥālını eger nām u nişānını / Dilerseñ fehm ide 'aḳluñ taleb kıl **mîm-i elḥamdan** (Murādî Dîvānı, Gazel 1024, Beyit 5). [mîm-i elḥamdan, -dan]

mîm-i ism-i ḥaḳ [1] Hak isminin "mîm"i, mim harfî (ebced değerlerine atfata bulunuyor olabilir).

Ey Murādî a'zam-i ism oldı **mîm-i ism-i Ḥaḳ** / Şol müsemmayı bulanlar irmez aşlā ğamlara (Murādî Dîvānı, Gazel 1273, Beyit 5). [mîm-i ism-i ḥaḳ,]

mîm-i muḥammed [2] Muhammed kelimesinin baş harfî mim.

Bu Murāda çü didüñ **mîm-i Muḥammedle** Murād / Bizi şıdık ile şadık eyle besāret yā Rab (Murādî Dîvānı, Gazel 137, Beyit 5). [mîm-i muḥammedle, -le]

Maḥabbetden durur **mîm-i Muḥammed** / Ḥabîb-i dîl-sitānumdur maḥabbet (Murādî Dîvānı, Gazel 207, Beyit 13). [mîm-i muḥammed,]

mîm-i murād [1] Murad'ın başındaki mim harfî.

Ey Murādî eyledüñ çünkü murāda ārzū / Eyledi **mîm-i murād** içün hüviyyet iftitāḥ (Murādî Dîvānı, Gazel 231, Beyit 5). [mîm-i murād,]

mîm-i murādî [1] Murad'ın başındaki mim harfî.

Mîm-i Aḥmedden eger alduñsa ümmet mîmini / Añlağıl **mîm-i Murādî** olasin ḥayrû'l-ümem (Murādî Dîvānı, Gazel 898, Beyit 5). [mîm-i murādî,]

mîm ü dāl [1] Mim ve dal harfî.

Ey cemāl-i lā-yezāliden münevver bi'l-eḥad / Aḥmed-i muḥtār-ı tavrın **mîm ü dāl** añlar bu gün (Murādî Dîvānı, Gazel 1078, Beyit 4). [mîm ü dāl,]

mîm ü ḥā vü mîmle dāl [1] Arapça Muhammed isminin harfleri.

Ey Murādî 'ārif e her bir kelāmuñ rūḥdur / Nūr-ı lāmi' **mîm ü ḥā vü mîmle dāl** isterüz (Murādî Dîvānı, Gazel 563, Beyit 5). [mîm ü ḥā vü mîmle dāl,]

mîm ü rā'y [1] Mim ve ra harfî.

Murādî **mîm ü rā'yı** kodı buldı çün elif ü dāl / Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur (Murādî Dîvānı, Gazel 296, Beyit 5). [mîm ü rā'yı, -(y)ı]

mîm ü rā vü elf ü dāl [1] Murād isminin harfleri.

Anuñ çün **mîm ü rā vü elf ü dāl** 'ilm-i millettür / Murāduñ 'ayn-ı kübrāsındadır Ḥaḳḳ-ı eser çün kim (Murādî Dîvānı, Gazel 313, Beyit 5). [mîm ü rā vü elf ü dāl, -ı]

mî'mār [1] İmar eden, yapan; Allah.

Mu'ammerdür fūrū'ından ne aşl u ne fūrū' oldı / Bināsın her zamān tecdîd ider çün bildi **mî'mārın** (Murādî Dîvānı, Gazel 1019, Beyit 4). [mî'mārın, -ı, -n]

mimmā tuḥibbūn [1] Sevdığınız şeylerden sarf etmedikçe iyiliğe erişemezsiniz. Her ne sarf ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir.

Len tenālū'l-birre ḥattā tunfīkū / Pes daḥı **mimmā tuḥibbūn** ey alū (Murādî Dîvānı, Mesnevi 2, Beyit 2). [mimmā tuḥibbūn,]

min [2] Harf-i cerr. -den.

Rāḥ-ı ḥaḳīkatde ifnā eyler iseñ ger vücūd / Ādem eyle tıynetūñ tā olmayasın **min** zālüm (Murādî Dîvānı, Gazel 900, Beyit 2). [min,]

Ey Murādî ḳalb mir'atında nāzır olmağa / Geldi cümle evliyā tā **min** 'Acem ez ḥadd-ı Rūm (Murādî Dîvānı, Gazel 900, Beyit 5). [min,]

min ḥākimin [1] Hükmedenden.

'İşkı sermeddür cihāna ḥük m iden **min ḥākimin** / Sa'yūñ artur Leyse li'l-insāni illā mā se'ā (Murādî Dîvānı, Gazel 32, Beyit 4). [min ḥākimin,]

min külli vech [1] Her cihetle, her yönden.

Da'vetüm ḥaḳdur necāta sā'iyem **min külli vech** / Bu beḳāya nef'-i küllidür beḳā-yı sırr-ı şart (Murādî Dîvānı, Gazel 653, Beyit 4). [min külli vech,]

min maḥzi ḥāl [1] Tamamen hâlden.

Oldı ol 'ilm-i Ḥudā-yı zü'l-celāl / Gel celālî dāfi' ol **min maḥzi ḥāl** (Murādî Dîvānı, Mesnevi 4, Beyit 8). [min maḥzi ḥāl,]

min sālīmın olmak [1] Ezenlikte olanlardan olmak.

Ey Murādî ḳıl du'ā ile enîn / **Olasın** uḥrāda tā **min sālīmın** (Murādî Dîvānı, Mesnevi 14, Beyit 5). [min sālīmın olasin, -a, -sın]

min-sālīmın olmak [1] Selamete, güvene ermiş olmak.

Şerḥe gelmez bu maḥabbet kim dil-i 'āşīḳdadur / Her ki gördi lem'asından **oldı** ol **min-sālīmın**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 3). [min-sâlimîn oldu, -dı]

min-sivâh [1] Ondan başka.

Ey cenâb-ı kibriyâsıdır münezzeh **min-sivâh** / Ey gıyûbı oldu ğaybe'l-ğayb pes lâ-iştibâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 1). [min-sivâh,]

min tarafın hafıyyin [1] Aşağılıktan başları öne eğilmiş, göz ucuyla gizli gizli etrafa bakarken, ateşe sunulduklarını görürsün (42/Şura 45).

Mâ hüve'l-vâkı' durur gerçi vukû'-ı tāmda / **Min tarafın hafıyyin** âhirinde dūrdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3). [min tarafın hafıyyin,]

min zünübün etûbu yâ tevvâb [1] Ey tevbeleri kabul eden günahlarımdan tevbe ediyorum.

Min zünübün etûbu yâ tevvâb / İnneke kâdirün serî'ü hîsâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 1). [min zünübün etûbu yâ tevvâb,]

mînâ [1] Şarap şişesi, kadeh.

Şuretūn âyinesi mir'âta sûretdür yine / İsteme **mînâda** şeklūn ref' kıl gitsūn zulem (Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [mînâda, -da]

minber [4] Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hamd-ı sâbıkdur olan **minberde** âdem söyledi / Bîñ bîñ ararsañ eger elf ile hâ el-hamdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 3). [minberde, -de]

minber-i evc-i kerâmât [1] Kerametlerin yüce minberi, hutbe okunan yeri.

Minber-i evc-i kerâmât üzre çün kıldı su'ūd / Okuyup hamd ile hutbe didi âlâdan fütūh (Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4). [minber-i evc-i kerâmât,]

mine'l-'âlemîn [1] Âlemlerden.

Çü 'aql-ı sebûk-bâr olupdur muhîṭ-i 'ulūm / Muḥîṭ eyledi çäre oldu **mine'l-'âlemîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 3). [mine'l-'âlemîn,]

mine'l-câhilîn olmak [1] Cahillerden olmak.

Sañâ bir beyân oldu bu 'ilm-i ma'nâ yine / Murâduñ sözün añla **olma mine'l-câhilîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 5). [mine'l-câhilîn olma, -ma]

mine'l-kurbi ile'l-kurb [1] Yakından yakına.

Çü akrebdür **mine'l-kurbi ile'l-kurb** / Nedendür âb içinde yanar oda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [mine'l-kurbi ile'l-kurb,]

mine'z-zâlimîn olmak [1] Zalimlerden olmak.

Nice derk-i bahr ide bir kaṭre-i nâ-bedîd / Bu ma'nâyı bilmezseñ **olduñ mine'z-zâlimîn**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2). [mine'z-zâlimîn olduñ, -du, -n]

min-hicâb [1] Örtüden, peçeden.

Çün nümâyân oldu rüy-i yâr dil-keş **min-hicâb** / İktibâs-ı nūr idüp feyz aldı her azvâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 2). [min-hicâb,]

min-ibtidâ fî-l-intihâ [1] Baştan sona.

Cânüm anuñ şükrânesi gōñlüm anuñ dîvânesi / Kâlbüm ziyâ pervânesi "**Min-ibtidâ fî-l-intihâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2). [“min-ibtidâ fî-l-intihâ”,]

minḳâr [1] Kuş gagası.

Maşrıḳ u mağrib iki bālında zîr olmış anuñ / Yedi deryâ oldu **minḳârında** cânüm kaṭre-veş (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [minḳârında, -ı, -n, -da]

minnet [20] Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

Minnetle anda bakdı yemîn ü yesârına / Pes “usri yūs”e eyledi rağbetde ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2). [minnetle, -le]

Minnetüm sen şâhadur gayrıya yokdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yok yâ ilahî zî'l-beḳâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [minnetüm, -üm]

Minnetüm sen şâhadur gayrıya yokdur **minnetüm** / Senden özge mesnedüm yok yâ ilahî zî'l-beḳâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [minnetüm, -üm]

Minnetüm şol hâledür kim bilmeye ağıyar anı / Rağbetüm şol kâledür kim ibtidâ olmaz aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2). [minnetüm, -üm]

Ser-firâz olmakda çok sa'y eyledüm **minnet** aña / Zilleti terk itmişem gördüm ki az ehlindeñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [minnet,]

Minnete **minnet** oldu **minnet** pes / Oldı vaşşâf arada kâşır (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [minnet,]

Minnete minnet oldu minnet pes / Oldı vaşşâf arada kâşır (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 2). [minnete, -e]

Hamdümüzde hamdümüz mektümdur **minnet** bize / Ey Murâdî Hâḳka şükr olsun senâyilerdenüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [minnet,]

Minnetüm Mevlâyadur gayrıya yokdur minnetüm / Anuñ içün 'izzetüm katında buldum 'izzetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [minnetüm, -üm]

Minnetüm Mevlâyadur gayrıya yokdur **minnetüm** / Anuñ içün 'izzetüm katında buldum 'izzetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 1). [minnetüm, -üm]

Hamd ü minnet şad hezārān yāredür her **minnetüm** / Kaplamışdur dü-cihānı anuñ için heybetüm (Murādī Dīvānı, Gazel 891, Beyit 1). [minnetüm, -üm]

Cür‘adan mest olmuşam dildāradur her **minnetüm** / Mürtefi‘ olmağdadur yārūñ katında rif‘atüm (Murādī Dīvānı, Gazel 912, Beyit 1). [minnetüm, -üm]

2. Şükür, teşekkür etme.

Cüz‘ ü külden çü gelür cüz‘ ü kemāl ile hüner / Hüner ehlinden eger gelse hüner **minnetdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 434, Beyit 4). [minnetdür, -dür]

Ricā vü **minneti** terk itmezem dildārdan hergiz / Kamu terkin ururven dönmezem ben yārdan hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 582, Beyit 1). [minneti, -i]

Minnetüm evrākına yazdum murādum hattını / Gel berü bir nazar kıl nice inşā eyledüm (Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 2). [minnetüm, -üm]

Yā ‘azīme‘l-faẓl-ı yā zü‘l-minne **minnetdür** saña / Kim ‘atā-yı bī-nihāyetden irişe bī-gümān (Murādī Dīvānı, Gazel 1090, Beyit 4). [minnetdür, -dür]

‘İlm-i hikmet dād-ı Hākdur pes virilmez degmeye / Hāḡḡa **minnet** anuñ için egmedüm ser kimseye (Murādī Dīvānı, Gazel 1279, Beyit 1). [minnet,]

Bi-ḡamdi‘llāh ki **minnetdür** nice aḡbār-ı esrāra / Gelüp gūş urdılar her dem velī faş olmadı kimse (Murādī Dīvānı, Gazel 1306, Beyit 3). [minnetdür, -dür]

Minnet ol pādīşeh-i ḡalīḡ-ı zī‘l-iḡsāna / Bendeler ḡalḡ idüben virdi tarīḡ ‘irfāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1337, Beyit 1). [minnet,]

Minnet ol ilāha kim dem-ā-dem / Bilürdi murādını Murāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1434, Beyit 5). [minnet ol,]

minnetdār [1] Birinden gördüğü iyiliğe karşı mahcup ve müteşekkür kalan.

Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-şūreti / Cāna **minnetdārdur** çekdürmedi cāna elem (Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 3). [minnetdārdur, -dur]

minnet eylemek [1] Birinin iyiliğine karşı kendini ona borçlu saymak; boyun eğmek.

Kimseden olmadı aña **eylemez minnet** daḡı / Her ne kim oldı Murāda Rabbü‘l-erbāb eyledi (Murādī Dīvānı, Gazel 1454, Beyit 5). [minnet eylemez, -mez]

minnet itmek [1] Görülen bir iyiliğe karşı daima şükran ve mahcubiyet duyma, yük altında kalma, iyilik katışısında kendini borçlu duyma.

İḡsān idüp daḡı girü **minnet iden** kişi / Bilgil Murādī sen anı şaḡib-kerem degül (Murādī Dīvānı, Gazel 825, Beyit 5). [minnet iden, -en]

minnet-i ‘uzmā [1] Yüce iyilik, lütuf.

Minnet-i ‘uzmā durur senden bize ey kân-ı cūd / Gösteresin bir nazar açup cemālūñden niḡāb (Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 4). [minnet-i ‘uzmā,]

minnet olmak [1] Şükretmek.

Minnete **minnet oldı** minnet pes / Oldı vaşşāf arada ḡaşır (Murādī Dīvānı, Gazel 528, Beyit 2). [minnet oldı, -dı]

minval [2] Biçim, yol, tarz.

Her kim ki bu **minvāl** elden komayup gide / Hāḡḡ daḡı aña bī-ḡad lūḡ ile ‘atā eyler (Murādī Dīvānı, Gazel 507, Beyit 3). [minvāl, -ı]

Tulū‘-ı mihr-i mihrūñle zīyā vir ḡāne-i ḡalbe / Bu **minvāl** üzre iḡsānuñ ziyād u ber-ziyād eyle (Murādī Dīvānı, Gazel 1333, Beyit 2). [minvāl,]

mīr-i kelam [1] Güzel, düzgün, zarif konuşan kimse. II Söz üstâdı.

Bu Murādī çü kelāmında durur **mīr-i kelām** / Göreler daḡı kelāmuñda neler rüz ile şeb (Murādī Dīvānı, Gazel 139, Beyit 5). [mīr-i kelām,]

mīr-i server [1] Emirlerin reisi.

‘Ayn-ı hüdā küşāde olup gözledi ḡaraf / Buldı tecessüs eyleyüben **mīr-i serveri** (Murādī Dīvānı, Gazel 1533, Beyit 3). [mīr-i serveri, -i]

mīr-i suḡandān [1] Güzel söz söylemesini bilen komutan, başkan.

Ey Murādī özüñi ol yüce dergāha ilet / Dime zinhār ki bir **mīr-i suḡandānam** ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1101, Beyit 5). [mīr-i suḡandānam, --am]

mīr-i suḡandān olmak [1] Güzel söz söylemesini bilen komutan, başkan olmak.

ḡoma ḡayretde özüñ mihr-i dirāḡşān olḡıl / Gūş kıl pendümi gel **mīr-i suḡandān olḡıl** (Murādī Dīvānı, Gazel 803, Beyit 2). [mīr-i suḡandān olḡıl, -ḡıl]

mīr u gedā vü pādīşāh [1] Başkan, dilenci, kul ve hükümdar. II Herkes.

Emrūñi kayd eyledüñ ḡükmūñde tā ola muḡı‘ / Cümleten kimse eger **mīr u gedā vü pādīşāh** (Murādī Dīvānı, Gazel 1265, Beyit 2). [mīr u gedā vü pādīşāh,]

mīr ü ḡān [1] Kumandan ve hükümdar.

Sen ḡanīsın cümle ‘ālemler saña muḡtācdur / Cümleten şāh u gedā o **mīr ü ḡān** emrūñdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 356, Beyit 3). [mīr ü ḡān,]

mī‘rāc [4] Yükseliş, göğe çıkma. II Yücelme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī süllem-i şer‘-i şerīfe oldı çün ‘arıc / ‘Urüc imiş o **mī‘rāca** sen aña iḡtizā mahrec (Murādī Dīvānı, Gazel 227, Beyit 5). [mī‘rāca, -a]

mi'râc dâru [1] *Miraca yükselten dar ağacı; Hallac-ı Mansur'a atıfta bulunularak.*

Turna çık dâr-ı ene'l-Hakka yûri Mansûrveş / Tâ ki ol **mi'râc dâruında** beâyâ iresin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2*). [*mi'râc dâruında, -un, -da*]

mirâren [1] *Defalarca, birçok kere.*

Semâ'-ı savt olupdur çün şuheyl-i bād-ı pāsından / **Mirârendür** bu tekrârı gelüp beyzâda sevdâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2*). [*mirârendür, -dür*]

mîrâs [1] *Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt, tereke.*

Anuñ milki durur 'âlem degildür kimseden **mîrâs** / Anuñ hükmindeür âdem anuñ emrindedür eşyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 2*). [*mîrâs, -*]

mir'ât [35] *Ayna.*

Mir'âta baķdum gördüm yüzüñi / Çün kim yüzümden kıldum temennâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 4*). [*mir'âta, -a*]

Şalâh-ı kâra şûret virse dil tâbındadır **mir'ât** / Eger jeng olsa rüyında ne şûret göstere heyhât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1*). [*mir'ât, -*]

Eger **mir'âta** yüz tıtsam benüm 'aksüm kılur zâhir / Fe-emmâ aşlumu bildüm 'arâz bilmem dahı cevher (*Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 2*). [*mir'âta, -a*]

Bu nazardan 'ayn idüp **mir'âti** urduñsa yire / Maķz-ı feyze elyaķ olduñ feyż-i maķza kıl nazâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2*). [*mir'âti, -i*]

Cân nazâr **mir'âta** şaldı bu cemâlün vechidür / Vech-i ma'nâda dimezven bu kemâlün vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1*). [*mir'âta, -a*]

Sil ğubâr-ı ğayrıdan âyine-i kalbün Murâd / Rüy göstermez şu **mir'ât** üzre kim sevdâ gezer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5*). [*mir'ât, -*]

Ey Murâdî tâlib-i sırr-ı haķâyıkdan kerem / Men' olunmaz zîrâ ki **mir'âti** ra'nâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 5*). [*mir'âti, -i*]

Ķalbümüz **mir'âti** haķdur biz Ħudâyilerdenüz / Baķr-ı tevĥîd içre her dem âşinâyilerdenüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 1*). [*mir'âti, -i*]

Mir'ât çü göstere cemâli / Ayrılmadı añla kavşurulmuş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 3*). [*mir'ât, -*]

Tıtdı **mir'âti** Murâdî çü 'avâlim yüzine / Nakşı nakķaş ile seyr eylemiş imâ muĥliş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5*). [*mir'âti, -i*]

Güneş ziyâsına **mir'âti** tutmak oldu devâ / Ki tâ ki hücre-i deycûra nûr ola lâmi' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3*). [*mir'âti, -i*]

Açdı çeşm-i cânı ol dem baķdı dil **mir'âtına** / Kıldı taķşil-i tebehhüc oldu yüzi nûri ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3*). [*mir'âtına, -i, -n, -a*]

Muķarreb meclisin gördüm ne **mir'âti** ne ĥôd ğayrı / Muĥî-i bî-nihâyetdür nihân olmadı dîdârûñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 4*). [*mir'âti, -i*]

Şafâ **mir'âtını** gördüm celâlündür tutan elde / Cemâlüne muķâbildür müşâhid olmuş ebrârûñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3*). [*mir'âtını, -i, -(n)i*]

Şûretün âyinesi **mir'âta** sûretdür yine / İste me mînâda şeklün ref' kıl ğitsün zûlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4*). [*mir'âta, -a*]

Cân cemâl-i yâre karşu seyr ider hâlâtdan / Ħüb olan seyrân ider ĥüsn-i ruĥın **mir'âtıdan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 1*). [*mir'âtıdan, -dan*]

Ger muķâbık olmasa **mir'âta** vech-i tâze rüy / Bir yüzinden gösterişdür anı echel gösteren (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2*). [*mir'âta, -a*]

Dil cemâl-i yâre mir'ât oldu çün mir'âti ne / Âyine tutdı gönül mir'ât olup **mir'âtına** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 1*). [*mir'âtına, -i, -n, -a*]

Gözlerem **mir'âtını** çün dîde-bân itmiş yüze / Gözleyüp ammâ temâşâsın nihân itmiş yüze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1*). [*mir'âtını, -i, -(n)i*]

Mürüvvet ehli baķar mı gözüñgi **mir'âta** / Muķâbil oldu kaķûl-ı cemâl-i Raĥmâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3*). [*mir'âta, -a*]

II Gönül.

Bir nefesde eyledüm ğâyet celî **mir'âtımı** / Âyine çünki mücellâ ola a'lâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3*). [*mir'âtımı, -um, -ı*]

Yek nazâr biñ nazraya câ virdi istidlâlden / Baķmaĝa **mir'âta** olmuşdur şafâ-yı sırr-ı şarţ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3*). [*mir'âta, -a*]

Dutalı **mir'âti** rüya oldu rû âyinedâr / Birbirine ger muķâbil ola peydâdur cemâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2*). [*mir'âti, -i*]

Mir'âta baķdı ĥüsnini ifşâ içün habîb / 'Âşık kuĻaĝ urup aña şarf eyleyüp himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 931, Beyit 4*). [*mir'âta, -a*]

Muķâbil añladum kalbe bugün **mir'ât** ile vechün / İki vech üzre bilmişem 'ayân ile nihân vaşfın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2*). [*mir'ât, -*]

Mir'âti giderdüm aradan oldu dirâyât / Rûkn ile yine manzar-ı vechünde miyânsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3*). [*mir'âti, -i*]

Şûret-i eşyâ durur **mir'âtıda** peydâ yine / Çünki zâhir olasın anlar olur iĥfâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 1*). [*mir'âtıda, -da*]

Dil cemâl-i yâre mir'ât oldu çün **mir'âti** ne / Âyine tutdı gönül mir'ât olup mir'âtına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 1*). [*mir'âti, -i*]

Çün cemālün ‘aksini **mir’âta** kıldı rû-be-rû / Bu sebebdan biri birine vefâ kıldı yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 4*). [*mir’âta, -a*]

Refîk-i dil-nüvâzumdur dutar destinde **mir’âtı** / Nazar-gâh-ı Hüdâdur bu durur dâ’im kenârumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 3*). [*mir’âtı, -ı*]

İkilikden mu‘arrâ ol gider gitsün gönül paşı / Mücellâ eyle **mir’âtuñ** ola gün gibi tâb-ende (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 2*). [*mir’âtuñ, -un*]

Dilerseñ irmege ey dil kemâlât ile hâlâta / Muşaffâ eyle **mir’âtuñ** sen aldanma hayâlâta (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 1*). [*mir’âtuñ, -un*]

Şafâ câmin ger isterseñ muşaffâ eyle **mir’âtuñ** / Gözetme gayrıdan zerre gözetgil vech-i dildarı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 2*). [*mir’âtuñ, -un*]

Cemâl-i yâr gerek gözlerüm çü **mir’âtı** / Birisi ‘ayn-ı kemâl vü biri hayâlâtı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 1*). [*mir’âtı, -ı*]

Bakdı **mir’âta** gördi dil özini / Giceden fark itdi gündüzini (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 1*). [*mir’âta, -a*]

mir’âta urmak [1] *Aynaya vurmak, göstermek. II Gönül aynasına göstermek, nüfuz etmek.*

Kitâbında didi ikrâ okındı ezber-i manzûr / Nazar **mir’âta urmağdur** hünerdür aña dermânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 3*). [*mir’âta urmağdur, -mak, -dur*]

Çomış âyinesinde bir ‘alâmet / Bulur **mir’ât** ‘alâmetden kerâmet (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 3*). [*mir’ât, -ı*]

mir’ât eylemek [1] *Ayna etmek, yansıtmak.*

İzhâr-ı kudret kılağ içün rûhı **mir’ât eylemiş** / Tâ göstere ‘ayn-ı kemâlin bi’l-kemâl ve’l-kerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3*). [*mir’ât eylemiş, -miş*]

mir’ât-ı ‘âlem [1] *Dünya aynası.*

Mir’ât-ı ‘âlem şerh ider çün vaşf-ı hüsnün zerresin / Lâkin bu ‘âlemden geçen hüsnüñe oldur tercemân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2*). [*mir’ât-ı ‘âlem, -ı*]

mir’ât-ı ‘ayn-ı tahkîk [1] *Hakikat aynası.*

Mir’ât-ı ‘ayn-ı tahkîk gösterdi ‘aks-i ruh-sâr / Ey cümleñün cemâlî sensin yine numûde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2*). [*mir’ât-ı ‘ayn-ı tahkîk, -ı*]

mir’ât-ı bâ-şafâ kılmak [1] *Saf, berrak ayna kılmak.*

Kalbi idüpdür âyine çün vech-i ahsenün / Hüsnün durur kılan yine mir’ât-ı bâ-şafâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 3*). [*mir’ât-ı bâ-şafâ kılan, -an*]

mir’ât-ı dil [8] *Gönül aynası. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gayra yakışmaz dil-i Mecnûn ey Leylî-hicâb / Sende bulmuşdur seni **mir’ât-ı dildür** rû-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2*). [*mir’ât-ı dildür, -dür*]

mir’ât-ı elvan [1] *Rengarenk, alacalı ayna.*

Ezelden çün yanupdur nâr-ı ‘ışka bu ten ü cânım / Cemâl-i yâre karşı gösterür **mir’ât-ı elvânım** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 1*). [*mir’ât-ı elvânım, -um*]

mir’ât-ı ezel [2] *Ezel aynası.*

Şems-i enverden münevverdür bu **mir’ât-ı ezel** / Nârımı biñ biñ meh-i tâbâne bezl itsem gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 4*). [*mir’ât-ı ezel, -ı*]

Mağzen-i kalbümde **mir’ât-ı ezel** / Ol ezeldür kim dinildi lem-yazel (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 1*). [*mir’ât-ı ezel, -ı*]

mir’ât-ı fu’âd [1] *Gönül aynası.*

Muşaffâ kıl bu **mir’ât-ı fu’âdım** tâ gözüm görsün / Senüñ esrârüñi bilsün bu güş-ı cânım ey şâhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3*). [*mir’ât-ı fu’âdım, -um*]

mir’ât-ı gayb [1] *Gayb, bilinmezlik aynası.*

Mir’ât-ı gayba nâzır olan seyr ider ‘uyûn / Âyinesin kapar hat ü hâlün gören senüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3*). [*mir’ât-ı gayba, -a*]

mir’ât-ı gönül [1] *Gönül aynası.*

Rûy-i dildâre muğâbil yine **mir’ât-ı gönül** / Eyledi ‘ışk-ı haqîkatde beni ol kâmil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1*). [*mir’ât-ı gönül, -ı*]

mir’ât-ı haq [2] *Allah’ın aynası.*

‘Arza kılsam bir seher cânâna kalbüm derdini / Cânumuñ **mir’ât-ı Haqda** ‘aksine dil urmuş el (*Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 2*). [*mir’ât-ı haqda, -da*]

Gönül **mir’ât-ı Haqdur** gösterür nice tecellâyı / Cemâl-i yâre hem-demdür bulur me’vâda me’vâyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 1*). [*mir’ât-ı haqdur, -dur*]

mir’ât-ı hâl [1] *Hâl aynası.*

Mir’ât-ı hâl nâzır olalı gönül gözi / Şanma ki kâl ile tuta dâ’im hayâle göz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2*). [*mir’ât-ı hâl, -ı*]

mir’ât-ı hudâ olmak [1] *Allah’ın aynası olmak. II Gönüle ilahi tecelliler dolması.*

Oldı **mir’ât-ı Hudâ** güster ü bihterdür dil / Gel berü bir nazar it kim nice serverdür dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2*). [*mir’ât-ı hudâ oldu, -dı*]

mir’ât-ı hüsn [1] *Güzellik aynası.*

Mir'at-ı hüsnüñ içre görindi çü vech-i 'ayn / 'Aynuñ ne ğam defâire olsa kalem-zede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 2*). [*mir'at-ı hüsnüñ, -ün*]

mir'at-ı kalb [10] *Kalp, gönül aynası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nümâyân olalı vechüñ benüm **mir'at-ı kalbümde** / Nice biñ mäh-ı tábânı kılur hürşidveş tenvîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3*). [*mir'at-ı kalbümde, -üm, -de*]

mir'at-ı mücellâ [1] *Parlak ayna. II Manevi kirden arınmış kalp.*

İstimâ' itme kelâmı istimâ' eyle kelâm / Bakmağıl gayrıya **mir'at-i mücellâ** sendedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 3*). [*mir'at-i mücellâ,]*

mir'at-ı ruh [2] *Yanak, yüz aynası. II Yanağın parlayışı.*

Ey ki **mir'at-ı ruhuñ** âyine-i 'ibretdür / Sen vahîd ise bu kârûnda ne cem'ıyyetdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 1*). [*mir'at-ı ruhuñ, -un*]

Mir'at-ı ruhuñ meh-i cihândur / Nûruñ bu zamâna mihir-i efham (*Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 3*). [*mir'at-ı ruhuñ, -un*]

mir'at-ı rû-nümâ [1] *Yüz gösteren ayna.*

Qalb-i gedâ-yı 'aşık 'arş-ı Hudâdur el-hâk / İki cihân yüzinde **mir'at-ı rû-nümâdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 2*). [*mir'at-ı rû-nümâdur, -dur*]

mir'at-ı rûy [1] *Yüzün aynası.*

Hamdu li'llâh kim teraḥḥum eylemişdür ḥâlûme / Oldı bu **mir'at-ı rûyum** vech-i cânân ile cem' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 2*). [*mir'at-ı rûyum, -um*]

mir'at-ı şüret [1] *Biçimin, görünüşün aynası.*

Mir'at-ı şüret içre dinildi len terânî / Âyine-i muḥaḳḳaḳ oldı bize ḥavâtır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 3*). [*mir'at-ı şüret,]*

mir'at-ı şüret eylemek [1] *Biçimin, görünüşün aynası olmak.*

Medḥ ile medḥin eyledi çün zât-ı zi'l-beḳâ / **Mir'at-ı şüret eyledi** 'aks-i siyer-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1*). [*mir'at-ı şüret eyledi, -di*]

mir'at-ı zaman [1] *Zamanın aynası.*

N'ola **mir'at-ı zamân** göstere levn ile ḥayâl / Sen ḥayâl ile revâ mı düşesin ma'siyete (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 4*). [*mir'at-ı zamân,]*

mir'at-ı zamîr [1] *Gönül aynası.*

Müşâhidsin ruh-ı dil-dârı **mir'at-ı zamîründe** / İdüp maḥv-ı küdüret ger ola her dem şafâ ḡalîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2*). [*mir'at-ı zamîründe, -ün, -de*]

mir'at itmek [1] *Ayna haline getirmek.*

Qalbümü **mir'at idelden** muntazırdan zâhire / Nûr-ı iclâ maṭla'ından ola çün kim bâhire (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1285, Beyit 1*). [*mir'at idelden, -elden*]

mir'at-nümâ eylemek [1] *Ayna göstermek, gerçekleri olduğu gibi yansıtmak.*

Ḥazz al bu Murâdîñüñ güftârını güş eyle / Qalbünü açup ol dem **mir'at-nümâ eyler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 5*). [*mir'at-nümâ eyler, -r*]

mir'at olmak [5] *Ayna olmak, yansıtmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kemâl-i ehl-i 'irfâna kemâlüm oldı çün mir'at / Baḳuben tûṭî-i ervâḥ anuñla dâstân söyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4*). [*mir'at oldı, -dı*]

mir'at tutmak [1] *Ayna tutmak, görünmesini sağlamak.*

Lem'anuñ 'aksine evvel **tutdı mir'at** ehl-i 'ışk / Tâb urdı şems-i enver şındı yandı âyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2*). [*mir'at tutdı, -dı*]

mirşad [4] *Gözetleme yeri, bakılan yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Selâmün qavl nedür cennet-i mu'allâda / Muḡayyebât-ı ezeldür yine bunda **mirşad** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4*). [*mirşad,]*

mirşad tutmak [1] *Gözetlemek, dikkatle beklemek.*

'Aql u fehm ile yûri 'ilm ile **tutḡıl mirşad** / 'Âḳıl oldur ki Murâdî bile nef' ü zararı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 5*). [*mirşad tutḡıl, -ḡıl*]

mis [1] *Bakır.*

Mis misin yâ sîm ü zer bilmezlenüp görme seni / Gel berü şarrâf-ı dehrüz cevherüñ ḥakkâkiyüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3*). [*mis,]*

mîsâk [1] *Sözleşme, andlaşma.*

Şafḥa-i levḥ üzre yazmış çünki **mîsâk** âyetin / Ara yirde anuñ içün oldı muḥkem iltizâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3*). [*mîsâk,]*

mîsâk almak [1] *Söz almak, anlaşmak, bir konu üzerinde vaat vermek.*

Şu dem kim **aldı mîsâkı** ḥabîbüm senden 'uşşâkuñ / Pes andandur ki müştâkuñ yanar 'ışk-ı ḥayâlünden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 3*). [*mîsâkı aldı, -dı*]

misal [18] *Benzer, örnek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nidâdur maḥz-ı kudretten "ve ḳaddernâḥü taḳdîrâ / **Misâle** geldi çün şüret "ve şavvernâḥü taşvîrâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 1*). [*mîsâle, -e*]

misāl-i ‘aks-i mā [1] *Suyun aksi misali.*

Misāl-i ‘aks-i mā ancak temevvüc kıldı deryâdan /
Saçılmasın burûkın kaçreden kılmış durur taķdîr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4*). [*misāl-i ‘aks-i mā,]*

misāl-i ehl-i hikmet kılmak [1] *Hikmet ehlinin, bilgelerin benzeri, eşi kılmak.*

Mislümi **kıldum misāl-i ehl-i hikmet** her zamân /
Anuñ için halk-ı ‘âlem olmadı hergiz ğarîb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4*). [*misāl-i ehl-i hikmet kıldum, -du, -m]*

misāl-i hikmet-i fıtrat [1] *Yaratılış hikmetinin örneği.*

Misāl-i hikmet-i fıtrat çü peydâ oldu inşâda /
Nazîr olmadı misl olmaz müberrâdur mu‘allâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1*). [*misāl-i hikmet-i fıtrat,]*

misâli olmak [1] *Benzeri, dengi olmak.*

Nihân olmañ ne mümkündür ‘ayân-ı bâ-beyânuñ
âh / Fe-em mâ vech-i kübrâdur **misâl olmaz**
misâlinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 3*). [*misâl olmaz, -maz]*

misāl-i vücûd [1] *Varlık, beden misali, benzeri.*

Murâdî kadrine irmekdedür igen meyyâl /
Gözedür anuñ için ser-te-ser **misâl-i vücûd**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 5*). [*misâl-i vücûd,]*

mişbâh [2] *Kandil, چراغ.*

Ma‘ânî gencini feth eyledi cün hâlık-ı fettâh /
Aşub zencîr-i kudretle anuñ bâbında bir **mişbâh**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1*). [*mişbâh, -in, -da]*

Ķalbümün **mişbâhıdur** ‘âlemlere viren ziyâ /
Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydâdur beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3*). [*mişbâhıdur, -ı, -dur]*

mişbâh yakmak [1] *Kandil yakmak.*

Çü **yakdı** ‘ışk ile şevķi gönülde bir **mişbâh** / Tutup
elinde anı her dücâda buldı necâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 1*). [*mişbâh yakdı, -dı]*

misk [1] *Bir tür erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde; güzel koku.*

Ne kadar merd-i ma‘ârif özini ketm ide ol / **Miski**
hıfz eyledüĝince yine zâhirdür bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 4*). [*miski, -i]*

misk-i ezfer [1] *Güzel kokulu misk.*

Kimde kim var ise virmez benlüğinden ol nişân /
Ķande olsa **misk-i ezfer** bûyî etrâfı tutar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 4*). [*misk-i ezfer,]*

miskin [1] *Aciz, zavallı.*

Vaşluñ ile al ele bu benüm gönlümi şehâ / Gönlini
miskînün ele almak sevâb olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 6*). [*miskînün, -ün]*

misl [9] *1. Benzer, eş.*

Mislümi kıldum misāl-i ehl-i hikmet her zamân /
Anuñ için halk-ı ‘âlem olmadı hergiz ğarîb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 4*). [*mislümi, -üm, -i]*

Bulmadum **mislün** ve hem ayru ķişı / ‘Âlemi
kıldum tecessüs kat kat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 3*). [*mislün, -ün]*

Senâ-yı bî-misâl olmuş tolanur **mislüm** âfâķa /
Şaķın âfâķı ‘âlemden gözetme enfûsi râci
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4*). [*mislüm, -üm]*

Bulmaz durur cümle ‘âlemde pes / O maħbûba
ne **mişl** ne hûd ‘adîl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 2*). [*mişl,]*

Misli yok zâyî‘ eyleme zinhâr / Güher-i lâ-ilâhe
illâ‘llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 5*). [*misli,]*

Baķmazam tolsa dü-‘âlem cümle zîbâlarla heb /
Misli yok ‘âlemde bir şâhib-cemâl añlar beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3*). [*misli, -i]*

Zevķ idelden zevķünü ey dil-rübâ-yı bî-misil /
Bulmadum **mislümi** gezdüm ser-te-ser her ‘âlemi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4*). [*mislümi, -üm, -i]*

Ceresün şaşsalası **misli** gelür çünkü cevâb /
Mülhîdâ ebter olur kim k‘ana elhân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3*). [*misli, -i]*

2. *Kat, tekrarlanan bir sayının toplamı.*

‘Ulüm-ı künde kâfuñ elfi **misli** râst olduñsa / Gelür
milk-i hüviyyetden saña kudret ve hem heybet
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 4*). [*misli, -i]*

misli-i çarķ [1] *Felek misali, gibi.*

Kemâli iķtîzâsınuñ kaçâdur çâresi el-ħaķ /
Ķaderde a‘raf olursañ şaķın devr itme **misli-i çarķ**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 3*). [*misli-i çarķ,]*

misli-i ģaķab [1] *Odun benzeri, odun gibi.*

Ma‘rifet kesb eylegil olma ma‘ârifîsüz şaķın /
Ma‘rifetsüzdür cihân içinde bil **misli-i ‘ģaķab**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 3*). [*misli-i ģaķab,]*

mişl-i murâd [1] *Murat'ın benzeri, eşi.*

Mişl-i Murâd ister iseñ kıl tecessüsi / Bulmayasın
ger ‘ömrün ola şad hezâr yıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 5*). [*mişl-i murâd,]*

misl olmak [1] *Benzemek.*

Misāl-i hikmet-i fıtrat çü peydâ oldu inşâda / Nazîr
olmadı **misl olmaz** müberrâdur mu‘allâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1*). [*misl olmaz, -maz]*

mişkât kılmak [1] *Evlerde kandil koymak için duvara açılan oyuk yapmak.*

Maḥabbet şem'ine bu hücre-i kalbi **kılup mişkât** /
Göñül pervânesi dâ'im tolaşur olmayup epsem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3*). [*mişkât*
kılup, -up]

mişkât-ı ezel [1] Ezelden, çok eski zamandan beri içine
mum, kandil, lamba gibi şeyler konmak için duvarda
açılan oyuk.

N'ola **mişkât-ı ezelden** yanar ise bu çerâğ / Ol
ziyâ ile görünür baña nef' ü zarar (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 929, Beyit 4). [*mişkât-ı ezelden, -den*]

mîve [1] Meyve, yemiş.

Mâ-ı 'avn ile şulandı yine tâ **mîveleri** / Oldı her
bârı anuñ fülk-i vücûda bir yem (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 926, Beyit 2). [*mîveleri, -ler, -i*]

miyân [26] 1. Orta, ara, iç.

Miyân-ı mâ'-i ve't-îñ **miyânında** miyân oldı /
Tağayyûr kalmadı aşlâ hemân bir remz olupdur âb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2*). [*miyânında,*
-in, -da]

Miyân-ı mâ-i ve't-îñüñ **miyânıdır** miyân olan /
Miyânından geçerseñ ger olasin râsih-i erseñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2*). [*miyânıdır,*
-i, -dur]

Miyân-ı mâ-i ve't-îñüñ miyânıdır miyân olan /
Miyânından geçerseñ ger olasin râsih-i erseñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 2*). [*miyânından,*
-un, -dan]

Cihân u cânı yûri târik ol eger er iseñ / Belâ-keş ol
yûri tâ kim gele **miyâna** huzûr (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 485, Beyit 4). [*miyâna, -a*]

Murâdî ister iseñ kırtulasın iki 'âlemden /
Miyânından miyânıña haqîkatden hicâbuñ âş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5*). [*miyânından,*
-uñdan]

Murâdî ister iseñ kırtulasın iki 'âlemden /
Miyânından **miyânıña** haqîkatden hicâbuñ âş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 5*). [*miyânıña, -*
un, -a]

Şakın havf itme ğayrıdan çü ğayrûñ ğayrıdur saña
/ **Miyânında** koma şûret bulup mu'îni pes faḥşa'
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 2*). [*miyânında,*
-un, -da]

Miyân-ı hayy u meyyitde gelüp yuhyî yümît aḥrâb
/ Cidâl idüp **miyânını** ider pes pāk-ender pāk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 4*). [*miyânını, -*
i, -(n)ı]

Sem'-i cāna çün kim irişe cevâb / Ditreduñ cümle
miyânı heybetüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 752,*
Beyit 3). [*miyânı, -um*]

Miyâna gelmedi tâ olmayınca mâbeyni / **Miyân**
içinde miyân olduğum neden ma'lûm (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [*miyân,]*

Miyâna gelmedi tâ olmayınca mâbeyni / Miyân
içinde miyân olduğum neden ma'lûm (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 976, Beyit 4). [*miyâna, -a*]

Miyân olmadı ḥaşâ bu **miyân** ıtlâkıdur tefhîm / Bu
'ilm-i enbiyâdur vâ'izîñüñ nakli menberden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4*). [*miyân,]*

Bildüm özümi 'ilm ile 'aqlum özümdeñ /
Aldanma her söze çoğ olur söz **miyânda** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4). [*miyânda, -da*]

'Ulûm-ı evvel ü uḥrâya 'âlim iseñ eger / Hüner
getür bu **miyâna** olur naẓar hünere (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [*miyâna, -a*]

Özinden eyledi himmet **miyâna** / Şalup sevdâları
sevdâ içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit*
3). [*miyâna, -a*]

Var ise sendeñ 'ışk-ı İlâhî / Getür bu da'vîye
ma'nâ **miyâna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit*
4). [*miyâna, -a*]

Ne varluğdan ki var olmaz olan var oldı yoğ içre /
Miyânında miyân olmaz fenâ oldı beḳâ oldı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4*). [*miyânında,*
-in, -da]

Ne varluğdan ki var olmaz olan var oldı yoğ içre /
Miyânında **miyân** olmaz fenâ oldı beḳâ oldı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4*). [*miyân,]*

Murâdî 'âlem ü âdem **miyânıdır** hemân bir dem /
Müdâm olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser
geldi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 5*).
[*miyânıdır, -i, -dur*]

'Âlemüñ girdini gezdüm yine pergâr-sıfat /
Eylesün anı nuḳat gibi **miyân** 'ummânı (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [*miyân,]*

2. Bel.

Bir kemân ebrû **miyânı** kıldı dâl / Aldı göñlüm
eyleyüben baña al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839,*
Beyit 1). [*miyânı, -um*]

Buluram ben ebed 'ömrüm hayâtı / Tolaşa ger
miyânıña **miyânı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968,*
Beyit 5). [*miyânı, -um*]

Buluram ben ebed 'ömrüm hayâtı / Tolaşa ger
miyânıña miyânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968,*
Beyit 5). [*miyânıña, -uñ, -a*]

Mir'âtı giderdüm aradan oldı dirâyât / Rükñ ile
yine manẓar-ı vechüñde **miyânsın** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1129, Beyit 3). [*miyânsın, -sın*]

Kaşuñ kalemi çekdi başa ḥatt-ı maḥabbet / Eyledi
gözüñ hicri **miyânı** benüm nûn (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 2). [*miyânı, -um, -ı*]

İşit kelâm-ı Murâdî ziyân kılmayasın / Kuşan
miyânıña muḥkem maḥabbetin kemerin (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [*miyânıña, -uñ, -a*]

miyâna gelmek [1] Ortaya çıkmak.

Hâk ol yolında başuñ yire қо / Kibr ile kimse
gelmez miyâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435,*
Beyit 5). [*miyâna gelmez, -mez*]

miyân-ı 'abd [1] Kul ile Allah arası.

Miyân-ı ‘abdûn ile saña girmede kimse / ‘Aceb budur ki girü kim berisin anda hemân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1139, Beyit 3*). [*miyân-ı ‘abdûn, -ün*]

miyân-ı âb ile hâk [1] *Su ile toprağın arası, ortası.*

Miyân-ı âb ile hâkı koyup hâlâş oldum / Düşüp denizine bildüm ki cüy-bâr nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 486, Beyit 2*). [*miyân-ı âb ile hâk, -ı*]

miyân-ı âb ü âteş [3] *Ateş ve suyun arası.*

Miyân-ı âb ü âteşdür neşim-i gülşen-i cennet / Biri âb u biri nâr u biri bād u birisi hâk (*Murâdî Dîvânî, Gazel 716, Beyit 2*). [*miyân-ı âb ü âteşdür, -dür*]

Miyân-ı âb ü âteşden necāta var mıdır çäre / Hâbîbüm çäre sendendür aña çäre degül merhem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 867, Beyit 2*). [*miyân-ı âb ü âteşden, -den*]

Miyân-ı âb u âteşden hüruc eyle mü’eyyeddür / Anuñ çün gösterür her lahza bir vech üzre etvâruñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1019, Beyit 2*). [*miyân-ı âb u âteşden, -den*]

miyân-ı âb ü gıl [1] *Su ve balçığın arası.*

Murâdî aşl fer’ oldı egerçi aşl-ı evveldür / **Miyân-ı âb ü gıldendür** iren ezhar ile zînet (*Murâdî Dîvânî, Gazel 184, Beyit 5*). [*miyân-ı âb ü gıldendür, -den, -dür*]

miyân-ı ‘arşa-i kudret [1] *Kudret arsasının ortası.*

Miyân-ı ‘arşa-i kudretde mihnet mancılığıyla / Atıldıkda ebed berd-i selâm oldı aña nârı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1509, Beyit 4*). [*miyân-ı ‘arşa-i kudretde, -de*]

miyân-ı ‘aşık u ma’şuk [1] *Aşık ile sevgilinin arası.*

Miyân-ı ‘aşık u ma’şuk ‘aceb bir cây-ı ekberdür / O cāya varmaz illā şol kişi kim târik-i serdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 286, Beyit 1*). [*miyân-ı ‘aşık u ma’şuk,]*

Nefâdî olmadı aşlā bu hüsn-i halkuñ ey ‘aşık / **Miyân-ı ‘aşık u ma’şuk** ‘acā’ib cây-ı şöhetdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 4*). [*miyân-ı ‘aşık u ma’şuk,]*

miyân-ı ‘ayn-ı vâhid [1] *Vahdet gözünün ortası.*

Miyân-ı ‘ayn-ı vâhiden mu’ayyendür iki ‘aynum / Birisi ‘ayn-ı ülfetdür birisi ‘ayn-ı hâletdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 3*). [*miyân-ı ‘ayn-ı vâhiden, -den*]

miyân-ı beyn [3] *Aranın ortası.*

Fürüğün mihr-i hikmetdür şaçan ‘âlemde ey mehrü / **Miyân-ı beyni** beyninden burük oldı kamu azvâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 54, Beyit 2*). [*miyân-ı beyni, -i*]

Miyân-ı beyne vü beyni vücududur berzah / Miyân-ı cennet ü nârı sen ahlama a’râf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 673, Beyit 4*). [*miyân-ı beyne, -e*]

Ziyâ-ı zav’ı mahv eyler eger âdemde ‘âlemde / **Miyân-ı beyn** beyninden eger berk ura envârum (*Murâdî Dîvânî, Gazel 862, Beyit 4*). [*miyân-ı beyn,]*

miyân-ı cāh ile cāh [1] *İtibar, mevki ile çukurun, zilletin arası, farkı.*

Miyân-ı cāh ile cāhı ne fark ider farka / Şu kimse fark ider anı haber bile cādan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1142, Beyit 3*). [*miyân-ı cāh ile cāhı, -ı*]

miyân-ı cennet ü nâr [1] *Cennet ve cehennemın ortası.*

Miyân-ı beyne vü beyni vücududur berzah / **Miyân-ı cennet ü nârı** sen ahlama a’râf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 673, Beyit 4*). [*miyân-ı cennet ü nârı, -ı*]

miyân-ı cevr ü cefa [1] *Eziyet ve sıkıntının ortası.*

Miyân-ı cevr ü cefâda çeker vefâ kılmaz / ‘Aceb bu yine baña eyler ‘arz-ı hâlüm fâş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 636, Beyit 2*). [*miyân-ı cevr ü cefâda, -da*]

miyân-ı hâk [1] *Hakkın, doğrunun içinde, arasında.*

‘Arz olsa ger cān ü cihān olsa **miyân-ı hâk** nazar / Şāhib-‘ukūl olduña ger ‘akluñ ebed bulmaz haţar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 513, Beyit 1*). [*miyân-ı hâk,]*

miyân-ı hayy u meyyit [1] *Ölüm ve hayatın ortası.*

Miyân-ı hayy u meyyitde gelüp yuhyî yümüt ahrâb / Cidāl idüp miyânını ider pes pāk-ender pāk (*Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 4*). [*miyân-ı hayy u meyyitde, -de*]

miyân-ı ‘ışk-ı ‘aşık [1] *Aşığın aşkının ortası.*

Miyân-ı ‘ışk-ı ‘aşıkda neler olmuş neler olmuş / İksinüñde yanında ne sırlardan haber olmuş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 618, Beyit 1*). [*miyân-ı ‘ışk-ı ‘aşıkda, -da*]

miyân-ı küfr ü imān [1] *Küfür ve imanın arası.*

Miyân-ı küfr ü imānı ‘aceb teşhîş ider ‘arif / Aña mahzā ilāhından olupdur bu hidāyetler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 287, Beyit 2*). [*miyân-ı küfr ü imānı, -ı*]

miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīn [3] *"Âdem, su ile çamur arasındayken ben peygamberdim." şeklinde rivayet edilen hadis.*

Miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīn miyânında miyân oldı / Tağayyür kalmadı aşlā hemân bir remz olupdur âb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 145, Beyit 2*). [*miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīn,]*

Miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīnün miyânıdır miyân olan / Miyānuñdan geçerseñ ger olasın rāsih-i erseñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 240, Beyit 2*). [*miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīnün, -ün*]

Miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīn iken âdem / Resûl idi özi dini mü’eyyed (*Murâdî Dîvânî, Gazel 266, Beyit 3*). [*miyân-ı mā’-i ve’t-ṭīn,]*

miyân-ı minber ü mescid [1] Mescit ve minberin ortası.

Miyân-ı minber ü mescid olupdur ravza-i cennet / Bulupdur cennet-i aşlı geçüpdür her temâşâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 4). [miyân-ı minber ü mescid,]

miyân-ı şems [1] Güneşin ortası.

Kemâl ile kemâl el-hâk kemâlidür kemâlinde / **Miyân-ı şems** ile zerre kurulmuş hayme pür-etnâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [miyân-ı şems,]

miyân-ı vahdet ü kesret [1] Çokluk ve birliğin arası, ortası.

Nice kerrât ile oldum mücerrib cümle ahvâli / **Miyân-ı vahdet ü kesret**den oldı bu kerâmetler (Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [miyân-ı vahdet ü kesret, -den]

miyân-ı yâr [1] Sevgilinin beli.

Murâdî vaşl-ı dildâra kaçan olur idi vâşıl / **Miyân-ı yâre** kollarını kılmasa kemer fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5). [miyân-ı yâre, -e]

miyân olmak [5] Ortada kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Miyân-ı mâ'-i ve't-tîn miyânında **miyân oldı** / Tağayyür kalmadı aşlâ hemân bir remz olupdur âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [miyân oldı, -dı]

miyân u 'arz u sema [1] Yer ve göğün arası, ortası.

Miyân u 'arz u semâ oldı emr-i zi'l-ihsân / Bu emr-i künde durur gerçi halk-ı kevn ü mekân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 1). [miyân u 'arz u semâ,]

mizan [3] Terazi, ölçü. II Hesap, kıyamet vakti.

Çünkü **mizân** dura hâzır fi-yevm / Bir sevâb olmadı kim câha yarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 4). [mizân,]

Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzân yine / İki cânibde tutar tarz ile **mizân** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [mizân,]

Cehd kıl tâ ola **mizânuñ** saķıl / Āhire ahvâlini endîşe kıl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 4). [mizânuñ, -uñ]

mizândan çıkmak [1] (Deyim) Ölçüden çıkmak. II Doğru yoldan ayrılmak.

Çıkmagil mizândan hergiz Murâdî zînhâr / Çün bilürsin nesne yok gayrı yoğ ile vardan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 5). [mizândan çıkmagil, -ma, -gıl]

mizân-ı 'aķla urmak [1] Akıl terazisine koymak, düşünüp tartmak.

Diñle Murâdî kavlımı **mizân-ı 'aķla ur** / Kendüñde iste arama hergiz yabanda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 5). [mizân-ı 'aķla ur,]

mizân-ı 'aķlı kırmak [1] Akıl terazisini kırmak. II İyi ve kötüyü akıl kullanarak anlamak.

Nîk ü bed ortalığını kılmak için imtiyâz / **Ķurđı** pes **mizân-ı 'aķlı** ara yirde tercemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 3). [mizân-ı 'aķlı kırdı, -dı]

mizân u şırâţ [1] Ahiret günü amellerin hesaplandığı ölçü ve cehennemın üzerine kurulu çok ince köprü.

Cennet u nâra muķırven vü każâ hayr u şere / Yevm-i mev'ûd ile **mizân u şırâţuñ** haķdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 4). [mizân u şırâţuñ, -un]

mi'mâr [1] İmar eden, bayındır hale getiren. II Allah.

Çerħ-i a'lâdan binâ-i cismümi kıldı yüce / Çün mu'ammer eyledi bildüm nedür **mi'mârumı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [mi'mârumı, -um, -ı]

mi'râc-ı külliyyet [1] Miracın, göğ'e yükseliş olayının tamamı.

'Urûc-ı muhtaşardan oldı çün **mi'râc-ı külliyyet** / Pür-ekmel oldı o kim kâmilîne virdi 'unvânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [mi'râc-ı külliyyet,]

mû [3] Kıl.

İtme kemlük hisâb ider çün Haķ / Bedenüñde zebân olur her **mû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [mû,]

Cür'a nûş oldum ezelden ta ebed gitmez ĥumâr / Dil açup nâmını zıkr eyler tenümde cümle **mû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3). [mû,]

Mû gibi inceldi cismüm şevķ-i zülfünden senüñ / Yâvî kıldum kendümi zerd oldı beñzüm hem çü gâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [mû,]

mû cihl yarmak [1] Kılı kırk yarmak. II Derinlemesine incelemek.

Mû-be-mû bir **mû cihl yaruben** olındı biĥâs / Hüsnini şerh itmediler kıldılar evlâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 2). [mû cihl yaruben, -uben]

mû-miyân [1] Beli kıl gibi denecek kadar ince olan, çok ince belli.

Ne 'ârum var ne nâmûsum ne 'âlemden ĥaberdârum / Ķamusın maĥv iden benden senüñ ol **mû-miyânuñdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 3). [mû-miyânuñdur, -uñ, -dur]

mu'âf olmak [1] Bağışlanmak.

Nefâd irmedi gelmedi kimseye bir ĥiţâb / **Mu'âf oldılar** cümleten fetĥ olındı çü bâb (Murâdî

Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [mu'âf oldılar, -dı, -lar]

mu'ahhar [1] *Sonraya kalmış, sonraki, ahîr.*

Mukaddem ger **mu'ahhardur** olupdur cân fidâ-yı
'ışk / Kemâl üzre kemâlî ibtidâ vü intihâ el-hak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2*).
[mu'ahhardur, -dur]

mu'allâ [8] *Yüce, âli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Ömr-i ebeddedür ol kim saña âşinâdur / Cân-ı
'azîzi anuñ her yirdedür **mu'allâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 4*). [mu'allâ,]

mu'allak [2] *1. Asılı kalmış, boşta duran.*

Nûr olsa n'ola kamu 'avâlim / Kındîl-i hüda durur
mu'allak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 3*).
[mu'allak,]

2. Sonuca bağlanmamış, sürüncemede kalmış.

Bu vücudum fülki seyr eyler **mu'allakdur** hevâ /
'Ayna almaz mevc urursa cümle deryâ zerrece
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 3*).
[mu'allakdur, -dur]

mu'allam [1] *Talim görmüş, talimli.*

Kamu öğrendi eyü yavuzını dünyânuñ / Gör
Murâdî gözün aç nice **mu'allamdur** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5*). [mu'allamdur, -dur]

mu'allet [2] *Eğitilmiş, yetiştirilmiş.*

Selâmet-i ezeliden müsellemez cânâ / 'Ulûm-ı
lem-yezeliden **mu'alletüz** cânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1*). [mu'alletüz, -üz]

Câhil olur mı Murâdî şu kim / 'Avn-ı Bârî ile
mu'alletdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 5*). [mu'alletdür, -dür]

mu'allim [1] *Öğretmen, hoca.*

Rumûz-ı evvelün ü ahîrini eyleyüp ta'lîm / Hudâ
baña **mu'allimdür** anuñ çün muntehâyam ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 2*).
[mu'allimdür, -dür]

mu'allim olmak [1] Öğretmen olmak.

Burka'-ı evvelle maḥcûb olmayan 'âlemlere / Añla
kim **oldı mu'allim** Haḵ ile tutan karar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 3*). [mu'allim oldı, -dı]

mu'âlele kılmak [1] *Davranmak, yapmak.*

Şüretde çün **mu'âlele kıldum** beyân ile / Terk
itmeyince şeklümü eşkalî bilmedüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 2*). [mu'âlele kıldum, -du, -m]

mu'ammâ [47] *1. Anlaşılması zor olan nükte.*

Gel aña Murâdî'nün kelâmın / Bir noktada gizli
biñ **mu'ammâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 5*).
[mu'ammâ,]

Semî' olalı güftârûñ **mu'ammâsını** feth itdüm /
Biz anı feth idince bir daḥı lafz-ı beyân söyler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2*).
[mu'ammâsını, -sı, -(n)ı]

Eşk-i ḥûn-âlûduma yârum **mu'ammâ** söylemiş /
Mevc urup baḥr-ı ḥaḵîki yedi deryâ söylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 1*). [mu'ammâ,]

Mu'ammâdur ki ma'nâsın bilmezler zevî'l-
ma'nâ / Murâdî'nün lisânından ki feyz eyler neler
feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5*).
[mu'ammâdur, -dur]

Murâdî'nün kelâmı fehmi olunmaz / **Mu'ammâda**
mu'ammâ oldı el-haḵ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 5*). [mu'ammâda, -da]

Tut Murâduñ sözünü câbü-k-i meydân olgıl / Bu
mu'ammâyı bilüp şâhib-i iz'ân olgıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 5*). [mu'ammâyı, -yı]

Mu'ammâ remzini bildi şu kim ders okıdı senden
/ Faḫilet şerḫini bilenler oldı fâzıl-ı efzâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 2*). [mu'ammâ,]

Murâduñ eger bilmez isen **mu'ammâların** / Özüñ
devşür imdi kimesneyle kılma cidâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 5*). [mu'ammâların, -lar, -ın]

Kemâlinde mükemmeldür şular kim içdi
şahbâdan / Haberden bî-haber oldı haber bilen
mu'ammâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1*). [mu'ammâdan, -dan]

Rumûz aḥvâlini şorma ḥazer kıl bilmeze hergiz /
Hisâb-ı ebcedi kim bilmedi bilmez **mu'ammâdan**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 2*).
[mu'ammâdan, -dan]

Mu'ammâdur mu'ammâdur bu bir maḥcûb-ı
ra'nâdur / Bunı fehmi eylemez hergiz Murâdî
geçmeyen serden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 5*). [mu'ammâdur, -dur]

Mu'ammâdur **mu'ammâdur** bu bir maḥcûb-ı
ra'nâdur / Bunı fehmi eylemez hergiz Murâdî
geçmeyen serden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 5*). [mu'ammâdur, -dur]

'Ömr-i bünyâdın 'imâret kılmağı bilmez şuver /
Ger **mu'ammâ** ister iseñ aña ma'nîdârdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4*). [mu'ammâ,]

Gel berü diñle Murâdî ne didi şimdi yine / Sende
inşâf idesin nice **mu'ammâdur** bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5*). [mu'ammâdur, -dur]

Diñler iseñ ger Murâdî'nün **mu'ammâ** sözlerin /
Olasın fehminde sen ḥayrân ḥayrân üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 5*). [mu'ammâ,]

Gelüp pîr-i ma'nâdan itdi su'âl / Didi n'ola hâl bu
mu'ammâsına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1416, Beyit 3). [mu'ammâsına, -sı, -(n)a]

Mu'ammâ bilmeyen bilmez nedür ma'nâ-yı
bismi'llâh / Bilen Raḥmânî erḥamdan Raḥîm oldı
ziyâ oldı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1488, Beyit 2).
[mu'ammâ,]

'Acebdür bu delâ'il kim delîl olur delâletle /
Berâhîn ile kâtı'dur **mu'ammâdan** mu'ammâyı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1490, Beyit 3).
[mu'ammâdan, -dan]

Olur çün münderic her dem gönül levhinde
hâletler / Zuhûr eyler **mu'ammâsı** berz-i eṭrâf-ı
ârâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1490, Beyit 2).
[mu'ammâsı, -sı]

'Acebdür bu delâ'il kim delîl olur delâletle /
Berâhîn ile kâtı'dur mu'ammâdan **mu'ammâyı**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1490, Beyit 3).
[mu'ammâyı, -(y)ı]

'Acebdür bu delâ'il kim delîl olur delâlâta /
Berâhîn ile kâtı'dur **mu'ammâdan** mu'ammâyı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1507, Beyit 3).
[mu'ammâdan, -dan]

Olur çün münderic ammâ gönül levhinde hâletler
/ Zuhûr eyler **mu'ammâsı** biraz eṭrâf-ı ârâyı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1507, Beyit 2).
[mu'ammâsı, -sı]

'Acebdür bu delâ'il kim delîl olur delâlâta /
Berâhîn ile kâtı'dur mu'ammâdan **mu'ammâyı**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1507, Beyit 3).
[mu'ammâyı, -(y)ı]

Tarîk-i 'ışka meyl itdüm okudum nice fetvâyı /
Tuyupdur ol fetâvîde nice dürlü **mu'ammâyı**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1508, Beyit 1).
[mu'ammâyı, -(y)ı]

2. Anlaşılmaz iş.

Tamâmın bildi dil çün kim **mu'ammâdan** taleb
kıldı / Hidâyet eyler iseñ sen anı iz'ân ider yâ Rab
(Murâdî Dîvânî, Gazel 148, Beyit 4).
[mu'ammâdan, -dan]

Çü ma'nî remzini fikr eyledüm bildüm
mu'ammâyı / Bu 'ilmi bilmek için virdi bir a'lâ
güher fırsat (Murâdî Dîvânî, Gazel 185, Beyit 4).
[mu'ammâyı, -(y)ı]

Mu'ammâdan haber bilmek dilerseñ ey cemâlî
hüb / Murâduñ diñle elfâzın hidâyetdür hidâyetdür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 291, Beyit 5).
[mu'ammâdan, -dan]

Rumûz-ı 'alleme'l-esmâ çü inşasında peydâdur /
Mu'ammâdan haber ey dil bu inşâda hüveydâdur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 292, Beyit 1).
[mu'ammâdan, -dan]

Murâdî sözlerüñ her biri bir dürlü **mu'ammâdur** /
Anı añlamayanlar dimesün iz'ânumuz vardur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 293, Beyit 5).
[mu'ammâdur, -dur]

Murâdî bu **mu'ammâdan** haber bilmek durur
düşvâr / Dutan ebkem zebânını kamu yirde
selâmetdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 299, Beyit 5).
[mu'ammâdan, -dan]

Murâdî sırr-ı ekberden ne hâlet eyledün taḥşîl /
Ḥalâyık bir **mu'ammâdur** 'ibredür 'ibret-i abşâr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 305, Beyit 5).
[mu'ammâdur, -dur]

Mu'ammâdur bu bir kenz-i ḥafîdür nükte-i
muṭlak / Murâdîñüñ kelâmın kim durur gelsün
iden tefsîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 5).
[mu'ammâdur, -dur]

Sem'e irse bî-hurûf ey merd-i dâñâ aṣl-ı ḥarf / Her
vaḳâyi' kim zuhûr eyler **mu'ammâsındadır**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 324, Beyit 4).
[mu'ammâsındadır, -sı, -n, -da, -dur]

Ben şanurdum fırsat için kıldı zâhir kâlibum /
Şimdi bildüm bu **mu'ammâdan** ki peydâ gösterür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 410, Beyit 3).
[mu'ammâdan, -dan]

Her neden nâzîr isem vechüñe a'lâ görünür /
Revnaḳuñ memleket-i dilde **mu'ammâ** görünür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 448, Beyit 1). [mu'ammâ,
]

Bilmek dileyen 'ışk tarîkinde **mu'ammâ** /
Cânımda benüm pes telef-i cân arasunlar (Murâdî
Dîvânî, Gazel 453, Beyit 3). [mu'ammâ,]

Gel aña Murâdîñüñ bu kavli **mu'ammâsın** / Levh
ü kalem ü inşâ peydâ neden olmışdur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 508, Beyit 5). [mu'ammâsın, -sı, -n
]

Pes andan şordum akrebdan **mu'ammânuñ**
rumûzından / Murâdîdur Murâd el-ḥaḳ yakîn oldı
beyân ansuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 583, Beyit 5).
[mu'ammânuñ, -nun]

Eserdür sırr-ı ekberden nazardur rûkn-i evvelden /
Mu'ammâdur başiretden beyân u dâstân olmaz
(Murâdî Dîvânî, Gazel 586, Beyit 2).
[mu'ammâdur, -dur]

İşini beñzedüp kâra görüpdür kâr ile kârın /
Mu'ammâ sırrını bilmiş hem 'allâm-ı zamân
olmuş (Murâdî Dîvânî, Gazel 617, Beyit 2).
[mu'ammâ,]

Mu'ammâdan haber olmuş 'ulûmı kılmış istiḥrâc
/ Ledünnî 'ilminüñ faḫlıyla yanında eser olmuş
(Murâdî Dîvânî, Gazel 618, Beyit 2).
[mu'ammâdan, -dan]

Ne deñlü kıldı istignâ **mu'ammâsını** hıfz idüp /
İdüp feth ol mu'ammâyı şalıñdı şanasın rakḳâş
(Murâdî Dîvânî, Gazel 644, Beyit 2).
[mu'ammâsını, -sı, -(n)ı]

Ne deñlü kıldı istignâ mu'ammâsını hıfz idüp /
İdüp feth ol **mu'ammâyı** şalıñdı şanasın rakḳâş
(Murâdî Dîvânî, Gazel 644, Beyit 2). [mu'ammâyı,
-yı]

Nedür bu sâcid ü mescüduñ añlarsañ
mu‘ammāsın / Seni devr-i zamân içinde ‘allâm-ı
zamân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit
3). [mu‘ammāsın, -sın]

Ğarîb vâkı‘ a ancak ‘acîb hadîse bu / Bilür iken
yine benden sorar **mu‘ammāsın** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1148, Beyit 4). [mu‘ammāsın, -sın]

Murâdînüñ vücûdında cihānuñ cānıdur zâhîr / Fe-
emmā n’eylesün ismi **mu‘ammādur** bu dünyāda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 5).
[mu‘ammādur, -dur]

Tahayyür kapladı cânı ne bilürdi tahayyürden / Ne
bilsün bildi bilmedi irişdi çün **mu‘ammāya**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 2).
[mu‘ammāya, -(y)a]

mu‘ammā eylemek [1] Doğrudan söylememek,
bilinmez hale getirmek, saklamak.

Ey Murâdî gel tefekkür eyle ma‘nā remzini / Şimdi
bu ma‘nāda gör nice **mu‘ammā eyledüm** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 911, Beyit 5). [mu‘ammā eyledüm, -
dü, -m]

mu‘ammā-i ledün [1] Gayb ilminin bilmecesi, gizliliği.

Murāduñ diñlegil kâlin sakın urğıl oñat ‘aqla /
Mu‘ammā-i ledün bilmek dilerseñ aña kâlümde
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 5). [mu‘ammā-
i ledün,]

mu‘ammā olmak [4] Bilmece olmak, bilinmeyen
olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Mu‘ammā oldu evvelde vücûd ile olup mevcûd /
Özini aşikârandan ‘ayân itdi nihân elfâz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 654, Beyit 2). [mu‘ammā oldu, -dı]

mu‘ammer [7] Ömür süren. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Binā-yı kaşır-ı ‘izzet eyledi şol merd-i muḳbil kîm
/ Binā-yı devleti bennā-yı devletle **mu‘ammerdür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 3).
[mu‘ammerdür, -dür]

mu‘ammer eylemek [3] Yaşatmak. II İmarlı hale
getirmek, bayındır etmek.

Maşnū‘ını şun‘ında bedī‘ eyledi ibdā‘ / **Eyledi**
vürüdünü vürüd ile **mu‘ammer** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 457, Beyit 3). [mu‘ammer eyledi, -di]

Necātum çün temennāda **mu‘ammer eylemiş**
kârin / Bu haysiyyetden almışdur ḥabîb ağzından
iḳrârın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1).
[mu‘ammer eylemiş, -miş]

Çerḥ-i a‘lādan binā-i cismümi kıldı yüce / Çün
mu‘ammer eyledi bildüm nedür mi‘mārumı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [mu‘ammer
eyledi, -di]

mu‘ammer itmek [1] Yaşatmak, uzun ömür nasip
etmek.

Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni /
Meremmet itdi vücûdum **mu‘ammer itdi** beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [mu‘ammer
itdi, -di]

mu‘ammer kılmak [1] Ömür, hayat vermek.

‘İmāret kıl **mu‘ammer kıl** kamu kârum müyesser
kıl / Baña ḥayrūñ muḳadder kıl kamu kârum
müyesser içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit
3). [mu‘ammer kıl,]

mu‘ammer olmak [3] Uzun ve mutlu bir hayat sürmek.

Mu‘ammer olsa bünyāduñ irerse kubbe-i çerḥe /
Tıbāk eṭbāka yüz tutma hebādur aḥırı elbet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [mu‘ammer
olsa, -sa]

Ve emmā‘l-‘umri min sîr ve lemā‘s-sîrri min-
‘umr / **Mu‘ammer oluben** dirseñ **mu‘ammer ol**
yüri sen de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4).
[mu‘ammer ol,]

Ve emmā‘l-‘umri min sîr ve lemā‘s-sîrri min-
‘umr / **Mu‘ammer oluben** dirseñ **mu‘ammer ol**
yüri sen de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4).
[mu‘ammer oluben, -uben]

mu‘anber [1] Güzel koku.

Haḳ budur cümle ṭarîḳ ehline rehberdür dil /
Nefḥa-i nūkhet-i dilberle **mu‘anberdür** dil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4).
[mu‘anberdür, -dür]

mu‘anber kılmak [1] Amberli olmak, güzel kokulu
olmak.

Mu‘anber kıldı zülfeynin yüzün bedr-i dücā kıldı
/ Terennüm ‘andelîb-i ḳudret itdi şavt-ı ra‘nādan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [mu‘anber
kıldı, -dı]

mu‘ārız [2] Karşı gelmek.

Murāda vech-i ḥaḳîḳî tecellîsi zâhîr / Kimsene aña
mu‘ārız degül bugün şey‘ā (Murâdî Dîvânı, Gazel
107, Beyit 5). [mu‘ārız,]

Fa‘ālsın işüñde yokdur saña **mu‘ārız** / Muḥtârsın
kamuda ey yüce pâdişāhum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 946, Beyit 2). [mu‘ārız,]

mu‘arrā [17] Arınmış, temizlenmiş. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beyyinatından **mu‘arrādur** müberrā sırları / Sırr-
ı esrā seyrin itmışdür velî ‘amye‘l-başar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [mu‘arrādur, -dur]

mu‘arrā kılmak [1] Arınmak.

Çü rüknin eyledi ḥukm ile erkān / **Mu‘arrā kıldı**
kendözin kemā-kān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1182,
Beyit 1). [mu‘arrā kıldı, -dı]

mu'arrā olmak [6] Arınmış olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müzekkī olup cümle elvānı mahv eyledi / **Mu'arrā olup** 'āriyyetden kamu şeyh u şāb (Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 3). [mu'arrā olup, -up]

mu'arref olmak [1] Bilinmek, tanınmak.

Bu vaz' u tarzımı gözle başiret ehli iseñ / **Mu'arref ol** müteşerri' gözet hākīmāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1388, Beyit 2). [mu'arref ol,]

mu'aṭṭal olmak [1] Birakılmış, battal olmak.

Benüm nef'üm duyaldan hāş ile 'ām / **Mu'aṭṭal oldu** eşyāda menāfi' (Murādī Dīvānı, Gazel 659, Beyit 2). [mu'aṭṭal oldu, -dı]

mu'aṭṭar [1] Ta'tir edilmiş, güzel kokulu, ıtırli.

Neşim-i lutf eser çün kim **mu'aṭṭardur** meşām-i dil / Aḳar mā-ı lezīzi feyṣ alup kand-i zülālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 996, Beyit 3). [mu'aṭṭardur, -dur]

mu'aṭṭar kılmak [1] Kokulandırmak, güzel kokuya bürümek.

Pes andan bād-ı lutf irdi **mu'aṭṭar kıldı** cān bağın / Fenā bulmamışam aṣlā cüvān-ı bī-ḳarār oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 864, Beyit 5). [mu'aṭṭar kıldı, -dı]

mu'āvenet [1] Yardım.

Mu'in olalı müsemmayı ismi rābıtdur / Baña **mu'āvenetüñ** her ḫaṭarda göstergil (Murādī Dīvānı, Gazel 830, Beyit 5). [mu'āvenetüñ, -üñ]

mu'āyin [1] Açıkça.

'İlm-i ezelde bunlar levḫ-i gōñülde meşṭur / Birisidür **mu'āyin** işbu cihāndur bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1210, Beyit 3). [mu'āyin,]

mu'ayyen [19] Belli, belirli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücüdum gülşeninde cānumdan şadā peydā / **Mu'ayyendür** mübeyyendür derūnumda nidā peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 1). [mu'ayyendür, -dür]

mu'ayyenāt [1] Eşya, erzak.

Muḡayyibātı kayurma **mu'ayyenāta** düriş / Dilā yelinde gezerseñ delıldür eseri (Murādī Dīvānı, Gazel 1546, Beyit 3). [mu'ayyenāta, -a]

mu'ayyen eylemek [1] Tayin edilmiş, belirlenmiş eylemek.

'Aynı için ḫaḳkını **eyler mu'ayyen** dā'imā / Ḳudreti bildürmek için ḳudret-i imādayuz (Murādī Dīvānı, Gazel 567, Beyit 4). [mu'ayyen eyler, -r]

mu'ayyen-i ezeli [1] Ezelden, çok eski zamandan belirlenmiş, kararlaştırılmış.

Mu'ayyen-i ezelidür celāl-ı şun'-ı ebed / Ḳalem nuḳūşını taşvīr için misāldedür (Murādī Dīvānı, Gazel 488, Beyit 3). [mu'ayyen-i ezelidür, -dür]

mu'ayyen olmak [6] Belli, belirli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ālem-i kesretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḫīd / Vaḫdetün oldu **mu'ayyen oldu** tāli' pes sa'id (Murādī Dīvānı, Gazel 241, Beyit 1). [mu'ayyen oldu, -dı]

mu'ayyeneṣt velikin ki zıdd-ı ust memāt [1] Bellidir ki ölüm onun zıddı değildir.

Te'ayyünī be-mu'ayyen ne-dāred ez-ḫālī / **Mu'ayyeneṣt velikin ki zıdd-ı ust memāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 216, Beyit 4). [mu'ayyeneṣt velikin ki zıdd-ı ust memāt,]

mu'azṣam [2] Büyük, kebir. II Hürmetli.

'Azīmi ulularuz şubḫ u şām her sā'at / Cemī'-i 'ālem içinde **mu'azṣamuz** cānā (Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 3). [mu'azṣamuz, -uz]

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yāri ta'zīm ideli nice **mu'azṣamdur** dil (Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 1). [mu'azṣamdur, -dur]

mu'azzez [3] Değerli, kıymetli, yüce.

'İzzet ile biz **mu'azzezlerdeniz** ey cān-ı men / Anuñ için rāhda devletle hem-pā olmuşuz (Murādī Dīvānı, Gazel 574, Beyit 2). [mu'azzezlerdeniz, -ler, -den, -üz]

Mu'azzezdür mükerrermdür şu kim ola rızāsında / Ki ehl-i ḫāl ile ne'yeler bilür misin ne ḫāl Allāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1327, Beyit 4). [mu'azzezdür, -dür]

'İzzetdedür **mu'azzez** virdi rızā çü ḫükme / Başın yire koyuben nāzır durur ḫitāba (Murādī Dīvānı, Gazel 1398, Beyit 2). [mu'azzez,]

mu'azzez olmak [1] Değer kazanmak, yücelmek.

Mu'azzez oldu dil yāruñ katında / Bi-ḫamdi'llāh ki tāli'dür müsā'id (Murādī Dīvānı, Gazel 267, Beyit 4). [mu'azzez oldu, -dı]

mubāḫ [1] İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.

Elüme ağzuma aldurma benüm maḫrūmāt / Baña her demde **mubāḫ** eyle müyesser yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 138, Beyit 4). [mubāḫ,]

mubāḫ olmak [1] Mübah olmak; dinî bakımdan yapılmasında sakınca olmamak.

Mā vü menden geçüp **mubāḫ oldu** / Pes dücāyı ziyāyı eyledi fark (Murādī Dīvānı, Gazel 712, Beyit 2). [mubāḫ oldu, -dı]

mubaşşar [5] Gözetleyen, bakan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qālīb-ı cisminde cismın maḥz-ı ḥikmet aḥlamış / Şol **mubaşşar** k'aḥlamış idrākini kerrāt ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1250, Beyit 3). [mubaşşar,]

mubaşşar olmak [1] Gözetleyen, bekleyen olmak.

Mubaşşar oldu şu kim 'ālem-i ḥayātında / Ne deñlü ola müdaḳḳıḳ açıla bürhānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1545, Beyit 3). [mubaşşar oldu, -dı]

mubaşşır [3] Gözetcilik yapan, gözetici, bakıcı, bekleyici.

Mubaşşır irdi kemāle kemālī līk başır / Başire menzil olur bī-başardadır eknāf (Murādī Dīvānı, Gazel 673, Beyit 2). [mubaşşır,]

Nazar oldu çü başardan bir **mubaşşırdur** dil / Ğā'ibī ḥāzır ü yoğı ide var ol nazarum (Murādī Dīvānı, Gazel 929, Beyit 3). [mubaşşırdur, -dur]

Mubaşşır eylemez hergiz başiret / Anuñ fermānı olur bış eger kem (Murādī Dīvānı, Gazel 964, Beyit 4). [mubaşşır,]

mubaşşır kılmak [1] Görünür kılmak, göstermek.

Murādīnūñ murādıdır hemān maḳşūdı ol şāhuñ / Bilür kim nūr-ı eclāsın **mubaşşır kılmaz** illā hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1209, Beyit 5). [mubaşşır kılmaz, -maz]

mū-be-mū [3] Inceden inceye.

Mū-be-mū şerhinde mevcūd-ı vücūd-ı lā-mesel / Şol mūmessil kim tūlū'ın bilmeyen mehcūrdur (Murādī Dīvānı, Gazel 330, Beyit 4). [mū-be-mū,]

Şerhini 'āşıklarūñ şerḥ idemez 'allāmeler / Yazamazlar **mū-be-mū** küttāb-ı devrān eglenür (Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 4). [mū-be-mū,]

Mū-be-mū bir mū cihl yaruben olındı biḥās / Hūsnini şerḥ itmediler kaldılar evlā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1253, Beyit 2). [mū-be-mū,]

mucib [1] İcābet eden, kabul eden. II Esmā-i ḥüsnādan.

Ey Murādī neş'e-i kübrāda bulduñ 'ālemi / Her du'ā kim eyleseñ maḳbūl ider çün ol **mucib** (Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 5). [mucib,]

mucibün muḥsinün mimmen da'āhu [1] Ona dua edene icabet edendir, ihsan edendir.

İlāhun vāḥidün Rabbun 'aẓimün / **Mucibün muḥsinün mimmen da'āhu** (Murādī Dīvānı, Gazel 1433, Beyit 5). [mucibün muḥsinün mimmen da'āhu,]

mu'ciz-āsā [1] Mucize gibi.

Ey Murādī sözlerūñ ḥaḳdur senūñ hem ḥaḳ budur / **Mu'ciz-āsādur** kelāmuñ mürdeler iḥyā olur

(Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 5). [mu'ciz-āsādur, -dur]

mu'cizāt [1] Mucizeler.

Mu'cizātından ḥabībūñ buldı bulduğın Murād / Anuñ içün yanına cehhāl gelmez bīm ider (Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 5). [mu'cizātından, -ın, -dan]

mu'cize olmak [1] Olağanüstü şeyler olması.

Çün ezel yazdı ena'llāh āyetin şaḳḳu'l-ḳalem / **Mu'cize olsa** Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer (Murādī Dīvānı, Gazel 364, Beyit 4). [mu'cize olsa, -sa]

mu'ciz-i 'isā [2] Hz. İsa'nın mucizesi.

Mürdeye cān-baḥş olanlar ḳīl u ḳāl itmez ḳabūl / **Mu'ciz-i 'isāda** anlar mürde-i iḥyādudur (Murādī Dīvānı, Gazel 367, Beyit 3). [mu'ciz-i 'isāda, -da]

Çerḥ-i mīnādur mekān-ı rūḥ pes 'ulyādudur / 'Āleme baḥş-ı ḥayātı **mu'ciz-i 'isādudur** (Murādī Dīvānı, Gazel 368, Beyit 1). [mu'ciz-i 'isādudur, -da, -dur]

mu'ciz-i rūḥ-ı resūlü'llāh [1] Resulullah'ın ruhunun, canının mucizesi.

Bizüm her kārumuz fetḥinde biz Allāha yüz tıtduḳ / Dem-ā-dem **mu'ciz-i rūḥ-ı Resūlü'llāha** yüz tıtduḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 681, Beyit 1). [mu'ciz-i rūḥ-ı resūlü'llāha, -a]

mu'ciz olmak [1] Mucize, hayrette bırakan olmak.

Mürde iḥyā eylemek **mu'ciz olur** 'isā içün / Tāñrı çün anuñ gibi her laḥza cān olmaḳdadur (Murādī Dīvānı, Gazel 381, Beyit 3). [mu'ciz olur, -ur]

mudaḳḳıḳ [4] Dikkatli, ölçülü ve ince düşünen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Saña bir söz diyem gūş eyle ḡāyet yaḥşı iz'āndur / Elā ey 'arīf ü 'āḳıl **mudaḳḳıḳseñ** berü gelgil (Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 4). [mudaḳḳıḳseñ, -se, -n]

mudaḳḳıḳ olmak [1] Dikkatli, ölçülü ve ince düşünen olmak.

Mubaşşar oldu şu kim 'ālem-i ḥayātında / Ne deñlü ola mudaḳḳıḳ açıla bürhānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1545, Beyit 3). [mudaḳḳıḳ ola, -a]

mufahḥam [3] Yüce, kerem sahibi, üstün, itibarlı.

Oldı Murādī efḥam 'ışḳ iledür **mufahḥam** / Gel iste nūr-ı a'zam a'zamdadur mu'allā (Murādī Dīvānı, Gazel 106, Beyit 5). [mufahḥam,]

Ya nice itmeyevüz faḥr ey ḥabīb-i cihān / Ḥudā-yı ḥādımı ḡayre **mufahḥamuz** cānā (Murādī Dīvānı, Gazel 109, Beyit 4). [mufahḥamuz, -uz]

Her demde Murâdîdür pes oldı murâdîdur / Her
ism bir adıdur gâyetde **mufahhâmdur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 505, Beyit 5). [mufahhâmdur, -dur
]

mufaşşal eylemek [1] *Tafsilatlı, uzun
uzadıya anlatmak.*

Şerâ'itinde durur lîk ittîşâl-i vücûd / **Mufaşşal
eyledi** tafşîlî ism-i lâ-yû'ad (Murâdî Dîvânı, Gazel
261, Beyit 3). [mufaşşal eyledi, -di]

muğayyebât-ı ezel [1] *Ezelden, çok önceden
var olan gizli, görünmez şeyler.*

Selâmün kavıl nedür cennet-i mu'allâda /
Muğayyebât-ı ezeldür yine bunda mirsâd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4).
[muğayyebât-ı ezeldür, -dür]

muğayyebât-ı vücûd [1] *Varlığı gizli, görünmeyen.*

Me'ânî ile 'alâ'im vücûdî zâhirdür / **Muğayyebât-
ı vücûd** üzredür vücûd-ârây (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1542, Beyit 2). [muğayyebât-ı vücûd,]

muğayyibât [1] *Gizli, görünmez şeyler.*

Muğayyibâtı kayurma mu'ayyenâta düriş / Dilâ
yelinde gezerseñ delîldür eseri (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1546, Beyit 3). [muğayyibâtı, -ı]

muğtenim olmak [1] *Bereketlenmek,
rahmetlenmek.*

Muğtenim olalı na'mân ile dil-şûrîdesi / Kânî'
olmaz aña pes ister ol a'lâ yine (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1228, Beyit 3). [muğtenim olalı, -alı]

muḥaddisân [1] *Hadis âlimleri.*

Muḥaddisânı vücûda haber virür çü vücûd /
Haber virürse bedî'a nidâyı n'eyler dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 829, Beyit 2). [muḥaddisânı, -ı]

muḥaddisân-ı 'ukûl [1] *Hadis âlimlerinin akılları.*

Nedür bu kudret ü kadrün ki kaṭredür taḳdîr /
Muḥaddisân-ı 'ukûl eylemişdür anda cedel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4).
[muḥaddisân-ı 'ukûl,]

muḥaḳḳaḳ [25] *Doğruluğu, gerçekliği kesin
olarak bilinen, gerçekliği kesinleşmiş. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemâlün bir nazar seyr eyleyen ey şâh-ı 'uşşâkân
/ **Muḥaḳḳaḳdur** kılur dünyâdan ü 'ukbâdan
istignâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 2).
[muḥaḳḳaḳdur, -dur]

muḥaḳḳaḳ revzeni [1] *Hakikat penceresi.*

Bu etvâr ile âsârün hicâbın râfî' ol her dem /
Muḥaḳḳaḳ revzeninden gel cemâl-i yâri seyr
eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2).
[muḥaḳḳaḳ revzeninden, -n, -den]

muḥaḳḳîḳ [6] *Tahkik eden. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı*

*taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḥaḳḳîḳ 'âlîme şordum ne ḥikmetdür bu mâfihâ
/ Ki ḥaḳḳânî kelâmuñdan bula dil ḥâlet-i ebrâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 4). [muḥaḳḳîḳ,]

muḥaḳḳîḳ-i ezelî [2] *Ezelden beri tahkik edici, gerçeği
araştırmacı.*

Muḥaḳḳîḳ-i ezeliden iştîmişem haberi / Didi ki
sırr-ı nihânun kâmu beyâna deger (Murâdî Dîvânı,
Gazel 490, Beyit 2). [muḥaḳḳîḳ-i ezeliden, -den]

Ne varsa ma'rîfetüm mübtelâyadur ma'rûf /
Muḥaḳḳîḳ-i ezelîdür fûnûnuma 'arrâf (Murâdî
Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [muḥaḳḳîḳ-i ezelîdür,
-dür]

muḥâl [5] *Gerçekleşmesi mümkün olmayan,
imkânsız, olamaz.*

Dünyâ tolarısa Nûh ile zabt eylemek **muḥâl** /
Keşti-misâl 'aceb ulu deryâdadur gönül (Murâdî
Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [muḥâl,]

Ṭayr ider iki cenâh ile fu'ad / Yirine irmek anuñ
kimse **muḥâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 3).
[muḥâl,]

Râhı buldum râh ile yoldan 'udül itmek **muḥâl** /
Reh-nümâ oldu baña râhumda çün kim rehberüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 2). [muḥâl,]

Ḥâl-i istîgrâkı 'âşıklar ne ḥâl añlar bu gün / Yâr-i
bî-hemtâdan ayrılmak **muḥâl** añlar bu gün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [muḥâl,]

II Açık, belirgin olmayan; gözle görülemeyen.

Saṇadur ḥamd ü minnet her zamân ey kâdir-i dānâ
/ Senün 'âşıkıların ister seni ammâ **muḥâlsin** sen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 4). [muḥâlsin,
-sin]

muḥâl-ender muḥâl [3] *Asla mümkün olmama.*

Ṭarzını efkâra almakdûr **muḥâl-ender muḥâl** /
Kıl nazar güftâra kılma kim igen ra'nâ olur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2). [muḥâl-
ender muḥâl,]

İsmüne ben eylerem cānâ yemîn-ender yemîn /
Dilde gayrinün ḥayâlidür **muḥâl-ender muḥâl**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3). [muḥâl-
ender muḥâl,]

Kimsene bu remzi bilmekte **muḥâl-ender muḥâl**
/ Pes bunuñ şerḥin meger kim şerḥ-i bürhânım kıla
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 2). [muḥâl-
ender muḥâl,]

muḥâl kılmak [1] *Olmayacak, olmaz.*

Çü zâtından habîr olmağı **kılmışdur muḥâl** Allâh
/ Velîkin herkese ḥâlince virmiş bir ḥayâl Allâh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 1). [muḥâl
kılmışdur, -mış, -dur]

muḥâl olmak [2] *Olması, gerçekleşmesi, yapılması
mümkün olmayan, imkânsız.*

Muḥāl olmaz mecāl olmaz ki ger kesdün 'ılaḳeyin / Duriş cehd eyle 'aynünden açıla tā ḥicābeyin (Murādî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 1). [muḥāl olmaz, -maz]

Muḥāl olmaya lutfuñdan senün ey kâdir-i bînâ / Saña dâ'im muḥib olanı kılsañ 'ilm ile dānâ (Murādî Dîvânı, Kit'a 32, Beyit 1). [muḥāl olmaya, -ma, -(y)a]

muḥālîf [1] Aykırı, farklı görüşte olan.

Muktezâ-yı evvelîn ü âhirîn / Biri birine **muḥālîfdür** hemîn (Murādî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 4). [muḥālîfdür, -dür]

muḥalled-i fi'n-nār olmak [1] Ateşte sürekli olmak.

Niceler bunda rāhı gün kıldı / **Oldılar** pes **muḥalled-i fi'n-nār** (Murādî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 6). [muḥalled-i fi'n-nār oldılar, -dı, -lar]

Muḥammed [7] İslam dininin Peygamberi Hazreti Muhammed Mustafa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sür pâyına Murādî yüzünü **Muḥammedün** / Sensin anı bilen viren oldur seni aña (Murādî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 5). [muḥammedün, -ün]

Muḥammed ḥabîb-i ḥaḳ [1] Allah'ın sevgilisi Muhammed.

Her dem emînüm oldı **Muḥammed ḥabîb-i Ḥaḳ** / Oldur anuñla her dem iden bizi âşinâ (Murādî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 3). [muḥammed ḥabîb-i ḥaḳ,]

muḥammer [3] Tahmîr olunmuş, yoğurulmuş.

Revânı cân ile kıldum didüm cāna **muḥammer** ben / Didî kim faẓl-ı pür-âsar-ı zâtı bî-ḥaber göster (Murādî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 2). [muḥammer,]

Ezelden cism-i ḥākūm āb-ı 'ışk ile **muḥammerdür** / Anuñ çün mihr ü mehden iki 'âlemde münevverdür (Murādî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 1). [muḥammerdür, -dür]

Sırr-ı esrâr-ı İlâhî ile hem-serdür dil / Āb-ı şevk âteş-i derd ile **muḥammerdür** dil (Murādî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [muḥammerdür, -dür]

muḥammer itmek [1] Yoğurmak.

Vücüdüm oldı benüm şanma āb ile tahmîr / Kelām-ı lutf ile yārüm **muḥammer itdi** beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 2). [muḥammer itdi, -di]

muḥammer kılmak [1] Yoğurmak, yoğurulmuş olmak.

Kālîbum **kıldı muḥammer** çün ezel tedbîr ile / Anuñ için oldı bu tedbîrümüz taḳdîr ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 1). [muḥammer kıldı, -dı]

muḥammer olmak [7] Yoğurulmak. II Daima maruz kaldığı bir şeye göre şekillenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥabbetle çü ten **oldı muḥammer** / Ḥakîm-i kâr-dānumdur maḥabbet (Murādî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 8). [muḥammer oldı, -dı]

muḥarreḳ [1] Tahrik edilmiş, hareket ettirilmiş.

Muḥarreki müteḥarrikdedür kemāl-i 'acîb / Muḥarrir olmasa olmazdı bu misāl evẓaḥ (Murādî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 4). [muḥarreki, -i]

muḥarrîk [2] Tahrik edici, eden, hareket ettiren.

Ben **muḥarrîk** fi'lini şandum muḥarrîk fi'lidür / İmtiyâz itdüm ikisinden çü açdum perr ü bāl (Murādî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [muḥarrîk,]

Ben muḥarrîk fi'lini şandum **muḥarrîk** fi'lidür / İmtiyâz itdüm ikisinden çü açdum perr ü bāl (Murādî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2). [muḥarrîk,]

muḥarrir [1] Yazar.

Muḥarreki müteḥarrikdedür kemāl-i 'acîb / **Muḥarrir** olmasa olmazdı bu misāl evẓaḥ (Murādî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 4). [muḥarrir,]

muḥasebe kılmak [1] Mali hesapları deftere tutmak.

Biz **kılmışuz muḥasebe** evvelden âhire / Defter tutup ḥisābuma yüz tutmuşam yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 2). [muḥasebe kılmışuz, -mış, -uz]

muḥāşemet [1] Düşmanlık.

Muḥāşemetde ne var sendedür çü ḥüsn-i ezel / Cenāna rāḡib olup yâ nedür bu tûl-ı emel (Murādî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [muḥāşemetde, -de]

muḥāsib olmak [1] Hesap eden, hesap işi ile uğraşan olmak.

'Arz-ı defter eylese bir bir ḥaber virdüğünü / Anı **olmuşdur muḥāsib** nice yevm ü ay u yıl (Murādî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 3). [muḥāsib olmuşdur, -miş, -dur]

muḥayyer [2] Kendi iradesi ile seçme, seçebilme.

Çü terk-i in ü ān kıldum zamānumdur **muḥayyer** pes / Zamānum bî-zamān itdüm baña olmaz zamān ansuz (Murādî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 2). [muḥayyer,]

Rāh-ı ḥaḳîkatinde bel bağladum **muḥayyer** / Her yirde ḡayrı nāmı söylemesün lisānum (Murādî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4). [muḥayyer,]

muḥayyer olmak [1] Seçilmiş olmak.

Bilmedüm bildüm velîkin eyledi i'zâzını / Andan **olmuşsun muḥayyer** añladum çün rāzını (Murādî

Dîvânî, Müfret 5, Beyit 1). [muhayyer olmuşsun, -miş, -sun]

muhayyer kılmak [1] Şaşkınlığa düşürmek.

Muhayyer kılındı bu yirde Murâdî yine / Didî sır meyiyle bilürsün bu esrârûnı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1572, Beyit 5*). [*muhayyer kılındı, -ın, -dı*]

muhib [7] Seven, dost. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İlâhumdur baña 'Alîm vedûdumdur **muhibbüm** pes / Habîbümdür baña maḥbûb başîrûmdür beni bînâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 2*). [*muhibbüm, -üm*]

muhibb-i ḥubb-ı ezel [1] Ezelden sevgi besleyen dost.

Muhibb-i ḥubb-ı ezeldür olan cemâle ḥarîş / Habîb-i milket-i dildür olan kemâle ḥarîş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 645, Beyit 1*). [*muhibb-i ḥubb-ı ezeldür, -dür*]

muhibb-i nâm-ı pāk-ı aḥmed-i levlāk [1] "Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım" kudsî hadisinin mazharı Hz. Ahmed'in temiz ismini seven kişi.

Ey Murâdî olmasaḥ v'Allâhî olmazdı cihân / Çün **muhibb-i nâm-ı pāk-ı Aḥmed-i levlâkiyüz** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 570, Beyit 5*). [*muhibb-i nâm-ı pāk-ı aḥmed-i levlâkiyüz, -i, -(y)üz*]

muhibb-i şadık [1] İçten bağlılığı olan dost.

Cenâb-ı ḥazrete ülfet bizi çün kim ḥalîl itdi / **Muhibb-i şadıkum** gördüm ḥabîbüm iki yanumda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1310, Beyit 2*). [*muhibb-i şadıkum, -um*]

muhibb itmek [1] Muhabbet sahibi, sevgi beslemek.

Pākı **muhibb ider** daḥı pākı sever özi / Billâhî gör ne ḥüb durur bu şafâ-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânî, Gazel 702, Beyit 4*). [*muhibb ider, -er*]

muhibb olmak [7] Âşık, seven olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥarîm-i Ka'be-i küyuḥda 'âşıkân u ḥüccâc / Şu kim **muhibb ola** 'ışkuḥda ol durur behḥâc (*Murâdî Dîvânî, Gazel 223, Beyit 1*). [*muhibb ola, -a*]

muhibbü'l-vaḳt [6] Vaktin, zamanın dostu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Avâlîm gerçi seyrânüm ḥabîbümdür **muhibbü'l-vaḳt** / Ḥuḫûra çekdi iz'ânüm ḥabîbümdür muhibbü'l-vaḳt (*Murâdî Dîvânî, Gazel 187, Beyit 1*). [*muhibbü'l-vaḳt,]*

muḥîl [1] İhale eden, havale eden.

Rûy-ı müvecceḥûñ ne ḥatâ eylemiş 'aceb / Râz-ı derûn derûnına ḥucbındadır **muḥîl** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 824, Beyit 2*). [*muḥîl,]*

muḥîṭ [3] İhata eden, bir şeyin etrafını alan, kuşatan.

Muḳaddimâtı bilürseñ muḳaddimât ile gör / Eger **muḥîṭ** iseñ ol ebr-i ḥuşke yağmur şac (*Murâdî Dîvânî, Gazel 224, Beyit 3*). [*muḥîṭ,]*

Müntezirdür âb-ı luṭfî çün levâmî'dür **muḥîṭ** / İrdi çün ḥavz-ı vücûda mâ'adâya neşr ider (*Murâdî Dîvânî, Gazel 345, Beyit 3*). [*muḥîṭ,]*

Muḥîṭ çünki enel-Ḥaḳda yazdı er-Raḥmân / Raḥîm ismini bildürdi luṭf ile mennân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1147, Beyit 1*). [*muḥîṭ,]*

muḥîṭ eylemek [1] İhata etmek, sarmak, kapsamak.

Çü 'aḳl-ı sebûk-bâr olupdur muḥîṭ-i 'ulûm / **Muḥîṭ eyledi** çäre oldı mine'l-'âlemîn (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1155, Beyit 3*). [*muḥîṭ eyledi, -di*]

muḥîṭ-i 'âlem-i ḡayret olmak [1] Çabalama, çalışma dünyasını kuşatmak, içine almak. II Dünyaya sahip olmak.

Muḥîṭ-i 'âlem-i ḡayret olan yokdur bu 'âlemde / Meger şol kimse olmuşdur ferâḡat kıla na'mâdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 992, Beyit 4*). [*muḥîṭ-i 'âlem-i ḡayret olan, -an*]

muḥîṭ-i 'âm [1] Yılları kaplayan.

Eylemiş bir ḥâne anda kim **muḥîṭ-i 'âmdur** / Kaplamışdur kün feḳânı nitekim bir mâ'tî tās (*Murâdî Dîvânî, Gazel 613, Beyit 2*). [*muḥîṭ-i 'âmdur, -dur*]

muḥîṭ-i âyet-i kıdem-i ḥamî şer'-i müstakîm [1] Müstakim şeriatı himaye eden geçmiş ayetleri de kuşatmıştır.

Muḥîṭ-i âyet-i kıdem-i ḥamî şer'-i müstakîm / Nakîl-i menzil-i ḳavîm şâh-ı gürûḥ-ı atḳiyâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 100, Beyit 3*). [*muḥîṭ-i âyet-i kıdem-i ḥamî şer'-i müstakîm,]*

muḥîṭ-i baḫr-ı bi-pâyân [1] Sonsuz denizi ihata eden, kuşatan.

Egerçi çevre yanumda **muḥîṭ-i baḫr-ı bi-pâyân** / Bulınmaz ḥadd ü pâyânüm baña ḳavîl ü maḳâl irmez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 588, Beyit 3*). [*muḥîṭ-i baḫr-ı bi-pâyân,]*

muḥîṭ-i bî-nihâyet [1] Sonu olmayan kuşatma, çevreleme.

Muḳarreb meclisin gördüm ne mir'âtı ne ḥôd ḡayrı / **Muḥîṭ-i bî-nihâyetdür** nihân olmadı dîdârûñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 4*). [*muḥîṭ-i bî-nihâyetdür, -dür*]

muḥîṭ-i çâr-ender çâr olmak [1] Dört bir yanı kuşatıcı, çevreleyici olmak.

Muḥîṭ-i çâr-ender çâr olandur / Vücûdün ḥatânî misle'l-ḥamâ'il (*Murâdî Dîvânî, Gazel 843, Beyit 3*). [*muḥîṭ-i çâr-ender çâr olandur, -an, -dur*]

muḥîṭ-i ḡarḳa-i nûr olmak [1] Nurla dolup çevrelenmiş olmak.

Muḥīṭ-i ğarḳa-i nūr olalı bu resm-i fu'ād / Cihān sūd u ziyānından oldu ol āzād (*Murādī Dīvānı, Gazel 263, Beyit 1*). [*muḥīṭ-i ğarḳa-i nūr olalı, -alı*]

muḥīṭ-i ğayb u 'ayn olmak [1] *Görünen ve görünmeyeni ihāta eden, çeviren olmak.*

Lāmi 'ū'l-envār olup **oldı muḥīṭ-i ğayb u 'ayn** / Ğaybını 'ayn eyleyüp 'aynında ğaybı mutlakā (*Murādī Dīvānı, Gazel 16, Beyit 2*). [*muḥīṭ-i ğayb u 'ayn oldu, -dı*]

muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳi' [1] *Hālbuki o, ellerinde bulunan Tevrat'ı tasdik eden hak bir Kitap'tır (2/Bakara 91; 6/Enam 66; 8/Enfal 32; 22/Hac 6, 62; 24/Nur 25; 31/Lokman 30; 32/Secde 30; 34/Sebe 6; 35/Fatır 31; 7/Muhammed 2) ayetini ihata etmek, kapsamak.*

Muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳi' sığar gerçi bu idrāke / Velîkin sığmadı hergiz bu hōd olmuştur elinden (*Murādī Dīvānı, Gazel 988, Beyit 3*). [*muḥīṭ-i mā-hüve'l-vāḳi',*]

muḥīṭ-i nār ü cennet [1] *Cennet ve cehennemi içine alan, kapsayan.*

Açıldıkça cenāheynüm **muḥīṭ-i nār ü cennetdür** / Birisi vaşf-ı kālūmdür biri mevşūf-ı hālūmde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 2*). [*muḥīṭ-i nār ü cennetdür, -dür*]

muḥīṭ-i 'ulūm olmak [1] *İlimlerle dolu olmak.*

Çü 'aḳl-ı sebük-bār **olupdur muḥīṭ-i 'ulūm** / Muḥīṭ eyledi çāre oldu mine'l-'ālemīn (*Murādī Dīvānı, Gazel 1155, Beyit 3*). [*muḥīṭ-i 'ulūm olupdur, -up, -dur*]

muḥīṭ-i vaḥdet [1] *Birliği, vahdeti kuşatan, saran.*

Cisr-i şer'iden gelüp geldük **muḥīṭ-i vaḥdete** / Ğaşınayuz anda bu fenn içre ra'nā olmuştuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 574, Beyit 3*). [*muḥīṭ-i vaḥdete, -e*]

muḥīṭ-nümā [1] *İhata eden, çeviren, kuşatani gösteren.*

Kıldum çü āb-gīne-i cismümi āyine / Pes soñra aḳladum ki **muḥīṭ-nümā** nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 468, Beyit 4*). [*muḥīṭ-nümā,*]

muḥīṭ olmak [20] *Kuşatmak, çepeçevre sarmak.*

Zāt-ı kadīmi gerçi **olmaz muḥīṭ** hādis / Sırr ile sırta ḥākim ḥūkmindedür çü imzā (*Murādī Dīvānı, Gazel 106, Beyit 4*). [*muḥīṭ olmaz, -maz*]

Ser-ā-tā-pā **muḥīṭ oldu** vücūdum havzı ābına / Olupdur meşreb-i şāfi içre andan kamu millet (*Murādī Dīvānı, Gazel 184, Beyit 4*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Olmadı iḥsānına hiç nihāyet anuñ / Hergiz **olmaz muḥīṭ** anı bu zann-ı fu'ād (*Murādī Dīvānı, Gazel 258, Beyit 4*). [*muḥīṭ olmaz, -ı, -maz*]

Baḥr-ı 'ışḳa talmışam 'ālemleri **oldum muḥīṭ** / Nitekim māh-ı cihānı āb içinde seyr ider (*Murādī Dīvānı, Gazel 387, Beyit 2*). [*muḥīṭ oldum, -du, -m*]

Mihr u kamer envārı dünyāyı **muḥīṭ oldu** / Bu kudret ü bu azvā peydā neden olmuştur (*Murādī Dīvānı, Gazel 508, Beyit 2*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Muḥīṭ oldu yem-i kudret ihāta kıldı ser-tā-pā / O deryā ortasında bir melek-şüret püser buldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 860, Beyit 2*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Levn ile rengi koyup cümleyi dil **oldı muḥīṭ** / Ey Murādī beni gör kim nice mu'tād oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 923, Beyit 5*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Merkez-i 'ayn-ı vaḥdete oldu Murādī dā'ire / Anı **muḥīṭ olmayup** cümlesi çekdiler elem (*Murādī Dīvānı, Gazel 952, Beyit 5*). [*muḥīṭ olmayup, -ma, -(y)up*]

'İnāyātuñ dirēg itme mu'tin olgıl 'ināyetden / Şu deñlü aḳlamak var kim **muḥīṭ olam** dirāyetden (*Murādī Dīvānı, Gazel 981, Beyit 1*). [*muḥīṭ olam, --am*]

Çü rāzum sırrını bildi 'ayān-ı bī-'ayān oldu / 'İyānını **muḥīṭ oldu** nihān oldu 'ayāniden (*Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 4*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Muḥīṭ olmuştur ol deryā o şehri dil-küşāyı pes / İhāta eylemiş bir sūr anı şāhā cemāliden (*Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 3*). [*muḥīṭ olmuştur, -mış, -dur*]

Beni āşūfte kılmışdur velī cām-ı şafā-baḥşum / **Muḥīṭ oldu** cihānı ni'metüm anuñ 'atāsından (*Murādī Dīvānı, Gazel 1009, Beyit 4*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Hiçāb-ı ğayret-i kübrā **muḥīṭ olmasa** dünyāyı / Qarar itmez mi cān ü ten nişāndur cān ü ten tenden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1024, Beyit 3*). [*muḥīṭ olmasa, -ma, -sa*]

Selsebil ırmağınun yanında hūr **olmuş muḥīṭ** / Bir tarafda söyleşür ğılman u ğufrān āyetin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1094, Beyit 2*). [*muḥīṭ olmuş, -mış*]

Muḥīṭ oldu taḥayyürle bu aḳlum n'eyleyem bilmem / Yine dil zevrakı pāyānsuz düşdi bir 'ummāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1303, Beyit 4*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Muḥīṭ oldu yem-i kudret telātümde telātümde / Hevā terkin kılup fülk-i gönül deryāda tutdı rāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 4*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Baḥr-ı 'ışḳuñ mevcine pāyān olmaz bilmiş ol / İbtidā-yı mevcdür cismüñ **muḥīṭ olan** velī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1462, Beyit 4*). [*muḥīṭ olan, -an*]

Nice teşḫiṣ ide yārūñ cemāl-i bā-kemālinden / **Muḥīṭ oldu** ziyā-ı vech o kim envāra yüz tutdı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1502, Beyit 3*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

Nükheth-i yāri getürdi yine bād-ı şehri / Cümle āfākı **muḥīṭ oldu** o büyük eseri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1512, Beyit 1*). [*muḥīṭ oldu, -dı*]

II Bir konuyu derinlemesine anlamak.

Geldi Murādī evvel oldı marādı sâni / Her kim **muḥṭ olursa** kâdir durur cevâba (Murādī Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [muḥṭ olursa, -ur, -sa]

muḥṭun ‘âlimün ve’l-‘ilmü minhu [1] Her şeyi kuşatan, âlim ve ilim kendisinden olan.

Muḥṭun ‘âlimün ve’l-‘ilmü minhu / Fe-ḥalaḳa ḥālîku mimmen terāhu (Murādī Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 4). [muḥṭun ‘âlimün ve’l-‘ilmü minhu,]

muḥkem [10] Sağlam, dayanıklı.

‘İşk-ı ḥabîb-i dilsüz kâr itdi cāna **muḥkem** / Hem-dem baña cihānda bî-çāre var mı yâ Rab (Murādī Dîvânı, Gazel 150, Beyit 3). [muḥkem,]

Dā’im yûri gözle Ḥaḳ rızāsın / **Muḥkemce** bu işde eyle kuvvet (Murādī Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [muḥkemce, -ce]

Açılmış ravza-i dildār dirilmiş cümle ‘aşıklar / Murādī ‘ayn-ı ‘aşık girmesün **muḥkem** yaşağum var (Murādī Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [muḥkem,]

Sensin mürîd-i şādîk ey server-i ‘avālim / Bildüm ki ey Murādī **muḥkem** şadākatüñ var (Murādī Dîvânı, Gazel 502, Beyit 5). [muḥkem,]

Eyledüm ma’nāda **muḥkem** ictihād ey zū-fünün / Pes küşād itdüm çü urdum ma’rifet gencine el (Murādī Dîvânı, Gazel 755, Beyit 4). [muḥkem, -n]

Seni çok imtiḥān eyler talebde şādîk ol **muḥkem** / Şakın ḡayra nazar kılma temennā kıl lîḳāsından (Murādī Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [muḥkem,]

İşit kelām-ı Murādī ziyān kılmayasın / Kuşan miyānuña **muḥkem** maḥabbetin kemerin (Murādī Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [muḥkem,]

Tā’allûḳ-ı ezelîden ebed durur ḥāşıl / Ki mebde’ oldı ebedle başıldı **muḥkem** pây (Murādī Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 4). [muḥkem,]

Murādī kabza-i ḳudretdedür çü ḳavs-i ḳazā / Turur mı sehm-i ḳader çün çekilse **muḥkem** yâ (Murādī Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [muḥkem,]

II Oldukça, çok.

‘İşkumı bileli ol meh baña **muḥkem** acıdı / Didi kim nâz u ḡinā vech-i ḥisāna yaraşur (Murādī Dîvânı, Gazel 419, Beyit 4). [muḥkem,]

muḥkem eylemek [1] Sağlamlaştırmak.

Eyle muḥkem gōñül ḥişārın ey yâr / Bulmasun yol aña bu nefis-i ‘adū (Murādī Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [muḥkem eyle,]

muḥkem itmek [1] Sabit etmek, sağlamlaştırmak.

Muḥkem itmiş ‘ahdini anda vefāsın gözledi / Sābitü’l-ḳavl oldı eyleyüp vefā ikrārına (Murādī Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [muḥkem itmiş, -miş]

muḥkem olmak [5] Sağlam, dayanıklı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘İmādü’d-dîn olur şol kim tuta şer’ün ‘amūdından / Binā **muḥkem ola** dirseñ esās olsun aña tã’āt (Murādī Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [muḥkem ola, -a]

muḥkem ü taş olmak [1] Katı ve taş gibi olmak. II Kalbin merhametsiz olması.

Hasb-i ḥālüm gözeden ‘āleme fāş olma yûri / Ḳalbüñi nerm ideğör **muḥkem ü taş olma** yûri (Murādī Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1). [muḥkem ü taş olma, -ma]

muḥliş [5] Halis, gönülden, samimi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ġavş-ı ‘ummān ideli oldı çü deryā **muḥliş** / Şad hezārān o deñizden çıka peydā **muḥliş** (Murādī Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [muḥliş,]

muḥliş olmak [1] Temiz sevgiyle yürekte bağlanan.

Ġavş-ı ‘ummān ideli **oldı** çü deryā **muḥliş** / Şad hezārān o deñizden çıka peydā **muḥliş** (Murādī Dîvânı, Gazel 647, Beyit 1). [muḥliş oldı, -dı]

muḥrim [1] Hac ve Umre ibadetini yapmak için ihrama giren kimse, ihramlı.

Olalı ḥürmeti iḥrām ile bu ten **muḥrim** / Cānı azḥāya getürmiş nazarın sâle çeker (Murādī Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [muḥrim,]

muḥsin [5] İyilikte bulunan, ihsan sahibi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muḥsin levāzımın ider iḥzār n’eylesün / Şāyeste olmayınca kimüñ ola vāridāt (Murādī Dîvânı, Gazel 213, Beyit 4). [muḥsin,]

muḥtāc [1] İhtiyacı olan, muhtaç.

Sen ḡanīsın cümle ‘ālemler saña **muḥtācdur** / Cümleten şāh u gedā o mîr ü ḥān emründeñdür (Murādī Dîvânı, Gazel 356, Beyit 3). [muḥtācdur, -dur]

muḥtāc kılmak [2] Muhtaç hale getirmek.

Ne revādur **ḳılasın** sen beni ḡayra **muḥtāc** / Hāşa li’llāh **ḳılasın** baña bu kārı maḥzā (Murādī Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [muḥtāc ḳılasın, -a, -sın]

Ġayrı ḳılma Murādī sen muḥtāc / İlticāsı hemîşe oldı saña (Murādī Dîvânı, Gazel 88, Beyit 5). [muḥtāc ḳılma, -ma]

muḥtāc olmak [1] Muhtaç olmak.

Murādī ger şorar iseñ niçün ḡinā buldı / Ḥudādan özgeye bir ferde **olmadı muḥtāc** (Murādī Dîvânı, Gazel 224, Beyit 5). [muḥtāc olmadı, -ma, -dı]

muhtâc u ac [1] *Muhtaç ve aç.*

Fevc maşlardan çü şadırdur şüdüryn şadr ider / Kimisi şadrında kaldı kimisi **muhtâc u ac** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4*). [*muhtâc u ac,]*

muhtâc u ac eylemek [1] *Muhtaç ve aç etmek.*

Çünkü sen rezzâksın cümle senüñdür kâ'inât / Yâ ilahî **eyleme** kullarunı **muhtâc u ac** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 218, Beyit 2*). [*muhtâc u ac eyleme, -me]*

muhtâr [12] 1. Hareketlerinde serbest olan. 2. İstedîğini yapmakta özgür olan. 3. Hür. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rabbün senün gaffârdur her cürmini settârdur / Kimi seve **muhtârdur** tevhide gel tevhide gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 3*). [*muhtârdur, -dur]*

muhtâr-ı hak [1] *Hakk'ın seçtiği.*

Ey Murâdî sen murâd olsañ ne var 'âlemlere / Hak ile olanuñ oldu Hak didi **muhtâr-ı Hak** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5*). [*muhtâr-ı hak,]*

muhtâr itmek [1] *Beğenmek, seçmek, seçkin kılmak.*

N'ola ger fâ'il-i **muhtâr ider** ise muhtâr / Genc-i ma'nâsı anuñ ser-be-ser efzûn oldu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3*). [*muhtâr ider, -er]*

muhtâr olmak [5] 1. Hareketinde serbest olmak, dilediğini yapmak.

Bu fenâda kimse **muhtâr olmamışdur** bilmiş ol / Her kişiye oldu buyruk tâ'ati idine kâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 3*). [*muhtâr olmamışdur, -ma, -mış, -dur]*

2. Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz olmak.

Muhtâr olanlar oldu rızâda / Her kim ki buldı ol oldu a'lem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 4*). [*muhtâr olanlar, -an, -lar]*

'Âlem-i gayba n'ola muttâlî' oldıysa müdâm / Cümle-i halkda **muhtâr olan** dildür bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4*). [*muhtâr olan, -an]*

Muhtâr olan bu yirde Murâduñ kelâmıdır / Kimdür bu yirde Rüşenî vü yâhû Gülşenî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5*). [*muhtâr olan, -an]*

Muhtâr olana virdi taşarruf keremlerün / Söyler yine bu hâl-i zebânüm seni seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4*). [*muhtâr olana, -an, -a]*

muhtaşar kılmak [1] *Kısaltmak, kısa ve öz kılmak.*

Muhtaşar kılma şaķın 'akluñı icmâle durış / Beni müstefsir iseñ her ne ki var vaz oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 3*). [*muhtaşar kılma, -ma]*

muhtecib [1] *Perde, örtü vb. altına saklanan, örtünen, örtünmüş, örtülü.*

Zât-ı pākūñ **muhtecibdür** kibriyâdur ber-nikâb / Ente sulţânün 'aleynâ Rabbenâ ekşiflenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2*). [*muhtecibdür, -dür]*

muhtecib olmak [1] *Örtülü, saklı, gizli olmak.*

Muhtecib olmasa vechün ey habîb-i dilsitân / Arz u eflâk ve mâfihâda olmazdı qarâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2*). [*muhtecib olmasa, -ma, -sa]*

muhtelif [3] *Muhtelif, çeşitli, çelişkili, bir birine uymayan.*

Binâ-yı ibn-i âdem **muhtelifdür** çün esâsında / Binâ hedm olmasun dirseñ binâsın gör binâsında (*Murâdî Dîvânı, Müfret 22, Beyit 1*). [*muhtelifdür, -dür]*

Ey Murâdî kâ'inâtün bir 'acâ'ib hâli var / **Muhtelifdür** her ne kim icâd idüpdür zû'l-celâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 5*). [*muhtelifdür, -dür]*

Cümleten nev'-i beşerdün **muhtelif** hilkatde çün / Olmadı herkes berâber ey Murâd imânda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 5*). [*muhtelif,]*

muhteliğ olmak [1] *Haşır neşir olmak, ilişki içinde bulunmak.*

Muhteliğ olmağıl a'yân ile ger efkar ile / Hürmeti ister iseñ yahşî dile 'uzletden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3*). [*muhteliğ olmağıl, -ma, -ğıl]*

muhterem [1] *İhtiram olunmuş, hürmetli, muazzez.*

Gördüm senün çü şānuñı gāyetde **muhterem** / Cān ü dil ile dil saña tolandı lâ-cerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 1*). [*muhterem,]*

muhyî'l-mumît [1] *Ölüleri dirilten. II Allah.*

Sivâ terkin urup ey dil hevâ-yı hūya kıl tebdîl / Yürî **muhyî'l-mumîti** zıkr kıl baķuben eşyâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2*). [*muhyî'l-mumîti, -i]*

mu'tin [5] *Yardım eden, yardımcı; Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mu'tinüm olalı mihrün benüm ey revnaķ-ı ķalbüm / Ne deñlü var ise ķalkuñ benüm hep pās-bānumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 4*). [*mu'tinüm, -üm]*

mu'tin olmak [5] *Yardımcı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mu'tin ol işümde daķı ķavl ü fi'lümde hem / Murâd itdün ismümi virgil murâduma cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 4*). [*mu'tin ol,]*

mu'izz olmak [1] *Aziz, değerli, üstün olmak.*

Mu'izz oldu çün i'zâz ile buldı devlet ü 'izzet / 'Azîz oldu 'alîm oldu bu resme eyledi kaşşâs (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3). [mu'izz oldu, -dı]

müjde [6] Sevinç haberi, beşaret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey beşîrüm çün baña muştuladuñ vaşlın yine / **Müjde** içün vireyin dünyâ vü 'uqbâyı saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [müjde,]

müjde-i devlet [1] Mutluluk, saadet müjdesi.

Seherde **müjde-i devlet** irişdi muktezâsından / Senüñdür 'izzet ü nuşret hemân çıkma rızâsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 1). [müjde-i devlet,]

müjdeler olsun [2] Aşırı sevinç bildirmek için kullanılan kelime grubu.

Müjdeler olsun saña ey hayr-ı nâs / Hayr ile dâ'im gelür hayr-i haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 3). [müjdeler olsun, -sun]

Müjdeler olsun saña ey hayr-ı nâs / Hayr ile dâ'im gelür hayr-ı haber (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 27, Beyit 3). [müjdeler olsun,]

muķābil [6] Bir şeyin karşısında olan, karşıda bulunan, karşı karşıya bulunan, karşı.

Şafâ mir'atını gördüm celâlündür tutan elde / Cemâlüne **muķābildür** müşâhid olmuş ebrâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3). [muķābildür, -dür]

Rûy-i dildâre **muķābil** yine mir'ât-ı gönül / Eyledi 'ışk-ı haķîkatde beni ol kâmil (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 1). [muķābil,]

Cemâli bedr-i enver zerredür aña **muķābilde** / Ziyâsı cümle azvânun ziyâsında durur bürhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 4). [muķābilde, -de]

'Arz-ı hâl için **muķābil** yâre rûy / Tutdı âyine yine dildâra rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 1). [muķābil,]

2. Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan; karşılık olarak.

Muķābil anladum kalbe bugün mir'ât ile vechüñ / İki vech üzre bilmişem 'ayân ile nihân vaşfın (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [muķābil,]

Necât-ı dil muķaķķadur senüñ 'aynüñ zühürında / Şu çeşm ebrü **muķābil** saña bakmaz çeşm ü ebrüya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 3). [muķābil,]

muķābil eylemek [1] Karşısına getirmek.

Şüret-i mir'âta karşı çün **muķābil eyledi** / Rûy-i zibâ her tarafda bâ-revân olmaķdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 2). [muķābil eyledi, -di]

muķābil itmek [1] Denk gelen, karşılığı olan.

Ey Murâdî seni 'âlemde nedür **muķābil iden** / Haķķa raġbetde bulındı yine bu yanumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [muķābil iden, -en]

muķābil kılmak [2] Karşılık kılmak, yönelmek.

Yüzini **kıldı muķābil** zücâce-i kurba / Yüzini Haķķ ile gördi irüp haķîkata pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [muķābil kıldı, -dı]

Meclis-i 'ışk içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün / Sema-ı ġarrâsı **muķābil kıldı** didârı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [muķābil kıldı, -dı]

muķābil olmak [6] Karşı karşıya gelmek, karşısına çıkmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mutâbakat ideli 'ışk ile dil-i şeydâ / **Muķābil oldu** biri birine iki deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [muķābil oldu, -dı]

muķaddem [1] Önceki, erken.

Muķaddem ger mu'ahhardur olupdur cân fidâ-yı 'ışk / Kemâl üzre kemâli ibtidâ vü intihâ el-haķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [muķaddem,]

muķaddem olmak [1] Arz edilmek, sunulmak.

Muķaddem olmaz muķdim meded irmezse hażretten / Bu yolda cânı atupdur nice mest ü nice ayıķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [muķaddem olmaz, -ı, -maz]

muķaddemât [2] Girişler, başlangıçlar; sunulan, takdim edilen şeyler.

Añla Murâdî kavlini kavlı-i şahîhdür / Tesbîh-i vecd ile bulınur bu **muķaddemât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 5). [muķaddemât,]

Maķdemüñden muķîm olanı görüp / Başlasın pes **muķaddemâta** lisân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 3). [muķaddemâta, -a]

muķaddemât-ı 'ulüm [1] İlimlerin başlangıcı, ilki.

Muķaddemât-ı 'ulümün bilürdi 'ilm-i 'alîm / 'Aceb mi hey'ete neşr eyler ise hâlâtı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4). [muķaddemât-ı 'ulümün, -ın]

muķadder [4] Takdir edilmiş, uygun, reva görülmüş kader, alın yazısı.

Murâdîñün kelâm-ı dil-küşâsından olur zâhir / 'Ulüm-ı 'alleme'l-esmâ ki âdemden **muķadderdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 5). [muķadderdür, -dür]

Ķadrüñi bildüñse maķdürüñde itme ihtirâz / Her **muķadder** kim olur eyler każâ-ender kader (Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 3). [muķadder,]

Ğınā dilerseñ eger kâni' ol olana hemān /
Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur hemān ḳardaş
(*Murādî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 4*).
[*muḳadderüñ, -ün*]

2. *Kadri, değeri bilinmiş.*

Müberrādur cemālün çün ḫayātına 'uḳûl irmez /
Muḳaddersin ne yüzden kim iderlerse seni taḳrîr
(*Murādî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 2*).
[*muḳaddersin, -sin*]

muḳadder eylemek [1] *Bir kimsenin ne durumda olacağı önceden belirlenmek, tayin edilmek.*

Añla Murādî sözlerin ğaflete varma 'aḳıl ol /
Böyle **muḳadder eylemiş** çünki o şāhib-i ḫikem
(*Murādî Dîvânî, Gazel 956, Beyit 6*). [iḳadder eylemiş, -miş]

muḳadder itmek [1] *Takdir etmek, kader tayin etmek.*

Murādî merd-i Ḥudādur ḳader bu ḳadrdā pes / O
ḳadirüm bu ḳaderde **muḳadder itdi** beni (*Murādî Dîvânî, Gazel 1544, Beyit 5*). [iḳadder itdi, -di]

muḳadder ḳılmak [2] *Takdir etmek, alında yazılmış olmak.*

'İmāret ḳıl mu'ammer ḳıl ḳamu ḳārum müyesser
ḳıl / Baña ḫayrūñ **muḳadder ḳıl** ḳamu ḳārum
müyesser içün (*Murādî Dîvânî, Gazel 986, Beyit 3*). [iḳadder ḳıl,]

Ne şüret gösterür gözle bugün mir'at-ı ḳalbi gör /
Ne kim vardur ḳazā ḫükmün **muḳadder ḳılmaz**
illā hū (*Murādî Dîvânî, Gazel 1209, Beyit 2*).
[iḳadder ḳılmaz, -maz]

muḳadder olmak [1] *Takdir edilmiş olmak.*

Böyle **olmışdur muḳadder** böyledür pes nāşiyet /
Ma'rifet mihrindedür zav'-ı hidāyet ma'rifet
(*Murādî Dîvânî, Gazel 167, Beyit 1*). [iḳadder olmuşdur, -miş, -dur]

muḳaddes [5] *Mübarek, kutsal, temiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyā
kimdür / Eger kibr ü riyāyı terk iderseñ olasın
ra'nā (*Murādî Dîvânî, Gazel 62, Beyit 4*).
[iḳaddesdür, -dür]

muḳaddes-i ezeli [1] *Ezelden beri kutsal olan.*

Ta'ayyün ile ne mümkün cenābuña pervāz /
Muḳaddes-i ezelden geçer mi bālūñden (*Murādî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 4*). [iḳaddes-i ezelden, -den]

muḳaddes ḳılmak [1] *Kutsal, yüce ḳılmak.*

Muḳaddes ḳıldı cānum çün cihāndan / Aña bir
nesne geldi tatlu cāndan (*Murādî Dîvânî, Gazel 1181, Beyit 1*). [iḳaddes ḳıldı, -dı]

muḳaddimāt [2] *Öne geçen, önde giden.*

Muḳaddimātı bilürseñ **muḳaddimāt** ile gör / Eger
muḫîṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke yağmur şac (*Murādî Dîvânî, Gazel 224, Beyit 3*). [iḳaddimāt,]

Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör / Eger
muḫîṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke yağmur şac (*Murādî Dîvânî, Gazel 224, Beyit 3*). [iḳaddimātı, -ı]

muḳaddis [1] *Takdis eden, ululayan.*

Müsebbihler seni tesbîḫ iderler / **Muḳaddisler**
seni taḳdîs iderler (*Murādî Dîvânî, Mesnevi 40, Beyit 2*). [iḳaddisler, -ler]

muḳaffel [1] *Sıkı sıkıya kapatılmış, kilitlenmiş.*

Velî Murādîye sen ḫāşılın şorarsañ eger / Saña
muḳaffel ü mübhem olanuñ açā derin (*Murādî Dîvânî, Gazel 1140, Beyit 5*). [iḳaffel,]

muḳaffel ḳılmak [1] *Kilitlemek.*

Fi'l-i ma'nî remzini fi'l ile kenz itdüm yine / Fi'l
ile **ḳıldum muḳaffel** kenzümü açma ḫazer
(*Murādî Dîvânî, Gazel 338, Beyit 4*). [iḳaffel ḳıldum, -du, -m]

muḳalled [1] *Taklit edilen, örnek tutulan.*

Vāḳı'ā 'ayna mecāz oldı **muḳalled** bu mecāz /
Ḳarañuda müteferriḳ sañ ki ḳaşr-ı dîrāz (*Murādî Dîvânî, Kit'a 9, Beyit 1*). [iḳalled,]

muḳallid [2] *Taklitçi. II Özü kavrayamamış kimse.*

Fürüg aşlını fehmi itmeyen **muḳallidler** / Zebāna
ḳalmış olar ḳıl ü ḳāle rāğıbdur (*Murādî Dîvânî, Gazel 487, Beyit 4*). [iḳallidler, -ler]

Muḳallid baḫr-ı 'ummān içre girmez / Anuñ çün
geşti-i şad-pāresi var (*Murādî Dîvânî, Gazel 525, Beyit 3*). [iḳallid,]

muḳannen [1] *Ne zaman, nasıl ve ne kadar olacağı veya yapılacağı kesin olarak belirlenen, şaşmaz bir düzen içinde devam edip giden, kural ve kânun hâline gelen.*

Müzeyyendür mu'ayyendür mübeyyendür
muḳannendür / Velî sır ile hem-tendür zuḫūr itdi
hemān elfāz (*Murādî Dîvânî, Gazel 654, Beyit 3*).
[iḳannendür, -dür]

muḳārenet [1] *Uygunluk.*

Muḳārenetle bilinmiş çün iḳtizā-yı ezel / Ebedle
oldı cevābında bu su'āl-i vücūd (*Murādî Dîvânî, Gazel 262, Beyit 2*). [iḳārenetle, -le]

muḳārin [1] *Yakın olan.*

Muḳārindür egerçi ḫikmet ü ḳudret berāberde /
Velîkin hey'et u heybet ikisi tev'amān oldı
(*Murādî Dîvânî, Gazel 1492, Beyit 3*).
[iḳārindür, -dür]

muḳarnas ṭaḳ [1] *Gökyüzü.*

Muḳarnas ṭaḳ u atıyebdür teḫāyi' / Ve kem min
ḳā'ilin ḳavlen ḫayālā (*Murādî Dîvânî, Gazel 73, Beyit 3*). [iḳarnas ṭaḳ,]

muḳarreb [4] *Karîn, musahib, hemdem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muḳarreb bezmine vardum didüm kim aşlını bildüm / Didiler lâ nüsellim gerçi dirler yok zamân ansuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 583, Beyit 3). [muḳarreb,]

muḳarreb olmak [1] *Yaklaşmak, yakın olmak.*

Murâdî kûluna yâ Rab 'inâyet kıl hidâyet kıl / **Muḳarreb ola** kapuñda niteki İbrâhim Edhem (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 14). [muḳarreb ola, -a]

muḳarrer [8] *Kararlaştırılmış, kesin, kuşkuuz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî sırrı fâş itmez serin virmek **muḳarrerdür** / Zebân-ı mâ'arefnâdur velî olsun mı peygamber (Murâdî Dîvânî, Gazel 303, Beyit 5). [muḳarrerdür, -dür]

muḳarrer eylemek [2] *Kararlaştırılmak, karar bağlanmak.*

Muḳarrer eyledi 'ışkı baña muḳirven ben / Senâ vü medhîni kıldukça ol kılur beni şâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 263, Beyit 2). [muḳarrer eyledi, -di]

Muḳarrer eylemiş hüsnin egerçi râh-ı vaşlından / Vücûh ile müberrâdur kamudan bî-misâl Allâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1327, Beyit 3). [muḳarrer eylemiş, -miş]

muḳarrer-i kerem itmek [1] *Lütfunu sağlamlaştıрма, sağlam etme.*

Ḳabûl-i hüsn idüp ol dilrübâ-yı şâhib-i râz / **Muḳarrer-i kerem idüp** mükerrer itdi reşâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 260, Beyit 2). [muḳarrer-i kerem idüp, -üp]

muḳayyed [5] *Bağlı, kayıtlı.*

Bu 'ömr-i cân-ı sermed 'ışkuñladur **muḳayyed** / Gayrûñden eyle eb'ad kıl gel kerem 'inâyet (Murâdî Dîvânî, Gazel 195, Beyit 4). [muḳayyed,]

muḳayyed kılmak [1] *Bağlamak. II Aşık etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Ömr-i Murâdî sermed oldı sivâdan eb'ad / **Kılduñ** anı **muḳayyed** 'ışk ile ibtilâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1407, Beyit 5). [muḳayyed kılduñ, -du, -n]

muḳayyed olmak [1] *Bağlanmak. II Önem vermek, üzerine düşmek.*

Hâtırı idelüm zemîn el vire tâ zamânumuz / Zâta **muḳayyed olalum** eyleyelim fenâ şîfat (Murâdî

Dîvânî, Gazel 201, Beyit 4). [muḳayyed olalum, -alu, -m]

muḳbil-i dergâh olmak [1] *Yüce dergahın bahtı açık ve tâlihli olmak.*

Müberrâ ol sivâdan gel mu'arrâ ol muşaffâ ol / Telezzüz eyle gayr ile **olasın muḳbil-i dergâh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1326, Beyit 3). [muḳbil-i dergâh olasın, -a, -sın]

muḳbil-i maḳbûl olmak [1] *Kabul edilmiş, beğenilmiş kutlu olmak.*

Zafer peykerdedür himmet çü himmet ḳâbiliyyetdür / Ne ḳâbil **muḳbil-i maḳbûl olursa** ulu devletdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 1). [muḳbil-i maḳbûl olursa, -ur, -sa]

muḳdim [1] *İkdam etme, gayret ve devamlılıkla çalışma, işine düşkün olma.*

Muḳaddem olıma **muḳdim** meded irmezse ḥazretten / Bu yolda cânı atupdur nice mest ü nice ayık (Murâdî Dîvânî, Gazel 678, Beyit 2). [muḳdim,]

muḳdim olmak [1] *İkdam etme, gayret ve devamlılıkla çalışma, işine düşkün olma.*

Ger 'akıl iseñ eyle nazar 'ibret-i Ḥaḳḳa / Cân ü dil ile **ol** yûri sen ḳulluğa **muḳdim** (Murâdî Dîvânî, Gazel 960, Beyit 2). [muḳdim ol,]

muḳîm [2] *Bir yere yerleşen, bir yerde oturan kimse. II Bir eylem ya da durumu alışkanlık hâline getiren kimse.*

'Aceb bu ḥikmet-i 'uzmâ ne sırr-ı ekberdür / **Muḳîm** zann olunur ḳalb lîk râti' imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 637, Beyit 4). [muḳîm,]

'Arş ü fers-i kâ'inâta 'ayn-ı mevcûda 'alîm / A'lem-i evvelde 'âlem zât-ı vâḥiddür **muḳîm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 903, Beyit 1). [muḳîm,]

muḳîm-i küşe-nişîn [1] *Bir köşeye çekilip oturan, inzivaya çekilen.*

Muḳîm-i küşe-nişîn andadur cevâb belî / Ḥalâş olmadı cân ü cihân su'âlûñden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 2). [muḳîm-i küşe-nişîn,]

muḳîm-i sâhil olmak [1] *Sahilde oturmak, ikamet etmek. II Aşk denizine dalamamak.*

Gel Murâdîñün kelâmın dinle güş-ı cân ile / Seyr-i deryâ ḳıl **muḳîm-i sâhil olma** bilmiş ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 762, Beyit 5). [muḳîm-i sâhil olma, -ma]

muḳîm kılmak [1] *İkamet etmek, yerleşmek.*

Gördi çün ḥayme-i ecsâd konup göçmededür / Rûḥını **kıldı muḳîm** 'ayn-ı sebât eyledi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 796, Beyit 3). [muḳîm kıldı, -dı]

muḳîm olmak [3] *Sabit olmak, yerleşmek, devamlı olmak.*

Seni biz cümle-i 'âlemlere sultân bilürüz / Hâne-i dilde **muķīm olıcı** miḥmān bilürüz (Murādī Dīvānı, Gazel 578, Beyit 1). [muķīm olıcı, -ıcı]

Sen **muķīm olup** meşakkat çekmedün bir zerrece / Belde-i yāri ne bildün 'ābid-i rāh olmadun (Murādī Dīvānı, Gazel 722, Beyit 4). [muķīm olup, -up]

Maķdemünden **muķīm olanı** görüp / Başlasın pes muķaddemāta lisān (Murādī Dīvānı, Gazel 1165, Beyit 3). [muķīm olanı, -an, -ı]

muķır [4] İkrar eden, doğruyu söyleyen, tasdik eden, kusurunu kabahatini gizlemeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muķarrer eyledi 'ışkı baña **muķırven** ben / Senā vü medhini kıldukça ol kılur beni şād (Murādī Dīvānı, Gazel 263, Beyit 2). [muķırven, -ven]

muķır olmak [4] Onaylamak, ikrar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zāhir oldu lem'a-i İnnā fetāhnādan fütüh / Pes **muķırr olup** didiler geldi Mevlādan fütüh (Murādī Dīvānı, Gazel 232, Beyit 1). [muķırr olup, -up]

muķsim-i nevāl-i ezel [1] Çok eskiden beri var olan bağışları bölüştürme.

Murādī kabza-i ḥukmündedir kamu ne ki var / Elün durur kamuya **muķsim-i nevāl-i ezel** (Murādī Dīvānı, Gazel 827, Beyit 5). [muķsim-i nevāl-i ezel,]

muķtebes [1] İktibas edilmiş, istifade suretiyle alınmış, alıntı.

Muķtebesdür cemāl-i enverden / Anuñ içün ziyāsıdur bāhir (Murādī Dīvānı, Gazel 532, Beyit 2). [muķtebesdür, -dür]

muķtebes iderler: Faydalanmak üzere aynen almak, aktarmak.

Vücüdün āsumānında toğupdur neyyir-i a'zam / İderler muķtebes olmağ içün şems ü kamer ilḥāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 229, Beyit 2). [muķtebes iderler, -er, -ler]

muķtebes olmak [2] Alınmak.

Her ne kim vardur cihānda evvelin ü āḥirīn / Bu Murādīnün kelāmından **olupdur muķtebes** (Murādī Dīvānı, Gazel 611, Beyit 5). [muķtebes olupdur, -up, -dur]

Fürüg-ı 'ilm-i ūlādan **olupdur muķtebes** cümle / Müferriḥdür bu ma'nālar bilen zāhir durur el-ḥāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 676, Beyit 2). [muķtebes olupdur, -up, -dur]

muķtebis [2] Faydalanan kişi.

Muķtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ şu'lesin / Lem'asındadır ḥabībüm görinen nümüneler

(Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 4). [muķtebisdür, -dür]

Sırr-ı sübhānī hüveydā kıldı kalb-i enbiyā / Evliyāya **muķtebis** efvāḥ düşdi femlere (Murādī Dīvānı, Gazel 1273, Beyit 3). [muķtebis,]

muķtebis olmak [2] Faydalanan olmak.

Münfa'il oldu cümleten **muķtebis oldu** cün göñül / Rub'ını virdi çārına oldu talebde muntehā (Murādī Dīvānı, Gazel 97, Beyit 3). [muķtebis oldu, -dı]

Mażhar-ı āyāt olalı bu göñül / **Muķtebis oldu** kamu andan cihān (Murādī Dīvānı, Gazel 1173, Beyit 4). [muķtebis oldu, -dı]

muķtedā [4] İktidā edilmiş, uyulmuş, pîşvā, önder.

Muķtedādur çü göñül oldu ḥaķīkatde imām / Bu cemā'a bu cemā'atde muşallī ebrār (Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 4). [muķtedādur, -dur]

Şer'e kılanlar iktidā nūr-ı mübīne irdiler / Kim iktidā kılsa göñül ol **muķtedādur** bilmiş ol (Murādī Dīvānı, Gazel 806, Beyit 4). [muķtedādur, -dur]

II Hz. Muhammed.

Muķtedādur rüsül imāmıdır / Cümleden şer'i hikmet eyledi sed (Murādī Dīvānı, Gazel 273, Beyit 4). [muķtedādur, -dur]

Murtaẓā vü müctebā vü **muķtedā** vü Muştafā / Her nefesde Ḥaķḳ ile taḥḳīḳ iḳān eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 626, Beyit 4). [muķtedā,]

muķtedāluḳ [1] Rehber, kılavuz, yol gösterici.

Ber-kemāl oldu yine kalbüm benüm ekmelde pes / **Muķtedāluḳda** ne var geçdüm kamu ebrārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1068, Beyit 3). [muķtedāluḳda, -da]

muķtedā olmak [3] Kendisine uyulan kimse, reis olmak.

'Avnı zāḥir olalı dil ü cāna her nefes / Cümle cihāt **oldı** meḥābetle **muķtedā** (Murādī Dīvānı, Gazel 9, Beyit 2). [muķtedā oldu, -dı]

Ey 'aceb bilsem nedür bu 'ışkuñ sermāyesi / Ser-be-ser 'âlemlere 'ışkuñ **olupdur muķtedā** (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 2). [muķtedā olupdur, -up, -dur]

Muķtedā oldu kamuda evvel āḥir sîreti / İbtidā vü intihāda maḥz-ı luṭf-ı cāvidān (Murādī Dīvānı, Gazel 1046, Beyit 2). [muķtedā oldu, -dı]

muķtedā-yı 'âlem [1] Alemin kendisine uyduğu.

Muķtedā-yı 'âlem oldur kim sebaḳ senden ala / Yoḥsa anı n'eylerüz bî-hüde kıla ceyb-i çāḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 730, Beyit 3). [muķtedā-yı 'âlem,]

muķtedā-yı ehl-i vicdān olmak [1] Vicdan ehlinin önderi olmak.

Lem'a-i nūr-ı hidāyetten tūlū' eyler hemān / **Muktedirā-yı ehl-i vicdān oldı** ey hān insilāh (Murādī Dīvānı, Gazel 237, Beyit 3). [muktedirā-yı ehl-i vicdān oldı, -dı]

muktedirā-yı evliya [1] Evliyalar önderi; onlara yol gösteren. II Hz. Muhammed.

'Ālem-i sırr-ı hafādur nākil-i 'ilme'l-yakīn / **Muktedirā-yı evliyādur** zübde-i a'yān olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1096, Beyit 2). [muktedirā-yı evliyādur, -dur]

muktedirā-yı evvelin ü āhirin olmak [2] Başta ve sonda kendisine uyulan rehber, mürşit.

Muktedirā-yı evvelin ü āhirin olduğda dil / Sāye şaldı 'āleme buldı nizāmın hep ümem (Murādī Dīvānı, Gazel 885, Beyit 2). [muktedirā-yı evvelin ü āhirin olduğda, -duk, -da]

Muktedirā-yı evvelin ü āhirin olduñ yūri / Cümle mevcūdāta kılduk ser-te-ser seni imām (Murādī Dīvānı, Gazel 886, Beyit 2). [muktedirā-yı evvelin ü āhirin olduñ, -du, -n]

muktedirā [6] İcap, gereken. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zāhir gözetme her bār ger zāhir ola bir kār / Her bir işüñ eyā dil bir **muktedirāsi** vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 501, Beyit 3). [muktedirāsi, -sı]

muktedirā-yı 'ādet [1] Adetin, usūlün, gereği; gerçekleşmesi.

Gel Murādī kıl temāšā **muktedirā-yı 'ādeti** / Āb-ı rüyı ister iseñ cümle nakşı āba şal (Murādī Dīvānı, Gazel 771, Beyit 5). [muktedirā-yı 'ādeti, -i]

muktedirā-yı edeb [1] Edebin icābı, gereği.

Hicābın eyledi hikmete **muktedirā-yı edeb** / Egerçi kaşd-ı vuķū' oldı vākıfa lā-reyb (Murādī Dīvānı, Gazel 142, Beyit 3). [muktedirā-yı edeb,]

muktedirā-yı emr-i ğayb [1] Gizli olan emrin gereği, yerine getirilmesi.

Çünkü kitmān-ı hafādur **muktedirā-yı emr-i ğayb** / Zāhir ü bātında cevlnanın görürseñ kılma reyb (Murādī Dīvānı, Gazel 132, Beyit 1). [muktedirā-yı emr-i ğayb,]

muktedirā-yı evvelin ü āhirin [1] Öncekilerin ve sonrakilerin gereğince, ilk ve sona göre.

Muktedirā-yı evvelin ü āhirin / Biri birine muhalıfdür hemīn (Murādī Dīvānı, Mesnevi 10, Beyit 4). [muktedirā-yı evvelin ü āhirin,]

muktedirā-yı hū [1] Allah'ı zikretmenin usūlü, gereği.

'Arrāf-ı ehl-i Hākka su'al eyledüm kamu / Didüm ki bildürüñ ne durur **muktedirā-yı hū** (Murādī Dīvānı, Gazel 1206, Beyit 3). [muktedirā-yı hū,]

muktedirā-yı iktizā [1] İhtiyacın gerekliliği.

'Ayn-ı vāhiddür yine ğayrında hem-dem iltizāz / **Muktedirā-yı iktizā** adumda her dem iltizāz (Murādī Dīvānı, Gazel 275, Beyit 1). [muktedirā-yı iktizā,]

muktedirā-yı 'ışk [2] Aşkın gereği, neticesi.

Muktedirā-yı 'ışkumı fehmi itdürüp 'ālimlere / 'İlm içinde her birisin eyledüm cānā lebīb (Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 2). [muktedirā-yı 'ışkumı, -um, -ı]

Kalb-i Murādī 'ışk ile tōlsa 'aceb degül / Böyle görindi şimdi yine **muktedirā-yı 'ışk** (Murādī Dīvānı, Gazel 702, Beyit 5). [muktedirā-yı 'ışk,]

muktedirā-yı [1] Lazım gelmiş olan.

Eyledi biñ biñ ricā hāl-i hayālinden hayāl / **Muktedirā-yiden** çekildi hasta iken oldı şağ (Murādī Dīvānı, Gazel 665, Beyit 2). [muktedirā-yiden, -den]

mülāṭafat [1] Latife etmeler.

Şerh ü beyāna gitmedi andan olan **mülāṭafat** / Her kime irdi buldı yol bulmayan oldı zū'l-elem (Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 3). [mülāṭafat,]

mūm [1] Mum. II Sevgili uğruna yanan âşık.

'Āşık odur Murādī komaya vücūdi var / Şevk-i cemāl-i tābına yana niteki **mūm** (Murādī Dīvānı, Gazel 936, Beyit 5). [mūm,]

mūm kılmak [1] Mum gibi yapmak, mum gibi eritmek. II Aşk acısı çekmek.

'Āşık-ı şūrīde dinmez ol vücūd-ı hāma tā / Cismi pūlādını nār-ı 'ışk ile **kılmaya mūm** (Murādī Dīvānı, Gazel 900, Beyit 3). [mūm kılmaya, -ma, -(y)a]

mūm olmak [1] Yumuşamak, erimek.

Çün sende durur bu 'ilm-i 'irfān / **Mūm ola** Murādī tutsañ āhen (Murādī Dīvānı, Gazel 1178, Beyit 5). [mūm ola, -a]

munfaşıl [1] Bitişik olmayan, ayrılmış, ayrı.

Kubbelerde bizi mektūm iden esrār durur / Lāhık olmaz ve ne hōd **munfaşıl** ey yār-ı güzīn (Murādī Dīvānı, Gazel 433, Beyit 3). [munfaşıl,]

munis [4] Alışılan, cana yakın; arkadaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bulur elbetde hayāt-ı ebedī ol 'āşık / Ki vefāñ olsa anuñ **mūnisi** ger vakt-i vefāt (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 5). [mūnisi, -i]

mūnisi rūḥ-ı revan [1] Sevgilinin arkadaşı.

Enīs ü **mūnisi rūḥ-ı revāndur** gerçi nām-ı yār / Velī zātında hayrānum beķā oldı baña andan (Murādī Dīvānı, Gazel 1013, Beyit 4). [mūnisi rūḥ-ı revāndur, -dur]

mūnisi yārān [1] Sevgilinin sevimliliği, cana yakınlığı.

Bâğ ile hânımdan irer mı beni / **Münis-i yârânımı** gördün mi hiç (*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 4*). [*münis-i yârânımı, -um, -ı*]

münis olmak [3] Arkadaş olmak.

‘Uyûnı râfî’ olursa diler ‘uyûnı hemân / Cemâle **münis olan** olamaz hayâle harîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4*). [*münis olan, -an*]

Münis olduğda irerse n’ola insâna ‘atâ / Ger kemâle irişilürse dinilür âdem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 2*). [*münis olduğda, -dukda*]

Çün beni eşyâya bürhân için insân eyledi / **Münis olmak** şartını bildürdi mihmân eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1*). [*münis olmak, -mak*]

munşif olmak [1] Adil olmak, adaletten ve haktan taraf olmak, vicdan ve insaf sahibi olmak.

Dest-i inşâf ile **munşif olan** ey vechi hasen / Döne aslında Murâd el ura dâmânümüze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 5*). [*munşif olan, -an*]

muntazım olmak [1] Düzene kavuşmak.

Muntazım olduğda hâli kesb-i efrâh eyledi / Tâlib oldılar anuñ çün cümlesi andan himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 3*). [*muntazım olduğda, -duk, -da*]

muntazır [8] Bekleyen, gözleyen. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muntazır nazırdan oldu cümleye manzûr-ı ‘ayn / Ol cemâl-i lâ-nazîrûnden müyesserdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4*). [*muntazır,]*

muntazır olmak [3] Beklemek, gözlemek.

Nikâbuñ ref’ idüp cânâ cemâlûñ âşikâr eyle / Nice bir **muntazır olsun** emân göster bir ân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2*). [*muntazır olsun, -sun*]

Muntazır oldu cevâba cü semâ’ itdi semî’ / ‘Âşik-ı ‘ârif iseñ aña ne zîbâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4*). [*muntazır oldu, -dı*]

Muntazır olduğ saña bir nice demdür nice gün / Bir kelâm eyle yine dildâr küyından bize (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2*). [*muntazır olduğ, -du, -k*]

mür [2] Karınca.

Zebânûñ degmesün cehd eylegil bir kimseye hergiz / ‘İkâb olunur uhrâda egerçi ola ol bir **mür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 4*). [*mür,]*

Murâdî **mürdan** kim bir kuluñdur az’afû’l-mahlûk / Müyesser kıl seni tesbîh ide her lahza yâ sübhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5*). [*mürdan,]*

mür-ı pây-ı meleh [1] Çekirge ayağı; bir karıncanın Hz. Süleyman’a götürdüğü armağan.

Cânı kurbân için ey dil yine cânâna getir / **Mür-ı pây-ı melehi** pîş-i Süleymâna getir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1*). [*mür-ı pây-ı melehi, -ı*]

mür olmak [2] Karınca olmak.

Süleymân olmadın küyında **mür olduğumuz** yegdür / Anuñ çün kılmışuz külâh-ı husrevân terkin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 3*). [*mür olduğumuz, -duk, -umuz*]

Süleymân olmadın küyında **mür olduğumuz** yegdür / Anuñ çün kılmışuzdur bir zemîn ü âsumân terkin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 4*). [*mür olduğumuz, -duk, -umuz*]

mür u mähî [1] Karınca ve balık.

Mür u mähî zevk ider âlâyı âdem neylesün / Pes namâz-ı dest için ‘uşşâk ile kan eglenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3*). [*mür u mähî,]*

murabba’ [2] Dört unsur veya dört parçadan meydana gelen, dörtlü.

Vakâyi’ gamın hâric it ez-fu’âd / **Murabba’** müselles müseddes zarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4*). [*murabba’,]*

Çâr yanum çâr olur ise ger **murabba’** rub’ ola / Terk idüp sâdis ü hâmis olmuşam bir yaña ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2*). [*murabba’,]*

murâbî [1] İbadete bağlı olma hâli.

Murâdiye **murâbî** hâcet olmaz / Bir oldu ibtidâsı intihâsı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1559, Beyit 5*). [*murâbî,]*

murâbî olmak [1] İbadete bağlı olmak.

Vücûd-ı mahz-ı ezel çün vücûdudur zâbî / **Murâbî oldu** anı cümleten cihân haberi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4*). [*murâbî oldu, -dı*]

murâd [538] 1. Maksat, meram, niyet. 2. Şairin ismi. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu **murâd** üzre Murâdiye sen ihsân eyle / Senûñ ihsânûñı gördi nice nice şâhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5*). [*murâd,]*

murādā [1] Ey Murat; III Murat.

Murādā fehm u idrākûñ senûñ fehm eylemez kimse / Murâd iken murâdum çun velî bir hasb-i hâl oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 5*). [*murādā,]*

murâd almak [3] İsteğine, arzusuna, dileğine kavuşmak.

Murâdî ‘ayn-ı murâd oldu merd hâkıkıdur / Murâdî bu ki **murâd ala** andan aşı-ı murâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5*). [*murâd ala, -a*]

Murâdî ne idüğini **murâd almağ** için aldı / Murâdî eylemedi meyl anuñ çün hark-ı ‘adâta

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [murâd almağ, -mak]

Murâd aldı çün kim cevâb-ı şavâb / Varup zıkrın arturdu Mevlâsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 5). [murâd aldı, -dı]

murâdairmek [2] Arzusuna kavuşmak, istediği şeyi elde etmek.

Murâdıye murâdın vir **murâda ırgür** anı sen / Murâdı sensin ey sulţân eger ulâ eger uhrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [murâda ırgür, -gür]

İreyüm dirseñ eger sen de **murâda** ey dil / Tüt Murâduñ sözüñi cümleye var tãc-ı ser ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 5). [murâda ireyüm, -e, - (y)üm, -]

murâdât [1] İstekler, amaçlar.

Haķıkât bahrine talmak dilerseñ gel Murâdiden / **Murâdâta** murâd iste görülsün pür 'atâ mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [murâdâta, -a]

murâd bulmak [2] İsteğine kavuşmak.

Ėayeti kuşvâ gözetdüm añladum kârum nedür / Ben **murâdum** maţlabında **bulmuşam** Ėayet murâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 3). [murâd bulmuşam, -mış, -am]

İste murâduñı Murâd geldi murâda her murâd / Aşl-ı Murâdîdür **murâd buldı** çü zât-ı iftiħâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [murâd buldı, -dı]

murâd eylemek [1] İstemek.

Özin murâda **murâd eyledi** Murâdı murâd / Murâd idindi Murâdı murâd ide cem'â (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 5). [murâd eyledi, -di]

murâd-ı 'âlem [1] Âlemin muradı.

Yazdı kalem ena'llâh sâbıkda bir cerîde / Sensin **murâd-ı 'âlem** ey cãn âferîde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 1). [murâd-ı 'âlem,]

murâd-ı bî-bahâ olmak [1] Küçük, değersiz istekte bulunmak.

Murâdı çün vücüdında **murâd-ı bî-bahâ oldu** / Mürîd olmuş durur aña kamu a'la vü ednâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 5). [murâd-ı bî-bahâ oldu, -dı]

murâd-ı câvidân [1] Sonsuz istek, sürekli dilemek.

Didüm kim bu Murâdı ber-murâd olmaya mı hâşıl / Didî kim ben seni her dem **murâd-ı câvidân** gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 5). [murâd-ı câvidân,]

murâd-ı dil-i yâr [1] Sevgilinin gönlünün isteği.

Bu Murâdıye merâm oldu **murâd-ı dil-i yâr** / Vaşl-ı yâri dileyen cismi çü Ėırbâl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 5). [murâd-ı dil-i yâr,]

murâd-ı ezel [1] Çok eskinin arzusu, isteği.

Murâdı saña 'arz olursa **Murâd-ı ezel** / Benüm haķķ-ı taħķıke vardur su'âlüm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 5). [murâd-ı ezel,]

murâd-ı haķ [1] Allah'ın isteği.

Murâd-ı Haķ ne durur ey Murâd aña yine / Murâdıdur yine merdânelik ki ħurbet-i râh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 5). [murâd-ı haķ,]

murâd-ı her dü-'âlemsin dü-'âlem [1] Her iki âlemin, dünya ve âhiretin isteği.

Murâdı sen beni gözle haķıkât sendedür sende / **Murâd-ı her dü-'âlemsin** senüñ ħükmünde mâfihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 5). [murâd-ı her dü-'âlemsin dü-'âlemsin, -sin]

murâd-ı 'ışķ [1] Aştan murat olunan, arzulanılan.

Ezberleyüp ders-i haķıķi vird iderven her zamân / Likin **murâd-ı 'ışķını** kıldum tecessüs bâbda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 3). [murâd-ı 'ışķını, -ı, -(n)ı]

murâd-ı 'izzet [1] Kudret, kıymet isteği.

Mürür kıldı gönül mürĖı tãķ-ı vahdete pes / Murâdı buldı yetişdi **murâd-ı 'izzete** pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [murâd-ı 'izzete, -e]

murâd-ı murâd [2] İsteğin isteği, en çok arzu edilen.

Murâdı oldu haķıkâtle çün **murâd-ı murâd** / Murâdı bil ki murâdındadır murâd-ı vülûc (Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 5). [murâd-ı murâd,]

İns ü cãnuñ murâdı olmadı dâd / Bu Murâdıyedür **murâd-ı murâd** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 7). [murâd-ı murâd,]

murâdın virmek [2] İsteği, arzuyu yerine getirmek.

İlâhî isterem senden Murâdıye **murâdın vir** / Bulur mıyam bu âmâlüm benüm maħşerde yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 5). [murâdın vir, -ın]

Çün 'aķl-ı evveldür ezel **virdi murâdın** ol ezel / Oldı Murâdı pes ezel Haķdur viren kılma Ėümân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5). [murâdın virdi, -di]

murâdınairmek [2] İsteğine kavuşmak.

Dil **irse murâdına** bir eylese adına / Şâd olsa reşâdına vahdet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [murâdına irse, -se]

Şol dem ħulağ uram suħan-ı zû'r-reşâdına / Ėayrûñ 'alâ'imidür **irer dil murâdına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 1). [murâdına irer, -er]

Murâd-ı sani [1] İkinci Murat.

Geldi Murâdı evvel oldu **murâd-ı sãnî** / Her kim muħiţ olursa kâdir durur cevâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [murâd-ı, -ı]

murād-ı vülûc [1] *Girişilen istek.*

Murādî oldı hâkîkatle çün murād-ı murād / Murādî bil ki murādındadır **murād-ı vülûc** (*Murādî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 5*). [*murād-ı vülûc,]*

murād-ı yâr [1] *Sevgiliyi dileme.*

Ey Murādî ko murādî ol **murād-ı yâr** ile / Şabr ider derd-i tabîbe aña kim dermân gerek (*Murādî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 5*). [*murād-ı yâr,]*

murād itmek [6] *Arzu etmek.*

Velâkin dil **murād itmez** diler bir küşe-i tenhâ / Semâ vü arzuñ 'ırzınca egerçi cây-ı cennetdür (*Murādî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 4*). [*murād itmez, -mez]*

Özin murâda murād eyledi Murādî murād / Murād idindi Murādî **murād ide** cem'â (*Murādî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 5*). [*murād ide, -e]*

Özin murâda murād eyledi Murādî murād / **Murād idindi** Murādî murād ide cem'â (*Murādî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 5*). [*murād idindi, -di]*

Şükr ol Hüdâya kim dile râz-ı nihân virür / Kul her ne kim **murād ider** andan hemân virür (*Murādî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1*). [*murād ider, -er]*

Murādî gel murâduñda murād idi murâduñda / **Murād ider** murâduñda elûñde cennet ü nârûñ (*Murādî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 5*). [*murād ider, -er]*

1. Arzu etmek. 2. İsmiñi Murat koymak.

Sen Murādî derdmendüñe virürsin her murād / Nâmını anuñ **murād idüp** neden ad idesin (*Murādî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5*). [*murād idüp, -üp]*

murād kılmak [1] *İstemek, arzu etmek.*

Bu Murādî cümleden geçdi seni **kıldı murād** / Senden ayrıyı anuñ hükmine fermân eyledüñ (*Murādî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 5*). [*murād kıldı, -dı]*

murād olmak [14] *Arzu edilen, istenilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şerâyiñ 'ilm-i zâhirdür velî şüret-perest olma / O zâhirdür ma'ânî gör **murād olan** odur ma'nâ (*Murādî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4*). [*murād olan, -an]*

murād virmek [1] *İsteği, arzuyu yerine getirmek.*

Çünkü murâdudur Murād **virdi** murâdını **murād** / Bizde çü fâtiḥ-i bilâd ta'n-ı sipâhı n'eylerüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 6*). [*murād virdi, -di]*

murādî [754] 1. Dilek, istek, talep; maksat, meram. 2. Şairin mahlası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādî 'ayn-ı murād oldı merd hâkîkidur / **Murādî** bu ki murād ala andan aṣl-ı murād (*Murādî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 5*). [*murādî,]*

murādî 'aşk ân dildâr ne-bâşed ger dü- 'âlem bes [1] *Muradî, eğer iki âlem yetmez ise o sevgili olmaz.*

Murādî 'aşk ân dildâr ne-bâşed ger dü- 'âlem bes / Elâ ey 'aşıkân-ı dil ḥabîb âmed çü dil âncâ (*Murādî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 5*). [*murādî 'aşk ân dildâr ne-bâşed ger dü- 'âlem bes,]*

murādî-i bî-elem [1] *Elemden uzak olan Muradî.*

Yâr oldı yâr ile çü **Murādî-i bî-elem** / Yâr oldı iki dünyâda her âşinâyile (*Murādî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 5*). [*murādî-i bî-elem,]*

murādî murādî murādî yeḡûl [1] *Muradî muradî muradî diyen.*

Nehavnâ ve kulnâ kelâmen nidâ'en / **Murādî Murādî Murādî yeḡûl** (*Murādî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 5*). [*murādî murādî murādî yeḡûl,]*

Murādîyâ [1] *Ey Murat, Sultan III. Murat.*

Her ki seni görüp bile söyle aña **Murādîyâ** / Baḡr-ı eḡad cevâhîrin vaṣfını k'anda dirmişüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 5*). [*murādîyâ,]*

murâdu'l-ḡaḡḡi fâ'ilün ente 'abd [1] *Hakk'ın muradî caridir sen kulsun.*

Murâdu'l-ḡaḡḡi fâ'ilün ente 'abd / Ved-dekera külle yevmin bi'l-leyâlî (*Murādî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 5*). [*murâdu'l-ḡaḡḡi fâ'ilün ente 'abd,]*

murâdu'llâhi ḡayri leyse ḡayr [1] *Allah'ın muradî hayırdan başkası değildir.*

Murâdu'llâhi ḡayri leyse ḡayr / Vemâ min ḡaceten min külli sācid (*Murādî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 5*). [*murâdu'llâhi ḡayri leyse ḡayr,]*

murâduñ eylemek [1] *İsteğini yerine getirmek, dile getirmek.*

Bu cümle zâta irişdi ki ol durur a'zam / Murādî **eyle murâduñ** zuḡurîdür her ân (*Murādî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 5*). [*murâduñ eyle,]*

murâduñ olmak [1] *İstemek, arzu etmek.*

Dünyâ ṭolusı **olsa Murâduñ** dolanmaduñ / Eḡlendüren cemâl-i beḡâdur hemân seni (*Murādî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 2*). [*murâduñ olsa, -sa]*

murâḡıḡ [1] *Kendini adamış.*

Mir'ât-ı dilde naḡş ideli şüretin ḡabîb / Cân ile rûḡ içinde **murâḡıḡ** bu ḡâlümüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 2*). [*murâḡıḡ,]*

muraḡḡa' [2] *Yamalı, yamanmış.*

Terk eyleyüp lûbs-i kaba geysün **muraḡḡa'** bir 'abâ / Olsun ḡarîb ü mübtelâ terk eylesün dünyâyı ol (*Murādî Dîvânı, Gazel 805, Beyit 3*). [*muraḡḡa',]*

Ḳānī' ol bir loḳmaya aldanma dürlü ni'mete / Ey Murādī k'ey **muraḳḳa'** el çekup 'unvāndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1034, Beyit 5). [muraḳḳa',]

murdar [1] Pis, kirli, temiz olmayan.

Kim ki bilmez ḥālīḳuñ baḥşāyişin / Sen elem çekme gel ol **murdār** içün (Murādī Dīvānı, Kit'a 8, Beyit 2). [murdār,]

Gel Murāduñ yine cān ile kelāmın diñle / Nice biñ **mürdeye** bir noktası mu'fī-i ḥayāt (Murādī Dīvānı, Gazel 178, Beyit 5). [mürdeye, -(y)e]

murğ [5] Kuş.

Riyāz u gülşen açılsa kamu **murğ** ider elḥāmı / Yaluñuz verd içün bir bülbul-i nālān olur peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 2). [murğ,]

Nefḥ olındı cün ḥayāt-ı cāvidānumdan nefes / Pes ḥayātum **murğine** yapıldı ḥikmetden kafes (Murādī Dīvānı, Gazel 611, Beyit 1). [murğine, -ı, -(n)e]

Murādī 'ışk-ı yārine cū şayd oldı gönül mürğı / Velī **murğ** ile bāz oldı özi a'lā zamāniden (Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 5). [murğ,]

II Aşık.

Hālet isterseñ eger ey tālib-i 'ilm-i ledün / 'Ālem-i şüretten iḥrāc eyle **murğūñ** bul necāt (Murādī Dīvānı, Gazel 171, Beyit 4). [murğūñ, -un]

II Aşığın gönlü.

Mürür kıldı gönül **mürğı** tāk-ı vahdete pes / Murādı buldı yetişdi murād-ı 'izzete pes (Murādī Dīvānı, Gazel 615, Beyit 1). [mürğı, -ı]

murğān-ı 'ayān [2] Belli, ileri gelen kuşlar. II Aşıklar.

Āşinā her laḥzada buldı kamudan iştihār / Oldı **murğān-ı 'ayāna** tu'ma anuñ dānesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 4). [murğān-ı 'ayāna, -a]

Āşinā her laḥzada buldı kamudan iştihār / Oldı **murğān-ı 'ayāna** tu'mā anun dānesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1484, Beyit 4). [murğān-ı 'ayāna, -a]

murğ-ı 'aḳıl [1] Akıl kuşu.

İder mi **murğ-ı 'aḳıl** evc-i ḥikmete pervāz / Takılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezel (Murādī Dīvānı, Gazel 827, Beyit 3). [murğ-ı 'aḳıl,]

murğ-i bā cenāḥ [2] Kanatlı kuş.

Ḳondı diraḥt-ı 'izzete cün **murğ-i bā-cenāḥ** / Buldı cū āşiyānı n'eyler o cā-be-cā (Murādī Dīvānı, Gazel 9, Beyit 4). [murğ-i bā-cenāḥ,]

Mihr-i maḥabbetüñ cū şu'a'ı tūlū' ide / Her **murğ-i bā cenāḥ** açısar perr ü bālını (Murādī Dīvānı, Gazel 1531, Beyit 4). [murğ-i bā cenāḥ,]

murğ-ı bī-per ü pā [1] Kanatsız ve ayaksız kuş.

'Ahd-ı ezelde cün kim 'ışk oldı başa yazı / Her **murğ-i bī-per ü pā** bu dāneye iremez (Murādī Dīvānı, Gazel 596, Beyit 4). [murğ-i bī-per ü pā,]

murğ-ı cān [2] Gönül kuşu.

Gezer 'avālimi cün oldı perr ü bāl evzāḥ / Çü **murğ-ı cāna** tākıldı cenāḥ-ı erba'ası (Murādī Dīvānı, Gazel 234, Beyit 2). [murğ-ı cāna, -a]

Bu zūlmānī kafesden **murğ-i cānı** eyleyüp āzād / Ḥayāt-ı cāvidānī ibtidā vü intihā iste (Murādī Dīvānı, Gazel 1316, Beyit 3). [murğ-i cānı, -ı]

murğ-i dil [6] Gönül kuşu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ālem-i lāḥūta vardı **murğ-i dil** bir ānda / 'Ālem-i nāsūtı terk idüp daḥı çekmez ta'ab (Murādī Dīvānı, Gazel 127, Beyit 2). [murğ-i dil,]

murğ-i fu'ād [1] Gönül kuşu.

Menzil-i yāre nice tayırla **mürğ-i fu'ād** / Uçmağa anda aña bil ki iki bāl gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 740, Beyit 3). [mürğ-i fu'ād,]

murğ-ı gönül [3] Gönül kuşu.

Şāḥ-sār-ı eḥadiyyetde ḳonup **murğ-ı gönül** / Vara mı devḥa-i fāniye daḥı ol heyhāt (Murādī Dīvānı, Gazel 179, Beyit 4). [murğ-ı gönül,]

Seyr içün **murğ-ı gönül** 'ālemde cün her cā gezer / Kimsene virmez nişānın sır ile tenhā gezer (Murādī Dīvānı, Gazel 380, Beyit 1). [murğ-ı gönül,]

Yā Rab cemālūñ pertevi rüşen kıldı dil ḥānesin / **Murğ-ı gönül** cennetden almışdur cū āb u dānesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1159, Beyit 1). [murğ-ı gönül,]

murğ-i güyā olmak [1] Şakıyan, feryat eden kuş olmak.

Biz ḥaḳā'ıḳ gülşeninde **murğ-i güyā olmuşuz** / Ten ḥicābın kaldırup 'ālemde peydā olmuşuz (Murādī Dīvānı, Gazel 574, Beyit 1). [murğ-i güyā olmuşuz, -mış, -uz]

murğ-i güyende [1] Konuşan, dile gelen kuş. II Bülbul, aşık.

Benüm faḥrum budur dā'im senüñ gül-zār-ı ḥüsnünde / Olayın 'andelīb-āsā dem-ā-dem **murğ-i güyende** (Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 3). [murğ-i güyende,]

murğ-i ḥayāt [1] Hayat kuşu.

Nıl idüp **mürğ-i ḥayātum** āşiyān-ı 'aynına / Devḥa-i 'izzetde buldum ḡayret içre hem-demin (Murādī Dīvānı, Gazel 1050, Beyit 2). [mürğ-i ḥayātum, -um]

murğ-i himmet [1] Himmet kuşu.

Menem ol **murğ-i himmet** 'ilm-i 'ālemdür me'ālümde / Aşılmış şubḥa-i 'ubbād-ı 'ālem perr ü bālümde (Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 1). [murğ-i himmet,]

murğ-ı mā vü mār u mūr [1] *Su kuşu, yılan ve karınca.*

Mağz-ı hikmetden hüveydâdur bu âyât-ı hâkîm /
Arada bir nesne oldu **murğ-ı mā vü mār u mūr** /
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 3*). [*murğ-ı mā vü mār u mūr,]*

murğ-i pervâz itmek [1] *Gönül kuşunun uçuşması. II Aşkın coşkunluğu.*

Murğ-i pervâz ideliden 'arş-ı a'zam sâkına / Kâlb
kâlibda olur emlak ile cem'iyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2*). [*mürğ-i pervâz ideliden, -eli, -den]*

murğ-i şehir [2] *Bülbül.*

'İşk sırrın ne bilürsün sen âyâ **murğ-i şehir** / 'İşk
oldur yakasın kalbünü sen kâlibla (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 4*). [*murğ-i şehir,]*

Câna gıdâdur sözün **murğ-i şehir** gel berü / Eyle
beyân bir cevâb 'ışk-ı mu'ammâsına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2*). [*murğ-i şehir,]*

murğ-i tefekkür-i gayr [1] *Allah'tan başka şeyleri düşünen kuş. II Gafil insan.*

Şerh olalı kitâbum 'âlem hisâb olupdur / **Mürğ-i tefekkür-i gayr** irmedi bu me'ale (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 3*). [*mürğ-i tefekkür-i gayr,]*

murğ-i 'uqûl [1] *Akıl kuşu, akıllı kuş.*

'Azîz olanlar 'izzetde zelîl olan mezelletde / Uçar
murğ-i 'uqûl her birinün perr ü bâlince (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 4*). [*mürğ-i 'uqûl, -i]*

murğ-ı vücûd [2] *Beden, varlık kuşu.*

'Âlem-i 'ulviye pervâz eylesün **murğ-ı vücûd** /
'Aşıkun ma'sûk ile anda olan bâzârı gör (*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 2*). [*murğ-ı vücûd,]*

'Arşa-i fehîm derkümi tayy ideli cenâh ile / **Mürğ-i vücûduma** nice yirde irişdi pes himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2*). [*mürğ-i vücûduma, -um, -a]*

murtażā [6] *Kendinden memnun olunan, beğenilen, beğenilmiş.*

Gayb-ı 'aynı mâverâsından tekellüm bir dahı /
Murtażā destindedür fir ü kemân-ı ma'rîfet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4*). [*murteżā,]*

Murtażâsından durur her kim ki teslîm eyledi /
Oldı Mûsâveş yakîn kûh-ı vücûdın kıldı tür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4*). [*murtażâsından, -sı, -n, -dan, -]*

Bu şüret 'âleminde câhilüz biz / Velîkin müctebâ
vü **murtażâyuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 3*). [*murtażâyuz, -(y)uz]*

Bu lutf ü cûda şükr eyle ziyâde eyleye tâ kim / Kõ
gayrı anı gözle tâ olasın **murtażâsından** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 3*). [*mürteżâsından, -sın, -dan]*

Şemmeden bir şemme meşmûm nûkhet-i nîgû
müdâm / Mukteżâdan **murtażāya** bî-eserdür

bâdda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3*). [*murtażāya, -ya]*

II Hz. Muhammed.

Murtażā vü müctebâ vü muktedâ vü Muştafâ /
Her nefesde Hakk ile tahkîk ikân eylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4*). [*murtażā,]*

murtażā olmak [3] *Beğenilmiş, seçilmiş olmak.*

Murtażā olmaz eger olmazsa âdem iltizâz /
Çâşnîdür lezzetinden ta'm-ı eşvâk-ı 'azîz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2*). [*murteżā olmaz, -maz]*

Kâdemi kutludur anun kişi tab'iyetdür / **Murtażā**
oldı izâda şu kim ikdâm eyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 2*). [*murtażā oldı,]*

Gâyet oldı vücûd-ı gâyetde / **Murtażā oldı** çün
nihâyetde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 1*). [*murteżā oldı, -dı]*

murzî' [1] *Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dâdi.*

Beni ırzâ' idelden **murzî'a** şîrîn şarâb ile / Benüm
mehdüm muţâf oldı kâmuva reh-güzer oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2*). [*murzî'a,]*

Mûsâ [8] *İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen peygamber; Hz. Musa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben şanurdum yalunüz **Mûsâdadur** beyzâ-i dest /
Nice Fir'avnîlere şimdi yed-i beyzâ gezer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 2*). [*mûsâdadur, -da, -dur]*

Mûsâ bin 'umrân [1] *İmran'ın oğlu Musa.*

Benüm Tûr-ı tecellâda vücûdum Tûr-ı muţlakdur /
Sebebdür **Mûsâ bin 'Umrân** sebebsin var mı
esbâbuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2*). [*mûsâ bin 'umrân,]*

Mûsâ-kelâm [1] *Hz. Mûsâ'nın sözü, konuşması; beşikte konuşma mucizesi.*

İktibâs-ı her-milel Tûr-ı maḥabbetden velî /
Olabilmez her kişi **Mûsâ-kelâm** itmez aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3*). [*mûsâ-kelâm,]*

Mûsâveş [1] *Hz. Musa gibi.*

Murtażâsından durur her kim ki teslîm eyledi /
Oldı **Mûsâveş** yakîn kûh-ı vücûdın kıldı tür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4*). [*mûsâveş,]*

muşaffâ [1] *Tasfiye edilmiş, pak ve saf kılınmış.*

Delîl-i enbiyâ vü evliyâdur / **Muşaffâdur** küdüret
andan eb'ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 4*). [*muşaffâdur, -dur]*

muşaffâ eylemek [6] *Saflaştırmak, temizlemek, arındırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gıl u gışdan eridüp kalbi **muşaffâ eyle** / Da'vâ-yı vech idenüñ âyinesi şâf gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [muşaffâ eyle,]

muşaffâ kılmak [5] *Tasfiye etmek, süzmek, yabancı maddelerden ayırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muşaffâ kıl bu mir'ât-ı fu'adum tâ gözüm görsün / Senüñ esrârüñı bilsün bu güş-ı cânım ey şâhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 3). [muşaffâ kıl,]

muşaffâ olmak [5] *Saf, pak, temiz olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kaldur hicâbı yüzden ey 'âlemüñ hayâtı / Dâ'im teveccühüñden **olsun** bu dil **muşaffâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [muşaffâ olsun, -sun]

musahhar [1] *Boyun eğmiş, emrine âmâde.*

Murâduñ dü-'âlem zâmîrindedür / Anuñ çün **musahhar** aña bañr u ber (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 5). [musahhar,]

musahhar kılmak [1] *Emrine amade etmek, ele geçirmek.*

Farğ itmek için 'âlemüñ ahvâl ü kârını / Cümle zâmîri **kıldı musahhar** fu'adına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 3). [musahhar kıldı, -dı]

musahhar olmak [4] *Emrine amade olmak, boyun eğmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir haber alduñsa ey dil sen eger / Bir saña **oldı musahhar** bañr u ber (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 1). [musahhar oldı, -dı]

muşâhib olmak [1] *Arkadaş, dost olmak.*

Sen **olma** denîlerle **muşâhib** yûri zinhâr / Her dem arağıl kande ki var ehl-i siyâdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3). [muşâhib olma, -ma]

muşallâ [1] *Cenâze namazı kılmağa mahsus açık mahal, namazgâh, musallâ taşı.*

Sen serv-i revânı görüben dîde-i bînâ / Mihrâb-ı ham-ı ebrûña ism itdi **muşallâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [muşallâ,]

muşallat olmak [1] *Birine rahatsızlık verecek biçimde askıntı olmak; başına bela olmak, huzursuz etmek.*

'Aceb tutar mısın ey dil zâmîr-ahvâlin / **Muşallat oldı** zâmîre 'aceb ma'âldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 2). [muşallat oldı, -dı]

muşallî [2] *Beş vakit namazını kılan kimse, Müslüman.*

Muktedâdur çü gönül oldı hâkîkatde imâm / Bu cemî'â bu cemâ'atde **muşallî** ebrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 4). [muşallî,]

Ka'be beyt ismin edâ itmekdedür tarz-ı 'aceb / Ey **muşallî** kutbü'l-akţâb ile şor efrâda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [muşallî,]

muşarraḥ [3] *Açık söylenmiş, belirtilmiş, apaçık.*

Yazduñ **muşarraḥ** 'ilmüñi bildüñ çü yazmak yâ neden / Bildüm nedür maşşüduñı fi'lûñ durur inşâlanur (Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4). [muşarraḥ,]

Muşarraḥ añladum hâli pes ebrâra su'âl itdüm / Cevâbın virdiler kim görmedük hergiz cihân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 583, Beyit 2). [muşarraḥ,]

Muşarraḥ yazılmış yine beyyînât / Gel âyâtı gör kim odur kâṭi'at (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 1). [muşarraḥ,]

muşarraḥ itmek [1] *Açık söylenmiş olmak, belirtilmek.*

Aḥkâmını **muşarraḥ idüp** kilki-ı kudreti / Mîm oldı anda hâmid elif hâ vü dâlna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 2). [muşarraḥ idüp, -üp]

muşatṭaḥ kılmak [1] *Satırlandırılmış, düz, yassı hale getirilmiş. II Gönün engellerden, masivadan arınması.*

Ḳalbüñi **muşatṭaḥ kıluben** eyle müdevver / Gel aña Murâduñ bu kelâmında halâvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [muşatṭaḥ kıluben, -uben]

musavver eylemek [1] *Resmetmek, işlemek, nakşetmek.*

Çün **musavver eyledi** taşvîrini her şüretüñ / Kimi bî-cân eylemiş kimini cân itmiş yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [musavver eyledi, -di]

muşavver kılmak [1] *Tasvir etmek, tasavvur etmek.*

Cihânuñ nakşına bakma anuñ nakḳâşını iste / Cemî'-i 'âlemüñ levḥin **muşavver kılmaz** illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 3). [muşavver kılmaz, -maz]

muşavverven olmak [1] *Bir şekle, bir biçime konulma, şekil ve suret verilmiş olma. II. Cisimleşme.*

Beşer didi saña ḥallâk velî **oldum muşavverven** / Beni ol münselih kılmaz ebed eyledi pâyında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 3). [muşavverven oldum, -du, -m]

muşayḳal eylemek [1] *Cilalı, parlak etmek.*

Âyine-i ḳalbüñi **eyle muşayḳal** ki tâ / Añlayasın nefşüñi kim nice ḥâletdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [muşayḳal eyle,]

muşayḳal itmek [1] *Parlatmak. II Kalbi manevi kirlerden arındırmak.*

Kalbün itdüm muşaykal âyinesin / Virdüm aña ki
ola ol nigerân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit 4). [muşaykal itdüm, -dü, -m]

muşhaf [4] Sahife hâline getirilmiş şey,
kitap; Kur'an.

Diñle Murâdîniñ bu kelâmı ne şerh ider / Açduqça
'ışk muşhafını hûb fâlı var (Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 5). [muşhafını, -ı, -n, -ı]

II Güzellik kitabı.

Muşhaf durur cemâlün ey mihr-i rûh-efzâ / Saṭr-ı
kaşuñ nigârâ bil âyet-i Hudâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [muşhaf,]

Muşhafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif /
Hamdu li'llâh gâyet-i 'izzetde buldum fâlûmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [muşhafum, -um]

Muşhafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif /
Hamdu li'llâh gâyet-i 'izzetde buldum fâlûmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [muşhafum, -um]

Müsi-i 'ışk [1] Hz. Musa'nın aşkı.

Çün vücudıñ tavrına 'arrâc ola **Müsi-i 'ışk** / Päre
päre rîze rîze ola duymaya cibâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [müsi-i 'ışk,]

Müsi-i kalb [1] Hz. Musa'nın kalbi.

Tecellâ eylemiş **Müsi-i kalbe** vahdet-i zâtı / Ene'l-
hak söylemiş kesretde gördüm tağ u şahrâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [müsi-i kalbe, -e]

Müsi-i kudret [1] Kudretli Musa.

Gösterdi yüzinden yine pes şimdi Murâduñ /
Fir'avnlere **Müsi-i kudret** yed-i beyzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 7). [müsi-i kudret,]

Müsi-i kudret eylemek [1] Kudretli Musa haline
getiren.

Gösteren tür-ı hakikatde tecellâdur beni / **Eyleyen**
Müsi-i kudret dest-i beyzâdur beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [müsi-i kudret eyleyen, -(y)en]

Müsi-i vücud [1] Varlık Musa'sı.

İktibâsa tür-ı cisme vardı **Müsi-i vücud** / Nûr
virdiler çerâğ-ı kalbine bürhân didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [müsi-i vücud,]

Muştafa [7] 1. Maddî mânevî yönden artırılıp saf ve
seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi,
en iyisi ve en hâlisi olarak seçilmiş kimse. 2. Hz.
Muhammed'in adı. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî merd-i meydân ol durur 'âlemde kim /
Hük-m-i Hakkıñ **Muştafanıñ** şer'i icrâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 5). [muştafanıñ, -(nu)ñ]

muştulamak [1] Müjdelemek.

Ey beşîrüm çün baña **muştuladuñ** vaşlın yine /
Müjde için vireyin dünyâ vü 'ukbâyı saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4). [muştuladuñ, -du, -n]

muṭābaḳat itmek [1] Anlaşma yapmak.

Muṭābaḳat ideli 'ışk ile dil-i şeydâ / Muḳābil oldı
biri birine iki deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 1). [muṭābaḳat ideli, -eli]

muṭabbak [2] Tabakalar, katlar halinde
olan.

'Ulüm-ı enbiyâdur yoluña vâris velîler pes /
Nazardan zâhir-i manzûr merâtıbdür **muṭabbakdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4). [muṭabbakdur, -dur]

Sülâse rubâ' vü **mutabbak** cenah / Rûsüldür kimi
'arş için sâmine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [mutabbak,]

muṭābık [1] Uygun, münasip, muvâfık.

'Akluma oldı muvâfık yine çeşm-i serverüm / Her
neye kim bakaram baña **muṭābık** bilürem (Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 4). [muṭābık,]

muṭābık olmak [1] Uygun olmak, uygun düşmek.

Ger **muṭābık olmasa** mir'âta vech-i tâze rûy / Bir
yüzinden gösterişdür anı echel gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [muṭābık olmasa, -ma, -sa]

mu'tād itmek [1] Alışmak. II Bağlanmak.

Çün keremler fi'l-i maḥşûşuñdur ey 'ālî cenâb /
Kesme luṭfuñ aña kim ihsâna **mu'tād idesin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 2). [mu'tād idesin, -e, -sin]

mu'tād kılmak [1] Âdet haline getirmek, alışkanlık
edinmek.

Keremin gösterip ol şâh-ı kerem her demde /
Kerem ü 'izzete oldur bizi **mu'tād kılan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 3). [mu'tād kılan, -an]

mu'tād olmak [1] Alışmak, alışkanlık haline gelmek.

Levn ile rengi koyup cümleyi dil oldı muḥîṭ / Ey
Murâdî beni gör kim nice **mu'tād oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5). [mu'tād oldum, -du, -m]

mutaf [2] Etrafında dönülen, tavaf olunan.

Şem'-i lâmi' olsa her pervâneye oldur **mutâf** /
Mihr-i 'âlemdür velîkin cümleye cây-ı nazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4). [mutâf,]

Tavâf için konuldu zâhirâ beyte'l-harâm el-hak /
Velîkin kalb-i insân **mutâf** 'arş-ı mu'allâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 2). [mutâf,]

mutâf olmak [2] Tavaf olmak, dönmek.

Beni ırzâ' idelden murzî'a şîrîn şarâb ile / Benüm
mehdüm **mutâf oldı** kamuya reh-güzer oldum

(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 2). [muṭâf oldu, -dı]

Seherden bir şehir gördüm aña bir rûz beñzer yok / **Muṭâf oldum** kamu nâsa nitekim Ka'be aẓhâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 2). [muṭâf oldum, -du, -m]

muṭahhar kılmak [1] Temizlenmiş etmek.

Rabbine yolını taḥkîk eyleyen oldur k'ana / Emr-i tahr ile **muṭahhar kılp** ihsân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [muṭahhar kılp, -up]

muṭarrâ [1] Taze, tarâvetli, hoş-bû.

Sünbûle karşı ger ağlar isem 'ayb itme baña / Bakduğumca aña ol zülfi **muṭarrâ** görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3). [muṭarrâ,]

mu'teber [1] İtibâr gören, beğenilen.

'Âlem-i 'ulyâdadur aña vücûda **mu'teber** / Maḥzen-i esrâr olaldan günc-i dil kâşânesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2). [mu'teber,]

mu'tekif olmak [2] Bir ibadethaneye çekilip namaz, niyaz ve ibadetle meşgul olmak.

Halvet-i 'ışkda çün **mu'tekif olmuş** 'âşık / Erba'in ile muḥammer oluben buldı vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 2). [mu'tekif olmuş, -miş]

Hân-kâh-ı 'ışk içinde **mu'tekif olduña** ger / 'Uzlet oldur kesret oldu kânde 'uzlet var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 2). [mu'tekif olduña, -du, -n, -sa]

muṭfî-i yezdân [1] Tavaf edilen Allah.

Bir yem-i 'ummândur menba'-ı ihsândur / **Muṭfî-i Yezdândur** fâ'il-i muḥtâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4). [muṭfî-i yezdândur, -dur]

muṭfî olmak [1] Söndüren olmak.

Kamu nârı **muṭfî olup** kalmadı zerre tâb / Teraşşuh kııldan inâ'ı vücûdumdan âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [muṭfî olup, -up]

muṭfî [4] İtaat eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümleden el yudı çün yâre **muṭfî** oldu **muṭfî** / Kerem-i yâr ile gör nice mükerrermdür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [muṭfî,]

mu'tî-i hayât [1] Hayat veren, ihsân eden.

Gel Murâduñ yine cân ile kelâmın diñle / Nice biñ mürdeye bir noktası **mu'tî-i hayât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 5). [mu'tî-i hayât,]

muṭfî-i lâ-yemût olmak [1] Bâkî olan Allah'a itaat eden olmak.

Ferahlar kesb idüp her dem **muṭfî-i lâ-yemût oldu** / Bu evzâ ile rûtbet buldı dünyâyile 'uqbâda

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 4). [muṭfî-i lâ-yemût oldu, -dı]

muṭfî olmak [6] Uymak, boyun eğmek, itaat etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümleden el yudı çün yâre **muṭfî** oldu **muṭfî** / Kerem-i yâr ile gör nice mükerrermdür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 2). [muṭfî oldu, -dı]

muṭlak [3] Herhangi bir şart ve kayıtlı sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız. II Cenabîhak.

Ġanî bî'z-zât **muṭlakdur** hüve'r-Rahmânü ve'l-mennân / Yücedür tâlibüm her dem hüve'd-deyyânü ve's-sultân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 1). [muṭlakdur, -dur]

Kâdir u **muṭlakdadur** hükm-i vücûd-ı ins ü cân / Andan oldu münteşir ḥânüm bu hükmüm ḥırmanı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 2). [muṭlakdadur, -da, -dur]

Zâhirin çünki zâhir eyledi Haḳ / Var idüpdür kamuyı ol **muṭlak** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 1). [muṭlak,]

muṭlak olmak [1] Şüphesiz, kesin olmak.

Cemâl-i bâ-kemâl **muṭlak oldu** / Şu kim terk eyledi âb ü hevâyı (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 39, Beyit 1). [muṭlak oldu, -dı]

muṭlakâ [7] Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sem'-i kabûle irdi cevâb-ı ra'yet içün / Ref' eyledi ḡtâsını hücbında **muṭlakâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [muṭlakâ,]

muṭṭali [3] Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.

Bildi ol ma'nâyı çün kim ḡayra ister ittılâ' / Her neye kim **muṭṭali'dür** şükr-i âlâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [muṭṭali'dür, -dür]

Şerhe gelüp oldu bes 'âlem-i kevn ü mekân / Geldi 'ayâna beyân oldu 'ayân **muṭṭali** (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 2). [muṭṭali,]

Ḳavl ile kâ'ildedür kendüsi meşḡuldur / Şerhe gelür çünki ân oldu beyân **muṭṭali** (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 3). [muṭṭali,]

muṭṭali olmak [6] Mutṭali olmak; bir durumdan haberi olmak, bir durum üzerine bilgi edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Ayb-ı hüviyyetde çün **oldı** zamân **muṭṭali** / Vâkıf-ı esrâr olup oldu nihân **muṭṭali** (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 1). [muṭṭali oldu, -dı]

muttaşif olmak [1] Bir hal ve sıfatla nitelenmiş olan, kendisinde o hal ve sıfat bulunan.

Çün Hüdāya erhamū rāḥim dinildi ism ile / Bu sıfatla **muttaşif ol** ola rāḥim sende nām (Murādī Dīvānı, Gazel 909, Beyit 4). [muttaşif ol,]

muvaḥḥid [3] Münasip, uygun.

Rāzumuz fikr-i ḥabībe çün **muvaḥḥid** kârdur / Anuñ içün her rumūza vākıf-ı esrârdur (Murādī Dīvānı, Gazel 406, Beyit 1). [muvaḥḥid,]

Her neye nâzır ola ‘ayn ile cān dīdeleri / Cümleyi baña nazar birle **muvaḥḥid** bilürem (Murādī Dīvānı, Gazel 916, Beyit 3). [muvaḥḥid,]

Görmedüm hiç **muvaḥḥid** birisin birbirine / Bu sebebdan özümi ‘ışk ile tenhā kıldum (Murādī Dīvānı, Gazel 922, Beyit 2). [muvaḥḥid,]

muvaḥḥid olmak [1] Uygun olmak, münasip olmak.

‘Akluma **oldı muvaḥḥid** yine çeşm-i serverüm / Her neye kim bakaram baña muḥābık bilürem (Murādī Dīvānı, Gazel 916, Beyit 4). [muvaḥḥid oldu, -dı]

muvaḥḥid [3] Allah’ın birliğine inanan.

Eger kullukda şādıkısañ baña sultānı göstergil / **Muvaḥḥid** mü’min iseñ gel baña imānı göstergil (Murādī Dīvānı, Gazel 810, Beyit 1). [muvaḥḥid,]

İnkita‘ itmez **muvaḥḥid** bir nefes tevḥīdden / Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil hem-sāyesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1080, Beyit 4). [muvaḥḥid,]

Şalındı ‘arşa-i vicde nice **muvaḥḥidler** / Velī berātına çekdi ‘ālem ile tuğrāy (Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 3). [muvaḥḥidler, -ler]

muvaḥḥid olmak [1] Allah’ın birliğine inanmak. II Yalnız kalmayı istemek.

Ey Murādī seyyid-i evlād-ı insān olmadı / **Olmayan** ḥānum **muvaḥḥid** ḥālını kıldı tebāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 1272, Beyit 5). [muvaḥḥid olmayan, -ma, -(y)an]

muvaḥḥat [2] Belirli bir zamāna mahsus olan, az süren, süreklili ve devamlı olmayan, geçici:.

Ṭavāf-ı tūrfadan çün kim dil-i mahrem **muvaḥḥat-dür** / Muvakḥatler konuldı kim tavāf olına eyvānum (Murādī Dīvānı, Gazel 857, Beyit 4). [muvaḥḥatdür, -dur]

Ṭavāf-ı tūrfadan çün kim dil-i mahrem muvaḥḥatdür / **Muvaḥḥatler** konuldı kim tavāf olına eyvānum (Murādī Dīvānı, Gazel 857, Beyit 4). [muvaḥḥatler, -ler]

muvaḥḥat olmak [1] Belli bir vakte tahsis edilmiş olmak, vakitli olmak.

Mekān ile zamānı tārık ol vaqt ister iseñ ger / **Muvaḥḥat ol** yūri katlin şakın olmayasın esfel (Murādī Dīvānı, Gazel 811, Beyit 3). [muvaḥḥat ol,]

muḥā‘af kılmak [1] İki katına çıkarmak, arttırmak.

Kıldı beni **muḥā‘af** na‘māsıdur çü a‘lā / Her cümleden çekildüm ni‘met virelden ol Ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 698, Beyit 4). [muḥā‘af kıldı, -dı]

muḥā‘a-i bağr [1] Göğsün, sinenin bir çiğnemlik eti, et parçası.

Eşk-i çeşmümdür şarāb vü **muḥā‘a-i bağrum** kebāb / Dil müheyyādur velī miḥmānı kimden istesün (Murādī Dīvānı, Gazel 1032, Beyit 3). [muḥā‘a-i bağrum, -um]

mūzī [1] Zalim.

Velī **mūzī** durur gāyet ziyān-kār / Gezer baş üzre ammā yāre beñzer (Murādī Dīvānı, Gazel 517, Beyit 5). [mūzī,]

muḥā‘i semā olmak [1] Parlayan gökyüzü olmak.

Egerçi necm ü kamer **oldılar muḥā‘i semā** / Ṭulū‘ ide çü güneş kalmaya sitāre vü āy (Murādī Dīvānı, Gazel 1541, Beyit 2). [muḥā‘i semā oldılar, -dı, -lar]

muḥā‘il [1] Darmadağın.

‘Ömrümüz **oldı medīd-ender medīd-ender medīd** / **Muḥā‘ildür** almayan benden cevābın vardan (Murādī Dīvānı, Gazel 1089, Beyit 3). [muḥā‘ildür, -dür]

muḥā‘il olmak [3] Darmadağın olmak.

Virdi cevābını ki kaçan şems ide ṭulū‘ / **Olmaz** mı her sitāre-i seyyāra **muḥā‘il** (Murādī Dīvānı, Gazel 824, Beyit 4). [muḥā‘il olmaz, -maz]

Cümleten ‘uṣṣākuñ **oldı dāstānı muḥā‘il** / Kim okur diñler anı bu dāstānum var iken (Murādī Dīvānı, Gazel 1095, Beyit 4). [muḥā‘il oldu, -dı]

Şu‘ā‘-ı mihr-i feyẓinden eger neşr olmasa zerre / **Olurdi muḥā‘il** akmār şems olmazdı nūrānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 4). [muḥā‘il olurdi, -ur, -dı]

muḥā‘arib olmak [1] İzdırap içinde olmak.

Bulsa dil mi‘rācını muḥā‘arib ile bī-ıztırār / **Muḥā‘arib olmasa** Mañşūr ölmez dār ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1237, Beyit 3). [muḥā‘arib olmasa, -ma, -sa]

muḥā‘arr olmak [2] Mecbur kalmak, yapmak zorunda bulunmak.

Mevt ihtiyāri ile pesendidedür velī / **Muḥā‘arr olınca** n‘eyleyelüm ṭav‘dur hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1137, Beyit 3). [muḥā‘arr olınca, -ınca]

Mevt oldur ihtiyāri ola **muḥā‘arr olmaya** / ‘Āşık-ı miḥnet-keşe miḥnet maḥabbet çün güvāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 1272, Beyit 4). [muḥā‘arr olmaya, -ma, -(y)a]

mübarek [2] Bereketli, kutsal.

va‘z itdüm melā‘ikde bir āvāz irdi minberden / **Mübarek** bir bād indı saña nūr-ı aẓherden

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [mübârek,]

Ser-firâzânı haqqatden işitdüm bir haber / Her ne kim sultândan gelse **mübârekdür** kula (Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 3). [mübârekdür, -dür]

mübdi' [2] Yaratan, icat eden.

'Ulûmuñ **mübdi'idür** mahz-ı illâ / Fuhûmuñ merkezi fehm-i mu'ammâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 5, Beyit 4). [mübdi'idür, -i]

Kıyâs-ı ehldür bu bî-muhâbâ / Ki **mübdi'de** bilür a'lâda peydâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 2). [mübdi'de, -de]

mübdi'-i küll [1] Eşi ve benzeri olmayan bütün şeylerin yaratıcısı, var edeni; Allah.

Mübdi'-i küllden bilindi çün mü'eyyed râci'ün / Bilmek içün remz-i esrârı varam bir yaña ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [mübdi'-i küll, -den]

mübdi'-i küll-i bedâyi' [3] Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni bütün şeyleri yaratan ; Allah

Mübdi'-i küll-i bedâyi'den zuhûrın bilmedi / Qaldı mañcûb-ı ebed Hâk virmedi dermân aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [mübdi'-i küll-i bedâyi'den, -den]

Mübdi'-i küllü'l-bedâyi'den hüveydâ olmayan / Şâhib olmak bir şeye ben dimezem lâıyık aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [mübdi'-i küllü'l-bedâyi'den, -den]

Sırr-ı envâr hicâb eyledi eşnâf-ı hayâl / **Mübdi'-i küll-i bedâyi'dedür** îkân didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [mübdi'-i küll-i bedâyi'dedür, -de, -dür]

mübdi'-i küll-i bedî' [1] Bütün eşi benzeri olmayanları yaratan, benzeri olmayan Allah.

Mübdi'-i küll-i bedî' revnâk-ı milk-i vücûd / Merkez-i mañsûd-ı hû mavtın-ı envâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3). [mübdi'-i küll-i bedî',]

mübdi' olmak [1] İcad etmek, yeni şeyler bulmak.

Mümkinâtı **oldı mübdi'** mûmteni'dür ğayrısı / Zâtuñ mestür kılmış lîk ol her demdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [mübdi' oldı, -dı]

mübeddel eylemek [1] Değiştirmek, dönüştürmek.

Hevâñ **eylegil** hüya **mübeddel** / Olasın tâ ki sen 'aql ile ekmel (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 1). [mübeddel eylegil, -gil]

mübeddel kılmak [1] Değiştirmek, dönüştürmek.

Vücûdın varlığa **kıldı mübeddel** / Anuñ çün geçdi cümle hânmandan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [mübeddel kıldı, -dı]

mübeddel olmak [2] Değişmiş olmak, değiştirilmiş olmak.

Qurbete **oldı mübeddel** bu 'dumuz hâmdüm aña / Oldı akreb kurb ile kurbetde akrebdür karîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 2). [mübeddel oldı, -dı]

Mübeddel oldı 'usri yüsre ragbet eyledi Rabbe / Velîkin fârîğ oldı katlanup pes yevm-i mî'âda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3). [mübeddel oldı, -dı]

müberra [22] Halis, saf, temiz. II Dünyevi olanla ilgi ve alakası kalmamış olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mu'arrâdur libâsından görinen vech-i bâ-ma'nâ / Vücûh ile **müberra**dur eserdendür 'atâ peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 3). [müberra'dur, -dur]

müberra kılmak [2] Ayrılmış, sıyrılmış, arınmış olmak.

Müberra kıl sivâdan özüñi 'aqluñ müzekkî kıl / Hudâ adın okı tâ ki saña mekr itmeye ğasıq (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 3). [müberra kıl,]

Müberra kıl özüñ her dem diseñ ibhâm ola mefhûm / Ne mümkindür ola bir yirde pes icmâ'-ı zarbeyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 4). [müberra kıl,]

müberra olmak [16] Temiz ve beri olmak, uzak olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dâğ urdı anuñ 'ışkı kulüb içre muhaqqâk / Mest eyledi olar ikiden **oldı müberra** (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 2). [müberra oldı, -dı]

mübeşşer [1] Müjdelenmek.

Kibriyâ-yı 'azmetüñ kaldur ğıttâsın lâ-cerem / İmtiyâz olmak şu'ûruñdan **mübeşşerdür** baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 3). [mübeşşerdür, -dür]

mübeşşir [2] Müjde veren, müjdeleyen kimse, müjdecî.

Mübeşşirden işit beşâret sözün / Nihâyetde sen mûntehâ kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 2). [mübeşşirden, -den]

Hâbîbüm 'ayn-ı vahdetden hicâb açmış gelür gördüm / Didi kim ben **mübeşşirven** ki didi ittîşâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 2). [mübeşşirven, -ven]

mübeşşir eylemek [1] Tebşir olunmak, müjdelenmek.

Çün **mübeşşir eyledi** tebşirini iblâğ-ı tām / Pes Murâdî iki dünyâda olupdur şâd-mân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 5). [mübeşşir eyledi, -di]

mübeyyen [9] Açıkça ortaya konulmuş, beyan edilmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücüdüm gülşeninde cânımdan şadâ peydâ / Mu'ayyendür **mübeyyendür** derünümde nidâ peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1). [mübeyyendür, -dür]

mübeyyen **itmek** [1] Meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş olmak.

Ta'ayyün itmedi 'aynı **mübeyyen** itdi lisân / Müzeyyen oldu bu arz u semâ heyûlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [mübeyyen itdi, -di]

mübeyyen **kılmak** [1] Meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş olmak.

Çün beyn beyn kıldı vücüdüm terâzûsın / **Kıldı mübeyyen** anda cemâl ü celâlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 2). [mübeyyen kıldı, -dı]

mübeyyen **olmak** [1] Meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş olmak.

Celâlinde oldu mu'ayyen cemâl-i kemâl / Cemâlinde **oldı mübeyyen** celâl ile hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 1). [mübeyyen oldu, -dı]

mübeyyin [1] Açıkça ortaya koyan, açıklayan (kimse veya şey), açıklayıcı.

Cihânı var **mübeyyinler** didüm n'eyler beyânı dil / Didi 'ayn ile 'ayn-ı Hakkı dâ'im her nazar göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4). [mübeyyinler, -ler]

mübhem [6] Belirsizlik, anlaşılmazlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Haftı kılduñ velîkin hikmetündendür yine esrâr / Bu **mübhem** şerhini bildi kime virdüñ ise na'mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [mübhem,]

mübhem **kalmak** [1] Belirsizlikte kalmak, anlaşılamamak.

Ma'nâ-yı vücûda gelmişem ben / **Mübhemde kalurdu** çok ma'ânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 2). [mübhemde kalurdu, -ur, -dı]

mübîn [1] Ayan ve aşikâr edici, eden.

Ol durur râzık u ferd ü **mübîn** / Cümle-i kalmışlara oldur mu'în (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3). [mübîn,]

mübrim **olmak** [1] Zorlayıcı, can sıkıcı olmak.

Olsa mübrim dil nice tahşîl ide ol mâ-şâşal / "Cezbetün min cezb" Rahman virmeyince tâ şafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2). [mübrim olsa, -sa]

mübtedî [1] Bir işe, bir okula yeni başlayan kimse, acemi.

Mübtediden bir haber almış yine şâhib-kemâl / Anı tahkîk itmek için 'ilm-i sevdâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 2). [mübtediden, -den]

mübtelâ [7] İptilâlî, düşkün, mâil, giriftar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne varsa ma'rifetüm **mübtelâyadur** ma'rûf / Muḥakkîk-i ezelîdür fûnûnıma 'arrâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [mübtelâyadur, -(y)a, -dur]

mübtelâ **eylemek** [1] Düşkün olmak.

Mübtelâ eyleme yâ Rab bizi ğayrı güzele / Var iken ol yañağı verd gözi şehlâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6). [mübtelâ eyleme, -me]

mübtelâ **olmak** [4] Âşık olmak, bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olma ey dil bu cihân-ı bî-vefâya **mübtelâ** / Mülk ü mâl ü câh ü 'izzet olısar küllî hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [mübtelâ olma, -ma]

mücâb-ı du'â [1] Duası kabul olunan.

'Ömr-i 'azîzi sermed idüp medd-i zıll ile / Maḥbûl-ı ḥazret oldu **mücâb-ı du'â** ḥaḳı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [mücâb-ı du'â,]

mücâhid [2] Çalışıp didinen, mücadele eden kimse; kutsal ülküler uğruna savaşan kimse.

Mücâhidsen cihâd eyle 'inâyet iste her demde / Mu'în olmaz ise saña fe-inne's-sa'ye lâ-tenfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 4). [mücâhidsen, -se, -n]

Çün **mücâhidsin** vücûduñ ḳal'asın feth itmege / Nefs-i kâfir-kîş ile her dem ğazâ kılmak gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [mücâhidsin, -sin]

mücâhid **olmak** [2] Çalışma, çaba gösterme.

Zâhir ü bâtında ma'mûr ol budur devlet saña / **Ol mücâhid** girmeyesin tâ ki dūzaḥ nârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [mücâhid ol,]

Nâm-ı ḥabîbi ânlamak olmuş durur 'asîr / Ammâ **mücâhid ol** yûri ḥüsn-i fi'âl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4). [mücâhid ol,]

müceddidâ [1] Ey yeni şekil, sûret verici olan; dine yeni bir veche veren zât.

Ḥamd Ḥudâya ey göñül almadı 'âriyet Murâd / Dinle kelâm-ı remzini her gün anuñ **müceddidâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 5). [müceddidâ,]

mücellâ [3] Cilalı, parlak.

Küşâde-tâli' oldur kim ṭulu'ın añlaya ḳande / İki çeşmi **mücellâ** iki 'aynı anuñ 'umyâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [mücellâ,]

Âb ü âteşden hâlâş olmuş zer-i hâliş gibi / Kîmyâ-yı bahş-ı Hâk ile **mücellâdur** gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2). [meücellâdur, -dur]

Pes mücellâ olup **mücellâdan** / Oldı mir'ât cümle 'irfâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 4). [mücellâdan, -dan]

mücellâ eylemek [4] Cilalamak, parlatmak II Arındırmak, gönü kötu duygulardan temizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger **mücellâ eyler** iseñ cân ü dil âyînesin / Her eserden bir haber al her haberden bir eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 2). [mücellâ eyler, -r]

mücellâ kılmak [1] Parlatmak, cilalamak.

Gönül mir'âtını çün kim **mücellâ kıldı** eltâfi / Cihân içre nazar kıldum nice yüz biñ cihân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [mücellâ kıldı, -dı]

mücellâ olmak [3] Parlamak. II Kalb'in Allah'ın tecellisine hazır hale gelmesi.

Bir nefesde eyledüm gâyet celî mir'âtımı / Âyine çünki **mücellâ ola** a'lâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 3). [mücellâ ola, -a]

Pes **mücellâ olup** mücellâdan / Oldı mir'ât cümle 'irfâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 4). [mücellâ olup, -up]

'Akl ü dânişden **mücellâ oldı** dil âyînesi / Kanlı oldur kim maḥabbetden bir ola sînesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1475, Beyit 1). [mücellâ oldı, -dı]

mücerreb [3] Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş. II Etkili, güçlü.

Ğâfil olma seni olmuş çü **mücerreb** dildâr / İrişince ne **mücerrebler** ola iḳâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 3). [mücerrebler, -ler]

'Aynuñ **mücerreb** oldı gayruñ **mücerreb** ammâ / Yâ tecrîbe ne ḥâcet şol ki ola azmüde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [mücerreb,]

mücerreb olmak [4] Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş olmak. II Etkili, güçlü olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bi'llâhi şan'atünde **mücerreb ol** ey tabîb / Derd ehline devâ diyü virmeyesin sümüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [mücerreb ol,]

mücerred [2] Yalnız, tek, tek başına, münferit.

Nâ'il olmaz ceḥd-i cidd ile **mücerred** kimsene / Muntazırdur şâhib-i emrûñ kamu fermânına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4). [mücerred,]

Maḥabbet himmet-i a'lâ ki velâ ya'lâ / **Mücerred** zir ile bälâ ḥabîbüm bir cihân oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 4). [mücerred,]

mücerred âbı [1] Saf, halis su.

Vücüd-ı cüdı haber virmek üzre yârâna / **Mücerred âbını** gönderdi 'âlem-i fâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1). [mücerred âbını, -ı, -(n)ı]

mücerred kılmak [1] Soyutlamak.

Kıl mücerred kendüñi kalbün sarâyın pāk kıl / Yârdan gayrı tavaṭṭun kılmaya her nâ-sezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [mücerred kıl,]

mücerred olmak [1] Dünyaya ait zevk ve ihtiraslardan soyunup zahirini mal ve mülkten, batınını Allah'tan gayri her şeyden temizlemek.

Cür'a nüş olduñsa bu mey-ḥānede / Ol mücerred gel berü bu ḥānede (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 3). [mücerred ol,]

mücerrib olmak [2] Tecrübe etmek, denemek.

Nice kerrât ile **oldum mücerrib** cümle aḥvâli / Miyân-ı vaḥdet ü kesretten oldı bu kerâmetler (Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 3). [mücerrib oldum, -du, -m]

Nice kerre **mücerrib oldum** anı / Tecrîbe kılmışam bugün yine de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 2). [mücerrib oldum, -du, -m]

mücessem [1] Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan.

Murâdî bizde 'aceb hâl var añlar iseñ / Gehîce lâğar u gâhî **mücessemüz** cānâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 5). [mücessemüz, -üz]

müciidd olmak [1] Ciddiyet ve gayretle çalışmak.

Lücce-i bahra düşdi pes zevrak-ı dil **müciidd olup** / Bulmadı ḥadd ile kenâr seyrini kıldı cā-be-cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4). [müciidd olup, -up]

mücrim [2] Cürüm işlemiş, suçlu.

Ḥasta-i 'ışkam yine dermânı senden isterem / Her ne deñlü **mücrimem** gufrânı senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 1). [mücrimem, -(e)m]

Benven za'îf ḥâfî ve **mücrim** günâhkâr / Kâdir neyem ki ni'mete şükürüm bahâ idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2). [mücrim,]

müctebâ [1] Seçilmiş.

Bu şüret 'âleminde cāhilüz biz / Velîkin **müctebâ** vü murtażâyuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 605, Beyit 3). [müctebâ,]

Murtażâ vü **müctebâ** vü muḳtedâ vü Muştafâ / Her nefesde Ḥaḳk ile taḥḳîk iḳân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [müctebâ,]

müctemi' olmak [4] Toplanmak, bir araya gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müctemi' oldı cün şifât-ı ehad / Kõdılar gökde ismini Aħmed (Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 1). [müctemi' oldı, -dı]

müdām [10] Her zaman, daima, devamlı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murâdî dem / Müdām olsun **müdāmuñ** k'anda bir dem nice biñ demdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [müdāmuñ, -uñ]

müdām olmak [4] Devamlı olmak, sürüp gitmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey Murâdî dem / **Müdām olsun** müdāmuñ k'anda bir dem nice biñ demdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 300, Beyit 5). [müdām olsun, -sun]

müdara [1] İdare ile kullanma, hüsn-i muāmele, yüze gülme.

Alupdur nefħadan behre 'aṭā bulmak bulunmakda / Olup dā'ire kudretde devir ire **müdārāda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3). [müdārāda, -da]

müdārā eylemek [1] İyi geçinmek, yüzüne gülmek.

Mā'il kılınca kendüye Bārî / Dil **eylemişdür** nice **müdārā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 3). [müdārā eylemişdür, -miş, -dür]

müdāvet [1] Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma.

Murâdî merd-i ezeldür ezeldedür zāhir / **Müdāvet** görünür isteme yürî te'vîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [müdāvet,]

müdde'î [1] İddia edici, iddia eden.

Murâdî baħr-ı ma'ārifde ğavş iden sensin / Şular ki **müdde'îdür** zevrakın kenāra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 5). [müdde'îdür, -dür]

müddet [2] Süre, zaman, vakit.

Nice **müddetdür** çekerdüñ hicr ü fūrkatden belā / Şükr-i Yezdān eyle 'āşık şimdi cānān eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [müddetdür, -dür]

Bunca **müddetdür** saña 'arz-ı temennā eylerem / Pes gelüp cān olasın kalbümü tenhā eyledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 1). [müddetdür, -dür]

müdebbir [5] Bütün yaratılmışları düzenle ve dengeyle idare eden Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde fidādur cān / **Müdebbirden** olur dermān "ve debbernāhū tedbîrā" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [müdebbirden, -den]

müdevver eylemek [1] Döndürülmüş, yuvarlak yapmak. II Sürekli bir amaç için uğraşmak.

Kalbünü musaṭṭah kıluben **eyle müdevver** / Gel aña Murāduñ bu kelāmında ḥalāvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 5). [müdevver eyle,]

müdrîk [2] Anlayan, kavrayan.

Hādis olan kadîmini derk ide bile mi gönül / Her ki diye ki **müdrîkem** destüñi sal zevāline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 5). [müdrîkem, -em]

Murâdî şems-i münîri başar degül **müdrîk** / Meger ki göstere tābınuñ 'aksini tuğrāy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5). [müdrîk,]

müdrîk olmak [3] İdrak etme gücüne sahip olmak, anlamak.

Müdrîk olan fūhūm ile buldı uşul-ı intihā / Müdrîk-i 'ilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā (Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [müdrîk olan, -an]

Menbā'-ı 'ilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā / **Müdrîk olan** fūhūm ile buldı uşul-ı intihā (Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1). [müdrîk olan, -an]

Menbā'-ı 'ilm ü 'ilm olan buldı işinde ibtidā / **Müdrîk olan** fūhūm ile buldı uşul-ı intihā (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 1). [müdrîk olan, -an]

müdrîk-i 'ilm ü ḥilm olmak [1] İlim ve yumuşak huyluluğu kavramış, anlamış olmak.

Müdrîk olan fūhūm ile buldı uşul-ı intihā / **Müdrîk-i 'ilm ü ḥilm olan** buldı işinde ibtidā (Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1). [müdrîk-i 'ilm ü ḥilm olan, -an]

mü'ebbed [2] Sonsuz, ebedî, dâimî.

Vücūdı mürtefi' olmuş 'ulāda / Anuñ cün ism-i resmîdür **mü'ebbed** (Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [mü'ebbed,]

'Ādeti terk itmedi şol kim **mü'ebbeddür** özi / Her ne zāhir olsa pes özüñ 'ādetdür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 3). [mü'ebbeddür, -dür]

mü'ebbed eylemek [1] Sonsuz, ebedî, dâimî eylemek.

Beni ḥayāt-ı beḳāda **mü'ebbed eyledi** cün / Velî bu şüreti bir ḥoşca nāzır ol gözün ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [mü'ebbed eyledi, -di]

mü'ebbed olmak [1] Ebedî, sonsuz olmak.

Didi kim **oldı mü'ebbed** saña bu kurbıyyet / Aldı emrini bu vech ile berāt eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 2). [mü'ebbed oldı, -dı]

mü'eddā [1] Eda olunmuş, yerine getirilmiş.

Arayup her birinün gözle **mü'eddā** sırların / Aña aldanma ki zerķ ile 'ibadet gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [mü'eddā,]

mü'eddeb [2] Adap öğrenmiş, terbiyeli, edip.

Lâzım olmaz gerçi lîkin ğayre benven bâ-edeb / Ben mü'eddebven kururven ol **mü'eddeb** çün hıyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [mü'eddeb,]

Lâzım olmaz gerçi lîkin ğayre benven bâ-edeb / Ben **mü'eddebven** kururven ol mü'eddeb çün hıyâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 3). [mü'eddebven, -ven]

mü'essir [6] Eser sahibi, fâil, âmil. II Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bakmaz âsâra gönül ister **mü'essir** kim durur / 'Usri yüsre şabr idüp olmak diler âzârsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 3). [mü'essir,]

mü'eyyed [3] Güçlü, sağlam, kuvvetlendirilmiş.

Miyân-ı mâ'-ı ve't-îñ iken âdem / Resûl idi özi dinî **mü'eyyed** (Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 3). [mü'eyyed,]

Miyân-ı âb u âteşden hürûc eyle **mü'eyyeddür** / Anuñ çün gösterür her lahza bir vech üzre etvâruñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 2). [mü'eyyeddür, -dür]

Mübdi'-i külden bilindi çün **mü'eyyed** râci'ün / Bilmek için remz-i esrârı varam bir yaña ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [mü'eyyed,]

mü'ezzîn [1] Ezan okuyan kişi.

Şâm u şeherde izn idi hayye 'ale'l-felâh / Pes virdi vakt-i hâmse-i nevbet **mü'ezzîne** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [mü'ezzîne, -e]

müferrih [4] Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fürûğ-ı 'ilm-i ülâdan olupdur muktebes cümle / **Müferrihdür** bu ma'nâlar bilen zâhir durur el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 2). [müferrihdür, -dür]

müfessir olmak [1] Tefsir eden, açıklayan kişi olmak.

Murâdî naşş-ı kâtî'la maķâlâtun durur efsâh / Bu vâzihdur eger **olsañ müfessir** dîde-bânumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [müfessir olsañ, -sa, -n]

müfettiḥ [1] Açıcı.

Feth ider aña **müfettiḥ** rāzî / Vuşlat ister aña olıma meyyāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 4). [müfettiḥ,]

müfevvez [4] Bir kimseye görev olarak verilmiş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çünkü 'azîz sensin 'izzet saña **müfevvez** / Sen a'zam olduĝuñ çün artar bu 'izz ü cāhum (Murâdî Dîvânı, Gazel 946, Beyit 4). [müfevvez,]

müfevvez eylemek [1] Sipariş etmek, ihale eylemek.

Müfevvez eyledi feyyāza hükmin tā ola cārî / Olup pür-tāb-ı enver pes aradan şıçradı çālāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [müfevvez eyledi, -di]

müfid olmak [1] Fayda vermek, yararlı olmak.

Fehm-i 'ilm olmaz senüñ 'ilmünde bir zerre müfid / Zerrece 'ilm ile kimse bilemez a'lâ seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 3). [müfid olmaz, -maz]

müfredat [2] Toptan bilinen şeylerin ayrıntıları, dökümleri.

Rükn-i a'zam fehmin isterseñ eyā tālîb bu gün / **Müfredatun** defter eyle gel berü ikrârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 3). [müfredatun, -un]

Kāmilü'l-vakt olmışam gerçi bu 'aķl u hîlm ile / **Müfredatun** vāhid oldı añladun çün sen seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 2). [müfredatun, -un]

müfteḥir olmak [1] İftihar etmek, övünmek.

Müfteḥir ben nice **olmayam** ki ey şāhib-cemāl / Her ne zāhir ola benden aḥsen-i takvîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 2). [müfteḥir olmayam, -ma, -(y)am]

müftî-i zāhir [1] Görünen, açık, belli şeylerin müftüsü.

Müftî-i zāhir mesā'il cem' ider / Virdi kalbüm levḥ-i maḥfûza ziyā (Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 2). [müftî-i zāhir,]

mühennā [1] Tebrik edilmiş, kutlanmış.

Dostum bilmem ne hâletler ider vechün baña / Her ki nâzırdur baña nev nev **mühennā** didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [mühennā,]

müheyya [4] Hazır, hazırlanmış olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müheyyâdur 'ayâna fi'l-kıyâma / Anuñ çün oldı defter üzre ḥāsib (Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4). [müheyyâdur, -dur]

müheyyâ eylemek [1] Hazır etmek, hazır hale getirmek, tertip etmek.

Müheyyâ eyledüm ‘aklı ki hâsıdan alam mahşûl / Ganîmet hâşıl oldı eyledüm çün kendüme himmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 3). [müheyyâ eyledüm, -dü, -m]

müheyyâ itmek [2] Hazırlamak.

Müheyyâ idelden vücudum sarâyın kamu / Niķâb açdı gördüm serîrinde mâhiyyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [müheyyâ idelden, -elden]

Müheyyâ itmişem ben âlet-i zevküm kemâlince / Velîkin isterem olsun senûñ ‘ayn-ı şafân üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 2). [müheyyâ itmişem, -miş, -em]

müheyyâ kılmak [2] Hazırlamak.

Müheyyâ kıl özüñ ey merd-i dâñā / Ola rûz u şebûñ “‘ıyden ve ķadrā” (Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 1). [müheyyâ kıl,]

Bu ‘ömr-i câvidânı **kıldıñ** çü sen **müheyyâ** / Ey fer‘e aşl-ı sâbit ruh-ı cesedde mahyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [müheyyâ kıldıñ, -du, -n]

müheyyâ olmak [3] Hazır hâle getirme, tertip etme.

Dümû‘umdan çü zâhir oldı bir yemm-i mehîb-âsâ / O deryâdan **müheyyâ oldı** peydâda olub peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1). [müheyyâ oldı, -dı]

Müheyyâ oldı çün hayy ile ihyâ / İrişdi ‘ilm içün mevt ile satvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [müheyyâ oldı, -dı]

Müheyyâ oldı şunlar kim muķırr oldı kelâmına / Muşaffâ oldı anlar kim kelâmın kıldılar idrâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 3). [müheyyâ oldı, -dı]

mühim [1] Lüzumlu, gerekli.

Mühimmi eylegil imkāna yakın / Eger ol vaķtûñi bir an iderseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 2). [mühimmi, -i]

mükâfât eylemek [5] İyilikte bulunmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemâle ‘âşıkam her dem **mükâfât eylese** dilber / ‘İyân -ı bî-beyân olmış hemân ol dem aña hem-ser (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 1). [mükâfât eylese, -se]

mükellef olmak [1] Bir şeyi yapmakla yükümlü olmak.

Hıreden hâric olanlar **mükellef olmadı** aşlâ / Bu teklîf-i ‘ibâdetdür hıred evķât-ı ķalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4). [mükellef olmadı, -ma, -dı]

mükemmel [2] Kusursuz, yetkin, şahane.

Cihân-ı bî-nişâniden gelürse feyż-i külliyyât / **Mükemmeldür** kemâl ile olursa hüsni tekrârûñ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 2). [mükemmel-dür, -dür]

Kemâlınden **mükemmeldür** şular kim içdi şahbâdan / Haberden bî-haber oldı haber bilen mu‘ammâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 1). [mükemmeldür, -dür]

mükemmel eylemek [1] Kusursuz, yetkin hâle getirmek.

Senûñ hüsni şafâsından olur zevküm kemâlince / Kemâlınden **mükemmel eylemek** hüsni zerâfetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [mükemmel eylemek, -mek]

mükemmel itmek [1] En güzel şekilde yapmak.

Mükemmel itdi kemâlin özi kemâle kemâl / Bîlürdi kâmilini kıldı cümleten inñā (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 3). [mükemmel itdi, -di]

mükemmel olmak [1] Kusursuz, tam, eksiksiz olmak.

İdüp nûr-ı ilahîdür Murâduñ tâc-ı ser eyle / **Mükemmel oldı** imân şunda kim ola hayâ ğâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 5). [mükemmel oldı, -dı]

mükerrerrem [5] Muhterem, saygın. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kerîm ķapusına tıtmışuz dem-â-dem yüz / İki cihânda anuñ çün **mükerrerremüz** câna (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 2). [mükerrerremüz, -üz]

mükerrerrem eylemek [1] Değerli, aziz etmek.

Çün kim ‘azîz-i cânsan ‘izz ile ibtidâda / Dâ‘im **mükerrerrem eyle** nâz itme intihâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 1). [mükerrerrem eyle,]

mükerrer [7] Tekrar olunmuş, defa defa icra edilmiş, birbiri ardınca.

Ey Murâdî hâķķı hâķķatde bulmak nicedür / Bu zemâyirdür zamîrûñden **mükerrerredür** baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 5). [mükerrerredür, -dür]

mükerrer itmek [2] Tekrarlamak, yinelemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķabûl-i hüsni idüp ol dîlrübâ-yı şâhib-i râz / Muķarrer-i kerem idüp **mükerrer itdi** reşâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 2). [mükerrer itdi, -di]

II Hatırlamak, anmak.

Benüm çü hâķķ ile tekrâr mâ-halâķdur kim / Delâ‘il-i ‘aceb ile **mükerrer itdi** beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 4). [mükerrer itdi, -di]

mükerrer kılmak [1] Tekrarlamak.

Dem-â-dem zâķir ol zâķir ziyâde ni‘met eyler hâmd / Ki dillerde gönüllerde **mükerrer kılmaz**

illā hū (Murādî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 4).
[mükerrer kılmaz, -maz]

mükerrer olmak [1] Tekrar edilmek, tekrarlanmak. II Artmak, çoğalmak.

Cemāl-i küllü min küllin eger keşf-i niķāb ide /
Mükerrer olmadı aślā müyesser yūsri ‘usrādur
(Murādî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 2). [mükerrer
olmadı, -ma, -dı]

müknet-i ‘uzmā [1] Yüce, büyük kudret.

Müknet-i ‘uzmāyadur ammā cibillet himmeti /
‘Azminüñ ‘azminde her dem ‘azm-ı himmetdür
yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 4).
[müknet-i ‘uzmāyadur, -(y)a, -dur]

mül [1] Şarap.

Ey gözleri mestüm dil-i bīmāra nazar kıl / Hicrūñ
odına sīne kebāb oldı yaşum **mül** (Murādî Dîvânı,
Gazel 816, Beyit 6). [mül,]

mülāhaza [1] Düşünce, fikir.

‘Aceb **mülāhazadur** fikr-i ‘āşık-ı dil-rīş / Özinde
hāzırı gözler velik şol ile sağ (Murādî Dîvânı,
Gazel 669, Beyit 4). [mülāhazadur, -dur]

mülākāt olmak [2] Bir yerde buluşmak
süretiyle karşılıklı konuşma, görüşme.

Vücūdum ‘arşasında çün bürāderle kenār oldum /
Eb ü ümme **mülākāt oluben** pes āşkār oldum
(Murādî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [mülākāt
oluben, -uben]

Ne kadar var ise enhār kamu oldı hāmūs / **Oldı** bir
yirde **mülākāt** iki deryā bu gice (Murādî Dîvânı,
Gazel 1345, Beyit 3). [mülākāt oldı, -dı]

mülākī [1] Görüşmek. II Kavuşmak.

Ne hikmetdür bu sır ey dil hicāb-ı kibriyā dutmuş /
Cemālın zeyn idüp girü **mülākīde** likāyam ben
(Murādî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4). [mülākīde,
-de]

mülākī olmak [2] Kavuşmak, görüşmek.

Yakīn olmaz bu iķān ile el-haķ fazl-ı ‘allāme / Hü-
viyyet mahzenin aç kim **mülākī ol** likāsından
(Murādî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 2). [mülākī ol,
]]

Merd-i haķīkat oldur kıla yirinde kārın / Ğayra
mülākī olmaz irem diyen likāya (Murādî Dîvânı,
Gazel 1404, Beyit 4). [mülākī olmaz, -maz]

mülāyim olmak [1] Sıcakla soğuk arası, az
sıcak, ılıman olmak; yumuşak huylu, ılımlı
olmak.

Halk oldı Hudā emri ile çünki ‘avālim / Emrinde
yine **olmuş** idi emri **mülāyim** (Murādî Dîvânı,
Gazel 960, Beyit 1). [mülāyim olmuş, -mış]

mülāzim olmak [2] Bir kimseye veya bir işe
sarılıp ayrılmamak.

Bilmek isterseñ eger ‘ilm ile ‘ilmüñden haber /
Hāķ-ı na’l olup **mülāzim ol** varup bir kāmile

(Murādî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 4). [mülāzim
ol,]

Seher táb-ı cemālünden ziya düşdi çü dünyāya /
Mülāzim oldı insāna melā’ik düşdi ğavġāya
(Murādî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 1). [mülāzim
oldı, -dı]

mülebbes [1] Giyimli, ağır giysiler giymiş.

Gāh olur kim hal’ iderven üç libāsı ser-te-ser / Gāh
‘üryān ü **mülebbes** hāmīyem hercāyī ben (Murādî
Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [mülebbes,]

mülebbes olmak [1] Giyilmiş olmak.

Alınup hāķdan çün kim **mülebbes oldı** müştī hāķ
/ Nidā irişdi aña emr ile didi ki erselnāķ (Murādî
Dîvânı, Gazel 718, Beyit 1). [mülebbes oldı, -dı]

mülhāķ olmak [1] Katılmak, dahil olmak.

Hāķ oldı cevāb el-hāķ mürsel sözüme aşdaķ /
Cāndur bilene **mülhāķ cān oldı** tenüm cānum
(Murādî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [mülhāķ oldı,
-dı]

mülhidā [1] Dinsiz, Allah’ı tanımaz.

Ceresüñ şalşalası misli gelür çünki cevāb /
Mülhidā ebter olur kim k’ana elhān didi (Murādî
Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 3). [mülhidā,]

mülk [1] Diyar. II Varlık, mevcudiyet ülkesi.

Mefhār olalı bu ‘ayān ‘āleme / **Mülkine** kendüsine
hān itdi dil (Murādî Dîvânı, Gazel 842, Beyit 4).
[mülkine, -i, -ne]

**mülk ü māl ü cāh ü ‘izzet [Mülk, mal, mevki; makam,
izzet; şeref.**

Olma ey dil bu cihān-ı bī-vefāya mübtelā / **Mülk
ü māl ü cāh ü ‘izzet** olısar küllī hebā (Murādî
Dîvânı, Gazel 21, Beyit 1). [mülk ü māl ü cāh ü
‘izzet,]

mültefit olmak [2] İltifat etmek, dikkate
almak, ilgi ve güler yüz göstermek.

Ne deñlü rāhda ‘arz oldı ise na ‘mādan / Olara **mül-
tefit olmadı** irdi kurbete pes (Murādî Dîvânı, Ga-
zel 615, Beyit 2). [mültefit olmadı, -ma, -dı]

Aşl oldı çü her fūrū’a mażhar / Gel **mültefit olma**
fer’e gel sen (Murādî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 4).
[mültefit olma, -ma]

mültemes olmak [1] İltimaslı olmak.

Müstecāb olmaķdan **olmuşdur** recālar **mültemes** /
Da ‘vet oldı bir bahāne cūd-ı ihsāna sebep (Murādî
Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [mültemes olmuşdur,
-mış, -dur]

mültemis olmak [1] İltimas eden, kayıran
olmak.

Mültemis oldı çü saña vaşl-ı yār / Eyle uli’l-elbāb
yüri daķķ-ı bāb (Murādî Dîvânı, Gazel 164, Beyit
3). [mültemis oldı, -dı]

mültezim [1] *İltizam eden, bir şeyi veya kimseyi lüzumlu sayıp taraflık gösteren.*

Görülen lâzımâtum **mültezimde** / Haşimde ızıcâ itdüm mükerrer (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 3). [mültezimde, -de]

mülzem olmak [1] *Gerekli olmak.*

Nâme-i takdîri tahkîk itmeyen ‘allâmeler / **Mülzem olmazlardı** gûş itse şüyü‘in ‘âkıbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [mülzem olmazlardı, -maz, -lar, -dı]

mümessal olmak [2] *Temsil edilmiş, misal getirilmiş, misal olarak söylenmiş olmak.*

Mümessal oldu vücûd ile çün ‘adem nakşı / Seçildi ayru olup câ-be-câ hayât ü memât (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2). [mümessal oldu, -dı]

Gayrı **mümessal olmadın** biz mesel olduk ‘âleme / Câ’e hünâ hikâyete hazere levhün bi’l-kâlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 3). [mümessal olmadın, -ma, -dı, -n]

müessil [2] *Temsil eden, temsilci.*

Mü-be-mü şerhinde mevcûd-ı vücûd-ı lâ-mesal / Şol **müessil** kim tûlû‘in bilmeyen mehcûrdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4). [müessil,]

Ferâgat ‘âlemi milk-i ‘ademdür / Hayât-ı câvidân andan **müessil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 4). [müessil,]

mümeyyiz [1] *İyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayıran, ayırt eden, temyiz yeteneğine sâhip olan.*

Mümeyyizdür ider temyîz fi’l-hâl / Cemî‘-i kâ’inât emrindedür çâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [mümeyyizdür, -dür]

mü’mîn [7] *İman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nuşret-i fettâh çü **mü’mindedür** / Dîde-i küffârdadır hün-ı hıvâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 3). [mü’mindedür, -de, -dür]

mü’mîn olmak [2] *Allah’ın varlığı ve birliğine inanmak.*

Mü’mîn oldu nice İslâm ile imân getirüp / Görelî dâ’irede devr idişin nûr-ı mübîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 3). [mü’mîn oldu, -dı]

Kanı haşyet kanı havf ü kanı ‘âr / Ki **mü’mîn olana** lâıyık mı nîrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [mü’mîn olana, -an, -a]

mü’mînü’l-müheymin [1] *Korkudan koruyup emniyet veren , Allah .*

Yâ **mü’mînü’l-müheymin** ü yâ Rabbi zi’l-celâl / Sensin hâkîm ü kâdir ü sultân-ı zi’l-bekâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [mü’mînü’l-müheymin,]

mümkîn [6] *İmkan dahilinde, olası, mümkün. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ebr-i himmet yağduraldan kaşresin her bir yire / Oldı ihfâ üzre her **mümkinde** bu esrârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [mümkinde, -de]

mümkîn eylemek [1] *Mümkün eylemek, imkan dahilinde olmak.*

‘Aklımı bildüm ki **mümkîn eylemişdür** şân‘atın / Fehm ü ‘ilmi perr ü bâl itdüm ben ol tayyâr içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 4). [mümkîn eylemişdür, -miş, -dür]

mümkîn olmak [3] *Olabilmek, yapılabilirlik, gerçekleşebilmek.*

Yine ma’nâda bilinmiş durur ma’nâsı icmâlâ / Murâduñ **mümkîn olmaz** kim bilime vech-i ma’nâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 5). [mümkîn olmaz, -maz]

Şu‘â‘-ı mîhr-i tâbı **mümkîn olmazdı** ala meh-tâb / Arada virmese bir zerre cânım al eger fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 2). [mümkîn olmazdı, -maz, -dı]

Çün ezel bilmediler fehm ile idrâk idüben / Nice **mümkîn ola** fehm itmege tekrâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [mümkîn ola, -a]

mümkînât [9] 1. *Sonradan yaratılanlar, Allah’ın yaratıkları.*

Evvelîn ü âhîrîn bulmaz idi aşla vücûd / İrmeseydi **mümkînâta** ger şadâ-yı ma’rifet (Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 3). [mümkînâta, -a]

Fâ‘il-i muhtâra iş degdi pes andan soñradan / Ey-ledi bu **mümkînâta** pes meremmet iftîhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 4). [mümkînâta, -a]

Tâlib-i ‘ömr-i lezîzi añladım bürhân ile / **Mümkînât** izhârına açdım bu kudret ayasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 2). [mümkînât,]

Ey Murâdî dâne-i hârdal degildür **mümkînât** / ‘Aynüñ ammâ cemâle bî-muhtâl olmak neden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 5). [mümkînât,]

Hâlıkı oldı müsebbih her ne kim var kâ’inât / Aç kulaş olma aşem bu **mümkînât** aşvâtına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4). [mümkînât,]

Vâridâtumdan münevverdür vücûdum gülşeni / **Mümkînâtumdan** müzeyyendür dü-‘âlem gülşeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 1). [mümkînâtumdan, -um, -dan]

2. *Mümkün olan, olabilir veya kabul edilebilir şeyler.*

Lafz-ı mahfîden beyânım emri icrâ olsa ger / Mümteni‘den vaz olurdu hâl olurdu **mümkînât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 3). [mümkînât,]

Mümkinâtı oldu mübdi' mümteni'dür gayrısı / Zâtuñi mestür kılmış lîk ol her demdedür (Murâdî Divânı, Gazel 408, Beyit 2). [mümkinâtı, -ı]

Mümkinātuñ riştesinden bağladum bir hoş kemend / Kâl'a-i vahdetde oldum vuşlat-ı cânân ile (Murâdî Divânı, Gazel 1249, Beyit 4). [mümkinātuñ, -uñ]

mümkinât-ı cümle 'âlem [1] Bütün âlemin varlıkları, her şey.

Ey Murâdî zâhir ü bâtında vardur cünbüşüñ / **Mümkinât-ı cümle 'âlemdür** saña ikrârda (Murâdî Divânı, Gazel 1278, Beyit 5). [mümkinât-ı cümle 'âlemdür, -dür]

mümkinât-ı ferş [1] Yeryüzünün varlıkları.

'Arş-ı a'lâdan irince **mümkinât-ı ferşe** tâ / Kudret-i Hâkla ide bizden ne peydâlar zühûr (Murâdî Divânı, Gazel 391, Beyit 3). [mümkinât-ı ferşe, -e]

mümkinât-ı kâl [1] Sözüñ kabul edilebilirliği, mümkün olabilmesi.

Sa'd-ı ekberden tulû' itmekdedür 'ayn-ı necât / **Mümkinât-ı kâlûme** 'arz oldu gayb-ı beyyînât (Murâdî Divânı, Gazel 168, Beyit 1). [mümkinât-ı kâlûme, -üm, -e]

mümtâz [1] Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.

İmtiyâz itdi Murâdî cümleden hallâkı çün / Kıl teccessüs ger dilerseñ bulasın **mümtâzını** (Murâdî Divânı, Gazel 1472, Beyit 5). [mümtâzını, -ı, -(n)ı]

mümtâz eylemek [1] Ayrıcalık tanımak, ayrı tutmak.

Debîr-i efzala şerh eyledi mudakkik râz / Didî ki 'ilmi 'avâlimden **eyledi mümtâz** (Murâdî Divânı, Gazel 609, Beyit 1). [mümtâz eyledi, -di]

mümtâz olmak [1] Üstün tutulmak, tercih edilen olmak.

Cânuñı fark eyleme cânândan / Kurb ile **mümtâz ol** ebrârda (Murâdî Divânı, Gazel 1423, Beyit 4). [mümtâz ol,]

mümteni' [5] Mümkün olmayan, zor. (Bu kelime Divân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh ü beyâna sığmaz bu 'ilm-i mümkinātuñ / Şol nesne **mümteni'dür** eshel katuñda hâlâ (Murâdî Divânı, Gazel 104, Beyit 2). [mümteni'dür, -dür]

münâcât [1] Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.

Münâcât ile hâcâtum sañadur / Senâ ile tehiyyâtum sañadur (Murâdî Divânı, Mesnevi 43, Beyit 2). [münâcât,]

münadi [1] Nidâ edici, çağırıcı, dellâl.

Kabl ü ba'dı bu'd u kurb añlarsa mañcûb oldu mäh / Her cihet şavtın **münâdî** bil mañâlûñ vechidür (Murâdî Divânı, Gazel 370, Beyit 4). [münâdî,]

münâfık [1] İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu.

Hâkdur Murâdî her işi fa'âlün limâ yürüd / Kendin gören **münâfıka** virür belâsını (Murâdî Divânı, Gazel 1535, Beyit 5). [münâfıka, -a]

mün'akis olmak [3] Aksetmek, yansımak.

Mün'akis oldu cemâlünden gönül mir'âtına / Nür-ı vechüñ 'ayn-ı zâv'uñ kalmadı hergiz zulâm (Murâdî Divânı, Gazel 904, Beyit 3). [mün'akis oldu, -dı]

Bu Murâdî gice gündüz gicesin gündüz ider / **Mün'akis oldu** bu âyinede şems u kamer (Murâdî Divânı, Gazel 929, Beyit 5). [mün'akis oldu, -dı]

Mün'akis oldu ziyâsından cemâlün nüh tıbâk / Ol ziyânuñ lem'asından şems-i raşşânam yine (Murâdî Divânı, Gazel 1235, Beyit 4). [mün'akis oldu, -dı]

mün'akis olmak [1] Yansımak, aksetmek.

Mün'akis oldu cemâl-i yârden bir hüsn ü ân / Şevkini her dem-be-dem 'uşşâk-ı nâlân arturur (Murâdî Divânı, Gazel 325, Beyit 4). [mün'akis oldu, -dı]

münâkkaş [1] Nakışlı, işlemeli, süslü.

Safha-i kübrâyı gördüm bir **münâkkaş** levhdür / Kilk-i kudret yazmış anda her ne kim var cümle kâr (Murâdî Divânı, Gazel 375, Beyit 4). [münâkkaş,]

münâkkaş eylemek [1] Nakışlı yapmak, süslemek.

Cemâlî 'aksini şaldı irişdi tâ ebedâ / **Münâkkaş eyledi** şüretleri hayâldedür (Murâdî Divânı, Gazel 488, Beyit 4). [münâkkaş eyledi, -di]

münâsib [1] Uygun, yerinde.

Eger görse yañağı hâlini olmazdı kâni' ol / **Münâsib** girü ol hâla ruñı üzre bir al ister (Murâdî Divânı, Gazel 318, Beyit 3). [münâsib,]

münâsib olmak [1] Uygun olmak.

Senden oldıysa **münâsib** ya tenâsüb 'uızda / Ma'nî gözle şüreti ko geç bu menşübâtıdan (Murâdî Divânı, Gazel 1088, Beyit 3). [münâsib oldıysa, -dı, -(y)sa]

mündeñi' [1] Def etmek, savuşturmak.

Münderic-i şıfat-ı ma'nâyı / **Mündeñi'dür** velîk anda beyân (Murâdî Divânı, Gazel 1165, Beyit 2). [mündeñi'dür, -dür]

mündeñi' kılmak [1] Def etmek, savuşturmak.

Mündeñi' kıldı cümle efkârı / Eser-i lâ-ilâhe illâ'llah (Murâdî Divânı, Gazel 1217, Beyit 3). [mündeñi' kıldı, -dı]

münderic [23] İçeren, kapsayan, ihtiva eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olalı genc-i pinhānuñ kilidi / Özinde **münderic** a'lā'l-me'tālib (Murādî Dîvānı, Gazel 166, Beyit 2). [münderic,]

münderic-i kelām olmak [1] Sözü içinde bulundurmak.

Münderic-i kelām olup satıra yazar çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan yazar (Murādî Dîvānı, Gazel 955, Beyit 2). [münderic-i kelām olup, -up]

münderic-i şıfat-ı ma'nā [1] Gizli, derin anlamların özelliğini içinde bulundurma.

Münderic-i şıfat-ı ma'nāyı / Mündefi'dür velik anda beyān (Murādî Dîvānı, Gazel 1165, Beyit 2). [münderic-i şıfat-ı ma'nāyı, -(y)ı]

münderic olmak [12] Mevcut olmak, bulunmak, bir şeyin içinde yer almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Münderic oldu kelāmında kelām-ı ehl-i haq / Gelmez anuñ çün kelāmı degme bir cāna geñez (Murādî Dîvānı, Gazel 546, Beyit 2). [münderic oldu, -dı]

münevver [15] Nurlu, parlak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tāb-ı nūruñ 'aynuma oldu cilā-yı nūr-ı tāb / Lık çeşmüm nūri nūrından **müneverdür** baña (Murādî Dîvānı, Gazel 34, Beyit 2). [müneverdür, -dür]

münevver eylemek [4] Nurlandırmak, aydınlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

"Fāliḳu'l-ısbāhı min 'aksi ziya'ü'l-kibriyā" / Ḳalbümüz **eyler münevver** dā'imā nūr-ı Ḳudā (Murādî Dîvānı, Gazel 28, Beyit 1). [münevver eyler, -r]

münevver itmek [2] Aydınlatmak; nurlandırmak.

Ḳaldur hicāb-ı 'aynuñı 'aḳluñ **münevver it** / Gayrıda ṭurma iste elif hā vü dāl ile (Murādî Dîvānı, Gazel 1373, Beyit 4). [münevver it,]

Ḳiyā-yı vech ile mihrüm **münevver itdi** beni / Meremmet itdi vücūdum mu'ammer itdi beni (Murādî Dîvānı, Gazel 1544, Beyit 1). [münevver itdi, -di]

münevver kılmak [4] Aydınlatmak, parlak yapmak.

Cefāsından ḥafı kılmış virüp bir nūr-ı berrāḳı / **Münevver kıldı** dünyāyı ziyaşı şems-i ḡarrādan (Murādî Dîvānı, Gazel 979, Beyit 3). [münevver kıldı, -dı]

Mekānum lā-mekān eyle vişālūñle **münevver kılmak** / Beni maḳşūd-ı ekber kılm cemāl-i bā-kemāl içün (Murādî Dîvānı, Gazel 986, Beyit 2). [münevver kılmak,]

Münevver kıldı zāhir meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / Yūri kılm nālişi tā yana ḳalbūñde sirāceyin (Murādî Dîvānı, Gazel 1005, Beyit 2). [münevver kıldı, -dı]

II Manevi arındırmak.

Göñül çeşmini ey 'āşık **münevver kılmaz** illā hū / Murādın herkesüñ ey dil müyesser kılmaz illā hū (Murādî Dîvānı, Gazel 1209, Beyit 1). [münevver kılmaz, -maz]

münevver olmak [5] Nurlanmak, ı ışık ile dolmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden **oldı münevver** bu şeş cihāt / Ger mihri ṭālī' olsa cihān doymaya aña (Murādî Dîvānı, Gazel 2, Beyit 4). [münevver oldu, -dı]

münezzeh [3] Temiz, kusur ve noksanlardan uzak; tenzih edilmiş.

Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin **münezzeh** cümleden / Lık esrār-ı ḥafıyyüñdür viren eşvāḳa cā (Murādî Dîvānı, Gazel 32, Beyit 3). [münezzeh,]

Cümleten şun'idur bu kevn u mekān / Ol **münezzeh** ḡanī durur cebbār (Murādî Dîvānı, Gazel 527, Beyit 5). [münezzeh,]

Ey cenāb-ı kibriyāsıdur **münezzeh** min-sivāḥ / Ey guybı oldu ḡaybe'l-ḡayb pes lā-iştibāḥ (Murādî Dîvānı, Gazel 1272, Beyit 1). [münezzeh,]

münezzeh olmak [1] Temiz, kusur ve noksanlardan uzak olmak.

Hallāḳ o durur cümleyi pes ketm-i 'ademden / Evvel **oldı münezzeh** yine bu cümleden illā (Murādî Dîvānı, Gazel 80, Beyit 7). [münezzeh oldu, -dı]

münfa'il olmak [4] Gücenmek, kırılmak, alınmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Münfa'il oldu cümleten muḳtebis oldu çün göñül / Rub'ını virdi çārına oldu talebde muntehā (Murādî Dîvānı, Gazel 97, Beyit 3). [münfa'il oldu, -dı]

münfed-i küll-i vücūd [1] Bütün varlığın sonu, nihayeti.

Münfed-i küll-i vücūd aṣlā çü rāci' durur / İster iseñ şıḫḫatin şūrına tekrārdan (Murādî Dîvānı, Gazel 1152, Beyit 2). [münfed-i küll-i vücūd,]

münfek olmak [1] Ayrılmak.

Cem' idelden cem' ile cem'ümde ḡayrānam yine / **Olmadum** bir laḫza **münfek** aṣlā miḥmānam yine (Murādî Dîvānı, Gazel 1245, Beyit 1). [münfek olmadum, -ma, -du, -m]

münhedim olmak [1] Harap olmak, yıkılmak. II Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.

Eyledi ma'mūr-ı kudret ibtidā baña esās / **Münhedim olmaz** o kim kâdir anı termīm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [münhedim olmaz, -maz]

münhezim [1] Hezimete uğrayan, bozguna uğrayan.

Nâsır-ı vehhâb virdi çünkü nuşret ser-be-ser / **Münhezimdür** hâmdü li'llâh cümle a'dâ gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 2). [münhezimdür, -dür]

münîr-i cemâl-i kemal [1] Mükemmel güzelliğin aydınlığı, nuru.

Kemâl-i cemâlün **münîr-i cemâl-i kemâl** / Kemâlün cemâlündedir sen kemâl-i cemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 1). [münîr-i cemâl-i kemâl,]

münkaṭı' olmak [1] Ayrılmak, ayrı düşmek.

Münkaṭı' olmadı yine zen tuta merde âyine / İş bu durur her âyine oldılar iki reh-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 2). [münkaṭı' olmadı, -ma, -dı]

münkeşif olmak [1] Görünür, bilinir duruma gelmek.

Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler hayâl / Tâli' olsam h'vâb içinde adumuz ru'yâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 3). [münkeşif olsam, -sa, -m]

münkir [4] Inkâr eden, kabul etmeyen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâda her ki **münkirdür** kelâmın eylemez isgâ / Anuñ şânındadır münzel "ve demmernâhü tedmîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [münkirdür, -dür]

münkirât-ı dünyâ vü 'uḳbâ [1] Dünya ve ahireti inkâr etmek.

Nefs-i emmâre elinden cehd idüp olgıl hâlâş / **Münkirât-ı dünyâ vü 'uḳbâdan** eyle gel hâzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 3). [münkirât-ı dünyâ vü 'uḳbâdan, -dan]

münkir-i haḳ olmak [1] Allah'ı inkâr eden olmak.

Gel berü inşâfa gel güş it Murâduñ mantıḳın / **Münkir-i Haḳ olanuñ** elbette câyı nârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 5). [münkir-i haḳ olanuñ, -an, -un]

münkirin [1] Gâfil olanlar.

Sâha-i kudretde cevân üzredür aşl-ı şuhûd / **Münkirini** gâfilini eylemişdür bî-karâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [münkirini, -i]

münkir olmak [7] İnkâr etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Münkir olan ey Murâdî her kelâmuña senüñ / Nâr-ı düzaḥda çeken oldur 'iḳâb ile 'azâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 5). [münkir olan, -an]

münseliḳ kılmak [2] Soyulmak, sıyrılıp çıkmak.

Varmağ isterseñ eger kim âşiyân-ı kudse gel / **Münseliḳ kıl** rûhuñı sen eylegil tenden ırağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 2). [münseliḳ kıl,]

Beşer didi saña hallâḳ velî oldum muşavverven / Beni ol **münseliḳ kılmaz** ebed eyledi pâyında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 3). [münseliḳ kılmaz, -maz]

münseliḳ olmak [1] Sıyrılıp çıkmak, soyulmuş olmak.

Münseliḳ oldu cân ü dil ḳalıb-ı gayrı n'eylesün / Arada nesne ḳalmadı bizde bulındı hâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 3). [münseliḳ oldu, -dı]

müntefi' olmaḳ [1] Yararlanmış olmak.

Müntefi' olmaḳdadur evvelde ḥiss-i evvelüm / 'Aḳl-ı evvel âḥirümdür evvelümde bi't-tamâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 2). [müntefi' olmaḳdadur, -mak, -da, -dur]

münteha [16] Nihayet bulan yer, en uç, son, bir şeyin gayete erdiği yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki 'âlemdür ḳurıldı biri 'âlî biri pest / Kendü 'ilminden bilür 'ilmini yine **müntehâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 4). [müntehâ,]

müntehâ olmak [5] Son noktaya ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Münfa'il oldu cümleten muḳtebis oldu çün göñül / Rub'ını virdi çârına **oldı** talebde **müntehâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [müntehâ oldu, -dı]

müntehâ-yı 'aḳl [2] Aklin sınırı, son noktası.

Müntehâ-yı 'aḳl irüben bilimez bir zerresin / Bu rumûzuñ ma'nîsin bilen bilür vicdân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 3). [müntehâ-yı 'aḳl,]

Şem'-i deycür olalı ḥurşid-i dünyâdur göñül / **Müntehâ-yı 'aḳla** ırgürdüm yine cân ü teni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 3). [müntehâ-yı 'aḳla, -a]

müntehâ-yı 'arş-ı a'lâ [1] Yüce arşın, göğün sonu, en uç noktası.

Her neye kim nâzır olsam gözlerem Mevlâyı ben / **Müntehâ-yı 'arş-ı a'lâdan** görem ferdâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [müntehâ-yı 'arş-ı a'lâdan, -dan]

müntehā-yı baħr-ı kalb [1] *Kalp denizinin sonu, ucu.*

Müntehā-yı baħr-ı kalbūn fülki olmuş kâf u nūn / İşbu kalbi anuñ içün seyr-i ‘ummān eglemez (Murādî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4). [müntehā-yı baħr-ı kalbūn, -ün]

müntehā-yı cūd [1] *Cömertliğin son noktası.*

Müntehā-yı cūda vardı çün vücūdum menba‘ı / Evvel ü âhırde ‘ömr-i cāvidānumdur gelen (Murādî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [müntehā-yı cūda, -a]

müntehā-yı edeb [1] *Edebin sonu, en uç noktası.*

Ayağı taşra başuben edebden itme hüruc / Ne deñlü akreb ola gözle **müntehā-yı edeb** (Murādî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 2). [müntehā-yı edeb,]

müntehā-yı ‘ilm [1] *İlm,n, bilginin uç noktası, sınırı.*

Ref‘ idüp her şübhesin kılan ziyāde ‘ilmini / **Müntehā-yı ‘ilminūn** serhinde dāl eyler yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 3). [müntehā-yı ‘ilminūn, -i, -nün]

müntehā-yı maṭlab [1] *En son istek.*

Müntehā-yı maṭlabum ‘ışkuñda vuşlatdur bu gün / Anuñ içün gayrı yirden çekmezem hergiz kayu (Murādî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 2). [müntehā-yı maṭlabum, -um]

müntehā-yı mukteżā [1] *Gerekli olan son, bir şeyin gayete erdiği yer.*

Müntehā-yı mukteżāy aňlayan şunlar durur / Her zulümden kurtulup taḥşil ide nūrāniyet (Murādî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 4). [müntehā-yı mukteżāy, -(y)ı]

müntehā-yı raḥmet [1] *Sonsuz rahmet, bağışlama.*

Müntehā-yı raḥmetūnden kesmezüz ümmidümüz / Ente ‘allāmū‘l-guyūbi inneke şāḥib hikem (Murādî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 4). [müntehā-yı raḥmetūnden, -ün, -den]

müntehā-yı ṭāḳat olmak [1] *Gücün son noktası, sınırı.*

Ḳaṭrede deryā mu‘ayyen oldu yemde ḳatre kim / **Müntehā-yı ṭāḳat olmuşdur** vücūda aşl-ı fāl (Murādî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [müntehā-yı ṭāḳat olmuşdur, -mış, -dur]

müntehi [1] *Nihayet bulan, sona eren, biten.*

Nazaruñdan nazarın aňlayugör ey tālib / **Müntehisin** saña kimdür bula pāyān didiler (Murādî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2). [müntehisin, -sin]

müntehi olmak [1] *Sona ermek.*

Murādî rāyegān ayrılmamışdur vaşl-ı dildāra / **Olursañ müntehi** bilgil senādur āhırı elbet (Murādî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 5). [müntehi olursañ, -ur, -sa, -n]

müntekış kılmak [1] *Nakışlı hale getirmek.*

Müntekış kıldı nuḳūşın kıldı izhār-ı hüner / Eyledi temyiz-i hikmetle nuḳūşuñ ārāsın (Murādî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2). [müntekış kıldı, -dı]

müntesir [3] *Yayılmış, duyulmuş.*

Çün **müntesirdür** ‘āleme bir zerre ‘ilminden haber / Kānet nidā‘en dāyimen min-‘ilminā min-‘ilminā (Murādî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 4). [müntesirdür, -dür]

Müntesirdür āb-ı luṭfı çün levāmī‘dür muḥiṭ / İrdi çün havz-ı vücūda mā‘adāya neşr ider (Murādî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 3). [müntesirdür, -dür]

Müntesirdür cümle-i āfāka medḥ-i hüsn-i yār / Aḥsen-i vech ile bildüm vaż‘umı cānān ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [müntesirdür, -dür]

müntesir olmak [8] *Yayılmış, duyulmuş olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan bilürseñ bir haber / Senden **olsun müntesir** aḥrār ü ebrāra eser (Murādî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 1). [müntesir olsun, -sun]

münyetü‘l-‘abdi inneḥü mahz [1] *Kulun isteği sadece budur.*

Rezeḳa‘r-Rabbü ni‘meten cem‘ā / **Münyetü‘l-‘abdi inneḥü mahzā** (Murādî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 1). [münyetü‘l-‘abdi inneḥü mahzā,]

münzel [2] *Aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş.*

Murāda her ki münkirdür kelāmın eylemez isgā / Anuñ şānındadır **münzel** “ve demmernāḥü tedmīrā” (Murādî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [münzel,]

Rabbi enzilnī du‘āsıyla du‘āsın isteyen / Āyetin **münzeld** buldı eyledi ol dem ḳu‘ūd (Murādî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [münzeld, -de]

münzel olmak [2] *Nazil olma, indirilme.*

Mehbiṭ-i Cibrīl olan peygamber-i dānā nedür / Ya Ḥudādan **münzel olan** āyet-i kübrā nedür (Murādî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 1). [münzel olan, -an]

Āyet-i inni ena‘llāh **oldı münzel** ‘āleme / Çeşm-i ‘ayn ile anuñ dā‘im temāşāsındayam (Murādî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 4). [münzel oldı, -dı]

münzil [1] *Aşağı indiren, gökten indiren.*

“Tā-Hā” didi çün naşş ile bürhān ile **münzil** / “Tā-Hā”da bulındı yine “Tā- Hā” ile “esrā” (Murādî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). [münzil,]

münzil olmak [1] *Aşağı indirilen, gökten indirilen olmak.*

Menzilde çü **münzil oldı** süre / Furkān ile fark idem cihānı (Murādî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 6). [münzil oldı, -dı]

mürāca‘at [1] Başvurmak, izin almak için veya bir iş için alâkadarlarla görüşmek.

Sırrında ‘ışk-ı ‘âşıkadur çün **mürāca‘at** / Seyrāngeh esb-i fikre bu hāmūn-ı ‘âtfet (Murādî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [mürāca‘at,]

mürde [16] Ölü.

Pes kıldı kamu **mürdeleri** lutfi ile hay / Hayy itdi hayât ile yine lutfi temâşā (Murādî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [mürdeleri, -ler, -i]

Mürdeye cân-bağış olanlar kıl u kâl itmez kabûl / Mu‘ciz-i ‘İsâda anlar **mürde-i ihyâdadur** (Murādî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 3). [mürdeye, -(y)e]

Ey Murādî sözlerüñ haqdur senüñ hem haq budur / Mu‘ciz-âsâdur kelâmuñ **mürdeler** ihyâ olur (Murādî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [mürdeler, -ler]

Bir nefes virsem velîkin ‘âlemüñ eşyâsına / **Mürde** kalmayup cihânda cümleten ihyâ olur (Murādî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [mürde,]

Mürde ihyâsına sâ‘î vü mücidd oldı hemân / Kıldı taqdîs-i Hudâyı nefehât eyledi dil (Murādî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4). [mürde,]

Zulümât içre olana meh-i tâbân olgıl / **Mürdeler** cismine bi’llâh bugün cân olgıl (Murādî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 4). [mürdeler, -ler]

Şafâlar olmaya mı bundan özge ne şafâ vardır / Mesîh-âsâ Murādî **mürdeler** haydür me’âlünden (Murādî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [mürdeler, -ler]

Murâduñ **mürdeyi** itse n’ola hay ey cihân-ārâ / Kamu enfâs ü akvâli yine a’lâ olan sensin (Murādî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 5). [mürdeyi, -yi]

Hayy-ı kayyûma yetişmiş idi kayyûm ile hay / **Mürdeye** virdi yine remz ile ihyâ haberin (Murādî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 3). [mürdeye, -ye]

Nefesi olsa hayât ırgürici **mürdelere** / Bir kelâmı nice biñ yaraya merhem olsa (Murādî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3). [mürdelere, -ler, -e]

Ne revâdur ki saña ‘âşık olan zâr kıla / Lâyık oldur ki nice **mürdeleri** var kıla (Murādî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 1). [mürdeleri, -ler, -i]

Bu Murâdinüñ kelâmından bulur **mürde** hayât / Bende oldı bir sözine nice şâh-ı Edhemî (Murādî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [mürde,]

Yatanlar zîr-i câda şanma **mürde** / Nazar kıl anların ihyâsı var mı (Murādî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [mürde,]

Dîdem benüm çün ol ruh-ı zîbâyı qarşular / Şan **mürdeler** durur dem-i ‘İsâyı qarşular (Murādî Dîvânı, Müfret 24, Beyit 1). [mürdeler, -ler]

II Bitkin, perişan.

Hubbuñ virelden el-hağ **mürde** tene hayâtı / Komadı ol memâtı eyledi cümle ihyâ (Murādî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 2). [mürde,]

Ben **mürdeyi** kıl ihyâ vaşluña ey Mesîhâ / Bu derd-i ‘ışk cânâ hâlümü kıldı müşkil (Murādî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [mürdeyi, -y, -i]

mürde-i ihyâ [1] Dirilmiş, canlanmış ölü.

Mürdeye cân-bağış olanlar kıl u kâl itmez kabûl / Mu‘ciz-i ‘İsâda anlar **mürde-i ihyâdadur** (Murādî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 3). [mürde-i ihyâdadur, -da, -dur]

mürde ihyâ eylemek [2] Ölüyü diriltmek.

Murâduñ harfe gelmez çü kelâm-ı ruh-efzâsı / Velîkin lem‘asıdur **eyleyen** her **mürdeyi ihyâ** (Murādî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 5). [mürdeyi ihyâ eyleyen, -(y)en]

Mürde ihyâ eylemek mu‘ciz olur ‘İsâ için / Tâñrı çün anuñ gibi her lahza cân olmaqdadır (Murādî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [mürde ihyâ eylemek,]

mürdeler ihyâ olmak [1] Ölülerin dirilmesi. II Tazelenmesi, hayat bulması.

Cân-bağış olmak dilerseñ bende ol bir kâm ile / Bir kelâmında anuñ biñ **mürdeler ihyâ olur** (Murādî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 4). [mürdeler ihyâ olur, -ur]

mürde olmak [3] Ölmek.

Vişâlüñ âb-ı hayvânın bu hicr ile **olan mürde** / Kuluña eyleseñ şâhum ne vardır lutf ile ihsân (Murādî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [mürde olan, -an]

Sen‘arzûlar dil ü cânım hayât-ı câvidânımsın / **Olur mürde** ten ü cânım ger ayrulam bir an senden (Murādî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 3). [mürde olur, -ur]

Ne deñlü **mürde olursa** bulur hayât-ı ebed / Murâduñ eyler ise güş eger ki enfâsın (Murādî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 5). [mürde olursa, -ur, -sa]

mürebbi [2] Eğiten, terbiye eden, eğitici.

Cemâl-ı Hâkda Rabbümdür **mürebbî** ey cihân-ārâ / ‘Alîmümdür benüm her hâlüme ey dil olan dâna (Murādî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [mürebbî,]

Ser-firâzân-ı haqîkatdür vücûd-ı ‘ayn-ı hağ / Andan ayruş **mürebbîdür** maḥallî mā-hazar (Murādî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [mürebbîdür, -dür]

mürebbî olmak [3] Eğitici, terbiye edici olmak.

Maḥabbetdür viren revnağ eger ma‘şûk-ı ‘âşıkda / **Mürebbî olmasa** kılmaz şecer esmârını peydâ (Murādî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3). [mürebbî olmasa, -ma, -sa]

Ey Murādî saña her kimse **mürebbî olamaz** / Saña ‘ilm öğreden ol Aḥmed-i Muḥtâr durur (Murādî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 5). [mürebbî olamaz, -i, -maz]

Murâdî çünki buldı terbiyet 'ilm-i ledünniden / **Mürebî** oldu anuñ çün kamu insāna insānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 5). [mürebî oldu, -dı]

mürehhim kılmak [1] Melhem, yağlı ilaç sürmek.

Kalb-i hazîne fûrkat ile yara urdı yâr / Desti ile **mürehhim** anuñ **kıldı** çâresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 3). [mürehhim kıldı, -dı]

mürekkeb [2] Mürekkep.

Şerh eylemez bu hâlümü v'Allâhi kâ'inât / Deryâ **mürekkeb** olsa zemîn âsumân devât (Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 1). [mürekkeb,]

Defteri tatbîk iderseñ defteri gayıradur / Sen **mürekkebden** durış tâ kim kalem şakçı tola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3). [mürekkebden, -den]

mürekkeb olmak [2] Mürekkep gibi olmak.

Çalemler olsa ger eşcâr **mürekkeb olsa** deryâlar / Yazılmaz idi ahvâlüm ne peydâdur bu peydâlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 1). [mürekkeb olsa, -sa]

Gerçi kim kavî-i Murâdîye dinilür aqvâl / Yazmaya noktasını **olsa mürekkeb** kamu yem (Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 5). [mürekkeb olsa, -sa]

mürîd [1] Tarikata girmiş olan şeyhin veya mürşidin şakirdi, talebesi.

Murâdîye murâd oldu kamu 'âlem **mürîdidür** / Serîr-i hüсне geçdüm 'izz ile şâhib-cemâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5). [mürîdidür, -i, -dür]

mürîd-i şâdık [1] Doğru, gerçek derviş.

Sensin **mürîd-i şâdık** ey server-i 'avâlim / Bildüm ki ey Murâdî muhkem şadâkatüñ var (Murâdî Dîvânı, Gazel 502, Beyit 5). [mürîd-i şâdık,]

mürîd olmak [2] İntisap etmek, bağlanmak.

Murâdî çün vücûdında murâd-ı bî-bahâ oldu / **Mürîd olmuş** durur aña kamu a'la vü ednâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 5). [mürîd olmuş, -mış]

Çün **mürîd oldu** aña bu dil ü cân / Sen murâd aña anda anı hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1165, Beyit 1). [mürîd oldu, -dı]

mürr [1] Acı, telh.

Murâdî âb-ı zülâlünden ire ger kaçtre / Ne denlû **mürr** ola 'âlemde a'zâb ide hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 5). [mürr,]

mürsel [2] Resul, peygamber.

Sır aña Murâduñ bu kelâmı eserinden / **Mürsel-lere** hâtem olan ol şâhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [mürsellere, -ler, -e]

Hağ oldu cevâb el-hağ **mürsel** sözüme aşdağ / Cândur bilene mülhâğ cân oldu tenüm cânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 4). [mürsel,]

mürşid [3] İrşat eden, doğru yol gösteren.

Mürşidüñ şânında komışdur çü hall-i müşkilât / Lîk ma'nâda kelâmı mantık-ı esrâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [mürşidüñ, -üñ]

Rüşd-i ihlâşında gördüm **mürşidüñ** irşadını / Yazmış ammâ kim habîbüm ismüm ile adını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [mürşidüñ, -üñ]

Bir **mürşide** şordum ki anuñ 'âkildi adı / Manşuruñ ene'l-Hağ didüğü ne'ydi baña di (Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 1). [mürşide, -e]

mürşid idinmek [1] Rehber, kılavuz, önder etmek.

Gel berü **mürşid idin** gel bu Murâduñ suhanın / Diñlemezeñ saña zulm ile sitem-kâr olasin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [mürşid idin, -in]

mürşid-i kâmil [3] Tasavvufta seyr-i sülukunu tamamlayıp irşad görevinde bulunan kişi, manevi terbiye edici.

Murâduñ sözünüñ her birisidür **mürşid-i kâmil** / Nice zulmet hicâbında kalanları ider irşad (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [mürşid-i kâmil,]

Murâdî kavlinüñ her harfidür bir **mürşid-i kâmil** / Dilerseñ bulasın rüşdi ko her birine biñ biñ baş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [mürşid-i kâmil,]

Ey Murâdî **mürşid-i kâmil** gerekse her kime / Elde dilde arayup varup makâlin seyr ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 5). [mürşid-i kâmil,]

mürşid-i ra'nâ kılmak [1] Güzel, hoş rehber eylemek.

İdüp bu Murâdîye beşâretle telâtıf / Pes **kıldı** işâretle anı **mürşid-i ra'nâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 5). [mürşid-i ra'nâ kıldı, -dı]

mürtefi' kılmak [1] Yükselmek, yücelmek.

Mürtefi' kıldum anı ben cümle ma'külâtdan / İrtifâ' itmekdedür katında her dem rif atüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 2). [mürtefi' kıldum, -du, -m]

mürtefi' olmak [3] Yükselmek, yükselmiş olmak.

Vücûdı **mürtefi' olmuş** 'ulâda / Anuñ çün ism-i resmîdür mü'ebbed (Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2). [mürtefi' olmuş, -mış]

Mürtefi' oldu lahzada nef'ini buldı 'arşada / Tâbını gördi lahzada irdi hayât-ı iftiḥâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [mürtefi' oldu, -dı]

Cür'adan mest olmuşam dildâradur her minnetüm / **Mürtefi' olmağdadur** yârün katında rif atüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 1). [mürtefi' olmağdadur, -mak, -da, -dur]

mürur [2] Geçme, sona erme, geçip geçme.

Memerri oldu hemân pes **mürûrî** merr-ı şehâb / Merertü didi didi merreteyn olup miftâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 4). [mürûrî, -ı]

Yef'alu'llâhu mâ-yeşâdan çün görindi tâb-ı nûr / Hükûm ider her ne dilerse ider ezmân pes **mürûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [mürûr,]

mürûr eylemek [1] Geçmek, gitmek.

Ey Murâdî murâda sa'y eyle / Şakın **eyler** bu rûzgâr **mürûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 5). [mürûr eyler, -r]

mürûr-ı vâhid ü hâmis [1] Birinci ve beşinci geçiş.

Mürûr-ı vâhid ü hâmis çü sâdisden olur sâbi' / Beyân-ı bî-nihâyetdür ne sâlisdür ne hûd râbi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [mürûr-ı vâhid ü hâmis,]

mürûr kılmak [1] Geçip gitmek. II Dünyadan ayrılmak.

Mürûr kıldı gönül mürği tāk-ı vahdete pes / Murâdı buldı yetişdi murâd-ı 'izzete pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1). [mürûr kıldı, -dı]

mürüvvet [6] 1. İnsan olana yakışır nitelik ve fazilet.

Bir zamâna irmişüzdür kim 'acâ'ib hâli var / Kalmadı bir kimsede hergiz **mürüvvet** vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 2). [mürüvvet,]

Mürüvvet ehli bakar mı gözüñgi mir'âta / Muqâbil oldu kabûl-ı cemâl-i Rahmâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 3). [mürüvvet,]

2. Cömertlik, ihsan, lutuf.

Ṭaleb gerçi murâdumdur **mürüvvetdür** murâd âncâ / Maḥall-i kudret olmuşdur eger ancâ vü ger incâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [mürüvvetdür, -dür]

Bâb-ı 'adni açayın diyü temennâda olan / Şimdi-den bunda **mürüvvetle** şehâvet gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [mürüvvetle, -le]

'Acze lâyıkdur egerçi bu kuşûr ile dilüm / Ol **mürüvvet** issi lîkin 'âciz itmiş yahşî bîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [mürüvvet,]

Bu anca **mürüvvet** nice lutf ü nice ihsân / Sensin yine muhsin sebep olduk biz arada (Murâdî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4). [mürüvvet,]

mürüvvet eylemek [1] İyilikte bulunmak, cömertlik göstermek.

Lutf ü ihsân u **mürüvvet eyle** baña yâ şefî' / Yâ resula'llah ayırmağıl cemâlünden beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [mürüvvet eyle,]

mürüvvet kılmak [2] İyilik etmek, cömertlikle bulunmak.

Cemâle çekme niķabuñ didüm **mürüvvet kılmak** / Didî kemâlüm idüpdür benüm cemâlüm fâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 636, Beyit 3). [mürüvvet kılmak,]

Şehir çağında açmış perdeyi dilber cemâlinden / **Mürüvvetler kılmak** 'uşşâka şordı kendü hâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 1). [mürüvvetler kılmak, -up]

müsâfir [1] Konuk, mihman.

Beyânun ile 'ayânun harfî nihânîdür / **Müsâfirem** baña 'avnün seferde göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 2). [müsâfirem, -em]

müsâ'id [1] Uygun, elverişli.

Mu'azzez oldu dil yârûñ katında / Bi-ḥamdî'llâh ki tâlî'dür **müsâ'id** (Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 4). [müsâ'id,]

müsebbeb [4] Sebep olunan, meydana çıkmasına sebebiyet verilen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lâyık oldu zevî'l-'uķûla sebep / Pes **müsebbeb** müsebbibe fâtır (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [müsebbeb,]

müsebbeb olmak [2] Sebep olunarak meydana getirilen olmak.

Bir müsebbibden **müsebbeb olalıdan** ehl-i hâl / Cümleten oldur sebep tedbîr-i esbâb eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 3). [müsebbeb olalıdan, -alı, -dan]

Dostuñ kârı **müsebbeb ola** çün kârumuza / Berķ olan lem'a-i nûrî durur envârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 1). [müsebbeb ola, -a]

müsebbet [1] Tespit olunmuş, sabit kılınmış.

İlâda **müsebbete** şordum kazâ nedür / 'Ayn-ı kaderle virdi cevâb iktizâ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 468, Beyit 1). [müsebbete, -e]

müsebbib [3] Sebep, vesile ve mucib olan, vücuda getiren, kuran.

Lâyık oldu zevî'l-'uķûla sebep / Pes müsebbeb müsebbibe fâtır (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [müsebbibe, -e]

Bir **müsebbibden** müsebbeb olalıdan ehl-i hâl / Cümleten oldur sebep tedbîr-i esbâb eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 3). [müsebbibden, -den]

Ol **müsebbibdür** sebebler mazhar-ı Ḥallâkdur / Oldı maḥlûkât virdi anlara ḥâlince câh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 3). [müsebbibdür, -dür]

müsebbib olmak [1] Sebep, vesile olmak.

Beyânın buldı anlar kim **müsebbib oldılar** zâhir / 'İyânın oldı anlar kim reh-i 'ışkımdadır çâlâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 4). [müsebbib oldılar, -dı, -lar]

müsebbih [1] Allah'ı tesbih eden kimse.

Müsebbihler seni tesbîh iderler / Muqaddisler seni takdîs iderler (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2*). [*müsebbihler, -ler*]

müsebbih olmak [1] Zikir ehli olmak.

Hâlîkî oldı müsebbih her ne kim var kâ'inât / Aç kulağ olma aşem bu mümkünât aşvâtına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 4*). [*müsebbih oldı, -dı*]

müsebbihün [1] Allah'tı tespih edenler.

Kevn içre cüz' ü kül kamu aduñ **müsebbihün** / Tesbîhün ile cümle tolu arz ü aşumân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4*). [*müsebbihün,]*

müseddes [1] 1. Altıya taksim edilmiş. 2. Ebyatına dörder mısra zammıyla her beyti altı mısraa iblâğ edilmiş manzume.

Vakâyî' gâmin hâric it ez-fu'âd / Murabba' müselle **müseddes** zarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4*). [*müseddes,]*

müsehheh olmak [1] Kolay olmak.

Zâhib-i râh-ı hüdâya nesne olmaz pây-bend / Menzilin her dem **müsehheh oldı** eshel gösteren (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 3*). [*müsehheh oldı, -dı*]

müsellem [5] 1. Verilmiş, teslim edilmiş, tevdi olunmuş.

İsm-i hayyiden **müsellemdür** selâmında selâm / Pes selâmetden zuhûr itse n'ola başında tâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3*). [*müsellemdür, -dür*]

İntihâb itdi kamu kârını her kârında / Çekilüp başını kırtardı **müsellemdür** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 4*). [*müsellemdür, -dür*]

2. Herkes tarafından kabul edilmiş, inkar edilemez.

Selâmet-i ezeliñden **müsellemüz** cânâ / 'Ulûm-ı lem-yezeliñden mu'allemez cânâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1*). [*müsellemüz, -üz*]

Ne deñlü kim araduñ kâ'inâtı / **Müsellem** bulmaduñ sen yâra beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 2*). [*müsellem,]*

Çün oldı Murâdî 'ışka hem-ser / 'Aşıklık aña durur **müsellem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 970, Beyit 5*). [*müsellem,]*

müsellem olmak [3] 1. Verilmek, teslim edilmek, tevdi olunmak.

Oldı müsellem çün Murâd teslim idelden nefsin / Kıl nâ ileyk ente's-selâm minke's-selâm fike's-selâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5*). [*müsellem oldı, -dı*]

2. Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, şüphe götürmez, inkâr edilemez olmak.

Oldı müsellem çün Murâd teslim idelden nefsin / Kıl nâ ileyk ente's-selâm minke's-selâm fike's-selâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5*). [*müsellem oldı, -dı*]

Çün iki cihânda bu Murâd **oldı müsellem** / Kim aña muñî' olmaya zîr ü zeber oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 5*). [*müsellem oldı, -dı*]

müselles [1] Üç kısım veya üç parçadan oluşan, üçlü.

Vakâyî' gâmin hâric it ez-fu'âd / Murabba' **müselles** müseddes zarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4*). [*müselles,]*

müselmel itmek [1] Zincirleme, ardı ardına etmek.

Fikr-i heyhât ile sevdâlarda yilmek nice bir / Fâ'il-i zencîr-i tûl olup **müselmel itme** gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3*). [*müselmel itme, -me*]

müsemma [14] Tesmiye edilmiş, isim verilmiş, ad konulmuş, mevsûm. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müttefik ism ile **müsemması** / 'İlmdür nokta nokta elf ile heb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 156, Beyit 3*). [*müsemması, -sı*]

müsemma olmak [2] Adlandırılmış, ismi konulmuş.

İsm ile **olsam müsemma** ol 'aceb olmaz baña / Bu 'acebdür zât olasin bulasin tahkîke cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1*). [*müsemma olsam, -sa, -m*]

Her ne kılsam **olduğ** anuñla **müsemma** mâ-şaşal / Nāmumuz birdür velîkin her taraf inşa olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4*). [*müsemma olduğ, -du, -k*]

müslim [1] Müslüman.

'İlm-i ulâ ile uhrâ çün senüñ şānuñdadur / **Müslim** iseñ iste gel Allāhı imānuñdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 1*). [*müslim,]*

müsta'cil olmak [1] Acele etmek.

Çün melekler okıdı naşrun mina'llah âyetin / Kāruña **müsta'cil ol** her kāruñ olmışdur yaqîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1*). [*müsta'cil ol,]*

müstağfir [2] Af dilemek.

Müstağfir oldum çün saña **müstağfirem** çün şubh u şām / Ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1*). [*müstağfirem, -em*]

Müstağfir oldum çün saña **müstağfirem** çün şubh u şām / Ente hümāmün bi't-tamāmi innī hümām bi'l-hümām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1*). [*müstağfirem, -em*]

müstağfir olmak [2] Af dileyen olmak.

Kulluğın ider şol kim cān ile sever anı / **Müstağfir olur** aña ol dem ki haṭā eyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 507, Beyit 2*). [*müstağfir olur, -ur*]

Müstağfir oldum çün saña müstağfirem çün şubh u şâm / Ente hümâmün bi't-tamâmi innî hümâm bi'l-hümâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 1). [mustağfir oldum, -du, -m]

müstağrak kılmak [1] Dalmak, batmak.

Kıldı müstağrak murādını yine nūr-ı cemāl / Lem'adār olup anuñ çün cümle-i tábāndan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 5). [müstağrak kıldı, -dı]

müstağrak olmak [4] Gark olmak, boğulmak. II Manevî bir hal içinde olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oldı müstağrak gönül hayretde hayretdür yine / Kesretinden vecd olup vahdetde vahdetdür yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [müstağrak oldı, -dı]

müstaḥkem etmek [1] Sağlamlaştırılmış.

Müstaḥkem idüp 'ahd ile peymânını anda / Oldı mütefekkir kıluben virdini ezber (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 2). [müstaḥkem idüp, -üp]

müstaḥkem olmak [1] Sağlam olmak.

Mihneti çekdükce **müstaḥkem olupdur** ḥabl-i 'ışk / Bağlu kandîl-i vücûda nūr ile bālādayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 2). [müstaḥkem olupdur, -up, -dur]

müstaḥrec [1] İhraç edilmiş, çıkarılmış.

Eger dirseñ ki müstaḥric ne ḥâşıl kıldı **müstaḥrec** / Ne deñlü kim kıla ihrâc tolu şubh u mesâ maḥrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [müstaḥrec,]

müstaḥric [1] İstihrac eden, çıkaran.

Eger dirseñ ki **müstaḥric** ne ḥâşıl kıldı müstaḥrec / Ne deñlü kim kıla ihrâc tolu şubh u mesâ maḥrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [müstaḥric,]

müstaḥbel [3] Gelecek.

Kitâb-ı 'ışk okıyaldan nedür dil mâzî **müstaḥbel** / Telaş ile rubâ'ı gözlemez şol kim diler na'mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [müstaḥbel,]

Her ne kim **müstaḥbel** ü hem küllü mâce münderic / Taşrada bir zerre yok her zîr ü bālā münderic (Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 4). [müstaḥbel,]

Kışsa-i mâzî nedür **müstaḥbelün** emrin gözet / Nehyini bildünse ḥâzır muḳtezâsın añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4). [müstaḥbelün, -ün]

müstaḥîm olmak [1] İstikametli olmak, doğru, düzgün olmak.

Zâhib-i râh-ı ḥaḳîḳat olmağa budur delîl / **Müstaḥîm ola** fu'adı gelmeye inkârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 3). [müstaḥîm ola, -a]

müste'ân [1] Kendisinden yardım istenen, yardımını dilenen (Allah).

Ey kerîm ü ey Hudâvend-i Raḥîm ü **müste'ân** / Eyle iḥsânüñ baña yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 3). [müste'ân,]

müstecâb [1] Kabul olunmuş, hoş görülmüş.

'Âkilün 'ilmindedür çün 'allemel-esmâda farz / Vâcib-i sünnetdedür bu **müstecâb** a'lâda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 1). [müstecâb,]

müstecâb kılmak [1] İcabet etmek, kabul etmek.

Kıl du'âmuza **müstecâb** bizüm / İnneke ḳâdirün ḳarîbü mucîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 2). [müstecâb kıl,]

müstecâb olmak [1] Kabul olunmak.

Müstecâb olmaḳdan olmuştur recâlar mültemes / Da'vet oldı bir bahâne cüd-i iḥsâna sebep (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [müstecâb olmaḳdan, -mak, -dan]

müstecâbü'd-da've olmak [1] Duası kabul olmak.

Müstecâbü'd-da've olmaḳdan ibâ eyler mi dil / Cümleten pes ân-ı vâhid bildi vîcd u ân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 3). [müstecâbü'd-da've olmaḳdan, -mak, -dan]

müstecmî' olmak [2] Kendinde toplamış olmak.

Oldı müstecmî' sıfat-ı emr-i 'âlem kâf u nûn / Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥükm ile geldi ḳatî'ât (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2). [müstecmî' oldı, -dı]

Müstecmî' olalı bu sıfat-ı beyânumuz / Zu'mınca kaldı her birisi bir beyânda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 2). [müstecmî' olalı, -alı]

müstedâm-ı 'ömr olmak [1] Ömrü sürekli olsun. II Ömrü uzun olsun.

Müstedâm-ı 'ömr olanlar ḥavf ider mi dâmdan / Ben murâdum bulmuşam dâ'imle dâ'im bende şâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [müstedâm-ı 'ömr olanlar, -an, -lar]

müstedâm olmak [4] Daim, sürekli olmak, kalıcı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müstedâm olmaḳ dilerseñ ma'rifet kesb eylegil / Ma'rifet bezminde gel nûş eylegil âb-ı ḥayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [müstedâm olmaḳ, -mak]

müstefsir [1] Bir şeyin izahını, tefsirini, geniş anlatılmasını yapan kişi.

Muḥtaşar kıлма şaḳın 'aḳluñı icmâle durış / Beni **müstefsir** iseñ her ne ki var vaz oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 3). [müstefsir,]

müstefsir olmak [1] Bir şeyin izahını, tefsirini, geniş anlatılmasını isteyen.

'Akl iremez kemâlin **müsteşir olma** gel / 'Ayn-ı ma'āniye nazar a'lādudur göñül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 4*). [*müsteşir olma, -ma*]

müsteḥaḳ olmak [1] *Layık olmak, hak etmek.*

Müsteḥaḳ olduḡsa Raḥmānuḡ eger elṭāfına / Gel teferrüç eylegil dünyā nedür 'uḳbā nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3*). [*müsteḥaḳ olduḡsa, -du, -n, -sa*]

müstemi' [1] *Ar. İstimā' eden, dinleyen, kulak misafiri.*

Kā'ināt emrinde olmuş her lisānı **müstemi'** / Añla-mamış kimseler herkes maḳālın söylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 2*). [*müstemi',*]

müstemi'-i istimā' [1] *Dinlenileni duyan.*

Güş nedür semā' ne **müstemi'-i istimā'** ne / Añlar iseñ bu ḳavli ger añlayasın nedür ḥiṭāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4*). [*müstemi'-i istimā',*]

müstemi' olmak [9] *İstimā' eden, dinleyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu sem'üñ güşünü aç kim **olasın müstemi'** ḳavli / Bu 'aynuñ çeşmini eyle küşāde olsun bīnā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3*). [*müstemi' olasın, -a, -sın*]

müsteşār olmak [1] *İstişare edilen, kendisine danışılan olmak.*

Kemāl-i her dü-cihānda kemāle rāci'dür / Çün **oldı** laḫzada her laḫza **müsteşār** hemān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4*). [*müsteşār oldu, -dı*]

müstetir kılmak [1] *Gizlemek.*

Rüy-i zībānı göreliden vālîh ü ḫayrān benem / **Müstetir kılmak** cemālün çünki ser-gerdān benem (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1*). [*müstetir kılmak, -ma*]

müstevlî olmak [1] *İstila etmek, etkisi altında kalmak.*

'İyān olduḡça nūruñ 'ayna **müstevlî olur** ḫayret / Senüñdür ḳudret ü saṭvet senüñdür 'izzet ü rif'at (*Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 7*). [*müstevlî olur, -ur*]

müsülman [1] *Müslüman, iman eden.*

Yārdan ḡayrı muḫib olanı tekfīn itdüm / Ey Murâdî nazar it nice **müsülmānam** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5*). [*müsülmānam, -am*]

müşābih olmak [2] *Benzemek, dengi olmak, ayarında olmak.*

Dil **müşābih olsa** Cibrile ṣaḳın kılmak 'aceb / Tarfetü'l-'aynında sırrın gördi bālın söylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4*). [*müşābih olsa, -sa*]

Murâdî ḳo bu ma'nāyı hemān eyle temāşāyı / Bî-lürseñ dürr-i deryāyı **müşābih olduḡ** insāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 5*). [*müşābih olduḡ, -du, -n*]

müşāhid [3] *Gören. seyreden.*

Müşāhidsin ruḫ-ı dil-dārı mir'āt-ı zamīründe / İdüp maḫv-ı küdürer ger ola her dem şafā ḡālib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2*). [*müşāhidsin, -sin*]

Kemāl-i Ḥaḳḳı **müşāhid** başar çü bīnādur / Cemāl-i nūr cemāl içre dīde a'lādur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 1*). [*müşāhid,*]

Geldi Murâdî 'ālem-i rūḫ-ı misāle çün / Bī-misl ü bī-misāl **müşāhid** anı zamān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 5*). [*müşāhid,*]

müşāhid olmak [8] *Görmek, şahid olmak.*

'Ālemi ravz-i cennetde **müşāhid oluben** / Ḥūr u ḡilmānı derilüp kıldılar ef'āle ḫaber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 4*). [*müşāhid oluben, -uben*]

Çün beni **oldı müşāhid** yaşuma ḫayrān olup / Allāh Allāh didi 'ālemde ne sırlar var imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3*). [*müşāhid oldu, -dı*]

Şafā mir'ātını gördüm celālündür tutan elde / Cemālüne muḳābildür **müşāhid olmuş** ebrāruñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 3*). [*müşāhid olmuş, -mış*]

Luṭfi bī-ḫaddur anuñ **oldum müşāhid** ḳat ḳat / Gelmedi bir zerrece noḳşān anuñ elṭāfına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 2*). [*müşāhid oldum, -du, -m*]

II Allah'ın varlığını yarattığı eserde görme.

Murâdî vech-i dil-dārı **müşāhid olayın** dirseñ / Cemālî lem'asındandır olan şems-i zuḫā peydā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 5*). [*müşāhid olayın, -a, -(y)ın*]

Aç niḳāb-ı ḡafleti ḳaldur gözüñden perdeyi / Tā **müşāhid olasın** rüy-i ḫabībi ser-te-ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3*). [*müşāhid olasın, -a, -sın*]

Gel berü mir'āt-ı ḳalbün kıl muşaffā gel berü / Tā **müşāhid olasın** sen nūruñ envārda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 2*). [*müşāhid olasın, -a, -sın*]

Senüñ nūruñ **müşāhid olalı** bu dīde-i cānum / Cemālünden cemālüm bā-temennā oldu gitdükce (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 4*). [*müşāhid olalı, -alı*]

müşāvîr olmak [1] *İstişare edilen, kendisine danışılan olmak.*

Başır vardı başire 'alīm-i 'allāma / Müdebbir **oldı müşāvîr** semī' aña bürḫān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3*). [*müşāvîr oldu, -dı*]

müşekkil olmak [1] Şekle konulmak, şekil verilmiş olmak.

Müşkilin hâll idüp **müşekkil olup** / Şekli ile girdi şekil-i insāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 6). [müşekkil olup, -up]

müşerref kılmak [1] Şereflendirmek, şerefli kılmak.

Ġam hānemüzi **kıldı müşerref** yine dildār / Cān ü dili lutf ile yine oldı nighedār (Murâdî Dîvânı, Gazel 455, Beyit 1). [müşerref kıldı, -dı]

müşevveş olmak [1] Dağınık, karışık, perişan olmak.

Müşevveş olmağıl ey dil seni her lahza yār ister / Perişan olmağıl ğamdan seni ol ğam-ğüsār ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 1). [müşevveş olmağıl, -ma, -ğıl]

müşevveşü'l-aḥvāl olmak [1] Durumlar, olaylar karşısında dağınık, perişan olmak.

‘Aklunı başa düşürüp fî’l-hāl / **Olmağıl** sen **müşevveşü'l-aḥvāl** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 2). [müşevveşü'l-aḥvāl olmağıl, -ma, -ğıl]

müşfik [1] Şefkatli, yumuşak yürekli.

Yaluñuzdur baña vāhid ‘azîmümdür baña kübrā / Semî ümdür sözüñ sāmî ‘rahîmümdür baña **müşfik** (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [müşfik,]

müşfik olmak [2] Merhametli olmak.

“Eşfaktü” didi şefkat ile **oldı** çü **müşfik** / Pes didi “ḥasebnāhü ḥisāben ve yesîrā” (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 3). [müşfik oldı, -dı]

Müşfik olalı mihr ile ol şāh-ı dil-ārā / ‘Uşşāk anuñ çün işigin eyledi me’vā (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 1). [müşfik olalı, -alı]

müşkil [22] Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük, zor. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dest-i nefsümden Ḥudāyā ‘ācizem eyle ḥalāş / Cümle **müşkiller** saña āsāndur yā Rabbenā (Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 2). [müşkiller, -ler]

müşkilât [2] Güçlük, zorluk, sıkıntı.

Müşkilâtum ḥallini kıldum taleb cānāndan / Didi geç bir lahza ārām itme baş u cāndan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 1). [müşkilâtum, -um]

Hālümü añlayaldan ḥall oldı **müşkilâtum** / Vākıf olur mı ğayrı hergiz bu ḥasb-ı ḥāle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 2). [müşkilâtum, -um]

müşkilce olmak [1] Zor olmak.

Murâdinün kelâmının **olupdur** fehmi **müşkilce** / Anı şol kimse añlar kim içinde ola ol çālāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 5). [müşkilce olupdur, -up, -dur]

müşkil-i güftār [1] Sözün zorluğu, anlaşılmasının güç oluşu.

Müşkil-i güftārūñ ey dil degmeler ḥall eylemez / Mihr-i rahşānuñ ziyāsın lem‘alar ḥall eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 1). [müşkil-i güftārūñ, -un]

müşkil-i mā [1] Bizim müşkilimiz, sorunuz.

Zāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā / Ḥall ider bedraḳa-i ‘ışk hemān **müşkil-i mā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 1). [müşkil-i mā,]

müşkil itmek [1] Zorlaştırmak.

Aç cemālünden niḳābı ‘ayna ḥā’il itme gel / Ḥālū-müz cānā ğam-ı hicr ile **müşkil itme** gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 1). [müşkil itme, -me]

müşkil kılmak [1] Zor durumda bırakma.

Ben mürdeyi kıl iḥyā vaşluña ey Mesḥā / Bu derd-i ‘ışk cānā ḥālümü **kıldı müşkil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 2). [müşkil kıldı, -dı]

müşkil olmak [5] Zor, çetin olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger “sırāt-ı müstākīm” üzre yürürsen ey ḥākim / Rāhuñı toğrı bulursın **olmaya müşkil** saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [müşkil olmaya, -ma, -(y)a]

müstāk [8] Özleyen, can atan. II Aşık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müstāk olupdur dil saña sen gel baña sen gel baña / **Müstākūñam** ben dā’imā ḥānum saña ḥānum saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4). [müstākūñam, -un, -am]

müstāk olmak [12] Özlemek; aşık olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müstāk olupdur dil saña sen gel baña sen gel baña / Müstākūñam ben dā’imā ḥānum saña ḥānum saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 4). [müstāk olupdur, -up, -dur]

müstāk-ı ‘ayn [1] Bir şeyin aslı, kendisi, zâtına duyulan özlem.

Müstāk-ı ‘ayna gayrūñ ‘ayn-ı hüviyyetün ḥā / Zāhikdedür tebessüm mağmūm gerçi giryān (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [müstāk-ı ‘ayna, -a]

müstāk-ı rüy-i dilber [1] Sevgilinin yüzünü arzulayan.

İki cihānı tārīküz **müstāk-ı rüy-i dilberüz** / Ğayrī Murâdī n‘eylerüz vuslat yiter ālā bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 5). [müstāk-ı rüy-i dilberüz, -üz]

müşterek [1] Ortaklaşa, beraber.

Çün vidād irdi ezelden tā ebed devvârdur / **Müşte-rekdür** bu zebân-ı hâl u kâl ile vedûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 244, Beyit 4). [müşterekdür, -dür]

müşteri [3] Alıcı.

Müşteri var ise ger ma'rifetüñ gevherine / Ey Murâdî ne cevâhir bulunur kâmindâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1340, Beyit 5). [müşteri,]

'Âlemi ben n'eylerem kevn ü mekân bendedür / Şehrî menem bâyi'em **müşteri** bâzâr men (Murâdî Dîvânî, Gazel 1153, Beyit 4). [müşteri,]

1. Alıcı. 2. Müşteri yıldızı.

Toğdı çün şems-i sa'âdet **müşteri** cismümde pes / Bu vücûdum milkinge envâr gördüm kendümi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1469, Beyit 4). [müşteri,]

müşti-i hâk [1] Bir avuç toprak.

Alınup hâkdan çün kim mülebbes oldı **müşti hâk** / Nidâ irişdi aña emr ile didi ki erselnâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 1). [müşti hâk]

Hamd-i lâ-yu'ad Hudâ-yı lâ-yezâl-i ber-kemâl / **Müşti-i hâkiden** yaratdı virdi insâna cemâl (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 12, Beyit 1). [müşti-i hâkiden, -den]

müşti türâb [1] Bir avuç toprak.

Emr ile çün remy ola **müşti türâb** / Nice 'adû ola hârâb u yebâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 163, Beyit 1). [müşti türâb]

mütefahhış [1] Tefahhus eden, iç yüzünü dikkatle arayan.

'Acâ'ib-i ezeldür garâ'ib-i esrâr / Göñül seni **mütefahhış** velik sen peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 107, Beyit 3). [mütefahhış,]

mütefâvit [1] Aralarında fark bulunan, farklı, çeşitli, muhtelif.

Birbirinden **mütefâvit** yaradıldı çü cihân / Degme bir kimsene fehm ide mi hikmet haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1110, Beyit 4). [mütefâvit,]

mütefekkir olmak [1] Düşünce sahibi olmak.

Müstahkem idüp 'ahd ile peymânını anda / **Oldı mütefekkir** kıluben virdini ezber (Murâdî Dîvânî, Gazel 457, Beyit 2). [mütefekkir oldı, -dı]

müteferriğ [1] Ayrı ayrı.

Vâkı'â 'ayna mecâz oldı mu'kalles bu mecâz / Karañuda **müteferriğ** sañ ki kaşr-ı dırâz (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 9, Beyit 1). [müteferriğ,]

müteharrik [1] Hareket eden, hareketli.

Muħharreki **müteharrikdedür** kemâl-i 'acîb / Muħharir olmasa olmazdı bu misâl evẓah (Murâdî Dîvânî, Gazel 234, Beyit 4). [müteharrikdedür, -de, -dür]

mütehayyir [1] Hayrette kalmış, şaşırmış.

Bu sırr-ı 'aceb ney ki buña dil **mütehayyir** / Her lahzâ karîb oldı velî dil anı arar (Murâdî Dîvânî, Gazel 454, Beyit 3). [mütehayyir,]

mütekellim [1] 1. Konuşan, söyleyen kimse. 2. . Kelâm ilmiyle uğraşan kimse, kelâm âlimi.

Harfdür noktadan kelime lügat / **Mütekellimde** bâ-i bismillâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1222, Beyit 2). [mütekellimde, -de]

müteraqqib [1] Bekleyen, gözetlen.

Müteraqqib idiler vuşlata bir nice zamân / Virdi çok 'aşîka pes ni'met-i 'ulyâ bu gice (Murâdî Dîvânî, Gazel 1345, Beyit 4). [müteraqqib,]

müteşerri' [1] Şer'i hükümler, dini kurallar.

Bu vaz' u tarzımı gözle başîret ehli iseñ / Mu'arref ol **müteşerri'** gözet hâkîmâne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1388, Beyit 2). [müteşerri',]

müttefik [2] Ittifak etmiş, birleşmiş.

Hâzret-i gaybdur çü gaybu'l-gayb / 'Ayn-ı gayb ile **müttefik** lâ-reyb (Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 1). [müttefik,]

Müttefik ism ile müsemması / 'İlmdür nokta nokta elf ile heb (Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 3). [müttefik,]

müttefik olmak [1] Anlaşma yapmak. II Birleşmek.

Müttefik oldı yine ehl-i rumûz ile gönül / Her ne mevzi'de taleb olına hâzır biledür (Murâdî Dîvânî, Gazel 431, Beyit 2). [müttefik oldı, -dı]

müvâneset [2] Karşılıklı yakınlaşma, arkadaşlık, ahabplık etme.

Müvâneset çü enîs eyledi 'ayânı nihân / Nihân 'ayânına oldı 'ayân nihânına sed (Murâdî Dîvânî, Gazel 259, Beyit 2). [müvâneset,]

Müvânesetle görindi 'uyûna mâfi'l-bâl / Zihî 'ulûm-ı dilârâ zihî 'acâ'ib hâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 1). [müvânesetle, -le]

müvellâ [2] Hakim.

Vilâyetde **müvellâdur** vilâyet 'ilmin ezberle / Heyûlâdan mı añlarsın görinen bu vilâyetler (Murâdî Dîvânî, Gazel 287, Beyit 4). [müvellâdur, -dur]

Biri birine olar nâzır ü **müvellâdur** / Maħabbet-i ezeli ħubb-ı Hakkı yâr itmiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 491, Beyit 2). [müvellâdur, -dur]

müvelled olmak [1] Doğmak, dünyaya gelmek.

Şebâbum 'âleminde pes vücûdumdan zen aldum ben / **Müvelled oldı** bir rûh-ı muşavver maħẓ-ı kâr oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 3). [müvelled oldı, -dı]

müverrih-i ezeli [1] Ezeli tarih yazan. II Allah.

Murâdî 'izz-i huzûrında çün murâd oldu / **Müverrih-i ezeli**dür koyan bu târîhe had (Murâdî Dîvânî, Gazel 259, Beyit 5). [müverrih-i ezeli, -dür]

müyesser [8] 1. Kolay gelmiş, âsân. 2. Nasip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muntazır nazırdan oldu cümleye manzûr-ı 'ayn / Ol cemâl-i lâ-nazîründen **müyesser**dür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 4). [müyesser, -dür]

müyesser eylemek [9] 1. Kolaylaştırmak. 2. Nasip etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Amel-i 'ilm ü şalîh eyle **müyesser** yâ Rab / Luţf ü ihsân-ı necâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 138, Beyit 1). [müyesser eyle,]

müyesser itmek [2] Kolaylıkla elde etmek.

Yâ Rab murâdını bu Murâduñ **müyesser it** / Ortada hâzretüñle olan mâcerâ hâkı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1536, Beyit 5). [müyesser it,]

Mekân-ı 'ulve varıldı mekânı bulmamışam / Müyesserümi bilelden **müyesser itdi** benî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1544, Beyit 3). [müyesser itdi, -di]

müyesser kılmak [5] 1. Kolaylık sağlamak. 2. Nasip etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşkuñ bu Murâdıye şehâ şöyle **müyesser** / **Kıl** kim iki 'âlemden aña olmaya pervâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 5). [müyesser kıl,]

müyesser olmak [6] 1. Kolay olmak. 2. Nasip olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ger **müyesser ola** görmek ben cemâl / Gökdeki aya virür säyem ziyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 40, Beyit 2). [müyesser ola, -a]

müyessirü'l-âmâl [1] Ümitleri elde etmeyi kolaylaştıran.

Bize 'inâyet idelden **müyessirü'l-âmâl** / Hâkâ'îkinde görülmüş durur kamu ahvâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 826, Beyit 1). [müyessirü'l-âmâl,]

müzâri' [1] Geniş zaman.

Şerhümi ezberledüm virdüm odur çün dâ'imâ / Güft u gû mâzî **müzâri'** kışsa destân eglemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 552, Beyit 3). [müzâri',]

müzekkî kılmak [1] Tezkiye olmak, pâka çıkmak.

Müberra kıl sivâdan özüñi 'akluñ **müzekkî kıl** / Hudâ adın okı tâ ki saña mekr itmeye gâsık (Murâdî Dîvânî, Gazel 678, Beyit 3). [müzekkî kıl,]

müzekkî olmak [1] Tezkiye olmak, pâka çıkarılmak, temizlenmek.

Müzekkî olup cümle elvânî mahv eyledi / Mu'arrâ olup 'âriyyetden kamu şeyh u şâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 161, Beyit 3). [müzekkî olup, -up]

müzeyyen [2] Bezenmiş, süslenmiş, ziynetli.

Müzeyyendür mu'ayyendür mübeyyendür mu'kannendür / Velî sırr ile hem-tendür zühür itdi hemân elfâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 654, Beyit 3). [müzeyyendür, -dür]

Vâridâtumdan münevverdür vücudum gülşeni / Mümkinâtumdan **müzeyyendür** dü-'âlem gülşeni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1461, Beyit 1). [müzeyyendür, -dür]

müzeyyen eylemek [2] Süslemek, bezemek, tezyin etmek.

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevâhirden / Şu resme bağlamış zînet görenler kesb ider efrâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 228, Beyit 2). [müzeyyen eylemiş, -miş]

Çün **müzeyyen eyledi** encümleri zâv-ı kamer / Mihr-i rahşân oldu hânım mâh-ı tâbân bir gece (Murâdî Dîvânî, Gazel 1258, Beyit 3). [müzeyyen eyledi, -di]

müzeyyen kılmak [2] Tezyin etmek, süslemek, donatmak.

Halk olalı bu vücudum kudret-i sultân ile / 'İl-mümi **kıldı müzeyyen** nokta-i imân ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1238, Beyit 1). [müzeyyen kıldı, -dı]

Keşf eyledi hicâbı çü dilber kemâl ile / **Kıldı müzeyyen** 'âlemi nûr-ı cemâl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1371, Beyit 1). [müzeyyen kıldı, -dı]

müzeyyen olmak [2] Süslenmek.

Hilye-i envâ' ile **oldı müzeyyen** şehri dil / Kâ'inâta çün ziyâ-bahş oldu bu envârumuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 553, Beyit 2). [müzeyyen oldu, -dı]

Ta'ayyün itmedi 'aynı mübeyyen itdi lisân / **Müzeyyen oldu** bu arz u semâ heyûlâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1142, Beyit 4). [müzeyyen oldu, -dı]

2.2.16. N

na'am-ı lâ [1] Hayır'ın eveti.

Na'am-ı lâ ne 'acebdür nedür isbât-ı nehy / Görünür gizlü bir ola mı ola çün meh-tâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 140, Beyit 4). [na'am-ı lâ,]

nâb [1] Halis, saf; mey-nâb, dürr-i nâb.

Şarâb-ı şevküñi nûş eyleyen içmez mi **nâbını** / Cihânda her ne var ise meyûñ meyhânesi yansun

(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [nâbını, -i, - (n)ı]

nâ-bînâ [1] Görülmemiş.

Varlıktan geçmeyince varlık gelmez ele / Açmayınca 'aynı nice göre **nâ-bînâ** seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [nâ-bînâ,]

nâ-bûd [1] Yok olmak. II Darmadağın, perişan olmak.

Târik-i gayr olmasa şol kim havâyile giçer / İki 'âlemde anı bilgil ki sen **nâ-büddur** (Murâdî Dîvânı, Kit'a 22, Beyit 2). [nâ-büddur, -dur]

nâ-bûd olmak [5] Yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sen Murâduñ bahırnuñ emvâcını kılma hisâb / Bûd olan **nâ-bûd olur** nâ-bûd olandur anda bûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 5). [nâ-bûd olur, -ur]

nâ-çâr [1] Çaresiz, zavallı.

Göñül yâr ile bir **nâ-çâra** beñzer / Durur ol kıldığı ikrâra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 1). [nâ-çâra,]

naçiz [1] Hiç hükmünde olan, değersiz, önemsiz, küçük.

Hüdâyâ kıl 'inâyet kalmışam hayretde ben **nâçiz** / Baña fazluñdan ihsân eylegil ey 'âlim ü Mevlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 2). [nâçiz,]

nâçiz kılmak [1] Çok küçük yamak, değersizleştirmek.

Ey Murâdî gel vücûduñ zerreveş **nâçiz kıl** / İki dünyâya güneş gibi olasın tâb-ver (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5). [nâçiz kıl,]

nâde'l-münâdî bi-lisânihi fî lisânin serî'ân [1] Hızlı bir şekilde bir münâdî nida etti.

Nâde'l-münâdî bi-lisânihi fî lisânin serî'ân / İhât şavtî seb'a tıbakın bi-heybetih (Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 2). [nâde'l-münâdî bi-lisânihi fî lisânin serî'ân,]

nâ-ehl [2] Ehil olmayan, o işten anlamayan.

Baħr-ı a'zamdur Murâdî her yaña keffin şaçar / N'eylesün **nâ-ehle** keşf etmek olur esrâr güc (Murâdî Dîvânı, Gazel 219, Beyit 5). [nâ-ehle, -e]

Tutarlar elde 'ârifler Murâduñ nazm-ı güftârın / 'İyân-ı ehlidür **nâ-ehle** ammâ kim nihân oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5). [nâ-ehle, -e]

nâ-ehl olmak [2] İşin ehli olmamak, beceriksiz olmak.

Tıynet-i pâkindedür her kişinüñ olmak ferîd / Terbiyet **nâ-ehl olana** hiç kâbil olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 4). [nâ-ehl olana, -an, -a]

Şaķın râz açmağıl **nâ-ehl olana** / Eyüyi gözle bakma ad u sana (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3). [nâ-ehl olana, -an, -a]

nâfi' [1] Faydalı, kârlı.

Âyet-i zî'l-beşer nedür âdem olan bilür anı / Âdem olanı ey beşer herkese **nâfi'** anlağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 3). [nâfi',]

nâfiz olmak [2] Nüfuz etmek, tesir etmek, etkilemek.

Yaraşur güftârumuñ şerhinde **nâfiz olsa** ger / Yazmaya yir gök ola evrâķ u aqlâmı şecer (Murâdî Dîvânı, Müfret 34, Beyit 1). [nâfiz olsa, -sa]

Murâduñ 'âleme hükmi şu deñlü **nâfiz olmuşdur** / Ki yirde yir yir okındı berât-ı nâm-ı tuğrâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [nâfiz olmuşdur, -miş, -dur]

nâfizü'l-hükm olmak [1] Sözü geçen, kendisine itaat edilen kader olmak.

Her cihetde **nâfizü'l-hükm oldı** emr-i bî-niyâz / Lîk her şeyde görinen cümlesi esbâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 3). [nâfizü'l-hükm oldı, -dı]

nâ-gâh [1] Ansızın, aniden.

Cân-fezâ oldı yine 'ışķ-ı hâķâ'ik **nâ-gâh** / Vâhid iseñ gele bir kerre bu tekrârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [nâ-gâh,]

nağme itmek [1] Ezgi söylemek. II İnlemek.

Fiğân u nâleme âheng ider gülşende bülbüller / İder sînem benüm **nağme** begüm çeng ü rebâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 2). [nağme ider, -er]

nağmeler kılmak [1] Bülbülün ötmesi. II Güzel sesle şarkı söylemek.

Bülbülâ **kıl nağmeler** çün ki gülistân eldedür / Eylegil seyr ü temâşâ çünki büstân eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 1). [nağmeler kıl,]

nağme-serâ [1] Türkü söyleyen, şarkı okuyan.

Dehenüñ goncesine meyl ideli bülbül-i dil / Dôstum ravza-i hüsnünde benüm **nağme-serâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 2). [nağme-serâ,]

nâ-güyâ olmak [1] Söylemeyen olmak, sesi çıkmamak.

Baħr-ı bî-pâyâna enhâr irse nâ-peydâ olur / Her ne deñlü çağlayup açarsa **nâ-güyâ olur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [nâ-güyâ olur, -ur]

naħcîr [1] Av.

Oldı çün dâ'ire-i merkezinüñ nokta kâmu / Halkaya al bu cihâmı ele girsün **naħcîr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 3). [naħcîr,]

naħcîr itmek [2] Avlamak. II Sevgilinin aşğını tutkun etmesi.

Gönül murğın **idüpdür** dām-ı zülfün dilberā **naḥcīr** / Halâşına anuñ var mı ‘aceb bir çäre vü tedbīr (Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 1). [naḥcīr idüpdür, -üp, -dür]

Ezelden âteş-i ‘ışkuñ kılıpdur tıynetüm tahmīr / Kemendüñe **olupdur** anuñ için murğ-ı dil **naḥcīr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [naḥcīr olupdur, -up, -dur]

naḥnü aḳreb [1] *Naḥnu aḳreb parıltısı: “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.” (Kaf 50/16) ayetinden iktibastır.*

Âferīn ḥablü’l veridüñ nazmına ma’nā viren / **Naḥnü aḳreb** âyeti tefsirine olmaz yaşaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [naḥnü aḳreb,]

nā’il eylemek [2] *Murâdına ermek, ele geçirmek.*

Zāhidüñ kalbinde cennet ‘āşikuñ mā’il saña / Qālīb-ı kalbümü sensin **eyleyen nā’il** saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 1). [nā’il eyleyen, -(y)en]

Çün temennā eyledi senden Murâdî maḳşadın / Qalb-i meyyālını **nā’il eylegil** ey mihrbān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 5). [nā’il eylegil, -gil]

nā’il-i ḳadr olmak [1] *Haysiyete, itibâra erişmiş, ulaşmış olmak.*

Gel tamāmiyyet dilerseñ bî-nizā’ ol cümleden / **Nā’il-i ḳadr olmaḳ** isterseñ gözet şavmü’l-ḡarīb (Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [nā’il-i ḳadr olmaḳ, -mak]

nā’il olmak [1] *Erişmek, elde etmek, ulaşmak.*

Nā’il olmaz cehd-i cidd ile mücerred kimsene / Muntazırdur şāḥīb-i emrūñ ḳamu fermânına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4). [nā’il olmaz, -maz]

na’īm [2] *Nimetler.*

İki dünyā **na’īminden** müberrā oldı şunlar kim / Fu’ādnuñ sirācında Ḥudānuñ nūrı ezherdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 3). [na’īminden, -in, -den]

2. Cennetlerden biri.

Na’īmüñ ni’metin aḳdum okıdum çün cinān vaşfın / Kerimüñ aḳladum ikrām okıdum çün cinān vaşfın (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 1). [na’īmüñ, -ün]

nā-ḳābil [1] 1. *Kabil değil, mümkün olmayan.* 2. *Kabiliyetsiz, ehliyetsiz.*

Ḳābil vücūda kā’il olur himmet-i ricāl / **Nā-ḳābile** ne fā’ide ger görse beyyināt (Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3). [nā-ḳābile, -e]

nāḳa-i dil [1] *Gönül devesi.*

Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı kıldı seyl / Zemzeme kıl **nāḳa-i dil** ḳaldı yolda bi-mecāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [nāḳa-i dil,]

nā-kām [1] *Amacına ulaşamama, mutsuz olma; nasipsizlik, kısmetsizlik.*

Güş iderseñ bu Murâdî suḥanın / ‘Āḳibet ḳalmayasın sen **nā-kām** (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 5). [nā-kām,]

naḳd [2] *Nakit, sermaye.*

Milk-i ezel bizüm durur maḥz-ı ebed bizüm durur / ‘Ayn-ı eḥad bizüm durur **naḳdı** çü bunda virmişüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [naḳdı, -ı]

Terk-i ser kılan Murâdî ol bulur cānāna yol / Şol ki **naḳdı** cāna ḳıymaz merd-i bāzārı degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [naḳdı, -ı]

naḳd-i ‘aḳl [1] *Akıl sermayesi.*

Eylemişdür şehā ḥarāmī gözüñ / Cümleten **naḳd-i ‘aḳlını** yaḡma (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 2). [naḳd-i ‘aḳlını, -ı, -(n)ı]

naḳd-i cān [3] *Can sermayesi.*

La’l-i yārī Murâdî alur ise / Eylegil **naḳd-i cān** ile bāzār (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 7). [naḳd-i cān,]

‘İşkī āsān mı şanursın ey Murâdî bilmiş ol / **Naḳd-i cān** ile olur dā’im hemān bāzār-ı ‘ışḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 7). [naḳd-i cān,]

Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey Murâd / **Naḳd-i cānı** ḳomayana eylegil bāzār-ı ‘ışḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [naḳd-i cānı, -ı]

naḳd-i cānı virmek [1] *Can sermayesini vermek. II Canını feda etmek; bir şey ya da bir kişi uğruna ölmek.*

Ey Murâdî **naḳd-i cānı vir** ḥabībūñ vaşlın al / Olmaz bil bu müyesser böyle bu bāzārsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 5). [naḳd-i cānı vir,]

naḳd-i cān ü ‘ömr [1] *Ömür ve can sermayesi, varlığı.*

Naḳd-i cān ü ‘ömr şarf eyle bu cevher yolına / Bir daḡı girmez ele bu anı gel biñ ān kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [naḳd-i cān ü ‘ömr, -ı]

naḳd-i ḥired [1] *Akıl sermayesi.*

Aldı **naḳd-i ḥiredüm** iki ḥarāmī çeşmüñ / Ḥākim ol var durur aḳıllarla bizüm da’vāmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 3). [naḳd-i ḥiredüm, -üm]

nāḳış olmak [3] *Eksik olmak.*

Yār ile yār olup çün geldi aradan aḡyār / **Olmaḳı** cümle **nāḳış** virildi her kerāmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 191, Beyit 3). [nāḳış olmaḳı, -ma, -dı]

Ne yirde kim gezer **nāḳış olurum** / Gider gizli yire ‘ayyāra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [nāḳış olurum, -ur, -du, -m]

Yāre ḳarşu göz nice doysun cemāle baḳmaḡa / **Nāḳış olan** gözümi bulur kemāle baḳmaḡa

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1). [nâkış olan, -an]

nâkîd [1] Nakdeden, iyisini kötüsünden ayıran.

Lahzanuñ künhindedür ‘ayn-ı başîret hâzır ol / **Nâkîd** ol mahz-ı ulûhiyyetdür istîgnâ şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [nâkîd,]

nâkîl [2] Nakl, rivayet eden.

Nâkîlümden almışam şöyle haber / Kâle inne'l-‘ışka sırrun fî's-sikât (Murâdî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 4). [nâkîlüm, -üm, -den]

Nâkîl ü menkûlî bir nakl itdiler / Pes olur el‘ân nice kıl u kâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838, Beyit 2). [nâkîl,]

nâkîl-i aḥbâr [1] Haber nakledicisi, gaybdan haber veren.

Nâkîl-i aḥbâr iḥbâr itdügin añlar mısın / Her ne kıldıysa tekellümünden me‘âlin söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3). [nâkîl-i aḥbâr,]

nâkîl-i esrâr-ı ḡayb-ı l-ḡayb olmak [1] Bilinmeyenlerin bilinmeyenini sırları taşıyan, anlatan.

Nâkîl-i esrâr-ı ḡayb-ı l-ḡayb olan vicdân ile / Sen anuñ kesretde bilme şerhi tenhâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [nâkîl-i esrâr-ı ḡayb-ı l-ḡayb olan, -an]

nâkîl-i ḥikmet [1] Hikmeti nakleden, anlatan.

Nâkîl-i ḥikmete şordum yine ḥikmet haberin / Virdi pes ḥikmet ile baña başîret haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 1). [nâkîl-i ḥikmete, -e]

nâkîl-i ‘ilme’l-yaḳîn [1] Bir şeyi kesin ve şüphesiz bir şekilde bilen irfan sahibi, Hz. Muhammed’in anlatukları, ifadesi.

‘Âlem-i sırr-ı ḥafâdur **nâkîl-i ‘ilme’l-yaḳîn** / Muktedâ-yı evliyâdur zübde-i a‘yân olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [nâkîl-i ‘ilme’l-yaḳîn,]

nâkîl-i ḳudsî [1] Kutsalı, mukaddesi rivayet eden.

Nâkîl-i ḳudsî iştîdüm dir idi bu haberi / Şâhidîne nâzar eyle biline tâ meşhûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2). [nâkîl-i ḳudsî,]

nâkîl-i menzil-i ḳavîm şâh-ı ḡürûh-ı atḳiyâ [1] Kavmi menziline nakleden, muttakiler topluluğunun şahi.

Muḥîṭ-i âyet-i kıdem-i ḥamî şer‘-i müstakîm / **Nâkîl-i menzil-i ḳavîm şâh-ı ḡürûh-ı atḳiyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 3). [nâkîl-i menzil-i ḳavîm şâh-ı ḡürûh-ı atḳiyâ,]

nâkîl-i şûr [1] Kıyametin kopacağını bildiren sûru anlatan kişi.

Nâkîl-i şûra didüm vir baña ihyâ haberin / Didi ihyâ ile emvâtı hemân añla vü dān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 2). [nâkîl-i şûra, -a]

nâkîl-i tafzîl-i ‘ilm-i evvelin [1] Geçmişteki ilimleri ayrıntılarıyla açıklayıp aktaran.

Nâkîl-i tafzîl-i ‘ilm-i evvelin / Ḥamî-yi beyân-ı ‘ilm-i aḥîrîn (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 5). [nâkîl-i tafzîl-i ‘ilm-i evvelin,]

nâkîl olmak [1] Nakledilmiş, aktarılmış.

Nâkîl olmuş ba‘zısı fa‘‘âl-ı râkî‘ secdede / Sen kıyâmı bulduñ ise iste gel inşâda farz (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 2). [nâkîl olmuş, -mış]

naḳḳâş [9] Nakşeden, işleyen. II Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cihân levhinde gördüñ mi ne taşvîr eyledi **naḳḳâş** / Kemâl-i ‘aḳl ile olḡıl başîr ü olmaḡıl a‘mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4). [naḳḳâş,]

naḳḳâş eylemek [1] Nakışlayan, işleyen haline getirmek.

Nakş için naḳḳâşumı nakşumda **naḳḳâş** eyledüm / San‘atı izhârını vechünde kıldı iktizâ (Murâdî Dîvânı, Kıt‘a 15, Beyit 2). [naḳḳâş eyledüm, -dû, -m]

naḳḳâş-ı dehr [1] Zamanın nakkaşı. II Kader.

Ne yazdı levḥe gör **naḳḳâş-ı dehr** nakşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zir ü bâlâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [naḳḳâş-ı dehr,]

naḳḳâş-ı ezel [3] Başlangıcı olmayan nakkaş, Allah.

Her taraftan nakşını ‘arz itdi **naḳḳâş-ı ezel** / ‘Ârif oldı lîk dil gözler cemâl-i lem-yezel (Murâdî Dîvânı, Gazel 755, Beyit 1). [naḳḳâş-ı ezel,]

Âferîn ol nakşa **naḳḳâş-ı ezel** taşvîridür / Şûret-i menkûş olupdur nakş-ı evvel bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [naḳḳâş-ı ezel,]

Levh-i dilde nakşını nakş itdi **naḳḳâş-ı ezel** / Gelmedin bu ‘âleme hem olmadın bu ‘uḳde-ḥal (Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 1). [naḳḳâş-ı ezel,]

naḳḳâş-ı hüner [1] Hünerli nakkaş.

Hâl u ḥatt-ı rûy-i dilber dilde nakş oldı meger / Anuñ için kıldı izhâr anı **naḳḳâş-ı hüner** (Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 1). [naḳḳâş-ı hüner,]

naḳḳâş-ı ḳudret [2] Kudret nakkaşı. II Allah.

Fu‘âduñ levḥine **naḳḳâş-ı ḳudret** / Ele aldı çeküp kıl-k-i sa‘âdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 1). [naḳḳâş-ı ḳudret,]

Göñül levḥine çün **naḳḳâş-ı ḳudret** / Yazupdur evvelâ ma‘nâ-yı ülfet (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 1). [naḳḳâş-ı ḳudret,]

naḳḳâş olmak [1] Renkli resim ve süsleme yapan sanatkar olmak.

Murâdî kalbün evrâḳına bir nakş eyledün kim sen / Saña beñzer ḳamu ‘âlemde **naḳḳâş** olmadı kimse (Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 5). [naḳḳâş olmadı, -ma, -dı]

naql [5] Anlatmak, rivayet etmek, hikaye etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çaldan **naqli** eyledi menşür / Terk idüp kâl ü kîlî
aldı sebak (Murâdî Dîvânî, Gazel 712, Beyit 3).
[naqli, -i]

naql eylemek [1] Anlatmak, aktarmak.

Böylece **naql eylemiş** bunu revân / Bu Murâdî
zerre bilmez kara ak (Murâdî Dîvânî, Gazel 713,
Beyit 5). [naql eylemiş, -miş]

naql-i 'âciz kalmak [1] Anlatmada, dile getirmede
aciz, yetersiz kalmak.

Bir kelâmum kılmağ için **naql-i 'âciz kaldılar** /
Cinn ü ins ile melâ'ik birle bâzâr istedüm (Murâdî
Dîvânî, Gazel 876, Beyit 3). [naql-i 'âciz kaldılar,
-dı, -lar]

naql itmek [5] Anlatmak, rivayet etmek, hikaye etmek.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Münfa'il olma çü sözüñ reddi yok / Diñle ne kim
naql ide ehl-i kitâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 164,
Beyit 4). [naql ide, -e]

naqmet [1] İntikam, cezâ.

Nefahñadan nidâ geldi pes oldu şak iki fırka /
İşitmeyen bulup **naqmet** işiden irdi na'mâya
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1323, Beyit 2). [naqmet,]

naqş [1] Eksiklik, noksan.

Ziyâd u **naqşdan** çün kim müberrâdur müberrâdur
/ Anuñ vaşf-ı kemâlin söyleşür diller maķâlince
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 3). [naqşdan,]

naqş [18] Bezek, süs, resim. II Hakk'ın
tecellileri.

Göñül levha-i kudret olduķda **naqşın** bilür / Ne
hâcet ki naqş eyleye hâzık-ı dil-firîb (Murâdî
Dîvânî, Gazel 162, Beyit 3). [naqşın, -ın]

Mümessel oldu vücüd ile çün 'adem **naqşı** / Seçildi
ayru olup cā-be-cā hayât ü memât (Murâdî Dîvânî,
Gazel 214, Beyit 2). [naqşı, -ı]

Tutdı mir'âtî Murâdî çü 'avâlim yüzine / **Naqşı**
naķķāş ile seyr eylemiş imâ muhliş (Murâdî
Dîvânî, Gazel 647, Beyit 5). [naqşı, -ı]

Her taraftan **naqşını** 'arz itdi naķķāş-ı ezel / 'Ârif
oldı lîk dil gözler cemâl-i lem-yazel (Murâdî
Dîvânî, Gazel 755, Beyit 1). [naqşını, -ı, -n, -ı]

Hayme-i eflâk içinde seyr ider cümle şuver / Cā-
be-cā **naqş** ile şüret resmine bak aña hâl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 771, Beyit 3). [naqş,]

Gel Murâdî kıl temāşā muktezâ-yı 'âdeti / Âb-ı
rûyî ister iseñ cümle **naqşı** āba şal (Murâdî Dîvânî,
Gazel 771, Beyit 5). [naqşı, -ı]

Âferîn ol **naqşa** naķķāş-ı ezel taşvîridür / Şüret-i
menķūş olupdur naqş-ı evvel bellü bil (Murâdî
Dîvânî, Gazel 772, Beyit 2). [naqşa, -a]

Levh-i dilde **naqşını** naqş itdi naķķāş-ı ezel /
Gelmedin bu 'âleme hem olmadın bu 'uķde-hal
(Murâdî Dîvânî, Gazel 788, Beyit 1). [naqşını, -ı, -
n, -ı]

Resm ider ressam egerçi **naqş** ile şüretleri / 'Ârif
olursın bilürsen ger nedür naqşıyyetüm (Murâdî
Dîvânî, Gazel 906, Beyit 4). [naqş,]

Levh üzre hāme **naqşı** mükerrerem / Allāhu a'lem
Allāhu a'zam (Murâdî Dîvânî, Gazel 974, Beyit 1).
[naqşı,]

Naqş için naķķāşumı **naqşumda** naķķāş eyledüm
/ Şan'atı izhârını vechüñde kıldı iķtizâ (Murâdî
Dîvânî, Kıt'a 15, Beyit 2). [naqşumda, -um, -da]

II Güzellik.

Naqş u hayāla aldanuben kalma ey göñül / Naķķāşı
gözle dem-be-dem ol **naqşa** cān virür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 474, Beyit 2). [naqşa, -a]

II Akis, görüntü, sûret.

Cā-be-cā aldanma **naqşı** şüretine 'âlemüñ /
Vaktüñi bul hâk ile geçgil kamu sâ'âtdan (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1088, Beyit 4). [naqşı, -ı]

Kalbūme didüm ķo **naqşı** istegil naķķāşını / Bir
nidâ irdi fenâ ol mazhar ol ihsânına (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1224, Beyit 4). [naqşı, -ı]

Cür'a-i destüñden ey dilber çü nüş itdüm yine /
Evvelin ü āhirini **naqşına** tutdum yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1248, Beyit 1). [naqşına, -ı, -(n), -a
]

Ne yazdı levhe gör naķķāş-ı dehr **naqşı** sen egme
baş / İki gözden döküben yaş gözetme zîr ü bālâyı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1499, Beyit 3). [naqşı, -ı]

Naqş için naķķāşumı naqşumda naķķāş eyledüm
/ Şan'atı izhârını vechüñde kıldı iķtizâ (Murâdî
Dîvânî, Kıt'a 15, Beyit 2). [naqş,]

Nişānuñdur cihān **naqşı** velîkin bî-nişānsın sen /
'İyān iken hicāb-ı nûr-ı zāfide nihānsın sen
(Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 1). [naqşı, -ı
]

naqş eylemek [4] İşlemek, naqşetmek. II İlâhi
tecelliler.

Zāhir ü bātında bātin zāhirin **naqş eylemiş** / Söyle
yazmış levhi elf ü bā vü tā olmaz aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 27, Beyit 4). [naqş eylemiş, -miş]

Göñül levha-i kudret olduķda naqşın bilür / Ne
hâcet ki **naqş eyleye** hâzık-ı dil-firîb (Murâdî
Dîvânî, Gazel 162, Beyit 3). [naqş eyleye, -(y)e]

Murâdî kalbūñ evrākına bir **naqş eyledün** kim sen
/ Saña beñzer kamu 'âlemden naķķāş olmadı kimse
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1306, Beyit 5). [naqş
eyledün, -dü, -n]

II Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.

Çün cemâle tutmuşam âyine ben / Şüretüm **nağş eyledüm** imâna ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1168, Beyit 2). [nağş eyledüm, -dû, -m]

nağş-ı âyât-ı hadîs [1] Hadislerin, ayetlerin sureti, şekle bürünmüş hali.

‘Arş-ı a’lâdur çü kalb-i evliyâ ey mu’teber / **Nağş-ı âyât-ı hadîs** oldı anuñ beyyinesi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1475, Beyit 2). [nağş-ı âyât-ı hadîs,]

nağş-ı bî-âlet [1] Vasıta, aracı olmadan bırakılan iz, eser.

Nağş-ı bî-âlet durur ger sende var ise nazar / Nâzır-ı nağkâş ol kılma nazar âlâtına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1256, Beyit 3). [nağş-ı bî-âlet,]

nağş-ı bismi’llâh [1] Bismillah nağşı, yazısı.

Dilerseñ levh-i dilde yazmağa ger **nağş-ı bismi’llâh** / Dem-â-dem eksük olmasuñ dilünde zıkr-ı illâ’llâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1322, Beyit 1). [nağş-ı bismi’llâh,]

nağş-ı evvel [1] İlk süsleme, işleyiş.

Âferîn ol nağşa nağkâş-ı ezel taşvîridür / Şüret-i menkûş olupdur **nağş-ı evvel** bellü bil (Murâdî Dîvânî, Gazel 772, Beyit 2). [nağş-ı evvel,]

nağş-ı hayâl [2] Hayalinin süsü, güzelliği.

Gösterür her veche yüzden bize şüret âyine / Cümleñ **nağş-ı hayâlin** dil komışdur âyine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1261, Beyit 1). [nağş-ı hayâlin, -in]

Şevkümüz gâlib olalı ruğ-ı cânânımuza / Virmedi **nağş-ı hayâl** ‘ahd ile peymânımuza (Murâdî Dîvânî, Gazel 1362, Beyit 1). [nağş-ı hayâl,]

nağş-ı mir’ât [1] Aynadaki resim, suret. II Gönül aynasına tecelli edenler.

Nağş-ı mir’âtında gördüm şormışam nağkâşdan / Yedi yâ vü nûn ü yânun resmin aldum kaşdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1037, Beyit 1). [nağş-ı mir’âtında, -um, -da]

nağş-ı misal [1] Örneğin, benzerin yazılması.

Yazılmaz defter-i şerhüm mürekkeb olsa deryâlar / Kamu mevcûd ‘âcizler durur **nağş-ı misâlümde** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1305, Beyit 3). [nağş-ı misâlümde, -üm, -de]

nağş-ı miştâr [1] Nakışlanmış, resmedilmiş satır, sayfa.

Nağş-ı miştârı n’idersin bula gör nağkâşı / Mâhî olduña taleb eyle hemân ‘ummânı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1515, Beyit 4). [nağş-ı miştârı, -ı]

nağş-ı rûmüz egerçi muşavver nümûde est taşvîr çîst ez-‘amel-i râyegân men [1] Sırların nağşını tasvir etmiş olsalar bile, benim değersiz amelimin tasviri nasıl yapılabilir.

Nağş-ı rûmüz egerçi muşavver nümûde est / Taşvîr çîst ez-‘amel-i râyegân men (Murâdî Dîvânî, Gazel 1184, Beyit 4). [nağş-ı rûmüz egerçi

muşavver nümûde est taşvîr çîst ez-‘amel-i râyegân men,]

nağş-ı şuver [1] Suretler süsü. II İlâhi tecelliler.

Hayât-ı cânım olmuş çün hayât-ı cavidânımdan / Hayâtımdan hayât için ider **nağş-ı şuver** ilhâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 229, Beyit 3). [nağş-ı şuver,]

nağş itmek [5] Nakşetmek, işlemek. II İlâhi tecelliler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Habbezâ gülşen-i vuşlatdan ire bü-yı laţîf / Vâridüñ şafhasına **nağş ide** nâmuñ mevrûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 4). [nağş ide, -e]

nağşiyet [1] Nakışlı hal, resmedilmiş suret.

Resm ider ressam egerçi nağş ile şüretleri / ‘Ârif olursın bilürsen ger nedür **nağşiyetüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 4). [nağşiyetüm, -üm]

nağş kılmak [2] Nakşetmek, süslemek, bezemek, nakış yapmak.

Saňa bir söz söyleyem kim kilik-i zerle **nağş kıl** / Kim ulu cevher durur kılğıl anı başuñda tâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 4). [nağş kıl,]

II İz bırakmak, tesir etmek.

Vâsıl oldıysa Murâdîñ kelâmı sem’üne / Levh-i dilde **nağş kıl** v’allâhi görmezsin zarar (Murâdî Dîvânî, Gazel 346, Beyit 5). [nağş kıl,]

nağş olmak [5] Nakşolunmuş, işlenmiş. II İlâhi tecelliler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Levh-i dilde **nağş olaldan** rüy-i zîbâ-yı habîb / Cümle-i ‘âlemlerüñ derdine ben oldum tabîb (Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 1). [nağş olaldan, -aldan]

nağş u hayâl [1] Nakış ve hayal. II Dünyanın süsü, masiva.

Nağş u hayâla aldanuben kalma ey gönül / Nağkâşı gözle dem-be-dem ol nağşa cân virür (Murâdî Dîvânî, Gazel 474, Beyit 2). [nağş u hayâla, -a]

nâlân [2] Inleyen.

Cür’a-i cām-ı maḥabbetden çü dil sekrândur / Anuñ için her şehir cân bülbülü **nâlândur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 374, Beyit 1). [nâlândur, -dur]

Çün ben kılın **nâlân** sever iki gözüm giryân sever / İşüm gücüm efgân sever olmaz mı efgânım kıanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 5). [nâlân,]

nâlân eylemek [1] İnlemek, sızlanmak, feryat etmek.

Heybetinden mağrib ü maşırıkda düşdi zelzele / Yâ nedendür nürveş za’f ile **nâlân eyledüñ** (Murâdî

Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6). [nālân eyledüñ, -dû, -n]

nālân olmak [7] *İnlemek, sızlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü ruḥ-sāruñ gül-i ḥandān olupdur / Hezārān
būlbūlūñ **nālân olupdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 1*). [*nālân olupdur, -up, -dur*]

nale [6] *İnilti, feryat. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nālemi gūş idegōr būlbūl aña **nāle** düşer / Hālūmi
bilmek için hāl ile biñ hāle düşer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 418, Beyit 1*). [*nāle,]*

nāle çekmek [3] *İnlemek, feryat etmek.*

Zā'ir-i Ka'be olaldan bu gōñül **nāle çeker** / Çün
nidāda didi lebbeyk anı bir hāle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 1*). [*nāle çeker, -er*]

Cānumuz 'ışka düşelden dilümüz **nāle çeker** /
Ḥāl-i dîlber dil-i meyyālümüzi hāle çeker (*Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 1*). [*nāle çeker, -er*]

Her şehirde **nāle çeksem** inler āhum nāleme / Hey
'acā'ib hāli vardır bu dil-i şūridenūñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 2*). [*nāle çeksem, -se, -m*]

nāle-i 'andelîb [1] *Būlbūlün inlemesi. II Aşığın kederlenmesi.*

Her kaçan bû-yı verd bulmayasın / **Nāle-i 'andelîb**
ile eglen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 3*). [*nāle-i 'andelîb,]*

nāle-i būlbūl [1] *Būlbūlün feryadı.*

Nāle-i būlbūl nedür yā gül nedür būlbūl nedür /
Bu rumūzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gülşeni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4*). [*nāle-i būlbūl,]*

nāle ile zār [1] *İnleme ile ağlama.*

Niceyi kıldı zebūn ü nicenūñ bağı hūn / Nicenūñ
şimdi işi **nāle ile zār** durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2*). [*nāle ile zār,]*

nāle-i şehir [1] *Seher vaktinde inlemek, inilti.*

Necāta irdi bu kim eyledi özin teslīm / Dem-ā-dem
ide ziyāde o **nāle-i şehir** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 2*). [*nāle-i şehir, -in*]

nāleler eylemek [1] *İnlemek, feryat etmek.*

Ruḥı 'ışkında kan ağlarsa 'āşıklar 'aceb midür /
Hezārān būlbūl **eyler nāleler** güller budagında
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1436, Beyit 3*). [*nāleler eyler, -r*]

nāle vü āh [2] *İnleyip ah çekme.*

Āh-ı şehir okı geçer nūh felekūñ siperlerin / Biz
bilürüz me'ālümüz **nāle vü āhı** n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3*). [*nāle vü āhı, -ı*]

Gel Murādun sözini diñle saña şāfî'dür / 'Āşık ol
kimse durur **nāle vü āhında** ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 5*). [*nāle vü āhında, -ın, -da*]

nāle vü āhında olmak [1] *İnleme ve feryat etme.*

Gel Murāduñ sözini diñle saña şāfî'dür / 'Āşık ol
kimse durur **nāle vü āhında** ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 5*). [*nāle vü āhında ola, -a*]

nāle vü zār eylemek [1] *Ağlayıp inlemek.*

Nice bir āh u fiğān **nāle vü zār eyleyeyin** / Tîg-i
hicrūñ dil-i nālānuma urdı yara (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 2*). [*nāle vü zār eyleyeyin, -(y)e, -(y)in*]

nāliş [2] *İnilti, inleme, fiğan.*

Nālişümden tağlar āheng ider āvāzuma /
Derdümüñ pāyānı yok gelmekde hicrān yüz-be-
yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2*). [*nālişümden, -üm, -den*]

'Arş-ı a'lā pāyümüz būs itmege **nālişdeyüz** / Biz
tevāzu' ehliyüz yirinde şüret ḥākiyüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4*). [*nālişdeyüz, -de, -(y)üz*]

nāliş-i derman [1] *Biçare, âciz inilti.*

Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıka / Sem'-i
luṭfuñ gūş ider andan dönüp 'ār eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 3*). [*nāliş-i dermānda,]*

nālişi kılmak [1] *İnlemek, feryat etmek.*

Münevver kıldı zāhir meclis-i taḥkīk-i nūrānī /
Yüri **kıl nālişi** tā yana ḳalbünde sirāceyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2*). [*nālişi kıl,]*

nām [49] *1. Ad, isim.*

"Küllü men min ḥıfzıhı" sırıñ fūhūmın bilmeyen
/ Ḥak durur her dem okursam **nām** ile 'āşık aña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3*). [*nām,]*

Seni senden dilerem sen seni vir baña yiter /
Nāmuñı vird idinür dil nice kim şubḥ u mesā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 3*). [*nāmuñı, -un, -ı*]

Ḳamu dillerde **nāmuñ** vird olup her dem seni gūyā
/ Eger sen kılmasañ olmaz idi hergiz ḥafı peydā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1*). [*nāmuñ, -un*]

İsm ile kapladı 'ālemleri **nām** ile vücūd / Anuñ
içün didiler 'ilm iledür ad-ı şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2*). [*nām,]*

Egerçi vird ile **nāmın** kılar elfāz ile taḳdīs / Velī
esrār ile ma'nā bize eyler neler ilḥāḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4*). [*nāmın, -ın*]

Nāmını bilmek için **nām** ile **nām** itdi özin / İsm
ile bildi müsem mā didi Fihā'l-mescūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4*). [*nām,]*

Nāmını bilmek için nām ile nām itdi özin / İsm ile
bildi müsem mā didi Fihā'l-mescūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4*). [*nāmını, -ı, -(n)ı*]

Habbezâ gülşen-i vuslatdan ire bûy-ı laţîf /
Vâridûn şafhasına nakş ide **nâmuñ** mevrûd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 4*). [*nâmuñ, -un*]

Nâmuñı vird ideli cümle cihân elsinesi / Herkese
‘aql ile miqdâr-ı zu‘emdür mevrûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 2*). [*nâmuñı, -un, -ı*]

Hamd ü senâ añadur lûtf ü şehası öküş / Şükriñi kı
dâ‘imâ **nâminı** zıkr eyle yâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 3*). [*nâminı, -ı, -(n)ı*]

Nâmuñ oldı zebânumuñ virdi / Vâridâtuñı artur ey
mevrûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 271, Beyit 4*). [*nâmuñ, -un*]

Murâdî merd-i kâr oldur yañılmaz ola kârında /
Dilinde zıkrı **nâmi** kalbinuñ zıkrinde zıkrâdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5*). [*nâmi, -ı*]

Her ne kılsam olduq anuñla müsemma mâ-şaşal /
Nâmumuz birdür velikin her taraf inşâ olur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 4*). [*nâmumuz, -umuz*]

Habbezâ vuslat demin yâd eyledi ârâm-ı dil / Kim
zebân-ı hâlümüz **nâm** ile pür-ezkârdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2*). [*nâm,]*

Hırz-ı cân oldı çü **nâmuñ** yâ nişânı nicedür / Bî-
nişân ol göresin tâ ki nihânı nicedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 1*). [*nâmuñ, -uñ*]

Çün sâtir ola sen seni cümle ‘ayândan / Dillerde
nâmuñı koyup ifşâ neden gelür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 2*). [*nâmuñı, -uñ, -ı*]

Ben temâşâ kılmam bir dem cemâlünü eger / Pâk
nâmuñ Hakk içün olmazdı cânım zerre sağ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 4*). [*nâmuñ, -uñ*]

Nâmdan nâm itdi nâmin neng ü nâmin terk idüp /
Pes gelüp ağ u kararı kıldı kara ile ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3*). [*nâmdan, -dan*]

Nâmdan nâm itdi **nâmin** neng ü **nâmin** terk idüp /
Pes gelüp ağ u kararı kıldı kara ile ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3*). [*nâmin, -ı+n*]

Çün ‘aql-ı evvelümde görindi fütûh-ı gayb /
Nâmuñı levhe kilik ile yazdı ‘alâda ‘ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4*). [*nâmuñı, -um, -ı*]

Yazdı levh üzere kilik-i kudret pes / Nâminı **nâm** ile
hümâm el-hak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3*). [*nâm,]*

Yazdı levh üzere kilik-i kudret pes / **Nâminı** nâm ile
hümâm el-hak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Nâminı vird eylesem her subh u şâm / Karşuma
yüzün tutar yüz devletün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 2*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Menba‘-ı kenz-i haqâyık çün kanâ‘atdür dilâ /
Nâm ile nâmıı terk it âhirette devlet al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 4*). [*nâm,]*

Senüñ ne ise maşşuduñ Murâduñ ol murâdidur /
Hemân **nâmuñ** durur zıkrüm benüm gayrı degül
fıkrüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5*). [*nâmuñ, -uñ*]

Lâ-fetâ illâ ‘Alî habîb-i dildedür tıfl-ı ‘acîb / Leyse
fı‘d-dâreyni illâ hüdâdur ism ile **nâm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4*). [*nâm,]*

Nâmuñı vird eyledüm peydâda peydâ bulmuşam /
Zâtuñı kıldum taleb tenhâda tenhâ bulmuşam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1*). [*nâmuñı, -uñı*]

Râh-ı haqîkatinde bel bağladum muhayyer / Her
yırde gayrı **nâmi** söylemesün lisânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 947, Beyit 4*). [*nâmi, -ı*]

Zerre-i hâric degül her ne ki var kalbden / **Nâmi**
çü vehhâbdur kıldı keremler kerîm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 4*). [*nâmi, -ı*]

Münderic-i kelâm olup satra yazar çü besmele /
Nâmin ider beyân ezel ismini soñradan yazar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2*). [*nâmin, -ı+n*]

Çü menşürında yazdı nâm ile nâm eyledi **nâmin** /
Bu ‘unvân ü şalâbetle geçürdi dehr-i eyyâmın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1*). [*nâmin, -ın*]

Çü menşürında yazdı **nâm** ile **nâm** eyledi nâmin /
Bu ‘unvân ü şalâbetle geçürdi dehr-i eyyâmın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1*). [*nâm,]*

Hakkımı hak itmede haqdur baña meşkür olan /
Nâminı zıkr itmede oldur baña mezkûr olan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 1*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Ey Murâdî levh-i maḥfûz üzere **nâmuñ** nakş olup /
Yazdı nâmuñ yanına halk eyledüm dîdâr için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5*). [*nâmuñ, -uñ*]

Ey Murâdî levh-i maḥfûz üzere nâmuñ nakş olup /
Yazdı **nâmuñ** yanına halk eyledüm dîdâr için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5*). [*nâmuñ, -uñ*]

Sen Murâdî derdmendüñe virürsin her murâd /
Nâminı anuñ murâd idüp neden ad idesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Nâminı yazdı ‘ale‘l-levh kalem ‘ilm ile çün /
Kişver-i ma‘rifeti feth ider ebvâbından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 4*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Sâhib-i nuṭka mecâl olmadı bu ma‘nâda /
Cümleten **nâmi** eger kılsa daḥı vird-i zebân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2*). [*nâmi,]*

Murâdî bilmedi nâm ü nişânı / Ki geçmeyince
nâm ile nişândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 5*). [*nâm,]*

Cür‘a nüş oldum ezelden ta ebed gitmez ḥumâr /
Dil açup **nâminı** zıkr eyler tenümde cümle mü
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Qurdi bir nehc-i sedâdı kodı pes **nâminı** şer' / Anuñ ile irişür kim ki irer pâyâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 2*). [*nâminı, -ı, -n, -ı*]

Nâzır olalı vechüñe 'ayn ile 'aynüm dîdesi / Her **nâmuñı** ezber okur rûhum lisânı 'ışk ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2*). [*nâmuñı, -u, -ñ, -ı*]

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemâl-i yâr ola / Siz 'aceb kılmañ dilümde **nâmu** ger tekrâr ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 1*). [*nâmu, -ı*]

Çamu dillerde mezkûr oldu **nâmuñ** / Sen olduñ hâlîkı cümle enâmuñ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 39, Beyit 1*). [*nâmuñ, -uñ*]

Beyâzi kalmadı **nâmumda** bir câ / Çamu şirretle tolmışdur ser-â-pâ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 15*). [*nâmumda, -um, -da*]

2. Şan, şöhet, ün.

Nâmuñı terk itmeyince lâyıq-ı nâm olamaz / Bihter olmak ister iseñ olma bihterden irag (*Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 3*). [*nâmuñı, -uñ*]

Nâm ile nengi terk idüp tutdı yolın dîvânenüñ / Kâr ile bârın terk idüp pes târ-u-mâr oldu yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4*). [*nâm, -ı*]

Gönül yâr oldu yâre per içinde / Bilüpdür **nâminı** tekrâr içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 1*). [*nâminı, -ı, -nı*]

Çomışdur 'âr ile nâmûsı cümle / Ki olmaz 'aşıkuñ **nâm** ile 'ârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 3*). [*nâm, -ı*]

nâm eylemek [2] Ün, ad kazanmak.

Luft itse Murâdına ırgürse murâdına / **Nâm eylese** adına şöhet nic'olur görsem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 12*). [*nâm eylese, -se*]

Çü menşürında yazdı nâm ile **nâm eyledi** nâmın / Bu 'unvân ü şalâbetle geçürdi dehr-i eyyâmın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1*). [*nâm eyledi, -di*]

nâm-ı âdem [1] İnsanın namı, ismi, şöhet.

Şâhib-nazar iseñ ey Murâdî / Gör kande yazıldı **nâm-ı Âdem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5*). [*nâm-ı âdem, -ı*]

nâm-ı 'arş [1] Gökyüzünün, dokuzuncu göğün ismi.

Eyleyüp 'âlem-i kübrâ özini / **Nâm-ı 'arşı** özine kıldı maḥal (*Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 2*). [*nâm-ı 'arşı, -ı*]

nâm-ı bî-nişân [1] İzi, eseri olmayan ad, ün.

Oğudı çünki **nâm-ı bî-nişânı** / O ḥays ile ki geçdi ad ü şândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 4*). [*nâm-ı bî-nişânı, -ı*]

nâm-ı dil-cüyü olmak [1] Gönül arayan, gönül çekenin, sevgilinin nâmı olmak.

Ğıdâ-yı rûhum **olalı** ḥabîbüñ **nâm-ı dil-cüyü** / Tûlû' iden lisânım maşrıķından nûr-ı ezherdür

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 2*). [*nâm-ı dil-cüyü olalı, -alı*]

nâm-ı ḥabîb [1] Sevgilinin adı.

Nâm-ı ḥabîbi añlamak olmuş durur 'asîr / Ammâ mücâhid ol yûri ḥüsn-i fi'âl ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4*). [*nâm-ı ḥabîbi, -i*]

nâm-ı ḥaḳḳ [1] Allah'ın adı, nâmı.

Ṭobṭoludur 'arş u ferş ey kâm-rân / **Nâm-ı Ḥaḳḳ** ile zemîn ü hem-zamân (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 31, Beyit 1*). [*nâm-ı ḥaḳḳ, -ı*]

nâm-ı ḥudâ [1] Allah'ın adı.

Taḳdîs ideli **nâm-ı Ḥudâyı** kamu eşyâ / Nezdîk-i Murâdîde ider cümle şehâdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5*). [*nâm-ı ḥudâyı, -(y)ı*]

nâm-ı mâfîhâ [1] Ahiretin nâmı, şanı.

Fi'l ü kavlümden ḥazer kılsam yine tâlib benüm / Maḥz-ı zâhir 'ayn olursam **nâm-ı mâfîhâ** olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 2*). [*nâm-ı mâfîhâ, -ı*]

nâm-ı maḥbûb [1] Sevgilinin nâmı, adı.

Benüm vird-i zebânım **nâm-ı maḥbûb** / Benüm fikr-i ḥayâlüm oldu ol ḥûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1*). [*nâm-ı maḥbûb, -ı*]

nâmını kımak [1] Adını kımak, isimlendirmek.

'İşka düşdi ezelde çün dil ü cân / **Ḳodılar** bunda **nâmını** insân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 1*). [*nâmını kıdılar, -dı, -lar*]

nâm-ı sebbûḥuñ olmak [1] Tesbih, tenzih edenin namı, ismi olmak.

Nâm-ı sebbûḥuñ olupdur saña çün kim tesbîḥ / Ey Murâdî beni tesbîḥe çeker sübhânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 5*). [*nâm-ı sebbûḥuñ olupdur, -up, -dur*]

nâm-ı yâr [1] Sevgilinin namı, ismi.

Enîs ü münis-i rûḥ-ı revândur gerçi **nâm-ı yâr** / Velî zâtında ḥayrânım beḳâ oldu baña andan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4*). [*nâm-ı yâr, -ı*]

nâm itmek [2] Tanınmak, ün sahibi olmak.

Nâmını kımek içün nâm ile **nâm itdi** özin / İsm ile bildi müsemmâ didi Fîḥâ'l-mescûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 4*). [*nâm itdi, -di*]

Nâmdan **nâm itdi** nâmın neng ü nâmın terk idüp / Pes gelüp ağ u kırayı kıldı kara ile ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3*). [*nâm itdi, -di*]

nâm olmak [2] İsim olmak, şöhetlenmek.

Çün Ḥudâyâ erḥamü rāḥim dinildi ism ile / Bu sıfatla muttaşif ol **ola** rāḥim sende **nâm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4*). [*nâm ola, -a*]

Dillerde yâd olaldan **nâm oldu** her lisânım / Yâd itdügüm bilüpdür dillerde cümle yâdım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4*). [*nâm oldu, -dı*]

nām u ‘ār [2] *Şan şöret ve utanma.*

İster iseñ görmege vech-i habīb / Terk-i ‘ār it olma
nām u ‘ārda (Murādî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 2). [nām u ‘ārda, -da]

Eyle deryâ kendüñi sen kaçrelikden ol halās / İster iseñ vuslatı terk eyle **nām u ‘āruñı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 3). [nām u ‘āruñı, -un, -ı]

nām u neng [3] *Ad ve ün, nam ve şöret.*

Nām u nengi terk ider ‘āşık olan / Bende kalmadı ne ‘ār u ne karar (Murādî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 2). [nām ü nengi, -i]

Nām u nengi terk idüp ‘ālemde abdāl olmışuz / Vāhîd olup ikilikden fāriğü’l-bāl olmışuz (Murādî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 1). [nām ü nengi, -i]

Ey Murādî sābirüz her ne gelürse yārden / **Nām u nengi** terk idüp ‘ālemde abdāl olmışuz (Murādî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 5). [nām ü nengi, -i]

nām u nişan [6] *Ün, şan, şöret. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İster iseñ kemālūñi iste hemān hüdā hüdā / **Nām u nişanı** tārîk ol tā bulasın kemālūñi (Murādî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 3). [nām u nişanı,]

nām-ver [1] *Meşhur, ünlü.*

Ğayb-ı ‘ayn-ı Mā hüve’l-vāķi ‘dedür aşl-ı şuhūd / Biri isneyn ile ‘āmil biri vāhîd **nām-ver** (Murādî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 3). [nām-ver,]

na‘mā [19] *İhsan, nimet. İnsanı refaha kavuşturan şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kitāb-ı ‘ışk okıyaldan nedür dil mazī müstakbel / Telāş ile rubā’ı gözlemez şol kim diler **na‘mā** (Murādî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [na‘mā,]

na‘ma-i ğayr [1] *Başka nimet, ihsan.*

Hikmet şarābın isteyen **na‘ma-i ğayra** bakmadı / Buldı devāsın şühbesiz sözün tutan hāzıkıların (Murādî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 4). [na‘ma-i ğayra, -a]

na‘mā-i kübrā [1] *Büyük nimet, ihsan.*

Lisān-ı bî-‘ayānuñdur kelāmuñ müntehāsında / Murāda lutf-ı fażluñdur viren **na‘mā-i kübrādan** (Murādî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5). [na‘mā-i kübrādan, -dan]

na‘mā vermek [1] *İhsan, nimet vermek, bağışlamak.*

Hafî kılduñ velikin hikmetüñdendür yine esrār / Bu mübhem şerhini bildi kime **virdüñ** ise **na‘mā** (Murādî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 2). [na‘mā virdüñ,]

na‘mā-yı devran [1] *Zamanın, dünyanın nimeti.*

Gel Murāduñ kavlini ezberle hırz-ı cān içün / ‘Aşık olan kimseyi **na‘mā-yı devrān** eglemez (Murādî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 5). [na‘mā-yı devrān,]

na‘mā-yı ‘ulyā [1] *Yüce, büyük nimet, lütuf.*

Cemī‘-i kārumuz tefvîz idüp ol yüce dergāha / Tevekkül eyledükçe feyz ider **na‘mā-yı ‘ulyādan** (Murādî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 2). [na‘mā-yı ‘ulyādan, -dan]

nā-mahrem [1] *Mahrem olmayan, yabancı.*

Ey Murādî sen halās olmak dilerseñ dem-be-dem / K‘ey şaķın **nā-mahreme** keşf eyleme esrāruñı (Murādî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 5). [nā-mahreme, -e]

na‘māt [1] *Nimetler, ihsanlar.*

Lezzātı terk idenler lezzāta irdi el-hāk / Ālāyı terk idenler **na‘māta** irdi el-hāk (Murādî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 1). [na‘māta, -a]

namaz [2] *Beş vakitte icrası müminine farz olan ibadet, salāt.*

Tā‘atüm şubh u mesāda istedüm cehd ile tā / Bulmayınca kımadum buldum **namāz** ehlindeñ (Murādî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 3). [namāz,]

Rüy-i ‘aczi kıo zemīne bî-niyāza kıl niyāz / Cān ile tekbîr iderseñ bu **namāz** olur ‘ayān (Murādî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4). [namāz,]

namāz-ı dest [1] *Namaz abdesti.*

Mūr u māhî zevk ider ālāyı ādem neylesün / Pes **namāz-ı dest** içün ‘uşşāk ile kıan eglenür (Murādî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [namāz-ı dest,]

namāz kılmak [2] *Namaz kılmak.*

Hātar ırmeye diyü hüsnuñe serv ile çenār / **Kılayor** biri **namāz** ve ideyor biri du‘ā (Murādî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 4). [namāz kılayor, -a, -yor]

Ey tavāfın isteyen sıdk ile gel **kılğıl namāz** / Recm kııl şeytān-ı nefsi kıalmaya tā mekr ü āl (Murādî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [namāz kılğıl, -ğıl]

nāme [1] *Mektup.*

Gel şorma baña sen bunı şorğıl yüri sırı / Sırrum didi kim sır ile çek **nāme** midādı (Murādî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [nāme,]

nāme-i taķdîr [1] *Kader, yazgı mektubu.*

Nāme-i taķdîri tahķîk itmeyen ‘allāmeler / Mülzem olmazlardı gūş itse şüyü‘in ‘ākîbet (Murādî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2). [nāme-i taķdîri, -i]

nāmūs [7] *Ar, edep, haya. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gönülde yir tutar şanma habībüm ‘ışk ile ‘ārı / Dime ol ‘āşık ki **nāmūs** ile ‘ār ister (Murādî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [nāmūs,]

nāmūs-ı ekber [1] Dört büyük melekten biri olan
Cebrâil aleyhisselâm, Cibril.

Âyât-ı ‘ayn-ı lafzı **nāmūs-ı ekbere** şor / Bî-şavt u
bî-hurûfî gel aña cân ü dilden (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1128, Beyit 4). [nāmūs-ı ekbere, -e]

nāmūs ile ‘ār [1] İffet ve utanma duyguları.

Ger Murâduñ mantıkından anılayam dirseñ suhan /
Gel berü meydâna gir terk eyle **nāmūs ile ‘ār**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [nāmūs ile
‘ār,]

nāmūs ü ‘ār [1] İffet ve namus.

‘Âşık olan kimsede **nāmūs ü ‘ār** itmez karar /
Dökseler bir kaatre âbı mahv olur nâr üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [nāmūs ü
‘ār,]

nân [2] Ekmek.

Bir tâc ile bir hırka vü bir **nân** bize kâfi / Bir
bizcileyin kimse kanâ‘at idemezler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 456, Beyit 3). [nân,]

II Gam, keder azığı.

Cemlû‘l-vaşf olan evvel erer kor **nândan** ey dil /
Cemâlû‘l-vech olan hüsnin alır andan cemâlince
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 2). [nândan, -
dan]

nâ-peydâ [2] Zahir olmayan, gizli, nihan.

Şeb-i hicrânda **nâ-peydâyam** ey meh rû ‘inâyet kıl
/ Bu zerre kadre pertev şal habîbüm âfitâb-âsâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [nâ-
peydâyam, -(y)am]

Şu‘â‘-ı mihre karşı cümle-i seyyâre **nâ-peydâ** /
Fe-emmâ bedr-i tâbânüm habîbümdür muhibbû‘l-
vakt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 2). [nâ-
peydâ,]

nâ-peydâ kılmak [1] Yok etmek.

Kendüñi gün içre **nâ-peydâ kılop** / Özüñi peydâda
peydâ eylegil (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 2).
[nâ-peydâ kılop, -up]

nâ-peydâ olmak [1] Yok olmak, ortadan kaybolmak.

Bahr-ı bî-pâyâna enhâr irse **nâ-peydâ olur** / Her
ne deñlü çağlayup aķarsa nâ-güyâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 378, Beyit 1). [nâ-peydâ olur, -ur]

nâr [27] 1. Ateş, od.

Kamu **nârı** muftî olup kalmadı zerre tâb / Teraşşuh
kılaldan inâ‘ı vücudumdan âb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 161, Beyit 1). [nârı, -ı]

‘Işk ile bir yirde ‘âr olmaz habîbüm bilmiş ol / Âb
ile bir kâsede tev‘âm olımaz **nâr** güc (Murâdî
Dîvânı, Gazel 219, Beyit 2). [nâr,]

Ey Murâdî çün iki hâne yapubdur taķdîr / Kimi
nûrın gözedüpdür kimi **nârında** geçer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [nârında, -ı, -n, -da]

Nûr oldu çu **nârında** ‘ayn oldu bu varında / Leyl ile
nehârında ‘ayn ile mûkerremdür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 505, Beyit 3). [nârında, -ı, -n, -da]

Eser koma vücûduñdan yûri var / Vücûduñı senüñ
tâ yakmaya **nâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit
1). [nâr,]

Nâr-ı ğayretdür cehennem **nâr** ile memlû olan /
Hüsn-i dilberdür cinânda hûr u ğılmân eylemiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 4). [nâr,]

Şems-i enverden münevverdür bu mir‘ât-ezel /
Nârımı biñ biñ meh-i tâbâne bezl itsem gerek
(Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 4). [nârımı, -
um, -ı]

Maħabbet şem‘ini yandur gönül pervânesi yansun
/ Şerârından o **nârıñ** her dilüñ dîvânesi yansun
(Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [nârıñ, -uñ]

Lem‘a-i nûr-ı hüdâdan iktibâs itdüñse ger / **Nârıñı**
mahv eyledüñse saña oldur nûr olan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1040, Beyit 4). [nârıñı, -u, -ñ, -ı]

‘Âlem iki ‘âleme vâşıtıdur gerçi kim / Kılma
vasaţda şaķın gel berü ğiç **nârdan** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 4). [nârdan, -dan]

Berd olur mıydı ol Hâlile **nâr** / Dimese lâ-ilâhe illâ
hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 6). [nâr,]

Zâhir ü bâtında ma‘mûr ol budur devlet saña / Ol
mücâhid girmeyesin tâ ki düzaķ **nârına** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 4). [nârına, -a, -, -ı]

Ol rızasında habîbüñ dâ‘imâ sen şubh u şâm /
Eyleye gül-zâr-ı İbrâhîm-veş tâ **nârıñı** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 4). [nârıñı, -u, -ñ, -ı]

Murâdî mahv ider bir lem‘asında ‘âlemüñ **nârın** /
Ne bilsün berķ-i envârıñ şular kim nâra yüz tutdı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 5). [nârın, -ın
]

Şerâr-ı nâra doymaz âb irerse **nâr** olur sâķin / Eger
tâb-ı dile irerse vaşl-ı yâr olur sâķin (Murâdî
Dîvânı, Müfret 35, Beyit 1). [nâr,]

II Acı, elem, aşk ateşi.

Bir harâret sende ger yoğ ise gel ey müdde‘î /
‘Âşık-ı hicrân-keşüñ kalbinde yanan **nârı** gör
(Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3). [nârı, -ı]

Firâķ ile kebâbâsâ ciger yanmış idi **nâra** / Bi-
hamdi‘llâh şusamışdur yine vaşlı zülâlınden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [nâra, -a]

‘Âşık olan kimsede nāmūs ü ‘ār itmez karar /
Dökseler bir kaatre âbı mahv olur **nâr** üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [nâr,]

Çün kim irişdi cânuma bu **nâr** / Yoğ ile varum
atdum yabana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit
2). [nâr,]

Miyân-ı ‘arşa-i kudretde miħnet mancılığıyla /
Atıldıkda ebed berd-i selâm oldu aña **nârı** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 4). [nârı, -ı]

2. Cehennem.

Gel berü inşâfa gel güş it Murâduñ mantıkın / Münkîr-i Hâk olanuñ elbette cāyı **nârdur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 406, Beyit 5). [nârdur, -dur]

Bizi korkutma bugün âteş-i düzaḥla yûri / **Nâr** bundan alınur alduñ ise cā haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1120, Beyit 2). [nâr,]

Rûtbe-i 'ulyāya meyl itme bu dâr-ı fânîde / Aşlah-ı kâra durış kurtulasın tâ **nârdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1066, Beyit 3). [nârdan, -dan]

'Âlem iki 'âleme vâsîtaḍur gerçi kim / Kalma vusṭada şaḳın gel berü geç **nârdan** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1176, Beyit 4). [nârdan, -dan]

Nâr-ı düzaḥdan özüñ cehd idüben hıfza durış / **Nârdan** kurtıla mı şol ki günâhında ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1363, Beyit 3). [nârdan, -dan]

Nâr-ı düzaḥdan özüñ cehd idüben hıfza durış / **Nârdan** kurtıla mı şol ki günâhında ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1447, Beyit 3). [nârdan, -dan]

Murâdî maḥv ider bir lem'asında 'âlemüñ nârın / Ne bilsün berḳ-i envâruñ şular kim **nâra** yüz tutdı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1502, Beyit 5). [nâra, -a]

nâra atmak [1] (Deyim) *Ateşe atmak. II Kendini feda etmek.*

Degmenüñ kârı degildür **nâra atmak** kendözin / Hâsıl olmaz her şadefde degme dürdâne geñez (Murâdî Dîvânî, Gazel 546, Beyit 4). [nâra atmak, -mak]

nâr eylemek [1] *Ateşe çevirmek, ateşte yakmak, yakıp kül etmek.*

Hâḳ olındı gerçi ḳahruñdan cehîmün hânesi / Ehl-i tevḥîd olanuñ sen şeh yerin **nâr eylemez** (Murâdî Dîvânî, Gazel 569, Beyit 4). [nâr eylemez, -mez]

nâr-ı cehennem [1] *Cehennem ateşi.*

Eylegil zîkr-i Ḥudâyı her zamân / Bulasın **nâr-ı cehennemden** amân (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 36, Beyit 2). [nâr-ı cehennemden, -den]

nâr-ı celâliyyet [1] *Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisinin ateşi.*

Nâr-ı celâliyyet ola şu 'le-ver / Düşmenüñ olmaya kulübında âb (Murâdî Dîvânî, Gazel 163, Beyit 2). [nâr-ı celâliyyet,]

nâr-ı duzaḥ [6] *Cehennem ateşi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kim ki münkirdür Murâduñ ḳavline ḳılma gümân / Bû Lehebdir **nâr-ı düzaḥda** yanar hem çün ḥaṭab (Murâdî Dîvânî, Gazel 127, Beyit 5). [nâr-ı düzaḥda, -da]

nâr-ı duzaḥa yakılmak [1] *Cehennem ateşinde yakılmak.*

Murâda feth-i 'ulüm eyler ise reyḅ itme / Kim ola münkîr aña **nâr-ı duzaḥa yakıla** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1384, Beyit 5). [nâr-ı duzaḥa yakıla, -a]

nâr-ı firâḳ [3] *Ayrılık ateşi.*

İñler bu sînem 'ışḳuñ ile şan rebâbdur / **Nâr-ı firâḳuñ** ile bu bağrum kebâbdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 471, Beyit 1). [nâr-ı firâḳuñ, -un]

Nice şabûr ola dîl **nâr-ı firâḳa** ya Rab / Eyle ḥalâs anı gel bu piç ü tâb içinden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 2). [nâr-ı firâḳa, -a]

Nâr-ı firâḳ yaḳalı ey cân bu göñlümi / Şanur mısın ki eglene bir an bu göñlümi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 1). [nâr-ı firâḳ,]

nâr-ı fûrḳat [2] *Ayrılık ateşi.*

Nâr-ı fûrḳatle nice bir yana dîl / Bir naḳar göster cemâlünü baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 41, Beyit 3). [nâr-ı fûrḳatle, -le]

Nice bir **nâr-ı fûrḳatden** yana 'âşıkıların cânâ / Demidür kim fenâlar teşneler âb-ı zülâlünden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1004, Beyit 2). [nâr-ı fûrḳatden, -den]

nâr-ı ğayret [1] *Kıskançlık ateşi.*

Nâr-ı ğayretdür cehennem nâr ile memlû olan / Ḥüsn-i dîlberdür cinânda ḥür u ğılmân eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 628, Beyit 4). [nâr-ı ğayretdür, -dür]

nâr-ı hicr [1] *Ayrılık ateşi.*

Dil **nâr-ı hicr** içinde nice bir kebâb ola / İnşâf yok mı dil nice çeksün bu kürbeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1528, Beyit 3). [nâr-ı hicr,]

nâr-ı 'ışḳ [5] *Aşk ateşi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben **nâr-ı 'ışḳa** yanarum ammâ 'aceb durur / Kim iki şişesi gözümüñ ṭolu âbdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 471, Beyit 4). [nâr-ı 'ışḳa, -a]

nâr-ı maḥabbet [1] *Sevgi, muhabbet ateşi.*

'İzzet u devlet ol durur dîg-i ḥayâtı ḳaynada / **Nâr-ı maḥabbet** ile kim ḳalmaya ḳatre deñlü âb (Murâdî Dîvânî, Gazel 152, Beyit 3). [nâr-ı maḥabbet,]

nâr-ı müsâ [1] *Musa'nın ateşi; Musa Peygamberin Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olması.*

Şubḥ-dem berḳ-i cemâlün dilde sevdâ gösterür / **Nâr-ı Mûsâya** beden nâr-ı tecellâ gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 386, Beyit 1). [nâr-ı mûsâya, -(y)a]

nâr-ı nîrân [1] *Cehennem ateşi.*

Ḥudâyâ derde düş olduk irişdür bizi dermâna / Vücûdumuz 'inâyet eyle yakma **nâr-ı nîrâna** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1317, Beyit 1). [nâr-ı nîrâna, -a]

nâr-ı sūzân [1] *Yakıcı ateş. II Aşk ateşi.*

Ol **nâr-ı sūzân** kimi yaḳarsa / İki cihânı saymaz şamana (Murâdî Dîvânî, Gazel 1435, Beyit 3). [nâr-ı sūzân,]

nār-ı tecellā [1] Allah'ın lutfuna erme ateşi, tecelli ateşi.

Şubh-dem berķ-i cemālūn dilde sevdā gösterür /
Nār-ı Mūsāya beden **nār-ı tecellā** gösterür
(Murādī Dīvānı, Gazel 386, Beyit 1). [nār-ı
tecellā,]

nār-ı vādī [1] Eymen Vadisinin ateşi. Eymen vadisi,
Musa Peygamberin Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine
mazhar olduğu yer.

‘Ālem-i vahdetde kesret ‘ilmini kılma taleb / **Nār-ı vādīyi** gözetme dest-i Mūsā üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1277, Beyit 3). [nār-ı vādīyi, -(y)i]

nār itmek [1] Ateş, cehennem haline getirmek.

Niçün bir iki günlük ‘ömre ey yār / Olup mağrūr
idesin yirüñi **nār** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 45,
Beyit 3). [nār idesin, -e, -sin]

nār olmak [1] Ateş olmak.

Yā cehīme **nār olan** yā ravzada h‘ūrā nedür / Yā
nedendür yā nedür bu ‘urve-i vüskā nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 362, Beyit 4). [nār olan, -an]

nār u āb [1] Ateş ve su.

Hümā-yı gül-şen-i kudsem mekânım ‘arş-ı a‘lādür
/ Şikāyet eylerem ammā vücūdum **nār u ābindan**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 2). [nār u
ābindan, -ın, -dan]

na‘ra itmek [1] Yüksek sesle bağırarak.

Cemālūn gülşenin ‘arz it **ide** tā **na‘ra** bülbüller /
Yağalar çāk ide güller gireler rakşa sünbüller
(Murādī Dīvānı, Gazel 319, Beyit 1). [na‘ra ide, -
e]

nās [3] İnsanlar.

Nās iz ‘ān idemez hālūmi haqq ile benüm / Kimisi
hāle çekerler kimisi kāle çeker (Murādī Dīvānı,
Gazel 427, Beyit 4). [nās,]

Ey Murādī seni fehmi itmede ‘ācizdür **nās** / Līk her
şey’de envār olan dildür bu (Murādī Dīvānı, Gazel
1204, Beyit 5). [nās,]

Seherden bir şehir gördüm aña bir rüz beñzer yok
/ Muţāf oldum kamu **nāsa** nitekim Ka‘be aẓhāda
(Murādī Dīvānı, Gazel 1311, Beyit 2). [nāsa, -a]

naşab [1] Bir memurluğa tayin.

Çün sem‘-i cāna geldi nidā anı diñledüm / Luţf-ı
Hudāyı gözle ki cümle **naşab** geçer (Murādī Dīvānı, Gazel 475, Beyit 3). [naşab,]

naşb eylemek [2] Dikme, saplama.

‘Ālem **naşb eylemişlerdür** egerçi hall ü hālince /
‘Ālem dikdüm ki rumhūm farkına perr ile bāl
irmez (Murādī Dīvānı, Gazel 588, Beyit 4). [naşb
eylemişlerdür, -miş, -ler, -dür]

Murādī mebbe‘i külden nişāna hācet yok / Nişānı
ilerü **naşb eyle** olasın ez‘āf (Murādī Dīvānı, Gazel
673, Beyit 5). [naşb eyle,]

naşb itmek [1] Dikmek, saplamak.

Ben hürūcumda vülūcum ‘ālemin **naşb itdüm** /
‘Ālemüm rāfi‘ini görmege bir dāl gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 739, Beyit 3). [naşb itdüm, -dū, -m]

naşb olmak [1] Dikmek, saplamak.

‘İlm-i hikmetden haberdār ol yūri ey muhterem /
Tā ki ma‘nānūñ hişārı üzre **naşb ola** ‘ālem
(Murādī Dīvānı, Gazel 885, Beyit 1). [naşb ola, -a]

nā-sezā [1] Münasib olmayan, layık olmayan.

Kıl mücerred kendūñi kılbüñ sarāyın pāk kıl /
Yārdan ğayrı tavaţtun kılmaya her **nā-sezā**
(Murādī Dīvānı, Gazel 21, Beyit 3). [nā-sezā,]

nāşih [1] Nasihat eden, öğüt veren.

Ben hāşıl-ı ‘ömrüm bilürem söyleme **nāşih** /
Va‘zuñ olara söyle ki tullāb-ı cināndur (Murādī Dīvānı, Gazel 458, Beyit 4). [nāşih,]

nāşih [1] İstinsah eden, kopyasını çıkaran.

Eyleye çünki şerhini **nāşih** anı kim olısar /
Neshine kim ki hüküm ide vechi olur anuñ zulem
(Murādī Dīvānı, Gazel 955, Beyit 3). [nāşih,]

nāşır-ı muţlak [1] Kayıtsız şartsız yardım eden; Allah.

Nāşır-ı muţlakā şordum yine nuşret haberin / Didi
kim müjde hemān diñle sa‘ādet haberin (Murādī Dīvānı, Gazel 1110, Beyit 1). [nāşır-ı muţlakā, -a]

nāşır-ı vehhāb [1] Çok veren, çok bağışlayan, yardım eden Allah.

Nāşır-ı vehhāb virdi çünki nuşret ser-be-ser /
Münhezimdür hamdu li‘llāh cümle a‘dā gel bertü
(Murādī Dīvānı, Gazel 1196, Beyit 2). [nāşır-ı vehhāb,]

nāşır olmak [1] Yardım etmek, yardımcı olmak.

Nuşret isterseñ eger hāzret-i Hākdan dā‘im / Ey
Murādī kamu düşmişlere **nāşır olğör** (Murādī Dīvānı, Gazel 423, Beyit 5). [nāşır olğör, -ığör]

naşib [5] Kismete düşen şey, pay, hisse. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün tecellī eyledi ‘ayn-ı cemālinden habīb / Hamd u minnet kim **naşibe** bu düşüpdür yā naşib
(Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 1). [naşibe, -e]

naşib bulmak [1] Kismet bulmak.

Şanma kim bir gül için eyler fiğān / İster anı kim
bula Hākdan **naşib** (Murādī Dīvānı, Gazel 158,
Beyit 2). [naşib bula, -a]

naşib eylemek [6] Nasib, kismet etmek, payına düşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ ilâhî bi-hakk-ı nûr-ı habîb / Rû'yet-i vechüh
eyle bize **naşib** (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 1). [naşib eyle,]

naşib olmak [4] *Kismet olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vücüdüm zâhir olmadın **naşib olmuştı** baña 'ışk /
Çü zâhir olmuşam şanma beni bîgâne-i 'ışkam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 6). [naşib olmuştı, -mı, -dı]

naşihat [5] *Öğüt, tavsiye. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Naşihât güş kıl ey dil saña bî-had fevâid var /
Naşihât güş idenler görmediler tâ ebed hüsran
(Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 4). [naşihât,]

naşihat etmek [2] *Öğüt vermek, nasihat etmek.*

Merhabâ eyleyelüm anda melâ'ikler ile / Çıkuben
menbere anlara **naşihat idelüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 920, Beyit 3). [naşihat idelüm, -eli, -m]

Beni cevri ü cefâ-yı yârden yüz döndürür şanma /
Naşihat iderem gönülüm deli olduğça uşlanma
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 1). [naşihat iderem, -er, -em]

naşihat kılmak [1] *Nasihat etmek, öğüt vermek.*

Ey Murâdî saña bir hûşça **naşihat kıluram** /
Degmeye açma şakın râz-ı dili eyle hâzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 5). [naşihat kıluram, -ur, --am]

naşir [5] 1. Yardımcı, yardım eden. 2. Yardım eden, imdâda yetişen Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün **naşirüñ** hazret-i fettâhdur / Her umûruñda
saña virdi zafer (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 2). [naşirüñ, -ün]

nâşiyet [2] *Alın. II Alına yazılan kader.*

Böyle olmuştur muqadder böyledür pes **nâşiyet** /
Ma'rifet mihrindedür zav'-ı hidâyet ma'rifet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [nâşiyet,]

'İlmi bir nokta kılup 'ilm ile 'ilminde hafî / Nâşiyet
kıldı havâle hikemin **nâşiyete** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3). [nâşiyete, -e]

nâşiyet kılmak [1] *Alın, alına yazılan kaderi tayin etmek.*

'İlmi bir nokta kılup 'ilm ile 'ilminde hafî /
Nâşiyet kıldı havâle hikemin nâşiyete (Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 3). [nâşiyet kıldı, -dı]

naşr [2] *Yardım.*

Haqdan olur cümleden **naşr** ile feth u fütüh /
Şanma Murâdî bular mahz-ı şecâ'atdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 5). [naşr,]

Dikdi çün **naşr** ile dil mavtın-ı a'lâda 'alem /
Harem-i menzil-i 'ulyâya durur aşı-ı himem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 1). [naşr,]

naşri izâ-câ [1] *Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği zaman (110/Nasr 1).*

İrişdi **naşri izâ-câdan** idüp fettâh-ı feth-i bâb /
Virildi nıkmət a'dâya idüp pes tebbet ile şād
(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [naşri izâ-câdan, -dan]

naşrun mina'llah [1] *Yardım Allah'tan gelir. Saf suresi, 13. ayet.*

Çün melekler okıdı **naşrun mina'llah** âyetin /
Kâruña müsta'cil ol her kâruñ olmuştur yaqın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 1). [naşrun mina'llah,]

naşş [2] *Herhangi bir konuda Kur'an'da veya hadislerde bulunan ve üzerinde tartışılması dinen câiz olmayan delil hükmündeki kesin ifâde.*

"Tâ-Hâ" didi çün **naşş** ile bürhân ile münzil / "Tâ-Hâ"
bulındı yine "Tâ- Hâ" ile "esrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4). [naşş,]

Emr olındı pes beşire eyledi tebsîrini / Aña da oldı
haber **naşş** ile bälâdan fütüh (Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [naşş,]

naşş-ı bürhân [1] *Açık, kesin delil.*

Ve'n-Necmden geçmeyince hâle vâkıf olıma /
Münkirüñ 'aynına gelmez **naşş-ı bürhân** eglenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6). [naşş-ı bürhân,]

naşş-ı kâfî [6] *Manası sarîh, açık olan Kur'an ayetlerinden delil olarak gösterilen ayet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müsemmâ ism ile mersûm olan **naşş-ı kâfî'dur** /
Gözetdi maverâsından 'aceb harc eyledi varın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 3). [naşş-ı kâfî'dur, -dur]

naşş-ı kitâb [1] *Kuran ayetleri.*

'İlm-i ezelde **naşş-ı kitâbı** varak varak / Menşür-ı
'âlem oldı velikin maqardadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 2). [naşş-ı kitâbı, -ı]

naşş-ı tenha [1] *Yalnızlığın kesinliği, açıklığı.*

Şol şehir kim halvet oldı hâne-i dil gayrdan /
Kesreti terk etmek için **naşş-ı tenhâ** gösterür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 3). [naşş-ı tenhâ,]

nâsût [3] *İnsanlık, insanlık âlemi, ecsâm ve maddiyat âlemi.*

Nâsûtı terk idüben lâhûta tut yüzünü / 'İşk ile ey
Murâdî sekrân olam dir iseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 5). [nâsûtı, -ı]

Didi lāhūti isterseñ niçün **nāsūta** mā'ilsin / Didüm kim oldı maṭlūbuñ diyen her demde sübhānum (Murādī Dīvānı, Gazel 856, Beyit 4). [nāsūta, -a]

N'idersin sen bu **nāsūti** taleb kıl rāh-ı lāhūti / Çü zıkr oldı gönül kutı dem-ā-dem zākir ol her gāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 2). [nāsūti, -ı]

nāşī [2] İleri gelen, neşet eden.

Kemāl-i lem'adan **nāşī** durur azvā-yı baḥr ü ber / Kemālünden kemāl iste ne söyler diñleme eşḥaş (Murādī Dīvānı, Gazel 643, Beyit 3). [nāşī,]

Hāme-i taḳdīr naḳş itdi ne var ise kāmı / Pes su'al oldı neden **nāşī** durur tūl-ı emel (Murādī Dīvānı, Gazel 756, Beyit 2). [nāşī,]

nāşir olmak [1] Yayılmak.

'Arş üze **olmuş nāşir** çü rahmet / Kevn ü mekāndan oldur beri hem (Murādī Dīvānı, Gazel 974, Beyit 3). [nāşir olmuş, -mış]

nāşire-i āb-ı zülāl olmak [1] Berrak suyu yaymak, akıtmak.

Sen Muhammed ḳadrini atşān iken mi añladuñ / **Olduğı** dem parmağı **nāşire-i āb-ı zülāl** (Murādī Dīvānı, Gazel 777, Beyit 4). [nāşire-i āb-ı zülāl olduğı, -duk, -ı]

nāşir-i zerre [1] Zerreler saçan, yayan.

Lem'a-i nūr-ı hüdā virdi ziya 'āleme çün / **Nāşir-i zerre** durur 'āleme pes leyl ü nehār (Murādī Dīvānı, Gazel 429, Beyit 2). [nāşir-i zerre,]

nāşitāt [1] Şen, neşeli.

Ammā ki imtiḥān için eyledi bu işi / "Ve'l-'ādiyāt"la okudı bunda **nāşitāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 211, Beyit 4). [nāşitāt,]

naṭ [1] 1. Sofra bezi. 2. Meşinden yapılan döşek.

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc / Bu lu'b-ı 'āleme aldanma **naṭ'ıñı** kaldur (Murādī Dīvānı, Gazel 224, Beyit 4). [naṭ'ıñı, -un, -ı]

na't [1] Bir şeyi methederek anlatma, vasıflandırma.

Güftār-ı ḥüsn-i dildār gūşumda gūş-vāre / Aldum ḳulağa cümle **na'tini** her milelden (Murādī Dīvānı, Gazel 1128, Beyit 2). [na'tini, -i, -(n)i]

na't-ı cemal [1] Güzelliğin övgüsü.

Açaldan gülşen evrākın okur bülbül kitābından / Senüñ **na't-ı cemālünü** anuñ evrāk u bābından (Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 1). [na't-ı cemālünü, -ün, -ı]

na't-ı ḥabīb [1] Sevgilinin, Hz. Muhammed'in naatı, övgüsü.

'Arş u ferş oldı tolu **na't-ı ḥabīb** ile kāmı / Sende var ise maḥabbet bulasın sen daḥı cā (Murādī Dīvānı, Gazel 49, Beyit 4). [na't-ı ḥabīb,]

naṭaḳ [1] Söz. II Şiir.

Gūş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasın / Göresin her **naṭaḳında** nice biñ def'ada sūd (Murādī Dīvānı, Gazel 254, Beyit 5). [naṭaḳında, -ın, -da]

nāṭıḳ [2] Konuşma yeteneği; fesahat ve belāgatle söyleme kudreti.

Nāṭıḳum nuṭḳuma virmedi benüm zerre ḥalel / Her ne kim 'aḳla gelürse anı bilgil mevcūd (Murādī Dīvānı, Gazel 252, Beyit 3). [nāṭıḳum, -um]

Ma'rifet bābın açar çün 'āleme 'ilm-i ezel / 'Aḳl-ı evvel **nāṭıḳa** ilkā ider peydā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 384, Beyit 2). [nāṭıḳa, -a]

nātuvān [1] Zayıf, güçsüz, çaresiz.

Rāhat-ı dildür yüzün ey mihrbān-ı 'āşıkān / Kıl küşāde tā ki ḡamdan ḳurtıla her **nātuvān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1086, Beyit 1). [nātuvān,]

nā-ümüd [1] Ümitsiz.

Var eyledüñ beni ḳoma sa'yümde **nā-ümüd** / Derdüm seni diler yine dermān seni seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1537, Beyit 3). [nā-ümüd,]

nāyāb [3] Bulunmaz, nadir.

Ḳurş-ı şemsün tābına tāb-ı cemālün tābdur / Līk ḥüsnünden eser tābun gibi **nāyābdur** (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 1). [nāyābdur, -dur]

Ey Murādī olmasun kibr ile sende iftiḥār / Sencileyin cümle-i 'ālemde **nāyāb** añlaram (Murādī Dīvānı, Gazel 897, Beyit 5). [nāyāb,]

Aḳıdup yaşını deryālar gibi kıldı şadef / Düşdüğü için cüdā **nā-yāb** bir dürdāneden (Murādī Dīvānı, Gazel 1028, Beyit 2). [nā-yāb,]

nāz [6] Kendini beğendirmek maksadıyla yapılan hareket, cilve, şive, işve. II Maşukun âştığa aşk kuvveti vermesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşkı bilmezsen eger bilgil niyāz ehlindedür / Añlamazsañ yāri sen fehmi eyle **nāz** ehlindedür (Murādī Dīvānı, Gazel 402, Beyit 1). [nāz,]

nāz itmek [1] Naz etmek; nazlanmak.

Çün kim 'aziz-i cānsan 'izz ile ibtidāda / Dā'im mükerrrem eyle **nāz itme** intihāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1400, Beyit 1). [nāz itme, -me]

nāz u ḡinā [1] Naz ve usanç, bıkkınlık.

'İşkumı bileli ol meh baña muḥkem acıdı / Didi kim **nāz u ḡinā** vech-i ḥisāna yaraşur (Murādī Dīvānı, Gazel 419, Beyit 4). [nāz u ḡinā,]

nāz u niyāz [4] Yalvarıp yakarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rū-be-rū yāre niḳāb açduralı **nāz u niyāz** / Farḳ olıma saña ol cāyda sācīd mescūd (Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 2). [nāz u niyāz,]

nâz u niyâz olmak [1] *Yalvarıp yakarmak.*

Eyledüm ahvâlümü yâre beyân / Ara yirde **oldı** çok
nâz u niyâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 602, Beyit 2).
[nâz u niyâz oldı, -dı]

nazar [73] *Bakmak, bakış.*

Yaraya merhem urup yârüm nazar kıldı baña / Bir
nazar yegdür baña dünyâyı kılmakdan 'atâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [nazar,]

Nâr-ı fûrkatle nice bir yana dil / Bir **nazar** göster
cemâlünü baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3).
[nazar,]

Minnet-i 'uzmâ durur senden bize ey kân-ı cüd /
Gösteresin bir **nazar** açup cemâlünden niķâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 4). [nazar,]

Faḫrumuzdur bizüm ol yâra **nazar** rûz ile şeb / Ol
nazardan irişür bize eser rûz ile şeb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 139, Beyit 1). [nazar,]

Faḫrumuzdur bizüm ol yâra nazar rûz ile şeb / Ol
nazardan irişür bize eser rûz ile şeb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 139, Beyit 1). [nazardan, -dan]

Mihmân olalı hâne-i dilde maḥabbetün / Ğayra
nazardan eylemişem tevbe-i naşûh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [nazardan, -dan]

Bir **nazar** çün biñ belâ çekdün yoluñda dostum /
Ğam cefâsın çekmeyenler bilmedi şâdân nedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [nazar,]

Olalı hürmeti iḫrâm ile bu ten muḫrim / Câmı
azḫâya getürmiş **nazarın** sâle çeker (Murâdî
Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [nazarın, -ın]

Nazaruñdan **nazarın** añlayugör ey tâlib /
Müntehîsin saña kimdür bula pâyân didiler
(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2). [nazarın, -ın]

Nazaruñdan nazarın añlayugör ey tâlib /
Müntehîsin saña kimdür bula pâyân didiler
(Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 2).
[nazaruñdan, -uñ, -dan]

Âyinemüz cemâl-i habîbe **nazardadır** / Her dem
misâlümüz yine rûy-i eserdedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 469, Beyit 1). [nazardadır, -da, -dur]

Çü 'aynı göstere çeşme **nazarda** bir dahı dir /
Mesel durur dil-i teşne olur zülâle harîş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [nazarda, -da]

Gören rûy-i habîbi âyinemde / Bu vech ile
nazarda oldı kânî' (Murâdî Dîvânı, Gazel 659,
Beyit 3). [nazarda, -da]

Yârdan gayrı **nazar** oldı harâm 'âşıklara / Şâdık
olmaz şol kişi kim yâri efkârı degül (Murâdî
Dîvânı, Gazel 760, Beyit 4). [nazar,]

Eserümden eser isterseñ eger bî-eser ol /
Nazarumdan nazar isterseñ eger bî-nazar ol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 1).
[nazarumdan, -um, -dan]

Cemâlün âyinesini **nazarda** göstergil / Telâttuf ile
bu ḫüsnün eşerde göstergil (Murâdî Dîvânı, Gazel
830, Beyit 1). [nazarda, -da]

Gezdüm cihânı sū-be-sū kavlıñe bulmadum **nazar**
/ Didüm Murâdî görmedüm kavlıñ gibi kim bâbda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [nazar,]

Bir yirde karâr eyleme ey dil güzër eyle / Ğayra
nazaruñ olmaya aşlâ ḫazer eyle (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1414, Beyit 1). [nazaruñ, -uñ]

Ḫüsn ü cemâlüne **nazarum** düş olalı âh / Cânüm
seni arar yine saña kılur nigâh (Murâdî Dîvânı,
Kıt'a 30, Beyit 1). [nazarum, -um]

II Basiret, hakkı arayış.

Sebât-ı 'arîfân ey dil **nazar** bir rûy-i dilberdür /
Bunı fehm eyleyen her şâḫib-i 'irfâna rehberdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 1). [nazar,]

Cihânı var mübeyyinler didüm n'eyler beyânı dil /
Didi 'ayn ile 'ayn-ı Ḥakkı dâ'im her **nazar** göster
(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 4). [nazar,]

'Ulüm-ı enbiyâdur yoluña vâris velîler pes /
Nazardan zâhir-i manzûr merâtibdür
muṭabbaḫdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 4).
[nazardan, -dan]

Bu **nazardan** 'ayn idüp mir'âti urduñsa yire /
Maḫz-ı feyz-e elyak olduñ feyz-i maḫza kıl nazar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [nazardan, -dan]

Her **nazarda** çün nümüdâr-ı suverdür âyine /
Âyine şüretle memlû lîk şüret bir eser (Murâdî
Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2). [nazarda, -da]

Ma'nâ yüzine dil ki kaçan çekse niķâbı / Ğâyet
nazarumla benüm im'ân arasunlar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [nazarumla, -um, -la]

Cemâle 'âşık okurlar benüm çün âdemdür /
Kemâl-i Bârî **nazarda** kemâl-i zâdümdür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 489, Beyit 1). [nazarda, -da]

Cân gözini kıl küşâd 'ibret ile kıl nazar / 'Âkil olan
dâ'imâ her **nazar** 'ibrettedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 494, Beyit 2). [nazar,]

Kim durur saña **nazarda** bula kudret yüz-be-yüz /
Olmaz ol illâ meger ola hidâyet yüz-be-yüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [nazarda, -da]

Eserdür sırr-ı ekberden **nazardur** rûkn-i evvelden
/ Mu'ammâdur başiretden beyân u dâstân olmaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 2). [nazardur, -dur]

Vücüd-ı bâṭını irdi vücüd-ı zâhir için / **Nazarda**
manzar-ı nâzır kademedür feyyâz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2). [nazarda, -da]

Ben cemâlüne nazar kılduğımı gördi cemâl / Ey
kemâlüm **nazarumla** ṭolu her câ ancak (Murâdî
Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3). [nazarumla, -um, -la]

Bir **naẓarda** nice biñ manzûrî naẓzar eyleyüp / Ni'metûnden nice âlâdur 'ayân olan senûñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 724, Beyit 2). [naẓarda, -da]

'Akl iremez kemâlin müstefsir olma gel / 'Ayn-ı ma'âniye **naẓar** a'lâdadur gönûl (Murâdî Dîvânî, Gazel 820, Beyit 4). [naẓar,]

Dönmeğ ile gâ'ib oldum çün **naẓardan** ansuzın / Ayağum başmadum 'arşa özge cevân istedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 874, Beyit 5). [naẓardan, -dan]

Çün naẓar kıldum naẓîrümde **naẓardur** işlerüm / Yolına 'ışkında anuñ ser virendür serverüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 878, Beyit 1). [naẓardur, -dur]

Naẓar oldı çü başardan bir mubaşşîrdur dil / Gâ'ibi hâzîr ü yoğî ide var ol **naẓarum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 929, Beyit 3). [naẓarum, -um]

Bir **naẓardur** biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmağun yum lafzatu'llâh oldı insân ayasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓardur, -dur]

Bir naẓardur biñ **naẓar** yüz biñ naẓardur bir naẓar / Parmağun yum lafzatu'llâh oldı insân ayasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓar,]

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir **naẓar** / Parmağun yum lafzatu'llâh oldı insân ayasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓar,]

Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ **naẓardur** bir naẓar / Parmağun yum lafzatu'llâh oldı insân ayasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 3). [naẓardur, -dur]

Beķā dilerseñ eger iste gel Hudā naẓarın / **Naẓarda** tā bulasın lutf ile 'atā eserin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1140, Beyit 1). [naẓarda, -da]

Naķ-ı bî-âlet durur ger sende var ise **naẓar** / Nāzır-ı naķķāş ol kılma naẓar âlâtına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1256, Beyit 3). [naẓar,]

Çār eṭrāfım yine memlū olupdur ser-te-ser / Her **naẓarda** bir vücūda irmişem peydā ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1257, Beyit 2). [naẓarda, -da]

Naẓardan ol nedür bilse velî yokdur başîretten / Mubaşşardur mubaşşardur gezer pes girü pâyāna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1324, Beyit 4). [naẓardan, -dan]

Rûy-i dildāra naẓar şaldı gözüm âyinede / Oldı gâ'ib **naẓarum** gâ'ibedür âyinede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1353, Beyit 1). [naẓarum, -um]

Keşf ideli Murâdî bu emşār kavmini / Hayret başar kamuyı **naẓardan** bu ağuma (Murâdî Dîvânî, Gazel 1367, Beyit 5). [naẓardan, -dan]

Her cânibe **naẓarda** ḥabîbün cemâline / Aldanmağıl ḥaķîkat ile gör cemâli ne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1376, Beyit 1). [naẓarda, -da]

Rûsüm-ı ehl-i ḥaķîkat budur ki her demde / **Naẓarda** dikkat-i çeşm ide ola maḥẓ-ı penāh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1382, Beyit 3). [naẓarda, -da]

Kitāb-ı ḥarfe ne ma'nā dimiş durur 'ulemā / Ki 'arîfün **naẓarî** ḥarfî cümlesine güvāh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1382, Beyit 4). [naẓarî, -ı]

Naẓarda bir naẓar gördi naẓîrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı 'ışkı başa aldı sevdâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 3). [naẓarda, -da]

Kitābında didi ikrā okındı ezber-i manzûr / **Naẓar** mir'āta urmağdur hünerdür aña dermānı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1501, Beyit 3). [naẓar,]

II Lutîf, ihsan.

Dem-beste ḳalur cümle-i insân ü melâ'ik / Çün kim bu kelāma **naẓar** im'ân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 6). [naẓar,]

'Aşıkıların 'ilâcı durur sabr ü yā sefer / Şabrum senûñ cemâlün oluben baña **naẓar** (Murâdî Dîvânî, Gazel 467, Beyit 1). [naẓar,]

'Ömr-i şafā egerçi telezzüz **naẓardadur** / Ma'nî serî-tuḥfe ile mā-ḥazardadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 478, Beyit 1). [naẓardadur, -da, -dur]

Kadīm 'uşşāķa 'âdet terk-i serdür / Aña zîrā ki ser virmek **naẓardur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 518, Beyit 1). [naẓardur, -dur]

Naẓar bir kîmyādur kim ider ḥaķı zer-i ḥālîş / Egerçi seng-i ḥarādur ider ol dem güher feyyāz (Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 3). [naẓar,]

Murâdî fi'l ile fa'āl aramak müşkil / Vücūd-ı pür-hüneründe **naẓardadur** feyyāz (Murâdî Dîvânî, Gazel 650, Beyit 5). [naẓardadur, -da, -dur]

Yek **naẓar** biñ naẓraya cā virdi istidlâlden / Baķmağa mir'āta olmışdur şafā-yı sır-ı şart (Murâdî Dîvânî, Gazel 653, Beyit 3). [naẓar,]

Eserümden eser isterseñ eger bî-eser ol / Naẓarumdan **naẓar** isterseñ eger bî-naẓar ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 791, Beyit 1). [naẓar,]

Her neye nāzır ola 'ayn ile cān dîdeleri / Cümleyi baña **naẓar** birle muvâfîķ bilürem (Murâdî Dîvânî, Gazel 916, Beyit 3). [naẓar,]

Naẓar gevher durur zinhār o edeb kılmağıl žāyi' / Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu zerden (Murâdî Dîvânî, Gazel 991, Beyit 3). [naẓar,]

'Akl ile eger nāzır iseñ fi'l-i Murāda / İḥyādan ola cümle-i mevtā **naẓarından** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1131, Beyit 5). [naẓarından, -ı, -n, -dan]

Beķā dilerseñ eger iste gel Hudā **naẓarın** / Naẓarda tā bulasın lutf ile 'atā eserin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1140, Beyit 1). [naẓarın, -ın]

Şerḥe gelmez bu beyān ile nihānum lîķin / **Naẓaruñdan** naẓar eyle nice peydādur bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1200, Beyit 2). [naẓaruñdan, -uñ, -dan]

Merhamet saña kalıpdur kıl 'ināyet **naẓarın** / Buriyā gibi olupdur bedenüm şad-pāre (*Murādī Dīvānı, Gazel 1341, Beyit 4*). [*naẓarın, -ın*]

Nazar-ı ehl-i nazardur **naẓaruñ** sultānı / Her kişi bir nazar kıla mı cām-ı Cemde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 3*). [*naẓaruñ, -uñ*]

Rū-be-rū oldu yine zāhir u bāṭın **naẓara** / Nazar irişdi hemān şarka vü garba esere (*Murādī Dīvānı, Gazel 1360, Beyit 1*). [*naẓara, -a*]

Eser durur görinen çeşm-i nāzıra dā'im / **Nazar** irişür ise saña iresin nazara (*Murādī Dīvānı, Gazel 1386, Beyit 2*). [*naẓar,]*

Eser durur görinen çeşm-i nāzıra dā'im / Nazar irişür ise saña iresin **naẓara** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1386, Beyit 2*). [*naẓara, -a*]

Nazarda bir **naẓar** gördi nazīrin bulmadı hergiz / Eline aldı cām-ı 'ışkı başa aldı sevdāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1497, Beyit 3*). [*naẓar,]*

Gel bir **naẓar** ile yine bu 'arşada şimdi / Nazm itdi Murādī nice yāḳūt la'ālī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1547, Beyit 5*). [*naẓar,]*

Cemāl-i bā-kemālūnden irerse bir **naẓar** laḫza / Bu hükm ile olur kā'im meşredür aña her cā (*Murādī Dīvānı, Kit'a 32, Beyit 2*). [*naẓar,]*

Gözümde nūrinuñ tābı eserdür / **Nazardan** kıl nazar zerre haberdür (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 17, Beyit 2*). [*naẓardan, -dan*]

naẓara'l-'aynū bi-'aynin ferīḫa'l-ḳalbū bi-ḥubb ey murādī eğer āyī bi-kesel ez-dünyā [1] *Ey Murādī, dünyadan yorgun gelirsən göz gözü gördüğünde kalp sevinçle ferahlar.*

Naẓara'l-'aynū bi-'aynin ferīḫa'l-ḳalbū bi-ḥubb / Ey Murādī eğer āyī bi-kesel ez-dünyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 45, Beyit 5*). [*naẓara'l-'aynū bi-'aynin ferīḫa'l-ḳalbū bi-ḥubb ey murādī eğer āyī bi-kesel ez-dünyā,]*

naẓar eylemek [21] Bakmak. II Lütüfta bulunmak.

Düşdi gönlüm cemālūne cānā / **Nazar eyle** kuluña ahyānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 1*). [*naẓar eyle,]*

Ben Murādī kuluña **eyle** 'ināyetle **naẓar** / İki dünyāda felāḫ eyle müyesser yā Rab (*Murādī Dīvānı, Gazel 138, Beyit 5*). [*naẓar eyle,]*

Nāḳil-i ḳudsī işitdüm dir idi bu haberi / Şāhidīne **naẓar eyle** biline tā meşhūd (*Murādī Dīvānı, Gazel 252, Beyit 2*). [*naẓar eyle,]*

Ğıll u ḡışdan ey Murādī ḳalbūñi pāk idegör / Revzen-i dilden dilerseñ **eyleye** şāhuñ **naẓar** (*Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 5*). [*naẓar eyleye, -(y)e*]

Akıttı gözi yaşını çün yār işiginde / Rahmet **naẓarın eyledi** bārāna berāber (*Murādī Dīvānı, Gazel 451, Beyit 3*). [*naẓarın eyledi, -di*]

II İlgilenmek, değer vermek.

O kim şıdk ile 'āşık oldu aña / **Nazar eylemez** gayre bir laḫza bil (*Murādī Dīvānı, Gazel 852, Beyit 3*). [*naẓar eylemez, -mez*]

Baḫr-ı 'ışka salan sefinesini / **Nazar eyler** mi kış ile yaza (*Murādī Dīvānı, Gazel 1219, Beyit 3*). [*naẓar eyler, -r*]

Tayf-ı ḫayāl-i ḫāleti anlamışam ḫāl / **Eylemezem naẓar** velī 'ayn-ı ḫayāle (*Murādī Dīvānı, Gazel 1415, Beyit 3*). [*naẓar eylemezem, -mez, -em*]

II Hakikati anlamaya çalışmak.

Sen seni çün ārzū kıldun saña meyl idigör / Tālib ü maṭlabı añlar **eyleyen** toḡru **naẓar** (*Murādī Dīvānı, Gazel 412, Beyit 1*). [*naẓar eyleyen, -(y)en*]

'Ayn-ı başīret ile **naẓar eyle** ey Murād / Bu kār-bān-ı 'ömr ü zamāne 'aceb geçer (*Murādī Dīvānı, Gazel 475, Beyit 5*). [*naẓar eyle,]*

Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm / Görünmedi göze noḳşān hep görindi kemāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 828, Beyit 2*). [*naẓare eyleyeli, -(y)eli*]

Ger 'aḳıl iseñ **eyle naẓar** 'ibret-i Ḥaḳḳa / Cān ü dil ile ol yūri sen ḳulluḡa muḳdim (*Murādī Dīvānı, Gazel 960, Beyit 2*). [*naẓar eyle,]*

Añlaḡıl ālā-yı Ḥaḳḳı **eyle** na 'māya **naẓar** / Furşatı fevt eyleme v'Allāhi bu ḳavle inan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 4*). [*naẓar eyle,]*

Şerḫe gelmez bu beyān ile nihānum līkin / Nazaruñdan **naẓar eyle** nice peydādur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1200, Beyit 2*). [*naẓar eyle,]*

Ḳalbine **eyle naẓar** her kime nāzır olasın / Baḳma ḫūb ola eger çeşmine rüy u ḳaşına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1338, Beyit 3*). [*naẓar eyle,]*

Evc-i a'lāda olan **eyledi** süflīye nazar / Cānibeynini berāberdedür iz'ān yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1361, Beyit 2*). [*naẓar eyledi, -di*]

Baḳdum bu kāra çünki fehmi için işbu bābı / Pes **eyledüm naẓar** ben el uruben kitāba (*Murādī Dīvānı, Gazel 1398, Beyit 3*). [*naẓar eyledüm, -dū, -m*]

Āyīneñi gel eyle mücellā vü şafā-baḫş / Her söze inanma aña her dem **naẓar eyle** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1414, Beyit 2*). [*naẓar eyle,]*

Göñül mir'ātına **eyle naẓar** gör nūr-ı iclālī / Göresin tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1495, Beyit 1*). [*naẓar eyle,]*

'Ālemüñ revnāḳı hep sendedür ehl-i başar / Gözüñ ac **eyle naẓar** nice temāşāyam ben (*Murādī Dīvānı, Kit'a 37, Beyit 2*). [*naẓar eyle,]*

II Dikkat etmek, ders almak.

Gel Murādīnūñ sözine **eyle** merdāne **naẓar** / Merd-i ḫaḳḳ iseñ eger terk eyle gayrı Ḥaḳḳa kaç (*Murādī Dīvānı, Gazel 221, Beyit 5*). [*naẓar eyle,]*

Gel Murāduñ bu kelāmına **naẓar eyle** yine / Genc-i pinhān durur degmez aña degme eli (*Murādī Dīvānı, Gazel 1513, Beyit 5*). [*naẓar eyle,]*

naẓar-gāh-ı ‘ayān [1] Gözlerimin baktığı yer.

Seherde dīde olduḡda küşāde / **Naẓar-gāh-ı ‘ayānumdur** maḥabbet (*Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 18*). [*naẓar-gāh-ı ‘ayānumdur, -um, -dur]*

naẓar-gāh-ı ḥabīb olmak [2] Sevgilinin nazar ettiği, baktığı yer. II Tecelli edilen yer.

Dil **naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı** ben fāriḡ-dilem / Ḥamdu li’llāh sıklet-i hicrān içün ḳalmadı ḡam (*Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 1*). [*naẓar-gāh-ı ḥabīb olalı, -alı]*

‘Arş-ı a’lādur göñül **oldı naẓar-gāh-ı ḥabīb** / ‘Arşa nāzır olmayınca göremedüm yārūmi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1456, Beyit 2*). [*naẓar-gāh-ı ḥabīb oldı, -dı]*

naẓar-gāh-ı ḥudā [1] Allah'ın baktığı, tecelli ettiği yer.

Refīḡ-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir’atı / **Naẓar-gāh-ı Ḥudādur** bu durur dā’im kenārūmda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 3*). [*naẓar-gāh-ı ḥudādur, -dur]*

naẓar-ı ehl-i naẓar [1] Bakış ehlinin; ariflerin bakışı, nazarı.

Naẓar-ı ehl-i naẓardur nazaruñ sultānı / Her kişı bir naẓar ḳıla mı cām-ı Cemde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 3*). [*naẓar-ı ehl-i naẓardur, -dur]*

naẓar-ı ‘ibret [2] İbret nazarı ile bakmak, ders çıkarmak.

Bir kez Murāda bir **naẓar-ı ‘ibret** ile ger / Ḳalb-i cihānı ḳalb-i dünyāda seyr ider (*Murādī Dīvānı, Gazel 479, Beyit 5*). [*naẓar-ı ‘ibret,]*

Genc-i ‘uzlet gibi genc olmaya bu ‘ālemde / **Naẓar-ı ‘ibret** ile ‘ālemi gör ādemde (*Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 1*). [*naẓar-ı ‘ibret,]*

naẓar-ı ‘ibret eylemek [1] İbret nazarı ile bakmak, ders çıkarmak.

Naẓar-ı ‘ibret eyle eşyāya / Añla her ‘ilmi olasıñ merḡūb (*Murādī Dīvānı, Gazel 155, Beyit 3*). [*naẓar-ı ‘ibret eyle,]*

naẓar-ı vakt [1] Bir bakışlık zaman.

Gördükde rüyūñı **naẓar-ı vakt** isterüz / Yaş ile pür olup bu iki çeşm-i nem-zede (*Murādī Dīvānı, Gazel 1374, Beyit 3*). [*naẓar-ı vakt,]*

naẓar itmek [13] Bakmak.

Boyuñı añaram **itsem** eger **naẓar** serve / Yüzüñi fikr iderem beslesem gül-i ra’nā (*Murādī Dīvānı, Gazel 112, Beyit 3*). [*naẓar itsem, -se, -m]*

Yūsuf-ı sānīsın ey māh-liḳā ‘ālemde / Kim **naẓar itse** saña günde ider biñ şalavāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 4*). [*naẓar itse, -se]*

Rüy-i dildāra **naẓar ideli** bu dīde-i ter / Her neye nāzır olursam ḳomaz anlara eser (*Murādī Dīvānı, Gazel 443, Beyit 1*). [*naẓar ideli, -eli]*

II Kalp gözü açık olmak, basiret.

Likin **iden** aña **naẓar** çeşmini eyleye şavāb / Äyineyi her äyine äyinedār gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 151, Beyit 3*). [*naẓar iden, -en]*

‘İbret ile **naẓar it** ‘āleme ‘ibret demidür / Ḳānī’-i nān-ı cevın ol ki ḳanā’at demidür (*Murādī Dīvānı, Gazel 442, Beyit 1*). [*naẓar it,]*

Her kaçan kim **naẓar idem** bu dil-i mir’ata / Baḳduḡumca aña her dem baña sevdā görünür (*Murādī Dīvānı, Gazel 449, Beyit 5*). [*naẓar idem, -em]*

Oldı mir’at-ı Ḥudā göster ü bihterdür dil / Gel berü bir **naẓar it** kim nice serverdür dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 790, Beyit 2*). [*naẓar it,]*

Cümleten her ne ki vardur aña maḥzardur dil / Ey Murādī **naẓar it** Ka’beden ekberdür dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 790, Beyit 5*). [*naẓar it,]*

Yārdan ḡayrı muḥib olanı tekfīn itdüm / Ey Murādī **naẓar it** nice müsülmānam ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1117, Beyit 5*). [*naẓar it,]*

Biz zamānı n’iderüz cümle zamān bizde durur / Şubḥ u şāma **naẓar it** sā’at u ānumdur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1202, Beyit 3*). [*naẓar it,]*

Yā Rabbi ‘ināyet ḳıl bu dīde-i giryāna / Dā’im **naẓar itsün** tā ol vech-i kemā-kāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1411, Beyit 1*). [*naẓar itsün, -sün]*

II Lütüfta bulunmak.

Murādī bil bu deryānuñ kerānın bulmadı kimse / **Naẓar iderse** saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1001, Beyit 5*). [*naẓar iderse, -er, -se]*

Naẓar iderse saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen (*Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 13*). [*naẓar iderse, -er, -se]*

naẓar ḳılmak [99] Bakmak.

Yaraya merhem urup yārūm **naẓar ḳıldı** baña / Bir naẓar yegdür baña dünyāyı ḳılmaḡdan ‘atā (*Murādī Dīvānı, Gazel 25, Beyit 1*). [*naẓar ḳıldı, -dı]*

Bu Murādī nice sen dilbere virmeye göñül / Rüyuna her ki **naẓar ḳıla** bulur cānı şafā (*Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 5*). [*naẓar ḳıla, -a]*

Her kanda kim **naẓar ḳıla** bu dīde-i başır / Her cānibūñ nidāsını ḡuş itdi yā mucīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 144, Beyit 2*). [*naẓar ḳıla, -a]*

Vürūd-ı cümle-i aḥbāra ḳılmışdur eser ilḥāḥ / Niteḡ’äyine-i ruḥsāra **ḳılmışdur naẓar** ilḥāḥ (*Murādī Dīvānı, Gazel 229, Beyit 1*). [*naẓar ḳılmışdur, -muş, -dur]*

Gül ü şehlâya vü serve bu gözüm **kılsa nazar** / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlâ görünür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 449, Beyit 2*). [*nazar kılsa, -sa*]

Şahn-ı cemende **kılma nazar** gül-‘izârına / Bir iki günde cümle fenâ vü hebâ durur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 477, Beyit 2*). [*nazar kılma, -ma*]

Âyîne-i cemâlün şâm-ı cihân-nümâdur / Her kim **nazar kılsa** gönli gözi şafâdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 500, Beyit 1*). [*nazar kılsa, -ur, -sa*]

Ey gözleri mestüm dil-i bîmâra **nazar kıl** / Hicrûn odına sîne kebâb oldu yaşum mül (*Murâdî Dîvânî, Gazel 816, Beyit 6*). [*nazar kıl,]*

Minnetüm evrâkına yazdum murâdum haştını / Gel berü bir **nazar kıl** nice inşâ eyledüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 911, Beyit 2*). [*nazar kıl,]*

Seherde rûy-i dildâra **nazar kılan** kemâline / Kemâle ırmadı v’Allâhi gördi kendü hâline (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 1*). [*nazar kılan, -an*]

Bulsa idi ‘andelîb bir eser-i şemmeden / **Kılmaz** idi bir **nazar** ravzâda gül-zârına (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1395, Beyit 2*). [*nazar kılmaz, -maz*]

Nazar kıldı dil çü dilârâsına / Bakup kaldı hüsni temâşâsına (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1416, Beyit 1*). [*nazar kıldı, -dı*]

Beni gayretde kodı hüsni dilârâ-yı habîb / **Kıldığınca nazarın** dîde-i cân oldu celî (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1513, Beyit 2*). [*nazarın kıldığınca, -dık, -ınca*]

Her neye **kılsam nazar** ol yârdur / Dilde bi’llâhi odur gayrı degül (*Murâdî Dîvânî, Kıt’a 25, Beyit 2*). [*nazar kılsam, -sa, -m*]

II Lûtufta bulunmak.

Nazar kıl hâk-ı bî-kadram ümîdüm sensin ey Hannân / Vücûdum külliyyâ mahv oldu kaldum cümleten tenhâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 60, Beyit 4*). [*nazar kıl,]*

Ṭûfî-i cân çünkü mir’ât-ı dile **kıldı nazar** / Açdı güftâr-ı dürer-bârını pes virdi haber (*Murâdî Dîvânî, Gazel 335, Beyit 1*). [*nazar kıldı, -dı*]

Kıl ‘inâyetle **nazar** ey pâdişâh-ı zü’l-kemâl / Bu Murâdî kuluña kim her zamân emrûndedir (*Murâdî Dîvânî, Gazel 356, Beyit 5*). [*nazar kıl,]*

‘Ayn-ı ‘inâyetinde **kıldı nazar** çü şerhe / Mihrûn şu ‘â’ı cânı mähında kâr idüpdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 499, Beyit 4*). [*nazar kıldı, -dı*]

Çün kemâlünden niķâb açup baña **kılduñ nazar** / Her fûnunuñ ekmeli şâhib-kemâl itdüñ beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1463, Beyit 5*). [*nazar kılduñ, -du, -n*]

Cemâlin açdı habîbüm baña **nazar kıldı** / Cemâl-i hüsni baña ser-te-ser eser kıldı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1543, Beyit 1*). [*nazar kıldı, -dı*]

II Hakikat gözüyle bakmak, basiret.

Mâverâya varuben dîde-i dil **kıldı nazar** / ‘Âlemün revnakıdur geldi gider rûz ile şeb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 139, Beyit 2*). [*nazar kıldı, -dı*]

Cümleten ‘âlemi seyr eyledi dil bād-ı sıfat / Her neye **kıldı nazar** gördi ğam u şād-ı sıfat (*Murâdî Dîvânî, Gazel 182, Beyit 1*). [*nazar kıldı, -dı*]

Nazar kıldı nazîrinde nazîrinden emân ister / Virüp varluğı yağmaya hayât-ı cāvidân ister (*Murâdî Dîvânî, Gazel 278, Beyit 1*). [*nazar kıldı, -dı*]

Ne şey’e kim **nazar kılsam** anuñ vechi hüveydâdur / Çü ire feyzi feyyâzuñ dile ‘arş-ı mu‘allâdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 297, Beyit 1*). [*nazar kılsam, -sa, -m*]

‘Âlemün kârın ki gördüm ‘ilmi peydâsındadır / Her neye **kıldum nazar** anuñ temennâsındadır (*Murâdî Dîvânî, Gazel 324, Beyit 1*). [*nazar kıldum, -du, -m*]

Evvel ü uhârâya çün kim ser-be-ser **kıldum nazar** / Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm devlet nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 326, Beyit 2*). [*nazar kıldum, -du, -m*]

‘Âlemün mahz-ı hayâl olduğu şundan añla kim / Her neye **kılsañ nazar** şekl ile elvân oldılar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 340, Beyit 2*). [*nazar kılsañ, -sa, -n*]

Bu nazardan ‘ayn idüp mir’âti urduñsa yire / Mahz-ı feyze elyak olduñ feyz-i mahza **kıl nazar** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 345, Beyit 2*). [*nazar kıl,]*

Kıl nazar her dem cihân biñ dürlü hâlet gösterür / Kimine şādî kimisine melâlet gösterür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 360, Beyit 1*). [*nazar kıl,]*

‘İbret isterseñ **nazar** âbâ vü ecdâduña **kıl** / Var mezârına olaruñ bak hemân ‘ibret yiter (*Murâdî Dîvânî, Gazel 363, Beyit 3*). [*nazar kıl,]*

Tarzını efkâra almakdur muhâl-ender muhâl / **Kıl nazar** güftâra kılma kim igen ra’nâ olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 378, Beyit 2*). [*nazar kıl,]*

Her kaçan kim ol cemâle bir **nazar kılsa** bu göz / Hayret-i kübrâda mebhût oldu fûrkat tağdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 394, Beyit 4*). [*nazar kılsa, -sa*]

Cân gözini kıl küşâd ‘ibret ile **kıl nazar** / ‘Âķil olan dâ’imâ her nazar ‘ibrettedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 494, Beyit 2*). [*nazar kıl,]*

Fâ’il- muhtârına **kılalı** dide **nazar** / Her neye kılsa nazar ‘ayn-ı başiretdedir (*Murâdî Dîvânî, Gazel 496, Beyit 2*). [*nazar kılalı, -alı*]

Fâ’il- muhtârına kılalı dide **nazar** / Her neye **kılsa nazar** ‘ayn-ı başiretdedir (*Murâdî Dîvânî, Gazel 496, Beyit 2*). [*nazar kılsa, -sa*]

Nazar kılan kelâmına Murâduñ / Didi kim mahv olur cürm ü kebâ’ir (*Murâdî Dîvânî, Gazel 516, Beyit 5*). [*nazar kılan, -an*]

Vech-i dildāra **kıl nazar** didiler / 'İlm-i sırriden al haber didiler (Murādī Dīvānı, Gazel 529, Beyit 1). [nazar kıl,]

Şubh-dem levh-i fu'āda ser-be-ser **kıldum nazar** / Evvelin u ahirîn hep cümle peydâ söylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 625, Beyit 4). [nazar kıldum, -du, -m]

Şu 'ā'-ı mihrüme 'aks oldu 'aksedür rāci' / Burûk-ı aslâ **nazar kıl** biline tâ feyyāz (Murādī Dīvānı, Gazel 650, Beyit 4). [nazar kıl,]

Elâ yâ ey gönüller ma'rifet ister iseñ her dem / **Nazar kıl** bu kelâma kim bilimez bunu bir 'arrâf (Murādī Dīvānı, Gazel 672, Beyit 4). [nazar kıl,]

Şafha-i kalbümde menkûş oldu çün esrâr-ı Hâk / Kande kim **kılsam nazar** zâhir durur envâr-ı Hâk (Murādī Dīvānı, Gazel 690, Beyit 1). [nazar kılsam, -sa, -m]

Ben cemâlüne **nazar kılduğumı** gördi cemâl / Ey kemâlüm nazarumla tolu her cā ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 696, Beyit 3). [nazar kılduğumı, -duğ, -um, -ı]

Çerh-i dü-tāya **kıl nazar** kudret-i zi'l-celâl bak / Pertev-i mihr ü mâhı ko şa'sa'a-i cemâle bak (Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 1). [nazar kıl,]

Açdı nikâbı çün habîb kanı **nazar kılıcı** göz / Hakkı mu'ayyen istegil saña dimem hayâle bak (Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 2). [nazar kılıcı, -ıcı]

Şemme-i zevk ü şafâdan ey gönül gel lezzet al / Her neye kim sen **nazar kılsañ** andan hâlet al (Murādī Dīvānı, Gazel 768, Beyit 1). [nazar kılsañ, -ur, -sa, -n]

Ey varakdan nakl iden âyât-ı kübrâ harfini / Levh-i mahfûza **nazar kıl** tâ 'ayân ola delîl (Murādī Dīvānı, Gazel 770, Beyit 3). [nazar kıl,]

Nice **nazar kılar** idi bu 'âleme Murād / Ger çekmeseydi çeşmine kuhl-i vücûdî hâl (Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 5). [nazar kılar, -ur]

Gönül mir'atını çün kim mücellâ kıldı elîfî / Cihân içre **nazar kıldum** nice yüz biñ cihân gördüm (Murādī Dīvānı, Gazel 861, Beyit 4). [nazar kıldum, -du, -m]

Çün **nazar kıldum** nazîrümde nazardur işlertüm / Yolına 'ışkında anuñ ser virendür serverüm (Murādī Dīvānı, Gazel 878, Beyit 1). [nazar kıldum, -du, -m]

Cümleñüñ eṭvârına **kıldum nazar** ben ser-te-ser / Küllü şey'in hâdisinde ibtidâsın gözledüm (Murādī Dīvānı, Gazel 881, Beyit 2). [nazar kıldum, -du, -m]

Ben ki kıldum kendümi erkân ile **kıldum nazar** / Bakmadum 'âlemlere pes mâverâsın gözledüm (Murādī Dīvānı, Gazel 881, Beyit 3). [nazar kıldum, -du, -m]

Hâne-i dilde olursam hem-nişîn ol yâr ile / Çâr rûknine **nazar kıldukda** ebvâb anlaram (Murādī

Dīvānı, Gazel 897, Beyit 3). [nazar kıldukda, -dukda]

Rüsüm-ı şüret ü ma'nâ 'ayân olsa 'aceb midür / **Nazar kılsañ** baña âyine-i 'ibret-nümâyam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 3). [nazar kılsañ, -sa, -n]

Çeşm-i 'ibretle **nazar kıl** kâ'inatun hâline / 'Âlemün bilgil fenâsın girdiş-i devrândan (Murādī Dīvānı, Gazel 1034, Beyit 4). [nazar kıl,]

'Âlem-i 'aynumda 'aynumdur vücûdum hâfızı / Ğayb-ı ğayba **kıl nazar** şerh-i nihânumdur gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1036, Beyit 2). [nazar kıl,]

Çık mu'allâ 'arşa hânım **kıl nazar** âfâka gel / Ân-ı vâhiddür saña her manzar u her bir kemîn (Murādī Dīvānı, Gazel 1070, Beyit 4). [nazar kıl,]

Ey Murādî çeşm-i 'ibret birle **kıl dâ'im nazar** / Hîkmet-i hayy-ı kadîmî gözle gel emvâtdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1097, Beyit 5). [nazar kıl,]

Her yaña **kılsam nazar** sensin 'ayân / Bî-nişân ü bî-nişân (Murādī Dīvānı, Gazel 1169, Beyit 1). [nazar kılsam, -sa, -m]

Her kime **kılsam nazar** eyler sirâyet aña da / Hoş 'acâ'ib cevher oldu hoş 'aceb iksîr bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1190, Beyit 4). [nazar kılsam, -sa, -m]

Mâverâ-yı 'ayn-ı idrâkünde bulduñsa başar / **Kıl** başiretle **nazar** var hâl-i ahirden dile (Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 4). [nazar kıl,]

'İbret isterseñ yûri çeşm-i 'iberle **kıl nazar** / Heb Murādî ile memlû cümleñüñ dil-hânesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 5). [nazar kıl,]

Kalb-i mir'atına pes **kılup nazar** virdüm cevâb / Bu su'âlünüz sizün hâll olumaz iz'ân ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1252, Beyit 2). [nazar kılup, -up]

Ey Murādî 'arif iseñ 'arifâne cünbiş it / **Kıl nazar** her nesnenün sâ'at ile evkâtına (Murādī Dīvānı, Gazel 1256, Beyit 5). [nazar kıl,]

Beḳâdan diledüm ibkâ muḥakkak mahz-ı bâkîdür / Eyitdi **kıl nazar** baña nazar kılma fenâñ üzre (Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 4). [nazar kıl,]

Hudâ şun'ını fikr eyle **nazar kıl** tâk-ı mînâya / Aña meyl eylegil meyl eyleme a'lâya ednâya (Murādī Dīvānı, Gazel 1319, Beyit 1). [nazar kıl,]

Murādî 'ayn-ı vâhiddür ne 'ayn ile **nazar kılsañ** / Hudâ hakkı Hudâdan gayrı yokdur ferd yanumda (Murādī Dīvānı, Gazel 1328, Beyit 5). [nazar kılsañ, -sa, -n]

Nazar-ı ehl-i nazardur nazarun sultânı / Her kişi bir **nazar kıla** mı cām-ı Cemde (Murādī Dīvānı, Gazel 1358, Beyit 3). [nazar kıla, -a]

Murād olursa saña ger murādını bilesin / **Nazar** mü'essire **kıl** bakmağıl şakın esere (Murādî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 5). [nazar kıl,]

Câm-ı cihâna **kıl nazar** câmi gözet cihân yine / Günde ne tavr u tarz ider arz ile âsumân yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1). [nazar kıl,]

Şahn-ı sarây-ı 'âleme çeşm-i 'iberle **kıl nazar** / Kimisi zâhir olmada kimisidür nihân yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 2). [nazar kıl,]

Ey Murādî **kıl nazar** çün manzaruñdur her vücud / 'Ayn-ı feyzünde küşâdedür 'avâlim revzeni (Murādî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 5). [nazar kıl,]

Bahr-ı hayret çâr yanımı ihâta eyledi / Kande kim **kılsam nazar** dîdâr gördüm kendümi (Murādî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 2). [nazar kılsam, -sa, -m]

'İbret isterseñ yine sen de 'iberle **kıl nazar** / Hep Murādî ile memlû cümleñün dil-hânesi (Murādî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 5). [nazar kıl,]

Yatanlar zîr-i câda şanma mürde / **Nazar kıl** anların ihyâsı var mı (Murādî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [nazar kıl,]

Gözümde nûrnuñ tâbî eserdür / Nazardan **kıl nazar** zerre haberdür (Murādî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 2). [nazar kıl,]

Hayme-i eflâki gör kim gösterür zıll-ı hayâl / Gel hayâle aldanup kalma hikemden **kıl nazar** (Murādî Dîvânı, Müfret 33, Beyit 1). [nazar kıl,]

II Değer vermek, ilgilenmek.

'Âlemde yûri **kılma nazar** aza vü çoğa / Ta kim bulasın cennet ü ni 'metde halâvet (Murādî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4). [nazar kılma, -ma]

Kılmadum gayra **nazar** kaldum rızâ-yı yâr ile / Añlar iseñ kâ'ilem kavlinden olmışdur şehîd (Murādî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 2). [nazar kılmadum, -ma, -du, -m]

'Âkilem **kılmadum nazar** aña ben / Ol benüm şemsüme olupdur reş (Murādî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 4). [nazar kılmadum, -ma, -du, -m]

Târik-i gayr oluben gayrıya **kılmaz nazarı** / Dü cihânda bu Murâda hemân ol yâr gerek (Murādî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 5). [nazarı kılmaz, -maz]

Nazar kılma bu dünyâya oturgıl vâhid ü tenhâ / Dilüñden eksük olmasun anuñ zikrini kıl her dem (Murādî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [nazar kılma, -ma]

Seni çok imtiñân eyler talebde sâdık ol muhkem / Şakın gayra **nazar kılma** temennâ kıl likâsından (Murādî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 4). [nazar kılma, -ma]

'Âkil oldur kimsenüñ 'aybına **kılmaya nazar** / Kendü 'aybın gözlemege dâ'imâ dike gözin

(Murādî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 3). [nazar kılmaya, -ma, -(y)a]

Nağş-ı bî-âlet durur ger sende var ise nazar / Nâzır-ı nağkâş ol **kılma nazar** âlâtına (Murādî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [nazar kılma, -ma]

Bekâdan diledüm ibkâ muhakkağ mahz-ı bâkîdür / Eyitdi kıl nazar baña **nazar kılma** fenâñ üzre (Murādî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 4). [nazar kılma, -ma]

Senüñ bu hüsn-i zîbânî göreliden bülbül-i cânım / **Nazar kılmağ** ne mümkün derde yâhüd reng ile bûya (Murādî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2). [nazar kılmağ, -mak]

Merd ol durur kim bu Murâduñ fehm ide güftârını / **Kılmañ** 'uyübına **nazar** bî-ihtiyâr oldı yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 5). [nazar kılmañ, -ma, -n]

Giderdi gönlümden keder dünyâya **kılmazduñ nazar** / Bu ben Murâdiye eger rahm itse Yezdânım kanı (Murādî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 9). [nazar kılmazduñ, -maz, -du, -n]

II Bir şeye yönelmek, onu yansıtmak.

Bu cihân mülki Murādî **kıllur** 'uqbâya **nazar** / Gel berü aña bunu kim nice dünyâdur bu (Murādî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5). [nazar kıllur, -ur]

nazarnâ nazreten fî-nazr-i vâhid [1] Bir bakışla bir kere baktık.

Nazarnâ nazreten fî-nazr-i vâhid / Sekayna külle yevmün elfe vâhid (Murādî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 1). [nazarnâ nazreten fî-nazr-i vâhid,]

nazar olmak [3] Bakmak. II Hakikati anlamaya çalışmak, idrak etmek.

Nazar oldı çü başardan bir mubaşşırdur dil / Gâ'ibi hâzır ü yogı ide var ol nazarum (Murādî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 3). [nazar oldı, -dı]

II Yansımak, tecelli etmek.

'Arz olsa ger cân ü cihân **olsa** miyân-ı hağ **nazar** / Sâhib-'uqûl olduña ger 'aqluñ ebed bulmaz hağar (Murādî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [nazar olsa, -sa]

II Değer görmek, itibar edilmek.

'Ulûm-ı evvel ü uhûrâya 'âlim iseñ eger / Hüner getir bu miyâna **olur nazar** hünere (Murādî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 4). [nazar olur, -ur]

nazar şalmak [3] Nazar etmek; dikkatlice bakmak, idrak etmek.

Nazar şal kîmyâ-yı vaşl ile ben hâk-ı bî-kadre / Niçe bir hâk-ı zilletde olam yârâ türâb-âsâ (Murādî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [nazar şal,]

Cân **nazar** mir'âta **şaldı** bu cemâlün vechidür / Vech-i ma'nâda dimezven bu kemâlün vechidür (Murādî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [nazar şaldı, -dı]

Rüy-i dildāra **naẓar şaldı** gözüm âyinede / Oldı ğā'ib naẓarum ğā'ibedür âyinede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 1*). [*naẓar şaldı, -dı*]

naẓarsız pîr [1] *Nazarı, himmeti olmayan şeyh, derviş.*

Benüm rāzum nihāndur rāz-dānın bulmadı kimse / **Naẓarsız pîrden** dermān-ı cānın bulmadı kimse (*Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 11*). [*naẓarsız pîrden, -den*]

nāzenin [1] *Narin.*

Nice bir **nāzenin** 'ömrün giçe ğafletde sevdāda / Saçuñ ağarmada kalbün karararak üzredür her an (*Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3*). [*nāzenin,]*

nāzır [28] *Bakan, nazar eden.*

Dostum bilmem ne hāletler ider vechün baña / Her ki **nāzırdur** baña nev nev mühennā didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2*). [*nāzırdur, -dur*]

Kamu hālūne **nāzırdur** çü Hālḥ / Bilür aḥvālūni cümle o sultān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 3*). [*nāzırdur, -dur*]

Revzen-i çeşmümde manzūr oldı **nāzır** yār yine / Hamdu li'llāh furşatı yevmi komadı yārine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 1*). [*nāzır,]*

Ḥafīdūr rüy-i dildārum egerçi çeşm-i aḡyare / Velikin vechine **nāzır** durur yārūn bu her bāre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1*). [*nāzır,]*

Setr eyleme cemālūni görsün bu dīdemüz / **Nāzır** özün görür yine ḥānum seni seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3*). [*nāzır,]*

Bu çeşm-i nūr-ı baḥşam çün cemāl-i yāre **nāzırdur** / Kamuyı 'aynına almadı çün mecmū'-ı ḥāfırdur (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 38, Beyit 1*). [*nāzırdur, -dur*]

Evvel ü āhirde **nāzırdur** ziyā / Leyse li'l-insāni illā mā se'ā (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 11*). [*nāzırdur, -dur*]

II İdrak etmeye çalışan, hakikati arayan.

Muntaẓır **nāzırdan** oldı cümleye manzūr-ı 'ayn / Ol cemāl-i lā-naẓırūnden müyesserdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 4*). [*nāzırdan, -dan*]

Her kaçan kim idesin lutf-ı himāyetlerūni / Beyne beyni görünür manzaradan **nāzıra** cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 2*). [*nāzıra, -a*]

Nazar kıldı **nāzırinde** nazırinden emān ister / Virüp varluḡı yağmaya ḥayāt-ı cāvidān ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1*). [*nāzırinde, -in, -de*]

Nazar kıldı nazırinde **nāzırinden** emān ister / Virüp varluḡı yağmaya ḥayāt-ı cāvidān ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1*). [*nāzırinden, -in, -den*]

Murāduñ maḥz-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḥaḡ üzere **nāzırsañ** derūnuñ tola ḥikmetler

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5*). [*nāzırsañ, -sa, -n*]

Ne bāhir sır-ı aḥfāsın ḥafısın kim **nāzır** irmez / Ne bāṭın 'ayn-ı bāhirsın ki zāhir ḡudretūñ kādır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3*). [*nāzır,]*

Lem'a vū sevdāyı ḡo kim olmaya sūdūñ ziyān / Ey Murādī **nāzır** iseñ kande ḥālūñ vechidür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5*). [*nāzır,]*

Her neye kim **nāzır** iseñ cāmdur 'ibret-nümā / 'İbret ile gör ki bir şüretde her eşyā gezer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 4*). [*nāzır,]*

Her neden **nāzır** isem vechūne a'lā görünür / Revnaḡuñ memleket-i dilde mu'ammā görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1*). [*nāzır,]*

Biri birine olar **nāzır** ü müvellādur / Maḥabbet-i ezeli ḡubb-ı Ḥaḡḡı yār itmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 2*). [*nāzır,]*

Dil serā perdesindedür ḡāzır / Dīdesi rüy-i yāredür **nāzır** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 1*). [*nāzır,]*

Ger ḡaḡıḡatle baña **nāzır** iseñ sultānum / Cānuma cān dime cānuma cānum cānum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 1*). [*nāzır,]*

'Ayn-ı ḡaḡıḡate yine 'ayn ile **nāzır** āyine / Cümle başıret ehline vāhid olur kamu ümem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 2*). [*nāzır,]*

Cān ile cemāle **nāzıram** çün / Dīvāne gezerken 'aḡıl oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 4*). [*nāzıram, -am*]

Baḡamaz kimse ruḡı mihrine ol cānānuñ / Çünki **nāzırven** aña Şems-i dirāḡşānam ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4*). [*nāzırven, -ven*]

ḡayrı şıḡmadı cihāna bunı bil ḡayretten / Her neye **nāzır** iseñ taşra ḡoma ḡikmetden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 1*). [*nāzır,]*

'Aḡıl ile eger **nāzır** iseñ fi'l-i Murāda / İḡyādan ola cümle-i mevtā nazarından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 5*). [*nāzır,]*

'İbret ile **nāzır** ise kim ki görsin ḡavlini / Bu Murādī kendüyi kendinde ḡāl eyler yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 5*). [*nāzır,]*

'Ālemi bir noḡta gördüm cümleten āyinede / **Nāzıram** ben lā-mekānī 'ālemūñ devrānına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 3*). [*nāzıram, -am*]

'İzzetdedür mu'azzez virdi rızā çü ḡükme / Başın yire koyuben **nāzır** durur ḡiṡāba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1398, Beyit 2*). [*nāzır,]*

II Lütüfta bulunmak.

Ey Murādī Ḥudā saña **nāzır** / Cehd kıl ḡo zamānede eyü ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 5*). [*nāzır,]*

nāzır-ı 'ibret olmak [1] *İbret nazarlı olmak.*

Lâyık olan 'âkıla bu durur ey hös hışâl / **Nâzır-ı 'ibret olup** dinlese fehvâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 4). [nâzır-ı 'ibret olup, -up]

nâzır-ı nakkâş olmak [1] Nakş edene, yaratana bakan, Allah'ı tefekkür eden olmak.

Nakş-ı bî-âlet durur ger sende var ise nazar / **Nâzır-ı nakkâş ol** kılma nazar âlâtına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 3). [nâzır-ı nakkâş ol,]

nâzır-ı şüret [1] Dışa, görünüşe bakan.

Nâzır-ı şüret degül Mevlâ çü şîret gözledi / Biz riyâdan kaçmışuz 'ilm ile 'irfân isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [nâzır-ı şüret,]

nâzır-ı vâhid [1] Tek olana, Allah'a yüzünü çeviren, bakan, gözleyen.

İkilükden beriiz **nâzır-ı vâhid** çü bizüz / Bir görünür gözümüze iki dünyâda ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [nâzır-ı vâhid,]

nâzır itmek [1] Bakan, bekleyen, gözleyen etmek.

Bir nazarda **nâzır itdi** nice manzûrî yine / Bilmek için bunları eyledi ey dil yahşî dâñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [nâzır itdi, -di]

nâzır olmak [23] 1. Bakmak.

Beni hayât-ı bekdâda mü'ebbed eyledi çün / Velî bu şüreti bir hösca **nâzır ol** gözün ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 4). [nâzır ol,]

Yâre hem-dem olalı dil 'ışkı gâvğâsındadır / Gayre **nâzır olmadı** vaşlı temennâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [nâzır olmadı, -ma, -dı]

Dîde-i bînâ kılursañ nûr-ı iz'ân ile ger / **Nâzır olduğda** kamuda çehre-i dildârî gör (Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 4). [nâzır olduğda, -dukda]

Şağ u şola **nâzır olmaz** 'âşıkân-ı müstakîm / Rûy-i dildâr oldı ancak añlara cây-ı nazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3). [nâzır olmaz, -maz]

Rûy-i dildâra nazar ideli bu dîde-i ter / Her neye **nâzır olursam** komaz anlara eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 1). [nâzır olursam, -ur, -sa, -m]

Kârını bildi gönül 'ışkına virdi dil ü cân / **Nâzır olmamağ** için gayrıya eyledi yasağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [nâzır olmamağ, -ma, -mağ]

Yâ Rab nedür bu hikmet kudrettedür kemâlün / Her kânde **nâzır olsam** manzar baña cemâlün (Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 1). [nâzır olsam, -sa, -m]

Nâzır olma kimsenün 'aybına zinhâr ey ulu / Gayrı kimse dahı tâ ki bulmaya sende hâlel (Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 2). [nâzır olma, -ma]

Her neye **nâzır ola** 'ayn ile cân dîdeleri / Cümleyi baña nazar birle muvâfîk bilürem (Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 3). [nâzır ola, -a]

Her neye kim **nâzır olsam** gözlerem Mevlâyı ben / Muntelhâ-yı 'arş-ı a'lâdan görem ferdâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 1). [nâzır olsam, -sa, -m]

Kalbine eyle nazar her kime **nâzır olasın** / Bakma hûb ola eger çeşmine rûy u kaşına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 3). [nâzır olasın, -a, -sın]

Nâzır olalı vechüñe 'ayn ile 'aynüm dîdesi / Her nâmuñı ezber okur rûhum lisânı 'ışk ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2). [nâzır olalı, -alı]

2. Beklemek, gözlemek.

Şabr ile rızâyâ **nâzır olmak** / Bundan dahı yok tarîk-i ahsen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 3). [nâzır olmak, -mak]

II İdrak etmek, kavramak.

'Arşa-i kübrâda **nâzır olasın** tevfiğ ile / Bu Murâdî göresin kim 'arşa kılmuş istinâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [nâzır olasın, -a, -sın]

Şürete bakma şaķın sîrete **nâzır olgör** / Hâtır yıķma şaķın câbir-i hâtır olıgör (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 1). [nâzır olıgör, -ıgör]

Mir'ât-ı hâl **nâzır olalı** gönül gözi / Şanma ki kâl ile tuta dâ'im hayâle göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 2). [nâzır olalı, -alı]

Mir'ât-ı ğayba **nâzır olan** seyr ider 'uyün / Âyinesin kpar hat ü hâlün gören senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 3). [nâzır olan, -an]

Ber-karâr olmaz fenâdur 'ömrü dünya mâl ü câh / Küll-i şey'e **nâzır olgıl** her birinden 'ibret al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 3). [nâzır olgıl, -gıl]

Ey Murâdî kalb mir'âtında **nâzır olmağ** / Geldi cümle evliyâ tâ min 'Acem ez hadd-ı Rûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 5). [nâzır olmağ, -mak, -a]

Nâzır olalı beni tarafda / Korıktı beni o verheminden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 2). [nâzır olalı, -alı]

Rûsüm-ı 'âleme 'aql ile **nâzır olduñ** ise / Ğam ehlin ağlayuben gülme şâd-mân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [nâzır olduñ, -du, -n]

'Arş-ı a'lâdur gönül oldı nazar-ğâh-ı habîb / 'Arşa **nâzır olmayınca** göremedüm yârümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 2). [nâzır olmayınca, -ma, -(y)ınca]

Ğam degül mir'ât-ı kalbe **nâzır olsa** ger 'uyün / Añladur cân ü gönül kadrin anuñ baķşâyışı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1473, Beyit 3). [nâzır olsa, -sa]

nâzi'ât [1] Andolsun (kâfirlerin ruhlarını) şiddetle çekip çıkaranlara, Nâziat Suresi, 1.

Şerh itmek için emr-i 'amelde hikâyetin / Takdır kıldı hükm ile gönderdi **nâzi'ât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [nâzi'ât,]

nazil [1] *Inen, inmiş.*

Ebrden bir kaçre emrûñsüz yire **nâzil** degül /
Cümleten deryâ vü enhâr-ı revân emrûñdedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4*). [*nâzil,*]

nâzil-i kudîsî [1] *Kutsal şekilde inen. II Kur'an-ı Kerim.*

Nâzil-i kudîsîde meşûr oldı menzil ma'nâsı /
İktibas itdüm çü nurın oldı her ni'met hâlâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 3*). [*nâzil-i kudîsîde, -de*]

nâzil itmek [1] *İndirmek, nüzul etmek.*

Şalmışuz dil zevrağın deryâ-yı bî-pâyâna çün /
Âhır bir cây-ı nâ-hemvâre **nâzil itme** gel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4*). [*nâzil itme, -me*]

nâzil olmak [2] *İnmek. II Kur'an'ın inmesi, vahyedilmesi.*

Nâzil olmak neden oldı bu hâkâyık haberi / Ola tâ
şıdk-ı Muḥammed dü-cihânda peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3*). [*nâzil olmak, -mak*]

Mü'minem ben saña vü cümle resûl u melege /
Dağı **nâzil** ne kim **oldıysa** kitâbuñ hâkdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 3*). [*nâzil oldıysa, -dı(y), -sa*]

nâzîr [6] *Eş, misl, benzer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kemâl-i lâ-nâzîrûmdür **nâzîrüm** / Kemâlümünden
ḥabîbüm oldı mergûb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 2*). [*nâzîrüm, -üm*]

nâzîr olmak [2] *Benzeri, eşi olmak.*

Misâl görmedi aşlâ **olur** mı saña **nâzîr** / Cihânda
rüy-i siyâh oldı ol ki didi bedel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 3*). [*nâzîr olur, -ur*]

Misâl-i ḥikmet-i fîtrat çü peydâ oldı inşâda / **Nâzîr olmadı** misl olmaz müberrâdur mu'allâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 1*). [*nâzîr olmadı, -ma, -dı*]

nazım [3] *Şiir, nazım.*

Âferîn ḥablü'l veridüñ **nazımına** ma'nâ viren /
Naḥnü akreb âyeti tefsîrine olmaz yaşak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3*). [*nazımına, -ına*]

Ḥayât-ı câvidânı ister iseñ gel berü 'âşık /
Murâduñ **nazımdur** ehl-i semûma ser-be-ser
tiryâk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 5*). [*nazımdur, -ı, -dur*]

Ey Murâdî baḥr-ı ḥikmetde olan ḡavvâşlar / Kaṭre
alsunlar senüñ **nazımuñdan** ey deryâ-misâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 6*). [*nazımuñdan, -uñ, -dan*]

nazm-ı güftâr [1] *Şiirin sözleri.*

Tutarlar elde 'ârifler Murâduñ **nazm-ı güftârın** /
'İyân-ı ehldür nâ-ehle ammâ kim nihân oldı

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 5*). [*nazm-ı güftârın, -ın*]

nazm-ı pür-süz [1] *Ateş dolu, yakıcı söz.*

Nazm-ı pür-süzünü her kim ki Murâduñ göriser /
Kıluben âhına her demde temâşâ inler
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 5*). [*nazm-ı pür-süzünü, -ı, -(n)ı*]

nazm itmek [1] *Dizmek, şiir söylemek.*

Gel bir nazâr ile yine bu 'arşada şimdi / **Nazm itdi**
Murâdî nice yâkût la'âlî
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 5*). [*nazm itdi, -di*]

nazra [1] *Bir tek bakış.*

Yek nazâr biñ **nazraya** cā virdi istidlâlden /
Bağmağa mir'âta olmışdur şafâ-yı sırr-ı şart
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3*). [*nazraya,*]

nazra-i vâhid [1] *Bir olan Allah'ın nazarı, tecellisi.*

Hikmetle virdi **nazra-i vâhidde** ḥâke rūḥ /
Hikmetde lîk irmedi kimse misâline
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 3*). [*nazra-i vâhidde, -de*]

nazzar [2] *Bakan.*

Câmi' oldı bu kelâmum aña benven **nazzar** / Ben
kararımı yirümde çü bulurven tekrâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1*). [*nazzar,*]

Bir nazarda nice biñ manzûrî **nazzar** eyleyüp /
Ni'metüñden nice âlâdur 'ayân olan senüñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2*). [*nazzar,*]

nazzar olmak [1] *Bakan, nazar eden olmak.*

Çü ebrûñ oldı mihrâb-ı mesâcid / Aña **nazzar olupdur** cümle sâcid
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 1*). [*nazzar olupdur, -up, -dur*]

ne [296] *1. Hangi şey.*

Gel Murâdîñ kelâmın gûş kılğıl cân ile / Ki **ne**
taḥşîl idesin sen olasin mihmân aña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 5*). [*ne,*]

Sâbıkı fikr eyle kim sâbıkda **neydi** sâbıkün /
Sebkat eyle kim bulunmaya berâber tâ saña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 4*). [*neydi, -(y)di*]

Cihân levḥinde gördüñ mi **ne** taşvîr eyledi naḳkâş /
Kemâl-i 'âkl ile olğıl başîr ü olmağıl a'mâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 4*). [*ne,*]

Kıyâmetde sevâbuñ **ne** kıyâmetde 'ikâbuñ **ne** /
Kıyâmet günü ḥâlüñ **ne** ola var fikr kıl yârâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4*). [*ne,*]

Kıyâmetde sevâbuñ **ne** kıyâmetde 'ikâbuñ **ne** /
Kıyâmet günü ḥâlüñ **ne** ola var fikr kıl yârâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4*). [*ne,*]

Merd-i mülhem bi's-sevâb oldı kelimu'llâḥ çün /
Yâ **ne** dirsın sen kelâm-ı bî-ḥicâba mâ-kezeb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 4*). [*ne,*]

Güş nedür semâ' **ne** müstemi'-i istimâ' **ne** / Añlar iseñ bu kavli ger añlayasın nedür hıtab (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [ne,]

Güş nedür semâ' **ne** müstemi'-i istimâ' **ne** / Añlar iseñ bu kavli ger añlayasın nedür hıtab (Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 4). [ne,]

Ey Murâdî nice hoş hâtıradur bu hâtır / Hâtıruñdan **ne** geçerse virür ol Rabb-i elest (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [ne,]

Eger dirseñ ki müstahric **ne** hâşıl kıldı müstahrec / Ne deñlü kim kıla ihrâc tolu şubh u mesâ maħrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3). [ne,]

Ger Murâdî şorar iseñ kim **nenüñ** kârındadır / Ehl-i 'ışka kâdî olmış hüccet imzâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 6). [nenüñ, -nüñ]

Dek tурсa ger zebân bil ser dañı tutar karar / **Ne** gelürse nîk ü bed her kişiye dilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [ne,]

Şâhbâz-ı kudsdür cânâ fu'âd-ı ehl-i dil / Münkır olma ehl-i hâle **ne** dise cânâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4). [ne,]

Râzıkuñ merzûk için hâlince vardur mevhibi / Hâlünü keşf itmez iseñ gör **neler** inñâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [neler, -ler]

Gülsitân içre 'aceb bûlbûllerüñ feryâdî **ne** / Güş-ı hüşî tutsañ añlarduñ **ne** müşkil kârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 403, Beyit 3). [ne,]

Yûsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücûd / Ey mu'abbir añlamazsın kim **ne** ru'yâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [ne,]

Ben **ne** dirsem sen kabul itmek senüñ şânındadır / Cevher-i dürr-i la'âlî hep senüñ yanındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1). [ne,]

Bize mestür **ne** kalmış durur 'âlemde 'aceb / Sâkit ol hâzret-i Hâk cümlesin itdi izhâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 3). [ne,]

Hâlümü kimse añlamaz ancak Hudâ bilür / Kalbinde herkesüñ **ne** var ol pâdişâ bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 1). [ne,]

Murâdî añladı çün kim **ne** imiş aşl-ı murâd / Murâdî üzre murâdî iğen murâdumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 5). [ne,]

Murâdî kalmadı ma'nâ bilenler / **Ne** görseñ şüret-i dîvâra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 5). [ne,]

Gayrı n'ider **ne** var ise illâ'ki sendedür / Cân dile 'atâ diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 2). [ne,]

Her **ne** Murâdî k'oldı olur mâ-halak kamu / Câm-ı cihân-nümâ diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 5). [ne,]

Fıkr iderdüm kim **ne** hikmet kılmadum hergiz karar / Bilmedüm kim cây-ı âherde turağum var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [ne,]

Kemâl-i lem'adan nâşî durur azvâ-yı baħr ü ber / Kemâlünden kemâl iste **ne** söyler dinleme eşhâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 3). [ne,]

Niçün unudasın 'ahd saña virmedi mi fazlı / Cihâna kıлмаğıl meyli unutma **ne** didi sâbık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [ne,]

Şerh-i dilden geçmek için tâlibüm şerh-i 'aceb / Ben **ne** söylersem anı şerh itmez illâ iştiyâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [ne,]

Çâk itdi yed-i hayret bu sabr-ı giribânı / Bilmem **ne** ola hikmet ağlamağa tâkat yok (Murâdî Dîvânı, Gazel 706, Beyit 2). [ne,]

Elâ yâ eyyühe'l-mâni' **ne** men' eyler vücühünden / Elünde kudretüñ yapış nedendür böyle etvârüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4). [ne,]

Derd-i 'ışkı bilmeyenler bilmediler hâl **ne** / Derd ile hem-derd olanlar buldılar dermâna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 2). [ne,]

Ben **ne** bildüm ki bizüm bilmeğümüz bilmededür / Bu bilişle kamu bilmekleri kıldum hâşıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 3). [ne,]

Şem'-i bezm-i ezeliden yine pervâne-i dil / **Ne** şanursın anı sen olmadı mı ol kâmil (Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 1). [ne,]

Cân oldı gerçi arada ammâ sebep **ne** kim / Olsa cüdâ olur yine rûh olmağa mahâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 4). [ne,]

Başîret çeşmine kuhl-ı hâkîkat çekmeyen a'mâ / Murâdî varumı bilmez **ne** varum belki etvârüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 5). [ne,]

Bu dünyâyâ **ne** kıldum ben baña cevır ü cefâ eyler / Baña bu cevır u bu miñnet nedendür bilmezem bilsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 868, Beyit 3). [ne,]

Senüñ **ne** ise maşşuduñ Murâduñ ol murâdidür / Hemân nâmuñ durur zikrüm benüm gayrı degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [ne,]

Men **ne** ânem kim olam ânumda lâyıķ ânuma / Yegrek oldur bihterümde çun kim her dem bihterüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 5). [ne,]

'Arif olup beni añlamadı deyyâr **neyem** / Yâr bilmez nice bilsün beni ağıyâr **neyem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [neyem, -y, -em]

'Arif olup beni añlamadı deyyâr **neyem** / Yâr bilmez nice bilsün beni ağıyâr **neyem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1). [neyem, -y, -em]

Varlık 'ilmin eger öğrede 'âlimlere Hâk / Cem' olup 'ilm ile añlamayalar var **neyem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [neyem, -y, -em]

Çün ezel bilmediler fehm ile idrâk idüben / Nice mümkün ola fehm itmege tekrâr **neyem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [neyem, -y, -em]

Tıfl-ı nâ-reste sıfîd eyleye rîşin nice dem / Ger dü-tâ ola kâdi bilmeye her bâr **neyem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [neyem, -y, -em]

Ey Murādî seni bilmekde ‘uķûl ‘acizdür / Kimse bilmez bilür ancak beni settâr **neyem** (Murādî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 5). [neyem, -y, -em]

Şafâlar olmaya mı bundan özge **ne** şafâ vardır / Mesîh-âsâ Murādî mürdeler haydür me’âlünden (Murādî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [ne,]

Mağz-ı hikmetden murādum hişsedâr olmak durur / Hâme-i kudret **ne** taķdîr itd’anı eyler beyân (Murādî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [ne,]

‘Âkıbet dünyâ geçer çün kim bilürsin ey gönül / **Ne** umarsın iki günlük manşib ile cāhdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 3). [ne,]

‘Ömr-i sermedden **ne** lâzım kim habîr ide haber / Ma’rifet bezminde taķrîr eylesün ‘irfân-ı men (Murādî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4). [ne,]

Çün adîm-i arz dansın yâ nedendür bu gurûr / Çün tûrâba râci’ oldun hâksın pes yâ **nesin** (Murādî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3). [nesin, -sin]

Ne beyân eyledi gör bunda yine kavî-i Murād / Şihhat-ı dil diler iseñ dile şihhat haberin (Murādî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [ne,]

Ey Murādî bu ‘ulûm-ı şüveriden ma’nâ / Gözedürseñ **ne** dimekdür diyeler pes Yâ-Sîn (Murādî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [ne,]

Gel berü dînle Murādî **ne** didi şimdi yine / Sende inşâf idesin nice mu’ammâdur bu (Murādî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5). [ne,]

‘Arrâf-ı ehl-i Hâķka su’al eyledüm kamu / Didüm ki bildürüñ **ne** durur muķtezâ-yı hû (Murādî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 3). [ne,]

Bilmek isterseñ Murādîden beyân-ı ma’nevî / Gel bu mirşâda ķadem baş bilesin evrâdî **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 5). [ne,]

Ehl-i ‘ışķ olan bilür ‘ışķ ehlinüñ hâlin yine / Ten hicâbında ķalanlar bilmediler hâl **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 1). [ne,]

Dil cemâl-i yâre mir’ât oldı çün mir’âtı **ne** / Äyine tutdı gönül mir’ât olup mir’âtına (Murādî Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 1). [ne,]

Huş-ı şîşâl ol bakmağıl sen herkesüñ güftârına / Ķalbüñi kıl baķr-âsâ gözle kim her ķarı **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 1). [ne,]

‘Älem-i ‘ulvîde şems-i neyyir itmese tûlû’ / Kim bilür ide **ne** vardır bu yoğ ile varda (Murādî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 3). [ne,]

İlâhi senden ayırma dili senden beni senden / Şu mâhî çıķa deryâdan anuñ hâli **neye** vara (Murādî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 5). [neye, -ye]

Murādî **ne** idüğini murād almağ için aldı / Murādî eylemedi meyl anuñ çün hark-ı ‘ādâta (Murādî Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 5). [ne,]

Murâduñ ârzüsü dâ’imâ hüsn-i rızâñ olmuş / Saña lâyık **ne** ise anuñ ile ber-murâķ eyle (Murādî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 5). [ne,]

Baķr-ı muķte girdi yine ‘aķl zevraķı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolu kenârı **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [ne,]

Cām ile cānı bulmağ cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aslâ şikârı **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3). [ne,]

Fark itmek için eyledi farkında çeşm-i dü / Tâ kim karar ile bile hadd ü kararî **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ne,]

Baķr-ı muķte girdi yine ‘aķl zevraķı / Şol deñlü gezdi bulmadı yolu kenârı **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [ne,]

Cām ile cānı bulmağ cān atdı cān ü ten / Cān virmeyince bilmedi aslâ şikârı **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 3). [ne,]

Fark itmek için eyledi farkında çeşm-i dü / Tâ kim karar ile bile hadd ü kararî **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 4). [ne,]

Her cānibe nazarda habîbüñ cemâline / Aldanmağıl hâķķat ile gör cemâlî **ne** (Murādî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 1). [ne,]

Murād-ı Hâķ **ne** durur ey Murād añla yine / Murâdîdur yine merdânelik ki ķurbet-i rāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 5). [ne,]

Benüm hayâtum için hâmidün-i ins ü melek / Eger maķâmumu aķmüd iderse yâ **ne** ķala (Murādî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 3). [ne,]

Ķazâ **ne** hüküm ider ise rızâdadur çäre / Baķ imdi var ise ‘aķluñ Ķazâ ile ķadere (Murādî Dîvânı, Gazel 1386, Beyit 3). [ne,]

Sende durur necâtum ey mefķar-ı yegâne / Lâzım olan sebep **ne** bu hüküm-i iķtizâda (Murādî Dîvânı, Gazel 1400, Beyit 2). [ne,]

Evvelde liyâķat **ne** âķirde yine oldur / Vâķid ne beyân eyler irmez ise mihmâna (Murādî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 5). [ne,]

Evvelde liyâķat ne âķirde yine oldur / Vâķid **ne** beyân eyler irmez ise mihmâna (Murādî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 5). [ne,]

Çünkü Murādî añladı **neymiş** ‘alâķa / Geçdi kemâl-i ekmeli irdi kemâle (Murādî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 5). [neymiş, -ymiş]

Yâ Rab **ne** kılmışam ben ol kaşları kemâna / Her demde cevır okına cānum kılur nişâne (Murādî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 1). [ne,]

Yâ Rab **ne** devâ kılsam ben bu dil-i şeydâya / Şaldı beni ol cānân bugün yine ferdâya (Murādî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 1). [ne,]

‘İtâbuñ **neydi** ma’nâsı gönül çün âşinâ oldı / Ne cevır itdünse cevır olmaz bize zevķ u şafâ oldı (Murādî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [neydi, -y, -di]

Mu’ammâ bilmeyen bilmez **nedür** ma’nâ-yı bismi’llâh / Bilen Raķmânı erķamdan Raķîm oldı

ziyâ oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2).
[nedür, -dür]

Yakinen şâdıkân kavlen **nedür** bilgil sen aḥbârı /
Serir-i izzet isterseñ gönül sen şakla esrârı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [nedür, -dür]

Güneşüñ nûrî çü tâbında kılurmuş kameri / Gice
gündüz **ne** ararsın meded ey-vây seni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [ne,]

Ehl-i başîret olgıl yolda **ne** var kıl iz'ân / Pâyüña
kıl hâzer kim tokunmaya senüñ taş (Murâdî
Dîvânı, Kıt'a 2, Beyit 2). [ne,]

Gel berü ey tâlib-i 'ilme'l-yakîn / Diñle kim **ne**
didi Rabbü'l-'âlemîn (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2,
Beyit 1). [ne,]

Günâhum çok durur yâ Rab bağışla / Saña **ne** lâyıķ
ise anı işle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 2).
[ne,]

Ecel açup durur nice kâfadan / Bilinmez **ne** yağar
ebr-i kâzâdan (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit
2). [ne,]

Çü böyledür Hudâya **ne** kılalum / Dem-â-dem
ağlayalum yâ kılalum (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
46, Beyit 13). [ne,]

Kuluñam pâdişâhum saña geldüm / **Ne** ihsân
eyledünse anı buldum (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
46, Beyit 21). [ne,]

2. Şaşma veya abartı bildiren söz.

Yâ Rab **ne** hikmet oldı kim 'uşşâķ arar seni /
Ammâ ki hiç degilsin olardan cüdâ cüdâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5). [ne,]

İki dünyâyı terk idüp mezîd olur aña sevdâ / **Ne**
garrâsın ne zibâsın seni añduķça dil her-dem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [ne,]

İki dünyâyı terk idüp mezîd olur aña sevdâ / **Ne**
garrâsın **ne** zibâsın seni añduķça dil her-dem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [ne,]

Mekânüñdur senüñ bâb-ı fu'adî 'aşîķuñ cümle / **Ne**
'âlemdür ki bu 'âlem seni cümle arar cânâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 57, Beyit 4). [ne,]

Sim'â-ı şavtı çün bildi ceres-âsâ olur peydâ / **Ne**
zâhirdür bu peydâ kim zuhûrında durur eşyâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [ne,]

Eyâ yâ eyyühe'l-aḥbâb gelüñ size açam bir bâb /
Ne kim dirsem hemân deryâb **ne** ma'nâ kim ola
her câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3). [ne,]

Sim'â-ı şavtı çün bildi ceres-âsâ olur peydâ / **Ne**
zâhirdür bu peydâ kim zuhûrında durur eşyâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [ne,]

Eyâ yâ eyyühe'l-aḥbâb gelüñ size açam bir bâb /
Ne kim dirsem hemân deryâb **ne** ma'nâ kim ola
her câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [ne,]

Ḥayâli ḥaylîdür her rûz u şeb zıll-ı ḥayâlinde /
Zemîn üzre **ne** şüret gösterür bu ḥayme-i ḥazrâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3). [ne,]

Sebât-ı 'ömr olurdu ger sebât olsa kulüb üzre / **Ne**
kalb oldı bu kâlîblar 'acebdür ḥikmet-i kübrâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4). [ne,]

Temevvüc eylese deryâ **ne** tâkat gösterür cânâ / Çü
doymaz mevcine anuñ **ne** hûd tağa **ne** hûd sahrâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [ne,]

Elâ ey tâlib-i 'irfân gel imdi eylegil i'zâm / Eger
kim kılasın seyrân **ne** cevherler kılam ifşâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 69, Beyit 4). [ne,]

Ben **ne** ḥâkam tapuña lâyıķ olam / Luṭfuña
kalmışam eyâ Mevlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 89,
Beyit 4). [ne,]

Şanâyî'den el çekmeyen bilmedi şâni'i / **Ne** şan'at
durur şan'ata ide şâni'i 'atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
119, Beyit 3). [ne,]

Vahdet-i dildür **ne** kesret kesret oldı çün zehâb /
Zâhib oldı çünki bir şey bağlanılmaz dilde bâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [ne,]

Eger ma'nî dilerseñ sen mu'ayyen aña ma'nâdan
/ **Ne** ma'na bil ki bî-ma'nâ olupdur hep "ulû'l-
elbâb" (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4). [ne,]

Semâvât içre 'arz oldı melâ'ik içre bir hâlet / **Ne**
hâletdür bu hâlet kim 'acâ'ib kışşadur nev-yâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [ne,]

Ne ḥikmetdür ne kudretdür bunu ben daḥı
bilmezven / Murâduñ kalbini her dem-be-dem
'ummân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148,
Beyit 5). [ne,]

Ne ḥikmetdür **ne** kudretdür bunu ben daḥı
bilmezven / Murâduñ kalbini her dem-be-dem
'ummân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148,
Beyit 5). [ne,]

Rûz u şeb oldı çü ârâyîşde sitt-i cihât / **Ne** müferriḥ
yir olur ravza-i bâğ-ı cennât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 179, Beyit 1). [ne,]

Milk-i ulâ ile uḥrâyı bilürseñ 'ilmi / **Ne** tarîķatle
kazandıñ berü gel kıl isbât (Murâdî Dîvânı, Gazel
179, Beyit 3). [ne,]

Şalâḥ-ı kâra şüret virse dil tâbındadır mir'ât / Eger
jeng olsa rûyında **ne** şüret göstere heyhât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [ne,]

Gerek aşlında her demde kıla 'âķil 'atâ ilḥâḥ /
'Alâ'imden **ne** ma'nâdur ki ibrâm idesin ma'nâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 2). [ne,]

Yâ Rab **ne** âteşin olur imiş firâķ odı / Gösterme anı
kimseye luṭf eyle ey şamed (Murâdî Dîvânı, Gazel
265, Beyit 3). [ne,]

O olupdur müctemi' çün kim 'ulûm-ı evvel ü âḥir /
Ne tenhâdur bu tenhâlık himâyetdür himâyetdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [ne,]

Ꞑalemler olsa ger eřcār mürekkab olsa deryālar /
Yazılmaz idi aḥvālüm **ne** peydādūr bu peydālar
(*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 1*). [ne,]

Ne ğamda oldı ğayrılar bulınca rāhuma bir yol / Bu
yol bir yol durur el-ḥaḳ mu'allādūr mu'allālar
(*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 4*). [ne,]

Benüm rāz-ı nihānumdan ḥaber bilmez melā'ikler
/ Melā'ik 'āciz olmışdır **ne** bilsünler ḥalāyıklar
(*Murādī Dīvānı, Gazel 282, Beyit 1*). [ne,]

'Acebdür lu'bu dildāruñ **ne** oyunlar geçer her gün
/ Anı gözler dem-ā-dem sanma kim hercādūr
'āşıklar (*Murādī Dīvānı, Gazel 283, Beyit 4*). [ne,
]

Ne tedbīr oldı senden cümleten 'uřsāka ey ḥānum
/ Ḳamu bend itdūñ anları maḥabbetden urub zencīr
(*Murādī Dīvānı, Gazel 285, Beyit 2*). [ne,]

Ḥafā vü zevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥirmāndūr
/ **Ne** cem'iyet k'olur bunda sonı āḥir perīřāndūr
(*Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 1*). [ne]

Ne ğam ğayrı ğamından çekmezüz bir laḫzada bir
ğam / Ḳulına luṭf idici bir yüce sultānumuz vardır
(*Murādī Dīvānı, Gazel 293, Beyit 4*). [ne,]

Dime demdür ki olmaz ğam dem olur demdeme
ğamdan / Çü demden ādem oldı dem **ne** demdür
belki demdemdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 300,
Beyit 4*). [ne,]

Heyülā ḥükmini mazḥar velīkin zāhib olmışdır /
Ne ma'nādūr bu ma'nāyı bilürseñ olusun tekrār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 305, Beyit 3*). [ne,]

Muḥaḳḳıḳ 'ālime şordum **ne** ḥikmetdür bu māfiḥā
/ Ki ḥaḳkānī kelāmuñdan bula dil ḥalet-i ebrār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 305, Beyit 4*). [ne,]

Murādī sırr-ı ekberden **ne** ḥālet eyledūñ taḥşīl /
Ḥalāyık bir mu'ammādūr 'iberdür 'ibret-i abşār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 305, Beyit 5*). [ne,]

Ne tenḥādūr bu tenḥālık bilinmez ařl-i tenḥā mı /
Ne kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdır
(*Murādī Dīvānı, Gazel 315, Beyit 2*). [ne,]

Ne tenḥādūr bu tenḥālık bilinmez ařl-i tenḥā mı /
Ne kesretdür bu kesret ibtidā mı intihā mıdır
(*Murādī Dīvānı, Gazel 315, Beyit 2*). [ne,]

Ruḥ-ı dildārı ger başsa aña ḥasret çeküp derdi / **Ne**
ḳutludur ol 'āşıklar ruḥ-ı cānānda ḥāl ister (*Murādī
Dīvānı, Gazel 318, Beyit 2*). [ne,]

Maḳām-ı 'ıřķ u ma'şūķı **ne** bilsün degme bir kimse
/ Anı bilen zebānında kitāb-ı 'ıřķ-ı ezberdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 4*). [ne,]

Çeşm-i cānı kıl küřāde ister iseñ ma'rifet / Gör
Murādī mañḥıñ kendin **ne** zibā gösterür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 336, Beyit 5*). [ne,]

Nice bir ğafletde a'mā olasın dir 'aḳluñı / Baḳ
gönül mir'ātine gör kim **ne** şüret gösterür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 360, Beyit 3*). [ne,]

'Arş-ı a'lādan irince mümkināt-ı ferşe tā / Ḳudret-
i Ḥaḳla ide bizden **ne** peydālar zuḥūr (*Murādī
Dīvānı, Gazel 391, Beyit 3*). [ne,]

Ey Murādī řākir olduḳça Ḥudā-yı 'āleme / Gözle
kim senden idiserdür **ne** na'mālar zuḥūr (*Murādī
Dīvānı, Gazel 391, Beyit 5*). [ne,]

Dostum bilmem **ne** ḥāletler ider vechūñ baña / Her
ki nāzırdur baña nev nev mūhennā didiler (*Murādī
Dīvānı, Gazel 399, Beyit 2*). [ne,]

Gülsitān içre 'aceb bülbüllerüñ feryādı **ne** / Güş-ı
hūşı ṭutsañ añlarduñ **ne** müřkil kārdur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 403, Beyit 3*). [ne,]

Her taraf baḳduḳça nev nev bir temāřā gösterür /
Rūyuñı cānā 'aceb bilsen **ne** ebḥā gösterür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 410, Beyit 1*). [ne,]

Dil beni yāre virince **ne** bela çekmişdür / Yār ile
hem-dem olunca **ne** cefā çekmişdür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 420, Beyit 1*). [ne,]

Dil beni yāre virince **ne** bela çekmişdür / Yār ile
hem-dem olunca **ne** cefā çekmişdür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 420, Beyit 1*). [ne,]

Yāre yār olduğumuz şanma dilā meccāna / Ḥāy
ağyāruñ elinden **ne** ezā çekmişdür (*Murādī
Dīvānı, Gazel 420, Beyit 2*). [ne,]

Kişi çekdüğini bilür bu meseldür dirler / Bu tenüm
yāri bulınca **ne** kařā çekmişdür (*Murādī Dīvānı,
Gazel 420, Beyit 3*). [ne,]

Ey ki mir'āt-ı ruḥuñ āyine-i 'ibretdür / Sen vaḥīd
ise bu kārūnda **ne** cem'iyetdür (*Murādī Dīvānı,
Gazel 434, Beyit 1*). [ne,]

Ben senüñ raḥmetüñi gözlerüm olmam çü kanūt /
Ki resülūñ **ne** ki bildürdi peyāmuñ ḥaḳdur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 439, Beyit 2*). [ne,]

Yār-ı řāduḳ **ne** revādūr ki bizi tārik ola / Ḥāřa kim
'abdi ferāmūř idüben ide güzer (*Murādī Dīvānı,
Gazel 443, Beyit 4*). [ne,]

Güř-ı hūřum saña ṭuttum **ne** ḥitābuñ vardır / Didı
fehm idebilirseñ **ne** cevābuñ vardır (*Murādī
Dīvānı, Gazel 444, Beyit 1*). [ne,]

Diñle Murādīnūñ bu kelāmı **ne** řerḥ ider / Aḳduḳça
'ıřķ muřḥafını ḥüb fālı var (*Murādī Dīvānı, Gazel
465, Beyit 5*). [ne,]

Ya Rabbi **ne** 'ālemdür ismüm benüm ādemdür /
Bu yirde nice biñ dem bir laḫza vü bir demdür
(*Murādī Dīvānı, Gazel 505, Beyit 1*). [ne,]

Sen **ne** kādirsın Murādī kim diyesin / Līk her
müşkil olupdur luṭf-ı Raḥmāna geñez (*Murādī
Dīvānı, Gazel 546, Beyit 5*). [ne,]

Ne dilbersin ki ḥüsnuñe bulunmaz ibtidā herğiz /
Nitekim 'ıřķ-ı 'uřsākuña yokdur intihā herğiz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 585, Beyit 1*). [ne,]

Ne peydā kıldı peydāda gör ol ḥallāķ-ı 'ālem kim
/ Ḥaḳīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın 'arř ider
naḳḳāř (*Murādī Dīvānı, Gazel 619, Beyit 3*). [ne,]

‘Aşıkun bağrında her dem dāğ-ı dilber var imiş /
Bilmedüm hicr-i habībümde **ne** gamlar var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 1*). [ne,]

Çün beni oldı müşâhid yaşuma hayrân olup / Allâh
Allâh didi ‘âlemde **ne** sırlar var imiş (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3*). [ne,]

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardur bilür ehl-i kemâl
/ Bir demüm dem kılmaga lâkin **ne** demler var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3*). [ne,]

Rumûz-ı ‘ilm-i esmâda muhakikler **ne** şerh itmiş
/ Eger ana mukırr iseñ yûri cem‘ünde ol câmi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3*). [ne,]

Cân ü dil müştâk saña pes **ne** hikmetdür yine /
Laḫẓaten laḫẓa dil ü cân senden olmadı irâğ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 3*). [ne,]

Maḳâlin pür-zülâl itdi yine ‘ayn-ı kemâlinde /
Kemâl-i bâ-kemâinden **ne** hikmet neşr ider vaşşâf
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 2*). [ne,]

Cân-ı şaḳīye uğrasa ḥānum sa‘îd ider / Gör kim **ne**
gevher oldı bugün kîmyâ-yı ‘ışk (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 702, Beyit 2*). [ne,]

Pâkı muḫibb ider daḫı pâkı sever özi / Billâhi gör
ne hûb durur bu şafâ-yı ‘ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel
702, Beyit 4*). [ne,]

Muḫaddessin senün maḫbûbun oldı senden aḳdes
bes / **Ne** cevherisin ki gayrıda bulunmaz dürr-i nâ-
yâbuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 4*). [ne,]

Ṭaleb ile bulunur maṭlab olan ey ‘âkil / **Ne** ṭaleb
kim kıla ṭalib bu mesel bulsa gerek (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 742, Beyit 3*). [ne,]

Güş idenler kelimâtum didiler kim şaddaḳ / Ey
Murâdî **ne** ‘aceb hikmet olupdur sūḫanun (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5*). [ne,]

Bu Murâduñ kelimâtını urup iz‘âna / Añlar iseñ **ne**
güherler kılasın sen ḥâsıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel
792, Beyit 5*). [ne,]

Ne derc eylemiş şāḫib-i ‘ilm o nüktedān / Biliş
virmege aña gerek bir ehl-i kemâl (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 855, Beyit 2*). [ne,]

Zât-ı ḳadîmi görmege cânlar virür cân-ı za‘îf /
Likin **ne** tedbîr eylesün bâḳide fānîdür ‘âlem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2*). [ne,]

Ol ḫabîbün vaşlı şavkından yine / Ey Murâdî gör
ne dürlər saçmışam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 961,
Beyit 5*). [ne,]

Ne bilsün kuru gavḡādur şanurlar / Ṭarîḳat yolını
her keşle ebkem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit
4*). [ne,]

Ne ḫâkem zıkr ide Ḥaḳḳı lisānum / Doyımaz çün
celâline bu cânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 969,
Beyit 1*). [ne,]

Nümāyan oldı na‘mâsı özi yine temennâsı / **Ne**
lezzetlidir a‘lâsı bilür nüş eyleyen câmin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3*). [ne,]

‘Acebdür kim aranursın velâkin olmadun ayru / **Ne**
hikmet taşra olunmaz cemâl ile celâlünden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 4*). [ne,]

Seni senden **ne** a‘lemdür yine dānâ olan sensin /
Cemâl-i bâ-kemâlünü yine bînâ olan sensin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 1*). [ne,]

Ne hikmetdür bu sır ey dil hicâb-ı kibriyâ dutmuş /
Cemâlin zeyn idüp girü mülâḳide likāyam ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4*). [ne,]

Elâ ey ‘âşık-ı şürîde gel keşf-i hicâb oldı / Yûri var
ḫüsne karşı gör **ne** şîve kılar ol fettân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 3*). [ne,]

Ben **ne** ḫâkam ‘arz-ı hâl idem saña ey zü‘l-minen
/ Cümle ḫālüm pâdişāhum ḫazretüne hep ‘ayân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 3*). [ne,]

Ḳabẓ u başt oldı çü ḫaḳḳun pes bu **ne** tedbîrler /
Ḥaḳḳa bağlar cümle kârin ey gönül bînâ olan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 2*). [ne,]

‘Ömr-i sermedden **ne** lezzet kim geçerse hicr ile /
Şādîsî ān oldı biñ gamla geçen sa‘âtdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 4*). [ne,]

Bu **ne** hikmet ki bugün bâyi‘ ü hem müştêrisin /
Yine ḫānūt-ı ‘avâlimdeki bâzâr olasin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 2*). [ne,]

Āşināsın bize her laḫẓada ey yâr-ı güzîn / Bu **ne**
hikmet göze mestür oluben kâr olasin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 4*). [ne,]

Seni arar kamu ‘âlem yâ bu **ne** hikmetdür / İrağ
olmadun aşlâ bu cümleden bir an (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1139, Beyit 2*). [ne,]

Ziyâde itmese ger ‘ömr içinde na‘mâsın / **Ne** ḳâdir
idi ki artura dil temennâsın (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1148, Beyit 1*). [ne,]

Hest ü ḫüşyâra sorarlarsa benüm aḫvâlüm / Ḳâdir
olmaya cevâba **ne** temâşâdur bu (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1200, Beyit 3*). [ne,]

Muntazır oldı cevâba çü semâ‘ itdi semî‘ / ‘Āşık-ı
‘arîf iseñ aña **ne** zibâdur bu (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1200, Beyit 4*). [ne,]

Sa‘d-ı ekberle beni çünki sa‘îd itmişsin / Senün ile
beni kıldun **ne** sa‘âdetdür bu (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1203, Beyit 2*). [ne,]

Seyyid-i âdem iderseñ beni olmaya ‘aceb /
Ulularam seni her dem **ne** siyâdetdür bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3*). [ne,]

Ne şüret gösterür gözle bugün mir‘ât-ı ḳalbi gör /
Ne kim vardur ḳazâ ḫükmin muḳadder kılmaz illâ
hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 2*). [ne,]

Eger var ise inşâfuñ gör imdi ‘ayn-ı ḫaḳḳ ile / **Ne**
cevherler mübeyyendür Murâdîñün maḳâlinde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 5*). [ne,]

Nidâ-yı fâliḳu‘l-ışbâḫ irişe çünki mevtâyâ / **Ne**
ḳutludur o dem cânân şalar ‘uşşâḳına sāye (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1*). [ne,]

Cemāl-i bî-misālūn baña peydâ oldı gitdükce / **Ne**
a'zamdur sa'âdetdür hüveydâ oldı gitdükce
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1329, Beyit 1*). [ne,]

Seherde ref' ide çün kim niķābın zü'l-celāl Allāh /
Ne 'ālem gösterür 'uşşāka ol dem zü'l-kemāl
Allāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1*). [ne,]

Ne lezzetdür bu lezzet kim cihān vaşında lāl olmış
/ **Ne** 'izzetdür bu 'izzet kim vire vuşlatla hāl Allāh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4*). [ne,]

Ne lezzetdür bu lezzet kim cihān vaşında lāl olmış
/ **Ne** 'izzetdür bu 'izzet kim vire vuşlatla hāl Allāh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4*). [ne,]

Zākir olduğca Murādî anı mezkūr idinür / Gör **ne**
cevher görinür verd-i güher-pāşumda (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5). [ne,]

Müşterî var ise ger ma'rifetüñ gevherine / Ey
Murādî **ne** cevāhir bulunur kāmında (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 5). [ne,]

Beni hayrān ideli cümle cihān hayrānam / **Ne**
şafādur dil-i 'uşşāka ki dildār kıla (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1350, Beyit 3). [ne,]

Gāfil olma seni olmış çü mücerreb dildār / İrişince
ne mücerrebler ola îkāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1356, Beyit 3). [ne,]

Bārek-Allāh zihî lutf ü mürüvvettür kim / **Ne**
'ināyetler ider 'izzet ile insāna (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1356, Beyit 4). [ne,]

'Aklumuñ kâfilesin eyledi yağma gerçi / **Ne**
ğanā'implere irdüm yine bu yağmāda (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 4). [ne,]

Cām-ı cihāna kıl nazar cāmı gözet cihān yine /
Günde **ne** tavr u tarz ider arz ile āsumān yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 1*). [ne,]

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret / **Ne** fikret fikr ide
inkār içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 4*).
[ne,]

Yā Rab **ne** āteşdür irdi cāna / Kül oldı bu cānum
yana yana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 1*).
[ne,]

'İtābuñ neydi ma'nāsı gönül çün āşinā oldı / **Ne**
cevr itdüñse cevr olmaz bize zevk u şafā oldı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1*). [ne,]

Ne yazdı levhe gör nakķāş-ı dehr nakķı sen egme
baş / İki gözden döküben yaş gözetme zîr ü bālāyı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3*). [ne,]

Yā Rab **ne** hikmet oldı yāhūd sırr-ı ber-kemāl /
Benden şorar habîb yine kendü hālını (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 2). [ne,]

'Aceb bilsem dilüñ tenhası var mı / **Ne** bātındur
bunuñ peydası var mı (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1561, Beyit 1). [ne,]

Allāh Allāh **ne** 'aceb kudret-i kübrādur bu / Hākı
insān ide yā Rabb **ne** peydādur bu (*Murâdî Dîvânı,*
Kıt'a 33, Beyit 1). [ne,]

Bize akreb oluben çeşmümüzüñ ağından / Biz
araruz anı ammā **ne** temāşādur bu (*Murâdî Dîvânı,*
Kıt'a 33, Beyit 2). [ne,]

Kitāb-ı 'izzet-i cānāndan cāna gelür lezzet / **Ne**
hāletdür o hālet kim lezā'izden virür hālet (*Murâdî*
Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [ne,]

3. Edāt-ı sebeb ve inkār, değil, yok.

Çü hükmin eyledi zāhir **ne** zāhir ezher-i bāhir /
Velikin zāhire bātın olupdur rāzda sırrā (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [ne,]

Murādî ger saña rahm itse dil-dār / Saña gavgā-yı
'ālemden **ne** pervā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 77,*
Beyit 5). [ne,]

Kā'ināt olmasa aña **ne** ziyān / Zıkr içün kıldı
bunları maḥzā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5*).
[ne,]

Murādîñ nedür sırrı Hudādan gayrısı bilmez /
Hudādur çün anuñ yāri **ne** ğam ger ğayr ola aġyār
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5*). [ne,]

Ne bāhir sırr-ı aḥfāsın hafısın kim nazîr irmez / **Ne**
bātın 'ayn-ı bāhirsın ki zāhir kudretüñ kādîr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3*). [ne,]

Ne bāhir sırr-ı aḥfāsın hafısın kim nazîr irmez / **Ne**
bātın 'ayn-ı bāhirsın ki zāhir kudretüñ kādîr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 3*). [ne,]

Bu 'aceb sırdur çü tenhādur **ne** peydādur gezen /
Bārek-Allāh hoş 'aceb serrā vü zarrā gizlenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4*). [ne,]

Dilüm habîb-i nihāndur sözüm cihāna deger /
Cihān **ne** kıymet aña 'ömr-i cāvidāna deger
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1*). [ne,]

Ne yirde kim gezer nākış olurum / Gider gizlî
yire 'ayyāra beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 517,*
Beyit 2). [ne,]

Ne ğam cānum giderse ger bu tenden / Vişālūñ
baña çün kim cān olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
526, Beyit 5). [ne,]

Rāġıb-ı bahtuz **ne** tahtuz n'eylerüz tāt ü kemer /
Bendeyiz ol şāhlar şāhını sultān isterüz (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2). [ne,]

Keşf-i hucb itse **ne** ğam kāşif-i muṭlaķdur bu /
Perde-dār āyinesi aña bekādur yine bes (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [ne,]

Şalup esb oldı pür-himmet **ne** himmet belki pür-
heybet / Belî dimiş durur meydānda şāhib-kırān
olmuş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3*). [ne,]

Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger
/ **Ne** zaḥmet saña şanmaz ceḥd-i esnān ile mermer
taş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4*). [ne,]

Bir Süleymān olsa kim alsa zebānumdan haber /
Sen gemi hālın **ne** bildüñ Nūḥa hem-rāh olmaduñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 2*). [ne,]

Sen mukīm olup meşakkāt çekmedün bir zerrece /
Belde-i yāri **ne** bildüñ ‘ābid-i rāh olmaduñ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 722, Beyit 4*). [ne,]

Göñül sevdā-yı şerh-i cāna düşmiş / **Ne** cāna bir
yem-i ‘ummāna düşmiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 639, Beyit 1*). [ne,]

Ene’l-Hakdan hüveydādur yine haqqiyyet-i kübrā
/ **Ne** haqqiyyet ne keyfiyyet ne eczā kibriyā el-hak
(*Murādī Dīvānı, Gazel 679, Beyit 3*). [ne,]

Ene’l-Hakdan hüveydādur yine haqqiyyet-i kübrā
/ **Ne** haqqiyyet **ne** keyfiyyet ne eczā kibriyā el-hak
(*Murādī Dīvānı, Gazel 679, Beyit 3*). [ne,]

Ene’l-Hakdan hüveydādur yine haqqiyyet-i kübrā
/ **Ne** haqqiyyet ne keyfiyyet **ne** eczā kibriyā el-hak
(*Murādī Dīvānı, Gazel 679, Beyit 3*). [ne,]

Ne revādur saña kim hüsnüni yād ide ‘uḳūl / Hāşa
li’llāh ki senüñ künhüñe rāy ide vüṣūl (*Murādī Dīvānı, Gazel 797, Beyit 1*). [ne,]

Çü aldum kavli kâ’ilden **ne** kavlüñ belki kâ’ilven
/ **Ne** kâ’il belki kavlüñ kavli ile şāhib-makāl oldum
(*Murādī Dīvānı, Gazel 865, Beyit 4*). [ne,]

Çü aldum kavli kâ’ilden ne kavlüñ belki kâ’ilven
/ **Ne** kâ’il belki kavlüñ kavli ile şāhib-makāl oldum
(*Murādī Dīvānı, Gazel 865, Beyit 4*). [ne,]

Beni kılma maḥrūm sen varlıḡuñ haqqı çün / **Ne**
eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i kadīm (*Murādī Dīvānı, Gazel 959, Beyit 3*). [ne,]

Ne kaṭre eksilür deryā-yı iḥsānuñdan ey kayyūm /
Eger bir zerre in’āmuñ irerse baña yā Hannān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 998, Beyit 3*). [ne,]

Ey cihān-ārāyişın seyr eyleyen gāfil-mebāş / Seyr-i
nakş itmekde **ne** ‘ā’id saña dīdārdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 3*). [ne,]

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı idüp taleb / Yoḡsa
ne aşşı saña ol va’de-i heyhātđan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1088, Beyit 5*). [ne,]

Ref’-i hicāb için **ne** teḳāzā ider göñül / Çün
kibriyāsıdır okuyan Küllü mende fān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1137, Beyit 2*). [ne,]

Ne aşşı saña dünyāda fenādur ‘aḳibet el-hak /
Durış kim dār-ı uḡrāda olasın sen de ferḡunde
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 4*). [ne,]

Beni öldür didüm öldürmedi yār / **Ne** borcumuz
bizüm bu intizāra (*Murādī Dīvānı, Gazel 1430, Beyit 2*). [ne,]

Ḥayāl-i kevnî terk eyle **ne** şüret zāhir ü bāṭın / **Ne**
mümkün ola bî-çāre aña kim çāre yüz tıdı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1502, Beyit 2*). [ne,]

‘Aceb aḡvāl olur cāna eger cān aḡlaya zihñüñ / **Ne**
cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 4*). [ne,]

Seni senden **ne** cüdā eyleye bi’llah Murād / Çünki
eyler saña her demde ḡabībüñ yāri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 6*). [ne,]

Şu ‘ā’-ı şems-i neyyirden **ne** ma’zi aḡlasun ma’nā
/ Eger çeşmüñde revnaḡ var ise gör sen de
şan’atdan (*Murādī Dīvānı, Kıt’a 14, Beyit 2*). [ne,]

Ne baḡlarsın göñül dār-ı fenāya / Şafāsı degmedi
renc ü ‘anāya (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 42, Beyit 2*). [ne,]

4. Hangi.

Ey Murādī **ne** murād üzre durur keşf-i hicāb / Vaşf
u taḡrİR idemez hiç seni bir vaşşāf (*Murādī Dīvānı, Gazel 140, Beyit 5*). [ne,]

Seni var eyledi çün kim ‘ibādet idesin aña / Senüñ
ne işüñe yarar Murādī bunca ḡavḡalar (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 5*). [ne,]

Fezā-yı kudret içinde çü tayr itdi göñül tayrı / **Ne**
meslekler sülük itdi dimedi bu nihāyetdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 299, Beyit 3*). [ne,]

Muntazırdur ḡabere meyl ile meyyāle çeker /
İzticā’ itdi ḡaṭīm içre **ne** vaḡt ire peyām (*Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 4*). [ne,]

İḡtibās eyledi çün nūr-ı tecellādan dil / **Ne** tarīḡi ki
tutam baña ḡaḡīḡat görinür (*Murādī Dīvānı, Gazel 436, Beyit 3*). [ne,]

Gūş-ı hūşum saña tıtdum **ne** ḡitābuñ vardur / Didi
fehñ idebilirseñ **ne** cevābuñ vardur (*Murādī Dīvānı, Gazel 444, Beyit 1*). [ne,]

Ve’l-fecri leyālīde virildi ḡaber-i yār / Dil şef’ ile
vetri **ne** ḡisāb eyleye tekrār (*Murādī Dīvānı, Gazel 454, Beyit 1*). [ne,]

Meşrūḡ-ı ezelden **ne** temennā kıla tālib / İblāḡ-ı
‘ilim remz ile ‘ālemdē revān ol (*Murādī Dīvānı, Gazel 458, Beyit 3*). [ne,]

Ey dostum **ne** ḡikmet her şey’e raḡm idersin / Bize
gelince ammā işüñ gücün cefādur (*Murādī Dīvānı, Gazel 500, Beyit 2*). [ne,]

Ne rāḡat olacaḡ yirdür bu me’vā / Çün aḡır
yolumuz rāḡ-ı ‘ademdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 522, Beyit 2*). [ne,]

Oldı çün bir def’ada yirüñ yüzinde kārumuz / Yā
ne ḡikmetdür Murādī kārda tekrārımız (*Murādī Dīvānı, Gazel 553, Beyit 5*). [ne,]

Miyān-ı ‘ışḡ-ı ‘aşıḡda neler olmış neler olmış /
İkisününde yanında **ne** sırlardan ḡaber olmış
(*Murādī Dīvānı, Gazel 618, Beyit 1*). [ne,]

‘Aceb bu ḡikmet-i ‘uzmā **ne** sırr-ı ekberdür /
Muḡīm zann olunur ḡalb līk rāṭi’ imiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 637, Beyit 4*). [ne,]

Ne nihān ide dilüm cümle ‘ayānuñda senüñ / Her
ne kim geldi gelür bu dile peydā ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 696, Beyit 2*). [ne,]

Saña **ne** aşşı kılsar ‘izz ü ḡaşmet cāḡ u māl / ‘İşḡ-ı
Mevlādan berüsin sen yabana at göñül (*Murādī Dīvānı, Gazel 766, Beyit 3*). [ne,]

Rüy-ı müvecccehüñ **ne** haṭā eylemiş ‘aceb / Rāz-ı derûn derûnına ḥucbindadur muḥil (Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2). [ne,]

Murâduñ şerḥe gelmez bu beyân-ı bî-beyândur çün / Beyân-ı bî-beyânundan beyân eyler **ne** ḥâlsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1010, Beyit 5). [ne,]

Dilde sen pinhân u dil müştâk u cüyâdur seni / Sen benümlesin **ne** ḥikmetdür gezem ârâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 4). [ne,]

Hâl-i istigârâkı ‘âşıklar **ne** hâl añlar bu gün / Yâr-i bî-hemṭâdan ayrılmak muḥâl añlar bu gün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 1). [ne,]

Fâtîh-i feyz-i ezel eyledi fettâḥ seni / **Ne** yire uğrar iseñ söyle şecâ‘at haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [ne,]

Ne demdür bu demüñ kim ağladur dem ‘âşıka hicrûñ / Velikin bir dem-i vaşlûñ tutar biñ dem yirin demde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [ne,]

Mu‘azzezdür mükerreremdür şu kim ola rızâsında / Ki ehl-i hâl ile n’eyler bilür misin **ne** hâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 4). [ne,]

Murâdî ‘ayn-ı vâhiddür **ne** ‘ayn ile nazar kılsañ / Hudâ ḥakkı Hudâdan gayrı yokdur ferd yanumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [ne,]

Ḥakk-ı sâbıkda **ne** miqdâr ise ḥakkıyyetümüz / Pes anuñ cünbişidür emr ile fermân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 3). [ne,]

Kitâb-ı harfe **ne** ma‘nâ dimiş durur ‘ulemâ / Ki ‘ârifüñ nazarı harfî cümlesine güvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 4). [ne,]

Kenâr mı bulunur baḥr-ı bi-kerân olana / İki cihânda **ne** kıymet bulına cân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 1). [ne,]

Ne varluktan ki var olmaz olan var oldu yoğ içre / Miyânında miyân olmaz fenâ oldu bekâ oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [ne,]

Ey mihter-i ebrâr muḥarreb **ne** bahâdur / Şerḥ eyleyeler ḥâlüñi bu maḥz-ı ḥaṭâdur (Murâdî Dîvânı, Müfret 12, Beyit 1). [ne,]

5. Birçok şey.

Telâṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet bād ile tenhâ / **Neler** peydâ durur andan ki tenhâda durur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [neler,]

Bu Murâdî çü kelâmında durur mîr-ı kelâm / Göreler daḥı kelâmuñda **neler** rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 5). [neler,]

İrişdüirdi yine dildâruma ey dil haber fırsat / Bu çâkerden o sultâna **neler** dimiş neler fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [neler,]

İrişdüirdi yine dildâruma ey dil haber fırsat / Bu çâkerden o sultâna neler dimiş **neler** fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1). [neler,]

Egerçi vird ile nâmin kıılır elfâz ile taḥdîs / Velî esrâr ile ma‘nâ bize eyler **neler** ilḥâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4). [neler,]

Sil ḡubâr-ı ḡayrıyı mir‘ât-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cân ile **neler** seyr idesin andan neler (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [neler, -ler]

Sil ḡubâr-ı ḡayrıyı mir‘ât-i dilden dem-be-dem / Çeşm-i cân ile neler seyr idesin andan **neler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [neler, -ler]

Heft deryâyı geçerseñ daḥı var bunda **neler** / Seb‘a-i eṭvârı seyrân eyle ey şâhib-kemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 3). [neler, -ler]

Meclis-i ‘izzetde vaḥdet sırrını söyleşdiler / Vaḥdetüm anlamadılar diyeler daḥı **neler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [neler, -ler]

Nem-i ‘aynüm ‘aceb deryâ olupdur / O deryâda **neler** peydâ olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1). [neler,]

Cümleyi ḡayret alur idi Murâd / Söyleseñ ger saña **neler** didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 5). [neler, -ler]

Ḡüş eyle Murâdîñüñ suḡânın / Ḡudretinden **neler** kıılır ḡâdir (Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 5). [neler, -ler]

Miyân-ı ‘ışk-ı ‘âşıkdâ **neler** olmuş neler olmuş / İkisününde yanında ne sırlardan ḡaber olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [neler, -ler]

Miyân-ı ‘ışk-ı ‘âşıkdâ neler olmuş **neler** olmuş / İkisününde yanında ne sırlardan ḡaber olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [neler, -ler]

Rûḡum benüm için o nigâra **neler** dimiş / Esdi şavurdı virmedi yoluñda ser dimiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 1). [neler,]

Beyân eyler kemâlâtın ‘ayân eyler delâlâtın / Pes andan medḡ ider zâtın **neler** söyler neler iḡlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [neler, -ler]

Beyân eyler kemâlâtın ‘ayân eyler delâlâtın / Pes andan medḡ ider zâtın neler söyler **neler** iḡlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [neler, -ler]

Mu‘ammâdur ki ma‘nâsın bilimezler zevî‘l-ma‘nâ / Murâdîñüñ lisânından ki feyz eyler **neler** feyyâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [neler, -ler]

Çü ḡüsninden eser buldı gelüp virdi ḡaber vaşşâf / **Neler** didi beyân olmaz neler didi neler vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [neler, -ler]

Çü ḡüsninden eser buldı gelüp virdi ḡaber vaşşâf / Neler didi beyân olmaz **neler** didi neler vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [neler, -ler]

Çü ḡüsninden eser buldı gelüp virdi ḡaber vaşşâf / Neler didi beyân olmaz neler didi **neler** vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 1). [neler, -ler]

Çü düşdüim derd-i ‘ışka şanma kendümden eṣer buldum / Düşelden ‘ışkına anuñ **neler** buldum neler buldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 1). [neler, -ler]

Çü düşdüm derd-i 'ışka şanma kendümden eşer buldum / Düşelden 'ışkına anuñ neler buldum **neler** buldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 860, Beyit 1). [neler, -ler]

Güş kıl kavlı-i Murâdî eyleme zinhâr ibâ / Kim **neler** var mahv olur bir kavlin iz'ân 'ışkına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1226, Beyit 6). [neler,]

Ey Murâdî bu kadar neşr-i cevâhir kılduñ / Kim bilür şimdi hazîneñde **neler** var yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1336, Beyit 5). [neler, -ler]

Murâduñ hâli a'cebdür 'acebden / **Neler** taşıl ider gavgâ içinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1425, Beyit 5). [neler,]

Şabâ kûy-ı nigâra ger geçerseñ / **Neler** çekdügümüz söyle o yâre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1430, Beyit 3). [neler,]

Bu hüsn-i bî-nihâyetden bize çün kim haber geldi / Bu başa anuñ 'ışkıdan **neler** geldi neler geldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 1). [neler, -ler]

Bu hüsn-i bî-nihâyetden bize çün kim haber geldi / Bu başa anuñ 'ışkıdan neler geldi **neler** geldi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1496, Beyit 1). [neler, -ler]

6. Niçin.

Ne bağırsın bu cihân milğine yâ sîm ü zere / Hâk ile bir gün ola kâse-i ser tolsa gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 742, Beyit 4). [ne,]

İktibâs-ı hüsnüñi gördüm kamu 'âlemde ben / Kendü kendüñi sevüp pes yâ **ne** feryâd idesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1071, Beyit 4). [ne,]

ne 'acâ'ib [1] Ne şaşırtıcı, çok güzel.

Bârek-Allah **ne 'acâ'ib** ruh-ı zîbâdur bu / Yâ ezel tâ ebed eksilmez anuñ envârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1524, Beyit 3). [ne 'acâ'ib,]

ne 'aceb [14] 1. Ne garip, ne ilginç.

Ne 'aceb hâlet olur hâlet-i vuslat yâ Rab / Bir dağı el vire mi bize o devlet yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 137, Beyit 1). [ne 'aceb,]

Na'am-ı lā **ne 'acebdür** nedür isbât-ı nehy / Görinür gizli bir ola mı ola çün meh-tâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 140, Beyit 4). [ne 'acebdür,]

Ey Murâdî senüñ ahvâl ile hâlün **ne 'aceb** / 'Aceb oldur görünce sende bu ahvâl-i şîfat (Murâdî Dîvânî, Gazel 175, Beyit 5). [ne 'aceb,]

Ne 'aceb hâlet olur hâletümüz ey hâlet / Gâh şevk u gehî hüzn ü gehî fûrkât devlet (Murâdî Dîvânî, Gazel 180, Beyit 1). [ne 'aceb,]

Allâh Allâh **ne 'aceb** hâl durur hâl-i vücûd / 'İlm-i zât-ı ehadîyyetde durur aş-ı şühûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 253, Beyit 1). [ne 'aceb,]

Ey Murâdî **ne 'aceb** saña nihâyet olmaz / Bir senüñ gibi dağı görmedük 'ummân didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 421, Beyit 5). [ne 'aceb,]

'Âlemde fânîgam **ne 'aceb** kıŝadur bu kim / Ben 'ilm içindeyin beni 'irfân araşdurur (Murâdî Dîvânî, Gazel 480, Beyit 4). [ne 'aceb,]

Aşdı vechine niķâbın hucub-ı ihfâdan / **Ne 'aceb** 'arz-ı cemâl ide yine ihfâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1103, Beyit 1). [ne 'aceb,]

Meded olduñ yetişürsin kamu dermânde / **Ne 'acebdür** kimine hicr ile bîdâr olasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1114, Beyit 3). [ne 'acebdür, -dür]

Râhil oldu bu vücûd erci bugün râhilde / **Ne 'acebdür** yine râhın viresin râhatda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1352, Beyit 3). [ne 'acebdür, -dür]

Ey Murâdî **ne 'aceb** hâdisedür emr-i ğarîb / Her ne kim olsa kelâmuñ görünür elsinede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1353, Beyit 5). [ne 'aceb,]

Allâh Allâh **ne 'aceb** kudret-i kübrâdur bu / Hâkî insân ide yâ Rabb ne peydâdur bu (Murâdî Dîvânî, Kit'a 33, Beyit 1). [ne 'aceb,]

Allâh Allâh **ne 'aceb** hâlet olur hâlet-i 'ışk / Şâh-ı dü-'âlem olur kime irer devlet-i 'ışk (Murâdî Dîvânî, Müfret 16, Beyit 1). [ne 'aceb,]

2. Ne olmuş, şaşılacak ne var.

'İlm-i uhûr ile üläyî bilürse **ne 'aceb** / 'Âmil-i 'ilm ola çün 'ilm ile a'lemdür dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 804, Beyit 3). [ne 'aceb,]

ne aşşısı var [1] Ne faydası var; hiçbir faydası yok.

Çün giresin kara hâke kimse kılmaz fâ'ide / Milk ü mâluñ ol zamânda saña **ne aşşısı var** (Murâdî Dîvânî, Gazel 355, Beyit 4). [ne aşşısı var,]

ne bilmek [17] Nasıl bilebili; bilemez. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir vahîd olsa bugün iki cihâmı tolanur / **Ne bilür** şol ki özin bilmeye ol peydâmuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 575, Beyit 4). [ne bilür, -ür]

ne bir [1] Olumsuzluk bildiren bağlaç.

Benüm bir münisüm yokdur yanumda sâyeden özge / **Ne bir** eglencemüz vardır fiğân ü zârdan gayrı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 4). [ne bir,]

ne deñlü [28] Ne kadar, ne ölçüde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne deñlü saklayam dir isem 'ışkuñ / Kılur çeşmüm beni her demde rûsvâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 77, Beyit 4). [ne deñlü,]

ne deñlü var ise [2] Her ne varsa, her şey.

Eger ki ma'nâ ile fazl olursa saña karîn / **Ne deñlü var ise** şüret olur hicâb-zede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1379, Beyit 3). [ne deñlü var ise,]

Ne deñlü var ise ey dil cihân içinde hulviyyât / Baña sem oldu cümle ol şeker güftârdan gayrı

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 5). [ne deñli var ise,]

ne durur [2] Nedir.

Ben fikr iderem dâ'im hikmet **ne durur** bilsem /
Sen dilde nihân olduñ gönüm senidür gūyâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 102, Beyit 2). [ne durur,]

Gel Murâduñ sözini añla murâd ile yine / Bî-vücûd
ol ki bilesin **ne durur** tayy-ı vücûd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 251, Beyit 5). [ne durur,]

ne eksük ola [1] Ne eksik olur, hiçbir şey eksilmez.

Ne eksük ola cüduñdan iderseñ ger bize rahmet /
Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz dergâh-ı sultâna
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1317, Beyit 2). [ne eksük
ola, -a]

ne fâ'ide [8] Faydası, yararı yok anlamında yakınma,
üzülme bildiren söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qâbil vücûda kâ'il olur himmet-i ricâl / Nâ-kâbile
ne fâ'ide ger görse beyinât (Murâdî Dîvânî,
Gazel 213, Beyit 3). [ne fâ'ide,]

ne fark itmek [1] İki şey arasındaki fark nedir.

Miyân-ı câh ile câhı **ne fark ider** farka / Şu kimse
fark ider anı haber bile câdan (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1142, Beyit 3). [ne fark ider, -er]

ne gam [7] Gam değil, dert değil. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne gam gam görmedi kimse şafâ kesb eylediler
hep / Cefâlar çekdiler şunlar kim oldu münkir ü
kallâş (Murâdî Dîvânî, Gazel 619, Beyit 2). [ne
gam,]

ne hâcet [5] Gereksiz, lüzumlu değil. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Göñül levha-i kudret olduğda nakşın bilür / **Ne**
hâcet ki nakş eyleye hâzık-ı dil-fırîb (Murâdî
Dîvânî, Gazel 162, Beyit 3). [ne hâcet,]

ne hadd [1] "Ne haddime" manasında acizlik belirtme.

'Arşa-i levhi gezmişem hadd-i hudûda almışam /
Hâzini olmuşam anuñ 'ayn ide mi aña **ne hadd**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 257, Beyit 2). [ne hadd,]

ne hâl olmak [1] Ne hâlde, hangi vaziyette olmak.

Âşık-ı hâsta hâlûñe maḥmaşadan **ne hâl ola** / Hâşa
ki senden özge bir gayrı aña me'âl ola (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1449, Beyit 1). [ne hâl ola, -a]

ne hâşıl [1] Ne elde edilebilir.

Elâ ey 'ömrine maḡrûr olan dil / Bu maḡrûr
olmadan saña **ne hâşıl** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi
46, Beyit 1). [ne hâşıl,]

ne hikmet oldu kim [1] Nasıl bir şey oldu ki. II Sebebi
nedir ki.

Yâ Rab **ne hikmet oldu** bu sırr-ı 'acîb **kim** / Yâd
oldı kâ'inâta velî cümle âşinâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 9, Beyit 3). [ne hikmet oldu kim,]

ne hûd [2] Ne de.

Qubbelerde bizi mektûm iden esrâr durur / Lâhık
olmaz ve **ne hûd** munfâşil ey yâr-ı güzîn (Murâdî
Dîvânî, Gazel 433, Beyit 3). [ne hûd,]

Qarâra kalmadı tākāt **ne hûd** mecâlüm var / Şorar
isen gam-ı hicr ile özge hâlüm var (Murâdî Dîvânî,
Gazel 492, Beyit 1). [ne hûd,]

ne hoş [1] Çok, ne kadar güzel.

'Uşşâka **ne hoş** demdür yanında ola cânân /
Görmekle cemâlini gam-gîn dil ola şādân (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1156, Beyit 1). [ne hoş,]

ne idüğün [1] Ne olduğu.

Murâdî 'ayn-ı sa'âdetdür özüñ dâ'imâ / Murâdî **ne**
idüğün añağıl maḡâlinde (Murâdî Dîvânî, Gazel
1387, Beyit 5). [ne idüğün, -ğün]

ne ise [1] Ne varsa.

Bu Murâduñ bir murâdı yok durur illâ ki ol / **Ne**
ise anuñ murâdı pes bunuñ oldur hemân (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1060, Beyit 5). [ne ise,]

ne kâbil [1] Mümkün değil.

Zafer peykerdedür himmet çü himmet
kâbiliyyetdür / **Ne kâbil** muḡbil-i maḡbûl olursa
ulu devletdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 1).
[ne kâbil,]

ne kadar [7] Ne ölçüde.

Ginâ dilerseñ eger kâni' ol olana hemân /
Muḡadderüñ **ne kadar**sa odur hemân qardeş
(Murâdî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 4). [ne kadar,sa
-sa]

II Aşırılık anlatır, çok, aşırı derecede.

Ser-mest oluben añlamadı ân u zamânı / Gelmez o
beyâna **ne kadar** buldı siyâdet (Murâdî Dîvânî,
Gazel 197, Beyit 4). [ne kadar,]

Ârzü eyledüğümce baña ikrâmın ider / **Ne kadar**
'ulvî olursam daḡı a'lâ görünür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 432, Beyit 2). [ne kadar,]

Varalum 'arşa çıkup anda 'ibâdet idelüm / Ehl-i
cürme **ne kadar** varsa şefâ'at idelüm (Murâdî
Dîvânî, Gazel 920, Beyit 1). [ne kadar,]

Ne kadar merd-i ma'ârif özüni ketm ide ol / Miski
hıfz eyledüğince yine zâhirdür bu (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1201, Beyit 4). [ne kadar,]

Ne kadar kılsa teḡatür yem-i vahdet âbı / Her ne
kim gelse beyâna yine râci' bu yeme (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1354, Beyit 4). [ne kadar,]

Ey Murâdî **ne kadar** geldi cihân hem geliser /
Şıḡmadı şıḡmayısar qubbe-i devvârumuza
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1355, Beyit 5). [ne kadar,
]

ne kadar var ise [1] Her ne kadar varsa, hepsi, tamamı.

Ne kadar var ise enhār kamu oldu hāmūş / Oldı bir yirde mülakat iki deryā bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 3). [ne kadar var ise,]

ne kılmak [4] Ne etmek, ne yapmak; gerekmez. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şimāh olmadı aşvāta semî'-i harf bî-harfin / **Ne kılsun** sāmî'i her dem semî' oldı semî' nādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [ne kılsun, -sun]

ne ki [3] 1. Her ne.

Şerh itmedi bu hāli kime eylerem su'āl / Virmez cevabını **ne ki** didüm baña didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 4). [ne ki,]

2. Öyle bir.

Yaşumı kılma revān zātuñi keşf eye baña / **Ne ki** hālüm ki ola cümlesi mekşûf saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 1). [ne ki,]

Kün didi şerhe gelür mi 'acabā **ne ki** murād / Terk iderseñ bu murādı ire maşsūdūña yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 3). [ne ki,]

ne kim [25] Her ne, her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senden durur **ne kim** ola 'ālemde cümle kār / Herkes velik vāsıtaya eyler ilticā (Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2). [ne kim,]

ne kim var [18] Ne kim varsa, her şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Netāyic kapladı iki cihānı kabz ü baş ile / Heyülāda hüveydādur **ne kim var** cümleten ma'nā (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [ne kim var,]

ne lazım [2] Ne gerek var.

Gayr-ı vāki' çün **ne lazım** çekmege derd ü elem / 'Āşık oldur hicr-i yār için çeke her lahza gam (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 1). [ne lazım,]

Gayr-ı vāki' çün **ne lazım** çekmege derd ü elem / 'Āşık oldur hicr-i yār için çeke derd ü elem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 1). [ne lazım,]

ne mümkün [15] Mümkün değil, mümkün mü?. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ezelden çün dil-i mecnūnı saña āşinā kılduñ / **Ne mümkündür** ki sizden yād ola ol āşinā hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 3). [ne mümkündür, -dür]

ne ne [26] Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır. (Bu kelime

Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İktirān eylemese bendesini bilmez idi / **Ne cefā** añlanur idi **ne dañı** mihr ü vefā (Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 4). [ne ne,]

ne ola [6] Nedir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kıyāmetde sevābuñ ne kıyāmetde 'ikābuñ ne / Kıyāmet günü hālūñ **ne ola** var fikr kıl yārā (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4). [ne ola,]

ne resm [1] Nasıl, ne tarz.

Kārı ol yārūñ nedür pes cünbüşi **ne resmedür** / Bir cevāb alğıl hemān dildār kūyından bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 3). [ne resmedür, -dür]

ne reva [5] Layık, uygun değil. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne revādur kılasın sen beni gayra muhtāc / Hāşa li'llāh kılasın baña bu kārı maḥzā (Murâdî Dîvânı, Gazel 42, Beyit 4). [ne revādur, -dur]

ne sebeb [1] Hangi nedenle.

Tālibem gerçi saña sende taleb bes **ne sebeb** / Sen misin sen yine a'lem bu vidād ülfetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 4). [ne sebeb,]

ne şüret [1] Ne yüz. Ne şekil.

Rāki'-i sâcidde aşl olmaz **ne şüret** hâceti / İster iseñ gözle ma'nāyı kamu ef'āl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 3). [ne şüret,]

ne şey' [1] Hangi şey, her ne.

Ne şey'e kim nazar kılsam anuñ vechi hüveydādur / Çü ire feyzi feyyāzuñ dile 'arş-ı mu'allādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1). [ne şey'e, -e]

ne vakt [1] Ne zaman.

Zülf-i leyālñ idüp beni Mecnūn / Bilmezem **ne vakt** ola vişāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2). [ne vakt,]

ne var [22] 1. Ne, hangi şey var.

Bil ve āgāh ol gönül taḥdîr-i Hāḥdur cümle kār / Ey kemālüm gözleyen kārümde gözle kim **ne var** (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [ne var,]

2. Her ne varsa, bütün her şey.

İkilükden beriiz nāzır-ı vāhid çü bizüz / Bir görünür gözümüze iki dünyāda **ne var** (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 4). [ne var,]

Ne varsa ma'rifetüm mübtelāyadur ma'rūf / Muḥakḳıḳ-i ezeldür fūnūnuma 'arrāf (Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 3). [ne varsa, -sa]

Hāme-i taḥdîr naḳş itdi **ne var** ise kamu / Pes su'āl oldı neden nāşî durur tūl-ı emel (Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2). [ne var ise,]

Eyle Murâdî sen taleb **ne var** ise çün sende hep /
Sırr-ı Hudâ sırr-ı 'aceb tevhide gel tevhide gel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 5). [ne var ise,]

'Ömr-i 'âlemde **ne var** 'ömr ile âdem dile kim / Tâ
kim insân oluben 'ömr ire şâm u şehere (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 4). [ne var,]

3. Şaşılır mı, tuhaf mı.

Çün ezel yazdı ena'llâh âyetin şakku'l-kalem /
Mu'cize olsa Muhammedden **ne var** şakku'l-
kamer (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [ne
var,]

Cân ü ten arayışın şüretde seyr itseñ **ne var** / 'Ârif-
i yektâyâ ma'nâsın hüveydâ gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 411, Beyit 4). [ne var,]

Seher bād-ı şabâyile vücûdum zevrağı tayyâr / **Ne
var** çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [ne var,]

Nücüm-ı gayb-ı mihr-i 'ayn ile kılsa **ne var** hullet
/ Sa'âdet âsumânından toğar çün kim şehir elfâz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 2). [ne var,]

Ey Murâdî sen murâd olsañ **ne var** 'âlemlere /
Hak ile olanuñ oldu Hak didi muhtâr-ı Hak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 5). [ne var,]

Mu'ayyen oldu vücûda vücûd-ı lâ-yuḥṣâ / Bu
fi'âlümüzde **ne var** ser-te-ser görinse fi'âl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2). [ne var,]

Murâduñ zamîrinde olsa **ne var** her vücûd /
Vücûdına oldu vücûd-ı muḳaddes çü dāl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5). [ne var,]

Ber-kemâl oldu yine kalbüm benüm ekmelde pes /
Muḳtedâlukda **ne var** geçdüm kamu ebrârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 3). [ne var,]

Def'-i zarr itse **ne vardur** hey'etin meslûb iden /
Dâfi'üñ hükminde kârın aňlayan def'ât ile
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1250, Beyit 4). [ne vardur,
-dur]

Ne var ḥaşr-i iḥyâ da olsa kefil / Kimüñ cāyı mesvâ
kimüñ ḥāviye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit
3). [ne var,]

Kamer sevdâ hicâbından **ne var** ger zîr-i men olsa
/ Çü tâb-ı şems-i nûrânî cihân içre 'ayân oldu
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [ne var,]

4. "Ne olur" anlamına gelen aşırı istek ve arzu bildiren ısrar sözü.

Ger tülû' ide **ne var** çehre-i dildârına / Söyleşe
'âşik ile bir nice güftârına (Murâdî Dîvânı, Gazel
1332, Beyit 1). [ne var,]

Ger tülû' ide **ne var** çehre-i dildâr yine / Söyleşe
'âşik ile bir nice güftâr yine (Murâdî Dîvânı, Gazel
1336, Beyit 1). [ne var,]

5. Ne olur, ne çıkar.

Ey Murâdî beni kendümi kımazlar 'âlem /
Çekerem cevri **ne vardur** bu geniş havşaladur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 6). [ne vardur, -
dur]

Muḥâşemetde **ne var** sendedür çü ḥüsn-i ezel /
Cenâna râğıb olup yâ nedür bu tül-ı emel (Murâdî
Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1). [ne var,]

Vişâlün âb-ı ḥayvânın bu hicr ile olan mürde /
Kuluña eyleseñ şāhum **ne vardur** lutf ile iḥsân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [ne vardur,
-dur]

ne yüz [3] 1. Hangi nedenle.

Müberraður cemâlün çün ḥayâtına 'uḳûl irmez /
Muḳaddersin **ne yüzden** kim iderlerse seni takrîr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2). [ne yüzden,]

2. Hangi yüzle, hangi cesaretle, hiç utanmadan, sıkılmadan.

Ne yüz ile saña varam kılmadum saña 'amel / Saña
kalmışdur Hudâyâ cümleten kârum hemân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 2). [ne yüz,]

Ne yüzle varası der-gâh-ı Hâkka / Çü varmaduñ
bugün sen rāh-ı Hâkka (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
46, Beyit 12). [ne yüzle,]

ne zaman [1] Hangi vakit.

Didüm ol dār-ı visāle **ne zamân** ola duḥûl / Didi
kim gözle ṭarîkûñ aña bâbuñ vardur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 444, Beyit 3). [ne zamân,]

nebâ [1] Resul.

Ben enbiyâya **nebâ** şormışam haber virmez / Pes
evliyâya ne mümkün haber getüre dile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 4). [nebâ,]

ne-bâşedet ki resîden be-ğür u heyhat [1] Yazıklar olsun ki sonu kabirdir.

Be-güft hâtifi ender kelâm mâ bendâ / **Ne-bâşedet
ki resîden be-ğür u heyhât** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 216, Beyit 2). [ne-bâşedet ki resîden be-ğür
u heyhât,]

nebat [3] Bitki.

Levâzım gerçi ḥâzırdur "Fe-emmâ" ruḥşatı elzem
/ Bu rüşen olmasa bārân **nebât** olmaya nit ez-câ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [nebât,]

Sāḥa-i kudretde oldu çün **nebātuñ** ḥāşılı / Kiminüñ
arzında bitmişdür semer kiminde 'ûd (Murâdî
Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [nebātuñ, -un]

Ey Murâdî gel haberdâr ol bu remzümden benüm
/ Ḥaşr u neşre gâlib ol bilgil **nebātuñ** evvelin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 5). [nebātuñ, -
uñ]

nebatat [1] Nebâtlar, bitkiler.

Eyledi kalbüm şehâbında maṭar çün benüm / Lîk
nebâtât içün eyledi saḥrâ benî (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1558, Beyit 4). [nebâtât,]

nebi [1] Peygamber.

Mâverâ-yı 'ışka irmez ger **nebîdür** ger velî / Baħr içinde ƙalmışuz anuñ içün âvâre biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 566, Beyit 3). [nebîdür, -dür]

nebiyy ü velî [1] Peygamber ve ermiş kimse.

Hicâb-ı mecde yakîn olsa ger **nebiyy ü velî** / Vücûddan haber almaz olur türâb-zede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1379, Beyit 2). [nebiyy ü velî,]

nebt [1] Yerden çıkma, bitme.

Nebt ile revnâk-ı küllî vire enbât-ı hüsn / Bitüre her işini kâr ile kârında 'atâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 51, Beyit 3). [nebt,]

necâ [2] Kurtuluş.

Okuna çünkü defterüñ anda senüñ varâk varâk / Şâlih iden 'amellerin aña anı **necâ** necâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 96, Beyit 4). [necâ,]

Okuna çünkü defterüñ anda senüñ varâk varâk / Şâlih iden 'amellerin aña anı **necâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 96, Beyit 4). [necâ,]

necâ min şuglihi ĥakken bi-ĥakki'l-ĥakki taĥkikâ ve 'azzeznâhu terfî'an lehü'l-mennü hüve'l-mennân [1] Ĥakk'ın ĥakkı için meşguliyetten kurtulduk, onu yücelterek taziz ettik, Mennan odur, minnet onadır.

Necâ min şuglihi ĥakken bi-ĥakki'l-ĥakki taĥkikâ / Ve 'azzeznâhu terfî'an lehü'l-mennü hüve'l-mennân (Murâdî Dîvânî, Gazel 982, Beyit 3). [necâ min şuglihi ĥakken bi-ĥakki'l-ĥakki taĥkikâ ve 'azzeznâhu terfî'an lehü'l-mennü hüve'l-mennân,]

necâh bulmak [2] Kurtuluşa ermek; isteğine kavuşmak.

Dirildi cümle nuƙatlar derûn-ı dâ'ireye / Şular ki taşrada ƙaldı **bulur** mı hiç **necâh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 233, Beyit 4). [necâh bulur, -ur]

Çü yakdı 'ışk ile şevki gôñülde bir mişbâh / Tutup elinde anı her dücâda **buldı** **necâh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 235, Beyit 1). [necâh buldı, -dı]

necat [13] 1. Kurtulma, halâs olma. 2. Kurtuluş, selâmet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ehl-i diller dâmenin tüt ister iseñ ger **necât** / Zîrâ Ĥaƙ anlara virmişdür ne kim var tayyibât (Murâdî Dîvânî, Gazel 172, Beyit 1). [necât,]

necât bulmak [6] Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ĥâlet istersen eger ey tâlib-i 'ilm-i ledün / 'Âlem-i şüretten iĥrâc eyle murğun **bul** **necât** (Murâdî Dîvânî, Gazel 171, Beyit 4). [necât bul,]

necât-ı câvidân [1] Ebedi kurtuluş.

Sâmi'-i şavt olan kişi buldı **necât-ı câvidân** / Ağlayu ƙıldı tâ ebed oldı evrâda şol k'aşem

(Murâdî Dîvânî, Gazel 956, Beyit 4). [necât-ı câvidân,]

necât-ı dil [1] Gönlin kurtuluşu.

Necât-ı dil muĥaƙƙaƙdur senüñ 'aynüñ zuhûrında / Şu çeşm ebrû muƙâbil saña bakmaz çeşm ü ebrûya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1330, Beyit 3). [necât-ı dil,]

necât-ı ehl-i dil [1] Gönül ehlinin kurtuluşu.

Necât-ı ehl-i dil her dem olur maṭlûbdan ĥâşıl / Kamu yirde o maṭlûb anlara nâşır durur el-ĥaƙ (Murâdî Dîvânî, Gazel 676, Beyit 3). [necât-ı ehl-i dil,]

necât-ı lâ-yezâl [1] Tükenmeyen kurtuluş.

Baħr-ı ĥayretde nice bir ģavta ƙılsun fûlk-i dil / Ĥamdü li'llâh virdi ol andan **necât-ı lâ-yezâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 778, Beyit 3). [necât-ı lâ-yezâl,]

necât-ı lâ-yu'ad [1] Sayısız, hesapsız, çok kurtuluş, esenlik.

Bil imdi buldı ebed ol **necât-ı lâ-yu'ad** / Bu resme söyledi râh ehli bize bu ĥaberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1140, Beyit 4). [necât-ı lâ-yu'ad,]

necât-ı müntehâ [1] Sonsuz, dâimî kurtuluş.

Necât-ı müntehâ şunlarda zâhir / Yüzinde nûr-ı imân ola bâhir (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 7, Beyit 1). [necât-ı müntehâ,]

necât ırgürmek [1] Kurtulmak.

Ey şafâ-baĥş-ı dil ü cânım baña sensin 'azîz / Gel bu tağyîr-i mizâcumdan **necât ırgür** baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 36, Beyit 4). [necât ırgür, -gür]

necât ƙılmak [1] Kurtuluşa ermek, felâh bulmak.

Ey Murâdî çün tefekkür eyledüm **ƙıldum** **necât** / Yirde gökde bulmadum bir zerrece ĥâ'il saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 5). [necât ƙıldum, -du, -m]

necât olmak [1] Kurtulmak.

Necât oldı taĥiyyâta sebep aşlında bi'l-esbâb / Anuñ içün sebebdür bu sebebden 'avn-ı ģufrânî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1494, Beyit 3). [necât oldı, -dı]

necm-i hüdâ [1] Hidayet yıldızı, kutup yıldızı.

Necm-i hüdâ tarîķine âyîne reh-nümâ / Gözler dikerler aña ki aña bulına râh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1378, Beyit 3). [necm-i hüdâ,]

necm-i vücûd [1] Varlık yıldızı.

Şems-i hidâyet toğup mâh-ı münîr oldı dil / **Necm-i vücûd**î gözet burc-ı sa'âdetdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 496, Beyit 3). [necm-i vücûd, -ı]

necm ü ƙamer [1] Ay ve yıldız.

Egerçi **necm ü kamer** oldılar muzî-i semâ / Tûlû' ide çü güneş kalmaya sitâre vü ây (Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [*necm ü kamer*,]

necm ü meh u sâle [1] Yıldız, ay ve yıl.

Açılıp kaşr-ı vücûduñ nice yir revzenesi / Kıldı sūrāhî anuñ **necm u meh u sâle** haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [*necm u meh u sâle*, -e]

necm ü mihr ü mäh [1] Yıldız, güneş ve ay.

Ey Murâdî kıl tefekkür hâlıkun 'ibretlerin / 'İbret alğıl nüh felekden **necm ü mihr ü mähdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 5). [*necm ü mihr ü mähdan*, -dan]

nedamet [1] Pişmanlık.

Ey Murâdî nice hâlât olur inşâf saña / Şu ki tutmaya sözüñ aña **nedamet** görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 5). [*nedamet*,]

nedamet çekmek [3] Pişmanlık duymak.

Beni yandırma cefâ âtesine eyle hâzer / Çok **nedamet çekesin** sonra peşmânun için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 3). [*nedamet çekesin*, -e, -sin]

İste gönül 'alâmeti tâ bulasın selâmeti / **Çekmeyesin nedâmeti** çünkü işüñ hemân ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 3). [*nedâmeti çekmeyesin*, -me, -(y)e, -sin]

Hîred ehli olan **çekmez nedâmet** hiç kârında / Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoğında varında (Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [*nedâmet çekmez*, -mez]

neden [71] Niçin, hangi sebepten. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nedendür gâfil olmuşsin kamu fikrün hevâ ancak / Anı bilmez misin yevm-i kıyâmet olısar peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 3). [*nedendür*, -dür]

neden kim [1] Neden ki, niçin, hangi sebepten.

Cenâb-ı milk-i evlâdan irişdi emr-i kâtı' çün / **Neden kim** oldu maşşûdî ol iş anda hemân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 4). [*neden kim*,]

neden olmak [1] Sebep olmak.

Nâzil olmak **neden oldu** bu hâkâyık haberi / Ola tâ şıdk-ı Muhammed dü-cihânda peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [*neden oldu*, -dı]

nedür [217] 1. Nedir, hangi şeydir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Geldi Murâdî 'âleme âdem kanı başîr / Anı bilen bilir ki **nedür** sırr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 5). [*nedür*,]

nef' [5] Yarar, fayda, kazanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mürtefi' oldı lahzada **nef'ini** buldı 'arşada / Tâbını gördi lahzada irdi hayât-ı iftihâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 2). [*nef'ini*, -+i, -+ni]

nef'-i külli [1] Bütünü faydalı, çok yararlı.

Da'vetüm hâkdur necâta sâ'iyem min külli vech / Bu bekâya **nef'-i küllidür** bekâ-yı sırr-ı şart (Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4). [*nef'-i küllidür*, -dür]

nef' ü zarar [4] Fayda ve zarar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dest-i vehhâbuñ durur çün kim bu taksimât hep / Ey Murâdî yâ neden gözler gözüñ **nef' ü zarar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5). [*nef' ü zarar*,]

nefâd irmek [1] Bitme, tükenme.

Nefâd irmedi gelmedi kimseye bir hitâb / Mu'âf oldılar cümleten feth olındı çü bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 2). [*nefâd irmedi*, -me, -di]

nefâd itmek [1] Bitmek, tükenmek.

Çün kelâmına Murâdîñ nühâyet olmadı / Yedi deryâya **nefâd iderdi** gelse rû-be-rû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 5). [*nefâd iderdi*, -er, -di]

nefâdî olmak [1] Bitmek, tükenmek.

Nefâdî olmadı aslâ bu hüsn-i halkun ey 'âşık / Miyân-ı 'âşık u ma'sûk 'acâ'ib cây-ı şöhbettür (Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 4). [*nefâdî olmadı*, -ma, -dı]

nefahñâ [3] Mahrem yerini koruyan Meryem'e ruhumuzdan üflemiş, onu ve oğlunu, âlemler için bir mucize kılmışık (21/Enbiya 91, 66/Tahrim 12).

Nefahñânun nidâsı çün türâba irdi lutfından / Vücûdına vücûd için işi her dem temennâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3). [*nefahñânun*, -nun]

Bilinmişdür hâkemnâ sırrı anuñ çün **nefehñâdan** / Anuñ çün oldu zâhir mazharı anuñ heyûlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 1). [*nefehñâdan*, -dan]

Nefahñâdan nidâ geldi pes oldu şak iki fırka / İştmeyen bulup nakmet işiden irdi na'mâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [*nefehñâdan*, -dan]

nefahtü [1] "Onu tamamlayıp , içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın." (Sad 38/72) ayetinden iktibastır.

Karîn-i maḥẓ-ı ezeldür vücūd-ı ‘ayn-ı ḥikem / **Nefahtü** sırrına ḥükm eyledi delâlatı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2*). [*nefahtü,]*

nefâz bulmak [1] *İşlenip öteye geçme, geçiş.*

Ey Murâdî Ḥaḳ Te‘âlâ ni‘meti **bulmaz nefâz** / Yaḥşî seyrân eyle gör kim ḥoşça me‘vâdur göñül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5*). [*nefâz bulmaz, -maz]*

nefeḥat [7] *Esinti, güzel koku. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Kürs-i ekberde bulındı yine ‘arş-ı a‘zam / Derc olupdur nefeḥatında nice biñ **nefeḥat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 3*). [*nefeḥat,]*

nefeḥât eylemek [1] *Güzel kokular yaymak.*

Mürde ihyâsına sâ‘î vü mücidd oldı hemân / Kıldı takdîs-i Ḥudâyı **nefeḥât eyledi** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4*). [*nefeḥât eyledi, -dı]*

nefes [7] *1. Soluk.*

Çün keşf idesin baña cemâlün keremünden / Şükrâne içün bir de kılam biñ **nefes** ihyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3*). [*nefes,]*

Bir **nefes** virsem velîkin ‘âlemün eşyâsına / Mürde kalmayup cihânda cümleten ihyâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2*). [*nefes,]*

‘Ömrümüz ḥarc eyledük sâ‘at ile her bir **nefes** / Ḥamdu li‘llâh kim Mesh-âsâyuz ihyâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4*). [*nefes,]*

Nefḥ olındı çün hayât-ı câvidânımdan **nefes** / Pes hayâtum murğine yapıldı ḥikmetden kafes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1*). [*nefes,]*

Çün tarîḳ olmışdur Allâha **nefesler** sağışı / Ey Murâdî her tarîḳe rāhı senden isterem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 5*). [*nefesler, -ler]*

Nefesi olsa hayât ırgurici mürdelere / Bir kelâmı nice biñ yaraya merhem olsa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 3*). [*nefesi, -i]*

2. An.

Murtaẓâ vü müctebâ vü muḳtedâ vü Muştafâ / Her **nefesde** Ḥaḳ ile taḥḳîḳ îkân eylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4*). [*nefesde, -de]*

nefḥ-ı hayât [1] *Hayatın kokusu, yeli.*

Nefeḥatümde görindî yine çün **nefḥ-ı hayât** / Eylediler bu kelâmımda nice biñ kelimât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 1*). [*nefḥ-ı hayât,]*

nefḥ itmek [2] *Üflemek, bedene ruh vermek.*

Münteshir olduğda emrün bu vücūdum milkine / **Nefḥ ider** ‘âlemlere rûḥımı îkânım benüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 4*). [*nefḥ ider, -er]*

Rûḥımı **nefḥ ideli** ‘âleme rûḥ oldı tenüm / Cânıma cân olalı pes baña ol cân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2*). [*nefḥ ideli, -eli]*

nefḥ olmak [1] *Üflemek.*

Nefḥ olındı çün hayât-ı câvidânımdan nefes / Pes hayâtum murğine yapıldı ḥikmetden kafes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1*). [*nefḥ olındı, -ın, -dı]*

nefḥa [2] *Nefes üfürme.*

Cân ḥükmini virelden **nefḥadan** bilmezlenür / Anuñ içün evvelîni ‘add ider tekrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2*). [*nefḥadan, -dan]*

Alupdur **nefḥadan** behre ‘atâ bulmak bulunmakda / Olup dâ‘ire kudretde devir ire müdârâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 3*). [*nefḥadan, -dan]*

nefḥa-i evvel [1] *İlk üfleme. II İlk kez okunan şiirin anlaşılması.*

Murâdî **nefḥa-i evvel** degül sâlide sâlisde / Hemân bir vech-i ma‘nâdur ‘ayân oldı ‘ayân oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5*). [*nefḥa-i evvel,]*

nefḥa-i kübrâ [1] *Büyük nefes üfürme. II İsrâfîl'in kıyamet sebebiyle sûra üfürmesi.*

Nefḥa-i kübrâda çün ser kâldura ḥâş ile ‘âm / Biñ ayak bir ayak üstinde turup tuta kıyâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 1*). [*nefḥa-i kübrâda, -da]*

nefḥa-i nûkhet-i dilber [1] *Sevgilinin güzel kokusu.*

Ḥaḳ budur cümle tarîḳ ehline rehberdür dil / **Nefḥa-i nûkhet-i dilberle** mu‘anberdür dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 4*). [*nefḥa-i nûkhet-i dilberle, -le]*

nefḥa-i rûḥ [3] *Ruhun nefesi, canın soluğu.*

Nefḥa-i rûḥı kim tıyar âdem odur ḥaḳîḳîde / Nefsini târik idüp ol eyler ol ilticâ saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4*). [*nefḥa-i rûḥı, -ı]*

Bahr-ı ḥayretde n’ola ğavş ide bu geşt-i dil / **Nefḥa-i rûḥ** iledür cevher-i ‘aḳla mâ‘il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1*). [*nefḥa-i rûḥ,]*

Nefḥa-i rûḥ egerçi görünür arada rây / Bir sebep oldı velîkin demi aşlâ bir dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 2*). [*nefḥa-i rûḥ,]*

nefir [1] *Boru, sur.*

Şoñra uruldu emr ile anda **nefir** yâ şadâ / Yirlü yirine vardılar böyle çekildi çün ḳalem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5*). [*nefir,]*

nefis [1] *Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Berü gel **nefsüñe** bilmek dilerseñ / Eger esrârına irmek dilerseñ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 7*). [*nefsüñe, -i, -ne]*

nefs [26] *1. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Nefḥa-i rūḥı kim tıyar âdem odur ḥaḳıḳîde / **Nefsini** târik idüp ol eyler ol ilticâ saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [nefsini, -i, -(n)i]

İster iseñ Murâdîñüñ bilmege bu rumûzını / ‘Ucb ile kibri terk idüp **nefsüñi** eyle çün türâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 5). [nefsüñi, -ün, -i]

Hâsib ol **nefsüñi** her demde vü her sâ‘at ü ân / Hâḳ hisâb eyleyiser ol deme hâzır olıgôr (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 2). [nefsüñi, -üñ, -i]

Mantıkum ezber iderseñ biline saña kelâm / Behre-dâr olmaz iseñ **nefsüñi** bil ‘â‘iledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 4). [nefsüñi, -üñ, -i]

Âyine-i kalbünî eyle muşayḳal ki tâ / Añlayasın **nefsüñi** kim nice hâletdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 3). [nefsüñi, -üñ, -i]

Buluben Rabbümüzi añlayalum **nefsümüzi** / Şâh olalum kamu ‘âlemlere ol şâh ile biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 3). [nefsümüzi, -ümüz, -i]

Ey maḳâm-ı vuşlata vâsıl bilen öz **nefsini** / Hadd ü pâyân olamaz bu‘d ile ḳurbiyyet ırâḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [nefsini, -i, -n, -i]

Bu kelâmında Murâdîñüñ eser bulduñ ise / ‘Âlim olğıl yüri var **nefsüñi** olma câhil (Murâdî Dîvânı, Gazel 793, Beyit 5). [nefsüñi, -üñ, -i]

Yiyüp içüp yatup uyuma behâyim gibi sen / Tâ‘at-ı Hâḳda duruş **nefsüñi** ḳaplasın ‘adem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [nefsüñi, -üñ, -i]

Oldı müsellemler çün Murâd teslim idelden **nefsini** / Ḳulnâ ileyk ente’s-selâm minke’s-selâm fike’s-selâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [nefsini, -i, -n, -i]

Hâḳ seni anuñ içün itmedi ḥalḳ / **Nefsüne** uyup olasın bed-nâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 3). [nefsüne, -ü, -n, -e]

Bizi şerḥ eylemez şâriḥ haber bilmez bu ma‘nâdan / Çü kendi **nefsini** bilmez ne bilsün sırr-ı esrâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 1). [nefsini, -i, -n, -i]

Men necâ ‘an nefsihi mâ ezceret fihi ebed / Şol ki **nefsin** oldı târik ḡam yimez evḳâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1074, Beyit 3). [nefsin, -i, -n]

Ger **nefsi** ḳul idüp özüñe çâger idesin / Gör imdi nice neşr idiser nûr-ı ḥikmetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 4). [nefsi, -i]

Nefsümi bilmege muḳayyedven / Ḳaydum anuñ ile durur her ḡah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 2). [nefsümi, -ü, -m, -i]

Ger ḡnâya mâlik iseñ eyle ḳâni‘ **nefsüñi** / İki çeşmüñ olmasun herḡiz gedâ vü şâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1269, Beyit 3). [nefsüñi, -üñ, -i]

Bu **nefsi** bende çeküp geç aña eyü pâ-bend / Elinden anuñ özüñ dâmenin rehâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [nefsi, -i]

Şol demde ki **nefsi** vü nefsi diye maḥlûḳ / Ḥavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı ey şâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [nefsi, -i]

Şol demde ki nefsi vü **nefsi** diye maḥlûḳ / Ḥavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı ey şâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 2). [nefsi, -i]

Şöyle ḳıl **nefsüñi** kim cümle saña diye belî / Düşüp ağzına cihân ḥalḳıñuñ aş olma yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4). [nefsüñi, -üñ, -i]

Harîm-i ka‘beñe vardum elümde ḥalḳa-i ümmîd / Bu **nefsi** ḥvâb-ı ḡafletden ‘inâyet eyle uyandur (Murâdî Dîvânı, Kut'a 19, Beyit 2). [nefsi, -i]

2. İnsanı kabâyihe sevk eden kuvvet.

Bu **nefs** elinden eyle beni ey Hudâ ḥalâş / Eyle ‘atâ ki ol saña lâyıḳ ‘atâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 5). [nefs,]

‘Ayn-ı bekâ meskenin bulmaḡ içün her zamân / **Nefsi** fenâ eylerüz böyle durur ḳârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 3). [nefsi, -i]

Taḳa gör **nefsüne** zencîr elüñde tâ zebûn olsun / Bu ḡün sen aña taḳmazsan daḳısarlar saña erḳam (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [nefsüne, -ü, -ñ, -e]

Oldı müsellemler çün Murâd teslim idelden **nefsini** / Ḳulnâ ileyk ente’s-selâm minke’s-selâm fike’s-selâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 5). [nefsini, -i, -(n)i]

Nefsüne meyl eyleme Ḥaḳḳuñ rızasın ḳıl taleb / Şubḥ ile şâm olma ḥâlî tâ‘at eyle ârzü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 3). [nefsüne, -üñ, -e]

nefs-i ‘adû [1] Düşman nefis.

Eyle muḥkem ḡöñül ḥışârın ey yâr / Bulmasun yol aña bu **nefs-i ‘adû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [nefs-i ‘adû,]

nefs-i bed-ḥü [1] Kötü huylu nefis.

Her kime tuş olasın ülfet ile ünsiyet it / **Nefs-i bed-ḥüya** uyup ehl-i şavaş olma yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [nefs-i bed-ḥüya, -(y)a]

nefs-i emmâre [1] Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi.

Nefs-i emmâre zebûn eylemesin yâ Rab beni / Şıḡınuram saña andan dem-be-dem yâ müste‘ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 4). [nefs-i emmâre,]

nefs-i emmâre elinden[1] İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis.

Nefs-i emmâre elinden ceḥd idüp olğıl ḥalâş / Münkirât-ı dünyâ vü ‘uḳbâdan eyle gel ḥazer (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 3). [nefs-i emmâre elinden,]

nefs-i ḡüsfeñd [1] Koyun olan nefis. II Nefsi değersiz, hor görme.

Ten çerā-gāhında otlar çün bu **nefs-i gūsfend** / Ey
hālilūm ni'metūn yir gelmez andan hāşa kem
(*Murādī Dīvānı, Gazel 902, Beyit 4*). [*nefs-i*
gūsfend,]

nefs-i kāfir-kīş [1] Merhametsiz nefis.

Ey Murādī nuşret ü furşat viren Mevlā durur /
Nefs-i kāfir-kīş ile her demde eyle kār-zār
(*Murādī Dīvānı, Gazel 400, Beyit 5*). [*nefs-i kāfir-*
kīş,]

Çün mücāhidsin vücūduñ kal'asın feth itmege /
Nefs-i kāfir-kīş ile her dem gāzā kılmak gerek
(*Murādī Dīvānı, Gazel 729, Beyit 2*). [*nefs-i kāfir-*
kīş,]

nefs-i kāfir [1] Kāfir nefis.

Uluya giciye kıl eylügi furşat demidür / **Nefs-i**
kāfirle cidāl eyle şecā'at demidür (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 442, Beyit 3). [*nefs-i kāfirle, -le]*

nefs-i maḥşūş [1] Kendi nefsi.

Kemāl-i ehl-i ḥaḥdur görinen bu cümle eşyāda /
Velīkin **nefs-i maḥşūşum** olupdur aṣl-ı ma'nāda
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1311, Beyit 1*). [*nefs-i*
maḥşūşum, -um]

nefs-i murādī [1] Murādī'nin nefsi.

Nefs-i Murādī devlet-i 'uzmā dü-'āleme / Terk-i
sivā ile bulunur gālībā ferāğ (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 667, Beyit 5). [*nefs-i murādī,]*

nefs-i şeytān [1] Şeytanī nefis.

Bu Murādī kavluñe lutf ü 'ināyet eylegil / **Nefs-i**
şeytānuñ elinden vir aña yā Rab rehān (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1056, Beyit 5). [*nefs-i şeytānuñ, -un*
]]

nefs-i şüm [1] Uğursuz nefis, benlik.

Gel imdi pīr-i ma'nā ol cihāndan cümleten el yu /
Bu **nefs-i şūma** hergizde şaḥın sen virmegil ruḥşat
(*Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 5*). [*nefs-i şūma,*
-a]

nefs-i zālīm [1] Zulmeden, kötülüğü emreden nefis.

Elā ey gayreti yok **nefs-i zālīm** / Senūñle n'olısar
āḥır bu ḥālūm (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 23, Beyit*
1). [*nefs-i zālīm,]*

nefs-i zālūm [1] Zalim, kötülüğü, günahı emreden
nefis.

Şeb-rev olmuşdur hicāb altında çün **nefs-i zālūm** /
'Aḥl ile cān oldu şāhid cürm-i iḥrārındadır
(*Murādī Dīvānı, Gazel 385, Beyit 2*). [*nefs-i*
zālūm,]

nefs u rūḥ [1] Nefis ve ruh.

Ṭarḥ idelden berü 'aks oldu dile sit-cihāt / **Nefs u**
rūḥum biri ḳā'il birisi ḳā'iledür (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 431, Beyit 3). [*nefs u rūḥum, -um]*

nefs ü şeytān [2] Nefis ve şeytan, ruh ve şeytan.

Çāresüz kaldum Ḥudāyā çāre kıl yā Rab baña /
Nefs ü şeytāndan ḥalāş eyle beni ey pādīşā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 1*). [*nefs ü*
şeytāndan, -dan]

Ġaflet uyḥusından uyandur beni yā müste'ān /
Nefs ü şeytāndan ḥalāş eyle Ḥudāyā el-amān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1057, Beyit 1*). [*nefs ü*
şeytāndan, -dan]

nefy ile isbāt [2] İspat ederek inkar etmek. II
Allah'ın varlığına iman edip küfrü inkar
etmek.

'Ālemūñ **nefy ile isbātını** bilmişdür tamām /
Kenz-i maḥfidür velīkin özge peydādūr göñül
(*Murādī Dīvānı, Gazel 782, Beyit 2*). [*nefy ile*
isbātını, -ı, -(n)ı]

'Ārif-i küll-i rumūza şormışam āyātın / Didi
olmuşdur şüyü'ı **nefy ile isbātın** (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 1088, Beyit 1). [*nefy ile isbātın, -dan]*

nefy-i isbāt [1] İspat ederek inkar etmek. II Allah'ın
varlığına iman edip küfrü inkar etmek.

Birledi bu dil ü cānum çün olupdur āgāh / **Nefy-i**
isbāt ile maḥv eyledi didi Allāh (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 1344, Beyit 1). [*nefy-i isbāt,]*

nefy olmak [1] İnkâr edilmek.

Ḥaḥkında hüveydādūr **nefy olmadı** bu isbāt /
Birbirine zıdd oldu şubḥ ile mesā el-ḥaḥ (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 705, Beyit 4). [*nefy olmadı, -ma, -dı*
]]

nehavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en [1]
Yüksek bir kelamla övündük.

Nehavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en / Murādī
Murādī Murādī yeḳül (*Murādī Dīvānı, Gazel 851,*
Beyit 5). [*nehavnā ve ḳulnā kelāmen nidā'en,]*

nehc [1] Yol, minhâc, tarîk, rāh.

Fā'ilūñ fi'line merbūt olalı fi'l-i ḳadīm / Fi'limūñ
nehcini aḥlamağa ef'āl gerek (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 739, Beyit 2). [*nehcini, -ı, -(n)ı]*

nehc-i hüdā [2] Hidayet yolu, Hakk'ın yolu.

Nehc-i hüdādūr aḥla cümle kelāmı el-ḥaḥ / Diñle
Murādī ḳavlin başuñda varsa devlet (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 191, Beyit 5). [*nehc-i hüdādūr, -dur*
]]

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün ṭarīḳını / Milk-i
ferāğa irdi bulup bī-riyā ferāğ (*Murādī Dīvānı,*
Gazel 667, Beyit 3). [*nehc-i hüdāda, -da]*

nehc-i rāh-ı eḥadiyyet [1] Birlik, tevhid yolu.

Ser- serā-perde-i vuşlat görünür āhumdan / **Nehc-i**
rāh-ı eḥadiyyet bulınur rāhumdan (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1104, Beyit 1). [*nehc-i rāh-ı*
eḥadiyyet,]

nehc-i rāh-ı müstakīm [1] Doğruluk yolu.

Nehc-i rāh-ı müstakīme toḡrnlup āgāz idüp /
Ġāyet-i 'ulyāda buldı 'izzet ile iḥtirān (*Murādī*

Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 3). [nehc-i rāh-ı müstakîme, -e]

nehc-i sedād [3] Doğru yol.

Gel tarîki gözle kalma rāhdan / İster iseñ bulasın
nehc-i sedād (*Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4*).
[nehc-i sedād,]

Nehc-i sedād üzre hemân sür gel semend-i nefsiñ /
Aldanma şol u şağa tā toğrı ola bir reh-güzār
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3*). [nehc-i sedād,]

Kurdı bir **nehc-i sedādı** kodı pes nāmını şer‘ /
Anuñ ile irişür kim ki irer pâyāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 2*). [nehc-i sedādı, -ı]

nehr olmak [1] Nehir olup akmak, çok akmak.

Bu meseldür **nehr ola** çün baħr-ı ‘ummān ağlamaz /
Sen ruh-ı dil-cüyü cānā göreli bu dîdeler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2*). [nehr ola, -a]

nehy [2] Yasak etmek, men.

Göñül emr ile **nehyüñ** sırrına açdı kader elfāz /
Anuñ çün gayrıdan bir zerre kılmadı hāzer elfāz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1*). [nehyüñ, -üñ]

Kıssa-i māzî nedür müstakbelüñ emrin gözet /
Nehyini bildüñse hāzır muhteżasın añlağıl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 4*). [nehyini, -i, -ı]

nehy eylemek [1] Yasaklamak.

Kamu her ne ki vardur terkin urğıl / Ne kim **nehy eyledi** andan firār it (*Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 5*). [nehy eyledi, -di]

nehy itmek [1] Emir ve yasakları bildirmek.

Murâdî **nehy ideli** ol sivādan oldı beri / Sivāyı añladı çün müntehāyı n’eyler dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 5*). [nehy ideli, -eli]

nekhet-i hūb [1] Güzel koku.

Çün Murâdî başlaya bir dem kelāmuñ kālīne /
Nekhet-i hūb ‘ālemi kaplar feraħ bulur dimāğ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 5*). [nekhet-i hūb,]

nem [11] Nem. II Gözyaşı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dem durur kim gözümde nem demdür / Şanma çeşmümden akanı **nemdür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 1*). [nemdür, -dür]

nem-gîn [1] Nemli.

Göñül ğam-gîn gözüm **nem-gîn** yaşum kana boyanmışdur / Kıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 6*). [nem-gîn,]

nem-i ‘ayn [2] Gözün yaşı, gözyaşı.

Nem-i ‘aynüm ‘aceb deryā olupdur / O deryāda neler peydā olupdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 1*). [nem-i ‘aynüm, -üm]

Nem-i ‘aynüm bilür bu mācerāyı evvel ü āħir / Fe-
emmā tarz-ı āħerle ‘ayān itse bu şānumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 4*). [nem-i ‘aynüm, -üm]

nem-i eşk [1] Gözyaşı.

Dimezler aña ‘āşık kim gözinde / **Nem-i eşki** yirine dem degüldür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 4*). [nem-i eşki, -i]

ne’m olmak [1] Neyim vardır ki.

Bir tecellisine ol şāh-ı cihānuñ ben za’İf / Cānumı kurbān iderem ondan özge **ne’m ola** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3*). [ne’m ola,]

nemed [1] Keçe, kaba.

Maħcüb olur mı āyīne-i dil **nemedle** pes / İkrāh ile hicābını kılmasa perde-dān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4*). [nemedle, -le]

Nemrüd [1] Hz. İbrahim’i ateşe attıran Bâbil’in kurucu hükümdarı.

Kanı İskender kanı Dārā kanı Hüsrevle Cem / Kanı Şeddād ile **Nemrüd** buldılar küllî zevāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3*). [nemrüd,]

neng [1] Şan, şöhret, ün.

Nām ile **nengi** terk idüp tutdı yolın dîvānenüñ /
Kār ile bārın terk idüp pes tār-u-mār oldı yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4*). [nengi, -i]

neng ü nām [1] Şan ve şöhret.

Nāmdan nām itdi nāmın **neng ü nāmın** terk idüp /
Pes gelüp ağ u karayı kıldı kara ile ağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 3*). [neng ü nāmın, -ın]

nercū ‘ani’s-sikāti şefa‘ati muştafā [1] Mustafa’nın (asm.) şefa‘at güvencesini ümit ederiz.

Yā men lehü’l ‘ināyetü fî külli mā ‘atā / **Nercū ‘ani’s-sikāti şefa‘ati Muştafā** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 1*). [nercū ‘ani’s-sikāti şefa‘ati muştafā,]

nerdüben olmak [1] Merdiven olmak.

Bir cür‘adan mest oldı dil cev-lān-gehîdür lā-mekān / Bir ‘arş-ı a’lā oldı kim ‘arş **oldı** aña **nerdüben** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 1*). [nerdüben oldı, -dı]

nergis [1] İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı çiçek. II Sevgilinin gözü, bakışı; mahmur bakışlı sevgili.

Çeşmüne beñzedi diyü şehlā vü **nergisi** / Başa koyup iderler olara ri‘āyeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 2*). [nergisi, -i]

nerm itmek [1] Yumuşatmak. II Kalbi merhametli kılmak.

Hasb-i hâlım gözeden 'âleme fâş olma yürü /
Kalbünü **nerm idegör** muhkem ü taş olma yürü
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1*). [*nerm idegör, -e gör*]

nesîh [1] *İptal etmek, hükümsüz bırakmak.*

Eyleye çünkü şerhini nâsih anı kim olısar / **Neshîne**
kim ki hüküm ide vechi olur anuñ zulem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 3*). [*neshîne, -i, -(n)e*]

nesîm [1] *Meltem, esinti, tan yeli, seher yeli.*

Kalmasun zâr-ı firâk ile diyü lutf idüben / Habbezâ
irdi **nesîm** ile yine bûy-ı şafâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 4*). [*nesîm,]*

nesîm-i gülşen-i cennet [1] *Cennet bahçesinin hafif esen rüzgarı.*

Miyân-ı âb ü âteşdür **nesîm-i gülşen-i cennet** /
Biri âb u biri nâr u biri bād u birisi hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 2*). [*nesîm-i gülşen-i cennet,]*

nesîm-i lutf [1] *Lütuf rüzgarı. II İyiliğin, yardımın güçlü etkisi.*

Çün kim **nesîm-i lutf** ese gönlüm dü-'âlemden
kese / Bir katreyem lîkin dilerven baħr gibi cüş
idem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 3*). [*nesîm-i lutf,]*

nesîm-i lutf esmek [1] *Lütuf, iyilik rüzgarının esmesi, ortaya çıkması.*

Nesîm-i lutf eser çün kim mu'attardur meşâm-ı dil
/ Aħar mâ-ı lezîzi feyz alup kand-i zülâlınden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 3*). [*nesîm-i lutf eser, -er*]

nesîm-i şubh [1] *Sabah rüzgarı.*

Nesîm-i şubh ireli cân ile cihānam ben / Kimine
fıkr-i hafî kimine 'ayānam ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 1*). [*nesîm-i şubh,]*

nesîm-i şubh-ı sâdık [1] *Tan yerinin kalıcı olarak ağardığı sabahın rüzgarı.*

Nesîm-i şubh-ı sâdıkdan hayâldür cân-baħş
ammâ / Beni hayrân ider hüsnüñ zamîrumdür
hayâlinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1295, Beyit 4*). [*nesîm-i şubh-ı sâdıkdan, -dan*]

nesne [27] *Şey, herhangi bir şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cāmî' durur Murâdî sözi kıldı çün kabûl / Şol
nesneyi kılmadılar arz ile semâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 5*). [*nesneyi, -yi*]

nesr itmek [1] 1. Yaymak. 2. Manzum olmayan söz.

Mündericdür bes kelâmı çün kelâmıdur ezel /
Kime **nesr idise** nûrın ol ider ikrâr-ı Hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 695, Beyit 2*). [*nesr idise, -ise*]

neşât [1] *Sevinç, ferah, şâdlık.*

Tutdı etrâfı çün sürür u **neşât** / Didiler Hâkla
toğrıdur mirşâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 2*). [*neşât,]*

neşât-ı dehr [1] *Dünyanın, zamanın neşesi, sevinci.*

Neşât-ı dehre aldanma fenâdur âhırı elbet / Ne
kim emr ide emmâre hâfâdur âhırı elbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 1*). [*neşât-ı dehre, -e*]

neş'e-i hüsn ü cemal [1] *Güzelliğin verdiği mutluluk, neşe.*

Şüret-i zîbâ nedür bir **neş'e-i hüsn ü cemâl** / Rûh
u 'akl u 'ilm ü dâniş kaħre-i baħr-ı kemâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 1*). [*neş'e-i hüsn ü cemâl,]*

neş'e-i kübrâ [1] *Büyük neşe.*

Ey Murâdî **neş'e-i kübrâda** bulduñ 'âlemi / Her
du'â kim eyleseñ maħbûl ider çün ol mucîb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 5*). [*neş'e-i kübrâda, -da*]

neşerna'l-hükme ke'n-neşri alâyî [1] *Mahlukatın yayılışı gibi hükmü yaydık.*

Ve nestahyî bi-'ilmi min hayâ'î / **Neşerna'l-hükme ke'n-neşri alâyî** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1562, Beyit 3*). [*neşerna'l-hükme ke'n-neşri alâyî,]*

neşr [1] *Dağıtma, saçma.*

Rahmetüñ deryâsına hadd ü kenâr olmadı hiç /
Kaħresinden **neşr** kıl biz kullara yâ Rabbenâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4*). [*neşr,]*

neşr eylemek [4] *Yaymak, dağıtmak.*

Cân ü dil milkini yağma eyledi sultân-ı 'ışk /
'Âleme **neşr eyledi** nu'mâsını sultân-ı 'ışk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 1*). [*neşr eyledi, -di*]

Ey dil yine Murâdî **neşr eylemiş** la'âli / Tezyîn-i
güş-ı cân kıl kim iresin bekâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 5*). [*neşr eylemiş, -miş*]

Hudâvendâ kemâl-i 'izzetünden / Bize **neşr eyle**
baħr-ı rahmetünden (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 21, Beyit 1*). [*neşr eyle,]*

II Herkese duyurmak.

Muħaddemât-ı 'ulûmın bilürdi 'ilm-i 'alîm / 'Aceb
mi hey'ete **neşr eyler** ise hâlâtı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 4*). [*neşr eyler, -r*]

neşr-i âsârı itmek [1] *İzlerin, âlâmetlerin dağılması.*

Sücûdumda benüm hep sâcidün sâcid durur cem'â
/ Kıyāmumda rûkû'umda **iderven neşr-i âsârı**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 2*). [*neşr-i âsârı iderven, -er, -ven*]

neşr-i berķ eylemek [1] *Şimşegin yayılması, ışıgın her yana dolması.*

Mazhar-ı nûr-ı hâkâ'ikdür hâķıķat serveri / **Neşr-i berķ eyler** velîkin 'âleme ihfâ ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 3*). [*neşr-i berķ eyler, -r*]

neşr-i cevâhir kılmak [1] Cevherler saçmak.

Ey Murâdî bu kadar **neşr-i cevâhir kılduñ** / Kim bilür şimdi hazineñde neler var yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 5). [neşr-i cevâhir kılduñ, -du, -n]

neşr-i nüşür [1] Kıyamette insanların dirilmesi.

Neşr-i nüşûra 'arşa-i heybetde kâ'im ol / Elvân levâm eyledi kudretde beyyînât (Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 2). [neşr-i nüşûra,]

neşr-i nuşûr-ı haşr [1] Dağılıp yayılanların toplanması. II Kıyamette ruhların kabirlerinden dağılması ve sonra bir araya gelişi.

Neşr-i nuşûr-ı haşr için cem' eyledi halkı niçün / Geldi Murâdî 'âleme hoşdur rızâ-yı zî'n-na'am (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 5). [neşr-i nuşûr-ı haşr,]

neşr itmek [12] Yaymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel kemâlûñ lem'asından 'âleme **neşr it** ziyâ / 'Âlem ü âdemde 'âlem âdem olsun muṭlaḳâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 1). [neşr it,]

neşr olmak [6] Yaymak, dağıtmak, saçmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kibriyâ-yı 'izzetündendür vücûd-ı tâbver / Tâbdan bir lem'adur **neşr oldu** 'âlemde eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [neşr oldu, -dı]

neşv ü nemâ bulmak [1] Gelişip büyümek.

Çün vücûdum devhâsı **neşv ü nemâ bulmaḳdadur** / Ki anı gördi aña bir vech ile düşdi ḳamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 4). [neşv ü nemâ bulmaḳdadur, -mak, -da, -dur]

neşv ü nemâ virmek [1] Yetişip büyümek, canlılık.

Âyet-i kübrâ **virür** 'âlemlere **neşv ü nemâ** / Âyet-i büşrâ ile ins ile cinn eyler maḳâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 4). [neşv ü nemâ virür, -ür]

netâyic [1] Sonuç.

Netâyic kapladı iki cihâmı ḳabz ü başt ile / Heyûlâda hüveydâdur ne kim var cümleten ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 3). [netâyic,]

netice [1] Sonuç.

Bir zerre irdi verde cemâlûñ **neticesi** / Rûyına ḳarşu medhûñ okur aña 'andelîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 4). [neticesi, -si]

nev' [1] Türlü, çeşit, cins.

Ḳalemüm reşhaları her biri bir deryâdur / Ol deñizlerde nice **nev'** deñiz peydâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 1). [nev',]

nev'-i beşer [1] İnsan soyu, insanlar.

Cümleten **nev'-i beşerdün** muhtelif hilḳatde çün / Olmadı herkes berâber ey Murâd imânda (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 5). [nev'-i beşerdün, -dü, -n]

nev'-i eşya [1] Eşyanın, varlığın türü, niteliği.

'Arş-ı a'lâ ferş-i esfel bu zemîn ü âsumân / Haḳ u bâṭıl **nev'-i zâtî nev'-i eşyâ** hükm-i âñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [nev'-i eşyâ,]

nev'-i insân [1] İnsan cinsi, insan sınıfı.

Nev'-i insânî zevî'l-ihsâna ihsân itdi Haḳ / Mâ-ḥaşal ihsân için anları insân itdi Haḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [nev'-i insânî, -ı]

nev'-i nev' [1] Cinsin, çeşidin türü.

Lâmi' ol nûr oldu 'âlemlerde âdemlerde hep / Lîkin olmuş tarz-ı âḥer **nev'-i nev'in** ile yâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [nev'-i nev'in,]

nev'-i zâtî [1] Kendi türü ile ilgili, kendi türüne has.

'Arş-ı a'lâ ferş-i esfel bu zemîn ü âsumân / Haḳ u bâṭıl **nev'-i zâtî nev'-i eşyâ** hükm-i âñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 1). [nev'-i zâtî,]

nev nev [2] Yeni yeni.

Dostum bilmem ne hâletler ider vechûñ baña / Her ki nâzırdur baña **nev nev** mühennâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [nev nev,]

Her taraf baḳduḳça **nev nev** bir temâşâ gösterür / Rûyuñ cânâ 'aceb bilsem ne ebhâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 1). [nev nev,]

nev-rev [1] Yeni bir yol, tarz.

Saña 'azm eyleyüp terk eyleyen ḡayruñ her demde / Senûñ ihsân-ı bî-pâyânûñ irişür aña **nev-rev** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1207, Beyit 3). [nev-rev,]

nev-yâb [1] Yeni bulunan. II Tuhaf, ilginç.

Semâvât içre 'arz oldu melâ'ik içre bir hâlet / Ne hâletdür bu hâlet kim 'acâ'ib ḳışşadur **nev-yâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 5). [nev-yâb,]

nev' nev' olmak [1] Tür tür, çeşit çeşit olmak.

Nev' nev' olup bu envâ'-ı beşer cinn ile cân / Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı a'zam bi't-tamâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 2). [nev' nev' olup, -up]

neva [1] Ezgi, ses, sada.

'Âlemlere hidâyet ammâ bilen **nevâdur** / Geldi Murâdî çün kim elfâz-ı tâb'-ı pâküñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 504, Beyit 5). [nevâdur, -dur]

nevâ kılmak [1] Söylemek, ses çıkarmak.

'Uşşâḳa şıfâhân ile 'uzzâlî **nevâ kı** / Ey muṭrib-i hoş-naḡme-serâ ṭurmaya ḳulḳul (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [nevâ kı,]

nevâl [1] Bağış, ihsan.

Râh-ı 'ışkında anuñ ben sâlike / Derd ü gamından
gayrı olmadı **nevâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 4*). [*nevâl,]*

nevâl-i lutf [1] *Lütuf bağıışı.*

Cemâl-i lâ-yezâlün hayretinde 'aql-ı küll ebkem /
Cihâna hıvân-ı fâzluñdan **nevâl-i lutf** ire her dem
(*Murâdî Dîvânı, Muhammes I, Beyit 4*). [*nevâl-i lutf,]*

nevale [1] *1. Gerekli yiyecek ve içecek şeyler, azık: 2. Tâlih, kısmet, nasip.*

Baňa 'ışkı yolında olmadı hiç / Cefâ vü cevrdn
gayr **nevâle** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 2*). [*nevâle,]*

nevbet [1] *Sıra, devir.*

'Âlem fenâ durur çün añla Murâdî hâli / Her kişi
nevbetinde şurnâ-yı mevî çaldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5*). [*nevbetinde, -in, -de]*

nevm [1] *Uyku. II Gaflet uykusu.*

Bir 'ayn-ı zülâl olduñ sen yine Murâdî kim / Ğâfil
kim açâ anı **nevminde** uyandurdu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5*). [*nevminde, -in, -den]*

nevm-i gaflet [1] *Gaflet uykusu.*

'Ömr ü cāna kıymayınca kim bulur cānānesin /
Çeşm-i bîdâr ile **nevm-i gaflet** ile kılma hıvâb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4*). [*nevm-i gaflet,]*

nevve'rnî yānūreẓ'-zulem efhemtü min fehmi't-tamām [1] *Ey karanlıkları aydınlatan beni aydınlat. Seni tam anlamıyla anladım.*

Mecdūdinde buldum mācidüm lâ-bu'dehu lâ-
kurbehu / **Nevve'rnî yānūreẓ'-zulem efhemtü min fehmi't-tamām** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 4*). [*nevve'rnî yānūreẓ'-zulem efhemtü min fehmi't-tamām,]*

ney [1] *Nedir.*

Bu sırr-ı 'aceb **ney** ki buña dil mütehayyir / Her
laḥza qarīb oldı velî dil anı arar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 3*). [*ney,]*

neyā sāyed dilim bî-rüy-ı ü cihān mīreved ez-ten ki mī-dāne ki bî reviş ne-şūd dünyā vü māfihā [1] *Kalbim onun görünmeyen yüzü ile sakın değil. Biliyorum ki görmedikçe dünya ve ben sakın olmayacağız.*

Neyā sāyed dilim bî-rüy-ı ü cihān mīreved ez-ten / Ki mī-dāne ki bî reviş ne-şūd dünyā vü māfihā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 2*). [*neyā sāyed dilim bî-rüy-ı ü cihān mīreved ez-ten ki mī-dāne ki bî reviş ne-şūd dünyā vü māfihā,]*

ne'ydi [2] *Nasıldı.*

Lâ vü len terkin uranlar buldılar rāh-ı hüdā / Kendü
zu'mın gözleyenler **ne'ydi** imān bilmedi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 3*). [*ne'ydi,]*

Bir mürşide şordum ki anuñ 'ākıldı adı / Manşūruñ
ene'l-Haḥ didügi **ne'ydi** baña di (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 1*). [*ne'ydi,]*

ne'ydügi [8] *Ne olduğı, ettiğı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir 'atıyyedür Hüdādan bende-i zi'd-devlete /
Neydügin añlar ḥabībüm ehl-i 'irfān insilāḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 2*). [*neydügin,]*

neye [1] *Niçin, ne diye.*

Ey Murâdî bilürem va'desi yārūñ ḥaḥdur / Bārī
bilmem **neye** 'ācil bu dil-i 'ācil-i mā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 5*). [*neye,]*

neye benzer [1] *Neye, hangi varlığa veya mefhumu benziyor.*

Ey Murâdî **neye beñzer** kişi kim 'ışka düşe / Añla
kim âteşe bir penbe düşüpdür meselâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 5*). [*neye beñzer,]*

neyem ki [1] *Ben kimim, neyim ki.*

Benven za'îf ḥātî ve mücrim günāḥkār / Kādîr
neyem ki ni'mete şükürüm bahā idem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 939, Beyit 2*). [*neyem ki,]*

ne'yle [1] *Ne ile.*

Ey Murâdî işbu elfāzuñ beyānı **ne'yledür** / Bir
beyānsın kim seni bir zü'l-beyān şerḥ eylemez
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 5*). [*ne'yledür, -dür]*

n'eylemek [89] *Ne eylemek, ne yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz reh-nümāyı **n'eyleyelüm** rāḥ toğrıdır / Yiter
bize Hüdā ola her demde reh-nümā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2*). [*n'eyleyelüm, -yelüm]*

neysān-ı maḥabbet [1] *Sevginin nisan ayı.*

Çü **neysān-ı maḥabbetden** gelüp oldı şādef dünyā / Bu
deryā-yı şühūd içre şēḥā dūrdāne-i 'ışḥām
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 3*). [*neysān-ı maḥabbetden, -den]*

neyyir-i a'zam [2] *En büyük nurlandırıcı.*

Vücūdūñ āsumānında toğupdur **neyyir-i a'zam** /
İderler muktebes olmağ içün şems ü kamer ilḥāḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 2*). [*neyyir-i a'zam,]*

'Aceb budur özi bir **neyyir-i a'zam** kemāline /
Düşüben pâyına sācid aña şems ü kamer olmış
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 4*). [*neyyir-i a'zam,]*

nez' [1] *Can çekişme, ihtizar.*

Senüñ lutfuña şıgınduk yüzi dergāhuña dutduk /
İlāhi **nez'** ḥālinde hidāyet eylegil cāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 4*). [*nez',]*

nezdik-i murādī [1] *Murādī'nin yakını.*

Takdīs ideli nām-ı Hüdāyı kamu eşyā / **Nezdik-i Murādīde** ider cümle şehādet (*Murādī Dīvānı, Gazel 199, Beyit 5*). [*nezdik-i murādīde, -de*]

nezīr [2] *Gözdağı vererek korkutma.*

Ezelde hükmi beşīr üzre oldı çün kātı / Beşīr irişdi nezīre **nezīrdür** kāmı (*Murādī Dīvānı, Gazel 660, Beyit 1*). [*nezīrdür, -dür*]

Ezelde hükmi beşīr üzre oldı çün kātı / Beşīr irişdi **nezīre** nezīrdür kāmı (*Murādī Dīvānı, Gazel 660, Beyit 1*). [*nezīre, -e*]

nıkmət [2] *Azab, ceza.*

Hāl-ı arz u semā çün itdi fıtrat iftitāh / Kimine izzet kılpdūr kime **nıkmət** iftitāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 231, Beyit 1*). [*nıkmət, -*]

Baňa derd ü belā mihnet nedendür bilmezem bilsem / Nedendür baňa bu **nıkmət** nedendür bilmezem bilsem (*Murādī Dīvānı, Gazel 868, Beyit 1*). [*nıkmət, -*]

nıkmət virmek [1] *Azap vermek.*

İrişdi naşri izā-cādan idüp fettāh-ı feth-i bāb / **Virildi nıkmət** a'dāya idüp pes tebbet ile şād (*Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 3*). [*nıkmət virildi, -di-il, -di*]

nışf [2] *Yarı, yarım.*

Nişān-ı māvērāsından hüveydā bir yem-i a'zam / Anuñ **nışfı** cemāliden vü nışfidur celāliden (*Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 2*). [*nışfı, -ı*]

Nişān-ı māvērāsından hüveydā bir yem-i a'zam / Anuñ nışfı cemāliden vü **nışfidur** celāliden (*Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 2*). [*nışfidur, -dur*]

ni'am [1] *Nimet, lütf.*

Avunmaduñ ne deñlü saña virdiler **ni'am** / Avunduran nedür bilürem ey nihān seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1532, Beyit 3*). [*ni'am, -*]

ni'am [4] *Nimetler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā hafīyye'l-luṭf luṭfuñ 'āmdur maḥlūkuña / Senden istid'ā iderler faẓl u ihsān u **ni'am** (*Murādī Dīvānı, Gazel 895, Beyit 2*). [*ni'am, -*]

ni'am-ı 'uẓmā [1] *En büyük nimetler.*

Gel berü Hūt oluben çıkma deñiz ka'rından / Tā hayāta iresin ol **ni'am-ı 'uẓmādur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 2*). [*ni'am-ı 'uẓmādur, -dur*]

nice [265] *1. Pek çok.*

Çün işittüm bu nidāyı keşb idüp **nice** ferah / Kalmadı aślā kusūrum eyledüm ḥamd ü senā (*Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 4*). [*nice, -*]

Hücre-i kalbüm tolı kıl şu'le-i envār ile / **Nice** bir cürm ü ḥatāyile ola gönüm kara (*Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 3*). [*nice, -*]

Ey Murādī merd olup merdāne depret kendüñi / **Nice** biñ biñ merdī alasin elüñ ardına tā (*Murādī Dīvānı, Gazel 23, Beyit 5*). [*nice, -*]

Ben sebātum istedüm virdi ḥayātın cümleten / Ben bu ni'met şükürini **nice** kılam yā Rabbenā (*Murādī Dīvānı, Gazel 25, Beyit 2*). [*nice, -*]

Şakın aldanma dünyāya ribāt-ı köhnedür ey dil / **Niceler** konuben göçdi göçersin sen daḥı ferdā (*Murādī Dīvānı, Gazel 61, Beyit 2*). [*niceler, -ler*]

İde mi Murādī yaluñuz ḥamdüñi yā Rab / Her küşede zikrüne toludur **nice** güyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 79, Beyit 7*). [*nice, -*]

Nice zıkr ide seni 'abd-i za'if / Oldı esmāñ zātuña meclā (*Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 8*). [*nice, -*]

Mā'il kılınca kendüye Bārī / Dil eylemişdür **nice** müdārā (*Murādī Dīvānı, Gazel 122, Beyit 3*). [*nice, -*]

'Allām-ı 'ışkā vardum Murādī / Virdi bu kavle **nice** fetāvā (*Murādī Dīvānı, Gazel 122, Beyit 5*). [*nice, -*]

Ey cemāl-i lā-yezālī isteyen 'ārif kanı / Okımaduñ ma'rifet dersinde kaldı **nice** bāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 129, Beyit 3*). [*nice, -*]

Levh-i dilde çün yazıldı āyet-i ümmü'l-kitāb / Her ḥurūfına virilmüşdür **nice** biñ biñ cevāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 130, Beyit 1*). [*nice, -, -, -*]

Emr ile çün remy ola müştī tūrāb / **Nice** 'adū ola ḥarāb u yebāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 163, Beyit 1*). [*nice, -*]

Gel Murāduñ kavline kavıl ol ki sultān olasin / Kılasin bu saltanatla **nice** biñ biñ şāhı tāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 171, Beyit 5*). [*nice, -*]

Gel Murādīnün kelāmın müstemi' ol cān ile / 'Arz ola pes ān-ı vāḥid saña **nice** beyyināt (*Murādī Dīvānı, Gazel 172, Beyit 5*). [*nice, -*]

Kavl-i kā'ilde dinildi **nice** kavlı-i ef'āl / Kavlümüz bunda durur kim ola aḳval-i şıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 175, Beyit 3*). [*nice, -*]

Ber-karār üzre kurulmadı çü rükn-i 'ālem / **Nice** erkān gözedürsin görüben ey millet (*Murādī Dīvānı, Gazel 180, Beyit 2*). [*nice, -*]

Ey Murādī **nice** ḥoş ḥatīrādur bu ḥatır / Ḥatīruñdan ne geçerse virür ol Rabb-i elest (*Murādī Dīvānı, Gazel 180, Beyit 5*). [*nice, -*]

Vaşl-ı ḥabīb içün dil çekdi **nice** felāket / Kayırmazam ben anı 'uşşāka budur 'ādet (*Murādī Dīvānı, Gazel 193, Beyit 1*). [*nice, -*]

Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd / Zābtında her dem oldı **nice** şāh u memleket (*Murādī Dīvānı, Gazel 212, Beyit 2*). [*nice, -*]

Çü şubh-ı şādıkı gördüm ki mahv ider zulümât /
Oğurdu Fāliku'l-işbāh ile **nice** āyāt (Murādī
Dīvānı, Gazel 214, Beyit 1). [nice,]

Vücūduñ cevherin bildüm **nice** yıldur vücūdum
harc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā
maḥrec (Murādī Dīvānı, Gazel 227, Beyit 4).
[nice,]

Müzeyyen eylemiş anı **nice** dürlü cevāhirden / Şu
resme bağlamış zīnet görenler kesb ider efrāh
(Murādī Dīvānı, Gazel 228, Beyit 2). [nice,]

Añlar isen Murādī maḳālında nükteyi / Sultān ider
seni **nice** sultāna insilāh (Murādī Dīvānı, Gazel
239, Beyit 5). [nice,]

Hāzin-i kudretde miftāh-ı ezel ābād bād /
Bārekallāh **nice** kenzi dā'imā eyler küşād (Murādī
Dīvānı, Gazel 242, Beyit 1). [nice,]

Güş-ı hūşa ki Murāduñ kelimātın alasin / Göresin
her nataḳında **nice** biñ def'ada sūd (Murādī
Dīvānı, Gazel 254, Beyit 5). [nice,]

Murāduñ sözünñ her birisidür mürşid-i kāmīl /
Nice zulmet hicābında kalanları ider irşād (Murādī
Dīvānı, Gazel 264, Beyit 5). [nice,]

Murāduñ sözlerin ger kılasın güş / Begüm kesb
idesin **nice** fevā'id (Murādī Dīvānı, Gazel 267,
Beyit 5). [nice,]

Umaruz Ḥaḳdan ola **nice** fütüh / Çün müyesser
durur o Rabb-i 'ibād (Murādī Dīvānı, Gazel 272,
Beyit 4). [nice,]

'Urūc eyler **nice** ervāh egerçi evc-i bālāya / Bir
avuc ḥāke almazlar oları aña 'āşıklar (Murādī
Dīvānı, Gazel 282, Beyit 4). [nice,]

Nice kerrāt ile oldum mücerrib cümle aḥvālī /
Miyān-ı vaḥdet ü kesretten oldı bu kerāmetler
(Murādī Dīvānı, Gazel 287, Beyit 3). [nice,]

Anı remy itmedüñ sen bil ki benven rāmi-i taḥkīk
/ Bu kavīl içre Murādī kıl tecessüs **nice** hāletler
(Murādī Dīvānı, Gazel 287, Beyit 5). [nice,]

Eger var ise gönülde şafā ol müstemi' dā'im /
Murādī her nefesle **nice** biñ biñ **nice** kālüm var
(Murādī Dīvānı, Gazel 307, Beyit 5). [nice,]

Nice müddetdür çekerdüñ hicr ü fūrkatden belā /
Şükr-i Yezdān eyle 'āşık şimdi cānān eldedür
(Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 4). [nice,]

Ḥasta idüñ **nice** demdür derde dermān bulmaduñ /
Eylegil 'iṣ u ṭarab kim şimdi dermān eldedür
(Murādī Dīvānı, Gazel 351, Beyit 5). [nice,]

Nice bir ḡafletde a'mā olasin dir 'aḳluñı / Baḳ
gönül mir'ātine gör kim ne şüret gösterür (Murādī
Dīvānı, Gazel 360, Beyit 3). [nice,]

Ben şanurdum yaluñuz Mūsādadur beyzā-i dest /
Nice Fir'avnilere şimdi yed-i beyzā gezer (Murādī
Dīvānı, Gazel 380, Beyit 2). [nice,]

Hāne-i dilden geçüp seyr eyledüm **nice** buyūt /
Ḡayrılar dāḥil degül ebvāb içinde seyr ider
(Murādī Dīvānı, Gazel 387, Beyit 4). [nice,]

Berzaḥ-ı ḥaşrūñ tecellāsında tāb olmaz baña / Pes
remīm itdi 'izāmın **nice** gün fersüdelere (Murādī
Dīvānı, Gazel 390, Beyit 3). [nice,]

Bu vücūdum 'arşasında merd-i meydān olmışam /
Nice eşcā'lar başıldı kıldı ḡavḡalar zuḥūr (Murādī
Dīvānı, Gazel 391, Beyit 2). [nice,]

Kavīl-i dilbertüñ kelīm oldı Murādī her nefes / **Nice**
fir'avnilere ol dest-i beyzā gösterür (Murādī
Dīvānı, Gazel 411, Beyit 5). [nice,]

Yolı ile tūtalı her işi başdan ayaḡa / Āh bu yolda
nice renc ü 'anā çekmişdür (Murādī Dīvānı, Gazel
420, Beyit 4). [nice,]

Ger Murāduñ bileyin dir iseñ ey dil ḥālīn / Yār
yolında **nice** sūd u ḥaṭā çekmişdür (Murādī
Dīvānı, Gazel 420, Beyit 5). [nice,]

Gönül aldanma bu dünyā katı ḡaddār durur /
Nicenüñ kanın içüpdür katı ḥün-hvār durur
(Murādī Dīvānı, Gazel 424, Beyit 1). [nicenüñ, -n,
-üñ]

Niceyi kıldı zebün ü nicenüñ baḡrı ḥün / Nicenüñ
şimdi işi nāle ile zār durur (Murādī Dīvānı, Gazel
424, Beyit 2). [niceyi, -y, -i]

Niceyi kıldı zebün ü **nicenüñ** baḡrı ḥün / Nicenüñ
şimdi işi nāle ile zār durur (Murādī Dīvānı, Gazel
424, Beyit 2). [nicenüñ, -n, -üñ]

Niceyi kıldı zebün ü nicenüñ baḡrı ḥün / **Nicenüñ**
şimdi işi nāle ile zār durur (Murādī Dīvānı, Gazel
424, Beyit 2). [nicenüñ, -n, -üñ]

Açılıp kaşr-ı vücūduñ **nice** yir revzenesi / Kıldı
sūrāḥī anuñ necm u meh u sāle ḡaber (Murādī
Dīvānı, Gazel 428, Beyit 3). [nice,]

Kalemüm reşhaları her biri bir deryādur / Ol
deñizlerde **nice** nev' deñiz peydādur (Murādī
Dīvānı, Gazel 430, Beyit 1). [nice,]

Baḥr-ı vaḥdetde şināver olalı işbu Murād / **Nice**
dürler çıkarur al ḳulaḡa ra'nādur (Murādī Dīvānı,
Gazel 430, Beyit 5). [nice,]

Ṭūr-ı Sīnā olalı 'arş-ı mu'allā ey dil / **Nice** Mūsāda
bize dest-i temennā görünür (Murādī Dīvānı, Gazel
432, Beyit 3). [nice,]

Ey Murādī yem-i 'irfānuña olmadı verāy / Her
hurūfı kelimātuñ **nice** deryā görünür (Murādī
Dīvānı, Gazel 432, Beyit 5). [nice,]

Ey Murādī **nice** ḥālāt olur inşāf saña / Şu ki
tutmaya sözüñ aña nedāmet görünür (Murādī
Dīvānı, Gazel 436, Beyit 5). [nice,]

Nice demdür seni cānā bu dil ü cānum arar /
Şulayup 'ālemi bu dīde-i giryānum arar (Murādī
Dīvānı, Gazel 447, Beyit 1). [nice,]

'Aks-i tābuñ uralı 'āleme ey nūr-ı mubīn / Lem'a-
i berḳ-i cemālūñ **nice** peydā görünür (Murādī
Dīvānı, Gazel 448, Beyit 2). [nice,]

Diler iseñ bu Murādī göresin vaḥdetde / Yoḡsa
kesretde **nice** cism ile yektā görünür (Murādī
Dīvānı, Gazel 448, Beyit 5). [nice,]

Berzah kodılar 'aşık için **nice** maħalde / Evvel
kademî terk-i ser olmaħda durur kâr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 455, Beyit 3). [nice,]

Dünyâyı tekye kılma ki bir bî-vefâ durur / Her
günde **nice** âdemi yir ejderhâ durur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [nice,]

Uçmaħda cenneti dilemem vaşluñ isterüm /
Uçmağ için dilüñ **nice** perr ile bālî var (Murâdî
Dîvânı, Gazel 465, Beyit 3). [nice,]

Âyine-i kalbünü eyle muşaykal ki tâ / Añlayasın
nefsünü kim **nice** hâletdedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 495, Beyit 3). [nice,]

Ya Rabbi ne 'âlemdür ismüm benüm âdemdür / Bu
yirde **nice** biñ dem bir lahza vü bir demdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [nice,]

Çün izhâr eyledi zâhrında kudret / Gelüp kudret
nice âsâr olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521,
Beyit 2). [nice,]

Nice meh-pâreler var bu cihânda / Senüñ gün
yüzüne hayrân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel
526, Beyit 3). [nice,]

Niceler bunda râhî gün kıldı / Oldılar pes
muħalled-i fi'n-nâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 527,
Beyit 6). [niceler,]

Nice yüzler zâhir ü her birisi bir yüzden ol / Ey
Murâdî terk idendür ğayrısın merd-ânemüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [nice,]

Dâniş isterseñ eger gel berü zânü çöküben / Güş
kıl gör ki **nice** 'ilm ile 'irfân bilürüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 578, Beyit 4). [nice,]

Tâlib olsa ele girse n'idelüm n'eyleyelim / Cevher
olmağa Murâdî **nice** 'ummân bilürüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 578, Beyit 5). [nice,]

Cür'a nüş olalı ħum-ħâne-i vaħdetden biz / **Nice**
dem fâriğuz ez-ğayr ve kesretten biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1). [nice,]

Quvvet-i ħavl-ı Ĥudâ-yı lâ-yezâl ile yine / Bu
Murâdî kavlini gör **nice** a'lâ söylemiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 625, Beyit 5). [nice,]

Ĥarf-i noktâmdan ger istiħrâc iderseñ bir kelâm /
Noktâmı kandurmağa **nice** kâlemler var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 5). [nice,]

Ey Murâdî merd olandur añlayan ğüftârünü / Yâra
varınca **nice** cây-ı 'ademler var imiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 634, Beyit 6). [nice,]

Şaķın binâ-yı şer'den ħoparmağıl bir taş / Ķoparsa
taş eger yarılır **nice** biñ baş (Murâdî Dîvânı, Gazel
635, Beyit 1). [nice,]

Gör Murâduñ 'ayn-ı ħâlini yine / 'Ayn-ı ħikmet
nice aķar çağ çağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670,
Beyit 5). [nice,]

'Arş-ı a'lâda **nice** ħucb aşılı nûr-ı zûlm / Açdı pes
perdesini rûy-i zemîne keşşâf (Murâdî Dîvânı,
Gazel 674, Beyit 3). [nice,]

Ey Murâdî sözleründe **nice** biñ biñ sır var / Ķâdir
olımağ anı a'lâ vü ednâ añlamağ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 684, Beyit 5). [nice,]

Sâħa-i 'izzetde gördüm kim ider cevlan-ı 'ışk /
Nice perr ü bāl ile gördüm kılur tayrân-ı 'ışk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [nice,]

Oldı anuñ **nice** biñ şâħan-ı 'âlem bendesi / Çünki
keşf itdi cemâlin 'âleme sultân-ı 'ışk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2). [nice,]

Yemm-i muħte fülk-i dil girdi çü bād-bân açup /
Laħzada **nice** râh alur gel berü sen bu ħâle baķ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4). [nice,]

Her derdüm için buldum biñ dürli devâ el-ħaķ /
Her bir marağum çün vardur **nice** şifâ el-ħaķ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 1). [nice,]

Dem-â-dem kâm-rân olğıl kemâlün ber-kemâl el-
ħaķ / Kemâlünden **nice** kâmilleri mest eyledi
câmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 4). [nice,
]

Bir nazarda **nice** biñ manzûrı nazzar eyleyüp /
Ni'metünden **nice** âlâdur 'ayân olan senüñ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 2). [nice,]

Câna ħalmaz 'aşıkam cânân sen cân iste tek / **Nice**
bürhân irğürem da'vâya Bürhân iste tek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 731, Beyit 1). [nice,]

Ĥaķdur Murâdî her bir işi işleyen gözet / **Nice** ider
saña gör 'inâyet bölük bölük (Murâdî Dîvânı,
Gazel 745, Beyit 5). [nice,]

Ben ki 'ışkuñda **nice** çok dürlü zaħmet çekmişem
/ Bulmadum tâ taķmayınca sen baña biñ perr ü bāl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 4). [nice,]

'Arz-ı defter eylese bir bir ħaber virdüğini / Anı
olmuşdur muħâsib **nice** yevm ü ay u yıl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 772, Beyit 3). [nice,]

Rû'yet-i dildâre gerçi kurdılar **nice** tarîķ / Râh-rev
olmağ dilerseñ gel tarîķi bizden al (Murâdî Dîvânı,
Gazel 776, Beyit 3). [nice,]

Niceler yârem diyü izhâr-ı şıdķ eyler saña / Lîķ
bulınmaz olar içre şadâķat vaz gel (Murâdî Dîvânı,
Gazel 780, Beyit 3). [niceler, -ler]

Tekye kılma bu cihâna ey şeh-i ferħunde-fâl /
Nicesine kıldı bu mekkâre 'ömrüm ħile al (Murâdî
Dîvânı, Gazel 785, Beyit 1). [nicesine, -+si, -+ne
]

Cân-ı şîrinden **nice** şâħ u gedâyı ayırup /
Eylemişdür ħara yir altında şâhum pây-mâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [nice,]

Oldı mir'ât-ı Ĥudâ ğüster ü bihterdür dil / Gel berü
bir nazâr it kim **nice** serverdür dil (Murâdî Dîvânı,
Gazel 790, Beyit 2). [nice,]

Ger dilerseñ bulasın sen daħı küllide kemâl /
Dilünü cehd idüben eyleyesin sen **nice** dil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 795, Beyit 2). [nice,]

Bildi çün nūr-ı yakīni bu Murādī enver / Lem'a ile
nice bahrı kaṭarāt eyledi dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 796, Beyit 5*). [*nice,]*

Revnaḳ-ı 'umr-ı men āverde zi-'umreş en yār /
Ben **nice** şükriñ anuñ kılmayayın mālā māl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 801, Beyit 4*). [*nice,]*

Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil / Yārı
ta'zīm ideli **nice** mu'azzamdur dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 1*). [*nice,]*

Cümleden el yudı çün yāre muṭı' oldı muṭı' /
Kerem-i yār ile gör **nice** mükerrermdür dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 2*). [*nice,]*

Ḳamu öğrendi eyü yavuzını dünyānuñ / Gör
Murādī gözün aç **nice** mu'allamdur dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 804, Beyit 5*). [*nice,]*

Cihānda **niceler** vardur ṭabīb adına cāhiller /
Ṭabīb-i ḥāzık olduñsa baña dermānı göstergil
(*Murādī Dīvānı, Gazel 810, Beyit 4*). [*niceler, -ler]*

Gördüm çü 'aynumı iki şüretde bir mişāl / Āyine
gösterür **nice** yüzden nice cemāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 1*). [*nice,]*

Gördüm çü 'aynumı iki şüretde bir mişāl / Āyine
gösterür nice yüzden **nice** cemāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 1*). [*nice,]*

Rūḥum vücūhını yine 'ayn ile görmişem / Rūḥum
mesābesinde görindi **nice** ḥayāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 2*). [*nice,]*

Nice nazar kıılır idi bu 'āleme Murād / Ger
çekmeseydi çeşmine kuḥl-i vücūdı ḥāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 5*). [*nice,]*

Nākil ü menḳulı bir naḳl itdiler / Pes olur el'ān
nice kııl u ḳāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 838, Beyit 2*). [*nice,]*

İderüz biz 'ināyet istid'a / Çekerüz vaşl için **nice**
āmāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 3*). [*nice,]*

Murādī cihānda murāda vüşul olmadı / **Nice** ḥāller
var ki diller olur anda lāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 853, Beyit 5*). [*nice,]*

Ḳamu bāb u fuşulın ḥarf ḥarfin görmişem cümle /
Anuñ ebvābın açduḳda **nice** biñ biñ cinān gördüm
(*Murādī Dīvānı, Gazel 858, Beyit 2*). [*nice,]*

Çü 'allām-ı 'ulūm ile yine 'ayn-ı kemāl oldum /
Nice ḥā mīm u dāl ile elifden dāla dāl oldum
(*Murādī Dīvānı, Gazel 859, Beyit 1*). [*nice,]*

Göñül mir'atını çün kim mücellā kıldı eltāfı /
Cihān içre nazar kıldum **nice** yüz biñ cihān
gördüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 861, Beyit 4*). [*nice,]*

Murādīnūñ kelāmın añlayam dirseñ murādī ol /
Murādını bulınca ben **nice** 'arrāf-ı cān oldum
(*Murādī Dīvānı, Gazel 861, Beyit 5*). [*nice,]*

Gel Murāduñ bu kelāmın diñle cān ile yine / Ḥaḳ
te'āla 'avnı ile **nicedür** gör ḳudretüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 896, Beyit 5*). [*nicedür, -dür]*

Ārzū-yı vuşlat eyler bu dil-i bī-çāremüz / Aḳıdur
hicrūñle gözler yaş yirine **nice** dem (*Murādī Dīvānı, Gazel 907, Beyit 3*). [*nice,]*

Minnetüm evrāḳına yazdum murādum ḥaṭṭını / Gel
berü bir nazar kııl **nice** inşā eyledüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 2*). [*nice,]*

Ey Murādī gel tefekkür eyle ma'nā remzini / Şimdi
bu ma'nāda gör **nice** mu'ammā eyledüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 5*). [*nice,]*

Diñle ḳavlini Murāduñ kesb-i ḥālet eylegil /
Añlayasın şoñra **nice** merd-i meydān olmışam
(*Murādī Dīvānı, Gazel 913, Beyit 5*). [*nice,]*

Levn ile rengi koyup cümleyi dil oldı muḥiṭ / Ey
Murādī beni gör kim **nice** mu'tād oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 923, Beyit 5*). [*nice,]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu ḳafesden çıkuben / Ḥāḳ
altında yatursın **nice** ān u **nice** dem (*Murādī Dīvānı, Gazel 924, Beyit 2*). [*nice,]*

Cān ṭā'ir ola çün kim bu ḳafesden çıkuben / Ḥāḳ
altında yatursın **nice** ān u **nice** dem (*Murādī Dīvānı, Gazel 924, Beyit 2*). [*nice,]*

Bulsa idi ger Murād kendüye bir hem-zebān / **Nice**
ma'ārif diye idi dehānum benüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 950, Beyit 5*). [*nice,]*

'Arşa-i fehmi derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile / Mürg-
i vücūduma **nice** yirde irişdi pes himem (*Murādī Dīvānı, Gazel 953, Beyit 2*). [*nice,]*

Murādīnūñ bu vechinden **nice** vech eylemiş zāhir
/ Velīkin şol kişi ḳanmış durur k'içe zülālinden
(*Murādī Dīvānı, Gazel 988, Beyit 5*). [*nice,]*

Nice saḳı-yı şafādur kim şafā-yı pūr-şafā sende /
Muşaffā olsa āyine 'ayān olur 'ayānumdur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1020, Beyit 2*). [*nice,]*

Añlar iseñ ger bu remzi kāmīlū'l-'ilm olasin / **Nice**
ḥasta saña gele bir nefes dermān için (*Murādī Dīvānı, Gazel 1027, Beyit 4*). [*nice,]*

Gel berü ac gözünü ḳaldur ḥicābuñ ser-te-ser / Baḳ
göñül mir'atına gör **nice** naḳş oldı cihān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1031, Beyit 3*). [*nice,]*

'Ālemüm emrinde gerçi oldı **nice** 'ālemīn / Ādem
oldı şun'-ı ekber 'āleme ol virdi şān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 2*). [*nice,]*

Cümle-i zerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel / Gel
tefekkür eyle ḥānum **nice** ḥāşī'dür gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1041, Beyit 3*). [*nice,]*

'Ālemün 'ilmin bilelden eyledüm 'arz-ı 'ulūm / Bu
'ulūmuñ mantıḳından **nice** şānī'dür gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1041, Beyit 4*). [*nice,]*

Bir nazarda nāzır itdi **nice** manzūri yine / Bilmek
içün bunları eyledi ey dil yahşı dān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1045, Beyit 2*). [*nice,]*

Güş kııl ḳavl-i Murādı bulasın tā **nice** sūd / Her ne
gelse mantıḳından bil naşihatdūr gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1047, Beyit 5*). [*nice,]*

Şerhe gelmez hālümüz şerh ü beyānum var iken /
Fehme gelmez kālümüz **nice** ‘ayānum var iken
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 1*). [nice,]

Cânı koydum yoluña bulmağa sen cânânı / Kamu
cân içre gör imdi **nice** cânānam ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 3*). [nice,]

Çāger-i ‘ışk olalı ‘āleme sultānam ben / Gör
habībüm beni sen kim **nice** bürhānam ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1*). [nice,]

Seni mahbûb ideli terk-i hevâ kıldum kim / Bilesin
hüsni ü cemāle **nice** hayrānam ben (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1100, Beyit 4*). [nice,]

Tā’ir-i gülşen-i kuds oldı yine bülbül-i cân /
Kalbüm ezharına bak **nice** gülîstānam ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3*). [nice,]

Mü’min oldı **nice** İslām ile imān getürüp / Görelî
dā’irede devr idişin nūr-ı mübîn (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1112, Beyit 3*). [nice,]

Rehber-i türk olana **nice** tarîk ola küşād / Lîk bir
noktādur ‘ayn-ı nihān mahz -ı nihān (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 4*). [nice,]

Yārdan ğayrı muhib olanı tekfin itdüm / Ey
Murâdî nazar it **nice** müsülmānam ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5*). [nice,]

Bu meseldür ki dinür zarb-ı habīb oldı zîb /
Bundan ötri **nice** mālūmı nisār itdüm ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4*). [nice,]

Ger nefsi kul idüp özüne çāger idesin / Gör imdi
nice neşr idiser nūr-ı hikmetin (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1135, Beyit 4*). [nice,]

Murâdî lüce-i deryādan aldı bir gevher / Eridi şu
oluben kapladı **nice** ‘ummān (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1141, Beyit 5*). [nice,]

Nice derk-i bahr ide bir kaṭre-i nā-bedîd / Bu
ma’nāyı bilmezseñ olduñ mine’z-zālimîn (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 2*). [nice,]

Nice gündür ‘alîl-i fūrkat idüñ / Şimdi derd-i ṭabîb
ile eglen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1163, Beyit 2*).
[nice,]

Gel diñle Murâdîñ kelāmın / Kim **nice** çıkar
güher feminden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1177,
Beyit 5*). [nice,]

Bahre şalıñdı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār /
Eyledi **nice** kerredür ‘aql ile fehmi bād-bān
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3*). [nice,]

Tā’ir-i gülşen-i kudsem baña me’vādur bu / Bir
nazar eyle habībüm **nice** ālādur bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 1*). [nice,]

Şerhe gelmez bu beyān ile nihānum lîkin /
Nazaruñdan nazar eyle **nice** peydādur bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 2*). [nice,]

Per açup murğ-i dil çü pervāza / Başladı geçdi **nice**
dervāze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 1*).
[nice,]

Cân ü başa kalmaz ol kim merd ola meydānda /
Sāye şalar merd olanlar **nice** merdān ‘ışkına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 2*). [nice,]

Olmadı hergiz baña lutfından özge nesnesi / Ben
nice şükr eyleyem bu ni’metüñ rezzākına (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 4*). [nice,]

Hālüm istifsār iderseñ gelmez ol hergiz dile /
Niceler hayrān olur bilmekde anı kim bile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 1*). [niceler, -ler]

Ey Murâdî kalbüne ebr-i maḥabbet sepdî şu / Gel
tefferüc eyle gör kim **nice** bostānam yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5*). [nice,]

Ṭayy idüp gezdüm **nice** yıllar mesā’il illerin /
Eyledüm güftār-ı āhir şahib-i ‘irfān ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 3*). [nice,]

Kā’il-i muṭlaḳda oldı çünkü mervî kavlı-i cüd / Bu
seḥādan oldı pes **nice** seḥā peydā yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 3*). [nice,]

Men ‘aref sırrında baḥs oldı yine ‘irfān ile / Her
birisi bir kelām itdi **nice** bürhān ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 1*). [nice,]

Münderic oldı pes anda **nice** elvān-ı varaḳ / Qadd-
i bālā çekdi pes ebdān ebdān üstine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3*). [nice,]

Geldi üstine **nice** biñ biñ tuyūr-ı muḥteḳif / Kimi
sālim kimisi kıldı **nice** kan üstine (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1289, Beyit 5*). [nice,]

Ālā-yı nāzır-ı hey’et küşāde-çeşm olup gözle /
Güneşden **nice** nūr olur ṭokındığınca bedr aya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4*). [nice,]

Murāduñ ‘ayn-ı vahdetde iki yanı berāberdür /
Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş biḥārumda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5*). [nice,]

Bi-ḥamdî’llāh ki minnetdür **nice** aḥbār-ı esrāra /
Gelüp güş urdılar her dem velî fāş olmadı kimse
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1306, Beyit 3*). [nice,]

Ey gönül aldanuben ḳalma cihān cünbüşine / **Nice**
duş olduñ anuñ sen eyü yavuz işine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 1*). [nice,]

Nefesi olsa ḥayāt ırgürici mürdelere / Bir kelāmı
nice biñ yaraya merhem olsa (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1349, Beyit 3*). [nice,]

Ne revādur ki saña ‘aşık olan zār kıla / Lāyık oldur
ki **nice** mürdeleri var kıla (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1350, Beyit 1*). [nice,]

‘Ömr-i sermedde egerçi olunur **nice** biḥās / Tıynet-
i pāküñi pāk eyle hemān dünyāda (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 2*). [nice,]

Her kelāmında Murāduñ **nice** hikmet dāḥil / Sırr-ı
Ḥaḳk oldı hüveydā yine el’ān yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 5*). [nice,]

Bu anca mürüvvat **nice** lutf ü nice iḥsān / Sensin
yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 4*). [nice,]

Bu anca mürüvvet nice luṭf ü **nice** iḥsān / Sensin yine muḥsin sebeb olduk biz arada (*Murādī Dīvānı, Gazel 1412, Beyit 4*). [nice,]

Ey Ḥālīk-ı ma'būd ve yā sāmie'l-aşvāt / Çokdur çü günāhum iderem demde **nice** āh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1413, Beyit 4*). [nice,]

Nice dillerle medḥ eyler Ḥudāy / Gül oldu arada ancak bahāne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1428, Beyit 3*). [nice,]

Bu çerḥ-i ser-nigūndan çekdüm **nice** meşakkat / Şimden girü bu 'āşık kanına şalla kana (*Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 8*). [nice,]

Çün Murādī oldu tābī' oldu metbū'-ı cihān / **Nice** kılmışdur iḥāta her taraf illā beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1450, Beyit 7*). [nice,]

Pīr-i ḥikmetden su'āl itdüm bu remzūn sırların / Lem'a-i bir laḥzasına **nice** cān kurbān didi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1453, Beyit 2*). [nice,]

Buldı mi'rācını çün kıldı 'urūc-ender 'urūc / **Nice** yüz biñ kerre yüz biñ fetḥ-i ebvāb eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1454, Beyit 3*). [nice,]

'Ayn-ı vaḥdetden içüpdür **nice** aḳdāḥ ile mā / Bir şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 3*). [nice,]

Gezmişem **nice** 'avālim tutmadum aṣlā karar / Ber-karār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1479, Beyit 2*). [nice,]

Gezmişem **nice** 'avālim tutmadum aṣlā karar / Ber-karār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1485, Beyit 2*). [nice,]

Bu Murādīnūn kelāmından bulur mürde ḥayāt / Bende oldu bir sözine **nice** şāh-ı Edhemī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1487, Beyit 5*). [nice,]

Gönül mir'āt-ı Ḥaḳdur gösterür **nice** tecellāy / Cemāl-i yāre hem-demdür bulur me'vāda me'vāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 1*). [nice,]

Ṭabīb-i ḥāzıkı bulduñ mı var mı derdüñe çāre / 'İlāc odı mı bu kāra **nice** dermāna irdüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 3*). [nice,]

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārūñ / Ṭolanup ḥāne vü bābın yine iḥsāna irdüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 4*). [nice,]

Ṭarīk-i 'ışka meyl itdüm okudum **nice** fetvāy / Tuypudur ol fetāvīde **nice** dürlü mu'ammāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1508, Beyit 1*). [nice,]

Kenz-i ma'nāyı bulup yolına terk-i ser idüp / Ḳalbūñ āyīnesini **nice** şafā gördüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1511, Beyit 3*). [nice,]

Merd iseñ bakma cihān milkine bir laḥza Murād / **Niceyi** aldayuben kıldı hebā gördüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1511, Beyit 5*). [niceyi, -yi]

Nice yıllardur olupdur ruḥ-ı yāre müştāk / 'Āşıkun irdi hele āḥire tül-ı emeli (*Murādī Dīvānı, Gazel 1513, Beyit 3*). [nice,]

Leylī-veş zülfin anuñ şanma sen ey dil ḥālī / Kıldı mecnūn cihānuñ **nice** 'āķillerini (*Murādī Dīvānı, Gazel 1523, Beyit 2*). [nice,]

Baḥr-ı maḥabbet içre senādur bu fülk-i dil / Bulmaḳda **nice** cevheri ol āşinā ḥaķı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1536, Beyit 3*). [nice,]

Şalıñdı 'arşa-i vicde **nice** muvaḥḥidler / Velī berātına çekdi 'ālem ile tuḡrāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 3*). [nice,]

Şaķın özüñi özüñden özüñ özüñe 'adū / Çıkuḡ ayak ile başdan ṭayandılar **nice** pāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 4*). [nice,]

Dil kıldı te'emmü **nice** eyyām ü leyālī / Eyledi ḥayāl ile ḥayālinde ḥayālī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1547, Beyit 1*). [nice,]

Gel bir nazar ile yine bu 'arşada şimdi / Nazm itdi Murādī **nice** yāķūt la'ālī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1547, Beyit 5*). [nice,]

Zāḥir ü bāṭın olalı elyāķ olur kemāle dil / İşbu cihānı n'eylesün anda **nice** cihān gibi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1555, Beyit 3*). [nice,]

'Ālemüñ revnāķı hep sendedür ehl-i başar / Gözüñ ac eyle nazar **nice** temāşāyam ben (*Murādī Dīvānı, Kit'a 37, Beyit 2*). [nice,]

Bu kelāmından Murāduñ 'ālemīn / **Nice** 'ilm añlar ki bilmez cāhilīn (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 10, Beyit 5*). [nice,]

Gönül levḥine yazdum bir **nice** söz / Birini almaḡ içün vir **nice** yüz (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 11, Beyit 1*). [nice,]

Şaķıñıl ṭālib olma māl u cāha / **Nice** cāḥ ehli gördüm düşdi cāha (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 11, Beyit 4*). [nice,]

Sendedür kürs-i 'azīm 'arş-ı mu'allāsın sen / Ey Murādī berü gel gör **nice** peydāsın sen (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 18, Beyit 3*). [nice,]

Nedür dirseñ eger 'ālem me'ālī / **Nice** oynar gözet zıll-ı ḥayālī (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 19, Beyit 2*). [nice,]

Ecel açup durur **nice** kafadan / Bilinmez ne yaḡar ebr-i każādan (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 2*). [nice,]

2. Nasıl.

Olsa mübrim dil **nice** taḥşil ide ol mā-ḥaşal / "Cezbetün min cezb" Raḥman virmeyince tā şafā (*Murādī Dīvānı, Gazel 23, Beyit 2*). [nice,]

Ey Murādī ḥaķķı ḥaķīkatde bulmak **nicedür** / Bu zemāyirdür zamīrūñden mükerrerdür baña (*Murādī Dīvānı, Gazel 34, Beyit 5*). [nicedür, -dür]

Bezm-i 'ışķ-ı ezeliden **nice** dil ayık ola / Bir kaḡdeḡ cür'ası mest eyledi cānı cānā (*Murādī Dīvānı, Gazel 43, Beyit 1*). [nice,]

Bu Murādī **nice** sen dilbere vermeye gönül / Rüyuna her ki nazar kıla bulur cânı şafā (Murādī Dīvānı, Gazel 46, Beyit 5). [nice,]

Nikābuñ ref' idüp cāna cemālūñ aşikār eyle / **Nice** bir muntazır olsun emān göster bir ān ister (Murādī Dīvānı, Gazel 277, Beyit 2). [nice,]

Cefāya yok mı oranuñ **nice** çekstün dil ü cânım / Terahhūm eyle kim cellād-ı cevruñden emān ister (Murādī Dīvānı, Gazel 277, Beyit 3). [nice,]

Nice şerh ola mu 'ayyen göremez derk-i nazar / Şol vücūdi ki vücūdında olupdur mevcūd (Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 3). [nice,]

Nice olam cüdā senden hayātuñ çün hayātumdur / Senūñle sābitüm her dem sebātuñ çün sebātumdur (Murādī Dīvānı, Gazel 296, Beyit 1). [nice,]

Hayālūñ haylī kapladı dil aña eylemez meyli / **Nice** kılsun aña meyli aña ayru temāşadur (Murādī Dīvānı, Gazel 297, Beyit 4). [nice,]

Didi gördüm anda bir 'ālem ki vaşf olmaz aña / **Nice** 'ālemdür ki yokdur anda ādemden eser (Murādī Dīvānı, Gazel 335, Beyit 2). [nice,]

Pāre pāre oldı Sīnā 'aks-i nūr-ı yārden / **Nice** tākāt göstere şol k'aña peydā gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 386, Beyit 2). [nice,]

Müftehīr ben **nice** olmayam ki ey şahib-cemāl / Her ne zāhīr ola benden ahsen-i taqvim ider (Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 2). [nice,]

Nice saña virmesün dil bu gedā-yı derdmend / Dostum çün leblerūñden çeşme-i hayvān akar (Murādī Dīvānı, Gazel 397, Beyit 4). [nice,]

Ey mu'arriř **nice** ta'rif eylesin şānumuz / Çünki doymaz gözlerūñ bakmağa pūr-envārdur (Murādī Dīvānı, Gazel 406, Beyit 4). [nice,]

Qavıl ile fi'l-i Murādī **nice** fehmi ide 'uqul / İrişür hubb-ı ezelden dil-i meyyāle haber (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 5). [nice,]

Hırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı **nicedür** / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı **nicedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 1). [nicedür, -dür]

Hırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā nişānı **nicedür** / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı **nicedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 1). [nicedür, -dür]

Dīde-i 'aql çü bīnā olımaz rāzında / Cezbe-i yāri gözet gör ki edānı **nicedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 2). [nicedür, -dür]

Hüsn-i Yūsufda eger kıldı ise hāl zuhūr / Hāl-i Ya'kūbda gör 'ışk ile cânı **nicedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 3). [nicedür, -dür]

Rāh-rev oldı gönül āteşe hark olsa n'ola / 'Aşıkın öldüre ma'sūk yā kanı **nicedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 4). [nicedür, -dür]

Ey Murādī seni dā'im gözedür çünki habīb / Sā'ir ezmān ile yā şimdi zamānı **nicedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 5). [nicedür, -dür]

Bunca firāka **nice** şabūr ola 'aşıkın / 'Ahdūñe eyle ey güzelüm gel vefā yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 461, Beyit 2). [nice,]

Çark olalum mı hemān bu dīde-i hūn-bāra biz / **Nice** tākāt virevüz cānā bu āh ü zāra biz (Murādī Dīvānı, Gazel 564, Beyit 1). [nice,]

Ben **nice** şabır olam cānānsuz / Bir beden gördün mi tura cānsuz (Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit 1). [nice,]

'Ömrümüzün anlamayan aşlını / **Nice** bilir tül ile tekrārumuz (Murādī Dīvānı, Gazel 607, Beyit 3). [nice,]

Yā Rab Murāda lutfuñı sen eyle bī-şümār / Ğaffār olan **nice** tuta ğufrānını dirīg (Murādī Dīvānı, Gazel 668, Beyit 5). [nice,]

Hicāb-ı nefis ü şehvetden bu çeşm olmayıcağ açığ / Cenāb-ı hāzrete ey dil **nice** olısar ol lāyık (Murādī Dīvānı, Gazel 678, Beyit 1). [nice,]

Murādī ol mehūñ hūsnini medh itmek degil imkān / **Nice** bir söyleyesin sen hele bir mūntehā ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 682, Beyit 5). [nice,]

Nice meşrūh ola ol şanma anı şerhe kā'ildür / Anı şerh itmeye halk-ı cihān olsa zebān el-hağ (Murādī Dīvānı, Gazel 683, Beyit 2). [nice,]

Fikret-i kesret **nice** kılsun dil-i 'uşşākda / Dem-be-dem yir eyledi kalbinde çün efkār-ı 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel 687, Beyit 4). [nice,]

Ben senūñ ālāna şükrümü **nice** kılam edā / Sen baña ihsānuñı bī-hadd ü pāyān eyledūñ (Murādī Dīvānı, Gazel 725, Beyit 2). [nice,]

Nice te'vīl ideyin ben bu cevābuñı senūñ / Ki didūñ ben yuyayın kan ile ābuñı senūñ (Murādī Dīvānı, Gazel 735, Beyit 1). [nice,]

Menzil-i yāre **nice** tayırla mürğ-i fu'ād / Uçmağa anda aña bil ki iki bāl gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 740, Beyit 3). [nice,]

Cism ile rūhumuz **nice** şād olmasun bizüm / İhsān ider şıfāt ile rāhat bölük bölük (Murādī Dīvānı, Gazel 745, Beyit 4). [nice,]

Bahr-ı hayretde **nice** bir gavta kılsun fülk-i dil / Hāmdü li'llāh virdi ol andan necāt-ı lā-yezāl (Murādī Dīvānı, Gazel 778, Beyit 3). [nice,]

Nice bir 'ummān-ı hayretde gezüp bu fülk-i dil / Hāşılın tahmīl kıl bī-berr ü sāhil itme gel (Murādī Dīvānı, Gazel 786, Beyit 2). [nice,]

Ey Murādī çü bilürsin bu cihān fānīdür / **Nice** bir eylesin herkese 'arz-ı ahvāl (Murādī Dīvānı, Gazel 794, Beyit 5). [nice,]

Ğam-ı sevdāyile yağun erimeyince mūdām / Vaşl-ı yāri **nice** sen idebilirsin hāşıl (Murādī Dīvānı, Gazel 795, Beyit 3). [nice,]

Lāhık olmasa eger zerre-i pertev cāna / **Nice** imkān olur idi bulına vech-i sebīl (Murādī Dīvānı, Gazel 799, Beyit 4). [nice,]

Ey dil **nice** gâfletdesin tevîde gel tevîde gel /
Bildüm seni 'uzletdesin tevîde gel tevîde gel
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 1*). [nice,]

'Âşık **nice** sağ ola çü senden ola ayrı / El-'âşık
min hicrike fânin ve 'alîl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 815, Beyit 4*). [nice,]

Bir dem yüzine gül bu Murâdî'nün eyâ gül / Hicr
âteşine **nice** yanup ola tenüm kül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7*). [nice,]

Nice devân olup kılasın ser-te-ser güzer / İnşâf
şimdiden girü gel bir karâra gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 2*). [nice,]

Nice bir maḥlûka baş indüresin / Gel berü gel
ḥazret-i Mevlâya gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 2*). [nice,]

Yüri var 'âlim olmağı taleb kıl / **Nice** bir olasın
cehl ile erzel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 2*). [nice,]

Şâd olur her kim saña şıdk ile kılsa ünsini / **Nice**
ben şâd olmayam çün her nefes yâ Rab diyem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 2*). [nice,]

Ġâyib-âne **nice** ḥukm oluna bu aṣl-ı şühûd / Bir
şehâdet ider isem dahı dünyâda ne ğam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3*). [nice,]

Nice kim 'aklumu pervâze qodum râz oldum / **Nice**
ma'lûm idinem râzımı pervâz oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1*). [nice,]

'Ârif olup beni anlamadı deyyâr neyem / Yâr
bilmez **nice** bilsün beni ağıyâr neyem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 1*). [nice,]

Çün ezel bilmediler fehmi ile idrâk idüben / **Nice**
mümkün ola fehmi itmege tekrâr neyem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3*). [nice,]

Seni mihmân ideli dilde benüm cânânım / Her
kulüb içre beni gör **nice** mihmânım ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 2*). [nice,]

Lâhik olmasa eger 'aks-i güneş zerresine / **Nice**
teşhîş ide zav-ı nüctüm ü kâmerin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 3*). [nice,]

Nür-ı mutlak **nice** şerḥ oluna ey vâ'ız-ı dehr /
Anuñ içün iki dünyâ tolu vâveylâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 3*). [nice,]

Nice şabûr ola dil nâr-ı firâka ya Rab / Eyle ḥalâs
anı gel bu piç ü tâb içinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 2*). [nice,]

Küllî şey'in hâlikün sırrın bilüp ser virmişüz /
Anuñ içün bilmişüzdür **nicedür** bâzâr-ı hû
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 4*). [nicedür, -dür]

Gel berü diñle Murâdî ne didi şimdi yine / Sende
inşâf idesin **nice** mu'ammâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 5*). [nice,]

Bu cihân mülki Murâdî kılar 'uḳbâya nazar / Gel
berü anla bunu kim **nice** dünyâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 5*). [nice,]

Yâre karşı göz **nice** doysun cemâle bakmağa /
Nâkış olan gözümü bulur kemâle bakmağa
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 1*). [nice,]

Nice nuṭka gelürdi bu Murâdî bî-ser ü sâman /
Eger virmese kudretle aña hoş-ter maḳâl Allâh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5*). [nice,]

Kühini cümle umuruñ **nice** idrâk itsün / Kâr
fehmini irişdürmeyen efkârımuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 3*). [nice,]

Hâl-i 'uşşâkı **nice** fehmi ide her bî-dil ü cân / Şem'e
yansa olara maḫḫek olur pervâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2*). [nice,]

Sırr-ı 'ışkı ne bilür gözlemeyen ḥüsni-i rehâ / 'Ayn-ı
a'mâ **nice** ikrâr ide bürhânımuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 4*). [nice,]

Ḥayret-i kübrâda **nice** qalsun ol / Kılmaya fikr illâ
bî-efkârihi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 4*). [nice,]

Varlıktan geçmeyince varlık gelmez ele /
Açmayınca 'aynı **nice** göre nâ-binâ seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2*). [nice,]

Hicâbuñdan münevverdür zemîn ü âsumân el-ḥâk
/ **Nice** tâkat vire 'uşşâk açarsañ rüy-i ma'nâyı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 3*). [nice,]

Nice teşhîş ide yârüñ cemâl-i bâ-kemâlinde /
Muḥîṭ oldu ziyâ-ı vech o kim envâra yüz tutdı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 3*). [nice, -um]

Biz başiretle **nice** fikr idelüm qadr-ı kader / Yine
kudretle gerekdür başarı-ı nûrânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 2*). [nice, -um]

Dil nâr-ı hicr içinde **nice** bir kebâb ola / İnşâf yok
mı dil **nice** çeksün bu kürbeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 3*). [nice, -um]

Sensiz eyâ melek **nice** zan idesin baña /
Eglendürür mi ravza-i Rızvân bu göñlümi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 5*). [nice,]

Ey kâ'inâta pâdişâh ey cümle maḫlûka ilah / **Nice**
kılam hicrûñle âh bitmez mi hicrânım qanı
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1551, Beyit 8*). [nice,]

Maṭlabumdur talebüm tâlib-i a'lâyam ben / Varlık
'ilmini bildüm **nice** peydâyam ben (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 37, Beyit 1*). [nice,]

nice biñ [20] Binlerce. (Bu kelime Divân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gelüp ḥvâce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakîm / Şu
resme ki ḥayrân olupdur **nice biñ** lebîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4*). [nice biñ,]

nice biñ biñ [4] Binlerce, pek çok. (Bu kelime Divân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Acâ'ib baḫr-ı qa'rında şalupdur biñler tâ kim / Ki
her bergi şalup sāye **nice biñ biñ** kadar tûmâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3*). [nice biñ biñ,]

nice biñ dürlər [1] *Bin türlü, pek çok.*

Murâdî'nün murâdudur temennâda temennâsı / Çıkarur **nice biñ dürlər** olupdur bahra çün ğavvâs (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [*nice biñ dürlər,]*

nice biñ dürlü [1] *Çok, pek çok.*

Hayrete vardı Murâdî buña halk-ı 'âlem / Hâsıl oldı **nice biñ dürlü** temennâ bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 5). [*nice biñ dürlü,]*

nice bir [29] *Daha ne kadar, ne vakte kadar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice bir 'aşıklañ ahiyle zâr içre kıla / Aç niķabuñ göreler yüzüñ bulalar tâ şafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [*nice,]*

nice def'a [1] *Pek çok defa.*

Zâ'ir ola kamlar yirlü yirin ser-tâ-ser / Nice kerre ola hâlî **nice def'a** tola câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [*nice def'a,]*

nice dem [1] *Nicedir, nice zamandır.*

Tıfl-ı nâ-reste sıfîd eyleye rişin **nice dem** / Ger dü-tâ ola kadî bilmeye her bâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [*nice dem,]*

nice demdür ki [1] *Pek çok zamandır ki.*

Nice demdür ki çeşm-i hün-feşânım anı gözlerdi / Görindi ğamd u minnet sırrı ile sır kemâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 3). [*nice demdür ki,]*

nice dürlü [8] *Çok çeşitli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ol fenn ile bulmuşdur işiginde liyâkat / Dil eyledi dildâra **nice dürlü** zerâfet (Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [*nice dürlü,]*

nice gün [1] *Günlerce, birçok gün.*

Muntazır olduk saña bir nice demdür **nice gün** / Bir kelâm eyle yine dildâr küyından bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 2). [*nice gün,]*

nice kerre [3] *Pek çok kez.*

Zâ'ir ola kamlar yirlü yirin ser-tâ-ser / **Nice kerre** ola hâlî nice def'a tola câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [*nice kerre,]*

Nice kerre müccrib oldum anı / Tecrîbe kılmışam bugün yine de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 2). [*nice kerre,]*

Tedķķini arturdu **nice kerre** müdākķik / İz'ân ile zu'm eyledi bulmadı mecâli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [*nice kerre,]*

nice kez [1] *Çok kere, pekçok defa.*

Elifün ma'nisini itmek için dil iz'ân / Cehd kıldı **nice kez** kıddi anuñ nün oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 2). [*nice kez,]*

nice kim [5] *Ne zaman ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Nice kim ğamdüme bir lahza nihâyet yokdur / Yok durur luţfa nihâyet nice kim kıla 'atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [*nice kim,]*

nice nice [15] *Çok, birçok, hayli, çok kere. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gördiği dem anı didüm oldı dil hayrân aña / **Nice nice** sa'y kıldı bulmadı pâyân aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 1). [*nice nice,]*

nice ola [2] *Nasıl olur, olamaz.*

Nice ola baña râz-ı nihân câna 'ayân sensüz / Niķabuñ acmayınca olmadı ğavrün nihân sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 1). [*nice ola,]*

Nice ola andan ayru çünki ayru olmadı / Geşt idüp iki cihânı bulmadı aña bedel (Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 2). [*nice ola, -a]*

nice yüz biñ [3] *Binlerce.*

Nümâyân oldı 'ışkından **nice yüz biñ** kemâlatı / Ki her bir sırrına anuñ nice biñ tercemân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 3). [*nice yüz biñ,]*

Pes Murâdî sıçradı bir lahzada biñ menzile / Her kademde **nice yüz biñ** menzil-i 'ulyâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [*nice yüz biñ,]*

Olsalar 'allâmelerde **nice yüz biñ** elbine / İdemez taķrîr-i ğüftârım zebânım var iken (Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 2). [*nice yüz biñ,]*

nice yüz kerre [1] *Pek çok kez, yüzlerce.*

Gezdi bu arada **nice yüz kerre** be-tekrâr / Bir lahza bulmadı özin lahzada hâlî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 4). [*nice yüz kerre,]*

nic'olmak [15] *Nasıl olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Eger kâzım degilmişseñ **nic'olurdu** 'aceb aĥvâl / Kâmu kâruñ çü ĥikmetdür kılınmaz ĥikmetün ifşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 3). [*nic'olurdu, -ur, -dı]*

niçün [22] *Neden, niçin. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir 'aceb hâlüm işitdüm kendü kendümden yine / Didi kim **niçün** durur hâlünden öz hâlün ĥafâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 5). [*niçün,]*

n'idmek [18] *Ne etmek, ne yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ma'anî gencine miftâh 'aql-ı evvel evveldür / Bu evvel evvele evvel **n'idersin** âhır uhrâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 2). [n'idersin, -er, -sin]

nidâ [25] Çağırma, ses etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün işittüm bu **nidâyı** kesb idüp nice ferah / Kalmadı aşla kusûrum eyledüm hamd ü senâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 4). [nidâyı, -yı]

nidâ eylemek [1] Seslenmek, bağırarak.

Mu'ammerdür gönül şehri binâ-yı lâ-yezâliden / **Nidâ eyler** anuñ ehli nidâ-yı zü't-te'âliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [nidâ eyler, -r]

nidâ gelmek [6] Bir sesin ulaşması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün ene'l-Hâkdan **nidâ geldi** bize / Innenî Rabbün didi her 'uẓv ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 2). [nidâ geldi, -di]

nidâ irmek [2] Ses, seda erişmek.

Sem'ine **irdi** çün **nidâ** oldu nidâ aña ğidâ / Kaldı elifle dâl ü hâ kendüye oldu pes o dâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 3). [nidâ irdi, -di]

Sem'üme **irdi nidâ** çün câna cân irdi yine / Bakmağ için rüyuma bir âyine virdi yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 1). [nidâ irdi, -di]

nidâ itmek [3] Seslenmek, söylemek.

Tülû' ider çü semâ-i vücûda şems-i şabâh / **Nidâ idüp** kamu emlak Fâliku'l-ışbâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [nidâ idüp, -üp]

Şu'ûdı ile ku'ûdın bir itdi ânîde / **Nidâ idüp** okudu didi Fâliku'l-ışbâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [nidâ idüp, -üp]

Çağıruben tarafeyne bu lisân **itse nidâ** / Pâ vü ser ola bürehne tola her câ muhlîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [nidâ itse, -se]

nidâ kılmak [4] Seslenmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün açdı hicâbın oldu peydâ / Pes **kıldı nidâ** didi "Keşefnâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 1). [nidâ kıldı, -dı]

nidâ olmak [1] Seslenmek, çağrıda bulunmak.

Hucbuñ evrâkında maħcûb oldu mekşûf-ı ezel / **Oldı** pes mekşûf ile maħcûb ile ol dem **nidâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 3). [nidâ oldu, -dı]

nidâ-yı edeb [1] Edebin sesi.

Yayıldı cümle cihân içre çün şadâ-yı edeb / İhâta kıldı kamu küşeyi **nidâ-yı edeb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [nidâ-yı edeb,]

nidâ-yı ezel [1] Ezelden gelen ses.

Ger işitdün ise **nidâ-yı ezel** / Var ebed baħr-ı rûha ol ğavvâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 2). [nidâ-yı ezel,]

nidâ-yı fâliku'l-ışbâh [1] Tan yerini ağartmak... [6/Enam 96 (Tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı... kalandır...) 6/Enam 96)] ayetinin nidası.

Nidâ-yı fâliku'l-ışbâh irişe çünki mevtâya / Ne kütüdür o dem cânân şalar 'uşşâkına sâye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 1). [nidâ-yı fâliku'l-ışbâh,]

nidâ-yı hû [1] Allah'ı zikr etme sesleri.

Sem'-i kabûl-i câna gelür çün **nidâ-yı hû** / Milk-i vücûda irdi ser-â-pâ şafâ-yı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [nidâ-yı hû,]

nidâ-yı hûb-ter [1] En güzel ses.

Samâh-ı câna irdi bir **nidâ-yı hûb-ter** ey dil / Didî kim ben seni iki cihâna cümle cân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 4). [nidâ-yı hûb-ter,]

nidâ-yı kâf u nûn [1] Kaf ve nun nidası. II "Ol, olsun." Allah'ın "kûn" emrinin nidası.

Çün irdi bir şehir vaktin **nidâ-yı kâf u nûn** bize / Cevâbın virmişüz anuñ çü koduk başı ortaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 4). [nidâ-yı kâf u nûn,]

nidâ-yı kum fe-erselnâk [1] Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik (21/Enbiya 107) nidası.

İrişdi cism-i hâkiye **nidâ-yı kum fe-erselnâk** / Gelüp seyr itdi cismi rûh çü gitdi kibr oldu hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 1). [nidâ-yı kum fe-erselnâk,]

nidâ-yı limen [1] "Kimin için" nidası.

Buldı **nidâ-yı limene** destres / Milk-i ebed içre şu k'ola vahîd (Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 4). [nidâ-yı limene, -e]

nidâ-yı ma'rifet [1] Marifetin sesi.

Kılmaz idi enbiyâ vü evliyâ 'arz-ı hüner / Gûş-ı câna gelmeseydi ger **nidâ-yı ma'rifet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 2). [nidâ-yı ma'rifet,]

nidâ-yı şehir [1] Seher vaktinin sesi.

Kulağa çü geldi **nidâ-yı şehir** / 'Acâ'ib eserdür ğarâ'ib haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 1). [nidâ-yı şehir,]

nidâ-yı ze'l-kerem [1] Kerem, cömertlik sahibinin sesi. II Lütuf, ihsan varlığı.

Faşl-ı 'atâ ile kaçan ola **nidâ-yı ze'l-kerem** / Pes dutuben misâlini levh-i dile yazar kalem (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1). [nidâ-yı ze'l-kerem,]

nidâ-yı zi'l-ikrâm [1] İkrâm sahibinin sesi.

Şimâhı cāna gelürse **nidā-yı zî'l-ikrām** /
Muhaqqak olduñ ise sırrını muhaqqak bil (Murâdî
Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3). [nidā-yı zî'l-ikrām,]

nidā-yı zü'l-ferah [1] Ferahlık sahibi, ferahlık veren
ses.

Sem'-i cāna irdi çün kim bir **nidā-yı zü'l-ferah** /
Her ne ki ola kamu ihsāndur yokdur 'amel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 4). [nidā-yı zü'l-
ferah,]

nidā-yı zü't-te'ālā [1] Yüce Allah'ın gâibten gelen sesi,
nidâsı.

Nidā-yı zü't-te'ālādan alupdur güş-ı cān lezzet /
Açıldı dîde-i bînā o lezzetden zehî devlet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 184, Beyit 1). [nidā-yı zü't-
te'ālādan, -dan]

nidā-yı zü't-te'ālī [1] Yücelik sahibinin nidâsı, sesi.

Mu'ammerdür gönül şehri binā-yı lâ-yezāliden /
Nidā eyler anuñ ehli **nidā-yı zü't-te'āliden**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 1). [nidā-yı zü't-
te'āliden, -den]

nigāh kılmak [1] Bakmak.

Hüsn ü cemālüne nazarum düş olalı āh / Cānum
seni arar yine saña **kıılır nigāh** (Murâdî Dîvânı,
Kit'a 30, Beyit 1). [nigāh kıılır, -ur]

nigār [14] Tasvir gibi güzel, mahbûbe. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Firākı âteşine hark ider beni o **nigār** / Raķīb-i bed-
siyerüñ sözine uyar hayfā (Murâdî Dîvânı, Gazel
112, Beyit 2). [nigār,]

nigārā [2] Ey resim gibi güzel sevgili.

Muşhaf durur cemālün ey mihr-i rūh-efzā / Satr-ı
kaşuñ **nigārā** bil âyet-i Hudādur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 500, Beyit 4). [nigārā,]

'Aşıkun n'eyler **nigārā** bu cihānuñ 'izzetin /
Āstānun beklemek yiter aña 'izzetle cāh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 3). [nigārā,]

nigeh-bān-ı hudā [1] Allah'ın gözcüsü,
bekçisi.

Vārid-i Hakkā **nigeh-bān-ı Hudādur** yine bes /
Vāridāt ile bu mevrūda 'aṭādur yine bes (Murâdî
Dîvânı, Gazel 616, Beyit 1). [nigeh-bān-ı hudādur,
-dur]

nigehbān olmak [1] Bekçi, gözcü olmak.

Gezüben cümle cihānı yine ānī gelelüm / Ehl-i
dünyā olanı yine **nigehbān olalum** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 919, Beyit 4). [nigehbān olalum, -
alu, -m]

nigehdār olmak [1] Koruyucu, gözetici
olmak.

Gam hānemüzi kıldı müşerref yine dildār / Cān ü
dili lutf ile yine **oldı nigehdār** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 455, Beyit 1). [nigehdār oldı, -dı]

nigerān [1] Bakan, seyreden, gözetleyen.

Ger bende iseñ sen kelimātına Murāduñ / Cānuña
senüñ cümle murāduñ **nigerāndur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 458, Beyit 5). [nigerāndur, -dur]

nigerān olmak [2] Bakan, seyreden kimse olmak.

Ḳalbün itdüm muşayḳal āyinesin / Virdüm aña ki
ola ol nigerān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit
4). [nigerān ola, -a]

'İşka tuş ola çün dil-i nālān / Yārden gayra **olmadı
nigerān** (Murâdî Dîvânı, Müfret 48, Beyit 1).
[nigerān olmadı, -ma, -dı]

nigū [1] İyi, hoş, güzel.

Ey şāh-ı milk **nigū** kıl 'aşıka 'aṭālar / Sultān olan
kişinüñ dā'im işi 'aṭādur (Murâdî Dîvânı, Gazel
500, Beyit 3). [nigū,]

nihan [46] Saklı, gizli, mahfî. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murādınüñ **nihānından** 'ayāna rāğıb ol /
'Ayna gelme bî-ayān ol ister iseñ müntehā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 5). [nihānından,
-ın, -dan]

nihān-dār [1] Gizli.

Tāb urdı cemāl āyinede berķ-ı muşavver / Bu
şüret-i dil-keş yine rāz ile **nihān-dār** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 454, Beyit 4). [nihān-dār,]

nihān-ender nihān [1] Sır içinde sır.

Cümleten bir kenz-i mahfidür **nihān-ender nihān**
/ Pes nihān olğıl ki bu remzi 'ayān şerḥ eylemez
(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 3). [nihān-ender
nihān,]

nihān-ender nihān olmak [1] Sır içinde sır olmak; çok
gizli.

Benüm bu sırr-ı pinhānum **nihān-ender nihān
olmuş** / Gönül 'ışk-ı habīb ile anuñ çün lâ-mekān
olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 1).
[nihān-ender nihān olmuş, -muş]

nihān eylemek [1] Gizlemek.

'İşkuñ dilde **nihān eyleyeli** ebrāruñ / Māla vü
milk-i cihāna ḳamuya virdi ṭalāk (Murâdî Dîvânı,
Gazel 697, Beyit 2). [nihān eyleyeli, -(y)eli]

nihān-ı bā-ayān [1] Görünenin, ortada olanın sırrı.

Nihān-ı bā-ayān ile 'ayān-ı bā-nihān olmuş /
Murâdî dilberüñ 'arz ide cāy-ı müntehādan yüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 2). [nihān-ı bā-
'ayān,]

nihān-ı bā-nihān [1] Giz, sır.

Kemâl-î hazret-i vâhid ‘ayân olmuş zebânında / Cemâl-i bâ-kemâlîdür **nihân-ı bâ-nihânında** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 1). [nihân-ı bâ-nihânında, -um, -da]

nihân-ı bî- nihân [2] Gizem içinde gizem.

Nihân-ı bî- nihân el-ḥaḳ ‘ayân-ı bî-‘ayân olmuş / Murâdîniñ zâmîrinde ider feyzân âlâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 5). [nihân-ı bî- nihân,]

Nihân-ı bî-nihân el-ḥaḳ ‘ayân-ı bî-‘ayân olmuş / Murâdîniñ zâmîrinden ider feyzân âlâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 5). [nihân-ı bî-nihân,]

nihânî [6] Gizlilik, sır. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sırr-ı ev-ednâda a ‘lâ olmağa a ‘lem gerek / Âşikâre yâ **nihânî** bilmege kim vîre tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 4). [nihânî,]

nihânî şüret [1] Gizli suret, yüz.

Gösterdi dil çün kim ‘alâ’imle **nihânî şüretin** / Pes âşkâre oldu dil añlar iseñ merdânesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 3). [nihânî şüretin, -in]

nihân itmek [4] Gizlemek, saklamak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ne **nihân ide** dilüm cümle ‘ayânında senüñ / Her ne kim geldi gelür bu dile peydâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 2). [nihân ide, -e]

nihân kılmak [1] Gizlemek, saklamak.

Kıldı Murâdî ‘ilm içün sırrını ‘uḳbada **nihân** / Lâ-misliñü lā-‘aynühü el-emrühü bel-muḳtedâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 5). [nihân kıldı, -dı]

nihân olmak [24] Gizlenmek, saklanmak; görünmez olmak, görememek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oldı Murâdî a ‘yün-ı nâsa **nihân** çün / Bu ‘âlem-i şuverde gözet n’eyler iḳtizâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 9, Beyit 5). [nihân oldu, -dı]

nihâye [1] Evc, son, gayet.

Nihâye ola mı hergiz nihâna yâ ‘âlim / Çü ‘ilm-i zâhiri sırr-ı nihâna imâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 4). [nihâye,]

nihayet [26] Evc, son, gayet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice kim ḥamdüme bir laḫza **nihâyet** yokdur / Yok durur luṭfa **nihâyet** nice kim kıla ‘atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [nihâyet,]

nihâyet bulmak [5] Son bulmak, neticeye ulaşmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Benüm yemm-i ḥaḳîḳat kim ḥaḳā’iḳ cevheri bende / **Nihâyetler bulunmaz** dürr-i meknûna ebed aşlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3). [nihâyetler bulunmaz, -ler, -(i)n, -maz]

nihâyet gelmek [1] Sonu, sınırı olmak.

Ḥaḳkā budur ki **gelmedi** ḥüsnüñ **nihâyet** / Bir kimse ırmadı o cemâlünde ḡayete (Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 1). [nihâyet gelmedi, -me, -di]

nihayetle [1] Son derece, oldukça fazla.

‘Uḳl ırmez **nihâyetle** Murâdîniñ kelâmına / Velî ‘aḳlınca her bir kimseye bir dâstân olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [nihâyetle,]

nihâyet olmak [5] Sonu, sınırı olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olmadı iḥsânına hiç **nihâyet** anuñ / Hergiz olmaz muḥîṭ anı bu zann-ı fu’âd (Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 4). [nihâyet olmadı, -ma, -dı]

nihâyetsüz [2] Sonsuz, sınırsız.

Ḳamusı câmi’e yüz tutdılar **nihâyetsüz** / Eḫad ilâh ile vâcidde vâhid oldu hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 4). [nihâyetsüz,]

Nihâyetsüzde pinḫânım nihâyet olmadı bende / Kemâl-i lâ-naẓîrîmdür cihânda şems-i tâbında (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 1). [nihâyetsüzde, -de]

nihâyet ü pâyân [1] Son ve sınır.

Şevḳünde çün **nihâyet ü pâyân** bulunmadı / Pâyânı bulmuşam daḫı pâyânı n’eylerem (Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 2). [nihâyet ü pâyân,]

nihâyet yok [1] Sonu, nihayeti olmamak.

Nice kim ḥamdüme bir laḫza **nihâyet yokdur** / Yok durur luṭfa nihâyet nice kim kıla ‘atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 3). [nihâyet yokdur, -dur]

nîk [1] İyi, güzel, olumlu.

Dilerseñ **nîki** ḳalbi taş olma / Vefâsızla şaḳın yoldaş olma (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 2). [nîki, -i]

nîk ḥâl [1] İyi hal, durum.

Nedür tarḫ iden ikiden birlügi yâ fetâ / Maḳâlüñi tarḫ eyle tâ bulasın sen **nîk ḥâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [nîk ḥâl,]

nîk-ḫulû olmak [1] İyi huylu olmak.

Cehd ḳıl cehd ḳıl ey müdrîk-i râz / **Olasın** tâ cihânda **nîk-ḫulû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 6). [nîk-ḫulû olası, -a, -sın]

nîk-siyer [1] İyi ahlâklı.

Bu Murâdî ola mı bende bir ayrıḳ şâha / Var iken sencüleyin **nîk-siyer** Dârâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [nîk-siyer,]

nîk ü bed [6] İyi ve kötü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dep тұрursa ger zebân bil ser dağı tutar qarâr / Ne gelürse **nîk ü bed** her kişiye dilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 2). [nîk ü bed,]

nîk ü bed u var [1] Var olan iyi ve kötü. II Her şey.

İster iseñ ey gönül vuşlat-ı dildârdan / Çek elüñi gel berü **nîk ü bed u vardan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 1). [nîk ü bed u vardan, -dan]

niķāb [32] Yüz örtüsü, peçe, yaşmak. II Sevgiliye ulaşmaya engel olan şey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Habîb-i münis-i cân ü dilümden bûy-ı vuşlatdur / **Niķābın** keşf idüp rüyından olmış cā-be-cā peydā (Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 2). [niķābın, -ın]

niķāb açmak [26] Yüz örtüsü, peçe açmak, kaldırmak. II Sevgiliye ulaşmada engeli ortadan kaldırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice bir 'âşıkıların âhiyle zâr içre kala / **Aç niķābuñ** göreler yüzün bulalar tâ şafā (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 4). [niķābuñ, -un]

niķāb çekmek [1] Örtü çekmek, örtmek. II Sevgiliye engel koymak.

Çün süleymā rüyına **çekdi** celālinden **niķāb** / Eyledi 'uşşakını ser-mest ü şeydā aňlamak (Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3). [niķāb çekdi, -di]

niķāb eylemek [1] Örtmek, perdelemek. II Sevgiliye engel koymak.

Eyledi rüyına özinden **niķāb** / Sırrına didi ki bi-esrârihi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 2). [niķāb eyledi, -di]

niķāb-ı bā-'ayān [1] Açık, âşikâr yüz örtüsü.

Niķāb-ı bā-'ayān altında maḥcûb / 'İyân-ı bā-nihān vechinde 'aynum (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 3). [niķāb-ı bā-'ayān,]

niķāb-ı ğaflet [1] Ğaflet örtüsü, engeli.

Aç **niķāb-ı ğafleti** kaldur gözüñden perdeyi / Tā müşāhid olasın rüy-i ḥabîbi ser-te-ser (Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3). [niķāb-ı ğafleti, -i]

niķāb-ı ḥûb olmak [1] Güzel örtü, peçe olmak.

Zâtuñ çü perde-i 'azametde nihāndur / Maḥbûbsın cemālüne **oldı niķāb-ı ḥûb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [niķāb-ı ḥûb oldı, -dı]

niķābın keşf itmek [1] Örtüyü yüzünden kaldırmak. II Sevgiliye ulaşmada engelin kalkması.

Çün **niķābın keşf idüp** kıldı tecellâ-yı cemāl / Cümleyi bir lem'a ile deng ü ḥayrân itdiler

(Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 3). [niķābın keşf idüp, -üp]

niķāb-ı vech [1] Yüzün örtüsü .

Aç **niķāb-ı vechüñi** kılsun temāşā 'âşıkın / Kimi dîvâne kimi ḥayretde kılsun cā-be-cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [niķāb-ı vechüñi, -ün, -i]

niķāb itmek [1] Örtmek, perde etmek. II Sevgiliye engel koymak.

Mu'arrāda mu'allādur **niķāb iden** özin vech / Vücühından ḥaber bilen ider bî-kām her kāmın (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4). [niķāb iden, -en]

niķāb kılmak [1] Örtü çekmek. II Sevgiliye engel koymak.

Rüy-i bî-hemtāya **kılmış** çün celālinden **niķāb** / Bî-misālın kibriyasıdır kılan yine ḥicāb (Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 1). [niķāb kılmış, -mış]

niķāb-zede olmak [1] Örtülü olmak. II Engelin bulunması.

Şu'â'-ı şems-i vücūd oldı çünki tâb-zede / Ḥarāb olurdu cihān **olmasa niķāb-zede** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 1). [niķāb-zede olmasa, -ma, -sa]

nîl [1] Nil nehri.

Nîldür çün ḥikmetine ârzü / Talmağa 'ummāna olmadı yaşağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 3). [nîldür, -dür]

nîl-i aşğar [1] En küçük Nil .

Nîl-i ekberden bugün pes **nîl-i aşğardur** 'ayān / Kıl tecessüs aşğar u ekberde şubḥ ile mesā (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [nîl-i aşğardur, -dur]

nîl-i ekber [1] En büyük Nil .

Nîl-i ekberden bugün pes nîl-i aşğardur 'ayān / Kıl tecessüs aşğar u ekberde şubḥ ile mesā (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [nîl-i ekberden, -den]

nîl ile ceyḥūn [1] Nil ve Ceyhun nehri. II Gözyaşında mübalağa.

Leyliyā zencîr-i zülfüñ bağla dil Mecnûndur / Fûrkātüñden iki 'aynum **Nîl ile Ceyḥûndur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1). [nîl ile ceyḥûndur, -dur]

nîl itmek [1] Nil nehri gibi etmek. II Çokluk, abartı.

Nîl idüp mürğ-i ḥayātum âşiyân-ı 'aynına / Devḥa-i 'izzetde buldum gayret içre hem-demin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 2). [nîl idüp, -üp]

nîme-i kıraṭ [1] Yarım kırat; miskalin yirmi dörtte birinin yarısı.

Qo bu gavğâ-yı dünyâyı gözet gel zuḥr-ı uḥrâyı / Be-v'Allāhi ḥisāb eyler kırmaz bir **nîme-i kıraṭ**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [nîme-i kîrât,]

ni'met [21] İyilik, lütf, ihsan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben sebâtum istedüm virdi hayâtın cümleten / Ben bu **ni'met** şükürünü nice kılam yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [ni'met,]

ni'met babı [1] İyilik, lütf, ihsan kapısı.

Cem' idüp fehm-i hîred bir yirde **ni'met bâbını** / Çünkü âlâsı çekildi âb-ı kevserdür sebîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 4). [ni'met bâbını, -(n)ı]

ni'met eylemek [1] Nimet vermek, ihsanda bulunmak.

Dem-â-dem zâkir ol zâkir ziyâde **ni'met eyler** hamd / Ki dillerde gönüllerde mükerrer kılmaz illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1209, Beyit 4). [ni'met eyler, -r]

ni'met-i dildâr [1] Sevgilinin sunduğu nimet, lütf.

Zeyn olalı **ni'met-i dildâr** ile dil hânesi / İki dünyâdan kabûl itmem anuñ çün zînetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 4). [ni'met-i dildâr,]

ni'met-i dünyâ [1] Dünyanın nimeti.

Ni'met-i dünyâyı ey dil zehr-i kâtil anlağıl / Zû-fünûn-ı kâmil iseñ turma bu âlâyâ gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [ni'met-i dünyâyı, -(y)ı]

ni'met-i kübrâ [2] En büyük lütf.

Ni'met-i kübrâdadur elhamdu lî'llâh zâtumuz / Ma'nîmüz 'irfân ile memlû dahı şükr ol deme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [ni'met-i kübrâdadur, -da, -dur]

'İş -ı hayât-ı ebed **ni'met-i kübrâ** bize / Rûyî vü ruh dil-nüvâz seyr ü temâşâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 1). [ni'met-i kübrâ,]

ni'met-i 'ulyâ [1] Yüce nimet.

Müterakkib idiler vuşlata bir nice zamân / Virdi çok 'âşıkâ pes **ni'met-i 'ulyâ** bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 4). [ni'met-i 'ulyâ,]

ni'met-i 'uzmâ [3] En büyük lütf, ihsan.

Şihhata şükr eyleyüp 'ömrüñi şarf eyleme / **Ni'met-i 'uzmâ** ki var cümlesi şihhatdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [ni'met-i 'uzmâ,]

Şerhe gelmez vahdetüm ammâ ki bilmem kesretüm / **Ni'met-i 'uzmâda** buldum yine kendü ni'metüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 1). [ni'met-i 'uzmâda, -da]

Havl ile hâl ey 'azîz **ni'met-i 'uzmâ** durur / Havl ile ey cân-ı men kal' ola cümle cibâl (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 23, Beyit 2). [ni'met-i 'uzmâ,]

ni'met-i vaşl [1] Kavuşma lütfü, iyiliği.

Dilde me'vâ tutdı 'ışkuñ n'eyleyem me'vâyı ben / **Ni'met-i vaşluñ** yiterdür n'eyleyem âlâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1058, Beyit 1). [ni'met-i vaşluñ, -un]

ni'met virmek [1] Nimet vermek, iyilikte bulunmak.

Kıldı beni muzâ'af na'mâsıdur çü a'lâ / Her cümleden çekildüm **ni'met virelden** ol Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 4). [ni'met virelden, -elden]

nîrân [1] Ateş; cehennem.

Kanı haşyet kanı havf ü kanı 'âr / Ki mü'min olana lâyıq mı **nîrân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 4). [nîrân,]

nîre [1] Nere, nereye.

İrişür İnnâ fetahnâ müjdesi / Ey Murâdî **nîreye** kılsañ sefer (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 5). [nîreye, -ye]

nîsân-ı 'ışk [1] Aşkın nisanı; nisan yağmuru.

Nîsân-ı 'ışkuñdan düşüp oldı baña dünyâ şadef / Bañr-ı şühûd içre şehâ dîr-daneyem ben kim bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 4). [nîsân-ı 'ışkuñdan, -un, -dan]

nisâr [1] Saçmak, serpmek.

Katlu fâlümde görüp tâ'ir-i kudside **nisâr** / Kademü'l-hayr duyup kendümi var itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3). [nisâr,]

nisâr eylemek [1] Saçmak. II Bir şeyin yoluna feda etmek.

Senüñ 'ışkuñ hevâsından şu kim cânın **nisâr eyler** / İki 'âlem musahhar olsa degmez yek ser-i müya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4). [nisâr eyler, -r]

nisâr-ı tayyibât [1] Güzelliğin saçılması, serpilmesi.

'Aceb hikmet degül midür gönül yoğ içre var ister / Velî mahv eyleyen hucbı **nisâr-ı tayyibâtumdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 3). [nisâr-ı tayyibâtumdan, -um, -dan]

nisâr-ı tayyibât itmek [1] Güzelliğin saçılması, serpilmesi.

Nisâr-ı tayyibât itse eger ebr-i şafâ vücûd / Benüm arz-ı vücûdumda ne kim eşyâ biter hâkdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 3). [nisâr-ı tayyibât itse, -se]

nisâr itmek [1] Saçmak. II Feda etmek.

Bu meseldür ki dinür zarb-ı habîb oldı zîb / Bundan ötri nice mâlumı **nisâr itdüm** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [nisâr itdüm, -dû, -m]

nisbet [1] Kıyaslama, karşılaştırma.

Meh-pâreler olursa eger cümle bu cihân / Mihr-i yüzüne **nisbet** efendüm şihâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 5). [nisbet,]

nisbeten [1] Göre, yanında.

Cümle ‘ulüm kaçredür ‘ilm-i Hudāya **nisbeten** / ‘İlmi ‘ilim okumuşam gayrı ‘ulūmadur sened (Murādī Dīvānı, Gazel 257, Beyit 4). [nisbeten,]

nisyan [1] Unutma.

Beni insān iderseñ itme gel **nisyān** ile hergiz / Vücūdum beytine çün kim yine azvā olan sensin (Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 3). [nisyān,]

nişan [20] 1. İz, işaret, belirti.

Bes durur ‘aşıklara ma‘nā yüzinden bir **nişān** / Ten hicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāh (Murādī Dīvānı, Gazel 237, Beyit 4). [nişān,]

Hicāb urmuş cemāline hevāyı virmiş ‘uşşāka / Eger ‘ışka **nişān** ister isen āh u fiğāndan şor (Murādī Dīvānı, Gazel 312, Beyit 4). [nişān,]

Tā‘ir-i kudsī cenāh açdı **nişān** besmeledür / Dār-ı Hākdur bu hemān aşl-ı hūner havşaladur (Murādī Dīvānı, Gazel 431, Beyit 1). [nişān,]

Hırz-ı cān oldı çü nāmuñ yā **nişānı** nicedür / Bī-nişān ol göresin tā ki nihānı nicedür (Murādī Dīvānı, Gazel 441, Beyit 1). [nişānı, -ı]

Ülfetümden çün maḥabbetdür **nişān** / Ülfetüñden şerḥ olındı ülfetüñ (Murādī Dīvānı, Gazel 752, Beyit 4). [nişān,]

Nişānıdur vücūdumda görinen bu eserler heb / Cüyüşumdur ‘avālimden olan zāhir ‘ālemlerden (Murādī Dīvānı, Gazel 990, Beyit 3). [nişānıdur, -ı, -dur]

Ebed dirlik dilerseñ ger yūri ölmezden evvel öl / Selāmet dārına Mañşürveş var kıl **nişān** terkin (Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 6). [nişān,]

Hicāb-ı gayret-i kübrā muḥiṭ olmasa dünyāyı / Karar itmez mi cān ü ten **nişāndur** cān ü ten tenden (Murādī Dīvānı, Gazel 1024, Beyit 3). [nişāndur, -dur]

Dilde ḥaylī dem durur vardur maḥabbetden **nişān** / Bu ‘acebdür dil seni cüyān u sen dilde nihān (Murādī Dīvānı, Gazel 1043, Beyit 1). [nişān,]

‘İşkī şafā añlayan ḡayrıyı matrūd ider / ‘İşkā **nişān** iste gel dīde-i ḥūn-bārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1152, Beyit 3). [nişān,]

‘İşkī şafā añlayan matrūd eyler ol / ‘İşkā **nişān** iste gel dīde-i ḥūn-bārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1176, Beyit 3). [nişān,]

Murādī bilmedi nām ü nişānı / Ki geçmeyince nām ile **nişāndan** (Murādī Dīvānı, Gazel 1181, Beyit 5). [nişāndan, -dan]

Didi kim var mı icāzet sāḥibinden yā **nişān** / Tā muṭī‘ olam anuñla ben daḡı fermānına (Murādī Dīvānı, Gazel 1224, Beyit 2). [nişān,]

Pes didüm sem‘en ve tā‘e ol **nişānuñ** gösterüp / Feth-i bāb idüp varup çıkıdum anuñ dīvānına (Murādī Dīvānı, Gazel 1224, Beyit 3). [nişānuñ, -uñ]

Buldı ḥaḳḳında ḥaḳḳıtle ḥaḳā‘iḳden **nişān** / Ḥaḳḳı iḳānında ḥaḳḳ ile ḥaḳḳıtdür yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1239, Beyit 3). [nişān,]

Zāt-ı aḥfādur **nişānı** çün başiret ehlinüñ / Pes ‘ayān-ı bī-beyānıdır yine ḡam-ḥVāresi (Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 2). [nişānı, -ı]

Nişānuñdur cihān naḳşı velikin bī-nişānsın sen / ‘İyān iken hicāb-ı nūr-ı zātīde nihānsın sen (Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 1). [nişānuñdur, -un, -dur]

2. Hedef, nişangāh.

Murādī mebdē‘i külden **nişāna** ḥācet yok / Nişānı ilerü naşb eyle olasın ez‘āf (Murādī Dīvānı, Gazel 673, Beyit 5). [nişāna, -ı]

Murādī mebdē‘i külden nişāna ḥācet yok / **Nişānı** ilerü naşb eyle olasın ez‘āf (Murādī Dīvānı, Gazel 673, Beyit 5). [nişānı, -ı]

Kābe kavseyñüñ nedür sırrını şoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı **nişānı** bir ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 4). [nişānı, -ı]

nişān eylemek [1] İz, belirti gibi değerlendirmek.

Cür‘adan mest oldı ba‘zı ba‘zı oldı dāliden / Gel bu ma‘nāyı **nişānuñ eyle** kıl ḥāṭır-nişān (Murādī Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 4). [nişānuñ eyle,]

nişān-ı bī-nişān [2] Belirsiz iz, emare.

Muṣṭafā sırrı Muḥammedden nişān oldı velī / Ey **nişān-ı bī-nişānı** isteyen meydāna gel (Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 3). [nişān-ı bī-nişānı,]

Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın bā-nişān / Ey **nişān-ı bī-nişānı** aña efnādur hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1076, Beyit 1). [nişān-ı bī-nişānı, -ı]

nişān-ı mavera [1] Bir şeyin ötesinde, gerisinde bulunan iz, işaret.

Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i a‘zam / Anuñ nişfi cemāliden vü nişfidur celāliden (Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 2). [nişān-ı māverāsından, -sın, -dan]

nişān irmek [1] İzin, işaretin oluşması.

Bi-ḥamdī‘llāhi ve‘l-minne maḥabbetden **nişān irdi** / Muḥibb olan şadākatde maḥabbet aña elyāḳdur (Murādī Dīvānı, Gazel 304, Beyit 2). [nişān irdi, -di]

nişān olmak [2] İşaret, belirti, iz, alamet olması.

Muṣṭafā sırrı Muḥammedden **nişān oldı** velī / Ey nişān-ı bī-nişānı isteyen meydāna gel (Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 3). [nişān oldı, -dı]

‘İlm-i bī-ma‘nāyı ḳo gel ‘ilm-i bā-ma‘nā dile / Ki ‘ulūm-ı evvelin ü āḥirīn **ola nişān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 3). [nişān ola, -a]

nişān virmek [2] İşaret bırakmak.

Kimde kim var ise **virmez** benlüğinden ol **nişân** /
Kânde olsa misk-i ezfer bûyî etrâfı tutar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 323, Beyit 4*). [*nişân virmez, -mez*]

Seyr için murğ-ı gönül 'âlemde çün her cā gezer /
Kimsene **virmez nişânın** sırr ile tenhâ gezer (*Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 1*). [*nişânın virmez, -mez*]

nişâne [1] *Eser, iz.*

Yoğ eyle kendün tâ olasın var / Bulmaya senden
kimse **nişâne** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1435, Beyit 4*). [*nişâne,]*

nişâne kılmak [1] *Hedef olarak belirlemek.*

Yâ Rab ne kılmışam ben ol kaşları kemâna / Her
demde cevır okına cânım **kılur nişâne** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1437, Beyit 1*). [*nişâne kılur, -ur*]

nişâne virmek [1] *İz, belirti, göstermek.*

Nişâne virmedüg için cemâl-i rûyuñdan / Kamu
'uyûna hicâb oldu gâflet ile sebel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 831, Beyit 2*). [*nişâne virmedüg, -me, -dük*]

nite [1] *Hakikaten, gerçekten.*

Her anda **nite** diyeler Hudâ saña yaraşur / O vech
ile diyeler kim gedâ baña yaraşur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 482, Beyit 3*). [*nite,]*

nitek'âyine-i ruhsâr [1] *Nitekim yüzün aynası.*

Vürüd-ı cümle-i aḥbâra kılmışdur eser ilhâh /
Nitek'âyine-i ruhsâra kılmışdur nazar ilhâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 229, Beyit 1*). [*nitek'âyine-i ruhsâra, -a*]

niteki / nitekim [19] *Bunun gibi, burada olduğu şekilde. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vakt-i seherde cânımı cânân araşdurur / **Niteki**
gicelerde anı cân araşdurur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 480, Beyit 1*). [*niteki,]*

n'itmek [43] *Ne etmek, ne yapmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cân-ı 'azîzi **n'itsün** cân-ı 'azîzi buldı / Qodı iki
cihânı 'ışk ile oldu 'âkil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 812, Beyit 4*). [*n'itsün, -sün*]

niyaz [11] *Yalvarma, rica, istirham. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ya Rab saña her dem bu durur dilde **niyâzum** / Her
lahzada şükriñle lisânım ola güyâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 2*). [*niyâzum, -um*]

niyâz eylemek [4] *Yalvarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Furşatuñ elde durur şimdi çü gayret demidür / El
açup Hakkâ **niyâz eyle** icâbet demidür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 442, Beyit 4*). [*niyâz eyle,]*

niyâz itmek [2] *Yalvarmak, yakarmak.*

Her kim ki **ide** saña **niyâzı** / Destinde durur cihân
u 'âlem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 970, Beyit 4*). [*niyâzı ide, -e*]

Cümle **niyâz idüp** didiler kim bi-hakkı ân / Keşf it
mahabbetün bize bir iki bâbını (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1527, Beyit 2*). [*niyâz idüp, -üp*]

niyâz kılmak [2] *Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ.*

Rüy-i mâlîde kılup **kıldı** tazarru'la **niyâz** / Pes
cevâb eyledi lâ ben yine men var didüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 918, Beyit 2*). [*niyâz kıldı, -dı*]

Rüy-i 'aczi kıo zemîne bî-niyâza **kıl niyâz** / Cân ile
tekbîr iderseñ bu namâz olur 'ayân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1076, Beyit 4*). [*niyâz kıl,]*

niyyet [2] *Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat.*

Ḥayr-ı ḥayr itdi özi ḥayr ile yâd itdi özin / Ey
Murâdî ḥayradur anuñ için her **niyyetüm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 891, Beyit 5*). [*niyyetüm, -üm*]

Geldi ol **niyyete** çün 'avn-ı Murâd ile 'uyûn /
Âdem aña bu cihânı daḥı 'âlem âdem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 5*). [*niyyete, -e*]

nizâm [2] *Dirlik, tertip, düzen.*

Muktedâ-yı evvelîn ü âḥirîn olduḡda dil / Sâye
şaldı 'âleme buldı **nizâmın** hep ümem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 885, Beyit 2*). [*nizâmın, -ın*]

Sem'-i cânı açık it diñle kelâm / Diler iseñ bulasın
ḥoşça **nizâm** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 963, Beyit 1*). [*nizâm,]*

nizâm-ı milk-i dîn olmak [1] *Din ülkesinin düzeninin oluşması.*

Teḡzâ-yı mu'arrızdan **nizâm-ı milk-i dîn oldu** /
Şühüdın zâhir itdi çün vaḥîd oldu varup bî-bâk
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 714, Beyit 2*). [*nizâm-ı milk-i dîn oldu, -dı*]

nizâm virmek [1] *Düzeltemek, düzene sokmak.*

Murâdî çünki kelâmına **virdi hûb nizâm** / Kemâl
ile kelimâtındadır bu ḥâl evzâḡ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 234, Beyit 5*). [*nizâm virdi, -dı*]

nizâr olmak [1] *Zayıflamak. II Güçsüzleşmek.*

Tenüm **nizâr olalı** bilmedüm qarâr nedür /
Bilmeyince beni bilmedüm ki yâr nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 486, Beyit 1*). [*nizâr olalı, -alı*]

noḡşân [3] *Eksiklik, kusurluluk.*

Murâdî şöyle kâl oldum ki yokdur zerrece **noḡşân**
/ Ebed kalmadı ḡıl u ḡış 'aceb şâḥib-'ıyâr oldum
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 6*). [*noḡşân,]*

Nazare eyleyli revzen-i kemāle gözüm /
Görünmedi göze **noğşān** hep görindi kemāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 828, Beyit 2*). [*noğşān,]*

Lutfi bî-haddur anuñ oldum müşāhid kat kat /
Gelmedi bir zerrece **noğşān** anuñ elţāfına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1227, Beyit 2*). [*noğşān,]*

noğşān gelmek [1] (Deyim) Eksilmek, azalmak;
yetersiz kalmak.

Yā Rab nedür bilsem benüm ‘ışkuñ celālünden
midür / **Noğşān** aña **gelmez** ebed olur mezid ol her
zamān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1157, Beyit 4*).
[*noğşān gelmez, -mez]*

noğşāna virmek [1] Noksan etmek, azaltmak.

Murādī şuğl-ı dünyāyı yūri arduña at zinhār /
Vücūduñ hırman-ı gavgāyile sen **virme noğşāna**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1317, Beyit 5*). [*noğşāna virme, -me]*

noğta [35] 1. Nokta.

Gel aña Murādīnün kelāmın / Bir **noğtada** gizlū
biñ mu‘ammā (*Murādī Dīvānı, Gazel 95, Beyit 5*).
[*noğtada, -da]*

Şerh oldı baña ma‘nī şārihdür anı ‘ālem / Bir
noğtayı hāl eyler her kim ki bile ma‘nā (*Murādī Dīvānı, Gazel 102, Beyit 4*). [*noğtayı, -(y)ı]*

‘Ālim-i ‘ilm-i Hāk gerek sözlerūni ol aňlaya /
Çünki Murādī her sözūñ **noğtası** oldı bir kitāb
(*Murādī Dīvānı, Gazel 152, Beyit 5*). [*noğtası, -sı]*

Murāduñ merd olan aňlar kelāmı **noğtası** remzin /
Ki bir **noğtası** aňlanmağa ‘ömr-i cāvidān ister
(*Murādī Dīvānı, Gazel 278, Beyit 5*). [*noğtası, -sı]*

Cem‘ ola küttāb-ı ‘ālem yazmayalar hālūmi /
Sırrumuñ bir **noğtasından** virmeye kimse haber
(*Murādī Dīvānı, Gazel 379, Beyit 2*).
[*noğtasından, -sı, -n, -dan]*

Ey ders-i mecāzī okuyan tıfl düşūñ kim / ‘İlm-i
ezelūñ **noğtasıdır** sendeki güftār (*Murādī Dīvānı, Gazel 455, Beyit 4*). [*noğtasıdır, -s, -ı, -dur]*

‘Ālemūñ ‘ilmini bilem dir iseñ / İste bir **noğtadan**
haber didiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 529, Beyit 4*).
[*noğtadan, -dan]*

Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / ‘Ālemūñ
‘ilmini bir **noğtamda** yaz (*Murādī Dīvānı, Gazel 602, Beyit 4*). [*noğtamda, -m, -da]*

Bakuben āyine-i hüsnuñe yazdum kat kat /
Bulmadum gayrıyı bir **noğta** misālūñde senūñ
(*Murādī Dīvānı, Gazel 736, Beyit 4*). [*noğta,]*

‘İlm-i ‘ālem cem‘ ola bilmeyeler sırr-ı nuğat /
Noğtadandır aňlar iseñ kā‘inātuñ evvelin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1072, Beyit 2*).
[*noğtadandır, -dan, -dur]*

Rehber-i türk olana nice tarīk ola küşād / Līk bir
noğtadır ‘ayn-ı nihān mahz -ı nihān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1113, Beyit 4*). [*noğtadır, -dur]*

Bir ‘acā‘ib ma‘nā izhār eyledi yine Murād /
Noğtasın şerh eylemez cem‘ olsalar dünyā yine
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1241, Beyit 5*). [*noğtasın, -sın]*

V‘Allāhi kalsa vāhid eger **noğtadır** ‘adem /
Destür virdi līk n‘idem ismi adına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1377, Beyit 4*). [*noğtadır, -dur]*

‘İlm-i hikmet aşlını ‘ilminde hıfz eyler yine / Ol
kitābuñ **noğtasını** aña bürhān eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1464, Beyit 4*). [*noğtasını, -s, -ı, -n, -ı]*

II Merkez, başlangıç yeri, cevher, öz.

‘İşkı kapladı Murādīyi kōmaz ‘ağla gele / Çıkamaz
ol **noğta** ki dā‘ire-i pergāle düşer (*Murādī Dīvānı, Gazel 418, Beyit 5*). [*noğta,]*

Oldı çün dā‘ire-i merkezinūñ **noğta** kumu /
Halkaya al bu cihāni ele girsün nağcēr (*Murādī Dīvānı, Gazel 440, Beyit 3*). [*noğta,]*

Noğtayam pergār içinde devr iderler hep beni /
Yıllar aylardur geçer bu mäh u sālā beñzemez
(*Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 2*). [*noğtayam, -(y)am]*

Fā harfī kaf olursa ne ğam bir nuğatla bes / Pergāra
noğta oldı gönül men necā ferāğ (*Murādī Dīvānı, Gazel 667, Beyit 4*). [*noğta,]*

Dönerseñ **noğta** üzre dā‘ireveş / Bilürsin
kendözün devrān iderseñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 754, Beyit 4*). [*noğta,]*

Kendüyi gördi kendüde kendüyi buldı kendüde /
Kendüde oldı kendüde bulmadı **noğta** pes maħāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 807, Beyit 4*). [*noğta,]*

Ben huşüle rāğibem oldı huşulum mäh-ħaşal /
Devrümü bir **noğtadan** fehm iyle biñ pergār için
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 3*). [*noğtadan, -dan]*

Noğtayam pergār içinde devr ider durmaz beni /
Ey Murādī mahv iderven günde bin deryāyı ben
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1064, Beyit 5*). [*noğtayam, -(y)am]*

Evvelin ü āhırinūñ ‘ilmi çün bir **noğtadır** / Nokta-
i devr eyle öğren san‘atı pergārdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1066, Beyit 4*). [*noğtadır,]*

Her cevābın ‘arzāsında ‘arzadur ins ü melek / Sen
vücūdum **noğtasında** kıl taleb pīrāyesin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 4*). [*noğtasında, -sın, -da]*

Dā‘ireden çıkmadı her biri pergār-vār / **Noğta** gibi
kaldılar dā‘irede ins ü cān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1151, Beyit 4*). [*noğta,]*

Dā‘ireyem **noğtayam** sābit-i devvār men / Devr
iderin oluben ‘ālemi pergār men (*Murādī Dīvānı, Gazel 1153, Beyit 1*). [*noğtayam, -(y)am]*

Dā‘ireden çıkmadı her biri pergār-vār / **Noğta** gibi
kıldılar dā‘irede ins ü cān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1175, Beyit 4*). [*noğta,]*

Merkezin buldı **noқта** dā'ireden / Hāvz-ı kevserde şanki dūrdāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1214, Beyit 3). [noқта,]

2. Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan (.) işaret.

Cemī'-i 'ālemūn 'ilmi olur bir noқtadan zāhir / Cemālūn cīmīdür **noқта** nedür saña elif bā tā (Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 4). [noқта,]

Kāf u nūnuñ remzini bir **noқtadur** fāş eyleyen / Başmağıl pergārdan taşra kadem eyle hāzer (Murādī Dīvānı, Gazel 364, Beyit 3). [noқtadur, -dur]

Murādī Besmele'nūn **noқtası** vücūduñdur / Hūdāya oldı 'ayān ancak ol ki yana deger (Murādī Dīvānı, Gazel 490, Beyit 5). [noқtası, -sı]

Harf-i noқtamdan ger istihrāc iderseñ bir kelām / **Noқtāmı** kandurmağa nice kalemler var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 5). [noқtāmı, -m, -ı]

'Ālemūn 'ilm-i hisābın ebcedūmden öğrenür / **Noқtama** baş indürüp bir dem olan hem-şoñbetüm (Murādī Dīvānı, Gazel 883, Beyit 3). [noқtama, -m, -a]

Gerçi kim kavlı Murādīye dinilür aqvāl / Yazmaya **noқtasını** olsa mürekkeb kamu yem (Murādī Dīvānı, Gazel 921, Beyit 5). [noқtasını, -s, -ı, -n, -ı]

Harfdür **noқtadan** kelime lūğat / Mütেকellimde bā-i bismillāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1222, Beyit 2). [noқtadan, -dan]

noқта-be-noқта [1] Nokta nokta. II Her yer.

Devr eyledi erkānı kamu **noқта-be-noқта** / Bulmadı gezüp satı-ı dü-'ālemde misālī (Murādī Dīvānı, Gazel 1547, Beyit 2). [noқта-be-noқта,]

noқта-i dā'im [1] Sabit bir nokta. II Devir nazariyesi.

Yazalı hattı levh üze habībüm dest-i kudretle / Tolandūñ **noқта-i dā'im** 'aceb pergār imişsin sen (Murādī Dīvānı, Gazel 1008, Beyit 4). [noқта-i dā'im,]

noқта-i devr eylemek [2] Noktaya göre dönmek, pergelin nokta çevresinde dönüşü. II Devir nazariyesi.

Evvelin ü āhirinün 'ilmi çün bir noқtadur / **Noқта-i devr eyle** öğren san'atı pergārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1066, Beyit 4). [noқта-i devr eyle,]

Taşra çıkma **noқта-i devr eyle** ey şāhib-kemāl / Dest-i kudretdür havāle çünki pergār üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1270, Beyit 4). [noқта-i devr eyle,]

noқта-i imān [1] Allah'a inancın en küçük zerresi, noktası.

Halk olalı bu vücūdum kudret-i sultān ile / 'İlmümi kıldı müzeyyen **noқта-i imān** ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 1). [noқта-i imān,]

noқта-i kelam [1] Sözün noktası.

Mağz-ı hāqīkat oldı maḥfūz-ı levh-i ḳalbūñ / Her **noқта-i kelāma** biñ dürlü ḥikmetün var (Murādī Dīvānı, Gazel 502, Beyit 2). [noқта-i kelāma, -a]

noқта-i kudret [1] Kudretin, gücün noktası; en ufak parçası.

Dā'iremüz **noқта-i kudretdedür** / 'Ayn-ı ğınā mağz-ı ferāğatdedür (Murādī Dīvānı, Gazel 543, Beyit 1). [noқта-i kudretdedür, -de, -dür]

noқта-i naqd [Sermaye olan nokta. II Hiçbir şeye sahip olmayış.

Ey habībüm ḥazretünde **noқта-i naqdüm** görüp / Ol baḥāya görmedüm bir ğayrı bulmadum eser (Murādī Dīvānı, Gazel 392, Beyit 3). [noқта-i naqdüm, -üm]

noқта-i nuṭṭa [2] Sözün noktası.

Şerh-i mīkdārındadır her kişinün 'ayn-ı kelām / Bu Murāduñ **noқта-i nuṭṭında** ma'nā söylenür (Murādī Dīvānı, Gazel 343, Beyit 5). [noқта-i nuṭṭında, -ın, -da]

Cihān halk olalı bir sencileyin gelmedi gelmez / Murādī **noқта-i nuṭṭuñ** ki ra'nā oldı gıtdükce (Murādī Dīvānı, Gazel 1329, Beyit 5). [noқта-i nuṭṭuñ, -un]

noқта-i pergār olmak [1] Pergelin noktası olmak. II Devir nazariyesi.

Murādī **noқта-i pergār olupdur** iki 'ālemde / Hüsūfından selāmetdür kamer eyyāmı görmez salı (Murādī Dīvānı, Gazel 240, Beyit 5). [noқта-i pergār olupdur, -up, -dur]

noқта-i pergār-ı devvār-ı eḥad [1] Birliğin sürekli dönen pergelinin noktası, merkezi. II Devir nazariyesi, başlangıç yeri, asıl, öz.

Noқта-i pergār-ı devvār-ı eḥad / Şerh-i lā-yuḥşā durur hem lā-eḥad (Murādī Dīvānı, Mesnevi 4, Beyit 7). [noқта-i pergār-ı devvār-ı eḥad,]

noқта kılmak [1] Nokta haline getirmek.

'İlmi bir **noқта kılop** 'ilm ile 'ilminde ḥafī / Nāşiyet kıldı havāle ḥikemin nāşiyete (Murādī Dīvānı, Gazel 1351, Beyit 3). [noқта kılop, -up]

noқта noқта [1] Nokta nokta.

Müttefik ism ile müsemması / 'İlmdür **noқта noқта** elf ile heb (Murādī Dīvānı, Gazel 156, Beyit 3). [noқта noқта,]

noқта olmak [2] Nokta olmak. II Merkez, başlangıç yeri, cevher, öz olmak.

Devrinde devre geldi çü devr ile dāire / Devvār **noқта oldı** hemān olmadı cüdā (Murādī Dīvānı, Gazel 8, Beyit 4). [noқта oldı, -dı]

Dā'ir olmuş vücūdi çün pergār / 'İlm bir **noқта oldı** aña vü dān (Murādī Dīvānı, Gazel 1165, Beyit 4). [noқта oldı, -dı]

noқта vü harf [1] Nokta ve harf.

Murâduñ bunca güftârın mecâz anlamağıl zinhâr /
Çü her bir **noқта vü harfî** nice biñ tercemân ister
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 5*). [*noқта vü harfî, -i*]

n'oldı [2] *Ne oldu, nereye gittiler.*

Kanı gün görmez güzeller **n'oldı** ol zîbâ cemâl /
Zerre zerre şerha şerha infikâk olmuş yatur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4*). [*n'oldı,]*

Qanı Cem ü qanı Qubâd toprakların şavurdi bād /
İşitmedün mi **n'oldılar** Dārâyile İskenderi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4*). [*n'oldılar,]*

n'olu [3] *Ne olacak.*

Kapuña yüz sürî geldüm kamu eksüklüğüm
bildüm / 'Aceb **n'olısar** aḥvālüm benüm maḥşerde
yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 2*). [*n'olısar, -sar*]

Su'âl eyleyesin çün kim baña cümle fi'ālümünden /
'Aceb **n'olısar** aḥvālüm benüm maḥşerde yâ Rab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 3*). [*n'olısar, -sar*]

Bilen sensin kılan sensin alan sensin viren sensin /
Ya **n'olısar** 'aceb ḳālüm benüm maḥşerde yâ Rab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 4*). [*n'olısar, -sar*]

n'olısar [2] *Ne olacak, nasıl olacak.*

Yâ Rab bu dil-i ḡam-ḡin ḥālî **n'olısar** āḥır / İrmez
mi vişālüne dā'im çeke mi hicrân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 3*). [*n'olısar,]*

Elâ ey ḡayreti yok nefis-i zālîm / Senüñle **n'olısar**
āḥır bu ḥālüm (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 1*). [*n'olısar,]*

n'olmak [47] 1. *Ne olur, nasıl olur.*

N'olduğımı bilmedüm ḳalmadı benlikden eser /
Pes irdi sem'üme bir ḥoş nidâ-yı cān-fezâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2*). [*n'olduğımı, -ı*]

N'ola ḥālüm pâdişāhum baña ḳılmazsañ 'atâ / Çün
işüm cürm ü ḥatâ her āndur yâ Rabbenâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 3*). [*n'ola,]*

'Aceb bilsen **n'ola** ḥālüm benüm maḥşerde yâ Rab
'Aceb şālîḥ mi a'mālüm benüm maḥşerde yâ Rab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1*). [*n'ola,]*

Hâlet-i dilde durur her n'ola aḥvâl-i 'ulüm /
Ḥālümüz maḥv olur elbette **n'olursa** ḥālât
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2*). [*n'olursa, -ur, -sa*]

Ey 'aceb ḥālüm **n'ola** yâ Rabbenâ senden meded /
Baḳma cürme ḳıl 'atâ yâ Rabbenâ senden meded
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 245, Beyit 1*). [*n'ola,]*

Kün fekānuñ evvelin bilen bilür āḥır **n'ola** / Āḥırın
āḥırda büşrâ bilmek olmışdur ḳader (*Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 3*). [*n'ola, -a*]

Burc-ı rîf atda ṭulû' eyledi çün mäh-ı münîr / Ey
benüm şems-i cihānum **n'ola** buña tedbîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 1*). [*n'ola,]*

Mihr ü vefâ nedür yâ bu cevri ü cefâ **n'ola** / Ya ara
yirde 'ahd ile peymân olan nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 4*). [*n'ola,]*

Gel bertü ol yevmü yâd it ḳıl yaraḡuñ şimdiden /
Āḥ ol dem **n'ola** ḥālün fikr ider misin müdām
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4*). [*n'ola,]*

Tahayyür ḳapladı cānı anuñ yâ **n'ola** dermānı /
Devâ senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 2*). [*n'ola,]*

Āḥ 'aceb ḥālüm **n'ola** ol demde tedbîrüm **n'ola** /
Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3*). [*n'ola,]*

Āḥ 'aceb ḥālüm **n'ola** ol demde tedbîrüm **n'ola** /
Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3*). [*n'ola,]*

Gelüp pîr-i ma'nâdan itdi su'âl / Didi **n'ola** ḥâl bu
mu'ammâsına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3*). [*n'ola,]*

'Ömre maḡdûr olma bâzâr oldu tiz / Ḥālümüz **n'ola**
gele çün rüst-e-ḥîz (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24, Beyit 1*). [*n'ola,]*

Kesret-i 'işyân ile yâ Rab 'aceb ḥālüm **n'ola** /
Tevbeler olsun ḡünâha tevbeler yâ Rabbenâ
(*Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1*). [*n'ola,]*

2. *Şaşılır mı, şaşılmaz.*

'İlm-i ḥikmetden Murâdî yine ḳıldı bir beyân / Ol
beyân ile beyânında beyân itse **n'ola** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 5*). [*n'ola,]*

N'ola bu 'âciz Murâda rahmetün ḳılsañ ḳarîn /
Çün senüñ dā'im işün ḡufrāndur yâ Rabbenâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 19, Beyit 5*). [*n'ola,]*

Cürm ile ḥatâma **n'ola** baḳmasañ eyâ şâḥ / Luṭf ü
keremün ḳapladı dünyâyı ser-â-pâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4*). [*n'ola,]*

Murâdî merd-i ezeldür özinde merdâne / Ḳoparsa
himmet-i merdân **n'ola** cibâl zecâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5*). [*n'ola,]*

Tâb-ı na'lüm **n'ola** ger tâb urur ise 'arşa / Tâb-ı
saṭṭında anuñ eyle ḥazer rûz ile şeb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4*). [*n'ola,]*

Hâlet-i dilde durur her **n'ola** aḥvâl-i 'ulüm /
Ḥālümüz maḥv olur elbette n'olursa ḥālât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 2*). [*n'ola,]*

Baḥr-ı ḥakîḳat içre bu fülk-i dil şinâver / **N'ola**
ihâta ḳılsa her yanını anuñ zât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 2*). [*n'ola,]*

İsm-i ḥayyiden müsellemdür selâmında selâm /
Pes selâmetden zuḥûr itse **n'ola** başında tâc
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3*). [*n'ola,]*

Çü 'ayn-ı rahmetimiş bilmişem fûnûn-ı kemâl / Bu 'aynumuzda akarsa **n'ola** zülâl-i vücûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [n'ola,]

Râh-rev oldu gönül âteşe hark olsa **n'ola** / 'Âşkın öldüre ma'sûk yâ kanı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [n'ola,]

'Aceb neden bu cihân ile sen muhayyedsin / Bilür misin **n'ola** hâlûn kaçan ezâ oliser (Murâdî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 3). [n'ola,]

Hicâb-ı dil **n'ola** olsa mâsivâ neyler / Nikâbı berki-i habîbü'nî kamu cinâna değer (Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 4). [n'ola,]

Nûr olsa **n'ola** kamu 'avâlim / Kırdıl-i hüda durur mu'allak (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 3). [n'ola,]

Hayret-i kübrâda kalmışlar velî her mâ-halak / **N'ola** insân-ı hüveydâya tokınsa re'fetûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [n'ola,]

Bahr-ı hayretde **n'ola** gavş ide bu geşti-i dil / Neffa-i rûh iledür cevher-i 'akla mâ'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 1). [n'ola,]

Münis oldukça irerse **n'ola** insâna 'atâ / Ger kemâle irişilürse dinilür âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 2). [n'ola,]

N'ola mişkât-ı ezelden yanar ise bu çerâğ / Ol ziyâ ile görünür baña nef' ü zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [n'ola,]

Murâdu'n mürdeyi itse **n'ola** hay ey cihân-ârâ / Kamu enfâs ü akvâli yine a'lâ olan sensin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 5). [n'ola,]

'Alâ'im gerçi ezherdür velî zâhir degül zinhâr / **N'ola** zâhir eger bâtın 'ayân ola su'âlinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 4). [n'ola,]

Tahayyüre **n'ola** garķ itse kalbi istiğrâk / Ne deñlü katre olursa bilür o deryâsin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 3). [n'ola,]

'Âlem-i gayba **n'ola** muttâlî' oldıysa müdâm / Cümle-i halkda muhtâr olan dildür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 4). [n'ola,]

Ey Murâdî 'âlemü'n kâlbindedür 'ışku'n senü'n / Tavf iderlerse **n'ola** Ka'besini Bathâ ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 5). [n'ola,]

İftitâh ile küşâde oldu bâb-ı mağribîn / Dest-i kudret maşrıkeyne şalsa **n'ola** demdeme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3). [n'ola,]

Beni îkâna irişdürse **n'ola** Hâk hâkķum / Çünkü hâkķ ile oluşdurdı hâkķümü Hâka (Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 2). [n'ola,]

N'ola mir'ât-ı zamân göstere levn ile hayâl / Sen hayâl ile revâ mı düşesin ma'siyete (Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 4). [n'ola,]

Şerh ü tibyan n'idüğün fehmi itmeyen bürhân ile / Añlağıl sen anı kim ol **n'ola** bürhân bilmedi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 4). [n'ola,]

N'ola ger fâ'il-i muhtâr ider ise muhtâr / Genc-i ma'nâsı anuñ ser-be-ser efvûn oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 3). [n'ola, -a]

Ebed hükmin itmiş habîb-i ezel / **N'ola** olsa dil hâkimü'n mahremi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [n'ola, -a]

Cânum seni diler **n'ola** rûh olsa baña cân / Her dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm (Murâdî Dîvânı, Kut'a 11, Beyit 2). [n'ola,]

3. "Ne olur" anlamında yalvarma sözü.

N'olaydı pâyûña yüzüm süreydüm ben rikâb-âsâ / Semend-i hüsnümü sürdükce meydân-ı zarâfetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 6). [n'olaydı,]

Genc-i mahzûnuñ zâhir idesin **n'ola** didüm / Bâtinum batna kodum zâhirümü zahr iderin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [n'ola,]

Burķa'-ı rûyuñ **n'ola** keşf eyleseñ ey dil-rübâ / Pertev-i 'aksüñ tokınsa cümleye tenhâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [n'ola,]

Kerânı yok yem-i 'afvuñ Hudâya / **N'ola** kılsan beni lutf ile ihyâ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 20). [n'ola,]

Nûh [4] Hz. Nuh; kendisine inananları yaptığı gemiyle tufandan kurtaran kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Garķ oldu bahr-ı vahdete şöyle bu fülk-i dil / Andan hâlâş olmaya gelse hezâr **Nûh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 3). [nûh,]

nuķat [5] Noktalar.

Gel Murâdî'nün kelâmın diñle güş-ı cân ile / Oldı anda her **nuķat** ta'bır olınsa bir kitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 5). [nuķat,]

Didüm beyâna gelürse telaffuz-ı ezelm / Ki bir **nuķatla** beyânüñ kamu nihâna değer (Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 3). [nuķatla, -la]

Harf ile **nuķat** geldi bir yire kelâm oldu / Bu 'ilm ile bu ma'nâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [nuķat,]

Fâ harfi kaf olursa ne gam bir **nuķatla** bes / Pergâra nokta oldu gönül men necâ ferâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 4). [nuķatla, -la]

II Dairenin merkezi, bir şeyin özü.

Dirildi cümle **nuķatlar** derûn-ı dâ'ireye / Şular ki taşrada kaldı bulur mı hiç necâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 4). [nuķatlar, -lar]

nuķat eylemek [1] Noktalar gibi kılmak, pergelin dayandığı nokta olmak. II Devir nazariyesi, başlangıç yeri, asıl, öz.

'Âlemü'n girdini gezdüm yine pergâr-şıfat / **Eylesün** anı **nuķat** gibi miyân 'ummânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [nuķat eylesün, -sün]

nuķaķ kılmaķ [1] Nokta haline getirmek. II Bir şeyin özüne inmek.

Harf-i ma'nāsını **kıldum** bir **nuķaķ** / Cümle halkı aña küttāb ańladum (*Murādī Dīvānı, Gazel 962, Beyit 4*). [*nuķaķ kıldum, -du, -m*]

nuķebā [2] Bir kavim ya da kabilenin reisleri veya vekilleri.

Umenāyuz **nuķebāyuz** budelāyuz nücebā / Kuṭb-ı aķtāba şorarsañ yine ğavs oldu hıṭāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 140, Beyit 3*). [*nuķebāyuz, -(y)uz*]

Zāt-ı pāka bu Murādī yine medhūş el-ḥaķ / Budelā vü **nuķebā** ğavs ile evtād-ı şıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 182, Beyit 5*). [*nuķebā,*]

nuķl ü şarāb [1] Meze ve şarap.

Nuķl ü şarāb ü çeng ü ney ü def ile rebāb / Dār-ı beķāda cümlesi saña ḥaṭā durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 472, Beyit 3*). [*nuķl ü şarāb,*]

nuķūş [6] Nakışlar, resimler. II Eserler, izler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Aḥvālını **nuķūşuñ** eger kim şorar iseñ / Şorġıl aña ki gözgü-yi şüret-nümā bilür (*Murādī Dīvānı, Gazel 462, Beyit 3*). [*nuķūşuñ, -un*]

nu'mā [1] İhsan, nimet.

Cān ü dil milkini yağma eyledi sultān-ı 'ışk / 'Āleme neşr eyledi **nu'māsmı** sultān-ı 'ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 689, Beyit 1*). [*nu'māsmı, -sı, -(n)ı*]

nūn [8] 1. "Nun" harfi.

Ey Murādī gör Hūdānuñ şun'ını maḥbūbda / Kaşları hem çün kalemdür gözleri çün **nūndur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 9*). [*nūndur, -dur*]

Emr-i Ḥaķdur görinen 'ālem ü ādemde kamu / Bunı fehm itmek için **nūn** ile bir kāf gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 737, Beyit 4*). [*nūn,*]

Elf ü **nūn** ü yā vü elf ü nūn u elf u elf u lām / Hādan ańlaġıl hüviyyet ma'nide im'ān kıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 761, Beyit 2*). [*nūn,*]

Elf ü nūn ü yā vü elf ü **nūn** u elf u elf u lām / Hādan ańlaġıl hüviyyet ma'nide im'ān kıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 761, Beyit 2*). [*nūn,*]

Naķş-ı mir'ātumda gördüm şormışam naķķāşdan / Yedi yā vü **nūn** ü yānun resmin aldum kaşdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 1*). [*nūn,*]

Çün ena'llāh āyetin yazdı kalem **nūn** üstine / Anuñ için ḥükmi cārīdür bu kānūn üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 1*). [*nūn,*]

Emrini taķdırine kılmış havāle ser-te-ser / Cümleten 'ālemleri taḥmīl idüp **nūn** üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 3*). [*nūn,*]

2. Kalem ve onunla yazılanlara and olsun (68/Kalem 1).

Yazup defterde kil-k-i kudret ile ḥaṭṭ çün kim ad / Didi **Nūn** ile Şād Yā-Sīn Ḥā-Mīm Elif-Lām-Mīm (*Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 1*). [*nūn,*]

nūn eylemek [1] Dimdik ve uzun boyu nun harfi şekline getirmek.

Kaşuñ kalemi çekdi başa ḥaṭṭ-ı maḥabbet / **Eyledi** gözüñ hicri miyānumı benüm **nūn** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1132, Beyit 2*). [*nūn eyledi, -di*]

nūn olmak [1] Nun harfi gibi olmak II Aşıġın iki büküm boyu, bedeni.

Elifūñ ma'nīsini itmek için dil iz'ān / Cehd kıldı nice kez kaddi anuñ **nūn oldu** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1514, Beyit 2*). [*nūn oldu, -dı*]

nūr [55] Işık, ziya, aydınlık, nur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tāb-ı nūruñ 'aynuma oldu cilā-yı nūr-ı tāb / Līk çeşmüm nūrı **nūrından** münevverdür baña (*Murādī Dīvānı, Gazel 34, Beyit 2*). [*nūrından, -in, -dan*]

nūrānı olmak [1] Parlak olmak.

Şu'ā'-ı mihr-i feyzinden eger neşr olmasa zerre / Olurdu mużmaḥıl aķmār şems **olmazdı nūrānı** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 4*). [*nūrānı olmazdı, -maz, -dı*]

nūrāniyet [2] Parlaklık, nurluluk.

Müntehā-yı muķtezāyı ańlayan şunlar durur / Her zulūmden kurtulup taḥşīl ide **nūrāniyet** (*Murādī Dīvānı, Gazel 167, Beyit 4*). [*nūrāniyet,*]

Āb u āteşden ḥalāş olduķda cismüm 'unşırı / Pür-ziyā kıldı iki dünyāyı **nūrāniyetüm** (*Murādī Dīvānı, Gazel 875, Beyit 4*). [*nūrāniyetüm, -üm*]

nūrı ağ olmak [1] Nurlu ve temiz olmak.

Açdı çeşm-i cānı ol dem baķdı dil mir'ātına / Kıldı taḥşīl-i tebeḥhüc oldu yüzi nūrı ağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 662, Beyit 3*). [*nūrı ağ oldu, -dı*]

nūr-ı 'aks [1] Aksinin, yansımasının ışığı.

Nūr-ı 'aksidür viren revnaķ cihānuñ vechine / Lem'asınuñ lem'asidur āfitāb altındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 344, Beyit 2*). [*nūr-ı 'aksidür, -i, -dür*]

nūr-ı 'ayān olmak [1] Nurun ortaya çıkması, nurlanmak.

Düşdi pervāne-i dil 'ışk odına / Maḥv olup **oldı** anda **nūr-ı 'ayān** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1160, Beyit 2*). [*nūr-ı 'ayān oldu, -dı*]

nūr-ı 'ayn [2] Göz nuru, göz parlıtsı.

Gördüm çü ḥüsn-i dilberi mir'āt-ı kalb ile / İletdi **nūr-ı 'ayna** beni bir dūcāda 'ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 703, Beyit 2*). [*nūr-ı 'ayna, -a*]

Nūr-ı ‘aynūm gel eriş berķ ura tā fevķu’l-cebel /
Ĝār-ı vahdetde harāret birledūr dil pāymāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 3*). [*nūr-ı
‘aynūm, -üm*]

nūr-ı a‘zam [1] *Allah’ın nuru, ilahi ıřık.*

Oldı Murādī efķam ‘ıřķ iledūr mufahķham / Gel iste
nūr-ı a‘zam a‘zamdadur mu‘allā (*Murādī Dīvānı,
Gazel 106, Beyit 5*). [*nūr-ı a‘zam,*]

nūr-ı aẓher [1] *Parlak, beyaz nur.*

Çū va‘z itdūm melā’ıkde bir āvāz irdi minberden /
Mübārek bir bād indı saña **nūr-ı aẓherden**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1022, Beyit 1*). [*nūr-ı
aẓherden, -den*]

nūr-ı başiret [1] *Basiret nuru.*

Ufukdan tāli’ oldı şems-i devlet / Yayıldı ‘ālema
nūr-ı başiret (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 9, Beyit 3*).
[*nūr-ı başiret,*]

nūr-ı berrāķ [1] *Berrak, saf nur.*

Cefāsından hafı kılmaş virūp bir **nūr-ı berrāķı** /
Münevver kıldı dünyāyı ziyāşı şems-i ğarrādan
(*Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 3*). [*nūr-ı
berrāķı, -ı*]

nūr-ı cemal [8] *Güzelliĝin nuru. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görölmüştür.)*

Yārūn ħayālī dīdede tenhā gelūp geķer / **Nūr-ı
cemālī** bātın u peydā gelūp geķer (*Murādī Dīvānı,
Gazel 476, Beyit 1*). [*nūr-ı cemālī, -i*]

nūr-ı cemāl der-dilem āvered tāb-ı ‘ıřķ [1] *Cemalin
nuru gönlüme aşķ ışılıtsı getirdi.*

Nūr-ı cemāl der-dilem āvered tāb-ı ‘ıřķ / Yā Rab
zamān bedeh ki berāred niķāb-ı ‘ıřķ (*Murādī
Dīvānı, Kıt’a 5, Beyit 1*). [*nūr-ı cemāl der-dilem
āvered tāb-ı ‘ıřķ,*]

nūr-ı cemāl-i dil-peẓir [1] *Gönlün beĝendiĝi
güzelliĝin nuru.*

Tāb ura ger ‘āşıķa **nūr-ı cemāl-i dil-peẓir** / Nūr
olur ‘ālemlere bu genc olur dünyāya bāz (*Murādī
Dīvānı, Gazel 573, Beyit 3*). [*nūr-ı cemāl-i dil-
peẓir,*]

nūr-ı cemāl-i tāb-ver [1] *ıřık sahibi güzelliĝin nuru.*

‘Ārifūn ‘aynındadır **nūr-ı cemāl-i tāb-ver** / Cānı
ķurbān eylemekdür ‘āşıķa ednā hūner (*Murādī
Dīvānı, Gazel 369, Beyit 1*). [*nūr-ı cemāl-i tāb-ver,
]*

nūr-ı ebhā [1] *En güzel nur.*

Perde-i ĝayb iķre pinhān oldı sırr-ı āşikār / **Nūr-ı
ebhā** lāmi’ olmaşdır ider leyl ü nehār (*Murādī
Dīvānı, Gazel 342, Beyit 1*). [*nūr-ı ebhā,*]

nūr-ı eclā [1] *Parlak nur.*

Murādīnūn murādıdır hemān maķşūdı ol şāhuñ /
Bilūr kim **nūr-ı eclāsm** mubaşşır ķılmaz illā hū
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1209, Beyit 5*). [*nūr-ı
eclāsm, -sın*]

nūr-ı eķad [1] *Allah’ın birlik nuru.*

‘Ayn-ı vahdetden hüveydādūr didūm **nūr-ı eķad** /
Bir ķılup ‘aynumla ‘aynuña hüveydā ol didi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1474, Beyit 3*). [*nūr-ı eķad,
]*

nūr-ı enver [1] *Parlak nur.*

Ķalbümün ħalbinde bildūm sırr-ı sürūr var imiş /
Zeyn ider ‘ālemleri bir **nūr-ı enver** var imiş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 1*). [*nūr-ı enver,
]*

nūr-ı ezher [1] *Parlak nur.*

Ĝidā-yı rūķum olalı ħabībūn nām-ı dil-cüyı / Tūlū’
iden lisānum maşrıķından **nūr-ı ezherdür**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 322, Beyit 2*). [*nūr-ı
ezherdür, -dür*]

nūr-ı ħaķ [1] *Allah’ın nuru.*

Nuş u pendin bu Murāduñ er iseñ eyle ķabūl /
Nūr-ı ħaķdur edebī tāc ider ‘āķil başına (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1338, Beyit 5*). [*nūr-ı ħaķdur, -dur*]

nūr-ı heybet [1] *Sayĝı ve korku duyĝularının ıřıĝı.*

Nūr-ı heybetde koyup hey’eti ibķāda beķā /
Āsumān nūr-ı kıdemden ola tābān didiler (*Murādī
Dīvānı, Gazel 421, Beyit 3*). [*nūr-ı heybetde, -de*]

nūr-ı ħikmet [1] *Bilgelik ıřıĝı.*

Ger nefsi ķul idūp özüñe ķāĝer idesin / Gör imdi
nice neşr idiser **nūr-ı ħikmetin** (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1135, Beyit 4*). [*nūr-ı ħikmetin, -in*]

nūr-ı hūdā [6] *Allah’ın nuru.*

“Fālīķu’l-işbāķı min ‘aksi ziyā’ü’l-kibriyā” /
Ķalbümüz eyler münevver dā’imā **nūr-ı Hūdā**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 1*). [*nūr-ı hūdā,*]

Cā-be-cā **nūr-ı hūdādur** görinen her laķzada / Her
kimūn başında lāmi’ ķurtulupdur ‘an-‘azāb
(*Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 4*). [*nūr-ı
hūdādur, -dur*]

Bilmek iķün geldi bu **nūr-ı hūdā** / Anuñ ile zā’il
olur her ķelām (*Murādī Dīvānı, Gazel 973, Beyit
2*). [*nūr-ı hūdā,*]

İki dünyāyı münevver eyledi **nūr-ı hūdā** / Ey
Murādī her n’ola ħayra ‘alāmetdür yine (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1239, Beyit 5*). [*nūr-ı hūdā,*]

‘Ömr-i ‘azīze şāhum ‘ömr oldı yine mir’āt / Āyine
dutdı ķudret **nūr-ı hūdā** öñinde (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1405, Beyit 4*). [*nūr-ı hūdā,*]

II Kur’ân’ın nuru.

Keyfenūn emrinde bī-keyf oldı ķün sırr-ı Hūdā /
Emrini “ķün” kıldı ķünden oldı pes **nūr-ı hūdā**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 16, Beyit 1*). [*nūr-ı hūdā,*]

nūr-ı 'ışk [1] *Aşkın nuru.*

Nūr-ı 'ışkuñ lem'asından irse qalbine eser / Olur idi bu Murād āyine-i 'ibret-nümā (*Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 5*). [*nūr-ı 'ışkuñ, -un*]

nūr-ı ibhā [1] *Kesilen nur; nur parçası.*

Elā yā eyyühe'l-ahbāb lenā min-şerbetin ke'sā / Anı her kim ki nüş ide vücūdı **nūr-ı ibhādūr** (*Murādī Dīvānı, Gazel 314, Beyit 4*). [*nūr-ı ibhādūr, -dur*]

nūr-ı iclā [1] *Parlak nur, ışıq.*

Qalbūmi mir'āt idelden muntazırdan zāhire / **Nūr-ı iclā** matla'ından ola çün kim bāhire (*Murādī Dīvānı, Gazel 1285, Beyit 1*). [*nūr-ı iclā,]*

nūr-ı iclāl [1] *Büyüklik, ululuk, azamet, kudret nuru.*

Göñül mir'ātına eyle nazār gör **nūr-ı iclālī** / Göresin tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1495, Beyit 1*). [*nūr-ı iclālī, -i*]

nūr-ı ilahī [1] *İlahi nur, Allah'ın ihsan ettiği manevi aydınlık, ilim.*

İdüp **nūr-ı ilahīdür** Murāduñ tāt-ı ser eyle / Mükemmel oldı imān şunda kim ola hayā gālīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 149, Beyit 5*). [*nūr-ı ilahīdür, -dür*]

nūr-ı imān [3] *İman nuru.*

Ey Murādī sırr-ı pinhānī olalı yār ile / Sırr-ı 'irfān **nūr-ı imān** tev'emāndur dā'imā (*Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 5*). [*nūr-ı imān,]*

Nūr-ı imānuña kizb ile meded virme hālel / Eyle şıdk ile ziyāde anı bāhir olıgör (*Murādī Dīvānı, Gazel 423, Beyit 4*). [*nūr-ı imānuña, -un, -a*]

Necāt-ı müntehā şunlarda zāhir / Yüzinde **nūr-ı imān** ola bāhir (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 7, Beyit 1*). [*nūr-ı imān,]*

nūr-ı iz'ān [1] *Anlayış, kavrayış ışıqı.*

Dīde-i bīnā kılsañ **nūr-ı iz'ān** ile ger / Nāzır olduğda qamuda çehre-i dildārı gör (*Murādī Dīvānı, Gazel 341, Beyit 4*). [*nūr-ı iz'ān,]*

nūr-ı kıdem [1] *Allah'ın nuru.*

Nūr-ı heybetde koyup hey'eti ibkāda bekā / Āsumān **nūr-ı kıdemden** ola tātān didiler (*Murādī Dīvānı, Gazel 421, Beyit 3*). [*nūr-ı kıdemden, -den*]

nūr-ı lāmi' [3] *Parlak nur.*

Ey Murādī 'ārif her bir kelāmuñ rūhdur / **Nūr-ı lāmi'** mīm ü hā vü mīmle dāl isterüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 563, Beyit 5*). [*nūr-ı lāmi',]*

Fazl-ı hākdur hāmd-i bī-hād naşş-ı kātī'dur gelen / Qalbūmi mesrūr iden ol **nūr-ı lāmi'dür** gelen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1041, Beyit 1*). [*nūr-ı lāmi'dür, -dür*]

Nūr-ı lāmi'den oldı çün zerre / Kendüye göre aldılar behre (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 15, Beyit 2*). [*nūr-ı lāmi'den, -den*]

nūr-ı lem'ān [2] *Parlak nur.*

'Aşık oldur ura dā'im sīne-i mecrūha dāğ / Ref' kılmadın hicābı **nūr-ı lem'ān** bulmaz (*Murādī Dīvānı, Gazel 556, Beyit 3*). [*nūr-ı lem'ān,]*

Nūr-ı leme'ān oldı taraflarda hüveydā / Teşhīş idemez anı şu kim bī-başar oldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1549, Beyit 3*). [*nūr-ı leme'ān,]*

nūr-ı mahz odı [1] *Katıksız nurun, pür-nurun ateşi, kuru.*

Nūr-ı mahz odı ezelden lem'a-i dīdār-ı Hāk / Emri ile her dü 'ālem buldılar andan ziyā (*Murādī Dīvānı, Gazel 33, Beyit 4*). [*nūr-ı mahz odı, -ı*]

nūr-ı meh [1] *Ay ışıqı.*

Rüy-ı zībāsi hātibūñ çün niķāb altındadır / Leyle-i zulmīde **nūr-ı meh** sehāb altındadır (*Murādī Dīvānı, Gazel 344, Beyit 1*). [*nūr-ı meh,]*

nūr-ı mübīn [4] *Parlak nur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Alīmūñ 'ilmidür el-hāk beyān-ı qudsī enfāsum / Bu 'ilmūñ kā'ināta zerresi **nūr-ı mübīn** olmış (*Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 3*). [*nūr-ı mübīn,]*

nūr-ı Muhammed [1] *Hız. Muhammed'in nuru.*

Nūr-ı muṭlaqda görür **nūr-ı Muhammed** 'ilmin / Kendü ihsāna irüp mefhar olur insāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1337, Beyit 3*). [*nūr-ı muṭlaq,]*

nūr-ı muṭlaq [2] *Mutlak nur. II Allah'ın nuru.*

Nūr-ı muṭlaq nice şerh oluna ey vā'ız-ı dehr / Anuñ içün iki dünyā ṭolu vāveylādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1118, Beyit 3*). [*nūr-ı muṭlaq,]*

Nūr-ı muṭlaqda görür nūr-ı Muhammed 'ilmin / Kendü ihsāna irüp mefhar olur insāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1337, Beyit 3*). [*nūr-ı muṭlaqda, -da*]

nūr-ı na'l [1] *Nalın nuru.*

'Arşa bakarsa dīde-i seyr ide **nūr-ı na'lümüz** / Tāt ura vech-i arza ol olmaya nūrına 'aded (*Murādī Dīvānı, Gazel 256, Beyit 2*). [*nūr-ı na'lümüz, -ümüz*]

nūr-ı nūr [1] *Allah'ın nuru.*

Levn ü rengi terk idüp bī-reng ü levn oldı Murād / **Nūr-ı nūrında** umūrında berātum gözlerüm (*Murādī Dīvānı, Gazel 889, Beyit 5*). [*nūr-ı nūrında, -ın, -da*]

nūr-ı pür-tāb [1] *Işık dolu nur.*

Şu 'ā'ı **nūr-ı pür-tābuñ** dokındı lem'a-ber lem'a / Levāmī'den mu'arrādur bu kevn ile mekān el-hāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 675, Beyit 4*). [*nūr-ı pür-tābuñ, -un*]

nūr-ı ruḥsār [1] Yanağın parıltısı.

Göreliden **nūr-ı ruḥsāruñ** cemāl-i bā-kemāl oldum / 'İyân-ı 'ayn olalıdan 'uyün içre ḥayāl oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 1*). [*nūr-ı ruḥsāruñ, -un*]

nūr-ı şamed [1] Her şey kendisine muhtaç, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, mutlak malik olan Allah'ın nuru.

Sa'd-ı ekber ṭülü'ı tâbında / Oldı tâbende anda **nūr-ı şamed** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 3*). [*nūr-ı şamed, -ı*]

nūr-ı şems [1] Güneş ışığı.

Nūr-ı şemsüm şöyle tutmuşdur cihânı ser-te-ser / Cümle 'âlemdede ne kim var oldı azvâ zerrece (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1262, Beyit 4*). [*nūr-ı şemsüm, -üm*]

nūr-ı şem' [1] Mumun nuru.

Şimdi bildüm şem'-i vech-i nūr olan tâb-ı cemāl / **Nūr-ı şem'e** bak ḥicâb ardında gör zıll-ı ḥayāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1*). [*nūr-ı şem'e, -e*]

nūr-ı tâb [1] Işığın nuru.

Żahve-i kübrâda şems-i a'zam olmuşdur bed'îd / Cümle afâka ve mâfihâya şalmış **nūr-ı tâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2*). [*nūr-ı tâb, -ı*]

nūr-ı tâbân [1] Parlak nur, ışık.

Vücüdün zav-ı nûrından eger mihr ola ey meh-rû / Virürsin **nūr-ı tâbânı** kamu seyyâre vü aya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4*). [*nūr-ı tâbânı, -ı*]

nūr-ı tecellâ [3] Tecelli nuru. II Sâlikin kalbinde gayp âlemine ait nurun belirmesi; manevi bakımdan aydınlanma.

İktibâs eyledi çün **nūr-ı tecellâdan** dil / Ne tārîkî ki tutam baña ḥaḳîkat görinür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3*). [*nūr-ı tecellâdan, -dan*]

Râh-ı ma'mûr-ı zevî'l-'aḳla başîret ehli / Özi Mûsâ vü velî **nūr-ı tecellâdur** bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 3*). [*nūr-ı tecellâdur, -dur*]

Göñül mir'âtına eyle nâzar gör nūr-ı iclâlî / Göresin tâ ki ol nūr ile sen **nūr-ı tecellâyı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 1*). [*nūr-ı tecellâyı, -(y)ı*]

nūr-ı var [1] Varlık, beden nuru.

Cebhe-i ebrârda berḳ urdı **nūr-ı varumuz** / Anuñ içün oldı vech-i ḳurb ile âsarumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 553*)

nūr-ı vech [2] Yüz nuru, yüz güzelliği.

Nûrî ger meḳşûf iderse daḥî zîbâ gösterür / Leyle-i zûlmide **nūr-ı vechin** a'lâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 1*). [*nūr-ı vechin, -in*]

II Allah'ın nuru.

Mün'akis oldı cemâlünden göñül mir'âtına / **Nūr-ı vechüñ** 'ayn-ı zav'uñ ḳalmadı herḡiz zûlâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3*). [*nūr-ı vechüñ, -ün*]

Beyit 1). [*nūr-ı varumuz, -umuz*]

nūr-ı vech-i yâr [1] Yârin, Allah'ın, yüzünün nuru.

'Azîzüm **nūr-ı vech-i yâre** ṭâkat kimse göstermez / Nedür bu 'ıḣḳ-ı dil k'andan ferâḡat kimse göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1*). [*nūr-ı vech-i yâre, -e*]

nūr-ı yaḳîn [1] Marifet, bilgelik nuru.

Bildi çün **nūr-ı yaḳînı** bu Murâdî enver / Lem'a ile nice baḥrı ḳaṭarât eyledi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 5*). [*nūr-ı yaḳînı, -i*]

nūr-ı zûlm [1] Karanlık aydınlatan nur.

'Arş-ı a'lâda nice ḥucb aşılı **nūr-ı zûlm** / Açdı pes perdesini rûy-i zemîne keşşâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 3*). [*nūr-ı zûlm, -ı*]

nūr-ı zûlmet [1] Karanlığın, gecenin ışığı.

Ḥicâbuñ perdesin ḳaldur bulasın **nūr-ı zûlmetde** / Dimişlerdür mesel zûlmetdedür bil âb-ı ḥayvânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5*). [*nūr-ı zûlmetde, -de*]

nūr olmak [10] Nurlu olma, aydınlık, parlak olma. (Bu kelime Dîvân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lâmi' ol **nūr oldı** 'âlemlerde âdemlerde hep / Lîkin olmuş tarz-ı âḥer nev'-i nev'in ile yâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2*). [*nūr oldı, -dı*]

nürveş [1] Nurlu, ışıkl.

Heybetinden maḡrib ü maşrıkda düşdi zelzele / Yâ nedendür **nürveş** za'f ile nâlân eyledüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 6*). [*nürveş, -ı*]

nuşh [4] Nasihat, öğüt. (Bu kelime Dîvân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bize gel söyleme biz **nuşh** ḳabûl eylemezüz / Vâ'izâ cennet ü nârı yiter itdüñ tekrâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2*). [*nuşh, -ı*]

nuşh-ı ḥadîs [1] Nasihat sözü.

Mevrûs olalı **nuşh-ı ḥadîsi** ḳulağuma / Ğavvâş-ı baḥr olalı irişdüm yatağuma (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 1*). [*nuşh-ı ḥadîsi, -i*]

nuşh itmek [1] Öğüt vermek, nasihatta bulunmak.

Şol ki ḳabûl ḳılmaya ḡayrıya **nuşh ide** / Dünyâda âḥiretde odur ezlâm-ı zûlüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 4*). [*nuşh ide, -e*]

nuşh u pend [1] Nasihat, öğüt.

Nuş u pendin bu Murâduñ er iseñ eyle kabûl / Nûr-ı Hâkdur edebî tâc ider ‘âkıl başına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 5). [nuş u pendin, -in]

nuşha-i erbâb-ı dil [1] Gönül erbabının, aşıkların sûreti, yüzü.

Nuşha-i erbâb-ı dildür cümlesi / Lem‘a-i mihr-i vücûduñ cümlesi (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 4). [nuşha-i erbâb-ı dildür, -dür]

nuşret [9] 1. Yardım. 2. Zafer. 1. Yardım. 2. Zafer.

Nuşretini bildi Hudânuñ Murâd / Bendesidür cümle anuñ şeyh u şâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 5). [nuşretini, -i, -(n)i]

nuşret-i âlâ [1] İhsanların yardımı, üstünlüğü.

Ğâlib-i cümle hudûd olup bi-emr-i zü‘l-celâl / Kaşd-ı maşûd eyleyüben **nuşret-i âlâdayuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 3). [nuşret-i âlâdayuz, -da, -(y)uz]

nuşret-i fettâh [1] Kullarının kapalı işlerini açanın, Allah‘ın yardımı.

Nuşret-i fettâh çü mü‘mindedür / Dîde-i küffârdadur hûn-ı hıvâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 3). [nuşret-i fettâh,]

nuşret ü fırsat [1] Yardım ve fırsat.

Ey Murâdî **nuşret ü fırsat** viren Mevlâ durur / Nefs-i kâfir-kîş ile her demde eyle kâr-zâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5). [nuşret ü fırsat,]

nuş eylemek [14] İçmek.

Cânân ile şimdi yine cânânelüğüm var / **Nuş eylemişem** cür‘a-i mestânelüğüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 1). [nuş eylemişem, -miş, -em]

Çün cür‘ayî **nuş eyledüm** hâte‘ş-şabûh yâ ‘âşıkîn / Bu sekrümüz dâ‘im ola eylemesün ferzâneler (Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3). [nuş eyledüm, -dü, -m]

II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Câm-ı ‘ışkuñ cür‘asından **eyleyen** bir kaatre **nuş** / Kendüzin küllî fenâ eyler bulur dâ‘im beka (Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 3). [nuş eyleyen, -(y)en]

Müstedâm olmak dilerseñ ma‘rifet kesb eylegil / Ma‘rifet bezminde gel **nuş eylegil** âb-ı hayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 2). [nuş eylegil, -gil]

Cür‘ayî **nuş eyleyüp** mest-i ebed olmışam / Lîk yine gözlerüm hayret-i şahbâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 4). [nuş eyleyüp, -(y)üp]

Añlar Murâdî kavluñ remzini ehl-i ‘irfân / **Nuş eyle** câm-ı ‘ışkı maşûd-ı müntehâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 5). [nuş eyle,]

Hum-hâne-i vahdetde biz **nuş eyledük** peymâner / Pervâner pervâner şem‘-i cemâle

yanalar (Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [nuş eyledük, -dü, -k]

Nuş eyle câm-ı ‘ışkı cân eyle cân ü dilden / Şevvâk olmayanlar hum-hâneye iremez (Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 3). [nuş eyle,]

Hum-hânesinden vahdetüñ **nuş eyleyenler** bâdeyi / Mest olanuñdur bu maķâm olımadı ayıklarauñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [nuş eyleyenler, -(y)en, -ler]

Nümâyan oldı na‘mâsı özi yine temennâsı / Ne lezzetlidür a‘lası bilür **nuş eyleyen** câmın (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [nuş eyleyen, -(y)en]

Şarâb-ı şevküñi **nuş eyleyen** içmez mi nâbını / Cihânda her ne var ise meyüñ meyhânesi yansun (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [nuş eyleyen, -(y)en]

Dilden giderme şerhini tarh eyle dilden ğayrıyı / Dil cür‘asından ey Murâd **nuş eyle** gel peymânesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [nuş eyle,]

Bâde-i ‘ışkıñdan ol şeh toldurupdur bir kadeh / Cür‘asın **nuş eyleyen** bî-hüş olur esrâr ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4). [nuş eyleyen, -(y)en]

Murâdîñ kelâmın güş eyle / Şarâb-ı ‘ışkı gel gel **nuş eyle** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 8). [nuş eyle,]

nuş-ı cân eylemek [1] Can şarabı içmek. II Cana can katmak.

Âb-ı hayâta irdi dil **eyledi** çünki **nuş-ı cân** / Başuma ‘aklı cem‘ idüp şimdi hemân hayâdayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 3). [nuş-ı cân eyledi, -di]

nuş itmek [23] İçmek, yudumlamak.

Bu Murâdî **nuş idenler** cür‘asından kaatresin / Yatdılar ser-mest olup bî-hüş tâ rûz-ı cezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [nuş idenler, -en, -ler]

Elâ yâ eyyühe‘l-ahbâb lenâ min-şerbetin ke‘sâ / Anı her kim ki **nuş ide** vücûdı nûr-ı ibhâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 4). [nuş ide, -e]

Oldı Murâdî yine sâķî-i ‘ayn-ı zülâl / **Nuş ide** bu şerbeti her kim olursa ‘alîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 818, Beyit 5). [nuş ide, -e]

Ser çeşmeden evvel çün kıldum kadehüm memlû / Her demde **iderven nuş** bir kaatre degüldür kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [nuş iderven, -er, -ven]

Ser çeşmeden evvel çün kıldum kadehüm memlû / Her demde **iderven nuş** bir kaatre degüldür kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 2). [nuş iderven, -er, -ven]

Ezelden çünki **nuş itdi** bu cânım câm-ı şahbâdan / Anuñ zevķ-i zülâlınden geçüpdür cümle na‘mâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [nuş itdi, -di]

Cür'a **nüş itdükde** akdâhı şıdum / Bâde-i nüş eylerem esrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1167, Beyit 4*). [*nüş itdükde, -dû, -k, -de*]

Cür'a-i destüñden ey dilber çü **nüş itdüm** yine / Evvelin ü ahîrini naşına tıtdum yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1*). [*nüş itdüm, -dû, -m*]

Kendüzüm bilmem dirğa hep ferâmuş itmişem / Cür'asını **nüş idüp** ser-mest ü hayrân eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2*). [*nüş idüp, -üp*]

II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Senüñ 'ışkuñ şarâbın **nüş idenler** ey habîb-i dil / Kılurlar şübhe mi var bâde-i hamrâdan istîgnâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 4*). [*nüş idenler, -en, -ler*]

Lutf-ı hikmet kâsesinden **nüş iden** âb-ı hayât / 'İlm-i ulâ ile uhrâdan bilüpdür beyyinât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 1*). [*nüş iden, -en*]

Kıışa-i 'ışkum işiden cümle hayrân oldılar / Câm-ı hubbum **nüş idenler** mest ü sekrân oldılar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 1*). [*nüş idenler, -en, -ler*]

Çün belî bezminde **nüş itdüm** bu câm-ı 'ışkı ben / Her belâya pes belâ didüm ki 'ışk içinde var (*Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 4*). [*nüş itdüm, -dû, -m*]

Nüş idelden bâde-i 'ışkı ebed mahmûr olup / 'Âşıkîn oldı bu keyfiyyetde hûn-âlûdeler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 4*). [*nüş idelden, -elden*]

Yenbû'-ı hikmet oldı ağıttı dil zülâlin / Kim **nüş iderse** anı bilgil ki var idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3*). [*nüş iderse, -er, -se*]

Şu kim **nüş itmedi** câm-ı haqîkatden mey-i 'ışkı / Murâdî aña anı aňlamaz esrârdan hergiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 5*). [*nüş itmedi, -me, -di*]

Nüş idelden câm-ı 'ışkı mest ü hayrân olmışam / Cür'asından katresin zevk ile sekrân olmışam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 1*). [*nüş idelden, -elden*]

Virdüm fenâya cismümi cân-ı fenâyı **nüş idem** / Kıldum hebâ kendözümü kim hâtırımı hoş idem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1*). [*nüş idem, -em*]

Şarâb-ı 'ışkı **nüş iden** geçüpdür câm-ı şahbâdan / Mağabbet cyleyen saña geçüpdür her dilârâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 1*). [*nüş iden, -en*]

Nüş idelden câm-ı hestîden gönül âb-ı hayât / Ref' olındı kânde kim vardur meyüñ mey-hânesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 2*). [*nüş idelden, -elden*]

Bir cür'a virdüñ lik lâ-ihsân illâ bi't-temâm / Virgil Murâda cümlesin **nüş itsün** anı 'ışk ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5*). [*nüş itsün, -sün*]

Nüş idelden câm-ı hestîden gönül âb-ı hayât / Ref' olındı kânde kim vardur meyüñ mey-hânesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 2*). [*nüş idelden, -elden*]

Ezelden **nüş idenler** câm-ı 'ışkı / Açup göz bakmadı başa ayağa (*Murâdî Dîvânı, Müfret 7, Beyit 1*). [*nüş idenler, -en, -ler*]

nüş kılmak [2] İçmek. II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Kendüñi bilesin Murâd Rabbüñi 'ârif olasın / Cür'a-i 'ışkı **nüş kılmak** ta olasın bekâ sıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5*). [*nüş kılmak, -kıl*]

İste Murâdîde peyâm hatm olur anda her kelâm / Kâse-i 'ışkı **nüş kılmak** bakma cihân sıfâline (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6*). [*nüş kılmak, -kıl*]

nüş olmak [7] İçmek.

Cür'a **nüş oldu** buldı devlet-i 'uzmâ yine / Her zamân 'aynına gelmez anuñ içün seyr-ı bağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2*). [*nüş oldu, -du, -k, -da*]

Cür'a **nüş oldum** yine cânân elinden bir gice / Bende ihsân aldı ya'ni hân elinden bir gice (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 1*). [*nüş oldum, -du, -m*]

Cür'a **nüş oldu** bu mey-hânedede / Ol mücerred gel berü bu hânedede (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 3*). [*nüş oldu, -du, -n, -sa*]

II Hissetmek, manevi duygular yaşamak.

Cür'a **nüş olalı** hüm-hâne-i vahdetden biz / Nice dem fâriguz ez-ğayr ve kesretten biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 1*). [*nüş olalı, -alı*]

Cür'a **nüş oldum** ezelden ta ebed gitmez hümâr / Dil açup nâmını zikr eyler tenümde cümle mü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 3*). [*nüş oldum, -du, -m*]

Cür'a **nüş oldu** ta ezel mey-hânesi / Biz anı bezl eyledük 'âşıklara ihsân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 4*). [*nüş oldu, -du, -dukda*]

Cür'a **nüş oldı** yine 'âşık-ı şeydâ bu gice / Eyledi şevk ile dildarı temâşâ bu gice (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 1*). [*nüş oldı, -dı*]

nuṭṭa [6] Söz, kelâm. 1. Yardım. 2. Zafer.

Manṭıkda bulındı bu Murâduñ çü kelâmı / **Nuṭṭa** ile bilinmedi bilür hâli süleymâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 5*). [*nuṭṭa, -ṭa*]

nuṭṭa gelmek [1] (Deyim) Dile gelmek, konuşmak, konuşmaya başlamak.

Nice **nuṭṭa gelürdi** bu Murâdî bî-ser ü sâman / Eger virmese kudretle aña hoş-ter maḳâl Allâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5*). [*nuṭṭa gelürdi, -ür, -di*]

nuṭṭa-ı elfâz [1] Kelimelerin konuşmaları, dile getirilmeleri.

‘Âlem-i nuṭkumı zann eyleme nuṭk-ı insân / **Nuṭk-ı elfâzumı** sen aña keremden ekrem (Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 4). [nuṭk-ı elfâzumı, -um, -ı]

nuṭk-ı insân [1] İnsan sözü.

‘Âlem-i nuṭkumı zann eyleme **nuṭk-ı insân** / Nuṭk-ı elfâzumı sen aña keremden ekrem (Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 4). [nuṭk-ı insân,]

nübüvvet [2] Nebilik, peygamberlik.

Nübüvvet makâmı mekân-ı ‘ulâ / Makâm-ı vilâyet nübüvvet eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [nübüvvet,]

Nübüvvet makâmı mekân-ı ‘ulâ / Makâm-ı vilâyet **nübüvvet** eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 2). [nübüvvet,]

nücebâ [1] Nesli, soyu soppu temiz ve pâk olan kişiler.

Umenâyuz nücebâyuz budelâyuz **nücebâ** / Kuṭb-ı aḳṭâba şorarsañ yine ğavs oldu ḥiṭâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [nücebâ, -(y)uz]

nücüm [4] Yıldızlar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ṭağıtdı şa’şâsın ‘âleme taraf-be-ṭaraf / **Nücümü** mâhı ider cümleten kamu ıslâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [nücümü, -ı]

nücüm-i ğayb-ı mihr-i ‘ayn [1] Güneş kaynağının bilinmeyen yıldızları.

Nücüm-i ğayb-ı mihr-i ‘ayn ile kılsa ne var ḥullet / Sa’âdet âsumânından toğar çün kim şehir elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 2). [nücüm-i ğayb-ı mihr-i ‘ayn,]

nüfus [1] Can; ruh.

Murâduñ rüz-ı mahşerde **nüfusu** olmaya zâyî / Bunı aña muḥaḳḳaḳ kim ğazâbdan rahmet esbakdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5). [nüfusu, -ı]

nüh felek [2] Dokuz gök, dokuz gezegen.

Âh-ı şehir okı geçer **nüh felekün** siperlerin / Biz bilürüz me’âlümüz nâle vü âhı n’eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3). [nüh felekün, -ün]

Ey Murâdî kıl tefekkür ḥâlîkuñ ‘ibretlerin / ‘İbret algıl **nüh felekden** necm ü mihr ü mâhdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 5). [nüh felekden, -den]

nüh ṭıbak [1] Dokuz tabaka; göğün dokuz katı.

Mün’akis oldu ziyâsından cemâlün **nüh ṭıbak** / Ol ziyânuñ lem’asından şems-i rahşânam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 4). [nüh ṭıbak,]

nühket [3] Güzel koku, rayiha.

Toğdı yine çün şems-i hüdâ şark-ı şafâda / Hoş **nühket** irişdi yine bād-i şehirinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [nühket,]

Mu’ammâ oldu ismün **nühketinden** çün gül-i aḥmer / Anuñ çün ‘andelîb ağlar aña karşı çıkup yaza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 2). [nühketinden, -in, -den]

Oldı çün âsârdan âsar-ı verd-i ‘âşîkîn / Şemm iderler **nühketin** aña mü’essir mâyesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3). [nühketin, -in]

nühket-i nîgü [1] Güzel, hoş koku.

Şemmeden bir şemme meşmûm **nühket-i nîgü** müdâm / Muḳteżâdan Murtażâya bî-eserdür bâdda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3). [nühket-i nîgü,]

nühket-i vuşlat [1] Kavuşmanın güzel kokusu.

Hümâ-yı devlet irişmişdür âşiyânımuza / Gelür çü **nühket-i vuşlat** meşâm-ı cânımuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1381, Beyit 1). [nühket-i vuşlat,]

nühket-i yâr [1] Sevgilinin kokusu.

Nühket-i yâri getürdi yine bād-ı şehri / Cümle âfâkı muḥîṭ oldu o büyük eseri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 1). [nühket-i yâri, -i]

nükte [6] Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Añlar isen Murâdî makālında **nükteyi** / Sultân ider seni nice sultâna insilâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 5). [nükteyi, -(y)i]

nükte-dân [3] Nükte bilen, ince ve zarîf kimse.

Ne derc eylemiş şâhib-i ‘ilm o **nüktedân** / Biliş virmege aña gerek bir ehl-i kemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [nüktedân,]

Nüktededür **nüktedân** diñle bu kavli hemân / İster iseñ şâni’i bakma heyûlâsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3). [nüktedân,]

Mesâ’il şerhinüñdür **nükte-dânı** / Ma’ânî ‘arşasınñ pehlevânı (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 4). [nükte-dânı, -ı]

nükte-i muṭlaḳ [1] Kesin, belli ince anlam.

Mu’ammâdur bu bir kenz-i ḥafîdür **nükte-i muṭlaḳ** / Murâdîñ kelâmın kim durur gelsün iden tefsîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [nükte-i muṭlaḳ,]

nümâ [2] Görünen, meydana olan, ayan, âşikâr.

Ṭutar âyîneler şaf şaf görünür yir yirin şüret / Bu şüret şüret-i vâhid-nümâyişde **nümâ** mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [nümâ,]

Şol kimse ki kalbinde her lahza şafâ vardır /
Âyine-i zihninde her vecdî **nümâ** vardır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1*). [*nümâ, -*]

nümâyân olmak [1] Görünmek.

Murâdî hakkı tahkîk eyledünse 'ilm-i ezberde /
Nümâyân ola her fi'li bugün sen hak-nümâsından
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5*). [*nümâyân
ola, -a*]

nümâyân olmak [6] Görünmek, açığa çıkmak. (*Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.*)

Seher vakt-i tulu'ında **nümâyân olsa** her sâ'at /
Dağıka kalmaz im'ânım habîbümdür muhibbû'l-
vakt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4*). [*nümâyân olsa, -sa*]

nümâyîş [2] Gösteriş, görüntü.

Câm-ı cihân-nümâdadur câm-ı cihân-nümâ bu
dem / Râz u şebinde gösterür işbu **nümâyîşi**
himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 1*). [*nümâyîşi, -i*]

Câm-ı cihân-nümâdadur câm-ı cihân-nümâ bu
dem / Gösterişinde gösterür işbu **nümâyîşi** himem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 1*). [*nümâyîşi, -i*]

nümüdâr-ı şuver [1] Sûretleri gösteren.

Her nazarda çün **nümüdâr-ı şuverdür** âyine /
Âyine şüretle memlû lîk şüret bir eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 2*). [*nümüdâr-ı şuverdür, -dür*]

nümûde [1] Görünmüş; gösterilmiş.

Mir'ât-ı 'ayn-ı tahkîk gösterdi 'aks-i ruh-sâr / Ey
cümle'nün cemâli sensin yine **numûde** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 2*). [*numûde, -*]

nümûne [1] Örnek, misal.

Muktebisdür dil hayât-ı cavidânun şu'lesin /
Lem'asındadır habîbüm görinen **nümûneler**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 4*). [*nümûneler, -ler*]

nüzûl itmek [1] Aşağı inmek, düşmek. II Gönle düşmek.

Murâdî taht-ı dile şâh-ı 'ışk **itdi nüzûl** / Tağıtdı
'asker-i gayrı oturdı buldı felâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5*). [*nüzûl itdi, -di*]

nüzûl kılmak [1] Inmek.

Câna kıysaydı eger 'İsî-i Meryem ey dil /
Âsmânda kalur idi yine **kılmazdı nüzûl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 4*). [*nüzûl kılmazdı, -maz, -dı*]

2.2.17.O

od [1] Ateş. II Ayrılık ateşi.

Ey gözleri mestüm dil-i bîmâra nazar kıl / Hicrûn
odına sîne kebâb oldu yaşum mül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 6*). [*odına, -ı, -na*]

oda yanmak [3] Ateşte yanmak.

Celâl-i hey'et olmuştur hayâl ile Murâdî bu /
Yanardı **oda** 'âlemler şerer çıkşa zebânımdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5*). [*oda, -a*]

Müberra'dur mu'arrâdur cihân u cânı terk itmiş /
Atupdur cismini **oda yanupdur** hem çü pervâne
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 3*). [*oda yanupdur, -up, -dur*]

Çü akrebdür mine'l-kurbi ile'l-kurb / Nedendür âb
içinde yanar **oda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2*). [*oda, -a*]

od ile şu [1] Ateş ve su.

Bir yanum âteş olupdur bir yanumda oldu şu / **Od ile şu** arasından sen beni eyle rehâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 18, Beyit 2*). [*od ile şu, -*]

oķ [4] Ok.

Âh-ı seher **oķı** geçer nüh felekün siperlerin / Biz
bilürüz me'âlümüz nâle vü âhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 3*). [*oķı, -ı*]

Ķâbe kavseynün nedür sırrını şoldur aňlayan / **Oķ**
gibi tayy itdi pes urdı nişânın bir ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4*). [*oķ, -*]

II Kader oku, kaderin gerçekleşmesi.

Yed-i mü'eyyed ile aldı kabza-i hükme / Kader
oķını atar her tarafda kavş-ı kazâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 2*). [*oķını, -*]

II Ayrılık acısı.

Hicrûn **oķı** bu cânımı eyledi pür-şürüh / Kalmadı
tâkatüm meded it vaşl ile baňa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4*). [*oķı, -ı*]

oķ atmak [1] Ok atmak II Atmak.

Atar **oķ** gibi beni yabana / Dem-be-dem nideyin o
kaşları ya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 4*). [*oķ atar, -ar*]

oķmak [56] 1. Bir metni seslendirmek, kırâat etmek.

"Küllü men min hıfzıhı" sırruñ fühûmın bilmeyen /
Hak durur her dem **oķursam** nâm ile 'âşık aňa
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3*). [*oķursam, -r, -sa, -m*]

Kitâb-ı 'ışk **oķıyaldan** nedür dil mâzî müstaķbel /
Telâş ile rubâ'ı gözlemez şol kim diler na'mâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2*). [*oķıyaldan, - (y)aldan*]

Murâdî vird-i ezberdür **oķur** subh ile şâm el-haķ /
Muķaddesdür dil-i aşfâ ne serrâ aňa ne zarrâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5*). [*oķur, -r*]

Oķuna çünki defterün anda senün varaķ varaķ /
Şâlih iden 'amellerin aňla anı necâ necâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4*). [*oķuna, -n, -a*]

Bir zerre irdi verde cemālūñ neticesi / Rüyına
karşu medhūñ **oğur** aña 'andelīb (Murādī Dīvānı,
Gazel 144, Beyit 4). [oğur, -r]

Oğındı kelām-ı mūmeyyiz menābirde çün /
Bilindi şühūd ile ma'nā-yı ümmü'l-kitāb (Murādī
Dīvānı, Gazel 161, Beyit 4). [oğındı, -n, -dı]

Ammā ki imtiḥān için eyledi bu işi / “Ve'l-
'ādiyāt”la **oğudı** bunda nāşitāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 211, Beyit 4). [oğudı, -dı]

Çü şubḥ-ı şādıkı gördüm ki maḥv ider zulumāt /
Oğurdu Fālīku'l-işbāḥ ile nice āyāt (Murādī
Dīvānı, Gazel 214, Beyit 1). [oğurdu, -r, -dı]

Şu'ūdī ile ku'ūdın bir itdi ānide / Nidā idüp **oğudı**
didi Fālīku'l-işbāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 235,
Beyit 3). [oğudı, -dı]

Cümle 'ulūm kaṭredür 'ilm-i Ḥudāya nisbeten /
'İlmī 'ilim **oğumışam** gayrı 'ulūmadur sened
(Murādī Dīvānı, Gazel 257, Beyit 4). [oğumışam,
-miş, -am]

Oğudı çünkü ve'n-Necmden olmadı nuṭkı / Bilüp
vaḥyī çü yūḥādan idüp fettāḥ-ı fetḥ-i bāb (Murādī
Dīvānı, Gazel 264, Beyit 2). [oğudı, -dı]

Gözin açmış durur şehlā cemālūñe olup ḥayrān /
Oğur ḥüsnūñ kitābını saña meddāḥ olup güller
(Murādī Dīvānı, Gazel 319, Beyit 3). [oğur, -r]

Cemāle 'aşıq **oğurlar** benüm çün ādemdür /
Kemāl-i Bārī nazarda kemāl-i zādümdür (Murādī
Dīvānı, Gazel 489, Beyit 1). [oğurlar,]

Murādī **oğı** iḥlāşı seni dā'im ider şāfī / Bir okuyana
üç ḥatme sevābın feyz ider iḥlāş (Murādī Dīvānı,
Gazel 648, Beyit 5). [oğı,]

Murādī **oğı** iḥlāşı seni dā'im ider şāfī / Bir
okuyana üç ḥatme sevābın feyz ider iḥlāş (Murādī
Dīvānı, Gazel 648, Beyit 5). [okuyana, -(y)an, -a]

Vaḥdet ḥazīnesinden her kim ki aldı gevher / Āyāt-
ı 'ışk **oğudı** āyāta irdi el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı,
Gazel 699, Beyit 2). [oğudı, -dı]

Ger begendünse berātuñ yazalar menşürını /
Oğusunlar gör ğalaṭ var mı arada sāmi' ol
(Murādī Dīvānı, Gazel 758, Beyit 2). [oğusunlar, -
sun, -lar]

İster iseñ bilmege ḳavl-i Murādiden beyān /
Oğusunlar āsitān-ı Muştāfāda sāmi' ol (Murādī
Dīvānı, Gazel 758, Beyit 5). [oğusunlar, -sun, -lar
]

Oğudı āyetini göñlüm eyledi ḥatmi / Muḥaḳḳaḳ
oldı maḳālümde bu maḳāl-i ezel (Murādī Dīvānı,
Gazel 827, Beyit 2). [oğudı, -dı]

Kitāb-ı 'ışk ezberden **oğıyup** saymaz evrākı /
Kütüb evrākını cem' eyleyenden ol durur a'lem
(Murādī Dīvānı, Gazel 863, Beyit 3). [oğıyup, -y, -
up]

Çün berātuñ **oğudum** yazmış kul huva'llāhu'l-
'azīm / İsm-i Raḥmānı hüveydā bulmuşam

(Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 2). [oğudum, -
du, -m]

Varalum defterimüz **oğıyalum** sultāna / İzn-i
sultān ile manşūr-ı sa'ādet idelüm (Murādī Dīvānı,
Gazel 920, Beyit 4). [oğıyalum, -y, -alum]

Na'imūñ ni'metin aḥdum **oğıdum** çün cinān
vaşfın / Kerimūñ aḥladum ikrām oğudum çün
cinān vaşfın (Murādī Dīvānı, Gazel 995, Beyit 1).
[oğıdum, -dum]

Na'imūñ ni'metin aḥdum oğıdum çün cinān vaşfın
/ Kerimūñ aḥladum ikrām **oğudum** çün cinān
vaşfın (Murādī Dīvānı, Gazel 995, Beyit 1).
[oğudum, --du, --m]

Kitāb-ı 'ışk ezberden **oğıdum** bāb-ender bāb /
Ḳamu mevcūd imiş ezberledüm in ile ān vaşfın
(Murādī Dīvānı, Gazel 995, Beyit 3). [oğıdum, -
dum]

Murādīnūñ kelāminuñ hevāsında nihāyet yok / En
ednā görmeye füc'et **oğıyan** bunı ezberden
(Murādī Dīvānı, Gazel 991, Beyit 5). [oğıyan, -y, -
an]

Murādī server olmışdur 'ulūmına nihāyet yok /
Kitābın ezber itmiş **oğımaz** aḡ u ḳarasından
(Murādī Dīvānı, Gazel 1009, Beyit 5). [oğımaz, -
maz]

Seni meddāḥ olalıdan **oğur** kevser lisānumdan /
İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan
(Murādī Dīvānı, Gazel 1020, Beyit 1). [oğur, -r]

Açaldan gülşen evrākın **oğur** bülbül kitābından /
Senūñ na't-ı cemālūñi anuñ evrāk u bābından
(Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 1). [oğur, -r]

Çün melekler **oğıdı** naşrun mina'llah āyetin /
Kāruña müsta'cil ol her kāruñ olmışdur yaḳın
(Murādī Dīvānı, Gazel 1070, Beyit 1). [oğıdı, -dı]

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübhān āyetin /
Bülbül-i ḳudsī **oğurdu** cümle Raḥmān āyetin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1094, Beyit 1). [oğurdu, -
rdı]

Cümleten 'uşşāḳuñ oldı dāstānı muẓmaḥil / Kim
oğur diñler anı bu dāstānum var iken (Murādī
Dīvānı, Gazel 1095, Beyit 4). [oğur, -r]

Ḳalbūñ İbrāḥīmi çün suḥf-ı maḥabbet **oğıdı** /
İsmiñi buldı Ḥalīl olmış anuñ yābından (Murādī
Dīvānı, Gazel 1106, Beyit 2). [oğıdı, -dı]

Lām elifden geleli ḥāyile mīm ü daḥı dāl / Çü ben
el-ḥamd **oğıyam** cümle melek dir āmīn (Murādī
Dīvānı, Gazel 1112, Beyit 4). [oğıyam, -yam]

Oğudı çünkü nām-ı bī-nişānı / O ḥays ile ki geçdi
ad ü şāndan (Murādī Dīvānı, Gazel 1181, Beyit 4).
[oğudı, -dı]

Didi yaḥteşsu limen şā'e āyetini ḳārī ol /
Oğudukda didi tekrār eyle bu virdi yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1225, Beyit 2). [oğudukda, -duk, -da
]

‘İlmi ezber **okuyan** kimseye ‘âlim dime sen / ‘Âlim oldur ki karar eylemeye sevdâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1359, Beyit 3). [okuyan, -(y)an]

Hilkatde âdem eyledi hallâk çün beni / İnsan **okur** bu ismümi pes iktizâyile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1375, Beyit 3). [okur, -r]

Nâzır olalı vechüñe ‘ayn ile ‘aynüm dîdesi / Her nâmuñı ezber **okur** rûhum lisânı ‘ışk ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1390, Beyit 2). [okur, -r]

Kâlu belâ bezminde çün ‘ahd eyledüm cânân ile / Hikmet kitabın **okuyup** ferzâne-i ‘ışkam yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1392, Beyit 3). [okuyup, -y, -up]

Murâdî şî‘rin **okur** ehl-i ‘irfân / Biri birbirinden ey cân ala ala (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 5). [okur, -r]

Kitâbında didi ikrâ **okındı** ezber-i manzûr / Nazar mir’âta urmağdur hünerdür aña dermânı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1501, Beyit 3). [okındı, -n, -dı]

Murâduñ ‘âleme hükmi şu deñlü nâfiz olmışdur / Ki yirde yir yir **okındı** berât-ı nâm-ı tuğrâsı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1506, Beyit 5). [okındı, -dı]

Tarîk-i ‘ışka meyl itdüm **okudum** nice fetvâyı / Tıyupdur ol fetâvîde nice dürlü mu‘ammâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1508, Beyit 1). [okudum, -du, -m]

Okuyam çünki ben seb‘a’l-mesânî ism-i Hakk ile / Sekizdür acılan yedi kapanur kılmaz âzârı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1510, Beyit 4). [okuyam, -(y)am]

Emr ile kürse çıkdum **okudum** kitabını / Emlâk ü ins ü cinne ‘ibâdet sevâbını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1527, Beyit 1). [okudum, -du, -m]

‘İlm-i ezeldür **okunan** cümle kütübde / İzhâr idemez lîk cihân bî-hüner oldu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1549, Beyit 4). [okunan, -n, -an]

2. Tahsil etmek, talim görmek.

Ey cemâl-i lâ-yezâlî isteyen ‘ârifkanı / **Okımaduñ** ma‘rifet dersinde kaldı nice bâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 129, Beyit 3). [okımaduñ, -ma, -du, -n]

Göñül bir ‘ilme düş oldu ne dersi var ne fetvâsı / **Okumazven** ben ol ‘ilmi ki her dem imtihân ister (Murâdî Dîvânî, Gazel 276, Beyit 4). [okumazven, -maz, -ven]

Senden şu kişi kim **okuya** ders-i hâkîki / ‘Allâmelere ‘âlim-i devrân iledürler (Murâdî Dîvânî, Gazel 452, Beyit 3). [okuya, -(y)a]

Ben **okumışam** ders-i ‘ulümü ezeldiden / Bu ilmi yazup ortaya küttâb getürmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 610, Beyit 4). [okumışam, -mış, --am]

Ey Murâdî **okuram** bunca ‘ulüm-ı aḥbâr / Sırruñı bilmedüm açdum çü kitabıñı senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 735, Beyit 5). [okuram, -ram]

Cümle ‘ulümü okuyuben a‘lem olasin / Kılmaz iseñ ‘amel **okumağdan** ne fâ‘ide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1369, Beyit 2). [okumağdan, -mak, -dan]

Cümle ‘ulümü **okuyuben** a‘lem olasin / Kılmaz iseñ ‘amel okumağdan ne fâ‘ide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1369, Beyit 2). [okuyuben, -(y)uben]

3. Zikretmek, anmak.

Müberra kıl sivâdan özüñi ‘aḥluñ müzekkî kıl / Hudâ adın **oku** tâ ki saña mekr itmeye ḡasık (Murâdî Dîvânî, Gazel 678, Beyit 3). [oku,]

Ref‘-i ḥicâb için ne tekâzâ ider göñül / Çün kibriyâsıdur **okuyan** Küllü mende fân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1137, Beyit 2). [okuyan, --(y)an]

ol [551] O; zamir, sıfat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lîkin bizümle oldu yine **ol** bize enîs / Arada bir bahâne olupdur bu kâruma (Murâdî Dîvânî, Gazel 4, Beyit 4). [ol,]

olar [22] Onlar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ Rab ne hikmet oldu kim ‘uşşâk arar seni / Ammâ ki hiç degilsin **olardan** cüdâ cüdâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 5). [olardan, -dan]

olmak [696] Vuku bulmak, meydana gelmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ Rab ne hikmet **oldı** kim ‘uşşâk arar seni / Ammâ ki hiç degilsin olardan cüdâ cüdâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 5). [oldı, -dı]

oñ [1] On sayısı.

Katredür şüretde oldu lîk deryâ bu Murâd / Her ne kim kılmış durur kıldı bedel **on** üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1281, Beyit 5). [on,]

oñat [4] Doğru, layıkıyla, iyi, mükemmel. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bilgil ki beḡâsı yok zamânuñ / Gelsün dilüñe **oñatca** ḥâlet (Murâdî Dîvânî, Gazel 210, Beyit 4). [oñatca, -ca]

ondan özge [1] Ondan başka, ondan gayrı.

Bir tecellîsine ol şâh-ı cihânüñ ben za‘îf / Cânımı kurbân iderem **ondan özge** ne‘m ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 3). [ondan özge,]

on sekiz biñ ‘âlem [2] Kainatın tamamı, yaratılmışların hepsi.

İktiran itdükde mâhum şems ile bir lahza / **On sekiz biñ 'âlemüñ** 'ilmin hüveydâ söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 2). [on sekiz biñ 'âlemüñ, -ün]

Menzilüm menzilde buldum buldı çün menzil beni / **On sekiz biñ 'âlem** olmışdur cihânımda cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 4). [on sekiz biñ 'âlem,]

oñulmak [2] İyileştirmek.

Likin yine arkamı şığayup / Yaramı **oñultdı** merheminden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3). [oñultdı, -dı]

'Âşıkuñ yarası **oñulmaz** hiç / Her nefesde çün olur ol tâze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4). [oñulmaz, -ul, -maz]

oran [2] Ölçü, miktar.

Cefâya yok mı **oranuñ** nice çeksün dil ü cânım / Terahhum eyle kim cellâd-ı cevruñden emân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [oranuñ, -un]

Pençe-i 'ışk ile kimdür tutuşan / Bir bahâdırur 'aceb **oransuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 603, Beyit 4). [oransuz, -suz]

orta [8] Orta, ara, iç.

Fi'lüñ **ortasına** girmez ne fuhüm u ne 'uqûl / Oldı evkât ile her fâ'il-i mu'tâd-ı şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 3). [ortasına, -sı, -(n)a]

Cân ü cânân **ortasından** ten hicâbın ref' iden / Tuymağa bu sırrı hergiz virmediler cânâ yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [ortasından, -sından]

Hayâtum terk idüp çün kim hayât-ı cavidân oldı / Kamu mañlûkuñ **ortasında** kavlı ile mañâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 3). [ortasında,]

Muñt oldu yem-i kudret ihâta kıldı ser-tâ-pâ / O deryâ **ortasında** bir melek-şüret püser buldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2). [ortasında,]

Gördi deryâ **ortasında** bir hişâr / Kaplamış cümle burucın dil ü cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 2). [ortasında, -sı, -n, -da]

II Mevcut bulunan, meydana.

Diñle Murâdîñün bu kelâmını cân ile / Var ise sen dañı getir **ortaya** bir hüner (Murâdî Dîvânı, Gazel 467, Beyit 5). [ortaya, -ya]

Hañv ider mi cânandan her kim kıya baş **ortaya** / Çeşmümüzden kan akarsa ol deme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 4). [ortaya, -ya]

Yâ Rab murâdını bu Murâduñ müyesser it / **Ortada** hazretüñle olan mâcerâ hakı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 5). [ortada, -da]

ortalığ [2] Ortalık.

Nik ü bed **ortalığını** kılmak için imtiyâz / Kurdı pes mizân-ı 'aklı ara yirde tercemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 3). [ortalığını, -ı, -(n)ı]

Âb-ı 'ışk ile muhammer olalıdan tıynetüm / Kâlib-i insânda oldum rûh-ı cân **ortalığı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 3). [ortalığı, -ı]

ortaluk [1] Ortalık yer.

Sensin iden ey habîb hubb ile 'âşık seni / Lîk yine gayr ile **ortaluk** aradadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 3). [ortaluk,]

ortaya gelmek [2] Ortaya, araya gelmek.

Sem'-i cânı kıl küşâde ey piser / Târik-i dü-'âlem ol **ortaya gel** (Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 4). [ortaya gel,]

II Meydana gelmek, ortaya çıkmak, oluşmak.

Kuruldı hayme-i 'adli ki hâşâ zûlm ola meyli / Dilerseñ hamd kıl haylî **gele** tâ işüñ **ortaya** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [ortaya gele, -e]

ortaya getürmek [1] Meydana getirmek.

Ben okumışam ders-i 'ulümü ezeliden / Bu ilmi yazup **ortaya** kütüb **getürmez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 4). [ortaya getürmez, -mez]

ot [1] Ot.

Kaçan fânî ola kuyruk **otundan** / Biter bir dañı rengi kara beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3). [otundan, -ı, -n, -dan]

otağ [1] Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır.

Dikdi **otağ** cennetüñ bâbına hikmetüm 'âlem / Tañl-ı ma'ârifî çalup kıldı nidâ gele ümem (Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 1). [otağ,]

otlamak [1] Dolaşarak yerden ot yemek.

Ten çerâ-gâhında **otlar** çün bu nefsi-güsfer / Ey halilüm ni'metüñ yir gelmez andan hâşâ kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [otlar, -r]

oturmak [5] Oturmak, kurulmak. *II Bulunmak.*

Oturmuş bâb-ı gene içre anuñ karşına şaf şaf / Tıururlar elleri bağılu melâ'ikle kamu ervâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [oturmuş, -miş]

Nazar kıma bu dünyâya **oturğıl** vâhid ü tenhâ / Dilünden eksük olmasun anuñ zikrini kıl her dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [oturğıl, -gıl]

Açılmış 'ışk meydânı **oturmuş** manzar içre hûb / Kanı top itmege başın bugün merdâneler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 2). [oturmuş, -miş]

'Âkil-i kâmil iseñ eyle Murâdî bu işi / İhtiyâr eyle ferâgat **oturup** vahdetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5). [oturup, -up]

II Tahta oturmak, hükmetmek.

Murâdî taht-ı dile şâh-ı 'ışk itdi nüzûl / Tağıtdı
'asker-i ğayrı **oturdu** buldı felâh (Murâdî Dîvânî,
Gazel 235, Beyit 5). [oturdu, -dı]

oyalamak [1] Meşgul etmek.

Müşâk olalı saña âşüfte gönüm ey Hâk / Geçdüm
kamudan el-hâk 'ışkuñ beni **oyalar** (Murâdî
Dîvânî, Kıt'a 26, Beyit 2). [oyalar, -r]

oynamak [2] 1. Oynamak.

Mihr-i tarikatde biz elde çerâğ **oynaruz** / Anuñ
içün kalmadı yolda bir ibn-i sebîl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 818, Beyit 3). [oynaruz, -r, -uz]

2. Bir kararda durmamak, değişiklik göstermek.

Nedür dirseñ eger 'âlem me'âli / Nice **oynar** gözet
zıll-ı hayâli (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 19, Beyit 2).
[oynar, -r]

oyunlar geçmek [1] Hileler düzenlemek.

'Acebdür lu 'bı dildaruñ ne **oyunlar geçer** her
gün / Anı gözler dem-â-dem sanma kim
hercâdur 'âşıklar (Murâdî

2.2.18. Ö

ögmek [1] Övmek, yüceltmek.

Senüñ luṭṭuñla faḫluñ bî-nihâye / **Ögüpdür**
kullaruñ maḫz-ı 'aṭâya (Murâdî Dîvânî, Mesnevi
37, Beyit 2). [ögüpdür, -üp, -dür]

öğredmek [2] Öğretmek.

'İlm-i ḫaḫîḫati ki ḫaḫâyıḫda gösterür / Ger
öğredürse anı sezâ câna insilâḫ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 239, Beyit 3). [öğredürse, -ür, -se]

Varlık 'ilmin eger **ögrede** 'âlimlere Hâk / Cem'
olup 'ilm ile aḫlamayalar var neyem (Murâdî
Dîvânî, Gazel 928, Beyit 2). [ögrede, -e]

öğrenmek [19] Bilgi edinmek, bilgi sahibi
olmak; anlamak, idrak etmek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥaḫâ'ik 'ilmin **öğrenmek** degüldür herkesüñ şanı
/ Cemî'i cem' olan yirde ne zâhirdür ne ḥöd peydâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 68, Beyit 2). [öğrenmek,]

öğretmek [2] Bir konuda bilgi sahibi olunmasını sağlamak, tâlim, tedris etmek.

Ey Murâdî saña her kimse mürebbî olamaz / Saña
'ilm **öğreden** ol Ahmed-i Muḫtâr durur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 433, Beyit 5). [öğreden, -en]

Geldi Murâdî 'âlem-i ğayb-ı şehâdete / **Öğretdi**
cümle 'âşıka ser-dâdelik sözün (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1136, Beyit 5). [öğretdi, -di]

öküş [1] Çok, fazla, hadsiz.

Ḥamd ü senâ aḫadur luṭṭ ü seḫası **öküş** / Şükrini
kıl dâ'imâ nâminı zıkr eyle yâd (Murâdî Dîvânî,
Gazel 258, Beyit 3). [öküş,]

ölmek [12] Ölmek, can vermek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Beni **öldür** didüm öldürmedi yâr / Ne borcumuz
bizüm bu intizâra (Murâdî Dîvânî, Gazel 1430,
Beyit 2). [öldür, -dür] Dîvânî, Gazel 283, Beyit 4).
[oyunlar geçer, -er]

ölmezden evvel ölmek [1] Dünyada iken nefsi arzuları
bırakarak Allah'ın varlığına rücu etmek.

Ebed dirlik dilerseñ ger yüri **ölmezden evvel öl** /
Selâmet dârına Maṣṣürveş var kıl nişân terkin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 997, Beyit 6). [ölmezden
evvel öl,]

'Ömer [1] İslam'ın ikinci halifesi Hz. Ömer.

Gerek peygamber ol gerek velî sen / Gerek **'Ömer**
gerekse ol 'Alî sen (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46,
Beyit 5). ['ömer,]

'ömr [43] Ömür, hayat. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Cânumun sermâyesi **'ömründe** ḫâşıldur senüñ /
Ḥâzık-ı bî-misl olup sen câna sensin cân-fezâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 36, Beyit 2). ['ömründe, -
ün, -de]

'ömr-i 'âlem [1] Dünyanın ömrü.

'Ömr-i 'âlemde ne var 'ömr ile âdem dile kim /
Tâ kim insân oluben 'ömr ire şâm u seḫere
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1360, Beyit 4). ['ömr-i
'âlemde, -de]

'ömr-i 'azîz [6] Saygın, aziz ömür. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥâşılı **'ömr-i 'azîzüñ** kudret izḫârındadır / Ḥâşılı
rûḫ-ı ḫafinüñ sır-ı esrârındadır (Murâdî Dîvânî,
Gazel 385, Beyit 1). ['ömr-i 'azîzüñ, -ün]

'ömr-i bâkî [2] Sonsuz hayat.

Râḫat-ı dildür vişâlüñ döstüm her dem senüñ /
'Ömr-i bâkîdür cemâlüñ döstüm her dem senüñ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 734, Beyit 1). ['ömr-i
bâkîdür, -dür]

'Ömr-i bâkîdür vücûduñ ey vücûdum râḫatı /
Kâ'im olmışdur vücûduñla vücûdum bi't-tamâm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 904, Beyit 4). ['ömr-i
bâkîdür, -dür]

'ömr-i beḫâ [1] Kalıcı ömür, ölümsüzlük.

Ḥaber **'ömr-i beḫâdan** isteyen rûḫ-ı revândan şor
/ Şehîd-i 'ışk olan her dem ḫayât-ı câvidân buldı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 312, Beyit 3). ['ömr-i
beḫâdan, -dan]

‘ömr-i bünyād [1] Ömür binası. II Hayat.

‘Ömr-i bünyādın ‘imāret kılmağı bilmez şuver / Ger mu‘ammā ister iseñ aña ma’nîdardan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 4). [‘ömr-i bünyādın, -ın]

‘ömr-i cān [4] Canın ömrü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ömr-i cāna bakmadı çeşmüm göreliden rüy-ı yār / Söziñi güş ideli geçdüm kāmudan her ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [‘ömr-i cāna, -a]

‘ömr-i cān-ı rūḥ-ı ma’nā [1] Anlamın ruhunun hayatı.

‘Ömr-i cān-ı rūḥ-ı ma’nādur ḥaḳīkat arzū / Ey ‘azīzüm ‘izzet isterseñ hemān im‘ānadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 374, Beyit 3). [‘ömr-i cān-ı rūḥ-ı ma’nādur, -dur]

‘ömr-i cān-ı sermed [1] Dâimî canın ömrü.

Bu ‘ömr-i cān-ı sermed ‘ışkuñladur muḳayyed / Ğayrūñden eyle eb‘ad kıl gel kerem ‘ināyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 4). [‘ömr-i cān-ı sermed,]

ömr-i cāvidān [8] Sonsuz ömür, ebedî hayat, ölümsüzlük. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu ‘ömr-i cāvidānı kılduñ çü sen müheyyā / Ey fer‘e aṣl-ı sābit rūḥ-ı cesedde maḥyā (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1). [‘ömr-i cāvidānı, -ı]

‘ömr-i dünya [1] Bir insanın yaşayacağı hayat süresi.

‘Ömr-i dünyāya ğarrā olma şaḳın / Ğarrā olanda olmaz ‘ilm-i yaḳīn (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 1). [‘ömr-i dünyāya, -(y)a]

‘ömr-i ebed [1] Ebedî hayat.

‘Ömr-i ebeddedür ol kim saña āşinādur / Cān-ı ‘azīzi anuñ her yirdedür mu‘allā (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 4). [‘ömr-i ebeddedür, -de, -dür]

‘ömr-i ḥarc eylemek [5] Ömür tüketmek, hayatını vermek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ömrümüz ḥarc eyledük sā‘at ile her bir nefes / Ḥamdu li’llāh kim Mesh-āsāyuz iḥyā gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 4). [‘ömrümüz, -ümüz ḥarc eyledük]

‘ömr-i ḥayy-ı lā-yenām [1] Uyumayan, diri, var olanın ömrü.

Ziyāde ‘ömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ vech-i aḥsenden / ‘Atāsıdır ‘atāya eyle ṭırma şükr-i sübhāni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 2). [‘ömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ, -un]

‘ömr-i ḳadīm [2] Uzun ömür, hayat.

‘Ömr-i ḳadīme şordum ‘ayn-ı ḥayātın çün / Māhī bulur mı ṭāḳat ger çıksa āb içinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4). [‘ömr-i ḳadīme, -e]

‘Ömr-i ḳadīme şordum bu ‘ömrümün ḥisābın / Didi nihāyeti yok aldum bu kez cevābın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 1). [‘ömr-i ḳadīme, -e]

‘ömr-i ḳaşır [1] Kısa ömür.

‘Ömr-i medīd içinde nedür fikr-i rāsiḥūñ / ‘Ömr-i ḳaşır içinde ḥayāt-ı ziyādedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [‘ömr-i ḳaşır,]

‘ömr-i medīd [1] Uzun ömür.

‘Ömr-i medīd içinde nedür fikr-i rāsiḥūñ / ‘Ömr-i ḳaşır içinde ḥayāt-ı ziyādedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 5). [‘ömr-i medīd,]

‘ömr-i murādî [1] Muradî’nin ömrü.

‘Ömr-i Murādî sermed oldı sıvādan eb‘ad / Kılduñ anı muḳayyed ‘ışk ile ibtilāda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [‘ömr-i murādî,]

‘ömr-i revan [1] Geçen ömür.

Aña bu sırrı ‘ömr-i revān oldı hem çü bād / Şanur mısın Murādî ki dünyā gelüp geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5). [‘ömr-i revān,]

‘ömr-i şafā [1] Kedersiz, neşeli ömür.

‘Ömr-i şafā egerçi telezzüz nazardadır / Ma’nî serî-tuḥfe ile mā-ḥazardadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [‘ömr-i şafā,]

‘ömr-i sermed [11] Sonsuz, ebedî ömür, hayat. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Olurdu ‘ömr-i sermedde ḥaḳīkat-āşinā olmak / Eger olmasa vech-i fāniye rüy-ı beḳā ḡalib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 4). [‘ömr-i sermedde, -de]

‘ömr-i zaman [1] Hayat, yaşam süresi.

Ser-be-ser cümle fenādur çü bilürsen bu cihān / Sende ḡafletle revā mı geçe bu ‘ömr-i zamān (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 4). [‘ömr-i zamān,]

‘ömr ü cān [2] Ömür ve can.

‘Ömr ü cānı n‘eylesün senden şu kim ola cüdā / Luṭf idüp kılma cüdā saña olalı āşinā (Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 1). [‘ömr ü cānı, -ı]

‘Ömr ü cāna kıymayınca kim bulur cānānesin / Çeşm-i bīdār ile nevm-i ḡaflet ile kılma ḥvāb (Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 4). [‘ömr ü cāna, -a]

‘ömr ü ‘izzet [1] Ömür ve büyüklük, yücelik.

‘Ömr ü ‘izzetden gelür bir fā‘ide a‘māl ile / Ḳurı ḡavḡāyı n‘idersin zinde olḡıl ḥāl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 1). [‘ömr ü ‘izzetden, -den]

‘ömrüñ geçmek [2] Yaşamak, hayat sürmek.

Koğıl benlügen ey gâfil felekde yok karar el-hak / Gice gündüz geçer ‘ömrüñ felek döner tolâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [‘ömrüñ geçer, -ün, -er]

Dîde âbindan gönül şehrinin gel ma’mûr kıl / Yıl gibi ‘ömrüñ geçer sen şanma kim yilden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [‘ömrüñ geçer, -er]

öñ [8] 1. Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer. II Kat, huzur, eşik.

Ben kılmadum sefer kamu ‘âlem sürürda / Bir bir geçer **öñümde** bu seyrüm hâzardadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3). [öñümde, -üm, -de]

Her kim ki cân virürse sen pâdişâh **öñinde** / ‘Ayn-ı beķâyâ irer ol ibtidâ **öñinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [öñinde, -in, -de]

Her kim ki cân virürse sen pâdişâh **öñinde** / ‘Ayn-ı beķâyâ irer ol ibtidâ **öñinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 1). [öñinde, -in, -de]

Bu çetr-i bî-sütünü çün kurdı ol müdebbir / Seyr ide şems-i seyyâr ol meh-liķâ **öñinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [öñinde, -in, -de]

Çün virdi mihr-i enver mâha şu‘â‘ı ‘aksin / Mâh oldu geldi sâcid şems-i đulhâ **öñinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [öñinde, -in, -de]

‘Ömr-i ‘azîze şâhum ‘ömr oldu yine mir’ât / Âyîne dutdı kudret nûr-ı hüdâ **öñinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 4). [öñinde, -in, -de]

Ħamd ile şükr ilâha Ħalk olalı Murâdî / Şaf şaf olup dururlar hep evliyâ **öñinde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 5). [öñinde, -in, -de]

2. Daha önce, evvela.

Yuhricü’l-Ħayye mine’l-meyyitüñ añlar sırrın / Şol ki ölmezden **öñ** ol öldi vü medfûn oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 4). [öñ,]

ötmek [1] Değişik tonlarda nağmeli sesler çıkarmak. II İnlemek.

Gülistân-ı vücûdumda biter güller kemâlinde / **Öter** cân bülbülü her dem beyân eyler maķâlinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 1). [öter, -er]

ötri [1] Dolayı.

Belâ deştindesin Leylâdan **ötri** / Benem Mecnûn-ı bî-ârâm ü şeydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 3). [ötri,]

öz [119] Bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas, zübde. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bańa şundılar ezel bezminde çün cām-ı şafâ / Pür-şafâ olup **özümde** geçmişem ben muţlakâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1). [özümde, -üm, -den]

özge [54] Başka, diğer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Minnetüm sen şâhadur ħayrıya yokdur minnetüm / Senden **özge** mesnedüm yok yâ ilahî zi’l-beķâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [özge,]

özge olmak [1] Özge, başka olmak.

Pîr oldu çü ‘ışķumuzla dil-dâr / Yâr oldu pes özge yok arada (Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 2). [özge oldu, -dı]

özgi [1] Başka, gayrı.

İktiran itmez ħabîbüm senden **özgiye** gönül / Eyledi âşüfte ħâlûñ döstüm her dem senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 4). [özgiye, -(y)e]

özlemek [1] Arzulamak, hasret duymak.

Tâ’ir-i gülşen olalıdan dilâ tayr-ı vücûd / Anı **özler** kılmaz anuñ çün bu ħâşâka heves (Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [özler, -r]

özü itmek [1] Özüünü sunmak.

Âyât-ı feth ezberledüm ki şubĥ-ı şâdıķdur bu ħün / Aşl-ı müsebbebdür viren ‘özü itmezüz esbâbda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [‘özü itmezüz, -mez, -üz]

2.2.19. P

pâ [1] Ayak.

Beni peydâ kılalı ‘arz iderem arza vücûd / Gele tâ kim bir ayağ üstine biñ **pâ** muĥliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [pâ,]

pâ-bend [1] Ayağı bağlı kimse, esir, giriftar.

Bu nefsi bende çeküp geç aña eyü **pâ-bend** / Elinden anuñ özüñ dâmenin rehâ eyle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1385, Beyit 2). [pâ-bend,]

pâ-büs itmek [1] Ayağını öpmek.

Enîs-i ‘ışķ olalıdan gözüm ħayrıya bakmaz ħiç / Tavâf eyler gelüp **pâ-büs idüp** payende merzâlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 3). [pâ-büs idüp, -üp]

pâ vü ser [1] Baş ve ayak. II Baştan ayağa.

Çağıruben ħarafeyne bu lisân itse nidâ / **Pâ vü ser** ola bürehne tola her cā muĥliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [pâ vü ser,]

pâyüñ çekmek [1] (Deyim) Ayağını çekmek, giyinmek. II Uzaklaşmak, uzak durmak.

Dâmenüñe **pâyüñ çek** gel berü hem çün ħabl / Ger ululuk ister iseñ işle gel yahşî ‘amel (Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [pâyüñ çek,]

pâdişâ [5] Padişah, hükümdar.

Saňa yüz tutan iki dünyâyı pā-māl eyler ol / Bir gedā-yı kemterüñ iki cihāna **pādişā** (Murādī Dīvānı, Gazel 20, Beyit 4). [pādişā,]

Sultān-ı ‘ışk olanlar ma’nāda **pādişādur** / Ğavvās-ı baħr olanlar hıketle āşinādur (Murādī Dīvānı, Gazel 503, Beyit 1). [pādişādur, -dur]

Her kim ki kanā’at ide pīşe / Bil iki cihāna **pādişādur** (Murādī Dīvānı, Gazel 542, Beyit 4). [pādişādur, -dur]

Bi-ħamdī’llāhi ve’l-minne kemāle āşināyam ben / Ne deñlü var ise ‘ālem kamuya **pādişāyam** ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 1). [pādişāyam, -y, -(a)m]

II Allah.

Hālūmi kimse aňlamaz ancak Ğudā bilür / Ğalbinde herkesüñ ne var ol **pādişā** bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 462, Beyit 1). [pādişā,]

pādişā olmak [1] Hükümdar olmak.

Āsitānuñ baňa yegdür beklemek / **Olmadan** milk-i cihāna **pādişā** (Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 2). [pādişā olmadan, -madan]

pādişāh [15] Büyük hükümdar, sultan.

Cihānı kal’ u kam’ eyler erenlerdür velī sīret / Vilāyet **pādişāhında** ulu maħzen çü himmetdür (Murādī Dīvānı, Gazel 313, Beyit 3). [pādişāhında, -i, -n, -da]

Bizi şüretde gördüñ **pādişāyuz** / Velī ma’nāda bir kemter gedāyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 1). [pādişāyuz, -uz]

II Allah.

Saňa yüz tıtdum Ğudāyā sen hidāyet eylegil / Senden özge kime kılām **pādişāhum** ilticā (Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 4). [pādişāhum, -um]

N’ola hālūm **pādişāhum** baňa kılmazsañ ‘atā / Çün işüm cürm ü haťā her āndur yā Rabbenā (Murādī Dīvānı, Gazel 19, Beyit 3). [pādişāhum, -um]

Segān-ı kúyun ayak başduğı yire viren buse / Kılupdur **pādişāhum** zır ile bālādan istiğnā (Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 3). [pādişāhum, -um]

Birlerem ol **pādişāhi** kim vücūdudur vaħīd / Cümle esmā vü şıfātına olınmadı ‘aded (Murādī Dīvānı, Gazel 247, Beyit 3). [pādişāhi, -i]

Yüzüñi tut Murādī sen ol ulu **pādişāhuña** / Her ki şıgına Rabbine bil ki penāh içindedür (Murādī Dīvānı, Gazel 509, Beyit 5). [pādişāhuña, -un, -a]

Fa’‘ālsın işünde yokdur saňa mu’arız / Muhtārsın kamuda ey yüce **pādişāhum** (Murādī Dīvānı, Gazel 946, Beyit 2). [pādişāhum, -um]

Ben ne hākam ‘arz-ı hāl idem saňa ey zü’l-minen / Cümle hālūm **pādişāhum** hāzretüñe hep ‘ayān

(Murādī Dīvānı, Gazel 1057, Beyit 3). [pādişāhum, -um]

Sen **pādişāha** bende durur cümle kün-fekān / Cümle muť‘dür senüñ emrüne ins ü cān (Murādī Dīvānı, Gazel 1134, Beyit 1). [pādişāha, -a]

‘Ālemi terk eyle ey dil hıdmete bağla kemer / **Pādişāha** kulluk idüp kırbet eyle ārzü (Murādī Dīvānı, Gazel 1192, Beyit 2). [pādişāha, -a]

Pādişāhum ‘ināyet eyle baňa / Zıkrüñ eyle küşādedür efvāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1220, Beyit 5). [pādişāhum, -um]

Her kim ki cān virürse sen **pādişāh** öñinde / ‘Ayn-ı beķāya irer ol ibtidā öñinde (Murādī Dīvānı, Gazel 1405, Beyit 1). [pādişāh,]

Pādişāhuñ çünki marżisi budur / Ol rızāda olasın tā marżiye (Murādī Dīvānı, Gazel 1419, Beyit 4). [pādişāhuñ, -uñ]

Kuluñam **pādişāhum** saňa geldüm / Ne ihsān eyledüñse anı buldum (Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 21). [pādişāhum, -um]

pādişāhā [2] Ey ulu Padişah. II Allah.

Kamu ‘ālem saňa kıldur Ğudāyā / Kerīmā **pādişāhā** reh-nümāyā (Murādī Dīvānı, Gazel 74, Beyit 1). [pādişāhā,]

Pādişāhā lutfuñ el virürse eger bendeñe / Yā ‘aziz ü yā velidür yā nebī şāhib-‘ālem (Murādī Dīvānı, Gazel 895, Beyit 3). [pādişāhā,]

pādşāh-ı cümle cihān u ilāh [1] Bütün dünyanın padişahı ve ilahı.

İy heme kes rā-tüyī püş ü penāh / **Pādşāh-ı cümle cihān u ilāh** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 26, Beyit 1). [pādşāh-ı cümle cihān u ilāh,]

pādişāh-ı dehr [1] Cihan padişahı.

Pādişāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün gedāyam ‘ālem içre rütbe-i vālā menem (Murādī Dīvānı, Gazel 908, Beyit 2). [pādişāh-ı dehrem, -em]

pādişāh-ı ferd-i muťlak [1] Tek, yalnız hükümdar. II Allah.

Murādī kuluña lutf eyle yā Ğaķ / Ki sensin **pādişāh-ı ferd-i muťlak** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 41, Beyit 5). [pādişāh-ı ferd-i muťlak,]

pādişāh-ı hālķ-ı zī’l-ihsān [1] İhsan sahibi yaratıcı hükümdar, Allah.

Minnet ol **pādişeh-i hālķ-ı zī’l-ihsāna** / Bendeler hālķ idüben virdi tarķ ‘irfāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1337, Beyit 1). [pādişeh-i hālķ-ı zī’l-ihsāna, -a]

pādişāh-ı ‘ışķ [1] Aşk sultanı.

Çün gelüben yanına tolsa sivānuñ ‘askeri / **Pādişāh-ı ‘ışķ** irüp tağıtdı vü kıldı yaşağ (Murādī Dīvānı, Gazel 665, Beyit 4). [pādişāh-ı ‘ışķ,]

pādişāhlar padişahı [1] Padişahların en yücesi; Allah.

Murâdî bendene lutf it ilâhî / Ki sensin **pâdişâhlar pâdişâhî** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 22). [pâdişâhlar pâdişâhî,]

pâdişâh olmak [1] Padişah olmak.

Ey Murâdî tâlib-i 'izzet olursañ bilmiş ol / Kıl kanâ'at kim kanâ'at ehli **oldı pâdişâh** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1268, Beyit 5). [pâdişâh oldı, -dı]

pâk [5] Temiz, saf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gösterür her dürlüden ol âyet-i kübrâ şuver / Lîk âyet ol şuverden **pâk** bâzû pâk-ver (Murâdî Dîvânî, Gazel 395, Beyit 1). [pâk,]

pâk-bâz [1] Temiz oynayıcılık. II Yürekten bağlı aşık.

Pâk-bâza sormışam ehl-i tarîkat yolların / Didî irersen Murâda 'ömrüñ cavidân olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 1076, Beyit 5). [pâk-bâza, -a]

pâk-dâmeni dutmak [1] Temiz eteği tutmak. II Manevi himmet sağlamak, yardım almak.

Sultân olan bu yirde eli bağlı bendedür / Kıl olmayınca **dutmadı ol pâk-dâmeni** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1525, Beyit 4). [pâk-dâmeni dutmadı, -ma, -dı]

pâk-dâmen olmak [1] Eteği temiz olmak. II Namuslu olmak.

Pâk-dâmen oluben dut koma bir pâk etegin / Câmî'ü'l-'akl oluben tut koma idrâk etegin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1119, Beyit 1). [pâk-dâmen oluben, -uben]

pâk-ender pâk itmek [1] Saflık, temizlik içinde temizlik etmek.

Miyân-ı hayy u meyyitde gelüp yuhyî yümît ahırâb / Cidâl idüp miyânını **ider pes pâk-ender pâk** (Murâdî Dîvânî, Gazel 718, Beyit 4). [pâk-ender pâk ider, -er]

pâk eylemek [4] Temizlemek, arındırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pâk eyle ki şâha lâyk ola / Kişver-i kalbi ser-te-ser didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 529, Beyit 3). [pâk eyle,]

pâk-ı dâmen olmak [1] Eteği temiz olmak. II Manevi kirlerden uzak olmak.

Pâk-ı dâmen olalum cümle hevâdan geçelüm / Yâd ile yek-dil olup beyz ü dücâdan geçelüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 917, Beyit 1). [pâk-ı dâmen olalum, -alu, -m]

pâk-ver [1] Temizlik, mübareklik sahibi.

Gösterür her dürlüden ol âyet-i kübrâ şuver / Lîk âyet ol şuverden pâk bâzû **pâk-ver** (Murâdî Dîvânî, Gazel 395, Beyit 1). [pâk-ver,]

pâk itmek [3] Temizlemek, arındırmak.

Cân ü dil âyinesin jeng-i sivâdan **pâk it** / Şüfiyâ sonra gözet anı ki zîbâ görünür (Murâdî Dîvânî, Gazel 448, Beyit 4). [pâk it,]

Güş-ı hüşuñ alursañ bu Murâduñ sözlerin / Şöyle **pâk ide** seni pîrâheni âb eylemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 554, Beyit 5). [pâk ide, -e]

Haş ü hâşâkdan **pâk it** sarâyını fu'aduñ sen / Sarâyıñ tâhir olmayınca olmaz her işüñ hâşıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 809, Beyit 2). [pâk it,]

pâk kılmak [1] Temizlemek.

Kıl mücerred kendüñi kalbün sarâyın **pâk kıl** / Yârdan gayrı tavañtun kılmaya her nâ-sezâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 21, Beyit 3). [pâk kıl,]

pâk olmak [3] Temizlenmek, arınmak.

Kim ola bile tahkîkin nedür bu vahy-i erselnâk / Bilen oldur anı ey dil **ola** cân ü gönülden **pâk** (Murâdî Dîvânî, Gazel 715, Beyit 1). [pâk ola, -a]

Gel berü küh-ı kanâ'at içre 'anķā ol bugün / Kõnma her bir cîfeye **pâk ol** sözümi diñle gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 787, Beyit 3). [pâk ol,]

Akıtıl eşki çeşmüñden **olasın** ma'şiyetden **pâk** / 'İbâdât it kıl istiğfar ola tā kim günâhuñ kem (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 2). [pâk olasın, -a, -sın]

pâk ü mücellâ eylemek [1] Parlatmak, arındırmak.

Ey Murâdî kalbünñün âyinesin / 'İşk ile **pâk ü mücellâ eylegil** (Murâdî Dîvânî, Gazel 836, Beyit 5). [pâk ü mücellâ eylegil, -gil]

palas [1] Aba ve çul gibi kaba yünden dokunan şeyler ve özellikle bunların eskileri.

Hvâr bakma şâhlar vardur ki taht-ı kubbede / Kimi atlas püşlardur kimisi dañı **palâş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 613, Beyit 3). [palâş,]

pâ-mâl [1] Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, muhakkar.

Ey cemâl-i dil-sitânuñ 'ışkına **pâ-mâldür** / Enbiyâ vü evliyâ vü aşfiyâ vü atkiyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 2). [pâ-mâldür, -dür]

pâ-mâl eylemek [2] Ayaklar altına almak.

Tuymadın gel Murâdî seni rakîb / Yoñsa **eyler** bu dem seni **pâ-mâl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 850, Beyit 9). [pâ-mâl eyler, -r]

II Kontrolü altına almak.

Saña yüz tutan iki dünyâyı **pâ-mâl eyler** ol / Bir gedâ-yı kemterüñ iki cihâna pâdişâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 20, Beyit 4). [pâ-mâl eyler, -r]

pâ-mâl itmek [1] Ayak altında almak, çiğnemek. II Hor ve hakir görmek.

Kimisin ayaklar altında koyup **pâ-mâl ider** / Kimisini kara yirden elin alup kaldurur (Murâdî Dîvânî, Gazel 350, Beyit 4). [pâ-mâl ider, -er]

pare [3] *Parça, ayrılmış, bölünmüş.*

Râygân mı irişür vuşlat-ı dildâra kişi / Tiğ-i cevri dil-i pür-yarayı kaç **päre** diler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 437, Beyit 3*). [*päre,]*

Bu Murâdî'nün kelâmından haberdâr olmağa / Gel berü eyle hezârân **päre** kalbün yarasin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 5*). [*päre,]*

Qalem şakḳ olup dörd **päre** hemân / Yazar tâ kıyâmet rumûz-ı nihân (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 34, Beyit 2*). [*päre,]*

päre eylemek [1] *Parçalara ayırmak, paramparça etmek.*

Şu kim bilmeye vuşlat 'âlemin dünyâ seve ey dil / Serini taşâ ursun sînesini **eylesün päre** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1290, Beyit 4*). [*päre eylesün, -sün]*

päre-i muḡḡa [1] *Et parçası. II Beden.*

Çü taşt-ı 'izzete girdi o **päre-i muḡḡa** / Yunuldu mâ-i reşâd ile kâlmadı kine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1383, Beyit 3*). [*päre-i muḡḡa,]*

päre pare [1] *Parça parça.*

Çün vücûduñ tavrına 'arrâc ola Müsî-i 'ışḳ / **Päre päre** rîze rîze ola duymaya cibâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 2*). [*päre päre,]*

päre päre olmak [2] *Parça parça olmak, parçalanmak.*

Päre päre oldu Sînâ 'aks-i nûr-ı yârden / Nice tâḳat göstere şol k'aña peydâ gösterür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 386, Beyit 2*). [*päre päre oldu, -dı]*

Murâdî çekdüğini ger çekeydi / **Olurdu** seng-i hâra **päre päre** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1430, Beyit 5*). [*päre päre olurdu, -ur, -dı]*

parmaḡ [2] *Parmak.*

Sen Muḡammed kadrini atşân iken mi añladuñ / Olduḡı dem **parmaḡı** nâşire-i âb-ı zülâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 777, Beyit 4*). [*parmaḡı, -ı]*

Bir nazardur biñ nazar yüz biñ nazardur bir nazar / **Parmaḡuñ** yum lafzatu'llâh oldu insân ayasın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 3*). [*parmaḡuñ, -un]*

parmaḡı ucın eylemek [1] *Parmak ucuyla dokunmak. II Ucu ucuna yakalamak.*

Râḡat-ı maḡz-ı şafâ kesb ider ol 'âşık-ı zâr / Dâme-i vaşl ucına **parmaḡı ucın** kim **eyler** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 437, Beyit 2*). [*parmaḡı ucın eyler, -r]*

päs [1] *Kir, pas, leke.*

Dilerseñ görmege vech-i cemâli / Gönül mir'âtinuñ gör **päsı** var mı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1561, Beyit 4*). [*päsı, -ı]*

päs-bân [1] *Bekçi, gece bekçisi, gözcü.*

Mu'tnüm olalı mihrün benüm ey revnak-ı kalbüm / Ne deñlü var ise ḡalkuñ benüm hep **päs-**

bānumdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 290, Beyit 4*). [*päs-bānumdur, -um, -dur]*

pây [6] *Ayak, kadem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben ol pervâz urıcıyam cihân **pâyumda** bir zerre / Ferâḡumdur delilüm şanma bir yirden me'âlüm var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 307, Beyit 2*). [*pâyumda, -um, -da]*

pây başmak [1] *Ayak basmak. II Bir yere varmak, ulaşmak; girmek, gelmek, uğramak; mesleğe girmek; bir yere bağlanmak.*

Tâ'allûḡ-ı ezeliden ebed durur ḡâsıl / Ki mebd'e' oldu ebedle **başıldı** muḡkem **pây** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1541, Beyit 4*). [*pây başıldı, -ıl, -dı]*

pây-bend itmek [1] *Ayağını bağlamak. II Engel olmak.*

Pây-bend itme ḡayrıyı özge / Bir gün ola ki gelmeye gözüñe (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 12, Beyit 3*). [*pây-bend itme, -me]*

pây-bend olmak [2] *Ayak bağı olmak. II Engel olmak.*

Ben şanurdum iki 'âlem baña **oldı pây-bend** / ḡamdu li'llâh iki dünyâdan ferâḡum var imiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 622, Beyit 2*). [*pây-bend oldu, -dı]*

Zâhib-i râh-ı hüdayâ nesne **olmaz pây-bend** / Menzilin her dem müseḡhel oldu eshel gösteren (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1079, Beyit 3*). [*pây-bend olmaz, -maz]*

pây-ber olmak [1] *Adım atmak, uzaklaşmak.*

Gösterür icâd idüp 'âlemde şüretten eser / Vâkıf-ı ma'nâ olan **oldı** şuverden **pây-ber** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 383, Beyit 1*). [*pây-ber oldu, -dı]*

pây çekmek [1] (Deyim) *Ayak çekmek. II Vazgeçmek, bırakmak.*

Himemden **çekmezem pâyı** turup meydân-ı 'ışḳından / Burâḡa berḳ irüp durdı hemân zav'-ı dücâ oldu (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1488, Beyit 3*). [*pâyı çekmezem, -mez, -em]*

pâyına düşmek [1] *Ayağına düşmek. II Secde etmek.*

'Aceb budur özi bir neyyir-i a'zam kemâline / **Düşüben pâyına** sâcid aña şems ü kamer olmuş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 618, Beyit 4*). [*pâyına düşüben, -üben]*

pâyına yüz urmak [1] (Deyim) *Ayağına yüz vurmak, yüzünü sürmek.*

Leyle-i zûlmâda gördüm bir kamer olmuş 'ayân / Cümleten seyyâreler **yüz urmuş** anuñ **pâyına** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1261, Beyit 2*). [*pâyına yüz urmuş, -mış]*

pâyına yüzünü sürmek [1] (Deyim) *Ayaklarına kapanmak, sevgi ve hürmet gösterisinde bulunmak.*

Sür pâyına Murâdî **yüzünü** Muḥammedüñ /
Sensin anı bilen viren oldur seni aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 4, Beyit 5). [pâyına yüzünü sür, -ün,
-i]

pâyında eylemek [1] Eşiğinde tutmak. II Himayesinde
bulundurmak.

Beşer didi saña ḥallâk velî oldum muşavverven /
Beni ol münselih kılmaz ebed **eyledi pâyında**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1334, Beyit 3). [pâyında
eyledi, -di]

pâyını muhkem yirine başmak [1] (Deyim) Ayağını
sağlam yere basmak. II Dikkatli ve tehlikeden uzak
davranmak.

Er olur şol ki **başa pâyını muhkem yirine** /
İrmeye pâyını yolından anuñ degme biri (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1512, Beyit 4). [pâyını muhkem
yirine başa, -a]

pây-ı şadâkat [1] Doğruluk ayağı. II Doğruluğun
esası, temeli.

Pây-ı şadâkat dâ'imâ muhkem olup sâbit ola /
Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa kemer
(Murâdî Dîvânî, Gazel 513, Beyit 4). [pây-ı
şadâkat,]

pây-mâl [1] Ayaklar altında kalmış,
çiğnenmiş. II Hakir düşürülmüş, perişan
edilmiş.

Nûr-ı 'aynüm gel eriş berķ ura tâ fevķu'l-cebel /
Ėâr-ı vahdetde ḥarâret birdedür dil **pây-mâl**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 3). [pây-mâl,]

pây-mâl eylemek [2] Ayak altında ezmek, mahvetmek.

Cân-ı şîrinden nice şâh u gedâyı ayırup /
Eylemişdür kara yir altında şâhum **pây-mâl**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 785, Beyit 2). [pây-mâl
eylemişdür, -miş, -dür]

II Perişan etmek; sıkıntı içinde bırakmak, mahvetmek.

Ekmeyen tıḥm-ı ezel almaz fevâ'id hırmanın /
Kendü 'ırzı kendüsünde **pây-mâl eyler** yine
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1244, Beyit 4). [pây-mâl
eyler, -r]

pây-mâl-i ḥüsn-i rüy u zülf ü ḥâl olmak [1] Saçının ve
yüzünün güzelliğinin perişan, hakir hâlde olması.

Gâh ü bî-gâh ey gönül şürîde ḥâl olmak neden /
Pây-mâl-i ḥüsn-i rüy u zülf ü ḥâl olmak neden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1087, Beyit 1). [pây-mâl-i
ḥüsn-i rüy u zülf ü ḥâl olmak, -mak]

pây-mâl itmek [1] Ayak altına almak, ezmek. II Rezil
etmek, çok acı, sıkıntı vermek.

Hüdâvendâ baña lıṭfuñ irişdür gel 'inâyetden /
Beni sen **pây-mâl itme** müyesser kıl dirâyetden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1007, Beyit 1). [pây-mâl
itme, -me]

pây-mâl olmak [2] Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek,
yok olmak, ortadan kalkmak.

Vaşl-ı dildâra eger teşvîķ iderseñ ey gönül / Zerre
zerre **pây-mâl olğul** cefâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânî,
Gazel 354, Beyit 4). [pây-mâl olğul, -ğul]

Evc-i istignâda murğ-i dil uçarken nâz ile / Şayd-ı
dâm-ı zülf oluben **pây-mâl olmak** neden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1087, Beyit 3). [pây-mâl olmak, -mak
]

pâya düşmek [1] (Deyim) Payına, hissesine
düşmek.

Bize 'ışķuñ 'aceb sermâye düşmiş / Anuñ her bir
rumzı **pâya düşmiş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 640,
Beyit 1). [pâya düşmiş, -miş]

pây itmek [1] Bölüşdürmek.

Râh-ı ḥakîkatüñe varan kimsene senüñ / Farķ-ı
serini **pây ider** eyler serini toḅ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 143, Beyit 4). [pây ider, -er]

pâyân [16] Nihayet, son. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Âḫirde 'ilm-i evveli añladı kim nedür / İrmekdedür
'ulüm ile **pâyâna** insilâḥ (Murâdî Dîvânî, Gazel
239, Beyit 2). [pâyâna, -a]

pâyân bulmak [3] Son bulmak, bitmek, tükenmek.

Gördiği dem anı didüm oldu dil ḥayrân aña / Nice
nice sa'y kıldı **bulmadı pâyân** aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 13, Beyit 1). [pâyân bulmadı, -ma, -
dı]

Bahr-ı tevḥîde giren kimsene **pâyân bulmaz** / Kıl
ki olmaya şadâkatde o sulṭân bulmaz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 576, Beyit 1). [pâyân bulmaz, -ı, -
maz]

Tag u saḥrâda yûri Mecnûnveş / Fürķat-i Leylî
bulur pâyân yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1420,
Beyit 4). [pâyân bulur, -ur]

pâyân olmak [2] Sonlanmak, sonu gelmek.

Müdâm olsun bu iḥsânüñ ki **pâyân olmaz** iḥsâna /
Kimin peydâdan eylersin idersin kimin iḥfâdan
(Murâdî Dîvânî, Gazel 987, Beyit 4). [pâyân
olmaz, -maz]

Bahr-ı 'ışķuñ mevcine **pâyân olmaz** bilmiş ol /
İbtidâ-yı mevcdür cismüñ muḥîṭ olan velî (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1462, Beyit 4). [pâyân olmaz, -maz
]

pâyânsuz [1] Sonsuz, sonu olmayan.

Muḥîṭ oldu taḥayyürle bu aklum n'eyleyem
bilmem / Yine dil zevrakı **pâyânsuz** düşdi bir
'ummâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1303, Beyit 4).
[pâyânsuz,]

pây-dâr [1] Kalıcı, sürekli.

Ey ḥakîm-i lâ-yezâlî ey ilâh-ı ber kemâl / Ey 'alîm-
i bî-zevâlî bî-zevâl ü **pây-dâr** (Murâdî Dîvânî,
Kit'a 7, Beyit 2). [pây-dâr,]

pāye [10] 1. Makam, rütbe, derece.

Ey Murādī hele feyyāzda buhl olmadı çün / Arada ayak ayak 'arz olunan **pāye** nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 445, Beyit 5). [pāye,]

Māye-i hikmetdedür taqdır-i hükmün **pāyesi** / Dürr-i beyzā olmasaydı ebr-i nīsān ağlamaz (Murādī Dīvānı, Gazel 551, Beyit 3). [pāyesi, -si]

Murāduñ saña te'sir eylemezse kavl-i pür-süzü / Efendüm saña bu 'ālemde ayruğ **pāyeler** gelsün (Murādī Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 5). [pāyeler, -ler]

Her kaçan kılsam hüveydā 'ömrümün sermāyesin / Ol zamān her mā-ḥalağ 'ömrinde bulur **pāyesin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1080, Beyit 1). [pāyesin, -si, -n]

'Ömrümün şerhinde buldum zātumuñ sermāyesin / Her nefesde zātumuñ ḥāliyle bildüm **pāyesin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 1). [pāyesin, -si, -n]

Enfūs-i āfākda buldı çü dil **pāyesin** / Şimdi ziyāde kılur renc ile sermāyesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1174, Beyit 1). [pāyesin, -si, -n]

Hiçābdur rūhdur 'ālem velī rūḥ aṇadur perde / Fūrū'ı aslā değışmez şular ki gözledi **pāye** (Murādī Dīvānı, Gazel 1292, Beyit 3). [pāye,]

Ta'alluğ hükmidür ey dil hiçāb olan dilārāya / İkilkükden geçerseñ ger bulasın sen daḥı **pāye** (Murādī Dīvānı, Gazel 1294, Beyit 1). [pāye,]

Maṭlab-ı a'lādatur 'āşıklarun ser-māyesi / Şerḥe şıgma bunların yārūñ katında **pāyesi** (Murādī Dīvānı, Gazel 1486, Beyit 1). [pāyesi, -si]

2. İlmîyenin, sarıklıların bir rütbesi.

Gün yüzünsüz cihān baña zerre / Fürkatün **pāyem** üzredür bir şāl (Murādī Dīvānı, Gazel 850, Beyit 6). [pāyem, -m]

pāye-i kudret [1] Kudret derecesi, mertebesi.

Pāye-i kudretde kılduñ kadrini dā'im bülend / Yā neden 'ışkuñla anuñ kārın efgān eyleduñ (Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 3). [pāye-i kudretde, -de]

pāye inmek [1] Derece, rütbe verilmesi.

Merātib-i ezeliğdür çü baḥş olan evvel / Dime ki şāḥib-i 'aql olana **ine pāye** (Murādī Dīvānı, Gazel 1380, Beyit 2). [pāye ine, -e]

pāye olmak [1] Rütbe, mertebe, derece.

Cümle erkān **oldı pāye** çünki rükn-i evvele / Evvel ü āḥir çü menzildür erişgil menzile (Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 1). [pāye oldı, -dı]

payende [1] Kalıcı, sürekli, daim.

Enīs-i 'ışk olalıdan gözüm ḡayrıya bakmaz hiç / Tavāf eyler gelüp pā-būs idüp **payende** merzālar (Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 3). [payende,]

pāyende olmak [1] Kalıcı ve daimi olmak.

Ḳamu 'ālimlerün kārı tutar bir tarz ile rāḥı / Benüm rāhum budur 'ışkuñ **ola** ḳalbümde **pāyende** (Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 4). [pāyende ola, -a]

pāyidār olmak [1] Kalıcı olmak.

Terahḥum kıl iki mizāb-ı çeşmümden akan yaşa / Güzellük **pāyidār olmaz** cihāndur āsiyāb-āsā (Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 3). [pāyidār olmaz, -maz]

pehlivān-ı şaf-şikenler [1] Safları kıran pehlivan.

Ey nice şāḥān-ı 'ālem zır-i ḥāk olmuş yatur / **Pehlivān-ı şaf-şikenler** hep helāk olmuş yatur (Murādī Dīvānı, Gazel 405, Beyit 1). [pehlivān-ı şaf-şikenler, -ler]

pelid [1] Pis, rezil, alçak.

Yazmayan medḥün cihānda ey kamer-ṭal'at senün / Ḥāme gibi ol **pelidün** başı olsun iki şak (Murādī Dīvānı, Gazel 694, Beyit 5). [pelidün, -ün]

penāh [9] Sığınma, sığınacak yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senden özge bir **penāhum** var mıdır / Varuben aña idem tā ilticā (Murādī Dīvānı, Gazel 40, Beyit 4). [penāhum, -um]

penāhında olmak [1] Sığınağında olmak, himayesi altında olmak.

Dime sultān aña kim taḥt ile cāhında ola / Belki sultān o durur cümle **penāhında ola** (Murādī Dīvānı, Gazel 1363, Beyit 1). [penāhında ola, -a]

penāh idinmek [1] Sığınmak.

Şol kim **idine penāh** İlāhī / Her demde ol aña reh-nümādur (Murādī Dīvānı, Gazel 542, Beyit 2). [penāh idine, -in, -e]

penāh kılmak [1] Sığıncı olacak yer bellemek.

'Aḳıl iseñ Ḥaḳdan özge kimseyi **kıлма penāh** / Hükmi iledür anuñ ednā olan a'lā olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1062, Beyit 4). [penāh kıлма, -ma]

penbe [1] Pamuk.

Ey Murādī neye beñzer kişi kim 'ışka düşe / Añla kim āteşe bir **penbe** düşüpdür meselā (Murādī Dīvānı, Gazel 44, Beyit 5). [penbe,]

pençe-i 'ışk tutmak [1] Aslan gibi zorlayıcı, güçlü olan aşkın pençesiyle tutuşmak, mücadele etmek.

Pençe-i 'ışk ile kimdür **tutuşan** / Bir bahādırur 'aceb oransuz (Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit 4). [pençe-i 'ışk tutuşan, -an]

pend [3] Nasihat, öğüt.

Ey Murādī bu durur **pendüm** saña her laḥzada / Cümleyi terk eyleyüp gelgil Cenāb-ı Ḥaḳka kaç

(*Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 5*). [*pendüm, -üm*]

Qoma hayretde özüñ mihr-i dıraḥşân olğıl / Gûş kıl
pendümi gel mîr-i suḥandân olğıl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 803, Beyit 2*). [*pendümi, -üm, -i*]

Gel Murâduñ cân ile **pendini** eylerseñ kabûl /
Bulasın na'mâ vü hem âlâ-yı 'uzmâ gel berü
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1197, Beyit 5*). [*pendini, -i, -ni*]

pend eylemek [1] Nasihat etmek.

Vâ'izâ sen baña **pend eyleme** kâr eyleyemez /
Cânı terk eylemeyen kimsene cânân bulmaz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 576, Beyit 3*). [*pend eyleme, -me*]

per [4] Kanat.

Resûl-ı rāḥber oldı bu yolda rūḥü'l-emîn / **Per** ile
şeh-per ile kalb-i kalıb olmış bāz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 609, Beyit 2*). [*per,]*

'Arş-ı 'alānuñ üstine çıkmadı **per** ile melek /
Âdem iseñ bu ḥiss ile 'arş-ı 'alāya қо қадem
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 958, Beyit 4*). [*per,]*

Bir mekes oldum yine **per** ile perrüm qalmayup /
Oldı dil Mecnûn çün kim eyledi şeydâ beni
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1450, Beyit 4*). [*per,]*

II Koruma, himaye etme.

Gönül yâr oldı yâre **per** içinde / Bilüpdür nāmını
tekrâr içinde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1432, Beyit 1*). [*per,]*

per açmak [1] Kanat açmak. II Başlamak.

Per açup murğ-i dil çü pervāza / Başladı geçdi
nice dervāze (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1219, Beyit 1*). [*per açup, -up*]

perākende eylemek [1] Dağınık etmek, dağıtmak.

Cem'-i bezmi tağıdup **eyler perākende** şu kim /
İktirân idüp maḥabbetle ola hem-kâr-ı 'ışk
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 687, Beyit 3*). [*perākende eyler, -r*]

perde [30] Hicap, örtü.

Şāhidem bedr-i cemāline şehāb aşdı niḳāb / Zülfi
bir **perde** gelür şa'sa'ası tābından (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1106, Beyit 3*). [*perde,]*

II Hak ile kul arasındaki engel.

Cemālūñ **perdesin** qaldur cemālūñ nice bir mestür /
Bilürven cümle fi'lüñdür eger serrā eger zarrā
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 66, Beyit 2*). [*perdesin, -sin*]

Murâduñ 'ayn-ı ḥaḳqını hüviyyetdür kılan bāhir /
Cemālūñ **perdesi** tursun helāk olmaya māfihā
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 67, Beyit 5*). [*perdesi, -si*]

Hiçabı gerçi kılırsın cemālūñe **perde** / Ne **perde**
var ne cemālūñ ḡanī özüñ ḥāşā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 108, Beyit 2*). [*perde,]*

Hā'il olmaz 'ārifeye kevn ü mekânūñ **perdesi** /
Perdeyi ref' eyler iseñ sen de buldun yā naşib
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 3*). [*perdesi, -si*]

Hā'il olmaz 'ārifeye kevn ü mekânūñ **perdesi** /
Perdeyi ref' eyler iseñ sen de buldun yā naşib
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 3*). [*perdeyi, -(y)i*]

Cür'a-nüş itmek dilerseñ gel berü dîvāne ol / Gel
bu varlık **perdesin** keşf eyle bulasın sebāt (*Murâdî Dîvânî, Gazel 172, Beyit 3*). [*perdesin, -sin*]

Hiçab-ı kibriyādur **perdesi** rüy-ı müberrānuñ / İki
perde arasında heman bu fehmi-kāşırdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 310, Beyit 3*). [*perdesi, -si*]

Hiçab-ı kibriyādur **perdesi** rüy-ı müberrānuñ / İki
perde arasında heman bu fehmi-kāşırdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 310, Beyit 3*). [*perde,]*

Perdesinde böyle dūr keşf olsa nic'olurdi kār /
Ḥôş 'aceb ḥesnā imiş bi'llāhi ol kütü'l-kulüb
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 342, Beyit 3*). [*perdesinde, -s, -i, -n, -de*]

Perdeden çıkkıduḳda çün vechinde im'ān itdiler /
Virilüp taht-ı şehādet üzre sultān itdiler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 348, Beyit 1*). [*perdeden, -den*]

Celālî **perdesin** açsa cemālîdür mekşûf / Celālî ile
cemālî ḡam ile şādumdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 489, Beyit 4*). [*perdesin, --sin*]

Tā ezelden **perdeyi** cevher yüzünden ref' içün /
Saltanat terkin urup biz şāḥib-i şāl olmışuz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 559, Beyit 2*). [*perdeyi, -y, -i*]

Cemālūñ **perdesin** qaldur ki görsün ibtidādan yüz /
Kamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 1*). [*perdesin, -si, -n*]

Ben şanurdum **perdemün** tahtında ḡayrum var
emiş / Şimdi bildüm 'aynūmūñ 'aynında 'aynūm
var imiş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 624, Beyit 1*). [*perdemün, -m, -ün*]

Kāşif-i ḡayb-ı ezel ref' ide çün cümle hiçāb /
Perde açılssa eger bil ki yerine keşşāf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 674, Beyit 4*). [*perde,]*

'Arş-ı a'lāda nice ḥucb aşılı nūr-ı zūlm / Açdı pes
perdesini rüy-i zemīne keşşāf (*Murâdî Dîvânî, Gazel 674, Beyit 3*). [*perdesini, -si, -n, -i*]

Sen bu varlık **perdesin** qaldurmayınca aradan /
Pes ebed qaldıñ dücāda gitmedi senden zulem
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 2*). [*perdesin, --sin*]

Perde-dār oldı perde-i ḡayba / **Perde** ardına vardı
pinhāna (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1214, Beyit 5*). [*perde,]*

Eyledüm çünki i'āde eyledi ḥāl ile ḥāl / Gördi
çünki bu hiçābum **perdeye** girdi yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1225, Beyit 3*). [*perdeye, -ye*]

Hicâbdur rûhdur 'âlem velî rûh añadur **perde** / Fûrû'ı aslâ degişmez şular ki gözledi pāye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 3). [perde,]

Kaşd idersem seni bulmağa kemâlûn **perde** / Arasam cümle kemâlini cemâlûn **perde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [perde,]

Kaşd idersem seni bulmağa kemâlûn **perde** / Arasam cümle kemâlini cemâlûn **perde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 1). [perde,]

Kûşe-i çeşme gelürse şafağ-ı rûz-ı vişâl / Leyl-i ed'ac koyu virmez göze hâlûn **perde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [perde,]

Reh-rev-i 'ayn-ı hâkâ'ıkde cemîl oldı cemâl / Göz açurmaz o cemâline celâlûn **perde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [perde,]

Qavl ile mahz-ı kıyâs oldı semâ'ı cāna / Hâkkuñı görmeğedür sem' ile kâlûn **perde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 4). [perde,]

Ey Murâdî ikilik birlige yol virmez imiş / Bağmağa âyineye saña misâlûn **perde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 5). [perde,]

Hicâbuñ **perdesin** kaldur bulasın nûr-ı zûlmetde / Dimişlerdür mesel zûlmetdedür bil âb-ı hayvânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [perdesin, -si, -n]

'İşk bāzārına çün girdi metâ'-ı dil ü cān / Nice biñ **perde** yapıldı çü beden dükkânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [perde,]

'Ömr ü cānı neylesün ey dostum 'âşık olan / Gel cemâlûn **perdesin** keşf eyle sultānum hemān (Murâdî Dîvânı, Müfret 10, Beyit 1). [perdesin, -si, -n]

perde aşmak [4] Perdelemek, kapatmak. II Engel koymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Perdeyi aşmakta bildüñ mi nedür ma'nāya rāh / İnkişāfından berü cānibde kılmaz i'tibār (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 2). [perdeyi, -yi]

perde-dān kılmak [1] Perde, örtü kılmak. II Engel oluşturmak.

Mañcûb olur mı âyine-i dil nemedle pes / İkrāh ile hicābını **kılmasa perde-dān** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 4). [perde-dān kılmasa, -ma, -sa]

perdedar [2] Perdecı, perde arkasında bekleyen, hâcib.

Ey cemâl-i bā-kemâlûn kibriyāsı **perdedār** / 'Âlem ü âdemde mevcûd oldı nûruñ her ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 1). [perdedār,]

Keşf-i hücb itse ne gam kâşif-i mutlakdur bu / **Perde-dār** âyinesi aña beğādur yine bes (Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 2). [perde-dār,]

perde-dār olmak [1] Bir şeyin görünmesine ve bilinmesine mâni olmak; perdecı olmak.

Perde-dār oldı perde-i gayba / Perde ardına vardı pinhāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5). [perde-dār oldı, -dı]

perde-i 'ayn [2] Gözün perdesi. II Hakikati görmeyi engelleyen şey.

Hâkkuñ taḥkîk itmede gerçi başāyır bî-l-başar / Lîk kaldur **perde-i 'aynuñda** zāhir māverā (Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [perde-i 'aynuñda, -un, -da]

Hayātum **perde-i 'ayna** hicāb-ı âferîn olmış / Vefā-yı serverüm tā ser kabā-yı âhenîn olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 1). [perde-i 'ayna, -a]

perde-i 'azamet [1] Büyüklük, ululuk perdesi, örtüsü.

Zātuñ çü **perde-i 'azametde** nihāndur / Maḥbûbsın cemâlûne oldı niḳāb-ı hûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [perde-i 'azametde, -de]

perde-i ğayb [2] Görünmeyi engelleyen perde, görünmezlik perdesi.

Perde-i ğayb içre pinhān oldı sırr-ı âşikār / Nûr-ı ebhā lâmi' olmışdur ider leyl ü nehār (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [perde-i ğayb,]

Perde-dār oldı **perde-i ğayba** / Perde ardına vardı pinhāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 5). [perde-i ğayba, -a]

perde-i ğayb-ı cemal [1] Allah'ın cemal, güzel, isminin gizli perdesi, örtüsü. II Cemal isminin dolaylı şekilde tecelli etmesi.

Yaraşur her dem celâlûn **perde-i ğayb-ı cemāl** / Reh-nümün-ı ğayrûñ olsa ḥazretûne sal sal (Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1). [perde-i ğayb-ı cemāl,]

perde-i hayret [Şaşkınlık perdesi. II Engel.

Varalum **perde-i hayretlerimiz** ref' idelim / Gelüben bunda yine şāhib-i 'irfān olalum (Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 3). [perde-i hayretlerimiz, -ler, -imiz]

perde-i hicr [1] Ayrılık perdesi; engeli.

Nār-ı düzaḥdan şanurdum 'âlemûñ zûlmātını / **Perde-i hicrûnden** olmış eyledüm ıṣḡā yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [perde-i hicrûnden, -ün, -den]

perde-i maḥbûb [1] Sevgilinin perdesi; engeli.

Ser-te-ser **perde-i maḥbûbda** meknûn oldı / Anuñ içün gönül o Leyliye Mecnûn oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 1). [perde-i maḥbûbda, -da]

perde-i mūsā-yı bî-ḳarār [1] Hz.Musa'nın gözüne çekilen perde, örtü. II Tur Dağı'na tecelli eden İlahi nura dayanamayışı.

Ḳarāra yaḳdı ise tûrı ger celāl-i vücûd / Cemālî **perde-i Mūsā-yı bî-ḳarāra** çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [perde-i mūsā-yı bî-ḳarāra, -a]

perde-i pindār [1] Gurur perdesi; engeli.

Perde-i pindārı kaldur aradan tā kim saña / Ol cemālūñ nūri tābān ola bir an yahtemil (Murādī Dīvānı, Gazel 784, Beyit 2). [perde-i pindārı, -ı]

perde-i rüy [1] Yüzün örtüsü.

Didüm ac **perde-i rüyūñ** göre tā dīdelerüm / Didi sil çeşmūñ kim dīdede ābuñ vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 444, Beyit 2). [perde-i rüyūñ, -un]

perde-i zūlmet [1] Karanlık perdesi, örtüsü; engeli.

Her seher tāb urdı ‘ayna lem’a-i mihr-i ezel / **Perde-i zūlmet** küşāde oldı olup ‘ukde-ḥal (Murādī Dīvānı, Gazel 774, Beyit 1). [perde-i zūlmet,]

perde kıldurmak [1] Perdeyi kaldırmak. II Engeli kandırmak.

Aç niķāb-ı ğafleti **kaldur** gözünñden **perdeyi** / Tā müşāhid olasın rüy-i ḥabībi ser-te-ser (Murādī Dīvānı, Gazel 383, Beyit 3). [perdeyi kaldur,]

perde kılmak [1] Perde yapmak II Örtmek, gizlemek.

Ḥicābı gerçi **kılursın** cemālūñe **perde** / Ne perde var ne cemālūñ ğanī özūñ ḥāşā (Murādī Dīvānı, Gazel 108, Beyit 2). [perde kılursın, -ur, -sın]

perde olmak [2] Örtmek.

Yaķa çāk itmegi benden görüp öğrendi sabāḥ / **Perde olan** soruñ ol kākūl-i sevdāya nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 445, Beyit 4). [perde olan, -an]

II Engel olmak.

Ruḥsārını niķābına çün kim çeker o şāḥ / Mir’āt-ı ḳalbe **perde olur** bizde dūd-ı āḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 1378, Beyit 1). [perde olur, -ur]

perdeyi açmak [2] Örtüyü kaldırmak. II Engelleri kaldırmak.

Seher çağında **açmış perdeyi** dilber cemālinden / Mürüvvetler kılp ‘uşşāķa şordı kendü ḥālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 1). [perdeyi açmış, -mış]

Açıcaķ perdeyi yüzden gözi bīdār eyle / Līkin anuñ ile bir yırde görürler mi beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1522, Beyit 2). [perdeyi açıcaķ, -ıcaķ]

pergār [13] Pergel denilen daire çizecek maruḫ alet. II Hak yolu, seyr-i sülük. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kāf u nūnūñ remzini bir nokṭadur fāş eyleyen / Başmağıl **pergārdan** taşra ḳadem eyle ḥazer (Murādī Dīvānı, Gazel 364, Beyit 3). [pergārdan, -dan]

pergār-ı devvār [1] Çok dönen pergel. II Doğru yolu arayış.

Olup **pergār-ı devvār** ol ‘amelde / Heyülādur heyülādur heyülā (Murādī Dīvānı, Gazel 73, Beyit 2). [pergār-ı devvār,]

pergār kılmak [1] Pergel şeklini almak. II Hak yolu.

‘Ayn-ı ḥaḳḳ ile ğuyūb-ı dü-cihāndur ḥāşıl / Dā’iren bekle gözet kim anı **pergār kıla** (Murādī Dīvānı, Gazel 1350, Beyit 4). [pergār kıla, -a]

pergār-şıfat [1] Pergel gibi.

‘Ālemūñ girdini gezdüm yine **pergār-şıfat** / Eylesün anı nuḳat gibi miyān ‘ummānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1520, Beyit 3). [pergār-şıfat,]

pergār-vār [2] Perger gibi.

Dā’ireden çıķmadı her biri **pergār-vār** / Nokṭa gibi kıldılar dā’iredede ins ü cān (Murādī Dīvānı, Gazel 1151, Beyit 4). [pergār-vār,]

Dā’ireden çıķmadı her biri **pergār-vār** / Nokṭa gibi kıldılar dā’iredede ins ü cān (Murādī Dīvānı, Gazel 1175, Beyit 4). [pergār-vār,]

peri [1] Peri gibi çok güzel olan sevgili.

Sen melek-rū **periden** ayrılalı / Zerre gelmez gözūme cennet u ḥūr (Murādī Dīvānı, Gazel 534, Beyit 3). [periden, -den]

perī yüzlü [1] Peri yüzlü. II Sevgili.

Diñleyüp sözün raķībūñ uyma ol mekkāre gel / Ḥa şaķın andan **perī yüzlüm** iĝen mel’ündür (Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 5). [perī yüzlüm, -m]

perişan [3] Dağının, karışık, kötü durum.

Ḥafā vü zevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur / Ne cem’iyyet k’olur bunda sonı āḥir **perişāndur** (Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 1). [perişāndur, -dur]

Ḳurtılan cümle **perişānından** iki ‘ālemūñ / Oldur añlar isem añlayan benüm cem’iyyetüm (Murādī Dīvānı, Gazel 880, Beyit 2). [perişānından, -ın, -dan]

perişan eylemek [1] Dağutmak, düzenini bozmak, acınacak duruma getirmek.

‘Aklumı yağmaladı göñlüm **perişan eyledi** / Gösterüp bir dem cemālın yine pinḥān eyledi (Murādī Dīvānı, Gazel 1478, Beyit 1). [perişan eyledi, -di]

perişan olmak [2] Altüst olmak, üzölmek.

Perişan olalı göñlüm ta’assür çekmezem hergiz / Bilürem bir belā ardınca Ḥaḳdan biñ ‘atā vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 295, Beyit 2). [perişan olalı, -alı]

Müşevveş olmağıl ey dil seni her laḥza yār ister / **Perişan olmağıl** ğamdan seni ol ğam-güsār ister (Murādī Dīvānı, Gazel 298, Beyit 1). [perişan olmağıl, -ma, -gıl]

perr [2] Kanat.

Baħr-ı fenāda āşinā oldu bu geşt-i vücūd /
Turfetü'l-‘ayn olup durur **perr** ile perr u bālümüz
(*Murādî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4*). [perr,]

Bir mekes oldum yine per ile **perrüm** kalmayup /
Oldı dil Mecnūn çün kim eyledi şeydā beni
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4*). [perrüm, -
üm]

perr-i hidāyet mürğ [1] *Hidayet kuşunun kanadı.*

Zıll-ı memdūd oldu çün **perr-i hidāyet mürğünün**
/ Tāc-ı devlet giydi her kime tokındı sāyesi
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2*). [perr-i
hidāyet mürğünün, -nun]

perr ile bāl [2] *Kanat.*

Uçmakda cenneti dilemem vaşluñ isterüm /
Uçmağ için dilün nice **perr ile bāl** var
(*Murādî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 3*). [perr ile bāl, -ı]

‘Alem naşb eylemişlerdür egerçi hāl ü hālince /
‘Alem dikküm ki rumhūm farkına **perr ile bāl**
irmez (*Murādî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4*). [perr
ile bāl,]

perr ile bāl eylemek [1] *Kol, kanat çırpma, uçma. II Bir şeyden uzaklaşmak.*

Ten hicābın ref’ iden maḳşūda bulmuş dest-i res /
Bir hūmādur uçmağa **perr ile bāl eyler** yine
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2*). [perr ile bāl
eyler, -r]

perri pervane [1] *Işık etrafında dönen keleşin kanadı.*

Žāhike oldu gönül meş‘alesi pertev ile / **Perri**
pervāne yakup tārık ola cān ü serin
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4*). [perri pervāne,]

perr ü bāl [8] *Kanat ve kol. II Manevi yardım, himmet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezer ‘avālimi çün oldu **perr ü bāl** evzāh / Çü
mürğ-ı cāna ṭakıldı cenāh-ı erba‘ası
(*Murādî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2*). [perr ü bāl,]

perr ü bāl açmak [2] *Kol ve kanat açmak. II Bir durumun başlaması.*

Ben muḥarrrik fi‘lini şandum muḥarrrik fi‘lidür /
İmtiyāz itdüm ikisinden çü **açdum perr ü bāl**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 2*). [perr ü bāl
açdum, -du, -m]

Mihr-i maḥabbetün çü şu‘ā‘ı ṭulū‘ ide / Her mürğ-
i bā cenāh **açısar perr ü bālını**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 4*). [perr ü bālını açısar, -ısar]

perr ü bāl-i ezel [1] *Çok eskiden beri var olan kol ve kanat.*

İder mi mürğ-ı ‘aḳıl evc-i ḥikmete pervāz /
Ṭakılmasaydı eger aña **perr ü bāl-i ezel**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 827, Beyit 3*). [perr ü bāl-i ezel,]

perr ü bālın dökmek [1] *Kolunu kanadını dökmek, kırmak.*

Güftarı bu Murāduñ fehmi olmak oldu müşkil /
Tāvus-ı ḳudsī bilse **dökerdi perr ü bālın**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 5*). [perr ü bālın
dökerdi, -er, -di]

perr ü bāl itmek [1] *Kol kanat etmek. II Aracı, yardımcı etmek.*

‘Aḳlūmı bildüm ki mümkün eylemişdür şan‘atın /
Fehm ü ‘ilmi **perr ü bāl itdüm** ben ol ṭayyār için
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 4*). [perr ü bāl
itdüm, -dü, -m]

perr ü bāl olmak [1] *Kanat ve kol olmak. II Yardım etmek, korumak, himaye etmek.*

Encümler oldu leyle-i deycūra meş‘ale / Şağ u
solumda şems ü kamer **oldı perr ü bāl**
(*Murādî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 3*). [perr ü bāl oldı, -dı]

perrān [1] *Uçan, uçucu.*

‘İlm ile ḥikmet olupdur iki yanında cenāh / Tayr-ı
dil ‘arş-ı bekāda yine **perrān** yine
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4*). [perrān,]

per-tāb eylemek [1] *Atmak, bırakmak.*

Sehm-i emri ehl-i dil her yaña **per-tāb eylemez** /
Ḳabza-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-ı ḳazā
(*Murādî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 4*). [per-tāb
eylemez, -mez]

per-tāb itmek [1] *Atılmak, sıçramak.*

Murāduñ sözleri ‘ayn-ı ḥaḳīkat maḥz-ı ‘ibretdür /
Bu güftāra ḳulağ ur gayrı **per-tāb it** aḳar şuya
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5*). [per-tāb it,
]]

pertab kılmak [3] *Atmak.*

Kelāmuñ bir kelām el-ḥaḳ getürmez gūş idenler
tāb / Kimisi oldılar medhūş kimi **ḳıldı** özin **per-**
tāb
(*Murādî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1*). [per-tāb
ḳıldı, -dı]

Murādī baħr-ı aḫzardur aña ḥadd ü kenār olmaz /
Kenār olmaz kenār olmaz şaḳın **ḳılma** özüñ **per-**
tāb
(*Murādî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 6*). [per-tāb
ḳılma, -ma]

Ḳavs-ı ḳudretten **ḳılan pertab** çün sehm-i kader /
Bulmuşuz ḳavvāsını men‘ iderüz bir tır ile
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 3*). [pertab ḳılan, -an]

pertāv oları [1] *Uzağa düşmüş olan ok.*

Tır-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün devrān ider /
Pes ḳılır **pertāv oları** her taraf ḳavs-ı ḳazā
(*Murādî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3*). [pertāv oları,
-an]

pertev [15] *Işık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cemālūñ **pertevinden** ḥurrem oldu cümleten
dünyā / Ḥabībūm zerre yanūnda olur şems-i cihān-
ārā
(*Murādî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1*). [pertevinden, -in, -den]

pertev-i 'aks [2] Yanşıyan ışık.

Cemālūn **pertev-i 'aksi** düşürmüş mihr ile māha / Cihāna zinet için ol türāb-ı āba düşmüşdür (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 3). [pertev-i 'aksi, -i]

Burka'-ı rüyūn n'ola keşf eylesen ey dil-rübā / **Pertev-i 'aksūn** tokınsa cümleye tenhā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1228, Beyit 2). [pertev-i 'aksūn, -ün]

pertev-i hidayet [1] Hidayet ışığı.

Lāmi' yüzinde ey meh çün **pertev-i hidayet** / Zülfünledür münevver her rüz ü leyl-i 'āşık (Murādī Dīvānı, Gazel 700, Beyit 4). [pertev-i hidayet,]

pertev-i mihr [1] Güneş ışıltısı.

Ey hicāb-ı tende kılmış **pertev-i mihrūn** kanı / Āsmānuñdan şehābı ref' kıl ol bahtlı (Murādī Dīvānı, Gazel 1198, Beyit 2). [pertev-i mihrūn, -ün]

pertev-i mihr ü mäh [1] Ay ve güneşin ışığı.

Çerç-i dü-tāya kıl nazar kudret-i zi'l-celāl bak / **Pertev-i mihr ü mäh**ı ko şa'ş'a-i cemāle bak (Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 1). [pertev-i mihr ü mäh, -i]

pertev-i nūr-ı cemal [1] Yüzünün nurunun parlaklığı II Sevgilinin yüzünün nurunun parlaklığı.

Pertev-i nūr-ı cemālinden münevverdür cemāl / Berç urup andan zuhūr itdi bu eşyādan fütūh (Murādī Dīvānı, Gazel 232, Beyit 2). [pertev-i nūr-ı cemālinden, -in, -den]

pertev-i vech [1] Yüzün ışığı.

Şems in'ikāsı **pertev-i vechinden** oldı çün / Sevdā-yı hüsni devr ile devr-i kameddedür (Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 2). [pertev-i vechinden, -in, -den]

pertev şalmak [4] Işık salmak, aydınlatmak. II Sevgilinin cemalini göstermesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rü 'ināyet kıl / Bu zerre kadre **pertev şal** habībūm āfitāb-āsā (Murādī Dīvānı, Gazel 52, Beyit 5). [pertev şal,]

pertev virmek [1] Işık saçmak.

Pertev virür Murādī kamu kâ'ināta çün / Mäh-i münir-i şems-i dıraşşānı n'eylerem (Murādī Dīvānı, Gazel 932, Beyit 5). [pertev virür, -ür]

perva [1] Korku, çekinme.

Murādī ger saña rahm itse dil-dār / Saña gavgā-yı 'ālemden ne **pervā** (Murādī Dīvānı, Gazel 77, Beyit 5). [pervā,]

pervā olmak [1] Korkusuz olmak.

'İşkuñ bu Murādīye şehā şöyle müyesser / Kıl kim iki 'ālemden aña **olmaya pervā** (Murādī Dīvānı, Gazel 78, Beyit 5). [pervā olmaya, -ma, -(y)a]

pervane [18] Işığın etrafında dönmeyi seven gece keleşbeği.

Şem'-i lāmi' olsa her **pervāneye** oldur mutāf / Mihr-i 'ālemdür velikin cümleye cāy-ı nazar (Murādī Dīvānı, Gazel 379, Beyit 4). [pervāneye, -y, -e]

Hāl-i 'uşşākı nice fehmi ide her bī-dil ü cān / Şem'e yansa olara mazhək olur **pervāne** (Murādī Dīvānı, Gazel 1356, Beyit 2). [pervāne,]

II Aşık.

Cānum anuñ şükrānesi gönüm anuñ dīvānesi / Kālbüm ziyā **pervānesi** "Min-ibtidā fī-l-intihā" (Murādī Dīvānı, Gazel 113, Beyit 2). [pervānesi, -si]

Şem'-i ruhsāruña cān ile gönül **pervānedür** / Yoluña cānın viren 'āşık degül mi yā nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 1). [pervānedür, -dür]

Meyl-i dildār ideli vaşlı temennāsındayum / Yār yār olsun benümle gayrıdan **pervānedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 4). [pervānedür, -dür]

Şem'-i cemālūne şehā **pervāneyem** ben kim bilür / Her dem mey-i 'işkuñ ile mestāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 1). [pervāneyem, -(ye)m]

Hum-hāne-i vahdetde biz nüş eyledük peymāneler / **Pervāneler** pervāneler şem'-i cemāle yanalar (Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 1). [pervāneler, -ler]

Hum-hāne-i vahdetde biz nüş eyledük peymāneler / Pervāneler **pervāneler** şem'-i cemāle yanalar (Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 1). [pervāneler, -ler]

Şem'-i 'işka cān virelden bu dil-i **pervānemüz** / Bir beķā bulduķ fenāda gayrıdan **pervānemüz** (Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 1). [pervānemüz, -müz]

Saña kim āşinā oldı habībā aña **pervāne** / Dil ü cān 'işkuña yana budur gayrı degül fikrüm (Murādī Dīvānı, Gazel 869, Beyit 3). [pervāne,]

Şem'-i ruhuñ çü tābına **pervānedür** vücūd / Bir vaşl için vücūda şalā-yı hebā didüm (Murādī Dīvānı, Gazel 937, Beyit 3). [pervānedür, -dür]

Maḥabbet şem'ini yaķdum kanı **pervāneler** gelsün / Kūşād olmış yine dārū's-şifā dīvāneler gelsün (Murādī Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 1). [pervāneler, -ler]

Şem'-i tābına 'aceb **pervānedür** dīvāne dil / Yanmağ için meclis-i eyvānı kimden istesün (Murādī Dīvānı, Gazel 1032, Beyit 4). [pervānedür, -dür]

Nice bir fûrkatle yansun bağı ben **pervānenūn** / Şem'-i ruhsāruñi cānā görmeyem mi ben bir an (Murādī Dīvānı, Gazel 1059, Beyit 3). [pervānenūn, -nūn]

Dil fülki 'ummān-ı hākīkatde olupdur āşinā / Dildür gezen her 'ālemi dil şem'ine **pervānesin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1159, Beyit 4). [pervānesin, -sin]

Ne kılsun gayrı ğavġāyı ya sevdāyı temāşāyı / Çü bildi gizlū ma'nāyı kāmudan aña **pervāne** (Murādī Dīvānı, Gazel 1324, Beyit 2). [pervāne,]

Müberrağur mu'arrādur cihān u cānı terk itmiş / Atupdur cismini oda yanupdur hem çü **pervāne** (Murādī Dīvānı, Gazel 1324, Beyit 3). [pervāne,]

Yā Rab naşīb eyle şem'-i ruhına karşı / Ben 'āşık-ı dil-efġār **pervāne** gibi yana (Murādī Dīvānı, Gazel 1437, Beyit 5). [pervāne,]

pervāne-i dil [2] Gönül pervanesi.

Şem'-i bezm-i ezeliğen yine **pervāne-i dil** / Ne şanursın anı sen olmadı mı ol kāmīl (Murādī Dīvānı, Gazel 795, Beyit 1). [pervāne-i dil,]

Düşdi **pervāne-i dil** 'ışk odına / Maḥv olup oldu anda nūr-ı 'āyān (Murādī Dīvānı, Gazel 1160, Beyit 2). [pervāne-i dil,]

pervāne-i 'ışk [2] Aşk keleşi. II Aşık.

Bu nār-ı 'ışk ile her dem-be-dem ben 'āşık-ı şeydā / Yanar iseñ 'aceb midür çü ben **pervāne-i 'ışkam** (Murādī Dīvānı, Gazel 866, Beyit 4). [pervāne-i 'ışkam, --am]

Her dem murād olan Murāda dilberūñ maḥşūdıdır / 'İşk āteşinde maḥv olup **pervāne-i 'ışkam** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1392, Beyit 5). [pervāne-i 'ışkam, --am]

pervāne olmak [1] Pervane olmak, etrafında dolanmak.

Şem'-i cemāl-i yāre **pervāne oldu** bu dil / Anuñ için olupdur bu fenn-i 'ışka mā'il (Murādī Dīvānı, Gazel 812, Beyit 1). [pervāne oldu, -dı]

pervāneveş [2] Gece vaktinde ışığın etrafında dönen keleş gibi.

Ma'rīfet şem'inden ey dil isteyen bir lem'ayı / Cümleten **pervāneveş** gelsün Murāduñ yanına (Murādī Dīvānı, Gazel 1246, Beyit 5). [pervāneveş,]

Şem'-i ruh-sār-ı nigārı fıkı idüp / Ol yūri **pervāneveş** sūzān yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1420, Beyit 5). [pervāneveş,]

pervaz [5] Uçma, tayeran, havaya ağma. II Manevî coşkunluk hali. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nice kim 'aklumu **pervāze** kodum rāz oldum / Nice ma'lūm idinem rāzumu **pervāz** oldum

(Murādī Dīvānı, Gazel 927, Beyit 1). [pervāze, -e]

pervāz eylemek [3] Uçmak, kanat açmak. II Yönelmek, bir fikri harekete geçirmek bağlamında.

'Ālem-i 'ulviye **pervāz eylesün** murġ-ı vüçüd / 'Āşıkūñ ma'şūk ile anda olan bāzārı gör (Murādī Dīvānı, Gazel 341, Beyit 2). [pervāz eylesün, -sün]

'Ālem-i 'ulyāya **pervāz eyledi** kudsī gönül / Levh-i maḥfūz 'Arş u Kürsī cümle cevlan eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 628, Beyit 3). [pervāz eyledi, -di]

Hākdān-ı 'ālemi ko veche **pervāz eyle** var / Ol fenā süflīyi n'eylersin berü a'lāya gel (Murādī Dīvānı, Gazel 765, Beyit 2). [pervāz eyle,]

pervāz itmek [2] Uçmak, uçuş. II Yönelmek, bir fikri harekete geçirmek bağlamında.

İder mi mürġ-ı 'akıl evc-i hikmete **pervāz** / Taḳılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezal (Murādī Dīvānı, Gazel 827, Beyit 3). [pervāz ider, -er]

'Ālem-i 'ışka çü mürġ-i dil **idüpdür pervāz** / Başdı her laḥzada biñ biñ nice bālāya kağem (Murādī Dīvānı, Gazel 926, Beyit 3). [pervāz idüpdür, -üp, -dür]

pervāz olmak [1] Uçmak. II Ortadan kaybolmak.

Nice kim 'aklumu pervāze kodum rāz oldum / Nice ma'lūm idinem rāzumu **pervāz oldum** (Murādī Dīvānı, Gazel 927, Beyit 1). [pervāz oldum, -du, -m]

pervāz urmak [1] Uçmak, kanat açmak. II Manevî coşkunluk hali.

Ben ol **pervāz urıcıyam** cihān pāyumda bir zerre / Ferāġumdur delilūm şanma bir yirden me'ālūm var (Murādī Dīvānı, Gazel 307, Beyit 2). [pervāz urıcıyam, -ıcı, -(y)ım]

perverdgāra [1] Ey besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı; Allah.

Duruş gel tāt it **perverdgāra** / Şevāb-ı dü-cihānı eyle ḥāşıl (Murādī Dīvānı, Gazel 845, Beyit 2). [perverdgāra,]

pes [324] İmdi, öyle ise. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Minnetle anda baġdı yemīn ü yesārına / **Pes** "usri yūs"e eyledi raġbetde ilticā (Murādī Dīvānı, Gazel 8, Beyit 2). [pes,]

pesendide [1] Beğenmek, seçilmek.

Mevt ihtiyārı ile **pesendidedür** velī / Muẓtarr olunca n'eylelūm tav'dur hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1137, Beyit 3). [pesendidedür, -dür]

pes-i perde [1] Perde arkası.

Ki hicāb ile **pes-i perdededür** gāhī ‘ayān / Kānde varsañ seni izler Yemene var yā Hicāz (*Murādī Dīvānı, Kit’a 9, Beyit 2*). [*pes-i perdededür, -de, -dür*]

pest [1] *Alçak, aşağı.*

İki ‘ālemdür kuruldı biri ‘ālī biri **pest** / Kendü ‘ilminden bilür ‘ilmini yine müntehā (*Murādī Dīvānı, Gazel 14, Beyit 4*). [*pest,*]

pest ile a’lā [1] *Aşağı ile yukarı.*

‘İşkī pinhān ideli tende dil-i sūzānum / Cümle sūzān oluben **pest ile a’lā** inler (*Murādī Dīvānı, Gazel 450, Beyit 4*). [*pest ile a’lā,*]

pest olmak [1] *Hor görülmek, gözden düşmek.*

Meydāna gelmişdür Murād merdāneler hāzır mıdır / ‘Avn ile cümle **pest olur** ger āsumāna çekseler (*Murādī Dīvānı, Gazel 513, Beyit 5*). [*pest olur, -ur*]

peşimān [2] *Pişman.*

Dilūn tūt kim zebānuñdur ziyānuñ / **Peşimāndur** şu kim epsem degüldür (*Murādī Dīvānı, Gazel 523, Beyit 2*). [*peşimāndur, -dur*]

Beni yandırma cefā āteşine eyle hāzer / Çok nedāmet çekesin soñra **peşimānuñ** için (*Murādī Dīvānı, Gazel 1102, Beyit 3*). [*peşimānuñ, -un*]

peyām [7] *Haber. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Muntazırdur habere meyl ile meyyāle çeker / İztiçā’ itdi hañim içre ne vakt ire **peyām** (*Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 4*). [*peyām,*]

peyām eylemek [1] *Haber etmek, bir bilgiyi iletmek.*

Buldı çün intihā bu dil eyledi yine ibtidā / Münderic oldı külliyyā ma’nāyı **eyledi peyām** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1183, Beyit 4*). [*peyām eyledi, -di*]

peyām olmak [1] *Haber olmak.*

Ma’şer-i hullāna mahfī olmaya işbu kelām / Çün kelāmıdır kelāmı pes kelām **oldı peyām** (*Murādī Dīvānı, Gazel 901, Beyit 1*). [*peyām oldı, -dı*]

peyda [82] 1. *Açık, belli olan.*

Özin **peydāda** peydā kıldı peydā / Hüveydāda hüveydādur hüveydā (*Murādī Dīvānı, Gazel 73, Beyit 1*). [*peydāda, -da*]

Oldıgınca dil aña müştāk müştāk oldı ol / Anuñ için hüsnüñi **peydā** o pinhān arturur (*Murādī Dīvānı, Gazel 325, Beyit 2*). [*peydā,*]

Añlar iseñ ‘ālimü’d-dehr olduñ ey şūrīde hāl / Bu Murāduñ mantıkından görenler **peydā** durur (*Murādī Dīvānı, Gazel 329, Beyit 5*). [*peydā,*]

Ben eger yāre varam ‘aqlumda yağma gösterür / Yārdan çün bāz olam kendümde **peydā** gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 336, Beyit 1*). [*peydā,*]

Mañz-ı hikmetden cemālī nūrını ol bī-bedel / Kimine pinhān ider kimine **peydā** gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 336, Beyit 4*). [*peydā,*]

Āyet-i kübrādadur ‘ilm-i ezel ‘aynü’l-halāş / Kalb-i kalbüm ‘ayn-ı ‘aynum sırrı **peydā** söylenür (*Murādī Dīvānı, Gazel 343, Beyit 3*). [*peydā,*]

Pāre pāre oldı Sīnā ‘aks-i nūr-ı yārdan / Nice tākāt göstere şol k’aña **peydā** gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 386, Beyit 2*). [*peydā,*]

Cān şu ‘ā-ı hüsnüñi çün gördi tenhā gizlenür / Şanma kim ecsāmdur dünyāda **peydā** gizlenür (*Murādī Dīvānı, Gazel 401, Beyit 1*). [*peydā,*]

Ben şanurdum fırsat için kıldı zāhir kālībüm / Şimdi bildüm bu mu‘ammādan ki **peydā** gösterür (*Murādī Dīvānı, Gazel 410, Beyit 3*). [*peydā,*]

Ābumı kan itmeyince bilmedüm **peydā** nedür / Müşkil işdür bil bunı a’ley nedür a’lā nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 414, Beyit 1*). [*peydā,*]

Kalemüm reşhaları her biri bir deryādur / Ol deñizlerde nice nev’ deñiz **peydādur** (*Murādī Dīvānı, Gazel 430, Beyit 1*). [*peydādur, -dur*]

Her ne ‘ālem var ise anda o **peydā** görünür / Dikeli küngüre-i kūrba mahabbet ‘alemin (*Murādī Dīvānı, Gazel 432, Beyit 4*). [*peydā,*]

‘Aks-i tābuñ uralı ‘āleme ey nūr-ı mübīn / Lem‘a-i berķ-i cemālūñ nice **peydā** görünür (*Murādī Dīvānı, Gazel 448, Beyit 2*). [*peydā,*]

Peydā çü sensin ‘āleme ey zāhirül-vücüd / Bīñ dürlü gösterüp yā bu peydā neden gelür (*Murādī Dīvānı, Gazel 481, Beyit 4*). [*peydā,*]

Peydā çü sensin ‘āleme ey zāhirül-vücüd / Bīñ dürlü gösterüp yā bu **peydā** neden gelür (*Murādī Dīvānı, Gazel 481, Beyit 4*). [*peydā,*]

Şubh-dem levh-i fu’āda ser-be-ser kıldum nazar / Evvelīn u āhīrīn hep cümle **peydā** söylemiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 625, Beyit 4*). [*peydā,*]

Ġavş-ı ‘ummān ideli oldı çü deryā muñliş / Şad hezārān o deñizden çıka **peydā** muñliş (*Murādī Dīvānı, Gazel 647, Beyit 1*). [*peydā,*]

Ne nihān ide dilüm cümle ‘ayānuñda senüñ / Her ne kim geldi gelür bu dile **peydā** ancak (*Murādī Dīvānı, Gazel 696, Beyit 2*). [*peydā,*]

Fıtratuñdan dürlü **peydādur** ‘ayān olan senüñ / Hikmetüñden hōş temāşādur ‘ayān olan senüñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 724, Beyit 1*). [*peydādur, -dur*]

Şadık olmayan talebde bulmadı ma’nāya yol / Olmayan ma’mūr-ı peydā bulmadı **peydāya** yol (*Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 1*). [*peydāya, -y, -a*]

Nāmuñı vird eyledüm peydāda **peydā** bulmuşam / Zātuñı kıldum taleb tenhāda tenhā bulmuşam (*Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 1*). [*peydā,*]

Ḳā'im olmağ için irdi yine bir şavt-ı 'acīb / Añladum anı ki söyler baña **peydā** haberin (Murādī Dīvānı, Gazel 1099, Beyit 2). [peydā,]

Beni izhār ideli cūd-ı ḥabīb ile vücūd / Ğayrı vech üzere o **peydā** sever añlama şaķın (Murādī Dīvānı, Gazel 1107, Beyit 4). [peydā,]

Şüret-i eşyā durur mir'âtı **peydā** yine / Çünkü zāhir olasıñ anlar olur ihfā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1255, Beyit 1). [peydā,]

Çār eṭrāfım yine memlū olupdur ser-te-ser / Her nazarda bir vücūda irmişem **peydā** ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1257, Beyit 2). [peydā,]

Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere / Sen cemāle olma şāriḥ gel bu **peydā** üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1277, Beyit 2). [peydā,]

Göñül deryā durur deryā içinde / 'Aceb **peydā** durur peydā içinde (Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 1). [peydā,]

Göñül deryā durur deryā içinde / 'Aceb peydā durur **peydā** içinde (Murādī Dīvānı, Gazel 1425, Beyit 1). [peydā,]

Terk olunmayınca ğayruñ kim bilür tenhā beni / Kendü pinhān olmayınca göremez **peydā** seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1451, Beyit 1). [peydā,]

'Aceb bilsem dilüñ tenhası var mı / Ne bātındur bunuñ **peydā**sı var mı (Murādī Dīvānı, Gazel 1561, Beyit 1). [peydā, -sı]

Kıldı rennānī-şifāt kendüyi **peydā** yine / Rāz-ı nihān üstine rāzını peydā didi (Murādī Dīvānı, Gazel 1566, Beyit 4). [peydā,]

Kıldı rennānī-şifāt kendüyi peydā yine / Rāz-ı nihān üstine rāzını **peydā** didi (Murādī Dīvānı, Gazel 1566, Beyit 4). [peydā,]

Ḳıyās-ı ehldür bu bī-muḥābā / Ki mübdi'de bilür a'lāda **peydā** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 7, Beyit 2). [peydā,]

2. Ortaya çıkmak.

Ḥurrem ol dil ki ola 'ışķ-ı ḥabīb ile 'ulā / Nice nice gele ervāḥ-ı sa'ādet **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 51, Beyit 1). [peydā,]

Dümü'umdan çü zāhir oldu bir yemm-i meḥīb-āsā / O deryādan müheyyā oldu **peydāda** olub peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 1). [peydāda, -da]

Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet bād ile tenhā / Neler **peydā** durur andan ki tenhāda durur **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 1). [peydā,]

Vücūdum gülşeninde cānumdan şadā **peydā** / Mu'ayyendür mübeyyendür derünümde nidā peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 1). [peydā,]

Vücūdum gülşeninde cānumdan şadā peydā / Mu'ayyendür mübeyyendür derünümde nidā **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 1). [peydā,]

Mu'arrādur libāsından görinen vech-i bā-ma'nā / Vücūh ile müberrādur eserdendür 'atā **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 3). [peydā,]

Burūķın neşr ider āfāka nūra ğarķ encümmler / Ma'ānīdür olan aşdāf ķamerdendür ziyā **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 4). [peydā,]

Sim'ā-ı şavtı çün bildi ceres-āsā olur **peydā** / Ne zāhirdür bu peydā kim zuhūrında durur eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 1). [peydā,]

Sim'ā-ı şavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne zāhirdür bu **peydā** kim zuhūrında durur eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 1). [peydā,]

Ḥaķā'ik 'ilmin öğrenmek degüldür herkesüñ şānı / Cemī'i cem' olan yırde ne zāhirdür ne ḥōd **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 2). [peydā,]

Özin peydāda peydā kıldı **peydā** / Hüveydāda hüveydādur hüveydā (Murādī Dīvānı, Gazel 73, Beyit 1). [peydā,]

Girdi deryā içine deryālar / Oldı **peydāda** ser-be-ser peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 3). [peydāda, -da]

Sultān-ı cihān oldı şol kim tuta yüz saña / Pes bil o nihān olmaz 'ālemde odur **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 102, Beyit 1). [peydā,]

'Acā'ib-i ezelidür ğarā'ib-i esrār / Göñül seni mütefaḥḥış velik sen **peydā** (Murādī Dīvānı, Gazel 107, Beyit 3). [peydā,]

Sendedür ey dil yine ma'nāda ma'na münderic / Sende peydādur yine peydāda **peydā** münderic (Murādī Dīvānı, Gazel 220, Beyit 1). [peydā,]

Sendedür ey dil yine ma'nāda ma'na münderic / Sende peydādur yine **peydāda** peydā münderic (Murādī Dīvānı, Gazel 220, Beyit 1). [peydāda, -da]

Sendedür ey dil yine ma'nāda ma'na münderic / Sende **peydādur** yine peydāda peydā münderic (Murādī Dīvānı, Gazel 220, Beyit 1). [peydādur, -dur]

Ķalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne **peydādur** bu peydālar (Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 1). [peydādur, -dur]

Ķalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar / Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu **peydālar** (Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 1). [peydālar, -lar]

Arada mest ü lā-ya'ķıl olupdur bilemez çāre / Yine yoğ içre varından bugün **peydādur** 'aşıķlar (Murādī Dīvānı, Gazel 283, Beyit 3). [peydādur, -dur]

Rumūz-ı 'alleme'l-esmā çü inşāsında **peydādur** / Mu'ammādan ḥaber ey dil bu inşāda hüveydādur (Murādī Dīvānı, Gazel 292, Beyit 1). [peydādur, -dur]

‘Älemün kârın ki gördüm ‘ilmi **peydâsındadır** / Her neye kıldum nazar anuñ temennâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [peydâsındadır, -sın, -da, -dur]

Hzret-i hallâk-ı ‘âlem kudretin inşâdadur / Her ne kim zâhirdedir bâtında ol **peydâdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 367, Beyit 1). [peydâdadur, -da, -dur]

‘Arş-ı a‘lâdan irince mümkinât-ı ferşe tâ / Kudret-i Hakla ide bizden ne **peydâlar** zuhûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 3). [peydâlar, -lar]

Bu ‘aceb sırdur çü tenhâdur ne **peydâdur** gezen / Bârek-Allâh hoş ‘aceb serrâ vü zarrâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [peydâdur, -dur]

Dildârdan çü ruhsatı buldı kemâl ile / Sâbit-dil oldu sır ile **peydâda** seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 4). [peydâda, -da]

‘İşkuñ tıyaldan cân ü dil cân ü cihân gelmez göze / Her canda kim ‘işkuñ ola ‘âlemde ol **peydâlanur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 2). [peydâlanur, -la, -n, -ur]

Ma‘nâda gayb ile aña yâr ile tenhâdayuz / Gerçi kim cânâ görürsin ‘ayn ile **peydâdayuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 1). [peydâdayuz, -da, -(y)uz]

Bir vahîd olsa bugün iki cihânı tolanur / Ne bilür şol ki özin bilmeye ol **peydâmuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 575, Beyit 4). [peydâmuz, -muz]

Ne peydâ kıldı **peydâda** gör ol hallâk-ı ‘âlem kim / Hakîm-i mutlak oldur kim nukûşın ‘arz ider nakkâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 3). [peydâda, -da]

Göñül **peydâda** peydâ oldu el-hak / Ulu deryâda deryâ oldu el-hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 1). [peydâda, -da]

Her ne kim **peydâdadur** hükm-i ‘ulâsın añağıl / Kabz ü baş u kudret ü ‘ilm- ü kazâsın añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 1). [peydâdadur, -da, -dur]

Dutalı mir’atı rûya oldu rû âyinedâr / Birbirine ger muqâbil ola **peydâdur** cemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 2). [peydâdur, -dur]

‘Älemün nefy ile isbâtını bilmişdür tamâm / Kenz-i mahfidür velâkin özge **peydâdur** göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 2). [peydâdur, -dur]

Ey kulûbı seyr iden **peydâya** gel / Kaşdı terk it maqşad-ı akşâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 1). [peydâya, -y, -a]

Kendüni gün içre nâ-peydâ kılup / Özüni **peydâda** peydâ eylegil (Murâdî Dîvânı, Gazel 836, Beyit 2). [peydâda, -da]

Nâmuñı vird eyledüm **peydâda** peydâ bulmuşam / Zâtuñı kıldum taleb tenhâda tenhâ bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [peydâda, -da]

‘Ayânundu saña cümle dilüm **peydâsı** pinhânı / Delâlatını izhâr eylegil yine delâletden (Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 4). [peydâsı, -sı]

Müdâm olsun bu ihsânıñ ki pâyân olmaz ihsâna / Kimin **peydâdan** eylersin idersin kimin ihsâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 4). [peydâdan, -dan]

Cân u dildendür vücūdum çün didi **peydâda** hû / Anuñ içün kim görürsin dir beni dünyâda hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 1). [peydâda, -da]

Şerhe gelmez bu beyân ile nihânum lîkin / Nazaruñdan nazar eyle nice **peydâdur** bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 2). [peydâdur, -dur]

Rûsüm-ı zâhir ü bâtın egerçi girdi eşkâle / Mu‘ayyen olmaz idi bu mu‘în olmasa **peydâda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 2). [peydâda, -da]

Ħaber-i feruĥı ĥayr oldu yine **peydâda** / Ħaflet eyleme göñül ‘aĥluñı dir aşfâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 1). [peydâda, -da]

Varlıgum **peydâda** buldum intihâdan ibtidâ / Gelmedin milk-i ‘ademden bulmuşam peydâlıgı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [peydâda, -da]

Varlıgum peydâda buldum intihâdan ibtidâ / Gelmedin milk-i ‘ademden bulmuşam **peydâlıgı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [peydâlıgı, -lık, -ı]

Ħalbümün mişbâĥıdur ‘âlemlere viren ziyâ / Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü **peydâdur** beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [peydâdur, -dur]

Allâh Allâh ne ‘aceb kudret-i kübrâdur bu / Ħakı insân ide yâ Rabb ne **peydâdur** bu (Murâdî Dîvânı, Kit’a 33, Beyit 1). [peydâdur, -dur]

Maṭlabumdur talebüm ṭalib-i a‘lâyam ben / Varlık ‘ilmini bildüm nice **peydâyam** ben (Murâdî Dîvânı, Kit’a 37, Beyit 1). [peydâyam, -(y)am]

Sendedür kürs-i ‘azîm ‘arş-ı mu‘allâsın sen / Ey Murâdî berü gel gör nice **peydâsın** sen (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 18, Beyit 3). [peydâsın, -sın]

peydâ durur [1] Vardır, mevcuttur.

Telâṭum eyledi baĥr-ı maĥabbet bâd ile tenhâ / Neler **peydâ durur** andan ki tenhâda durur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [peydâ durur,]

peydâ eylemek [9] Ortaya çıkarmak, aşikar etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şems-i münîre irmek cân eyler ârzüy / Ey cânumuñ kemâli gel cânı **eyle peydâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [peydâ eyle,]

peydâ itmek [1] Ortaya çıkarmak, edinmek.

Bir kavî-i bî-bedel yine **peydâ idüp** Murâd / Gel sem'-i cân ile işit imdi makâlini (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1529, Beyit 5*). [*peydâ idüp, -üp*]

peydâ kılmak [6] Ortaya çıkarmak, meydana getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥabbetdür viren revnâk eger ma'şûk-ı 'âşıkda / Mürebbî olmasa **kılmaz** şecer esmârını **peydâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 71, Beyit 3*). [*peydâ kılmaz, -maz*]

peydâ olmak [40] Ortaya çıkmak, meydana gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nâzil olmak neden oldu bu ḥakâyık haberi / Ola tâ şıdk-ı Muhammed dü-cihânda **peydâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 3*). [*peydâ ola, -a*]

peygamber [2] Allah tarafından insanları doğruya yöneltmek için gönderilen elçi.

Ey Murâdî vire bunuñ haberin **peygamber** / Minbere idüp 'urûc eyleye cennetde beyân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1122, Beyit 5*). [*peygamber,]*

II Hz. Muhammed.

Murâdî sırrı fâş itmez serin virmek muḥarrerdür / Zebân-ı mâ'arefnâdur velî olsun mı **peygamber** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 303, Beyit 5*). [*peygamber,]*

peygamber-i dānā [1] Bilgin peygamber.

Mehbîṭ-i Cibrîl olan **peygamber-i dānā** nedür / Ya Ḥudâdan münzel olan âyet-i kübrâ nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 362, Beyit 1*). [*peygamber-i dānā,]*

peygamber olmak [1] Peygamber olmak.

Gerek **peygamber ol** gerek velî sen / Gerek 'Ömer gerekse ol 'Alî sen (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 5*). [*peygamber ol,]*

peygām-ı a'lā [1] En yüksek, ulu haber.

Ey baña **peygām-ı a'lādan** haber viren ulu / Bârek-Allâh her ne kim didüñ odur şıdku'l-makāl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 778, Beyit 2*). [*peygām-ı a'lādan, -dan*]

peyk [1] Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.

Peyki gelüben didi ki müjde / Kurtardı seni cihân gamından (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1177, Beyit 4*). [*peyki, -i*]

peyk-i ecel [1] Ecel habercisi. II Azrail.

Kafada oldu çü **peyk-i ecel** saña cellâd / Ḥalâşa çäre çü yok emre iktidâ eyle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1385, Beyit 4*). [*peyk-i ecel,]*

peyker [1] Yüz, surat, çehre.

Zafer **peykerdedür** himmet çü himmet kâbiliyyetdür / Ne kâbil muḥbil-i makbûl olursa ulu devletdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 1*). [*peykerdedür, -de, -dür*]

peymân [4] Ahd, yemin, söz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Târik-i dünyâ olupdur dil daḥı hem âḥiret / Sırr ile **peymānumuz** var anı senden isterem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 905, Beyit 4*). [*peymānumuz, -umuz*]

peymāne [4] Büyük kadeh, şarap bardağı.

Tutar destinde tâ şuna hezâra / Şarâb ile tolu **peymāne** gonce (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1431, Beyit 4*). [*peymāne,]*

II Manevi hâl, şevk.

Ḥum-ḥâne-i vaḥdetde biz nûş eyledük **peymāneler** / Pervāneler pervāneler şem'-i cemāle yanalar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 512, Beyit 1*). [*peymāneler, -ler*]

Dilden giderme şerhini tarḥ eyle dilden gayrıy / Dil cür'asından ey Murâd nûş eyle gel **peymānesin** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1159, Beyit 5*). [*peymānesin, -si, -n*]

Ḥayât-ı cāvidānumdur ḥumâr-ı şevküñ ey dilber / Ebed ayılmazam şunduñ ezelde çünki **peymāne** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1303, Beyit 2*). [*peymāne,]*

peymāne-keş [1] İçki içen.

Dest-i luṭfûñ yâr elindendür bize **peymāne-keş** / Mest olup 'uşşakı bî-ārām tâ rûz-ı cezâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 30, Beyit 4*). [*peymāne-keş,]*

peyrev [1] Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.

'Akl-ı küll olalı hem-râh aña dildür **peyrev** / Taḥtumı şanma Süleymân gibi sen bād iledür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 426, Beyit 4*). [*peyrev,]*

piç ü tâb [1] Telâş, endişe, sıkıntı.

Nice şabûr ola dil nâr-ı firâka ya Rab / Eyle ḥalâs anı gel bu **piç ü tâb** içinden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 2*). [*piç ü tâb,]*

pinhan [11] Saklı, gizli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥzen-i 'ayn-ı ḥakâyıkde durur **pinhānum** / Beni pinhān idemez sırr-ı vücūdum aślâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 47, Beyit 5*). [*pinhānum, -um*]

pinhān eylemek [5] Saklamak, gizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥakḳ-ı ma'būdumda buldum çün 'ibâdet lezzetin / Ben de buldum kurbeti ammâ ki **pinhān eylemiş**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 2). [pinhân eylemiş, -miş]

pinhân itmek [7] Saklamak, gizlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Maḥzen-i 'ayn-ı ḥakāyıkde durur pinhānum / Beni **pinhân idemez** sırr-ı vücūdum ašlā (Murâdî Dîvânı, Gazel 47, Beyit 5). [pinhân idemez, -e, -mez]

pinhân olmak [5] Gizli, saklı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Perde-i ḡayb içre **pinhân oldu** sırr-ı âşikār / Nūr-ı ebhā lāmi' olmışdur ider leyl ü nehār (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [pinhân oldu, -dı]

pinhân u peyda [1] Gizli ve açık.

Manzaruñdan her ne kim ḡalbe 'ubūr-ı ehl-i dil / Şerḥi vardur anlaruñ **pinhân u peydā** gel bertü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 4). [pinhân u peydā,]

pîr [3] İhtiyar, yaşlı.

Çü bildüñ kim vücūdun olısar ḡāk / Yüri eyle tevāzu' gence **pîre** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [pîre, -e]

II Mürşit.

Murâdî yār ile yār ol ḡamu cümleye aḡyār ol / İşükde ṭurma tekrār ol al imdi **pîrden** himmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [pîrden, -den]

Cân ü gönül şerḥ için **pîrûme** kıldum su'āl / Virdi cevāb-ı 'azîm didi ki fihā'l-makāl (Murâdî Dîvânı, Küt'a 23, Beyit 1). [pîrûme, -üm, -e]

pîr-i ḡikmet [1] Bilgeliğin üstadı.

Pîr-i ḡikmetden su'āl itdüm bu remzün sırların / Lem'a-i bir laḡzasına nice cān ḡurbān didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 2). [pîr-i ḡikmetden, -den]

pîr-i kemāl [1] Olgunluğa, mükemmelliğe erişen kişi.

Cevābın virüp aña **pîr-i kemāl** / Didi şākir olḡı sen ālāsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 4). [pîr-i kemāl,]

pîr-i kemāl olmak [1] Olgunluğa, mükemmelliğe erişmek.

Kemāl-i 'ışka ṭıtdum yüz aña **pîr-i kemāl oldum** / Benüm ḡālūmi bilmekde zevī'l-'akla ḡayāl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1). [pîr-i kemāl oldum, -du, -m]

pîr-i ma'nā [2] Mananın üstadı.

Gelüp **pîr-i ma'nādan** itdi su'āl / Didi n'ola ḡāl bu mu'ammāsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 3). [pîr-i ma'nādan, -dan]

Cihān-ı cān için şerḥ istedüm ben **pîr-i ma'nādan** / Didi 'aynūñdedür 'ayn ile ḡaybuñdan 'ayān oldu

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 4). [pîr-i ma'nādan, -dan]

pîr-i ma'nā-baḡş [1] Mânâ, iç âlem bahşeden yaşlı kişi; şeyh.

Tefekkür şehrine vardum didi bir **pîr-i ma'nā-baḡş** / Sebeb 'izzet dilerseñ bil ḡanā'atdūr ḡanā'atdūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4). [pîr-i ma'nā-baḡş,]

pîr-i ma'nā olmak [1] Mananın üstadı olmak.

Gel imdi **pîr-i ma'nā ol** cihāndan cümleten el yu / Bu nefsi-şūma hergizde şaḡın sen virmegil ruḡşat (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [pîr-i ma'nā ol,]

pîr-i rāḡ [2] Yolun yaşlısı. II Allah yolunun yaşlısı; şeyh.

Murâdî kendü fikrüne uyuben ḡılmaḡıl bir kār / Tuta gör **pîr-i rāḡuñ** dāmenin kim ḡāl ider müşkil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 5). [pîr-i rāḡuñ, -un]

pîr-i vaḡār [1] Ağırbaşlı ihtiyar.

Leyse fî'd-dāri ḡayruhu deyyār / Didi bir gün bize o **pîr-i vaḡār** (Murâdî Dîvânı, Gazel 527, Beyit 1). [pîr-i vaḡār,]

pîr-i zevī'l-'akl [1] Akıl sahibi yaşlı.

Sormuşam **pîr-i zevī'l-'akla** bu rü'yā haberin / Didi te'vīl ideyin ḡayr ile ḡvābuñı senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 2). [pîr-i zevī'l-'akla, -a]

pîr olmak [1] Yaşlanmak. II Üstad olmak.

Pîr oldu çü 'ışkumuzla dil-dār / Yār oldu pes özge yok arada (Murâdî Dîvânı, Gazel 1434, Beyit 2). [pîr oldu, -dı]

pîr ü cüvān [1] Yaşlı ve genç; herkes.

Şubḡ-dem çün ḡalka yirden baş açuḡ ḡalk-ı cihān / Yaluñ ayak oluben 'üryān ola **pîr ü cüvān** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [pîr ü cüvān,]

pîrāhen [1] Gömlek.

Güş-ı ḡuşuña alursañ bu Murāduñ sözlerin / Şöyle pāk ide seni **pîrāheni** āb eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [pîrāheni, -i]

pîrāmen [1] Çevre, etraf, havali.

Men 'aref sırrı 'Arāfāt-ı vücūdumdan 'ayān / Hācī-yi dil eylesün **pîrāmeni** bes bī-cidāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 4). [pîrāmeni, -i]

pîrāye [1] Süs, zinet.

Her cevābın 'arzasında 'arzadur ins ü melek / Sen vücūdum nokṡasında kıl taleb **pîrāyesin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 4). [pîrāyesin, -sin]

pîşe [3] Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.

Murâdî şabr kıl **pîşe** tebehhüc ister iseñ ger / Cefâ arınca cânândan hezârân merhabâ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [pîşe,]

Her kim ki kanâ'at ide **pîşe** / Bil iki cihâna pâdişâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 4). [pîşe,]

Ey Murâdî rahmet-i Rahmâna isterseñ vüşûl / Merhamet kıl **pîşe** dâ'im merhamet kıl ber-devâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 5). [pîşe,]

pîşe eylemek [1] Huy edinmek.

Gel imdi sâlih-i a'mâli **eylegil pîşe** / Özüñden ola o dâfi' cehennemüñ şererin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4). [pîşe eylegil, -gil]

pîşe idinmek [1] Huy, alışkanlık haline getirmek.

Benlûgi terk idüben eylûgi var **pîşe idin** / Ğarrâ olma bu cihâna saña gelmeye melâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 2). [pîşe idin, -in]

pîşe kılmak [1] Huy edinmek.

Ey Murâdî zıkr-i Hakkı kendözünü **pîşe kıl** / Tâ bula göñlün senün her dem vişâl-ender vişâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 5). [pîşe kıl,]

pîş-i süleymân [1] Hz. Süleyman'ın huzuru.

Cânı kurbân için ey dil yine cânâna götür / Mür-ı pây-ı melehi **pîş-i Süleymâna** götür (Murâdî Dîvânı, Gazel 438, Beyit 1). [pîş-i süleymâna, -a]

pîş ü peş [1] Ön ve arka.

Aldānanuñ cihâna 'aynında var hicâbı / **Pîş ü peşinde** anuñ yaşı belâsı vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [pîş ü peşinde, -i, -n, -de]

piyâde olmak [1] Yaya kalmak.

Yoluña varum virür **olsam piyâde** tañ mıdur / Ruħlaruñ şevkine cânâ bende oldı cümle şâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [piyâde olsam, -sa, -m]

piyale [1] Kadeh, şarap bardağı.

Hem-şohbetüm hayâlün olupdur şehâ benüm / Bu gözlerüm **piyâleleri** pür-şarâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2). [piyâleleri, -ler, -i]

puhte-dil [1] Kamil gönle sahip kimseler.

Sırr-ı niķâba tākati keşf eylemezse dil / Hâm-ı bürehnedür daħı ol **puhte-dil** degil (Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 1). [puhte-dil,]

püş [1] Örtü.

Hvâr bakma şâhlar vardur ki taht-ı kubbede / Kimi atlas **püşlardur** kimisi daħı palâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [püşlardur, -lar, -dur]

püte-i çeşm [1] Gözün maden eritilen tavası. II Göz çukuru.

Püte-i çeşmümde sım-i eşkümi / Āteş-i 'ışk ile ol yâr itdi kâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 5). [püte-i çeşmümde, -üm, -de]

pür-aḥsen [1] Güzelliklerle dolu.

Hey'etüm hey'etde **pür-aḥsen** bulupdur şüreti / Hiçde ḳodı her ne yirde kim şanemler var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [pür-aḥsen,]

pür 'aṭā [1] Çokça bağış, ihsan.

Hakkikat bahrine talmak dilerseñ gel Murâdiden / Murâdâta murâd iste görülsün **pür 'aṭā** mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 5). [pür 'aṭā,]

pür-âsar [1] İzlerle, etkisiyle dolu olmak.

'İşk-ı yâr olalı yârâ yâr gördüm kendümi / İki 'âlem içre **pür-âsar** gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 1). [pür-âsar,]

pür-âyet [2] Âyet, delil dolu.

Pür-âyet olupdur tek bakşam kamu âyâta / Her ne ki gelür 'ayna görindi baña el-haḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 2). [pür-âyet,]

pür-derd ü ḡam [1] Sıkıntı ve kederle dolu olan.

Şol cemâlün ka'besi haḳkı bu ben **pür-derd ü ḡam** / 'İd-i vaşlüne ḳomışam cânımı kurbân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 3). [pür-derd ü ḡam,]

pür-ekmel olmak [1] Çok mükemmel olmak.

'Urüc-ı muhtaşardan oldı çün mi'râc-ı külliyyet / **Pür-ekmel oldı** o kim kâmilüne virdi 'unvânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [pür-ekmel oldı, -dı]

pür-elem [1] Kederli, keder dolu.

Göñül virme cihâna **pür-elemdür** / İşi geh şâdidür geh derd ü ḡamdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 1). [pür-elemdür, -dür]

pür-envâr [1] Parıl parıl parlayan, nur dolu.

Ey mu'arrif nice ta'rif eyleyesin şānumuz / Çünkü doymaz gözlerün bakmağa **pür-envârdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [pür-envârdur, -dur]

pür-envâr olmak [1] Nur dolu olma. II Hakk'ın feyiz ve ihsanıyla dolu olma.

Mekânı tarfetü'l-'ayn içre aldı **oldı pür-envâr** / Dücâ kıldı anuñ nûrı ziyâ-yı şems ile ayı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 4). [pür-envâr oldı, -dı]

pür-eser [1] Âşikâr.

Dil saña müştâk iken buldı seni / Ey cemâl-i lâ-nâzirün **pür-eser** (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 10, Beyit 2). [pür-eser,]

pür-eṭnâb [1] Çadır ipleri ile dolu, çokça çadır ipleri.

Kemâl ile kemâl el-haḳ kemâlidür kemâlinde / Miyân-ı şems ile zerre ḳurılmış hayme **pür-eṭnâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 3). [pür-eṭnâb,]

pür-ezkâr [1] Çok hatırlama, anma.

Habbezâ vuşlat demin yâd eyledi ârâm-ı dil / Kim zebân-ı hâlümüz nâm ile **pür-ezkârdur** (Murâdî Divânı, Gazel 406, Beyit 2). [pür-ezkârdur, -dur]

pür-ğâm [1] Çok dertli.

Firâka ağlayan oldur harâm eyleyüben hıvâbı / Göñülle bile **pür-ğamdur** cemâli gözleyen gözler (Murâdî Divânı, Gazel 316, Beyit 4). [pür-ğamdur, -dur]

pür-hâr [1] Diken dolu. II Sıkıntılı, eziyet içinde.

Ruḥ u rüyını koḳmayaldan anuñ / Oldı bülbüllerin yırı **pür-hâr** (Murâdî Divânı, Gazel 537, Beyit 5). [pür-hâr,]

pür-harâret olmak [1] Aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb. duyguların yakıcı etkisiyle dolu olmak.

Ey Murâdî dileyen ol viren oldur seven ol / **Pür-harâret ola** bu dil yâ ne ḥikmetdür bu (Murâdî Divânı, Gazel 1203, Beyit 5). [pür-harâret ola, -a]

pür-ḥaṭâr [1] Tehlike dolu.

Bî'llâhi ol ḥaṭâ dir imiş kârı bilmemiş / Añlamamış rumûzı sözün **pür-ḥaṭâr** dimiş (Murâdî Divânı, Gazel 638, Beyit 2). [pür-ḥaṭâr,]

pür-hayret itmek [1] Hayretle dolu etmek.

Beni **pür-hayret idüp** mahz-ı hayâtum sebebi / Felimen hayye hayâtün ve-limen mâte memât (Murâdî Divânı, Gazel 178, Beyit 4). [pür-hayret idüp, -üp]

pür-heves olmak [1] Hevesle, arzıyla dolu olmak.

Ey Murâdî sanma **oldum** seyr-i bâğa **pür-heves** / Aramuzda yâr ile sır-ı nihân añlar beni (Murâdî Divânı, Gazel 1477, Beyit 5). [pür-heves oldum, -du, -m]

pür-heybet [1] Heybet dolu; korku ile saygı uyandıran hâl.

Şalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki **pür-heybet** / Belî dimiş durur meydânda şâhib-kırân olmuş (Murâdî Divânı, Gazel 617, Beyit 3). [pür-heybet,]

pür-himmet [1] Çok çabalama.

Şalup esb oldı **pür-himmet** ne himmet belki pür-heybet / Belî dimiş durur meydânda şâhib-kırân olmuş (Murâdî Divânı, Gazel 617, Beyit 3). [pür-himmet,]

pür-hün [1] Kanlı, kan dolu.

Her seḥer bülbülleyin âl ile zâr oldı işüm / Gel teraḥḥum eyle baḡrum ḡonceveş **pür-hündur** (Murâdî Divânı, Gazel 396, Beyit 2). [pür-hündur, -dur]

pür-hün olmak [1] Kan içinde kalmak. II Kan ağlamak.

Bu Murâduñ sözini degme kişi fehm idemez / Añlaya şol ki meger 'ışk ile **pür-hün oldı** (Murâdî Divânı, Gazel 1514, Beyit 5). [pür-hün oldı, -dı]

pür-hüner kılmak [1] Hünerli olmak, hünerlerle dolu olmak.

Şıfat-ı ḥüsnini ezberledüm çü zâtında / Özi sıfatını zâtumda **pür-hüner kıldı** (Murâdî Divânı, Gazel 1543, Beyit 3). [pür-hüner kıldı, -dı]

pür-melâl olmak [1] Gamla, kederle dolu olmak; fazlasıyla bıkmak, usanmak.

Şâd ü ḡamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şürîde âh / Gâh şâd ü gâh ḡamdan **pür-melâl olmak** neden (Murâdî Divânı, Gazel 1087, Beyit 4). [pür-melâl olmak, -mak]

pür-nem [1] Nemli, yaş dolu.

Anuñ kim gözleri **pür-nem** degüldür / Ḥaḳîḳat bil kim ol âdem degüldür (Murâdî Divânı, Gazel 523, Beyit 1). [pür-nem,]

pür-nem olmak [1] Yaşla dolu olmak.

Göñlümün istediği baña bir âdem olsa / Ḥavf-ı Mevlâdan iki dîdesi **pür-nem olsa** (Murâdî Divânı, Gazel 1349, Beyit 1). [pür-nem olsa, -sa]

pür-nür eylemek [1] Nurlandırmak.

Seḥerüm ḡayr idüben **eyle** mesâmı **pür-nür** / Dem-be-dem ḳutlu şabâḥ eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Divânı, Gazel 138, Beyit 2). [pür-nür eyle,]

pür-nür itmek [1] Nurlandırmak, aydınlatmak.

Eger seyyâresin **pür-nür iderse** cidd ü cehd ile / İrişür mihr ü feyzinden ider anı ḳamer feyyâz (Murâdî Divânı, Gazel 649, Beyit 2). [pür-nür iderse, -er, -se]

pür-nür kılmak [1] Aydınlatmak, ıskı vermek, nur ile doldurmak.

Nice bir ḳalayın günc-i dücâda ey şeh-i 'âlem / Ḳarañu ḳalbümü **pür-nür kı** lıḳ eyle yâ sultân (Murâdî Divânı, Gazel 998, Beyit 4). [pür-nür kı,]

pür-nür olmak [2] Nur ile dolmak.

Tevâzu' eylegil ey dil tevâzu'dur çü kâr aşlı / Tevâzu' kı l dilerseñ ger derünuñ **ola pür-nür** (Murâdî Divânı, Gazel 294, Beyit 6). [pür-nür ola, -a]

Mihnet-i dünyâya sabr it âḡirtuñ ma'mûr ola / Lezzetin terk eyle tâ kim yatduḡuñ **pür-nür ola** (Murâdî Divânı, Gazel 1444, Beyit 1). [pür-nür ola, -a]

pür olmak [3] Dolmak, dolu olmak, kaplanmak.

Çünki cihân **oldı** Murâd ile **pür** / Pes kimedür yâ bu 'ıḳâb ü sevâb (Murâdî Divânı, Gazel 164, Beyit 5). [pür oldı, -dı]

Bu çeşmüm **pür olaldan** baḳmadı bu ins ile câna / Ḥabîb ile göñül berḳ itdi 'ahd içün çü peymâna (Murâdî Divânı, Gazel 1324, Beyit 1). [pür olaldan, -aldan]

Gördükde rüyânı nazar-ı vakt isterüz / Yaş ile **pür olup** bu iki çeşm-i nem-zede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1374, Beyit 3*). [*pür olup, -up*]

pür-revnağ olmak [1] Çok parlak olmak.

Revnağumdan cümleten **pür-revnağ oldu** kâ'inât / 'Aklum ile naklümü tobtolu bürhân eyledün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 4*). [*pür-revnağ oldu, -dı*]

pür-şafâ olmak [1] Gönlü huzur dolu olmak.

Başa şundılar ezel bezminde çün cām-ı şafâ / **Pür-şafâ olup** özümde geçmişem ben muṭlaḳâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 1*). [*pür-şafâ olup, -up*]

pür-süz ü güdâz [1] Yanıp erimek.

Ey cemâlün pertevi âfâkı lem 'ân eylemiş / Ol ziyâ karşısına cân oldu **pür-süz ü güdâz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 2*). [*pür-süz ü güdâz,]*

pür-şarâb [1] Şarap dolu.

Hem-şohbetüm hayâlün olupdur şehâ benüm / Bu gözlerüm piyâleleri **pür-şarâbdur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 2*). [*pür-şarâbdur, -dur*]

pür-şürûh eylemek [1] Şerha şerha yaralar açmak.

Hicrûn okı bu cânımı eyledi pür-şürûh / Kalmadı takâtüm meded it vaş ile başa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 4*). [*pür-şürûh eyledi, -di*]

pür-tâb eylemek [1] Aydınlatmak, ışıklarla doldurmak.

Zerre-i nâcizi çün kim şems **pür-tâb eyledi** / Cümle-i seyyâreyi ol şemse meh-tâb eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1*). [*pür-tâb eyledi, -di*]

pür-tâb-ı enver olmak [1] Nurlu ışıklarla dolmak.

Müfevvez eyledi feyyâza hükmin tâ ola cârî / **Olup pür-tâb-ı enver** pes aradan sıçradı çalâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4*). [*pür-tâb-ı enver olup, -up*]

pür-tâb itmek [1] Işık ile doldurmak.

Şu'â'-ı hüsünün **pür-tâb idince** 'aks-i kamer / İrişdürür aña şems-i ezel harârâtı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3*). [*pür-tâb idince, -ince*]

pür-tecellâ [1] Hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilahî sırların ayan olması hali.

Cân ü dil menzil olalı 'ışka şeydâdur gönül / Lem'a-i nûr-ı hüddâdan **pür-tecellâdur** gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 1*). [*pür-tecellâdur, -dur*]

pür-vefâ [1] Çok vefalı, sözünde duran.

'Aceb hâl oldu 'uşşâka yine açmış hicâbın yâr / Yine ihyâ kılupdur anları ol **pür-vefâ** dildâr (*Murâdî Dîvânı, Müfret 18, Beyit 1*). [*pür-vefâ,]*

pür-zâr [1] Üzüntü, ağlama dolu.

Terahhüm kıl başa dildâr ki ben bir hastayam **pür-zâr** / Başa dünyâda sensin vâz ṭabîbüm gel devâ sende (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4*). [*pür-zâr,]*

pür-ziyâ kılmak [1] Işıkla doldurmak, aydınlatmak.

Âb u âteşden halâş olduḳda cismüm 'unşurı / **Pür-ziyâ kıldı** iki dünyâyı nurâniyyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4*). [*pür-ziyâ kıldı, -dı*]

pür-ziyâ olmak [1] Aydınlanmak. II Manevi olarak aydınlanmak.

Himemendür âlâ velî himmetüm sendeḳ / Çü luṭfuñdan iḥsân ola **oluram pür-ziyâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 3*). [*pür-ziyâ oluram, -ur, -am*]

pür-zülâl itmek [1] Tatlı su gibi etmek.

Maḳâlin **pür-zülâl itdi** yine 'ayn-ı kemâlinde / Kemâl-i bâ-kemâinden ne hikmet neşir ider vaşşâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 2*). [*pür-zülâl itdi, -di*]

püser [1] Oğul, erkek çocuk.

Muḥîṭ oldu yem-i kudret ihâta kıldı ser-tâ-pâ / O deryâ ortasında bir melek-şüret **püser** buldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2*). [*püser,]*

püşt-i pâ urmak [1] Ayak tabanı vurmak.

Kesretde vahdet gözleḳil **urḳıl** cihâna **püşt-i pâ** / Yâ-hû ve yâ men-hû diyü derd ile giryân ol yûri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2*). [*püşt-i pâ urḳıl, -ḳıl*]

püşt ü penâh [1] Korumacı.

Kudretündür kamuya **püşt ü penâh** / Eşhed'en lâ-ilâhe illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1221, Beyit 2*). [*püşt ü penâh,]*

2.2.20. R

Rabb [24] Cümle yaratılmışları besleyen, terbiye eden, Cenabıhak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ **Rabb** ne hikmet oldu kim 'uşşâk arar seni / Ammâ ki hiç degilsin olardan cüdâ cüdâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5*). [*rab,]*

Rabbenâ etmim lenâ takşîrenâ takşîrenâ [1] Rabb'imiz, sen eksiklerimizi tamaml! Rabbenâ etmim lenâ nurdna vaḳfirlena inneke ala külli şeyin kadîr: Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamaml, bizi baḳışla, gerçek ki, sen her şeye kadîrsin (66/Tahrîm 8).

Gel Murâdî bendeñe luṭfuñ irişdür ey saḳî / **Rabbenâ etmim lenâ takşîrenâ takşîrenâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 5*). [*rabbenâ etmim lenâ takşîrenâ takşîrenâ,]*

Rabbenâ etmim lenâ ve en'amnâ [1] Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamaml (66/Tahrîm 8).

Rabbenā etmim lenā ve en‘amnā / Gāyet-i vaşl olan vücüdidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 2). [rabbenā etmim lenā ve en‘amnā,]

Rabbenā nevvirlenā yevme‘l-hisāb [1] Rabbimiz! Hesap günü bizi nurlandır.

Secde kılmışdır melā‘ik ‘arz-ı hācāt eyleyüp / Sözleri bu “**Rabbenā nevvirlenā yevme‘l-hisāb**” (Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 3). [“rabbenā nevvirlenā yevme‘l-hisāb”,]

Rabbenā rabbenā ve yā rabbi [1] Rabbimiz, Rabbimiz, ve ey Rabbim.

Rabbenā Rabbenā ve yā Rabbī / Kün merā mağfîret bi-hakķın nebī (Murâdî Dîvânı, Kıt‘a 16, Beyit 1). [rabbenā rabbenā ve yā rabbī,]

Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi‘r-recā [1] Rabbimiz, isteklerimizi bize kolaylaştır.

Dil tenūrında yanar çün âteş-i ‘ışk-ı Hudā / **Rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi‘r-recā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [rabbenā yessirlenā mimmā yekūnu bi‘r-recā,]

Rabbenā‘l-ekrem [1] Cömertlik sahibi Allah.

Vücüduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen / Qadīm ü vāhid ü ferd ü şamedsin **Rabbenā‘l-ekrem** (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [rabbenā‘l-ekrem,]

Rabbenā‘şreḥ şadrenā min ni‘metin yā ze‘n-ni‘am [1] Ey nimetler sahibi Rabb‘imiz nimetinle göğsümü aç.

Rabbenā‘şreḥ şadrenā min ni‘metin yā ze‘n-ni‘am / Vaşfu ‘annā seyyi‘atınā minke yā ze‘l-kerem (Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 1). [rabbenā‘şreḥ şadrenā min ni‘metin yā ze‘n-ni‘am,]

Rabb-i a‘lā [2] Bütün mahlūkātı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden yüce Allah.

Murâdî menba‘-ı ‘ilm-i ledün olmağa şol kâbil / Olur kim **Rabb-i a‘lā**sın dili her demde zākirdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 5). [rabb-i a‘lāsin, -sın]

Muştafa buldı **Rabb-i a‘lā**yı / Didî çün lâ-ilāhe illā hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 17). [rabb-i a‘lāyı, -(y)ı]

Rabb-i elest [1] Elest meclisinin Rabbi. Kur‘an-ı Kerim‘de bildirildiği üzere Allah‘ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu, “Elestü bi-rabbiküm” Ben sizin Rabbiniz değil miyim, sorusunun kısaltılmış şekli.

Ey Murâdî nice hōş hâtrâdur bu hâtır / Hâtırundān ne geçerse vürir ol **Rabb-i elest** (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 5). [rabb-i elest,]

Rabb-i enzilnī [1] Rabbim! Beni mübarek bir yere indir (23/Müminun 29).

Rabb-i enzilnī du‘asıyla du‘āsın isteyen / Äyetin münzilde buldı eyledi ol dem ku‘ūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 4). [rabb-i enzilnī,]

Rabb-i ‘ibād [1] Kulların Rabbi, Allah.

Umaruz Hakdan ola nice fütüh / Çün müyesser durur o **Rabb-i ‘ibād** (Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 4). [rabb-i ‘ibād,]

Rabb-i innī zalemtü fağfırlı [1] Allahım ben zulmettim beni bağışla.

Rabb-i innī zalemtü fağfırlı / Le ilā ğayrū ente hüsnü me‘āb (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 3). [rabb-i innī zalemtü fağfırlı,]

Rabbī rahīmün bi‘l-‘aṭā yā ze‘l-‘aṭā yā ze‘l-‘aṭā [1] Benim Rabb‘im ikramlarıyla Rahim‘dir. Ey ihsan sahibi, ey ihsan sahibi.

Ente murādun ‘abduhu fa‘şbir li-hükmi Rabbike / **Rabbī rahīmün bi‘l-‘aṭā yā ze‘l-‘aṭā yā ze‘l-‘aṭā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 5). [rabbī rahīmün bi‘l-‘aṭā yā ze‘l-‘aṭā yā ze‘l-‘aṭā,]

Rabb-i temmim bi‘l-hayır [1] Rabbim hayırla sonuçlandır. [Allah (cc.) size kolaylık ister, zorluk istemez (2/Bakara 185‘le ilintili dua.)].

Rabb-i yessir lâ-tü‘assir varçasından cân atup / **Rabb-i temmim bi‘l-hayır** virdine meyyāl olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [rabb-i temmim bi‘l-hayır,]

Rabb-i vaḥdet [1] Bir olan Allah.

Mu‘ayyen **Rabb-i vaḥdetde** hüviyyetdür olan maḥfī / Velīkin āşkār olmuş hüve‘-s-sultānu ve‘r-Rahmān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 2). [rabb-i vaḥdetde, -de]

Rabbiye‘l-a‘lā [1] En yüce olan Rabb‘im.

Ey Murâdî ‘arz iderseñ hālūñı ger fi‘-s-sü‘ūd / **Rabbiye‘l-a‘lāda** hācet hācet-i Mevlā olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 5). [rabbiye‘l-a‘lāda, -da]

Rabb-i yessir ‘anī‘l-cemāli naşīb [1] Rabbim cemalinden nasiplenmeyi kolaylaştır.

Cānuma rüh-baḥş vaşl-ı ḥabīb / **Rabb-i yessir ‘anī‘l-cemāli naşīb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 1). [rabb-i yessir ‘anī‘l-cemāli naşīb,]

Rabb-i yessir lâ-tü‘assir [1] Rabb‘im! Kolaylaştır zorlaştırma.[Allah (cc.) size kolaylık ister, zorluk istemez (2/Bakara 185‘le ilintili dua.)].

Rabb-i yessir lâ-tü‘assir varçasından cân atup / Rabb-i temmim bi‘l-hayır virdine meyyāl olmuşuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [rabb-i yessir lâ-tü‘assir,]

Rabb-i zidnī ve min ledünke ‘ilmā [1] Allah‘ım kendi katından bir ilimle ilmimi artır [...min ledünñā ‘ilmā: ... Yine ana tarafımızdan bir ilim öğretmiştik (18/Kehf 65); Rabbim! İlmimi artır" de (20/Ta, Ha 114)].

‘İlm ü fażlum görüp senāda didüm / **Rabb-i zidnī ve min ledünke ‘ilmā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 4). [rabb-i zidnī ve min ledünke ‘ilmā,]

Rabbü‘l-‘ālemīn [4] Alemlerin rabbi, var olan her şeyin yaratıcısı. (Bu kelime Divan‘ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Âlim-i sırr-ı hafıyyât oldı **Rabbü’l-‘âlemin** /
Kânit olgıl ol Kerîm’e lutfi âlâsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 4*). [*rabbü’l-‘âlemin,*]

Rabbü’l-enâm [1] Bütün mahlukatın Rabbi.

Diñledüm lîkin bilemem düş midür yâhûd hayâl /
Ey Murâdî râzî olsun isterem **Rabbü’l-enâm**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 5*). [*rabbü’l-enâm,*]

Rabbü’l-erbâb [1] Allah (c.c.).

Kimseden olmadı aña eylemez minnet dahı / Her
ne kim oldı Murâda **Rabbü’l-erbâb** eyledi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 5*). [*rabbü’l-erbâb,*]

Rabb ü rabbi [1] Allah.

Kulağa hergiz alma kavlı-i gayrı / Sözüñ olsun
dem-â-dem **Rabb ü Rabbî** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 3*). [*rabb ü rabbî,*]

**râbiğ [2] Bağlayan şey, bağ, ilişki II Dervişin
şeyhine suret-i mahsusada teveccühü. Şeyhin
suret ve şeklini zihinde tahayyül ve tasavvurla
kalbe feyz geleceğine inanmak.**

‘Ulüm-ı ‘ilm ile bildürdi gerçi bize ‘alîm / Bû ‘ilm-
i sâbıkı **râbiğ** durur velî feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 3*). [*râbiğ,*]

Mu‘în olalı müsemâyı ismi **râbiğdur** / Baña
mu‘âvenetüñ her hâzarda göstergil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 5*). [*râbiğdur, -dur*]

râbi [1] Dördüncü.

Mürür-ı vâhid ü hâmis çü sâdisden olur sâbi‘ /
Beyân-ı bî-nihâyetdür ne sâlisdür ne hûd **râbi‘**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1*). [*râbi‘,*]

râci‘ [10] 1. Dönen.

Şu‘â-ı mihrûme ‘aks oldı ‘aksedür **râci‘** / Burûğ-
ı aslâ nazar kıl biline tâ feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 4*). [*râci‘,*]

II Asıl kaynağa, köke kavuşmak.

Menfez-i küll-i vücûd aşlı çün **râci‘dedür** / İster
iseñ şîhhatin şor yine tekrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 2*). [*râci‘dedür, -de, -dür*]

2. ... ile münâsebeti olan, ilgili, âit, dâir.

Mağâm-ı ülfeti gördüm kemâle **râci‘** imiş / Ne kim
huşûr ide hâzırda cümle vâki‘ imiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1*). [*râci‘,*]

Senâ-yı bî-misâl olmuş tolanur mislüm âfâka /
Şakın âfâkı ‘âlemden gözetme enfûsi **râci‘**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4*). [*râci‘,*]

‘İlm-i hâkîki yâ fetâ sırrına **râci‘** añağıl / Sırrına
râci‘üñ yine ‘ilmini vâsi‘ añağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1*). [*râci‘,*]

‘İlm-i hâkîki yâ fetâ sırrına **râci‘** añağıl / Sırrına
râci‘üñ yine ‘ilmini vâsi‘ añağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1*). [*râci‘üñ, -ün*]

Murâduñ vech-i tahkîki kemâl-i Hâkka **râci‘dür** /
Kelâmı cümleten hâkdur mecâz alma mağâlinden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 5*). [*râci‘dür, -dür*]

Kemâl-i her dü-cihânda kemâle **râci‘dür** / Çün
oldı lahzada her lahza müsteşâr hemân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 4*). [*râci‘dür, -dür*]

Münfed-i küll-i vücûd aslâ çü **râci‘** durur / İster
iseñ şîhhatin şûrına tekrârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 2*). [*râci‘,*]

Ne kadar kılsa tekatür yem-i vahdet âbı / Her ne
kim gelse beyâna yine **râci‘** bu yeme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4*). [*râci‘,*]

râci‘ olmak [2] 1. Dönmek, geri gitmek.

Çün adîm-i arzdanın yâ nedendür bu gurûr / Çün
türâba **râci‘ oldun** hâksın pes yâ nesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 3*). [*râci‘ oldun, -du, -n*]

2. Münasebeti, ilgisi olmak.

Râci‘ oldum komadum bu günki kavlı yarına /
Şanma kim ben bunda geldüm ad ü şân u ‘âr için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4*). [*râci‘ oldum, -du, -m*]

râciğ [1] Daha üstün, değerli olma.

Hayât-ı rûhdur ve ammâ sâ‘ati **râciğ** / Bekâdur
ravza-i ‘adnî hemîn ibkâ ider cümle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3*). [*râciğ,*]

râci‘un [1] Dönmek.

Mübdî‘-i külden bilindi çün mü‘eyyed **râci‘ün** /
Bilmek için remz-i esrârı varam bir yaña ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4*). [*râci‘ün,*]

rağiya’llâhu rabbünâ ebedâ [1] Rabbimiz ebediyen razı olsun.

Kim ki bildi kemâl öğrendi / **Rağiya’llâhu
Rabbünâ ebedâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 4*). [*rağiya’llâhu rabbünâ ebedâ,*]

râfi‘ [1] 1. Kaldıran, yükselten. 2. Allah’ın adlarından.

Ben hürucumda vülûcum ‘âlemin naşb itdüm /
‘Âlemüm **râfi‘ini** görmege bir dâl gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3*). [*râfi‘ini, -i, -(n)i*]

râfi‘-i ‘ani’l-merfû [1] Hükümsüz bırakılmış olanı kaldıran, yükselten; Allah.

Zalâm-ı hucb aradan **râfi‘-i ‘ani’l-merfû** / ‘Aceb
budur ki ola ‘ışk ile gönül behhâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 223, Beyit 2*). [*râfi‘-i ‘ani’l-merfû,*]

râfi‘-i evtâd olmak [1] Direkleri kaldırmak, yükseltmek. II İlmin direklerini kaldırmak, ilimde mühim merteye elde etmek.

Kim tehallûf ide bu va‘deye va‘demde benüm /
‘İlmi ile büriyüp **râfi‘-i evtâd oldum** (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [râfi‘-i evtâd oldum, -du, -m]

râfi‘-i hucb olmak [2] Örtüyü, engeli kaldırmak.

Râfi‘-i hucb olsa makşûd eylese keşf-i cemâl / Ey mubaşşır her ne deñlü görseñ ol zîbâ olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3*). [*râfi‘-i hucb olsa, -sa]*

Râfi‘-i hucb olur iseñ her an / Aç hicâbı gözünü gayrıya aş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 4*). [*râfi‘-i hucb olur, -ur]*

râfi‘ olmak [3] Yükseltmek, yukarıya doğru kalkmak.

‘Uyûnı **râfi‘ olursa** diler ‘uyûnı hemân / Cemâle mûnis olan olmaz hayâle harîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 4*). [*râfi‘ olursa, -ur, -sa]*

II Kaldırmak, yok etmek.

Çerâğ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya lezzâta / Nîkâbın her nuķuşun ref‘ idüp **râfi‘ ola** bî-bâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2*). [*râfi‘ ola, -a]*

Bu eţvâr ile âsârûñ hicâbın **râfi‘ ol** her dem / Muḥaķķaķ revzeninden gel cemâl-i yâri seyr eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 2*). [*râfi‘ ol,]*

rağbet [5] Arzu, meyil, teveccüh. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Minnetüm şol ḥâledür kim bilmeye ağyâr anı / **Rağbetüm** şol ḳâledür kim ibtidâ olmaz aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 2*). [*rağbetüm, -üm]*

rağbetde bulunmak [1] İstekte bulunmak, teveccüh etmek.

Ey Murâdî seni ‘âlemde nedür muķabil iden / Ḥaķķa **rağbetde bulındı** yine bu yanumdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5*). [*rağbetde bulındı, -in, -dı]*

rağbet eylemek [1] İstekle karşılamak, yönelmek, arzulamak.

Mübeddel oldı ‘usri yüsre **rağbet eyledi** Rabbe / Velîkin fârîğ oldı ḳatlanup pes yevm-i mî‘âda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3*). [*rağbet eyledi, -dı]*

rağbet olmak [2] İstek, alâka göstermek, beğenilip istenilmek.

Yücede istedüm anı yüce ḳıldum dil ü cânı / Velîkin **oldı** kim **rağbet** ḥaķîḳatle idem îķân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 2*). [*rağbet oldı, -dı]*

Ĝâlib olmazdı maḥabbet dil-i ğam-dîdem / **Rağbet olmasa** eger şevķ ile cânânımdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 2*). [*rağbet olmasa, -ma, -sa]*

râğıb [14] Rağbet eden, istekli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol kemâle **râğıbum** kim intihâ olmaz aña / Şol cemâle ‘âşıkum hergiz bahâ olmaz aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 1*). [*râğıbum, -um]*

râğbân-ı dergeh [1] Kapının, huzurunun isteklileri, heveslileri.

Râğbân-ı dergehünden ḳılma istikrâh kim / Tütîyâ itmek murâdudur ğubârını hemân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2*). [*râğbân-ı dergehünden, -ün, -den]*

râğbân-ı rüyuñ olmak [1] Yüzün isteklisi, arzulatoryıcı olmak.

Râğbân-ı rüyuñ olmuşlar kamu ḥayrân u zâr / Çeşm-i giryânlar dokerler ḳatreler hem çün şehâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3*). [*râğbân-ı rüyuñ olmuşlar, -un, -muş, -lar]*

râğıb-ı baht [1] Bahtına, kaderine istekli; razı.

Râğıb-ı bahtuz ne tahtuz n’eylerüz tâc ü kemer / Bendeyiz ol şâhlar şâhını sultân isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2*). [*râğıb-ı bahtuz, -uz]*

râğıb-ı dîdâr [1] Güzel yüze istekli, meyilli olan kişi.

Râğıb-ı dîdâra şordum bir ḥaber dîdârdan / Şumt ile virdi cevâbın ‘ârif oldum yardım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 1*). [*râğıb-ı dîdâra, -a]*

râğıb-ı ‘ışķ [1] Aşkın isteklisi, heveslisi.

Râğıb-ı ‘ışķa su’âl itdüm gönül âyinesin / Söyledi bir vech ile kim tev’emân itmiş yüze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2*). [*râğıb-ı ‘ışķa, -a]*

râğıb-ı nehc-i hüdâ [1] Doğruluk, hidayet yolunu isteyen kişi.

Râğıb-ı nehc-i hüdâya yolını gösterürüz / İstinâd ile tarîḳin bulur evrâd ḳılan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4*). [*râğıb-ı nehc-i hüdâya, -(y)a]*

râğıb-ı râh olmak [1] Aşķ yolunun heveslisi, isteklisi olmak.

Râğıb-ı râh oluben râhı bize gösteren ol / Kim girürdi yola ger virmese me’vâ ḥaberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3*). [*râğıb-ı râh oluben, -uben]*

râğıb-ı râh-ı ḥaķîḳat olmak [1] Hakikat yolunun isteklisi, heveslisi olmak.

Râğıb-ı râh-ı ḥaķîḳat olduñ ise ey fetâ / Bu tarîḳ-i kâm-baḥşâ bil varılmaz râygân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 3*). [*râğıb-ı râh-ı ḥaķîḳat olduñ, -du, -n]*

râğıb-ı râh-ı kemâl olmak [1] Olgunluk, kâmillik yolunun isteklisi, heveslisi olmak.

Râğıb-ı râh-ı kemâl olduñ ise kibri gider / Ḥâzî‘ olğıl yûri her demde ḳoma ḥâķ etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2*). [*râğıb-ı râh-ı kemâl olduñ, -du, -n]*

rāğīb-ı rāh-ı necat [1] Kurtuluş yolunun isteklisi olmak.

Rāğīb-ı rāh-ı necāta yol bulunmaz zerrece / Tā meger her kārūnı göre me'ālūn seyr ide (*Murādī Dīvānı, Gazel 1274, Beyit 4*). [*rāğīb-ı rāh-ı necāta, -a*]

rāğīb-ı sır [1] Sırta istekli.

Rāğīb-ı sırta bir haber şordum / Pes cevābında didi "Kāne đūhā" (*Murādī Dīvānı, Gazel 92, Beyit 2*). [*rāğīb-ı sırta, -a*]

rāğīb-ı yār olmak [1] Sevgiliye rağbet edici, sevgiliyi arzulayıcı olmak.

Murādī 'izzet-i 'uzmā dilerseñ **rāğīb-ı yār ol** / Ne deñlü kim irer 'izzet irişüñdür saña andan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1013, Beyit 5*). [*rāğīb-ı yār ol,]*

rāğīb olmak [9] İstekli olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murādīnūñ nihānından 'ayāna **rāğīb ol** / 'Ayna gelme bī-'ayān ol ister iseñ mūntehā (*Murādī Dīvānı, Gazel 16, Beyit 5*). [*rāğīb ol,]*

rāh [44] Yol, tarik. II İstikamet. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz reh-nümāyī n'eyleyelüm **rāh** toğridur / Yiter bize Hūdā ola her demde reh-nümā (*Murādī Dīvānı, Gazel 7, Beyit 2*). [*rāh,]*

rāh almak [1] (Deyim) Yol almak, ilerlemek.

Yemm-i muhīte fülk-i dil girdi çü bād-bān açup / Lahzada nice **rāh alur** gel berü sen bu hāle bak (*Murādī Dīvānı, Gazel 701, Beyit 4*). [*rāh alur, -ur*]

rāh-ber [1] Rehber, yol gösteren.

'Ayn-ı ğayb üzre velī ğayb ile 'ayna **rāh-ber** / İsteyen rāh-ı temennāyī temennādur bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1199, Beyit 4*). [*rāh-ber,]*

rāh-ber olmak [1] Yol gösterici olmak.

Rāh-ber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol / Dersin istihrāc iderseñ iste ma'lūmātdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1097, Beyit 2*). [*rāhber olduñsa, -du, -n, -sa*]

rāh bulmak [1] Yol bulmak. II Hidayete erişmek.

Necm-i hüdā tarīkine āyīne reh-nümā / Gözler dikerler aña ki aña **bulna rāh** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1378, Beyit 3*). [*rāh bulna, -ın, -a*]

rāhda kalmak [3] (Deyim) Gittiği yolda ilerleyememek. II İstikametine varamamak.

Qalmağıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol / Göñül Allāha tutup bendeyi bu der-gāh ol (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 18, Beyit 1*). [*rāhda kalmağıl, -ma, -gıl*]

Qalmağıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha tutup bendeyi bu der-gāh ol (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 18, Beyit 4*). [*rāhda kalmağıl, -ma, -gıl*]

Qalmağıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha dönüp bendeyi bu dergāh ol (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 22, Beyit 3*). [*rāhda kalmağıl, -ma, -gıl*]

rāhda olmak [1] Yolda olmak. II Amaç edinmek.

Ey Murādī hāmid ü maħmūdī fark itmek nedür / Kādir ü maqđūrī fark itmekde **oldı rāhda** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 5*). [*rāhda oldı, -dı*]

rāh ehli [4] Belli bir yolda, amaçta ilerleyen kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bil imdi buldı ebed ol necāt-ı lā-yu'ad / Bu resme söyledi **rāh ehli** bize bu haberin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1140, Beyit 4*). [*rāh ehli,]*

rāh-ı 'adem [1] Yokluk yolu.

Ne rāhat olacağ yirdür bu me'vā / Çün āhır yolumuz **rāh-ı 'ademdür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 522, Beyit 2*). [*rāh-ı 'ademdür, -dür*]

rāh-ı a'lā [3] En yüce yol.

Rāh-ı a'lāda görindi yine hadd ile hūdūd / Bu tarīk ibn-i sebīl olana bī-'usretdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 434, Beyit 3*). [*rāh-ı a'lāda, -da*]

Rāh-ı a'lādan çevürme rüyuñı / 'İzzet isterseñ eger 'izzetde sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1170, Beyit 2*). [*rāh-ı a'lādan, -dan*]

'Umūmen millet olmışdur bu dünyā gerçi ser-tā-pā / Velīkin vāhīd olmağdur bula dil **rāh-ı a'lāya** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1294, Beyit 2*). [*rāh-ı a'lāya, -(y)a*]

rāh-ı bī-pāyān olmak [1] Bitmez, tükenmez yol olmak.

Rāh-ı 'ışkı ser-te-ser seyrān idüp gezdüm kāmı / Bu yolumda **rāh-ı bī-pāyān olan** kimdür baña (*Murādī Dīvānı, Gazel 38, Beyit 4*). [*rāh-ı bī-pāyān olan, -an*]

rāh-ı cemā'at [1] Topluluğun, cemaatin yolu.

Secde idüp olduñ imām-ı sübül / Himmetümüz **rāh-ı cemā'atdedür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 543, Beyit 4*). [*rāh-ı cemā'atdedür, -de, -dür*]

rāh-ı fena [1] Yokluk yolu. II Aşk yolunda her şyden vazgeçme.

Bu kār u bārı terk idüp **rāh-ı fenāyı** gözleyüp / 'Ummān-ı 'irfāna talup dürdāne-i 'ışkām yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1392, Beyit 2*). [*rāh-ı fenāyı, -(y)ı*]

rāh-ı haqīkat [11] Doğruluk yolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāh-ı ḥaḳḳatūne varan kimsene senūñ / Fark-ı serini pây ider eyler serini toḅ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 4*). [*rāh-ı ḥaḳḳatūne, -ün, -e*]

rāh-ı ḥaḳḳ [2] Allah yolu.

Rāh-ı Ḥaḳḳı didüm beyân eyle / Didi “Lâ taṭlûbü’s-sivâ ebedâ” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 92, Beyit 4*). [*rāh-ı ḥaḳḳı, -ı*]

Ne yüzle varası der-gâh-ı Ḥaḳḳa / Çü varmaduñ bugün sen **rāh-ı Ḥaḳḳa** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 12*). [*rāh-ı ḥaḳḳa, -a*]

rāh-ı ḥaḳḳiyyet [1] Doğru yol, Hakk'a varan yol, istikamet.

Rāh-ı ḥaḳḳiyyete ḥaḳḳ ile olur cümle vuşûl / Ḥaḳḳ ile eyle sen ünsi olasıñ ḥaḳḳāñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4*). [*rāh-ı ḥaḳḳiyyete, -e*]

rāh-ı hidayet [1] Kurtuluş yolu.

Rāh-ı hidayet olmasa meslek egerçi kim / Toğrı tarîke varmağa olmazdı ittişâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 822, Beyit 3*). [*rāh-ı hidayet, -ı*]

rāh-ı Ḥudā [2] Allah'ın yolu.

Her ne ki bulıser zuḥûr iden Ḥudādur bilmiş ol / Her birisi **rāh-ı Ḥudāya** reh-nümâdur bilmiş ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 1*). [*rāh-ı ḥudāya, -(y)a*]

Kevn ü mekânüñ rehber **rāh-ı Ḥudāya** vir delîl / Ḳālū selâmen ḳavlünâ ente's-selâm minke's-selâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3*). [*rāh-ı ḥudāya, -(y)a*]

rāh-ı ḥudā-yı celil [1] Yüce Allah'ın yolu.

Meslek olalı bize **rāh-ı Ḥudā-yı celil** / Bakmadı ‘âlemlerüñ aḡ ile ḳarasına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 4*). [*rāh-ı ḥudā-yı celil, -ı*]

rāh-ı ḥudā [3] Allah yolu; hidayet yolu, doğru yol.

Anlamağ ile buldılar **rāh-ı ḥudāya** yol bulan / Şol kişiye ki istedi virdi aña ‘aṭā ‘aṭā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 2*). [*rāh-ı ḥudāya, -(y)a*]

Anlamağ ile buldılar **rāh-ı ḥudāya** yol bulan / Şol kişiye kim istedi virdi aña ‘aṭā ‘aṭā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 2*). [*rāh-ı ḥudāya, -(y)a*]

Lâ vü len terkin uranlar buldılar **rāh-ı ḥudā** / Kendü zu'mın gözleyenler ne'ydi imân bilmedi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 3*). [*rāh-ı ḥudā, -ı*]

rāh-ı ‘ışḳ [13] Aşk yolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāh-ı ‘ışḳı ser-te-ser seyrân idüp gezdüm ḳamu / Bu yolumda rāh-ı bî-pâyân olan kimdür baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4*). [*rāh-ı ‘ışḳı, -ı*]

rāh-ı lâhût [1] İlâhî âlemin yolu.

N'idersin sen bu nâşûtı taleb ḳıl **rāh-ı lâhûtı** / Çü zikr oldı gönül ḳutı dem-â-dem zâkir ol her gâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 2*). [*rāh-ı lâhûtı, -ı*]

rāh-ı maḥabbet [2] Aşk yolu.

Rāh-ı maḥabbetde dil zâhib-i âzâdedür / Anuñ içün ‘ışḳ ile ser-te-ser üftâdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 498, Beyit 1*). [*rāh-ı maḥabbetde, -de*]

Rāh-ı maḥabbetde şu kim cânın şaḳındılar saña / Anlar cenâbuña senüñ olmadılar lâyıḳlarıñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 2*). [*rāh-ı maḥabbetde, -de*]

rāh-ı ma'mûr-ı zevî'l-'aḳl [1] Akıl sahiplerini mamur, şen eden yol; uyulan düzen.

Rāh-ı ma'mûr-ı zevî'l-'aḳla başiret ehli / Özi Mûsâ vü velî nûr-ı tecellâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 3*). [*rāh-ı ma'mûr-ı zevî'l-'aḳla, -a*]

rāh-ı maṭlûb [1] İstenilen, amaçlanan yol, istikamet.

Rây-ı irâdâtı ḳoyuben **rāh-ı maṭlûba** / Gezdüm cihânı Ka'be vü Merve Şafâ ḥaḳı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 2*). [*rāh-ı maṭlûba, -a*]

rāh-ı me'vâ [1] 1. Yurdun, sığımlıcağ yerin yolu. 2. Cennet yolu.

Rāh-ı me'vāya şu kim tüşe diler ey kâmil / Bu fenâ-dârda zühd ile ferâḡat gözedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3*). [*rāh-ı me'vāya, -(y)a*]

rāhına girmek [1] (Deyim) Yoluna girmek. II Gönül vermek.

Cân ile **girdüñ** ise **rāhına** cânānuñ eger / Yolına ‘aḳl ü dil ü cân ü ten îsâr gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2*). [*rāhına girdüñ, -dû, -n*]

rāhında olmak [1] Yolunda olmak. II Edep yoluna girmek, terbiyeli davranmak.

‘Aḳlı gel başuña cem’ eyle eger ‘âḳıl iseñ / ‘Âḳıl oldur edeb ile vara **rāhında ola** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 2*). [*rāhında ola, -a*]

rāhını güm itmek [1] (Deyim) Yolunu kaybetmek. II Doğru yoldan sapmak.

Gel ey zâhid ḳoḡıl ṭa'nı yûri ḥālūne ol meşḡûl / **Güm itmez rāhını** ol kim hidāyet aña rehberdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4*). [*rāhını güm itmez, -mez*]

rāh-ı revan [1] Canların yolu. II Canın istikameti.

Ezelde söyledi cânâ çün ol **rāh-ı revân** elfâz / Anuñ çün neşr olup taldı zemîn ile zamân elfâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 1*). [*rāh-ı revân, -ı*]

rāh-ı rızâ bulmak [1] Rızâ yolunu bulmak, ona erişmek.

“Lâ vü len”den geçmişüz sensin bilen aḫvālümüz / Başumuz ḳılduḳ ḳadem tâ **bulavuz rāh-ı rızâ**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 2). [râh-ı rızâ bulavuz, -a, -vuz]

râh-ı şavâb [1] Doğru yol, takip edilmesi gereken yol.

İsm-i mahzûnuñ içün sırr ile vir bize cevâb / Ketm-i sırr etmek içün bizde durur **râh-ı şavâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [râh-ı şavâb,]

râh-ı şer' [1] Şeriat yolu.

Rızâ-yı Hakkı elden koma **râh-ı şer'i** tut dâ'im / Murâdî işbu ma'nâyı bilenler kâmil insândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 5). [râh-ı şer'i, -i]

râh-ı şer' atdan [1] Şeriat yolu.

Edeb-i 'akla uyup gayr-ı kelâm eylemezüz / Başmazuz taşra ayak **râh-ı şer' atdan** biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 3). [râh-ı şer' atdan, -dan]

râh-ı tarîkat [1] Tarikat yolu.

Râh-ı tarîkat içre bulduñsa behre cânâ / Cehd eyle imdi cânım kalmaya sende şüret (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 2). [râh-ı tarîkat,]

râh-ı temennâ [4] Temenni edilen, istenilen yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tağı gezme ey dil-i Mecnûn ki Leylâ sendedir / Hâcetüñ kendüñde gör **râh-ı temennâ** sendedir (Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [râh-ı temennâ,]

râh-ı vaşl [1] Vuslat yolu.

Mukarrer eylemiş hüsnin egerçi **râh-ı vaşlından** / Vücûh ile müberrâdur kâmundan bî-misâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 3). [râh-ı vaşlından, -ın, -dan]

râh-ı vüşûl [1] Kavuşma yolu.

Râh-ı vüşûla encüm oldu hüdâ-yı hâdî / Künc-i dücâda sâkin teşhîş ider mi evkât (Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 4). [râh-ı vüşûla, -a]

râh kılmak [1] Yol yapmak, yol açmak. II İstikametini belirlemek.

Ten fâriğ olıma 'aceb ol cândan niçün / İllâ meger ki sen seni **kılmañ** cüdâya **râh** (Murâdî Dîvânı, Kit'a 30, Beyit 2). [râh kılsañ, -sa, -n]

râh olmak [1] Yol göstermek, kılavuzluk etmek.

'Âlemüñ mübdî'i çü cüz ile kül / Elif ü hâ **olupdur** 'âşıka **râh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 4). [râh olupdur, -up, -dur]

râh-rev [1] Yolcu.

Râh-revdür gerçi bu cânı beden bâ-şüreti / Câna minnetdârdur çekdürmedi cânâ elem (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 3). [râh-revdür, -dür]

râh-rev olmak [2] Yolculuk yapan kişi.

Râh-rev oldu gönül âteşe harık olsa n'ola / 'Âşıkın öldüre ma'sûk yâ kanı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 4). [râh-rev oldu, -dı]

Rû'yet-i dildâre gerçi kurdılar nice tarîk / **Râh-rev olmağ** dilerseñ gel tarîki bizden al (Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3). [râh-rev olmağ, -mak]

râh tutmak [4] (Deyim) Bir yere doğru gitmeye başlamak. II İstikametini belirlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tâlib-i râh-ı hüdâ oluben ikdâm idelüm / Toğrı yola varalum **tutduğumuz râh** ile biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [râh tutduğumuz, -duğ, -umuz]

râh urmak [1] Yol kesmek, eşkıyalık etmek.

Kabl ü ba'dünden şakın **urmaya râhuñ** râh-zen / Tâlib ol tâ bulma bir hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [râhuñ urmaya, -un, -ma, -(y)a]

râh virmek [1] (Deyim) Yol vermek; geçit vermek.

Mâ'il-i 'ışk olalıdan **virmedüm** gayrıya **râh** / Gayba gayb u 'ayn oldu benüm 'ayniyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 891, Beyit 2). [râh virmedüm, -me, -dü, -m]

râh-zen [1] Yol kesen, eşkıya. II Nefis.

Kabl ü ba'dünden şakın **urmaya râhuñ râh-zen** / Tâlib ol tâ bulma bir hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4). [râh-zen,]

râhat [16] İç huzuru, gönül ferahlığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu cismüm **râhatı** cânım çü gitdi / Anun çün kaldı bu ten ferd ü tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 4). [râhatı, -ı]

râhat-ı cân [1] Gönül huzuru; manevi huzur.

Beni hayretde koyan rûh-ı revânumdur bu / Cânuma rûh viren **râhat-ı cânumdur** bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [râhat-ı cânumdur, -um, -dur]

râhat-ı câvidân [1] Daimi rahat.

Hayât-ı ebed oldu çün **râhat-ı câvidân** / Fenâ-yı misâl oldu rûh-ı revâna misâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 3). [râhat-ı câvidân,]

râhat-ı dil [7] Gönül rahatlığı, huzur. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râhat-ı dil oldu çün mihr ü vefâ-yı dil-firîb / Her ne kim eylese eylesün bize her dem habîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 125, Beyit 1). [râhat-ı dil,]

râhat-ı kübrâ [1] Büyük rahatlık, huzur.

‘Älem-i milk-i vücûda çünki şâh-ı rûhsın / **Râhat-ı kübrâ** için gayrı fenâ kılmak gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4*). [*râhat-ı kübrâ,]*

râhat-ı mahz-ı şafâ [1] *Gönül huzurunun kaynağı, kendisi.*

Râhat-ı mahz-ı şafâ kesb ider ol ‘âşık-ı zâr / Dâme-i vaşl ucına parmağı ucın kim eyler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 2*). [*râhat-ı mahz-ı şafâ,]*

râhat olmak [2] *Mutlu ve huzurlu olmak.*

Ne **râhat olaca**ğ yirdür bu me’vâ / Çün âhır yolumuz râh-ı ‘ademdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2*). [*râhat olacağ, -acak]*

Râhat olmazsın gönül sen görmeyince yârûnî / Bilürem gördükde anı terk idersin varuñı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 1*). [*râhat olmazsın, -maz, -sın]*

râhat virmek [1] (Deyim) *Huzur vermek.*

Cem’iyyetüm bulaldan tağitmadum bu cismüm / Ben kendözümü bildüm **râhat virelden** ol Hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3*). [*râhat virelden, -elden]*

rahîk [1] *Cennetteki ırmaklardan biri.*

Çün âb-ı hayât oldum kevserle **rahîkam** ben / Âb olmuşam ey ‘âşık her bir dil-i ‘atşâna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 4*). [*rahîkam, --am]*

rahîl [2] *Göçme, göç. II Ölüm, kıyamet.*

‘Ârlanma gel Murâdîñün kelâmın gûş kıl / Añsuzın bir gün **rahîl** için ider âvâz-ı şûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 6*). [*rahîl,]*

Râhil oldı bu vücûd erci bugün **rahilde** / Ne ‘acebdür yine râhın viresin râhatda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3*). [*rahilde, -de]*

rahîl olmak [1] *Yolcu olmak, yolculuk yapmak.*

Râhil oldı bu vücûd erci bugün râhilde / Ne ‘acebdür yine râhın viresin râhatda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3*). [*rahîl oldı, -dı]*

Rahîm [7] *Koruyan ve esirgeyen Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaluñuzdur baña vâhid ‘azîmümdür baña kübrâ / Semî’ümdür sözüm sâmi’ **rahîmümdür** baña müşfik (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*). [*rahîmümdür, -üm, -dür]*

rahîmnâ [1] *Bize merhamet etmezsen biz kaybedenlerden oluruz (23/Müminun 75, 67/Mülk 28).*

Berğ urdı ziyâ çü sâcid oldı / Bir dahı didi nidâ “**Rahîmnâ**” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 2*). [*“rahîmnâ”,]*

rahm [1] *Merhamet.*

Âhumı gûş eyledükce **rahmuñ** artar dilberâ / Lâki her dem âh u efgân itdigüm senden durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 4*). [*rahmuñ, -uñ]*

rahm eylemek [3] *Merhamet etmek, acımak.*

Yaşuñı görüben saña **rahm eyler** ise ger / Yaşuñ yirine gözlerinüñ âbını dem kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 4*). [*rahm eyler, -r]*

Baña **rahm eyle** ey rûh-i revânüm / ‘Înâyet eyle ey serv-i revânüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 1*). [*rahm eyle,]*

Cümle günâha estağfiru’llah / **Rahm eyle** âha estağfiru’llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1439, Beyit 2*). [*rahm eyle,]*

rahm itmek [11] *Acımak, merhamet göstermek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî ger saña **rahm itse** dil-dâr / Saña gavğâ-yı ‘âlemden ne pervâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 5*). [*rahm itse, -se]*

rahm kılmak [1] *Merhamet etmek, acımak.*

Bakmağıl yâ Rabb günâhuma benüm / **Rahm kılğıl** düd-ı âhuma benüm (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 2*). [*rahm kılğıl, -ğıl]*

rahm u lutf eylemek [1] *Merhamet ve yardımda bulunmak.*

Yûsuf-ı hüsn ü cemâl **eyledi** mi **rahm u lutf** / Yâhû Ya’kûb-şıfat hüzn ü belâ gördüñ mi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2*). [*rahm u lutf eyledi, -di]*

rahm u şefkat olmak [2] *Rahmet ve şefkatin meydana gelmesi, var olması.*

Rahm u şefkat oldı çün kim kâmil-i îmândan / Halka rahm it kim bulasın mağfîret Rahmândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1*). [*rahm u şefkat oldı, -dı]*

Rahm u şefkat oldı çün kim kâmil-i îmândan / Halka rahm it kim bulasın mağfîret Rahmândan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1*). [*rahm u şefkat oldı, -dı]*

Rahman [15] *1. Bütün canlılara merhamet eden Allah.*

Olsa mübrim dil nice taşşıl ide ol mâ-şaşal / “Cezbetün min cezb” **Rahman** vormeyince tâ şafâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 2*). [*rahman,]*

Seni çün var idüpdür ol **Rahman** / Zikrini dâ’im eylegil inşâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 2*). [*rahman,]*

Müstehak olduñsa **Rahmānuñ** eger elţâfına / Gel teferrüc eylegil dünyâ nedür ‘ukbâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3*). [*rahmānuñ, -uñ]*

Bendümi hâll eylemiş hâmd olsun ol **rahmānuma** / Her cevâbında şanurdum bend ü bâğum var imiş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 4).
[rahmānuma, -um, -a]

Qarâr eylememiş sevdâda hergiz / Yüzün ağ
eylemiş **Rahmāna** düşmüş (Murâdî Dîvânı, Gazel
639, Beyit 2). [rahmāna, -a]

Lâ vü lenden geçmeyince hâl-i dil gelmez ele / Ey
Murâdî degme kimse bulmaz **Rahmāna** yol
(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 5). [rahmāna, -
a]

Rahm u şefkat oldu çün kim kâmil-i îmândan /
Halka rahm it kim bulasın mağfîret **Rahmândan**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1).
[rahmândan, -dan]

Rahm u şefkat oldu çün kim kâmil-i îmândan /
Halka rahm it kim bulasın mağfîret **Rahmândan**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 1).
[rahmândan, -dan]

Yâ Rabbi **Rahmân** yâ hayy-ı Mennân / Yâ ferd-i
sübhân ze'l-cüd-ı ihsân (Murâdî Dîvânı, Gazel
1179, Beyit 1). [rahmân,]

Yâ Rabbi Hannân sensin çü rahîm / Her demde yâ
Rab sensin çü **Rahmân** (Murâdî Dîvânı, Gazel
1179, Beyit 3). [rahmân,]

Mu'ammâ bilmeyen bilmez nedür ma'nâ-yı
bismi'llâh / Bilen **Rahmânı** erhamdan Rahîm oldu
ziyâ oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 2).
[rahmânı, -ı]

Levh-i mahfûzî taleb eyler iseñ iste nihân / 'Ârifûñ
kalbini 'arş eyledi **Rahmân** didi (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1516, Beyit 4). [rahmân,]

Sensin bize **Rahmân** olan sensin bize gufrân olan
/ Her demde zü'l-ihsân olan göster bize didâruñı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 4). [rahmân,]

2. Kur'an'ın elli beşinci suresi.

Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübhân âyetin /
Bülbül-i kudsî okurdu cümle **Rahmân** âyetin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 1). [rahmân,]

rahmet [19] Esirgeme, kollama, merhamet.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rahmetüñ deryâsına hadd ü kenâr olmadı hiç /
Katresinden neşr kıl biz kullara yâ Rabbenâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 4). [rahmetüñ, -
ün]

rahmet eylemek [1] Merhamet etmek, başışlamak.

Kıl 'inâyet ben garîb-i bî-dile / **Rahmet** eyle bu
gedâyâ husrevâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit
3). [rahmet eyle,]

rahmet-i cânân [1] Sevgilinin yardımı, merhameti.

Şabr ile eglen dil-i nālân yine / Şâyed ire **rahmet-
i cânân** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit
1). [rahmet-i cânân,]

rahmet-i kibriyâ [1] Yüce, büyük Allah'ın rahmeti,
merhameti.

Rahmet-i kibriyâ dilerseñ eger / Söyle gel lâ-
ilâhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 3).
[rahmet-i kibriyâ,]

rahmet-i mevlâ [1] Allah'ın rahmeti.

Dilerüz **rahmet-i Mevlâ** iderüz cehdi eger / Biz
rıżâsı çün anuñ eylügi her ân iderüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 577, Beyit 3). [rahmet-i mevlâ,]

rahmet-i rahmân [2] Allah'ın merhameti, acıma ve
esirgemesi.

Ey Murâdî **rahmet-i Rahmāna** isterseñ vüşûl /
Merhamet kıl pîşe dâ'im merhamet kıl ber-devâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 5). [rahmet-i
rahmāna, -a]

Rast itdüm çün vücûdum kâmetin / Pes irişdüm
rahmet-i Rahmāna ben (Murâdî Dîvânı, Gazel
1168, Beyit 3). [rahmet-i rahmāna, -a]

rahmet etmek [2] Merhamet etmek, acımak.

Eylik eyle saña yavuz şanana / Diler iseñ ki
rahmet ide 'afû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186,
Beyit 2). [rahmet ide, -e]

Ne eksük ola cüdüñdan **iderseñ** ger bize **rahmet** /
Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz dergâh-ı sultāna
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 2). [rahmet
iderseñ, -er, -se, -n]

rahmetu'llâhi 'alâ 'arrefenî bi'l-îmân [1] Bana imanı
bildirene Allah rahmet etsin.

Raziya'llāhu limen 'allemenî bi'l-ihsân /
Rahmetu'llâhi 'alâ 'arrefenî bi'l-îmân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 1). [rahmetu'llâhi 'alâ
'arrefenî bi'l-îmân,]

rahşân olmak [1] Parlamak.

Ser-te-ser eyvân ile ekvânı geşt itdüm kamu /
Manzarından mihr-i tâbân ola rahşân yahtemil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 3). [rahşân ola,
-a]

raqam [1] Yazı ve sayı karakterleri, yazı, sayı

Qodılar şafha-i kemāle **raqam** / Kalem almadı
hergiz anlar anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit
2). [raqam,]

raqam-ı vahdet [1] Vahdet, birlik rakamı; ifadesi.

Bu hisâbı ikiye varmaya dil defterinüñ / Tâ ki
mefhûmın ala ol **raqam-ı vahdetden** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 2). [raqam-ı vahdetden,
-den]

raqam kılmak [2] Yazı yazmak.

Hāme-i 'ilm-i ezel levhe çü **kıldı raqam** /
Besmeleden soñra bes yazdı bu ahbārumuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4). [raqam kıldı,
-dı]

Raḳam kılmayalar ḥālüm eger küttâb ola ‘âlem / Beyâna gelmez aḥvâlüm midâd ola eger her yem (Murâdî Dîvânî, Gazel 867, Beyit 1). [raḳam kılmayalar, -ma, -(y)a, -lar]

raḳīb [4] Bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri. II Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı cansız her şey. Ḳabl ü ba’dünden şaḳın urmaya râhuñ **râh-zen** / Ṭâlib ol tâ bulına bir hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 4). [râh-zen,]

Diñleyüp sözün **raḳībūñ** uyma ol mekkâre gel / Hâ şaḳın andan perî yüzlüm iğen mel’ündür (Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 5). [raḳībūñ, -ūñ]

raḳīb-i bed-‘amel [1] Kötü işli rakip.

Ol **raḳīb-i bed-‘amel** cânım dimiş ol dilbere / Yâ İlâhî cânın al ol kâfirî tāmuda yak (Murâdî Dîvânî, Gazel 694, Beyit 6). [raḳīb-i bed-‘amel,]

raḳīb-i bed-siyer [1] Kötü sîretli, fîtrath rakip.

Firâḳî âteşine ḥarḳ ider benî o nigâr / **Raḳīb-i bed-siyerūñ** sözine uyar hayfâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 112, Beyit 2). [raḳīb-i bed-siyerūñ, -ün]

râkib-i esb-i hevâ olmak [1] Heves, arzu atının binicisi olmak.

Râkib-i esb-i hevâ olma şaḳın ḡafletle / Kim ki râkib ola âḥir aña merküb ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1446, Beyit 3). [râkib-i esb-i hevâ olma, -ma]

râkib olmak [1] Binmek.

Râkib-i esb-i hevâ olma şaḳın ḡafletle / Kim ki **râkib ola** âḥir aña merküb ola (Murâdî Dîvânî, Gazel 1446, Beyit 3). [râkib ola, -a]

râkî-i sâcid [1] Secde edenin rûkûsu, eğilişi.

Râkî-i sâcidde aşl olmaz ne şüret ḥâceti / İster iseñ gözle ma’nâyı kamu ef’âl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1276, Beyit 3). [râkî-i sâcidde, -de]

raḳḳâş [1] Oynayan, dans eden.

Ne deñlü kıldı istiğnâ mu’ammâsını ḥıfz idüp / İdüp feth ol mu’ammâyı şalındı şanasın **raḳḳâş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 644, Beyit 2). [raḳḳâş,]

raḳḣa girmek [1] Dans etmek, coşku ve heyecan ile çeşitli hareketlerde bulunmak.

Cemâlūñ gülşenin ‘arz it ide tâ na’ra bülbüller / Yaḳalar çâk ide güller **gireler raḳḣa** sünbüller (Murâdî Dîvânî, Gazel 319, Beyit 1). [raḳḣa gireler, -e, -ler]

raḳş urmak [1] (Deyim) Dönmek, devir etmek.

Vâḥid ol vâḥid dilerseñ bunda şıḡmaz ikilik / **Raḳş uruben** dâra varsun kime kim cânân gerek (Murâdî Dîvânî, Gazel 727, Beyit 4). [raḳş uruben, -uben]

ramaḳ kılmak [1] (Deyim) Bir şeyin olmasına çok az kılmak.

Gel berü ey düstüm ben ‘âşıḳuñ ḥâline baḳ / Görmeyeldeñ gül yüzüñ **ḳaldı** bu cânımdan **ramaḳ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 694, Beyit 1). [ramaḳ ḳaldı, -dı]

rameynâ nürenâ min ḥucibin ḥâlî [1] Hâl perdelerinden nurumuzu attık.

Rameynâ nürenâ min ḥucibin ḥâlî / Ve kellemnâ ma’an ‘ayne’l-maḳâlî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1562, Beyit 1). [rameynâ nürenâ min ḥucibin ḥâlî,]

râmi-i taḥḳîḳ [1] Gerçek atan, atıcı (mermi, ok).

Anı remy itmedüñ sen bil ki benven **râmi-i taḥḳîḳ** / Bu ḳavl içre Murâdî kıḳı tecessüs nice ḥâletler (Murâdî Dîvânî, Gazel 287, Beyit 5). [râmi-i taḥḳîḳ,]

râm olmak [1] Boyun eğmek, itaat etmek.

Câ’il-i muḥtâr olaldan ihtiyârūñ sendedür / Fâ’il-i muḥtâr olaldan **oldı** ḳalbüm saña **râm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 904, Beyit 2). [râm oldı, -dı]

ra’nâ [5] Güzel, hoş, latîf. Ḳabl ü ba’dünden şaḳın urmaya râhuñ **râh-zen** / Ṭâlib ol tâ bulına bir hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 4). [râh-zen,]

Ey Murâdî ṭâlib-i sırr-ı ḥaḳâyıḳdan kerem / Men’ olunmaz zîrâ ki mir’âti **ra’nâ** gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 386, Beyit 5). [ra’nâ,]

ra’nâ kılmak [1] Güzelleştirmek.

Ma’nî-i bürhâna bürhân itdi bürhânın ḳarîn / Cilve-i ḥüsn ü cemâli **ḳıldı ra’nâ** añlamak (Murâdî Dîvânî, Gazel 684, Beyit 2). [ra’nâ ḳıldı, -dı]

ra’nâ olmak [5] Güzel, hoş, latîf olmak. Ḳabl ü ba’dünden şaḳın urmaya râhuñ **râh-zen** / Ṭâlib ol tâ bulına bir hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 4). [râh-zen,]

Muḳaddesdür ezel çün kim gör imdi kibriyâ kimdür / Eger kibr ü riyâyı terk iderseñ **olasın ra’nâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 62, Beyit 4). [ra’nâ olasın, -a, -sın]

râsiḣ [1] Bilgisi, bilhassa dinî bilgileri çok geniş olan.

Bu ‘ilimde çok durur pes **râsiḣuñ** / Ey Murâdî bu maḳâl-i özgedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 538, Beyit 5). [râsiḣuñ, -un]

râsiḣ-i erseḣ olmak [1] Özellikle dinî ilimler alanında en bilgililerin bilgilisi olmak.

Miyân-ı mâ-i ve’t-ṭinūñ miyânıdır miyân olan / Miyanuñdan geçerseñ ger **olasın râsiḣ-i erseḣ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 240, Beyit 2). [râsiḣ-i erseḣ olasın, -a, -sın]

râsiḣ olmak [1] Bilgisi çok geniş olmak.

Belki kelâm-ı Haḳ durur her ne k’ola maḳâlümüz / Añla Murâdî ḳavlini ‘ilm ile **râsiḣ olasın**

(Murâdî Dîvânî, Gazel 599, Beyit 5). [râsih olasin, -a, -sın]

rast itmek [1] Doğru yola iletmek, hizaya getirmek.

Rast itdüm çün vücudum kâmetin / Pes irişdüm rahmet-i Rahmāna ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1168, Beyit 3). [rast itdüm, -dü, -m]

râst olmak [1] Doğru olmak.

‘Ulüm-ı künde kâfuñ elfi misli **râst olduñsa** / Gelür milk-i hüviyyetden saña kudret ve hem heybet (Murâdî Dîvânî, Gazel 186, Beyit 4). [râst olduñsa, -du, -n, -sa]

râstî [4] 1. Doğrusu.

Râstîdür hikmet-i ‘irfāna ‘ālemdə sebeb / Toğrulugı koma elden ‘izzet ide tā ki Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 131, Beyit 1). [râstîdür, -dür]

Râstîdür kanda kim var nîk ü bed her bir ‘amel / ‘Āmilüm ben ol ‘amelle añla bürhānum benüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 914, Beyit 2). [râstîdür, -dür]

2. Doğruluk, sedâd.

Kālîbı kalb itmeyince kılmayınca **râstî** / Her nefes şükr itmeyince bulmadı bir an aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 13, Beyit 2). [râstî,]

Dil tenürî âteş-i ‘ışk ile oldı tâb-nāk / **Râstî** bu âb-ı vaşla teşnedür ey nūr-ı pāk (Murâdî Dîvânî, Gazel 733, Beyit 1). [râstî,]

râstî bu ki [1] Doğrusu bu ki. II Güzelin uzun boyu.

Râstî bu ki şehādâtı nedür beyyinenüñ / Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhūd (Murâdî Dîvânî, Gazel 255, Beyit 4). [râstî bu ki,]

râti’ [1] Düşkün olmak.

‘Aceb bu hikmet-i ‘uzmā ne sırr-ı ekberdür / Muķīm zann olunur kalb lik **râti’** imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 637, Beyit 4). [râti’,]

ra’ûf [1] Çok esirgeyen, acıyan, merhamet eden (Allah).

Ra’ûf geldi şorar hālîni muhibbün pes / Muhib irişdi habîbe virildi didi amān (Murâdî Dîvânî, Gazel 1147, Beyit 2). [ra’ûf,]

rā vü bā vü hā’ [1] Arap alfabesindeki ra, be ve ha harfi.

Men ‘aref tefsîrini bilmez şu kendin bilmeyen / **Rā vü bā vü hā’**ı ta’līm itmez ‘ilm-i bî-karār (Murâdî Dîvânî, Gazel 388, Beyit 3). [rā vü bā vü hā’ı, -(y)ı]

ravza [5] Bahçe.

Murâdîdür murâdî ile olup **ravzâda** hâzin / Hâvâlisinde kaplamış tahayyür gayr-ı hâlimden (Murâdî Dîvânî, Gazel 996, Beyit 5). [ravzâda, --da]

Lâbeler kıldum varup ol **ravzanuñ** rızvânına / Bâbını feth ide tā hayrân olam seyrânına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1224, Beyit 1). [ravzanuñ, -n, -uñ]

Bulsa idi ‘andelîb bir eser-i şemmeden / Kılmaz idi bir nazar **ravzâda** gül-zârına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1395, Beyit 2). [ravzâda, --da]

II Cennet.

Yâ ceħîme nâr olan yâ **ravzâda** h’ürâ nedür / Yâ nedendür yâ nedür bu ‘urve-i vüşkâ nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 362, Beyit 4). [ravzâda, -da]

Murâdî ravza-i cennetde var mıdır hürâ / Ne **ravza** var ne melek cümle gülistānam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1144, Beyit 5). [ravza,]

ravza-i ‘adn [1] Adn cennetinin bahçesi.

Hayât-ı rûhdur ve ammâ sā’ati rāciħ / Bekâdur **ravza-i ‘adni** hemîn ibkâ ider cümle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1291, Beyit 3). [ravza-i ‘adni, -i]

ravza-i bağ-ı cennât [1] Cennet bağının bahçesi.

Rûz u şeb oldı çü ârâyişde sitt-i cihât / Ne müferriħ yir olur **ravza-i bağ-ı cennât** (Murâdî Dîvânî, Gazel 179, Beyit 1). [ravza-i bağ-ı cennât,]

ravza-i cennet [2] Cennet bahçesi.

Añlama lezzâtı kim **ravza-i cennetdedür** / Her ne ki vardur gönül ‘ālem-i vahdetdedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 494, Beyit 1). [ravza-i cennetdedür, -de, -dür]

Murâdî **ravza-i cennetde** var mıdır hürâ / Ne ravza var ne melek cümle gülistānam ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1144, Beyit 5). [ravza-i cennetde, -de]

ravza-i cennet olmak [1] Cennet bahçesi haline gelmek.

Miyân-ı minber ü mescid olupdur **ravza-i cennet** / Bulupdur cennet-i aşlı geçüpdür her temâşâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 978, Beyit 4). [ravza-i cennet olupdur, -up, -dur]

ravza-i dildâr [1] Sevgilinin bahçesi.

Açılmış **ravza-i dildâr** dirilmiş cümle ‘âşıklar / Murâdî ‘ayn-ı ‘âşık girmesün muhkem yaşağum var (Murâdî Dîvânî, Gazel 320, Beyit 5). [ravza-i dildâr,]

ravza-i hüsn [1] Güzellik bahçesi.

Dehenüñ goncesine meyl ideli bülbül-i dil / Dôstum **ravza-i hüsnünde** benüm nağme-serâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 46, Beyit 2). [ravza-i hüsnünde, -ün, -de]

ravza-i kıdsî [1] Kutsal bahçe.

Ravza-i kıdsîde çokdur zü’l-cenâh / Bizde olan bâl bâl-i özgedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 538, Beyit 2). [ravza-i kıdsîde, -de]

ravza-i rıdvân [3] Cennet bahçesi.

Bir dilde vatan dutmuş ola 'ışkuñ o dil hiç / Meyl eyleye mi **ravza-i Rıdvāna** Hudāyā (Murādī Dīvānı, Gazel 79, Beyit 5). [ravza-i rıdvāna, -a]

Küşe-i vahdet bu cāna **ravza-i rıdvāndur** / Günc-i 'uzlet baña olmışdur habībüm bāğ u rāğ (Murādī Dīvānı, Gazel 664, Beyit 3). [ravza-i rıdvāndur, -dur]

Sensiz eyā melek nice zan idesin baña / Eglendürür mi **ravza-i Rıdvān** bu gönülümü (Murādī Dīvānı, Gazel 1539, Beyit 5). [ravza-i rıdvān,]

ravzatün min riyāzeti'l-cennāt [1] Cennet bahçelerinden bir bahçedir.

Virdi zīnetle zeyne ol zīnet / **Ravzatün min riyāzeti'l-cennāt** (Murādī Dīvānı, Gazel 203, Beyit 4). [ravzatün min riyāzeti'l-cennāt,]

ravz-i cennet [1] Cennet bahçesi.

'Ālemi **ravz-i cennetde** müşāhid oluben / Hūr u ğilmānı derilüp kıldılar ef'āle haber (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 4). [ravz-i cennetde, -de]

rāy [6] Fikir, düşünce. Kābl ü ba'dünden şakın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Tālib ol tā bulna bir hem-reh-i kāmīl saña (Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]

Nefha-i rūh egerçi görünür arada **rāy** / Bir sebep oldı velīkin demi aşlā bir dem (Murādī Dīvānı, Gazel 921, Beyit 2). [rāy,]

rāy-ı irādāt [1] Düşünceler, iradeler.

Rāy-ı irādātı koyuben rāh-ı matlūba / Gezdüm cihānı Ka'be vü Merve Şafā hākı (Murādī Dīvānı, Gazel 1536, Beyit 2). [rāy-ı irādātı, -ı]

rāyına uymak [1] Yoluna uymak. II Bir şeye benzemeye, onun gibi olmaya çalışmak.

Rūz-ı rūşen oldı çün kim geldi mihr-i tāb-ver / Cem' olup māh ile encüm **uydı** anuñ **rāyına** (Murādī Dīvānı, Gazel 1261, Beyit 3). [rāyına uydı, -dı]

rāyī [1] Rey, fikir sahibi.

İbtidāda intihāyuz intihāda ibtidā / Her ne fehm ile şorarsañ biz o **rāyilerdenüz** (Murādī Dīvānı, Gazel 572, Beyit 2). [rāyilerdenüz, -ler, -den, -üz]

rāy itmek [1] Düşünmek.

Ne revādur saña kim hüsünü yād ide 'uķūl / Hāşa li'llāh ki senüñ künhüñe **rāy ide** vüşül (Murādī Dīvānı, Gazel 797, Beyit 1). [rāy ide, -e]

rāyegān / **rāygān** [4] 1. Karşılıksız, bedelsiz, bedava.

Murādī **rāyegān** ayrılmamışdur vaşl-ı dildāra / Olursañ muntehī bilgī senādūr āhırı elbet (Murādī Dīvānı, Gazel 189, Beyit 5). [rāyegān,]

Rāygān mı irişür vuşlat-ı dildāra kişi / Tīg-i cevri dil-i pür-yarayı kaç pāre diler (Murādī Dīvānı, Gazel 437, Beyit 3). [rāygān,]

Rāğıb-ı rāh-ı hākīkat olduñ ise ey fetā / Bu tarīk-i kām-bahşa bil varılmaz **rāygān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1076, Beyit 3). [rāygān,]

2. Pek çok, pek bol.

Murādī çekdüğünü kimse bilmez illā Hāk / Şanur mısın eline girdi **rāyegāna** huzūr (Murādī Dīvānı, Gazel 485, Beyit 5). [rāyegāna, -a]

rāyegān olmak [2] Karşılıksız, bedelsiz, bedava olmak.

Ey Murādī **rāyegān olmaz** çü maķşūda vüşül / Gevheri şoldur alan kim cān ile bāzār ider (Murādī Dīvānı, Gazel 382, Beyit 5). [rāyegān olmaz, -maz]

Bezm-i 'ışkı şanmağıl kim **rāyegān ola** saña / Tāb-ı dil var ise sende gūş idersin bir maķāl (Murādī Dīvānı, Gazel 776, Beyit 4). [rāyegān ola, -a]

rāz [18] Sır. Kābl ü ba'dünden şakın urmaya rāhuñ **rāh-zen** / Tālib ol tā bulna bir hem-reh-i kāmīl saña (Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 4). [rāh-zen,]

Çü hükmin eyledi zāhir ne zāhir ezher-i bāhir / Velīkin zāhire bātın olupdur **rāzda** sırrā (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 4). [rāzda, -da]

rāz açmak [1] (Deyim) Sırrını paylaşmak.

Şakın **rāz açmağıl** nā-ehl olana / Eyüyi gözle bakma ad u sana (Murādī Dīvānı, Mesnevi 11, Beyit 3). [rāz açmağıl, -ma, -gıl]

rāz-dān [1] Sırrı bilen.

Benüm rāzum nihāndūr **rāz-dānın** bulmadı kimse / Nażarsız pīrden dermān-ı cānın bulmadı kimse (Murādī Dīvānı, Muhammes 1, Beyit 11). [rāz-dānın, -ın]

rāz ehli [1] Sır ehli, sır saklamayı bilenler.

Cānumı rūha çü cān eyledi ol cān-ı güzīn / Şanma **rāz ehline** sen milk-i cihān hā'il olur (Murādī Dīvānı, Gazel 425, Beyit 4). [rāz ehline, -n, -e]

rāz eylemek [1] Gizlemek, saklamak.

Rāzını şakladum çün rāzında rāza irdüm / Pes rāzum içre yārüm **rāz eyledi** hayālın (Murādī Dīvānı, Gazel 1124, Beyit 3). [rāz eyledi, -di]

rāz-ı derun [1] Gönül sırrı.

Rüy-ı müveccehūñ ne hātā eylemiş 'aceb / **Rāz-ı derūn** derūnına hucbindadur muhil (Murādī Dīvānı, Gazel 824, Beyit 2). [rāz-ı derūn,]

rāz-ı dil [3] Gönül sırrı.

Rāz-ı dil şerhīn virürsem bu gönül rūsā olur / Söylemezsem derdümü eşyā beni gūyā olur (Murādī Dīvānı, Gazel 404, Beyit 1). [rāz-ı dil,]

Ey Murâdî saña bir hûşça naşihat kıluram /
Degmeye açma şakın **râz-ı dili** eyle hâzer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 443, Beyit 5). [râz-ı dili, -i]

Râz-ı dildendür kamu kevn ü mekân ey pāk-bâz /
Sırrı fâş eylerse 'âşık hûnîdür dest-i namâz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 573, Beyit 1). [râz-ı
dildendür, -den, -dür]

râz-ı dil h'vâste ez râz-ı taleb kerde niyaz [1]
Yüreğinin sırrını istemiş, o talebin sırrından niyaz
etmiş.

Râz-ı dil h'vâste ez râz-ı taleb kerde niyâz /
Nâzını aňlayalı kıldı niyâz ile makâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 801, Beyit 2). [râz-ı dil h'vâste ez
râz-ı taleb kerde niyâz,]

râz-ı mektûm olmak [1] Gizli sır olmak.

Râz-ı mektûm olduğın yahşî sadâkat aňladum /
Bildi kim lâyıq durur mihmâna mihmân olduğum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 3). [râz-ı
mektûm olduğın, -duk, -ın]

râz-ı nihan [9] Gizli tutulan sır. Kâbl ü ba'dünden
şakın urmaya râhuñ **râh-zen** / Tâlib ol tâ bulına bir
hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit
4). [râh-zen,]

Benüm **râz-ı nihânumdan** haber bilmez
melâ'ikler / Melâ'ik 'âciz olmuştur ne bilsünler
hâlâyıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 1).
[râz-ı nihânumdan, -um, -dan]

râz-ı nihâna irmek [1] Gizli sırı erişmek.

Bildi Murâdî çünki senüñ 'ışkuñ ezel / **Râz-ı
nihâna irdi** diler bahr içinde cüb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 143, Beyit 5). [râz-ı nihâna irdi, -di]

râz-ı nihânî [1] Gizli tutulan sır.

Varup 'arz eyledüm yâre didüm bu derde kıl çâre
/ Didi çâre buña 'âşık olur **râz-ı nihâniden**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 3). [râz-ı
nihâniden, -den]

râz-ı pinhan [3] Gizli tutulan sır.

Râz-ı pinhânım şorarsañ bilmedi ins ü melek /
Gencüme hergiz kimesne urmadı bir zerre el
(Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 2). [râz-ı
pinhânım, -um]

İrmedi râz-ı nihânuma 'uqûl-ı kâmilin / **Râz-ı
pinhânım** şorarsañ sor hayâlınden yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1284, Beyit 2). [râz-ı pinhânım, -
um]

Kemâl-i ekmel oldu fi'l-haķîķa **râz-ı pinhânı** /
Eger merd iseñ ey dil kâtim olğıl sırr-ı imâni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 1). [râz-ı
pinhânı, -ı]

râz-ı pinhân olmak [1] Gizli tutulan sır olmak.

Râz-ı pinhân olalı yâr ile yârem kime ne / Hadd ü
haşra gelemez hiç olan intâ i'tâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 43, Beyit 2). [râz-ı pinhân olalı, -alı]

râz keşf olmak [1] Sırrın açığa çıkması.

Çok tefekkür eyledüm kıldum su'âl / İstedüm
dildârdan **keşf oldu râz** (Murâdî Dîvânı, Gazel
602, Beyit 3). [râz keşf oldu, -dı]

râz olmak [1] Sır olmak.

Nice kim 'aklumu pervâze kodum **râz oldum** /
Nice ma'lûm idinem râzımı pervâz oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 927, Beyit 1). [râz oldum,
-du, -m]

râz u şeb [1] Sır ve gece, karanlık.

Câm-ı cihân-nümâdadur câm-ı cihân-nümâ bu
dem / **Râz u şebinde** gösterür işbu nümâyişi
himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 1). [râz
u şebinde, -in, -de]

râzı [1] Hoşnut, memnun, rıza gösteren.

Râziyam her ne gelürse yâr için ağıyarden /
Çekmezem hergiz elem ben dâmen-i dildârdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 1). [râziyam, -
y, -am]

râzi olmak [5] Kabul etmek, razı olmak. Kâbl ü
ba'dünden şakın urmaya râhuñ **râh-zen** / Tâlib ol tâ
bulına bir hem-reh-i kâmil saña (Murâdî Dîvânı, Gazel
26, Beyit 4). [râh-zen,]

Men be-kâ min miñnetin lâ-'aķluhu lâ-fehmühü /
Ey Murâdî **râzi olan** Hakk'a bir an ağlamaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 5). [râzi olan, -
an]

raziya'llâhu limen 'allemenî bi'l-ihsân [1] Bana
ihsanı öğreten Allah razı olsun.

Raziya'llâhu limen 'allemenî bi'l-ihsân /
Raħmetu'llâhi 'alâ 'arrefenî bi'l-imân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 1). [raziya'llâhu limen
'allemenî bi'l-ihsân,]

râziye [1] Kabul eden, rıza gösteren, boyun eğen.

Hażret-i hâllâķa tât kıl müdâm / Ola ta emmâre
ey dil **râziye** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit
3). [râziye,]

râzık [3] Rızık veren Allah.

Râzıkun merzûķ için hâlince vardur mevhibi /
Hâlûñi keşf itmez iseñ gör neler intâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 4). [râzıkun, -un]

Bi'llâhi zâhidâ baña ta'n itme 'ışķ ile / Rızık itdi
'ışķı baña kamu halk **râzıkı** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1530, Beyit 4). [râzıkı, -ı]

Ol durur **râzık** u ferd ü mübîn / Cümle-i kalmışlara
oldur mu'in (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 1, Beyit 3).
[râzık,]

**râzık-ı 'ilm-i ber-ezel güft ezel ezel ezel kâne murâdî
lem yezel hüve hevâ hüve vü hû [1]** Ezelde ilmi veren
söyledi: Ezel, ezel; ezel; benim isteyim yok olmadı o onu
istedi.

**Râzık-ı 'ilm-i ber-ezel güft ezel ezel ezel / Kâne
Murâdî lem yezel hüve hevâ hüve vü hû**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1205, Beyit 5). [râzık-ı

'ilm-i ber-ezel güft ezel ezel ezel kâne murādî lem
yezel hüve hevā hüve vü hū,]

rāzık-ı maḥlûḳ [1] Yarattılmışların rızkını veren, Allah.

Hamdū lā-yuḥṣā aña kim **rāzık-ı maḥlûḳdur** /
Cümle-i dermānda yā andan durur her dem meded
(Murādî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 4). [rāzık-ı
maḥlûḳdur, -dur]

rebāb [2] Kemeḡeye benzer eski bir saz.

İñler bu sīnem 'ıṣḳuñ ile şan **rebābdur** / Nār-ı
firāḳuñ ile bu bağrum kebābdur (Murādî Dîvânı,
Gazel 471, Beyit 1). [rebābdur, -dur]

Nuḳl ü şarāb ü çeng ü ney ü def ile **rebāb** / Dār-ı
beḳāda cümlesi saña ḥaṭā durur (Murādî Dîvânı,
Gazel 472, Beyit 3). [rebāb,]

recā [5] 1. Ümit, umut.

N'eyleyem kim n'eyledüğümü bilüpdür ol ḥabīb /
N'eyledi ise ben itdüm baña hem oldur **recā**
(Murādî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 4). [recā,]

Müstecāb olmaḳdan olmuşdur **recālar** mültemes /
Da' vet oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebep (Murādî
Dîvânı, Gazel 132, Beyit 3). [recālar, -lar]

Behre durur Murādîde behre anuñ murādıdur /
Cümle murādî 'ıṣḳ ile şimdi hemān **recādayam**
(Murādî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 5). [recādayam,
-da, -(y)am]

Recāda tırmuşuz el bağlayup karşı o Mevlāya /
Yücede isteyüp anı bakup sevdā vü beyzāda
(Murādî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1). [recāda, -
da]

2. İstek, dilek.

Ben temennā bābını feth eyledüm evvel ḳadem /
Bir **recāma** şimdi yüz dürlü temennā gösterür
(Murādî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [recāma, -m,
-a]

recā eylemek [1] Dilemek, istemek, ümit etmek.

Saḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil 'arşa berāberdür didüm /
Bir ka'be-i maḳṣūddur **eyle recā** ḳullābda (Murādî
Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4). [recā eyle,]

recā itmek [2] İstemek, talep etmek; ummak, ümit
etmek.

Didüñ ḳünkü Lā-taḳneṭü olmazam ben ḳanūt /
İderven bu şükrümle zīrā ziyāde **recā** (Murādî
Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [recā iderven, -er, -
ven]

Ey Ḥālīḳ-ı arz u semā göster bize didāruñ /
Senden **iderüz** biz **recā** göster bize didāruñ
(Murādî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 1). [recā
iderüz, -er, -üz]

recā min faẓlihi faẓlen 'alimnā min fütūḥātih
tefeccer ente fī ḳalbi'l-murādî ḥikmeti'l-im'ān [1] O,
benim fethilerimden bildiğimiz bir fazilet ümit etti, sen
murad edilenin kalbinden, hikmetin kaynağından
doğdun.

Recā min faẓlihi faẓlen 'alimnā min fütūḥātih /
Tefeccer ente fī ḳalbi'l-murādî ḥikmeti'l-im'ān
(Murādî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 5). [recā min
faẓlihi faẓlen 'alimnā min fütūḥātih tefeccer ente fī
ḳalbi'l-murādî ḥikmeti'l-im'ān,]

recā'nā [1] Ona döneceklerini umanlar ve
huşu duyanlardan başkasına namaz elbette
ağır gelir. (2/Bakara 46, 156; 21/Enbiya 93;
23/Müminun 60).

Didiler çün **recā'nādan** nidāyı / Revān olup
aḳarlar çün aḳar şu (Murādî Dîvânı, Gazel 1212,
Beyit 3). [recā'nādan, -dan]

recm ḳılmak [1] Taşlamak.

Ey tavāfin isteyen şıḳ ile gel ḳılḳıl namāz / **Recm**
ḳıl şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā mekr ü āl (Murādî
Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [recm ḳıl,]

redd [2] Kabul etmemek, edilmemek.

Münfa'il olma çü sözüñ **reddi** yok / Diñle ne kim
naḳl ide ehl-i kitāb (Murādî Dîvânı, Gazel 164,
Beyit 4). [reddi, -i]

Ger murād ister iseñ terk-i murād eyle hemān / Her
ki ḡayrı diledi **redd** ile maḡzūb ola (Murādî
Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 2). [redd,]

red eylemek [2] Reddetmek, kabul etmemek.

Taḥiyyat-ı ezelîdür viren özine selām / Selāmet
olmaḡ içündür selāmın **eyler red** (Murādî Dîvânı,
Gazel 259, Beyit 3). [red eyler, -r]

Gel Murādî ḳuluñı eyleme **red eyle** kerem /
Ḳoyuben seni varup ḡayre kime yalvara (Murādî
Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 5). [red eyleme, -me]

redd itmek [2] Kabul etmemek, geri çevirmek.

Kesreti anuñ için tārik olup **redd itdüm** /
Añladum zevḳını her küşede bir tenhānuñ (Murādî
Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [redd itdüm, -dū, -m]

Eyle bu Murādî ḳuluñı luṭfuña maẓhar / **Redd**
itme anı ey şeh-i ferḥunde-hümāyūn (Murādî
Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 5). [redd itme, -me]

ref' [1] Kaldırma, yükseltme, yukarıya
çıkarma.

Tā ezelden perdeyi cevher yüzünden **ref'** için /
Saltanat terkin urup biz şāḥib-i şāl olmuşuz
(Murādî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 2). [ref',]

ref' eylemek [10] Kaldırmak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sem'-i ḳabüle irdi cevāb-ı ra'yet için / **Ref' eyledi**
ḡitāsını ḥucbında muṭlaḳā (Murādî Dîvânı, Gazel
8, Beyit 3). [ref' eyledi, -di]

ref'-i ḥicāb [1] Örtüyü kaldırmak; engelleri kaldırmak.

Ref'-i ḥicāb için ne tekāzā ider gönül / Çün
kibriyāsıdur okuyan Küllü mende fān (Murādî
Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2). [ref'-i ḥicāb,]

ref-i hucb eylemek [1] Örtüyü, engeli ortadan kaldırmak.

Gitmeyince bu gönül âyinesinden jengün / **Ref-i hucb eyleyimesin** anı sen bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 4). [ref-i hucb eyleyimesin, -(y)imez, -sin]

ref itmek [22] Kaldırmak.

Ten hicâbın **ref iderseñ** olasin şâhib-kemâl / Ey kemâlüm sen kemâlünden beni kıl rüşenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [ref iderseñ, -er, -se, -n]

Şafâ vü zevke bâ'isdür cemâl-i yâr-ı rûh-efzâ / Ruhtandan ger niķâbın **ref ide** olmaz haber peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [ref ide, -e]

Hicâbı **ref ider** ammâ hüner karârdadır / İn-isteķarre fe-sevfe terânî lâ-maħcüb (Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 3). [ref ider, -er]

Niķâbuñ **ref idüp** câna cemâlün âşikâr eyle / Nice bir muntazır olsun emân göster bir ân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 2). [ref idüp, -üp]

Niķâbın ey Murâdî **ref idelden** Yûsuf-ı ma'nâ / Cemî-i 'âlem 'ışkuñdan gedâ-yı der-beder olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 5). [ref idelden, -elden]

Kâşif-i ğayb-ı ezel **ref ide** çün cümle hicâb / Perde açılsa eger bil ki yirine keşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 4). [ref ide, -e]

Çerâğ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya lezzâta / Niķâbın her nuķuşun **ref idüp** râfi' ola bî-bâķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 2). [ref idüp, -üp]

Cân ü cânân ortasından ten hicâbın **ref iden** / Tuymağa bu sırrı hergiz virmediler câna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 3). [ref iden, -en]

Tarf-ı 'ulyâda memâtum **ref idüp** tarh eyledüm / Gebş-i mevti zâbıñ oldum pes cihânüm gözlerüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [ref idüp, -üp]

Ref ider çünki hicâbı aña maħbûb-ı ezel / Andan özge dañı ra'nâ sever añlama şakın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 3). [ref ider, -er]

Seħâb-ı dücâsını mihrinden **itdüm** çü **ref** / Giderdüm ķamerden ķamu maħv idüp zülmetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [ref itdüm, -dü, -m]

Ref iderse ger hicâbuñ gözle gel / Bî-hicâb ü bî-niķâb olduñsa ħânüm gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 2). [ref iderse, -er, -se]

Ten hicâbın **ref iden** maķşûda bulmış dest-i res / Bir hümâdûr uçmağa perr ile bâl eyler yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 2). [ref iden, -en]

Cân ile cânân arasında hicâbın **ref iden** / Meyl idüp aldanmadılar mäsivânüñ alına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 4). [ref iden, -en]

Murâdî dest-i zârın **ref ider** ol yüce dergâha / Cemâlınden diler keşf ide zâtın zü'l-cemâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [ref ider, -er]

Seħerde **ref ide** çün kim niķâbın zü'l-celâl Allâh / Ne 'âlem gösterür 'uşşâķa ol dem zü'l-kemâl Allâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 1). [ref ide, -e]

Çün hicâbın **ref ide** dildâr doymaz aña göz / Tâ meger sâbit olup dil gözleye iķrârını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1482, Beyit 2). [ref ide, -e]

Cehd kıl bu hicâbı **ref idesin** / Nür olup zülmetüñi ref idesin (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [ref idesin, -e, -sin]

Cehd kıl bu hicâbı ref idesin / Nür olup zülmetüñi **ref idesin** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [ref idesin, -e, -sin]

II Lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma.

Varalum perde-i hayretlerimüz **ref idelim** / Gelüben bunda yine şâhib-i 'irfân olalum (Murâdî Dîvânı, Gazel 919, Beyit 3). [ref idelim, -eli, -m]

Ref idelden ğam-ı dildârı yine şâd oldum / Cümle bildüm olanı ğuşşadan âzâd oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 1). [ref idelden, -elden]

Ref idüp her şübhesin kılan ziyâde 'ilmini / Müntehâ-yı 'ilminün şerhinde dâl eyler yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 3). [ref idüp, -üp]

ref kılmak [5] 1. Kaldırmak, yükseltmek.

Ref kıldı evc-i eflâķe ĥazîz-i ĥâķden / Bir faķîr idüm baña odur viren bî-ĥad ğınâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 3). [ref kıldı, -dı]

2. Kaldırmak, gidermek.

'Âşık oldur ura dâ'im sîne-i mecrûĥa dâğ / **Ref kılmadın** hicâbı nür-ı lem'ân bulıma (Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 3). [ref kılmadın, -ma, -dı, -n]

Yâ nedendür bilemedüm bendesinün ĥüccetün / Gel hicâbı **ref kı** göster bize mâhiyyetün (Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 1). [ref kı,]

Şuretün âyinesi mir'âta sûretdür yine / İsteme mînâda şeklün **ref kı** gitsün zülem (Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 4). [ref kı,]

Ey hicâb-ı tende kılmış pertev-i mihrün ķanı / Âsmânüñden seħâbı **ref kı** ol baĥtlu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2). [ref kı,]

ref olmak [2] Yükselme. II Mertebe yükseltici olma.

Nüş idelden cām-ı hestiden gönül âb-ı ĥayât / **Ref olındı** ķande kim vardur meyün mey-ĥanesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 2). [ref olındı, -m, -dı]

Nüş idelden cām-ı hestiden gönül āb-ı hayāt / **Ref'** olındı kande kim vardur meyūñ mey-hānesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1484, Beyit 2). [ref' olındı, -ın, -dı]

refe'allāhu kādrehu ebedā [1] Allah onun kadrini ebediyen yüceltsin.

Her ki virdi derūn-ı kalbe şafā / **Refe' Allāhu kādrehu ebedā** (Murādī Dīvānı, Gazel 90, Beyit 1). [refe'allāhu kādrehu ebedā,]

re'fet [2] Merhamet etme, acıma, esirgeme.

Hayret-i kübrāda kalmışlar velī her mā-ḥalaḳ / N'ola insān-ı hüveydāya tōkınsa **re'fetūñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 732, Beyit 4). [re'fetūñ, -ün]

Geldüm cenābuña senūñ lutfuñ umarven rahmetūñ / Vardur kұлuna **re'fetūñ** estağfiru'llāh el-'azīm (Murādī Dīvānı, Gazel 940, Beyit 4). [re'fetūñ, -ün]

re'fet ü kudret [1] Merhamet ve güç.

Re'fet ü kudretde celāl ü cemāl / Oldı bidāyetde nihāyet bedīd (Murādī Dīvānı, Gazel 270, Beyit 2). [re'fet ü kudretde, -de]

re'fet ü rahmet [1] Merhamet ve rahmet; esirgeme.

Re'fet ü rahmetde gördüm merḥamet emrin tamām / 'Afv-ı Rahmān ile uçmağa girürler ḥāş u 'ām (Murādī Dīvānı, Gazel 909, Beyit 1). [re'fet ü rahmetde, -de]

refi' [1] Yüksek, yüce.

'Arif ile 'āşıkūñ mābeyni olmışdur **refi'** / Birisi āteşdedür biri ziyā içre gezer (Murādī Dīvānı, Gazel 369, Beyit 2). [refi',]

refi' kılmak [1] Yüksek, yüce kılmak.

Çün ol Hudā bizi **kıldı refi'** bi'd-derecāt / Bizi qarīb ider aña bizüm şerī'atümüz (Murādī Dīvānı, Gazel 608, Beyit 3). [refi' kıldı, -dı]

refi' olmak [1] Yücelmek, yükselme çıkma.

Karīnūmdür karīnüm çün **refi' oldum** karābette / Vücūdum ḥadde şıgmadı aña çün kim qarīn olmış (Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 5). [refi' oldum, -du, -m]

refik [4] Arkadaş, yoldaş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Azizūmdür **refik** u münisūmdür / Benüm zıkr-i lisānumdur maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 11). [refik,]

refik eylemek [1] Arkadaş, yoldaş etmek.

Refik eyle bu kullaruña tevfiķūñ meded yā Rab / Çü sensin kâdir ü mennān senūndür cümle-i 'ālem (Murādī Dīvānı, Gazel 871, Beyit 8). [refik eyle,]

refik-i dil-nüvāz [1] Gönül okşayan arkadaş.

Refik-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir'atı / Nazar-gāh-ı Hudādur bu durur dā'im kenārumda (Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 3). [refik-i dil-nüvāzumdur, -um, -dur]

refik-i 'ışk [1] Aşk dostu, aşk ehli.

Refik-i 'ışk su'al itmişem dilārādan / Cevāb virdi 'aceb cevher irdi kānumuza (Murādī Dīvānı, Gazel 1381, Beyit 2). [refik-i 'ışk, -a]

refik-i şāhib-i enzār [1] Bakışların sahibi dost.

Hayāt-ı mürde olmuşdur **refik-i şāhib-i enzār** / Kamu yaraya merhemdür cemālī gözleyen gözler (Murādī Dīvānı, Gazel 316, Beyit 2). [refik-i şāhib-i enzār,]

refik olmak [3] Arkadaş olmak.

Refik olalı baña 'ışkuñ ey ferīd-i cihān / İki cihānı koyup özgece ḥayālüm var (Murādī Dīvānı, Gazel 492, Beyit 3). [refik olalı, -alı]

Refiküm oldı yanumca enīn-i nāle vü āh / Şefi'üm oldılar anda kaddüm çü dāl itdüm (Murādī Dīvānı, Gazel 975, Beyit 2). [refiküm oldı, -dı]

Her ne iş kim **olmaya** tevfiķ-i Hāḳ aña **refik** / Şad hezārān sa'y ile cehd ile kāmīl olmadı (Murādī Dīvānı, Gazel 1467, Beyit 2). [refik olmaya, -ma, -(y)a]

reftār itmek [1] Yürümek, gitmek.

Reftār idince fülk-i gönül baḥr-ı vaḥdete / Hadd ü kenār bulmadı tā kıla ilticā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 4). [reftār idince, -ince]

reh [2] 1. Yol. II Sevgilinin yolu, onun uğrunda.

Cemāl-i lā-naẓirūndür şu'a'ı mihr-i pür-tābuñ / Çü şemse tākatūñ yokdur **rehūñe** ola mı tābuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 1). [rehūñe, -ün, -e]

2. Yol, usul, tarz.

Şürū'um şer'edür rehber anuñla **reh** mu'ammerdür / Benüm kavlı-ı ḥaḳıķūñ 'āleme islām ü dīn olmış (Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 4). [reh,]

rehan [1] Yollar.

Bu Murādī kavluñe lutf ü 'ināyet eylegil / Nefs-i şeytānuñ elinden vir aña yā Rab **rehān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1056, Beyit 5). [rehān,]

reh-i dildār [1] Gönül alan sevgilinin yolu.

Cāna kalmaz şol ki sādıķ oldı 'ışk-ı yārde / Cān ile baş ile virmişdür **reh-i dildārda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1234, Beyit 1). [reh-i dildārda, -da]

reh-i 'ışk [1] Aşk yolu.

Beyānın buldı anlar kim müsebbib oldılar zāhır / 'İyānın oldı anlar kim **reh-i 'ışkındadır** çālāḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 715, Beyit 4). [reh-i 'ışkındadır, -ı, -n, -da, -dur]

reh-i şadâkat [1] Doğruluk yolu.

Reh-i şadâkate sıdk ile yüz tutan âdem / Vücuduñ itmes e ifnâ tıyar mı hâlünden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 3). [reh-i şadâkate, -e]

reha [3] Kurtulma, kurtuluş.

Şahv-ı kübrâya düşerse yine maḥlas mevcûd / Geştî girdâba düşer kendü **rehâdur** yine bes (Murâdî Dîvânî, Gazel 616, Beyit 3). [rehâdur, -dur]

Murâdî merd-i kâmilseñ bu kâr u bârî terk eyle / Vücuduñ ğarḳ-ı ‘ışk eyle sivâdan gel **rehâ** iste (Murâdî Dîvânî, Gazel 1316, Beyit 5). [rehâ,]

Murâdî ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrârı / Rehâ-i nefsüñi terk it **rehâsın** vire tâ ol şâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1326, Beyit 5). [rehâsın, -sın]

rehâ eylemek [1] Kurtarmak.

Bir yanum âteş olupdur bir yanumda oldu şu / Od ile şu arasından sen beni **eyle rehâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 18, Beyit 2). [rehâ eyle,]

rehâ-i nefis [1] Nefisten kurtuluş.

Murâdî ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrârı / **Rehâ-i nefsüñi** terk it rehâsın vire tâ ol şâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1326, Beyit 5). [rehâ-i nefsüñi, -ün, -i]

rehâ kılmak [1] Kurtulmak, kurtuluş.

Bu ne ḥikmet bu ne kudret bu ne elṭâf ola kim / Yâr her demde bizi **kıla** tefahḥuşla **rehâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 43, Beyit 3). [rehâ kıla, -a]

rehâ olmak [1] Kurtulmak.

Murâdîñüñ bu kelâmını cân ile diñle / Qabûl-ı naşḥ ideni aña kim **rehâ oliser** (Murâdî Dîvânî, Gazel 483, Beyit 5). [rehâ oliser, -iser]

rehber [9] Kılavuz, yol gösterici. II Mürşit. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ne kim gelse bize sâlim olur biz sıkayuz / Bizüm efkâr ile kârımuza **rehber** tevvâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 140, Beyit 2). [rehber,]

reh-ber eylemek [1] Kılavuzluk etmek, doğru yolu göstermek.

Râhına **reh-ber eylemiş** bedrake-i hidâyeti / Bilmegi bilmemek dimiş şâriḥ-i ders ü faşl u bâb (Murâdî Dîvânî, Gazel 152, Beyit 2). [reh-ber eylemiş, -miş]

reh-ber olmak [1] Kılavuzluk etmek, doğru yolu göstermek.

Yakîn oldu yakîne oldu reh-ber / Müberrâdur yoğ ile var içinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1432, Beyit 3). [reh-ber oldu, -dı]

rehber-i lâ-ilâhe illâ’llah [1] Kelime-i tevhidin rehberliği.

Gösterür âdeme tarîḳ-i sedâd / **Rehber-i lâ-ilâhe illâ’llah** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1217, Beyit 4). [rehber-i lâ-ilâhe illâ’llah,]

rehber-i türk olmak [1] Yolların rehberi olmak.

Rehber-i türk olana nice tarîḳ ola küşâd / Lîk bir nokṭâdur ‘ayn-ı nihân maḥẓ -ı nihân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1113, Beyit 4). [rehber-i türk olana, -an, -a]

rehber ü cüyân olmak [1] Yol gösteren ve isteyen, araştıran olmak.

Râh-ı ‘ışkı tıtalum **rehber ü cüyân olalum** / Kaşd-ı dildâr idelüm rûyına ḥayrân olalum (Murâdî Dîvânî, Gazel 919, Beyit 1). [rehber ü cüyân olalum, -alu, -m]

reh-güzâr [2] Geçilen yol, geçit.

Vücuduñ **reh-güzârında** eger var ise yol câna / Habîbüm küy-ı cânâna ki ol menzil ferâğatdûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 2). [reh-güzârında, -ında]

Nehc-i sedâd üzre hemân sür gel semend-i nefsüñi / Aldanma şol u şağa tâ toğrı ola bir **reh-güzâr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 513, Beyit 3). [reh-güzâr,]

reh-güzer olmak [1] Geçit, yol olmak, uğranılan mekan olmak.

Beni ırzâ’ idelden murzı’a şîrîn şarâb ile / Benüm mehdüm muṭâf oldu kâmuza **reh-güzer oldum** (Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 2). [reh-güzer oldum, -du, -m]

reh-nümâ [13] Yol gösteren, rehber. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz **reh-nümâyı** n’eyleyelüm râh toğrıdur / Yiter bize Ḥudâ ola her demde reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 7, Beyit 2). [reh-nümâyı, -yı]

reh-nümâ olmak [10] Yol gösterici olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki cihânı birbirine şıgduran nedür / İki kelâm oldu kâmu şey’e **reh-nümâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 4). [reh-nümâ oldu, -dı]

reh-nümâ-yı ‘ârifin [1] Âriflerin yol göstereni.

Reh-nümâ-yı ‘ârifin oldu çü ‘ışk-ı lâ-yezâl / Kânde kim kılsam tecessüs ol kadar ihfâdadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 371, Beyit 2). [reh-nümâ-yı ‘ârifin,]

reh-nümün-i ğayr [1] Başka, yabancı kılavuz.

Yaraşur her dem celâlün perde-i ğayb-ı cemâl / **Reh-nümün-i ğayrūñ** olsa ḥazretüñe sal sal (Murâdî Dîvânî, Gazel 778, Beyit 1). [reh-nümün-i ğayrūñ, -ün]

reh-revân-ı tarîḳat-i ezeli [1] Ezelden beri var olan yolun, ezel yolunun yolcusu. II Allah yolunun yolcusu.

Reh-revân-ı tarîkat-i ezeli / 'Âlimân-ı 'ulûm-ı lem-yezeli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1564, Beyit 1). [reh-revân-ı tarîkat-i ezeli,]

reh-rev-i 'ayn-ı haķā'îk [1] Hakikat kaynağının yolcusu.

Reh-rev-i 'ayn-ı haķā'îkde cemâl oldu cemâl / Göz açurmaz o cemâline celâlün perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 3). [reh-rev-i 'ayn-ı haķā'îkde, -de]

rehrev-i dil [1] Gönül yolcusu.

Bâb-ı 'ışkı çün küşâde kılmışam ibrâm ile / **Rehrev-i dil** milk-i vaşlı ide seyrân yahtemil (Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 4). [rehrev-i dil,]

reh-rev-i 'ışk [1] Aşk yolunda giden.

Reh-rev-i 'ışka tarîk oldu menâzil kâdemi / Pes hâlâs oldu mevânî'den idüp 'ışkı siper (Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3). [reh-rev-i 'ışka, -a]

reh-rev-i râh-ı haķîkat olmak [1] Hakikat yolunun yolcusu olmak.

Reh-rev-i râh-ı haķîkat olalı biz cāna / Cān ile rûhumuzı cān ilerüz cānumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 3). [reh-rev-i râh-ı haķîkat olalı, -alı]

re'îs [1] Reis, amir, başkan.

Ey Murâdî baħr-ı 'îrfânun **re'îs**isin hemân / Her ne dürlü mevc urursa sende ġā'ib cümleyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 5). [re'îsisin, -i, -sın]

remîm itmek [1] Çürümek.

Berzah-ı haşrûnı tecellâsında tâb olmaz baña / Pes **remîm itdi** 'ızâmın nice gün fersûdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [remîm itdi, -di]

reml [1] Kum, rik.

Ey Murâdî ben bilürven menba'-ı 'îrfân nedür / Bendesine dostum **reml** ile heykel gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 5). [reml,]

remy [1] Atma, fırlatma.

Emr ile çün **remy** ola müşî tûrâb / Nice 'adû ola hârâb u yebâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 1). [remy,]

remy itmek [1] Atma, tüfek atma.

Anı **remy itmedün** sen bil ki benven râmi-i tahkîk / Bu kavî içre Murâdî kıl tecessüs nice hâletler (Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 5). [remy itmedün,]

remy kılmak [1] Atmak, fırlatmak.

Remy kıldı dest-i kudret çeşm-i a'dāya tûrâb / Virdi Hâķ saña Murâdî cümle âlâ gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5). [remy kıldı, -ın, -dı]

remz [44] Gizli işaret, sembol; ima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

"Len tenâlû'l-birr" **remzin** bilmeyen şol cāhile / Eylemez bi'llahi aña mağfîret ġufrân aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 4). [remzin, -in]

remz eylemek [1] İşaret etmek.

Cevâb eylesen ey rûhum şimâh-ı cāna **remz eyle** / Lezîz olmaz velîkin bî-hicâb ile durur lezzât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [remz eyle,]

remz-i dervîşân [1] Dervişlerin işareti, alâmeti.

Cevherün var ise şüfî gel berü meydâna pes / **Remz-i dervîşânı** tâc u hırkalar hâll eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [remz-i dervîşânı, -ı]

remz-i esrar [1] Sırların işareti, belirtisi.

Mübdî-i külden bilindi çün mü'eyyed râcî'ün / Bilmek için **remz-i esrârı** varam bir yaña ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 4). [remz-i esrârı, -ı]

remz-i hicâb [1] Perde, örtünün gizli işareti.

Tarz-ı istiğnâda gerçi gösterür dürlü şuver / Kendi kendüm ahlâdum **remz-i hicâbından** tarab (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [remz-i hicâbından, -ın, -dan]

remz-i meclâ [1] Görünme yerinin gizli işareti.

Şu 'â'-ı 'ayn-ı envâra revâdur **remz-i meclâsın** / Celîdür bâ-nihân el-hâķ buña bir tercemân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 3). [remz-i meclâsın, -sın]

remz-i mûsâ [1] Hz. Musa'ya işaret eden, onu ima eden.

Âyet-i kübrâda gördüm **remz-i Mûsâ** âyetin / Cümle Fir'avn olsa 'âlem ben 'asâdan geçmezem (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 4). [remz-i mûsâ,]

remz-i mu'ammâ [1] Gizli olan, bilinmeyen işaret, iz.

Müctemi' oldu gönül 'ışk ile ma'nâ didi / Her ne ki ma'nâ didi **remz-i mu'ammâ** didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 1). [remz-i mu'ammâ,]

remz itmek [2] İşaret etmek.

Remz ü ma'nâdan gözet kim saña ma'nâ **remz ider** / Yoħsa bu ahvâl ü etvârî lisân şerh eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [remz ider, -er]

Fehm ü dâniş remzini **remz itmedi** 'allâmeler / Gerçi yazmış ba'zî 'ilmin zâhirâ defterde Hâķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2). [remz itmedi, -me, -di]

remz olmak [1] Gizli işaret, sembol; ima olmak.

Miyân-ı mâ'-i ve't-în miyânında miyân oldu / Tağayyür kalmadı aşlâ hemân bir **remz olupdur** âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [remz olupdur, -up, -dur]

renc [1] *Acı, sızı, sıkıntı.*

Enfüs-i âfâkda buldı çü dil pâyese / Şimdi ziyâde
kılır **renc** ile sermayesin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 1*). [*renc,]*

renc-i çâh çekmek [1] *Kuyunun sıkıntısını çekmek. II Hz. Yusuf'un kuyuda kalışı.*

Ey 'azîz-i mîsr-ı dil her 'usri yûsr oldu hisâb /
Bulmaz idi 'izz-i Yûsuf **çekmeseydi renc-i çâh**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3*). [*renc-i çâh çekmeseydi, -me, -se, -(y)di]*

renc ü 'anâ [4] *Dert ve sıkıntı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Dilâ bu dâr-ı dünyâdâ şanur mısın vefâ vardır /
Vefâsı yirine bi'llâhi biñ **renc ü 'anâ** vardır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1*). [*renc ü 'anâ,]*

rencide [1] *İncinmiş, incitilmiş.*

Kimse **rencide** senüñ dest ü zebânüñdan âh /
Olmasun cehd idüben bu işe kâdir olığör (*Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 3*). [*rencide,]*

rencide itmek [1] *İncitmek, zarar vermek.*

Ey Murâdî kamuya eylüge cehd eyle hemân / **İtme rencide** şaķın kalb-i hırâş olma yûri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5*). [*rencide itme, -me]*

rencide olmak [1] *İncinmek, kırılmak.*

Kimse **rencide olmasun** senden / Cehd idüp eyle
gel haşâyil-i hüb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 155, Beyit 4*). [*rencide olmasun, -ma, -sun]*

reng [6] *1. Renk.*

Olub mâhîler anda her biri bir şekl-i âherde /
Kiminüñ **rengi** sevdâdur kiminüñ levnidür beyzâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2*). [*rengi, -i]*

Çağan fânî ola kuyruk otından / Biter bir dağı
rengi kara beñzer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 3*). [*rengi, -i]*

Senüñ bu hüsn-i zîbânî göreliden bülbül-i cânım /
Nazar kılmaķ ne mümkün derde yâhüd **reng** ile
büya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 2*). [*reng,]*

II Şekil, görünüş.

Levn ile **rengi** koyup cümleyi dil oldu muhîṭ / Ey
Murâdî beni gör kim nice mu'tad oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 5*). [*rengi, -i]*

Seni aldar bu çerḥ-i şu'bede bâz / Gösterür dürlü
dürlü **reng** ile bü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 4*). [*reng,]*

2. Oyun, hile.

Gel berü **rengi** gider âyine şayķal eyle / Bilesin
sende nedür hâşıl olan bu şüret (*Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 4*). [*rengi, -i]*

Fenâ dünyâdan i'râz eyle ey dil / Cihân **rengine**
aldanmadı 'âķil (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 1*). [*rengine, -i, -ne]*

reng ü bâl [1] *Renk ve tat, letafet.*

Kibriyâ-yı ḥazret-i vâcib vücüd izhârına / Gülşen-
i izhâra milketle virimez **reng ü bâl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4*). [*reng ü bâl,]*

reng ü bü [2] *Renk ve koku. II Cazibe.*

Ey Murâdî **reng-i büya** aldandup kalma şaķın /
Tutmayan sözün tabîbüñ derde dermân bulmaz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 5*). [*reng-i büya, -(y)a]*

Bu **reng ü büyü** sen görinürsin ki bende var /
Cümle anuñ durur bu eser ķo cehâleti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 3*). [*reng ü büyü, -i]*

reng ü bü almak [1] *Renk ve koku almak.*

Râh-ı ḥaķıķatde ğayrüm kalmadı illâ ki ben / Zâhib
oldum bâğ-ı hüsnünden **alalı reng ü bü** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 2*). [*reng ü bü alalı, -alı]*

rennânî-şıfat kılmak [2] *Çok ses çıkarmak, gürültü etmek.*

Kıldı rennânî-şıfat kendüyi peydâ yine / Râz-ı
nihân üstine râzını peydâ didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 4*). [*rennânî-şıfat kıldı, -dı]*

resen [1] *İp.*

Şer' ile tıtdı benüm iki elüm ḥabl-i meṭin / Gel
tarıķatda ucın tıṭ koyu virme **resenüñ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3*). [*resenüñ, -ü, -ñ]*

resm [15] *1. Resim, şekil.*

Ḥayme-i eflâk içinde seyr ider cümle şuver / Cā-
be-cā naķş ile şüret **resmine** baķ aña ḥâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 3*). [*resmine, -i, -ne]*

2. Eser, iz.

Gelüp ḥvâce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥaķīm / Şu
resme ki ḥayrân olupdur nice biñ lebîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 4*). [*resme, -e]*

Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevâhirden / Şu
resme bağlamış zînet görenler kesb ider eṭrâḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 2*). [*resme, -e]*

Anuñ bir ḥâzini var kim yok anuñ hergiz aķrânı /
Güzellükde şu **resmedür** anı medḥ idemez
meddâḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 3*). [*resmedür, -dür]*

Resmi oldur 'âşıķıñuñ bu tarıķ-i rāhda / Eyleye
evvel kademde cân u dilden terk-i ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 2*). [*resmi, -i]*

Ḥāme-i kudret çü saṭr itdi şudürin remzini / Her
birin bir fi'l ile bir **resme** bürhān itdiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4*). [*resme, -e]*

Mu'izz oldu çün i'zâz ile buldı devlet ü 'izzet /
'Azîz oldu 'alîm oldu bu **resme** eyledi kaşşâş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 3*). [*resme, -e]*

Her dem gîtâsını eger açsaydı ol cemâl / Kalmaz idi cihânda ne **resm** ü ne hûd hayâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 822, Beyit 1). [resm,]

Kalbi kalb iden durur şâhib-hüner / Vuşlat isterseñ eger bu **resme** ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 3). [resme,]

Yetişdi bir dañı 'âlem kocaldum rişüm ağardı / Tenüm inceldi şol **resme** şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 4). [resme,]

Buldi çün kim 'avn-i yâri yâri kıldı 'avn-ı yâr / Hayberüñ bâbını kal' itdi bu **resme** haydarum (Murâdî Dîvânî, Gazel 878, Beyit 4). [resme,]

Nağş-ı mir'âtumda gördüm şormışam nağkâşdan / Yedi yâ vü nün ü yânun **resmin** aldum kaşdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1037, Beyit 1). [resmin, -in]

Bil imdi buldı ebed ol necât-ı lâ-yu'ad / Bu **resme** söyledi rah ehli bize bu haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1140, Beyit 4). [resme,]

Bu Murâdî anlaruñ çün emrini kıldı tamâm / Pes şurü' itdi yine bu **resme** bir devrân ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1240, Beyit 5). [resme,]

Resm ile şüret nedür añlar iseñ ey 'azîz / Hikmet-i 'ulyâdadur 'ayn-ı haqâ'ik hemâl (Murâdî Dîvânî, Kit'a 23, Beyit 3). [resm,]

resm-i fu'ad [1] Gönül resmi.

Muñt-ı gârka-i nûr olalı bu **resm-i fu'ad** / Cihân sūd u ziyânından oldı ol âzâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 263, Beyit 1). [resm-i fu'ad,]

resm itmek [1] Nakşetmek, resmetmek.

Resm ider ressam egerçi nağş ile şüretleri / 'Ârif olursın bilürsen ger nedür nağşiyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 4). [resm ider, -er]

ressam [1] Resim, suret yapan kimse; Allah.

Resm ider **ressam** egerçi nağş ile şüretleri / 'Ârif olursın bilürsen ger nedür nağşiyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 906, Beyit 4). [ressam,]

resul [3] Elçi, peygamber.

Miyân-ı mâ'-ı ve't-în iken âdem / **Resül** idi özi dini mü'eyyed (Murâdî Dîvânî, Gazel 266, Beyit 3). [resül,]

Ben senüñ rahmetüñi gözlerüm olmam çü kanût / Ki **resülün** ne ki bildürdi peyâmüñ haqdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 439, Beyit 2). [resülün, -ün]

Kalem şakç oldu yazdı çün / Muhammeddür **Resülüm** oluñ ağâh (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 20, Beyit 1). [resülüm, -üm]

resül u meleg [1] Peygamber ve melek.

Mü'minem ben saña vü cümle **resül u melege** / Dañı nâzil ne kim oldıysa kitâbuñ haqdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 439, Beyit 3). [resül u melege, -e]

resül-i rāhber [1] (Hidayet) yolu getiren elçi.

Resül-i rāhber oldı bu yolda rûhü'l-emîn / Per ile şeh-per ile kalb-i kâlib olmış bâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 609, Beyit 2). [resül-i rāhber,]

reş olmak [1] Çisenti, ince yağmur tanesi olmak.

'Âkilem kılmadum nazar aña ben / Ol benüm şemsüme **olupdur reş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 641, Beyit 4). [reş olupdur, -up, -dur]

reşad [2] Manevî doğru yolu bulup o yola girme, hak yolunda yürüme.

Kabül-i hüsn idüp ol dilrübâ-yı şâhib-i rāz / Muğarrer-i kerem idüp mükerrer itdi **reşad** (Murâdî Dîvânî, Gazel 260, Beyit 2). [reşad,]

Dil irse murâdına bir eylese adına / Şad olsa **reşadına** vahdet nic' olur görsem (Murâdî Dîvânî, Gazel 977, Beyit 7). [reşadına, -i, -(n)a]

reşha [4] Damla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kamu **reşhalar** çün mu'ayyen 'uyunuñdadur / Virürsin kamuya velî tākati üzre mā (Murâdî Dîvânî, Gazel 118, Beyit 2). [reşhalar, -lar]

reşha-i 'ayn [2] Gözün sıztıntısı, damlası. II Gözyaşı.

Reşha-i 'aynumda eyler çünki deryâlar zuhûr / Ol denizler katresini kıldı dünyâlar zuhûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 391, Beyit 1). [reşha-i 'aynumda, -um, -da]

Reşha-i 'aynümde seyr itdüm haqîkat 'âlemin / 'Âlem-i kesretde gördüm mahz-ı şüret âdemin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1050, Beyit 1). [reşha-i 'aynümde, -üm, -de]

reşha-i 'ayn-ı kader [1] Kader kaynağının sıztıntısı, damlası.

Reşha-i 'ayn-ı kader dünyâyı 'ummân eylemiş / Gayb-ı hikmet mihri her şey'i dirâşşân eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 628, Beyit 1). [reşha-i 'ayn-ı kader,]

reşha-i kudret [1] Kudretten sıztıntı, damla.

Murâdî **reşha-i kudretdedür** egerçi vücûd / Vücûd kâsesini eyleme kemişli sifâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 826, Beyit 5). [reşha-i kudretdedür, -de, -dür]

reşk itmek [1] Kıskanmak.

Reşk iderse yaraşur kaddüne tûbâ serverâ / Bârek-Allâh hoş 'acâ'ib hübdur mevzundur (Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 6). [reşk iderse, -er, -se]

revâ [14] Lâyık, uygun, münasip. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Revâ oldur saña cânâ kılasın şefkat 'uşşâka / Saña cân vireni cânun sen eylegil anı ihyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 57, Beyit 3). [revâ,]

revā olmak [1] *Lâyık, uygun, yerinde, münâsip olmak.*

Rû-be-rû olmak senüñle kimseye **olmaz revā** / Senden irişür habîbüm derd-i 'uşşâka devâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 22, Beyit 1). [revā olmaz, -maz]

revā-yı kibriyâ [1] *Yüceliğe uygun, yaraşır.*

Eger kūyına olmasa **revā-yı kibriyâ** ğâlib / Olurdu fi'l-haķikat cümle mevcûda fenâ ğâlib (Murâdî Dîvânî, Gazel 149, Beyit 1). [revā-yı kibriyâ,]

revâc [1] *İtibar, değer, kıymet.*

Hâkim-i emr-i ezel hükmine buldurdı **revâc** / Kimine bir şal ve kiminüñ virür başına tâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 222, Beyit 1). [revâc,]

revâc bulmak [1] *Değer bulma, rağbet görme.*

Çün **bulur** katuñda yâ Rabb cümle maksûdum **revâc** / 'İzzetüñ haķķı beni sen gayra kılma ihtiyâc (Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 1). [revâc bulur, -ur]

revâc-ı derc-i sa'y [1] *Sıkı çalışmanın değeri.*

Elâ yâ eyyühe'l-bâṭın **revâc-ı derc-i sa'yüñ** var / Fe-emma vech-i âherden olupdur vech-i âsârüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 720, Beyit 2). [revâc-ı derc-i sa'yüñ, -ün]

revâc virmek [1] *İtibar, değer, kıymet vermek.*

'İşk-ı dilberden bulupdur cân ü dil çün ibtihâc / **Virdi** anuñ çün kelâmında kelâmına **revâc** (Murâdî Dîvânî, Gazel 221, Beyit 1). [revâc virdi, -di]

revan [10] *I. Yürüyen, giden, akan. II Su gibi akıp giden, akıcı.*

Bunu añlamağa şâhâ gerek bir meşreb-i 'âlî / Murâdinüñ **revânından** akar dâ'im revân elfâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 654, Beyit 5). [revânından, -i, -dan]

Bunu añlamağa şâhâ gerek bir meşreb-i 'âlî / Murâdinüñ revânından akar dâ'im **revân** elfâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 654, Beyit 5). [revân,]

Böylece naķl eylemiş bunu **revân** / Bu Murâdî zerre bilmez kâra aķ (Murâdî Dîvânî, Gazel 713, Beyit 5). [revân,]

Âh 'aceb hâlüm n'ola ol demde tedbîrüm n'ola / Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem **revân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1056, Beyit 3). [revân,]

2. Ruh, can.

Düşüpdür 'işkuña rûhum **revānum** cân ü dilden çün / Harâm olsun aña sensiz eger bâğ-ı cinân ister (Murâdî Dîvânî, Gazel 277, Beyit 4). [revānum, -um]

Revânî cân ile kıldum didüm cāna muḥammer ben / Didi kim fażl-ı pür-āsâr-ı zâtı bî-haber göster (Murâdî Dîvânî, Gazel 302, Beyit 2). [revânî, -î]

Âb ile hâķı koyup şüreti terk eyledüm / Anuñ içün bilemez kimse **revānum** benüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 950, Beyit 3). [revānum, -um]

Murâdî kârını kâr itmeyince kâr olmaz / **Revân** içinde revân olduĝum neden ma'lûm (Murâdî Dîvânî, Gazel 976, Beyit 5). [revân,]

Vücûdî maḥz-ı kudretdür mezâhirde olan zâhîr / Benüm rûhum muķarrer añaĝıl cānum **revānumda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1328, Beyit 2). [revānumda, -um, -da]

Biz bulduk ezelde bir 'ibâdet / Anuñladur elsine **revânî** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1568, Beyit 8). [revânî, -î]

revân-ı cân [1] *Canın ruhu, canlar canı.*

Revân-ı cân fidâ kıldum yolına çün o cānānuñ / Zevâlüm istemez hâşâ benüm ol bî-zevâl Allâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1327, Beyit 2). [revân-ı cân,]

revân-ı ins ü cân olmak [1] *Cin ve insan taifesinin daĝılması.*

Tahayyür kapladı 'aķlum velî kârum revân oldu / Taĝıldı ser-te-ser fikrüm **revân-ı ins ü cân oldu** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1492, Beyit 1). [revân-ı ins ü cân oldu, -dı]

revân itmek [1] *Akıtmak, dökmek.*

Eşk-i çeşm ile bizüm çok mâcerāmuz vardur / Seyl-i eşküñüz **revân iden** bizüm ol yârdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 403, Beyit 1). [revân iden, -en]

revân kılmak [1] *Akıtmak, dökmek.*

Yaşumı **kılmak revân** zātuñı keşf eye baña / Ne ki hâlüm ki ola cümlesi meķşûf saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 1). [revân kılmak, -ma]

revân olmak [9] *Gitmek, akmak.*

Zevraķ-ı dil açdı çün kim bād-bân / Bî-kerân bir bahre **olmuşdur revân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1171, Beyit 1). [revân olmuşdur, -mış, -dur]

Dünyâda her ne kim var 'ayn u bihâr u enhâr / Gözüm yaşıdur **olmuş** yir yüzine **revâne** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1437, Beyit 6). [revâne olmuş, -mış]

II Kaplamak, hakim olmak.

Meşrûh-ı ezelden ne temennâ kıla tâlib / İblâĝ-ı 'ilim remz ile 'âlemde **revân ol** (Murâdî Dîvânî, Gazel 458, Beyit 3). [revân ol,]

Revānum olalı tende tenümde 'âlemüñ cānı / Revā mı bî-revân olmuş benüm cismümde cân sensüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 592, Beyit 2). [revānum olalı, -alı]

Murâdî kârını kâr itmeyince kâr olmaz / Revân içinde **revân olduĝum** neden ma'lûm (Murâdî Dîvânî, Gazel 976, Beyit 5). [revân olduĝum, -duk, -um]

Hayretümden bilmezem tende **revānum oldığın** /
Her kelāmı şerh iden bilmem dehānum oldığın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 1*). [*revānum
oldığın, -dık, -ın*]

Rûhuma şordum bu cânım teşnesinden bir haber /
Didi kim cânımda zan itmey **revānum oldığın**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 3*). [*revānum
oldığın, -dık, -ın*]

Cemî‘ şey’e **revân oldu** hükm-i nâfiz-i Hâk /
Cemî‘ elsineye aña tercemānam ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 4*). [*revân oldu, -dı*]

Tahayyür kapladı ‘aqlum velî kârum **revân oldu** /
Tağıldı ser-te-ser fikrüm revân-ı ins ü cân oldu
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1*). [*revân oldu,
-dı*]

revân olup akmak [1] *Gitmek, akmak.*

Didiler çün reca’nâdan nidâyı / **Revân olup
açarlar** çün akar şu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1212,
Beyit 3*). [*revân olup açarlar, -ar, -lar*]

revende [1] *Gidici, giden.*

Beyân-ı sırr-ı mâ-evhâ hevâdan olmadı kaç’a /
Egerçi kavlı-bî-hadde **revende** ile âyende
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 2*). [*revende,]*

revh-i rûh [1] *Rahatlamış, huzur bulmuş
nefes.*

Revh-i rûha irmedi şol kim hayâtın istedi / Bu
beķa el virmez illâ kim meger ifnâ ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 4*). [*revh-i rûha, -a*]

revh-i rûh-ı enbiya [1] *Peygamberlerin ruhunun
huzuru.*

Menba‘-ı ‘ilm-i hüdâdur mefhar-ı insân olan /
Revh-i rûh-ı enbiyâdur menba‘-ı ‘irfân olan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 1*). [*revh-i rûh-
ı enbiyâdur, -dur*]

revh-i rûh-ı ‘ilim-i âyet-i kübrâ [1] *Büyük âyet,
mucize ilminin ruha verdiği rahatlık, huzur.*

Yem-i ‘ummâna talan cevher-i a‘lâdur bu / **Revh-
i rûh-ı ‘ilim-i âyet-i kübrâdur** bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 1*). [*revh-i rûh-ı ‘ilim-i
âyet-i kübrâdur, -dur*]

revnağ [14] *Parlaklık, letafet. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mâverâya varuben dîde-i dil kıldı naẓar / ‘Âlemün
revnağıdur geldi gider rûz ile şeb (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 139, Beyit 2*). [*revnağıdur, -ı, -dur*]

revnağ-ı ‘ahd [1] *Sözün güzelliği, parlaklığı.*

Revnağ-ı ‘ahdı kabûl eyle ulu ni‘metdür /
Ni‘metün şükriñi kıl olmaya kârün müşkil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 3*). [*revnağ-ı
‘ahdı, -i*]

revnağ-ı ‘âlem [1] *Dünyanın letafeti, çekiciliği.*

Revnağ-ı ‘âlemden ey cân kaçmışam marzîsine /
Bildüm anı bir hayâl imiş temâşâ eyledüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 4*). [*revnağ-ı
‘âlemden, -den*]

revnağ-ı bâzâr-ı ‘işmet [1] *Masumluk, temizlik
pazarının parlaklığı.*

Revnağ-ı bâzâr-ı ‘işmetde bugün sâhib-vuķûf /
Her ne deñlü kılsa sermâye me‘âlün vechidür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2*). [*revnağ-ı
bâzâr-ı ‘işmetde, -de*]

revnağ-ı hûsn [2] *Güzelliğin parlıtısı, letafeti.*

Revnağ-ı hûsnin gözedür çün hayâl / Dîde gerek
gözleye ebşârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 607,
Beyit 2*). [*revnağ-ı hûsnin, -in*]

Revnağ-ı hûsnün göreliden turfe-hâl oldum yine /
Lîk hicründen habîbüm bir hayâl oldum yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 1*). [*revnağ-ı
hûsnün, -ün*]

revnağ-ı hûsn-i rûy-i yâr [1] *Sevgilinin yüzünün
güzelliğinin parlaklığı.*

Revnağ-ı hûsn-i rûy-i yâr dîdeye virse ferr ü tâb
/ Gelmez idi bu ‘âleme zerrece deñlü inķılâb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 1*). [*revnağ-ı
hûsn-i rûy-i yâr,]*

revnağ-ı hûsn ü cemal [1] *Güzelliğin parlıtısı, letafeti.*

Revnağ-ı hûsn ü cemâlün kıldı şeydâ ‘âlemi /
Her vücûd eyler senün hûsnün ‘ilmince beyân
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 2*). [*revnağ-ı
hûsn ü cemâlün, -ün*]

revnağ-ı külli [1] *Bütün parlaklık, güzellik.*

Nebt ile **revnağ-ı külli** vire enbât-ı hûsn / Bitüre
her işini kâr ile kârında ‘atâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel
51, Beyit 3*). [*revnağ-ı külli,]*

revnağ-ı milk-i vücûd [1] *Varlık ülkesinin parlıtısı,
letafeti.*

Mübdi‘-i küll-i bedî‘ **revnağ-ı milk-i vücûd** /
Merkez-i maķşûd-ı hû mavtın-ı envâr-ı hû
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 3*). [*revnağ-ı
milk-i vücûd,]*

revnağ-ı ‘umr-ı men âverde zi-‘umreş en yâr [1] *O
yâr kendi hayatından benim hayatıma güzellik kattı.*

Revnağ-ı ‘umr-ı men âverde zi-‘umreş en yâr /
Ben nice şükriñ anuñ kılmayayın mālâ māl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4*). [*revnağ-ı
‘umr-ı men âverde zi-‘umreş en yâr,]*

revnağ virmek [10] *Güzellik, parlaklık, tazelik vermek.
(Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Maħabbetdür **viren revnağ** eger ma‘şûk-ı ‘âşıkda
/ Mürebbî olmasa kılmaz şecer esmârını peydâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 3*). [*revnağ viren,
-en*]

revzen [1] *Pencere.*

Açılıp kaşr-ı vücūduñ nice yir **revzenesi** / Kıldı sürāhī anuñ necm u meh u sāle haber (*Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 3*). [*revzenesi, -s, -i*]

revzen-i ‘ayn [1] *Gözün penceresi, gözüñ gördüğü şey.*

Tāb-ı ruhsārı cemālūñ manzarından gösterür / **Revzen-i** ‘aynumda tırmadı hayālī hem çü bād (*Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 2*). [*revzen-i* ‘aynumda, -um, -da]

revzen-i çeşm [3] *Gözün penceresi, bakış alanı.*

Revzen-i çeşmümde hakkiyet görür eşyā sıfat / Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfihā sıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 173, Beyit 1*). [*revzen-i* çeşmümde, -üm, -de]

Revzen-i çeşmümde manzūr oldu nāzır yār yine / Hamdu li’llāh fırsatı yevmi komadı yārīne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1266, Beyit 1*). [*revzen-i* çeşmümde, -üm, -de]

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz ‘aceb kalmañ dilümde nāmı ger tekrār ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1445, Beyit 1*). [*revzen-i* çeşmümde, -üm, -de]

revzen-i dil [1] *Gönül penceresi.*

Ğıl u gışdan ey Murādī kalbūñi pāk idegör / **Revzen-i** dilden dilerseñ eyleye şāhuñ nazar (*Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 5*). [*revzen-i* dilden, -den]

revzen-i ehl-i başiret [1] *Ön görüşü, sezgisi kuvvetli olanların penceresi. II Göz.*

Revzen-i ehl-i başiretdür cihān ārāyişi / Her birisin kıldılar āvihte-i fikr-i me’āl (*Murādī Dīvānı, Gazel 777, Beyit 3*). [*revzen-i ehl-i başiretdür, -dür]*

revzen-i kalb [1] *Kalbin penceresi. II Gönüldeki istekler.*

Ey Murādī **revzen-i kalb** olmayınca tāb-nāk / Mihr-i rüy-i yār neşr itmez aña envārını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1482, Beyit 5*). [*revzen-i kalb,]*

revzen-i kemal [1] *Olgunluk, mükemmellik penceresi.*

Nazare eyleyli **revzen-i kemāle** gözüm / Görünmedi göze nokşān hep görindi kemāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 828, Beyit 2*). [*revzen-i kemāle, -e]*

reyb [1] *Şüpheler.*

Ey Murādī kalmadı **reybüñ** senüñ reyb eyleme / Bilmedüm ben añlamadum özge kālūñ var imiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 627, Beyit 5*). [*reybüñ, -ün]*

reyb eylemek [1] *Şüphelenmek.*

Ey Murādī kalmadı reybüñ senüñ **reyb eyleme** / Bilmedüm ben añlamadum özge kālūñ var imiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 627, Beyit 5*). [*reyb eyleme, -me]*

reyb itmek [1] *Şüpheler etmek, kuşkuyla kapılmak.*

Murāda fetḥ-i ‘ulūm eyler ise **reyb itme** / Kim ola münkir aña nār-ı duzaḥa yakıla (*Murādī Dīvānı, Gazel 1384, Beyit 5*). [*reyb itme, -me]*

reyb kılmak [1] *Şüphelenmek.*

Çünki kitmān-ı hafādur mukteżā-yı emr-i gayb / Zāhır ü bātında cevlanın görürseñ **kıлма reyb** (*Murādī Dīvānı, Gazel 132, Beyit 1*). [*reyb kıлма, -ma]*

rezaka’n-ni’ metehu min ni’ metihi fi na’amā [1] *Nimetinden nimetleriyle rızıklandırdı.*

Zādehu’llāhu te’ālā bi-ziyādi ebedā / **Rezaka’n-ni’ metehu min ni’ metihi fi na’amā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 124, Beyit 1*). [*rezaka’n-ni’ metehu min ni’ metihi fi na’amā,]*

rezeķa’r-rabbü ni’ meten cem’ā [1] *Rab herkesi nimetle rızıklandırdı.*

Rezeķa’r-Rabbü ni’ meten cem’ā / Münyetü’l-‘abdi inneḥü mahzā (*Murādī Dīvānı, Gazel 92, Beyit 1*). [*rezeķa’r-rabbü ni’ meten cem’ā,]*

rezzāk [3] *Cümlelerin rızıkını veren Allah.*

Çünki sen **rezzāk**sın cümle senüñdür kâ’ināt / Yā ilahī eyleme kullaruñı muhtāc u ac (*Murādī Dīvānı, Gazel 218, Beyit 2*). [*rezzāk*sın, -sın]

Rezzāk oldu baḥş iden erzāñı cümleye / Kimine ğam kimisine dem şād-mān virür (*Murādī Dīvānı, Gazel 474, Beyit 4*). [*rezzāk,]*

Olmadı hergiz baña lutfından özge nesnesi / Ben nice şükr eyleyem bu ni’ metüñ **rezzākına** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1227, Beyit 4*). [*rezzākına, -ı, -(n)a]*

rı’āyā olmak [1] *Bir hükümdar idaresi altında olmak.*

Hakikat ‘ālemin gezdüm Murād anda emir olmuş / **Rı’āyā olanuñ** ḥālīn hemān şāh-ı cihāndan şor (*Murādī Dīvānı, Gazel 312, Beyit 5*). [*rı’āyā olanuñ, -an, -un]*

rıdvān [1] ... tertemiz eşler ve Allah’ın rızası vardır (3/Āli İmran 15, 162, 174, 5/Māide 2,16, 9/Tövbe 21, 72, 109, 47/ Muhammed 8, 48/Feth 29, 57/Hadid 20, 27, 59/ Haşir 8).

Bir tarafda şavt ide tūbā ki tūbā men daḥel / Bir tarafda medḥ ider ḥūr ile **Rıdvān** āyetin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1094, Beyit 3*). [*rıdvān,]*

rıfķ-ı gönül [1] *Gönül yumuşaklığı, tatlılığı.*

Kalbini yumşadana söyle ki erfaķ nedür / **Rıfķ-ı gönülde** murād tesliye-i rūḥdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 3*). [*rıfķ-ı gönülde,]*

rızā [45] *Razı olma, razılık, istek, hoşnutluk. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hażret-i Hakdan temennā dā'imā oldu **rızā** / Ey każāsında rızası ey rızasında każā (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 1). [rızā,]

rızāda olmak [2] Rızā olmak.

Pādişāhuñ çünkü marżisi budur / **Ol rızāda** olasin tā marżiye (Murādī Dīvānı, Gazel 1419, Beyit 4). [rızāda ol,]

Ol rızāsında habībūñ dā'imā sen şubh u şām / Eyleye gül-zār-ı İbrāhīm-veş tā nāruñı (Murādī Dīvānı, Gazel 1470, Beyit 4). [rızāsında ol,]

rızā itmek [1] Rızā olma, razılık, istek, hoşnutluk.

Geldi Murādī 'ālem-i milk-i şehādete / Ef'ālini **rızāda ide** ol yüce ilāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1378, Beyit 5). [rızāda ide, -e]

rızā virmek [2] Rızā olmak, izin vermek.

Şol kimse kim **rızā vire** Rabbūñ każāsında / Mir'āt-i kalbi zerrece anuñ zulüm degül (Murādī Dīvānı, Gazel 825, Beyit 4). [rızā vire, -e]

'İzzetdedür mu'azzez **virdi rızā** çü hükme / Başın yire koyuben nāzır durur hitāba (Murādī Dīvānı, Gazel 1398, Beyit 2). [rızā virdi, -di]

rızā-yı haqq [2] Allah'ın rızası.

Rızā-yı Haqqı elden koma rāh-ı şer'i tut dā'im / Murādī işbu ma'nāyı bilenler kāmīl insāndur (Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 5). [rızā-yı haqqı, -ı]

Murādī devlet-i 'uzmā dilerseñ / Yüri gözle **rızā-yı Haqqı** her bār (Murādī Dīvānı, Gazel 524, Beyit 5). [rızā-yı haqqı, -ı]

rızā-yı hażret [1] Yüce Allah'ın rızası.

Gel temennā idelüm dā'im **rızā-yı hażreti** / Kim ola anuñ rızāsında ebed olmaz tebāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1268, Beyit 4). [rızā-yı hażreti, -i]

rızā-yı yār ile kalmak [1] Sevgilinin rızası ile kalmak, onun rızasına erişmek.

Kılmadum gayra nāzar **kaldum rızā-yı yār ile** / Añlar iseñ kā'ilem kavlinden olmışdur şehīd (Murādī Dīvānı, Gazel 241, Beyit 2). [rızā-yı yār ile kaldum, -du, -m]

rızā-yı zī'n-ni'am [1] Nimet sahibinin rızası. II Allah'ın rızası.

Neşr-i nuşūr-ı haşr içün cem' eyledi halkı niçün / Geldi Murādī 'āleme hoşdur **rızā-yı zī'n-ni'am** (Murādī Dīvānı, Gazel 943, Beyit 5). [rızā-yı zī'n-na'am,]

rızık [1] Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.

Ser-be-ser beyhüde gezme kıl kanā'at **rızık** içün / Andan efzün olmaz ol kassām kim taksīm ider (Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 4). [rızık,]

rızık itmek [1] Rızık, kismet olarak vermek.

Bi'llāhi zāhidā baña ta'n itme 'ışk ile / **Rızık itdi** 'ışkı baña kamu halk rāzıkı (Murādī Dīvānı, Gazel 1530, Beyit 4). [rızık itdi, -di]

rızvān [4] Cennetin kapıcısı olan büyük melek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gördüm cemālūñi geçūben her cemīlden / **Rızvān** u cennet ü ğam-ı ğılmānı n'eylerem (Murādī Dīvānı, Gazel 932, Beyit 3). [rızvān,]

ri'ayet [2] Sayma, saygı.

Hamd olsun ol kerīme ki ekrem kāmudan ol / Luţf iledür ziyāde **ri'ayet** bölük bölük (Murādī Dīvānı, Gazel 745, Beyit 3). [ri'ayet,]

Ma'nī cemāline niķāb urdı gelüp celāl ile / Kıldı çoğını bī-'akıl vech ile bu **ri'ayeti** (Murādī Dīvānı, Gazel 1554, Beyit 3). [ri'ayeti, -i]

ri'ayet itmek [1] İtaat etmek, sözünü dinlemek.

Çeşmüne beñzedi diyü şehlā vü nergisi / Başa koyup **iderler** olara **ri'ayeti** (Murādī Dīvānı, Gazel 1538, Beyit 2). [ri'ayeti iderler, -er, -ler]

ribāt-ı köhne [2] Eski han.

Şaķın aldanma dünyāya **ribāt-ı köhnedür** ey dil / Niceler konuben göçdi göçersin sen daķı ferdā (Murādī Dīvānı, Gazel 61, Beyit 2). [ribāt-ı köhnedür, -dür]

II Dünya.

Cāy-ı sūknā olmadı pes bir **ribāt-ı köhnedür** / Bu cihānuñ her ki geldi kendi göçdi dārına (Murādī Dīvānı, Gazel 1260, Beyit 3). [ribāt-ı köhnedür, -dür]

rica [4] Umma, ümit etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gele çün kim zūhūra yevm-i maşer / Murāda pes **ricāsı** oldı mesned (Murādī Dīvānı, Gazel 266, Beyit 5). [ricāsı, -sı]

ricā eylemek [2] Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.

Allāhı seven kullar Allāha senā eyler / Her demde rızāsını isminde **ricā eyler** (Murādī Dīvānı, Gazel 507, Beyit 1). [ricā eyler, -r]

Eyledi biñ biñ **ricā** hāl-i hayālinden hayāl / Mukteżāyiden çekildi hāsta iken oldı şaĝ (Murādī Dīvānı, Gazel 665, Beyit 2). [ricā eyledi, -di]

ricā-i vāsık [1] Güvenilir, inanılır ümit.

Ey zübde-i haķā'ik sırıuñ **ricā-i vāsık** / Ey şādık-ı güzide şıdkuñ çü şubh-ı şādık (Murādī Dīvānı, Gazel 700, Beyit 1). [ricā-i vāsık,]

rif'at [8] Yücelik, değer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rif'atüm sensin benim ey mihr-i nūr-efşân kim / Rûhüm oldu sen mehûn dil-dâdesi Allâhu 'afâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 2). [rif'atüm, -üm]

rîh-i 'âşif [1] Sert, şiddetli rüzgar.

Eserse **rîh-i 'âşif** ger temevvüc bahr ider el-hâk / Eger olmasa fülke bād-bân seyr eylemez deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [rîh-i 'âşif,]

rikâb [1] Üzengi, eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.

Cümlesi secde eyledi hallâk-ı 'âleme / Teslîm idüp kamu yire kodı **rikâbını** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [rikâbını, -ı, -n, -ı]

rikâb-âsâ [1] Üzengi gibi.

N'olaydı pâyûña yüzüm süreydüm ben **rikâb-âsâ** / Semend-i hüsnümü sürdükce meydân-ı zarâfetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 6). [rikâb-âsâ,]

rikâkat kılmak [1] İncelik, merhamet etmek.

Ben 'âşıka **rikâkat kılup** ey dâst sürâhî / Kan ağlayuben meclisi kıldı tolu gulgul (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4). [rikâkat kılup, -up]

rikâkat-i kalb [1] Kalbin merhameti, yufka yüreklilik.

Biz kamu esrâra mahrem şâhib-i hâl isterüz / **Rikâkat-i kalb** ile her dem çeşm-i seyyâl isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1). [rikâkat-i kalb,]

rimâl-ı sâ'ât [1] Saatin kumları.

Bu Murâdîde murâd üzre hâkâ'ik tolodur / Añla kim oldu hisâb ile **rimâl-ı sâ'ât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [rimâl-ı sâ'ât,]

rindane [1] Dünya işlerini hoş görerek, keyfekeder yaşayan, aldırıışsız, kalender kimse.

Gel hâkîkat yemine gavş idelüm merdâne / Merd odur başını meydâna kıya **rindâne** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 1). [rindâne,]

rîş [2] Sakal, tüy.

Yetişdi bir dahı 'âlem kocaldum **rîşüm** ağardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [rîşüm, -üm]

Tıfl-ı nâ-reste sıfîd eyleye **rîşin** nice dem / Ger dü-tâ ola kadî bilmeye her bâr neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [rîşin, -i, -n]

rişte [1] İp, bağ.

Mümkinatun **riştesinden** bağladum bir hoş kemend / Kal'a-i vahdetde oldum vuşlat-ı cânân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 4). [riştesinden, -si, -n, -den]

rişte-i hubb [1] Muhabbet ipliği.

Aşıldı levh-i dil şalınur cā-be-cā müdām / Bağlandı çünkü **rişte-i hubb** ile âl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3). [rişte-i hubb,]

rişte-i murâd [1] İstek ipi, III. Murat'ın ipi, usûlü.

Kudret yirindedür çü kamu **rişte-i Murâd** / Olgıl Murâdî hâzret-i Hakkun senâ-geri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 5). [rişte-i murâd,]

rişteye el koymak [1] İpe el koymak, ipi tutmak. II Yaptığı işi hakkını vererek gerçekleştirmek.

'Ârif oldur 'ârifâne kıya bir **rişteye el** / 'Ârif olmaz şol kişi kim kâşif-i esrâr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 4). [rişteye el kıya, -a]

rivâyât [1] Rivayetler, nakledilen sözler.

Tâbî'-i tebe'de gerçi **rivâyâtdur** sahlîh / Mazmûn-ı nokta sırr ile sırrı eserdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [rivâyâtdur, -dur]

rivâyeti itmek [1] Nakletmek, aktarmak.

Gülşende kıldı bülbül-i gûyâ hikâyeti / Ağzından **itdi** goncenün işbu **rivâyeti** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 1). [rivâyeti itdi, -di]

riya [2] Bir ibadet veya iyiliğin Allah rızası için değil gösteriş için yapılması.

Nâzır-ı şüret degül Mevlâ çü sîret gözledi / Biz **riyâdan** kaçmışuz 'ilm ile 'irfân isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 4). [riyâdan, -dan]

Lîk şart oldu 'ibâdet kıya elden zinhâr / Ol dahı hâlîş olup ola **riyâ** andan kim (Murâdî Dîvânı, Kit'a 34, Beyit 2). [riyâ,]

riyâh [1] Rüzgarlar.

Bedenüm tâze vü ter eyle vişâl ile benim / Büy-ı vaşl ile **riyâh** eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [riyâh,]

riyaset [1] Reislik, başkanlık.

Elâ ey mihter-i şâhib-ferâset / Bu dilerseñ bulasın 'izz **riyâset** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 48, Beyit 1). [riyâset,]

riyâzat itmek [1] Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etme, ahlâkı güzelleştirme.

Toldurdu Murâdî şikemin halk-ı cihân gör / V'Allâhi bizüm gibi **riyâzat idemezler** (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5). [riyâzat idemezler, -emez, -ler]

riyâz-ı cinân [1] Cennet bahçeleri.

Bir yanında durur **riyâz-ı cinân** / Bir yanında ceñim-i pür-âteş (Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 3). [riyâz-ı cinân,]

riyâz-ı hikmet [1] Hikmet bahçesi.

Gel Murâduñ mantıkından fażl-ı Hakkı diñlegil / Seyr kılğıl bu **riyâz-ı hikmeti** terk eyle bağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5). [riyâz-ı hikmeti, -i]

riyâz u gülşen [1] Çimenlik yerler ile gül bahçesi.

Riyâz u gülşen açılsa kamu murğ ider elhânı / Yaluñuz verd içün bir bülbül-i nālân olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 2). [riyâz u gülşen,]

rîze rîze olmak [1] Parça parça olmak.

Çün vücûduñ tavrına 'arrâc ola Mûsî-i 'ışk / Pâre pâre **rîze rîze ola** duymaya cibâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 775, Beyit 2). [rîze rîze ola, -a]

rû [4] Yüz, çehre, satıh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rûyum cemâle karşı cânım kemâlin ister / Birbirine yakışdı ülfet virelden ol Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [rûyum, -yum]

rû hicâbı [1] Yüz örtüsü, peçe.

Rû hicâbını eger kaldura ol hüsn ü cemâl / Tâkât itmez bilürem aña dil-i sâ'il-i mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4). [rû hicâbını, -(n)ı]

rû tutmak [1] Yönelmek, yüz tutmak.

Ğam degül senden habîbüm her ne **tutsa** baña **rû** / Cümlesinden vaşluñ olmışdur bu qalbe ârzû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1191, Beyit 1). [rû tutsa, -sa]

rub' [1] Dörtte bir, çeyrek.

Münfa'ıl oldı cümleten muktebis oldı çün gönül / **Rub'imı** virdi çârına oldı talebde muntehâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 3). [rub'ını, -ı, -(n)ı]

rub' olmak [1] Dörtte bir, çeyrek olmak.

Çâr yanum çâr olur ise ger murabba' **rub' ola** / Terk idüp sâdis ü hâmis olmışam bir yaña ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [rub' ola, -a]

rubâ' [2] 1. Dörtte bir, çeyrek.

Sülâse **rubâ'** vü mutabbak cenaḥ / Rûsüldür kimi 'arş içün sâmine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2). [rubâ',]

2. Kökünde dört tane harf bulunan Arapça mastar.

Kitâb-ı 'ışk okıyaldan nedür dil mâzî müstakbel / Telâş ile **rubâ'** gözlemez şol kim diler na'mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 2). [rubâ',]

rubâ' ile sülâs [1] Dört ile üç.

'İlmi ile 'âmîl olan n'eylesün eşkâlden / 'Âlim oldı şol ki terk itdi **rubâ' ile sülâs** (Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 2). [rübâ' ile sülâs,]

rû-be-rû [1] Yüz yüze, karşı karşıya.

Rû-be-rû yâre niḳâb açduralı nâz u niyâz / Farḳ olımaḥ saña ol câyda sâcid mescûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 2). [rû-be-rû,]

rû-be-rû gelmek [1] Yüz yüze, karşı karşıya gelmek.

Çün kelâmına Murâdınñ nihâyet olmadı / Yedi deryâya nefâd iderdı **gelse rû-be-rû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 5). [rû-be-rû gelse, -se]

rû-be-rû kılmak [2] Yüz yüze göstermek, aynısını yansıtmak.

Çün cemâlün 'aksini mir'âta **kıldı rû-be-rû** / Bu sebebden biri birine vefâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 4). [rû-be-rû kıldı, -dı]

Şubḥ-dem 'aks-i ruḥından şemse nûr itmiş 'atâ / Mâha **kılmış rû-be-rû** anı zamân itmiş yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [rû-be-rû kılmış, -mış]

rû-be-rû olmak [9] Yüz yüze olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rû-be-rû olmak senüñle kimseye olmaz revâ / Senden irişür habîbüm derd-i 'uşşâka devâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 1). [rû-be-rû olmak, -mak]

rûḥ [8] Yanak, yüz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şafâ vü zevke bâ'isdür cemâl-i yâr-ı **rûḥ-efzâ** / **Ruḥından** ger niḳâbın ref' ide olmaz haber peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 1). [ruḥından, -ın, -dan]

ruḥ-ı âl [1] Pembe yanak.

Ḳanı şeftâlû didüm ey dilber / **Ruḥ-ı âl** didi ki baña gel al (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 4). [ruḥ-ı âl, -ı]

ruḥ-ı cānān [4] Sevgilinin yanağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Serâ-perde küşâd olsa **ruḥ-ı cānān** olur peydâ / Açılsa bâb-ı cennet hûr ile ḡilmân olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [ruḥ-ı cānān,]

ruḥ-ı dil-cûy [1] Gönli cezbeden yüz.

Bu meseldür nehr ola çün baḥr-ı 'ummân ağlamaz / Sen **ruḥ-ı dil-cûy**ı cānâ göreli bu dîdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 2). [ruḥ-ı dil-cûy, -(y)ı]

ruḥ-ı dildâr [5] Sevgilinin yüzü, yanağı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müşâhidsin **ruḥ-ı dil-dâr**ı mir'ât-ı zamîründe / İdüp maḥv-ı küdüret ger ola her dem şafâ ḡâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [ruḥ-ı dil-dâr, -ı]

ruhı mîhr [1] *Güneş gibi parlayan yanak.*

Bakamaz kimse **ruhı mîhrine** ol cânânun / Çünkü nâzırven aña Şems-i dirâşşânam ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4*). [*ruhı mîhrine, -(n)e*]

ruh-ı tâbende [1] *Parlak yüz, parlak yanak.*

Ruh-ı tâbendesinden çün niķābın keşf ide dildâr / Bulunmaz bende nesne bu yoğ ile yârdan hergiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 4*). [*ruh-ı tâbendesinden, -si, -n, -den*]

ruh-ı yâr [2] *Sevgilinin yanağı.*

Bir ziyâ virdi **ruh-ı yâr** iki dîdeye kim / Tâb-bağş oldu olar encüm-i şems ü kamere (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 3*). [*ruh-ı yâr,]*

Nice yıllardur olupdur **ruh-ı yâre** müştâķ / ‘Aşıkun irdi hele âhire tûl-ı emeli (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3*). [*ruh-ı yâre, -e*]

ruh-ı zibâ [5] *Süslü, güzel yüz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu gün açdı cemâlünden niķābın ol **ruh-ı zibâ** / Vücüdum tâb-nāk olsa ‘aceb midür serâ-tâ-pâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1*). [*ruh-ı zibâ,]*

ruh-ı zibâ-yı dilârâ [1] *Sevgilinin güzel yüzü.*

Ruh-ı zibâ-yı dilârâda cemâl istedi dil / ‘İlm-i ulâ ile uhrâda kemâl istedi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 800, Beyit 1*). [*ruh-ı zibâ-yı dilârâda, -da*]

ruhuñ mir’âtı [1] (*Sevgilinin*) *yüzünün aynası.*

Ruhuñ mir’âtına hayrân olaldan tûti-i cânım / Zebânı ditrer ağzında kaçan ol olısar epsem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 4*). [*ruhuñ mir’âtına, -(n)a*]

ruh [47] *Can. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bu rumûzı ezeli bilmedi Şeyh-i Başrî / Bunı añlayan odur kim ide **rûhın** ihyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 2*). [*rûhın, -ın*]

rûh-bağş [1] *Ruh veren, ruh bahşeden.*

Cânuma **rûh-bağş** vaşl-ı habîb / Rabbi yessir ‘anî’l-cemâli naşîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 1*). [*rûh-bağş,]*

rûh-ı a‘zam [1] *En büyük, yüce can.*

Ruh-ı a‘zamdán murâdum ruh-ı rāhat olmasa / Heybetümden cümle ‘ālem olur idi kat kat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4*). [*rûh-ı a‘zamdán, -dan*]

ruh-ı bî-bedel [1] *Eşi benzeri olmayan ruh, can.*

Libâsdur beşerîyyet çü **ruh-ı bî-bedele** / Sebeb o rûhum olupdur vişâl-i cân ü dile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 1*). [*rûh-ı bî-bedele, -e*]

rûh-ı cân [1] *Bedenin ruhu.*

Āb-ı ‘ışk ile muhammer olalıdan tıynetüm / Kālīb-ı insānda oldum **rûh-ı cân** ortalığı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 3*). [*rûh-ı cân,]*

rûh-ı cebrâ’il [1] *Hız. Cebrâil.*

Şāfi’-i âyet-i zelîl bendesi **rûh-ı Cebrâ’il** / Cümle-i rāhadur delîl maṭla’-ı nūr-ı kibriyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4*). [*rûh-ı cebrâ’il,]*

rûh-ı cesed [1] *Bedenin ruhu, canı.*

Bu ‘ömr-i cāvidānı kıldıñ çü sen müheyyâ / Ey fer’-e aşl-ı sābit **rûh-ı cesedde** maḥyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 1*). [*rûh-ı cesedde, -de*]

rûh-ı habîb [1] *Sevgilinin ruhu, canı.*

Çün ‘imādidür anuñ şer’ koyam ey bihter / Söyleşür **rûh-ı habîb** anda ḥaķīkat haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 3*). [*rûh-ı habîb,]*

rûh-ı hafı [1] *Gizli ruh.*

Hāşılı ‘ömr-i ‘azîzün kudret izhārındadır / Hāşılı **rûh-ı hafîñ** sır-ı esrārındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 1*). [*rûh-ı hafîñ, -nün*]

rûh-ı kuds [1] *Kutsal ruh; Cebrail.*

Ruh-ı kudse şorar iseñ ḥāberi ey ‘ārif / Ey Murâdî seni İsrāfîle şür cân iderüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 5*). [*rûh-ı kudse, -e*]

rûh-ı kudüs [1] *Kutsal ruh; Cebrail.*

Ruh-ı kudüs kamu melek dâ’ir-i ‘ālem oldı çün / ‘Arş ile ferşi kaplayan cümle-i perr ü bâle bak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 3*). [*rûh-ı kudüs,]*

rûh-ı muşavver [1] *Cisimleşmiş, suret, verilmiş ruh. II Çocuk.*

Şebâbum ‘āleminde pes vücüdumdan zen aldum ben / Müvelled oldı bir **rûh-ı muşavver** maḥz-ı kâr oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3*). [*rûh-ı muşavver,]*

rûh-ı muşavver olmak [2] *Cisimleşmiş, suret, verilmiş ruh olmak.*

Oldı Murâdî ‘ālem-i şüretde ‘ayn-ı rûh / **Ruh-ı muşavver oldı** ise olmadı ‘acîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 144, Beyit 5*). [*rûh-ı muşavver oldı, -dı*]

Ruh-ı muşavver olsa ger kim añadur ki diye cân / Cân-ı ‘azîz-i cân-ı men cân iledür bu cân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 4*). [*rûh-ı muşavver olsa, -sa*]

rûh-ı mü’ebbed [1] *Sonsuza dek var olacak ruh, can.*

Nefehâtumda durur **rûh-ı mü’ebbed** ḥāberi / Kōdî İsrāfîlî ‘Azrâ’îlî Ḥaķ didi lisân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 3*). [*rûh-ı mü’ebbed,]*

rûh-ı pür-fütûh [1] *Fetihlerle dolu can.*

Ḥaķīkat bahrine hût oldı **rûh-ı pür-fütûhum** çün / Şināv itsem o yem içre yine peydâ olan sensin

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4). [rûh-ı pür-fütûhum, -um]

rûh-ı rāhat olmak [1] *Ruhu huzur bulmak.*

Rûh-ı a ‘zamdan murâdum **rûh-ı rāhat olmasa** / Heybetümden cümle ‘ālem olur idi kat kat (Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 4). [rûh-ı rāhat olmasa, -ma, -sa]

rûh-ı revan [7] *Hayat kaynağı.*

Senüñ hüsniñ temâşası hayât-ı cāvidānumdur / Senüñ vaşlın temennâsı benüm **rûh-ı revānumdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 1). [rûh-ı revānumdur, -um, -dur]

Haber ‘ömr-i bekâdan isteyen **rûh-ı revāndan** şor / Şehîd-i ‘ışk olan her dem hayât-ı cāvidān buldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 3). [rûh-ı revāndan, -dan]

Hayât-ı ebed oldı çün rāhat-ı cāvidān / Fenâ-yı mişâl oldı **rûh-ı revāna** mişâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 3). [rûh-ı revāna, -a]

Aşma hicâbı rüyuña ‘âşıkıların zâr itmesün / Yoluña virsünler fidâ **rûh-ı revânı** ‘ışk ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [rûh-ı revânı, -ı]

II Sevgili.

Cân ü tenden gelici **rûh-ı revānum** sensin / Yoluña cismi fenâ eyleyeli buldı bekâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 4). [rûh-ı revānum, -um]

‘Ālem şeheri bād gibi çün güzērāndur / Ol **rûh-ı revān** anuñ için cāna nihāndur (Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 1). [rûh-ı revān,]

Beni hayretde koyan **rûh-ı revānumdur** bu / Cānuma rûh viren rāhat-ı cānumdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [rûh-ı revānumdur, -um, -dur]

rûh-ı revān olmak [1] *Hayat kaynağı olmak.*

Bizüm esrārumuz ‘ālemde cān gibi nihān oldı / ‘İyān-ı bî-nihānîdür ‘aceb **rûh-ı revān oldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 1). [rûh-ı revān oldı, -dı]

rûh-ı rûh olmak [1] *Ruha ruh vermek, cana can katmak.*

Rûh-ı rûh oldı çünki rûha karîn / Pes tabîb oldı cümle dermāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 2). [rûh-ı rûh oldı, -dı]

rûh-ı sâni [1] *Kırmızı şarap, erguvan şarabı.*

Rûh-ı sâni eyledi ihyâ bu erkānı kamu / İkiklendür müberrâ bu hayātuñ evveli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 3). [rûh-ı sâni,]

rûh-ı tayyib [1] *Güzel ruh, can.*

Cân ü ten milkin viren yağmaya buldı devleti / **Rûh-ı tayyib** ‘Arş u Kürsî cümle devrân oldılar (Murâdî Dîvânı, Gazel 340, Beyit 3). [rûh-ı tayyib,]

rûh olmak [2] 1. *Can olmak; tazelenmek, yeniden hayat bulmak.*

Eger ki cümle olduñsa cemâl-i feyz-i insāna / Celâl-i kâlibı terk eyleyüp **rûh ol** budur millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 2). [rûh ol,]

2. *Soluk, nefes olmak.*

Rûhumı nefî ideli ‘āleme **rûh oldı** tenüm / Cānuma cān olalı pes baña ol cān didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 2). [rûh oldı, -dı]

rûh u cān [1] *Can.*

Şāh-ı ‘ışk olalı dil milk-i cihāna bakmazam / Cānını buldı tenüm çün **rûh u cāna** bakmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 1). [rûh u cāna, -a]

rûh u cisim [1] *Ruh ve beden.*

Menber-i ‘arş üzre çıkup hāmd ider / **Rûh u cisim** hāl-ı midhatdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [rûh u cisim,]

rûh virmek [2] *Can vermek, ruh üfürmek; canlandırmak, hayat bahşetmek.*

Beni hayretde koyan rûh-ı revānumdur bu / Cānuma **rûh viren** rāhat-ı cānumdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1202, Beyit 1). [rûh viren, -en]

Hikmetle **virdi** nazra-i vāhidde hāke **rûh** / Hikmetde lîk irmedi kimse misāline (Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 3). [rûh virdi, -di]

rûh-sār [4] *Yanak, yüz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rûh-sārı bize olmuş çü ‘atā-yı tībān / Meh-i mihrüm haṭāvāt ile gezer rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 3). [rûh-sārı, -ı]

rûh-sār-ı cānān [1] *Sevgilinin yanağı.*

Görinür āyinede **rûh-sār-ı cānān** yüz-be-yüz / Āşkara görsem anı āh bir an yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 1). [rûh-sār-ı cānān,]

rûh-sār-ı şems [1] *Güneş gibi parlak yanak, yüz.*

Rûh-sār-ı şemsüñi güzelüm görmeyeli ben / Aldı karañu ey meh-i tībān bu gönölümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 4). [rûh-sār-ı şemsüñi, -ün, -ı]

rûḥṣat [4] *İzin, mücade. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Levāzım gerçi hāzırdur “Fe-emmā” **rûḥṣatı** elzem / Bu rûşen olmasa bārān nebāt olmaya nit ez-cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [rûḥṣatı, -ı]

rûḥṣat bulmak [1] *İzin almak, fırsat bulmak.*

Cāna tenin değışdi cān ü tenin virenler / Kārında fā‘il oldı her kim ki **buldı rûḥṣat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [rûḥṣat buldı, -dı]

ruhşat olmak [1] İzin, müsaade olması.

Bilmekde bilmek olmaz kalmağa **ruhşat olmaz** / Ey dil bak dilerseñ eyle özünü ifnâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 105, Beyit 4). [ruhşat olmaz, -maz]

ruhşat virmek [4] İzin vermek, müsaade etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel imdi pîr-i ma'nâ ol cihândan cümleten el yu / Bu nefsi şüma hergizde şakın sen **virmeğil ruhşat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 5). [ruhşat virmeğil, -me, -gil]

rûhü'l-emîn [1] Dört büyük melekten biri olan Cebrail.

Resûl-ı râhber oldı bu yolda **rûhü'l-emîn** / Per ile şeh-per ile kalb-i kâlib olmuş bâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [rûhü'l-emîn,]

rûhü'l-kuds [1] Cebrail.

'Arş-ı a'lâ oldı **rûhü'l-kudse** çün cevân-geh / Ben cenâb-ı yârde tâvûs-ı cevânâm yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 3). [rûhü'l-kudse, -e]

rumh [1] Mızraklar, süngüler, kargılar.

'Alem naşb eylemişlerdür egerçi hâl ü hâlince / 'Alem dikküm ki **rumhum** farkına per ile bâl irmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 4). [rumhum, -um]

rumh-ı muvaḥḥid [1] Allah'ın birliğine inananın mızrağı.

İrdi 'adû başına seyf-i kazâ / **Rumh-ı muvaḥḥidde** cigerler kebâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 163, Beyit 4). [rumh-ı muvaḥḥidde, -de]

rumûh [1] Kargı, mızrak, süngü.

Göster gözûme şa'sa'a-i nûruñı şehâ / Anuñ firâkı urmaya tâ sîneme **rumûh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [rumûh,]

rumuz [25] Remizler, işaretler; manası gizli olan sözler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

“Alleme'l-esmâ” **rumûzın** fehîm iden 'âriflere / Hıḥbede âdem görünmez secde kılmazlar aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 4). [rumûzın, -ın]

rumûz-ı 'alleme'l-esmâ [1] “Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi.” (Bakara 2/31) ayetinden iktibasır.

Rumûz-ı 'alleme'l-esmâ çü inşasında peydâdur / Mu'ammâdan haber ey dil bu inşâda hüveydâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 1). [rumûz-ı 'alleme'l-esmâ,]

rumûz-ı evvelîn ü âhîrîn [1] İlk ve son işaretler, semboller, gizli anlamlar.

Rumûz-ı evvelîn ü âhîrîni eyleyüp ta'lim / Hudâ baña mu'allimdür anuñ çün müntehâyam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 2). [rumûz-ı evvelîn ü âhîrîn, -i]

rumûz-ı fîḥrat [1] Yaradılışın gizli işaretleri.

Merd oldı gelüp çü merd-i merdân / Bildürdi nedür **rumûz-ı fîḥrat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 3). [rumûz-ı fîḥrat,]

rumûz-ı ğayb u 'ayn [1] Görünen ve görünmeyenin gizli işaretleri, emaresi.

Menzil-i 'ulyâda lâmi'dür **rumûz-ı ğayb u 'ayn** / Fikr-i bî-had oldı menkûlât u ma'kûlât (Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 2). [rumûz-ı ğayb u 'ayn,]

rumûz-ı genc-i ma'nâ [2] Mana hazinesinin gizli anlamı.

Rumûz-ı genc-i ma'nâyı dilerseñ / Senûñ sü'bânûñı katl eyle her dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 3). [rumûz-ı genc-i ma'nâyı, -(y)ı]

rumûz-ı ğuyûb [1] Gizli işaretler, imâlar.

Eger vuḥûf diler iseñ kamudan ol gel vâz / Murâdîñün kelimâtındadır **rumûz-ı ğuyûb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 5). [rumûz-ı ğuyûb,]

rumûz-ı hâl-i 'ışk [2] Aşk halinin gizli anlamı.

Ey Murâdî sırr-ı ekberdür **rumûz-ı hâl-i 'ışk** / İnneme'l-eşvâku bi'l-eşvâkı illâ iştîyâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 5). [rumûz-ı hâl-i 'ışk,]

rumûz-ı hîlkat [1] Yaradılışın gizemi, gizli anlamı.

Aṭeyb ol ey cân-ı men çün verd-i tâze dem-be-dem / Bil **rumûz-ı hîlkatüñde** ṭayyibâtuñ evvelin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 4). [rumûz-ı hîlkatüñde, -ün, -de]

rumûz-ı 'ilm-i esma [1] İsimlerin gizli anlamlarının ilmi.

Rumûz-ı 'ilm-i esmâda muḥakkikler ne şerḥ itmiş / Eger ana muḥırr iseñ yûri cem'üñde ol câmi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3). [rumûz-ı 'ilm-i esmâda, -da]

rumûz-ı nihân [1] Gizli mânâ.

Ḳalem şakḳ olup dörd pâre hemân / Yazar tâ kıyâmet **rumûz-ı nihân** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [rumûz-ı nihân,]

rû-nümâ [1] Yüz gösterici zahir olucu.

Ġayra yakışmaz dil-i Mecnûn ey Leylî-hicâb / Sende bulmuşdur seni mir'ât-ı dildür **rû-nümâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2). [rû-nümâ,]

rûşen [3] Aydınlik, parlak.

Levâzım gerçi hâzırdur “Fe-emmâ” ruhşatı elzem / Bu **rûşen** olmasa bârân nebât olmaya nit ez-câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 4). [rûşen,]

Mihr-i cemāl-i dil-rübā **rüşen** durur çün tãbda / Devvãrdur mihri anuñ çün kalb-i şeyh u şãbda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1393, Beyit 1). [rüşen,]

Gel Murâduñ mantıkından ‘arif iseñ ey habîr / Hãne-i kalbünde hãşıl ola tã kim **rüşeni** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1461, Beyit 5). [rüşeni, -i]

rüşen eylemek [3] Aydınlatmak.

Kalbümü **rüşen eyle** ‘ışkuñla / Olmayam tã ki ayru kılmayam âh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1220, Beyit 4). [rüşen eyle,]

Tã‘atüm olmadı saña lâıyık / **Rüşen eyle** bu kalbi yã hãlık (Murâdî Dîvânî, Müfret 41, Beyit 1). [rüşen eyle,]

Aç niķabuñ ey dil-ārā **rüşen eyle** ‘ãlemi / Cãnumı vaşluñla hãndan eyle kim giryãn benem (Murâdî Dîvânî, Kıt’a 35, Beyit 2). [rüşen eyle,]

rüşen itmek [2] Aydınlatmak.

İlâhî Murâduñ dil ü dîdesin **rüşen it** / Ki bâbuñdan özge aña olmaya hiç cã (Murâdî Dîvânî, Gazel 119, Beyit 5). [rüşen it,]

Şems ü kamerde olan zerre-i azvãsıdur / **İdene rüşen** özin söyle ki ebrak nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 497, Beyit 4). [rüşen idene, -en, -e]

rüşen kılmak [1] Aydınlatmak.

Yã Rab cemâlün pertevi **rüşen kılar** dil hãnesin / Murğ-ı gönül cennetden almışdur çü âb u dãnesin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1159, Beyit 1). [rüşen kılar, -ur]

rüşen olmak [3] Aydınlanmak, nurlanmak.

Nür vir âfãķa sende tã münevver olalar / Mãh **rüşen olmaz** olsa mihr-i enverden irağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 663, Beyit 4). [rüşen olmaz, -maz]

Gel hicãb-ı zulmeti ref’ eyle **rüşen olasın** / Kalmaya mir’ât-ı kalbünde senüñ zerre nihãn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1077, Beyit 2). [rüşen olasın, -a, -sın]

Rüşen oldu bu ‘ãlem-i fãnî / Geldi milk-i dilün çü sulţãnı (Murâdî Dîvânî, Kıt’a 3, Beyit 1). [rüşen oldu, -dı]

rüşen ü bînā kılmak [1] Aydın, parlak ve gören, görücü kıl, eyle.

Kıl dîde-i ‘aķlumu benüm **rüşen ü bînā** / Tıtdum yüzümü kapuña luţf issi Hudâyā (Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 1). [rüşen ü bînā kıl,]

rüşenā [1] Aydınlık, parlaklık.

Anuñ çün yüz sürerler cümle ‘ãlem hãķ-i pãyüne / Bilürler olısdur gözlerine **rüşenā** senden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1018, Beyit 2). [rüşenā,]

rüşenā kılmak [2] Aydınlatmak.

Ten hicãbın ref’ iderseñ olasın sãhib-kemāl / Ey kemālüm sen kemālümünden beni **kıl rüşenā** (Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 4). [rüşenā kıl,]

‘Ayn-ı ‘ibret dîde-i cãnı **kılursa rüşenā** / Āşinā-yı ‘ışķ olur dil āşinãdur āşinā (Murâdî Dîvânî, Gazel 31, Beyit 1). [rüşenā kılursa, -ur, -sa]

rüşenî [1] Dede Ömer Rüşenî 15. yüzyıl mutasavvıf dîvan şairi.

Muhtâr olan bu yirde Murâduñ kelãmıdur / Kimdür bu yirde **Rüşenî** vü yãhü Gülşenî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1525, Beyit 5). [rüşenî,]

rüşenlüg [1] Işık, aydınlık.

Söyle âmennā ve şaddeķnā kelãmin dā‘imā / Tã ziyāde eyleye **rüşenlügeni** ol lem-yezel (Murâdî Dîvânî, Gazel 774, Beyit 3). [rüşenlügeni, -i]

rüşinā-yı çeşm-i dildār [1] Sevgilinin gözünün parlaklığı, ışıltısı.

Cãn ü dildür āşinā çün iştıyāk-ı āşna / Yãd olmaz **rüşinā-yı çeşm-i dildār** ol hemi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 4). [rüşinā-yı çeşm-i dildār,]

rüy [28] Yüz. (Bu kelime Dîvan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî nice sen dilbere virmeye gönül / **Rüyuna** her ki nazar kıla bulur cãnı şafā (Murâdî Dîvânî, Gazel 46, Beyit 5). [rüyuna, -un, -a]

rüy çevürmek [1] Yüzünü çevirmek. II İlgisini kesmek.

Rãh-ı a‘lãdan **çevürme rüyunu** / ‘İzzet isterseñ eger ‘izzetde sen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1170, Beyit 2). [rüyunu çevürme, -me]

rüy-i ‘aciz [1] Acizlik, kuvvetsizlik yüzü.

Rüy-i ‘aczi ķo zemîne bî-niyāza kıl niyāz / Cãn ile tekbîr iderseñ bu namāz olur ‘ayãn (Murâdî Dîvânî, Gazel 1076, Beyit 4). [rüy-i ‘aczi, -i]

rüy-ı beķā [1] Sonsuz yüz. II İlâhi cemal.

Olurđı ‘ömr-i sermedde hãķıķat-āşinā olmak / Eger olmasa vech-i fãnıye **rüy-ı beķā** ģãlib (Murâdî Dîvânî, Gazel 149, Beyit 4). [rüy-ı beķā,]

rüy-i bî-hemtā [2] Eşi benzeri olmayan yüz.

Hicãb-ı perde baña kılma ģayrı yã Rabbî / Ki ola ‘aynuma meķşüf **rüy-i bî-hemtā** (Murâdî Dîvânî, Gazel 107, Beyit 2). [rüy-i bî-hemtā,]

Rüy-i bî-hemtāya kılmış çün celãlinden niķãb / Bî-misãlin kibriyasıdur kılan yine hicãb (Murâdî Dîvânî, Gazel 129, Beyit 1). [rüy-i bî-hemtāya, -(y)a]

rüy-i cahilin [1] Cahillerin yüzü.

Ne ģam hicãb aşā ger **rüy-i cahiline** kelãm / Murâdî sözleri meķşüf ehl-i ‘irfãna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1388, Beyit 5). [rüy-i cahiline, -e]

rüy-i celal [1] Yüce yüz.

‘Aķā-yı bî-nihāyetden yine keşf-i ‘aķā kıldı / ‘Aceb fen eyledi sırr eyledi **rüy-i celalinden** (Murâdî

Dîvânı, Gazel 988, Beyit 2). [rûy-i celâlınden, -in, -den]

rûy-i cemal [1] *Güzel yüz.*

Hüsn-i cemâli ezhher ola diyü her zamân / **Rûy-i cemâle** perde aşar bu celâlümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 4*). [rûy-i cemâle, -e]

rûy-i cemil [1] *Güzel yüz.*

Kaçan kim niķâb açsa **rûy-i cemil** / İder tâlibîn aña cânın sebîl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 1*). [rûy-i cemil,]

rûy-i derya [1] *Denizin yüzü, yüzeyi.*

Murâdî ğark-ı deryâ-yı mahabbet olmasaydı ger / Ne mümkün idi bir zevrak gezeydi **rûy-i deryâda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5*). [rûy-i deryâda, -da]

rûy-i dilârâ [2] *Gönlü süsleyen sevgilinin yüzü.*

Vâ'ızâ bize dime cennet ü na'mâ haberin / Söyle gel kâdir iseñ **rûy-i dilârâ** haberin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 1*). [rûy-i dilârâ,]

Ömrümüzde eylerüz **rûy-i dilârâ** ârzü / Lîk her demde bizi eyler o peydâ ârzü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1189, Beyit 1*). [rûy-i dilârâ,]

rûy-i dilber [3] *Sevgilinin yüzü.*

Sebât-ı 'arîfân ey dil nazar bir **rûy-i dilberdür** / Bunı fehmi eyleyen her şâhib-i 'irfâna rehberdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 1*). [rûy-i dilberdür, -dür]

Her vech ile bu vechümüze virdiler vücüh / Gösterdi **rûy-i dilberi** arz u semâda 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3*). [rûy-i dilberi, -i]

Rûy-i dilber çün niķâb açsa fidâdur cân didi / Cân fidâ kılmak olupdur 'âşıka bürhân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 1*). [rûy-i dilber,]

rûy-i dil-cü [1] *Sevgilinin gönül arayan yüzü.*

Niķâb aşma habîbüm eyle lutfuñ **rûy-i dil-cüya** / Ko düşsün cümle 'uşşâkuñ şadâsı hây ile hüya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 1*). [rûy-i dil-cüya, -a]

rûy-i dildâr [6] *Sevgilinin yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şağ u şola nâzır olmaz 'âşıkân-ı müstakîm / **Rûy-i dildâr** oldu ancak ahlara cây-ı nazar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 3*). [rûy-i dildâr,]

rûy-i eser [1] *Eserin, izin yüzü.*

Âyînemüz cemâl-i habîbe nazardadır / Her dem misâlümüz yine **rûy-i eseredür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 1*). [rûy-i eseredür, -de, -dür]

rûy-i firdevs [1] *Firdevs cenneti gibi güzel yüz.*

Rûy-i firdevsüñi seyr iden senüñ / Dilberâ bir özge seyrânı n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 2*). [rûy-i firdevsüñi, -ün, -i]

rûy-i habîb [4] *Sevgilinin yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Aç niķâb-ı ğafleti kaldur gözünüden perdeyi / Tâ müşâhid olasın **rûy-i habîbî** ser-te-ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 3*). [rûy-i habîbî, -i]

rûy-i haķîķat [1] *Hakikat yüzü.*

Kendü çün aña keşf ide **rûy-i haķîķatin** / Bi'z-zât n'ide vâsıtayı ol ğinâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 3*). [rûy-i haķîķatin, -in]

rûy-i hâlhķ [1] *Yaratan'ın yüzü. II İlahi tecelli.*

Fânüs-veş içinde yûri şem'-i 'ışķı yak / Tâ cân gözi ile göresin **rûy-i hâlhķı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3*). [rûy-i hâlhķı, -ı]

rûy-i hûn-hvâh [1] *Aşığın kanını arzulayan, kan dökmek isteyen yüz.*

Eşk-i çeşmüm akdı çün bu **rûy-i hûn-hvâh** üstine / Dilde tâķat kalmadı tâb irdi çün tâb üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1*). [rûy-i hûn-hvâh,]

rûy-i hüveyda [1] *Açık, âşıkâr yüz.*

Lâyık-ı 'ayn oldu şol kim egmedi ğayrıya baş / Anuñ için anlara **rûy-i hüveydâ** gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 4*). [rûy-i hüveydâ,]

rûy-i mâh [1] *Ay yüzü.*

Gisûların nigârüm kılmış yüzine mâ'il / Şan **rûy-i mâha** ey dil olmuş sehâb hâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1*). [rûy-i mâha, -a]

rûy-i mâlide kılmak [1] *Yüz sürmek.*

Rûy-i mâlide kılop kıldı tazarru'la niyâz / Pes cevâb eyledi lâ ben yine men var didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 2*). [rûy-i mâlide kılop, -up]

rûy-i ma'nâ [1] *Anlam yüzü. II Açıkça bilinemeyen anlam derinliğı.*

Hicâbuñdan münevverdür zemîn ü âsumân el-haķ / Nice tâķat vire 'uşşâķ açarsañ **rûy-i ma'nâyı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 3*). [rûy-i ma'nâyı, -(y)ı]

rûy-i müberrâ [1] *Temiz yüz.*

Hicâb-ı kibriyâdur perdesi **rûy-i müberrânuñ** / İki perde arasında heman bu fehmi-i kâşırdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 3*). [rûy-i müberrânuñ, -nun]

rûy-i müvecceh [1] *Teveccüh edilen, makbul görülen yüz.*

Rûy-i müveccehüñ ne haķa eylemiş 'aceb / Râz-ı derün derünına hücbındadır muhil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 2*). [rûy-i müveccehüñ, -ün]

rûy-i nigâr [1] *Sevgilinin yüzü.*

Mā re'eynāhū kāne emrūn 'acīb / Burka'ın kâşif
ola **rüy-i nigār** (Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit
2). [rüy-i nigār,]

rüy-i niyaz [1] Rica için yüzünü yere koymak, saygı ile
istemek.

'Ālem-i ğayba tutup 'acz ile gel **rüy-i niyāz** /
Dāmen-i pūr-i tarikat tūtalum dōne dōne (Murādī
Dīvānı, Kıt'a 4, Beyit 2). [rüy-i niyāz,]

rüy-i şafā [1] Gönle huzur veren yüz.

Beni hayrān iden ol **rüy-i şafādur** dā'im / Beni bī-
dār iden ol dīde-i ebşār durur (Murādī Dīvānı,
Gazel 433, Beyit 2). [rüy-i şafādur, -dur]

rüy-i siyah [1] Kara yüz. II İşlenen günah.

Kapuña niçün sürmeyeyin **rüy-i siyāhum** / Her
şāh u gedā saña açar dest-i temennā (Murādī
Dīvānı, Gazel 78, Beyit 3). [rüy-i siyāhum, -um]

rüy-i siyāh olmak [1] Yüzü kararmak. II Utanmak,
mahcup olmak (Ayva tüylerinin çıkması ile sevgilinin
utanması).

Misāl görmedi aşlā olur mı saña nazīr / Cihānda
rüy-i siyāh oldu ol ki didi bedel (Murādī Dīvānı,
Gazel 831, Beyit 3). [rüy-i siyāh oldu, -dı]

rüy-i yār [5] Sevgilinin yüzü. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rüy-i yāre dīde-i dildür küşād / 'Ömrümüz anuñ
içün oldu ziyād (Murādī Dīvānı, Gazel 269, Beyit
1). [rüy-i yāre, -e]

rüy-i zemin [1] Yeryüzü.

'Arş-ı a'lāda nice hücb aşılı nūr-ı zūlm / Açdı pes
perdesini **rüy-i zemīne** keşşāf (Murādī Dīvānı,
Gazel 674, Beyit 3). [rüy-i zemīne, -e]

rüy-i zībā [4] Güzel yüz. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rüy-i zībāsi habībūñ çün niķāb altındadır / Leyle-
i zulmīde nūr-ı meh sehāb altındadır (Murādī
Dīvānı, Gazel 344, Beyit 1). [rüy-i zībāsi, -sı]

rüy-i zībā-yı habīb [1] Sevgilinin güzel yüzü.

Levh-i dilde naķş olaldan **rüy-i zībā-yı habīb** /
Cümle-i 'ālemlerūñ derdine ben oldum tabīb
(Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 1). [rüy-i zībā-
yı habīb,]

rüy tutmak [2] Yüz tutmak. II İlgi göstermek,
arzulamak.

Rüyumu tutarven ol cenāba / Oldı çü ğazabdan
esbak esbak (Murādī Dīvānı, Gazel 710, Beyit 2).
[rüyumu tutarven, -ar, -ven]

Ey Murādī sendedür çün her murād / Hāşılıñdur
tut hemān her kāra **rüy** (Murādī Dīvānı, Gazel
1569, Beyit 5). [rüy tut,]

ru'yet [5] Görme, görölme. II İlāhî tecellileri
bu dünyāda veya ruh âleminde kalp gözü ile

temāşā etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir eylese envār-ı dil eylese ikrārı / Keşf eylese
bīdārı **ru'yet** nic'olur görsem (Murādī Dīvānı,
Gazel 977, Beyit 2). [ru'yet,]

rū'yet-i çeşm [1] Gözün görülmesi.

Rū'yet-i çeşmi tefahhuş eyledüm ebrārdan / Bir
başardur birisidür lem'a-i nūr-ı hayāl (Murādī
Dīvānı, Gazel 777, Beyit 2). [rū'yet-i çeşmi, -i]

rū'yet-i dildār [2] Sevgilinin yüzünü görmek.

Rū'yet-i dildāre gerçi kurdılar nice tarīķ / Rāh-rev
olmak dilerseñ gel tarīķi bizden al (Murādī Dīvānı,
Gazel 776, Beyit 3). [rū'yet-i dildāre, -e]

Cān ile müştāk olan **ru'yet-i dildārına** / Bakmadı
ol özgenūñ yoğı ile varına (Murādī Dīvānı, Gazel
1395, Beyit 1). [ru'yet-i dildārına, -ı, -(n)a]

rū'yet-i vech [1] Yüzün görünmesi. II Tecelli olması.

Yā ilāhī bi-ħaķķ-ı nūr-ı habīb / **Rū'yet-i vechūñ**
eyle bize naşīb (Murādī Dīvānı, Gazel 153, Beyit
1). [rū'yet-i vechūñ, -ün]

ru'yet-i 'uзмā [1] Yüce tecelli.

Ru'yet-i 'uзмādudur aķşā maķām / Mantıķ-ı
a'lādudur a'lā peyām (Murādī Dīvānı, Mesnevi 32,
Beyit 1). [ru'yet-i 'uзмādudur, -da, -dur]

rüz [5] Gün, gündüz.

Ey celālünde bir cemāl ihfā / Hem çü **rüz** vü leyle-
i da'cā (Murādī Dīvānı, Gazel 93, Beyit 1). [rüz,]

Rüz nedür rüze nedür şeb nedür / 'Āşık iseñ 'ışk
ile var iste tīb (Murādī Dīvānı, Gazel 164, Beyit
2). [rüz,]

Ey Murādī zūlmet-i hicrān ile şeb dīdeye / **Rüzda**
kim ķor anı 'ayn-ı vişāle baķmağa (Murādī
Dīvānı, Gazel 1282, Beyit 5). [rüzda, -da]

Seherden bir seher gördüm aña bir **rüz** beñzer yok
/ Muţāf oldum ķamu nāsa nitekim Ka'be azhāda
(Murādī Dīvānı, Gazel 1311, Beyit 2). [rüz,]

II Aydınlık.

Sūd ile sevdā menem **rüz** ile beyzā menem /
Cümle menem ey Murād ķā'il-i ğüftār men
(Murādī Dīvānı, Gazel 1153, Beyit 5). [rüz,]

rüz eylemek [1] Gündüz etmek, gündüze çevirmek,
aydınlık etmek.

Sen şebūñ **rüz eyledüñse** baķmağıl rüz u şebe /
Saña vaķt olmaz ziyāyile dūcāda sāmī' ol (Murādī
Dīvānı, Gazel 758, Beyit 4). [rüz eyledüñse, -dū, -
n, -se]

rüz-ı ceza [2] Kıyamet günü.

Bu Murādī nūş idenler cūr'asından ķatresin /
Yatdılar ser-mest olup bī-huş tā **rüz-ı cezā**
(Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 5). [rüz-ı cezā,]

Dest-i luṭfuñ yâr elindendür bize peymâne-keş /
Mest olup ‘uşşâkı bî-ârâm tâ **rûz-ı cezâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 30, Beyit 4). [rûz-ı cezâ,]

rûz-ı ezel [2] Ezel günü, ruhların yaratılıp da herkesin
kısmetinin tayin edildiği gün.

Cur’a peymây oldı çün ‘âşıklara **rûz-ı ezel** /
Cümlesinden almışuzdur cür’ayı olduğda ‘îd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 3). [rûz-ı ezel,]

Ġam degül cânı fidâ kılsa yoluñda ‘uşşâk / Senüñ
ile bu durur **rûz-ı ezel** çün müştâk (Murâdî Dîvânı,
Gazel 697, Beyit 1). [rûz-ı ezel,]

rûz-ı furşat [2] Fırsat günü.

‘Âkil iseñ Murâdî sözün diñle ‘aql ile / Şimdi ki
rûz-ı furşatı gel koma yarına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1359, Beyit 5). [rûz-ı furşatı, -ı]

‘Âkil iseñ Murâdî sözün diñle ‘aql ile / Şimdi ki
rûz-ı furşatı gel koma yarına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1364, Beyit 5). [rûz-ı furşatı, -ı]

rûz-ı haşr [1] Kıyamet günü.

Sâķi-î kudret ki şunmışdur baña bir cāmı kim /
Cür’asından **rûz-ı haşre** deñlü sekrân olmışam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 5). [rûz-ı haşre,
-e]

rûz-ı ‘îd olmak [1] Bayram günü olması. II Sevgiliye
kavuşma günü.

Rûz-ı ‘îd olduğda tâb-ı şemse gözler mi doyar /
Anca kâdir derk ile şebde hilâle bakmağa (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [rûz-ı ‘îd olduğda, -
du, -k, -da]

rûz-ı kıyâm [1] Kıyamet günü.

Düşdi bir derde bu dil kim aña tâ **rûz-ı kıyâm** /
Cem’ olur ise eṭibbâ kamu dermân bulmaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 2). [rûz-ı kıyâm,
]]

rûz-ı mahşer [2] Mahşer günü.

Kıl habibüñe bizi hem-sāye / **Rûz-ı mahşerde**
koma bizi ġarîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit
4). [rûz-ı mahşerde, -de]

Murâduñ **rûz-ı mahşerde** nüfûsı olmaya zâyî /
Bunı aña muḥakkaḳ kim ġazabdan rahmet
esbakdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5).
[rûz-ı mahşerde, -de]

rûz-ı rûşen olmak [1] Aydınlık gün olmak, gündüz gibi
olmak.

Rûz-ı rûşen oldı çün kim geldi mihr-i tâb-ver /
Cem’ olup mâh ile encüm uydı anuñ râyına
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 3). [rûz-ı rûşen
oldı, -dı]

rûzî kılmak [1] Kısmet, nasip etmek.

Murâdî bendeñe **rûzî kılop** luṭf eyle sen yâ Rab /
Anuñ işini kim her demde kendüye melâl ister
(Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 5). [rûzî kılop, -
up]

rûz ile şeb [8] Gündüz ve gece. II Daima. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qaldur bu hicâbuñı gözüm nûr ile tolsun / Senden
bu durur **rûz ile şeb** dilde temennâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [rûz ile şeb,]

rûz u leyl-i ‘âşık [1] Aşığın gündüzü ve gecesi.

Lâmi’ yüzinde ey meh çün pertev-i hidâyet /
Zülfünledür münevver her **rûz ü leyl-i ‘âşık**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 4). [rûz ü leyl-i
‘âşık,]

rûz u şeb [11] Gündüz ve gece. II Daima. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müheyyâ kıl özün ey merd-i dānâ / Ola **rûz u
şebün** “‘ıyden ve kadrâ” (Murâdî Dîvânı, Gazel
75, Beyit 1). [rûz u şebün, -ün]

rûze [1] Günlük.

Rûz nedür **rûze** nedür şeb nedür / ‘Âşık iseñ ‘ışk
ile var iste tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit
2). [rûze,]

rûkn [6] Esas, temel. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Tefâhur kıuram çü **rûkn** ile ben / Qoyup cümle
erkânı bulduk vuşul (Murâdî Dîvânı, Gazel 851,
Beyit 2). [rûkn,]

rûkn-i ‘âlem [1] Âlemin, dünyanın direği, dayanağı.

Ber-ķarâr üzre ķurılmadı çü **rûkn-i ‘âlem** / Nice
erkân gözedürsin görüben ey millet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [rûkn-i ‘âlem,]

rûkn-i a‘zam [3] En büyük unsur.

Murâdî **rûkn-i a‘zam** ‘ışkdur cümle bu erkāna /
Eger fehmi itmek isterseñ degül sır u nihān el-ḥaḳ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 6). [rûkn-i
a‘zam,]

Rûkn-i a‘zamdān murâd olduñsa cāna gel berü /
Sende aña sendedür cümle temāşā gel berü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1197, Beyit 1). [rûkn-i
a‘zamdān, -dan]

Rûkn-i a‘zam fehmin isterseñ eyā tālib bu gün /
Müfredātuñ defter eyle gel berü ikrārda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 3). [rûkn-i a‘zam,]

rûkn-i evvel [4] İlk esas, temel, dayanak. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rûkn-i evvel sābi’ olsa tañ degül ey hüşmend /
Ḥarf-i elf olmasa vāhid bulmazdı izdiyād (Murâdî
Dîvânı, Gazel 248, Beyit 3). [rûkn-i evvel,]

rûkn-i sülâsi [1] Üç rûkûn, unsur.

Üçüncü ise kayırma bil anı vâhiddür / Çün irdi
rükn-i sülâsiyle sitt-i şād-ı vülûc (Murâdî Dîvânı,
Gazel 225, Beyit 4). [rükn-i sülâsiyle, -(y)le]

rükn-i yaman [1] Kabe'nin Yemen tarafına düşen
köşesi.

Yemînüm eyledüm **rükn-i yamâni** / Hacer
esvedle kıldum merhâbalar (Murâdî Dîvânı, Gazel
519, Beyit 4). [rükn-i yamâni, -ı]

rükû' [2] Namazda dizlere tutunarak
vücudun belden yukarısı yere gelecek şekilde
eğilmek.

Çün temennâ kıldı dil sırında izhâr-ı sücûd / Pes
kıyâm ile **rükû'** oldı aña aşl-ı şühûd (Murâdî
Dîvânı, Gazel 250, Beyit 1). [rükû',]

Sücûdumda benüm hep sâcidün sâcid durur cem'â
/ Kıyâumda **rükû'umda** iderven neşr-i âsârı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 2).
[rükû'umda, -um, -da]

rükû' olmak [1] Namazda dizlere tutunarak vücudun
belden yukarısı yere müvâzî gelecek şekilde eğilmek.

Hubb-ı ezelledür vücûd **oldı rükû'** hem sücûd /
Zâhir ü bâtınümde ben yâri nihânî bulmuşam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [rükû' oldı, -
dı]

rüst-e-ñiz [1] Kıyamet günü.

'Ömre mağdûr olma bâzâr oldı tiz / Hâlümüz n'ola
gele çün **rüst-e-ñiz** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 24,
Beyit 1). [rüst-e-ñiz,]

rüsûl [2] Peygamberler.

Muktedâdur **rüsûl** imâmıdır / Cümleden şer'î
hikmet eyledi sed (Murâdî Dîvânı, Gazel 273,
Beyit 4). [rüsûl,]

Sülâse rubâ' vü mutabbak cenah / **Rüsûldür** kimi
'arş için sâmine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417,
Beyit 2). [rüsûldür, -dür]

rüsüm [2] Resimler, şekiller.

Bahs eylesün mesâ'il-i fetvâda ko anı / Zâhir
haberlerine çeke satır ile **rüsüm** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 936, Beyit 2). [rüsüm,]

II Usul, metot, kural.

Ârzü-yı vahdet-i 'uzmâdadur 'ayn-ı 'ulûm / Ger bu
'ilmi ister iseñ gözleme hergiz **rüsüm** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 900, Beyit 1). [rüsüm,]

rüsüm-ı 'âlem [1] Alem suretleri.

Rüsüm-ı 'âleme 'aql ile nâzır olduñ ise / Ğam
ehlin ağlayuben gülme şād-mân olana (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 3). [rüsüm-ı 'âleme, -e
]

rüsüm-ı ehl-i haqîkat [1] Hakikat ehlinin usûlü, tarzı.

Rüsüm-ı ehl-i haqîkat budur ki her demde /
Nazarda dikkat-i çeşm ide ola mañz-ı penâh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 3). [rüsüm-ı
ehl-i haqîkat,]

rüsüm-ı şüret ü ma'nâ [1] İç ve dış alemin resimleri.
II Ruh ve beden nîtelîği.

Rüsüm-ı şüret ü ma'nâ 'ayân olsa 'aceb midür /
Nazar kılsañ baña âyine-i 'ibret-nümâyam ben
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 3). [rüsüm-ı
şüret ü ma'nâ,]

rüsüm-ı zâhir ü bâtın [1] İç ve dış, görünen ve
görünmeyen şekil.

Rüsüm-ı zâhir ü bâtın egerçi girdi eşkâle /
Mu'ayyen olmaz idi bu mu'in olmasa peydâda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1293, Beyit 2). [rüsüm-ı
zâhir ü bâtın,]

rüsva [2] Rezil.

Şüyü'-ı nâm-ı dilberden yine şeydâdur 'aşıklar /
Düşüp ser-pâ bürehne 'âleme **rüsvádur** 'aşıklar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [rüsvádur, -
dur]

Tâb-ı cemâlûñ 'aksini göz görse dil şeydâlanur /
Keşf-i hicâb itseñ eger cân ü cihân **rüsvalanur**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 1). [rüsvalanur,
-la, -n, -ur]

rüsvä eylemek [1] Rezil etmek, utanılacak,
ayıplanacak duruma düşürmek.

'Âlim oldum 'ilm ile 'âlimleri ilzâm için / Lîk
kendüm bilmezem 'ışk eyledi **rüsvä** beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 2). [rüsvä eyledi, -di]

rüsvä itmek [1] Rezil etmek.

'İşkî şaklardı bu Murâdî za'îf / N'eylesün çeşm
ider anı **rüsvä** (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 5).
[rüsvä ider, -er]

rüsvä kılmak [1] Rezil etmek.

Ne deñlü saklayam dir isem 'ışkuñ / **Kılur**
çeşmüm beni her demde **rüsvä** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 77, Beyit 4). [rüsvä kılmak, -ur]

rüsvä olmak [1] Rezil olmak.

Râz-ı dil şerh'in virürsem bu gönül **rüsvä olur** /
Söylemezsem derdümü eşyâ beni güyâ olur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [rüsvä olur,
-ur]

rüşd [1] Doğru yol bulup bağlanmak.

Murâdî kavlinün her harfidür bir mürşid-i kâmil /
Dilerseñ bulasın **rüşdi** ko her birine biñ biñ baş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 5). [rüşdi, -i]

rüşd-i ihlâş [1] Doğruluğun, samimiyetin mükemmel
olması, kemale ermesi.

Rüşd-i ihlâşında gördüm mürşidün irşadını /
Yazmış ammâ kim habîbüm ismüm ile adını
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 1). [rüşd-i
ihlâşında, -m, -da]

rütbe [2] Basamak, derece, mertebe.

Sun'-ı Hâkka hâ'il olmaz kudrete inkârı ko /
Münkir olmayan kişinün **rütbesi** a'lâ olur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 389, Beyit 3). [rütbesi, -si]

Ḳum fe-enzir ḳavlini ḳavlınden iz'ān eylemiş /
Anuñ içün **rütbe** vü faẓl ile sultān eylemiş
(*Murādī Dīvānı, Gazel 626, Beyit 1*). [*rütbe,]*

rütbe-i a'lā [2] *Yüce makam, yüksek makam.*

Rütbe-i a'lāda oldur kim ola bī-vāsıta / Dā'ī-yi
Ḥaḳ oluben bir kimseden ḳılmaya bāk (*Murādī
Dīvānı, Gazel 730, Beyit 4*). [*rütbe-i a'lāda, -da]*

Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm eyledi ihyā beni / **Rütbe-i
a'lā** içün eyledi inşā beni (*Murādī Dīvānı, Gazel
1558, Beyit 1*). [*rütbe-i a'lā,]*

rütbe-i a'lām-ı 'uẓma olmak [1] *En bilgin, yüce
âlimlerin derecesinde olmak.*

Mekānum lā-mekānīdür beyānum bī-beyān olmuş
/ Dem-ā-dem **rütbe-i a'lām-ı 'uẓma oldu** gitdükce
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1329, Beyit 2*). [*rütbe-i
a'lām-ı 'uẓma oldu, -dı]*

rütbe-i 'ulyā [1] *En yüksek derece.*

Rütbe-i 'ulyāya meyl itme bu dār-ı fānīde / Aşlaḥ-
ı kāra durış ḳurtulasın tā nārdan (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1066, Beyit 3*). [*rütbe-i 'ulyāya, -(y)a]*

rütbe-i vālā [1] *Yüce rütbe; yüce makam.*

Pādīşāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā / Çün
gedāyam 'ālem içre **rütbe-i vālā** menem (*Murādī
Dīvānı, Gazel 908, Beyit 2*). [*rütbe-i vālā,]*

rütbet [6] *Rütbe, derece. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Düşelden 'ışk-ı dildāra bulupdur dil ulu **rütbet** /
Vişāle irmemişdür ḳılmayınca tā özin ḥalvet
(*Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 1*). [*rütbet,]*

rüvāt-ı iftiḥār [1] *Öğünmeyi rivayet edenler.*

Cümle cihāna müjdedür gūş-ı gönül ḥaberedür /
Añla maḳāl eseredür didi **rüvāt-ı iftiḥār** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 510, Beyit 3*). [*rüvāt-ı iftiḥār,]*

rü'yā [7] *Uyku içinde görülen düş. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī gördi menāmında yāre vaşl olmuş / Umar
ki ola bu **rü'yāsı** şādīḳu'r-rü'yā (*Murādī Dīvānı,
Gazel 112, Beyit 5*). [*ru'yası, -sı]*

rüzgār [1] *Devir, zaman.*

Ey Murādī murāda sa'y eyle / Şaḳın eyler bu
rüzgār mürür (*Murādī Dīvānı, Gazel 530, Beyit
5*). [*rüzgār,]*

2.2.21.S

sa'adet [31] *Mutluluk. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Ey dil gel añla ḥālī bir ḥāl durur maḥabbet / Bilgil
müyesser olmaz degmeye bu **sa'adet** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 192, Beyit 1*). [*sa'adet,]*

sa'adet bulmak [1] *Mutlu olmak, arzusunı kavuşmak;
sevgiliye yakın olmak.*

Varlık diler iseñ algıl 'ışkı / 'İşk ile **bulındı** her
sa'adet (*Murādī Dīvānı, Gazel 209, Beyit 2*).
[*sa'adet bulındı, -ın, -dı]*

sa'adet güneşi [1] *Mutluluk güneşi.*

Tālī-i sa'da ḳarīn oldu **sa'adet güneşi** / Şems-i
tābāna yaḳīn oldu bu dil māh-veşi (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1518, Beyit 1*). [*sa'adet güneşi,]*

sa'adet-i uḥrā [1] *Ahiret mutluluğu.*

Dayanma maḥz-ı fenāya beḳāya rāḡīb ol / Dile
sa'adet-i uḥrā ki ol beḳā olser (*Murādī Dīvānı,
Gazel 483, Beyit 2*). [*sa'adet-i uḥrā,]*

sa'adet virmek [1] *Mutluluk nasip etmek, mutluluk
bahşetmek.*

Oldı saña Murādī cān ü dil ile bende / Luṭf eyle
añ sen de **virgil** ebed **sa'adet** (*Murādī Dīvānı,
Gazel 195, Beyit 5*). [*sa'adet virgil, -gil]*

sā'āt [11] *Zaman, vakit, an. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murādī feyz-i subḥāniye olmaz degmeler vāşıl /
Hidāyetden hüveydādur tedāḥül eyleyen **sā'āt**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 188, Beyit 5*). [*sā'āt,]*

sā'āt geçmek [2] *Vaktin ilerlemesi.*

'Ālem durur Murādī andan cihāndur 'aks / Kā'im
durur dem-ā-dem gerçi **geçer** bu **sā'āt** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 190, Beyit 5*). [*sā'āt geçer, -er]*

'Ömr-i sermedden ne lezzet kim geçerse hier ile /
Şādīsī ān oldu biñ ḡamla geçen **sā'ātdan** (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1074, Beyit 4*). [*sā'ātdan, -dan]*

sā'aten sā'at [1] *Saat saat; her zaman.*

Murādī ḥamdūñi eyle ziyāde **sā'aten sā'at** / İki
vech üzre feth u nuşret ile olur eyyāmuñ (*Murādī
Dīvānı, Gazel 717, Beyit 5*). [*sā'aten sā'at,]*

şabā [4] *Gün doğusundan esen lâtif rüzgār.*

Şabāyile şalınursa 'aceb mi / Kim olmuşdur şehā
mestāne ḡonce (*Murādī Dīvānı, Gazel 1431, Beyit
5*). [*şabāyile, -yile]*

II Haberci; sevgiliden haber getiren.

Bir ḥaber virgil **şabā** dil-dār küyından bize / Gel
berü vir bir eser dildār küyından bize (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1230, Beyit 1*). [*şabā,]*

Açdı mı rüyını yohsa var mı vechinde niḳāb /
Ṭoḡrısın söyle **şabā** dildār küyından bize (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1230, Beyit 4*). [*şabā,]*

Şabâ kûy-ı nigâra ger geçerseñ / Neler çekdügümüz söyle o yâre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1430, Beyit 3). [şabâ,]

şabâh [2] Sabah.

Seherüm hayr idüben eyle mesâmî pür-nür / Dem-be-dem kutlu **şabâh** eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 138, Beyit 2). [şabâh,]

Yağa çâk itmegi benden görüp öğrendi **sabâh** / Perde olan şoruñ ol kâkül-i sevdâya nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 445, Beyit 4). [sabâh,]

sâbâş [1] Takdir ve beğenme ifâde eder; âferin, bravo.

Nikâb açdı yüzinden gösterüp mañbûb çeşm u kaş / Kamu 'uşşâk olup hayrân mesâcid didiler **sâbâş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 619, Beyit 1). [sâbâş,]

sâbık [7] Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sâbıkı fık eyle kim **sâbıkda** neydi sâbıkûn / Sebkat eyle kim bulunmaya berâber tâ saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 23, Beyit 4). [sâbıkda, -da]

sâbıkûn [1] Öncekiler, önden gelip geçmiş olanlar.

Sâbıkı fık eyle kim **sâbıkda** neydi **sâbıkûn** / Sebkat eyle kim bulunmaya berâber tâ saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 23, Beyit 4). [sâbıkûn,]

sâbi [3] Yedinci.

Rûkn-i evvel **sâbi** olsa tañ degül ey hüsmend / Harf-i elf olmasa vâhid bulmazdı izdiyâd (Murâdî Dîvânî, Gazel 248, Beyit 3). [sâbi,]

Tamunuñ âteşini nâr-ı duzañ itdi yine / Kamusu birde karar itdi lik **sâbi** imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 637, Beyit 3). [sâbi,]

Mürûr-ı vâhid ü hâmis çü sâdisden olur **sâbi** / Beyân-ı bî-nihâyetdûr ne sâlisdûr ne hûd râbi (Murâdî Dîvânî, Gazel 656, Beyit 1). [sâbi,]

şabî olmak [1] Üç yaşını tamamlamamış erkek çocuk olmak.

Yine şeyb oldı kıldı i'âde meselâ / Çün **şabî** oldı Murâdî yine şâb oldı hemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 51, Beyit 5). [şabî oldı, -dı]

şabir [3] Sabreden, sabırlı.

Ey Murâdî **şabirüz** her ne gelürse yârden / Nâm ü nengi terk idüp 'âlemde abdâl olmuşuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 559, Beyit 5). [şabirüz, -üz]

Murâdî cevri ü cefâ-yı ünâsa **şabirdür** / Baña cefâ idene cân ile celâl itdüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 975, Beyit 5). [şabirdür, -dür]

Ben anuñ çün her ne kim gelse belâya **şabirem** / Verd-i ra'nâ isteyen hergiz kocınmaz hârdan

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1052, Beyit 4). [şabirem, -em]

şabir olmak [3] Sabreden olmak.

Ğam degüldür baña senden her ne gelse yâr güc / **Şabir olur** çevre çekmez 'aşık-ı muhtâr güc (Murâdî Dîvânî, Gazel 219, Beyit 1). [şabir olur, -ur]

Ben nice **şabir olam** cânânsuz / Bir beden gördün mi tura cânsuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 603, Beyit 1). [şabir olam, -a, -m]

Kazâma **şabir olanlar** belâma / İrişürler olar a'lâ maķâma (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 20, Beyit 2). [şabir olanlar, -an, -lar]

sabit [3] 1. Yerinde duran; kalıcı.

Nice olam cüdâ senden hayâtuñ çün hayâtumdur / Senüñle **sabitüm** her dem sebâtuñ çün sebâtumdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 296, Beyit 1). [sabitüm, -üm]

2. Açık, belli, değişmeyen; ispat edilmiş.

Memlû vü mündericdûr her güne gerçi hâkim / Ey cümleden müberrâ **sabit** sözünde illâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 103, Beyit 4). [sabit,]

Murâdî **sabit** iseñ ger tarîk-i müstaķim üzre / Zebânüñ dem-be-dem illâ ile kılsun hemân vaşfin (Murâdî Dîvânî, Gazel 995, Beyit 5). [sabit,]

sabit-dil olmak [1] Gönlü sabit olmak. II Huzurlu olmak.

Dildârdan çü ruhsatı buldı kemâl ile / **Sabit-dil** oldı sırr ile peydâda seyr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 479, Beyit 4). [sabit-dil oldı, -dı]

sabit eylemek [3] Yerinde durmak; kalıcı olmak; değişmeyen.

Sabit eyle beni kavlümde ki kavluñ hâkdur / Şâdik oldı senüñ 'ahdüñle kelâmuñ hâkdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 439, Beyit 1). [sabit eyle,]

Cemâl ile cemâli **sabit eyler** / Mübeyyendür beyânı **sabit eyler** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 5, Beyit 5). [sabit eyler, -r]

Cemâl ile cemâli **sabit eyler** / Mübeyyendür beyânı **sabit eyler** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 5, Beyit 5). [sabit eyler, -r]

sabit-i devvâr [1] Sabit bir şekilde, sürekli dönmek, devretmek.

Dâ'ireyem noktayam **sabit-i devvâr** men / Devr iderin oluben 'âlemi pergâr men (Murâdî Dîvânî, Gazel 1153, Beyit 1). [sabit-i devvâr,]

sabit-i mañz-ı naẓar [1] Hâlis, saf bakışın değişmeyişi; bozulmayışı.

Sabit-i mañz-ı naẓardur fıtrat-ı 'ayn-ı vücûd / Lîk ferd-i muktedâdur kim mu'allâ söylenür (Murâdî Dîvânî, Gazel 343, Beyit 4). [sabit-i mañz-ı naẓardur, -dur]

sabit itmek [1] İspat etmek.

Ḥakā'ıķden ḥukūķın **sābit itdi** / Mu'arrāda mu'arrā oldı el-ḥak (Murādī Dīvānı, Gazel 708, Beyit 4). [sābit itdi, -di]

sābit kılmak [2] 1. Yerinde durdurmak, hareket ettirmemek. II Değişmemek.

Beni evvel idüp evvel beni **sābit kılar** āḥir / Murādī bunı fehm eyler iseñ diyem daḥı a'lā (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 5). [sābit kılar, -ur]

2. Bir şeyin varlığını, gerçekliğini kesinleştirmek.

Şer'ini **sābit kılar** sübhān ilā yevmi'l-kıyām / Kendüye maḥbüb idüp ğayrıya cānān eylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 626, Beyit 5). [sābit kılar, -up]

sābit olmak [7] 1. Sürekli aynı durumda olmak; değişmemek.

Esās-ı şer'e ḥalel virme **olasın sābit** / Ezel mühendisi bu tarzı kırdı ḥāzır baş (Murādī Dīvānı, Gazel 635, Beyit 2). [sābit olasin, -a, -sın]

Ey Murādī dem demüñdür **sābit olsun** dā'imā / Ente baḥrūn ente baḥrūn inneme'l-enhār ḳal (Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 5). [sābit olsun, -sun]

Sābit olduğda kelām itdi sebātum gözlerüm / Ben ḥayāt ile sebātumda sebātum gözlerüm (Murādī Dīvānı, Gazel 889, Beyit 3). [sābit olduğda, -duk, -da]

İki gözümü iki yüze bakmadan men' eyledüm / Birlükde **sābit olmuşam** dildārımı āġüş idem (Murādī Dīvānı, Gazel 942, Beyit 2). [sābit olmuşam, -miş, --am]

Çün hicābın ref' ide dildār doymaz aña göz / Tā meger **sābit olup** dil gözleye ikrārını (Murādī Dīvānı, Gazel 1482, Beyit 2). [sābit olup, -up]

2. Kesinleşmek, ispatlanmak.

Sābit oldı çü sebātında durur aṣl-ı zuḥūr / Pes zuḥūrın yine maḥzarla kılpdur isbāt (Murādī Dīvānı, Gazel 178, Beyit 2). [sābit oldı, -dı]

Pāy-ı şadāķat dā'imā muḥkem olup **sābit ola** / Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa kemer (Murādī Dīvānı, Gazel 513, Beyit 4). [sābit ola, -a]

sābitü'l-ķavl olmak [1] Sözünde durmak, sadık olmak.

Muḥkem itmiş 'ahdini anda vefāsın gözledi / **Sābitü'l-ķavl oldı** eyleyüp vefā ikrārına (Murādī Dīvānı, Gazel 1266, Beyit 2). [sābitü'l-ķavl oldı, -dı]

şabr [10] Sabır, dayanma, katlanma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şabra tākāt komadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār / Şabr iden her dem cefā-yı yāre yüzi āġdur (Murādī Dīvānı, Gazel 394, Beyit 2). [şabra, -a]

sabr-ı giribān [1] Sabrın yakası.

Çāk itdi yed-i ḥayret bu **sabr-ı giribānın** / Bilmem ne ola ḥikmet āġlamaga tākāt yok (Murādī Dīvānı, Gazel 706, Beyit 2). [sabr-ı giribānın, -ın]

sabr-ı kaza kılmak [1] Sabretmek.

Şabr-ı kaza kılar ey gönül didi yuḥibbu's-şābirin / Her ne ki gelse nık ü bed Ḥakdan 'atādur bilmiş ol (Murādī Dīvānı, Gazel 806, Beyit 2). [şabr-ı kaza kılar,]

şabr itmek [7] Tahammül etmek, dayanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sabra tākāt komadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār / **Şabr iden** her dem cefā-yı yāre yüzi āġdur (Murādī Dīvānı, Gazel 394, Beyit 2). [şabr iden, -en]

şabr kılmak [1] Sabretmek, tahammül etmek.

Murādī **şabr kılar** pişe tebeḥhüc ister iseñ ger / Cefā ardınca cānāndan hezārān merḥabā vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 295, Beyit 5). [şabr kılar,]

şabr u ķarār [1] Sabır ve tahammül.

Şabr u ķarāra tākāt 'uṣṣāķa oldı 'ādet / Luṭf eyle ey ḥabībüm kılar anları himāyet (Murādī Dīvānı, Gazel 195, Beyit 1). [şabr u ķarāra, -a]

şabr u ķarār kılmak [1] Sabır ve tahammülü kalmamak.

Dilde **ķalmadı** yine **şabr u ķarār** / Çün koyup bendesini gitdi yār (Murādī Dīvānı, Gazel 537, Beyit 1). [şabr u ķarār ķalmadı, -ma, -dı]

şabr yaķasın çāk itmek [1] (Deyim) Sabır yakasını yırtmak. II Sabrı, dayanacak gücü kalmamak.

Şabrum yaķasın her an **çāk itdi** gam u endüh / Virdi o mehüñ 'ıṣķı genc-i dili yaġmaya (Murādī Dīvānı, Gazel 1438, Beyit 3). [şabrum yaķasın çāk itdi, -di]

şabūr [2] Sabrı çok olan.

Bunca firāķa nice **şabūr** ola 'āṣıķın / 'Ahdüñe eyle ey güzelüm gel vefā yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 461, Beyit 2). [şabūr,]

Ey Murādī bu ḥāl böyle durur / Ol yüri fūrķat-i nigāra **şabūr** (Murādī Dīvānı, Gazel 535, Beyit 5). [şabūr,]

şabūr olmak [2] Çok sabreden olmak, çok sabretmek.

Murāduñ aña kelāmını diñle cān ile / **Şabūr olup** saña söylerse çatma iġen kaş (Murādī Dīvānı, Gazel 635, Beyit 5). [şabūr olup, -up]

Nice **şabūr ola** dil nār-ı firāķa ya Rab / Eyle ḥalās anı gel bu piç ü tīb içinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1126, Beyit 2). [şabūr ola, -a]

sācid [8] Secde eden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hâlîkuñ şun'ını zann eylemişem 'arz-ı vücūd / Bildüm aşlın biline **sâcid** ile tâ mescūd (Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 1). [sâcid,]

sâcid olmak [3] Secde eden olmak.

Berķ urdı ziyâ çü **sâcid oldu** / Bir dahı didi nidâ "Raḥimnâ" (Murâdî Dîvânî, Gazel 95, Beyit 2). [sâcid oldu, -dı]

Haber virdi çü hüsinden o maḥbûbuñ gelüp vaşşâf / Dirilüp tavf idüp beytini **sâcid oldılar** eşnâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 1). [sâcid oldılar, -dı, -lar]

Çün virdi mihr-i enver mâha şu'â'ı 'aksın / Mâh **oldı** geldi **sâcid** şems-i duḥâ öñinde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1405, Beyit 3). [sâcid oldu, -dı]

saç [6] Saç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Benefşe fikre varmış kim 'aceb var mıdır 'âlemde / Gözüñ gibi kara gözler **şaçuñ** gibi siyeh teller (Murâdî Dîvânî, Gazel 319, Beyit 4). [şaçuñ, -uñ]

şaçılmak [2] Şaçılmak, dağılmak, yayılmak.

Misâl-i 'aks-i mâ ancak temevvüc kıldı deryâdan / **Şaçılmasın** burûkın katreden kılmış durur taķdır (Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 4). [şaçılmasın, -ma, -sın]

Çün 'urûc eyler burak-ı 'aql-ı kâmil berķ-vâr / **Şaçılan** bir reşḥadur eşkâle bälından yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1284, Beyit 4). [şaçılan, -an]

saçmak [7] Saçmak, dağıtmak, yaymak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tulû'-ı şems-i her millet **saçar** nûrın çü âfâka / Virüpdür mihre ol nûr "ve nevernâhü tenvîrâ" (Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 4). [saçar, -ar]

şad [1] Öğüt veren Kuran'a and olsun (38/Sad 1).

Yazup defterde kilĳ-i kudret ile ḥatt çün kim ad / Didi Nûn ile **Şad** Yâ-Sîn Hâ-Mîm Elif-Lâm-Mîm (Murâdî Dîvânî, Gazel 264, Beyit 1). [şad,]

sa'd [3] Kutluluk, uğur.

Her kaçan kim iriše 'ilm-i ziyâ matla'ına / Tâli'-i sa'd ile **sa'dumda** görünmez ḥâ'il (Murâdî Dîvânî, Gazel 793, Beyit 4). [sa'dumda, -um, -da]

Baḥt-ı tâli' **sa'dinüñ** te'sîridür ey cân-ı men / Âsmân-ı kurbda seyr eyleyen seyyâresi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1481, Beyit 4). [sa'dinüñ, -i, -nün]

Âfitâb-ı ezelüñ **sa'd** ile kılmışsa tulû' / Kamere olsa muķâbil ola a'lâ güzeri (Murâdî Dîvânî, Gazel 1521, Beyit 2). [sa'd,]

şad âferîn [3] Yüzlerce kez âferin, tebrik ederim.

Âferîn **şad âferîn** anuñ kemâlâtına kim / Ğavş idüp baḥr-ı ḥaķîkatden 'aceb dürdânedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 328, Beyit 3). [şad âferîn,]

Âferîn **şad âferîn** zihn-i Murâda âferîn / Vaḥdeti bu kesret-i aşḥâb içinde seyr ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 387, Beyit 5). [şad âferîn,]

Murâdî âferîn **şad-âferîn** şol tâb-ı pāküñe / Cihânı arasañ böyle leṭâfet kimse göstermez (Murâdî Dîvânî, Gazel 591, Beyit 5). [şad-âferîn,]

şad bâr [2] Yüz kez.

Ferd oldu maḥabbetde bedel çün kim / Pes kendüye 'aşık idinür 'âlemi **şad-bâr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 454, Beyit 2). [şad-bâr,]

Şad hezârân isterem şevķümde şevķüm şevķini / Her birinde bulmuşam biñ biñde **şad bâr** istedüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 876, Beyit 2). [şad bâr,]

şad-dâne [1] Yüzlük tespih.

Mesîḥ olsa eger sübḥasında **şad-dâne** / Le'âlî-i ezelidür olan bu mâfi'l-bâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 826, Beyit 4). [şad-dâne,]

şad hezâr [3] Yüz bin. II Pek çok.

Kim diye yâr fûrkatine **şad hezâr** aña / Ol taş bağırlı oldu ḥacerden dahı eşed (Murâdî Dîvânî, Gazel 265, Beyit 4). [şad hezâr,]

Yüzüm vücūduma sürdüm ḥayât idüp 'ilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki **şad hezâr** nedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 486, Beyit 3). [şad hezâr,]

Miśl-i Murâd ister iseñ kıl tecessüsi / Bulmayasın ger 'ömrüñ ola **şad hezâr** yıl (Murâdî Dîvânî, Gazel 824, Beyit 5). [şad hezâr,]

şad hezârân [6] Yüz binlerce. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî bârek-Allâh **şad hezârân** âferîn / Yok tevekkülde naẓîrüñ sende ḥikmet var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 631, Beyit 5). [şad hezârân,]

şad-ı vülûc [1] (Hâle, duruma) Girişin yüzlercesi.

Teķâtür eyledi baḥr-ı muḥîte ğaysün 'azab / Bil anı lü'lü-i insân ider bu **şad-ı vülûc** (Murâdî Dîvânî, Gazel 225, Beyit 2). [şad-ı vülûc,]

şad pare [2] Yüz parça, paramparça.

Her rûz u şeb ğam ile dil gitdi elden eyvâh / Bir dahı bu gam ile **sad-pâre** var mı yâ Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 150, Beyit 4). [sad-pâre,]

'Işk ile âvâredür derd ile dil **şad pâredür** / 'Aşık-ı bî-çâredür cânânı kimden istesün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1032, Beyit 2). [şad pâredür, -dür]

şad-pâre olmak [2] Yüz parça, paramparça olmak.

Kâdir olmaz mı seni seyr eyleye dil bî-hicâb / Mihribânım ğayret ile **oluruz şad-pâre** biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 564, Beyit 4). [şad-pâre oluruz, -ur, -uz]

Merhamet saña kalupdur kıl 'ināyet nazarın / Buriyā gibi **olupdur** bedenüm **şad-pāre** (Murādī Dīvānı, Gazel 1341, Beyit 4). [şad-pāre olupdur, -up, -dur]

şadā [6] Ses, avaz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücüdüm gülşeninde cānumdan **şadā** peydā / Mu'ayyendür mübeyyendür derūnumda nidā peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 56, Beyit 1). [şadā,]

şadāsı düşmek [1] Sadası, sesi düşmek. II Herkesin dilinde olmak, hep ondan konuşulmak.

Nikāb aşma habībüm eyle lutfuñ rüy-i dil-cūya / Ko düşün cümle 'uşşākuñ şadāsı hāy ile hūya (Murādī Dīvānı, Gazel 1330, Beyit 1). [şadāsı düşün, -sün]

şadā-yı edeb [1] Edebin sesi.

Yayıldı cümle cihān içre çün **şadā-yı edeb** / İhāta kıldı kamu küseyi nidā-yı edeb (Murādī Dīvānı, Gazel 142, Beyit 1). [şadā-yı edeb,]

şadā-yı hüsn [1] Güzel ses.

Ne deñlü hāne-i dilde dilerse vuşlatı dil / **Şadā-yı hüsn**i yine anı bir diyāra çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 484, Beyit 2). [şadā-yı hüsn, -i]

şadā-yı ma'rifet [1] Marifetin sesi.

Evvelin ü āhırın bulmaz idi aşla vücūd / İrmeseydi mümkünāta ger **şadā-yı ma'rifet** (Murādī Dīvānı, Gazel 170, Beyit 3). [şadā-yı ma'rifet,]

şadā-yı nida [1] Ses, seda.

Sem'-i dilüm tolı çü **şadā-yı nidāyile** / Bir eylemişem āhırımı ibtidāyile (Murādī Dīvānı, Gazel 1375, Beyit 1). [şadā-yı nidāyile, -(y)ile]

sadakat [12] Doğruluk, içten bağlılık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh u beyāna gelmez derd-i derūn-ı 'āşık / 'Işk olmadı müyesser kimde ki yok **sadākat** (Murādī Dīvānı, Gazel 192, Beyit 3). [sadākat,]

sādātdan olmak [1] Seyyitlerden, ululardan olmak.

Ey Murādī gam yime gamdur saña bil kim günāh / Hāķ rızāsın koma elden **olasın sādātdan** (Murādī Dīvānı, Gazel 1074, Beyit 5). [sādātdan olası, -a, -sın]

şaddaķ [1] Doğrulayan, gerçeği bildiren, tasdik eden.

Güş idenler kelimātum didiler kim **şaddaķ** / Ey Murādī ne 'aceb hikmet olupdur sühanuñ (Murādī Dīvānı, Gazel 744, Beyit 5). [şaddaķ,]

şaddeķnā [1] Biz doğru olduğuna inandık.

Söyle āmennā ve **şaddeķnā** kelāmin dā'imā / Tā ziyāde eyleye rūşenlūğī ol lem-yezel (Murādī Dīvānı, Gazel 774, Beyit 3). [şaddeķnā,]

sāde [1] Saf, süsten arınmış, basit.

Oldı mu'ayyen aña hāl-i cemāl-i habīb / Şol ki anuñ ķalbinuñ āyinesi **sādedür** (Murādī Dīvānı, Gazel 498, Beyit 2). [sādedür, -dür]

sāde olmak [1] Arınmak.

Çün ķalbümüz **oldı** yār **sāde** / Yār eyledi lutfını ziyāde (Murādī Dīvānı, Gazel 1434, Beyit 1). [sāde oldı, -dı]

şadef [5] İnci kabuğu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī baħr-ı cūduñ dāne-i yektāsın / Her **şadef** bilmez seni yıllarc'ola memdūdeler (Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 5). [şadef,]

şadef kılmak [1] Sedefler oluşturmak. II Gözyaşı dökmek.

Akıdıp yaşını deryālar gibi **kıldı şadef** / Düşdüğü içün cūdā nā-yāb bir dūrdāneden (Murādī Dīvānı, Gazel 1028, Beyit 2). [şadef kıldı, -dı]

sa'd-ı ekber [4] Jüpiter, Müşteri gezegeni. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sa'd-ı ekberden tūlū' itmekdedür 'ayn-ı necāt / Mümkināt-ı kālūme 'arz oldı ğayb-ı beyyināt (Murādī Dīvānı, Gazel 168, Beyit 1). [sa'd-ı ekberden, -den]

sa'd-ı ekber tūlū' [1] Jüpiter, Müşteri yıldızının doğuşu.

Sa'd-ı ekber tūlū' tābında / Oldı tābende anda nūr-ı şamed (Murādī Dīvānı, Gazel 273, Beyit 3). [sa'd-ı ekber tūlū', -ın, -da]

sādık [22] İçten bağlılığı olan, sadakatli. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerha şerha olmayınca dil dime 'āşık aña / Hayretinden vermeyince cān dimem **sādık** aña (Murādī Dīvānı, Gazel 24, Beyit 1). [sādık,]

şadıķān [1] Sadakatli, içten bağlılığı olan kimseler.

Yakīnen **şadıķān** isterseñ eger / Kayırma ğayrıya urma yakīn el (Murādī Dīvānı, Gazel 847, Beyit 3). [şadıķān,]

şadıķān [1] Samimiyetle, sadakatle.

Yakīnen **şadıķān** ķavlen nedür bilgil sen aħbārı / Serir-i 'izzet isterseñ gönül sen şaķla esrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 1). [şadıķān,]

şadıķ eylemek [1] Sadakat sahibi etmek.

Bu Murâda çü didüñ mîm-i Muhammedle Murâd / Bizi şıdk ile **şadık eyle** besâret yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 5). [*şadık eyle,]*

şadık-ı güzide [1] Seçkin sadakatli.

Ey zübde-i haķā'ik sırnuñ ricā-i vâsık / Ey **şadık-ı güzide** şıdkuñ çü şubh-ı şadık (Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 1). [*şadık-ı güzide,]*

şadıkın [1] Sâdiklar, gönülden baēlı olanlar.

Bir kelâm ile kemâlin buldılar şol **şadıkın** / Bir yañaya kılmadılar ânide sem' u başar (Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 4). [*şadıkın,]*

şadıklug [1] Sadakat, doğruluk.

Şadıkluga 'alâmet olan bu durur Murâd / Yâriñi bile sevmeye yâri murâd içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 5). [*şadıkluga, -a]*

şadık olmak [10] Sadakatli, içten baēlı olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sâbit eyle beni kavlümde ki kavlün haķdur / **Şadık oldı** senün 'ahdüñle kelâmuñ haķdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 439, Beyit 1). [*şadık oldı, -dı]*

şadıku'r-rü'yâ [1] Sadık rüya, gerçekleşen düş.

Murâdî gördi menâmında yâre vaşl olmış / Umar ki ola bu ru'yâsı **şadıku'r-rü'yâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [*şadıku'r-rü'yâ,]*

şadır [2] Çıkan, meydana gelen.

Fevc maşdardan çü **şadırdur** şüdüñ şadr ider / Kimisi şadrında kaldı kimisi muhtâc u ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [*şadırdur, -dur]*

Ey Murâdî seni senden kim ola kim bile yeg / Her ne **şadır** ki ola sende hükm-i hikmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 434, Beyit 5). [*şadır,]*

şadır-ı maşdür [1] Yollanmış, gönderilmiş olanın çıkması.

Açıldı hadâyıkda nice biñ gül ezhâr / Şerhe gele mi **şadır-ı maşdür** ile maşdar (Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 4). [*şadır-ı maşdür,]*

sâdis [1] Altıncı olarak.

Mürür-ı vâhid ü hâmis çü **sâdisden** olur sâbi' / Beyân-ı bî-nihâyetdür ne sâlisdür ne hûd râbi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1). [*sâdisden, -den]*

sâdis ü hâmis olmak [1] Altıncı ve beşinci olmak.

Çâr yanum çâr olur ise ger murabba' rub' ola / Terk idüp **sâdis ü hâmis olmuşam** bir yaña ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 2). [*sâdis ü hâmis olmuşam, -mış, --am]*

şadr [3] Gönül.

Şudür-ı mümkinâtı çünki **şadrumdan** şudür itdi / Çü hâdî kodı ismini bize yaḫşı hidâyetdür (Murâdî

Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [*şadrumdan, -um, -dan]*

Cân ü tenüm arası tobtoludur 'ışk ile / Sorar isen **şadrümi** 'ilm ile baḫr-ı 'azîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 2). [*şadrümi, -üm, -i]*

Çü şadreḫ **şadrına** geçdi ma'anî milkinün şâhı / Anuñ çün vaz' olındı vizri andan bu heyülâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [*şadrına, -ı, -n, -a]*

şadrında kalmak [1] Sadrazamlığa, başkanlığa devam etmek.

Fevc maşdardan çü şadırdur şüdüñ şadr ider / Kimisi **şadrında kaldı** kimisi muhtâc u ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [*şadrında kaldı, -dı]*

şadr itmek [1] Baş, başkan, sadrazam etmek.

Fevc maşdardan çü şadırdur şüdüñ **şadr ider** / Kimisi şadrında kaldı kimisi muhtâc u ac (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [*şadr ider, -er]*

şadr olmak [1] Başkan, reis olmak; sadrazam olmak II Gözde olmak. Benzerleri arasında nitelikleri sebebiyle üstün tutulan, beēenilen, önem verilen bir kimse olmak.

Câ-be-câ câh ü sa'âdet gerçi **şadr olmuş** velî / Tâli'ümdür 'izzet itdi 'izzete irdi maḫâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). [*şadr olmuş, -mış]*

şadreḫ [1] "Senin için baērını açmadık mı?" (İnşirah Suresinin birinci ayeti).

Çü **şadreḫ** şadrına geçdi ma'anî milkinün şâhı / Anuñ çün vaz' olındı vizri andan bu heyülâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [*şadreḫ,]*

şaf [3] Sıra, düzen, nizam.

Kuşadupdur her **şafı** şaffında yetmiş biñ şufûf / Birbirine beñzemez eşkâli bil ey mu'teber (Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [*şafı, -ı]*

Kuşadupdur her şafı **şaffında** yetmiş biñ şufûf / Birbirine beñzemez eşkâli bil ey mu'teber (Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [*şaffında, -ı, -n, -da]*

Cümleten anda melâ'ik tırılmış idi şâf şâf / Her **şafuñ** tûl ile 'arzı oldı yetmiş biñ ḫadar (Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [*şafuñ, -uñ]*

şâf-ender şâf [1] Saflar, bölükler hâlinde, içinde.

Kurıldı menber-i kudret Murâd oldı ḫatîb anda / Anı dinlemege eşnâf dirildi **şâf-ender şâf** (Murâdî Dîvânı, Gazel 672, Beyit 5). [*şâf-ender şâf,]*

şaf şaf [1] Yan yana.

Oturmuş bâb-ı genc içre anuñ karşısına **şaf şaf** / Tururlar elleri baēlı melâ'ikle kamu ervâḫ (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 4). [*şaf şaf,]*

şaf şaf olup durmak [1] Bölük bölük olup bir yerde durmak, beklemek.

Ḥamd ile şükr ilâha ḫalk olalı Murâdî / **Şaf şaf olup dururlar** hep evliyâ öninde (Murâdî Dîvânı,

Gazel 1405, Beyit 5). [şaf şaf olup dururlar, -ur, -lar]

şaf şaf tırmak [1] Yan yana dizilmek.

Cümleten anda melâ'ik tırmış idi **şaf şaf** / Her şafuñ tül ile 'arızı oldı yetmiş biñ kadar (Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3). [şaf şaf tırmış, -mış]

şaf [1] Halis, temiz.

Gıl u gışdan eridüp kalbi muşaffâ eyle / Da'vâ-yı vech idenüñ âyinesi **şaf** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 737, Beyit 2). [şaf,]

şaf kılmak [2] Saflaştırmak, temizlemek, kalbi kötülüklerden arındırarak iyi niyetli hâle getirmek.

Kıl Murâdî özüñi zer gibi **şaf** / Dür olup pes tal imdi 'ummâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [şaf kıl,]

Kıl Murâdî özüñi zer gibi **şaf** / Dür alup pes tal imdi 'ummâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [şaf kıl,]

şaf olmak [1] Temiz olmak. II Günahıtan arınmak.

Mağzen-i sırr-ı 'ışk olan buldı hâlâş-ı câvidân / **Şaf ola** zıkr ile gönül cürm ü günâhı n'eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [şaf ola, -a]

şaf şaf [1] Temiz, tertemiz.

Tutar âyinelere **şaf şaf** görünür yir yirin şüret / Bu şüret şüret-i vâhid-nümâyişde nümâ mıdır (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [şaf şaf,]

şafâ [40] Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

Müşâhidsin ruh-ı dil-dârı mir'ât-ı zamîründe / İdüp mahv-ı kûdûret ger ola her dem **şafâ** gâlib (Murâdî Dîvânı, Gazel 149, Beyit 2). [şafâ,]

Senüñ hüsnüñ **şafâsından** olur zevküm kemâlince / Kemâlinde mükemmel eylemek hüsn ü zerâfetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [şafâsından, -sın, -dan]

Bilürsin çünki fânîdür bu mâl u câh u 'izzetler / İki günlük **şafâ** için nedendür olasıñ mağrûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 2). [şafâ,]

Şafâ oldur ebed ola fenâ olanı n'idersin / Zebânuñdan Hudâ zıkrını sen bir lahza kılmâ dūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 3). [şafâ,]

Ko gavgâ-yı cihânı gel serüñde varsa idrâkûñ / Yapış zeyline anuñ kim vücüdında **şafâ** vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3). [şafâ,]

Her kim ki 'ışkuñ ile habîbüm **şafâdadur** / Dâ'im rızâñı gözleyüben iktizâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 1). [şafâdadur, -da, -dur]

Cehd eyle eylüğe bulasın cümle eylüğü / Şanma ki kemlüğe bedel olan **şafâ** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 4). [şafâ,]

Bu lezzet-i fenâyı n'idersin taleb kılop / Zıkr eyle Hakkı kim dil u câna **şafâ** durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 2). [şafâ,]

Âyine-i cemâlün şâm-ı cihân-nümâdur / Her kim nazâr kılsa gönli gözi **şafâdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [şafâdur, -dur]

Abdâl gelse bunda uşlu olur hem abdâl / Gelsün ziyâ virilsün kimün **şafâsı** vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 4). [şafâsı, -sı]

Aldanma vefâsına aslâ denî dünyânun / Bir lahza **şafâsında** yüz dürlü cefâ vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [şafâsında, -sı, -n, -da]

Mir'ât-ı dili kimün **şafâdur** / Bil iki cihâna ol ziyâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 542, Beyit 1). [şafâdur, -dur]

Cemâlün burka'ın ref' eyledün bir def'a evvel çün / Kamu dillerden anuñ çün ebed gitmez **şafâ** hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 2). [şafâ,]

Zevk u şafâ-yı 'âleme virdi gönül talâk / Dâ'im ki dil **şafâ** diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 4). [şafâ,]

Ne gam gam görmedi kimse **şafâ** kesb eylediler hep / Cefâlar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü kallâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 2). [şafâ,]

Cebhesinde ziyâ durur lâmi' / Rûhuma eyledi **şafâlar** bahş (Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 2). [şafâlar, --lar]

'İşküm çünki añladı sırr-ı **şafâda** 'ışk / Gâhî cefâda seyr olunur ki **şafâda** 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 1). [şafâda, -da]

Âyinem açalı görürem cümle 'âlemi / Her ne ki buldum anda olupdur **şafâ** senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 4). [şafâ,]

'Âşıkda her ne deñlü ola sıdk ile **şafâ** / Yârinden özge maşlahat aña ehem degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 2). [şafâ,]

Şafâ ile muşaffâ olalıdan / Olupdur 'ibret-i 'âlem-nümâ dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 3). [şafâñ, -n]

Şafâ zevkini istedüm buldum ânide / Mezâk-ı revân oldı 'ışkında akan zülâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [şafâ,]

Hayâlât-ı vakâyi'den ulü'l-'ayn oldı ebşârüm / Ulü'l-'azmün **şafâsına** şafâ-bahş oldı muhtârüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [şafâsına, -sı, -na]

Şafâlar olmaya mı bundan özge ne **şafâ** vardır / Mesîh-âsâ Murâdî mürdeler haydür me'alüniden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 5). [şafâ,]

Semî' olalı elfâz-ı habîbi güş-ı hüş eyle / **Şafâlar** kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 2). [şafâlar, --lar]

'İşkî **şafâ** aňlayan gayrıyı matrûd ider / 'İşkâ nişân iste gel dide-i hün-bârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1152, Beyit 3). [şafâ,]

‘İşkî **şafâ** anlayan matrûd eyler ol / ‘İşkâ nişân iste gel dîde-i hûn-bârdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1176, Beyit 3*). [*şafâ,]*

Âşinâ-yı ‘ışk olalı bilmişem mâhiyyetüm / Baña zevk ile **şafâdur** kande miñnet var ise (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1232, Beyit 3*). [*şafâdur, -dur]*

Beni hayrân ideli cümle cihân hayrânam / Ne **şafâdur** dil-i ‘uşşâka ki dildâr kıla (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1350, Beyit 3*). [*şafâdur, -dur]*

‘İşkuña düşdi çünki bu gönüm **şafâyile** / Dîdâra tûtdı âyine ol dem liķâyile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1365, Beyit 1*). [*şafâyile, -y, -ile]*

Lâ-reybe fih çün ümmü’l-kitâb şanı / İhlâşa irgürseñ ‘âlem durur **şafâda** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1407, Beyit 4*). [*şafâda, -da]*

Ey Murâdî her ne kim gelse baña andan **şafâ** / Her ne itdiyse baña bil ‘ışk-ı sübhân eyledi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1478, Beyit 5*). [*şafâ,]*

Ne bağlarsın gönül dâr-ı fenâya / **Şafâsı** degmedi renc ü ‘anâyâ (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 42, Beyit 2*). [*şafâsı, -sı]*

1. Saflık, berraklık. 2. Huzur, kedsizlik.

Eger var ise gönülde **şafâ** ol müstemi’ dâ’im / Murâdî her nefesle nice biñ biñ nice kâlüm var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 307, Beyit 5*). [*şafâ,]*

Şol kimse ki kalbinde her lahza **şafâ** vardır / Âyine-i zihninde her vechi nümâ vardır (*Murâdî Dîvânî, Gazel 506, Beyit 1*). [*şafâ,]*

Şafâ mir’atını gördüm celâlündür tutan elde / Cemâlüne muķâbildür müşâhid olmuş ebrâruñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 719, Beyit 3*). [*şafâ,]*

Rızâñı isterüz yâ Rab bizi kılma cüdâ andan / Bize her demde rûz u şeb irişmişdür **şafâ** andan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1013, Beyit 1*). [*şafâ,]*

Kenz-i ma’nâyı bulup yolına terk-i ser idüp / Kalbün âyinesini nice **şafâ** gördün mi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1511, Beyit 3*). [*şafâ,]*

Bulmak dilerseñ ger **şafâ** elden koma sıdkı şakın / Gerçek iseñ ‘ışkuña ger dildâra ķurbân ol yûri (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1553, Beyit 3*). [*şafâ,]*

Müstemi’ olğıl yine var ise sende **şafâ** / Kavl-i Murâdiye bak mantık-ı ‘ulyâ didi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1566, Beyit 5*). [*şafâ,]*

3. Mekke dolaylarında hac ibadetinin yapıldığı yerlerden biri olup hacıların burası ile Merve adı verilen yer arasında Hz. Hacer’in o dönemde yapmış olduğu gidiş ve geliş hareketini dört gidiş, üç geliş olarak aynen uygulanan yer.

Varalum Ka’be-i dildârı tavâf eyleyüben / Merve hakkı varalum cümle **şafâdan** geçelüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 917, Beyit 2*). [*şafâdan, -dan]*

şafâ-bahş [1] Huzur veren.

Âyineñi gel eyle mücellâ vü **şafâ-bahş** / Her söze inanma aña her dem nazar eyle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1414, Beyit 2*). [*şafâ-bahş,]*

şafâ-bahş olmak [1] Mutluluk vermek.

Hayâlât-ı vakâyî’den ulü’l-‘ayn oldı ebşârüm / Ulü’l-‘azmün şafâsına **şafâ-bahş** oldı muhtârüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 862, Beyit 1*). [*şafâ-bahş oldı, -dı]*

şafâ bulmak [2] Mutlu olmak, sevinmek.

Nice bir ‘âşıkıların âhiyle zâr içre kala / Aç niķabuñ göreler yüzün **bulalar** tâ **şafâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 4*). [*şafâ bulalar, -a, -lar]*

Bu Murâdî nice sen dilbere vormeye gönül / Rüyuna her ki nazar kıla **bulur** cânı **şafâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 46, Beyit 5*). [*şafâ bulur, -ur]*

şafâ cāmın [1] 1. Berrak kadehi. 2. Sefa, huzur kadehi.

Şafâ cāmın ger isterseñ muşaffâ eyle mir’atun / Gözetme ğayrıdan zerre gözetgil vech-i dildârı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1500, Beyit 2*). [*şafâ cāmın,]*

şafâ olmak [2] Mutlu ve huzurlu olmak.

Oldı zikr-i habîb-i kalbe **şafâ** / Zâkire geldi hükmi “kerremnâ” (*Murâdî Dîvânî, Gazel 86, Beyit 1*). [*şafâ oldı, -dı]*

Şafâlar olmaya mı bundan özge ne şafâ vardır / Mesîh-âsâ Murâdî mürdeler haydür me’âlünden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1004, Beyit 5*). [*şafâlar olmaya, -ma, -(y)a]*

şafâsın sürmek [1] (Deyim) İlgi, sevgi görmek, hoşça vakit geçirmek.

Tahayyüddür velî miftâh kilîdi açmağıl zinhâr / **Şafâsın sürmek** isterseñ çevürme yüz belâsından (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1009, Beyit 3*). [*şafâsın sürmek, -mek]*

şafâ virmek [2] (Deyim) Neşelendirmek, gönül ferahlığı vermek.

Olsa mübrim dil nice tahşîl ide ol mâ-ħaşal / “Cezbetün min cezb” Raħman **virmezince** tâ **şafâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 23, Beyit 2*). [*şafâ virmezince, -me, -(y)ince]*

Her ki **virdi** derün-ı kalbe **şafâ** / Refe’Allâhu kadrehu ebedâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 90, Beyit 1*). [*şafâ virdi, -di]*

şafâ vü zevk [2] Eğlence ve zevk.

Şafâ vü zevke bâ’isdür cemâl-i yâr-ı rûh-efzâ / Ruħından ger niķabın ref’ ide olmaz haber peydâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 65, Beyit 1*). [*şafâ vü zevke, -e]*

Bu devrânun ‘acebdür hâli ey yâr / Ki her biri **şafâ vü zevke** mâ’il (*Murâdî Dîvânî, Gazel 845, Beyit 3*). [*şafâ vü zevke, -e]*

şafâ-yı hû [1] Allah zikrinin huzuru.

Sem'-i kabûl-i cāna gelür çün nidā-yı hū / Milk-i vücûda irdi ser-â-pā **şafā-yı hū** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1206, Beyit 1*). [*şafā-yı hū,]*

şafā-yı 'ışk [1] *Aşkın mutluluğu.*

Pākı muhibb ider dahı pākı sever özi / Billāhi gör ne hūb durur bu **şafā-yı 'ışk** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 702, Beyit 4*). [*şafā-yı 'ışk,]*

şafā-yı ma'rifet [1] *Marifetin gönül huzuru.*

Mahz-ı sır-ı evliyâdur ibtidā-yı ma'rifet / 'Âşıkun zevk u şafâsıdur **şafā-yı ma'rifet** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 170, Beyit 1*). [*şafā-yı ma'rifet,]*

şafā-yı pür-şafā [1] *Gönül huzuruyla dolmak.*

Nice sakı-yı şafâdur kim **şafā-yı pür-şafā** sende / Muşaffâ olsa âyine 'ayân olur 'ayânumdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1020, Beyit 2*). [*şafā-yı pür-şafā,]*

şafā-yı sır [1] *Gönül huzurunun sırrı.*

Elâ yâ eyyühe'l-ahbâb açıldı cümleten ebvâb / **Şafā-yı sırrunuz** varsa gezelim cümle ârâyı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1508, Beyit 2*). [*şafā-yı sırrunuz, -unuz]*

şafā-yı sır-ı şart [1] *Gönül huzuru sırrının şartı.*

Yek nazar biñ nazraya cā virdi istidlâlden / Bakmağa mir'âta olmışdur **şafā-yı sır-ı şart** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 653, Beyit 3*). [*şafā-yı sır-ı şart,]*

şafha [3] *Sayfa, levha.*

Habbezâ gülşen-i vuşlatdan ire bûy-ı lafif / Vâridün **şafhasına** nakş ide nâmuñ mevrüd (*Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 4*). [*şafhasına, -sı, -(n)a]*

Şafha-i dilde cemâlün âyeti imlâ olur / Her ne defter yazıla ol **şafhadan** inşâ olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 384, Beyit 1*). [*şafhadan, -dan]*

Şürû' oldukça levhün **şafhasına** 'ilmün imlâsı / Bilinmiş idi ma'nâsı kitâb-ı kalb-i inşâda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1311, Beyit 3*). [*şafhasına, -sı, -n, -a]*

şafha-i 'âlem [1] *Cihan sayfası; kâinat.*

Ey kemâlün **şafha-i 'âlemde** hâl / Her kişi tutar egerçi bir hayâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 838, Beyit 1*). [*şafha-i 'âlemde, -de]*

şafha-i dil [1] *Gönül sayfası, levhası.*

Şafha-i dilde cemâlün âyeti imlâ olur / Her ne defter yazıla ol şafhadan inşâ olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 384, Beyit 1*). [*şafha-i dilde, -de]*

şafha-i kalb [1] *Gönül sayfası.*

Şafha-i kalbümde menkûş oldu çün esrâr-ı Hâk / Kande kim kılsam nazar zâhir durur envâr-ı Hâk (*Murâdî Dîvânî, Gazel 690, Beyit 1*). [*şafha-i kalbümde, -üm, -de]*

şafha-i kemal [1] *Mükemmellik yüzü, şekli, sayfası.*

Kodılar **şafha-i kemâle** rakam / Kalem almadı hergiz anlar anı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1564, Beyit 2*). [*şafha-i kemâle, -e]*

şafha-i kübrâ [1] *Büyük sayfa, levha.*

Şafha-i kübrâyı gördüm bir münakkaş levhdür / Kilk-i kudret yazmış anda her ne kim var cümle kâr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 375, Beyit 4*). [*şafha-i kübrâyı, -(y)ı]*

şafha-i levh [1] *Sayfanın yüzü.*

Şafha-i levh üzre yazmış çünki misâk âyetin / Ara yirde anuñ içün oldu muhkem iltizâz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 275, Beyit 3*). [*şafha-i levh,]*

şafha-i rükn-i kitâb [1] *Kitabın sağlam, temel sayfası.*

Şafha-i rükn-i kitâb cedvel-i zerle tolu / Yazdı anı kâ'inât söyledi imlâ-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânî, Gazel 707, Beyit 3*). [*şafha-i rükn-i kitâb,]*

şafi itmek [1] *Saflaştırmak, berraklaştırmak.*

Murâdî okı ihlâsı seni dâ'im ider **şafi** / Bir okuyana üç hatme sevâbın feyz ider ihlâş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 648, Beyit 5*). [*şafi ider, -er]*

şafi olmak [1] *Duru, temiz olmak.*

Güş kıl kavlı-i Murâdî **olasın** tâ **şafi** / Kalbünü lem'a-i nûr ile idüp âyine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1343, Beyit 5*). [*şafi olsun, -a, -sın]*

şag [3] *Sağ, hayatta.*

Dâğ-ı dilde gördüğün dünyâyı şanma dâğdur / Yâr yolında viren cânımı her dem **şagdur** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 394, Beyit 1*). [*şagdur, -dur]*

Şağı şayru aña ey dil şayruyı sağ añağıl / İster iseñ ger bu ma'nâdan kılasın 'ukde-hal (*Murâdî Dîvânî, Gazel 767, Beyit 3*). [*şağı,]*

Şağı şayru aña ey dil şayruyı **şag** añağıl / İster iseñ ger bu ma'nâdan kılasın 'ukde-hal (*Murâdî Dîvânî, Gazel 767, Beyit 3*). [*şag,]*

şag itmek [2] *Yaşatmak, hayatta kalmasını sağlamak.*

İşlerin **şag itmeyenler** dâ'imâ şayru durur / Şebpere kör olduğu çün mihr-i rahşân bulmaz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 556, Beyit 2*). [*şag itmeyenler, -me, -(y)en, -ler]*

Cāna bir derd uğrayupdur kim devâ kılmaz tabīb / Ey tabīb-i dil sen ancak **idisersin** anı **şag** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 666, Beyit 4*). [*şag idisersin, -iser, -sin]*

şag olmak [4] *Yaşamak, hayat sürmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ben temâşâ kılsam bir dem cemâlünü eger / Pāk nâmuñ Hâk için **olmazdı** cânım zerre **şag** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 664, Beyit 4*). [*şag olmazdı, -maz, -dı]*

şag u şol [4] *Sağ ve sol.*

Şağa vü şola baş şaluben serv-i hırāmān /
Tevhîdün ider şevk ile şāhā senūñ a'lā (Murādî
Dīvānı, Gazel 79, Beyit 3). [şāğ u şola, -a, -a]

Encümler oldu leyle-i deycūra meş'ale / **Şağ u şolumda** şems ü kamer oldu perr ü bāl (Murādî
Dīvānı, Gazel 819, Beyit 3). [şāğ u şolumda, -um,
-da]

II Her taraf, her şey.

Şağ u şola nāzır olmaz 'āşıkān-ı müstakīm / Rūy-
i dildār oldu ancak añlara cāy-ı nazar (Murādî
Dīvānı, Gazel 346, Beyit 3). [şāğ u şola, -a]

İster iseñ bulmağa hāletde hāl / Bakmağıl zinhār
imdi **şāğ u şol** (Murādî Dīvānı, Gazel 835, Beyit
5). [şāğ u şol,]

şāğā'ir [1] Sagireler, küçük günahlar.

Kebā'irden **şāğā'irden** kaçar pes / Özine bāb-ı
firdevsî açar bes (Murādî Dīvānı, Mesnevi 19,
Beyit 4). [şāğā'irden, -den]

sāğar-ı 'ışk [1] Aşk kadehi, şarabı.

Bu Murāda **sāğar-ı 'ışk** şunaldan dest-i yār /
Kopar ise başına biñ demdeme bakmaz gözüm
(Murādî Dīvānı, Gazel 894, Beyit 5). [sāğar-ı
'ışk, -ı]

şağış [1] Hesap.

Çün tarîk olmışdır Allāha nefesler **şağış** / Ey
Murādî her tarîke rāhı senden isterem (Murādî
Dīvānı, Gazel 873, Beyit 5). [şağış, -ı]

sāha-i 'arş [1] Gökyüzü meydanı.

Sāha-i 'arşa başaldan kadem-i nev'-i beşer / Didî
tesbîhî melā'ikle dañı 'arş-ı vedūd (Murādî
Dīvānı, Gazel 253, Beyit 4). [sāha-i 'arşa, -a]

sāha-i arz u sema [1] Yeryüzü ve gökyüzü.

Sāha-i arz u semāyı gezmişem bir anda / Cānib-i
Hakdan virilmişdür bu cāh u 'izzetüm (Murādî
Dīvānı, Gazel 906, Beyit 3). [sāha-i arz u semāy,
-(y)ı]

sāha-i devlet [1] Devlet, saadet, iktidar
meydanı.

Sāha-i devletde esb-i himmeti cevlan ider /
Tarfatü'l-'ayn içre anı anı bir eyler hemān (Murādî
Dīvānı, Gazel 1046, Beyit 4). [sāha-i devletde, -de
]

sāha-i fana [1] Kulun benliğinin Allah'ın
varlığında yok olması, eşyânın nazarından
silinmesi, kendi fiilini göremez olması, kesret
âleminin kayıtlarından sıyrılıp Hakk'ın
tasarrufu altına girmesi hâli, fenâfillâh.

Sāha-i fāna gelmişem lāki beka durur yirüm /
Gerçi beden türâbdur oldu türâba aşl-ı cān (Murādî
Dīvānı, Gazel 1183, Beyit 2). [sāha-i fāna, -a]

sāha-i 'izzet [2] Değer, hürmet, yücelik yeri.

Gel temennā eyle külliyyet geçüp bāb-ı düden /
Sāha-i 'izzetde tā kim vireler saña mağar (Murādî
Dīvānı, Gazel 369, Beyit 4). [sāha-i 'izzetde, -de]

Sāha-i 'izzetde gördüm kim ider cevlan-ı 'ışk /
Nice perr ü bāl ile gördüm kılur tayrān-ı 'ışk
(Murādî Dīvānı, Gazel 688, Beyit 1). [sāha-i
'izzetde, -de]

sāha-i kudret [6] Kudret sahası, alanı;
kudretin tecelli yeri. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Sāha-i kudretde oldu çün nebātun hāşılı /
Kiminün arzında bitmişdür semer kiminde 'ūd
(Murādî Dīvānı, Gazel 243, Beyit 2). [sāha-i
kudretde, -de]

şāha-i sīmā [1] Yüzün, cemalin tecelli yeri.

Şāha-i sīmāda gördüm kudret ile bir vücūd / Cem'
olup cümle hālāyık 'arz ider aña 'amel (Murādî
Dīvānı, Gazel 755, Beyit 3). [şāha-i sīmāda, -da]

şahāyif [2] Sayfalar.

Şahāyifden müberrādur fu'ād-ı şafha-i merkūm /
Degüldür lafzu harfe mā'il aña bu kerāmetdür
(Murādî Dīvānı, Gazel 299, Beyit 4). [şahāyifden,
-den]

Şahāyifinde yazıldı vişāl içün menşūr / Şu vech
ile ebedā yokdur anda kara vü ağ (Murādî Dīvānı,
Gazel 669, Beyit 2). [şahāyifinde, -i, -n, -den]

şahbā [3] Şarap.

Cür'a-nüş oldu yine dest-i Mesihādan dil / Mest-i
la-ya'kıl olupdur yine **şahbādan** dil (Murādî
Dīvānı, Gazel 798, Beyit 1). [şahbādan, -dan]

Kemālınden mükemmeldür şular kim içdi
şahbādan / Haberden bî-haber oldu haber bilen
mu'ammādan (Murādî Dīvānı, Gazel 983, Beyit
1). [şahbādan, -dan]

Şıgar şanma iki dünyāya şol kim içdi **şahbādan** /
Ne bilsün gice gündüzden haber bilen o Leylādan
(Murādî Dīvānı, Gazel 1003, Beyit 1). [şahbādan,
-dan]

şāhib [3] Sahip, malik.

Şanma keşşāf didigüm şanma kitāba **şāhib** /
İrmeyeyd'añla Murādî bu yakīne keşşāf (Murādî
Dīvānı, Gazel 674, Beyit 5). [şāhib,]

Didi kim var mı icāzet **şāhibinden** yā nişān / Tā
mutî' olam anuñla ben dañı fermānına (Murādî
Dīvānı, Gazel 1224, Beyit 2). [şāhibinden, -iñ, -
den]

Bu kitābuñ **şāhibine** her zamān / Sen 'ināyet
eylegil yā Müste'an (Murādî Dīvānı, Müfret 47,
Beyit 1). [şāhibine, -i, -n, -e]

şāhib-alem [1] Alem, sancak sahibi.

Pâdişâhâ lûtfuñ el virürse eger bendeñe / Yâ 'azîz
ü yâ velidür yâ nebî **şâhib-‘alem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 3*). [*şâhib-‘alem,]*

şâhib-başar [1] *Görüşü kuvvetli. II İbret gözü açık olmak.*

Muhib olalı dildâre didüm kim târik-i ğayrem /
Didi kim cümle a‘mâdur seni **şâhib-başar** buldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 4*). [*şâhib-başar,]*

şâhib-celâl olmak [2] *Celal, büyüklük sahibi olmak.*

Cemâl-i cümleden geçdüm cemilünven
hevâsından / Hevâya olmadum tâbî‘ yine **şâhib-celâl oldum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4*). [*şâhib-celâl oldum, -du, -m]*

‘Âlemüñ tavrında çün tavr-ı hayâlin aıldadum / Pes
hicâb-ı ğayb ile **şâhib-celâl oldum** yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 4*). [*şâhib-celâl oldum, -du, -m]*

şâhib-cemâl [1] *Cemal sahibi; Allah.*

Bakmazam talsa dü-‘âlem cümle zîbâlarla heb /
Misli yok ‘âlemde bir **şâhib-cemâl** aılar beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 3*). [*şâhib-cemâl,]*

şâhib-cemâl itmek [1] *Güzellik sahibi olmak.*

Şems-i tâbânüñ göreliden tâlî‘üm mes‘üddür /
Cümleden anuñ için **şâhib-cemâl itdün** beni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2*). [*şâhib-cemâl itdün, -dü, -n]*

şâhib-cemâl olmak [1] *Güzel yüzlü olmak.*

Murâdiye murâd oldı kamu ‘âlem mürîdidür /
Serîr-i hüsne geçdüm ‘izz ile **şâhib-cemâl oldum**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5*). [*şâhib-cemâl oldum, -du, -m]*

şâhib-dil [1] *Gönül sahibi.*

Hikmeti ser aılar iseñ sen bu ‘aynuñda nedür /
‘Âlemüñ esrârınuñ sensin bugün **şâhib-dili**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1462, Beyit 3*). [*şâhib-dili, -i]*

şâhib-himem [1] *Cömertlik, iyilik sahibi.*

Mantık-ı ‘ulyâdadur güftâra viren revnakı / Her
sözün aşlın dilersen iste bir **şâhib-himem** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3*). [*şâhib-himem,]*

şâhib-hulefâ [1] *Halifelerin sahibi.*

Meftûh-ı ğıttâdur bu mekşûf-ı ‘atâdur bu / **Şâhib-hulefâdur** bu her yaraya merhemdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 4*). [*şâhib-hulefâdur, -dur]*

şâhib-hüner [1] *Hüner sahibi, maharetli.*

Kalbi kalb iden durur **şâhib-hüner** / Vuşlat
isterseñ eger bu resme ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 3*). [*şâhib-hüner,]*

şâhib-‘iyâr olmak [1] *Saadet sahibi olmak.*

Murâdî şöyle kâl oldum ki yokdur zerrece nokşân
/ Ebed kâlmadı ğıl u ğış ‘aceb **şâhib-‘iyâr oldum**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 6*). [*şâhib-‘iyâr oldum, -du, -m]*

şâhib-i âh olmak [1] *Âh, dert sahibi olmak.*

Hızra yoldaş olmayan bilmez ledünniden eser /
‘İşkî sen kânden bilürsin **şâhib-i âh olmaduñ**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 3*). [*şâhib-i âh olmaduñ, -ma, -du, -n]*

şâhib-i ‘aql olmak [1] *Akıllı sahibi olmak.*

Merâtib-i ezelidür çü baış olan evvel / Dime ki
şâhib-i ‘aql olana ine pâyeye (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 2*). [*şâhib-i ‘aql olana, -an, -a]*

şâhib-i aqvâl [1] *Sözlerin sahibi.*

Ben beni bilmez iken kim beni bildürdi baña / Bunı
kılmağa beyân **şâhib-i aqvâl** gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 2*). [*şâhib-i aqvâl,]*

şâhib-i emr [1] *Emir sahibi olan, emir verme yetisine sahip olan. II Allah.*

Nâ‘il olmaz cehd-i cidd ile mücerred kimsene /
Muntazırdur **şâhib-i emrüñ** kamu fermânına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 4*). [*şâhib-i emrüñ, -ün]*

şâhib-i feyz-i kemal [1] *En mükemmel ilim, irfan sahibi.*

‘Acze olduñsa maķar ey **şâhib-i feyz-i kemâl** / Şol
kadar ola ziyâde şaymayasın hiç ‘ad (*Murâdî Dîvânı, Kit‘a 20, Beyit 3*). [*şâhib-i feyz-i kemâl,]*

şâhib-i hâl [1] *Hakikat ehli; bildiğini, inandığını tatbik eden, kendinden geçme sırrına eren kimseler.*

Biz kamu esrâra mahrem **şâhib-i hâl** isterüz /
Rıķkat-i kalb ile her dem çeşm-i seyyâl isterüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 1*). [*şâhib-i hâl,]*

şâhib-i hâlât [1] *Hâllere, durumlara sahip, vâkıf olan. II Allah.*

Kavl ü kuvvet gerçi haķdandur müsebbebdür velî
/ Destüñi çekme şaķın sen **şâhib-i hâlâtıdan**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 4*). [*şâhib-i hâlâtıdan, -dan]*

şâhib-i hikem [1] *Hikmet, ilim sahibi. II Allah.*

Añla Murâdî sözlerin ğaflete varma ‘akıl ol /
Böyle muķadder eylemiş çünki o **şâhib-i hikem**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 6*). [*şâhib-i hikem,]*

şâhib-i icâd olmak [1] *İcad sahibi olmak.*

Ezelî oldı ezel bu ebed-i lâ-yü‘ad / Şâhib-i mücib
olup **şâhib-i icâd oldum** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 3*). [*şâhib-i icâd oldum, -du, -m]*

şâhib-i iķân [1] *Bir konuda sağlam, iyi bilgi sahibi olan.*

Makşad-ı akşāya t̄alibdür gön̄ül ey pür-hüner / Bu
'acebdür bunda bu dil **şāhib-i ikān** igen (Murādī Dīvānı, Gazel 1033, Beyit 4). [şāhib-i ikān,]

şāhib-i 'ilm [2] *İlim sahibi.*

Şerhe olmadı bizüm kavlümüzi **şāhib-i 'ilm** /
Kavlümüz şerh ideni 'ālim-i devrān bilürüz
(Murādī Dīvānı, Gazel 578, Beyit 3). [şāhib-i 'ilm,]

Ne derc eylemiş **şāhib-i 'ilm** o nüktedān / Biliş
virmege aña gerek bir ehl-i kemāl (Murādī Dīvānı, Gazel 855, Beyit 2). [şāhib-i 'ilm,]

şāhib-i 'ilm ü sebak [1] *Ders ve ilim sahibi.*

Hikmetün fikrindedür arz ü semāda mā-halaḳ /
'İlmüni derk itmedi bir **şāhib-i 'ilm ü sebak**
(Murādī Dīvānı, Gazel 685, Beyit 1). [şāhib-i 'ilm ü sebak,]

şāhib-i 'irfān [2] *İrfan sahibi, kültürlü kimseler.*

Sebāt-ı 'ārifān ey dil nazar bir rüy-i dilberdür /
Bunı fehm eyleyen her **şāhib-i 'irfāna** rehberdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 288, Beyit 1). [şāhib-i 'irfāna, -a]

Tayy idüp gezdüm nice yıllar mesā'il illerin /
Eyledüm güftār-ı āhir **şāhib-i 'irfān** ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 3). [şāhib-i 'irfān,]

şāhib-i 'irfān olmak [2] *Bilen, anlayan, sezen kişi.*

Hāk-ı rāh-ı kadem-i server-i insān olgıl / Dal
ma'āni yemmine **şāhib-i 'irfān olgıl** (Murādī Dīvānı, Gazel 803, Beyit 1). [şāhib-i 'irfān olgıl, -gil]

Varalum perde-i hayretlerimiz ref' idelim /
Gelüben bunda yine **şāhib-i 'irfān olalum**
(Murādī Dīvānı, Gazel 919, Beyit 3). [şāhib-i 'irfān olalum, -alu, -m]

şāhib-i iz'ān olmak [1] *Anlayış, idrak sahibi olmak.*

Tut Murāduñ sözini cābük-i meydān olgıl / Bu
mu'ammāyı bilüp **şāhib-i iz'ān olgıl** (Murādī Dīvānı, Gazel 803, Beyit 5). [şāhib-i iz'ān olgıl, -gil]

şāhib-i kavl ü 'irfān [1] *Kültür sahibi ve söz erbabı olmak.*

Her kaçan kavl eylesem kavlüm baña biñ kavl ider /
Bu sebepten **şāhib-i kavl ü hem 'irfānam** yine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1245, Beyit 4). [şāhib-i kavl ü 'irfānam, --am]

şāhib-i mücib olmak [1] *Dilekleri yerine getiren, icabet eden olmak.*

Ezelı oldu ezel bu ebed-i lā-yü'ad / **Şāhib-i mücib olup** şāhib-i icād oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 923, Beyit 3). [şāhib-i mücib olup, -up]

şāhib-i nāz olmak [1] *Naz sahibi olmak, nazlanmak.*

Ey Murādī varalum yāre niyāz eyleyelüm / **Şāhib-i nāz oluben** bunda hırāman olalum (Murādī

Dīvānı, Gazel 919, Beyit 5). [şāhib-i nāz oluben, -uben]

şāhib-i nuṭṭa [1] *Söz sahibi, söz söylemede yetkin kişi.*

Şāhib-i nuṭṭa mecāl olmadı bu ma'nāda /
Cümleten nāmı eger kılsa daḥı vird-i zebān
(Murādī Dīvānı, Gazel 1113, Beyit 2). [şāhib-i nuṭṭa, -a]

şāhib-i perr ile bāl olmak [1] *Kol kanat sahibi olmak.*

Zamān ile yoḡ ile varuñ olmışdum miyānında /
Cenāheyn ile t̄a'ir **şāhib-i perr ile bāl oldum**
(Murādī Dīvānı, Gazel 865, Beyit 2). [şāhib-i perr ile bāl oldum, -du, -m]

şāhib-i şūr [1] *Sûr borusu sahibi; HZ. İsrâfil.*

Eyledüm pes **şāhib-i şūra** su'al ey zü-fünün / Didı
añla bunları her demde bu gāvḡādudur (Murādī Dīvānı, Gazel 368, Beyit 4). [şāhib-i şūra, -a]

şāhib-i şāl olmak [1] *Şal sahibi; derviş olmak.*

Tā ezelden perdeyi cevher yüzinden ref' içün /
Saltanat terkin urup biz **şāhib-i şāl olmuşuz**
(Murādī Dīvānı, Gazel 559, Beyit 2). [şāhib-i şāl olmuşuz, -miş, -uz]

şāhib-i 'ummān [1] *Büyük deniz. II Gönüli geniş olan.*

Tolaşup ser-te-ser āfākı gezdün başdan ayaḡa /
Murādī gibi sen bir **şāhib-i 'ummāna** irdüñ mi
(Murādī Dīvānı, Gazel 1491, Beyit 5). [şāhib-i 'ummāna, -a]

şāhib-i zālāl itmek [1] *Dalalet sahibi etmek, doğru yoldan çıkarmak.*

Şimāḥ-ı cāna nidā geldi didi yā 'aşık / Seni şu kim
dilemez **şāhib-i zālāl itdüm** (Murādī Dīvānı, Gazel 975, Beyit 4). [şāhib-i zālāl itdüm, -dü, -m]

şāhib-i 'irfān olmak [1] *İrfan sahibi olmak.*

Güş idenler bu Murāduñ mantıḳ-ı 'ulyāsını / Her
biri hālince ey dil **şāhib-i 'irfān oldılar** (Murādī Dīvānı, Gazel 340, Beyit 5). [şāhib-i 'irfān oldılar, -dı, -lar]

şāhib-i iz'ān [1] *Anlayış, fikir sahibi bilgili insan.*

Lā-ḥaṭā fī fırkatin illā lisānin min lisān / Bu kelāmı
fehm idelden **şāhib-i iz'ānam** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1245, Beyit 3). [şāhib-i iz'ānam, --am]

şāhib-kemāl [2] *Fazilet, olgunluk sahibi kişi.*

Mübtediden bir haber almış yine **şāhib-kemāl** /
Anı taḥḳıḳ itmek içün 'ilm-i sevdāsındadır
(Murādī Dīvānı, Gazel 332, Beyit 2). [şāhib-kemāl,]

Ma'rifet kesb eyleyem dirseñ eyā **şāhib-kemāl** /
Gel Murāduñ mantıḳın güş eylegil iz'ān ile
(Murādī Dīvānı, Gazel 1249, Beyit 5). [şāhib-kemāl,]

şāhib-kemāl itmek [1] *Olgunluk, kemal sahibi olmak.*

Çün kemālünden niḳāb açup baña kılduñ nazar /
Her fūnūnuñ ekmeli **şāhib-kemāl itdüñ** beni

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 5). [şâhib-kemâl itdüñ, -dü, -n]

şâhib-kemâl olmak [1] Olgunluk, kemal sahibi olmak.

Ten hicâbın ref' iderseñ **olasın şâhib-kemâl** / Ey kemâlüm sen kemâlümünden beni kıl rüşenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [şâhib-kemâl olasin, -a, -sın]

şâhib-kerem [1] İyilik ve bağış sahibi.

İhsân idüp dañı girü minnet iden kişi / Bilgil Murâdî sen anı **şâhib-kerem** degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 5). [şâhib-kerem,]

şâhib-kırân olmak [1] Her zaman üstünlük, başarı kazanan olmak.

Şalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belî dimiş durur meydânda **şâhib-kırân olmuş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3). [şâhib-kırân olmuş, -mış]

şâhib-mağâl olmak [3] Söz, söyleyiş sahibi olmak.

Çü aldum kavli kâ'ilden ne kavlüm belki kâ'ilven / Ne kâ'il belki kavlüm kavlı ile **şâhib-mağâl oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 865, Beyit 4). [şâhib-mağâl oldum, -du, -m]

Murâdî terk-i kavlı idüp anuñ kavlini güş eyler / Anuñ için mağâli terk idüp **şâhib-mağâl oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 5). [şâhib-mağâl oldum, -du, -m]

İktibâs itdüm çü hüsnuñden bu hüsnum gülşenin / Bülbül-i güyâ olup **şâhib-mağâl oldum** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 2). [şâhib-mağâl oldum, -du, -m]

şâhib-nazar [3] Basiretle bakan.

Her kim ki ey Murâdî sözüñ güş eyledi / Tañsîn idüp saña seni **şâhib-nazar** dimiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 5). [şâhib-nazar,]

Kelâmın güş idüp anuñ didüm dil saña meyl itmez / Didi kim âferîn bi'llah seni **şâhib-nazar** buldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 3). [şâhib-nazar,]

Şâhib-nazar iseñ ey Murâdî / Gör kânde yazıldı nâm-ı Âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5). [şâhib-nazar,]

şâhib-nisâr itmek [1] Saçma, serpmeye sahibi; cömert.

Kıldı çü hüsni ihsân vehhâb-ı zü'l 'aṭāya / Anuñ için Murâdî **şâhib-nisâr idüpdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 5). [şâhib-nisâr idüpdür, -üp, -dür]

şâhib olmak [1] Elinde bulundurmak, mâliki olmak.

Mübdî'î küllü'l-bedâyi'den hüveydâ olmayan / **Şâhib olmak** bir şeye ben dimezem lâyıḳ aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 2). [şâhib olmak, -mak]

şâhib-temîz [1] Temizlik, saflık sahibi.

Ma'rifet bâbında bir **şâhib-temîzi** isterüz / Biz bizi bizde girü bulmakda eylerüz şitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 565, Beyit 2). [şâhib-temîzi, -i]

şâhib- 'uḳûl olmak [1] Akıl sahibi olmak.

'Arz olsa ger cân ü cihân olsa miyân-ı ḥaḳ nazar / **Şâhib- 'uḳûl olduñsa** ger 'aḳluñ ebed bulmaz ḥaṭar (Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 1). [şâhib- 'uḳûl olduñsa, -du, -n, -sa]

şâhib-vaḳâr itmek [1] Vakâr sahibi, ağırbaşlı olmak.

Yâr ile yâr olaldan dil ḡayra oldı aḡyâr / ḡayrıyı terk idelden **şâhib-vaḳâr idüpdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 2). [şâhib-vaḳâr idüpdür, -üp, -dür]

şâhib-vuḳûf [1] Bilgi sahibi.

Revnaḳ-ı bâzâr-ı 'işmetde bugün **şâhib-vuḳûf** / Her ne deñlü kılṣa sermâye me'âlûñ vechidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [şâhib-vuḳûf,]

şâhib-vüṣûl [1] Hakikate kavuşmuş, ermiş.

Çoḳ durur 'âlemde bil ehl-i şuver / Añlama her gördüḡüñ **şâhib-vüṣûl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 6). [şâhib-vüṣûl,]

şâhib-zamân olmak [1] Zamanın sahibi, hükümdarı olmak.

Seḫâb-ı luṭfi yağdırdı yine bârân-ı aḥkâmı / Kamu mevcûd-ı 'âlem başına **şâhib-zamân oldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 2). [şâhib-zamân oldı, -dı]

şâḫiṭ [2] Gerçek, doğru.

Tâbi'î tebe'de gerçi rivâyâtıdur **şâḫiṭ** / Maẓmûn-ı nokṭa sırr ile sırrı eserdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 3). [şâḫiṭ,]

Tâleb maṭlûba maṭlûbdan ḡaberdür aña bu kârı / **Şâḫiṭ** añlar iseñ bil tâlîbe maṭlûb bâzârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 1). [şâḫiṭ,]

sahil [5] Deniz kenarı. II Vahdete, ilahi aşka erişememe durumu.

Muntazır 'ışḳ içre gördüm bir nice ma'nâ sıfat / Kimisi **sâḫilde** seyr eyler kimi deryâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2). [sâḫilde, -de]

Şalan baḫr-ı maḡabbetde vücûdî fülkine bir dem / Bulup **sâḫil** çıkar añlama sen anı o deryâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [sâḫil,]

Didiler ḡaḳā'ik-şinâsân-ı 'ilme'l-yaḳîn / Çü mevc ura deryâ görünmez şudan **şâḫilîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1155, Beyit 1). [şâḫilîn, -i, -n]

II Varlık alemi, masiva.

Sâḫilîn terk ideli sâḫile tutmadı yüzin / 'İlm-i deryâda mahâretle olupdur kâmil (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 2). [sâḫilîn, -in]

Sâhilin terk ideli **sâhile** tutmadı yüzün / 'İlm-i deryâda mahâretle olupdur kâmil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 792, Beyit 2*). [*sâhile, -e*]

sâhil-i derya [1] *Denizin kıyısı.*

Ey Murâdî **sâhil-i deryâda** gül-geşt eyleyen / Bahır içinde bulmadı Hızırı dañı hem-sâyesin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1082, Beyit 5*). [*sâhil-i deryâda, -da*]

sâhil-i deryâ-yı 'ışk [1] *Aşk deryasının sahili.*

Sâhil-i deryâ-yı 'ışkı fülk-i dil eyler güzâr / Çün gire ummâna hergiz bulmaz hadd ü kenâr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 388, Beyit 1*). [*sâhil-i deryâ-yı 'ışkı, -ı*]

sâhîr [1] *Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz.*

Hâk durur hâk-ı hâkikatde kırmaz buhlâmı / Hâk katında bulmaz **sâhîr** ile sihr-i sebât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 177, Beyit 3*). [*sâhîr,]*

sâhîr olmak [1] *Sihir yapan, büyücü olmak.*

Tâs-bâz u **sâhîr olmuştur** felek aldanmağıl / Sevmegil dünyâyı câyûñ tâ kuşûr u hûr ola (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1444, Beyit 2*). [*sâhîr olmuştur, -miş, -dur*]

şahn-ı çemen [1] *Bahçe, çimenlik yer.*

Şahn-ı çemende kılma nazar gül-'izârına / Bir iki günde cümle fenâ vü hebâ durur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 477, Beyit 2*). [*şahn-ı çemende, -de*]

şahn-ı fena [1] *Yokluk alanı. II Fena-fi'llah makamı.*

Şahn-ı fenâya vardı çün buldu beka-ı lem-yazel / Oldı ebed aña ezel buldı hayât-ı câvidân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1157, Beyit 2*). [*şahn-ı fenâya, -(y)a*]

şahn-ı kıdsî [1] *Kutsal alan.*

Şahn-ı kıdsîde vücudum yine tûbâ ancak / Bâğ-ı vahdetde gönül bir gül-i ra'nâ ancak (*Murâdî Dîvânî, Gazel 696, Beyit 1*). [*şahn-ı kıdsîde, -de*]

şahn-ı şahrâ-yı vücûd [1] *Beden çölünün ortası II Gönül.*

Şahn-ı şahrâ-yı vücûdumda mekân itdi çü 'ışk / Evvelinden âhırından çekmezem hergiz kayu (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1191, Beyit 2*). [*şahn-ı şahrâ-yı vücûdumda, -um, -da*]

şahn-ı sarây-ı 'âlem [2] *Dünya sarayı.*

Şahn-ı sarây-ı 'âleme çeşm-i 'iberle kıl nazar / Kimisi zâhir olmada kimisidür nihân yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1410, Beyit 2*). [*şahn-ı sarây-ı 'âleme, -e*]

Şahn-ı sarây-ı 'âleme her ki konar göçer yine / Kimse karar eylemez merhaledür bu râh ile (*Murâdî Dîvânî, Müfret 27, Beyit 1*). [*şahn-ı sarây-ı 'âleme, -e*]

şahn-ı sarây-ı vaşl [1] (*Sevgiliye*) *kavuşma sarayının avlusu.*

Şahn-ı sarây-ı vaşla başmağ için kadem ben / Vardur benüm yanumda bir nice biñ kanadum (*Murâdî Dîvânî, Gazel 948, Beyit 2*). [*şahn-ı sarây-ı vaşla, -a*]

şahrâ [7] *Çöl, kır, ova.*

Temevvüc eylese deryâ ne tâkat gösterür cânâ / Çü doymaz mevcine anuñ ne hûd tağa ne hûd **şahrâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 69, Beyit 1*). [*şahrâ,]*

Baña sen benden yakınsın lîk ben bî-çâre dil / Kıluram her dem seni **şahrâda** deryâda taleb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 126, Beyit 2*). [*şahrâda, -da*]

Mecnûn olup gönül gene **şahrâda** seyr ider / 'İşk ile fikr-i vuşlat Leylâda seyr ider (*Murâdî Dîvânî, Gazel 479, Beyit 1*). [*şahrâda, -da*]

II Varlık âlemi.

İñleyen oldu bu **şahrâda** 'aceb zâr u hâzîn / Kâti'-ı menzil olalı giçerem **şahrâdan** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1103, Beyit 3*). [*şahrâdan, -dan*]

İñleyen oldu bu **şahrâda** 'aceb zâr u hâzîn / Kâti'-ı menzil olalı giçerem **şahrâdan** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1103, Beyit 3*). [*şahrâda, -da*]

Fülk-i dil deryâda tayr u rûhumuz **şahrâdadur** / Anuñ için söylenür deryâda vü **şahrâda** hû (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1194, Beyit 2*). [*şahrâda, -da*]

Fülk-i dil deryâda tayr u rûhumuz **şahrâdadur** / Anuñ için söylenür deryâda vü **şahrâda** hû (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1194, Beyit 2*). [*şahrâdadur, -da, -dur*]

şahrâ eylemek [1] *Çöl gibi kılmak.*

Eyledi kalbüm şehâbında maţar çün benüm / Lîk nebâtât için **eyledi şahrâ** beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1558, Beyit 4*). [*şahrâ eyledi, -di*]

şahrâ-yı 'ışk [1] *Aşk çölü.*

Şahrâ-yı 'ışka çün kim başdum kadem ezelden / Zeyl-i rızâ-yı selmâ gitmez anuñ çün elden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1128, Beyit 1*). [*şahrâ-yı 'ışka, -a*]

şahrâ-yı vücûd [3] *Beden, varlık çölü.*

Çün geldi 'ademden yine **şahrâ-yı vücûda** / Mevcûd olanı kıldı vücûd ile tesellâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 82, Beyit 3*). [*şahrâ-yı vücûda, -a*]

Şahrâ-yı vücûda gelmişem ben / Cûd ile muhammer oldu bu ten (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1178, Beyit 1*). [*şahrâ-yı vücûda, -a*]

Şeherde çünki **şahrâ-yı vücûda** / Gelüben olmuşuz mazhar sücûda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1426, Beyit 1*). [*şahrâ-yı vücûda, -a*]

şahv-ı ğark [1] *Uyanıklığın; gaflette olmayışın derinliği.*

Çün celâl-i kibriyâda perde aşmış bi't-temâm /
Şahv-ı ğarkı kıl temennâ 'arş-ı a'lâ üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 4*). [*şahv-ı ğarkı, -ı*]

şahv-ı kübrâya düşmek [1] Kendinden
geçme hâminden his âlemine geri dönme.

Şahv-ı kübrâya düşerse yine mahlas mevcûd /
Geştî girdâba düşer kendü rehâdur yine bes
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 3*). [*şahv-ı kübrâya düşerse, -er, -se*]

sâ'î [1] Çalışan.

Da'vetüm haqdur necâta **sâ'iyem** min külli vech /
Bu bekâya nef'-i küllîdür bekâ-yı sırr-ı şart
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 4*). [*sâ'iyem, -(y)em*]

sâ'î vü mücidd olmak [1] Ciddiyetle çalışmak.

Mürde ihyâsına **sâ'î vü mücidd oldu** hemân / Kıldı
taqdîs-i Hudâyı nefehât eyledi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4*). [*sâ'î vü mücidd oldu, -dı*]

sa'id [1] Kutlu, uğurlu.

'Âlem-i kesretde gezdüm matlâbum vecd ü vahîd /
Vahtdetün oldu mu'ayyen oldu tâlî' pes **sa'id**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1*). [*sa'id, -ı*]

sa'id eylemek [1] Saadetli, mutlu kılmak.

Murâduñ mazharı sensin zühûruñ çünkü ezherdür /
Sa'id eyle anı her dem sa'âdetle sa'âdetden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 981, Beyit 5*). [*sa'id eyle, -ı*]

sa'id itmek [2] Saadetli kılmak, mutlu etmek.

Cân-ı şakîye uğrasa hânım **sa'id ider** / Gör kim ne
gevher oldu bugün kîmyâ-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2*). [*sa'id ider, -er*]

Sa'd-ı ekberle beni çünkü **sa'id itmişsin** / Senüñ ile
beni kılduñ ne sa'âdetdür bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 2*). [*sa'id itmişsin, -miş, -sin*]

sa'id olmak [2] Kutlu, uğurlu olmak.

'Âlem-i ğayb ile şehâdet nedür / **Oldı** murâd ile
Murâdî **sa'id** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 270, Beyit 5*). [*sa'id oldu, -dı*]

Her ki oldu cihânda **oldı sa'id** / Hem-dem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 8*). [*sa'id oldu, -dı*]

sa'id ü lebîb olmak [1] Akıllı, zeki ve kutlu, uğurlu olmak.

Bu Murâduñ sözünü eyle kabûl / **Ola** katuñda ol
sa'id ü lebîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5*). [*sa'id ü lebîb ola, -a*]

sâ'il olmak [2] Dilenci olmak.

Yem-i 'ummâna talan katreye mi mâ'il olur /
Şems-i tâbâna iren zerreye mi **sâ'il olur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1*). [*sâ'il olur, -ur*]

Îlâhî kıl Murâdîye 'atâlar / Kapuñda **ola** ol her
lahza **sâ'il** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 5*). [*sâ'il ola, -a*]

sâ'ir [2] Başka, gayri.

Teşhîs-i ibn-i âdem pes cümledendür a'zam /
Sâ'irde gerçi vardur olmadı lîk hâlât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 3*). [*sâ'irde, -de*]

Ey Murâdî seni dâ'im gözedür çünkü habîb / **Sâ'ir**
ezmân ile yâ şimdi zamânı nicedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 5*). [*sâ'ir, -ı*]

sa'îrî bi'd-dücâ lâ-şems ü akmâr [1] Güneş ve
kamerin değil karanlığın alevi (derecesi) arttıkça arttı.

Sa'îrî bi'd-dücâ lâ-şems ü akmâr / İhâta eylemiş
devvâr için toğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 4*). [*sa'îrî bi'd-dücâ lâ-şems ü akmâr, -ı*]

sâk [3] 1. Baldır, incik. 2. Ayak.

Gülşen-i cennetde gezmiş bir burak / Berkveş
geldi uruben sâka **sâk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1*). [*sâk, -ı*]

Gülşen-i cennetde gezmiş bir burak / Berkveş
geldi uruben **sâka sâk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1*). [*sâka, -a*]

2. Kenar.

Mürğ-i pervâz ideliden 'arş-ı a'zam **sâkına** / Kalb
kâlibda olur emlak ile cem'iyetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 906, Beyit 2*). [*sâkına, -a*]

sâkâ min hâmihi selmâ ve ke'si dürre'i beyzâ' [1] Selma onun özünden ve beyaz
incinin bardağından su içti.

Sâkâ min hâmihi selmâ ve ke'si dürre'i beyzâ'
/ Şu kim içmeye bu câmi ne bilsün ağı karadan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 4*). [*sâkâ min hâmihi selmâ ve ke'si dürre'i beyzâ', -ı*]

sakayhüm [1] Sakiler, şarap sunucular.

Sakayhüm şerbetin biñ kerre virse kanamaz 'aşık
/ Eger olmasa âb-ı nutfî kılurdi helâkeyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3*). [*sakayhüm, -ı*]

sakın [96] Asla, hiçbir zaman. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kabl ü ba'duñden **şakın** urmaya râhuñ râh-zen /
Tâlib ol tâ bulına bir hem-reh-i kâmil saña
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 4*). [*şakın, -ı*]

sakınmak [8] Çekinmek, kendini gözetmek,
korumak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İ'timâd-ı mâl ü câh itme **şakıngıl** sen sen ol / Çün
bilürsin zîr-i hâk olur saña âhır maqar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2*). [*şakıngıl, -gıl*]

şakın şakın [1] Sakın sakın, çekin çekin.

Allāh zikrini koma dilden **şakın şakın** / Oldur seni
Hudāya kılan dem-be-dem yakın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1135, Beyit 1*). [*şakın şakın,]*

sākī [1] İçki meclisinde içki sunan, dağıtan
kimse. II Mürşit.

Bir **sākiden** içmişem ben bāde-i 'ışkı kim / Kevn
ile mekân içre yok durur aña sâni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1556, Beyit 2*). [*sākiden, -den]*

sākī-i 'ayn-ı zülāl olmak [1] Saf, berrak kaynağın su
dağıtıcısı olmak. II Şirde duru anlatıma sahip olmak.

Oldı Murādī yine **sākī-i 'ayn-ı zülāl** / Nüş ide bu
şerbeti her kim olursa 'alil (*Murādī Dīvānı, Gazel 818, Beyit 5*). [*sākī-i 'ayn-ı zülāl oldı, -dı]*

sākī-i kudret [3] Kudret kadehini sunan kişi. II Sevgili.

Sākī-i kudret ki şunmuşdur baña bir cāmı kim /
Cür'asından rüz-ı haşre deñlü sekrân olmuşam
(*Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 5*). [*sākī-i kudret,]*

Bize **sākī-i kudret** şunalı bu bāde-i 'ışkı / Belī
bezminde dañı urmuşız biz ad ü şān terkin (*Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 5*). [*sākī-i kudret,]*

Şundi çün **sākī-i kudret** bize cām-ı eceli / Her ne
emr oldı ise cān ü gönül didi belī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1513, Beyit 1*). [*sākī-i kudret,]*

sākī-yi hūb girifte be-dereş peymāne [1] Güzel saki
kadeh elinde tutmuştu.

Düş kerdem güzere çün be-der-i mey-hāne / **Sākī-
yi hūb girifte be-dereş peymāne** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1442, Beyit 1*). [*sākī-yi hūb girifte be-dereş peymāne,]*

sākīyā [1] Ey saki.

Vuşlat şarābını baña şun **sākīyā** meded / Hicr ile
oldı hūn-ı dilüm bāde-i şabūh (*Murādī Dīvānı, Gazel 236, Beyit 5*). [*sākīyā,]*

sakıl olmak [1] Ağır olmak.

Cehd kıl tā **ola** mizānuñ **sakıl** / Āhire aḥvālını
endişe kıl (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 14, Beyit 4*). [*sakıl ola, -a]*

sakin [1] İkâmet eden, oturucu, oturan,
mukim, mütemekkin.

Rāh-ı vüşūla encüm oldı hüdā-yı hādī / Kūnc-i
dücāda **sakin** teşhış ider mi evkāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 190, Beyit 4*). [*sākin,]*

sākin olmak [4] Yatışmak, durulmak, rahat olmak. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Kaçan mevc ursa ol deryā tolar şark ile garb aşvāt
/ Zemīn ü āsumān dıtrir yine **sākin olur** hālā
(*Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 4*). [*sākin olur, -ur]*

sakit olmak [3] Sessiz olmak.

Ey Murādī **sakit ol** eyler hüner kendin 'ayān / Bil
ki sākī olmayan tabl-ı tehīdūr kim utar (*Murādī Dīvānı, Gazel 323, Beyit 5*). [*sakit ol,]*

Ey Murādī sākī ol eyler hüner kendin 'ayān / Bil
ki **sakit olmayan** tabl-ı tehīdūr kim utar (*Murādī Dīvānı, Gazel 323, Beyit 5*). [*sakit olmayan, -ma, -(y)an]*

Bize mestūr ne kalmış durur 'ālemde 'aceb / **Sakit
ol** ḥazret-i Ḥaḳ cümlesin itdi izhār (*Murādī Dīvānı, Gazel 446, Beyit 3*). [*sakit ol,]*

saqlamak [14] I. Muhafaza etmek, korumak.

E'ūzu bi'llāhi min şerri ḥalkihi ebedā / Şığındum
aña beni **saqlaya** sivādan tā (*Murādī Dīvānı, Gazel 107, Beyit 1*). [*saqlaya, -(y)a]*

Tāc-ı 'işmet olsa başuñda saña 'izzet yiter /
Hürmetüñi **saqlar** iseñ ol saña hürmet yiter
(*Murādī Dīvānı, Gazel 363, Beyit 1*). [*saqlar, -r]*

2. Gizlemek.

Beni ḥayretde koduñ līk cihān ḥayrānum / Zāhirā
saqla bu 'işmetle velī kıl ifşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 45, Beyit 4*). [*saqla,]*

Ne deñlü **saqlayam** dir isem 'ışkuñ / Kılur
çeşmüm beni her demde rüsvā (*Murādī Dīvānı, Gazel 77, Beyit 4*). [*saqlayam, -(y)am]*

'İşkī **saqlardı** bu Murādī za'if / N'eylesün çeşm
ider anı rüsvā (*Murādī Dīvānı, Gazel 94, Beyit 5*). [*saqlardı, -r, -dı]*

Şaqlarum sīnemde 'ışkı sırr-ı pinhānum gibi / Fāş
ider yaşum velīkin eylemek inkār güc (*Murādī Dīvānı, Gazel 219, Beyit 4*). [*şaqlarum, -r, -um]*

Ey Murādī şöyle **saqlañ** tuymasun cānuñ seni /
Yoḥsa dünyāda vü uḥrā ser-te-ser gāvga olur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 378, Beyit 5*). [*saqlañ, -ñ]*

İzhār u **saqlamak** bu Murāduñ işi degül / Kimisine
nihān u kimine 'ayān virür (*Murādī Dīvānı, Gazel 474, Beyit 5*). [*saqlamak, -mak]*

Murādī her ne kadar kendözini **saqlar** ise / 'Aceb
budur ider anı benüm maḳālüm fāş (*Murādī Dīvānı, Gazel 636, Beyit 5*). [*saqlar, -r]*

Derd ü ḡam-ı cānāni derd ehline keşf eyle / Sır
saqlamada cānā herkesde liyāḳat yok (*Murādī Dīvānı, Gazel 706, Beyit 4*). [*saqlamada, -ma, -da]*

Elden ele düşürüp sünbül saçuñ dağıtma / **Şaqla**
sen anı 'ömrüm olmaz yabanda ḥāşıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 813, Beyit 4*). [*şaqla,]*

Rāzını **saqladum** çün rāzında rāza irdüm / Pes
rāzum içre yārüm rāz eyledi ḥayālın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1124, Beyit 3*). [*saqladum, -du, -m]*

Bāb-ı muḡlakdan duḡul itdünse ey sāhib-kemāl /
Şaqla miftāḥı oñatca lāzım ola kim bile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 2*). [*şaqla,]*

Yakinen şadıkān kavlen nedür bilgil sen aḥbārı / Serîr-i 'izzet isterseñ gönül sen **şakla** esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [şakla,]

sakı-yı şafâ [1] Safa, huzur suyu.

Nice **sakı-yı şafâdur** kim şafâ-yı pür-şafâ sende / Muşaffâ olsa âyine 'ayân olur 'ayânumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 2). [sakı-yı şafâdur, -dur]

şal [1] Yıl, sene.

Olalı hürmeti iḥrām ile bu ten muḥrim / Cānı azḥāya getürmiş nazarın **sāle** çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 3). [sāle, -e]

sāl ile mäh [1] Yıl ve ay.

Devr ile çerḥ-i bî-sütün **sāl ile mäh** irüşdürür / Mäh ile sāl gice gün bir dem olur hemân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 3). [sāl ile mäh,]

şalâ [1] Çağrı, davet, cuma ve cenaze namazına çağırma için minarelerden okunan salavat.

Güş-ı hüşa bir **şalâ** didi şadâyile hemân / Eyledi cānı katı medhüş u ḥayrân insilāḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 2). [şalâ,]

şalâ-yı heba [1] Yok olmanın, zevale ermenin belirtisi, habercisi.

Şem'-i ruḥuñ çü tábına pervānedür vücūd / Bir vaşl için vücūda **şalâ-yı hebâ** didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [şalâ-yı hebâ,]

şalâbet [1] Katılık, peklilik; metanet, kuvvet, dayanma.

Çü menşürında yazdı nām ile nām eyledi nāmın / Bu 'unvân ü **şalâbetle** geçürdi dehr-i eyyâmın (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [şalâbetle, -le]

şalâḥ-ı kâr [1] Amellerin, fiillerin düzgün olması, iyi hâl.

Şalâḥ-ı kâra şüret virse dil tábındadır mir'ât / Eger jeng olsa rüyında ne şüret göstere heyhât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [şalâḥ-ı kâra, -a]

sālâr [1] Baş, başkan, reis, kumandan.

Hayâtum revnâkın buldum cemâl-i lâ-yezāliden / Müsebbebsin müsebbebden 'aceb **sālâr** imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 3). [sālâr,]

şalât [1] Dua, Hz. Peygamber'e edilen dua.

Ben şurûṭın bilürem dirseñ ol olmadı **şalat** / Bu şalât-ı şalavâta dil-i meyyâl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 4). [şalat,]

şalât-ı şalavât [1] Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua.

Ben şurûṭın bilürem dirseñ ol olmadı şalat / Bu **şalât-ı şalavâta** dil-i meyyâl gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 4). [şalât-ı şalavâta, -a]

şalât ile selam [1] Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ.

Çün kıldı edâ cümle **şalât ile selâmı** / Kaldurdu cenâbına hemân dest-i temennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 2). [şalât ile selâmı, -ı]

şalavât eylemek [1] Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla duâ okuma.

Gördi çün yâr yüzün çok **şalavât eyledi** dil / Kelimât eyleyirek kesb-i ḥayât eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [şalavât eyledi, -di]

şalavât itmek [1] Salatlar, dualar etmek.

Yūsuf-ı sânisin ey mäh-liḳā 'âlemde / Kim nazar itse saña günde **ider biñ şalavât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [şalavât ider, -er]

şalavât virmek [1] Hz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla duâ okuma.

Yakînüm arasını bilmezem ırağ u yakın / Ve naḥnū akrebu sırrınadır **viren şalavât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [şalavât viren, -en]

salḥ eyyâmı görmez: Her arabî ayının son gününü görmek, o güne erişmek.

Murâdî nokta-i pergâr olupdur iki 'âlemde / Ḥüsufından selâmetdür kamer eyyâmı görmez salḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 5). [salḥ eyyâmı görmez, -mez]

şalınmak [11] Naz ve eda ile yürümek, hıraman olmak.

Ne deñlü kıldı istignâ mu'ammâsını hıfz idüp / İdüp feth ol mu'ammâyı **şalındı** şanasın rakḳâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 2). [şalındı, -dı, -]

Aritgıl bātınuñ hıkd u ḥasedden her yaramazdan / Benüm diyü **şalınmağıl** sonı cümle hebâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [şalınmağıl, -ma, -gıl]

II Belli bir istikâmette, amaçta ilerlemek.

Lücce-i bahra **şalındı** yine geşt-i gönül / Şanmañuz siz anı ḥavf ile kenârında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 4). [şalındı, -dı]

Bahre **şalındı** fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenâr / Eyledi nice kerredür 'aql ile fehmi bād-bân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 3). [şalındı, -dı]

Seyf-i kudret çün **şalındı** kesdi düşmen gerdenin / Âyet-i naşrun min'Allāh indi her cā gel berü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 4). [şalındı, -dı]

Fülk-i dil çün **şalındı** ‘ummāna / Fülk-i yem oldı yem-i ‘ummāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1*). [*şalındı, -dı*]

Aşıldı levh-i dil **şalınur** cā-be-cā müdām / Bağlandı çünki rişte-i hubb ile âl ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 3*). [*şalınur, -ur*]

Şalındı ‘arşa-i vicde nice muvaḥḥidler / Velî berâtına çekdi ‘âlem ile tuğrây (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3*). [*şalındı, -dı*]

II Dalgalanmak.

Haḳḳ-ı vücūdumı mecâz üstine dikmişem ‘âlem / **Şalınur** ol taraf taraf bād ura kaçan himem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1*). [*şalınur, -ur*]

Şabâyile **şalınursa** ‘aceb mi / Kim olmışdur şehā mestāne ḡonce (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 5*). [*şalınursa, -ur, -sa*]

II Yayılmak.

Serâdan tā süreyyāya **şalınmış** ḡulḡul-i ḥüsni / Diler kim ‘arz ide süflî ile ‘ayn-ı ‘alâdan yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3*). [*şalınmış, -in, -miş*]

şâlih [3] Dini emirlere uygun hareket eden kimse.

‘Aceb bilsen n’ola ḥālüm benüm maḥşerde yâ Rab / ‘Aceb **şâlih** mi a ‘mālüm benüm maḥşerde yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 147, Beyit 1*). [*şâlih, -i*]

Dileyen bilmege ‘ilm-i ezeli / Şâlih olup ide ol **şâlih** ‘amel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 4*). [*şâlih, -i*]

İlāhî bende bir **şâlih** ‘amel yok / Şehā ‘işyân ile ḥüsrānumuz çok (*Murâdî Dîvânı, Mesnevî 46, Beyit 14*). [*şâlih, -i*]

şâlih ‘amel [1] Güzel davranış.

Pes niçün **şâlih** ‘amel yok sende ey ḡafil kişi / Sen şanur mısın ki virildi elüñe ihtiyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 355, Beyit 2*). [*şâlih ‘amel, -i*]

şâlih-i a‘māl [1] Güzel ahlak, iyi davranış.

Gel imdi **şâlih-i a‘māl** eylegil pîşe / Özünden ola o dāfi‘ cehennemüñ şererin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 4*). [*şâlih-i a‘māl, -i*]

şâlih itmek [1] Salih hale getirme; dini emirlere uygun hareket eder hale sokmak.

Oḳuna çünki defterüñ anda senüñ varaḳ varaḳ / **Şâlih iden** ‘amellerin añla anı necā necā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 4*). [*şâlih iden, -en*]

şâlih olmak [1] Dinî emirlere uygun olmak.

Dileyen bilmege ‘ilm-i ezeli / **Şâlih olup** ide ol şâlih ‘amel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 840, Beyit 4*). [*şâlih olup, -up*]

salik [1] Bir yol takip eden; tarikatte şeyhin yolundan giden, mürit.

Rāh-ı ‘ışkında anuñ ben **sālike** / Derd ü ḡamından ḡayrı olmadı nevāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 4*). [*sālike, -e*]

sālik-i nehc-i hidayet [1] Hidayet yolunun yolcusu.

Sālik-i nehc-i hidāyet olana ey zü-fünün / Ma‘rifetden defter olmışdur aña her bir varaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 4*). [*sālik-i nehc-i hidāyet, -i*]

sālik-i nehc-i şerī‘at olmak [1] Şeriat yolunun yolcusu olmak.

Taleb-i rāh-ı ḥaḳīḳat kılalum döne döne / **Sālik-i nehc-i şerī‘at olalum** döne döne (*Murâdî Dîvânı, Kit’a 4, Beyit 1*). [*sālik-i nehc-i şerī‘at olalum, -alu, -m*]

sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat [1] Hakikat yolunun yolcusu.

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde eger varsa kuşūr / Bu Murāduñ mantıḳından sır ile alsun ḥaber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 5*). [*sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde, -de*]

sālik olmak [1] Bir yola girmek, bir yol tutup onu takip etmek.

Rāh-ı ‘ışka bu Murâdî şanma **sālik olmadı** / Başını terk eyledi bu yolda sen sultān için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 7*). [*sālik olmadı, -ma, -dı*]

sālim [1] Korku, endişe ve sıkıntıdan uzak, güvenli kimse.

Geldi üstine nice biñ biñ tıyūr-ı muḥtelif / Kimi **sālim** kimisi kıldı nice ḳan üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5*). [*sālim, -i*]

sālim olmak [1] Güvende olmak.

Her ne kim gelse bize **sālim olur** biz sıkayuz / Bizüm efkār ile kārımuza rehber tevvāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2*). [*sālim olur, -ur*]

sālis [3] Üçüncü, üçüncü derecede, üçüncü olarak.

Mürūr-ı vāhid ü ḥāmis çü sādısdan olur sābi‘ / Beyān-ı bî-nihāyetdür ne **sālisdür** ne ḥōd rābi‘ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 1*). [*sālisdür, -dür*]

Melā‘ik durur çün üli ecniha / Kimisine de mesnā kimi **sālise** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 1*). [*sālise, -i*]

Murâdî nefḥa-i evvel degül sānide **sālisde** / Hemān bir vech-i ma‘nādur ‘ayān oldı ‘ayān oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5*). [*sālisde, -de*]

şalli ‘alā muḥammedin kāne resüle müctebā [1] Seçkin Resul Muhammed’e salat eyle.

Şalli ‘alā Muḥammedin kāne Resüle müctebā / Seyyidenā şefi‘anā sırrı fu‘ādi enbiyā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 1*). [*şalli ‘alā muḥammedin kāne resüle müctebā, -i*]

şalmak [36] 1. Göndermek, sevk etmek.

Fülk-i vücûd **saldı** bihâr-ı ferâgata / Lü'lûdür aňlağıl yem-i 'irfâna insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 4*). [*şaldı, -dı*]

Bahr-ı belâya **şalma** gel 'aşıkunı meded meded / Cân ikiligi terk idüp anuñ içün didi ehad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 1*). [*şalma, -ma*]

Murâduñ bahr-ı vahdânî yine mevc urdu 'âlemde / **Şalan** dil fülkini bu bahre âdemdür muğarrerdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 322, Beyit 5*). [*şalan, -an*]

Ey Murâdî bahr-ı 'ilmüñ senüñ olmaz kenâr / Fülkini her kim ki **şaldı** bilmedi pâyân nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 5*). [*şaldı, -dı*]

Gel berü fülk-i dili **şal** yem-i 'ummâna yine / Bâdbân ac ki bu âb üzre hemân ber-pâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4*). [*şal,]*

Şalmaz her kişi geşti bu 'ulümüñ bahrına / Gark-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i 'ummâna geñez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 546, Beyit 3*). [*şalmaz, -ı, -maz*]

Şalup esb oldu pür-himmet ne himmet belki pür-heybet / Belî dimiş durur meydânda şâhib-kırân olmuş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 3*). [*şalup, -up*]

Semî' olsa olur sâmi' şimâh-ı cân ü dil dâ'im / Vücûduñ bahre **şal** dürr içün ol gâvvâş ol gâvvâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4*). [*şal,]*

Baş der-dâmen bu râha gelmişem yokdur döniş / Esb-i himmet **şalmağa** menzil ü meydân iste tek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 731, Beyit 4*). [*şalmağa, -ğa*]

Bahr-ı 'ışka degme bir kes **şalmaz** dil zevrağın / Tavr u tarzın fehm idemez zîre etvârı degül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2*). [*şalmaz, -ı, -maz*]

Gel Murâdî kıl temâşâ mukteżâ-yı 'âdeti / Âb-ı rûyî ister iseñ cümle naqşî âba **şal** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 5*). [*şal,]*

Şalmışuz dil zevrağın deryâ-yı bî-pâyâna çün / Âhırî bir cây-ı nâ-hemvâre nâzil itme gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 4*). [*şalmışuz, -mış, -uz*]

Şalan bahr-ı mağabbetde vücûd fülkine bir dem / Bulup sâhil çıkar aňlama sen anı o deryâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2*). [*şalan, -an*]

Şalmışam 'ışkı deñizine fu'âdum zevrağın / Eylerem her demde ben deryâda deryâ şöhetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3*). [*şalmışam, -mış, -am*]

Yemm-i mahabbet içre dil fülkini **şalarsañ** / Yokdur anuñ kenârı bulunmaz aña pâyân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 2*). [*şalarsañ, -ar, -sa, -n*]

Bahr-ı 'ışka **şalan** sefinesini / Nazar eyler mi kış ile yaza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3*). [*şalan, -an*]

Cür'a-i akdâhdan cem' oldu bir deryâ yine / **Şaldılar** 'uşşâk zevrağ zîr ile bälâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 1*). [*şaldılar, -dı, -lar*]

Şal vücûduñ fülkini geşt eyle batn-ı 'âlemi / Bu Murâdî'nün dilinden ağıdı bu deryâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 5*). [*şal,]*

Özinden eyledi himmet miyâna / **Şalup** sevdâları sevdâ içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3*). [*şalup, -up*]

Gönül fülki çıkam dirken kenâra / **Şalar** gam mevci anı bir diyâra (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 1*). [*şalar, -ar*]

2. Birakmak, salıvermek, terketmek.

Cânlar eritdi 'aşıkun ey meh saña yiter / Ferdâya **şalma** gel bizi ey dil-rübâ yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 461, Beyit 1*). [*şalma, -ma*]

Şalduñ beni çü derdüñe dermânı n'eylerem / Buldum bu bahr-ı 'ışkuñı 'ummânı n'eylerem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1*). [*şalduñ, -duñ*]

Yâ Rab ne devâ kılsam ben bu dil-i şeydâya / **Şaldı** beni ol cânân bugün yine ferdâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 1*). [*şaldı, -dı*]

3. Sermek, saçmak, yaymak.

Âlemde kıldı 'âlemi kenz-i hafî yine / **Şaldı** 'uyûna gayret ile hucb-ı kibriyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 2*). [*şaldı, -dı*]

Żahve-i kübrâda şems-i a'zam olmuşdur bedîd / Cümle afâka ve mâfihâya **şalmış** nûr-ı tâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2*). [*şalmış, -mış*]

Bâdbân-ı zevkîni açdı hevâ-yı şevk ile / **Şaldı** cismi cismîni 'ummâna 'ummân insilâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4*). [*şaldı, -dı*]

Meyli olduñda **şalar** sâyesini lâ-şekk ü reyb / Dime kim sen aña kim her dil-i meyyâle güyer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 4*). [*şalar, -ar*]

Cemâli 'aksini **şaldı** irişdi tâ ebedâ / Münakkaş eyledi şüretleri hayâldedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 4*). [*şaldı, -dı*]

Kendümi hâka **şalsam** 'ayb itmeñ / 'Ömrümün hâşılından oldum dūr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 5*). [*şalsam, -sam*]

Emr-i künle şems-i 'âlemdür **şalar** çün pertevi / Nice nice zerreler ihyâ ider sultân-ı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3*). [*şalar, -ar*]

Müstedâm olup yine devletde buldum devletüm / Anuñ içün **şalmışam** etrâfa bäl-i himmetüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 880, Beyit 1*). [*şalmışam, -mış, -am*]

İftitâh ile küşâde oldu bâb-ı mağribîn / Dest-i kudret maşrıkeyne **şalsa** n'ola demdeme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 3*). [*şalsa, -sa*]

Cemâlûn 'aksidür pertev **şalan** âfâka her demde / Anuñ çün 'âlemüm vardır benüm her demde 'âlemde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 1*). [*şalan, -an*]

'İşkür **şalan** cihâna demdeme / 'İşkî olmayanlara âdem dime (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1421, Beyit 1*). [*şalan, -an*]

Mâ hüve'l-vâkı' olmadı vuķû'-ı naşş-ı kâl / Zerre **şaldı** lem'adan bir nûr lem'an eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 3*). [*şaldı, -dı*]

Burc-ı hidâyet üze toĝdı çü şems-i neyyir / Âfâka pertev irdi dünyâya nûr **şaldı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2*). [*şaldı, -dı*]

sal sal [1] Bırak, vazgeç.

Yaraşur her dem celâlûn perde-i ĝayb-ı cemâl / Reh-nümün-ı ĝayrûn olsa ĝazretûne **sal sal** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 1*). [*sal sal,]*

salţanat [4] Hükümdarlık, sultanlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel Murâduñ kavline kavlı ol ki sultân olasın / Kılasın bu **salţanatla** nice biñ biñ şâhı tâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5*). [*salţanatla, -la*]

salţanat tahtına geçmek [1] Hükümdarlık tahtını elde etmek.

Satvet ü 'izzetle **geçdi salţanat tahtına** çün / Kâ'inâtuñ cem'ine luţf ile ihsân itdiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 2*). [*salţanat tahtına geçdi, -di*]

şamâh-ı cân [1] Can kulaĝı.

Şamâh-ı cân irdi bir nidâ-yı hûb-ter ey dil / Didi kim ben seni iki cihâna cümle cân gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 858, Beyit 4*). [*şamâh-ı cân, -a*]

şaman [1] Servet, zenginlik.

Ol nâr-ı süzân kimi yakarsa / İki cihânı saymaz **şamana** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 3*). [*şamana,]*

şamed [4] Her türlü istek ve ihtiyacı karşılayacak güce sâhip bulunan, hiç kimseye veya hiçbir şeye muhtaç olmayan anlamında Allah'ın isimlerinden. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rabbi bilürse lem yelid kimseyi beñdeş itmez ol / Şuĝlı ziyâde ger kıla arturuben didi **şamed** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 4*). [*şamed,]*

şamıt olmak [1] Sessiz, sakin olmak.

Dil kaçan kim yâre ĝâlin 'arz ider virmez cevâb / **Şamıt olsa** her kaçan ol demde eyler feth-i bâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 1*). [*şamıt olsa, -sa*]

sâmi [3] Dinleyen, dinleyici.

Yaluñuzdur baña vâhid 'azîmümdür baña kübrâ / Semî'ümdür sözüm **sâmi** rahîmümdür baña müşfik (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*). [*sâmi,]*

Gelüp âfâka şerh itmiş zemîn ile zamân söyler / Murâdinüñ kelâm-ı dil-pezirin ĝuş iden **sâmi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 5*). [*sâmi,]*

Şimâh olmadı aşvâta semî'-i ĝarf bî-ĝarfin / Ne kılsun **sâmi'i** her dem semî' oldu semî' nâdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4*). [*sâmi'i, -i*]

sâmi'-i şavt olmak [1] Sesi dinlemek. II Söz dinlemek, itaat etmek.

Sâmi'-i şavt olan kişi buldı necât-ı cavidân / Ağlayu kıldı tâ ebed oldu evrâda şol k'aşem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 4*). [*sâmi'-i şavt olan, -an*]

sâmi' olmak [11] İşiten, dinleyen olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Semî' olsa **olur sâmi'** şimâh-ı cân ü dil dâ'im / Vücûduñ bahre şal dürr için ol ĝavvâş ol ĝavvâş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4*). [*sâmi' olur, -ur*]

sâmi'ü'l-kavl olmak [1] Söz işiten, dinleyen olmak.

Sâmi'ü'l-kavl ol yûri kendüñden iş itme şakın / Gel Murâduñ mantıkından sen 'atâsın añlaĝıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5*). [*sâmi'ü'l-kavl ol,]*

sâmin [2] Sekizinci.

Meĝabâdan ibâ kıldı bilürdi fer' ile aşlı / Hisâba aldı her demde demidür **sâmin** ü tâsi' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2*). [*sâmin,]*

Sülâse rubâ' vü mutabbak cenaĝ / Rüsüldür kimi 'arş için **sâmine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 2*). [*sâmine,]*

şamt [1] Sükût, hamûşî.

Fâriĝü'l-bâl olmuşuz 'âlemde kıl u kâlden / Biz edeb tarzın bilüp **şamt** ile ihsân isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3*). [*şamt,]*

şan [2] İtibar, nam, şöhet, şan, ün.

Fa'ide eylemez bu ad ile **şan** / Başuñ ola türâbda çü kedü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 9*). [*şan,]*

Şakın râz açmaĝıl nâ-ehl olana / Eyüyi gözle bakma ad u **şana** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 3*). [*şana, -a*]

saña [434] Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi. (Bu kelime Divan'ın tamamında

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eşkümü gördükde deryâ âferin itdi baña / Benden artıktur yaşuñ v'Allâhi hayrânım **saña** (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [saña,]

şan'at [12] Marifet, hüner, ustalık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şan'ata olmuştur yemîn ile yesârûñ zümresi / Birine hikmet birine töhmet oldu iktizâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2). [şan'ata, -a]

şan'at itmek [1] Hüner, marifet edinmek.

İster iseñ ğinâ eger **şan'at idin** kanâ'ati / Diler iseñ 'azîzi ger sen anı kâni' añağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 4). [şan'at idin, -in]

şanâyî [1] San'atlar, zanaatlar.

Şanâyî'den el çekmeyen bilmedi şâni'i / Ne şan'at durur şan'ata ide şâni'i 'atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [şanâyî'den, -den]

sanem [2] Put.

Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur sûreti / Hiçde kodı her ne yirde kim **şanemler** var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 4). [şanemler, -ler]

Bi-ḥamdi'llâhi ve'l-minne gelüben âyet-i kübrâ / Vücüdüm ka'besi aşıla eser görmez **şanemlerden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 4). [şanemlerden, -ler, -den]

sânî [4] İkinci.

Geldi Murâdî evvel oldu marâdî **sânî** / Her kim muḥîṭ olursa kâdir durur cevâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 5). [sânî,]

Murâdî nefḥa-i evvel degül **sânide** sâlisde / Hemân bir vech-i ma'nâdur 'ayân oldu 'ayân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1493, Beyit 5). [sânide, -de]

Bir sâkîden içmişem ben bâde-i 'ışkı kim / Kevn ile mekân içre yok durur aña **sânî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 2). [sânî,]

II Aklın ilk önce anlaşılması, daha sonra, zamanla anlaşılması.

Şakḳ-ı evvelde degül **sânidedür** 'aḳl hemân / Evvelüñ evveline vardı girü pinhânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [sânidedür, -de, -dür]

şânî olmak [1] İkinci olmak.

Evliyâyâ 'ayn-ı mülhem enbiyâyâ vahy-ı Hâk / Vâhid-i muṭlak olupdur **sânî olmadı** inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [şânî olmadı, -ma, -dı]

sâniyâ [1] İkinci olarak.

Murâduñ istemege ibtidâ baña yaraşur / Murâda virmege pes **sâniyâ** saña yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 5). [sâniyâ,]

şâni' [6] 1. Sanatkar.

'Âlemün 'ilmin bilelden eyledüm 'arz-ı 'ulüm / Bu 'ulümüñ mantıkından nice **şâni'dür** gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 4). [şâni'dür, -dür]

2. Yaratan, halkeden; Allah.

'Aceb varṭaya düşdi bî-'aḳl olan câhilün / Ki maşnû'a **şâni'** diyü eyleye ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 4). [şâni',]

Şanâyî'den el çekmeyen bilmedi **şâni'i** / Ne şan'at durur şan'ata ide şâni'i 'atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [şâni'i, -i]

Şanâyî'den el çekmeyen bilmedi şâni'i / Ne şan'at durur şan'ata ide **şâni'i** 'atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 3). [şâni'i, -i]

Şâni'ün şun'ında tekrârın gözetdüm bir seḥer / Pes lisânî şun' ile tekrârını aldum ḥaber (Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [şâni'ün, -ün]

Nüktededür nüktedân diñle bu kavli hemân / İster iseñ **şâni'i** bakma heyûlâsına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 3). [şâni'i,]

şâni'-i bedî' eylemek [1] Eşsiz güzellikte yaratan (Allah).

Çünkü **şâni'-i bedî'** eyledi icâd-ı sır / Sırr ile esrârına sır ile san'atdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 494, Beyit 4). [şâni'-i bedî' eyledi, -di]

şâni'-i ekber [1] Büyük yaratıcı.

Egerçi **şâni'-i ekber** beni var itdi şun'ından / Fe-emmâ olmadın ḡayrı daḡı ehl-i senâyam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 5). [şâni'-i ekber,]

şâni'-i verd [1] Gülsen yaratıcısı.

Büy-ı güldendür ḡuzûrî bûlbûl-i şûrîdenüñ / **Şâni'-i verdüñ** cemâlî ârzûsı dîdenüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 1). [şâni'-i verdüñ, -ün]

sanki [1] Âdeta, farz edelim ki, güya.

Merkezin buldı noḳta dâ'ireden / Ḥavz-ı kevserde **şanki** dürdâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 3). [şanki,]

şanmak [125] Zannetmek, farz etmek; olduğunu düşünmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben **şanurdum** kim cihânda aḳladı 'âlem seni / Şimdi bildüm cümlesi zann eylemiş bâṭıl saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 2). [şanurdum, -ur, -du, -m]

saray [2] Saray. II Gönül.

Haş ü hâşâkdan pāk it sarâyını fu'aduñ sen /
Sarâyüñ tâhir olmayınca olmaz her işüñ hâşıl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [sarâyını, -i,
-n, -ı]

Haş ü hâşâkdan pāk it sarâyını fu'aduñ sen /
Sarâyüñ tâhir olmayınca olmaz her işüñ hâşıl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [sarâyüñ, -
un]

sarây-ı hâkîkât [1] Hakikat sarayı.

Seher sarây-ı hâkîkâtden hem-nişünüm o şâh / Zehî
'atâ vü kerem lâ-ilâhe illâ'llah (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1382, Beyit 1). [sarây-ı hâkîkâtden, -de]

şarf eylemek [4] Harcamak; kullanmak,
tüketmek. *II Feda etmek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Şıhata şükr eyleyüp 'ömrüñi şarf eyleme /
Ni'met-i 'uzmâ ki var cümlesi şıhâtdedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [şarf eyleme,
-me]

şarf-ı maqdûruñ itmek [1] Elden gelen tüm
gücünü harcamak.

İdüben şarf-ı maqdûruñ bu günde hıdmet-i yâre
/ Oluben cân ile bende 'aceb sultâna irdüñ mi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 2). [şarf-ı
maqdûruñ idüben, -üben]

şarf itmek [1] Sarf etmek, kullanmak,
harcamak, tüketmek.

Gözledi her ki gözle pes sen de gözle gözle /
Evkâtı şarf idenler evkâta irdi el-hâk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 699, Beyit 4). [şarf idenler, -en, -ler
]

şarrâf [2] 1. Altın, mâdenî ve kâğıt paraları
birbiriyle değıştirmeyi, bozmayı, tahvil alış
verişi yapmayı meslek edinmiş kimse. 2. Bir
şeyden iyi anlayan, o şeyin ehli olan kimse.

'Aceb olmaya ey râh-ı hâkîkât isteyen 'arîf / Seni
bilmekde ol şarrâf 'ulümuñ sende zâhirdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 4). [şarrâf,]

Cevherüñ kıymetin anlamağa şarrâf gerek / Her
'ulümuñ hikemin bilmege 'arrâf gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 737, Beyit 1). [şarrâf,]

şarrâf-ı dehr [1] Zaman sarrafı.

Mis misin yâ sîm ü zer bilmezlenüp görme seni /
Gel berü şarrâf-ı dehrüz cevherüñ hakkâkiyüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [şarrâf-ı
dehrüz, -üz]

saṭḥ [3] Bir şeyin dışta olan, dıştan görünen
tarafı, yüzü.

Her kaçan kim menzil-i a'lâyı kılsam ben taleb /
Saṭḥ ider küllî cenâhın her melâ'ik cümle heb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 1). [saṭḥ,]

Levh-i dilde nakş olalı hikmetüñ / 'İzzetüm
saṭḥında buldum 'izzetüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel
752, Beyit 1). [saṭḥında, -i, -n, -da]

Halvetüm saṭḥında berķ urmuş kamer / Selb-i
tâkat kılduğum tâb anladum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 962, Beyit 3). [saṭḥında, -i, -n, -da]

saṭḥ-ı buyüt-ı kaşr-ı dil [1] Gönül köşkünün görünen
yüzü, dışı.

Saṭḥ-ı buyüt-ı kaşr-ı dil 'arşa berâberdür didüm /
Bir ka'be-i maşşûddur eyle recâ kullâbda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 4). [saṭḥ-ı buyüt-ı kaşr-
ı dil,]

saṭḥ-ı çemen [1] Bahçenin etrafı, civarı.

Fiğân eyler idi saṭḥ-ı çemende / Anuñ dilinde âh
ü vâyi gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit
2). [saṭḥ-ı çemende, -de]

saṭḥ-ı dü-'âlem [1] Dünya ve ahiretin üstü.

Devr eyledi erkânı kamu nokta-be-nokta /
Bulmadı gezüp saṭḥ-ı dü-'âlemde misâli (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 2). [saṭḥ-ı dü-'âlemde, -
de]

satir [1] Kusurları, günahları örten.

Ġafûrumdur beni ġaffâr beni sâtir dahı settâr /
Beni var eyleyen hâlık idübdür zâhirüm inşâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4). [sâtir,]

sâtir olmak [1] Örtmek, kapatmak.

Çün sâtir ola sen seni cümle 'ayândan / Dillerde
nâmuñı koyup ifşâ neden gelür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 481, Beyit 2). [sâtir ola, -a]

şatmak [3] Bir değer karşılığında bir malı
alıcıya vermek.

Cândan yâr olmayan bâzâr-ı 'ışkı bilmedi / Bî-
hamiyyetdür hemân taḳlîd ile alur şatar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3). [şatar, -ar]

II Feda etmek.

Şatdum iki cihânı senüñ zerre lûṭfuña / Mihrüm
iki cihâna anuñ çün durur eser (Murâdî Dîvânı,
Gazel 467, Beyit 2). [şatdum, -du, -m]

Şatan 'ışkuñı ġayrûñ 'ışkına cânâ aña ḥâkdur /
Serin taşlara ursun bilmedi bâzârını bunda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 2). [şatan, -an
]

şatun almak [2] Karşılığında bir bedel, değer vererek
elde etmek.

Cân virüp alursañ 'ışkı şatun / Ersin dü-cihânda
bî-melâmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 3).
[şatun alursañ, -ur, -sa, -n]

Ger sen Murâdî isteseñ bilmege sırr-ı ma'nâyı /
'İşk ile 'aklı cem' idüp 'aklı ḳo 'ışkı şatun al
(Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 5). [şatun al,]

saṭr [3] Satır, yazı sırası.

Gel Murâdî'nün kelâmın istimâ' eyle yine /
Saṭrınıñ her arasını aña bir uçağdūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [saṭrınıñ, -i, -nün]

Münderic-i kelâm olup **saṭra** yazar çü besmele /
Nâmin ider beyân ezel ismini soñradan yazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2). [saṭra, -a]

Kâtib-i kudret yazaldan bu evâmir **saṭrını** / Bir
debîrem çekmişem her hükme bir tuğrâyı ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3). [saṭrını, -i, -(n)ı]

saṭır çekmek [1] Deftere satır, dize çizgisi çekmek.

Bahs eylesün mesâ'il-i fetvâda ko anı / Zâhir
haberlerine **çeke saṭır** ile rüsüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 2). [saṭır çeke, -e]

saṭır-ı kaş [1] Kaşının satırı.

Muşhaf durur cemâlün ey mihr-i rûh-efzâ / **Saṭır-ı kaşuñ** nigârâ bil âyet-i Hudâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 4). [saṭır-ı kaşuñ, -un]

saṭır itmek [1] Satır etmek, yazı dizisi oluşturmak.

Hâme-i kudret çü **saṭır itdi** şudûrın remzini / Her
birin bir fi'l ile bir resme bürhân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [saṭır itdi, -di]

saṭvet [2] Güç, kuvvet.

Müheyyâ oldı çün hayy ile ihyâ / İrişdi 'ilm için
mevt ile **saṭvet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 3). [saṭvet,]

'İyân oldukça nûruñ 'ayna müstevlî olur hayret /
Senüñdür kudret ü **saṭvet** senüñdür 'izzet ü rif'at (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 7). [saṭvet,]

saṭvet ü behcet [1] Güç ve güzellik.

Elfdür evvel hurûfa ibtidâ ey merd-i rāh / Oldı
'aql-ı evvele **saṭvet ü behcet** iftitāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 3). [saṭvet ü behcet,]

saṭvet ü 'izzet [1] Kuvvet ve değer, yücelik.

Saṭvet ü 'izzetle geçdi saltanat tahtına çün /
Kâ'inatun cem'ine luṭf ile ihsân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 2). [saṭvet ü 'izzetle, -le]

şavâb eylemek [1] Doğru etmek. II Yanlış, harama bakmamak.

Lîkin iden aña nazar çeşmini **eyleye şavâb** /
Âyineyi her âyine âyinedâr gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 3). [şavâb eyleye,]

şavm itmek [1] Oruç tutmak.

Hâk seni anuñ için eyledi var / Gündüzin **şavm idesin** gice kıyām (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 2). [şavm idesin, -e, -sin]

şavmü'l-ğarīb [1] Garibin, kimsesizin orucu.

Gel tamâmiyyet dilerseñ bî-nizâ' ol cümleden /
Nâ'il-i kadr olmak isterseñ gözet **şavmü'l-ğarīb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 4). [şavmü'l-ğarīb,]

savt [3] Ses, seda.

Qabl ü ba'dı bu'd u qurb añlarsa maḥcûb oldı mäh /
Her cihet **şavtın** münâdî bil maḥâlün vechidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [şavtın, -ın]

Maḥz-ı netâyicindedür kām ile ḥarf ile şuḥan /
Ḥarf ile **şavtı** târik ol añlaya tā ki her kilem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [şavtı, -ı]

Maḥz-ı netâyicindedür kām ile ḥarf ile şuḥan /
Ḥarf ile **şavtı** evvel añlaya niteki her kilem (Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [şavtı,]

şavt-ı 'acib [1] Acayip, tuhaf ses.

Kâ'im olmağ için irdi yine bir **şavt-ı 'acib** /
Añladum anı ki söyler baña peydâ haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1099, Beyit 2). [şavt-ı 'acib,]

şavt-ı ḥarf [1] Harfin sesi.

Ḥarf-i şavtın bilmedüm ammâ bilürven **şavt-ı ḥarf** /
Kârumı ferḥunde bildüm 'aqla iz'ân oldıñın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1026, Beyit 3). [şavt-ı ḥarf,]

şavt-ı muhib [1] Heybetli, korkunç ses.

Nice bir ḡafletde sen bîdād ol / Şûrdan bir gün
çıkar **şavt-ı muhib** (Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 4). [şavt-ı muhib,]

şavt-ı ra'nâ [1] Güzel, hoş ses.

Mu'anber kıldı zülfeynin yüzün bedr-i dücâ kıldı /
Terennüm 'andelîb-i kudret itdi **şavt-ı ra'nâdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [şavt-ı ra'nâdan, -dan]

şavt itmek [1] Konuşmak, dile gelmek.

Bir tarafda **şavt ide** tûbâ ki tûbâ men daḡel / Bir
tarafda medḡ ider ḡur ile Ridvân âyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3). [şavt ide, -e]

savurmak [1] (Rüzgâr; zaman) Önüne gelen
bir şeyi havaya kaldırıp sağa sola uçurmak.

Qanı Cem ü qanı Kubâd toprakların **savurdu** bād /
İşitmedün mi n'oldılar Dārâyile İskenderi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4). [savurdu, -dı]

sa'y [7] Çalışmak, çabalamak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşkî sermeddür cihâna hüküm iden min hâkimin /
Sa'yün artur Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [sa'yün, -ün]

sa'y eylemek [6] Çalışmak, çabalamak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser-firâz olmakda çok **sa'y eyledüm** minnet aña /
Zilleti terk itmişem gördüm ki az ehlinedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [sa'y eyledüm, -dü, -m]

sa'y-ı belîğ eylemek [1] Güzel çalışıp çabalama. II
Gerekli gayreti gösterme.

Sa'y-ı belîğ eyledi sırr-ı 'acîb 'ışkına / Her sözi kim söyledi sırr ile tenhâ didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1566, Beyit 3). [sa'y-ı belîğ eyledi, -di]

sa'y-ı liyâkat [1] İktidarın, marifetin çalışması.

Her ne kim ihsan olur muhsinüñ in'âmıdur / Şanma ki olan saña **sa'y-ı liyâkatdadur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 494, Beyit 3). [sa'y-ı liyâkatdadur, -da, -dur]

sa'y-ı men der-'ilm âmed der nihâd-ı cân-ı mâ [1] İlimde benim çabam canımın yaratılışında.

Sa'y-ı men der-'ilm âmed der nihâd-ı cân-ı mâ / Men çi dânem der-beyân-ı zât-ı pāk-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 21, Beyit 1). [sa'y-ı men der-'ilm âmed der nihâd-ı cân-ı mâ,]

sa'y itmek [3] Gayret etmek, çabalamak.

Sa'y idegör virmek Allâhuñ durur tevfiķ u hayr / Kim dimişler "Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â" (Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 8). [sa'y idegör, -e, -]

Ey Murâdî âhîlûk (bil) degmenüñ kârî degül / Lâki **sa'y it** "Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â" (Murâdî Dîvânî, Gazel 39, Beyit 5). [sa'y it,]

Râgîb iken râğbeti insâna **sa'y itmiş** meger / Pes niçün cürm 'add ider kan olmadı çün üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1281, Beyit 4). [sa'y itmiş, -miş]

sa'y kılmak [2] Çalışmak, çaba sarfetmek.

Gördiği dem anı didüm oldu dil hayrân aña / Nice nice **sa'y kıldı** bulmadı pâyân aña (Murâdî Dîvânî, Gazel 13, Beyit 1). [sa'y kıldı, -dı]

Ey Murâdî Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â / **Sa'y kı** her kâra sa'yüñde tekâsül itme gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 786, Beyit 5). [sa'y kı,]

şaymak [4] 1. Saymak, hesaplamak.

Ey Murâdî saña virdüğünü vehhâb-ı ezel / **Sayamaz** cümleten eşyâ ger olur ise şühûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 255, Beyit 5). [sayamaz, -a, -maz]

Kitâb-ı 'ışkı ezberden okıyup **şaymaz** evrâkı / Kütüb evrâkıñı cem' eyleyenden ol durur a'lem (Murâdî Dîvânî, Gazel 863, Beyit 3). [şaymaz, -maz]

'Acze olduñsa maķar ey şâhib-i feyz-i kemâl / Şol kadar ola ziyâde **şaymayasın** hiç 'ad (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 20, Beyit 3). [şaymayasın, -ma, -(y)a, -sın]

2. Kabul etmek, değer vermek.

Ol nâr-ı sūzân kimi yaķarsa / İki cihânı **saymaz** şamana (Murâdî Dîvânî, Gazel 1435, Beyit 3). [saymaz, -maz]

şayd itmek [2] Avlamak.

'Alemüñ vaķş-ı tıyûrın **şayd ider** şubh ile şâm / Kimsenüñ girmez eline kendüsi vaķş ibn-i vaķş

(Murâdî Dîvânî, Gazel 629, Beyit 3). [şayd ider, -er]

II Canını almak.

Şu cân tūtîsi şimdi kim kafesde söyleşür güftâr / Ecel şayyâdı bir gün **şayd idiser** olmağıl gâfil (Murâdî Dîvânî, Gazel 809, Beyit 4). [şayd idiser, -iser]

şayd-ı dâm-ı zülf olmak [1] Saç tuzağına av olmak.

Evc-i istignâda murğ-i dil uçarken nâz ile / **Şayd-ı dâm-ı zülf oluben** pâyımâl olmak neden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1087, Beyit 3). [şayd-ı dâm-ı zülf oluben, -uben]

şayd olmak [2] Av olmak. II Aşık olmak.

Murâdî 'ışk-ı yârîne çü **şayd oldu** gönül mürğü / Velî murğ ile bâz oldu özi a'lâ zamânîden (Murâdî Dîvânî, Gazel 993, Beyit 5). [şayd oldu, -dı]

Gönül **şayd oldu** bir çeşm-i gazâle / Çü kıldı gamzesi tîğîn havâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 1). [şayd oldu, -dı]

saye [6] Gölge.

Ger müyesser ola görmek ben cemâl / Gökdeki aya virür **sâyem** ziyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 40, Beyit 2). [sâyem, -m]

'Ulyâdadur hümâ çün **sâyem** hümâyâ devlet / Ben devlete hümâyam devlet cenâha bādum (Murâdî Dîvânî, Gazel 948, Beyit 3). [sâyem, -m]

Açmayınca dil niķabın gösterür mi yüz cemâl / Ey cemâlüm ibtidâsından görürseñ **sâyesin** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1080, Beyit 3). [sâyesin, -si, -n]

Benüm bir münisüm yokdur yanumda **sâyeden** özge / Ne bir eglencemüz vardur fîğân ü zârdan gayrı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 4). [sâyeden, -den]

2. Himaye, koruyup gözetme.

Kurdum tınâb-ı cüd ile çün hayme-i vücüd / **Sâyemde** kimi konar ider kimi irtihâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 819, Beyit 4). [sâyemde, -m, -de]

Zıll-ı memdûd oldu çün perr-i hidâyet mürğünüñ / Tâc-ı devlet giydi her kime tokındı **sâyesi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1486, Beyit 2). [sâyesi, -s, -i]

sâye şalmak [10] (Deyim) 1. Gölge yapmak, gölgelendirmek.

'Acâ'ib baķr-ı ka'rında şalupdur bîhler tâ kim / Ki her bergi **şalup sâye** nice biñ biñ kadar tûmâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 306, Beyit 3). [sâye şalup, -up]

2. Koruyup gözetmek, himâyesi altına almak.

Meyli olduñda şalar **sâyesini** lâ-şekk ü reyb / Dime kim sen aña kim her dil-i meyyâle güyer (Murâdî Dîvânî, Gazel 417, Beyit 4). [sâyesini, -si, -n, -i]

Muktedâ-yı evvelîn ü âhîrîn olduķda dil / **Sâye şaldı** 'âleme buldı nizâmın hep ümem (Murâdî Dîvânî, Gazel 885, Beyit 2). [sâye şaldı, -dı]

Evce çıkar çün hümâ tayr ider eflâkda / Devlet-i
'uzmâ bilür kime **şalar sāyesin** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1174, Beyit 4*). [*sāyesin şalar, -ar*]

Cân ü başa kalmaz ol kim merd ola meydânda /
Sāye şalar merd olanlar nice merdân 'ışkına
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1226, Beyit 2*). [*sāye şalar, -ar*]

Hitâm-ı cümleden vaz ol cihân u cāndan el çek /
Hicâb-ı ğayrıdan geç kim **şalasın** cümleye **sāye**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1294, Beyit 3*). [*sāye şalasın, -a, -sın*]

Nidâ-yı fâliķu'l-işbâh irişe çünki mevtāya / Ne
kutludur o dem cānân **şalar** 'uşşâķına **sāye**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1323, Beyit 1*). [*sāye şalar, -ar*]

Hümâ-yı devlet eger başuña **şala sāye** / 'Aţâ vü
lutf-ı Hudâ saña ola hem-sāye (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1380, Beyit 1*). [*sāye şala, -a*]

Cemâl-i'aksi **şalar** gerçi **sāye** her tarafa / Velîk
degmede bulunmaz 'ışk-ı rûhânî (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1545, Beyit 4*). [*sāye şalar, -ar*]

II Görünürlüğü, varlığı hissedilir olmak.

Gönül oldı temennâda bulupdur tende tenhâyi /
Bulup tenhâda çün hâlî **şalupdur** 'āleme **sāye**
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1320, Beyit 3*). [*sāye şalupdur, -up, -dur*]

şaykal eylemek [1] Parlatmak, tozdan
arındırmak. II Kalbi nefşânî kirden
temizlemek.

Gel berû rengi gider āyine **şaykal eyle** / Bilesin
sende nedür hâşıl olan bu şüret (*Murâdî Dîvânî, Gazel 180, Beyit 4*). [*şaykal eyle,]*

şaykal-i tevhîd [1] Birlik cılası; nuru.

Pes andan **şaykal-i tevhîdî** ur sen āhen-i kalbe /
Ola āyine-i aşfāleyin daķı çü cām-ı Cem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 3*). [*şaykal-i tevhîdî, -i*]

şayru [3] Sayrı, hasta.

İşlerin sağ itmeyenler dā'imâ **şayru** durur /
Şebpere kör olduķı çün mihr-i raķşân bulımaz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 556, Beyit 2*). [*şayru,]*

Sağı **şayru** aña ey dil sayruyı sağ añağıl / İster
iseñ ger bu ma'nādan kılasın 'ukde-ħal (*Murâdî Dîvânî, Gazel 767, Beyit 3*). [*şayru,]*

Sağı sayru aña ey dil **şayruyı** sağ añağıl / İster
iseñ ger bu ma'nādan kılasın 'ukde-ħal (*Murâdî Dîvânî, Gazel 767, Beyit 3*). [*şayruyı, -yı*]

sāz-kār olmak [1] Yakışmak, elverişli olmak,
bir iş içinde yeterli ve uygun olmak.

Sāz-kār olmağ için anuñla / Her çoğı biz
değişmezüz aza (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1219, Beyit 6*). [*sāz-kār olmağ, -mağ*]

seb'a semâ [1] Yedi kat gök.

Sem'-i dili küşād idüp bildi melekke ins ü cān /
Seb'a semâyı geşt idüp şimdi ben istivādayam
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 951, Beyit 4*). [*seb'a semâyı, -(y)ı*]

seb'a-i ebħar [1] Yedi deniz; okyanuslar.

Ey Murâdî **seb'a-i ebħar** olursa ger midād / Biñde
bir kavlüñi yazmaya senüñ akvâl ile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1276, Beyit 5*). [*seb'a-i ebħar,]*

seb'a-i eţvār [1] Yedi mertebe, nefsin
olgunlaşma basamakları.

Heft deryâyı geçerseñ daķı var bunda neler /
Seb'a-i eţvārı seyrân eyle ey şāhib-kemâl
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 366, Beyit 3*). [*seb'a-i eţvārı, -ı*]

seb'a-i seyyāre [1] Yedi seyyar yıldız. II Yedi
gezegen.

Kamu 'ālemlere hüküm itmek için / Murāduñ
seb'a-i seyyāresi var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 525, Beyit 5*). [*seb'a-i seyyāresi, -si*]

sebak [1] Ders, talim.

Murāduñ her sözi Hāķdan **sebakdur** / Anuñ için
dutar yüzün aña dil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 844, Beyit 5*). [*sebakdur, -dur*]

sebak almak [7] (Deyim) Ders çıkarmak, ibret almak.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Baħr-ı 'ulüm içre şol kimse ola bî-mesel / Çün **ala**
bundan **sebak** ecemel olur bî-riyâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 117, Beyit 4*). [*sebak ala, -a*]

sebak-daş olmak [1] Ders arkadaşı olmak.

Çü kudret mektebinde ders-i hikmet kılmışuz
ezber / Bize bu 'ilm-i hikmetde **sebak-daş olmadı**
kimse (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1306, Beyit 4*). [*sebak-daş olmadı, -ma, -dı*]

seb'a'l-mesân [2] Fatiha Suresi.

Çün oldı münderic **seb'a'l-mesân** / İdüp beyzâsını
beyzâ içinde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1425, Beyit 4*). [*seb'a'l-mesân,]*

Okıyam çünki ben **seb'a'l-mesânî** ism-i Hāķķ ile
/ Sekizdür acılan yedi kapanur kılmaz āzārı
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1510, Beyit 4*). [*seb'a'l-mesânî,]*

sebat [13] Yerinde durma, kılmıdamama,
sözünden, kararından vazgeçmeme. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben **sebātum** istedüm virdi hayātın cümleten /
Ben bu ni'met şükriñi nice kılam yâ Rabbenâ
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 25, Beyit 2*). [*sebātum, -um*]

sebāt bulmak [1] *Sebat bulmak; sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme.*

Cür'a-nüş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol / Gel bu varlık perdesin keşf eyle **bulasın sebāt** (Murâdî Dīvânî, Gazel 172, Beyit 3). [sebāt bulasın, -a, -sın]

sebāt-ı 'arîfân [1] *Âriflerin sebâtı, sözünden vazgeçmemesi.*

Sebāt-ı 'arîfân ey dil nazar bir rüy-i dilberdür / Bunu fehm eyleyen her şâhib-i 'irfāna rehberdür (Murâdî Dīvânî, Gazel 288, Beyit 1). [sebāt-ı 'arîfân,]

sebāt-ı hayret-i şâhid [1] *Sevgilinin hayret ettirmedeki kararlılığı.*

Hayât-ı cavidândur kim **sebāt-ı hayret-i şâhid** / Fu'âd-ı aşıkın içre karar itse karar etvâr (Murâdî Dīvânî, Gazel 305, Beyit 2). [sebāt-ı hayret-i şâhid,]

sebāt-ı iftiḥâr eylemek [1] *Öğünme, şânda kararlılık göstermek.*

Levh-i dile kalem çeküp yazdı berât-ı iftiḥâr / **Eyledi** emr-i sâbıkı buldı **sebāt-ı iftiḥâr** (Murâdî Dīvânî, Gazel 510, Beyit 1). [sebāt-ı iftiḥâr eyledi, -di]

sebāt-ı neyyir-i a'zam [1] *Güneşin yerinde durması.*

Sebāt-ı neyyir-i a'zam eger olmasa 'âlemde / Nücüm ile kamer bî-nûr ola böyle didi kaşşâş (Murâdî Dīvânî, Gazel 643, Beyit 2). [sebāt-ı neyyir-i a'zam,]

sebāt-ı 'ömr olmak [1] *Hayatın sabit olması, değişmemesi.*

Sebāt-ı 'ömr olurdu ger sebāt olsa kulüb üzre / Ne kalb oldu bu kâliblar 'acebdür hikmet-i kübrâ (Murâdî Dīvânî, Gazel 68, Beyit 4). [sebāt-ı 'ömr olurdu, -ur, -dı]

sebāt olmak [4] *Karârından ve sözünden dönmemek, azim ve karârında devam etmek, dayanmak, yılmamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sebāt-ı 'ömr olurdu ger **sebāt olsa** kulüb üzre / Ne kalb oldu bu kâliblar 'acebdür hikmet-i kübrâ (Murâdî Dīvânî, Gazel 68, Beyit 4). [sebāt olsa,]

sebeb [29] *Neden, gerekçe. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mehde ger girme(ye) bā-'akl ola mı tıfl-ı 'aceb / **Sebebinden** şorar iseñ gel anı kıl inhâ (Murâdî Dīvânî, Gazel 51, Beyit 4). [sebebinden, -in, -den]

sebeb olmak [8] *Vesile olmak, yol açmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Müstecâb olmağdan olmuştur recâlar mültemes / Da'vet **oldı** bir bahâne cüd-ı ihsâna **sebeb** (Murâdî Dīvânî, Gazel 132, Beyit 3). [sebeb oldu, -dı]

sebel [2] *Gözdeki perde.*

Nişâne virmedüğ için cemâl-i rüyüñdan / Kamu 'uyûna hicâb oldu ğâflet ile **sebel** (Murâdî Dīvânî, Gazel 831, Beyit 2). [sebel,]

Gel berü ma'nâ yüzinden al niķâb / Gözlerüñde ger **sebel** var ise sil (Murâdî Dīvânî, Gazel 837, Beyit 4). [sebel,]

seb'-i tıbâķ [1] *Yedi kat. II Yedi kat gökler.*

Seb'-i tıbâķı seyr ider hücre-i dildedür velî / Hâşâ k'ola mekân aña belki ider senâ şıfat (Murâdî Dīvânî, Gazel 201, Beyit 3). [seb'-i tıbâķı, -ı]

sebil [1] *Hayrat olarak, parasız dağıtılan su.*

Cem' idüp fehm-i hıred bir yirde ni'met bâbını / Çünkü âlâsı çekildi âb-ı kevserdür **sebil** (Murâdî Dīvânî, Gazel 772, Beyit 4). [sebil,]

sebil itmek [1] *Çeşme gibi akıtmak. II Çokça harcamak, feda etmek.*

Kaçan kim niķâb açsa rüy-i cemîl / **İder** tâlibîn aña cânın **sebil** (Murâdî Dīvânî, Gazel 852, Beyit 1). [sebil ider, -er]

sebķat eylemek [1] *Önceden geçmiş olmak, geçmek.*

Sâbıkı fıkır eyle kim sâbıkda neydi sâbıkûn / **Sebķat eyle** kim bulunmaya berâber tâ saña (Murâdî Dīvânî, Gazel 23, Beyit 4). [sebķat eyle,]

sebz [1] *Yeşil.*

Ġâfil olma serverâ bu bağ-ı hüsnüñ **sebzine** / Esdürür bād-ı hâzânı çerḥ-i gerdün dündür (Murâdî Dīvânî, Gazel 396, Beyit 4). [sebzine, -i, -(n)e]

seccade [1] *Üzerinde bir kişinin namaz kılacağı büyüklükte, halı, kilim, kumaş, hasır vb. inden yapılmış, daha çok dikdörtgen biçimindeki yaygı, namazlık.*

Tevekkül ehli odur kim Murâdî her demde / Görürsin anı ki **seccâdesin** ber-âb-zede (Murâdî Dīvânî, Gazel 1379, Beyit 5). [seccâdesin, -si, -n]

secde [6] *Allah'ın büyüklüğünü göstermek için yere kapanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Żahve-i kübrâda gördüm cümle eşyâ **secdede** / Aşınâ olmak durur aşl-ı murâd ey aşınâ (Murâdî Dīvânî, Gazel 35, Beyit 3). [seccede, -de]

secde eylemek [1] *Secde etmek.*

Cümlesi **secde eyledi** ḥallâķ-ı 'âleme / Teslîm idüp kamu yire kodı riķâbını (Murâdî Dīvânî, Gazel 1527, Beyit 4). [secde eyledi, -di]

secde-gāh eylemek [1] *Secde edilen yer yapmak, yüzünü sürmek.*

İki dünyāda Murādī bulmak isterseñ murād /
Āstānın eyle ol şāhuñ hemişe **secde-gāh** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1283, Beyit 7*). [*secde-gāh eyle,]*

secdegāh kılmak [1] *Secde edilecek yer kabul etmek.*

Mihrāb-ı kaşların sen **kıl secdegāh** yāruñ / İster
iseñ Murādī bulmak yüce menāzil (*Murādī Dīvānı, Gazel 813, Beyit 7*). [*secdegāh kıl,]*

secde-i sehv [2] *Hata secdesi, namazda yapılan bir yanlış için namazın sonunda tekrar secde etme.*

Baş urup çün **secde-i sehv** için istiğfāra biz / Zār
ile yalvaravuz ol hāzret-i gaffāra biz (*Murādī Dīvānı, Gazel 566, Beyit 1*). [*secde-i sehv,]*

Secde-i sehv olsa lāzım enbiyāya secdesi /
Enbiyānuñ secdesidür oldı mescūd ol zamān
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1083, Beyit 3*). [*secde-i sehv,]*

secde itmek [4] *Secde durumuna gelmek, önünde eğilmek, saygı göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Toğdı çü şemsüm bir şehir **secde idüp** şems ü
kamer / İn lem-yekün nüren minhü lā-zā'e yebkā
fī'd-ducā (*Murādī Dīvānı, Gazel 114, Beyit 2*). [*secde idüp, -üp]*

secde kılmak [3] *Secde etmek.*

“Alleme'l-esmā” rumūzın fehm iden 'āriflere /
Huṭbede ādem görünmez **secde kılmazlar** aña
(*Murādī Dīvānı, Gazel 31, Beyit 4*). [*secde kılmazlar, -maz, -lar]*

Secde kılmışdur melā'ik 'arz-ı hācāt eyleyüp /
Sözleri bu “Rabbenā nevvirlenā yevme'l-hisāb”
(*Murādī Dīvānı, Gazel 134, Beyit 3*). [*secde kılmışdur, -mış, -dur]*

Şemsüm çü toğdı **secde kılar** gökde mihr ü meh /
Yüz yüze olmuşam ben o şems-i zuḥāyile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1365, Beyit 3*). [*secde kılar, -ur]*

secednā secdeten bi'l-hayri kellā [1] *Biz hayırlı bir secdeye gittik.*

Secednā secdeten bi'l-hayri kellā / Vemā emmā
sācideyni fī'l-mesācid (*Murādī Dīvānı, Gazel 268, Beyit 4*). [*secednā secdeten bi'l-hayri kellā,]*

seçilmek [1] *Seçilmek.*

Mümessel oldı vücūd ile çün 'adem nakşı / **Seçildi**
ayru olup cā-be-cā hayāt ü memāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 214, Beyit 2*). [*seçildi, -di]*

seçmek [8] *İki veya daha fazla şeyden, kimseden birinin daha üstün, daha iyi olduğuna karar vermek, onu tercih etmek.*

Hakkı bātıldan **seçenler** buldılar sırdan eser / 'İşk
ile hem-rāz olanlar terk iderler cān ü ser (*Murādī Dīvānı, Gazel 359, Beyit 1*). [*seçenler, -en, -ler]*

Hakk ile bātıl **seçer** kim ki Murādī göre / Bilmez
iseñ kavluñı kavlüme şor haq nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 5*). [*seçer, -er]*

Hakkı bātıldan **seçenlerdür** bilen eṭvārumı / Bir
me'ālüm var kim gayri me'āle beñzemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 550, Beyit 3*). [*seçenlerdür, -en, -ler, -dür]*

Murādī hakkı bātıldan **seçersin** / Kimi şād ü kimi
giryān iderseñ (*Murādī Dīvānı, Gazel 754, Beyit 5*). [*seçersin, -e, -r, -sin]*

Hakkı bātıldan **seçersen** pes haqıķısın bu gün /
Añlamayan işbu remzi bulmadı 'irfāna yol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 764, Beyit 4*). [*seçersen, -er, -se, -n]*

Mekān-ı lā-mekāniden beyānın tarḥ ider her dem /
Çü bi-vaqt oldı vaktinden **seçer** mi ān ile ānı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1494, Beyit 4*). [*seçer, -er]*

2. Ne olduğunu anlamak, fark etmek.

Dideme ferrūnden urdı çünkü fer / Lem'a-i nūr-i
cemālūñ **seçmişem** (*Murādī Dīvānı, Gazel 961, Beyit 4*). [*seçmişem, -miş, -em]*

Yaramuñ kalbinde buldum çün maḥabbet çāresin /
Anuñ için **seçmişem** ma'sūk u 'āşık arasın
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1049, Beyit 1*). [*seçmişem, -miş, -em]*

sed [1] *Engel. II Perde.*

Müvāneset çü enīs eyledi 'ayānı nihān / Nihān
'ayānına oldı 'ayān nihānına **sed** (*Murādī Dīvānı, Gazel 259, Beyit 2*). [*sed,]*

sed eylemek [1] *Set çekmek, engellemek.*

Muktedādur rūsul imāmıdır / Cümleden şer'i
hikmet **eyledi sed** (*Murādī Dīvānı, Gazel 273, Beyit 4*). [*sed eyledi, -di]*

sedeme urmak [1] *Dik fışkaran su vurmak; tazyikli suya maruz kalmak. II Zorluklarla karşılaşmak.*

'İşk ile ger dutayın dir iseñ ey dil geşt / Kıl
taḥammül **ura** ger günde saña biñ **sedeme** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1348, Beyit 3*). [*sedeme ura, -a]*

sefer [6] 1. Yolculuk.

'Āşıkıların 'ilācı durur şabr ü yā **sefer** / Şabrum
senūñ cemālūñ oluben baña naẓar (*Murādī Dīvānı, Gazel 467, Beyit 1*). [*sefer,]*

Beyānuñ ile 'ayānun ḥarfī nihānıdır / Müsāfirem
baña 'avnūñ **seferde** göstergil (*Murādī Dīvānı, Gazel 830, Beyit 2*). [*seferde, -de]*

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol /
Anca geçdüm bu **seferden** düzaḥ u ḥuld-ı berin
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1081, Beyit 3*). [*seferden, -den]*

2. Savaş.

Garķ-ı şühüd-ı baħr ola çün kim nedür rızâ / 'Ayn-ı müvâneset yâ hażar yâ **seferdedür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 4*). [*seferdedür, -de, -dür*]

Hażarda **sefer** oldı fî'l-ibtidâ / Seferde hażardur hażarda **sefer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3*). [*sefer,]*

Hażarda sefer oldı fî'l-ibtidâ / **Seferde** hażardur hażarda sefer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3*). [*seferde, -de]*

sefer-i iktizâ [1] *Lazım gelen, gerekli yolculuk.*

'Ayn-ı hażarda bu **sefer-i iktizâ** nedür / Olma habîb-i dil bu su'âlümde münfa'îl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 3*). [*sefer-i iktizâ,]*

sefer kılmak [2] *Yolculuğa çıkmak.*

Ben **kılmadum sefer** kamu 'âlem sürürda / Bir bir geçer önümde bu seyrüm hażardadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 3*). [*sefer kılmadum, -ma, -du, -m]*

İrişür İnnâ fetahnâ müjdesi / Ey Murâdî nireye **kılsañ sefer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 5*). [*sefer kılsañ, -sa, -n]*

sefer olmak [1] *Savaşın olması.*

Hażarda **sefer oldı** fî'l-ibtidâ / Seferde hażardur hażarda sefer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 3*). [*sefer oldı, -dı]*

sefid ü kara [1] *Beyaz ve siyah.*

Ser-te-ser 'ışkuñ şüyü'ın diñledüm aħbâr ile / Görmedüm bir kimse kim añlar **sefid ü karasın** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 2*). [*sefid ü karasın, -sın]*

sefin [1] *Gemi, keşti.*

Musaħħar olsa deryâlar 'aceb olmaya kalbünde / Dümen tarzında mähirdür **sefinüm** bād-bānumdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4*). [*sefinüm, -üm]*

sefine [2] *Gemi, kayak. II Gönül.*

Mâfî'z-zamîri kılma gönül aşkäre gel / Kalbün **sefinesin** atagör bir kenâra gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 1*). [*sefinesin, -sin]*

Baħr-ı 'ışka salan **sefinesini** / Nazar eyler mi kış ile yaza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 3*). [*sefinesini, -si, -n, -i]*

sefk-i dimâ kılmak [1] *Kan dökme.*

Süfehâdan oluben **kılma** şaķın **sefk-i dimâ** / Tâ fażiletle melekler kılalar saña sücüd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 3*). [*sefk-i dimâ kılmak, -ma]*

segân-ı kûy [1] *Sevgilinin mahallesinin köpekleri.*

Segân-ı kûyun ayak başduğı yire viren büse / Kılupdur pâdişahum zîr ile bālâdan istiğnâ

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3*). [*segân-ı kûyun, -un]*

segirdmek [1] *Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek.*

Vuşlat ıtoımı almağa çevgân-ı cân ile / Şöyle **segirdürem** gehî kim âna şıgımazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3*). [*segirdürem, -ür, -em]*

sehâ [4] *Cömertlik, el açıklığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Biz temennâ eylerüz virmek saña erzânîdür / Çün cevap oldun **sehadan** oldı 'âlem şād-mân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3*). [*sehadan, -dan]*

sehâ vü cüd-ı rabbe [1] *Cömertlik sahibi Allah.*

Sehâ vü cüd-ı Rabbe zâr ile yüz tuta çün bende / Muħaķķaķdur ser-efrâz ider anı kılmaz efkende (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 1*). [*sehâ vü cüd-ı rabbe, -e]*

sehâb [8] *Bulut.*

Buħâr-ı 'ışk ider bu dîde-i giryânî âb-âlüd / **Sehâb** inse cebel üstine pes bārân olur peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3*). [*sehâb,]*

Râgıbân-ı rüyüñ olmışlar kamu hayrân u zâr / Çeşm-i giryânlar dokerler kaķreler hem çün **sehâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 3*). [*sehâb,]*

Rüy-ı zîbâsı habîbüñ çün niķâb altındadır / Leyle-i zulmîde nûr-ı meh **sehâb** altındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 1*). [*sehâb,]*

Cümle nücüm ile kamer olurdu bî-ziyâ / Şems-i cemâl dutsa eger kim **sehâba** yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3*). [*sehâba, -a]*

Gîsûların nigârüm kılmış yüzine mâ'il / Şan rüy-i mâha ey dil olmuş **sehâb** hâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1*). [*sehâb,]*

Şahidem bedr-i cemâline **sehâb** aşdı niķâb / Zülfi bir perde gelür şa'sa'ası tâbindan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3*). [*sehâb,]*

'Arz eylemiş cemâlin dilber niķâb içinden / Şan mihr oldı tātî' ol dem **sehâb** içinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 1*). [*sehâb,]*

II Perde, engel.

Ey hicâb-ı tende kılmış pertev-i mihrün kanı / Âsmānuñdan **sehâbı** ref' kıl ol baħtlu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 2*). [*sehâbı, -ı]*

sehâb-ı dücâ [1] *Kara bulut.*

Sehâb-ı dücâsını mihrinden itdüm çü ref' / Giderdüm kamerden kamu maħv idüp zulmetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3*). [*sehâb-ı dücâsını, -sı, -(n)ı]*

seḥāb-ı luṭfı yağdırmak [1] Lütuf yağmurunun yağdırılması. II İhsanin çokça gösterilmesi.

Seḥāb-ı luṭfı yağdırdı yine bārān-ı aḥkāmı / Kāmu mevcūd-ı ‘ālem başına şāhib-zamān oldu (Murādī Dīvānı, Gazel 1492, Beyit 2). [seḥāb-ı luṭfı yağdırdı, -dur, -dı]

seḥāb-zede kılmak [1] Bulutlu kılmak. II Bir durumun oluşmasına engel koymak.

Görem dir iseñ eger mihr ü mäh ü necm-i hüda / Semā-ı kalbūnı **kılma** şakın **seḥāb-zede** (Murādī Dīvānı, Gazel 1379, Beyit 4). [seḥāb-zede kılmak, -ma]

seḥāvet [1] Cömertlik, el açıklığı.

Bāb-ı ‘adnı açayın diyü temennāda olan / Şimdiden bunda mürüvvetle **seḥāvet** gözedür (Murādī Dīvānı, Gazel 435, Beyit 4). [seḥāvet,]

seḥer [51] Güneş doğmadan hemen önceki zaman. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḳānīt olmaya şu kim emrüne cāna im-rüz / Ḳayd u bend ile **seḥerden** anı divāne getir (Murādī Dīvānı, Gazel 438, Beyit 3). [seḥerden, -den]

seḥer çağı [1] Seher vakti.

Seḥer çağında açmış perdeyi dilber cemālinden / Mürüvvetler kılup ‘uşşāka şordı kendü ḥālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 1). [seḥer çağında, -n, -da]

seher-geh [1] Seher vakti.

Temennā eyledüm bir gün **seḥer-gehden** niyāz ile / İrişdi ḳuvvet ü ferrüm dükenmezdür temāşası (Murādī Dīvānı, Gazel 1506, Beyit 4). [seḥer-gehden, -den]

seheri [2] Sabah vaktinde, sehere ait.

Güş kıldum **seheri** ‘ilm-i mu‘ammā haberin / Şordılar baña didi mi saña inşā haberin (Murādī Dīvānı, Gazel 1099, Beyit 1). [seheri,]

Seheri yāre varup seyri cemāl eyleyelüm / Açalum ḍide-i ‘aynumuzı ḥāl eyleyelüm (Murādī Dīvānı, Kit’a 18, Beyit 1). [seheri,]

seḥer-i lā-ilāhe illā’llah [1] Kelime-i tevhidin sabah vakti.

Tāb virdi bu ḥāne-i ḳalbe / **Seḥer-i lā-ilāhe illā’llah** (Murādī Dīvānı, Gazel 1217, Beyit 2). [seḥer-i lā-ilāhe illā’llah,]

seḥer-i nāle-i bülbul [1] Seher bülbulünün feryadı.

Seḥer-i nāle-i bülbul irişüp güş-ı dile / Didi kim ola benüm gibi ki yana yakıla (Murādī Dīvānı, Gazel 1342, Beyit 1). [seḥer-i nāle-i bülbul,]

seḥḥartü fî’ş-şükri na’mā’ih bi’l-lisān [1] Dil ile nimetlerine şükrederek sabahladım.

Seḥḥartü fî’ş-şükri na’mā’ih bi’l-lisān / Ve ḳaşşartü fî’z-zıkrı alāih muṭlaḳā (Murādī Dīvānı,

Gazel 80, Beyit 2). [seḥḥartü fî’ş-şükri na’mā’ih bi’l-lisān,]

sehm-i emr [1] Emir oku.

Sehm-i emri ehl-i dil her yaña per-tāb eylemez / Ḳabza-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-i ḳazā (Murādī Dīvānı, Gazel 554, Beyit 4). [sehm-i emri, -i]

sehm-i kader [2] Kader oku. II Kader.

Ḳavs-ı ḳudretten kılan pertab çun **sehm-i kader** / Bulmuşuz ḳavvasını men’ iderüz bir tır ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 3). [sehm-i kader,]

Murādī ḳabza-i ḳudrettedür çü ḳavs-i ḳazā / Turur mı **sehm-i kader** çün çekilse muḥkem yāy (Murādī Dīvānı, Gazel 1541, Beyit 5). [sehm-i kader,]

seḳayna külle yevmün elfe vāḥid [1] Her gün bin tanesini suladık.

Nazarnā nazreten fî-nazr-i vāḥid / **Seḳayna külle yevmün elfe vāḥid** (Murādī Dīvānı, Gazel 268, Beyit 1). [seḳayna külle yevmün elfe vāḥid,]

sekiz [1] Sekiz tane.

Oḳuyam çünki ben seb’a’l-mesānī ism-i Ḥaḳḳ ile / **Sekizdür** acılan yedi kapanur kılmaz āzārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 4). [sekizdür,]

sekr [1] Sarhoşluk, mestî.

Çün cür’ayı nüş eyledüm ḥāte’ş-şabūḥ yā ‘āşıḳīn / Bu **sekrümüz** dā’im ola eylesün ferzāneler (Murādī Dīvānı, Gazel 512, Beyit 3). [sekrümüz, -ümüz]

sekrān [1] Mest, sarhoş.

Cür’a-i cām-ı maḥabbetden çü dil **sekrāndur** / Anuñ için her seḥer cān bülbuli nālāndur (Murādī Dīvānı, Gazel 374, Beyit 1). [sekrāndur, -dur]

sekrān eylemek [2] Sarhoş etmek.

Çün ezelden cān ile cānuñda cānān eyledüñ / Yā nedür bir cür’adan āḥırda **sekrān eyledüñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 723, Beyit 1). [sekrān eyledüñ, -dü, -n]

Tāb uraldan ‘aynuma nūruñ ḳomadı bende tāb / Ḳalbi ḥayrān çeşmi giryān ‘aḳlı **sekrān eyledi** (Murādī Dīvānı, Gazel 1478, Beyit 3). [sekrān eyledi, -di]

sekrān itmek [2] Mest, sarhoş etmek.

Mey-i şevḳuñ durur her dem beni **sekrān ider** yā Rab / Senüñ ‘ışkuñ durur her dem beni ḥayrān ider yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 148, Beyit 1). [sekrān ider, -er]

Aña ḥayrān itdürüp cümle melā’ik cündini / Kendüsin bir cür’a-i şevḳ ile **sekrān itdiler** (Murādī Dīvānı, Gazel 349, Beyit 3). [sekrān itdiler, -di, -ler]

sekrân olmak [6] Mest, sarhoş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser-mest ü hayrân olduğum zîbâ cemâlünden midür / Şevk ile **sekrân olduğum** zîbâ cemâlünden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1). [sekrân olduğum, -duğ, -um]

selam [4] Ezenlik dileme sözü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İsm-i hayyiden müsellemdür selâmında **selâm** / Pes selâmetden zühür itse n'ola başında tâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [selâm,]

selâmın kılmak [1] Selam etmek.

Ol **selâmın kılmasa** dil virmez idi hiç selâm / Eyledi ol dem şehâdetde tehiyyât ile cüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [selâmın kılmasa, -in, -ma, -sa]

selâm itmek [2] Selam vermek.

Selâm idüp selâmında beşâret virdi kavlinde / Yemîn ile yesârında hümâyûn itdi encâmın (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2). [selâm idüp, -üp]

Diyeim ihlâş ile ihlâş dinür tebbet pes i'dâma / **Selâm iden** selâmetdür Murâdî aña esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [selâm iden, -en]

selâmün fe'd-hulûhâ hâlidîn [1] Selam size, hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin, derler (39/Zümer 73).

Selâmün fe'd-hulûhâ hâlidîn oldı cevâb el-hâk / Mu'ammerdür bu 'ömr-i cavidâna câ ider cümle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 4). [selâmün fe'd-hulûhâ hâlidîn,]

selâmün kavı [1] Merhametli olan Rab katından onlara selam vardır (36/Ya-Sin 58).

Selâmün kavı nedür cennet-i mu'allâda / Muğayyebât-ı ezeldür yine bunda mirsâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 4). [selâmün kavı,]

selâm virmek [2] Selam vermek, selamlamak.

Ol selâmın kılmasa dil **virmez** idi hiç **selâm** / Eyledi ol dem şehâdetde tehiyyât ile cüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [selâm virmez, -mez]

Taḥiyyat-ı ezeldür **viren** özine **selâm** / Selâmet olmağ içündür selâmın eyler red (Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [selâm viren, -en]

selamet [5] Ezenliğe kavuşma, huzura erme, her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İsm-i hayyiden müsellemdür selâmında selâm / Pes **selâmetden** zühür itse n'ola başında tâc

(Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [selâmetden, -den]

selâmet bulmak [2] Ezenlik bulmak, gönlü huzura ermek, mutlu olmak; sıkıntılardan kurtulmak.

'İşk ile derünü yaksa 'uşşâk / Bulurlar anuñ ile selâmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 4). [selâmet bulurlar, -ur, -lar]

İste gönül 'alâmeti tâ **bulasın selâmeti** / Çekmeyesin nedâmeti çünkü işün hemân ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1448, Beyit 3). [selâmeti, -i bulasın]

selâmet dârı [1] Ezenlik, kurtuluş dar ağacı.

Ebed dirlik dilerseñ ger yüri ölmezden evvel öl / **Selâmet dârına** Mansûrves var kıl nişân terkin (Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [selâmet dârına, -(n)a]

selâmet-i ezeli [1] Çok eski zamandan beri huzura erme.

Selâmet-i ezelden müsellemez cânâ / 'Ulûm-i lem-yezeliden mu'allemez cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [selâmet-i ezelden, -den]

selâmet olmak [2] Ezenliğe kavuşmak, kurtulmak.

Mikrâz-ı şer' aqvâ iken biçer mecâzı / Gel derz-i şer'e vâlic oluben **ol selâmet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4). [selâmet ol,]

Taḥiyyat-ı ezeldür viren özine selâm / **Selâmet olmağ** içündür selâmın eyler red (Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [selâmet olmağ, -mağ]

selâse [1] Üç.

Aña Murâduñ sözün ister iseñ ger fütûh / Oldı **selâse** sühan harf-i elif dâl u hâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 117, Beyit 5). [selâse,]

selâsil [1] Zincirler.

Dimiş rakîb yâre kılunam eli bağı / Bend olsun aña yâ Rab ağıl ile **selâsil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 6). [selâsil,]

selâṭîn-i cihân-bân [1] Dünyayı idare eden sultanlar.

Kul oldı aña cümle **selâṭîn-i cihân-bân** / El bağlayuben tırdı çü sulṭâna berâber (Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 2). [selâṭîn-i cihân-bân,]

selb-i tākāt kılmak [1] Gücü, kuvveti ortadan kaldırmak, yok etmek.

Halvetüm saḥında berķ urmış kamer / **Selb-i tākāt kılduğum** tâb aḥladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 3). [selb-i tākāt kılduğum, -duk, -um]

selb olmak [6] Yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çü gitdi **selb olub** 'aqlum n'ider 'aqlı olan 'aqlı / Şunuñ kim yokdur idrâki özinden 'aql u cân ister

(Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 2). [selb olub, -ub]

selmî [1] Korkusuz, emin.

‘Arz-ı hâcet kılmağa kaşd eyledüm **selmîye** çün / Didî kim şanma mahabbet dîde-i bînâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 371, Beyit 3). [selmîye, - (y)e]

selsebil [1] Cennette bir çeşme.

Selsebil ırmağının yanında hür olmuş muhîr / Bir tarafda söyleşür gılman u gufrân âyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [selsebil,]

sem [2] Zehir, ağu.

Yâr **sem** virse bizedür tiryâk / Luţf-ı âğyâr irerse ol semdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [sem,]

Yâr sem virse bizedür tiryâk / Luţf-ı âğyâr irerse ol **semdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [semdür, -dür]

sem olmak [1] Zehir olmak.

Ne deñlü var ise ey dil cihân içinde hulviyyât / Baña **sem** oldı cümle ol şeker güftârdan ğayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 5). [sem oldı, -dı]

sem’ [5] Kulak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu **sem’ üñ** güşunı aç kim olasın müstemi’ kavli / Bu ‘aynuñ çeşmini eyle küşâde olasın bînâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 3). [sem’üñ,]

sem’e almak [1] Sözünü kulağına almak. II Söz dinlemek.

Her kelâm-ı nâ-kesi **sem’üñe alma** zinhâr / Gel berü deryâ dil ol sensin çü bañr-i bî-kerân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1067, Beyit 2). [sem’üñe alma, -ma]

sem’e gelmek [2] Kulağa gelmek, duymak.

Sem’üme geldi bir şadâ “hâze’n-nidâ hâze’n-nidâ” / Kâne’l-‘atâ’ü’l-muţlakâ hâze’l-‘atâ ni’me’l-‘atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 1). [sem’üme, -üm, -e geldi]

Sem’ümüze gelmiş durur çün kim bizüm ihbâr-ı döst / Kapladı başdan ayağa cismümûzi envâr-ı döst (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 1). [sem’ümüze gelmiş, -miş]

sem’e girmek [1] (Deyim) Kulağına girmek, duymak.

Sem’ine girsün figânım bir terahhüm eylesün / Bu hevâyile geçer kârüm figân ü zârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 2). [sem’ine girsün, -sün]

sem’e irmek [4] Kulağa erişmek, işitmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

N’olduğımı bilmedüm kalmadı benlikden eser / Pes **irdi sem’üme** bir hoş nidâ-yı cân-fezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 11, Beyit 2). [sem’üme, -üm, -e irdi]

sem’-i cân [12] Can kulağı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sem’-i cân geldi hikmetden cevâb / Aldı dil pes ol şadâdan iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 2). [sem’-i cân, -a]

sem’-i cân almak [1] Can kulağına almak; dikkatle dinlemek.

Gel Murâduñ gör kelâmın **sem’-i cân** al hemân / Naşş-ı kâtı’dur kelâmı cümle güyâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5). [sem’-i cân al,]

sem’-i cân irmek [1] Candan dinlemek, dikkatlice dinleme.

Sem’-i cân irdi çün kim bir nidâ-yı zû’l-ferah / Her ne ki ola kamu ihsândur yokdur ‘amel (Murâdî Dîvânı, Gazel 788, Beyit 4). [sem’-i cân irdi, -di]

sem’-i cânı açık itmek [1] Can kulağını açık etmek. II Gönülden, hevesle dinlemek.

Sem’-i cânı açık it diñle kelâm / Diler iseñ bulasın hoşça nizâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 1). [sem’-i cânı açık it, -ı]

sem’-i dil [2] Gönül kulağı.

Sem’-i dili küşâd idüp bildi meklele ins ü cân / Seb’a semâyı geşt idüp şimdi ben istivâdayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 951, Beyit 4). [sem’-i dili, -i]

Sem’-i dilüm tolı çü şadâ-yı nidâyile / Bir eylemişem âñırımı ibtidâyile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1). [sem’-i dilüm, -üm]

sem’-i kabûle irmek [3] Onaylama, beğenme kulağına erişilmesi. II Kulağa hoş gelmek.

Sem’-i kabûle irdi cevâb-ı ra’yet için / Ref’ eyledi ğitâsını hücbında muţlakâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 3). [sem’-i kabûle irdi, -di]

Hâberin nakl ideli **sem’-i kabûle** irişür / Bu kabûl ile olur her kişi bir kârûñ eri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 3). [sem’-i kabûle, -e irişür]

Sem’-i kabûle ırgüre çün kim nidâsını / Lâyıkısa ibtidâyâ virür intihâsını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 1). [sem’-i kabûle, -e ırgüre]

sem’-i kabûl-i cân [1] Canın razılıkla, hoşnutlukla dinlemesi, kulak vermesi.

Sem’-i kabûl-i cân gelür çün nidâ-yı hû / Milk-i vücûda irdi ser-â-pâ şafâ-yı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 1). [sem’-i kabûl-i cân, -a]

sem’-i luţf [1] Lütfün işitilmesi.

Nâliş-i dermânda âh ile semâya ger çıka / **Sem'-i luţfuñ** güş ider andan dönüp 'âr eylemez (*Murâdî Dîvânî, Gazel 369, Beyit 3*). [*sem'-i luţfuñ, -un*]

sem' olmak [1] *İşitmek, duymak.*

Ben hâkikat sırrını sırr ile mekşûf eyledüm / Müstemi' olmağ için güftârî her 'użv **oldı sem'** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 658, Beyit 3*). [*sem' oldı, -dı*]

sem' u başsar kılmak [1] *İşitme ve görme.*

Bir kelâm ile kemâlin buldılar şol şâdîkîn / Bir yañaya **kılmadılar** ânide **sem' u başsar** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 346, Beyit 4*). [*sem' u başsar kılmadılar, -ma, -dı, -lar*]

sema [8] *Gök. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

İnbî'âc itse kaçan şark ile ğarb ola dü-tâ / Mihr ile meh ola hâbîţ bu felek gayrı **semâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 1*). [*semâ,]*

sema-ı ğarrâ [1] *Parlak gökyüzü. II Sevgilinin ışıldayan yüzü.*

Meclis-i 'ışk içre gördüm ol yüzi bedr ayı çün / **Sema-ı ğarrâsı** mukâbil kıldı didârî yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1263, Beyit 4*). [*sema-ı ğarrâsı, -sı*]

semâ-ı kalb [1] *Kalbin gökyüzü.*

Görem dir iseñ eger mihr ü mâh ü necm-i hüda / **Semâ-ı kalbüñi** kılma şakın şehâb-zede (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1379, Beyit 4*). [*semâ-ı kalbüñi, -ün, -i*]

semâ-i vücûd [1] *Varlık, beden seması, göğü.*

Ŧülü' ider çü **semâ-i vücûda** şems-i şabâh / Nidâ idüp kamu emlâk Fâliķu'l-işbâh (*Murâdî Dîvânî, Gazel 233, Beyit 1*). [*semâ-i vücûda, -a*]

semâ vü arz [1] *Gök ve yer.*

Velîkin dil murâd itmez diler bir kûşe-i tenhâ / **Semâ vü arzuñ** 'ırzınca egerçi cây-ı cennetdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 66, Beyit 4*). [*semâ vü arzuñ,]*

semâ' [2] *1. İşitme, duyma.*

Güş nedür **semâ'** ne müstemi'-i istimâ' ne / Añlar iseñ bu kavli ger añlayasın nedür hitâb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 152, Beyit 4*). [*semâ',]*

2. *Mevlevî ayinlerinde cezbe haliyle ayakta dönme, zikretme.*

Şevk ile didüm ki kalbüm bir **semâ'** ister yine / Şıgmazam bu 'arşaya ben 'arş-ı meydân istediüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 874, Beyit 4*). [*semâ',]*

semâ' itmek [2] *1. İşitmek.*

Muntazır oldı cevâba çü **semâ' itdi** semî' / 'Âşık-ı 'ârif iseñ aña ne zîbâdur bu (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1200, Beyit 4*). [*semâ' itdi, -dı*]

2. *Dönmek, Mevlevî dervişleri gibi dönmek.*

Çün ezelden tutdı cânım kavlı-i cânâna kulağ / Pes **semâ' idüp** sürürından tolandı şol u sağ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 662, Beyit 1*). [*semâ' idüp, -üp*]

semâ' kılmak [1] *Sema etmek, Mevlevî dervişleri gibi dönmek.*

Semâ' kıldı tarabdan velî televvünde / Buyurdı va'de hilâf olmaz iste şâd ideyin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1143, Beyit 2*). [*semâ' kıldı, -dı*]

semâ'a gelmek [1] *Semâda, ayinde bulunmak; vecd ile dönmek.*

Âvâze-i maħabbet etrâfı kıldı memlû / Bu 'ışk ile **semâ'a geldi** cihânda zerrât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 190, Beyit 2*). [*semâ'a geldi, -dı*]

semâ' eylemek [1] *Mevlevî dervişlerin bazı çalgılar ve okunan ilahiler eşliğinde icra ettikleri âyin.*

Bu Murâduñ kelimâtın işiden 'ârifler / Şevk ile **eyle semâ'** diyem 'işret-bādâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 49, Beyit 5*). [*semâ' eyle, -ı*]

semâ'ı cân [1] *Gönül kulağı.*

Kavlı ile maħz-ı kıyâs oldı **semâ'ı cânâ** / Hâkkuñı görmeğedür sem' ile kâlûñ perde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1357, Beyit 4*). [*semâ'ı cânâ, -a*]

semâ'-ı manţık-ı hikmet [1] *Hikmetli söz dinlemek.*

Şimâh-ı cân ü dildendür **semâ'-ı manţık-ı hikmet** / Müberrâdur mu'arrâdur 'azîm oldı senâ el-hâk (*Murâdî Dîvânî, Gazel 679, Beyit 4*). [*semâ'-ı manţık-ı hikmet,]*

semâ'-ı şavt [1] *Sesin işitilmesi, duyulması.*

Semâ'-ı şavt için bî-şavt u harf olmak levâzımdan / Hurûf ezberle ihvânım habîbümdür muħibbû'l-vaķt (*Murâdî Dîvânî, Gazel 187, Beyit 3*). [*semâ'-ı şavt,]*

semâ'-ı şavt olmak [1] *Sesin işitilmesi, duyulması.*

Semâ'-ı şavt olupdur çün şuheyl-i bād-ı pāsından / Mirârendür bu tekrârı gelüp beyzâda sevdâda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1301, Beyit 2*). [*semâ'-ı şavt olupdur, -up, -dur*]

semâvât [2] *Gökler.*

Semâvât içre 'arz oldı melâ'ik içre bir hâlet / Ne hâletdür bu hâlet kim 'acâ'ib kışşadur nev-yâb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 5*). [*semâvât,]*

Bu düd-ı âhumdan şerer toğrı **semâvâta** çıkar / Dil nice bir hicrân çeker vaşluñ baña cânım xanı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 3*). [*semâvâta, -a*]

semen [1] *Baha, kıymet, değer.*

Metâ'-ı hüsni kılur 'arz-ı yâr gün-â-gün / Hemân bu cân **semenin** eyle ittişâle tarîķ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 704, Beyit 3*). [*semenin, -in*]

semend-i himmet [1] *Gayret, çabalama atı.*

Bu Murâdî çün **semend-i himmete** oldu süvâr / Kılmağa cevân için meydânı kimden istesün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [semend-i himmete, -e]

semend-i nefis [1] *Nefis attı.*

Nehc-i sedâd üzre hemân sür gel **semend-i nefsüñi** / Aldanma şol u sağa tâ toğrı ola bir reh-güzâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [semend-i nefsüñi, -ün, -i]

semen-sîmâ [Yasemin çiçeği süretli. II Sevgili.

Sen **semen-sîmâya** cânın virse 'âşık tañ mıdur / 'Âşık-ı şâdık olanlar gam yemezler cân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 2). [semen-sîmâya, -(y)a]

sem'en ve fâ'e [1] *İşitmek ve itaat etmek.*

Pes didüm **sem'en ve fâ'e** ol nişânüñ gösterüp / Feth-i bâb idüp varup çıkdum anuñ dîvânına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1224, Beyit 3). [sem'en ve fâ'e,]

semer bitmek [2] *Meyve çıkması, oluşması.*

Sâha-i kudretde oldu çün nebâtüñ hâşılı / Kiminüñ arzında **bitmişdür semer** kiminde 'ûd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). [semer bitmişdür, -miş, -dür]

Battıl ola mı zer' idicek tuğm-ı hançalı / Bitdükde pes saña o **semerden** ne fâ'ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [semerden, -den]

semer vermek [1] *Mahsül, meyve vermek.*

Kenâr-ı havz-ı rütbetde bitüpdür veche-i 'işmet / **Semer virdi** nice dürlü beyâz ü hazır ü âlından (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4). [semer virdi, -di]

semî' [3] I. *İşiten, işitme kuvveti olan. II Kulak.*

Başîr vardı başîre 'alîm-i 'allâma / Müdebbir oldu müşâvir **semî'** aña bürhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 3). [semî',]

Muntazir oldu cevâba çü semâ' itdi **semî'** / 'Âşık-ı 'ârif iseñ aña ne zîbâdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 4). [semî',]

2. *İşiten, duyan Allah.*

Yaluñuzdur baña vâhid 'azîmümdür baña kübrâ / **Semî'ümdür** sözüm sâmi' rahîmümdür baña müşfik (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3). [semî'ümdür, -üm, -dür]

semî'-i harf [1] *Harfin, sesin işitilmesi.*

Şimâh olmadı aşvâta **semî'-i harf** bî-harfin / Ne kılsun sâmi'i her dem semî' oldı semî' nâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [semî'-i harf,]

semî'-i na't olmak [1] *Övgü dolu şiiri dinlemek.*

Semî'-i na't olalı ol cemâl-i bâ-kemâlüñ dil / Lisân-ı hâl ü kâl ile ider bir bir zebân vaşfin (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 4). [semî'-i na't olalı, -alı]

semî'-i şavt olmak [1] *Sesi işiten olmak.*

Semî'-i şavt olalıdan kamu aşvâta meyl itmez / Beyânından mu'arrâdur beyân ile beyân olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 4). [semî'-i şavt olalıdan, -alı, -dan]

semî' olmak [5] *Dinlemek, işitmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Semî' olalı güftaruñ mu'ammâsını feth itdüm / Biz anı feth idince bir dalı lafz-ı beyân söyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 2). [semî' olalı, -alı]

semî'nâ [1] *İşittik.*

Şimâh olmadı aşvâta semî'-i harf bî-harfin / Ne kılsun sâmi'i her dem semî' oldı **semî' nâdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [semî' nâdan, -dan]

semî' tu aña tû ilâ emrûke yâ kerim [1] *Ey kerim Allah işittim ve emrine itaat ettim.*

Semî' tu aña tû ilâ emrûke yâ kerim / Ve fevveztü emrî leke yâ hâkîmü rahîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 1). [semî' tu aña tû ilâ emrûke yâ kerim,]

semî'tü nidâ'en bi-sem'i kabûl [1] *Makbul bir nida işittim.*

Semî'tü nidâ'en bi-sem'i kabûl / Ve şırtü karîben bi-aşli'l-uşûl (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 1). [semî'tü nidâ'en bi-sem'i kabûl,]

semt-i âher [1] *Başka yer, semt. II Sevgilinin bulunmadığı yer.*

Semt-i âher görünür her ne kadar kılsa taleb / Tâlib-i rûz-ı hâkîkat giçemez sevdâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [semt-i âher,]

sen [1286] *Sen; ikinci teklik şahıs zamiri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yâ mü'minü'l-müheymin ü yâ Rabbi zi'l-celâl / **Sensin** hâkîm ü kâdir ü sultân-ı zi'l-bekâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 2). [sensin, -sin]

sencileyin / sencüleyin [6] *Senin gibi, sana benzer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Sencileyin şâh-ı âlem var iken / 'Âşıkun bir gayrı sultânı n'idir (Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3). [sencileyin, -cileyin]

seni senden almak [1] *Enaniyetten kurtulmak, nefsanî unsurlardan arınmak.*

Al seni senden yüri tā kim bulasın sen seni / Tā ki virsünler seni tā kim 'atāya iresin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 4*). [*seni senden al, -i*]

senlüg / senlük [4] *Seninle olma, bir olma.*

Seni **senlükdeyem** t̄alib taleb benden ya senden mi / Beni bildürmegüñ baña yine saña senā mıdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 315, Beyit 4*). [*senlükdeyem, -de, -(y)em*]

II Nefis, enāniyet.

Turmağıl kendözüñi hāk ile yeksān idegör / Tarḥ idüp **senlūgi** senden kıma kendüñde hayāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 176, Beyit 2*). [*senlūgi, -i*]

Tarḥ iderseñ **senlūgi** senlük senüñdür bī-gümān / Sen seni cehd eyle tā kim bulasın bir bāl ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1276, Beyit 4*). [*senlūgi, -i*]

Benlūgümde bulmaduñ cānā çü sen tenhā beni / Bulmuşam ben **senlūgüñde** l̄ik ben a'lā beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1487, Beyit 1*). [*senlūgüñde, -ün, -de*]

sen seni bulmak [1] *Kendini bul. II Nefsini tanımak.*

Al seni senden yüri tā kim bulasın sen seni / Tā ki virsünler seni tā kim 'atāya iresin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 4*). [*sen seni bulasın, -a, -sın*]

sen sen ol [2] *Aklını başına al.*

İ'timād-ı māl ü cāh itme şaķıñıl **sen sen ol** / Çün bilürsün z̄ir-i hāk olur saña āḥır maķar (*Murādī Dīvānı, Gazel 353, Beyit 2*). [*sen sen ol,]*

'Aynuña alma nihānı 'ākıl iseñ **sen sen ol** / Baḥtludur ol kişi kim bu cihāndan dūr ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1444, Beyit 4*). [*sen sen ol,]*

sena [14] *Övme, övgü, medh. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İlm ü fażlum görüp **senāda** didüm / Rabbi zidnī ve min ledünke 'ilmā (*Murādī Dīvānı, Gazel 93, Beyit 4*). [*senāda, -da*]

senā eylemek [2] *Methetmek, övmek.*

Allāhı seven kullar Allāha **senā eyler** / Her demde rızāsını isminde ricā eyler (*Murādī Dīvānı, Gazel 507, Beyit 1*). [*senā eyler, -r*]

Murādī kavlini gūş eyle 'aklı dir başa / Hudāyı zākir olup rüz u şeb **senā eyle** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1385, Beyit 5*). [*senā eyle,]*

senā-geri olmak [1] *Övücü, methedeni olmak.*

Ḳudret yirindedür çü kamu rişte-i Murād / **Olğul** Murādī ḥazret-i Ḥaḳḳun **senā-geri** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1533, Beyit 5*). [*senā-geri olğul, -ğul-i*]

senā-ḥvānı olmak [1] *Birini öven kimse olmak.*

Besī āfākı geşt itdüm görüp bu levn-i ḥaḍrāda / **Senā-ḥvānı olupdur** dil aña ḳarada deryāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1301, Beyit 1*). [*senā-ḥvānı olupdur, -up, -dur*]

senā itmek [3] *Övmek.*

Seb'-i t̄ibākı seyr ider ḥücre-i dildedür velī / Hāşa k'ola mekān aña belki **ider senā** sıfat (*Murādī Dīvānı, Gazel 201, Beyit 3*). [*senā ider, -er*]

Haddüm degül benüm ki Hudāya du'a idem / Lāyık degül benüm dilüme kim **senā idem** (*Murādī Dīvānı, Gazel 939, Beyit 1*). [*senā idem, -em*]

Derdüme devā itse z̄ikrini ḡıdā itse / Dil aña **senā itse** şefḳat nic'olur görsem (*Murādī Dīvānı, Gazel 977, Beyit 5*). [*senā itse, -se*]

senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān [1] *Dua ettim ki muradım o ummandan gelsin.*

Senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān / Ki u muḥīt dü 'ālem şude est zi-cihān (*Murādī Dīvānı, Gazel 216, Beyit 5*). [*senā' kerdem murādī be-yāmed ez-'ummān,]*

senā kılmak [1] *Övmek.*

Ḳaḡı bāba varup sürem rüyum / Senden özge **kılam** yā kime **senā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 88, Beyit 4*). [*senā kılam, -a, -m*]

senālar olmak [1] *Övgülerde bulunma.*

Yā Rab saña sezādur her ne **ola senālar** / Sensin cihāna sultān saña durur du'ālar (*Murādī Dīvānı, Kıt'a 26, Beyit 1*). [*senālar ola, -a*]

senā senā eylemek [1] *Çokça övgüde bulunmak.*

Eyle Murādī Ḥazret-i Ḥaḳḳa **senā senā** / Tā kim müyesser eyleye saña ḥaḳḳatın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1135, Beyit 5*). [*senā senā eyle,]*

senā senā itmek [1] *Çokça övmek, methetmek.*

Mevc uralı yem-i vücūd cümle saña kılar sücūd / Nī'metüñi bilen senüñ dā'im **ider senā senā** (*Murādī Dīvānı, Gazel 99, Beyit 3*). [*senā senā ider, -er*]

senā senā kılmak [1] *Çokça övme, övgüde bulunma.*

Çünkü dilüm **kılar** saña şubḥ u mesā **senā senā** / Sen daḡı luṭf ile aña eyle şehā 'atā 'atā (*Murādī Dīvānı, Gazel 96, Beyit 1*). [*senā senā kılar, -ur*]

senā vü medḥini kılmak [1] *Övme ve takdir etme.*

Muḳarrer eyledi 'ışkı baña muḳurven ben / **Senā vü medḥini kılduḳca** ol kılar beni şād (*Murādī Dīvānı, Gazel 263, Beyit 2*). [*senā vü medḥini kılduḳca, -duḳca*]

senā vü şükr [2] *Övgü ve şükür.*

Senā vü şükr saña kim seni arar dil ü cān / Senüñ bu 'ışkuña yā Rabb yok ḥadd ü pāyān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1139, Beyit 1*). [*senā vü şükr,]*

Senā vü şükrümi ister ki ben ziyād ideyin / Didi ziyāde iderseñ ben izdiyād ideyin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1143, Beyit 1*). [*senā vü şükrümi, -üm, -i*]

senāyî [1] Övgüde bulunmak.

Hamdümüzde hamdümüz mektümdür minnet bize / Ey Murâdî Hakkā şükr olsun **senāyîlerdenüz** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 572, Beyit 5*). [*senāyîlerdenüz, -ler, -den, -üz*]

senā-yı bî-misāl olmak [1] Benzersiz övgü olmak.

Senā-yı bî-misāl olmış tolanur mislüm âfâka / Şakın âfâkî ‘âlemden gözetme enfüsi râci’ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 656, Beyit 4*). [*senā-yı bî-misāl olmış, -mış*]

sen’arzûla [1] Seni arzulamak.

Sen’arzûlar dil ü cânım hayât-ı câvidânımsın / Olur mürde ten ü cânım ger ayrulam bir an senden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1016, Beyit 3*). [*sen’arzûlar, -r*]

sened [3] Dayanak, dayanılacak şey.

Yâ hafıyye’l-luṭf luṭfıñdur senüñ bize **sened** / Luṭfıñ için eylerüz her demde saña ilticâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 39, Beyit 2*). [*sened,]*

Cümle ‘ulüm kaṭredür ‘ilm-i Hüdâya nisbeten / ‘İlmi ‘ilim okumuşam gayrı ‘ulûmadur **sened** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 257, Beyit 4*). [*sened,]*

Kapuñdan özge yok durur ey Hakk baña **sened** / Dergâhuña senüñ iderem bu du’â durur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 473, Beyit 6*). [*sened,]*

sened eylemek [1] Dayanak yapmak.

Râhümi toḡrı kılalı **eylemişem** anı **sened** / Hâzretine cenâbına şubḥ u mesâ du’adayam (*Murâdî Dîvânî, Gazel 951, Beyit 2*). [*sened eylemişem, -miş, -em*]

sened kılmak [1] Delil kılmak.

Kılduḡ tapuñı biz **sened** yâ Rab bize senden meded / İhsânüña yokdur ‘aded göster bize didârıñı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1550, Beyit 2*). [*sened kılduḡ, -du, -k*]

sened olmak [3] Dayanak. II Manevî yardımcı olmak.

Ey Murâdî zâkir ü şâkirden ol her şubḥ u şâm / Andan özge **olmadı** kalmışlara hergiz **sened** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 247, Beyit 5*). [*sened olmadı, -ma, -dı*]

Ḳaṭaradur sırâtı çün şart ile başdı dil kadem / Kâ’im olursañ ‘arşada ‘ışkı **ola** saña **sened** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 256, Beyit 3*). [*sened ola, -a*]

Hemân cihâna nidâdur garaz cihân degül / İkiyi terk iden **oldı** iki cihâna **sened** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 259, Beyit 4*). [*sened oldu, -dı*]

seng-i ḥarâ [2] Mermer taşı, pek sert taş.

Nazar bir kîmyâdur kim ider ḥakı zer-i ḥâliş / Egerçi **seng-i ḥarâdur** ider ol dem güher feyyâz

(*Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 3*). [*seng-i ḥarâdur, -dur*]

Murâdî çekdüğini ger çekeydi / Olurdı **seng-i ḥara** pâre pâre (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1430, Beyit 5*). [*seng-i ḥara,]*

seng-i hicran [1] Ayrılık taşı.

Gönül fülkin sıdı çün **seng-i hicrân** / ‘Aceb mi çeşmüm akıdursa deryâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 76, Beyit 2*). [*seng-i hicrân,]*

sepmek [1] Serpmek, dökmek.

Ey Murâdî kalbüñe ebr-i maḥabbet **sepdî** şu / Gel teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1235, Beyit 5*). [*sepdî, -di*]

ser [17] Baş, kafa.

Râh-ı ḥaḳîkatüñe varan kimsene senüñ / Farḡ-ı serini pây ider eyler **serini** toḡ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 143, Beyit 4*). [*serini, -i, -ni*]

Murâdî merd-i ḥaḳîkat olupdur ol kimse / Ki ḥâk-i pâyı ola çeşme tûṭıya **sere** tâc (*Murâdî Dîvânî, Gazel 223, Beyit 5*). [*sere, -e*]

Ḳo gavḡâ-yı cihânı gel **serüñde** varsa idrâküñ / Yapış zeyline anuñ kim vücūdında şafâ vardur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 295, Beyit 3*). [*serüñde, -üñ, -de*]

Sen aña dime server kim ola anuñ **serinde** tâc / Serîr ü tâcı serden terk idenler belki serverdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 301, Beyit 2*). [*serinde, -i, -n, -de*]

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tâc / Serîr ü tâcı **serden** terk idenler belki serverdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 301, Beyit 2*). [*serden, -den*]

Dek tūrursa ger zebân bil **ser** daḡı tutar karâr / Ne gelürse nîk ü bed her kişiyē dilden durur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 361, Beyit 2*). [*ser,]*

Serüñ meydân-ı ‘ışk içre idüp ser-i küyuñ ḡaltân / Virüp yolına cân ü baş yüri her demde kıl sen âḥ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1322, Beyit 3*). [*serüñ, -üñ*]

II Kişinin kendisi.

Bâliş-i râḥatda bir **ser** görmemişem bâ-ḥuş / Her kimi gördüm benüm gibi ḡamı tekrârdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 403, Beyit 2*). [*ser,]*

Ḳurtaramadı **serin** şol kişi ḡafletdedür / Añla bu ma’naları olmayasın dâlden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 493, Beyit 3*). [*serin, -i, -n*]

Ḥayâtum perde-i ‘ayna ḥicâb-ı âferîn olmış / Vefâ-yı serverüm tâ **ser** kabâ-yı âhenîn olmış (*Murâdî Dîvânî, Gazel 620, Beyit 1*). [*ser,]*

Ḳaldur niḳâbuñ dilberâ görsün yüzüñ ‘âşıkıların / Şavḡ ile yoluñda senüñ **serler** viren şâdıkların (*Murâdî Dîvânî, Gazel 750, Beyit 1*). [*serler, -ler*]

İhtirâz itmeme konulsa taşra Yahyâ gibi **ser** /
Vuşlat-ı cânân cân ile eger bâzâr ola (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1445, Beyit 2). [ser,]

II Gönül.

Yâ bu 'uşşâkuñ **serinde** tâ ebed sevdâ nedür / Yâ
bu 'âlem halkınuñ kıldıkları ğavġâ nedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 362, Beyit 3). [serinde, -i, -n, -de]

Cân ü serden vaz olandur dâmen-i yâri tutan /
Dâmenin çün tıtmışam biñ şad hezârândur **serüm**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 878, Beyit 3). [serüm, -üm]

II Düşünce, fikir.

Murâdî merd-i 'aybından hüner değil haber almak
/ **Seründe** sırr-ı a'lâ gör diye tâ çeşm-i ter elfâz
(Murâdî Dîvânî, Gazel 655, Beyit 5). [seründe, -
üñ, -de]

Kılupdur Murâdîde devlet 'atâ iktirân / **Serine**
göre her kişi pes görür devletin (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1154, Beyit 5). [serine, -i, -(n)e]

Hikmeti **ser** aňlar iseñ sen bu 'aynuñda nedür /
'Âlemüñ esrârınuñ sensin bugün şâhib-dili
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1462, Beyit 3). [ser,]

ser çekmek [1] Çok yükselmek, yücelmek.

Nedür bu devha-i kübrâ ki **çekmiş** âsumân **ser** /
Ġuşûnında olup memlû biter her bir taraf esmâr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 306, Beyit 2). [ser çekmiş,
-miş]

serden çıkmak [1] (Deyim) Baştan çıkarmak, doğru
yoldan saptırmak.

Çeker mi idi ta'ab bil çıkar idi **serden** / Dem-â-
dem olmasa idi eger 'atâ-yı edeb (Murâdî Dîvânî,
Gazel 142, Beyit 4). [serden çıkar, -er]

serden geçmek [4] (Deyim) Canını feda etmek, ölümü
göze almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Yâre **serden geçmeyince** bilmedüm vuşlat nedür /
'İzzeti terk itmeyince bilmedüm 'izzet nedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 326, Beyit 1). [serden
geçmeyince, -me, -(y)ince]

ser eğmek [1] (Deyim) Baş eğmek. II İtaat etmek.

'İlm-i hikmet dâd-ı Hâkdur pes virilmez degmeye
/ Hâkka minnet anuñ içün **egmedüm ser** kimseye
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1279, Beyit 1). [ser
egmedüm, -me, -dû, -m]

ser fidâ eylemek [1] (Deyim) Başını feda etmek, ölümü
göze almak.

Ser fidâ eyleyen evvelde girür 'ışk iline / Cânı terk
eyle ki evvel iresin âhırına (Murâdî Dîvânî, Gazel
1343, Beyit 1). [ser fidâ eyleyen, -(y)en]

ser fidâ kılmak [2] Başını, canını feda etmek.

Ser fidâ kılmak olupdur cânâ cânâna geñez / Cân
virmek nitekim oldı dilîrâna geñez (Murâdî

Dîvânî, Gazel 546, Beyit 1). [ser fidâ kılmak, -mak
]

Ey 'ayânın isteyen bu ğüft ü ğüdan vaz gel / **Ser
fidâ kıl** virme sırr olsañ ser ü pâ elsine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1267, Beyit 2). [ser fidâ kıl,]

seri kırtarmak [1] Başını kırtarmak.

Mâl ile cânâ ğarra olma tiz gecicidir bular / Aña
durış kim bu **seri kırtarasın** döküp deri (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1552, Beyit 3). [seri kırtarasın, -a,
-sın, -]

ser-i küy [2] Sokak başı. II Sevgilinin bulunduğu yer.

Gerekmez yârdan ğayrı baña aġyârdur cümle /
Ser-i küyuñdan özge şanma bir yirde karar ister
(Murâdî Dîvânî, Gazel 298, Beyit 3). [ser-i
küyuñdan, -un, -dan]

Serüñ meydân-ı 'ışk içre idüp **ser-i küyuñ** ğaltân /
Virüp yolına cân ü baş yürü her demde kıl sen âh
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1322, Beyit 3). [ser-i
küyuñ, -un]

ser-i müy [1] Kıl ucu, saç kılı.

Senüñ 'ışkuñ hevâsından şu kim cânın nisâr eyler
/ İki 'âlem musahhar olsa degmez yek **ser-i müya**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1330, Beyit 4). [ser-i müya,
-(y)a]

serine perr-i hüma-sâye şalmak [1] Başına hüma
kanadının gölgesinin düşmesi. II Talihi olmak.

Şol kim anuñ **serine perr-i hüma-sâye şalar** /
Arayup devleti neyler anı devlet gözedür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 435, Beyit 2). [serine perr-i hüma-
sâye şalar, -ar]

serini toב itmek [1] Başını top etmek. II Kafanın
bedenden ayrılması, canını feda etmek.

'Âşık oldur vire 'ışk ile vücüdün 'ademe / Şâdik
oldur **serini toב ide** evvel kâdeme (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1348, Beyit 1). [serini toב ide, -e]

serin taşlara urmak [2] (Deyim) Başını taşlara
vurmak. II Çok pişman olmak.

Şu kim bilmeye vuşlat 'âlemin dünyâ seve ey dil /
Serini taşla ursun sinesini eylesün pâre (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1290, Beyit 4). [serini taşla ursun, -
sun]

Satan 'ışkuñ ğayrûñ 'ışkına cânâ aña hâkdur /
Serin taşlara ursun bilmedi bâzârını bunda
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1302, Beyit 2). [serin
taşlara ursun, -sun]

ser kaldurmak [1] (Deyim) Baş kaldırmak. II
Mezardan kalkmak, kıyamet sebebiyle dirilmek.

Nefha-i kübrâda çün **ser kaldura** hâş ile 'âm / Biñ
ayak bir ayak üstinde turup tuta kıyâm (Murâdî
Dîvânî, Gazel 882, Beyit 1). [ser kaldura, -a]

ser vermek [8] (Deyim) Baş vermek. II Canını feda
etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Murâdî sırrı fâş itmez **serin virmek** mu'arrerdür / Zebân-ı mâ'arefnâdur velî olsun mı peygamber (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [serin virmek, -mek]

serâ [1] Toprak.

Serâdan tâ süreyyâya salınmış gulğul-i hüsnî / Diler kim 'arz ide süflî ile 'ayn-ı 'alâdan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3). [serâdan, -dan]

serâ [1] Saray. II Dünya.

Rahm itse Murâdîye bir demde ger ol dilber / Kalkardı **serâdan** ol ırdı süreyyâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 5). [serâdan, -dan]

serâ perde [4] Otağ, padişah çadırı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Serâ-perde küşâd olsa ruh-ı cânân olur peydâ / Açılsa bâb-ı cennet hür ile gülman olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 1). [serâ-perde,]

serâ perde-i dil-dâr [1] Sevgilinin otağı.

Dil buldı **serâ perde-i dil-dârına** vuşlat / El virdi aña anda o sultan-ı melâhat (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 1). [serâ perde-i dil-dârına, -i, -(n)a]

serâ-perde-i gayb [1] Gayb sarayının perdesi. II Ulvi alem.

Serâ-perde-i gaybdan çün görindi cemâl / Cemâl-i celâlî celâl-i cemâl-i celâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 1). [serâ-perde-i gaybdan, -dan]

ser-â-pâ [4] Baştan ayağa, tamamen. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cürm ile hatâma n'ola bakmasañ eyâ şâh / Lutf ü keremüñ kapladı dünyâyı **ser-â-pâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 4). [ser-â-pâ,]

ser-â-ser [3] Baştan başa, tamamen.

Bezendi hân-ı lutf ile **ser-â-ser** cümleten eknâf / Varup mihmân olup mihmâna karşı anda mihmânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 2). [ser-â-ser,]

Ser-â-ser 'aklı yâd itdüm çü oldum aşinâ 'ışka / Mu'arrâ olmadum tâ geçmeyince zir ü bâlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 2). [ser-â-ser,]

Sırruñ pinhân iderseñ sırr ile ey müttakî / Cümleten 'âlem **ser-â-ser** ber-k-i nûruñdan tola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [ser-â-ser,]

ser-â-tâ-pâ [2] Baştan ayağa kadar.

Bu gün açdı cemâlûñden nikâbın ol ruh-ı zîbâ / Vücüdüm tâb-nâk olsa 'aceb midür **serâ-tâ-pâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [serâ-tâ-pâ,]

Ser-â-tâ-pâ muhîf oldı vücüdüm havzı âbına / Olupdur meşreb-i şâfi içir andan kamu millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4). [ser-â-tâ-pâ,]

ser-be-ser [28] Baştan başa. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey 'aceb bilsem nedür bu 'ışkuñ sermâyesi / **Ser-be-ser** 'âlemlere 'ışkuñ olupdur muhtedâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 2). [ser-be-ser,]

ser-cümle [2] Hepsî, tamamı, bütün.

Cihânı varını **ser-cümle** cem' itseñ bahâ olmaz / Ararsañ iki dünyâyı ele girmez o kân el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 3). [ser-cümle,]

İşüm **ser-cümle** 'ışyan u hatâdur / Saña lâyıq olan 'afv u 'atâdur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 41, Beyit 3). [ser-cümle,]

ser çeşme [3] Çeşme başı. II Kaynak, menba'.

Murâdî yümn-i himmetde Muhammed mîmi **ser-çeşmeñ** / Kamu 'atşanı kandurduñ dehânıñ gaym-ı mââtardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [ser-çeşmeñ, -n]

II Aşk şarabının doldurulduğu, aşkın tecelli ettiği yer.

Ser çeşmeden evvel çün kıldum kadehüm memlû / Her demde iderven nûş bir katre degüldür kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [ser çeşmeden, -den]

Ser çeşmeden evvel çün kıldum kadehüm memlû / Her demde iderven nûş bir katre degüldür kem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 2). [ser çeşmeden, -den]

ser-çeşme-i âb-ı hayât olmak [1] Ölümsüzlük suyunun pınarı olmak.

Murâdî sözleri **ser-çeşme-i âb-ı hayât oldı** / Hayât-ı cavidânî kesb ider andan olan sırâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [ser-çeşme-i âb-ı hayât oldı, -dı]

ser-dâde [1] Baş vermiş, baş koymuş.

Geldi Murâdî 'âlem-i gayb-ı şehâdete / Öğretti cümle 'aşıkâ **ser-dâdelik** sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 5). [ser-dâdelik, -lik]

ser-dar [1] Baş komutan, en yetkili kimse.

Cân ü tenden cân ü tenle cavidân oldı vücüd / Hayy ile ihyâya **serdâram** hayâtım gözlerüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [serdâram, --am]

ser-dâr olmak [1] Komutan olmak. II Aşıkların, aşıkalar ordusunun lideri olmak.

Ser virelden yâre **ser-dâr olmuşam** 'aşıklara / Şerhe gelmez ger şorarsañ yâr ile güftârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 3). [ser-dâr olmuşam, -muş, --am]

ser-efrâz etmek [1] *Yüceltmek, yükseltmek.*

Sehâ vü cüd-ı Rabbe zâr ile yüz tuta çün bende / Muhaqqakdur **ser-efrâz ider** anı kılmaz efkende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 1). [ser-efrâz ider, -er]

ser-firâzân-ı haqîkat [4] *Hakikatin başını yukarı kaldırması; hakim olması. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ser-firâzân-ı haqîkatdûr vücûd-ı 'ayn-ı hak / Andan ayrısı mürebbîdür mahallî mâ-hazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 2). [ser-firâzân-ı haqîkatdûr, -dûr]

ser-firâz olmak [2] *Başını yukarı kaldırmak, yükseltmek, benzerinden üstün olmak.*

Ser-firâz olmakda çok sa'y eyledüm minnet aña / Zilleti terk itmişem gördüm ki az ehlinedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 402, Beyit 4). [ser-firâz olmakda, -mak, -da]

Ser-firâz olsam 'aceb mi kârumun kârında ben / Çâbükem kârumda aslâ kalmazam yoldaşdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [ser-firâz olsam, -sa, -m]

ser-gerdân [2] *Başı dönmüş, şaşkın.*

Beşer bilmekdedür hayrân melekler bunda **ser-gerdân** / Benüm ol yâr ile her an 'acâ'ib gizlû hâlüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 307, Beyit 4). [ser-gerdân,]

Rûy-i zîbânî göreliden vâlih ü hayrân benem / Müstetir kılma cemâlün çünki **ser-gerdân** benem (Murâdî Dîvânı, Kit'a 35, Beyit 1). [ser-gerdân,]

ser-gerdân eylemek [1] *Başını döndürmek, şaşırtmak.*

Bu kadar hikmetine irmedi 'akl-ı hayrân / Gene zâtında beni **eyle** velî **ser-gerdân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1122, Beyit 1). [ser-gerdân eyle,]

ser-gerdân olmak [1] *Başı dönmek, sersemlemek.*

Mâh u hürşîd ü sitâre cümle **sergerdân olup** / Çerh ururlar cümleten heft âsumân emrûndedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 2). [sergerdân olup, -up]

sergüzeşt [1] *Macera, baştan geçen haller.*

Yâre halûn 'arz idüp bir bir hikâyet eylegil / **Sergüzeştün** söyle aña şimdi çün ân eldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 3). [sergüzeştün, -ün]

ser serâ-yı perde [1] *Padişah çadırının başı. II Ulvi âlem.*

Ser serâ-yı perdede buldı hicâb ile maçar / Urdu ma'sûk ile 'âşık yarasına merhem (Murâdî Dîvânı, Gazel 1050, Beyit 3). [ser serâ-yı perdede, -de]

serîr [3] *Taht.*

Kaçan kim sırr-ı seyrânüm cevâb-ı cem'-i a'lâdur / **Serîrüm** kürsî ev-ednâ mekânüm 'arş-ı bâlâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 1). [serîrüm, -üm]

Hayâlât-ı cihândan kalbünü pāk eyle ey 'âkıl / Ki tâ gönülün **serîrinde** tuta şâh-ı cihân menzil (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 1). [serîrinde, -i, -(n)de]

Müheyyâ idelden vücûdum sarâyın kamu / Nikâb açdı gördüm **serîrinde** mâhiyyetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 4). [serîrinde, -i, -(n)de]

serîr-i hüsn [1] *Güzellik tahtı.*

Murâdiye murâd oldı kamu 'âlem mürîdidür / **Serîr-i hüsn** geçdüm 'izz ile şâhib-cemâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 5). [serîr-i hüsn, -e]

serîr-i 'izzet [1] *Yücelik tahtı.*

Yâkînen şâdıkân kavlen nedür bilgil sen aḥbârı / **Serîr-i 'izzet** isterseñ gönül sen şakla esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [serîr-i 'izzet,]

serîr-i saḫvet [1] *Güç, kudret tahtı.*

Serîr-i saḫvete sultân olan gedâ bunda / Cihân içinde cihân olduğum neden ma'lûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 976, Beyit 3). [serîr-i saḫvete, -e]

serîr ü tâc [1] *Taht ve tâc.*

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tâc / **Serîr ü tâc**ı serden terk idenler belki serverdûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [serîr ü tâc, -ı]

serî'-tuhfe [1] *Çabuk, hızlı hediye. II Hemen tükenen, biten hediye.*

'Ömr-i şafâ egerçi telezzüz nazardadur / Ma'nî **serî'-tuhfe** ile mâ-hazardadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [serî'-tuhfe,]

ser-keş olmak [1] *Dik başlı ve itaatsiz olmak.*

Bu Murâdî dimiş bunu lîkin / 'Aḫluña urḡıl **olmaḡıl ser-keş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 5). [ser-keş olmaḡıl, -ma, -ḡıl]

ser-māye [9] *Servet, varlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Add ü vezn olduğda iki cānibün **sermāyesi** / Her ne meksebden alındıysa virildi pes edâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 14, Beyit 3). [sermāyesi, -si]

sermāye etmek [1] *Sermaye etmek. II Bedel, karşılık.*

Māye-i cümle vücûda beni **sermāye idüp** / Koḡı bu devleti dîhimi benüm başımda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 3). [sermāye idüp, -üp]

sermāye kılmak [1] *Ana para, mal haline getirmek. II Bedel, karşılık.*

Revnağ-ı bāzār-ı 'işmetde bugün şāhib-vukūf /
Her ne deñlü **kılsa sermāye** me'ālūñ vechidür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2*). [*sermāye*
kılsa, -sa]

sermāyesi olmak [1] *Sermaye olmak. II Bedel, karşılık.*

Oldı Murāda mihr içün mihr-i ruḥūñ **sermāyesi** /
Anuñ içün oldı 'ayān anuñ içün oldı nihān (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 5). [*sermāyesi oldı, -dı*
]

sermed [1] *Dâimî, ebedî.*

'İşkî **sermeddür** cihāna ḥükmi iden min ḥākimin /
Sa'yūn artur Leyse li'l-insāni illā mā se'ā (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 32, Beyit 4). [*sermeddür, -dür*]

sermed itmek [1] *Ebedî kılmak.*

'Ömr-i 'azîzi **sermed idüp** medd-i zıll ile /
Maḳbūl-ı ḥazret oldı mücāb-ı du'ā ḥaḳı (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1536, Beyit 4). [*sermed idüp, -üp*]

sermed olmak [1] *Devamlı, sonsuz, baki olmak.*

'Ömr-i Murâdî **sermed oldı** sivādan eb'ad /
Kılduñ anı muḳayyed 'ışk ile ibtilāda (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 5). [*sermed oldı, -dı*]

ser-mest olmak [2] *Sarhoş olmak, kendinden*
geçmek.

Bu Murâdî nūş idenler cür'asından kaṭresin /
Yatdılar **ser-mest olup** bî-hūş tā rüz-ı cezā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5*). [*ser-mest*
olup, -up]

Ser-mest oluben añlamadı ān u zamānı / Gelmez
o beyāna ne ḳadar buldı siyādet (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 197, Beyit 4). [*ser-mest oluben, -uben*]

ser-mest ü ḥayrān eylemek [1] *Sarhoş ve hayran*
etmek.

Kendüzüm bilmem dirîğa hep ferāmuş itmîşem /
Cür'asını nūş idüp **ser-mest ü ḥayrān eyledi**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 2*). [*ser-mest ü*
ḥayrān eyledi, -di]

ser-mest ü ḥayrān olmak [2] *Kendinden geçmek ve*
hayran olmak.

Ser-mest ü ḥayrān olduğum zībā cemālūñden
midür / Şevḳ ile sekrān olduğum zībā cemālūñden
midür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 1*). [*ser-*
mest hayran olduğum,]

Olmuşam ser-mest ü ḥayrān bilmezem kim
n'ideyin / Eylemiş düzd-i taḥayyür cümleten
yağma beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 6*).
[*ser-mest ü ḥayrān olmuşam, -miş, --am*]

ser-mest ü şeydā eylemek [1] *Sarhoş ve coşkun hale*
getirmek.

Çün süleymā rüyına çekdi celālinden niḳāb /
Eyledi 'uşşākıñı **ser-mest ü şeydā** añlamak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 3*). [*ser-mest ü*
şeydā eyledi, -di]

ser-pā bürehne [1] *Başı açık, ayağı çıplak.*

Şüyü'-ı nām-ı dilberden yine şeydādur 'āşıklar /
Düşüp **ser-pā bürehne** 'āleme rüsvādur 'āşıkklar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1*). [*ser-pā*
bürehne,]

serrā [4] *Kolay, kolaylık. (Bu kelime*
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemālūñ perdesin ḳaldur cemālūñ nice bir mestür
/ Bilürven cümle fi'lūñdür eger **serrā** eger żarrā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2*). [*serrā,]*

serrā vü żarrā [1] *Genişlik ve darlık.*

Bu 'aceb sırdur çü tenḥādur ne peydādur gezen /
Bārek-Allāh hoş 'aceb **serrā vü żarrā** gizlenür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4*). [*serrā vü*
żarrā,]

ser-serā-perde-i vuşlat [1] *Vuşlat, kavuşma*
çadırının tepesi.

Ser-serā-perde-i vuşlat görünür āhumdan / Nehc-
i rāh-ı eḥadiyyet bulunur rāhumdan (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 1). [*ser-serā-perde-i*
vuşlat,]

serseri [3] *Serseri, başıboş.*

Serseri şanma maḥabbet özge ḥāletdür gönül /
Añlama her ḥāy u ḥüy idende tāb-ı 'ışk var
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2*). [*serseri,]*

Ġayrıya varma gel gezüben **serseri** yire / 'Ālemde
her ne kim ola ḳalb-i şafādudur (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 463, Beyit 2). [*serseri,]*

Lüccî-i deryāda gezer **serserî** / Gāḥî nihān gāḥî
hemān itdi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 842, Beyit*
3). [*serserî,]*

ser-tāc olmak [2] *Baş tacı olmak.*

Diler iseñ **olasın** sen dü-'āleme **ser-tāc** / Derūni
bağla sivādan cenāb-ı ḥazrete ac (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 224, Beyit 1). [*ser-tāc olasin, -a, -sın*]

Fazīlet baḥri 'umḳından çıkardı dürr-i nā-yābı /
Cemī'-i 'āleme **ser-tāc olup** olmadı ol ḡam-nāk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3*). [*ser-tāc olup,*
-up]

ser-tā-pā [2] *Baştan aşağı. II Tamamen.*

Muḥîṭ oldı yem-i ḳudret ihāta kıldı **ser-tā-pā** / O
deryā ortasında bir melek-şüret püser buldum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2*). [*ser-tā-pā,]*

'Umūmen millet olmuşdur bu dünyā gerçi **ser-tā-**
pā / Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı a'lāya
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2*). [*ser-tā-pā,*
]

ser-tā-ser 43[1] *Baştan başa, tamamen. (Bu*
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râh-ı 'ışkı **ser-te-ser** seyrân idüp gezdüm kamu / Bu yolumda râh-ı bî-pâyân olan kimdür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 4). [ser-te-ser,]

serv [3] *Servi, selvi.*

Boyuñı añaram itsem eger nazar **serve** / Yüzüñi fikr iderem beslesem gül-i ra'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 3). [serve, -e]

Gül ü şehlâya vü **serve** bu gözüm kılsa nazar / Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [serve, -e]

Gül ü şehlâya vü serve bu gözüm kılsa nazar / Ol yüzi gül boyı **serv** ü gözi şehlâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 2). [serv,]

serv-i hırāmān [1] *Salınan servi. II Uzun boylu sevgili.*

Sağa vü sola baş şaluben **serv-i hırāmān** / Tevhîdün ider şevk ile şāhā senüñ a'lā (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [serv-i hırāmān,]

serv ile çenār [1] *Servi ile çınar.*

Haţar irmeye diyü hüsnuñe **serv ile çenār** / Kıluyor biri namāz ve ideyor biri du'ā (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 4). [serv ile çenār,]

serv-i revan [1] *Salınan servi II Uzun boylu sevgili.*

Sen **serv-i revānı** görüben dîde-i bînā / Mihrāb-ı ham-ı ebrūña ism itdi muşallā (Murâdî Dîvânı, Gazel 83, Beyit 1). [serv-i revānı, -ı]

serv-kaç [1] *(Sevgilinin) selvi gibi olan uzun boyu.*

Cihān bağında gerçi **serv-kağler** çokdur ammā kim / Görünmez gözüme aşıla o hoş-reftārdan gayrı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 6). [serv-kağler, -ler]

serv ü şemşād [1] *Selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı şimşir ağacı.*

-i bālānı añup ey meh-i burc-ı şeref / **Serv ü şemşādi** kaçan kılsam temāşā ağılaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 3). [serv ü şemşādi, -ı]

server [11] *Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.*

Bu Murāduñ sözlerin añlamağa k'ey er gerek / K'ey katı **server** gerek kim kıla bunda cān fedā (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5). [server,]

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tāc / Serir ü tācı serden terk idenler belki **serverdür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [serverdür, -dür]

Sen aña dime **server** kim ola anuñ serinde tāc / Serir ü tācı serden terk idenler belki serverdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 2). [server,]

Oldı mir'at-ı Hudā güster ü bihterdür dil / Gel berü bir nazar it kim nice **serverdür** dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 2). [serverdür, -dür]

Sırrımı buldum ben ol **serverde** bu sırr-ı 'aceb / Bir 'acā'ib kıışsa olmışdur benüm bu tıynetüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 3). [serverde, -de]

Mazhar-ı nūr-ı haķā'ikdür haķıķat **serveri** / Neşr-i berķ eyler velikin 'āleme ihfā ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 3). [serveri, -i]

II Sevgili.

Ser virdün ise **serverüm** server olursın 'arşada / İllā ki sensin bu zamān içre sıfāl-i bî-bahā (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [serverüm, -üm]

Serverün mālā kelāmin şerh iden etvārda / Āşinā-yı sırta emr-i hāl ile destürdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 2). [serverün, -(ü)ñ]

İdelden **serverüm** keşf-i berāķi' / Gelür şems ü kamer gibi levāmi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 1). [serverüm, -üm]

Yine bir **servere** yandum bu gönüm mübtelā ancak / Baña işi güci anuñ hemān cevri ü cefā ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [servere, -e]

Çün nazar kıldum nazırümde nazardur işlerüm / Yolına 'ışkında anuñ ser virendür **serverüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 1). [serverüm, -üm]

serverā [2] *Ey hühümdar! Ey Sultan!*

Ġāfil olma **serverā** bu bağ-ı hüsnuñ sebzine / Esdürtür bād-ı hazānı çerh-i gerdün dündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 4). [serverā,]

Reşk iderse yaraşur kađdüne tūbā **serverā** / Bārek-Allāh hoş 'acā'ib hübdur mevzündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6). [serverā,]

server-i efrād olmak [1] *İnsanların önderi, lideri olmak.*

Ferd-i mutlak görünür vāhidi 'aynümde vāhid / Cümleden el çeküben **server-i efrād oldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 2). [server-i efrād oldum, -du, -m]

server olmak [2] *Başkan, hükümdar olmak.*

Murâdî **server olmuşdur** 'ulūmına nihāyet yok / Kitābın ezber itmiş okımağ ağı u karasından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 5). [server olmuşdur, -miş, -dur]

Didüm kim anda yā hādī hidāyet eyle her rāha / Dinildi **server olduñ** bihter olduñ cümle bihterden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 3). [server olduñ, -du, -n]

setr [1] *Örtme, kapama.*

Ol arada her ne kim zāhir kıla ol bizler / Ġayrıdan **setrin** temennā eylerüz settāra biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 2). [setrin, -i, -n]

setr eylemek [2] *Kapatmak, örtmek, saklamak.*

Haķkımı **setr eylemez** haķkā ki haķkum bendedür / Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 1). [setr eylemez, -mez]

Setr eyleme cemālünü görsün bu dīdemüz / Nâzır
özün görür yine hânım seni seni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 3*). [*setr eyleme, -me*]

settâr [6] Ayıpları örten Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ġafûrumdur beni ġaffâr beni sâtir dahı **settâr** /
Beni var eyleyen hâlîk idübdür zâhirüm inşâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4*). [*settâr,*]

settâr olmak [1] Örtmek, kapatmak.

Ne revâdur ki cemâlün bize **settâr olasın** / Dilerüz
bize kemâlünde hemîn yâr olasın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 1*). [*settâr olasın, -a, -sın*]

sevâ [1] Denk, müsavî.

Ey Murâdî kırar **sevâ** çerisin / Leşker-i lâ-ilâhe
illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 6*). [*sevâ,*]

sevâb [7] Sevap, doğruluk ve iyiliğin karşılığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kıyâmetde **sevâbuñ** ne kıyâmetde 'ikâbuñ ne /
Kıyâmet günü hâlün ne ola var fikr kıl yârâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 59, Beyit 4*). [*sevâbuñ, -un*]

şevâb-ı dü-cihân [1] İki dünyanın; dünya ve ahiretin mükafatı.

Duruş gel tâ'at it perverdgâra / **Şevâb-ı dü-cihânı**
eyle hâşıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2*). [*şevâb-ı dü-cihânı, -ı*]

sevâb-ı hacc-ı ekber [1] Büyük hac yapmanın sevabı.

Yâra kurban olmağı gel baña ta'lîm eyle kim /
Şimdi bildüm kim **sevâb-ı hacc-ı ekber** var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 623, Beyit 4*). [*sevâb-ı hacc-ı ekber,*]

sevâb u 'ikâb virmek [1] Sevap, ecir ve eza, cefa, eziyet vermek.

Murâdî bilindi murâdından aşl-ı murâd / **Virildi**
mağalline cümle **sevâb u 'ikâb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 5*). [*sevâb u 'ikâb virildi, -il, -di*]

sevâbit [1] Gezegenler dışında kalan ve yerinde durur gibi görünen yıldızlar.

Mağz-ı felek çü devvâr 'ayn-ı semâ **sevâbit** / Cân
iledür muqayyed düş midür irdi h'vâba (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 3*). [*sevâbit,*]

sevâd [1] Siyah, kara.

Eger mir'ât-ı dilde 'aks-i ruḥdan / Ne andan var
sevâd ey dil ne beyzâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 4*). [*sevâd,*]

sevda [32] Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.

İki dünyâyı terk idüp mezîd olur aña **sevda** / Ne
ğarrâsın ne zîbâsın seni añduḡça dil her-dem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2*). [*sevda,*]

Yâ bu 'uşşâkuñ serinde tâ ebed **sevda** nedür / Yâ
bu 'âlem ḡalkınuñ kılduḡları ḡavḡâ nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 362, Beyit 3*). [*sevda,*]

Şubḡ-dem berḡ-i cemâlün dilde **sevda** gösterür /
Nâr-ı Mûsâya beden nâr-ı tecellâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1*). [*sevda,*]

'İşkuñ çü sende câna bu **sevda** neden gelür / Dilde
zuhûruñ ola yâ ihfâ neden gelür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 1*). [*sevda,*]

Başuma **sevda** virüp Mecnûn iden kimdür beni /
Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylâ imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2*). [*sevda,*]

Ḳarâr eylememiş **sevda**da herḡiz / Yüzün aḡ
eylemiş Rahmâna düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2*). [*sevda*da, -da]

Fikr-i heyhât ile **sevda**larda yilmek nice bir /
Fâ'il-i zencîr-i tûl olup müselsel itme gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3*). [*sevda*larda, -lar, -da]

Sen beni zâhirde dünyâ içre gördünse şaḡın / Ey
Murâdî sen taşavvur kılma **sevda**sındayam
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5*). [*sevda*sındayam, -sı, -n, -da, -(y)am]

Beni **sevda**da terk itme cemâl-i bâ-kemâl için /
Mükâfât eyle ḡaḡkumdan cemâl-i bâ-kemâl için
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 986, Beyit 1*). [*sevda*da, -da]

Nice bir nâzenîn 'ömrün ḡiçe ḡafletde **sevda**da /
Saḡuñ aḡarmada ḡalbün ḡararmak üzredür her an
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3*). [*sevda*da, -da]

Ziyâdandur rızâ zâhir sivâdî maḡv ider elbet /
Velîkin gözle **sevda**yı muḡaḡḡaḡdur rızâ andan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 3*). [*sevda*yı, -y, -ı]

Semt-i âḡer görünür her ne kadar kılsa taleb / Tâlib-
i rûz-ı ḡaḡḡâḡat ḡiçemez **sevda**dan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4*). [*sevda*dan, -dan]

Sûd ile **sevda** menem rûz ile beyzâ menem /
Cümle menem ey Murâd ḡâ'il-i ḡüftâr men
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5*). [*sevda,*]

Bir seḡer gördüm ḡabîbüm nûrdur azvâyile / 'Ayn
ile buldum yaḡînüm mîhrini **sevda**yile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1*). [*sevda*yile, -y, -ile]

Ne kılsun ḡayrı ḡavḡâyı ya **sevda**yı temâşâyı / Çü
bildi gizlû ma'nâyı kamudan aña pervâne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1324, Beyit 2*). [*sevda*yı, -y, -ı]

'İlmi ezber okuyan kimseye 'âlim dime sen /
'Âlim oldur ki ḡarar eylemeye **sevda**da (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 3*). [*sevda*da, -da]

Özinden eyledi himmet miyâna / Şalup sevdâları
sevdâ içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [sevdâ,]

Özinden eyledi himmet miyâna / Şalup **sevdâları**
sevdâ içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1425, Beyit 3). [sevdâları, -ları]

Nazarda bir nazar gördi nazîrin bulmadı hergiz /
Eline aldı cām-ı 'ışkı başa aldı **sevdâyı** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 3). [sevdâyı, -y, -ı]

Kuşür-ı cennetin gördüm gönül mâ'il degül lîkin /
Cenâbuñ ister ol yârûñ dutar başda bu **sevdâyı**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 3). [sevdâyı, -
y, -ı]

1. Aşk. 2. Kara, siyah.

Ezelidür senûñ 'ışkuñla çü 'ışkum cānā / Beni
sevdāda kara kılmaduñ itdûñ beyzā (Murâdî
Dîvânı, Gazel 42, Beyit 1). [sevdāda, -da]

Olub mähîler anda her biri bir şekl-i âherde /
Kiminûñ rengi **sevdādur** kiminûñ levidür beyzā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 2). [sevdādur, -
dur]

Kara zülfün koyaldan başa **sevdā** / Kararı kalmadı
bu gönülüm aslā (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 1). [sevdā,]

İki yüzden durur karşı iki yüzlü bir âyine / Ki
serrâyile zarrāda o **sevdâyile** beyzādur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [sevdâyile, -(y)ile]

Lem'a vü **sevdâyı** ko kim olmaya sūduñ ziyān / Ey
Murâdî nazîr iseñ kande hālûñ vechidür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [sevdâyı, -yı]

Sil ğubār-ı ğayrıdan âyine-i kalbün Murād / Rüy
göstermez şu mir'at üzre kim **sevdā** gezer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [sevdā,]

Her kaçan kim nazar idem bu dil-i mir'āta /
Bakduğumca aña her dem baña **sevdā** görinür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 5). [sevdā,]

Cüş eyledüm deryāleyin berķ ururam azvāleyin /
Beyzādâyın **sevdāleyin** zibā cemālûñden midür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 4). [sevdāleyin,
-leyin]

Semā'-ı şavt olupdur çün şuheyl-i bād-ı pāsından /
Mirārendür bu tekrarı gelüp beyzāda **sevdāda**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [sevdāda, -
da]

Berrākdur sıfîd-i da'cā sivāda merbût / Anuñ için
bulındı **sevdā** bu cān içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel
1403, Beyit 3). [sevdā,]

Cemāl-i yāre meyl iden ne kılsun ğayrı ālāy / Yüz
aqlığı dilerseñ ger gider **sevdāda** sevdâyı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 1). [sevdāda, -da]

Cemāl-i yāre meyl iden ne kılsun ğayrı ālāy / Yüz
aqlığı dilerseñ ger gider sevdāda **sevdâyı** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 1). [sevdâyı, -yı]

sevdā hicābı [1] Kara örtü, siyah leke. II Aşk
mahcubiyeti.

Kamer **sevdā hicābından** ne var ger zîr-i men olsa
/ Çü táb-ı şems-i nūrānî cihān içre 'ayān oldu
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [sevdā
hicābından, -dan]

sevdah [1] Sevdaya düşmüş, aşık.

Zülf-i şebdizûñ hevāsından başum **sevdāhdur** / Ey
leb-i şîrîn terahhüm kıl yaşum gülgündür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [sevdāhdur, -dur]

sevdā vü beyzā [2] Siyah ve beyaz.

Kara vü ağı fark itmez açan **sevdā vü beyzâyı** /
Bulan sırr-ı ev-ednā geçer ol ağ u karadan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [sevdā vü beyzâyı, -
(y)ı]

Recāda tırmuşuz el bağlayup karşı o Mevlāya /
Yücede isteyüp anı bakup **sevdā vü beyzāda**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 1). [sevdā vü
beyzāda, -da]

sevdā vü sefid [1] Siyah ve beyaz.

Çün şürû' itdüm didi şer' ile meşrû' añağıl / Tā ki
ma'lûm ola saña cümle **sevdā vü sefid** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5). [sevdā vü sefid,]

sevdāya düşmek [1] Sevmek, aşık olmak.

Sevdāya düşdi cānum dil añladı kemālin / Āyine
tutdı dilber göstermege cemālin (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1124, Beyit 1). [sevdāya düşdi, -di]

sevdā-yı fenn-i âher [1] Başka, diğer ilimlerin sevdası,
isteği.

Lāzım nedür dilā kim elzemde 'aql-ı mebhût /
Sevdā-yı fenn-i âher zehrine durdı kaldı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [sevdā-yı fenn-i
âher,]

sevdā-yı ħudā [1] Allah'ın sevgisi.

Devlet ü cihānda saña **sevdā-yı ħudādur** / Sen
eyleme 'aşık yûri bu gönülün her cā (Murâdî
Dîvânı, Gazel 79, Beyit 6). [sevdā-yı ħudādur, -
dur]

sevdā-yı ħüsñ [1] Güzelliğin sevdası, aşkı.

Şems in 'ikāsı pertev-i vechinden oldu çün / **Sevdā-
yı ħüsni** devr ile devr-i kamerdedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2). [sevdā-yı ħüsni, -i]

sevdā-yı ser-i 'ışķ [1] Aşkın başlangıcındaki sevdā, ilk
duygular.

Sevdā-yı ser-i 'ışķuñ evvelde inandurdu / Hicrûñ
odı ammā kim cān ü teni yandurdu (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1557, Beyit 1). [sevdā-yı ser-i 'ışķuñ, -un]

sevdā-yı şerh-i cāna düşmek [1] Gönülün içindekileri
açıklamanın sevdasına düşmek.

Gönül **sevdā-yı şerh-i cāna düşmiş** / Ne cāna bir
yem-i 'ummāna düşmüş (Murâdî Dîvânı, Gazel
639, Beyit 1). [sevdā-yı şerh-i cāna düşmiş, -miş]

sevdā-yı zülf [1. Saçın sevdası. 2. Siyah saç.

Sevdā-yı zülfüñ ey cān kıldı beni çü Mecnūn /
Hırz olsun eyle leylüm koluñ baña hamā'il
(*Murādī Dīvānı, Gazel 813, Beyit 5*). [*sevdā-yı zülfüñ, -ün*]

sevgend [1] *Yemin, and.*

Ey tabīb-i hāzık olsun saña **sevgendüm** bu kim /
Eyle dermān var ise dil derdine kılma 'inād
(*Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 3*). [*sevgendüm, -üm*]

sevgilü [1] *Sevgi ve bağlılık duyulan, sevilen.*

Harc var itmededür yolına yāre **sevgilü** / Cān u ten
ārāyişin terk eyle olasın ulu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1198, Beyit 1*). [*sevgilü,*]

sevgü [1] *Bir kimseye veya şeye karşı duyulan yakınlik hissinden dolayı bağlılık uyandıran duygu.*

Her seher zıkr-i Hüdādūr bu lisānumda benüm /
Halk olunmadın dañı **sevgüsi** cānumda benüm
(*Murādī Dīvānı, Müfret 26, Beyit 1*). [*sevgüsi, -si*]

sevinmek [1] *Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.*

İl virdüğine **sevinme** zinhār / Haq virdügidür
hemān virilmiş (*Murādī Dīvānı, Gazel 642, Beyit 2*). [*sevinme, -me*]

sevmek [49] *(Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā / Sırrı
sırruñda senüñ eylememişdür tenhā (*Murādī Dīvānı, Gazel 44, Beyit 1*). [*seveliden, -eli, -den*]

sevmek tarîkin [1] *Sevme yolu, sevgiye giden yol.*

Ben seni **sevmek tarîkin** bilmişemdür tā ezel /
Oldı çün 'ahd-ı ezelde 'ışk-ı rūhum hem-demi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1487, Beyit 3*). [*sevmek tarîkin,*]

seyāhat [1] *Şehirden şehire, ülkeden ülkeye yapılan yolculuk, uzak yerlere yapılan gezi. II Aşık olmak.*

'İşka muhibb oldum idüp ārzü / Cān ü beden şimdi
seyāhatdedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 543, Beyit 3*). [*seyāhatdedür, -de, -dür*]

seyāhat itmek [2] *Seyahat etmek, gezmek. II Bir âlemden başka âleme gitmek.*

Beni mest eyledi 'ışkı karāra kalmadı çāre /
Seyāhat itmegi 'âlemde çün āb-ı revān ister
(*Murādī Dīvānı, Gazel 276, Beyit 3*). [*seyāhat itmegi, -meg, -i*]

Bu yolda bizüm çekdüğümüz táb-ı ta'ab çok /
Gayrı kişiler böyle **seyāhat idemezler** (*Murādī Dīvānı, Gazel 456, Beyit 2*). [*seyāhat idemezler, -emez, -ler*]

seyf-i kazā irmek [1] *Kazanın, Allah'ın takdiri kılıcının erişmesi.*

İrdi 'adū başına **seyf-i kazā** / Rumh-ı muvaḥhidde
cigerler kebāb (*Murādī Dīvānı, Gazel 163, Beyit 4*). [*seyf-i kazā irdi, -di*]

seyf-i kudret [1] *Allah'ın kudretinin kılıcı.*

Seyf-i kudret çün şalındı kesdi düşmen gerdenin /
Āyet-i naşrun min'Allāh indi her cā gel berü
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1196, Beyit 4*). [*seyf-i kudret,*]

seyf-i mübrim [1] *Zorlayıcı, zorlayan kılıç.*

Hâtır-ı 'âtıra her ne ki geçer olsa gerek / **Seyf-i mübrim** bu sülhan her ne ki dir bulsa gerek
(*Murādī Dīvānı, Gazel 742, Beyit 1*). [*seyf-i mübrim,*]

seyl [1] *Sel. II Gözyaşı.*

Çü eşküñden döke kaṭre firāk-ı hicr-i yār için /
Olur her biri bir deryā cihānı ğark ider **seyli**
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1504, Beyit 3*). [*seyli, -i*]

seyl-i eşk [1] *Gözyaşı seli.*

Eşk-i çeşm ile bizüm çok mâcerāmuz vardır /
Seyl-i eşkümüz revān iden bizüm ol yârdur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 403, Beyit 1*). [*seyl-i eşkümüz, -ümüz*]

seyl kılmak [1] *Selin oluşması. II Gözyaşının çokluğu.*

Zemzem-i eşküm firākuñda cihānı **kıldı seyl** /
Zemzeme kıl nāka-i dil kıldı yolda bi-mecāl
(*Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 2*). [*seyl kıldı, -dı*]

seyr [13] *1. Gezinme, gezme.*

N'idem ben cennetüñ **seyrini** ey şāh / Baña bağ-ı
ruḥuñ seyrān olupdur (*Murādī Dīvānı, Gazel 526, Beyit 4*). [*seyrini, -i, -n, -i*]

'Ālemüñ hālını her laḥza temāşā kıldum / Gezüben
seyrini her zir ile bālā kıldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 922, Beyit 1*). [*seyrini, -i, -(n)i*]

2. *Bakma, temaşa etme.*

Cihānuñ varını hergiz gözüm 'aynına almaz hiç /
Cemāl-i yāri **seyr** için mu'ayyen bir yarağum var
(*Murādī Dīvānı, Gazel 320, Beyit 4*). [*seyr,*]

Seyrümi sırrında gördüm sırrımı sırrımda ben /
Sırr-ı seyri cem' idüp seyr ile sırr oldı eser (*Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 2*). [*seyrümi, -üm, -i*]

Seyrümi sırrında gördüm sırrımı sırrımda ben /
Sırr-ı seyri cem' idüp **seyr** ile sırr oldı eser
(*Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 2*). [*seyr,*]

Beyyinātından mu'arrādūr müberrā sırları / Sırr-ı
esrā **seyrin** itmişdür veli 'amye'l-başar (*Murādī Dīvānı, Gazel 347, Beyit 4*). [*seyrin, -in*]

Seyr için murğ-ı gönül 'âlemde çün her cā gezer /
Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā gezer
(*Murādī Dīvānı, Gazel 380, Beyit 1*). [*seyr,*]

Seyre gel ey zulmet-i inkâr içinde tîre-dil / Bak gözünle gör nider bizden temâşâlar zühûr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 391, Beyit 4*). [*seyre, -e*]

Ben kılmadum sefer kamu 'âlem sürûrda / Bir bir geçer önümde bu **seyrüm** hâzardadur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 3*). [*seyrüm, -üm*]

Dünyâya mâ'il olma vü hayrân **seyrine** / Zıll-ı hayâldur bu temâşâ gelüp geçer (*Murâdî Dîvânî, Gazel 476, Beyit 3*). [*seyrine, -i, -n, -e*]

Ey **seyri** sırrumda kılan sensin yine seyri kılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi lîk a'mâlanur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 3*). [*seyri, -i*]

Ey seyri sırrumda kılan sensin yine **seyri** kılan / Gören seni görmezlenür var çeşmi lîk a'mâlanur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 3*). [*seyri, -i*]

Bâtin çü ezherdür Murâd zâhirde bâtin **seyridür** / Bâtinde ve zâhirdür yâ pes neden ihfâlanur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 5*). [*seyridür, -i, -dür*]

seyr eylemek [30] 1. Gezme, gezinme.

Eserse rîh-i 'âsîf ger temevvüc baîr ider el-hâk / Eger olmasa fülke bâd-bân **seyr eylemez** deryâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 71, Beyit 2*). [*seyr eylemez, -mez*]

Muntazır 'ışk içre gördüm bir nice ma'nâ şîfat / Kimisi sâhilde **seyr eyler** kimi deryâdadur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 368, Beyit 2*). [*seyr eyler, -r*]

Ğarğa-i baîr-ı hüviyyet olalı fülk-i gönül / Evvel ü âhîrde **seyr eyler** dahı bulmaz kenâr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 375, Beyit 3*). [*seyr eyler, -r*]

2. Bakmak, temaşa etmek.

Cemâlün bir nazâr **seyr eyleyen** ey şâh-ı 'uşşâkân / Muhaqqakdur kılur dünyâdan ü 'uqbâdan istîgnâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 58, Beyit 2*). [*seyr eyleyen, -(y)en*]

Cümleten 'âlemi **seyr eyledi** dil bâd-ı şîfat / Her neye kıldı nazâr gördi ğam u şâd-ı şîfat (*Murâdî Dîvânî, Gazel 182, Beyit 1*). [*seyr eyledi, -di*]

Benüm âh ile feryâdum ve çeşmüm yaşın isterseñ / Bisâtında varup **seyr eyle** kim tölâba düşmişdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 308, Beyit 2*). [*seyr eyle,]*

Hâne-i dilden geçüp **seyr eyledüm** nice buyût / Gayrılar dâhil degül ebvâb içinde seyr ider (*Murâdî Dîvânî, Gazel 387, Beyit 4*). [*seyr eyledüm, -dû, -m*]

Turfetü'l-'aynumda gördüm hayl-i 'ışkuñ 'askerin / Manzarum **seyr eyleyen** câ-yı temâşâ didiler (*Murâdî Dîvânî, Gazel 399, Beyit 3*). [*seyr eyleyen, -(y)en*]

Başdan başa kamu 'âlemi **seyr eyleyüben** / Yirde gökde kımayup âb ile efgânım arar (*Murâdî Dîvânî, Gazel 447, Beyit 2*). [*seyr eyleyüben, -(y)üben*]

Kâdir olmaz mı seni **seyr eyleye** dil bî-hicâb / Mihribânım ğayret ile oluruz şad-pâre biz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 564, Beyit 4*). [*seyr eyleye, -(y)e*]

'Âlem-i encümi **seyr eyleme** bir mâha iriş / Anlara zav' viren şems-i zühâdur yine bes (*Murâdî Dîvânî, Gazel 616, Beyit 4*). [*seyr eyleme, -me*]

Tutdı mir'âti Murâdî çü 'avâlim yüzine / Nakşî nakkâş ile **seyr eylemiş** imâ muhlîş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 647, Beyit 5*). [*seyr eylemiş, -miş*]

Kitâb-ı 'ışkı açdum çün 'acâ'ib dâstân gördüm / Ki her bir 'âlemin **seyr eyledüm** bir gûlsitân gördüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 1*). [*seyr eyledüm, -dû, -m*]

Kâdir-i muṭlakda buldum her 'ulûmun sırrını / Sırr-ı esrârında **seyr eyler** benüm bu tākātüm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 896, Beyit 4*). [*seyr eyler, -r*]

Burğa'-ı vechüñ gider **seyr eyleyem** zîbâ yüzün / İki dünyâyile mâfîhâyı ben sensiz n'idem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 907, Beyit 4*). [*seyr eyleyem, -(y)em*]

Ey cihân-ârâyışın **seyr eyleyen** ğâfil-mebâş / Seyr-i nakş itmekde ne 'â'id saña didârdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1084, Beyit 3*). [*seyr eyleyen, -(y)en*]

Bu vücûdum fülki **seyr eyler** mu'allâkdur hevâ / 'Ayna almaz mevc urursa cümle deryâ zerrece (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1262, Beyit 3*). [*seyr eyler, -r*]

Lâle-zâruñ **seyrin eyler** bağ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemâlün şems-i hûn-bâr üstine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1270, Beyit 2*). [*seyrin eyler, -r*]

Ta'allûk perdesin kıldur olan eṭvârı **seyr eyle** / Ol eṭvârün cihânında olan âsârı seyr eyle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1308, Beyit 1*). [*seyr eyle,]*

Ta'allûk perdesin kıldur olan eṭvârı seyr eyle / Ol eṭvârün cihânında olan âsârı **seyr eyle** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1308, Beyit 1*). [*seyr eyle,]*

Bu eṭvâr ile âsârün hicâbın râfî' ol her dem / Muhaqqak revzeninden gel cemâl-i yâri **seyr eyle** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1308, Beyit 2*). [*seyr eyle,]*

Dilerseñ yâr ile yâr olmağa terk eyle ağyârı / Bırak nâmûs ile 'ârı hemân didârı **seyr eyle** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1308, Beyit 3*). [*seyr eyle,]*

Yemîn ile yesârına bakanlar olmadı şâdık / Bu ara yirde olan 'ahd ile ikrârı **seyr eyle** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1308, Beyit 4*). [*seyr eyle,]*

Kulaĝ ur 'aql ile her dem açık tut çeşm-i cânüñ gel / Murâdîden görinen sırr ile güftârı **seyr eyle** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1308, Beyit 5*). [*seyr eyle,]*

Baht-ı tâlî' sa'dinüñ te'siridür ey cân-ı men / Âsmân-ı kırbda **seyr eyleyen** seyyâresi (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [seyr eyleyen, -(y)en]

Hayât-ı cāvîdân iste n'idersin bu fenâ milkin / Cemâl-i yâri **seyr eyle** n'idersin ağ u karayı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1495, Beyit 3*). [*seyr eyle,]*

Çü geldüm 'âleme **seyr eyleyüp** gezdüm her ârâyı / Ne cā kaldı ne kûşe görmişem her kûşe vü cāyı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1497, Beyit 1*). [*seyr eyleyüp, -(y)üp]*

Ŧama'ı terk idüben gözle kanâ'at yolını / Gözi **seyr eylemez** illâ ki bir avuc toprak (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 28, Beyit 2*). [*seyr eylemez, -mez]*

Hağ Te'âlâ kudretin **seyr eyle** ey şâhib-kemâl / 'Âşık iseñ Hağdan özge sevmegil gayri cemâl (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 1*). [*seyr eyle,]*

seyr-i 'âlem [1] *Dünyanın seyri, gezintisi.*

'Âlemi vardır Murâduñ 'âlem olmaz aña kes / Terk idüpdür ol sebebdn işbu **seyr-i 'âlemi** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 5*). [*seyr-i 'âlemi, -i]*

seyr-i bâğ [3] *Bağ, bahçe gezintisi.*

Cür'a nûş olduğda buldı devlet-i 'uzmâ yine / Her zamân 'aynına gelmez anuñ içün **seyr-i bâğ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 2*). [*seyr-i bâğ,]*

Zerrece gelmez benüm 'aynuma seyrân-ı behişt / Baña seyrân-geh cemâlün bes n'idem ben **seyr-i bâğ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 2*). [*seyr-i bâğ,]*

Ey Murâdî sanma oldum **seyr-i bâğa** pür-heves / Aramuzda yâr ile sırr-ı nihân añlar beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 5*). [*seyr-i bâğa, -a]*

seyri cemâl eylemek [1] *Sevgilinin güzelliğini temaşa etmek.*

Seherî yâre varup **seyri cemâl eyleyelüm** / Açalum dîde-i 'aynumuzı hâl eyleyelüm (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 18, Beyit 1*). [*seyri cemâl eyleyelüm, -(y)elü, -m]*

seyr-i deryâ kılmak [1] *Denizi seyretmek, dolaşmak. II Şiirleri anlamak.*

Gel Murâdîñ kelâmın dinle gûş-ı cān ile / **Seyr-i deryâ kı**l muğîm-i sâhil olma bilmiş ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 5*). [*seyr-i deryâ kı,]*

seyr-i fi'llâh itmek [1] *Allah'tı; Allah'ın eserlerini temaşa etmek.*

Seyr-i fi'llâh idelüm sırr-ı ma'a'llâh ile biz / Kılalum her ne kılsañ dil-i âgâh ile biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 1*). [*seyr-i fi'llâh idelüm, -elü, -m]*

seyr-i gülşen [1] *Gül bahçesi gezintisi.*

Nâle-i bülbül nedür yâ gül nedür bülbül nedür / Bu rumûzı bilmeyen n'eyler o **seyr-i gülşeni** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1466, Beyit 4*). [*seyr-i gülşeni, -i]*

seyr-i gülşen-i şahrâ [1] *Gül bahçesinin seyri, gezintisi.*

Ġam-hānemüzde yâr ile tenhādudur gönül / Zan itme **seyr-i gülşen-i şahrādudur** gönül (*Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 1*). [*seyr-i gülşen-i şahrādudur, -da, -dur]*

seyr-i nağş itmek [1] *Süsün, güzelliğın seyredilmesi.*

Ey cihān-ārāyişın seyr eyleyen gâfil-mebâş / **Seyr-i nağş itmekde** ne 'ā'id saña dîdārdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 3*). [*seyr-i nağş itmekde, -mek, -de]*

seyr-i ruğ-ı dil-rübâ [1] *Gönül alan sevgilinin yanağını syretmek.*

Bize yiter **seyr-i ruğ-ı dil-rübâ** / Ola küşāde gözümüz revzeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit 4*). [*seyr-i ruğ-ı dil-rübâ,]*

seyr itmek [41] *Bakmak, temaşa etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Arşa-i hikmetde seyrân eyledi esb-i vücūd / **Seyr ider** bir yirde kim bir yirde cān olmaz aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3*). [*seyr ider, -er]*

seyr-i temâşâ [1] *Gezerek bakmak; düşünmek.*

Şeref-i kurb-ı 'atāda diledi menzilin / Geçdi pes anuñ içün **seyr-i temâşādan** dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 4*). [*seyr-i temâşādan, -dan]*

seyr-i ummān [1] *Büyük denizin gezintisi, temaşası.*

Müntehā-yı baħr-ı kalbün fülki olmış kâf u nūn / İşbu kalbi anuñ içün **seyr-i ummān** eglemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 552, Beyit 4*). [*seyr-i ummān,]*

seyr kılmak [3] *Bakmak, temaşa etmek.*

Lücce-i baħra düşdi pes zevrak-ı dil mücidd olup / Bulmadı hadd ile kenār **seyrini kıldı** cā-be-cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 97, Beyit 4*). [*seyrini kıldı, -i, -(n)i, -dı]*

Gel Murâduñ mantıkından fażl-ı Hağkî diñlegil / **Seyr kılgıl** bu riyāz-ı hikmeti terk eyle bâğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 5*). [*seyr kılgıl, -gıl]*

İmtiyāz itdün kamuyı eyledün bî-had hisāb / Hāsib olduñ gel hisābı **seyr kı**l ya ze'n-nevāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2*). [*seyr kı,]*

seyr olmak [1] *Görünmek.*

'İşkumı çünki añladı sırr-ı şafāda 'ışk / Gāhî cefāda **seyr olunur** ki şafāda 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 1*). [*seyr olunur, -un, -ur]*

seyr ü temâşâ [2] *Görme, temaşa etme.*

Saña **seyr ü temâşādan** olur mı fā'ide hāşıl / Niçündür kulluk itmezsin sen ol dergāh-ı a'lāya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 3*). [*seyr ü temâşādan, -dan]*

‘İş -i hayât-ı ebed ni‘met-i kübrâ bize / Rûyî vü ruh
dil-nüvâz **seyr ü temâşâ** bize (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1397, Beyit 1). [seyr ü temâşâ,]

seyr ü temâşâ eylemek [1] Dolaşp gezinme, bakma.

Bülbülâ kıl nağmeler çün ki gülîstân eldedür /
Eylegil seyr ü temâşâ çünki büstân eldedür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 351, Beyit 1). [seyr ü
temâşâ eylegil, -gil]

seyran [8] 1. Gezme, gezinme.

Kamu **seyrânî** terk itdük eger cennet dahı olsa /
Gözükmez ‘ayna ğayrı özge bir **seyrân**umuz
vardur (Murâdî Dîvânî, Gazel 293, Beyit 3).
[seyrânî, -î]

2. Bakma, temâşâ etme.

‘Avâlim gerçi **seyrân**um habîbümdür muhibbû’l-
vaqt / Huzûra çekdi iz’ânım habîbümdür
muhibbû’l-vaqt (Murâdî Dîvânî, Gazel 187, Beyit
1). [seyrânım, -um]

Kamu **seyrânî** terk itdük eger cennet dahı olsa /
Gözükmez ‘ayna ğayrı özge bir **seyrân**umuz
vardur (Murâdî Dîvânî, Gazel 293, Beyit 3).
[seyrânımız, -umuz]

Rûy-i firdevsüni seyr iden senüñ / Dilberâ bir özge
seyrânî n’ider (Murâdî Dîvânî, Gazel 540, Beyit
2). [seyrânî, -î]

Cümle ‘âlem cennet olsa Âdem oğlanı melek /
‘Uzlet oldı aña cennet ayru **seyrân** istemez
(Murâdî Dîvânî, Gazel 555, Beyit 4). [seyrân,]

Çün görmez oldı bağ-ı cemâlünü ey perî /
Eglendürür mi bir dahı **seyrân** bu gönülümü
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1539, Beyit 2). [seyrân,]

Lâbeler kıldum varup ol ravzanuñ rızvânına /
Bâbını feth ide tâ hayrân olam **seyrânına** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1224, Beyit 1). [seyrânına, -in, -a]

Çün mekân oldı vücudum râhumuñ sultânına /
Anuñ içün gelmişüzdür ‘âlemüñ **seyrânına**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1246, Beyit 1). [seyrânına,
-in, -a]

seyrân eylemek [3] Bakma, temâşâ etme.

‘Arşa-i hikmetde **seyrân eyledi** esb-i vücud / Seyr
ider bir yirde kim bir yirde cân olmaz aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 27, Beyit 3). [seyrân eyledi, -di]

Heft deryâyı geçerseñ dahı var bunda neler /
Seb’a-i etvârî **seyrân eyle** ey şâhib-kemâl (Murâdî
Dîvânî, Gazel 366, Beyit 3). [seyrân eyle,]

Ey Murâdî Hâk Te’âlâ ni‘meti bulmaz nefâz /
Yağşı **seyrân eyle** gör kim hûşça me’vâdur gönül
(Murâdî Dîvânî, Gazel 782, Beyit 5). [seyrân eyle,
]]

seyrân-ı behişt [1] Cennetin seyri, gezintisi.

Zerrece gelmez benüm ‘aynuma **seyrân-ı behişt** /
Baña **seyrân-geh** cemâlün bes n’idem ben seyr-i
bağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 666, Beyit 2). [seyrân-
ı behişt,]

seyrân itmek [5] Bakma, temâşâ etme. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râh-ı ‘ışkı ser-te-ser **seyrân idüp** gezdüm kamu /
Bu yolumda râh-ı bî-pâyân olan kimdür baña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 38, Beyit 4). [seyrân idüp,
-üp]

seyrân-geh [2] Gezme, seyir yeri.

Sırrında ‘ışkı-ı ‘âşıkadur çün mürâca‘at /
Seyrângeh esb-i fikre bu hâmun-ı ‘âtîfet (Murâdî
Dîvânî, Gazel 212, Beyit 1). [seyrângeh,]

Zerrece gelmez benüm ‘aynuma **seyrân-ı behişt** /
Baña **seyrân-geh** cemâlün bes n’idem ben seyr-i
bağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 666, Beyit 2). [seyrân-
geh,]

seyrân kılmak [1] Bakma, temâşâ etme.

Elâ ey tâlib-i ‘irfân gel imdi eylegil i‘zâm / Eger
kim **kılasın seyrân** ne cevherler kılam ifşâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 69, Beyit 4). [seyrân
kılasın, -a, -sın]

seyrân olmak [1] Temaşa etmek, izlemek.

N’idem ben cennetün seyrini ey şâh / Baña bağ-ı
ruhuñ **seyrân olupdur** (Murâdî Dîvânî, Gazel
526, Beyit 4). [seyrân olupdur, -up, -dur]

seyyâh-ı gönül [1] Gönül seyyahı.

Ser-te-ser ‘âlemleri geşt itdi **seyyâh-ı gönül** / Ey
vücudum bahırına ğavvâş olan gör hem-demi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 2). [seyyâh-ı
gönül,]

seyyar [1] Gezici, gezen, dolaşan.

Gerçi menem zâhira kâ‘id-i küşe-nişîn / Arz u
semâvâtda ma‘nide **seyyâr** men (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1153, Beyit 2). [seyyâr,]

seyyâr olmak [1] Gezici, gezen.

Ey Murâdî fâ‘iliyyet hâlıkun zabtındadır / **Oldı**
seyyâr ‘alleme’l-esmâ rumûzı hem çü bād
(Murâdî Dîvânî, Gazel 248, Beyit 5). [seyyâr oldı,
-dı]

seyyare [8] Yürüyen, sabit olmayan yıldız,
gezegen. (Bu kelime Divan’ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eger **seyyâresin** pür-nür iderse cidd ü cehd ile /
İrişür mihr ü feyzinden ider anı kamer feyyâz
(Murâdî Dîvânî, Gazel 649, Beyit 2). [seyyâresin,
-sin]

seyyâre-i sa‘âdât [1] Mutluluk yıldızı.

Fecrün çü matla‘ından tâlî‘ bu şems-i vahdât / Her
yañeden belürmiş **seyyâre-i sa‘âdât** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 194, Beyit 1). [seyyâre-i sa‘âdât,]

seyyâre vü ay [1] Yıldızlar ve ay.

Vücudun zâv-ı nûrından eger mihr ola ey meh-rû /
Virürsin nûr-ı tâbânı kamu **seyyâre vü aya**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [seyyâre vü aya, -a]

seyyâre vü mehtâb-ı nûr [2] Gezegen ve nurlu ay ışığı.

İktibâs eyler kamu **seyyâre vü meh-tâb-ı nûr** / Mihr-i enver aňladum kim şems-i rahşānuñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [seyyâre vü meh-tâb-ı nûr,]

İktibâs eyler kamu **seyyâre vü mehtâb-ı nûr** / Mihr-i enver aňladum kim şems-i rahşānuñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 4). [seyyâre vü mehtâb-ı nûr,]

seyyi'ât [1] Fenalıklar, kötülükler.

Cây-ı maķarra varmaġa 'ālî gerek himem / Kande bulur himem şü ki derc ide **seyyi'ât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 2). [seyyi'ât,]

seyyidenâ şefî'anâ sırri fu'âdi enbiya [1]
Efendimiz, şefaatiçimiz, peygamberler kalbinin sırrıdır.

Şallî 'alâ Muhammedin kâne Resüle müctebâ / **Seyyidenâ şefî'anâ sırri fu'âdi enbiyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 1). [seyyidenâ şefî'anâ sırri fu'âdi enbiyâ,]

seyyid-i âdem itmek [1] İnsanların efendisi, önderi olmak.

Seyyid-i âdem iderseñ beni olmaya 'aceb / Ulularam seni her dem ne siyâdetdûr bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 3). [seyyid-i âdem iderseñ, -er, -se, -n]

seyyid-i evlâd-ı insân olmak [1] İnsan evladının efendisi olmak.

Ey Murâdî **seyyid-i evlâd-ı insân olmadı** / Olmayan hânım muvaħhid hâlini kıldı tebâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 5). [seyyid-i evlâd-ı insân olmadı, -ma, -dı]

seza [6] Lâyk, uygun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İlm-i hakîkati ki hakâyıkda gösterür / Ger ögredürse anı **sezâ** cāna insilâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 3). [sezâ,]

sıçramak [2] Sıçramak. II Mertebe atlamak.

Pes Murâdî **sıçradı** bir lahzada biñ menzile / Her kademde nice yüz biñ menzil-i 'ulyâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 5). [sıçradı,]

II Yayılmak.

Müfevvez eyledi feyyâza hükmin tâ ola cārî / Olup pür-tâb-ı enver pes aradan **sıçradı** çālâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 4). [sıçradı, -dı]

şıdk [26] Sadakat, doğruluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâda çü didûñ mîm-i Muhammedle Murâd / Bizi **şıdk** ile şadıķ eyle besâret yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 5). [şıdk,]

şıdk eylemek [1] Doğru olmak.

Nûr-ı imānuña kizb ile meded virme hâlel / **Eyle şıdk** ile ziyâde anı bâhir olğör (Murâdî Dîvânı, Gazel 423, Beyit 4). [şıdk eyle,]

şıdk-ı ekber [1] En büyük doğruluk, yürek temizliği.

'Aceb şadıķ durur her ki ola saña hâlîl / Sadâkatüme benüm **şıdk-ı ekber** oldu delîl (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 1). [şıdk-ı ekber,]

şıdk-ı muħammed [1] Hz. Muhammed'in doğruluġu.

Nâzil olmak neden oldu bu hakâyık haberi / Ola tâ **şıdk-ı Muħammed** dü-cihānda peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 3). [şıdk-ı muħammed,]

şıdku'l-maķâl [1] Doğru sözlü.

Ey baña peygām-ı a'lâdan haber viren ulu / Bârek-Allâh her ne kim didûñ odur **şıdku'l-maķâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 2). [şıdku'l-maķâl,]

şıfahan [1] Türk musikisinde bir makam.

'Uşşâķa **şıfahân** ile 'uzzâlî nevâ kıl / Ey muṭrib-i hōş-naġme-serâ ṭurmaya ķulķul (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 3). [şıfahân,]

şıfat [18] Bir kimse veya şeyin sâhip olduġu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.

Revzen-i çeşmümde hakķiyet görür eşyâ **şıfat** / Anuñ için bildi dil dünyâ vü mâfihâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [şıfat,]

Revzen-i çeşmümde hakķiyet görür eşyâ **şıfat** / Anuñ için bildi dil dünyâ vü mâfihâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 1). [şıfat,]

Bahr-ı bî-pâyânı kimdür kim ihâta eyleye / Zevraķ-ı dil bildi ancak mevcdür deryâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 3). [şıfat,]

Lahzanuñ künhindedür 'ayn-ı başîret hâzır ol / Nâķid ol maħz-ı ulūhiyyetdür istiġnâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 4). [şıfat,]

'Arşa-i tevḥîde ķurduñ çünki 'aķluñ ḫaymesin / Añlaġıl ednâ vü a'lâ zîr ile bālâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 5). [şıfat,]

Cāna beķâ virüp durur oldu çün ibtidâ **şıfat** / 'İzzet ile 'ulâdadur tâ ebed intihâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [şıfat,]

Cāna beķâ virüp durur oldu çün ibtidâ **şıfat** / 'İzzet ile 'ulâdadur tâ ebed intihâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 1). [şıfat,]

Seb'-i tıbâķı seyr ider hücre-i dildedür velî / Hâşa k'ola meķân aña belki ider senâ **şıfat** (Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 3). [şıfat,]

Muntazır 'ışk içre gördüm bir nice ma'nā **şifat** / Kimisi sâhilde seyr eyler kimi deryâdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 368, Beyit 2*). [*şifat, j*]

Cism ile rûhumuz nice şād olmasun bizüm / İhsân ider **şifat** ile rāhat bölük bölük (*Murâdî Dîvânı, Gazel 745, Beyit 4*). [*şifāt, j*]

Bir nazarda ğaybümün ğaybında zātüm gözlerüm / Bir nazarda 'ayn-ı 'aynumda **şifātüm** gözlerüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1*). [*şifātüm, -um j*]

II Allah'ın insanlarca tanınabilmesi için zatına nispet edilen mana ve mefhumlar.

Ben eyledüm temāşâyı tûrur 'ālem temāşāda / Dinildi ikisi daḥī **şifātüm** ile zātumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4*). [*şifātüm, -um j*]

Anuñ içündür **şifat** esmā bizüm hem-hānemüz / 'Ayn-ı ğaybı bulmağ için ġā'ib olduk ārādan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 3*). [*şifat, j*]

Çün Hudāya erḥamū rāḥim dinildi ism ile / Bu **şifatla** muttasıf ol ola rāḥim sende nām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 4*). [*şifatla, -la j*]

Kıldı **şifātını** dil ezber tamām / Anuñ için zātınadır ihtimām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 1*). [*şifātını, -i, -n, -ı j*]

Levh-i dilde çün yazıldı ism-i zātuñ evveli / Evvel ü āḥirde derc oldu **şifātuñ** evveli (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 1*). [*şifātuñ, -uñ j*]

Şifāt-ı hüsnini ezberledüm çü zātında / Özi **şifātını** zātumda pür-hüner kıldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3*). [*şifātını, -i, -nı j*]

Hakḳuñı hüsnüñ temāşasında teşḥiṣ itmezem / Zātuñı cümle **şifātuñ** birle teşḥiṣ itmezem (*Murâdî Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1*). [*şifātuñ, -uñ j*]

şifat eylemek [2] Kendine vasıf edinmek.

Tā'ir-i gülşen-i kudüs ḥvāce-i Rūḥ-ı Kudsdür / Cümleñüñ oldu akdesi **eyledi** çün hayā **şifat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 2*). [*şifat eyledi, -di j*]

Hātır idelüm zemīn el vire tā zamānumuz / Zāta muḳayyed olalum **eyleyelüm** fenā **şifat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4*). [*şifat eyleyelüm, -(y)elü, -m j*]

şifāt-ı beyan [1] Açıklanan vasıf, nitelik.

Müstecmi' olalı bu **şifāt-ı beyānumuz** / Zu'mınca kaldı her birisi bir beyānda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 2*). [*şifāt-ı beyānumuz, -umuz j*]

şifāt-ı eḥad [1] Birlık şifati, vasıfı.

Müctemi' oldu çün **şifāt-ı eḥad** / Kõdılar gõkde ismini Aḥmed (*Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 1*). [*şifāt-ı eḥad, j*]

şifāt-ı emr-i 'ālem [1] Ālemin emir vasıfı. II Kainatın Allah'ın emriyle yaratılışı.

Oldı müstecmi' **şifāt-ı emr-i 'ālem** kāf u nūn / Ḳavlühü'l-ḥakku lehü'l-ḥukm ile geldi ḳāṭı'āt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 2*). [*şifāt-ı emr-i 'ālem, j*]

şifāt-ı hüsn [1] Güzelliğinin vasıfı.

Şifāt-ı hüsnini ezberledüm çü zātında / Özi şifātını zātumda pür-hüner kıldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 3*). [*şifāt-ı hüsnini, -i, -(n)i j*]

şifāt-ı iftiḥār [1] Öğünme vasıfı.

Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi hemān / Diñle benüm sözüm inan geldi **şifāt-ı iftiḥār** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 4*). [*şifāt-ı iftiḥār, j*]

şifāt-ı lem-yezelî [1] Başlangıcı ve sonu olmayan vasıf.

Çü zāt-ı pākını tevḥid-i vecd ile bilürüz / **Şifāt-ı lem-yezelîdür** bizüm ḥaḳīḳatümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 2*). [*şifāt-ı lem-yezelîdür, -dür j*]

şifāt olmak [3] Niteleyici, belirtici olmak.

Zāt vaşf olmaz lisān-ı ḳāşır ile zīnhār / Fehm-i 'aḳla her ne kim olsa **olur** eşyā **şifat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2*). [*şifat olsa, -sa j*]

Kendüñi bilesin Murād Rabbüñi 'arīf olasın / Cür'a-i 'ışkı nūş kıl tā **olasın** bekā **şifat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 201, Beyit 5*). [*şifat olasın, -a, -sın j*]

Çü 'ilm-i nātıḳadan geldi bu 'ulūm-ı siyer / Siyer bu zāta **şifat oldu** zātı kıl tıḳān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2*). [*şifat oldu, -dı j*]

şifat tutmak [1] Vasıfları, özellikleri taşımak.

Bahr u berri eger itmege dilerseñ seyrān / Hızr u İlyās **şifat tut** koma çālāk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 4*). [*şifat tut, j*]

sıfıd eylemek [1] Beyaz hale getirmek, saçın sakalın beyazlaması.

Tıfl-ı nā-reste **sıfıd eyleye** rīşin nice dem / Ger dü-tā ola ḳadi bilmeye her bār neyem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4*). [*sıfıd eyleye, -(y)e j*]

sıfıd-i da'cā [1] Siyahtaki beyazlık, karanlıktaki ak.

Berrāḳdur **sıfıd-i da'cā** sivāda merbūt / Anuñ için bulındı sevdā bu cān içinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1403, Beyit 3*). [*sıfıd-i da'cā, j*]

şığamak [1] Okşamak.

Līkin yine arḳamı **şığayup** / Yaramı oñultdı merheminden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 3*). [*şığayup, -yup j*]

sığınmak [9] Birinin veya bir makamın himāyesine, kolu kanadı altına girmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

E'uzu bi'llāhi min şerri halkihi ebedā / **Şıgındum**
aña beni şaklaya sivādan tā (Murādî Dîvânı, Gazel
107, Beyit 1). [şıgındum, -du, -m]

şıgmak [29] Bir şeyin sınırları içine
girebilmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki cihānı birbirine **şıgduran** nedür / İki kelām oldu
kamu şey'e reh-nümā (Murādî Dîvânı, Gazel 6,
Beyit 4). [şıgduran, -an]

şıhhat [6] Sağlık, afiyet.

Şihhata şükr eyleyüp 'ömrüni şarf eyleme /
Ni'met-i 'uzmā ki var cümlesi **şıhhatdedür**
(Murādî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4).
[şıhhatdedür, -de, -dür]

Şihhata şükr eyleyüp 'ömrüni şarf eyleme /
Ni'met-i 'uzmā ki var cümlesi şihhatdedür
(Murādî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [şıhhat, -a
]

Cihānda **şıhhatüm** sensin ümüdüm rāhatüm sensin
/ Ne mümkindür olam bir an efendüm ben cüdā
senden (Murādî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 5).
[şıhhatüm, -üm]

Ne beyān eyledi gör bunda yine kavlı-i Murād /
Şihhat-ı dil diler iseñ dile **şıhhat** haberin (Murādî
Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [şıhhat,]

Menfez-i küll-i vücūd aşlı çün rāci'dedür / İster
iseñ **şıhhatin** sor yine tekrārdan (Murādî Dîvânı,
Gazel 1176, Beyit 2). [şıhhatin, -in]

II Doğru, gerçeğe uygun, sağlam, sağlıklı.

Hâtırın eyle küşāde bu Murāduñ gel berü / **Şihhat**
üzre bir haber dildār kūyından bize (Murādî
Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 5). [şıhhat,]

şıhhat-ı āzāde [1] Özgür sıhhat. II Hiçbir kayda, şarta
bağlı olmayan sağlık, esenlik.

'Ömrümüz cāvid olaldan **şıhhat-ı āzādeyüz** /
Lāzımü'l-hāl olmağ için 'işmet-i ibkādayuz
(Murādî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 1). [şıhhat-ı
āzādeyüz, -(y)üz]

şıhhat-ı dil [1] Gönül sağlığı, huzuru.

Ne beyān eyledi gör bunda yine kavlı-i Murād /
Şihhat-ı dil diler iseñ dile şihhat haberin (Murādî
Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 5). [şıhhat-ı dil,]

şıhhatin şûrı [1] Sağlık şûru, borusu.

Münfed-i küll-i vücūd aşlā çü rāci' durur / İster
iseñ **şıhhatin şûrına** tekrārdan (Murādî Dîvânı,
Gazel 1152, Beyit 2). [şıhhatin şûrına, -(n)a]

sıka [1] İnanılır, güvenilir kimse.

Her ne kim gelse bize sālīm olur biz **sıkayuz** /
Bizüm efkār ile kārımuza rehber tevvāb (Murādî
Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [sıkayuz, -(y)uz]

şımak [2] Kırnak, kesmek, bozmak.

Gönül fülkin **şıdı** çün seng-i hicrān / 'Aceb mi
çeşmüm akıdursa deryā (Murādî Dîvânı, Gazel 76,
Beyit 2). [şıdı,]

Cür'a nüş itdükde akdāhı **şıdum** / Bāde-i nüş
eylerem esrārdan (Murādî Dîvânı, Gazel 1167,
Beyit 4). [şıdum, -du, -m]

sıklet-i hicran [1] Ayrılığın ağırlığı. II
Ayrılığın sıkıntısı.

Dil nazar-gāh-ı habīb olalı ben fāriğ-dilem /
Hamdu li'llāh **sıklet-i hicrān** için kalmadı ğam
(Murādî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 1). [sıklet-i
hicrān,]

şımāh [1] Kulak.

Şımāhı cāna gelürse nidā-yı zi'l-ikrām /
Muḥakkak olduñ ise sırrını muḥakkak bil (Murādî
Dîvânı, Gazel 832, Beyit 3). [şımāhı, -ı]

şımāh-ı cān [6] Can kulağı. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cevāb eylerseñ ey rühüm **şımāh-ı cāna** remz eyle
/ Lez'iz olmaz velikin bî-hicāb ile durur lezzāt
(Murādî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 2). [şımāh-ı
cāna, -a]

şımāh-ı cān ü dil [2] Can ve gönül kulağı.

Semī' olsa olur sāmi' **şımāh-ı cān ü dil** dā'im /
Vücūdun bahre şal dürr için ol ğavvāş ol ğavvāş
(Murādî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4). [şımāh-ı cān
ü dil,]

Şımāh-ı cān ü dildendür semā'-ı mantık-ı hikmet
/ Müberrādur mu'arrādur 'azīm oldı senā el-ḥak
(Murādî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 4). [şımāh-ı cān
ü dildendür, -den, -dür]

şımāh olmak [1] Kulak vermek, dinlemek.

Şımāh olmadı aşvāta semī'-i harf bî-harfın / Ne
kılun sāmi'i her dem semī' oldı semī' nādan
(Murādî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 4). [şımāh
olmadı, -ma, -dı]

şına'at idinmek [1] Zanāat, meslek, ustalık,
mahāret edinmek..

Dā'imā tevbeyi **şına'at idin** / Seni dā'im ğafūr ide
mağfūr (Murādî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4).
[şına'at idin, -in]

sınamak [1] Denemek, tecrübe etmek.

Şınadı cümle vücūdı denedi her rāyı / Andan özge
özine bildi kim olmaya penāh (Murādî Dîvânı,
Gazel 1344, Beyit 4). [şınadı, -dı]

şınmak [2] Kırılmak, zayıf düşmek, aciz
kalmak.

Atdı avcından çü bir müşt-i türāb / **Şındı** a'dā
kalmadı kalbinde tāb (Murādî Dîvânı, Gazel 159,
Beyit 1). [şındı, -dı]

Lem‘anuñ ‘aksine evvel tutdı mir‘at ehl-i ‘ışk /
Tâb urdı şems-i enver **şındı** yandı âyine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [şındı, -dı]

şınmak [1] Sunmak, arz etmek.

Hüsni-i bâğına hazân irmesün anuñ diyü ben / Bâr-
gâh-ı Hakkâ kaldurdu **şınar** ellerini (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1523, Beyit 4). [şınar, -ar]

sır / sırr [147] 1. Gizli tutulan; kimseye
söylenmeyen şey.

Kıldı Murâdî ‘ilm içün **sırrını** ‘uqbada nihân / Lâ-
misliühü lâ-‘aynühü el-emrühü bel-muktedâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 5). [sırrını, -ı, -
(n)ı]

N’idersin vâv-ı nâsütü yapışğıl hâ-i lâhûta / Bilür
bu **sırrı** şol kimse ki çeşminde ziyâ vardur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 4). [sırrı, -ı]

Ey Murâdî merd olan meydân-ı ‘ışka cân atar /
Küntü kenzen sırrını **sırr** ile ma’nâsındadır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [sırr,]

Seyrümü sırrında gördüm **sırrımı** sırrumda ben /
Sırr-ı seyri cem‘ idüp seyr ile sırr oldu eser (Murâdî
Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırrımı, -um, -ı]

Ey Murâdî kimse anlamaz bu **sırruñ** ma’nîsin /
Kul huva’llahu ehad men kâle ma’nâ sendedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 5). [sırruñ, -un
]

Ey Murâdî her kelâmuñda nice biñ **sırr** var / Her
hurûfî tâlibîne cümle feth-i bâbdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 373, Beyit 5). [sırr,]

Cem‘ ola küttâb-ı ‘âlem yazmayalar hâlümü /
Sırrumuñ bir noktasından virmeye kimse haber
(Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 2). [sırrumuñ, -
um, -un]

‘İşkümü **sırrumda** pinhân itdigüm senden durur /
Çeşmümü vechüñde hayrân itdigüm senden durur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 1). [sırrumda, -
um, -da]

Sırrımı hüd’a ile hileme yâr itdüm çün /
Duymasun kimse diyü tanz ile ‘arında geçer
(Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [sırrımı, -
um, -ı]

Tâbi‘-i tebe‘de gerçi rivâyâtdur sahih / Maзмün-ı
nokta **sırr** ile sırrı eseredür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 478, Beyit 3). [sırr,]

Ey seyri **sırrumda** kılan sensin yine seyri kılan /
Gören seni görmezlenür var çeşmi lîk a‘mâlanur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 3). [sırrumda, -
um, -da]

İns ü cin emlak ü eşyâ bilmediler **sırrumuz** /
Enbiyâ vü evliyâdan dahı hoş-ter hâlümüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 3). [sırrumuz, -
(u)muz]

Gel Murâduñ güş kıl **sırr** ile hikmet sözlerin /
Cehd idegör fehmine tâ kim olasin fahr-ı nâs
(Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5). [sırr,]

Sırr-ı esrârı tıyaldan terk-i esrâr eyledüm /
Sırrımı sırr eyleyüp bildüm ki sırrum var imiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [sırrımı, -
um, -ı]

Sırr-ı esrârı tıyaldan terk-i esrâr eyledüm / Sırrımı
sırr eyleyüp bildüm ki **sırrum** var imiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [sırrım, -(u)m]

Añlamak emrinde hayrân oldılar cemm-i gafîr /
‘Ârifüñ **sırrındadır** sırr ile tenhâ añlamak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [sırrındadır,
-ı, -n, -da, -dur]

Ey Murâdî sözlerüñde nice biñ biñ **sırr** var / Kâdir
olmaz anı a‘lâ vü ednâ añlamak (Murâdî Dîvânı,
Gazel 684, Beyit 5). [sırr,]

Ey Murâdî okuram bunca ‘ulüm-ı ahhâr / **Sırruñı**
bilmedüm açdum çü kitâbuñı senüñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 735, Beyit 5). [sırruñı, -uñ, -ı]

Sır añla Murâduñ bu kelâmı eserinden /
Mürsellere hâtem olan ol şâhı severseñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 751, Beyit 5). [sır,]

Sırrımı buldum ben ol serverde bu sırr-ı ‘aceb /
Bir ‘acâ‘ib kıssa olmışdur benüm bu tıynetüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 3). [sırrımı, -
um, -ı]

Sırrımı sırrumda seyr itdüm Murâdî kârdan /
Hamdu li’llâh eyledi tenhâ beni sırdaşdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [sırrımı, -um, -ı]

Sırrımı **sırrumda** seyr itdüm Murâdî kârdan /
Hamdu li’llâh eyledi tenhâ beni sırdaşdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 5). [sırrumda, -umda]

Furşatı fevt eyleme bî-ma‘rifet olma yûri / Bir gün
ola kim **sırruñ** ola türâb içre kedü (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1195, Beyit 3). [sırruñ, -un]

Sırrımı sende kodum saña emânetdür bu / Anı
sensin gözeden çün baña devletdür bu (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 1). [sırrımı, -um, -ı]

İster iseñ bilmek ey dil kalb-i ma’nâdan haber /
Remzini añla Murâduñ **sırr** ile güftârda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1234, Beyit 5). [sırr,]

Sırruñı pinhân iderseñ sırr ile ey müttakî /
Cümleten ‘âlem ser-â-ser berk-i nûruñdan tola
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 4). [sırruñı, -
uñ, -ı]

Kulağ ur ‘aql ile her dem açık tut çeşm-i cânuñ gel
/ Murâdiden görinen **sırr** ile güftârı seyr eyle
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 5). [sırr,]

Sırrımuñ sırrında çün **sırrum** gelüp kıldı cülüs /
Ey Murâdî andan aldı cümleten zibâlığı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [sırrum, -(u)m]

Sırrımuñ sırrında çün sırrum gelüp kıldı cülüs /
Ey Murâdî andan aldı cümleten zibâlığı (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [sırrımuñ, -ım, -un]

Sırrımuñ **sırrında** çün sırrum gelüp kıldı cülüs /
Ey Murâdî andan aldı cümleten zibâlığı (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 5). [sırrında, -ı, -n, -da]

Eserdür gerçi bu 'âlem mü'essirden kinâyetdür / İki dünyâya ammâ kim bu **sırrumdan** eser geldi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 4). [sırrumdan, -um, -dan]*

Gel şorma baña sen buni şorğıl yürî sırra / Sırrum didi kim **sırr** ile çek nâme midâdı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [sırr,]*

Gel şorma baña sen buni şorğıl yürî sırra / **Sırrum** didi kim sırr ile çek nâme midâdı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4). [sırrum, -(u)m]*

Sa'y-y-i belîğ eyledi sırr-ı 'acîb 'ışkına / Her sözi kim söyledi **sırr** ile tenhâ didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 3). [sırr,]*

2. Allah'ın akıl ermeyen hikmeti.

"Faşbir li-hükmi Rabbike"nüñ **sırrın** aıladı / İşmarladı şu kim dükeli kârını aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 5, Beyit 4). [sırrın, -ın]*

"Küllü men min hıfzıhı" **sırruñ** fühûmın bilmeyen / Hak durur her dem okursam nâm ile 'âşık aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 3). [sırruñ, -un]*

Seveliden seni her dem dil ü cânım cânâ / **Sırrı** sırruñda senüñ eylememişdür tenhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [sırrı, -ı]*

Seveliden seni her dem dil ü cânım cânâ / **Sırrı** **sırruñda** senüñ eylememişdür tenhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 44, Beyit 1). [sırruñda, -un, -da]*

Çü hükmin eyledi zâhir ne zâhir ezher-i bâhir / Velîkin zâhire bâtin olupdur râzda **sırrâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 4). [sırrâ, -a]*

Kânün-ı ezelledür şifâ çün / Bu **sırrı** velîler itmiş iñfâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [sırrı, -ı]*

Sırr-ı hâkîkatüñ odur mazharı fî'l-azel ebed / **Sırrına** tıttı âyine sırrı beka-yı evliyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [sırrına, -ı, -(n)a]*

Sırr-ı hâkîkatüñ odur mazharı fî'l-azel ebed / **Sırrına** tıttı âyine **sırrı** beka-yı evliyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 2). [sırrı, -ı]*

Zât-ı kadîmî gerçi olmaz muhîṭ hâdis / **Sırr** ile sırra hâkim hükmindeçür çü imzâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [sırr,]*

Zât-ı kadîmî gerçi olmaz muhîṭ hâdis / **Sırr** ile **sırra** hâkim hükmindeçür çü imzâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 4). [sırra, -a]*

'Ayn-ı istiğnâdudur el-ḥamdü-li'llah kalb-i pāk / Sen bu **sırrı** 'âşık-ı şâdıkdan aılama 'aceb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Cānib-i mekşûfını keşf eyledi iz'an içün / Vāride mevrûdını **sırr** ile kılmışdur hitâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 2). [sırr,]*

İsm-i maḥzûnuñ içün **sırr** ile vir bize cevâb / Ketm-i **sırr** etmek içün bizde durur rāh-ı şavâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 1). [sırr,]*

Añla 'âkilseñ bu **sırrdan** bir haber / Şürete bakma lebîb olğıl lebîb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 158, Beyit 3). [sırrdan, -dan]*

'İşkuñda dili eyledi çün **sırra** 'alâmet / Sırrında 'alâmetde bulur yine nihâyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 1). [sırra, -a]*

'İşkuñda dili eyledi çün sırra 'alâmet / **Sırrında** 'alâmetde bulur yine nihâyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 1). [sırrında, -ın, -da]*

Sırrında 'ışk-ı 'âşıkadur çün mürâca'at / Seyrāngeh esb-i fikre bu hāmün-ı 'âtîfet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 1). [sırrında, -ın, -da]*

Yakînüm arasını bilmezem ırağ u yakın / Ve naḥnū akrebu **sırrınadur** viren şalavât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4). [sırrınadur, -ı, -(n)a, -dur]*

Tefahḥuş eyle **sırruñda** ki var mı ma'ni-i zâhir / Pes andan zâhir-i sırra kılasın iktizâ ilhâḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [sırruñda, -un, -da]*

Nümâyân oldı 'ışkıñdan nice yüz biñ kemâlatı / Ki her bir **sırrına** anuñ nice biñ tercemân ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 3). [sırrına, -ı, -(n)a]*

Murâdîñüñ nedür **sırrı** Hudâdan gayırısı bilmez / Hudâdur çün anuñ yâri ne ğam ger gayr ola ağıyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 5). [sırrı, -ı]*

Ey Murâdî merd olan meydân-ı 'ışka cân atar / Küntü kenzen **sırrını** sırr ile ma'nâsıñdadur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 5). [sırrını, -ı, -n, -ı]*

Seyrümü **sırrında** gördüm sırrımı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cem' idüp seyr ile sırr oldı eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırrında, -ı, -n, -da]*

Seyrümü **sırrında** gördüm sırrımı **sırrumda** ben / Sırr-ı seyri cem' idüp seyr ile sırr oldı eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırrumda, -um, -da]*

Seyrümü **sırrında** gördüm sırrımı sırrumda ben / Sırr-ı seyri cem' idüp seyr ile **sırr** oldı eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 2). [sırr,]*

Âyet-i kübrâdudur 'ilm-i ezel 'aynū'l-ḥalâş / Kalb-i kalbüm 'ayn-ı 'aynum **sırrı** peydâ söylenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 3). [sırrı, -ı]*

Sâlik-i rāh-ı hâkîkatde eger varsa kuşūr / Bu Murâduñ mantıkından **sırr** ile alsun haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 5). [sırr,]*

Beyyinatından mu'arrâdur müberrâ **sırları** / Sırr-ı esrâ seyrin itmişdür velî 'amye'l-başar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [sırları, -lar, -ı]*

Hakkı bātıldan seçenler buldılar **sırrdan** eser / 'İşk ile hem-râz olanlar terk iderler cân ü ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 1). [sırrdan, -dan]*

Arayup her birinüñ gözle mü'eddâ **sırların** / Aña aldanma ki zerḳ ile 'ibâdet gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [sırların, -lar, -ın]*

'Ayn-ı gayrıdan müberrâdur nedür bu **sırr** kim /
Hubb-ı 'ışkı pes zâmir-i cümle şeyh u şâbdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 4). [sırr,]

Meclis-i 'izzetde vahdet **sırrını** söyleşdiler /
Vahdetüm anılamadılar diyeler dahı neler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [sırrını, -ı, -n, -ı]

Seyr için murğ-ı gönül 'âlemde çün her cā gezer /
Kimsene virmez nişânın **sırr** ile tenhâ gezer
(Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [sırr,]

Bu 'aceb **sırdur** çü tenhâdur ne peydâdur gezen /
Bârek-Allâh hoş 'aceb serrâ vü zarrâ gizlenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [sırdur, -dur
]

'Arşa-i 'ışkı tolandum cāy-ı makşûd isteyüp / **Sırr**
ile şimdi anı tıydu ki rāz ehlindedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [sırr,]

Añla bu **sırrı** 'ömr-i revân oldu hem çü bād / Şanur
mısın Murâdî ki dünyâ gelüp geçer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 476, Beyit 5). [sırrı, -ı]

Tâbi'-i tebe'de gerçi rivâyâtdur sahih / Maẓmûn-ı
nokta sırr ile **sırrı** eserdür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 478, Beyit 3). [sırrı, -ı]

'İzzetde çün Murâdîyi 'izzetledi 'azîz / Her mâ-
halağda sırr ile **sırrı** haberdür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 478, Beyit 5). [sırrı, -ı]

'İzzetde çün Murâdîyi 'izzetledi 'azîz / Her mâ-
halağda **sırr** ile sırrı haberdür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 478, Beyit 5). [sırr,]

Dildârdan çü ruhsatı buldı kemâl ile / Sâbit-dil oldu
sırr ile peydâda seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel
479, Beyit 4). [sırr,]

Çünki şanî 'Şu 'â'-ı mihri çü tâb urdı her taraf-be-
taraf / İhâta eyledi **sırrı** gelüp 'ayâna huzûr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [sırrı, -ı]

Çünki şanî'-i bedî' eyledi icâd-ı sır / **Sırr** ile
esrârına sırr ile san'atdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel
494, Beyit 4). [sırr,]

Çünki şanî' -i bedî' eyledi icâd-ı sır / Sırr ile
esrârına **sırr** ile san'atdadur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 494, Beyit 4). [sırr,]

Ey Murâdî ser virüp **sırrı** 'ayân itme şakın / Kâşif
olma kıl hâzer zinhâr kılma keşf-i rāz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 573, Beyit 5). [sırrı, -ı]

Vücûduñ burka'nın kâldur cemâl-i yâri gör n'eyler
/ Bunı fehm eyle kim bu **sırra** 'ilm ile kemâl irmez
(Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2). [sırra, -a]

Hâ'il olur mı arada yâr ola bizümle çün / Añla bu
sırrı ey fetâ tâ bilesin vişâlümüz (Murâdî Dîvânı,
Gazel 598, Beyit 4). [sırrı, -ı]

İşini beñzedüp kâra görüpdür kâr ile kârın /
Mu'ammâ **sırrını** bilmiş hem 'allâm-ı zamân
olmuş (Murâdî Dîvânı, Gazel 617, Beyit 2).
[sırrını, -ı, -n, -ı]

Miyân-ı 'ışk-ı 'âşıkda neler olmuş neler olmuş /
İkisinünde yanında ne **sırlardan** haber olmuş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [sırlardan, -
lar, -dan]

Çün beni oldu müşâhid yaşuma hayrân olup / Allâh
Allâh didi 'âlemde ne **sırlar** var imiş (Murâdî
Dîvânı, Gazel 623, Beyit 3). [sırlar, -lar]

Dil müşâbih olsa Cibrîle şakın kılma 'aceb /
Tarfetü'l-'aynında **sırrın** gördi bâlin söylemiş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 4). [sırrın, -ı, -n
]

Kitâbda didi cennât-ı sâmin oldu hemân / Velîk
sırr ile bildürdi cümle tâsi' imiş (Murâdî Dîvânı,
Gazel 637, Beyit 2). [sırr,]

Müzeyyendür mu'ayyendür mübeyyendür
mu'kannendür / Velî **sırr** ile hem-tendür zühür itdi
hemân elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 3).
[sırr,]

Gönül emr ile nehyûñ **sırrına** açdı kader elfâz /
Anuñ çün gayrıdan bir zerre kılmadı hâzer elfâz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 1). [sırrına, -ı, -
na]

Ben hâkiqat **sırrını** sırr ile mekşûf eyledüm /
Müstemi' olmağ için güftârı her 'uẓv oldu sem'
(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [sırrını, -ı, -
n, -ı]

Ben hâkiqat **sırrını** **sırr** ile mekşûf eyledüm /
Müstemi' olmağ için güftârı her 'uẓv oldu sem'
(Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 3). [sırr,]

Mesîhâ-dem olan fâzıl bilür ihyâ iden **sırrı** / Kaçan
cân ire ebdâna virtür her âşinâ revnağ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 680, Beyit 3). [sırrı, -ı]

Men lehü'l-emrük nedür emrinde ma'na anılamak
/ Hâzin-i kudretde pes **sırr** ile ifşâ anılamak
(Murâdî Dîvânı, Gazel 684, Beyit 1). [sırr,]

Anılamak emrinde hayrân oldılar cemm-i ğafir /
'Ârifûñ sırrındadır **sırr** ile tenhâ anılamak (Murâdî
Dîvânı, Gazel 684, Beyit 4). [sırr,]

Ey zübde-i hâkâ'ik **sırruñ** ricâ-i vâsık / Ey şâdık-ı
güzide şıdkuñ çü şubh-ı şâdık (Murâdî Dîvânı,
Gazel 700, Beyit 1). [sırruñ, -uñ]

Derd ü ğam-ı cânânı derd ehline keşf eyle / **Sırr**
şaklamada cânâ herkesde liyâkat yok (Murâdî
Dîvânı, Gazel 706, Beyit 4). [sırr,]

Hafîdür **sırruñ** ihfâda celîdür lîk her kârûñ /
Cemâlûñ pertevi hayrânı oldu cümleten varuñ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 719, Beyit 1). [sırruñ, -uñ
]

Men 'aref **sırrın** dilerseñ bilesin îkân ile / Kanuñı
tarh eyleyüp bu kanı mâ kılmak gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [sırrın, -ı, -n]

'Âlemde nedür aña rızâ **sırrını** bir dem / Ger
yürüdüğüñ 'ışk ile bu râhı severseñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 751, Beyit 2). [sırrını, -ın, -ı]

Sırr ile ıtlâk bildünse Murâdî gel berü / Şimdiden
girü senûñle kimsene kılmaz cidâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 755, Beyit 5). [sırr,]

Kem lebestük bilmeyen ma'nā vü **sırrından** haber / Hıvāb-ı ğafletde kalıpdur bulmadı me'vāya yol (Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 3). [sırrından, -ın, -dan]

Yā eyyühe'l-müdessir kum fe-enzîr **sırrını** / Añlamayup bilmeyenler bulmadı ālāya yol (Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 4). [sırrını, -rını]

Cān ü cānān ortasından ten hicābın ref' iden / Tuymağa bu **sırrı** hergiz virmediler cāna yol (Murādī Dīvānı, Gazel 769, Beyit 3). [sırrı, -ı]

Muštāfā **sırrı** Muħammedden nişān oldı velī / Ey nişān-ı bī-nişānı isteyen meydāna gel (Murādī Dīvānı, Gazel 779, Beyit 3). [sırrı, -ı]

Sırrı iſhā eylemez 'ilm ile dānādur göñül / Baſ egmez kimseye ħānum tūvānādur göñül (Murādī Dīvānı, Gazel 781, Beyit 1). [sırrı, -ı]

Men 'aref **sırrı** 'Arāfāt-ı vücūdumdan 'ayān / Hācī-yi dil eylesün pīrāmeni bes bī-cidāl (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 4). [sırrı, -ı]

'İlm-i ḥaḳīkī yā fetā **sırrına** rācī' añlağıl / Sırrına rācī' üñ yine 'ilmini vāsi' añlağıl (Murādī Dīvānı, Gazel 814, Beyit 1). [sırrına, -ı, -na]

'İlm-i ḥaḳīkī yā fetā **sırrına** rācī' añlağıl / **Sırrına** rācī' üñ yine 'ilmini vāsi' añlağıl (Murādī Dīvānı, Gazel 814, Beyit 1). [sırrına, -ı, -na]

Bildi Murādī **sırrını** ſerhindedür ḥafī / Zāhir gözet anı iğen iḥfādādur göñül (Murādī Dīvānı, Gazel 820, Beyit 5). [sırrını, -rını]

Şimāḥı cāna gelürse nidā-yı zi'l-ikrām / Muḥaḳḳaḳ olduñ ise **sırrını** muḥaḳḳaḳ bil (Murādī Dīvānı, Gazel 832, Beyit 3). [sırrını, -ı, -n, -ı]

Kādir-i muṭlaḳda buldum her 'ulūmun **sırrını** / Sırr-ı esrārında seyr eyler benüm bu ṭākatüm (Murādī Dīvānı, Gazel 896, Beyit 4). [sırrını, -rını]

Añladum arz u semānuñ cümleten **sırrın** yakīn / Ben maḥabbet mā'adāsın cümle etrāb añlaram (Murādī Dīvānı, Gazel 897, Beyit 4). [sırrın,]

Tārik-i dünyā olupdur dil daḥı hem āḫiret / **Sırr** ile peymānumuz var anı senden isterem (Murādī Dīvānı, Gazel 905, Beyit 4). [sırr,]

Ser-be-ser lezzet olupdur dil fenā-fi'llāhda / Hayy-ı bākī **sırrını** ḥaḳ ile ra'nā bulmıſam (Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 3). [sırrını, -ı, -n, -ı]

'Arş-ı 'ulāmuñ üstine çıkmadı **sırr** ile melek / Ādem iseñ bu ḥüsn ile 'arş-ı 'ulāya ḳo ḳadem (Murādī Dīvānı, Gazel 954, Beyit 4). [sırr,]

Ḳo ſüret 'ālemin ey pīr-i 'ālem / Yüri gözle hemān **sırr** ile 'ālem (Murādī Dīvānı, Gazel 966, Beyit 1). [sırr,]

Bilnişdür ḥakemnā **sırrı** anuñ çün nefehnādan / Anuñ çün oldı zāhir maḫzarı anuñ heyūlādan (Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 1). [sırrı, -ı]

Çü rāzum **sırrını** bildi 'ayān-ı bī-'ayān oldı / 'İyānını muḥīṭ oldı nihān oldı 'ayāniden (Murādī Dīvānı, Gazel 993, Beyit 4). [sırrını, -ı, -n, -ı]

Nice demdür ki çeşm-i ḥün-feşānum anı gözlerdi / Görindi ḥamd u minnet **sırrı** ile sır kemālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 3). [sırrı, -ı]

Nice demdür ki çeşm-i ḥün-feşānum anı gözlerdi / Görindi ḥamd u minnet **sırrı** ile **sır** kemālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 3). [sır,]

Ne ḥikmetdür bu **sır** ey dil hicāb-ı kibriyā dutmıſ / Cemālin zeyn idüp girü mülākide likāyam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 4). [sır,]

Men 'aref **sırrında** ḫayran oldı dil ḫayrān iğen / Taldı bir 'umman-ı bī-pāyāna dil 'umman iğen (Murādī Dīvānı, Gazel 1033, Beyit 1). [sırrında, -ı, -n, -da]

Eyle ifnā bu vücūd-ı 'arızı ey rüz ten / Men 'aref **sırrın** dilerseñ keşf kıl bu kārden (Murādī Dīvānı, Gazel 1066, Beyit 2). [sırrın, -ın]

Men 'aref **sırrında** ehl-i ser idüp cevlanlara / Keşf olunmaz yār ile sırr-ı nihānum var iken (Murādī Dīvānı, Gazel 1095, Beyit 3). [sırrında, -ın, -da]

Men 'aref **sırrında** ḫayrān oldılar ehl-i ṭarīḳ / Sırr-ı taḫḳīḳ añlayandur 'ālem-i devrān olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1096, Beyit 3). [sırrında, -ın, -da]

'Ayn-ı vaḫdet görünür **sırr** ile pinḫānumdan / Bir haber ister iseñ ſor yüri var cāmından (Murādī Dīvānı, Gazel 1111, Beyit 1). [sırr,]

Ḥazret-i muṭlaḳa ſordum yine **sırruñ** ḫaberin / Fā'ile kıldı ḫavāle diyü fi'lūñ eserin (Murādī Dīvānı, Gazel 1116, Beyit 1). [sırruñ, -uñ]

Küllü şey'in ḫālikün **sırrın** bilüp ser virmişüz / Anuñ için bilmişüzdür nicedür bāzār-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 4). [sırrın, -ın]

İster iseñ bulmağa 'ayn-ı hüviyyet **sırrını** / Gel Murāduñ mantıḳından diñle gel āvāda hu (Murādī Dīvānı, Gazel 1194, Beyit 5). [sırrını, -ı, -n, -ı]

Ḳum fe-enzirden ḫaber alduñsa iz'ān üstine / **Sırrını** sırrında añla ḫarf-i Ḳur'ān üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1229, Beyit 1). [sırrını, -ı, -n, -ı]

Ḳum fe-enzirden ḫaber alduñsa iz'ān üstine / Sırrını **sırrında** añla ḫarf-i Ḳur'ān üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1229, Beyit 1). [sırrında, -ı, -n, -da]

Sırruñı pinḫān iderseñ **sırr** ile ey müttakī / Cümleten 'ālem ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan ṭola (Murādī Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 4). [sırr,]

Men 'aref **sırrında** baḫs oldı yine 'irfān ile / Her birisi bir kelām itdi nice bürḫān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1252, Beyit 1). [sırrında, -ın, -da]

Ḳābe ḳavseyñüñ nedür **sırrını** ſoldur añlayan / Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı nişānın bir ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 4). [sırrını, -ı, -n, -ı]

Fâş kılmadı ‘aceb hikmetde **sırruñ** gözleyen / Hâl-i vaş olmaz şu kim hâlinde hâlûñ seyr ide (Murâdî Dîvânî, Gazel 1274, Beyit 3). [sırruñ, -uñ]

Felâh ü fevzi isterseñ gönülde **sırrı** isterseñ / Muñi olgıl ne kim emr eyledi tenzîl ü âyâta (Murâdî Dîvânî, Gazel 1321, Beyit 2). [sırrı, -ı]

‘İşk **sırrın** ne bilürsin sen âyâ murğ-i seher / ‘İşk oldur yakasın kalbünü sen kâlibla (Murâdî Dîvânî, Gazel 1342, Beyit 4). [sırrın, -ın]

Sırr-ı Habîbî kıldı hikâye fu’âda **sır** / Tayr itdi evce çıkdı hemân iki bâl ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1371, Beyit 3). [sır,]

Murâdî **sırrı** koya kim ki fehmidür eb’ad / Kim ola şimdi ki ma’nâ vire beyânımuza (Murâdî Dîvânî, Gazel 1381, Beyit 5). [sırrı, -ı]

Cânımı câna virmişem rûhı cemâle / ‘Aynümi hâle virmişem **sırrı** vişâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1415, Beyit 1). [sırrı, -ı]

Eyledi rûyına özinden niķâb / **Sırrına** didi ki bi-esrârîhi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1424, Beyit 2). [sırrına, -ı, -na]

Pîr-i hikmetden su’âl itdüm bu remzüñ **sırların** / Lem’a-i bir lahzasına nice cân kurbân didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1453, Beyit 2). [sırların, -lar, -ın]

Yuhricü’l-hayye mine’l-meyyitüñ añlar **sırrın** / Şol ki ölmezden ön ol öldi vü medfün oldı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1514, Beyit 4). [sırrın, -ın]

Bilmez cihânda **sırrını** kimse Hudâ haķı / Haķdur benüm haķîkatüm ol kibriyâ haķı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1536, Beyit 1). [sırrını, -rını]

Ķarîn-i maħz-i ezeldür vücüd-ı ‘ayn-ı hikem / Nefahütü **sırrına** hükm eyledi delâlâtı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1540, Beyit 2). [sırrına, -ı, -na]

Gel şorma baña sen bunı şorğıl yürü **sırta** / Sırrum didi kim sır ile çek nâme midâdı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1548, Beyit 4). [sırta, -a]

Bu vücüdün şehrine sultân olaldan sır-ı dil / **Sırr** ile haķkiyetüm ihyâ iden hâdur beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1567, Beyit 4). [sırr,]

Muħayyer kılındı bu yirde Murâdî yine / Didi **sırr** meyiyle bilürsin bu esrârıñı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1572, Beyit 5). [sırr,]

Bize yâr olmağa k’ey er gerekdür / Bu **sırrı** bimege hem-ser gerekdür (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 13, Beyit 4). [sırrı, -ı]

sırr eylemek [3] Gizlemek.

Sırr eyle cevâbında nedür nükteyi tıydum / Gayrıya nihân oldı ise baña ‘ayândur (Murâdî Dîvânî, Gazel 458, Beyit 2). [sırr eyle,]

Sırr-ı esrârı tıyaldan terk-i esrâr eyledüm / Sırrımı **sırr eyleyüp** bildüm ki sırrum var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 624, Beyit 2). [sırr eyleyüp, -(y)üp]

‘Atâ-yı bî-nihâyetden yine keşf-i ‘atâ kıldı / ‘Aceb fen eyledi **sırr eyledi** rûy-i celâlınden (Murâdî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 2). [sırr eyledi, -di]

sırr-ı ‘aceb [6] Acayip, şaşırtıcı sır. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir **sırr-ı ‘aceb** sırr-ı ‘acîb-i müteħammil / Eyledi yine ‘ilmi ile ‘ilmini ifşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 82, Beyit 4). [sırr-ı ‘aceb,]

sırr-ı ‘acîb [3] Tuhaf, anlaşılması güç sır.

Yâ Rab ne hikmet oldı bu **sırr-ı ‘acîb** kim / Yâd oldı kâ’inâta velî cümle âşinâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 9, Beyit 3). [sırr-ı ‘acîb,]

Vâsıl-ı muṭlaķa şordum ki nedür **sırr-ı ‘acîb** / Didi kim sır-ı nihân ol ki saña ol didi ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 797, Beyit 2). [sırr-ı ‘acîb,]

Sa’y-ı belîğ eyledi **sırr-ı ‘acîb** ‘ışkına / Her sözi kim söyledi sır ile tenhâ didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1566, Beyit 3). [sırr-ı ‘acîb,]

sırr-ı ‘acîb-i müteħammil [1] Taşınabilen, açıklanmayan sır.

Bir sır-ı ‘aceb **sırr-ı ‘acîb-i müteħammil** / Eyledi yine ‘ilmi ile ‘ilmini ifşâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 82, Beyit 4). [sırr-ı ‘acîb-i müteħammil,]

sırr-ı aḥfâ [Çok gizli sır.

Ne bâhir **sırr-ı aḥfâsın** ḥafîsin kim nazîr irmez / Ne bâṭın ‘ayn-ı bâhirsın ki zâhir kudretüñ kâdir (Murâdî Dîvânî, Gazel 311, Beyit 3). [sırr-ı aḥfâsın, -sın]

Ḥayât-ı rûḥ-ı cismânî fenâ-yı maḥv-ı zâtîdür / Beḳâda oldı zâhir aña bu bir **sırr-ı aḥfâdur** (Murâdî Dîvânî, Gazel 314, Beyit 3). [sırr-ı aḥfâdur, -dur]

sırr-ı aḥmed [1] Hz. Muhammed’in sırrı.

Bu Murâdî buldı çün ‘ışķuñda **sırr-ı Aḥmedi** / Cümle ‘âlem bende olmuş anı sultân eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 628, Beyit 5). [sırr-ı aḥmedi, -i]

sırr-ı a’lâ [2] Yüce sır.

Murâduñ sır-ı ednâsı cihânuñ **sırr-ı a’lâsı** / Temennâda temennâsı hemân ḥabl-i metîn olmuş (Murâdî Dîvânî, Gazel 620, Beyit 6). [sırr-ı a’lâsı, -sı]

Murâdî merd-i ‘aybından hüner degil haber almak / Serüñde **sırr-ı a’lâ** gör diye tâ çeşm-i ter elfâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 655, Beyit 5). [sırr-ı a’lâ,]

sırr-ı ‘âşıķ [1] Aşıķın sırrı.

Hüve’l-maḥbûbü maḥbûbün lehü’l-aḥfâ mine’l-maḥfî / Hemân bir **sırr-ı ‘âşıķdur** viren mâ’nâda ma’nâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1489, Beyit 4). [sırr-ı ‘âşıķdur, -dur]

sırr-ı âşikâr [1] Açık olan, bilinen sır.

Perde-i ğayb içre pinhân oldu **sırr-ı âşikâr** / Nûr-ı ebhâ lâmi' olmuştur ider leyl ü nehâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 1). [sırr-ı âşikâr,]

sırr-ı 'ayân [1] Açığa çıkan sır.

Şerhe şıgar aňlama şerh ü beyânüm benüm / Hâk bilür ancak hemân **sırr-ı 'ayânüm** benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 1). [sırr-ı 'ayânüm, -um]

sırr-ı ber-kemâl [1] Mükemmelliğe erişmiş sır, gizem.

Yâ Rab ne hikmet oldu yâhûd **sırr-ı ber-kemâl** / Benden şorar habîb yine kendü hâlini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1531, Beyit 2). [sırr-ı ber-kemâl,]

sırr-ı cân [1] Can, gönül sırrı.

Çün hayât-ı bî-zevâl ile müheyyâdur vücûd / **Sırr-ı cân** ile dem-â-dem devlet-i inşâdayuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2). [sırr-ı cân,]

sırr-ı deķâyık [1] Anlaşılmazlığı güç olan sır.

Hakk-ı hakkiyetümi **sırr-ı deķâyık** bilürem / Her ne kim zâhir ola cümle hâķâ'ik bilürem (Murâdî Dîvânı, Gazel 916, Beyit 1). [sırr-ı deķâyık,]

sırr-ı devlet [1] Devlet sırrı.

Ben şanurdum kâ'inât emrinde kâfidür cevâb / Ara yirde şimdi bildüm **sırr-ı devlet** var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 2). [sırr-ı devlet,]

sırr-ı dil [1] Gönül sırrı.

Bu vücûduñ şehrine sultân olaldan **sırr-ı dil** / Sırr ile hakkiyetüm ihyâ iden hâdur beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 4). [sırr-ı dil,]

sırr-ı ebrâr [1] Hayır sahiplerinin sırrı.

Murâdî **sırr-ı ebrârı** gözet vaşl-ı muķarrebden / Yoluñda şadıķ ol kim eksük olmaz merhabâ herģiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [sırr-ı ebrârı, -ı]

sırr-ı edna [1] En bayağı sır.

Murâduñ **sırr-ı ednâsı** cihânüñ sırr-ı a'lâsı / Temennâda temennâsı hemân hâbl-i metîn olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [sırr-ı ednâsı, -sı]

sırr-ı ekber [8] En büyük sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî **sırr-ı ekberdür** 'acâ'ibdür bu ğüftâruñ / Eger kim taĝa arz itseñ eriyüb ola cümle mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [sırr-ı ekberdür, -dür]

sırr-ı ekber kılmak [En büyük, yüce sır.

Yâ Rab ne oldu hâdis ola ķademle ezher / **Ķılmakda sırr-ı ekber** kibri yüzine ķaldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 3). [sırr-ı ekber kılmakda, -mak, -da]

sırr-ı ene'l-hak [2] Ben Hakk'ım sırrı; Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediğı ve dâra çekilmesine sebep olan söz.

Sen belâ meydânı içre dik melâmet dârimı / Diler iseñ bilmege **sırr-ı ene'l-Hakdan** haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 2). [sırr-ı ene'l-hakdan, -dan]

Degme bir can bilemez **sırr-ı ene'l-hak'dan** haber / Anı şol aňlar ki 'ışķ ile irâdet gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 4). [sırr-ı ene'l-hak'dan, -dan]

sırr-ı envâr [1] Nurların sırrı.

Sırr-ı envâr hicâb eyledi eñnâf-ı hayâl / Mübdi'-i küll-i bedâyi'dedür iķân didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 4). [sırr-ı envâr,]

sırr-ı esma [1] İsimlerin sırrı.

Ķişilik terk iden kimse bulur ol devlet ü 'izzet / Dilerseñ devlet ü rif'at taleb kıl **sırr-ı esmâdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 4). [sırr-ı esmâdan, -dan]

sırr-ı esrâ [2] Gecenin sırrı. II "Sübhanellezi esra" yani Miraç hadisesi. Kur'an-ı Kerim'de İsrâ suresinin ilk ayetinde "O Allah ki, kulumu gecenin bir yerinde, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya yürüttü" buyrulmuştur.

Beyyinatından mu'arrâdur müberrâ sırları / **Sırr-ı esrâ** seyrin itmişdür velî 'amy'e'l-başar (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 4). [sırr-ı esrâ,]

Bizi şerh eylemez şârih haber bilmez bu ma'nâdan / Çü kendi nefsin bilmez ne bilsün **sırr-ı esrâdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 984, Beyit 1). [sırr-ı esrâdan, -dan]

sırr-ı esrar [6] Sırların sırrı II. Tarikatta herkese aşıkâr olmayan gizli sırlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Didüm sıĝmaz mı ism içre müsemmanuñ merâmı pes / Didi kim **sırr-ı esrârı** Murâdî sen hünere göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 5). [sırr-ı esrârı, -ı]

sırr-ı esrâr-ı ilâhî [1] İlahi sırlar.

Sırr-ı esrâr-ı ilâhî ile hem-serdür dil / Âb-ı şevķ âteş-i derd ile muhammerdür dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 3). [sırr-ı esrâr-ı ilâhî,]

sırr-ı ev-ednâ [3] Ev-edna sırrı. Necm Suresi 9. ayette geçen " Kabe kavseyn ev edna/ iki yayın beraberliğı gibi, belki ondan da yakın." ibaresi.

Sırr-ı ev-ednâda a'lâ olmaĝa a'lem gerek / Aşıkâre yâ nihânî bilmege kim vire tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 4). [sırr-ı ev-ednâda, -da]

Ķara vü ağı fark itmez açan sevdâ vü beyzâyı / Bulan **sırr-ı ev-ednâ** geçer ol aĝ u ķaradan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 3). [sırr-ı ev-ednâ,]

Turmayup iki cihānda dutmaduḡ hergiz qarār /
Sırr-ı ev-ednā bildük ne'ydügin āsār-ı hū (*Murādî Dîvânî, Gazel 1193, Beyit 3*). [*sırr-ı ev-ednā,]*

sırr-ı evliya [1] *Veli kişilerin sırları.*

İster iseñ isteme sivādan / Gözle k'anı **sırr-ı evliyādur** (*Murādî Dîvânî, Gazel 542, Beyit 5*). [*sırr-ı evliyādur, -dur]*

sırrı fāş eylemek [2] *Sırrı açığa vurmak.*

Çün 'ışk geldi **sırrını fāş eyledi** baña / Dil oldu kendü kendüsine yine reh-nümā (*Murādî Dîvânî, Gazel 8, Beyit 1*). [*sırrını fāş eyledi, -di]*

Rāz-ı dildendür kamu kevn ü mekân ey pāk-bāz / **Sırrı fāş eylerse** 'āşık hūnîdür dest-i namāz (*Murādî Dîvânî, Gazel 573, Beyit 1*). [*sırrı fāş eylerse, -r, -se]*

sırrı fāş itmek [2] *Sırrı ortaya çıkarmak.*

Murādî **sırrı fāş itmez** serin virmek muḡarrerdür / Zebān-ı mā'arefnādur velî olsun mı peygamber (*Murādî Dîvânî, Gazel 303, Beyit 5*). [*sırrı fāş itmez, -mez]*

Ey nihānî **sırruñı fāş itme** āfet vaz gel / Degme kesde şimdî bulunmaz emānet vaz gel (*Murādî Dîvânî, Gazel 780, Beyit 1*). [*sırruñı, -uñ, -ı fāş itme]*

sırr-ı gāyet [1] *Varılacak son yerin sırrı.*

Gāyetde **sırr-ı gāyet** illādadur mübeyyen / 'İlm içre kāmîl iseñ tarf eyledüñ hicābın (*Murādî Dîvânî, Gazel 1127, Beyit 4*). [*sırr-ı gāyet,]*

sırr-ı ḡabîb [1] *Sevgilinin, dostun sırrı.*

Sırr-ı ḡabîbî kıldı hikāye fu'āda sır / Tayr itdi evce çıkdı hemān iki bāl ile (*Murādî Dîvânî, Gazel 1371, Beyit 3*). [*sırr-ı ḡabîbî, -i]*

sırr-ı ḡabîb-i cān-fezā [1] *Cana ferahlık veren sevgilinin sırrı.*

Sırr-ı 'acebbedür yine **sırr-ı ḡabîb-i cān-fezā** / Cāna kıyar iseñ eger cānuña baḡş ola beḡā (*Murādî Dîvânî, Kıt'a 13, Beyit 1*). [*sırr-ı ḡabîb-i cān-fezā,]*

sırr-ı Ḥaḡ [2] *İlahi sır.*

Ey Murādî **sırr-ı Ḥaḡdur** çün "ene'l-Ḥaḡ" söyleyen / Yā nedür Manşūr-ı Ḥallāca olan zulm ü ezā (*Murādî Dîvânî, Gazel 31, Beyit 5*). [*sırr-ı Ḥaḡdur, -dur]*

Her kelāmında Murāduñ nice ḡikmet dāḡil / **Sırr-ı Ḥaḡḡ** oldu hüveydā yine el'ān yine (*Murādî Dîvânî, Gazel 1361, Beyit 5*). [*sırr-ı Ḥaḡḡ,]*

sırr-ı ḡaḡīḡat [1] *Hakikatin sırrı.*

Sırr-ı ḡaḡīḡatūñ odur maḡharı fî'l-ezel ebed / Sırrına tütüdi āyine sırrı beḡā-yı evliyā (*Murādî Dîvânî, Gazel 100, Beyit 2*). [*sırr-ı ḡaḡīḡatūñ, -tün]*

sırr-ı ḡikmet [1] *Bilgelik sırrı.*

Murādî **sırr-ı ḡikmetden** eger kim inkişāf itse / Beḡā bulaydı ḡükm-i Ḥaḡḡ ile bu 'ālem-i fānî (*Murādî Dîvânî, Gazel 1505, Beyit 5*). [*sırr-ı ḡikmetden, -den]*

sırr-ı ḡudā [3] *Allah'ın ḡikmeti. II İlahî sır.*

Keyfenūñ emrinde bî-keyf oldu çün **sırr-ı ḡudā** / Emrini "kūn" kıldı künden oldu pes nūr-ı ḡudā (*Murādî Dîvânî, Gazel 16, Beyit 1*). [*sırr-ı ḡudā,]*

Eyle Murādî sen ḡaleb ne var ise çün sende hep / **Sırr-ı ḡudā** sırr-ı 'aceb tevḡide gel tevḡide gel (*Murādî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 5*). [*sırr-ı ḡudā,]*

Sırr-ı ḡudāda a'lem olan ism-i a'zamı / Oldur bilen Murādî fenāda beḡā-yı hū (*Murādî Dîvânî, Gazel 1206, Beyit 5*). [*sırr-ı ḡudāda, -da]*

sırr-ı 'ışk [8] *Aşkın sırrı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādî **sırr-ı 'ışkı** degme kimse bilemez / 'Ārif iseñ 'āşık iseñ gel biyā vü merḡabā (*Murādî Dîvânî, Gazel 21, Beyit 5*). [*sırr-ı 'ışkı, -ı]*

sırr-ı iḡfāsî olmak [1] *Gizli sırrı olmak.*

Olupdur sırr-ı iḡfāsî girü oldur temennāsı / Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allah (*Murādî Dîvânî, Gazel 1332, Beyit 4*). [*sırr-ı iḡfāsî olupdur, -up, -dur]*

sırr-ı imān [1] *İman, Allah'a inanç sırrı.*

Kemāl-i ekmel oldu fî'l-ḡaḡīḡa rāz-ı pinhānı / Eger merd iseñ ey dil kātım olḡıl **sırr-ı imānı** (*Murādî Dîvânî, Gazel 1505, Beyit 1*). [*sırr-ı imānı, -ı]*

sırr-ı 'irfān [1] *Bilginin, bilmenin sırrı.*

Ey Murādî sırr-ı pinhānı olalı yār ile / **Sırr-ı 'irfān** nūr-ı imān tev'emāndur dā'imā (*Murādî Dîvânî, Gazel 28, Beyit 5*). [*sırr-ı 'irfān,]*

sırr-ı kibriyā [1] *Allah'ın sırrı.*

Geldi Murādî 'āleme ādem kanı başır / Anı bilen bilür ki nedür **sırr-ı kibriyā** (*Murādî Dîvânî, Gazel 2, Beyit 5*). [*sırr-ı kibriyā,]*

sırr-ı ḡudret [1] *İktidiar, gücün sırrı.*

Ey Murādî 'ārif olduñ 'ışkı añlarsañ hemān / Sırr-ı ekber **sırr-ı ḡudret** oldu bu sultān-ı 'ışk (*Murādî Dîvânî, Gazel 689, Beyit 5*). [*sırr-ı ḡudret,]*

sırr-ı lā-yuḡḡā [1] *Hesapsız; çok sır.*

Ey Murādî **sırr-ı lā-yuḡḡā** durur sırr-ı velî / Tāc u taḡtı 'ārif iseñ tārik ol çün Edhemî (*Murādî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 5*). [*sırr-ı lā-yuḡḡā,]*

sırr-ı ma'a'llāh [1] *Allah'ın sırrı.*

Seyr-i fî'llāh idelüm **sırr-ı ma'a'llāh** ile biz / Ḳılalum her ne kılungsañ dil-i āḡāh ile biz (*Murādî Dîvânî, Gazel 579, Beyit 1*). [*sırr-ı ma'a'llāh,]*

sırr-ı ma'nā [3] *Anlamanın, derin anlamanın sırrı.*

Sırr-ı ma'nādan Murādī ister iseñ ger haber / Gel enisün hem celisün dā'imā Qur'an kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 761, Beyit 5). [sırr-ı ma'nādan, -dan]

Ger sen Murādī isteseñ bilmege **sırr-ı ma'nāy** / 'İşk ile 'aklı cem' idüp 'aklı ko 'ışkı şatun al (Murādī Dīvānı, Gazel 807, Beyit 5). [sırr-ı ma'nāy, -(y)ı]

Murādī **sırr-ı ma'nādan** haberdār olayım degme / Meger Maşūrveş meydān-ı 'ışk içre dike dārın (Murādī Dīvānı, Gazel 1019, Beyit 5). [sırr-ı ma'nādan, -dan]

sırr-ı meknün [1] Gizli sır.

Ebkemün minhü 'ālimün ve lebīb / **Sırr-ı meknündür** kelām-ı Murād (Murādī Dīvānı, Gazel 157, Beyit 5). [sırr-ı meknündür, -dur]

sırr-ı men 'aref [1] "Men 'aref" sırrı; nefsinı bilen, kendini tanıyan. "Men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu; kendini bilen Rabbini bilir" hadisinden.

Cāvidānī ma'rifetdür aña **sırr-ı men 'aref** / Āgāh olam dir iseñ vaqtūñ geçür āgāhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1269, Beyit 2). [sırr-ı men 'aref,]

sırr-ı meşhūd [1] Görülen sır.

Rāsti bu ki şehādātı nedür beyyinenün / Añlamazsın meger añlatdura **sırr-ı meşhūd** (Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 4). [sırr-ı meşhūd,]

sırr-ı Muḥammed [1] Hz. Muhammed'in sırrı.

Her kime kim olmaya **sırr-ı Muḥammedden** naşīb / Sözlərüñi ey Murādī kıl u kāl añlar bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 5). [sırr-ı muḥammedden, -den]

sırr-ı mübhem [1] Bilinmez sır.

Mu'in olsa mu'ayyendür beyānında mübeyyendür / Velikin **sırr-ı mübhemdür** eger olmasa ikānum (Murādī Dīvānı, Gazel 857, Beyit 3). [sırr-ı mübhemdür, -dür]

sırr-ı müctebā [1] Seçkin sır.

Men lehü'l-emrük umūrın gözleyen / Aldı **sırr-ı müctebādan** iltizāz (Murādī Dīvānı, Gazel 274, Beyit 4). [sırr-ı müctebādan, -dan]

sırr-ı nihan [8] Gizlenen sır. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cemāl-i lā-yezāle rehberümdür / Benüm **sırr-ı nihānumdur** maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 2). [sırr-ı nihānumdur, -um, -dur]

sırr-ı nihān-ı cāvidān [1] Ebedi sır.

Ey Murādī merd-i ḥaḳ oldur ki dā'im zıkr ide / Zākir ü şākirdedür **sırr-ı nihān-ı cāvidān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 5). [sırr-ı nihān-ı cāvidān,]

sırr-ı nihān-ı ma'rifet [1] Marifetin gizli sırrı.

'Ārifün kavlıindedür şerḥ ü beyān-ı ma'rifet / 'Aşıkun kalbindedür **sırr-ı nihān-ı ma'rifet** (Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 1). [sırr-ı nihān-ı ma'rifet,]

sırr-ı nihānī [1] Gizli sır.

Kalbümün kalbine bir **sırr-ı nihānīdür** gelen / Milket-i 'ayn-ı şühūda lā-mekānīdür gelen (Murādī Dīvānı, Gazel 1051, Beyit 1). [sırr-ı nihānīdür, -dür]

sırr-ı nihān olmak [1] Gizli, sırlı olmak.

Vāşıl-ı mutlaḳa şordum ki nedür sırr-ı 'acīb / Didi kim **sırr-ı nihān ol** ki saña ol didi ol (Murādī Dīvānı, Gazel 797, Beyit 2). [sırr-ı nihān ol,]

sırr-ı niḳāb [1] Örtünün sırrı.

Sırr-ı niḳāba tākati keşf eylemezse dil / Hām-ı bürehnedür daḥı ol puḥte-dil degil (Murādī Dīvānı, Gazel 824, 1/Beyit 1). [sırr-ı niḳāba, -a]

sırr-ı nuḳaṭ [1] Noktanın, zerrenin sırrı.

'İlm-i 'ālem cem' ola bilmeyeler **sırr-ı nuḳaṭ** / Noktadandır añlar iseñ kâ'inātuñ evvelin (Murādī Dīvānı, Gazel 1072, Beyit 2). [sırr-ı nuḳaṭ,]

sırr-ı pinhānī [3] Gizli sır.

Ey Murādī **sırr-ı pinhānī** olalı yār ile / Sırr-ı 'irfān nūr-ı imān tev'emāndur dā'imā (Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 5). [sırr-ı pinhānī,]

Şaḳlarum sīnemde 'ışkı **sırr-ı pinhānum** gibi / Fāş ider yaşum velikin eylemek inkār güc (Murādī Dīvānı, Gazel 219, Beyit 4). [sırr-ı pinhānum, -um]

Benüm bu **sırr-ı pinhānum** nihān-ender nihān olmış / Göñül 'ışk-ı ḥabīb ile anuñ çün lā-mekān olmış (Murādī Dīvānı, Gazel 617, Beyit 1). [sırr-ı pinhānum, -um]

sırr-ı şafā [1] Mutluluk sırrı.

'İşkı çünki añladı **sırr-ı şafāda** 'ışk / Gāhī cefāda seyr olunur ki şafāda 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel 703, Beyit 1). [sırr-ı şafāda, -da]

sırr-ı seyrān [1] Gezinmenin, bakıp seyretmenin sırrı.

Kaçan kim **sırr-ı seyrānum** cevāb-ı cem'-i a'lādur / Serīrüm kürsī ev-ednā mekānum 'arş-ı bālādur (Murādī Dīvānı, Gazel 314, Beyit 1). [sırr-ı seyrānum, -um]

sırr-ı seyr [1] Gezinmenin, bakıp seyretmenin sırrı.

Seyrümü sırrında gördüm sırrımı sırrımda ben / **Sırr-ı seyri** cem' idüp seyr ile sırr oldı eser (Murādī Dīvānı, Gazel 338, Beyit 2). [sırr-ı seyri, -i]

sırr-ı sırr-ı evliya [1] Evliyanın sırrının sırrı.

Muḳarrerdür ki esrār-ı nebīdür enbiyā el-ḥaḳ / Yine sırr-ı velīdür **sırr-ı sırr-ı evliyā** el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 679, Beyit 1). [sırr-ı sırr-ı evliyā,]

sırr-ı sübhānī [1] Her türlü noksanlıktan uzak olan Allah'a ait sır.

Sırr-ı sübhānī hüveydā kıldı kalb-i enbiyā / Evliyāya muktebis evfāh düşdi femlere (Murādī Dīvānı, Gazel 1273, Beyit 3). [sırr-ı sübhānī,]

sırr-ı sürür [1] Mutluluk sırrı.

Kalbümün kalbinde bildüm **sırr-ı sürür** var imiş / Zeyn ider 'ālemleri bir nūr-ı enver var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 634, Beyit 1). [sırr-ı sürür,]

sırr-ı taḥkīk [1] Hakikatin sırrı.

Men 'aref sırrında ḥayrān oldılar ehl-i tarīk / **Sırr-ı taḥkīk** anılayandır 'ālem-i devrān olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1096, Beyit 3). [sırr-ı taḥkīk,]

sırr-ı vahdet [4] Vahdet, birlik sırrı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sırr-ı vahdet gencine yol ister iseñ ey Murād / Nakd-i cānı kırmayana eylegil bāzār-ı 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel 687, Beyit 5). [sırr-ı vahdet,]

sırr-ı vahdet şerhi [1] Vahdet sırrının açıklaması.

Sırr-ı vahdet şerhini zan eyleme ebrārdan / Her ne kim himmet iderseñ istegil muḥtārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1066, Beyit 1). [sırr-ı vahdet şerhini, -(n)i]

sırr-ı velī [2] Velilik sırrı.

Muḥarrerdür ki esrār-ı nebīdür enbiyā el-ḥaḳ / Yine **sırr-ı velīdür** sırr-ı sırr-ı evliyā el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 679, Beyit 1). [sırr-ı velīdür, -dür]

Ey Murādī sırr-ı lā-yuḥşā durur **sırr-ı velī** / Tāc u taḥt 'ārif iseñ tarīk ol çün Edhemī (Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 5). [sırr-ı velī,]

sırr-ı vücūd [1] Varlığın hikmeti, gizemi.

Maḥzen-i 'ayn-ı ḥaḳāyıkde durur pinhānum / Beni pinhān idemez **sırr-ı vücūdum** aṣlā (Murādī Dīvānı, Gazel 47, Beyit 5). [sırr-ı vücūdum, -um]

sırr-ı yezdān [1] Allah'ın sırrı.

'Ārif olan olmadı ma'rūf fehmi-nāda / 'Ārifün kalbinde her dem **sırr-ı Yezdān** eglenür (Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 5). [sırr-ı yezdān,]

sırr ifşā kılmak [2] Sırrı âşikâr kılmak, açıklamak.

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile etvārı / Er oldur kim er oldur kim ebed **kılmaya sırr ifşā** (Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 5). [sırr ifşā kılmaya, -ma, -(y)a]

Murāduñ merd olan bildi nedür ḥal ile etvārı / Er oldur kim er oldur kim ebed **kılmaya sırr ifşā** (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 5). [sırr ifşā kılmaya, -ma, -(y)a]

sırr itmek [1] Gizlemek.

Ey şadā-yı 'ışkı 'ālemde kılan şıyt u şadā / Āşkäre hoşça **sırr itdün** hüveydā gizlenür (Murādī Dīvānı, Gazel 401, Beyit 2). [sırr itdün, -dün, -n]

sırr olmak [2] Sır haline gelmek, gizlenmek.

Ḳudretinden ol Ḥudānuñ âşikäre her ne var / Zülmet-i beyzāsına **sırr oldu** bu leyl ü nehār (Murādī Dīvānı, Gazel 339, Beyit 1). [sırr oldu, -dı]

Beyzā vü sevdāda gezer 'aynüm benüm ḡaybüm benüm / Yā Rab 'acebden a'cebem **sırr oldu** bu ḥālüm benüm (Murādī Dīvānı, Müfret 25, Beyit 1). [sırr oldu, -dı]

sırr u nihān [1] Çok gizli.

Murādī rükn-i a'zam 'ışkdur cümle bu erkāna / Eger fehmi itmek isterseñ degül **sırr u nihān** el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 675, Beyit 6). [sırr u nihān,]

sırr virmek [2] Gizli bilgileri açıklamak.

Lāyık-ı esrār odur kim ser vire **virme sırr** / Sırr-ı vahdetdür sirāyet eyleyen āsārına (Murādī Dīvānı, Gazel 1266, Beyit 4). [sırr virme, -me, -(y)e]

Ey 'ayānın isteyen bu ḡüft ü ḡudan vaz gel / Ser fidā kıl **virme sırr** olsañ ser ü pā elsine (Murādī Dīvānı, Gazel 1267, Beyit 2). [sırr virme, -me]

sırdaş [2] Birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden her biri, sır ortağı.

Gezuben cümle āfākı aradum kendüme **sırdaş** / Aradum ḡayrı yokdur dīde-i ḥun-bārdan hergiz (Murādī Dīvānı, Gazel 582, Beyit 3). [sır-daş,]

Sırrımı sırrımda seyr itdüm Murādī kārdan / Ḥamdu li'llāh eyledi tenhā beni **sırdaşdan** (Murādī Dīvānı, Gazel 1037, Beyit 5). [sırdaşdan, -dan]

sırdaş olmak [1] Sırdaş olmak.

İki 'ālemde ey dil saña **sırdaş olmadı** kimse / Senünle rāha varmaḳda ayak-daş olmadı kimse (Murādī Dīvānı, Gazel 1306, Beyit 1). [sır-daş olmadı, -ma, -dı]

sırran [1] Gizlice, gizli olarak.

İḥāta eyledi cem'en gehī cū' u gehī na'mā / Gehī **sırran** gehī zarren gehī māt ü gehī derrāk (Murādī Dīvānı, Gazel 718, Beyit 3). [sırran,]

sırru'llāh [1] Allah'ın sırrı.

Ḳulaḡuñ kıl küşāde ister iseñ olasın āḡāh / Vücūdün eyle ifnā tā zühür eyleye **sırru'llāh** (Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 1). [sırru'llāh,]

sırāt [2] Cehennem üzerine kurulmuş ve bütün insanların geçmek zorunda oldukları köprü.

Râh-ı hâkikat üzre kurdı **şırâtı** çün yâr /
Togrulalum aña biz kılmayalum hacâlet (Murâdî
Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [*şırâtı, -ı*]

Kanţaradur **şırâtı** çün şart ile başdı dil kadem /
Kâ'im olursañ 'arşada 'ışkı ola saña sened
(Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [*şırâtı, -ı*]

şırâ-ı müstaķīm [9] *En doğru yol. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **şırâ-ı müstaķīm** üzre yürürseñ ey hâkim /
Râhuñı toĝrı bulursın olmaya müşkil saña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [*“şırâ-ı müstaķīm”,*]

sızmak [1] *Sızmak, sıvının akıp gitmesi. II Bir
durumun tesiri altına girmek.*

Getürdüm kâlümü hâle yine bakmadum aĥvâle /
Eritdüm cânımı 'ışk ile **şızdum** 'ayn-ı kâl oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 2). [*şızdum, -du,
-m*]

sicn-i bela [1] *Bela zindanı.*

'İsmet-i şıdkı hemân yirden kılma kalbden / Mekk
ile **sicn-i belâ** dâmina düşseñ gâhda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [*sicn-i belâ,*]

sicn-i zulem [1] *Karanlık hapishane.*

Tayr-ı vücūd-ı 'âşıkân tayr itmek için râh arar /
Cism-i kafesdür anlaruñ ervâhına **sicn-i zulem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 4). [*sicn-i zulem,
]*

sidre-i a'lâ [1] *En yüksek makam.*

Çekilür **sidre-i a'lâya** ya 'adn uçmaĝına / Kaĝı
'âşık ki işigünde bulur ise memât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 181, Beyit 3). [*sidre-i a'lâya, -(y)a*]

sifâl [2] *Çanak, çömlek.*

Fânî dünyâ benüm oldı diyüben da'vî kılan /
Kellesi topraĝun altında yatur hem çü **sifâl**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [*sifâl,*]

İste Murâdîde peyâm hatm olur anda her kelâm /
Kâse-i 'ışkı nüş kıl bakma cihân **sifâline** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1409, Beyit 6). [*sifâline, -ine*]

sifâl eylemek [1] *Çanak çömlek eylemek.*

Murâdî reşha-i kudrettedür egerçi vücūd / Vücūd
kâsesini **eyleme** kemişli **sifâl** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 826, Beyit 5). [*sifâl eyleme, -me*]

sifâl-i bî-bahâ [1] *Deĝer biçilemeyecek kadar kıymetli
kadeh.*

Ser virdüñ ise serverüm server olursın 'arşada / İllâ
ki sensin bu zamân içre **sifâl-i bî-bahâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 115, Beyit 5). [*sifâl-i bî-bahâ,*]

sihr-i sebat [1] *Kararlı şekilde her zaman
yapılan sihir.*

Ĥaĝ durur ĥaĝ-ı ĥaĝikatde komaz butlâni / Ĥaĝ
katında bulımaz sâhir ile **sihr-i sebât** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 177, Beyit 3). [*sihr-i sebât,*]

sikke kımak [1] *İz bırakmak II Hayırlı bir iş
yapmak.*

Gel 'âşık iseñ yâr ile gel bir demi dem kıl / Bir
sikke kı 'âşıklar arasında 'ilim kıl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 817, Beyit 1). [*sikke kı,*]

silmek [8] 1. *Silmek, temizlemek, gidermek.*

Sil ĝubâr-ı ĝayrıy mir'ât-i dilden dem-be-dem /
Çeşm-i cân ile neler seyr idesin andan neler
(Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 4). [*sil,*]

Sil ĝubâr-ı ĝayrıdan âyine-i kalbün Murâd / Rüy
göstermez şu mir'ât üzre kim sevdâ gezer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [*sil,*]

Jeng-i ĝayrıdan ĝönül âyinesin **sil** didi yâr / Âyine
bilmez misin sildükçe a'lâ gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [*sil,*]

Jeng-i ĝayrıdan ĝönül âyinesin **sil** didi yâr / Âyine
bilmez misin **sildükçe** a'lâ gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 410, Beyit 2). [*sildükçe, -dükçe*]

Gel berü ma'nâ yüzinden al niķâb / Gözleründe
ger sebel var ise **sil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 837,
Beyit 4). [*sil,*]

Murâduñ kelâmın bilem dir iseñ / Dil âyinesinden
gider jengi **sil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 5).
[*sil,*]

2. *Gözyaşı silmek.*

Ĝülşen-i kıdsde çün bülbül-i kıdsî inler / Ĝül-i
baĥtı açılır yaşını ol demde **siler** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 437, Beyit 1). [*siler, -er*]

Didüm ac perde-i rüyüñ göre tâ didelerüm / Didî
sil çeşmüñi kim didede âbuñ vardur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 444, Beyit 2). [*sil,*]

sim 'â-ı şavt [2] *Sesin işitilmesi, dinlenmesi.*

Sim 'â-ı şavtı çün bildi ceres-âsâ olur peydâ / Ne
zâhirdür bu peydâ kim zuhûrında durur eşyâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 1). [*sim 'â-ı şavtı,
-ı*]

Sim 'â-ı şavtı çün bildi ceres-âsâ olur peydâ / Ne
zâhirdür bu peydâ kim zuhûrında durur eşyâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 1). [*sim 'â-ı şavtı,
-ı*]

sîm-i eşk [1] *Gözyaşı ĝümüşü.*

Püte-i çeşmümde **sîm-i eşkümi** / Âteş-i 'ışk ile ol
yâr itdi kâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 5).
[*sîm-i eşkümi, -üm, -i*]

sîm ü zer [3] *ĝümüş ve altın.*

Mis misin yâ **sîm ü zer** bilmezlenüp görme seni /
Gel berü şarrâf-ı dehrüz cevheruñ ĥakkâkiyüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 3). [*sîm ü zer,*]

Ne bakarsın bu cihân milkine yâ **sîm ü zere** / Ĥâĝ
ile bir ĝün ola kâse-i ser tolsa gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 742, Beyit 4). [*sîm ü zere, -e*]

Bir gence irüpdür aña pâyân bulunmaz / Çün geçdi
Murâdî bu cihân **sîm ü zerinden** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1130, Beyit 5). [sîm ü zerinden, -in, -den]

şîn [1] Sin harfî.

Çü emr oldı dinildi katılup ‘ayn ile **sîn** izhâr /
Tevakkuf eyleyüp el-hamd yürüdi çün bād (Murâdî
Dîvânî, Gazel 264, Beyit 4). [sîn,]

sînâ [1] Musâ Peygamberin Allah kelâmına
nâil olduğı yer.

Pâre pâre oldı **Sînâ** ‘aks-i nûr-ı yârden / Nice tākāt
göstere şol k’aña peydâ gösterür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 386, Beyit 2). [sînâ,]

sîne [12] Göğüs, sadr.

Câmdur bu iki çeşmüm bâde-i hamrâ tolu /
Kâmetüm çeng oldı **sînem** dilberâ kânündur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 3). [sînem, -m]

II İç, derinlik.

Fiğân u nâleme âheng ider gülşende bülbüller /
İder **sînem** benüm nağme begüm çeng ü rebâb-âsâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 52, Beyit 2). [sînem, -m]

Şaklarum **sînemde** ‘ışkı sırr-ı pinhânım gibi / Fâş
ider yaşum velîkin eylemek inkâr güc (Murâdî
Dîvânî, Gazel 219, Beyit 4). [sînemde, -m, -de]

Göster gözüme şa’şa’a-i nûruñı şehâ / Anuñ firâkı
urmaya tâ **sîneme** rumûh (Murâdî Dîvânî, Gazel
236, Beyit 6). [sîneme, -m, -e]

Sînemi kıldı delük delük efendüm göz yaşum /
Şanasın kim hâk üstine begüm bārân açar (Murâdî
Dîvânî, Gazel 397, Beyit 2). [sînemi, -m, -i]

İñler bu **sînem** ‘ışkuñ ile şan rebâbdur / Nâr-ı
firâkuñ ile bu bağrum kebâbdur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 471, Beyit 1). [sînem, -m]

Hicr ile **sîne** çâk olup çü ölem / Gelesin kabrüm
üstine ey nûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 534, Beyit 4).
[sîne,]

Tiğ-i gamla dem-be-dem bu **sînemi** çâk eyledi /
Yakdı yandırdı bu bağrum ey dirîgâ nâr-ı ‘ışk
(Murâdî Dîvânî, Gazel 686, Beyit 2). [sînemi, -m,
-i]

Şu kim bilmeye vuşlat ‘âlemin dünyâ seve ey dil /
Serini taşu ursun **sînesini** eylesün pâre (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1290, Beyit 4). [sînesini, -sin, -i]

Çü çeşm-i bed-nazar ide hafîzdur hafîz / Hamâ’il-
i hîkem ile tolu durur **sîne** (Murâdî Dîvânî, Gazel
1383, Beyit 2). [sîne,]

‘Akl ü dânişden mücellâ oldı dil âyînesi / Kanlu
oldur kim maħabbetden bir ola **sînesi** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1475, Beyit 1). [sînesi, -si]

Her kaçan halk-ı cihân ola cevâb ile ‘adû / ‘Âkil
olan kimsenüñ **sînede** olmaz kînesi (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1475, Beyit 3). [sînede, -de]

sîne-çâk olmak [2] Sinesi, bağı paramparça olmak. II
Çok acı çekmek.

Ğarrâ olma bu cihânüñ bir iki gün ‘ömrine / Mâlik-
i hayl ü haşemler **sîne-çâk olmuş** yatur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 405, Beyit 2). [sîne-çâk olmuş,]

Baş çıkardı ceyb-i zilletden şu kim sevdi seni /
‘Âlemüñ sultânıdur şevkuñla **olan sîne-çâk**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 733, Beyit 4). [sîne-çâk
olan, -an]

sîne-i mecrûh [4] Yaralı göğüs. II Çok acı çekmek. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

‘Âşık oldur ura dâ’im **sîne-i mecrûha** dâğ / Ref’
kılmadın hicâbı nûr-ı lem’ân bulımaz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 556, Beyit 3). [sîne-i mecrûha,]

sîne kebâb olmak [1] Deyim Göğsün yanması. II Çok
üzölmek.

Ey gözleri mestüm dil-i bîmâra nazar kıl / Hicrûñ
odına **sîne kebâb oldı** yaşum mül (Murâdî Dîvânî,
Gazel 816, Beyit 6). [sîne kebâb oldı, -dı]

sipâriş itmek [1] Ismarlamak.

Çü Rabbü’l-‘âlemîne tuta yüzini bende / Aña
sipâriş ide nef’ ile kamu zararın (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1140, Beyit 3). [sipâriş ide, -e]

sipâs [1] Hamd, şükür, sena, mahmidet.

Cân ile cân eylesün Hâkka senâyile **sipâs** / Kim
binâ-yı cisme urmuş maħz-ı hîkmetle esâs (Murâdî
Dîvânî, Gazel 613, Beyit 1). [sipâs,]

siper [1] Korumucu engel.

Âh-ı şehir okı geçer nüh feleküñ **siperlerin** / Biz
bilürüz me’âlümüz nâle vü âhı n’eylerüz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 600, Beyit 3). [siperlerin, -ler, -in]

siper itmek [1] Korunmak veya gizlenmek için bir şeyi
kullanmak.

Reh-rev-i ‘ışka tarîk oldı menâzil kâdemi / Pes
halâs oldı mevânî’dan **idüp** ‘ışkı **siper** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 443, Beyit 3). [siper idüp, -üp]

sîrâb olmak [1] Susuzluğu gidermek, suya
kanmak.

Murâdî sözleri ser-çeşme-i âb-ı hayât oldı / Hayât-
ı cavidânî kesb ider andan **olan sîrâb** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 146, Beyit 7). [sîrâb olan, -an]

sirâc [2] Kandil, mum, meş’ale gibi
aydınlatma aracı, ıstık.

İki dünyâ na’îminden müberrâ oldı şunlar kim /
Fu’âdınüñ **sirâcında** Hudânüñ nûrî ezherdür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 301, Beyit 3). [sirâcında, -
ı, -n, -da]

Münevver kıldı zâhir meclis-i tahkîk-i nûrânî /
Yüri kıl nâlişi tâ yana kalbünde **sirâceyin** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1005, Beyit 2). [sirâceyin,]

sirāyet eylemek [2] Yayılmak, yaygın duruma gelip etkisi altına almak.

Her kime kılsam nazar eyler sirāyet aña da / Hoş ‘acā’ib cevher oldu hoş ‘aceb iksir bu (Murādî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 4). [sirāyet eyler, -r]

Lâyık-ı esrâr odur kim ser vire vermeye sırr / Sırr-ı vahdetdür **sirāyet eyleyen** âsârına (Murādî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 4). [sirāyet eyleyen, - (y)en]

sîret [5] Bir kimsenin ahlakı, karakteri, kişiliği, davranışı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cihânı kal’ u kam’ eyler erenlerdür velî **sîret** / Vilâyet pâdisâhında ulu mahzen çü himmetdür (Murādî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 3). [sîret,]

sîret olmak [1] Huy, karakter halini almak.

Oldı mahabbet-i yâr cân ü dile çü **sîret** / Bildi habîb-i şıdkın lutf ile şordı hâlin (Murādî Dîvânı, Gazel 1124, Beyit 2). [sîret oldu, -dı]

şît [1] Çatırtı, patırtı; ün, şöhet.

İçmiş idi şehd-i şîr olduğu vaktin **şît** / Şimdi Murādî çeker terbiyeye dâyesin (Murādî Dîvânı, Gazel 1174, Beyit 5). [şît, -ı]

sitâre [1] Yıldız. II Talih, baht.

Dil milkine cülûs ideli ‘ışk-ı kâm-yâb / Buldı sa’âdetin yüce kıldı **sitâresin** (Murādî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [sitâresin, -sin]

sitâre-i seyyar [1] Gezen yıldız.

Virdi cevâbını ki kaçan şems ide tülû’ / Olmaz mı her **sitâre-i seyyâra** muзмаhil (Murādî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 4). [sitâre-i seyyâra,]

sitâre vü ây [1] Yıldız ve ay.

Egerçi necm ü kamer oldılar muzî-i semâ / Tülû’ ide çü güneş kalmaya **sitâre vü ây** (Murādî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 2). [sitâre vü ây,]

sit-cihât [1] Altı yön; sağ-sol, yukarı-aşağı, ön-arka. II Her taraf.

Tarh idelden berü ‘aks oldu dile **sit-cihât** / Nefs u rûhum biri kâ’il birisi kâ’iledür (Murādî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [sit-cihât,]

sitem [3] Cefa, eziyet.

Senden baña ne kim gele cânâ **sitem** degül / Cevr ü cefân bu dile aslâ elem degül (Murādî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 1). [sitem,]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zulmini / Bu Murâduñ katına gelsün ki görmeye **sitem** (Murādî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [sitem,]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki çekdi zulmini / Bu Murâduñ katına gelsün ki görmeye **sitem** (Murādî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [sitem,]

sitem-kâr olmak [1] Sitem eden kimse olmak.

Gel berü mürşid idin gel bu Murâduñ suhanın / Dinlemezsün saña zulm ile **sitem-kâr olasin** (Murādî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [sitem-kâr olasin, -a, -sın]

sitt-i cihat [1] Altı yön, taraf.

Rûz u şeb oldu çü ârâyışde **sitt-i cihât** / Ne müferrih yir olur ravza-i bāğ-ı cennât (Murādî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [sitt-i cihât,]

sitt-i şād-ı vülûc [1] Giriş sevincinin altıncısı. II Manevi mertebe aşma.

Üçüncü ise kayırma bil anı vâhiddür / Çün irdi rûkn-i sülâsiyle **sitt-i şād-ı vülûc** (Murādî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 4). [sitt-i şād-ı vülûc,]

sivâ [18] Özge, başka, gayrı. II Allah’tan başka her şey. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sivâdan kıl muşaffâ ey Murādî kalbünü her dem / Hidâyetler kıla saña dilerseñ dem-be-dem Mevlâ (Murādî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 5). [sivâdan, -dan]

siyâdet [4] Ululuk, büyüklük. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser-mest oluben aňlamadı ân u zamânı / Gelmez o beyâna ne kadar buldı **siyâdet** (Murādî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 4). [siyâdet,]

siyâhat [1] Yolculuk.

Murādî terk-i var eyle hemân terk-i diyâr eyle / **Siyâhat** ihtiyâr eyle karar itme heman irta’ (Murādî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [siyâhat,]

siyeh [2] Siyah.

Benefşe fikre varmış kim ‘aceb var mıdır ‘âlemde / Gözüñ gibi kara gözler saçun gibi **siyeh** teller (Murādî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 4). [siyeh,]

II Lalenin ortasındaki siyah benek. II Talihsiz olmak.

Dırâz itmiş zebân süsen senüñ hüsnünü medh eyler / Cemî’-i lâleler hicründen olmuşdur **siyeh** diller (Murādî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [siyeh,]

siyeh-püş olmak [1] Siyah örtü, elbise giyinmek.

Çün **siyeh-püş olasin** ey meh-i tâbân-ı cihân / Kaplamışdur şanasın âb-ı hayâtı zulümât (Murādî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [siyeh-püş olasin, -a, -sın]

siyer [1] Hz. Muhammed’in hayatı, ahlakı, yaşayışından bahseden ilim.

Çü ‘ilm-i nâtikadan geldi bu ‘ulûm-ı siyer / **Siyer** bu zâta şîfat oldu zâtı kıl îkân (Murādî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [siyer,]

siz [14] Çokluk ikinci kişi zamiri, siz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eyā yā eyyühe'l-ahbāb gelün **size** açam bir bāb /
Ne kim dirsem hemān deryāb ne ma'nā kim ola
her cā (Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 3). [*size, -e*]

şoĥbet [12] Görüşüp konuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murādī terk idüp zevk ile ālā **şoĥbetin** / Her ne
yirde kim varam anuñ rızāsın gözledüm (Murādī
Dīvānı, Gazel 881, Beyit 5). [*şoĥbetin, -in*]

şoĥbet eylemek [2] Sohbet etmek, karşılıklı konuşmak.

Şalmışam 'ışkı deñizine fu'ādum zevrakın /
Eylerem her demde ben deryāda deryā **şoĥbetin**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 3). [*şoĥbetin
eylerem, -r, -em*]

Şoĥbet-i hāş eylerem hāşe'l-havāşa bakmazam /
Şanma kim ben **eylerem** dünyā vü 'uqbā **şoĥbetin**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 4). [*şoĥbetin
eylerem, -r, -em*]

şoĥbet-i dār-ı ĥabīb [2] Sevgilinin diyarıyla sohbet.

Şoĥbet-i dār-ı ĥabībe vardı dil pervānesi /
Şem'ine yanmak dilerseñ bi'llāh ol divānesi
(Murādī Dīvānı, Gazel 1243, Beyit 1). [*şoĥbet-i
dār-ı ĥabībe, -e*]

Şoĥbet-i dār-ı ĥabībe vardı dil pervānesi /
Şem'ine yanmak diler bi'llāh ol divānesi (Murādī
Dīvānı, Gazel 1484, Beyit 1). [*şoĥbet-i dār-ı
ĥabībe, -e*]

şoĥbet-i ebrār [1] Doğru olanların, hayır sahiplerinin sohbeti.

Şoĥbet-i ebrār ile bulan cilā ey zū-fünün /
Münderic olsa ma'anīde nidāsın añağıl (Murādī
Dīvānı, Gazel 759, Beyit 3). [*şoĥbet-i ebrār,]*

şoĥbet-i hāş eylemek [1] Seçkinlerin bir araya gelerek oluşturdukları sohbet ortamı.

Şoĥbet-i hāş eylerem hāşe'l-havāşa bakmazam /
Şanma kim ben eylerem dünyā vü 'uqbā **şoĥbetin**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 4). [*şoĥbet-i
hāş eylerem, -r, -em*]

şoĥbet-i rüy-i ĥabīb [1] Sevgilinin yüzünün sohbeti.

Şoĥbet-i rüy-i ĥabīb oldu dilā çün şoĥbetüm /
Tākatümden isterem ben yine tāb-ı tākatüm
(Murādī Dīvānı, Gazel 884, Beyit 1). [*şoĥbet-i
rüy-i ĥabīb,]*

şoĥbet itmek [1] Konuşmak, sohbet etmek.

Hamdū li'llāh olup ağıyardan 'ālem hālī / **Şoĥbet**
itdi iki deryā yine tenhā bu gice (Murādī Dīvānı,
Gazel 1345, Beyit 2). [*şoĥbet itdi, -di*]

şoĥbet-i yār [2] Sevgili ile konuşmak.

Şoĥbet-i yāre taleb-kār olan dildür bu / Añla
gencine-i esrār olan dildür bu (Murādī Dīvānı,
Gazel 1204, Beyit 1). [*şoĥbet-i yāre, -e*]

Şoĥbet-i yāre taleb-kār olan dildür bu / Dā'imā
vākıf-ı esrār olan dildür bu (Murādī Dīvānı,
Müfret 21, Beyit 1). [*şoĥbet-i yāre, -e*]

şoĥbet kılmak [3] Sohbet etmek, konuşmak.

Dilerseñ ehl-i hālün zevkini bir zerrece tatmak /
Teğāfül eyleme var imdi ebrār ile **kıl şoĥbet**
(Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 2). [*şoĥbet kıl,]*

Ser-be-ser serrā vü ġarrā **şoĥbetin kıldum** kamu /
Zū'l-cenāh olup hemān bāl ile bāl oldum yine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1286, Beyit 3). [*şoĥbetin
kıldum, -du, -m*]

Tarĥ eyledi çün fıtратın kıldı ĥisāb-ı ebcedi / **Kıldı**
'ulūmın **şoĥbetin** yoğ ile var oldu yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 3). [*şoĥbetin kıldı, -dı*]

şol ile sağ [1] Sol ve sağ.

'Aceb mülāĥazadır fikr-i 'āşık-ı dil-rış / Özinde
ĥazırı gözler velik **şol ile sağ** (Murādī Dīvānı,
Gazel 669, Beyit 4). [*şol ile sağ,]*

şol u sağ [2] Sol ve sağ.

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefsuñi
/ Aldanma **şol u sağa** tā toğrı ola bir reh-güzār
(Murādī Dīvānı, Gazel 513, Beyit 3). [*şol u sağa,
-a*]

Çün ezelden tutdı cānum kavil-i cānāna kulağ / Pes
semā' idüp sürürından tolandı **şol u sağ** (Murādī
Dīvānı, Gazel 662, Beyit 1). [*şol u sağ,]*

şolmak [2] Tazeliğini, diriliğini, rengini
yitirmek.

Şāĥsārından koparma ġonceyi ġafletle sen /
Şolmayup tā kim devām üzre dura ay ile yıl
(Murādī Dīvānı, Gazel 770, Beyit 2). [*şolmayup, -
ma, -(y)up*]

II Sona ermek, yok olmak.

Ġüş-ı ĥuşuñā alup diñle Murāduñ şūĥanın / Bağ-ı
dehrün güline bakma ki ol **şolsa** gerek (Murādī
Dīvānı, Gazel 742, Beyit 5). [*şolsa, -sa*]

şon [3] Nihayet.

Hafā vü zevk-i dünyāya tayanma kim o ĥirmāndur
/ Ne cem'iyyet k'olur bunda **şonı** āĥir perişāndur
(Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 1). [*şonı, -ı*]

Dünyāya tālīb olma ki **şonı** fenā durur / 'İş ü şafāsı
miĥnet u renc u 'anā durur (Murādī Dīvānı, Gazel
472, Beyit 1). [*şonı, -ı*]

Arıtgıl bātınun ĥıkd u ĥasedden her yaramazdan /
Benüm diyü şalınmağıl **şonı** cümle hebā ancak
(Murādī Dīvānı, Gazel 677, Beyit 3). [*şonı, -ı*]

şon ucu [2] Sonuç, netice, nihayet.

Gözüñ aç fânîdür fânî bu devrân / **Şoñ** ucu olısdur cümle vîrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [şoñ,]

Güş eyleyen kelâmumı terk itdi 'aqlını / Virür fenâya **şoñ ucu** cân ü dil ü teni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 1). [şoñ ucu,]

sonra [15] *Sonra, daha ileri bir zamanda, müteakiben. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Revnağ vireli devr ile devrâna irerler / Hâmûş olup **soñra** virür derdi dile dâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 3). [soñra,]

şormak [94] *Sormak, sual etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mehde ger girme(ye) bâ-'aql ola mı tıfl-ı 'aceb / Sebebinden **şorar** iseñ gel anı kıl inhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [şorar, -ar]

şoyınmak / **söyünmek** [3] *Sönmek, yanmaz olmak.*

Çü bildi kârumızı aña göre kıldı 'atâ / Ki âb-ı rahm **şoyundurdi** âteşin meselâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 110, Beyit 1). [şoyundurdi, -dur, -dı]

Gel âb-ı vaşluñ ile **söyündür** harâretüm / Luţ ile gel nihâyete ırgür bu fûrkati (Murâdî Dîvânı, Gazel 1528, Beyit 2). [söyündür, -dür]

Dûzağa irdi çünki kaşre-i eşk / Berd oluben **şoyındı** yidi şamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3). [şoyındı, -dı]

şöylemek [93] *Anlatmak, demek, ifade etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murâdî sırr-ı Hâkdur çün "ene'l-Hak" **söyleyen** / Yâ nedür Maşûr-ı Hâllâca olan zulm ü ezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [söyleyen, -(y)en]

söylenmek [10] *Anılmak, anlatılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hem-rehüm olmağa her dillerde gūyâ **söylenür** / Manzarum olmağa hüsn ile tecellâ söylenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 1). [söylenür, -ür]

söyleşmek [7] *Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Meclis-i 'izzetde vahdet sırrını **söyleşdiler** / Vahdetüm anılamadılar diyeler dağı neler (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1). [söyleşdiler, -di, -ler]

söyletmek [7] *Söyletmek, konuşturmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî gerçi ki söyler velî **söyletdüren** Hâkdur / Er iseñ söylegil illâ aradan kes ki gitsün lâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 5). [söyletdüren, -t, -dür, -en]

söz [145] *Söz, kelam.*

Ne revâdur revâ demek bu **söze** / Laḫzatan laḫzadur hemân maḫzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit 4). [söze, -e]

Memlû vü mündericdür her güne gerçi hâkim / Ey cümleden müberrâ sābit **sözünde** illâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 4). [sözünde, -ün, -de]

Mübeşşirden işit beşâret **sözün** / Nihâyette sen muntehâ kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 2). [sözün, -in]

Secde kılmışdur melâ'ik 'arż-ı hâcât eyleyüp / **Sözleri** bu "Rabbenâ nevvirlenâ yevme'l-hisâb" (Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 3). [sözleri, -ler, -i]

Münfa'îl olma çü **sözün** reddi yok / Diñle ne kim naql ide ehl-i kitâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 4). [sözün, -ün]

Saña bir **söz** diyem güş eyle gâyet yaḫşî iz'ândur / Elâ ey 'ârif ü 'âkil mudaḫḫikseñ berü gelgil (Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [söz,]

'Ömr-i cânâ bakmadı çeşmüm göreliden rüy-ı yâr / **Sözini** güş ideli geçdüm kamudan her ne var (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 1). [sözini, -i, -(n)i]

Râzumı fâş itmezem 'âlemlere mevta olur / Yok ḫilâfum bu **söze** v'allâhi hep ifnâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 1). [söze, -e]

Cân atdı çü cân 'ışk ile cânâna berâber / Bir **söz** didi cânân aña kim cânâ berâber (Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 1). [söz,]

Diler iseñ **sözün** ola maḫbûl / Zâhir ü bâtınuñı kıl taḫḫîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 2). [sözün, -ün]

Bi'llâhi ol ḫatâ dir imiş kârı bilmemiş / Añlamamış rumuzı **sözün** pür-ḫatâr dimiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 2). [sözün, -in]

Virdi cevâbını didi kim bilmişem seni / Añladum anı kim **sözini** bî-eser dimiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 4). [sözini, -i, -(n)i]

Bir eser geldi o **sözden** cânâ kim gelmez dile / Güş idelden anı kıldı iki 'âlemden ferâğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 2). [sözden, -den]

Kaşı yayına kurbân olduğum anuñ 'aceb midür / **Sözi** şîrîn lebi şekker 'aceb ḫôş dil-rübâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [sözi, -i]

Bugün bezm-i 'ulâda meclis itdûn hucbı kaldırdı
/ Saña bir **söz** direm zinhâr şakın olmasun ahcâbuñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 5*). [söz,]

'İlm ü hikmet **sözlerinden** behre-dâr olduñsa ger /
Hadd ile pâyânı yokdur mâ gibi 'âlemde bil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 4*). [sözlerinden,
-ler, -i, -(n)den]

Bilmegi terk eyle var tâ kim olasın 'alîm / Soñra
bilesin bizi **söz** bu durur bellü bil (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 818, Beyit 4*). [söz,]

Mantık-ı 'ulyâdadur güftâra viren revnaķı / Her
sözün aşlın dilerseñ iste bir şâhib-himem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3*). [sözün, -ün]

Ey şabâ-yı mañz-ı kudret mañz-ı hikmetdür **sözün**
/ Bir haber vir bize 'ışkında gel ey hayrû'l-kudüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 4*). [sözün, --ün]

Didi ol müstemi' kavlım saña bir **söz** diyem el-
haķ / Buña çäre budur 'arz it habîbüñe beyâniden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 993, Beyit 2*). [söz,]

İster iseñ bulmağa dâ'im tarîķ-i müstaķim / Her
söze kılma 'amel kim ol çıkar evvâhdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 3*). [söze, -e]

Ey baña 'arz-ı 'ulüm eyleyen 'âlem kanısın / Saña
bir **söz** diyeyin 'ilm ile 'irfânımdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 3*). [söz,]

Bi'llâhi söylemeñ baña bî-çârelik **sözün** / Añmañ
yanumda bir nefes âvârelik sözün (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1136, Beyit 1*). [sözün, -i, -n]

Bi'llâhi söylemeñ baña bî-çârelik sözün / Añmañ
yanumda bir nefes âvârelik **sözün** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1136, Beyit 1*). [sözün, -i, -n]

'Arş-ı 'ulâda virdi haber çün meleklerle / Yâr oldı
söyleyen yine âzâdelik **sözün** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1136, Beyit 2*). [sözün, -i, -n]

Miftâh-ı genc ğayb durur himmet-i ricâl / Anlara
söyle 'ışk ile dil-dâdelik **sözün** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1136, Beyit 3*). [sözün, -i, -n]

Yem-i haķâyık üzre gönül fülkünü koma / Tâ
bilmeyince 'ilm ile der-yâdelik **sözün** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4*). [sözün, -i, -n]

Geldi Murâdî 'âlem-i ğayb-ı şehâdete / Öğretti
cümle 'aşıkâ ser-dâdelik **sözün** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1136, Beyit 5*). [sözün, -i, -n]

Bu Murâdî ez'âf u ahķâr olupdur cümleden / Hâşa
kim hâdden ziyâde bunda bir **söz** söyleme (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 5*). [söz,]

Bildüm özümü 'ilm ile 'aqlum özümmedür /
Aldanma her **söze** çoğ olur söz miyânda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4*). [söze, -e]

Bildüm özümü 'ilm ile 'aqlum özümmedür /
Aldanma her **söze** çoğ olur **söz** miyânda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1370, Beyit 4*). [söz,]

Câna ğıdâdur **sözün** murğ-i seher gel berü / Eyle
beyân bir cevâb 'ışk-ı mu'ammâsına (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1396, Beyit 2*). [sözün, -ün]

Âyineñi gel eyle mücellâ vü şafâ-bağ / Her **söze**
inanma aña her dem nazar eyle (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1414, Beyit 2*). [söze, -e]

Çünki sözinde bildi güftârı / Bildi kendüyi söyledi
sözünü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 3*).
[sözünü, -in, -i]

Çünki **sözünde** bildi güftârı / Bildi kendüyi söyledi
sözünü (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 3*).
[sözünde, -in, -de]

Kulağa hergiz alma kavlı-i ğayrı / **Sözün** olsun
dem-â-dem Rabb ü Rabbî (*Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 3, Beyit 3*). [sözün, -ün]

Yalan **söz** gelmesün aşlâ dilünden / Yaman iş
gelmesün hergiz elünden (*Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 48, Beyit 2*). [söz,]

II Şiir.

İşbu Murâdî **sözlerin** aňlayan er durur / Her kim
görürse hayrete varur kılar taña (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1, Beyit 3*). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Câmi' durur Murâdî **sözi** kıldı çün kabûl / Şol
nesneyi kılmadılar arz ile semâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 6, Beyit 5*). [sözi, -i]

Añlar degül Murâdî kimesne bu **sözlerün** / İllâ
meger şu kim kıla 'ışk ile cân fidâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 7, Beyit 5*). [sözlerün, -ler, -ün]

İşbu Murâdî **sözlerin** aňlayan azdur / Her kim
görürse hayrete varur kalur tanâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 8, Beyit 5*). [sözlerin, -ler, -ün]

Bu Murâduñ **sözlerin** aňlamağa k'ey er gerek /
K'ey katı server gerek kim kıla bunda cân fedâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 5*). [sözlerin, -ler
, -i, -n]

Er iseñ 'arif iseñ aña Murâduñ **sözünü** / Eyledi
şimdi beyânâtı saña icmâlâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel
43, Beyit 5*). [sözünü, -i, -(n)i]

Yaluñuzdur baña vâhid 'azîmümdür baña kübrâ /
Semî'ümdür **sözüm** sâmi' rahîmümdür baña
müşfik (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*).
[sözüm, -üm]

Güş idenler Murâdîñ **sözünü** / Cân ü dilden
didiler âmennâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 86, Beyit
5*). [sözünü, -i, -(n)i]

Aña **sözün** Murâdîñ çeşmüñi eylegil küşâ /
Kimsene kavline anuñ bulımadı bahâ bahâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 5*). [sözün, -in]

Diñle Murâdî **sözlerin** tâ bilesin rumüzünü / Añlar
iseñ rumüzünü remzini aña muntehâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 116, Beyit 5*). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Aña Murâduñ **sözün** ister iseñ ger fütüh / Oldı
selâse sülhan harf-i elif dâl u hâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 117, Beyit 5*). [sözün, -in]

Murādī **sözleri** ser-çeşme-i âb-ı hayât oldu / Hayât-ı cavidânî kesb ider andan olan sîrâb (Murādî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 7). [sözleri, -ler, -i]

‘Âlim-i ‘ilm-i Hâk gerek **sözlerini** ol aňlaya / Çünkü Murādî her sözün noktası oldu bir kitâb (Murādî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [sözlerini, -ler, -ün, -i]

‘Âlim-i ‘ilm-i Hâk gerek sözlerini ol aňlaya / Çünkü Murādî her **sözün** noktası oldu bir kitâb (Murādî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 5). [sözün, -ün]

Bu Murāduñ **sözini** eyle kabûl / Ola katuñda ol sa‘id ü lebîb (Murādî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 5). [sözini, -i, -(n)i]

Ey Murādî **sözünüñ** her biri bin cāna deger / Lîk kanı bularun kadrini bilen heyhât (Murādî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 5). [sözünüñ, -ün, -ün]

Gel al bu Murādî **sözine** eyleme inkâr / Tâ görmeyesin iki cihân içre mezellet (Murādî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 5). [sözine, -i, -(n)e]

Qalbinde kulûb ‘ilmini kalb eyledi mağlûb / İsbâta dutup eyledi **sözinde** belâgat (Murādî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 2). [sözinde, -in, -de]

Ger yazarsañ sen Murāduñ **sözlerin** / Eyleye bir noktası biñ kavli mât (Murādî Dîvânı, Gazel 202, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in, -]

Bu Murāduñ **sözleri** her biri biñ cāna deger / Aña mænend ister iseñ yokdur aña inbisās (Murādî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]

Gel Murādîñ **sözine** eyle merdāne nazar / Merd-i haqq iseñ eger terk eyle gayrı Haqq’a kaç (Murādî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 5). [sözine, -i, -(n)e]

Ger Murāduñ **sözlerin** fehm itmek olursa murād / İşte Haqdan isteme a‘la vü ednādan fütûh (Murādî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in]

İster iseñ ‘ilm ü hikmetden olasın behredâr / Gel berü diñle Murādîñ **sözün** olma ‘anüd (Murādî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 5). [sözün, -in]

Gel Murāduñ **sözini** aña murād ile yine / Bî-vücûd ol ki bilesin ne durur tayy-ı vücûd (Murādî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [sözini, -i, -(n)i]

Añla Murādîñ **sözün** ister iseñ eger ‘ilim / Sen dağı hālün istegil yoğsa ‘ulūma yok ‘aded (Murādî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 5). [sözün, -in, -]

Diñle Murādî **sözüm** aña anı cān ile / Kim ki ‘adūdur aña oldu ke-misli‘r-remād (Murādî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 5). [sözüm, -üm]

Murāduñ **sözünüñ** her birisidür mürşid-i kāmîl / Nice zulmet hicābında kalanları ider irşād (Murādî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [sözünüñ, -i, -nün]

Murāduñ **sözlerin** ger kılasın güş / Begüm kesb idesin nice fevā‘id (Murādî Dîvânı, Gazel 267, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -in]

Bunu fehm itmege cāna gerekdür meşreb-i ‘ālî / Murādîñ **sözi** aňlanmağa vird-i zebān ister (Murādî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 5). [sözi, -i]

Murādî **sözleriñ** her biri bir dürlü mu‘ammādur / Anı aňlamayanlar dimesün iz‘ānumuz vardur (Murādî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 5). [sözleriñ, -ler, -ün]

Elâ ey mihr-i ‘âlem gel saña bir **söz** diyem aña / Kitâb-ı kalbün içinde bunu dā‘im idüp ezber (Murādî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 4). [söz,]

Güş kıldukça Murādîñ **haqqıyık sözlerin** / Ehl-i ‘irfāna dem-â-dem zihni-i ‘irfān arturur (Murādî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -iñ]

Teğrisin diyem kelāmuñ saña ey şāhib-hüner / Bu Murāduñ aňlar iseñ her **sözi** biñ cānadur (Murādî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 5). [sözi, -i]

Bilmedi kimse Murāduñ **sözleri** ma‘nāsını / Her kişi zu‘mınca bir vech ile bürhan itdiler (Murādî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [sözleri, -leri]

Ey Murādî **sözleriñ** haqdur senün hem haqq budur / Mu‘ciz-āsādur kelāmuñ mürdeler ihyā olur (Murādî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 5). [sözleriñ, -ler, -üñ]

Ey Murādî çü **sözün** oldu senün gayb-ı lisān / Bunu fehm eylemek a‘yāne igen müşkil olur (Murādî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 5). [sözün, -ün]

Kulağa al **sözümü** yime kimsenün haqqın / Tefekkür eyle anı kâzi çün Hudā olıser (Murādî Dîvânı, Gazel 483, Beyit 4). [sözümü, -ü, -m, -i]

Dilüm habîb-i nihāndur **sözüm** cihāna deger / Cihān ne kıymet aña ‘ömr-i cavidāna deger (Murādî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 1). [sözüm, -üm]

Añla Murādî **sözün** diñle anı cān ile / İster iseñ ger necāt gel berü ‘uzletdedür (Murādî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 5). [sözün, -i, -n]

Güş-ı hüşuña alursañ bu Murāduñ **sözlerin** / Şöyle pāk ide seni pîrāheni âb eylemez (Murādî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -iñ]

Gel Murāduñ güş kıl sır ile hikmet **sözlerin** / Cehd idegör fehmine tâ kim olasın fağır-ı nās (Murādî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -iñ]

Ey Murādî **sözleriñ** v‘Allāhi haqdur bilmiş ol / Haqdan ayrudan bi-hamdî‘llāh irāğum var imiş (Murādî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 5). [sözleriñ, -ler, -üñ]

Her kim ki ey Murādî **sözün** güş eyledi / Taḥsîn idüp saña seni şāhib-naẓar dimiş (Murādî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 5). [sözün, -ün]

Kamudan bî-misāl el-haqq **sözüm** budur hemān ancak / Murādî her ki hālîdür hemān anları ol kāmî‘ (Murādî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 5). [sözüm, -üm]

Cemî‘-i ‘ālemi cem‘ eyledüm **sözüm** yine bu / Murādîñ sūḥanı gibi görmedüm cāmî‘ (Murādî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [sözüm, -üm]

Ey Murādī **sözleründe** nice biñ biñ sır var / Kādir olıma anı a'lā vü ednā anlamağ (Murādī Dīvānı, Gazel 684, Beyit 5). [sözleründe, -leründe]

Sen ma'ārif baħrine talmağ dilerseñ 'ārifā / Cān göziyle bu Murāduñ **sözlerine** yahşı bağ (Murādī Dīvānı, Gazel 685, Beyit 5). [sözlerine, -ler, -in, -e]

Bī-nihāyet ulu deryādur Murādī **sözleri** / Hayy-ı mevtā eylemez tā ölmeyince teff-i sāk (Murādī Dīvānı, Gazel 693, Beyit 5). [sözleri, -ler, -i]

Añla Murāduñ **sözün** ey meh-i pür-ferr ü táb / Şems-i hüda vire nūr tola bu dünyā-yı 'ışğ (Murādī Dīvānı, Gazel 707, Beyit 5). [sözün, -in]

Murāduñ **sözlerine** kılma inkār / İder hışm-ı Hudā v' Allāh iki şağ (Murādī Dīvānı, Gazel 709, Beyit 5). [sözlerine, -ler, -i, -n, -e]

Çün belāya Murādī didi belī / Her **sözi** 'adne virdi biñ revnağ (Murādī Dīvānı, Gazel 712, Beyit 5). [sözi, -i]

Güşuna algıl Murāduñ **sözlerin** / Ehl-i dil yanına var destüñle il (Murādī Dīvānı, Gazel 837, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Gel Murāduñ **sözini** al güşa / Eylegil haşlet-i zenbūr-ı 'asel (Murādī Dīvānı, Gazel 840, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]

Murāduñ her **sözi** Hağdan sebağdur / Anuñ için dutar yüzün aña dil (Murādī Dīvānı, Gazel 844, Beyit 5). [sözi, -i]

Haber bilmez idüm aşla zemīn ü āsumāndan ben / Murāduñ **sözlerinin** her birinde biñ haber buldum (Murādī Dīvānı, Gazel 860, Beyit 5). [sözlerinin, -lerinin]

Ey Murādī rāhat-ı dildür **sözün** 'irfāne çün / Vird olınmağ lāzım oldı qavlüñüz fi's-şubh ve's-şām (Murādī Dīvānı, Gazel 901, Beyit 5). [sözün, -ün]

Gel er iseñ bu Murādīnün **sözinden** lezzet al / Rāğıb olmam kimseye 'ışğ ehlinedür rağbetüm (Murādī Dīvānı, Gazel 912, Beyit 5). [sözinden, -inden]

Güş itmeyince **sözlerin** ey dil Murādīnün / Ahvāle muttālī' oluben hālī bilmedüm (Murādī Dīvānı, Gazel 933, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Hağ oldı cevāb el-hağ mürsel **sözüne** aşdağ / Cāndur bilene mülhağ cān oldı tenüm cānum (Murādī Dīvānı, Gazel 945, Beyit 4). [sözüne, -ü, -m, -e]

Añla Murādī **sözlerin** gağlete varma 'ağıl ol / Böyle muğadder eylemiş çünki o şāhib-i hikem (Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 6). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Murāduñ qavli hağdur her **sözinde** / Anı 'ilminde a'lem itdi i'lem (Murādī Dīvānı, Gazel 964, Beyit 5). [sözinde, -i, -n, -de]

Murādī taraf-ı āhirdür bugün temsīl āhirden / Hemān bir **söz** durur şerh-i mağāliden (Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 5). [söz,]

Murāduñ **sözlerin** añlayayım ger dirseñ ey 'āğıl / Bu ef'āl ile aqvālī getir kendüñe hāleyin (Murādī Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Bu Murāduñ **sözlerinde** şol bilür iz'ān kim / Bir kelām ile iki dünyāyı bir ide hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1043, Beyit 5). [sözlerinde, -lerinde]

Her kime kim olmaya sır-ı Muħammedden naşīb / **Sözlerünü** ey Murādī kıl u kāl añlar bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1078, Beyit 5). [sözlerini, -ler, -ün, -i]

Her kime mesmü' olursa ey Murādī **sözlerün** / Hağ budur şek yok durur kim öğrenür imān u dīn (Murādī Dīvānı, Gazel 1081, Beyit 5). [sözlerün, -ler, -ün]

Bu Murāduñ **sözlerin** şerh itmeye biñde birin / Nice biñ gelse ulü'l-elbāb elbāb üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1098, Beyit 5). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Güş-ı hüsuñ tutar iseñ **sözüne** ey şādık / Bu Murādī diye pes remz ile imā haberin (Murādī Dīvānı, Gazel 1099, Beyit 5). [sözüne, -ü, -m, -e]

Añlamaz iseñ eger kim bu Murāduñ **sözini** / Dime kim kendüñe sen kāmīl-i insānam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1100, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]

Murāduñ anlamadı **sözlerini** 'allāme / Meger şol añladı kim içdi cām-ı sahbādan (Murādī Dīvānı, Gazel 1142, Beyit 5). [sözlerini, -ler, -i, -(n)i]

Murādī mağz-ı beğāda görür celāl ü cemāl / **Sözini** söyler anuñ çün mağālīn isteyüben (Murādī Dīvānı, Gazel 1150, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]

Ger bu Murāduñ **sözün** 'ışğ ile ey muttakī / Diñler iseñ olasın sen dağı dānā cüvān (Murādī Dīvānı, Gazel 1151, Beyit 5). [sözün, -i, -n]

Gel berü kıl i'tirāf diñle Murādī **sözün** / Yoğsa seni kerh ile kırtarur inkārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1152, Beyit 5). [sözün, -i, -n]

Saña bir beyān oldı bu 'ilm-i ma'nā yine / Murāduñ **sözün** añla olma mine'l-cāhilīn (Murādī Dīvānı, Gazel 1155, Beyit 5). [sözün, -i, -n]

Gel Murāduñ **sözini** güş eyle / Vağtı bir demde eylegil bir ān (Murādī Dīvānı, Gazel 1160, Beyit 5). [sözini, -i, -n, -i]

Gel kelām-ı Murādī güş eyle / Her **sözinde** naşihat añla bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1164, Beyit 5). [sözinde, -i, -n, -de]

Bağ Murādī Murāduñ özge **sözi** / Ki murādī dile bağışlar ān (Murādī Dīvānı, Gazel 1165, Beyit 5). [sözi, -i]

Toğrulık ile bulur bulan tarîk / Añla bu remzi
sözüm budur hemân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1171, Beyit 4*). [sözüm, -(ü)m]

Añla Murâduñ **sözini** ser-te-ser / ‘Adnün içinde
olasın câvidân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1173, Beyit 5*). [sözini, -i, -n, -i]

Gel bu Murâduñ **sözün** ‘ışk ile ey muttakî / Diñler
iseñ olasın sen dañi dānā cüvân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 5*). [sözün, -in]

Añla Murâdî **sözini** ‘ârif iseñ eger ki sen / ‘Ârif
olan kimesneler bellü bilür bunı ‘ayân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 5*). [sözini, -i, -n, -i]

Kim ki fehm itmedi Murâdî **sözün** / Olmaz
ma‘rifetde merdāne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 7*). [sözün, -i, -n]

Bilse idüñ eger Murâdî **sözün** / Kā’il olur idüñ bu
âyinede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 5*). [sözün, -i, -n]

Feyz-i muṭlaḳdur ḥaḳîkat bu Murâduñ **sözleri** /
Didi sübhāne‘llezî esrâ bugün esrârda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 5*). [sözleri, -ler, -i]

Ey Murâdî **sözlerüñ** cevher durur yâ kîmyâ / Anuñ
içün oldı güftârüñ kamu efvâhda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 5*). [sözlerüñ, -ler, -üñ]

Murâdî **sözlerin** ‘âkil iseñ cāna ḥamā’il kıl / Bunı
bil bellü degme kimse mahrem olamaz rāza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 5*). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Murâduñ **sözleri** ‘ayn-ı ḥaḳîkat maḥz-ı ‘ibretdür /
Bu güftāra kulağ ur gayrı per-tāb it aḳar şuya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 5*). [sözleri, -ler, -i]

‘Ârif olan bu Murâduñ **sözini** fehm eyler / Şu ki
‘ârif degül ey dil bu kelāmı ne bile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 5*). [sözini, -i, -n, -i]

Ey Murâdî **sözi** ko sūz-ı derūnun ele al / Şāyed ola
ki tarahhūm kıla yaş ile deme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5*). [sözi, -i]

‘Âkil iseñ Murâdî **sözün** diñle ‘âkl ile / Şimdi ki
rūz-ı furşatı gel ḳoma yarına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5*). [sözün, -i, -n]

Ne ḡam ḥicāb aṣa ger rūy-i cāhilīne kelām /
Murâdî **sözleri** meḳşūf ehl-i ‘irfāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 5*). [sözleri, -ler, -i]

Her kim ki Murâduñ **sözün** almaya ḳulağa / Hālını
eger bilmeye dañi beter eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 5*). [sözün, -in]

Gūş-ı cāna al Murâduñ **sözlerin** / Gel berü ey nefis
olma ḡāfile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 5*). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Her ki gördi işbu ḳavli birbirine söyleyüp / Sen
Murâduñ **sözlerinde** eylegil im‘ân didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 5*). [sözlerinde, -ler, -i, -n, -de]

Bu Murâdîñ kelāmından bulur mürde ḥayāt /
Bende oldı bir **sözine** nice şāh-ı Edhemî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 5*). [sözine, -i-n-e]

Murâduñ bu kelāmı fehm olunmaz cehd-i vāfirle /
Velî her bir **sözi** iki cihāna merḥabā oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 5*). [sözi, -i]

Murâdî kimse fehm itmez **sözünü** lîk kāmiller /
Kemāl ile olan kāmîl ne ḳılsun aḳ u ḳarayı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 5*). [sözünü, -ünü]

Bu Murâduñ **sözini** degme ḳişi fehm idemez /
Añlaya şol ki meger ‘ışk ile pūr-hūn oldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1514, Beyit 5*). [sözini, -i, -n, -i]

Ḳıl küşāde bu Murâduñ **sözine** cān ḳulağın /
Tenüñi ḥidmete şarf eyle bulasın cānı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 5*). [sözine, -i, -n, -e]

Bu Murâduñ **sözine** münkir olan kimselere /
‘Ârifin añlar içün dāñil-i nūrān didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 5*). [sözine, -i-n-e]

Sözi ḥaḳdur çü Murâduñ berü gel bāṭılı ḳo /
Kendüñi görme ḳo ḡitsün aradan mā vü meni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 5*). [sözi, -i]

Eyler Murâdî çün du‘ā ḥazretüñe dā‘im senā /
Budur **sözümüz** dā‘imā ḡöster bize didāruñı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 5*). [sözümüz, -ümüz]

Murâdîñ **sözün** ḡuş eyle gel var / Ṭayanma bu
cihāna zerre miḳdār (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 5*). [sözün, -i, -n]

Meşrebindedür ḳamunuñ şerbi bes / Gözüñe göre
ḡörürsin **sözi** kes (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 3*). [sözi, -i]

Göñül levḫine yazdum bir nice **söz** / Birini almağ
içün vir nice yüz (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1*). [söz,]

Murâdîñ **sözidür** cümle maḳbûl / Ḳabûl eyler
anı şāh u eger ḳul (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 5*). [sözidür, -i, -dür]

Yāḳanı dest-i ecel tutar olursan nālān / Oldı
v‘allāhi **sözüm** ḥaḳ bu cevāba sen inan (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5*). [sözüm, -üm]

Gūş-ı cānı küşāde ḳıl cānā / Saña bir **söz** diyem
bugün tenhā (*Murâdî Dîvânı, Kıt‘a 29, Beyit 1*). [söz,]

söz dinlemek [21] (Deyim) Söylenen bir sözü, verilen bir öğüdü benimsemek, davranışlarını bunlara uydurmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dinle Murâdî **sözlerin** tā bilesin rumüzünü / Añlar
iseñ rumüzünü remzini añla münthehā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 5*). [sözlerin, -ler, -in dinle]

sözine uymak [1] Söze itimat etmek; sözüne kanmak.

Fırakı âteşine harık ider beni o nigâr / Raķīb-i bed-
siyerüñ **sözine uyar** hayfâ (Murâdî Dîvânî, Gazel
112, Beyit 2). [sözine uyar, -ar]

söz söylemek [2] Bir şeyler anlatmak, konuşmak.

Sa'y-ı belîğ eyledi sırr-ı 'acîb 'ışkına / Her **sözi**
kim **söyledi** sırr ile tenhâ didi (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1566, Beyit 3). [sözi, -i söyledi]

II Şiir söylemek.

Saňa bir **söz söyleyem** kim kil-k-i zerle nakş kıl /
Kim ulu cevher durur kılğıl anı başuñda tãc
(Murâdî Dîvânî, Gazel 218, Beyit 4). [söz
söyleyem, -(y)em]

söz tutmak [8] (Deyim) Söz dinlemek; uymak; itaat
etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Murâdî söylediğün **sözleri** ol **tutmak** ardınca /
Dilerseñ olmayasın bâb-ı rahmetden ebed mehcûr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 294, Beyit 7). [sözleri
tutmak, -mak]

şu [7] Su.

Bilmezem ben kendümi 'ayb eylemeñ yārân baňa
/ Kān **şudan** a'lâ durur bunda neme bakmaz
gözüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 894, Beyit 3).
[şudan, -dan]

Didiler haķā'îk-şināsân-ı 'ilme'l-yakîn / Çü mevc
ura deryâ görünmez **şudan** şāhilîn (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1155, Beyit 1). [şudan, -dan]

Eşk-i çeşmümden oldu 'âlem **şu** / Ğarķa-i âb oldu
cümle **şu** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1187, Beyit 1).
[şu,]

Şerhe gelmez bu vücuduñ bahrı bî-pâyândur /
Hâtemüñ deryāya atma cehd kıl kalmaya **şu**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1198, Beyit 3). [şu,]

Ey Murâdî kalbüne ebr-i maħabbet sepdî **şu** / Gel
teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1235, Beyit 5). [şu,]

II Gözyaşı.

Bir yanum âteş olupdur bir yanumda oldu **şu** / Od
ile **şu** arasından sen beni eyle rehâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 18, Beyit 2). [şu,]

Aş u fer'üm müctemi' olduğda âb-ı lutf ile / Ben
beni taħmîr iderdüm arada 'ışk idi **şu** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1188, Beyit 3). [şu,]

şu olmak [2] Su olmak, suya dönüşmek.

Murâdî lücce-i deryâdan aldı bir gevher / Eridi **şu**
oluben kapladı nice 'ummān (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1141, Beyit 5). [şu oluben, -uben]

Eşk-i çeşmümden oldu 'âlem **şu** / Ğarķa-i âb **oldı**
cümle **şu** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1187, Beyit 1).
[şu oldu, -dı]

su'âl [12] Soru. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Murâdî 'ışķa düşen añlar 'aşık aħvâlin / Kapsına
gelüp ol yârden **su'âlüm** var (Murâdî Dîvânî,
Gazel 492, Beyit 5). [su'âlüm, -üm]

su'âl eylemek [7] Soru sormak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Su'âl eylesin çün kim baňa cümle fi'âlümden /
'Aceb n'olisar aķvâlüm benüm maħşerde yâ Rab
(Murâdî Dîvânî, Gazel 147, Beyit 3). [su'âl
eylesin, -(y)e, -sin]

su'âl-i taħķîķ [1] Gerçek, asıl soru.

Şerh itdi çünki vaşşâf 'ilm ü tarikatüñden / Geldi
su'âl-i taħķîķ ol dem cevâb içinden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 3). [su'âl-i taħķîķ,]

su'âl itmek [11] Soru sormak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ma'rifetden **su'âl iderse** Murâd / Hüve bâķin ve
sirrühü ebķā (Murâdî Dîvânî, Gazel 93, Beyit 5).
[su'âl iderse, -er, -se]

su'âl-i vücüd [1] Varlığın, bedeninin sorusu.

Muķārenetle bilinmiş çün iktizā-yı ezel / Ebedle
oldı cevâbında bu **su'âl-i vücüd** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 262, Beyit 2). [su'âl-i vücüd,]

su'âl kılmak [3] Soru sormak.

Çok tefekkür eyledüm **kıldum su'âl** / İstedüm
dildârdan keşf oldu rāz (Murâdî Dîvânî, Gazel 602,
Beyit 3). [su'âl kıldum, -du, -m]

Çün seni gördi saňa **kıldı su'âl** / Ol daħı didi seni
saňa maķāl (Murâdî Dîvânî, Gazel 833, Beyit 1).
[su'âl kıldı, -dı]

Cān ü gönül şerh için pîrüne **kıldum su'âl** / Virdi
cevâb-ı 'azîm didi ki fihā'l-maķāl (Murâdî Dîvânî,
Kıt'a 23, Beyit 1). [su'âl kıldum, -du, -m]

su'âl olmak [2] Soru sormak.

Hāme-i taķdîr nakş itdi ne var ise ķamu / Pes **su'âl**
oldı neden nāşî durur tûl-ı emel (Murâdî Dîvânî,
Gazel 756, Beyit 2). [su'âl oldu, -dı]

Hem kıdemden hem 'ademden pes girü **oldı su'âl**
/ Didi hikmet ol durur olmazsa olmaz 'ukde-ħal
(Murâdî Dîvânî, Gazel 756, Beyit 4). [su'âl oldu, -
dı]

su'bân [1] Büyük yılan, ejderha.

Rümüz-ı genc-i ma'nâyı dilerseñ / Senüñ
sü'bānuñı katl eyle her dem (Murâdî Dîvânî,
Gazel 966, Beyit 3). [sü'bānuñı, -un, -ı]

su'bân olmak [1] Büyük yılan, ejderha olmak. II Hz.
Musa'nın mucizelerinden biri.

Ol 'aşāsı **olur** mıydı **su'bân** / Dimese lâ-ilāhe illā
hū (Murâdî Dîvânî, Gazel 1185, Beyit 15). [su'bân
olur, -ur]

sū-be-sū [1] *Her taraf, her yan.*

Gezdüm cihânı **sū-be-sū** kavluñe bulmadum nazar / Didüm Murâdî görmedüm kavluñ gibi kim bâbda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 5). [sū-be-sū,]

şubh [1] *Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri, sabah vakti.*

Her gicede tâ **şubha** degin kâ'im-i leyl ol / Ğafletde yatup kalma şaķın hem çü behâyim (Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [şubha, -a]

şubh-ı bā-mesā [1] *Sabah akşam; daima.*

Ger zâkir olasın anı sen **şubh-ı bā-mesā** / Eyler rahîm 'atâ dil ile cāna şefkatin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 2). [şubh-ı bā-mesā,]

şubh-ı şādık [6] *Tan yerinin ağarması, gerçek sabah aydınlığı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çü **şubh-ı şādık** gördüm ki mahv ider zulümât / Okurdi Fâliķu'l-ısbâh ile nice âyât (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 1). [şubh-ı şādık, -ı]

şubh-ı sa'âdet [1] *Mutluluk sabahı.*

Şubh-ı sa'âdet ki tülû' eyleye / Şârihimüz şerhe şurû' eyleye (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 3). [şubh-ı sa'âdet,]

şubh ile mesā [2] *Sabah ile akşam.*

Nîl-i ekberden bugün pes nîl-i aşğardur 'ayân / Kıl tecessüs aşğar u ekberde **şubh ile mesā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [şubh ile mesā,]

Hakkında hüveydâdur nefy olmadı bu isbât / Birbirine zıdd oldu **şubh ile mesā** el-hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4). [şubh ile mesā,]

subh ile şām [4] *Sabah akşam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî vird-i ezberdür okur **subh ile şām** el-hak / Muḳaddesdür dil-i aşfâ ne serrâ aña ne żarrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [subh ile şām,]

şubh olmak [1] *Günün aydınlanması.*

Şubh oldu kalmadı eser-i zülmet-i dücâ / Nûr oldu beyt-i hānenüñ ebvâbı hem deri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 2). [şubh oldu, -dı]

şubh u mesā [11] *Gündüz ve gece. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Seni senden dilerem sen seni vir baña yiter / Nāmuñı vird idinür dil nice kim **şubh u mesā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 3). [şubh u mesā,]

şubh u şām [9] *Sabah ve akşam. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Azîmi ulularuz **şubh u şām** her sâ'at / Cemî'-i 'âlem içinde mu'azzamuz cānâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 3). [şubh u şām,]

subha [2] *Çekilen tesbih, tesbih tânesi.*

Yâ Hüdâyâ bize sen îmân it / **Subha'dan** kılma kalbümüz tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 3). [subha'dan, -dan]

Mesîh olsa eger **sübhasında** şad-dâne / Le'âlî-i ezelidür olan bu mâfî'l-bâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 4). [sübhasında, -sı, -n, -da]

şubha-i 'ubbād-ı 'âlem [1] *Âlemin ibadet edenlerinin tespihleri.*

Menem ol murğ-i himmet 'ilm-i 'âlemdür me'âlümde / Aşılmış **şubha-i 'ubbād-ı 'âlem** perr ü bālümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 1). [şubha-i 'ubbād-ı 'âlem,]

şubh-dem [8] *Sabah vakti. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şubh-dem berķ-i cemālûñ dilde sevdâ gösterür / Nâr-ı Mūsāya beden nâr-ı tecellâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 1). [şubh-dem,]

şuç [1] *Kabahat, günah.*

Günāhumı bildür baña ben daḫı bileyüm / **Şuçum** bildürüp dek güzel soñradan varuñı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 3). [şuçum, -um]

süd [7] *Fayda, kâr. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmeyenler ey Murâdî bilmediler bilmegi / Bil bilenler bilmediler arayup bilmekte **süd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 5). [süd,]

süd-ter olmak [1] *Daha kârlı olmak.*

Kemâl-i lâ-yezâliden kemâlinde ziyâd ister / Bi-ḫamdî'llâh murâdıñdan ziyâde **süd-ter olmuş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 3). [süd-ter olmuş, -mış]

süd u ḫaṭâ [1] *Kâr, fayda ve hata.*

Ger Murâduñ bileyin dir iseñ ey dil ḫâlin / Yâr yolında nice **süd u ḫaṭâ** çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [süd u ḫaṭâ,]

süduñ ziyân olmak [1] *Kârın zarara uğraması.*

Lem'a vü sevdâyı ko kim **olmaya süduñ ziyân** / Ey Murâdî nâzır iseñ ḫande ḫâlûñ vechidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [süduñ ziyân olmaya, -ma, -(y)a]

süd u ziyan [1] *Fayda ve zarar.*

Muḫîṭ-i ğarķa-i nûr olalı bu resm-i fu'âd / Cihân **süd u ziyânından** oldu ol âzâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 1). [süd u ziyânından, -ın, -dan]

süd [1] *Sevdalar.*

Sûd ile sevdâ menem rûz ile beyzâ menem /
Cümle menem ey Murâd kâ'il-i güftâr men
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 5). [sûd,]

şudûr [2] Göğüsler, sadırlar.

Hâme-i kudret çü satr itdi **şudûrın** remzini / Her
birin bir fi'l ile bir resme bürhân itdiler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 349, Beyit 4). [şudûrın, -ın]

2. Sadrazamlar, ileri gelenler.

Fevc maşdardan çü şadırdur **şudûrın** şadr ider /
Kimisi şadrında kaldı kimisi muhtâc u ac (Murâdî
Dîvânı, Gazel 221, Beyit 4). [şudûrın, -ın]

şudûr-ı mümkünât [1] Var olanın meydana çıkması,
ortaya çıkması.

Şudûr-ı mümkünâtı çünkü şadrumdan şudûr itdi /
Çü hâdî kodı ismini bize yahşî hidâyetdûr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [şudûr-ı mümkünâtı, -ı]

şudûr itmek [1] Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

Şudûr-ı mümkünâtı çünkü şadrumdan **şudûr itdi** /
Çü hâdî kodı ismini bize yahşî hidâyetdûr (Murâdî
Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [şudûr itdi, -di]

sûfi [2] Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan, zahit.

Şûfi eger tarîk bilür iseñ kemâl ile / Bi'llâhî vir
haber ki bu îman olan nedûr (Murâdî Dîvânı,
Gazel 466, Beyit 2). [şûfi,]

Cevherûn var ise **şûfi** gel berû meydâna pes /
Remz-i dervîşânî tâc u hırkalar hâll eylemez
(Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 3). [şûfi,]

şûfiyâ [1] Ey sofî.

Cân ü dil âyinesin jeng-i sivâdan pâk it / **Şûfiyâ**
soñra gözet anı ki zîbâ görünür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 448, Beyit 4). [şûfiyâ,]

şufûf [1] Saflar, sıralar, diziler.

Şuşadupdur her şafî şaffında yetmiş biñ **şufûf** /
Birbirine beñzemez eşkâlî bil ey mu'teber (Murâdî
Dîvânı, Gazel 335, Beyit 4). [şufûf,]

şuğrâ [2] Pek küçük, küçük.

Ben vücûdum 'âlemin eyledüm 'âlem güneşin /
Cümlesi aldı edeb izini bu **şuğrâdan** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 4). [şuğrâdan, -dan]

Tağılıp cem'iyet olındı zamâna va'deler / Cem'
olup mî'âdda **şuğrâyile** kübrâ yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [şuğrâyile, -(y)ile]

şuğrâ olmak [1] Küçük olmak, küçük olan şey.

Ey Murâdî kıl tevekkül Hazret-i Mevlâyâ sen /
Çün anuñ emrindedür kübrâ olan **şuğrâ olan**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 5). [şuğrâ olan, -an]

suhan /sühan / suhen [16] Söz, kelâm.

Añla Murâduñ sözün ister iseñ ger fütûh / Oldı
selâse **sühan** harf-i elif dâl u hâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 117, Beyit 5). [sühan,]

Hâtır-ı 'âtıra her ne ki geçer olsa gerek / Seyf-i
mübrim bu **sühan** her ne ki dir bulsa gerek
(Murâdî Dîvânı, Gazel 742, Beyit 1). [sühan,]

Mağz-ı netâyicindedür kâm ile harf ile **suhan** /
Harf ile şavtı tarîk ol añlaya tâ ki her kilem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 3). [suhan,]

Mağz-ı netâyicindedür kâm ile harf ile **suhan** /
Harf ile şavtı evvel añlaya niteki her kilem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 3). [suhan,]

II Şiir.

Murâdî bu **suhanuñ** kuvvet-i cândur el-hâk / İder
demi ile vîrâne dilleri âbâd (Murâdî Dîvânı, Gazel
260, Beyit 5). [suhanuñ, -un]

Ger Murâduñ mantıkından añlayam dirseñ **suhan** /
Gel bertü meydâna gir terk eyle nâmûs ile 'âr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 5). [suhan,]

Añladuñ mı yine bu yirde Murâduñ **suhenin** / Yine
luğf ile ma'ârifden ağıttı enhâr (Murâdî Dîvânı,
Gazel 429, Beyit 5). [suhenin, -in]

Añlamaz iseñ eger işbu Murâduñ **suhanın** / Yâda
varma berû gel hikmeti Lokmâna götür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 438, Beyit 5). [suhanın, -ın]

Güş eyle Murâdîñ **suhanın** / Kudretinden neler
kılur kâdir (Murâdî Dîvânı, Gazel 532, Beyit 5).
[suhanın, -ın]

Cemî'-i 'âlemi cem' eyledüm sözüm yine bu /
Murâdîñ **suhanı** gibi görmedüm câmi' (Murâdî
Dîvânı, Gazel 660, Beyit 5). [suhanı, -ı]

Güş-ı hûşuñ alup diñle Murâduñ **suhanın** / Bağ-ı
dehrüñ güline bakma ki ol şolsa gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 742, Beyit 5). [suhanın, -ın]

Güş idenler kelimâtum didiler kim şaddak / Ey
Murâdî ne 'aceb hikmet olupdur **suhanuñ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 5). [suhanuñ, -uñ]

Gel Murâdî **suhanın** cân ile olğıl sâmi' / Ehl-i hâl
añlamağıçün bunu inşâ kıldum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 922, Beyit 5). [suhanın, -ı, -n]

Güş iderseñ bu Murâdî **suhanın** / 'Âkîbet
kalmayasın sen nâ-kâm (Murâdî Dîvânı, Gazel
963, Beyit 5). [suhanın, -ı, -n]

Gel berû mürşid idin gel bu Murâduñ **suhanın** /
Diñlemezseñ saña zulm ile sitem-kâr olasın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [suhanın, -ın]

Merd olan añlar efendüm bu Murâduñ **suhanın** /
Merd olmak dileyen kârın ider merd-ânâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 5). [suhanın, -ı, -n]

suhan-ı zû'r-reşâd [1] Doğru yol sahibi söz.

Şol dem kulağ u ram **suhan-ı zû'r-reşâdına** /
Hayrûñ 'alâ'imidür irer dil murâdına (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 1). [suhan-ı zû'r-reşâdına, -ı, -(n)a]

şuheyli-i bād-ı pās [1] Rüzgar gibi hızlı olan
Süheyl yıldızı.

Semâ'-ı savt olupdur çün **şuheyli-i bād-ı pāsından**
/ Mirârendür bu tekrârı gelüp beyzâda sevdâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2*). [*şuheyli-i bād-ı pāsından, -sın, -dan*]

suḥf-ı maḥabbet [1] Sevgi sayfaları, kitabı.

Ḳalbûn İbrâhîmi çün **suḥf-ı maḥabbet** okudu /
İsmîni buldı Ḥalîl olmuş anuñ yâbından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 2*). [*suḥf-ı maḥabbet,]*

şulamak [2] Sulamak, su vermek.

Nice demdür seni cānâ bu dil ü cānum arar /
Şulayup 'âlemi bu dîde-i giryānum arar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 1*). [*şulayup, -(y)up*]

Mâ-i 'avn ile **şulandı** yine tâ mîveleri / Oldı her
bârı anuñ fülk-i vücûda bir yem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 926, Beyit 2*). [*şulandı, -n, -dı*]

şulḥ olmak [1] Barışmak, uzlaşmak.

Âh kim oldı ḥabîb içün bugün ğavġâ yine / **Şulḥ**
olınmadı didiler pes gelûñ ferdâ yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 1*). [*şulḥ olunmadı, -ın, -ma, -dı*]

sultān [48] Padişah, hükümdar.

Milk-i tende oldı çün da'vāya bürhān insilāḥ /
Hüküm kıldı aña pes ol demde **sultān** insilāḥ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 1*). [*sultān,]*

Añlar isen Murâdî maḳālında nükteyi / Sultān ider
seni nice **sultāna** insilāḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 239, Beyit 5*). [*sultāna, -a*]

Baş çıkardı ceyb-i zilletten şu kim sevdi seni /
'Âlemüñ **sultānidur** şevkuñla olan sîne-çāk
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 733, Beyit 4*). [*sultānidur, -idur*]

Çāġer-i 'ışk olalı 'âleme **sultānam** ben / Gör
ḥabîbüm beni sen kim nice bürhānam ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 1*). [*sultānam, -am*]

Murâdî çün saña yüz tıtdı senden ġayrısın bilmez
/ Gedâ vü cümle hem **sultān** anuñ çündür aña
bende (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 5*). [*sultān,]*

Dime **sultān** aña kim taḥt ile cāhında ola / Belki
sultān o durur cümle penāhında ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 1*). [*sultān,]*

Dime **sultān** aña kim taḥt ile cāhında ola / Belki
sultān o durur cümle penāhında ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 1*). [*sultān,]*

Dime **sultān** aña kim taḥt ile cāhında ola / Belki
sultān o durur cümle penāhında ola. (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 1*). [*sultān,]*

Dime **sultān** aña kim taḥt ile cāhında ola / Belki
sultān o durur cümle penāhında ola. (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 1*). [*sultān,]*

Cān ü ten terk ideli ol baña cānān didi / Bābına ḳul
olalı adımı **sultān** didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1516, Beyit 1*). [*sultān,]*

II Sevgili; Allah.

İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḥaber fursat / Bu
çākerden o **sultāna** neler dimiş neler fursat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 1*). [*sultāna, -a*]

Bende iseñ ger Ḥudāya ey Murâdî sen daḥı / Gice
gündüz eyle ḥidmet çünki **sultān** eldedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 7*). [*sultān,]*

Bulmadum şıdḳ ile bir kişi ki vire ḥaberüñ / Ḳamu
'âlemleri gördüm seni **sultānum** arar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 3*). [*sultānum, -um*]

Ḳul oldı aña cümle selâṭin-i cihān-bān / El
baġlayuben tırdı çü **sultāna** berāber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 2*). [*sultāna, -a*]

Ḳul olup eli baġlu işġüñe gelenler / 'İzzet olıñup
'âleme **sultān** iledürler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 452, Beyit 2*). [*sultān,]*

Derdümde benüm derd ile dermān arasunlar /
Hükümümde hemān emr ile **sultān** arasunlar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 1*). [*sultān,]*

Devlet degül mi iki cihānda saña Murād / Her
demde sen ḳavlini o **sultān** araşdurur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 5*). [*sultān,]*

Sencileyin şāḥ-ı 'âlem var iken / 'Aşıḳun bir ġayrı
sultānı n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 3*). [*sultānı, -ı*]

'Aşıḳ olan kimsenüñ milk-i dili virān olur / Anuñ
içün milk-i virānına **sultān** istemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3*). [*sultān,]*

Rāġıb-ı baḥtuz ne taḥtuz n'eylerüz tāt ü kemer /
Bendeyiz ol şāḥlar şāḥını **sultān** isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2*). [*sultān,]*

Baḥr-ı tevḥîde giren kimsene pāyān bulımaz / Ḳul
ki olmaya şadākatde o **sultān** bulımaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 576, Beyit 1*). [*sultān,]*

Seni biz cümle-i 'âlemlere **sultān** bilürüz / Ḥāne-i
dilde muḳīm olıcı miḥmān bilürüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 1*). [*sultān,]*

Cānı cānān 'ışkına cānāne bezl itsem gerek / Ḳadr-
ı tākāt ḥidmetüm **sultāna** bezl itsem gerek
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 1*). [*sultāna, -a*]

Bu Murâdınüñ ḥaḳıḳat çünki sen **sultānısın** /
Gönlini alġıl ele gel bu dil-i āzürdenüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 5*). [*sultānısın, -ı, -sın*]

Bāb-ı ġayrı yaşadanlar bilmedi ādābdan / Ehl-i
ādāb olmayanlar bulmadı **sultāna** yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3*). [*sultāna, -a*]

Cân ü başın terk idenler buldılar cânâna yol / Şıdık ile şâdık olanlar buldular **sultâna** yol (Murâdî Dîvânî, Gazel 769, Beyit 1). [sultâna, -a]

İmânumuz tevhiiddür **sultânımız** tevhiiddür / Cânânumuz tevhiiddür tevhiide gel tevhiide gel (Murâdî Dîvânî, Gazel 808, Beyit 4). [sultânımız, -umuz]

Eger kullukda şâdıkısañ baña **sultânı** göstergil / Muvahhid mü'min iseñ gel baña imânı göstergil (Murâdî Dîvânî, Gazel 810, Beyit 1). [sultânı, -ı]

Didi yârüm senüñle kânde gitdi 'ahd ü peymânım / Didüm kim 'ahd ü peymânıñ henüz yirinde **sultânım** (Murâdî Dîvânî, Gazel 856, Beyit 1). [sultânım, -um]

Varalum defterimiz okıyalum **sultâna** / İzn-i sultân ile mansûr-ı sa'âdet idelüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 920, Beyit 4). [sultâna, -a]

Ger hakikatle baña nâzır iseñ **sultânım** / Cânuma cân dime cânuma cânım cânım (Murâdî Dîvânî, Gazel 930, Beyit 1). [sultânım, -um]

Derde düşdi bu gönül dermânı kimden istesün / Bende oldı cân ile **sultânı** kimden istesün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1032, Beyit 1). [sultânı, -ı]

'İşk-ı dildârı görüp buldı eserden pes eser / Bende-i 'ışk oldı dil bu 'âleme **sultân** iğen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1033, Beyit 2). [sultân,]

Râh-ı 'ışka bu Murâdî şanma sâlik olmadı / Başını terk eyledi bu yolda sen **sultân** için (Murâdî Dîvânî, Gazel 1091, Beyit 7). [sultân,]

Bilmez idüm 'âlemüñ 'ilmini olmasa vücüd / Cehd idüben bildüre ekberde **sultân** âyetin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1094, Beyit 4). [sultân,]

Cân ile cân virmişem cânâna ben / Bendeyem kul olmuşam **sultâna** ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1168, Beyit 1). [sultâna, -a]

Kamu hâlûñe nâzırdur çü Hâlık / Bilür ahvâlûñi cümle o **sultân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1180, Beyit 3). [sultân,]

Çün mekân oldı vücüdüm râhumıñ **sultânına** / Anuñ için gelmişüzdür 'âlemüñ seyrânına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1246, Beyit 1). [sultânına, -ı, -n, -a]

Ser-firâzânı hakikatden işitdüm bir haber / Her ne kim **sultândan** gelse mübarekdür kula (Murâdî Dîvânî, Gazel 1251, Beyit 3). [sultândan, -dan]

Hâzır olmışdı gönül gam-hânesi gam-hânede / Ey Murâdî ya'nî **sultân** oldı mihmân bir gice (Murâdî Dîvânî, Gazel 1258, Beyit 5). [sultân,]

Nazar-ı ehl-i nazardur nazarıñ **sultânı** / Her kişi bir nazar kıla mı câm-ı Cemde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1358, Beyit 3). [sultânı, -ı]

İdüben şarf-ı maqdûrîñ bu günde hıdmet-i yâre / Oluben cân ile bende 'aceb **sultâna** irdüñ mi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1491, Beyit 2). [sultâna, -a]

Yâr ile yârânım kanı gül yüzlü **sultânım** kanı / Ol mihr-i tâbânım kanı ol mâh-ı rahşânım kanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 1). [sultânım, -um]

Hağ 'ışkı ile tev'am aldı bu Murâdî çün / Kodı başın ortaya bulunca o **sultânı** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 7). [sultânı, -ı]

Mâ ile menden geçenler buldılar merdâne yol / Cânı cânâna virenler buldılar **sultâna** yol (Murâdî Dîvânî, Müfret 6, Beyit 1). [sultâna, -a]

'Ömr ü cânı neylesün ey dostum 'âşık olan / Gel cemâlûñ perdesin keşf eyle **sultânım** hemân (Murâdî Dîvânî, Müfret 10, Beyit 1). [sultânım, -um]

Rüşen oldı bu 'âlem-i fânî / Geldi milk-i dilüñ çü **sultânı** (Murâdî Dîvânî, Kit'a 3, Beyit 1). [sultânı, -ı]

Yâ Rab saña sezâdur her ne ola senâlar / Sensin cihâna **sultân** saña durur du'âlar (Murâdî Dîvânî, Kit'a 26, Beyit 1). [sultân,]

sultânâ [1] Padişah II Sevgili.

Bu Murâdî kuluñı kul iken itdüñ sultân / Saña pes lâyiğ olan yine budur **sultânâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 42, Beyit 5). [sultânâ,]

sultân eylemek [4] Hükümdar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kum fe-enzir kavlini kavlinden iz'ân eylemiş / Anuñ için rütbe vü fazl ile **sultân** eylemiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 626, Beyit 1). [sultân eylemiş, -miş]

sultân-ı a'lâ [2] Yüce sultan. II Allah.

Emr ol **sultân-ı a'lânuñ** durur hem hüküm anuñ / Kahr u luftından durur ifnâ olan ihyâ olan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1062, Beyit 3). [sultân-ı a'lânuñ, -nun]

Fenâdur bu cihân-ı bî-vefâ umma vefâ bundan / Fenâ-ender fenâ ol mâ'il ol **sultân-ı a'lâya** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1319, Beyit 4). [sultân-ı a'lâya, -(y)a]

sultân-ı 'âlem [3] Âlemin sultanı. II Allah.

Sen ol **sultân-ı 'âlemsin** toyar na'ma ile 'âlem / Cihânı var iden sensin velikin bî-cihânsın sen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1001, Beyit 2). [sultân-ı 'âlemsin, -sin]

Sen ol **sultân-ı 'âlemsin** toyar na'ma gele 'âlem / Cihânı var iden sensin velikin bî-cihânsın sen (Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 5). [sultân-ı 'âlemsin, -sin]

Sen ol **sultân-ı 'âlemsin** Hudâyâ / Senüñ feyzüñdedür mecmû'-ı eşyâ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 44, Beyit 4). [sultân-ı 'âlemsin, -sin]

sultân-ı a'zam [1] Yüce sultan. II Allah.

Sensin ol **sultân-ı a'zam** bî-vezîr ü bî-nazîr / Bî-misâl ü bî-cidâl ü bî-ra'ıyyet bî-sipâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1265, Beyit 4). [sultân-ı a'zam,]

sultân-ı cihân olmak [2] Cihanın sultanın olmak.

Sultân-ı cihân oldu şol kim tuta yüz saña / Pes bil o nihân olmaz 'âlemde odur peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 102, Beyit 1). [sultân-ı cihân, oldu]

Sultân-ı cihân oldu şu kim kıldı kanâ'at / Şol kim ola kâni' o durur ehl-i sa'âdet (Murâdî Dîvânî, Gazel 198, Beyit 1). [sultân-ı cihân oldu, -dı]

sultân-ı dil [1] Gönül sultanı. II Sevgili.

Cây-gâh oldu gönül tahtı çü **sultân-ı dile** / 'Ârızıyyet kalmadı hâşiyet-i zât oldu dem (Murâdî Dîvânî, Gazel 902, Beyit 2). [sultân-ı dile, -e]

sultân-ı evvel [1] İlk hükümdar. II Allah.

Cemâlün pertevi dünyâ vü mâfihâdadur zâhir / Sen ol **sultân-ı evvelsin** ezelsin âhîr ü âhîr (Murâdî Dîvânî, Gazel 311, Beyit 1). [sultân-ı evvelsin, -sin]

sultân-ı gönül [1] Gönül sultanı.

Çün hakîkat iline geldi bu **sultân-ı gönül** / Gayrı yirlerde varup câ sever ahlama şakın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1107, Beyit 2). [sultân-ı gönül,]

sultân-ı 'ışk [9] Aşkın hükümdarı; sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî çün gele taht-ı dile **sultân-ı 'ışk** / Bermurâd olur anuñla gelse bir an insilâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 237, Beyit 5). [sultân-ı 'ışk,]

sultân-ı 'ışk olmak [2] Aşkın hükümdarı olmak.

Sultân-ı 'ışk olanlar ma'nâda pâdişâdur / Ğavvâş-ı bahr olanlar hikmetle âşinâdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 503, Beyit 1). [sultân-ı 'ışk olanlar, -an, -lar]

Bende kılmışdur kamu 'âlemleri bir lahzada / Çün vürüduñ tahtına çıkdı **olup sultân-ı 'ışk** (Murâdî Dîvânî, Gazel 688, Beyit 2). [sultân-ı 'ışk olup, -up]

sultân-ı 'izzet [1] Ululuk, yücelik sultanı; Allah.

Murâduñ fehm olunmaz bu kelâmı / Meger yâver ola **sultân-ı 'izzet** (Murâdî Dîvânî, Gazel 205, Beyit 5). [sultân-ı 'izzet,]

sultân-ı mâcîd [1] Şeref ve şan sahibi hükümdar. II Allah.

Bağışlağıl bizi ey ferd-i vâhid / Ki sensin kâdir ü **sultân-ı mâcîd** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 27, Beyit 2). [sultân-ı mâcîd,]

sultân-ı melâhat [1] Güzellik sultanı.

Dil buldı serâ perde-i dil-dârına vuşlat / El virdi aña anda o **sultân-ı melâhat** (Murâdî Dîvânî, Gazel 197, Beyit 1). [sultân-ı melâhat,]

sultân-ı men [1] Benim sultanım, sevgilim.

Ey vücûdum şehrinüñ sultânı gel milküñ gözet / Sensüz olmasun bu milküñ bir nefes **sultân-ı men** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1075, Beyit 3). [sultân-ı men,]

sultân-ı zaman [1] Zamanın sultanı.

Bildüm seni ben hüsn ile **sultân-ı zamânsın** / Ğayrılara ger gizlû iseñ baña 'ayânsın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1129, Beyit 1). [sultân-ı zamânsın, -sın]

sultân-ı zi'l-bekâ [1] Bâkîlik, ebedilik sahibi hükümdar; Allah.

Yâ mü'minü'l-müheymin ü yâ Rabbi zi'l-celâl / Sensin hakîm ü kâdir ü **sultân-ı zi'l-bekâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1, Beyit 2). [sultân-ı zi'l-bekâ,]

sultân itmek [4] Hükümdar etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî kuluñı kul iken **itdün sultân** / Saña pes lâyıq olan yine budur sultânâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 42, Beyit 5). [sultân itdün, -dü, -n]

sultân olmak [15] Sultan olmak, hükmetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey habîb-i cân ü dil cânân olan kimdür baña / Taht-ı dilde vir haber **sultân olan** kimdür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 38, Beyit 1). [sultân olan, -an]

sultân u geda [1] Sultan ve köle.

Bende kıldı ise **sultân u gedâyı** gam degül / Hüküm iderse 'âleme cânâ eger hünkâr-ı 'ışk (Murâdî Dîvânî, Gazel 686, Beyit 5). [sultân u gedâyı, -(y)ı]

şüret 'âlemi [2] Dünya, görünen âlem.

Bu **şüret 'âleminde** câhilüz biz / Velikin müctebâ vü murtażâyuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 605, Beyit 3). ['âleminde, -i, -n, -de]

Ço **şüret 'âlemin** ey pîr-i 'âlem / Yüri gözle hemân sırr ile 'âlem (Murâdî Dîvânî, Gazel 966, Beyit 1). ['âlemin, -iñ]

şumt [1] Sükût, sessizlik.

Râğîb-ı didâra şordum bir haber didârdan / **Şumt** ile virdi cevâbın 'ârif oldum yârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1089, Beyit 1). [şumt,]

şun' [13] Yapma, yaratma, kudret. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hâlıküñ **şun'ını** zann eylemişem 'arz-ı vücûd / Bildüm aşlın biline sâcid ile tâ mescûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 252, Beyit 1). [şun'ını, -(n)ı]

şun'-ı ekber [1] En büyük iş, eser.

'Âlemüm emrinde gerçi oldu nice 'âlemîn / Âdem oldu **şun'-ı ekber** 'âleme ol virdi şân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1035, Beyit 2). [şun'-ı ekber,]

şun'ı ezhher [1] Beyaz, güzel ve parlak yapış.

Benüm şun'umdan oldu **şun'ı ezhher** / Bu şan'atda bilindi şun'-ı şâni' (Murâdî Dîvânî, Gazel 659, Beyit 4). [şun'ı ezhher,]

şun'-ı haqq [1] Allah'ın sanatı, eseri.

Şun'-ı Haqq hâ'il olmaz kudrete inkârı ço / Münkir olmayan kişünüñ rütbesi a'lâ olur (Murâdî Dîvânî, Gazel 389, Beyit 3). [şun'-ı haqq, -a]

şun ‘-ı şāni’ [1] Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan.

Benüm şun‘umdan oldu şun‘ı ezher / Bu şan‘atda bilindi **şun ‘-ı şāni’** (Murādī Dīvānı, Gazel 659, Beyit 4). [şun ‘-ı şāni’,]

şunmak [13] Vermek, uzatmak, takdim etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Baňa şundılar ezel bezminde çün cām-ı şafā / Pür-şafā olup özümden geçmişem ben mutlakā (Murādī Dīvānı, Gazel 11, Beyit 1). [şundılar, -dı, -lar]

şun‘ullāh [1] Allah’ın yarattığı, Allah’ın eseri.

Gel temāşā eyle **şun‘ullāhı** ey merd-i kemāl / Altı günde yaradıldı ‘ālem ü sensin dü-şeş (Murādī Dīvānı, Gazel 629, Beyit 4). [şun‘ullāhı, -ı]

şūr [3] Kıyamette, Hz. İsrâfil’in üfleyeceği boru.

Nice bir gâfletde sen bîdād ol / **Şürdan** bir gün çıkar şavt-ı muhîb (Murādī Dīvānı, Gazel 158, Beyit 4). [şürdan, -dan]

Eyledi çünkü Murādī özüni heşt behişt / İmtiyāz itmek için **şūri** kaçan çala güyer (Murādī Dīvānı, Gazel 417, Beyit 5). [şūri, -ı]

Rūh-ı kudse şorar iseñ hāberi ey ‘ārif / Ey Murādī seni İsrāfile **şūr** cān iderüz (Murādī Dīvānı, Gazel 577, Beyit 5). [şūr,]

sur [2] Kale duvarı, şehir duvarı, şehir suru. Muht olmuştur ol deryā o şehri dil-küşâyı pes / İhāta eylemiş bir **sūr** anı şāhā cemāliden (Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 3). [sūr,]

O **sūruñ** gelmedi aslā bināsı fehm u idrāke / Anuñla kâ‘im oldu mā‘ada aña hayāliden (Murādī Dīvānı, Gazel 994, Beyit 4). [sūruñ, -un]

şurāhi [2] Sürâhi, içine içki koyulan uzun boyunlu kap.

Ben ‘āşıkā rikkat kılup ey dōst **sūrāhi** / Kān ağlayuben meclisi kıldı tolu gūlgūl (Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 4). [sūrāhi,]

II Sevgilinin ağzı.

Açılup kaşr-ı vücūduñ nice yir revzenesi / Kıldı **sūrāhi** anuñ necm u meh u sālê haber (Murādī Dīvānı, Gazel 428, Beyit 3). [sūrāhi,]

süre [1] Kur’an’da ayetlerin oluşturduğu bölümlerin her biri.

Menzilde çü münzil oldu **süre** / Furkân ile fark idem cihānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1568, Beyit 6). [süre,]

şüret [55] Şekil, biçim, görünüş. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nidādur mahz-ı kudretten “ve kaddernāhü taqdīrā / Misāle geldi çün **şüret** “ve şavvernāhü taşvīrā” (Murādī Dīvānı, Gazel 64, Beyit 1). [şüret,]

şüretā [1] Dış görünüşe göre, görünüşte, zahiren.

Cān ü cānānuñ arasın hāl ider mi iftirāk / **Şüretā** izhār iden ma’nāda olmaz yahşı bak (Murādī Dīvānı, Gazel 693, Beyit 1). [şüretā,]

şüret ‘ālemi [1] Kesret alemleri, evren, kainat.

Çün bu **şüret ‘ālemine** gelmişem bir kār içün / Hasta-i ‘ayn-ı vücūdı dā‘irem pergār var (Murādī Dīvānı, Gazel 388, Beyit 2). [şüret ‘ālemine, -(n)e]

şüret göstermek [4] Suret göstermek; şekil almak, vücut bulmak, hâsıl olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayālî haylîdür her rüz u şeb zall-ı hayālînde / Zemīn üzre ne **şüret gösterür** bu hayme-i hāzrā (Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 3). [şüret, gösterür]

şüret-i ‘aql-ı hayāl [1] Hayālînin akıldaki şekli.

Şüret-i ‘aql-ı hayālüm mahv idelden bu humār / Buldı bir keyfiyyeti ‘aqlum ki gelmez rāyına (Murādī Dīvānı, Gazel 1248, Beyit 2). [şüret-i ‘aql-ı hayālüm, -üm]

şüret-i beşer [1] İnsan şekli.

Geldi Murādī ‘āleme bir **şüret-i beşer** / Bilmedi anı bilmeyiser ‘ilm ile me’āl (Murādī Dīvānı, Gazel 822, Beyit 5). [şüret-i beşer,]

şüret-i cān [1] Canun, ruhun görünüşü.

Şüret-i cān oldu çün vech-i kemānuñ arası / Aradan kaldur vücūduñ oldur anuñ çāresi (Murādī Dīvānı, Gazel 1481, Beyit 1). [şüret-i cān,]

şüret-i dil-keş [1] Gönül cezbedici suret.

Tāb urdı cemāl āyinede berķ-ı muşavver / Bu **şüret-i dil-keş** yine rāz ile nihān-dār (Murādī Dīvānı, Gazel 454, Beyit 4). [şüret-i dil-keş,]

şüret-i dīvār [1] Duvar sureti, şekli.

Murādī kalmadı ma’nā bilenler / Ne görseñ **şüret-i dīvāra** beñzer (Murādī Dīvānı, Gazel 520, Beyit 5). [şüret-i dīvāra, -a]

şüret-i dünya [1] Dünyanın hali, vaziyeti.

Şüret-i dünyāda zāhirdür cemālî ‘aks-i yār / Leyse fî’l-halki cemālün leyse ‘an gayrin karār (Murādī Dīvānı, Gazel 372, Beyit 1). [şüret-i dünyāda, -da]

şüret-i eşya [1] Varlıkların görünüşü.

Şüret-i eşyā durur mir’atda peydā yine / Çünkü zāhir olasıñ anlar olur ihfā yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1255, Beyit 1). [şüret-i eşyā,]

şüret-i hükm [1] Hükmün, iradenin görünüşü, şekli.

Ey zebânın depreden elfâza ma'nâ bilmedün / **Şüret-i hükmünde** gör yazmış mı tuğrâ elsine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [şüret-i hükmünde, -ün, -de]

şüret-i kelam [1] Şekle, biçime dâir söz, şiir.

V'allâhi söylemezdi bu fem **şüret-i kelâm** / Virmese ma'nâ ruḥşat ile mâcerâsını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 3). [şüret-i kelâm,]

şüret-i menkûş olmak [1] Nakşedilen, çizilen suret olmak.

Âferîn ol nakşa nakḳâş-ı ezel taṣvîridür / **Şüret-i menkûş olupdur** nakş-ı evvel bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [şüret-i menkûş olupdur, -up, -dur]

şüret-i mir'ât [2] Aynanın yüzü, parlak kısmı.

Şüret-i mir'âta karşı çün muḳâbil eyledi / Rüy-i zibâ her ṭarafda bâ-revân olmaḳdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 2). [şüret-i mir'âta, -a]

Şüret-i mir'âta bakdum kim cemâlin açmış o / Neşr ider maḥz-ı vücuda lem'a-i dildâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 1). [şüret-i mir'âta, -a]

şüret-i müsâ [1] Hz. Musa'ya görünen, tecelli eden.

Şüret-i Mûsâya gelmiş çün cevâb-ı len terânî / Tûra 'arz olan celâlini cibâl aḥlâr bu gün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1078, Beyit 3). [şüret-i mûsâya, - (y)a]

şüret-i vâhid-nümâyiş [1] Allah'ın birliğini gösteren sûret, yüz.

Ṭutar âyîneler şaf şaf görünür yir yirin şüret / Bu şüret **şüret-i vâhid-nümâyişde** nümâ mîdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [şüret-i vâhid-nümâyişde, -de]

şüret-i zibâ [1] Güzel yüz.

Şüret-i zibâ nedür bir neş'e-i hüsn ü cemâl / Rûḥ u 'akl u 'ilm ü dâniş ḳatre-i baḥr-ı kemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 777, Beyit 1). [şüret-i zibâ,]

şüret olmak [1] Görüntü olmak, görünüşünde olmak.

Eger ki ma'nâ ile faẓl olursa saña ḳarîn / Ne deñlü var ise **şüret olur** ḥicâb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 3). [şüret olur, -ur]

şüret-perest olmak [1] Dış görünüşe değer verip görüntünün ardındaki gerçekliğe değer vermemek.

Şerâyiṭ 'ilm-i zâhirdür velî **şüret-perest olma** / O zâhirdür ma'ânî gör murâd olan odur ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 4). [şüret-perest olma, -ma]

şüret virmek [1] Suret, şekil vermek.

Şalâḥ-ı kâra **şüret virse** dil tâbındadır mir'ât / Eger jeng olsa rüyında ne şüret göstere heyhât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [şüret virse, -se]

şurnâ-yı mevdi çalmak [1] Ölüm zurnasını çalmak. II Ölmek.

'Âlem fenâ durur çün aḥlâ Murâdî ḥâlî / Her kişi nevbetinde **şurnâ-yı mevdi çaldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 5). [şurnâ-yı mevdi çaldı, -dı]

şuşamak [2] Susamak. II Bir şeyi çok istemek.

Zulmet içre istedüm âb-ı ḥayât / Eşk-i çeşmi **şuşadum** âb aḥladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2). [şuşadum, -du, -m]

Firâḳ ile kebâbâsâ ciger yanmış idi nâra / Bi-ḥamdi'llâḥ **şuşamışdur** yine vaşl zülâlinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [şuşamışdur, -miş, -dur]

süsen [1] Susam denilen çiçek.

Dirâz itmiş zebân **süsen** senüñ ḥüsnüñi medḥ eyler / Cemî'-i lâleler hicrîünden olmuştur siyeh diller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [süsen,]

şu'ûd [1] Yukarı çıkma, yükselme.

Şu'ûdi ile ḳu'ûdin bir itdi ânide / Nidâ idüp okudu didi Fâliḳu'l-işbâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 3). [şu'ûdi, -ı]

su'ûd kılmak [1] Yukarı çıkma, yükselme.

Minber-i evc-i kerâmât üzre çün **kıldı su'ûd** / Okuyup ḥamd ile ḥuṭbe didi âlâdan fütûḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4). [su'ûd kıldı, -dı]

suver [7] Suretler, şekiller. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ṭarz-ı istignâda gerçi gösterür dürlü **suver** / Kendi kendüm aḥladum remz-i ḥicâbından ṭarab (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [suver,]

suver-perver olmak [1] Suretleri seven olmak.

Elümüz çekmişüz bu 'âlem-i kevn ü fesâd içre / **Suver-perver olanlarla** hem-esrâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 2). [suver-perver olanlarla, -an, -lar, -la]

suver [2] Sure kelimesinin çoğuludur. Kuran'daki sureler.

Gösterür her dürlüden ol âyet-i kübrâ **suver** / Lîk âyet ol suverden pâk bâzû pâk-ver (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [suver,]

Gösterür her dürlüden ol âyet-i kübrâ suver / Lîk âyet ol **suverden** pâk bâzû pâk-ver (Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 1). [suverden, -den]

süzân [1] Yanan, yanıcı.

Şem'-i ruḥ-sâr-ı nigârı fikr idüp / Ol yüri pervâneveş **süzân** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5). [süzân,]

süzân eylemek [1] Yakmak.

Ağladuğumca derd ile ben mübtelâ Murâd / 'İşk odı **eyledi** daḥî **süzân** bu gönölümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 7). [süzân eyledi, -di]

süzân olmak [1] Yanmak.

'İşkî pinhân ideli tende dil-i sūzānum / Cümle
sūzān oluben pest ile a'lā inler (Murādî Dīvânî,
Gazel 450, Beyit 4). [sūzān oluben, -uben]

sūz-ı āh kılmak [1] *Ah ateşi kılmak; çok
üzülmek.*

Āşiyânından cüdâ oldı mahabbet tırrası / **Sūz-ı āh**
ile kelâmın anuñ için **kıldı** pes (Murādî Dīvânî,
Gazel 611, Beyit 2). [sūz-ı āh kıldı, -dı]

sūz-ı derun [1] *Gönül yangını.*

Ey Murādî sözi қо **sūz-ı derūnun** ele al / Şâyed
ola ki taraḥḥüm kıla yaş ile deme (Murādî Dīvânî,
Gazel 1348, Beyit 5). [sūz-ı derūnun, -un]

sūz-nāk [1] *Yakıcı, ateşli.*

Bârek-Allāh ey Murādî kimse yok saña bedel /
Ṭab'-ı pāk olduñ ki kavluñ 'ışk iledür **sūz-nāk**
(Murādî Dīvânî, Gazel 733, Beyit 5). [sūz-nāk,]

sūz-nāk eylemek [1] *Yakıcı hale getirmek.*

Sūz-nāk eyleyelüm âteş-i 'ışk ile ciger / Bu
mahabbet odına ḥarḥ ile kāl eyleyelüm (Murādî
Dīvânî, Kit'a 18, Beyit 2). [sūz-nāk eyleyelüm, -
(y)elü, -m]

sūz-nāk olmak [1] *Yakıcı, yakan olmak. II Etkili olmak.*

Murāduñ **oldı** güftarı 'acā'ib **sūz-nāk** el-ḥaḥ /
Melā'ik gayrete vardı benüm āh ü fiḡānumdan
(Murādî Dīvânî, Gazel 1014, Beyit 5). [sūz-nāk
oldı, -dı]

sūz u güdāz [1] *Yanma ve erime.*

Ey Murādî kurb-ı yāre meslek isterdüm hemān /
Ḥamdü li'llāh aḥladum **sūz u güdāz** ehlindeür
(Murādî Dīvânî, Gazel 402, Beyit 5). [sūz u güdāz,
]

sübḥān [6] *Her türlü kusurdan, noksandan,
beşerî nitelik ve zaafılardan uzak olan Allah.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şer'ini sābit kılp **sübḥān** ilā yevmi'l-kıyām /
Kendüye maḥbūb idüp gayrıya cānān eylemiş
(Murādî Dīvânî, Gazel 626, Beyit 5). [sübḥān,]

sübḥāne'lleẓi esrā [2] *"Bir gece, kendisine
āyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye
(Muhammed) kulunu Mescid-i Harām'dan,
çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i
Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan
münezzehdir; O, gerçekten işitendir,
görendir." (Kur'an-ı Kerim, İsrâ Suresi 17/1)
āyetinden iktibastır.*

Çün getürdi beyyinatı 'ālim-i 'ilm oldı pes / Oldı
sübḥāne'lleẓi esrāda bir esrā yine (Murādî
Dīvânî, Gazel 1228, Beyit 4). [sübḥāne'lleẓi
esrāda, -da]

Feyz-i muṭlaḥḥdur ḥaḳīḳat bu Murāduñ sözleri /
Didi **sübḥāne'lleẓi esrā** bugün esrāda (Murādî
Dīvânî, Gazel 1231, Beyit 5). [sübḥāne'lleẓi esrā,
]

**sübḥāne men nihāyete lā-yürdirkü ve'l-
ḥayāl [1]** *Nihayeti hayal ve idrak edilemeyi
tenzih ederim.*

Ḥādīsdür ayırsı velî oldur ḳadīm pes / **Sübḥāne
men nihāyete lā-yürdirkü ve'l-ḥayāl** (Murādî
Dīvânî, Gazel 821, Beyit 3). [sübḥāne men
nihāyete lā-yürdirkü ve'l-ḥayāl,]

sübḥāne men te'azzeze bi'l-luṭfı ve'l-cemāl
[1] *Cemal ve lütfuyla şerefli olanı tenzih
ederim.*

Sübḥāne men teferrede bi'l-'izzı ve'l-celāl /
Sübḥāne men te'azzeze bi'l-luṭfı ve'l-cemāl
(Murādî Dīvânî, Gazel 821, Beyit 1). [sübḥāne
men te'azzeze bi'l-luṭfı ve'l-cemāl,]

sübḥāne men teferrede bi'l-'izzı ve'l-celāl
[1] *İzzet ve celaliyle eşsiz olanı tenzih ederim.*

Sübḥāne men teferrede bi'l-'izzı ve'l-celāl /
Sübḥāne men te'azzeze bi'l-luṭfı ve'l-cemāl
(Murādî Dīvânî, Gazel 821, Beyit 1). [sübḥāne
men teferrede bi'l-'izzı ve'l-celāl,]

sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-misāl [1]
Zat ve sıfatında emsal ve benzerlikten
münezzeh olanı tenzih ederim.

Mikdāra göredür kamu eşyāya feyz-i Ḥak /
Sübḥāne men tenezzehe şibhi ve'l-misāl
(Murādî Dīvânî, Gazel 821, Beyit 4). [sübḥāne
men tenezzehe şibhi ve'l-misāl,]

**sübḥāne men tevaḥḥade bi'l-'izzı ve'l-
kemāl [1]** *Cemal ve lütfuyla şerefli olanı
tenzih ederim.*

Oldı ḳadīm-i zāta çü şāhid vücūd-ı pāk / **Sübḥāne
men tevaḥḥade bi'l-'izzı ve'l-kemāl** (Murādî
Dīvânî, Gazel 821, Beyit 2). [sübḥāne men
tevaḥḥade bi'l-'izzı ve'l-kemāl,]

**sübḥāne men yüsebbāhu fi'l-ḥāl ve'l-
maḳāl [1]** *Hāl ve söz ile tespih edileni tenzih
ederim.*

Oldı Murādīnūñ çü kelām-ı ḥaḳīḳi bu / **Sübḥāne
men yüsebbāhu fi'l-ḥāl ve'l-maḳāl** (Murādî
Dīvânî, Gazel 821, Beyit 5). [sübḥāne men
yüsebbāhu fi'l-ḥāl ve'l-maḳāl,]

sübḥāne rabbiye'l-a'lā [1] *En yüce olan
Rabb'im her türlü kusurdan uzaktır (Secdede
yapılan dua).*

Eksük itme dilünde zikr-i Ḥudā / Söyle "**Sübḥāne
Rabbiye'l-a'lā**" (Murādî Dīvânî, Gazel 87, Beyit
1). ["sübḥāne rabbiye'l-a'lā",]

sübḥāne vāḥidūn eḥade'z-zāte bi's-şıfāt [1]
Ölüm ve hayatı yaratan, sıfat ve zatında bir
olanı tenzih ederim.

Sübḥāne vāḥidūn eḥade'z-zāte bi's-şıfāt / El-
ḥāliḳu'lleẓi ḥalāḳa'l-mevte ve'l-hayāt (Murādî
Dīvânî, Gazel 211, Beyit 1). [sübḥāne vāḥidūn
eḥade'z-zāte bi's-şıfāt,]

sübḥānün 'aẓīmün ve celilün ve cemālā [1]
Sübhan, azim, celil ve cemaal sahibidir.

Sübḥānün 'aẓīmün ve celilün ve cemālā / Lā-tüdrükühü'l-'aynu bi-'aynin ve ḥayālā (Murādī Dīvānı, Gazel 80, Beyit 4). [sübḥānün 'aẓīmün ve celilün ve cemālā,]

sübut [2] Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme.

Mefḥarumdur çün senün fahruñ benüm / Pes **sübütüñla** durur her dem sebāt (Murādī Dīvānı, Gazel 202, Beyit 2). [sübütüñla, -un, -la]

Çün şahidem taḥarrüb için eyledi yemîn / Tutdum ḳasem **sübütü** için iki beyyine (Murādī Dīvānı, Gazel 1377, Beyit 2). [sübütü, -ı]

sücüd [8] Namaz esnasında ya da tevazu ve kulluk ifadesi için yüzü yere sürme, secde etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mescide vardı **sücüd** için idüp 'arż-ı niyāz / Eyledi mescid ü mihrāb aña ol laḥza **sücüd** (Murādī Dīvānı, Gazel 251, Beyit 3). [sücüd,]

sücüd eylemek [3] Secde etmek.

Mescide vardı sücüd için idüp 'arż-ı niyāz / **Eyledi** mescid ü mihrāb aña ol laḥza **sücüd** (Murādī Dīvānı, Gazel 251, Beyit 3). [sücüd eyledi, -di]

Olalı 'ışķ-ı ḥabīb ile muḥammer bu vücüd / **Eyledi** cümle melā'ik aña 'ışķ ile **sücüd** (Murādī Dīvānı, Gazel 255, Beyit 1). [sücüd eyledi, -di]

Yüsuf-ı meh çehreme her gice mihr **eyler sücüd** / Ey mu'abbir anlamazsın kim ne ru'yā gösterür (Murādī Dīvānı, Gazel 411, Beyit 2). [sücüd eyler, -r]

sücüd kılmak [5] Secde etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mevc uralı yem-i vücüd cümle saña **kıılır sücüd** / Ni'metüñi bilen senün dā'im ider senā senā (Murādī Dīvānı, Gazel 99, Beyit 3). [sücüd kıılır, -ur]

süfehā [1] Sefihler; adi, bayağı kişiler.

Süfehādan oluben kıılma şaḳın sefk-i dimā / Tā faẓiletle melekler kıılalar saña sücüd (Murādī Dīvānı, Gazel 253, Beyit 3). [süfehādan, -dan]

süfli [5] Alçak, pek aşağı olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Alā'im oldı 'alāya 'alāyile **süfli** / Birisidür derecāt u birisidür derekāt (Murādī Dīvānı, Gazel 214, Beyit 4). [süfli,]

sühā [1] Büyükey yıldız kümesindeki en küçük yıldız.

Güzeller gerçi cihān içre vardır ey meh-rū / Velik şems-i cemālüne cümle oldı **sühā** (Murādī Dīvānı, Gazel 112, Beyit 4). [sühā,]

sükkān [1] Bir yerde oturanla, ikāmet edenler.

Yarasına göre her bir yaraya merhem urup / Sākin oldılar varup her birisi **sükkān** ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1240, Beyit 4). [sükkān, -dı, -lar]

sülāse [1] Üçlü, üç.

Sülāse rubā' vü mutabbak cenaḥ / Rüsüldür kimi 'arş için sāmīne (Murādī Dīvānı, Gazel 1417, Beyit 2). [sülāse,]

süleymā [2] 1. Hz. Süleyman.

Mantıḳda bulındı bu Murāduñ çü kelāmı / Nuṭḳ ile bilinmedi bilür ḥālī **süleymā** (Murādī Dīvānı, Gazel 82, Beyit 5). [süleymā,]

2. Kusursuz, doğru.

Çün **süleymā** rüyına çekdi celālinden nikāb / Eyledi 'uşşāḳını ser-mest ü şeydā añlamak (Murādī Dīvānı, Gazel 684, Beyit 3). [süleymā,]

Süleymān [2] Hz. Süleyman.

'Aḳl-ı küll olalı hem-rāḥ aña dildür peyrev / Tahtımı şanma **Süleymān** gibi sen bād iledür (Murādī Dīvānı, Gazel 426, Beyit 4). [süleymān,]

Bir **Süleymān** olsa kim alsa zebānumdan ḥaber / Sen gemi ḥālīn ne bildüñ Nūḥa hem-rāḥ olmadüñ (Murādī Dīvānı, Gazel 722, Beyit 2). [süleymān,]

Süleymān olmak [2] Süleyman peygamber gibi olmak.

Süleymān olmadın küyında mūr olduğumuz yegdür / Anuñ çün kılmışuz külāḥ-ı ḥusrevān terkin (Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 3). [süleymān olmadın, -ma, -dın]

Süleymān olmadın küyında mūr olduğumuz yegdür / Anuñ çün kılmışuzdur bir zemīn ü āsumān terkin (Murādī Dīvānı, Gazel 997, Beyit 4). [süleymān olmadın, -ma, -dın]

süllem [1] Merdiven.

'Arşa-i ḥikmetde gördüm kāḥ-ı tevḥīdi bülend / **Süllem** olmuş iki cānib 'ayn-ı ḡayb esrārdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1069, Beyit 2). [süllem,]

süllem-i hidayet [1] Hidayet merdiveni.

Çün **süllem-i hidayet** ile kāḥ-ı 'izzete / Çıkdum ayaḡ ayak 'aceb a'lā gelüp geçer (Murādī Dīvānı, Gazel 476, Beyit 2). [süllem-i hidayet,]

süllem-i şer'-i şerif [1] İslam şeriatının merdiveni.

Murādī **süllem-i şer'-i şerife** oldı çün 'aric / 'Urüc imiş o mi'rāca sen aña iktizā mahrec (Murādī Dīvānı, Gazel 227, Beyit 5). [süllem-i şer'-i şerife, -e]

sülük [1] Yola girmek, yol tutmak.

Şemme-i 'ışkı añlayan cân ile başa kalmadı / Belki
sülûkı anlaruñ bir ulu rāh içindedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4*). [*sülûk, -ı*]

sülûk-ı enbiya [1] Peygamberlerin yolları.

Hakâ'ikden 'ulûm-ı enbiyâ zâhir durur el-hak /
Sülûk-ı enbiyâda evliyâ bâhir durur el-hak
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 1*). [*sülûk-ı enbiyâda, -da*]

sülûk itmek [1] Intisap etmek, bir yolda yürümek.

Fezâ-yı kudret içinde çü tayr itdi gönül tayrı / Ne
meslekler **sülûk** itdi dîmedi bu nihâyetdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3*). [*sülûk itdi, -di*]

sümüm [1] Zehirler.

Bi'llâhi şan'atünde mücerreb ol ey tabîb / Derd
ehline devâ diyü virmeyesin **sümüm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3*). [*sümüm,]*

sünbül [3] Sünbül; sevgilinin saçına
benzetilen çiçek.

Yine tağıtdı gibi **sünbül**in o mäh-liķā / Ki şemme
eyledi iblâğ baña bād-ı şabā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1*). [*sünbülün, -in*]

Cemâlün gülşenin 'arz it ide tā na'ra bülbüller /
Yakalar çāk ide güller gireler rakşa **sünbüller**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1*). [*sünbüller, -ler*]

Sünbüle karşı ger ağlar isem 'ayb itme baña /
Bakduğumca aña ol zülfi muṭarrā görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 3*). [*sünbüle, -e*]

sünbül-i ğarrā [1] Parlak, güzel sünbül. II sevgilinin
saçı bağlamında.

La'lünden aldı al ile ğonce tarāveti / Zülfünden
aldı **sünbül-i ğarrā** leṭāfeti (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1*). [*sünbül-i ğarrā,]*

sünbül saç [1] Sünbüle benzeyen saç.

Elden ele düşürüp **sünbül saçuñ** dağıtma / Şakla
sen anı 'ömrüm olmaz yabanda hāşıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4*). [*sünbül saçuñ, -un*]

sünnet olmak [1] Hz. Muhammed'in ehl-i
İslam için örnek olan veya ders alınan sözleri
ve davranışlarına uymak.

'İlm-i ledün durur yine 'ilm-i ezel ebed hemân /
Farz ile **sünnet** oldu bu 'āleme mahz-ı bā-vefā
(*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 13, Beyit 2*). [*sünnet oldu, -dı*]

sürmek [9] 1. İleri doğru gitmek, götürmek.

N'olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben rikāb-āsā /
Semend-i hüsnumi **sürdüke** meydān-ı zarāfetde
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 6*). [*sürdüke, -düke*]

Gezerler anda keştiler içi maḥlûk ile memlû / **Sü-**
rer bād-ı mehîb anları açmış bād-bān cem'ā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 3*). [*sürer, -er*]

Nehc-i sedād üzre hemân **sür** gel semend-i nefsuñi
/ Aldanma şol u şağa tā toĝrı ola bir reh-güzār
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3*). [*sür,]*

Keştî-i kalbi her dem **sür** baḥr-ı bî-kerāna / Ger āb
ile havādan 'ummān olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3*). [*sür,]*

2. Kovmak, uzaklaştırmak.

Karşuña biñ niyāz ile tūram / **Süre** misin cenābdan
hāşā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 3*). [*süre, -e*]

Āşinā olmamı çün istemedi ğayrı ile / **Sürdi** kal-
durdı kıomadı kamuyı yanumda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3*). [*sürdi, -di*]

3. Değdirmek, dokundurmak.

Kapuña niçün **sürmeyeyin** rüy-i siyāhum / Her
şāh u gedā saña açar dest-i temennā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3*). [*sürmeyeyin, -me, -(y)e, -(y)in*]

Ķangı bāba varup **sürem** rüyum / Senden öze kı-
lam yā kime senā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 4*). [*sürem, -e, -m*]

Yüzüm vücūduma **sürdüm** hayāt idüp 'ilmüm /
Bu elf cehd ile bildüm ki şad hezār nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3*). [*sürdüm, -düm, -m*]

süreyyā [2] Ülker denilen top yıldızlar.

Serādan tā **süreyyāya** şalınmış ğulĝul-i hüsni / Di-
ler kim 'arz ide süflî ile 'ayn-ı 'alādan yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 3*). [*süreyyāya, -y, -a*]

Rahm itse Murādîye bir demde ger ol dilber /
Ķalkardı serādan ol iredi **süreyyāya** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 5*). [*süreyyāya, -y, -a*]

sürme [1] Sürme, göze çekilen boya.

Şebpere añlar mı tāb-ı āfītābuñ lezzetin / Bî-başar-
lar müşkilini **sürmeler** hāl eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2*). [*sürmeler, -lerr, -r, -*]

sürme-i ebrār [1] En hayırlı, faziletli sürme.

Baḥr-ı ḥaḳḳānīde her kim ki şināverlik ide / Ayaĝı
topraĝını **sürme-i ebrār** didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 4*). [*sürme-i ebrār,]*

sürür [5] Sevinç, mutluluk. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz / Bu
sürürü dile baḥş eyle meserret yā Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3*). [*sürürü, -ı*]

sürür bulmak [3] Mutlu olmak.

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ğurūr / Kimse bulmadı
bunda hiç sürür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 1*). [*sürür,]*

Bunı bilgil Murâdî Mevlânuñ / Ser virenler yolına
buldı sürür (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 5).
[sürür buldı, -dı]

Dâr-ı fânî durur bu dâr-ı gurûr / Kimse **bulmadı**
bunda hiç **sürür** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12,
Beyit 1). [sürür,]

sürür-ı şevk [1] Sevinç arzusu.

Seher bülbül hırüşından dü-çeşme gelmemişdür
hıvâb / **Sürür-ı şevk** ile eylerdi medh-i dilber-i nâ-
yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 1). [sürür-ı
şevk,]

sürür u zînet [1] Sevinç ve süs.

Aldanma yüze güldüğüne bu zamânenüñ / Cümle
sürür u zîneti 'ayn-ı belâ durur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 472, Beyit 2). [sürür u zîneti, -i]

süvâr olmak [1] Binmek.

Bu Murâdî çün semend-i himmete **oldı süvâr** /
Kılmağa cevân için meydânı kimden istesün
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 5). [süvâr
oldı, -dı]

2.2.22. Ş

şab [1] Çetin, güç, zor.

'Alemdede dahı bencüleyin 'ışk eri gelmez / Bir
bencüleyin Zâl-ı cihân **şab** getürmez (Murâdî
Dîvânı, Gazel 610, Beyit 3). [şab,]

şab olmak [1] Genç, delikanlı olmak.

Yine şeyb oldı kıldı i'âde meselâ / Çün şabî oldı
Murâdî yine **şab oldı** hemân (Murâdî Dîvânı,
Gazel 51, Beyit 5). [şab oldı,]

şad [13] Mutlu, huzurlu. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Müstedâm-ı 'ömr olanlar havf ider mi dâmdan /
Ben murâdum bulmuşam dâ'imle dâ'im bende **şad**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 242, Beyit 4). [şad,]

şad eylemek [2] Mutlu etmek.

İlâhî gonce-i ümmîdümi dâ'im küşad eyle / Dil-i
maḥzûnumı vaşl-ı cemâlün birle **şad eyle** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [şad eyle,]

Dil ü cân milkini âbâd idüp ma'mûr kıl yâ Rab /
Sentün gayrûñden âzâd eyle gel lutf eyle **şad eyle**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 4). [şad eyle,]

şad etmek [4] Mutlu etmek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İrişdi naşri izâ-câdan idüp fettâh-ı feth-i bâb /
Virildi niḳmet a'dâya **idüp** pes tebbet ile **şad**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [şad idüp, -
üp]

şad kılmak [2] Sevindirmek, mutlu etmek.

Muḳarrer eyledi 'ışkı baña muḳırven ben / Senâ vü
medḥini kılduḳca ol **ḳılır** beni **şad** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 263, Beyit 2). [şad ḳılır, -ur]

'Avn-ı Ḥaḳdur dil-i âgâhumuzı **şad ḳılan** /
Ḳomayup ḡamdan eser ḡuşşadan âzâd ḳılan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 1). [şad ḳılan,
-an]

şad olmak [12] Mutlu olmak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey gönül ister iseñ kesb idesin ger ḥâlât / **Şad olma**
sana ger 'arz ola biñ biñ derecât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 176, Beyit 1). [şad olma, -ma]

şad ü ḡam [3] Sevinç ve keder.

N'eyleyem me'vâyı kıldı beni me'vâ 'ışk-ı yâr /
Yoḡ ile var içreyem **şad ü ḡama** bakmaz gözüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 2). [şad ü ḡama,
-a]

Şad ü ḡamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şürîde âh /
Ḡâh şad ü ḡâh ḡamdan pür-melâl olmaḳ neden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [şad ü
ḡamdan, -dan]

Şad ü ḡamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şürîde âh / Ḡâh
şad ü ḡâh ḡamdan pür-melâl olmaḳ neden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1087, Beyit 4). [şad ü
ḡamdan, -dan]

şadân [1] Sevinçli, mutlu.

Bir nazar çün biñ belâ çekdüñ yoluñda dostum /
Ḡam cefâsın çekmeyenler bilmedi **şadân** nedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [şadân,]

şadân etmek [1] Mutlu etmek.

'Azmümüz ḡayra durur ḡayr ile iḥsân iderüz /
Herkesün ḳalbini mesrûr ve **şadân iderüz** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 577, Beyit 1). [şadân iderüz, -er, -
üz]

şadân olmak [2] Mutlu olmak.

Ey dil tayanma câha **şadân olam** dir iseñ / Dâ'im
ḳanâ'at eyle sultân olam dir iseñ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 749, Beyit 1). [şadân olam, -a, -m]

'Uşşâḳa ne hoş demdür yanında ola cânân /
Görmekle cemâlini ḡam-gîn dil **ola şadân**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [şadân ola,
-a]

şadî [7] Mutlu, huzurlu. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ḳıl nazar her dem cihân biñ dürlü ḡâlet gösterür /
Kimine **şadî** kimisine melâlet gösterür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 360, Beyit 1). [şadî,]

şadî-i ḳalb [1] Kalp, gönül mutluluğu.

Bu Murâdî sensüzün olmaz taḡammül eylemez /
Şadî-i ḳalbisin anuñ senden ayru aña ḡam

(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 5). [şâdî-i kalbisin, -i, -sin]

şad-mân [2] Memnun, mesrur, sevinçli.

Rezzâk oldu bahş iden erzâñi cümleye / Kimine gam kimisine dem **şad-mân** virür (Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4). [şad-mân,]

Ben her ne bilürsem andan oldu / Her gamda bilürdi **şad-mânı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 7). [şad-mânı, -ı]

şad-mân olmak [7] Mutlu, bahtiyar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vücüdüm ibtidâsın aňlamışam intihâsından / Ne mümkündür ki **ola** bu dil ü cân **şad-mân** sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 3). [şad-mân ola, -a]

şafağ olmak [1] Şafak gibi olmak, şafak görüntüsü vermek.

Ol leb-i la'lûñ havâsından bu ben üftâdenüñ / Düstüm kan ağlamakdan gözleri **oldı şafağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 3). [şafağ oldu, -dı]

şafağ-ı rüz-ı vişâl [1] Kavuşma gününün şafağı.

Küşe-i çeşme gelürse **şafağ-ı rüz-ı vişâl** / Leyl-i ed'ac koyu virmez göze hâlün perde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1357, Beyit 2). [şafağ-ı rüz-ı vişâl,]

şafi' [2] Şifa verici, veren.

Gel Murâduñ sözini diñle saña **şafi'dür** / 'Âşık ol kimse durur nâle vü âhında ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1363, Beyit 5). [şafi'dür, -dür]

Gel Murâdun sözini diñle saña **şafi'dür** / 'Âşık ol kimse durur nâle vü âhında ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1447, Beyit 5). [şafi'dür, -dür]

şafi'-i âyet-i zelil [1] Hor, hakîr eserlerin, izlerin şifa vericisi.

Şafi'-i âyet-i zelil bendesi rûh-ı Cebra'il / Cümle-i râhadur delîl ma'la'-ı nûr-ı kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 4). [şafi'-i âyet-i zelil,]

şâh [29] Padişah, hükümdar.

Gel Murâduñ kavline kavlı ol ki sultân olasın / Kılasın bu saltanatla nice biñ biñ **şâhı** tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [şâhı, -ı]

Hvâr bakma **şâhlar** vardur ki taht-ı kubbeye / Kimi atlas püşlardur kimisi dağı palâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 613, Beyit 3). [şâhlar, -lar]

Cân-ı şîrinden nice şâh u gedâyı ayırup / Eylemişdür kara yir altında **şâhum** pây-mâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 2). [şâhum, -um]

Yoluña varum virür olsam piyâde tañ mıdur / Ruğlaruñ şevkine cânâ bende oldu cümle **şâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [şâh,]

'Ömr-i 'azîze **şâhum** 'ömr oldu yine mir'ât / Âyîne dutdı kudret nûr-ı hüdâ öñinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 4). [şâhum, -(u)m]

Murâdinüñ sözidür cümle maqbûl / Qabûl eyler anı **şâh** u eger kul (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 5). [şâh,]

II Sevgili; Allah.

Minnetüm sen **şâhadur** gayrıya yokdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yok yâ ilahî zi'l-bekâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [şâhadur, -a, -dur]

Bir **şâhsın** ey şâh ki sen şâh-ı cihânuñ / Medh ile toludur döneli günbed-i hağrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2). [şâhsın, -sın]

Gıll u gışdan ey Murâdî kalbünü pāk ideğör / Revzen-i dilden dilerseñ eyleye **şâhuñ** nazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 5). [şâhuñ, -u, -ñ]

Pāk eyle ki **şâha** lâyıq ola / Kişver-i kalbi ser-te-ser didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 3). [şâha, -a]

'Amelüm yok durur Allâha yarar / Âh yok bir işüm ol **şâha** yarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 1). [şâha, -a]

Buluben Rabbümüzi aňlalyalum nefsumüzi / Şâh olalum kamu 'âlemlere ol **şâh** ile biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 3). [şâh,]

Bu Murâdî ola mı bende bir ayrık **şâha** / Var iken sencüleyin nîk-siyer Dârâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 7). [şâha, -a]

Hüner bilür 'uyübuñ yimegil gam / Degil ey dil senüñ **şâhuñ** keremsüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 604, Beyit 4). [şâhuñ, -uñ]

Peyâmuñ güş idelden sem'-i cânım / Kamuya oldu **şâhum** reh-nümâ dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 844, Beyit 2). [şâhum, -(u)m]

Ola kim merhamet kılup günâhuñ 'afv ide ol **şâh** / Qabûl ola senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [şâh,]

Seni sevmekde ma'mûr itmeyen vîrâne-i kalbin / Düşüp âteşlere **şâhum** dil-i vîrânesi yansun (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [şâhum, -(u)m]

Haťâ-püş u 'atâ-bahş olalı **şâhum** keremlerden / Ziyâde hazz idüpdür bu dil ü cânım bu demlerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 1). [şâhum, -um]

Vişâlün âb-ı hayvânın bu hicr ile olan mürde / Kuluña eyleseñ **şâhum** ne vardur lutf ile ihsân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1002, Beyit 4). [şâhum, -(u)m]

Her ne kim biz ister isek isterüz Allâhdan / Her murâdımız ki vardur dilerüz ol **şâhdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 1). [şâhdan, -dan]

Şahum kapuña gelmişem aşı-ı murād için /
Kıldum tazallümü saña ‘adl ile dād için (Murādî
Dīvânı, Gazel 1133, Beyit 1). [şahum, -(u)m]

Dek turma Murādî sen kıl zikrini ol **şahuñ** / Derd
ile çığır her dem rahm it baña yâ Rahmân (Murādî
Dīvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [şahuñ, -uñ]

Murādîniñ murādıdır hemân maşşudı ol **şahuñ** /
Bilür kim nür-ı eclâsın mubaşşır kılmaz illâ hû
(Murādî Dīvânı, Gazel 1209, Beyit 5). [şahuñ, -uñ]

Sensin iki cihānda kullara **şah** / Eşhed’en lâ-ilāhe
illâ’llah (Murādî Dīvânı, Gazel 1221, Beyit 3).
[şah,]

İki dünyāda Murādî bulmak isterseñ murād /
Āstānıñ eyle ol **şahuñ** hemişe secde-gāh (Murādî
Dīvânı, Gazel 1283, Beyit 7). [şahuñ, -u, -ñ]

Murādî ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrârı / Rehâ-i
nefsüñi terk it rehâsın vire tâ ol **şah** (Murādî
Dīvânı, Gazel 1326, Beyit 5). [şah,]

Ruhsârını niķābına çün kim çeker o **şah** / Mir’ât-ı
kalbe perde olur bizde düd-ı āh (Murādî Dīvânı,
Gazel 1378, Beyit 1). [şah,]

Seher sarây-ı hâķīkatde hem-nişñüm o **şah** / Zehî
‘atâ vü kerem lâ-ilāhe illâ’llah (Murādî Dīvânı,
Gazel 1382, Beyit 1). [şah,]

II Hz. Peygamber.

Sır aña Murāduñ bu kelāmı eserinden / Mürsellere
hâtem olan ol **şahı** severseñ (Murādî Dīvânı,
Gazel 751, Beyit 5). [şahı, -ı]

şahā [10] Ey hükümdar. II Ey sevgili. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu murād üzre Murādîye sen ihsân eyle / Senüñ
ihsānuñı gördi nice nice **şahā** (Murādî Dīvânı,
Gazel 48, Beyit 5). [şahā,]

şah-ı ‘alem [2] Alemin hükümdarı. II Sevgili.

Sensin çü **şah-ı ‘alem** biz bende-i gedâyuz / Biz
saña aşınâyuz kılğıl bize ‘ināyet (Murādî Dīvânı,
Gazel 195, Beyit 3). [şah-ı ‘alem,]

Sencileyin **şah-ı ‘alem** var iken / ‘Āşıkun bir gayrı
sultānı n’ider (Murādî Dīvânı, Gazel 540, Beyit 3).
[şah-ı ‘alem,]

şah-i bende-bahşā [1] Kul, köle bağıslayan hükümdar.

Murādî hâķ-i rāhı ol o **şah-i bende-bahşānuñ** /
Kılasın sen dağı tā cümleten eşyādan istignā
(Murādî Dīvânı, Gazel 58, Beyit 5). [şah-i bende-
bahşānuñ, -nun]

şah-ı cemal [1] Güzellik hükümdarı.

Şah-ı cemāle karşı hüsñ illeri açılmış / Her kâra
bā’is ancak birbir zamāndur bu (Murādî Dīvânı,
Gazel 1210, Beyit 4). [şah-ı cemāle, -e]

şah-ı cihān [6] Cihan hükümdarı. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir tecellisine ol **şah-ı cihānuñ** ben za’if / Cānumı
kurbān iderem ondan özge ne’m ola (Murādî
Dīvânı, Gazel 17, Beyit 3). [şah-ı cihānuñ, -un]

şah-ı dehr [1] Zamanın, dünyanın hükümdarı.

Āb-ı rüyı her dü-‘ālemdür olan ‘āşık saña / **Şah-ı
dehr** odur ki ola āsitānuñda gedā (Murādî Dīvânı,
Gazel 29, Beyit 1). [şah-ı dehr,]

şah-ı devran [1] Devrin padişahı.

Belî didüm belî bezminde çün sen **şah-ı devrāna** /
Kabûl itdüm anuñ için belāyı bu ten ü cāna
(Murādî Dīvânı, Gazel 1303, Beyit 1). [şah-ı
devrāna, -a]

şah-ı dil-ārā [3] Gönül süsleyen sultan.

‘İşkuñ bu gönülden olalıdan berü peydā / Tutdum
yüzümü saña ben **şah-ı dil-ārā** (Murādî Dīvânı,
Gazel 79, Beyit 1). [şah-ı dil-ārā,]

Müşfik olalı mihr ile ol **şah-ı dil-ārā** / ‘Uşşāk anuñ
çün işigin eyledi me’vā (Murādî Dīvânı, Gazel 84,
Beyit 1). [şah-ı dil-ārā,]

Vaşl olmağı isterseñ ol **şah-ı dil-ārāya** / Artur yüri
eksiltme sen āh ile efgānı (Murādî Dīvânı, Gazel
1556, Beyit 6). [şah-ı dil-ārāya, -(y)a]

şah-ı dü-‘alem olmak [1] İki cihanın; dünya ve
ahiretin hükümdarı olmak.

Allāh Allāh ne ‘aceb hâlet olur hâlet-i ‘ışk / **Şah-ı
dü-‘alem olur** kime irer devlet-i ‘ışk (Murādî
Dīvânı, Müfret 16, Beyit 1). [şah-ı dü-‘alem olur,
-ur]

şah-ı edhemî [1] Hz. Edhem’in hükümdarlığı.

Bu Murādîniñ kelāmından bulur mürde hayāt /
Bende oldı bir sözine nice **şah-ı Edhemî** (Murādî
Dīvânı, Gazel 1487, Beyit 5). [şah-ı edhemî,]

şah-ı ‘ışk [1] Aşk sultanı.

Murādî taht-ı dile **şah-ı ‘ışk** itdi nüzül / Tağıtdı
‘asker-i gayrı oturdı buldı felāh (Murādî Dīvânı,
Gazel 235, Beyit 5). [şah-ı ‘ışk,]

şah-ı ‘ışk olmak [1] Aşk sultanı olmak.

Şah-ı ‘ışk olalı dil milk-i cihāna bakmazam /
Cānını buldı tenüm çün rüh u cāna bakmazam
(Murādî Dīvânı, Gazel 890, Beyit 1). [şah-ı ‘ışk
olalı, -alı]

şah-ı kām-yāb olmak [1] Muradına ermiş padişah
olmak.

Lâyık-ı didār olur mı her göze mālîk olan / Herkes
olur mı cihān içinde **şah-ı kām-yāb** (Murādî
Dīvânı, Gazel 135, Beyit 3). [şah-ı kām-yāb olur,
-ur]

şah-ı kerem [1] Cömertlik hükümdarı. II Allah.

Keremin gösterip ol **şāh-ı kerem** her demde /
Kerem ü 'izzete oldur bizi mu'tād kılan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 3*). [*şāh-ı kerem,]*

şāh-ı nîk-hîşāl [1] İyi yaratılışlı, iyi huylu hükümdar.

'Acabā var mı ola cihān içre / Bir senüñ gibi **şāh-ı nîk-hîşāl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 7*). [*şāh-ı nîk-hîşāl,]*

şāh-ı rūḥ [1] Canın hükümdarı.

'Ālem-i milk-i vücūda çünki **şāh-ı rūḥsın** / Rāḥat-ı kübrā için gayrı fenā kılmak gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 4*). [*şāh-ı rūḥsın, -sın]*

şāh kılmak [1] Şah, hükümdar olmasını sağlamak.

Didi çün kâf u nün-ı feyekün / Lafz-ı kündür **kılan** gedāları **şāh** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 4*). [*şāh kılan, -an]*

şāhlar şāhı [1] Şahlar şāhı, en üstün hükümdar.

Rāğıb-ı bahtuz ne tahtuz n'eylerüz tāt ü kemer / Bendeiz ol **şāhlar şāhını** sultān isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 2*). [*şāhlar şāhını, -ı, -(n)ı]*

şāh olmak [6] Hükümdar olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Buluben Rabbümüzi aňlayalum nefsumüzi / **Şāh olalum** kamu 'ālemlere ol şāh ile biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 3*). [*şāh olalum, -alu, -m]*

şāh u geda [5] Padişah ve dilenci. II Herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kapuña niçün sürmeyeyin rüy-i siyāhum / Her **şāh u gedā** saña açar dest-i temennā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 78, Beyit 3*). [*şāh u gedā,]*

şāh u gedā vü mîr [1] Padişah, yoksul, bey. II Herkes.

Murāduñ güş bu kavlı-ı sürür-efzünün itdükce / İderler cümleten taḥsîn eger **şāh u gedā vü mîr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 5*). [*şāh u gedā vü mîr,]*

şāh u memleket [1] Hükümdar ve ülke.

Cānuñ maḥarrı olalı bu milket-i vücūd / Zabtında her dem oldı nice **şāh u memleket** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 2*). [*şāh u memleket,]*

şāhāne [1] Harika, çok güzel.

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur / Tutar çün cünbüşi **şāhāne** gönca (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 6*). [*şāhāne,]*

şāhān-ı 'ālem [2] Dünyanın sultanları.

Oldı anuñ nice biñ **şāhān-ı 'ālem** bendesi / Çünki keşf itdi cemālin 'āleme sultān-ı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 2*). [*şāhān-ı 'ālem,]*

Virmezem ben zevkümi **şāhān-ı 'ālem** zevkine / Men gedā-yı küy-ı yār olalı buldum devletüm

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2*). [*şāhān-ı 'ālem,]*

şāh-bāz-ı dil [1] Gönül doğanı(kuşu).

Şāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı dide-bān / Dām kırmak istedi bir evc-i a'lā didiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4*). [*şāh-bāz-ı dil,]*

şāhbāz-ı quds [1] Kutsal saygın doğan kuşu.

Şāhbāz-ı qudsdür cāna fu'ād-ı ehl-i dil / Münkîr olma ehl-i ḥāle ne dise cānā olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 384, Beyit 4*). [*şāhbāz-ı qudsdür, -dür]*

şāh-bāz olmak [1] Doğan kuşu gibi olmak.

Şāh-bāz olmağa ey dil hevesün var ise gel / Mîhr ü māhı iki per kıl koma eflāk etegin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 3*). [*şāh-bāz olmağa, -mak, -a]*

şāhid [13] Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

Şāhidem ben şāhidem 'aynındadır aşl-ı şühūd / Zîr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftāḥ-ı cūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1*). [*şāhidem, -em]*

Şāhidem ben **şāhidem** 'aynındadır aşl-ı şühūd / Zîr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bugün miftāḥ-ı cūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1*). [*şāhidem, -em]*

Ey Murâdî 'ilmüne her zerre **şāhiddür** senüñ / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde ehl-i ḥaḳ olan eyler mi 'ār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 5*). [*şāhiddür, -dur]*

Şeb-rev olmuşdur ḥicāb altında çün nefs-i zalüm / 'Aḳl ile cān oldı şāhid cürm-i ikrārındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2*). [*şāhid oldı, -dı]*

Şāhidümdür 'usri yüsra kim cemālümdür celāl / Kānde olduḡuñ dilerseñ istemeḡil kandedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 408, Beyit 4*). [*şāhidümdür, -üm, -dür]*

Cemāl āyinesin **şāhid** oldı çün kāşif / Lisān-ı kālî koyup özge ḥāle rāğıbdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 487, Beyit 3*). [*şāhid,]*

Bilmek için bu şıdkumuz da v'ıye kaçdıımız nedür / Kāzî vü **şāhid** ol ḥabîb gayrı güvāhı n'eylerüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 4*). [*şāhid,]*

Kābe kavseyñ üzre iki **şāhid oldı** iki kâf / İkişi daḡı olur ism-i Muḥammedde dü-mîm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2*). [*şāhid oldı, -dı]*

Şāhidem bedr-i cemāline şehāb aşdı niḳāb / Zülfi bir perde gelür şa'sa'ası tābından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3*). [*şāhidem, -em]*

Halk olındı çünki kudretten umūr-ı dü-cihān / Pes kamunuñ varluḡına **şāhid** emr-i kün-fekān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1*). [*şāhid,]*

Fi'l fi'l-i ezeli'dür yed-i kudretde dürüst / **Şahid**
isterseñ eger hazır iki beyyinede (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 2*). [*şahid,]*

Çün **şahidem** ta'karrüb için eyledi yemîn / Tutdum
kaşem sübûti için iki beyyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2*). [*şahidem, -em]*

II Delil, hüccet.

'Âlemün ta'kidine **şahid** durur / Bir beyân-ı lâzım
u 'â'id durur (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2*).
[*şahid,]*

şahid vücūd-ı pāk olmak [1] Temiz bedenini, varlığın
şahidi, görüneni olmak.

Oldı kadīm-i zāta çü **şahid vücūd-ı pāk** / Sübhāne
men tevaḥḥade bi'l-'izzī ve'l-kemāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 821, Beyit 2*). [*şahid vücūd-ı pāk*
oldı, -dı]

şahid olmak [2] Hazır bulunmak, tanık olmak.

Dā'i-yi ḥikmet olalı şādıkuz da'vāmuza / **Şahid**
olmuşdur bizüm da'vāmuza her kārūmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 3*). [*şahid olmuşdur, -mış,*
-dur]

Hākim oldı ol ḥabībūm ḥukm idüpdür şıdkuma /
Şahid oldı yine hākim kılduğum ikrārda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1231, Beyit 2*). [*şahid oldı, -dı]*

şahid-i kudret [1] Kudretin güzeli.

Seherde açdı zūlmānī niḳābın **şahid-i kudret** /
Gelüp envār-ı berkinden cihāna 'ālem-i fītrat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1*). [*şahid-i kudret,]*

şahid-i ma'nā [1] Ma'na güzeli.

Şahid-i ma'nā çü tutar āyine / Her yañadan
göstere dīdārumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 4*). [*şahid-i ma'nā,]*

şahidîn [2] Şahitler.

Şühedā oldı çü meşhedde nedür aşl-ı şühūd /
Şahidîn olmağ için oldı pes aşl-ı meşhūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 1*). [*şahidîn,]*

Nākil-i kudsi iştüdüm dir idi bu haberi / **Şahidîne**
nazar eyle biline tā meşhūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 2*). [*şahidîne, -e]*

şāh-rāh-ı 'ışka düşmek [1] Aşkın yoluna
düşmek. *II Aşık olmak.*

Şāh-rāh-ı 'ışka düşen aña pāyān istemez / Bir ulu
deryā durur bī-hadd u pāyān yüz-be-yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 4*). [*şāh-rāh-ı 'ışka*
düşen, -en]

şahş [1] Kimse, kişi.

Murādî günbed-i eflāk döner zāyir olup **şahşuñ** /
Eger olmaz ise olmaz zemîn ü āsumān ansuz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 5*). [*şahşuñ, -uñ]*

şāhsār [3] Dal, budak.

Şāh-sārından çü tūbānuñ gelür bir tayr-ı hōş /
Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur kūrş-ı güneş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1*). [*şāh-*
sārından, -i, -n, -dan]

Bir **şāh-sār** zevraḳa döndi bu fülk-i dil / Deryāda
hadde irse bulur zīr-i pā ferāğ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2*). [*şāh-sār,]*

Şāhsārından koparma gonceyi gāfletle sen /
Şolmayup tā kim devām üzre dura ay ile yıl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 770, Beyit 2*).
[*şāhsārından, -i, -n, -dan]*

şāh-sār-ı eḥadiyyet [1] Vahdetin, Allah'a yakınlığın
dali.

Şāh-sār-ı eḥadiyyette konup murğ-ı gönül / Vara
mı devḥa-i fāniye daḥı ol heyhāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 4*). [*şāh-sār-ı eḥadiyyette, -de]*

şakir [1] Şükreden, şükredici.

'İyān -ı bī-beyān olmak beyan-ı bī-'ayāndur pes /
N'idersin cem' idüp cem'i çü vāhid birde
şakirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 4*).
[*şakirdür, -dür]*

şakiren min ni'amin kāne 'azīmen min ḥāl [1]
Nimetlere şükür büyük bir durumdur.

Cān fidā kılalı cānāna 'aceb rūḥda dil / **Şakiren**
min ni'amin kāne 'azīmen min ḥāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 3*). [*şakiren min ni'amin*
kāne 'azīmen min ḥāl,]

şakir olmak [4] Şükreden olmak, şükretmek.

Ey Murādī **şakir olduğça** Hudā-yı 'āleme / Gözle
kim senden idiserdür ne na'mālar zuhūr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 5*). [*şakir olduğça, -dukça*
]

Ḥamd-ı vāḥiddür zebān-ı şükr içinde çün 'ayān /
Şakir ol meşkūra sa'y eyle amān oldur hemān
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1*). [*şakir ol,]*

Cevābın virüp aña pīr-i kemāl / Didi **şakir olğıl**
sen ālāsına (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1416, Beyit 4*).
[*şakir olğıl, -gıl]*

Ger Murāduñ bu kelāmin añladuñsa **şakir ol** /
Añlamayan bu maḳālī bil ol iz'ān bilmedi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 5*). [*şakir ol,]*

şakḳ [2] Yarmak, yarılmak.

Ey Murādī kalemün **şakḳını** şakḳu'l-kamer al /
İ'tikād eyledi nuşretde saña cümle cünūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5*). [*şakḳını, -i, -(n)ı]*

Defteri taṭbīk iderseñ defteri ḡayrıdadur / Sen
mürekkabden durış tā kim kalem **şakḳı** tola
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 3*). [*şakḳı, -ı]*

şakḳ eylemek [1] İkiye bölmek.

Gel hicāb-ı hicrūni **şakḳ eyle** ey şāḥib-cemāl /
Mihr-i vaşluñ lem'asınūñ zerresi biñ cānadur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 2*). [*şakḳ eyle,]*

şakḳ-ı evvel [1] İlk önce yarılan. II İlk önce anlaşılacak, ortaya çıkmak.

Şakḳ-ı evvelde degül sâñidedür 'aql hemân / Evvelüñ evveline vardı girü pinhânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 4). [şakḳ-ı evvelde, -de]

şakḳ-ı kamer [1] Hz. Muhammed'in ayı ortadan ikiye bölme mucizesi.

Sâ'at olmasa yakîn olmaz idi **şakḳ-ı kamer** / Oldı çün var idi anuñ barmağında âyesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 4). [şakḳ-ı kamer,]

şakḳ itmek [2] Yarılmak, çatlamak, ikiye ayırmak.

Bir şehir gördüm niḳâbın **şakḳ idüp** yüz gösterür / Bir cevâb idüp didi "Fe'nzurlenâ ni'me'l-me'âb" (Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). [şakḳ idüp, -üp]

Dil geçse hicâbından **şakḳ itse** niḳâbından / Kurtarsa 'azâbından rahmet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 9). [şakḳ itse, -se]

şakḳ kılmak [1] Yarmak, ikiye ayırmak.

Cân ü dil ol hicâbı **kıldı** çü **şakḳ** / Fülk-i 'aql oldı yemm-i hayrete ğark (Murâdî Dîvânı, Gazel 712, Beyit 1). [şakḳ kıldı, -dı]

şakḳ olmak [3] İkiye ayrılacak, yarılmak.

Nefahñadan nidâ geldi pes **oldı şakḳ** iki fırka / İştmeyen bulup nakmet işiden irdi na'mâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 2). [şakḳ oldı, -dı]

Çünkü **şakḳ oldı** işaretle semânuñ kameri / Mihr-i enver meh ü encüm benüm için hademe (Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 3). [şakḳ oldı, -dı]

Kalem **şakḳ olup** dörd pâre hemân / Yazar tâ kıyâmet rumûz-ı nihân (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 34, Beyit 2). [şakḳ olup, -up]

şakḳu'l-kalem [1] Kalemın yarılması.

Çün ezel yazdı ena'llâh âyetin **şakḳu'l-kalem** / Mu'cize olsa Muḥammedden ne var şakḳu'l-kamer (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [şakḳu'l-kalem,]

şakḳu'l-kamer [2] Hz. Muhammed'in parmak işaretleriyle ayı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize.

Ey Murâdî kalemün şakḳını **şakḳu'l-kamer** al / İ'tikâd eyledi nuşretde saña cümle cünüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 5). [şakḳu'l-kamer,]

Çün ezel yazdı ena'llâh âyetin şakḳu'l-kalem / Mu'cize olsa Muḥammedden ne var **şakḳu'l-kamer** (Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4). [şakḳu'l-kamer,]

şal [3] Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Hâkim-i emr-i ezel hükmine buldurdı revâc / Kimine bir **şal** ve kiminüñ virür başına tâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1). [şal,]

Ey Murâdî қо bu ğavġâyı hemân arduña at / Târik-i saltanat olġıl saña bir **şal** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 5). [şal,]

Gün yüzünsüz cihân baña zerre / Fırkatüñ pâyem üzredür bir **şal** (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 6). [şal,]

şalla [2] İnşallah, Allah nasip ederse.

Hayra maḳdem görünür milk-i ḥabîbe yolumuz / Vaşl ile ḥurrem ola **şa'lla(h)** dil-i mâ'il-i mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 2). [şa'lla(h),]

Bu çerḥ-i ser-nigünden çekdüm nice meşakḳat / Şimden girü bu 'âşık kanına **şalla** kana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 8). [şalla,]

şâm u şehir [4] Gece gündüz. II Daima. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâduñ mantıkından dinleyen 'ilm-i ledün / 'Âlem-i ma'nâ vü şüretdür hemân **şâm u şehir** (Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 5). [şâm u şehir,]

şâm u şubḥ-dem [1] Akşam ve sabah vakti. II Her zaman.

'Ayn-ı Murâda irmege n'eyler zamânı dil / Çün kim Murâdî elde durur **şâm u şubḥ-dem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 938, Beyit 5). [şâm u şubḥ-dem,]

şâm-ı cihân-nümâ [1] Cihanı gösteren akşam.

Âyine-i cemâlün **şâm-ı cihân-nümâdur** / Her kim nazar kılsa gönli gözi şafâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 500, Beyit 1). [şâm-ı cihân-nümâdur, -dur]

şan [16] 1. İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar.

Murâda her ki münkirdür kelâmın eylemez isġâ / Anuñ **şânındadır** münzel "ve demmernâhü tedmîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). [şânındadır, -ın, -da, -dur]

Haḳâ'ik 'ilmin öğrenmek degüldür herkesün **şânı** / Cemî'i cem' olan yirde ne zâhirdür ne ḥöd peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [şânı, -ı]

Çün 'atâ-yı bî-nihâyetdür senün **şânıñda** cüd / Kâsım oldı senden oldı cümleten maksûm heb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 2). [şânıñda, -un, -da]

Ben virürsem sen kabûl itmek senün **şânıñdadur** / Cevher ü dürr ü le'âlî hep senün yanıñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [şânıñdadur, -uñ, -da, -dur]

Mürşidün **şânında** komışdur çü hall-i müşkilât / Lîk ma'nâda kelâmı mantık-ı esrâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 377, Beyit 2). [şânında, -ı, -n, -da]

Ey mu'arrif nice ta'rif eyleyesin **şânımız** / Çünkü doymaz gözlerün bakmağa pür-envârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [şânımız, -umuz]

Kemāl izhārıdır kāmillerün gerçi kemāl ile / Kemālünden kemālāt öğrenüpdür cümle **şān** el-
hāk (Murādī Dīvānı, Gazel 675, Beyit 3). [şān,]

Ey Murādī ber-murād olmak anuñ **şānındadır** / Himmetünden bir temennādur ‘ayān olan senüñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 724, Beyit 5). [şānındadır, -ında, -dur]

Nem-i ‘aynüm bilür bu mâcerâyı evvel ü âhir / Fe-
emmā tarz-ı âherle ‘ayān itse bu **şānumda**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1310, Beyit 4). [şānumda, -um, -da]

2. Azamet, büyüklük, ululuk.

Bu kudret kudret-i ‘uzmā senüñ **şānuñ** ‘azīmide /
Ki zātun a‘zam ez-cümle Hüve’l-ḥayyü’llezi fātūr
(Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 4). [şānuñ, -uñ]

‘İlm-i ūlā ile uhrā çün senüñ **şānuñdadur** /
Müslim iseñ iste gel Allāhı imānuñdadur (Murādī
Dīvānı, Gazel 376, Beyit 1). [şānuñdadur, -uñ, -
da, -dur]

Ben ne dirsem sen kabul itmek senüñ **şānuñdadur** /
Cevher-i dürr-i la’ālī hep senüñ yanuñdadur
(Murādī Dīvānı, Gazel 413, Beyit 1). [şānuñdadur, -uñ, -da, -dur]

Gördüm senüñ çü **şānuñı** ḡayetde muhterem / Cān
ü dil ile dil saña tolandı lā-cerem (Murādī Dīvānı,
Gazel 938, Beyit 1). [şānuñı, -uñ, -ı]

Yaraşur cānā saña ‘aşıklarun şād idesin / **Şānuña**
ḥāşā düşer mi zulme bünyād idesin (Murādī
Dīvānı, Gazel 1071, Beyit 1). [şānuña, -uñ, -a]

Lā-reybe fih çün ümmü’l-kitāb **şānı** / İhlāşā
irgürürseñ ‘ālem durur şafāda (Murādī Dīvānı,
Gazel 1407, Beyit 4). [şānı, -ı]

‘İlmümüz ma’lūm idinmez hiç kes / **Şānuñ**
olmazsa buña kılma heves (Murādī Dīvānı,
Mesnevi 10, Beyit 2). [şānuñ, -uñ]

şān olmak [1] İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu;
ün, şöhret, itibar.

Ḡayb-ı hüviyyet ile ezeldür ebedde ān / Cān ü teni
gider aradan **olmaz** aña **şān** (Murādī Dīvānı,
Gazel 1137, Beyit 1). [şān olmaz, -maz]

şān virmek [1] Deyim Ünü her yere yayılmak, herkes
tarafından bilinir duruma gelmek.

‘Ālemüm emrinde gerçi oldı nice ‘ālemīn / Ādem
oldı şun-ı ekber ‘āleme ol **virdi şān** (Murādī
Dīvānı, Gazel 1035, Beyit 2). [şān virdi, -di]

şarāb [7] Şarap. II Aşk şarabı.

Senüñ ‘ışkuñ **şarābın** nüş idenler ey ḥabīb-i dil /
Kılurlar şübhe mi var bāde-i ḥamrādan istiḡnā
(Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 4). [şarābın, -ın]

‘İlm-i edyān ile ebdān arasında cism-i ḥāk / ‘İlm
ile eyler ‘ilāc aña ṭabīb iltür **şarāb** (Murādī Dīvānı,
Gazel 130, Beyit 3). [şarāb,]

Hikmet **şarābın** isteyen na‘ma-i ḡayra bakmadı /
Buldı devāsın şübhesiz sözün tutan ḥazıklarun

(Murādī Dīvānı, Gazel 750, Beyit 4). [şarābın, -ı, -n]

Beni ırzā‘ idelden murzı‘a şīrīn **şarāb** ile / Benüm
mehdüm muṭāf oldı kamuya reh-güzer oldum
(Murādī Dīvānı, Gazel 864, Beyit 2). [şarāb,]

Cür‘adan mestem ‘ineb ābı nedür / Bu **şarābuñ**
bilmezem tābı nedür (Murādī Dīvānı, Müfret 39,
Beyit 1). [şarābuñ, -uñ]

II Kanlı gözyaşı.

Eşk-i çeşmümdür **şarāb** vü muḡga-i bağrum kebāb
/ Dil müheyyādur veli miḥmānı kimden istesün
(Murādī Dīvānı, Gazel 1032, Beyit 3). [şarāb,]

II Kırmızı renk.

Tutar destinde tā şūna hezāra / **Şarāb** ile tolu
peymāne ḡonce (Murādī Dīvānı, Gazel 1431,
Beyit 4). [şarāb,]

şarāb-ı elest itmek [1] Elest meclisinin (ruhlar alemi)
şarabı olmak.

Ebed ḥumārı **iderdi** ebed **şarāb-ı elest** / Meded
irişmese ger cür‘a-i zülāl-i ezel (Murādī Dīvānı,
Gazel 827, Beyit 4). [şarāb-ı elest iderdi, -er, -di]

şarāb-ı ‘ışk [4] Aşk şarabı. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şarāb-ı ‘ışkı bir katre virüpdür cümleye zevki /
Anuñ çün çağırşurlar cümleten ins ile cān el-ḥāk
(Murādī Dīvānı, Gazel 675, Beyit 5). [şarāb-ı
‘ışkı, -ı]

şarāb-ı lā-yezālī [1] Sonsuz şarap. II İlahi aşk.

‘Ayn-ı vahdetden içüpdür nice akdāḥ ile mā / Bir
şarāb-ı lā-yezālī mest u ḥayrān eyledi (Murādī
Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 3). [şarāb-ı lā-yezālī,]

şarāb-ı şevk [1] Arzu, istek şarabı.

Şarāb-ı şevküñi nüş eyleyen içmez mi nābını /
Cihānda her ne var ise meyüñ meyhānesi yansun
(Murādī Dīvānı, Gazel 985, Beyit 3). [şarāb-ı
şevküñi, -ün, -ı]

şarāb-ı vuşlat [1] Kavuşma şarabı.

Şarāb-ı vuşlatuñ bir cür‘asın zevk eyleyen ‘āşık /
Eger cāmuñ tolusın saña virürlerse kanma (Murādī
Dīvānı, Gazel 1313, Beyit 3). [şarāb-ı vuşlatuñ, -
un]

şāriḥ [4] Şerh eden, açıklayan. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerḥ oldı baña ma’nī **şāriḥdür** anı ‘ālem / Bir
nokṭayı ḥall eyler her kim ki bile ma’nā (Murādī
Dīvānı, Gazel 102, Beyit 4). [şāriḥdür, -dür]

şāriḥ-i ders ü faşl u bāb [1] Bölüm, kısım ve dersi
açıklayan, anlatan.

Rāhına reh-ber eylemiş bedraḡe-i hidāyeti /
Bilmegi bilmemek dimiş **şāriḥ-i ders ü faşl u bāb**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 152, Beyit 2). [şârih-i ders ü faşl u bâb,]

şârih-i âlem [1] Âlemin şerh edicileri, açıklayıcıları.

Şârih-i âlem aşlâ şerhe olmazlar kâdir / Ey Murâdî bahr-ı 'ilmünden alalar katre âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 129, Beyit 5). [şârih-i âlem,]

şârih olmak [2] Aydınlatmak, açıklamak.

Didüm 'âlem şürûhumdur beni kim **şârih olmuşdur** / Didi 'ibret-nümâ olduñ beyân-ı mu'teber göster (Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3). [şârih olmuşdur, -miş, -dur]

Ey vücudum şerhini şerh eyleyen kâmillere / Sen cemâle **olma şârih** gel bu peydâ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2). [şârih olma, -ma]

şark-ı şafâ [1] Huzurun doğusu, doğduğu yer.

Toğdı yine çün şems-i hüda **şark-ı şafâda** / Hoş nûkhet irişdi yine bād-i şehirinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [şark-ı şafâda, -da]

şark ile ğarb [2] Doğu ile Batı.

İnbi'âc itse kaçan **şark ile ğarb** ola dü-tâ / Mihr ile meh ola hâbiť bu felek ğayrı semâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 1). [şark ile ğarb,]

Kaçan mevc ursa ol deryâ tolar **şark ile ğarb** aşvât / Zemîn ü âsumân ditrer yine sâkin olur hâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 4). [şark ile ğarb,]

şark u ğarb [4] Doğu ve batı II Tüm dünya, herkes. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tolaşuben 'âlemi tâ **şark u ğarb** / Külbe-i ahzânımı gördüñ mi hîc (Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3). [şark u ğarb,]

şart [2] Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul, vaziyet.

Kahtaradur şırâtı çün **şart** ile başdı dil kadem / Kâ'im olursañ 'arşada 'ışkı ola saña sened (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 3). [şart,]

Çün beni eşyâya bürhân içün insân eyledi / Münis olmak **şartını** bildürdi mihmân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1471, Beyit 1). [şartını, -i, -nı]

şart-ı âşık [1] Aşıklığın şartı.

Şart-ı âşık ol durur yârine her dem baş ege / 'Âşık-ı dildâdeye tağ üstü hânım bağdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [şart-ı âşık,]

şart-ı dâd-ı hak olmak [1] Allah'ın adaletinin şartı, koşulu olmak.

Ey Murâdî kâbiliyyet **oldı şart-ı dâd-ı Hak** / Lem'a-i nûr-ı tecellidür bağan envârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 5). [şart-ı dâd-ı hak oldı, -dı]

şart-ı edeb [1] İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük, her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezâket, zarâfet kuralları.

Elâ ey tâlib-i vâhid dilerseñ olasin mahrem / Cenâb-ı kibriyâya sen budur **şart-ı edeb** bil hem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 1). [şart-ı edeb,]

şart-ı kâbiliyyet [1] Anlama durumu.

Kâbiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde / Lîk **şart-ı kâbiliyyet** dâd-ı Hakdandır me'al (Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 2). [şart-ı kâbiliyyet,]

şart olmak [1] Kural olmak.

Lîk **şart oldı** 'ibâdet koma elden zinhâr / Ol dañı hâliş olup ola riyâ andan kim (Murâdî Dîvânı, Kit'a 34, Beyit 2). [şart oldı, -dı]

şa'sa'a [3] 1. Parıltı, ışıltı. 2. Gösteriş.

Tagıtdı **şa'sa'asın** 'âleme taraf-be-taraf / Nücümü mâhı ider cümleten kamu işlâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [şa'sa'asın, -sın]

Şahidem bedr-i cemâline şehâb aşdı niķâb / Zülfi bir perde gelür **şa'sa'ası** tâbindan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [şa'sa'ası, -sı]

1. Parlaklık.

Müntezir ola vücudumdan cihâna **şa'sa'a** / Benlûgüm terk eyleyüp şems-i duhâdan geçmezem (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3). [şa'sa'a,]

şa'sa'a-i cemal [1] Cemalin, güzelliğin parlaklığı.

Çerh-i dü-tâya kıl nazar kudret-i zi'l-celâl bak / Pertev-i mihr ü mâhı ko **şa'sa'a-i cemâle** bak (Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 1). [şa'sa'a-i cemâle, -e]

şa'sa'a-i nûr [1] Nurun parlaklığı.

Göster gözüme **şa'sa'a-i nûruñı** şehâ / Anuñ firâkı urmaya tâ sîneme rumûh (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [şa'sa'a-i nûruñı, -un, -ı]

şa'sa'a-i nûr-ı cemal [1] Nurlu, aydınlık yüzün, güzelliğin parlaklığı, gösterişi.

Şubh-dem tâb urdı **şa'sa'a-i nûr-ı cemâl** / Dîde-i câdadur 'ayniyile âsârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 2). [şa'sa'a-i nûr-ı cemâl,]

şavķ [4] Işık, parıltı, şule. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kaldur niķabuñ dilberâ görsün yüzüñ 'aşıkларуñ / **Şavķ** ile yoluñda senüñ serler viren şâdıklarûñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [şavķ,]

şavķ-ı gönül [1] Gönül ışıltısı.

Fahruma fahr için dil-i gūyā senā yiter / Kūy-i
ḥabībe **şavḳ-ı gōñül** reh-nümā yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 1*). [*şavḳ-ı gōñül,]*

şāyed / şāyet [2] Belki.

Çerḥ devvār olmasa **şāyet** eger / Şems-i neyyir aña
başmazdı ayağ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4*). [*şāyet,]*

Şabr ile eglen dil-i nālān yine / **Şāyed** ire rahmet-i
cānān yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 1*). [*şāyed,]*

şāyed ola ki [1] Şāyet olursa.

Ey Murâdî sözi ḳo sūz-ı derūnūn ele al / **Şāyed ola
ki** tarahḥūm ḳıla yaş ile deme (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1348, Beyit 5*). [*şāyed ola ki,]*

şāyeste olmak [1] Yakışmak, uygun olmak.

Muḥsin levāzımın ider ihzār n'eylesün / **Şāyeste
olmayınca** kimūñ ola vāridāt (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 213, Beyit 4*). [*şāyeste olmayınca, -ma, -
(y)ınca]*

şāyi' [1] Duyulmuş, herkesçe bilinmiş.

Şol kimse ki ḳāni'dür her vech ile **şāyi'dür** /
Görmez yüzini faḳruñ şunda ki ḡinā vardır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2*). [*şāyi'dür, -
dür]*

şāyi' olmak [1] Duyulmuş, herkesçe bilinen, yayılmış
olmak.

Şubḥ-dem 'arş-ı mu'allāda işitdüm haberüm /
Şāyi' oldı çü haberūñde de buldum haberüm
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 1*). [*şāyi' oldı, -
dı]*

şeb [7] Gece. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rüz nedür rüze nedür **şeb** nedür / 'Āşık iseñ 'ışk
ile var iste t̃āb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 2*). [*şeb,]*

şeb-dîz saç [1] Gece renkli, siyah saç. II Hüsrev'in
atının adı.

Ey hüsrevüm olalı lebūñ Şirine Ferhād / **Şeb-dîz
saçuñ** hicri yaşum eyledi gül-gün (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1132, Beyit 4*). [*şeb-dîz saçuñ, -un]*

şeb-i deycür [1] Karanlık gece.

Şeb-i deycür içinde kalmış idüm zār-ı ser-gerdān
/ Gelüben taze cān bağışlamışdur bir şehir vaşşāf
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3*). [*şeb-i
deycür,]*

şeb-i firḳat [1] Ayrılık gecesi.

Şeb-i firḳatde mi şanduñ beni sen ey meh-rū /
Giderem mihr-i hidāyetle yolum t̃āb iledür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5*). [*şeb-i
firḳatde, -de]*

şeb-i hicr [1] Ayrılık gecesi.

Ben zerre o ḥürşide dil vireli her demde / Ḳaldum
şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1438, Beyit 2*). [*şeb-i hicr,]*

şeb-i hicran [1] Ayrılık gecesi.

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū 'ināyet ḳıl
/ Bu zerre ḳadre pertev şal ḥabībüm āfitāb-āsā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5*). [*şeb-i
hicrānda,]*

şebī mübāhase kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt [1] Bir
gece hayat nedir, diye düşündüm.

Şebī mübāhase kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt /
Güzeşte şud kelimātī hezār ber kelimāt (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 216, Beyit 1*). [*şebī mübāhase
kerdem bedel ze-ecell-i ḥayāt,]*

şeb-i rüz [2] Gece gündüz.

Gice gündüz tefekkür eyler idüm zulmet ü nūr /
Şeb ile rüzī t̃ārik olmayınca bulmadum fırsat
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 2*). [*şeb ile rüzī,
-ı]*

Şeb-i rüzumda 'aceb 'ışk ile ḥayrānam ben / Mihr
ü mehveş beden ü cānumı gerdānam ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 1*). [*şeb-i rüzumda, -um,
-da]*

şeb ü rüz [1] Gece ve gündüz.

Ḥayālumdür dü-çeşmümde **şeb ü rüz** / Mükerrer
dide-bānumdur maḥabbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel
207, Beyit 16*). [*şeb ü rüz,]*

şeb ü rüz u meh u sāl [1] Gece gündüz ve ay yıl. II Her
zaman.

Ān ile ān oluben her işi bir demde olan / Sanmağıl
anı **şeb ü rüz u meh u sāl**e güyer (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 417, Beyit 2*). [*şeb ü rüz u meh u sāl,]*

şebāb [1] Gençlik.

Şebābum 'āleminde pes vücūdumdan zen aldum
ben / Müvelled oldı bir rūḥ-ı muşavver maḥz-ı kār
oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3*). [*şebābum, -um]*

şeb-pere [4] Yarasa. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

T̃ākat olmaz **şeb-pere** çeşminde çün kim nūr için
/ Māḥ-tābum ḥātır için toğmasun mı āfitāb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2*). [*şeb-pere,]*

şeb-rev olmak [1] Karanlıkta yürüyen
olmak, karanlıkta yürümek.

Şeb-rev olmuşdur ḥicāb altında çün nefs-i zalüm /
'Aḳl ile cān oldı şāhid cürm-i ikrārındadır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 385, Beyit 2*). [*şeb-rev
olmuşdur, -mış, -dur]*

şecā'at [2] Cesaret, yiğitlik.

Uluya giciye kıl eylügi fırsat demidür / Nefs-i
kāfirle cidāl eyle **şecā'at** demidür (*Murādī Dīvānı*,
Gazel 442, Beyit 3). [*şecā'at*,]

Fātiḥ-i feyz-i ezel eyledi fettāḥ seni / Ne yire uğrar
iseñ söyle **şecā'at** haberin (*Murādī Dīvānı*, Gazel
1110, Beyit 2). [*şecā'at*,]

şecer [5] Ağaç. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Maḥabbetdür viren revnāk eger ma'şūk-ı 'āşıkda /
Mürebbi olmasa kılmaz **şecer** esmārını peydā
(*Murādī Dīvānı*, Gazel 71, Beyit 3). [*şecer*,]

şecer-i zikir [1] Zikir ağacı.

Şecer-i zikri diküp 'arşa-i vāḥdetde bu dem / Ol
şecer berki baña her birisi bir 'ālem (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 926, Beyit 1). [*şecer-i zikri*, -i]

şeddād [1] Şeddad, Yemen'deki Ad kavmi
hükümdarlarından. Zalimliği ile ün
yapmıştır.

Kanı İskender kanı Dārā kanı Husrevle Cem / Kanı
Şeddād ile Nemrūd buldılar külli zevāl (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 785, Beyit 3). [*şeddād*,]

şefā'at [1] Suçlu veya muhtaç olan için af
veya ihsan ricası.

Ey Murādī kim bulur idi cehennemden necāt /
Olmasaydı rahmet ile ger **şefā'at** yüz-be-yüz
(*Murādī Dīvānı*, Gazel 548, Beyit 5). [*şefā'at*,]

şefā'at itmek [1] Birinin suçunun bağışlanması veya
dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek.

Varalum 'arşa çıkup anda 'ibādet idelüm / Ehl-i
cürme ne kadar varsa **şefā'at idelüm** (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 920, Beyit 1). [*şefā'at idelüm*, -elü,
-m]

şefā'at kılmak [1] Suçlu veya muhtaç olan için af veya
ihsan ricası etmek.

Şem' oldı hemān mihre münevver gibi enver /
Tarḥ eyledi bes zülmeti **kılmadı şefā'at** (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 199, Beyit 4). [*şefā'at kılmadı*, -ma,
-dı]

şefi' [1] Şefaatiçi.

Ol ḥabīb ü ol **şefi'** ü ol cemāli bedr-i tām / Eylesün
derde şifā yā Rabbenā senden meded (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 245, Beyit 4). [*şefi'*,]

şefi' olmak [1] Şefaati eden olmak.

Refiküm oldı yanumca enin-i nāle vü āḥ / **Şefi'üm**
oldılar anda ḳaddüm çü dāl itdüm (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 975, Beyit 2). [*şefi'üm oldılar*, -dı, -
lar]

şefi' ü'l-müznibin [1] Günahkarların şefaatiçisi..

Şefi' ü'l-müznibin olmak geñezdür / Olursañ lutf-
ı sultān ile elyāk (*Murādī Dīvānı*, Gazel 709, Beyit
3). [*şefi' ü'l-müznibin*,]

şefik-i mihribān [1] Merhametli şefkat eden.

Baña rāhumda her dem reh-nümādur / **Şefik-i**
mihribānumdur maḥabbet (*Murādī Dīvānı*,
Gazel 207, Beyit 14). [*şefik-i mihribānumdur*, -um,
-dur]

şefkat [3] Koruma, acıma ve esirgeme
duygusu ile karışık olan sevgi.

“Eşfaktü” didi **şefkat** ile oldı çü müşfik / Pes didi
“ḥasebnāḥü ḥisāben ve yesirā” (*Murādī Dīvānı*,
Gazel 81, Beyit 3). [*şefkat*,]

Derdüme devā itse zikrini ḡidā itse / Dil aña senā
itse **şefkat** nic'olur görsem (*Murādī Dīvānı*, Gazel
977, Beyit 5). [*şefkat*,]

Ger zākir olasın anı sen şubḥ-ı bā-mesā / Eyler
rahīm 'atā dil ile cāna **şefkatin** (*Murādī Dīvānı*,
Gazel 1135, Beyit 2). [*şefkatin*, -in]

şefkat kılmak [2] Acımak, merhamet etmek.

Revā oldur saña cānā **kılasın şefkat** 'uşşāka / Saña
cān vireni cānum sen eylegil anı iḥyā (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 57, Beyit 3). [*şefkat kılasın*, -a, -sın
]

Benüm senden ümüdüm 'afv u rahmet / Kerimā
ḳādirā **kıl** baña **şefkat** (*Murādī Dīvānı*, Mesnevi
44, Beyit 6). [*şefkat kıl*,]

şeftālu [1] Şeftali. II Dudak; öpücük.

Kanı **şeftālū** didüm ey dilber / Ruḥ-ı āḥ didi ki
baña gel al (*Murādī Dīvānı*, Gazel 850, Beyit 4).
[*şeftālū*,]

şef' vetr [2] Herşeyin çiftine de, tekine de and
olsun (89/Fecir 3).

Ve'l-fecri leyālīde virildi ḥaber-i yār / Dil **şef'** ile
vetri ne ḥisāb eyleye tekrār (*Murādī Dīvānı*, Gazel
454, Beyit 1). [*şef' vetri*, -i]

Şef'ü vetriün gel ḥisābın istegil ebrārdan /
Vāḥidiyyet ister iseñ kıl taleb muḥtārdan (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1069, Beyit 1). [*şef'ü vetriün*, -ün]

şeh [6] Sultan, hükümdar.

Ḳapuñda cümle **şehler** olupdur kamu gedā / Ey
ḳādir-i vāḥid senün emründe bu cihān (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1134, Beyit 2). [*şehler*, -ler]

Amānı bulmadı kimse ecelden / Bulurdı cümle
şehler gelse elden (*Murādī Dīvānı*, Mesnevi 45,
Beyit 5). [*şehler*, -ler]

II Sevgili; Allah.

Cümle dünyāda her ne var mevcūd / Sen **şehün**
zikri iledür güyā (*Murādī Dīvānı*, Gazel 87, Beyit
4). [*şehün*, -ün]

Ḥalk olındı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḥānesi / Ehl-
i tevḥid olanuñ sen **şeh** yerin nār eylemez (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 569, Beyit 4). [*şeh*,]

Bāde-i 'ışkından ol **şeh** toldurupdur bir ḳadeḥ /
Cür'asın nūş eyleyen bī-hūş olur esrār ile (*Murādī*
Dīvānı, Gazel 1237, Beyit 4). [*şeh*,]

Çünkü o **şehûn** 'ışkı eyledi beni ihya / Ortaya
kõdum başı bulınca ben ol hânı (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1556, Beyit 4). [*şehûn, -ûn*]

şeh-i 'âlî-cenâb [1] *Hürmet edilen yüce pâdişah.*

Yokdur Murâdî bendeñe dünyâda bir murâd /
Anuñ murâdî sen **şeh-i 'âlî-cenâbdur** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 471, Beyit 7). [*şeh-i 'âlî-cenâbdur,*
-dur]

şeh-i cihân [1] *Cihan padişahı.*

Şanma ki döndürem yüz ben ol **şeh-i cihândan** /
Bu râh-ı 'ışk içinde başım kõdum miyâna (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 7). [*şeh-i cihândan,* -
dan]

şeh-i edhem [1] *Hükümdar Hz. İbrahim Ethem.*

Murâd itdi kesretde vahdet-hüner / Göñül gayb
ider ol **şeh-i Edhemi** (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1567,
Beyit 5). [*şeh-i edhemi, -i*]

şeh-i hûbân [1] *Güzeller padişahı.*

'Acebdür bu güzelliñde Murâdî / Şunulmazsa
şeh-i hûbâna gonce (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1431,
Beyit 7). [*şeh-i hûbâna, -a*]

şehâ [20] *Ey padişah. II Ey sevgili. (Bu*
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şöyle kalmışdur tahayyürde Murâdî kim **şehâ** /
Külliyen mahv oldu cân ü ten hemân varsın Hudâ
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 17, Beyit 9). [*şehâ,*]

şehâdât [1] *Delâletler, alâmetler, işaretler.*

Râstî bu ki **şehâdâtı** nedür beyyinenüñ /
Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhûd
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 255, Beyit 4). [*şehâdâtı, -ı*
]

şehadet [3] *1. Görülen ve bilinen bir durum*
veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık
yapma.

Şerh-i âlâ ide mi her fem-i nâdân ey dil / 'Âlim
iseñ eger 'ilm ile **şehâdetde** şühûd (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3). [*şehâdetde, -de*]

2. *Kelime-yi şehadet getirerek Allah'ın varlığına,*
birliğine iman etme.

Ol selâmın kılmasa dil virmez idi hiç selâm /
Eyledi ol dem **şehâdetde** tehiyyât ile cüd (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [*şehâdetde, -de*]

3. *Gözle görülen şeyler, varlıklar, dünya.*

'Âlem-i gayb ile **şehâdet** nedür / Oldı murâd ile
Murâdî sa'id (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 270, Beyit 5).
[*şehâdet,*]

şehâdet itmek [3] *Doğruluğunu tasdik etmek,*
desteklemek, tanıklık etmek.

Takdîs ideli nâm-ı Hudâyı kamu eşyâ / Nezdîk-i
Murâdîde **ider** cümle **şehâdet** (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 199, Beyit 5). [*şehâdet ider, -er*]

Çün hülûsiyyet ile geldi ele kûy-ı şühûd / Ben
şehâdet iderem kim ola a'la muhlîş (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 647, Beyit 4). [*şehâdet iderem, -er,*
-em]

Gâyıb-âne nice hüküm oluna bu aşl-ı şühûd / Bir
şehâdet ider isem dahı dünyâda ne ğam (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 925, Beyit 3). [*şehâdet ider, -er*]

şehâdet kılmak [1] *Şehadet getirmek.*

Kıl şehâdet Murâdî bul yüce câh / Eşhed'en lâ-
ilâhe illâ'llah (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1221, Beyit
5). [*şehâdet kıl,*]

şeh-bâz olmak [1] *İri ve beyaz bir doğan*
cinsi gibi heybetli, gösterişli olmak.

Bu Murâdîyi eger ister iseñ bilmege sen /
Cümleten tayra beni añla ki **şeh-bâz oldum**
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 927, Beyit 5). [*şeh-bâz*
oldum, -du, -m]

şehd ü şeker [1] *Bal ve şeker.*

Yârdan **şehd ü şekerdür** her ne kim geldi cefâ /
Cân ile durdum yolında dönmezem ikrârdan
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1052, Beyit 3). [*şehd ü*
şekerdür, -dür]

şehd-i şîr [1] *Ballı süt.*

İçmiş idi **şehd-i şîr** olduğı vaktin şîtı / Şimdi
Murâdî çeker terbiyeye dâyesın (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1174, Beyit 5). [*şehd-i şîr,*]

şehen-şâh [1] *Padişahlar padişahı. II Sevgili.*

Ülfetin anduruben kıldı Halîl-i ezeli / Pes habîb-i
ebedî kıldı **şehen-şâhumdan** (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1104, Beyit 4). [*şehen-şâhumdan, -um, -dan*
]

şehida'llâhü [1] *"Şehidallâhu ennehu lâ*
ilâhe illâ huve, vel melâiketu ve ulûl ilmi
kâimen bil kıstı, lâ ilâhe illâ huvel azîzul
hakîm." (Allah, melekler ve ilim sahipleri,
ondan başka ilâh olmadığına adaletle şahitlik
ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak
güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.)
(Âli İmran/18) ayetinden iktibastır.

Gizlü kenz oldu kalb-i 'ârif âh / **Şehida'llâhü** lâ-
ilâhe sivâh (*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1222, Beyit 1).
[*şehida'llâhü,*]

şehîd-i 'ışk olmak [1] *Aşk şehidi olmak.*

Hâber 'ömr-i bekâdan isteyen ruh-ı revândan şor /
Şehîd-i 'ışk olan her dem hayât-ı câvidân buldı
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 312, Beyit 3). [*şehîd-i 'ışk*
olan,]

şehîd olmak [1] *Şehit olmak.*

Kılmadum ğayra nazar kıldum rızâ-yı yâr ile /
Añlar iseñ kâ'ilem kavlinden **olmuşdur şehîd**
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 241, Beyit 2). [*şehîd*
olmuşdur, -muş, -dur]

şehirden şehre [1] *Şehir şehir, diyar diyar.*

İster iseñ iki 'âlemden alasin behre / Gel Murâdîye
yakın gezme **şehirden şehre** (Murâdî Dîvânî,
Müfret 3, Beyit 1). [şehirden şehre,]

şehla [5] Hafif şaşı göz, elâ göz. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gözin açmış durur **şehlâ** cemâlüne olup hayrân /
Okur hüsnün kitabını saña meddâh olup güller
(Murâdî Dîvânî, Gazel 319, Beyit 3). [şehlâ,]

şeh-per [1] Kuşun kanadındaki en uzun tüy.

Resûl-ı râhber oldı bu yolda rûhü'l-emîn / Per ile
şeh-per ile kalb-i kâlib olmuş bâz (Murâdî Dîvânî,
Gazel 609, Beyit 2). [şeh-per,]

şehr [3] Şehirli, şehir.

'Âlemi ben n'eylerem kevn ü mekân bendedür /
Şehrî menem bâyi'em müşteri bazar men (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1153, Beyit 4). [şehrî, -i]

II Gönül şehri, kalp.

Muht olmuştur ol deryâ o **şehrî** dil-küşâyı pes /
İhâta eylemiş bir sür anı şâhâ cemâliden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 994, Beyit 3). [şehrî, -i]

II Duyguları barındıran merkez.

Tefekkür **şehrîne** vardum didi bir pîr-i ma'nâ-bağş
/ Sebeb 'izzet dilerseñ bil kanâ'atdûr kanâ'atdûr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 4). [şehrîne, -ine
]

şehr-i dil [2] Gönül şehri.

Hilye-i envâ' ile oldı müzeyyen **şehr-i dil** /
Kâ'inâta çün ziyâ-bağş oldı bu envârumuz
(Murâdî Dîvânî, Gazel 553, Beyit 2). [şehr-i dil,]

İnkita' itmez muvâhhid bir nefes tevâhiden / Anuñ
içün **şehr-i dilde** buldı dil hem-sâyesin (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1080, Beyit 4). [şehr-i dilde, -de]

şek [1] Şüphe, gümân.

Her kime mesmû' olursa ey Murâdî sözlerüñ / Hâk
budur **şek** yok durur kim öğrenür imân u dîn
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1081, Beyit 5). [şek,]

şeker güftâr [1] Tatlı söz.

Ne deñlü var ise ey dil cihân içinde hulviyyât /
Baña sem oldı cümle ol **şeker güftârdan** gayrı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 5). [şeker
güftârdan, -dan]

şekker [1] I. Şeker. II Sevgilinin dudağı.

Kaşı yayına kurbân olduğum anuñ 'aceb midür /
Sözi şîrin lebi **şekker** 'aceb hoş dil-rübâ ancak
(Murâdî Dîvânî, Gazel 682, Beyit 2). [şekker,]

şekl [4] Şekil, biçim, görünüş. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şuretün âyinesi mir'âta sûretdür yine / İsteme
mînâda **şeklün** ref' kıl gitsün zulem (Murâdî
Dîvânî, Gazel 898, Beyit 4). [şeklün, -ün]

şekl-i âher [1] Başka bir şekil.

Olub mâhîler anda her biri bir **şekl-i âherde** /
Kiminün rengi sevdâdur kiminün levidür beyzâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 2). [şekl-i âherde,
-de]

şekl-i insân [1] İnsan suretinde olmak.

Müşkilin hall idüp müşekkil olup / Şekli ile girdi
şekl-i insâna (Murâdî Dîvânî, Gazel 1214, Beyit
6). [şekl-i insâna, -a]

şekl ile elvân olmak [1] Şekiller ile renklerden
oluşmak, belli bir sûrette görünmek.

'Âlemün mağz-ı hayâl olduğu şundan aña kim /
Her neye kılsañ nazar **şekl ile elvân oldılar**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 340, Beyit 2). [şekl ile
elvân oldılar, -dı, -lar]

şeksiz [1] Şüphesiz.

İderven cânımı kurbân **şeksiz** / Anuñ yañağı
üstindeki hâle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit
3). [şeksiz,]

şekür olmak [1] Çok şükretmek.

Mukırr oldukça elîfâ virürsin tâze elîfâ / **Şekür**
oldukça na mâyâ virilen tâze devletdür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 279, Beyit 2). [şekür oldukça, -
dukça]

şem' [5] Mum.

Şem' oldı hemân mihre münevver gibi enver /
Tarh eyledi bes zulmeti kılmadı şefâ'at (Murâdî
Dîvânî, Gazel 199, Beyit 4). [şem',]

'Arza kıldum hâlûmi dildâra bir şeb hem çü **şem'**
/ Âteş-i 'ışk ile çeşmüm tolmış idi âb-ı dem'
(Murâdî Dîvânî, Gazel 658, Beyit 1). [şem',]

II Aşk.

Dil fülki 'ummân-ı hâkikatde olupdur âşinâ /
Dildür gezen her 'âlemi dil **şem'ine** pervânesin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1159, Beyit 4). [şem'ine, -
i, -(n)e]

Şoğbet-i dâr-ı habîbe vardı dil pervânesi / **Şem'ine**
yanmak dilerseñ bi'llâh ol dîvânesi (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1243, Beyit 1). [şem'ine, -i, -(n)e]

Hâl-i 'uşşâkı nice fehm ide her bî-dil ü cân / **Şem'e**
yansa olara mazhâk olur pervâne (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1356, Beyit 2). [şem'e, -e]

şem'-i 'aql [1] Akıl mumu.

Şem'-i 'aql yakmışam bezmümde yârün dün gice
/ Şu'le kapdum çün anı mihr-i hüveydâ eyledüm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 911, Beyit 3). [şem'-i 'aqlı,
-ı]

şem'-i bezm-i ezeli [2] Ezel meclisinin mumu.

Şem'-i bezm-i ezeliden çü münevverdür dil /
Mihr-i pür-süzdan anun için enverdür dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 790, Beyit 1*). [*şem'-i bezm-i ezeliden, -den*]

Şem'-i bezm-i ezeliden yine pervâne-i dil / Ne
şanursın anı sen olmadı mı ol kâmil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 795, Beyit 1*). [*şem'-i bezm-i ezeliden, -den*]

şem'-i cemal [2] *Güzelliğin mumu.*

Şem'-i cemâlûne şehâ pervaneyem ben kim bilir
/ Her dem mey-i 'ışku ile mestaneyem ben kim
bilir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 1*). [*şem'-i cemâlûne, -ün, -e*]

Hum-hâne-i vahdetde biz nûş eyledük peymâner
/ Pervâner pervâner **şem'-i cemâle** yanalar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1*). [*şem'-i cemâle, -e*]

şem'-i cemâl-i yâr [1] *Sevgilinin güzelliğinin mumu; ışıktı.*

Şem'-i cemâl-i yâre pervâne oldu bu dil / Anuñ
içün olupdur bu fenn-i 'ışka mâ'il (*Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 1*). [*şem'-i cemâl-i yâre, -e*]

şem'-i cihân olmak [1] *Dünyanın güneşi gibi olmak.*

Gel berü **şem'-i cihân ol** çevre alsunlar seni / Şu'le
vir fânüs-ı dehre görine zıll-ı hayâl (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 36, Beyit 2*). [*şem'-i cihân ol,]*

şem'-i deycür olmak [1] *Karanlığın mumu olmak.*

Şem'-i deycür olalı hürşid-i dünyâdur gönül /
Müntehâ-yı 'aqla ırgurdum yine cân ü teni
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1461, Beyit 3*). [*şem'-i deycür olalı, -alı*]

şem'-i 'ışk [2] *Aşk mumu.*

Şem'-i 'ışka cân virelden bu dil-i pervânemüz /
Bir beka bulduk fenâda gayrıdan pervânemüz
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 1*). [*şem'-i 'ışka, -a*]

Şem'-i 'ışka dün gice hark oldu dil pervânesi /
Rûhına cân vermek için kıldı ifnâ şöhetin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 2*). [*şem'-i 'ışka, -a*]

şem'-i 'ışkı yakmak [1] *Aşk mumunu yakmak.*

Fânüs-veş içinde yûri **şem'-i 'ışkı yak** / Tâ cân
gözi ile göresin rûy-i hâlıkı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3*). [*şem'-i 'ışkı yak,]*

şem'-i lâmi olmak [1] *Parlayan mum olmak.*

Şem'-i lâmi olsa her pervâneye oldur mutâf /
Mihr-i 'âlemdür velikin cümleye cây-ı nazar
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 4*). [*şem'-i lâmi olsa, -sa*]

şem'-i lutf [1] *Lütuf mumu.*

Çü yanmışdur bu **şem'-i lutf** her dem / Anı yağan
hidâyetdür hidâyet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 2*). [*şem'-i lutf,]*

şem'-i ruh [3] *Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.*

Şem'-i ruhuñ çü tâbına pervânedür vücûd / Bir
vaşl için vücûda şalâ-yı hebâ didüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3*). [*şem'-i ruhuñ, -un*]

Şem'-i ruhuñ tâbı yine yandurdu cânı 'ışk ile /
Medhûnde her dem deprenür kalbüm zebânı 'ışk
ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1*). [*şem'-i ruhuñ, -un*]

Yâ Rab naşib eyle **şem'-i ruhına** karşı / Ben
'âşık-ı dil-efgâr pervâne gibi yana (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5*). [*şem'-i ruhına, -ı, -(n)a*]

şem'-i ruhsâr [2] *Yanağın mumu; sevgilinin yanağının ışıltısı.*

Şem'-i ruhsârûna cân ile gönül pervânedür /
Yoluña cânın viren 'âşık degül mi yâ nedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 1*). [*şem'-i ruhsârûna, -un, -a*]

Nice bir fûrkatle yansun bağı ben pervânenün /
Şem'-i ruhsârûnı cânâ görmeyem mi ben bir an
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1059, Beyit 3*). [*şem'-i ruhsârûnı, -un, -ı*]

şem'-i ruh-sâr-ı nigâr [1] *Sevgilinin yanağının mumu.*

Şem'-i ruh-sâr-ı nigârı fıkır idüp / Ol yûri
pervâneveş süzân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5*). [*şem'-i ruh-sâr-ı nigârı, -ı*]

şem'-i şebistân olmak [1] *Yatak odası mumu olmak.*

Çoma ayıkda özün 'ilm ile bürhân olgıl / Her cihet
bezmine gel **şem'-i şebistân olgıl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 803, Beyit 3*). [*şem'-i şebistân olgıl, -gıl*]

şem'-i tâb [1] *Yanan, parlayan mum. II Sevgili.*

Şem'-i tâbına 'aceb pervânedür dîvâne dil /
Yanmağ için meclis-i eyvânı kimden istesün
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4*). [*şem'-i tâbına, -ı, -(n)a*]

şem'-i vech-i nûr olmak [1] *Mum gibi nur yüzlü olmak.*

Şimdi bildüm **şem'-i vech-i nûr olan** tâb-ı cemâl
/ Nûr-ı şem'e bak hicâb ardında gör zıll-ı hayâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 1*). [*şem'-i vech-i nûr olan, -an*]

şemâ'il [1] *Güzelliğin ve büyüklüğün bir araya gelmesi.*

Şemâ'il bezmine geldi biri şüret biri sîret / Birisi
'ayn-ı bihterdür birisi 'ayn-ı ebterdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 3*). [*şemâ'il,]*

şemim [1] *Güzel koku.*

Enîs-i münis olalı **şemimin** şemmeden tutdı /
Virüp cânı o meşmûma ma'âniden beyân ister
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2*). [*şemimin, -in*]

şemim-i verd-i ahmer [1] *Kırmızı gültün güzel kokusu.*

Şemim-i verd-i aḥmer ister iseñ bûstân gözle /
Figân-ı bûlbûl-i şeydâ dilerseñ gülsitândan şor
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 2*). [*şemim-i verd-i aḥmer,]*

şemme [7] 1. Koklama, koku.

Yine taḡıtdı gibi sünbûlin o mäh-liḳâ / Ki **şemme**
eyledi iblâḡ baña bād-ı şabâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1*). [*şemme,]*

Enîs-i münis olalı şemimin **şemmeden** tıtdı /
Virüp cânı o meşmûma ma'âniden beyân ister
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 2*). [*şemmeden, -den]*

Bir **şemme** duydu bâḡ-ı gül gül-'izârdan / 'Ārum
yâsını ḳodı 'ulyâda seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3*). [*şemme,]*

Şemmeden bir şemme meşmûm nûkhet-i nîḡû
müdâm / Mukteżâdan Murtażâya bî-eserdür bâdda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3*). [*şemmeden, -den]*

Şemmeden bir **şemme** meşmûm nûkhet-i nîḡû
müdâm / Mukteżâdan Murtażâya bî-eserdür bâdda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 3*). [*şemme,]*

'Aceb ey dil ḡayâlûnde ruḡ-ı cânâna irdûñ mi / Gül
ü 'abherde bir **şemme** bulup bostâna irdûñ mi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 1*). [*şemme,]*

2. Az miktar; zerre.

Şemme durur gösterür cümleten erkân ile / Kimisi
zilletdedür kimi sa'âdetdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 493, Beyit 2*). [*şemme,]*

şemme-i 'ışḳ [Aşkın zerresi.

Şemme-i 'ışḳı anlayan cân ile başa ḳalmadı / Belki
sülûkı anlaruñ bir ulu rāḡ içindedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 4*). [*şemme-i 'ışḳı, -ı]*

şemme-i zevḳ ü şafâ [1] Zevk ve şafa kokusu.

Şemme-i zevḳ ü şafâdan ey ḡoñûl gel lezzet al /
Her neye kim sen nazar ḳılursañ andan ḡalet al
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 1*). [*şemme-i zevḳ ü şafâdan, -dan]*

şemm itmek [1] Koklamak.

Oldı çün âsârdan âsâr-ı verd-i 'âşḳîn / **Şemm iderler**
nûkhetin aña mü'essir mâyesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 3*). [*şemm iderler, -er, -ler]*

şems [21] Güneş.

"Va'fü 'annâ" virdini vird itmeseydi ger türâb /
Şemsden envâr olur mıydı virür miydi ziyâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3*). [*şemsden, -den]*

Toḡdı çü **şemsüm** bir seḡer secde idüp şems ü
ḳamer / İn lem-yekûn nûren minhü lâ-zâ'e yebḳâ
fî'd-ducâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 114, Beyit 2*). [*şemsüm, -üm]*

Zerre-i nâcize pertev şalsa tâb-ı âfitâb / Āb içinde
'aks-i tâba **şems** urulmaz aña ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3*). [*şems,]*

Şu 'â'-ı mihr ü mâha şu'le virür şol keşüñ **şemsi** /
Çerâḡ-ı enveri maḡz-ı hidâyetden mûnevverdür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 4*). [*şemsi, -i]*

Şems in 'ikâsı pertev-i vechinden oldı çün / Sevdâ-
yı ḡüsni devr ile devr-i ḳamerdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 2*). [*şems,]*

Nûruñ durur çü 'âleme dâ'im ziyâ viren / Yâ bu
felekde **şems** ile azvâ neden gelür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 481, Beyit 3*). [*şems,]*

Görmeyelden berü ben zerre cemâlûñ **şemsin** /
Oldı ey mäh ḳarañu dil-i nâ-peydâmuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 2*). [*şemsin, -in]*

İḳtiran itdükde mâhum **şems** ile bir laḡzada / On
sekiz biñ 'âlemûñ 'ilmin ḡüveydâ söylemiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 2*). [*şems,]*

Güneşden eḡher oldı zav-ı vechûñ / Ziyâ virmek
ile **şems** aya düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3*). [*şems,]*

'Āḳilem ḳılmadum nazar aña ben / Ol benüm
şemsüme olupdur reş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 641, Beyit 4*). [*şemsüme, -üm, -e]*

Cemâl-i lâ-naẓîrûndür şu 'â'-ı mihr-i pür-tâbuñ / Çü
şemse ḡâḳatûñ yokdur rehûne ola mı tâbuñ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 1*). [*şemse, -e]*

Virdi cevâbını ḳi ḳaçan **şems** ide tûlü' / Olmaz mı
her sitâre-i seyyâra muẓmaḡil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 824, Beyit 4*). [*şems,]*

Şubḡ-dem 'aks-i ruḡından **şemse** nûr itmiş 'atâ /
Mâha ḳılmış rû-be-rû anı zamân itmiş yüze
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3*). [*şemse, -e]*

Zerre-i nâcizi çün kim **şems** pür-tâb eyledi /
Cümle-i seyyâreyi ol şemse meh-tâb eyledi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1*). [*şems,]*

Zerre-i nâcizi çün kim **şems** pür-tâb eyledi /
Cümle-i seyyâreyi ol **şemse** meh-tâb eyledi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 1*). [*şemse, -e]*

Şu 'â'-ı mihr-i feyzinden eḡer neşr olmasa zerre /
Olurdu muẓmaḡil aḳmâr **şems** olmazdı nûrânî
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 4*). [*şems,]*

II Sevgili.

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni **şemsüm** gözedür /
Şemsüm envârı ile her yanum azvâ ancaḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4*). [*şemsüm, -üm]*

Ḳamer-i bedre baḳarsam beni şemsüm gözedür /
Şemsüm envârı ile her yanum azvâ ancaḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 4*). [*şemsüm, -üm]*

Şemsüm çü toḡdı secde ḳılır gökde mihr ü meh /
Yüz yüze olmuşam ben o şems-i zuḡâyile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 3*). [*şemsüm, -üm]*

İn'ikâs olalı **şemsümden** cihânûñ mihrine / Ser-
be-ser nûruma virildi cihân aralıḡı (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [şemsümden, -üm, -den]

Şoĥbet-i dâr-ı ĥabîbe vardı dil pervânesi / **Şem'ine** yanmak diler bi'llâh ol divânesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1*). [*şem'ine, -i, -(n)e]*

şems-i aĥmed [1] *Hz.Muhammed'in güneşi, sevgisi.*

Tâ ki kalbün matla'ından berķ ura / **Şems-i Aĥmed** mâ-i Maĥmûd ey fetâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 4*). [*şems-i aĥmed,]*

şems-i 'âlem [1] *Dünyanın güneşi.*

Emr-i künlü **şems-i 'âlemdür** şalar çün pertevi / Nice nice zerreler iĥyâ ider sultân-ı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 689, Beyit 3*). [*şems-i 'âlemdür, -dür]*

şems-i 'âlem muķtebes ez- nûr-ı pür-azvâ-yı men [1] *Benim sevgilimin azâlarından güneş, dünyanın mumu, çalmıştır.*

İktibâz ez şem'-i encüm-i mâh-ı men bî 'âr nîst / **Şems-i 'âlem muķtebes ez- nûr-ı pür-azvâ-yı men** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 4*). [*şems-i 'âlem muķtebes ez- nûr-ı pür-azvâ-yı men,]*

şems-i a'zam [1] *Âlimlerin en büyüğü, ulu Şems.*

Žaĥve-i kübrâda **şems-i a'zam** olmışdur bedîd / Cümle afâķa ve mâfihâya şalmış nûr-ı tâb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2*). [*şems-i a'zam,]*

şems-i bedr [1] *Dolunay güneşi. II Ay'ın en parlak, ışıklı hali.*

Âĥiret mâ'ili dünyâ sever ańlama şaķın / **Şems-i bedre** iren azvâ sever ańlama şaķın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 1*). [*şems-i bedre, -e]*

şems-i cemal [3] *Güzel yüzünün güneşi.*

Güzeller gerķi cihân içre vardır ey meh-rû / Velîķ **şems-i cemâlüne** cümle oldu sühâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 4*). [*şems-i cemâlüne, -ün, -e]*

Cümle nücûm ile ķamer olurdu bî-ziyâ / **Şems-i cemâl** dutsa eger kim seĥâba yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 3*). [*şems-i cemâl,]*

Eger ki **şems-i cemâlini** inķişaf idesin / Anuń şu'â'ını devr-i ķamerde gösterķil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 830, Beyit 4*). [*şems-i cemâlini, -i, -(n)i]*

şems-i cihân [2] *Cihan güneşi.*

Lem'a-i nûruńı gören **şems-i cihâna** bakmadı / Žav'uńı fehm iden ķişı bulmadı bir ziyyâ sańa (*Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2*). [*şems-i cihâna, -a]*

Zîbâ yüzündendür münevver bu zemîn ü âsumân / Pes arada oldu bahâne mâh ile **şems-i cihân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1*). [*şems-i cihân,]*

şems-i cihân-ārâ [2] *Cihanı, dünyayı süsleyen güneş.*

Cemâlün pertevinden ĥurrem oldu cümleten dünyâ / Ĥabîbüm zerre yanunda olur **şems-i cihân-ārâ**

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 1*). [*şems-i cihân-ārâ,]*

Āhum şererindendür bu **şems-i cihân-ārâ** / Oldıĥı felek üzre ey şâh-ı cihân tâbân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4*). [*şems-i cihân-ārâ,]*

şems-i devlet [1] *Mutluluk güneşi.*

Ufukdan tâli' oldu **şems-i devlet** / Yayıldı 'âleme nûr-ı başîret (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3*). [*şems-i devlet,]*

şems-i dıraĥşân [2] *Parlak güneş.*

Bakamaz kimse ruĥı mihrine ol cānānuń / Çünki nāzırven ańa **şems-i dıraĥşānam** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 4*). [*şems-i dıraĥşānam, --am]*

II Sevgili.

Açıldı yine **şems-i dıraĥşân** ĥicābı / Berķ urdı nücûmı yine žav'-ı ķamerinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 2*). [*şems-i dıraĥşān,]*

şems-i đuhâ [2] *Kuşluk vaktinin güneşi; güneşin en parlak ve dünyayı en iyi aydınlattıĥı zaman.*

Müntesir ola vücûdumdan cihāna şa'sa'a / Benlûgüm terk eyleyüp **şems-i đuhādan** geçmezem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3*). [*şems-i đuhādan, -dan]*

Çün virdi mihr-i enver mâha şu'â'ı 'aksin / Mâh oldu geldi sâcid **şems-i đuhâ** öńinde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3*). [*şems-i đuhâ,]*

şems-i envâr-ı hüdâ [1] *Hidayet nurlarının güneşi.*

Şems-i envâr-ı hüdâdur menba'-ı şıdķ u şafâ / Cür'a-i cām-ı maĥabbetden velî mestānedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 2*). [*şems-i envâr-ı hüdâdur, -dur]*

şems-i enver [5] *Çok parlak olan güneş. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şu'â' oldu velîkin cümleten bir **şems-i enverdür** / Bu tarfuń ĥurfedür ĥâli velîkin tarz-ı âĥerdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4*). [*şems-i enverdür, -dür]*

şems-i ezel [2] *Ezelden beri var olan güneş.*

Şems-i ezel çü toĥdı 'avâlim semâsına / Etrâfa oldu münteşir ey dil ziyyâ-yı hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1206, Beyit 2*). [*şems-i ezel,]*

Şu'â'-ı ĥüsninin pür-tâb idince 'aks-i ķamer / İrişdürür ańa **şems-i ezel** ĥarârâtı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 3*). [*şems-i ezel,]*

şems-i ĥarrâ [1] *Parlak güneş.*

Cefâsından ĥafî kılmış virüp bir nûr-ı berrâķı / Münevver kıldı dünyâyı ziyyâsı **şems-i ĥarrâdan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3*). [*şems-i ĥarrâdan, -dan]*

şems-i hidayet [1] *Hidayet güneşi. II. Doğru yol, hak yolu, Müslümanlık.*

Şems-i hidāyet toğup mäh-ı münir oldu dil / Necm-i vücūdi gözet burc-ı sa'âdetdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 496, Beyit 3). [şems-i hidāyet,]

şems-i hün-bār [1] Kan saçan, dökən güneş. II Sevgilinin aşıklara kanlı gözyaşı döktüren parlak yüzü.

Lāle-zāruñ seyrin eyler bağ-ı dehre aldanan / Bize seyr itdür cemālūñ **şems-i hün-bār** üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2). [şems-i hün-bār,]

şems-i hüdā [3] Hidayet güneşi.

Şems-i hüdā tülū' ide matla'-ı küh-ı ğaybdan / Zerreler ide mi karar cümle kıılır aña şitāb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [şems-i hüdā,]

Añla Murāduñ sözün ey meh-i pür-ferr ü tāb / **Şems-i hüdā** vire nūr tola bu dünyā-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [şems-i hüdā,]

Toğdı yine çün **şems-i hüdā** şark-ı şafāda / Hoş nükhet irişdi yine bād-i şehirinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 4). [şems-i hüdā,]

şems-i münir [2] Nurlu, parlak, aydınlık güneş.

Şems-i münire irmek cān eyler arzūy / Ey cānumuñ kemālī gel cānı eyle peydā (Murâdî Dîvânı, Gazel 106, Beyit 2). [şems-i münire, -e]

Murâdî **şems-i müniri** başar degül müdrük / Meger ki göstere tābınuñ 'aksini tuğrāy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5). [şems-i müniri, -i]

şems-i neyyir [3] Parlak güneş.

Çerh devvār olmasa şāyet eger / **Şems-i neyyir** aña başmazdı ayağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 4). [şems-i neyyir,]

'Ālem-i 'ulvīde **şems-i neyyir** itmese tülū' / Kim bilür ide ne vardır bu yoğ ile varda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 3). [şems-i neyyir,]

Burc-ı hidāyet üzre toğdı çü **şems-i neyyir** / Āfāka pertev irdi dünyāya nūr şaldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 2). [şems-i neyyir,]

şems-i neyyir eylemek [1] Parlak güneş haline getirmek.

Qalbümün mişbāhıdır 'ālemlere viren ziyā / **Şems-i neyyir eyleyen** bir dürlü peydādur beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [şems-i neyyir eyleyen, -(y)en]

şems-i rahşān [3] Parlak güneş.

İktibās eyler kamu seyyāre vü meh-tāb-ı nūr / Mihr-i enver añladum kim **şems-i rahşānuñdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 4). [şems-i rahşānuñdadur, -un, -da, -dur]

İktibās eyler kamu seyyāre vü mehtāb-ı nūr / Mihr-i enver añladum kim **şems-i rahşānuñdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 4). [şems-i rahşānuñdadur, -un, -da, -dur]

Mün'akis oldu ziyāsından cemālūñ nüh tıbāk / Ol ziyānuñ lem'asından **şems-i rahşānam** yine

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 4). [şems-i rahşānam, --am]

şems-i sa'âdet [1] Mutluluk güneşi.

Toğdı çün **şems-i sa'âdet** müştērī cismümde pes / Bu vücūdum milkine envār gördüm kendümi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1469, Beyit 4). [şems-i sa'âdet,]

şems-i şabāh [1] Sabah güneşi.

Tülū' ider çü semā-i vücūda **şems-i şabāh** / Nidā idüp kamu emlāk Fāliku'l-ışbāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 1). [şems-i şabāh,]

şems-i seyyar [1] Dönen, devreden güneş.

Bu çetir-i bī-sütünü çün kurdı ol müdebbir / Seyr ide **şems-i seyyār** ol meh-likā öñinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 2). [şems-i seyyār,]

şems-i tāb [2] Parıldayan güneş.

Ma'rifet şerhinde bir bāb añladum / **Şems-i tābı** 'ayn-ı meh-tāb añladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 1). [şems-i tābı, -ı]

Nihāyetsüzde pinhānum nihāyet olmadı bende / Kemāl-i lā-nażirümdür cihānda **şems-i tābında** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 1). [şems-i tābında, -ın, -da]

şems-i tābān [8] Parıldayan güneş.

Menba'-ı cūd u şehāya oldu bürhān insilāh / Maşrıq-ı tende olupdur **şems-i tābān** insilāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 1). [şems-i tābān,]

Toğar çün **şems-i tābānum** biri birinden enver çün / Ebed zulmet yüzün görmez kamerler mahv olur çün yah (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [şems-i tābānum, -um]

Çerhi var idendür izhār-ı ene'l-Hāk eyleyen / Lāzım izhārı degül çün **şems-i tābānuñdadur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 4). [şems-i tābānuñdadur, -un, -da, -dur]

Nürdan ezher cemālūñ var iken / Düstüm dil **şems-i tābānı** n'ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 5). [şems-i tābānı, -ı]

II Sevgili.

Yem-i 'ummāna talan kaçreye mi mā'il olur / **Şems-i tābāna** iren zerreye mi sā'il olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1). [şems-i tābāna, -a]

Şems-i tābānuñ göreliden tāli'üm mes'üddür / Cümleden anuñ içün şāhib-cemāl itdün beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [şems-i tābānuñ, -un]

Tāli'-i sa'da qarın oldu sa'âdet güneşi / **Şems-i tābāna** yakın oldu bu dil mäh-veşi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1518, Beyit 1). [şems-i tābāna, -a]

Sensiz cihānı n'eylerem bu 'ömr-i cānı n'eylerem / Mäh āsmānı n'eylerem sen **şems-i tābānum** kanı

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 7). [şems-i tâbân-um, -um]

şems-i tâbân olmak [1] Parıldayan güneş olmak.

Şems-i tâbân oldu çün kim 'aks-i mihrüm 'âleme / Ey Murâdî ben degülven mihrîbânumdur gelen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1036, Beyit 5). [şems-i tâbân oldu, -dı]

şems-i vaḥdât [1] Vahdet güneşi.

Fecrûn çü maṭla'ından tâlî' bu **şems-i vaḥdât** / Her yañeden belürmiş seyyâre-i sa'âdât (Murâdî Dîvânî, Gazel 194, Beyit 1). [şems-i vaḥdât,]

şems-i vücūd [2] Varlık, vücut güneşi.

Lem'ası **şems-i vücūduñ** virdi âfâka ziyâ / O ziyâdan şevk irüp eşyâ didi yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 32, Beyit 1). [şems-i vücūduñ, -un]

Şems-i vücūdumuz bugün virdi kâmerlere ziyâ / Zerrece ger ola cüdâ cümlesi oldu fi'l-'adem (Murâdî Dîvânî, Gazel 952, Beyit 4). [şems-i vücūdumuz, -umuz]

şems-i yâr [1] Sevgilinin güneşi, aydınlığı, ışıltısı.

İktibâs itdüm çü **şems-i yârdan** / Berk olan ol lem'a-i envârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1167, Beyit 1). [şems-i yârdan, -den]

şems-i zuḥâ [3] Kuşluk vakti güneşi.

Murâdî vech-i dil-dârî müşâhid olayın dirseñ / Cemâlî lem'asındandır olan **şems-i zuḥâ** peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 56, Beyit 5). [şems-i zuḥâ,]

'Âlem-i encûmî seyr eyleme bir mâha iriş / Anlara zav' viren **şems-i zuḥâdur** yine bes (Murâdî Dîvânî, Gazel 616, Beyit 4). [şems-i zuḥâdur, -dur]

Şemsüm çü toğdı secde kıılır gökde mihr ü meh / Yüz yüze olmuşam ben o **şems-i zuḥâyile** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1365, Beyit 3). [şems-i zuḥâyile, -(y)ile]

şems u mâh [1] Güneş ve Ay.

Felekle **şems u mâh** u Zühre Behram / Zühâl Keyvân kamusı saña fercâm (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 9). [şems u mâh,]

şems ü kamer [7] Güneş ve ay. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Toğdı çü şemsüm bir şehir secde idüp **şems ü kamer** / İn lem-yekûn nûren minhü lâ-zâ'e yebkâ fî'd-dücâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 114, Beyit 2). [şems ü kamer,]

şems ü kamer olmak [1] Güneş ve ay olmak.

'Aceb budur özi bir neyyir-i a'zam kemâlince / Düşüben pâyına sâcid aña **şems ü kamer olmuş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 618, Beyit 4). [şems ü kamer olmuş, -mış]

şems ü mâh-veş [1] Güneş ve ay gibi.

Ger Murâduñ bu kelâmın fehm iderseñ sen tamâm / Neşr ola âfâka nûrun tâ ki **şems ü mâh-veş** (Murâdî Dîvânî, Gazel 629, Beyit 5). [şems ü mâh-veş,]

şemsün zuḥahâ kamerün telâhe [1] Güneş parlıyor ay da onu takip ediyor.

Şemsün zuḥahâ kamerün telâhe / Fe's'el 'atânâ lâ yüs'el 'annî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1571, Beyit 3). [şemsün zuḥahâ kamerün telâhe,]

şenâ'at eylemek [1] Kötülük, fenâlık etmek.

Ger diler iseñ yüzüñ ola aḳ / **Eyleme** Murâdî var **şenâ'at** (Murâdî Dîvânî, Gazel 210, Beyit 7). [şenâ'at eyleme, -me]

şer' [10] Şeriat, şer'i kanun. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İmâdü'd-dîn olur şol kim tuta **şer'üñ** 'amûdından / Binâ muḥkem ola dirseñ esâs olsun aña tâ'ât (Murâdî Dîvânî, Gazel 188, Beyit 4). [şer'üñ, -ün]

şer'i hikmet [1] Hikmetli şeriat.

Muktedâdur rûsûl imâmidur / Cümleden **şer'i hikmet** eyledi sed (Murâdî Dîvânî, Gazel 273, Beyit 4). [şer'i hikmet,]

şer'i icra [1] Allah'ın emrinin yerine getirilmesi.

Ey Murâdî merd-i meydân ol durur 'âlemde kim / Hükûm-i Hâḳḳuñ Muştâfânuñ **şer'i icrâsındadır** (Murâdî Dîvânî, Gazel 385, Beyit 5). [şer'i icrâsındadır, -sı, -n, -da, -dur]

şer'-i kalb itmek [1] Kalbi dini hükümlere uygun hâle getirmek.

Çü **şer'-i kalb idesen** 'arş olur sen aña bunı / Gel 'arş-ı kalbe 'urûc eyle olasın hâl-daş (Murâdî Dîvânî, Gazel 635, Beyit 3). [şer'-i kalb idesen, -e, -sen]

şer'-i mekân-ı ma'rifet [1] Marifet mekanının, yurdunun şeriatı, dini hükümleri.

'İlm ile buldı bulanlar genc-i ma'nâyâ tarîḳ / 'Âlemüñ 'ilmindedür **şer'-i mekân-ı ma'rifet** (Murâdî Dîvânî, Gazel 169, Beyit 3). [şer'-i mekân-ı ma'rifet,]

şer'-i muştâfâ [1] Hz. Muhammed Mustafa'nın tuttuğu yol.

Mevtûñi zikr eylegil gel dâ'imâ / Eyle **şer'-i Muştâfâya** iktidâ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 36, Beyit 3). [şer'-i muştâfâya, -(y)a]

şer'-i zâhir [1] Görünürdeki şeriat, dini hüküm.

'Alleme'l-esmâdudur 'ayn-ı gönül inhâdudur / **Şer'-i zâhirde** görindi emrini icrâdudur (Murâdî Dîvânî, Gazel 377, Beyit 1). [şer'-i zâhirde, -de]

şerâ'it / şerâyiṭ [2] Şartlar.

Şerāyit 'ilm-i zāhirdür velī şüret-perest olma / O zāhirdür ma'ānī gör murād olan odur ma'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 4). [şerāyit,]

Şerā'itinde durur līk ittişāl-i vücūd / Mufaşşal eyledi tafşīlī ism-i lā-yū'ad (Murādī Dīvānı, Gazel 261, Beyit 3). [şerā'itinde, -in, -de]

şerār [1] Kivılcım. II Aşk ateşinin kıvılcımı.

Maḥabbet şem'ini yandur gönül pervānesi yansun / **Şerārından** o nāruñ her dilūñ dīvānesi yansun (Murādī Dīvānı, Gazel 985, Beyit 1). [şerārından, -i, -n, -dan]

şerār-ı nār [1] Ateşin kıvılcımı.

Şerār-ı nāra doymaz āb irerse nār olur sākin / Eger tāb-ı dile irerse vaşl-ı yār olur sākin (Murādī Dīvānı, Müfret 35, Beyit 1). [şerār-ı nāra, -a]

şerār-ı nār-ı āh [1] Ah ateşinin kıvılcımları.

Şerār-ı nār-ı āhumdan tutışdı ḥayme-i eflāk / Habībūñ çāresidür çāre-i şabrum kılan çāk (Murādī Dīvānı, Gazel 716, Beyit 1). [şerār-ı nār-ı āhumdan, -um, -dan]

şerāyi [1] Şeriatler.

Şerāyi'den haberdār ol tecāhül eyleme zinhār / Bilürsin 'ālemi ḥānum şerī'at eyleyen cünbiş (Murādī Dīvānı, Gazel 621, Beyit 2). [şerāyi'den, -den]

şerb [1] Yaratılış, tabiat.

Meşrebindedür kamunun **şerbi** bes / Gözüñe göre görürsin sözi kes (Murādī Dīvānı, Mesnevi 10, Beyit 3). [şerbi, -i]

şerbet [2] 1. İlaç. II İlahi aşk, aşk şarabı, feyz.

Sakāyhüm **şerbetin** biñ kerre virse kınamaz 'āşık / Eger olmasa āb-ı nutfī kıldı helākeyin (Murādī Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 3). [şerbetin, -i, -n]

2. ilaç.

Oldı Murādī yine sākī-i 'ayn-ı zülāl / Nüş ide bu **şerbeti** her kim olursa 'alīl (Murādī Dīvānı, Gazel 818, Beyit 5). [şerbeti, -i]

şeref-i kurb-ı 'aṭā [1] Bağışlamanın yakınlığının şerefi, övüncü.

Şeref-i kurb-ı 'aṭāda diledi menziline / Geçdi pes anuñ içün seyr-i temāşādan dil (Murādī Dīvānı, Gazel 798, Beyit 4). [şeref-i kurb-ı 'aṭāda, -da]

şeref virmek [2] Şereflendirmek, yüceltmek, onurlandırmak.

Sem'-i cāna çün nidā geldi **şeref virdi** bize / Cümleten keşf eyledi bu sırr-ı esrārı yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1263, Beyit 3). [şerefvirdi, -di]

'İmāret eyledi cūd ile kudret maḥz-ı ḥikmetden / **Şeref virdi** vücūda yükselüp bāb-ı mu'allāsı (Murādī Dīvānı, Gazel 1506, Beyit 3). [şerefvirdi, -di]

şerer [3] Kivılcım.

Celāl-i hey'et olmuşdur ḥayāl ile Murādī bu / Yanardı oda 'ālemler **şerer** çıksa zebānumdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1020, Beyit 5). [şerer,]

Gel imdi şālih-i a'māli eylegil pīşe / Özüñden ola o dāfi' cehennemūñ **şererin** (Murādī Dīvānı, Gazel 1145, Beyit 4). [şererin, -i, -n]

II Gönül ateşinin kıvılcımları.

Bu dūd-ı āhumdan **şerer** toğrı semāvāta çıkar / Dil nice bir hicrān çeker vaşluñ baña cānum kanı (Murādī Dīvānı, Gazel 1551, Beyit 3). [şerer,]

şerh [47] Açıklamak, etraflıca anlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥafī kılduñ velikin ḥikmetüñdendir yine esrār / Bu mübhem **şerhini** bildi kime virdüñ ise na'mā (Murādī Dīvānı, Gazel 55, Beyit 2). [şerhini, -i, -(n)i]

şerhe gelmek [20] Deyim Açıklanmak, dile gelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerhe gelmez bu derūnum ḥālī ey dānā-yı ḥāl / Ḥālümūñ ḥavlinedür ḥālūñ senūñ ey meh-likā (Murādī Dīvānı, Gazel 30, Beyit 2). [şerhe gelmez, -mez]

şerhe şıgmak [4] Deyim Açıklanabilir olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerhe şıgar ahlama şerḥ ü beyānum benüm / Ḥāk bilür ancak hemān sırr-ı 'ayānum benüm (Murādī Dīvānı, Gazel 950, Beyit 1). [şerhe, -e]

şerḥ eylemek [18] Açıklamak, anlatmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerḥ eylemez bu ḥālūmi v'Allāhi kā'ināt / Deryā mürekkeb olsa zemīn āsumān devāt (Murādī Dīvānı, Gazel 213, Beyit 1). [şerḥ eylemez, -mez]

şerḥ-i 'aceb [1] Tuhaf, şaşılacak açıklama.

Şerḥ-i dilden geçmek içün ṭalibūm **şerḥ-i 'aceb** / Ben ne söylersem anı şerḥ itmez illā iştīyāk (Murādī Dīvānı, Gazel 692, Beyit 4). [şerḥ-i 'aceb,]

şerḥ-i āḥir [1] Son açıklama.

Murādī **şerḥ-i āḥirdür** ne mümkündür ola meşrūḥ / Kim anı bilmeye lākin dilinde ola vāveylā (Murādī Dīvānı, Gazel 1504, Beyit 5). [şerḥ-i āḥirdür, -dür]

şerḥ-i ālā itmek [1] Güzel şerḥ etmek.

Şerḥ-i ālā ide mi her fem-i nādān ey dil / 'Ālim iseñ eger 'ilm ile şehādetde şühūd (Murādī Dīvānı, Gazel 254, Beyit 3). [şerḥ-i ālā ide, -e]

şerh-i beyân-ı lezzet-i vaşl [1] *Kavuşmanın hazzını ifade edip açıklama.*

‘İyân olmaktadır **şerh-i beyân-ı lezzet-i vaşluñ** / Beyân olmaktadır temsil-i kudret her me’âlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 2). [şerh-i beyân-ı lezzet-i vaşluñ, -un]

şerh-i bî-nihâyet [1] *Sonu olmayan açıklama.*

Bu ‘izz ü devletüm hergiz beyân olmaz beyân olmaz / Bu **şerh-i bî-nihâyetdür** nihâyetdür ‘ayân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 1). [şerh-i bî-nihâyetdür, -dür]

şerh-i bünyân [3] *Delilin açıklaması, izahı.*

Şerh-i bünyân ile geldi çünkü cümle beyinât / Ben beni fark idüben pes müntehâsın gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 4). [şerh-i bünyân,]

Kimsene bu remzi bilmekde muhâl-ender muhâl / Pes bunuñ şerhin meger kim **şerh-i bürhânüm** kıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 2). [şerh-i bürhânüm, -um]

Âh kim şerh itmek için hâlümüz gelmez dile / Şerhini anuñ yine bu **şerh-i bürhânüm** kıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 1). [şerh-i bürhânüm, -um]

şerh-i dil [1] *Gönlün açılması. II Sıkıntının, kederin yok olması.*

Şerh-i dilden geçmek için tâlibüm şerh-i ‘aceb / Ben ne söylersem anı şerh itmez illâ iştîyâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 4). [şerh-i dilden, -den]

şerh-i ekmel [1] *En mükemmel açıklama, açma.*

Birisi **şerh-i ekmeldür** birisi ‘ışka hem-serdür / Hâkâ’ıkda iki vech oldı mestür ü mu‘ayyende (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2). [şerh-i ekmeldür, -dür]

şerh-i fem-i kâ’il-i mâ [1] *Bizim konuşan, söyleyen ağzımızın şerhi, açıklaması.*

İdemez biñde birin **şerh-i fem-i kâ’il-i mâ** / Lahazât ile göreydi bize ikrâm-ı ni‘âm (Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 3). [şerh-i fem-i kâ’il-i mâ,]

şerh-i istiğrâk [1] *Kendinden geçip dünyayı unutmanın açıklaması.*

Şerh-i istiğrâkuma yokdur nihâyetden haber / Zerre miğdârınca her a’lâ vü ednâ söylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 625, Beyit 3). [şerh-i istiğrâkuma, -um, -a]

şerh-i lâ-yuhşâ [1] *Sayırsız açıklama.*

Nokta-i pergâr-ı devvâr-ı ehad / **Şerh-i lâ-yuhşâ** durur hem lâ-ehad (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 7). [şerh-i lâ-yuhşâ,]

şerh-i makâl [2] *Sözün açıklaması.*

Murâdî taraf-ı âhirdür bugün temsil âhirden / Hemân bir söz durur **şerh-i makâlden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [şerh-i makâlden, -den]

Bir vecd ü hâl virdi Murâd ehl-i vecde kim / Şerh ü beyâna gelmez o **şerh-i makâl** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [şerh-i makâl,]

şerh-i maksûd [1] *Amacın, niyetin ifadesi, açıklanması.*

Şerh-i maksûd oldu çün aşl-ı murâd / Bî-beyân ü bî-beyân ü bî-beyân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1169, Beyit 2). [şerh-i maksûd,]

şerh-i ma’lûm [1] *Bilinen, belli açıklama.*

Dile ‘âlemde kim olur dem-sâz / **Şerh-i ma’lûma** eylese âgâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 1). [şerh-i ma’lûma, -a]

şerh-i ma’nâ [2] *Mânânın açıklaması.*

Şerh-i ma’nâ haberin bildi şu kim virdi Hudâ / Yoksa ma’nâ haberin kim bile ey dil heyhât (Murâdî Dîvânı, Gazel 174, Beyit 4). [şerh-i ma’nâ,]

Murâduñ **şerh-i ma’nâsı** beyân-ı bî-‘ayân oldı / Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet ma’nâyı elhamda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1304, Beyit 5). [şerh-i ma’nâsı, -sı]

şerh-i miğdâr [2] *Kıymetinin, değerinin açıklaması.*

Şerh-i miğdârındadır her kişinüñ ‘ayn-ı kelâm / Bu Murâduñ nokta-i nutkında ma’nâ söylenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 343, Beyit 5). [şerh-i miğdârındadır, -ın, -da, -dur]

Şerh-i miğdâr ile her şey’ün olur hâli beyân / Gel tefekkür eyle bir dem gerdiş-i etvârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 4). [şerh-i miğdâr,]

şerh-i mînû [1] *Cennetin anlatılması, açıklanması.*

İder şevk ile şevkin âşkâre / Anuñ için döner bu **şerh-i mînû** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 2). [şerh-i mînû,]

şerh-i müşerreğ olmak [1] *Açıklanmış olmak, şerh edilmek.*

Metn olmağıl şerh olıgör **şerh-i müşerreğ olıgör** / Giryân olursa yolına gözüñ sezâdur bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [şerh-i müşerreğ olıgör, -ıgör]

şerh-i nihan [1] *Gizliliği açıklaması, anlatılması.*

‘Âlem-i ‘aynumda ‘aynumdur vücüdüm hâfız / Gayb-ı gayba kıl nazâr **şerh-i nihânumdur** gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [şerh-i nihânumdur, -um, -dur]

şerh-i râz [1] *Sırrın açıklanması.*

Hakk-ı ma’lûmumdan oldı **şerh-i râz** / Mağdemüm meymündür hem çâre-sâz (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 10, Beyit 1). [şerh-i râz,]

şerhî tebâreke lâ-şerha hâtî [1] Benim açıklamamla değildir, mübarek kıldı hayatımın bir açıklaması yoktu.

Tâ-Hâ ve Yâ-Sîn Hâ-Mîm 'Aydın-Sîn / **Şerhî tebâreke lâ-şerha hâtî** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 4). [şerhî tebâreke lâ-şerha hâtî,]

şerh itmek [23] Açıklamak, izah etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh itmek için emr-i 'amelde hikâyetin / Takdîr kıldı hükm ile gönderdi nâzi'ât (Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 3). [şerh itmek, -mek]

şerh kılmak [3] Açıklamak, izah etmek.

Ahvlümü kaçan **kıla şerh** 'âlim-i 'ulûm / Kendüyi bilmek evvel aña elzem-i lüzûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 1). [şerh kıla, -a]

Kimsene bu remzi bilmekde muhâl-ender muhâl / Pes bunun **şerhin** meger kim şerh-i bürhânım **kıla** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 2). [şerhin kıla, -a]

Âh kim şerh itmek için hâlümüz gelmez dile / **Şerhini** anuñ yine bu şerh-i bürhânım **kıla** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 1). [şerhini kıla, -a]

şerh olmak [12] Açıklamak, izah etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh oldu baña ma'nî şârihdür anı 'âlem / Bir noktayı hâl eyler her kim ki bile ma'nâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 102, Beyit 4). [şerh oldu, -dı]

şerh ü beyan [11] Açıklama, anlatma, izah etme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şerh ü beyâna sığmaz bu 'ilm-i mümkinâtun / Şol nesne mümteni'dür eshel katuñda hâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 2). [şerh ü beyâna, -a]

şerh ü beyâna gelmek [3] Açıklamak, ifade etmek.

Şerh ü beyâna gelmez derd-i derûn-ı 'âşık / 'İşk olmadı müyesser kimde ki yok sadâkat (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 3). [şerh ü beyâna gelmez, -mez]

Ey dil Murâdî kavli **şerh ü beyâna gelmez** / Deryâ durur bu deryâ 'ummân durur bu 'ummân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [şerh ü beyâna gelmez, -mez]

Bir vecd ü hâl virdi Murâd ehl-i vecde kim / **Şerh ü beyâna gelmez** o şerh-i makâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [şerh ü beyâna gelmez, -mez]

şerh ü beyâna gitmek [1] Açıklanabilir olmak.

Şerh ü beyâna gitmedi andan olan mülâfat / Her kime irdi buldı yol bulmayan oldu zü'l-elem (Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 3). [şerh ü beyâna gitmedi, -me, -di]

şerh ü beyân-ı ma'rifet [1] Marifetin ifadesi ve açıklaması.

'Ârifün kavlinedür **şerh ü beyân-ı ma'rifet** / 'Âşıkun kalbindedür sırr-ı nihân-ı ma'rifet (Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 1). [şerh ü beyân-ı ma'rifet,]

şerh ü beyânım olmak [1] Açıklama, anlatma, izah etme.

Hep beyânımdur Murâdî cümleten şerh ü beyân / Şerh ü ma'nâ aňlamam **şerh ü beyânım olduğın** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 5). [şerh ü beyânım olduğın, -dık, -ın]

şerh ü tibyân [1] Açıklama ve beyan etme.

Şerh ü tibyân n'idüğün fehm itmeyen bürhân ile / Aňlağıl sen anı kim ol n'ola bürhân bilmedi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 4). [şerh ü tibyân,]

şerh virmek [2] Açıklamak, yorumlamak.

Râz-ı dil **şerhin virürsem** bu gönül rüsvâ olur / Söylemezsem derdümü eşyâ beni güyâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 1). [şerhin virürsem, -ür, -se, -m]

Ma'ânî **şerhini virdi** beyân aldı beyânından / Delâlatını 'arz itdi gelüp bunda 'ayân elfâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 4). [şerhini virdi, -di]

şerha eylemek [1] Dilim dilim etmek, parça parça etmek.

Senün ol tîr-i gamzeñle begüm ebrû kemânıñdur / Hamîde eyleyen kaddüm dilümü **eyleyen şerha** (Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 2). [şerha eyleyen, -(y)en]

şerha şerha [1] Yarık yarık.

Kanı gün görmez güzeller n'oldı ol zîbâ cemâl / Zerre zerre **şerha şerha** infikâk olmuş yatur (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [şerha şerha,]

şerha şerha olmak [1] Parça parça olmak.

Şerha şerha olmayınca dil dime 'âşık aña / Hayretinden virmeyince cân dimem sâdık aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 24, Beyit 1). [şerha şerha olmayınca, -ma, -(y)ınca]

şerî'at [7] Doğru yol, Hak yolu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İsterseñ ey Murâdî 'ilmünde ekmele olmak / Bil sendedür **şerî'at** bil sendedür tarîkat (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 5). [şerî'at,]

şerif [1] Şerefli, mübarek.

Ol Hudânuñ **şerîf** ismi ile / Cümleten tolu günbed-i hağrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 3). [şerîf,]

şerik [1] Ortak, benzer.

Hudâ vâhiddür aña pes **şeriki** yok nazîri yok / Bu ma'nayı oñat fehm it haķıķat 'ilm-i imândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 3). [şerîki, -i]

şerm [1] Utanç, mahcubiyet.

Şerh eyledüm hayâtum maşrıķda âfîtaba / **Şerminden** oldu aħmer düşdi varup hicâba (Murâdî Dîvânı, Gazel 1408, Beyit 1). [şerminden, -i, -n, -den]

şerm eylemek [1] Utanmak.

Fenâ için nedür bunca te'emmül / Niçün **şerm eylemezsin** Haķdan el'ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [şerm eylemezsin, -mez, -sin]

şerr ü şür [1] Fitne ve fenalık.

Kanı havf ol Hudâdan ey hayâsız / Nedür bu **şerr ü şürüñ** intihâsız (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 2). [şerr ü şürüñ, -un]

şerr-i mâ-ħalaķ [1] Yaratılmışların şerri, kötülüğü.

Bu Murâdî'nün murâdı budur ey perverdigâr / Gelmesün ol dilbere dünyâda **şerr-i mâ-ħalaķ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 7). [şerr-i mâ-ħalaķ,]

şeş cihat [1] Altı cihet, altı yön, her yön, her taraf, dünya.

Bir zerresinden oldu münevver bu **şeş cihât** / Ger mihri tâlî' olsa cihân doymaya aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [şeş cihât,]

şevķ [32] Gönül meyli, arzu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâduñ kelimâtın işiden 'ârifler / **Şevķ** ile eyle semâ'ı diyem 'işret-bādâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 49, Beyit 5). [şevķ,]

şevķe gelmek [2] Coşkuya kapılmak.

Dümü'-ı 'aynın aķıtdı semâ çün tırdı arz üzre / **Gelüp şevķe** 'ayân oldu ne kim var kendüde ihfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2). [şevķe gelüp, -üp]

Dümü'-ı 'aynın aķıtdı semâ çün tırdı arz üzre / **Gelüp şevķe** 'ayân oldu ne kim var kendüde ihfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2). [şevķe gelüp, -üp]

şevķ-i cemâl-i tâb [1] Güzel yüzün ışığına duyulan arzu, istek.

'Âşık odur Murâdî komaya vücûdı var / **Şevķ-i cemâl-i tâbına** yana niteki mûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [şevķ-i cemâl-i tâbına, -i, - (n)a]

şevķ-i dildâr [1] Sevgiliyi arzulama, özleme.

Küntü kenzenden haber bilmez şu kim / **Şevķ-i dildâr** ile yek-sân olmaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 4). [şevķ-i dildâr,]

şevķ irmek [1] Işığın, parılının erişmesi; etrafın aydınlanması.

Lem'ası şems-i vücûduñ virdi âfâķa ziyâ / O ziyâdan **şevķ irüp** eşyâ didi yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 1). [şevķ irüp, -üp]

şevķ itmek [1] Arzu, heves etmek.

İder şevķ ile şevķin âşkâre / Anuñ için döner bu şerh-i mînû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 2). [şevķ ider, -er]

şevķ-i zülf [1] Saçının hevesi. II Aşığın sevgilinin saçına olan meyil.

Mû gibi inceldi cismüm **şevķ-i zülfünden** senüñ / Yâvî kıldum kendümi zerd oldu beñzüm hem çü gâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [şevķ-i zülfünden, -ün, -den]

şevķ kılmak [1] Aşk ile; canı gönülden arzulamak.

Dil Murâdî hâl ile hûda **ķıla şevķ** ile hû / Dilde eksük olmasun her dem-be-dem efķâr-ı hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1193, Beyit 5). [şevķ kıla, -a]

şevķ u maħabbet [1] Arzu ve sevgi.

Cân ü gönülde hânım 'ışķuñ maķarr idüpdür / **Şevķ u maħabbetündür** bu cism ü câna râħat (Murâdî Dîvânı, Gazel 195, Beyit 2). [şevķ u maħabbetündür, -ün, -dür]

şevvâķ olmak [1] İstekli, arzulu olmak.

Nüş eyle câm-ı 'ışķı cân eyle cân ü dilden / **Şevvâķ olmayanlar** hum-hâneye iremez (Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 3). [şevvâķ olmayanlar, -ma, - (y)an, -lar]

şey' [3] Şey, herhangi bir şey.

Murâda vech-i haķıķî tecellîsi zâhir / Kimsene aña mu'ârîz degül bugün **şey'a** (Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [şey'a,]

Yâ murâd-ı külli şey'in **şeydedür** aşl-ı murâd / Fecr-i şâdık lem'ası 'ışķı ziyâd eyler ziyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [şeydedür, -de, -dür]

Cemî' **şey'e** revân oldu hük-m-i nâfiz-i Haķ / Cemî' elsineye aña tercemânâ ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1144, Beyit 4). [şey'e, -e]

şeyb olmak [1] İhtiyar olmak.

Yine **şeyb oldu** kıldı i'âde meselâ / Çün şabî oldu Murâdî yine şâb oldu hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 5). [şeyb oldu, -dı]

şeydâ [9] Divane, müptelâ. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şüyü'-ı nâm-ı dilberden yine şeydâdur 'âşıklar /
Düşüp ser-pâ bürehne 'âleme rüsvâdur 'âşıklar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1). [şeydâdur, -
dur]

şeydâ eylemek [1] Çılgına çevirmek.

Bir mekes oldum yine per ile perrüm kalmayup /
Oldı dil Mecnûn çün kim eyledi şeydâ beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 4). [şeydâ
eyledi, -di]

şeydâ gönül [1] Deli gönül.

Şeydâ gönül dolandura mı ins ü cân seni /
Eglenemedi seni hür-ı cinân seni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 1). [şeydâ gönül,]

şeydâ itmek [1] Delirtmek, çıldırtmak.

Cemâl-i dil-rübâsıdur dili şeydâ iden yârûn /
'Aceb olmaz eger bir dem urasın yarama merhem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 4). [şeydâ iden,
-en]

şeydâ kılmak [4] Divane, mübtela hale getirmek. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Maḥabbetdür beni şeydâ kılan âh / Tenümde
maḥz-ı cânumdur maḥabbet (Murâdî Dîvânı,
Gazel 207, Beyit 5). [şeydâ kılan, -an]

şeydâlgı [1] Aşk ile kendinden geçmişlik.

Bilmezem ya Rab nedendür 'aqlumuñ yağmaluğı /
Yâ nedendür bilmedüñ bu gönümün şeydâlgı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 1). [şeydâlgı,
-ı]

şeydâ olmak [2] Aştan aklını kaybetmiş, divane,
düşkün, şaşkın olmak.

Murâduñ her ki güş itdi kelâmın / 'Aceb şüride vü
şeydâ olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit
5). [şeydâ olupdur, -up, -dur]

Gönül şeydâ olaldan görmedi hergiz vefâ senden
/ Revâ midur saña 'ömrüm çeke 'âşık cefâ senden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 1). [şeydâ
olaldan, -aldan]

şeyh u şab [4] İhtiyar ve genç. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Acâ'ib bahre taldı dil aña hadd u kenâr olmaz /
Garâ'ib hayret-i kübrâda gördüm cümle şeyh u
şab (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 3). [şeyh u
şab,]

şeyh-i başrî [1] 728 yılları arasında yaşamış
tâbiundan olan Sünnî alim ve sufi.

Bu rumuzı ezeli bilmedi Şeyh-i Başrî / Bunı
aňlayan odur kim ide rûhın ilhâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 49, Beyit 2). [şeyh-i başrî,]

şeyhü'l-enâm [1] Kainatın şeyhi.

Viremez bu mes'ele fetvâsını şeyhu'l-enâm / Çün
bu yirde kan iledür 'âşık dest-i namâz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [şeyhu'l-enâm,]

şeytân [3] Şeytan.

Secde itmedüğü için aña / Ebedî la'net oldı
şeytâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 3).
[şeytâna,]

Kerîmâ kird-gārâ rahmetününden eyleme mahrûm /
Ḥabîbün hürmeti kaşd itmesün şeytân imâna
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 3). [şeytân,]

Secde itmedüğü için aña / Ebedî la'net oldı
şeytâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 3).
[şeytâna, -a]

şeytân-ı la'în [1] Lanetlenmiş, Allah'ın rahmetinden
mahrum bırakılmış şeytan.

Uyma vesvâsına şeytân-ı la'inün zînhâr / Dür
kılmâ kalbünü bir lahza doğru râhdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 4). [şeytân-ı la'inün, -
ün]

şeytân-ı nefis [1] Nefis şeytanı.

Ey tavâfın isteyen şıdık ile gel kılğıl namâz / Recm
kıl şeytân-ı nefsi kalmaya tâ mekr ü âl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 789, Beyit 5). [şeytân-ı nefsi, -i]

şifa [5] İyileştirici, çare olan şey. II Aşğın
gönlündeki tasa ve kederi gideren şey. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kânün-ı ezelledür şifa çün / Bu sırrı veliler itmış
ihfâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 95, Beyit 4). [şifâ,]

şifa eylemek [2] Şifa vermek.

Dest-i lutfuñla elüm al ayağa kaldur beni / Çün
keremdür saña kânün eylegil şifâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 36, Beyit 3). [şifâ eylegil, -gil]

Ol ḥabîb ü ol şefî' ü ol cemâli bedr-i tām / Eylesün
derde şifâ yâ Rabbenâ senden meded (Murâdî
Dîvânı, Gazel 245, Beyit 4). [şifâ eylesün, -sün]

şifa kılmak [1] Şifa vermek.

Lâzım oldı çün baña kıldı şifâsından şifâ / Yoğ ile
var arasında var idüpdür varda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1231, Beyit 3). [şifâ kıldı, -dı]

şifa virmek [1] Sağlıklı duruma getirmek. II Gönüldeki
tasa ve kederi gideren şey.

Cümleten yaraya şifâ virmiş / Merhem-i lâ-ilâhe
illâ'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 4).
[şifâ virmiş, -miş]

şihâb [1] Gökyüzünde bazen akıp gittiği
görülen ateş parçası.

Meh-pâreler olursa eger cümle bu cihân / Mihr-i
yüzüne nisbet efendüm şihâbdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 471, Beyit 5). [şihâbdur, -dur]

şikâr [2] Av. II Aşğın canı.

Cām ile cānı bulmağa cān atdı cān ü ten / Cān
virmeyince bilmedi aşlā **şikārı** ne (Murādī Dīvānı,
Gazel 1359, Beyit 3). [şikārı, -ı]

Cām ile cānı bulmağa cān atdı cān ü ten / Cān
virmeyince bilmedi aşlā **şikārı** ne (Murādī Dīvānı,
Gazel 1364, Beyit 3). [şikārı, -ı]

şikār olmak [1] Avlanmak.

Cümleten dünyā vü uhrā hep **şikār oldu** dile /
Dutalı bāzū-yı 'izzet üzre devlet bāzını (Murādī
Dīvānı, Gazel 1472, Beyit 3). [şikār oldu, -dı]

şikāyet eylemek [1] Yakınmak, söylenmek,
memnuniyetsizliğini ifade etmek.

Hümā-yı gül-şen-i kudsem mekānum 'arş-ı a'lādur
/ **Şikāyet eylerem** ammā vücūdum nār u ābindan
(Murādī Dīvānı, Gazel 1023, Beyit 2). [şikāyet
eylerem, -r, -em]

şikem [1] Karın, mide.

Toldurdu Murādī **şikemin** halk-ı cihān gör /
V'Allāhi bizüm gibi ri'yāzāt idemezler (Murādī
Dīvānı, Gazel 456, Beyit 5). [şikemin, -in]

şimden girü [7] Artık, bundan sonra. (Bu
kelime Dīvan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bī-nazīr buldı Murādī şübheden oldu halāş /
Dimesün **şimden girü** hergiz nazīrüm var imiş
(Murādī Dīvānı, Gazel 624, Beyit 5). [şimden girü,
]

şimdi [72] Şimdi, bundan böyle.

Ben şanurdum kim cihānda aıladı 'ālem seni /
Şimdi bildüm cümlesi zann eylemiş bātıl saña
(Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 2). [şimdi,]

şimdiden şoñra [1] Bundan sonra, bundan böyle.

Hāmidüm Maḥmūd olaldan bilmişem māhiyyetüm
/ Muntaẓırven **şimdiden şoñra** daḥı pes n'ideler
(Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 2). [şimdiden
şoñra,]

şināsā olmak [1] Anlayan, tanıyan, bilen
olmak.

Eger rāh-ı ḥaḳīkatde **şināsā olmak** isterseñ /
Murādīnün kelāmın levhūne kıldur yūri taştīr
(Murādī Dīvānı, Gazel 285, Beyit 5). [şināsā
olmak, -mak]

şināver [3] Yüzücü. II Hakikat denizinde
yüzen.

Deryā-yı ḥayret üzre fülk-i gönül **şināver** /
Varmağa kūy-ı yāre bir ara var mı yā Rab (Murādī
Dīvānı, Gazel 150, Beyit 2). [şināver,]

Baḥr-ı ḥaḳīkat içre bu fülk-i dil **şināver** / N'ola
ihāta kılsa her yanını anuñ zāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 194, Beyit 2). [şināver,]

Murādī baḥr-ı ḥaḳīkatdedür **şināver** çün / Dirīg
kimse bu 'ālemde bilmedi anı (Murādī Dīvānı,
Gazel 1545, Beyit 5). [şināver,]

şināverlik itmek [1] Yüzücülük etmek. II Hakikat
denizinde yüzen.

Baḥr-ı ḥaḳkānīde her kim ki **şināverlik ide** / Ayağı
toprağını sürme-i ebrār didüm (Murādī Dīvānı,
Gazel 918, Beyit 4). [şināverlik ide, -e]

şināver olmak [1] Yüzücü olmak. II Hakikat denizinde
yüzen.

Baḥr-ı vaḥdetde **şināver olalı** işbu Murād / Nice
dürler çıkarur al kulağa ra'nādur (Murādī Dīvānı,
Gazel 430, Beyit 5). [şināver olalı, -alı]

şināv eylemek [1] Yüzmek, içine dalmak.

Baḥr-ı ḥayretde **şināv eyleyeli** fülk-i gönül / Bir
kenārın bulımağ tarf u taraḑdur mā'il (Murādī
Dīvānı, Gazel 792, Beyit 1). [şināv eyleyeli, -(y)eli
]

şināv-ı baḥr-ı vaḥdet kılmak [1] Vaḥdet,
Allah'a yakınlık denizinde yüzücü olmak.

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet kılmak [1] Murādī kesret içinde /
Bu bir a'lā zerāfetdür nihān itdün hemān oldu
(Murādī Dīvānı, Gazel 1503, Beyit 5). [şināv-ı
baḥr-ı vaḥdet kılmak,]

şināv itmek [3] Yüzmek.

Yem-i 'ışk içre bir laḥza **şināv itdünse** ey 'āşık /
Ziyāde varmağa himmet kıluben eylegil ḡayret
(Murādī Dīvānı, Gazel 183, Beyit 3). [şināv
itdünse, -dü, -n, -se]

Ḥaḳīkat baḥrine ḥūt oldu rūḥ-ı pūr-fütūḥum çün /
Şināv itsem o yem içre yine peydā olan sensin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1012, Beyit 4). [şināv
itsem, -se, -m]

Ey Murādī baḥr-ı ḥikmetde **şināv iden** kişi /
Senden alur her nefes bir kaḑreden sermāyesin
(Murādī Dīvānı, Gazel 1080, Beyit 5). [şināv iden,
-en]

şir [2] Arslan.

Ey Murādī ezeli vaḥdeti gör kesreti ḳo / **Şir** iseñ
ara ḳamu bişeyi bul bir daḥı şir (Murādī Dīvānı,
Gazel 440, Beyit 5). [şir,]

Ey Murādī ezeli vaḥdeti gör kesreti ḳo / **Şir** iseñ
ara ḳamu bişeyi bul bir daḥı **şir** (Murādī Dīvānı,
Gazel 440, Beyit 5). [şir,]

şir: Edebi değeri olan nazımlı ve kaḑiyeli söz.

Her kim ki **şir** diye Murādūñ kelāmına / İki
cihānda la'netin itsün aña Ḥudā (Murādī Dīvānı,
Gazel 5, Beyit 5). [şir,]

Murādī **şir'in** okur ehl-i 'irfān / Biri birbirinden ey
cān ala ala (Murādī Dīvānı, Gazel 1429, Beyit 5).
[şir'in, -in]

şir-i ḥikmet virmek [1] Hikmet, bilgelik
sütünü verilmesi.

Şimdi ma'nā tıflı toğmazdı fu'aduñdan Murād / **Şir-i hikmet virmese** idi hidāyet dāyesi (Murādī Dīvānı, Gazel 1486, Beyit 5). [şir-i hikmet virmese, -me, -se]

şirîn [4] 1. Tatlı, şirin.

Kaşı yayına kurbān olduğum anuñ 'aceb midür / Sözi **şirîn** lebi şekker 'aceb hōş dil-rübā ancak (Murādī Dīvānı, Gazel 682, Beyit 2). [şirîn,]

Beni ırzā' idelden murzī'a **şirîn** şarāb ile / Benüm mehdüm muţāf oldı kāmuya reh-güzer oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 864, Beyit 2). [şirîn,]

1. Tatlı. 2. Ferhad ile Şirin hikayesinin kadın kahramanı.

Beni 'ālemde Ferhād eyleyen **Şirîn** zebānuñdur / Beni bülbulleyn zār eyleyen gönce dehānuñdur (Murādī Dīvānı, Gazel 317, Beyit 1). [şirîn,]

Ey hüsrevüm olalı lebūñ **Şirîne** Ferhād / Şeb-diz şaçuñ hicri yaşum eyledi gül-gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1132, Beyit 4). [şirîne, -e]

şirîn-i 'ışk [1] Aşkın tatlılığı.

'Ömr-i sermeddür baña **şirîn-i 'ışkuñdur** leziz / Āh-ı āb-ı çeşmüm ammā hicr ile gülgündür (Murādī Dīvānı, Gazel 409, Beyit 4). [şirîn-i 'ışkuñdur, -un, -dur]

şirîn-makāl [1] Tatlı sözü.

Murādīnūñ yine **şirîn-makālī** / Yayılmış ser-be-ser dünyāya düşmiş (Murādī Dīvānı, Gazel 640, Beyit 5). [şirîn-makālī, -i]

şirret [1] Huysuz, kavgacı, geçimsiz, yaygaracı, edepsiz.

Beyāzı kalmadı nāmumda bir cā / Kamu **şirretle** tolmışdur ser-ā-pā (Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 15). [şirretle, -le]

şişe-i dide [1] Göz, gözün parlak kısmı.

Kumlar sağışı **şişe-i didemden** akdı yaş / Rahım itmedüñ didüm didi kim varsa ganī (Murādī Dīvānı, Gazel 1538, Beyit 3). [şişe-i didemden, -m, -den]

şita [1] Kış mevsimi. II Zor, sıkıntılı zamanlar.

Cān ü gönül virelden ol çeşm-i rüşenāya / Deryā-yı 'ışka girdi dil zevraķı **şitāya** (Murādī Dīvānı, Gazel 1404, Beyit 1). [şitāya, -y, -a]

şitāb [1] Acele, çabuk.

Çeşmümde nem dilümde harāret **şitābda** / Hayretde cān diler yine hayrān seni seni (Murādī Dīvānı, Gazel 1537, Beyit 4). [şitābda, -da]

şitāb eylemek [1] Acele etmek, çabuk davranmak.

Ma'rifet bābında bir şahib-temizi isterüz / Biz bizi bizde girü bulmakda **eylerüz şitāb** (Murādī Dīvānı, Gazel 565, Beyit 2). [şitāb eylerüz, -r, -üz]

şitāb itmek [1] Acele etmek, elini çabuk tutmak.

'Ömr i harc eyler yolunda 'aşık-ı dildāde āh / Her ne deñlü kim **şitāb itse** görünür özge rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1268, Beyit 1). [şitāb itse, -se]

şitāb kılmak [1] Acele etmek.

Şems-i hüdā tūlū' ide maţla'-ı küh-ı gaybdan / Zerreler ide mi karār cümle **kılır aña şitāb** (Murādī Dīvānı, Gazel 151, Beyit 2). [şitāb kıılır, -ur]

şive [1] Eda, naz.

Bu hūd 'atā-yı gınādur ya **şivedür** yañū nāz / Huzūr-ı meskenet olmağa fakr-ı fahri yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 609, Beyit 3). [şivedür, -dür]

şive kılmak [1] Nazlanmak.

Elā ey 'aşık-ı şürīde gel keşf-i hicāb oldı / Yüri var hüsne karşı gör ne **şive kıılır** ol fettān (Murādī Dīvānı, Gazel 1021, Beyit 3). [şive kıılır, -ur]

şive vü nāz [1] İşve, cilve, eda ve naz.

Habībūñ 'işve vü nāzı be-gāyet bī-nihāyetdür / Başuñā 'aklı cem' it **şive vü nāzına** tayanma (Murādī Dīvānı, Gazel 1313, Beyit 4). [şive vü nāzına, -ı, -(n)a]

şöyle [40] Şöyle, şu şekilde.

Şöyle hall olsun gidüp teşvīş-i dil ey zū-fünūñ / Sen yüri var tārīk ol tā kim bilesin māverā (Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 2). [şöyle,]

şu / şular [101] Şu; varlıkları işaret yoluyla niteleme, belirtme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol kişi kim gāvş ide ol yem-i bī-sāhile / Buldı **şu** cevherleri k'olmadı aña bahā (Murādī Dīvānı, Gazel 117, Beyit 2). [şu,]

şu'a [6] Işın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Māh-ı neyyirdür **şu'a'uñ** leyle-i zulmāda çün / Māh ü encüm mihr-i enver zerre-i bī-tābdur (Murādī Dīvānı, Gazel 373, Beyit 2). [şu'a'uñ, -un]

şu'a'-ı āfītāb-ı 'ışk [1] Aşk güneşinin ışığı.

Şu'a'-ı āfītāb-ı 'ışkuñ oldı ser-te-ser tābān / Cihāt-ı sitti terk itdüm senüñ küyüñ cihānumdur (Murādī Dīvānı, Gazel 290, Beyit 3). [şu'a'-ı āfītāb-ı 'ışkuñ, -un]

şu'a'ı 'aks [1] Yansıyan ışık, parıltı.

Çün virdi mihr-i enver māha **şu'ā'ı 'aksin** / Māh
oldı geldi sācīd şems-i dūhā öñinde (Murādī
Dīvānı, Gazel 1405, Beyit 3). [şu'ā'ı 'aksin, -in]

şu'ā'ı 'ayn-ı envār [1] Nurların kaynağının ışını.

Şu'ā'ı 'ayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın /
Celīdūr bā-nihān el-hāk buña bir tercemān olmaz
(Murādī Dīvānı, Gazel 586, Beyit 3). [şu'ā'ı 'ayn-
ı envāra, -a]

şu'ā'ı hüsñ [2] Güzelliğin parıltısı, ışını.

Cān **şu'ā'ı hüsñüñi** çün gördi tenhā gizlenür /
Şanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür
(Murādī Dīvānı, Gazel 401, Beyit 1). [şu'ā'ı
hüsñüñi, -ün, -i]

Şu'ā'ı hüsñinin pür-tāb idince 'aks-i kamer /
İrişdürür aña şems-i ezel harārātı (Murādī Dīvānı,
Gazel 1540, Beyit 3). [şu'ā'ı hüsñinin, -i, -nün]

şu'ā'ı mihir [4] Güneş ışınları. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şu'ā'ı mihre karşı cümle-i seyyāre nā-peydā /
Fe-emma bedr-i tábānum habībümdür muhibbū'l-
vakt (Murādī Dīvānı, Gazel 187, Beyit 2). [şu'ā'ı
mihre, -e]

şu'ā'ı mihir-i feyz [1] İhsan, lütuf güneşinin ışığı,
parıltısı.

Şu'ā'ı mihir-i feyzinden eger neşr olmasa zerre /
Olurdu muẓmaḥīl akmār şems olmazdı nūrānī
(Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 4). [şu'ā'ı
mihir-i feyzinden, -in, -den]

şu'ā'ı mihir-i pür-tāb [1] Çok parlak güneşin ışığı.

Cemāl-i lā-naẓırūdūr **şu'ā'ı mihir-i pür-tābuñ** /
Çü şemse tākātūñ yokdur rehūñe ola mı tābuñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 1). [şu'ā'ı mihir-
i pür-tābuñ, -un]

şu'ā'ı mihir-i táb [1] Parlak güneşin ışığı.

Şu'ā'ı mihir-i tábı mümkün olmazdı ala meh-tāb
/ Arada virmese bir zerre cānum al eger fursat
(Murādī Dīvānı, Gazel 185, Beyit 2). [şu'ā'ı
mihir-i tábı, -ı, -]

şu'ā'ı mihir ü māh [1] Güneş ve ayın ışığı.

Şu'ā'ı mihir ü māha şu'le virür şol kesūñ şemsi /
Çerāğ-ı enveri maḥẓ-ı hidāyetden münevverdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 286, Beyit 4). [şu'ā'ı mihir
ü māha, -a]

şu'ā'ı şems-i enver [1] Parlak güneşin ışıkları.

Şu'ā'ı şems-i enver zerredür mihir-i dilārāña /
Muḥarrerdür bu hükm üzre ki kudret hükm-i
kādirdür (Murādī Dīvānı, Gazel 310, Beyit 2).
[şu'ā'ı şems-i enver,]

şu'ā'ı şems-i ḥaḳḳānī [1] Hakikat güneşinin ışığı.

Şu'ā'ı şems-i ḥaḳḳānī olupdur herkese lāmi' /
Kimine luṭfıdur esbak kimin kāhir durur el-hāk

(Murādī Dīvānı, Gazel 676, Beyit 4). [şu'ā'ı
şems-i ḥaḳḳānī,]

şu'ā'ı şems-i neyyir [1] Parlak güneşin ışıltısı.

Şu'ā'ı şems-i neyyirden ne ma'zi añlasun ma'nā
/ Eger çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de
şan'atdan (Murādī Dīvānı, Kit'a 14, Beyit 2).
[şu'ā'ı şems-i neyyirden, -den]

şu'ā'ı şems-i vücūd [1] Varlık güneşinin ışığı.

Şu'ā'ı şems-i vücūd oldu çünki táb-zede / Harāb
olurdu cihān olmasa niḳāb-zede (Murādī Dīvānı,
Gazel 1379, Beyit 1). [şu'ā'ı şems-i vücūd,]

şu'ā' olmak [1] Işık olması.

Şu'ā' oldu velīkin cümleten bir şems-i enverdür /
Bu tarfuñ tūrfedür ḥālī velīkin tarz-ı āḥerdür
(Murādī Dīvānı, Gazel 288, Beyit 4). [şu'ā' oldu, -
dı]

şu'ayb [1] Medyen ve Eyke halkına
gönderilen peygamber.

Bulmaz idi **Şu'ayb** daḥı necāt / Dimese lā-ilāhe
illā hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1185, Beyit 11).
[şu'ayb,]

şuḡl [2] İş, uğraş.

Rabbi bilürse lem yelid kimseyi beñdeş itmez ol /
Şuḡl ziyāde ger kıla arturuben didi şamed
(Murādī Dīvānı, Gazel 256, Beyit 4). [şuḡl,]

Murāduñ kim ola güftārını fehmi eyleye cānā /
Beyān ister iseñ ḳo kesreti **şuḡl** ile tenhāda
(Murādī Dīvānı, Gazel 1301, Beyit 5). [şuḡl,]

şuḡl-ı dünya [1] Dünya gaillesi.

Murādī **şuḡl-ı dünyāyı** yūri arduña at zinhār /
Vücūdūñ ḥırmān-ı ḡavḡāyile sen virmene noḳsāna
(Murādī Dīvānı, Gazel 1317, Beyit 5). [şuḡl-ı
dunyāyı, -(y)ı]

şu'le [3] Alev.

Muḳtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ **şu'lesin** /
Lem'asındadur ḥabībüm görinen nümüneler
(Murādī Dīvānı, Gazel 390, Beyit 4). [şu'lesin, -
sin]

Şem'-i 'aklı yakmışam bezmümde yārūñ dün gice
/ **Şu'le** ḳapdum çün añı mihir-i hüveydā eyledüm
(Murādī Dīvānı, Gazel 911, Beyit 3). [şu'le,]

Şu'lesidür mihir-i 'ışḳuñ berḳ uran dünyāda āḥ /
Tāb-ı şemsi berḳ uran şanma bu māhuñ üstine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1281, Beyit 2). [şu'lesidür,
-dür]

şu'le-i āḥ [1] Ah ateşi, ahın kıvılcımları.

Şu'le-i āḥum benüm olmuş durur başımda tāt /
Milk-i 'ışḳ içre ben 'āşık şimdi sultān olmuşam
(Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 3). [şu'le-i
āḥum, -um]

şu'le-i berḳ-i cemal [1] Güzelliğin şimşeginin alevi. II
Yanağın parlayışı.

Şu'le-i berķ-i cemālī şöyle hayrān itdi kim / Bu zebānumdan cevāb için çıkarmadum haber (Murādī Dīvānı, Gazel 392, Beyit 2). [şu'le-i berķ-i cemālī, -i]

şu'le-i deycūr olmak [1] Karanlığın alevi, ışığı olmak.

Hāne-i kalbünde tevḥīd ile yak bir hoş çerāğ / İki 'ālemde odur çün **şu'le-i deycūr olan** (Murādī Dīvānı, Gazel 1040, Beyit 3). [şu'le-i deycūr olan, -an]

şu'le-i envār [1] Nurların ışığı, parıltısı.

Hücre-i kalbüm tolı kıl **şu'le-i envār** ile / Nice bir cürm ü haṭayile ola gönlüm kara (Murādī Dīvānı, Gazel 18, Beyit 3). [şu'le-i envār,]

şu'le-i mīhr [1] Güneşin alevi.

Ser-te-ser eşkāl-i 'ālem oldı fānūs-ı hayāl / **Şu'le-i mīhrüm** bilürven anda tābān oldığın (Murādī Dīvānı, Gazel 1026, Beyit 2). [şu'le-i mīhrüm, -üm]

şu'le-i tābān [1] Parlak alev.

'Aqlumı yağmaya virdüm **şu'le-i tābān** ile / Selb olup idrāk-i fehüm lem'a-i rahşān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1249, Beyit 1). [şu'le-i tābān,]

şu'le-ver olmak [1] Alevli olmak.

Nār-ı celāliyyet **ola şu'le-ver** / Düşmenün olmaya kulübında āb (Murādī Dīvānı, Gazel 163, Beyit 2). [şu'le-ver ola, -a]

şu'le virmek [2] Işık, parıltı vermek; aydınlatmak.

Şu'ā'-ı mīhr ü māha **şu'le virür** şol kesün şemsi / Çerāğ-ı enveri maḥz-ı hidāyetden münevverdür (Murādī Dīvānı, Gazel 286, Beyit 4). [şu'le virür, -ür]

Gel bertü şem'-i cihān ol çevre alsunlar seni / **Şu'le vir** fānūs-ı dehre görine zıll-ı hayāl (Murādī Dīvānı, Kıt'a 36, Beyit 2). [şu'le vir,]

şürīde [3] Çılgın, perişan, tutkun, düşkün.

Ben şanurdum 'ālem-i hayretde kaldı dīdeler / Şimdi bildüm cāmī'ü'l-'aql oldı ol **şürīdeler** (Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 1). [şürīdeler, -ler]

İktiran itmez gönül bir gayr ile **şürīdedür** / Yār ister yār ister yār ile bi-'ārdur (Murādī Dīvānı, Gazel 403, Beyit 4). [şürīdedür, -dür]

Murāduñ her ki güş itdi kelāmın / Aceb **şürīde** vü şeydā olupdur (Murādī Dīvānı, Gazel 521, Beyit 5). [şürīde,]

şürīde ḥāl olmak [1] Perişan halde olmak.

Gāh ü bī-gāh ey gönül **şürīde ḥāl olmak** neden / Pāymāl-i hüsn-i rüy u zülf ü ḥāl olmak neden (Murādī Dīvānı, Gazel 1087, Beyit 1). [şürīde ḥāl olmak, -mak]

şürīde-i 'ışķ [1] Aşık.

Himāyet kılmasa dildār eger **şürīde-i 'ışķa** / İki dünyāyı bir kılsañ himāyet kimse göstermez (Murādī Dīvānı, Gazel 591, Beyit 2). [şürīde-i 'ışķa, -a]

şür u ğavġā [1] Gürültü patırtılı.

Şür u ğavġāsın cihānuñ terk idüben fāriğ ol / Cāy-ı ğavġāda n'idersin cāy-ı bī-hemtāya gel (Murādī Dīvānı, Gazel 765, Beyit 3). [şür u ğavġāsın, -sın]

şür u ğavġādan geçmek [1] Gürültü ve kavgayı bırakmak, terk etmek.

Geçüp biz **şür u ğavġādan** n'iderüz īn ile ānı / Bizüm hoş vaḳtīmüz vardur bizüm bir ānımız vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 293, Beyit 2). [şür u ğavġādan geçüp, -üp]

şurūt [1] Şartlar, gereklilikler.

Ben **şurūṭın** bilürem dirseñ ol olmadı şalat / Bu şalāt-ı şalavāta dil-i meyyāl gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 739, Beyit 4). [şurūṭın, -ın]

şu'ūd [1] Yukarı çıkma, yükselme.

Çü çıkmak olmadı ḥācet enişde / Niçündür mānī'i nedür **şu'ūda** (Murādī Dīvānı, Gazel 1426, Beyit 3). [şu'ūda, -a]

şu'ūr [1] Akıl, bilinç, anlayış, idrak.

Kibriyā-yı 'āzmetün kaldur ğıṭāsın lā-cerem / İmtiyāz olmak **şu'ūruñdan** mübeşşerdür baña (Murādī Dīvānı, Gazel 34, Beyit 3). [şu'ūruñdan, -un, -dan]

şübhe [4] Şüphe, kuşku. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bī-naẓīr buldı Murādī **şübheden** oldı ḥalāş / Dimesün şimden girü hergiz naẓīrüm var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 624, Beyit 5). [şübheden, -den]

şübhe mi var [1] Şüphesiz, muhakkak.

Senün 'ışķuñ şarābın nüş idenler ey ḥabīb-i dil / Kılurlar **şübhe mi var** bāde-i ḥamrādan istiġnā (Murādī Dīvānı, Gazel 58, Beyit 4). [şübhe mi var,]

şübhesiz [1] Kuşkusuz, şüphe uyandırmaz.

Hikmet şarābın isteyen na'ma-i ğayra bakmadı / Buldı devāsın **şübhesiz** sözin tutan ḥāzıqlaruñ (Murādī Dīvānı, Gazel 750, Beyit 4). [şübhesiz,]

şüheda [1] Şehitler.

Şühedā oldı çü meşhedde nedür aşl-ı şühūd / Şāhidin olmağ için oldı pes aşl-ı meşhūd (Murādī Dīvānı, Gazel 251, Beyit 1). [şühedā,]

şühūd [3] Vücut bulma, mevcut olma, meydana gelme, göze görünme.

Okındı kelâm-ı mümeyyiz menâbirde çün / Bilindi
şühûd ile ma'nâ-yı ümmü'l-kitâb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 161, Beyit 4). [şühûd,]

Şerh-i âlâ ide mi her fem-i nâdân ey dil / 'Âlim
iseñ eger 'ilm ile şehâdetde **şühûd** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 254, Beyit 3). [şühûd,]

Tekâzâ-yı mu'arızdan nizâm-ı milk-i dîn oldu /
Şühûdın zâhir itdi çün vahîd oldu varup bî-bâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2). [şühûdın, -ın
]

şühûd-ı zât [1] İlâhî tecellilere şâhit olma, mânâ
âlemini seyretme.

Şühûd-ı zâtunun müstağrakı oldu ulû'l-ebşâr /
'İyânsın çün beyân lâzım degüldür kim ide inkâr
(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 9). [şühûd-ı
zâtunun, -un, -un]

şühûd olmak [1] Var, mevcut olmak.

Ey Murâdî saña virdüğünü vehhâb-ı ezel / Sayamaz
cümleten eşyâ ger **olur** ise **şühûd** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 255, Beyit 5). [şühûd olur, -ur]

şükr [13] Şükür, Allah'a duyulan minneti dile
getirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben sebâtum istedüm virdi hayâtın cümleten / Ben
bu ni'met **şükrini** nice kılam yâ Rabbenâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 25, Beyit 2). [şükrini, -i, -(n)i]

şükr eylemek [7] Allah'a duyulan minneti dile
getirmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Şihhata **şükr eyleyüp** 'ömrünü şarf eyleme /
Ni'met-i 'uzmâ ki var cümlesi şihhatdedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 495, Beyit 4). [şükr
eyleyüp, -(y)üp]

şükr-i âlâ [1] İhsanların şükri.

Bildi ol ma'nâyı çün kim gayra ister ittılâ' / Her
neye kim muhtâlî'dür **şükr-i âlâsındadır** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 332, Beyit 4). [şükr-i âlâsındadır, -
sı, -n, -da, -dur]

şükr-i lâ-yu'ad [1] Sayısız şükürler olsun.

Feth idüpdür bendesine nice biñ remz ü künüz /
Hamd-ı bî-had **şükr-i lâ-yu'ad** işüm fettâhına
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 3). [şükr-i lâ-
yu'ad,]

şükr-i sübhâni eylemek [1] Her türlü noksandan
münezzeh olan Allah'a şükretmek.

Ziyâde 'ömr-i hayy-ı lâ-yenâmuñ vech-i ahsenden
'Aâtâsıdur 'aâyâ **eyle** **şükr-i sübhâni**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1505, Beyit 2). [şükr-i
sübhâni eyle,]

şükr itmek [4] Şükretmek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qalıbı kalb itmeyince kılmayınca râstî / Her nefes
şükr itmeyince bulmadı bir an aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 13, Beyit 2). [şükr itmeyince, -me, -
(y)ince]

şükr-i yezdân eylemek [1] Allah'a şükretmek.

Nice müddetdür çekerdün hier ü fûrkatden belâ /
Şükr-i Yezdân eyle 'âşık şimdi cânân eldedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 351, Beyit 4). [şükr-i
yezdân eyle,]

şükr kılmak [3] Şükretmek.

Hamd ü senâ añadur lutf ü şehâsı öküş / **Şükrini**
kıl dâ'imâ nâminı zıkr eyle yâd (Murâdî Dîvânı,
Gazel 258, Beyit 3). [şükrini kıl,]

Revnağ-ı 'ahdî kabûl eyle ulu ni'metdür /
Ni'metün **şükrini kıl** olmaya kârûñ müşkil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 799, Beyit 3). [şükrini kıl,
]

Revnağ-ı 'umr-ı men âverde zi-'umreş en yâr /
Ben nice **şükrin** anuñ **kılmayayın** mālâ māl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 801, Beyit 4). [şükrin
kılmayayın, -ma, -(y)a, -yın]

şükr olmak [2] Allah'a şükretmek.

Hamdümüzde hamdümüz mektümdür minnet bize
/ Ey Murâdî Hakkâ **şükr olsun** senâyilerdenüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 5). [şükr olsun,
-sun]

Bildün çü hâl-i 'âlem n'eydüğünü tamâmı / Bir
zerre bakma aña **şükrân olam** dir iseñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 749, Beyit 4). [şükrân olam, -a, -m
]

şükr ü minnet [2] Verdiği nimetler için Allah'a karşı
duyulan minneti dile getirme ve yapılan bir iyiliğin
yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini
dâima borçlu hissetme.

Şükr ü minnet Hudâ-yı sübhâna / Eyledi lutf ü
'izzet insâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit
1). [şükr ü minnet,]

Şükr ü minnet Hudâ-yı sübhâna / Eyledi lutf u
'izzet insâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit
1). [şükr ü minnet,]

şükrâne [2] Gönül borcu, gönül borcu
karşılığı.

Çün keşf idesin baña cemâlün keremünden /
Şükrâne için bir de kılam biñ nefes ihyâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 85, Beyit 3). [şükrâne,]

Cânum anuñ **şükrânesi** gönüm anuñ dîvânesi /
Kalbüm ziyâ pervânesi "Min-ibtidâ fî-l-intihâ"
(Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 2). [şükrânesi, -
sı]

şümâr kılmak [1] Hesap etmek.

Bir vakt olur özini Murâdî **kılor şümâr** / Bir vakt
olur ki hadd ile imkâna şıgmazam (Murâdî Dîvânı,
Gazel 935, Beyit 5). [şümâr kılor, -ur]

şürü' [1] Başlamak.

Şürû‘um şer‘edür rehber anuñla reh mu‘ammerdür / Benüm kavlı-ı haqıķūm ‘āleme islām ü dīn olmış (*Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 4*). [*şürû‘um, -um*]

şürû‘ eylemek [1] Başlamak.

Şubh-ı sa‘âdet ki tülû‘ eyleye / Şârihimüz şerhe **şürû‘ eyleye** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 32, Beyit 3*). [*şürû‘ eyleye, -(y)e*]

şürû‘ itmek [2] Başlamak.

Çün **şürû‘ itdüm** didi şer‘ ile meşrû‘ añağıl / Tâ ki ma‘lûm ola saña cümle sevdâ vü sefid (*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 5*). [*şürû‘ itdüm, -dû, -m*]

Bu Murâdî anlaruñ çün emrini kıldı tamâm / Pes **şürû‘ itdi** yine bu resme bir devrân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 5*). [*şürû‘ itdi, -di*]

şürû‘ olmak [1] Başlamak.

Şürû‘ olduğda levhûñ safhasına ‘ilmüñ imlâsı / Bilinmiş idi ma‘nâsı kitâb-ı kalb-i inşâda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 3*). [*şürû‘ olduğda, -duk, -da*]

şürûh [3] Şerhler, izahlar, açıklamalar.

Didüm ‘âlem **şürûhumdur** benî kim şârih olmuşdur / Didi ‘ibret-nümâ olduñ beyân-ı mu‘teber göster (*Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 3*). [*şürûhumdur, -um, -dur*]

‘Azîzüm senden isterven benüm ‘izz ile temkînüm / Müberrâ ola dâ‘imde **şürûhumdur** nihân olmaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4*). [*şürûhumdur, -um, -dur*]

Şürûhum maķālîni açdum çü kâmillere / Bu şerh ile vaşfumda ebkem maķālüm yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1418, Beyit 3*). [*şürûhum, -um*]

şürür [1] Şerler, kötülükler.

Żamîrüm zıkrûñe maķrem olalı ey enîs-i dil / Senüñ ğayruñ **şürürından** benüm kehf-i emānumdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2*). [*şürürından, -ın, -dan*]

şüyū‘ [4] Duyulma, yayılma, bilinme. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nāme-i takdîri tahķîk itmeyen ‘allāmeler / Mülzem olmazlardı ğuş itse **şüyū‘ın** ‘ākibet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 2*). [*şüyū‘ın, -ın*]

şüyū‘-ı nām-ı dilber [1] Sevgilinin namının duyulması.

Şüyū‘-ı nām-ı dilberden yine şeydādur ‘aşıklar / Düşüp ser-pâ bürehne ‘āleme rüsvādur ‘aşıklar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 1*). [*şüyū‘-ı nām-ı dilberden, -den*]

2.2.23. T

tā- hā [3] Ta-Ha (20/Ta-Ha 1).

“**Tā-Hā**” didi çün naşş ile bürhān ile münzil / “Tā-Hā”da bulındı yine “Tā- Hā” ile “esrā” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4*). [*“tā-hā”,*]

“Tā-Hā” didi çün naşş ile bürhān ile münzil / “Tā-Hā”da bulındı yine “**Tā- Hā**” ile “esrā” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4*). [*“tā- hā”,*]

“Tā-Hā” didi çün naşş ile bürhān ile münzil / “**Tā- Hā**”da bulındı yine “Tā- Hā” ile “esrā” (*Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 4*). [*“tā- hā”da, -da*]

ta‘ab [1] Zahmet, meşakkat.

Kalbe didüm ki yāre di dermānuñ eylesün / Katlan didi cefāya ki cümle **ta‘ab** geçer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 475, Beyit 2*). [*ta‘ab,*]

ta‘ab çekmek [2] Sıkıntı, yorgunluk çekmek.

‘Ālem-i lāhūta vardı murğ-i dil bir ānda / ‘Ālem-i nāsūtı terk idüp daħı **çekmez ta‘ab** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 2*). [*ta‘ab çekmez, -mez*]

Çeker mi idi **ta‘ab** bil çıkar idi serden / Dem-ā-dem olmasa idi eger ‘atā-yı edeb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 4*). [*ta‘ab çeker, -er*]

ta‘accüb kılmak [1] Şaşmak, hayret etmek.

Ben **ta‘accüb kılmışam** āsar ile eṭvār içün / Bir nidā irdi ‘aceb olmaz bular muḥtār içün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 1*). [*ta‘accüb kılmışam, -mı, --am*]

ta‘aḳḳul eylemek [1] Anlamak.

Ben **ta‘aḳḳul eylesem** olmaz ‘aceb bu rāḥatı / Kimsene ‘aḳl eylemez miḥnetde ‘ayn-ı rāḥatüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 2*). [*ta‘aḳḳul eylesem, -se, -m*]

ta‘alluḳ [1] İlgisi olma, ait olma.

Ta‘alluḳ hükmidür ey dil hicāb olan dilārāya / İkilükden geçerseñ ger bulasın sen daħı pāye (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 1*). [*ta‘alluḳ,*]

tā‘alluḳ-ı ezeli [1] Ezelden beri var olan ilişki, bağ.

Tā‘alluḳ-ı ezeliden ebed durur ḥāşıl / Ki mebdē’ oldı ebedle başıldı muḥkem pāy (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 4*). [*tā‘alluḳ-ı ezeli*den, -den]

ta‘alluḳ perdesin [1] Dünyāya karşı duyulan ilginin, bağın engeli.

Ta‘alluḳ perdesin kaldur olan eṭvārı seyr eyle / Ol eṭvārūñ cihānında olan āsarı seyr eyle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1308, Beyit 1*). [*ta‘alluḳ perdesin,*]

ta‘ām [1] Yemek, aş.

Münkir olma bu kelāmına Murâdî zinhār / ‘Āḳıl olur mı **ta‘āmına** kişi zehrî ḳata (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5*). [*ta‘āmına, -ı, -(n)a*]

ta'aşşub kılmak [1] Taraftar olmak, sıkı sıkıya bağlı olmak.

Ta'aşşub kılmak her bāy ü fakîre / Tekebbür eyleme hor u hakîre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1). [ta'aşşub kılmak, -ma]

ta'assür çekmek [1] Güçlük çekmek, zorluk çekmek.

Perişân olalı gönülüm **ta'assür çekmezem** hergiz / Bilürem bir belâ ardınca Hakdan biñ 'atâ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 2). [ta'assür çekmezem, -mez, -em]

taş'at [13] Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İmâdü'd-dîn olur şol kim tuta şer'ün 'amüdından / Binâ muhkem ola dirseñ esâs olsun aña **taş'at** (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [taş'at,]

taş'atda olmak [1] İtaatle bulunmak, kulluk etmek.

Sen dañı 'âkil iseñ kendüñi bezl eyle yüri / Dâ'imâ zıkr ile tesbîh ile ol **taş'atda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 4). [taş'atda ol,]

taş'at eylemek [3] Boyun eğme, alınan emre göre davranma.

Ey Murâdî sen eger ister iseñ 'izzet ü cāh / **taş'at eyle** aña kim 'âlim-i esrâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 5). [taş'at eyle,]

Mevlâya **taş'at eylegil** dâ'im 'ibâdet eylegil / Emre itâ'at eylegil tevhide gel tevhide gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 808, Beyit 2). [taş'at eylegil, -gil]

'İbret algıl kamu bu mevtâdan / **taş'at eyle** olasın a'lâdan (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 6). [taş'at eyle,]

taş'at-i haq [1] Allah'a ibadet, itaat.

Yiyüp içüp yatup uyuma behâyim gibi sen / **taş'at-i Haqda** durış nefsüñi kaplasın 'adem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [taş'at-i haqda, -da]

taş'at-i mevlâ [1] Allah'ın emirlerini yerine getirme.

taş'at-ı Mevlâya bel bağla turup şubh ile şâm / Câmîd ü hayvân gibi bâtıl olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 3). [taş'at-ı mevlâya, -(y)a]

taş'at itmek [2] Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma.

Duruş gel **taş'at it** perverdgâra / Şevâb-ı dü-cihânı eyle hâşıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 845, Beyit 2). [taş'at it,]

Gönül terk eyle bu milk-i fenâyı gel bekâ iste / Hudâ-yı lâ-yezâle **taş'at it** andan 'atâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 1). [taş'at it,]

taş'at kılmak [1] Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma.

Hzret-i hallâka **taş'at kılmak** müdâm / Ola ta emmâre ey dil râziye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1419, Beyit 3). [taş'at kılmak,]

ta'ayyün [1] Meydana çıkma, âşikâr olma, belirme.

Ta'ayyün ile ne mümkün cenâbuña pervâz / Muqaddes-i ezeliden geçer mi bâlûnden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1146, Beyit 4). [ta'ayyün,]

ta'ayyün itmek [1] Meydana çıkmak, aşikâr olmak, belirme.

Ta'ayyün itmedi 'aynı mübeyyen itdi lisân / Müzeyyen oldı bu arz u semâ heyûlâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1142, Beyit 4). [ta'ayyün itmedi, -me, -di]

tâb [32] 1. Takat, mecal, güç, kuvvet.

Telâzum eyleyüp bañr-ı mahabbet **tâba** düşmişdür / Kenârın bulmayıp geşt-i dil girdâba düşmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [tâba, -a]

Yâre kalbüm meyl idelden gayrıyı h'vâb añlaram / Selb olaldan tâkatüm tâkatde bir **tâb** añlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 1). [tâb,]

2. Işık, parıltı.

Rûz nedür rûze nedür şeb nedür / 'Âşık iseñ 'ışk ile var iste **tâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 2). [tâb,]

Salâh-ı kâra şüret virse dil **tâbindadur** mir'ât / Eger jeng olsa rüyunda ne şüret göstere heyhât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 1). [tâbindadur, -in, -da, -dur]

Sa'd-ı ekber tûlû'ı **tâbinda** / Oldı tâbende anda nûr-ı şamed (Murâdî Dîvânı, Gazel 273, Beyit 3). [tâbinda, -in, -da]

Kibriyâ-yı 'izzetündendür vücûd-ı tâbver / **Tâbdan** bir lem'adur neşr oldı 'âlemde eser (Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1). [tâbdan, -dan]

Kurş-ı şemsün tâbına tâb-ı cemâlün **tâbdur** / Lîk hüsnuñden eser tâbun gibi nâyâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tâbdur, -dur]

Kurş-ı şemsün tâbına tâb-ı cemâlün **tâbdur** / Lîk hüsnuñden eser **tâbun** gibi nâyâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tâbun, -uñ]

Kurş-ı şemsün **tâbına** tâb-ı cemâlün **tâbdur** / Lîk hüsnuñden eser tâbun gibi nâyâbdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [tâbına, -ı, -n, -a]

Vech-i tâbânunı dide **tâb** içinde seyr ider / 'Aks-i mihri nitekim mehtâb içinde seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 1). [tâb,]

Şeb-pere olmaz muqâbil âfitâbuñ **tâbına** / Bir degül nâ-bûd olanlar ile mahrem bûdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 2). [tâbına, -ı, -n, -a]

Şeb-i firkatde mi şanduñ beni sen ey mehr-rû /
Giderem mihr-i hidâyetle yolum **tâb** iledür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5*). [*tâb,]*

Mürtefi' oldı lahzada nef'ini buldı 'arşada / **Tâbını**
gördi lahzada irdi hayât-ı iftihar (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 510, Beyit 2). [*tâbını, -ını]*

Cemâl-i lâ-naẓrûndür şu 'â'ı mihr-i pür-tabuñ / Çü
şemse tâkatûñ yokdur rehûne ola mı **tâbuñ**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 1*). [*tâbuñ, -uñ]*

Mihr-i rüyüñ **tâbına** tâkat virürse döstüm /
Yanımı encümler alsa cümle meh-tâb añlaram
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2*). [*tâbına, -ı, -n, -a]*

Şem'-i ruhuñ çü **tâbına** pervânedür vücûd / Bir
vaşl için vücûda şalâ-yı hebâ didüm (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [*tâbına, -ı, -n, -a]*

Halvetüm sahtında berķ urmış kâmer / Selb-i tâkat
kılduğum **tâb** añladum (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
962, Beyit 3). [*tâb,]*

Murâdî bahredür zevraķ velî baħr añadur zevraķ /
Benüm **tâbum** durur 'âlem benüm çün nûrı
tâbindan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5*).
[*tâbum, -um]*

Murâdî bahredür zevraķ velî baħr añadur zevraķ /
Benüm **tâbum** durur 'âlem benüm çün nûrı
tâbindan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5*).
[*tâbindan, -ı, -n, -dan]*

Tâbverdür çün cemâlûñ **tâb** kim virür aña / Dilde
tâb-ı 'ışķ vardur n'eyleyem olmaz nihân (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [*tâb,]*

Eşk-i çeşmüm akdı çün bu rüy-ı hûn-h'vâh üstine /
Dilde tâkat kalmadı **tâb** irdi çün tâb üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1*). [*tâb,]*

Eşk-i çeşmüm akdı çün bu rüy-ı hûn-h'vâh üstine /
Dilde tâkat kalmadı tâb irdi çün **tâb** üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1*). [*tâb,]*

Şubh-ı şâdıķ görünür mihr-i ruhuñ **tâbindan** /
Baħr-ı 'ışķuñ bu cihân kaķre durur âbindan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 1*). [*tâbindan,*
-ı, -n, -dan]

Şâhidem bedr-i cemâline şehâb aşdı nikâb / Zülfî
bir perde gelür şa'sa'ası **tâbindan** (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1106, Beyit 3). [*tâbindan, -ı, -n, -dan]*

Tâb uraldan 'aks-i rüyüñ **tâbdur** 'âlemlere / Dem-
be-dem dil ârzüsü irmeğedir demlere (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1273, Beyit 1). [*tâbdur, -dur]*

Şem'-i ruhuñ **tâbı** yine yandurdu cânı 'ışķ ile /
Medhûnde her dem deprenür kalbüm zebânı 'ışķ
ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1*). [*tâbı, -ı]*

Çün matla'-ı mihrinden ol meh âşkâr oldı yine /
Tâkati kalur **tâbına** dil bî-ķarâr oldı yine (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1). [*tâbına, -ı, -n, -a]*

Mihr-i cemâl-i dil-rübâ rûşen durur çün **tâbda** /
Devvârdur mihrî anuñ çün kalb-i şeyh u şâbda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 1*). [*tâbda, -da]*

Tâb uraldan 'aynuma nûruñ ķomadı bende **tâb** /
Ķalbi hayrân çeşmi giryân 'aklı sekrân eyledi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1478, Beyit 3*). [*tâb,]*

Murâdî şems-i münîri başar degül müdrîk / Meger
ki göstere **tâbınıñ** 'aksini tuğrây (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1542, Beyit 5). [*tâbınıñ, -ı, -nun]*

Gözümde nûrınıñ **tâbı** eserdür / Nazardan kıllı
nazar zerre haberdür (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17,*
Beyit 2). [*tâbı, -ı]*

Cür'adan mestem 'ineb âbı nedür / Bu şarâbuñ
bilmezem **tâbı** nedür (*Murâdî Dîvânı, Müfret 39,*
Beyit 1). [*tâbı, -ı]*

tâb-baħş [1] *Aydınlık bahşeden.*

Âfitâb-ı neyyir oldum **tâb-baħşam** 'âleme /
Pertevümle bildüm ayru nesne yok dildârdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 2*). [*tâb-*
baħşam, --am]

tâb-baħş olmak [1] *Işık vermek, aydınlatmak.*

Bir zîyâ virdi ruħ-ı yâr iki dîdeye kim / **Tâb-baħş**
oldı olar encüm-i şems ü ķamere (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1360, Beyit 3). [*tâb-baħş oldı, -dı]*

tâb getürmek [3] *Güç, kudret bulmak.*

Kelâmuñ bir kelâm el-ħaķ **getürmez** güş idenler
tâb / Kimisi oldılar medhûş kimi kıldı özün per-tâb
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 1*). [*tâb*
getürmez, -mez]

Baħr çü mevcî cûş ide kim **getüriser** ama **tâb** /
Fülk-i vücûda irmese cûd olur idi ol ħarâb (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 151, Beyit 1). [*tâb getüriser, -iser]*

II Işık bulmak, aydınlanmak.

Tâb-ı ruħ-ı dildâra gözüm **tâb getürmez** / 'Aynum
gibi bir göz daħı hûn-âb getürmez (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 610, Beyit 1). [*tâb getürmez, -mez]*

tâb-ı âfitâb [2] *Güneşin parlaklığı.*

Zerre-i nâcize pertev şalsa **tâb-ı âfitâb** / Âb içinde
'aks-i tâba şems urulmaz aña ad (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 246, Beyit 3). [*tâb-ı âfitâb,]*

Şebpere añlar mı **tâb-ı âfitâbuñ** lezzetin / Bî-
başarlar müşkilini sürmeler ħall eylemez (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 561, Beyit 2). [*tâb-ı âfitâbuñ, -un]*

tâb-ı cemal [5] *Yüzünün parlaklığı. (Bu kelime*
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķurş-ı şemsün tâbına **tâb-ı cemâlûñ** tâbdur / Lîk
hüsnünden eser tâbun gibi nâyâbdur (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 373, Beyit 1). [*tâb-ı cemâlûñ, -ün]*

tâb-ı cihân-tâb [1] *Dünyayı aydınlatan ışık.*

Yâ Rabbi nedür bilsem bu **tâb-ı cihân-tâbum** /
Her 'âleme mihrümden toḫ urdı meh-i tâbum

(Murâdî Dîvânı, Gazel 945, Beyit 1). [tâb-ı cihân-tâbum, -um]

tâb-ı dil [2] Gönül ateşi.

Bezm-i 'ışkı şanmağıl kim râyegân ola saña / **Tâb-ı dil** var ise sende güş idersin bir maķâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 4). [tâb-ı dil,]

Şerâr-ı nâra doymaz âb irerse nâr olur sâkin / Eger **tâb-ı dile** irerse vaşl-ı yâr olur sâkin (Murâdî Dîvânı, Müfret 35, Beyit 1). [tâb-ı dile, -e]

tâb-ı firâķ [1] Ayrılık ateşi.

Yanarsa **tâb-ı firâķa** çeker hicâb-ı celâl / 'Aceb degüldür olursa eger celâle harîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 2). [tâb-ı firâķa, -a]

tâb-ı 'ışķ [2] Aşk ateşi.

Serseri şanma maķabbet özge hâletdür göñül / Añlama her hây u hüy idende **tâb-ı 'ışķ** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 2). [tâb-ı 'ışķ,]

Tâbverdür çün cemâlûñ tâb kim virür aña / Dilde **tâb-ı 'ışķ** vardır n'eyleyem olmaz nihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3). [tâb-ı 'ışķ,]

tâb-ı na'l [1] Nalımın kuvveti, ışıķı.

Tâb-ı na'lüm n'ola ger tâb urur ise 'arşa / Tâb-ı saķında anuñ eyle hâzer rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [tâb-ı na'lüm, -üm]

tâb-ı nûr [2] Nûrun ışıķı, parlaklıķı.

Tâb-ı nûruñ 'aynuma oldu cilâ-yı nûr-ı tâb / Lîk çeşmüm nûrı nûrından münevverdür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 34, Beyit 2). [tâb-ı nûruñ, -un]

Yef'alu'llâhu mâ-yeşâdan çün görindi **tâb-ı nûr** / Hüküm ider her ne dilerse ider ezmân pes mürûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1). [tâb-ı nûr,]

tâb-ı ruķ-ı dildâr [1] Sevgilinin yanağının parlaklıķı.

Tâb-ı ruķ-ı dildâra gözüm tâb getirmez / 'Aynum gibi bir göz daķı hûn-âb getirmez (Murâdî Dîvânı, Gazel 610, Beyit 1). [tâb-ı ruķ-ı dildâra, -a]

tâb-ı ruķsâr [1] Yanağın parlaklıķı.

Tâb-ı ruķsârı cemâlûñ manzarından gösterür / Revzen-i 'aynumda tûrmağı hayâli hem çü bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [tâb-ı ruķsârı, -ı]

tâb-ı saķ [1] Görünen tarafın, dış yüzün kuvveti, ışıķı.

Tâb-ı na'lüm n'ola ger tâb urur ise 'arşa / **Tâb-ı saķında** anuñ eyle hâzer rûz ile şeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 139, Beyit 4). [tâb-ı saķında, -ın, -da]

tâb-ı şems [2] Güneşin ışıķı, parlaltısı.

Şu'lesidür mihr-i 'ışķuñ berķ uran dünyâda âh / **Tâb-ı şems**i berķ uran şanma bu mâhuñ üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2). [tâb-ı şems, -i]

Rûz-ı 'îd olduķda **tâb-ı şemse** gözler mi doyar / Anca ķâdir derk ile şebde hilâle baķmağa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 2). [tâb-ı şemse, -e]

tâb-ı şems-i nûrânî [1] Nurlu güneşin parlaklıķı.

ķamer sevdâ hicâbından ne var ger zîr-i men olsa / Çü **tâb-ı şems-i nûrânî** cihân içre 'ayân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [tâb-ı şems-i nûrânî,]

tâb-ı ta'ab [1] Sıkıntının gücü.

Bu yolda bizüm çekdüğümüz **tâb-ı ta'ab** çok / Ğayrı kişiler böyle seyâhat idemezler (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [tâb-ı ta'ab,]

tâb-ı tākāt [1] Güç, kuvvet, dayanma, tahammül.

Şoķbet-i rûy-i habîb oldu dilâ çün şoķbetüm / Tākātümden isterem ben yine **tâb-ı tākātüm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 1). [tâb-ı tākātüm, -üm]

tâb kalmamak [2] Takati, mecali kalmamak.

Atdı avcından çü bir müşt-i türâb / Şındı a'dâ **kalmadı** kalbinde **tâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 1). [tâb kalmadı, -ma, -dı]

ķamu nârı muţfî olup **kalmadı** zerre **tâb** / Teraşşuķ kılaldan inâ'ı vücûdumdan âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1). [tâb kalmadı, -ma, -dı]

tâb kılmak [3] 1. Gücün, kuvvetin oluşması.

Diler iseñ bulasın vaşl-ı habîb / **ķıl** cigerde **tâb** hem 'aynuñda âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 4). [tâb kı,]

Gel Murâduñ kavline kavıl ol ki sultân olasın / **ķılasın** bu salţanatla nice biñ biñ şâhı **tâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 5). [tâb kılasın, -a, -sın]

2. Parlak, ışıķlı kılmak.

Güneşüñ nûrı çü **tâbında kılmış** ķameri / Gice gündüz ne ararsın meded ey-vây seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 3). [tâbında kılmış, -ur, -mış]

tâb-nâķ olmak [5] Parlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu gün açdı cemâlûñden niķâbın ol ruķ-ı zîbâ / Vücûdum **tâb-nâķ olsa** 'aceb midür serâ-tâ-pâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1). [tâb-nâķ olsa, -sa]

tâb olmak [3] Işıķlı, aydınlık olmak.

Berzaķ-ı haşrûñ tecellâsında **tâb olmaz** baña / Pes remîm itdi 'izâmın nice gün fersûdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [tâb olmaz, -maz]

Seyyârelerde mâh olan gelsün berü meydâna pes / Tâb-ende mihrûñ nûrına **tâb olmaya** anda hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 3). [tâb olmaya, -ma, -(y)a]

Hüsn ile meydāna gelseñ **tāb olur** hūbān-ı dehr / Zen-cihānuñ hud'asına uyma ol Allāhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1288, Beyit 3). [tāb olur, -ur]

tāb urmak [18] Aydınlattmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tāb-ı na'lūm n'ola ger **tāb urur** ise 'arşa / Tāb-ı saṭhında anuñ eyle ḥazer rüz ile şeb (Murādī Dīvānı, Gazel 139, Beyit 4). [tāb urur, -ur]

tāb-ver [2] Işık sahibi, ışıklı.

Tābverdür çün cemālūñ tāb kim virür aña / Dilde tāb-ı 'ışk vardır n'eyleyem olmaz nihān (Murādī Dīvānı, Gazel 1086, Beyit 3). [tābverdür, -dür]

Her seher mihr-i ruḥuñdan **tāb-ver** / Ey taḥībüm kalb-i pāküm her seher (Murādī Dīvānı, Kit'a 10, Beyit 1). [tāb-ver,]

tāb-ver kılmak [1] Işıklı olmak, parlamak.

Şu'ā'-ı mihr-i çü berķ oldu tāb-nāk oluben / Kamer ziyāsına zamm oldu **tāb-ver kıldı** (Murādī Dīvānı, Gazel 1543, Beyit 4). [tāb-ver kıldı, -dı]

tāb-ver olmak [1] Işık sahibi olmak.

Ey Murādī gel vücūdūñ zerreş nāṭiz kıl / İki dünyāya güneş gibi **olasın tāb-ver** (Murādī Dīvānı, Gazel 359, Beyit 5). [tāb-ver olasin, -a, -sın]

tāb virmek [3] Nurlandırmak.

Sırr-ı ev-ednāda a'lā olmağa a'lem gerek / Āşikāre yā nihānī bilmege kim **vire tāb** (Murādī Dīvānı, Gazel 129, Beyit 4). [tāb vire, -e]

Burka'ı ref' eyle vechūñden göre 'āşıkıların / İştıyāk ile nice bir **vireler** bu cāna **tāb** (Murādī Dīvānı, Gazel 136, Beyit 2). [tāb vireler, -e, -ler]

Tāb virdi bu ḥāne-i kalbe / Seher-i lā-ilāhe illā'llah (Murādī Dīvānı, Gazel 1217, Beyit 2). [tāb virdi, -di]

tāb-zede olmak [1] Parlak olmak.

Şu'ā'-ı şems-i vücūd **oldı** çünki **tāb-zede** / Ḥarāb olurdu cihān olmasa niḳāb-zede (Murādī Dīvānı, Gazel 1379, Beyit 1). [tāb-zede oldı, -dı]

tābān [1] Parlak, ışıklı.

Bir cānı ki gördüñ oldur 'āşık / 'Uşşāk durur **tābān** kurulmuş (Murādī Dīvānı, Gazel 642, Beyit 4). [tābān,]

tābān olmak [5] Parlamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şu'ā'-ı āfitāb-ı 'ışkuñ **oldı** ser-te-ser **tābān** / Cihāt-ı sitti terk itdüm senüñ küyuñ cihānumdur (Murādī Dīvānı, Gazel 290, Beyit 3). [tābān oldı, -dı]

tabāyi' [1] Mizaçlar, huylar, tabiatlar, karakterler, yaratılışlar.

Tabāyi'den çü maṭbū' oldılar hep / Anuñ çün birbirine gösterür rü (Murādī Dīvānı, Gazel 1212, Beyit 4). [tabāyi'den, -den]

tābende [2] Parlayan, ışık veren.

Seyyārelerde māh olan gelsün berü meydāna pes / **Tābende** mihrūñ nūrına tāb olmaya anda hemān (Murādī Dīvānı, Gazel 1157, Beyit 3). [tāb-ende,]

Ḳamu 'ālemlerūñ vaşfını şordum çerḫ-i devvāra / Benüm **tābende** māhuma ḥaber virdi ḳarārumda (Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 2). [tāb-ende,]

tābende kılmak [1] Parlak yapmak, parlamasını sağlamak.

Cemālūñ 'aksidür her dem **kılan** āfākı **tābende** / Vücūdı gerçi sendendür veli sen ḳande ol ḳande (Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 1). [tāb-ende kılan, -an]

tābende olmak [3] Parıldamak.

Sa'd-ı ekber tülū'ı tābında / **Oldı tābende** anda nūr-ı şamed (Murādī Dīvānı, Gazel 273, Beyit 3). [tābende oldı, -dı]

Senüñ ḥüsnüñ şu'ā'ı **olalı** 'ālemde **tābende** / Meh-i mihrūñ vücūdı ḳalmadı bir zerre 'ālemde (Murādī Dīvānı, Gazel 1302, Beyit 1). [tābende olalı, -alı]

İkilikden mu'arrā ol gider gitsün göñül paşı / Mücellā eyle mir'ātuñ **ola** gün gibi **tābende** (Murādī Dīvānı, Gazel 1307, Beyit 2). [tāb-ende ola, -a]

tab'-ı meyyal [1] Āşık tabiatlı.

Tab'-ı meyyāle gelür fikr-i vişāl / Beni āşüfte kıılır līk cemāl (Murādī Dīvānı, Gazel 841, Beyit 1). [tab'-ı meyyāle, -e]

tab'-ı münḳād [1] Boyun eğen huy, yaratılış.

İnḳiyād-ı ehl-i dil ādemleri merdüm kıılır / **Tab'-ı münḳāduñ** için tedbirüñi eyle vaḳār (Murādī Dīvānı, Gazel 400, Beyit 2). [tab'-ı münḳāduñ, -un]

tab'-ı pāk [1] Temiz, saf yaratılış.

Murādī āferīn şad-āferīn şol **tāb-ı pākūñe** / Cihānı arasañ böyle leṭāfet kimse göstermez (Murādī Dīvānı, Gazel 591, Beyit 5). [tāb-ı pākūñe, -ün, -e]

tab'-ı pāk olmak [1] Temiz yaratılışlı, huylu.

Bārek-Allāh ey Murādī kimse yok saña bedel / **Tab'-ı pāk olduñ** ki ḳavlūñ 'ışk iledür sūz-nāk (Murādī Dīvānı, Gazel 733, Beyit 5). [tab'-ı pāk olduñ, -du, -n]

tabi' [1] Bir topluluğun, bir yönetimin ya da kimsenin yönetimi, denetimi veya egemenliği altında bulunan, bağımlı.

Ulû'l-emre **tâbi'** bu ecnâs bes / Velî bilmedüñ
anları câmi'a (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit
4). [tâbi',]

tâbi'-i tebe' [1] *Tâbi olanlar, uyanlar, boyun eğenler.*

Tâbi'-i tebe'de gerçi rivâyâtdur sahih / Maзмün-
1 nokta sır ile sırrı eseredür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 478, Beyit 3). [tâbi'-i tebe'de, -de]

tâbi' olmak [2] *Bir şey veya kimseye uymak, onun
şartlarına göre hareket etmek; birinin emri veya
hâkimiyeti altında olmak.*

Cemâl-i cümleden geçdüm cemilünven
hevâsından / Hevâya **olmadum tâbi'** yine şahib-
celâl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 859, Beyit 4).
[tâbi' olmadum, -ma, -du, -m]

Çün Murâdî oldı **tâbi' oldı** metbû'-ı cihân / Nice
kılmışdur ihâta her taraf illâ benî (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1450, Beyit 7). [tâbi' oldı, -dı]

tabîb [9] *Hekim doktor.*

Derd ehlinüñ bulmadı dermânını **tabîb** / Derd ehli
kânde var benî dermân araştırdur (Murâdî Dîvânı,
Gazel 480, Beyit 3). [tabîb,]

Ey Murâdî reng-i bûya aldanup kalma şakın /
Tutmayan sözün **tabîbüñ** derde dermân bulmaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 5). [tabîbüñ, -
(ü)ñ]

II Sevgili.

Hadden aşdı derd-i dil gel **tabîbüñ** kıl devâ /
İntizâr ile saña bu kıddüm olmışdur dü-tâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 36, Beyit 1). [tabîbüñ, -üm]

'İlm-i edyân ile ebdân arasında cism-i hâk / 'İlm
ile eyler 'ilâc aña **tabîb** iltûr şarâb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 130, Beyit 3). [tabîb,]

Haste-dilsin bu fenâda yok saña hergiz **tabîb** / Gel
cenâb-ı hâzret-i vehhâbdan iste 'ilâc (Murâdî
Dîvânı, Gazel 222, Beyit 2). [tabîb,]

Câna bir derd uğrayupdur kim devâ kılmaz **tabîb** /
Ey tabîb-i dil sen ancak idisersin anı sağ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [tabîb,]

Cihânda niceler vardır **tabîb** adına câhiller /
Tabîb-i hâzık olduña baña dermânı göstergil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4). [tabîb,]

Mennânsın habîbüñ settârsın **tabîbüñ** / Bildüm
senüñ murâduñ yokdur hiç iştibâhum (Murâdî
Dîvânı, Gazel 946, Beyit 3). [tabîbüñ, -üm]

Terahhüm kıl baña dildâr ki ben bir hastayam pür-
zâr / Baña dünyâda sensin vâ **tabîbüñ** gel devâ
senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4).
[tabîbüñ, -üm]

tabîb-i cândan [1] *Gönül doktoru; sevgili.*

Çün ezelden yârdan oldı derünüm yarısı / Ol
tabîb-i cândandur girü anuñ çâresi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 1). [tabîb-i cândandur,
-dan, -dur]

tabîb-i dil [1] *Gönül doktoru; sevgili.*

Benümle 'ahd u peymânın kılupdur ol **tabîb-i dil** /
Geçerven cân ü serden geçmezem ikrârdan hergiz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 582, Beyit 2). [tabîb-i dil,]

tabîb-i hâzık [2] *İşinin ehli olan doktor.*

Bilmezem bu derdümüñ dermânını kimden bilem
/ Bir **tabîb-i hâzık** olmadı imkân yüz-be-yüz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 3). [tabîb-i
hâzık, -a]

Tabîb-i hâzıkı bulduñ mı var mı derdüñe çâre /
'İlâc odı mı bu kâra nice dermâna irdüñ mi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 3). [tabîb-i
hâzıkı, -ı]

tabîb-i hâzık olmak [1] *İşinin ehli doktor olmak.*

Cihânda niceler vardır tabîb adına câhiller /
Tabîb-i hâzık olduña baña dermânı göstergil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 4). [tabîb-i hâzık
olduña, -du, -n, -sa]

tabîb olmak [2] *Doktor olmak; tedavi etmek.*

Levh-i dilde nakş olaldan rüy-i zîbâ-yı habîb /
Cümle-i 'âlemlerüñ derdine ben **oldum tabîb**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 133, Beyit 1). [tabîb oldum,
-du, -m]

Rûh-ı rûh oldı çünkü rûha karîn / Pes **tabîb oldı**
cümle dermâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit
2). [tabîb oldı, -dı]

tabîbâ [1] *Ey doktor. II Ey sevgili.*

Derün-ı dilde yâruñ yarısı var / **Tabîbâ** sende
anuñ çâresi var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit
1). [tabîbâ,]

ta'bîr [1] *Yorumlama, ifade etme, yorum.*

Ey 'azîz-i Mısr-ı dil ru'yâña **ta'bîr** isteme / Kim
hased kılmaya ihvânüm saña bu râhda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 2). [ta'bîr,]

tâ'bîr-i hüsn itmek [1] *Güzelliği tabir etmek,
vasıflarıyla anlatmak.*

Tâ'bîr-i hüsn ider mi cemâlüñ gören senüñ /
Takrîr-i hâl ide mi yâ hâlüñ gören senüñ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1). [tâ'bîr-i hüsn ider, -
er]

ta'bîr itmek [1] *Rüyayı yormak, yorumlamak.*

Çü h'vâbumda görem zîbâ cemâlin ol dilârâmuñ /
Yine h'vâbumda h'vâbum hüsn-i vech ile **ide ta'bîr**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 4). [ta'bîr ide, -
e]

ta'bîr olmak [4] *Yorumlanmak, açıklanmak. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Cemâl-i hüsn ile **ta'bîr olur** egerçi saña /
Vücüdında müberrâ vücuduñ âmennâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [ta'bîr olur, -ur]

tab'iyet [1] *Tâbi olma, uyma.*

Kademi kutludur anın kişi **tab'ıyyetdür** / Murtażā oldu tızāda şu kim ikdām eyler (*Murādī Dīvānı, Gazel 434, Beyit 2*). [*tab'ıyyetdür, -dür*]

tabl-ı ma'ārifi çalmak [1] Bilgelik davulunu çalmak. II İlme sahip olmak.

Dikdi otağ cennetün bābına hikmetüm 'alem / **Tabl-ı ma'ārifi çalup** kıldı nidā gele ümem (*Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 1*). [*tabl-ı ma'ārifi çalup, -up*]

tabl-ı tehi [1] Boş davul.

Ey Murādī sākit ol eyler hüner kendin 'ayān / Bil ki sākit olmayan **tabl-ı tehīdūr** kim utar (*Murādī Dīvānı, Gazel 323, Beyit 5*). [*tabl-ı tehīdūr, -dür*]

tāc [6] 1. Hükümdarlık tacı; mücevher taşlarla işlenmiş baş kisvesi.

İsm-i hayyiden müsellemdür selāmında selām / Pes selāmetden zühūr itse n'ola başında **tāc** (*Murādī Dīvānı, Gazel 221, Beyit 3*). [*tāc,]*

Hākim-i emr-i ezel hükmine buldurdı revāc / Kimine bir şal ve kiminün virür başına **tāc** (*Murādī Dīvānı, Gazel 222, Beyit 1*). [*tāc,]*

Murādī merd-i hākiqat olupdur ol kimse / Ki hāk-i pāyī ola çeşme tūtīya sere **tāc** (*Murādī Dīvānı, Gazel 223, Beyit 5*). [*tāc,]*

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde **tāc** / Serir ü taci serden terk idenler belki serverdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 301, Beyit 2*). [*tāc,]*

Şu'le-i āhum benüm olmuş durur başımda **tāc** / Milk-i 'ışk içre ben 'āşık şimdi sultān olmuşam (*Murādī Dīvānı, Gazel 892, Beyit 3*). [*tāc,]*

2. Tarikat ehli şeyhlerin giydiği başlık.

Bir **tāc** ile bir hırka vü bir nān bize kāfi / Bir bizcileyin kimse kanā'at idemezler (*Murādī Dīvānı, Gazel 456, Beyit 3*). [*tāc,]*

tāc-ı devlet giymek [1] Devlet, hükümlerlik, saadet tacı takmak.

Zıll-ı memdūd oldu çün perr-i hidāyet mürğünün / **Tāc-ı devlet giydi** her kime tokındı sāyesi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1486, Beyit 2*). [*tāc-ı devlet giydi, -di*]

tāc-ı 'izzet [2] Değerli, yüce tac.

Tāc-ı 'izzetdür kerāmet gerçi kim insānda / Līk devlet var ziyāde vuslat-ı cānānda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1247, Beyit 1*). [*tāc-ı 'izzetdür, -dür*]

Tāc-ı 'izzetdür edeb hıfz eyle var / Hikmet ile işlenür dünyāda kār (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 35, Beyit 2*). [*tāc-ı 'izzetdür, -dür*]

tāc-ı ser eylemek [1] Deyim Baş tacı yapmak. II Bir şey ya da kimseye çok değer vermek, saygı göstermek.

Ādāb gevherini alup eyle **tāc-ı ser** / Evvelce gör ki şöña zamān-ı edeb geçer (*Murādī Dīvānı, Gazel 475, Beyit 4*). [*tāc-ı ser eyle,]*

tāc-ı ser etmek [1] Deyim Baş tacı etmek.

İdüp nūr-ı ilahīdür Murāduñ **tāc-ı ser** eyle / Mükemmel oldu imān şunda kim ola hayā gālīb (*Murādī Dīvānı, Gazel 149, Beyit 5*). [*tāc-ı ser idüp, -üp*]

tāc-ı ser olmak [1] Deyim Baş tacı olmak. II Çok değer görmek.

İreyüm dirseñ eger sen de murāda ey dil / Tūt Murāduñ sözüñi cümleye var **tāc-ı ser ol** (*Murādī Dīvānı, Gazel 791, Beyit 5*). [*tāc-ı ser ol,]*

tāc u hırka [1] Taç ve hırka.

Cevherün var ise şūfi gel berü meydāna pes / Remz-i dervīşānı **tāc u hırkalar** hāl eylemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 561, Beyit 3*). [*tāc u hırkalar, -lar*]

tāc u kabā [1] Saltanat tacı ve kaftan.

Ey dil eger 'ākıl iseñ 'ışk ile mihmān ol yūri / **Tāc u kabā** terkin kılup her demde 'üryān ol yūri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1553, Beyit 1*). [*tāc u kabā,]*

tāc ü kemer [3] Hükümdarlık alametinden taç ve kemer.

Ey zāhid-i zīnet-perest ta'n itme bu 'āşıklara / Turma dile **tāc ü kemer** yiter bize didār-ı dōst (*Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 3*). [*tāc ü kemer,]*

Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını / Şanma Murādī devleti **tāc ü kemededür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 5*). [*tāc ü kemededür, -de, -dür*]

Rāğıb-ı bahtuz ne tahtuz n'eylerüz **tāc ü kemer** / Bende yiz ol şāhlar şāhını sultān isterüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 571, Beyit 2*). [*tāc ü kemer,]*

tāc ü külāh [2] Taç ve takke.

Zıkr ile fikri kim müdām ma'sūki oldu 'āşıkun / Şanma anuñ hayālını **tāc ü külāh** içindedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 509, Beyit 3*). [*tāc ü külāh,]*

'İşk ile hem-serüz bugün māl ile cāhı n'eylerüz / Tārik-i iki 'ālemüz **tāc u külāhı** n'eylerüz (*Murādī Dīvānı, Gazel 600, Beyit 1*). [*tāc u külāhı, -ı*]

tāc ü taht [2] Taç ve taht; hükümdarlık.

Tāc ü taht u māl ü mülk ü iki dünyāyı bile / Kim kabūl itmezse anuñ müntehāsın añağıl (*Murādī Dīvānı, Gazel 759, Beyit 2*). [*tāc ü taht,]*

Ey Murādī sırr-ı lā-yuhşā durur sırr-ı velī / **Tāc u tahtı** 'ārif iseñ tārik ol çün Edhemī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1480, Beyit 5*). [*tāc u tahtı, -ı*]

tacir [1] Alım satım işleriyle uğraşan, tüccar.

Metā'-ı lā-bahādur bu bulardan çek elün **tacir** / Alup bir gevher-i nā-yābı fāriğ ol olup bī-bāk (*Murādī Dīvānı, Gazel 716, Beyit 3*). [*tacir,]*

tafsıl [1] Açıklamak, şerh ve beyan etmek. İzah etmek.

Şerā'itinde durur lîk ittîşāl-i vücūd / Mufaşşal eyledi **tafsîlî** ism-i lâ-yü'ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 261, Beyit 3). [tafsîlî, -i]

tağ [7] Dağ.

Murâdî sırr-ı ekberdür 'acâ'ibdür bu güftârûn / Eger kim **tağa** arz itsen eriyüb ola cümle mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 5). [tağa, -a]

Temevvüc eylese deryâ ne tâkat gösterür cânâ / Çü doymaz mevcine anuñ ne hûd **tağa** ne hûd sahrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [tağa, -a]

Tağı gezme ey dil-i Mecnûn ki Leylâ sendedür / Hâcetüñ kendüñde gör rāh-ı temennâ sendedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 358, Beyit 1). [tağı, -ı]

Tağlar mesken baña divaneyem hicrân ile / Leylî-yi şebgîrûñi kaldur ki dil Mecnûndur (Murâdî Dîvânı, Gazel 409, Beyit 2). [tağlar, -lar]

Nâlişümden **tağlar** âheng ider âvâzuma / Derdümüñ pâyânı yok gelmekde hicrân yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 568, Beyit 2). [tağlar, -lar]

Eserdür çün kim eserle mü'essirdür bu istidlâl / Tıramaz **tağlar** karşı eser iderse cânımdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 4). [tağlar, -lar]

II Aşılması güç engel.

Her kaçan kim ol cemâle bir nazar kılsa bu göz / Hayret-i kübrâda mebhût oldu fûrkât **tağdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 4). [tağdur, -dur]

tağ ile şahrâ [2] Dağ ve çöl. II Yeryüzü.

Eger Dâvudveş kılsam bu elhânum Zebûrumda / Toldı cümle mahlûkâtdan **tağ ile sahrâlar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [tağ ile sahrâlar, -lar]

Âhumı gûş ideli bülbül-i gûyâ inler / Nâlemi aňlayalı **tağ ile şahrâ** inler (Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 1). [tağ ile şahrâ,]

tağ u şahrâ [6] Dağ ve sahra. II. Her taraf, her yer. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ururam deşt-i sînem üzre dâğı / Dolaşdukça o dilber **tağ u şahrâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3). [tağ u şahrâ,]

tağ üsti bağ [1] Deyim Dağ üzeri bağ olmak; kara bir yerde güllük gülistanlık olmak.

Şart-ı 'aşık ol durur yârine her dem baş ege / 'Aşık-ı dildâdeye **tağ üsti** hânım **bâğdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 3). [tağ üsti bâğdur, -dur]

tağayyür eylemek [1] Değişme, bozulma, başkalaşma.

Tağayyür eylemedi eyledi çü kâr-gehi / Kimisi bendeden oldu kimisi mevlâdan (Murâdî Dîvânı,

Gazel 1142, Beyit 2). [tağayyür eylemedi, -me, -di]

tağayyür kalmak [1] Bozulmak, değişmek.

Miyân-ı mâ'-i ve't-în miyânında miyân oldu / **Tağayyür kalmadı** aşlâ hemân bir remz olupdur âb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 2). [tağayyür kalmadı, -ma, -dı]

tağıdmak [3] Dağıtmak II Feda etmek, harcamak.

Tağıdursañ kâr u bâruñ gel Murâduñ yanına / Cem' iderseñ kendüñi aňlayasın cem' iyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [tağıdursañ, -ur, -sa, -n]

Şöyle gâlib oldu 'ışkuñ ben Murâdiye senüñ / Kâr u bârum **tağıdup** yoluñda 'üryan olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 7). [tağıdup, -up]

II Varlığına son vermek, düzenini bozup yıkmak.

Cem'-i bezmi **tağıdup** eyler perâkende şu kim / İktirân idüp maħabbetle ola hem-kâr-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 3). [tağıdup, -up]

tağılmak [5] Dağılmak. II Savrulmak.

Emvâc-ı yem **tağıldı** çü her küşeden yaña / Her katresi bir âyine oldu cihân-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 1). [tağıldı, -dı]

II Yok olmak, bitmek, sona ermek.

Senüñ hicrâna çün tokındı begüm / Üşenüp **tağıluben** oldu hebâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3). [tağıluben, -uben]

Tağılup cem' iyyet olındı zamâna va'deler / Cem' olup mî'âdda şugrâyile kübrâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1253, Beyit 4). [tağılup, -up]

Hayâlün haylî **tağıldı** hayâl aldum çü 'aynûñden / Yâ bu hikmet nedür kim gayb-ı 'aynün şıgmadı aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 3). [tağıldı, -dı]

Tağayyür kapladı 'aqlum velî kârum revân oldu / **Tağıldı** ser-te-ser fikrüm revân-ı ins ü cân oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 1). [tağıldı, -dı]

tağıtmak [7] Savurmak. II Saçın dalgalanması.

Yine **tağıtdı** gibi sünbülün o mäh-liķâ / Ki şemme eyledi iblâğ baña bād-ı şabâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 1). [tağıtdı, -dı]

2. Ortadan kaldırmak, son vermek.

Murâdî taht-ı dile şâh-ı 'ışk itdi nüzül / **Tağıtdı** asker-i ğayrı oturdu buldı felâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 5). [tağıtdı, -dı]

Çün gelüben yanına tolsa sivânuñ 'askeri / Pâdişâh-ı 'ışk irüp **tağıtdı** vü kıldı yaşağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [tağıtdı, -dı]

Câmi'ü'l-esrâr olaldan bu Murâdî zû-fünûn / Şol ki **tağitmadı** kendin bilmedi cem'iyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [tağitmadı, -ma, -dı, -]

Cem' olanlar oldılar dünyâ vü 'uqbâyile hep / Cem' olalı yar ile **tağitmışam** cem'iyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 3). [tağitmışam, -mış, --am]

3. Saçmak, yaymak.

Tağitdı şa'şâ'asın 'äleme taraf-be-taraf / Nücümü mâhi ider cümleten kamu ıslâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [tağitdı, -dı]

II Zor durumlara sokmak, perişan etmek.

Cem'iyyetüm bulaldan **tağitmadum** bu cismüm / Ben kendözümü bildüm rāhat virelden ol Hāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 3). [tağitmadum, -ma, -du, -m]

tağyir [1] Değiştirme, başkalaştırma.

'Ayn-ı kader egerçi **tağyire** kâbil olmaz / Likin kazâ-yı hükmün āyende bir bahāda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 2). [tağyire, -e]

tağyir-i mizâc [1] Mizac, huy değiştirme.

Ey şafâ-bağş-ı dil ü cânım baña sensin 'azîz / Gel bu **tağyir-i mizâcumdan** necât ırgür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 36, Beyit 4). [tağyir-i mizâcumdan, -um, -dan]

tâ-hâ ve yâ-sîn hâ-mîm 'ayın-sîn [1] Tâ-Hâ ve Yâ-Sîn Hâ-Mîm 'Ayn-Sîn.

Tâ-Hâ ve Yâ-Sîn Hâ-Mîm 'Ayn-Sîn / Şerhî tebâreke lâ-şerha hâtî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1571, Beyit 4). [tâ-hâ ve yâ-sîn hâ-mîm 'ayın-sîn,]

tağallüf kılmak [1] Geciktirmek.

Merd-i hâkkânî degüldür şol kişi kim ey Murâd / Va'deye **kıla tağallüf** tırmaya ikrârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 5). [tağallüf kıla, -a]

tağammül eylemek [1] Dayanmak, katlanmak, sabretmek.

Bu Murâdî sensüzün olmaz **tağammül eylemez** / Şādî-i kâlbisin anuñ senden ayru aña gam (Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 5). [tağammül eylemez, -mez]

tağammül itmek [1] Tahammül etmek, dayanmak.

Derdini şol kişi görüp **ide tağammüli** / Dermânını bulur 'ağabince bu gam degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 3). [tağammüli ide, -e]

tağammül kılmak [1] Dayanmak, katlanmak.

'İşk ile ger dutayın dir iseñ ey dil geştî / **Kıl tağammül** ura ger günde saña biñ sedeme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 3). [tağammül kıl,]

tağayyernâ bi-'ilmin fî-şifâtihi [1] Şifatlarında ve ilminde hayrette kaldık.

Tağayyernâ bi-'ilmin fî-şifâtihi / Ğaniyyü'z-zâti lâ-misle verāhu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1433, Beyit 3). [tağayyernâ bi-'ilmin fî-şifâtihi,]

tağayyertü fî şavtihi min li-eclî'l-mehîb [1] Onun heybetli sesiyle hayrette kaldım. Rabbenâ innenâ semi'nâ munâdiyen yunādî....: Ey Rabbimiz! Gerçek şu ki biz, "Rabbimize inanın!" diye imana çağırın bir davetçiyi (Peygamber'i, Kur'an'ı) işittik, hemen iman ettik. Artık bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört, ruhumuzu iyilerle beraber al, ey Rabbimiz! (3/Âli İmran 193).

Yünādî münādîn lenâ min mekânin qarîb / **Tağayyertü fî şavtihi min li-eclî'l-mehîb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 1). [tağayyertü fî şavtihi min li-eclî'l-mehîb,]

tağayyür [5] Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırarak, şaşırıp kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tağayyürdür velî miftâh kilîdi açmağıl zinhâr / Şafâsın sürmek isterseñ çevürme yüz belâsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [tağayyürdür, -dür]

tağayyürde kılmak [3] Hayran ve şaşkın bir şekilde kalakalmak.

Şöyle **kalmışdur tağayyürde** Murâdî kim şehâ / Külliyyen mahv oldı cân ü ten hemân varsın Hüdâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [tağayyürde kalmışdur, -mış, -dur]

Murâdî şimdi bir fenn itdi izhâr / **Tağayyürde kalupdur** ehl-i 'irfân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 5). [tağayyürde kalupdur, -up, -dur]

Tağayyürde kaldum nedür bilmedüm kârûnı / Neden incidürsin senün toğruca yârûnı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [tağayyürde kaldum, -du, -m]

tağayyür kaplamak [7] Şaşırarak, hayrete düşmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tağayyür kapladı 'âlemleri hüsn-i cemâlünden / Anuñ çün zindeler bî-'aql mevt-i hıvâba düşmüşdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 4). [tağayyür, kapladı]

tâhir olmak [1] Temiz olmak.

Hâş ü hâşâkdan pāk it sarâyını fu'âduñ sen / Sarâyıñ **tâhir olmayınca** olmaz her işüñ hâşıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 809, Beyit 2). [tâhir olmayınca, -ma, -(y)ınca]

taḥiyyât [1] "Allah ömürler versin!" demeler; selâmlar, hayır dualar.

Necât oldu **tahiyyâta** sebep aşlında bi'l-esbâb / Anuñ için sebebdür bu sebebden 'avn-ı ğufrânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 3). [tahiyyâta, -a]

tahiyyat-ı ezeli [1] Ezeli ömür.

Tahiyyat-ı ezelidür viren özine selâm / Selâmet olmağ içündür selâmın eyler red (Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 3). [tahiyyat-ı ezeli, -dür]

taḥkîk [7] 1. Hakikatını arayıp meydana çıkarmak, hakikat aranılıp meydana çıkarılmak.

İsm ile olsam müsemma ol 'aceb olmaz baña / Bu 'acebdür zât olasin bulasin **taḥkîke** câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [taḥkîke, -e]

Murtaza vü müctebâ vü muḳtedâ vü Muṣtafâ / Her nefesde Ḥakk ile **taḥkîk** îkân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 4). [taḥkîk,]

Kim ola bile **taḥkîkin** nedür bu vahy-i erselnâk / Bilen oldur anı ey dil ola cân ü gönülden pâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 1). [taḥkîkin, -in]

Ḥakkı ḥak eyledigün çün beni **taḥkîke** kodı / Baña nuşret irişür her taraf Allâhumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1104, Beyit 2). [taḥkîke, -e]

Ehl-i başiret olğıl **taḥkîk** kârı iste / Aldanma ey Murâd zinhâr bu ḥayâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 5). [taḥkîk,]

2. Kesin, şüphesiz, doğru.

Murâdî aña **taḥkîki** gözet her işde tedkîki / Belîni kılmağıl igen biline evṣatü'l-evṣât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [taḥkîki, -i]

Murâdî hâ'il olmaz çün saña kevn ü mekân **taḥkîk** / Ne kim senden gelür dünyâ ile uḳbâ ider cümle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 5). [taḥkîk,]

taḥkîk eylemek [Hakikati arayıp meydana çıkarma.

Rabbine yolını **taḥkîk** eyleyen oldur k'ana / Emr-i tahr ile muṭahhar kılup ihsân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [taḥkîk eyleyen, -(y)en]

Murâdî ḥakkı **taḥkîk** eyledünse 'ilm-i ezberde / Nümâyân ola her fi'li bugün sen ḥak-nümâsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 989, Beyit 5). [taḥkîk eyledünse, -dû, -n, -se]

taḥkîk itmek [4] Araştırmak, soruşturmak, doğruyu bulup çıkarmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ḥakkı **taḥkîk** itmede gerçi başâyir bî-l-başar / Lîk kaldur perde-i 'aynuḁda zâhir mâverâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 3). [taḥkîk itmede, -de]

taḥmîl itmek [1] Yükleme.

Emrini taḳdîrine kılmış ḥavâle ser-te-ser / Cümleten 'âlemleri **taḥmîl** idüp nûn üstine

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [taḥmîl idüp, -üp]

taḥmîl kılmak [1] Yüklenecek, taşımak.

Nice bir 'ummân-ı ḥayretde gezüp bu fülk-i dil / Ḥâşılın **taḥmîl** kıl bî-berr ü sâhil itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [taḥmîl kıl,]

taḥmîr [1] Yoğurma, hamur durumuna getirme.

Ḥamdü li'llâh âb ü âteşden necâtı bulmuşuz / Cümle ecsâdı muḥammer olmuşuz **taḥmîr** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 2). [taḥmîr,]

taḥmîr eylemek [1] Yoğrulmak, birbirine karışmak.

Âteş-i 'ışk ile **taḥmîr** eylediler tıynetin / Gönderüp şevk ile zevkin kalbe miḥmân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [taḥmîr eylediler, -di, -ler]

taḥmîr itmek [1] Yoğurmak, birbirine karışmak..

Aşl u fer'üm müctemî' olduğda âb-ı luṭf ile / Ben beni **taḥmîr** iderdüm arada 'ışk idi şu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1188, Beyit 3). [taḥmîr iderdüm, -er, -dû, -m]

taḥmîr kılmak [1] Yoğurma, birbirine karışmak..

Ezelden âteş-i 'ışkuñla **kılupdur** tıynetüm **taḥmîr** / Kemendüne olupdur anuñ için murğ-ı dil naḥcîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 1). [taḥmîr kılupdur, -up, -dur]

taḥmîr olmak [4] Yoğrulmak, birbirine karışmak.. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün tıynetüm İlâhî 'ışkuñla **oldı taḥmîr** / Karmında anenün ben bilmiş idüm bu ḥâlün (Murâdî Dîvânı, Gazel 748, Beyit 2). [taḥmîr oldı, -dı]

taḥrîk [1] Kışkırtma.

Lisânın kim ider **taḥrîke** cür'et / İder yek-sân ile nuṭkıñı her ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4). [taḥrîke, -e]

taḥrîr [1] Yazı.

Bu Murâduñ beyyinâtı ḥadd ü 'adde şığmadı / Kande kaldı kim beyâna ol gele **taḥrîr** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 5). [taḥrîr,]

taḥsîl [2] Elde etme, kazanç; bilgi edinme, haber alma.

'Ömrümüz zâtuñda gördük ey ḥabîb olmuş ziyâd / Mâ-ḥaşal **taḥsîline** bunuñ iderdük ictihâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [taḥsîline, -i, -(n)e]

Ey baña müştâk olan 'aşıklığım fehmi itmege / İttılâ' itmez aña **taḥsîl** illâ iştîyâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 3). [taḥsîl,]

taḥsîl eylemek [1] Öğrenim görmek, bir konu hakkında bilgi sahibi olmak.

Murâdî sırr-ı ekberden ne hâlet **eyledüñ taḥşîl** /
Ḥalâyık bir mu'ammâdur 'iberdür 'ibret-i abşâr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 305, Beyit 5). [taḥşîl
eyledüñ, -dû, -n]

taḥşîl **itmek** [6] *Elde etmek, kazanmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel Murâdî'nün kelâmın gûş kılğıl cân ile / Ki ne
taḥşîl idesin sen olasın mihmân aña (Murâdî
Dîvânî, Gazel 13, Beyit 5). [taḥşîl idesin, -e, -sin]

taḥşîl-i tebehhüc kılmak [1] *Güzellik, güler yüzlülük
elde etmek.*

Açdı çeşm-i cânı ol dem bakdı dil mir'âtına / **Kıldı
taḥşîl-i tebehhüc** oldu yüzi nûrı ağ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 662, Beyit 3). [taḥşîl-i tebehhüc
kıldı, -dı]

taḥşîl kılmak [2] *Elde etmek, kazanmak.*

Zevk eyleyeden 'ışkuñı kendümi bilmem
kendümi / **Taḥşîl kıldum** zevküñi zîbâ
cemâlünden midür (Murâdî Dîvânî, Gazel 515,
Beyit 2). [taḥşîl kıldum, -du, -m]

Cehli terk eyleyüben 'ilm ü edeb **kıl taḥşîl** /
Kendüsün bilmez ile câh ile baş olma yûri (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1519, Beyit 3). [taḥşîl kıl,]

taḥsîn eylemek [1] *Güzelliğini, iyiliğini
övmek.*

Çünkü yayıldı bu kelâm 'âleme / **Eyledi taḥsîn**
Murâda enâm (Murâdî Dîvânî, Gazel 973, Beyit
5). [taḥsîn eyledi, -di]

taḥsîn itmek [3] *Beğenmek, takdir etmek.*

Murâduñ gûş bu kavlı-i sürür-efzûnın itdükce /
İderler cümleten **taḥsîn** eger şâh u gedâ vü mîr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 280, Beyit 5). [taḥsîn
iderler, -er, -ler]

Taḥsîn idüp bu kavlı ile ma'nâya cümlesi / Açdı
Murâdî hâl ile haqq-ı makâle göz (Murâdî Dîvânî,
Gazel 594, Beyit 5). [taḥsîn idüp, -üp]

Her kim ki ey Murâdî sözün gûş eyledi / **Taḥsîn
idüp** saña seni şâhib-nazar dimiş (Murâdî Dîvânî,
Gazel 638, Beyit 5). [taḥsîn idüp, -üp]

taḥt [6] *Hükümdarların üzerine oturdukları
koltuk, hükümdarlık makamı. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Akl-ı küll olalı hem-râh aña dildür peyrev /
Taḥtımı şanma Süleymân gibi sen bād iledür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 426, Beyit 4). [taḥtımı, -
um, -ı]

taḥt-ı dil [3] *Gönül tahtı.*

Ey ḥabîb-i cân ü dil cânân olan kimdür baña /
Taḥt-ı dilde vir haber sultân olan kimdür baña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 38, Beyit 1). [taḥt-ı dilde, -
de]

Murâdî **taḥt-ı dile** şâh-ı 'ışk itdi nüzûl / Taḡıtdı
'asker-i ḡayrı oturdu buldı felâḥ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 235, Beyit 5). [taḥt-ı dile, -e]

Ey Murâdî çün gele **taḥt-ı dile** sultân-ı 'ışk / Ber-
murâd olur anuñla gelse bir an insilâḥ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 237, Beyit 5). [taḥt-ı dile, -e]

taḥt-ı hükümet [1] *Hükümet tahtı, makamı.*

İki cihân ser-te-ser **taḥt-ı hükümetdedür** / Kabza-
i kudretde ol içse eger ayasın (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1174, Beyit 2). [taḥt-ı hükümetdedür, -de, -
dür]

taḥt-ı 'ışk [1] *Aşk tahtı.*

Ḡayrîyı terk itmeyince ey Murâd / **Taḥt-ı 'ışka**
kimse sultân olmaya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1422,
Beyit 5). [taḥt-ı 'ışka, -a]

taḥt-ı kubbe [1] *Kubbenin tahtı.*

Hvâr bakma şâhlar vardır ki **taḥt-ı kubbeye** /
Kimi atlas püşlardur kimisi daḡı palâş (Murâdî
Dîvânî, Gazel 613, Beyit 3). [taḥt-ı kubbeye, -de]

taḥt-ı şehadet [1] *Şehitlik tahtı, mertebesi.*

Perdeden çıkdukdâ çün vechinde im'ân itdiler /
Virilüp **taḥt-ı şehadet** üzre sultân itdiler (Murâdî
Dîvânî, Gazel 348, Beyit 1). [taḥt-ı şehadet,]

taḥt [1] *Alt, aşağı taraf.*

Ben şanurdum perdemün **taḥtında** ḡayrum var
imiş / Şimdi bildüm 'aynümün 'aynında 'aynüm
var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 624, Beyit 1).
[taḥtında, -ı, -n, -da]

tâ-i maḡabbet [1] *Muhabbet kelimesinin
sonundaki "te" harfî.*

Qaldurdu ḡicâbın idüben keşf-i cemâli / Tarḡ oldu
aradan gidüben **tâ-i maḡabbet** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 196, Beyit 4). [tâ-i maḡabbet,]

tâ'ib olmak [1] *Tövbe etmek.*

Gel **tâ'ib olup** cümle günâha gice gündüz / 'İşmet
gözedüp 'işmet ile oligör 'aşım (Murâdî Dîvânî,
Gazel 960, Beyit 4). [tâ'ib olup, -up]

ṭâ'î [1] *Doğmak güneşin doğması. II Yüzün
güneş gibi doğması, parlaması.*

'Arz eylemiş cemâlin dilber niḡâb içinden / Şan
mîhr oldu **ṭâ'î** ol dem şehâb içinden (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1126, Beyit 1). [ṭâ'î,]

ṭâ'ir [1] *Uçan, uçucu, kuş.*

Zamân ile yoḡ ile varuñ olmışdum miyânında /
Cenâheyn ile **ṭâ'ir** şâhib-i perr ile bâl oldum
(Murâdî Dîvânî, Gazel 865, Beyit 2). [ṭâ'ir,]

ṭâ'ir-i gülşen-i kuds [2] *Kutsal gül bahçesinin,
cennetin kuşu olmak; orada uçmak.*

Ṭâ'ir-i gülşen-i kudüs ḡvâce-i Rûḡ-ı Kudsdür /
Cümleñün oldu aḡdesi eyledi çün hayâ şıfat
(Murâdî Dîvânî, Gazel 201, Beyit 2). [ṭâ'ir-i
gülşen-i kudüs,]

Ṭā'ir-i gülşen-i kudsem baña me'vâdur bu / Bir nazar eyle habîbüm nice âlâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1200, Beyit 1*). [*ṭā'ir-i gülşen-i kuds*em, -em]

ṭā'ir-i gülşen-i kuds olmak [1] *Kutsal gül bahçesinin, cennetin kuşu olmak; orada uçmak.*

Ṭā'ir-i gülşen-i kuds oldu yine bülbül-i cân / Kâlbüm ezhârına bak nice gülistânâ ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 3*). [*ṭā'ir-i gülşen-i kuds* oldu, -dı]

ṭā'ir-i gülşen olmak [1] *Gül bahçesinin kuşu olmak.*

Ṭā'ir-i gülşen olalıdan dilâ tayr-ı vücûd / Anı özler kılmaz anuñ çün bu hâşâka heves (*Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3*). [*ṭā'ir-i gülşen* olalıdan, -alı, -dan]

ṭā'ir-i kuds [6] 1. *Kutsal kuş.*

Ṭā'ir-i kudsam çü men bülbül-i kudsî menem / Ecnihâdur bî-hisâb her yaña tayyâr men (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1153, Beyit 3*). [*ṭā'ir-i kuds*am, --am]

2. *Cebraîl.*

Her ne deñlü **ṭā'ir-i kudsî** ide cevânlar / İrmeye künh-i hâkîkat olmaya 'ukde küşâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 2*). [*ṭā'ir-i kudsî*,]

Ṭā'ir-i kudsî göreliden 'ışk oldu bâlver / Şöyle tayr eyler ki kalbi 'arş-ı a'lâsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2*). [*ṭā'ir-i kudsî*,]

Ṭā'ir-i kudsî cenâh açdı nişân besmeledür / Dâr-ı Hâkdur bu hemân aşl-ı hüner havşaladur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 1*). [*ṭā'ir-i kudsî*,]

Katlu fâlümde görüp **ṭā'ir-i kudsî**de nisâr / Kademü'l-hayr duyup kendümi var itdüm ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 3*). [*ṭā'ir-i kudsî*de, -de]

Varlık 'ilminde çün bahş eyledüm yârân ile / **Ṭā'ir-i kudsî** durur dil 'arşada tayrân ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1*). [*ṭā'ir-i kudsî*,]

ṭā'ir olmak [1] *Kuş olmak.*

Cân **ṭā'ir** ola çün kim bu kafesden çıkuben / Hâk altında yatarsın nice ân u nice dem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2*). [*ṭā'ir* ola, -a]

taḳarrüb [8] *Asmak, iliştmek. II Bir durumun etkisi altında kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İşk zencîri **taḳıldı** çünkü dil kândiline / Yir ile gökde vü mâfihâya virdi ol ziyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4*). [*taḳıldı*, -ıl, -dı]

taḳarrüb [1] *Birbirine yakın olma durumu, birbirine yaklaşma, yakın gelme.*

Çün şâhidem **taḳarrüb** için eyledi yemîn / Tıtdum kâsem sübüti için iki beyyine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 2*). [*taḳarrüb*,]

taḳarrüb bulmak [1] *Yakınlaşmak.*

Dem-i vaşlîna duḥûl eyleyen ey 'ârif-i dil / Bâr-gâhında **taḳarrüb bulam** ebrâr durur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 433, Beyit 4*). [*taḳarrüb bulam*, --am]

taḳat [17] *Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gel berü baş u cânı vir var ise 'ışka **taḳatüñ** / Aydın iden derûnını olmadı ol dücâ dücâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 3*). [*taḳatüñ*, -ün]

taḳat bulmak [1] *Güç, kuvvet bulmak.*

'Ömr-i kadîme şordum 'ayn-ı hayâtından çün / Mâhî bulur mı **taḳat** ger çıksa âb içinden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1126, Beyit 4*). [*taḳat bulur*, -ur]

taḳat çekmek [1] *Dayanabilmek, tahammül etmek.*

Hicr-i yâri **çekmege taḳat** getürmez dîdeler / Bakup ahvâlin anuñ fehm idemez âsûdeler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 1*). [*taḳat çekmege*, -meg, -e]

taḳat getürmek [1] *Dayanmak, katlanmak.*

Bir harfün istimâ'ına **taḳat getürmeyüp** / Mebhût olup aḳıtdılar 'aynından âbını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 3*). [*taḳat getürmeyüp*, -me, -(y)üp]

taḳat göstermek [3] *Gücünü ortaya koymak, göstermek.*

Temevvüc eylese deryâ ne **taḳat gösterür** cânâ / Çü doymaz mevcine anuñ ne hûd tağa ne hûd sahrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1*). [*taḳat gösterür*, -ür]

Pâre pâre oldu Sînâ 'aks-i nûr-ı yârden / Nice **taḳat göstere** şol k'aña peydâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 2*). [*taḳat göstere*, -e]

'Azîzüm nûr-ı vech-i yâre **taḳat** kimse göstermez / Nedür bu 'ışk-ı dil k'andan ferâğat kimse göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 1*). [*taḳat göstermez*, -mez]

taḳati kalmak [1] *Gücü yerinde, kuvvetli olmak.*

Çün matla'-ı mihirinden ol meh âşkâr oldu yine / **Ṭāḳati kalur** tâbına dil bî-karâr oldu yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 1*). [*taḳati kalur*, -ur]

taḳat itmek [1] *Güç yetirmek, kuvvetli durmak.*

Rû hicâbını eger kaldura ol hüsn ü cemâl / **Ṭāḳat itmez** bilürem aña dil-i sâ'il-i mâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 50, Beyit 4*). [*taḳat itmez*, -mez]

taḳat kalmamak [4] *Gücü yetmemek, gücü azalmak, bîtmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Hicrûn okı bu cânımı eyledi pür-şürûh / **Ɛalması**
taƐatûm meded it vaşl ile baña (Murâdî Dîvânı,
Gazel 236, Beyit 4). [taƐatûm, -üm kalmadı]

taƐat kılmak [1] Güç göstermek, dayanmak.

TaƐatûn kılmaz idi zerre kadar güş itseñ / Hayret
alurdı seni lahza kadar güş itseñ (Murâdî Dîvânı,
Mesnevi 47, Beyit 2). [taƐatûn kılmaz, -maz]

taƐat kımak [1] Dayanılacak güç bırakmamak.

Şabra **taƐat kımadı** hicr-i habîb-i dil-figâr / Şabr
iden her dem cefâ-yı yâre yüzi ağdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [taƐat kımadı, -dı, -]

taƐat olmak [3] Gücü yetmek, gücü olmak.

TaƐat olmaz şeb-pere çeşminde çün kim nûr içün
/ Mâh-tâbum hâtır içün toğmasun mı âfitâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 2). [taƐat olmaz,
-maz]

Sen benümle olmasañ ger ey habîb-i cân ü dil /
TaƐat olmazdı kelâma kâlib-ı fersûdenüñ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 4). [taƐat,olmaz
]

Güftâra **taƐat olmaz** ger ola rû-be-rû yâr / Cân ile
añlar iseñ bir bî-nişândur bu (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1210, Beyit 2). [taƐat olmaz, -maz]

taƐat u şabr itmez [1] Dayanma gücü ve sabır
göstermek.

Yâra hem-râh olalı bu dil-i âteş-tâbum / **TaƐat u**
şabr idemez kendüyi ahvâle çeker (Murâdî
Dîvânı, Gazel 427, Beyit 3). [taƐat u şabr idemez,
-emez]

taƐat virmek [5] Güç göstermek, dayanmak. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Kamu reşhalar çün mu'ayyen 'uyûnuñdadur /
Virürsin kamuya velî **taƐati** üzre mâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [taƐati, -i virürsin]

taƐayyüd [1] Bağlanma, bağı olma.

TaƐayyüddeym bu maħabbet kemâlinde ben /
Velîkin hemîn izdiyâd oldı kurb-ı vişâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 853, Beyit 4). [taƐayyüddeym, -de,
-(y)em]

takdir [8] 1.Beğenme, beğenip belirtme,
değer verme.

'Âlemüñ **taƐdirine** şahid durur / Bir beyân-ı lâzım
u 'â'id durur (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 4, Beyit 2).
[taƐdirine, -i, -n, -e]

2. Allah'ın takdir ve tayini, kader.

Mikdâra tutdı 'ilm ile **taƐdiri** kâdr içün / Fi'linde
kodı hikmetin işler kemâ-yeşâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 5, Beyit 3). [taƐdiri, -i]

Ey Murâdî çün iki hâne yapubdur **taƐdir** / Kimi
nûrın gözedüpdür kimi nârında geçer (Murâdî
Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [taƐdir,]

Âferîn kudretine Mevlânuñ / Yirlü yirinde oldı her
taƐdir (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 4).
[taƐdir,]

Nedür bu kudret ü kâdrüñ ki kaçredür **taƐdir** /
Muħaddisân-ı 'uķûl eylemişdür anda cedel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 4). [taƐdir,]

Eyledi taƐdirini **taƐdirde** / Her bir işde yâ
nedendür bu cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838,
Beyit 3). [taƐdirde, -de]

Eyledi **taƐdirini** taƐdirde / Her bir işde yâ
nedendür bu cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 838,
Beyit 3). [taƐdirini, -i, -ni]

Emrini **taƐdirine** kılmış havâle ser-te-ser /
Cümleten 'âlemleri tahmîl idüp nûn üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3). [taƐdirine,
-in, -e]

taƐdir eylemek [1] Takdir eylemek, Allah'ın takdiri,
yazgı.

Bu ne hikmetdür ki **taƐdir eylemiş** / Eyledi ol dem
hiṭâb-ı müsteṭâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit
2). [taƐdir eylemiş, -miş]

taƐdir-i ezel [1] Ezelden verilen karar. II Takdir-i ilahi.

'Arşa-i kudrette düşmiş çünki **taƐdir-i ezel** / Pes
müberraḍur bedelden bî-bedeldür bî-bedel
(Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 1). [taƐdir-i ezel,
]

taƐdir-i haƐ [1] Allah'ın takdiri, yazgısı.

Bil ve âgâh ol gönül **taƐdir-i HaƐdur** cümle kâr /
Ey kemâlüm gözleyen kârumda gözle kim ne var
(Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 1). [taƐdir-i
haƐdur, -dur]

taƐdir-i hüküm [1] Kaderin hükmü.

Mâye-i hikmetdedür **taƐdir-i hükümüñ** pâyesi /
Dürr-i beyzâ olmasaydı ebr-i nîsân ağlamaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 551, Beyit 3). [taƐdir-i
hükümüñ, -ün]

taƐdir itd'anı [1] Takdir etmek, irade tayin etmek.
(Takdir etti anı).

Maḥz-ı hikmetden murâdum hişşedâr olmak durur
/ Hâme-i kudret ne **taƐdir itd'anı** eyler beyân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 3). [taƐdir
itd'anı,]

taƐdir itmek [1] Değerlendirmek, hüküm vermek.

Çün havza-i kudretdedür kevn ü mekânı cümleñüñ
/ Tedbîre baş indürmezem **taƐdir ider** dâ'im 'atâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 2). [taƐdir ider,
-er]

taƐdir kılmak [2] Takdir etmek, onaylamak,
değerlendirmek.

Şerh itmek içün emr-i 'amelde hikâyetin / **TaƐdir**
kıldı hüküm ile gönderdi nâzi'ât (Murâdî Dîvânı,
Gazel 211, Beyit 3). [taƐdir kıldı, -dı]

Misāl-i 'aks-i mā ancak temevvüc kıldı deryādan /
Şaçılmasın burūkın kaçreden **kılmış** durur **tağdır**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4*). [*tağdır*
kılmış, -mış]

tağdır olmak [1] *Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader.*

Kālībūm kıldı muḥammer çün ezel tedbîr ile /
Anuñ için **oldı** bu tedbîrümüz **tağdır** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 1*). [*tağdır oldı, -dı*]

tağdis-i ḥudâyı kılmak [1] *Allah'a şükretmek.*

Mürde ihyāsına sâ'î vü mücidd oldı hemân / **Kıldı tağdis-i Ḥudâyı** nefehât eyledi dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 4*). [*tağdis-i ḥudâyı kıldı, -dı*]

tağdis etmek [2] *Allah'a şükretme, Allah'ı mukaddes bilme, büyük saygı gösterme.*

Tağdis ideli nām-ı Ḥudâyı kamu eşyâ / Nezdîk-i Murâdîde ider cümle şehâdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 5*). [*tağdis ideli, -eli*]

Müsebbihler seni tesbîh iderler / Muḥaddisler seni **tağdis iderler** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2*). [*tağdis iderler, -er, -ler*]

tağdis kılmak [1] *Allah'a şükretme, mukaddes bilme, büyük saygı gösterme.*

Egerçi vird ile nāmın **kılır** elfâz ile **tağdis** / Velî esrâr ile ma'nâ bize eyler neler ilhâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 4*). [*tağdis kılar, -ur*]

tağ-i cân [1] *Can kemeri, yapısı.*

'İşkî âsân şanma ey dil 'âşıka bürhân gerek / İbtidâ 'ışka kadem başdukdâ **tağ-i cân** gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 1*). [*tağ-i cân,]*

tağ-i minâ [1] *Mavi, billur gökyüzü.*

Ḥudâ şun'ını fîkr eyle nazar kıl **tağ-i minâya** / Aña meyl eylegil meyl eyleme a'lâya ednâya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 1*). [*tağ-i minâya, -(y)a*]

tağ-i minâ-yı sipihr [1] *Gökyüzü.*

Tağ-i minâ-yı sipihri gezelüm döne döne / Gün gibi berķ uralum 'âleme bir mâh ile biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 4*). [*tağ-i minâ-yı sipihri, -i*]

tağ-i vahdet [1] *Birlik, vahdet kubbesi.*

Mürür kıldı gönül mürğü **tağ-i vahdete** pes / Murâdî buldı yetişdi murâd-ı 'izzete pes (*Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 1*). [*tağ-i vahdete, -e*]

tağılmak [5] *Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, ilâştirmek, geçirmek. II Bağlanmak, etkisi altında kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Gezer 'avâlimi çün oldı perr ü bâl evzâh / Çü mürğ-ı cāna **tağıldı** cenâh-ı erba'ası (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 2*). [*tağıldı, -dı*]

tağınmak [1] *Takmak; kuşanmak.*

Murâdî merd olan oldur cebel kal' ide himmetle / **Tağındıkça** ḥabîbüm küh-ı tûra nûruñ envârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1509, Beyit 5*). [*tağındıkça, -dıkça*]

tağlîd [1] *Bir şeyin sahtesini, benzerini yapmaya çalışmak.*

Cândan yâr olmayan bâzâr-ı 'ışkı bilmedi / Bî-ḥamiyyetdür hemân **tağlîd** ile alur şatar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 3*). [*tağlîd,]*

tağrîr [1] *Anlatma, anlatış, ders verme.*

Murâduñ diñle **tağrîrin** gel imdi 'âşıķ ol sende / Kamu ednâ vü a'lâdan igen a'lâdur 'âşıķlar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 5*). [*tağrîrin, -in*]

tağrîr eylemek [1] *Anlatmak.*

'Ömr-i sermedden ne lâzım kim ḥabîr ide ḥaber / Ma'rifet bezminde **tağrîr eylesün** 'irfân-ı men (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 4*). [*tağrîr eylesün, -sün*]

tağrîr-i güftâr [1] *Sözün ifade edilişi.*

Olsalar 'allâmelerde nice yüz biñ elsine / İdemez **tağrîr-i güftârım** zebânım var iken (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1095, Beyit 2*). [*tağrîr-i güftârım, -um*]

tağrîr-i ḥâl etmek [1] *Durumu anlatmak.*

Tâ'bîr-i ḥüsın ider mi cemâlûñ gören senûñ / **Tağrîr-i ḥâl ide** mi yâ ḥâlûñ gören senûñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 747, Beyit 1*). [*tağrîr-i ḥâl ide, -e*]

tağrîr etmek [2] *İfade etmek, söylemek.*

Müberraður cemâlûñ çün ḥayâtına 'uķûl irmez / Muḥaddersin ne yüzden kim **iderlerse** seni **tağrîr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 2*). [*tağrîr iderlerse, -er, -ler, -se*]

Kamu ḥâcetde ḥâcet oldı zâhir / İdüp **tağrîr** ḥâlin yâre bir bir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 1*). [*tağrîr idüp, -üp*]

tağrîr kılmak [1] *Sözle anlatmak, ifade ve beyan etmek.*

Ma'ânî buldı anlar kim 'ulûmın **kıldılar tağrîr** / Nihânı buldı şol k'oldı Murâdî lafzını derrâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 5*). [*tağrîr kıldılar, -dı, -lar*]

tağsîmât [1] *Taksimler, bölmeler.*

Dest-i vehhâbuñ durur çün kim bu **tağsîmât** hep / Ey Murâdî yâ neden gözler gözûñ nef' ü zarar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 395, Beyit 5*). [*tağsîmât,]*

tağsîm etmek [1] *Bölmek, bölüştürmek, pay etmek.*

Ser-be-ser beyhüde gezme kıl kanâ'at rızık için / Andan efzûn olmaz ol kassâm kim **taķsîm ider** (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 4). [taķsîm ider, -er]

taķsîr eylemek [1] Kabahat işlemek, suç işlemek, hata yapmak.

Ey 'atâyı isteyen hıdmetde **taķsîr eyleme** / Mâ hüve'l-vâķi' budur 'âr ile olmaz vaşl-ı yâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 4). [taķsîr eyleme, -me]

taķvâ [1] Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

'Amel-i zühd ile **taķvâyı** kılam elde iken / Hâzrete artuben âh u fiğânım şimdi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1517, Beyit 3). [taķvâyı, -y, -ı]

ṭala'at atṭali'u'l-'arşu ve kürsü cem'â [1] Arş ve Kürsü'yi tamamen ortaya çıkıttı.

Bi-nevâdî bi-hicâbi ve bede'i min-hucebin / **Ṭala'at atṭali'u'l-'arşu ve kürsü cem'â** (Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 4). [ṭala'at atṭali'u'l-'arşu ve kürsü cem'â,]

ṭalâķ virmek [2] İlişisini kesmek.

Żevk u şafâ-yı 'âleme **virdi** gönül **ṭalâķ** / Dâ'im ki dil şafâ diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 4). [ṭalâķ virdi, -di]

'İşkuñı dilde nihân eyleyeli ebrârûñ / Mâla vü milk-i cihâna kamuya **virdi ṭalâķ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 2). [ṭalâķ virdi, -di]

tālân itmek [1] Dağıtmak, saçmak.

Ėayrı biz kayıruruz kayura Hâķ dağı bizi / Virüben mālumuzy yolına **tālân iderüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [tālân iderüz, -er, -üz]

ṭal'at [1] Güzellik.

Yaraşur hüsnuñ temâşâsına hayrân olsalar / Yaradılmışlar kamu müştâķı olmuş **ṭal'atüñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 3). [ṭal'atüñ, -uñ]

ṭaleb [20] İsteme, istek, dileme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ṭaleb gerçi murâdumdur mürüvvetdür murâd âncâ / Maḥall-i kudret olmuşdur eger ancâ vü ger incâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 1). [ṭaleb,]

ṭalebde olmak [1] Talepte bulunmak, istemek.

Ėavl-i ḥabîbi 'âşık ger eyledüñse iz'ân / Kesme ümîd-i vaşlı **olğıl ṭalebde** her an (Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 1). [ṭalebde olğıl, -ğıl]

ṭaleb eylemek [8] İstemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bî-taḥammül olma deryâ-dil olup ol bâ-verâ / Hâķ Te'âlâdan hidâyet **eylegil dâ'im ṭaleb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 2). [ṭaleb eylegil, -gil]

ṭaleb-i himmet itmek [1] Gayreti, çabalamayı istemek; ermişlerin manevi yardımını talep etmek.

Ṭaleb-i himmet idersem baña Ėayret görünür / Eger ikrâm ider isem baña 'izzet görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 1). [ṭaleb-i himmet idersem, -er, -se, -m]

ṭaleb-i rāh-ı ḥaķīķat kılmak [1] Hakikat yolunu istemek.

Ṭaleb-i rāh-ı ḥaķīķat kılalum döne döne / Sâlik-i nehc-i şerī'at olalum döne döne (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 4, Beyit 1). [ṭaleb-i rāh-ı ḥaķīķat kılalum, -alu, -m]

ṭaleb itmek [2] İstemek.

Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murâd / Her ne olursa **iderven** bâb-ı Mevlâda **ṭaleb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 4). [ṭaleb iderven, -er, -ven]

Ey Murâdî bunda gör matlûbuñı **idüp ṭaleb** / Yoḥsa ne aşşı saña ol va'de-i heyhâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [ṭaleb idüp, -üp]

ṭaleb-kâr olmak [2] Talep etmek, istemek.

Soḥbet-i yâre **ṭaleb-kâr olan** dildür bu / Añla gencîne-i esrâr olan dildür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 1). [ṭaleb-kâr olan, -an]

Soḥbet-i yâre **ṭaleb-kâr olan** dildür bu / Dâ'imâ vâķıf-ı esrâr olan dildür bu (Murâdî Dîvânı, Müfret 21, Beyit 1). [ṭaleb-kâr olan, -an]

ṭaleb kılmak [40] İstemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Günc-i ḥalvet 'âlemin gör kesreti **kıлма ṭaleb** / Ṭâlib-i taḥķīķ iseñ ol "kable mevtin" sen fenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 4). [ṭaleb kıлма, -ma]

ṭaleb olunmak [1] İstemek.

Müttefik oldı yine ehl-i rumûz ile gönül / Her ne mevzi'de **ṭaleb olma** hâżır biledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 2). [ṭaleb olma, -ın, -a]

ṭalebtü minhü ricâ'en ve liķā'en keşefet men neyâreste emmâ bi-künem pây-ı recâ [1] Ondan cemalini açmasını istedim. Olmadı ama isteğimden vaz geçmedim.

Ṭalebtü minhü ricâ'en ve liķā'en keşefet / Men neyâreste em emmâ bi-künem pây-ı recâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 3). [ṭalebtü minhü ricâ'en ve liķā'en keşefet men neyâreste emmâ bi-künem pây-ı recâ,]

ṭaleb vermek [1] İstekte bulunmak.

Ṭaleb verdi açılduķça olur cân bûlbûli ḥandân / Me'ânî nev-bahârınuñ olupdur boyına ḥayrân

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 1). [taleb verdi, -di]

ṭāletü's-şevkü süleymâ eşfekat li'l-'āşık [1]
İştîyak uzadı, süleymâ âşık merhamet et.

Ṭāletü's-şevkü süleymâ eşfekat li'l-'āşık /
Velehü 'aşk-ı ḥakîkun ve nehen'n-nefse hevâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 2). [ṭāletü's-şevkü süleymâ eşfekat li'l-'āşık,]

ṭālî' [7] 1. Tulû' eden, doğan.

Fecrûn çü maṭla'ından **ṭālî'** bu şems-i vaḥdât / Her
yañeden belürmiş seyyâre-i sa'âdât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 194, Beyit 1). [ṭālî',]

Mekân-ı müntehâdandır egerçi maṭlabum **ṭālî'** /
Velîkin müntehâdan müntehâya oldu tekrârum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 2). [ṭālî',]

2. Kismet, baht.

Mu'azzez oldu dil yâruñ katında / Bi-ḥamdi'llâh ki
ṭālî'dür müsâ'id (Murâdî Dîvânı, Gazel 267,
Beyit 4). [ṭālî'dür, -dür]

Câ-be-câ câh ü sa'âdet gerçi şadr olmuş velî /
Ṭālî'ümdür 'izzet itdi 'izzete irdi maḳâl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 773, Beyit 4). [ṭālî'ümdür, -üm, -dür
]

Oldı akreb va'de-i Ḥaḳ ola peydâ gel berü / Es'ad
oldı **ṭālî'ün** 'ulyâda 'ulyâ gel berü (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 1). [ṭālî'ün, -ün]

Şems-i tâbânun görelden **ṭālî'üm** mes'üddür /
Cümleden anuñ için şâhib-cemâl itdün beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 2). [ṭālî'üm, -
üm]

Ṭālî' midür nedür ki bu hürşîd-i enveri / Nûr
ihâta kıldı kamu baḥr ile beri (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1533, Beyit 1). [ṭālî',]

ṭālî'-i sa'd [2] Kutlu, uğurlu talih.

Her kaçan kim irişe 'ilm-i ziyâ maṭla'ına / **Ṭālî'-i
sa'd** ile sa'dumda görünmez ḥâ'il (Murâdî Dîvânı,
Gazel 793, Beyit 4). [ṭālî'-i sa'd,]

Ṭālî'-i sa'da karîn oldu sa'âdet güneşi / Şems-i
tâbâna yakîn oldu bu dil mâh-veşi (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1518, Beyit 1). [ṭālî'-i sa'da, -a]

ṭālî'in görmek [1] Bahtını, kaderini yaşamak.

Ṭālî'in gördi iktirân-ı sa'd / Gözledi yüce yirde
yılduzını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4).
[ṭālî'in gördi, -di]

ṭālî' olmak [11] Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bir zerresinden oldu münevver bu şeş cihât / Ger
mihri **ṭālî' olsa** cihân doymaya aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 2, Beyit 4). [ṭālî' olsa, -sa]

ṭālîb [26] Talep eden, bekleyen, isteyen. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hasta-i 'ışk olduğumca ben devâya **ṭālîbüm** / Ey
ṭālîbüm söyle kim dermân olan kimdür baña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 3). [ṭālîbüm, -üm
]

ṭālîb-i a'lâ [1] En yüce istek, arzu.

Maṭlabumdur talebüm **ṭālîb-i a'lâyam** ben /
Varlık 'ilmini bildüm nice peydâyam ben (Murâdî
Dîvânı, Kit'a 37, Beyit 1). [ṭālîb-i a'lâyam, -(y)am
]

ṭālîb-i 'ışk olmak [1] Aşk isteyen olmak.

Arayup dürr-i ma'ânî olalum **ṭālîb-i 'ışk** / Baḥr-ı
vaḥdetde vücûda tolalum döne döne (Murâdî
Dîvânı, Kit'a 4, Beyit 3). [ṭālîb-i 'ışk olalum, -alu,
-m]

ṭālîb-i 'izzet olmak [1] İzzet, itibar isteyen olmak.

Ey Murâdî **ṭālîb-i 'izzet olursañ** bilmiş ol / Kıl
kanâ'at kim kanâ'at ehli oldu pâdişâh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 5). [ṭālîb-i 'izzet
olursañ, -ur, -sa, -n]

ṭālîb-i maḳşûd [1] Amaçlananı isteyen.

Gel temennâdan geçer olsañ taleb eyler dime /
Ṭālîb-i maḳşûd ṭālîbdür taleb leyl ü nehâr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4). [ṭālîb-i
maḳşûd, -ı]

ṭālîb-i maṭlûb [1] Sevgiliyi isteyen kişi, aşık.

Ey Murâdî bu bedîhîdür ola 'ilmün ziyâd / **Ṭālîb-i
maṭlûbdadır** aña dâ'im ârzû (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1188, Beyit 5). [ṭālîb-i maṭlûbdadır, -da, -
dur]

ṭālîb-i 'ömr-i lezîz [1] Lezzetli hayatın isteyen, arzulanı.

Ṭālîb-i 'ömr-i lezîzi aña ladum bürhân ile /
Mümkinât izhârına açdum bu kudret ayasın
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 2). [ṭālîb-i
'ömr-i lezîzi, -i]

ṭālîb-i rāh-ı hüda olmak [1] Hidayet yolunun isteklisi
olmak.

Ṭālîb-i rāh-ı hüda oluben ikdām idelüm / Toğrı
yola varalum tutduğumuz rāh ile biz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 579, Beyit 2). [ṭālîb-i rāh-ı hüda
oluben, -uben]

ṭālîb-i rûz-ı ḥaḳîḳat [1] Hakikat gününü isteyen.

Semt-i âḥer görünür her ne kadar kılsa taleb /
Ṭālîb-i rûz-ı ḥaḳîḳat giçemez sevdâdan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 4). [ṭālîb-i rûz-ı ḥaḳîḳat,
]

ṭālîb-i sırr-ı ḥaḳâyîḳ [1] Gerçeklerin sırrını isteyen.

Ey Murâdî **ṭālîb-i sırr-ı ḥaḳâyîḳdan** kerem /
Men' olunmaz zirâ ki mir'âti ra'nâ gösterür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 386, Beyit 5). [ṭālîb-i sırr-
ı ḥaḳâyîḳdan, -dan]

ṭālib-i taḥḳīk [1] Gerçeği bulmak isteyen.

Günc-i ḥalvet 'ālemin gör kesreti kılma ṭaleb / **Ṭālib-i taḥḳīk** iseñ ol "kable mevtin" sen fenā (Murādī Dīvānı, Gazel 35, Beyit 4). [ṭālib-i taḥḳīk,]

ṭālibin [1] Talep eden, bekleyen, isteyen. II Aşık.

Kaçan kim niḳāb açsa rüy-i cemīl / İder **ṭālibin** aña cānın sebīl (Murādī Dīvānı, Gazel 852, Beyit 1). [ṭālibin, -in]

ṭālib olmak [13] İstemek, talep etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kabl ü ba'dūñden şaḳın urmaya rāhuñ rāh-zen / **Ṭālib ol** tā bulına bir hem-reh-i kāmīl saña (Murādī Dīvānı, Gazel 26, Beyit 4). [ṭālib ol,]

ṭālib ü maṭlab [1] İsteyen ve istenilen.

Sen seni çün ārzū kıldun saña meyl idigör / **Ṭālib ü maṭlabı** añlar eyleyen toḡru nazar (Murādī Dīvānı, Gazel 412, Beyit 1). [ṭālib ü maṭlabı, -ı]

ta'līm [1] Öğretmek.

Tūṭi-yi cāna virür **ta'līm** için bir āyine / Anuñ için 'ilmini şevk ile her an arturur (Murādī Dīvānı, Gazel 325, Beyit 3). [ta'līm,]

ta'līm eylemek [3] Öğrenmek, öğrenmeye vesile olmak.

Yāra ḳurban olmaḡı gel baña **ta'līm eyle** kim / Şimdi bildüm kim sevāb-ı ḥacc-ı ekber var imiş (Murādī Dīvānı, Gazel 623, Beyit 4). [ta'līm eyle,]

Bugün ḥumḥāne-i vahdetde ben mestāne-i 'ışkam / Baña kim **eyleye ta'līm** çü ben ferzāne-i 'ışkam (Murādī Dīvānı, Gazel 866, Beyit 1). [ta'līm eyleye, -(y)e]

Rumūz-ı evvelīn ü āhirīni **eyleyüp ta'līm** / Hudā baña mu'allimdür anuñ çün münthāyam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1017, Beyit 2). [ta'līm eyleyüp, -(y)üp]

ta'līm itmek [3] Öğretmek, bilgilendirmek.

Fu'ādında kitāb-ı 'ışk anuñ her demde ezberdür / Murāda ders-i 'ışkı kimse **ta'līm idemez** el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 301, Beyit 5). [ta'līm idemez,]

Men 'aref tefsīrini bilmez şu kendin bilmeyen / Rā vü bā vü hā'yı **ta'līm itmez** 'ilm-i bī-ḳarār (Murādī Dīvānı, Gazel 388, Beyit 3). [ta'līm itmez, -mez]

Tefsīr-i 'ışkı bu Murāda kimse **ta'līm idemez** / Bu 'ilm-i 'ışk içre şehā ferzāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 7). [ta'līm idemez, -e, -mez]

t'allāhi [1] Vallahi ve Billahi'den sonra kullanılan yemin sözü.

Ne kim kılduñ ise zerre mīkdār / Ki **t'allāhi** ḥisāb olına bir bir (Murādī Dīvānı, Gazel 524, Beyit 4). [t'allāhi,]

ṭalmak [15] Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek. II Bir durumun, hâlin etkisi altında kalmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī **ṭalduḡınca** çıkdūḡınca baḡr-ı 'ummāna / Anuñ her ḳaṭresinden kāmīl-i insān olur peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 5). [ṭalduḡınca, -du(ḡ), -ınca]

tām [1] Tam, noksansız.

Maḡabbet çün çalındı evvel aḳlām / Velī her kişiyе virilmedi **tām** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 9, Beyit 2). [tām,]

ṭama' [2] Aç gözlülük, doymazlık.

'Ālem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu **ṭama'** / Cümle mālī ḳor gidersin ol saña ḥasret yiter (Murādī Dīvānı, Gazel 363, Beyit 4). [ṭama',]

Ṭama'ı terk idüben gözle ḳanā'at yolını / Gözi seyr eylemez illā ki bir avuc toprak (Murādī Dīvānı, Kit'a 28, Beyit 2). [ṭama'ı,]

tamam [8] Tam olarak, noksansız. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tamamın bildi dil çün kim mu'ammādan ṭaleb kıldı / Hidāyet eyler iseñ sen anı iz'ān ider yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 148, Beyit 4). [tamamın, -ın]

tamāmen [1] Bütünüyle, tümüyle.

Tenhāda ḳırup işlerini cümle **tamāmen** / Ḳılmadı meşālḥda işi kıldı ferāḡat (Murādī Dīvānı, Gazel 199, Beyit 3). [tamāmen,]

tamām itmek [1] Tamamlanmış, bitmiş.

Kāruñı sen **tamām iderseñ** eger / Her işüñ işde devlet añla bu gün (Murādī Dīvānı, Gazel 1164, Beyit 3). [tamām iderseñ, -er, -se, -n]

tamāmiyyet [1] Bütünlük.

Gel **tamāmiyyet** dilerseñ bī-nizā' ol cümleden / Nā'il-i ḳadr olmak isterseñ gözet şavmü'l-ḡarīb (Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 4). [tamāmiyyet,]

tamām ḳılmak [1] Tamamlamak, bitirmek.

Bu Murādī anlaruñ çün emrini **kıldı tamām** / Pes şurū' itdi yine bu resme bir devrān ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1240, Beyit 5). [tamām kıldı, -dı]

tamām olmak [3] Eksiksiz, tam olmak, tamamlanmak.

Olsun Murād 'ışkuñ senüñ dā'im devām ü berdevām / 'Aḳluñ **olur** ise **tamām** güş eyleme

efsâneler (Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 5). [tamâm olur, -ur]

Beni rüyında gördi âyîne / Didî **olmuş** işüñ **tamâm** el-hak (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 2). [tamâm olmuş, -muş]

Tamâm oldu kitâb el-hamdü li'llâh / Hümâm oldu kitâb el-hamdü li'llâh (Murâdî Dîvânı, Müfret 46, Beyit 1). [tamâm oldu, -dı]

ta'm-i eşvâk-ı 'azîz [1] Değerli isteklerin tadı, zevki.

Murtezâ olmaz eger olmazsa âdem iltizâz / Çâşnîdür lezzetinden **ta'm-i eşvâk-ı 'azîz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 2). [ta'm-i eşvâk-ı 'azîz,]

taamlamak [1] Damlamak.

Ğaym olmasa semâda yire **taamlamaz** maţar / Her dîdede ki eşk ola ol 'ışkdadur güvâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 2). [taamlamaz, -maz]

taamu [2] Cehennem.

Tamunuñ âtesini nâr-ı duzañ itdi yine / Kamusı birde qarâr itdi lîk sâbi' imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 3). [tamunuñ, -n, -uñ]

Ol rakîb-i bed-'amel cânım dimiş ol dilbere / Yâ İlâhî cânın al ol kâfirî **tamuda** yak (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [tamuda, -da]

tamzurmak [2] Damlatmak.

Ebr-i hikmet reşhasın **tamzurdı** çün kim 'âleme / Kimini emlâka virdi kimisini âdeme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1). [tamzurdı, -dı]

Âb-ı rüyûñ **tamzurur** çün kibleye âb-ı hayât / Kâtresinden kâ'inât üzre 'atâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [tamzurur, -ur]

ta'n [1] Ayıplama, kınama, yerme.

Gel ey zâhid koğıl **ta'nı** yüri hâlûñe ol meşğul / Güm itmez râhını ol kim hidâyet aña rehberdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4). [ta'nı, -ı]

ta'n eylemek [1] Kınamak, ayıplamak, hor görmek.

Saña me'vâ yiter me'vâ yüri **ta'n eyleme** zâhid / Bize iki cihândan dâmeni kütâh olan gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [ta'n eyleme, -me]

ta'n-ı sipâh [1] Ordunun ayıplaması.

Çünkü murâdîdur Murâd virdi murâdını murâd / Bizde çü fâtiḥ-i bilâd **ta'n-ı sipâhı** n'eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 6). [ta'n-ı sipâhı, -ı]

ta'n itmek [4] Kınamak, yermek, ayıplamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey zâhid-i zînet-perest **ta'n itme** bu 'âşıklara / Tırma dile tâc ü kemer yiter bize didâr-ı döst

(Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 3). [ta'n itme, -me]

tañ [5] Şaşılacak, hayret, tuhaf. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İşbu Murâdî sözlerin aňlayan er durur / Her kim görürse hayrete varur kılar **taña** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 3). [taña, -a]

tanâ kalmak [2] Şaşırıp kalmak, hayrete düşmek.

İstedüğümü bilmege 'âlim gerek baña / Haḫḫâ budur bilürse **kaḫsar** durur **tanâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 1). [tanâ kaḫsar, -isar]

İşbu Murâdî sözlerin aňlayan azdur / Her kim görürse hayrete varur **kalur tanâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 5). [tanâ kalur, -ur]

tanlamak [2] Şaşmak, şaşırarak, garip bulmak.

Kıssa-i pür-zevküñi güşlar eyleyenler **tañladı** / Câhil olanlar tañladı 'âkıller ammâ aňladı (Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [tañladı, -dı]

Kıssa-i pür-zevküñi güşlar eyleyenler tañladı / Câhil olanlar **tañladı** 'âkıller ammâ aňladı (Murâdî Dîvânı, Müfret 44, Beyit 1). [tañladı, -dı]

tañrı [1] Allah.

Mürde ihyâ eylemek mu'ciz olur 'İsâ için / **Tañrı** çün anuñ gibi her laḫza cân olmaḫdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 3). [tañrı,]

tanız [1] Alay ve dalga yollu konuşma.

Sırrumı hüd'a ile hîleme yâr itdüm çün / Duymasun kimse diyü **tanız** ile 'ârında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 3). [tanız,]

tapu [3] Huzur, nezd, makam, kat.

Ben ne ḫâkam **tapuña** lâyıḫ olam / Luṭfuña kalmaşam eyâ Mevlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 89, Beyit 4). [tapuña, -n, -a]

Yüzümüz dutmuşuz yüce **tapuña** / Luṭf u iḫsânüñ eyle bize karîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 3). [tapuña, -n, -a]

Kıldıḫ **tapuñı** biz sened yâ Rab bize senden meded / İḫsânüña yokdur 'aded göster bize didâruñı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1550, Beyit 2). [tapuñı, -ñ, -ı]

târ [1] İplik. II Saç teli.

Tınâb-ı himmet ile ḫaymem oldu ber-eḫlâk / Urındı ḫabl-ı yaḫîn aňladum ki **târ** nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [târ,]

târ u mâr eylemek [1] Deyim Karmakarışık etmek; perişan eylemek.

Bu Murâdîdür vücüd-ı maḫz-ı sırr-ı kâ'inât / Sen kemâl isterseñ **eyle** 'aḫl u fehmi **târ u mâr**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 5). [târ u mâr eyle,]

târ ü mâr ü târ ü mâr itmek [1] Karmaşık, perişan etmek.

Bu Murâda ‘ayb kılmañ ger ide divânelik / ‘İşk-ı yâr **idüpdür** anı **târ ü mâr ü târ ü mâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 357, Beyit 5). [târ ü mâr ü târ ü mâr idüpdür, -üp, -dür]

tarab [2] Şenlik, sevinçlilik.

Tarz-ı istîgnâda gerçi gösterür dürlü şuver / Kendi kendüm añladum remz-i hicâbından **tarab** (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [tarab,]

Semâ‘ kıldı **tarabdan** velî televvünde / Buyurdi va‘de hîlâf olmaz iste şâd ideyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [tarabdan, -dan]

taraf [8] Cihet, canip, semt, yan. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ârzü-yı güş olup kavlınden itdün iltimâs / Kâ‘ilüm kâ‘il degüldür bir **taraf** ola vaķâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [taraf,]

taraf-be-taraf [2] Yer yer.

Tagıtdı şa‘şâ‘ asın ‘âleme **taraf-be-taraf** / Nücümü mâhî ider cümleten kamu ıslâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 3). [taraf-be-taraf,]

Şu‘â‘-ı mihri çü tâb urdı her **taraf-be-taraf** / İhâta eyledi sırrı gelüp ‘ayâna huzûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 2). [taraf-be-taraf,]

tarafeyn [1] İki taraf, iki yan.

Çağıruben **tarafeyne** bu lisân itse nidâ / Pâ vü ser ola bürehne tola her câ muhliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 3). [tarafeyne, -e]

taraf-ı âher [2] Başka taraf.

Dostum ‘ışk-ı cemâlün ideli gönüm câ / Bu dü-çeşmüm **taraf-ı âhere** olmadı küşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 46, Beyit 1). [taraf-ı âhere, -e]

Taraf-ı âhere meyl itmedi bu dîde-i ter / Añlamışdur anı ol âyet-i kübrâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 3). [taraf-ı âhere, -e]

taraf taraf [3] Her taraftan.

Bahr-ı muhîit itdi ihâta **taraf taraf** / Fülk-i dile kenâr kanı kıla ilticâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 4). [taraf taraf,]

Hakk-ı vücudumı mecâz üstine dikmişem ‘âlem / Şalınur ol **taraf taraf** bād ura kaçan himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [taraf taraf,]

Menşür-ı hükm neşr olalı her **taraf taraf** / Şâh u gedâ kulağın urupdur yaşağuma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 3). [taraf taraf,]

tarag [1] Tarak.

Gerekmez bil ki baña gülşen-i bâğuñ temâşası / Benüm küy-ı habîbümde ‘aceb a‘lâ **taragum** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 3). [taragum, -um]

tarahhüm kılmak [1] Merhamet etmek, acımak.

Ey Murâdî sözi ko süz-ı derünun ele al / Şâyed ola ki **tarahhüm kıla** yaş ile deme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 5). [tarahhüm kıla, -a]

tarâvet [1] Tazelik.

La‘lünden aldı al ile gönce **tarâveti** / Zülfünden aldı sünbül-i ğarrâ letâfeti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1538, Beyit 1). [tarâveti, -i]

tarf [1] Bakış.

Şu‘â‘ oldı velîkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu **tarfuñ** turfedür hâli velîkin tarz-ı âherdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [tarfuñ, -un]

tarfetü’l-‘ayn [6] Göz kapağının bir kere açılıp kapanması kadar geçen kısa an. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî **tarfetü’l-‘ayn** oldı aḥvâl-ı cihân / Kimse kalbin münkesir kılmâ gönüldür çün zücâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [tarfetü’l-‘ayn,]

tarfetü’l-‘ayn olmak [1] Göz kapağının bir kere açılıp kapanması kadar geçen kısa anda olmak.

Tarfetü’l-‘ayn oldı ‘aynüm gaybüm içre ‘ayn ile / Kılmâğa biñ dâ‘ire pergâri devvâr istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 4). [tarfatü’l-‘ayn oldı, -dı]

tarf eylemek [1] Kenara koymak, kaldırmak.

Ġâyetde sırr-ı Ġâyet illâdadur mübeyyen / ‘İlm içre kâmil iseñ **tarf eyledün** hicâbın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 4). [tarf eyledün, -dün, -n]

tarf-ı âhîr [1] Son kenar, kısım.

Murâdî **tarf-ı âhîrdür** bugün temsîl âhîrden / Hemân bir söz durur şerḥ-i makâliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [tarf-ı âhîrdür, -dür]

tarfî min tarfîn [1] Bakıştan bakışa, nazarın içinde.

Murâdî **tarfî min tarfîn** olupdur **tarfî min tarfîn** / Kemâl-i bâ-kemâlünden tenûnde Ġayr-ı cân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 5). [tarfî min tarfîn,]

tarfî min tarfîn olmak [1] Bakıştan bakışa, nazarın içinde olmak.

Murâdî **tarfî min tarfîn** olupdur **tarfî min tarfîn** / Kemâl-i bâ-kemâlünden tenûnde Ġayr-ı cân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 5). [tarfî min tarfîn olupdur, -up, -dur-up, -dur.]

tarf-ı ‘ulyâ [1] Yüce taraf. II Ahiret.

Ṭarf-ı ‘ulyāda memāṭum ref’ idüp **ṭarḥ** eyledüm / Gebş-i mevṭi zābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm (Murādî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [*ṭarf-ı ulyāda, -da*]

ṭarf u ṭaraf [1] *Kenar, kıyı.*

Baḥr-ı ḥayretde şināv eyleyeli fülk-i gönül / Bir kenārın bulmaz **ṭarf u ṭarafdur** mā’il (Murādî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 1). [*ṭarf u ṭarafdur, -dur*]

ṭarḥ eylemek [10] 1. *Atmak, komak, bırakmak.*

Ġayrumuzdan bizi **ṭarḥ** eyledi ‘aynuñ lîkin / Ġayr-ı ‘aynuñda senüñ ‘ayn ile Ġayruñ iḥfā (Murādî Dîvânı, Gazel 45, Beyit 2). [*ṭarḥ eyledi, -di*]

Ey Murādî şādık iseñ ger bu ḥubb-ı yārde / Ḥāne-i dilden hemān Ġayrıyı **eyle ṭarḥ** u kām (Murādî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 5). [*ṭarḥ eyle, -*]

Men ‘aref sırrın dilerseñ bilesin ikān ile / Kanuñı **ṭarḥ** eyleyüp bu kāmı mā kılmak gerek (Murādî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 3). [*ṭarḥ eyleyüp, -(y)üp*]

Ṭarf-ı ‘ulyāda memāṭum ref’ idüp **ṭarḥ** eyledüm / Gebş-i mevṭi zābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm (Murādî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [*ṭarḥ eyledüm, -dü, -m*]

Dilden giderme şerḥini **ṭarḥ** eyle dilden Ġayrıyı / Dil cür‘asından ey Murād nüş eyle gel peymānesin (Murādî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 5). [*ṭarḥ eyle, -*]

Her kaçan **ṭarḥ** eylesem dil-ḥānesinden Ġayrıyı / Yār ile mā-beynümüzde kālīmüz kıl arası (Murādî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 3). [*ṭarḥ eylesem, -se, -m*]

2. *Düzenlemek, tertip etmek. II Meydana getirmek, ortaya koymak.*

Şem’ oldı hemān mihre münevver gibi enver / **Ṭarḥ** eyledi bes zulmeti kılmadı şefā‘at (Murādî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [*ṭarḥ eyledi, -di*]

Nedür **ṭarḥ** iden ikiden birlügi yā fetā / Maḳālūñi **ṭarḥ** eyle tā bulasın sen nîk hāl (Murādî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [*ṭarḥ eyle, -*]

Tāḳatüm **ṭarḥ** eyledi meḳşūf olalı mihr-bān / Kāplamasa mîğ-i luṭfı kalmaz idüm cān ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 2). [*ṭarḥ eyledi, -di*]

Ṭarḥ eyledi cün fıtṭatın kıldı ḥisāb-ı ebcedi / Kıldı ‘ulūmın soḥbetin yoğ ile var oldı yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 3). [*ṭarḥ eyledi, -di*]

ṭarḥ itmek [9] 1. *Uzaklaştırmak.*

Ṭurmağıl kendözünü ḥāk ile yeksān ideğör / **Ṭarḥ** idüp senlügi senden koma kendünde ḥayāt (Murādî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [*ṭarḥ idüp, -üp*]

Ṭarḥ idüp Ġayrısın direm her gāḥ / Ḥasbiya’llāḥü lā-ilāḥe sīvāḥ (Murādî Dîvânı, Gazel 1216, Beyit 1). [*ṭarḥ idüp, -üp*]

Ṭarḥ iderseñ senlügi senlük senüñdür bî-gümān / Sen seni cehd eyle tā kim bulasın bir bāl ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1276, Beyit 4). [*ṭarḥ iderseñ, -er, -se, -n*]

2. *Tanzim etmek, düzenlemek.*

Ḥayālî **ṭarḥ** ideli oldı “Mā ḥüve’l-vāḳi” / Vukū’ını yine ‘ilm ile eyledi inşā (Murādî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). [*ṭarḥ ideli, -eli*]

Ṭarḥ idelden berü ‘aks oldı dile sit-cihāt / Nefs u rūḥum biri kâ’il birisi kâ’iledür (Murādî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 3). [*ṭarḥ idelden, -elden*]

Nedür **ṭarḥ** iden ikiden birlügi yā fetā / Maḳālūñi **ṭarḥ** eyle tā bulasın sen nîk hāl (Murādî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4). [*ṭarḥ iden, -en*]

Ṭarḥ ideli ḥisābı çekdi ḥisābdan el / Ebcedden añladı hep ḥamd ile kıldı iḥsān (Murādî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 4). [*ṭarḥ ideli, -eli*]

Mekān-ı lā-mekāniden beyānın **ṭarḥ** ider her dem / Çü bi-vaḳt oldı vaḳtinden seçer mi ān ile ānı (Murādî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 4). [*ṭarḥ ider, -er*]

Ṭarḥ itdi ‘add u vezn ḥisābın berāberin / Her şey’üñ anda añladı ḥis ile ḥālını (Murādî Dîvânı, Gazel 1529, Beyit 3). [*ṭarḥ itdi, -di*]

ṭarḥ olmak [1] *Atılmak, bırakılmak.*

Kaldurdi ḥicābın idüben keşf-i cemālî / **Ṭarḥ** oldı aradan gidüben tā-i maḥabbet (Murādî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 4). [*ṭarḥ oldı, -dı*]

tārîf eylemek [2] *Ayrıntılı olarak açıklamak.*

Ey mu‘arrif nice **ta’rif** eyleyesin şānumuz / Çünki doymaz gözlerün bakmağa pür-envārdur (Murādî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 4). [*ta’rif eyleyesin, -(y)e, -sin*]

Zāhidā vird ü du‘āyı bize **tā’rif** eyleme / ‘Āşikuñ vird ü du‘āsı āḥ ile efgān gerek (Murādî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2). [*tārîf eyleme, -me*]

ta’rif kılmak [1] *Anlatmak, açıklamak.*

Yüri sen vā’izā cennet maḳāmın **kılmağıl ta’rif** / Baḥa me’vā gerekmez āstān-ı yārden Ġayrı (Murādî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 2). [*ta’rif kılmağıl, -ma, -ğıl*]

tārîḥ [1] *Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.*

Murādî ‘izz-i ḥuzūrında cün murād oldı / Müverriḥ-i ezelidür ḳoyan bu **tārîḥe** ḥad (Murādî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 5). [*tārîḥe, -e*]

ṭarîḥ [4] *Terk edici, bırakıcı, fāriğ. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yalıñuz kaldım vahîdem **târikem** gayrıları /
Vuşlata hâzır-dilem ey döstüm ân iste tek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 731, Beyit 3). [târikem, -em]

târik-i dü-‘alem olmak [1] İki cihani, dünya ve ahireti
terk etmek; kalben ilgiyi kesmek.

Sem‘-i cāmı kıl küşâde ey piser / **Târik-i dü-‘alem**
ol ortaya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 834, Beyit 4).
[târik-i dü-‘alem ol,]

târik-i dünyâ olmak [1] Dünyayı terk etmek.

Târik-i dünyâ olupdur dil dahı hem âhîret / Sırr ile
peymānumuz var anı senden isterem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 905, Beyit 4). [târik-i dünyâ
olupdur, -up, -dur]

târik-i gayr [1] (Sevgiliden) başka şeyleri terk eden
olmak.

Muhib olalı dildâre didüm kim **târik-i gayrem** /
Didi kim cümle a‘mâdur seni şâhib-başar buldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 4). [târik-i
gayrem, -em]

târik-i gayr olmak [4] (Sevgiliden) başka şeyleri terk
eden olmak. (Bu kelime Divan‘ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Târik-i gayr ol eger ‘ışkuñda şâdıkısañ Murâd /
Yârdan gayrı ne kim vardur kamu efsānedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 5). [târik-i gayr
ol,]

târik-i iki [1] İkiyi, çokluğu terk eden; vahdeti isteyen.

‘İşk ile hem-serüz bugün māl ile cāhı n‘eylerüz /
Târik-i iki ‘ālemüz tāt u külāhı n‘eylerüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 600, Beyit 1). [târik-i iki,]

târik-i saltanat olmak [1] Saltanatı terk eden olmak.

Ey Murâdî ko bu gāvğāyı hemān arduña at /
Târik-i saltanat olğul saña bir şāl gerek (Murâdî
Dîvânı, Gazel 740, Beyit 5). [târik-i saltanat olğul,
]]

târik-i ser [1] Başını ortaya koymak, canından
vazgeçmek.

Miyān-ı ‘āşık u ma‘şūk ‘aceb bir cāy-ı ekberdür /
O cāya varmaz illā şol kişi kim **târik-i serdür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 1). [târik-i
serdür, -dür]

târik itmek [1] Terk etmek.

Nefhā-i rūhı kim tıyar âdem odur hâkîkîde /
Nefsini **târik idüp** ol eyler ol ilticā saña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 99, Beyit 4). [târik idüp, -üp]

târik olmak [24] Terk eden, bırakan, vazgeçen olmak.
(Bu kelime Divan‘ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Şöyle hāl olsun gidüp teşvîş-i dil ey zū-fünün /
Sen yūri var **târik ol** tā kim bilesin mâverā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 2). [târik ol,]

târikü‘l-fehm olmak [1] İdraki, akıl yoluyla
kavramayı terk etmek.

Sen tefekkür eyleme kim bilesin mâhiyyetin / Bu
Murâdî **târikü‘l-fehm oldu** yanıldun yine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 5). [târikü‘l-fehm oldu, -
dı]

tarîk [35] 1. Yol. II Mânevî olgunluğa
ulaşmak için katedilen rûhî mesafe.

Cân ile yol tutan kişi başa çıkar **tarîkde** / Şol ki bu
yoldadur fenâ buldı ebed bekā bekā (Murâdî
Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [tarîkde, -de]

Gel **tarîki** gözle kalma rāhdan / İster iseñ bulasın
nehc-i sedād (Murâdî Dîvânı, Gazel 269, Beyit 4).
[tarîki, -i]

Rāh-ı a‘lāda görindi yine hadd ile hüdūd / Bu **tarîk**
ibn-i sebīl olana bī-‘usretdür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 434, Beyit 3). [tarîk,]

Bilmek dileyen ‘ışk **tarîkinde** mu‘ammā /
Cānumda benüm pes telef-i cān arasunlar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3). [tarîkinde, -in, -de]

Süfî eger **tarîk** bilür iseñ kemāl ile / Bi‘llāhi vir
haber ki bu imān olan nedür (Murâdî Dîvânı,
Gazel 466, Beyit 2). [tarîk,]

Hürmet tarîkin aňlayan aňlar **tarîki** ol / Fehm
eylemege bunı edeb ibtidā yiter (Murâdî Dîvânı,
Gazel 470, Beyit 4). [tarîki, -i]

Hürmet **tarîkin** aňlayan aňlar **tarîki** ol / Fehm
eylemege bunı edeb ibtidā yiter (Murâdî Dîvânı,
Gazel 470, Beyit 4). [tarîkin, -iñ]

Bu ‘ışkuñ bī-nihāyetdür **tarîki** / Tarîki geç geçer
şol bâresi var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4).
[tarîki, -i]

Bu ‘ışkuñ bī-nihāyetdür **tarîki** / **Tarîki** geç geçer
şol bâresi var (Murâdî Dîvânı, Gazel 525, Beyit 4).
[tarîki, -i]

Gayra biz baş egmezüz her bir **tarîki** n‘eylerüz /
Ahmed-i Muhtār ol başduğı izi isterüz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 565, Beyit 4). [tarîki, -i]

Cihānda ‘ışka bedel görmedüm cemāle **tarîk** /
Eger ki ‘āşık iseñ ‘ışkı bil vişāle **tarîk** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 704, Beyit 1). [tarîk,]

Cihānda ‘ışka bedel görmedüm cemāle **tarîk** / Eger
ki ‘āşık iseñ ‘ışkı bil vişāle **tarîk** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 704, Beyit 1). [tarîk,]

Hayāl-i fîkr ile zîkr oldu ‘āşıkun kārı / Velîk aňla
hayāl olmaz hayāle **tarîk** (Murâdî Dîvânı, Gazel
704, Beyit 2). [tarîk,]

Kamu ‘avālimi geşt eyledüm çü ser-tā-ser / Murâdî
aňlamışam ‘ışk her kemāle **tarîk** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 704, Beyit 5). [tarîk,]

Çün Murâdî aňlamaduñ aňlamazsın hālını / Ey
tarîke toğrulan bilgil ki güm-rāh olmaduñ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 722, Beyit 5). [tarîke, -e]

Cānı cānānun **ṭarīk**inde fidā kılmak gerek / Her
ḳadem başduḳda ‘ışḳa ibtidā kılmak gerek
(*Murādī Dīvānı, Gazel 729, Beyit 1*). [*ṭarīk*inde, -
in, -de]

Rū’yet-i dildāre gerḳi ḳurdılar nice **ṭarīk** / Rāh-rev
olmak dilerseñ gel **ṭarīk**i bizden al (*Murādī
Dīvānı, Gazel 776, Beyit 3*). [*ṭarīk*i, -i]

Çün **ṭarīkūndür** sırāt-ı müstakīm / Bundan özge
bulmadum bir toḡrı yol (*Murādī Dīvānı, Gazel
835, Beyit 2*). [*ṭarīkūndür*, -ün, -dür]

‘Ömrinde ḥarc iderse kemālin kemāl ile / Kāmil
ḳomaya zerre **ṭarīkūnde** bir ḳadem (*Murādī
Dīvānı, Gazel 938, Beyit 4*). [*ṭarīkūnde*, -ü, -ñ, -de
]

Murādī emri bi’l-ma’rūf idenler ḳalmadı yolda / Ki
her ḳişi **ṭarīk**ince bulur ālā vü na’ mādan (*Murādī
Dīvānı, Gazel 984, Beyit 5*). [*ṭarīk*ince, -in, -ce]

Rehber-i ṭurḳ olana nice **ṭarīk** ola küşād / Līk bir
noḳṭadur ‘ayn-ı nihān maḥẓ -ı nihān (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1113, Beyit 4*). [*ṭarīk*,]

Rāḡıb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz / İstinād
ile **ṭarīk**in bulur evrād kılan (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1121, Beyit 4*). [*ṭarīk*in, -in]

Toḡruluk ile bulur bulan **ṭarīk** / Añla bu remzi
sözüm budur hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1171,
Beyit 4*). [*ṭarīk*,]

Rızāñı gözleyen her dem olur marẓi-i millet pes /
Ṭarīkūnde olan kāmil odur her rāhda hoş-rev
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1207, Beyit 2*). [*ṭarīkūnde*,
-ü, -ñ, -de]

Söyledüm ‘ışḳı **ṭarīk**in ba’zı ehl-i zāra ben / Bir
kelāmı virdiler biñ cān ḳurbān ‘ışḳına (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1226, Beyit 5*). [*ṭarīk*in, -in]

Dilerseñ bulasın vuşlat **ṭarīk**in evvelā gözle /
Budur evvel ḳadem meyl eyleme na’ mā vü
cennāta (*Murādī Dīvānı, Gazel 1321, Beyit 3*).
[*ṭarīk*in, -in]

Bulmada ‘ışḳ-ı be-rāhumı bulalı **ṭarīk** / Hāmūn-ı
mihri gezmişem ol reh-nümāyile (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1365, Beyit 4*). [*ṭarīk*,]

Necm-i hüdā **ṭarīk**ine āyine reh-nümā / Gözler
dikerler aña ki aña bulına rāh (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1378, Beyit 3*). [*ṭarīk*ine, -i, -n, -e]

2. Usûl, yöntem.

Ḥarīm-i ḥazretüne varmaḡa **ṭarīk** nedür / Didüm
didi ki ḳonaḡı berüdedür illā (*Murādī Dīvānı,
Gazel 107, Beyit 4*). [*ṭarīk*,]

Cān ü başa ger ḳıyarsañ vuşlata bulduñ **ṭarīk** /
‘İşḳdan ḡayrı saña dünyāda olmaya edib (*Murādī
Dīvānı, Gazel 128, Beyit 4*). [*ṭarīk*,]

‘İlm ile buldı bulanlar genc-i ma’nāya **ṭarīk** /
‘Ālemün ‘ilmindedür şer’-i mekān-ı ma’rifet
(*Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 3*). [*ṭarīk*,]

Didüm ol dār-ı visāle ne zamān ola duḡul / Didi
kim gözle **ṭarīkūn** aña bābuñ vardur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 444, Beyit 3*). [*ṭarīkūn*, -(u)ñ]

Nehc-i hüdāda buldı yolum çün **ṭarīk**ini / Milk-i
ferāḡa irdi bulup bī-riyā ferāḡ (*Murādī Dīvānı,
Gazel 667, Beyit 3*). [*ṭarīk*ini, -i, -n, -i]

Çün **ṭarīk** olmışdur Allāha nefesler şaḡış / Ey
Murādī her **ṭarīk**e rāhı senden isterem (*Murādī
Dīvānı, Gazel 873, Beyit 5*). [*ṭarīk*e, -e]

Bu vücūd iḳlīmine başdı bu elvān-ı ḥudūd / Bu
ṭarīki ḳurdı kendin bunda iz’ān eyledi (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1464, Beyit 2*). [*ṭarīk*i, -i]

ṭarīk ehli [1] Yol halkı. II Mürîd, aşıklar.

Ḥaḳ budur cümle **ṭarīk** ehline rehberdür dil /
Nefḥa-i nūkhet-i dilberle mu’anberdür dil (*Murādī
Dīvānı, Gazel 790, Beyit 4*). [*ṭarīk* ehline, -(n)e]

ṭarīk eylemek [1] Tâkip edilen yol eylemek. II Mânevî
olgunluḡa ulaşmak için katedilen rūhî mesafe.

Metā’-ı ḥüsni kılar ‘arẓ-ı yār gün-ā-gün / Hemān
bu cān semenin eyle ittishāle **ṭarīk** (*Murādī Dīvānı,
Gazel 704, Beyit 3*). [*ṭarīk* eyle,]

ṭarīk gözlemek [1] Yol gözlemek, başa gelebilecekleri
düşünmek.

Ey Murādī ‘āḳibet endiş olup **gözle ṭarīk** / Ḳul
olanlar ḥazret-i sultānadur fermān-ber (*Murādī
Dīvānı, Gazel 383, Beyit 5*). [*ṭarīk* gözle,]

ṭarīk-i aḥsen [1] En güzel, doğru yol.

Ṣabr ile rızāya nāzır olmak / Bundan daḡı yok
ṭarīk-i aḥsen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1178, Beyit
3*). [*ṭarīk-i aḥsen*,]

ṭarīk-i bir [1] Birlik, vahdet yolu.

İkilükden geçüp bu dil **ṭarīk-i bire** bir kıldı / Bir
olduḡı için cümle didi zāt u şifātumdur (*Murādī
Dīvānı, Gazel 296, Beyit 2*). [*ṭarīk-i bire*, -e]

ṭarīk-i ‘ışḳ [2] Aşk yolu.

Ey Murādī bu **ṭarīk-i ‘ışḳ**ı bilmez degme kes /
‘Aşık oldur kim beri olmaya zār ü āhdan (*Murādī
Dīvānı, Gazel 1061, Beyit 5*). [*ṭarīk-i ‘ışḳ*, -ı]

Ṭarīk-i ‘ışḳa meyl itdüm okudum nice fetvāyı /
Ṭuyupdur ol fetāvīde nice dürlü mu’ammāyı
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1508, Beyit 1*). [*ṭarīk-i
‘ışḳa*, -a]

ṭarīk-i kām-baḥş [1] Mutluluk bahşeden yol.

Rāḡıb-ı rāh-ı ḥaḳīḳat olduñ ise ey fetā / Bu **ṭarīk-i
kām-baḥşa** bil varılmaz rāygān (*Murādī Dīvānı,
Gazel 1076, Beyit 3*). [*ṭarīk-i kām-baḥşa*, -a]

ṭarīk-i müstakīm [2] Dosdoḡru yol. II İslam esasları
üzere olan.

Murādī sābit iseñ ger **ṭarīk-i müstakīm** üzre /
Zebānuñ dem-be-dem illā ile kılsun hemān vaşfın
(*Murādī Dīvānı, Gazel 995, Beyit 5*). [*ṭarīk-i
müstakīm*,]

İster iseñ bulmağa dâ'im **tarîk-i müstaķim** / Her söze kılma 'amel kim ol çıkar evvâhdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 3*). [*tarîk-i müstaķim, j*]

tarîk-i rāh [1] *Yol. II Mânevî olgunluğa ulaşmak için katedilen rūhî mesafe.*

Resmî oldur 'āşıkınıñ bu **tarîk-i rāhda** / Eyleye evvel kademde cân u dilden terk-i ser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 2*). [*tarîk-i rāhda, -da j*]

tarîk-i rāh-ı hüdā [1] *Hidayet yolunun usûlü.*

Maḥabbet-i ezeldür bizüm maḥabbetümüz / **Tarîk-i rāh-ı hüdādur** bizüm tarîkatümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 1*). [*tarîk-i rāh-ı hüdādur, -dur j*]

tarîk-i sedād [1] *Doğruluk yolu.*

Gösterür âdeme **tarîk-i sedād** / Rehber-i lâ-ilāhe illâ'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 4*). [*tarîk-i sedād, j*]

tarîk kılmak [1] *Takip edilen yol eylemek.*

Cemî' mümkinî câmî' olursañ ey 'ākîl / Sīvā maḥabbetini **kılma** infişāle **tarîk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 704, Beyit 4*). [*tarîk kılmak, -ma j*]

tarîk kırmak [1] *Yol hazırlamak, oluşturmak; yöntem, usul belirlemek.*

Rû'yet-i dildāre gerçi **kırdılar** nice **tarîk** / Rāhrev olmak dilerseñ gel tarîki bizden al (*Murâdî Dîvânı, Gazel 776, Beyit 3*). [*tarîk kırdılar, -dı, -lar j*]

tarîk olmak [3] *Yol olmak. II Mânevî olgunluğa ulaşmak için katedilen rūhî mesafe.*

Kesreti terk eyledüm ki vahdete **ola tarîk** / Kālbi tenhā kılmayınca bilmedüm vahdet nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4*). [*tarîk ola, -a j*]

Reh-rev-i 'ışka **tarîk oldu** menāzil kâdemi / Pes ḥalās oldu mevānî'den idüp 'ışkı siper (*Murâdî Dîvânı, Gazel 443, Beyit 3*). [*tarîk oldu, -dı j*]

Çün **tarîk olmuştur** Allāha nefesler sağışı / Ey Murâdî her tarîke rāhı senden isterem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 873, Beyit 5*). [*tarîk olmuştur, -mış, -dur j*]

tarîk tutmak [1] *Deyim Yol tutmak. II Belli bir gayede ilerlemek.*

İktibās eyledi çün nūr-ı tecellādan dil / Ne **tarîki** ki **tutam** baña ḥaķikat görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 3*). [*tarîki tutam, --am j*]

tarîk vermek [1] *Deyim Yol vermek. II İmkan sunmak.*

Minnet ol pādîşeh-i ḥālîk-ı zî'l-iḥsāna / Bendeler ḥalk idüben **virdi tarîk** 'irfāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1337, Beyit 1*). [*tarîk virdi, -dı j*]

tarîkat [12] *Allah'a ulaşmak amacıyla tutulan yol, İlâhî yol. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Milk-i ūlā ile uḥrāyı bilürseñ 'ilmi / Ne **tarîkatle** kazandıñ berü gel kıl isbāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 3*). [*tarîkatle, -le j*]

tarîkat dāmeni [1] *Allah'a ulaşmak için tutulan yolun eteği.*

Güş eyle gel Murâdînün kelāmın ey ulu / Tā **tarîkat dāmenine** dest-i tımağın ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 6*). [*tarîkat dāmenine, -(n)e j*]

tarîkat tutmak [1] *Yol tutmak. II Bir yol, amaç edinmek.*

Rāh-ı ḥaķikat içre dil **tutalı tarîkat** / Aķsā-yı cismi gezdi irmedi intihāya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 2*). [*tarîkat tutalı, -alı j*]

tarḳ olmak [1] *Yol, usul olmak.*

Tarḳ olupdur 'aded-i bî-'aded ol ḥallāka / Her ne kim var ise bildük o tarîkatdan biz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 580, Beyit 4*). [*tarḳ olupdur, -up, -dur j*]

tār-u-mār olmak [1] *Deyim Darmadağın olmak.*

Nām ile nengi terk idüp tıtdı yolın dīvānenün / Kār ile bārın terk idüp pes **tār-u-mār oldu** yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1391, Beyit 4*). [*tār-u-mār oldu, -dı j*]

tarz [9] *Biçim, şekil, sûret, üslup.*

Esās-ı şer'e ḥalel virme olasın sābit / Ezel mühendisi bu **tarzı** kırdı ḥāzır baş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 2*). [*tarzı, -ı j*]

Ḥālūmi ḥālūmde gördüm **tarz** ile etvārdan / Ḥālūmi sen baña şorgıl şormağıl ḥāldaşdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 4*). [*tarz, j*]

Kamu 'ālimlerün kārı tutar bir **tarz** ile rāhı / Benüm rāhum budur 'ışkuñ ola kalbümde pāyende (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1314, Beyit 4*). [*tarz, j*]

Musaḥḥar olsa deryālar 'aceb olmaya kalbünde / Dümen **tarzında** māhirdür sefinüm bād-bānumdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 4*). [*tarzında, -ı, -n, -da j*]

2. *Üslup, edā.*

İfhām ider çü **tarzın** fehm eyle añlağıl pes / Sensin kılan taleb çün pes ḡayra yā ne ḥācet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 3*). [*tarzın, -ın j*]

Tarzını efkāra almakdūr muḥāl-ender muḥāl / Kıl nażar ḡüftāra kılma kim igen ra'nā olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 2*). [*tarzını, -ını j*]

Fāriḡu'l-bāl olmuştuz 'ālemde kıl u kâlden / Biz edeb **tarzın** bilüp şamt ile iḥsān isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 3*). [*tarzın, -ın j*]

Elā yā eyyühe'l-mübdi' olup elvān ile maḥlūk / Bu vech ile bedāyi'den gezer **tarz** ile envāruñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3*). [*tarz, j*]

Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzân yine / İki cânıbe tutar **tarz** ile mîzân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1). [tarz,]

tarz-ı ‘acâ’ib [1] Acayip tarz, şekil.

Ben bilmedüm bu **tarz-ı ‘acâ’ib** ‘aceb nedür / Leylümde bir şehir didi leyl ü şehdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 469, Beyit 4). [tarz-ı ‘acâ’ib,]

tarz-ı ‘aceb [1] Hayret edilecek, ilginç şekil.

Ka’be beyt ismin edâ itmekdedür **tarz-ı ‘aceb** / Ey muşallî kutbü’l-akṭâb ile şor efrâda farṣ (Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 4). [tarz-ı ‘aceb,]

tarz-ı âḥer [4] Başka tarz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lâmi’ ol nûr oldu ‘âlemlerde âdemlerde hep / Lîkin olmuş **tarz-ı âḥer** nev’-i nev’in ile yâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 2). [tarz-ı âḥer,]

tarz-ı aḥvâl [1] Hallerinin şekli, durumu.

Murâduñ **tarz-ı aḥvâl**in ne bilsün bilmeyen kendin / Bilem dîrsen bu aḥvâlî demüñden ḥâşıl eyle dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 5). [tarz-ı aḥvâlî, -in]

tarz-ı hûb [1] Güzel tarz, edâ.

A’ceb olmuşdur bu **tarz-ı hûb** ehl-i sâhile / Ehl-i deryâya Murâdî olmadı hergiz ‘aceb (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 5). [tarz-ı hûb,]

tarz-ı ḥüsn [1] Güzel biçim, yol.

Hoş a’zeb oldu hoş a’ceb bu **tarz-ı ḥüsn** velî / Diler ise ola bir laḥzada nice biñ bây (Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 3). [tarz-ı ḥüsn,]

tarz-ı istiğna [1] Hiçbir şeye muhtaç olmama hâli.

Tarz-ı istiğnâda gerçi gösterür dürlü suver / Kendi kendüm aṭladum remz-i ḥicâbından ṭarab (Murâdî Dîvânı, Gazel 132, Beyit 4). [tarz-ı istiğnâda, -da]

taşarruf [2] Bir şeyi dilediği gibi kullanma yetkisi, kullanım.

Virdi Murâdî yâre her ne ki var **taşarruf** / İḥsânına o daḥı kımadı hergiz evkât (Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 5). [taşarruf,]

Muḥtâr olana virdi **taşarruf** keremlerüñ / Söyler yine bu ḥâl-i zebânım seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4). [taşarruf,]

taşavvur eylemek [1] Düşünmek, hayal etmek.

Fikre gelmezsin seni her kim **taşavvur eylese** / Her ne deñlü kim qarîb olan saña ol dūr imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 630, Beyit 2). [taşavvur eylese, -se]

taşavvur kılmak [1] Zihinde canlandırmak, tahayyül etmek.

Sen beni zâhirde dünyâ içre gördünse şakın / Ey Murâdî sen **taşavvur kıлма** sevdâsındayam (Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 5). [taşavvur kıлма, -ma]

taşavvur mî-küned mî-yâftem men velî yâve bâ-cehl-i ez men [1] Anladığımı düşünüyordu fakat cehaletle konuşulan abestir.

Taşavvur mî-küned mî-yâftem men / Velî yâve bâ-cehl-i ez men (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 8, Beyit 5). [taşavvur mî-küned mî-yâftem men velî yâve bâ-cehl-i ez men,]

taş-bâz [1] Taslarla türlü oyunlar yapan.

taş-bâz u sâhîr olmışdur felek aldanmağıl / Sevmegil dünyâyı câyûñ tâ kuşûr u ḥûr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 2). [taş-bâz,]

taş-bâz-ı dehr [1] Dünya tasını oynatmak.

taş-ı mihri oynadur her gün felek barmağ ile / **taş-bâz-ı dehre** bak her dem temâşâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [taş-bâz-ı dehre, -e]

taşdıķ [1] Onaylamak.

Fi’lümüz kavline uydurmak durur ef’âlümüz / Fi’lini her rûz u şeb **taşdıķdūr** aḳvâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 1). [taşdıķdūr, -dür]

taş-ı mihri [1] Güneş taşı.

taş-ı mihri oynadur her gün felek barmağ ile / taş-bâz-ı dehre bak her dem temâşâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 3). [taş-ı mihri, -i]

tâsi’ [2] Dokuzuncu.

Kitâbda didi cennât-ı sâmin oldu hemân / Velîk sırr ile bildürdi cümle **tâsi’** imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 2). [tâsi’,]

Mehâbâdan ibâ kıldı bilürdi fer’ ile aşlı / Hisâba aldı her demde demidür sâmin ü **tâsi’** (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 2). [tâsi’,]

taşfir kılmak [1] Satır dizme, yazı yazma, yazılma.

Eger râh-ı ḥaḳîkatde şinâsâ olmaḳ isterseñ / Murâdîñün kelâmın levḥûñe **kıldur** yûri **taşfir** (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [taşfir kıldur, -dur]

taşvîr [3] Çizmek, resmini yapmak.

Mu’ayyen-i ezelîdür celâl-ı şun’-ı ebed / Kalem nuḳûşını **taşvîr** için misâldedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 488, Beyit 3). [taşvîr,]

Âferîñ ol naḳşa naḳḳâş-ı ezel **taşvîridür** / Şûret-i menḳûş olupdur naḳş-ı evvel bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 2). [taşvîridür, -idür]

Çün musavver eyledi **taşvîrini** her şüretüñ / Kimi
bî-cân eylemiş kimini cân itmiş yüze (Murâdî
Divânî, Gazel 1280, Beyit 4). [taşvîrini, -i, -n, -i]

taşvîr eylemek [1] Tasvir etmek, şekil ve suret vermek.

Cihân levhinde gördüñ mi ne **taşvîr eyledi** nakkâş
/ Kemâl-i ‘aql ile olgıl başîr ü olmağıl a‘mâ
(Murâdî Divânî, Gazel 55, Beyit 4). [taşvîr eyledi,
-di]

taşvîr itmek [2] Çizmek, resmini yapmak.

Senüñ hüsnuñ cemâlündür cihânî eyleyen tenvîr /
Kamu lutfuñ kemâlündür **ider** eşkâl ile **taşvîr**
(Murâdî Divânî, Gazel 321, Beyit 1). [taşvîr ider,
-er]

Şüretüm âyine olmuş görünür şüretde / Beni **taşvîr**
ideli bende durur şüretde (Murâdî Divânî, Gazel
1352, Beyit 1). [taşvîr ideli, -eli]

taş [1] İnsanın dış görünüşü, suret.

İki vech itdi beni ‘ayn-ı celâl ile cemâl / Bir yüzüm
oldı içümde birisi **taşumda** (Murâdî Divânî, Gazel
1339, Beyit 2). [taşumda, -um, -da]

taş [4] Taş, kaya.

Temennâ bir temennâdur bu remzi aňlamazsañ ger
/ Ne zahmet saña şanmaz cehd-i esnân ile mermer
taş (Murâdî Divânî, Gazel 619, Beyit 4). [taş,]

II Şer’i hükümlerin her biri.

Şaķın binâ-yı şer’den kôparmağıl bir **taş** / Kôparsa
taş eger yarılır nice biñ baş (Murâdî Divânî, Gazel
635, Beyit 1). [taş,]

Şaķın binâ-yı şer’den kôparmağıl bir taş / Kôparsa
taş eger yarılır nice biñ baş (Murâdî Divânî, Gazel
635, Beyit 1). [taş,]

II Engel.

Ehl-i başîret olgıl yolda ne var kıl iz’ân / Pâyüña
kıl hâzer kim tokunmaya senüñ **taş** (Murâdî
Divânî, Kıt’a 2, Beyit 2). [taş,]

taş bağırlı [1] Taş bağırlı, taş kalpli, acımasız.

Kim diye yâr fûrkatine şad hezâr aña / Ol **taş**
bağırlı oldu hacerden daħı eşed (Murâdî Divânî,
Gazel 265, Beyit 4). [taş bağırlı,]

taş olmak [1] Sertleşmek, taş olmak. II Acımasız olmak.

Dilerseñ nîki kalbi **taş olma** / Vefâsızla şaķın
yoldaş olma (Murâdî Divânî, Mesnevi 11, Beyit 2).
[taş olma, -ma]

taşmak [1] Taşmak, coşmak.

‘Ayb eylemeñüz döstlar bî-hüde söylerse Murâd /
Çün kim **taş**a deryâ-yı ‘ışķ şanmañ ki fîkr u hüş
idem (Murâdî Divânî, Gazel 942, Beyit 5). [taş, -
a]

taşra [7] Dış, dışarı. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ayağı **taşra** başuben edebden itme hürûc / Ne
deñlü akreb ola gözle müntehâ-yı edeb (Murâdî
Divânî, Gazel 142, Beyit 2). [taşra,]

taşra ayak başmak [1] Uzaklaşmak.

Edeb-i ‘aqla uyup ğayr-ı kelâm eylemezüz /
Başmazuz taşra ayak rāh-ı şer’atdan biz
(Murâdî Divânî, Gazel 580, Beyit 3). [taşra ayak
başmazuz, -maz, -uz]

taşrada kalmak [1] Dışarıda kalmak. II "Dışlanmak;
yalnız, kimsesiz kalmak".

Dirildi cümle nuķatlar derûn-ı dā’ireye / Şular ki
taşrada kaldı bulur mı hiç necāh (Murâdî Divânî,
Gazel 233, Beyit 4). [taşrada kaldı, -dı]

taşra olmak [1] Bir şeyin, durumun dışında, haricinde
olmak.

‘Acebdür kim aranursın velîkin olmaduñ ayru / Ne
hikmet **taşra olunmaz** cemâl ile celâlünden
(Murâdî Divânî, Gazel 1004, Beyit 4). [taşra
olunmaz, -ın, -maz]

taştı-ı ‘izzet [1] İzzet, yücelik leğeni.

Çü **taştı-ı ‘izzete** girdi o pâre-i mużġa / Yunuldu
mâ-i reşād ile kalmadı kine (Murâdî Divânî, Gazel
1383, Beyit 3). [taştı-ı ‘izzete, -e]

taṭbîķ itmek [1] Uygulamak.

Defteri **taṭbîķ iderseñ** defteri ğayrıdadur / Sen
mürekkebden duruş tā kim kalem şaķķı tola
(Murâdî Divânî, Gazel 1242, Beyit 3). [taṭbîķ
iderseñ, -er, -se, -n]

taṭhîr kılmak [1] Temizlemek. II Manevi
arındırmak.

Diler iseñ sözüñ ola maķbûl / Zâhir ü bâṭınuñı **ķıl**
taṭhîr (Murâdî Divânî, Gazel 536, Beyit 2). [taṭhîr
ķıl,]

taṭlu cân [1] Tatlı; kıymetli can.

Muķaddes kıldı cânım çün cihândan / Aña bir
nesne geldi **taṭlu cāndan** (Murâdî Divânî, Gazel
1181, Beyit 1). [taṭlu cāndan, -dan]

taṭlu elfāz [1] Tatlı sözler.

Hayât-efzâ durur her ḥasta-i cân üstine dā’im /
Murāduñ **taṭlu elfāzı** hemān kând-ı mükerrerdür
(Murâdî Divânî, Gazel 286, Beyit 5). [taṭlu elfāzı,
-ı]

taṭluraķ [1] Tatlımsı.

Reng-i būyma cihānuñ cehd idüp aldanmağıl /
Evveli bir **taṭluraķdur** āḥırı ammā belā (Murâdî
Divânî, Gazel 21, Beyit 4). [taṭluraķdur, -dur]

taṭmak [1] Tatmak. II Hissetmek.

Dilerseñ ehl-i ḥālūñ zevķini bir zerrece **taṭmak** /
Teġāfûl eyleme var imdi ebrār ile ķıl şoḥbet
(Murâdî Divânî, Gazel 183, Beyit 2). [taṭmak, -
mak]

taṭav’ [2] İtaat etme, dinleme.

Mevt ihtiyârî ile pesendîdedür velî / Muhtar olınca n'eyleyelüm **tav'dur** hemân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1137, Beyit 3). [tav'dur, -dur]

Bildi kendümden bedî'üm eyledi ibdâ' pes / Fark idüben çünkü kıldı **tav'** ile icâdımı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1458, Beyit 2). [tav',]

tavâf [3] 1. Etrafını dolaşmak.

Bir delîle danışup küyî **tavâf** içün anuñ / Didi kim anı anuñ yevm ü meh ü sâle düşer (Murâdî Dîvânî, Gazel 418, Beyit 4). [tavâf,]

2. Kabe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etmek.

Ey **tavâfın** isteyen şıdk ile gel kılğıl namâz / Recm kıl şeytân-ı nefsi kalmaya tâ mekr ü âl (Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 5). [tavâfın, -ı, -n]

Tavâf içün konuldu zâhirâ beyte'l-harâm el-hak / Velîkin kalb-i insânî mutâf 'arş-ı mu'allâya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1292, Beyit 2). [tavâf,]

tavâf eylemek [6] Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.

Enîs-i 'ışk olalıdan gözüm gayrıya bakmaz hiç / **Tavâf eyler** gelüp pâ-büs idüp payende merzâlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 281, Beyit 3). [tavâf eyler, -r]

2. Kabe'nin etrafında dönmek.

Tavaf eyledüm anuñ çar rûknin / Olupdur hacc-ı ekber pes müyesser (Murâdî Dîvânî, Gazel 519, Beyit 2). [tavaf eyledüm, -dü, -m]

Tavâf eyledüm beytümü kaşd ile / Ki hacc oldu kim hacca olmadı yol (Murâdî Dîvânî, Gazel 851, Beyit 4). [tavâf eyledüm, -dü, -m]

Ey halîlüm Ka'be kaşdın eyleyüp çekme elem / Gel **tavâf eyle** beni kim Ka'be-i 'ulya menem (Murâdî Dîvânî, Gazel 908, Beyit 4). [tavâf eyle,]

Varalum Ka'be-i dildârî **tavâf eyleyüben** / Merve hakkı varalum cümle şafâdan geçelüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 917, Beyit 2). [tavâf eyleyüben, - (y)üben]

Ser-be-ser âfâkı **tavâf eyler** ol / Andan alur behreyi hâs ile 'âm (Murâdî Dîvânî, Gazel 973, Beyit 3). [tavâf eyler, -r]

tavâf-ı tırfâ [1] Yeni, tuhaf tavaf, dolaşma.

Tavâf-ı tırfadan çün kim dil-i mahrem muvakkatdûr / Muvakkatler konuldu kim tavâf olına eyvânüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 857, Beyit 4). [tavâf-ı tırfadan, -dan]

tavâf itmek [1] Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.

Âsitânunuñ şehâ her ki **tavâf ide** senüñ / Beyt-i ma'mur ile ol Ka'beye mi kâ'il durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 425, Beyit 2). [tavâf ide, -e]

tavâf kılmak [2] Kutsal sayıp çevresini dolaşmak, ziyaret etmek.

Harîm-i Ka'be-i vuşlat **tavâfın kıldı** şunlar kim / Dem-â-dem zıkr-i dildâr ile lebbeyk aña ezberdûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 286, Beyit 2). [tavâfın kıldı, -dı]

Harîm-i Ka'be-i 'ulyâ mı şandun hâk ile hıştı / Bu gün küy-ı habîbî **kıl tavâf** ol hâcî-i çalâk (Murâdî Dîvânî, Gazel 716, Beyit 4). [tavâf kıl,]

tavâf olunmak [2] Bir şeyin ya da yerin kutsal sayılarak etrafının dolaşılması.

Tavâf-ı tırfadan çün kim dil-i mahrem muvakkatdûr / Muvakkatler konuldu kim **tavâf olına** eyvânüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 857, Beyit 4). [tavâf olına, -ın, -a]

Murâdînün temennâsı girü andan temennâ pes / **Tavaf olındı** beyt-i kalbi yine Ka'be azhâda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1312, Beyit 5). [tavaf olındı, -ın, -dı]

tavâli' [1] Kısmetler, talihler.

Lem'asından zâhire geldi **tavâli'le** burûk / Neşr ider 'âlemde anı cümle esbâb eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1454, Beyit 2). [tavâli'le, -le]

tav'an [1] İsteyerek, kendi rızasıyla.

Ey Murâdî bize her kim gele **tav'an** dilerüz / Zülm u hayf eylemezüz kimseye ikrâh ile biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 579, Beyit 5). [tav'an,]

tavaftun kılmak [1] Yerleşmek, yer edinmek.

Kıl mücerred kendüñi kalbün sarâyın pāk kıl / Yârdan gayrı **tavaftun kılmaya** her nâ-sezâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 21, Beyit 3). [tavaftun kılmaya, -ma, -(y)a]

tavf-ı ka'be [1] Kabe'yi tavaf, dönme, dolaşma.

Tavk eyledi 'ışkı **tavf-ı ka'bem** / Mescid görürem bu ins cânı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1568, Beyit 5). [tavf-ı ka'bem, -m]

tavf itmek [2] Tavaf etmek, kutsal sayıp etrafını dolaşmak, ziyaret etmek.

Haber virdi çü hüsninden o mahbûbun gelüp vaşşâf / Dirilüp **tavf idüp** beytini sâcid oldılar eşnâf (Murâdî Dîvânî, Gazel 672, Beyit 1). [tavf idüp, -üp]

Ey Murâdî 'âlemün kalbindedür 'ışkuñ senün / **Tavf iderlerse** n'ola Ka'besini Bathâ ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1257, Beyit 5). [tavf iderlerse, -er, -ler, -se]

tavk eylemek [1] (Boynuna) Gerdanlık gibi takmak.

Tavk eyledi 'ışkı tavf-ı ka'bem / Mescid görürem bu ins cânı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1568, Beyit 5). [tavk eyledi, -dı]

tavk itmek [1] Gerdanlık etmek, gerdanlık hâline getirmek.

Ṭavḳ idelden berü zencîr-i ḳazâ gerdenümi / Bir yaña hâle çeker bir yañadan ḳâle çeker (*Murâdî Dîvânî, Gazel 416, Beyit 2*). [*ṭavḳ idelden, -elden*]

ṭavr [8] *Eda, hareket, davranış, hâl. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün vücûduñ **ṭavrına** 'arrâc ola Mûsî-i 'ışḳ / Pâre pâre rîze rîze ola duymaya cibâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 2*). [*ṭavrına, -ı, -n, -a*]

ṭavr-ı ḥayâl [1] *Hayalin hâli.*

'Âlemüñ ṭavrında çün **ṭavr-ı ḥayâlin** añladum / Pes hicâb-ı ğayb ile şâhib-celâl oldum yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1286, Beyit 4*). [*ṭavr-ı ḥayâlin, -in*]

ṭavr kılmak [1] *Davranış haline getirmek.*

'Âleme sen şıgmaduñ pes iki 'âlem sendedür / Ṭavruñ fehm eyler isen **ṭavr kıl** etvârda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1234, Beyit 4*). [*ṭavr kıl,]*

ṭavr u ṭarz [2] *Hâl ve hareket.*

Baḥr-ı 'ışḳa degme bir kes şalımaz dil zevraḳın / **Ṭavr u ṭarzin** fehm idemez zîre etvârı degül (*Murâdî Dîvânî, Gazel 760, Beyit 2*). [*ṭavr u ṭarzin, -in*]

Ṭavr u ṭarzin bildi pes ṭavrandan itmedi ḥurûc / Anuñ için eylemiş 'ulyâda 'ulyâ şoḥbetin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1029, Beyit 4*). [*ṭavr u ṭarzin, -ın*]

ṭavr u ṭarz itmek [1] *Hal ve harekette bulunmak.*

Câm-ı cihâna kıl nazar câmı gözet cihân yine / Günde ne **ṭavr u ṭarz ider** arz ile âsumân yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1410, Beyit 1*). [*ṭavr u ṭarz ider, -er*]

ṭāvüs-ı cevlan [1] (*Şam'da bir dağ olan*)
Cevlan tavusu.

'Arş-ı a'lâ oldı rûḥü'l-ḳudse çün cevlan-geh / Ben cenâb-ı yârde **ṭāvüs-ı cevlanam** yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1235, Beyit 3*). [*ṭāvüs-ı cevlanam, -am*]

ṭāvus-ı ḳudsî [2] *Kutsal tavus kuşu.*

Güftârı bu Murâduñ fehm olmaḳ oldı müşkil / **Ṭāvus-ı ḳudsî** bilse dökerdi perr ü bâlin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1124, Beyit 5*). [*ṭāvus-ı ḳudsî,]*

Benven ol **ṭāvus-ı ḳudsî** kim uçam bir laḫzada / Ṭurfetü'l-'ayn içre bulur cümle berḳasâ beni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1450, Beyit 5*). [*ṭāvus-ı ḳudsî,]*

ṭayanmak [9] *1. Birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek, istinat etmek.*

Elâ bu 'izzet ü câha **ṭayanub** olmağıl mağrûr / Çü ḳalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibḳâ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 61, Beyit 3*). [*ṭayanub, -ub*]

Ḥafâ vü zevk-i dünyâya **ṭayanma** kim o ḥırmândur / Ne cem'iyet k'olur bunda şonı âḫîr perîşândur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 289, Beyit 1*). [*ṭayanma, -ma*]

'Uluvv-ı himmete aṣlâ **ṭayanmaz** bil cibâl el-ḥaḳ / Bu ma'nâ üzredür cümle ḳabûlî ḥâş ile 'âmuñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 717, Beyit 2*). [*ṭayanmaz, -maz*]

Ey dil **ṭayanma** câha şâdân olam dir iseñ / Dâ'im ḳanâ'at eyle sultân olam dir iseñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 749, Beyit 1*). [*ṭayanma, -ma*]

Ḥabîbüñ 'işve vü nâzı be-ğâyet bî-nihâyetdür / Başıña 'aḳlı cem' it şîve vü nâzına **ṭayanma** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1313, Beyit 4*). [*ṭayanma, -ma*]

Şaḳın özüñi özüñden özüñ özüñe 'adü / Çıḳup ayak ile başdan **ṭayandılar** nice pây (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1542, Beyit 4*). [*ṭayandılar, -dı, -lar*]

Şaḳın aldanma dünyâya **ṭayanma** / Anuñ iḥsânına hergiz inanma (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 6, Beyit 2*). [*ṭayanma, -ma*]

Murâdîñün sözün gûş eyle gel var / **Ṭayanma** bu cihâna zerre miḳdâr (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 6, Beyit 5*). [*ṭayanma, -ma*]

2. *Güç bir duruma katlanmak, sabretmek.*

Terk eyler idüm cânı didüñ ki senüñven ben / Ol laḫza güher-bâruñdur cânı **ṭayandurdu** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1557, Beyit 4*). [*ṭayandurdu, -dı*]

ṭayf-ı ḥayâl-i ḥâlet [1] *Durumun kâbusu, kötü düşüncesi.*

Ṭayf-ı ḥayâl-i ḥâleti añlamışam hâl / Eylemezem nazar velî 'ayn-ı ḥayâle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1415, Beyit 3*). [*ṭayf-ı ḥayâl-i ḥâleti, -i*]

ṭâyif-i beyt-i ḥaḳîḳat olmak [1] *Gerçek evi tavaf eden olmak. II Kalpte ki duyguları hep gözden geçirmek.*

Ey Murâdî **ṭâyif-i beyt-i ḥaḳîḳat olalı** / Bu vücûdum ka'besin her demde 'ulyâ gösterür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 410, Beyit 5*). [*ṭâyif-i beyt-i ḥaḳîḳat olalı, -alı*]

ṭâyir olmak [1] *Uçmak.*

Menzil-i yâre nice **ṭâyir ola** mürg-i fu'âd / Uçmağa anda aña bil ki iki bâl gerek (*Murâdî Dîvânî, Gazel 740, Beyit 3*). [*ṭâyir ola, -a*]

ṭâyir-i ḳudsî [1] *Kutsal kuş.*

Benüm çün **ṭâyir-i ḳudsî** iki yanumda bälüm var / Birisi cezbe-i yâr u biri 'ışḳî kemâlüm var (*Murâdî Dîvânî, Gazel 307, Beyit 1*). [*ṭâyir-i ḳudsî,]*

ṭayr [1] *Kuş.*

Bu Murâdîyi eger ister iseñ bilmege sen / Cümleten **ṭayra** beni aña ki şeh-bâz oldum (*Murâdî Dîvânî, Gazel 927, Beyit 5*). [*ṭayra, -a*]

ṭayr eylemek [1] Kuş eylemek. II Gayret neticesinde yükselmek.

Ṭā'ir-i qudsī göreliden 'ışk oldu bālver / Şöyle **ṭayr eyler** ki kalbi 'arş-ı a'lāsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 2). [ṭayr eyler, -r]

ṭayr-ı dil [1] Gönül kuşu.

'İlm ile hikmet olupdur iki yanında cenâh / **Ṭayr-ı dil** 'arş-ı bekâda yine perrân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 4). [ṭayr-ı dil,]

ṭayr-ı hûş [1] Hoş kuş.

Şâh-sârından çü tûbânûn gelür bir **ṭayr-ı hûş** / Şöyle tâb urur cihâna mahv olur kûrş-ı güneş (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1). [ṭayr-ı hûş,]

ṭayr-ı vücûd [2] Beden, varlık kuşu.

Ṭā'ir-i gülşen olalıdan dilâ **ṭayr-ı vücûd** / Anı özler kılmaz anuñ çün bu hâşâka heves (Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 3). [ṭayr-ı vücûd,]

Çün hakikat milkine başdı kadem **ṭayr-ı vücûd** / Bu vücûdumda vücûdum buldı pes âsâr-ı Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3). [ṭayr-ı vücûd,]

ṭayr-ı vücûd-ı 'aşîkân [1] Aşıkların can, varlık kuşları.

Ṭayr-ı vücûd-ı 'aşîkân ṭayr itmek için râh arar / Cism-i kafesdür anlarıñ ervâhına sien-i zulem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 4). [ṭayr-ı vücûd-ı 'aşîkân,]

ṭayr-ı zü'l-cenâh [1] Kanat sahibi kuş. II Aşık.

'Arş-ı 'alâda itdi güzer **ṭayr-ı zü'l-cenâh** / Heft âsumânda kor mı bizi perr ü bālümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 595, Beyit 3). [ṭayr-ı zü'l-cenâh,]

ṭayr itmek [8] Uçmak. II Yücelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fezâ-yı kudret içinde çü **ṭayr itdi** gönül ṭayrı / Ne meslekler sülûk itdi dîmedi bu nihâyetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 3). [ṭayr itdi, -di]

ṭayr u rûh [1] Uçan; yüce ruh, can.

Fülk-i dil deryâda **ṭayr u rûhumuz** şahrâdadur / Anuñ için söylenür deryâda vü şahrâda hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1194, Beyit 2). [ṭayr u rûhumuz, -umuz]

ṭayr u vahş [1] Kuşlar ve vahşi hayvanlar.

'Arş-ı kevnâ töldılar cinn ile ins ü **ṭayr u vahş** / Hâline göre her birinüñ virilüp durur ni'am (Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2). [ṭayr u vahş,]

ṭayrân [1] Kuş.

Varlık 'ilminde çün bahş eyledüm yârân ile / Ṭā'ir-i qudsī durur dil 'arşada **ṭayrân** ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [ṭayrân,]

ṭayrân-ı 'ışk kılmak [1] Aşkın uçması, kanatlanışı. II Aşık derinden hissedilmesi.

Sâha-i 'izzetde gördüm kim ider cevân-ı 'ışk / Nice perr ü bāl ile gördüm **ḳıur ṭayrân-ı 'ışk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 1). [ṭayrân-ı 'ışk ḳıur, -ur]

ṭayyâr [4] Uçan, uçucu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seher bād-ı şabâyile vücûdum zevrakı **ṭayyâr** / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bādbân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [ṭayyâr,]

ṭayy-ı mekân itmek [1] Mekânı, mesafeyi, zamanı atlarcasına geçmek. II Mesafenin kısaltılması yoluyla gerçekleştirilen keramet.

'Avn-ı bād-ı himem ile **ider** ol **ṭayy-ı mekân** / Olmadı bu yürüyüşde kesel olup kâhil (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [ṭayy-ı mekân ider, -er]

ṭayy-ı vücûd [1] Varlığı, nefsi yok etme.

Gel Murâduñ sözini aıla murâd ile yine / Bî-vücûd ol ki bilesin ne durur **ṭayy-ı vücûd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 251, Beyit 5). [ṭayy-ı vücûd,]

ṭayy itmek [7] Aşmak, üzerinden geçmek, katetme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eyledi şevk ile zevkine nihânından 'ayân / **Ṭayy ider** ân ile âni demde bir ân insilâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 3). [ṭayy ider, -er]

ṭayyibât [4] İyi ve güzel işler ve hareketler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ehl-i diller dâmenin tut ister iseñ ger necât / Zîrâ Hâk anlara virmişdür ne kim var **ṭayyibât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 1). [ṭayyibât,]

ṭayyibin ü ṭayyibât [1] İyi ve güzeller.

Kâse-i 'ibretde âb-ı rüy-i 'âlim buldı bes / Oldılar ol âbdan her **ṭayyibin ü ṭayyibât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 2). [ṭayyibin ü ṭayyibât,]

taẓallümi ḳılmak [1] Bir haksızlıktan sızlanmak, mazlum olmak.

Şâhum kapuña gelmişem aşl-ı murâd için / **Ḳıldum taẓallümi** saña 'adl ile dâd için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1133, Beyit 1). [taẓallümi ḳıldum, -du, -m]

taẓarru' [1] Yalvarıp yakarma.

Rüy-i mālîde ḳıur ḳıldı **taẓarru'la** niyâz / Pes cevâb eyledi lâ ben yine men var didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 2). [taẓarru'la, -la]

taẓarru' itmek [1] Yalvarmak.

Taẓarru' idüben yâre didüm kim bir eser göster / Cevâb idüp ḥabîbüm didi kim medd-i başar göster

(Murâdî Dîvânı, Gazel 302, Beyit 1). [ta'zarru' idüben, -üben]

tâze [4] Yeni.

Şeb-i deycür içinde kalmış idüm zâr-ı ser-gerdân / Gelüben **tâze** cân bağışlamışdır bir şehir vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [tâze,]

II Daha önce söylenmemiş, düşünülmemiş, değişik, orijinal.

Mukırr oldukça eltâfa virürsin **tâze** eltâfı / Şekür oldukça na'mâya virilen **tâze** devletdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [tâze,]

Mukırr oldukça eltâfa virürsin **tâze** eltâfı / Şekür oldukça na'mâya virilen **tâze** devletdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 2). [tâze,]

Ahbar-ı hüsnî 'âleme yayıldı ser-te-ser / Günden güne şüyü' ile **tâze** haberdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [tâze,]

tâze kılmak [1] Yenilemek, tazelemek, canlandırmak; mutlu etmek, feraha kavuşturmak.

Cemâlün revnağıdır 'âlemi cânâ **kılan tâze** / Senün hüsnün olupdur maşrik u mağribde âvâze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 1). [tâze kılan, -an]

tâze olmak [1] Tazelenmek, yinelenmek.

'Âşıkun yarası oñulmaz hiç / Her nefesde çün **olur ol tâze** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1219, Beyit 4). [tâze olur, -ur]

tâze vü ter eylemek [1] Yenilemek ve canlandırmak.

Bedenüm **tâze vü ter eyle** vişâl ile benüm / Bûy-ı vaşl ile riyâh eyle müyesser yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3). [tâze vü ter eyle,]

tazelenmek [1] Canlanmak; yenilenmek.

Yağdurupdur ebr-i himmet lutf ile tadrîc ile / **Tâzelendi** yağdı çün bârân bârân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [tâzelendi, -di]

ta'zîm itmek [2] Saygı ve hürmette bulunmak.

Lâyık-ı 'izzet odur kim yârini **ta'zîm ider** / Şol durur ikrâma elyâk kim anı tekrîm ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 1). [ta'zîm ider, -er]

Hem-dem-i yâr olalı cümleden ekremdür dil / Yârı **ta'zîm ideli** nice mu'azzamdur dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 1). [ta'zîm ideli, -eli]

teâla'llâhu 'ammâ kâle kâ'il [1] Allah'ın şanı ne yücedir dedi.

Teâla'llâhu 'ammâ kâle kâ'il / Ve fehhemnâ liküllî min mesâl'il (Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 1). [teâla'llâhu 'ammâ kâle kâ'il,]

te'ayyünî be-mu'ayyen ne-dâred ez-hâlî [1] Dünya gibi değildir.

Te'ayyünî be-mu'ayyen ne-dâred ez-hâlî / Mu'ayyenest velîkin ki zidd-ı ust memât (Murâdî

Dîvânı, Gazel 216, Beyit 4). [te'ayyünî be-mu'ayyen ne-dâred ez-hâlî,]

tebâh kılmak [1] Bozmak, mahvetmek.

Ey Murâdî seyyid-i evlâd-ı insân olmadı / Olmayan hânım muvahhîd hâlini **kıldı tebâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 5). [tebâh kıldı, -dı]

tebâh olmak [4] Harap olmak, yıkılmak, yok olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bahr-ı rahmet temevvüc üzre durur / Reşhaya irmeyenler **oldı tebâh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [tebâh oldı, -dı]

tebâreka'llâhu 'alâ mağfireti's-sübhânî [1] Mağfiret sahibi Allah ne yücedir ve ben onu tesbih ederim.

Tebâreka'llâhu 'alâ mağfireti's-sübhânî / Çün hidâyetle bulur her ki bula vicdânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 1). [tebâreka'llâhu 'alâ mağfireti's-sübhânî,]

tebâreke ismü mevlâyî te'âlâ şânühü cem'â [1] Mevla'mın bütün isimleri ve şanı ne yücedir.

Tebâreke ismü Mevlâyî Te'âlâ şânühü cem'â / Hüve'l-hayyü'llezî lâ-hü ve illâ hü ve Mevlânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 67, Beyit 1). [tebâreke ismü mevlâyî te'âlâ şânühü cem'â,]

tebârekte te'âlâ [1] Allahu Teala seni mübarek kılsın! (7/Araf 54 ...Âlemlerin Rabbi olan Allah Yüce'dir.).

"Men kâne lehü kâne lehü" dindi hüveydâ / Pes virdi cevâbını "**tebârekte te'âlâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 1). [tebârekte te'âlâ,]

tebâyi' [1] Tabi olma, uyma.

Mukarnas taş u atyebdür **tebâyi'** / Ve kem min kâ'ilin kavlen hayâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 73, Beyit 3). [tebâyi',]

tebbet [2] Tebbet suresi. (Tebbet yedâ ebî lehebin ve tebb; "Ebû Leheb'in elleri kurusun; kurudu da!").

İrişdi naşri izâ-câdan idüp fettâh-ı fetih-i bâb / Virildi nıkmî a'dâya idüp pes **tebbet** ile şâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 3). [tebbet,]

Diyem ihlâş ile ihlâş dinür **tebbet** pes i'dâma / Selâm iden selâmetdür Murâdî anla esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 5). [tebbet,]

tebdîl eylemek [1] Değiştirmek II İyileştirmek, güzelleştirmek; çevirmek, döndürmek.

Anı tebdîl-i 'ışk itdi dile her demde yâr ister / Murâdî cümle maşsûsâtı **tebdîl eyledi** 'aqla (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 5). [tebdîl eyledi, -di]

tebdil-i 'ışk itmek [1] *Aşka dönüştürmek.*

Anı **tebdil-i 'ışk itdi** dile her demde yâr ister / Murâdî cümle mahsûsâtı tebdil eyledi 'aqla (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 5). [tebdil-i 'ışk itdi, -di]

tebdil kılmak [2] *Dönüştürmek, başka bir şekle sokmak.*

Fi'li fi'le **kıldı tebdil** 'ayn-ı vâhîdde Murâd / 'Aynı 'ayna kavli kavle evvel âhır aç başar (Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 5). [tebdil kıldı, -dı]

Sivâ terkin urup ey dil hevâ-yı hüya **kıl tebdil** / Yûri muhyî'l-mumîti zîkr kıl bakuben eşyâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [tebdil kıl,]

tebehhüc [2] *Güzellik, güler yüzlülük.*

Toldı cümle **tebehhüc** ile zemân / Kalmadı yiryüzinde hiç fesâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [tebehhüc,]

Murâdî şabr kıl pîşe **tebehhüc** ister iseñ ger / Cefâ ardınca cânândan hezârân merhabâ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 5). [tebehhüc,]

teberrâ kılmak [1] *Uzak durmak, beraat etmek.*

Müberra'dan **teberrâ kıl** vücuduñ bî-ser ü pâ kıl / Çün ihyâ oldı ihyâ kıl şakın aldanma âlâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 3). [teberrâ kıl,]

tebessüm [1] *Tebessüm, gülümsemek.*

Müştağ-ı 'ayna gayrûñ 'ayn-ı hüviyyetüñ hâ / Zâhikdedür **tebessüm** mağmûm gerçi giryân (Murâdî Dîvânı, Gazel 103, Beyit 3). [tebessüm,]

tebh [1] *Tabak.*

Murâduñ 'ışkıdur 'ışka haber viren bu 'ışkından / Bunı fehm itmeyen kimse varup **tebh** eylesün câmin (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 5). [tebh,]

tebşir [2] *Müjdeleme.*

Emr olındı pes beşire eyledi **tebşirini** / Aña da oldı haber naşş ile bālâdan fütüh (Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 3). [tebşirini, -i, -(n)i]

Çün mübeşşir eyledi **tebşirini** iblâğ-ı tām / Pes Murâdî iki dünyâda olupdur şād-mān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1046, Beyit 5). [tebşirini, -i, -(n)i]

tecāhül eylemek [1] *Bilmezlikten, görmezlikten gelme.*

Şerâyi'den haberdâr ol **tecāhül eyleme** zinhâr / Bilürsin 'âlemi hānum şerī'at eyleyen cünbiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 621, Beyit 2). [tecāhül eyleme, -me]

tecdid itmek [1] *Yenilemek, tazelemek.*

Mu'ammerdür fîrû'ından ne aşl u ne fîrû' oldı / Binâsın her zamân **tecdid ider** çün bildi mi' mârın

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 4). [tecdid ider, -er]

tecdid-kâr [1] *Yenileme işi.*

Lâ-ilâhe illâ lenâ tûrukun ilâ 'ilmin cedîd / Oldı kâ'im pes gelür kayyûmdan **tecdid-kâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 372, Beyit 3). [tecdid-kâr,]

tecellâ [6] *Tecelli, görünme, belirme, ortaya çıkma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Berzağ-ı haşrûñ **tecellâsında** tâb olmaz baña / Pes remîm itdi 'izâmın nice gün fersûdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 390, Beyit 3). [tecellâsında, -sı, -n, -da]

tecellâ eylemek [1] *Görünme, belirme, ortaya çıkma.*

Tecellâ eylemiş Mûsî-i kalbe vahdet-i zâtı / Ene'l-hak söylemiş kesrette gördüm tağ u şahrâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [tecellâ eylemiş, -miş]

tecellâ itmek [1] *Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak.*

Cân iste temennâyı zevk eylese âlâyı / Yâr **itse tecellâyı** kurbet nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 3). [tecellâyı itse, -se]

tecellâ-yı cemal [1] *Güzelliğin görünmesi, ortaya çıkması.*

Ferec-i dil görünür gerçi **tecellâ-yı cemâl** / Ol celâlınden anuñ lik töludur mādān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2). [tecellâ-i cemâl,]

tecellâ-yı cemâl kılmak [1] *Yüz güzelliğinin görünmesi.*

Çün nikâbın keşf idüp **kıldı tecellâ-yı cemâl** / Cümleyi bir lem'a ile deng ü hayrân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 3). [tecellâ-yı cemâl kıldı, -dı]

tecelli [6] 1. *Görünme, zahir olma.*

Murâda vech-i haqîkî **tecellîsi** zâhir / Kimsene aña mu'ârîz degül bugün şey'a (Murâdî Dîvânı, Gazel 107, Beyit 5). [tecellîsi, -si]

Didi lâ-şerha 'anî'l-hâli mağâlûn 'ulyâ / Ben **tecelli** bulup ol kavline ikrâr didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 3). [tecelli,]

2. *Kudret ve ilahi sırrın varlıklarda görünmesi.*

Bir **tecellîsine** ol şâh-ı cihānuñ ben za'îf / Cānumı kurbān iderem ondan özge ne'm ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 3). [tecellîsine, -sı, -(n)e]

Vişālûñ virgil 'uşşāka **tecelli** māverāsından / Cemālûñ ehl-i rāha kâşif olğıl ibtidāsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1). [tecelli,]

Tecelliden karar itmez gönül ister tecellâyı / **Tecelli** 'aynına gelmez diler keşf ide ma'nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [tecelli,]

Tecelliden karar itmez gönül ister tecellâyı / Tecelli 'aynına gelmez diler keşf ide ma'nâyı

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1490, Beyit 1). [tecellîden, -den]

tecellî eylemek [1] Görünmek, zuhur etmek.

Çün **tecellî eyledi** ‘ayn-ı cemâlinde habîb / Hamd u minnet kim naşîbe bu düşüpdür yâ naşîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 1). [tecellî eyledi, -di]

tecellî-i zât [1] Allah’ın zatının tecellî etmesi.

Diler iseñ eger **tecellî-i zât** / Diyeğör lâ-ilâhe illâ hü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 2). [tecellî-i zât,]

tecellî kılmak [3] Görünmek, ortaya çıkmak, belirlemek; aydınlatmak.

Ruhı **kıldı tecellî** ‘âlemine / ‘Avâlimden geçüp ezmâna düşmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 4). [tecellî kıldı, -dı]

Cemâl **kılsa tecellî** celâli mazhardur / Arada kaldı çü şubh u mesâyı n’eyler dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 4). [tecellî kılsa, -sa]

Habîbâ eyle ‘uşşâka tesellî gel vişâlûnden / Hicâb-ı ref’ idüp bir dem **tecellî kıl** cemâlûnden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [tecellî kıl,]

tecemmülât [1] Süs.

Murâduñ oldı cihân cümleten yanında giyâh / **Tecemmülâtı** koyup bir ‘abâya kâni’ imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [tecemmülâtı, -ı]

tecerrüd ehli [1] Dünya ile bağlarını koparıp maneviyata yönelen dervişler.

Tecerrüd ehline vardum fenâ ahvâlini şordum / Didiler ‘ayn-ı vâhiddür görürsin sen bekan üzre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 3). [tecerrüd ehline, -(n)e]

tecessüs eylemek [1] Araştırmak, soruşturmak.

‘Ayn-ı hüda küşâde olup gözledi taraf / Buldı **tecessüs eyleyüben** mîr-i serveri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 3). [tecessüs eyleyüben, -(y)uben]

tecessüs kılmak [8] Bir şeyin iç yüzünü araştırıp sırrını çözmeye çalışma. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nîl-i ekberden bugün pes nîl-i aşğardur ‘ayân / **Kıl tecessüs** aşğar u ekberde şubh ile mesâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 16, Beyit 4). [tecessüs kıl,]

teciribe [2] Tecrübe, deneyim.

Ey Murâdî nice nice **teciribem** vardur benüm / Her kime yârem diseñ eyler ihânet vaz gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 780, Beyit 5). [teciribem, -m]

‘Aynuñ mücerreb oldı gayruñ mücerreb ammâ / Yâ **teciribe** ne hâcet şol ki ola azmûde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1406, Beyit 3). [teciribe,]

teciribe kılmak [2] Denemek, tecrübe etmek.

Nice kerre mücerrib oldum anı / **Teciribe kılmışam** bugün yine de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 2). [teciribe kılmışam, -mış, --am]

Teciribe kıldum habîbüñ kâlini / Didi kâlümde bilürven hâlini (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 1, Beyit 1). [teciribe kıldum, -du, -m]

tedâhül eylemek [1] İçine girmek, karışmak.

Murâdî feyz-i subhâniye olmaz degmeler vâsıl / Hidâyetden hüveydâdur **tedâhül eyleyen** sâ’ât (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 5). [tedâhül eyleyen, -(y)en]

tedârük kılmak [1] Ele geçirmek, edinmek, hazırlamak.

‘Âkil oldur **kıla** kârında **tedârük** her dem / Kim bilür kimseye kılmaz çü fenâdur ‘âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 1). [tedârük kıla, -a]

tedbir [10] Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün havza-i kudretdedür kevn ü mekânı cümleñüñ / **Tedbire** baş indürmezem taqdîr ider dâ’im ‘atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 2). [tedbire, -e]

tedbîr eylemek [2] Yol, yöntem belirlemek; çare bulmak.

Zât-ı kadîmi görmege cânlar virür cân-ı za’îf / Lîkin ne **tedbîr eylesüñ** bâkîde fânîdür ‘âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [tedbîr eylesüñ, -sün]

Beni senden cüdâ kılmaga her kim **eyleye tedbîr** / Ayır kıymetlûden anı dilerven ben hemân senden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 2). [tedbîr eyleye, -(y)e]

tedbîr itmek [2] Tedbir almak, önlem almak, çare bulmak.

‘Akıbet-endîş olan dünyâda gâfil olmadı / Kârını **tedbîr iden** ‘âlemdede câhil olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 1). [tedbîr iden, -en]

İştîyâkın ‘arz için **tedbîr idüpdür** mev’ize / Lîk ‘azâb-ı münkir olmışdur memâtuñ evveli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1483, Beyit 4). [tedbîr idüpdür, -üp, -dür]

tedbîr-i esbâb eylemek [1] Sebepleri temin etmek.

Bir müsebbibden müsebbeb olalıdan ehl-i hâl / Cümleten oldur sebep **tedbîr-i esbâb eylemez** (Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 3). [tedbîr-i esbâb eylemez, -mez]

tedbîr kılmak [1] Tedbir almak; bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için gereken hazırlıkları yapmak, gerekli çârelere başvurmak.

Seni sevmekde şol hadde varupdur bu dil-i şeydâ / Anı ayırmaya ger cümle ‘âlem **kılalar tedbîr**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 3). [tedbîr kılalar, -a, -lar]

tedbîr olmak [1] Önlem alma.

Ne **tedbîr oldu** senden cümleten ‘uşşâka ey hânım / Kamu bend itdüñ anları maḥabbetden urub zencîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [tedbîr oldu, -dı]

tedkîk [2] İnceleme, araştırma.

Murâdî aña taḥkîki gözet her işde **tedkîki** / Belîni kılmağıl igen biline evşatü’l-evsâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 5). [tedkîki, -i]

Tedkîkini arturdı nice kerre müdaḥḥik / İz’ân ile zu’m eyledi bulmadı mecâli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [tedkîkini, -i, -(n)i]

tedkîk-i iğân etmek [1] Çok incelemede bulunmak, araştırmak.

Muḥakkakdur ider a’lâdan i’lân / Mudakḥḥikdur **iden tedkîk-i iğân** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 3). [tedkîk-i iğân iden, -en]

tedriç [1] Derece derece, basamak basamak.

Yağdurupdur ebr-i himmet luṭf ile **tedriç** ile / Tâzelendi yağdı çün bârân bârân üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [tedriç,]

te’emmül [2] İyice, etraflıca düşünme.

Gel **te’emmülle** su’âluña cevâbuñ ala gör / ‘Acele kılma ‘acülün olısar ‘aklı ‘adem (Murâdî Dîvânı, Gazel 925, Beyit 4). [te’emmülle, -le]

Fenâ için nedür bunca **te’emmül** / Niçün şerm eylemezsin Ḥaḥdan el’ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 2). [te’emmül,]

te’emmül kılmak [1] Derin derin düşünme.

Dil **kıldı te’emmül** nice eyyâm ü leyâli / Eyledi ḥayâl ile ḥayâlinde ḥayâli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 1). [te’emmü kıldı, -dı]

te’ennî eylemek [1] İhtiyatlı ve akılcıca davranma, bir işte acele etmeyip bir düşünce dairesinde hareket etme.

Temevvüc eylese deryâ-yı dil ‘âlem olur ğark-âb / Velî **eyler te’ennî** her işinde gözler endâze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [te’ennî eyler, -r]

tefahḥuş [1] İnceden inceye araştırma.

Bu ne ḥikmet bu ne kudret bu ne eltâf ola kim / Yâr her demde bizi kıla **tefahḥuşla** rehâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 43, Beyit 3). [tefahḥuşla, -la]

tefahḥuş eylemek [3] Araştırıp sormak.

Tefahḥuş eyle sırruñda ki var mı ma’ni-i zâhir / Pes andan zâhir-i sırra kılasın iktizâ ilḥâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 230, Beyit 3). [tefahḥuş eyle,]

Rû’yet-i çeşmi **tefahḥuş eyledüm** ebrârdan / Bir başardur birisidür lem’a-i nûr-ı ḥayâl (Murâdî

Dîvânı, Gazel 777, Beyit 2). [tefahḥuş eyledüm, -dü, -m]

Tefahḥuş eyledüm dâ’im seni dünyâda ‘uḡbâda / ‘Aceb budur seni bir laḥza bulmam ayru yanumdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [tefahḥuş eyledüm, -dü, -m]

tefâḥur kılmak [1] Övünmek.

Tefâḥur kıluram çü rûkn ile ben / Koyup cümle erkânı bulduk vuşûl (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 2). [tefâḥur kıluram, -ur, -am]

tefaẓẓul itmek [1] İyilik yapmak.

Tefaẓẓul itsem ‘aceb mi melâ’ike hânım / Aña ki ben bilürem olmadı olar âgâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1382, Beyit 2). [tefaẓẓul itsem, -se, -m]

tefekkür [1] Düşünme, zihin yorma.

Tefekkür şehrine vardum didi bir pîr-i ma’nâ-baḥş / Sebeb ‘izzet dilerseñ bil kanâ’atdûr kanâ’atdûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 4). [tefekkür,]

tefekkür ehli [1] Düşünenler, fikir sahibi olanlar.

Ḥired ehli olan çekmez nedâmet hiç kârında / **Tefekkür ehlidür** fîkr eyler ol yoğında varında (Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [tefekkür ehlidür, -dür]

tefekkür eylemek [13] Düşünmek, fikre getirmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî çün **tefekkür eyledüm** kıldum necât / Yirde gökde bulmadum bir zerrece ḥâ’il saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 5). [tefekkür eyledüm, -dü, -m]

tefekkür kılmak [7] Düşünmek, fikir yürütmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vaẓ’ı sâbîḳ añlama bu kûbbe-i devvârı sen / Sen fenâ remzin **tefekkür kıl** ḥabâb altındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [tefekkür kıl,]

teferrüç [1] Açılmak, ferahlamak.

Çü âyine tutuşurlar misâl ile ma’nî / **Teferrüç** arada bir ḥûb-ter temâşâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [teferrüç,]

teferrüç eylemek [3] İçini rahatlatmak, ferahlatmak.

Teferrüç eyle âlâyı gider dünya vü ‘uḡbâyı / Bilürseñ işbu ma’nâyı başuñda var imiş devlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 4). [teferrüç eyle,]

II Seyretmek, izlemek, bakmak.

Müstehaḥ olduñsa Raḥmânun eger eltâfına / Gel **teferrüç eylegil** dünyâ nedür ‘uḡbâ nedür (Murâdî

Dîvânı, Gazel 414, Beyit 3). [teferrüc eylegil, -gil]

Ey Murâdî kâlbüñe ebr-i maḥabbet sepdî şu / Gel **teferrüc eyle** gör kim nice bostānam yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 5). [teferrüc eyle,]*

teferrüc itmek [1] *Açılma, ferahlama. II Seyretmek, izlemek, bakmak.*

Göreliden ser-be-ser cemâlin / **Teferrüc ideli** ḥaṭṭ ile ḥâlin (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 17, Beyit 1). [teferrüc ideli, -eli]*

teferrüc kılmak [1] *Açılma, ferahlama. II Bakmak, seyretmek.*

Teferrüc kıldum ârâyî cemâlini nihân gördüm / Çü terk itdüm temâşâyı nihânımı ‘ayân gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 1). [teferrüc kıldum, -du, -m]*

tefe’ül eylemek [1] *Fal açmak, hayra yormak.*

Gel **tefe’ül eyle** ḥâlûñ imtiḥân-ı ‘ışk ile / Yoḥsa bu aḥvâlî fâl-ı kûr’alar ḥall eylemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [tefe’ül eyle,]*

teff-i sâk [1] *Baldırın sıcaklığı.*

Bî-nihâyet ulu deryâdur Murâdî sözleri / Ḥayy-ı mevtâ eylemez tâ ölmeyince **teff-i sâk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 5). [teff-i sâk,]*

tefhim [1] *Bildirmek, anlatmak.*

Miyân olmadı ḥâşâ bu miyân itlâkıdur **tefhim** / Bu ‘ilm-i enbiyâdur vâ’izîñüñ nakli menberden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [tefhim,]*

tefhim-i ‘aql [1] *Akılın anlaşılması, bilinmesi.*

Tefhım-i ‘aql içün bunı tıbyân ile bilen / Ḥānum seni senüñ ile bildi i’âdedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 4). [tefhim-i ‘aql,]*

tefrîk bulmak [1] *Birbirinden ayırmak, seçmek, ayırdetmek, ayrı kılmak.*

Pes a’lâ ile ednâ **buldı** **tefrîk** / Biri ehl-i ‘ikâb ve biri rûtbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 4). [tefrîk buldı, -dı]*

tefrîk itmek [1] *Ayıрма, ayırt etme.*

Kâlbüñi cem’ eyle **tefrîk itme** gel ey zû-fünün / Merd olandan merde bilgil kim ḥaḳîkatdûr gelen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1047, Beyit 4). [tefrîk itme, -me]*

tefsir [3] *Açıklamak, yorumlamak.*

Men ‘aref **tefsirini** bilmez şu kendin bilmeyen / Râ vü bâ vü ḥâ’yı ta’līm itmez ‘ilm-i bî-ḳarâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 3). [tefsirini, -i, -ni]*

Âferîn ḥablü’l veridûñ nazmına ma’nâ viren / Nahnü aḳreb âyeti **tefsirine** olmaz yaşaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 3). [tefsirine, -i, -n, -e]*

Leyse fi’ d-dâreyni illâ hû kelâmın zıkr idüp / Terk idüp anuñ **tefsiri** imlâsındayam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 2). [tefsiri, -i]*

tefsir-i ‘ışk [1] *Aşkın tefsiri, yorumu.*

Tefsir-i ‘ışk bu Murâda kimse ta’līm idemez / Bu ‘ilm-i ‘ışk içre ṣehâ ferzâneym ben kim bilür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 7). [tefsir-i ‘ışk, -i]*

tefsir itmek [2] *Açıklamak, yorumlamak.*

Mu’ammâdur bu bir kenz-i ḥafidûr nükte-i muṭṭlak / Murâdîñüñ kelâmın kim durur gelsün **iden** **tefsir** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 5). [tefsir iden, -en]*

Ey Murâdî kim durur kim kavlüñi **tefsir ide** / Çün lisân-ı ḡayb olupdur her ne kim var ḳâlûmüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 5). [tefsir ide, -e]*

teftiş itmek [1] *Araştırmak.*

Ne deñlü aḳrebüz aña sen **itme** gel **teftiş** / Yiter saña olur ise bizüm hidâyetümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 4). [teftiş itme, -me]*

tefvîz itmek [4] *Birine bırakmak, havâle etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Be-küllî kâr u bârumdan geçüp **tefvîz idüp** yâre / Taḳaldan bâl-ı himmet ben cemîle maḥbûb-ı bâl oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 4). [tefvîz idüp, -üp]*

teğâfûl eylemek [2] *Anlamamazlıktan gelmek, bir şeyi anladığı hâlde anlamamış gibi davranmak.*

Dilerseñ ehl-i ḥâlûñ zevkini bir zerrece tatmak / **Teğâfûl eyleme** var imdi ebrâr ile kıl şoḥbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [teğâfûl eyleme, -me]*

Sıraṭ-ı müstakîm üzre ḳanâtırın ḳurar berzaḳ / **Teğâfûl eyleyemezseñ** geçersin cennet ü düzaḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1). [teğâfûl eyleyemezseñ, -(y)i, -mez, -se, -n]*

teḥallûf itmek [1] *Değişmek.*

Kim **teḥallûf ide** bu va’deye va’demde benüm / ‘İlmi ile büriyüp râfi’-i evtâd oldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 923, Beyit 4). [teḥallûf ide, -e]*

teḥayyernâ velâ min emri mâcid [1] *Şerefli emirleri karşısında hayrete düştük.*

Ve inne’r-Rabbe Rabbün lâ-sivâh / **Teḥayyernâ velâ min emri mâcid** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 3). [teḥayyernâ velâ min emri mâcid,]*

teḥiyyât [2] *Allah’ın senası.*

Ol selâmın kılmasa dil virmez idi hiç selâm / Eyledi ol dem ṣehâdetde **teḥiyyât** ile cûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 250, Beyit 2). [teḥiyyât,]*

Münâcât ile hâcâtum sañadur / Senâ ile **tehiyyâtum** sañadur (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 43, Beyit 2*). [*tehiyyâtum, -um*]

tek [10] Sadece, bir tek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cümle cihân ağıyar olursa 'aynuma gelmez benüm / Ben 'aşık-ı bî-çäreye olsun hemân **tek** yâr-ı döst (*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5*). [*tek,]*

tek ü tenhâ olmak [1] Yalnız olmak.

Murâdî çünkü ismini dehânına tolu kıldı / **Tek ü tenhâ olup** 'âlemden iki fırkaya ol şâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5*). [*tek ü tenhâ olup, -up*]

tekbabbelnâ du'ânâ ente maşşûd [1]
Dualarımızı kabul et, maksudumuz sensin.

Ene'l-müznib ve ente'r-Rabbü ma'bûd / **Teqbabbelnâ du'ânâ ente maşşûd** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 3*). [*teqbabbelnâ du'ânâ ente maşşûd,]*

tekâsül eylemek [1] Tembellik etmek.

Fânî durur ey sâkî geçer çünkü bu eyyâm / Gel 'îş idelüm eyleme lutf **eyle tekâsül** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 2*). [*tekâsül eyle,]*

tekâsül itmek [1] Üşenmek, tembelce davranmak.

Ey Murâdî Leyse li'l-insânî illâ mâ se'â / Sa'y kıl her kâra sa'yünde **tekâsül itme** gel (*Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 5*). [*tekâsül itme, -me*]

tekaşür eylemek [1] Damlamak, akmak.

Tekaşür eyledi bahr-ı muhîte ğaysün 'azab / Bil anı lü'lü-i insân ider bu şâd-ı vülûc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 2*). [*tekaşür eyledi, -di*]

tekaşür kılmak [1] Damlamak, akmak.

Ne kadar **kılsa tekaşür** yem-i vahdet âbı / Her ne kim gelse beyâna yine râci' bu yeme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4*). [*tekaşür kılsa, -sa*]

tekaşâ itmek [1] Sıkışarak söz söyleme.

Ref'-i hicâb için ne **tekaşâ ider** gönül / Çün kibriyâsıdur okuyan Küllü mende fân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1137, Beyit 2*). [*tekaşâ ider, -er*]

tekaşâ-yı mu'arız [1] Karşı gelen sıkıştırma, sıkıştırarak söz söylemek.

Tekaşâ-yı mu'arızdan nizâm-ı milk-i dîn oldı / Şühûdın zâhir itdi çün vahîd oldı varup bî-bâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 2*). [*tekaşâ-yı mu'arızdan, -dan*]

tekbir [1] Allah büyüklüğünü hatırlama ve "Allahu ekber" deme.

İftitâh oldı bu **tekbiri** didi Allâh için / Feth-i bâb için konuldu menzil-i Akşâda farz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 651, Beyit 3*). [*tekbiri, -i*]

tekbir itmek [1] Tekbir getirmek, "Allâhu ekber" demek.

Rüy-i 'aczi ko zemîne bî-niyâza kıl niyâz / Cân ile **tekbir iderseñ** bu namâz olur 'ayân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 4*). [*tekbir iderseñ, -er, -se, -n*]

tekebbür [2] Kendini üstün görme, kibirlenme.

Ger **tekebbürden** ırağ olduñsa ey şâhib-ı şîş / Alçaq eyleme özünü var 'ulâda sâmi' ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3*). [*tekebbürden, -den*]

Revâ midur aña 'aşî olasın / **Tekebbür** birle için toldurasın (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 11*). [*tekebbür,]*

tekebbür eylemek [1] Kibirlenmek.

Ta'aşşub kıлма her bâý ü fakîre / **Tekebbür eyleme** hor u hakîre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 1*). [*tekebbür eyleme, -me*]

tekellüm [3] Konuşmak, söylemek.

Ġayb-ı 'aynı mâverasından **tekellüm** bir dahı / Murtezâ destindedür tîr ü kemân-ı ma'rifet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 169, Beyit 4*). [*tekellüm,]*

Nâkil-i ahhâr ihbâr itdüğün añlar mısın / Her ne kıldıysa **tekellümden** me'âlin söylemiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 633, Beyit 3*). [*tekellümden, -den*]

Bu lafz-ı ma'nî durur gerçi ara yirde bir zâhir / Kelâm olmaz **tekellümden** olupdur bî-eser elfâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 655, Beyit 4*). [*tekellümden, -den*]

tekellüm itmek [1] Konuşma, söyleme.

Kâf u nûn **itdi tekellüm** bu kelâm oldı kelîm / Bu kelâm-ı mütekellim yine her bâr hezâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 3*). [*tekellüm itdi, -di*]

tekfîn itmek [1] Kefenlemek. II Gönünden çıkarmak.

Yârdan ğayrı muhîb olanı **tekfîn itdüm** / Ey Murâdî nazar it nice müsülmânam ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 5*). [*tekfîn itdüm, -dü, -m*]

teklîf-i 'ibâdet [1] Allah'a itaatte önerilen şey.

Hîreden hâric olanlar mükellef olmadı aşlâ / Bu **teklîf-i 'ibâdetdür** hîred evkât-ı kâlbümde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 4*). [*teklîf-i 'ibâdetdür, -dür*]

tekrar [35] Yine, bir daha, yeniden, mükerrer olarak.

Murâdî yâr ile yâr ol kamu cümleye ağıyar ol / İşükde tırma **tekrâr** ol al imdi pîrden himmet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6*). [*tekrâr,]*

Heyülâ hükmini mazhar velîkin zâhib olmışdur / Ne ma'nâdür bu ma'nâyı bilürseñ olasun **tekrâr** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 3*). [*tekrâr,]*

Şâni'üñ şun'ında **tekrârın** gözetdüm bir seher /
Pes lisânı şun' ile tekrârını aldum haber (Murâdî
Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [tekrârın, -ın]

Şâni'üñ şun'ında tekrârın gözetdüm bir seher / Pes
lisânı şun' ile **tekrârını** aldum haber (Murâdî
Dîvânı, Gazel 338, Beyit 1). [tekrârını, -ı, -(n)ı]

Gel bu varlık perdesin kaldur cemâl-i yâri gör /
Dîde-i cânı küşâde eyle gel **tekrârı** gör (Murâdî
Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [tekrârı, -ı]

Bâliş-i râhatda bir ser görmemişem bâ-ıuşuş / Her
kimi gördüm benüm gibi gamı **tekrârdur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 403, Beyit 2). [tekrârdur, -dur]

Câmi' oldı bu kelâmum aña benven nazzar / Ben
karârımı yirümde çü bulurven **tekrâr** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [tekrâr,]

Ve'l-fecri leyâlîde virildi haber-i yâr / Dil şef' ile
vetri ne hisâb eyleye **tekrâr** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 454, Beyit 1). [tekrâr,]

Hem-râz olımaşañ bu Murâd ile eger sen /
Söyletme benî lûtf idüben bir dahı **tekrâr** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 455, Beyit 5). [tekrâr,]

Ğam-ı dünyâyile 'ömrüñ geçürme / Giden 'ömrüñ
gelür mi saña **tekrâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 524,
Beyit 2). [tekrâr,]

Oldı çün bir def'ada yirüñ yüzinde kârumuz / Yâ
ne hikmetdür Murâdî kârda **tekrârumuz** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [tekrârumuz, -umuz]

'Ömrümüzüñ anılamayan aşlını / Nice bilür tûl ile
tekrârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 3).
[tekrârumuz, -umuz]

Elâ yâ eyyühe'z-zâhir senüñ mazhardadur kârüñ /
Vağâyî'den mu'arrâdur vuķū'a irdi **tekrârüñ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [tekrârüñ, -
un]

Mekân-ı müntehâdandur egerçi matlabum tâli' /
Velîkin müntehâdan müntehâya oldı **tekrârum**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 2). [tekrârum, -
um]

Yalvarup ol dilrübâdan keşf-i dîdâr istedüm / Yâvî
kıldum kendözüm kendümde **tekrâr** istedüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 1). [tekrâr,]

Şerhe kâbil mi 'aceb hüsn-i ruhuñ yâr didüm /
Virmedi baña cevâbı yine **tekrâr** didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 918, Beyit 1). [tekrâr,]

Çün ezel bilmediler fehm ile idrâk idüben / Nice
mümkün ola fehm itmege **tekrâr** neyem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 928, Beyit 3). [tekrâr,]

Dil yâr ile yâr olsa cânımda karâr olsa / **Tekrâr**
ile var olsa vuşlat nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı,
Gazel 977, Beyit 1). [tekrâr,]

Hal' idüp egnümden el-haķ bu libâs-ı mümkini /
Mümteni'den vaz olup kaşd eyledüm **tekrâr** için
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1042, Beyit 2). [tekrâr,]

Cân hükmini virelden nefhâdan bilmezlenür /
Anuñ için evvelini 'add ider **tekrârdan** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1073, Beyit 2). [tekrârdan, -dan]

Ey Murâdî zâhib-i râh-ı haķâyıksın bu gün / Kâ'il
olduğun cevâbı söyleme **tekrârdan** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1089, Beyit 5). [tekrârdan, -dan]

Bu def'a hâmdüme **tekrâr** hâmd hâmd itdüm /
Buyurdı hâmidî maḥmūd ber-murâd ideyin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 3). [tekrâr,]

Münfed-i küll-i vücūd aślâ çü râci' durur / İster
iseñ sıḥḥatın şûrına **tekrârdan** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1152, Beyit 2). [tekrârdan, -dan]

Vuşlat umar 'âşık-ı nālân didüm / Didi ki tût
'ışkuñı **tekrârdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1172,
Beyit 2). [tekrârdan, -dan]

Menfez-i küll-i vücūd aşlı çün râci'dedür / İster
iseñ sıḥḥatın şor yine **tekrârdan** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1176, Beyit 2). [tekrârdan, -dan]

Bizdedür âlâm-ı 'ışk ammâ devâsı yârde / 'İşk
iledür ḥâl-i dil tekrârdur **tekrârda** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [tekrârda, -da]

Bizdedür âlâm-ı 'ışk ammâ devâsı yârde / 'İşk
iledür ḥâl-i dil **tekrârdur** tekrârda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1278, Beyit 1). [tekrârdur, -dur]

Semâ'-ı savt olupdur çün şuheyl-i bād-i pāsından /
Mirârendür bu **tekrârı** gelüp beyzâda sevdâda
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 2). [tekrârı, -ı
]

Mîğ-i lûtfı bize çün yağdura iḥsân maṭarın /
Biterüz şöyle ki 'aql irmeye **tekrârumuza**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2).
[tekrârumuza, -umuz, -a]

Cân-fezâ oldı yine 'ışk-ı haķā'ik nâ-gâh / Vâḥid
iseñ gele bir kerre bu **tekrârumuza** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [tekrârumuza, -
umuz, -a]

Bilmeyen 'ışkı dilâ anlamadı gayrıdan / Olmadı
aşlâ muķır 'arşada **tekrârına** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1395, Beyit 3). [tekrârına, -ın, -a]

Beķâ bulmaz o bi'llâhi beķâsın kılmayan ifnâ /
Beķâ-ender beķâ oldı şu kim **tekrâra** yüz tıtdı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1502, Beyit 4). [tekrâra, -a
]

Benüm çü ḥaķ ile **tekrâr** mâ-ḥalaķdur kim /
Delâ'il-i 'aceb ile mükerrer itdi benî (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 4). [tekrâr,]

II Kesret, çokluk, masiva.

Ğâ'ib oldı dil yine gayrıdan ey hoş-ter ḥışâl /
Ḥamdü li'llâh vâḥid oldı dil geçüp **tekrârdan**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 4). [tekrârdan,
-dan]

Gönül yâr oldı yâre per içinde / Bilüpdür nâmmı
tekrâr içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit
1). [tekrâr,]

tekrār eylemek [4] Yeniden yapmak veya söylemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Her ki dilinde gönül eyleye tekrār hū / Luṭf ile ihsānını feyz ide cebbār hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1211, Beyit 1). [tekrār eyleye, -(y)e]

tekrār-ı hū itmek [1] Allah'tı yeniden, daima zikretmek.

Hüya düşdükte hevā terkin urupdur cān ü dil / Her neye baksañ anuñ çün iderüz tekrār-ı hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 2). [tekrār-ı hū iderüz, -er, -üz]

tekrār-ı 'ışk olmak [1] Aşkın yeniden yaşanması.

Hāne-i dilde çü berķ urdı yine envār-ı 'ışk / Şems-i enver tālī' oldukça olur tekrār-ı 'ışk (Murādī Dīvānı, Gazel 687, Beyit 1). [tekrār-ı 'ışk olur, -ur]

tekrārı kılmak [1] Tekrarlamak.

Diyem Allāh eger kim baña Allāh eyleye yāri / Çü tekrār eyleyem ismin kıla cennetde tekrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1510, Beyit 1). [tekrārı kıla, -a]

tekrār itmek [1] Yinelemek.

Bize gel söyleme biz nuş kabūl eylemezüz / Vā'izā cennet ü nāri yiter itdūñ tekrār (Murādī Dīvānı, Gazel 446, Beyit 2). [tekrār itdūñ, -dü, -n]

tekrār olmak [2] Tekrarlamak, tekrar etmek.

Revzen-i çeşmümde her dem çün cemāl-i yār ola / Siz 'aceb kılmañ dilümde nāmı ger tekrār ola (Murādī Dīvānı, Gazel 1445, Beyit 1). [tekrār ola, -a]

Hamıyyet kıлмаğ içün himmeti bālā dutar her dem / Belī didi anuñ içün kaçan kim oldı tekrārı (Murādī Dīvānı, Gazel 1509, Beyit 2). [tekrārı oldı, -dı]

tekrār tekrar [1] Tekrar tekrar, yeniden.

Kelāmin chl-i Ḥakkuñ diñle gel var / Kılağa al anı tekrār tekrār (Murādī Dīvānı, Mesnevi 19, Beyit 1). [tekrār tekrār,]

tekrīm itmek [1] Cömertlik göstermek.

Lāyık-ı 'izzet odur kim yārini ta'zīm ider / Şol durur ikrāma elyak kim anı tekrīm ider (Murādī Dīvānı, Gazel 393, Beyit 1). [tekrīm ider, -er]

tekye kılmak [2] Dayanmak, güvenmek.

Dünyāyı tekye kıлма ki bir bī-vefā durur / Her günde nice ādemi yir ejderhā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 477, Beyit 1). [tekye kıлма, -ma]

Tekye kıлма bu cihāna ey şeh-i ferhunde-fāl / Nicesine kıldı bu mekkāre 'ömrüm hīle al (Murādī Dīvānı, Gazel 785, Beyit 1). [tekye kıлма, -ma]

tel [1] Saç teli.

Benefşe fikre varmış kim 'aceb var mıdur 'ālemde / Gözüñ gibi kara gözler saçuñ gibi siyeh teller (Murādī Dīvānı, Gazel 319, Beyit 4). [teller, -ler]

telaḫfuz-ı ezel [1] Ezelden söyleyiş.

Didüm beyāna gelürse telaḫfuz-ı ezelüm / Ki bir nuḫatla beyānuñ kamu nihāna deger (Murādī Dīvānı, Gazel 490, Beyit 3). [telaḫfuz-ı ezelüm, -üm]

telaş [1] Telaş, kaygı.

Kitāb-ı 'ışk okıyaldan nedür dil mazī müstaḫbel / Telaş ile rubā'ı gözlemez şol kim diler na'mā (Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 2). [telaş,]

telaḫḫuf [2] Yumuşak davranmak, yumuşaklık, iltifat.

Telaḫḫuf gösterüp gāyetde gāyet / Olup āsar ile in'ām bāhir (Murādī Dīvānı, Gazel 516, Beyit 4). [telaḫḫuf,]

Cemālūñ āyinesini nazarda göstergil / Telaḫḫuf ile bu ḫüsnūñ eserde göstergil (Murādī Dīvānı, Gazel 830, Beyit 1). [telaḫḫuf,]

telaḫḫuf itmek [1] Yumuşak davranmak, yumuşaklık, iltifat etmek.

İdüp bu Murādiye beşāretle telaḫḫuf / Pes kıldı işāretle anı mürşid-i ra'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 83, Beyit 5). [telaḫḫuf idüp, -üp]

telaḫḫuf kılmak [1] Nāzik davranma, lutf ve incelik muāmele etme.

'Acebdür kılmışam kıldı telaḫḫuf / Neden aşdı yine vech-i ḫicābı (Murādī Dīvānı, Müfret 4, Beyit 1). [telaḫḫuf kıldı, -dı]

telāḫum [3] Dalgalanma. II Aşkta yaşanan coşkunluk, derinlik.

Muḫīt oldı yem-i ḫudret telāḫumde telāḫumde / Hevā terkin kılop fülk-i gönül deryāda tutdı rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 4). [telāḫumde, -de]

Muḫīt oldı yem-i ḫudret telāḫumde telāḫumde / Hevā terkin kılop fülk-i gönül deryāda tutdı rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1322, Beyit 4). [telāḫumde, -de]

Cem'-i baḫrin ile dil fülki telāḫumda geçer / İbtidā baḫr idi baḫr oldı vücūdum yine de (Murādī Dīvānı, Gazel 1353, Beyit 3). [telāḫumda, -da]

telāḫum eylemek [3] Dalgalanmak. II Aşkta yaşanan coşkunluk, derinlik.

Telāḫum eyledi baḫr-ı maḫabbet bād ile tenhā / Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 1). [telāḫum eyle, -di]

Telāḫum eyledi baḫr-ı maḫabbet mevc-ender mevc / O deryāda vücūdum zevraķı devrān ider yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 148, Beyit 3). [telāḫum eyledi, -di]

Telâṭum eyleyüp baḥr-ı maḥabbet tāba düşmişdür / Kenârın bulmayıp geştî-i dil girdāba düşmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 1). [telâṭum eyleyüp, -(y)üp]

telâṭum olmak [1] Dalgalanmak. II Aşkta yaşanan coşkunluk, derinlik.

Murâdî baḥr-ı bî-pâyân olupdur mevcidür ebḥâr / **Telâṭum oldu** 'irfânım ḥabîbümdür muḥibbû'l-vaḳt (Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 5). [telâṭum oldu, -dı]

telef-i cān [1] Canın yok edilmesi, uğruna feda edilmesi.

Bilmek dileyen 'ışk ṭarîkînde mu'ammâ / Cānumda benüm pes **telef-i cān** arasunlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 3). [telef-i cān,]

televvün [1] Renkten renge girme, renk değiştirme.

Semâ' kıldı tarabdan velî **televvünde** / Buyurdı va'de ḥilâf olmaz iste şād ideyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 2). [televvünde, -de]

telezzüz [1] Lezzet, tat almak.

'Ömr-i şafâ egerçi **telezzüz** nazardadır / Ma'nî serî-tuḥfe ile mâ-ḥazardadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 478, Beyit 1). [telezzüz,]

telezzüz eylemek [1] Lezzet almak, zevk duymak. II İlâhi aşkın aşığı hoşnut etmesi.

Müberrâ ol sivâdan gel mu'arrâ ol muşaffâ ol / **Telezzüz eyle** ḡayr ile olasin muḥbil-i dergâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 3). [telezzüz eyle,]

telḥîş itmek [1] Uzun bir şeyi özetlemek, hulâsa etmek.

Ḳâlden fehmi itmedüm aḳvâlünü bir zerrece / Fi'li **telḥîş itmeyince** bir nefes ānum benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 3). [telḥîş itmeyince, -me, -(y)ince]

telmîz [2] Öğrenci.

Didi benden sensin efzâl bende **telmîzem** saña / Pes cevâbında didüm kim senden im'ân istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 874, Beyit 3). [telmîzem, -em]

Hâzık itmiş çünki **telmîzin** fûnûnında edîb / Şöyle mâhir oldu kim söyletmedi üstâdını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3). [telmîzin, -in]

temâşâ [28] Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Pes kıldı kamu mürdeleri luṭfî ile ḥay / Ḥayy itdi ḥayât ile yine luṭfî **temâşâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 2). [temâşâ,]

temâşâ eylemek [11] Seyretmek, bakmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İşigün yaşdanan şāhâ ider me'vâdan istiḡnâ / **Temâşâ eyleyen** ḳaddûn ider tûbâdan istiḡnâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [temâşâ eyleyen, -(y)en]

temâşâ kılmak [7] Bakıp seyretme, izleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Aç niḳâb-ı vechünü **kılsun temâşâ** 'âşıkîn / Kimi dîvâne kimi ḥayretde ḳalsun cā-be-cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 4). [temâşâ kılsun, -sun]

temâşâ olmak [1] Seyredilen olmak, seyredilmek.

Ey Murâdî gel berû bi'llāhi inşâf eyle kim / Gözgü-yi 'ibret-nümâyuz bir **temâşâ olmuşuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 574, Beyit 5). [temâşâ olmuşuz, -miş, -uz]

temâşâda ṭurmak [1] Bakmak, nazar etmek.

Ben eyledüm temâşâyı **ṭurur** 'âlem **temâşâda** / Dinildi ikisi dahı şîfâtum ile zâtumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [temâşâda ṭurur, -ur]

temâşâ-yı cemâl kılmak [1] Güzelliği seyretmek.

Ḥayretüm efzûn olur **kılsam temâşâ-yı cemâl** / Kibriyâ-yı 'ayn-ı vaḥdetdûr bu dem celle celâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 1). [temâşâ-yı cemâl kılsam, -sa, -m]

temelluḳ [1] Yaltaklanma, dalkavukluk.

Ḳaçan kim 'ışk-ı nâzından yanar dil-dâdenün ḳalbi / Ḥabîb-i dil-nüvâz oldum **temelluḳ** gösterür ḥaylî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [temelluḳ,]

temelluḳ eylemek [1] Dalkavukluk etmek, yaltaklanmak.

Temelluḳ eyleyü dildâr nihânını beyân için / Beyân için ne kim vardur cihânda tercemân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 2). [temelluḳ eyleyü, -(y)u]

temenna [38] 1. Dileme, dilek, istek.

Ḥazret-i Ḥakdan **temennâ** dâ'imâ oldı rızâ / Ey ḳazâsında rızâsı ey rızâsında ḳazâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 1). [temennâ,]

Ḳaldur bu ḥicâbuñı gözüm nûr ile tolsun / Senden bu durur rûz ile şeb dilde **temennâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 85, Beyit 2). [temennâ,]

Ey temennâ eyleyen ḡayrı **temennâyı** ḳoḡıl / Gözle 'ışkı 'ışk ile feryâd ḳıl çün 'andelîb (Murâdî Dîvânı, Gazel 128, Beyit 3). [temennâyı, -(y)ı]

Her ne kim vardur kulûb içre **temennâ** mûnderic / Sendedür v'Allâhi her maḳşûd-ı aḳşâ mûnderic (Murâdî Dîvânı, Gazel 220, Beyit 3). [temennâ,]

Senün ḥüsnün temâşâsı ḥayât-ı cavidânumdur / Senün vaşlın **temennâsı** benüm rûḥ-ı revânumdur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 1). [temennâsı, -sı]

‘Âlemün kârın ki gördüm ‘ilmi peydâsındadır / Her neye kıldum nazar anuñ **temennâsındadır** (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 1). [temennâsındadır, -sın, -da, -dur]

Yâre hem-dem olalı dil ‘ışkı gâvğâsındadır / Gayre nâzır olmadı vaşlı **temennâsındadır** (Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 1). [temennâsındadır, -sın, -da, -dur]

Ben **temennâ** bâbını feth eyledüm evvel kadem / Bir recâma şimdi yüz dürlü temennâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [temennâ,]

Meyl-i dildâr ideli vaşlı **temennâsındayım** / Yâr yâr olsun benümle gayrıdan pervânedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 4). [temennâsındayım, -sı, -n, -da, -(y)um]

Gel **temennâdan** geçer olsañ taleb eyler dime / Tâlib-i maşşûdî tâlibdür taleb leyl ü nehâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 4). [temennâdan, -dan]

Bu Murâdî şordı vaşl-ı yâr için tâliblere / Andan istignâ vü hem senden **temennâ** didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 5). [temennâ,]

Bâb-ı ‘adni açayın diyü **temennâda** olan / Şimdiden bunda mürüvvetle şehavet gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 4). [temennâda, -da]

Temennâ bir temennâdur bu remzi ânlamazsañ ger / Ne zahmet saña şanmaz cehd-i esnân ile mermer taş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [temennâ,]

Temennâ bir **temennâdur** bu remzi ânlamazsañ ger / Ne zahmet saña şanmaz cehd-i esnân ile mermer taş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [temennâdur, -dur]

Murâduñ sırr-ı ednâsı cihânüñ sırr-ı a’lâsı / **Temennâda** temennâsı hemân hâbl-i metîn olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [temennâda, -da]

Murâduñ sırr-ı ednâsı cihânüñ sırr-ı a’lâsı / Temennâda **temennâsı** hemân hâbl-i metîn olmış (Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 6). [temennâsı, -s, -ı]

Murâdînüñ murâdudur **temennâda** temennâsı / Çıkarur nice biñ dürlür olupdur bahra çün gâvvâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [temennâda, -da]

Murâdînüñ murâdudur temennâda **temennâsı** / Çıkarur nice biñ dürlür olupdur bahra çün gâvvâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 644, Beyit 5). [temennâsı, -sı]

Ger **temennâda** huzûrum hâzır olsa bî-mekân / Lem’alar mahv ola mekşûf olsa ger bir zerre lem’ (Murâdî Dîvânı, Gazel 658, Beyit 4). [temennâda, -da]

Ey Murâdî ber-murâd olmak anuñ şânındadır / Himmetüñden bir **temennâdur** ‘ayân olan senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 724, Beyit 5). [temennâdur, -dur]

Râhatüm vaşluñdadur vaşluñ **temennâsındayım** / Dil hayâlün hükmünü ‘arz itdi imâsındayım (Murâdî Dîvânı, Gazel 899, Beyit 1). [temennâsındayım, -sı, -n, -da, -(y)um]

Ben temennâ kılduğum anuñ **temennâsındadır** / ‘Avnı ile kendümi râh-ı temennâ bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 5). [temennâsındadır, -sın, -da, -dur]

Cân iste **temennâyı** zevk eylese âlâyı / Yâr itse tecellâyı kurbet nic’olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 3). [temennâyı, -y, -ı]

Nümâyan oldı na’mâsı özi yine **temennâsı** / Ne lezzetlidir a’lası bilür nüş eyleyen câmin (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 3). [temennâsı, -s, -ı]

Temennâ vaşluñ olmuşdur baña ey yâr-i pinhânî / Murâdum bu durur senden ayırma bu temennâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3). [temennâ,]

Temennâ vaşluñ olmuşdur baña ey yâr-i pinhânî / Murâdum bu durur senden ayırma bu **temennâdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 992, Beyit 3). [temennâdan, -dan]

Necâtum çün **temennâda** mu’ammer eylemiş kârın / Bu haysiyyetden almışdur habîb ağzından ikrârın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1019, Beyit 1). [temennâda, -da]

Ziyâde itmese ger ‘ömr içinde na’mâsın / Ne kâdir idi ki artura dil **temennâsın** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 1). [temennâsın, -sın]

‘Ayn-ı gâyb üzre velî gâyb ile ‘ayna râh-ber / İsteyen râh-ı temennâyı **temennâdur** bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [temennâdur, -dur]

Murâdînüñ temennâsı girü andan **temennâ** pes / Tâvaf olındı beyt-i kalbi yine Ka’be azhâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [temennâ,]

Murâdînüñ **temennâsı** girü andan temennâ pes / Tâvaf olındı beyt-i kalbi yine Ka’be azhâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 5). [temennâsı, -sı]

Olupdur sırr-ı ihfâsı girü oldur **temennâsı** / Nedür aña dil-ârâsı eger kim dir iseñ Allah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 4). [temennâsı, -sı]

Hayrete vardı Murâdî buña halk-ı ‘âlem / Hâşıl oldı nice biñ dürlü **temennâ** bu gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 5). [temennâ,]

Nikâb açmış yüzinden çün cemâl-i ‘âlem-ârâsı / Gören ‘âşıkıların varduğça artupdur **temennâsı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 1). [temennâsı, -sı]

Şorarsañ ger Murâdıye niçün fâriğdür ‘âlemden / Rızâsın gözleyüp buldı **temennâda** temennâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [temennâda, -da]

Şorarsaň ger Murâdıye niçün fâriğdür ‘âlemden / Rızâsın gözleyüp buldı temennâda **temennâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1508, Beyit 5). [temennâyı, -yı]

Saňa inşâfuñı vîrsün umula / Senün haqquñda bu durur **temennâ** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 23, Beyit 4). [temennâ,]

2. Hürmet ve âşinâlık göstermek veya teşekkür bildirmek için sağ eli dizden aşağıya indirip sonra yukarı doğru kaldırarak ağıza ve başa götürmek sûretiyle verilen bir selâm.

Nefañnânunı nidâsı çün türâba irdi lutfından / Vücüdına vücûd için işi her dem **temennâdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3). [temennâdur, -dur]

temennâda olmak [1] Dilemek, rica etmek..

Göñül **oldı temennâda** bulupdur tende tenhâyı / Bulup tenhâda çün halı şalupdur ‘âleme sâye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [temennâda oldı, -dı]

temennâ eylemek [12] Dilemek, istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel **temennâ eyle** külliyyet geçüp bâb-ı düden / Sâha-i ‘izzetde tâ kim vireler saña maķar (Murâdî Dîvânı, Gazel 369, Beyit 4). [temennâ eyle,]

temennâ göstermek [1] Deyim Eli başa götürerek selam vermek.

Ben temennâ bâbını feth eyledüm evvel qadem / Bir recâma şimdi yüz dürlü **temennâ gösterür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [temennâ gösterür, -ür]

temennâ itmek [3] İstemek, dilemek, talep etmek.

Da’vî-i ‘ışk itdiler vaşlın **temennâ itmege** / Pes taleb kıldı habîb anlardan iki beyyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 3). [temennâ itmege, -mek, -e]

Gel **temennâ idelüm** dâ’im rızâ-yı hażreti / Kim ola anuñ rızâsında ebed olmaz tebâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 4). [temennâ idelüm, -e, -lüm]

‘Uruc eyler iseñ evce koma toğruluğı elden / Temennî eyler iseñ ger şaķın **itme temennâyı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 2). [temennâyı itme, -me-y, -ı]

temennâ kılmak [11] İstemek, arzulamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol deñlü seni vaşl ile dil **kıldı temennâ** / El-hâşıl anuñ vaşlını vuşlat idüp ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 1). [temennâ kıldı, -dı]

temennâsı olmak [1] Arzusu, isteği olmak.

Olupdur sırr-ı ihfâsı girü oldı **temennâsı** / Nedür añla dil-ârâsı eger kim dir iseñ Allâh (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 4). [temennâsı oldı, -dı]

temennî eylemek [1] Dilemek, istemek.

‘Uruc eyler iseñ evce koma toğruluğı elden / **Temennî eyler** iseñ ger şaķın itme temennâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 2). [temennî eyler, -r]

temevvüc [2] Dalgalanma.

Ebhâr **temevvücde** eşcâr teselsülde / Deryâb yedi deryâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [temevvücde, -de]

II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Baħr-ı rahmet **temevvüc** üzre durur / Reşhaya ırmeyenler oldı tebâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [temevvüc,]

temevvüc eylemek [2] Dalgalanmak. II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Temevvüc eylese deryâ ne tākāt gösterür cānâ / Çü doymaz mevcine anuñ ne hōd tağa ne hōd şahrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 1). [temevvüc eylese, -se]

Temevvüc eylese deryâ-yı dil ‘âlem olur ğarķ-âb / Velî eyler te’ennî her işinde gözler endāze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1300, Beyit 4). [temevvüc eylese, -se]

temevvüc-i derya [1] Denizin dalgalanması. II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Vuķū’-ı hâşıl ider mi şu kimsene ol ğarķ / Meger **temevvüc-i deryâ** ide anı üstād (Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 4). [temevvüc-i deryâ,]

temevvüc itmek [2] Dalgalanmak, coşmak.

Temevvüc ide cihân cümleten ola ğarķ-âb / Eger düşerse kelâmuñ Murâdî deryāya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1380, Beyit 5). [temevvüc ide, -e]

II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Eserse riħ-i ‘āşif ger **temevvüc** baħr **ider** el-haķ / Eger olmasa fülke bād-bān seyr eylemez deryâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 71, Beyit 2). [temevvüc ider, -er]

temevvüc kılmak [2] Dalgalanmak.

Misāl-i ‘aks-i mā ancaķ **temevvüc kıldı** deryādan / Şaçılmasın burūķın katreden kılmış durur taķdır (Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 4). [temevvüc kıldı, -dı]

II Bir durumun, vasfın yoğun olma hâli.

Bir seħer gördüm **temevvüc kıldı** baħr-ı iķtiżâ / Fülk-i hestîye taķılmış bād-bānumdur gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 4). [temevvüc kıldı, -dı]

temiz itmek [1] Ayırt etmek, seçmek.

Anuñ çün heft ü heşt aşhâbını **temiz ider** feyyâz / Çü mebdē’den bedāyi’dür hevâ hūdan hüveydādur

(Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 4). [temîz ider, -er]

temkin [1] İhtiyatlı ve tedbirli olma, ağırbaşlı ve düşünceli davranma, ağırbaşlılık.

‘Azîzüm senden isterven benüm ‘izz ile **temkînüm** / Müberrâ ola dâ’imde şurûhumdur nihân olmaz (Murâdî Dîvânı, Gazel 586, Beyit 4). [temkînüm, -üm]

temsîl [1] Örnek.

Murâdî taraf-ı âhirdür bugün **temsîl** âhirden / Hemân bir söz durur şerh-i makâliden (Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 5). [temsîl,]

temsîl-i kudret [1] Kudretin, gücün ortaya konuluşu, tezahürü.

‘İyân olmağdadur şerh-i beyân-ı lezzet-i vaşluñ / Beyân olmağdadur **temsîl-i kudret** her me’alinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 2). [temsîl-i kudret,]

temyîz itmek [1] Ayırmak, seçmek.

Mümeyyizdür **ider temyîz** fî’l-hâl / Cemî’-i kâ’inât emrindedür çāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 4). [temyîz ider, -er]

temyîz-i hikmetle eylemek [1] Hikmetin başka şeylerden ayrılması, varoluş sırrının diğer unsurlardan ayrılışı.

Müntekîş kıldı nukûşın kıldı izhâr-ı hüner / Eyledi temyîz-i hikmetle nukûşuñ ârâsın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1030, Beyit 2). [temyîz-i hikmetle eyledi, -di]

ten [30] Beden, cisim, varlık. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yetişdi bir dahı ‘âlem kocaldum rîşüm ağardı / **Tenüm** inceldi şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 4). [tenüm, -üm]

ten hicâbın [6] Beden örtüsü, engeli. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ten hicâbın ref iderseñ olasın şâhib-kemâl / Ey kemâlüm sen kemâlümden beni kıl rûşenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 4). [ten, hicâbın]

ten ü cân [7] Beden ve can. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Saňa dil viren **ten ü cânı** n’ider / Dostum bir özge cânânı n’ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 1). [ten ü cânı, -ı]

teneg olmak [1] Denk olmak.

İster isen alasın ‘ilm-i ledünnide sebāk / Ehl-i Hâkkuñ **teneg** ayağına cārüb ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1446, Beyit 4). [teneg ola, -a]

tenhâ [34] 1. Hâli, insandan hâli, ıssız.

Cân şu’â-ı hüsnuñi çün gördi **tenhâ** gizlenür / Sanma kim ecsâmdur dünyâda peydâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 1). [tenhâ,]

Nâmuñı vird eyledüm peydâda peydâ bulmuşam / Zâtuñı kıldum taleb **tenhâda** tenhâ bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [tenhâda, -da]

Burka’-ı rüyuñ n’ola keşf eyleseñ ey dil-rübâ / Pertev-i ‘aksün tokinsa cümleye **tenhâ** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [tenhâ,]

Gönül oldı temennâda bulupdur tende **tenhâyı** / Bulup tenhâda çün hâlî şalupdur ‘âleme sâye (Murâdî Dîvânı, Gazel 1320, Beyit 3). [tenhâyı, -y, -ı]

Güş-ı cânı küşâde kıl cânâ / Saňa bir söz diyem bugün **tenhâ** (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 29, Beyit 1). [tenhâ,]

2. Yalnız, tek başına.

Ben Murâdî ile ey meh olalı senden cüdâ / Tağ u şahrâ bile ağlar şanma **tenhâ** ağlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 5). [tenhâ,]

II Allah’la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.

Telâţum eyledi baħr-ı maħabbet bād ile **tenhâ** / Neler peydâ durur andan ki tenhâda durur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [tenhâ,]

Telâţum eyledi baħr-ı maħabbet bād ile tenhâ / Neler peydâ durur andan ki **tenhâda** durur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 54, Beyit 1). [tenhâda,]

Olupdur müctemî’ çün kim ‘ulüm-ı evvel ü âħir / Ne **tenhâdur** bu tenhâlık himâyetdür himâyetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [tenhâdur, -dur]

Haber geldi dilârâdan haberden bî-haberlerdur / Cihân u cāndan şimdi yine **tenhâdur** ‘aşıklar (Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 2). [tenhâdur, -dur]

Ne **tenhâdur** bu tenhâlık bilinmez aşl-i tenhâ mı / Ne kesretdür bu kesret ibtidâ mı intihâ mıdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [tenhâdur, -dur]

Nâkil-i esrâr-ı ğaybü’l-ğayb olan vicdân ile / Sen anuñ kesretde bilme şerhi **tenhâsındadır** (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3). [tenhâsındadır, -sı, -n, -da, -dur]

Seyr içün murğ-ı gönül ‘âlemde çün her cā gezer / Kimsene virmez nişânın sırr ile **tenhâ** gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 1). [tenhâ,]

Bu ‘aceb sırdur çü **tenhâdur** ne peydâdur gezen / Bârek-Allâh hoş ‘aceb serrâ vü zarrâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 4). [tenhâdur, -dur]

Yârûñ hayâlî dîdede **tenhâ** gelüp geçer / Nür-i cemâlî bâtin u peydâ gelüp geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 476, Beyit 1). [tenhâ,]

Yād eylemiş ber-kaddi kamu aşınaları / Terk itdi cümle kesret **tenhāda** seyr ider (*Murādī Dīvānī, Gazel 479, Beyit 2*). [*tenhāda, -da*]

Ma'nāda ğayb ile aña yār ile **tenhādayuz** / Gerçi kim cānā görürsin 'ayn ile peydādayuz (*Murādī Dīvānī, Gazel 547, Beyit 1*). [*tenhādayuz, -da, -(y)uz*]

Bir 'ayān olsa olur 'arşa-i 'ālemde nihān / Ol nihāyetümi bulur kim ki bile **tenhāmuz** (*Murādī Dīvānī, Gazel 575, Beyit 3*). [*tenhāmuz, -muz*]

Añlamak emrinde hayrān oldılar cemm-i ğafir / 'Arifūn sırrındadır sır ile **tenhā** añlamak (*Murādī Dīvānī, Gazel 684, Beyit 4*). [*tenhā,]*

Kesreti anuñ için tārık olup redd itdüm / Añladum zevkini her küşede bir **tenhānuñ** (*Murādī Dīvānī, Gazel 738, Beyit 3*). [*tenhānuñ, -nun*]

'Ākıl iseñ kamu ğavġāyı Murādī terk it / Yüri **tenhāya** ki yok aşısı bu ğavġānuñ (*Murādī Dīvānī, Gazel 738, Beyit 5*). [*tenhāya, -(y)a*]

Ġam-hānemüzde yār ile **tenhādadur** gönül / Zan itme seyr-i gülşen-i şahrādadur gönül (*Murādī Dīvānī, Gazel 820, Beyit 1*). [*tenhādadur, -da, -dur*]

Kesret ü vahdet rumūzın fehm idüpdür cān ü dil / Fāriġu'l-bāl olmışam kesretde **tenhāsındayam** (*Murādī Dīvānī, Gazel 899, Beyit 3*). [*tenhāsındayam, -sı, -, -da, -(y)am*]

Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam / Zātuñı kıldum taleb tenhāda **tenhā** bulmışam (*Murādī Dīvānī, Gazel 915, Beyit 1*). [*tenhā,]*

Bulmağ için vuşlatuñ **tenhāda** ben / Cümle ğayrūñden habībüm kaçmışam (*Murādī Dīvānī, Gazel 961, Beyit 3*). [*tenhāda, -da*]

Şorar iseñ bize ger mes'eleden ey sofi / Kesret-i vecd ile bulduk biz o **tenhā** haberin (*Murādī Dīvānī, Gazel 1120, Beyit 4*). [*tenhā,]*

Murāduñ kim ola ğüftārını fehm eyleye cānā / Beyān ister iseñ ko kesreti şuġl ile **tenhāda** (*Murādī Dīvānī, Gazel 1301, Beyit 5*). [*tenhāda, -da*]

Gönül oldı temennāda bulupdur tende tenhāyı / Bulup **tenhāda** çün halī şalupdur 'āleme sāye (*Murādī Dīvānī, Gazel 1320, Beyit 3*). [*tenhāda, -da*]

Hamdū li'llāh olup aġyardan 'ālem hālī / Şoġbet itdi iki deryā yine **tenhā** bu gice (*Murādī Dīvānī, Gazel 1345, Beyit 2*). [*tenhā,]*

Hem-dem olan yār ile bakmadı ālāsına / Kesreti terk eyleyüp yol bula **tenhāsına** (*Murādī Dīvānī, Gazel 1396, Beyit 1*). [*tenhāsına, -sı, -n, -a*]

Terk olunmayınca ğayruñ kim bilür **tenhā** beni / Kendü pinhān olmayınca göremez peydā (*Murādī Dīvānī, Gazel 1451, Beyit 1*). [*tenhā,]*

Benlügümde bulmaduñ cānā çü sen **tenhā** beni / Bulmuşam ben senlügünde līk ben a'lā beni (*Murādī Dīvānī, Gazel 1487, Beyit 1*). [*tenhā,]*

Çerāġını açup 'ayn ile 'ayn aldı ğaybından / Koyup tenhāda bir kesret idüp kesretde **tenhāyı** (*Murādī Dīvānī, Gazel 1497, Beyit 2*). [*tenhāyı, -(y)ı*]

Sa'y-ı belīg eyledi sır-ı 'acīb 'ışkına / Her sözi kim söyledi sır ile **tenhā** didi (*Murādī Dīvānī, Gazel 1566, Beyit 3*). [*tenhā,]*

tenhāda kılmak [1] İnsanlardan uzakta yapmak. II Allah'la yakın olma hālī, kesretten uzaklaşma.

Tenhāda kılop işlerini cümle tamamen / Kılmadı meşālīhda işi kıldı ferāġat (*Murādī Dīvānī, Gazel 199, Beyit 3*). [*tenhāda kılop, -up*]

tenhāda koymak [1] İssiz yerde bırakmak. II Allah'la yakın olma hālī, kesretten uzaklaşma.

Çerāġını açup 'ayn ile 'ayn aldı ğaybından / **Koyup tenhāda** bir kesret idüp kesretde tenhāyı (*Murādī Dīvānī, Gazel 1497, Beyit 2*). [*tenhāda koyup, -(y)up*]

tenhā eylemek [4] Yalnız, tek başına olmak.

Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā / Sırrı sırruñda senüñ **eylememişdür tenhā** (*Murādī Dīvānī, Gazel 44, Beyit 1*). [*tenhā eylememişdür, -me, -miş, -dür*]

II Allah'la yakın olma hālī, kesretten uzaklaşma.

Ey cemāle rāġıb olan **eyle tenhā** dīdeñi / Kesreti manzūr idinme kılasın vahdetde cā (*Murādī Dīvānī, Gazel 31, Beyit 3*). [*tenhā eyle,]*

Bunca müddetdür saña 'arż-ı temennā eyleyem / Pes gelüp cān olasın kalbümü **tenhā eyledüm** (*Murādī Dīvānī, Gazel 911, Beyit 1*). [*tenhā eyledüm, -dü, -m*]

Sırrımı sırrumda seyr itdüm Murādī kārđan / Hamdu li'llāh **eyledi tenhā** beni sırdaşdan (*Murādī Dīvānī, Gazel 1037, Beyit 5*). [*tenhā eyledi, -di*]

tenhā itmek [1] Yalnız bırakmak.

Kaçan kim yāre tüş olsam beni **tenhā ider** cümle / Kaçan kim görmesem kendin baña imlā ider cümle (*Murādī Dīvānī, Gazel 1291, Beyit 1*). [*tenhā ider, -er*]

tenhā kılmak [1] Yalnız kalmak. II Allah'la yakın olma hālī, kesretten uzaklaşma.

Nazar kııl hāk-ı bī-kādrām ümīdüm sensin ey Hānnān / Vücūdum külliyā mahv oldı **kıldum** cümleten **tenhā** (*Murādī Dīvānī, Gazel 60, Beyit 4*). [*tenhā kıldum, -du, -m*]

tenhā kılmak [5] Yalnız bırakmak.

Yā Hūdāyā bize sen imān it / Subġa'dan **kılma** kalbümüz **tenhā** (*Murādī Dīvānī, Gazel 88, Beyit 3*). [*tenhā kılma, -ma*]

II Allah'la yakın olma hâli, kesretten uzaklaşma.

Kesreti terk eyledüm ki vahdete ola tarîk / Kâlbî
tenhâ kılmayınca bilmedüm vahdet nedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4). [tenhâ
kılmayınca, -ma, -(y)ınca]

Görmedüm hiç muvâfîk birisin birbirine / Bu
sebebdan özümü 'ışk ile **tenhâ kıldum** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 922, Beyit 2). [tenhâ kıldum, -du, -
m]

Anuñ için târik olmışam ahıbbâ şöhetin / Hâlvat-
i dilde **kılam** yâr ile **tenha** şöhetin (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 1). [tenha kılam, --am]

Cân ile **kıldı** gönül 'ışk ile çün **tenhâ** beni / Bâtn
iken eyledi şevki yine peydâ beni (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1450, Beyit 1). [tenhâ kıldı, -dı]

tenhâlık [2] Yalnızlık. II Allah'la yakın olma hâli,
kesretten uzaklaşma.

Olupdur müctemi' çün kim 'ulûm-ı evvel ü âhîr /
Ne tenhâdur bu **tenhâlık** himâyetdür himâyetdür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 4). [tenhâlık,]

Ne tenhâdur bu **tenhâlık** bilinmez aşl-i tenhâ mı /
Ne kesretdür bu kesret ibtidâ mı intihâ mıdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 2). [tenhâlık,]

tenhâ olmak [3] Yalnız kalmak. II Allah'la yakın olma
hâli, kesretten uzaklaşma.

Sen bakma Murâdî bu iki yüzli cihâna / Yâr ile
hemân iste ki kalbün **ola tenhâ** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 84, Beyit 5). [tenhâ ola, -a]

Dil **oldı** çün dil-dâr ile **tenhâ** / Meyl itmemişdür
gayrıya aşlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 122, Beyit 1).
[tenhâ oldu, -dı]

Hâlvat-i dil **oldı tenhâ** yine 'ışk-ı yâr ile / Vâsıl
iden 'ışk olupdur 'âşık-ı dildâr ile (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1237, Beyit 1). [tenhâ oldu, -dı]

tenür [3] Tandır. II Aşk acısı.

Dil **tenürında** yanar çün âteş-i 'ışk-ı Hudâ /
Rabbenâ yessirlenâ mimmâ yekûnu bi'r-recâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1). [tenürında, -
ın, -da]

Dil **tenürında** yanar âteş-i 'ışk-ı dildâr / Gözyaşın
kaynadur ol âteş ile 'âşık-ı zâr (Murâdî Dîvânı,
Gazel 446, Beyit 1). [tenürında, -ın, -da]

Dil **tenürî** âteş-i 'ışk ile oldu tâb-nâk / Râstî bu âb-
ı vaşla teşnedür ey nûr-ı pāk (Murâdî Dîvânı,
Gazel 733, Beyit 1). [tenürî, -ı]

tenvîr eylemek [2] Aydınlatmak.

Senüñ hüsnüñ cemâlündür cihânı **eyleyen tenvîr** /
Kamu lutfuñ kemâlündür ider eşkâl ile taşvîr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 321, Beyit 1). [tenvîr
eyleyen, -(y)en]

Lutf eylegil Murâda lutfun senüñ ziyâde / Oldum
saña fitâde **tenvîr eyle** mâhum (Murâdî Dîvânı,
Gazel 946, Beyit 5). [tenvîr eyle,]

tenvîr kılmak [1] Işıklandırma, aydınlatma.

Nümâyân olalı vechün benüm mir'ât-ı kalbümde /
Nice biñ mâh-ı tâbânı **kılor** hürşîdveş **tenvîr**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [tenvîr kılor,
-ur]

tenzîh eylemek [1] Allah'ı her çeşit kusur,
noksan, şerik gibi hallerden uzak bilip
söylemek.

Çü **tenzîh eyledi** gayrından 'aynın / Velî kudretle
rütbet oldu fîtrat (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit
2). [tenzîh eyledi, -di]

tenzîh itmek [1] Allah'ın her türlü eksik ve
noksandan uzak bulunduğuna ve insan
vasfında olmadığına inanma.

Didi evvel ehad Allâh şameddür lem yelid ciddâ /
Lem yelid didi andan anı **tenzîh ider** ihlâş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 2). [tenzîh ider,
-er]

tenzil [1] I. İndirme, azaltma, aşağı düşürme.
II. Kur'ân-ı Kerîm.

Felâh ü fevzi isterseñ gönülde sırrı isterseñ / Muñ'
olgil ne kim emr eyledi **tenzil** ü âyâta (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1321, Beyit 2). [tenzil,]

terahhüm eylemek [5] Merhamet etmek. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cefâya yok mı oranuñ nice çeksün dil ü cânım /
Terahhüm eyle kim cellâd-ı cevruñden emân ister
(Murâdî Dîvânı, Gazel 277, Beyit 3). [terahhüm
eyle,]

terahhüm itmek [1] Acımak, merhamet etmek.

Ey gönül şabr ile ola vaşla dermân yahtemil / Ola
kim bir gün **terahhüm ide** cânân yahtemil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [terahhüm
ide, -e]

terahhüm kılmak [3] Merhamet etmek.

Terahhüm kıl iki mîzâb-ı çeşmümden akan yaşa
/ Güzellük pâyidar olmaz cihândur âsiyâb-âsâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 3). [terahhüm kıl,
]]

Zülf-i şebdizün hevâsından başum sevdâlıdır / Ey
leb-i şîrîn **terahhüm kıl** yaşum gülgündür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 7). [terahhüm
kıl,]

Terahhüm kıl baña dildâr ki ben bir hastayam
pür-zâr / Baña dünyâda sensin vâre tabîbüm gel
devâ sende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1018, Beyit 4).
[terahhüm kıl,]

terâne eylemek [1] Terennüm etmek, nağme
etmek, özel bir ezgiyle söylemek.

Çün terâniden **terâne eyleye** erbâb-ı dil / Pes
yerâhu min yerâniden varam bir yaña ben (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1063, Beyit 3). [terâne eyleye, -(y)e
]]

terânî [1] Allah'ı Teala'nın Hz.Musa'ya Tur dağında verdiği "Len Terânî (Sen beni göremeysin)" cevabına karşılık olarak "Terânî (Görebilirsin)" demek.

Çün **terâniden** terâne eyleye erbâb-ı dil / Pes yerâhu min yerâniden varam bir yaña ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1063, Beyit 3). [terâniden, -den]

teraşşuḥ **itmek** [1] Terlemek, sızmak. II Anlaşılmaq; duyulmaq, çevreye yayılmak.

İrişdi emr-i ezelde ebed me'âl-i vücûd / **Teraşşuḥ** **itdi** inâ-ı vücûda hâl-i vücûd (Murâdî Dîvânî, Gazel 261, Beyit 1). [teraşşuḥ itdi, -di]

teraşşuḥ **kılmak** [1] Sızmak, akmak; terlemek. II Acı çekmek.

Kamu nârî muṭfî olup kalmadı zerre tâb / **Teraşşuḥ** **kılaldan** inâ-ı vücûdumdan âb (Murâdî Dîvânî, Gazel 161, Beyit 1). [teraşşuḥ kılaldan,]

terbiye eylemek [1] Eğitmek; yola getirmek.

Eyledi **terbiye** Rabbüm beni iz'ânümde / Diledi kim daḥî a'lem olam îkânümde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1340, Beyit 1). [terbiye eyledi, -di]

terbiyet [2] İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitime.

Murâdî çünkü buldı **terbiyet** 'ilm-i ledünniden / Mürebbî oldı anuñ çün kamu insâna insânüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 857, Beyit 5). [terbiyet,]

Ṭıynet-i pâkindedür her kişinüñ olmak ferîd / **Terbiyet** nâ-ehl olana hiç kâbil olmadı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1467, Beyit 4). [terbiyet,]

terbiyeye çekmek [1] Terbiye vermek, eğitmek.

İçmiş idi şehd-i şîr oldıḡı vaktin şîti / Şimdi Murâdî **çek** **terbiyeye** dâyesın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1174, Beyit 5). [terbiyeye çek, -er]

terbiyyet [1] İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitime.

Ben sanurdum kim bilür 'âlem nedür **terbiyyeti** / Târik olmayınca Rabbüm bilmedüm âlâyişi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1473, Beyit 2). [terbiyyeti, -i]

tercemân [9] Birinin maksadını anlatmaya, bir şeyi tasvir ve ifadeye vasıta olan kişi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâduñ bunca güftârın mecâz ânlamaḡıl zinhâr / Çü her bir nokṭa vü ḥarfî nice biñ **tercemân** ister (Murâdî Dîvânî, Gazel 277, Beyit 5). [tercemân,]

tercemânî [1] Birisinin veya bir şeyin maksadını anlatmaya, bir şeyi tasvir ve ifadeye vasıta olan.

Maḳâlâtum lisânümde degüldür **tercemânîdür** / Lisân-ı 'ayn-ı vâhid ol viresin lerre tâ dehre

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1315, Beyit 4). [tercemânîdür, -dür]

tercemân kılmak [1] Bir şeyi anlatmaya yardımcı olma, tercümanlık etme.

Kıldı hüveydâda hüveydâ beni / **Kıldı** lisânına beni **tercemân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1173, Beyit 3). [tercemân kıldı, -dı]

tercemân olmak [1] Bir şeyi anlatmaya yardımcı olma, tercümanlık etme.

Şu 'â'-ı 'ayn-ı envâra revâdur remz-i meclâsın / Celîdür bâ-nihân el-ḥaḳ buña bir **tercemân olmaz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 586, Beyit 3). [tercemân olmaz, -maz]

tercîḥ **itmek** [1] Yeğlemek, üstün tutmak.

Ḥaberdür gerçi güftârüm ḥaber ânlama sen andan / Bu ḳavlüm kendözin **tercîḥ** **idüp** evşâfını söyler (Murâdî Dîvânî, Gazel 282, Beyit 2). [tercîḥ idüp, -üp]

tereddüd [1] Kararsızlık, duraksama.

Ey Murâdî seni bilmekde **tereddüdde** cihân / Ey cihânüñ güneşi iste beni âzväda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1359, Beyit 5). [tereddüdde, -de]

terennüm **itmek** [1] Şarkı söylemek. II İfade etmek.

Mu 'anber kıldı zülfeynin yüzin bedr-i dücâ kıldı / **Terennüm** 'andelîb-i ḳudret **itdi** şavt-ı ra'nâdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 979, Beyit 2). [terennüm itdi, -di]

ter eylemek [1] İslatmak. II Ağlamak.

Cân içre eger ister iseñ vuşlat-ı dildâr / 'Ayneynüñi çeşm âbiyile durma **ter eyle** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1414, Beyit 3). [ter eyle,]

tergîb [1] İsteklendirme, arzu ettirme, istek verme.

Nedür ḥikmetde **tergîbüñ** beyân eyle baña didüm / Didi kim iḳtibâs eyle irişem dir iseñ ḳadre (Murâdî Dîvânî, Gazel 1315, Beyit 3). [tergîbüñ, -ün]

terk [3] Vazgeçmek, bırakmak.

Lâ vü len **terkindedür** cümle 'ulüm-ı enbiyâ / Dil özin terk eylemiş merdânedür merdânedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 328, Beyit 4). [terkindedür, -in, -de, -dür]

Şorar iseñ bize sen eger **terkin** 'âlemüñ / 'Âḳıl degül bu kim yiye ḡam maḥz-ı ad içün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1133, Beyit 3). [terkin, -in]

II Dünyevî unsurlardan uzaklaşma.

Yâr içün terk eyledüm iki cihânun varını / Çünkü bildüm **terk** ile buldı bulanlar yârini (Murâdî Dîvânî, Gazel 1482, Beyit 1). [terk,]

terk eylemek [69] Bırakmak, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı

taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî gel hicâb-ı benlûgi **terk eyle** var / Sen anuñsin ol senüñ bi'l-ibtidâ fi'l-intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 5). [terk eyle,]

terk-i ân u cân itmek [1] Canını ve bunları; nefsanî unsurları terk etmek.

Terk-i ân u cân iden 'ışkında 'âşık ahlama / Sırr-ı a'ceb ol durur yârinde bulup yarasın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1049, Beyit 3). [terk-i ân u cân iden, -en]

terk-i 'âr itmek [1] Utanmayı, mahcup olmayı bırakmak.

İster iseñ görmege vech-i habîb / **Terk-i 'âr it** olma nâm u 'ârda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 2). [terk-i 'âr it,]

terk-i benlikle itmek [1] Benliği terk etmek.

Ey Murâdî olmaz idüm yâr ile bir demde yâr / **İtmeseydüm terk-i benlikle** eger bu 'arumı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 5). [terk-i benlikle itmeseydüm, -me, -se, -(y)dü, -m]

terk-i cân [1] Ölmek.

'Alâ'imden 'alâmâtı bilüp 'ilm ile 'âmildür / Velî anuñ beyânına 'adedsüz **terk-i cân** ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 4). [terk-i cân,]

terk-i cân eylemek [1] Canı terk etmek, canından vazgeçmek.

Qavlini hergiz Murâduñ kimsene bilmez yakîn / **Terk-i cân eyler** şular kim anı iz'ân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 5). [terk-i cân eyler, -r]

terk-i cân itmek [1] Canını terk etmek, bir şey uğruna canından vazgeçmek.

Terk-i cân iden bu yolda ol urur maşşûda dest / Hâmdu minnet kim yine cânâna mihmân olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 3). [terk-i cân iden, -en]

terk-i diyâr eylemek [2] Yerinden yurdundan ayrılmak.

Murâdî terk-i var eyle hemân **terk-i diyâr eyle** / Siyâhat ihtiyâr eyle qarâr itme heman irta' (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 5). [terk-i diyâr eyle,]

Çokdan **eylerdüm** bu yirden dostum **terk-i diyâr** / Lik her demde rızâñ ile me'âl añlar beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [terk-i diyâr eylerdüm, -r, -dü, -m]

terk-i diyâr itmek [1] Yerinden yurdundan ayrılmak.

Tîb-i hâtır oluben 'azm-i kenâr itdüm ben / Cümle-i târik olup **terk-i diyâr itdüm** ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 1). [terk-i diyâr itdüm, -dü, -m]

terk-i dünyâ eylemek [1] Bütün dünya nimetlerinden vazgeçme.

Ey Murâdî bî-vefâdur bu cihân-ı bî-qarâr / **Terk-i dünyâ eyle** tâ kalbün ebed mesrûr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 5). [terk-i dünyâ eyle,]

terk-i dünyâ kılmak [1] Bütün dünya nimetlerinden vazgeçme.

Murâdî **terk-i dünyâ kıl** hemân kalbi muşaffâ kıl / Hemân kaşd-ı temennâ kıl kalanın añla cümle hıvâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 5). [terk-i dünyâ kıl,]

terk-i edeb itmek [1] Hürmetsizlik etmek, saygısızlık göstermek.

Terk-i edeb itme gönül Allâhı severseñ / Luṭf eyle sözüm tut yüce dergâhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 1). [terk-i edeb itme, -me]

terk-i esrâr eylemek [1] Sırları terk etmek.

Sırr-ı esrârı tıyaldan **terk-i esrâr eyledüm** / Sırrımı sırr eyleyüp bildüm ki sırrım var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 624, Beyit 2). [terk-i esrâr eyledüm, -dü, -m]

terk-i ğayr [1] Başkalarının, Allah dışında olan şeylerin terki.

Cân ü gönülden eyledi çün **terk-i ğayrünü** / Anuñ içün aña yine keşf-i likâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 2). [terk-i ğayrünü, -ün, -i]

terk-i hayât eylemek [1] Hayatı terk etmek.

Terk-i hayât eylemez 'ışkuña kim cân virür / Vaşl aluruz cân ile oldı bu bâzârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2). [terk-i hayât eylemez, -mez]

terk-i hevâ kılmak [2] Hevesleri, gelip geçici istekleri terk etmek.

Didi **terk-i hevâ kıldum** hevâyile nedür derdün / Didüm 'ışkuñ hevâsından irişdi derde dermânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 3). [terk-i hevâ kıldum, -du, -m]

Seni maḥbûb ideli **terk-i hevâ kıldum** kim / Bilesin ḥüsni cemâle nice hayrânım ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1100, Beyit 4). [terk-i hevâ kıldum, -du, -m]

terk-i in ü ân kılmak [1] Bu ve onu, her şeyi terk etmek.

Çü **terk-i in ü ân kıldum** zamânumdur muḥayyer pes / Zamânım bî-zamân itdüm baña olmaz zamân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 2). [terk-i in ü ân kıldum, -du, -m]

terk-i istifsâr itmek [1] Sormayı, araştırmayı terk etmek.

Terk-i istifsâr idüp güş it Murâduñ qavlini / Añlayup her hâli tâ kim düşmeyesin müşkile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1242, Beyit 5). [terk-i istifsâr idüp, -üp]

terk-i kâr u bâr itmek [1] İş gücü, hünere terk etmek.

Hużur ister iseñ 'azm-i kenār it / Bırak dünyayı
terk-i kār u bār it (*Murādī Dīvānı, Gazel 204, Beyit 1*). [*terk-i kār u bār it,]*

terk-i kavl itmek [1] *Sözü terk etmek.*

Murādī **terk-i kavl idüp** anuñ kavlini güş eyler /
Anuñ içün maķālī terk idüp şāhib-maķāl oldum
(*Murādī Dīvānı, Gazel 872, Beyit 5*). [*terk-i kavl idüp, -üp]*

terk-i kesret eylemek [1] *Allah'ın dışındaki her şeyi bırakmak.*

Terk-i kesret eyle ey dil vaħdet eyle ārzū / Ko bu
gavğa 'ālemin var 'uzlet eyle ārzū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1192, Beyit 1*). [*terk-i kesret eyle,]*

terk-i maķşūd eylemek [1] *Maksadı, amacı terk etmek.*

Terk-i maķşūd eyleyüp urmaķ gerek maķşūda
dest / Tārik olmayan bulur mı maķşad-ı aķşāya yol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 763, Beyit 2*). [*terk-i maķşūd eyleyüp, -(y)üp]*

terk-i murād eylemek [1] *İstemeyi terk etmek.*

Ger murād ister iseñ **terk-i murād eyle** hemān /
Her ki ğayrı diledi redd ile maġzūb ola (*Murādī Dīvānı, Gazel 1446, Beyit 2*). [*terk-i murād eyle,]*

terk-i nişān itmek [1] *İzleri, nişānları, tuġrayı terk etmek.*

Terk-i nişān idenler bu 'ālem-i şuverden /
Döndürdi kālī hāle hālāta irdi el-ħaķ (*Murādī Dīvānı, Gazel 699, Beyit 3*). [*terk-i nişān idenler, -en, -ler]*

terkin urmak [13] *Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü ten **terkin uranlar** buldılar ma'nāya yol /
Ey Murādī tārik olandur cihān-ı ma'rifet (*Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 5*). [*terkin uranlar, -an, -lar]*

terk-i revan [1] *Gidip terketmek.*

Dimezven aña 'āşık kim senūñ yoluñda cān ister /
Odur 'ışkuñda şādık kim hemān **terk-i revān** ister
(*Murādī Dīvānı, Gazel 277, Beyit 1*). [*terk-i revān,]*

terk-i ser [2] *Canından vazgeçmek.*

Āşüfte oldu cān ile bāzārı vardır / Kurbān içün
yolında bugün **terk-i serdedür** (*Murādī Dīvānı, Gazel 460, Beyit 4*). [*terk-i serdedür, -de, -dür]*

Ķadīm 'uşşāķa 'adet **terk-i serdür** / Aña zīrā ki
ser virmek nazardır (*Murādī Dīvānı, Gazel 518, Beyit 1*). [*terk-i serdür, -dür]*

terk-i ser eylemek [1] *Canından vazgeçmek.*

Resmi oldur 'āşıkīnuñ bu tarīķ-i rāhda / **Eyleye**
evvel kademde cān u dilden **terk-i ser** (*Murādī Dīvānı, Gazel 346, Beyit 2*). [*terk-i ser eyleye, -(y)e]*

terk-i ser itmek [1] *Canından vazgeçmek.*

Kenz-i ma'nāyı bulup yolına **terk-i ser idüp** /
Ķalbūñ āyīnesini nice şafā gördüñ mi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1511, Beyit 3*). [*terk-i ser idüp, -üp]*

terk-i ser kılmak [2] *Canından vazgeçmek.*

Terk-i ser kılan Murādī ol bulur cānāna yol / Şol
ki naķdı cāna kıymaz merd-i bāzārı degül (*Murādī Dīvānı, Gazel 760, Beyit 5*). [*terk-i ser kılan, -an]*

Sen şanur mısın bu rāh-ı 'ışķı kim ola geñez /
Terk-i ser kılmak gerek evvel kadem o anda
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1247, Beyit 4*). [*terk-i ser kılmak, -mak]*

terk-i ser olmaķ [1] *Canından vazgeçmek.*

Berzāķ kodılar 'āşık içün nice maħalde / Evvel
kadem **terk-i ser olmaķda** durur kār (*Murādī Dīvānı, Gazel 455, Beyit 3*). [*terk-i ser olmaķda, -mak, -da]*

terk-i sivā [1] *Allah'tan başka her şeyi terk etmek.*

Nefs-i Murādī devlet-i 'uzmā dü-'āleme / **Terk-i sivā**
ile bulunur ġālībā ferāġ (*Murādī Dīvānı, Gazel 667, Beyit 5*). [*terk-i sivā,]*

terk itmek [109] *Bırakmak, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Baħr-ı 'ışķuñda gönül fülki olalı āşinā / Māsivāyı
cümle **terk itdi** yüzün tıtdı saña (*Murādī Dīvānı, Gazel 17, Beyit 1*). [*terk itdi, -di]*

terk-i var eylemek [1] *Varlığı, maddeyi terk etmek.*

Murādī **terk-i var eyle** hemān terk-i diyār eyle /
Siyāħat ihtiyār eyle karar itme heman irta'
(*Murādī Dīvānı, Gazel 657, Beyit 5*). [*terk-i var eyle,]*

terk-i varın itmek [1] *Varını, varlığını terk etmek.*

Bāde-i bezm-i belādan bulmayanlar çāşnī / **Terk-i varın itmeyenler**
vaşl-ı cānān bulımaz (*Murādī Dīvānı, Gazel 556, Beyit 4*). [*terk-i varın itmeyenler, -me, -(y)en, -ler]*

terk kılmak [10] *Terk etmek, vazgeçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Cān ü tenden geçmeyince kim bulur cānāna yol /
Cān ü ser **terkin kılanlar** tıtdılar merdāna yol
(*Murādī Dīvānı, Gazel 764, Beyit 1*). [*terkin kılanlar, -an, -lar]*

terk olmak [2] *Bırakılmak, vazgeçilmek.*

Bir cūr'a mest idelden dil geçdi bu cihāndan / Bir
lezzete irişdi **terk oldı** cümle lezzāt (*Murādī Dīvānı, Gazel 194, Beyit 3*). [*terk oldı, -di]*

Terk olunmayınca ğayruñ kim bilür tenhā beni /
Kendü pinhān olmayınca göremez peydā seni
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1451, Beyit 1*). [*terk olunmayınca, -ma, -(y)ınca]*

terk u der nezd-i 'âkil şüde bend [1] Akıllıların hepsi onu terk etti.

Çün resul-i Hakk u rā-mel'ün güft / **Terk u der nezd-i 'âkil şüde bend** (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 6, Beyit 2). [terk-i u der nezd-i 'âkil şüde bend,]

termîm itmek [1] Tamir etme, onarma.

Eyledi ma'mûr-ı kudret ibtidâ baña esâs / Münhedim olmaz o kim kâdir anı **termîm ider** (Murâdî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 3). [termîm ider, -er]

tertîb [1] Düzen, intizam.

Tertîb nedür cümle bilürsin bu rumûzı / Âgâhuña bak ger dil-i âgâhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 3). [tertîb,]

tertîb-i 'ışk [1] Aşkın düzeni.

Tertîb-i 'ışk bilmege ister gehî gönül / Cismüm içindeki gehî bu cāna sığmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 4). [tertîb-i 'ışk, -ı]

terziği men teşâ'i gayri hisâb [1] Ey dilediğine hesaba gelmez rızık veren.

İftetaḥ yâ müfettiḥe'l-ebvâb / **Terziği men teşâ'i gayri hisâb** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 16, Beyit 5). [terziği men teşâ'i gayri hisâb,]

tesbîḥ [6] Allah'ı takdis ve tenzih etme, Allah'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sâha-i 'arşa başaldan kadem-i nev'-i beşer / Didi **tesbîḥi** melâ'ikle daḥı 'arş-ı vedūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 253, Beyit 4). [tesbîḥi, -i]

tesbîḥe çekmek [1] Tespihe çekmek, sürekli diline dolamak. II Değer vermek, ilgilenmek.

Nām-ı sebbūḥuñ olupdur saña çün kim tesbîḥ / Ey Murâdî beni **tesbîḥe çeker** sübhānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 930, Beyit 5). [tesbîḥe çeker, -er]

tesbîḥ itmek [2] Allah'ı takdis ve tenzih etme.

Murâdî mürdan kim bir kuluñdur az'afû'l-maḥlûk / Müyesser kıl seni **tesbîḥ ide** her laḥza yâ sübhān (Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [tesbîḥ ide, -e]

Müsebbihler seni **tesbîḥ iderler** / Muḳaddisler seni taḳdîs iderler (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 40, Beyit 2). [tesbîḥ iderler, -er, -ler]

tesbîḥ-i vecd [1] Kendinden geçercesine yapılan zikir.

Añla Murâdî kavlini kavlı-i şaḥîḥdür / **Tesbîḥ-i vecd** ile bulunur bu muḳaddemât (Murâdî Dîvânı, Gazel 211, Beyit 5). [tesbîḥ-i vecd,]

tesellâ [2] Teselli.

Gel ey maḥbûb-ı dil-bendüm cemâlûñden niḳâb açḡıl / Ki tā bir demde 'uşşâḳuñ bula biñ biñ

tesellâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 2). [tesellâyı, -yı]

Tesellâdan karar itmez gönül ister tecellâyı / Tecellâ 'aynına gelmez diler keşf ide ma'nâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 1). [tesellâdan, -dan]

tesellâ kılmak [1] Teselli etmek.

Çün geldi 'ademden yine şahrâ-yı vücûda / Mevcûd olanı **kıldı** vücûd ile **tesellâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3). [tesellâ kıldı, -dı]

tesellî eylemek [1] Teselli etmek.

Ḥabîbâ **eyle** 'uşşâḳa **tesellî** gel vişâlûñden / Ḥicâb-ı ref' idüp bir dem tecellî kıl cemâlûñden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 1). [tesellî eyle,]

teselsül [1] Kesintisiz olarak birbirini tâkip etme, zincirleme devam etme.

Ebhâr temevvüde eşcâr **teselsülde** / Deryâb yedi deryâ peydâ neden olmışdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 3). [teselsülde, -de]

te'sir [2] Alâmet, nişan bırakma.

Murâdî didügi ḥaḳdur eger dünyâ vü uḥrâda / Velî **te'siri** anuñ emr ile esbâba düşmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 308, Beyit 5). [te'siri, -i]

Eserden kıldı istidlâl **te'sir** / Eser ile gezer âsar içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 2). [te'sir,]

Baḥt-ı tâlî' sa'dinûñ **te'siridür** ey cān-ı men / Âsmân-ı kurbda seyr eyleyen seyyâresi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 4). [te'siridür, -i, -dür]

te'sir eylemek [1] Tesir etmek, etkilemek.

Murâduñ saña **te'sir eylemezse** ḳavlı-pür-süzü / Efendüm saña bu 'âlemde ayruḳ pâyeler gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1006, Beyit 5). [te'sir eylemezse, -mez, -se]

te'sir kılmak [2] Tesir etmek, etki yapmak, etkilemek.

Naklûmi kâl itmeyince cümle menḳulâtıdan / Kimseye **te'sir kılmadı** bu ḳavlı ü şoḥbetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 3). [te'sir kılmadı, -me, -dı]

Tuydı bu ḳulaḡum yine yârûñ ḥaberinden / **Te'sir kılp** oldu bu ḳalbûñ eserinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 1). [te'sir kılp, -up]

teslîm eylemek [2] Verilmesi gereken yere vermek, teslim etmek.

Murtażâsından durur her kim ki **teslîm eyledi** / Oldı Mûsâveş yaḳîn kûḥ-ı vücûdın kıldı tûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [teslîm eyledi, -di]

Necâta irdi bu kim **eyledi** özin **teslîm** / Dem-â-dem ide ziyâde o nâle-i şeherin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1140, Beyit 2). [teslîm eyledi, -di]

teslîm itmek [2] Boyun eğmek, kabul etmek.

Oldı müsellemler çün Murād **teslīm idelden** nefsin /
Kıl nā ileyke ente's-selām minke's-selām fike's-
selām (Murādī Dīvānı, Gazel 941, Beyit 5). [teslīm
idelden, -elden]

Cümlesi secde eyledi hallāk-ı 'āleme / **Teslīm
idüp** kamu yire kodı rıķābını (Murādī Dīvānı,
Gazel 1527, Beyit 4). [teslīm idüp, -üp]

tesliye-i rūh [1] Ruha teselli vermek,
avutmak.

Kalbini yumşadana söyle ki erfaķ nedür / Rıfķ-ı
gönülde murād **tesliye-i rūhdur** (Murādī Dīvānı,
Gazel 497, Beyit 3). [tesliye-i rūhdur, -dur]

teşhîş [1] Ayırma, seçme, fark etme, tanıma.

Ben Murādiden murāduñ istedüm **teşhîşini** / Didı
kim sen 'arşum ol ben seni devrānam yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1245, Beyit 5). [teşhîşini, -i, -(n)i]

teşhîş-i ibn-i ādem [1] İnsanı tanımak, anlamaya
çalışmak.

Teşhîş-i ibn-i ādem pes cümledendür a'zam /
Sā'irde gerçi vardur olmadı lîk hālāt (Murādī
Dīvānı, Gazel 190, Beyit 3). [teşhîş-i ibn-i ādem,]

teşhîş itmek [11] Ne olduğunu anlamak, tanımak,
seçmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Hakķuñ hüsnuñ temāşasında teşhîş itmezem /
Zātuñ cümle şıfātuñ birle **teşhîş itmezem**
(Murādī Dīvānı, Müfret 29, Beyit 1). [teşhîş
itmezem, -mez, -em]

teşne [3] Susamış. II Çok hevesli, arzulu.

Dil tenüri āteş-i 'ışķ ile oldı táb-nāk / Rāstı bu āb-
ı vaşla **teşnedür** ey nūr-ı pāk (Murādī Dīvānı,
Gazel 733, Beyit 1). [teşnedür, -dür]

Nice bir nār-ı fūrkatden yana 'aşıķlaruñ cānā /
Demidür kim fenālar **teşneler** āb-ı zülālünden
(Murādī Dīvānı, Gazel 1004, Beyit 2). [teşneler, -
ler]

Rūhuma şordum bu cānum **teşnesinden** bir haber
/ Didı kim cānumda zan itmeme revānum oldıñın
(Murādī Dīvānı, Gazel 1039, Beyit 3).
[teşnesinden, -sin, -den]

teşvîķ itmek [1] Özendirmek, isteklendirmek.

Vaşl-ı dildāra eger **teşvîķ iderseñ** ey gönül / Zerre
zerre pāymāl olğıl cefā kıl ihtiyār (Murādī Dīvānı,
Gazel 354, Beyit 4). [teşvîķ iderseñ, -er, -se, -n]

teşvîş-i dil [1] Gönül karmaşıķlığı .

Şöyle hāl olsun gidüp **teşvîş-i dil** ey zū-fünün /
Sen yūri var tārık ol tā kim bilesin māverā (Murādī
Dīvānı, Gazel 15, Beyit 2). [teşvîş-i dil,]

tevaķķuf eylemek [1] Durmak, kalmak.

Çü emr oldı dinildi katılup 'ayn ile sîn izhār /
Tevaķķuf eyleyüp el-ķamd yūridi çün bād

(Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 4). [tevaķķuf
eyleyüp, -(y)üp]

tevaķķuf kılmak [2] Duraklamak.

Kıl hayāl-ı yāri yār ey dil saña / **Kıl tevaķķuf** bir
dem ey dil olma zār (Murādī Dīvānı, Gazel 541,
Beyit 4). [tevaķķuf kıl,]

Tevaķķuf kılmadı her kim iver her dürlü ķarında
/ Ne ismin fehmi ider ey dil ne hōd bilür
müsemmadan (Murādī Dīvānı, Gazel 984, Beyit
3). [tevaķķuf kılmadı, -ma, -dı]

tev'ām almak [1] İkiz olmak, benzeri, aynı
olmak.

Hak 'ışķ ile **tev'ām aldı** bu Murādī çün / Kodı
başın ortaya bulunca o sultānı (Murādī Dīvānı,
Gazel 1556, Beyit 7). [tev'ām aldı, -dı]

tev'ām olmak [1] İkiz olmak; eş, benzer
olmak.

'İşk ile bir yirde 'ār olmaz habībüm bilmiş ol / Āb
ile bir kāsede **tev'ām olamaz** nār güc (Murādī
Dīvānı, Gazel 219, Beyit 2). [tev'ām olamaz, -ı, -
maz]

tevātur [1] İş.

Her şubh u şām içinde tolar ma'ārif el-hak / İlāc-ı
yevm-i fi'l-leyl meşūr olur **tevātur** (Murādī
Dīvānı, Gazel 504, Beyit 4). [tevātur,]

tevātur [2] Bir haberin ağızdan ağıza
geçerek yayılması, söylenti.

Hüsni rivāyeti irişelden **tevātüre** / Kimisi 'ayn-ı
rāvī kimisi hayāl ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1371,
Beyit 2). [tevātüre, -e]

Feyyāz-ķādir oldı feyz itmege **tevātür** / Āyine
tutdı 'akse her dem bir ān içinde (Murādī Dīvānı,
Gazel 1403, Beyit 2). [tevātür,]

tevāzu' [2] Alçak gönüllülük.

Tevāzu' eylegil ey dil **tevāzu'dur** çü ķār aşı /
Tevāzu' kıl dilerseñ ger derūnuñ ola pūr-nūr
(Murādī Dīvānı, Gazel 294, Beyit 6). [tevāzu'dur,
-dur]

'Arş-ı a'lā pāyümüz būs itmege nālişdeyüz / Biz
tevāzu' ehliyüz yirinde şūret hākiyüz (Murādī
Dīvānı, Gazel 570, Beyit 4). [tevāzu',]

tevāzu' eylemek [2] Alçak gönüllü davranmak.

Tevāzu' eylegil ey dil tevāzu'dur çü ķār aşı /
Tevāzu' kıl dilerseñ ger derūnuñ ola pūr-nūr
(Murādī Dīvānı, Gazel 294, Beyit 6). [tevāzu'
eylegil, -gil]

Çü bildüñ kim vücūduñ olırs hāk / Yūri **eyle
tevāzu'** gence pīre (Murādī Dīvānı, Gazel 1427,
Beyit 3). [tevāzu' eyle,]

tevāzu' kılmak [2] Alçak gönüllü olma.

Tevāzu' eylegil ey dil tevāzu'dur çü ķār aşı /
Tevāzu' kıl dilerseñ ger derūnuñ ola pūr-nūr

(Murâdî Dîvânı, Gazel 294, Beyit 6). [tevâzu' kıl,]

Ey Murâdî merd iseñ bi'llâhi merd ol dâ'imâ / **Kıl tevâzuñ** dâ'imün üzre özüñe 'izzet al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 5). [tevâzuñ kıl,]

tevâzu' pâyesin eylemek [1] Alçakgönüllülük mertebesinde bulunmak.

Kibri terk idüp dilâ eyle **tevâzu' pâyesin** / Çün bilürsin kim binâsı haymenüñ gülden durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 4). [tevâzu' pâyesin eyle,]

tevbe [3] Tövbe; günah ve kabahatten Allah'a sığınmak.

Tevbeye gel **tevbe** her demde biñ biñ tevbe kıl / Añ hañâñ gözlerüñ yaşını yağdur çün mañar (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [tevbe, -y, -e]

Dâ'imâ **tevbe** sına'at idin / Seni dâ'im gafür ide mağfûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 4). [tevbe, -y, -i]

Ola kim merhamet kılup günâhuñ 'afv ide ol şâh / Qabûl ola senüñ **tevbeñ** nitekim tevbe-i âdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [tevbeñ, -n]

tevbe eylemek [1] Tövbe etmek.

Tevbe eyle yûri günâha kamu / İşüñ ısmarlağıñ ilâha kamu (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 7). [tevbe eyle,]

tevbe-i âdem [2] Hz Adem'in tevbesi; Hz. Adem'in yasak meyveyi yemesi sonrası yaptığı tövbe.

Ola kim merhamet kılup günâhuñ 'afv ide ol şâh / Qabûl ola senüñ **tevbeñ** nitekim **tevbe-i âdem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 5). [tevbe-i âdem,]

Tevbe-i âdem ol dem oldı qabûl / Didi çün lâ-ilâhe illâ hü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 4). [tevbe-i âdem,]

tevbe-i naşûh eylemek [1] Bozulması imkansız samimi ve hakiki tövbe etmek.

Mihmân olalı hâne-i dilde maħabbetüñ / Gayra nazardan **eylemişem tevbe-i naşûh** (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 2). [tevbe-i naşûh eylemişem, -miş, -em]

tevbe kılmak [3] Tövbe etmek.

Kılmağa hañâña **tevbe** iy dil / Mevt oldı saña eyü 'alâmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 5). [tevbe kılmağa, -mag, -a]

Tevbeye gel **tevbe** her demde biñ biñ **tevbe kıl** / Añ hañâñ gözlerüñ yaşını yağdur çün mañar (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [tevbe kıl,]

Geldüm günâhum bilmişem estağfiru'llâh el-'azîm / Cürmüme **tevbe kılmışam** estağfiru'llâh el-'azîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 1). [tevbe kılmışam, -mış, --am]

tevbeler [1] "Tövbeler olsun" anlamında kullanılıp işlenilen bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.

Kesret-i 'işyân ile yâ Rab 'aceb hâlüm n'ola / Tevbeler olsun günâha **tevbeler** yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [tevbeler,]

tevbeler eylemek [1] Tövbe etmek, çok pişman olmak.

Tevbeler eyledüm eyâ Mevlâ / Kerem u lutfuñ ile aç baña bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 2). [tevbeler eyledüm, -dü, -m]

tevbeler kılmak [1] Tövbe etmek.

Tevbeler kıldum günâha yâ ilâh / Yaraşur saña 'atâ ey pâdişâh (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 1). [tevbeler kıldum, -du, -m]

tevbeler olsun [1] Yaptığı bir şeyden büyük bir pişmanlık duyan kimsenin bu eylemi bir daha yapmayacağına dair söz verirken söylediği ibare.

Kesret-i 'işyân ile yâ Rab 'aceb hâlüm n'ola / **Tevbeler olsun** günâha **tevbeler** yâ Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Müfret 17, Beyit 1). [tevbeler olsun,]

tevbeye gelmek [2] Tövbe etmek.

Tevbeye gel **tevbe** her demde biñ biñ **tevbe kıl** / Añ hañâñ gözlerüñ yaşını yağdur çün mañar (Murâdî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 4). [tevbeye gel,]

Çün bilürsin 'âkıbet hâk olısar cismüñ senüñ / **Tevbeye gel** hâlî olmağıñ fiğân ü âhdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 2). [tevbeye gel,]

teveccüh [1] Sevgi ve yakınlık göstermek, ilgilenmek, iltifat etmek.

Qaldur hicabı yüzden ey 'âlemüñ hayâtı / Dâ'im **teveccühünden** olsun bu dil muşaffâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 104, Beyit 3). [teveccühünden, -ün, -den]

tevekkül [1] Allah'tan gelene razı olmak. Kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelerini Allah'dan istemek.

Ey Murâdî bârek-Allâh şad hezârân âferîn / Yok **tevekkülde** nazîrüñ sende hikmet var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 5). [tevekkülde, -de]

tevekkül ehli [1] İşleri Allah'ın iradesine terk ederek kadere razı olan, her hâlükârda Allah'a güvenen.

Tevekkül ehli odur kim Murâdî her demde / Görürsin anı ki seccâdesin ber-âb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 5). [tevekkül ehli,]

tevekkül eylemek [1] İş Allah'a bırakıp kadere razı gelme.

Cemî'-i kârumuz tefvîz idüp ol yüce dergâha / **Tevekkül eyledükçe** feyz ider na'mâ-yı 'ulyâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 987, Beyit 2). [tevekkül eyledükçe, -dükçe]

tevekkül kılmak [1] Tevekkül etmek, Allah'a güvenmek.

Ey Murâdî **kıl tevekkül** Hazret-i Mevlâya sen / Çün anuñ emrindedür kübrâ olan suğrâ olan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1062, Beyit 5). [tevekkül kıl,]

tev'emân [2] İki ikiz çocuk, ikiz olan iki velet.

Ey Murâdî sırr-ı pinhânî olalı yâr ile / Sırr-ı 'ırfân nûr-ı imân **tev'emândur** dâ'imâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 5). [tev'emândur, -dur]

1. İkizler. 2. Bir yazı sitili.

Lisânumdur dehânumdur zebânım / Dil ile **tev'emânumdur** mahabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 17). [tev'emânumdur, -um, -dur]

tev'emân itmek [1] İkiz etmek. II Aynada görüntünün yansıması ve asıl görünen.

Râğîb-ı 'ışka su'âl itdüm gönül âyînesin / Söyledi bir vech ile kim **tev'emân itmiş** yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2). [tev'emân itmiş, -miş]

tev'emân olmak [3] İkiz olmak. II Birlikte olmak.

Añlağıl kavli-i Murâdî bilesin tâ hikmeti / Hikmet-i kudretde yine hikmet **olmuş tev'emân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 5). [tev'emân olmuş, -miş]

Murâdî kesreti terk eyle vahdet ister iseñ / Müyesser olmadı kesretle **tev'emân olana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [tev'emân olana, -an, -a]

Mukârendür egerçi hikmet ü kudret berâberde / Velîkin hey'et u heybet ikisi **tev'emân oldu** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1492, Beyit 3). [tev'amân oldu, -dı]

tevfîk [2] Başarı, muvaffakiyet.

'Arşa-i kübrâda nâzır olasın **tevfîk** ile / Bu Murâdî göresin kim 'arşa kılmış istinâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 5). [tevfîk,]

Refîk eyle bu kullaruna **tevfîküñ** meded yâ Rab / Çü sensin kâdir ü mennân senüñdür cümle-i 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 8). [tevfîküñ, -un]

tevfîk-i hak [1] Allah'ın yardımı.

Her ne iş kim olmaya **tevfîk-i Hak** aña refîk / Şad hezârân sa'y ile cehd ile kâmil olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 2). [tevfîk-i hak,]

tevfîk u hayr [1] Başarı ve iyilik.

Sa'y ideğör virmek Allâhuñ durur **tevfîk u hayr** / Kim dimişler "Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â" (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 8). [tevfîk u hayr,]

tev'hîd [20] Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sağa vü şola baş şaluben serv-i hırâmân / **Tev'hîdüñ** ider şevk ile şâhâ senüñ a'lâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 3). [tev'hîdüñ, -ün]

tev'hîd-i hakîkî [1] İnkâr edilemeyecek birlik.

Tev'hîd-i hakîkîdür baña kâr / Hamd olsun aña ki vaşla şādum (Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 4). [tev'hîd-i hakîkîdür, -dür]

tev'hîd-i hakîk [1] Hakk'ın birliği; Allah'ın zât, sıfat, isim ve fiilleriyle birliği.

Durış **tev'hîd-i Hakîkî** dâ'im eyle / 'İbâdetle vücûduñ kâ'im eyle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 1). [tev'hîd-i hakîkî, -ı]

tev'hîd-i hü [1] Hakk'ın birliği.

Tev'hîd-i hü hergiz dilüñden eksük olmasun Murâd / Ger dilerseñ göstere didârını her bâr-ı döst (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 7). [tev'hîd-i hü,]

tev'hîd-i lâ-ilâhe illâ hü [1] Bir olan Allah'tan başka ilah yoktur.

Eksük itme gele zebânüñdan / **Tev'hîd-i lâ-ilâhe illâ hü** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 19). [tev'hîd-i lâ-ilâhe illâ hü,]

tev'hîd-i vecd [1] Kendini kaybedercesine ilahi aşka dalmanın birliği, birleştiriciliği.

Çü zât-ı pākını **tev'hîd-i vecd** ile bilürüz / Şıfat-ı lem-yezelîdür bizüm hakîkatümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 2). [tev'hîd-i vecd,]

te'vîl [1] I Bir sözü veya davranışı görünürlüğünden başka bir anlamda kabul etme, çevri. II Yorum, yorumlama.

Murâdî merd-i ezeldür ezeldedür zâhir / Müdâvemet görünür isteme yüri **te'vîl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 5). [te'vîl,]

te'vîl itmek [2] Sözü çevirmek, söze ayrı anlam vermeye çalışmak.

Nice **te'vîl ideyin** ben bu cevâbuñı senüñ / Ki didüñ ben yuyayın kan ile âbuñı senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 1). [te'vîl ideyin, -e, - (y)in]

Şormışam pîr-i zevî'l-'akla bu rû'yâ haberin / Didi **te'vîl ideyin** hayr ile h'vâbuñı senüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 735, Beyit 2). [te'vîl ideyin, -e, - (y)in]

tevķî-i kudret çekmek [1] Kudret padişahının, Allah, buyruklarına nişan çekme.

Çeker tevķî-i kudret hükmini aḥkâmına dâ'im / Virürüz yirlü yirine güneḥkâr olmazuz hergiz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4). [tevķî'-i kudret çeker, -er]

tevvâb [2] 1. Kullarının tövbesini kabul eden Allah.

Her ne kim gelse bize sâlim olur biz sıkayuz / Bizüm efkâr ile kârımuza rehber **tevvâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 2). [tevvâb,]

2. Çok tövbe eden.

Dilinde vahş u tayruñ cümleten zıkr-i habîb el-hâk / Kimi tâlib kimi râgıb kimisi hâl ile **tevvâb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [tevvâb,]

tevzî'-i kader kılmak [1] Her insana kendi kaderinin dağıtılması, kaderin pay edilmesi.

Hükmi kübrâda **kılup** herkese **tevzî'-i kader** / Hamd-ı bî-had ki bize virdi 'inâyet haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 3). [tevzî'-i kader kılup, -up]

tezekkür kılmak [1] Anmak, zikretmek, söz ile tekrarlamak.

Eceli dâ'imâ tefekkür kıl / Olacak hâli var **tezekkür kıl** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 28, Beyit 3). [tezekkür kıl,]

tezyîn-i gûş-ı cân kılmak [1] Can kulağını süslendirmek. II Dinlemek.

Ey dil yine Murâdî neşr eylemiş la'âli / **Tezyîn-i gûş-ı cân kıl** kim iresin bekâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 5). [tezyîn-i gûş-ı cân kıl,]

tıbâķ [1. Uygunluk, uyma. 2. Kat, tabaka.

Mu'ammer olsa bünyâduñ irerse kubbe-i çerhe / **Tıbâķ** etbâķa yüz tutma hebâdur âhırı elbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 2). [tıbâķ,]

tıb-ı hâķır olmak [1] Akla, gönle güzel kokunun gelmesi, güzel kokunun hatırlanması.

Tıb-ı hâķır oluben 'azm-i kenâr itdüm ben / Cümle-i târik olup terk-i diyâr itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 1). [tıb-ı hâķır oluben, -uben]

tıbyân [1] Açık ifade ile beyan etme. Açıklama. Meşhur bir Kur'ân tefsirinin adı.

Tefhîm-i 'aķl içün bunı **tıbyân** ile bilen / Hânım seni senüñ ile bildi i'âdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 464, Beyit 4). [tıbyân,]

tıfl-ı 'aceb [1] Hayret, gariplik çocuķu.

Mehde ger girme(ye) bā-'aķl ola mı **tıfl-ı 'aceb** / Sebebinden sorar iseñ gel anı kıl inhā (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 4). [tıfl-ı 'aceb,]

tıfl-ı 'acib [1] Şaşılacak, gariplik çocuķu.

Lā-fetā illā 'Alī habîb-i dildedür **tıfl-ı 'acib** / Leyse fi'd-dāreyni illā hūdadur ism ile nām (Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 4). [tıfl-ı 'acib,]

tıfl-ı bî-me'vā olmak [1] Yersiz, yurtsuz çocuķ olmak.

Lā'übālî meşrebüz biz bizde istiğnā nedür / **Tıfl-ı bî-me'vā olana** olmuşuz gehvāre biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 566, Beyit 4). [tıfl-ı bî-me'vā olana, -an, -a]

tıfl-ı nā-reste [1] Olgunluķa erişmemiş çocuķ.

Tıfl-ı nā-reste sıfîd eyleye rişin nice dem / Ger dü-tā ola kâdi bilmeye her bār neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 4). [tıfl-ı nā-reste,]

tıg [3] Kılıç. II Sevgilinin kılıç gibi yaralayıcı, öldürücü yan bakışı.

Gönül şayd oldı bir çeşm-i gāzāle / Çü kıldı gāmezî **tıgîn** havāle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 1). [tıgîn, -in]

Tuymadum **tıgūñden** olan yaranuñ acısını / Zîre kim tıgūñ durur bu yaramuñ öz merhemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [tıgūñden, -(ü)ñ, -den]

Tuymadum tıgūñden olan yaranuñ acısını / Zîre kim **tıgūñ** durur bu yaramuñ öz merhemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [tıgūñ, -(u)ñ]

tıg-i bela [1] Bela, azap kılıcı; keder, ızdırap veren söz veya davranış.

Tıg-i belāya tut karşı cismūñ / Acısı geçsün tā üstühvāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6). [tıg-i belāya, -(y)a]

tıg-i cevri [1] Cefa kılıcı.

Rāygān mı irişür vuşlat-ı dildāra kişi / **Tıg-i cevri** dil-i pūr-yarayı kaç pāre diler (Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [tıg-i cevri, -i]

tıg-i ğam [1] Keder kılıcı.

Tıg-i ğamla dem-be-dem bu sînemi çāk eyledi / Yakdı yandırdı bu ğāgrum ey dirîğā nār-ı 'ışķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [tıg-i ğamla, -la]

tıg-i hier [1] Ayrılık kılıcı.

Nice bir āh u fiğān nāle vū zār eyleyeyin / **Tıg-i hierüñ** dil-i nālānuma urdı yara (Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 2). [tıg-i hierüñ, -ün]

tılsım [1] Tılsım.

Hükmi ile çü kuruldı bu **tılsım** bedenüm / Hikmeti benden işit çün aña Lokmānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 2). [tılsım,]

tınāb [1] Çadır ipi, ip.

Mihter-i 'aķl kırar çünkü hikem ğaymelerin / Her **tınābı** virür āfāķa tārīķat haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1109, Beyit 2). [tınābı, -ı]

tınāb-ı cūd [1] Cömertlik direķi.

Kurdum **ṭnāb-ı cūd** ile çün ḥayme-i vücūd /
Sāyemde kimi konar ider kimi irtihāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 819, Beyit 4*). [*ṭnāb-ı cūd,]*

ṭnāb-ı himmet [1] Gayret çadırının ipi.

Ṭnāb-ı himmet ile ḥaymem oldu ber-eḫlāk /
Urındı ḥabl-ı yakīn añladum ki tār nedür (*Murādī Dīvānı, Gazel 486, Beyit 4*). [*ṭnāb-ı himmet,]*

ṭnmak [1] Dinlemek, umursamak, önemsemek.

‘İşk oldu Murādīye çün bende-i fermān-ber / Çün ḥālını bilmezsin pes **ṭnma** yūri epsem (*Murādī Dīvānı, Gazel 944, Beyit 5*). [*ṭnma, -ma]*

ṭynet [6] Yaradılış, huy, mizaç. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ezelden āteş-i ‘ışkuñ kılupdur **ṭynetüm** taḥmīr /
Kemendūne olupdur anuñ için murğ-ı dil naḥcīr (*Murādī Dīvānı, Gazel 285, Beyit 1*). [*ṭynetüm, -üm]*

ṭynet-i arz [1] Toprağın tabiatı, yaratılış özelliği.

Ser-firāzān-ı ḥakīkatde görindi ‘ālem / ‘Ālemūñ **ṭynet-i arzından** olupdur ādem (*Murādī Dīvānı, Gazel 921, Beyit 1*). [*ṭynet-i arzından, -ın, -dan]*

ṭynet-i pāk [2] Temiz yaratılış, güzel huy.

‘Ömr-i sermedde egerçi olunur nice biḥās / **Ṭynet-i pākūñi** pāk eyle hemān dünyāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1359, Beyit 2*). [*ṭynet-i pākūñi, -ün, -i]*

Ṭynet-i pākindedür her kişinūñ olmak ferīd /
Terbiyet nā-ehl olana hiç qābil olmadı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1467, Beyit 4*). [*ṭynet-i pākindedür, -in, -de, -dür]*

tīmār [1] Tedavi, iyileştirme.

Varlūğundan geçmeyince bilmedüm dildarumı /
Ḥasta-i ‘ışk olmayınca bulmadum **tīmārumı** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1456, Beyit 1*). [*tīmārumı, -um, -ı]*

tīmār eylemek [1] Deva ihsan etmek, tedavi sunmak, iyileşme yolu göstermek.

Milkin aldı dil қо arzīn ḡayrī **tīmār eylesün** /
Buldı dil icmālī virdi āḥire ifrāzını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1472, Beyit 4*). [*tīmār eylesün, -sün]*

tīmār itmek [2] 1. Tedavi, iyileştirme.

Zāhirā manzūr-ı enzār oldu ‘ayn-ı yaralar /
Kendūsin yara urur **tīmār ider** pes yarasın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1030, Beyit 3*). [*tīmār ider, -er]*

2. Ağaç bakımı yapmak. II Düzenlemek, iyileştirmek.

Vücūdum büstānın görmişemdür çün tolu ezḥār /
‘Acebdür bağbān-ı kudret **itmişdür** ‘aceb **tīmār**

(*Murādī Dīvānı, Gazel 306, Beyit 1*). [*tīmār itmişdür, -miş, -dür]*

tīr [1] Ok.

Kavs-ı kudretten kılan pertab çün sehm-i kader /
Bulmuşuz kavvāsını men‘ iderüz bir **tīr** ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1259, Beyit 3*). [*tīr,]*

tīr-i ḡamze [1] Gamze oku.

Senūñ ol **tīr-i ḡamzeñle** begüm ebrū kemānuñdur /
Ḥamīde eyleyen qaddūm dilūmi eyleyen şerḥa (*Murādī Dīvānı, Gazel 317, Beyit 2*). [*tīr-i ḡamzeñle, -n, -le]*

tīr-i ḥikmet [1] Hikmet oku.

Tīr-i ḥikmet dest-i kudret üze çün devrān ider /
Pes kıılır pertāv oları her taraf kavs-ı każā (*Murādī Dīvānı, Gazel 15, Beyit 3*). [*tīr-i ḥikmet,]*

tīr ü kemān [1] Ok ve yay. II Sevgilinin delici bakışları ve kaşları.

Alınur şanma kamu memleketi ‘asker ile / Cümle etrāfa giden **tīr ü kemānumdur** bu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1202, Beyit 4*). [*tīr ü kemānumdur, -um, -dur]*

tīr ü kemān-ı ma‘rifet [1] Marifetin yayı ve oku.

Ḡayb-ı ‘aynı māverasından tekellüm bir dahı /
Murteżā destindedür **tīr ü kemān-ı ma‘rifet** (*Murādī Dīvānı, Gazel 169, Beyit 4*). [*tīr ü kemān-ı ma‘rifet,]*

tiryak [2] İlaç, panzehir.

Yār sem virse bizedür **tiryāk** / Luṭf-ı aḡyār irerse ol semdür (*Murādī Dīvānı, Gazel 531, Beyit 4*). [*tiryāk,]*

Ḥayāt-ı cāvidānı ister iseñ gel berü ‘āşık /
Murāduñ nazmıdır ehl-i semūma ser-be-ser **tiryāk** (*Murādī Dīvānı, Gazel 714, Beyit 5*). [*tiryāk,]*

tiryāk eteğin [1] İlaç eteği, ilaç.

Ḥasta-i cehl oluben qalma cehāletden ‘alīl / Tūt Murāduñ sözünü gel qoma **tiryāk etegin** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1119, Beyit 5*). [*tiryāk etegin, -n]*

tiz [1] Beklenenden daha erken sürede, tez, çabuk.

Māl ile cāna ḡarra olma **tiz** gecicidür bular / Aña durış kim bu seri kırtarasin döküp deri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1552, Beyit 3*). [*tiz,]*

tiz olmak [1] Çabuk olmak, tez olmak.

‘Ömre maḡdūr olma bāzār **oldı** **tiz** / Ḥālümüz n’ola gele çün rüst-e-ḥız (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 24, Beyit 1*). [*tiz oldu, -dı]*

ṭob [1] Top. II Dünya.

Sa‘īrū bi’d-dücā lā-şems ü akmār / İḥāta eylemiş devvār için **ṭob** (*Murādī Dīvānı, Gazel 165, Beyit 4*). [*ṭob,]*

ṭob eylemek [2] Top etmek.

Râh-ı hâkikatüne varan kimsene senün / Fark-ı serini pây ider **eyler** serini **toğ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 143, Beyit 4). [toğ eyler, -r]

Başumı **toğ eylerüm** bulsam nigârî dir idün / Fursatı fevt eyleme şimdi çü meydân eldedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 351, Beyit 6). [toğ eylerüm, -r, -üm]

toğ urmak [1] Top, gülle ve şarapnel atan ateşli silahın patlaması. II Sevgilinin ışığının etrafı aydınlatması.

Yâ Rabbi nedür bilsem bu tâb-ı cihân-tâbum / Her ‘âleme mihrümden **toğ urdî** meh-i tâbum (Murâdî Dîvânî, Gazel 945, Beyit 1). [toğ urdî, -dî]

toğtolu / **toğtolu** [3] Dopdolu.

Cân ü tenüm arası **toğtoludur** ‘ışk ile / Şorar isen şadrümi ‘ilm ile baħr-ı ‘azîm (Murâdî Dîvânî, Gazel 949, Beyit 2). [toğtoludur, -dur]

Toğtoludur ‘arş u ferş ey kâm-rân / Nâm-ı Hakk ile zemîn ü hem-zamân (Murâdî Dîvânî, Kit’a 31, Beyit 1). [toğtoludur, -dur]

II Çok.

Revnağumdan cümleten pür-revnağ oldı kâ’inât / ‘Aklum ile naklümü **toğtolu** bürhân eyledün (Murâdî Dîvânî, Gazel 725, Beyit 4). [toğtolu,]

toğmak [18] Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Toğdı çü şemsüm bir seher secde idüp şems ü kamer / İn lem-yekün nüren minhü lâ-zâ’e yebkâ fî’d-ducâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 114, Beyit 2). [toğdı, -dî]

toğrı [8] I. Doğru, eğri olmayan. II Yanlış, eksiği olmayan.

Biz reh-nümâyı n’eyleyelüm rāh **toğrıdur** / Yiter bize Hudā ola her demde reh-nümā (Murâdî Dîvânî, Gazel 7, Beyit 2). [toğrıdur, -dur]

Ger “şırât-ı müstakîm” üzre yürürseñ ey hâkim / Rāhuñı **toğrı** bulursın olmaya müşkil saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 3). [toğrı,]

Tutdı etrâfı çün sürür u neşât / Didiler Hakkla **toğrıdur** mirşād (Murâdî Dîvânî, Gazel 272, Beyit 2). [toğrıdur, -dur]

Kalb-i enverde görindi yine ‘işmet eseri / İşümüz **toğrı** gelüpdür bu bizüm kârumuza (Murâdî Dîvânî, Gazel 1355, Beyit 3). [toğrı,]

2. Doğru, dürüst.

Söyle Murâdî baña **toğrı** haber / Derdüme dermānumı gördün mi hîc (Murâdî Dîvânî, Gazel 226, Beyit 5). [toğrı,]

Toğrısın diyem kelāmuñ saña ey şāhib-hüner / Bu Murāduñ añlar iseñ her sözi biñ cānadur (Murâdî Dîvânî, Gazel 328, Beyit 5). [toğrısın, -sın]

Açdı mı rüyını yoħsa var mı vechinde niķāb / **Toğrısın** söyle şabā dildār kūyından bize (Murâdî Dîvânî, Gazel 1230, Beyit 4). [toğrısın, -sın]

3. ...a/e doğru.

Bu dūd-ı āhumdan şerer **toğrı** semāvāta çıkar / Dil nice bir hicrān çeker vaşluñ baña cānum ķanı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 3). [toğrı,]

toğrıdan ayırmak [1] Doğrudan, doğru yoldan ayırmak.

Nice nice yirde olur ol vücūdundan biķās / Bu vücūdumı **ayıрма toğrıdan** yā müsteķās (Murâdî Dîvânî, Gazel 217, Beyit 1). [toğrıdan ayırma, -ma]

toğrı kılmak [1] Doğru etmek, doğru hale getirmek.

Rāhümü **toğrı kılalı** eylemişem anı sened / Hāzretine cenābına şubħ u mesā du‘ādayam (Murâdî Dîvânî, Gazel 951, Beyit 2). [toğrı kılalı, -alı]

toğrı olmak [2] Doğru olmak.

Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefşünü / Aldanma şol u şağa tā **toğrı ola** bir reh-güzār (Murâdî Dîvânî, Gazel 513, Beyit 3). [toğrı ola, -a]

Murādîñüñ kabülü **oldı** ancak bir nazar **toğrı** / Kabul itmez aña ‘arż olına cümle cihān sensüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 592, Beyit 5). [toğrı oldı, -dî]

toğrı tarîķ [2] Hak yol.

Rāh-ı hidāyet olmasa meslek egerçi kim / **Toğrı tarîķe** varmağa olmazdı ittîşāl (Murâdî Dîvânî, Gazel 822, Beyit 3). [toğrı tarîķe, -e]

Ger necāt ister iseñ **toğrı tarîķi** gözle / Hāric-i rāha varup ķoma şakın egri ķadem (Murâdî Dîvânî, Kit’a 34, Beyit 3). [toğrı tarîķi, -i]

toğrı yol [1] Hak yolu, en doğru yol.

Hamd it Hudāya **toğrı yolu** eyle sen taleb / Bil ki Murādî cümleye Hakk reh-nümā durur (Murâdî Dîvânî, Gazel 472, Beyit 5). [toğrı yolu, -ı]

toğrı yola varmak [1] Hak yola, en doğru yola ulaşmak.

Tālib-i rāh-ı hüdā oluben iķdām idelüm / **Toğrı yola varalum** tutduğumuz rāh ile biz (Murâdî Dîvânî, Gazel 579, Beyit 2). [toğrı yola varalum, -alu, -m]

toğrı yol bulmak [1] Deyim Hak yola, en doğru yola ulaşmak.

Çün tarîķüñdür şırāt-ı müstakîm / Bundan özge **bulmadum bir toğrı yol** (Murâdî Dîvânî, Gazel 835, Beyit 2). [toğrı yol bulmadum, -ma, -du, -m]

toğrıdmak [1] Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek II hak ölçülerine uygun olan şey, gerçek, hakikat.

Şirât-ı müstakîmi **toğrıdup** rāh-ı hākīkatde / İdüp
kāt'-ı menāzil ol yüce dergāha yüz tutduk (Murādî
Dîvânı, Gazel 681, Beyit 2). [toğrıdup, -up]

toğruluk / toğruluk [4] Dürüstlük. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāstîdür hikmet-i 'irfāna 'ālemde sebeb /
Toğruluğu koma elden 'izzet ide tā ki Rab
(Murādî Dîvânı, Gazel 131, Beyit 1). [toğruluğu, -
ı]

toğruluk olmak [1] Doğruluğun gerçekleşmesi, olması.

Mümteni'dür şādika baş ile cānuñ kayusu /
Toğruluk zīrā **olupdur** ser-be-ser imāndan
(Murādî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 2). [toğruluk
olupdur, -up, -dur]

toğrulamak / toğrulamak [4] Doğrulamak,
yönelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāh-ı hākīkat üzre kurdı şirātı çün yār /
Toğrulalum aña biz kılmayalum hacālet (Murādî
Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [toğrulalum, -alu, -m
]

toğru [2] Doğru.

Sen seni çün arzū kıldun saña meyl idigör / Tālīb
ü maṭlabı añlar eyleyen **toğru** nazar (Murādî
Dîvânı, Gazel 412, Beyit 1). [toğru,]

Bi'llāhi gel Murādî bize **toğrusın** di kim / Bu
sende görinen yem-i 'ummān olan nedür (Murādî
Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5). [toğrusın, -(s)ı(n)]

toğruca [1] Doğru olan; sözü özü doğru olan kişi.

Taḥayyürde kaldum nedür bilmedüm kārūñ /
Neden incidürsin senüñ **toğruca** yārūñ (Murādî
Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 1). [toğruca,]

tohm-i hikmet [1] Hikmet, bilgelik tohumu.

Bu mezra'-ı fenāda zer' eyle **tohm-i hikmet** / Tā
hırmen-i ma'ārif el irgüre bahāya (Murādî Dîvânı,
Gazel 1404, Beyit 3). [tohm-i hikmet,]

toğunmak [7] 1. Dokunmak, temas etmek.

Ehl-i başiret olgıl yolda ne var kıl iz'ān / Pāyuña
kıl hāzer kim **toğunmaya** senüñ taş (Murādî
Dîvânı, Kit'a 2, Beyit 2). [toğunmaya, -ma, -, -a]

II Erişmek, ulaşmak.

Ḥayret-i kübrāda kalmışlar velî her mā-ḥalak /
N'ola insān-ı hüveydāya **toğınsa** re'fetüñ (Murādî
Dîvânı, Gazel 732, Beyit 4). [toğınsa, -sa]

Her kime kim **toğındı** eşk-i Murād / Didiler lā-
ilāhe illā hū (Murādî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 5).
[toğındı, -dı]

Burka'-ı rüyūñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübā /
Pertev-i 'aksūñ **toğınsa** cümleyle tenhā yine

(Murādî Dîvânı, Gazel 1228, Beyit 2). [toğınsa, -
sa]

Ālā-yı nāzır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle /
Güneşden nice nūr olur **toğındığınca** bedr aya
(Murādî Dîvânı, Gazel 1292, Beyit 4).
[toğındığınca, -dık, -ınca]

Zıll-ı memdūd oldu çün perr-i hidāyet mürğünün /
Tāc-ı devlet giydi her kime **toğındı** sāyesi (Murādî
Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2). [toğındı, -dı]

2. İncitmek, rahatsız etmek.

Senüñ hicrāna çün **toğındı** begüm / Üşenüp
tağıluben oldu hebā (Murādî Dîvânı, Gazel 94,
Beyit 3). [toğındı, -dı]

tolāb [2] Su değirmeni.

Koğıl benlūgi ey gāfil felekde yok karar el-hāk /
Gice gündüz geçer 'ömrün felek döner **tolāb-āsā**
(Murādî Dîvânı, Gazel 61, Beyit 4). [tolāb-āsā, -
asa]

Büstān-ı cihān ğarḳa-i āb oldu yaşımdan / Şol
deñlü gelür kim anı **tolāb** getirmez (Murādî
Dîvânı, Gazel 610, Beyit 2). [tolāb,]

tolanmak [11] Bir şeyin çevresinde dönmek,
gezmek, dolaşmak.

Şark u ğarḳı **tolanup** gün yüzünü görmek için /
Günde mihr ü gicelerde meh-i tābānum arar
(Murādî Dîvânı, Gazel 447, Beyit 4). [tolanup, -up
]

Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārūñ /
Tolanup hāne vü bābın yine ihsāna irdüñ mi
(Murādî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 4). [tolanup, -
n, -up]

II Etkisi altında kalmak, bağlanmak.

Murādî iste feyzüñden senüñ feyzüñ kemālîdür /
Degül hācet **tolanuben** kılasın derbeder ilhāk
(Murādî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 5). [tolanuben, -
uben]

Tūr-ı Mūsāda **tolandum** nice mäh u nice sāl / Tūr-
ı cisme ağmayınca bilmedüm kurbet nedür
(Murādî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [tolandum, -
du, -m]

'Arşa-i 'ışkı **tolandum** cāy-ı maḳşūd isteyüp / Sırr
ile şimdi anı tıydum ki rāz ehlindedür (Murādî
Dîvânı, Gazel 402, Beyit 2). [tolandum, -du, -m]

Bir vahîd olsa bugün iki cihānı **tolanur** / Ne bilür
şol ki özin bilmeye ol peydāmuz (Murādî Dîvânı,
Gazel 575, Beyit 4). [tolanur, -u, -r]

Senā-yı bî-misāl olmış **tolanur** mislüm āfāka /
Şaḳın āfāḳı 'ālemden gözetme enfüsü rāci'
(Murādî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 4). [tolanur, -u,
-r]

Çün ezelden tıtdı cānum kavlı-i cānāna kulağ / Pes
semā' idüp sürürından **tolandı** şol u sağ (Murādî
Dîvânı, Gazel 662, Beyit 1). [tolandı, -dı]

Gördüm senüñ çü şānuñı ğāyetde muhterem / Cān ü dil ile dil saña **tolandı** lā-cerem (*Murādī Dīvānı, Gazel 938, Beyit 1*). [*tolandı, -dı*]

Yazalı haṭṭı levḥ üzre ḥabībüm dest-i kudretle / **Ṭolandıñ** nokṭa-i dā'im 'aceb pergār imişsin sen (*Murādī Dīvānı, Gazel 1008, Beyit 4*). [*ṭolandıñ, -du, -ñ*]

Baḥr-ı ma'ārif içre geşt-i dil **ṭolanur** / Kendüde 'ayn-ı pinhān şeydā gezer arada (*Murādī Dīvānı, Gazel 1400, Beyit 3*). [*ṭolanur, -ur*]

ṭolmak [34] 1. Dolmak, dolu duruma gelmek.

Zā'ir ola kāmular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre ola ḥālī nice def'a **ṭola** cā (*Murādī Dīvānı, Gazel 51, Beyit 2*). [*ṭola, -a*]

Eger Dāvudveş kılsam bu elḥānum Zebūrumda / **Ṭolardı** cümle maḥlūkātadan tağ ile sahrālar (*Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 2*). [*ṭolardı, -ar, -dı*]

Ne bakarsın bu cihān milkine yā sīm ü zere / Ḥāk ile bir gün ola kāse-i ser **ṭolsa** gerek (*Murādī Dīvānı, Gazel 742, Beyit 4*). [*ṭolsa, -sa*]

Dünyā **ṭolarsa** Nūḥ ile zabt eylemek muḥāl / Keşt-i misāl 'aceb ulu deryādudur göñül (*Murādī Dīvānı, Gazel 820, Beyit 2*). [*ṭolarsa, -r, -sa*]

Defteri taṭbīk iderseñ defteri ğayrıdadur / Sen mürekkebdan durıṣ tā kim kalem şakḳı **ṭola** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1242, Beyit 3*). [*ṭola, -a*]

Ġavvāş-ı baḥr-ı ḥikmet envā'-ı gevher aldı / Her gevher oldı bir baḥr ebḥār anda **ṭoldı** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 1*). [*ṭoldı, -dı*]

II Bir şeyin çok fazla olması.

Kaçan mevc ursa ol deryā **ṭolar** şark ile ğarb aşvāt / Zemīn ü āsumān ditrer yine sākin olur ḥālā (*Murādī Dīvānı, Gazel 53, Beyit 4*). [*ṭolar, -ar*]

'Işk meyinden bu Murādī şöyle maḥmur oldı kim / **Ṭolsa** dünyā ol ḥumarı cūr'alar ḥall eylemez (*Murādī Dīvānı, Gazel 561, Beyit 5*). [*ṭolsa, -sa*]

Çağıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā / Pā vü ser ola bürehne **ṭola** her cā muḥliş (*Murādī Dīvānı, Gazel 647, Beyit 3*). [*ṭola, -a*]

Ezelde söyledı cāna çün ol rāḥ-ı revān elfāz / Anuñ çün neş olup **ṭoldı** zemīn ile zamān elfāz (*Murādī Dīvānı, Gazel 654, Beyit 1*). [*ṭoldı, -dı*]

'Arza kıldum ḥālūmi dildāra bir şeb hem çü şem' / Āteş-i 'ışk ile çeşmüm **ṭolmuş** idi āb-ı dem' (*Murādī Dīvānı, Gazel 658, Beyit 1*). [*ṭolmuş, -muş*]

Çün gelüben yanına **ṭolsa** sivānuñ 'askeri / Pādişāh-ı 'ışk irüp tağıtdı vü kıldı yaşağ (*Murādī Dīvānı, Gazel 665, Beyit 4*). [*ṭolsa, -sa*]

Ṭoldı 'ālemde cümle kevn ü mekān / Ġulğuledür kamu peyām el-ḥaḳ (*Murādī Dīvānı, Gazel 711, Beyit 4*). [*ṭoldı, -dı*]

Beni ḥayret ihāṭa eylemişdür ser-te-ser ḥānum / Ġam-ı dildār ile dā'im iki 'aynüm **ṭolupdur** nem (*Murādī Dīvānı, Gazel 870, Beyit 2*). [*ṭolupdur, -up, -dur*]

'Arşa-i kevn **ṭoldılar** cinn ile ins ü ṭayr u vaḥş / Ḥāline göre her birinüñ virilüp durur ni'am (*Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 2*). [*ṭoldılar, -dı, -lar*]

Baḳmazam **ṭolsa** dü-'ālem cümle zībālarla heb / Misli yok 'ālemde bir şāhib-cemāl añlar beni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1455, Beyit 3*). [*ṭolsa, -sa*]

Beyāzı ḳalmadı nāmumda bir cā / Kāmu şirretle **ṭolmuşdur** ser-ā-pā (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit 15*). [*ṭolmuşdur, -muş, -dur*]

2. Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Ṭoldı cümle tebeḥhüc ile zemān / Ḳalmadı yiryüzinde hiç fesād (*Murādī Dīvānı, Gazel 272, Beyit 3*). [*ṭoldı, -dı*]

Her şubḥ u şām içinde **ṭolar** ma'ārif el-ḥaḳ / İlāc-ı yevm-i fi'l-leyl meştūr olur tevātūr (*Murādī Dīvānı, Gazel 504, Beyit 4*). [*ṭolar, -ar*]

Sırruñı pinhān iderseñ sır ile ey müttakī / Cümleten 'ālem ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan **ṭola** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 4*). [*ṭola, -a*]

3. Bir duygu insanın içini, gönlünü kaplaması, sarması.

Ḳaldur bu ḥicābuñı gözüm nūr ile **ṭolsun** / Senden bu durur rüz ile şeb dilde temennā (*Murādī Dīvānı, Gazel 85, Beyit 2*). [*ṭolsun, -sun*]

Murāduñ maḥz-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā / Eger ḥaḳ üzre nāzırsañ derüñüñ **ṭola** ḥikmetler (*Murādī Dīvānı, Gazel 282, Beyit 5*). [*ṭola, -a*]

Münderic oldı yine cevher-i ma'nā-yı sır / Hoḳḳa-i ebdānuma **ṭoldı** çü kālā-yı 'ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 707, Beyit 2*). [*ṭoldı, -dı*]

Añla Murāduñ sözin ey meh-i pūr-ferr ü tāb / Şems-i hüdā vire nūr **ṭola** bu dünyā-yı 'ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 707, Beyit 5*). [*ṭola, -a*]

Ḳalb-i Murādī 'ışk ile **ṭolsa** 'aceb degül / Böyle görindi şimdi yine mukteżā-yı 'ışk (*Murādī Dīvānı, Gazel 702, Beyit 5*). [*ṭolsa, -sa*]

Ṭoldı ḥüsñüñ ğulğulından āsumān ile zemīn / Anuñ için saña müştāk oldı cümle 'ālemīn (*Murādī Dīvānı, Gazel 1038, Beyit 1*). [*ṭoldı, -dı*]

Ṭolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / Ṭurmaz artar mevc urur deryālayım esrār-ı hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 1*). [*ṭolalı, -alı*]

Cūr'a nūş olduḳda **ṭolmuşdı** ezel mey-ḥānesi / Biz anı bezl eyledük 'āşıklara iḥsān ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1236, Beyit 4*). [*ṭolmuşdı, -muş, -dı*]

Ey dil diler iseñ **ṭola** ḳalbün kemāl ile / Dünyāda dirlik eyle hemān yaḥşī ḥāl ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 1*). [*ṭola, -a*]

Sem'-i dilüm **tolı** çü şadâ-yı nidâyile / Bir eylemişem âhırımı ibtidâyile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1375, Beyit 1*). [*tolı, -ı*]

Çü çeşm-i bed-nazar ide hafızdur hâfız / Hamâ'il-i hikem ile **tolu** durur sîne (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1383, Beyit 2*). [*tolu, -u*]

Çünkü Tūr-ı 'ışkda erinî didüm / **Toldı** vâdî 'arşa vü küh-sâra rüy (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2*). [*toldı, -dı*]

Arayup dürr-i ma'ânî olalum tâlib-i 'ışk / Baħr-ı vahdetde vücûda **tolalum** döne döne (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 4, Beyit 3*). [*tolalum, -alu, -m*]

Revâ mıdur aña 'âşî olasın / Tekebbür birle içün **toldurasın** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 11*). [*toldurasın, -dur, -a, -sın*]

tolaşmak [4] 1. Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.

Tolaşuben 'alemi tâ şark u ğarb / Külbe-i ahzânımı gördün mi hîc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 226, Beyit 3*). [*tolaşuben, -uben*]

Maħabbet şem'ine bu hücre-i kalbi kılup mişkât / Göñül pervânesi dâ'im **tolaşur** olmayup epsem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 870, Beyit 3*). [*tolaşur, -ur*]

Tolaşup ser-te-ser âfâkı gezdün başdan ayağa / Murâdî gibi sen bir şâhib-i 'ummâna irdün mi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1491, Beyit 5*). [*tolaşup, -up*]

2. Birleşmek, bir araya gelmek.

Buluram ben ebed 'ömrüm hayâtı / **Tolaşsa** ger miyânuna miyânım (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 5*). [*tolaşsa, -sa*]

toldurmak [7] 1. Doldurmak.

Toldurdu Murâdî şikemin halk-ı cihân gör / V'Allâhi bizüm gibi riyâzat idemezler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 5*). [*toldurdu, -dı, -ı*]

Mâha karşı zevrak-ı dil gezdi bir baħır üzre âh / Lü'lü vü mercân ile **toldurdu** 'ummân bir gice (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2*). [*toldurdu, -dı, -ı*]

II Bir hâli, duyguyu hâkim kılmak.

Kimisini kor karañuda ebed mehcür idüp / Kiminün göñlin dem-â-dem 'ışkı ile **toldurur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 350, Beyit 3*). [*toldurur, -ur*]

Baħr-ı maħabbet içre ğark oldu zevrak-ı dil / **Toldurdu** anuñ için çok cevher itdi hâşıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 812, Beyit 2*). [*toldurdu, -dı*]

Cemâlin ider her dem ârâyide / Ki **toldura** tâ 'aleme kâl u kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 852, Beyit 4*). [*toldura, -a*]

Tesbihün ile yâ Rab **toldur** içümi her dem / Çağıra bu cân ü dil her dem saña yâ sübhân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 5*). [*toldur, -ı*]

Bâde-i 'ışkından ol şeh **toldurupdur** bir kadeh / Cür'asın nûş eyleyen bî-hûş olur esrâr ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 4*). [*toldurupdur, -up*]

tolu [28] Bir şey ile dolmuş olma.

Câmdur bu iki çeşmüm bâde-i hamrâ **tolu** / Kâmetüm çeng oldu sînem dilberâ kânündür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 3*). [*tolu, -ı*]

Ben nâr-ı 'ışka yanarım ammâ 'aceb durur / Kim iki şîşesi gözümüñ **tolu** âbdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 471, Beyit 4*). [*tolu, -ı*]

Murâd oldu hayâtundan senün hayy / Murâdiden **tolu** mescid cevâmî' (*Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 5*). [*tolu, -ı*]

Ben cemâlüne nazâr kılduğımı gördi cemâl / Ey kemâlüm nazarımla **tolu** her câ ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 3*). [*tolu, -ı*]

Tutar destinde tâ şuna hezâra / Şarâb ile **tolu** peymâne ğonce (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 4*). [*tolu, -ı*]

2. Pek çok, fazla.

Bir şahsın ey şâh ki sen şâh-ı cihânun / Medh ile **toludur** döneli günbed-i hağrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 2*). [*toludur, -dur*]

İde mi Murâdî yalunuz hamdünü yâ Rab / Her küşede zikrünüñle **toludur** nice güyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7*). [*toludur, -dur*]

Ol Hudânun şerîf ismi ile / Cümleten **tolu** günbed-i hağrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 3*). [*tolu, -ı*]

Bu Murâdîde murâd üzre haķâ'ik **toludur** / Añla kim oldu hisâb ile rimâl-ı sâ'ât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5*). [*toludur, -dur*]

Dünyâ **tolu** talebde her nice olsa eşvât / Gavs oldu çünkü ğavvâş kuṭb oldu aña tâlib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 194, Beyit 4*). [*tolu, -ı*]

Eger dirseñ ki müstaħric ne hâşıl kıldı müstaħrec / Ne deñlü kim kıla iħrâc **tolu** subh u mesâ maħrec (*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 3*). [*tolu, -ı*]

Vücüdüm büstânın görmişemdür çün **tolu** ezhâr / 'Acebdür bağbân-ı kudret itmişdür 'aceb tîmâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1*). [*tolu, -ı*]

Havf-ı Haķdan kalbi dâ'im **tolu** bâk olmuş yatar / Milk-i dünyâya göñül virmez Murâdî 'âķilîn (*Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5*). [*tolu, -ı*]

Safha-i rûkn-i kitâb cedvel-i zerle **tolu** / Yazdı anı kâ'inât söyledi imlâ-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3*). [*tolu, -ı*]

Bu kadar kavlı-i 'azm ile **toludur** bu cihân / Bulunur kavlı-i 'azîmümde velîkin a'zam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 3*). [*toludur, -dur*]

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / Vire dünyâ saña zehrin **tolu** câm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4*). [*tolu, -ı*]

Nazar gevher durur zinhâr o edeb kılmagıl zâyî /
Bunuñ qadrin bilürseñ yeg durur dünyâ **tolu**
zerden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3*). [*tolu,*
]

Sen kerîmü'ş-şânsın ma'bûdsın yâ ze'l-celâl / Cûd
u ihsânıñla **toludur** şehâ kevn ü mekân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4*). [*toludur, -dur*]

Nûr-ı mutlak nice şerh oluna ey vâ'ız-ı dehr / Anuñ
içün iki dünyâ **tolu** väveylâdan (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1118, Beyit 3*). [*tolu,*]

Gösterdi cemâlin yine 'ışkı eserinden / 'Âlem
toludur medh ile hüsni haberinden (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1131, Beyit 1*). [*toludur, -dur*]

Kevn içre cüz' ü kül kamu aduñ müsebbihün /
Tesbîhün ile cümle **tolu** arz ü âsumân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1134, Beyit 4*). [*tolu,*]

Tolu hikmet 'ulûmında 'ilimdür her kemâlâtı /
Müyesserden cemî'-i tavridur rûkn ile âlâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1301, Beyit 4*). [*tolu,*]

Şarâb-ı vuşlatuñ bir cür'asın zevk eyleyen 'âşık /
Eger câmuñ **tolusun** saña virürlerse şanma
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3*). [*tolusun, -
sın*]

Bir şecer olsa **tolu** esmârdan / Cümle Murâd aña
tutar dâmeni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1565, Beyit
5*). [*tolu,*]

1. Bir şey ile dolu olan. 2. Pek çok, fazla.

Ben 'âşıka rıkkat kılup ey döst sürâhî / Şan
ağlayuben meclisi kıldı **tolu** gulğul (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 816, Beyit 4*). [*tolu,*]

Ferec-i dil görinür gerçi tecellâ-i cemâl / Ol
celâlinden anuñ lîk **toludur** mâdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 2*). [*toludur, -dur*]

3. Bir duygunun güçlü etkisinde olmak.

Mekân senden **tolu** yâ Rab velîkin bî-mekânsın
sen / Vücûduñla zamân memlû velîkîn bî-
zamânsın sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit
1*). [*tolu,*]

Zamân ile mekânıñ hâlîkı bî-în ü ânsın sen /
Mekân senden **tolu** yâ Rab velîkin bî-mekânsın
sen (*Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 2*). [*tolu,*
]

tolu kılmak [2] Doldurmak. II Sürekli onun ismini
anmak.

Murâdî çünkü ismini dehânına **tolu kıldı** / Tek ü
tenhâ olup 'âlemde iki fırkaya ol şâh (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 5*). [*tolu kıldı, -dı*]

II Bir hâli, duyguyu hâkim kılmak.

Hücre-i kalbüm **tolu kı** şu'le-i envâr ile / Nice bir
cürm ü hatâyile ola gönlüm kara (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 18, Beyit 3*). [*tolu kı,]*

tolu olmak [4] Pek çok olmak.

'Arş u ferş **oldı tolu** na't-ı habîb ile kamu / Sende
var ise maḥabbet bulasın sen daḥî cā (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 49, Beyit 4*). [*tolu oldı, -dı*]

II Bir duygunun güçlü etkisinde olmak.

'İşkuñ başuma virdüñ beni dîvâne idüp / Kalb-i
ḥubbuñla **tolu** kâlibum **olmuş** gūyâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 48, Beyit 2*). [*tolu olmuş, -mış*]

Çokdan ferâğat eyledük cümle cihânı cāndan /
Olalı tolu gönlümüz her dem-be-dem efkâr-ı döst
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 4*). [*tolu olalı, -
alı*]

Şanı 'âlem içinde bir er kim / **Tolu olmaya** kalbî
hırş ile az (*Murâdî Dîvânı, Gazel 606, Beyit 3*).
[*tolu olmaya, -ma, -(y)a*]

top ile çevgân [1] Top ve çevgan.

Murâdî merd-i meydândur elinde **top ile çevgân** /
Eger da'vâ-yı merd eyler iseñ cevlanı göstergil
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 5*). [*top ile
çevgân,*]

toprağ / toprak [2] Toprak.

Fânî dünyâ benüm oldı diyüben da'vî kılan /
Kellesi **toprağın** altında yatur hem çü sıfâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4*). [*toprağın, -
uñ*]

Şanı Cem ü şanı Kubâd **toprakların** şavurdı bād
/ İştmedün mi n'oldılar Dārâyile İskenderi
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 4*). [*toprakların, -lar, -ın*]

toymak [2] Bir gereksinimini yeteri kadar
karşılama; tatmin olmak.

Sen ol sultân-ı 'âlemsin **toyar** na'ma ile 'âlem /
Cihânı var iden sensin velîkin bi-cihânsın sen
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1001, Beyit 2*). [*toyar, -ar*
]

Sen ol sultân-ı 'âlemsin **toyar** na'mâ gele 'âlem /
Cihânı var iden sensin velîkin bi-cihânsın sen
(*Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 5*). [*toyar, -
ar*]

töhm [1] Suç, kabahat.

Şan'ata olmuşdur yemîn ile yesâruñ zümresi /
Birine hikmet birine **töhm** oldı iktizâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2*). [*töhm,*]

tübâ [6] Cennette bir ağaç.

İşigün yaşdanan şâhâ ider me'vâdan istignâ /
Temâşâ eyleyen kaddün ider **tübâdan** istignâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1*). [*tübâdan, -
dan*]

Şah-ı qudsîde vücûdum yine **tübâ** ancak / Bağ-ı
vaḥdetde göñül bir gül-i ra'nâ ancak (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1*). [*tübâ,*]

Bir tarafda şavt ide **tübâ** ki túbâ men daḥel / Bir
tarafda medh ider hür ile Rıdvân âyetin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3*). [*tübâ,*]

Bir tarafda şavt ide tûbâ ki **tûbâ** men daḥel / Bir tarafda medḥ ider hûr ile Rıdvân âyetin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 3*). [*tûbâ,]*

II Sevgilinin boyu.

Reşk iderse yaraşur kıddüñe **tûbâ** serverâ / Bârek-Allâh ḥoş ‘acâ’ib ḥübdur mevzûndur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 6*). [*tûbâ,]*

Şâh-sârından çü **tûbânuñ** gelür bir tayr-ı ḥoş / Şöyle tâb urur cihâna mahv olur kuruş-ı güneş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 1*). [*tûbânuñ, -nuñ]*

tûfân [2] Her yeri kaplayan çok su, pek ziyade yağan yağmur.

Nûh buldı necât **tûfândan** / Didi çün lâ-ilâhe illâ hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 5*). [*tûfândan, -dan]*

II Bir duygunun etkisinde ziyadesiyle kalmak.

Fûlk-i dil ğark oldu şöyle vahdetün deryâsına / Şöyle **tûfândur** içüm kim baḥr-ı ‘ummân olmışam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4*). [*tûfândur, -dur]*

tûfân-ı şer [1] Kötülük tufanı.

Oldılar maḥhûr-ı a’dâ cümleten / Koydı başlarına pes **tûfân-ı şer** (*Murâdî Dîvânı, Kıt’a 27, Beyit 4*). [*tûfân-ı şer,]*

tûfân-ı şer kıpmak [1] Kötülük tufanının kıpması.

Oldılar maḥhûr a’dâ cümleten / **Kıpdı** başlarına pes **tûfân-ı şer** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 4*). [*tûfân-ı şer kıpdı, -dı]*

tuğrâ / tuğray [4] Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret.

Ey zebânın depreden elfâza ma’nâ bilmedüñ / Şüret-i ḥükmüñde gör yazmış mı **tuğrâ** elsine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3*). [*tuğrâ,]*

Murâdî şems-i münîri başar degül müdrîk / Meger ki göstere tâbınuñ ‘aksini **tuğrây** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 5*). [*tuğrây,]*

II Sevgilinin kaşları.

Bakduğumca güneşe ol meh-i ğarrâ görünür / Mâha bakdukça gözüm ol kaşı **tuğrâ** görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 1*). [*tuğrâ,]*

Yâ Rab inşâf vir ol Aḥmed-i muḥtâr hakkı / Nice bir ağılada biz o kaşı **tuğrâmuz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5*). [*tuğrâmuz, -muz]*

tuğrâ çekmek [2] Deyim Tuğra çakmak, mühür vurmak.

Kâtib-i kudret yazaldan bu evâmir satırını / Bir debîrem **çekmişem** her ḥükme bir **tuğrâyı** ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3*). [*tuğrâyı çekmişem, -miş, -em]*

Şalındı ‘arşa-i vicde nice muvaḥḥidler / Velî berâtına **çekdi** ‘âlem ile **tuğrây** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1542, Beyit 3*). [*tuğrây çekdi, -di]*

tuğrâ-yı ‘ışk [1] Aşkın tuğrası.

Cân ü gönül arasın aldı çü deryâ-yı ‘ışk / Yazdı berât-ı ezel çekdi çü **tuğrâ-yı ‘ışk** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1*). [*tuğrâ-yı ‘ışk,]*

tuğm-ı ezel [1] Ezel, ölümsüzlük tohumu.

Ekmeyen **tuğm-ı ezel** almaz fevâ’id hırmanın / Kendü ‘ırzı kendüsünde pây-mâl eyler yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 4*). [*tuğm-ı ezel,]*

tuğm-ı hançal [1] Ebûcehil karpuzu veya acı hıyar denen bitkinin tohumu.

Battıl ola mı zer‘ idicek **tuğm-ı hançalı** / Bitdükte pes saña o semerden ne fâ’ide (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4*). [*tuğm-ı hançalı, -ı]*

tûl [3] 1. Uzunluk, boy.

Cümleten anda melâ’ik tırmış idi şâf şâf / Her şafuñ **tûl** ile ‘arzı oldu yetmiş biñ kadar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 3*). [*tûl,]*

2. Uzun müddet.

Benüm çün ‘ömr-i câvidüm aña ‘arz olmadı hem **tûl** / Vücüdüm cüdidur olmaz bu ömr-i câvidân ansuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 3*). [*tûl,]*

‘Ömrümüzüñ aňlamayan aşlını / Nice bilür **tûl** ile tekrârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 607, Beyit 3*). [*tûl,]*

tûl-ı emel [4] Hırs, tamah, tükenmez arzu.

Ḥâme-i takdîr nakş itdi ne var ise kamu / Pes su’âl oldu neden nâşî durur **tûl-ı emel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 2*). [*tûl-ı emel,]*

Muḥâşemetde ne var sendedür çü ḥüsn-i ezel / Cenâna râğib olup yâ nedür bu **tûl-ı emel** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 1*). [*tûl-ı emel,]*

Bilmem saña bu **tûl-ı emelden** ne fâ’ide / Kimse ḥalâş olamaz ecelden ne fâ’ide (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 1*). [*tûl-ı emelden, -den]*

Nice yıllardur olupdur ruh-ı yâre müştâk / ‘Âşıkun irdi hele âḥire **tûl-ı emeli** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1513, Beyit 3*). [*tûl-ı emeli, -i]*

tullâb-ı cinân [1] Cennetleri isteyenler.

Ben ḥâşıl-ı ‘ömrüm bilürem söyleme nâşîh / Va’zuñ olara söyle ki **tullâb-ı cinândur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4*). [*tullâb-ı cinândur, -dur]*

tulû [3] Doğmak, doğuş. II Manevi aydınlık.

Küşâde-ṭâlî’ oldur kim **tulu’ın** aňlaya kande / İki çeşmi mücellâ iki ‘aynı anuñ ‘umyâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4*). [*tulu’ın, -ın]*

Mû-be-mû şerhinde mevcûd-ı vücûd-ı lâ-mesal / Şol mümessil kim **tulû’ın** bilmeyen mehcûrdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 4*). [*tulû’ın, -ın]*

Mihr-i haqîkat oldu çü tâlî' **tulû'da** / Başdan ayağa
ğark-ı ziyâyam ziyâyile (Murâdî Dîvânı, Gazel
1375, Beyit 2). [tulû'da, -da]

tulû' eylemek [4] Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tulû' eylerse bu mihr-i münîr aña cihân zerre /
Elâ yâ eyyühe'l-ahbâb gelün kim toğdı mâh-tâb
(Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 4). [tulû'
eylerse, -r, -se]

tulû'-ı âfitâb-ı 'izzet [1] İzzet, yücelik güneşinin
doğması.

'Ayânsın cümleye şâhâ velîkin bî-'ayânsın sen /
Tulû'-ı âfitâb-ı 'izzetüñle hayradur efkâr
(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 8). [tulû'-ı
âfitâb-ı 'izzetüñle, -ün, -le]

tulû'-ı mihr [1] Güneşin, aşkın doğuşu.

Tulû'-ı mihre himmetdür viren 'âlemlere revnak
/ Karâr itmez habîbüm cümleten kevn ü mekân
sensüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 4).
[tulû'-ı mihre, -e]

tulû'-ı mihr-i mihr [1] Muhabbet güneşinin doğması.

Tulû'-ı mihr-i mihrüñle ziyâ vir hâne-i kalbe /
Bu minvâl üzre ihsânüñ ziyâd u ber-ziyâd eyle
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [tulû'-ı
mihr-i mihrüñle, -ün, -le]

tulû'-ı şems-i her millet [1] Her milletin güneşinin
doğuşu.

Tulû'-ı şems-i her millet saçar nûrın çü âfâka /
Virüpdür mihre ol nûrî "ve nevvânâhü tenvîrâ"
(Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 4). [tulû'-ı şems-
i her millet,]

tulû' itmek [10] Doğmak, ortaya çıkmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şems-i hüda **tulû' ide** matla'-ı küh-ı gaybdan /
Zerreler ide mi karâr cümle kıılır aña şitâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 151, Beyit 2). [tulû' ide, -e]

tulû' kılmak [1] Doğmak, ortaya çıkmak.

Âfitâb-ı ezelün sa'd ile **kılmışsa tulû'** / Kamere
olsa muqâbil ola a'lâ güzeri (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1521, Beyit 2). [tulû' kılmışsa, -mış, -sa]

tu'mâ [1] Azık, yiyecek.

Âşinâ her lahzada buldı kamudan iştihâr / Oldı
murğân-ı 'ayâna **tu'mâ** anun dânesi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 4). [tu'mâ,]

tu'ma olmak [1] Azık, yiyecek olmak.

Âşinâ her lahzada buldı kamudan iştihâr / Oldı
murğân-ı 'ayâna **tu'ma** anuñ dânesi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 4). [tu'ma oldu, -dı]

tümâr [1] Dürülp yuvarlak yapılmış şey,
tomar.

'Acâ'ib baır-ı ka'ında şalupdur bîhler tâ kim / Ki
her bergi şalup sâye nice biñ biñ kadar **tümâr**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 3). [tümâr,]

tû meres ez an nihâyet ez nihâyet 'arîst [1]
Nihayetinde bana sorarsan, sonunda bu
utanmadır.

Tû meres ez an nihâyet ez nihâyet 'arîst / Ger
porsi ez-nihâyet pürs ez tenhâ-yı men (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1093, Beyit 3). [tû meres ez an
nihâyet ez nihâyet 'arîst,]

tumtûrâk [1] Gösteriş, ihtişam.

'Arşada mânendi yokdur zerrece / Hoş 'aceb kesb
eylemişdür **tumtûrâk** (Murâdî Dîvânı, Gazel 713,
Beyit 4). [tumtûrâk,]

tû nüh murğî ki murâdî hürî âb u dâne [1]
Sen bir tavuk değilsin ki isteğün su ve dane
olsun.

Merd başı tû eger mî-güzeri ez-şaşyet / **Tû nüh
murğî ki murâdî hürî âb u dâne** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1442, Beyit 5). [tû nüh murğî ki murâdî hürî
âb u dâne,]

tur [5] Tur dağı; Hazreti Musa'ya tecelli olan
dağ. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Karâra yakdı ise **tûrî** ger celâl-i vücûd / Cemâlî
perde-i Mûsâ-yı bî-karâra çeker (Murâdî Dîvânı,
Gazel 484, Beyit 3). [tûrî, -ı]

tûr-ı cism [2] Bedenin Tur Dağı.

Tûr-ı Mûsâda tolandum nice mâh u nice sâl / **Tûr-
ı cisme** ağmayınca bilmedüm kurbet nedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [tûr-ı cisme,
-e]

İktibâsa **tûr-ı cisme** vardı Mûsî-i vücûd / Nûr
virdiler çerâğ-ı kalbine bürhân didi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [tûr-ı cisme, -e]

tûr-ı haqîkat [1] Hakikatin tecelli ettiği Tur Dağı.

Gösteren **tûr-ı haqîkatde** tecellâdur beni /
Eyleyen Mûsî-i kudret dest-i beyzâdur beni
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 1). [tûr-ı
haqîkatde, -de]

tûr-ı 'ışk [1] Aşkın Tur Dağı; aşkın tecelli ettiği yer.

Çünkü **Tûr-ı 'ışkda** erîni didüm / Toldı vâdî 'arşa
vü küh-sâra rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit
2). [tûr-ı 'ışkda, -da]

tûr-ı maḥabbet [1] Muhabbetin, aşkın Tûr Dağı.

İktibâs-ı her-milel **Tûr-ı maḥabbetden** velî /
Olabilmez her kişi Mûsâ-kelâm itmez aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 29, Beyit 3). [tûr-ı maḥabbetden, -
den]

tûr-ı mûsâ [1] Sina çölünde Hz. Musa peygamberin
Tanrı'yla konuştuğu dağ.

Ṭūr-ı Mūsāda tolandum nice mäh u nice sāl / Ṭūr-ı cisme ağmayınca bilmedüm kırbet nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 3). [ṭūr-ı mūsāda, -da]

ṭūr-ı muṭlaḳ [1] Varlığı kesin olan Tur Dağı.

Benüm Ṭūr-ı tecellāda vücūdum **Ṭūr-ı muṭlaḳdur** / Sebebdür Mūsā bin 'Umrān sebebsin var mı esbābuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2). [ṭūr-ı muṭlaḳdur, -dur]

ṭūr-ı sînâ [1] Musā Peygamberin (A.S.) Allah (C.C.) kelâmına nâil olduğu dağ ismi.

Ṭūr-ı Sînâ olalı 'arş-ı mu'allā ey dil / Nice Mūsāda bize dest-i temennâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 3). [ṭūr-ı sînâ,]

ṭūr-ı tecellâ [1] Tecelli edilen Tûr dağı.

Benüm **Ṭūr-ı tecellâda** vücūdum Ṭūr-ı muṭlaḳdur / Sebebdür Mūsā bin 'Umrān sebebsin var mı esbābuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2). [ṭūr-ı tecellâda, -da]

ṭūr-ı tecellî [1] Tecelli edilen Tûr dağı.

Ṭūr-ı tecellîyi şudur aňlayan / Eyleye şavırını bi-eṭvārihi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 3). [ṭūr-ı tecellîyi, -(y)i]

ṭūr kılmak [1] Tur dağı gibi olmak. II Tecelli yeri eylemek.

Murtażasından durur her kim ki teslîm eyledi / Oldı Mūsāveş yakîn küh-ı vücūdın **kıldı ṭūr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [ṭūr kıldı, -dı]

ṭurağ [1] Durak, kalınan yer.

Fıkr iderdüm kim ne hikmet kılmadum hergiz karar / Bilmedüm kim cāy-ı âherde **ṭurağum** var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 3). [ṭurağum, -um]

ṭurfe [2] Garip, tuhaf.

Şu 'â' oldı velîkin cümleten bir şems-i enverdür / Bu tarafuñ **ṭurfedür** hâli velîkin tarz-ı âherdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 4). [ṭurfedür, -dür]

Bâṭın u zâhirde âlâ gözledi / 'Avn ile kıldı özin bir **ṭurfe** hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 833, Beyit 3). [ṭurfa,]

ṭurfe-hâl olmak [1] Garip, tuhaf olmak.

Revnaḳ-ı hüsnüñ göreliden **ṭurfe-hâl oldum** yine / Lik hicründen habîbüm bir hayâl oldum yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1286, Beyit 1). [ṭurfe-hâl oldum, -du, -m]

ṭurfe-i vâhid [1] Görülmemiş yakınlık, bir olma hali.

Şükri ziyād itmişüz şükürümüz içinde biz / **Ṭurfe-i vâhid** durur cümle-i na'mā bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [ṭurfe-i vâhid,]

ṭurfetü'l-'ayn [2] Bir kere göz açıp kapayıncaya kadar olan zaman.

Ṭurfetü'l-'aynumda gördüm hayl-i 'işkuñ 'askerin / Manzarum seyr eyleyen cā-yı temâşâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 3). [ṭurfetü'l-'aynumda, -um, -da]

Benven ol ṭāvus-ı ḳudsî kim uçam bir lahẓada / **Ṭurfetü'l-'ayn** içre bulur cümle berkāsâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1450, Beyit 5). [ṭurfetü'l-'ayn,]

ṭurfetü'l-'ayn olmak [1] Bir kere göz açıp kapayıncaya kadar olan zaman.

Bahr-ı fenâda âşinâ oldı bu geşt-i vücūd / **Ṭurfetü'l-'ayn olup** durur perr ile perr u bālümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 599, Beyit 4). [ṭurfetü'l-'ayn olup, -up]

ṭurmak [39] 1. Durmak, beklemek.

Ṭurmağıl kendözünüñ hâk ile yeksân idegôr / Tarh idüp senlûgi senden koma kendünde hayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 176, Beyit 2). [ṭurmağıl, -ma, -gıl]

Murâdî yâr ile yâr ol kamu cümle ağıyâr ol / İşükde **ṭurma** tekrâr ol al imdi pürden himmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 6). [ṭurma, -ma]

Seni sana gerek ise seni sen eyle hemân / Özini bilmeyenün **ṭurmağıl** yanından kaç (Murâdî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2). [ṭurmağıl, -ma, -gıl]

Tâb-ı ruhsârı cemâlün manzarından gösterür / Revzen-i 'aynumda **ṭurmadı** hayâli hem çü bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 2). [ṭurmadı, -ma, -dı]

Bu sırr-ı 'ışkı ey gâfil hâkîm-i sırr-ı dândan şor / Cevâhir ma'denini **ṭurma** bahr-ı bî-kenârdan şor (Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 1). [ṭurma, -ma]

Ey Murâdî bu fenâ-dâra gönül virme şakın / **Ṭuricaḳ** cāy degül belki hemân merhâledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 431, Beyit 5). [ṭuricaḳ, -icaḳ]

Ṭurma sa'y eyle rüz u şeb aña kim / Olmayasın Cenâb-ı Hâḳdan dūr (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 4). [ṭurma, -ma]

Ni'met-i dünyâyı ey dil zehr-i kâtil aňlağıl / Zü-fünün-ı kâmil iseñ **ṭurma** bu âlâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [ṭurma, -ma]

Gördigün her birini Hızır aňla 'âlem hâḳınuñ / Hasb-i hâlünden ḳamunuñ **ṭurma** dâ'im hikmet al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 2). [ṭurma, -ma]

Ṭurma çık dâr-ı ene'l-Hâḳka yûri Maşûrves / Tâ ki ol mi'râc dâruñda bekâya iresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [ṭurma, -ma]

Dek **ṭurma** Murâdî sen kıl zikrini ol şâhuñ / Derd ile çığır her dem raḳm it baña yâ Raḳmân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 7). [ṭurma, -ma]

Ṭurmayup iki cihānda dutmaduḡ hergiz qarār / Sırr-ı ev-ednā bildük ne'ydüḡin āsar-ı hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 3*). [*ṭurmayup, -ma, -y, -up*]

Terk eyle kālī hāle durıḡ **ṭurma** ey göñül / Hālī durur bu hāl bil olmadı kāl ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 2*). [*ṭurma, -ma*]

Murādī bilmek olmışdur bu güftāruñ güherden yeg / Hemān 'arz eylegil **ṭurma** bulursañ ger ḡarīdārı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 5*). [*ṭurma, -ma*]

Ziyāde 'ömr-i ḡayy-ı lā-yenāmuñ vech-i aḡsinden / 'Aṭāsıdur 'aṭāya eyle **ṭurma** şükr-i sübhānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1505, Beyit 2*). [*ṭurma, -ma*]

Bilgil Murādī bu cihān bir kimseye virmez amān / Virgil Ḥudānuñ yolına **ṭurma** hemān cān ü seri (*Murādī Dīvānı, Gazel 1552, Beyit 5*). [*ṭurma, -ma*]

2. Bir yerde olmak veya bulunmak.

Dümū'-ı 'aynıñ aḡıttı semā cün **ṭurdı** arz üzre / Gelüp şevke 'ayān oldı ne kim var kendüde iḡfā (*Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 2*). [*ṭurdı, -dı*]

Ser-te-ser gezdüm kamu āfāk u enfüs 'ālemin / Bulmadum kūyından özge **turmaḡ** içün bir maḡāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 788, Beyit 3*). [*ṭurmaḡ, -maḡ*]

3. Ara vermek, tükenmek.

'Uşşāka şıfāhān ile 'uzzālī nevā kıl / Ey muṭrib-i ḡoş-naḡme-serā **ṭurmaya** kulḡul (*Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 3*). [*ṭurmaya, -ma, -y, -a*]

Tolalı bu ḡalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū / **Ṭurmaz** artar mevc urur deryālayım esrār-ı hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1193, Beyit 1*). [*ṭurmaz, -maz*]

Menba'-ı şıdk u şafā ol ki tutan dāmen-i yār / Gözedür **turmaya** arada olan iḡrārı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1524, Beyit 5*). [*ṭurmaya, -ma, -y, -a*]

4. Belli bir durumda, görevde bulunmak.

Dümū'-ı 'aynıñ aḡıttı semā cün **ṭurdı** arz üzre / Gelüp şevke 'ayān oldı ne kim var kendüde iḡfā (*Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 2*). [*ṭurdı, -dı*]

Murāduñ 'ayn-ı ḡaḡkını hüviyyetdür kılan bāhir / Cemālūñ perdesi **ṭursun** helāk olmaya māfihā (*Murādī Dīvānı, Gazel 67, Beyit 5*). [*ṭursun, -sun*]

Ḳarşuñā biñ niyāz ile **ṭuram** / Süre misin cenābdan ḡaşā (*Murādī Dīvānı, Gazel 89, Beyit 3*). [*ṭuram, -a, -m*]

Ey zāhid-i zīnet-perest ta'n itme bu 'aşıklara / **Ṭurma** dile tāc ü kemer yiter bize didār-ı dōst (*Murādī Dīvānı, Gazel 200, Beyit 3*). [*ṭurma, -ma*]

Varup cū burc-ı şerefde mekān idüp **ṭurdı** / Ḥicāba girmedi aşla vū buldı fevz u felāḡ (*Murādī Dīvānı, Gazel 233, Beyit 2*). [*ṭurdı, -dı*]

Çü **ṭurdum** ka'be-i yāre berāber / Didüm pes 'ışk ile Allāhu ekber (*Murādī Dīvānı, Gazel 519, Beyit 1*). [*ṭurdum, -du, -m*]

Bu durur buña ma'nī-i aslī / Emri ile **ṭurur** kamu ne ki var (*Murādī Dīvānı, Gazel 527, Beyit 3*). [*ṭurur, -ur*]

Ben nice şabir olam cānānsuz / Bir beden gördün mi **ṭura** cānsuz (*Murādī Dīvānı, Gazel 603, Beyit 1*). [*ṭura, -a*]

Şubḡ-ı şādıḡda toḡdı cünki güneş / Ḳarşuma geldi **ṭurdı** bir meh-veş (*Murādī Dīvānı, Gazel 641, Beyit 1*). [*ṭurdı, -dı*]

Ṭā'at-ı Mevlāya bel bağla **ṭurup** şubḡ ile şām / Cāmid ü ḡayvān ḡibi bāṭıl olma bilmiş ol (*Murādī Dīvānı, Gazel 762, Beyit 3*). [*ṭurup, -up*]

Eger biñ yıl **ṭurursan** bu fenāda / Senūñ müşkillerūñ olmayısar ḡāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 846, Beyit 3*). [*ṭurursan, -ur, -sa, -n*]

Fenāda **ṭurma** sen iste beḡāyı / Beḡā uman fenā olur dem-ā-dem (*Murādī Dīvānı, Gazel 966, Beyit 2*). [*ṭurma, -ma*]

Çün başuma evvelden çekdi ḡalem-i ḡudret / 'İşḡını o cānānuñ gözüm **ṭura** mı bir an (*Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 2*). [*ṭura, -a*]

Ḳaldur ḡicāb-ı 'aynuñı 'aḡluñ münevver it / ḡayrıda **ṭurma** iste elif hā vū dāl ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1373, Beyit 4*). [*ṭurma, -ma*]

Himemden çekmezem pāyı **ṭurup** meydān-ı 'ışḡından / Burāḡa berḡ irtüp durdı hemān zav'-ı dücā oldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 3*). [*ṭurup, -up*]

Murādī ḡabza-i ḡudretdedür cū ḡavs-i ḡazā / **Ṭurur** mı sehmi-i ḡader cün çekilse muḡkem yāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1541, Beyit 5*). [*ṭurur, -ur*]

II Dayanmak.

Senūñ bu aşba'-ı sebbābene **ṭurmaz** iki dünyā / Yine ḡal'-ı cibāl eyler Murādī himmet-i merdān (*Murādī Dīvānı, Gazel 55, Beyit 5*). [*ṭurmaz, -maz*]

Eserdür cün kim eserle mü'essirdür bu istidlāl / **Ṭuramaz** ṭaḡlar ḡarşu eser iderse cānumdan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1020, Beyit 4*). [*ṭuramaz, -a, -maz*]

ṭurra [1] Alın saçı, kakıl.

Āşiyānından cüdā oldı maḡabbet **ṭurrası** / Sūz-ı āḡ ile kelāmın anuñ içün kıldı pes (*Murādī Dīvānı, Gazel 611, Beyit 2*). [*ṭurrası, -sı*]

tüşe [1] Azık, ölmeyecek kadar yenecek şey.

Rāh-ı me'vāya şu kim **tüşe** diler ey kâmil / Bu fenâ-dârda zühd ile ferâgat gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [tüşe,]

tuş olmak [4] Müptelâ olma, tutulma; rastlama.

Lem'a-i berķ-ı nûra **tuş oldu** / Lem'ası oldu kendüye bürhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 4). [tuş oldu, -dı]

Kaçan kim yâre **tüş olsam** beni tenhâ ider cümle / Kaçan kim görmesem kendin baña imlâ ider cümle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 1). [tüş olsam, -sa, -m]

Her kime **tuş olasın** ülfet ile ünsiyet it / Nefs-i bed-hûya uyup ehl-i şavaş olma yûri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [tuş olasın, -a, -sın]

'İşka **tuş ola** cün dil-i nālân / Yârden gayra olmadı nigerân (Murâdî Dîvânı, Müfret 48, Beyit 1). [tuş ola, -a]

tutışmak [1] Alevlenmeye, yanmaya başlamak, alev almak. II Aşk ateşiyle tutuşup yanmak.

Şerâr-ı nâr-ı âhumdan **tutışdı** hayme-i eflâk / Hâbîbün çâresidür çâre-i şabrum kılan çâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 716, Beyit 1). [tutışdı, -dı]

tüti-i cân [5] Can papağanı; dile gelmiş gönül. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Tüti-yi cânâ virür ta'lim için bir âyine / Anuñ için 'ilmini şevķ ile her an arturur (Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3). [tüti-yi cânâ, -a]

tüti-i dil [1] Gönül papağanı, gönül tutisi.

'İlm-i mutlak şerhine **tüti-i dil** didi kelâm / Güş kıldı her biri miķdâr-ı 'ilm iz'ân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 2). [tüti-i dil,]

tüti-i ervâh [1] Canlar kuşu, papağanı.

Kemâl-i ehl-i 'irfâna kemâlüm oldu cün mir'ât / Bakuben **tüti-i ervâh** anuñla dâstân söyler (Murâdî Dîvânı, Gazel 284, Beyit 4). [tüti-i ervâh,]

tüti-i sebz-i revan [1] Yeşil renkli giden, uçan, papağan.

Mantık-ı a'lâ bulupdur **tüti-i sebz-i revân** / Çünkü ol âb ile hâlt idüp içre kand-ı nebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 171, Beyit 3). [tüti-i sebz-i revân,]

tütiyâ itmek [1] Sürme çekmek, yapmak.

Râgîbân-ı dergehüñden kılma istikrâh kim / **Tütiyâ itmek** murâdudur gubârını hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 2). [tütiyâ itmek, -mek]

tütiyâ kılmak [1] Sürme çekmek.

Ey Murâdî hergizin 'âlemde a'mâ olmadı / Hâk-i pây-ı evliyâyı çeşme **kılan tütiyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 32, Beyit 5). [tütiyâ kılan, -an]

tutmak [41] 1. Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

Güneş ziyâsına mir'âtı **tutmak** oldu devâ / Ki tâ ki hücre-i deycûra nûr ola lâmi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 3). [tutmak, -mak]

Çün sende durur bu 'ilm-i 'irfân / Müm ola Murâdî **tutsaň** âhen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 5). [tutsaň, -saň]

Tutarlarsa baş üstinde yiri var / Ki cün beñzer leb-i cânâna gonce (Murâdî Dîvânı, Gazel 1431, Beyit 2). [tutarlarsa, -ar, -lar, -sa]

II Ayrılmamak, bağlanmak.

Çıkuben halkasın bābında **tutdum** / Derūnında Murād itdüm du'ālar (Murâdî Dîvânı, Gazel 519, Beyit 5). [tutdum, -du, -m]

Pāk-dāmen oluben dut koma bir pāk etegin / Cāmi'ül-'akl oluben **tut** koma idrāk etegin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 1). [tut,]

II Bağlanmak.

Çü yakdı 'ışķ ile şevķi gönülde bir mişbāh / **Tutup** elinde anı her dūcāda buldı necāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 1). [tutup, -up]

II Görülmesini sağlamak.

Tutdı mir'ātı Murādî çü 'avālim yüzine / Nakşı nakķāş ile seyr eylemiş imā muħliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [tutdı, -dı]

II Tecelli olmak.

Tutar mir'āt-ı dilde cün cemāl 'aksine āyine / Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 2). [tutar, -ar]

Tutar āyinelere şaf şaf görünür yir yirin şüret / Bu şüret şüret-i vāhid-nümāyişde nümā midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [tutar, -ar]

Çü āyine **tutuşurlar** misāl ile ma'nī / Teferrüc arada bir hūb-ter temāşādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 3). [tutuşurlar, -uş, -ur, -lar]

Tutar cün gözgü-yi 'ibret-nümā aynümüze dildâr / Başırdı anı pes gayrı dîdâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 3). [tutar, -ar]

'Acebdür hubb-ı yār ey dil ki vāhiddür bu vahdetde / **Tutarlar** her taraf āyine şüret kimse göstermez (Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3). [tutarlar, -ar, -lar]

Murādî 'ayn-ı haķkiyyetdedür maħz-ı başar cün kim / **Tutup** elde cemāl āyinesini rāha yüz tutduķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 681, Beyit 5). [tutup, -up]

Cür'a-i destüñden ey dilber çü nūş itdüm yine / Evvelin ü āhîrini nakşına **tutdum** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 1). [tutdum, -du, -m]

2. Uymak, rehber edinmek.

'İmādü'd-dîn olur şol kim **tuta** şer'üñ 'amūdından / Binā muħkem ola dirseñ esās olsun aña tā'āt (Murâdî Dîvânı, Gazel 188, Beyit 4). [tuta, -a]

Yolı ile **tutalı** her işi başdan ayağa / Āh bu yolda nice renc ü 'anā çekmişdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 420, Beyit 4*). [*tutalı, -alı*]

Râh-ı 'ışkı **tutalum** rehber ü cüyân olalum / Kaşd-ı dildâr idelüm rûyına hayrân olalum (*Murâdî Dîvânî, Gazel 919, Beyit 1*). [*tutalum, -alum*]

3. Sarmak, kaplamak.

Tutdı eṭrâfı çün sürür u neşât / Didiler Hâkla toğrıdur mirşâd (*Murâdî Dîvânî, Gazel 272, Beyit 2*). [*tutdı, -dı*]

Tutdı gönlüm karañuluk cānā / Çün güzër kıldı yanumuzdan o nūr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 535, Beyit 4*). [*tutdı, -dı*]

Nūr-ı şemsüm şöyle **tutmuşdur** cihānı ser-te-ser / Cümle 'ālemde ne kim var oldı azvā zerrece (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1262, Beyit 4*). [*tutmuşdur, -miş, -dur*]

4. Yönelmek.

Kıl dîde-i 'aqlumı benüm rüşen ü bînā / **Tutdum** yüzümü kapuñā lutf issi Hudāyā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 1*). [*tutdum, -du, -m*]

Rızā-yı Hâkkı elden koma rāh-ı şer'i **tut** dā'im / Murâdî işbu ma'nāyı bilenler kāmīl insāndur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 289, Beyit 5*). [*tut, -*]

Her himemden **tutmuşumdur** ey Murâdî añağıl / Kendözümü bilmeyince bilmedüm himmet nedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 326, Beyit 5*). [*tutmuşumdur, -miş, -um, -dur*]

'Ākil iseñ yûri her milleti bir hikmet **tut** / Şanma devlet bulunur her külah-ı Edhemde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1358, Beyit 4*). [*tut, -*]

Qalmağıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol / Göñül Allāha **tutup** bendeyi bu der-gāh ol (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 18, Beyit 1*). [*tutup, -up*]

Qalmağıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol / Göñül Allāha **tutup** bendeyi bu der-gāh ol (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 18, Beyit 4*). [*tutup, -up*]

'Ālem-i gayba **tutup** 'acz ile gel rûy-i niyāz / Dāmen-i pîr-i ṭarīkat tutalum dōne dōne (*Murâdî Dîvânî, Kut'a 4, Beyit 2*). [*tutup, -up*]

5. Bir durumda kalmak.

Enīs-i mūnis olalı şemīmin şemmeden **tutdı** / Virüp cānı o meşmūma ma'āniden beyān ister (*Murâdî Dîvânî, Gazel 278, Beyit 2*). [*tutdı, -dı*]

'Aceb **tutar** mısın ey dil zamīr-aḥvālin / Muşallat oldı zamīre 'aceb ma'āldedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 488, Beyit 2*). [*tutar, -ar*]

Yā Rab Murāda lutfuñı sen eyle bī-şümār / Ğaffār olan nice **tuta** ḡufrānımı dirîğ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 668, Beyit 5*). [*tuta, -a*]

Fā'ide görmez cihāndan kimse cānā hergizin / 'Ākil oldur kim bu dünyādan **tuta** fāriğ özin (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1055, Beyit 1*). [*tuta, -a*]

'Azīmet eylemedin lutfı eyler istiḳbāl / Şu kim ki 'ālī **tutar** bulan oldur a'lāsın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1148, Beyit 2*). [*tutar, -ar*]

Vuşlat umar 'āşık-ı nālān didüm / Didi ki **tut** 'ışkuñı tekrārdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1172, Beyit 2*). [*tut, -*]

Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzān yine / İki cānibde **tutar** tarz ile mīzān yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1361, Beyit 1*). [*tutar, -ar*]

Āteş-i düzaḥa ṭakat mi **tutar** cism-i za'if / Eylesem zārī ile Hâkdan imānum şimdi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1517, Beyit 2*). [*tutar, -ar*]

Beni lutf ile **tutar** cān ile sevdüm ben anı / Rāh-ı 'ışkında yol üzre ḳomışam cān ü teni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 1*). [*tutar, -ar*]

6. Yakalamak.

Hâklu ḥâkkın isteyüp her kişi ḥaşmını **tuta** / Kāzī ola ḥazret-i sultān-ı ḥayy-ı lā-yenām (*Murâdî Dîvânî, Gazel 882, Beyit 3*). [*tuta, -a*]

7. Uyumlu olmak, denk düşmek.

Bu senüñ **tutmadı** ḥālūñ ne beyān ü ne ḥisāb / Kim ola ḳādir ola vire ḥisābuñı senüñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 735, Beyit 4*). [*tutmadı, -madı*]

8. Yer etmek, yerleşmek.

Dilde me'vā **tutdı** 'ışkuñ n'eyleyem me'vāyı ben / Nī'met-i vaşluñ yiterdür n'eyleyem ālāyı ben (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1058, Beyit 1*). [*tutdı, -dı*]

Mavtın-ı a'lāda **tutdum** çünkü cāy-ı menzilet / Anuñ içün didiler süflīde vü a'lāda hū (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1194, Beyit 3*). [*tutdum, -du, -m*]

9. Değer vermek, itibar etmek.

Muḳarrerdür cemāl-i bā-kemālinden alur pertev / Şular kim iki dünyāyı ḳatında **tutmadı** bir cev (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1207, Beyit 1*). [*tutmadı, -ma, -dı*]

tuymak [16] 1. Duymak, işitmek.

Ey Murâdî şöyle saklañ **tuymasun** cānuñ seni / Yoḥsa dünyāda vü uḥrā ser-te-ser ḡavḡa olur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 378, Beyit 5*). [*tuymasun, -ma, -sun*]

Tuymanın gel Murâdî seni rakīb / Yoḥsa eyler bu dem seni pā-māl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 850, Beyit 9*). [*tuymanın, -madın*]

Tuydı bu kulağum yine yārūñ haberinden / Te'sīr ḳılıp oldı bu ḳalbūñ eserinden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1130, Beyit 1*). [*tuydı, -dı*]

Tuyan gelsün bizüm meydānumuzda / Anı bilen ḳo ḳılsun yanumuza (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 13, Beyit 2*). [*tuyan, -an*]

2. Sezmek, hissetmek, anlamak.

Nefḥa-i rūḥı kim **tuyar** ādem odur ḥâḳīḳīde / Nefsini ṭarīk idüp ol eyler ol ilticā saña (*Murâdî Dîvânî, Gazel 99, Beyit 4*). [*tuyar, -ar*]

‘Arşa-i ‘ışkı tolandum cāy-ı maḳṣūd isteyüp / Sırr ile şimdi anı **ṭuydum** ki rāz ehlindedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 402, Beyit 2). [ṭuydum, -du, -m]

Sırr eyle cevâbında nedür nükteyi **ṭuydum** / Gayrıya nihân oldu ise baña ‘ayândur (Murâdî Dîvânî, Gazel 458, Beyit 2). [ṭuydum, -du, -m]

‘İşkuñ **ṭuyaldan** cân ü dil cân ü cihân gelmez göze / Her cānda kim ‘ışkuñ ola ‘ālemde ol peydālanur (Murâdî Dîvânî, Gazel 514, Beyit 2). [ṭuyaldan, -alı, -dan]

Sırr-ı esrârî **ṭuyaldan** terk-i esrâr eyledüm / Sırrımı sırr eyleyüp bildüm ki sırrım var imiş (Murâdî Dîvânî, Gazel 624, Beyit 2). [ṭuyaldan, -alı, -dan]

Cân ü cānân ortasından ten hicābın ref` iden / **Ṭuymağa** bu sırrı hergiz virmediler cāna yol (Murâdî Dîvânî, Gazel 769, Beyit 3). [ṭuymağa, -ma, -ğa]

Bu Murâdî vahdet içre ferd ü vāhiddür gönül / Ben gönül nedür **ṭuyaldan** rûḥum oldu cân ü dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 772, Beyit 1). [ṭuyaldan, -alı, -dan]

Terk idelden gayrıyı ‘aynında buldum ‘aynümü / Gayb-ı ḥaḳḳum şerhîni **ṭuydum** ḳamu eṭvârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1068, Beyit 2). [ṭuydum, -du, -m]

Reh-i şadâḳate şıḳ ile yüz tutan âdem / Vücûduñ itmesen ifnâ **ṭuyar** mı ḥālûnden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1146, Beyit 3). [ṭuyar, -ar]

Bâde-i ‘ışk ile taḥmîr oldu bu ḥâkî vücûd / Kimsene **ṭuymaz** benüm keyfiyyet-i esrârımı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1457, Beyit 3). [ṭuymaz, -maz]

Ṭuymadum tîḡûñden olan yaranuña acısını / Zîre kim tîḡuñ durur bu yaramuñ öz merhemi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1487, Beyit 2). [ṭuymadum, -ma, -du, -m]

Ṭarîḳ-i ‘ışka meyl itdüm okudum nice fetvâyı / **Ṭuyupdur** ol fetâvîde nice dürlü mu‘ammâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1508, Beyit 1). [ṭuyupdur, -up, -dur]

ṭuyûr-ı muḥtelif [1] Çeşitli kuşlar.

Geldi üstine nice biñ biñ **ṭuyûr-ı muḥtelif** / Kimi sâlim kimisi kıldı nice ḳan üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1289, Beyit 5). [ṭuyûr-ı muḥtelif,]

türâb [12] Toprak, ḥâk. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

“Va‘fü ‘annâ” virdini vird itmeseydi ger **türâb** / Şemsden envâr olur mıydı virür miydi ziyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 23, Beyit 3). [türâb,]

türâb-âsâ [1] Toprak gibi.

Nazar şal kîmyâ-yı vaş ile ben ḥâk-ı bî-ḳadre / Niçe bir ḥâk-ı zilletde olam yârâ **türâb-âsâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 52, Beyit 4). [türâb-âsâ,]

türâba yüz urmak [1] Toprağa yüz sürmek; secde etmek.

Ger behredâr olam dir iseñ dem-be-dem Murâd / Eyle du‘â cenâbına **urğıl türâba yüz** (Murâdî Dîvânî, Gazel 593, Beyit 5). [türâba yüz urğıl, -gıl]

türâb-ender türâbest [1] Toprak içinde toprak olmak. II Mezarda çürüyüp toprak olmak.

Yine âḫir **türâb-ender türâbest** / Cihân âḫir ḥarâb-ender ḥarâbest (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 46, Beyit 6). [türâb-ender türâbest,]

türâb eylemek [1] Toprak gibi olmak. II Mütevazı olmak.

İster iseñ Murâdîñün bilmege bu rumûzını / ‘Ucb ile kibri terk idüp nefsuñi **eyle çün türâb** (Murâdî Dîvânî, Gazel 151, Beyit 5). [türâb eyle,]

türâb-ı âb [1] Suyun toprağı.

Cemâlûñ pertev-i ‘aksi düşürmiş mihr ile mâha / Cihâna zînet içün ol **türâb-ı âba** düşmüşdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 308, Beyit 3). [türâb-ı âba, -a]

türâb-zede [1] Toprak, yeryüzü.

Hicâb-ı mecde yakîn olsa ger nebiyy ü velî / Vücûddan ḥaber almaz olur **türâb-zede** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1379, Beyit 2). [türâb-zede,]

tüvana [1] Güçlü, kuvvetli.

Sırrı ifşâ eylemez ‘ilm ile dānâdur gönül / Baş egmez kimseye ḥānum **tüvânâdur** gönül (Murâdî Dîvânî, Gazel 781, Beyit 1). [tüvânâdur, -dur]

2.2.24. U

‘ubbâd-ı cihân [1] Cihanın ibadet edenleri.

‘Ubbâd-ı cihân gelse ‘ibâdet idemezler / Mâbeynümüzi faşl-ı şehâdet idemezler (Murâdî Dîvânî, Gazel 456, Beyit 1). [‘ubbâd-ı cihân,]

‘ubûr [1] Bir taraftan öbür tarafa geçme, karşı yakaya geçme, geçiş.

Gel Murâdîñün kelâmından iderseñ iktibâs / Baḫr ola saña **‘ubûr** içün ḥabîbüm hem çü ber (Murâdî Dîvânî, Gazel 364, Beyit 5). [‘ubûr,]

‘ubûr eylemek [1] Geçmek.

Añlağıl bi’llahi fırsat virmiş iken al saña / Pes bu ‘âlem ma’berinden bir gün **eylersin ‘ubûr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 333, Beyit 5). [‘ubûr eylersin, -r, -sın]

‘ubûr-ı ehl-i dil [1] Gönül ehlinden geçen, gönül ehlinin kalbinden geçen.

Manzaruñdan her ne kim ḳalbe **‘ubûr-ı ehl-i dil** / Şerḫi vardur anlaruñ pinḥân u peydâ gel berü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1197, Beyit 4). [‘ubûr-ı ehl-i dil,]

‘uch [1] Kendini beğenmişlik, kibir.

İster iseñ Murâdîniñ bilmege bu rumûzını / 'Ucb ile kibri terk idüp nefsiñi eyle çün türâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 151, Beyit 5). [ucb,]

uç [1] Bir şeyin kenarı, kıyısı, son noktası.

Gözün aç fânîdür fânî bu devrân / Şoñ uci olırsadur cümle vîrân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1). [uci, -ı]

ucın tutmak [1] Deyim Ucunu tutmak. II Bir şeye dayanmak, manevi yardım almak.

Şer' ile tıdî benüm iki elüm ħabl-i meñin / Gel tarikatda ucın tut koyu virme resenün (Murâdî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 3). [ucın tut,]

uçmağ [3] Cennet.

Gel Murâdîniñ kelâmın istimâ' eyle yine / Safrınıñ her arasını aña bir uçmağdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 5). [uçmağdur, -dur]

Murâdî râzî olur mı bu 'ahd-ı ferdâya / Senün murâduñ olursa cihân olur uçmağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 5). [uçmağ,]

Re'fet ü rahmetde gördüm merhamet emrin tamâm / 'Afv-ı Rahmân ile uçmağa girürler ħaş u 'âm (Murâdî Dîvânı, Gazel 909, Beyit 1). [uçmağa, -a]

uçmak [10] Uçmak, havalanmak. II Bir duyguyu derinden hissetmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şâh-bâz-ı dil uçarken gördi anı dide-bân / Dâm kurmak istedi bir evc-i a'lâ didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 399, Beyit 4). [uçarken, -ar, -ken]

'üd [1] Ağaç, odun; öd ağacı; Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç.

Sâha-i kudretde oldı çün nebâtuñ ħâşılı / Kiminün arzında bitmişdür semer kiminde 'üd (Murâdî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 2). ['üd,]

'udül itmek [2] Yoldan çıkmak, sapmak.

Ey Murâdî va'de-i Ħakdan 'udül itme şaķın / Cehd idüp incitme kalbi kim gönül kıldan durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 5). ['udül itme, -me]

Râhı buldum râh ile yoldan 'udül itmek muĥâl / Reh-nümâ oldı baña râhumda çün kim rehberüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 2). ['udül itmek, -mek]

'udül olmak [1] Yoldan çıkmış olmak.

Er iseñ olmasun Ħakdan 'udülün / Senün kızıl olmasun hergiz kabûlün (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 3, Beyit 2). ['udülün olmasun, -ma, -sun]

ufuk [2] Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi görüldüğü yer.

Ufuğdan tâli' oldum çün benüm mescûd emlâka / Kâmu ebdâna rûhum ben benümle oldılar zinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 2). [ufuğdan, -dan]

Ufuğdan tâli' oldı şems-i devlet / Yayıldı 'âleme nûr-ı başîret (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 3). [ufuğdan, -dan]

uğramak [6] 1. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek. II Maruz kalmak.

Fâtih-i feyz-i ezel eyledi fettâh seni / Ne yire uğrar iseñ söyle secâ'at haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [uğrar, -r]

2. Yaklaşmak.

Cân-ı şakîye uğrasa ħânım sa'îd ider / Gör kim ne gevher oldı bugün kîmyâ-yı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 702, Beyit 2). [uğrasa, -sa]

3. Kötü duruma konu olmak.

Kaçan derd ü firâka uğrasa dil / Ħayâlün derdüme dermân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 6). [uğrasa, -sa]

Câna bir derd uğrayupdur kim devâ kılmaz tabîb / Ey tabîb-i dil sen ancak idisersin anı sağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 666, Beyit 4). [uğrayupdur, -(y)up, -dur]

Eger ister iseñ uğramayasın bir ĥatara / Kimseye kılma ĥatâ kaşdını sen bî-ķarâr ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 4). [uğramayasın, -ma, -(y)a, -sın]

Gel Murâduñ mantıkından diñle ĥikmet sözlerin / Şâd olasın uğramaya bir nefes kalbün ġama (Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 5). [uğramaya, -ma, -y, -a]

uĥibbu aşlu'l-ĥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi [1] Sevginin aslını, kaynağını seviyorum çünkü sevgi cismimin aslıdır, temelidir.

Uĥibbu aşlu'l-ĥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi / Ħabîb ile ĥabîb olmuş n'ider bes özge ġavġâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1507, Beyit 4). [uĥibbu aşlu'l-ĥubbi fe-inne'l-aşlu min cismi,]

uĥrâ [14] 1. Son, sonraki.

Murâdıye murâdın vir murâda irgür anı sen / Murâdı sensin ey sultân eger ülä eger uĥrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [uĥrâ,]

Muĥaķķaķ 'ilm-i ülä ile uĥrâ câmi'i dildür / Bir 'ilme cehd idüp cüş it ne ders ola ne ĥôd fetvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 65, Beyit 3). [uĥrâ,]

Ma'anî gencine miftâĥ 'aķl-ı evvel evveldür / Bu evvel evvele evvel n'idersin âĥır uĥrâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 2). [uĥrâdur, -dur]

Gel berü ey müdde'î bi'llâhi vaşf eyle bize / Kün-fekânuñ şerĥini ülä nedür uĥra nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 414, Beyit 4). [uĥra,]

Yine bir hâle düşüpdür dil-i pür-sevdâmuz /
Bilmeyen evvelümüz bilemedi **uhrâmuz** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 575, Beyit 1). [uhrâmuz, -muz]

Anuñdur gayb ile ‘aynı hem ülâdur hem **uhrâdur** /
Velî her kişiye virmiş durur özge hayâl Allâh
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1298, Beyit 2). [uhrâdur, -
dur]

2. Ahiret.

Zebânüñ degmesün cehd eylegil bir kimseye
hergiz / ‘İkâb olunur **uhrâda** egerçi ola ol bir mür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 294, Beyit 4). [uhrâda, -da
]

Şol ki içmez kadeh-i dilberden âb-ı hayât / Dâr-ı
dünyâda hem **uhrâda** ‘ani’l-mevtâdur (Murâdî
Dîvânî, Gazel 430, Beyit 3). [uhrâda, -da]

Bu fenâ dünyâyı n’eylersin gönül **uhrâya** gel /
Mâsivâyı terk idüben ol yüce Mevlâya gel (Murâdî
Dîvânî, Gazel 765, Beyit 1). [uhrâya, -(y)a]

‘İzzet-i dünyâyile **uhrâyı** terk iden kişi / Añlar
isem ol bilür iki cihânda ‘izzetüm (Murâdî Dîvânî,
Gazel 883, Beyit 4). [uhrâyı, -(y)ı]

‘Ayn-ı hikmetde görindi hükmi-Hayy-ı lâ-yenâm
/ Anuñ için söylenür dünyâda vü **uhrâda** hû
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1194, Beyit 4). [uhrâda, -
da]

A‘mâl-i şâlihâtüñ eger olmaya senüñ / **Uhrâda**
saña kubh-ı ‘amelden ne fâ‘ide (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1369, Beyit 3). [uhrâda, -da]

Kim virür şöñra baña fâ‘ideyi **uhrâda** / Elde iken
göreyim devr ile ânum şimdi (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1517, Beyit 4). [uhrâda, -da]

Ey Murâdî kıl du‘â ile enîn / Olasın **uhrâda** tâ min
sâlimîn (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 14, Beyit 5).
[uhrâda, -da]

‘**ukbâ** [15] Ahiret. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Cenâb-ı Hağdan özge ‘âkil iseñ isteme me‘vâ /
Aña kurbân kıl cânüñ nedür dünyâ nedür ‘**ukbâ**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 61, Beyit 1). [‘ukbâ,]

‘**ukbâyile dünya** [1] Ahiret ile dünya.

‘Âlemde beni añlayamaz gayr-ı nuķûşuñ / Sensiz
n’ideyin olmasun ‘**ukbâyile dünya** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 85, Beyit 4). [‘ukbâyile dünya,]

‘**ukde** [2] Zor, karışık iş.

Bu Murâduñ ‘**ukdesin** ger hal iderseñ ‘ilm ile /
Senüñ için de yazalar tâ kıyâmet menķibet
(Murâdî Dîvânî, Gazel 167, Beyit 5). [‘ukdesin, -
sin]

Her ne deñlü tâ‘ir-i ķudsî ide cevlanlar / İrmeye
küh-i haķıķat olmaya ‘**ukde** küşâd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 246, Beyit 2). [‘ukde,]

‘**ukde halli** [1] Güç bir durumun çözüme kavuşması.

Bu ‘**ukde halline** bir kamil-i mükemmel gör /
Hâzer ve el-hâzer olma beri ‘ani’l-îmân (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1149, Beyit 3). [‘ukde halline, -, -
(n)e]

‘**ukde-i hall itmek** [1] Güç bir durumun çözüme
kavuşması.

‘**Ukde-i hall itmege** acgıl başiret dîdesin / Tâ
niķabuñ keşf ide Rabbüñ senüñ iķân ile (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1252, Beyit 4). [‘ukde-i hall itmege,
-mek, -e]

‘**ukde-hal kılmak** [1] Güç bir durumun çözüme
kavuşması.

Sağı şayru añla ey dil şayruyı sağ añlağıl / İster
iseñ ger bu ma‘nâdan **ķılasın ‘ukde-hal** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 767, Beyit 3). [‘ukde-hal kılasın, -a,
-sın]

‘**ukde-hal olmak** [5] Güç bir durumun çözüme
kavuşması. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Kâf u nûnı zâhirâ kıldı sebep bi’l-ittifâķ / Lîk
ma‘nâ añlanılmayınca **olmaz ‘ukde hal** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 755, Beyit 2). [‘ukde, hal olmaz]

‘**ukül** [6] Akıllar; akıl sahibi kişiler. (Bu
kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Fi’lüh ortasına girmez ne fuhüm u ne ‘**ukül** / Oldı
evķât ile her fâ‘il-i mu‘tâd-ı şıfat (Murâdî Dîvânî,
Gazel 182, Beyit 3). [‘ukül,]

‘**ukül-ı aşfiyâ** [1] Yüreği saf, temiz olanların akılları.

Kühini derk itmede ‘âciz ‘**ukül-ı aşfiyâ** / Enbiyâ
vü evliyâda mâ‘arefnâdur nidâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 20, Beyit 1). [‘ukül-ı aşfiyâ,]

‘**ukül-ı evvelin** [1] Yaratılan ilk akıl, evvelen var olan
akıl.

Ma‘rifet bâbında baķs itdi ‘**ukül-ı evvelin** /
Aķırınüñ ‘aklı olmışdur ziyâde lâ dime (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 2). [‘ukül-ı evvelin,]

‘**ukül-ı havâş** [1] Seçkin, okumuş kimselerin akılları.

Vuķū‘-ı tâma irer mi didüm ‘**ukül-ı havâş** / Didi
ki ķikmetimi añla cezbe hâlinde (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1387, Beyit 4). [‘ukül-ı havâş,]

‘**ukül-ı kâmil** [1] Kemâle ermiş olanların akılları.

İrmedi râz-ı nihânuma ‘**ukül-ı kâmilin** / Râz-ı
pinhânım şorarsañ sor hayâlinde yine (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1284, Beyit 2). [‘ukül-ı kâmilin, -in
]

‘**ukül irmek** [2] Aklın ermesi; anlamak, çözmek.

Müberrağur cemâlüh çün hayâtına ‘**ukül irmek** /
Muķaddersin ne yüzden kim iderlerse seni takrîr
(Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 2). [‘ukül irmek,
-mez]

‘**Ukûl irmez** nihâyetle Murâdîniñ kelâmına / Velî
‘aqlınca her bir kimseye bir dâstân olmış (Murâdî
Dîvânı, Gazel 617, Beyit 5). [‘ukûl, irmez]

‘**ukûl ü fehme gelmek** [1] Akıl ve idrake gelmek,
anlaşılır olmak.

Añlar iseñ hâlümüz **gelmez** ‘**ukûl ü fehme** hiç /
Ger bekâya râğıb iseñ bil sebâtı bizdedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 407, Beyit 2). [‘ukûl ü fehme
gelmez, -mez]

‘**ulâ** [3] Şan ve şeref sahibi kimse.

Câna bekâ virüp durur oldı çün ibtidâ şıfat / ‘İzzet
ile ‘**ulâdadur** tâ ebed intihâ şıfat (Murâdî Dîvânı,
Gazel 201, Beyit 1). [‘ulâdadur, -da, -dur]

Vücûdî mürtefi‘ olmış ‘**ulâda** / Anuñ çün ism-i
resmîdür mü‘ebbed (Murâdî Dîvânı, Gazel 266,
Beyit 2). [‘ulâda, -da]

Ger tekebbürden ırağ olduñsa ey şâhib-hışâl /
Alçaq eyleme özünüñ var ‘**ulâda** sâmi‘ ol (Murâdî
Dîvânı, Gazel 758, Beyit 3). [‘ulâda, -da]

‘**ulâ olmak** [1] Şan ve şeref sahibi olmak.

Hürrem ol dil ki **ola** ‘ışk-ı habîb ile ‘**ulâ** / Nice nice
gele ervâh-ı sa‘âdet peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
51, Beyit 1). [‘ulâ ola, -a]

ulâ [4] Birinci, ilk. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Murâdıye murâdın vir murâda irgür anı sen /
Murâdı sensin ey sultân eger **ulâ** eger uhrâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 5). [ulâ,]

ulâ vü uhrâ [3] İlk ve son.

Ey şafha-i kitâbuñ ‘unvânı ‘ilm-i ulâ / Ey zâhir-i
haqîkat **ulâ vü** sende **uhrâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel
104, Beyit 1). [ulâ vü uhrâ,]

Ey Murâdî biñde bir evşâfuñ olmaya beyân /
Olsalar **ulâ vü uhrâ** cümle dünyâ elsine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 5). [ulâ vü uhrâ,]

Bu Murâdî añladı ‘ışkuñda çün küllî haber / Añladı
bildi hemân ulâ vü hem uhrâ seni (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1451, Beyit 5). [ulâ vü uhrâ,]

‘**ulemâ** [4] Alimler, bilginler. (Bu kelime
Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Çün nihân oldı gelüp meclis-i hey’etde ‘ilm / Pes
mu‘ayyen ‘**ulemâyile** durur da‘vâmuz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 575, Beyit 2). [‘ulemâyile, -(y)ile]

ulî [1] Efendiler, sahipleri.

Melâ’ik durur çün **ulî** ecniha / Kimisine de mesnâ
kimi sâlise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit 1).
[ulî,]

ulî’l-elbâb [1] Akıl sahipleri.

Mültemis oldı çü saña vaşl-ı yâr / Eyle **ulî’l-elbâb**
yüri dağk-ı bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit
3). [ulî’l-elbâb,]

ulu’-l ebşâr [3] Basiret sahipleri; anlayışı keskin olup
ibret nazarıyla bakan kişiler.

Eyleyüp her yirde câyı hep başır oldı başar / Bu
rumûzumda **ulu’-l ebşâra** kıldum âlümü (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 3). [ulü’-l ebşâra, -a]

Eyleyüp her yirde câyı hep başır oldı başar / Bu
rumûzumda **ulu’-l ebşâra** kıldum âlümü (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 3). [ulü’-l ebşâra, -a]

Şühûd-ı zâtunuñ müstağrakı oldı **ulu’-l ebşâr** /
‘İyânsın çün beyân lâzım degüldür kim ide inkâr
(Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 9). [ulü’-l-
ebşâr,]

ulü’-l-‘ayn olmak [1] Göz sahibi olmak, görüş
kabiliyetine sahip olmak. II Kalp gözü açık olmak.

Hayâlât-ı vakâyî‘den **ulü’-l-‘ayn oldı** ebşârum /
Ulü’-l-‘azmüñ şafâsına şafâ-bağ oldı muhtârüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ulü’-l-‘ayn
oldı, -dı]

ulü’-l-‘azm [1] Azim, niyet sahipleri.

Hayâlât-ı vakâyî‘den ulü’-l-‘ayn oldı ebşârum /
Ulü’-l-‘azmüñ şafâsına şafâ-bağ oldı muhtârüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 862, Beyit 1). [ulü’-l-
‘azmüñ, -un]

ulü’-l-elbâb [2] Akıl sahipleri.

Eger ma’nî dilerseñ sen mu‘ayyen aña ma’nâdan
/ Ne ma’na bil ki bî-ma’nâ olupdur hep “**ulü’-l-
elbâb**” (Murâdî Dîvânı, Gazel 145, Beyit 4).
[“ulü’-l-elbâb”,]

Bu Murâduñ sözlerin şerh itmeye biñde birin /
Nice biñ gelse **ulü’-l-elbâb** elbâb üstine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5). [ulü’-l-elbâb,]

ulü’-l-emr [2] İslâm toplumunda üst yöneticileri ve
toplumsal otorite sahibi kimseleri anlatan tabir.

Ulü’-l-emrûñ düzildi emri ile çünki bu enmât / Sen
anı şanmağıl kâ’im koyuben göçdi çün füstât
(Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 1). [ulü’-l-
emrûñ, -ün]

Ulü’-l-emre tâbi‘ bu ecnâs bes / Velî bilmedüñ
anları câmi‘a (Murâdî Dîvânı, Gazel 1417, Beyit
4). [ulü’-l-emre, -e]

ulu [27] Büyük, yüce. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

‘Azîmi **ulularuz** şubh u şâm her sâ‘at / Cemî‘-i
‘âlem içinde mu‘azzamuz cânâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 109, Beyit 3). [ulularuz, -lar, -uz]

ulu bâb [1] Yüce kapı, huzur, makam.

Dilerseñ ma‘rifet meydânı gözle / **Ulu bâbına** var
‘irfânı gözle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 33, Beyit 2).
[ulu bâbına, -ı, -(n)a]

ulu olmak [2] *Ulu, değerli olmak.*

Harc var itmededür yolına yâre sevgilü / Cân u ten
ârâyışın terk eyle **olasın ulu** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1198, Beyit 1). [ulu olasin, -a, -sın]

Erşed oldur ki bile âhır-ı dünyâyı kamu / Ey gönül
ma'rifet olmasa kişi **olmaz ulu** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1201, Beyit 1). [ulu olmaz, -maz]

ululamak [1] *Yüceltmek.*

Seyyid-i âdem iderseñ beni olmaya 'aceb /
Ulularam seni her dem ne siyâdetdûr bu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1203, Beyit 3). [ulularam, -r, --am]

ululuğ / ululuk [5] *Büyüklik, yücelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ger **ululuk** ister iseñ ol rîzâsında hemân / Bildüğün
yañıldı her kim ki kerâmet gösterür (Murâdî Dîvânî, Gazel 360, Beyit 5). [ululuk,]

'ulûm [22] *İlimler, bilimler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Oldı çü **'ulûmında** ezel 'ilm ile a'lem / 'Âlem kim
ola 'ilmine oldur yine a'lâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 80, Beyit 5). ['ulûmında, -ın, -da]

'ulûm-ı aḥbâr [1] *Haberlerin ilimleri.*

Ey Murâdî okuram bunca **'ulûm-ı aḥbâr** / Sırruñı
bilmedüm açdum çü kitâbuñı senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 735, Beyit 5). ['ulûm-ı aḥbâr,]

'ulûm-ı 'allemel-esmâ [1] *İsimleri bilen; Allah'ın ilimleri.*

Murâdîñüñ kelâm-ı dil-küşâsından olur zâhir /
'Ulûm-ı 'allemel-esmâ ki âdemden muḥadderdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 288, Beyit 5). ['ulûm-ı 'allemel-esmâ,]

'ulûm-ı baḥtiyâr [1] *Bahtlı, talihli ilimler.*

Aşl oldur kim biline aşl-ı şerḥ-i kün fekān / Mâ
hüve'l-vâki'de çok olur **'ulûm-ı baḥtiyâr** (Murâdî Dîvânî, Gazel 339, Beyit 2). ['ulûm-ı baḥtiyâr,]

'ulûm-ı dilârâ [1] *Gönül alan, gönlü dinlendiren ilimler.*

Muvânesetle görindi 'uyûna mâfi'l-bâl / Zihî
'ulûm-ı dilârâ zihî 'acâ'ib ḥâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 1). ['ulûm-ı dilârâ,]

'ulûm-ı enbiya [3] *Peygamberlerin ilimleri.*

'Ulûm-ı enbiyâdur yoluña vâris velîler pes /
Nazardan zâhir-i manzûr merâtibdür muṭabbakdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 304, Beyit 4). ['ulûm-ı enbiyâdur, -dur]

Lâ vü len terkindedür cümle **'ulûm-ı enbiyâ** / Dil
özin terk eylemiş merdânedür merdânedür

(Murâdî Dîvânî, Gazel 328, Beyit 4). ['ulûm-ı enbiyâ,]

Haḳâ'ikden **'ulûm-ı enbiyâ** zâhir durur el-ḥaḳ /
Sülûk-ı enbiyâda evliyâ bâhir durur el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 676, Beyit 1). ['ulûm-ı enbiyâ,]

'ulûm-ı enbiyâ vü evliyâ vü aşfiyâ [1] *Yüreği temiz olanların, velilerin, nebilerin ilimleri.*

Murâdî mündericdûr bu kelâm-ı pür-beyânında /
'Ulûm-ı enbiyâ vü evliyâ vü aşfiyâ el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânî, Gazel 679, Beyit 5). ['ulûm-ı enbiyâ vü evliyâ vü aşfiyâ,]

'ulûm-ı evvel [1] *İlk ilimler.*

Zamîr âyinesin zikr ile cilâ eyle / **'Ulûm-ı evvele**
âḥirde ibtidâ eyle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1385, Beyit 1). ['ulûm-ı evvele, -e]

'ulûm-ı evvelin ü âḥirîn [4] *Öncekilerin ve sonrakilerin ilimleri. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'İlm-i bî-ma'nâyı ḳo gel 'ilm-i bâ-ma'nâ dile / Kî
'ulûm-ı evvelin ü âḥirîn ola nişân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1077, Beyit 3). ['ulûm-ı evvelin ü âḥirîn,]

'ulûm-ı evvel ü âḥir [1] *İlk ve son ilimler.*

Olupdur müctemi' çün kim **'ulûm-ı evvel ü âḥir** /
Ne tenhâdur bu tenhâlık himâyetdûr himâyetdûr (Murâdî Dîvânî, Gazel 279, Beyit 4). ['ulûm-ı evvel ü âḥir,]

'ulûm-ı evvel ü uḥrâ [1] *İlk ve son ilimler; tüm ilimler.*

'Ulûm-ı evvel ü uḥrâya 'âlim iseñ eger / Hünere
getür bu miyâna olur nazar hünere (Murâdî Dîvânî, Gazel 1386, Beyit 4). ['ulûm-ı evvel ü uḥrâya, -(y)a]

'ulûm-ı ḥikmet [1] *Bilgelerin ilimleri.*

'Ulûm-ı ḥikmeti öğrendi 'aşık-ı şâdık / Velîk şerḥ
ü beyânına yâr kıldı yaşağ (Murâdî Dîvânî, Gazel 669, Beyit 3). ['ulûm-ı ḥikmeti, -i]

'ulûm-ı 'ilm [1] *İlmin ilimleri.*

'Ulûm-ı 'ilm ile bildürdi gerçi bize 'âlim / Bû
'ilm-i sâbıkı râbıt durur velî feyyâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 650, Beyit 3). ['ulûm-ı 'ilm,]

'ulûm-ı kemal [1] *Tam, mükemmel ilimler.*

'Âlemde faḥr iden bu **'ulûm-ı kemâl** ile / Kimdür
kemâl diye kemâlün gören senüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 747, Beyit 2). ['ulûm-ı kemâl,]

'ulûm-ı kün [1] *Kün ilmi. "Ol, olsun!" Ezelde sâdur olan kün emr-i ilâhisi üzerine bu kainat halk olundu.*

'Ulûm-ı künde kâfuñ elfi misli râst olduñsa /
Gelür milk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet (Murâdî Dîvânî, Gazel 186, Beyit 4). ['ulûm-ı künde, -de]

'ulûm-ı lem-yezelî [1] *Yok olmaz, kalıcı ilimler.*

Selâmet-i ezeliden müsellemler cânâ / **‘Ulûm-ı lem-yezeliden** mu‘allem cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 109, Beyit 1). [‘ulûm-ı lem-yezeliden, -den]

‘ulûm-ı siyer [1] Hadis ilmi.

Çü ‘ilm-i nâṭıḳadan geldi bu **‘ulûm-ı siyer** / Siyer bu zâta şîfat oldu zâtı kıl ıḳân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1149, Beyit 2). [‘ulûm-ı siyer,]

‘ulûm-ı şüverî [1] Suretlere, biçimlere dâir ilimler.

Ey Murâdî bu **‘ulûm-ı şüveriden** ma‘nâ / Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes Yâ-Sîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [‘ulûm-ı şüveriden, -den]

‘ulûm-ı zâhir [2] Görünen, bilinen ilimler.

Murâdî ‘ilm-i ezelde **‘ulûm-ı zâhirdür** / Velîk bâṭın u zâhirde gösterür hâlât (Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 5). [‘ulûm-ı zâhirdür, -dür]

‘Ulûm-ı zâhire bâṭın yine bu bâṭına zâhir / Zuhûr-ı ‘Alleme’l-esmâ benüm âyât-ı kalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [‘ulûm-ı zâhire, -e]

‘uluvv-ı himmet [2] Gayret, emek ve keremlerin en yücesi.

‘Uluvv-ı himmete aslâ ṭayanmaz bil cibâl el-haḳ / Bu ma‘nâ üzredür cümle kabûlî ḥâş ile ‘âmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 2). [‘uluvv-ı himmete, -e]

Gerçi kim dirler **‘uluvv-ı himmeti** imândan / Saña tefvîz itmişem sen eylegil a‘lâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 3). [‘uluvv-ı himmeti, -i]

‘ulvî olmak [1] Yüksek, yüce olmak.

Ârzü eyledüğümce baña ikrâmın ider / Ne kadar **‘ulvî olursam** daḥı a‘lâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 432, Beyit 2). [‘ulvî olursam, -sa, -m]

‘ulyâ [11] Çok yüce. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nâm u nişânı neylesün insân olan ey bî-nişân / Nuṭṭ oldu **‘ulyâda** eser oldu maḥabbet müntehâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 4). [‘ulyâda, -da]

‘ulyâ eylemek [1] Yüce, ulu eylemek.

Ṭavr u ṭarzın bildi pes ṭavrından itmedi ḥurûc / Anuñ içün **eylemiş** ‘ulyâda **‘ulyâ** şoḥbetin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1029, Beyit 4). [‘ulyâ eylemiş, -miş]

umenâ [1] Emin kimseler. Eminler. Emniyet sahipleri.

Umenâyuz nuḳebâyuz budelâyuz nücebâ / Kuṭb-ı aḳṭâba şorarsañ yine ḡavs oldu ḥiṭâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 3). [umenâyuz, -(y)uz]

‘umḳ [1] Derinlik.

Fazîlet baḥrı **‘umḳından** çıkardı dürr-i nâ-yâbı / Cemî’-i ‘âleme ser-ṭâc olup olmadı ol ḡam-nâḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 714, Beyit 3). [‘umḳından, -ı, -n, -dan]

ummak [16] Istemek, beklemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî gördi menâmında yâre vaşl olmuş / **Umar** ki ola bu ru’yâsı şâḍıḳu’r-rü’yâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 112, Beyit 5). [umar, -ar]

‘ummân [34] Okyanus.

Eşḳ-i çeşmüm yerine cânâ gözümde kan aḳar / Şöyle cûş ile gelür kim sanasın **‘ummân** aḳar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 1). [‘ummân,]

Şalduñ benî çü derdüñe dermânı n’eylerem / Buldum bu baḥr-ı ‘ışḳuñı **‘ummânı** n’eylerem (Murâdî Dîvânı, Gazel 932, Beyit 1). [‘ummânı, -ı]

II İlahî aşḳ.

Bâdbân-ı zevḳını açdı hevâ-yı şevḳ ile / Şaldı cismi cismîni **‘ummâna** **‘ummân** insilâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [‘ummân,]

Bâdbân-ı zevḳını açdı hevâ-yı şevḳ ile / Şaldı cismi cismîni **‘ummâna** **‘ummân** insilâḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 4). [‘ummâna, -a]

Sâḥil-i deryâ-yı ‘ışḳı fülk-i dil eyler güzâr / Çün gire **‘ummâna** hergiz bulmaz ḥadd ü kenâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 388, Beyit 1). [ummâna, -a]

Bir baḥre düşüpdür yine ḡavvâs-ı göñül kim / **‘Ummâna** değer ḳatre-i dürdânelüğüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 2). [‘ummâna, -a]

Bir cevher oldu dil anı devrân arar müdâm / Bir gevher oldu kalb anı **‘ummân** araşdurur (Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 2). [‘ummân,]

Ey Murâdî ḳatre çün deryâdan olmadı ba‘îd / Çünk’ezelden ulu deryâ idük **‘ummân** isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 5). [‘ummân,]

Ḡavvâs-ı ‘ışḳ olanlar cân terkinî uruben / **‘Ummâna** ṭalmayınca dürr-dâneye iremez (Murâdî Dîvânı, Gazel 596, Beyit 2). [‘ummâna, -a]

Nıldür çün ḥikmetine ârzü / Ṭalmaḡa **‘ummâna** olmadı yaşaḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 670, Beyit 3). [‘ummâna, -a]

Baḥr-ı ‘ummân olmuşam ‘ummân-ı ‘âlem bendedür / Cümleten gevherlerüm **‘ummâna** bezl itsem gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2). [‘ummâna, -a]

Ḳatre deryâ olmayınca gevhere el iremez / ‘Âşıḳuñ her ḳatresi bu yolda bir **‘ummân** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 3). [‘ummân,]

Râh-ı ‘ışḳı bilmedi şol kim ḥicâb-ı tendedür / Baḥr-ı ‘ışḳa ḡavs idenler ṭutdılar **‘ummâna** yol

(Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 2). [‘ummāna, -a]

Cüy-ı eşküm dîdelerden şevkine yârûn yine / Şöyle akdı kim Murâdî virmedi ‘ummāna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 769, Beyit 5). [‘ummāna, -a]

Men ‘aref sırrında hayran oldu dil hayrân igen / Taldı bir ‘umman-ı bî-pâyâna dil ‘umman igen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [‘umman,]

Girmedün ‘ummāna bilmezsin bu bahrûn hâlini / Bahre talmayınca şanma kendüni dördânesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 2). [‘ummāna, -a]

Murâdî lücce-i deryâdan aldı bir gevher / Eridi şu oluben kapladı nice ‘ummân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 5). [‘ummân,]

Bu Murâduñ yanına gel sen berü / Zevrağın salmağa ‘ummân isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 5). [‘ummân,]

Fülk-i dil çün şalındı ‘ummāna / Fülk-i yem oldu yem-i ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1). [‘ummāna, -a]

Kıl Murâdî özünü zer gibi şâf / Dür olup pes tal imdi ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [‘ummāna, -a]

Çäre-sazuñ çâresinden çäre-sâz oldu gönül / Bahr-ı vahdet içre taldum özge ‘ummānam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1235, Beyit 2). [‘ummānam, --am]

Sâha-i kudretde gördüm bu zuhûrın kesretin / Likin olunmuş ihâta bir muhib ‘ummân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1238, Beyit 2). [‘ummân,]

Mâha karşı zevrağ-ı dil gezdi bir bahır üzre âh / Lü’lû vü mercân ile toldurdu ‘ummân bir gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [‘ummân,]

Muhibt oldu tahayyürle bu aklum n’eyleyem bilmem / Yine dil zevrağı pâyânsuz düşdi bir ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1303, Beyit 4). [‘ummāna, -a]

‘Amelde ‘ömr vefâsın kayurma kâmil iseñ / Bu hutı hayy idüben ölmedin at ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [‘ummāna, -a]

Bir kaatre iken yâ Rab kılduñ beni bir deryâ / Deryâyı qarışdurduñ ‘ummân ile ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [‘ummāna, -a]

Bir kaatre iken yâ Rab kılduñ beni bir deryâ / Deryâyı qarışdurduñ ‘ummân ile ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1411, Beyit 2). [‘ummân,]

Kıl Murâdî özünü zer gibi şâf / Dür olup pes tal imdi ‘ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [‘ummāna, -a]

Nakş-ı miştârı n’idersin bula gör nakkâşı / Mâhî olduñsa taleb eyle hemân ‘ummāni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 4). [‘ummāni, -ı]

‘Âlemün girdini gezdüm yine pergâr-şifat / Eylesün anı nuqat gibi miyân ‘ummāni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 3). [‘ummāni, -ı]

II Şiir yazma gücü.

Ey Murâdî ne ‘aceb saña nihâyet olmaz / Bir senün gibi dahı görmedük ‘ummân didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 421, Beyit 5). [‘ummân,]

Tâlib olsa ele girse n’idelüm n’eyleyelüm / Cevher olmağa Murâdî nice ‘ummân bilürüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 578, Beyit 5). [‘ummân,]

Ey dil Murâdî kavli şerh ü beyâna gelmez / Deryâ durur bu deryâ ‘ummân durur bu ‘ummân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [‘ummân,]

Ey dil Murâdî kavli şerh ü beyâna gelmez / Deryâ durur bu deryâ ‘ummân durur bu ‘ummân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 5). [‘ummân,]

‘ummân eylemek [1] Okyanus gibi çok olmak. II İlahi aşkla dolmak.

Reşha-i ‘ayn-ı kader dünyâyı ‘ummân eylemiş / Gayb-ı hikmet mihri her şey’i dirahşân eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 628, Beyit 1). [‘ummân,]

‘ummân-ı ‘âlem [1] Cihanın okyanusu.

Bahr-ı ‘ummân olmuşam ‘ummân-ı ‘âlem bendedür / Cümleten gevherlerüm ‘ummāna bezl itsem gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 726, Beyit 2). [‘ummân-ı ‘âlem,]

‘umman-ı bî-pâyân [1] Sonu olmayan deniz. II İlahi aşk.

Men ‘aref sırrında hayran oldu dil hayrân igen / Taldı bir ‘umman-ı bî-pâyâna dil ‘umman igen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1033, Beyit 1). [‘umman-ı bî-pâyâna, -a]

‘ummân-ı bî-pâyân olmak [1] Sonu olmayan deniz olmak. II Geniş gönül.

‘Ummân-ı bî-pâyân olup ‘ilm ile bu bahr-ı fu’âd / ‘Arş-ı mu‘allâdan geçüp olsun makâm a’lâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 2). [‘ummân-ı bî-pâyân olup, -up]

‘ummân-ı haqîkat [1] Hakikat okyanusu.

Dil fülki ‘ummân-ı haqîkatde olupdur aşinâ / Dildür gezen her ‘âlemi dil şem‘ine pervânesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1159, Beyit 4). [‘ummân-ı haqîkatde, -de]

‘ummân-ı hayret [1] Hayret denizi; İlahi aşkla dolma, cezbe hali.

Nice bir ‘ummân-ı hayretde gezüp bu fülk-i dil / Hâsılın tahmîl kıl bî-berr ü sâhil itme gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 786, Beyit 2). [‘ummân-ı hayretde, -de]

‘ummân-ı ‘irfân [1] Marifet, ilim denizi.

Bu kâr u bârı terk idüp râh-ı fenâyı gözleyüp / ‘Ummân-ı ‘irfâna talup dördâne-i ‘ışkâm yine

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 2). [‘ummân-ı ‘irfâna, -a]

‘ummân itmek [1] Deniz hâline getirmek. II Genişletmek, açmak.

Ne hikmetdür ne kudretdür bunu ben dağı bilmezven / Murâduñ kalbini her dem-be-dem **‘ummân ider** yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 5). [‘ummân ider, -er]

‘ummân olmak [2] Okyanus gibi olmak. II Engin manevi yücelik.

Zevrak-ı dil âşinâ olalı bañr-ı vahdete / Bâd-bân olup girü **‘ummân olan** kimdür baña (Murâdî Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2). [‘ummân olan, -an]

II İlahi aşkla dolmak.

Keşti-i kalbi her dem sür bañr-ı bî-kerâna / Ger âb ile havâdan **‘ummân olam** dir iseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 749, Beyit 3). [‘ummân olam, -a, -m]

‘umûmen [1] Bütün, tamamen.

‘Umûmen millet olmışdur bu dünyâ gerçi ser-tâ-pâ / Velîkin vâhid olmağdur bula dil râh-ı a-lâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 2). [‘umûmen,]

umûr [6] İşler, hususlar, maddeler, şeyler. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müyesser çün kolay itmiş **umûrın** zâhir ü bâtın / ‘Alâmât-ı ‘atâyâdur “ve yessernâhü teysîrâ” (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 3). [umûrın, -ın]

umûr-ı dîde [1] Gözün, nazarın, İlahi tecellinin husuları.

Umûr-ı dîde durur cümleten evâmir çün / İder olar da yirinde bir âhen-i bürhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [umûr-ı dîde,]

umûr-ı dü-cihân [1] İki cihanın, dünya ve ahiretin işleri.

Halk olındı çünki kudretten **umûr-ı dü-cihân** / Pes şamunuñ varluğına şahid emr-i kün-fekân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1). [umûr-ı dü-cihân,]

umûr-ı kâfî ‘ât [1] Kesin emirler.

Ey Murâdî merd oldur kim bizi iz‘ân ide / Cümle mağdûruñ **umûr-ı kâfî ‘âtı** bizdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 5). [umûr-ı kâfî ‘âtı, -ı]

umûr-ı mu‘zama [1] Yüce, büyük işler.

Umûr-ı mu‘zamad oldı emr-i vâhid pes / Ki oldı münteşir andan evâmir-i erkân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 2). [umûr-ı mu‘zamad, -dan]

‘umyâ [1] Kör.

Küşâde-tâli‘ oldur kim tulu‘ın aňlaya kande / İki çeşmi mücellâ iki ‘aynı anuñ **‘umyâdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 4). [‘umyâdur, -dur]

‘unşur [1] Öz, ruh, madde, esas, cevher, kök.

Âb u âteşden halâş olduğa cismüm **‘unşurı** / Pür-ziyâ kıldı iki dünyâyı nurâniyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 875, Beyit 4). [‘unşurı, -ı]

unutmak [5] Hatırlamamak, akıldan çıkarmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Niçün **unudasın** ‘ahd saña virmedi mi fazlı / Cihâna kılmagıl meyli unutma ne didi sâbık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [unudasın, -an, -sın]

urınmak [1] Takınmak, geçirmek.

Tınâb-ı himmet ile haymem oldı ber-eflâk / **Urındı** habl-ı yakîn aňladum ki târ nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 4). [urındı, -dı]

‘urķ [1] Kök, damar.

‘Ârifûñ **‘urķında** demdür çün maħabbet demleri / Laħmeke laħmi varup ma’nâsına el urdı el (Murâdî Dîvânı, Gazel 767, Beyit 4). [‘urķında, -ı, -, -da, -]

urmak [10] 1. Vurmak, yaralamak. II Olumsuz yönde etkilemek.

Göster gözüme şa‘şâ‘a-i nûruñı şehâ / Anuñ firâkı **urmaya** tâ sineme rumûh (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 6). [urmaya, -ma, -(y)a]

Enîs olalı ‘işkuñla dilüm bir lezzet almışdur / Baña ağudan acıdur lisânım ger **uram** kande (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 4). [uram, -am]

2. Yansımak, aydınlatmak.

Zerre-i nâcize pertev şalsa tâb-ı âfitâb / Âb içinde ‘aks-i tâba şems **urulmaz** aña ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 3). [urulmaz, -ul, -maz]

‘Aks-i tâbuñ **uralı** ‘âleme ey nûr-ı mübîn / Lem‘a-i berķ-i cemâlûñ nice peydâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 2). [uralı, -alı]

3. Hızla değmek, çarpmak. II Etkisinin derinden hissedilmesi.

Mevc **uralı** yem-i vücüd cümle saña kıılır sücüd / Ni‘metüñi bilen senüñ dâ‘im ider senâ senâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3). [uralı, -alı]

Ser-be-ser emvâc **uraldan** dilde deryâ-yı şühüd / Anuñ içün kaplamışdur ‘âlemi bu âb-ı cüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 1). [uraldan, -aldan]

Gülşen-i cennetde gezmiş bir burak / Berķves geldi **uruben** sâka sâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 1). [uruben, -uben]

4. Yüzüne yerleştirmek.

Ma'nî cemâline niķāb **urđı** gelüp celâl ile / Kıldı
çoğını bi-'akıl vech ile bu ri'āyeti (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1554, Beyit 3). [*urđı, -dı*]

5. Kurmak, inşa etmek.

Pes andan şaykal-i tevḥîdî **ur** sen āhen-i ķalbe /
Ola āyîne-i aşfāleyin daḥı çü cām-ı Cem (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 871, Beyit 3). [*ur,*]

6. Silah, kılıç vb. için urmak, sokmak, batırmak,
delmek; yaralamak. II Tesiri altına almak.

Kābe kavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan / Ok
gibi tayy itdi pes **urđı** nişānın bir ile (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1259, Beyit 4). [*urđı, -dı*]

'**urüc** [3] Yukarı çıkmak, yükselmek. II
Manevî yol katetmek.

Murâdî süllem-i şer'-i şerîfe oldı çün 'arıc / '**Urüc**
imiş o mi'rāca sen añla iktizā mahrec (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 227, Beyit 5). [*'urüc,*]

Bu gün menāzil-i Hakkā yine '**urücüm** için /
Şer' at ile tārīkat iki ķanadumdur (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 489, Beyit 3). [*'urücüm, -um*]

Ṭayr itdi kürsî ile Murâdî hemān o dem / 'Arş
eyledi '**urüc** ile 'izzet me'ābını (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1527, Beyit 5). [*'urüc,*]

'**urüc** eylemek [6] Yukarı çıkmak, yükselmek. II
Yücelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

'**Urüc** eyler nice ervāḥ egerçi evc-i bālāya / Bir
avuc ḥāke almazlar oları añla 'āşıklar (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 282, Beyit 4). [*'urüc eyler, -r*]

'**urüc-ı muḥtaşar** [1] Kısa bir yükseliş.

'**Urüc-ı muḥtaşardan** oldı çün mi'rāc-ı külliyyet /
Pür-ekmel oldı o kim kāmīlîne virdi 'unvānı
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1494, Beyit 2). [*'urüc-ı*
muḥtaşardan, -dan]

'**urüc itmek** [1] Yükselmek, yukarı çıkmak.

Ey Murâdî vire bunuñ ḥaberin peygamber /
Minbere **idüp** '**urüc** eyleye cennetde beyān
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1122, Beyit 5). [*'urüc idüp,*
-üp]

'**urüc kılmak** [1] Yükselmek. II Yücelmek.

Bakdı o bām-ı dārdan gördi ķamu 'avālimi / **Kıldı**
o bāmdan '**urüc** ğayr ile hem-dem oldı dem
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 953, Beyit 4). [*'urüc kıldı,*
-dı]

'**urüc 'urüc-ender kılmak** [1] Sürekli yükselişte
olmak, yücelmek.

Buldı mi'rācını çün **kıldı** '**urüc-ender 'urüc** /
Nice yüz biñ kerre yüz biñ feth-i ebvāb eyledi
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1454, Beyit 3). [*'urüc*
'urüc-ender kıldı, -dı]

urulmak [1] Çalınmak.

Şoñra **uruldı** emr ile anda nefir yā şadā / Yırlı
yirine vardılar böyle çekildi çün ķalem (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5). [*uruldı,*]

'**urve-i vüşkā** [3] "Kopmayan sağlam bir
kulp", *Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara (2)/256.

Yā ceḥîme nār olan yā ravzada ḥ'ūrā nedür / Yā
nedendür yā nedür bu '**urve-i vüşkā** nedür
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 362, Beyit 4). [*'urve-i*
vüşkā,]

'**Urve-i vüşkāyı** bildüm ğāyet-i memāt imiş / Cān
ile cānānı sevmek maķşad-ı aķşā imiş (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 632, Beyit 1). [*'urve-i vüşkāyı, -(y)ı*
]

'**Urve-i vüşkāda** ḥatm itdünse ḥavf-ı vaḥşeti /
Kūyı meydāndan çıkarduñ 'uķde oldı saña ḥal
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 779, Beyit 4). [*'urve-i*
vüşkāda, -da]

'**uryān** [1] Çıplak.

Ġāḥ olur kim ḥal' iderven üç libāsı ser-te-ser / Ġāḥ
'**uryān** ü mülebbes ḥāmīyem hercāyī ben (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [*'uryān,*]

'**uryān olmak** [4] Soyunmak.

Ġāfil şaķın olma sen bir gün ecel irişür / '**Uryān**
olursın sen hem zîr ve hem bālā (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 101, Beyit 2). [*'uryān olursın, -ur, -sın*]

II Dünya bağlarını kesmek.

Şöyle ğālib oldı 'ışķuñ ben Murâdıye senüñ / Kār
u bārum tağıdup yoluñda '**uryān olmuşam**
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 892, Beyit 7). [*'uryān*
olmuşam, -mış, --am]

Şubḥ-dem çün kalka yirden baş açuķ ḥalk-ı cihān
/ Yaluñ ayak oluben '**uryān ola** pir ü cüvān
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1056, Beyit 1). [*'uryān ola,*
-a]

Ey dil eger 'ākıl iseñ 'ışķ ile miḥmān ol yüri / Tāc
u ķabā terkin kılup her demde '**uryān ol** yüri
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1553, Beyit 1). [*'uryān ol,*
]

usanmak [1] Bıkmak, bezmek.

Göñlüm düşeli saña ey şāḥ-ı cihān-ārā / Dünyādan
vü 'uķbādan cānumı **uşandurdı** (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1557, Beyit 2). [*uşandurdı, -dur, -dı*]

uşlanmak [1] Akıllanmak. II Aşk yerine aklı
tercih etmek.

Beni cevır ü cefā-yı yārden yüz döndürür şanma /
Naşīḥat iderem göñlüm deli olduķça **uşlanma**
(*Murâdî Dîvânı*, Gazel 1313, Beyit 1). [*uşlanma, -*
ma]

uşlu olmak [2] Akıllı olmak.

Abdāl gelse bunda **uşlu olur** hem abdāl / Gelsün
ziyā virilsün kimüñ şafāsı vardur (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 501, Beyit 4). [*uşlu olur, -ur*]

Bu Murāduñ bu kelāmında eser bulmaz iseñ / Saña yazık ki cihānda **olmaduñ uşlu** (*Murādî Dîvânı, Gazel 1201, Beyit 5*). [*uşlu olmaduñ, -i, -ma, -du, -n*]

‘usret [1] *Güçlük zorluk, zahmet.*

Âhiret-endîş ol ko ğafleti / ‘İbret-i fîkr eyle dâ’im
‘usreti (*Murādî Dîvânı, Mesnevi 38, Beyit 2*). [*‘usreti, -i*]

‘usre yüsr [2] *Zorluk kolaylık.*

Çün ‘usre yüsr ile olmışdur iktizâ-yı cihân / Bu
‘usre yüsr kayurma olana ol kâni’ (*Murādî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 2*). [*‘usre yüsr,]*

Mübeddel oldı **‘usri yüsre** rağbet eyledi Rabbe /
Velîkin fârîĝ oldı katlanup pes yevm-i mî’âda
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 3*). [*‘usri yüsre, -e*]

‘usri yüsr [5] *Zorlukla kolaylık. İnşirah suresi 5. 6. Ayet. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Minnetle anda bakdı yemîn ü yesârına / Pes “**‘usri yüsr**”e eyledi rağbetde ilticâ (*Murādî Dîvânı, Gazel 8, Beyit 2*). [*“‘usri yüsr”e,]*

‘usri yüsr olmak [1] *Şüphesiz güçlükle beraber bir kolaylık vardır. Gerçekten, güçlükle beraber bir kolaylık vardır.*

Ey ‘azîz-i mîsr-ı dil her **‘usri yüsr oldı** hisâb /
Bulmaz idi ‘izz-i Yûsuf çekmeseydi renc-i çâh
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 3*). [*‘usri yüsr oldı, -dı*]

usûl [1] *Bir amaca erişmek için tutulan yol, yöntem; takip edilen metot.*

‘İlm-i insânî nedür bildür **uşûlî** fehmini / Hayy idüp ‘âlemleri ünsümle ihyâ ol didi (*Murādî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4*). [*uşûlî, -i*]

uşûl-ı intihâ [1] *Son usûl, bir şeyin ilerleyebileceği son nokta.*

Menbâ’-ı ‘ilm ü hîlm olan buldı içinde ibtidâ /
Müdrîk olan fuhûm ile buldı **uşûl-ı intihâ** (*Murādî Dîvânı, Gazel 116, Beyit 1*). [*uşûl-ı intihâ,]*

uşûl-ı intihâ bulmak [1] *Son usûl bulma, bir işin ilerleyebileceği son noktaya ulaşma.*

Müdrîk olan fuhûm ile **buldı uşûl-ı intihâ** /
Müdrîk-i ‘ilm ü hîlm olan buldı içinde ibtidâ
(*Murādî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 1*). [*uşûl-ı intihâ buldı, -dı*]

uş [1] *Bu, işte bu.*

Ķuluñ Murādî yâ Rab ‘işyân içinde kaldı / Raĥmet umup katuña **uş** geldi yana yana (*Murādî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5*). [*uş,]*

‘uşşâķ [40] *Aşıklar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yâ Rab ne ĥikmet oldı kim **‘uşşâķ** arar seni /
Ammâ ki ĥiç degilsin olardan cüdâ cüdâ (*Murādî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 5*). [*‘uşşâķ,]*

‘uşşâķ-ı nālân [1] *İnleyen, feryat eden âşıklar.*

Mün‘akis oldı cemâl-i yârden bir ĥüsn ü ân /
Şevķini her dem-be-dem **‘uşşâķ-ı nālân** arturur
(*Murādî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 4*). [*‘uşşâķ-ı nālân,]*

uĥlubü’l-‘afve min ‘afvi murād [1] *Sen affi Murad et.*

Uĥlubü’l-‘afve min ‘afvi murād / Kâne Rabbüke mesebbibe’l-esbâb (*Murādî Dîvânı, Gazel 154, Beyit 5*). [*uĥlubü’l-‘afve min ‘afvi murād,]*

utmak [2] *Ütmek, utmak; oyunda kazanmak.*

Utar seni olur iseñ de fenn ile leclâc / Bu lu‘b-ı ‘âleme aldanma nat‘uñı ĳaldur (*Murādî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 4*). [*utar, -ar*]

Ey Murādî sâkit ol eyler hûner kendin ‘ayân / Bil ki sâkit olmayan ĳabl-ı tehîdür kim **utar** (*Murādî Dîvânı, Gazel 323, Beyit 5*). [*utar, -ar*]

uyanmak [3] *Ķaflet içinde olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.*

Ĥvâbuñdan **uyan** ĳafletüñi dîdeden ezber /
Aldanma ĳayâlâta var âh-ı seĥer eyle (*Murādî Dîvânı, Gazel 1414, Beyit 4*). [*uyan,]*

Bir ‘ayn-ı zülâl olduñ sen yine Murādî kim / Ķâfil kim açâ anı nevminden **uyandurdı** (*Murādî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 5*). [*uyandurdı, -dı*]

Ĥarîm-i ka‘beñe vardum elümde ĳalka-i ümmîd /
Bu nefsi ĥvâb-ı ĳafletden ‘inâyet eyle **uyandur**
(*Murādî Dîvânı, Kıt’a 19, Beyit 2*). [*uyandur, -dur*]

uyarmak [2] *Uyandırmak, uyanmak. II Hakikatlerin anlaşılmasını sağlamak.*

Milk-i vücûda çün seni gönderdi lâ-yenâm / Terk eyle ĳafleti dil ü cânüñ **uyara** gel (*Murādî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 4*). [*uyara, -a*]

Özüñi ĳoma ĳafletde **uyargıl** ĥvâbdan cânüñ /
Elüñden geldüĳi miĳdâr durıĳ gel ĳıdmete sende
(*Murādî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 3*). [*uyargıl, -gıl*]

uydurmak [1] *Uymasını sağlamak, uygun düşürmek, ayarlayıp denk getirmek.*

Fi‘lümüz ĳavline **uydurmak** durur ef‘âlümüz /
Fi‘lini her rüz u şeb taşdıĳdır aĳvâlümüz (*Murādî Dîvânı, Gazel 560, Beyit 1*). [*uydurmak, -mak*]

uymak [15] *Birine veya bir şeye tabi olmak, bağlanmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Diñleyüp sözün rakībün **uyma** ol mekkâre gel / Hâ şaķın andan perî yüzlüm iġen mel'ündür (Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 5). [uyma, -ma]

'uyüb [2] Ayıplar, kusurlar.

Hüner bilür **'uyübuñ** yimeġil ġam / Degil ey dil senüñ şāhuñ keremsüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 604, Beyit 4). ['uyübuñ, -u, -n]

Merd ol durur kim bu Murāduñ fehm ide ġüftārını / Kılmañ **'uyübina** naẓar bî-ihtiyār oldı yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1391, Beyit 5). ['uyübina, -i, -(n)a]

'uyun [13] 1. Gözler. II Hakikati sezme, basiret; kalp gözü.

Älemde kıldı 'ālemi kenz-i ġafî yine / Şaldı **'uyūna** ġayret ile ġucb-ı kibriyā (Murâdî Dîvânî, Gazel 5, Beyit 2). ['uyūna, -a]

Görindi ġayb ile 'aynumda çün kemāl-i vücūd / Cihānuñ aña **'uyūnına** bu ġayāl-i vücūd (Murâdî Dîvânî, Gazel 262, Beyit 1). ['uyūnına, -i, -(n)a]

Mündericdür **'uyūnı** ġālinde / Şerġ ider kendü ġālını bir bir (Murâdî Dîvânî, Gazel 532, Beyit 4). ['uyūnı, -ı]

'Uyūnı rāfî olursa diler 'uyūnı hemān / Cemāle mūnis olan olmaz ġayāle ġarīş (Murâdî Dîvânî, Gazel 645, Beyit 4). ['uyūnı, -ı]

'Uyūnı rāfî olursa diler **'uyūnı** hemān / Cemāle mūnis olan olmaz ġayāle ġarīş (Murâdî Dîvânî, Gazel 645, Beyit 4). ['uyūnı, -ı]

Mir'āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider **'uyūn** / Ąyīnesin kapar ġat ü ġālūñ ġören senūñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 747, Beyit 3). ['uyūn,]

Muvānesetle görindi **'uyūna** māff'l-bāl / Zihī 'ulūm-ı dilārā zihī 'acā'ib ġāl (Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 1). ['uyūna, -a]

Nişāne virmedüġ içün cemāl-i rüyūñdan / Kamu **'uyūna** ġicāb oldı ġaflet ile sebel (Murâdî Dîvânî, Gazel 831, Beyit 2). ['uyūna, -a]

Görelde nūr-ı ruᡥsāruñ cemāl-i bā-kemāl oldum / 'Iyān-ı 'ayn olalıdan **'uyūn** içre ġayāl oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 865, Beyit 1). ['uyūn,]

Didi kim 'ilme'l-yakīnūñden **'uyunuñ** gözle kim / Tā ġaķıķatle ġuķūkuñ bilesin iķān ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1238, Beyit 4). ['uyunuñ, -un]

ġam degül mir'āt-ı ġalbe nāẓır olsa ger **'uyūn** / Añladur cān ü ġoñül ġadrin anuñ baᡥşāyişi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1473, Beyit 3). ['uyūn,]

2. Pınarlar, kaynaklar.

Ķamu reᡥġalar çün mu'ayyen **'uyūnuñdadur** / Virürsin ġamuya velī ᡥāķati üzre mā (Murâdî Dîvânî, Gazel 118, Beyit 2). ['uyūnuñdadur, -un, -da, -dur]

Her ne kim vardur **'uyūn** ile biġār enhārdan / Bendedür bu cümle evlādum bi-kārı başdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1037, Beyit 2). ['uyūn,]

'uyūn gelmek [1] Göze gelmek. II Görünür, belirgin olmak.

Geldi ol niyyete çün 'avn-ı Murād ile **'uyūn** / Ądem aña bu cihānı daᡥı 'ālem ādem (Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 5). ['uyūn geldi, -di]

'uyūn-ı bā-'ayān [1] Açık olan gözler. II Hakikati görmek, basiret, kalp gözü.

'Uyūn-ı bā-'ayān ile egerçi gördiler zerre / Velākin olmadı 'aşıķ ilen sensin ġirü tedbīr (Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 3). ['uyūn-ı bā-'ayān,]

uzaķ [1] Gidilmesi çok süren, çok öteelerde bulunan, irak, yakının karᡥıtı.

Yol **uzaķ** zād u zevādum yokdur / Bir refīķ alımadum rāġa yarar (Murâdî Dîvânî, Gazel 545, Beyit 2). [uzaķ,]

uzatmak [2] Eli bir yere yöneltmek.

Uzatma elūñ genc-i leb-i yāre şaķın kim / Baġlamaya destūñi senūñ zincīre kākül (Murâdî Dîvânî, Gazel 816, Beyit 5). [uzatma, -ma]

Uzadup ellerin yemīn ü yesār / İki destinde oldı iki cihān (Murâdî Dîvânî, Gazel 1160, Beyit 3). [uzadup, -up]

'uzlet [13] Yalnızlık, inziva; görünürde halkın içinde olup kalben onlardan ayrı olma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Aña Murādî sözün diñle anı cān ile / İster iseñ ger necāt gel berü **'uzletdedür** (Murâdî Dîvânî, Gazel 493, Beyit 5). ['uzletdedür, -de, -dür]

'użv [3] Organ, vücudun müstakil parçası.

Çün ene'l-ġaķdan nidā geldi bize / İnnenī Rabbūn didi her **'użv** ad (Murâdî Dîvânî, Gazel 269, Beyit 2). ['użv,]

Ben ġaķıķat sırrını sırr ile meķşūf eyledüm / Müstemī' olmaġ içün ġüftārı her **'użv** oldı sem' (Murâdî Dîvânî, Gazel 658, Beyit 3). ['użv,]

Senden oldıysa mūnāsib ya tenāsüb **'użvda** / Ma'nī gözle şüreti ķo ġeç bu menᡥūbātđan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1088, Beyit 3). ['użvda, -da]

'uzzāl [1] Mūsikimizde hicaz beᡥlisine uᡥᡥak dörtlüsü ilāvesiyle meydana gelen, hicaz makāmına çok yakın ve düġāġ (la) perdesinde karar kılan basit makam.

Uᡥᡥāķa şıfāġān ile **'uzzālı** nevā kııl / Ey muᡥrib-i ġoᡥ-ᡥaġme-serā ᡥırmaya ķulķul (Murâdî Dîvânî, Gazel 816, Beyit 3). ['uzzālı, -ı]

2.2.25. Ü

üç [3] İkidenden sonra, dörtten önce gelen sayı,

üç.

Murâdî okı ihlâsı seni dâ'im ider şâfi / Bir okuyana
üç hatme sevâbın feyz ider ihlâş (Murâdî Dîvânı,
Gazel 648, Beyit 5). [üç,]

Gâh olur kim hâl' idervan **üç** libâsı ser-te-ser / Gâh
'üryan ü mülebbes hâmiyem hercâyî ben (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 2). [üç,]

II Kesret.

İkide **üçde** gördi 'âlemi çün / Anuñ içün bir eyledi
yüzini (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2).
[üçde, -de]

üçünci [1] Üç sayısının sıra sıfatı.

Üçünci ise kayırma bil anı vâhiddür / Çün irdi
rûkn-i sülâsiyle sitt-i şâd-ı vülûc (Murâdî Dîvânı,
Gazel 225, Beyit 4). [üçünci,]

üftâde [4] Düşkün, düşmüş; aşık. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Râh-ı mahabbetde dil zâhib-i âzâdedür / Anuñ içün
'ışk ile ser-te-ser **üftâdedür** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 498, Beyit 1). [üftâdedür, -dür]

ülfet [13] Dostluk kurmak, yakınlaşmak. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ülfetümden çün mahabbetdür nişân / Ülfetüñden
şerh olındı **ülfetüñ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 752,
Beyit 4). [ülfetüñ, -üñ]

ülfet ile ünsiyet itmek [1] Yakınlık kurmak, ahbaplık
etmek.

Her kime şuş olasın **ülfet ile ünsiyet it** / Nefs-i
bed-hüya uyup ehl-i şavaş olma yûri (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2). [ülfet ile ünsiyet it,]

ülfet kılmak [1] Yakınlık kurmak, ahbaplık etmek.

Çokdur çü belâsı yok vefâsı / Niçün **kılasın**
bunuñla **ülfet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 2).
[ülfet kılasın, -a, -sın]

ülfet virmek [1] Yakınlık kurmak, ahbaplık etmek.

Rüyum cemâle karşı cānum kemâlin ister /
Birbirine yakışdı **ülfet virelden** ol Hâk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2). [ülfet virelden, -elden
]

ümem [6] Ümmetler. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Muktedâ-yı evvelin ü âhîrin olduğda dil / Sâye
şaldı 'âleme buldı nizâmın hep **ümem** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 885, Beyit 2). [ümem,]

ümîd [7] Arzu edilen bir iyiliği bekleme,
umma, umut. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Saňa yüz tutmuşam yâ Hâk çü sensin hâlîku'l-eşyâ
/ **Ümîdüm** sañadur her dem çü sensin kâdir ü dānā
(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [ümîdüm, -üm
]

ümîd-i vaşlı kesmek [1] Kavuşma ümidini kaybetmek.

Kavl-i habîbi 'âşık ger eyledüñse iz'ân / **Kesme**
ümîd-i vaşlı olğıl talebde her an (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1125, Beyit 1). [ümîd-i vaşlı kesme, -me]

ümmet [1] Bir peygambere inanan topluluk.

Mîm-i Ahmedden eger alduñsa **ümmet** mîmini /
Añlağıl mîm-i Murâdî olasın hayrû'l-ümem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 5). [ümmet,]

ümîd [2] Ümit, umut.

Zerre-i nâcîze döndi dil diler **ümîdümi** / Hayrete
varıp yıkıldı üşdi aħbâb üstine (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1098, Beyit 3). [ümîdümi, -ümi]

Yûri hâk olıgör yâr işiginde / Eger var ise
ümîdüñ vişâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1429,
Beyit 4). [ümîdüñ, -üñ]

ümîd-i vişâl-i yâr [1] Sevgiliye kavuşma ümidi.

Dilde **ümîd-i vişâl-i yâr** olupdur münderic / Bu
beşâretle hümâ-yı şâhibü'l-bâl olmışuz (Murâdî
Dîvânı, Gazel 559, Beyit 3). [ümîd-i vişâl-i yâr,
]

ümîdi kesmek [2] (Deyim) Beklentisi, umudu
olmamak.

Kesme ümîdi şakın Allâhdan / Haddi yokdur
luṭfinuñ gâyetde bol (Murâdî Dîvânı, Gazel 835,
Beyit 4). [ümîdi kesme, -me]

Müntehâ-yı rahmetüñden **kesmezüz ümîdümüz**
/ Ente 'allâmü'l-guyûbi inneke şâhib hikem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 4). [ümîdümüz
kesmezüz, -mez, -üz]

ümümü'l-kitâb [2] Ana kitap. II Kur'an-ı Kerim.

Eger **ümümü'l-kitâb** içre bilürseñ ma'nâ-yı ihlâş /
Eger hıfz-ı 'ulûm itdünse gel Kur'ânı göstergil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 810, Beyit 3). [ümümü'l-
kitâb,]

Lâ-reybe fih çün **ümümü'l-kitâb** şanı / İhlâşa
irgürürseñ 'âlem durur şafâda (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1407, Beyit 4). [ümümü'l-kitâb,]

ünin geçürmek [1] Sesini geçirmek, sadanın
duyulması, söylenmesi.

'Arş-ı a'lâda **geçürdüñ** çünki lebbeyküm **ünin** /
'Âlem-i 'ulvîde pervâz ile bâl itdün beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 3). [ünin geçürdüñ, -dü,
-n]

üns [3] Yakınlık, ahbaplık, ülfet.

Dutalı 'ışkını başdan bilmediler **ünsini** /
Hasretinden fûrkatından âh u efgân itdiler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 348, Beyit 4). [ünsini, -i, -(n)i]

Şâd olur her kim saňa sıdk ile kılsa **ünsini** / Nice
ben şâd olmayam çün her nefes yâ Rab diyem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 2). [ünsini, -i, - (n)i]

‘İlm-i insânî nedür bildür usûlî fehmini / Hayy idüp ‘âlemleri **ünsümle** ihyâ ol didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 4). [ünsümle, -üm, -le]

üns eylemek [1] Dost, yakın olmak.

Râh-ı hakkiyyete hakk ile olur cümle vuşul / Hak ile **eyle** sen **ünsi** olasıñ hakkânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4). [ünsi eyle,]

üns-i ülfet [1] Alışkanlık hâline getirmek.

Bakup çün bende-i fermânına bildüm kemâlâtun / Velâkin **üns-i ülfet** çün geçer fikrüm hayâlinden (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 4). [üns-i ülfet,]

üns tutmak [1] Dostluk, arkadaşlık kurmak.

Tutalı üns o dilârâyile bu şeydâ dil / Münisi yokdur anuñ çün bu dil-i şeydânun (Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 2). [üns tutalı, -alı]

ünsiyyet [1] Dostluk, yakınlık.

‘Âlem-i şadra geçelden nefehât ile yürür / Her ne kim kılsa Murâd añağıl **ünsiyyetden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [ünsiyyetden, -den]

ünsiyyet eylemek [1] Dostluk kurmak.

Yâr ile **ünsiyyet eyledi** gönül insân-vâr / Anuñ içün in ü âna ins ü câna bakmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 3). [ünsiyyet eyledi, -di]

‘**ünvân** [2] İsim, vasıf; şan, şöhrat; bir kitabın veya bir bölümünün, makale, mektup vb.nin başına yazılan yazı veya kelime.

Çü menşûrında yazdı nâm ile nâm eyledi nâmın / Bu ‘**ünvân** ü şalâbetle geçürdi dehr-i eyyâmın (Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1). [‘ünvân,]

Kâni’ ol bir lokmaya aldanma dürlü ni‘mete / Ey Murâdî k‘ey murakka’ el çekup ‘**ünvândan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 5). [‘ünvândan, -dan]

‘**ünvân olmak [1]** İsim, nam olmak.

Kâni’ ol bir lokmaya aldanma dürlü ni‘mete / Ey Murâdî k‘ey murakka’ el çekup ‘**ünvân ol** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 5). [‘ünvân ol,]

‘**ünvân vermek [1]** Unvan, ad vermek, belli bir konuda nam salmak.

‘Urûc-ı muhtaşardan oldı çün mi‘râc-ı külliyyet / Pür-ekmel oldı o kim kâmilîne **virdi ‘ünvânı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 2). [‘ünvânı virdi, -di]

üslûb [1] Tarz, yol, biçim.

Habîbe hâlûmi ‘arz itmegedür ikdâmum / Velâ makâl ile olmaz o vaşf-ı hâl **üslûb** (Murâdî Dîvânı, Gazel 141, Beyit 2). [üslûb,]

üst [1] Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Buğâr-ı ‘ışk ider bu dîde-i giryânî âb-âlûd / Şehâb inse cebel **üstine** pes bârân olur peydâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 3). [üstine, -i, -(n)e]

Sînemi kıldı delük delük efendüm göz yaşum / Şanasın kim hâk **üstine** begüm bârân akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 2). [üstine, -i, -n, -e]

Hicr ile sîne çâk olup çü ölem / Gelesin kabrüm **üstine** ey nûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]

Aşdı çü miftâhını bâb-ı riyâz **üstine** / Oldı bu ma’nâya bes ins ile cân muṭṭalı’ (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]

Hikmetin teşhîş idendür ‘âlem-i muṭlak bu gün / Haşr içinde bir ayak **üstinde** olmak biñ ayak (Murâdî Dîvânı, Gazel 693, Beyit 4). [üstinde, -i, -(n)de]

Bâğ-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül / Kim **üstine** anuñ varup ağlamaya bûlbûl (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 1). [üstine,]

Bir harâret virdi hicrân bu dil-i şeydâya kim / Lâkin olmaz dökse ger biñ yemm-i pür-âb **üstine** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 2). [üstine, -i, -n, -e]

‘Âşık olan kimsede nâmûs ü ‘âr itmez karar / Dökseler bir kaṭre âbı maḥv olur nâr **üstine** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 3). [üstine, -ine]

İderven cânımı kurbân şeksiz / Anuñ yañağı **üstindeki** hâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 3). [üstindeki, -i, -n, -de, -ki]

II Bir şeyin üzerinde hakimiyet kurma.

Açup gencin saçar çün ‘âleme her dem güher ihlâş / ‘Avâlim **üstine** dürr-i ma‘ânî neşr ider ihlâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 1). [üstine,]

Hâme-i kudret çekildi levh-i maḥfûz **üstine** / Her ne kim var sende hatm olmuştur ey ‘âlî-makâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 3). [üstine,]

Hakk-ı vücudumı mecâz **üstine** dikmişem ‘âlem / Şalınur ol taraf taraf bād ura kaçan himem (Murâdî Dîvânı, Gazel 952, Beyit 1). [üstine,]

Taşra çıkma nokta-i devr eyle ey şâhib-kemâl / Dest-i kudretdür havâle çünki pergâr **üstine** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 4). [üstine, -in, -e]

2. İlişkin, üzeri, karşı.

Hayât-efzâ durur her hasta-i cân **üstine** dâ‘im / Murâduñ tatlu elfâzı hemân kând-ı mükerrerdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 286, Beyit 5). [üstine,]

Beni peydâ kıları ‘arz iderem arza vücûd / Gele tâ kim bir ayağ **üstine** biñ pâ muḥliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2). [üstine,]

‘Arş-ı ‘ulâmuñ **üstine** çıkmadı sırr ile melek / Âdem iseñ bu hüsn ile ‘arş-ı ‘ulâya ko qâdem (Murâdî Dîvânı, Gazel 954, Beyit 4). [üstine, -i, -n, -e]

‘Arş-ı ‘alānuñ **üstine** çıkmadı per ile melek /
Âdem iseñ bu hiss ile ‘arş-ı ‘alāya қо қadem
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 958, Beyit 4*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Zerre-i nâçize döndi dil diler ümmîdümü / Hayrete
varıp yıkıldı üşdi aḥbâb **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3*). [*üstine, -i, -(n)e*]

Buldı ol hayretde bir zevk u şafâ kim şerhi yok /
Luṭf idüp maḥbûb ona feth itdi biñ bâb **üstine**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4*). [*üstine,]*

Bu Murâduñ sözlerin şerḥ itmeye biñde birin /
Nice biñ gelse ulı‘l-elbâb elbâb **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 5*). [*üstine,]*

Ey Murâdî sen murâduñ murâd **üstinde** bil /
Eylegil her dem niyâzuñ ‘âlemüñ vehhâbına
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1227, Beyit 5*). [*üstinde, -nde*]

Kum fe-enzirden haber alduñsa iz‘ân üstine /
Sırrını sırrında aña ḥarf-i Qur‘ân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1*). [*üstine,]*

Kum fe-enzirden haber alduñsa iz‘ân **üstine** /
Sırrını sırrında aña ḥarf-i Qur‘ân üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 1*). [*üstine,]*

Her kişi dünyâda meşğûl oldı bir kâr **üstine** / Saña
meşğûl olmışuz biz kâr ber-kâr üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1*). [*üstine,]*

Lâle-zâruñ seyrin eyler bâğ-ı dehre aldanan / Bize
seyr itdür cemâlüñ şems-i ḥûn-bâr **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 2*). [*üstine,]*

Ey Murâdî oldı her zî-‘ilmüñ üstinde ‘alîm / Anuñ
içündür muḥarreb geçdi ebrâr **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Encüm-i sa‘d oldı tâli‘ baḥr-ı deryâ **üstine** /
Şanasın kim mihr-i ‘âlem toğdı dünyâ üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Encüm-i sa‘d oldı tâli‘ baḥr-ı deryâ üstine /
Şanasın kim mihr-i ‘âlem toğdı dünyâ **üstine**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 1*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Ey vücûdum şerḥini şerḥ eyleyen kâmillere / Sen
cemâle olma şâriḥ gel bu peydâ **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 2*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

‘Âlem-i vahdetde kesret ‘ilmini kılma taleb / Nâr-ı
vâdiyi gözetme dest-i Mûsâ **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 3*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Çün celâl-i kibriyâda perde aşmış bi‘t-temâm /
Şaḥv-ı ḡarḳı kıl temennâ ‘arş-ı a‘lâ **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 4*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Gel Murâduñ gör kelâmın sem‘-i câna al hemân /
Naşş-ı kâtı‘dur kelâmı cümle gūyâ **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1277, Beyit 5*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Çün ena’llâh âyetin yazdı kalem nûn **üstine** / Anuñ
içün ḥükmi cārîdür bu kânûn üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Çün ena’llâh âyetin yazdı kalem nûn üstine / Anuñ
içün ḥükmi cārîdür bu kânûn **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 1*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Şu‘lesidür mihr-i ‘ışkuñ berḳ uran dünyâda âḥ /
Tâb-ı şemsi berḳ uran şanma bu mâhuñ **üstine**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 2*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Emrini taḳdîrine kılmış ḥavâle ser-te-ser /
Cümleten ‘âlemleri taḥmîl idüp nûn **üstine**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 3*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Râğıb iken râğbeti insâna sa‘y itmiş meger / Pes
niçün cürm ‘add ider ḳan olmadı çün **üstine**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 4*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Ḳaṭredür şüretde oldı lîk deryâ bu Murâd / Her ne
kim kılmış durur kıldı bedel on **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1281, Beyit 5*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Devḥa-i tevḥîdi zikrüm arz-ı iz‘ân **üstine** / Virdi
esmarını pes elvân elvân üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Devḥa-i tevḥîdi zikrüm arz-ı iz‘ân üstine / Virdi
esmarını pes elvân elvân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Yağdurupdur ebr-i himmet luṭf ile tedric ile /
Tâzelendi yağdı çün bârân bârân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Münderic oldı pes anda nice elvân-ı varaḳ / Ḳadd-ı
bâlâ çekdi pes ebdân ebdân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 3*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Yinciler yayıldı ḥavl-i kuvvet aḥvâl **üstine** /
Himmet ile bağladı meydân meydân üstine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Yinciler yayıldı ḥavl-i kuvvet aḥvâl üstine /
Himmet ile bağladı meydân meydân **üstine**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Geldi üstine nice biñ biñ tuyûr-ı muḥtelif / Kimi
sâlim kimisi kıldı nice ḳan **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Bâd-ı bürhân istedikce virdi âvâz-ı bülend / Baş
şalup kıldı tesbîhini itḡân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Naşş-ı kâtı‘dur Murâduñ her cevâbınuñ biri / Aña
geldi nice biñ bürhân bürhân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 7*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

Ey Murâdî olma hicrâna melûl / İnḳılâb
üstindedür devrân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 7*). [*üstindedür, -dür*]

Kıldı rennânî-şıfat kendüyi peydâ yine / Râz-ı
nihân **üstine** râzını peydâ didi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1566, Beyit 4*). [*üstine, -i, -(n), -e*]

3. Üzeri, daha üst makamda, mevkiye bulunma.

Ey Murâdî oldı her zî-‘ilmüñ **üstinde** ‘alim / Anuñ içündür muḳarreb geḳdı ebrâr üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5*). [*üstinde, -i, -n, -de*]

4. Kendinden önce gelen sözün ikileme biçiminde anlamını pekiştirmek ve sıklığını ifade etmek için kullanılan söz.

Eşk-i çeşmüm akdı çün bu rüy-ı hün-ḥvâh üstine / Dilde tāḳat ḳalmadı tāb irdi çün tāb **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 1*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Fâ‘il-i muḳtârdur olmadı muḳtârî ḫilâf / Görnür her laḫzâda bürhân bürhân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 2*). [*üstine,*]

Men leh-ı‘l-emrûk durur ḥükminde zâhirle nihân / Ḥikmetin gel gözle gel im‘ân im‘ân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 3*). [*üstine,*]

Ger tefekkür eyler iseñ eylegil fehmiñ kavî / Olmaya ḳalbünde tā butlân butlân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 4*). [*üstine,*]

Diñler iseñ ger Murâdîñüñ mu‘ammâ sözlerin / Olasın fehminde sen ḫayrân ḫayrân **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1229, Beyit 5*). [*üstine,*]

Her kişi dünyâda meşgûl oldı bir kâr üstine / Saña meşgûl olmışuz biz kâr ber-kâr **üstine** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 1*). [*üstine,*]

Geldi **üstine** nice biñ biñ tuiyûr-ı muḳtelif / Kimi sâlim kimisi kıldı nice ḳan üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 5*). [*üstine,*]

üstâd [1] Öğretici, usta, hoca.

Ḥâzık itmiş çünki telmîzin fûnûnında edîb / Şöyle mâhir oldı kim söyletmedi **üstâdını** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1458, Beyit 3*). [*üstâdını, -i, -n, -ı*]

üstâd itmek [1] Üstad etmek, bir konuda uzmanlaşmak.

Vuḳû‘-ı ḫâşıl ider mi şu kimsene ol ḡarḳ / Meger temevvüc-i deryâ ide anı üstâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 4*). [*üstâd ide, -e*]

üstâd ḳılmak [1] Usta, uzman yapmak.

Ey Murâdî seni ḫaḳdan yine Ḥaḳdur gözeden / Ol durur ‘ilm-i ledünne seni **üstâd ḳılan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 5*). [*üstâd ḳılan, -an*]

üstühvân [1] Kemik.

Tiğ-i belâya tüt ḳarşu cismüñ / Acısı geḳsün tā **üstühvâna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 6*). [*üstühvâna, -a*]

üşenmek [1] Üşenmek, bezmek.

Senüñ hicrâna çün tokındı begüm / **Üşenüp** taḡıluben oldı hebâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 3*). [*üşenüp, -üp*]

üşmek [1] Hep birden bir yerde toplanmak, çevresine yığılmak, üşüşmek.

Zerre-i nâçize döndi dil diler ümmîdümi / Ḥayrete varıp yıkıldı **üşdi** aḫbâb üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 3*). [*üşdi, -di*]

üzerine [1] -a/e göre, -a/e uygun olarak.

Hikmet ü ḳudretini añladı ol vehhâbuñ / Eyledi ‘aḳl-ı selîmi **üzerine** hem-râh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1344, Beyit 3*). [*üzerine,*]

üzre [103] 1. Üstünde, üzerinde.

Ger “şirât-ı müstakîm” **üzre** yürürseñ ey ḫâkim / Râhuñı toḡrı bulursın olmaya müşkil saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3*). [*üzre,*]

Dümü‘-ı ‘aynın aḳıtdı semâ çün tırdı arz **üzre** / Gelüp şevḳe ‘ayân oldı ne kim var kendüde iḫfâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 2*). [*üzre,*]

Dümü‘-ı ‘aynın aḳıtdı semâ çün tırdı arz **üzre** / Gelüp şevḳe ‘ayân oldı ne kim var kendüde iḫfâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2*). [*üzre,*]

Ḥayâli ḫaylîdür her rûz u şeb zıll-ı ḫayâlinde / Zemîn **üzre** ne şüret gösterür bu ḫayme-i ḫazrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3*). [*üzre,*]

Sebât-ı ‘ömr olurdu ger sebât olsa ḳulüb **üzre** / Ne ḳalb oldı bu ḳalıblar ‘acebdür ḫikmet-i kübrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 4*). [*üzre,*]

Ururam deşt-i sînem **üzre** daḡı / Dolaşdukça o dilber taḡ u şahrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit 3*). [*üzre,*]

Deryâ-yı ḫayret **üzre** fülk-i gönül şinâver / Varmâḡa küy-ı yâre bir ara var mı yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 150, Beyit 2*). [*üzre,*]

Kemâl-i hem-nişin itmiş eser çün / Anuñ çün oldı her nev‘ **üzre** ḡâlib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 3*). [*üzre,*]

Müheyyâdur ‘ayâna fi‘l-ḳıyâma / Anuñ çün oldı defter **üzre** ḫâsib (*Murâdî Dîvânı, Gazel 166, Beyit 4*). [*üzre,*]

Minber-i evc-i kerâmât **üzre** çün kıldı su‘ûd / Okuyup ḫamd ile ḫuṭbe didi âlâdan fütûḫ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 232, Beyit 4*). [*üzre,*]

Murâdî cümle cihân **üzre** kâ‘inât olmış / Bu ḳavli fehmi den elbette kesb ider efrâḫ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 233, Beyit 5*). [*üzre,*]

Mu‘ayyen ile mübeyyen iki yanında olup / Taḳıldı himmeti bâzûsı **üzre** iki cenâḫ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 235, Beyit 2*). [*üzre,*]

Şirât-ı müstakîm **üzre** ḳanâtırın ḳurar berzaḡ / Teḡâfûl eyleyimezseñ geḳersin cennet ü düzaḡ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 1*). [*üzre,*]

Şafḫa-i levḫ **üzre** yazmış çünki mîsâk âyetin / Ara yirde anuñ için oldı muḫkem iltizâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3*). [*üzre,*]

Eger görse yañaḡı ḫâlini olmazdı ḳâni‘ ol / Münâsib girü ol ḫâla ruḫı **üzre** bir al ister (*Murâdî Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3*). [*üzre,*]

Perdeden çıkdukda çün vechinde im‘ân itdiler / Virilüp taḡt-ı şehâdet **üzre** sultân itdiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1*). [*üzre,*]

Sil gubâr-ı gayrıdan âyine-i kalbün Murâd / Rûy göstermez şu mir'ât **üzre** kim sevdâ gezer (Murâdî Dîvânı, Gazel 380, Beyit 5). [üzre,]

Gel berü fülk-i dili şal yem-i 'ummâna yine / Bâd-bân ac ki bu âb **üzre** hemân ber-pâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4). [üzre,]

Nehc-i sedâd **üzre** hemân sür gel semend-i nefsünü / Aldanma şol u şağa tâ toğrı ola bir reh-güzâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 3). [üzre,]

Velî müzî durur gâyet ziyân-kâr / Gezer baş **üzre** amma yâre beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [üzre,]

Menber-i 'arş **üzre** çıkup hâmd ider / Rûh u cisim hâlîk-ı midhâtedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 543, Beyit 2). [üzre,]

Yazdı levh **üzre** kil-k-i kudret pes / Nâminı nâm ile hümmâm el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3). [üzre,]

Şöyle tayy itdi vücûd illerini / Başmadı hergiz ayağ **üzre** ayağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3). [üzre,]

Zaferdûr her zamân her dem karîni ehl-i İslâmûn / Livâ-i nuşret **üzre** çün yazıldı ism ile nâmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 1). [üzre,]

Gün yüzünsüz cihân baña zerre / Fûrkâtûñ pâyem **üzredür** bir şâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 6). [üzredür, -dür]

'İlm-i hikmetden haberdâr ol yûri ey muhterem / Tâ ki ma'nânûñ hişârı **üzre** naşb ola 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [üzre,]

Cây eyledüm çü küşe-i 'arş **üzre** ben gedâ / Uçurmayınca bâlûmi ben bâlî bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 3). [üzre,]

Levh **üzre** hâme nakşî mükerrerem / Allâhu a'lem Allâhu a'zam (Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 1). [üzre,]

'Arş **üzre** olmuş nâşir çü rahmet / Kevn ü mekândan oldur beri hem (Murâdî Dîvânı, Gazel 974, Beyit 3). [üzre,]

Yazalı hattı levh **üzre** habîbüm dest-i kudretle / Tolanıñ nokta-i dâ'im 'aceb pergâr imişsin sen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4). [üzre,]

Ey Murâdî levh-i mahfûz **üzre** nâmuñ nakş olup / Yazdı nâmuñ yanına halk eyledüm dîdâr için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [üzre,]

'Arş **üzre** mihr toğmış seyyâre cümle 'âlem / Mâh-ı münîre karşı keşf eylemiş niķâbın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1127, Beyit 2). [üzre,]

Çün iftitâh kıldı 'arş **üzre** hıfz-ı levhe / Pes başladum habîbüm ben dahî her 'amelden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 3). [üzre,]

Yem-i hâķâyık **üzre** gönül fülkini koma / Tâ bilmeyince 'ilm ile der-yâdelik sözün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4). [üzre,]

Âhum şererindendür bu şems-i cihân-ârâ / Oldığı felek **üzre** ey şâh-ı cihân tâbân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 4). [üzre,]

Mâha karşı zevraķ-ı dil gezdi bir bahır **üzre** âh / Lü'lü vü mercân ile toldurdi 'ummân bir gice (Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 2). [üzre,]

Âb-ı rûyuñ tamzurur çün kıbleye âb-ı hayât / Kaṭresinden kâ'inât **üzre** 'atâ kıldı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1271, Beyit 3). [üzre,]

'Aynumda gaybuñ eyledi izhâr gaybuñ / Levh **üzre** çünki başladı kilki kitâbete (Murâdî Dîvânı, Gazel 1372, Beyit 4). [üzre,]

Seṣerde cûş ider bülbül fiğâna / Gül **üzre** âh ider ol yana yana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1428, Beyit 1). [üzre,]

Muşhafum keşf eyledüm pes geldi elf **üzre** elif / Hamdu li'llâh gâyet-i 'izzetde buldum fâlûmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1479, Beyit 4). [üzre,]

Muşhafum keşf eyledüm pes geldi elf **üzre** elif / Hamdu li'llâh gâyet-i 'izzetde buldum fâlûmi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1485, Beyit 4). [üzre,]

Menzil alup varup itdün mi maķâmuña huzûr / Yoḥsa râh **üzre** varup renc ü 'anâ gördün mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 4). [üzre,]

Beni lutf ile tutar cân ile sevdüm ben anı / Râh-ı 'ışkında yol **üzre** kômışam cân ü teni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 1). [üzre,]

2. Hâlinde, durumunda.

Hikmetde gördi 'ibreti 'ibrettedür hikem / Hayretde hayret **üzre** durur yâd ü âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 6, Beyit 2). [üzre,]

Sâha-i kudretde cevân **üzredür** aşl-ı şuhûd / Münkirini gâfilini eylemişdür bî-ķarâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 2). [üzredür, -dür]

Elâ ey nûktedân-ı pāk idrāk / Haberdâr ol bu mübhem **üzre** çâlāk (Murâdî Dîvânı, Gazel 753, Beyit 1). [üzre,]

Ey Murâdî merd iseñ bi'llâhi merd ol dâ'imâ / Kıl tevâzuñ dâ'imün **üzre** özüñe 'izzet al (Murâdî Dîvânı, Gazel 768, Beyit 5). [üzre,]

Nice bir nâzenîn 'ömrün giçe gâfletde sevdâda / Saçuñ ağarmada ķalbün kararmak **üzredür** her an (Murâdî Dîvânı, Gazel 999, Beyit 3). [üzredür, -dür]

Gelse hâķ bir yirde buṭlân **üzredür** bātıl hemân / Her kime kim olsa hâfız me'men olur hem emîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [üzredür, -dür]

Pes eyledüm yine şükürüm ziyâde **üzre** ziyâd / Buyurdi kim saña her laḥza inķiyâd ideyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 4). [üzre,]

Bahr-ı rahmet temevvüc **üzre** durur / Reşhaya irmeyenler oldı tebâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1222, Beyit 3). [üzre,]

3. Göre, uygun olarak.

Tır-i hikmet dest-i kudret **üzre** çün devrân ider /
Pes kılur pertâv oları her taraf kavş-ı kazâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 3). [üzre,]

Bu murâd **üzre** Murâdîye sen ihsân eyle / Senün
ihsânunu gördi nice nice şâhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 48, Beyit 5). [üzre,]

Kamu reşhalar çün mu'ayyen 'uyunuñdadur /
Virürsin kamuya velî tākati **üzre** mâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 118, Beyit 2). [üzre,]

Ey Murâdî ne murâd **üzre** durur keşf-i hicâb / Vaşf
u taķrîr idemez hiç seni bir vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [üzre,]

Bu Murâdîde murâd **üzre** haķā'ik töludur / Añla
kim oldı hisâb ile rimâl-ı sâ'at (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 5). [üzre,]

Ber-karâr **üzre** kurulmadı çü rûkn-i 'âlem / Nice
erkân gözedürsin görüben ey millet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 2). [üzre,]

Râh-ı haķikat **üzre** kurdı sıratı çün yâr /
Togrulalum aña biz kılmayalum hacâlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 2). [üzre,]

Cem' olmadı başına bir lahçada 'aķlı / Eylemedi
hâl **üzre** irişmiş idi hâlet (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 3). [üzre,]

Añla Murâdîde vücûh olmadı hadd-i bâ-hisâb /
Câhil-i mutlak ol durur kıya 'ulûmı **üzre** had (Murâdî Dîvânı, Gazel 256, Beyit 5). [üzre,]

Murâduñ mahz-ı hikmetdür kelâmı ey cihân-ârâ /
Eger haķ **üzre** nâzırsañ derüñüñ tola hikmetler (Murâdî Dîvânı, Gazel 282, Beyit 5). [üzre,]

Şu'â'-ı şems-i enver zerredür mihr-i dilârâña /
Muķarrerdür bu hükm **üzre** ki kudret hükm-i
kâdirdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 310, Beyit 2). [üzre,]

Ger 'aşık iseñ eyle haberdâr lutf kıl / Ma'sûķ u
'aşık **üzre** bu bürhân olan nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 3). [üzre,]

Murâdî añladı çün kim ne imiş aşl-ı murâd /
Murâdî **üzre** murâdî igen murâdumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 489, Beyit 5). [üzre,]

Hamd u minnet ol ilâh-ı lâ-yezâle ola kim / Birbiri
üzre idüpüdür bu 'inâyet yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 2). [üzre,]

Ebr-i himmet yağduraldan kaķresin her bir yire /
Oldı ihfâ **üzre** her mümkinde bu esrârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [üzre,]

Ezelde hükmî beşîr **üzre** oldı çün kâtî' / Beşîr
irişdi neẓîre neẓîrdür kâmi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 660, Beyit 1). [üzre,]

Muķaddem ger mu'aḥḥardur olupdur cân fidâ-yı
'ışķ / Kemâl **üzre** kemâlî ibtidâ vü intihâ el-haķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 679, Beyit 2). [üzre,]

'Aceb vech **üzredür** aḥvâlümüz olmaz beyân el-
haķ / O kâr-ı mümteni'dendür anı bilmez lisân el-
haķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1). [üzredür, -dür]

'Uluvv-ı himmete aşlâ ṭayanmaz bil cibâl el-haķ /
Bu ma'nâ **üzredür** cümle kabûlî ḥâş ile 'âmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 2). [üzredür, -dür]

Murâdî ḥazret-i nâsır murâduñ **üzredür** dâ'im /
Anuñ çün kâm-bîn ü kâm-baḥş olmış durur kâmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 3). [üzredür, -dür]

Murâdî ḥamdüñi eyle ziyâde sâ'aten sâ'at / İki
vech **üzre** fetḥ u nuşret ile olur eyyâmuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 717, Beyit 5). [üzre,]

Dönerseñ nokta **üzre** dâ'ireveş / Bilürsin
kendözün devrân iderseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 4). [üzre,]

Gel Murâduñ münderic lafzın temâşâ eylegil / Tâ
murâduñ **üzre** ola olmaya ceng ü cidâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 5). [üzre,]

Murâdî aḥsen-i vech **üzredür** egerçi vücûh / Velî
bu vech ile olmış durur kamu aḥvâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 5). [üzredür, -dür]

Ķâbe kavseyn **üzre** iki şâhid oldı iki kâf / İki
olur ism-i Muḥammedde dü-mîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 2). [üzre,]

Senden ayru olmasun cismümde bu cânım benüm
/ Sende mümkündür vücûdum **üzre** imkânım
benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 1). [üzre,]

Âlûde-i maḥabbete şordum hikâyetüm / Ma'lûmı
üzre söyledi aşl-ı rivâyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 934, Beyit 1). [üzre,]

Maķâl-i dil-küşâdur bu hemân bir vech-i ma'nâsı /
Eger 'aķluñ kemâl **üzre** ise şaķın ḥaṭarlardan (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 2). [üzre,]

Muķâbil añladum ḳalbe bugün mir'at ile vechüñ /
İki vech **üzre** bilmişem 'ayân ile nihân vaşfın (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2). [üzre,]

Murâdî sâbit iseñ ger tarîķ-i müstakîm **üzre** /
Zebânuñ dem-be-dem illâ ile kılsun hemân vaşfın (Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [üzre,]

Beni izḥâr ideli cûd-ı ḥabîb ile vücûd / Ķayrı vech
üzre o peydâ sever añlama şaķın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 4). [üzre,]

'Ayn-ı Ķayb **üzre** velî Ķayb ile 'ayna râh-ber /
İsteyen râh-ı temennâyı temennâdur bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 4). [üzre,]

Ḥâtırın eyle küşâde bu Murâduñ gel berü / Şihḥat
üzre bir ḥaber dildâr kūyından bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 5). [üzre,]

Ḥazret-i Mevlâ cemâlin ber-kemâl eyler yine /
İķtizâsı **üzre** herkes bir me'âl eyler yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1244, Beyit 1). [üzre,]

Maḥzen-i 'ilm-i ma'ānī oldı meşrūḥ **üzre** şerḥ /
Geh cell ü geh cemāl oldum ḡam ile şādda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1287, Beyit 2*). [üzre,]

Kıvam-ı 'izzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rızāñ **üzre** /
Rızāñı kullaruñda bulmışam ḥüsn ü 'atāñ **üzre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 1*). [üzre,]

Kıvam-ı 'izzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rızāñ **üzre** /
Rızāñı kullaruñda bulmışam ḥüsn ü 'atāñ **üzre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 1*). [üzre,]

Müheyyā itmişem ben ālet-i zevküm kemālince /
Velikün isterem olsun senüñ 'ayn-ı şafāñ **üzre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 2*). [üzre,]

Tecerrüd ehline vardum fenā aḥvālını şordum /
Didiler 'ayn-ı vāhiddür görürsin sen bekāñ **üzre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 3*). [üzre,]

Bekādan diledüm ibkâ muḥakkak maḥz-ı bākīdür /
Eyitdi kıl nazar baña nazar kılma fenāñ **üzre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 4*). [üzre,]

Murāduñ yemm-i 'ummānı 'aceb emvāc ider zāhir /
Saña cevherler 'arz ide kılursañ merḥabāñ **üzre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1309, Beyit 5*). [üzre,]

Murādī buldı 'aynū'l-ḥaḳ ki ḥaḳku'l-ḥaḳ olup
zāhir / Anuñ çündür bu vech **üzre** ana virmiş
makāl Allāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1331, Beyit 5*).
[üzre,]

Ṭulū'-ı mihr-i mihrüñle ziyā vir ḥāne-i ḳalbe / Bu
minvāl **üzre** iḥsānuñ ziyād u ber-ziyād eyle
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1333, Beyit 2*). [üzre,]

Vücüd-ı cūdı haber virmek **üzre** yārāna /
Mücerred ābımı gönderdi 'ālem-i fāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1388, Beyit 1*). [üzre,]

Ṭayy idüp milk-i vücūdı 'ālem-i ru'yā-şıfat / 'Arş-
ı 'alā levḥ-i maḥfūz **üzre** cevlan eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 2*). [üzre,]

Cümleten dünyā vü uḥrā hep şikār oldı dile / Dutalı
bāzū-yı 'izzet **üzre** devlet bāzını (*Murādī Dīvānı, Gazel 1472, Beyit 3*). [üzre,]

Kāmil itdüm çünki ḡaybümde özüm ef'ālūmi /
'Ayna geldüm ḥüsn-i vech **üzre** bulup eşkālūmi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1479, Beyit 1*). [üzre,]

Kāmil itdüm çünki ḡaybümde özüm ef'ālūmi /
'Ayna geldüm ḥüsn-i vech **üzre** bulup eşkālūmi
(*Murādī Dīvānı, Gazel 1485, Beyit 1*). [üzre,]

Mubaşşarda mubaşşarsañ başiret **üzre** ol dā'im /
Başiret terkin itgil sen daḥı nāmūs ile 'arı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 4*). [üzre,]

Me'ānī ile 'alā'im vücūdı zāhirdür / Muḡayyebāt-
ı vücūd **üzredür** vücūd-ārāy (*Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 2*). [üzredür, -dür]

İrgür bu murād ile murāduñı murāda / Ger ister
iseñ anı murād **üzre** Murādī (*Murādī Dīvānı, Gazel 1548, Beyit 5*). [üzre,]

Burc-ı hidāyet **üzre** toḡdı çü şems-i neyyir / Āfāḳa
pertev irdi dünyāya nūr şaldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1570, Beyit 2*). [üzre,]

2.2.26. V

vācib-i sünnet [1] Sünnetin gerekliliği.

'Āḳilūñ 'ilmindedür çün 'alleme'l-esmāda farz /
Vācib-i sünnetdedür bu müstecāb a'lāda farz
(*Murādī Dīvānı, Gazel 651, Beyit 1*). [vācib-i sünnetdedür, -de, -dür]

vācid [1] Vücuda getiren, var eden; varlık,
buluş, zenginlik kudret ve ilim sahibi Allah.

Kamısı cāmī'e yüz tutdılar nihāyetsüz / Eḥad ilāh
ile **vācidde** vāhid oldı hemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1147, Beyit 4*). [vācidde, -de]

va'de [7] Bir iş için önceden belirtilen
zaman, süre.

Ey Murādī bilürem **va'desi** yārūñ ḥaḳdur / Bārī
bilmem neye 'ācil bu dil-i 'ācil-i mā (*Murādī Dīvānı, Gazel 50, Beyit 5*). [va'desi, -si]

Kim teḡallūf ide bu va'deye **va'demde** benüm /
'İlmi ile büriyüp rāfi'-i evtād oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 923, Beyit 4*). [va'demde, -m, -de]

Kim teḡallūf ide bu **va'deye** va'demde benüm /
'İlmi ile büriyüp rāfi'-i evtād oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 923, Beyit 4*). [va'deye, -y, -e]

Ṭaḡıluḡ cem'iyet olındı zamāna **va'deler** / Cem'
olup mī'ādda şuḡrāyile kübrā yine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1253, Beyit 4*). [va'deler, -ler]

2. Söz verme.

Semā' kıldı ṭarabdan velī televvünde / Buyurdi
va'de ḥilāf olmaz iste şād ideyin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1143, Beyit 2*). [va'de,]

Merd-i ḥaḳkānī degüldür şol kişi kim ey Murād /
Va'deye kıla taḡallūf ṭırmaya iḳrārına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1260, Beyit 5*). [va'deye, -y, -e]

İlāhī oldı **va'deñ** ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ / Ḡazabdan
raḡmetüñ olmışdur esbak (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 37, Beyit 1*). [va'deñ, -n]

va'de-i ferda [1] Yarın için verilmiş olan söz.

Ḡam-ı endüñı ḳoyup **va'de-i ferdā** olmaz / Dürī
terk itdi dem-i laḡzada ḥāl istedi dil (*Murādī Dīvānı, Gazel 800, Beyit 4*). [va'de-i ferdā,]

va'de-i ḥaḳ [2] Allah'ın tayin ettiği zaman, ecel.

Ey Murādī **va'de-i Ḥaḳdan** 'udül itme şaḳın /
Cehd idüp incitme ḳalbi kim göñül ḳıldan durur
(*Murādī Dīvānı, Gazel 361, Beyit 5*). [va'de-i ḥaḳdan, -dan]

Oldı akreb **va'de-i Ḥaḳ** ola peydā gel berü / Es'ad
oldı ṭālī'üñ 'ulyāda 'ulyā gel berü (*Murādī Dīvānı, Gazel 1196, Beyit 1*). [va'de-i ḥaḳ,]

va'de-i heyhat [1] Eseflenme, keder zamanı.

Ey Murādī bunda gör maṭlūbuñı idüp ṭaleḡ / Yoḡsa
ne aşşı saña ol **va'de-i heyhātdan** (*Murādī*

Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [va'de-i heyhâtdan, -dan]

vâdî [1] *Alan. II Aşk vadisi.*

Çünkü Tûr-ı 'ışkda erinî didüm / Toldı **vâdî** 'arşa
vü küh-sâra rûy (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 2*). [*vâdî,]*

vâdî-i hayret [1] *Hayret vadisi. II Aşk ile kendinden geçilen yer.*

Vâdî-i hayretde koyup bî-nevâ / Eyledi zülfi gibi
âşûfte hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 839, Beyit 2*). [*vâdî-i hayretde, -de]*

vâdî-i zûlmet [1] *Karanlık vadi.*

Vücûduñdan vücûdî ko bulasın tâ ki sen cûdî /
Nice bir **vâdî-i zûlmetde** ey dil kılasın biñ âh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 4*). [*vâdî-i zûlmetde, -de]*

va'd-i ferda [1] *Bir şeyi yarın gerçekleştirmek üzere söz verme.*

Murâdî sen murâda kâşîd ol tâ bulasın ma'şûd /
Bu günki fırsatı gözle ne hâcet **va'd-i ferdâya**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 5*). [*va'd-i ferdâya, -(y)a]*

va'fü 'annâ [1] *Bizi affet (Bakara 286).*

"**Va'fü 'annâ**" virdini vird itmeseydi ger türâb /
Şemsden envâr olur mıydı virür miydi ziyâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3*). [*"va'fü 'annâ",]*

vaḥdāniyyet [1] *Birlik. II Allah'la çok yakın olmak.*

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi oldı vaḥîd / Ğayrı
ne bilsün anuñ katında **vaḥdāniyyetüm** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 877, Beyit 3*). [*vaḥdāniyyetüm, -üm]*

vaḥdet [40] *Birlik, teklik.*

Ey Murâdî ezeli **vaḥdeti** gör kesreti ko / Şîr iseñ
ara kamu bişeyi bul bir daḥı şîr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 440, Beyit 5*). [*vaḥdeti, -i]*

Oldı müstağrak gönül hayretde hayretdür yine /
Kesretinden vecd olup **vaḥdetde** vaḥdetdür yine
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1*). [*vaḥdetde, -de]*

II Allah'm varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.

Ey cemâle râgıb olan eyle tenhâ dîdeñi / Kesreti
manzûr idinme kılasın **vaḥdetde** cā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 3*). [*vaḥdetde, -de]*

Bırak dünyâyı terk-i kâr u bār it / Ko kesret milkini
vaḥdet gözetgil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 2*). [*vaḥdet,]*

Murâdî ister iseñ ger karârı / Karâr eyleme tâ
bulınca **vaḥdet** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 5*). [*vaḥdet,]*

'Âlem-i kesretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḥîd /
Vaḥdetün oldı mu'ayyen oldı tâlî' pes sa'îd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1*). [*vaḥdetün, -ün]*

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde **vaḥdetdür** kamu /
Vaḥd u vaḥdāniyyet izhâr içün oldı hemm ü şâd
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4*). [*vaḥdetdür, -dür]*

Murâdî 'ayn-ı kesretde çü **vaḥdet** meclisin
gördüm / Aña sen hîn-i vaḥdetde 'inâyât eyle ey
ğâfir (*Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 5*). [*vaḥdet,]*

Kesreti terk eyledüm ki vaḥdete ola tarîk / Kâlbi
tenhâ kılmayınca bilmedüm **vaḥdet** nedür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4*). [*vaḥdet,]*

Kesreti terk eyledüm ki **vaḥdete** ola tarîk / Kâlbi
tenhâ kılmayınca bilmedüm vaḥdet nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 4*). [*vaḥdete, -e]*

Milk-i 'izzetde durur **vaḥdet** şîrât-ı mustakîm /
'Âkıl oldur kesret ü vaḥdetden eyleye firâr
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 4*). [*vaḥdet,]*

Meclis-i 'izzetde **vaḥdet** sırrını söyleşdiler /
Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḥı neler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1*). [*vaḥdet,]*

Meclis-i 'izzetde vaḥdet sırrını söyleşdiler /
Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḥı neler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 1*). [*vaḥdetüm, -üm]*

Âferîn şad âferîn zihn-i Murâda âferîn / **Vaḥdeti**
bu kesret-i aşḥâb içinde seyr ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5*). [*vaḥdeti, -i]*

'Avn-ı yâr ile ziyân itmedi kesret baña hiç / Melâ-
ı kesrete baksam baña **vaḥdet** görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2*). [*vaḥdet,]*

Diler iseñ bu Murâdî göresin **vaḥdetde** / Yoḥsa
kesretde nice cism ile yektâ görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5*). [*vaḥdetde, -de]*

Ne kesret kaldı ne **vaḥdet** gönül bir 'âleme düşdi /
Vaḥîd oldı bi-ḥamdi'llâh ki kesret kimse
göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 4*). [*vaḥdet,]*

'Acebdür ḥubb-ı yâr ey dil ki vâḥiddür bu
vaḥdetde / Tutarlar her taraf âyine şüret kimse
göstermez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 591, Beyit 3*). [*vaḥdetde, -de]*

Bu deñlü **vaḥdete** aslâ biz olmazuz kâni' / Murâdî
himmet-i 'âlî bizüm ma'îšetümüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 608, Beyit 5*). [*vaḥdete, -e]*

'Ömrümüz ḥarc itmezüz zâ'id yire ey rûḥ-ı mâ /
Anladuñ her kesretün yanında **vaḥdet** var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3*). [*vaḥdet,]*

Vaḥdet hazînesinden her kim ki aldı gevher /
Âyât-ı 'ışk okudı âyâta irdi el-ḥâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 699, Beyit 2*). [*vaḥdet,]*

Ḥum-ḥânesinden **vaḥdetün** nüş eyleyenler bâdeyi
/ Mest olanuñdur bu maḳâm olımadı ayıklaruñ

(Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 3). [vaḥdetüñ, -ün]

Bu Murâdî **vaḥdet** içre ferd ü vâhiddür gönül / Ben gönül nedür tıyalıdan rûhum oldu cân ü dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 772, Beyit 1). [vaḥdet,]

Fülk-i dil garḳ oldu şöyle **vaḥdetüm** deryâsına / Şöyle tûfândur içüm kim baḥr-ı ‘ummân olmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 4). [vaḥdetün, -ün]

Şerḥe gelmez **vaḥdetüm** ammâ ki bilmem kesretüm / Ni‘met-i ‘uzmâda buldum yine kendü ni‘metüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 896, Beyit 1). [vaḥdetüm, -üm]

Zâhir ü bâtında ezher oldu bâtın zâhiri / Mazhar oldum mazharum **vaḥdetde** ‘ulyâ bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [vaḥdetde, -de]

Dil irse murâdına bir eylese adına / Şâd olsa reşâdına **vaḥdet** nic’olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 7). [vaḥdet,]

Terk-i kesret eyle ey dil **vaḥdet** eyle ârzü / Ko bu gavḡa ‘âlemin var ‘uzlet eyle ârzü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1192, Beyit 1). [vaḥdet,]

İrişdür **vaḥdete** kendüñ ḳoma kesretde yarım dem / Hayât ister iseñ her dem di lâ-mevcûde illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [vaḥdete, -e]

Oldı müstaḡrak gönül hayretde hayretdür yine / Kesretinden vecd olup vaḥdetde **vaḥdetdür** yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [vaḥdetdür,]

Hâne-i vaḥdetde tevḥîdümde **vaḥdet** bulmuşam / Vaḥdetüm şerḥinde ben kesretle bürhānam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [vaḥdet,]

Hâne-i vaḥdetde tevḥîdümde vaḥdet bulmuşam / **Vaḥdetüm** şerḥinde ben kesretle bürhānam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1245, Beyit 2). [vaḥdetüm, -üm]

Ḥamd ü minnet bu Murâdî ḥalk idüp ḳul eyledüñ / **Vaḥdetüñde** ḥidmetin yegdür gerekmez milk ü cāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 5). [vaḥdetüñde, -ün, -de]

‘Âḳil-i kâmil iseñ eyle Murâdî bu işi / İḥtiyâr eyle ferâḡat oturup **vaḥdetde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]

Eger ‘aḳluñ saña yâr ise Murâdî zinhâr / Kesreti terk idüben vâḥidi bul **vaḥdetde** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]

Murâdî kesreti terk eyle **vaḥdet** ister iseñ / Müyesser olmadı kesretle tev‘emân olana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1389, Beyit 5). [vaḥdet,]

Yâ Rab cemâlün gösterüp vir devlet-i kübrâ bize / **Vaḥdetde** ḥoş-hâl eyleyüp ḡayrıdan istignâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [vaḥdetde, -de]

‘Âlem-i hicretdedür çün kâ’inātuñ ‘âlemi / Âdem oldur kim anuñ **vaḥdet** ola dâ‘im demi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1480, Beyit 1). [vaḥdet,]

Geldi Murâdî kesrete yümn ile gerçi kim / **Vaḥdetde** ḳıldı zıkr-i dehānum seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [vaḥdetde, -de]

Kesretde **vaḥdet** gözlegil urḡıl cihāna püşt-i pâ / Yâ-hû ve yâ men-hû diyü derd ile giryân ol yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [vaḥdet,]

vaḥdet-hüner itmek [1] Allah'a yakın olma meziyetine, hünerine sahip olmak.

Murâd **itdi** kesretde **vaḥdet-hüner** / Gönül ḡayb ider ol şeh-i Edhemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 5). [vaḥdet-hüner itdi, -di]

vaḥdet-i dil [1] Gönül vaḥdeti, birliği. II Kalbin tek bir şeye bağlılığı.

Vaḥdet-i dildür ne kesret kesret oldu çün zehāb / Zâhib oldu çünki bir şey bağlanılmaz dilde bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [vaḥdet-i dildür, -dür]

vaḥdet-i kübrâ [1] Büyük, yüce yakınlık, birlik.

Murâdî **vaḥdet-i kübrâda** bulduñ ise vücûd / Gel imdi vaḥdet-i şuḡrâda iste cennâtı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [vaḥdet-i kübrâda, -da]

vaḥdet-i şuḡrâ [1] Küçük olan yakınlık. II Cennet arzusu.

Murâdî vaḥdet-i kübrâda bulduñ ise vücûd / Gel imdi **vaḥdet-i şuḡrâda** iste cennâtı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 5). [vaḥdet-i şuḡrâda, -da]

vaḥdet-i zât [1] Allah'ın zatının vaḥdeti. II Tevhid-i zat fenafillah mertebelerinin üçüncüsü.

Tecellâ eylemiş Mûsî-i ḳalbe **vaḥdet-i zâtı** / Ene'l-ḥaḳ söylemiş kesretde gördüm taḡ u şahrâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 2). [vaḥdet-i zâtı, -ı]

vaḥdet ü kesret [1] Teklik ve çokluk.

‘Âlemün cem‘iyyetin günc-i dücâda gördiler / **Vaḥdet ü kesret** maḳâmını şular kim ḳıldı fark (Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 3). [vaḥdet ü kesret,]

vaḥd u vaḥdāniyyet [1] Birlik, teklik.

Kesret ü vaḥdet nedür kesretde vaḥdetdür ḳamu / **Vaḥd u vaḥdāniyyet** izḡâr içün oldu hemm ü şād (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 4). [vaḥd u vaḥdāniyyet,]

vāhib [1] İstekleri gerçekleştiren, Allah.

Ḳamuya **vāhib** olan sen ‘atâ saña yaraşur / Cemî‘ işde saña ilticâ baña yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 2). [vāhib,]

vāhib-i muṭlaḳ [1] Yalnız, tek bağışlayan, hibe eden; Allah.

Vāhib-i muṭlaḳdadur gerçi ‘aṭā-yı bī-hisāb / Leyse li’l-insāni illā mā se’ā hūkmin kovar (Murādī Dīvānı, Gazel 400, Beyit 3). [vāhib-i muṭlaḳdadur, -da, -dur]

vahid [7] Yalnız ve tek olan Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ferinde ferd olalı cihān içredür **vahid** / Bir kimse yok ki bulmaya yanında menzilet (Murādī Dīvānı, Gazel 212, Beyit 3). [vahid,]

vahid-dil olmak [1] Tek olan Allah’a yakın gönül.

Taldum çü baḥr-ı ‘ışkuña **oldı vahid-dil** / Başdan ayağa cān ü tenüm baḥadur başar (Murādī Dīvānı, Gazel 467, Beyit 3). [vahid-dil oldu, -dı]

vahid olmak [6] Tek olmak.

Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi **oldı vahid** / Gayrı ne bilsün anuñ katında vahdāniyyetüm (Murādī Dīvānı, Gazel 877, Beyit 3). [vahid oldu, -dı]

II Allah’ın varlıktaki birliğini anlama, Allah’a yakın olma.

Ne kesret kaldı ne vahdet gönül bir ‘āleme düşdi / **Vahid oldu** bi-ḥamdi’llāh ki kesret kimse göstermez (Murādī Dīvānı, Gazel 591, Beyit 4). [vahid oldu, -dı]

Bir **vahid olsa** bugün iki cihānı tolanur / Ne bilür şol ki özin bilmeye ol peydāmuz (Murādī Dīvānı, Gazel 575, Beyit 4). [vahid olsa, -sa]

Teḳāzā-yı mu’ārızdan nizām-ı milk-i dīn oldu / Şühūdın zāhir itdi çün **vahid oldu** varup bī-bāk (Murādī Dīvānı, Gazel 714, Beyit 2). [vahid oldu, -dı]

Dilerseñ bulasın cem’i şaḳın kalbünde lā-tecma’ / İkilükden müberrā ol **vahid ol** kavlümi isma’ (Murādī Dīvānı, Gazel 657, Beyit 1). [vahid ol,]

Vahid olmayınca kesretten **vahid olmaz** fu’ād / Hāḳ bulunmaz kılmayınca zıkr-i inşā elsine (Murādī Dīvānı, Gazel 1267, Beyit 4). [vahid olmaz, -maz]

vahid [26] Yalnız ve tek olan Allah.

Yaluñuzdur baña **vahid** ‘azimümdür baña kübrā / Semī’ümdür sözüüm sāmi’ rahimümdür baña müşfik (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 3). [vahid,]

Ya Rab nedür bu ḥikmet ‘aynumda Hāḳḳ isbāt / **Vahid** durur fu’adum kudretde oldu kerrāt (Murādī Dīvānı, Gazel 190, Beyit 1). [vahid,]

Üçünci ise kayırma bil anı **vahiddür** / Çün irdi rükn-i sülāsiyle sitt-i şād-ı vülüc (Murādī Dīvānı, Gazel 225, Beyit 4). [vahiddür, -dür]

Rükn-i evvel sābi’ olsa tañ degül ey hüşmend / Harf-i elf olmasa **vahid** bulmazdı izdiyād (Murādī Dīvānı, Gazel 248, Beyit 3). [vahid,]

Hālümüzün ḥaḳıḳatin bilmedi kimsene ebed / Lākī şol añladı k’aña bildüre **vahid** eḥad (Murādī Dīvānı, Gazel 257, Beyit 1). [vahid,]

‘Aceb cemāl-i kemālünde mi vücūd-ı eḥad / Ya **vahidün** eḥadında kemāl-i lā-yū’ad (Murādī Dīvānı, Gazel 259, Beyit 1). [vahidün, -ün]

Hudā **vahiddür** añla pes şeriki yok naziri yok / Bu ma’nayı oñat fehm it ḥaḳıḳat ‘ilm-i imāndur (Murādī Dīvānı, Gazel 289, Beyit 3). [vahiddür, -dür]

‘İyān -ı bī-beyān olmaḳ beyan-ı bī-‘ayāndur pes / N’idersin cem’ idüp cem’i çü **vahid** birde şākirdür (Murādī Dīvānı, Gazel 309, Beyit 4). [vahid,]

Ferd-i muṭlaḳ **vahidün** nūrında çün mestürdür / Kün feḳān emrin kılan cārī hemān ol nürdür (Murādī Dīvānı, Gazel 330, Beyit 1). [vahidün, -ün]

Ġayb-ı ‘ayn-ı Mā hüve’l-vāḳi’ dedür aṣl-ı şühūd / Biri isneyn ile ‘āmil biri **vahid** nām-ver (Murādī Dīvānı, Gazel 369, Beyit 3). [vahid,]

‘Acebdür ḥubb-ı yār ey dil ki **vahiddür** bu vahdetde / Tutarlar her taraf āyine şüret kimse göstermez (Murādī Dīvānı, Gazel 591, Beyit 3). [vahiddür, -dür]

Vahid ol **vahid** dilerseñ bunda şıgmaz ikilik / Raḳş uruben dāra varsun kime kim cānān gerek (Murādī Dīvānı, Gazel 727, Beyit 4). [vahid,]

Ey Murādī seni ‘ālem ne bilür a’mādur / **Vahidi** iki görür olsa eger dīdede kıl (Murādī Dīvānı, Gazel 799, Beyit 5). [vahidi, -i]

Didi çün ittılā’ itdün nedendür olmadun vahid / Didüm ‘ışka düşelden **vahidem** terk itdi ten cānum (Murādī Dīvānı, Gazel 856, Beyit 2). [vahidem, -em]

Ferd-i muṭlaḳ görünür **vahidi** ‘aynümde vahid / Cümleden el çeküben server-i efrād oldum (Murādī Dīvānı, Gazel 923, Beyit 2). [vahidi, -i]

‘Ayn-ı ḥaḳıḳate yine ‘ayn ile nāzır āyine / Cümle başıret ehline **vahid** ulu ḳamu ümem (Murādī Dīvānı, Gazel 958, Beyit 2). [vahid,]

Ḥamse-i devr idicek **vahide** yüz urdı yine / Ġayb-ı ‘aynumla didi ğayb ile ‘aynuñ severin (Murādī Dīvānı, Gazel 1116, Beyit 3). [vahide, -e]

Ey Murādī iki cihān sende / Bizi **vahidden** eylegil āḡāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1222, Beyit 5). [vahidden, -den]

Eger ‘aḳluñ saña yār ise Murādī zinhār / Kesreti terk idüben **vahidi** bul vahdetde (Murādī Dīvānı, Gazel 1352, Beyit 5). [vahidi, -i]

V’Allāhi ḳalsa **vahid** eger noḳtadur ‘adem / Destür virdi līk n’idem ismi adına (Murādī Dīvānı, Gazel 1377, Beyit 4). [vahid,]

Evvelde liyāḳat ne āḡirde yine oldur / **Vahid** ne beyān eyler irmez ise miḥmāna (Murādī Dīvānı, Gazel 1411, Beyit 5). [vahid,]

Hakk-ı hakikîdür gözüm bildi yakîni / **Vâhidi** gördi birde bir irdi çü hâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [vâhidî, -i]

Ey Murâdî ezel ile ebed olmadı cüdâ / İki vech ile şorarsañ yine **vâhid** anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 5). [vâhid,]

Vücûduñla zamân memlû velîkin bî-zamânsın sen / Kâdîm ü **vâhid** ü ferd ü şamedsin Rabbena'l-ekrem (Murâdî Dîvânı, Muhammes 1, Beyit 3). [vâhid,]

II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.

Vâhidüz Hakk u Muhammedle çhaddür görinen / Rûh iseñ bunda Murâd aña Mesîhâ haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 5). [vâhidüz, -üz]

Cân-fezâ oldu yine 'ışk-ı hakâ'ik nâ-gâh / **Vâhid** iseñ gele bir kerre bu tekrârumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1355, Beyit 2). [vâhid,]

vâhid-i muṭlaḳ [1] Tek olan Allah.

Vâhid-i muṭlaḳsın isbât eylerem hakk ile ben / Şıdık ile bir bilürem imâni senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 2). [vâhid-i muṭlaḳsın, -sın]

vâhid-i muṭlaḳ olmak [1] Allah'ın birliğinin kesinliği.

Evliyâyâ 'ayn-ı mülhem enbiyâyâ vahy-ı Hak / **Vâhid-i muṭlaḳ olupdur** şânî olmadı inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [vâhid-i muṭlaḳ olupdur, -up, -dur]

vâhid-i vahdet [1] Tek olanın, Allah'ın birliği.

Bu Murâdî kurb-ı vahdetden diler aşl-ı şühûd / **Vâhid-i vahdet** nedür fehm eylegil bu kârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1068, Beyit 5). [vâhid-i vahdet,]

vâhid olmak [12] Tek olmak. II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâr ile **vâhid olmaḳ** isterseñ / İkilükden koma eser didiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 529, Beyit 2). [vâhid olmaḳ, -mak]

vâhid ü تنها [1] Yapayalnız, kimsesiz.

Nazar kılma bu dünyâyâ oturgıl **vâhid ü تنها** / Dilüñden eksük olmasun anuñ zıkrını kıl her dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 4). [vâhid ü تنها,]

vâhidiyyet [3] Birlik, teklik, bir olma. II Allah'ın varlıktaki birliğini anlama, Allah'a yakın olma.

Ey Murâdî **vâhidiyyetden** haberdâr olmayan / Pes harâm-ender harâm oldu anuñla keşf-i râz (Murâdî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 5). [vâhidiyyetden, -den]

Şef'ü vetrüñ gel hisâbın istegil ebrârdan / **Vâhidiyyet** ister iseñ kıl taleb muṭtârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 1). [vâhidiyyet,]

Ey Murâdî mazhar-ı esmâ olan şüret nedür / **Vâhidiyyetden** haber sen isteme aḥbârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 5). [vâhidiyyetden, -den]

vâhidiyyet bezmi [1] Allah'a yakın olma hali.

Kulzüm-i vahdetde dil fülki egerçi seyr ider / **Vâhidiyyet bezmine** varduḳda girdâb oldu hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 3). [vâhidiyyet bezmine, -(n)e]

vâhidün bi's-sebâti fî'l-isbât [1] Sebat ve isbatta tektir.

Çün çhaddür çhadda buldı çhad / **Vâhidün bi's-sebâti fî'l-isbât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit 3). [vâhidün bi's-sebâti fî'l-isbât,]

vahş [1] İnsandan kaçan, ehli olmayan, yabânî (hayvan).

'Alemün vahş-ı tıyûrın şayd ider şubḥ ile şâm / Kimsenün girmez eline kendüsi **vahş** ibn-i **vahş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [vahş,]

vahş-ı tıyûr [1] Kuşların vahşisi, yabanisi.

'Alemün **vahş-ı tıyûrın** şayd ider şubḥ ile şâm / Kimsenün girmez eline kendüsi vahş ibn-i vahş (Murâdî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 3). [vahş-ı tıyûrın, -ın]

vahş u tayr [1] Yabani hayvanlar ve kuşlar.

Dilinde **vahş u tayruñ** cümleten zıkr-i habîb el-hak / Kimi tálîb kimi râḡîb kimisi hâl ile tevvâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 146, Beyit 2). [vahş u tayruñ, -un]

vahşet [1] Korku, ürüntü.

Buldı zülmet sâhasında çün hayât-ı câvidân / **Vahşeti** terk eyledi ülfetde ülfetdür yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 2). [vahşeti, -i]

vahşet eylemek [1] Ürkmek, uzaklaşmak.

Vahşet eyledi gönül cümleyi terk itdi kamu / Ey Murâdî varuben yâre firâr itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 5). [vahşet eyledi, -di]

vahy [1] Allah'ın emirlerini ve yasaklarını, peygamberlerine melek vasıtasıyla veya vasıtasız olarak bildirmesi.

Oḳudı çünki ve'n-Necmden olmadı nuṭḳı / Bilüp **vahy**ı çü yühâdan idüp fettâh-ı feth-i bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 2). [vahy, -ı]

vahy-i erselnâk [1] "Erselnâk" sözünün vahyi; "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn" Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya suresi/107.ayet).

Kim ola bile tahkîkin nedür bu **vahy-i erselnâk** / Bilen oldur anı ey dil ola cân ü gönülden pāk

(Murâdî Dîvânı, Gazel 715, Beyit 1). [vahy-i erselnâk,]

vahy-i hağ [1] Allah'tan gelen vahiy.

Evliyâyâ 'ayn-ı mülhem enbiyâyâ **vahy-i Hağ** / Vâhid-i mutlak olupdur şânı olmadı inan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1083, Beyit 4). [vahy-i hağ,]

vâ'iz [2] Vaaz eden, nâsih.

Vâ'iz sen eger bulduñ ise çäre halâşa / Gel hâlümüze ko bizi lutf eyle kerem kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 817, Beyit 2). [vâ'iz,]

Miyân olmadı hâşâ bu miyân itlâkıdur tefhîm / Bu 'ilm-i enbiyâdur **vâ'izînüñ** nakli menberden (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 4). [vâ'izînüñ, -i, -nün]

vâ'izâ [4] Ey vaiz. (Bu kelime Dîvân'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bize gel söyleme biz nuş kabûl eylemezüz / **Vâ'izâ** cennet ü nârı yiter itdün tekrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 446, Beyit 2). [vâ'izâ,]

vağâr [2] Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin.

Edîb-i 'işmet ile çün edebdedür bu Murâd / Kelâmın anılamayan bilmedi **vağâr** nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 5). [veğâr,]

Hâfızam hükmindeğür gerçi kemâl-i hikmetüm / Lik olmışdur sebab 'izz ü **vağâr** u 'işmetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 1). [veğâr,]

vağâr eylemek [1] Ağırbaşlılık, temkinli davranma.

İnkıyâd-ı ehl-i dil âdemleri merdüm kılur / Tâb' -ı münkâduñ için tedbîrünü **eyle vağâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 2). [vağâr eyle,]

vağâr olmak [1] Vakarlı, ağırbaşlı olmak.

Ârzü-yı güş olup kavlınden itdün iltimâs / Kâ'ilüm kâ'il degüldür bir taraf **ola vağâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 4). [vağâr ola, -a]

vağâyî' [3] Vakalar, hadiseler, olaylar.

Sem'e irse bî-huruf ey merd-i dâñâ aşl-ı harf / Her **vağâyî'** kim zuhûr eyler mu'ammâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [vağâyî',]

Vağâyî' gâmin hâric it ez-fu'âd / Murabba' müselle müseddes zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [vağâyî',]

Elâ yâ eyyühe'z-zâhir senüñ mazhardadır kârûñ / **Vağâyî'den** mu'arrâdur vuğû'a irdi tekrârûñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [vağâyî'den, -den]

vâkı' [1] Gerçek.

Mağâm-ı ülfeti gördüm kemâle râcî' imiş / Ne kim huşur ide hâşırda cümle **vâkı'** imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 1). [vâkı',]

vâkı' a [2] Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.

Dür-i yetim... iy hân cümleden ifrâz / Ğarîb **vâkı' a** hânım 'acîb hâdisedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 4). [vâkı' a,]

Ğarîb **vâkı' a** ancak 'acîb hâdis bu / Bilür iken yine benden sorar mu'ammâsin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1148, Beyit 4). [vâkı' a,]

vâkı'a [1] Gerçek, gerçi, her ne kadar.

Vâkı'a 'ayna mecâz oldı muğalled bu mecâz / Kârañuda müteferriğ sañ ki kaşr-ı dirâz (Murâdî Dîvânı, Kıt'a 9, Beyit 1). [vâkı'a,]

vâkı'ât [1] Olaylar.

Biz hayât-ı hağdayuz ğayruñ hayâtı bizdedür / Fâ'ilüz emr ile eşyâ **vâkı'âtı** bizdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 407, Beyit 1). [vâkı'âtı, -i]

vâkı'ât-ı ğam-ı hicran [1] Ayrılık gâminin başa gelmesi.

Vâkı'ât-ı ğam-ı hicrânı görüp dîdelerüm / Âhumuñ âteşini çeşme-i seyyâle çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 427, Beyit 2). [vâkı'ât-ı ğam-ı hicrânı, -ı]

vâkıf [2] Bilen, anlayan.

Hicâbın eyledi hikmete mukteżâ-yı edeb / Egerçi kaşd-ı vuğû' oldı **vâkıfa** lâ-reyb (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 3). [vâkıfa, -a]

Sen Murâduñ hâline **vâkıf** degülsin zerrece / Geçmeyince tâ ki 'âlemde yoğ ile vardan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1084, Beyit 5). [vâkıf,]

vâkıf-ı esrar [1] Sırlara vakıf olan.

Râzumuz fıkı-i habîbe çün muvâfık kârdur / Anuñ için her rumûza **vâkıf-ı esrârdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 1). [vâkıf-ı esrârdur, -dur]

vâkıf-ı esrâr-ı hağ [1] Allah'ın sırlarından haberdar.

Vâkıf-ı esrâr-ı Hağdur 'âlim-i 'ilm-i ezel / Lem-yezeldür mebd'e'i 'ilm-i ezeldür lem-yezeldür (Murâdî Dîvânı, Gazel 779, Beyit 1). [vâkıf-ı esrâr-ı hağdur, -dur]

vâkıf-ı esrâr olmak [2] Sırlara vakıf olabilmek, öğrenebilmek; gizli sırlardan haberdar olmak.

'Ayb-ı hüviyyetde çün oldı zamân muğtali' / **Vâkıf-ı esrâr olup** oldı nihân muğtali' (Murâdî Dîvânı, Gazel 661, Beyit 1). [vâkıf-ı esrâr olup, -up]

Şoğbet-i yâre taleb-kâr olan dildür bu / Dâ'imâ **vâkıf-ı esrâr olan** dildür bu (Murâdî Dîvânı, Müfret 21, Beyit 1). [vâkıf-ı esrâr olan, -an]

vâkıf-ı hâl olmak [2] Ne halde, nasıl olduğunu bilmek.

Ehl-i hâl olmak dilerseñ **vâkıf-ı hâl ol** yürü / Vâkıf-ı hâl olmayan her işde kâmil olmadı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3). [vâkıf-ı hâl ol,]

Ehl-i hāl olmak dilerseñ vākıf-ı hāl ol yūri / **Vākıf-ı hāl olmayan** her işde kāmīl olmadı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3*). [*vākıf-ı hāl olmayan, -ma, -(y)an*]

vākıf-ı ma'nā olmak [1] Mana, derin anlam sahibi olmak.

Gösterür icād idüp 'ālemde şüretten eser / **Vākıf-ı ma'nā olan** oldı şuverden pāy-ber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 1*). [*vākıf-ı ma'nā olan, -an*]

vākıf olmak [4] İdrak etmek, kavramak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ve'n-Necmden geçmeyince hāle **vākıf olmaz** / Münkirüñ 'aynına gelmez naşş-ı bürhān eglenür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 6*). [*vākıf olmaz, -ı, -maz*]

vakt [14] Çağ, zaman. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Geçüp biz şūr u ğavğādan n'iderüz īn ile ānı / Bizüm hōş **vaktimüz** vardır bizüm bir ānımız vardır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 2*). [*vaktimüz, -(i)müz*]

vakt-i ħamse-i nevbet [1] Sıralı bir şekilde beş vakit (beş vakitte okunan ezan).

Şām u şehirde izn idi ħayye 'ale'l-felāh / Pes virdi **vakt-i ħamse-i nevbet** mü'ezzine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3*). [*vakt-i ħamse-i nevbet,]*

vakt-i şehir [1] Seher vakti.

Vakt-i şehirde cānumı cānān araşdurur / Niteki gicelerde anı cān araşdurur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 480, Beyit 1*). [*vakt-i şehirde, -de*]

vakt-i ħulū' [1] Doğuştan vakti.

Şehir **vakt-i ħulū'ında** nümāyān olsa her sâ'at / Daķıķa kalmaz im'ānum ħabībūmdür muħibbū'l-vakt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 187, Beyit 4*). [*vakt-i ħulū'ında, -ın, -da*]

vakt-i vefat [1] Ölüm zamanı.

Bulur elbetde ħayāt-ı ebedī ol 'āşık / Ki vefāñ olsa anuñ mūnisi ger **vakt-i vefāt** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 5*). [*vakt-i vefāt,]*

vakt olmak [1] Vakti, zamanı olmak.

Sen şebūñ rüz eyledüñse bakmağıl rüz u şebe / Saña **vakt olmaz** ziyāyile dūcāda sāmī' ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 4*). [*vakt olmaz, -maz*]

vālic olmak [1] Giren, sokulan kişi olmak.

Mikrāz-ı şer' akvā iken biçer mecāzı / Gel derz-i şer'e **vālic oluben** ol selāmet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 193, Beyit 4*). [*vālic oluben, -uben*]

vālih [1] Şaşa kalmış, şaşırmış, şaşkın.

Himmet-i bālāyile başdı kadem me'vāsına / Pes nedendür **vālih** ü şeydā vū ħayrān eyledüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 723, Beyit 2*). [*vālih,]*

vālih ü ħayrān [1] Akli başından gitmiş ve şaşkın.

Rüy-i zībāñı göreliden **vālih ü ħayrān** benem / Müstetir kılma cemālūñ çünki ser-gerdān benem (*Murâdî Dîvânı, Kıt'a 35, Beyit 1*). [*vālih ü ħayrān,]*

vālih ü rüsvāyī [1] Şaşkın ve rezil.

Didüm bu giryeler saña nedendür / Seni ben **vālih ü rüsvāyī** gördüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 965, Beyit 3*). [*vālih ü rüsvāyī, -(y)i*]

vālih ü şeydā [1] Şaşkın ve aklını kaybetmiş.

Gülistān-ı 'ışķa girdüm bülbul-i güyā menem / Yārümūñ gördüm cemālin **vālih ü şeydā** menem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 908, Beyit 1*). [*vālih ü şeydā,]*

v'allah [25] Allah'a yemin olsun ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murāduñ sözlerine kılma inkār / İder ħışm-ı Hudā **v'Allāh** iki şaķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 709, Beyit 5*). [*v'allāh,]*

v'allāhu yükaddir [1] Allah takdir eder (10/Yunus 3, 31; 13/Ra'd 2; 32/Secde, 5; 73/Müzzemmil 20.

"El-'abdü yüdebbir" didi "**v'Allāhu yükaddir**" / Men kāne mürüdün ve bihi ya'lemū ma'nā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 81, Beyit 2*). [*"v'allāhu yükaddir",]*

vāmıķ [1] Meşhur Arap aşk hikayesinin erkek karakteri.

Geçüpdür devri Mecnūnuñ daķı **Vāmıķla** Ferhāduñ / Murādi sen figānı eyle kim şimdi zamānuñdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 317, Beyit 5*). [*vāmıķla, -la*]

var [354] Bulunma durumu, mevcut. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Senden özge bir penāhum **var mıdur** / Varuben aña idem tā ilticā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 4*). [*var mıdur, -mı, -dur*]

var eylemek [7] Meydana getirmek, yaratmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ġafūrumdur beni ğaffār beni sātir daķı settār / Beni **var eyleyen** ħālık idübdür zāhirüm inşā (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 4*). [*var eyleyen, -(y)en*]

var itmek [10] Mevcut kılmak; yaratmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Seni çün **var idüpdür** ol Raḥman / Zikrini dā'im
eylegil inşā (Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 2).
[var idüpdür, -üp, -dür]

var kılmak [2] Var etmek, yaratmak.

Ne revādur ki saña 'āşık olan zār kıla / Lāyık oldur
ki nice mürdeleri **var kıla** (Murādī Dīvānı, Gazel
1350, Beyit 1). [var kıla, -a]

Buları saña ḥıdmet-kār kıldı / Saña luṭfindan ol
Ḥaḳ **var kıldı** (Murādī Dīvānı, Mesnevi 46, Beyit
10). [var kıldı, -dı]

var olmak [11] Bulunmak, mevcut olmak.

Gayret-i vahdet çü cüş ide ḳalır mı nesneden / Her
ne deñlü **var ola** kesret olur zîr ü zeber (Murādī
Dīvānı, Gazel 383, Beyit 2). [var ola, -a]

Dil yār ile yār olsa cānumda ḳarār olsa / Tekrār ile
var olsa vuşlat nic'olur görsem (Murādī Dīvānı,
Gazel 977, Beyit 1). [var olsa, -sa]

Milk-i şüretde egerçi yiridür ḥāne-i şadr / Cümle
'ālemde velī **var olan** dildür bu (Murādī Dīvānı,
Gazel 1204, Beyit 2). [var olan, -an]

Tarḥ eyledi çün fıtṛatın kıldı ḥisāb-ı ebcedi / Kıldı
'ulūmın soḥbetin yoğ ile **var oldu** yine (Murādī
Dīvānı, Gazel 1391, Beyit 3). [var oldu, -dı]

Cān ü dilden geçmeyince **var olur** mı cān ü dil /
Cümle 'ālem cismine bir def'a bir cān eyledi
(Murādī Dīvānı, Gazel 1471, Beyit 4). [var olur, -
ur, -]

Ne varluḳdan ki **var olmaz** olan var oldu yoğ içre
/ Miyānında miyān olmaz fenā oldu beḳā oldu
(Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 4). [var olmaz,
-maz]

Ne varluḳdan ki var olmaz **olan var** oldu yoğ içre
/ Miyānında miyān olmaz fenā oldu beḳā oldu
(Murādī Dīvānı, Gazel 1488, Beyit 4). [var olan, -
an]

Murādī yāre yüz tutdı ferāḡat kıldı varından / Şu
kim **var ola** varluḳdan n'ider a'lā vü ednāyı
(Murādī Dīvānı, Gazel 1489, Beyit 5). [var ola, -a
]

II Tasavvufta fena makamına ulaşmak.

Ma'nāyı añladı şu ki ma'nādan el yudı / **Var oldu**
şol ki kıldı vücūdın 'adem 'adem (Murādī Dīvānı,
Gazel 931, Beyit 3). [var oldu, -dı]

Yoğ eyle kendün tā **olasın var** / Bulmaya senden
kimse nişāne (Murādī Dīvānı, Gazel 1435, Beyit
4). [var olasın, -a, -sın]

II Yaşamak.

Hicr ile **var olmadan** ey dil saña biñ kerre yeg /
Ol ḥabībün rāh-ı 'ışḳında fenā kılmıştır (Murādī
Dīvānı, Gazel 354, Beyit 3). [var olmadan, -
madan, -]

varaḳ [3] Tek yaprak, kağıt.

Sālik-i nehc-i hidāyet olana ey zü-fünün /
Ma'rifetden defter olmuştur aña her bir **varaḳ**
(Murādī Dīvānı, Gazel 685, Beyit 4). [varaḳ,]

Ḳameri bir işāret itdi iki / İki dünyayı kıldı bir
varaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 712, Beyit 4).
[varaḳ,]

Ey **varaḳdan** nakl iden āyāt-ı kübrā ḥarfını /
Levh-i maḥfūza naẓar kılmıştır tā 'ayān ola delil
(Murādī Dīvānı, Gazel 770, Beyit 3). [varaḳdan, -
dan]

varaḳ varaḳ [2] Yaprak yaprak, sayfa sayfa.

Oḳuna çünki defterün anda senün **varaḳ varaḳ** /
Sāliḥ iden 'amellerin añla anı necā necā (Murādī
Dīvānı, Gazel 96, Beyit 4). [varaḳ varaḳ,]

'İlm-i ezelde naşş-ı kitābı **varaḳ varaḳ** / Menşūr-
ı 'ālem oldu velikin maḳardadır (Murādī Dīvānı,
Gazel 478, Beyit 2). [varaḳ varaḳ,]

vārid [3] Gelen, ulaşan, erişen.

Cānib-i meḳşūfını keşf eyledi iz'an için / **Vāride**
mevrūdını sır ile kılmışdır ḥiṭāb (Murādī Dīvānı,
Gazel 129, Beyit 2). [vāride, -e]

Ḥabbezā gülşen-i vuşlatdan ire bñy-ı laṭif /
Vāridün şafḥasına naḳş ide nāmuñ mevrūd
(Murādī Dīvānı, Gazel 252, Beyit 4). [vāridün, -ün
]

Eger var ise virdün pes saña **vārid** durur fāşıl /
Murādī bildüğün bildi hüve't-tevvābü ve'l-ḡufrān
(Murādī Dīvānı, Gazel 1011, Beyit 5). [vārid,]

vārid-i ḥaḳḳ [1] Allah'tan gelen, erişen.

Vārid-i Ḥaḳḳa nigeḥ-bān-ı Ḥudādur yine bes /
Vāridāt ile bu mevrūda 'aṭādur yine bes (Murādī
Dīvānı, Gazel 616, Beyit 1). [vārid-i ḥaḳḳa, -a]

vārid-i seḫerī [1] Seherde gelen, ulaşan.

Murādī 'izz-i beḳā oldu çün fenā-yı muḥiṭ / Fenā
beḳā seni zābiṭ bu **vārid-i seḫerī** (Murādī Dīvānı,
Gazel 1546, Beyit 5). [vārid-i seḫerī, -i]

vārid olmak [1] Gelme, ulaşma. II Tasavvufta Hak'tan
kalbe ilhām ve feyzin gelmesi.

Çün Murādī **vārid oldu** 'ālemün mevrūdudur /
Kimse bilmedi du'āyile nedür evrādını (Murādī
Dīvānı, Gazel 1458, Beyit 5). [vārid oldu, -dı]

varidat [5] Kalbe gelen ilhamlar. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Muḥsin levāzımın ider iḫzār n'eylesün / Şāyeste
olmayınca kimün ola **vāridāt** (Murādī Dīvānı,
Gazel 213, Beyit 4). [vāridāt,]

vāris [1] Mirasçı.

'Ulūm-ı enbiyādur yoluña **vāris** veliler pes /
Nazardan zāhir-i manzūr merātibdür muṭabbaḳdur
(Murādī Dīvānı, Gazel 304, Beyit 4). [vāris,]

varlık / varluğma [23] 1. Mevcudiyet, vücut, var olma.

Lâ vü lenden geçmeyince **varlık** gelmez ele / Kıl fenâsın bu vücûduñ bulasın tâ 'ayn-ı zât (Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4). [varlık,]

Bezm-i elest-i mestî oldur cihân-ı hestî / Gel **varlık** 'âlemine bî'l-külliyen bekadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 3). [varlık,]

Ey murâduñ isteyen fazl-ı Murâdında merâm / Gel berû bu **varlığa** budur şîrât-ı müstaķîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 5). [varlığa, -a]

Varlık 'ilmin eger öğrede 'âlimlere Hâk / Cem' olup 'ilm ile ańlamayalar var neyem (Murâdî Dîvânı, Gazel 928, Beyit 2). [varlık,]

Beni kılma mahrûm sen **varlığın** hakkı çün / Ne eksile cûduñdan ey ferd-i berr-i kadîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 3). [varlığın, -uñ]

Halk olındı çünki kudretten umûr-ı dü-cihân / Pes kamunuñ **varluğma** şahid emr-i kün-fekân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1035, Beyit 1). [varluğma, -ı, -(n)a]

Küllî **varlıktan** hüveydâdur vücûduñ lem'ası / Bir vücûduñ varıyam bilmem bu cânım oldıñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1039, Beyit 2). [varlıktan, -dan]

Vücûdın **varlığa** kıldı mübeddel / Anuñ çün geçdi cümle hânmandan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1181, Beyit 2). [varlığa, -a]

Varlık 'ilminde çün baħs eyledüm yârân ile / Tâ'ir-i kudsî durur dil 'arşada tayrân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 1). [varlık,]

Varlık lezzetini dilden iderseñ iħrâc / Pes vesîle bulasın **varlığın** varumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4). [varlığın, -u, -nı]

Varlıktan geçmeyince **varlık** gelmez ele / Açmayınca 'aynı nice göre nâ-bînâ seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [varlık,]

Varluğundan geçmeyince bilmedüm dildarımı / Hâsta-i 'ışk olmayınca bulmadum tîmarımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1456, Beyit 1). [varluğundan, -um, -dan]

Varluğum peydâda buldum intihâdan ibtidâ / Gelmedin milk-i 'ademden bulmuşam peydâlığı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 2). [varluğum, -um]

Ne **varlıktan** ki var olmaz olan var oldu yoğ içre / Miyânında miyân olmaz fenâ oldu beķa oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 4). [varlıktan, -dan]

Murâdî yâre yüz tutdı ferâgat kıldı varından / Şu kim var ola **varlıktan** n'ider a'lâ vü ednâyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1489, Beyit 5). [varlıktan, -dan]

Matlabumdur talebüm tâlib-i a'lâyam ben / **Varlık** 'ilmini bildüm nice peydâyam ben (Murâdî Dîvânı, Kit'a 37, Beyit 1). [varlık,]

II Hayat, ömür.

Nazar kıldı nazîrinde nazîrinden emân ister / Virüp **varlığı** yağmaya hayât-ı câvidân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [varlığı, -ı]

'Âkil iseñ sen bu **varlıktan** hebâ kıl ihtiyâr / Zerkeş ü dibâyı terk eyle 'abâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1). [varlıktan, -dan]

Añladı çünki beni 'ışk ile kârında geçer / 'Aşıkun **varlığı** ma'şûk ile varında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 1). [varlığı, -ı, -]

2. Servet, zenginlik.

Varlık diler iseñ algıl 'ışkı / 'İşk ile bulındı her sa'âdet (Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 2). [varlık,]

Varlık diler iseñ ey Murâdî / 'İşk oldu aña yüce 'alâmet (Murâdî Dîvânı, Gazel 209, Beyit 5). [varlık,]

II Nefis.

Varlık lezzetini dilden iderseñ iħrâc / Pes vesîle bulasın varlığın varumuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4). [varlık,]

Varlıktan geçmeyince varlık gelmez ele / Açmayınca 'aynı nice göre nâ-bînâ seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1451, Beyit 2). [varlıktan, -dan]

varlık milki [1] Varlık ülkesi; dünya hayatı.

Tâ ki **varlık milkine** yollar bulan / Olasın tâ anda evtân isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 3). [varlık milkine, -(n)e]

varlık perdesin [3] Varlık perdesi. II Varlığın asıl gayesi, özü.

Cür'a-nüş itmek dilerseñ gel berû dîvâne ol / Gel bu **varlık perdesin** keşf eyle bulasın sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 3). [varlık perdesin,]

Gel bu **varlık perdesin** keşf eyle tâ kim göresin / Bir 'ayân ile mübeyyen bî-beyân ü bi-'ayân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 4). [varlık perdesin,]

II Masiva.

Çık bu **varlık perdesinden** âşkâr / Gel 'ademde olmağıl cân isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 2). [varlık perdesinden, -n, -den]

varlık perdesin kaldurmak [3] Varlık perdesini kaldurmak. II Mâsivâdan kurtulmak.

Gel bu **varlık perdesin kaldur** cemâl-i yâri gör / Dîde-i cânı küşâde eyle gel tekrârı gör (Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 1). [varlık perdesin kaldur,]

Sen bu **varlık perdesin kaldurmayınca** aradan / Pes ebed kalduñ dücâda gitmedi senden zûlem

(Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 2). [varlık perdesin kaldurmayınca,]

Sen bu **varlık perdesin** kaldurmayınca aradan /
Pes ebed kalduñ dücâda gitmedi senden zülem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 2). [varlık perdesin,]

varmak [139] Erişilmek istenen yere ulaşmak, vasıl olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şöyle kalmışdır taḥayyürde Murâdî kim şehâ /
Külliyen mahv oldı cân ü ten hemân **varsın** Hudâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 9). [varsın, -sın]

varṭa [2] Uçurum. II Tehlikeli durum.

‘Aceb **varṭaya** düşdi bi-‘aql olan câhilün / Ki
maşnû ‘a şânî‘ diyü eyleye ilticâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 119, Beyit 4). [varṭaya, -(y)a]

Rabbi yessir lâ-tü‘assir **varṭasından** cân atup /
Rabbi temmim bi'l-hayır virdine meyyâl olmuşuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 559, Beyit 4). [varṭasından, -(s)ı, -(n)dan]

vasaṭ [1] Orta.

‘Âlem iki ‘âleme vâṣıṭadur gerçi kim / Kılma
vasaṭda şakın gel berü giç nârdan (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1152, Beyit 4). [vasaṭda, -da]

vaşf [17] Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hürucum aşlın istersen ben andan olmadum ḥâric /
Vülûcumda hürucum **vaşfım** aña mahrec
(Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2). [vaşfını, -ı, -(n)ı]

vaşf eylemek [1] Niteliklerini dile getirmek.

Gel berü ey müdde ‘î bi’llâhi **vaşf eyle** bize / Kün-
fekânun şerhini ülä nedür uḥra nedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 414, Beyit 4). [vaşf eyle,]

vaşf-ı dem kılmak [1] Zamanı, âni anlatmak, vaşfetmek.

Vaşf-ı dem kılmakda dem vardur bilür ehl-i
kemâl / Bir demüm dem kılmak lâkin ne demler
var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 3).
[vaşf-ı dem kılmakda, -mak, -da]

vaşf-ı hâl [1] Hâlin, durumun niteliği, vaşfi.

Habîbe hâlümü ‘arz itmegedür ikdâmum / Velâ
maḳâl ile olmaz o **vaşf-ı hâl** üslûb (Murâdî Dîvânı,
Gazel 141, Beyit 2). [vaşf-ı hâl,]

vaşf-ı ḥüsn [1] Güzelliğin dile getirilmesi.

Mir‘ât-ı ‘âlem şerḥ ider çün **vaşf-ı ḥüsnün**
zerresin / Lâkin bu ‘âlemden geçen ḥüsnüne oldur
tercemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 2).
[vaşf-ı ḥüsnün, -ün]

vaşf-ı kâl [1] Sözün niteliği, özelliği.

Açıldıkda cenâheynüm muḥîṭ-i nâr ü cennetdür /
Birisi **vaşf-ı kâlümdür** biri mevşûf-ı hâlümdü
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 2). [vaşf-ı kâlümdür, -üm, -dür]

vaşf-ı kemal [1] Yüce vasıf, özellik.

Ziyâd u naḳşdan çün kim müberrâdur müberrâdur
/ Anuñ **vaşf-ı kemâlin** söyleşür diller maḳâline
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1335, Beyit 3). [vaşf-ı kemâlin, -in]

vaşf-ı mevşûf [1] Vasfolunmuş, belirtilmiş hâl, sıfat.

Çün ezelden ezelde pes zâhir / **Vaşf-ı mevşûf**
evvel ü âḥir (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 1).
[vaşf-ı mevşûf,]

vaşfin kılmak [1] Övmek.

Murâdî sābit iseñ ger tarîḳ-i müstakîm üzre /
Zebânun dem-be-dem illâ ile **kılsun** hemân **vaşfin**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 5). [vaşfin kılsun, -sun]

vaşf itmek [1] Bir şey veya kimsenin durumunu, sıfatlarını ve niteliklerini sayarak tarif etmek.

Çü vaşfin **vaşf idem** didi velî lâl oldı vaşşâfı /
Celâlınden ḥicâb urdı cemâle zü'l-celâl Allâh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 4). [vaşf idem, -em]

vaşf olmak [2] Anlatılmak, betimlenmek.

Zât **vaşf olmaz** lisân-ı ḳaşır ile zînhâr / Fehm-i
‘aḳla her ne kim olsa olur eşyâ sıfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [vaşf olmaz, -maz]

Didi gördüm anda bir ‘âlem ki **vaşf olmaz** aña /
Nice ‘âlemdür ki yokdur anda âdemden eser
(Murâdî Dîvânı, Gazel 335, Beyit 2). [vaşf olmaz, -maz]

vaşfu ‘annâ seyyi’âtinâ minke yâ ze’l-kerem [1] Ey
kerem sahibi kötülüklerimizi bağışla.

Rabbena’sreḥ şadrenâ min ni’metin yâ ze’n-ni’am
/ **Vaşfu ‘annâ seyyi’âtinâ minke yâ ze’l-kerem**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 1). [vaşfu ‘annâ seyyi’âtinâ minke yâ ze’l-kerem,]

vaşfu u taḳrîr itmek [1] Niteliklerini anlatmak, övmek.

Ey Murâdî ne murâd üzre durur keşf-i ḥicâb / **Vaşf u taḳrîr idemez** hiç seni bir vaşşâf (Murâdî
Dîvânı, Gazel 140, Beyit 5). [vaşfu u taḳrîr idemez,]

vâşıl [3] Vusul bulan, erişen, kavuşan, ulaşan.

Murâdî vuşlat-ı mîm-i murâda **vâşıldır** / Anuñ
içün gice gündüz olur vişâle ḥarîş (Murâdî Dîvânı,
Gazel 645, Beyit 5). [vâşıldır, -dır]

Ey maḳâm-ı vuşlata **vâşıl** bilen öz nefsin / Hadd ü
pâyân olıma bu’d ile ḳurbiyyet ırâḳ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 693, Beyit 2). [vâşıl,]

Lâ-mekân oldu mekânı verde **vâşıl** ‘andelîb / Yâr ile hâlûm nedür iki cihânda kim bile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1251, Beyit 2*). [*vâşıl,]*

vâşıl-ı muṭṭlak [1] *Kayıtsız, şartsız şekilde kavuşmuş olan. II Hakk'a eren kişi.*

Vâşıl-ı muṭṭlak şordum ki nedür sırr-ı ‘acîb / Didi kim sırr-ı nihân ol ki saña ol didi ol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 797, Beyit 2*). [*vâşıl-ı muṭṭlak, -a]*

vâşıl itmek [1] *Kavuşturmak.*

Hâlvet-i dil oldu tenhâ yine ‘ışk-ı yâr ile / **Vâşıl iden** ‘ışk olupdur ‘âşık-ı dildâr ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 1*). [*vâşıl iden, -en]*

vâşıl olmak [4] *Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî vaşıl-ı dildâra kaçan olur idi **vâşıl** / Miyân-ı yâre kollarını kılmasa kemer fırsat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5*). [*vâşıl olur, -ur]*

vâsıta [4] *Vesile, araç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Senden durur ne kim ola ‘âlemde cümle kâr / Herkes velîk **vâsıtaya** eyler ilticâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 4, Beyit 2*). [*vâsıtaya, -ya]*

vâsî [1] *Geniş alana sahip, büyük.*

‘İlm-i hâkîki yâ fetâ sırrına râcî‘ anlağıl / Sırrına râcî‘ üñ yine ‘ilmini **vâsî**‘ anlağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1*). [*vâsî,]*

vaşıl [29] *Kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey beşîrüm çün baña muştuladuñ **vaşılın** yine / Müjde içün vireyin dünyâ vü ‘uqbâyı saña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 4*). [*vaşılın, -ın]*

vaşıl almak [1] *Kavuşmak.*

Terk-i hayât eylemez ‘ışkuña kim cân virür / **Vaşıl aluruz** cân ile oldu bu bâzârumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 2*). [*vaşıl aluruz, -ur, -uz]*

vaşıl-ı cânân [2] *Sevgiliye kavuşma.*

Bâde-i bezm-i belâdan bulmayanlar çâşnî / Terk-i varın itmeyenler **vaşıl-ı cânân** bulmaz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 4*). [*vaşıl-ı cânân,]*

Derd-i ‘ışkı bilmeyen ‘âlemde dermân bilmedi / Hicr-i yâri çekmeyenler **vaşıl-ı cânân** bilmedi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1452, Beyit 1*). [*vaşıl-ı cânân,]*

vaşıl-ı cemal [1] *Sevgilinin güzel yüzüne kavuşma.*

İlâhî gonce-i ümmîdümi dâ‘im küşâd eyle / Dil-i mahzûnumı **vaşıl-ı cemâlûñ** birle şâd eyle (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 1). [*vaşıl-ı cemâlûñ, -ün]*

vaşıl-ı dilber [1] *Gönül alan sevgiliye kavuşma.*

Çün görindi **vaşıl-ı dilber** men ‘ ile isbâtdan / Dürlü ma‘nâlar virildi mantık-ı hâlâtdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1048, Beyit 1*). [*vaşıl-ı dilber,]*

vaşıl-ı dildâr [3] *Sevgiliye kavuşma.*

Murâdî **vaşıl-ı dildâra** kaçan olur idi vâşıl / Miyân-ı yâre kollarını kılmasa kemer fırsat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 185, Beyit 5*). [*vaşıl-ı dildâra, -a]*

Murâdî râyegân ayrılmamışdur **vaşıl-ı dildâra** / Olursañ muntehî bilgil senâdur âhırı elbet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 189, Beyit 5*). [*vaşıl-ı dildâra, -a]*

Vaşıl-ı dildâra eger teşvîk iderseñ ey gönül / Zerre zerre pâymâl olğıl cefâ kıl ihtiyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 4*). [*vaşıl-ı dildâra, -a]*

vaşıl-ı habîb [8] *Sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün ezelden ‘ışka düşdüm pes hâlâşa çâre ne / Çâresi **vaşıl-ı habîb** oldu anuñ pes dâ‘imâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 2*). [*vaşıl-ı habîb,]*

vaşıl-ı hâk [1] *Allah'a kavuşma.*

Vaşıl-ı Hâk diler iseñ ey fetâ / Cism ü cânı kıl yolına var hebâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 40, Beyit 1*). [*vaşıl-ı hâk, -ı]*

vaşıl-ı hâzret [1] *Hazrete, sevgiliye kavuşmak.*

Maḥrem olam dir iseñ eger **vaşıl-ı hâzrete** / Fikr-i Ḥudâda ol girü қо bu ḥalâyıkı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 2*). [*vaşıl-ı hâzrete, -e]*

vaşıl-ı ḥudâ [2] *Allah'a kavuşma.*

Vaşıl-ı Ḥudânuñ ola mı bir kişi lâyıkı / Bir şanma sen bu dünyâda mest ile ayıkı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 1*). [*vaşıl-ı ḥudânuñ, -nun]*

Şanma Murâdî ‘ışk ola her kişiye naşib / **Vaşıl-ı Ḥudânuñ** ola mı her kişi lâyıkı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 5*). [*vaşıl-ı ḥudânuñ, -nun]*

vaşıl-ı muḥarreb [1] *Yakın olan kavuşma.*

Murâdî sırr-ı ebrârî gözet **vaşıl-ı muḥarrebden** / Yoluñda şâdık ol kim eksük olmaz merḥabâ hergiz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5*). [*vaşıl-ı muḥarrebden, -den]*

vaşıl-ı nigâr eylemek [1] *Sevgiliye kavuşma.*

‘Ayn-ı Murâdî kan akıdur hicr-i yârdan / **Vaşıl-ı nigâr** bir dem anı eyle yâ çâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5*). [*vaşıl-ı nigâr eyle,]*

vaşıl-ı şîrîn [1] *Şirin'in kavuşması.*

‘İşk-ı Ferhâdî yine başdan tutup / **Vaşıl-ı Şîrîn** fikri ile cân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 3*). [*vaşıl-ı şîrîn,]*

vaşl-ı yâr [7] Sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mültemis oldu çü saña **vaşl-ı yâr** / Eyle uli'l-elbâb
yüri dağk-ı bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [vaşl-ı yâr,]

vaşlı zülal [1] Saf, berrak, tatlı suyun vuslatı.

Firāk ile kebâbâsâ ciger yanmış idi nâra / Bi-
hamdi'llâh şusamışdur yine **vaşlı zülalinden**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1015, Beyit 2). [vaşlı
zülalinden, -n, -den]

vaşl olmak [5] Kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî gördi menâmında yâre **vaşl olmuş** / Umar
ki ola bu ru'yâsı şadıku'r-rü'yâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 112, Beyit 5). [vaşl olmuş, -mış]

vaşluñ âbı [1] Kavuşma suyu.

Meded kıl **vaşluñ âbından** nigârum / Nice bir
yağa hicr odı bu cānum (Murâdî Dîvânı, Gazel
968, Beyit 3). [vaşluñ âbından, -n, -dan]

vaşluñ şarabın [1] Kavuşma şarabı.

Vaşluñ şarabın ey yâr şun baña kana kana /
Hicrân elinde bağrum garķ oldu kana kana (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1402, Beyit 1). [vaşluñ şarabın,]

vaşşâf [14] Vasıflarını sayarak metheden,
öven. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî ne murâd üzre durur keşf-i hicâb / Vaşf
u taķırır idemez hiç seni bir **vaşşâf** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 140, Beyit 5). [vaşşâf,]

vaşşâf-ı cemil [1] Güzel vasıfları anlatan, öven.

Çok durur 'âlemde **vaşşâf-ı cemil** / Vaşfumuz
bizüm cemâl-i özgedür (Murâdî Dîvânı, Gazel
538, Beyit 4). [vaşşâf-ı cemil,]

vaţan dutmak [1] Yurt edinmek.

Bir dilde **vaţan dutmuş** ola 'ışkuñ o dil hiç / Meyl
eyleye mi ravza-i Rıdvâna Hudâyâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 79, Beyit 5). [vaţan dutmuş, -muş]

vaveyla [2] Çığlık, feryat, yaygara.

Nûr-ı muţlak nice şerh oluna ey vâ'ız-ı dehr / Anuñ
içün iki dünyâ tolu **vaveylâdan** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1118, Beyit 3). [vaveylâdan, -dan]

Murâdî şerh-i âhirdür ne mümkindür ola meşrûh /
Kim anı bilmeye lâkin dilinde ola **vaveylâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 5). [vaveylâ,]

vāv-ı nāsūt [1] Nāsūt (insanlık)
kelimesindeki vav harfi.

N'idersin **vāv-ı nāsūtı** yapışgıl hâ-i lâhûta / Bilür
bu sırrı şol kimse ki çeşminde ziyâ vardur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 295, Beyit 4). [vāv-ı nāsūtı, -ı]

vây [3] Acı, üzüntü, şaşma duygusu ifade
eden bir ünlem.

Cānını terk iden kişi genc-i murâdın isteyüp /
Şâdık olur talebde şol **vây** ile âh içindedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 509, Beyit 2). [vây,]

Müberrâ olmayan ey dil berîlerden berîdür ol /
Berî olma berî olgıl düşürme kendüni **vāya**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 2). [vāya, -ya]

Hayret-i kübrâda kaldı bulmayan yolında rāh /
Vây saña ister iseñ dünyâda 'izz ile cāh (Murâdî
Dîvânı, Müfret 45, Beyit 1). [vây,]

vāye [1] Nasib, kısmet.

Yalvarup yâra didüm 'aşıka sermāye nedür / Lutf
idüp virdi cevâbın didi kim **vāye** nedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 445, Beyit 1). [vāye,]

vaz [1] Bırakma, terk.

Bildi Murâdî özin geçdi kamu **vazdan** / Kâmil-i
insân olan oldu hemân muţtali' (Murâdî Dîvânı,
Gazel 661, Beyit 5). [vazdan, -dan]

vâz gelmek [13] Vaz geçmek. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Evvel ü uhrāya çün kim ser-be-ser kıldum nazar /
Cümleden **vaz gelmeyince** bilmedüm devlet nedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 326, Beyit 2). [vaz
gelmeyince, -me, -(y)ince]

vaz olmak [9] Bırakmak, terk etmek. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ķāl u kıldan **vaz olursan** sen dahı / Māzî vü
müstakbeli terk eyle hā (Murâdî Dîvânı, Gazel
121, Beyit 3). [vaz olursan, -ur, -sa, -n]

vaz' [1] Duruş, tavır, hareket.

Münteshirdür cümle-i âfāka medh-i hüsn-i yâr /
Ahsen-i vech ile bildüm **vaz'ımı** cānân ile
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1236, Beyit 3). [vaz'ımı, -
um, -ı]

vaz'-ı hey'et [1] Durumun, hâlin meydana gelmesi.

Vaz'-ı hey'etden Murâdî vaz'-ı hikmetdür hemân
/ Hikmet-i hey'etde buldı 'ilm ile hikmet sebât
(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 5). [vaz'-ı
hey'etden, -den]

vaz'-ı hikmet [1] Hikmetle yaratma, meydana getirme.

Vaz'-ı hey'etden Murâdî **vaz'-ı hikmetdür** hemân
/ Hikmet-i hey'etde buldı 'ilm ile hikmet sebât
(Murâdî Dîvânı, Gazel 168, Beyit 5). [vaz'-ı
hikmetdür, -dür]

vaz'ı sâbık [1] Geçmişte meydana getirilmiş, tayin
edilmiş.

Vaz'ı sâbık anlama bu kubbe-i devvârı sen / Sen
fenâ remzin tefekkür kıl habâb altındadır (Murâdî
Dîvânı, Gazel 344, Beyit 4). [vaz'ı sâbık,]

vaż' olınmak [2] Belirlenmek, tespit edilmek, ortaya konulmak.

Hâlık-ı kevn ü mekân eyledi bu hükmi çün / Her birine hikmeten **vaż' olınup** yaşı ad (Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 2). [vaż' olınup, -(i)n, -up]

Çü şadrek şadrına geçdi ma'ânî milkinüñ şâhı / Anuñ çün **vaż' olındı** vizri andan bu heyûlâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [vaż' olındı, -m, -dı]

vaż' u tarz [1] Durum, hareket, tavır.

Bu **vaż' u tarzımı** gözle başiret ehli iseñ / Mu'arref ol müteşerri' gözet hakîmâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 2). [vaż' u tarzımı, -um, -ı]

va'z [1] Bir kimseye, kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe sevk edecek surette söz söyleme; dini öğüt.

Ben hâşıl-ı 'ömrüm bilürem söyleme nâşih / **Va'zuñ** olara söyle ki tullâb-ı cinândur (Murâdî Dîvânı, Gazel 458, Beyit 4). [va'zuñ, -un]

va'z itmek [2] Vaaz vermek, öğüt vermek..

İşitdüm bir kemâl ehlin **iderdi va'z** minberde / Kelâmında 'ayân olmuş ne kim vardur nihân el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 4). [va'z iderdi, -er, -di]

Çü **va'z itdüm** melâ'ikde bir âvâz irdi minberden / Mübârek bir bād indî saña nûr-ı azherden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 1). [va'z itdüm, -dü, -m]

vāzih [1] Açık, meydanda.

Murâdî naşş-ı kâtı'la maķālâtüñ durur efsâh / Bu **vāzihdur** eger olsañ müfessir dîde-bānumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 5). [vāzihdur, -dur]

vāzih eylemek [1] Açık, anlaşılır hale getirmek.

Şanmağıl kavlı-i Murâdîyi şaķın hüsniyyât / **Vāzih eyledi** kelâmın senüñ iz'ānuñ içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1102, Beyit 5). [vāzih eyledi, -di]

vāzih olmak [1] Açık durumda bulunmak, anlaşılır biçimde görünmek.

Mükâfât eyledi el-hâk vefâ-dâr oldı 'ahdine / Ki zîrâ **vāzih olmışdur** anuñ kavli lisānumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 3). [vāzih olmışdur, -mış, -dur]

ve amma [1] Bununla birlikte, tabii bir de.

Hayât-ı rûhdur **ve ammâ** sâ'ati râcih / Bekâdur ravza-i 'adnî hemîn ibkâ ider cümle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1291, Beyit 3). [ve ammâ,]

ve beşşernâ bi-fazli bi'l-me'âfi [1] Affazlı ile müjdele.

İlâhî neccinâ mimmâ necâ fî / **Ve beşşernâ bi-fazli bi'l-me'âfi** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 27, Beyit 1). [ve beşşernâ bi-fazli bi'l-me'âfi,]

ve debbernâhü tedbîrâ [1] Onu biz bir ölçüye göre düzenledik.

Vücûda vecd olup mihmân ziyâfetde fidâdur cân / Müdebbirden olur dermân "**ve debbernâhü tedbîrâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). ["ve debbernâhü tedbîrâ",]

ve demmernâhü tedmîrâ [1] Mahvolmuş olarak onu yok ettik (bk. 17/İsra 16: Biz de onu yerle bir ederiz).

Murâda her ki münkirdür kelâmın eylemez isgâ / Anuñ şânındadır münzel "**ve demmernâhü tedmîrâ**" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 5). ["ve demmernâhü tedmîrâ",]

ve emmâ fazzelnâ fazlen 'azîmen [1] Biz büyük bir faziletle faziletlendirdik.

Ve emmâ fazzelnâ fazlen 'azîmen / Vecednâ vâhiden min külli vâhid (Murâdî Dîvânı, Gazel 268, Beyit 2). [ve emmâ fazzelnâ fazlen 'azîmen,]

ve emmâ li-rabbi fazlin vemâ zâ-tilke da'vâhîm [1] Onların davaları nedir? Fazilet sahibi Rab'dır.

Ve emmâ li-Rabbi fazlin vemâ zâ-tilke da'vâhîm / Ve fazzelnâhü tafzîlâ buyurmuşdur yine anda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 5). [ve emmâ li-rabbi fazlin vemâ zâ-tilke da'vâhîm,]

ve emmâ'l-'umri min sirr ve lemâ's-sirri min-'umr [1] Sır ömürden olursa ömür de sırdandır.

Ve emmâ'l-'umri min sirr ve lemâ's-sirri min-'umr / Mu'ammer oluben dirseñ mu'ammer ol yûri sen de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4). [ve emmâ'l-'umri min sirr ve lemâ's-sirri min-'umr,]

ve fazzelnâhü tafzîlâ [1] Üstün tutarak onu yeğledik (Onları birbirlerinden nasıl üstün kıldığımıza bir bak! Doğrusu ahirette daha büyük dereceler ve daha büyük üstünlükler vardır: 17/İsra 21; And olsun ki, biz insanoğullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık, temiz şeylerle onları rızıklandırdık, yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık: 17/İsra 70).

Ve emmâ li-Rabbi fazlin vemâ zâ-tilke da'vâhîm / **Ve fazzelnâhü tafzîlâ** buyurmuşdur yine anda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 5). [ve fazzelnâhü tafzîlâ,]

ve fehhemnâ li-küllî min mesâ'il [1] Bütün misallerden öğrendiğimiz.

Teâla'llâhu 'ammâ kâle kâ'il / **Ve fehhemnâ li-küllî min mesâ'il** (Murâdî Dîvânı, Gazel 843, Beyit 1). [ve fehhemnâ li-küllî min mesâ'il,]

ve fevvaztü emrî ile'l-ķadîmî'illezî [1] İşlerimi kadim olan Allah'a (cc.) bıraktım.

Ve fevvaztü emrî ile'l-ķadîmî'illezî / 'Alîmün hakîmün kerîmün zevî'l-kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 3). [ve fevvaztü emrî ile'l-ķadîmî'illezî,]

ve fevveztü emrî leke yâ hakîmü rahîm [1] Ey Rahim ve Hakim olan Allah'ım işimi sana havale ettim.

Semî'tu ata'tü ilâ emrûke yâ kerîm / **Ve fevvez'tü emrî leke yâ hakîmü rahîm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 959, Beyit 1). [ve fevvez'tü emrî leke yâ hakîmü rahîm,]

ve hem [2] Ve de; buna ek olarak.

'Ulûm-ı künde kâfuñ elfi misli râst olduñsa / Gelür milk-i hüviyyetden saña kudret **ve hem** heybet (Murâdî Dîvânî, Gazel 186, Beyit 4). [ve hem,]

Bulmadum mislûñ **ve hem** ayru kişi / 'Âlemi kıldum tecessüs kat kat (Murâdî Dîvânî, Gazel 202, Beyit 3). [ve hem,]

ve inne'r-rabbe rabbün lâ-sivâh [1] Rabb odur ki ondan başka Rabb yoktur.

Ve inne'r-Rabbe Rabbün lâ-sivâh / Tehayyernâ velâ min emri mâcid (Murâdî Dîvânî, Gazel 268, Beyit 3). [ve inne'r-rabbe rabbün lâ-sivâh,]

ve innî mu'ammerün bi-'imâreti'l-maḥrûsi bi-'işemihi [1] Ben onun korumasıyla ömür sahibi oldum.

İnnî münevverün bi-zîyâi'l-habîbi bi-kurbihi / **Ve innî mu'ammerün bi-'imâreti'l-maḥrûsi bi-'işemihi** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1443, Beyit 1). [ve innî mu'ammerün bi-'imâreti'l-maḥrûsi bi-'işemihi,]

ve ḳaddernâhü taḳdîrâ [1] Onu ölçülü yaptık. (bk. 25/Furkan 2).

Nidâdur maḥz-ı kudretden **“ve ḳaddernâhü taḳdîrâ** / Misâle geldi çün şüret **“ve şavvernâhü taşvîrâ”** (Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 1). [“ve ḳaddernâhü taḳdîrâ”,]

ve kâne kâşifen minnâ cemâlî [1] Bizden cemali keşfedendir.

Kelâmen müntehen lâ min kelâm / **Ve kâne kâşifen minnâ cemâlî** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1562, Beyit 2). [ve kâne kâşifen minnâ cemâlî,]

ve kâne mir'âtün ke-bedri'l-ḳameri muḫtûn [1] Aynalar kamer gibi ıstık saçmaktadır.

Ve kâne mir'âtün ke-bedri'l-ḳameri muḫtûn / İnnî'l-halâyıka nâzırın ve inne ileyhi nazîreh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1443, Beyit 5). [ve kâne mir'âtün ke-bedri'l-ḳameri muḫtûn,]

ve ḳaşşartü fi'z-zikri alâih muṭlaḳâ [1] Ayeti zikretmeyi aksattım.

Seḫḫartü fi'ş-şükri na'mâ'ih bi'l-lisân / **Ve ḳaşşartü fi'z-zikri alâih muṭlaḳâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 80, Beyit 2). [ve ḳaşşartü fi'z-zikri alâih muṭlaḳâ,]

ve kellemnâ ma'an 'ayne'l-maḳâlî [1] Onunla aynı sözü konuştuk.

Rameynâ nürenâ min hucibin hâlî / **Ve kellemnâ ma'an 'ayne'l-maḳâlî** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1562, Beyit 1). [ve kellemnâ ma'an 'ayne'l-maḳâlî,]

ve kem min ḳâ'ilin ḳavlen ḫayâlâ [1] Nice hayâlî söz söyleyen vardır.

Muḳarnas taḳ u atıyebdür tebâyi' / **Ve kem min ḳâ'ilin ḳavlen ḫayâlâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 73, Beyit 3). [ve kem min ḳâ'ilin ḳavlen ḫayâlâ,]

ve len [1] Asla.

Lâ **ve len** terkiñ eylegil 'âşık / Ol ḫasîb-i nesîb ile eglen (Murâdî Dîvânî, Gazel 1163, Beyit 4). [ve len,]

ve mevlânâ [1] Bizim Mevla'mızdır.

Tebâreke ismü Mevlâyî Te'âlâ şânühü cem'â / Hüve'l-ḫayyü'llezi lâ-hü ve illâ hû **ve Mevlânâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 67, Beyit 1). [ve mevlânâ,]

ve naḥnû aḳrebu [1] Biz ona şah damarından daha yakınız (50/Kaf 16).

Yakînüm arasını bilmezem ırağ u yakın / **Ve naḥnû aḳrebu** sırrınadır viren şalavât (Murâdî Dîvânî, Gazel 215, Beyit 4). [ve naḥnû aḳrebu,]

ve nestahyî bi-'ilmi min ḫayâ't [1] İlim ile haya ederiz.

Ve nestahyî bi-'ilmi min ḫayâ't / Neşerna'l-ḫükme ke'n-neşri alâyî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1562, Beyit 3). [ve nestahyî bi-'ilmi min ḫayâ't,]

ve nevernâhü tenvîrâ [1] Onu aydınlattık.

Tulû'-ı şems-i her millet saçır nûrın çü âfâka / Virüpdür mihre ol nûrî **“ve nevernâhü tenvîrâ”** (Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 4). [“ve nevernâhü tenvîrâ”,]

ve şavvernâhü taşvîrâ [1] Onu suretlendirdik.

Nidâdur maḥz-ı kudretden **“ve ḳaddernâhü taḳdîrâ** / Misâle geldi çün şüret **“ve şavvernâhü taşvîrâ”** (Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 1). [“ve şavvernâhü taşvîrâ”,]

ve şırtü ḳarîben bi-aşli'l-uşûl [1] Her şeyin aslına yakın oldum.

Semî'tü nidâ'en bi-sem'i ḳabûl / **Ve şırtü ḳarîben bi-aşli'l-uşûl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 851, Beyit 1). [ve şırtü ḳarîben bi-aşli'l-uşûl,]

ve yebḳâ vecceḫü nufiye sivâhü [1] Baki ancak odur onun dışındakiler nefyedildi.

Hüve's-sultân 'azumet kibriyâhu / **Ve yebḳâ vecceḫü nufiye sivâhü** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1433, Beyit 1). [ve yebḳâ vecceḫü nufiye sivâhü,]

ve yessernâhü teysîrâ [1] Onu kolaylaştırdık (bk. 20/Ta-Ha 97).

Müyesser çün kolay itmiş umûrın zâhir ü bâtın / 'Alâmât-ı 'atâyâdur **“ve yessernâhü teysîrâ”** (Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 3). [“ve yessernâhü teysîrâ”,]

ve yeẓummü'l-ḳamerü bi'l-kamerâ kâne ḳuḫâ [1] Ay Ay'la birleşince sabah olur.

Lema'tat bedrî mine's-şemsi lehâ iḳtimârü / **Ve yeẓummü'l-ḳamerü bi'l-kamerâ kâne ḳuḫâ**

(Murâdî Dîvânı, Gazel 124, Beyit 3). [ve yezummu 'l-kamerü bi 'l-kamerâ kâne duhâ,]

vecd [4] 1. İlâhi aşkla kendinden geçme.

Taldı **vecdi** yine vecdi deñizine keşşâf / Virdi bî-
hâd feraḥ-ı kalb ḥazîne keşşâf (Murâdî Dîvânı,
Gazel 674, Beyit 1). [vecdi, -i]

Taldı vecdi yine **vecdi** deñizine keşşâf / Virdi bî-
hâd feraḥ-ı kalb ḥazîne keşşâf (Murâdî Dîvânı,
Gazel 674, Beyit 1). [vecdi, -i]

Müstecâbü'd-da've olmakdan ibâ eyler mi dil /
Cümleten pes ân-ı vâhid bildi **vecd** u ân ile
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1249, Beyit 3). [vıcd,]

2. Coşkunluk.

Bir **vecd** ü hâl virdi Murâd ehl-i vecde kim / Şerḥ
ü beyâna gelmez o şerḥ-i makâl ile (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [vecd,]

vecde gelmek [2] Deyim İlâhi aşkla kendinden geçme.

Vecde gelüp cümlesi gayrete ğarḳ oldılar /
Cümleten unuttılar kalmadı cân ü cihân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 3). [vecde gelüp, -üp]

Vecde gelüp cümlesi hayrete ğarḳ oldılar /
Cümleten unuttılar kılmağı cân u cihân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 3). [vecde gelüp, -üp]

**vecd olmak [2] Bir şey karşısında duyulan hayranlık
veya sevgiden dolayı kendinden geçmek.**

Vücûda **vecd olup** mihmân ziyâfetde fidâdur cân /
Müdebbirden olur dermân “ve debbernâhü
tedbîrâ” (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [vecd
olup, -up]

Oldı müstağrak gönül hayretde hayretdür yine /
Kesretinden **vecd olup** vahdetde vahdetdür yine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 1). [vecd olup,
-up]

vecd ü hâlet [1] Coşkulu haller, vecde gelme durumu.

Zevk u şevk-i dil-rübâya **vecd ü hâletdür** iren /
Olsa ara yirde illâ iştîyâku'l-iştîyâk (Murâdî
Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [vecd ü hâletdür, -dür
]

**vecd ü vâhid [1] İlâhi aşkla kendinden geçme ve bir
olan Allah.**

‘Âlem-i kesretde gezdüm maṭlabum **vecd ü vâhid**
/ Vahdetün oldı mu‘ayyen oldı tâli‘ pes sa‘îd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 1). [vecd ü
vâhid,]

**vecednâ vâhiden min külli vâhid [1] Her
birinden birini bulduk.**

Ve emmâ faẓẓelnâ faẓlen ‘aẓîmen / **Vecednâ
vâhiden min külli vâhid** (Murâdî Dîvânı, Gazel
268, Beyit 2). [vecednâ vâhiden min külli vâhid,]

vech [1. Çehre, yüz.

Dostum her demde **vechüñden** hayâl añlar beni /
Şanma kim bu saltanatla milk ü māl añlar beni

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 1).
[vechüñden, -üñ, -den]

Rû-be-rû olduĸda **vechüm** yâr ile / Yüz yüz ile
oldı pes yek-pâre rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569,
Beyit 3). [vechüm, -üm]

II Allah'ın isimlerinin tecellisi.

‘Arz eyleme ḥabîbüm **vechüñ** niḳâb içinde / Nice
bir olsa her dem bu ‘ayna rûyuñ ihfâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 106, Beyit 3). [vechüñ, -ün]

Burka'ı ref' eyle **vechüñden** göre ‘aşıkıların /
İştîyâk ile nice bir vireler bu câna tâb (Murâdî
Dîvânı, Gazel 136, Beyit 2). [vechüñden, -ün, -den
]

Niḳâb-ı bâ-‘ayân altında maḥcûb / ‘İyân-ı bâ-
nihân **vechine** ‘aynum (Murâdî Dîvânı, Gazel
165, Beyit 3). [vechine, -in, -de]

Nümâyân olalı **vechüñ** benüm mir‘ât-ı kalbümde /
Nice biñ mâh-ı tâbânı kılur hürşîdveş tenvîr
(Murâdî Dîvânı, Gazel 280, Beyit 3). [vechüñ, -ün
]

Nûr-ı ‘aksidür viren revnaḳ cihânüñ **vechine** /
Lem‘asınüñ lem‘asıdur âfitâb altındadır (Murâdî
Dîvânı, Gazel 344, Beyit 2). [vechine, -i, -n, -e]

Perdeden çıĸduĸda çün **vechine** im‘ân itdiler /
Virilüp taḥt-ı şehâdet üzre sultân itdiler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [vechine, -i, -n, -de]

Cân nazar mir‘âta şaldı bu cemâlüñ **vechidür** /
Vech-i ma‘nâda dimezven bu kemâlüñ vechidür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [vechidür, -
i, -dür]

Cân nazar mir‘âta şaldı bu cemâlüñ vechidür /
Vech-i ma‘nâda dimezven bu kemâlüñ **vechidür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 1). [vechidür, -
i, -dür]

Revnaḳ-ı bâzâr-ı ‘işmetde bugün şâhib-vuḳûf /
Her ne deñlü kılsa sermâye me‘âlüñ **vechidür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 2). [vechidür, -
i, -dür]

‘Ayn-ı vahdet bir görünmez arada olsa hicâb /
Arada ref' eyle anı kim celâlüñ **vechidür** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 370, Beyit 3). [vechidür, -i, -dür]

Kabl ü ba'dı bu'd u kurb añlarsa maḥcûb oldı mâh /
Her cihet şavtın münâdî bil makâlüñ **vechidür**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 370, Beyit 4). [vechidür, -
i, -dür]

Lem‘a vü sevdâyı ḳo kim olmaya süduñ ziyân / Ey
Murâdî nâzır iseñ kande ḥâlüñ **vechidür** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 370, Beyit 5). [vechidür, -i, -dür]

Muhtecib olmasa **vechüñ** ey ḥabîb-i dilsitân / Arz
u eflâk ve mâfihâda olmazdı karar (Murâdî
Dîvânı, Gazel 375, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]

Dostum bilmem ne hâletler ider **vechüñ** baña / Her
ki nâzırdur baña nev nev mühennâ didiler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 399, Beyit 2). [vechüñ, -üñ]

‘İşkumı sırrumda pinhân itdigüm senden durur /
Çeşmümi **vechüñde** hayrân itdigüm senden durur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 415, Beyit 1*). [*vechüñde, -
ü, -ñ, -de*]

Her neden nâzır isem **vechüñe** a’lâ görünür /
Revnaķuñ memleket-i dilde mu’ammâ görünür
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 1*). [*vechüñe, -
üñ, -e*]

Gören rüy-i habîbi âyinemde / Bu **vech** ile nazarda
oldı kâni’ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 659, Beyit 3*).
[*vech,*]

Her vech ile bu **vechümüze** virdiler vücüh /
Gösterdi rüy-i dilberi arz u semâda ‘ışķ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3*). [*vechümüze, -ümüz, -
e*]

Vücüdından beri olalı **vechi** / Heyülâda heyülâ
oldı el-haķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 3*).
[*vechi, -i*]

Arasında iki **vechüñ** kıluben mest-i bî-dermân /
Birisine baķar şâd ü birisine baķar ğam-nâķ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 2*). [*vechüñ, -üñ*
]

Hâkdân-ı ‘âlemi ķo **veche** pervâz eyle var / Ol fenâ
süflîyi n’eylersin berü a’lâya gel (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 765, Beyit 2*). [*veche,*]

Çeşm-i nâzır gözedür **vechini** cehd ile tamâm / Lîķ
her lahẓada fikriyle hayâl istedi dil (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 800, Beyit 3*). [*vechini, -i, -n, -i*]

Seher çün niķâb açdı **vechüñ** bu ‘âlemlere /
Niķabuñ niķâbındadır zerre cümle-misâl (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 854, Beyit 2*). [*vechüñ, -üñ*]

Vechümüñ âyinesinde vech ile gördüm vücüh / Ol
cemîl oldı cemâl oldı benüm mâhiyyetüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 884, Beyit 2*). [*vechümüñ, -üm, -ün*
]

Mu’arrâda mu’allâdur niķâb iden özin **veche** /
Vücühından haber bilen ider bî-kâm her kâmin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 4*). [*veche, -e*]

Muķâbil añladum ķalbe bugün mir’ât ile **vechüñ** /
İki vech üzre bilmişem ‘ayân ile nihân vaşfın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 995, Beyit 2*). [*vechüñ, -üñ*
]

Nice nice bu **vechüñe** muķâbil oldı âyîne / Murâdî
hüsnüñi gördi ‘aceb dîdâr imişsin sen (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 5*). [*vechüñe, -üñe*]

Aşdı **vechine** niķâbın hucub-ı ihfâdan / Ne ‘aceb
‘arz-ı cemâl ide yine ihfâdan (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1103, Beyit 1*). [*vechine, -i, -n, -e*]

‘Âlem-i ‘ulvîde çün oldı gönül şâd-mân / Açdı
niķâbın habîb eyledi **vechin** ‘ayân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1151, Beyit 1*). [*vechin, -in*]

‘Âlem-i ‘ulvîde çün oldı gönül şâd-mân / Açdı
niķâbın habîb eyledi **vechin** ‘ayân (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1175, Beyit 1*). [*vechin, -in*]

Açdı mı rüyını yoķsa var mı **vechinde** niķâb /
Toĝrısın söyle şabâ dildâr küyından bize (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4*). [*vechinde, -i, -n, -de*
]

Râĝıb-ı ‘ışķa su’âl itdüm gönül âyinesin / Söyledi
bir **vech** ile kim tev’emân itmiş yüze (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2*). [*vech,*]

Hafîdür rüy-i dildârım egerçi çeşm-i aĝyare /
Velîkin **vechine** nâzır durur yârüñ bu her bâre
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 1*). [*vechine, -
i, -n, -e*]

Hiķâb-ı ‘ayn-ı taķsîrüñ saña göstermedi **vechüñ** /
Benüm meknûnumı keşf eyleme olsun ‘ayânımda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 3*). [*vechüñ, -
üñ*]

Hayât-ı câvidânîdür velîkin kibriyâ dursun / Ki tâ
vechini görmekte virem bir dem mecâl Allâh
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 3*). [*vechini, -i,
-n, -i*]

Nâzır olalı **vechüñe** ‘ayn ile ‘aynüm dîdesi / Her
nâmuñı ezber oķur rûhum lisânı ‘ışķ ile (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 2*). [*vechüñe, -üñe*]

Ey münevver **vechüñe** ben ‘âlem-i kübrâ didüm /
Lem yeliddür naşs-ı kâti añla olmadı ‘aded
(*Murâdî Dîvânı, Kit’a 20, Beyit 2*). [*vechüñe, -üñe*
]

Naķş içün naķķaşımı naķşumda naķķaş eyledüm /
Şan’atı izhârını **vechüñde** kıldı iķtizâ (*Murâdî
Dîvânı, Kit’a 15, Beyit 2*). [*vechüñde, -ün, -de*]

2. Tarz, biçim, yol.

Ne şey’e kim nâzar kılsam anuñ **vechi** hüveydâdur
/ Çü ire feyzi feyyâzuñ dile ‘arş-ı mu’allâdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 1*). [*vechi, -i*]

Bilmedi kimse Murâduñ sözleri ma’nâsını / Her
kişi zu’mınca bir **vech** ile bürhan itdiler (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5*). [*vech,*]

Her anda nite diyeler Hüdâ saña yaraşur / O **vech**
ile diyeler kim gedâ baña yaraşur (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 482, Beyit 3*). [*vech,*]

Şol kimse ki ķalbinde her lahẓa şafâ vardur /
Âyîne-i zihninde her **vechi** nümâ vardur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 506, Beyit 1*). [*vechi, -i*]

Şol kimse ki kâni’dür her **vech** ile şâyî’dür /
Görmez yüzini faķruñ şunda ki ğınâ vardur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2*). [*vech,*]

Şahâyifinde yazıldı vişâl içün menşür / Şu **vech** ile
ebedâ yokdur anda ķara vü aĝ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 669, Beyit 2*). [*vech,*]

‘Aceb **vech** üzredür ahvâlümüz olmaz beyân el-
haķ / O ķâr-ı mümteni’dendür anı bilmez lisân el-
haķ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 1*). [*vech,*]

Her **vech** ile bu vechümüze virdiler vücüh /
Gösterdi rüy-i dilberi arz u semâda ‘ışķ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3*). [*vech,*]

Murâdî hâmdüñi eyle ziyâde sâ'aten sâ'at / İki **vech** üzre feth u nuşret ile olur eyyâmuñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 717, Beyit 5). [vech,]

Elâ yâ eyyühe'l-mübdi' olup elvân ile maḥlûk / Bu **vech** ile bedâyi' den gezer tarz ile envâruñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 720, Beyit 3). [vech,]

Didi kim oldu mü'ebbed saña bu kurbîyyet / Aldı emrini bu **vech** ile berât eyledi dil (Murâdî Dîvânî, Gazel 796, Beyit 2). [vech,]

Murâdî aḥsen-i **vech** üzredür egerçi vücûh / Velî bu **vech** ile olmuş durur kamu aḥvâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 828, Beyit 5). [vech,]

Vechümün âyinesinde **vech** ile gördüm vücûh / Ol cemîl oldu cemâl oldu benüm mâhiyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 884, Beyit 2). [vech,]

Murâdîñün bu vechinden nice **vech** eylemiş zâhir / Velîkin şol kişi kanmış durur k'îçe zülâlınden (Murâdî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 5). [vech,]

Murâdîñün bu **vechinden** nice vech eylemiş zâhir / Velîkin şol kişi kanmış durur k'îçe zülâlınden (Murâdî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 5). [vechinden, -i, -(n)den]

Beni izhâr ideli cüd-ı ḥabîb ile vücûd / Ğayrı **vech** üzre o peydâ sever añlama şakın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1107, Beyit 4). [vech,]

Murâdî buldı 'aynû'l-ḥaḳ ki ḥaḳku'l-ḥaḳ olup zâhir / Anuñ cündür bu **vech** üzre ana virmiş makâl Allâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1331, Beyit 5). [vech,]

Aḥsen-i vech ile bildürdi kemâlınden eser / Neşr olur 'âleme ol **vech** ile ḥüsn-i ḥaberi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1512, Beyit 2). [vech,]

Ma'nî cemâline niḳâb urdı gelüp celâl ile / Kıldı çoğmı bî-'aḳıl **vech** ile bu ri'âyeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1554, Beyit 3). [vech,]

3. Sebep.

Bilmezem fark itmezem kim giceden gündüz nedür / İşbu **vech** ile benî giryân u nâlân eyledi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1478, Beyit 4). [vech,]

vech-i âdem [1] İnsanın yüzü.

Vech-i âdemde var vücûh-ı keşîr / Birisidür ḥitâb-ı "kerremnâ" (Murâdî Dîvânî, Gazel 93, Beyit 2). [vech-i âdemde, -de]

vech-i âḥer [2] Başka, diğer sebep.

Elâ yâ eyyühe'l-bâṭın revâc-ı derc-i sa'yüñ var / Fe-emmâ **vech-i âḥerden** olupdur vech-i âsâruñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 720, Beyit 2). [vech-i âḥerden, -den]

Kemâle ben gümân itmem fe-emmâ **vech-i âḥer** var / Gelüpdür evvel âḥerden hem evvel âḥir efkârüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 862, Beyit 3). [vech-i âḥer,]

vech-i aḥsen [2] 1. En güzel yüz.

Ḳalbi idüpdür âyine çün **vech-i aḥsenüñ** / Ḥüsnüñ durur kılan yine mir'ât-ı bâ-şafâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 2, Beyit 3). [vech-i aḥsenüñ, -ün]

2. En iyi ve düzgün yol.

Ziyâde 'ömr-i ḥayy-ı lâ-yenâmuñ **vech-i aḥsenden** / 'Atâsıdur 'atâya eyle ṭırma şükr-i sübhâni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1505, Beyit 2). [vech-i aḥsenden, -den]

vech-i arz [1] Yeryüzü.

'Arşa bakarsa ḍide-i seyr ide nur-ı na'lümüz / Tâb ura **vech-i arzâ** ol olmaya nûrına 'aded (Murâdî Dîvânî, Gazel 256, Beyit 2). [vech-i arzâ,]

vech-i âsâr [1] İzlerin, eserlerin sebepleri.

Elâ yâ eyyühe'l-bâṭın revâc-ı derc-i sa'yüñ var / Fe-emmâ vech-i âḥerden olupdur **vech-i âsâruñ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 720, Beyit 2). [vech-i âsâruñ, -un]

vech-i 'ayn [1] Yüzünün gözü, yüzdeki göz.

Mir'ât-ı ḥüsnüñ içre görindi çü **vech-i 'ayn** / 'Aynuñ ne ḡam defâire olsa ḳalem-zede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1374, Beyit 2). [vech-i 'ayn,]

vech-i bâ-ma'nâ [1] Mânâ biçimi, yüzü.

Mu'arrâdur libâsından görinen **vech-i bâ-ma'nâ** / Vücûh ile müberrâdur eserdendür 'atâ peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 56, Beyit 3). [vech-i bâ-ma'nâ,]

vech-i cānān [1] Sevgilinin yüzü.

Ḥamdu li'llâh kim teraḥḥüm eylemişdür ḥâlûme / Oldı bu mir'ât-ı rûyum **vech-i cānān** ile cem' (Murâdî Dîvânî, Gazel 658, Beyit 2). [vech-i cānān,]

vech-i cermal [1] Güzel yüz, yüz güzelliği.

Dilerseñ görmege **vech-i cemâli** / Göñül mir'âtınuñ gör pāsı var mı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1561, Beyit 4). [vech-i cemâli, -i]

vech-i dildār [3] Gönül alan sevgilinin yüzü.

Murâdî **vech-i dildārı** müşâhid olaym dirseñ / Cemâli lem'asındandur olan şems-i zuḥâ peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 56, Beyit 5). [vech-i dildārı, -ı]

Vech-i dildāra kıl nazar didiler / 'İlm-i sırriden al ḥaber didiler (Murâdî Dîvânî, Gazel 529, Beyit 1). [vech-i dildāra, -a]

Şafâ cāmın ger isterseñ muşaffâ eyle mir'ātuñ / Gözetme ḡayrıdan zerre gözetgil **vech-i dildārı** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1500, Beyit 2). [vech-i dildārı, -ı]

vech-i fānī [1] Yokluk yüzü.

Olurdu 'ömr-i sermedde ḥaḳîḳat-âşinâ olmak / Eger olmasa **vech-i fāniye** rûy-ı beḳâ ḡalib (Murâdî Dîvânî, Gazel 149, Beyit 4). [vech-i fāniye, -(y)e]

vech-i ḥabīb [1] *Sevgilinin, dostun yüzü.*

İster iseñ görmege **vech-i ḥabīb** / Terk-i 'ār it olma
nām u 'ārda (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1423, Beyit 2*).
[vech-i ḥabīb,]

vech-i ḥaḳîkî [1] *Gerçek yüz.*

Murâda **vech-i ḥaḳîkî** tecellîsî zâhir / Kimsene aña
mu'arîz degül bugün şey'a (*Murâdî Dîvânî, Gazel 107, Beyit 5*). [vech-i ḥaḳîkî,]

vech-i ḥisân [1] *Güzel yüz.*

'İşkumî bileli ol meh baña muḥkem acıdı / Didi
kim nâz u ğinâ **vech-i ḥisâna** yaraşur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 419, Beyit 4*). [vech-i ḥisâna, -a]

vech-i ḥicâbı aşmak [1] *Yüze perde, örtü asmak, takmak. II Aşığın engelle karşılaşması.*

'Acebdür kılmışam kıldı telattüf / Neden **aşdı** yine
vech-i ḥicâbı (*Murâdî Dîvânî, Müfret 4, Beyit 1*).
[vech-i ḥicâbı aşdı, -dı]

vech-i kemâ-kân [1] *Kan gibi kırmızı yüz. II Kan ağlamaktan kızaran yüz.*

Yâ Rabbi 'inâyet kıl bu dîde-i giryâna / Dâ'im
nażar itsün tâ ol **vech-i kemâ-kâna** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1411, Beyit 1*). [vech-i kemâ-kâna, -a]

vech-i kemâl olmak [1] *Mükemmelliğin yüzü, sureti olmak.*

Ḥüsni cemâlüne dil 'aḳl ile ḥayrettedür / **Vech-i kemâl olsa** ger cân ile dehşettedür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 496, Beyit 1*). [vech-i kemâl olsa, -sa]

vech-i keman [1] *Kaşın görünüşü, biçimi, yüzdeki kaş.*

Şüret-i cân oldu çün **vech-i kemānuñ** arası /
Aradan kaldur vücuduñ oldur anuñ çâresi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1481, Beyit 1*). [vech-i kemānuñ, -un]

vech-i ḳurb [1] *Yakınlık vesilesi.*

Cebhe-i ebrârda berḳ urdı nūr-ı varumuz / Anuñ
içün oldu **vech-i ḳurb** ile âsarumuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 553, Beyit 1*). [vech-i ḳurb,]

vech-i kübrâ [1] *Yüce şekil, sûret.*

Nihân olmañ ne mümkündür 'ayân-ı bā-beyānuñ
âh / Fe-emmâ **vech-i kübrâdur** misâl olmaz
misâlinde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1295, Beyit 3*).
[vech-i kübrâdur, -dur]

vech-i ma'mūr [1] *Ülkenin, şehrin yüzü; sûreti.*

Māverādandur vücūhuñ **vech-i ma'mūrı** yine /
Ḥaymede ef'āl u eşkālî ḥicāb altındadır (*Murâdî Dîvânî, Gazel 344, Beyit 3*). [vech-i ma'mūrı, -ı]

vech-i ma'nâ [6] *Anlamın görünüşü, görünen yüzü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yine ma'nâda bilinmiş durur ma'nâsı icmālâ /
Murāduñ mümkün olmaz kim bilime **vech-i ma'nâsı** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 5*).
[vech-i ma'nâsı, -sı]

vech-i min vech [1] *Suretler içinde suret.*

Yücedür **vech-i min vechin** velîkin mest ü
ḥayrānuz / Cihân u cāmî terk itdük ne bilsün anı cân
ansuz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 583, Beyit 4*). [vech-i min vechin, -in]

vech-i sebil [1] *Tarz, biçim, yol.*

Lâḥîḳ olmasa eger zerre-i pertev cāna / Nice imkân
olur idi bulına **vech-i sebil** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 799, Beyit 4*). [vech-i sebil,]

vech-i sübhân âyetin [1] *"Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur" âyetinin tezahürü. (2/Bakara 32, 116; Âli İmran 191; 4/Nisa 171; 5/Maide 116; 6/Enam 100; 7/Araf 143; 9/Tevbe 31; 10/Yunus 10, 18, 68; 12/Yusuf 108; 16/Nahl 1, 57; 17/İsra 1, 43, 93, 108; 19/Meryem 35; 21/Enbiya 22, 26, 87; 23/Müminun 91; 24/Nur 16; 25/Furkan 18; 27/Neml 8; 28/Kasas 68; 30/Rum 17; 30/Rum 40; 34/Sebe 41; 36/Ya-Sin 36, 83; 37/Saffat 159, 180; 39/Zümer 4, 67; 43/Zuhruf 13, 82; 52/Tur 43; 59/Haşr 23; 68/Kalem 29).*

Gülşen-i cennetde gördüm **vech-i sübhân âyetin** /
Bülbül-i ḳudsî okurdu cümle Rahmân âyetin
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1094, Beyit 1*). [vech-i sübhân âyetin,]

vech-i tâbân [1] *Parlak yüz.*

Vech-i tâbānuñı dîde tâb içinde seyr ider / 'Aks-i
mihri nitekim mehtâb içinde seyr ider (*Murâdî Dîvânî, Gazel 387, Beyit 1*). [vech-i tâbānuñı, -un, -ı]

vech-i taḥḳîḳ [2] *Gerçek yüz.*

Murāduñ **vech-i taḥḳîḳi** yine 'ayn-ı kināyetdür /
Diler kim açā 'ışḳ ile cemāl-i dil-rübādan yüz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 5*). [vech-i taḥḳîḳi, -i]

Murāduñ **vech-i taḥḳîḳi** kemāl-i Ḥaḳka rāci'dür /
Kelāmı cümleten ḥaḳdur mecāz alma maḳālinden
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1015, Beyit 5*). [vech-i taḥḳîḳi, -i]

vech-i tâze [1] *Taze biçim, yeni görünüş.*

Ger muṭābîḳ olmasa mir'âta **vech-i tâze** rûy / Bir
yüzinden gösterişdür anı echel gösteren (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1079, Beyit 2*). [vech-i tâze,]

vech-i zulem olmak [1] *Yüzü kara olmak. II Utanılacak, yanlış iş yapmak.*

Eyleye çünki şerhîni nâsiḥ anı kim olısar / Neşhine
kim ki ḥükm ide **vech-i olur** anuñ **zulem** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 955, Beyit 3*). [vech-i zulem olur, -ur]

vech olmak [1] *Sûretin, şeklin olması.*

Birisi şerh-i ekmeldür birisi 'ışka hem-serdür /
Hakā'ıkda iki **vech** oldu mestür ü mu'ayyende
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 288, Beyit 2*). [*vech* oldu,]

veche-i 'işmet [1] Temizlik, günahsızlık yanı.
İl Masumiyet.

Kenâr-ı havz-ı rütbetde bitüpdür **veche-i 'işmet** /
Semer virdi nice dürlü beyâz ü hazır ü âlından
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 996, Beyit 4*). [*veche-i*
'işmet,]

ved-dekera külle yevmin bi'l-leyâlî [1]
Gece ve gündüz hatırda tut.

Murâdu'l-hakki fâ'ilün ente 'abd / **Ved-dekera**
külle yevmin bi'l-leyâlî (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
1562, *Beyit 5*). [*ved-dekera külle yevmin bi'l-*
leyâlî,]

vedüd [3] Çok şefkatli Allah.

İlâhumdur baña 'Alîm **vedümdür** muhibbüm
pes / Habîbümdür baña mahbûb başîrümür beni
bînâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 2*).
[*vedümdür, -um, -dur]*

Çün vidâd irdi ezelden tâ ebed devvârdur /
Müşterekdür bu zebân-ı hâl u kâl ile **vedüd**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4*). [*vedüd,]*

Cümleden a'zam ü hem ekremsin / Ey Kerîm ü
Raḥîm ü Rabb u **Vedüd** (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
271, *Beyit 2*). [*vedüd,]*

vefa [18] Sözünde durma; bağlılık, sadakat
gösterme

Rabbüme kıldum du'â ol dem 'aṭâsın gözledüm /
'Ahd ü peymânın gözetdüm hem **vefâsın**
gözledüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 1*).
[*vefâsın, -sın]*

Muḥkem itmiş 'ahdini anda **vefâsın** gözledi /
Sâbitü'l-kavl oldu eyleyüp vefâ ikrârına (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [*vefâsın, -sın]*

2. Dostlukta sebat gösterme, dostluğu devam ettirme.

Bulur elbetde hayât-ı ebedî ol 'âşık / Ki **vefâñ** olsa
anuñ münisi ger vaqt-i vefât (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 181, Beyit 5). [*vefâñ, -n]*

Çokdur çü belâsı yok **vefâsı** / Niçün kılasın
bunuñla ülfet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 2*).
[*vefâsı, -sı]*

Dilâ bu dâr-ı dünyâda şanur mısın **vefâ** vardır /
Vefâsı yirine bi'llâhi biñ renc ü 'anâ vardır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1*). [*vefâ,]*

Dilâ bu dâr-ı dünyâda şanur mısın vefâ vardır /
Vefâsı yirine bi'llâhi biñ renc ü 'anâ vardır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1*). [*vefâsı, -sı]*

Aldanma **vefâsına** aşlâ denî dünyânun / Bir lahza
şafâsında yüz dürlü cefâ vardır (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 506, Beyit 3). [*vefâsına, -s, -i, -n, -a]*

Gönül senden **vefâ** ister ḥabîbüm / Anı şanma cefâ
ister ḥabîbüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 967, Beyit*
1). [*vefâ,]*

Murâdînün hemân sensin murâdî / Gönül senden
vefâ ister ḥabîbüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 967,*
Beyit 5). [*vefâ,]*

Çek cefâyı ey gönül olma melûl Eyyübveş / Bunda
çok cevr ü cefâ anda **vefâya** iresin (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 1054, Beyit 3). [*vefâya, -(y)a]*

Kimseye kılmaz **vefâsız** dehr içinde cavidân /
'Aḳluñı başuna devşür ḥvâb-ı ḡafletden uyan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1092, Beyit 2*). [*vefâsız,]*

Fenâya mâ'il olmaḡıl **vefâ** bulmadı bir kimse /
Fenâ olan ümemden gözgü-yi 'ibret-nümâ iste
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 4*). [*vefâ,]*

Fenâdur bu cihân-ı bî-vefâ umma **vefâ** bundan /
Fenâ-ender fenâ ol mâ'il ol sultân-ı a'lâya (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 4). [*vefâ,]*

'Amelde 'ömr **vefâsın** kayurma kâmil iseñ / Bu
hutı hayy idüben ölmedin at 'ummâna (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 4). [*vefâsın, -sın]*

Dilerseñ nîki kalbi taş olma / **Vefâsızla** şaḳın
yoldaş olma (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 2*).
[*vefâsızla, -la]*

Zamânun yok durur aşlâ **vefâsı** / Fenâdur ibtidâsı
intihâsı (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit 3*).
[*vefâsı,]*

Şanur mısın bu dünyâda **vefâ** var / Vefâsı yirine
cevr ü cefâ var (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit*
4). [*vefâ,]*

Şanur mısın bu dünyâda vefâ var / **Vefâsı** yirine
cevr ü cefâ var (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 42, Beyit*
4). [*vefâsı, -sı, -i]*

vefâdâr [3] Dostluk ve muhabbette sebat etme

Fahrı degül mi 'âşık-ı dil-dâdenün bu kim / Hicr
ile ḳomaya o **vefâdâr** anı ḡarîb (*Murâdî Dîvânı,*
Gazel 144, Beyit 3). [*vefâdâr,]*

Sekrân olalı 'aklüm 'ışk ile **vefâdâram** / Ol yâr ile
ben yârem kimde daḡı vardır nem (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 943, Beyit 3). [*vefâdâram, -am]*

Sekrân olalı 'aklüm 'ışk ile **vefâdâram** / Ol yâr ile
ben yârem kimde daḡı vardır nem (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 944, Beyit 3). [*vefâdâram, -am]*

vefâdâr olmak [1] Sözünde durmak.

Mükâfât eyledi el-ḡaḳ **vefâdâr oldu** 'ahdine / Ki
zîrâ vâziḡ olmuşdur anuñ kavli lisânümde (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 3). [*vefâ-dâr oldu, -dı]*

vefâ eylemek [3] 1. Verilen sözü tutmak.

Bunca firâḳa nice şabûr ola 'âşıkın / 'Ahdüñe **eyle**
ey güzelüm gel **vefâ** yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel*
461, *Beyit 2*). [*vefâ eyle,]*

Muḥkem itmiş 'ahdini anda vefâsın gözledi /
Sâbitü'l-kavl oldu **eyleyüp vefâ** ikrârına (*Murâdî*
Dîvânı, Gazel 1266, Beyit 2). [*vefâ eyleyüp, -(y)üp*
]

2. Sevgiyi, dostluğu sürdürmek.

Gel gel berü ey nefsum inşâf ide bi'llâhi / Bu fânî cihânî gör kim kime **vefâ eyler** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 507, Beyit 4*). [vefâ eyler, -r]

vefâ görmek [1] Bir kimseden iyilik, lütuf görmek.

Gönül şeydâ olaldan **görmedi** hergiz **vefâ** senden / Revâ midur saña 'ömrüm çeke 'aşık cefâ senden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1018, Beyit 1*). [vefâ görmedi, -me, -di]

vefâ kılmak [6] 1. Sözünde durmak.

'Ahde **kıldıñ** çün **vefâyı** eyledüñ ikrârûñ / Kim nedendür keşf kıldıñ yine pinhân eyledüñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 4*). [vefâyı kıldıñ, -du, -n]

2. Sevgi ve dostlukta sebat göstermek.

Miyân-ı cevri ü cefâda çeker **vefâ kılmaz** / 'Aceb bu yine baña eyler 'arz-ı hâlüm fâş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 636, Beyit 2*). [vefâ kılmaz, -maz]

Çün cemâlûñ 'aksini mir'âta kıldı rû-be-rû / Bu sebebdan biri birine **vefâ kıldı** yine (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1271, Beyit 4*). [vefâ kıldı, -dı]

'Âşıklara **kılan vefâ** dil derdine kılan devâ / Gel ey şabîb-i pür-şafâ derdüme dermânum kanı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1551, Beyit 2*). [vefâ kılan, -an]

Kime **kıldı vefâ** bu çarh-ı ğaddâr / Kime cevri itmemişdür bu cefâ-kâr (*Murâdî Dîvânî, Mesnevi 45, Beyit 4*). [vefâ kıldı, -dı]

Gör bu dünyâ-yı denî kimseye **kılmadı vefâ** / Cümle 'âlem bulısar câm-ı memât ile fenâ (*Murâdî Dîvânî, Müfret 38, Beyit 1*). [vefâ kılmadı, -ma, -dı]

vefâlar itmek [1] Sevgi göstermek.

Cânâ Murâdiye қо cefâyı **vefâlar it** / Cânında eyledi seni cânân seni seni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1537, Beyit 5*). [vefâlar it,]

vefâ-yı 'ışk [1] Aşkın vefası.

'İlm-i ledünne ırgürür 'uşşâkı ser-be-ser / Ğâyete çok olup durur ey dil **vefâ-yı 'ışk** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 702, Beyit 3*). [vefâ-yı 'ışk,]

vefâ-yı server [1] Başta bulunan, ileri gelen vefa, bağlılık.

Hayâtum perde-i 'ayna hicâb-ı âferîn olmuş / **Vefâ-yı serverüm** tâ ser kabâ-yı âhenîn olmuş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 620, Beyit 1*). [vefâ-yı serverüm, -üm]

vehhâb [5] Çok veren, çok bağışlayan Allah. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zerre-i hâric degül her ne ki var kalbden / Nâmı çü **vehhâbdur** kıldı keremler kerîm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 949, Beyit 4*). [vehhâbdur, -dur]

vehhâb-ı ezel [1] Geçmişten beri veren.

Ey Murâdî saña virdüğünü **vehhâb-ı ezel** / Sayamaz cümleten eşyâ ger olur ise şühûd (*Murâdî Dîvânî, Gazel 255, Beyit 5*). [vehhâb-ı ezel,]

vehhâb-ı zü'l 'atâ [1] Çok bağış sahibi.

Kıldı çü hüsn-i ihsân **vehhâb-ı zü'l 'atâya** / Anuñ içün Murâdî şâhib-nisâr idüpdür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 499, Beyit 5*). [vehhâb-ı zü'l 'atâya, -(y)a]

vekâyi' [1] Olaylar, hadiseler, vak'alar.

Lâm elifde **vekâyi'** oldı bedîd / Ebced olmuş sebebdan cedd ile eb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 4*). [vekâyi',]

velâ [1] Yakınlık, sahiplik.

Habîbe hâlûmi 'arz itmegedür içdânum / **Velâ** makâl ile olmaz o vaşf-ı hâl üslûb (*Murâdî Dîvânî, Gazel 141, Beyit 2*). [velâ,]

velâ ya'lâ [1] Yüksek değil.

Maḥabbet himmet-i a'lâ ki **velâ ya'lâ** / Mücerred zîr ile bâlâ habîbüm bir cihân oldı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1503, Beyit 4*). [velâ ya'lâ,]

ve'l-'âdiyât [1] 100. sure.

Ammâ ki imtiḥân içün eyledi bu işi / "**Ve'l-'âdiyât**"la okudı bunda nâşîḡât (*Murâdî Dîvânî, Gazel 211, Beyit 4*). ["ve'l-'âdiyât"la, -la]

velâkin [2] Ama, fakat, ancak, lakin.

'Uyûn-ı bâ-'ayân ile egerçi gördiler zerre / **Velâkin** olmadı 'aşık ilen sensin girü tedbîr (*Murâdî Dîvânî, Gazel 321, Beyit 3*). [velâkin,]

Cemâle hüsn revnaḡdur görinen gerçi şüretde / **Velâkin** ru'yet olursa ḡafî olsa olur senden (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1024, Beyit 2*). [velâkin,]

ve'l-'aḡlu minnâ ve'r-rûḡu minnî [1] Akıl bizden ruh bendendir.

Allâhu ferdün ve'l-ḡaḡku Rabbî / **Ve'l-'aḡlu minnâ ve'r-rûḡu minnî** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1571, Beyit 1*). [ve'l-'aḡlu minnâ ve'r-rûḡu minnî,]

velehü 'aşk-ı ḡaḡkîkun ve nehen'n-nefse hevâ [1] Nefsini kötülükten alıkoyan gerçek bir âşıktır.

Tâletü's-şevḡü süleymâ eşfeḡat li'l-'âşık / **Velehü 'aşk-ı ḡaḡkîkun ve nehen'n-nefse hevâ** (*Murâdî Dîvânî, Gazel 124, Beyit 2*). [velehü 'aşk-ı ḡaḡkîkun ve nehen'n-nefse hevâ,]

ve-lem-yekûn lehü küfven eḡad [1] Hiç kimse ona denk değildir.

Ve-lem-yekûn lehü küfven eḡad buyurdu ardınca / Bunun mefḡûmın aḡlarsaḡ bilürsin kim nedür iḡlâş (*Murâdî Dîvânî, Gazel 648, Beyit 3*). [ve-lem-yekûn lehü küfven eḡad,]

ve'l-fecri leyâlî [1] Tanyerinin ağarmasına and olsun! Zilhicce ayının ilk on gecesine and olsun! (89/Fecir 1, 2.

Ve'l-fecri leyālīde virildi haber-i yār / Dil şef' ile
vetri ne hisāb eyleye tekrār (Murādī Dīvānı, Gazel
454, Beyit 1). [ve'l-fecri leyālīde, -de]

velī / velik / velikin [162] Ama, fakat; şöyle
ki. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yā Rab ne hikmet oldu bu sırr-ı 'acīb kim / Yād
oldı kâ'ināta **velī** cümle āşinā (Murādī Dīvānı,
Gazel 9, Beyit 3). [velī,]

velī ki fehm be-yār erceḥ ṭālib ānī [1] Daha iyi
anlamak istersen.

Velī ki fehm be-yār erceḥ ṭālib ānī / Ki u zi-
'ālem emrest medde zıll-i şifāt (Murādī Dīvānı,
Gazel 216, Beyit 3). [velī ki fehm be-yār erceḥ
ṭālib ānī,]

velī min külli veḥḥin [1] Ama her vecihten.

'Avālimden murād insān-ı 'ālemdür muḥakkaḳda
/ **Velī min külli veḥḥin** 'ālem ādem 'ālem ādem
(Murādī Dīvānı, Gazel 863, Beyit 2). [velī min
külli veḥḥin,]

velī [5] Veli, ermiş kişi. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Kānūn-ı ezelledür şifā çün / Bu sırrı **velīler** itmiş
ihfā (Murādī Dīvānı, Gazel 95, Beyit 4). [velīler, -
ler]

ve'l-kerem [1] Cömertlik ile.

İzhār-ı kudret kılmag' için rūḥı mir'āt eylemiş / Tā
göstere 'ayn-ı kemālin bi'l-kemāl **ve'l-kerem**
(Murādī Dīvānı, Gazel 943, Beyit 3). [ve'l-kerem,
]

**vemā edrī siva'l-maḥbūb mā-'indī siva'l-
mergūb [1]** Sevgiliden başkasını bilmem,
arzulanandan başkası yanımda yoktur.

**Vemā edrī siva'l-maḥbūb mā-'indī siva'l-
mergūb /** Benüm yanumda andan gayrısın şanmañ
ki ḥāzırdur (Murādī Dīvānı, Kıt'a 38, Beyit 2).
[vemā edrī siva'l-maḥbūb mā-'indī siva'l-mergūb,
]

vemā emmā sācideyni fī'l-mesācid [1]
Mescitlerdeki gibi secdeye gitmedik.

Secednā secdeten bi'l-ḥayri kellā / **Vemā emmā
sācideyni fī'l-mesācid** (Murādī Dīvānı, Gazel
268, Beyit 4). [vemā emmā sācideyni fī'l-mesācid,
]

vemā min ḥāceten min külli sācid [1] Her
secde edenin ihtiyacı.

Murādu'llāhi ḥayri leyse gayr / **Vemā min
ḥāceten min külli sācid** (Murādī Dīvānı, Gazel
268, Beyit 5). [vemā min ḥāceten min külli sācid,]

ve'n-necm [3] Batmakta olan yıldız and
olsun ki... (53/Necm 1).

Pes didi aña "Kāf" daḥı "Kur'anun mecīdün" /
"**Ve'n-Necm**"den didiler āyet-i kübrā (Murādī
Dīvānı, Gazel 83, Beyit 3). ["ve'n-necm"den, -den
]

Oḳudı çünkü **ve'n-Necmden** olmadı nutḳı / Bilüp
vahyı çü yūḥādan idüp fettāḥ-ı feth-i bāb (Murādī
Dīvānı, Gazel 264, Beyit 2). [ve'n-necmden, -den
]

Ve'n-Necmden geçmeyince ḥāle vāḳıf olımaḯ /
Münkirūñ 'aynına gelmez naşş-ı bürhān eglenür
(Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 6). [ve'n-
necmden, -den]

verā [1] Haramdan kaçınmak.

Ḳalb-i tābān içre olmuşdur 'ayān-ı māverā / Ey
verāsın işitenler Ḥaḳka eyleñ ilticā (Murādī
Dīvānı, Müfret 14, Beyit 1). [verāsın, -s, -ın]

vera' u zühdi [1] Kötülüklerden sakınma, dīnī
buyrukları titizlikle yerine getirme; takvā.

Vera' u zühdi libās eyle ki ḥürmet demidür /
Edebi başuñā tāt eyle ki devlet demidür (Murādī
Dīvānı, Gazel 442, Beyit 2). [vera' u zühdi, -i]

verāy olmak [1] Arka, geri, öte, başka, gayrı
olmak.

Ey Murādī yem-i 'irfānuñā **olmadı verāy** / Her
ḥurūfī kelimātuñ nice deryā görünür (Murādī
Dīvānı, Gazel 432, Beyit 5). [verāy olmadı, -ma, -
dı]

verd [5] Gül.

Bir zerre irdi **verde** cemālūñ neticesi / Rūyına
karşu medhūñ oḳur aña 'andelīb (Murādī Dīvānı,
Gazel 144, Beyit 4). [verde, -e]

Mübtelā eyleme yā Rab bizi ḡayrı güzele / Var
iken ol yañaḡı **verd** gözi şehlāmuz (Murādī
Dīvānı, Gazel 581, Beyit 6). [verd,]

Gülşen-i ḥüsnünde nālān oldu bülbüldür gönül / Ey
cemālūñ **verdine** ḥayrāndur cān ile dīl (Murādī
Dīvānı, Gazel 770, Beyit 1). [verdine, -i, -ne]

II Sevgili.

Riyāz u gülşen açılsa ḳamu murḡ ider elḥānı /
Yaluñuz **verd** için bir bülbül-i nālān olur peydā
(Murādī Dīvānı, Gazel 70, Beyit 2). [verd,]

Lā-mekān oldu mekānı **verde** vāsıl 'andelīb / Yār
ile ḥālüm nedür iki cihānda kim bile (Murādī
Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 2). [verde, -e]

verd-i aḡmer [1] Kırmızı gül.

Bülbül-i nālāna karşı **verd-i aḡmerdür** küşād /
Ya'ni 'ālem 'ālem içre buldı ezmān bir gice
(Murādī Dīvānı, Gazel 1258, Beyit 4). [verd-i
aḡmerdür, -dür]

verd-i büstān [1] Bostanın, bahçenin gülü.

Maḥabbetden beni ayırma yā Rab / Çü **verd-i
büstānumdur** maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel
207, Beyit 19). [verd-i büstānumdur, -um, -dur]

verd-i güher-pāş [1] *İnci saçan gül. II Sevgili.*

Zâkir oldukça Murâdî anı mezkûr idinür / Gör ne cevher görünür **verd-i güher-pāşumda** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 5*). [*verd-i güher-pāşumda, -um, -da*]

verd-i hândân [1] *Gülen gül. II Sevgilinin gülen gül gibi yeni açılmış, tazeyüzü.*

Ruĥlaruñ var iken ey şâh-ı cihân / Bülbül-i dil **verd-i hândânı** n'ider (*Murâdî Dîvânı, Gazel 540, Beyit 6*). [*verd-i hândânı, -ı*]

verd-i ra'nâ [1] *Hoş, parlak gül.*

Ben anuñ çün her ne kim gelse belâya şâbirem / **Verd-i ra'nâ** isteyen hergiz kocınmaz hârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 4*). [*verd-i ra'nâ, -ı*]

verd-i tâze [1] *Taze gül.*

Ateyb ol ey cân-ı men çün **verd-i tâze** dem-be-dem / Bil rumûz-ı hîlkatünde tayyibâtuñ evvelin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1072, Beyit 4*). [*verd-i tâze, -ı*]

verhem [2] *Kötü söz, azarlamak.*

Nâzır olalı beni tarafda / Korkutdı beni o **verheminden** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1177, Beyit 2*). [*verheminden, -in, -den*]

Yârdan her dem eger biñ gam u **verhem** çekesin / Yâr bilsün seni zinhâr şaķın gayre dime (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 4*). [*verhem, -ı*]

vesile [1] *Vesile, sebep.*

Varlık lezzetini dilden iderseñ iħrâc / Pes **vesile** bulasın varlıĥuñı varumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 4*). [*vesile, -ı*]

vesvâs [1] *Vesvese veren (şeytan).*

Uyma **vesvâsına** şeytân-ı la'înuñ zinhâr / Dür kılma kalbünü bir lahza doğru râhdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1053, Beyit 4*). [*vesvâsına, -ı, -(n)a*]

ve's-şükrü li'llâhi'llezî ni'me's-senâ ni'me's-senâ [1] *Allah'a şükür ne güzel övgüdür, ne güzel övgüdür.*

El-ĥamdü li'llâhi'llezî ni'me'l-'ulâ ni'me'l-'ulâ / **Ve's-şükrü li'llâhi'llezî ni'me's-senâ ni'me's-senâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 1*). [*ve's-şükrü li'llâhi'llezî ni'me's-senâ ni'me's-senâ, -ı*]

ve-taṭlûb lâ'lâhü bu'den ve kurbâ [1] *Uzak ve yakın kendisinden başka ilah olmayandan iste.*

Murâdî gözleme merdî başardan / **Ve-taṭlûb lâ'lâhü bu'den ve kurbâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 75, Beyit 5*). [*ve-taṭlûb lâ'lâhü bu'den ve kurbâ, -ı*]

vezn [1] *Tartma, terazi ile bir şeyin ağırlıĥını tahkik etme.*

Beni vezn eyledi çün **vezn** ile vezzân yine / İki cânibde tutar tarz ile mîzân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1*). [*vezn, -ı*]

vezn eylemek [1] *Tartmak, mukayese etmek.*

Beni **vezn eyledi** çün vezn ile vezzân yine / İki cânibde tutar tarz ile mîzân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1*). [*vezn eyledi, -di*]

vezzân [1] *Vezn eden, kantarcı.*

Beni vezn eyledi çün vezn ile **vezzân** yine / İki cânibde tutar tarz ile mîzân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1361, Beyit 1*). [*vezzân, -ı*]

vicdan [3] *İnsanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.*

Nâķil-i esrâr-ı ĥaybû'l-ĥayb olan **vicdân** ile / Sen anuñ kesretde bilme şerĥi tenĥâsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 3*). [*vicdân, -ı*]

Müntehâ-yı 'aķl irüben bilimez bir zerresin / Bu rumûzuñ ma'nîsin bilen bilür **vicdân** ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1252, Beyit 3*). [*vicdân, -ı*]

Tebâreka'llâhu 'alâ maĥfîreti's-sübĥânî / Çün hidâyetle bulur her ki bula **vicdânı** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 1*). [*vicdânı, -ı*]

vidâd [1] *Sevgi, muhabbet, dostluk.*

Tâlibem gerçi saña sende taleb bes ne sebep / Sen misin sen yine a'lem bu **vidâd** ülfetde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 4*). [*vidâd, -ı*]

vidâd-ı vülûc [1] *Sokulan sevgi. II Kalpteki sevgi.*

Ĥabîb-i dilde göründi yine **vidâd-ı vülûc** / Ĥurûc-ı mihr-i kamerde bu ittiĥâd-ı vülûc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 225, Beyit 1*). [*vidâd-ı vülûc, -ı*]

vidâd irmek [1] *Sevginin ortaya çıkması, meydana gelmesi.*

Çün **vidâd irdi** ezelden tâ ebed devvârdur / Müsterekdür bu zebân-ı ĥâl u kâl ile vedûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4*). [*vidâd irdi, -di*]

vilâyet [4] *Kulun Hakk'a yakınlıĥı ve Hakk'ın kulu, kulun Hakk'ı dost edinmesi durumu, veli olma, velilik, ermişlik. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Vilâyetde müvellâdur **vilâyet** 'ilmin ezberle / Heyûlâdan mı añlarsın görinen bu vilâyetler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 287, Beyit 4*). [*vilâyet, -ı*]

vîrân [1] *Yıkık, yıkılmış, harap. II Perişan, dertli aşıĥın gönlü.*

Ruĥ-ı zîbâsın açar feth-i cemâl eyleyüben / Ol durur vaşl ile **vîrânımız** âbâd kılan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 2*). [*vîrânımız, -umuz*]

vîrân olmak [3] *Harap olmak.*

‘Âşık olan kimsenün milk-i dili **virân olur** / Anuñ içün milk-i virânına sulţân istemez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 3*). [*virân olur, -ur*]

‘Ömrümüz sermayesin cân içre pinhân isterüz / Ya’nî **virân olmasun** dil milkine hân isterüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 571, Beyit 1*). [*virân olmasun, -ma, -sun*]

Gözüñ aç fânîdür fânî bu devrân / Şoñ uci **olisardur** cümle **virân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1180, Beyit 1*). [*virân olisardur, -isar, -dur*]

virane [1] Harap, harap olmuş mahal.

Murâdî bu suhanuñ kuvvet-i cândur el-hağ / İder demi ile **virâne** dilleri âbâd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 260, Beyit 5*). [*virâne,*]

virâne-i kalb [1] Harap olmuş gönül evi.

Seni sevmekde ma’mûr itmeyen **virâne-i kalbin** / Düşüp âteşlere şâhum dil-i virânesi yansun (*Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4*). [*virâne-i kalbin, -in*]

vird [11] Sık sık ve devamlı okunan dua. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

“Va’fü ‘annâ” **virdini** vird itmeseydi ger türâb / Şemsden envâr olur mıydı virür miydi ziyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3*). [*virdini, -i, -(n)i*]

vird eylemek [2] Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.

Nâmını **vird eylesem** her subh u şâm / Karşuma yüzün tutar yüz devletüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 752, Beyit 2*). [*vird eylesem, -se, -m*]

Nâmuñı **vird eyledüm** peydâda peydâ bulmuşam / Zâtuñı kıldum taleb tenhâda tenhâ bulmuşam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1*). [*vird eyledüm, -dû, -m*]

vird-i ezber [1] Ezberden okunan duâ, zikir.

Murâdî **vird-i ezberdür** okur subh ile şâm el-hağ / Muğaddesdür dil-i aşfâ ne serrâ aña ne zarrâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5*). [*vird-i ezberdür, -dür*]

vird-i mevcûdı olmak [1] Var olan her şeyin dilinde anılmak, zikredilen olmak.

O bir ma’bûd-ı ‘âlemdür ki yokdur gayrı illâ hû / Kamunuñ **vird-i mevcûdı olupdur** cümle ismu’llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 3*). [*vird-i mevcûdı olupdur, -up, -dur*]

vird-i mevrûdı olmak [1] Belirli zamanlarda okunan zikir, dua olmak.

O bir ma’bûd-ı ‘âlemdür ki yokdur gayrı illâ hû / Kamunun **vird-i mevrûdı olupdur** cümle ismu’llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 3*). [*vird-i mevrûdı olupdur, -up, -dur*]

vird-i nâm [1] Nâmını, ismini sürekli anmak, dilinde tekrarlamak.

Vird-i nâmında müsemması durur zıkr-i ezel / İsm-i nâmına durur zâkir-i evrâd-ı şîfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 4*). [*vird-i nâmında, -ın, -da*]

vird etmek [4] Diline dolamak, sürekli tekrar etmek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

“Va’fü ‘annâ” virdini **vird itmeseydi** ger türâb / Şemsden envâr olur mıydı virür miydi ziyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 23, Beyit 3*). [*vird itmeseydi, -me, -se, -(y)di*]

vird-i zeban [5] Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Benüm **vird-i zebânım** nâm-ı mahbûb / Benüm fikr-i hayâlüm oldı ol hûb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 1*). [*vird-i zebânım, -um*]

vird-i zebân kılmak [1] Tekrar tekrar söylemek.

Şâhib-i nuţka mecâl olmadı bu ma’nâda / Cümleten nâmı eger **kılsa** dahı **vird-i zebân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1113, Beyit 2*). [*vird-i zebân kılsa, -sa*]

vird olmak [2] Diline dolamak, sürekli tekrar etmek, zikir etmek.

Kamu dillerde nâmuñ **vird olup** her dem seni gûyâ / Eger sen kılmasañ olmaz idi hergiz hafı peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 55, Beyit 1*). [*vird olup, -up*]

Ey Murâdî râhat-ı dildür sözüñ ‘irfâne çün / **Vird olunmak** lâzım oldı kavlüñüz fi’s-subh ve’s-şâm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 901, Beyit 5*). [*vird olunmak, -ın, -mak*]

vird ü du’â [2] Sürekli yapılan zikir ve dua.

Zâhidâ vird ü du’âyı bize târif eyleme / ‘Âşıkun **vird ü du’âsı** âh ile efgân gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2*). [*vird ü du’âsı, -sı*]

Zâhidâ **vird ü du’âyı** bize târif eyleme / ‘Âşıkun vird ü du’âsı âh ile efgân gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 727, Beyit 2*). [*vird ü du’âyı, -(y)ı*]

virgü [1] 1. Vergi, bağış. 2. Doğuştan sahip olunan iyi nitelik.

Ey Murâdî Hâk Te’âlâ virgüsüdür **virgü** çün / Her ne kim vardur murâduñ iste ol settârdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1066, Beyit 5*). [*virgü,*]

virlemek [186] 1. Vermek, eriştirmek.

Tûfî-yi câna **virür** ta’lîm içün bir âyine / Anuñ içün ‘ilmini şevk ile her an arturur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 3*). [*virür,*]

Pes cevâbın aldı kâşid aldugın **virdi** hemân / Pes Murâdî urdı ol dem bâb-ı âmennâya el (*Murâdî Dîvânı, Gazel 756, Beyit 5*). [*virdi, -di*]

2. İhsan etmek, bağışlamak.

Virgil baña hayât-ı ebed lutfuñ işlegil / İgmâz-ı
'ayn eyleme gel eyle merhabâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 3, Beyit 4). [virgil, -gil]

Sür pâyına Murâdî yüzüñi Muhammedüñ / Sensin
anı bilen **viren** oldur seni aña (Murâdî Dîvânî,
Gazel 4, Beyit 5). [viren, -en]

Sa'y idegör **virmek** Allâhuñ durur tevfiķ u hayr /
Kim dimişler "Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â"
(Murâdî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 8). [virmek, -mek]

Sen seni saña virelden beni **virdüñ** baña sen / Seni
senden bilüben sen beni kılduñ ihyâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 42, Beyit 3). [virdüñ, -dü, -n]

Sen seni saña **virelden** beni virdüñ baña sen / Seni
senden bilüben sen beni kılduñ ihyâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 42, Beyit 3). [virelden, -el, -den]

'İşkuñ başuma **virdüñ** beni dîvâne idüp / Kalb-i
hubbuñla tolu kâlibum olmış gūyâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 48, Beyit 2). [virdüñ, -dü, -n]

Seni senden dilerem sen seni **vir** baña yiter /
Nâmuñi vird idinür dil nice kim şubh u mesâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 3). [vir,]

Nebt ile revnak-ı küllî **vire** enbât-ı hüsn / Bitüre
her işini kâr ile kârında 'atâ (Murâdî Dîvânî, Gazel
51, Beyit 3). [vire, -e]

Murâdiye murâdın **vir** murâda ırgür anı sen /
Murâdî sensin ey sultân eger ulâ eger uhrâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 60, Beyit 5). [vir,]

Tulû'-ı şems-i her millet saçar nûrın çü âfâķa /
Virüpdür mihre ol nûrî "ve nevvernâhü tenvîrâ"
(Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 4). [virüpdür, -
üp, -dür]

Münfa'il oldı cümleten muktebis oldı çün gönül /
Rub'ını **virdi** çârına oldı talebde muntehâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 97, Beyit 3). [virdi, -di]

Gel ister iseñ ey dil bilmege bu ahvâli / **Vir** katre
Murâdiye tâ kim olasın deryâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 102, Beyit 5). [vir,]

Çü 'ayna almadı hükmine **virdi** ikisini / Yed-i
yemînine 'uķba yesârına dünyâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 110, Beyit 4). [virdi, -di]

Anlamağ ile buldılar râh-ı hüdâya yol bulan / Şol
kişiyi kim istedi **virdi** aña 'atâ 'atâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 116, Beyit 2). [virdi, -di]

Ėamu reşhalar çün mu'ayyen 'uyûnuñdadur /
Virürsin Ėamuya velî tākati üzre mâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 118, Beyit 2). [virürsin, -ür, -sin]

Ėaķ Teâlâ şöyle **virmiş** Ėamdü-li'llah saña kim /
Ey Murâdî kimsenüñ güftârı yok senden 'acîb
(Murâdî Dîvânî, Gazel 133, Beyit 5). [virmiş, -miş]

Bilen sensin kılan sensin alan sensin **viren** sensin
/ Ya n'olısar 'aceb kâlüm benüm maşşerde yâ Rab
(Murâdî Dîvânî, Gazel 147, Beyit 4). [viren, -en]

Ehl-i diller dâmenin tüt ister iseñ ger necât / Zîrâ
Ėaķ anlara **virmişdür** ne kim var tayyibât (Murâdî
Dîvânî, Gazel 172, Beyit 1). [virmişdür, -miş, -dür]

Şerh-i ma'nâ Ėaberin bildi şu kim **virdi** Ėudâ /
Yoksa ma'nâ Ėaberin kim bile ey dil heyhât
(Murâdî Dîvânî, Gazel 174, Beyit 4). [virdi, -di]

Sâdıķum şıdķ ile Ėaķ şıdķuma **virşün** berekât /
Berekât ile virür her ne virürse derecât (Murâdî
Dîvânî, Gazel 177, Beyit 1). [virşün, -şün]

Sâdıķum şıdķ ile Ėaķ şıdķuma virşün berekât /
Berekât ile **virür** her ne virürse derecât (Murâdî
Dîvânî, Gazel 177, Beyit 1). [virür, -ür]

Sâdıķum şıdķ ile Ėaķ şıdķuma virşün berekât /
Berekât ile virür her ne **virürse** derecât (Murâdî
Dîvânî, Gazel 177, Beyit 1). [virürse, -ür, -se]

Ey Murâdî nice hûş Ėâtırâdur bu Ėâtır / Ėâtırûndan
ne geÇerse **virür** ol Rabb-i elest (Murâdî Dîvânî,
Gazel 180, Beyit 5). [virür, -ür]

Yâr ile yâr olup çün geldi aradan ağyâr / Olmadı
cümle nâķış **virildi** her kerâmet (Murâdî Dîvânî,
Gazel 191, Beyit 3). [virildi, -il, -di]

Virdi Murâdî yâre her ne ki var taşarruf / İĞsânına
o daķı komadı herĖiz evķât (Murâdî Dîvânî, Gazel
194, Beyit 5). [virdi, -di]

AÇmazdı Murâdî kelimât içre ma'âni / **Virilmese**
idi aña bürhân-ı hidâyet (Murâdî Dîvânî, Gazel
196, Beyit 5). [virilmese, -il, -me, -se]

Virdi zînetle zeyne ol zînet / Ravzatün min
riyâzeti'l-cennât (Murâdî Dîvânî, Gazel 203, Beyit
4). [virdi, -di]

Terk eyle cihânda câh u manşıb / Tâ **virile** saña ulu
rütbet (Murâdî Dîvânî, Gazel 210, Beyit 3). [virile, -e]

İĞbâr-ı şerĖe **virmege** kâdir midür kişi / Her
noktasında gözlemeyince bir 'âķıbet (Murâdî
Dîvânî, Gazel 212, Beyit 4). [virmege, -meg, -e]

Çün ziyâde istedüm **virdi** ziyâd umdum yine / Pes
cevâbını virüp didi baña hel min mezîd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 241, Beyit 4). [virdi, -di]

Gel Murâduñ diñlegil 'ilm ile ma'nâ sözlerin / Tâ
ki **vire** añlamağuñ saña Ėallâķ-ı mecîd (Murâdî
Dîvânî, Gazel 241, Beyit 6). [vire, -e]

Ey Murâdî saña **virdüğini** vehhâb-ı ezel /
Sayamaz cümleten eşyâ ger olur ise şühûd
(Murâdî Dîvânî, Gazel 255, Beyit 5). [virdüğini, -
düg, -i, -(n)i]

Muķırr olduķķa eltâfa virürsin tâze eltâfi / Şekür
olduķķa na'mâya **virilen** tâze devletdür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 279, Beyit 2). [virilen, -il, -en]

Muķırr olduķķa eltâfa **virürsin** tâze eltâfi / Şekür
olduķķa na'mâya virilen tâze devletdür (Murâdî
Dîvânî, Gazel 279, Beyit 2). [virürsin, -ür, -sin]

Ėicâb urmuş cemâline hevâyı **virmiş** 'uşşâķa /
Eger 'ışķa nişân ister iseñ âh u figândan şor

(Murâdî Dîvânı, Gazel 312, Beyit 4). [virmiş, -miş]

Lahza lahza eyledüğümce küşâde dîdemi / Dîdeme biñ dîde **virdi** devr ider tutmaz karar (Murâdî Dîvânı, Gazel 327, Beyit 3). [virdi, -di]

Perdeden çıkuğda çün vechinde im'ân itdiler / **Virilüp** taht-ı şehâdet üzre sultân itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 1). [virilüp, -il, -üp]

Nice saña **virmesün** dil bu gedâ-yı derdmend / Dostum çün lebleründen çeşme-i hayvân akar (Murâdî Dîvânı, Gazel 397, Beyit 4). [virmesün, -me, -sün]

Ey Murâdî nuşret ü furşat **viren** Mevlâ durur / Nefs-i kâfir-kîş ile her demde eyle kâr-zâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 400, Beyit 5). [viren, -en]

Hak saña **virdi** kerâmâtı sa'âdet demidür / Hamdû li'llâh ki Murâdî demûn 'izzet demidür (Murâdî Dîvânı, Gazel 442, Beyit 5). [virdi, -di]

Ve'l-fecri leyâlîde **virildi** haber-i yâr / Dil şef' ile vetri ne hisâb eyleye tekrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 454, Beyit 1). [virildi, -+il, -+di]

Şol kârî **vir** baña ki o sende rızâ durur / Yâ Rab şıgınmışam kerem u faẓluña senûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 4). [vir,]

Şûkr ol Hudâya kim dile râz-ı nihân **virür** / Kul her ne kim murâd ider andan hemân virür (Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1). [virür, -ür]

İzhâr u şaklamak bu Murâduñ işi degül / Kimisine nihân u kimine 'ayân **virür** (Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 5). [virür, -ür]

Murâduñ istemege ibtidâ baña yaraşur / Murâda **virmege** pes sâniyâ saña yaraşur (Murâdî Dîvânı, Gazel 482, Beyit 5). [virmege, -me, -ge]

Alındı hem **virildi** cümle maqşûd / Kimi gâ'ib kimisi oldı hâzır (Murâdî Dîvânı, Gazel 516, Beyit 3). [virildi, -il, -di]

Çün naşîrûn hâzret-i fettâhdur / Her umûruñda saña **virdi** zafer (Murâdî Dîvânı, Gazel 539, Beyit 2). [virdi, -di] Cümleyi terk eyleyüben dâmenin çekdi çü kûh / **Virsel**er ger aña cümle hûr u gilmân istemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 555, Beyit 2). [virseler, -se, -ler]

Yâ Rab inşâf **vir** ol Ahmed-i muhtâr hakkı / Nice bir ağılada biz o kaşı tuğrâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 5). [vir,]

Lem'a-i nûr-ı vech çün keşf-i niķâb idüp durur / 'Âleme **virdi** hüsniñi anuñ içün cemâlümüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 598, Beyit 3). [virdi, -di]

Başuma sevdâ **virüp** Mecnûn iden kimdür beni / Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylâ imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 632, Beyit 2). [virüp, -üp]

İl virdüğine sevinme zinhâr / Hâķ **virdügidür** hemân virilmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [virdügidür, -düg, -i, -dür]

İl virdüğine sevinme zinhâr / Hâķ virdügidür hemân **virilmiş** (Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [virilmiş, -il, -miş]

İl **virdüğine** sevinme zinhâr / Hâķ virdügidür hemân virilmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 642, Beyit 2). [virdüğine, -dük, -i, -n, -e]

Çü feyzinden cihâna virdi feyzi ser-be-ser feyyâz / Ne deñlü ise isti'dâd **virür** pes ol kadar feyyâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [virür, -ür]

Çü feyzinden cihâna **virdi** feyzi ser-be-ser feyyâz / Ne deñlü ise isti'dâd virür pes ol kadar feyyâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 1). [virdi, -di]

Yek nazar biñ nazraya câ **virdi** istidlâlden / Bakmağa mir'âta olmışdur şafâ-yı sırr-ı şart (Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3). [virdi, -di]

Nûr **vir** âfâķa sende tâ münevver olalar / Mâh rûşen olmaz olsa mihr-i enverden irağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 663, Beyit 4). [vir,]

Ṭaldı vecdî yine vecdî deñizine keşşâf / **Virdi** bî-hâd feraḥ-ı kalb hâzîne keşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 1). [virdi, -di]

Şarâb-ı 'ışķı bir kaķre **virüpdür** cümleye zevķi / Anuñ çün çağırşurlar cümleten ins ile cân el-hâķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [virüpdür, -üpdür]

Niçün unudasın 'ahd saña **virmedi** mi faẓlı / Cihâna kılmağıl meyli unutma ne didi sâbık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 4). [virmedi, -me, -di]

Almazam ey Murâdî iki cihâmî 'ayna / Terk eyledüm kamuyı 'uzlet **virelden** ol Hâķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 5). [virelden, -el, -den]

Her vech ile bu vechümûze **virdiler** vücûh / Gösterdi rûy-i dilberi arz u semâda 'ışķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 3). [virdiler, -di, -ler]

Añla Murâduñ sözün ey meh-i pür-ferr ü tâb / Şems-i hüdâ **vire** nûr tola bu dünyâ-yı 'ışķ (Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 5). [vire, -e]

Virdüñ Murâda 'izzeti sen bir 'azîzsin / Kapuñda bende oldı kamu mâsivâ senûn (Murâdî Dîvânı, Gazel 746, Beyit 5). [virdüñ, -düñ]

Bez-i maqđür eylegil **virmeķ** yaraşur hâlîķa / Leyse li'l-insânî illâ mâ se'âdur sa'y gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 774, Beyit 4). [virmeķ, -mek]

Bahr-ı hayretde nice bir ğavṭa kılsun fûlk-i dil / Hamdû li'llâh **virdi** ol andan necât-ı lâ-yezâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 778, Beyit 3). [virdi, -di]

'İşķ ile yokladı özin gördi özinde çün kemâl / **Virdi** gönül murğına pes uçmağa iki perr ü bâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 1). [virdi, -di]

Ne derc eylemiş sâhib-i 'ilm o nûktedân / Biliş **virmeķe** aña gerek bir ehl-i kemâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 2). [virmeķe, -me, -ge]

Çekdi kudret hâmesin levh-i dile arkâm için /
Virdi kadrin istedi 'allâm-ı devrân olduğum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 4*). [*virdi, -di*]

Manîk-ı 'ulyâdadur güftâra **viren** revnakı / Her
sözün aşlın dilerseñ iste bir şâhib-himem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 898, Beyit 3*). [*viren,]*

Sâha-i arz u semâyı gezmişem bir anda / Cānib-i
Hâkdan **virilmişdür** bu cāh u 'izzetüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 906, Beyit 3*). [*virilmişdür, -miş, -
dür*]

Añlar iseñ ey Murâd saña **virilen** ni'am / Hikmeti
sende komış hikmet ile ol hâkīm (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 949, Beyit 5*). [*virilen, -il, -en*]

Oldı kader çü kendüde **virdi** bükür celâlini / Virdi
cemâlini bükür kadr ile eldedür himem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4*). [*virdi, -di*]

Oldı kader çü kendüde virdi bükür celâlini / **Virdi**
cemâlini bükür kadr ile eldedür himem (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 955, Beyit 4*). [*virdi, -di*]

'Arşa-i kevne töldilar cinn ile ins ü tayr u vahş /
Hâline göre her birinün **virilüp** durur ni'am
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 2*). [*virilüp, -il, -
üp*]

Kul olupdur Murâdî saña ey mäh / Vişâlün **vir** aña
ey mihrbānum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit
7*). [*vir,]*

Cefâsından hafî kılmış **virüp** bir nūr-ı berrâkı /
Münevver kıldı dünyâyı ziyâsı şems-i garrâdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 3*). [*virüp, -üp*]

Lisân-ı bî-'ayānuñdur kelāmuñ muntehâsında /
Murâda lutf-ı faẓluñdur **viren** na'mā-i kübrâdan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 983, Beyit 5*). [*viren, -en*]

Çü bildüm bir kerâmet **virdi** Hâk kim hadde
gelmez ol / Melâ'ik cümle âmennâ diyü çağırdı her
yirden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 2*).
[*virdi, -di*]

Vişâlün **virgil** 'uşşâka tecellî mâverâsından /
Cemâlün ehl-i rāha kâşif olğıl ibtidâsından
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 1*). [*virgil, -gil*
]

Cennetün miftāhı **virildi** Murâduñ destine /
Bābunı feth eylemişdür Fe'dhulūhā hālīdīn
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1038, Beyit 5*). [*virildi, -il, -
di*]

Al seni senden yūri tā kim bulasın sen seni / Tā ki
virünler seni tā kim 'aṭāya iresin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 4*). [*virünler, -sünler*]

Bu Murâdî kavluñe lutf ü 'ināyet eylegil / Nefs-i
şeytānuñ elinden **vir** aña yā Rab rehān (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 5*). [*vir,]*

Bu Murâda **vir** murâdın kim murâdudur murâd /
Hātümü hayr ile eyle hālūmi kılma yaman
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 5*). [*vir,]*

Lāyih olsa ey kemālüm dil **virür** çeşme başar / Ger
başiretle bakarsañ gör bizi ebsârdan (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1069, Beyit 4*). [*virür, -ür*]

Sen Murâdî derdmendüñe **virürsin** her murâd /
Nāmını anuñ murâd idüp neden ad idesin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 5*). [*virürsin, -ür, -sin*]

Tābverdür çün cemālün tāb kim **virür** aña / Dilde
tāb-ı 'ışk vardur n'eyleyem olmaz nihān (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 3*). [*virür, -ür*]

Biz temennâ eylerüz **virme** saña erzānīdūr / Çün
cevad oldun sehadan oldı 'ālem şād-mān (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 3*). [*virme, -mek*]

Hālını hāl idinmek **virdi** bu cāna 'izzet / Hāvlını
kıldı hā'il añlanmağa me'ālin (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1124, Beyit 4*). [*virdi, -di*]

Çün 'aql-ı evveldür ezel virdi murâdın ol ezel /
Oldı Murâdî pes ezel Hâkdur **viren** kılma gümān
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1157, Beyit 5*). [*viren, -en*
]

Kālbūn itdüm muşaykal āyinesin / **Virdüm** aña ki
ola ol nigerān (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1161, Beyit
4*). [*virdüm, -dū, -m*]

Kibriyā-yı hāzret-i vācib vücūd izhārına / Gülşen-
i izhāra milketle **virimez** reng ü bāl (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 4*). [*virimez, -imez*]

Nāşır-ı vehhāb **virdi** çünki nuşret ser-be-ser /
Münhezīmdür hāmdü li'llāh cümle a'dā gel berü
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 2*). [*virdi, -di*]

Virdi çün bāzūya kuvvet ol kerimū'l-ekremīn /
Yazdı menşūr-ı berāt innā feteħnā gel berü
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 3*). [*virdi, -di*]

Remy kılındı dest-i kudret çeşm-i a'dāya türāb /
Virdi Hâk saña Murâdî cümle ālā gel berü
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1196, Beyit 5*). [*virdi, -di*]

Ey Murâdî dileyen ol **viren** oldur seven ol / Pür-
harāret ola bu dil yā ne hikmetdür bu (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 5*). [*viren, -en*]

'Āleme **virdi** ferr ile zīnet / Qadem-i lā-ilāhe
illā'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 5*).
[*virdi, -di*]

'Āleme esdi **virdi** yahşı hayāt / Hoş dem-i lā-ilāhe
illā'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6*).
[*virdi, -di*]

Sem'üme irdi nidā çün cāna cān irdi yine / Bakmağ
içün rüyuma bir āyine **virdi** yine (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1225, Beyit 1*). [*virdi, -di*]

Söyledüm 'ışkı tarīkin ba'zı ehl-i zāra ben / Bir
kelāmı **virdiler** biñ cān kurbān 'ışkına (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1226, Beyit 5*). [*virdiler, -di, -ler*]

Bir haber virgil şabā dil-dār kūyından bize / Gel
berü **vir** bir eser dildār kūyından bize (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 1*). [*vir,]*

Dāmen-i yāri tutup terk eyler iseñ ğayrı sen / Bir
daķıka komaya cümle **vire** ihsānda (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 2*). [*vire, -e*]

Rūḥa rāḥatlar **virür** cennetde gerçi bûy-ı gül / Bûy-ı vuşlat müjdesi rāḥat yiter bu cānda (Murādî Dîvânı, Gazel 1247, Beyit 3). [virür, -ü, -r]

‘İlm-i ‘ālim kandedür echel durur bu ma’nide / Mihr-bānum mihrini **virdüm** bu yahşı adına (Murādî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [virdüm, -dü, -m]

Ol müsebbibdür sebebler mazhar-ı Ḥallākdur / Oldı maḥlūkāt **virdi** anlara ḥāline cāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1272, Beyit 3). [virdi, -di]

‘İlm-i ḥikmet dād-ı Ḥaḳdur pes **virilmez** degmeye / Ḥaḳka minnet anuñ için egmedüm ser kimseye (Murādî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 1). [virilmez, -il, -me, -z]

Ḥüsniñi aḥsen kılupdur çün didüm aḥsen aña / **Virdi** anı yevm-i evvelde daḥı mī’adda (Murādî Dîvânı, Gazel 1287, Beyit 4). [virdi, -di]

Devḥa-i tevḥidi zikrüm arz-ı iz’ān üstine / **Virdi** esmārını pes elvān elvān üstine (Murādî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 1). [virdi, -di]

Bād-ı bürhān istedikce **virdi** āvāz-ı bülend / Baş şalup kıldı tesbîḥini itgān üstine (Murādî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 6). [virdi, -di]

Vücüdün zav-ı nūrından eger mihr ola ey meh-rū / **Virürsin** nūr-ı tābānı kamu seyyāre vü aya (Murādî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [virürsin, -ür, -sın]

Kemāl-i ehl-i ‘irfāna kemālidür **viren** revnaḳ / Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm isbāt-ı ḳalbümde (Murādî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 3). [viren, -en]

Çü ḡaybından **virür** ‘uşşākına bir özge ḥāl Allāh / İder zāhir o ḥāletden nice dürlü maḳāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 1). [virür, -ür]

Anuñdur ḡayb ile ‘aynı hem ülādur hem uḥrādur / Velī her kişie **virmiş** durur özge ḡayāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 2). [virmiş, -miş]

Murādî ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrārı / Rehā-i nefsüñi terk it reḡāsın **vire** tā ol šāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1326, Beyit 5). [vire, -e]

Çü zātından ḡabır olmaḡı kılmuşdur muḡāl Allāh / Velīkin herkese ḥāline **virmiş** bir ḡayāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 1). [virmiş, -miş]

Nice nuṭṭa gelürdi bu Murādî bī-ser ü sāmān / Eger **virmese** kudretle aña ḡoş-ter maḳāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 5). [virmese, -me, -se]

Ne lezzetdür bu lezzet kim cihān vaşfinda lāl olmış / Ne ‘izzetdür bu ‘izzet kim **vire** vuşlatla ḥāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 4). [vire, -e]

Murādî buldı ‘aynū’l-ḡaḳ ki ḡaḳku’l-ḡaḳ olup zāhir / Anuñ çündür bu vech üze ana **virmiş** maḳāl Allāh (Murādî Dîvânı, Gazel 1331, Beyit 5). [virmiş, -miş]

Müterakḳib idiler vuşlata bir nice zamān / **Virdi** çok ‘āşıḳa pes ni’met-i ‘ulyā bu gice (Murādî Dîvânı, Gazel 1345, Beyit 4). [virdi, -di]

Ḥaḳ seni aḥsen-i taḳvīm kılup ḡilḳatde / Ḥüsñ ile ḡulḳı saña **virdi** bugün devletde (Murādî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 1). [virdi, -di]

Merḡamet **virdi** senün ḳalbünne ḡallāk-ı cihān / Cümle ‘ālem senün ile ebedī ülfetde (Murādî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 2). [virdi, -di]

Virdi ziyādeyi kereminden ziyādede / Cehdi budur irişe ziyāde ziyādına (Murādî Dîvânı, Gazel 1366, Beyit 4). [virdi, -di]

Bir vecd ü ḡāl **virdi** Murād ehl-i vecde kim / Şerḡ ü beyāna gelmez o şerḡ-ı maḳāl ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 5). [virdi, -di]

Şām u şeḡerde izñ idi ḡayye ‘ale’l-felāḡ / Pes **virdi** vaḳt-i ḡamse-i nevbet mü’ezzine (Murādî Dîvânı, Gazel 1377, Beyit 3). [virdi, -di]

Bir cür’a **virdün** līḳ lā-iḡsān illā bi’t-temām / Virgil Murāda cümlesin nüş itsün anı ‘ışḳ ile (Murādî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5). [virdün, -dü, -ñ]

Āyāt-ı fetḡ ezberledüm ki şubḡ-ı şādıḳdur bu gün / Aşl-ı müsebbebdür **viren** ‘özr itmezüz esbābda (Murādî Dîvânı, Gazel 1393, Beyit 2). [viren, -en]

Yā Rab cemālün gösterüp **vir** devlet-i kübrā bize / Vaḡdetde ḡoş-ḡāl eyleyüp ḡayrıdan istiḡnā bize (Murādî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 1). [vir,]

‘Adn-ı selāmı n’eylerüz **virgil** anı tāliblere / Me’vā-yı vuşlat isterüz virgil anı me’vā bize (Murādî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [virgil, -gil]

‘Adn-ı selāmı n’eylerüz virgil anı tāliblere / Me’vā-yı vuşlat isterüz **virgil** anı me’vā bize (Murādî Dîvânı, Gazel 1394, Beyit 3). [virgil, -gil]

Çün **virdi** mihr-i enver māḡa şu’ā’ı ‘aksin / Māḡ oldı geldi sācid şems-i ḡuḡā öñinde (Murādî Dîvânı, Gazel 1405, Beyit 3). [virdi, -di]

Luṭfını bize **virdi** Ḥudā çünki ‘aṭāda / Şükr eyleyelüm anı ide tā ki ziyāde (Murādî Dîvânı, Gazel 1412, Beyit 1). [virdi, -di]

Nice bir hicr odıyla yakma ḡöñlüm / İlähi **vir** sen inşāfın niḡāra (Murādî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 4). [vir,]

İḳtibāsa tür-ı cisme vardı Mūsī-i vücūd / Nūr **virdiler** çerāḡ-ı ḳalbine bürhān didi (Murādî Dîvânı, Gazel 1453, Beyit 3). [virdiler, -di, -ler]

İñ ‘ikās olalı şemsümünden cihānuñ mihrine / Ser-be-ser nūruma **virildi** cihān aralıḡı (Murādî Dîvânı, Gazel 1465, Beyit 4). [virildi, -di]

Avunmaduñ ne deñlü saña **virdiler** ni’ām / Avunduran nedür bilürem ey nihān seni (Murādî Dîvânı, Gazel 1532, Beyit 3). [virdiler, -di, -ler]

Muhtâr olana **virdi** taşarruf keremlerüñ / Söyler yine bu hâl-i zebânüm seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 4). [virdi, -di]

Sem'î kabûle ırgüre çün kim nidâsını / Lâyıkça ibtidâyâ **virür** intihâsını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1535, Beyit 1). [virür, -ür]

Kalbümün mişbâhıdır âlemlere **viren** ziyâ / Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydâdur beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1567, Beyit 3). [viren, -en]

Eylüğe ırmez kişi sen bellü bil / **Virmez** ise sevdüğün bî-kâl u kıl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 3). [virmez, -mez]

Kime **virdüñ** cinân u gîlmânı / Kime **virdüñ** 'azâb-ı nîrânı (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 4). [virdüñ, -dün]

Elâ ey 'âkil ü ehl-i başîret / Hudânun **virdüğün** bilgil gânimet (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 8). [virdüğün, -dün, -gün]

Qadr-i tâkat her kişîye Hâk **virür** na'mâsını / Tâkatince her kişi bilmek gerek mevlâsını (Murâdî Dîvânı, Müfret 13, Beyit 1). [virür, -ür]

Kitâb-ı 'izzet-i cânândan cânâ gelür lezzet / Ne hâletdür o hâlet kim lezâ'izden **virür** hâlet (Murâdî Dîvânı, Müfret 32, Beyit 1). [virür, -ür, -r]

Hamd-i lâ-yu'ad Hudâ-yı lâ-yezâl-i ber-kemâl / Müşt-i hâkîden yarattı **virdi** insâna cemâl (Murâdî Dîvânı, Kit'a 12, Beyit 1). [virdi, -di]

3. Hayat vermek, can katmak.

Bir nefes **virsem** velîkin 'âlemün eşyâsına / Mürde kalmayup cihânda cümleten ihyâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 389, Beyit 2). [virsem, -se, -m]

4. Feda etmek.

Cânâ tenin değışdi cân ü tenin **virenler** / Kârında fâ'il oldı her kim ki buldı ruḥşat (Murâdî Dîvânı, Gazel 192, Beyit 4). [virenler, -en, -ler]

Qamudan geçmişüz ey dil bizüm cânânumuz vardur / O cânânun yolında **virmege** bir cânumuz vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 1). [virmege, -me, -ge]

Dil beni yâre **virince** ne bela çekmişdür / Yâr ile hem-dem olunca ne cefâ çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 1). [virince, -ince]

Milk-i ezel bizüm durur mahz-ı ebed bizüm durur / 'Ayn-ı eḥad bizüm durur naḫdı çü bunda **virmişüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 3). [virmişüz, -miş, -üz]

Qaldur nîkābuñ dilberâ görsün yüzün 'âşıkıların / Şavk ile yoluñda senün serler **viren** şadıklarun (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [viren, -(e)n]

Baş viren evvel kademde ol bulur cânâna yol / Yoḥsa **virme** yolına bu yoḡ ile varı degül

(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [virme, -mek]

Virdüm fenâya cismümü cân-ı fenâyı nüş idem / Qıldum hebâ kendözümü kim hâtırımı ḥoş idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 942, Beyit 1). [virdüm, -düm]

Yoluña varum **virür** olsam piyâde tañ mıdur / Ruḥların şevkine cânâ bende oldı cümle şâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [virür, -ür]

İrişdi muḫtezâ çünki bulındı iktizâsından / Fenâsından fenâsını fenâya **virdi** ifnâyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1325, Beyit 4). [virdi, -di]

'Âşık oldur **vire** 'ışk ile vücüdün 'ademe / Şadık oldur serini toḡ ide evvel kademde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 1). [vire, -e]

Râhil oldı bu vücüd erci bugün râhilde / Ne 'acebdür yine râhın **viresin** râhatda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [viresin, -esin]

Cânımı cânâ **virmişem** ruḥı cemâle / 'Aynümü hâle virmişem sırrı vişâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [virmişem, -miş, -em]

Cânımı cânâ virmişem ruḥı cemâle / 'Aynümü hâle **virmişem** sırrı vişâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 1). [virmişem, -miş, -em]

Şerhine bu gevherün ey zû-fünün / Bir kelâma **vir** cihânun mâlını (Murâdî Dîvânı, Kit'a 1, Beyit 3). [vir,]

Kâr u bârın şol ki **virmez** yâr için / Aña ben 'âşık dimem cebbâr için (Murâdî Dîvânı, Kit'a 8, Beyit 1). [virmez, -mez]

Hâk yolına sevdüğün **virme** gerek / Sevdüğün virme ile ırme gerek (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 4). [virme, -mek]

Hâk yolına sevdüğün virme gerek / Sevdüğün **virme** ile ırme gerek (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 2, Beyit 4). [virme, -mek]

5. Değışmek.

Virmezem ben zevkümi şâhân-ı 'âlem zevkine / Men gedâ-yı küy-ı yâr olalı buldum devletüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [virmezem, -mez, -em]

6. Sunmak.

Çün ziyâde istedüm virdi ziyâd umdum yine / Pes cevâbını **virüp** didi baña hel min mezîd (Murâdî Dîvânı, Gazel 241, Beyit 4). [virüp, -üp]

Ben **virürsem** sen kabûl itmek senün şânunıdadur / Cevher ü dürr ü le'âlî hep senün yanunıdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1). [virürsem, -ür, -se, -m]

Yâr sem **virse** bizedür tiryâk / Luṭf-ı aḡyâr ırerse ol semdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 4). [virse, -se]

Bi'llâhi şan'atünde mücerreb ol ey ṭabîb / Derd ehline devâ diyü **virmeysin** sümüm (Murâdî

Dîvânı, Gazel 936, Beyit 3). [virmeyesin, -me, -y, -e, -sin]

Kevn ü mekânun rehber rāh-ı Hüdāya **vir** delîl / Kālū selāmen kavlünā ente's-selām minke's-selām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 941, Beyit 3*). [*vir,]*

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / **Vire** dünyā saña zehrin tolu cām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4*). [*vire, -e]*

Sakayhüm şerbetin biñ kerre **virse** kanamaz 'aşık / Eger olmasa âb-ı nufti kılurdu helâkeyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 3*). [*virse, -se]*

Şarâb-ı vuşlatuñ bir cür'asın zevk eyleyen 'aşık / Eger cāmuñ tolusın saña **virürlerse** kanma (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1313, Beyit 3*). [*virürlerse, -ür, -ler, -se]*

Vire bir cür'a yine cām-ı hâkîkîsinden / Gâh mest ide bizi geh ide hüsyâr yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 4*). [*vire, -e]*

Şevkümüz gâlib olalı ruh-ı cānānumuza / **Virmedi** nakş-ı hayāl 'ahd ile peymānumuza (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 1*). [*virmedi, -me, -di]*

Bir cür'a virdüñ lîk lâ-ihsân illâ bi't-temām / **Virgil** Murâda cümlesin nüş itsün anı 'ışk ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 5*). [*virgil, -gil]*

Virdi Murâdî estağfiru'llah / Dâ'im niyâzı estağfiru'llah (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1439, Beyit 5*). [*virdi, -di]*

Milkin aldı dil қо arzîn gayrî tîmâr eylesün / Buldı dil icmālî **virdi** âhire ifrâzını (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1472, Beyit 4*). [*virdi, -di]*

7. Takdir edilmek, uygun görülmek.

Hâkim-i emr-i ezel hükmine buldurdı revâc / Kimine bir şal ve kiminüñ **virür** başına tâc (*Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 1*). [*virür, -ür]*

Dost ayrılığını kıl 'inâyetler ey Hüdâ / **Virme** kimesne başına gösterme gel ebed (*Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 2*). [*virme, -me]*

Şükr ol Hüdāya kim dile rāz-ı nihān virür / Kıl her ne kim murâd ider andan hemān **virür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 1*). [*virür, -ür]*

Rezzāk oldu bahş iden erzānî cümleye / Kimine gam kimisine dem şād-mān **virür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 474, Beyit 4*). [*virür, -ür]*

Ebr-i hikmet reşhasın tamzurdı çün kim 'āleme / Kimini emlāka **virdi** kimisini ādeme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1264, Beyit 1*). [*virdi, -di]*

Maḥabbet çün çalındı evvel aqlām / Velî her kişiye **virilmedi** tām (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 9, Beyit 2*). [*virilmedi, -il, -me, -di]*

İki fırka olup bes cümle ervāḥ / Kime guşsa **virildi** kime efrāḥ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 5*). [*virildi, -il, -di]*

Kime **virdüñ** cinān u ğilmānı / Kime **virdüñ** 'azâb-ı nîrānı (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 29, Beyit 4*). [*virdüñ, -dū, -ñ]*

vişāl [25] Ulaşmak, kavuşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bedenüm taze vü ter eyle **vişāl** ile benüm / Büy-ı vaşl ile riyāḥ eyle müyesser yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 138, Beyit 3*). [*vişāl,]*

vişāl âbı [1] Kavuşma suyu. II Aşığın gönül ateşini teskin eden kavuşma suyu.

Şorarsañ ger ğam u endühümü hicrüdünden olmışdur / **Vişālün âbını** gönder dime kâşānesi yansun (*Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2*). [*vişālün âbını, -(n)ı]*

vişāl-ender vişāl [1] Kavuşmak.

Ey Murâdî zîkr-i Hakkı kendözüñe pîşe kıl / Tâ bula göñlüñ senüñ her dem **vişāl-ender vişāl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 5*). [*vişāl-ender vişāl,]*

vişāleirmek [1] Kavuşmak.

Düşelden 'ışk-ı dildāra bulupdur dil ulu rütbet / **Vişāle irmemişdür** kılmayınca tâ özin ḥalvet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 1*). [*vişāle irmemişdür, -me, -miş, -dür]*

vişāl-i cān ü dil [1] Gönül ve canın kavuşması.

Libâsdur beşerîyyet çü ruh-ı bî-bedele / Sebeb o rûḥum olupdur **vişāl-i cān ü dile** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1384, Beyit 1*). [*vişāl-i cān ü dile, -e]*

vişāl-i cāvidān [1] Ebedi vuslat.

Vişālün rûḥuma cāndur benüm ey 'ālemün cānı / Ümîdüm bu durur bulam **vişāl-i cāvidān** senden (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1016, Beyit 4*). [*vişāl-i cāvidān,]*

vişāl-i dildār [1] Sevgilinin vuslatı.

Ger diler iseñ **vişāl-i dildār** / Olmaya emirde lâ ile len (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1178, Beyit 2*). [*vişāl-i dildār,]*

vişāl-i yār [1] Sevgiliye kavuşma.

Müberrā olmayan iki cihāndan / **Vişāl-i yār** ile hem-dem degüldür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 523, Beyit 3*). [*vişāl-i yār,]*

vişāl olmak [2] Kavuşmak.

Zülf-i leylāñ idüp beni Mecnün / Bilmezem ne vakt **ola vişāl** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 2*). [*vişāl ola, -a]*

'Ankarîb **oldı vişāl** ol zî-kerem keşf ide rû / Ol ḥabîb ü ol kerîm-i mihr-bān aîlar benî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3*). [*vişāl oldı, -dı]*

vizr [1] Belini bükten yükünü üzerinden almadık mı? (94/İnşirah 2.

Çü şadrek şadrına geçdi ma'ânî milkinüñ şâhı / Anuñ çün vaz' olındı **vizri** andan bu heyûlâda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1312, Beyit 2). [vizri, -i]

vuķû [2] Olma, meydana gelme.

Hayâlî tarh ideli oldı "Mâ hüve'l-vâķi" / **Vuķû**'ını yine 'ilm ile eyledi inşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 4). [vuķû'ını, -i, -(n)ı]

Elâ yâ eyyühe'z-zâhir senüñ mazhardadur kârûñ / Vaķâyî'den mu'arrâdur **vuķû'a** irdi tekrârûñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1). [vuķû'a, -a]

vuķû '-ı **hâşıl** itmek [1] Ortaya çıkma.

Vuķû '-ı **hâşıl** ider mi şu kimsene ol ğarķ / Meger temevvüc-i deryâ ide anı üstâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 263, Beyit 4). [vuķû'ı hâşıl ider, -er]

vuķû '-ı **naşş** -ı **kâl** olmak [1] Sözüñ, ayetin açıklığıñ, delil oluşunu ortaya koymak.

Mâ hüve'l-vâķi' **olmadı vuķû** '-ı **naşş** -ı **kâl** / Zerre şaldı lem'adan bir nûr lem'an eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 3). [vuķû'ı naşş-ı kâl olmadı, -ma, -dı]

vuķû '-ı **tâm** [2] Bütün olay.

Mâ hüve'l-vâķi' durur gerçi **vuķû** '-ı **tâmda** / Min tarafın hafıyyın âhîrinde dürdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 330, Beyit 3). [vuķû'ı tâmda, -da]

Vuķû '-ı **tâma** irer mi didüm 'uķûl-ı havâş / Didi ki hikmetimi aña cezbe hâlinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1387, Beyit 4). [vuķû'ı tâma, -a]

vuķûf [2] Anlama, idrak etmek.

Gel Murâduñ **vuķûfin** it taķşîl / Olasın sen de âyet-i kübrâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 6). [vuķûfin, -in]

Eger **vuķûf** diler iseñ kâmadan ol gel vâz / Murâdîñüñ kelimâtındadır rumûz-ı ğuyûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 5). [vuķûf,]

vuşlat [27] Kavuşmak, ulaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol deñlü seni vaşl ile dil kıldı temennâ / El-hâşıl anuñ vaşlını **vuşlat** idüp ihyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 1). [vuşlat,]

vuşlat 'âlemin [1] Kavuşma âlemi.

Şu kim bilmeye **vuşlat** 'âlemin dünyâ seve ey dil / Serini taşu ursun sînesini eylesün pâre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1290, Beyit 4). [vuşlat 'âlemin, -in]

vuşlat bulmak [1] Kavuşmak.

Dil **buldı** serâ perde-i dil-dârına **vuşlat** / El virdi aña anda o sultan-ı melâhât (Murâdî Dîvânı, Gazel 197, Beyit 1). [vuşlat buldı, -dı]

vuşlat demin [1] Kavuşma vakti.

Âh kim **vuşlat** demin anduķça her an ağladur / Vuşlatuñ fehm itmeyenler bilmedi hicrân nedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 2). [vuşlat demin, -n]

vuşlat -ı **cânân** [4] Sevgilinin vuslatı, sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşk ile 'âşık-ı ser-mest olalı dānāyam / Her gice **vuşlat** -ı **cânānuma** mihmānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1117, Beyit 4). [vuşlat-ı cānānuma, -um, -a]

vuşlat -ı **dildār** [5] Sevgiliye kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Rāygān mı irişür **vuşlat** -ı **dildāra** kişi / Tîğ-i cevri dil-i pür-yarayı kaç pâre diler (Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 3). [vuşlat-ı dildāra, -a]

vuşlat -ı **mîm-i murād** [1] Murat kelimesinin ilk harfi olan mim'e, isteĝe kavuşmak.

Murâdî **vuşlat** -ı **mîm-i murāda** vâşıldır / Anuñ içün gice gündüz olur vişāle ħarîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 5). [vuşlat-ı mîm-i murāda, -a]

vuşlat -ı **yār** [1] Sevgiliye kavuşma.

Vuşlat -ı **yāre** gönül meyl ideli divānedür / Munderic her dürlü ma'nā lik bir ferzānedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 328, Beyit 1). [vuşlat-ı yāre, -e]

vuşlat olmak [1] Ulaşmak, vasıl olmak.

Fürkatde vü hicrānda kalur mı dil-i maḥzûn / Yoḥsa **ola** mı **vuşlat** göre mi gözüm anı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 3). [vuşlat ola, -a]

vuşlat şarabı [1] Kavuşma şarabı.

Vuşlat şarābını baña şun sāķiyā meded / Hicr ile oldı ḥûn-ı dilüm bāde-i şabūḥ (Murâdî Dîvânı, Gazel 236, Beyit 5). [vuşlat şarābını, -ı, -(n)ı]

vuşlat **ţobı** [1] Sevgiliye kavuşma topu. II Kavuşmak; çevgan oyunu metaforu.

Vuşlat **ţobını** almaĝa çevgān-ı cān ile / Şöyle segirdürem gehî kim āna şıĝmazam (Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 3). [vuşlat ţobını, -(n)ı]

vuşlada kalmak [1] Ortada, arada kalmak.

'Âlem iki 'âleme vâşıdadur gerçi kim / **Kalma** **vuşlada** şaķın gel berü geç nârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 4). [vuşlada kalma, -da- ma]

vuşûl [4] Kavuşma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî rāyegān olmaz çü maḥşûda **vuşûl** / Gevheri şoldur alan kim cān ile bāzār ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 5). [vüşûl,]

vuşûl -ı **lā-yuhşa** [1] Sayısız, çok kavuşma.

Murâdî buldı murâda **vuşul-ı lâ-yuhşa** / Didi ki cân ile kimdür ki istinâd ideyin (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 5*). [*vuşul-ı lâ-yuhşa,]*

vuşul olmak [2] *Erişmek, ulaşmak.*

Murâdî cihânda murâda **vuşul olmadı** / Nice hâller var ki diller olur anda lâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 5*). [*vuşul olmadı, -ma, -dı]*

Râh-ı hakkiyyete hakık ile **olur** cümle **vuşul** / Hakık ile eyle sen ünsi olasin hakıkânî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1520, Beyit 4*). [*vuşul olur, -ur]*

vücüd [199] *Beden, cisim.*

Vücüdum gülşeninde cânımdan şadâ peydâ / Mu'ayyendür mübeyyendür derünümde nidâ peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 56, Beyit 1*). [*vücüdum, -um]*

Nazar kıl hâk-ı bî-kadram ümîdüm sensin ey Hannân / **Vücüdum** külliyyâ mahv oldu kaldum cümleten tenhâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 4*). [*vücüdum, -um]*

Bu gün açdı cemâlünden niķâbın ol ruh-ı zîbâ / **Vücüdum** tâb-nâk olsa 'aceb midür serâ-tâ-pâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 1*). [*vücüdum, -um]*

Çün geldi 'ademden yine şahrâ-yı vücûda / Mevcûd olanı kıldı **vücûd** ile tesellâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 82, Beyit 3*). [*vücûd,]*

Telâfûm eyledi baħr-ı maħabbet mevc-ender mevc / O deryâda **vücüdum** zevrakı devrân ider yâ Rab (*Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3*). [*vücüdum, -um]*

Ķamu nârî mutfî olup Ķalmadı zerre tâb / Teraşşuħ Ķılaldan inâ'ı **vücüdumdan** âb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 161, Beyit 1*). [*vücüdumdan, -um, -dan]*

Lâ vü lenden geçmeyince varlık gelmez ele / Ķıl fenâsın bu **vücûduñ** bulasın tâ 'ayn-ı zât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 172, Beyit 4*). [*vücûduñ, -un]*

Hâşıl olsun diyü 'uşşâķına feyz ile **vücûd** / Ķad benâ eclî hayâtın Ķurefen fî'l-cennât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 178, Beyit 3*). [*vücûd,]*

Ser-â-tâ-pâ muħîť oldu **vücüdum** havzı âbına / Olupdur meşreb-i şâfî içen andan Ķamu millet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 4*). [*vücüdum, -um]*

Ķâbil **vücûda** kâ'il olur himmet-i ricâl / Nâ-ķâbile ne fâ'ide ger görse beyyinât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 3*). [*vücûda, -a]*

Mümessel oldu **vücûd** ile çün 'adem naķşı / Seçildi ayru olup câ-be-câ hayât ü memât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 2*). [*vücûd,]*

Kemâl ehl-i vücûda **vücûd** olunca kemâl / Benüm kemâl-i vücüdumdadır bu Ķüsn-i şıfat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 3*). [*vücûd,]*

'İyân olalı **vücüdum** vücûda bürhânım / Nihân olalı 'ayânımdadır yine bu sebât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2*). [*vücüdum, -um]*

Nice nice yirde olur ol vücûdundan biķâs / Bu **vücüdumı** ayırma toĶrıdan yâ müsteĶâs (*Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1*). [*vücüdumı, -um, -ı]*

Vücûduñ cevherin bildüm nice yıldur vücüdüm Ķarc / **Vücûda** irdüm anuñla olupdur reh-nümâ maħrec (*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4*). [*vücûda, -a]*

Vücûduñ cevherin bildüm nice yıldur **vücüdum** Ķarc / Vücûda irdüm anuñla olupdur reh-nümâ maħrec (*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4*). [*vücüdum, -um]*

Olalı 'ışķ-ı Ķabîb ile muħammer bu **vücûd** / Eyledi cümle melâ'ik aña 'ışķ ile sücûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 1*). [*vücûd,]*

Nice şerĶ ola mu 'ayyen göremez derk-i nazar / Şol **vücûdı** ki vücûdında olupdur mevcûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3*). [*vücûdı, -ı]*

Nice şerĶ ola mu 'ayyen göremez derk-i nazar / Şol vücûdı ki **vücûdında** olupdur mevcûd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 255, Beyit 3*). [*vücûdında, -ın, -da]*

Vücûdı mürtefi' olmuş 'ulâda / Anuñ çün ism-i resmîdür mü'ebbed (*Murâdî Dîvânı, Gazel 266, Beyit 2*). [*vücûdı, -ı]*

Vücüdumdan beyân almak beyân-ı bî-nihâyetdür / Hemân aħvâl-i pür-ma'nâ 'inâyetdür 'inâyetdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 291, Beyit 1*). [*vücüdumdan, -um, -dan]*

Ķo ĶavĶâ-yı cihânı gel serûnde varsa idrâķûñ / Yapış zeyline anuñ kim **vücûdında** şafâ vardır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3*). [*vücûdında, -ı, -n, -da]*

NefâĶnânuñ nidâsı çün türâba irdi luťfından / Vücûdına **vücûd** içün işi her dem temennâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3*). [*vücûd,]*

NefâĶnânuñ nidâsı çün türâba irdi luťfından / **Vücûdına** vücûd içün işi her dem temennâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 3*). [*vücûdına, -ı, -n, -a]*

Vücüdum büstânın görmişemdür çün tolu ezĶâr / 'Acebdür bağbân-ı Ķudret itmişdür 'aceb tîmâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 1*). [*vücüdum, -um]*

Vücüdum pertevinden çün ene'l-Hak lafzı zâĶirdür / Anuñ çün Küllü şey maşrûf olup Ķadrümde bâĶirdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 1*). [*vücüdum, -um]*

Vücûduñ reh-güzârında eger var ise yol câna / Ķabîbüm kūy-ı cânâna ki ol menzil ferâĶatdır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 313, Beyit 2*). [*vücûduñ, -uñ]*

Elâ yâ eyyühe'l-aĶbâb lenâ min-şerbetin ke'sâ / Anı her kim ki nüş ide **vücûdı** nûr-ı ibĶâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 314, Beyit 4*). [*vücûdı, -ı]*

Ol Ķabîb-i cân u dilden ister iseñ bir Ķaber / Gel berü bir laĶzada Ķoma **vücûduñdan** eser (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 346, Beyit 1). [vücûduñdan, -un, -dan]

Ey Murâdî gel **vücûduñ** zerreveş nâçiz kıl / İki dünyâya güneş gibi olasın tâb-ver (*Murâdî Dîvânı, Gazel 359, Beyit 5*). [*vücûduñ, -uñ]*

‘Âlem-i ‘ulyâdadur aña **vücûda** mu‘teber / Mañzen-i esrâr olaldan günc-i dil kâşânesi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 2*). [*vücûda, -a]*

‘Ömr-i sermeddür vücûdum ey vücûdum zindesi / Bir **vücûd** ihyâsiyam her küll ü cüz’ andan eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3*). [*vücûd,]*

‘Ömr-i sermeddür **vücûdum** ey vücûdum zindesi / Bir vücûd ihyâsiyam her küll ü cüz’ andan eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 379, Beyit 3*). [*vücûdum, -um]*

Bu **vücûdum** ‘arşasında merd-i meydân olmışam / Nice eşcâ’lar başıldı kıldı gavgâlar zuhûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2*). [*vücûdum, -um]*

Bî-vücûdam gerçi yanında velî benven **vücûd** / Şıgmadum ‘âlemlere kendümde bulmadum şığar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 392, Beyit 4*). [*vücûd,]*

Ey Murâdî tâyif-i beyt-i hakîkat olalı / Bu **vücûdum** ka‘besin her demde ‘ulyâ gösterür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 410, Beyit 5*). [*vücûdum, -um]*

Yüzüm **vücûduma** sürdüm hayât idüp ‘ilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki şad hezâr nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 486, Beyit 3*). [*vücûduma, -um, -a]*

Murâdî Besmele’nüñ noktası **vücûduñdur** / Hudâya oldı ‘ayân ancak ol ki yana deger (*Murâdî Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5*). [*vücûduñdur, -un, -dur]*

Çeşm-i cihân-bînüñ eger ‘ayn oldı ise hak ile / Başdan ayağa ey püser cümle **vücûduñdur** başar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 2*). [*vücûduñdur, -un, -dur]*

Eser koma **vücûduñdan** yûri var / Vücûduñı senüñ tâ yakmaya nâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1*). [*vücûduñdan, -u, -n, -dan]*

Eser koma vücûduñdan yûri var / **Vücûduñı** senüñ tâ yakmaya nâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1*). [*vücûduñı, -u, -ñ, -ı]*

Çün hayât-ı bî-zevâl ile müheyyâdur **vücûd** / Sırr-ı cân ile dem-â-dem devlet-i inşadayuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 567, Beyit 2*). [*vücûd,]*

Benüm çün ‘ömr-i câvidüm aña ‘arz olmadı hem tûl / **Vücûdum** cûdidur olmaz bu ömr-i câvidân ansuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 3*). [*vücûdum, -um]*

Seher bād-ı şabâyile **vücûdum** zevrağı tayyâr / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4*). [*vücûdum, -um]*

Vücûduñ burka‘ın kıldur cemâl-i yâri gör n‘eyler / Bunı fehm eyle kim bu sırra ‘ilm ile kemâl irmez (*Murâdî Dîvânı, Gazel 588, Beyit 2*). [*vücûduñ, -uñ]*

Vücûdum ibtidâsın añlamışam intihâsından / Ne mümkindür ki ola bu dil ü cân şād-mân sensüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 592, Beyit 3*). [*vücûdum, -um]*

Bir lahza gâlib olsa eger kim niķāba yüz / Külli **vücûd** ururdu fenâyile hıvāba yüz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1*). [*vücûd,]*

Karînümdür karînum çün refi‘ oldum karābette / **Vücûdum** hadde şıgmadı aña çün kim karîn olmış (*Murâdî Dîvânı, Gazel 620, Beyit 5*). [*vücûdum, -um]*

Murâdî bu ‘avālim bir şadefdür / **Vücûduñ** cümleye dürdâne düşmüş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 5*). [*vücûduñ, -uñ]*

Semî‘ olsa olur sâmi‘ şimāh-ı cân ü dil dā‘im / **Vücûduñ** bahre şal dürr içün ol gavvāş ol gavvāş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 643, Beyit 4*). [*vücûduñ, -uñ]*

Ger dilerseñ vücûdı bi‘l-ihlâş / Sen **vücûduñdan** it özüñi hālāş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1*). [*vücûduñdan, -(u)ñ, -dan, -]*

Ger dilerseñ **vücûdı** bi‘l-ihlâş / Sen vücûduñdan it özüñi hālāş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 646, Beyit 1*). [*vücûdı, -ı]*

Beni peydā kılalı ‘arz iderem arza **vücûd** / Gele tā kim bir ayağ üstine biñ pā muhlîş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 2*). [*vücûd,]*

Beni vücûda getürdi **vücûd** ile feyyāz / O cûd ile bu vücûdum olup durur feyyāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1*). [*vücûd,]*

Beni vücûda getürdi vücûd ile feyyāz / O cûd ile bu **vücûdum** olup durur feyyāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 1*). [*vücûdum, -um]*

Mu‘ammā oldı evvelde **vücûd** ile olup mevcûd / Özini aşikârından ‘ayân itdi nihān elfāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 654, Beyit 2*). [*vücûd,]*

Miyān-ı beyne vü beyni **vücûdudur** berzağ / Miyān-ı cennet ü nârı sen añlama a‘rāf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 673, Beyit 4*). [*vücûdudur, -u, -dur]*

Çün hakîkat milkine başdı kadem tayr-ı vücûd / Bu vücûdumda **vücûdum** buldı pes āsar-ı Hāk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3*). [*vücûdum, -um]*

Çün hakîkat milkine başdı kadem tayr-ı vücûd / Bu **vücûdumda** vücûdum buldı pes āsar-ı Hāk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 3*). [*vücûdumda, -umda]*

Şahn-ı kudsîde **vücûdum** yine tûbā ancak / Bağ-ı vahdetde gönül bir gül-i ra‘nā ancak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 696, Beyit 1*). [*vücûdum, -um]*

Vücūdından beri olalı vechi / Heyülâda heyülâ
oldı el-haḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 708, Beyit 3).
[vücūdından, -ından]

Şöyle ṭayy itdi **vücūd** illerini / Başmadı hergiz
ayağ üzre ayak (Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 3).
[vücūd,]

Benüm Tūr-ı tecellâda **vücūdum** Tūr-ı muṭlaḳdur
/ Sebebdür Mūsā bin 'Umrān sebebsin var mı
esbābuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 721, Beyit 2).
[vücūdum, -um]

Çün mücāhidsin **vücūduñ** ḳal'asın feth itmege /
Nefs-i kāfir-kîş ile her dem ḡazā ḳılmaḳ gerek
(Murâdî Dîvânı, Gazel 729, Beyit 2). [vücūduñ, -
(u)ñ]

Bu Murâdîñüñ **vücūdî** cem'dür / Cümleden cem'
eyledüm cem'iyetüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 752,
Beyit 5). [vücūdî, -ı]

Ḳatrede deryā mu'ayyen oldı yemde ḳatre kim /
Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur **vücūda** aṣl-ı fāl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4). [vücūda, -a]

Mu'ayyen oldı **vücūda** vücūd-ı lâ-yuḥşā / Bu
fi'ālümüzde ne var ser-te-ser görinse fi'āl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2). [vücūda, -a]

Muhaddisāñı **vücūda** haber virür çü vücūd / Haber
virürse bedī'a nidāyı n'eyler dîl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 829, Beyit 2). [vücūda, -a]

Ḳarārına mümkün ḳadīm olmaya çün **vücūd** /
Vücūd-ı beḳādūr yine bāḳî-i zū'l-celāl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4). [vücūd,]

Vücūdum 'arşasında çün bürāderle kenār oldum /
Eb ü ümme mülāḳat oluben pes āṣḳār oldum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 1). [vücūdum, -
(u)m]

Şebābum 'āleminde pes **vücūdumdan** zen aldum
ben / Müvellid oldı bir ruh-ı muṣavver maḥẓ-ı kār
oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 864, Beyit 3).
[vücūdumdan, -um, -dan]

Vücūdum zāhir olmadın naşib olmışdı baña 'ışḳ /
Çü zāhir olmışam şanma beni bîḡāne-i 'ışḳam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 6). [vücūdum, -
um]

Vücūdî n'eyleyem sensiz ḥaram olsun baña sensiz
/ Beni sen ḳılmaḡıl sensiz budur ḡayrı degül
fıkrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 2).
[vücūdî, -ı]

Manzar olalı **vücūdum** cümle erbāb-ı nazar /
Evvel āḥir baḳdılar bilmediler māhiyyetüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 2). [vücūdum, -
(u)m]

Müntehāşir ola **vücūdumdan** cihāna şa'sa'a /
Benlügüm terk eyleyüp şems-i ḡuḥādan
geçmezem (Murâdî Dîvânı, Gazel 888, Beyit 3).
[vücūdumdan, -um, -dan]

Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı **vücūd** /
Ḥayy ile iḥyāya serdāram ḥayātum gözlerüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 2). [vücūd,]

Çün vücūdî zāhir oldı ḳalmadı bende **vücūd** /
Çünkü zāhir oldı ol ben cümle pinḥān olmışam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 2). [vücūd,]

Rāḥ-ı ḥaḳṭḳatde ifnā eyler iseñ ger **vücūd** / Ādem
eyle ṭıynetüñ tā olmayasın min zalüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 900, Beyit 2). [vücūd,]

'Ömr-i bāḳîdür vücūduñ ey **vücūdum** rāḥatı /
Kā'im olmışdur vücūduñla **vücūdum** bi't-tamām
(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 4). [vücūdum, -
um]

Senden ayru olmasun cismümde bu cānum benüm
/ Sende mümkindür **vücūdum** üzre imḳānum
benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 914, Beyit 1).
[vücūdum, -um]

Müntehāşir olduḳda emrūñ bu **vücūdum** milkine /
Nefḥ ider 'ālemlere ruhını iḳānum benüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 914, Beyit 4). [vücūdum, -um]

Ma'nāyı añladı şü ki ma'nādan el yudı / Var oldı
şol ki ḳıldı **vücūdın** 'adem 'adem (Murâdî Dîvânı,
Gazel 931, Beyit 3). [vücūdın, -ı, -n]

Lāḡar olup **vücūdum** olur ḡāḥî çün mekes / Bir
vaḳt olur ki bu iki dîvāna şıḡmazam (Murâdî
Dîvânı, Gazel 935, Beyit 2). [vücūdum, -um]

'Āşık odur Murâdî ḳomaya **vücūdî** var / Şevḳ-i
cemāl-i tābına yana niteki mūm (Murâdî Dîvânı,
Gazel 936, Beyit 5). [vücūdî, -ı]

Şem'-i ruhūñ çü tābına pervānedür vücūd / Bir
vaşl için **vücūda** şalā-yı hebā didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [vücūda, -a]

Şem'-i ruhūñ çü tābına pervānedür **vücūd** / Bir
vaşl için vücūda şalā-yı hebā didüm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 937, Beyit 3). [vücūd,]

Rūyuñ niḳābını gele ref' eyle bir nefes / Tā kim
kemālūñ ile **vücūda** ire 'adem (Murâdî Dîvânı,
Gazel 938, Beyit 2). [vücūda, -a]

Nişānıdır **vücūdumda** görinen bu eserler heb /
Cüyüşumdur 'avālimden olan zāhir 'ālemlerden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 990, Beyit 3). [vücūdumda,
-umda]

Şalan baḥr-ı maḥabbetde **vücūdî** fülkine bir dem /
Bulup sāḥil çıkar añlama sen anı o deryādan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1003, Beyit 2). [vücūdî, -ı
]

Hümā-yı gül-şen-i ḳudsem meḳānum 'arş-ı a'lādur
/ Şikāyet eylerem ammā **vücūdum** nār u ābından
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 2). [vücūdum,
-um]

'Ālem-i 'aynumda 'aynumdur **vücūdum** ḥāfızı /
Gayb-ı ḡayba ḳıl nazar şerḥ-i nihānumdur gelen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 2). [vücūdum,
-um]

Müntehā-yı cūda vardı çün **vücūdum** menba'ı /
Evvel ü āḥirde 'ömr-i cāvidānumdur gelen
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1036, Beyit 3). [vücūdum,
-um]

‘İlm-i sābıkdur **vücūdum** lem‘a-i envār için / Her taraf kıldum küşāde ‘aynımı dīdār için (*Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 1*). [*vücūdum, -um*]

İster iseñ bu Murādiden eger zerre haber / ‘İlm-i sābıkdur **vücūdum** lem‘a-i envār için (*Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 5*). [*vücūdum, -um*]

Gel **vücūdun** kıl fenā tā kim bekāya iresin / Ol bekā-yı lā-yezāliden fenāya iresin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1054, Beyit 1*). [*vücūdun, -un*]

Bu **vücūdum** bī-vücūd olmasa bulmazdum vücūd / Bu vücūdum faẓl u cūd olduğda buldum ben amān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1060, Beyit 3*). [*vücūdum, -um*]

Bu vücūdum bī-vücūd olmasa bulmazdum vücūd / Bu **vücūdum** faẓl u cūd olduğda buldum ben amān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1060, Beyit 3*). [*vücūdum, -um*]

Her cevābın ‘arzasında ‘arzadur ins ü melek / Sen **vücūdum** noktasında kıl taleb pīrāyesin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 4*). [*vücūdum, -um*]

Ey hayāt-ı cāvidānum eyle gel ihyā beni / Çünkü kâ‘imdür **vücūdum** ey hayāt-ı cāvidān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1086, Beyit 4*). [*vücūdum, -um*]

Ben **vücūdum** ‘ālemin eyledüm ‘ālem güneşin / Cümlesi aldı edeb izini bu şugrādan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1103, Beyit 4*). [*vücūdum, -um*]

Beni izhār ideli cūd-ı habīb ile **vücūd** / Gayrı vech üze o peydā sever ahlāma şakın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1107, Beyit 4*). [*vücūd, -*]

Küşāde kılmağa cehd eyle dīde-i cānı / **Vücūdun** ahlāyasın tā ki nef‘ ile zararın (*Murādī Dīvānı, Gazel 1145, Beyit 2*). [*vücūdun, -un*]

Reh-i şadākte şıdk ile yüz tutan ādem / **Vücūdun** itmesie ifnā tıyar mı hālūnden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1146, Beyit 3*). [*vücūdun, -un*]

Rast itdüm çün **vücūdum** kāmetin / Pes irişdüm rahmet-i Rahmāna ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1168, Beyit 3*). [*vücūdum, -um*]

‘Ālemün bildüm **vücūdın** ‘ilm ile / ‘Ayn-ı vāhid kılmışam merdāne ben (*Murādī Dīvānı, Gazel 1168, Beyit 4*). [*vücūdın, -ı, -n*]

Geldüm çü gıyūb ‘āleminden / İrdüm bu **vücūda** ol deminden (*Murādī Dīvānı, Gazel 1177, Beyit 1*). [*vücūda, -a*]

Cān u dildendür **vücūdum** çün didi peydāda hū / Anuñ için kim görürsin dir beni dünyāda hū (*Murādī Dīvānı, Gazel 1194, Beyit 1*). [*vücūdum, -um*]

Kibriyā-yı hāzret-i vācib **vücūd** izhārına / Gülşen-i izhāra milketle virimez reng ü bāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 1195, Beyit 4*). [*vücūd, -*]

Ma‘rifet lem‘asınun lem‘asıdır aşl-ı vücūd / Bu **vücūd** ile vücūd arasına düşdi kayu (*Murādī Dīvānı, Gazel 1201, Beyit 2*). [*vücūd, -*]

Halk olalı bu **vücūdum** kudret-i sultān ile / ‘İlmümi kıldı müzeyyen nokta-i imān ile (*Murādī Dīvānı, Gazel 1238, Beyit 1*). [*vücūdum, -um*]

Çün mekān oldu **vücūdum** rāhumun sultānına / Anuñ için gelmişüzdür ‘ālemün seyrānına (*Murādī Dīvānı, Gazel 1246, Beyit 1*). [*vücūdum, -um*]

Bu **vücūdum** ‘ālem içre kat kat-ender kat kıl / Tā ki ma‘nā-yı hāqīkatden haber kalbün ala (*Murādī Dīvānı, Gazel 1251, Beyit 5*). [*vücūdum, -um*]

Ey **vücūdum** şerhini şerh eyleyen kāmillere / Sen cemāle olma şārih gel bu peydā üstine (*Murādī Dīvānı, Gazel 1277, Beyit 2*). [*vücūdum, -um*]

Murādınun **vücūdında** cihānun cānidur zāhir / Fe-em mā n’eylesün ismi mu‘ammādur bu dünyāda (*Murādī Dīvānı, Gazel 1293, Beyit 5*). [*vücūdında, -ı, -n, -da*]

Cemālün ‘aksidür her dem kılan āfākı tāb-ende / **Vücūdı** gerçi sendendür velī sen kande ol kande (*Murādī Dīvānı, Gazel 1314, Beyit 1*). [*vücūdı, -ı*]

Murādī merd-i kāmilsen bu kār u bārı terk eyle / **Vücūdun** gark-ı ‘ışk eyle sivādan gel rehā iste (*Murādī Dīvānı, Gazel 1316, Beyit 5*). [*vücūdun, -un*]

Hudāyā derde düş olduk irişdür bizi dermāna / **Vücūdumuz** ‘ināyet eyle yakma nār-ı nīrāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1317, Beyit 1*). [*vücūdumuz, -umuz*]

Murādī şuğl-ı dünyāyı yūri arduña at zinhār / **Vücūdun** hırmān-ı gavgāyile sen virme nokşāna (*Murādī Dīvānı, Gazel 1317, Beyit 5*). [*vücūdun, -un*]

Müberrādan teberrā kıl **vücūdun** bī-ser ü pā kıl / Çün ihyā oldu ihyā kıl şakın aldanma ālāya (*Murādī Dīvānı, Gazel 1323, Beyit 3*). [*vücūdun, -un*]

Kulağun kıl küşāde ister iseñ olasın āgāh / **Vücūdun** eyle ifnā tā zuhūr eyleye sırru‘llah (*Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 1*). [*vücūdun, -un*]

Vücūdundan **vücūdı** қо bulasın tā ki sen cūdı / Nice bir vādi-i zūlmetde ey dil kılasın biñ āh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 4*). [*vücūdı, -ı*]

Vücūdundan vücūdı қо bulasın tā ki sen cūdı / Nice bir vādi-i zūlmetde ey dil kılasın biñ āh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 4*). [*vücūdundan, -un, -dan*]

Şınadı cümle **vücūdı** denedi her rāyı / Andan özge özine bildi kim olmaya penāh (*Murādī Dīvānı, Gazel 1344, Beyit 4*). [*vücūdı, -ı*]

‘Āşık oldur vire ‘ışk ile **vücūdın** ‘ademe / Şadık oldur serini tōb ide evvel kādeme (*Murādī Dīvānı, Gazel 1348, Beyit 1*). [*vücūdın, -ın*]

Râhil oldu bu **vücüd** erci bugün râhilde / Ne 'acebdür yine râhın viresin râhatda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1352, Beyit 3). [vücüd,]

Cem'-i bahrin ile dil fülki tilâfımda geçer / İbtidâ bahr idi bahr oldu **vücūdum** yine de (Murâdî Dîvânı, Gazel 1353, Beyit 3). [vücūdum, -um]

Hiçab-ı mecde yakîn olsa ger nebiyy ü velî / **Vücūddan** haber almaz olur türâb-zede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1379, Beyit 2). [vücūddan, -dan]

Çü bildüñ kim **vücūduñ** olısar hâk / Yüri eyle tevâzu' gence pîre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3). [vücūduñ, -uñ]

Hark kılan **vücūdını** n'eyleye hark ü 'âdeti / Kim bula bu sa'âdeti ekmel-i bî'l-kemâl ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1449, Beyit 3). [vücūdını, -ı, -n, -ı]

Remz ü ma'nâsın diyüp eltâfını bezl eyleyüp / Pes hayâsından **vücūdın** garka-i âb eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 4). [vücūdın, -ı, -n]

Bâde-i 'ışk ile tahmîr oldu bu hâkî **vücūd** / Kimsene tuymaz benüm keyfiyyet-i esrârımı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 3). [vücūd,]

Hayra maqdemdür **vücūdum** ey vücūdum gül-şeni / Ben seni kıldum taleb ammâ ki sen dahı beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1459, Beyit 1). [vücūdum, -(u)m]

Kendü hükmümden geçüp gördi rızâsın gözlerüm / Bu **vücūdumla** vücūduñ eyle ibkâ ol didi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1474, Beyit 2). [vücūdumla, -um, -la]

Şüret-i cân oldu çün vech-i kemānuñ arası / Aradan kaldur **vücūduñ** oldur anuñ çâresi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 1). [vücūduñ, -uñ]

Kim mu'arrâdur **vücūdından** bulan oldur özin / Hâşa li'llâh kim ola dilber anuñ bî-gānesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 3). [vücūdından, -ı, -n, -dan]

Kemâl-i bî-nihāyetdür hüveydâ bu **vücūdumda** / Ziyâsıdır anuñ bu 'âleme zav-ı kamer geldi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [vücūdumda, -umda]

'İmâret eyledi cūd ile kudret mahz-ı hikmetden / Şeref virdi **vücūda** yükselüp bâb-ı mu'allâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [vücūda, -a]

Cân mir'âtına bak gözle ruh-ı dildârı / Tâ ki terk eylesin cümle **vücūd** u varı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1524, Beyit 1). [vücūd,]

Vücūda irdi **vücūdum** çün irdi dildâra / Hayât virdi baña lik bî-haber kıldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 2). [vücūdum, -um]

Ziyâ-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni / Meremmet itdi **vücūdum** mu'ammer itdi beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 1). [vücūdum, -um]

Vücūdum oldu benüm şanma âb ile tahmîr / Kelâm-ı lutf ile yârüm muhammer itdi beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1544, Beyit 2). [vücūdum, -um]

Her kim göz açup bakdı ise 'ayn-ı cemâle / Mahv oldu **vücūdını** koyup bî-eser oldu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 2). [vücūdını, -ı, -n, -ı]

Durış tevhid-i Hakkı dâ'im eyle / 'İbâdetle **vücūduñ** kâ'im eyle (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 6, Beyit 1). [vücūduñ, -uñ]

Göcdedür her **vücūd** u her zerrât / Çağırur mevt-i hâdimü'l-lezzât (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 4). [vücūd,]

Hazret-i hallâk-ı Rabb-ı zü'l-celâl / Her **vücūda** bahş idüpdür bir kemâl (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 31, Beyit 1). [vücūda, -a]

2. Varlık, var olma.

Vücūda vecd olup mihmân ziyâfetde fidâdur cân / Müdebbirden olur dermân "ve debbernâhü tedbîrâ" (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [vücūda, -a]

Cemâl-i hüsn ile ta'bîr olur egerçi saña / **Vücūdında** müberrâ vücūduñ âmennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [vücūdında, -ın, -da]

Cemâl-i hüsn ile ta'bîr olur egerçi saña / Vücūdında müberrâ **vücūduñ** âmennâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 108, Beyit 1). [vücūduñ, -un]

İsm ile kapladı 'âlemleri nâm ile **vücūd** / Anuñ içün didiler 'ilm iledür ad-ı şîfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 182, Beyit 2). [vücūd,]

'İyân olalı vücūdum **vücūda** bürhānum / Nihān olalı 'ayānumdadur yine bu sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 2). [vücūda, -a]

Nice nice yirde olur ol **vücūdundan** bihâs / Bu vücūdumı ayırma toğrıdan yâ müsteğâs (Murâdî Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [vücūdundan, -un, -dan]

Vücūduñ cevherin bildüm nice yıldur vücūdum harc / Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümâ mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4). [vücūduñ, -un]

Vücūduñ âsumânında toğupdur neyyir-i a'zam / İderler muktebes olmağ içün şems ü kamer ilhâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 2). [vücūduñ, -un]

Çün vücūd irdi **vücūdından** türâba feyz ile / Sen 'aceb eyler misin emlak kıldıysa sücūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2). [vücūdından, -ın, -dan]

Birlerem ol pâdişâhı kim **vücūdudur** vahîd / Cümle esmâ vü şîfâtına olunmadı 'aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 3). [vücūdudur, -ı, -dur]

Mihr-i lutfuñ toğalı 'âlem-i enverde **vücūd** / Cümle insân ü melâ'ik kamu eşyâda sücūd (Murâdî Dîvânı, Gazel 254, Beyit 1). [vücūd,]

Nisâr-ı tayyibât itse eger ebr-i şafâ **vücüd** / Benüm arz-ı vücudumda ne kim eşyâ biter hâkdur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 304, Beyit 3*). [*vücüd, -i*]

Mağz-ı hikmetdür **vücûdî** hem lisânî zü'l-beyân / Erşed ü a'zam durur gâyetde hem a'lâ durur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 329, Beyit 4*). [*vücûdî, -i*]

Rûhumuz ervâh-ı 'âlemdür fenâyı bilmezüz / Ger **vücûdumuzdan** ahlarsañ beğâyîlerdenüz (*Murâdî Dîvânî, Gazel 572, Beyit 4*). [*vücûdumuzdan, -umuz, -dan*]

Çün **vücûduñ** tavrına 'arrâc ola Mûsî-i 'ışk / Pâre pâre rîze rîze ola duymaya cibâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 775, Beyit 2*). [*vücûduñ, -uñ*]

Cümleten oldı münevver bu **vücûduñ** 'âlemi / Her nice olsa 'avâlim olmaya aña bedel (*Murâdî Dîvânî, Gazel 774, Beyit 2*). [*vücûduñ, -uñ*]

Murâdî reşha-i kudretdedür egerçi **vücüd** / Vücüd kâsesini eyleme kemişli sifâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 826, Beyit 5*). [*vücüd, -i*]

Muhaddisânı vücûda haber virür çü **vücüd** / Haber virürse bedî'a nidâyı n'eyler dil (*Murâdî Dîvânî, Gazel 829, Beyit 2*). [*vücüd, -i*]

Murâduñ zamîrinde olsa ne var her **vücüd** / Vücûdına oldı vücûd-ı mu'kaddes çü dâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 854, Beyit 5*). [*vücüd, -i*]

Murâduñ zamîrinde olsa ne var her vücûd / **Vücûdına** oldı vücûd-ı mu'kaddes çü dâl (*Murâdî Dîvânî, Gazel 854, Beyit 5*). [*vücûdına, -i, -n, -a*]

'İlm-i hikmetden mu'ammerdür **vücûduñ** yapısı / Lîk kanı bir dilâver kim dike aña 'âlem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 887, Beyit 4*). [*vücûduñ, -uñ*]

Çün **vücûdî** zâhîr oldı kalmadı bende vücûd / Çünki zâhîr oldı ol ben cümle pinhân olmışam (*Murâdî Dîvânî, Gazel 892, Beyit 2*). [*vücûdî, -i*]

Âyet-i kübrâya bakdum andadur küllî **vücüd** / Bu vücûduñ hey'etin bildüm odur lutf-ı 'amîm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 903, Beyit 3*). [*vücüd, -i*]

Âyet-i kübrâya bakdum andadur küllî vücûd / Bu **vücûduñ** hey'etin bildüm odur lutf-ı 'amîm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 903, Beyit 3*). [*vücûduñ, -uñ*]

'Ömr-i bâkîdür **vücûduñ** ey vücûdum râhatı / Kâ'im olmışdur vücûduñla vücûdum bi't-tamâm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 904, Beyit 4*). [*vücûduñ, -un*]

'Ömr-i bâkîdür vücûduñ ey vücûdum râhatı / Kâ'im olmışdur **vücûduñla** vücûdum bi't-tamâm (*Murâdî Dîvânî, Gazel 904, Beyit 4*). [*vücûduñla, -uñ, -la*]

'İlm ü hikmetden mu'ammerdür **vücûduñ** yapısı / Lîk kanı bir dilâver kim dike aña 'âlem (*Murâdî Dîvânî, Gazel 910, Beyit 4*). [*vücûduñ, -uñ*]

Ne mekân buldı mekâna ne zamânına zamân / 'Alemin dikdi **vücûdında** cihân oldı 'adem

(*Murâdî Dîvânî, Gazel 926, Beyit 4*). [*vücûdında, -i, -n, -da*]

Hubb-ı ezeldedür **vücüd** oldı rûkû' hem sücûd / Zâhîr ü bâtınümde ben yâri nihânî bulmışam (*Murâdî Dîvânî, Gazel 957, Beyit 3*). [*vücüd, -i*]

Murâdî çün **vücûdında** murâd-ı bî-bahâ oldı / Mürîd olmış durur aña kamu a'la vü ednâdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 992, Beyit 5*). [*vücûdında, -i, -n, -da*]

Mekân senden tolu yâ Rab velîkin bî-mekânsın sen / **Vücûduñla** zamân memlû velîkîn bî-zamânsın sen (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1001, Beyit 1*). [*vücûduñla, -uñ, -la*]

Küllî varlıktan hüveydâdur **vücûduñ** lem'ası / Bir vücûduñ varyam bilmem bu cânum oldığın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1039, Beyit 2*). [*vücûduñ, -uñ*]

Küllî varlıktan hüveydâdur vücûduñ lem'ası / Bir **vücûduñ** varyam bilmem bu cânum oldığın (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1039, Beyit 2*). [*vücûduñ, -uñ*]

Revnağ-ı hüsn ü cemâlün kıldı şeydâ 'âlemi / Her **vücüd** eyler senün hüsnün 'ilmince beyân (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1043, Beyit 2*). [*vücüd, -i*]

Didi kim gel mağz-ı hikmetdür **vücûduñ** ser-beser / Bilesin tâ hikmetüm iz'ân ile ıķândan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1044, Beyit 4*). [*vücûduñ, -uñ*]

Dâ'ir olmış **vücûdî** çün pergâr / 'İlm bir nokta oldı aña vü dâñ (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1165, Beyit 4*). [*vücûdî, -i*]

Mağz-ı devletdür eger kim 'arz ola saña **vücüd** / Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1069, Beyit 3*). [*vücüd, -i*]

Vücûdın varlığa kıldı mübeddel / Anuñ çün geçdi cümle hânmandan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1181, Beyit 2*). [*vücûdın, -ın*]

Ma'rifet lem'asınun lem'asıdır aşl-ı vücûd / Bu vücûd ile **vücüd** arasına düşdi kayu (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1201, Beyit 2*). [*vücüd, -i*]

Kim mu'arrâdur **vücûdından** bulan oldur özin / Hâşa li'llâh kim ola dilber anuñ bî-gânesi (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1243, Beyit 3*). [*vücûdından, -ından*]

Çâr eṭṭrafum yine memlû olupdur ser-te-ser / Her nazarda bir **vücûda** irmişem peydâ ile (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1257, Beyit 2*). [*vücûda, -a*]

Vücûduñ zav-ı nûrından eger mihr ola ey meh-rû / Virürsün nûr-ı tâbânı kamu seyyâre vü aya (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1294, Beyit 4*). [*vücûduñ, -uñ*]

Senün hüsnün şu'a'ı olalı 'âlemde ṭâbende / Meh-i mihrün **vücûdî** kalmadı bir zerre 'âlemde (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1302, Beyit 1*). [*vücûdî, -i*]

Vücûdî maḥz-ı kudretdür mezâhîrde olan zâhîr / Benüm rûḥum muḥarrer aḥlâḡıl cānum revānumda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1328, Beyit 2). [vücûdî, -ı]

Milk-i ebeddedür **vücûd** ile vücûda gel sücûd / Secde durur çü aṣl-ı cûd tut bu kulaḡı kâline (Murâdî Dîvânî, Gazel 1409, Beyit 2). [vücûd,]

Maḥzarında hâzır olmak devlet-i ‘uzmâ durur / Şöyle kim aḥzâr çün manzaruñdur her **vücûd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1459, Beyit 4). [vücûd,]

Ey Murâdî kıl naḡar çün manzaruñdur her **vücûd** / ‘Ayn-ı feyżüñde küşâdedür ‘avâlim revzeni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1459, Beyit 5). [vücûd,]

Kendü ḥükmümden geçüp gördi rızâsın gözlerüm / Bu vücûdumla **vücûduñ** eyle ibkâ ol didi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1474, Beyit 2). [vücûduñ, -uñ]

Murâdî vaḥdet-i kübrâda bulduñ ise **vücûd** / Gel imdi vaḥdet-i şuḡrâda iste cennâtı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1540, Beyit 5). [vücûd,]

Me‘ânî ile ‘alâ‘im **vücûdî** zâhîrdür / Muḡayyebât-ı vücûd üzredür vücûd-ârây (Murâdî Dîvânî, Gazel 1542, Beyit 2). [vücûdî, -ı]

Vücûd-ı maḥz-ı ezel çün **vücûdîdur** zâbıt / Murâbıt oldı anı cümleten cihân ḡaberi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1546, Beyit 4). [vücûdîdur, -ıdur]

Arayup dürr-i ma‘ânî olalum tâlib-i ‘ışk / Baḡr-ı vaḥdetde **vücûda** tölalum döne döne (Murâdî Dîvânî, Kit‘a 4, Beyit 3). [vücûda, -a]

Ey **vücûduñdur** aṣl-ı her mevcûd / Ğayrûñ ‘âbid saña vü sen ma‘bûd (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 29, Beyit 1). [vücûduñdur, -un, -dur]

Vücûduñla zamân memlû velîkin bî-zamânsın sen / Ğadîm ü vâḡid ü ferd ü şamedsin Rabbena‘l-ekrem (Murâdî Dîvânî, Muhammes 1, Beyit 3). [vücûduñla, -un, -la]

vücûda gelmek [1] Yaratılma, var edilme, vücûda getirilme.

Milk-i ebeddedür vücûd ile **vücûda gel** sücûd / Secde durur çü aṣl-ı cûd tut bu kulaḡı kâline (Murâdî Dîvânî, Gazel 1409, Beyit 2). [vücûda gel,]

vücûda getürmek [1] Yaratmak, var etmek.

Beni **vücûda getürdi** vücûd ile feyyâz / O cûd ile bu vücûdum olup durur feyyâz (Murâdî Dîvânî, Gazel 650, Beyit 1). [vücûda getürdi, -dı]

vücûd-ârây [1] Varlıḡı süslü, güzel.

Me‘ânî ile ‘alâ‘im vücûdî zâhîrdür / Muḡayyebât-ı vücûd üzredür **vücûd-ârây** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1542, Beyit 2). [vücûd-ârây,]

vücûd âyinesi [1] Beden, cisim, varlık aynası.

‘Âlem-i şürete düşdi bu **vücûd âyinesi** / Emrini tutdı ḡabîbüñ gelüben tâ‘atde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1352, Beyit 2). [vücûd âyinesi,]

vücûd baḡrı [2] Beden, varlık denizi.

Şerḡe gelmez bu **vücûduñ baḡrı** bî-pâyâñdur / Ḥâtemüñ deryâya atma cehd kıl ḡalmaya şu (Murâdî Dîvânî, Gazel 1198, Beyit 3). [vücûduñ baḡrı,]

Ser-te-ser ‘âlemleri geşt itdi seyyâḡ-ı göñül / Ey **vücûdum baḡrına** ḡavvâş olan gör hem-demi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 2). [vücûdum baḡrına, -(n)a]

vücûd bulmak [3] Var olmak.

Evvelîn ü âḡîrîn **bulmaz** idi aṣla **vücûd** / İrmeseydi mümkinâta ger şadâ-yı ma‘rifet (Murâdî Dîvânî, Gazel 170, Beyit 3). [vücûd bulmaz, -maz]

Ḥalvet-i ‘ışkda çün mu‘tekif olmış ‘âşık / Erba‘ın ile muḡammer oluben **buldı vücûd** (Murâdî Dîvânî, Gazel 251, Beyit 2). [vücûd buldı, -dı]

Bu vücûdum bî-vücûd olmasa **bulmazdum vücûd** / Bu vücûdum faḡl u cûd olduḡda buldum ben amân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1060, Beyit 3). [vücûd bulmazdum, -maz, -du, -m]

vücûd fülki [2] Beden, vücut, varlık gemisi.

Şal **vücûduñ fülkini** geşt eyle baṭn-ı ‘âlemi / Bu Murâdîñüñ dilinden akdı bu deryâ yine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1253, Beyit 5). [vücûduñ fülkini, -(n)i]

Bu **vücûdum fülki** seyr eyler mu‘allâḡdur hevâ / ‘Ayna almaz mevc urursa cümle deryâ zerrece (Murâdî Dîvânî, Gazel 1262, Beyit 3). [vücûdum fülki,]

vücûd-ı ‘ârız [1] Gelip geçici varlık, fanilik.

Eyle ifnâ bu **vücûd-ı ‘ârızı** ey rûz ten / Men ‘aref sırrın dilerseñ keşf kıl bu kârdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1066, Beyit 2). [vücûd-ı ‘ârızı, -ı]

vücûd-ı ‘ârifin [1] Ariflerin bedeni, varlıḡı.

Baḡr-ı a‘zamdur **vücûd-ı ‘ârifin** ey zü‘l-‘aḡıl / ‘Aḡıl u idrâk ister iseñ çekme ‘âlemden ḡamı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1480, Beyit 3). [vücûd-ı ‘ârifin,]

vücûd-ı aṣl-ı cûd [1] Cömertliḡin asıl varlıḡı, kaynaḡı.

Menba‘-ı luṭfindan irmiş çün **vücûd-ı aṣl-ı cûd** / Hiç kayırmaz her ne deñlü olsa maḡlûḡâtıdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1048, Beyit 4). [vücûd-ı aṣl-ı cûd,]

vücûd-ı ‘ayn-ı ḡaḡ [1] Doğrunun kaynaḡının varlıḡı.

Ser-fîrâzân-ı ḡaḡḡatdır **vücûd-ı ‘ayn-ı ḡaḡ** / Andan ayrısı mürebbîdür maḡallî mâ-ḡazar (Murâdî Dîvânî, Gazel 347, Beyit 2). [vücûd-ı ‘ayn-ı ḡaḡ,]

vücûd-ı ‘ayn-ı ḡikem [1] Hikmetin kendisinin, kaynaḡının varlıḡı.

Ḳarîn-i maḡz-ı ezeldür **vücûd-ı ‘ayn-ı ḡikem** / Nefâḡtî sırrına ḡükm eyledi delâlatı (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1540, Beyit 2). [vücüd-ı 'ayn-ı hikem,]

vücüd-ı bâtın [1] *Ruh, can.*

Vücüd-ı bâtın irdi vücüd-ı zâhir için / Nazarda manzar-ı nâzır kademdedür feyyâz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2*). [*vücüd-ı bâtın, -ı*]

vücüd-ı beķā [1] *Ölümsüz varlık.*

ķarārına mümkün ķadīm olmaya çün vücūd / **Vücūd-ı beķādur** yine bākī-i zū'l-celāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 4*). [*vücūd-ı beķādur, -dur*]

vücüd-ı cūd [1] *Cömertliğin varlığı, cömertlik.*

Vücūd-ı cūd haber virmek üzre yārāna / Mücerred ābını gönderdi 'ālem-i fāna (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1388, Beyit 1*). [*vücūd-ı cūd, -ı*]

vücūd-ı cümle [1] *Bütün vücut, varlık.*

Muķarrerdür habīb-i dil kemālın eylese izhār / **Vücūd-ı cümle** nā-būd olur idi arz u nüh devvār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 305, Beyit 1*). [*vücūd-ı cümle,]*

vücūd-ı eķad [1] *Birliğin mevcudiyeti.*

'Aceb cemāl-i kemālūnde mi **vücūd-ı eķad** / Ya vāhidūn eķadında kemāl-i lā-yū'ad (*Murâdî Dîvânı, Gazel 259, Beyit 1*). [*vücūd-ı eķad,]*

vücūd-ı ğāyet [1] *Varlığın sonu, nihayeti.*

Ġāyet oldu **vücūd-ı ğāyetde** / Murtezā oldu çün nihāyetde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 1*). [*vücūd-ı ğāyetde, -de*]

vücūd-ı hām [1] *Olgunlaşmamış, mükemmelliğe erişememiş varlık, vücut, insan.*

'Aşık-ı şūrīde dinmez ol **vücūd-ı hāma** tā / Cismi pūlādını nār-ı 'ışk ile kılmaya mūm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 900, Beyit 3*). [*vücūd-ı hāma, -a*]

vücūd-ı insānī [1] *İnsan bedeni, varlığı.*

'İmāret-i ezelīdür **vücūd-ı insānī** / Hikāyet-i ebedī oldu anuñ ĩkānı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1545, Beyit 1*). [*vücūd-ı insānī,]*

vücūd-ı kā'ināt [1] *Kainatın varlığı.*

'Ayn-ı hikmetdür **vücūd-ı kā'ināt** ey mu'teber / 'Aķıl iseñ her hüveydādan alagör bir haber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 366, Beyit 1*). [*vücūd-ı kā'ināt,]*

vücūd-ı lā-yuħşā [1] *Sayırsız varlık.*

Mu'ayyen oldu vücūda **vücūd-ı lā-yuħşā** / Bu fī 'ālūmüzde ne var ser-te-ser görinse fī 'āl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 826, Beyit 2*). [*vücūd-ı lā-yuħşā,]*

vücūd-ı maħz-ı ezel [1] *Ezel kaynağının varlığı.*

Vücūd-ı maħz-ı ezel çün vücūdudur zābıt / Murābıt oldu anı cümleten cihān haberi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4*). [*vücūd-ı maħz-ı ezel,]*

vücūd-ı maħz-ı sırr-ı kā'ināt [1] *Kāinatın sırrının gerçek varlığı.*

Bu Murādīdür **vücūd-ı maħz-ı sırr-ı kā'ināt** / Sen kemāl isterseñ eyle 'aķl u fehmi tār u mār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 342, Beyit 5*). [*vücūd-ı maħz-ı sırr-ı kā'ināt,]*

vücūd-ı muķaddes [1] *Mübarek, temiz varlık.*

Murāduñ zāmīrinde olsa ne var her vücūd / Vücūdına oldu **vücūd-ı muķaddes** çü dāl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 5*). [*vücūd-ı muķaddes,]*

vücūd-ı neş'esi [1] *Bedenin, varlığın neşesi.*

Vücūd-ı neş'esi geldi çü ķālīb u cāna / Gelüp görindi heyulāda bu hayāl evzāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 234, Beyit 3*). [*vücūd-ı neş'esi, -si*]

vücūd-ı pūr-hüner [1] *Hünerle dolu beden, varlık.*

Murādī fī'l ile fa''āl aramak müşkil / **Vücūd-ı pūr-hünerūnde** nazardadır feyyāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 5*). [*vücūd-ı pūr-hünerūnde, -ün, -de*]

vücūd-ı şekl [1] *Bedenin, varlığın şekli.*

Vücūd-ı şekli terk eyle olası cümleden 'ārī / Senūñ çün zāhir ola çünki eşķāl olası eķhām (*Murâdî Dîvânı, Gazel 863, Beyit 4*). [*vücūd-ı şekli, -i*]

vücūd-ı tábver [1] *Işık, parlaklık sahibi varlık.*

Kıbrıyā-yı 'izzetūndendür **vücūd-ı tábver** / Tābdan bir lem'adur neşr oldu 'ālemde eser (*Murâdî Dîvânı, Gazel 347, Beyit 1*). [*vücūd-ı tábver,]*

vücūd-ı zāhir [1] *Görünen vücut, varlık.*

Vücūd-ı bâtın irdi **vücūd-ı zāhir** için / Nazarda manzar-ı nāzır kademdedür feyyāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 650, Beyit 2*). [*vücūd-ı zāhir,]*

vücūdī [1] *Varlık, bedenle ilgili olan.*

Rabbenā etmim lenā ve en'amnā / Ġāyet-i vaşl olan **vücūdīdür** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 91, Beyit 2*). [*vücūdīdür, -dür*]

vücūd iķlīmī [1] *Vücut, varlık ülkesi.*

Bu **vücūd iķlīmīne** başıdı bu elvān-ı hūdūd / Bu tarīķi ķurdı kendin bunda iz'ān eyledi (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 2*). [*vücūd iķlīmīne, - (n)e*]

vücūd irmek [2] *Varlığın, bedenin ortaya çıkması.*

Çün **vücūd irdi** vücūdından türāba feyz ile / Sen 'aceb eyler misin emlāk kıldıysa sücūd (*Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 2*). [*vücūd irdi, -di*]

Vücūda irdi vücūdum çün irdi dildāra / Hayāt virdi baña līķ bī-haber kıldı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1543, Beyit 2*). [*vücūda irdi, -di*]

vücūd kāsesi [1] *Beden, varlık kasesi.*

Murâdî reşha-i kudrettedir egerçi vücūd / **Vücūd**
kâsesini eyleme kemişli sifâl (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 826, Beyit 5). [*vücūd kâsesini, -(n)i*]

vücūd olmak [1] *Var, mevcut olmak.*

Bilmez idüm 'âlemün 'ilmini **olmasa vücūd** /
Cehd idüben bildüre ekberde sultân âyetin
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 1094, Beyit 4*). [*vücūd*
olmasa, -ma, -sa]

vücūd virmek [1] *Vücuda getirmek.*

Göz yumup açınca feyz-i fażl irişürse eger /
Kâ'inâta kâdir olur hâk **virmege vücūd** (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 244, Beyit 3*). [*vücūd virmege, -meg,*
-e]

vücūdum beyti [1] *Beden evi. II İnsan bedeni, vücudu.*

Beni insân iderseñ itme gel nisyân ile hergiz /
Vücūdum beytine çün kim yine azvâ olan sensin
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 1012, Beyit 3*). [*vücūdum*
beytine, -(n)e]

vücūdum devhâsı [1] *Beden, varlık ağacı.*

Çün **vücūdum devhâsı** neşv ü nemâ bulmağdadur
/ Ki anı gördi aña bir vech ile düşdi kamu (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 1188, Beyit 4*). [*vücūdum devhâsı,*]

vücūdum gülşeni [1] *Vücut, varlık gül bahçesi.*

Vâridâtumdan münevverdür **vücūdum gülşeni** /
Mümkinâtumdan müzeyyendür dü-'âlem gülşeni
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 1461, Beyit 1*). [*vücūdum*
gülşeni,]

vücūdum ka'besi [1] *Beden kabesi, kabe gibi olan*
beden; gönül.

Bi-hamdî'llâhi ve'l-minne gelüben âyet-i kübrâ /
Vücūdum ka'besi aslâ eser görmez şanemlerden
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 990, Beyit 4*). [*vücūdum*
ka'besi,]

vücūdum milki [2] *Beden, varlık ülkesi.*

Cemî'-i 'âlemi şerh itdi kâmil / **Vücūdum milkini**
şerh eylemiş bil (*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 848, Beyit*
1). [*vücūdum milkini, -(n)i*]

Toğdı çün şems-i sa'âdet müşterî cismümde pes /
Bu **vücūdum milkine** envâr gördüm kendümi
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 1469, Beyit 4*). [*vücūdum*
milkine, -(n)e]

vücūdum sarayın [1] *Vücut, varlık sarayı.*

Müheyyâ idelden **vücūdum sarayın** kamu / Niķâb
açdı gördüm serîrinde mâhiyyetin (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1154, Beyit 4). [*vücūdum sarayın,*]

vücūdum şehrinün sultânı [1] *Beden, varlık şehrinin*
sultanı, hükümdarı.

Ey **vücūdum şehrinün sultânı** gel milkün gözet /
Sensüz olmasun bu milkün bir nefes sultân-ı men
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 1075, Beyit 3*). [*vücūdum*
şehrinün sultânı,]

vücūdum terâzûsın [1] *Beden, varlık terazisi, ölçüsü.*

Çün beyn beyn kıldı **vücūdum terâzûsın** / Kıldı
mübeyyen anda cemâl ü celâlini (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 1529, Beyit 2). [*vücūdum terâzûsın,*]

vücūdun şehri [1] *Beden, varlık şehri.*

Bu **vücūdun şehrine** sultân olaldan sırr-ı dil / Sırr
ile hâkkiyetüm ihyâ iden hâdur beni (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 1567, Beyit 4*). [*vücūdun şehrine, -*
(n)e]

vücūdun hâtanî misle'l-hamâ'il [1] *Hamail gibi beni*
ihata eden (koruyan) bir vücuttur.

Muht-i çâr-ender çâr olandur / **Vücūdun hâtanî**
misle'l-hamâ'il (*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 843, Beyit*
3). [*vücūdun hâtanî misle'l-hamâ'il,*]

vücüh [11] *Yüzler, çehreler.*

Mu'arrâdur libâsından görinen vech-i bâ-ma'nâ /
Vücüh ile müberrâdur eserdendür 'atâ peydâ
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 56, Beyit 3*). [*vücüh,*]

Mâverâdandur **vücühün** vech-i ma'mûrî yine /
Haymede ef'âl u eşkâlî hicâb altındadır (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 344, Beyit 3*). [*vücühün, -un*]

Her vech ile bu vechümüz virdiler **vücüh** /
Gösterdi rûy-i dilberi arz u semâda 'ışk (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 703, Beyit 3*). [*vücüh,*]

Rûhum **vücühüm** yine 'ayn ile görmişem / Rûhum
mesâbesinde görindi nice hayâl (*Murâdî Dîvânı*,
Gazel 819, Beyit 2). [*vücühüm, -i, -(n)i*]

Vechümün âyinesinde vech ile gördüm **vücüh** / Ol
cemâl oldı cemâl oldı benüm mâhiyyetüm (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 884, Beyit 2*). [*vücüh,*]

Mu'arrâda mu'allâdur niķâb iden özin veche /
Vücühundan haber bilen ider bî-kâm her kâmin
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 980, Beyit 4*). [*vücühundan,*
-ın, -dan]

2. *İmkanlar, şekiller.*

Añla Murâdîde **vücüh** olmadı hadd-i bâ-hisâb /
Câhil-i mutlak ol durur kıya 'ulümü üzre had
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 256, Beyit 5*). [*vücüh,*]

Elâ yâ eyyühe'l-mâni' ne men' eyler **vücühünden**
/ Elünde kudretün yapış nedendür böyle etvârün
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 720, Beyit 4*). [*vücühünden, -un, -dan*]

Benlûgi terk eyleyen buldı **vücüh** ile hemân / Bî-
başardur çeşm-i bînâ diller oldı bunda lâl (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 775, Beyit 3*). [*vücüh,*]

Murâdî ahsen-i vech üzredür egerçi **vücüh** / Velî
bu vech ile olmuş durur kamu ahvâl (*Murâdî*
Dîvânı, *Gazel 828, Beyit 5*). [*vücüh,*]

Mukarrer eylemiş hüsün egerçi râh-ı vaşlından /
Vücüh ile müberrâdur kamudan bî-misâl Allâh
(*Murâdî Dîvânı*, *Gazel 1327, Beyit 3*). [*vücüh,*]

vücüh-i hayâl olmak [1] *Hayalin yüzü, şekli olmak.*

'Aceb menzil-i bü'l-'acebdür bu zîr-i hıyâm /
Hayâl-i zilâl oldı cümle **vücüh-i hayâl** (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [vücüh-ı hayâl oldı, -dı]

vücüh-ı kesir [1] Çok yüzler, sûretler.

Vech-i âdemde var **vücüh-ı kesir** / Birisidür hitâb-ı "kerremnâ" (*Murâdî Dîvânı, Gazel 93, Beyit 2*). [*vücüh-ı kesir,]*

vülûc [2] Girme, sokulma.

Hurûcum aşlın istersen ben andan olmadum hâric / **Vülûcumda** hurûcum vaşfını aña mahrec (*Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 2*). [*vülûcumda, -um, -da]*

Ben hurûcumda **vülûcum** 'âlemin naşb itdüm / 'Âlemüm râfî'ini görmege bir dâl gerek (*Murâdî Dîvânı, Gazel 739, Beyit 3*). [*vülûcum, -um]*

vürüd [3] Gelme, ulaşma.

Maşnû'ını şun'ında bedî' eyledi ibdâ' / Eyledi vürüdünü **vürüd** ile mu'ammer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3*). [*vürüd,]*

Maşnû'ını şun'ında bedî' eyledi ibdâ' / Eyledi **vürüdünü** vürüd ile mu'ammer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 457, Beyit 3*). [*vürüdünü, -ı, -(n)ı]*

Bende kılınışdur kamu 'âlemleri bir lahzada / Çün **vürüdüñ** tahtına çıkdı olup sultân-ı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 688, Beyit 2*). [*vürüdüñ, -uñ]*

vürüd-ı cümle-i ahbâr [1] Haberlerin, sözlerin tümünün gelişi, ulaşması.

Vürüd-ı cümle-i ahbâra kılınışdur eser ilhâh / Nite'âyine-i ruhsâra kılınışdur nazar ilhâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 229, Beyit 1*). [*vürüd-ı cümle-i ahbâra, -a]*

vü yâhû [1] Yahut, veya.

Muhtâr olan bu yirde Murâduñ kelâmıdır / Kimdür bu yirde Rüşenî **vü yâhû** Gülşenî (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5*). [*vü yâhû,]*

vüzü' almak [1] Abdest almak.

Kan ile almak **vüzü' oldı** çü 'âdet 'âşıka / Bize hâcet olmadı bu kâr için bir kaatre mâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 39, Beyit 3*). [*vüzü' almak,]*

2.2.27. Y

yâ [3] Arap alfabesindeki "Ye" harfi.

Elf ü nün ü **yâ** vü elf ü nün u elf u elf u lâm / Hâdan añağıl hüviyyet ma'nide im'ân kıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 2*). [*yâ,]*

Naş-ı mir'âtumda gördüm şormışam naqqâşdan / Yedi **yâ** vü nün ü yânun resmin aldum kaşdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1*). [*yâ,]*

Naş-ı mir'âtumda gördüm şormışam naqqâşdan / Yedi **yâ** vü nün ü **yânun** resmin aldum kaşdan (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 1*). [*yânun, -n, -uñ]*

yâ [9] Nida, ey. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâ mâlike'l-mülûk ve **yâ** 'âlime'l-hafâ / Yâ kâşife'l-kürûbı leke'l-hamdü ve's-senâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1, Beyit 1*). [*yâ,]*

yâ 'âlim [2] Ey her şeyi bilen, Allah.

Nihâye ola mı hergiz nihâna **yâ 'âlim** / Çü 'ilm-i zâhiri sırr-ı nihâna imâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 491, Beyit 4*). [*yâ 'âlim,]*

Başîret gözün ben kuluñ kıl küşâde müdâm / Bile 'ilm ile 'ilmüñi dem-be-dem **yâ 'âlim** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 959, Beyit 4*). [*yâ 'âlim,]*

yâ 'âşık [1] Ey aşık.

Şimâh-ı câna nidâ geldi didi **yâ 'âşık** / Seni şu kim dilemez şâhib-i zâlâl itdüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 4*). [*yâ 'âşık,]*

yâ 'âşıkîn [1] Ey aşıklar.

Çün cür'ayı nüş eyledüm hâte's-şabûh **yâ 'âşıkîn** / Bu sekrümüz dâ'im ola cylemesün ferzâneler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 3*). [*yâ 'âşıkîn,]*

yâ 'azîme'l-emri fahküm beynenâ ente ilâh [1] Ey emri azim olan (Allah) aramızda hükmet; ilah sensin.

Yâ 'azîme'l-emri fahküm beynenâ ente ilâh / İnnenâ künnâ mu'tî'an kâne fî erzin cibâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 1*). [*yâ 'azîme'l-emri fahküm beynenâ ente ilâh,]*

yâ 'azîme'l-fazl [1] Ey lütfü büyük olan.

Yâ 'azîme'l-fazl-ı yâ zü'l-minne minnetdür saña / Kim 'atâ-yı bî-nihâyetden irişe bî-gümân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 4*). [*yâ 'azîme'l-fazl-ı, -ı]*

yâ 'azîme'l-lu'fî ente kâdirün mimmâ teşâ [1] Ey lütfü çok; sen istediğini yapmaya kadirsin.

Yâ kerîme'l-'afvi yâ ze'l-menni yâ bedre'z-zülem / **Yâ 'azîme'l-lu'fî ente kâdirün mimmâ teşâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 3*). [*yâ 'azîme'l-lu'fî ente kâdirün mimmâ teşâ,]*

yâ 'azîme'l-menni hâl [1] Ey büyük minnet sahibi.

Yâ veliyye'l-hükmi fahküm **yâ 'azîme'l-menni hâl** / Ente ma'bûdü'l-berâyâ kâle fahküm kâle kâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 1*). [*yâ 'azîme'l-menni hâl,]*

yâ 'azîz ü yâ velî [1] Ey yüce ve Allah'ın dostu olan.

Pâdişâh lutfuñ el virürse eger bendeñe / **Yâ 'azîz ü yâ velidür** yâ nebî şâhib-'âlem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 895, Beyit 3*). [*yâ 'azîz ü yâ velidür, -dür]*

yâ 'azîzâ kâdirâ [1] Ey yüce ve kudret sahibi Allah.

Yâ 'azîzâ kâdirâ 'izzet yaraşur saña kim / Kim saña baş egmeye hâli anuñ oldı tebâh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1265, Beyit 3*). [*yâ 'azîzâ kâdirâ,]*

yā bülbul [1] *Ey bülbul.*

Virüben ana cevâbını didüm **yā bülbul** / Ger şorarsañ bu benüm hâlümü gelmez o dile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 2*). [*yā bülbul,]*

yā delile'l-âcizîn [1] *Ey ihtiyaç sahiplerine yol gösteren.*

Yâ şefî'e'l-müzribîn ü **yā delile'l-âcizîn** / Yâ resula'llah ayırmağıl cemâlünden beni (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2*). [*yā delile'l-âcizîn,]*

yā eḫad [2] *Ey tek olan Allah'ım.*

İnâyet senündür hidâyet senün **yā eḫad** / Umarven senün faẓluñ dem-be-dem dâ'imâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 2*). [*yā eḫad,]*

Ayn-ı Murâdî kan akıdır hicr-i yârdan / Vaşl-ı nigâr bir dem anı eyle **yā eḫad** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 5*). [*yā eḫad,]*

yā esleṭa's-selâtîn yā kâşife'l-kürüb [1] *Ey sultanların sultanı, ey bütün sıkıntıları gideren.*

Yâ râhime'l-mesâkin yâ âlîme'l-guyüb / **Yā esleṭa's-selâtîn yā kâşife'l-kürüb** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 1*). [*yā esleṭa's-selâtîn yā kâşife'l-kürüb,]*

yā eyyühe'l-aḫbâb [3] *Ey dostlar.*

Eyâ **yā eyyühe'l-aḫbâb** gelüñ size açam bir bâb / Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma'nâ kim ola her câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 62, Beyit 3*). [*yā eyyühe'l-aḫbâb,]*

Eyâ **yā eyyühe'l-aḫbâb** gelüñ size açam bir bâb / Ne kim dirsem hemân deryâb ne ma'nâ kim ola her câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 63, Beyit 3*). [*yā eyyühe'l-aḫbâb,]*

Elâ **yā eyyühe'l-aḫbâb** dırahtuñ altıdur kevser / Kim içerse zülâlınden olup mest olmadı hüşyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4*). [*yā eyyühe'l-aḫbâb,]*

yā eyyühe'l-bâṭın [1] *Ey görünmeyen, gizli olan.*

Elâ **yā eyyühe'l-bâṭın** revâc-ı derc-i sa'yüñ var / Fe-emmâ vech-i âherden olupdur vech-i âsârüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 2*). [*yā eyyühe'l-bâṭın,]*

ya eyyühe'l-câmi' [1] *Ey İçine alan, içinde bulunduran.*

Elâ **ya eyyühe'l-câmi'** Murâdî cem'i maḫşüduñ / Nedendür ḫikmeti devr eyler anı cümleten varuñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 5*). [*ya eyyühe'l-câmi',]*

yā eyyühe'l-mâni' [1] *Ey alıkoyan, engel olan.*

Elâ **yā eyyühe'l-mâni'** ne men' eyler vücûhuñdan / Elünde kudretüñ yapış nedendür böyle eṭvârüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 4*). [*yā eyyühe'l-mâni',]*

yā eyyühe'l-mübdi' [1] *Ey yeni şeyler bulan, söyleyen.*

Elâ **yā eyyühe'l-mübdi'** olup elvân ile maḫlûḫ / Bu vech ile bedâyi'den gezer tarz ile envârüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 3*). [*yā eyyühe'l-mübdi',]*

yā eyyühe'l-müdessir [1] *Ey örtüye bürünen! (74/Müddessir 1).*

Yā eyyühe'l-müdessir kum fe-enẓir sırrını / Añlamayup bilmeyenler bulmadı âläya yol (*Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 4*). [*yā eyyühe'l-müdessir,]*

yā eyyühe'l-uşşâk [1] *Ey aşıklar.*

Elâ **yā eyyühe'l-uşşâk** nedür ma'sûḫı bildüñ mi / Beridür cümleden el-ḫaḫ hüve'r-Rabbü hüve'l-Hannân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1011, Beyit 3*). [*yā eyyühe'l-uşşâk,]*

yā eyyühe'z-zâhir [1] *Ey görünen; açık, belli olan.*

Elâ **yā eyyühe'z-zâhir** senüñ mazḫardadur kârüñ / Vakâyi'den mu'arrâdur vuḳû'a irdi tekrârüñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 720, Beyit 1*). [*yā eyyühe'z-zâhir,]*

yā ferd-i sübhân [2] *Ey eksik ve noksanlardan münezzeḫ olan, tek, eşsiz Allah'ım.*

Yâ Rabbi Raḥmân yâ ḫayy-ı Mennân / **Yā ferd-i sübhân** ze'l-cüd-ı ihsân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 1*). [*yā ferd-i sübhân,]*

Yâ Rabbi Yezdân sensin çü erḫam / Sensin çü ekrem **yā ferd-i sübhân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 4*). [*yā ferd-i sübhân,]*

yā fetâ [3] *Ey delikanlı, yiğit.*

Evvelîn ü âḫirîn olsa eger bir yirde cem' / Añlamayalar bu remzi bilmeyeler **yā fetâ** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 4*). [*yā fetâ,]*

İlm-i ḫaḫîḳî **yā fetâ** sırrına râci' añağıl / Sırrına râci' üñ yine 'ilmini vâsi' añağıl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 814, Beyit 1*). [*yā fetâ,]*

Nedür tarḫ iden ikiden birlügi **yā fetâ** / Maḫâlûñi tarḫ eyle tâ bulasın sen nîk hâl (*Murâdî Dîvânı, Gazel 855, Beyit 4*). [*yā fetâ,]*

yā ḡanî [1] *Ey vermesi bol Allah.*

Ḳulum kapuña yüz sürüp gelmişem **yā ḡanî** / Sana yaraşur 'izzet-i salṭanat kibriyâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3*). [*yā ḡanî,]*

yā ḡâyete eşvâḳî fe'srebinî müdâmeten ente a'lem mâ-fu'âdî cemî'an muḫaşşalâ [1] *Son derece arzuladığım, sürekli benim susuzluğumu gider. Kalbimde olan her şeyi en iyi bilen sensin.*

Yā ḡâyete eşvâḳî fe'srebinî müdâmeten / Ente a'lem mâ-fu'âdî cemî'an muḫaşşalâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 3*). [*yā ḡâyete eşvâḳî fe'srebinî müdâmeten ente a'lem mâ-fu'âdî cemî'an muḫaşşalâ,]*

yā ḡufrân [1] *Ey affeden, bağışlayan.*

Za'îfem mesnedüm sensin benüm her demde yâ
Rahmân / Bana lutf eyle lutfuñdan 'inâyet eyle yâ
ğufṛân (Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 1). [yâ
ğufṛân,]

yâ ḥabîbâ [1] Ey sevgili.

'İşkânı dutdı gönülde cümle maḥlûḳ-ı cihân / Yâ
ḥabîbâ çığışurlar baş açuk kâşânedan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1028, Beyit 3). [yâ ḥabîbâ,]

yâ ḥabîbâ'llah [1] Ey Allah'ın sevdiği, resûlü.

Yâ ḥabîbâ'llah ayırmağıl cemâlûñden beni / Yâ
resulâ'llah ayırmağıl cemâlûñden beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 1). [yâ ḥabîbâ'llah,]

yâ ḥabîbe'l-ḳalbi ercûke vemâ nercü sivâk [1] Ey
kalplerin sevgilisi senden başkasından değil senden
istiyorum.

Yâ ḥabîbe'l-ḳalbi ercûke vemâ nercü sivâk /
Ente maḥbûbun ileynâ lâ terdü 'anna' atâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 1). [yâ ḥabîbe'l-
ḳalbi ercûke vemâ nercü sivâk,]

yâ ḥabîbe'l-ḳalbi fa'ḥkûm beynenâ fa'sliḥ lenâ [1] Ey
kalplerin sevgilisi, aramızda hükmet, aramızı düzelt.
faḥkûm beynena: O hâlde aramızda Hak ile hükmet!
(38/Sad 22).

Yâ ḥabîbe'l-ḳalbi fa'ḥkûm beynenâ fa'sliḥ lenâ
/ Ente sultânün 'aleynâ cârin emrûke 'indenâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 33, Beyit 1). [yâ ḥabîbe'l-
ḳalbi fa'ḥkûm beynenâ fa'sliḥ lenâ,]

yâ ḥabîbe'l-vaḳt ḳad zelzeltenî bi'l-'ışkı tām [1] Ey
vaktin sevgilisi aşk beni sarstı.

Yâ ḥabîbe'l-vaḳt ḳad zelzeltenî bi'l-'ışkı tām /
Yâ ḥabîbe'l-ḳalbi ḳad enzeltenî a'le'l-makâm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 1). [yâ ḥabîbe'l-
vaḳt ḳad zelzeltenî bi'l-'ışkı tām,]

yâ ḥabîb-i cân ü dil [1] Ey gönül ve cânın sevgilisi.

Yâ ḥabîb-i cân ü dil sensin münezzeh cümleden /
Lîk esrâr-ı ḥafîyyüñdür viren eṣvâḳa cā (Murâdî
Dîvânı, Gazel 32, Beyit 3). [yâ ḥabîb-i cân ü dil,]

yâ ḥabîbî sa'yinâ mimmen nidâ'ü'l-ḳatî'a [1] Ey
sevgili çabamız o keskin sestten olsun.

Âmede der-rûz-ı rûşen sem'-i nâdir ibtidâ / Yâ
ḥabîbî sa'yinâ mimmen nidâ'ü'l-ḳatî'a (Murâdî
Dîvânı, Kit'a 21, Beyit 2). [yâ ḥabîbî sa'yinâ
mimmen nidâ'ü'l-ḳatî'a,]

yâ hādî [1] Ey hidayet veren Allah.

Didüm kim anda yâ hādî hidâyet eyle her râha /
Dinildi server olduñ bihter olduñ cümle bihterden
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1022, Beyit 3). [yâ hādî,]

yâ ḥafîyye'l-luṭf [2] Ey lutfun, iyiliğin gizlisi.

Yâ ḥafîyye'l-luṭf lutfuñdur senüñ bize sened /
Lutfuñ içün eylerüz her demde saña ilticâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 39, Beyit 2). [yâ ḥafîyye'l-luṭf,]

Yâ ḥafîyye'l-luṭf lutfuñ 'âmdur maḥlûḳuña /
Senden istid'â iderler faẓl u iḥsân u ni'am (Murâdî
Dîvânı, Gazel 895, Beyit 2). [yâ ḥafîyye'l-luṭf,]

yâ ḥafîyyü'l-ḥāl [1] Ey hâlin, durumun gizlisi.

Yâ ḥafîyyü'l-ḥāl iḥfâ kılmağa maḥfice gel / Ben
beni bilmekde sensin yine baña reh-nümâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 30, Beyit 3). [yâ ḥafîyyü'l-ḥāl,]

yâ ḥafîyyü'l-luṭf 'ulṭufnâ bi-envâ'i'l-kerem [1] Ey
lütüf gizli olan (Allah'ım) keremin enva'iyile bize
lütfeyle.

Yâ ḥafîyyü'l-luṭf 'ulṭufnâ bi-envâ'i'l-kerem /
Çün kerem senden bulurlar iki dünyâda ümem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 1). [yâ
ḥafîyyü'l-luṭf 'ulṭufnâ bi-envâ'i'l-kerem,]

yâ ḥaḳ [2] Ey Allahım.

Saña yüz tutmuşam yâ Ḥaḳ çü sensin ḥālḳu'l-eşyâ
/ Ümîdüm sañadur her dem çü sensin ḳâdir ü dānâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 60, Beyit 1). [yâ ḥaḳ,]

Murâdî kuluña lutf eyle yâ Ḥaḳ / Ki sensin
pâdişâh-ı ferd-i muṭlaḳ (Murâdî Dîvânı, Mesnevi
41, Beyit 5). [yâ ḥaḳ,]

yâ ḥakîm [1] Ey her şeyi bilen Allah'ım.

Murâdî kuluñuñ murâdî hemân sendedür / Yine
hikmetin sen bilürsin anuñ yâ ḥakîm (Murâdî
Dîvânı, Gazel 959, Beyit 5). [yâ ḥakîm,]

yâ ḥālḳ [1] Ey yaratan, Allah.

Tâ'atüm olmadı saña lâyıḳ / Rûşen eyle bu ḳalbi
yâ ḥālḳ (Murâdî Dîvânı, Müfret 41, Beyit 1). [yâ
ḥālḳ,]

yâ ḥannân [1] Çok acıyan, çok acıyıcı; Allah.

Ne ḳatre eksilür deryâ-yı iḥsânûñdan ey ḳayyüm /
Eger bir zerre in'âmûñ irerse baña yâ Ḥannân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 3). [yâ ḥannân,
]

yâ ḥayy [1] Ey dirilten ve can veren Allah.

Rızâñı dilerem yâ Rab naşib eyle anı baña /
Müyesser eyle didâruñ baña yâ ḥayyî yâ mennân
(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 2). [yâ ḥayyî,]

yâ ḥayy-ı mennân [1] Ey dirilten ve can veren, ihsanı
bol Allah'ım.

Yâ Rabbi Rahmân yâ ḥayy-ı Mennân / Yâ ferd-i
sübḥân ze'l-cüd-ı iḥsân (Murâdî Dîvânı, Gazel
1179, Beyit 1). [yâ ḥayy-ı mennân,]

yâ ḥayyü min ḥayâtike ḥayyen ve ṭayyibâ [1] Ey
Hayy! Hayat ve güzellik senin hayatındandır.

Yâ ḥayyü min ḥayâtike ḥayyen ve ṭayyibâ /
Fe'l-bâḳiyâtü minke lenâ ve'l-mübârekâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 2, Beyit 1). [yâ ḥayyü min ḥayâtike
ḥayyen ve ṭayyibâ,]

yâ ḥudâ [1] Ey Allah'ım.

Dilerven yâ Ḥudâ senden 'inâyet kıl bu 'âsiye /
Senüñ 'ışḳuñ ile yâ Rab dem-â-dem yakılam

yanam (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [yâ hudâ,]

yâ hudâyâ [1] Ey Allah'ım.

Yâ Hudâyâ bize sen imân it / Subhâ'dan kılma
kalbümüz tenhâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 88, Beyit 3). [yâ hudâyâ,]

yâ ilâh [2] Ey Allah'ım.

Çokdur günâhum **yâ ilâh** sensin baña her dem
penâh / Her dem kılurven âh vâh estâğfiru'llâh el-
'azîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 940, Beyit 5). [yâ ilâh,]

Tevbeler kıldum günâha **yâ ilâh** / Yaraşur saña
'atâ ey pâdişâh (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 30, Beyit 1). [yâ ilâh,]

yâ ilahî [6] Ey Allah'ım. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Minnetüm sen şâhadur gayrıya yokdur minnetüm
/ Senden özge mesnedüm yok **yâ ilahî** zi'l-beğâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 2). [yâ ilahî,]

yâ kâdir-i bî-hemtâ [1] Ey eşi benzeri olmayan
kudretli Allah'ım.

Yâ kâdir-i bî-hemtâ 'ışkuñ dile kıl efzün /
Cânuma naşib eyle yoluña ola kurbân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 6). [yâ kâdir-i bî-hemtâ,
]

yâ kalbî ente faşbir fi-hicrihi cemilâ [1] Ey kalbim,
güzel ayrılığı sabret.

Yâ kalbî ente faşbir fi-hicrihi cemilâ / El-vâhidü
celâlen el-vâhidü cemâlâ (Murâdî Dîvânı, Gazel
105, Beyit 3). [yâ kalbî ente faşbir fi-hicrihi
cemilâ,]

yâ kerîme'l-'afvi yâ ze'l-menni yâ bedre'z-zulem [1]
Ey affi bol olan, ey karşılıksız veren, ey karanlıkları
dağıtan.

**Yâ kerîme'l-'afvi yâ ze'l-menni yâ bedre'z-
zulem** / Yâ 'azîme'l-luṭfî ente kâdirün mimmâ teşâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 12, Beyit 3). [yâ kerîme'l-
'afvi yâ ze'l-menni yâ bedre'z-zulem,]

yâ lâyimi fi-'ışkı lem ta'rif aḥvâli [1] Ahvalimi
bilmeyip aşkımda beni ayıplayan.

Yâ lâyimi fi-'ışkı lem ta'rif aḥvâli / Lâ-tesme'u
akvâli ente aşamun ebkem (Murâdî Dîvânı, Gazel
944, Beyit 4). [yâ lâyimi fi-'ışkı lem ta'rif aḥvâli,]

yâ maḥbûb [1] Ey sevgili.

Çağırıp didüm ki **yâ maḥbûb** derdüm çok benüm
/ Bir nidâ irdi ki ben derdüñe dermân olmışam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 6). [yâ maḥbûb,
]

yâ men 'alîmün fî'l-mâl yâ rabbenâ yâ rabbenâ [1]
Maldaki tasarrufu bilen; ey Rabbimiz, ey Rabbimiz.

Yâ men lehü ḥüsnü'l-cemâl yâ men lehü 'aynü'l-
kemâl / **Yâ men 'alîmün fî'l-mâl yâ Rabbenâ yâ**

Rabbenâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 113, Beyit 3). [yâ
men 'alîmün fî'l-mâl yâ rabbenâ yâ rabbenâ,]

**yâ men bede'lâ-yu'înu illâ bi-ḥikmetihi ve kelîmüke
kāne fî ḥikmetike kenzen maḥfiyyâ [1]** Yardımını
hikmetle yapan! Ve senin kelamın hikmetinde gizli bir
hazinedir.

**Yâ men bede'lâ-yu'înu illâ bi-ḥikmetihi / Ve
kelîmüke kāne fî ḥikmetike kenzen maḥfiyyâ**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 123, Beyit 5). [yâ men
bede'lâ-yu'înu illâ bi-ḥikmetihi ve kelîmüke kāne
fî ḥikmetike kenzen maḥfiyyâ,]

**yâ men lehü ḥüsnü'l-cemâl ḥüsnü'l-cemâl yâ men
lehü 'aynü'l-kemâl [1]** Ey cemali güzel olan, ey
zatında kemal sahibi.

**Yâ men lehü ḥüsnü'l-cemâl yâ men lehü
'aynü'l-kemâl / Yâ men 'alîmün fî'l-mâl yâ
Rabbenâ yâ Rabbenâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel
113, Beyit 3). [yâ men lehü ḥüsnü'l-cemâl ḥüsnü'l-
cemâl yâ men lehü 'aynü'l-kemâl,]

yâ men lehü'l 'inâyetü fî külli mâ 'aṭâ [1] Bütün
ihsanlarında inayet kendisinin olan.

Yâ men lehü'l 'inâyetü fî külli mâ 'aṭâ / Nercü
'ani's-sikâti şefa'ati Muştafâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 4, Beyit 1). [yâ men lehü'l 'inâyetü fî külli
mâ 'aṭâ,]

yâ men-hû [1] Ey O; Allah.

Kesretde vahdet gözlegil urgıl cihâna püşt-i pâ /
Yâ-hû ve **yâ men-hû** diyü derd ile giryân ol yüri
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [yâ men-hû,
]

yâ mennân [1] Ey kullarına hadsiz nimet veren.

Rızânı dilerem yâ Rab naşib eyle anı baña /
Müyesser eyle didâruñ baña yâ ḥayyî **yâ mennân**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 2). [yâ mennân,
]

**yâ mevlâye fenẓür ilâ ḥâlî bi't-terahḥum ve innî lâ-
es'elü illâ minke fevzen 'azîmâ [1]** Allah'ım benim
hâlîme merhametle bak! Büyük kurtuluşu ben ancak
senden istiyorum.

**Yâ Mevlâye fenẓür ilâ ḥâlî bi't-terahḥum / Ve
innî lâ-es'elü illâ minke fevzen 'azîmâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 123, Beyit 2). [yâ mevlâye fenẓür ilâ
ḥâlî bi't-terahḥum ve innî lâ-es'elü illâ minke
fevzen 'azîmâ,]

yâ mucîb [1] Ey icâbet eden, isteyene karşılık veren;
Allah.

Her kanda kim nazar kıla bu dide-i başır / Her
cânibün nidâsını güş itdi **yâ mucîb** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 144, Beyit 2). [yâ mucîb,]

yâ muḥsinün ileynâ aḥsen lenâ vişâlâ [1] Ey bizim
muhsinimiz vuslatla bize ihsan buyur.

Yâ nâziren 'aleynâ fe'kşif-lenâ cemâlâ / **Yâ
muḥsinün ileynâ aḥsen lenâ vişâlâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 106, Beyit 1). [yâ muḥsinün ileynâ
aḥsen lenâ vişâlâ,]

yā murādī fā‘budu’llāhu muhlişen hattā tenāl bi‘r-rizā‘i‘l-haqqū mā-kāne murāden hālişen [1] *Ey Muradi, halis istek olan Hakk’ın rızasına nâil oluncaya kadar Cenab-ı Hakk’a ibadet et.*

Yā Murādī fā‘budu’llāhu muhlişen hattā tenāl / Bi‘r-rizā‘i‘l-haqqū mā-kāne murāden hālişen (Murādī Dīvānı, Gazel 33, Beyit 5). [*yā murādī fā‘budu’llāhu muhlişen hattā tenāl bi‘r-rizā‘i‘l-haqqū mā-kāne murāden hālişen,*]

yā murād-ı külli şey’in [1] *Bütün her şeyin istediği, talep ettiği.*

Yā murād-ı külli şey’in şeydedür ahl-ı murād / Fecr-i şâdık lem‘ası ‘ışkı ziyād eyler ziyād (Murādī Dīvānı, Gazel 246, Beyit 1). [*yā murād-ı külli şey’in,*]

yā müste‘ân [3] *Ey kendisinden yardım istenen, yardımı dilenen Allah.*

Nefs-i emmāre zebūn eylesin yā Rab beni / Şıgımuram saña andan dem-be-dem **yā müste‘ân** (Murādī Dīvānı, Gazel 1056, Beyit 4). [*yā müste‘ân,*]

Ğaflet uyhusından uyandur beni **yā müste‘ân** / Nefs ü şeytandan hālâş eyle Hüdâyâ el-amân (Murādī Dīvānı, Gazel 1057, Beyit 1). [*yā müste‘ân,*]

Bu kitābuñ şāhibine her zamān / Sen ‘ināyet eylegil **yā Müste‘ân** (Murādī Dīvānı, Müfret 47, Beyit 1). [*yā müste‘ân,*]

yā müsteğās [1] *Ey istigāse edilen, kendisinden medet, yardım talep olunan; Allah.*

Nice nice yirde olur ol vücūdundan bihās / Bu vücūdumu ayırma toğrıdan **yā müsteğās** (Murādī Dīvānı, Gazel 217, Beyit 1). [*yā müsteğās,*]

yā naşīb [3] *Neyin ne olacağını bilmeden konuşmamayı, başa neler geleceğini, zamanın neler göstereceğini beklemeyi öğütleyen kaderci yaklaşım yapısına sahip söz.*

Gel Murādīnūñ kelāmın eyle bir bir istimā‘ / Her ne girürse elüñe al hemān sen **yā naşīb** (Murādī Dīvānı, Gazel 125, Beyit 5). [*yā naşīb,*]

Çün tecellî eyledi ‘ayn-ı cemālinden habīb / Hamd u minnet kim naşībe bu düşüpdür **yā naşīb** (Murādī Dīvānı, Gazel 128, Beyit 1). [*yā naşīb,*]

Hā‘il olmaz ‘ārifeye kevn ü mekānuñ perdesi / Perdeyi ref‘ eyler iseñ sen de buldun **yā naşīb** (Murādī Dīvānı, Gazel 133, Beyit 3). [*yā naşīb,*]

yā nāziren ‘aleynā fe‘kşif-lenā cemālā [1] *Ey bizim nazırımız, cemalini göster.*

Yā nāziren ‘aleynā fe‘kşif-lenā cemālā / Yā muhşinün ileynā ahsen lenā vişālā (Murādī Dīvānı, Gazel 106, Beyit 1). [*yā nāziren ‘aleynā fe‘kşif-lenā cemālā,*]

yā nebi [1] *Ey Allah’ın peygamberi.*

Pādīşāhā lūtfuñ el virürse eger bendeñe / Yā ‘azīz ü yā velīdür **yā nebi** şāhib-‘alem (Murādī Dīvānı, Gazel 895, Beyit 3). [*yā nebi,*]

yā Rab / Rabb [115] *Ey Rabbim. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā Rab ne hikmet oldu kim ‘uşşāk arar seni / Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 5). [*yā rab,*]

yā rabbenā [19] *Ey Rabbimiz. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Rahmetüñ deryāsına hadd ü kenār olmadı hiç / Kahtresinden neşr kıl biz kullara **yā Rabbenā** (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 4). [*yā rabbenā,*]

yā rabb-i kemal [1] *Ey kemal sahibi Allah’ım.*

‘Ömr ile eyledi ihyā bizi **yā Rabb-i kemāl** / Bu ‘ināyetle ebed eyle ‘ināyet yā Rab (Murādī Dīvānı, Gazel 137, Beyit 4). [*yā rabb-i kemāl,*]

yā rab zamān bedeh ki berāred niķāb-ı ‘ışķ [1] *Ya Rab aşķ örtüsünü götürünceye kadar zaman ver.*

Nūr-ı cemāl der-dilem āvered táb-ı ‘ışķ / **Yā Rab zamān bedeh ki berāred niķāb-ı ‘ışķ** (Murādī Dīvānı, Kit’a 5, Beyit 1). [*yā rab zamān bedeh ki berāred niķāb-ı ‘ışķ,*]

yā rāhime‘l-mesākin yā ‘ālime‘l-guyüb [1] *Ey miskinlere merhamet eden, ey gaybı bilen.*

Yā rāhime‘l-mesākin yā ‘ālime‘l-guyüb / Yā esleṭa’s-selātın yā kāşife‘l-kürüb (Murādī Dīvānı, Gazel 143, Beyit 1). [*yā rāhime‘l-mesākin yā ‘ālime‘l-guyüb,*]

yā rahmān [2] *Ey Allah’ım.*

Za‘ifem mesnedüm sensin benüm her demde **yā Rahmān** / Bana lūtf eyle lūtfuñdan ‘ināyet eyle yā gufrān (Murādī Dīvānı, Gazel 998, Beyit 1). [*yā rahmān,*]

Dek ṭurma Murādī sen kıl zikrini ol şāhuñ / Derd ile çığır her dem rahm it baña **yā Rahmān** (Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 7). [*yā rahmān,*]

yā resula’llah [5] *Ey Allah’ın Rasulü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yā ḥabiba’llah ayırmağıl cemālūñden beni / **Yā resula’llah** ayırmağıl cemālūñden beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1468, Beyit 1). [*yā resula’llah,*]

yā sāki ıskını bi-şarābī emeddemā [1] *Ey saki sürekli bir şarapla benim susuzluğumu gider.*

Bāhren aḥāṭa innī taḥayyertü bi‘l-ḥarā / **Yā sāki ıskını bi-şarābī emeddemā** (Murādī Dīvānı, Gazel 3, Beyit 1). [*yā sāki ıskını bi-şarābī emeddemā,*]

yā sāmie‘l-aşvāt [1] *Ey tüm sesleri duyan, işiten; Allah.*

Ey Hâlık-ı ma'bûd ve **yâ sâmie'l-aşvât** / Çokdur
çü günâhum iderem demde nice âh (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1413, Beyit 4). [yâ sâmie'l-aşvât,]

yâ sultân [1] Ey hükümdarım.

Nice bir kâlayın günc-i dücâda ey şeh-i 'âlem /
Karañu kalbümü pür-nûr kıl lutf eyle **yâ sultân**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 4). [yâ sultân,]

yâ sübhân [2] Ey noksanlıklardan münezzehe olan
Allah'ım.

Murâdî mürdan kim bir kuluñdur az'afü'l-mahlûk
/ Müyesser kıl seni tesbîh ide her lahza **yâ sübhân**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 998, Beyit 5). [yâ sübhân,
]

Tesbîhün ile yâ Rab toldur içümi her dem / Çağıra
bu cân ü dil her dem saña **yâ sübhân** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 5). [yâ sübhân,]

yâ şefî' [1] Ey şefa'at eden.

Lutf ü ihsân u mürüvvet eyle baña **yâ şefî'** / Yâ
resula'llah ayırmağıl cemâlünden beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 3). [yâ şefî',]

yâ şefî'e'l-müznibîn [1] Ey günahkarların şefa'at
edeni.

Yâ şefî'e'l-müznibîn ü yâ delile'l-'âcizîn / Yâ
resula'llah ayırmağıl cemâlünden beni (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1468, Beyit 2). [yâ şefî'e'l-
müznibîn,]

yâ tabîbe'l-kalbi kad enzeltene a'le'l-makâm [1] Ey
kalbin tabîbi (aşk) beni yüce makamdan indirdi.

Yâ habîbe'l-vaqt kad zelzeltene bi'l-'ışkı tām / **Yâ
tabîbe'l-kalbi kad enzeltene a'le'l-makâm**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 1). [yâ tabîbe'l-
kalbi kad enzeltene a'le'l-makâm,]

ya tenāsüb [1] Ey her şeyi uygun, uyumlu olan.

Senden oldıysa münāsib **ya tenāsüb** 'uzvda /
Ma'nî gözle şüreti ko geç bu menşübâtdan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 3). [ya tenāsüb,
]

yâ veliyye'l-hükmi fahküm [1] Ey hüküm sahibi
hükmet.

Yâ veliyye'l-hükmi fahküm yâ 'azîme'l-menni
hâl / Ente ma'bûdü'l-berâyâ kâle fahküm kâle kâl
(Murâdî Dîvânı, Gazel 773, Beyit 1). [yâ veliyye'l-
hükmi fahküm,]

yâ yüce sultân [1] Ey yüce sultan.

Yâ Rabbi günâhum çün aşdı hâdden / Sen lutfuñ
işle **yâ yüce sultân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1179,
Beyit 2). [yâ yüce sultân,]

yâ ze'l-a'ufî mennân yâ gâfire'l-hatâyâ [1] Ey
karşılıksız veren şefkat sahibi, ey hataları bağışlayan.

Ey hâlık's-secâyâ v'iy râzık'a'l-berâyâ / **Yâ ze'l-
a'ufî Mennân yâ gâfire'l-hatâyâ** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 105, Beyit 1). [yâ ze'l-a'ufî mennân
yâ gâfire'l-hatâyâ,]

yâ ze'l-celâl [1] Ey celal sahibi olan Allah.

Sen kerîmü's-şânsın ma'bûdsın **yâ ze'l-celâl** / Cüd
u ihsânunla toludur şehâ kevn ü mekân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1057, Beyit 4). [yâ ze'l-celâl,]

ya ze'n-nevâl [1] Ey bağış sahibi.

İmtiyâz itdün kâmu'yı eyledün bî-hâd hisâb / Hâsib
olduñ gel hisâbı seyr kıl **ya ze'n-nevâl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 773, Beyit 2). [ya ze'n-nevâl,]

yâ zü'l-minne [1] Ey şükür sahibi.

Yâ 'azîme'l-fa'z-l-ı **yâ zü'l-minne** minnetdür saña /
Kim 'atâ-yı bî-nihâyetden irişe bî-gümân (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1090, Beyit 4). [yâ zü'l-minne,]

yaban [4] 1. Kır, taşra.

Elden ele düşürüp sünbül saçuñ dağıtma / Sakla
sen anı 'ömrüm olmaz **yabanda** hâşıl (Murâdî
Dîvânı, Gazel 813, Beyit 4). [yabanda, -da]

II Önem vermemek, önemsiz görmek.

Atar ok gibi beni **yabana** / Dem-be-dem nideyin o
kaşları ya (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 4).
[yabana, -a]

2. Yabancı.

Kulağ ursañ bu güftâra bilürdün hâl-i 'uşşâkı /
Kemâl-i 'ilm olup 'ilmün **yabana** açmaz idün göz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 590, Beyit 2). [yabana, -a
]

Diñle Murâdî kavlümi mîzân-ı 'aqla ur / Kendünde
iste arama hergiz **yabanda** (Murâdî Dîvânı, Gazel
1370, Beyit 5). [yabanda, -+da]

yabana atmak [9] Deyim Önem vermemek, dikkate
almamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Bu fenâ dünyâyı terk idüp **yabana at** gönül /
Fâ'ide kılmaz saña çün kim yabana at gönül
(Murâdî Dîvânı, Gazel 766, Beyit 1). [yabana at,]

yâb yâb [4] Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.
(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî çünki başduñ 'arşa-i 'ışka kâdem /
İvme zinhâr ivme zinhâr ivme ivme **yâb yâb**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [yâb yâb,]

yad [6] 1. Hatırlama, anma.

Hamd ü senâ añadur lutf ü şehâsı öküş / Şükriñi kıl
dâ'imâ nâmını zikr eyle **yâd** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 258, Beyit 3). [yâd,]

Pâk-ı dâmen olalum cümle hevâdan geçelüm /
Yâd ile yek-dil olup beyz ü dücâdan geçelüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1). [yâd,]

Dillerde yâd olaldan nâm oldı her lisânım / Yâd
itdügüm bilüpdür dillerde cümle **yâdum** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 948, Beyit 4). [yâdum, -um]

2. Yabancı.

Añlamaz iseñ eger işbu Murāduñ suhanın / **Yād**
varma berū gel hikmeti Loqmāna getir (Murādī
Dīvānı, Gazel 438, Beyit 5). [yāda, -a]

Bizi yār ışiginde añlama **yād** / Kamuya yād ü yāre
āşināyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 2).
[yād,]

Altı günde cihānı var itdūñ / Kimi **yād** u kimini yār
itdūñ (Murādī Dīvānı, Mesnevi 29, Beyit 2). [yād,
]

yād eylemek [7] 1. Hatırlamak, anmak.

Biz āşnaları kamu **yād eyledük** hemān / Deryā-yı
‘ışkda olalıdan biz āşinā (Murādī Dīvānı, Gazel 7,
Beyit 3). [yād eyledük, -dū, -k]

Kamu āşinānı yūri **eyle yād** / Her işūñde ey dil
Hudā kıl taleb (Murādī Dīvānı, Gazel 160, Beyit
4). [yād eyle,]

Habbeẓā vuşlat demin **yād eyledi** ārām-ı dil / Kim
zebān-ı hālūmüz nām ile pūr-ezkārdur (Murādī
Dīvānı, Gazel 406, Beyit 2). [yād eyledi, -di]

Yād eylemiş ber-kaddi kamu āşināları / Terk itdi
cümle kesret tenhāda seyr ider (Murādī Dīvānı,
Gazel 479, Beyit 2). [yād eylemiş, -miş]

Her kaçan **yād eylese** ismūñi ey hūr-ı cinān / Dem-
be-dem akar Murādī gözlerinden kara kan (Murādī
Dīvānı, Gazel 1059, Beyit 5). [yād eylese, -se]

Yād itme rakībi sen efendūm meded eyle / **Yād
eyle** anı tā kim ola bağı anuñ hūn (Murādī Dīvānı,
Gazel 1132, Beyit 3). [yād eyle,]

2. Yabancı olarak değerlendirmek, dost görmemek.

Maḥabbet cūr‘asından mest ü hayrān eylegil dā‘im
/ Senūñle āşinā kıl ğayrılarla cāyı **yād eyle**
(Murādī Dīvānı, Gazel 1333, Beyit 3). [yād eyle,]

yād itmek [8] 1. Hatırlamak, anmak.

Ne revādur saña kim hūsnūni **yād ide** ‘uḳūl / Hāşa
li‘llāh ki senūñ künhūñe rāy ide vūşūl (Murādī
Dīvānı, Gazel 797, Beyit 1). [yād ide, -e]

Gel berū ol yevmü **yād it** kıl yarağūñ şimdiden /
Āh ol dem n‘ola hālūñ fikr ider misin mūdām
(Murādī Dīvānı, Gazel 882, Beyit 4). [yād it,]

Hayr-ı hayr itdi özi hayr ile **yād itdi** özin / Ey
Murādī hayradur anuñ içün her niyyetūm (Murādī
Dīvānı, Gazel 891, Beyit 5). [yād itdi, -di]

Ser-ā-ser ‘aḳlı **yād itdüm** çü oldum āşinā ‘ışka /
Mu‘arrā olmadum tā geçmeyince zīr ü bālādan
(Murādī Dīvānı, Gazel 983, Beyit 2). [yād itdüm, -
dū, -m]

Bu Murādī merd idelden āhırın **yād itmedük** / Bī-
kenār u bī-nihāye ulu deryā ol didi (Murādī
Dīvānı, Gazel 1474, Beyit 5). [yād itmedük, -me, -
dū, -k]

2. Bahsetmek.

Dillerde yād olaldan nām oldı her lisānum / **Yād
itdügüm** bilüpdür dillerde cümle yādum (Murādī
Dīvānı, Gazel 948, Beyit 4). [yād itdügüm, -dük, -
üm]

Hāşa li‘llāh ben taḥayyürden bunı **yād itmezem** /
Şükr içün dirven ki zīrā ḥamd lāzım ādeme
(Murādī Dīvānı, Gazel 1279, Beyit 3). [yād
itmezem, -mez, -em]

3. Uzaklaştırmak, ayırmak, ayrı düşürmek.

Yād itme rakībi sen efendūm meded eyle / Yād
eyle anı tā kim ola bağı anuñ hūn (Murādī Dīvānı,
Gazel 1132, Beyit 3). [yād itme, -me]

yād olmak [8] 1. Yabancı kalmak.

Yā Rab ne hikmet oldı bu sırr-ı ‘acīb kim / **Yād
oldı** kā‘ināta velī cümle āşinā (Murādī Dīvānı,
Gazel 9, Beyit 3). [yād oldı, -dı]

Yād olur isem iki cihāna kayurmazam / Her
demde yār ola bizi tek āşinā yiter (Murādī Dīvānı,
Gazel 461, Beyit 4). [yād olur, -ur]

Ezelden çün dil-i mecnūnı saña āşinā kılduñ / Ne
mümkindür ki sizden **yād ola** ol āşinā hergiz
(Murādī Dīvānı, Gazel 585, Beyit 3). [yād ola, -a
]

Āşinā-yı ‘ışk olalı cümleden **yād oldı** pes / Ol
ḥabīb-i bī-misāl içün mu‘arrādur gönül (Murādī
Dīvānı, Gazel 781, Beyit 3). [yād oldı, -dı]

Kamudan **yād olupdur** bu fu‘ādum / Senūñle
āşinā ister ḥabībūm (Murādī Dīvānı, Gazel 967,
Beyit 2). [yād olupdur, -up, -dur]

Cān ü dildür āşinā çün iştiyāk-ı āşna / **Yād olmaz**
rūşinā-yı çeşm-i dildār ol hemi (Murādī Dīvānı,
Gazel 1480, Beyit 4). [yād olmaz, -maz]

2. Bahsedilmek, hatırlanmak.

Lāmi‘ ol nūr oldı ‘ālemlerde ādemlerde hep / Līkin
olmuş tarz-ı āḥer nev‘-i nev‘in ile **yād** (Murādī
Dīvānı, Gazel 248, Beyit 2). [yād olmuş, -muş]

Dillerde **yād olaldan** nām oldı her lisānum / Yād
itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum (Murādī
Dīvānı, Gazel 948, Beyit 4). [yād olaldan, -aldan
]

yād ü āşinā [2] Yabancı ve tanıdık.

Hikmetde gördi ‘ibreti ‘ibrettedür hikem /
Hayretde hayret üzre durur **yād ü āşinā** (Murādī
Dīvānı, Gazel 6, Beyit 2). [yād ü āşinā,]

Āşinā olalı ‘ışkuñla gönül / Düşmen oldı baña **yād
u āşinā** (Murādī Dīvānı, Gazel 41, Beyit 4). [yād
u āşinā,]

yād ü yār [1] Yabancı ve dost.

Bizi yār ışiginde añlama yād / Kamuya **yād ü yāre**
āşināyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 2).
[yād ü yāre, -e]

yağ [1] Yağ. II Güç, kuvvet.

Ğam-ı sevdâyile **yağun** erimeyince müdâm / Vaşl-
ı yâri nice sen idebilürsin hâşıl (Murâdî Dîvânı,
Gazel 795, Beyit 3). [yağun, -uñ]

yağma [4] Yağmalamak, talan etmek. II Aklını başından almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben eger yâre varam 'aqlumda **yağma** gösterür /
Yârdan çün bâz olam kendümde peydâ gösterür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 1). [yağma,]

yağma eylemek [4] Yağmalamak, talan etmek. II Aklını başından almak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eylemişdür şehâ harâmî gözün / Cümleten naqd-i
'aqlını **yağma** (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 2).
[yağma eylemişdür, -miş, -dür]

yağma itmek [2] Yağmalamak, talan etmek. II Aklını başından almak.

Cân ü tenden geçmeyince kimse cânân bulmaz /
'Aklı **yağma** itmeyenler genc-i 'irfân bulmaz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 556, Beyit 1). [yağma
itmeyenler, -me, -(y)en, -ler]

'Aqlumı **ideli yağma** ol iki 'ayn ile gayb / İki
'aynüm giceler kaldı hayâlünde senün (Murâdî
Dîvânı, Gazel 736, Beyit 2). [yağma ideli, -eli]

yağma olmak [1] Yağmalanmak, talan edilmek. II Aklın baştan alınması.

Dil ü 'aqlumuz **oldı** yine **yağma** / Yüzün döndürdi
bizden o dil-ârâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 76, Beyit
1). [yağma oldu, -dı]

yağmaya virmek [8] Deyim Yağmalamak, talan etmek. II Hükümsüz bırakmak, bir durumun etkisini yitirmesi. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nazar kıldı nazîrinde nazîrinden emân ister /
Virüp varluğı **yağmaya** hayât-ı câvidân ister
(Murâdî Dîvânı, Gazel 278, Beyit 1). [yağmaya
virüp, -üp]

yağmak [7] Yağmur, kar, dolu gökten yere düşmek.

Yağılsa kaçre kaçre âb-ı cism-i nehr olur hâşıl /
Eger cem' olalar enhâr yem-i 'ummân olur peydâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4). [yağıl, -ı],
-sa]

II Bir durumun çok hissedilmesi; mübalağa.

Ebr-i himmet **yağduraldan** kaşresin her bir yire /
Oldı ihfâ üzre her mümkinde bu esrârumuz
(Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4).
[yağduraldan, -dur, -aldan]

Yağdurupdur ebr-i himmet lutf ile tedric ile /
Tâzelendi yağdı çün bârân bârân üstine (Murâdî

Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [yağdurupdur, -up, -dur]

Yağdurupdur ebr-i himmet lutf ile tedric ile /
Tâzelendi **yağdı** çün bârân bârân üstine (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 2). [yağdı, -dı]

Mîğ-i lutfi bize çün **yağdura** ihsân mahtarın /
Biterüz şöyle ki 'aql ırmeye tekrârumuza (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1347, Beyit 2). [yağdura, -a]

Yağdurdı mîğ-ı lutfi çü bârân-ı rahmeti / Emr
eyledi ki dâ'im ese 'avnı bādına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1366, Beyit 2). [yağdurdı, -dur, -dı]

Ecel açup durur nice kâfadan / Bilinmez ne **yağar**
ebr-i kâzâdan (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit
2). [yağar, -ar]

yağmur [1] Yağmur.

Muqaddimâtı bilürseñ muqaddimât ile gör / Eger
muhtî isen ol ebr-i huşke **yağmur** şac (Murâdî
Dîvânı, Gazel 224, Beyit 3). [yağmur,]

yağmak [1] Yakmak; aydınlatmak.

Toğar çün şems-i tâbânım biri birinden enver çün
/ Ebed zulmet yüzün görmez kamerler mahv olur
çün **yağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4).
[yağ,]

yağşı [17] Güzel, iyi.

Sakın aldanma fânîye bekâ iste ger 'âkilseñ /
Gerekdür âhiret milki taleb kıl **yağşı** evtândur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 2). [yağşı,]

Saňa bir söz diyem güş eyle gâyet **yağşı** iz'ândur /
Elâ ey 'ârif ü 'âkil mudakkikseñ berü gelgil
(Murâdî Dîvânı, Gazel 289, Beyit 4). [yağşı,]

Şudür-ı mümkinâtı çünki şadrumdan şudür itdi /
Çü hâdî kodı ismini bize **yağşı** hidâyetdür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 299, Beyit 2). [yağşı,]

Evc-i 'ulâda gördüm çün lem'a-i ziyâyı / Ey
devletüm ziyâsı **yağşı** hidâyetün var (Murâdî
Dîvânı, Gazel 502, Beyit 3). [yağşı,]

Sen ma'ârif bahrine talmak dilerseñ 'ârifâ / Cân
göziyle bu Murâduñ sözlerine **yağşı** bak (Murâdî
Dîvânı, Gazel 685, Beyit 5). [yağşı,]

Cân ü cânânunı arasın hall ider mi iftirāk / Şüretâ
izhâr iden ma'nâda olmaz **yağşı** bak (Murâdî
Dîvânı, Gazel 693, Beyit 1). [yağşı,]

Ey Murâdî Hâk Te'âlâ ni'meti bulmaz nefâz /
Yağşı seyrân eyle gör kim hûşca me'vâdur gönül
(Murâdî Dîvânı, Gazel 782, Beyit 5). [yağşı,]

Dâmenüne pâyunı çek gel berü hem çün hâbl / Ger
ululuk ister iseñ işle gel **yağşı** 'amel (Murâdî
Dîvânı, Gazel 787, Beyit 1). [yağşı,]

Râz-ı mektûm olduğın **yağşı** sadâkat anladum /
Bildi kim lâyıq durur mihmâna mihmân olduğum
(Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 3). [yağşı,]

Añla işbu kavli el-haḳ saña **yaḥsıdur** beyân / Bu Murâduñ meclisine cümle zâyî'dür gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 5). [yaḥsıdur, -dur]

Muhteliḳ olmağıl a'yân ile ger efḳar ile / Hürmeti ister iseñ **yaḥsı** dile 'uzletden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 3). [yaḥsı,]

'İlm-i 'âlim ḳandedür echel durur bu ma'nîde / Mihr-bānum mihrini virdüm bu **yaḥsı** adına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1248, Beyit 4). [yaḥsı,]

Ey dil diler iseñ tola ḳalbūñ kemâl ile / Dünyâda dirlik eyle hemân **yaḥsı** hâl ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1373, Beyit 1). [yaḥsı,]

Târik olursam 'aceb mi kâ'inâtı ser-te-ser / Hâlûme hem-hâl olup bir **yaḥsı** hâl añlar beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 4). [yaḥsı,]

Bir nazarda kâ'inât emrinde fermân eyledi / Pes bu fermânında bir bir **yaḥsı** im'ân eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1464, Beyit 1). [yaḥsı,]

Pes 'aşîḳ olmağıl esere ol mü'essire / Tâ sen de 'ışḳ ile bulasın **yaḥsı** hâleti (Murâdî Dîvânı, Gazel 1526, Beyit 4). [yaḥsı,]

II Oldukça, çok.

Aldānanuñ cihāna 'aynında var ḥicābı / Pîş ü peşinde anuñ **yaḥsı** belāsı vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 501, Beyit 2). [yaḥsı,]

yaḥsı ad [1] Güzel ad.

Hālîḳ-ı kevn ü mekân eyledi bu ḥükmi çün / Her birine ḥikmeten vaż' olunup **yaḥsı ad** (Murâdî Dîvânı, Gazel 258, Beyit 2). [yaḥsı ad,]

yaḥsı bîn [1] Güzel görmek, hoş görmek.

'Acze lâyıḳdur egerçi bu kuşūr ile dilüm / Ol mürüvvet issi lîkin 'âciz itmiş **yaḥsı bîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 2). [yaḥsı bîn,]

yaḥsı eylemek [1] Güzel, iyi eylemek.

Bir nazarda nâzır itdi nice manzūrı yine / Bilmek için bunları **eyledi** ey dil **yaḥsı** dān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1045, Beyit 2). [yaḥsı eyledi, -di]

yaḥsı hayât [1] Güzel hayat.

'Âleme esdi virdi **yaḥsı hayât** / Hoş dem-i lâ-ilāhe illā'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1213, Beyit 6). [yaḥsı hayât,]

yaḥsılıḳ [1] Güzellik, iyilik.

Ey Murâdî ister iseñ **yaḥsılıḳ** / Kimseyi incitme var ḥālūñde ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 835, Beyit 7). [yaḥsılıḳ,]

yaḥsı olmak [1] İyi, güzel olmak.

Murâduñ diñle aḳvâlin **ola** tā **yaḥsı** aḥvâlūñ / Özüñ kullıḳda ḳıl kâ'im nitekim cān ola tende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1307, Beyit 5). [yaḥsı ola, -a]

yaḥtassü limen şā'e ve yercü bi-recā'in er-raḥmeti ve'l-'işmeti ve's-şefḳati ḥālā [1]

Rahmet, ismet ve şefkatini dilediğine ve istediğine has kılar.

Yaḥtassü limen şā'e ve yercü bi-recā'in / Er-raḥmeti ve'l-'işmeti ve's-şefḳati ḥālā (Murâdî Dîvânı, Gazel 80, Beyit 6). [yaḥtassü limen şā'e ve yercü bi-recā'in er-raḥmeti ve'l-'işmeti ve's-şefḳati ḥālā,]

yaḥtemil [5] İhtimal. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey gönül şabr ile ola vaşla dermân **yaḥtemil** / Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānân **yaḥtemil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [yaḥtemil,]

yaḥtemil olmak [1] İhtimal, olasılık olması.

Ey gönül şabr ile **ola** vaşla dermân **yaḥtemil** / Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānân **yaḥtemil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 784, Beyit 1). [yaḥtemil ola, -a]

yaḥteşşu limen şā'e [1] Kuran, ancak aranızda doğru yola girmeyi dileyene ve âlemlere bir öğüttür (81/Tekvir 28, 74/Müddessir 37.

Didi **yaḥteşşu limen şā'e** âyetini kārî ol / Okuduḳda didi tekrâr eyle bu virdi yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1225, Beyit 2). [yaḥteşşu limen şā'e,]

yā-hū [5] 1. Ya Allah.

Olur cümle cihān bir güne 'âlem / Murâdî her kaçan kim diye **yā-hū** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1212, Beyit 5). [yā-hū,]

Kesretde vaḥdet gözlegil urḡıl cihāna püşt-i pā / **Yā-hū** ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2). [yā-hū,]

'Âlem-i nefis olıḡor Rabbūñi bilmekdür bu / Rabbūñi şöyle ki bildüñ diyessin sen **yā-hū** (Murâdî Dîvânı, Müfret 28, Beyit 1). [yā-hū,]

2. Söylenen söze dikkati çekmek ve anlamını güçlendirmek için kullanılır.

Ey benüm ḥālüm şoran bi'llāh sen bî-gānesin / **Yā hū** zincîre taḳılmış bir delü dîvānesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1085, Beyit 1). [yāhū,]

Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u luṭf / **Yāhū** Ya'ḳūb-şıfat ḥüzn ü belā gördüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [yāhū,]

yaḥūd [5] Veya. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şormak 'ayb olmasun ey dilber-i şîrîn-harekāt / Leblerüñ la'l-i Bedeḥşān mı **yaḥūd** āb-ı hayāt (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 1). [yaḥūd,]

yaḥyā [1] Özel İsim.

İhtirâz itmem konulsa taşra **Yahyâ** gibi ser /
Vuşlat-ı cânân cân ile eger bâzâr ola (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1445, Beyit 2*). [*yahyâ,]*

yağa çäk itmek [2] Deyim *Yaka parçalamak; yırtmak. II Gülün açılması.*

Cemâlün gülşenin 'arz it ide tâ na'ra bülbüller /
Yağalar çäk ide güller gireler rakşa sünbüller (*Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 1*). [*yağalar, -lar çäk ide]*

II Karanlığın dağılması, sabah olması.

Yağa çäk itmegi benden görüp öğrendi sabâh /
Perde olan şoruñ ol kâkül-i sevdâya nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 445, Beyit 4*). [*yağa çäk itmegi, -i]*

yağa tutmak [1] Deyim *Yakaya yapışmak. II İstenilen şeyi elde etmek.*

Yağanı dest-i ecel **tutar** olursan nālân / Oldı
v'allâhi sözüñ hak bu cevâba sen inan (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 22, Beyit 5*). [*yağanı tutar, -ar]*

yâ kılmak [1] Yay hâline getirmek. *II Bedenin bükülmesine neden olmak.*

Çü böyledür Hudâya ne kılalum / Dem-â-dem
ağlayalum **yâ kılalum** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 13*). [*yâ kılalum, -alu, -m]*

yakın [3] Yakın, uzak olmayan.

Baňa sen benden **yakınsın** lîk ben bî-çâre dil /
Kıluram her dem seni şahrâda deryâda taleb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 126, Beyit 2*). [*yakınsın, -sın]*

Ko bu cihân-ârâyişin çün kim fenâdur âhırı /
Yakın degül midür ecel nedür bu fikr-i serseri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1552, Beyit 1*). [*yakın,]*

İster iseñ iki 'âlemdeñ alasın behre / Gel Murâdiye
yakın gezme şehirden şehre (*Murâdî Dîvânı, Müfret 3, Beyit 1*). [*yakın,]*

yakın eylemek [1] Yakınlaşmak.

Mühimmi **eylegil** imkâna **yakın** / Eger ol vaqtüñi
bir an iderseñ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 754, Beyit 2*). [*yakın eylegil, -gil]*

yakın ırak [1] Yakın uzak.

Geldüginde açdı yetmiş bin cenâh / Olmaz aña her
güzün **yakın ırak** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 713, Beyit 2*). [*yakın ırak,]*

yakın kılmak [1] Yakınlaştırmak, yakın tutmak.

Allâh zikrini koma dilden şağın şağın / Oldur seni
Hudâya kılan dem-be-dem **yakın** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1*). [*yakın kılan, -an]*

yakın olmak [6] Yaklaşmak. *(Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

'Âlemde dilerseñ ki hüzürün ola dâ'im / Yanuña
yakın olmayalar ehl-i şekâvet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2*). [*yakın olmayalar, -ma, -(y)an, -lar]*

yakışmak [2] Uygun, münasip olmak.

Gayra **yakışmaz** dil-i Mecnûn ey Leylî-hicâb /
Sende bulmuşdur seni mir'ât-ı dildür rû-nümâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 2*). [*yakışmaz, -maz]*

Rüyum cemâle karşı cânım kemâlin ister /
Birbirine **yakışdı** ülfet virelden ol Hâk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 698, Beyit 2*). [*yakışdı, -dı]*

yakın [19] 1. Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme.

Yakınüm arasını bilmezem ırağ u yakın / Ve
nañnû akrebu sırrınadur viren şalavât (*Murâdî Dîvânı, Gazel 215, Beyit 4*). [*yakınüm, -üm]*

Hayât-ı cavidân buldı **yakını** âşiyânında /
Fenâsınun fenâsında şu kim mevt ile ihyâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 3*). [*yakını, -i]*

Kavlini hergiz Murâduñ kimsene bilmez **yakın** /
Terk-i cân eyler şular kim anı iz'ân itdiler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 5*). [*yakın,]*

Yol buluben eyvân-ı şerî'atda yakine / Her lahza
yakınüm ile îkân arsunlar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5*). [*yakınüm, -üm]*

Yol buluben eyvân-ı şerî'atda **yakine** / Her lahza
yakınüm ile îkân arsunlar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5*). [*yakine, -e]*

Şanma keşşâf didigüm şanma kitâba şâhib /
İrmeyeyd'añla Murâdî bu **yakine** keşşâf (*Murâdî Dîvânı, Gazel 674, Beyit 5*). [*yakine, -e]*

Seni diler çü mu'ayyen ziyâyı n'eyler dil / Beyân
olursa **yakın** ibtidâyı n'eyler dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 1*). [*yakın,]*

Yakine 'ilm iledürse zevî'l- ' ukûl n'ider / Çü
'aqlın aldura pes ilticâyı n'eyler dil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 3*). [*yakine, -e]*

Yakınun gelmedin cehd it **yakine** / Yakine ol
yakın hall ola müşkil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2*). [*yakine, -e]*

Yakınun gelmedin cehd it **yakine** / **Yakine** ol
yakın hall ola müşkil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2*). [*yakine, -e]*

Yakınun gelmedin cehd it yakine / Yakine ol
yakın hall ola müşkil (*Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 2*). [*yakınun, -un]*

Añladum arz u semânuñ cümleten sırrın **yakın** /
Ben maħabbet mâ'adâsın cümle etrâb añlaram (*Murâdî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 4*). [*yakın,]*

Râh-ı haķîkate zâhib olalı cân ü gönül / Beni cân
ile gören cân iledür cânı **yakın** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 2*). [*yakın,]*

Bir şehir gördüm habîbüm nûrdur azvâyile / 'Ayn
ile buldum **yakınüm** mihrini sevdâyile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1257, Beyit 1*). [*yakınüm, -üm]*

Beyân-ı kâ'ili fikr eyledüm şerh ü beyânında /
Yakınüm hâşılın buldum yine fehm-i 'ayânında

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 1). [yakînüm, -üm]

Hakk-ı haqîkîdür gözüm bildi **yaķını** / Vâhidi gördi birde bir irdi çü hâle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1415, Beyit 2). [yakîni, -i]

Yakîn oldı **yaķîne** oldı reh-ber / Müberrâdur yoğ ile var içinde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1432, Beyit 3). [yakîne, -e]

Bildi Murâdî yine aşl ile fer'î **yaķın** / 'İlm-i ledün birle Haq eyledi deryâ beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1558, Beyit 5). [yakîn,]

2. Kat'î surette.

Yakînen şâdîkan isterseñ eger / Kayırma gayrıya urma **yaķın** el (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [yakîn,]

yaķinen [3] Hiç şüphesiz olarak, kat'î surette.

Yakînen şâdîkan isterseñ eger / Kayırma gayrıya urma **yaķın** el (Murâdî Dîvânı, Gazel 847, Beyit 3). [yakînen,]

İ'ade eyledüm çün kim irişdi fażl-ı sübhânî / **Yakînen** añladum kim irdi 'avn-ı luţf-ı Yezdânî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1494, Beyit 1). [yakînen,]

Yakînen şâdîkan kavlen nedür bilgil sen aħbârı / Serîr-i 'izzet isterseñ gönül sen şakla esrârı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1500, Beyit 1). [yakînen,]

yaķın olmak [8] Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murtażasından durur her kim ki teslîm eyledi / **Oldı** Mûsâveş **yaķın** küh-ı vücûdın kıldı tûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 4). [yaķın oldı, -dı]

yaķmak [15] Ateşe vermek.

Eser kıma vücûduñdan yûri var / Vücûduñı senüñ tâ **yaķmaya** nâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 1). [yaķmaya, -ma, -y, -a]

Ol raķib-i bed-'amel cānum dimiş ol dilbere / Yâ İlâhî cānın al ol kâfiri tāmuda **yaķ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 6). [yaķ,]

Żâhike oldı gönül meş'alesi pertev ile / Perri pervâne **yaķup** târik ola cān ü serin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 4). [yaķup, -up]

Hudâyâ derde düş olduk irişdür bizi dermāna / Vücûdumuz 'ināyet eyle **yaķma** nâr-ı nîrāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1317, Beyit 1). [yaķma, -ma]

II Ayrılık sebebiyle acı çekmek.

Yaķdı firāk odına gönülümü meded / Yok mı ilâhî fûrkate pâyân ile 'aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 265, Beyit 1). [yaķdı, -dı]

Meded kıl vaşluñ âbından nigārum / Nice bir **yaķa** hicr odı bu cānum (Murâdî Dîvânı, Gazel 968, Beyit 3). [yaķa, -a]

Nice bir hicr odıyla **yaķma** gönülüm / İlâhî vir sen inşâfın nigāra (Murâdî Dîvânı, Gazel 1430, Beyit 4). [yaķma, -ma]

Nâr-ı firāk **yaķalı** ey cān bu gönülümü / Sanur mısın ki eglene bir an bu gönülümü (Murâdî Dîvânı, Gazel 1539, Beyit 1). [yaķalı, -alı]

II Düşünmek.

Şem'-i 'aklı **yaķmışam** bezmümde yârûñ dün gice / Şu'le kapdum çün añı mihr-i hüveydâ eyledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 3). [yaķmışam, -mı, -am]

II Bir düşüncenin, durumun oluşması.

Çü yanmışdur bu şem'-i luţf her dem / Anı **yaķan** hidāyetdür hidāyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 2). [yaķan,]

Karāra **yaķdı** ise tûrı ger celâl-i vücûd / Cemālî perde-i Mûsâ-yı bî-karāra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 3). [yaķdı, -dı]

II Aşık olmak, derinden etkilenmek.

Tîg-i ğamla dem-be-dem bu sînemi çâk eyledi / **Yaķdı** yandırdı bu bağrum ey dirîğâ nâr-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [yaķdı, -dı]

Dilerven yâ Hudâ senden 'ināyet kıl bu 'āsīye / Senüñ 'ışkuñ ile yâ Rab dem-â-dem **yaķılam** yanam (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [yaķılam, -am]

'İşk sırrın ne bilürsin sen âyâ murğ-i seher / 'İşk oldur **yaķasın** kalbûñı sen kâlîbla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 4). [yaķasın, -a, -sın]

Ol nâr-ı sūzân kimi **yaķarsa** / İki cihânı saymaz şamana (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 3). [yaķarsa, -ar, -sa]

ya'ķûb [2] Hz. Ya'ķûb.

Görmeyelden gözi ol Yūsufî ben **Ya'ķûbuñ** / Dostlar şanmañuz ansız baña dünyâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 449, Beyit 6). [ya'ķûbuñ, -uñ]

Yūsufın bulmazdı ol **Ya'ķûb** / Dimese lâ-ilāhe illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 12). [ya'ķûb,]

ya'ķûb-ı dil [1] Gönül Yakûb'u. II Hz. Yakûb gibi hüznülü gönül.

Mısr-ı 'ışkuñ Yūsufın **Ya'ķûb-ı dilden** kıl taleb / Çāh-ı zulmetde kalanlar bilmedi Ken'an nedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 4). [ya'ķûb-ı dilden, -den]

ya'ķûb-şîfat [1] Yakup Peygamber gibi.

Yūsuf-ı hûsn ü cemāl eyledi mi raħm u luţf / Yāhû **Ya'ķûb-şîfat** hûzn ü belâ gördüñ mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 2). [ya'ķûb-şîfat,]

yākūt [1] Kırmızı renkli değerli taş. II Değerli kelime.

Gel bir nazar ile yine bu 'arsada şimdi / Nazm itdi Murâdî nice **yākūt** la'âli (Murâdî Dîvânî, Gazel 1547, Beyit 5). [yākūt,]

yalan [1] Aldatıcı, doğru olmayan.

Yalan söz gelmesün aslâ dilünden / Yaman iş gelmesün hergiz elünden (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 48, Beyit 2). [yalan,]

yâleytenî küntü türâb [1] Keşke toprak olaydım... 78/Nebe 40.

Ol durur yarın diyen "yâleytenî küntü türâb" / Ey Murâdî güşına her kim ki almaz kavluñi (Murâdî Dîvânî, Gazel 134, Beyit 5). ["yâleytenî küntü türâb",]

yalıñuz kalmak [1] Bir başına kalmak.

Yalıñuz kaldum vahîdem târikem ğayrılar / Vuşlata hâzır-dilem ey dôstum ân iste tek (Murâdî Dîvânî, Gazel 731, Beyit 3). [yalıñuz kaldum, -du, -m]

yaluñ ayak olmak [1] Yalın ayak olmak. II Dervişler gibi dünyayla bağıni kesmek.

Şubh-dem çün kalka yirden baş açuk halk-ı cihân / **Yaluñ ayak oluben** 'üryan ola pir ü cüvân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1056, Beyit 1). [yaluñ ayak oluben, -uben]

yaluñuz [4] 1. Yalnız, sadece.

Riyâz u gülşen açılsa kamu murğ ider elhân / **Yaluñuz** verd için bir bülbül-i nâlân olur peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 70, Beyit 2). [yaluñuz,]

İde mi Murâdî **yaluñuz** hâmdüñi yâ Rab / Her küşede zikrûñle tolodur nice güyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 79, Beyit 7). [yaluñuz,]

Ben şanurdum **yaluñuz** Mûsâdadur beyzâ-i dest / Nice Fir'avnîlere şimdi yed-i beyzâ gezer (Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 2). [yaluñuz,]

2. Yalnız, tek.

Yaluñuzdur baña vahîd 'azîmümdür baña kübrâ / Semî'ümdür sözüñ sâmi' rahîmümdür baña müşfik (Murâdî Dîvânî, Gazel 63, Beyit 3). [yaluñuzdur, -dur]

yalvarmak [12] Birinden ısrarlı bir biçimde, kendini acındıracak sözlerle bir şey istemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî dün ü gün **yalvar** Hudâya / Gine saña gele ol mâh-sîmâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 76, Beyit 5). [yalvar,]

yaman [3] Fena ve kötü olan.

Terk eyle gönül varı fehm idesin ısrârı / İşleme **yaman** kârı v'Allâhi hatâ vardur (Murâdî Dîvânî, Gazel 506, Beyit 4). [yaman,]

Yalan söz gelmesün aslâ dilünden / **Yaman** iş gelmesün hergiz elünden (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 48, Beyit 2). [yaman,]

Efvâh-ı nâsa düşme olma **yamana** yoldaş / Zinhâr erâzili sen kendüñe kılma yoldaş (Murâdî Dîvânî, Kit'a 2, Beyit 1). [yamana, -a]

yaman kılmak [1] Kötü, fena etmek.

Bu Murâda vir murâdın kim murâdudur murâd / Hatmümi hayr ile eyle hâlümü **kılma yaman** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1057, Beyit 5). [yaman kılma, -ma]

yan [1. Taraf, cihet.

Emvâc-ı yem tağıldı çü her küşeden **yaña** / Her katresi bir âyine oldı cihân-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 6, Beyit 1). [yaña,]

Hiç mekâbirden **yaña** varduñ mı urduñ mı kulağ / Âh idüp dest-i ecelden derdnâk olmış yatur (Murâdî Dîvânî, Gazel 405, Beyit 3). [yaña,]

Bir **yanında** durur riyâz-ı cinân / Bir yanında ceñim-i pür-âteş (Murâdî Dîvânî, Gazel 641, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]

Bir yanında durur riyâz-ı cinân / Bir **yanında** ceñim-i pür-âteş (Murâdî Dîvânî, Gazel 641, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]

2. Gözünde, nazarında.

Cemâlûñ pertevinden hürrem oldı cümleten dünyâ / Hâbîbüm zerre **yanuñda** olur şems-i cihân-ârâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 57, Beyit 1). [yanuñda, -ın, -da]

Şular **yanında** kim iki cihân hâke berâberdür / Olaruñ 'ayn-ı enzârı hemân iksîr-i ekberdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 301, Beyit 1). [yanında, -ı, -(n)da]

Çerâğ-ı âfîtab olmış durur **yanumda** bir zerre / Ziyâ virür iki dünyâya bir hoş-ter çerâğum var (Murâdî Dîvânî, Gazel 320, Beyit 2). [yanumda, -(u)m, -da]

Bî-vücûdam gerçi **yanında** velî benven vücûd / Şığmadum 'âlemlere kendümde bulmadum şığar (Murâdî Dîvânî, Gazel 392, Beyit 4). [yanında, -ın, -da]

Yârdan ğayrı bizümdür **yanumuzda** hâr ü has / Şanmañuz iki cihânda manşib u mâl isterüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 563, Beyit 3). [yanumuzda, -(u)muz, -da, -]

'İşk ile kan ağlayan bir eşk-rîzi isterüz / 'Âşık olmaz **yanumuzda** degme bir kallâşlar (Murâdî Dîvânî, Gazel 565, Beyit 3). [yanumuzda, -umuz, -da]

Egerçi çevre **yanumda** muhîr-i bañr-ı bi-pâyân / Bulınmaz hadd ü pâyânım baña kavlı ü mağâl irmez (Murâdî Dîvânî, Gazel 588, Beyit 3). [yanumda, -(u)m, -da]

Murāduñ oldı cihān cümleten **yanında** giyāh / Tecemmülâtı koyup bir ‘abāya kâni’ imiş (Murādî Dîvânı, Gazel 637, Beyit 5). [yanında, -(i)n, -da]

Ey Murādî seni ‘âlemde nedür muqabil iden / Hâkka râğbetde bulındı yine bu **yanumdan** (Murādî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 5). [yanumdan, -(u)m, -dan]

Murādî ‘ayn-ı vâhiddür ne ‘ayn ile nazâr kılsañ / Hüdâ hâkkı Hüdâdan gayrı yokdur ferd **yanumda** (Murādî Dîvânı, Gazel 1328, Beyit 5). [yanumda, -u, -m, -da]

Vemâ edrî siva’l-mahbûb mâ-‘indî siva’l-mergûb / Benüm **yanumda** andan gayrısın şanmañ ki hâzırdur (Murādî Dîvânı, Kıt’a 38, Beyit 2). [yanumda, -u, -m, -da]

3. Yakında bulunan, yakın.

‘Âlemde dilerseñ ki hużuruñ ola dâ’im / **Yanuña** yakîn olmayalar ehl-i şekâvet (Murādî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 2). [yanuña, -un, -a]

Ferinde ferd olalı cihān içredür vaḥîd / Bir kimse yok ki bulmaya **yanında** menzilet (Murādî Dîvânı, Gazel 212, Beyit 3). [yanında, -ın, -da]

Seni sana gerek ise seni sen eyle hemân / Özini bilmeyenüñ turmağıl **yanından** kaç (Murādî Dîvânı, Gazel 224, Beyit 2). [yanından, -ın, -dan]

Ey Murādî her ne kim kılsañ taleb **yanuñdadur** / Ser-te-ser ‘âlemleri kılma tefahḥuş zahmeten (Murādî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 5). [yanuñdadur, -un, -da, -dur]

Mu‘cizâtından ḥabîbüñ buldı bulduğın Murād / Anuñ içün **yanına** cehhâl gelmez bîm ider (Murādî Dîvânı, Gazel 393, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]

Ṭutdı gönülüm karañuluk cânâ / Çün güzêr kıldı **yanumuzdan** o nûr (Murādî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 4). [yanumuzdan, -umuzdan]

Miyân-ı ‘ışk-ı ‘âşıkda neler olmuş neler olmuş / İkisînünde **yanında** ne sırlardan ḥaber olmuş (Murādî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 1). [yanında, -ın, -da]

Çün gelüben **yanına** tolsa sivānuñ ‘askeri / Pâdişâh-ı ‘ışk irüp tağıtdı vü kıldı yaşağ (Murādî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [yanına, -ına]

‘İşkî **yanında** taleb eyler idüm cân ü tenüñ / Añladum kim ḥaberi yok durur andan bedenüñ (Murādî Dîvânı, Gazel 744, Beyit 1). [yanında, -ın, -da]

Eger ḥayât-ı ebed ister iseñ ey ‘âşık / Şadâkati ele al bu Murādî **yanına** gel (Murādî Dîvânı, Gazel 831, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]

Ğuşuna alğıl Murāduñ sözlerin / Ehl-i dil **yanına** var destüñle il (Murādî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]

Tağıdursañ kâr u bâruñ gel Murāduñ **yanına** / Cem’ iderseñ kendüñi añlayasın cem’iyyetüm

(Murādî Dîvânı, Gazel 884, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]

Mihr-i rüyuñ tâbına tākāt virürse dōstum / **Yanımı** encümler alsa cümle meh-tâb añlaram (Murādî Dîvânı, Gazel 897, Beyit 2). [yanımı, -ımı]

Refîküm oldı **yanumca** enîn-i nâle vü âh / Şefî’üm oldılar anda kıddüm çü dâl itdüm (Murādî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 2). [yanumca, -(u)m, -ca]

Seyr itse cinânında cāy eylese **yanında** / Fehm olsa beyânında fikret nic’olur görsem (Murādî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 11). [yanında, -ın, -da]

Tefahḥuş eyledüm dâ’im seni dünyâda ‘uqbâda / ‘Aceb budur seni bir lahza bulmam ayrı **yanumdan** (Murādî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 4). [yanumdan, -umdan]

Ey Murādî levḥ-i mahfûz üzre nāmuñ nakş olup / Yazdı nāmuñ **yanına** ḥalk eyledüm dîdâr içün (Murādî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5). [yanına, -ı, -(n), -a]

Cân ü ten ârâyişin terk itmeyince cân-ı men / Açmadı ḥucb-ı cemâlinde **yaña** cânân-ı men (Murādî Dîvânı, Gazel 1075, Beyit 1). [yaña,]

Selsebil ırmağınun **yanında** hûr olmuş muḥîṭ / Bir tarafda söyleşür gılman u ğufrân âyetin (Murādî Dîvânı, Gazel 1094, Beyit 2). [yanında, -ın, -da]

Bi’llâhi söylemeñ baña bî-çârelik sözün / Añmañ **yanumda** bir nefes âvârelik sözün (Murādî Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 1). [yanumda, -(u)m, -da]

‘Uşşâka ne hoş demdür **yanında** ola cânân / Görmekle cemâlini ğam-ğîn dil ola şadân (Murādî Dîvânı, Gazel 1156, Beyit 1). [yanında, -ın, -da]

Bu Murāduñ **yanına** gel sen berü / Zevrağın şalmağa ‘ummân isteyen (Murādî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]

Ma’rifet şem’inden ey dil isteyen bir lem’ay / Cümleten pervâneveş gelsün Murāduñ **yanına** (Murādî Dîvânı, Gazel 1246, Beyit 5). [yanına, -ı, -n, -a]

Cenâb-ı ḥazrete ülfet bizi çün kim ḥalîl itdi / Muḥibb-i şadıkum gördüm ḥabîbüm iki **yanumda** (Murādî Dîvânı, Gazel 1310, Beyit 2). [yanumda, -um, -da]

Âşinâ olmamı çün istemedi gayrı ile / Sürdi kaldırdı komadı kamuyı **yanumda** (Murādî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 3). [yanumda, -da]

İştîyākum ḥadde gelmez bî-mecâl itdüñ beni / **Yanuña** varınca her ḥâlümde ḥâl itdüñ beni (Murādî Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 1). [yanuña, -uñ, -a]

Dirildi **yanına** geldi çü dilber / Hicâbından velî dökdi ‘arqlar (Murādî Dîvânı, Kıt’a 24, Beyit 2). [yanına, -ı, -n, -a]

4. Beraberinde olma, sahiplik.

Ben virürsem sen kabûl itmek senûñ şânuñdadur /
Cevher ü dürr ü le'âlî hep senûñ **yanuñdadur** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 1*).
[yanuñdadur, -uñ, -da, -dur]

Ben ne dirsem sen kabul itmek senûñ şânuñdadur
/ Cevher-i dürr-i la'âlî hep senûñ **yanuñdadur**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 1*).
[yanuñdadur, -uñ, -da, -dur]

Murâdî 'arz u semâvâtî aşdı **yanına** çün / Cidâli
n'eylesün ol şimdi 'ayn-ı dâldadur (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 488, Beyit 5*). [yanına, -ı, -n, -a]

Mu'ammâdan haber olmuş 'ulûmî kılmış istihrâc /
Ledünnî 'ilminüñ fażlıyla **yanında** eser olmuş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 2*). [yanında, -
m, -da]

'Ömrümüz harc itmezüz zâ'id yire ey rûh-ı mâ /
Anladuñ her kesretüñ **yanında** vahdet var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3*). [yanında, -
m, -da]

Şahn-ı sarây-ı vaşla başmağ için kadem ben /
Vardur benüm **yanumda** bir nice biñ kanadum
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 948, Beyit 2*). [yanumda, -
u, -m, -da]

'Alâmet-i ezelidür senûñ **yanundağı** rûh / 'Abes
yire geçürürsin sebep nedür güzerin (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 3*). [yanundağı,]

Benüm bir münisüm yokdur **yanumda** sâyeden
özge / Ne bir eglencemüz vardur figân ü zârdan
ğayrı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 4*).
[yanumda, -u, -m, -da]

yanumuza kılsun [1] Yanımıza gelsin, yaklaşsın.

Tuyan gelsün bizüm meydânumuzda / Anı bilen
ko **kılsun yanumuza** (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi
13, Beyit 2*). [yanumuza kılsun, -sun]

yañağ [3] Yanak.

Eger görse **yañağı** hâlini olmazdı kâni' ol /
Münâsib girü ol hâla ruḥı üzre bir al ister (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 318, Beyit 3*). [yañağı, -ı]

Mübtelâ eyleme yâ Rab bizi ğayrı güzele / Var
iken ol **yañağı** verd gözi şehlâmuz (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 581, Beyit 6*). [yañağı, -ı]

İderven cânımı kurbân şeksiz / Anuñ **yañağı**
üstindeki hâle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit
3*). [yañağı, -ı]

yanâğuñ gülleri [1] Gül gibi pembe yanak.

Bu Murâdî leb-i şlrinüñe olmuş Ferhâd / Medḥ ider
anuñ için şol **yanâğuñ güllerini** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1523, Beyit 5*). [yanâğuñ güllerini, -(n)i]

yanılmak [2] Aldanmak, hatâ yapmak.

Ger ululuk ister iseñ ol rızasında hemân / Bildügin
yañıldı her kim ki kerâmet gösterür (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 360, Beyit 5*). [yañıldı, -dı]

Sen tefekkür eyleme kim bilesin mâhiyyetin / Bu
Murâdî târikü'l-fehm oldı **yañıldun** yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 5*). [yañıldun, -du, -n]

yañılmaz olmak [1] Aldanmamak.

Murâdî merd-i kâr oldur **yañılmaz ola** kârında /
Dilinde zikri nâmı ḳalbinüñ zikrinde zikrâdur
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5*). [yañılmaz
ola, -a]

ya'ni [6] Sözün kıyası, şöyle ki. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hiṭâb irerse eger cânı iftiḥâra çeker / Fûrûğ-ı
mihriñi **ya'ni** kamer-'izâra çeker (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 484, Beyit 1*). [ya'ni,]

yanmak [43] Alev halinde bulunmak.

Kim ki münkirdür Murâduñ kavline kıлма gümân
/ Bû Lehebdir nâr-ı düzaḥda **yanar** hem çün ḥaṭab
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 127, Beyit 5*). [yanar, -ar]

Celâl-i hey'et olmuşdur ḥayâl ile Murâdî bu /
Yanardı oda 'âlemler şerer çıksa zebânundan
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1020, Beyit 5*). [yanardı, -
ar, -dı]

II Çok elem, keder, aşk, hicran çekmek.

Dil tenürında **yanar** çün âteş-i 'ışk-ı Ḥudâ /
Rabbenâ yessirlenâ mimmä yekûnu bi'r-recâ
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 37, Beyit 1*). [yanar, -ar]

Nâr-ı fûrkatle nice bir **yanâ** dil / Bir nazar göster
cemâlünüñ baña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 41, Beyit 3*).
[yanâ, -a]

Âb u âteşden müberrâ oldı bu âvâre dil / Bu
'acebdür yine âb içinde âteşle **yanar** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 327, Beyit 4*). [yanar, -ar]

Bir ḥarâret sende ger yoğ ise gel ey müdde'î /
'Âşık-ı hicrân-keşüñ ḳalbinde **yanan** nârî gör
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 341, Beyit 3*). [yanan, -an
]

Dil tenürında **yanar** âteş-i 'ışk-ı dildâr / Gözyaşın
ḳaynadur ol âteş ile 'âşık-ı zâr (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 446, Beyit 1*). [yanar, -ar]

Ben nâr-ı 'ışka **yanarum** ammâ 'aceb durur / Kim
iki şîşesi gözümüñ tolu âbdur (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 471, Beyit 4*). [yanarum, -ar, -um]

Murâdî Besmele'nüñ noktası vücûduñdur /
Ḥudâya oldı 'ayân ancak ol ki **yanâ** deger (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 490, Beyit 5*). [yanâ, -a]

'Arz-ı cânân itmege ḥâlin varur mı 'ışk eri / Âteş-
i hicre **yananlar** 'arza bî-pervâ imiş (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 632, Beyit 4*). [yananlar, -an, -lar]

Yanarsa tâb-ı firâka çeker hicâb-ı celâl / 'Aceb
degüldür olursa eger celâle ḥarîş (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 645, Beyit 2*). [yanarsa, -sa]

Tiğ-i ğamla dem-be-dem bu sînemi çâk eyledi /
Yakdı **yandırdı** bu bağrum ey dirîğâ nâr-ı 'ışk

(Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 2). [yandırdı, -dır, -dı]

Yine bir servere **yandum** bu gönlüm mübtelâ ancak / Baña işi güci anuñ hemân cevır ü cefâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 1). [yandum, -du, -m]

Ezelden çün **yanupdur** nâr-ı ‘ışka bu ten ü cânım / Cemâl-i yâre karşı gösterür mir’ât-ı elvânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 857, Beyit 1). [yanupdur, -up, -dur]

Bu nâr-ı ‘ışk ile her dem-be-dem ben ‘âşık-ı şeydâ / **Yanar** iseñ ‘aceb midür çü ben pervâne-i ‘ışkam (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 4). [yanar, -r]

Saña kim âşinâ oldı habîbâ aña pervâne / Dil ü cân ‘ışkuña **yana** budur gayrı degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 3). [yana, -a]

Dilerven yâ Hudâ senden ‘inâyet kıl bu ‘âsiye / Senüñ ‘ışkuñ ile yâ Rab dem-â-dem yakılam **yanam** (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 10). [yanam, -am]

N’ola mişkât-ı ezelden **yanar** ise bu çerâğ / Ol ziyâ ile görünür baña nef’ ü zarâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 929, Beyit 4). [yanar, -ar]

‘Âşık odur Murâdî komaya vücûdı var / Şevk-i cemâl-i tâbına **yana** niteki mûm (Murâdî Dîvânı, Gazel 936, Beyit 5). [yana, -a]

Mağabbet şem’ini yandır gönül pervânesi **yansun** / Şerâından o nârûñ her dilüñ divânesi **yansun** (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [yansun, -sun]

Mağabbet şem’ini yandır gönül pervânesi **yansun** / Şerârından o nârûñ her dilüñ divânesi **yansun** (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 1). [yansun, -sun]

Sorarsañ ger ğam u endühumı hicrûñden olmışdur / Vişâlûñ âbını gönder dime kâşânesi **yansun** (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 2). [yansun, -sun]

Şarâb-ı şevküñi nûş eyleyen içmez mi nâbını / Cihânda her ne var ise meyûñ meyhânesi **yansun** (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 3). [yansun, -sun]

Seni sevmekde ma’mûr itmeyen vîrâne-i kalbin / Düşüp âteşlere şâhum dil-i vîrânesi **yansun** (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 4). [yansun, -sun]

Murâduñ şerhe gelmez ‘ışk-ı yâr ile olan kârı / Buña kim i’tikâd itmezse dâr u hânesi **yansun** (Murâdî Dîvânı, Gazel 985, Beyit 5). [yansun, -sun]

Nice bir nâr-ı fûrkatden **yana** ‘âşıkıların cânâ / Demidür kim fenâlar teşneler âb-ı zülâlünden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 2). [yana, -a]

Şu dem kim aldı mîsâkı habîbüm senden ‘uşşâkuñ / Pes andandur ki müştâkuñ **yanar** ‘ışk-ı

hayâlünden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1004, Beyit 3). [yanar, -ar]

Münevver kıldı zâhir meclis-i tahkîk-i nûrânî / Yürî kıl nâlişi tâ **yana** kalbünde sirâceyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [yana, -a]

Mağabbet âteşi düşdi dil ü cânımı **yandurdu** / Velî beni uyandurdu gelüp ğaflet-menâmından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1014, Beyit 3). [yandurdu, -dur, -dı]

Şem’-i tâbına ‘aceb pervânedür divâne dil / **Yanmağ** için meclis-i eyvânı kimden istesün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1032, Beyit 4). [yanmağ, -mag]

Dem-be-dem kan ağlaşurlar gözlerüm hicrân için / Kimsenüñ yanmadı gönli ben dili bir **yan** için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 1). [yan,]

Şoğbet-i dâr-ı habîbe vardı dil pervânesi / Şem’ine **yanmağ** dilerseñ bi’llâh ol divânesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 1). [yanmağ, -mağ]

Lem’anuñ ‘aksine evvel tutdı mir’ât ehl-i ‘ışk / Tâb urdı şems-i enver sındı **yandı** âyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1254, Beyit 2). [yandı, -dı]

Kanâdil-i mağabbetdür **yanan** hücrât-ı kalbümde / Cemâlidür hüveydâ her şehir mir’ât-ı kalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 1). [yanan, -an]

Hâl-i ‘uşşâkı nice fehm ide her bî-dil ü cân / Şem’e **yansa** olara mazhek olur pervâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 2). [yansa, -+sa]

Şem’-i ruhuñ tâbı yine **yandurdu** cânı ‘ışk ile / Medhûnde her dem deprenür kalbüm zebânı ‘ışk ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 1). [yandurdu, -dur, -dı]

Çü akrebdür mine’l-kurbi ile’l-kurb / Nedendür âb içinde **yanar** oda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1426, Beyit 2). [yanar, -ar]

Yâ Rab naşîb eyle şem’-i ruhuña karşı / Ben ‘âşık-ı dil-efgâr pervâne gibi **yana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 5). [yana, -a]

Şoğbet-i dâr-ı habîbe vardı dil pervânesi / Şem’ine **yanmağ** diler bi’llâh ol divânesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1484, Beyit 1). [yanmağ,]

Kaçan kim ‘ışk-ı nâzından **yanar** dil-dâdenüñ kalbi / Habîb-i dil-nüvâz oldum temellük gösterür haylî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 1). [yanar, -ar]

Sevdâ-yı ser-i ‘ışkuñ evvelde inandurdu / Hicrûñ odı ammâ kim cân ü teni **yandurdu** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1557, Beyit 1). [yandurdu, -dur, -dı]

II Bir durumun oluşması.

Çü **yanmışdur** bu şem’-i lutf her dem / Anı yakan hidâyetdür hidâyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 206, Beyit 2). [yanmışdur, -mış, -dur]

II İlahi aşkın kudretiyle gönü Allah'ın dışındakilerden arındırmak.

Hum-hâne-i vahdetde biz nüş eyledük peymâner / Pervâneler pervâneler şem'-i cemâle **yanalar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 512, Beyit 1). [yanalar, -a, -lar]

yana yakıla olmak [1] Deyim Aşk derdiyle yanmak, acı çekmek.

Seher-i nâle-i bülbül irişüp güş-ı dile / Didi kim **ola** benüm gibi ki **yana yakıla** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1342, Beyit 1). [yana yakıla ola, -a]

yana yana [4] Elem çekmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kuluñ Murâdî yâ Rab 'işyân içinde kaldı / Rahmet umup katuña uş geldi **yana yana** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1401, Beyit 5). [yana yana,]

yapışmak [5] Yapışmak; bağlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kurtılur havf u hâzandan şu ki hâkka **yapışa** / Hâk ile hâk olan elbet de bulur fevz u necât (Murâdî Dîvânı, Gazel 177, Beyit 4). [yapışa, -a]

yapmak [6] 1. İnşa etmek.

Devha-i tevhi'dde **yapdı** Murâdî âşiyân / Zîr-i bālina alupdur her ne kim var mutlakā (Murâdî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [yapdı, -dı]

Gördüm kubâb-ı 'âlemi cümle hübab imiş / Ben **yapduğum** kubâbuma yüz tutmuşam yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1368, Beyit 3). [yapduğum, -duk, -um]

2. Yaratmak.

Ey Murâdî çün iki hâne **yapubdur** taqdîr / Kimi nûrın gözedüpdür kimi nârında geçer (Murâdî Dîvânı, Gazel 422, Beyit 5). [yapubdur, -ub, -dur]

'Âlemde nedür Murâdî bilsen / Pes añlar idüñ neden **yapıldum** (Murâdî Dîvânı, Gazel 971, Beyit 6). [yapıldum, -du, -m]

3. Hazırlanmak, meydana getirilmek.

Nefh olındı çün hayât-ı cavidânımdan nefes / Pes hayâtum murgine **yapıldı** hikmetden kafes (Murâdî Dîvânı, Gazel 611, Beyit 1). [yapıldı, -dı]

'İşk bazarına çün girdi metâ'-ı dil ü cân / Nice biñ perde **yapıldı** çü beden dükkânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1515, Beyit 2). [yapıldı, -dı]

yapu [2] İnşa edilmiş, yapı olarak kurulmuş, yapılmış. II Yaratılış.

'İlm-i hikmetden mu'ammerdür vücuduñ **yapısı** / Lîk kanı bir dilâver kim dike aña 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 4). [yapısı, -(s)ı]

'İlm ü hikmetden mu'ammerdür vücuduñ **yapısı** / Lîk kanı bir dilâver kim dike aña 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 4). [yapısı, -(s)ı]

yâr [253] Sevgili, dost. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kıl mücerred kendüñi qalbün sarâyın pāk kıl / **Yârdan** ğayrı tavaştun kılmaya her nâ-sezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 21, Beyit 3). [yârdan, -dan]

yārā [5] Ey sevgili. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nazar şal kîmyâ-yı vaşl ile ben hâk-ı bî-kadre / Niçe bir hâk-ı zilletde olam **yārā** türâb-âsâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 4). [yārā,]

yārân [5] Dostlar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bilmezem ben kendümi 'ayb eylemeñ **yārân** baña / Kan şudan a'lâ durur bunda neme bakmaz gözüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 894, Beyit 3). [yārân,]

yâr eylemek [5] Dost, sevgili edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî seni **yâr eyledi** çün kim mahşûş / Zîri terk eyledi geçdi dañı bālâdan dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [yâr eyledi, -di]

yâr-ı dōst olmak [1] Dostun sevgilisi olmak.

Cümle cihân agyâr olursa 'aynuma gelmez benüm / Ben 'âşık-ı bî-çâreye **olsun** hemân tek **yâr-ı dōst** (Murâdî Dîvânı, Gazel 200, Beyit 5). [yâr-ı dōst olsun, -sun]

yâr-ı güzîn [2] Seçkin sevgili.

Çün cevâb istermiş ol **yâr-ı güzîn** 'uşşâkdan / İzn virsün pes kitâbından su'âle bakmağa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 3). [yâr-ı güzîn,]

Hâlümüzi bilür ancak yine ol **yâr-ı güzîn** / Kıldığı lutfi bize eyleye tekrâr yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1336, Beyit 3). [yâr-ı güzîn,]

yâr-ı men [1] Benim yârim, sevgili.

Yâr-ı men cânımda iz'ân itdürür yârum baña / Lâ-vefâ illâ-vefâ illâ-vefâ illâ-vefâ (Murâdî Dîvânı, Kit'a 15, Beyit 1). [yâr-ı men,]

yâr-ı murâd olmak [1] Arzu edilen sevgili olmak.

Benven Murâdî **yâr-ı murâd oldu** pes saña / Her ne didümse evvel ü âhîr aña didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 937, Beyit 5). [yâr-ı murâd oldu, -dı]

yâr-ı müstağnî şevad ez hadd-i istiğnâ-yı men [1] Benim istiğnâ sınırından yar müstağnidir.

Men bi-selmâ mîrsem ez himmet-i bâlâ-yı men / **Yâr-ı müstağnî şevved ez hadd-i istiğnâ-yı men** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1093, Beyit 1). [yâr-ı müstağnî şevved ez hadd-i istiğnâ-yı men,]

yâr-ı şâduķ: Sadık, vefalı aşık.

Yâr-ı şâduķ ne revâdur ki bizi târik ola / Hâşa kim 'abdi ferâmûş idüben ide gûzer (Murâdî Dîvânî, Gazel 443, Beyit 4). [yâr-ı şâduķ,]

yâr-i bî-hemtâ [1] Eşi benzeri olmayan sevgili, dost.

Hâl-i istiğrâķı 'aşıklar ne hâl añlar bu gün / **Yâr-i bî-hemtâdan** ayrılmaķ muhâl añlar bu gün (Murâdî Dîvânî, Gazel 1078, Beyit 1). [yâr-i bî-hemtâdan, -dan]

yârî-i yâr: Sevgilinin dostluğu.

Bu Murâdî **yârî-i yâr** ile yâre yâr olup / Kimsene bilmez anuñ için benüm mâhiyyetüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 875, Beyit 5). [yârî-i yâr,]

yâr-i men çün bi-niķâbî bi-neşîned be-pâ-men [1] Yârim örtü ile beni beklerken otursa.

Yâr-i men çün bi-niķâbî bi-neşîned be-pâ-men / Men küşâde bi-künem hücb-i men dâdyâne (Murâdî Dîvânî, Gazel 1442, Beyit 4). [yâr-i men çün bi-niķâbî bi-neşîned be-pâ-men,]

yâr işigi [1] Sevgilinin eşiği, kapısı.

Pâdişâh-ı dehrem oldum **yâr işiginde** gedâ / Çün gedâyam 'âlem içre rûte-bi vâlâ menem (Murâdî Dîvânî, Gazel 908, Beyit 2). [yâr işiginde, -n, -de]

yâr itmek [5] Dost edinmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî var hemân sen 'ışķı **yâr it** (Murâdî Dîvânî, Gazel 204, Beyit 6). [yâr it,]

yâr kılmak [2] Dost etmek.

Ķıl hayât-ı yârî **yâr** ey dil saña / Ķıl tevakkûf bir dem ey dil olma zâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 541, Beyit 4). [yâr kılmak,]

Ķamu **yârin kılpudur** cümle âgyâr / Ümîdi bu ki yârî ola yârî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1560, Beyit 4). [yârin kılpudur, -up, -dur]

yâr olmak [27] Sevgili, dost olmak.

Murâdî yâr ile **yâr ol** kamu cümleye âgyâr ol / İşükde tırma tekrâr ol al imdi pîrden himmet (Murâdî Dîvânî, Gazel 183, Beyit 6). [yâr ol,]

yâr yâr [1] Sevgili.

Meyl-i dildâr ideli vaşlı temennâsındayım / **Yâr yâr** olsun benümle ġayrıdan pervânedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 337, Beyit 4). [yâr yâr,]

yârâ [20] Yara, derin kesik; oyuk, yarık.

Meftûh-ı ġitâdur bu meķşûf-ı 'atâdur bu / Şâhib-hulefâdur bu her **yaraya** merhemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 505, Beyit 4). [yaraya, -ya]

Yarasına göre her bir yaraya merhem urup / Sâkin oldılar varup her birisi sükkân ile (Murâdî Dîvânî, Gazel 1240, Beyit 4). [yarasına, -sı, -(n)a]

II Gönül yarası.

Ĥayât-ı mürde olmuşdur refîķ-i şâhib-i enzâr / Ķamu **yaraya** merhemdür cemâli gözleyen gözler (Murâdî Dîvânî, Gazel 316, Beyit 2). [yaraya, -y, -a]

Derûn-ı dilde yârûñ **yarası** var / Tabîbâ sende anuñ çâresi var (Murâdî Dîvânî, Gazel 525, Beyit 1). [yarası, -sı]

Yâr cevri ile kim urur yara / **Yara** olmaz baña o merhemdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 531, Beyit 3). [yara,]

Ķamudan zâhir oldı 'ışķ-ı yâr ey mihter i 'âlem / Ĥakîmûñ hûkmîdür el-haķ eger **yara** eger merhem (Murâdî Dîvânî, Gazel 863, Beyit 1). [yara,]

Cemâl-i dil-rübâsıdır dili şeydâ iden yârûñ / 'Aceb olmaz eger bir dem urasın **yarama** merhem (Murâdî Dîvânî, Gazel 870, Beyit 4). [yarama, -m, -a]

Zâhirâ manzûr-ı enzâr oldı 'ayn-ı yaralar / Kendûsın yara urur tîmâr ider pes **yarasın** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1030, Beyit 3). [yarasın, -sın]

Yaramuñ kalbinde buldum çün mahabbet çâresin / Anuñ içün seçmişem ma'sûķ u 'âşık arasın (Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 1). [yaramuñ, -m, -uñ]

Terk-i ân u cân iden 'ışķında 'âşık añlama / Sırr-ı a'ceb ol durur yârinde bulup **yarasın** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 3). [yarasın, -+sın]

Bu Murâdî'nün kelâmından haberdâr olmağa / Gel berü eyle hezârân pâre kalbûñ **yarasın** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1049, Beyit 5). [yarasın, -+sın]

Ser serâ-yı perdede buldı hicâb ile maķar / Urdu ma'sûķ ile 'âşık **yarasına** merhem (Murâdî Dîvânî, Gazel 1050, Beyit 3). [yarasına, -(s)ı, -(n)a]

Lîkin yine arkamı şıgayup / **Yaramı** oñultdı merheminden (Murâdî Dîvânî, Gazel 1177, Beyit 3). [yaramı, -m, -ı]

Cümleten **yaraya** şifâ virmiş / Merhem-i lâ-ilâhe illâ'llah (Murâdî Dîvânî, Gazel 1213, Beyit 4). [yaraya, -(y)a]

'Âşıkûñ **yarası** oñulmaz hiç / Her nefesde çün olur ol tâze (Murâdî Dîvânî, Gazel 1219, Beyit 4). [yarası, -s, -ı]

'İyân-ı bî-'ayânundur nihân olan nihân ancak / Urur bu sîne-i mecrûha **yara** yara merhemde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1304, Beyit 4). [yara,]

Nefesi olsa ġayât ırgürici mürdelere / Bir kelâmı nice biñ **yaraya** merhem olsa (Murâdî Dîvânî, Gazel 1349, Beyit 3). [yaraya, -(y)a]

Çün ezelden yârden oldı derûnum **yarası** / Ol tabîb-i cândandur girü anuñ çâresi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1460, Beyit 1). [yarası, -s, -ı]

Tuymadum tîğüñden olan yaranuñña acısını / Zîre kim tîğüñ durur bu **yaramuñ** öz merhemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [yaramuñ, -m, -un]

Tuymadum tîğüñden olan **yararuñña** acısını / Zîre kim tîğüñ durur bu yaramuñ öz merhemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 2). [yararuñña, -nun, -a]

yara-i bağrum [1] Kalp yarası.

Gösterüp **yara-i bağrumı** bugün dildâra / Didüm ey merhameti çok baña kıl bir çâre (Murâdî Dîvânı, Gazel 1341, Beyit 1). [yara-i bağrumı, -um, -ı]

yara urmak [5] Deyim Yara açmak, yaralamak. II Aşk yarası. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yâr cevri ile kim **urur yara** / Yara olmaz baña o merhemdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 531, Beyit 3). [yara urur, -ur]

yaraya merhem urmak [2] Yaraya ilaç sürmek, yarayı iyileştirmek. II Birini mutlu etmek, sevindirmek.

Yaraya merhem urup yârüm nazar kıldı baña / Bir nazar yegdür baña dünyâyı kılmakdan 'atâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1). [yaraya merhem urup, -up]

Yarasına göre her bir **yaraya merhem urup** / Sâkin oldılar varup her birisi sükkân ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1240, Beyit 4). [yaraya merhem urup, -up]

yarağ [3] Hazırlık, levazım, teşhizat.

Cihânüñ varını hergiz gözüm 'aynına almaz hiç / Cemâl-i yâri seyr içün mu'ayyen bir **yarağum** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 4). [yarağum, -um]

Fânî cihândur bu cihân kıl **yarağüñ** / Qalmaz kimesne âhir u bâkî Hüdâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 473, Beyit 3). [yarağüñ, -un, -ı]

Aldanup kalma cihâna kıl **yarağüñ** ey 'amû / Âh kim irer ecel bir gün saña bil ansuzın (Murâdî Dîvânı, Gazel 1055, Beyit 4). [yarağüñ, -uñ]

yarağın eylemek [1] Hazırlık yapmak.

Er olan **eyler** 'uqbânüñ **yarağın** / Durışur eyleye cennet turağın (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 19, Beyit 3). [yarağın eyler, -r]

yarağ kılmak [2] Hazırlık yapmak.

Gel berü ol yevmü yâd it **kıl yarağüñ** şimdiden / Âh ol dem n'ola hâlün fîkr ider misin müdâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 882, Beyit 4). [yarağüñ kıl,]

Qutlu şol kimse durur kim olısar defter-i ak / 'Âleme geldüñ anuñ çün **kılasın** göce **yarağ**

(Murâdî Dîvânı, Kut'a 28, Beyit 1). [yarağ kılasın, -a, -sın]

yârâmak [7] Bir iş için uygun olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Amelüm yok durur Allâha **yarar** / Âh yok bir işüm ol şâha yarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 1). [yarar, -r]

yaramaz [1] Yaramaz; kötü; çirkin.

Arıtıl bâtınuñ hıkd u hasedden her **yaramazdan** / Benüm diyü şalınmağıl sonı cümle hebâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 3). [yaramazdan, -dan]

yaraşmak [29] Yakışmak, uygun düşmek, layık ve münasip olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qulum kapuñ yüz sürüp gelmişem yâ ganî / Sana **yaraşur** 'izzet-i saltanat kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [yaraşur, -ur]

yaratmak [5] Yoktan var etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Anı lutfından ol Allâh şöyle **yaradupdur** kim / Anuñ hüsnini medh itseñ Murâdî doyamaz diller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 5). [yaradupdur, -up, -dur]

yaradılmış [1] Yaratılmış, canlı varlıklar.

Yaraşur hüsnüñ temâşasına hayrân olsalar / **Yaradılmışlar** kamu müştâkı olmuş tal'atüñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 732, Beyit 3). [yaradılmışlar, -lar]

yardumcı [1] Yardım eden.

Hamdu li'llâh baña **yardumcıya** hâcet yokdur / Yarıcumdur benüm ol her dem u her ânümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 2). [yardumcıya, -(y)a]

yarıcı [2] Yardımcı, muin, şefaatçi.

Hıfz-ı amânındayam **yarıcı** baña kerîm / Lutfına yüz dutmuşam lutfi anundur 'amîm (Murâdî Dîvânı, Gazel 949, Beyit 1). [yarıcı,]

Hamdu li'llâh baña yardımıcıya hâcet yokdur / **Yarıcumdur** benüm ol her dem u her ânümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 2). [yarıcumdur, -m, -dur]

yarılmak [1] Parçalanmak, yarılmak.

Sakın binâ-yı şer'den koparmağıl bir taş / Koparsa taş eger **yarılır** nice biñ baş (Murâdî Dîvânı, Gazel 635, Beyit 1). [yarılır, -ur]

yarım dem [1] Kısa bir süre.

İrişdür vahdete kendün koma kesretde **yarım dem** / Hayât ister iseñ her dem di lâ-mevcûde illâ hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1208, Beyit 2). [yarım dem,]

yarın [5] Ertesi gün. II Gelecek, gelecek zaman.

Ol durur **yarın** diyen “yâleytenî küntü türâb” / Ey Murâdî güşına her kim ki almaz kavluñi (Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 5). [yarın,]

Çeke gör kahr-ı dünyâyı nitekim çekdi ol Eyyüb / Bu günki gün çeken kahrı **yarın** anda olur hürrem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 6). [yarın,]

Râci’ oldum komadum bu günki kavli **yarına** / Şanma kim ben bunda geldüm ad ü şân u ‘âr içün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 4). [yarına, -a]

‘Âkil iseñ Murâdî sözün diñle ‘âkl ile / Şimdi ki rüz-ı furşatı gel koma **yarına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 5). [yarına, -a]

II Ahiret günü.

Ey Murâdî bu cihân kesb içün oldı icâd / Anda **yarın** görimez bunda olan a’mâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1118, Beyit 5). [yarın,]

yarına kımak [1] Yarına bırakmak.

‘Âkil iseñ Murâdî sözün diñle ‘âkl ile / Şimdi ki rüz-ı furşatı gel **koma yarına** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 5). [yarına kıma, -ma]

yaş [1] Matem.

Bir şemme duydı bağ-ı gül gül-izârdan / ‘Ârüm **yāsım** kodı ‘ulyâda seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 479, Beyit 3). [yāsım, -ı, -n, -ı]

yaşak [3] Yasak.

Açılmış ravza-i dildâr dirilmiş cümle ‘âşıklar / Murâdî ‘ayn-ı ‘âşık girmesün muhkem **yaşağum** var (Murâdî Dîvânı, Gazel 320, Beyit 5). [yaşağum, -um]

Dilde hicr-i yâr ile biñ yirde dâğum var imiş / Añlaram gayrıya bakmağa **yaşağum** var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [yaşağum, -um]

Menşür-ı hükm neşr olalı her taraf taraf / Şâh u gedâ kulağın urupdur **yaşağuma** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 3). [yaşağuma, -um, -a]

yaşak eylemek [1] Yasaklamak.

Kârını bildi gönül ‘ışkına virdi dil ü cân / Nâzır olmamağ içün gayrıya **eyledi yaşak** (Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 3). [yaşak eyledi, -di]

yaşak kılmak [2] Yasaklamak.

Çün gelüben yanına tolsa sivānuñ ‘askeri / Pâdişâh-ı ‘ışk irüp tağıtdı vü **kıldı yaşağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 665, Beyit 4). [yaşak kıldı, -dı]

‘Ulüm-ı hikmeti öğrendi ‘âşık-ı şâdık / Velik şerh ü beyânına yâr **kıldı yaşağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 669, Beyit 3). [yaşak kıldı, -dı]

yaşak olmak [4] Engellenmek, bir yere veya bir şeye ulaşmasına izin verilmemek. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu Murâdî’nün beyânı şerhe tutardı yüzün / Söyler idi cānı bil **olmasa cānāndan yaşağ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 664, Beyit 5). [yaşak olmasa, -ma, -sa]

yaşdanmak [2] Yaslanmak, dayanmak. II Güvenmek.

İşigün **yaşdanan** şāhā ider me’vādan istiğnā / Temāşā eyleyen kaddün ider tūbādan istiğnā (Murâdî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 1). [yaşdanan, -an]

Bāb-ı gayrı **yaşdananlar** bilmedi ādābdan / Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı sulţāna yol (Murâdî Dîvânı, Gazel 764, Beyit 3). [yaşdananlar, -an, -lar]

yā-sîn [2] Yasin. Kur'an'ın 36. Suresi.

Yazup defterde kilik-i kudret ile hatt çün kim ad / Didi Nūn ile Şād **Yā-Sîn** Hā-Mīm Elif-Lām-Mīm (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1). [yā-sîn,]

Ey Murâdî bu ‘ulüm-ı şuveriden ma’nā / Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes **Yā-Sîn** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1112, Beyit 5). [yā-sîn,]

yaş [25] Gözyaşı. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Eşkümü gördükde deryā āferin itdi baña / Benden artukdur **yaşuñ** v’Allāhi hayrānum saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 10, Beyit 1). [yaşuñ, -un]

yaş dökmek [1] Deyim Ağlamak.

Ne yazdı levhe gör nakķāş-ı dehr nakşı sen egme baş / İki gözden **döküben yaş** gözetme zir ü bālāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 3). [yaş döküben, -üben]

yaş olmak [1] Gözyaşı dökmek.

Åh ‘aceb hālüm n’ola ol demde tedbürüm n’ola / Anuñ içün gözlerümden **yaş olur** her dem revān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 3). [yaş olur, -ur]

yaşum gül-gün eylemek [1] Gözyaşının kan renkli olması, çok kederlenmek. II Şirin’in gülgün isimli atu.

Ey hüsrevüm olalı lebün Şirine Ferhād / Şeb-diz saçuñ hicri **yaşum eyledi gül-gün** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1132, Beyit 4). [yaşum gül-gün eyledi, -di]

yatmak [12] 1. Yatmak, uyumak. II Bir hâl üzere bulunmak.

Bu Murâdî nûş idenler cür'asından kaçresin / **Yatdılar** ser-mest olup bî-hûş tâ rûz-ı cezâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 15, Beyit 5). [yatdılar, -di, -lar]

Her gicede tâ şubha degin kâ'im-i leyl ol / Ğafletde **yatup** kalma şakın hem çü behâyim (Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 3). [yatup, -up]

2. Mezarda boylu boyunca uzanmak.

Havf-ı Hâkdan kalbi dâ'im tolu bâk olmuş **yatar** / Milk-i dünyâya gönül virmez Murâdî 'âkilin (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 5). [yatar, -ur]

Ey nice şâhân-ı 'âlem zîr-i hâk olmuş **yatur** / Pehlivan-ı şaf-şikenler hep helâk olmuş yatur (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [yatur, -(u)r]

Ey nice şâhân-ı 'âlem zîr-i hâk olmuş yatur / Pehlivan-ı şaf-şikenler hep helâk olmuş **yatur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [yatur, -(u)r]

Ğarrâ olma bu cihânın bir iki gün 'ömrine / Mâlik-i hayl ü haşemler sine-çâk olmuş **yatur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 2). [yatur, -(u)r]

Hiç mekâbirden yaña varduñ mı urduñ mı kulağ / Âh idüp dest-i ecelden derdnâk olmuş **yatur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 3). [yatur, -(u)r]

Kanı gün görmez güzeller n'oldı ol zîbâ cemâl / Zerre zerre şerha şerha infikâk olmuş **yatur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 4). [yatur, -(u)r]

Fânî dünyâ benüm oldu diyüben da'vî kılan / Kellesi toprağın altında **yatur** hem çü sifâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 794, Beyit 4). [yatur, -(u)r]

Cân tâ'ir ola çün kim bu kafesden çıkuben / Hâk altında **yatursın** nice ân u nice dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 2). [yatursın, -ur, -sın]

Mihnet-i dünyâya şabr it âhirün ma'mûr ola / Lezzetin terk eyle tâ kim **yatduğun** pür-nûr ola (Murâdî Dîvânı, Gazel 1444, Beyit 1). [yatduğun, -un]

Yatanlar zîr-i câda şanma mürde / Nazar kıl anların ihyâsı var mı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [yatanlar, -lar]

yatup uyumak [1] Yatup uyumak.

Yiyüp içüp **yatup uyuma** behâyim gibi sen / Tâ'at-i Hâkda durış nefsiñi kaplasın 'adem (Murâdî Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [yatup uyuma, -ma]

yatağ [1] Yatak II Asıl varılacak yer.

Mevrûs olalı nuş-ı hadîsi kulağuma / Ğavvâş-ı bahr olalı irişdüm **yatağuma** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 1). [yatağuma, -um, -a]

yâver olmak [1] Yardımcı olmak.

Murâduñ fehm olunmaz bu kelâmı / Meger **yâver ola** sultân-ı 'izzet (Murâdî Dîvânı, Gazel 205, Beyit 5). [yâver ola, -a]

yâvî kılmak [2] Kaybetmek.

Yalvarup ol dilrübâdan keşf-i dîdâr istedüm / **Yâvî kıldum** kendözüm kendümde tekrâr istedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 876, Beyit 1). [yâvî kıldum, -du, -m]

Mû gibi inceldi cismüm şevk-i zülfünden senün / **Yâvî kıldum** kendümü zerd oldı beñzüm hem çü gâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [yâvî kıldum, -du, -m]

yavuz [3] Kötü, fena.

Kamu öğrendi eyü **yavuzımı** dünyânın / Gör Murâdî gözün aç nice mu'allamdur dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 804, Beyit 5). [yavuzımı, -ı, -(n)ı]

Eylik eyle saña **yavuz** şanana / Diler iseñ ki rahmet ide 'afû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 2). [yavuz,]

Ey gönül aldanuben kalma cihân cünbüşine / Nice duş olduñ anuñ sen eyü **yavuz** işine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1338, Beyit 1). [yavuz,]

yay [2] Yay. II Sevgilinin kavisli kaşı.

Kaşuñ **yayına** ey serv-i revânım / Nice biñ 'aşıkun kurbân olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 526, Beyit 2). [yayına, -ı, -n, -a]

Kaşı **yayına** kurbân olduğum anuñ 'aceb midür / Sözi şîrin lebi şeker 'aceb hoş dil-rübâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 2). [yayına, -ına]

yây çekmek [1] Yay çekilmesi. II Kader okunun yaydan çıkması; kaderin gerçekleşmesi.

Murâdî kabza-i kudretdedür çü kavş-i kazâ / Turur mı sehm-i kader çün **çekilse** muhkem **yây** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1541, Beyit 5). [yây çekilse, -il, -se]

yayılmak [7] 1. Herkes tarafından duyulmak.

Yayıldı cümle cihân içre çün sadâ-yı edeb / İhâta kıldı kamu küşeyi nidâ-yı edeb (Murâdî Dîvânı, Gazel 142, Beyit 1). [yayıldı, -dı]

Ahbâr-ı hüsnî 'âleme **yayıldı** ser-te-ser / Günden güne şüyü' ile tâze haberededür (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 3). [yayıldı, -dı]

Murâdînin yine şîrin-makâli / **Yayılmış** ser-be-ser dünyâya düşmüş (Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 5). [yayılmış, -mış]

Çünkü **yayıldı** bu kelâm 'âleme / Eyledi tahsîn Murâda enâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 973, Beyit 5). [yayıldı, -dı]

2. İşğin yayılması.

Âteşümden âsumân ile zemîn bulur fenâ / 'Âleme bir zerresi **yayıl**sa ger bu düdenün (Murâdî Dîvânı, Gazel 728, Beyit 3). [yayılsa, -sa]

Ufukdan t̄ali' oldu şems-i devlet / **Yayıldı** 'āleme
nūr-ı başıret (Murādī Dīvānı, Mesnevi 9, Beyit 3).
[yayıldı, -dı]

3. Dağılmak.

Yinciler **yayıldı** havl-i kuvvet ahvāl üstine /
Himmet ile bağladı meydān meydān üstine
(Murādī Dīvānı, Gazel 1289, Beyit 4). [yayıldı, -dı
]

yazık ki [1] Ne yazık ki! Maalesef.

Bu Murāduñ bu kelāmında eser bulmaz iseñ / Saña
yazık ki cihānda olımaduñ uşlu (Murādī Dīvānı,
Gazel 1201, Beyit 5). [yazık ki,]

yazmak [75] 1. Kaleme almak.

Yazdı Murādī levhe levh oldu aña levha / Ey
'ālem-i tüvānā sensin yine hüveydā (Murādī
Dīvānı, Gazel 103, Beyit 5). [yazdı, -dı]

Ağ u karası 'aynuñuñ birbirine qarābeti / Hātrıña
alup bunuñ remzini dilde **yaz** kitāb (Murādī
Dīvānı, Gazel 151, Beyit 4). [yaz,]

Bu Murāduñ 'uğdesin ger hāl iderseñ 'ilm ile /
Senüñ içün de **yazalar** tā kıyāmet menkıbet
(Murādī Dīvānı, Gazel 167, Beyit 5). [yazalar, -a,
-lar]

Ger **yazarsañ** sen Murāduñ sözlerin / Eyleye bir
noktası biñ kavli māt (Murādī Dīvānı, Gazel 202,
Beyit 5). [yazarsañ, -ar, -sa, -n]

Murādīnün kelāmıdır kemāl-i kudret ü heybet /
Anuñ bir harfī şerh olmaz hālāyık ger **yaza** elvāh
(Murādī Dīvānı, Gazel 228, Beyit 5). [yaza, -a]

Qalemler olsa ger eşcār mürekkebe olsa deryālar /
Yazılmaz idi ahvālüm ne peydādur bu peydālar
(Murādī Dīvānı, Gazel 281, Beyit 1). [yazılmaz, -
ıl, -maz]

Şerhini 'aşıklarūñ şerh idemez 'allāmeler /
Yazamazlar mü-be-mü küttāb-ı devrān eglenür
(Murādī Dīvānı, Gazel 352, Beyit 4). [yazamazlar,
-lar]

Cem' ola küttāb-ı 'ālem **yazmayalar** hālūmi /
Sırrumuñ bir noktasından virmeye kimse haber
(Murādī Dīvānı, Gazel 379, Beyit 2). [yazmayalar,
-ma, -y, -a, -lar]

Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / 'Ālemün
'ilmini bir noktamda **yaz** (Murādī Dīvānı, Gazel
602, Beyit 4). [yaz,]

Ben okumışam ders-i 'ulūmı ezeldiden / Bu ilmi
yazup ortaya küttāb getürmez (Murādī Dīvānı,
Gazel 610, Beyit 4). [yazup, -up]

Şahayifinde **yazıldı** vişāl içün menşür / Şu vech ile
ebedā yokdur anda kara vü ağ (Murādī Dīvānı,
Gazel 669, Beyit 2). [yazıldı, -dı]

Yazmayan medhün cihānda ey kamer-tal' at senün
/ Hāme gibi ol pelidün başı olsun iki şak (Murādī
Dīvānı, Gazel 694, Beyit 5). [yazmayan, -ma, -yan
]

Qavl-i cān-bağşı Murādī gibi sen bulmayasın / Tā
kıyāmet günine deñlü **yazarsañ** evrāk (Murādī
Dīvānı, Gazel 697, Beyit 5). [yazarsañ, -ar, -sa, -
ñ]

Zaferdūr her zamān her dem qarını ehl-i İslāmuñ /
Livā-i nuşret üzre çün **yazıldı** ism ile nāmuñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 717, Beyit 1). [yazıldı, -dı
]

Murādīnün ne mümkindür ki şerh ola bu güftarı /
Bunu **yazmağa** fi'l-cümle mecāl olmaya küttābuñ
(Murādī Dīvānı, Gazel 721, Beyit 6). [yazmağa, -
mağ, -a]

Ger begendünse berātuñ **yazalar** menşürünü /
Okusunlar gör gālať var mı arada sāmi' ol (Murādī
Dīvānı, Gazel 758, Beyit 2). [yazalar, -a, -lar]

Gerçi kim qavl-i Murādīye dinilür aqvāl /
Yazmaya noktasını olsa mürekkebe kamu yem
(Murādī Dīvānı, Gazel 921, Beyit 5). [yazmaya, -
ma, -ya]

Bir ihsān eylemişdür kim saña luťfından ol vehhāb
/ Dirilse hālk-ı 'ālem **yazmaya** zerre 'atāsından
(Murādī Dīvānı, Gazel 989, Beyit 2). [yazmaya, -
ma, -ya]

Ey Murādī seb'a-i ebhar olursa ger midād / Biñde
bir qavlünü **yazmaya** senün aqvāl ile (Murādī
Dīvānı, Gazel 1276, Beyit 5). [yazmaya, -ma, -ya
]

Mu'ammā oldu ismün nükhetinden çün gül-i
ahmer / Anuñ çün 'andelīb ağlar aña karşı çıkup
yaza (Murādī Dīvānı, Gazel 1300, Beyit 2). [yaza,
-a]

Yazılmaz defter-i şerhüm mürekkebe olsa deryālar
/ Kamu mevcūd 'ācizler durur naķş-ı misālümde
(Murādī Dīvānı, Gazel 1305, Beyit 3). [yazılmaz, -
maz]

Kātib-i dehr urup destini levh u kaleme / Halimün
biñde birin **yazmadı** düşdi eleme (Murādī Dīvānı,
Gazel 1354, Beyit 1). [yazmadı, -ma, -dı]

Deryā midād ola ger eşcār olursa aqlām / Derdümü
yaza ger hālk gelmeye ol beyāna (Murādī Dīvānı,
Gazel 1402, Beyit 3). [yaza, -a]

Kalem şakķ oldu **yazdı** çün / Muhammeddür
Resülüm oluñ āgāh (Murādī Dīvānı, Mesnevi 20,
Beyit 1). [yazdı, -dı]

Kalem şakķ olup dörd päre hemān / **Yazar** tā
kıyāmet rumüz-ı nihān (Murādī Dīvānı, Mesnevi
34, Beyit 2). [yazar, -ar]

Yaraşur güftārumuñ şerhinde nāfız olsa ger /
Yazmaya yir gök ola evrāk u aqlāmı seçer
(Murādī Dīvānı, Müfret 34, Beyit 1). [yazmaya, -
ma, -ya]

II İşlemek, tesir etmek.

Şafha-i dilde cemālün āyeti imlā olur / Her ne
defter **yazıla** ol şafhadan inşā olur (Murādī Dīvānı,
Gazel 384, Beyit 1). [yazıla, -a]

Ma'nā-yı dilde **yazdı** gönül levhine kalem / Her kim ki ola fān aña 'ışk intihā yiter (*Murâdî Dîvânı, Gazel 470, Beyit 3*). [*yazdı, -dı*]

Çün 'aql-ı evvelümde görindi fütüh-ı gayb / Nāmumı levhe kilik ile **yazdı** 'alāda 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 703, Beyit 4*). [*yazdı, -dı*]

Şafha-i rükn-i kitāb cedvel-i zerle tolu / **Yazdı** anı kâ'ināt söyledi imlā-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 3*). [*yazdı, -dı*]

Bakuben āyine-i hüsnüñe **yazdum** kat kat / Bulmadum gayrıyı bir nokta misālünde senün (*Murâdî Dîvânı, Gazel 736, Beyit 4*). [*yazdum, -du, -m*]

Minnetüm evrākına **yazdum** murādum hattını / Gel berü bir naẓar kıl nice inşā eyledüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 911, Beyit 2*). [*yazdum, -du, -m*]

Çün berātum okudum **yazmış** kul huva'llāhu'l-'azīm / İsm-i Raḥmānı hüveydā bulmuşam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 2*). [*yazmış, -mış*]

Faṣl-ı 'atā ile kaçan ola nidā-yı ze'l-kerem / Pes dutuben misālını levh-i dile **yazar** kalem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 1*). [*yazar, -ar*]

Münderic-i kelām olup saṭra yazar çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan **yazar** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2*). [*yazar, -ar*]

Çü menşürinde **yazdı** nām ile nām eyledi nāmın / Bu 'unvān ü şalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın (*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 1*). [*yazdı, -dı*]

Ey zebānın depreden elfāza ma'nā bilmedün / Şüret-i hükümünde gör **yazmış** mı tuğrā elsine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3*). [*yazmış, -mış*]

Dilerseñ levh-i dilde **yazmağa** ger naḫş-ı bismi'llāh / Dem-ā-dem eksük olmasun dilünde zikr-i illā'llāh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 1*). [*yazmağa, -mağ, -a*]

Gönül levhine **yazdum** bir nice söz / Birini almağ için vir nice yüz (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1*). [*yazdum, -+dum*]

2. Allah'ın kudret kalemi.

Zāhir ü bāṭında bāṭın zāhirin naḫş eylemiş / Şöyle **yazmış** levhi elf ü bā vü tā olmaz aña (*Murâdî Dîvânı, Gazel 27, Beyit 4*). [*yazmış, -mış*]

Levh-i dilde çün **yazıldı** āyet-i ümmü'l-kitāb" / Her ḥurūfına virilmüşdür nice biñ biñ cevāb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 1*). [*yazıldı, -ıl, -dı*]

Yazdı çün evvel kalem İnni ena'llāhu eḥad / Kādir-i vāḥidde evvel oldu kudret iftitāḥ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 231, Beyit 2*). [*yazdı, -dı*]

Yazup defterde kilik-i kudret ile hatt çün kim ad / Didî Nün ile Şād Yā-Sîn Hā-Mīm Elif-Lām-Mīm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 1*). [*yazup, -up*]

Şafha-i levh üzre **yazmış** çünki mīsāk āyetin / Ara yirde anuñ için oldu muḥkem iltizāz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 275, Beyit 3*). [*yazmış, -mış*]

Yazdı kudret kâtibi kudret yediyle bir kelām / Ḥalvet oldu dil anuñ meşğül ma'nāsındadır (*Murâdî Dîvânı, Gazel 332, Beyit 3*). [*yazdı, -dı*]

Çün ezel **yazdı** ena'llāh āyetin şakku'l-kalem / Mu'cize olsa Muḥammedden ne var şakku'l-kamer (*Murâdî Dîvânı, Gazel 364, Beyit 4*). [*yazdı, -dı*]

Şafha-i kübrayı gördüm bir münakkaş levhdür / Kilik-i kudret **yazmış** anda her ne kim var cümle kār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 375, Beyit 4*). [*yazmış, -mış*]

Levh-i dile kalem çeküp **yazdı** berāt-ı iftiḥār / Eyledi emr-i sâbıkı buldı sebāt-ı iftiḥār (*Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 1*). [*yazdı, -dı*]

Yazduñ muşarraḥ 'ilmüñi bildün çü **yazmak** yā neden / Bildüm nedür maḫşüduñı fi'lün durur inşālanur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4*). [*yazmak, -mak*]

Yazduñ muşarraḥ 'ilmüñi bildün çü yazmak yā neden / Bildüm nedür maḫşüduñı fi'lün durur inşālanur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 514, Beyit 4*). [*yazduñ, -du, -ñ*]

Hāme-i 'ilm-i ezel levhe çü kıldı raḫam / Besmeleden soñra bes **yazdı** bu aḥbārumuz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 601, Beyit 4*). [*yazdı, -dı*]

Fehm ü dāniş remzini remz itmedi 'allāmeler / Gerçi **yazmış** ba'zı 'ilmin zāhirā defterde Ḥaḫ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 685, Beyit 2*). [*yazmış, -mış*]

Cān ü gönül arasın aldı çü deryā-yı 'ışk / **Yazdı** berāt-ı ezel çekdi çü tuğrā-yı 'ışk (*Murâdî Dîvânı, Gazel 707, Beyit 1*). [*yazdı, -dı*]

Yazdı levh üzre kilik-i kudret pes / Nāmını nām ile hümām el-ḫaḫ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 711, Beyit 3*). [*yazdı, -dı*]

Münderic-i kelām olup saṭra **yazar** çü besmele / Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan yazar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 955, Beyit 2*). [*yazar, -ar*]

Şāḥib-naẓar iseñ ey Murādî / Gör kande **yazıldı** nām-ı Ādem (*Murâdî Dîvânı, Gazel 972, Beyit 5*). [*yazıldı, -dı*]

Yazalı hattı levh üzre ḥabībüm dest-i kudretle / Tolandun nokta-i dā'im 'aceb pergār imişsin sen (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1008, Beyit 4*). [*yazalı, -+alı*]

Kâtib-i kudret **yazaldan** bu evāmır satrını / Bir debirem çekmişem her hükme bir tuğrāyı ben (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1064, Beyit 3*). [*yazaldan, -al, -dan*]

Ey Murādî levh-i mahfūz üzre nāmuñ naḫş olup / **Yazdı** nāmuñ yanına ḫaḫ eyledüm didār için (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1065, Beyit 5*). [*yazdı, -dı*]

Nāmını **yazdı** ‘ale’l-levh kalem ‘ilm ile çün / Kışver-i ma’rifeti feth ider ebvâbından (Murâdî Dîvânî, Gazel 1106, Beyit 4). [yazdı, -dı]

Muhtî çünki enel-Hakda **yazdı** er-Rahmân / Rahîm ismini bildürdi lutf ile mennân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1147, Beyit 1). [yazdı, -dı]

Virdi çün bâzûya kuvvet ol kerimü’l-ekremîn / **Yazdı** menşûr-ı berât innâ fetešnâ gel berü (Murâdî Dîvânî, Gazel 1196, Beyit 3). [yazdı, -dı]

Çün ena’llâh âyetin **yazdı** kalem nün üstine / Anuñ içün hükmi cârîdür bu kânûn üstine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1281, Beyit 1). [yazdı, -dı]

Hâme-i kudreti gördüm yed-i nakkâşumda / Kâbe kavseyni **yazar** idi zeber kaşumda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1339, Beyit 1). [yazar, -ar]

Yazdı kalem ena’llâh sâbıkda bir cerîde / Sensin murâd-ı ‘âlem ey cân âferîde (Murâdî Dîvânî, Gazel 1406, Beyit 1). [yazdı, -dı]

Rüşd-i ihlâşında gördüm mürşidüñ irşadını / **Yazmış** ammâ kim habîbüm ismüm ile adını (Murâdî Dîvânî, Gazel 1458, Beyit 1). [yazmış, -mış]

Levh-i dilde çün **yazıldı** ism-i zâtuñ evveli / Evvel ü âhîrde derc oldı şıfâtuñ evveli (Murâdî Dîvânî, Gazel 1483, Beyit 1). [yazıldı, -dı]

Ne **yazdı** levhe gör nakkâş-ı dehr nakşı sen egme baş / İki gözden döküben yaş gözetme zîr ü bâlâyı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1499, Beyit 3). [yazdı, -dı]

Kalem çün ism-i levhî levhe **yazdı** levh-i levhümdür / Anuñ çün oldı lâyiñ ‘âlemine cümle devrânı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1501, Beyit 2). [yazdı, -dı]

Göñül levhine çün nakkâş-ı kudret / **Yazupdur** evvelâ ma’nâ-yı ülfet (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 9, Beyit 1). [yazupdur, -up, -dur]

Kilk-i kudret çü **yazdı** bi’smi’llah / Evvelâ lâ-ilâhe illa’llah (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 16, Beyit 1). [yazdı, -dı]

Çü **yazdı** bunları nûr oldı bâhir / Anuñ ardınca zûlmet oldı zâhir (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 20, Beyit 4). [yazdı, -dı]

Muşarraḥ **yazılmış** yine beyyinât / Gel âyâtı gör kim odur kâtı’at (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 34, Beyit 1). [yazılmış, -mış]

3. Kaderin yazılması.

Qālû belâda başuma ‘ışkuñ **yazıldı** çün / Senden ider mi bu dil-i şeydâ ferâḡati (Murâdî Dîvânî, Gazel 1538, Beyit 4). [yazıldı, -dı]

Levh-i dile **yazup** durur kil-k-i kader çün âyeti / Cem’ oluben kamu cihân itmege tâ dirâyeti (Murâdî Dîvânî, Gazel 1554, Beyit 1). [yazup, -up]

yed [1] El. II Kudret eli.

Yazdı kudret kâtibi kudret **yediyle** bir kelâm / Halvet oldı dil anuñ meşḡul ma’nâsındadır (Murâdî Dîvânî, Gazel 332, Beyit 3). [yediyle, -iyle]

yed-i beyzâ [2] Hz. Musa'nın mucizelerinden olan gözleri kamaştıran beyaz el.

Gösterdi yüzinden yine pes şimdi Murâduñ / Fir’avnîlere Mûsî-i kudret **yed-i beyzâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 81, Beyit 7). [yed-i beyzâ,]

Ben şanurdum yaluñuz Mûsâdadur beyzâ-i dest / Nice Fir’avnîlere şimdi **yed-i beyzâ** gezer (Murâdî Dîvânî, Gazel 380, Beyit 2). [yed-i beyzâ,]

yed-i ğam [1] Gam eli, gamlı el.

Munfa’il olmazam ben eşyâdan / **Yed-i ğam** dâmenümedür kütâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1216, Beyit 3). [yed-i ğam,]

yed-i hayret [1] Hayret eli.

Çäk itdi **yed-i hayret** bu sabr-ı gırbânın / Bilmem ne ola hikmet ağlamağa tâkat yok (Murâdî Dîvânî, Gazel 706, Beyit 2). [yed-i hayret,]

yed-i ‘ışka esir olmak [1] Aşkın eline esir düşmek; aşka tutulmak.

Olsun kamudan ol hakîr igende bir köhne ḡasîr / **Olsun yed-i ‘ışka esir** terk eylesün me’vâyı ol (Murâdî Dîvânî, Gazel 805, Beyit 4). [yed-i ‘ışka esir olsun, -sun]

yed-i kudret [2] Kudret eli; Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.

Murâduñ **yed-i kudretüñde** olupdur senüñ / Anuñ çün Murâda bulunmaz ebed hiç bahâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 118, Beyit 5). [yed-i kudretüñde, -ün, -de]

Fi’l fi’l-i ezelîdür **yed-i kudretde** dürüst / Şâhid isterseñ eger hâzır iki beyyinede (Murâdî Dîvânî, Gazel 1353, Beyit 2). [yed-i kudretde, -de]

yed-i mü’eyyed [1] Güçlü, sağlam, kuvvetlendirilmiş el.

Yed-i mü’eyyed ile aldı kabza-i hükme / Kader okını atar her tarafda kavs-ı kaḡâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 110, Beyit 2). [yed-i mü’eyyed,]

yed-i nakkâş [1] Nakış yapan el.

Hâme-i kudreti gördüm **yed-i nakkâşumda** / Kâbe kavseyni yazar idi zeber kaşumda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1339, Beyit 1). [yed-i nakkâşumda, -um, -da]

yed-i niyaz [1] Yalvararak açılan el.

Seni arar dil ü cânım cemâlûñ isteyüben / **Yed-i niyâzı** semâda kemâlûñ isteyüben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1150, Beyit 1). [yed-i niyâzı, -ı]

yed-i yemin [1] Sağ el.

Çü ‘ayna almadı hükmine virdi ikisini / **Yed-i yemînine** ‘ukba yesârına dünyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 110, Beyit 4). [yed-i yemînine, -i, -(n)e]

yed urmak [1] *El vurmak, dokunmak, incelemek.*

Derc olalı hazineye cümleten olmuş olacak / Geçdi elümden ol kamu **urmadı** kimse aña **yed** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 3*). [*yed urmadı, -ma, -dı*]

yedi [1] *Yedi sayısı.*

Okıyam çünkü ben seb'a'l-mesânî ism-i Hakk ile / Sekizdür acılan **yedi** kapanur kılmaz âzârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1510, Beyit 4*). [*yedi,]*

yedi derya [5] *Yedi deniz, dünyadaki tüm denizler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şol kadar ağlamışam humret-i hicrân ile kim / Eşk-i çeşmümi göreliden **yedi deryâ** inler (*Murâdî Dîvânı, Gazel 450, Beyit 2*). [*yedi deryâ,]*

yedi kat düzağ olmak [1] *Yedi katlı cehennem olmak.*

Hayfa Murâdî kavlini güş eylemez iseñ / **Düzağ olur** yirüñ senüñ elbette **yedi kat** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 213, Beyit 5*). [*yedi kat düzağ olur, -ur]*

yef'alu'llāhu mā-yeşādan [1] *Allah dilediğini yapar (14/İbrahim 27).*

Yef'alu'llāhu mā-yeşādan çün görindi tâb-ı nūr / Hüküm ider her ne dilerse ider ezmân pes mürür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 333, Beyit 1*). [*yef'alu'llāhu mā-yeşādan, -dan]*

yeg [12] *Daha iyi, daha üstün. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yaraya merhem urup yârüm nazar kıldı baña / Bir nazar **yegdür** baña dünyâyı kılmakdan 'atâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 25, Beyit 1*). [*yegdür, -dür]*

yeğrek [1] *En iyi, daha iyi.*

Men ne ânem kim olam ânımda lâyıķ ânıma / **Yegrek** oldur bihterümde çun kim her dem bihterüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 5*). [*yegrek,]*

yek [2] *Bir, tek.*

Yek nazar biñ nazraya cā virdi istidlâlden / Bakmağa mir'âta olmuşdur şafâ-yı sırr-ı şart (*Murâdî Dîvânı, Gazel 653, Beyit 3*). [*yek,]*

Senüñ 'ışkuñ hevâsından şu kim cânın nisâr eyler / İki 'âlem musahhâr olsa degmez **yek** ser-i mûya (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1330, Beyit 4*). [*yek,]*

yek-cihet olmak [1] *Tek vücut olmak; bütünleşmek.*

'Akl ile **yek-cihet olursañ** eger / Kul olurlar saña bütün dünyâ (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 29, Beyit 2*). [*yek-cihet olursañ, -ur, -sa, -n]*

yek-dil olmak [1] *Aynı duyguları paylaşmak.*

Pâk-ı dâmen olalum cümle hevâdan geçelüm / Yâd ile **yek-dil olup** beyz ü dücâdan geçelüm (*Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 1*). [*yek-dil olup, -up]*

yek-pâre olmak [1] *Tek parça olmak.*

Rû-be-rû olduķda vechüm yâr ile / Yüz yüz ile **oldı** pes **yek-pâre** rûy (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3*). [*yek-pâre oldı, -dı]*

yek-sân itmek [2] *Bir, eşit, aynı etmek.*

Lâzım oldur bize dâ'im durışavuz hayra / Hayrumuz mü'min ile kâfire **yeksân iderüz** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 2*). [*yeksân iderüz, -er, -üz]*

2. *Düz etmek.*

Lisânın kim ider tahrike cür'et / **İder yek-sân** ile nuṭkını her ân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1182, Beyit 4*). [*yek-sân ider, -er]*

yek-sân olmak [2] *Yerle bir olmak; toprak olmak.*

Ben cemâl-i yâre cânâ şöyle hayrân olmuşam / Gitdi benden ikilük ben cümle **yek-sân olmuşam** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 1*). [*yek-sân olmuşam, -mış, --am]*

Küntü kenzenen haber bilmez şu kim / Şevk-i dildâr ile **yek-sân olmaya** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1422, Beyit 4*). [*yek-sân olmaya, -ma, -(y)a]*

yekta [1] *Tek.*

Diler iseñ bu Murâdî göresin vahdetde / Yoḥsa kesretde nice cism ile **yektâ** görünür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5*). [*yektâ,]*

yekünü'l-hādî ba'zuhüm min ba'zin tecavüze [1] *Birbirlerini hidayete getirdiler, dinleyiciler geçti birbirlerinden ayrıldılar.*

Yekünü'l-hādî ba'zuhüm min ba'zin tecavüze / Es-sâmi'vân yeteferekü innî fark bi-fırkat (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1443, Beyit 4*). [*yekünü'l-hādî ba'zuhüm min ba'zin tecavüze,]*

yel [1] 1. *Rüzgar, bad.* 2. *Talih, yazgı, kader.*

Muğayyibâtı kayurma mu'ayyenâta düriş / Dilâ **yelinde** gezerseñ delildür eseri (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 3*). [*yelinde, -in, -de]*

yelmek [1] *Bir işin, bir şeyin, bir kimsenin ardında, aceleyle, telaşla koşup durmak, koşuşturmak.*

Zahmet-i miḥnete katlanmıyacak dil-dâde / Çün huzûrın gözedür râhî 'abes yire **yeler** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4*). [*yeler, -er]*

yemen [1] *Arap yarımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.*

Ki hicâb ile pes-i perdededür gâhî 'ayân / Kande varsañ seni izler **Yemene** var yâ Hicâz (*Murâdî Dîvânı, Kit'a 9, Beyit 2*). [*yemene, -e]*

yemin [*Kasem, ant içme.*

Ben cân ile rûhı n'eyler idüm / Virmese **yemîn** ile
bu cânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1568, Beyit 9*).
[yemîn,]

yemîn-ender yemîn eylemek [1] *Yemîn üstüne yemîn
etmek.*

İsmüne ben **eylerem** cânâ **yemîn-ender yemîn** /
Dilde ğayrinün hayâlidür muhal-ender muhâl
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 3*). [yemîn-ender
yemîn eylerem, -r, -em]

yemîn eylemek [1] *Bir şeyin doğruluğunu belirtmek
için Allah'ı veya mukaddes bir şeyi şahit tutmak, ant
içmek.*

Çün şahidem takarrüb için **eyledi yemîn** / Tutdum
kasem sübütü için iki beyyine (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1377, Beyit 2*). [yemîn eyledi, -di]

yemîn [Sağ taraf.

Yemînüm eyledüm rûkn-i yamânı / Hacer esvedle
kıldum merhâbalar (*Murâdî Dîvânı, Gazel 519,
Beyit 4*). [yemînüm, -üm]

yemîn ile yesâr [2] *Sağ ve sol.*

Selâm idüp selâmında beşâret virdi kavlinde /
Yemîn ile yesârında hümâyun itdi encâmın
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 980, Beyit 2*). [yemîn ile
yesârında, -ın, -da]

Yemîn ile yesârına bakanlar olmadı şâdık / Bu ara
yirde olan 'ahd ile ikrârı seyr eyle (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1308, Beyit 4*). [yemîn ile yesârına, -ı, -(n)a
]

yemîn ile yesârûn zümresi [1] *Sağ ile sol topluluk.*

Şan'ata olmuşdur **yemîn ile yesârûn zümresi** /
Birine hikmet birine töhmet oldu iktizâ (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 14, Beyit 2*). [yemîn ile yesârûn
zümresi, -un, -si]

yemîn ü yesâr [2] *Sağ ve sol.*

Minnetle anda bakdı **yemîn ü yesârına** / Pes "‘usri
yüs'r'e eyledi rağbetde ilticâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 8, Beyit 2*). [yemîn ü yesârına, -ın, -a]

Uzadup ellerin **yemîn ü yesâr** / İki destinde oldu
iki cihân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1160, Beyit 3*).
[yemîn ü yesâr,]

yemm [7] *Deniz.*

Rakam kılmayalar hâlüm eger küttâb ola 'âlem /
Beyâna gelmez ahvâlüm midâd ola eger her **yem**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 867, Beyit 1*). [yem,]

Murâduñ hasb-i hâlini beyân eyliyemez aşlâ / Eger
küttâb ola 'âlem midâd ola eger her **yem** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 870, Beyit 5*). [yem,]

Gerçi kim kavlı-i Murâdiye dinilür aqvâl /
Yazmaya noqtasını olsa mürekkeb kamu **yem**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 921, Beyit 5*). [yem,]

II Vahdet.

Kaṭrede deryâ mu'ayyen oldu **yemde** kaṭre kim /
Müntehâ-yı ṭâṭat olmuşdur vücûda aşl-ı fâl

(*Murâdî Dîvânı, Gazel 771, Beyit 4*). [yemde, -de
]

Mâ-ı 'avn ile şulandı yine tâ mîveleri / Oldı her
bârı anuñ fülk-i vücûda bir **yem** (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 926, Beyit 2*). [yem,]

Haḳîkat baḥrine hût oldu rûh-ı pür-fütûhum çün /
Şinâv itsem o **yem** içre yine peydâ olan sensin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1012, Beyit 4*). [yem,]

Ne kadar kılsa teḳâtur yem-i vahdet âbı / Her ne
kim gelse beyâna yine râci' bu **yeme** (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4*). [yeme, -e]

yemm-i 'afv [1] *Afdenizi. II Allah'ın denizler kadar çok
bağışlaması.*

Kerânı yok **yem-i 'afvüñ** Hudâya / N'ola kılsan
beni lutf ile ihyâ (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46,
Beyit 20*). [yem-i 'afvüñ, -un]

yemm-i a'zam [1] *En büyük deniz. II Vahdet.*

Nişân-ı mâverâsından hüveydâ bir **yemm-i a'zam** /
Anuñ nişfi cemâliden vü nişfidur celâlidin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 994, Beyit 2*). [yem-i
a'zam,]

yemm-i bî-sâhil [1] *Sahilsiz deniz. II Vahdette enginlik.*

Şol kişi kim gavş ide ol **yemm-i bî-sâhile** / Buldı
şu cevherleri k'olmadı aña bahâ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 117, Beyit 2*). [yem-i bî-sâhile, -e]

yemm-i ḥaḳâyık [1] *Hakikatlerin denizi.*

Yemm-i ḥaḳâyık üzre gönül fülkini koma / Tâ
bilmeyince 'ilm ile der-yâdelik sözün (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1136, Beyit 4*). [yem-i ḥaḳâyık,]

yemm-i ḥaḳîkat [1] *Hakikat denizi.*

Benüm **yemm-i ḥaḳîkat** kim ḥaḳâ'ik cevheri
bende / Nihâyetler bulunmaz dürr-i meknûna ebed
aşlâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 69, Beyit 3*). [yemm-i
ḥaḳîkat,]

yemm-i ḥayret [1] *Hayret denizi. II Tasavvufta hayret
makamı.*

Cân ü dil ol hicâbı kıldı çü şaḳ / Fülk-i 'aḳl oldu
yemm-i ḥayrete ğarḳ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 712,
Beyit 1*). [yemm-i ḥayrete, -e]

yemm-i 'ışk [2] *Aşk denizi.*

Ferah ister iseñ müferriḥ gözet / **Yemm-i 'ışkda**
âşinâ kıl taleb (*Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit
3*). [yem-i 'ışkda, -da]

Yemm-i 'ışk içre bir lahza şinâv itdünse ey 'âşık /
Ziyâde varmağa himmet kıluben eylegil ğayret
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 3*). [yem-i 'ışk,]

yemm-i 'irfân [] *İrfan denizi.*

Fülk-i vücûdı saldı biḥâr-ı ferâğata / Lü'lüdür
aṅlağıl **yemm-i 'irfâna** insilâḥ (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 239, Beyit 4*). [yem-i 'irfâna, -a]

Ey Murâdî **yemm-i 'irfânuña** olmadı verây / Her
hurûfi kelimâtuñ nice deryâ görünür (*Murâdî*

Dîvânı, Gazel 432, Beyit 5). [yem-i 'irfānuña, -un, -a]

yemm-i kudret [2] Kudretli deniz.

Muhtî oldu **yemm-i kudret** ihâta kıldı ser-tâ-pâ / O deryâ ortasında bir melek-şüret püser buldum (*Murâdî Dîvânı, Gazel 860, Beyit 2*). [*yem-i kudret,]*

Muhtî oldu **yemm-i kudret** telâtümde telâtümde / Hevâ terkin kılup fülk-i gönül deryâda tutdı râh (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 4*). [*yem-i kudret,]*

yemm-i mahabbet [2] Aşk denizi.

Yemm-i mahabbet içre dil fülkini şalarsaň / Yokdur anuñ kenarı bulunmaz aña pâyân (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1125, Beyit 2*). [*yemm-i mahabbet,]*

Cüş eyledi çün **yemm-i mahabbet** / Dil zevrakı bulmadı nihâyet (*Murâdî Dîvânı, Müfret 8, Beyit 1*). [*yem-i mahabbet,]*

yemm-i mehib-âsâ [1] Heybetli deniz. II Vahdet.

Dümû'umdan çü zâhir oldu bir **yemm-i mehib-âsâ** / O deryâdan müheyyâ oldu peydâda olub peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 53, Beyit 1*). [*yemm-i mehib-âsâ,]*

yemm-i muhtî [1] Her yanı kuşatan deniz. II Vahdet.

Yemm-i muhtî fülk-i dil girdi çü bād-bân açup / Lahzâda nice râh alur gel berü sen bu hâle bak (*Murâdî Dîvânı, Gazel 701, Beyit 4*). [*yemm-i muhtî, -e]*

yemm-i pür-âb [1] Su dolu deniz.

Bir harâret virdi hicrân bu dil-i şeydâya kim / Lâkin olmaz dökse ger biñ **yemm-i pür-âb** üstine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 2*). [*yemm-i pür-âb,]*

yemm-i 'ummân [13] Büyük deniz, okyanus.

Yağılsa kaatre kaatre âb-ı cism-i nehr olur hâşıl / Eger cem' olalar enhâr **yemm-i 'ummân** olur peydâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 70, Beyit 4*). [*yem-i 'ummân,]*

II Şiir gücü.

Bi'llâhi gel Murâdî bize toğrusın di kim / Bu sende görinen **yemm-i 'ummân** olan nedür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 466, Beyit 5*). [*yem-i 'ummân,]*

Gel Murâdîye gâlib ise 'ateş / Feyz ide tâ saña **yemm-i 'ummân** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1162, Beyit 5*). [*yem-i 'ummân,]*

Murâduñ **yemm-i 'ummânı** 'aceb emvâc ider zâhir / Saña cevherler 'arz ide kılursaň merhabâñ üze (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1309, Beyit 5*). [*yemm-i 'ummânı, -ı]*

II Vahdet

Yemm-i 'ummâna talan kaatre mi mâ'il olur / Şems-i tâbâna iren zerreye mi sâ'il olur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 425, Beyit 1*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

Gel berü fülk-i dili şal **yemm-i 'ummâna** yine / Bād-bân ac ki bu âb üze hemân ber-pâdur (*Murâdî Dîvânı, Gazel 430, Beyit 4*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

Luţfi çü nihâyetde degül özgedür eltâf / Kaatre gele mi bir **yemm-i 'ummâna** berâber (*Murâdî Dîvânı, Gazel 451, Beyit 4*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

Gönül sevdâ-yı şerh-i câna düşmiş / Ne câna bir **yemm-i 'ummâna** düşmiş (*Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 1*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

Baħr oldu çün gönül **yemm-i 'ummâna** şıgmazam / Şerh eylesem bu hâlümü divâna şıgmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 935, Beyit 1*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

Baħr-ı hamrâda eger gördüñ ise şüretler / Kaatredür aña anı sen **yemm-i 'ummânundan** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1111, Beyit 4*). [*yem-i 'ummânundan, -um, -dan]*

Yemm-i 'ummâna talan cevher-i a'lâdur bu / Revh-i rûh-ı 'ilim-i âyet-i kübrâdur bu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1199, Beyit 1*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

Bir **yemm-i 'ummândur** menba'-ı ihsândur / Muţfi-i Yezdândur fâ'il-i muhtâr-ı hû (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 4*). [*yem-i 'ummândur, -dur]*

Fülk-i dil çün şalıñı 'ummâna / Fülk-i yem oldu **yemm-i 'ummâna** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1214, Beyit 1*). [*yem-i 'ummâna, -a]*

yemm-i vahdet âbı [1] Vahdet denizinin suyu.

Ne kadar kılsa tekaţur **yemm-i vahdet âbı** / Her ne kim gelse beyâna yine râci' bu yeme (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1354, Beyit 4*). [*yem-i vahdet âbı,]*

yemm-i vücüd [2] Beden, varlık denizi.

Mevc uralı **yemm-i vücüd** cümle saña kılar sücüd / Ni'metüñi bilen senüñ dâ'im ider senâ senâ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 3*). [*yem-i vücüd,]*

Ġavvaş olalı **yemm-i vücüdına** fülk-i dil / Ânide gördi mihrini açdı hilâle göz (*Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 4*). [*yemm-i vücüdına, -ı, -(n)a]*

yemm-i yemm [1] Denizin denizi. II Vahdet.

Oldı deryâ kaatre çün deryâ olupdur kaatreveş / **Yemm-i yemmdür** çünki baħr-ı bî-kerâna bakmazam (*Murâdî Dîvânı, Gazel 890, Beyit 2*). [*yemm-i yemmdür, -dür]*

yenbü'-ı hikmet olmak [1] Hikmetin, bilgeliğin kaynağı olmak.

Yenbü'-ı hikmet oldu ağıtdı dil zülâlin / Kim nüş iderse anı bilgil ki var idüpdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3*). [*yenbü'-ı hikmet oldu, -dı]*

yer [1] Yer, makam.

Halk olındı gerçi kahrından cehîmün hânesi / Ehl-i tevhið olanuñ sen şeh **yerin** nâr eylemez (Murâdî Dîvânî, Gazel 569, Beyit 4). [yerin, -in]

yerâhu min yerânî [1] Beni görmek istedi ve gördü. [...terânî...: Musa: "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin" buyurdu (7/Araf 143)].

Çün terâniden terâne eyleye erbâb-ı dil / Pes **yerâhu min yerâniden** varam bir yaña ben (Murâdî Dîvânî, Gazel 1063, Beyit 3). [yerâhu min yerâniden, -den]

yerânî [1] -Beni görmek istedi ve gördü. [...terânî...: Musa: "Rabbim! Bana Kendini göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremeyeceksin ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de Beni göreceksin" buyurdu (7/Araf 143)].

Şerhe şıgmaz âyet-i kübrâdadur kevn ü mekân / Men yerâhudan **yerânî** vaşfını eyler beyân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1046, Beyit 1). [yerânî,]

yesâr [1] Sol taraf.

Çü 'ayna almadı hükmine virdi ikisini / Yed-i yemînine 'ukba **yesârına** dünyâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 110, Beyit 4). [yesârına, -i, -(n)a]

yetişmek [4] 1. Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.

Mürûr kıldı gönül mürğî tāk-ı vahdete pes / Murâdî buldı **yetişdi** murâd-ı 'izzete pes (Murâdî Dîvânî, Gazel 615, Beyit 1). [yetişdi, -di]

Hayy-ı kayyûma **yetişmiş** idi kayyûm ile hay / Mürdeye virdi yine remz ile ihyâ haberin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1099, Beyit 3). [yetişmiş, -miş]

Meded olduñ **yetişürsin** kamu dermânde / Ne 'acebdür kimine hicr ile bîdâr olasin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1114, Beyit 3). [yetişürsin, -ür, -sin]

2. Büyümek, olgunlaşmak.

Yetişdi bir dahı 'âlem kocaldum rişüm ağardı / Tenüm inceldi şol resme şanasın ince târ oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 4). [yetişdi, -di]

yetmiş biñ [3] Yetmiş bin. II Hesapsız ve azapsız cennete girecek yetmiş bin kişi. "Ümmetimden yetmiş bin kişi cennete sorgusuz girecektir." hadisine telmihte bulunulur.

Cümleten anda melâ'ik tırmış idi şâf şâf / Her şafuñ tûl ile 'arzı oldu **yetmiş biñ** kadar (Murâdî Dîvânî, Gazel 335, Beyit 3). [yetmiş biñ,]

Çuşadupdur her şafı şaffında **yetmiş biñ** şufûf / Birbirine beñzemez eşkâli bil ey mu'teber (Murâdî Dîvânî, Gazel 335, Beyit 4). [yetmiş biñ,]

Geldüğünde açdı **yetmiş bin** cenâh / Olmaz aña her güzîn yakın ırak (Murâdî Dîvânî, Gazel 713, Beyit 2). [yetmiş bin,]

yevm [2] Gün. II Fırsat.

Revzen-i çeşmümde manzûr oldu nâzır yâr yine / Hamdu li'llâh fırsatı **yevmi** komadı yârine (Murâdî Dîvânî, Gazel 1266, Beyit 1). [yevmi, -i]

II Kıyamet günü.

Gel berü ol **yevmü** yâd it kıl yarağûñ şimdiden / Âh ol dem n'ola hâlûñ fikr ider misin müdâm (Murâdî Dîvânî, Gazel 882, Beyit 4). [yevmü, -ü]

yevm-i evvel [1] En önceki gün. II Elest bezmi, ruhların yaradılıp toplandığı gün.

Hüsnini ahsen kılupdur çün didüm ahsen aña / Virdi anı **yevm-i evvelde** dahı mî'adda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1287, Beyit 4). [yevm-i evvelde, -de]

yevm-i kıyâmet [1] Kıyamet günü.

Nedendür gâfil olmışsın kamu fikrûñ hevâ ancağ / Anı bilmez misin **yevm-i kıyâmet** olısar peydâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 59, Beyit 3). [yevm-i kıyâmet,]

yevm-i mahşer [1] Mahşer günü.

Gele çün kim zühûra **yevm-i mahşer** / Murâda pes ricâsı oldu mesned (Murâdî Dîvânî, Gazel 266, Beyit 5). [yevm-i mahşer,]

yevm-i mev'ûd [1] Önceden takdir olunmuş gün.

Cennet u nâra mukırven vü kazâ hayr u şere / **Yevm-i mev'ûd** ile mîzân u şırâtuñ hağdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 439, Beyit 4). [yevm-i mev'ûd,]

yevm-i mî'âd [1] Vaat edilen, belirlenmiş olan gün. II Ecel vakti.

Mübeddel oldu 'usri yüsre rağbet eyledi Rabbe / Velikin fâriğ oldu katlanup pes **yevm-i mî'âda** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1312, Beyit 3). [yevm-i mî'âda, -a]

yevm ü ay u yıl [1] Gün, ay ve yıl.

'Arz-ı defter eylese bir bir haber virdüğünü / Anı olmışdur muhâsib nice **yevm ü ay u yıl** (Murâdî Dîvânî, Gazel 772, Beyit 3). [yevm ü ay u yıl,]

yevmü'l-kıyâm [1] Kıyamet günü.

'Afv u gufrân oldu Hağkuñ kârı çün gâfirlere / Mağfîretler bulasın gâfir iseñ **yevmü'l-kıyâm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 909, Beyit 3). [yevmü'l-kıyâm,]

yevm ü meh ü sâl [1] Gün, ay ve yıl.

Bir delîle danışup küyî tavâf içün anuñ / Didi kim anı anuñ **yevm ü meh ü sâl** düşer (Murâdî Dîvânî, Gazel 418, Beyit 4). [yevm ü meh ü sâl, -e]

yevmü't-tenâd [1] Kıyamet günü.

Ey hayât-ı bî-fenâya râğıb olan hurredân / Hall-i
'ukde eyler iseñ bulasın **yevmü't-tenâd** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 246, Beyit 4). [yevmü't-tenâd,]

yezdân [4] Allah. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Seni var eyledi çün ol **Yezdân** / Sen dahı eyle aña
hamd ü senâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 6).
[yezdân,]

yıkılmak [2] Yıkılmak, devrilmek.

Ey Murâdî dökeli derde devâ Hâkdandır /
'Aynuña gelmeye hergiz **yıkılursa** 'âlem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 924, Beyit 5). [yıkılursa, -ur, -sa]

Zerre-i nâçize döndi dil diler ümmîdümü / Hayrete
varıp **yıkıldı** üşdi ahhâb üstine (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1098, Beyit 3). [yıkıldı, -dı]

yıl [9] Sene, yıl. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Vücûduñ cevherin bildüm nice **yıldur** vücûdum
harc / Vücûda irdüm anuñla olupdur reh-nümâ
mahrec (Murâdî Dîvânı, Gazel 227, Beyit 4).
[yıldur, -dur]

yıllarc'ola [1] Yıllarca olmak.

Ey Murâdî bañr-ı cûduñ dâne-i yektâsısın / Her
şâdef bilmez seni **yıllarc'ola** memdûdeler (Murâdî
Dîvânı, Gazel 390, Beyit 5). [yıllarc'ola,]

yılduz [1] Işıklı ve sabit bir nokta halinde
görülen gök cisimlerinden her biri, yıldız. II
Şans, talih, baht .

Ṭâli'in gördi iktirân-ı sa'd / Gözledi yüce yirde
yılduzını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4).
[yılduzını, -ı, -(n)ı]

yidi şamu [1] Cehennem'in yedi tabakası.

Düzaña irdi çünki kañre-i eşk / Berd oluben şoyındı
yidi şamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1187, Beyit 3).
[yidi şamu,]

yig [1] Daha iyi, daha güzel, daha değerli,
daha üstün.

Leb-i la'line dildârûñ bahâ isterse ger cânuñ /
Murâdî dünyâda **yig** var mı bu bâzârdan ğayrı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1498, Beyit 7). [yig,]

yil [2] Rüzgar.

Dîde âbindan gönül şehrini gel ma'mûr kıl / **Yil**
gibi 'ömrüñ geçer sen şanma kim yilden durur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [yil,]

Dîde âbindan gönül şehrini gel ma'mûr kıl / Yil
gibi 'ömrüñ geçer sen şanma kim **yilden** durur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 361, Beyit 3). [yilden, -den
]

yilmek [1] Koşmak, seğırtmek.

Fikr-i heyhât ile sevdâlarda **yilmek** nice bir / Fâ'il-
i zencîr-i tûl olup müselsel itme gel (Murâdî
Dîvânı, Gazel 786, Beyit 3). [yilmek, -mek]

yimek [2] Ağzında çiğnemek; yemek.

Ten çerâ-gâhında otlar çün bu nefsi-güsfend / Ey
halîlüm ni'metüñ **yir** gelmez andan hâşa kem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 902, Beyit 4). [yir, -r]

II Tüketmek, öldürmek.

Dünyâyı tekye kıлма ki bir bî-vefâ durur / Her
günde nice âdemi **yir** ejderhâ durur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 477, Beyit 1). [yir,]

yimek içmek [2] Yiyip içmek. II Rahat yaşamak.

Gülşen-i vaşluñ duyaldan 'andelîb-i cânumuz /
Yimez içmez zıkr ü fikrûñ aña âb u dânedür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 337, Beyit 3). [yimez içmez,
]

Yiyüp içüp yatup uyuma behâyim gibi sen / Tâ'at-
i Hâkda durış nefsuñı kaplasın 'adem (Murâdî
Dîvânı, Gazel 924, Beyit 4). [yiyüp içüp, -üp]

yinci [1] Yiyici; talan eden, düşman.

Yinciler yayıldı havl-i kuvvet ahhâl üstine /
Himmet ile bağladı meydân meydân üstine
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1289, Beyit 4). [yinciler, -
ler]

yine [490] Bir daha, tekrar, gene. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kalbi idüpdür âyine çün vech-i ahsenüñ / Hüsnuñ
durur kılan **yine** mir'ât-ı bâ-şafâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 2, Beyit 3). [yine,]

yîñiden [1] Yeniden, sürekli.

Bu Murâdî eyledi bir kavlı-nev-peydâ yine /
Düşdi yine **yîñiden** iki cihâna ğulğule (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1233, Beyit 5). [yîñiden,]

yir [70] 1. Yer, mekan.

'Arşa-i hikmetde seyrân eyledi esb-i vücûd / Seyr
ider bir **yirde** kim bir yirde cân olmaz aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [yirde, -de]

'Arşa-i hikmetde seyrân eyledi esb-i vücûd / Seyr
ider bir yirde kim bir **yirde** cân olmaz aña (Murâdî
Dîvânı, Gazel 27, Beyit 3). [yirde, -de]

Hâk'ik 'ilmin öğrenmek degüldür herkesüñ şanı /
Cemî'i cem' olan **yirde** ne zâhirdür ne hûd peydâ
(Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 2). [yirde, -de]

Hayfâ Murâdî kavlini güş eylemez iseñ / Düzağ
olur **yirüñ** senüñ elbette yedi kat (Murâdî Dîvânı,
Gazel 213, Beyit 5). [yirüñ, -ün]

Nice nice **yirde** olur ol vücûdundan bihâs / Bu
vücûdumı ayırma toğrıdan yâ müsteğâs (Murâdî
Dîvânı, Gazel 217, Beyit 1). [yirde, -de]

Her ne **yirde** ki Murâdî ola ma'beddür ol / 'Abd-i hâliş olana gizlü degüldür ma'büd (Murâdî Dîvânı, Gazel 252, Beyit 5). [yirde, -de]

Gerekmez yârdan gayrı baña ağıyârdur cümle / Ser-i küyüñdan özge şanma bir **yirde** karar ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 3). [yirde, -de]

'Âşık oldur şıdkı elden komayup cânın vire / Yârdan bir özge **yirde** tutmaya hergiz karar (Murâdî Dîvânı, Gazel 331, Beyit 3). [yirde, -de]

Şanmağıl kim gayrı **yirde** bulına dürr ü güher / Ey Murâdî her ne varsa yokla dükkânüñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 334, Beyit 5). [yirde, -de]

Sanmağıl kim gayrı **yirde** bulına dürr ü güher / Ey Murâdî her ne varsa yokla dükkânüñdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 413, Beyit 5). [yirde, -de]

Ne yirde kim gezer nâkış olurdum / Gider gizlü **yire** 'ayyâra beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [yire, -e]

Ne râhat olacak **yirdür** bu me'vâ / Çün âhır yolumuz râh-ı 'ademdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [yirdür, -dür]

'Âkıbet **yirüñ** olacağdur gür / Kör olma gözüñi ac gör kim (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 3). [yirüñ, -üñ]

Eylegil dâ'imâ 'ibâdet-i Hak / Zülümât olmaya **yirüñ** nûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 3). [yirüñ, -üñ]

Ruh u rüyını kıkmayaldan anuñ / Oldı bülbüllerin **yiri** pür-hâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 5). [yiri, -i]

Ayrulalı bu çeşm ü dil andan / Anlaruñ **yirleridür** âb ile nâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 537, Beyit 6). [yirleridür, -ler, -i, -dür]

Dilde hicr-i yâr ile biñ **yirde** dâğum var imiş / Añlarım gayrıya bakmağa yaşağum var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 622, Beyit 1). [yirde, -de]

Murâduñ bu kelâmına kim ola diye ma'nâyı / Bu **yirdedür** ki bunda cümle a'lem oldılar echel (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 5). [yirdedür, -de, -dür]

Yâr ider iki cenâh ile fu'âd / **Yirine** irmek anuñ kimse muhâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 841, Beyit 3). [yirine, -i, -(n)e]

Fâtih-i feyz-i ezel eyledi fettâh seni / Ne **yire** uğrar iseñ söyle şecâ'at haberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1110, Beyit 2). [yire, -e]

Milk-i şüretde egerçi **yiridür** hâne-i şadr / Cümle 'âlemde velî var olan dildür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1204, Beyit 2). [yiridür, -i, -dür]

Niçün bir iki günlük 'ömre ey yâr / Olup mağrûr idesin **yirüñi** nâr (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 45, Beyit 3). [yirüñi, -ü, -n, -i]

II Makam, mevki.

Qudret **yirindedür** çü kamu rişte-i Murâd / Olğıl Murâdî hâzret-i Hakkun senâ-geri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1533, Beyit 5). [yirindedür, -in, -de, -dür]

Tâli'in gördi iktirân-ı sa'd / Gözledi yüce **yirde** yıldızını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 4). [yirde, -de]

II Dünya.

Ya Rabbi ne 'âlemdür ismüm benüm âdemdür / Bu **yirde** nice biñ dem bir lahza vü bir demdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 505, Beyit 1). [yirde, -de]

Çokdan eylerdüm bu **yirden** dostum terk-i diyâr / Lîk her demde rızâñ ile me'âl añlar benî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1455, Beyit 2). [yirden, -den]

Murâduñ 'âleme hükmi şu deñlü nâfiz olmışdur / Ki **yirde** yir yir okındı berât-ı nâm-ı tuğrâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [yirde, -de]

Sultân olan bu **yirde** eli bağılu bendedür / Kûl olmayınca dutmadı ol pâk-dâmeni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 4). [yirde, -de]

II Mezar.

Niçün kendüñi görürsin 'aceb ne / Bil anı soñra korlar seni **yire** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 2). [yire, -e]

II Durum, konum, vaziyet.

Murâdî bu mu'ammâdan haber bilmek durur düşvâr / Dutan ebkem zebânını kamu **yirde** selâmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [yirde, -de]

'İşk ile bir **yirde** 'âr itmez karar ey cân-ı men / 'Âşık olmaz şol kişi kim kârını bâ-'âr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 382, Beyit 3). [yirde, -de]

Ey Murâdî zâtumuzdan kim durur vire haber / Her ne **yirden** söylenürse andan istignâ olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 5). [yirden, -den]

Sem'-i cânı eyleyen her dem küşâde bir **yire** / Eyler ol her cāya da her cāya kılmağdan hâzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 412, Beyit 2). [yire, -e]

Açılıp kaşr-ı vücüduñ nice **yir** revzenesi / Kıldı sūrāhî anuñ necm u meh u sâle haber (Murâdî Dîvânı, Gazel 428, Beyit 3). [yir,]

Câmi' oldı bu kelâmum aña benven nazzar / Ben kararımı **yirümde** çü bulurven tekrâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 1). [yirümde, -ü, -m, -de]

Añladuñ mı yine bu **yirde** Murâduñ suhenin / Yine lutf ile ma'ârifden ağıttı enhâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 429, Beyit 5). [yirde, -de]

Gayrıya varma gel gezüben serseri **yire** / 'Âlemde her ne kim ola kalb-i şafâdadur (Murâdî Dîvânı, Gazel 463, Beyit 2). [yire, -e]

Harf ile nuḳaṭ geldi bir **yire** kelām oldu / Bu ‘ilm ile bu ma’nā peydā neden olmışdur (Murādî Dîvânı, Gazel 508, Beyit 4). [yire, -e]

Pây-ı şadâḳat dâ’imā muḥkem olup sābit ola / Ayırmaya **yirden** seni her yaña dest olsa kemer (Murādî Dîvânı, Gazel 513, Beyit 4). [yirden, -den]

Viremez bu mes’ele fetvāsını şeyḥu’l-enām / Çün bu **yirde** ḳan iledür ‘āşıḳa dest-i namāz (Murādî Dîvânı, Gazel 562, Beyit 3). [yirde, -de]

Almışuzdur biz zemîn ü āsumānı cümleten / Ḳanḳı **yirde** kim dilerseñ biz o cāyilerdenüz (Murādî Dîvânı, Gazel 572, Beyit 3). [yirde, -de]

V’Allāhi senden özgede yokdur baña murād / Her **yirde** ilticā diledi sende buldı pes (Murādî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 3). [yirde, -de]

Necāt-ı ehl-i dil her dem olur maṭlūbdan ḥāsıl / Ḳamu **yirde** o maṭlūb anlara nāsır durur el-ḥaḳ (Murādî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 3). [yirde, -de]

Murādî işbu ma’nā fehmini bilmediler kimse / Bu **yirde** cümle ‘aḳl-ı ‘ālemin ḳaşır durur el-ḥaḳ (Murādî Dîvânı, Gazel 676, Beyit 5). [yirde, -de]

Ey Murādî şerḥe gelmez bu maḳāl ile beyān / ‘Āḳıl olan eylesün ḥālince bir **yirden** su’āl (Murādî Dîvânı, Gazel 783, Beyit 5). [yirden, -den]

Ey Murādî terk idüp zevḳ ile ālā soḥbetin / Her ne **yirde** kim varam anuñ rızāsın gözledüm (Murādî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [yirde, -de]

‘Ömr-i sermeddür baña ‘ışḳuñ dü-‘ālemde ne ḡam / Ḥāṣa li’llāh kim zebānum ḡayrı **yirden** ura dem (Murādî Dîvânı, Gazel 898, Beyit 1). [yirden, -den]

‘Arşa-i fehmi derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile / Mürḡ-i vücūduma nice **yirde** irişdi pes himem (Murādî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 2). [yirde, -de]

Gelse ḥaḳ bir **yirde** buṭlān üzredür bāṭıl hemān / Her kime kim olsa ḥāfız me’men olur hem emīn (Murādî Dîvânı, Gazel 1070, Beyit 2). [yirde, -de]

Çün ḥaḳıḳat iline geldi bu sulṭān-ı gönül / Ḡayrı **yirlerde** varup cā sever añlama şaḳm (Murādî Dîvânı, Gazel 1107, Beyit 2). [yirlerde, -ler, -de]

Sāḥa-i fāna gelmişem lāki beḳā durur **yirüm** / Gerçi beden türābdur oldu türāba aṣl-ı cān (Murādî Dîvânı, Gazel 1183, Beyit 2). [yirüm, -üm]

Bu **yirde** bir olmaḡ için ikilik itmem ihtiyār / Ağyār oluben ḡayrıya cānāne-i ‘ışḳam yine (Murādî Dîvânı, Gazel 1392, Beyit 4). [yirde,]

Merd-i ḥaḳıḳat oldur ḳıla **yirinde** ḳārın / Ḡayra mülāḳı olmaz irem diyen liḳāya (Murādî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 4). [yirinde, -i, -n, -de]

Ayrulalı o gülden oldu **yirüm** benüm ḥār / Gelsem ‘aceb midür ben bülbul gibi fiḡāna (Murādî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 3). [yirüm, -üm]

Muḥtār olan bu **yirde** Murāduñ kelāmıdır / Kimdür bu yirde Rūšenî vü yāḥū Gülšenî (Murādî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [yirde, -de]

Muḥtār olan bu yirde Murāduñ kelāmıdır / Kimdür bu **yirde** Rūšenî vü yāḥū Gülšenî (Murādî Dîvânı, Gazel 1525, Beyit 5). [yirde, -de]

Ḳarār ü şabrı gitmişdür elinden / Nice bir **yirde** ḳılsun ol ḳarārı (Murādî Dîvânı, Gazel 1560, Beyit 2). [yirde, -de]

Muḥayyer ḳıldı bu **yirde** Murādî yine / Didi sır meyiyle bilürsin bu esrāruñı (Murādî Dîvânı, Gazel 1572, Beyit 5). [yirde, -de]

2. Toprak, yeryüzü.

Segān-ı kūyun ayak başduḡı **yire** viren büse / Ḳılupdur pādīşāhum zīr ile bālādan istiḡnā (Murādî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [yire, -e]

Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile ber-kār / Başuñ **yire** ḳo ḳalduruben dest-i temennā (Murādî Dîvânı, Gazel 84, Beyit 4). [yire, -e]

‘Ālem-i aşḡarı kübrāda gören ‘ayn-ı yakīn / Bu fenā ‘ālem için ḳor mı **yire** cāy-ı sebāt (Murādî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 2). [yire, -e]

Murādî behre isterseñ ḳoma kendünde sen zerre / Bu **yirde** çāk olur zehre bu ma’nā gizli ma’nādur (Murādî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [yirde, -de]

Ebrden bir ḳatre emrünsüz **yire** nāzil degül / Cümleten deryā vü enhār-ı revān emründeür (Murādî Dîvânı, Gazel 356, Beyit 4). [yire, -e]

Bu sebebdür eyleyen ḥaḳ-ı cihānı bā-cidāl / Anuñ için **yirde** hem göklerde ḳan olmaḳdadur (Murādî Dîvânı, Gazel 381, Beyit 4). [yirde, -de]

Ne **yirde** kim gezer nāḳış olurum / Gider gizli yire ‘ayyāra beñzer (Murādî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 2). [yirde, -de]

Dil ‘anāda oldu çün kim ḡayrdan dildār için / Gökde vü **yirde** olandan cümle istiḡnādayuz (Murādî Dîvânı, Gazel 547, Beyit 3). [yirde, -de]

Ebr-i himmet yağduraldan ḳatresin her bir **yire** / Oldı iḥfā üzre her mümkinde bu esrārumuz (Murādî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 4). [yire, -e]

Şubḥ-dem çün ḳalka **yirden** baş açuḳ ḥaḳ-ı cihān / Yaluñ ayak oluben ‘uryān ola pır ü cüvān (Murādî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 1). [yirden, -den]

Ḡaym olmasa semāda **yire** ṭamlamaz maṭar / Her dīdede ki eşḳ ola ol ‘ışḳdadur güvāḥ (Murādî Dîvânı, Gazel 1378, Beyit 2). [yire, -e]

Ṭarfete’l-‘ayn içreyüz cümle-i me’vāda biz / Olmaḡa **yir** cehd ider cümle-i me’vā bize (Murādî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 4). [yir,]

yirde gökde bulmadum [1] Yerde gökte bul(a)mamak. II Hiçbir yerde olmamak.

Ey Murādî çün tefekkür eyledüm ḳıldum necāt / **Yirde gökde bulmadum** bir zerrece ḥā’il saña

(Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 5). [yirde gökde bulmadum, -ma, -du, -m]

yirden kılmak [1] Bir durumun, hâlin sona ermesi, terki.

‘İsmet-i şıdkı hemân **yirden kılmak** kalbden / Mekk ile sicc-i belâ dāmına düşseñ gâhda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1288, Beyit 4). [yirden kılmak, -ma]

yir dutmak [1] Deyim Yer tutmak, yer edinmek.

Kalbünde **yir dutarsan** eger kim hayâline / V’Allâhî hoş huzûr ile gönlün hayâli var (Murâdî Dîvânı, Gazel 465, Beyit 2). [yir dutarsan, -ar, -sa, -n]

yire kılmak [1] Yere bırakmak.

Cümlesi secde eyledi hallâk-ı ‘âleme / Teslîm idüp kamu **yire kıldı** rıkkabını (Murâdî Dîvânı, Gazel 1527, Beyit 4). [yire kıldı, -dı]

yire urmak [1] Yere atmak.

Bu nazardan ‘ayn idüp mir’âti **urduña yire** / Mağz-ı feyz elyâk olduñ feyz-i mağza kıl nazâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 2). [yire urduña, -du, -n, -sa]

yir eylemek [1] Yerleşip kalmak, iz bırakmak.

Fikret-i kesret nice kılsun dil-i ‘uşşâkda / Dem-be-dem **yir eyledi** kalbinde çün efkâr-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 4). [yir eyledi, -di]

yir gök [4] Yer gök. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘İşk zenciri takıldı çünki dil kândiline / **Yir ile gökde** vü mâfihâya virdi ol ziyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 22, Beyit 4). [yir ile gökde, -de]

yiridür [1] “Layıktır, uygundur, münasiptir” anlamında kullanılan bir söz.

Beni çün kehf-i amân içre kıdî baña ne gam / **Yiridür** alur isem cümle ‘adûdan kine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1343, Beyit 4). [yiridür,]

yirinde [3] Bulunulan yere, durumu uygun şekilde, durma göre.

‘Arş-ı a’lâ pâyümüz bûs itmege nâlişdeyüz / Biz tevâzu’ ehliyüz **yirinde** şüret hâkiyüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 4). [yirinde,]

Umûr-ı dîde durur cümleten evâmir çün / İder olar da **yirinde** bir âhen-i bürhân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1141, Beyit 3). [yirinde,]

II Bir durumda kalmak, değişiklik olmamak.

Didi yârüm senünle kânde gitdi ‘ahd ü peymânım / Didüm kim ‘ahd ü peymânun henüz **yirinde** sulţânım (Murâdî Dîvânı, Gazel 856, Beyit 1). [yirinde,]

yirine [12] Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere, onun yerine. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Dilâ bu dâr-ı dünyâda şanur mısın vefâ vardır / Vefâsı **yirine** bi’llâhî biñ renc ü ‘anâ vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 1). [yirine,]

yirini bilmek [1] Yerini, durumunu bilmek.

Hâ-i vâv oldı zâhir oldı hû / **Yirini bildi** aşl-ı himmetde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1223, Beyit 3). [yirini bildi, -di]

yirin tutmak [1] Yerini tutmak, yerine geçmek.

Ne demdür bu demün kim ağladur dem ‘aşıkâ hicrûñ / Velikin bir dem-i vaşlûñ **tutar** biñ dem **yirin** demde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 3). [yirin tutar, -ar]

yir kılmak [1] Yer, yurt edinmek, bir yerde karar kılmak.

Her mekânı aradum yir yir ki bir **yir kılmadı** / Dünyâda ‘uqbâda gördüm zîr ü bâlâ gizlenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [yir kılmadı, -ma, -dı]

yirlü yirin [2] Asıl yerinde, yerli yerinde.

Zâ’ir ola kamlar **yirlü yirin** ser-tâ-ser / Nice kerre ola hâlî nice def’a tola câ (Murâdî Dîvânı, Gazel 51, Beyit 2). [yirlü yirin,]

Bârânını yağdırdı yine ebr-i maḥabbet / Ezhâr-ı ma’ârif açılır **yirlü yirinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1130, Beyit 3). [yirlü yirinden,]

yirlü yirinde olmak [1] Deyim Uygun yerde olmak.

Âferin kudretine Mevlânun / **Yirlü yirinde oldı** her taḳdîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 4). [yirlü yirinde oldı, -dı]

yirlü yirine varmak [1] Asıl yerine varmak.

Soñra uruldu emr ile anda nefir yâ şadâ / **Yirlü yirine vardılar** böyle çekildi çün kalem (Murâdî Dîvânı, Gazel 956, Beyit 5). [yirlü yirine vardılar, -dı, -lar]

yirlü yirine vermek [1] Yerli yerine vermek, işi uygun şekilde gerçekleştirmek.

Çeker tevķî’-i kudret hûkmini ahkâmına dâ’im / **Virürüz yirlü yirine** güneḥkâr olmazuz hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 589, Beyit 4). [yirlü yirine virürüz, -ür, -üz]

yir olmak [1] Yer, barınak olmak.

Rûz u şeb oldı çü ârâyişde sitt-i cihât / Ne müferriḥ **yir olur** ravza-i bağ-ı cennât (Murâdî Dîvânı, Gazel 179, Beyit 1). [yir olur, -ur]

yir tutmak [1] Yer tutmak, bulunmak.

Göñülde **yir tutar** şanma ḥabîbüm ‘ışk ile ‘ârı / Dime ol ‘aşıkâ ‘aşık ki nâmûs ile ‘âr ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 2). [yir tutar, -ar]

yirüñi şamu itmek [1] Yerini cehennem etmek, cehennemlik olmak.

Alma mazlûmun âhın ey bed-hû / **İder** âhır senün
yirüñi tamu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 1). [yirüñi tamu ider, -er]

yir yir [2] Yer yer, taraf taraf.

Țutar âyîneler şaf şaf görünür **yir yirin** şüret / Bu
şüret şüret-i vâhid-nümâyişde nümâ mîdur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 315, Beyit 3). [yir yirin, -in]

Murâduñ 'âleme hükmi şu deñlü nâfiz olmışdur /
Kî yirde **yir yir** okındı berât-ı nâm-ı tuğrâsı
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 5). [yir yir,]

yir yir aramak [1] Yer yer; her yeri aramak.

Her mekânı **aradum yir yir** ki bir yir kılmadı /
Dünyâda 'ukbâda gördüm zîr ü bâlâ gizlenür
(Murâdî Dîvânı, Gazel 401, Beyit 3). [yir yir aradum, -du, -m]

yiryüzi [3] Yeryüzü.

Țoldı cümle tebehhüc ile zemân / Kalmadı
yiryüzinde hiç fesâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 272, Beyit 3). [yiryüzinde, -de]

Oldı çün bir def'ada **yirüñ yüzinde** kârumuz / Yâ
ne hikmetdür Murâdî kârda tekrârumuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 553, Beyit 5). [yirüñ yüzinde, -n, -de]

Dünyâda her ne kim var 'ayn u bihâr u enhâr /
Gözüm yaşıdur olmuş **yir yüzine** revâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1437, Beyit 6). [yir yüzine, -(n)e]

yitmek [37] Yetiyecek miktarda veya
derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Biz reh-nümâyı n'eyleyelüm râh toğrıdır / **Yiter**
bize Hudâ ola her demde reh-nümâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 7, Beyit 2). [yiter, -er]

yoğ [10] Bulunmayan, mevcut olmayan. (Bu
kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Arada mest ü lâ-ya'kıl olupdur bilemez çäre / Yine
yoğ içre varından bugün peydâdur 'âşıklar
(Murâdî Dîvânı, Gazel 283, Beyit 3). [yoğ,]

yoğ eylemek [1] Yok etmek. II Nefisten uzaklaşmak.

Yoğ eyle kendüñ tâ olasın var / Bulmaya senden
kimse nişâne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 4). [yoğ eyle,]

yoğında varında [1] Varlık ve yokluk hâli; her
durumda.

Hîred ehli olan çekmez nedâmet hiç kârında /
Tefekkür ehlidür fikr eyler ol **yoğında varında**
(Murâdî Dîvânı, Müfret 31, Beyit 1). [yoğında varında,]

yoğ ile var [14] Yok ve var, varlık ve yokluk. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Müberra oldı dil her nesneden cümle elin çekdi /
Yoğ ile var olupdur ol yine yoğ ile var ister
(Murâdî Dîvânı, Gazel 298, Beyit 4). [yoğ ile var,]

yoğ olmak [1] Ortadan kalkmak, varlığı sona ermek.

İktirân itmez dil-i şürîde bir dem gayr ile /
Eylemez aşlâ kabûl ü **yoğ olmaz** varsuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 2). [yoğ olmaz, -maz]

yoğ u var [2] Var yok, varlık ve yokluk.

Hemân dildâre bak gayrı gözetme / Kamunuñ kârı
yoğ u vara beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 520, Beyit 4). [yoğ u vara, -a]

Zîn-i gayret bağla himmet esbine / Ey Murâdî
kalma **yoğ u varda** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [yoğ u varda, -da]

yoğsa [15] 1. Aksi takdirde anlamında
kullanılan bir söz, yoksa.

Añla Murâdîñün sözün ister iseñ eger 'ilim / Sen
dahı hâlün istegil **yoğsa** 'ulûma yok 'aded (Murâdî Dîvânı, Gazel 257, Beyit 5). [yoğsa,]

Ey Murâdî şöyle saklañ tuymasun cânun seni /
Yoğsa dünyâda vü uhrâ ser-te-ser gavgâ olur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 5). [yoğsa,]

Diler iseñ bu Murâdî göresin vahdetde / **Yoğsa**
kesretde nice cism ile yektâ görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 448, Beyit 5). [yoğsa,]

Remz ü ma'nâdan gözet kim saña ma'nâ remz ider /
Yoğsa bu ahvâl ü eṭvârı lisân şerh eylemez
(Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 4). [yoğsa,]

Gel tefe'ül eyle hâlün imtiḥân-ı 'ışk ile / **Yoğsa** bu
ahvâlî fâl-ı kur'alar hâl eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 561, Beyit 4). [yoğsa,]

Muktedâ-yı 'âlem oldur kim sebak senden ala /
Yoğsa anı n'eylerüz bî-hüde kıla ceyb-i çâk
(Murâdî Dîvânı, Gazel 730, Beyit 3). [yoğsa,]

Baş viren evvel qademde ol bulur cânâna yol /
Yoğsa virme yolına bu yoğ ile varı degül
(Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [yoğsa,]

Țuymadın gel Murâdî seni rakîb / **Yoğsa** eyler bu
dem seni pâ-mâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 850, Beyit 9). [yoğsa,]

Ey Murâdî bunda gör maṭlûbunı idüp taleb /
Yoğsa ne aşsı saña ol va'de-i heyhâtdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1088, Beyit 5). [yoğsa,]

Gel berü kıl i'tirâf diñle Murâdî sözün / **Yoğsa** seni
kerh ile kırtarur inkârdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1176, Beyit 5). [yoğsa,]

Açdı mı rûyını **yoğsa** var mı vechinde niḳâb /
Toğrısın söyle şabâ dildâr küyından bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1230, Beyit 4). [yoğsa,]

Ber-kemāl oldu şu kim senden kemālin ögrene /
Yoḥsa olmaz ḥāşılı gayride ḥālın ögrene (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1275, Beyit 1*). [*yoḥsa,]*

Menzil alup varup itdün mi maḳāmuña ḥuzūr /
Yoḥsa rāḥ üzre varup renc ü 'anā gördün mi
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 1511, Beyit 4*). [*yoḥsa,]*

Fürkatde vü hicrānda ḳalır mı dil-i maḥzūn /
Yoḥsa ola mı vuşlat göre mi gözüm anı (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1556, Beyit 3*). [*yoḥsa,]*

2. Çünkü, zira.

Gel berü ḳıl i 'tırāf diñle Murâdî sözin / **Yoḥsa** seni
kerh ile ḳurtarır inkârdan (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1152, Beyit 5*). [*yoḥsa,]*

yok [136] *Bulunmama, mevcut olmama. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bir 'acā'ib bahra düşdüm **yok** durur ḥadd ü kenār /
Pes kenārından kenārına iderven ilticā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 10, Beyit 3*). [*yok,]*

yok ara [1] Çok kısa bir zaman.

Pîr oldu çü 'ışkumuzla dil-dār / Yār oldu pes özge
yok arada (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1434, Beyit 2*). [*yok arada, -da]*

yok mı [1] *Anlatıma vurgu katmak amacıyla kullanılan bir sözde soru ifadesi; yok mu.*

Yakdı firāk odına göñlümi meded / **Yok mı** ilāhî
fûrkate pâyân ile 'aded (*Murâdî Dîvânî, Gazel 265, Beyit 1*). [*yok mı,]*

yoklamak [4] *Aramak, araştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Şanmağıl kim gayrı yirde bulına dürr ü güher / Ey
Murâdî her ne varsa **yokla** dükkānuñdadur
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 334, Beyit 5*). [*yokla,]*

yoksa [1] Aksi takdirde.

Şerḥ-i ma'nā haberin bildi şu kim virdi Ḥudā /
Yoksa ma'nā haberin kim bile ey dil heyhāt
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 174, Beyit 4*). [*yoksa,]*

yol [82] 1. Bir yerden bir yere gitmek için
aşılan uzaklık. II Aşk yolu

Rāḥ-ı 'ışkı ser-te-ser seyrān idüp gezdüm ḳamu /
Bu **yolumda** rāḥ-ı bî-pâyân olan kimdür baña
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 38, Beyit 4*). [*yolumda, -um, -da]*

Ḥayra maḳdem görünür milk-i ḥabîbe **yolumuz** /
Vaşl ile ḥurrem ola şa'lla(h) dil-i mā'il-i mā
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 50, Beyit 2*). [*yolumuz, -(u)muz]*

Vücūduñ reh-güzārında eger var ise **yol** cāna /
Ḥabîbüm küy-ı cānāna ki ol menzil ferāḡatdūr
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 2*). [*yol,]*

Yola ḳulağuz olmayıcañ yürime şaḳın / Rāḥuñ
ḥatarlarını yine reh-nümā bilür (*Murâdî Dîvânî, Gazel 462, Beyit 4*). [*yola, -a]*

Milk-i ḥabîbe toḡrılup buldı sıraṭ-ı müstaḳīm /
Yolumuz ol durur bizüm bir daḥı rāḥı n'eylerüz
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 600, Beyit 2*). [*yolumuz, -(u)muz]*

Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez / 'Āşıḳuñ
her ḳaṭresi bu **yolda** bir 'ummān gerek (*Murâdî Dîvânî, Gazel 727, Beyit 3*). [*yolda, -da]*

Baña 'ışkı **yolında** olmadı hiç / Cefā vü cevrdn
gayr nevāle (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1429, Beyit 2*). [*yolında, -ı, -(n)da]*

Beni lutf ile tutar cān ile sevdüm ben anı / Rāḥ-ı
'ışkında **yol** üzre ḳomışam cān ü teni (*Murâdî Dîvânî, Gazel 1522, Beyit 1*). [*yol,]*

2. Gaye, uğur, maksat.

Vaşl-ı Ḥaḳḳı diler iseñ ey fetā / Cism ü cānı ḳıl
yolına var hebā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 40, Beyit 1*). [*yolına, -ı, -(n)a]*

Cān ü tenden gelici rūḥ-ı revānum sensin / **Yoluña**
cismi fenā eyleyeli buldı bekā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 48, Beyit 4*). [*yoluña, -un, -a]*

Cān ile yol tutan kişi başa çıkar tarıkde / Şol ki bu
yoldadur fenā buldı ebed bekā bekā (*Murâdî Dîvânî, Gazel 96, Beyit 2*). [*yoldadur, -da, -dur]*

Al gevher-i vaşlı **yolına** vir bugün cān naḳdini /
Çün germ olupdur 'āşıḳa ḡayet bugün bāzār-ı dōst
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 200, Beyit 6*). [*yolına, -ı, -(n)a]*

Dimezven aña 'āşık kim senün **yoluñda** cān ister /
Odur 'ışkıñda şādık kim hemān terk-i revān ister
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 277, Beyit 1*). [*yoluñda, -un, -da]*

Ne ḡamda oldu ḡayrılar bulınca rāḥuma bir **yol** / Bu
yol bir **yol** durur el-ḥaḳ mu'allādur mu'allālar
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 281, Beyit 4*). [*yol,]*

Ne ḡamda oldu ḡayrılar bulınca rāḥuma bir yol / Bu
yol bir **yol** durur el-ḥaḳ mu'allādur mu'allālar
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 281, Beyit 4*). [*yol,]*

Ḳamudan geḫmişüz ey dil bizüm cānānumuz
vardur / O cānānuñ **yolında** virmege bir cānumuz
vardur (*Murâdî Dîvânî, Gazel 293, Beyit 1*). [*yolında,]*

'Ulüm-ı enbiyādur **yoluña** vāris veliler pes /
Nāzardan zāḥir-i manzūr merātibdür muṭabbaḳdūr
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 304, Beyit 4*). [*yoluña, -uñ, -a]*

Şem'-i ruḥsāruña cān ile göñül pervānedür /
Yoluña cānın viren 'āşık degül mi yā nedür
(*Murâdî Dîvânî, Gazel 337, Beyit 1*). [*yoluña, -uñ, -a]*

Bir nāzar çün biñ belā çekdün **yoluñda** dostum /
Ḡam cefāsın çekmeyenler bilmedi şādān nedür

(Murâdî Dîvânı, Gazel 398, Beyit 3). [yoluñda, -uñ, -da]

Ger Murâduñ bileyin dir iseñ ey dil hâlin / Yâr **yolında** nice sūd u haṭā çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]

Bu **yolda** bizüm çekdügümüz tâb-ı ta‘ab çok / Ğayrı kişiler böyle seyâhat idemezler (Murâdî Dîvânı, Gazel 456, Beyit 2). [yolda, -da]

Âşüfte oldı cân ile bâzârı vardır / Kırbân için **yolunda** bugün terk-i serdedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 460, Beyit 4). [yolunda, -ı, -(n)da]

Rûhum benüm için o nigâra neler dimiş / Esdi savurdı virmedi **yoluñda** ser dimiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 638, Beyit 1). [yoluñda, -uñ, -da]

Mukaddem olıma muḳdim meded irmezse ḥazretten / Bu **yolda** cânı atıptır nice mest ü nice ayık (Murâdî Dîvânı, Gazel 678, Beyit 2). [yolda, -da]

Ne deñlü **yolna** anuñ virürsem cānumı kırbân / Anuñ yolna bu sa‘yüm benüm cümle hebâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [yolna, -ıña]

Ne deñlü yolna anuñ virürsem cānumı kırbân / Anuñ **yolna** bu sa‘yüm benüm cümle hebâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 682, Beyit 4). [yolna, -ıña]

Ġam degül cānı fidâ kılsa **yoluñda** ‘uşşâk / Senüñ ile bu durur rûz-ı ezel çün müştâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 697, Beyit 1). [yoluñda, -uñ, -da]

Cân ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger / **Yolna** ‘aql ü dil ü cān ü ten isār gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 741, Beyit 2). [yolna, -ıña]

Kaldur niḳābuñ dilberā görsün yüzüñ ‘âşıkıların / Şavḳ ile **yoluñda** senüñ serler viren şādıkların (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [yoluñda, -uñ, -da]

Baş viren evvel kademde ol bulur cānāna yol / Yoḥsa virmek **yolna** bu yoğ ile varı degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [yolna, -ı, -(n)a]

Naḳd-ı cān ü ‘ömri şarf eyle bu cevher **yolna** / Bir daḥı girmez ele bu anı gel biñ ān kıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 761, Beyit 3). [yolna, -ı, -(n)a]

Metn olmağıl şerḥ olıgör şerḥ-i müşerreh olıgör / Giryān olursa **yolna** gözüñ sezādur bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 806, Beyit 3). [yolna,]

Cānı kırban eyle cānān **yolna** / Böyle olmayınca olmaz bellü bil (Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 2). [yolna, -ıña]

Hebâ kılur isem **yolna** cism ü cānı ‘ayb itme / Çü meydān-ı maḥabbetde bugün merdāne-i ‘ışḳam (Murâdî Dîvânı, Gazel 866, Beyit 5). [yolna, -ıña]

Çün nazar kıldım naḳrümde nazardur işlerüm / **Yolna** ‘ışḳında anuñ ser virendür serverüm

(Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 1). [yolna, -ı, -n, -a]

Baş ile cān oynadıgım bildi **yolında** Murād / Şübhesi kalmadı anuñ merd-i meydān olduğum (Murâdî Dîvânı, Gazel 879, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]

Şöyle gālib oldı ‘ışḳuñ ben Murādīye senüñ / Kār u bârum tağıdup **yoluñda** ‘üryān olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 892, Beyit 7). [yoluñda, -uñ, -da]

Ölmedüm **yolna** sen cānānenüñ kırban diyü / Gelse cānā her kaçan kim ‘id-i aẓḥā ağlaram (Murâdî Dîvânı, Gazel 893, Beyit 4). [yolna, -ıña]

Cān ü tenden geçmeyince bulmadım sen cānı āh / Çün fenā oldum **yolunda** cānı senden isterem (Murâdî Dîvânı, Gazel 905, Beyit 3). [yolunda, -uñ, -da]

Terk-i cān iden bu **yolda** ol urur maḳşūda dest / Ḥamd u minnet kim yine cānāna miḥmān olmışam (Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 3). [yolda, -da]

Yolna ol nigāruñ urmuşuz biz baş u cān terkin / İkilikden geçübün kılmışuz iki cihān terkin (Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 1). [yolna, -ıña]

Rāh-ı ‘ışḳa bu Murādī şanma sālīk olmadı / Başını terk eyledi bu **yolda** sen sultān için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1091, Beyit 7). [yolda, -da]

Cān virdüm çü anuñ **yolna** şıḍḳ ile bu gün / ‘Āşık olalı aña cümleye cānānam ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1101, Beyit 2). [yolna, -ıña]

‘Ömr i ḥarc eyler **yolunda** ‘âşık-ı dildāde āh / Her ne deñlü kim şitāb itse görinür özge rāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1268, Beyit 1). [yolunda, --(u)ñ, --da]

Yoluña varum virür olsam piyāde tañ midur / Ruḥların şevkine cānā bende oldı cümle şāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 6). [yoluña, -ıña]

Cānı cānāna fidâ kılmāğa ni‘met bilüben / İde kırbān **yolna** şükr ide her dem bu deme (Murâdî Dîvânı, Gazel 1348, Beyit 2). [yolna, -ıña]

Aşma ḥicābı rüyūña ‘âşıkların zār itmesün / **Yoluña** virsünler fidā rûh-ı revānı ‘ışḳ ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [yoluña, -ıña]

Kenz-i ma‘nāyı bulup **yolna** terk-i ser idüp / Ḳalbün āyīnesini nice şafā gördün mi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1511, Beyit 3). [yolna, -ıña]

Zinde olayın dirseñ ‘âşık ebedü’l-ābād / Var yüri hebā eyle **yolında** ten ü cānı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]

3. Bir amaca ulaşılması için başvurulması gereken çare, yöntem.

Ḳo dār-ı fenāyı bekā kıl taleb / **Yoluñ** bulmağa reh-nümā kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 1). [yoluñ, -un]

Merd olup merdâne kıl sen ey Murâdî kendüni / Zahmetin bilmez meseldür **yollaruñ** âsüdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [yollaruñ, -lar, -(u)ñ]

Yolı ile tıtalı her işi başdan ayağa / Âh bu **yolda** nice renc ü 'anâ çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [yolda, -da]

Yol ile tıtalı her işi başdan ayağa / Âh bu yolda nice renc ü 'anâ çekmişdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 420, Beyit 4). [yolu, -ı]

Şeb-i firkatde mi şanduñ beni sen ey meh-rû / Giderem mihr-i hidâyetle **yolum** tâb iledür (Murâdî Dîvânı, Gazel 426, Beyit 5). [yolum, -um]

Yol buluben eyvân-ı şerî'atda yakîne / Her lahza yakînüm ile îkân arasunlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 5). [yol,]

Ne rāhat olacak yirdür bu me'vā / Çün āhır **yolumuz** rāh-ı 'ademdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 522, Beyit 2). [yolumuz, -umuz]

Yol uzak zād u zevādum yokdur / Bir refik alımadum rāha yarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 545, Beyit 2). [yol,]

Murâdî sırr-ı ebrârı gözet vaşl-ı muḳarrebden / **Yoluñda** şādık ol kim eksük olmaz merḥabā hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 5). [yoluñda, -uñ, -da]

Resül-ı rāhber oldı bu **yolda** rūḥü'l-emîn / Per ile şeh-per ile kalb-i kālīb olmış bāz (Murâdî Dîvânı, Gazel 609, Beyit 2). [yolda, -da]

Rabbine **yolumı** taḥkik eyleyen oldur k'ana / Emr-i tahr ile muṭahhar kılup iḥsān eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 2). [yolumı, -ı, -(n)ı]

Nehc-i hüdāda buldı **yolum** çün tarikini / Milk-i ferāğa irdi bulup bî-riyā ferāğ (Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 3). [yolum, -um]

Sırr-ı vahdet gencine **yol** ister iseñ ey Murād / Nakd-i cānı qomayana eylegil bāzār-ı 'ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 687, Beyit 5). [yol,]

Baş viren evvel kademde ol bulur cānāna **yol** / Yoḥsa virmek yolına bu yoğ ile varı degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 3). [yol,]

Terk-i ser kılan Murâdî ol bulur cānāna **yol** / Şol ki nakdı cāna kıymaz merd-i bāzārı degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 5). [yol,]

Rāhı buldum rāh ile **yoldan** 'udül itmek muḥāl / Reh-nümā oldı baña rāhumda çün kim rehberüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 878, Beyit 2). [yoldan, -dan]

Ne bilsün kuru gāvḡādur şanurlar / Tarikat **yolumı** her keyle ebkem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 4). [yolumı, -ımı]

İki dünyâyı terk iden bu **yola** baş açık giden / İş dildār şevkinden dem-ā-dem āh olan gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 2). [yola, -a]

Pāk-bāza şormışam ehl-i tarikat **yolların** / Didi irersen Murāda 'ömrüñ cāvidān olur (Murâdî Dîvânı, Gazel 1076, Beyit 5). [yolların, -lar, -ın]

Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne **yol** / Anca geçdüm bu seferden düzaḥ u ḥuld-ı berîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1081, Beyit 3). [yol,]

Rāhber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda **yol** / Dersin istiḥrāc iderseñ iste ma'lūmātdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1097, Beyit 2). [yol,]

Rāğıb-ı nehc-i hüdāya **yolumı** gösterürüz / İstinād ile tarikin bulur evrād kılan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1121, Beyit 4). [yolumı, -ı, -(n)ı]

Tā ki varlık milkine **yollar** bulan / Olasın tā anda evṭān isteyen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1166, Beyit 3). [yollar, -lar]

Eyle muḥkem gönül hişārın ey yār / Bulmasun **yol** aña bu nefs-i 'adū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 5). [yol,]

Beni kurtar ilāhi zulmetden / Olmayam tā **yolumda** ben güm-rāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 3). [yolumda, -um, -da]

Rāğıb-ı rāh-ı necāta **yol** bulunmaz zerrece / Tā meger her kārūñı göre me'ālūñ seyr ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1274, Beyit 4). [yol,]

Bahr-ı muḥiṭe girdi yine 'aḳl zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı **yolu** kenārı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1359, Beyit 2). [yolu, -ı]

Bahr-ı muḥiṭe girdi yine 'aḳl zevraḳı / Şol deñlü gezdi bulmadı **yolu** kenārı ne (Murâdî Dîvânı, Gazel 1364, Beyit 2). [yolu,]

Ḥāk ol **yolında** başuñ yire ḳo / Kibr ile kimse gelmez miyāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1435, Beyit 5). [yolında, -ı, -(n)da]

Er olur şol ki başa pāyını muḥkem yirine / İrmeye pāyını **yolundan** anuñ degme biri (Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 4). [yolundan, -ı, -(n)dan]

Ehl-i başiret olḡıl **yolda** ne var kıl iz'ān / Pāyuña kıl ḥazer kim ṭoḳunmaya senüñ taş (Murâdî Dîvânı, Kit'a 2, Beyit 2). [yolda, -da]

Mā ile menden geçenler buldılar merdāne **yol** / Cānı cānāna virenler buldılar sulṭāna **yol** (Murâdî Dîvânı, Müfret 6, Beyit 1). [yol,]

Ḥayret-i kübrāda kaldı bulmayan **yolında** rāh / Vāy saña ister iseñ dünyāda 'izz ile cāh (Murâdî Dîvânı, Müfret 45, Beyit 1). [yolında, -ı, -(n)da]

yola girmek [1] Yola çıkmak. II Bir amaç doğrultusunda olmak.

Rāğıb-ı rāh oluben rāhı bize gösteren ol / Kim **gürüdi yola** ger virmese me'vā ḥaberin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1120, Beyit 3). [yola gürüdi, -ür, -di]

yol bilmek [1] Gideceği yolu ve yeri bilen kişi.

Sen bizi **yol bilmez** aḡlayuben olma bed-gümān / Kaḡrı rāha dir iseñ biz dönmezüz bi-bākīyüz

(Murâdî Dîvânı, Gazel 570, Beyit 2). [yol bilmez, -mez]

yol bulmak [20] Bir amaca ulaşmak için uygun yolu, yöntemi bulmak; vesile, araç bulmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Anlamağ ile buldılar rāh-ı hüdāya **yol bulan** / Şol kişiye ki istedi virdi aña 'atā 'atā (Murâdî Dîvânı, Gazel 98, Beyit 2). [yol bulan, -an]

yolda kalmak [5] Deyim Gidilmek istenen yere gidememek. II Amaca ulaşmamak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zemzem-i eşküm firâkuñda cihānı kıldı seyl / Zemzeme kıl nāka-i dil **kaldı yolda** bi-mecāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 789, Beyit 2). [yolda kaldı, -dı]

yoldaş [1] Yol arkadaşı. II Sevgili.

Ser-firāz olsam 'aceb mi kārūmūn kārında ben / Çābükem kārūmda aślā kalmazam **yoldaşdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1037, Beyit 3). [yoldaşdan, -dan]

yoldaş eylemek [1] Arkadaş, dost etmek; yardımcı etmek.

Yā ilāhi sen **eylegil yoldaş** / Her zamān lā-ilāhe illā hū (Murâdî Dîvânı, Gazel 1185, Beyit 21). [yoldaş eylegil, -gil]

yoldaş kılmak [1] Yol arkadaşı olmak.

Efvāh-ı nāsa düşme **olma** yamana **yoldaş** / Zinhār erāzili sen kendüñe kılma yoldaş (Murâdî Dîvânı, Kit'a 2, Beyit 1). [yoldaş kılma, -ma]

yoldaş olmak [7] Yoldaş, arkadaş olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Qālū Belāda çünki **yoldaş oldu** baña 'ışk-ı dost / Meydān-ı 'ışk içre şehā merdāneyem ben kim bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 511, Beyit 6). [yoldaş oldu, -dı]

yol göstermek [2] Deyim Kılavuzluk, rehberlik etmek.

Kehkeşān-ı dehre bakdum herkese **yol gösterür** / Hāy zālīm bī-vefādūr āh bu kevn-i fesād (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 4). [yol gösterür, -ür]

Dürr-i meknūn oldı güftārı Murāduñ harf harf / Gūş iderseñ **gösterür** her birisi Mevlāya **yol** (Murâdî Dîvânı, Gazel 763, Beyit 5). [yol gösterür, -ür]

yolına baş kırmak [1] Deyim Yoluna, uğruna canını feda etmek.

Rūhūmı hālk eyleyelden ol ilāh-ı ins ü cān / **Başımı** anuñ **yolına kırmışamdır** der-miyān (Murâdî Dîvânı, Gazel 1060, Beyit 1). [yolına başımı kırmışamdır, -mış, --am, -dur]

yolına cān ü baş virmek [1] Yoluna, uğruna canını, başını feda etmek, kurban etmek.

Serūñ meydān-ı 'ışk içre idüp ser-i kūyuñ gāltān / **Virüp yolına cān ü baş** yūri her demde kıl sen āh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [yolına cān ü baş virüp, -üp]

yolına fidā kılmak [2] Deyim Uğruna feda etmek.

Ger dilerseñ ol cemāl-i lā-nazīri görmege / Yūri var **kıl** cümle cism ü cānı **yolında fidā** (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 5). [yolında fidā kıl,]

Revān-ı cān **fidā kıldum yolına** çün o cānānuñ / Zevālüm istemez hāşā benüm ol bī-zevāl Allāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 2). [yolına fidā kıldum, -du, -m]

yolına harc var itmek [1] Yoluna, uğruna harcamak.

Harc var itmededür yolına yāre sevgilü / Cān u ten ārāyişin terk eyle olasın ulu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1198, Beyit 1). [yolına harc var itmededür, -me, -de, -dür]

yolına ser virmek [2] Deyim Yoluna, uğruna canını feda etmek.

Bunı bilgil Murâdî Mevlānuñ / **Ser virenler yolına** buldı sürür (Murâdî Dîvânı, Gazel 533, Beyit 5). [yolına ser virenler, -en, -ler]

'İyān -ı bī-nihānuñdan 'ayānuñ bī-nihān olmuş / **Yoluñda ser viren** anuñ içün olmaz fenā hergiz (Murâdî Dîvânı, Gazel 585, Beyit 4). [yoluñda ser viren, -en]

yolına virmek [1] Uğruna feda etmek.

Gayrı biz kayıruruz kayura Hāq dahı bizi / **Virüben** mālumuñ **yolına** tālān iderüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 577, Beyit 4). [yolına virüben, -üben]

yolında cānını virmek [1] Deyim Uğruna canını feda etmek.

Dāğ-ı dilde gördiğün dünyāyı şanma dāğdur / Yār **yolında viren cānını** her dem şāğdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 1). [yolında cānını viren, -en]

yolında durmak [1] Yolu üzerinde bulunmak. II Sebat etmek.

Yārdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefā / Cān ile **durdum yolında** dönmezem ikrārdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1052, Beyit 3). [yolında durdum, -du, -m]

yol olmak [1] Bir yere ulaşmaya fırsat ve imkan olması.

Ṭavāf eyledüm beytūmi kaşd ile / Ki hācc oldı kim hācca **olmadı yol** (Murâdî Dîvânı, Gazel 851, Beyit 4). [yol olmadı, -ma, -dı]

yol tutmak [4] Deyim Yola çıkmak. II Bir amaç doğrultusunda hareket etmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cān ile **yol tutan** kişi başa çıkar tārīkde / Şol ki bu yoldadır fenā buldı ebed bekā bekā (Murâdî Dîvânı, Gazel 96, Beyit 2). [yol tutan, -an]

yoluña cān kımak [1] Deyim Yoluna canını feda etmek.

Cānā beni 'ışkıñ senüñ çokdan kılup durur fenā / **Cānum kımışam yoluña** cānāneyem ben kim bilür (Murādī Dīvānı, Gazel 511, Beyit 5). [yoluña cānum kımışam, -mış, --am]

yoluña kırbāñ olmak [1] Deyim Uğrunda ölmek, her şeye katlanmak.

Yā kâdir-i bî-hemtā 'ışkıñ dile kı l efzūn / Cānuma naşīb eyle **yoluña ola kırbāñ** (Murādī Dīvānı, Gazel 1156, Beyit 6). [yoluña kırbāñ ola, -a]

yoluñı yāvī kılmak [1] Yoluñu kaybetmek. II Doğru yoldan ayrılmak.

Gel Murādūñ bu kelāmını işit āgāh ol / **Yāvī kıлма yoluñı** gel berü olma güm-rāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1344, Beyit 5). [yoluñı yāvī kıлма, -ma]

yol kırmek [3] Deyim Yoluñu açmak. II İzin vermek, imkan sağlamak.

Cān ü cānān ortasından ten hicābın ref' iden / Tuymağa bu sırrı hergiz **kırmek** cāna **yol** (Murādī Dīvānı, Gazel 769, Beyit 3). [yol kırmek, -me, -di, -ler]

Cūy-ı eşküñ dīdelerden şevkıne yārūñ yine / Şöyle akdı kim Murādī **kırmek** 'ummāna **yol** (Murādī Dīvānı, Gazel 769, Beyit 5). [yol kırmek, -me, -di]

Ey Murādī ikilik birlige **yol kırmek** imiş / Bakmağa āyineye saña misālūñ perde (Murādī Dīvānı, Gazel 1357, Beyit 5). [yol kırmek, -mez]

yūhā [1] Onun konuşması ancak, bildirilen bir vahy iledir (53/Necm 4).

Okıdı çünkü ve'n-Necmden olmadı nutkı / Bilüp vahyı çü **yūhādan** idüp fettāh-ı feth-i bāb (Murādī Dīvānı, Gazel 264, Beyit 2). [yūhādan, -dan]

yūhibbu's-şābirīn [1] Allah (cc.) sabredenleri sever (3/Āli İmran 146).

Şabr-ı kaẓā kı l ey göñül didi **yūhibbu's-şābirīn** / Her ne ki gelse nık ü bed Hākdan 'atādur bilmiş ol (Murādī Dīvānı, Gazel 806, Beyit 2). [yūhibbu's-şābirīn,]

yūhricü'l-hayye mine'l-meyyitūñ [1] Ölüden diri, diriden ölü çıkarır (6/Enam 95, 10/Yunus 31, 30/Rum 19).

Yūhricü'l-hayye mine'l-meyyitūñ añlar sırrın / Şol ki ölmezden öñ ol öldi vü medfūn öldi (Murādī Dīvānı, Gazel 1514, Beyit 4). [yūhricü'l-hayye mine'l-meyyitūñ,]

yūhyī yūmīt [1] Diriltten de öldüren de Allah'tır (3/Āli İmran 156, 2/Bakara 260, 7/Araf 158, 9/Tevbe 116, 10/Yunus 56, 23/Müminun 80, 40/Mümin 68, 44/Duhan 8, 57/Hadid 2).

Miyān-ı hayy u meyyitde gelüp **yūhyī yūmīt** ahrāb / Cidāl idüp miyānını ider pes pāk-ender pāk

(Murādī Dīvānı, Gazel 718, Beyit 4). [yūhyī yūmīt,]

yumak [1] Temizlemek, yıkmak.

Nice te'vīl ideyin ben bu cevābuñı senüñ / Kı didüñ ben **yuyayın** kıñ ile ābuñı senüñ (Murādī Dīvānı, Gazel 735, Beyit 1). [yuyayın, -y, -ayın]

yummak [1] Kıarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.

Bir nazardur biñ nazār yüz biñ nazardur bir nazār / Parmağūñ **yum** lafzatu'llāh öldi insān ayasın (Murādī Dīvānı, Gazel 1082, Beyit 3). [yum,]

yumşadmak [1] Yumuşatmak. II Merhametli kılmak.

Kalbini **yumşadana** söyle ki erfāk nedür / Rıfık-ı göñülde murād tesliye-i rūhdur (Murādī Dīvānı, Gazel 497, Beyit 3). [yumşadana, -an, -a]

yunulmak [1] Temizlenmek, yıkanmak.

Çü taşt-ı 'izzete girdi o päre-i muẓğa / **Yunuldu** mā-i reşād ile kılmadı kine (Murādī Dīvānı, Gazel 1383, Beyit 3). [yunuldu, -dı]

Yūnus [1] Kendisini balığın yuttuğu Hz Yunus Aleyhisselam.

Balığūñ kırnı öldi **Yūnusa** bağ / Didi çün lā-ilāhe illā hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1185, Beyit 9). [yūnusa, -a]

Yūsuf [6] Hz. Yakup'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamber. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mısr-ı 'ışkıñ **Yūsufın** Ya'küb-dı dilden kı l taleb / Çāh-ı zulmetde kıalanlar bilmedi Ken'ān nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 398, Beyit 4). [yūsufın, -in]

yūsuf-ı dehr [1] Zamānın Yūsufu.

Yūsuf-ı dehrüm baña şorma su'ālī çāhda / Hāl-i Ya'kübi su'āl eyle firāk ü āhda (Murādī Dīvānı, Gazel 1288, Beyit 1). [yūsuf-ı dehrüm, -üm]

yūsuf-ı hüsn ü cemal [1] Güzellik sahibi Yusuf. II Sevgili.

Yūsuf-ı hüsn ü cemāl eyledi mi rahm u luṭf / Yāhū Ya'küb-şıfat hüzn ü belā gördüñ mi (Murādī Dīvānı, Gazel 1511, Beyit 2). [yūsuf-ı hüsn ü cemāl,]

yūsuf-ı ken'ān [1] Kenan ilinin Yusufu.

Āteş-i hicr ile yaқан bağrumı / **Yūsuf-ı Ken'ānumı** gördüñ mi hic (Murādī Dīvānı, Gazel 226, Beyit 2). [yūsuf-ı ken'ānumı, -um, -ı]

yūsuf-ı ma'nā [1] Mānā Yusufu. II İç derinlikte Yusuf'un güzelliği gibi zirvede olmak.

Nıkābın ey Murādī ref' idelden **Yūsuf-ı ma'nā** / Cemī'-i 'ālem 'ışkıñdan gedā-yı der-beder olmuş

(Murâdî Dîvânı, Gazel 618, Beyit 5). [yūsuf-ı ma'nā,]

yūsuf-ı meh [1] Ay yüzlü Yusuf. II Sevgili.

Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücūd / Ey mu'abbir aňlamazsın kim ne ru'yā gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 411, Beyit 2). [yūsuf-ı meh,]

yūsuf-ı sâni [1] İkinci Yusuf. II Güzellikte Yusuf'tan sonra gelmek, onun kadar güzel olmak.

Yūsuf-ı sânisin ey mâh-likā 'âlemde / Kim nazar itse saňa günde ider biñ şalavât (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 4). [yūsuf-ı sânisin, -sin]

yutmak [2] Yutmak. II İçine almak.

Cihân halkını **yutmağda** zemîn bir ejdehâ ancak / Bu dünyānuñ içi taşu kamu derd ü belâ ancak (Murâdî Dîvânı, Gazel 677, Beyit 1). [yutmağda, -mak, -da]

Bir 'aceb deryâ olupdur dil ki yok aña kenâr / Günde biñ deryâ **yudar** aslâ yimez gam ân için (Murâdî Dîvânı, Gazel 1027, Beyit 3). [yudar, -ar]

yüce [22] Yüce, ulu. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu bir **yüce** dergâhdur a'la durur kadri 'azîm / Bunda berâberdür Murâdî cümleten şâh u gedâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 115, Beyit 6). [yüce,]

yüce kılmak [3] Ulu, büyük kılmak.

Dil milkine cülûs ideli 'ışk-ı kām-yâb / Buldı sa'âdetin **yüce kıldı** sitâresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1138, Beyit 2). [yüce kıldı, -dı]

Yücede istedüm anı **yüce kıldum** dil ü cānı / Velîkin oldı kim ragbet hâkîkatle idem îkân (Murâdî Dîvânı, Gazel 982, Beyit 2). [yüce kıldum, -du, -m]

Çerh-i a'lâdan binâ-i cismümi **kıldı yüce** / Çün mu'ammer eyledi bildüm nedür mi'mârumı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1457, Beyit 4). [yüce kıldı, -dı]

yüce sultân [1] Yüce Sultan; Allah.

Ne gam gayrı gamından çekmezüz bir lahzada bir gam / Kulına lutf idici bir **yüce sultânımız** vardır (Murâdî Dîvânı, Gazel 293, Beyit 4). [yüce sultânımız, -(u)muz]

yügrük olmak [1] Güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk olmak.

Her nice **yügrük ola** zevî'l-'akluñ 'akl atı / Yolda kıla irişmeye eser ayağıma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 4). [yügrük ola, -a]

yükselmek [1] Yüksek bir düzeye getirmek, yüceltmek.

'İmâret eyledi cüd ile kudret mağz-ı hikmetden / Şeref virdi vücûda **yükselüp** bâb-ı mu'allâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 3). [yükselüp, -üp]

yümn [1] Uğur, bereket.

Geldi Murâdî kesrete **yümn** ile gerçi kim / Vahdetde kıldı zikr-i dehânum seni seni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1534, Beyit 5). [yümn,]

yümn-i himmet [1] İhsanının uğuru, bereketi.

Murâdî **yümn-i himmetde** Muhammed mîmi serçeşmeñ / Kamu 'atşanı kandurduñ dehânuñ gaym-ı mâ'tardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 309, Beyit 5). [yümn-i himmetde, -de]

yünâdî münâdin lenâ min mekânin karîb [1] Yakın bir yerden bir çağırıcı çağırdı.

Yünâdî münâdin lenâ min mekânin karîb / Tahayyertü fî savtîhi min li-ecli'l-mehûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 162, Beyit 1). [yünâdî münâdin lenâ min mekânin karîb,]

yürimek [88] 1. Yürümek, gitmek. II Yaşamak.

Yürür iken cihânda âzâde / 'İşkına şimdi olmuşam me'mûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 534, Beyit 6). [yürür, -r]

'Âlemde nedür aña rızâ sırrını bir dem / Ger **yürüdigün** 'ışk ile bu rāhı severseñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 751, Beyit 2). [yürüdigün, -dik, -ün]

II Bir amaç doğrultusunda hareket etmek.

Ger "sırât-ı müstakîm" üzre **yürürseñ** ey hâkim / Rāhuñı toğrı bulursın olmaya müşkil saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 26, Beyit 3). [yürürseñ, -r, -se, -n]

Dâ'im **yürî** gözle Hâk rızâsın / Muhkemce bu işde eyle kuvvet (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 6). [yürî,]

Çü emr oldı dinildi katılup 'ayn ile sîn izhâr / Tevaakkuf eyleyüp el-hamd **yürîdi** çün bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 4). [yürîdi, -di]

Emrini iden evâmir nefehât ile **yürür** / Cümle kâl itdi özin aňlama kim kâle güyer (Murâdî Dîvânı, Gazel 417, Beyit 3). [yürür, -ür]

Yola kulağuz olmayıcañ **yürime** şakın / Rāhuñ hatarlarını yine reh-nümâ bilür (Murâdî Dîvânı, Gazel 462, Beyit 4). [yürime, -me]

İstegil Hâkdan bir 'ilmi olmaya cehli anuñ / Kendü zu'muñca **yürüyüp** cāhil olma bilmiş ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 762, Beyit 2). [yürüyüp, -y, -üp]

'Avn-ı bād-ı himem ile ider ol tayy-ı mekân / Olmadı bu **yürüyüşde** kesel olup kâhil (Murâdî Dîvânı, Gazel 792, Beyit 3). [yürüyüşde, -(y)iş, -de, -, -]

Tag u sahrâda **yürî** Mecnûnveş / Fûrkat-i Leylî bulur pâyân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 4). [yürî,]

II Geçerli olmak, sözü geçmek.

Cemî'-i 'âleme hükümün **yürür** ey 'âlemün şahı / Kim ola bir dağı sultân çü sensin hâkim ü aḥkem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 12). [yürür, -r]

'Âlem-i şadra geçelden nefehât ile **yürür** / Her ne kim kılsa Murâd anlağıl ünsiyetden (Murâdî Dîvânı, Gazel 1108, Beyit 5). [yürür, -r]

2. Haydi durma, ilerle.

Ḳamu âşinânı **yüri** eyle yâd / Her işünde ey dil Hudâ kıl taleb (Murâdî Dîvânı, Gazel 160, Beyit 4). [yüri,]

Mültemis oldı çü saña vaşl-ı yâr / Eyle uli'l-elbâb **yüri** daḳḳ-ı bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 164, Beyit 3). [yüri,]

Eger râh-ı ḥaḳîkatde şinâsâ olmak isterseñ / Murâdîniñ kelâmın levhûne kıldur **yüri** tasfır (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 5). [yüri,]

'İbret alğıl **yüri** Mevlâdan eger 'âkil iseñ / Devr bir gün döniser saña bu pergâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 3). [yüri,]

Cihân u cânı **yüri** târik ol eger er iseñ / Belâ-keş ol **yüri** tâ kim gele miyâna ḥuzûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4). [yüri,]

Murâdî devlet-i 'uzmâ dilerseñ / **Yüri** gözle rızâ-yı Ḥaḳḳı her bâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 524, Beyit 5). [yüri,]

Çünki gitdün cihânı seyr iderek / Hâlümüzü **yüri** çemenlere şor (Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 3). [yüri,]

Ey Murâdî bu hâl böyle durur / Ol **yüri** fûrkat-i niğâra şabûr (Murâdî Dîvânı, Gazel 535, Beyit 5). [yüri,]

Ğüş kıl her dem kelâmını Murâdîniñ **yüri** / Bir maḳâlî vardur gayrı maḳâle beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 5). [yüri,]

Rumûz-ı 'ilm-i esmâda muḥaḳḳıklar ne şerḥ itmiş / Eger ana muḳırr iseñ **yüri** cem'ünde ol câmi' (Murâdî Dîvânı, Gazel 656, Beyit 3). [yüri,]

Müberrâ ol müberrâ ol **yüri** şükr eyle âlâya / Ziyâde ister iseñ ger ḡanî ol ni' mete iḳna' (Murâdî Dîvânı, Gazel 657, Beyit 3). [yüri,]

'Âkil iseñ ḳamu ḡavḡâyı Murâdî terk it / **Yüri** tenhâya ki yok aşısı bu ḡavḡânun (Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 5). [yüri,]

Sâmi'ül-ḳavl ol **yüri** kendünden iş itme şaḳın / Gel Murâduñ mantıḳından sen 'aḫsın anlağıl (Murâdî Dîvânı, Gazel 759, Beyit 5). [yüri,]

Mekân ile zamânı târik ol vaḳt ister iseñ ger / Muvâḳḳat ol **yüri** ḳatlin şaḳın olmayasın esfel (Murâdî Dîvânı, Gazel 811, Beyit 3). [yüri,]

Bul ehl-i hâli ehl-i hâl olasın / **Yüri** a'lâyı bul terk eyle esfel (Murâdî Dîvânı, Gazel 846, Beyit 4). [yüri,]

'İlm-i ḥikmetden ḡaberdâr ol **yüri** ey muḫterem / Tâ ki ma'nânun ḡışârı üzre naşb ola 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 1). [yüri,]

Muḳtedâ-yı evvelin ü âḫirîn olduñ **yüri** / Cümle mevcûdâta kılduḳ ser-te-ser seni imâm (Murâdî Dîvânı, Gazel 886, Beyit 2). [yüri,]

'İşk oldı Murâdıye çün bende-i fermân-ber / Çün ḡalini bilmezsin pes tınma **yüri** epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 944, Beyit 5). [yüri,]

Ger 'âkil iseñ eyle nazar 'ibret-i Ḥaḳḳa / Cân ü dil ile ol **yüri** sen ḳulluḡa muḳdim (Murâdî Dîvânı, Gazel 960, Beyit 2). [yüri,]

Ḳo şüret 'âlemin ey pîr-i 'âlem / **Yüri** gözle hemân sırr ile 'âlem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 1). [yüri,]

Eger merd olayın dirseñ **yüri** merdâne kâr eyle / Murâdî merd olur mı geçmeyeydi zîr ü bālâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 5). [yüri,]

Ebed dirlik dilerseñ ger **yüri** ölmezden evvel öl / Selâmet dârına Mañşürveş var kıl nişân terkin (Murâdî Dîvânı, Gazel 997, Beyit 6). [yüri,]

Saña me'vâ yiter me'vâ **yüri** ta'n eyleme zâhid / Bize iki cihândan dâmeni kütâh olan gelsün (Murâdî Dîvânı, Gazel 1000, Beyit 4). [yüri,]

Münevver kıldı zâhir meclis-i taḥḳîk-i nûrânî / **Yüri** kıl nâlişi tâ yana ḳalbünde sirâceyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1005, Beyit 2). [yüri,]

Turma çık dâr-ı ene'l-Ḥaḳḳa **yüri** Mañşürveş / Tâ ki ol mi'râc dârında bekâya iresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 2). [yüri,]

Al seni senden **yüri** tâ kim bulasın sen seni / Tâ ki vîrsünler seni tâ kim 'aḫya iresin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1054, Beyit 4). [yüri,]

Râḡıb-ı râh-ı kemâl olduñ ise kibri gider / Ḥâzı' olğıl **yüri** her demde koma ḡaḳ etegin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1119, Beyit 2). [yüri,]

Furşatı fevt eyleme bî-ma'rifet olma **yüri** / Bir gün ola kim siruñ ola türâb içre kedû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1195, Beyit 3). [yüri,]

Zâkir-i hû ol **yüri** dem-be-dem iḳrâr ile / Eyleye 'avnı Murâd pes saña her bâr hû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1211, Beyit 5). [yüri,]

'İbret isterseñ **yüri** çeşm-i 'iberle kıl nazar / Heb Murâdî ile memlû cümleñün dil-ḡânesi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1243, Beyit 5). [yüri,]

Gice gündüz tefekkür kıl **yüri** ḡâlünî her demde / Murâdî ḡâfil olup mâ'il olma şaḳın eṣyâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1318, Beyit 5). [yüri,]

Sivâ terkin urup ey dil hevâ-yı hûya kıl tebdîl / **Yüri** muḡyî'l-mumîti zıkr kıl bakuben eṣyâya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1319, Beyit 2). [yüri,]

Serün meydân-ı 'ışḳ içre idüp ser-i küyuñ ḡaltân / Virüp yolına cân ü baş **yüri** her demde kıl sen âḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 1322, Beyit 3). [yüri,]

Ve emmā'l-'umri min sirr ve lemā's-sirri min-'umr / Mu'ammer oluben dirseñ mu'ammer ol **yüri** sen de (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1334, Beyit 4*). [yüri,]

Sen dañı 'âkil iseñ kendüñi bezl eyle **yüri** / Dâ'imâ zikr ile tesbîh ile ol tâ'atda (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1346, Beyit 4*). [yüri,]

'Âkil iseñ **yüri** her milleti bir hikmet tut / Şanma devlet bulunur her külah-ı Edhemde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1358, Beyit 4*). [yüri,]

Nâm-ı habîbi aňlamak olmış durur 'asîr / Ammâ mücâhid ol **yüri** hüsn-i fi'âl ile (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1371, Beyit 4*). [yüri,]

Haqq ile ol Murâdî **yüri** haq çü sendedür / Urma kulağı gayrıların kıl u kâline (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1376, Beyit 5*). [yüri,]

Şem'-i ruh-sâr-ı nigârı fikr idüp / Ol **yüri** pervâneveş süzân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 5*). [yüri,]

Şimdi var hicrân ile eglen **yüri** / 'Âşıkâ hicrâna var bir ân yine (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1420, Beyit 6*). [yüri,]

Çü bildüñ kim vücuduñ olısar hâk / **Yüri** eyle tevâzu' gence pîre (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1427, Beyit 3*). [yüri,]

Yüri hâk olıgôr yâr işiginde / Eger var ise ümmidüñ vişâle (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1429, Beyit 4*). [yüri,]

Ehl-i hâl olmak dilerseñ vâkıf-ı hâl ol **yüri** / Vâkıf-ı hâl olmayan her işde kâmil olmadı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1467, Beyit 3*). [yüri,]

İster iseñ bulmağa vaşl-ı habîbi cân ile / Cânı terk eyle **yüri** Manşür-veş dik dâruñı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1470, Beyit 2*). [yüri,]

'Âkl u fehmi ile **yüri** 'ilm ile tutıl mirşad / 'Âkil oldur ki Murâdî bile nef' ü zarârı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1512, Beyit 5*). [yüri,]

Hasb-i hâlüm gözeden 'âleme fâş olma **yüri** / Qalbüñi nerm idegôr muhkem ü taş olma **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1*). [yüri,]

Hasb-i hâlüm gözeden 'âleme fâş olma **yüri** / Qalbüñi nerm idegôr muhkem ü taş olma **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 1*). [yüri,]

Her kime tuş olasın ülfet ile ünsiyet it / Nefs-i bed-hüya uyup ehl-i şavaş olma **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 2*). [yüri,]

Cehli terk eyleyüben 'ilm ü edeb kıl taşıl / Kendüsin bilmez ile câh ile baş olma **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 3*). [yüri,]

Şöyle kıl nefsuñi kim cümle saña diye belî / Düşüp ağzına cihân halkıñı aş olma **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 4*). [yüri,]

Ey Murâdî kamuya eylüğe cehd eyle hemân / İtme rencide şakın kalb-i hırâş olma **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1519, Beyit 5*). [yüri,]

Fânüs-veş içinde **yüri** şem'-i 'ışkı yak / Tâ cân gözi ile göresin rüy-i hâlıkı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1530, Beyit 3*). [yüri,]

Gel şorma baña sen bunı şorgıl **yüri** sırı / Sırrum didi kim sır ile çek nâme midâdı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1548, Beyit 4*). [yüri,]

Ey dil eger 'âkil iseñ 'ışk ile mihmân ol **yüri** / Tâc u kabâ terkin kılup her demde 'üryân ol **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 1*). [yüri,]

Ey dil eger 'âkil iseñ 'ışk ile mihmân ol **yüri** / Tâc u kabâ terkin kılup her demde 'üryân ol **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 1*). [yüri,]

Kesretde vahdet gözlegil urgıl cihâna püşt-i pâ / Yâ-hû ve yâ men-hû diyü derd ile giryân ol **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 2*). [yüri,]

Bulmak dilerseñ ger şafâ elden koma şıdkı şakın / Gerçek iseñ 'ışkıñda ger dildâra kurbân ol **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 3*). [yüri,]

Kılma mahabbet gayrıya miñnet durur çün gayrısı / 'İşk odına döne döne her lahza bürhân ol **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 4*). [yüri,]

Bulmak dilerseñ ger bekâ özünü var eyle fenâ / Bakma Murâdî gayrıya cânâna cânân ol **yüri** (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1553, Beyit 5*). [yüri,]

Zinde olayın dirseñ 'âşık ebedü'l-âbâd / Var **yüri** hebâ eyle yolında ten ü cânı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 5*). [yüri,]

Vaşl olmağı isterseñ ol şâh-ı dil-ârâya / Artur **yüri** eksiltme sen âh ile efgâmı (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1556, Beyit 6*). [yüri,]

Başuña al **yüri** edeb tâcın / Alasın cümle tâ cihân bâcın (*Murâdî Dîvânı, Mesnevi 25, Beyit 2*). [yüri,]

3. Bırakmak, vazgeçmek.

Devlet ü cihânda saña sevdâ-yı Hudâdur / Sen eyleme 'âşık **yüri** bu gönüñi her câ (*Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 6*). [yüri,]

Sen olma denîlerle muşâhib **yüri** zinhâr / Her dem arağıl kande ki var ehl-i siyâdet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 3*). [yüri,]

'Âlemde **yüri** kılma nazar aza vü çoğa / Ta kim bulasın cennet ü ni'metde halâvet (*Murâdî Dîvânı, Gazel 198, Beyit 4*). [yüri,]

Gel ey zâhid koğıl ta'nı **yüri** hâlüne ol meşgûl / Güm itmez râhını ol kim hidâyet aña rehberdür (*Murâdî Dîvânı, Gazel 301, Beyit 4*). [yüri,]

Ey Murâdî benlûgi terk eyle gel senden **yüri** / Ko bu kesret milkini genc-i dücâ kıl ihtiyâr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 5*). [yüri,]

Cihân u cânı **yüri** târik ol eger er iseñ / Belâ-keş ol **yüri** tâ kim gele miyâna huşûr (*Murâdî Dîvânı, Gazel 485, Beyit 4*). [yüri,]

Ey Murādî **yüri** sen degmeye baş indürme / Bu zamānlarda kişi kāmîl-i insān bulmaz (Murādî Dîvânî, Gazel 576, Beyit 5). [yüri,]

Eger 'âkil iseñ ey dil **yüri** ğavġâyı terk eyle / Murāduñ hālî añlanmaz aña baħs ü cidāl irmez (Murādî Dîvânî, Gazel 588, Beyit 5). [yüri,]

Ey Murādî bu cihān milkini terk eyle **yüri** / Ma'rifet bābını keşf eyleye tā kim saña ol (Murādî Dîvânî, Gazel 797, Beyit 5). [yüri,]

Murādî merd-i ezeldür ezeldedür zāhir / Müdāvet görinür isteme **yüri** te'vîl (Murādî Dîvânî, Gazel 832, Beyit 5). [yüri,]

Bizi kōrkutma bugün āteş-i düzaħla **yüri** / Nār bundan alınur alduñ ise cā haberin (Murādî Dîvânî, Gazel 1120, Beyit 2). [yüri,]

Murādî şuġl-ı dünyâyı **yüri** arduña at zinhār / Vücūduñ ħırmān-ı ğavġâyıle sen vırme nokşāna (Murādî Dîvânî, Gazel 1317, Beyit 5). [yüri,]

Yüri sen vā'ızā cennet maķāmın kılmaġıl ta'rîf / Baña me'vā gerekmez āstān-ı yārden ğayrı (Murādî Dîvânî, Gazel 1498, Beyit 2). [yüri,]

Tevbe eyle **yüri** günāha ķamu / İşüñ işmarlaġıl ilāha ķamu (Murādî Dîvânî, Mesnevi 12, Beyit 7). [yüri,]

yüri var [9] Haydi git. II Bir amaç doğrultusunda ilerlemek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şöyle hāl olsun gidüp teşvîş-i dil ey zū-fünün / Sen **yüri var** tārîk ol tā kim bilesin māverā (Murādî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 2). [yüri var,]

yüsri 'usrā [1] Allah, güçlükten sonra kolaylık verir (65/Talak 7); Elbette güçlükle beraber şüphesiz bir kolaylık vardır, gerçekten, güçlükle beraber bir kolaylık vardır (94/İnşirah 5, 6).

Cemāl-i küllü min küllin eger keşf-i niķāb ide / Mükerrer olmadı ašlā müyesser **yüsri 'usrādur** (Murādî Dîvânî, Gazel 314, Beyit 2). [yüsri 'usrādur, -dur]

yüz [67] 1. Yüz, suret, çehre.

Nice bir 'aşıklaññ āhiyle zār içre kala / Aç niķābuñ göreler **yüzüñ** bulalar tā şafā (Murādî Dîvânî, Gazel 17, Beyit 4). [yüzüñ, -ün]

Dil ü 'aķlumuz oldu yine yaġma / **Yüzin** döndürdi bizden o dil-ārā (Murādî Dîvânî, Gazel 76, Beyit 1). [yüzin, -in]

Ķıl dīde-i 'aķlumı benüm rüşen ü bīnā / Tıtdum **yüzümü** kapuña lutf issi Ħudāyā (Murādî Dîvânî, Gazel 78, Beyit 1). [yüzümü, -üm, -i]

Gösterdi **yüzinden** yine pes şimdi Murāduñ / Fir'avnlere Mūsî-i ķudret yed-i beyzā (Murādî Dîvânî, Gazel 81, Beyit 7). [yüzinden, -in, -den]

Ķaldur hicābı **yüzden** ey 'ālemüñ hayātı / Dā'im teveccühünden olsun bu dil muşaffā (Murādî Dîvânî, Gazel 104, Beyit 3). [yüzden, -den]

Boyuñı añaram itsem eger naẓar serve / **Yüzüñi** fikr iderem beslesem gül-i ra'nā (Murādî Dîvânî, Gazel 112, Beyit 3). [yüzüñi, -ün, -i]

Mir'āta baķdum gördüm yüzüñi / Çün kim **yüzümden** kıldum temennā (Murādî Dîvânî, Gazel 122, Beyit 4). [yüzümden, -üm, -den]

Mir'āta baķdum gördüm **yüzüñi** / Çün kim yüzümden kıldum temennā (Murādî Dîvânî, Gazel 122, Beyit 4). [yüzüñi, -ün, -i]

'Arz-ı hācāt itmek içün yāre vardum bir seher / **Yüzine** baķduķda ašlā bende bulmadum eser (Murādî Dîvânî, Gazel 392, Beyit 1). [yüzine, -i, -ne]

Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm kılsa naẓar / Ol **yüzi** gül boyı serv ü gözi şehlā görinür (Murādî Dîvânî, Gazel 449, Beyit 2). [yüzi, -+i]

Çün kıldı Ħudā **yüzin** anuñ cümleden enver / Ķaldurdu du'āya elini 'arşa berāber (Murādî Dîvânî, Gazel 457, Beyit 1). [yüzin, -in]

Buldum **yüzümde** ben eserin ħüsn-i vechüññ / Her 'ayn ile ihātası medd-i başardadır (Murādî Dîvânî, Gazel 469, Beyit 2). [yüzümde, -üm, -de]

Yüzüm vücūduma sürdüm hayāt idüp 'ilmüm / Bu elf cehd ile bildüm ki şad hezār nedür (Murādî Dîvânî, Gazel 486, Beyit 3). [yüzüm, -üm]

Görmeyelden gözüm **yüzüñ** güneşin / Oldı cümle cihān baña deycür (Murādî Dîvânî, Gazel 534, Beyit 2). [yüzüñ, -üñ]

Gül **yüzinsüz** bu bülbül-i cāna / Birdür iki cihānda yoġ ile var (Murādî Dîvânî, Gazel 537, Beyit 3). [yüzinsüz, -i, -n, -süz]

Nice **yüzler** zāhir ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murādî terk idendür ğayrısın merd-ānemüz (Murādî Dîvânî, Gazel 558, Beyit 5). [yüzler, -ler]

Tā ezelden perdeyi cevher **yüzinden** ref' içün / Salţanat terkin urup biz şāhib-i şāl olmuşuz (Murādî Dîvânî, Gazel 559, Beyit 2). [yüzinden, -i, -n, -den]

Cemālün perdesin Ķaldur ki görsün ibtidādan **yüz** / Ķamer bedri nite kim her ġice açar dūcādan yüz (Murādî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 1). [yüz,]

Nihān-ı bā-'ayān ile 'ayān-ı bā-nihān olmuş / Murādı dilberüñ 'arz ide cāy-ı muntehādan **yüz** (Murādî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 2). [yüz,]

Serādan tā süreyyāya şalınmış ġulġul-i ħüsni / Diler kim 'arz ide süflî ile 'ayn-ı 'alādan **yüz** (Murādî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 3). [yüz,]

Ma'anî gencinüñ miftāhını tutmuş elinde yār / Diler kim göstere her dem kemāl ile 'atādan **yüz** (Murādî Dîvânî, Gazel 584, Beyit 4). [yüz,]

Murâduñ vech-i tahkîki yine ‘ayn-ı kinâyetdür / Diler kim aç ‘ışk ile cemâl-i dil-rübâdan **yüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 5). [yüz,]

Bir lahza gâlib olsa eger kim nikāba **yüz** / Külli vücûd ururdu fenâyile hıvāba **yüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [yüz,]

Yüzini kıldı mukābil zücāce-i kurbā / **Yüzini** Hakk ile gördi irüp haqîkata pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [yüzini, -i, -(n)i]

Yüzini kıldı mukābil zücāce-i kurbā / Yüzini Hakk ile gördi irüp haqîkata pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [yüzini, -i, -(n)i]

Nikāb açdı **yüzinden** gösterüp mahbûb çeşm u kaş / Kamu ‘uşşāk olup hayrân mesâcid didiler sâbâş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 1). [yüzinden, -i, -n, -den]

Açdı çeşm-i cânı ol dem bakdı dil mir’âtına / Kıldı tahşil-i tebehhüc oldı **yüzi** nûrî ağ (Murâdî Dîvânı, Gazel 662, Beyit 3). [yüzi, -i]

Gel berü ey düstüm ben ‘aşıkñ hâline bak / Görmeyelden gül **yüzün** kaldı bu cânımdan ramaş (Murâdî Dîvânı, Gazel 694, Beyit 1). [yüzün, -(ü)ñ]

Lâmi’ **yüzinde** ey meh çün pertev-i hidâyet / Zülfünledür münevver her rûz ü leyl-i ‘aşık (Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 4). [yüzinde, -in, -de]

Qaldur nikābuñ dilberâ görsün **yüzün** ‘aşıklarñ / Şavk ile yoluñda senñ serler viren şadıklarñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 750, Beyit 1). [yüzün, -ün]

Yârdan bulmağa isterseñ eger keşf-i cemâl / Gözüñi yâre diküp gayrı **yüze** bî-başar ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 791, Beyit 2). [yüze, -e]

Gördi çün yâr **yüzün** çok şalavât eyledi dil / Kelimât eyleyirek kesb-i hayât eyledi dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 796, Beyit 1). [yüzün, -in]

Gisûların nigârûm kılmış **yüzine** mâ’il / Şan rûy-i mâha ey dil olmuş şehâb hâ’il (Murâdî Dîvânı, Gazel 813, Beyit 1). [yüzine, -i, -(n)e]

Burka ‘-ı vechün gider seyr eyleyem zîbâ **yüzün** / İki dünyâyile mâfihâyı ben sensiz n’idem (Murâdî Dîvânı, Gazel 907, Beyit 4). [yüzün, -ün]

Kemâl-i merhameti zâhir oldı ol demde / **Yüzüme** bakduğın ‘ayn ile hayâl itdüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 975, Beyit 3). [yüzüme, -(ü)m, -e]

Mu ‘anber kıldı zülfeynin **yüzün** bedr-i dücâ kıldı / Terennüm ‘andelib-i kudret itdi şavt-ı ra’nâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 979, Beyit 2). [yüzün, -in]

Açmayınca dil nikābın gösterür mi **yüz** cemâl / Ey cemâlüm ibtidâsından görürseñ sayesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1080, Beyit 3). [yüz,]

Râhat-ı dildür **yüzün** ey mihrbân-ı ‘aşıkân / Kıl küşâde tâ ki gamdan kurtıla her nâtüvân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1086, Beyit 1). [yüzün, -ün]

Gösterür yâr **yüzün** âyinede / Hikmet oldur ‘acebde âyinede (Murâdî Dîvânı, Gazel 1215, Beyit 1). [yüzün, -in]

Zîbâ **yüzündendür** münevver bu zemîn ü âsumân / Pes arada oldı bahâne mâh ile şems-i cihân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1158, Beyit 1). [yüzündendür, -ün, -den, -dür]

Meclis-i ‘ışk içre gördüm ol **yüzi** bedr ayı çün / Sema-ı garrâsı mukābil kıldı didârı yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1263, Beyit 4). [yüzi, -i]

Gözlerem mir’âtını çün dîde-bân itmiş **yüze** / Gözleyüp ammâ temâşasın nihân itmiş yüze (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [yüze, -e]

Gözlerem mir’âtını çün dîde-bân itmiş yüze / Gözleyüp ammâ temâşasın nihân itmiş **yüze** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 1). [yüze, -e]

Râgıb-ı ‘ışka su’âl itdüm gönül âyinesin / Söyledi bir vech ile kim tev’emân itmiş **yüze** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 2). [yüze, -e]

Şubh-dem ‘aks-i ruñından şemse nûr itmiş ‘atâ / Mâha kılmış rû-be-rû anı zamân itmiş **yüze** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 3). [yüze, -e]

Çün musavver eyledi taşvîrini her şüretün / Kimi bî-cân eylemiş kimini cân itmiş **yüze** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 4). [yüze, -e]

Ey Murâd bu kemâle degme irmez kimsene / İrişür illâ şu kim senden ‘ayân itmiş **yüze** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1280, Beyit 5). [yüze, -e]

İki vech itdi beni ‘ayn-ı celâl ile cemâl / Bir **yüzüm** oldı içümde birisi taşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 2). [yüzüm, -üm]

Zâhir u bâtını ma’mûr **yüzi** nûr-ı mübîn / Tâ ebed zâhir olanlar aña hurrem olsa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 4). [yüzi, -i]

Nikāb açmış **yüzünden** çün cemâl-i ‘âlem-ârâsı / Gören ‘aşıklarñ vardukça artupdur temennâsı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1506, Beyit 1). [yüzünden, -i, -n, -den]

Açıcaş perdeyi **yüzden** gözi bîdâr eyle / Likin anuñ ile bir yirde görürler mi beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1522, Beyit 2). [yüzden, -den]

Rû-be-rû olduğa vechüm yâr ile / **Yüz** yüz ile oldı pes yek-pâre rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3). [yüz,]

Rû-be-rû olduğa vechüm yâr ile / Yüz **yüz** ile oldı pes yek-pâre rûy (Murâdî Dîvânı, Gazel 1569, Beyit 3). [yüz,]

Hakkâ budur ki hüsnüñi dâ’im görür gözü / Çeşm-i ‘ayân ile ola çün rû-be-rû **yüzüm** (Murâdî Dîvânı, Kit’a 11, Beyit 1). [yüzüm, -üm]

Necât-ı muntelhâ şunlarda zâhir / **Yüzünde** nûr-ı imân ola bâhir (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 7, Beyit 1). [yüzünde, -i, -n, -de]

II Bir şeyin kendisi.

Bes durur 'aşıklara ma'nā **yüzinden** bir nişân / Ten hicâbın keşf idüp olsa nümâyân insilâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 237, Beyit 4). [yüzinden,]

Ma'nā **yüzine** dil ki kaçan çekse niķābı / Ğāyet nazarumla benüm im'ân arasunlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 4). [yüzine, -i, -n, -e]

Kalb-i gedā-yı 'āşık 'arş-ı Hüdādur el-hāk / İki cihān **yüzinde** mir'ât-ı rû-nümādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 503, Beyit 2). [yüzinde, -n, -de]

Şol kimse ki kâni'dür her vech ile şāyi'dür / Görmez **yüzini** faķruñ şunda ki ğinā vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 2). [yüzini, -ini]

Tutdı mir'āti Murâdî çü 'avālim **yüzine** / Nakşı nakķāş ile seyr eylemiş imā muħliş (Murâdî Dîvânı, Gazel 647, Beyit 5). [yüzine, -in, -e]

Gel berü ma'nā **yüzinden** al niķāb / Gözleründe ger sebel var ise sil (Murâdî Dîvânı, Gazel 837, Beyit 4). [yüzinden,]

İkide üçde gördi 'ālemi çün / Anuñ için bir eyledi **yüzini** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1563, Beyit 2). [yüzini, -in, -i]

2. Taraf, kısım.

İki **yüzden** durur karşı iki yüzlü bir āyine / Ki serrāyile zarrāda o sevdāyile beyzādur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [yüzden,]

Nice yüzler zāhir ü her birisi bir **yüzden** ol / Ey Murâdî terk idendür gayrısın merd-ānemüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 558, Beyit 5). [yüzden,]

Gördüm çü 'aynumı iki şüretde bir mişāl / Āyine gösterür nice **yüzden** nice cemāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 819, Beyit 1). [yüzden, -den]

Ger muţābık olmasa mir'āta vech-i taze rüy / Bir **yüzinden** gösterişdür anı echel gösteren (Murâdî Dîvânı, Gazel 1079, Beyit 2). [yüzinden, -in, -den]

3. Dış görünüş.

Gösterür her veche **yüzden** bize şüret āyine / Cümleñüñ nakş-ı hayālın dil komışdur āyine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1261, Beyit 1). [yüzden, -den]

yüz aklıĝı [1] Deyim İftihar edilecek, onurlanacak durum.

Cemāl-i yāre meyl iden ne kılsun gayrı ālāyı / **Yüz aklıĝı** dilerseñ ger gider sevdāda sevdāyı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 1). [yüz aklıĝı,]

yüz-be-yüz [12] Yüz yüze. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kim durur saña nazarda bula kudret **yüz-be-yüz** / Olmaz ol illā meger ola hidāyet yüz-be-yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 548, Beyit 1). [yüz-be-yüz,]

yüz çevürmek [1] Deyim Önceden gösterdiği ilgiyi, alakayı kesmek, uzaklaşmak.

Tahayyüddür veli miftāh kilidi açmaĝıl zinhār / Şafāsın sürmek istersen **çevürme yüz** belāsından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1009, Beyit 3). [yüz çevürme, -me]

yüz dönmek [4] Deyim Yüz çevirmek, ilgiyi, alakayı kesmek, uzaklaşmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol muħakkikler ki taħkik itdiler maţlūbını / **Döndürüp yüz** gayra bir dem meyl-i aħbāb eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 554, Beyit 2). [yüz döndürüp, -üp]

yüz dutmak [10] Deyim Yönelmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Yüzümüz dutmuşuz yüce tapuña / Lutf u ihsānuñ eyle bize karīb (Murâdî Dîvânı, Gazel 153, Beyit 3). [yüzümüz dutmuşuz, -ümüz, -muş, -uz]

yüze gülmek [2] Deyim İltifat etmek, lütufta buunmak.

Aldanma **yüze güldüĝine** bu zamānenüñ / Cümle sürür u zineti 'ayn-ı belā durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 472, Beyit 2). [yüze güldüĝine, -düĝ, -i, -(n)e]

Bir dem **yüzine gül** bu Murâdîñüñ eyā gül / Hicr āteşine nice yanup ola tenüm kül (Murâdî Dîvânı, Gazel 816, Beyit 7). [yüzine gül,]

yüz görmek [1] Deyim Yüz bulmak, ilgi ve yakınlık görmek.

Cemālün perdesin qaldur ki **görsün** ibtidādan **yüz** / Kāmer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 584, Beyit 1). [yüz görsün, -sün]

yüz göstermek [3] Belirmek, görünmek, kendini göstermek.

Bir seher gördüm niķābın şakķ idüp **yüz gösterür** / Bir cevāb idüp didi "Fe'nzurlenā ni'me'l-me'āb" (Murâdî Dîvânı, Gazel 134, Beyit 2). [yüz gösterür, -ür]

Seni hallāk-ı cihān āyine kılmış özine / **Yüzini göstere** tā kim bula kalbün behcet (Murâdî Dîvânı, Gazel 180, Beyit 3). [yüzini göstere, -e]

Gelgil **yüzünü göster** aldanma bu kemāle / Āyine tutmuşam ben nice nice cemāle (Murâdî Dîvânı, Gazel 1399, Beyit 1). [yüzünü göster,]

yüzi ağ [1] Deyim Utanılacak hiçbir işi olmayan, dürüst ve tertemiz kimse.

Şabra tāķat komadı hicr-i habīb-i dil-fiĝār / Şabr iden her dem cefā-yı yāre **yüzi ağdur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 394, Beyit 2). [yüzi ağdur, -dur]

yüzün ağ eylemek [1] Deyim Yanlış bir iş yapmamak, övünç duyulacak meziyete sahip olmak.

Qarār eylememiş sevdâda hergiz / **Yüzün ağ eylemiş** Rahmâna düşmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 639, Beyit 2). [yüzün ağ eylemiş, -miş]

yüzine çalmak [1] Deyim Yüzüne vurmak.

Yâ Rab ne oldı hâdis ola kademle ezher / Kılmakda sırr-ı ekber kibri **yüzine çaldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 3). [yüzine çaldı, -dı]

yüziñe hânde kılmak [1] Yüzüne gülmek, lütufta bulunmak.

Bir iki gün **yüziñe hânde kılar** şimdi cihân / Saña düşmenlûgi var şanma saña yâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 4). [yüziñe hânde kılar, -ur]

yüz sürmek [4] Deyim Kutsal veya saygın birinin huzuruna çıkarken ayağına doğru eğilmek, saygı göstermek; aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kulum kapuña **yüz sürüp** gelmişem yâ ğanî / Sana yaraşur 'izzet-i saltanat kibriyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 120, Beyit 3). [yüz sürüp, -üp]

yüz tutmak [48] Deyim Yönelmek, meyletmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bahr-ı 'ışkuñda gönül fülki olalı âşinâ / Mâsivâyı cümle terk itdi **yüzün tutdı** saña (Murâdî Dîvânı, Gazel 17, Beyit 1). [yüzün tutdı, -dı]

yüz urmak [3] Deyim 1. Yere kapanmak, secde.

Yüz urup didüm baña gayruñdan irişdür necât / Kim necâtumdan hayâtum irişe her ândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1044, Beyit 3). [yüz urup, -up]

Hamse-i devr idicek vâhide **yüz urdı** yine / Ğayb-ı 'aynumla didi ğayb ile 'aynuñ severin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 3). [yüz urdı, -dı]

2. Yönelmek.

Bir lahza ğâlib olsa eger kim niķāba yüz / Külli vücüd **ururdu** fenâyile h'vāba **yüz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 593, Beyit 1). [yüz,]

yüzüñ aķ olmak [1] Deyim Saf ve temiz olmak.

Ger diler iseñ **yüzüñ ola aķ** / Eyleme Murâdî var şenâ'at (Murâdî Dîvânı, Gazel 210, Beyit 7). [yüzüñ aķ ola, -a]

yüz virmek [1] Deyim İtibar etmek, önemsemek.

Gönül levhine yazdum bir nice söz / Birini almağ için **vir** nice **yüz** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 11, Beyit 1). [yüz vir,]

yüz yüze [1] Yüz yüze, karşı karşıya.

İbtihâc-ı dil odur kim göre çeşmüm **yüze yüz** / Bu sürürü dile baħş eyle meserret yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 137, Beyit 3). [yüze yüz,]

yüz yüze olmak [1] Yüz yüze, karşı karşıya gelmek.

Şemsüm çü toğdı secde kılar gökde mihr ü meh / **Yüz yüze olmuşam** ben o şems-i zuhâyile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1365, Beyit 3). [yüz yüze olmuşam, -miş, --am]

yüz biñ [4] Yüz bin; pek çok. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gönül mir'atını çün kim mücellâ kıldı eltfâi / Cihân içre nazar kıldum nice **yüz biñ** cihân gördüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 861, Beyit 4). [yüz biñ,]

yüz biñ kerre [1] Yüz bin defa, çok kez.

Buldu mi'râcını çün kıldı 'urüc-ender 'urüc / Nice **yüz biñ kerre** yüz biñ feth-i ebvâb eyledi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1454, Beyit 3). [yüz biñ kerre,]

yüz dürlü [2] Yüzlerce, pek çok.

Ben temennâ bâbını feth eyledüm evvel kadem / Bir recâma şimdi **yüz dürlü** temennâ gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 336, Beyit 2). [yüz dürlü,]

Aldanma vefâsına aślâ denî dünyānuñ / Bir lahza şafâsında **yüz dürlü** cefâ vardur (Murâdî Dîvânı, Gazel 506, Beyit 3). [yüz dürlü,]

yüz kerre [1] Yüz defa; pek çok.

Murâduñ 'ayn-ı vahdetde iki yanı berâberdür / Nice **yüz kerre** yüz biñ fülk ola gezmiş bihârumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1297, Beyit 5). [yüz kerre,]

2.2.28. Z

zâbîh olmak [1] Hayvan kesen kişi olmak.

Tarf-ı 'ulyâda memâtum ref' idüp tarh eyledüm / Gebş-i mevî **zâbîh oldum** pes cihânüm gözlerüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 4). [zâbîh oldum, -du, -m]

zâbıt [2] Sıkı tutma, idaresi altına alma. II Sevgilinin âşığa hükmetmesi, himayesi altına alması.

Vücüd-ı mahz-ı ezel çün vücüdidur **zâbıt** / Murâbıt oldı anı cümleten cihân haberi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 4). [zâbıt,]

Murâdî 'izz-i beķā oldı çün fenâ-yı muhîṭ / Fenâ beķā seni **zâbıt** bu vârid-i şeherî (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 5). [zâbıt,]

zabt [3] Zabt etmek, idaresi altına almak.

Ey Murâdî fâ'iliyyet hâliķuñ **zabtındadır** / Oldı seyyâr 'alleme'l-esmâ rumuzı hem çü bād (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 5). [zabtındadır, -in, -da, -dur]

Dünyâ tölarsa Nüh ile **zabt eylemek** muhâl / Keşti-mişâl 'aceb ulu deryâdadur gönül (Murâdî Dîvânı, Gazel 820, Beyit 2). [zabt eylemek, -mek]

Revnağ bulurdu her kişi miqdârına göre / **Ẓabṭ itse**
'aklı kalmasa idi kemānda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1370, Beyit 3). [ẓabṭ itse, -se]

ẓabṭında olmak [1] Zabt etmek, idâresi altında olmak.

Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd / **Ẓabṭında**
her dem **oldı** nice şāh u memleket (Murâdî Dîvânî, Gazel 212, Beyit 2). [ẓabṭında oldı, -dı]

zādehu'llāhu te'ālā bi-ziyādi ebedā [1]
Allahu Teala ebediyen onu artırsın.

Zādehu'llāhu te'ālā bi-ziyādi ebedā / Rezaka'n-
ni'metehu min ni'metihi fî na'amā (Murâdî Dîvânî, Gazel 124, Beyit 1). [zādehu'llāhu te'ālā bi-ziyādi ebedā,]

zād-ı vülûc [1] Girişin karşısına, zıddına
gelen, denk düşen.

Zamîr âyinesine gelen ḥaḳîḳîdûr / Konuldu dâ'ire-
i nokṭadan bu **zād-ı vülûc** (Murâdî Dîvânî, Gazel 225, Beyit 3). [zād-ı vülûc,]

zād u zevād [1] Yiyecek ve azık.

Yol uzak **zād u zevādum** yokdur / Bir refîk
alımadum rāha yarar (Murâdî Dîvânî, Gazel 545, Beyit 2). [zād u zevādum, -um]

ẓa'f [1] Arıklık, zayıflık, dermansızlık,
kuvvetsizlik.

Heybetinden maḡrib ü maşrıḳda düşdi zelzele / Yā
nedendûr nûrveş **ẓa'f** ile nālân eyledûñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 6). [ẓa'f,]

ẓa'fun ileynā birrûn şehānā [1] Zayıfız, iyilik
cömertliğimizdendir.

Ẓa'fun ileynā birrûn şehānā / Lā şef'a vitra
fecre'l-leyālî (Murâdî Dîvânî, Gazel 1571, Beyit 2). [ẓa'fun ileynā birrûn şehānā,]

zafer [3] Galibiyet.

Zafer peykerdedür himmet çü himmet
ḳābiliyyetdûr / Ne ḳābil muḳbil-i maḳbûl olursa
ulu devletdür (Murâdî Dîvânî, Gazel 313, Beyit 1). [zafer,]

Çün naşîrûñ ḥazret-i fettāhdur / Her umûruñda
saña virdi **zafer** (Murâdî Dîvânî, Gazel 539, Beyit 2). [zafer,]

Zaferdür her zamân her dem ḳarîni ehl-i İslāmuñ
/ Livā-i nuşret üzre çün yazıldı ism ile nāmuñ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 717, Beyit 1). [zaferdür, -dür]

zafer virmek [1] Galibiyet elde etmek.

Çün naşîrûñ ḥazret-i fettāhdur / Her umûruñda
saña **virdi zafer** (Murâdî Dîvânî, Kıt'a 27, Beyit 2). [zafer virdi, -di]

**zahere'l-ḥikmetü ve'n-ni'metü men fî'l-
ḥālāt [1]** Hikmet ve nimet muhtaç olan
kimseye zahir oldu.

Ḥazret-i vāhibe çün zātdan irdi nefehāt / **Zahere'l-
ḥikmetü ve'n-ni'metü men fî'l-ḥālāt** (Murâdî

Dîvânî, Gazel 178, Beyit 1). [zahere'l-ḥikmetü ve'n-ni'metü men fî'l-ḥālāt,]

zāhib-i āzāde [1] Özgürce giden.

Rāh-ı maḥabbetde dil **zāhib-i āzādedür** / Anuñ
içün 'ışḳ ile ser-te-ser üftādedür (Murâdî Dîvânî, Gazel 498, Beyit 1). [zāhib-i āzādedür, -dür]

zāhib-i rāh-ı ḥaḳ olmak [1] Allah yolunda
giden olmak.

Zāhib-i rāh-ı Ḥaḳ olup zayf gelüp bu 'āleme /
Her ne ki var ise 'atā gayrlara getürmüşüz (Murâdî Dîvânî, Gazel 597, Beyit 4). [zāhib-i rāh-ı ḥaḳ olup, -up]

zāhib-i rāh-ı ḥaḳāyık [1] Hakikatler yolunun
gideni, yolcusu.

Ey Murâdî **zāhib-i rāh-ı ḥaḳāyık**sin bu gün /
Ḳā'il olduğun cevābı söyleme tekrārdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1089, Beyit 5). [zāhib-i rāh-ı ḥaḳāyık, -sın]

zāhib-i rāh-ı ḥaḳîḳat olmak [1] Hakikat
yolunun yolcusu olmak.

Zāhib-i rāh-ı ḥaḳîḳat olmağa budur delîl /
Müstakîm ola fu'ādı gelmeye inkārdan (Murâdî Dîvânî, Gazel 1073, Beyit 3). [zāhib-i rāh-ı ḥaḳîḳat olmağa, -mak, -a]

zāhib-i rāh-ı hüdā [1] Hidayet yoluna giden,
o yolun yolcusu olan.

Zāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pāy-bend /
Menzilin her dem müsehhel oldı eshel gösteren
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1079, Beyit 3). [zāhib-i rāh-ı hüdāya, -(y)a]

zāhib-i rāh olmak [1] Yolda gidici olmak. II
Fikre, zanna sahip olmak.

Zāhib-i rāh olalı ibn-i sebîl-i dil-i mā / Ḥall ider
bedraḳa-i 'ışḳ hemān müşkil-i mā (Murâdî Dîvânî, Gazel 50, Beyit 1). [zāhib-i rāh olalı, -alı]

zāhib olmak [4] Bir fikir veya zanna uymak,
kapılmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek
tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vāḥdet-i dildür ne kesret kesret oldı çün zehāb /
Zāhib oldı çünkü bir şey bağlanılmaz dilde bāb
(Murâdî Dîvânî, Gazel 135, Beyit 1). [zāhib oldı, -dı]

zāhid [3] Kaba, ham sofı.

Zāhidüñ ḳalbinde cennet 'aşıḳuñ mā'il saña /
Ḳālîb-ı ḳalbümi sensin eyleyen nā'il saña (Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 1). [zāhidüñ, -ün]

Murâdiye şaḳın ta'n itme **zāhid** / Ḥudāya senden
artuḳdur inanum (Murâdî Dîvânî, Gazel 969, Beyit 5). [zāhid,]

Saña me'vā yiter me'vā yûri ta'n eyleme **zāhid** /
Bize iki cihāndan dāmeni kütāh olan gelsün
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1000, Beyit 4). [zāhid,]

zāhidā [4] *Ey kuru sofı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Mest-i lā-ya 'kıl gezersek **zāhidā** 'ayb eyleme / Tā belī bezminden açıkdur bizüm mey-hānemüz (Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 2). [*zāhidā*,]

zāhid ü 'ābid [1] *Sofı, çok ibadet eden.*

Zāhid ü 'ābid maḥabbet zevkını duymadılar / Cān eridürler hemān zāyid yire fersüdelər (Murādī Dīvānı, Gazel 365, Beyit 3). [*zāhid ü 'ābid*,]

zāhik [1] *Gülen, gülücü.*

Müşāk-ı 'ayna ḡayrūn 'ayn-ı hüviyyetūn hā / **Zāhikdedür** tebessüm maḡmūm gerçi giryān (Murādī Dīvānı, Gazel 103, Beyit 3). [*zāhikdedür*, -de, -dür]

zāhike olmak [1] *Gülen, gülücü olmak. II Aydınlanmak, mutlu olmak.*

Zāhike oldu gönül meş'alesi pertev ile / Perri pervāne yaḡup tārik ola cān ü serin (Murādī Dīvānı, Gazel 1115, Beyit 4). [*zāhike oldu*, -dı]

zāhir [1] *Yardımcı, destekleyici, dayanak, arka çıkan.*

Hudāvendüm **zāhürümdür** benüm her dürlü kārūmda / Cemāl-i lā-misālidür ki var eyledi varūmda (Murādī Dīvānı, Gazel 1297, Beyit 1). [*zāhürümdür*, -üm, -dür]

zāhir [59] *1. Aşıkâr, görünür durumda, ortaya çıkan.*

Hakkı taḡkık itmede gerçi başāyir bī-l-başar / Līk kaldur perde-i 'aynuḡda **zāhir** māverā (Murādī Dīvānı, Gazel 28, Beyit 3). [*zāhir*,]

Çü hükmin eyledi **zāhir** ne **zāhir** ezher-i bāhir / Velikin **zāhire** bāṭın olupdur rāzda sırā (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 4). [*zāhire*, -e]

Çü hükmin eyledi **zāhir** ne **zāhir** ezher-i bāhir / Velikin **zāhire** bāṭın olupdur rāzda sırā (Murādī Dīvānı, Gazel 54, Beyit 4). [*zāhir*,]

Sim'ā-ı savtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne **zāhirdür** bu peydā kim zuhūrında durur eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 62, Beyit 1). [*zāhirdür*, -dür]

Sim'ā-ı savtı çün bildi ceres-āsā olur peydā / Ne **zāhirdür** bu peydā kim zuhūrında durur eşyā (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 1). [*zāhirdür*, -dür]

Ḥakā'ik 'ilmin öğrenmek degüldür herkesün şānı / Cemī'i cem' olan yirde ne **zāhirdür** ne hōd peydā (Murādī Dīvānı, Gazel 68, Beyit 2). [*zāhirdür*, -dür]

Murāda vech-i ḡakīkī tecellisi **zāhir** / Kimsene aña mu'arız degül bugün şey'ā (Murādī Dīvānı, Gazel 107, Beyit 5). [*zāhir*,]

Zāhirdür ḡafī ḡafī **zāhir** / Bāṭındür zuhūra 'ayn-ı sebeb (Murādī Dīvānı, Gazel 156, Beyit 2). [*zāhir*,]

Vücüdüm pertevinden çün ene'l-Hak lafzı **zāhirdür** / Anuñ çün Küllü şey maşrūf olup kadrümde bāhirdür (Murādī Dīvānı, Gazel 309, Beyit 1). [*zāhirdür*, -dür]

Cemālūn revnaḡı dünyā vü māfihāda **zāhirdür** / Velikin ḡüsñ-i insānide ezher belki bāhirdür (Murādī Dīvānı, Gazel 310, Beyit 1). [*zāhirdür*, -dür]

'Aceb olmaya ey rāh-ı ḡakīkat isteyen 'arīf / Seni bilmekde ol şarrāf 'ulūmuñ sende **zāhirdür** (Murādī Dīvānı, Gazel 310, Beyit 4). [*zāhirdür*, -dür]

Cemālūn pertevi dünyā vü māfihādudur **zāhir** / Sen ol sultān-ı evvelsin ezelsin āḡir ü āḡir (Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 1). [*zāhir*,]

Ne bāhir sır-ı aḡfāsın ḡafısın kim nazīr irmez / Ne bāṭın 'ayn-ı bāhirsın ki **zāhir** kudretūn kādīr (Murādī Dīvānı, Gazel 311, Beyit 3). [*zāhir*,]

Ḥayāt-ı rūḡ-ı cismānī fenā-yı maḡv-ı zātīdür / Beḡāda oldu **zāhir** aña bu bir sır-ı aḡfādur (Murādī Dīvānı, Gazel 314, Beyit 3). [*zāhir*,]

Şüret-i dünyāda **zāhirdür** cemālī 'aks-i yār / Leyse fī'l-ḡalki cemālūn leyse 'an ḡayrin qarār (Murādī Dīvānı, Gazel 372, Beyit 1). [*zāhirdür*, -dür]

Sen baña maḡbūbsın **zāhirde** gerçi dostum / Ma'nāda şevḡuñı iz'ān itdigüm senden durur (Murādī Dīvānı, Gazel 415, Beyit 2). [*zāhirde*, -de]

Zāhir gözetme her bār ger **zāhir** ola bir kār / Her bir işūñ eyā dīl bir muḡtezāsı vardur (Murādī Dīvānı, Gazel 501, Beyit 3). [*zāhir*,]

Ey pertev-i celālūn her maḡharuḡda **zāhir** / Ey müzhire'l 'acā'ib ey kudretinde kādīr (Murādī Dīvānı, Gazel 504, Beyit 1). [*zāhir*,]

Bāṭın çü ezherdür Murād **zāhirde** bāṭın seyridür / Bāṭında ve **zāhirdedür** yā pes neden iḡfālanur (Murādī Dīvānı, Gazel 514, Beyit 5). [*zāhirde*, -de]

Çün ezelden ezelde pes **zāhir** / Vaşf-ı mevşūf evvel ü āḡir (Murādī Dīvānı, Gazel 528, Beyit 1). [*zāhir*,]

Nice yüzler **zāhir** ü her birisi bir yüzden ol / Ey Murādī terk idendür ḡayrısın merd-ānemüz (Murādī Dīvānı, Gazel 558, Beyit 5). [*zāhir*,]

Murādī nesne yok **zāhir** 'amelden / Velī āyīne-i 'ibret-nümāyuz (Murādī Dīvānı, Gazel 605, Beyit 5). [*zāhir*,]

Bu lafz-ı ma'nī durur gerçi ara yirde bir **zāhir** / Kelām olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāz (Murādī Dīvānı, Gazel 655, Beyit 4). [*zāhir*,]

Ḥakā'ikden 'ulūm-ı enbiyā **zāhir** durur el-ḥaḳ / Sülūk-ı enbiyāda evliyā bāhir durur el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 676, Beyit 1). [zāhir,]

Fürüg-ı 'ilm-i ūlādan olupdur muktebes cümle / Müferrihdür bu ma'nalar bilen **zāhir** durur el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 676, Beyit 2). [zāhir,]

Şafha-i kalbümde menkūş oldu çün esrār-ı Ḥaḳ / Kande kim kılsam nazar **zāhir** durur envār-ı Ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 690, Beyit 1). [zāhir,]

Beyanın buldı anlar kim müsebbib oldılar **zāhir** / 'Iyānın oldu anlar kim reh-i 'ışkindadır çālāk (Murādī Dīvānı, Gazel 715, Beyit 4). [zāhir,]

Bildi Murādī sırrını şerhindedür ḥafī / **Zāhir** gözet anı iğen ihfādudur göñül (Murādī Dīvānı, Gazel 820, Beyit 5). [zāhir,]

Murādī merd-i ezeldür ezeldedir **zāhir** / Müdāvement görinür isteme yūri te'vīl (Murādī Dīvānı, Gazel 832, Beyit 5). [zāhir,]

Vech-i ma'nā **zāhirin** bātından anlar çünki dil / 'İlm-i lāḥıkdur koyan bu cümle mevcūda 'alem (Murādī Dīvānı, Gazel 898, Beyit 2). [zāhirin, -in]

Sen beni **zāhirde** dünyā içre gördünse şaḳın / Ey Murādī sen taşavvur kılsan sevdāsındayam (Murādī Dīvānı, Gazel 899, Beyit 5). [zāhirde, -de]

Zāhir ü bātında ezher oldu bātın **zāhiri** / Mazhar oldum mazharum vaḥdetde 'ulyā bulmuşam (Murādī Dīvānı, Gazel 915, Beyit 4). [zāhiri, -i]

Baḥs eylesün mes'āl-i fetvāda ḳo anı / **Zāhir** haberlerine çeke satr ile rūsūm (Murādī Dīvānı, Gazel 936, Beyit 2). [zāhir,]

Murādī gördi maḳşūdın yine ḳaşdında ol azher / Anuñ çün her taraf **zāhir** gelür bātın himemlerden (Murādī Dīvānı, Gazel 990, Beyit 5). [zāhir,]

Münevver kıldı **zāhir** meclis-i taḥḳīḳ-i nūrānī / Yūri kıl nālīşī tā yana kalbünde sirāceyin (Murādī Dīvānı, Gazel 1005, Beyit 2). [zāhir,]

Ziyādandur rızā **zāhir** sivadı maḥv ider elbet / Velīkin gözle sevdāyı muḥaḳḳaḳdur rızā andan (Murādī Dīvānı, Gazel 1013, Beyit 3). [zāhir,]

'Alā'im gerçi ezherdür velī **zāhir** degül zinhār / N'ola **zāhir** eger bātın 'ayān ola su'ālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 4). [zāhir,]

'Alā'im gerçi ezherdür velī **zāhir** degül zinhār / N'ola **zāhir** eger bātın 'ayān ola su'ālinden (Murādī Dīvānı, Gazel 1015, Beyit 4). [zāhir,]

Ġarḳa-i baḥr-ı fenāyam gerçi **zāhirde** velī / Cümleden efḫāl durur ma'nāda bu iz'ān-ı men (Murādī Dīvānı, Gazel 1075, Beyit 2). [zāhirde, -de]

Ḳādir-şinās olalı bātınım durur **zāhir** / Bu **zāhirüm** yine bātın 'aceb beyānam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1144, Beyit 3). [zāhirüm, -üm]

Ḳādir-şinās olalı bātınım durur **zāhir** / Bu **zāhirüm** yine bātın 'aceb beyānam ben (Murādī Dīvānı, Gazel 1144, Beyit 3). [zāhir,]

Gerçi menem **zāhira** ḳā'id-i küşe-nişin / Arz u semāvātta ma'nide seyyār men (Murādī Dīvānı, Gazel 1153, Beyit 2). [zāhira, -ā]

Ne ḳadar merd-i ma'ārif özini ketm ide ol / Miski ḥıfz eyledügince yine **zāhirdür** bu (Murādī Dīvānı, Gazel 1201, Beyit 4). [zāhirdür, -dür]

Men lehü'l-emrük durur ḥükminde **zāhirle** nihān / Ḥikmetin gel gözle gel im'ān im'ān üstine (Murādī Dīvānı, Gazel 1229, Beyit 3). [zāhirle, -le]

Kalbümi mir'āt idelden muntazırdan **zāhire** / Nūr-ı iclā maṭla'ından ola çün kim bāhire (Murādī Dīvānı, Gazel 1285, Beyit 1). [zāhire, -e]

Murādīnün vücūdında cihānuñ cānidur **zāhir** / Fe-em mā n'eylesün ismi mu'ammādur bu dünyāda (Murādī Dīvānı, Gazel 1293, Beyit 5). [zāhir,]

'Ulūm-ı **zāhire** bātın yine bu bātına **zāhir** / Zuhūr-ı 'Alleme'l-esmā benüm āyāt-ı kalbümde (Murādī Dīvānı, Gazel 1296, Beyit 2). [zāhir,]

Murādī buldı 'aynū'l-ḥaḳ ki ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup **zāhir** / Anuñ çündür bu vech üze ana virmiş makāl Allāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1331, Beyit 5). [zāhir,]

Me'ānī ile 'alā'im vücūd **zāhirdür** / Muḡayyebāt-ı vücūd üzredür vücūd-ārāy (Murādī Dīvānı, Gazel 1542, Beyit 2). [zāhirdür, -dür]

Necāt-ı müntehā şunlarda **zāhir** / Yüzinde nūr-ı imān ola bāhir (Murādī Dīvānı, Mesnevi 7, Beyit 1). [zāhir,]

Zāhirin çünki **zāhir** eyledi Ḥaḳ / Var idüpdür ḳamuyı ol muṭlaḳ (Murādī Dīvānı, Mesnevi 15, Beyit 1). [zāhirin, -in]

2. Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

Zāhir ü bātında bātın **zāhirin** naḳş eylemiş / Şöyle yazmış levḥi elf ü bā vü tā olmaz aña (Murādī Dīvānı, Gazel 27, Beyit 4). [zāhirin, -in]

Ġafūrumdur beni ḡaffār beni sātir daḥı settār / Beni var eyleyen ḥālīḳ idübdür **zāhirüm** inşā (Murādī Dīvānı, Gazel 63, Beyit 4). [zāhirüm, -üm]

Şerāyiṭ 'ilm-i **zāhirdür** velī şüret-perest olma / O **zāhirdür** ma'ānī gör murād olan odur ma'nā (Murādī Dīvānı, Gazel 65, Beyit 4). [zāhirdür, -dür]

Ḥazret-i ḥallāḳ-ı 'ālem ḳudretin inşādudur / Her ne kim **zāhiredür** bātında ol peydādudur (Murādī Dīvānı, Gazel 367, Beyit 1). [zāhiredür, -de, -dür]

Bātın çü ezherdür Murād **zāhirde** bātın seyridür / Bātında ve **zāhiredür** yā pes neden ihfālanur (Murādī Dīvānı, Gazel 514, Beyit 5). [zāhiredür, -de, -dür]

Bunu bize beyân eyle didüm / Didi kim olma
zâhire zinhâr (Murâdî Dîvânî, Gazel 527, Beyit 2).
[zâhire, -e]

Zâhirüm mes'alesin bilmege akvâl gerek /
Bâtnum hâlini fehmi itmege bir hâl gerek (Murâdî
Dîvânî, Gazel 739, Beyit 1). [zâhirüm, -üm]

Genc-i mahzûnuñ zâhir idesin n'ola didüm /
Bâtnum batna kodum **zâhirümi** zahr iderin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1116, Beyit 4). [zâhirümi,
-üm, -i]

zâhirâ [5] Açık, net, herkes tarafından farkedilmiş
olan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Beni hayretde koduñ lîk cihân hayrânım / **Zâhirâ**
şakla bu 'işmetle velî kıl ifşâ (Murâdî Dîvânî,
Gazel 45, Beyit 4). [zâhirâ,]

zâhire gelmek [1] Ortaya çıkmak, görünmek.

Lem'asından **zâhire geldi** tavâli'le burûk / Neşr
ider 'âlemden anı cümle esbâb eyledi (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1454, Beyit 2). [zâhire geldi, -di]

zâhir eylemek [3] Meydana çıkarmak, görünür kılmak,
ifşa etmek.

Çü hükmin eyledi **zâhir** ne zâhir ezher-i bâhir /
Velîkin zâhire bâtnı olupdur râzda sırâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 54, Beyit 4). [zâhir eyledi, -di]

Murâdî'nün bu vechinden nice vech eylemiş **zâhir**
/ Velîkin şol kişi kanmış durur k'içe zülâlınden
(Murâdî Dîvânî, Gazel 988, Beyit 5). [zâhir
eylemiş, -miş]

Zâhirin çünki **zâhir eyledi** Hâk / Var idüpdür
kamuyı ol muṭlak (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 15,
Beyit 1). [zâhir eyledi, -di]

zâhirî [1] Görünen, görünürde olan.

Zâhirîdür hafî hafî zâhir / Bâtnîdür zuhûra 'ayn-
ı sebep (Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 2).
[zâhirîdür, -dür]

zâhir-i manzûr [1] Bakılan, görünenin belli oluşu.

'Ulûm-ı enbiyâdur yoluña vâris velîler pes /
Nazardan **zâhir-i manzûr** merâtîbdür
muṭabbakdur (Murâdî Dîvânî, Gazel 304, Beyit 4).
[zâhir-i manzûr,]

zâhir-i sır [1] Sırrın görünürlüğü, bilinirliği.

Tefahhuş eyle sırûnda ki var mı ma'ni-i zâhir /
Pes andan **zâhir-i sır** kılâsın iktizâ ilhâh
(Murâdî Dîvânî, Gazel 230, Beyit 3). [zâhir-i
sır, -a]

zâhir itmek [5] Zahir etmek; görünür kılmak;
göstermek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen
anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi
yeterli görülmüştür.)

Tekâzâ-yı mu'arîzdan nizâm-ı milk-i dîn oldı /
Şühûdin **zâhir itdi** çün vahîd oldı varup bî-bâk

(Murâdî Dîvânî, Gazel 714, Beyit 2). [zâhir itdi, -
di]

zâhir kılmak [3] Açığa vurmak; gizli bir şeyi belli
etmek, meydana çıkarmak, ifşâ etmek.

Eger mir'âta yüz tutsam benüm 'aksüm **kılur**
zâhir / Fe-emmâ aşlumu bildüm 'arâz bilmem daḥı
cevher (Murâdî Dîvânî, Gazel 303, Beyit 2). [zâhir
kılur, -ur]

Ben şanurdum fırsat için **kıldı zâhir** kâlibum /
Şimdi bildüm bu mu'ammâdan ki peydâ gösterür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 410, Beyit 3). [zâhir kıldı,
-dı]

Ol arada her ne kim **zâhir kıla** ol bizler / Ğayrıdan
setrin temennâ eylerüz settâra biz (Murâdî Dîvânî,
Gazel 566, Beyit 2). [zâhir kıla, -a]

zâhir olmak [31] Açığa çıkmak, meydana çıkmak,
görünür olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında
belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Avnı **zâhir olalı** dil ü câna her nefes / Cümle cihât
oldı mehâbetle muṭtedâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 9,
Beyit 2). [zâhir olalı, -alı]

zâhir ü bâtn [15] 1. Açık ve gizli, görünen ve
görünmeyen.

Çünki kitmân-ı hafâdur muṭteżâ-yı emr-i ğayb /
Zâhir ü bâtnda cevnlânın görürseñ kılma reyḅ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 132, Beyit 1). [zâhir ü
bâtn, -da]

Çü sensin **zâhir ü bâtn** senüñdür evvel ü âḥir /
Cemâlün bî-nişân ammâ 'acâ'ib zi'l-cemâlsin sen
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1010, Beyit 3). [zâhir ü
bâtn,]

Zâhir ü bâtnda ma'mûr ol budur devlet saña / Ol
mücâhid girmeyesin tâ ki dūzaḥ nârına (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1260, Beyit 4). [zâhir ü bâtn, -da]

Ey Murâdî **zâhir ü bâtn**da vardur cünbüşüñ /
Mümkinât-ı cümle 'âlemdür saña ikrârda (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1278, Beyit 5). [zâhir ü bâtn, -da]

Ḥayâl-i kevnî terk eyle ne şüret **zâhir ü bâtn** / Ne
mümkin ola bî-çâre aña kim çâre yüz tıtdı
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1502, Beyit 2). [zâhir ü
bâtn,]

2. Dış ve iç.

Müyesser çün kolay itmiş umûrın **zâhir ü bâtn** /
'Alâmât-ı 'aṭâyâdur "ve yessernâhü teysîrâ"
(Murâdî Dîvânî, Gazel 64, Beyit 3). [zâhir ü bâtn,
]

II Süret ve sîret.

Zâhir ü bâtnda bâtn zâhirin nakş eylemiş /
Şöyle yazmış levḥi elf ü bâ vü tâ olmaz aña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 27, Beyit 4). [zâhir ü
bâtn, -da]

Zâhir ü bâtında fi'lüm fâ'ilün fi'linde pes / İhtiyârî fâ'ilün fi'linedür aşl-ı nazar (Murâdî Dîvânı, Gazel 338, Beyit 3). [zâhir ü bâtında, -da]

Diler iseñ sözüñ ola maqbûl / **Zâhir ü bâtınuñı** kıl tahtîr (Murâdî Dîvânı, Gazel 536, Beyit 2). [zâhir ü bâtınuñı, -un, -ı]

Zâhir ü bâtındadır çün sırr-ı vahdet lem'ası / Eyledi gavvâs-ı vahdet bahrine dîdâr-ı Hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 690, Beyit 2). [zâhir ü bâtındadır, -da, -dur]

Zâhir ü bâtında ezher oldı bân zâhiri / Mazhar oldum mazharum vahdetde 'ulyâ bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 4). [zâhir ü bâtında, -da]

Hubb-ı ezelledür vücûd oldı rûkû' hem sücûd / **Zâhir ü bâtınmda** ben yâri nihânî bulmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 957, Beyit 3). [zâhir ü bâtınmda, -um, -da]

Zâhir ü bâtını ma'mûr yüzi nûr-ı mübîn / Tâ ebed zâhir olanlar aña hürrem olsa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1349, Beyit 4). [zâhir u bâtını, -ı]

Rû-be-rû oldı yine **zâhir u bâtın** nazara / Nazar irişdi hemân şarka vü ğarba esere (Murâdî Dîvânı, Gazel 1360, Beyit 1). [zâhir u bâtın,]

Ey cemâlün âyetinden kûl huva'llâhu ehad / **Zahir ü batındadır** çünki kûl huva'llâhu's-şamed (Murâdî Dîvânı, Kû'a 20, Beyit 1). [zahir ü batındadır, -da, -dur]

zâhir ü bâtın olmak [1] Görünen ve görünmeyen, açık ve gizli olmak.

Zâhir ü bâtın olalı elyâk olur kemâle dil / İşbu cihânı n'eylesün anda nice cihân gibi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1555, Beyit 3). [zâhir ü bâtın olalı, -alı]

zahmet [3] Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.

Merd olup merdâne kıl sen ey Murâdî kendüñi / **Zahmetin** bilmez meseldür yollaruñ âsüdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 5). [zahmetin, -i, -n]

Ey Murâdî her ne kim kılsañ taleb yanındadır / Ser-te-ser 'âlemleri kılma tefahhüş **zahmeten** (Murâdî Dîvânı, Gazel 376, Beyit 5). [zahmeten,]

Temennâ bir temennâdur bu remzi aňlamazsañ ger / Ne **zahmet** saña şanmaz cehd-i esnân ile mermer taş (Murâdî Dîvânı, Gazel 619, Beyit 4). [zahmet,]

zahmet çekmek [2] Deyim Sıkıntı yaşamak, zorluklara katlanmak.

Ben ki 'ışkuñda nice çok dürlü **zahmet çekmişem** / Bulmadum tâ taqmayınca sen baña biñ perr ü bâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 757, Beyit 4). [zahmet çekmişem, -miş, -em]

Tecessüs kılma gayırdan **çeküben** bir kuru **zahmet** / Murâdî her ne kim var ise bilgil sendedür

sende (Murâdî Dîvânı, Gazel 1302, Beyit 6). [zahmet çeküben, -üben]

zahmet-i miñnete katlanmak [1] Miñnet zahmetine katlanmak, birinin iyiliği altında ezilmek.

Zahmet-i miñnete katlanmıyacak dil-dâde / Çün huñurın gözedür râhı 'abes yire yeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 437, Beyit 4). [zahmet-i miñnete katlanmıyacak, -mı, -(y)acak]

zahr [1] Ortaya çıkarmak

Çün izhâr eyledi **zahrında** kudret / Gelüp kudret nice âsar olupdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 521, Beyit 2). [zahrında, -ı, -n, -da]

zahr itmek [1] Ortaya çıkarmak, açığa vurmak.

Genc-i mahzûnuñı zâhir idesin n'ola didüm / Bâtnum batna kodum zâhirümi **zahr iderin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1116, Beyit 4). [zahr iderin, -er, -in]

zahr ile batn [1] Görünen ve görünmeyen, açık ve gizli.

'Âlemi geşt eyledüm **zahr ile batnın** kamu / Bulmadum bir bilür râz-ı nihânım benüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 950, Beyit 2). [zahr ile batnın, -ın]

zahve-i kübrâ [2] Kaba kuşluk.

Zahve-i kübrâda gördüm cümle eşyâ secdede / Âşinâ olmak durur aşl-ı murâd ey âşinâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 35, Beyit 3). [zahve-i kübrâda, -da]

Zahve-i kübrâda şems-i a'zam olmışdur bedîd / Cümle afâka ve mâfihâya şalmış nûr-ı tâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 130, Beyit 2). [zahve-i kübrâda, -da]

zâ'id yire [1] Boş, gereksiz yere.

'Ömrümüz harc itmezüz **zâ'id yire** ey rûh-ı mâ / Anladuñ her kesretüñ yanında vahdet var imiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 631, Beyit 3). [zâ'id yire,]

zâ'idü'l-vaşf olmak [1] Vasfedilemez, anlatılamaz şekilde olmak.

Zâ'idü'l-vaşf olmadı vaşf ile bulmuşdur ziyâd / Bu ziyâd ile ziyâd için ebed çekmedi ğam (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 4). [zâ'idü'l-vaşf olmadı, -ma, -dı]

za'îf [4] Zayıf. II Âciz. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'İşkî şaklardı bu Murâdî **za'îf** / N'eylesün çeşm ider anı rüsvâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 94, Beyit 5). [za'îf,]

za'îf-i hâr [1] Yıkılmış zayıf.

Nedür ol kim **za'îf-i hâra** beñzer / Var anuñ kuyruğı şan mârâ beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 1). [za'îf-i hâra, -a]

zâ'il olmak [1] Yok olmak, ortadan kalkmak.

Bilmek için geldi bu nūr-ı hüdā / Anuñ ile **zā'il** olur her kelām (Murādī Dīvānı, Gazel 973, Beyit 2). [zā'il olur, -ur]

zā'ir olmak [2] Ziyaret etmek.

Zā'ir ola kamular yirlü yirin ser-tā-ser / Nice kerre ola hālī nice def a tola cā (Murādī Dīvānı, Gazel 51, Beyit 2). [zā'ir ola, -a]

Murādī günbed-i eflāk döner **zā'ir olup** şahsuñ / Eger olmaz ise olmaz zemīn ü āsumān ansuz (Murādī Dīvānı, Gazel 587, Beyit 5). [zā'ir olup, -up]

zā'ir-i ka'be olmak 1] Kabe'nin ziyaretçisi olmak.

Zā'ir-i Ka'be olaldan bu gönül nāle çeker / Çün nidāda didi lebbeyk anı bir hāle çeker (Murādī Dīvānı, Gazel 416, Beyit 1). [zā'ir-i ka'be olaldan, -aldan]

zā'ir-i küy-i habīb [1] Sevgilinin diyarını ziyaret eden.

Zā'ir-i küy-i habīb oldı kurbiyyet / Cezbe-i 'ışk-ı cemīl-i müte'āl istedi dil (Murādī Dīvānı, Gazel 800, Beyit 2). [zā'ir-i küy-i habīb,]

zā'ir-i küy-i habīb olmak [1] Sevgilinin diyarını ziyaret eden olmak.

Zā'ir-i küy-i habīb olalı hacdan geçmişem / Hacc-ı ekber kılmışam ben eyleyüp ikrārımı (Murādī Dīvānı, Gazel 1456, Beyit 4). [zā'ir-i küy-i habīb olalı, -alı]

zākir [4] Zikreden, zikredici, anan. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Oldı zıkr-i habīb-i kalbe şafā / **Zākire** geldi hükmi-i "kerremnā" (Murādī Dīvānı, Gazel 86, Beyit 1). [zākire, -e]

zākir-i evrād-ı şıfat [1] Vasfı, niteliği dilinde dâima tekrarlayan, vird edinen.

Vird-i nāmında müsemmāsı durur zıkr-i ezel / İsm-i nāmına durur **zākir-i evrād-ı şıfat** (Murādī Dīvānı, Gazel 182, Beyit 4). [zākir-i evrād-ı şıfat,]

zākir-i hū ol [1] Allah'ı zikreden olmak.

Zākir-i hū ol yūri dem-be-dem ikrār ile / Eyleye 'avnı Murād pes saña her bār hū (Murādī Dīvānı, Gazel 1211, Beyit 5). [zākir-i hū ol,]

zākir olmak [8] Zikredici olmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Cānumuz cān içinde oldı nihān / **Zākir** oldı anuñ çün olmadı lāl (Murādī Dīvānı, Gazel 849, Beyit 2). [zākir oldı, -dı]

zākir ü şākir [1] Zikreden ve şükreden olmak.

Ey Murādī merd-i hāq oldur ki dā'im zıkr ide / **Zākir ü şākirdedür** sırr-ı nihān-ı cāvidān

(Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 5). [zākir ü şākirdedür, -de, -dür]

zākir ü şākirden olmak [1] Zikreden ve şükreden olmak.

Ey Murādī **zākir ü şākirden ol** her şubh u şām / Andan özge olmadı kalmışlara hergiz sened (Murādī Dīvānı, Gazel 247, Beyit 5). [zākir ü şākirden ol,]

zālām-ı hucb [1] Örtlen, kapatan karanlık.

Zālām-ı hucb aradan rāfi '-i 'ani'l-merfū' / 'Aceb budur ki ola 'ışk ile gönül behhāc (Murādī Dīvānı, Gazel 223, Beyit 2). [zālām-ı hucb,]

zāl-ı cihān [1] Cihanın Zal'i; gücüyle meşhur İran kahramanı.

'Alemdede dağı bencüleyin 'ışk eri gelmez / Bir bencüleyin **Zāl-ı cihān** şāb getürmez (Murādī Dīvānı, Gazel 610, Beyit 3). [zāl-ı cihān,]

zālīm [1] Zulm edici.

Kehkeşān-ı dehre bakdum herkese yol gösterür / Hāy **zālīm** bī-vefādur āh bu kevn-i fesād (Murādī Dīvānı, Gazel 249, Beyit 4). [zālīm,]

zālūm olmak [1] Zalim olmak.

Rāh-ı hāqīkatde ifnā eyler iseñ ger vücūd / Ādem eyle tıynetūñ tā **olmayasın** min **zālūm** (Murādī Dīvānı, Gazel 900, Beyit 2). [zālūm olmayasın, -ma, -(y)a, -sun]

zaman [49] Süre, vakit; devir. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser virdūñ ise serverūm server olursın 'arşada / İllā ki sensin bu **zamān** içre sifāl-i bī-bahā (Murādī Dīvānı, Gazel 115, Beyit 5). [zamān,]

zamane [2] Küçümseme, yakınma ifadesiyle içinde yaşanan zaman.

Aldanma yüze güldüğüne bu **zamānenüñ** / Cümle sürür u zīneti 'ayn-ı belā durur (Murādī Dīvānı, Gazel 472, Beyit 2). [zamānenüñ, -nüñ]

Bu 'ış ü 'işreti қо kıl Hālīka 'ibādet / Bil kim amān virmez bir kimseye **zamāne** (Murādī Dīvānı, Gazel 1401, Beyit 2). [zamāne,]

zamān-ı 'ālem [1] Ālemin, evrenin zamanı.

Bir **zamān-ı 'ālem** içre bir zamān añlar beni / Ol dem-i hoşda bu kalb-i şād-mān añlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1477, Beyit 1). [zamān-ı 'ālem,]

zamān-ı cāvidānī [1] Ebedi, sona ermeyen zaman.

Ben beni añlar iki 'ālemdede bulmadum henüz / Bir **zamān-ı cāvidānī** cāvidān anlar beni (Murādī Dīvānı, Gazel 1477, Beyit 4). [zamān-ı cāvidānī,]

zamān-ı edeb [1] Edebin zamanı, devri.

Âdâb gevherini alup eyle tâc-ı ser / Evvelce gör ki
soñra **zamân-ı edeb** geçer (Murâdî Dîvânî, Gazel
475, Beyit 4). [zamân-ı edeb,]

zamân-ı ezeli [1] Başlangıcı olmayan, bilinmeyen
geçmiş zaman, öncesizlik, ebet karşılığı. II Yaratılış
zamanı.

Biz **zamân-ı ezeli**den berü dervîşlerüz / 'İşk-ı
cânân ile üftâde vü dil-rîşlerüz (Murâdî Dîvânî,
Müfret 20, Beyit 1). [zamân-ı ezeli, -den]

zamânî [1] Zaman, devir.

Murâdî 'ışk-ı yârîne çü şayd oldu gönül mürği /
Velî murg ile bâz oldu özi a'lâ **zamânî**den (Murâdî
Dîvânî, Gazel 993, Beyit 5). [zamânîden, -den]

zamîr [14] Kalp, gönül. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Ey Murâdî hakkı hakikatde bulmak nicedür / Bu
zemâyirdür **zamîrûnden** mükerrerdür baña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 5). [zamîrûnden,
-ün, -den]

zamîr ayinesi [1] Gönül aynası.

Zamîr ayinesin zıkr ile cîlâ eyle / 'Ulûm-ı evvele
âhîrde ibtidâ eyle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1385,
Beyit 1). [zamîr ayinesin,]

zamîr-ahvâl [1] Gizli durumlar, içte saklı hâller.

'Aceb tutar mısın ey dil **zamîr-ahvâlin** / Muşallat
oldı zamîre 'aceb ma'âldedür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 488, Beyit 2). [zamîr-ahvâlin, -in]

zamîr-i âfitâb-âsâ [1] Güneş gibi olan gönül.

Zamîr-i âfitâb-âsâya her zerre 'ayân oldu /
Beyân-ı küll-i mevcûd ile mevcûd 'ayân oldu
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1493, Beyit 1). [zamîr-i
âfitâb-âsâya, -(y)a]

zamîr-i cümle [1] Tüm gönüllerde.

'Ayn-ı gayrından müberrâdur nedür bu sır kim /
Hubb-ı 'ışkı pes **zamîr-i cümle** şeyh u şâbdur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 373, Beyit 4). [zamîr-i
cümle,]

zamm olmak [1] Katlanmak, ilave olunmak,
eklenmek.

Şu'â'-ı mihri çü berķ oldu tâb-nâk oluben / Kâmer
ziyâsına **zamm oldu** tâb-ver kıldı (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1543, Beyit 4). [zamm oldu, -dı]

zann [4] Sanma, zannetme. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık
gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Şol ki bilmeye seni **zann** ile ol zanna düşe / 'Âlim
ise dökeli 'ilme yine câhil olur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 425, Beyit 3). [zann,]

zanneylemek [5] Sanmak. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ben şanurdum kim cihânda añladı 'âlem seni /
Şimdi bildüm cümlesi **zann eylemiş** bâtıl saña
(Murâdî Dîvânî, Gazel 26, Beyit 2). [zann eylemiş,
-miş]

zann-ı fu'âd [1] Kalbin sanması, ümit edişi.

Olmadı ihsânına hiç nihâyet anuñ / Hergiz olıma
muhtî anı bu **zann-ı fu'âd** (Murâdî Dîvânî, Gazel
258, Beyit 4). [zann-ı fu'âd,]

zannitmek [6] Zannetmek, sanmak. (Bu kelime
Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayâlat-ı cihânî dâfi 'iz 'ayn-ı başardan biz / Anı
zann itme sen kim mâl ile biz câha yüz tutduk
(Murâdî Dîvânî, Gazel 681, Beyit 4). [zann itme, -
me]

zannolmak [1] Zannetmek, sanmak.

'Aceb bu hikmet-i 'uzmâ ne sır-ı ekberdür /
Muķim **zann olunur** kalb lîk râti' imiş (Murâdî
Dîvânî, Gazel 637, Beyit 4). [zann olunur, -in, -ur
]

zânü çökmek [1] Diz çökmek; dizlerini yere
koyarak oturmak.

Dâniş isterseñ eger gel berü **zânü çöküben** / Güş
kıl gör ki nice 'ilm ile 'irfân bilürüz (Murâdî
Dîvânî, Gazel 578, Beyit 4). [zânü çöküben, -üben
]

zâr [5] Ağlama, inleme. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)

Her şehër bülbülleyin âl ile **zâr** oldu işüm / Gel
terahhum eyle bağrum gönceveş pür-hündür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 396, Beyit 2). [zâr,]

zâr eylemek [1] Ağlamak, inlemek.

Beni 'âlemde Ferhâd eyleyen Şîrîn zebânûndur /
Beni bülbülleyin **zâr eyleyen** gönce dehânûndur
(Murâdî Dîvânî, Gazel 317, Beyit 1). [zâr eyleyen,
-(y)en]

zâr içre kalmak [1] Ağlama, hüzn hâli içinde kalmak.

Nice bir 'âşıkıların âhiyle **zâr içre kıla** / Aç
niķâbuñ göreler yüzün bulalar tâ şafâ (Murâdî
Dîvânî, Gazel 17, Beyit 4). [zâr içre kıla, -a]

zârî eylemek [1] Ağlamak, ağlayıp inlemek.

Âteş-i düzaķa tākāt mi tutar cism-i za'îf / Eylesem
zârî ile Hâķdan imānum şimdi (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1517, Beyit 2). [zârî eylesem, -se, -m]

zâr-ı firâķ ile kalmak [1] Ayrılığın ağlayışı, inleyişi ile
kalmak.

Kalmasun zâr-ı firâķ ile diyü lutf idüben /
Hâbbezâ irdi nesim ile yine büy-ı şafâ (Murâdî

Dîvânı, Gazel 47, Beyit 4). [zâr-ı firâk ile kalmazun, -ma, -sun]

zâr-ı hayâl olmak [1] (Sevgilinin) hayalinin ağlayanı, inleyeni olmak.

‘Ayn-ı kemâl oldum yine hâl ile hâl oldum yine / **Zâr-ı hayâl oldum** yine zîbâ cemâlünden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 3). [zâr-ı hayâl oldum, -du, -m]

zâr-ı ‘ışk kılmak [1] Aşkın elinden inlemek.

Âh kim her dem **kılur** ben mübtelâyı **zâr-ı ‘ışk** / Bilmez idüm müşkil imiş dostlar bu kâr-ı ‘ışk (Murâdî Dîvânı, Gazel 686, Beyit 1). [zâr-ı ‘ışk kılur, -ur]

zâr-ı ser-gerdân [1] Perişan ağlayan.

Şeb-i deycür içinde kalmış idüm **zâr-ı ser-gerdân** / Gelüben tâze cân bağışlamışdur bir şehir vaşşâf (Murâdî Dîvânı, Gazel 671, Beyit 3). [zâr-ı ser-gerdân,]

zâr itmek [1] Ağlayıp inlemek.

Aşma hicâbî rüyuña ‘âşıkların **zâr itmesün** / Yoluña virsünler fidâ rûh-ı revânı ‘ışk ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1390, Beyit 3). [zâr itmesün, -me, -sün]

zâr kılmak [2] Ağlamak.

Nice bir **zârı kıla** bu dil-i pür-sevdâmuz / Düstüm hicr ile bitmez mi bizüm gavgâmuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 581, Beyit 1). [zârı kıla, -a]

Ne revâdur ki saña ‘âşık olan **zâr kıla** / Lâyık oldur ki nice mürdeleri var kıla (Murâdî Dîvânı, Gazel 1350, Beyit 1). [zâr kıla, -a]

zâr olmak [1] Ağlayıp inlemek.

Kıl hayâl-ı yâri yâr ey dil saña / Kıl tevakkûf bir dem ey dil **olma zâr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 541, Beyit 4). [zâr olma, -ma]

zârsuz olmak [1] Ağlamamak, inlememek.

Gözlerün akitduğı demdür bil anı nem değil / Şöyle bil âdem değil anı ki **oldı zârsuz** (Murâdî Dîvânı, Gazel 557, Beyit 4). [zârsuz oldı, -dı]

zâr u âh [1] Ağlamak ve ah etmek.

Ey Murâdî bu tarîk-i ‘ışkı bilmez degme kes / ‘Âşık oldur kim beri olmaya **zâr ü âhdan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1061, Beyit 5). [zâr ü âhdan, -dan]

zâr u hâzîn [1] Inleyen ve hüznü.

İnleyen oldı bu şahrâda ‘aceb **zâr u hâzîn** / Kâfî-1 menzil olalı giçerem şahrâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1103, Beyit 3). [zâr u hâzîn,]

zâr u hâzîn kılmak [1] Dert ve iniltiyi maruz kalmak.

Çık âb u âteş arasında **kılma zâr u hâzîn** / Celî olup açıla sende tâ bu cân başarı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1546, Beyit 2). [zâr u hâzîn kılma, -ma]

zarar [5] Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç. (Bu kelime

Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Vakâyi‘ gamın hâric it ez-fu‘âd / Murabba‘ müselles müseddes **zarar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 544, Beyit 4). [zarar,]

zarar çekmek [2] Zarar görmek.

Ger dilerseñ **çekmeyesin** sen **zarar** / Ey Murâdî ivme kârûñ yâb yâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 159, Beyit 5). [zarar çekmeyesin, -me, -(y)e, -sin]

Hubb-ı tahkîki muhakkak aılmış imân ile / Hâşa li’llâh hâşa li’llâh çekmez ikiden zarar (Murâdî Dîvânı, Gazel 345, Beyit 4). [zarar çekmez, -mez]

zarar görmek [1] Kötü sonuca uğramak.

Vâsıl oldıysa Murâdîñün kelâmı sem‘üñe / Levh-i dilde nakş kıl v’allâhi **görmezsın zarar** (Murâdî Dîvânı, Gazel 346, Beyit 5). [zarar görmezsın, -mez, -sin]

zarâr olmak [1] Kötü bir sonuca maruz kalmak, kayba uğramak.

Çâreden çâre ger gelürse eger / Her güzün kimsede **olur mı zarâr** (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 15, Beyit 4). [zarâr olur, -ur]

zarb-ı habîb [1] Sevgilinin sözü, bahsi.

Bu meseldür ki dinür **zarb-ı habîb** oldı zîb / Bundan ötri nice mâlûmı nisâr itdüm ben (Murâdî Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4). [zarb-ı habîb,]

zarrâ [3] Sıkıntı, acı.

Cemâlün perdesin kaldur cemâlün nice bir mestür / Bilürven cümle fi‘lündür eger serrâ eger **zarrâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 66, Beyit 2). [zarrâ,]

Murâdî vird-i ezberdür okur subh ile şâm el-hâk / Muḳaddesdür dil-i aşfâ ne serrâ aña ne **zarrâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 5). [zarrâ,]

İki yüzden durur karşı iki yüzlü bir âyîne / Ki serrâyile **zarrâda** o sevdâyile beyzâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 2). [zarrâda, -da]

zarren [1] Zarara sebep olan.

İhâta eyledi cem‘en gehî cû‘ u gehî na‘mâ / Gehî sırran gehî **zarren** gehî mât ü gehî derrâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 718, Beyit 3). [zarren,]

zât [36] 1. Kendi, bizzat kendi. II Allah’ın zatı.

Nice zîkr ide seni ‘abd-i za‘îf / Oldı esmâñ **zâtuña** meclâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 8). [zâtuña, -un, -a]

Zâtuñ çü perde-i ‘azametde nihândur / Maḳbûsın cemâlüne oldı niḳâb-ı ḥûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 143, Beyit 2). [zâtuñ, -un]

Zât vaşf olmaz lisân-ı kâşır ile zînhâr / Fehm-i ‘âkla her ne kim olsa olur eşyâ sıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 173, Beyit 2). [zât,]

Bahr-ı hakikat içre bu fülk-i dil şinâver / N'ola
ihâta kılsa her yanını anuñ **zât** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 194, Beyit 2). [zât,]

‘Ömrümüz **zâtuñda** gördük ey habîb olmuş ziyâd
/ Mâ-şasal tahsiline bunuñ iderdük ictihâd
(Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [zâtuñda, -
un, -da]

Ben eyledüm temâşâyı turur ‘âlem temâşâda /
Dinildi ikisi dağı şıfâtum ile **zâtumdur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 296, Beyit 4). [zâtumdur, -um, -dur
]

Bu kudret kudret-i ‘uzmâ senüñ şānuñ ‘azīminde /
Ki **zâtuñ** a‘zam ez-cümle Hüve’l-hayyü’llezi fâtır
(Murâdî Dîvânı, Gazel 311, Beyit 4). [zâtuñ, -un]

Mümkinâtı oldı mübdi‘ mümteni’dür gayrısı /
Zâtuñı mestür kılmış lîk ol her demdedür (Murâdî
Dîvânı, Gazel 408, Beyit 2). [zâtuñı, -uñ, -ı]

Beyân eyler kemâlâtın ‘ayân eyler delâlâtın / Pes
andan medh ider **zâtın** neler söyler neler ihlâş
(Murâdî Dîvânı, Gazel 648, Beyit 4). [zâtın, -ın]

Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam /
Zâtuñı kıldum taleb tenhāda tenhā bulmışam
(Murâdî Dîvânı, Gazel 915, Beyit 1). [zâtuñı, -un,
-ı]

Kıldı şıfâtını dil ezber tamām / Anuñ içün
zâtınadur ihtimām (Murâdî Dîvânı, Gazel 973,
Beyit 1). [zâtınadur, -ı, -(n)a, -dur]

Maḥabbeti şevki sendendür senüñ **zâtüñ** bilür anı
/ Ki zîrâ lem‘ası nūruñ irişdi ibtidā andan (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 2). [zâtüñ, -un]

Bu kadar ḥikmetine irmedi ‘akl-ı hayrân / Gene
zâtında beni eyle velî ser-gerdân (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1122, Beyit 1). [zâtında, -ı, -n, -da]

Bu cümle **zâta** irişdi ki ol durur a‘zam / Murâdî
eyle murâduñ zuhûridür her ân (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1147, Beyit 5). [zâta, -a]

Gösterür fi‘lümde ef‘âl-i şāḥiḥîn **zât** ile / Kılmadı
‘aynümde gayrı hâl ile hâlât ile (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1250, Beyit 1). [zât,]

Zâtumı hayretde buldı mâ ‘arefnâ didi çün / Hakk
meşrût oldı **zâtüm** zât idine zâtına (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [zâtüm, -üm]

Murâdî dest-i zārın ref‘ ider ol yüce dergāha /
Cemālinden diler keşf ide **zâtın** zü’l-cemāl Allāh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1298, Beyit 5). [zâtın,]

Çü **zâtından** habîr olmağı kılmışdur muḥāl Allāh
/ Velîkin herkese ḥālinece virmiş bir hayāl Allāh
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1327, Beyit 1). [zâtından,]

Şıfât-ı ḥüsnini ezberledüm çü **zâtında** / Özi şıfâtını
zâtumda pür-hüner kıldı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1543, Beyit 3). [zâtında, -ı, -n, -da]

Haḫkuñı ḥüsnüñ temâşāsında teşḫiş itmezem /
Zâtuñı cümle şıfâtıñ birle teşḫiş itmezem
(Murâdî Dîvânı, Müfret 29, Beyit 1). [zâtuñı, -uñ,
-ı]

2. Asıl, öz, cevher.

Yaşumı kılma revân **zâtuñı** keşf eye baña / Ne ki
ḥālüm ki ola cümlesi mekşûf saña (Murâdî Dîvânı,
Gazel 48, Beyit 1). [zâtuñı, -un, -ı]

Ḥazret-i vāhibe çün **zâtıdan** irdi nefehât / Zahere’l-
ḥikmetü ve’n-ni‘metü men fi’l-ḥālât (Murâdî
Dîvânı, Gazel 178, Beyit 1). [zâtıdan, -dan]

Ḥâtırı idelüm zemîn el vire tâ zamānumuz / **Zâta**
muḳayyed olalum eyleyelüm fenâ şıfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 201, Beyit 4). [zâta, -a]

Ey Murâdî **zâtumuzdan** kim durur vire haber /
Her ne yirden söylenürse andan istiğnâ olur
(Murâdî Dîvânı, Gazel 404, Beyit 5).
[zâtumuzdan, -umuz, -dan]

Evvelüñ fikr-i ḥayâli senden iḥbâr eylemez / Seyr
iden ḥüsn-i şıfâtıñ **zâtuñ** efkâr eylemez (Murâdî
Dîvânı, Gazel 569, Beyit 1). [zâtuñ, -uñ]

Bir nazarda ḡaybümün ḡaybında **zâtüm** gözlerüm
/ Bir nazarda ‘ayn-ı ‘aynumda şıfâtum gözlerüm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 889, Beyit 1). [zâtüm, -um
]

Enîs ü münis-i rûḫ-ı revândur gerçi nām-ı yâr /
Velî **zâtında** ḡayrānum beḳā oldı baña andan
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1013, Beyit 4). [zâtında,]

‘Ömrümün şerḥinde buldum **zâtumuñ** sermāyesin
/ Her nefesde zâtumuñ ḡaliyle bildüm pāyesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 1). [zâtumuñ, -
uñ]

‘Ömrümün şerḥinde buldum **zâtumuñ** sermāyesin
/ Her nefesde **zâtumuñ** ḡaliyle bildüm pāyesin
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1082, Beyit 1). [zâtumuñ, -
uñ]

Çü ‘ilm-i nātıḳadan geldi bu ‘ulüm-ı siyer / Siyer
bu **zâta** şıfat oldı zâtı kıl tḳān (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1149, Beyit 2). [zâta, -a]

Çü ‘ilm-i nātıḳadan geldi bu ‘ulüm-ı siyer / Siyer
bu **zâta** şıfat oldı **zâtı** kıl tḳān (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1149, Beyit 2). [zâtı, -ı]

Zâtumı hayretde buldı mâ ‘arefnâ didi çün / Hakk
meşrût oldı zâtüm zât idine zâtına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1256, Beyit 2). [zâtumı, -um, -ı]

Zâtumı hayretde buldı mâ ‘arefnâ didi çün / Hakk
meşrût oldı zâtüm zât idine **zâtına** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1256, Beyit 2). [zâtına, -ı, -n, -a]

Zâtumı hayretde buldı mâ ‘arefnâ didi çün / Hakk
meşrût oldı zâtüm **zât** idine zâtına (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1256, Beyit 2). [zât,]

Ni‘met-i kübrâdadur elḡamdu lî’llāh **zâtumuz** /
Ma’nimüz ‘irfân ile memlû dağı şükr ol deme
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1279, Beyit 2). [zâtumuz, -
umuz]

Şıfât-ı ḥüsnini ezberledüm çü zâtında / Özi şıfâtını
zâtumda pür-hüner kıldı (Murâdî Dîvânı, Gazel
1543, Beyit 3). [zâtumda, -um, -da]

zât-ı aḡfâ [1] Gizli öz, cevher.

Zāt-ı ahfādur nişanı çün başiret ehlinüñ / Pes
‘ayân-ı bî-beyânîdür yine ğam-ı hâvâresi (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1481, Beyit 2). [zāt-ı ahfādur, -dur
]

zāt-ı ef’âl olmak [1] İşlerin sahibi olmak; iş yapmak.

Kâne hayyen bi-hayâti velehü’l-hayyü şamed /
Çün Murâdîde anuñ **oldı** bu **zāt-ı ef’âl** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 801, Beyit 5). [zāt-ı ef’âl oldı, -dı]

zāt-ı haqq [1] Allah’ın varlığı, zâtı.

Yâ Rabb **zāt-ı Haqquñ** mahfî çü kibriyâda /
Olsaydı ger küşâde kalur cihân fenâda (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1407, Beyit 1). [zāt-ı haqquñ, -un]

zāt-ı iftihâr [1] Öğünmenin aslı, cevheri.

İste murâduñı Murâd geldi murâda her murâd /
Aşl-ı Murâdîdür murâd buldı çü **zāt-ı iftihâr**
(Murâdî Dîvânı, Gazel 510, Beyit 5). [zāt-ı iftihâr,
]

zāt-ı kadîm [2] Allah; kadîm olan, ezeli olan.

Zāt-ı kadîmî gerçi olmaz muhîf hâdis / Sırr ile
sırra hâkim hükmindedür çü imzâ (Murâdî Dîvânı,
Gazel 106, Beyit 4). [zāt-ı kadîmî, -i]

Zāt-ı kadîmî görmege cânlar virür cân-ı za’îf /
Lîkin ne tedbîr eylesüñ bâkîde fânîdür ‘âlem
(Murâdî Dîvânı, Gazel 943, Beyit 2). [zāt-ı kadîmî,
-i]

zāt-ı pāk [4] Temiz, saf yaratılış. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Zāt-ı pākūñ muhtecibdür kibriyâdur ber-nikâb /
Ente sultânün ‘aleynâ Rabbenâ ekşiflenâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 37, Beyit 2). [zāt-ı pākūñ,]

zāt-ı sabit [1] Değişmeyen, kendini ispatlamış kişilik.

Bu kelâmında Murâdî yine bir hâl itmiş / **Zāt-ı**
sābit bilinür kendüyi ef’âle çeker (Murâdî Dîvânı,
Gazel 427, Beyit 5). [zāt-ı sābit,]

zāt-ı vāhid [2] Birliğin kendisi, Allah’ın birliğinin
kendisi.

Zāt-ı vāhidde dinilmez ne cemāl ü ne celāl /
Ehadiyyetde durur cünbüş-i ef’âl-i şîfat (Murâdî
Dîvânı, Gazel 175, Beyit 2). [zāt-ı vāhidde, -de]

‘Arş ü ferş-i kâ’inâta ‘ayn-ı mevcûda ‘alîm /
A’lem-i evvelde ‘âlem **zāt-ı vāhiddür** mukîm
(Murâdî Dîvânı, Gazel 903, Beyit 1). [zāt-ı
vāhiddür, -dür]

zāt-ı zî’l-bekā [1] Bekâ sahibi; Allah.

Medh ile medhîn eyledi çün **zāt-ı zî’l-bekā** /
Mir’ât-ı şüret eyledi ‘aks-i siyer-nümâ (Murâdî
Dîvânı, Gazel 5, Beyit 1). [zāt-ı zî’l-bekā,]

zāt olmak [1] Kişilik, şahsiyet sahibi olmak.

İsm ile olsam müsemma ol ‘aceb olmaz baña / Bu
‘acebdür **zāt olasin** bulasin tahkîke cā (Murâdî
Dîvânı, Gazel 23, Beyit 1). [zāt olasin, -a, -sin]

zāt u şîfat [2] Allah’ın zâtı ve sıfatları.

İkilükden geçüp bu dil tarîk-i bire bir kıldı / Bir
olduğu için cümle didi **zāt u şîfatumdur** (Murâdî
Dîvânı, Gazel 296, Beyit 2). [zāt u şîfatumdur, -
um, -dur]

Her ne kim senden olur haqqdur aña İslāmum / Ben
Murâdî bilürem **zāt u şîfatuñ** haqqdur (Murâdî
Dîvânı, Gazel 439, Beyit 5). [zāt u şîfatuñ, -un]

zātühü müstağni ‘an şebhin ve emsâlin ve şe’n [1]
Onun zatının ve şununatının misli ve benzeri yoktur.

Zātühü müstağni ‘an şebhin ve emsâlin ve şe’n
/ Lem yelid ve lem yüled ve-lem yekün lehü
küfüven ehad (Murâdî Dîvânı, Gazel 247, Beyit 2).
[zātühü müstağni ‘an şebhin ve emsâlin ve şe’n,]

zav’ [3] Aydınlık.

İktibās itdi çü dil lem’a-i pür-tābūndan / **Zav’** ile
virdi ziyā ‘āleme kalmadı dücā (Murâdî Dîvânı,
Gazel 44, Beyit 3). [zav’,]

Lem’a-i nūruñı gören şems-i cihāna bakmadı /
Zav’uñı fehm iden kişi bulmadı bir ziyā saña
(Murâdî Dîvânı, Gazel 99, Beyit 2). [zav’uñı, -un,
-ı]

Zerre zerre münteşir oldı şu ‘ā’um ‘āleme / Mihr ü
māha nūr için **zav’umla** dāl itdüñ benî (Murâdî
Dîvânı, Gazel 1463, Beyit 4). [zav’umla, -um, -la
]

zav’-ı dücā olmak [1] Karanlık aydınlık oldu.

Himemden çekmezem pāyı turup meydān-ı
‘ışkından / Burāka berķ irüp durdı hemān **zav’-ı**
dücā oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 3).
[zav’-ı dücā oldı, -dı]

zav’-ı hidayet [1] Hidayet ışıǵı.

Böyle olmuşdur muqadder böyledür pes nāşiyet /
Ma’rifet mihirindedür **zav’-ı hidāyet** ma’rifet
(Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 1). [zav’-ı
hidāyet,]

zav-ı kamer [3] Ayın parlaklığı, aydınlığı.

Açıldı yine şems-i dıraşşān hicābı / Berķ urdı
nücümü yine **zav’-ı kamerinden** (Murâdî Dîvânı,
Gazel 1130, Beyit 2). [zav’-ı kamerinden, -in, -den
]

Çün müzeyyen eyledi encümleri **zav-ı kamer** /
Mihr-i raşşān oldı hānum mäh-ı tābān bir gice
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1258, Beyit 3). [zav-ı
kamer,]

Kemāl-i bî-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda /
Ziyāsıdur anuñ bu ‘āleme **zav-ı kamer** geldi
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1496, Beyit 3). [zav-ı
kamer,]

zav-ı nūr [1] Nurun aydınlığı.

Vücūdūñ **zav-ı nūrından** eger mihr ola ey meh-rū
/ Virürsin nūr-ı tābānı kamu seyyāre vü aya
(Murâdî Dîvânı, Gazel 1294, Beyit 4). [zav-ı
nūrından, -in, -dan]

zav-ı nücüm ü kamer [1] Ay ve yıldızların aydınlığı.

Lâhık olmasa eger 'aks-i güneş zerresine / Nice teşhîş ide **zav-ı nücüm ü kamerin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1115, Beyit 3). [zav-ı nücüm ü kamerin, -in]

zav-ı vech [1] Yüzün ışıǵı.

Güneşden ezher oldu **zav-ı vechüñ** / Ziyâ virmek ile şems aya düşmiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 640, Beyit 3). [zav-ı vechüñ, -ün]

zav' virmek [1] Aydınlık vermek.

'Âlem-i encümi seyr eyleme bir mâha iriş / Anlara **zav' viren** şems-i zuhâdur yine bes (Murâdî Dîvânı, Gazel 616, Beyit 4). [zav' viren, -en]

zayf [1] Misafir, mihman.

Zâhib-i râh-ı Hâk olup **zayf** gelüp bu 'âleme / Her ne ki var ise 'atâ gayrlara getürmüşüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 597, Beyit 4). [zayf,]

zâyi' [1] Zarar, ziyan, kayıp.

Añla işbu kavli el-hâk saña yahşidur beyân / Bu Murâduñ meclisine cümle **zâyi'dür** gelen (Murâdî Dîvânı, Gazel 1041, Beyit 5). [zâyi'dür, -dür]

zâyi' eylemek [1] Zayi etmek, ziyan etmek, kaybetmek.

Misli yok **zâyi' eyleme** zinhâr / Güher-i lâ-ilâhe illâ'llah (Murâdî Dîvânı, Gazel 1217, Beyit 5). [zâyi' eyleme, -me]

zâyi' kılmak [1] Ziyan etmek, harcamak.

Nazar gevher durur zinhâr o edeb **kılmağıl zâyi'** / Bunuñ qadrin bilürseñ yeg durur dünyâ tolu zerden (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [zâyi' kılmağıl, -ma, -gıl]

zâyi' olmak [1] Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak.

Murâduñ rûz-ı maşerde nüfûsı **olmaya zâyi'** / Bunı añla muhakkak kim gâzabdan rahmet esbakdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 304, Beyit 5). [zâyi' olmaya, -ma, -(ya)]

zâyid yire [2] Boş yere, gereksiz yere.

Varup bir genc-i 'uzletde qarâr it / Nedür **zâyid yire** gâvgâya düşmek (Murâdî Dîvânı, Gazel 204, Beyit 3). [zâyid yire, -e]

Zâhid ü 'âbid maḥabbet zevkîni duymadılar / Cân eridürler hemân **zâyid yire** fersüdeler (Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [zâyid yire,]

zebâb-âsâ olmak [1] Sinek gibi olmak. II Çok zayıf, güçsüz hâlde olmak.

Murâdî üstine gel sâye salgıl ey hümâ-sâye/ Firâkun bârını çekmeden **olmuşdur zebâb-âsâ** [zebâb-âsâ olmuşdur, -mış, -dur]

zeban [32] Dil. II Söz, söylem. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Lisânumdur dehânumdur **zebânım** / Dil ile tev'emânumdur maḥabbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 207, Beyit 17). [zebânım, -um]

zebân dırâz itmek [1] Dili uzun etmek. II Uzun uzun anlatmak.

Dirâz itmiş zebân süsen senüñ hüsnuñi medh eyler / Cemî'-i lâleler hicrütünden olmuşdur siyeh diller (Murâdî Dîvânı, Gazel 319, Beyit 2). [zebân dırâz itmiş, -miş]

zebân-ı 'ârifin ü atkıyâ [1] Takvâ ve irfan sahiplerinin dili.

Kim haber-dâr ise senden bî-ḥaberdür ol hemân / Lâldur bunda **zebân-ı 'ârifin ü atkıyâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 20, Beyit 2). [zebân-ı 'ârifin ü atkıyâ,]

zebân-ı hâl [1] Hal dili.

Habbezâ vuşlat demin yâd eyledi ârâm-ı dil / Kim **zebân-ı hâlümüz** nâm ile pür-ezkârdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 406, Beyit 2). [zebân-ı hâlümüz, - (ü)müz]

zebân-ı hâl u kâl [1] Hâl, durum ve sözün dili.

Çün vidâd irdi ezelden tâ ebed devvârdur / Müştarekdür bu **zebân-ı hâl u kâl** ile vedüd (Murâdî Dîvânı, Gazel 244, Beyit 4). [zebân-ı hâl u kâl,]

zebân-ı mâ'arefnâ [1] Seni hakkıyla tanıyıp ibadet edemedim; Hz. Muhammed'in (as) vefatı öncesinde söylediği hadis-i şerifin dili, lisanı.

Murâdî sırrı fâş itmez serin virmek muḥarrerdür / **Zebân-ı mâ'arefnâdur** velî olsun mı peyğamber (Murâdî Dîvânı, Gazel 303, Beyit 5). [zebân-ı mâ'arefnâdur, -dur]

zebânın depretmek [1] Deyim Dilin oynaması, konuşmak.

Ey **zebânın depreden** elfâza ma'nâ bilmedüñ / Şüret-i hükmünde gör yazmış mı tuğrâ elbine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1267, Beyit 3). [zebânın depreden, -en]

zebânını dutmak [1] Deyim Dilini tutmak, konuşmamak.

Murâdî bu mu'ammâdan haber bilmek durur düşvâr / **Dutan** ebkem **zebânını** kamu yirde selâmetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 299, Beyit 5). [zebânını dutan, -an]

zebân-ı şükr [1] Şükreden dil olmak.

Ḥamd-ı vâhiddür **zebân-ı şükr** içinde çün 'ayân / Şâkir ol meşkûra sa'y eyle amân oldur hemân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1077, Beyit 1). [zebân-ı şükr,]

zebânı açmak [1] Deyim Dilini açmak, konuşmak.

Murâdî bilmeyen ḥamd âyetinden / **Zebânı açmağıl** sen aña epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 966, Beyit 5). [zebânı açmağıl, -ma, -gıl]

zebân olmak [2] *Dil olmak. II Anlatmak, açıklamak.*

Nice meşrûh ola ol şanma anı şerhe kâ'ildür / Anı şerh itmeye halk-ı cihân **olsa zebân** el-hâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 683, Beyit 2). [zebân olsa, -sa]

İtme kemlûk hisâb ider çün Hâk / Bedenünde **zebân olur** her mû (Murâdî Dîvânı, Gazel 1186, Beyit 7). [zebân olur, -ur]

zeber [1] *Üst.*

Hâme-i kudreti gördüm yed-i nakkâşumda / Kâbe kavseyni yazar idi **zeber** kaşumda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1339, Beyit 1). [zeber,]

zebûn eylemek [1] *Güçsüz, zayıf, aciz etmek.*

Nefs-i emmâre **zebûn eylesin** yâ Rab beni / Şıgımuram saña andan dem-be-dem yâ müste'ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1056, Beyit 4). [zebûn eylesin, -me, -sin]

zebûn olmak [1] *Güçsüzleşmek, caresizleşmek.*

Tağa gör nefsiñe zencîr elünde tâ **zebûn olsun** / Bu gün sen aña taşmazsan dakısarlar saña erkam (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 7). [zebûn olsun, -sun]

zebûn ü bağı hûn kılmak [1] *Âciz ve bağı kanlı, acılı etmek.*

Niceyi **kıldı zebûn ü** nicenüñ bağı hûn / Nicenüñ şimdi işi nâle ile zâr durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 424, Beyit 2). [zebûn ü bağı hûn kıldı, -dı]

zebûr [1] 1. Kitap, mektup 2. Hazret-i Davud Aleyhisselâm'a nazil olan kitab-ı semavî.

Eger Dâvudveş kılsam bu elhânım **Zebûrumda** / Toldı cümle mahlûkâtdan tağ ile sahrâlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 281, Beyit 2). [zebûrumda, -um, -da]

zecâ [1] *Çubuk.*

Murâdî merd-i ezeldür özinde merdâne / Koparda himmet-i merdân n'ola cibâl **zecâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 111, Beyit 5). [zecâ,]

zehâb [1] *Bir fikre, düşünceye bağlanmak.*

Vahdet-i dildür ne kesret kesret oldu çün **zehâb** / Zâhib oldu çünki bir şey bağlanılmaz dilde bâb (Murâdî Dîvânı, Gazel 135, Beyit 1). [zehâb,]

zehî [6] *Ne iyi, ne güzel. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Murâdî tâlib oldu her talebde / **Zehî** tâlib zehî maşcûb-ı maşlûb (Murâdî Dîvânı, Gazel 165, Beyit 5). [zehî,]

zehr [3] *Zehir.*

Münkir olma bu kelâmına Murâdî zinhâr / 'Âkıl olur mı ta'âmına kişi **zehri** kıta (Murâdî Dîvânı, Gazel 1351, Beyit 5). [zehri, -i]

II Acı, helak edici ızdırıp.

Anı fikr eyle ki çün ire ecel / Vire dünyâ saña **zehrin** tolu câm (Murâdî Dîvânı, Gazel 963, Beyit 4). [zehrin, -iñ]

Lâzım nedür dilâ kim elzemde 'âkl-ı mebhût / Sevdâ-yı fenn-i âher **zehrine** durdı kaldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1570, Beyit 4). [zehrine, -i, -(n)e]

zehr-i kâtil [1] *Öldürücü zehir.*

Ni'met-i dünyâyı ey dil **zehr-i kâtil** añağıl / Zû-fünün-ı kâmil iseñ tırma bu âlâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [zehr-i kâtil,]

zehre [1] *Çiçek.*

Murâdî behre isterseñ koma kendünde sen zerre / Bu yirde çâk olur **zehre** bu ma'nâ gizlû ma'nâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 297, Beyit 5). [zehre,]

zeķan [1] *Çene. II Çene çukuru.*

Şöyle habs itdi seni ol **zeķanı** cāhında / Olmaduñ iki cihānda meded āzād göñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 802, Beyit 3). [zeķanı, -ı]

zekernā ismehū bi-şevķi ve ķulnā dā'imen allāh [1] *O'nun ismini şevkle andık ve daima Allah dedik.*

Zekernā ismehū bi-şevķi ve ķulnā dā'imen Allāh / Hūva'llāhū'llezī rabbun rahīmün kādirun Allāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1332, Beyit 1). [zekernā ismehū bi-şevķi ve ķulnā dā'imen allāh,]

zekernā ismehū bi-şevķi ve ķulnā dāyimen allāh [1] *İsmi aşk ile zikrettik, her daim Allah dedik.*

Zekernā ismehū bi-şevķi ve ķulnā dāyimen Allāh / Hüve'llāhū'llezī Rabbün Rahīmün kādirün Allāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1299, Beyit 1). [zekernā ismehū bi-şevķi ve ķulnā dāyimen allāh,]

ze'l-cūd-ı iķsān [1] *İhsan ve cömertlik sahibi.*

Yâ Rabbi Rahmān yâ hayy-ı Mennān / Yâ ferd-i sübhān **ze'l-cūd-ı iķsān** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1179, Beyit 1). [ze'l-cūd-ı iķsān,]

zelel [1] *Hata yapma, günah.*

Sensin Murâdî çün kim iki cihāna mih-ter / 'Avn-ı Hudādur el-hâk pāk eyleyen **zelelden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 5). [zelelden, -den]

zelil [1] *Alçak, hor, hakir.*

Maḥabbet ile çü a'la durur ğam olmaz aña / Şol kimse bilmedi oldur iki cihānda **zelil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 832, Beyit 2). [zelil,]

zelil olmak [2] *Hor ve hakir olmak, aşağılanmak.*

Bu ki dāll eyledi dāllında durur yine delil / Bil **zelil oldu** şu kim aňlamaya dāll-i şıfat (Murâdî Dîvânı, Gazel 175, Beyit 4). [zelil oldu,]

‘Azîz olanlar ‘izzetde **zelîl olan** mezelletde / Uçar mürğ-i ‘ukûlî her birinûñ perr ü bālince (Murâdî Dîvânî, Gazel 1335, Beyit 4). [zelîl olan, -an]

zelzele düşmek [1] Zelzele, sarsıntı olmak.

Heybetinden mağrib ü maşrıkda **düşdi zelzele** / Yâ nedendür nürveş za‘f ile nālân eyledüñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 723, Beyit 6). [zelzele düşdi, -di]

zemâ’ir [1] Zamirler, iç yüzler.

Ey Murâdî hâkkı hâkîkatde bulmak nicedür / Bu **zemâyirdür** zamîrûñden mükerrerdür baña (Murâdî Dîvânî, Gazel 34, Beyit 5). [zemâyirdür, -dür]

zemâ’ir milki [1] Gizli, derûn diyarı. II Gönül âlemi.

Žemâ’ir milkine vardum ‘acâ’ib kâ’alar gördüm / Velîkin kâlbüme lâyiñ bir ulu âstân oldı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1503, Beyit 3). [žemâ’ir milkine, -(n)e]

zemîn [6] Yer, yeryüzü. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Hayâlî haylîdür her rûz u şeb zıll-ı hayâlinde / **Zemîn** üze ne şûret gösterür bu hayme-i hâzrâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 68, Beyit 3). [zemîn,]

zemîn ile zaman [2] Yer ile zaman.

Gelüp âfâka şerh itmiş **zemîn ile zamân** söyler / Murâdîñ kelâm-ı dil-pezirin gûş iden sâmi‘ (Murâdî Dîvânî, Gazel 284, Beyit 5). [zemîn ile zamân,]

Velîkin hattı yokdur ol kitâbuñ lîk hâlîdür / Benüm hâlümde hâl olmuş **zemîn ile zamân** gördüm (Murâdî Dîvânî, Gazel 858, Beyit 3). [zemîn ile zamân,]

zemîn itmek [1] Yer edinmek.

Hâttı idelüm **zemîn** el vire tâ zamânumuz / Zâta muqayyed olalum eyleyelim fenâ sıfat (Murâdî Dîvânî, Gazel 201, Beyit 4). [zemîn idelüm, -elü, -m]

zemîn ü âsumân [10] Yer ve gök. II Her yer. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kaçan mevc ursa ol deryâ tolar şark ile garb aşvât / **Zemîn ü âsumân** ditrer yine sâkin olur hâlâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 53, Beyit 4). [zemîn ü âsumân,]

zemîn ü âsumân ü heft derya [1] Yeryüzü ve gökyüzü ve yedi deniz.

‘Âlem senüñ cûduñla mevcûd / **Zemîn ü âsumân ü heft deryâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 74, Beyit 4). [zemîn ü âsumân ü heft deryâ,]

zemîn ü sema [1] Yeryüzü ve gökyüzü.

İlâhi sen o Hudâsın ki kudretünde senüñ / Olup durur bu **zemîn ü semâ** vü kevn ü mekân (Murâdî Dîvânî, Gazel 1139, Beyit 4). [zemîn ü semâ,]

zemîn ü zaman [1] Mekan ve zaman.

Bu iki dünyâyı alup çignüme / Miknetümi gördi **zemîn ü zamân** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1173, Beyit 2). [zemîn ü zamân,]

zemzem [2] Ar. Kâ’be’de mübarek kuyunun suyu.

Zemzeme vardı Murâdî çeküben zemzemeyi / Çün delîl oldı delîlin yine ol dâla çeker (Murâdî Dîvânî, Gazel 416, Beyit 5). [zemzeme, -e]

Zemzem-i eşküm firâkuñda cihânı kıldı seyl / **Zemzeme** kıl nâka-i dil kıldı yolda bi-mecâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 2). [zemzeme, -e]

zemzeme [1] Uğultu, gürültü, yüksek ses.

Zemzeme vardı Murâdî çeküben **zemzemeyi** / Çün delîl oldı delîlin yine ol dâla çeker (Murâdî Dîvânî, Gazel 416, Beyit 5). [zemzemeyi, -(y)i]

zemzem-i eşk [1] Gözyaşı zemzemi.

Zemzem-i eşküm firâkuñda cihânı kıldı seyl / Zemzeme kıl nâka-i dil kıldı yolda bi-mecâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 789, Beyit 2). [zemzem-i eşküm, -üm]

zemzeme urmak [1] Ezgi, şarkı söylemek. II Aşk derdiyle inlemek.

‘Aşıkun ‘ışkıñda hâlî bellîdür / ‘İşk ile ‘aşık **ura** ger **zemzeme** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1421, Beyit 4). [zemzeme ura, -a]

zen [2] Kadın.

Münkañı ‘olmadı yine **zen** tuta merde âyine / İş bu durur her âyine oldılar iki reh-nümâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 97, Beyit 2). [zen,]

II Hayat, yaşam.

Şebâbum ‘âleminde pes vücûdumdan **zen** aldum ben / Müvelled oldı bir rûh-ı muşavver mahz-ı kâr oldum (Murâdî Dîvânî, Gazel 864, Beyit 3). [zen,]

zen-cihân [1] Dünyanın kadınları.

Hüsni ile meydâna gelseñ tâb olur hûbân-ı dehr / **Zen-cihânun** hud’asına uyma ol Allâhda (Murâdî Dîvânî, Gazel 1288, Beyit 3). [zen-cihânun, -un]

zencîr [2] Zincir, birbirine geçmiş demir halkalardan oluşan ip ve bağ, silsile.

Tağa gör nefsiñe **zencîr** elünde tâ zebûn olsun / Bu gün sen aña taqmazsan daķısarlar saña erķam (Murâdî Dîvânî, Gazel 871, Beyit 7). [zencîr,]

II Sevgilinin saçı.

‘İşka düşüp dîvâne-dil **zencîre** bağlanmak diler / Zencîr-i zülfe gel berü bağlanalum dîvâneler (Murâdî Dîvânî, Gazel 512, Beyit 2). [zencîre, -e]

zencir-i kaẓā [1] Allah'ın takdirinin gerçekleşmesi zinciri, buyrukları.

Tavk idelden berü **zencir-i kaẓā** gerdenümi / Bir yaña hâle çeker bir yañadan kâle çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 416, Beyit 2). [zencir-i kaẓā,]

zencir-i kudret [1] Kudret zinciri.

Ma'ânî gencini feth eyledi çün hâlik-ı fettâh / Aşub **zencir-i kudretle** anuñ bābında bir mişbâh (Murâdî Dîvânı, Gazel 228, Beyit 1). [zencir-i kudretle, -le]

zencir-i zülf [4] Sevgilinin zincir gibi olan saçları. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Leyliya **zencir-i zülfün** bağla dil Mecnündür / Fırkatünden iki 'aynum Nîl ile Ceyhündür (Murâdî Dîvânı, Gazel 396, Beyit 1). [zencir-i zülfün, -ün]

zencir urmak [1] Zincir vurmak, bağlamak.

Ne tedbîr oldı senden cümleten 'uşşāka ey hānum / Kamu bend itdün anları maḥabbetden **urub zencir** (Murâdî Dîvânı, Gazel 285, Beyit 2). [zencir urub, -ub]

zeneḥdān [1] Çene çukuru.

Dil-hālîş olmak ne mümkün ey şeh-i Yūsuf-cemāl / Çün anı bend itmege kılduñ **zeneḥdānuñda** çāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 4). [zeneḥdānuñda, -uñ, -da]

zer [3] Altın.

Nazar gevher durur zinhār o edeb kılmağıl zāyi' / Bunuñ kadrin bilürseñ yeg durur dünyā tolu **zerden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 991, Beyit 3). [zerden, -den]

Kıl Murâdî özüñi **zer** gibi şāf / Dür olup pes tal imdi 'ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1218, Beyit 5). [zer,]

Kıl Murâdî özüñi **zer** gibi şāf / Dür olup pes tal imdi 'ummāna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1440, Beyit 5). [zer,]

zer-i ḥālîş [2] Halis, saf altın.

Āb ü âteşden ḥalāş olmuş **zer-i ḥālîş** gibi / Kîmyā-yı baḥş-ı Hāk ile meücellādur gōñül (Murâdî Dîvânı, Gazel 781, Beyit 2). [zer-i ḥālîş,]

Gilletden ayırup çü **zer-i ḥālîşum** yine / Kāl itmeyince fîzzemi ben kālî bilmedüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 933, Beyit 4). [zer-i ḥālîşum, -um]

zer-i ḥālîş itmek [1] Saf altın etmek, altına dönüştürmek.

Nazar bir kîmyādur kim **ider** ḥākı **zer-i ḥālîş** / Egerçi seng-i ḥārādur ider ol dem güher feyyāz (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 3). [zer-i ḥālîş ider, -er]

zer-keş ü dībā [1] Altın işlemeli ve lüks bir çeşit ipek kumaş.

'Ākıl iseñ sen bu varlıktan hebā kıl ihtiyār / **Zer-keş ü dībāy**ı terk eyle 'abā kıl ihtiyār (Murâdî Dîvânı, Gazel 354, Beyit 1). [zer-keş ü dībāy, -(y)ı]

zer' eylemek [2] Tohum saçmak, ekmek.

Bu mezra'-ı fenāda **zer' eyle** toḥm-ı ḥikmet / Tā ḥırmen-i ma'ārif el ırgüre bahāya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1404, Beyit 3). [zer' eyle,]

II Davranışta bulunmak.

Çün fenādur 'ākıbet dünyā geçer / Her ne **zer' eyler** kişi anı biçer (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 14, Beyit 3). [zer' eyler, -r]

zer' itmek [1] Tohum ekmek.

Battıl ola mı **zer' idicek** tuḥm-ı ḥanzalı / Bitdükde pes saña o semerden ne fā'ide (Murâdî Dîvânı, Gazel 1369, Beyit 4). [zer' idicek, -icek]

zerāfet [1] Zerafet, incelik.

Şināv-ı baḥr-ı vaḥdet kıl Murâdî kesret içinde / Bu bir a'lā **zerāfetdür** nihān itdün hemān oldı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 5). [zerāfetdür, -dür]

zerāfet eylemek [1] İnce, zarif davranışlar sergilemek.

Ol fenn ile bulmuşdur işiginde liyākat / Dil **eyledi** dildāra nice dürlü **zerāfet** (Murâdî Dîvânı, Gazel 196, Beyit 1). [zerāfet eyledi, -di]

zerd olmak [1] Sarı olmak, sararmak.

Mū gibi inceldi cismüm şevk-i zülfünden senün / Yāvī kıldum kendümi **zerd oldı** beñzüm hem çü gāh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1283, Beyit 2). [zerd oldı, -dı]

zerķ [1] 1. İki yüzlülük, riyā, hile 2. Eskiden sūfîlerin giydiği mâvi hurka.

Arayup her birinün gözle mü'eddā sırların / Aña aldanma ki **zerķ** ile 'ibādet gösterür (Murâdî Dîvânı, Gazel 360, Beyit 2). [zerķ,]

zerrāt [4] Zerreler. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Āvāze-i maḥabbet etrāfı kıldı memlū / Bu 'ışk ile semā'a geldi cihānda **zerrāt** (Murâdî Dîvânı, Gazel 190, Beyit 2). [zerrāt,]

zerre [73] Bir arpanın yüzde bir cüz'ü, pek ufak parça, şey. II Çok az.

Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey meh rū 'ināyet kıl / Bu **zerre** kadre pertev şal ḥabībüm āfītāb-āsā (Murâdî Dîvânı, Gazel 52, Beyit 5). [zerre,]

Zerredür ol cemāl-i Mevlādan / 'Āleme viren āfītāb ziyā (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 7). [zerredür, -dür]

Çün münteşirdür 'āleme bir **zerre** 'ilminden haber / Kānet nidā'en dāyimen min-'ilminā min-'ilminā (Murādī Dīvānı, Gazel 114, Beyit 4). [zerre,]

Kemāl ile kemāl el-ḥaḳ kemālīdür kemālinde / Miyyān-ı şems ile **zerre** kurulmuş ḥayme pür-etnāb (Murādī Dīvānı, Gazel 145, Beyit 3). [zerre,]

Tulū' eylerse bu mihr-i münir aña cihān **zerre** / Elā yā eyyühe'l-aḥbāb gelün kim toğdı mäh-tāb (Murādī Dīvānı, Gazel 146, Beyit 4). [zerre,]

Şems-i hüda tulū' ide maṭla'-ı küh-ı ḡaybdan / **Zerreler** ide mi karār cümle kılar aña şitāb (Murādī Dīvānı, Gazel 151, Beyit 2). [zerreler, -ler]

Revnaḳ-ı ḥüsn-i rüy-i yār dideye virse ferr ü tāb / Gelmez idi bu 'āleme **zerrece** deñlü inḳılāb (Murādī Dīvānı, Gazel 152, Beyit 1). [zerrece,]

Kamu nārı muṭfī olup ḳalmadı **zerre** tāb / Teraşşuḥ kılalardan inā'ı vücūdumdan āb (Murādī Dīvānı, Gazel 161, Beyit 1). [zerre,]

Nāṭıḳum nuṭḳuma virmedi benüm **zerre** ḥalel / Her ne kim 'aḳla gelürse anı bilgil mevcüd (Murādī Dīvānı, Gazel 252, Beyit 3). [zerre,]

Murādī behre isterseñ ḳoma kendünde sen **zerre** / Bu yirde çāk olur zehre bu ma'nā gizlü ma'nādūr (Murādī Dīvānı, Gazel 297, Beyit 5). [zerre,]

Şu'ā'-ı şems-i enver **zerredür** mihr-i dilārāna / Muḳarrerdür bu ḥükm üze ki ḳudret ḥükm-i ḳādirdür (Murādī Dīvānı, Gazel 310, Beyit 2). [zerredür, -dür]

Çerāğ-ı āfitāb olmuş durur yanumda bir **zerre** / Ziyā virür iki dünyāya bir ḥoş-ter çerāğum var (Murādī Dīvānı, Gazel 320, Beyit 2). [zerre,]

'Uyün-ı bā-'ayān ile egerçi gördiler **zerre** / Velākin olmadı 'āşık ilen sensin girü tedbir (Murādī Dīvānı, Gazel 321, Beyit 3). [zerre,]

Gel hicāb-ı hierüni şakḳ eyle ey şāhib-cemāl / Mihr-i vaşluñ lem'asınun **zerresi** biñ cānadūr (Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 2). [zerresi, -si]

Ey Murādī 'ilmüne her **zerre** şāhiddür senün / Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde ehl-i ḥaḳ olan eyler mi 'ār (Murādī Dīvānı, Gazel 375, Beyit 5). [zerre,]

Çıkma Mevlānün rızāsından şaḳın bir **zerrece** / Ey Murādī bilmek isterseñ eger ālā nedür (Murādī Dīvānı, Gazel 414, Beyit 5). [zerrece, -ce]

Yem-i 'ummāna ṭalan ḳaṭreye mi mā'il olur / Şems-i tābāna iren **zerreye** mi sā'il olur (Murādī Dīvānı, Gazel 425, Beyit 1). [zerreye, -ye]

Şatdum iki cihānı senün **zerre** luṭfuña / Mihrüm iki cihāna anuñ çün durur eser (Murādī Dīvānı, Gazel 467, Beyit 2). [zerre,]

İsteme kemlüğünü şaḳın **zerre** kimsenün / Şanma ki kimseye ecel ey dil amān virür (Murādī Dīvānı, Gazel 474, Beyit 3). [zerre,]

Ne kim kılduñ ise **zerre** miḳdār / Ki t'Allāhi ḥisāb olına bir bir (Murādī Dīvānı, Gazel 524, Beyit 4). [zerre,]

Lem'adan **zerreler** hüveydādūr / El sine bu maḳāle ḳāşır (Murādī Dīvānı, Gazel 532, Beyit 3). [zerreler, -ler]

Sen melek-rū periden ayrılalı / **Zerre** gelmez gözüme cennet u ḥūr (Murādī Dīvānı, Gazel 534, Beyit 3). [zerre,]

Tāb uraldan dilde mihr-i 'ışık-ı yār / **Zerredür** 'aynümde ḡayrı ne ki var (Murādī Dīvānı, Gazel 541, Beyit 1). [zerredür, -dür]

Şerḥ olunmaz ḥasb-ı ḥālī 'āşık-ı dil-ḥastanun / Zerreden bir **zerredür** ger 'āleme düşse birāz (Murādī Dīvānı, Gazel 573, Beyit 2). [zerredür, -dür]

Şerḥ olunmaz ḥasb-ı ḥālī 'āşık-ı dil-ḥastanun / Zerreden bir **zerredür** ger 'āleme düşse birāz (Murādī Dīvānı, Gazel 573, Beyit 2). [zerreden, -den]

Görmeyelden berü ben **zerre** cemālün şemsin / Oldı ey mäh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz (Murādī Dīvānı, Gazel 581, Beyit 2). [zerre,]

'Alimün 'ilmidür el-ḥaḳ beyān-ı ḳudsī enfāsum / Bu 'ilmün kā'ināta **zerresi** nūr-ı mübīn olmuş (Murādī Dīvānı, Gazel 620, Beyit 3). [zerresi, -si]

Şerḥ-i istiḡrākuma yoḳdur nihāyetden haber / **Zerre** miḳdārınca her a'lā vü ednā söylemiş (Murādī Dīvānı, Gazel 625, Beyit 3). [zerre,]

Ben temāşā kılmam bir dem cemālünü eger / Pāk nāmün Ḥaḳḳ için olmazdı cānum **zerre** sağ (Murādī Dīvānı, Gazel 664, Beyit 4). [zerre,]

Zerrece gelmez benüm 'aynuma seyrān-ı behişt / Baña seyrān-geh cemālün bes n'idem ben seyr-i bağ (Murādī Dīvānı, Gazel 666, Beyit 2). [zerrece, -ce]

Emr-i künle şems-i 'ālemdür şalar çün pertevi / Nice nice **zerreler** iḥyā ider sulṭān-ı 'ışık (Murādī Dīvānı, Gazel 689, Beyit 3). [zerreler, -ler]

Her **zerrede** çün vardur bir zerre kemālinden / Memlūdūr anuñ için arz ile semā el-ḥaḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 705, Beyit 3). [zerrede, -de]

'Arşada mānendi yoḳdur **zerrece** / Hoş 'aceb kesb eylemişdür tūmturāk (Murādī Dīvānı, Gazel 713, Beyit 4). [zerrece, -ce]

Böylece naḳl eylemiş bunu revān / Bu Murādī **zerre** bilmez ḳara aḳ (Murādī Dīvānı, Gazel 713, Beyit 5). [zerre,]

Zerrece var ise eger ḡayra 'alāḳa-i fu'ād / Vaşl-ı ḥabībe sen anı cümle-i māni' añaḡıl (Murādī Dīvānı, Gazel 814, Beyit 2). [zerrece, -ce]

Şol kimse kim rızā vire Rabbün ḳazāsında / Mir'āt-i ḳalbi **zerrece** anuñ zulüm degül (Murādī Dīvānı, Gazel 825, Beyit 4). [zerrece, -ce]

Zerre iken mihr-i raḥṣān olgör / Kaṭre-i 'ışk ile deryā eylegil (*Murādī Dīvānı, Gazel 836, Beyit 3*). [*zerre,]*

Seher çün niḳāb açdı vechüñ bu 'ālemlere / Niḳābuñ niḳābindadır **zerre** cümle-misāl (*Murādī Dīvānı, Gazel 854, Beyit 2*). [*zerre,]*

Murādī şöyle kāl oldum ki yokdur **zerrece** nokṣān / Ebed ḳalmadı ğıl u ğış 'aceb ṣāhib-'iyār oldum (*Murādī Dīvānı, Gazel 864, Beyit 6*). [*zerrece, -ce]*

'Ömrinde ḥarc iderse kemālin kemāl ile / Kāmil ḳomaya **zerre** tarīḳüñde bir ḳadem (*Murādī Dīvānı, Gazel 938, Beyit 4*). [*zerre,]*

Şems-i vücūdumuz bugün virdi ḳamerlere ziyā / **Zerrece** ger ola cüdā cümlesi oldı fi'l-'adem (*Murādī Dīvānı, Gazel 952, Beyit 4*). [*zerrece, -ce]*

Cemāl-i bedr-i enver **zerredür** aña muḳābilde / Ziyāsı cümle azvānun ziyāsında durur bürhān (*Murādī Dīvānı, Gazel 982, Beyit 4*). [*zerredür, -dür]*

Bir iḥsān eylemişdür kim saña lutfından ol vehhāb / Dirilse ḥalk-ı 'ālem yazmaya **zerre** 'atāsından (*Murādī Dīvānı, Gazel 989, Beyit 2*). [*zerre,]*

Ḥabībüm mihr-i tābindan ḳamu mehpāreler **zerre** / Ne deñlü var ise 'ālemde hep cānāneler gelsün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1006, Beyit 4*). [*zerre,]*

İster iseñ bu Murādīden eger **zerre** ḥaber / 'İlm-i sābıḳdur vücūdum lem'a-i envār içün (*Murādī Dīvānı, Gazel 1042, Beyit 5*). [*zerre,]*

Līk bildi bir beyānı bu dil-i şeydā k'aña / **Zerresin** ḳılmaz beyān olsa ḳamu eşyā ziyān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1043, Beyit 3*). [*zerresin, -sin]*

Gel ḥicāb-ı zulmeti ref' eyle rūṣen olasın / Ḳalmaya mir'āt-ı ḳalbüñde senüñ **zerre** nihān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 2*). [*zerre,]*

Sen Murāduñ ḥāline vāḳıf degülsin **zerrece** / Geçmeyince tā ki 'ālemde yoğ ile vardan (*Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 5*). [*zerrece, -ce]*

Lāḥıḳ olmasa eger 'aks-i güneş **zerresine** / Nice teşḥiṣ ide zav-ı nücüm ü ḳamerin (*Murādī Dīvānı, Gazel 1115, Beyit 3*). [*zerresine, -sı, -n, -e]*

Mir'āt-ı 'ālem şerḥ ider çün vaşf-ı ḥüsnüñ **zerresin** / Lākin bu 'ālemden geçen ḥüsnüñe oldur tercemān (*Murādī Dīvānı, Gazel 1158, Beyit 2*). [*zerresin, -sin]*

Ḳalb-i mir'ātumda ḥāşā gerd ola **zerrece** / İbtidā vü intihā bil oldı baña **zerrece** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 1*). [*zerrece, -ce]*

Ḳalb-i mir'ātumda ḥāşā gerd ola **zerrece** / İbtidā vü intihā bil oldı baña **zerrece** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 1*). [*zerrece, -ce]*

'İlm-i ḥikmetdür 'ulüm-ı evvelin ü āḫirün / Levḥ-i maḥfūzum benüm olmaz müberrā **zerrece**

(*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 2*). [*zerrece, -ce]*

Bu vücūdum fülki seyr eyler mu'allāḳdur hevā / 'Ayna almaz mevc urursa cümle deryā **zerrece** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 3*). [*zerrece, -ce]*

Nūr-ı şemsüm şöyle tutmuşdur cihānı ser-te-ser / Cümle 'ālemde ne kim var oldı azvā **zerrece** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 4*). [*zerrece, -ce]*

Bu Murāduñ bilmek isterseñ eger māhiyyetin / Olmasun 'aynuñda dünyā vü temāşā **zerrece** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1262, Beyit 5*). [*zerrece, -ce]*

Rāğıb-ı rāh-ı necāta yol bulunmaz **zerrece** / Tā meger her kārūñı göre me'ālūñ seyr ide (*Murādī Dīvānı, Gazel 1274, Beyit 4*). [*zerrece, -ce]*

Cemāl-i maḥz-ı ülfetden temennā eyledüm behre / Cevāb irdi anuñ bir lem'asidur mihrden **zerre** (*Murādī Dīvānı, Gazel 1315, Beyit 1*). [*zerre,]*

'Afv-ı ḥatā ḳıl ey Ḥaḳ eyle 'atāña lāyık / İḥsān ile 'atāña **zerre** gerek bahāne (*Murādī Dīvānı, Gazel 1401, Beyit 4*). [*zerre,]*

Fehm-i 'ilm olmaz senüñ 'ilmüñde bir **zerre** müfīd / **Zerrece** 'ilm ile kimse bilemez a'lā seni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1451, Beyit 3*). [*zerrece, -ce]*

Mā hüve'l-vāḳi' olmadı vukū'-ı naşş-ı kāl / **Zerre** şaldı lem'adan bir nūr lem'an eyledi (*Murādī Dīvānı, Gazel 1464, Beyit 3*). [*zerre,]*

Żamīr-i āfītāb-āsāya her **zerre** 'ayān oldı / Beyān-ı küll-i mevcūd ile mevcūd 'ayān oldı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1493, Beyit 1*). [*zerre,]*

Şafā cāmın ger isterseñ muşaffā eyle mir'ātuñ / Gözetme ğayrıdan **zerre** gözetgil vech-i dildarı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1500, Beyit 2*). [*zerre,]*

Şu'ā'-ı mihr-i feyzinden eger neşr olmasa **zerre** / Olurdı muẓmaḥil aḳmār şems olmazdı nūrānı (*Murādī Dīvānı, Gazel 1501, Beyit 4*). [*zerre,]*

Hem-dem olalı bize cānānumuz / Bilemezüz **zerrece** cān ü teni (*Murādī Dīvānı, Gazel 1565, Beyit 2*). [*zerrece, -ce]*

Nūr-ı lāmi'den oldı çün **zerre** / Kendüye göre aldılar behre (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 15, Beyit 2*). [*zerre,]*

Kenz-i maḥfiden itdi keşf-i rumüz / Zāhir olmadı līk **zerre** henüz (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 16, Beyit 3*). [*zerre,]*

Gözümde nūrınun tābı eserdür / Nazardan ḳıl nazār **zerre** ḥaberdür (*Murādī Dīvānı, Mesnevi 17, Beyit 2*). [*zerre,]*

Zerreden zerresinün zerresini bilmez idüñ / Kendü idrāküñi sen **zerre** ḳadar bilmez idüñ (*Murādī Dīvānı, Müfret 2, Beyit 1*). [*zerreden, -den]*

Zerreden zerresinün **zerresini** bilmez idüñ /
Kendü idrāküñi sen zerre kadar bilmez idüñ
(Murâdî Dîvânî, Müfret 2, Beyit 1). [zerresini, -si,
-n, -i]

Zerreden **zerresinün** zerresini bilmez idüñ /
Kendü idrāküñi sen zerre kadar bilmez idüñ
(Murâdî Dîvânî, Müfret 2, Beyit 1). [zerresinün, -
üñ, -n, -si]

2. Güneş ışığında parlayan küçük toz parçacığı, boyut
ve güç olarak çok küçük.

Gün yüzünsüz cihân baña **zerre** / Fırkatüñ pâyem
üzredür bir şâl (Murâdî Dîvânî, Gazel 850, Beyit
6). [zerre,]

II Aşık.

Ben **zerre** o hürşide dil vireli her demde / Kaldum
şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1438, Beyit 2). [zerre,]

zerre deñlü [1] Zerre kadar.

Meyyâl olalı yâre bu kalb-i nâ-tüvânüm /
‘Aynümde **zerre deñlü** yokdur cihân ü cânüm
(Murâdî Dîvânî, Gazel 947, Beyit 1). [zerre deñlü,
]

zerre-i azvâ [1] Işıkların zerresi.

Şems ü kamerde olan **zerre-i azvâsıdur** / İdene
rüşen özin söyle ki ebrah nedür (Murâdî Dîvânî,
Gazel 497, Beyit 4). [zerre-i azvâsıdur, -sı, -dur]

zerre-i bî-tâb [1] Takatsiz, güçsüz ufacak bir şey.

Mâh-ı neyyirdür şu ‘â’uñ leyle-i zûlmâda çün /
Mâh ü encüm mihr-i enver **zerre-i bî-tâbdur**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 373, Beyit 2). [zerre-i bî-
tâbdur, -dur]

zerre-i hâric [1] Zerre kadar dışarıda bulunan.

Zerre-i hâric degül her ne ki var kalbden / Nâmi
çü vehhâbdur kıldı keremler kerîm (Murâdî
Dîvânî, Gazel 949, Beyit 4). [zerre-i hâric,]

zerre-i naçiz [3] Küçücük zerre.

Zerre-i naçize döndi dil diler ümmîdümü / Hayrete
varıp yıkıldı üşdi ahhâb üstine (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1098, Beyit 3). [zerre-i naçize, -e]

II Zerre-güneş.

Zerre-i naçize pertev şalsa tâb-ı âfîtab / Âb içinde
‘aks-i tâba şems urulmaz aña ad (Murâdî Dîvânî,
Gazel 246, Beyit 3). [zerre-i naçize, -e]

Zerre-i naçizi çün kim şems pür-tâb eyledi /
Cümle-i seyyâreyi ol şemse meh-tâb eyledi
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1454, Beyit 1). [zerre-i
naçizi, -i]

zerre-i nûr [1] Nurun, ışığın en küçük parçası.

Bu ne hûsn ü bu ne hîkmetdür ki ey nûr-ı likâ /
Zerre-i nûruñ gören terk itdi cân ile serin
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1038, Beyit 2). [zerre-i
nûruñ, -un]

zerre-i Pertev [1] Işığın en ufak parçası.

Lâhık olmasa eger **zerre-i pertev** cânâ / Nice
imkân olur idi bulna vech-i sebîl (Murâdî Dîvânî,
Gazel 799, Beyit 4). [zerre-i pertev,]

zerre-i zûlem [2] Karanlıktan bir zerre.

Şol kim ki içdi cür‘a-i ehl-i hâkâ‘iki / Nûr oldu
anda kalmadı bir **zerre-i zûlem** (Murâdî Dîvânî,
Gazel 931, Beyit 2). [zerre-i zûlem,]

Lem‘a-i nûr-ı behcetüm berķ ura ‘âleme kaçan /
Selb ola cümle câydan kalmaya **zerre-i zûlem**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 952, Beyit 2). [zerre-i
zûlem,]

zerre kadar [2] Zerre kadar, azıcık.

Tâkatüñ kılmaz idi **zerre kadar** güş itseñ / Hayret
alurdı seni lahza kadar güş itseñ (Murâdî Dîvânî,
Mesnevi 47, Beyit 2). [zerre kadar,]

Zerreden zerresinün zerresini bilmez idüñ / Kendü
idrāküñi sen **zerre kadar** bilmez idüñ (Murâdî
Dîvânî, Müfret 2, Beyit 1). [zerre kadar,]

zerre miqdâr [1] Çok az miktar.

Murâdîñ sözün güş eyle gel var / Tayanma bu
cihâna **zerre miqdâr** (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 6,
Beyit 5). [zerre miqdâr,]

zerre olmak [1] Çok küçük olmak.

Cemâlün pertevinden hürrem oldu cümleten dünyâ
/ Hâbîbüm **zerre** yanuñda **olur** şems-i cihân-ârâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 57, Beyit 1). [zerre olur, -
ur]

zerreveş [1] Zerre gibi.

Ey Murâdî gel vücûduñ **zerreveş** nâçiz kıl / İki
dünyâya güneş gibi olasın tâb-ver (Murâdî Dîvânî,
Gazel 359, Beyit 5). [zerreveş,]

zerre zerre [5] En küçük parçasına varıncaya kadar.
(Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı
taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görölmüştür.)

Vaşl-ı dildâra eger teşvîk iderseñ ey gönül / **Zerre**
zerre pâymâl olgıl cefâ kıl ihtiyâr (Murâdî Dîvânî,
Gazel 354, Beyit 4). [zerre zerre,]

zevâd [1] Erzak, azık, yiyecek.

Dünyâ ni‘amına bakmazam ben / Zikr oldu benüm
hemân **zevâdüm** (Murâdî Dîvânî, Gazel 972,
Beyit 3). [zevâdüm, -um]

zeval [2] Yok olma, sona erme.

Revân-ı cân fidâ kıldum yolına çün o cânânun /
Zevâlüm istemez hâşâ benüm ol bî-zevâl Allâh
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1327, Beyit 2). [zevâlüm, -
üm]

Hâdis olan kadîmini derk ide bile mi gönül / Her
ki diye ki müdrikem destüni sal **zevâline** (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1409, Beyit 5). [zevâline, -i, -n, -e]

zevāl bulmak [1] Deyim Yok olmak, ortadan kaybolmak.

Kanı İskender kanı Dārā kanı Hüsrevle Cem / Kanı Şeddād ile Nemrūd **buldılar** külli **zevāl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 785, Beyit 3). [zevāl buldılar, -dı, -lar, -]

zevāl görmek [1] Yokluk yaşamak, yok olmak, batmak.

Bulmaya aşlā fenā vü **görmeye** hergiz **zevāl** / Aña kim bir laḥza el vire beḳā-yı ma‘rifet (Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 4). [zevāl görmeye, -me, -(y)e]

zevāl virmek [1] Deyim Yok etmek, sonlandırmak.

Takdı kanadıdır aña kıldı bu ni‘meti ‘atā / Āyīne-i ‘ālem-nümā eyledi **virmedi zevāl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 807, Beyit 2). [zevāl virmedi, -me, -di]

zevī’l-‘aḳl [2] Akıl sahibi kişi.

Kemāl-i ‘ışka tıtdum yüz aña pīr-i kemāl oldum / Benüm hālūmi bilmekte **zevī’l-‘aḳla** ḥayāl oldum (Murâdî Dîvânı, Gazel 872, Beyit 1). [zevī’l-‘aḳla, -a]

Her nice yügrük ola **zevī’l-‘aḳluñ** ‘aḳl atı / Yolda ḳala irişmeye eser ayaḡuma (Murâdî Dîvânı, Gazel 1367, Beyit 4). [zevī’l-‘aḳluñ, -un]

zevī’l-ḥāl [1] Hāl sahibi, belli bir duruma sahip olan.

Dil-i nālānıma bir ḥātır-ı meyyāl gerek / Hālūmi añlamaḡa özge **zevī’l-ḥāl** gerek (Murâdî Dîvânı, Gazel 740, Beyit 1). [zevī’l-ḥāl,]

zevī’l-iḥsān [1] İhsan sahibi.

Nev‘-i insāni **zevī’l-iḥsāna** iḥsān itdi Ḥaḳ / Mā-ḥaşal iḥsān içün anları insān itdi Ḥaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 691, Beyit 1). [zevī’l-iḥsāna, -a]

zevī’l-ma‘nā [1] Mânâ sahipleri.

Mu‘ammādur ki ma‘nāsın bilimezler **zevī’l-ma‘nā** / Murâdîñün lisānından ki feyz eyler neler feyyāz (Murâdî Dîvânı, Gazel 649, Beyit 5). [zevī’l-ma‘nā,]

zevī’l-‘uḳūl [2] Akıl sahipleri.

Lāyık oldı **zevī’l-‘uḳūla** sebeb / Pes müsebbeb müsebbibe fātır (Murâdî Dîvânı, Gazel 528, Beyit 3). [zevī’l-‘uḳūla, -a]

Yāḳīne ‘ilm iledürse **zevī’l-‘uḳūl** n’ider / Çü ‘aḳlın aldura pes ilticāyı n’eyler dil (Murâdî Dîvânı, Gazel 829, Beyit 3). [zevī’l-‘uḳūl,]

zevḳ [17] Tat, beḡeni, haz.

Oldı Murâdî ‘ışk ile **zevḳüñi** ḥaṣıl itmede / Ferruḡ odur cihānda kim ola senüñle āşinā (Murâdî Dîvânı, Gazel 100, Beyit 5). [zevḳüñi, -ün, -i]

Zevḳ eyleyelden ‘ışkuñı kendümi bilmem kendümi / Taḡṣıl kıldum **zevḳüñi** zībā cemālünden midür (Murâdî Dîvânı, Gazel 515, Beyit 2). [zevḳüñi, -ün, -i]

Şafā **zevḳini** istedüm buldum ānide / Mezāḳ-ı revān oldı ‘ışkında aḳan zülāl (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [zevḳini, -i, -n, -i]

Ey Murâdî terk idüp **zevḳ** ile ālā soḡbetin / Her ne yirde kim varam anuñ rızāsın gözledüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 881, Beyit 5). [zevḳ,]

Virmezem ben zevḳümi şāḥān-ı ‘ālem **zevḳine** / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum devletüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [zevḳine, -i, -ne]

Nüş idelden cām-ı ‘ışkı mest ü ḥayrān olmuşam / Cūr‘asından ḳaṭresin **zevḳ** ile sekrān olmuşam (Murâdî Dîvânı, Gazel 913, Beyit 1). [zevḳ,]

Çünki gördüñ ki cihān **zevḳine** olmadı sebāt / ‘Āḳıbet isteyelüm zevḳ-i fenādan geḳelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [zevḳine, -i, -n, -e]

Ferāḡat eyledi cümle müberrā oldı kesretten / N’ider ol ḡayrınuñ **zevḳin** çü zevḳ aldı dil-ārādan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [zevḳin, -in]

Āşinā-yı ‘ışk olalı bilmişem māhiyyetüm / Baña **zevḳ** ile şafādur ḳande miḡnet var ise (Murâdî Dîvânı, Gazel 1232, Beyit 3). [zevḳ,]

Zevḳ idelden **zevḳüñi** ey dil-rübā-yı bī-misil / Bulmadum mislūmi gezdüm ser-te-ser her ‘ālemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [zevḳüñi, -ün, -i]

II Manevi haz.

Dilerseñ ehl-i ḥālūñ **zevḳini** bir zerrece tatmak / Teḡāfūl eyleme var imdi ebrār ile ḳıl soḡbet (Murâdî Dîvânı, Gazel 183, Beyit 2). [zevḳini, -i, -(n)i]

Eyledi şevḳ ile **zevḳini** nihānından ‘ayān / Tayy ider ān ile ānı demde bir ān insilāḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 238, Beyit 3). [zevḳini, -i, -(n)i]

Senüñ ḡisnūñ şafāsından olur **zevḳüm** kemāline / Kemālinden mükemmel eylemek ḡisn ü zerāfetdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 279, Beyit 3). [zevḳüm, -üm]

Āteş-i ‘ışk ile taḡmīr eylediler tıynetin / Gönderüp şevḳ ile **zevḳin** ḳalbe miḡmān itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 349, Beyit 2). [zevḳin, -in]

Şarāb-ı ‘ışkı bir ḳatre virüpdür cümleye **zevḳi** / Anuñ çün ḳaḡrıṣurlar cümleten ins ile cān el-ḥaḳ (Murâdî Dîvânı, Gazel 675, Beyit 5). [zevḳi, -i]

Kesreti anuñ içün tārık olup redd itdüm / Añladum **zevḳini** her kūşede bir tenḡānuñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 738, Beyit 3). [zevḳini, -i, -n, -i]

Virmezem ben **zevḳümi** şāḥān-ı ‘ālem zevḳine / Men gedā-yı kūy-ı yār olalı buldum devletüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 912, Beyit 2). [zevḳümi, -üm, -i]

zevḳ almak [1] Deyim Hoşlanmak, beḡenmek.

Ferāḡat eyledi cümle müberrā oldı kesretten / N’ider ol ḡayrınuñ zevḳin çü **zevḳ aldı** dil-ārādan

(Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 3). [zevk aldı, -dı]

zevk duymak [1] Deyim Zevk duymak, haz almak.

Zâhid ü 'âbid maḥabbet **zevkini duymadılar** / Cân eridürler hemân zâyid yire fersüdelər (Murâdî Dîvânı, Gazel 365, Beyit 3). [zevkini duymadılar, -ma, -dı, -lar]

zevk eylemek [5] Zevk, safâ etmek, hoşlanmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Bu gönlüm çün mekânından mekân-ı lâ-mekân ister / Çü **zevk eyledi** hubbuñ şanma kim cân ü cihân ister (Murâdî Dîvânı, Gazel 276, Beyit 1). [zevk eyledi, -dı]

zevk-i dil [1] Gönül eğlencesi.

Zevk-i dilden ger geçerseñ ibtidâda sâmi' ol / Geçmez iseñ pes geçerseñ intihâda sâmi' ol (Murâdî Dîvânı, Gazel 758, Beyit 1). [zevk-i dilden, -den]

zevk-i fena [1] Gelip geçici olan zevk.

Çünkü gördüñ ki cihân zevkine olmadı sebât / 'Âkıbet isteyelüm **zevk-i fenâdan** geçelüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 917, Beyit 4). [zevk-i fenâdan, -dan]

zevk-i murâdî [1] Muradi'nin zevki, isteği.

Zevk-i Murâdî kıl taleb tâ görine cemâl-i Hâk / 'İlm-i kemâle al sebak hay iledür zamân yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1410, Beyit 5). [zevk-i murâdî,]

zevk-i şahîh [1] Gerçek zevk.

Murâdî merd odur 'âlemde kim dönmeye kavlınden / Şu kim **zevk-i şahîh** ister komaz kalbinde in ü ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1021, Beyit 5). [zevk-i şahîh,]

zevk itmek [2] Eğlenmek, hoş vakit geçirmek.

Mür u mâhî **zevk ider** âlâyı âdem neylesün / Pes namâz-ı dest için 'uşşâk ile kan eglenür (Murâdî Dîvânı, Gazel 352, Beyit 3). [zevk ider, -er]

Zevk idelden zevküñi ey dil-rübâ-yı bî-misil / Bulmadum mislümü gezdüm ser-te-ser her 'âlemi (Murâdî Dîvânı, Gazel 1487, Beyit 4). [zevk idelden, -elden]

zevk-i vahdet [1] Vahdetin, Allah'a yakınlığın zevki.

Cânib-i vâhîdde olmaz cânibeyne ârzü / Ger dilerseñ **zevk-i vahdet** olma ey dil cā-be-cā (Murâdî Dîvânı, Gazel 28, Beyit 4). [zevk-i vahdet,]

zevk-i zülâl [1] Safî, hafif, soğuk, güzel suyun zevki. II Elest bezminin zevki.

Ezelden çünkü nüş itdi bu cānum cām-ı şahbâdan / Anuñ **zevk-i zülâlınden** geçüpdür cümle

na'mâdan (Murâdî Dîvânı, Gazel 978, Beyit 1). [zevk-i zülâlınden, -in, -den, -]

zevk u huzûr [1] Zevk ve huzur.

Bu cihânda huzûrî n'eylersin / Dâr-ı cennetde iste **zevk u huzûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 530, Beyit 2). [zevk u huzûr,]

zevk u şafâ [2] Zevk ve mutluluk.

Maḥz-ı sırr-ı evliyâdur ibtidâ-yı ma'rifet / 'Âşıkun **zevk u şafâsıdur** şafâ-yı ma'rifet (Murâdî Dîvânı, Gazel 170, Beyit 1). [zevk u şafâsıdur, -sı, -dur]

Buldı ol hayretde bir **zevk u şafâ** kim şerhi yok / Luṭf idüp maḥbûb ona feth itdi biñ bâb üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1098, Beyit 4). [zevk u şafâ,]

zevk u şafâ olmak [1] Zevk ve eğlence içinde olmak.

'İtâbuñ neydi ma'nâsı gönül çün âşinâ oldı / Ne cevritdüñse cevrit olmaz bize **zevk u şafâ oldı** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1488, Beyit 1). [zevk u şafâ oldı, -dı]

zevk u şafâ-yı 'âlem [1] Dünyanın zevk ve sefası, eğlencesi.

Zevk u şafâ-yı 'âleme virdi gönül talâk / Dâ'im ki dil şafâ diledi sende buldı pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 614, Beyit 4). [zevk u şafâ-yı 'âleme, -e]

zevk u şevk-i dil-rübâ [1] Sevgilinin arzusu ve zevki.

Zevk u şevk-i dil-rübâya vecd ü hâletdür iren / Olsa ara yirde illâ iştiyâku'l-iştiyâk (Murâdî Dîvânı, Gazel 692, Beyit 2). [zevk u şevk-i dil-rübâya, -(y)a]

zevraḳ [9] Sandal.

Bir şâh-sâr **zevraḳa** döndi bu fülk-i dil / Deryâda hadde irse bulur zîr-i pâ ferâḡ (Murâdî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [zevraḳa, -a]

II Gönül.

Telâṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc / O deryâda vücûdum **zevraḳı** devrân ider yâ Rab (Murâdî Dîvânı, Gazel 148, Beyit 3). [zevraḳı, -ı]

Murâdî baḥr-ı ma'ârifde gâvş iden sensin / Şular ki müdde'idür **zevraḳın** kenâra çeker (Murâdî Dîvânı, Gazel 484, Beyit 5). [zevraḳın, -ı, -n]

Seḫer bâd-ı şabâyile vücûdum **zevraḳı** tayyâr / Ne var çün himmetüm elde ki olmaz bâdbân ansuz (Murâdî Dîvânı, Gazel 587, Beyit 4). [zevraḳı, -ı]

Hâlûmi şorarsañ aña el-ḥâk / Deryâ-yı muḥîte girdi **zevraḳ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 710, Beyit 1). [zevraḳ,]

Murâdî baḫredür **zevraḳ** velî baḫr aṇadur zevraḳ / Benüm tâbum durur 'âlem benüm çün nûrî tâbından (Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5). [zevraḳ,]

Murâdî baḫredür zevraḳ velî baḫr aṇadur **zevraḳ** / Benüm tâbum durur 'âlem benüm çün nûrî

tâbından (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1023, Beyit 5*).
[zevrağ,]

Şalmışam 'ışkı deñizine fu'adum **zevrağın** /
Eylere her demde ben deryâda deryâ şöhetin
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1025, Beyit 3*). [zevrağın, -
ı, -n]

Murâdî gark-ı deryâ-yı mahabbet olmasaydı ger /
Ne mümkün idi bir **zevrağ** gezeydi rüy-i deryâda
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1311, Beyit 5*). [zevrağ,]

zevrağ-ı dil [6] *Gönül sandalı. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Zevrağ-ı dil aşınā olalı baħr-ı vahdete / Bād-bān
olup girü 'ummān olan kimdür baña (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 38, Beyit 2*). [zevrağ-ı dil,]

zevrağ şalmak [3] *Kayığı denize bırakmak, kayıkla denize açılmak. II Aşk denizine, vahdete açılmak.*

Bahre ger **zevrağ şalarsa** hadd ü pâyân istemez /
Menzili n'eyler çün oldı aşınāsı cā-be-cā (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 31, Beyit 2*). [zevrağ şalarsa, -ar, -
sa]

Bu Murâduñ yanına gel sen berü / **Zevrağın
şalmağa** 'ummān isteyen (*Murâdî Dîvânı, Gazel
1166, Beyit 5*). [zevrağın şalmağa, -mak, -a]

II Şarap kadehi.

Cür'a-i aqdāhdan cem' oldı bir deryâ yine /
Şaldılar 'uşşāk **zevrağ** zîr ile bālā yine (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1241, Beyit 1*). [zevrağ,]

zeyl [1] *Etek.*

Ço gavğā-yı cihānı gel serüñde varsa idrāküñ /
Yapış **zeyline** anuñ kim vücūdında şafā vardır
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 295, Beyit 3*). [zeyline, -i, -
n, -e]

zeyl-i rızā-yı selmā [1] *Huzurun hoşnutluğunun eteği.*

Şahrā-yı 'ışka çün kim başdum kadem ezelden /
Zeyl-i rızā-yı selmā gitmez anuñ çün elden
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1128, Beyit 1*). [zeyl-i rızā-
yı selmā,]

zeyn [2] *Süs, bezek, ziynet.*

Virdi zînetle **zeyne** ol zînet / Ravzatün min
riyāzeti'l-cennāt (*Murâdî Dîvânı, Gazel 203, Beyit
4*). [zeyne, -e]

'İlimdür 'ilmüme **zeynüm** ne bilsün zihnümi
vaşşāf / Gelürsem a'yun-ı nāsa hayāl olmaz
hayālümde (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1305, Beyit 4*).
[zeynüm, -üm]

zeyn-i cemal [1] *Güzellik veren süs.*

Âyine tutmakda maksūd şun'adur aşl-ı nazar /
'Âkil olmaz hüsn içün **zeyn-i cemālün** öğrene
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1275, Beyit 2*). [zeyn-i
cemālün, -ün]

zeyn etmek [2] *Süslemek.*

Çalbümün çalbinde bildüm sırr-ı sürür var imiş /
Zeyn ider 'älemleri bir nūr-ı enver var imiş
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 634, Beyit 1*). [zeyn ider, -
er]

Ne hikmetdür bu sır ey dil hicāb-ı kibriyā dutmuş /
Cemālin **zeyn idüp** girü mülākide likāyam ben
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 1017, Beyit 4*). [zeyn idüp,
-üp]

zeyn olmak [1] *Süslenmek, bezenmek.*

Zeyn olalı ni'met-i dildār ile dil hānesi / İki
dünyādan kabül itmem anuñ çün zînetüm (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 912, Beyit 4*). [zeyn olalı, -alı]

zeyyentü'l-çalbe bi-envārihi [1] *Kalbimi nuruyla süsledim.*

Zeyyentü'l-çalbe bi-envārihi / Kāne izā tāli'an
aķmāruhu (*Murâdî Dîvânı, Gazel 1424, Beyit 1*).
[zeyyentü'l-çalbe bi-envārihi,]

zıdd etmek [1] *Birbirinin tersi yapmak.*

Çam ile şādīyi **zıdd itdi** hālķ-ı ezeli / Mücerreb
oldı kamu fi'le dīde-bān olana (*Murâdî Dîvânı,
Gazel 1389, Beyit 2*). [zıdd itdi, -di]

zıdd olmak [1] *Zıt gitmek, karşı olmak,
uymamak, itaat etmemek.*

Hakkında hüveydādur nefy olmadı bu isbāt /
Birbirine **zıdd oldı** şubh ile mesā el-ħāk (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 705, Beyit 4*). [zıdd oldı, -dı]

zıll-ı hayāl [7] *Hayalin gölgesi, gölge oyunu.
II Dünyanın aldaticılığı. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu
nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli
görülmüştür.)*

Hayāli haylīdür her rüz u şeb **zıll-ı hayālinde** /
Zemīn üzre ne şüret gösterür bu hayme-i ħazrā
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 68, Beyit 3*). [zıll-ı
hayālinde, -in, -de]

zıll-ı memdūd olmak [1] *Uzun gölge olmak.
II Yardımın çok olması.*

Zıll-ı memdūd oldı çün perr-i hidāyet mürğünüñ /
Tāc-ı devlet giydi her kime tokındı sāyesi (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1486, Beyit 2*). [zıll-ı memdūd oldı,
-dı]

**zi-'aql-ı dāniş ü miknet-i dil 'aşık şevd
tenhā** [1] *Bilginin bilgeliği ile aşık
olabilirsiniz.*

Çü be-küşād ez-ruh-ı nikābeş ān cihān-ārā / **Zi-
'aql-ı dāniş ü miknet-i dil 'aşık şevd tenhā**
(*Murâdî Dîvânı, Gazel 72, Beyit 1*). [zi-'aql-ı
dāniş ü miknet-i dil 'aşık şevd tenhā,]

zib olmak [1] *Süslü olmak.*

Bu meseldür ki dinür zarb-ı ħabīb **oldı zib** /
Bundan ötri nice mālumi nisār itdüm ben (*Murâdî
Dîvânı, Gazel 1123, Beyit 4*). [zib oldı, -dı]

zibā [20] *Güzel, hoş. (Bu kelime Divan'ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu*

nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İki dünyâyı terk idüp mezîd olur aña sevdâ / Ne garrâsın ne **zibâsın** seni aňduqça dil her-dem (Murâdî Dîvânı, Gazel 57, Beyit 2). [zibâsın, -sın]

zibâ cemâl [1] Güzel yüz.

Senüñ **zibâ cemâlün** görmeyelden / Hayâlün añlar ancak cânı cânâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 77, Beyit 2). [zibâ cemâlün, -ün]

zibâ olmak [1] Güzelleşmek.

Râfî'-i hucb olsa maşşûd eylese keşf-i cemâl / Ey mubaşşır her ne deñlü görseñ ol **zibâ olur** (Murâdî Dîvânı, Gazel 378, Beyit 3). [zibâ olur, -ur]

zibil [1] Zibil.

Gel berü diñle sözüm bi'llâhi hayf olmaz saña / Çek Murâduñ kühlîni 'aynuñda kalmasun **zibil** (Murâdî Dîvânı, Gazel 787, Beyit 5). [zibil,]

zihî [3] Ne güzel, ne hoş.

Muvânesetle görindi 'uyûna mâfî'l-bâl / **Zihî** 'ulûm-ı dilârâ **zihî** 'acâ'ib hâl (Murâdî Dîvânı, Gazel 828, Beyit 1). [zihî zihî,]

Bârek-Allâh **zihî** lutf ü mürüvvetdür kim / Ne 'inâyetler ider 'izzet ile insâna (Murâdî Dîvânı, Gazel 1356, Beyit 4). [zihî,]

zihn [4] Zihin, anlama, bilme, unutmama kuvveti, hafıza. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kâlib-ı fersüdeye cân-bağış olupdur bu kelâm / Ey Murâdî hazret-i Haq **zihnüñ** vîrsün ziyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [zihnüñ, -ün, -e]

zihn-i ebed [1] Sonsuz hafıza, akıl.

Ey Murâdî ezeli hikmetedür **zihn-i ebed** / Anuñ içün ne ki var gayrıya bisyâr didüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 918, Beyit 5). [zihn-i ebed,]

zihn-i 'irfân [1] Anlama, bilme kudreti.

Güş kılduqça Murâdinüñ haqâyık sözlerin / Ehl-i 'irfâna dem-â-dem **zihn-i 'irfân** arturur (Murâdî Dîvânı, Gazel 325, Beyit 5). [zihn-i 'irfân,]

zihn-i murâd [1] Sultan III. Murat'ın hafızası.

Âferîn şad âferîn **zihn-i Murâda** âferîn / Vağdeti bu kesret-i aşhâb içinde seyr ider (Murâdî Dîvânı, Gazel 387, Beyit 5). [zihn-i murâda, -a]

zî- 'ilm [1] İlim sahibi.

Ey Murâdî oldı her **zî- 'ilmün** üstinde 'alîm / Anuñ içündür mukarreb geçdi ebrâr üstine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1270, Beyit 5). [zî- 'ilmün, -ün]

zî-kerem [1] Kerem sahibi, cömert.

'Ankarîb oldı vişâl ol **zî-kerem** keşf ide rû / Ol habîb ü ol kerîm-i mihr-bân añlar beni (Murâdî Dîvânı, Gazel 1477, Beyit 3). [zî-kerem,]

zîkr [20] 1. Zikretmek, anmak.

Zamîrüm **zîkrüñ** mahrem olalı ey enîs-i dil / Senüñ gayruñ şürûrından benüm kehf-i emânumdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 290, Beyit 2). [zîkrüñ, -ün, -e]

Zîkr ile fikri kim müdâm ma'sûkı oldı 'aşîkuñ / Şanma anuñ hayâlini tâc ü külâh içindedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 509, Beyit 3). [zîkr,]

'İşk-ı cânân ile dâ'im hâlümüz hoşdur bizüm / Vaşfinuñ **zîkrinden** özge şanmañuz kâl isterüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 563, Beyit 2). [zîkrinden, -inden]

Senüñ ne ise maşşuduñ Murâduñ ol murâdidur / Hemân nâmuñ durur **zîkrüm** benüm gayrı degül fikrüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 869, Beyit 5). [zîkrüm, -üm]

2. Allah'ın isimlerini söyleme, Allah'ı anma.

İde mi Murâdî yalunuz hamdüñi yâ Rab / Her küşede **zîkrüñle** toludur nice güyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 79, Beyit 7). [zîkrüñle, -ün, -le]

Kâ'inât olmasa aña ne ziyân / **Zîkr** içün kıldı bunları mağzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [zîkr,]

Cümle dünyâda her ne var mevcûd / Sen şehûñ **zîkri** iledür güyâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 4). [zîkri, -i]

Seni çün var idüpdür ol Raḥman / **Zîkrini** dâ'im eylegil inşâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 2). [zîkrini, -in, -i]

Murâdî merd-i kâr oldur yañılmaz ola kârında / Dilinde **zîkri** nâmı kalbinüñ zîkrinde zîkrâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [zîkri, -i]

Murâdî merd-i kâr oldur yañılmaz ola kârında / Dilinde zîkri nâmı kalbinüñ **zîkrinde** zîkrâdur (Murâdî Dîvânı, Gazel 292, Beyit 5). [zîkrinde, -i, -n, -de]

Mağzen-i sırr-ı 'ışk olan buldı halâş-ı câvidân / Şâf ola **zîkr** ile gönül cürm ü günâhı n'eylerüz (Murâdî Dîvânı, Gazel 600, Beyit 5). [zîkr,]

'İnâyet eylegil şâhâ habîbüñ Muştafâ haqqı / Ki **zîkründen** senüñ bir an İlâhi olmayam epsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 871, Beyit 13). [zîkründen, -ün, -den]

Derdüme devâ itse **zîkrini** gıdâ itse / Dil aña senâ itse şefkat nic'olur görsem (Murâdî Dîvânı, Gazel 977, Beyit 5). [zîkrini, -i, -n, -i]

Allâh **zîkrini** koma dilden şakın şakın / Oldur seni Hudâya kılan dem-be-dem yakîn (Murâdî Dîvânı, Gazel 1135, Beyit 1). [zîkrini, -i, -n, -i]

Bu Murâduñ hâli olmuşdur 'acâ'ibden 'aceb / Oldı **zîkr** ile mekânı lâ-ilâhe illâ da hu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1190, Beyit 5). [zîkr,]

Murâdî **zîkrûn** olsun hû dem-â-dem fikrûn olsun
hû / Dem-â-dem virdûn olsun hû dî lâ-mevrûde illâ
hû (Murâdî Dîvânî, Gazel 1208, Beyit 5). [zîkrûn,
-ûn]

Devha-i tevhlîdî **zîkrûm** arz-ı izzân üstine / Virdi
esmârını pes elvân elvân üstine (Murâdî Dîvânî,
Gazel 1289, Beyit 1). [zîkrûm, -üm]

Sen dahî ‘âkil iseñ kendüñi bezl eyle yûri / Dâ’imâ
zîkr ile tesbîh ile ol tâ’atda (Murâdî Dîvânî, Gazel
1346, Beyit 4). [zîkr,]

Zamîr âyinesin **zîkr** ile cilâ eyle / ‘Ulûm-ı evvele
âhîrde ibtidâ eyle (Murâdî Dîvânî, Gazel 1385,
Beyit 1). [zîkr,]

Murâd aldı çün kim cevâb-ı şavâb / Varup **zîkrin**
arturdu Mevlâsına (Murâdî Dîvânî, Gazel 1416,
Beyit 5). [zîkrin, -in]

zîkrâ [1] Gönülden anmak.

Murâdî merd-i kâr oldur yañılmaz ola kârında /
Dilinde zîkrî nâmı kalbinüñ zîkrinde **zîkrâdur**
(Murâdî Dîvânî, Gazel 292, Beyit 5). [zîkrâdur, -
dur]

zîkr eylemek [7] 1. Tekrarlamak, dilinden
düşürmemek.

Cür’a nûş oldum ezelden ta ebed gitmez humâr /
Dil açup nâmını **zîkr** eyler tenümde cümle mü
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1190, Beyit 3). [zîkr eyler,
-r]

Mevtûñi **zîkr** eylegil gel dâ’imâ / Eyle şer’-i
Muştâfâyâ iktidâ (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 36,
Beyit 3). [zîkr eylegil, -gil]

2. Allah’ı (C.C.) çok çok anıp azametini düşünmek ve
esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.

Dem-â-dem haqqı **zîkr** eyle çün oldur Kâdir ü
Mevlâ / Elindedür anuñ kabz ile baş ihyâ ile ifnâ
(Murâdî Dîvânî, Gazel 59, Beyit 1). [zîkr eyle,]

Hamd ü senâ añadur lutf ü şehâsı öküş / Şükrini kıl
dâ’imâ nâmını **zîkr** eyle yâd (Murâdî Dîvânî,
Gazel 258, Beyit 3). [zîkr eyle,]

Bu lezzet-i fenâyı n’idersin taleb kılup / **Zîkr** eyle
Haqqı kim dil u câna şafâ durur (Murâdî Dîvânî,
Gazel 473, Beyit 2). [zîkr eyle,]

Çü ‘ışkına giriftâr oldı bu dil / Anı **zîkr** eylesün
dâ’im zebânım (Murâdî Dîvânî, Gazel 969, Beyit
4). [zîkr eylesün, -sün]

Pâdişâhum ‘inâyet eyle baña / **Zîkrûn** eyle
küşâdedür efvâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1220,
Beyit 5). [zîkrûn eyle,]

zîkr-i dehân kılmak [1] Ağzın zikretmesi, anması;
Allah’ı anmak, zikretmek.

Geldi Murâdî kesrete yümn ile gerçi kim /
Vaḥdetde **kıldı zîkr-i dehânım** seni seni (Murâdî
Dîvânî, Gazel 1534, Beyit 5). [zîkr-i dehânım
kıldı, -dı]

zîkr-i dildâr [1] Sevgilinin zikri, sıkça hatırlanışı.

Harîm-i Ka’be-i vuşlat tavâfin kıldı şunlar kim /
Dem-â-dem **zîkr-i dildâr** ile lebbeyk aña ezberdür
(Murâdî Dîvânî, Gazel 286, Beyit 2). [zîkr-i dildâr,
]]

zîkr-i ezel [1] Çok eskiden beri dilde tekrarı edilen, vird
edinilmiş olan.

Vird-i nâmında müsemması durur **zîkr-i ezel** /
İsm-i nâmına durur zâkir-i evrâd-ı şîfat (Murâdî
Dîvânî, Gazel 182, Beyit 4). [zîkr-i ezel,]

zîkr-i ḥabîb [1] Sevgilinin zikri, sevgiliyi anma.

Dilinde vahş u tayruñ cümleten **zîkr-i ḥabîb** el-
haḥ / Kimi ṭalib kimi râḡib kimisi ḥâl ile tevvâb
(Murâdî Dîvânî, Gazel 146, Beyit 2). [zîkr-i ḥabîb,
]]

zîkr-i ḥabîb-i ḳalb [1] Kalbin sevgilisinin zikri,
hatırlanışı, anılması.

Oldı **zîkr-i ḥabîb-i ḳalbe** şafâ / Zâkire geldi
hükmi-ı “kerremnâ” (Murâdî Dîvânî, Gazel 86,
Beyit 1). [zîkr-i ḥabîb-i ḳalbe, -e]

zîkr-i ḥaḳ [5] Allah’ı zikretme. (Bu kelime Divan’ın
tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle
tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Devletüñ var ise çek fânî cihândan destüñi / Künc-
i ‘uzlet ihtiyâr it **zîkr-i Ḥaḳ** devlet yiter (Murâdî
Dîvânî, Gazel 363, Beyit 2). [zîkr-i ḥaḳ,]

zîkr-i ḥudâ [3] Allah’ı zikretmek.

Eksük itme dilünde **zîkr-i Ḥudâ** / Söyle “Sübḥâne
Rabbiye’l-a’lâ” (Murâdî Dîvânî, Gazel 87, Beyit
1). [zîkr-i ḥudâ,]

Ey Murâdî dilerseñ a’lâ câh / Eksük itme dilünde
zîkr-i Ḥudâ (Murâdî Dîvânî, Gazel 87, Beyit 9).
[zîkr-i ḥudâ,]

Her şehir **zîkr-i Ḥudâdur** bu lisânımda benüm /
Ḥaḳ olınmadın dahî sevgüsü cânımda benüm
(Murâdî Dîvânî, Müfret 26, Beyit 1). [zîkr-i
ḥudâdur, -dur]

zîkr-i ḥudâyı eylemek [1] Allah’ı zikretmek.

Eylegil **zîkr-i Ḥudâyı** her zamân / Bulasın nâr-ı
cehennemden amân (Murâdî Dîvânî, Mesnevi 36,
Beyit 2). [zîkr-i ḥudâyı eylegil, -gil]

zîkr-i illâ’llâh [1] İlla’llah zikri.

Dilerseñ levḥ-i dilde yazmağa ger nakş-ı
bismi’llâh / Dem-â-dem eksük olmasuñ dilünde
zîkr-i illâ’llâh (Murâdî Dîvânî, Gazel 1322, Beyit
1). [zîkr-i illâ’llâh,]

zîkr-i inşâ kılmak [1] Allah’ı anmak, zikretmek.

Vâhid olmayınca kesretten vahid olmaz fu’ad /
Ḥaḳ bulunmaz **kılmayınca zîkr-i inşâ** elsine
(Murâdî Dîvânî, Gazel 1267, Beyit 4). [zîkr-i inşâ
kılmayınca, -ma, -(y)ınca]

zîkr-i lisan [1] Dilin zikri, duâsı.

'Azizümdür refik u münisümdür / Benüm **zıkr-i lisānumdur** maḥabbet (Murādī Dīvānı, Gazel 207, Beyit 11). [zıkr-i lisānumdur, -um, -dur]

zıkr-i sa'y [1] Safa Merve arasında yapılan yürüyüşteki zikir, dua.

Zıkr-i sa'yüm çün benüm küyuñda ka'bemdür cemāl / Merve hakkı çün ḥafādur ārzü her mäh ü sāl (Murādī Dīvānı, Gazel 789, Beyit 1). [zıkr-i sa'yüm, -üm]

zıkr itmek [5] 1. Anmak, hatırlamak

Nice **zıkr ide** seni 'abd-i za'if / Oldı esmāñ zātuña meclā (Murādī Dīvānı, Gazel 87, Beyit 8). [zıkr ide, -e]

Leysē fi'd-dāreyni illā hū kelāmın **zıkr idüp** / Terk idüp anuñ tefsiri imlāsındayam (Murādī Dīvānı, Gazel 899, Beyit 2). [zıkr idüp, -üp]

Hakkımı ḥak itmede ḥakdur baña meşkür olan / Nāmını **zıkr itmede** oldur baña mezkür olan (Murādī Dīvānı, Gazel 1040, Beyit 1). [zıkr itmede, -me, -de]

Ey Murādī merd-i ḥak oldur ki dā'im **zıkr ide** / Zākir ü şākirdedür sırr-ı nihān-ı cāvidān (Murādī Dīvānı, Gazel 1077, Beyit 5). [zıkr ide, -e]

2. Allah'ı (C.C.) çok çok anıp azametini düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.

Ne ḥakem **zıkr ide** Ḥakkı lisānum / Doyımaz çün celāline bu cānum (Murādī Dīvānı, Gazel 969, Beyit 1). [zıkr ide, -e]

zıkr kılmak [4] Zikretmek, anmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī ol Ḥudā-yı bî-zevālî / Dem-ā-dem **zıkr kı** / çün dem bu dem (Murādī Dīvānı, Gazel 522, Beyit 5). [zıkr kı,]

zıkr olmak [2] Sözüünü etmek, dile getirmek, anmak.

Dünyā ni'amına bakmazam ben / **Zıkr oldı** benüm hemān zevādüm (Murādī Dīvānı, Gazel 972, Beyit 3). [zıkr oldı, -dı]

N'idersin sen bu nāşütî taleb kı / rāh-ı lāhūtî / Çü **zıkr oldı** gönül kutı dem-ā-dem zākir ol her gāḥ (Murādī Dīvānı, Gazel 1326, Beyit 2). [zıkr oldı, -dı]

zıkrü'llāh [1] Allah'ı zikretme, anma.

Gāfil itme bir nefes kalbünü **zıkrü'llāhdan** / Her ne kim isterseñ ey dil istegil Allāhdan (Murādī Dīvānı, Gazel 1053, Beyit 1). [zıkrü'llāhdan, -dan]

zıkr ü fikr [1] Konuşulup düşünülen şey.

Gülşen-i vaşluñ duyaldan 'andelib-i cānumuz / Yimez içmez **zıkr ü fikrünü** aña āb u dānedür (Murādī Dīvānı, Gazel 337, Beyit 3). [zıkr ü fikrünü, -ün]

zi'l-bekā [1] Bekā sahibi, Allah.

Minnetüm sen şāhadur gayrıya yokdur minnetüm / Senden özge mesnedüm yok yā ilahī **zi'l-bekā** (Murādī Dīvānı, Gazel 12, Beyit 2). [zi'l-bekā,]

zi'l-celāl [1] Büyüklük ve ḥaşmet sahibi olan Allah.

Yā mü'minü'l-müheymın ü yā Rabbi **zi'l-celāl** / Sensin ḥakim ü kādir ü sultān-ı zi'l-bekā (Murādī Dīvānı, Gazel 1, Beyit 2). [zi'l-celāl,]

zi'l-cemāl [1] Cemal, güzellik sahibi; Allah.

Çü sensin zāhir ü bāṭın senüñdür evvel ü āḥir / Cemālün bî-nişān ammā 'acā'ib **zi'l-cemālsin** sen (Murādī Dīvānı, Gazel 1010, Beyit 3). [zi'l-cemālsin, -sin]

zillet [5] Aşağı olma, hakirlik, horluk. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ser-firāz olmakda çok sa'y eyledüm minnet aña / **Zilleti** terk itmişem gördüm ki az ehlinedür (Murādī Dīvānı, Gazel 402, Beyit 4). [zilleti, -i]

zincir [2] Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ.

Uzatma elün genc-i leb-i yāre şakın kim / Bağlamaya destüñi senün **zincire** kākül (Murādī Dīvānı, Gazel 816, Beyit 5). [zincire, -e]

Ey benüm ḥālüm şoran bi'llāh sen bî-gānesin / Yā hū **zincire** takılmış bir delü dīvānesin (Murādī Dīvānı, Gazel 1085, Beyit 1). [zincire, --e]

zinde [1] Canlı, diri.

Tahayyür kapladı 'ālemleri ḥüsn-i cemālünden / Anuñ çün **zindeler** bî-'aql mevt-i ḥvāba düşmüşdür (Murādī Dīvānı, Gazel 308, Beyit 4). [zindeler, -ler]

zinde olmak [3] Canlı, diri olmak. II Sıkıntısız bir şekilde yaşamak.

'Ömr ü 'izzetden gelür bir fā'ide a'māl ile / Kırı gavgāyı n'idersin **zinde olgıl** hāl ile (Murādī Dīvānı, Gazel 1276, Beyit 1). [zinde olgıl, -gıl]

Ufuqdan tāli' oldum çün benüm mescüd emlāka / Kamu ebdāna rūḥum ben benümle **oldılar zinde** (Murādī Dīvānı, Gazel 1334, Beyit 2). [zinde oldılar, -dı, -lar]

Zinde olayın dirseñ 'āşık ebedü'l-ābād / Var yüri hebā eyle yolında ten ü cānı (Murādī Dīvānı, Gazel 1556, Beyit 5). [zinde olayın, -ayın]

zinet [8] Süs. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murādī aşl fer' oldı egerçi aşl-ı evveldür / Miyān-ı āb ü gildendür iren ezḥār ile **zinet** (Murādī Dīvānı, Gazel 184, Beyit 5). [zinet,]

zinet virmek [1] Süslemek, güzelleştirmek.

Añlaya şu kim Murādî kavlin / **Virür** iki 'äleme o **zinet** (Murādî Dîvânı, Gazel 208, Beyit 5). [zînet virür, -ür]

zinhâr [35] *Sakın, aman, asla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ey Murādî çünki başduñ 'arşa-i 'ışka kadem / İvme **zinhâr** ivme **zinhâr** ivme ivme yâb yâb (Murādî Dîvânı, Gazel 136, Beyit 5). [zinhâr,]

zinhâr ber-zinhâr [1] *Sakın, aman.*

Eger el virse el virmek karañudan çıkar cânı / Velî **zinhâr ber-zinhâr** gözetme kâr-ı a'lâyı (Murādî Dîvânı, Gazel 1499, Beyit 4). [zinhâr ber-zinhâr,]

zîn-i ğayret [1] *Gayret, çabalama eyeri.*

Zîn-i ğayret bağla himmet esbine / Ey Murādî kalma yoğ u varda (Murādî Dîvânı, Gazel 1423, Beyit 5). [zîn-i ğayret,]

zîr [2] *Alt, aşağı.*

Maşrıq u mağrib iki bālında **zîr** olmuş anuñ / Yedi deryâ oldı minñârında cânım katre-veş (Murādî Dîvânı, Gazel 629, Beyit 2). [zîr,]

Ey Murādî seni yâr eyledi çün kim maşşûş / **Zîri** terk eyledi geçdi dañı bālâdan dîl (Murādî Dîvânı, Gazel 798, Beyit 5). [zîri, -i]

zîr-i bālına almak [1] *Kanadı altına almak. II Himâye etmek.*

Devha-i tevhdide yapıdı Murādî âşiyân / **Zîr-i bālına alupdur** her ne kim var muṭlaḳâ (Murādî Dîvânı, Gazel 29, Beyit 5). [zîr-i bālına alupdur, -up, -dur]

zîr-i cā [1] *Yerin altı. II Mezar.*

Yatanlar **zîr-i cāda** şanma mürde / Nazar kıl anların ihyâsı var mı (Murādî Dîvânı, Gazel 1561, Beyit 2). [zîr-i cāda, -da]

zîr-i dest-i muṭlaḳ olmak [1] *Allah'ın elinin altında olmak II Allah'ın hükmü, kudreti altında olmak.*

Şāhidem ben şāhidem 'aynındadır aşl-ı şühüd / **Zîr-i dest-i muṭlaḳ olmuşdur** bugün miftāh-ı cūd (Murādî Dîvânı, Gazel 243, Beyit 1). [zîr-i dest-i muṭlaḳ olmuşdur, -mış, -dur]

zîr-i ḥāk [1] *Toprağın altı.*

İ'timād-ı māl ü cāh itme şaķıñıl sen sen ol / Çün bilürsin **zîr-i ḥāk** olur saña āhır maķar (Murādî Dîvânı, Gazel 353, Beyit 2). [zîr-i ḥāk,]

zîr-i ḥāk olmak [1] *Toprak altında olmak, ölmek.*

Ey nice şāhān-ı 'ālem **zîr-i ḥāk olmuş** yatur / Pehlivān-ı şaf-şikenler hep helāk olmuş yatur (Murādî Dîvânı, Gazel 405, Beyit 1). [zîr-i ḥāk olmuş, -mış]

zîr-i ḥıyām [1] *Çadırın altı.*

'Aceb menzil-i bü'l-'acebdür bu **zîr-i ḥıyām** / Ḥayāl-i zilāl oldı cümle vücūh-ı ḥayāl (Murādî Dîvânı, Gazel 854, Beyit 3). [zîr-i ḥıyām,]

zîr-i ḥucb [1] *Örtünün altı.*

Cemāl-i lā-naẓîrin keşf iderse **zîr-i ḥucbından** / Ziyāde ola ol demde kamu ūftādenüñ meyli (Murādî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [zîr-i ḥucbından, -ın, -dan]

zîr ile bālā [5] *Aşağı ve yukarı, alt ve üst. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Segān-ı kūyun ayak başduğı yire viren buse / Kılupdur pādīāhum **zîr ile bālādan** istiğnā (Murādî Dîvânı, Gazel 58, Beyit 3). [zîr ile bālādan, -dan]

zîr ile bālā kılmak [1] *Aşağı ve yukarı kılmak. II Tüm yönleriyle incelemek, değerlendirmek.*

'Ālemün ḥālını her laḥza temāşā kıldum / Gezūben seyrini her **zîr ile bālā kıldum** (Murādî Dîvânı, Gazel 922, Beyit 1). [zîr ile bālā kıldum, -du, -m]

zîr-i men olmak [1] *Benim aşağımda olmak. II Aşkta alt pâyede olmak.*

Kamer sevdā ḥicābından ne var ger **zîr-i men olsa** / Çü táb-ı şems-i nūrānī cihān içre 'ayān oldı (Murādî Dîvânı, Gazel 1503, Beyit 2). [zîr-i men olsa, -sa]

zîr-i pā [1] *Ayağın altı. II En aşağısı, aşağıdan daha aşağı.*

Bir şāḥ-sār zevraķa döndi bu fülk-i dîl / Deryāda ḥadde irse bulur **zîr-i pā** ferāğ (Murādî Dîvânı, Gazel 667, Beyit 2). [zîr-i pā,]

zîr ü bālā [9] *Yer ve gök. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Ġāfil şaķın olma sen bir gün ecel irişür / 'Üryan olursın sen hem **zîr ü** hem **bālā** (Murādî Dîvânı, Gazel 101, Beyit 2). [zîr ve bālā,]

zîr ü zeber olmak [2] *Alt üst olmak.*

Ġayret-i vahdet çü cüş ide kalur mı nesneden / Her ne deñlü var ola kesret **olur zîr ü zeber** (Murādî Dîvânı, Gazel 383, Beyit 2). [zîr ü zeber olur, -ur]

Çün iki cihānda bu Murād oldı müsellemler / Kim aña muṭî' olmaya **zîr ü zeber oldı** (Murādî Dîvânı, Gazel 1549, Beyit 5). [zîr ü zeber oldı, -dı]

zîrā [11] *Çünkü, bundan dolayı.*

Didüñ çünki Lā-taķneṭü olmazam ben kanūt / İderven bu şükrümle **zîrā** ziyāde recā (Murādî Dîvânı, Gazel 119, Beyit 2). [zîrā,]

zîre [2] *Zîrā, çünkü, şundan dolayı.*

Baḥr-ı 'ışka degme bir kes şalımaz dîl zevraķın / Ṭavr u ṭarzın fehmi idemez **zîre** eṭvārı degül (Murādî Dîvânı, Gazel 760, Beyit 2). [zîre,]

Tuymadum tığūnden olan yaranuña acısını / **Zire**
kim tığūn durur bu yaramuñ öz merhemi (Murâdî Dîvânî, Gazel 1487, Beyit 2). [zîre,]

ziyâ [35] Işık, parlaklık, aydınlık. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Gel kemâlūn lem'asından 'āleme neşr it **ziyâ** /
'Ālem ü ādemde 'ālem ādem olsun mutlakā (Murâdî Dîvânî, Gazel 15, Beyit 1). [ziyâ,]

ziyâ-baḥş olmak [1] Aydınlık veren, ışık saçan.

Hilye-i envā' ile oldı müzeyyen şehr-i dil /
Kā'ināta çün **ziyâ-baḥş** oldı bu envārumuz (Murâdî Dîvânî, Gazel 553, Beyit 2). [ziyâ-baḥş
oldı, -dı]

ziyâ bulmak [1] Aydınlanmak, ışıkla, nurla dolmak.

Nūr-ı maḥz odı ezelden lem'a-i dîdār-ı Hāk / Emri
ile her dü 'ālem **buldılar** andan **ziyâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 33, Beyit 4). [ziyâ buldılar, -dı, -lar
]

ziyâ düşmek [1] Aydınlık olmak, ışımak.

Şeḥr tāb-ı cemālūnden **ziyâ düşdi** çü dünyāya /
Mülāzım oldı insāna melā'ik düşdi ḡavḡāya (Murâdî Dîvânî, Gazel 1292, Beyit 1). [ziyâ düşdi,
-dı]

ziyâ virmek [16] Işık vermek, nurlandırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

'Işk zencîri taḳıldı çünki dil kandiline / Yir ile
gökde vü māfihāya **virdi** ol **ziyâ** (Murâdî Dîvânî, Gazel 22, Beyit 4). [ziyâ virdi, -dı]

ziyâ-yı āferîniş [1] Yarattılış ışığı, nuru.

Ziyâ-yı āferînişden olupdur 'ālem-i sâni / Ben
evvel ḥalk olundum çün baña devrāndur anı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1501, Beyit 1). [ziyâ-yı
āferînişden, -den]

ziyâ-yı 'ayn-ı ādem [1] İnsanın gözünün ışığı.

Çerāḡ-ı çeşm-i 'ālemdür cemālî gözleyen gözler /
Ziyâ-yı 'ayn-ı ādemdür cemālî gözleyen gözler (Murâdî Dîvânî, Gazel 316, Beyit 1). [ziyâ-yı 'ayn-ı
ādemdür, -dür]

ziyâ-yı hū [1] Allah zikrinin nuru, ışığı.

Şems-i ezel çü toḡdı 'avālim semāsına / Etrāfa oldı
münteşir ey dil **ziyâ-yı hū** (Murâdî Dîvânî, Gazel 1206, Beyit 2). [ziyâ-yı hū,]

ziyâ-yı şems [1] Güneşin parlaklığı, ışığı.

Mekānı tārfeṭü'l-'ayn içre aldı oldı pür-envār /
Dücā kıldı anuñ nūri **ziyâ-yı şems** ile ayı (Murâdî Dîvânî, Gazel 1497, Beyit 4). [ziyâ-yı şems,]

ziyâ-yı vech [2] Yüzün ışığı, parlaklığı.

Nice teşḥiṣ ide yārūn cemāl-i bā-kemāline /
Muḥiṭ oldı **ziyâ-yı vech** o kim envāra yüz ṭutdı

(Murâdî Dîvânî, Gazel 1502, Beyit 3). [ziyâ-yı vech,
]

Ziyâ-yı vech ile mihrūm münevver itdi beni /
Meremmet itdi vücūdum mu'ammer itdi beni (Murâdî Dîvânî, Gazel 1544, Beyit 1). [ziyâ-yı
vech,]

ziyâ-yı zāv' [1] Aydınlığın ışığı.

Ziyâ-yı zāv' ı maḥv eyler eger ādemde 'ālemdē /
Miyān-ı beyn beyninden eger berḡ ura envārum (Murâdî Dîvânî, Gazel 862, Beyit 4). [ziyâ-yı zāv',
-ı]

ziyād [11] Çok, fazla, artma. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Nihāyetde çün kim olupdur gönül muntehā /
Velikin **ziyādile** ister ola bî-bahā (Murâdî Dîvânî, Gazel 119, Beyit 1). [ziyādile, -ile]

ziyade [22] Çok, fazla. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Didūn çünki Lā-taḳneṭü olmazam ben ḳanūt /
İderven bu şükrümle zîrā **ziyāde** recā (Murâdî Dîvânî, Gazel 119, Beyit 2). [ziyāde,]

ziyāde eylemek [5] Fazlalaştırmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Murâdî ḥamdūni **eyle ziyāde** sâ'aten sâ'at / İki
vech üzre fetḥ u nuşret ile olur eyyāmuñ (Murâdî Dîvânî, Gazel 717, Beyit 5). [ziyāde eyle,]

ziyāde itmek [4] Arttırmak, çoğaltmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Necāta irdi bu kim eyledi özin teslīm / Dem-ā-dem
ide ziyāde o nāle-i seherin (Murâdî Dîvânî, Gazel 1140, Beyit 2). [ziyāde ide, -e]

ziyāde kılmak [4] Arttırmak, çoğaltmak. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ey Murâdî çü sendedür ḥikmet / Ḥikmetūni **ziyāde**
kılsun Rab (Murâdî Dîvânî, Gazel 156, Beyit 5). [ziyāde kılsun, -sun]

ziyād-ender ziyād olmak [1] Bereket, bolluk içinde olmak.

Lîk istiḡnāda ol kılmā bulara ḥiç meyl / Tā **ziyād-ender ziyād olup** bulasın iḥtişām (Murâdî Dîvânî, Gazel 886, Beyit 4). [ziyād-ender ziyād olup, -up]

ziyāde olmak [3] Fazla olmak.

Ma'rifet bābında baḥş itdi 'uḳūl-ı evvelīn /
Āḥirīnūn 'aḳlī **olmuşdur ziyāde** lā dime (Murâdî Dîvânî, Gazel 1264, Beyit 2). [ziyāde olmuşdur, -
muş, -dur]

Cemāl-i lā-naẓīrin keşf iderse zîr-i ḥucbından /
Ziyāde ola ol demde ḳamu ūftādenūñ meylī

(Murâdî Dîvânı, Gazel 1504, Beyit 2). [ziyâde ola, -a]

‘Acze olduñsa maķar ey şâhib-i feyz-i kemâl / Şol kadar ola ziyâde şaymayasın hiç ‘ad (Murâdî Dîvânı, Kıt’a 20, Beyit 3). [ziyâde ola, -a]

ziyâd eylemek [3] Arttırmak, çoğaltmak.

Yâ murâd-ı külli şey’in şeydedür aşl-ı murâd / Fecri-i şâdık lem‘ası ‘ışkı **ziyâd eyler** ziyâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 246, Beyit 1). [ziyâd eyler, -r]

Pes **eyledüm** yine şükrüm ziyâde üzre **ziyâd** / Buyurdı kim saña her lahza inkiyâd ideyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 4). [ziyâd eyledüm, -dü, -m]

Şükr iderven saña yâ Rabbi **ziyâd eyle** baña / Ki ziyâd olması maķbüle ‘alâmetdür bu (Murâdî Dîvânı, Gazel 1203, Beyit 4). [ziyâd eyle,]

ziyâd etmek [2] Arttırmak.

Senâ vü şükrümi ister ki ben **ziyâd ideyin** / Didi ziyâde iderseñ ben izdiyâd ideyin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1143, Beyit 1). [ziyâd ideyin, -e, -(y)in]

Şükri **ziyâd itmişüz** şükrümüz içinde biz / Turfe-i vâhid durur cümle-i na‘mâ bize (Murâdî Dîvânı, Gazel 1397, Beyit 3). [ziyâd itmişüz, -miş, -üz]

ziyâd kılmak [2] Arttırmak, çoğaltmak.

Hamdümi hamd eyledükce **kılduñ** eltafuñ **ziyâd** / Her neye el urdum ise baña âsân eyleduñ (Murâdî Dîvânı, Gazel 725, Beyit 3). [ziyâd kılduñ, -du, -n]

Eylemiş idi bana merhameti **kıldı ziyâd** / Gördi ‘ışkı benüm dide-i giryânımda (Murâdî Dîvânı, Gazel 1340, Beyit 4). [ziyâd kıldı, -dı]

ziyâd olmak [5] Artmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

‘Ömrümüz zâtuñda gördük ey habîb **olmuş ziyâd** / Mâ-haşal taḥsiline bunuñ iderdük icthâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 248, Beyit 1). [ziyâd olmuş, -miş]

ziyâd u ber-ziyâd eylemek [1] Fazlasıyla arttırmak.

Tulû‘-ı mihr-i mihrüñle ziyâ vir hâne-i kalbe / Bu minvâl üzre ihsânıñ **ziyâd u ber-ziyâd eyle** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1333, Beyit 2). [ziyâd u ber-ziyâd eyle,]

ziyâd virmek [1] Fazlalaştırmak, çoğaltmak.

Kâlib-ı fersüdeye cân-baḥş olupdur bu kelâm / Ey Murâdî hazret-i Hâk zihnüñe **virşün ziyâd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 249, Beyit 5). [ziyâd virşün, -şün]

ziyâfet [1] Misafiri yedirip içirme, şölen, davet.

Vücûda veed olup mihmân **ziyâfetde** fidâdur cân / Müdebbirden olur dermân “ve debbernâhü

tedbîrâ” (Murâdî Dîvânı, Gazel 64, Beyit 2). [ziyâfetde, -de]

ziyan [6] Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Kâ’inât olmasa aña ne **ziyân** / Zikr için kıldı bunları maḥzâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 87, Beyit 5). [ziyân,]

ziyân etmek [2] Yersiz, boş yere harcamak; zarara uğratmak. II Kötü bir durumla karşılaşmak, kaybetmek.

‘Avn-ı yâr ile **ziyân itmedi** kesret baña hiç / Melâ-ı kesrete baķsam baña vahdet görünür (Murâdî Dîvânı, Gazel 436, Beyit 2). [ziyân itmedi, -me, -di]

Zâhidâ gel bize uy tâ ki **ziyân itmeyesin** / Kendü imânıñ gör bak bizüm imânımuza (Murâdî Dîvânı, Gazel 1362, Beyit 2). [ziyân itmeyesin, -me, -(y)e, -sin]

ziyân-kâr [1] Zarar veren.

Velî müzî durur gâyet **ziyân-kâr** / Gezer baş üzre ammâ yâre beñzer (Murâdî Dîvânı, Gazel 517, Beyit 5). [ziyân-kâr,]

ziyân kılmak [1] Zarar etmek.

İşit kelâm-ı Murâdî **ziyân kılmayasın** / Kuşan miyânıña muḥkem maḥabbetin kemerin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1145, Beyit 5). [ziyân kılmayasın, -ma, -(y)a, -sın]

ziyân olmak [1] Boşuna harcanmak, zarar görmek.

Lîk bildi bir beyânı bu dil-i şeydâ k’aña / Zerresin kılmaz beyân **olsa** kamu eşyâ **ziyân** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1043, Beyit 3). [ziyân olsa, -sa]

ziyâret etmek [1] Bir yeri görmeye gitmek.

Râh-ı ḥaķikatümde cün ḳalmadı cây-ı muḥterem / Cümle **ziyâret itmişem** niteki Ka‘be vü Harem (Murâdî Dîvânı, Gazel 953, Beyit 1). [ziyâret itmişem, -miş, -em]

zücret [1] İç sıkıntısı, yürek darlığı.

Żucreti terk eyle yârıñdur Hudâ / Lahza lahza ibtidâ vü intihâ (Murâdî Dîvânı, Gazel 121, Beyit 1). [zücreti, -i]

zuhr-ı uḥrâ [2] Ahiret için gerekli olan şey.

Ķo bu gavgâ-yı dünyâyı gözet gel **zuhr-ı uḥrâyı** / Be-v‘Allâhi ḥisâb eyler ḳomaz bir nîme-i kîrât (Murâdî Dîvânı, Gazel 652, Beyit 4). [zuhr-ı uḥrâyı, -(y)ı]

Mâ‘il-i câ vü ḥaşem olma sebât olmaz aña / **Zuhr-ı uḥrâ** kıl taleb baķma cihân eṭvârına (Murâdî Dîvânı, Gazel 1260, Beyit 2). [zuhr-ı uḥrâ,]

zuhûr [11] Zâhir olmak, meydana çıkmak, belli olmak. (Bu kelime Divan’ın tamamında

belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Mübdi'-i küll-i bedâ'î'den **zuhûr**ın bilmedi / Kaldı ma'cûb-ı ebed Hâk virmedi dermân aña (Murâdî Dîvânı, Gazel 13, Beyit 3). [zuhûrın, -ın]

zuhûr eylemek [7] Ortaya çıkmak, görünmek, belirtmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sem'e irse bî-huruf ey merd-i dâna aşl-ı harf / Her vakâ'î' kim **zuhûr eyler** mu 'ammâsındadır (Murâdî Dîvânı, Gazel 324, Beyit 4). [zuhûr eyler, -r]

zuhûr-ı 'alleme'l-esmâ [1] "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." (Bakara 2/31) ayetinin ortaya çıkışı, varlığı.

'Ulûm-ı zâhire bâtın yine bu bâtına zâhir / **Zuhûr-ı 'Alleme'l-esmâ** benüm âyât-ı kalbümde (Murâdî Dîvânı, Gazel 1296, Beyit 2). [zuhûr-ı 'alleme'l-esmâ,]

zuhûrî [1] İlâhî sıfat ve isimlerin bir surete bürünüp ortaya çıkması, varlık suretinde görünmesi.

Bu cümle zâta irişdi ki ol durur a'zam / Murâdî eyle murâduñ **zuhûrîdür** her ân (Murâdî Dîvânı, Gazel 1147, Beyit 5). [zuhûrîdür, -dür]

zuhûr itmek [6] Meydana gelmek, görünmek. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

İsm-i hayyiden müsellemdür selâmında selâm / Pes selâmetden **zuhûr itse** n'ola başında tâc (Murâdî Dîvânı, Gazel 221, Beyit 3). [zuhûr itse, -se]

zuhûr kılmak [3] Meydana gelmek, ortaya çıkmak.

Reşha-i 'aynumda eyler çünkü deryâlar zuhûr / Ol denizler katresini **kıldı** dünyâlar **zuhûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 1). [zuhûr kıldı, -dı]

Bu vücûdum 'arşasında merd-i meydân olmuşam / Nice eşcâ'lar başıldı **kıldı** gavgâlar **zuhûr** (Murâdî Dîvânı, Gazel 391, Beyit 2). [zuhûr kıldı, -dı]

Hüsni Yüsufda eger **kıldı** ise hâl **zuhûr** / Hâl-i Ya'kûbda gör 'ışk ile cânı nicedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 441, Beyit 3). [zuhûr kıldı, -dı]

zulem [4] Karanlıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Sen Murâduñ ger kelâmiyle kılasın pes 'amel / Kalmaya âyine-i kalbünde bir zerre **zulem** (Murâdî Dîvânı, Gazel 885, Beyit 5). [zulem,]

zulm [3] Haksızlık, eziyet, cefa.

Yaraşur cânâ saña 'aşıklaruñ şâd idesin / Şânuña hâşa düşer mi **zulme** bünyâd idesin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1071, Beyit 1). [zulme, -e]

Gel berü mürşid idin gel bu Murâduñ suhanın / Dinlemezseñ saña **zulm** ile sitem-kâr olasin (Murâdî Dîvânı, Gazel 1114, Beyit 5). [zulm,]

Kuruldu hayme-i 'adli ki hâşâ **zulm** ola meyli / Dilerseñ hâmd kıl haylî gele tâ işüñ ortaya (Murâdî Dîvânı, Gazel 1323, Beyit 4). [zulm,]

zulmini çekmek [2] Eziyet görmek.

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki **çekdi zulmini** / Bu Murâduñ katına gelsün ki görmeye sitem (Murâdî Dîvânı, Gazel 887, Beyit 5). [zulmini çekdi, -di]

Cevr-i hicr-i yârdan her kim ki **çekdi zulmini** / Bu Murâduñ katına gelsün ki görmeye sitem (Murâdî Dîvânı, Gazel 910, Beyit 5). [zulmini çekdi, -di]

zulm ü cevri [1] Zulüm ve eziyet.

Gel tefekkür eylegil bir dem kıyâmet günlerin / **Zulm ü cevri** terk idüp havf eylegil sübhândan (Murâdî Dîvânı, Gazel 1034, Beyit 2). [zulm ü cevri, -i]

zulm ü ezâ olmak [1] Zulüm ve ezâ etmek.

Ey Murâdî sırr-ı Hâkdur çün "ene'l-Hâk" söyleyen / Yâ nedür Manşûr-ı Hallâca olan **zulm ü ezâ** (Murâdî Dîvânı, Gazel 31, Beyit 5). [zulm ü ezâ olan, -an]

zulm u hayf eylemek [1] Eziyet ve haksızlık etmek.

Ey Murâdî bize her kim gele tav'an dilerüz / **Zulm u hayf eylemezüz** kimseye ikrâh ile biz (Murâdî Dîvânı, Gazel 579, Beyit 5). [zulm u hayf eylemezüz, -mez, -üz]

zulmânî [1] Karanlığa âit, karanlıkla ilgili, karanlık.

Şeherde açdı **zulmânî** niğâbın şâhid-i kudret / Gelüp envâr-ı berkinden cihâna 'âlem-i fîtrat (Murâdî Dîvânı, Gazel 186, Beyit 1). [zulmânî,]

zulmânî kafes [1] Karanlık kafes. II Beden.

Bu **zulmânî kafesden** murğ-i cânı eyleyüp âzâd / Hayât-ı câvidânî ibtidâ vü intihâ iste (Murâdî Dîvânı, Gazel 1316, Beyit 3). [zulmânî kafesden, -den]

zulmât [1] Karanlıklar.

Nâr-ı düzağdan şanurdum 'âlemüñ **zulmâtını** / Perde-i hicründen olmuş eyledüm işğâ yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1255, Beyit 2). [zulmâtını, -ı, -nı]

zulmet [10] Karanlık.

Kâne sevdâ'i bi'l-beyâzi mucib / **Zulmet** içre bulnur âb-ı hayât (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 4). [zulmet,]

Şem' oldı hemân mihre münevver gibi enver / Tarh eyledi bes **zulmeti** kılmadı şefâ'at (Murâdî Dîvânı, Gazel 199, Beyit 4). [zulmeti, -i]

Dü-cihânı cāna kısmet eylemiş / Buldı **zulmetden** ziyâdan iltizâz (Murâdî Dîvânı, Gazel 274, Beyit 3). [zulmetden, -den]

Zulmet içre istedüm âb-ı hayât / Eşk-i çeşmi şuşadum âb anladum (Murâdî Dîvânı, Gazel 962, Beyit 2). [zulmet,]

Sehâb-ı dücâsını mihrinden itdüm çü ref' / Giderdüm kâmerden kamu mahv idüp **zulmetin** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1154, Beyit 3). [zulmetin, -in]

Hicâbuñ perdesin kaldur bulasın nûr-ı zulmetde / Dimişlerdür mesel **zulmetdedür** bil âb-ı hayvânı (Murâdî Dîvânı, Gazel 1501, Beyit 5). [zulmetdedür, -de, -dür]

Cehd kıl bu hicâbı ref' idesin / Nûr olup **zulmetüñi** ref' idesin (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 12, Beyit 2). [zulmetüñi, -üñi]

Çü yazdı bunları nûr oldı bâhir / Anuñ ardınca **zulmet** oldı zâhir (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 20, Beyit 4). [zulmet,]

II Gaflet.

Murâduñ sözünñ her birisidür mürşid-i kâmil / Nice **zulmet** hicâbında kalanları ider irşâd (Murâdî Dîvânı, Gazel 264, Beyit 5). [zulmet,]

Beni kurtar ilâhi **zulmetden** / Olmayam tâ yolumda ben güm-râh (Murâdî Dîvânı, Gazel 1220, Beyit 3). [zulmetden, -den]

zulmetde kalmak [1] *Karanlıkta kalmak. II Gaflete düşmek.*

Devlet sa'âdet ister iseñ ey refîk ger / **Zulmetde kalma** gel berü bir bahtiyâra gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 823, Beyit 3). [zulmetde kalma, -ma]

zulmet-i beyzâ [1] *Çok beyaz karanlık. II Görünenin içindeki gayb.*

Çudretinden ol Hudânuñ âşikâre her ne var / **Zulmet-i beyzâsına** sırr oldı bu leyl ü nehâr (Murâdî Dîvânı, Gazel 339, Beyit 1). [zulmet-i beyzâsına, -sı, -(n)a]

zulmet-i hicran [1] *Ayrılık karanlığı.*

Ey Murâdî **zulmet-i hicrân** ile şeb dîdeye / Rûzda kim qor anı 'ayn-ı vişâle bakmağa (Murâdî Dîvânı, Gazel 1282, Beyit 5). [zulmet-i hicrân,]

zulmet-ı kahr-ı celal [1] *Hışmın helâk ediciliğinin karanlığı.*

Lem'a ger nûr-ı cemâlünden cihâna irmese / **Zulmet-ı kahr-ı celâlün** kimse bî-târ eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 569, Beyit 2). [zulmet-ı kahr-ı celâlün, -ün]

zulmet-i kalb [1] *Kalbin karanlığı. II Günahlar.*

Leyse nûrun 'anî'r-recâ'i karîb / Açdı nûrî çü **zulmet-i kalbi** (Murâdî Dîvânı, Gazel 157, Beyit 3). [zulmet-i kalbi, -i]

zulmet sâhası [1] *Karanlıklar diyarı; ölümsüzlük suyunun bulunduğu yer.*

Buldı **zulmet sâhasında** çün hayât-ı cavidân / Vahşeti terk eyledi ülfetde ülfetdür yine (Murâdî Dîvânı, Gazel 1239, Beyit 2). [zulmet sâhasında, -n, -da]

zulmet ü nûr [1] *Nur ve zulmet, aydınlık ve karanlık.*

Gice gündüz tefekkür eyler idüm **zulmet ü nûr** / Şeb ile rûzı târik olmayınca bulmadum fırsat (Murâdî Dîvânı, Gazel 184, Beyit 2). [zulmet ü nûr, -ı]

zulmet yüzin görmek [1] *Karanlık yüzü görmek, karanlığa maruz kalmak.*

Toğar çün şems-i tâbânım biri birinden enver çün / Ebed **zulmet yüzin görmez** kâmerler mahv olur çün yah (Murâdî Dîvânı, Gazel 240, Beyit 4). [zulmet yüzin görmez, -mez]

zulüm [2] *Karanlık.*

Müntehâ-yı muktezâyı anlayan şunlar durur / Her **zulümden** kurtulup tahşil ide nûrâniyet (Murâdî Dîvânı, Gazel 167, Beyit 4). [zulümden, -den]

Şol kimse kim rızâ vire Rabbün kazâsında / Mir'ât-i kalbi zerrece anuñ **zulüm** degül (Murâdî Dîvânı, Gazel 825, Beyit 4). [zulüm,]

zulümât [4] *Karanlıklar. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Çün siyeh-püş olasın ey meh-i tâbân-ı cihân / Kaplamışdur şanasın âb-ı hayâtı **zulümât** (Murâdî Dîvânı, Gazel 181, Beyit 2). [zulümât,]

zu'm [7] *Zan, batıl zan, boş inanç. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Bilmedi kimse Murâduñ sözleri ma'nâsını / Her kişi **zu'mınca** bir vech ile bürhan itdiler (Murâdî Dîvânı, Gazel 348, Beyit 5). [zu'mınca, -ınca]

zu'm eylemek [2] *Şüphelenmek.*

Zu'm eylesün kimsene kim zu'mı kavîdür / Zu'mında hemân zu'm ile iz'ân arasunlar (Murâdî Dîvânı, Gazel 453, Beyit 2). [zu'm eylesün, -me, -sün]

Tedkîkini arturdu nice kerre müdakkik / İz'ân ile **zu'm eyledi** bulmadı mecâli (Murâdî Dîvânı, Gazel 1547, Beyit 3). [zu'm eyledi, -di]

zür [1] *Güç, kuvvet.*

Hedm oldı yine **zürüm** ile kal'a-i hestî / Meydân-ı fenâda yine merdânelügüm var (Murâdî Dîvânı, Gazel 459, Beyit 3). [zürüm, -um]

zübde-i a'yân olmak [1] *En önde gelenlerin, şeref sahiplerinin özü, kaynağı olmak.*

‘Ālem-i sırr-ı hafâdur nâkil-i ‘ilme’l-yakîn / Muktedâ-yı evliyâdur **zübde-i a’yân olan** (Murâdî Dîvânı, Gazel 1096, Beyit 2). [zübde-i a’yân olan, -an]

zübde-i haķā’ik [1] Hakikatler özü, merkezi.

Ey **zübde-i haķā’ik** sırruñ ricâ-i vâsık / Ey şâdık-ı güzîde şıdkuñ çü şubh-ı şâdık (Murâdî Dîvânı, Gazel 700, Beyit 1). [zübde-i haķā’ik,]

zücâc [1] Sırça, cam şişe.

Ey Murâdî tarfetül-‘ayn oldı aḥvâl-ı cihân / Kimse kalbin münkesir kılmâ gönüldür çün **zücâc** (Murâdî Dîvânı, Gazel 222, Beyit 5). [zücâc,]

zücâce-i kurbâ [1] Yakınlık sırçası. II Allah’a yakınlık.

Yüzini kıldı muķâbil **zücâce-i kurbâ** / Yüzini Haķk ile gördi irüp haķıkata pes (Murâdî Dîvânı, Gazel 615, Beyit 4). [zücâce-i kurbâ, -a]

zū-fünün [2] Bilgili kişi.

Câmî’ü’l-esrâr olaldan bu Murâdî **zū-fünün** / Şol ki taḡıtmadı kendin bilmedi cem’iyyetüm (Murâdî Dîvânı, Gazel 883, Beyit 5). [zū-fünün,]

Târik-i ḡayr olalıdan bu Murâdî **zū-fünün** / Vuşlata kılmaz kanâ’at kıla mı ḡüftâr ile (Murâdî Dîvânı, Gazel 1237, Beyit 5). [zū-fünün,]

zū-fünün-ı kâmil [1] Kemale, olgunluḡa erişmiş ilim sahipleri.

Ni’met-i dünyâyı ey dil zehr-i kâtil añaḡıl / **Zū-fünün-ı kâmil** iseñ turma bu âlâya gel (Murâdî Dîvânı, Gazel 765, Beyit 4). [zū-fünün-ı kâmil,]

zühâl [1] Satürn gezegeni olup yedinci felekte yer alır.

Felekle şems u mâh u Zühre Behram / **Zühâl** Keyvân kamusu saña fercâm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [zühâl,]

zühd [1] Dünyaya raḡbet etmeme, kendini ibadete verme.

Râh-ı me’vâya şu kim tüşe diler ey kâmil / Bu fenâ-dârda **zühd** ile ferâḡat gözedür (Murâdî Dîvânı, Gazel 435, Beyit 3). [zühd,]

zühre [1] Üçüncü kat göḡe hakim olduḡu söylenilen Çoban yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız.

Felekle şems u mâh u **Zühre** Behram / **Zühâl** Keyvân kamusu saña fercâm (Murâdî Dîvânı, Mesnevi 46, Beyit 9). [zühre,]

zülâl [8] Safi, hafif, soḡuk, güzel su.

Çü ‘aynı göstere çeşme nazarda bir daḡı dir / Mesel durur dil-i teşne olur **zülâle** harîş (Murâdî Dîvânı, Gazel 645, Beyit 3). [zülâle, -e]

II Hikmet.

Elâ yâ eyyühe’l-aḡbâb draḡtuñ altıdur kevser / Kim içerse **zülâlinden** olup mest olmadı hüşyâr

(Murâdî Dîvânı, Gazel 306, Beyit 4). [zülâlinden, -in, -den]

Yenbû’-ı ḡikmet oldı aķıtdı dil **zülâlin** / Kim nüş iderse anı bilgil ki var idüpdür (Murâdî Dîvânı, Gazel 499, Beyit 3). [zülâlin, --in]

Şunalı âb-ı zülâli raḡm idüp yârüm baña / Bir zülâlüm vardır özge **zülâle** beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 4). [zülâle, -e]

Şunalı âb-ı zülâli raḡm idüp yârüm baña / Bir **zülâlüm** vardır özge zülâle beñzemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 550, Beyit 4). [zülâlüm, -üm]

Sende mihrüm tâ ezelden mundericdür ey ḡabîb / Mest ider **zülâlün** döstüm her dem senün (Murâdî Dîvânı, Gazel 734, Beyit 2). [zülâlün, -ün]

Safâ zevķini istedüm buldum ânîde / Mezâķ-ı revân oldı ‘ışķında aķan **zülâl** (Murâdî Dîvânı, Gazel 853, Beyit 2). [zülâl,]

Murâdîñ bu vechinden nice vech eylemiş zâhir / Velikin şol kişi kanmış durur k’içe **zülâlinden** (Murâdî Dîvânı, Gazel 988, Beyit 5). [zülâlinden, -i, -n, -den]

zülâl-i fażl [1] Lütfun tatlı suyu.

Ķum fe-enzir ‘aynından aķıdup **zülâl-i fażlını** / Fakr ile faḡr eyleyüb kavline bürḡan eylemiş (Murâdî Dîvânı, Gazel 626, Beyit 3). [zülâl-i fażlını, -ı, -(n)ı]

zülâl-i vücüd [1] Varlıḡın tatlı suyu.

Çü ‘ayn-ı raḡmetimiş bilmişem fünün-ı kemâl / Bu ‘aynumuzda aķarsa n’ola **zülâl-i vücüd** (Murâdî Dîvânı, Gazel 262, Beyit 3). [zülâl-i vücüd,]

zülâm [2] Karanlık.

Zülâm ile çü ziyâ birbirinden oldı cüdâ / Birisi maḡz-ı fenâ ve birisi maḡz-ı sebât (Murâdî Dîvânı, Gazel 214, Beyit 3). [zülâm,]

Mün’akis oldı cemâlünden gönül mir’âtına / Nür-ı vechün ‘ayn-ı zâv’uñ kalmadı hergiz **zülâm** (Murâdî Dîvânı, Gazel 904, Beyit 3). [zülâm,]

zû’l-beyân [2] Belâgat sahibi.

Maḡz-ı ḡikmetdür vücüdi hem lisânı **zû’l-beyân** / Erşed ü a’zam durur ḡâyetde hem a’lâ durur (Murâdî Dîvânı, Gazel 329, Beyit 4). [zû’l-beyân,]

Ey Murâdî işbu elfâzuñ beyânı ne’yledür / Bir beyânın kim seni bir **zû’l-beyân** şerḡ eylemez (Murâdî Dîvânı, Gazel 549, Beyit 5). [zû’l-beyân,]

zû’l-celâl [5] Celal sahibi Allah. (Bu kelime Divan’ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)

Ululuk isteyüp özini eyledi celîl / Her dem tutar anuñ içün ol **zû’l-celâle** göz (Murâdî Dîvânı, Gazel 594, Beyit 3). [zû’l-celâle, -e]

zü'l-cemāl [1] *Güzellik sahibi; Allah.*

Murādī dest-i zārın ref' ider ol yüce dergāha / Cemālinden diler keşf ide zātın **zü'l-cemāl** Allāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1298, Beyit 5). [zü'l-cemāl,]

zü'l-cemāl olmak [1] *Güzellik sahibi olmak.*

Ey Murādī çün murādında murādın gözledüm / Pes celālinden çıkuben **zü'l-cemāl oldum** yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1286, Beyit 5). [zü'l-cemāl oldum, -du, -m]

zü'l-cenāh [1] *İki kanat. II Yardım, lütuf.*

Ravza-i kudside çokdur **zü'l-cenāh** / Bizde olan bāl bāl-i özgedür (Murādī Dīvānı, Gazel 538, Beyit 2). [zü'l-cenāh,]

zü'l-cenāh olmak [1] *İki kanat sahibi olmak. II İnayet görmek.*

Ser-be-ser serrā vü garrā şöhetin kıldum kamu / **Zü'l-cenāh olup** hemān bāl ile bāl oldum yine (Murādī Dīvānı, Gazel 1286, Beyit 3). [zü'l-cenāh olup, -up]

zü'l-elem olmak [1] *Elem sahibi olmak.*

Şerh ü beyāna gitmedi andan olan mülāfatat / Her kime irdi buldı yol bulmayan **oldı zü'l-elem** (Murādī Dīvānı, Gazel 956, Beyit 3). [zü'l-elem oldı, -dı]

zülf [9] *Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç bükümü. (Bu kelime Divan'ın tamamında belirtilen anlamı taşımaktadır. Bu nedenle tek tanık gösterilmesi yeterli görülmüştür.)*

Yapışuben dile hācet o mehūn **zülfine** kim / Leyletü'l-kādrdur anuñ birisi biri berāt (Murādī Dīvānı, Gazel 181, Beyit 6). [zülfine, -i, -(n)e]

zülfeyn [1] *Yüzün iki yanından sarkan iki saç lülesi.*

Mu'anber kıldı **zülfeynin** yüzün bedr-i dücā kıldı / Terennüm 'andelib-i kudret itdi şavt-ı ra'nādan (Murādī Dīvānı, Gazel 979, Beyit 2). [zülfeynin, -in]

zülf-i leyla [2] *Leyla'nın saç, siyah saçlı.*

Zülf-i Leylāsı seni bende kodı çün Mecnūn / Leb-i şirini seni eyledi Ferhād gönül (Murādī Dīvānı, Gazel 802, Beyit 4). [zülf-i leylāsı, -sı]

Zülf-i leylān idüp beni Mecnūn / Bilmezem ne vakt ola vişāl (Murādī Dīvānı, Gazel 850, Beyit 2). [zülf-i leylān, -n]

zülf-i muṭarrā [1] *Göz alıcı, parlak saç.*

Fāriḡu'l-bāl oldı gayırdan gönül dīvānesi / Boynına zincir idüp **zülf-i muṭarrā** şöhetin (Murādī Dīvānı, Gazel 1025, Beyit 2). [zülf-i muṭarrā,]

zülf-i siyah [1] *Sevgilinin siyah saç.*

Başuma çıkdı **zülf-i siyāhuñ** maḥabbeti / Kıldı şehā lebūñ mey-i sekrān bu gönülümü (Murādī Dīvānı, Gazel 1539, Beyit 3). [zülf-i siyāhuñ, -un]

zülf-i şebdiz [1] *Siyah saç. (Atın ismine telmihen)*

Zülf-i şebdizūñ hevāsından başum sevdālıdır / Ey leb-i şirīn teraḥḥum kıl yaşum gülgündür (Murādī Dīvānı, Gazel 396, Beyit 7). [zülf-i şebdizūñ, -ün]

zü'l-ferah olmak [1] *Ferahlık, rahat sahibi olmak.*

Hak sevmeydi **zü'l-ferah olanı** / Añ mevtūñi bī-melāmet olma (Murādī Dīvānı, Gazel 1441, Beyit 3). [zü'l-ferah olanı, -an, -ı]

zü'l-iḥsān olmak [1] *İhsan, lütuf sahibi; Allah.*

Sensin bize Raḥmān olan sensin bize gufrān olan / Her demde **zü'l-iḥsān olan** göster bize didāruñı (Murādī Dīvānı, Gazel 1550, Beyit 4). [zü'l-iḥsān olan, -an]

zü'l-kemāl [1] *Kemal sahibi.*

Şeherde ref' ide çün kim niḳābın zü'l-celāl Allāh / Ne 'ālem gösterür 'uşşāka ol dem **zü'l-kemāl** Allāh (Murādī Dīvānı, Gazel 1331, Beyit 1). [zü'l-kemāl,]

zümre-i ebrār [1] *Hayırlılar topluluğu.*

Gel kemāl-i lā-yezāliden ma'ārif iste tā / 'İlm ile ma'dūd olasın **zümre-i ebrārdan** (Murādī Dīvānı, Gazel 1084, Beyit 4). [zümre-i ebrārdan, -dan]

züyyine bi'l-cemālihi inkeşefet gıṭā'uhā [1] *Güzelliği ile süslendi, örtüsü açıldı.*

Züyyine bi'l-cemālihi inkeşefet gıṭā'uhā / Kāne lenā cevābūhā 'aynūke 'ayni hākezā (Murādī Dīvānı, Gazel 97, Beyit 1). [züyyine bi'l-cemālihi inkeşefet gıṭā'uhā,]

SONUÇ

III. Murad Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü isimli bu çalışma ile hem tarihte hem de Divan Edebiyatı'nda önemli bir yeri olan Sultan III. Murad'ın Türkçe Divanı'ndaki söz varlığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Murâdî Divanı'nın söz varlığını oluşturan kelimeler, tamlamalar, deyimler, atasözleri, ayetler, hadisler bağlamlı dizin yardımı ile belirlenerek alfabetik sıralanmış, kelime ve kelime gruplarının bağlama göre yüklendiği mecâzî anlamlar belirtilmiş, her madde başında tanıkların kullanım sıklıkları gösterilmiştir.

Bu somut verilerin hem Murâdî'nin üslûbunu belirlemeye hem de şairler ve dönemler üzerine yapılacak mukayeseli incelemelere imkan vereceği düşünülmektedir.

Şairin Türkçe Divan'ı Osmanlı hükümdarları içerisinde Muhibbi Divanı'ndan sonra en hacimli ikinci divandır. Muradî Divanı 8398 beyitten müteşekkildir. Sultan III. Murat Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü çalışmasında 1572 gazel, 48 mesnevi, 48 müfret, 39 kıt'a ve 1 muhammes olmak üzere toplam 1708 şiir kelime kelime incelenmiştir.

Buna göre TEBDİZ sisteminden elde edilen veriler ışığında şairin Divan'ında 109. 856 kelime varlığı bulunmaktadır. Bu kelimelerin 24. 793'ü kelime grubundan oluşmaktadır. Sözlük çalışmamızda 5159 madde başı ve 9956 alt madde anlamlandırılmıştır.

Bu 109. 856 kelime varlığı içerisinde dikkati çeken bazı hususlar vardır. Şair tasavvuf ıstılahında mühim yeri olan kavramları sıkça kullanırken dönemin kelime kadrosunun ana kavramlarından olan beşerî nitelikli bazı sözcükleri çok az kullanmayı tercih etmiştir. Nitekim kelime gruplarıyla birlikte vahdet 46, vahid 42, bahr kelimesi deniz ve bir durumun çokluğu, mübalağa anlamlarının dışında vahdet anlamında 81, kesret 59, zikr 59 kez kullanılırken kadeh 5, kadd 10, mey 10, la'l 8, rakip 8, dehân-dehen 8 kez kullanılmıştır. Bu kavramları tasavvufî ıstılahta dahi kullanmayı pek tercih etmemiştir. Şairin Divan Edebiyatı'nın bu ana kavramlarını az kullanmayı tercih

etmesi, beşerî güzellik unsurları ve içkiyle anılmak istemeyişinden, sahip olduğu hükümdarlık ve halifelik makamının saygınlığını koruma hassasiyetinden, rüyalarında, bilinçaltında kendisini peygamber hatta peygamberden de yüce görmesinden kaynaklanmış olabilir.

Bir diğer husus ise şairin “şerh” kelimesini kelime gruplarıyla beraber 173 defa kullanmasıdır. Murâdî bu kelimeyi özellikle kendi kalamının, şiirlerinin güzelliğinden bahsederken kullanmıştır. Kelimenin kullanım sıklığı şairin kendi şiirlerinin açıklanması isteğinin tezahürü olabilir. Nitekim şairin Farsça gazellerinin şerhine yönelik Şemseddin-i Sivasî Şerhu Gazeliyyati’s-Sultan Muradi’s-Sâlis isimli eseri kaleme almıştır. Ayrıca Muradî’nin bazı şiirleri Bâkî, Haşimî, Subhî, Hoca Sadeddin, Zekeriya gibi dönemin önemli edipleri tarafından şerh edilmiştir.

Murâdî’nin bu “şerh” ilgisinde Halvetî tarikatına intisab etmesinin de rolü olduğu düşünülmektedir. Halvetî tarikatında rüyaların özel bir önemi vardır ve müridin rüyalarını şeyhe günlük bildirmesi, rapor etmesi gerekmektedir. Şair, Halvetî şeyhi Şücâ Dede’ye rüyalarını tabir ettirmiş ve bu durum onun üzerinde açma, açıklama, yorumlama anlamlarını karşılayan “şerh”e ilgi uyandırmış olabilir. Nitekim Kitâbü’l-Menâmat isimli eserde Sultan Murat’ın 330’un üzerinde rüyasına yer verilmiştir.

Muradî Divanı’nda kullanım sıklığıyla dikkat çeken diğer kelime ise kelime gruplarıyla birlikte “terk” (241 kez) sözcüğüdür. Şairin hayatına bakıldığında belli bir dönemden sonra cuma namazına çıkmayı terk ettiği sarayda ibadet etmeyi tercih ettiği, elçi kabulü gibi mühim hadiseler dışında Divan-ı Hümayun’a katılmadığı, yirmi yıllık hükümdarlığı süresinde hiçbir seferde yer almadığı görülmektedir. Tüm bu olaylar Osmanlı devlet geleneği içerisinde önemli “terk”lerdir.

Sultan III. Murad, Divan’ında deniz ve denizle ilgili kavramları sıkça kullanmıştır. Kelime gruplarıyla birlikte bâdbân 13, bahr 147, mevc 21, emvâc 6, temevvüc 9, fülk 40, yemm 40, telâtum 7, ebhâr 3, ummân 44, gark 37, gavvâs 16, geştî 10, deryâ 121, deniz 8, sahil 7, şınav 10, lü’lü 3, sadef 6, zevrak 18, kulzüm 2 kez yer almıştır. Şairin bu kavramları çok sık kullanmasında sözcüklerin sahip olduğu tasavvufî anlamlar ve bu tasavvufî mananın lirik değer taşıması en temel etkindir. Vahdet denizinde gönül gemisine binen aşık gavvasın inanç, aşk yelkenini açıp kesret

dalgalarında ilerlemesi ve sonunda hakikat, Hak incisine ulaşması tasavvufun lirik ifadesidir.

Toplam 568 kez yer alan bu kavramları şairin tercih etmesinde İstanbul'da inşa edilen büyük bir amiral gemisi de etkilemiş olabilir. Kanunî ve Selim zamanlarında inşâ edilen iki gemi ile rekabet edebilecek büyüklükteki geminin denize indirilişinde Sultan III. Murad ve devlet büyükleri hazır bulunmuş, büyük bir tören tertip edilmiştir. Saraydan dışarı çıkmayı pek tercih etmeyen hükümdarın bu törene katılması duruma önem verdiğinin bir göstergesidir. Şairin kavram dünyasında değer verdiği bir nesne, durum öne çıkmış olabilir.

Divan'da 659 deyim, 2 atasözü tespit edilmiştir. Deyim sayısındaki çokluk konuşma dilinin şair üzerindeki etkisinin tezahürüdür. En sık kullanılan deyimler ise yüz dutmak- tutmak (58), haber virmek (37), göz açmak (26 kez), haber almak (23), söz dinlemek (21), el çekmek (12 kez), kulak urmaktır (10 kez).

Murâdî Divanı'nda 199 ayet ve 28 hadis belirlenmiştir. Ayet ve hadislerin içeriği ise dinî hükümleri bildirmekten ziyade Allah'ın sıfatlarına, insanın nefsânî vasıflarına yöneliktir. Ayet, hadis kullanım sıklığı ve muhtevası Divan'ın tasavvufî nitelik taşıdığının bir diğer göstergesidir. En çok kullanılan ayetler “âyet-i kübrâ” (15 kez), “belî” (11 kez), “fe-emmâ” (13 kez), “leyse lil insânî illâ mâ se'â” (8 kez), “lâ vü len”dir (8 kez). “Men ‘aref sırrın” (9 kez), “kenz-i mahfi” (6) en sık kullanılan hadislerdir.

Şairin kelime kadrosu ve bu kadronun kullanım sıklığı onun üslûbu hakkında önemli veriler içermektedir. Duygu ve düşüncelerin ifadesinde hangi isimlerin, eylemlerin kullanıldığı, kelimelerin anlamında meydana gelen genişlemeler, mecazlar Murâdî'nin hayata, olay ve nesnelere bakış açısı ve bunu dile getiriş şekli somut bilgilere dayandırılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehçe-i Osmânî*. R. Toparlı (haz.). Ankara: TDK Yayınları.
- Ahterî Mustafa bin Şemseddin (1310/ 1892). *Ahterî-i Kebîr*. İstanbul.
- Aksan, D. (1999). *Anlambilim - Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (1995). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Alıcı, G. (2019). *Nef'î Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alvan, T. (2014). Devrinden Seyrine Sultan III. Murad'ın Kitabü'l-Menamat'taki Mektuplarına Dair Bazı Tespitler. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, İstanbul, S 3 27-60.
- Alvan, T. (2021). *Sultan Murad-ı Salisin Dünyası*. İstanbul: İz Yayınları.
- Bakkal A. (2009). "Kur'an'ı Anlamada Siyak-Sibakın Önemi". B. Gökkır vd. (ed.), *Tarihten Günümüze Kur'an İlimleri ve Tefsir Usûlü* (ss. 11-48) İstanbul: İlim Yayıma Vakfı Yay.
- Başkan, Ö. (2003). *Bildirişim İnsan Dili ve Ötesi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Bayram, A. (2017). *Firâkî ve Husrev ü Şirin'i (İnceleme-Metin-Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boz, E. (2011). Yunus Emre Divanı'nın Bağlamsal Sözlüğü ve Dizin Üzerine Bir Deneme. *X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni* (s. 91-97). Eskişehir: Eskişehir Valiliği.
- Dağlar, A. (2015). Şemseddin-i Sivasî'nin Şerhleri. *Şemseddin Sivasi Sempozyumu Bildirileri* (s. 201-220). Sivas: Sivas Belediyesi.
- Dağlar, A. (2018). Şerhin Şiir Hali Sultan Muradi Divanı'nda Şerh Nazariyatı. *Hikmet Dergisi*, Ali Nihat Tarlan Özel Sayısı, 508.
- Dağlar, A. (2019). *Mir'atü'l-Gaybi'l-Hakani Sultan III. Murad'ın Şiirlerine Şerhler*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Dankoff, R. (2004). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü*. S. Tezcan (Çev). İstanbul: TDAD Yay.
- Değer, M. B. (2018). *Mezâkî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eyüpoğlu, E. K. (1973). *Onüçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Tabirler*. İstanbul.
- Felek, Ö. (2010). İslam Edebiyatını Yeniden Hikaye Etmek: Sultan III. Murat'ın Rüya Mektupları. *Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi*, C 2, 22-23.
- Felek, Ö. (2014). *Kitabü'l-Menâmât: Sultan III. Murad'ın Rüya Mektupları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gök, S. (2017). *Hayretî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gölpınarlı, A. (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Hammer, J. V. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi 2*. İstanbul: İlgi Yayınevi.
- <http://tebdiz.com/index.php>
- İpekten, H. (1999). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah Yay.
- Kılıçarslan, O. (2016). *Hayali Bey Divanı'nın İncelemesi-Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kırkkılıç, A. (1985). *Sultan Üçüncü Murat (Murâdî) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kırkkılıç, A. (1988). *Sultan III. Murad Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kırkkılıç, A. (2015). *Muradi Divanı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Koçu, R. E. (1996). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Köksal, M. F. (2001). “Divan Şiirinde Okçuluk Terimlerine Ekler”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S 10, 234-253.
- Kurnaz, C. (1996). *Hayâlî Bey Divanının Tahlili*. İstanbul: MEB Yayınları.

- Kütükoğlu, B. (2020). Murad III. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C 31, 172-176). Ankara: Türk Diyanet Vakfı.
- Levend, A. S. (2015). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. (4.bs.), İstanbul: Dergah Yay.
- Lutfullah b. Ebu Yusuf el-Halimî (2013). *Lügat-i Halîmî*. A. Uzun (haz.). Ankara: TDK Yayınları.
- Macit, M. (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mehmet Esat Efendi (1999). *Lehçetü'l-Lugat*. A. Kırkkılıç (haz.). Ankara: TDK.Yay.
- Mengi, M. (2010). “Bağlam ya da Şiirde Sözün Gelişi Üzerine”. *Divan Şiirinin Arka Bahçesi* (ss. 99-119). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Meninski, F. M. (2000). *Thesaurus Linuarum Orientalium Turcicae -Arabicae - Persicum*. İstanbul: Simurg Yay.
- Mütercim Âsım Efendi. (2009). *Burhân-ı Katı*. M. Öztürk ve D. Örs (haz.). İstanbul: TDK Yayınları.
- Onan, N. H. (1989). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Onay, A. T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. C. Kurnaz (haz.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özkan, N. (2003). Bir İtalyan Arşiv Belgesine Göre Şehzade Mehmet'in Sünnet Düğünü. *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 4, 90-99.
- Özkat, M. (2020). Sultan III. Murat'ın Lugazları ve Bu Lugazlara Yazılan Cevaplar. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul. S.43 C 1, 209-288.
- Özön, M. N. (1987). *Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Anka Ofset Basımevi.
- Öztürk, F. (2007). *Bakî Divanı Sözlüğü / Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*. Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, U. ve Arı, O. S. (2020). Şiire Anlam Katmak: Sultan III. Murad'ın Şiirlerine Yapılan Şerhler ve Derviş Mehmed'in Tasavvufi Şerhi. *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, İstanbul. Cemal Aksu Armağanı Özel Sayısı, 853.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü (I-III)*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Paksoy, K. (2007). Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Salis. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, vol.2/3, 444.

- Pala, İ. (1998). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Peçevi İbrahim Efendi (1982). *Peçevi Tarihi II*. B. S. Baykal (çev.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Redhouse, J. W. (1992). *Turkish and English* (2.bs.). İstanbul: Çağrı Yay.
- Redhouse, J. W. (2009). *Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye*. R. Toparlı, B. Eyövge Yılmaz, Y. Yılmaz (haz.). Ankara: TDK Yayınları.
- Saraç, Y. (2007). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*. İstanbul: 3F Yayınları.
- Schweigger, S. (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk*, (1. bs.). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut.
- Sultan III. Murat. *Murâdî Divanı*. Süleymaniye Kütüphanesi, No: 3972.
- Sultan III. Murat. *Murâdî Divanı*, Topkapı Sarayı Müzesi – Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, No: R. 740.
- Süer, F. R. (2017). *Şerhu Gazeliyyati's-Sultan Muradi's-Salis*, Sivas: Sivas Belediyesi- Şemseddin-i Sivasi Külliyyatı.
- Şahin, N. (2019). *III. Murad'ın Şiirlerine Yazılan Şerhler Mecmuası: Şürûhu'l-Füyûzât (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şemseddin Sâmî. (1989). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Şenödeyici, Ö. (2011). *Naili Divanı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenödeyici, Ö. (2017). “Üslûp Araştırmaları Açısından Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmaları: Nâilî Örneği”. *Journal of Turkish Language and Literature*, S 3, 282- 306.
- Şentürk, A. A. (2009). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. İstanbul: YKY.
- Şentürk, A. A. (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*. C 1, İstanbul: OSEDAM
- Şentürk, A. A. (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*. C 2, İstanbul: OSEDAM
- Tolasa, H. (2001). *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*. Ankara: Akçağ Yay.
- Topaloğlu, A. (1978). *Kuran Tercümesi (Sözlük)*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yay.
- Topçu, G. Ü. (2021). *Fasih Ahmed Dede Divanı Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*. İstanbul: Kriter Basım Yayın Dağıtım.

- Tökel, D. A. (2000). *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Tuğlacı, P. (1985). *Okyanus Ansiklopedik Sözlük*. C 1-10, 8. Baskı. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Turan, V. (2018). *Emrî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Bağlam”, 2022, <https://sozluk.gov.tr> (erişim tarihi 19.03.2022).
- Uludağ, S. (1991). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Uyar, K. Y. (1995). *Sultan III. Murad’ın Fütihat-ı Ramazanı ve Farsça Divanı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2003). *Osmanlı Tarihi*. (6. bs. C. 3). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yazıcı, M. Y. (2017). III. Murad’ın Lugazına Hakîkî’nin Verdiği Cevaplar: Ma’rifet-nâme. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 8, 142-181.
- Yeşilyaprak, Y. (2017). *Adlî Dîvânı’nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler [Ansiklopedik Sözlük]*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Ziya Şükün (1996). *Farsça-Türkçe Lugat, Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ*. İstanbul: MEB. Yay.